KAMU POLİTİKALARI VE KALKINMA

Editörler
Dr. Öğr. Üyesi Mahir ÖZHAN
Tuba ÖZALP

HAKEM KURULU
Doç. Dr. Veysel ERAT
Doç. Dr. Gökhan DÖNMEZ
Doç.Dr. Mehmet DAĞ
Dr. Öğr. Sungur GÜREL
Dr. Öğr. M. Nuri SEVGİN
Dr. Öğr. Yusuf ASLAN
Dr. Öğr. Halit KIRIKTAŞ
Dr. Öğr. İbrahim Halil GÜZEL

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-67-8

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Kalkınma kavramının temeli insanın yaşam koşullarının iyileştirilerek imkânların eşit dağılımıyla toplumun refahının sağlanması yatmaktadır. Kalkınma toplumun refahının iyileşmesi ve artmasıdır. Kalkınma kavramının küreselleşme ile birlikte özellikle 1990'lardan sonra odak noktası ekonomi iken kaynakların hızlı tüketimi ile birlikte insan ve doğa merkezli olarak değişmeye başlamış ve sürdürülebilirlik kavramı kalkınmanın en önemli amaç ve araçlarından olmuştur. Arzu edilen ekonomik gelişme sürecine ulaşabilmek için ulusal ekonomik göstergelerin iyileştirilmesi ve sistemin bir bütün olarak oluşturulması nihai hedeftir. Dolayısıyla kalkınma; ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel alanları kapsayan karmaşık bir olgu olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Kalkınmanın sağlanması ve sürdürülebilir olmasını sağlamak için kamu politikaları oluşturulmaktadır. Son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler, bilginin artan önemi ve bilginin yayılma hızındaki artış yerel kalkınmada rekabet ortamını daha da şiddetlendirmiştir. Artan rekabet sürecinde yerelin temsilcisi olarak kentler kalkınmanın en önemli öznesi durumuna gelmişlerdir. Bu bağlamda kentler, kültür ve turizm açısından cazibe merkezi haline gelmek, ulusal ve uluslararası yatırımcıların dikkatini çekmek için kimlik ve imaj çalışmaları yapmaya başlamışlardır. Bu çalışmada, kent ve kalkınma ilişki, kamu politikaları ve ekonomi gibi meseleler tartışılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Mahir ÖZHAN

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALE NEDENLERİ VE REGÜLASYONLAR
Çetin DEMİR

BÖLÜM 2
GERİ DÖNÜŞÜME İLİŞKİN POLİTİKALAR VE EKONOMİK KATKILARI 20
Hasan KONUR

BÖLÜM 3
SİİRT ÜNİVERSİTESİ'NİN 2018-2022 YILLARINA AİT BÜTÇE ÇALIŞMALARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ..... 36
Serdar PESEN

BÖLÜM 4
MARKALAŞARAK KALKINMAK: SİİRT İÇİN BİR ARAŞTIRMA..... 65
Dilek KARAKAYA
Dr. Arif GÜLLER

BÖLÜM 5
TÜRKİYE DE SURİYE GÖÇÜNÜN ETKİLERİNİN KALKINMA VE ENTEGRASYON PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 93
Gözde AYDIN

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (2010). Kamu Ekonomisinin Rolü Ve Fonksiyonlarının Piyasa Ekonomisine Devredilmesi: Özelleştirme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, *2*(1), 100-118.

Aktan, C. C., & Şen, H. (2001). Ekonomik kriz: Nedenler ve çözüm önerileri. *Yeni Türkiye Dergisi*, *2*(42), 1.

Aktan, O. (1998). Atatürk'ün ekonomi politikası: Ulusal bağımsızlık ve ekonomik bağımsızlık. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *15*.

Alkin, E. (2004). *Piyasa ekonomisine kamu müdahalesi*. Ticaret Üniversitesi.

Altınok, E. (2012). Kentsel mekânın yeniden organizasyonunun ekonomi politiği ve mülkiyete müdahale-2000 sonrası dönemde İstanbul TOKİ örneği.

Altınok, E. (2012). *Kentsel mekânın yeniden organizasyonunun ekonomi politiği ve mülkiyete müdahale-2000 sonrası dönemde İstanbul TOKİ örneği*. Yıldız Teknik Üniversitesi

Ataç, E. (2007). *Maliye Politikasi* (No. 123). Anadolu Universitesi.

Atamtürk, B. (2007). Büyüme Teorileri ve IMF Politikalari. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *22*(1), 89-103.

Ay, H., & Haydanlı, M. L. (2017). Vergi Yükü Ekseninde Toplumsal Yapının Gelir Dağılımı ve Yoksullukla İlişkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *4*(3), 136-153.

Bayraktar, C. (2012). Keynes ve refah devleti. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *10*(02), 247-261.

Burhan, N. (1981). Kapitalist sistemde devletin ekonomiye müdahalesi üzerine açıklamalar.

Çalişkan, A. (2001). Sosyal Refahın Sağlanmasında Devletin Etkinliği ve Türkiye Örneği.

Ceran, Y., Kargi, V., Çiçek, R., & Özuğurlu, H. Y. (2007). Türkiye'de küreselleşmenin vergi politikaları üzerine etkileri: 1980-2005 dönemi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *14*(1), 275-289.

Dağ, M. & Çelik, M. (2018). Yatırım teşvikleri nedir? Kavram ve kapsamı üzerine bir değerlendirme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(2), 863-875.

Eser, D. B., Memişoğlu, A. G. D., & Özdamar, G. (2011). Sosyal siyasetin üretilmesi sürecinde refah devletinden neo-liberal devlete geçiş: Devletin kamu hizmeti sunma işlevinin değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *16*(2), 201-217.

Göker, C. (2011). Yönlendirici Vergilendirme. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, *17*(3-4), 11-30.

Güvenek, B. (2009). Devletin Regülasyonlar Yoluyla Piyasalara Müdahalesi Ve Türkiye Enerji Piyasalari. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *9*(18), 45-62.

Kazanci, F. (2016). Serbest piyasa ekonomisi ve islam ekonomisi üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, *2*(3), 161-178.

Önder, İ. (2001). Kayıtdışı ekonomi ve vergileme. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (23-24), 241-254.

Önder, İ. (2009). Küresel kriz ve Türkiye ekonomisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (42), 12-25.

Onur, S. (2004). Literatürde ekonomi-politika ilişkisi. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, *6*(1).

Orer, G. (2015). Ekonomik Kamu Düzeni ve Devletin Ekonomiye Müdahalesi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (6), 363-393.

Özdemir, T. (2006). *Türkiye Ve Suriye'de Devletin Ekonomiye Müdahalesi Bağlamında Tarım Sektörü* (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Öztürk, N., & Bayraktar, Y. (2009). Aksak Rekabetin Önlenmesinde Devletin Rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *4*(2), 74-93.

Sapancali, F. (2001). Yeni dünya düzeni ve küresel yoksulluk. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 3, Sayı:2.

Saybaşılı, K. (1986). *Türkiye'de planlı ekonomik kalkınma döneminde devletin ekonomiye müdahalesi, 1963-1985* (Vol. 2). Birey ve Toplum Yayınları.

Şen, A. G. S., Tabar, A. G. Ç., & Tokatlıoğlu, M. (2018). Küresel Krizde Devlet Müdahalesi Ve Maliye Politikasi.

Şener, B., & Çolak, Ç. D. (2015). Türkiye'de yeni sağ'ın kamu yönetimi anlayışı: Turgut Özal ve ANAP.

Sönmez, T. (2016). *2023 hedefleri kapsamında ekonomi bakanlığının ekonomiye müdahalesi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Tan, T. (1990). Anayasal Ekonomik Düzen. *Anayasa Yargısı Dergisi*, *7*.

Tayyar, A., & Çetin, B. (2013). Liberal iktisadi düşüncede devlet. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *14*(1), 107-120.

Tolunay, A., & Akyol, A. (2006). Kalkinma Ve Kirsal Kalkinma: Temel Kavramlar Ve Tanimlar. *Turkish Journal of Forestry*, *7*(2), 116-127.

Tuna, Y. (2011). Tarım ürünleri fiyatlarına devlet müdahalesi ve Türkiye'de müdahale fiyat politikasının tarihçesi. *İstanbul üniversitesi iktisat fakültesi mecmuası*, *47*(1-4).

Yasa, B. D. (2017). İktisat düşüncesinde devlet müdahaleciliği kuramının evrimi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(2), 281-298.

Yaylagül, L. (2019). Eleştirel ekonomi politik perspektiften devlet ve medya ilişkisi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, *5*(2), 134-152.

Yazgan, Ş. (2018). Kamu Yatirimlari Dağiliminin Gini Katsayisi Ile Ölçülmesi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama (1999-2017). *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, *1*(1), 35-44.

KAYNAKÇA

Abd'Razack, N. (2017). Habits and benefits of recycling solid waste among households in Kaduna, North West Nigeria. *Sustainable cities and society*, 297-306.

Choe, J. K. (2015). Performance and life cycle environmental benefits of recycling spent ion exchange brines by catalytic treatment of nitrate. *Water research*, 267-280.

Demircan, Ç. (2016). Çöpte Saklı Değer, Değere İçkin Emek: Çöpün Ekonomi Politiğ. *Sav Katkı* , 36-47.

Geissdoerfer, M. (2017). The Circular Economy–A new sustainability paradigm? *Journal of cleaner production*, 757-768.

Haas, T., & Sander, H. (2020). Decarbonizing transport in the European Union: Emission performance standards and the perspectives for a European Green Deal. *Sustainability* , 12-20.

Mısır, A., & Arıkan, O. (2022). Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'de Döngüsel Ekonomi ve Sıfır Atık Yönetimi. *Çevre İklim ve Sürdürülebilirlik* , 69-78.

Pamuk, N. S., & Soysal, M. (2018). YENİ SANAYİ DEVRİMİ ENDÜSTRİ 4.0 ÜZERİNE BİR İNCELEME. *Journal of Productivity*, 41-66.

Sevencan, F., & Vaizoğlu, S. (2007). Pet ve geri dönüşümü. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 307-312.

Şengül, Ü. (2010). Atıkların geri dönüşümü ve tersine lojistik. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 73-86.

Şenoğlu, S. (2006). Avrupa Birliği-Türkiye çevre politikaları oluşum süreci ve entegre kirlilik önleme ve kontrolü (IPPC) direktifinin incelenmesi (tekstil endüstrisi örneği). *Diss. Bursa Uludag University* , 27-60.

Tong, D. (2014). Aggregation-enhanced excimer emission (AEEE) based on pyrenylchalcone and 2-to-4 molecular decoder by biothiols and polyanions in aqueous media. *Sensors and Actuators B: Chemical* , 80-84.

Türkmen, M. A., & Kılıç, F. (2020). Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışına Yönelik Döngüsel Ekonomi Modeli. *Third Sector Social Economic Review* , 2558-2556.

Veral, E. S., & Yiğitbaşıoğlu, H. (2018). Avrupa Birliği atık politikasında atık yönetiminden kaynak yönetimi yaklaşımına geçiş yönelimleri ve döngüsel ekonomi modeli. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi* , 1-19.

Yalçın, Ö., & Negiz, N. (2020). Türkiye'de Kentsel Alanlarda Döngüsel Ekonomi Uygulamaları Üzerine Bir Yazın İncelemesi. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 25-44.

Yontar, İ. G. (2008). Sürdürülebilir çevre ve ekonomi için bir araç: Türkiye'de ISO 14001 çevre yönetim sistemi standardı. *Review of Social, Economic & Business Studies* , 477-500.

KAYNAKÇA

Akgül. M. (2020). *Türkiye'de Eğitim Bütçesinin Hesaplanması Ve Uygulayıcıların Görüşleri.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Altunç, A. S. (2018). *Üniversitenin Bir Şehrin Sosyal ve Ekonomik Gelişimine Katkısı: Siirt Üniversitesi Örneği.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Siirt Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Siirt.

Ataünal, A. (1993). *Cumhuriyet Döneminde Yükseköğretimdeki Gelişmeler*. Ankara: MEB Yükseköğretim Genel Müdürlüğü Yayınları.

Arap, S. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye'de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 65*(1), 1-29.

Ataç, E. & Moğol, T. (1994). *Devlet Bütçesi*. Anadolu Üniversitesi Eskişehir: Nadir Kitap.

Atik, H. (1999). Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkılar: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (15),* 99-109.

Bolay, S. (2005). *Osmanlıda Düşünce Hayatı ve Felsefe*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Bulutoğlu, K. (2008). *Kamu Ekonomisine Giriş*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Cooke, R., & Huggins, P. (1997). The Economic Impact Of Cardiff University: Innovation, Learning And Job Generation. *Geojournal, 41*(4), 325-337.

Corbin, J., & Strauss, A. (2014). *Basics Of Qualitative Research: Techniques And Procedures For Developing Grounded Theory*. Sage Publications.

Çatalbaş, N. (2007). Üniversite-Yerel Ekonomi İlişkisinde Kutuplaşma Teorisi İyi Bir Model Olabilir Mi? *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı,* 90-101.

Çelik, A. (2010). *Ekonomik Büyüme ile Kamu Harcamalarının Nedensellik Analizi: Suudi Arabistan, B. A. Emirlikleri ve Kuveyt Uygulaması.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi/Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.

Dell, M. P., & Rainnie, A. (1996). *The Impact of the University of Hertfordshire on the Local Economy,* of Hertfordshire Working Paper Series, 11:25.

Demirer, Y., Duran, M., & Orhangazi, Ö. (2000). *Ateş Altındaki Üniversite*. Ankara: Özgür Üniversite Yayını.

Dilmaç, E. (2017). *Siirt Üniversitesi'nin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Siirt Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Siirt.

Drucker, J., & Goldstein, H. (2007). Assessing The Regional Economic Development Impacts Of Universities: A Review Of Current Approaches. *International Regional Science Review, 30*(1), 20-46.

Durmuş, M. (2008). *Kamu Ekonomisi*. Ankara: Gazi Kitabevi

Işık, Ş. (2008). Türkiye'de Üniversitelerin Kentleşme Üzerine Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 10*(3), 159-181.

Gültekin, N., Çelik, A. & Nas, Z. (2008). Üniversitelerin Kuruldukları Kent'e Katkıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(24), 264-269.

Günay, D. (2004). *Üniversitenin Niteliği, Akademik Özgürlük ve Üniversite Özerkliği.* İstanbul: Fatih Üniversitesi.

Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim (Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri).* Ankara: ÖSYM Yayınları.

Hatipoğlu, M. (2016). *Bölgesel Üniversiteler ve Dicle*. Ankara: Selvi Yayınevi.

Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu. (2003). Erişim adresi https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5018&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5:

Katoğlu, M. (2000). Türkiye Tarihi 4-Çağdaş Türkiye 1908-1980. S. A. (Ed) içinde, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Eğitim, Kültür, Sanat (6. b.).* İstanbul: Cem Yayınevi.

Kömür, G. (2021). Üniversitelerin Sosyal Kültürel ve Ekonomik Fonksiyonlarının Şehirler Üzerindeki Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 24*(1), 101-114.

Lewis, J.A. (1988). Assessing the Effect of the Polytechnic, Wolverhampton on the Local Community, *Urban Studies, 25*(1), 53-6l.

Lucas, L. (1996). *American Higher Education: A History*. New York: St. Martin's Griffin.

Martin, B., & Etzkowitz, H. (2000). The origin and evolution of the university species. *Organisation of mode*, *2*,1-25.

Özarslan, İ., Korkmaz, E., & Batırel, Ö. (1998). *Yükseköğretim Kurumlarının Bölgelerarası Gelişme Farklılıkları Açısından Önemi ve İşlevleri.* İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Yayınları.

Özbay, Ö. (2013). Üniversite ve Sosyal Çevresi: Niğde Üniversitesi ve Niğde. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4*(1), 1-63.

Özek, H. (2010). Çerkezköy'de Üniversite, Kent Ve Sanayi Etkileşimi. Tekirdağ İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı 18-21 Ekim 2010, (s. 100-115). Çerkezköy, Tekirdağ.

Öztürk, S. (2006). Üniversitelerin yapısal ve işlevsel değişiminde üniversite özerkliğinin yeniden tanımlanması veya özerklik kavramı ve üniversite özerkliği. *Üniversite ve Toplum*, *6*(4). Erişim adresi http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=287

Özuyar, P. G. & Bayhantopçu, E. (2021). Yüksek Öğrenim Kurumlarının Sosyal Etkilerinin Ölçümü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Beykoz Akademi Dergisi, 9*(1), 136-149.

Sargın, S. (2007). *Türkiye'de Üniversitelerin Gelişim Süreci Ve Bölgesel Dağılımı Türkiye'de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz.* İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.

Sağır, A. & İnci, Ü. H. (2013). Karabük'te Üniversite Algısı: Karabük Üniversitesi Örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 49-81.

Savaş Yavuzçehre, P. (2016). Üniversitelerin Kentlerine Etkileri: Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21*(1), 235-250.

Siirt Üniversitesi. (2022). Erişim adresi https://www.siirt.edu.tr/detay/tarihce/599433.html.

Siirt Üniversitesi. (2022). Erişim adresi https://www.siirt.edu.tr/detay/genel-bilgi/182537.html.

SİÜFR. (2016). *Siirt Üniversitesi 2016 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Siirt: Siirt Üniversitesi Stratejik Geliştirme Daire Başkanlığı.

SİÜFR. (2021). Siirt Üniversitesi 2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu. Siirt: Siirt Üniversitesi Stratejik Geliştirme Daire Başkanlığı.

SİÜPP. (2018). *Siirt Üniversitesi 2018 Yılı Performans Programı*. Siirt: Siirt Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

SİÜPP. (2022). *Siirt Üniversitesi 2022 Yılı Performans Programı*. Siirt: Siirt Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

SİÜ SOS-BİL. (2018). Erişim adresi http://www.siirt.edu.tr.

SİÜSP. (2012). *Siirt Üniversitesi 2013-2017 Stratejik Planı*. Siirt: Siirt Üniversitesi Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

SİÜSP. (2017). *Siirt Üniversitesi 2018-2022 Stratejik Planı*. Siirt: Siirt Üniversitesi. Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Sürmeli, F. (2008). *Anadolu Üniversitesinin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı.* Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir.

Şenesen, Ü. (1997). *Bütçe Ödenekleri ve Üniversiteler*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları

T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2018). Erişim adresi https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/02/2-b-2018-Y%C4%B1l%C4%B1-Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim-Kurumlar%C4%B1-Ekonomik-Kod-%C4%B0cmali-ile-2019-2020....pdf.

T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Erişim adresi https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/01/3-a2-2019-2021-D%C3%96NEM%C4%B0-Y%C3%9CKSEK%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M-EKONOM%C4%B0K.pdf.

T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). Erişim adresi https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/01/2-b-2020-Y%C4%B1l%C4%B1-Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim-Kurumlar%C4%B1-Ekonomik-Kod-%C4%B0cmali-ile-2021-2022-Gider-Tahminleri.pdf.

T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021). Erişim adresi https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/01/2b-2021-Yili-Yuksekogretim-Kurumlari-Ekonomik-Kod-icmali-ile-2022_2023-Gider-Tahminleri.pdf.

T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2022). Erişim adresi https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/01/2b-2022-Yili-Yuksekogretim-Kurumlari-Ekonomik-Kod-Icmali-ile-2023-2024-Gider-Tahminleri.pdf

TDK. (2022). Erişim adresi https://sozluk.gov.tr/.

Türk, İ. (1999). *Kamu Maliyesi.* Ankara: Turhan Kitabevi.

Wach, E., & Ward, R. (2013). Learning About Qualitative Document Analysis.

Wikipedia. (2022). Erişim adresi https://tr.wikipedia.org/wiki/Siirt_(il).

YÖK. (2021). Erişim adresi https://istatistik.yok.gov.tr/

KAYNAKÇA

Aliağaoğlu, A., Uğur, A. (2018). "Logolarda Erzurum Kent Kimliği: Yorumlayıcı Anlamaya Yönelik Bir Çalışma". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 22 (4), 2357-2379.

Alkan, A. (2018). "Ota ve Aşağı Botan Vadisi'nin Ekoturizm Potansiyeline Analitik Bir Yaklaşım". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 22 (Özel Sayı), 475-499.

Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2020, 30 Kasım). https://altyapi.csb.gov.tr/siirt-te-kentsel-donusum-bilgilendirme-toplantisi-yapildi-haber-10400

Amcalar, N. (2013). *Siirt İlinde Doğa Turizmi Master Planı.* Siirt, (https://docplayer.biz.tr/20304813-Siirt-ilinde-doga-turizmi-master-plani.html).

Amsterdam Logosu, (2021, 28 Mart). http://logok.org/i-amsterdam-logo/

Anadolu Ajansı, (2020, 20 Aralık). https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/enerji/aksa-siirtin-yuzde-75ine-dogal-gaz-ulastirdi/660386

Apaydın, F. (2011). *Şehir Pazarlaması*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Arkeofili, (2020, 7 Kasım). https://arkeofili.com/siirtte-bulunan-5-000-yillik-oyun-seti-sergileniyor/

Artı Siirt, (2020, 4 Aralık). http://artisiirt.com/sadece-siirtspor-degil-siirtte-spor-gelisirse-29896.html

Başara, B.B., Çağlar, İ.S., Aygün, A., Özdemir, T.A., Kulali, B., Uzun, S.B., Kayış, B.B., Kılıç, D.A. (2019). *Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2018.* Başara, B.B., Çağlar, İ.S., Aygün, A., Özdemir, T.A. (Eds). Ankara: Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı. (https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/36134,siy2018trpdf.pdf?0).

Ceran, Y. (2013). "Şehirlerin Markalaştırılması ve Markanın Yönetimi". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,* 5 (1), 537-547.

Cittaslowturkiye, (2020, 5 Kasım). https://cittaslowturkiye.org/#slayt

Çamdereli, M., Varlı, M., Varlı, Z., Gürer, M. (2006). "Kentsel Kimlik Göstergesi Olarak Kent Logoları". *II. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyum, 21. Yüzyılda Halkla İlişkilerde Yeni Yönelimler, Sorunlar ve Çözümler.* Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, 236-280.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü Çevre Envanteri ve Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı, (2019). *Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu.* Ankara: (https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/2017-cevre-sorunlari-ve-oncel-kler--20190628084520.pdf).

Demircan, Ş. (2014). *İnanç Turizminin Yerel Kalkınmadaki Önemi: Midyat Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dicle Kalkınma Ajansı, [DİKA], (2014a), "TRC3 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı. Cilt I. Bölgeyi Anlamak". *Dicle Kalkınma Ajansı,* Mardin. (https://dikanet.dika.org.tr/FileContainer/Web/files/307b3a72-9f30-4603-90a0-6bf38a42483e.pdf).

Doğan, B.B. (2011). "Kalkınma İktisadının XX. Yüzyıldaki Gelişim Süreci, İktisat Politikalarına Etkisi Ve Son On Yıllık Konjonktürün Disiplinin Geleceğine Olası Etkileri". *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 2 (22), 41-83.

Enerji Atlası, (2021, 20 Ocak). https://www.enerjiatlasi.com/sehir/siirt/

Enerji Günlüğü, (2021, 20 Ocak). https://www.enerjigunlugu.net/siirtin-orman-atiklarindan-elektrik-uretilecek-39672h.htm

Ganime Çisel SÜLEYMANOĞLU slogan, logo ve maskot tasarımı, e-mail eki, (Erişim Tarihi: 28.06.2021).

Gezimanya, (2020, 22 Kasım). https://gezimanya.com/turkiye/siirtte-alisveris

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, [GAP], (2019). *Siirt İl Profili.* Siirt, (http://www.gap.gov.tr/upload/dosyalar/pdfler/icerik/IL_profilleri/SIIRT.pdf).

Güney Marmara Kalkınma Ajansı, [GMKA], (2021, 18 Ocak). https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/ydo/ekler/Cazibe%20Merkezleri%20Bilgi%20Notu.pdf

Gnssolar, (2021, 20 Ocak). https://www.gnssolar.com/icerik/860/turkiye-gunes-haritasi

Haberturk, (2021, 20 Ocak). https://www.haberturk.com/siirt-haberleri/83169550-siirtte-katiatiktan-elde-edilen-enerjiyle-6-bin-hanenin-elektrigi-karsilaniyor

Hastane.com, (2021, 14 Ocak). https://www.hastane.com.tr/siirt-hastaneleri.html

Hürriyet, (2020, 10 Kasım). https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/yazarlar/banu-gundogdu/turkiyenin-buyuleyici-guzellikleri-botan-vadisi-ve-delikli-tas-41214284

Işık, E. (2012). "Siirt İli'nin Deprem Tehlikesi". *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* 1 (1), 29-38.

Kent Logoları, (2021, 28 Mart). https://www.luciassociation.org/map-city/amsterdam-2/

https://www.pinkkittycreative.com/cityoflasvegaslogo

https://www.visitgreenwich.org.uk/business/city-london-corporation/

https://dubaiculture.gov.ae/ar/Pages/default.aspx

Kılınç, N. (2019). *Siirt ve Çevresinin Turizm Coğrafyası.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Koçi, Ö.F. (2019). *Siirt Vilayetinde, Sosyal, Siyasal ve Kültürel Faaliyetler (1931 – 1956).* (Yüksek Lisans Tezi). Bitlis: Bitlis Eren Üniversitesi / Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Köker, F. (2013). *Siirt İli Sismik Tehlike Analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Maden Teknik ve Arama Genel Müdürlüğü (2021, 18 Ocak). http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/siirt_madenler.pdf

Medya Siirt, (2020, 4 Kasım). https://www.medyasiirt.com/gundem/siirt-e-ozgu-yemekler-ve-tatlilar-h14982.html

Medyasiirt, (2021, 19 Ocak). https://www.medyasiirt.com/gundem/siirt-universitesi-nin-kucukbas-hayvan-payetleme-tesisinin-h17285.html

Medyasiirt, (2021, 23 Ocak). https://www.medyasiirt.com/gundem/tip-fakultesine-alinacak-30-ogrenci-osymnin-universite-tercih-h13934.html

Meteoroloji Genel Müdürlüğü, (2020, 13 Kasım). https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=SIIRT

Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], (2020). *Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2019/'20.* Ankara. (http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2019_2020.pdf).

Milliyet, (2020, 4 Kasım). https://www.milliyet.com.tr/gundem/siirt-te-uc-dilli-koro-1859282

Mkzengi, (2021, 20 Ocak). https://www.mkzengi.com/iller.php?id=56

New York Logosu, (2021, 28 Mart). https://yasamayadair.net/i-love-ny-logosu/

Özbey, D.Ö., Başer, H.H. (2015). "Kent Marka İmajı Oluşumunda Etkili Unsurların Önem ve Yeterlilik Derecelerinin Konya Açısından İncelenmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 8(39), 923-932.

Özgüner, Z., Uçar, M., (2015). "Şehir Markalaşmasında Pazarlamanın Önemi". *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 3 (9), 323-333.

Pekin Olumpiyat Oyunları Maskotları, (2021, 28 Mart). https://v3.arkitera.com/g136-2008-pekin-olimpiyat-oyunlari.html?year=&aID=2555&o=2553#:~:text=2008%20Pekin%20Olimpiyatlar%C4%B1n%C4%B1n%20maskot%20tak%C4%B1m%C4%B1,Nini%20ise%20K%C4%B1rlang%C4%B1c%C4%B1%20temsil%20ediyor

Sabah, (2020, 20 Aralık). https://www.sabah.com.tr/karadenizdoguanadolu/2018/04/08/siirtin-icme-suyu-botandan-geliyor

Sabah, (2021, 18 Ocak). https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2020/01/11/siirtte-lineer-metal-cinko-fabrikasinin-temeli-atild

Sal, M. (2020). *Kırdan Kente Göçte Sosyoekonomik Faktörlerin Etkisi "Siirt İli Örneği"".* (Yüksek Lisans Tezi). Çankırı: Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Seturbiz, (2021, 11 Ocak). https://www.seturbiz.com/tatil-rehberi/sehirler/siirt-56.html

Siirt Belediyesi, (2020, 16 Kasım). https://www.siirt.bel.tr/siirt-belediyesi-son-bir-yilda-1-milyon-441-bin-yolcu-tasidi

Siirt Belediyesi, (2020, 16 Kasım). https://www.siirt.bel.tr/sehir-ici-otobus-saatlerii

Siirtliler Dayanışma Vakfı [SİDAV], (2020, 28 Mayıs). http://www.sidav.org.tr/

Siirtgazetesi, (2021, 22 Ocak). http://siirtgazetesi.com.tr/siirt-belediyesi-proje-tanitim-toplantisi-vali-ve- belediye-baskan-vekili-hacibektasoglu-onumuzdeki-3-yida-yapilacak-projeleri-tanitti-projelerde-yer-almayan-hizmet-alani-yok/

Siirt Gazetesi, (2020, 5 Kasım) http://siirtgazetesi.com.tr/veyselkarani-sit-alani-tillo-yavas-sehir-olsun/

Siirt İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2020, 5 Kasım). https://siirt.ktb.gov.tr/

Siirt İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, (2020). *Siirt Tarımsal Yatırım Rehberi.* Siirt, (https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/siirt.pdf

Siirtte.net, (2021, 19 Ocak). http://www.siirtte.net/ilimizde-bal-ormani-kuruluyor/

Siirtpress, (2021, 19 Ocak). http://www.siirtpress.com/siu-veteriner-fakultesi-hayvan-hastanesinin-temeli-atildi-25763.html (Erişim Tarihi: 19.01.2021),

Siirt Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, (2018). *Siirt İl Sanayi Durumu*. Siirt, (https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/81-il-sanayi-durum-raporlari/mu0403011760).

Siirt Şirvan Park Elektrik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, (2021, 23 Ocak). http://sirvanparkaeml.meb.k12.tr/icerikler/siirt-ilinin-deprem-riski_10159891.html

Siirt Ticaret ve Sanayi Odası, (2020, 11 Kasım). https://www.siirttso.org.tr/

Siirt Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, (2020). *Siirt İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu.* Siirt, (https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/s--rt_-cdr2019-20201112182246.pdf).

Siirt Valiliği, (2021, 21 Ocak). http://siirt.gov.tr/3-uluslararasi-siirt-kisa-film-festivali-basladi

Star, (2021, 19 Ocak). https://www.star.com.tr/yerel-haberler/kucukbas-hayvan-payetleme-birimi-gudumlu-projesi-3617135/

Tezcan, S. (2011). *Kentler Arası Rekabet, Kentsel Pazarlama ve Markalaşmanın Planlama Açısından Değerlendirilmesi İzmir Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Torlak, M. (2015). "Marka Şehir Oluşturma ve Bursa Şehrinin Markalaşması İçin Yol Haritası". *Tüketici ve Tüketim Araştırmalar Dergisi,* 7 (2), 47-93.

Türkiye Bankalar Birliği, (2020, 12 Kasım). https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59

Türkiye Bankalar Birliği, (2020, 12 Kasım). https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/veri-sorgulama-sistemi/illere-ve-bolgelere-gore-bilgiler/73

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], (2020, Mayıs). https://www.tuik.gov.tr/

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, (2020). *Ulaşımda ve İletişimde 2003/2019.* Siirt. (https://www.uab.gov.tr/uploads/cities/siirt/56-siirt.pdf).

Ulusal Hava Kalite İzleme Ağı, (2020, 16 Kasım). https://www.havaizleme.gov.tr/

Uyar, A. (2018). "Marka Şehir Kavramı ve Türkiye ile Dünyadaki Marka Şehir Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma". *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi,* 1 (3), 467-479.

Vergi Net, (2021, 18 Ocak). https://www.verginet.net/Dokumanlar/2020/KARAR-20200821-27.pdf

Vural, B.A., Yalçın, M. (2017). "Kent Markalaşması Sürecinde Kalkınma Ajanslarının Rolü: İzmir Kalkınma Ajansı Örneği". *Global Media Journal,* 8 (15), 305-319.

Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, (2021, 7 Ocak). https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201136/turizm-yatirim-ve-isletme-bakanlik-belgeli-tesis-istati-.html

Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, (2021, 7 Ocak). https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201137/belediye-belgeli-tesis-istatistikleri.html

Zeren, H.E. (2011). "Stratejik Kent Yönetimi ve Kent Markası Oluşturma Süreci". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 1 (2), 175-200.

KAYNAKÇA

Bayındır, G., & Sunata , U. (2015). Türk Dış Politikasında Göç ve Mülteci Rejimi. Moment Dergisi Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 12-40.

Bostan, H. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum Vatandaşlık İskân Sorunu. Göç, 38-88.

Demirhan, Y., & Aslan, S. (2015). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. Birey ve Toplum, CİLT:5 SAYI:9.

Erder, S. (2020). Göçmenlik, Mültecilik ve Değişen "Uyum" Anlayışı. S. Sallan Gül, S. Dedeoğlu, & Ö. Kâhya Nizam içinde, Türkiye'de Mültecilik, Zorunlu Göç ve Toplumsal Uyum Geri Dönüş Mü, Birlikte Yaşam Mı? (S. 21-37). Ankara: Bağlam.

Erdoğan, M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Göç ve Araştırma Merkezi.

Genç, Y., & Ustagil Gündüz, D. (2019). Göç ve Kalkınma. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt:7 Sayı:18 Sayfa:479-498.

Göç İdaresi Genel Başkanlığı. (2020, 01 09). göç idaresi genel başkanlığı: goc.gov.tr adresinden alındı Göç İdaresi Genel Başkanlığı. (2021, 01 09). Göç İdaresi Genel Başkanlığı: goc.gov.tr adresinden alındı.

H.Karpat, K., & Tırnakçı, B. (2019). Osmanlıdan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. İstanbul: Timaş.

HABER3. (2020, 01 17). AK Parti açıkladı: İşte Türkiye'nin Suriyelilere harcadığı toplam para. HABER3: HABER3 adresinden alındı.

Hendow, M. (Ocak 2019). Mültecilerin korunması ve Kalkınması Arasındaki Dengenin Sağlanması\Kalkınma-Zorunlu Göç Eksenin Uygulanmasına Yönelik Politika Önerileri. Viyana Avusturya: Uluslarası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD).

Özhan, M. (2021). Turkeys Perspectıve Agaınt Syrıan Refugees. VI.Internatıonal European Conference On Socıal Scıences.

GÜNCEL KONULAR IŞIĞINDA

İŞLETME VE EKONOMİ YAZILARI - I

Editörler

Dr. Mediha Mine ÇELİKKOL

Dr. Habibe Günsel DOĞRUL

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-66-1

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Dünyamız her alanda ortaya çıkan, ülke ekonomilerini ve refah düzeyini etkileyen baş döndürücü bir değişim içerisindedir. Değişimin bir parçası olabilmek ve ondan yapısal niteliklerin geliştirilmesi yönünde fayda sağlayabilmek için öncelikle değişimin nasıl işlediğini anlamak, sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerini doğru bir şekilde tespit etmek gerekir. Çünkü değişim beraberinde pek çok yeniliği ve uygulamayı getirirken, bireylerin ve işletmelerin karmaşık sorunlarla karşılaşmasına da neden olabilmektedir.

"Güncel Konular Işığında İşletme ve Ekonomi Yazıları-I" isimli bu eser, işletme ve ekonomi temelinde farklı alanlarda yaşanan değişimleri, teorik ve uygulamalı olarak ortaya koymayı ve okuyucuya değişimin dünyanın sosyal, ekonomik ve kültürel iklimini nasıl etkilediğini analiz etme imkânı sunmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda farklı disiplinlerde çalışan akademisyenler ve uygulayıcılar, kendi uzmanlık alanları ile ilgili konuları ele almış; bulgu ve yorumlarını bu eserde buluşturmuşlardır. Çalışma, ortak bir eser olmakla birlikte, kitapta yayımlanan bölümlerin hukuksal, bilimsel ve etik sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

Birinci bölümde Bengül, elektronik pazarlarda faaliyet gösteren ve/veya göstermek isteyen işletmelere uygulayabilecekleri rekabet stratejileri hakkında bilgiler vererek yol gösterici önerilerde bulunmuştur.

İkinci bölümde Buran, son kilometre lojistik kavramını açıklamış, son kilometre lojistikte dünyadan ve Türkiye'den yenilikçi uygulamaları değerlendirmiştir.

Üçüncü bölümde Doğrul, her ülkeyi, her bölgeyi, her ekonomik sektörü ve her canlıyı etkileyen iklim değişikliğinin tarım, turizm, enerji, inşaat, ulaştırma, altyapı ve imalat sektörleri üzerindeki etkisini açıklamıştır.

Dördüncü bölümde Doğrul, toplumsal cinsiyet normlarını ölçmek ve hanehalkının finansal kararları üzerindeki etkilerini tahmin etmek için kullanılan ampirik yöntemlerin temelini oluşturan teorik modelleri ve konu ile ilgili çalışmaların bulgularını özetlemiş ve önerilerde bulunmuştur.

Beşinci bölümde Güven, İtme-Çekme Teorisi'ni, bir medikal turizm destinasyonu olan Türkiye açısından ele alarak değerlendirmiştir. Ülkenin sahip olduğu avantajları ortaya koyarken aynı zamanda hızla gelişen medikal turizm pazarından daha fazla pay alabilmesi için önerilerde bulunmuştur.

Altıncı bölümde Öztürk ve Çelikkol, İslami finans ve sukuk hakkında bilgi vermiş ve bu piyasanın, Türkiye'deki gelişimini ve sukuk uygulamalarını değerlendirmiştir. Kamu ve Sukuk endeksi getirileri ile seçilen faizsiz yatırım araçlarının getirileri arasındaki ilişki, Granger Nedensellik Testi ile analiz edilmiştir.

Yedinci bölümde Sezer ve Çelikkol, iş doyumu ile duygusal emek davranışı ilişkisine odaklanmış, bu ilişkide örgütsel bağlılığın etkisini araştırmışlardır. Çalışmada, kuramsal çerçevenin ardından literatürde yer alan çalışmalara değinilmiş, sonrasında iş doyumunun duygusal emek davranışı üzerindeki etkisinde örgütsel bağlılığın aracılık etkisini açıklayabilmek amacıyla örneklem grup üzerinde yapılan araştırma ve sonuçlarına yer verilmiştir.

Sekizinci bölümde Ünlü ve Gençer, yükselen turizm trendlerinin içerisinde yer alan gastronomi turizmi hakkında bilgi vermiş, yeni destinasyonların ortaya çıkmasında ve geliştirilmesinde etkiye sahip bu turizm türünün yaygınlaştırılmasının önemini vurgulamıştır.

Son söz olarak, kitapta yer alan çalışmaların kendi alanlarında literatüre katkı sunacağına inanıyor, kitabın hazırlık aşamasında gerekli özveriyi gösteren tüm bölüm yazarlarına ve yayın aşamasındaki desteklerinden dolayı Ekin Yayınevi'ne kitabın editörleri olarak teşekkür ediyoruz. Faydalı olması dileğiyle (24 Kasım 2022).

Dr. Mediha Mine ÇELİKKOL
Dr. Habibe Günsel DOĞRUL

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
ELEKTRONİK PAZARLARDA REKABET STRATEJİLERİ 1
Safiye Süreyya BENGÜL

İKİNCİ BÖLÜM
ELEKTRONİK TİCARETTE (E-TİCARET) SON KİLOMETRE LOJİSTİK: KAVRAM VE UYGULAMALAR 23
Ali Çağrı BURAN

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN KÜRESEL EKONOMİDE SEKTÖREL ETKİLERİ 43
Abdullah Naci DOĞRUL

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TOPLUMSAL CİNSİYET KİMLİĞİ NORMLARININ HANE İÇİ FİNANSAL KARAR ALMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: LİTERATÜR İNCELEME 55
Habibe Günsel DOĞRUL

BEŞİNCİ BÖLÜM
MEDİKAL TURİZMDE İTİCİ VE ÇEKİCİ SEYAHAT MOTİVASYONU FAKTÖRLERİNİN TÜRKİYE AÇISINDAN İNCELENMESİ 78
Ömer Zafer GÜVEN

ALTINCI BÖLÜM
SUKUK ENDEKSİ GETİRİLERİ İLE GRAM ALTIN, DOLAR VE EURO GETİRİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN GRANGER NEDENSELLİK TESTİ İLE ANALİZİ 97
Hasret ÖZTÜRK
Hakan ÇELİKKOL

YEDİNCİ BÖLÜM
İŞ DOYUMU VE DUYGUSAL EMEK DAVRANIŞI İLİŞKİSİNDE ÖRGÜTSEL BAĞLILIĞIN ARACILIK ROLÜ 122
Şükriye SEZER
Mediha Mine ÇELİKKOL

SEKİZİNCİ BÖLÜM
TURİZM SEKTÖRÜNDE GÖZDE BİR TREND: GASTRONOMİ TURİZMİ 148
Yıldız ÜNLÜ
Kansu GENÇER

Kaynakça

Afuah, A. & Tucci.C. L. (2003). *Internet business models and strategies: Text and cases*. New York: McGraw-Hill Irwin.

Akingbade, W. A. (2014). Competitive strategies and ımproved performance of selected nigeria telecommunication companies. *Journal of Entrepreneurship Management and Innovation (JEMI), 4*(10), 143-167.

Aksoy, R. (2008). *İnternet ortamında pazarlama*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Amit, R. & Zott, C. (2001). Value creation in e-business. *Strategic Management Journal*, *22*, 493–520.

Alnoor, A., Khaw, K.W., Al-Abrrow, H. & Alharbi, R.K. (2022). The hybrid strategy on the basis of Miles and Snow and Porter's strategies: An overview of the current state-of-the-art of research. *International Journal of Engineering Business Management*, *14*, 1-18.

Bengül, S. S. & Çelikkol, M. M. (2020). The impact of perceived financial risks on customers' purchasing decisions, satisfaction and loyalty in online shopping processes. In A. Akıncı (Ed.), *Interdisciplinary Public Finance, Business and Economics Studies Volume III* (pp. 273-284). Berlin: Peter Lang.

Bakos J.Y. (1991). A strategic analysis of electronic marketplaces. *MIS Quarterly*, *15*(3), 295-310.

Bordean, O., Borza, A., Plescan, M. & Mitra, C. (2010). *The impact of generic strategies on hotel's performance*. In An Enterprise Odyssey. International Conference Proceedings, University of Zagreb, Faculty of Economics and Business. May, 1548-1560.

Bouwman H. & Adelaar T. (2002). The dynamics of click-and-mortar electronic commerce: opportunities and management strategies. *International Journal of Electronic Commerce*, *7*(1), 93-119.

Brynjolfsson, E. & Smith, M. (2000). A comparison of internet and conventional retailers. *Management Science*, *46*(4), 563-585.

Chan, P. (2014). A framework linking positioning strategy and resource-based view: women - frendly hotels. *Web Journal of Chinese Management Review*, *17*(2), 1-22.

Clemons, E. K., Hann, I. & Hitt, L. M. (2002). Price dispersion and differentiation in online travel: An empirical investigation. *Management Science*, *48*(4), 534-549.

Çubukçu, M. (2018). İşletmelerde uygulanan strateji tipleri ve uygulamadan örnekler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, *1*(2), 142-156

Daft, R. L. (2010). *Organization theory and design*. USA: South-Western Cengage Learning.

Dinçer, Ö. (1998). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Doong, H. S., Wang, H. C. & Foxall, G. R. (2011). An investigation of consumers' webstore shopping: A view of click-and-mortar company. *International Journal of Information Management*, *31*(3), 210-216.

Duman, H., Özpeynirci, R., Yücenurşen, M. ve Apak, İ. (2014, 24-26 Nisan). *Girişimcilik açısından Porter'ın jenerik (rekabet) stratejileri ve işletme performansına etkisi*. (Sözlü Bildiri). ICE 14 VI International Congress on Entrepreneurship,. Bişkek/Kırgızistan: 515-522.

Dutta, S., & Segev, A. (1999). Business transformation on the internet. *European Management Journal*, *17*(5), 466-476.

Eren, E. (2013). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Gonsalves, G. C., Lederer, A. L., Mahaney, R. C. & Newkirk, H. E. (1999). A customer resource life cycle interpretation of the impact of the World Wide Web on competitiveness: expectations and achievements. *International Journal of Electronic Commerce*, *4*(1), 103-120.

Herwade, M. A. R. & Shendage, R. N. (2022). Digital marketing: 21st century challenges and opportunities. *International Journal of Advance and Applied Research*, *9*(3), 558-568.

Hill, C. W. & Jones, G. R. (2009). *Essentials of strategic management*. USA: Cengage Learning.

Jaas, A. (2022). E-Marketing and its strategies: digital opportunities and challenges. *Open Journal of Business and Management*, *10*, 822-845.

Karaoğlu, B. (2010). *Stratejik yönetim*. İstanbul: Etap Yayınevi.

Kaplan, S. & Sawhney, M. (2000). E-hubs: The new B2B marketplaces. *Harvard Business Review* (May/June), 97-104.

Kaya, N. (2013). *Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde (KOBİ) stratejik yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Kaya, S. (2016). *Competitive strategies of virtual oganizations; an analysis on book stores in Turkey* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kollmann, T. (2000). Competitive strategies for electronic marketplaces. *Electronic Markets*, *10*(2), 102-109.

Koo C. M., Koh, C. E. & Nam K. (2004). An examination of Porter's competitive strategies in electronic virtual markets: a comparison of two on-line business models. *International Journal of Electronic Commerce*, *9*(1), 163-180.

Lederer, A. L., Mirchandani, D. A. & Sims, K. (1997). The link between information strategy and electronic commerce. *Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce, 7*(1), 17-34.

Luecke, R. (2015). *Strateji.* T. Parlak (çev.), 3.Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Lumpkin, G. T. & Dess, G. G. (2006). The effect of 'simplicity' on the strategy-performance relationship: A note. *Journal of Management Studies*, *7*(43), 1583-1604.

Morschett, D., Swoboda, B. & Schramm-Klein, H. (2006). Competitive strategies in retailing-an investigation of the applicability of Porter's framework for food retailers. *Journal of Retailing and Consumer Services*, (13), 275-287.

Mueller, R. A. E. (2000). Emergent e-commerce in agriculture. Agriculture Issues Center, AIC Issues Brief, (14), 1-8.

Nayyar, P. R. (1993). On the measurement of competitive strategy: evidence from a large multiproduct U.S. firm. *Academy of Management Journal*, 6, 1652-1669.

Peker, A. A., Özdemir, Ş., Kerse, G. & Arsu, T., (2016). Porter'in jenerik rekabet stratejileri ve performans ilişkisi; Aksaray ili organize sanayi bölgesi örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *5*(5), 11-22.

Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing ındustries and competitors*. New York: Free Press.

Porter, M. E. (1998). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors with a new introduction*. New York: Free Press.

Porter, M. E. (2001). Strategy and the internet. *Harvard Business Review*, *79*(2), 1-20.

Porter, M. E. & Millar, V. E. (1986). How information gives you competitive advantage. *Harvard Business Review*, *63*(4),(July/August), 61-78.

R.Awade, P. (2014). Implementation of combination strategy based on porter's model: success built on lost opportunity in industrial lubricants. *Asian Journal of Management Research*, *4*(4), 699-710.

Segev, A., Gebauer, J. & Färber, F. (1999). Internet-based electronic markets. *Electronic Markets*, *9*(3), 138-146.

Sezici E. & Buran, A. Ç., (2021). Elektronik ticaret kavramı, türleri, Dünya'daki ve Türkiye'deki mevcut durumu. İçinde A. Oğuz ve G. Güreşçi (Ed.), *Disiplinlerarası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler*, (s. 202-233). Bursa: Ekin Yayınevi.

Shin, N. (2001). Strategies for competitive advantage in electronic commerce. *Journal of Electronic Commerce Research*, *2*(4), 164-171.

Sotomayor, J., Yucra, D., Mayhuasca, J., Arroyo, A., Marin, W. & Chicasaca, C. (2022). MSEs and competitive strategies for B2C e-commerce in the Lima region. *International Journal of Mechanical Engineering*, *7*(1), 4696-4701.

Tanwar, R. (2013). Porter's generic competitive strategies. *IOSR Journal of Business and Management*, *1*(15), 11-17.

Timmers, P. (1999). *Electronic commerce: Strategies and models for business-to-business trading.* New York: John Wiley.

Ülgen, H. & Mirze S. K. (2016). *İşletmelerde stratejik yönetim*. İstanbul: Beta Yayıncılık

Weber, B. W. (1993). How financial markets are going on-line. *International Journal of Electronic Markets, 3*(3), 6-8.

Wen, H., Zhong, Q. & Lee, C. C. (2022). Digitalization, competition strategy and corporate innovation: Evidence from Chinese manufacturing listed companies. *International Review of Financial Analysis*, *82*(102166), 1-13.

Wright, P. A. (1987). Refinement of Porter's generic strategies. *Strategic Management Journal*, *8*(1), 93-101.

Kaynakça

Allen, J., vd. (2018). Understanding the impact of e-commerce on last-mile light goods vehicle activity in urban areas: The case of London. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, *61*, 325-338.

Banger, G., & Çalışır, G. (2014). Sosyal medyanın kurumsal inovasyon için kitle kaynak olarak kullanımı. *I. Uluslararası Yeni Medya-Yeni Yaklaşımlar Konferansı Bildiriler Kitabı.*

Bengül, S. S. & Çelikkol, M. M. (2020). The impact of perceived financial risks on customers' purchasing decisions, satisfaction and loyalty in online shopping processes. In A. Akıncı (Ed.), *Interdisciplinary Public Finance, Business and Economics Studies Volume III* (pp. 273-284). Berlin: Peter Lang.

Buran, A. Ç., & Sarıkaya, M. (2021). Kentsel lojistik kapsamında yük birleştirme merkezi yer seçimi: Kütahya ili örneği. *Lojistik Dergisi*, (54), 94-105.

Burda, A. (2016). Defining electronic commerce as a practical concept. *Quality-Access to Success*,*17*. 43-48.

Çelikkol, M. M. (2019). Bilgi yönetim sürecinde kurumsal kaynak planlamasının finansal boyutları ve bir firmada uygulanması. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54*(1), 662-680.

Daugherty, P. J., Stank, T. P., & Ellinger, A. E. (1998). Leveraging logistics/distribution capabilities: the effect of logistics service on market share.*Journal of Business logistics*, *19*(2), 35.

Demir, E., Syntetos, A., & van Woensel, T. (2022). Last mile logistics: Research trends and needs. *IMA Journal of Management Mathematics*, *33*(4), 549-561.

Dou, W., & Chou, D. C. (2002). A structural analysis of business-to-business digital markets. *Industrial Marketing Management*, (31), 165.

Gedik, Y. (2021). E-Ticaret: Teorik bir çerçeve. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *12*(1), 184-198.

Gunasekaran, A., vd. (2002). E-commerce and its impact on operations management. *International Journal of Production Economics*, *75*(1-2), 185-197.

Hagberg, J. & Hulthen, K. (2022). Consolidation through resourcing in last-mile logistics. *Research in Transportation Business & Management*. In Press, Corrected Proof.

He P., Zhang S. & He C. (2019). Impacts of logistics resource sharing on B2C E-commerce companies and customers. *Electronic Commerce Research and Applications, 34*, 1-15.

Jacyna, M. (2013). The Role of The cargo consolidation center in urban logistics system. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, *8*(1). 100-113.

Janjevic, M., & Winkenbach, M. (2020) Charaterizing urban last-mile distiribution strategies in mature and emerging e-commerce markets. *Transportation Research Part A*., *133*, 164-196

Kurnia, S., & Ali, M. (2012). B2B e-commerce adoption by the grocery industry in developing countries: Indonesia versus Bahrain'. (from the proceedings of the 45th Hawaii *International Conference on System Sciences*, 4-7th January). 3100-3109. HI, USA: IEEE.

Laudon, K. C., & Traver, G. (2011). E-commerce. England: *Pearson/Addison Wesley*

Mentzer, J. T., vd. (2001). Defining supply chain management. *Journal of Business logistics*, *22*(2), 1-25.

Nguyen, D. H., de Leeuw, S., & Dullaert, W. E. (2018). Consumer behaviour and order fulfilment in online retailing: A systematic review. *International Journal of Management Reviews*, *20*(2), 255-276.

Olsson, J., Hellström, D., & Pålsson, H. (2019). Framework of last mile logistics research: A systematic review of the literature. *Sustainability, 11*(24), 7131.

Özdemir, D. (2022). Kentsel lojistikte son kilometre teslimat ve uygulamaları. İçinde H. Kutlu vd. (Ed.), *Uluslararası Ticaret ve Lojistikte Güncel Yaklaşımlar ve Değerlendirmeler* (s.139-155). İstanbul: Efe Akademi Yay.

Papazoglou, M.P. & Ribbers, P. (2006). *E Business*. New Jersey: John Wiley & Sons, Ltd.

Ranieri, L., vd.. (2018). A review of last mile logistics innovations in an externalities cost reduction vision.*Sustainability,10*(3), 782.

Sezici, E., & Buran, A. Ç. (2021). Elektronik ticaret kavramı, türleri, Dünyada'daki ve Türkiye'deki mevcut durumu. İçinde A. Oğuz ve G. Güreşci (Ed.), *Disiplinler Arası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler* (s.202-233). Bursa: Ekin Yayınevi.

Stank, T. P., vd. (2003). Logistics service performance: estimating its influence on market share. *Journal of Business Logistics*, *24*(1), 27-55.

Wang, C. C., & Chen, C. C. (2010). Electronic commerce research in latest decade: A literature review. *International Journal of Electronic Commerce Studies*, *1*(1), 1-14.

Wang, Y., vd.. (2016). Towards enhancing the last-mile delivery: An effective crowd-tasking model with scalable solutions. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, *93*, 279-293.

Ward, B. T., Sipior, J. C. and Volonino, L. (2016). Internet jurisdiction for e-commerce. *Journal of Internet Commerce*, *15*(1), 1-17.

Xu G., vd. (2019). Data-driven operational risk analysis in E-*Commerce Logistics. Advanced Engineering Informatics 40*, 29–35.

İnternet Kaynakları

https://comprovei.com/logistica/o-que-e-last-mile-2. Erişim tarihi: 09.11.2022.

https://www.eticaret.gov.tr/haberler/10040/de-tay#:~:text=2021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20%C3%BClkemizde%20e%2Dticaret,%17%2C7%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti. Erişim tarihi: 10.11.2022.

https://ecommerceguide.com/ecommerce-statistics/ Erişim tarihi: 27.10.2022.

https://ecommerceguide.com/guides/b2b-ecommerce-market-trends-and-best-practices/ Erişim tarihi: 07.11.2022.

https://www.eticaret.gov.tr/dnnqthgzvawtdxraybsaacxtymawm/content/FileManager/Dosyalar/2021%20Y%C4%B1l%C4%B1%20E-Ticaret%20B%C3%BClteni.pdf Erişim tarihi: 12.11.2022.

https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad-e-commerce_impact_assessment-launchpresentation pdf. Erişim tarihi: 07.11.2022.

Muradoğlu, C. (2021). https://webrazzi.com/2021/08/26/alphabet-in-drone-teslimat-sirketi-wing-yakla sik-100-bin-paket-teslimatini-gerceklestirmek-uzere. Erişim tarihi: 8.11.2022.

https://assets.aboutamazon.com/0e/1e/bf6fff1a4bce88ac5ebfe7c39c7a/drone.jpg Erişim tarihi: 13.11.2022.

https://www.cnet.com/tech/tech-industry/alphabets-wing-drone-delivery-service-to-launch-pilot-in-virginia. Erişim tarihi: 14.11.2022.

https://univrses.com/case-study/last-mile-delivery-robots-new/ Erişim tarihi: 16.11.2022.

Papuçiyan, A. (2022). htttps://webrazzi.com/2022/03/01/tesliat-robotlari-gelistiren-starship-technologi es-42-milyon-dolar-yatirim-aldi. Erişim tarihi: 14.11.2022.

https://www.tasimacilar.com/lojistik/bp-ve-trendyol-expressten-akilli-kargo-otomati-agi-23127h Erişim tarihi: 14.11.2022.

https://www.kargohaber.com/tnt-ekspres-brukselde-ilk-mobil-deposunu-hizmete-aldi-1287h.htm. Erişim tarihi: 12.11.2022.

https://www.webtekno.com/amazon-drone-kargo-teslimati-basliyor-h124733.html Erişim tarihi: 11.11.2022.

https://cscmp.org/CSCMP/Educate/SCM_Definitions_and_Glossary_of_Terms.aspx Erişim tarihi: 11.11.2022.

Kaynakça

Barnett, T. P., Adam, J. C. & Lettenmaier, D. P. (2005). Potential impacts of a warming climate on water availability in snow-dominated regions. *Nature, 438*, 303-309.

Barnett, T. P. & Adger, W.N. (2007). Climate change, human security and violent conflict. *Political Geography*, *26* (6), 639-655.

Behrer, A.P., & Park, J. (2017). Will we adapt? temperature, labor and adaptation to climate change. Harvard Project on Climate Agreements Working Paper. https://www3.nd.edu/~nmark/ Climate/Park_BehrerAdapt.pdf . Erişim tarihi:03.10.2022.

Breslow, P. B. & Sailor, D. J. (2002). Vulnerability of wind power resources to climate change in the continental United States. *Renewable Energy, 27*, 585-598.

Chilkoti, V., Bolisetti, T. & Balachandar, R. (2017). Climate change impact assessment on hydro-power generation using multi-model climate ensemble. *Renewable Energy, 109*, 510-517.

Dasgupta, S., vd. (2021). Effects of climate change on combined labour productivity and supply: An empirical, multi-model study. *Lancet Planet Health,* 5, 455–65.

Dawson, A. (2014). Anticipating and responding to pavement performance as climate changes. *Climate Change Energy Sustainability and Pavements*, *204*, 127-157.

Doğrul, A. N. (2019). *İşletme ve Ekonomi Yazıları*: Çevre. İçinde Güven, Ö.Z. & Doğrul, H.G.(Eds), İklim değişikliğinin tarım üzerindeki etkisi. (s. 135-156), Bursa: Ekin Yayın.

Dunne, J., Stouffer, R. & John J. (2013). Reductions in labour capacity from heat stress under climate warming. *National Climate Change*, *3*, 563-66.

Fan, J. L. (2018). Impacts of climate change on hydropower generation in China. *Computer Simulated*, *167*, 4-18.

Fant, C., Schlosser, C. A. & Strzepek, K. (2016). The impact of climate change on wind and solar resources in southern African. *Applied Energy, 161*, 556-564.

Hall, C.M., Timothy, D. & Duval, D. (2004). Security and tourism: towards a new understanding?. *Journal of Travel & Tourism Marketing, 15*(2/3), 1-18.

Hamududu, B. & Killingtveit, A. (2012). Assessing climate change impacts on global hydropower. *Energies, 5*, 305-322.

Huang, K., vd. (2020). The impact of climate change on the labor allocation: empirical evidence from China. *Journal of Environmental Economics and Management*, *104*, 1-18.

Hueging, H., vd. (2013). Regional changes in wind energy potential over Europe using regional climate model ensemble projections. *Journal of Applied Meteorology and Climatogy*, 52, 903-917.

Gay, C., Estrado, F., Conde, C., Eakin, H. & Villers, L. (2006). Potential impacts of climate change on agriculture: A case of study of coffee production in Veracruz, Mexico, *Climatic Change*, 79, 259-288.

Gössling, S., Peteers, P., & Scoot, D. (2008). Consequences of climate policy for international tourist arrivals in developing countries, *Third World Quarterly*, 29(5), 873-901.

Guntukula, R. (2020). Assessing the impact of climate change on Indian agriculture: Evidence from major crop yields. *Journal of Public Affairs*, 20, 1-7.

IPCC, Intergovernmental Panel on Climate Change (2022). Summary for Policymakers. Climate Change 2021: Physical Science Basis, https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/ report/IPCC_AR6_WGI_SPM.pdf. Erişim tarihi: 25.09.2022.

Li, X., vd. (2016). Evaluating the impacts of high-temperature outdoor working environments on construction labour productivity in China: a case study of rebar workers. *Building and Environment*, 95, 42–52.

Kjellstrom, T., vd. (2009). The Direct impact of climate change on regional labor productivity. *Archives of Environmental & Occupational Health*, *64*(4), 217-227.

Malhi, G.S., Kaur, M. & Kaushik, P. (2021). Impact of climate change on agriculture and its mitigation strategies: a review. *Sustainability*, 13, 1-21.

Mendelsohn, R., Dinar, A. & Williams, L. (2006). The distributional impact of climate change on rich and poor countries. *Environment and Development Economics*, 11, 1–20.

Molua, E. L. & Lambi, C. M. (2007). The Economic impact of climate change on agriculture in Cameroon. https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7362/WPS4364. pdf? sequence=1&isAllowed=y. Erişim tarihi: 28.09.2022.

Nguma, H., vd. (2021). Impacts of climate change on agriculture and household welfare in Zambia: an economy-wide analysis, *Climate Change*, *167*(55), 3-20.

NOAA: National Occeanic and Atmospheric Administration, (2022). Earth System Research Laboratories, Global Monitoring Laboratory, Mauna Loa CO2 Annual Mean Data, https://gml.noaa.gov/webdata/ccgg/trends/co2/co2_annmean_mlo.txt. Erişim tarihi: 24.09.22.

Ogbuabor, J. E.& Egwuchukwu, E. I. (2017). The impact of climate change on the Nigerian economy. *International Journal of Energy Economis and Policy*, *7*(2), 217-223.

Pereira, E. B., vd. (2013). The impacts of global climate changes on the wind power density in Brazil. *Renewable Energy,* 49, 107–110.

Planet Outlook, (2021). Impact of Climate Change On Indian Manufacturing. https://planet.outlookindia.com/climate-crisis/impact-of-climate-change-on-indian-manufacturing/733. Erişim tarihi: 02.10.2022.

Rosenzweig, C., vd. (2002). Increased crop damage in the U.S. from excess precipitation under climate change. *Global Environmental Change: Human Dimensions and Policy, 12*(3), 197-202.

Seo, S. N., Mendelson, R. O. & Munasinghe, M. (2005). Climate change and agriculture in Sri Lanka: A Ricardian valuation. *Environment and Development Economics, 10*(5), 581-596

Simpson, M. C. (2008). Community Benefit Tourism Initiatives: A Conceptual Oxymoron? *Tourism Management, 29*(1), 1-18.

Simpson, M. C., Gössling, S. & Scott, D. (2008). Report on the International Policy and Market Response to Global Warming and the Challenges and Opportunities that Climate Change Issues Present for the Caribbean Tourism Sector. Caribbean Regional Sustainable Tourism Development Programme (CRSTDP), Caribbean Tourism Organization, Barbados. http://www.gci.org.uk/Documents/Caribbean_Tourism_&_CC_Challenges_&_Opportunities_-_Simpson_et_al._2008.pdf Erişim tarihi:29.09.2022.

Stevanovic, M., vd. (2016). The impact of high-end climate change on agricultural welfare. *Science Advences, 2*(8), 1-9.

SwissRe Institute , (2021). The economics of climate change: no action not an option. https://www.swissre.com/institute/research/topics-and-risk-dialogues/climate-and-natural-catastrophe-risk/expertise-publication-economics-of-climate-change.html. Erişim tarihi: 28.09.2022.

Teotónio, C., vd. (2017). Assessing the impacts of climate change on hydropower generation and the power sector in Portugal: a partial equilibrium approach. *Reneable and Sustanable Energy Reviews*, 74, 788–799.

Thurlow, J., Zhu, T. & Diao, X. (2009). The Impact of Climate Variability and Change on Economic Growth and Poverty in Zambia. IFPRI Discussion Paper 00890, Washington, DC: International Food Policy Research Institute.

Tobin, I., vd. (2018). Vulnerabilities and resilience of European power generation to 1.5 °C, 2 °C and 3 °C warming. *Environmental Research Letters*, 13, 1-8.

Tol, R.S.J. (2013).The economic impact of climate change in the 20th and 21st centuries. *Climate Change,* 117, 795-808.

Turner, S. W., Ng, J. Y.& Galelli, S. (2017). Examining global electricity supply vulnerability to climate change using a high-fidelity hydropower dam model. *Science of the Total Environment*, 590, 663–675.

UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) 2015. Paris Agreement. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf. Erişim tarihi: 01.10.2022.

UNWTO, UNEP & WMO (2008), Climate change and tourism: responding to global challenges, Scott, D., Amelung, B., Becken, S., Ceron, JP., Dubois, G., Gössling, S., Peeters, P. and Simpson, M.C. (Eds.),Chapter 6 Exculisive Summary (pp. 37-55) UNWTO, Madrid, and UNEP, Paris.

UNWTO, United Nations World Tourism Organization, (2022), Historical perspective of world tourism, http://www.unwto.org/facts/eng/historical.htm. Erişim tarihi: 10.03.2022.

Van Vliet, M. T., vd. (2016). Power-generation system vulnerability and adaptation to changes in climate and water resources. *Natural Climate Change*, 6, 375-380.

Vautard, R., vd. (2014). Regional climate model simulations indicate limited climatic impacts by operational and planned European wind farms. *Nature Communications*, 5, 1-9.

Wachsmuth, J., vd, S. (2013). How will renewable power generation be affected by climate change? The case of a metropolitan region in Northwest Germany. *Energy*, 58, 192-201

Woetzel, J.,vd. (2020). Climate risk and response: physical hazards and socioeconomic impacts. McKinsey Global Institute. https://www.mckinsey.com/capabilities/sustainability/our-insights/climate-risk-and-response-physical-hazards-and-socioeconomic-impacts. Erişim tarihi: 30.09.2022.

WTTC, World Travel & Tourism Council (2022). Economic impact. https://wttc.org/Portals/0/ Documents/Reports/2022/EIR2022-Global%20Trends.pdf. Erişim tarihi: 10.03.2022.

Yu, W., vd. (2010). Climate Change Risks and Food Security in Bangladesh, London.

Zhang, P., Zhang, J. & Chen, M. (2017). Economic impacts of climate change on agriculture: The importance of additional climatic variables other than temperature and precipitation. *Journal of Environmental Economic Managment,* 83, 8-31.

Kaynakça

Abel, A. B., Eberly, J. C & Panageas, S.(2007). Optimal inattention to the stock market. *American Economic Review*, *97*(2), 244-249.

Adam, C., Hoddinott, J. & Ligon, E. (2003). Dynamic intrahousehold bargaining, matrimonial property law, and suicide in Canada. In A. R. Quisumbing (Ed.), Household decisions, gender, and development: A synthesis of recent research, Chapter 5, (pp. 37-40). Washington, DC.: International Food Policy Research Institute (IFPRI). http://ebrary.ifpri.org/cdm/ref/collection/ p15738coll2/id/129652

Addoum, J. M., Kung, H. & Morales, G. (2016). *Limited marital commitment and household portfolios.* Working paper, Cornell University, London Business School, and University of Alberta. https://ssrn.com/abstract=2871296

Addoum, J. M., (2017). Household portfolio choice and retirement. *Review of Economics and Statistics*, *99*(5), 870–883.

Agarwal, B. (1997). "Bargaining" and gender relations: Within and beyond the household. *Feminist Economics*, *3*(1), 1-51.

Akerlof, G. A., & Kranton, R. E. (2000). Economics and identity. *Quarterly Journal of Economics*, *115*(3), 715–53.

Alderman, H., vd., (1995). Unitary versus collective models of the household: is it time to shift the burden of proof?. *World Bank Research Observer, 10*(1), 1-19.

Alesina, A., Giuliano, P., & Nunn, N. (2013) On the origins of gender roles: Women and the plough. *Quarterly Journal of Economics, 128*(2), 469–530.

Altonji, J. G., & R. M. Blank, (1999). *Race and gender in the labor market*. In D. Card & O. Ashenfelter (Eds.). Handbook of labor economics. Amsterdam: Elsevier.

Alvarez, F., Guiso, L., & Lippi, F. (2012). Durable consumption and asset management with transaction and observation costs. *American Economic Review, 102*(5), 2272-2300.

Antecol, H., Bedard, K. & Stearns,J. (2018), Equal but inequitable: Who benefits from gender-neutral tenure clock stopping policies?. *American Economic Review*, *108*(9), 2420–2441.

Anderson, S., & Baland, J.M. (2002), The economics of ROSCAS and intrahousehold resource allocation. *The Quarterly Journal of Economics, 117*(3), 963–995.

Armandariz, A. B., & Morduch, J. (2004). *Microfinance: Where do we stand?.* In C. A. E. Goodhart (Ed.), Financial development and economic growth: Explainig the Links. London: Palgrave Macmillian.

Ashraf, N., Karlan, D. & Yin, W. (2006). Tying Odysseus to the mast: Evidence from a commitment savings product in the Philippines. *The Quarterly Journal of Economics, 121*(2), 635–672.

Ashraf, N. (2009). Spousal control and intra-household decision making: An experimental study in the Philippines. *American Economic Review, 99*(4), 1245–1277.

Barber, B. M. & Odean, T. (2001) Boys will be boys: gender, overconfidence, and common stock investment. *The Quarterly Journal of Economics, 116*(1), 261-292.

Basu, B. & Maitra, P. (2020). Intra-household bargaining power and household expenditure allocation: evidence from Iran. *Review of Development Economics, 24*(2), 606–627.

Becker, G. S., 1973, A theory of marriage: Part I. *Journal of Political Economy, 81*(4), 813–846.

Becker, G. S. (1974a). A theory of social interactions. *Journal of Political economy, 82*(6),1063-1093.

Becker, G. S. (1974b), A theory of marriage: Part II. *Journal of Political Economy, 82*(2), 11–26.

Becker, G. S. (1981). *A treatise on the family*. NBER books.

Benhabib, J., & Spiegel, M. M. (2005). Human capital and technology diffusion. *Handbook of Economic Growth, 1*, Part A, 935-966.

Benjamin, D. J., Choi, J. J. & Strickland A. J. (2010). Social identity and preferences. *American Economic Review, 100*(4), 1913–1928.

Bertrand, M. (2011). *New perspectives on gender*. In D. Card and O. Ashenfelter, (Eds.), Handbook of labor economics. Elsevier: Amsterdam.

Bertrand, M., Kamenica, E. & Pan, J. (2015). Gender identity and relative income within households. *Quarterly Journal of Economics, 130*(2), 571–614.

Beshears, J. vd. (2018). *Behavioral household finance*. In B. D. Bernheim, S. D.Vigna, and D. Laibson (eds), Handbook of behavioral economics. Amsterdam :Elsevier.

Blumberg, R. L., &. Coleman, M. T. (1989). A Theoretical look at the gender balance of power in the American couple. *Journal of Family Issues, 10*(2), 225–50.

Braunstein, E. & Folbre, N. (2001). To honor and obey: Efficiency, inequality, and patriarchal property rights. *Feminist Economics, 7*(1), 25-44.

Brenner, S. A. (1995). *Why women rule the roost: Rethinking Javanese ideologies of gender and self-contro*l. In A. Ong and M. G. Peletz (Eds), Bewitching women, pious men: Gender and body politics in Southeast Asia, (pp.19-50). Berkeley: CA: University of California Press.

Browning, M., & Chiappori, P. A. (1998). Efficient intra-household allocations: A general characterization and empirical tests. *Econometrica, 66*(6), 1241-78.

Bornstein, G., & Yaniv, I. (1998). Individual and group behavior in the ultimatum game: are groups more rational players?. *Experimental Economics, 1*(1), 101-108. https://doi.org/10.1023/A:1009914001822.

Booysen, F. & Guvuriro, S. (2021). Gender differences in intra-household financial decision making: an application of coarsened exact matching. *Journal of Risk and Financial Management*, *14*(469). https://doi.org/10.3390/jrfm14100469.

Campbell, J. Y. (2006). Household finance. *The Journal of Finance*, *61*(4), 1553-1604. https://doi.org/ 10.1111/j.1540-6261.2006.00883.x.

Campbell, J. Y. (2016). Restoring rational choice: The challenge of consumer financial regulation. *American Economic Review,106*(5), 1-30. doi:10.1257/aer.p20161127

Caplin, A, & Dean M. (2015). Revealed preference, rational inattention, and costly information acquisition. *American Economic Review*, *105*(7), 2183-2203.

Chari, A., & Goldsmith-Pinkham, P., (2017), *Gender representation in economics across topics and time: Evidence from the NBER Summer Institute*. NBERWorking Paper No. 23953.

Charness, G., & Sutter, M. (2012). Groups make better self-interested decisions. *Journal of Economic Perspectives, 26*(3), 157-176.

Chiappori, P. A. (1988). Rational household labor supply. *Econometrica, 5*(6), 63-89.

Chiappori,, P. A. (1997). *Collective models of household behavior: The sharing rule approach*. In L. Haddad, J. Hoddinott, H. Alderman (Eds.), Intrahousehold resource allocation in developing countries: Models, methods, and policy, (s.39-52). Baltimore and London: Johns Hopkins University Press for the International Food Policy Research Institute.

Chiappori, P. A., & Lewbel, A. (2015). Gary Becker's a theory of the allocation of time. *The Economic Journal, 125*(583), 410-442.

Cohn, A., Fehr, E. & Maréchal, M. A. (2017), Do professional norms in the banking industry favor risk-taking? *Review of Financial Studies, 3*(11), 3801-3823.

Connell, R. W. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*, (Çeviren: Soydemir, C.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

D'Acunto, F. (2020). *Identity and Choice Under Risk*. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3542078

D'Acunto, F., Prokopczuk, M., & Weber, M. (2019). Historical antisemitism, ethnic specialization, and financial development. *Review of Economic Studies*, *86*(3), 1170-1206.

D'Acunto, F., Malmendier, U. & Weber, M. (2020). *Gender roles and the gender expectations gap*. NBER Working Paper, No. 26837. https://doi.org/10.3386/w26837

Demir, E. (2021). Sabahattin Ali'nin kürk mantolu madonna'sı ve toplumsal cinsiyet normları gölgesinde bağımsız bir kadın: Maria Puder. *Asya Studies, 5*(16), 215-223.

Dohmen, T. vd. (2011). Individual risk attitudes: Measurement, determinants, and behavioral consequences. *Journal of the European Economic Association, 9*(3), 522-550.

Dominitz, J, & Manski, C. F. (2007). Expected equity returns and portfolio choice: Evidence from the health and retirement study, *Journal of the European Economic Association, 5*(2-3), 369-379.

Donni, O., & Chiappori, PA. (2011). *Nonunitary models of household behavior: A survey of the literature*. In J. A. Molina (Eds), Household Economic Behaviors (pp.1-40). International Series on Consumer Science. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-9431-8_1.

Dosman, D., & Adamowicz, W. (2006). Combining stated and revealed preference data to construct an empirical examination of intrahousehold bargaining. *Review of the Economics of the Household*, *4*(1), 15-34.

Doss, C. (2013). *Intrahousehold bargaining and resource allocation in developing countries*. Policy Research working paper, No.6337. Washington DC: World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/12240 License: CC BY 3.0 IGO.

Duflo, E. (2003). Grandmothers and granddaughters: Old-age pensions and intrahousehold allocation in South Africa. *World Bank Economic Review*, *17*(1), 1-25.

Duflo, E. (2012). Women empowerment and economic development. *Journal of Economic Literature*, *50*(4), 1051-1079.

Eads, A., Tach, L., & Griffin, L. (2022). Intra-household financial inequality, gender equality, and marital dissolution. *Journal of Family and Economic Issues*. https://doi.org/10.1007/s10834-022-09844-1

Ecevit, Y. (2011). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisine başlangıç*. İçinde Y. Ecevit, Y. & N. Karkıner (Eds.), Toplumsal cinsiyet sosyolojisi (s.2-29). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Egan, M., Matvos, G. & Seru, A. (2018). When Harry fired Sally: The double standard in punishing misconduct, NBER Working Paper No. 23242.

Ekiz Gökmen, Ç., & Gökovalı, U. (2016). Hane içine gizlenen kadın yoksulluğu: Muğla-Mardin örneği. *ODTÜ Gelişme Dergisi, 43*(1), 157-190.

Ekiz Gökmen, Ç. (2017). Hane içi gelirin kontrolü ve harcamaların dağılımı üzerine bir araştırma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 39*(2), 531-552.

Felkey, A J. (2013). Husbands, Wives and the peculiar economics of household public goods. *European Journal of Development Research, 25*(3), 445-65.

Fernandez, R. (2007). Women, work, and culture. *Journal of the European Economic Association*, *5*(23), 305-332.

Fernandez, R. & Fogli, A. (2009). Culture: An empirical investigation of beliefs, work, and fertility. *American Economic Journal: Macroeconomics, 1*(1), 146-77.

Frankeberg, E., & Thomas, D. (2003). *Measuring power*. In A. R. Quisumbing (Ed.), Household decisions, gender and development: A synthesis of recent research (pp. 29-36).Washington DC.: International Food Policy Research Institute, Johns Hopkins University Press.

Fuwa, N. S., vd. (2006), Introduction to a study of intrahousehold resource allocation and gender discrimination in rural Andhra Pradesh, India. *The Developing Economies, 44*(4), 375-97.

Giannetti, M., & Koskinen, Y. (2010). Investor protection, equity returns, and financial globalization. *Journal of Financial and Quantitative Analysis, 45*(1), 135-168.

Goldin, C., Katz, L.F., & Kuziemko, I. (2006). The homecoming of American college women: the reversal of the college gender gap. *Journal of Economic Perspectives, 20*(4), 133-56.

Gomes, F., Haliassos, M. & Ramadorai,T. (2020). *Household finance*. IMFS Working Paper Series 138, Goethe University Frankfurt, Institute for Money and Financial Stability.

Guiso, L., Haliassos, M., ve Jappelli T. (2003). Household stockholding in Europe: where do we stand and where do we go? *Economic Policy*, 18(36), 123-70.

Guiso, L., Sapienza, P. & Zingales, L. (2008). Trusting the stock market. *Journal of Finance, 63*(6), 2557-2600.

Guiso, L., & Sodini, P. (2013). *Household finance: An emerging field*. In G. M. Constantinides,, M. Harris, and R. M. Stulz (Eds.), Handbook of the economics of finance. Amsterdam: Elsevier.

Guiso, L., & Zaccaria, L. (2021). *From patriarchy to partnership: Gender equality and household finance (no.2101)*. Einaudi Institute for Economics and Finance (EIEF). http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3652376

Gummarson, E., & Schneider, D. (2013). Eat, drink, man, woman: Gender, income share and household expenditure in South Africa. *Social Forces, 91*(3), 813-36.

Hallman, K. (2003). *Mother-father resources, marriage payments and girl-boy health in rural Bangladesh*. In A. R. Quisumbing (Ed.), Household decisions, gender and development: A synthesis of recent research (pp. 115-120). Washington DC: International Food Policy Research Institute, The Johns Hopkins University Press.

Hirshleifer, D. (2015). Behavioral finance. *Annual Review of Financial Economics, 7*(1), 133-159.

Hitczenko, M. (2016). *The influence of gender and income on the household division of financial responsibility*. Working Papers, No. 16-20, Federal Reserve Bank of Boston, Boston, MA.

Hoddinott, J., & Haddad, L. (1995). Does female income share influence household expenditures?, evidence from Cote d'Ivoire. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 57*(1), 77-96.

Illo, J. F. (1989). *Who heads the household? Women in households*. In the Philippines. In A. T. Torres (Ed.) The Filipino woman in focus: A book of readings (pp.244-66). Bangkok: UNESCO.

Jefremovas, V. (2000). *Women are good with money: The impact of cash cropping on class relations and gender ideology in Northern Luzon, Philippines*. In A. Spring (Ed.),Women farmers and commercial ventures: Increasing food security in developing countries, (pp.131-150). Boulder, CO: Lynne Reinner.

KKakwani, N., & Son, H. H. (2006). *Women's earning power and wellbeing*. UNDP, International Poverty Centre, 19. http://www.ipc-undp.org/pub/IPCOnePager19.pdf, (Erişim Tarihi: 11.09.2022).

Karkıner, N. (2011). *Aile ve Evlilik*. (Ed. Ecevit, Y. ve Karkıner, N.). Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi, İçinde (s. 130-154), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Ke, D. (2018). Cross-country differences in household stock market participation: The role of gender norms. *AEA Papers and Proceedings, 108*, 159-62. DOI: 10.1257/pandp.20181097

Ke, D. (2021). Who wears the pants? Gender identity norms and intra-household financial decision making. *The Journal of Finance, 76*(3), 1389-1425.

Kochar, A., vd. (2022). Financial Access and women's role in household decisions: empirical evidence from India's national rural livelihoods project. *Journal of Development Economics, 155*. https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.20220102821

Love, D. A., (2010). The effects of marital status and children on savings and portfolio choice. *Review of Financial Studies, 23*(1), 385-432.

Lundberg, S., & Pollack, R. A. (1993), Separate spheres bargaining and the marriage market. *Journal of Political Economy, 101*(6), 988-1010.

Lundberg, S. J., Pollak, R. A., & Wales, T. J. (1997). Do husbands and wives pool their resources? evidence from the United Kingdom child benefit. *The Journal of Human Resources, 32*(3), 463-480.

Manser, M., & Brown, M. (1980). Marriage and household decision-making: A bargaining analysis. *International Economic Review, 21*(1), 31-44.

McElroy, M. B., & Horney, M. J. (1981). Nash-bargained household decisions: Toward a generalization of the theory of demand. *International Economic Review, 22*(2), 333-349.

Morlicchio, E., & Spinelli, E. (2010). *The Italian case*. In G. S. Goldberg (Ed.), Poor women in rich countries: the feminization of poverty over the life course (pp. 174-202). Oxford University Press.

Moore, G. (1990) Structural determinants of men's and women's personal networks. *American Sociological Review, 55*(5), 726-735.

Opata, P. I., Ezeibe, A. B., & Ume, C. O. (2020). Impact of women's share of income on household expenditure in southeast Nigeria. *African Journal of Agricultural and Resource Economics*, *15*(1), 51-64.

Pahl, J. M. (1990). Household spending, personal spending and the control of money in Marriage. *Sociology, 24*(1), 119-38.

Papanek, H., & Schwede, L. (1988). *Women are good with money: Earning and managing in an Indonesian City*. In D. Dwyer & J. Bruce (Eds.), A home divided: Women and income in the third world. Palo Alto, CA: Stanford University Press.

Phelps, E. S. (1972). The statistical theory of racism and sexism. *The American Economic Review*, *62*(4), 659-661.

Phipps, S. A., & Burton, P. S. (1998). What's mine is yours? The influence of male and female incomes on patterns of household expenditure. *Economica*, *65*(260), 599-613.

Razzaque, M. A., & Ahsanuzzaman, A. (2009). *Intrahousehold resource allocation and women's bargaining power: New evidence from Bangladesh*. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1550559. (Erişim tarihi:10.09.2022).

Schmeer, K. K. (2005). Married women's resource position and household food expenditures in Cebu, Philippines. *Journal of Marriage and Family, 67*(2), 399-409.

Schaner, S. (2017). The cost of convenience? Transaction costs, bargaining power, and savings account use in Kenya. *Journal of Human Resources, 52*(4), 919-945.

Smith, L. C., vd. (2003). *The importance of women's status for child nutrition in developing countries*. In A. R. Quisumbing (Ed.), Household decisions, gender and development: A Synthesis of recent research (pp. 41-50). Washington DC: International Food Policy Research Institute, The John Hopkins University Press.

Tate, G., & Yang L. (2015). Female leadership and gender equity: Evidence from plant closure. *Journal of Financial Economics, 117*(1), 77-97.

Thomas, D. (1990). Intra-household resource allocation: an inferential approach. *Journal of Resources, 25*(4), 635-664.

Thomas, D. (1994). Like father, like son or like mother, like daughther: Parental education and child health. *Journal of Resources, 29*(4), 950-989.

Thörnqvist, T., & Vardardottir, A.(2014). *Bargaining over risk: The Impact of Decision Power on Household Portfolios.* Paper presented at The 19th Annual Meetings of the Society of Labour Economists. SOLE 2014, Arlington, VA, United States.

Quisumbing, A. R. (1994). Intergenerational transfers in Philippine Rice Villages: Gender differences in traditional inheritance customs. *Journal of Development Economics, 43*(2), 167-95.

Quisumbing, A. R. (2003). *What have we learned from research on intrahousehold allocation?*. In A. R. Quisumbing (Ed.), Household decisions, gender and development: A synthesis of recent research (pp. 1-16). Washington DC: International Food Policy Research Institute, The Johns Hopkins University Press.

Quisumbing, A. R., & Maluccio, J. A. (2003). *Intrahousehold allocation and gender relations: New empirical evidence from four developing countries*. In A. R. Quisumbing (Ed.), Household decisions, gender and development: A synthesis of recent research (pp. 23-28) Washington DC: International Food Policy Research Institute, The Johns Hopkins University Press.

İnternet Kaynakları

European Values Study. https://europeanvaluesstudy.eu/

World Values Survey. https://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp

Global Gender Pay Gap Report (2022). https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2022/ (Erişim tarihi: 01.09.2022)

Kaynakça

Aksu, A. & Bayar, K. (2019). Development of health tourism in Turkey: SWOT analysis of Antalya province. *Journal of Tourism Management Research, 6*(2), 134-154.

Annas, G. (1985). Regulating the introduction of heart and liver transplantation. *American Journal of Public Health, 75*(1), 93-95.

Aydın, G. & Karamehmet, B. (2017). Factors affecting health tourism and international health-care facility choice. *International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing, 11*(1), 16-36.

Aydın, S. & Sezerel H. (2017). Seyahat motivasyonlarına ilişkin bir yazın incelemesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 7*(2), 118-140.

Baloğlu, Ş. & Uysal, M. (1996). Market segments of push and pull motivations: a canonical correlation approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 8*(3), 32-38.

Bello, D. C. & Etzel, M. J. (1985). The role of novelty in the pleasure travel experience. *Journal of Travel Research, 24*, 20-26.

Berkman, H. W. & Gilson, C. C. (1986). *Consumer behavior: concepts and strategies.* Kent Publishing Company.

Bieger, T. (1998). Re-engineering destination marketing organisations: The case of Switzerland. *The Tourist Review, 53*(3), 4–17.

Birader, T.K. (2017). *Motivators and perceptions of residents in North Cyprus towards medical tourism in Turkey. (*Master of Science in Tourism Management), Eastern Mediterranean University Gazimağusa, North Cyprus.

Bookman, M. Z. & Bookman, K. R. (2007). *Medical tourism in developing countries.* New York: Palgrave MacMillan.

Buzcu, Z. ve Birdir, K. (2019). Türkiye'de medikal turizm incelemesi: özel hastanelerde bir çalışma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 18*(1), 311-327.

Cha, S., McCleary, K. W. & Uysal, M. (1995). Travel motivations of Japanese overseas travelers: A factor-cluster segmentation approach. *Journal of Travel Research, 34*(1), 33-39.

Chow, J., Pires, G. & Rosenberger, P. (2015). Towards a rigorous conceptual framework for examining international medical travel. *International Journal of Behavioural and Healthcare Research, 5*(1–2), 88–103.

Coltman, M. M. (1989). *Introduction to Travel and Tourism: An international approach.* Van Nostrand Reinhold: New York.

Crompton, J. L. (1979). Accessing of the image of Mexico as a vacation destination and the influence of geographical location upon that image. *Journal of Travel Research, 18*(4), 18-23.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, *17*, 67-91.

Dann, G. (1977). Anomie, ego-enhancement and tourism, *Annals of Tourism Research, 4*(4), 184-194.

de la Hoz-Correa, A. & Muñoz-Leiva, F. (2019). The role of information sources and image on the intention to visit a medical tourism destination: A cross-cultural analysis. *Journal of Travel & Tourism Marketing, 36*, 204-219.

Deniz, N. B. (2019). *Türkiye'de medikal turizmin gelişimi ve bazı ülkelerle karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Sağlık Bilimler ABD, Sakarya.

Fetscherin, M. & Stephano, R. M. (2016). The medical tourism index: scale development and validation. *Tourism Management, 52*, 539-556.

Fodness, D. (1994). Measuring tourist motivation. *Annals of Tourism Research, 21*(3), 555-581.

Genç U. (2007). Türkiye'de sağlık turizmi. *Çerçeve Dergisi; Sağlıkta "Sağlıklı Bir Dönüşüm", 15*(43), 96-97.

Horowitz, M. D. & Rosensweig, J.A. (2007). Medical tourism-health care in the global economy. *Physician Executive, 33*(6), 24-30.

Hudson, S. & Li, X. (2012). Domestic medical tourism: A neglected dimension of medical tourism research. *Journal of Hospitality Marketing &Management*, *21*, 227-246.

İçöz, O. (2009). Sağlık turizmi kapsamında medikal (tıbbi) turizm ve Türkiye'nin olanakları. *Journal of Yasar University, 4*(14), 2257-2279.

John, S. P. & Larke, R. (2016). An analysis of push and pull motivators investigated in medical tourism research published from 2000 to 2016. *Tourism Review International, 20*, 73-90.

Kumar, J. & Hussian, K. (2016). Factors affecting medical tourism destination selection: A Malaysian perspective. *International Interdisciplinary Business-Economics Advancement Journal*, *1*(1), 1-10.

Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography, 3,* 47-57.

Mason, A. & Wright, K. B. (2011). Framing medical tourism: an examination of appeal, risk, convalescence, accreditation, and interactivity in medical tourism web sites. *Journal of Health Communication, 16*, 163-77.

Moloğlu, V. (2015). *Yükselen bir değer olan medikal turizmin Türkiye ekonomisine katkısı.* International Conference on Eurasian Economies, Kazan – Russia, 9-11 September, 673-679

Mutlubaş, I. (2021). Dünya'da ve Türkiye'de medikal turizmin güncel durumu. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 4*(3), 2974-2984.

Oh, H., Uysal, M. & Weaver, P. (1995). Product bundles and market segments based on travel motivations: a canonical correlation approach, *International Journal of Hospitality Management, 14*(2), 123-137.

Patients Beyond Borders (2017). *Quick facts about medical tourism.*

Pekel, H. N. (2001). *İşletmelerde motivasyon-verimlilik ilişkisi: devlet hava meydanları işletmesi Antalya havalimanı çalışanları arasında bir örnek olay araştırması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta

Rızaoğlu, B. (2012). *Turizm davranışı,* 3.Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.

Rodrigues, H. M. (2017). *A scoping review: Exploring the world of medical and wellness tourism*. (Doctora Thesis). Instituto Universitário de Lisboa.

Said, J. & Maryono, M. (2018). *Motivation and perception of tourists as push and pull factors to visit national park*. In E3S Web of Conferences, The 2nd International Conference on Energy, Environmental and Information System (ICENIS 2017).

Sirakaya, E. & McLellan, R. W. (1997). Factors affecting vacation destination choices of college students. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, *8*(3), 31-44.

Sümbül, G. & Avcıkurt, C. (2018). Üniversite öğrencilerinin seyahat motivasyonlarının belirlenmesi. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, *7*(2), 59-73.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2012). *Sağlık Turizmi El Kitabı*. Ankara: BMS Matbaacılık.

Tontuş H.Ö., (2015). *Tüm yönleriyle sağlık turizmi; ülkeler* (http://www.saturk.gov.tr)

Tourism Research and Marketing (2006). *Medical tourism: a global analysis,* Edition, illustrated; Publisher, ATLAS, ISBN, 9075775229.

Turnbull, D. R. & Uysal, M. (1995). An exploratory study of German visitors to the Caribbean: push and pull motivations. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, *4*(2), 85-92.

Uysal, M. & Jurowski, C. (1994). Testing the push and pull factors. *Annals of Tourism Research*, *21*(4), 844-846.

Whyte L. J. (2017). Understanding the relationship between push and pull motivational factors in cruise tourism: A canonical correlation analysis. *International Journal of Tourism Research*. *19*, 557-568.

Wongkit, M. & McKercher, B. (2016). Desired attributes of medical treatment and medical service providers: a case study of medical tourism in Thailand. Journal of Travel and Tourism Marketing, 33(1), 14-27.

World Tourism Organization (2002). *UNWTO Tourism Highlights*, 2002 Edition.

Yavuz, M. C. (2011). *Dünyada Sağlık Turizmi ve Adana Destinasyonu.* Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.

Yuan, S. & McDonald, C. (1990). Motivational determinates of international pleasure time. *Journal of Travel Research, 29*(1), 42-44.

Zolfagharian, M. vd.(2018). Determinants of medical tourism destination selection process, *Journal of Hospitality Marketing Management, 27*(7), 775-794.

İnternet Kaynakları:

https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/10944/0/02pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2022

*http://*www.*saturk.gov.tr. Erişim Tarihi: 05.11.2022*

https://www.trthaber.com/haber/saglik/2017de-700-bin-hasta-tedavi-icin-turkiyeye-geldi-76779.html. Erişim Tarihi: 07.11.2022

Kaynakça

Adıgüzel, İ. (2016). *Türkiye'de sukuk piyasası gelişimi, mevcut durum ve geleceğe yönelik öneriler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akyüz, H. E. (2018). Vektör Otoregresyon (VAR) Modeli ile İklimsel Değişkenlerin İstatiksel Analizi. *Bitlis Eren Üniversitesi Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, *10*(2), 184-192.

Ali, Y.S. & Güvenek, B. (2019). Komor Adaları'nda dış ticaret ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research, 6*(48), 4540-4547.

Al-Shamrani, Saeed, A. (2014). *Islamic financial contracting forms in Saudi Arabia: Law and Practice,* (Unpublished PhD Dissertation). Brunel Universty, London.

Altaş, G. (2010). Endeks şirketleri. *Sermaye Piyasasında Gündem*, (93), 8-33.

Altaş, G. (2008). İslami finans sistemi. *Sermaye Piyasasında Gündem Raporu*, (69), 18-30.

Aslan, H. (2012). *Alternatif bir yatırım ve finansman aracı olarak sukuk: yapısı, işleyişi ve Türkiye piyasası için öneriler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Atukeren, E. (2011). Granger Nedensellik Sınamalarına Yeni Yaklaşımlar. *Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı*, 137-153.

Çürük, S. (2013). *İslami finansın Türkiye'deki gelişimi, mevcut sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Demirhan, E. (2005). Büyüme ve ihracat arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *60*(4), 75-88.

Dülger, F. & Cin, M. F. (2002). Türkiye'de döviz kuru dinamiklerinin belirlenmesinde parasalcı yaklaşım ve eş bütünleşme yöntemiyle sınama. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, *29*(1-2), 47-68.

Granger, C. W. (1969). Investigating causal relations by econometrics models and cross-spectral methods. *Econometrica*, *37*(3), 424-438.

IFSB, (2020). Islamic Financıal Services Industry Stability Report. *Islamic Financial Services Board.*

İbrahim, A. A. (2011). The rise of customary businesses in international financial markets: an introduction to Islamic finance and the challengers of international integration. *American University İnternational Law Reviw*, *23*(4), 1-73.

İçellioğlu, C. Ş. (2019). Bir sermaye piyasası aracı olarak sukuk: S&P sukuk endeksi ve geleneksel tahvil endeksi üzerine bir uygulama. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *19*(1), 43-62.

Karahan, H. (2015). *Faizsiz finans teknikleri reel sektöre yönelik bir çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, İstanbul.

Keten, M. (2016). *Borçlanma aracı olarak sukuk: sukuk ile geleneksel tahvillerin risk temelli karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Balıkesir Ünv., SBE, Balıkesir.

Kızılgöl, Ö. (2006). Türkiye'de büyüme oranı ile işsizlik oranı arasındaki ilişki. *Journal of Management and Economics Research*, *4*(6) , 54-69.

Kudun, C. (2016). *Sermaye piyasası araçlarından sukuk ve Türkiye uygulamaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Rımaz, M. (2014). *İslami finansal araçların muhasebeleştirilmesi ve raporlanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sürücü, Ş. (2018). *İslami finans Malezya ve Türkiye karşılaştırması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Şağbanşua, S. (2015). *İslami finansal araçların finansal piyasalardaki konumunun incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Şağbanşua, L. (2016). *İslami finans kurumlarında İslami danışma kuruları: Türkiye için model önerisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Turgut Özal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Terzi, H. (2004). Türkiye'de enflasyon ve ekonomik büyüme ilişkisi (1924-2002). *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 6*(3), 59-75.

Tok, A. (2009). *İslami finans sistemi çerçevesinde sukuk (İslami tahvil) uygulamaları, katılım bankaları ve Türkiye açısından değerlendirmeler*. (Yeterlilik Etüdü), Sermaye Piyasaları Kurulu Hukuk İşleri Dairesi, Ankara.

Ustaoğlu, D. (2014). *Türkiye'de katılım bankacılığı sektördeki yeri ve önemi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Uzunöz, M. & Akçay, Y. (2012). Türkiye'de büyüme ve enerji tüketimi arasındaki nedensellik ilişkisi: 1970-2010. *Çankırı Karatekin Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(2), 1-16.

Yakar, S., Kandır, S.Y. & Önal Y.B. (2013). Yeni bir finansman aracı olarak sukuk-kira sertifikası ve vergisel boyutunun incelenmesi. *Bankacılar Dergisi, 24*(84), 72-94.

Yardımcıoğlu, M. (2013). İslami Finansın Geleceğine İlişkin Düşünceler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Fakültesi Dergisi, 3*(1), 139-145.

Yılmaz, E. (2014). Yeni bir finansal araç olarak sukuk: çeşitleri, Türkiye uygulamaları ve vergilendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* (61), 81-100.

İnternet Kaynakları

www.borsaistanbul.com

www.ekolar.com.tr

www.matriksdata.com

www.spglobal.com

www.tkbb.org.tr

www.tspb.org.tr

Kaynakça

Abraham, R. (2000). Organizational cynicism: bases and consequences. *Genetic*, *Social, and General. Psychology Monographs, 126(3)*, 269-292.

Ashforth, B. E., & Humpherey, R. H. (1993). Emotional labor in service roles: the influence of identity. *Academy of Management Review, 18(1)*, 88-115.

Babin, B. J. & Boles, J. S. (1998). Employee behavior in a service environment: A model and test of potential differences between men and women. *Journal of Marketing, 62(2)*, 77-91.

Balay, R. (2000). *Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık*. Ankara: Nobel Akademik Yayınları.

Baotham S., Hongkhuntod W. & Rattanajun S. (2010). The effects of job satisfaction and organizational commitment on voluntary turnover intention of thai employees in the new university. *Review of Business Research, 10(1)*, 73-82.

Baron, R. & Kenny, D. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology, 51(6)*, 1173-1182.

Basım, H. N., Beğenirbaş, M. & Can-Yalçın, R. (2013). Öğretmenlerde kişilik özelliklerinin duygusal tükenmeye etkisi: duygusal emeğin aracılık rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 13(3)*, 1477-1496.

Baş, T. (2001). *Anket*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Baştemur, Y. (2006). *İş tatmini ile yaşam tatmini arasındaki ilişkiler Kayseri Emniyet Müdürlüğü'nde bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Bayrakçı, E. (2017). Duygusal emek ve örgütsel bağlılık etkileşimi: Banka çalışanlarında bir olgu bilim araştırması. *Journal of Current Researches on Business and Economics (JoCReBE), 7(2)*, 565-590.

Bayram, L. (2005). Yönetimde yeni bir paradigma: Örgütsel bağlılık. *Sayıştay Dergisi, 59*, 125-139.

Blau, M. P. (1964). Justice in social exchange. *Sociological Inquiry, 34(2)*, 193-206.

Choi, Y. G., Kim, K. S. & Kim, S. J. (2014). A study on the concept, dimensions and consequences of emotional labor. *The SIJ Transactions on Industrial, Financial, Business Management,2(3)*, 77-81.

Chu, Kay Hei-Lin, (2002). The *effects of emotional labor on employee work outcomes* (Unpublished PhD Dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.

Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı, (8. baskı)*. Sakarya: Serkan Yayıncılık.

Cote, S. & Morgan, L. M. (2002). A longitudinal analysis of the association between emotion regulation, job satisfaction, and intentions to quit. *Journal of Organizational Behavior, 23*, 947-962.

Çaldağ, M. A. (2010). *Duygusal emek davranışlarının sağlık çalışanlarında iş sonuçlarına etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çardak H, Şener E. & Erdem R. (2015). Radyoloji birimi çalışanlarında dış kaynak kullanımı algısının iş doyumu ve işe bağlılığa etkisi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 18(1)*, 61-70.

Çelen Ö, Teke A & Cihangiroğlu N. (2013). Örgütsel bağlılığın iş tatmini üzerine etkisi: Gülhane askeri tıp fakültesi eğitim hastanesinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(3)*, 399-410.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları, (4. baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.

Değirmenci, S. (2010). *Hemşirelerin duygusal emek davranışı ve etkileyen faktörler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Diefendorff, J. M., Croyle, M. H., & Gosserand, R. H. (2005). The dimensionality and antecedents of emotional labor strategies. *Journal of Vocational Behavior, 66(2)*, 339-357.

Eren, E. (2004). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi.* İstanbul: Beta Basın Yayım Dağıtım.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using spss (3rd edition).* London: Sage Publications Ltd.

Firth, L., Mellor, D. J., Moore, K. A. & Loquet, C. (2004). How can managers reduce employee intention to quit?. *Journal Of Managerial Psychology, 19(2)*, 170-187.

Ghalandari, K., Mortazavi, S., Abbasi, S. & Jogh, M. G. G. (2012). The effect of emotional labor on emotional exhaustion in banking services: The role of Iranian emotional intelligence. *Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology, 4(12)*, 1794-1800.

Grandey, A. A. (2000). *The effects of emotional labor: Employee attitudes, stress and performance* (Unpublished PhD Dissertation). Colorado State University, Colorado.

Grandey, A. A. (2003). When "the show must go on": Surface acting and deep acting as determinants of emotional exhaustion and peer-rated service delivery. *Academy of Management Journal, 46(1)*, 86-96.

Grandey, A. A. & Cropanzano, R. (1999) The conservation of resources model applied to work-family conflict and strain. *Journal of Vocational Behavior, 54*, 350-370.

Gündoğan, T. (2009). *Örgütsel bağlılık: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası uygulaması* (Uzmanlık Yeterlilik Tezi). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü, Ankara.

Güngör, M. (2009). Duygusal emek kavramı: Süreci ve sonuçları. *Kamu-İş, 11(1)*, 167-184.

Gürbüz, S. & Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem- analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Güriş, S. & Astar, M. (2015). *Bilimsel araştırmalarda spss ile istatistik, (2. baskı).* İstanbul: Der Yayınları.

Hackman J. R. & Oldham G. R. (1975). Development of the job diagnostic survey. *Journal of Applied Psychology, 60(2)*, 159-170.

Harman, H. H. (1967). *Modern Factor Analysis*. Chicago: University Press of Chicago.

Hartline, M. & Ferrell, O. C. (1996). The management of customer-contact service employees: an empirical investigation. *Journal of Marketing, 60*, 52-71.

Hochschild A. R. (1983). *The managed heart: The commercialization of human feeling*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.

Humphrey, R. H., Ashforth, B. E & Diefendorff, J. M. (2015). The bright side of emotional labor. *Journal of Organizational Behavior, 36*, 749–769.

İmamoğlu, S. (2017). *Çalışanların iş tatminleri ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kanbay, A. (2010). *Hemşirelerin iş doyumu ve örgütsel bağlılığı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kart, E. (2011). Bir duygu yönetimi süreci olarak duygusal emeğin çalışanlar üzerindeki etkisi. *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 3(30)*, 215- 230.

Kaya, E. (2009). *Özel okul öğretmenlerinin duygusal emek davranışını algılama biçimleri ile iş doyumları ve iş stresleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Keser, A. (2003). *Çalışma yaşamında motivasyon ve yaşam tatmini*. İstanbul: Alf Aktüel Yayını.

Koca, G. & Özçiftçi, V. (2015). İş tatmini: öğretim elemanlarına yönelik bir uygulama. *Akademik Bakış Dergisi, 48*, 400-415.

Köksel, L. (2009). *İş yaşamında duygusal emek ve ampirik bir çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Kruml, S. M. & Geddes, D. (2000). Exploring the dimensions of emotional labor: The hearth of hochschild's work. *Management Communication Quarterly, 14(1)*, 8-49.

Meyer, J. P., Allen, N. J. & Smith, C. A. (1993). Commitment to organizations and occupations: Extensionand test of a three-component conceptualization. *Journal of Applied Psychology, 78*, 538-551.

Netemeyer, R. G,, Boles, J. S., McKee, D. O. & McMurrian, R. (1997). An investigation into the antecedents of organizational citizenship behaviors in a personal selling context. *Journal of Marketing, 61(3)*, 85-98.

Othman, A. K., Abdullah, H. S. & Ahmad, J. (2008). Emotional intelligence, emotional labour and work effectiveness in service organisatıons. A proposed model. *Vision, 12(1)*, 31-42.

Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi, (2. baskı)*. Ankara: Kaan Kitapevi.

Özgen, I. (2010). *Turizm işletmelerinde duygusal emek*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Pala Morkoç, T. (2014). *Otel çalışanlarında duygusal emek ve iş-aile çatışması ilişkisi: İzmir şehir otelleri örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Rokhman, W. (2010). The effect of islamic work ethics on work outcomes. *EBJO Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies, 15(1)*, 21-27.

Sobel, M. E. (1982). Asymptotic confidence ıntervals for ındirect effects in structural equation models. *Sociological Methodology, 13*, 290-312.

Sürek, M. (2007). *İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda görevli üye temsilcilerinin iş tatmini üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Turunç Ö. & Turgut H. (2017). *Yönetim ve strateji 101 teori ve yaklaşım*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Tutar H. (2007). Erzurum'da devlet ve özel hastanelerde çalışan sağlık personelinin işlem adaleti, iş tatmini ve duygusal bağlılık durumlarının incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(3)*, 97-120.

Ünal, A., Türkay, O. & Taşar, O. (2011). Motivasyonel ve yapısal etkenler altında duygusal emeğin işe bağlılığa etkisi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14)*, 201-222.

Ünler Öz, E. (2007). *Duygusal emek davranışlarının çalışanların iş sonuçlarına etkisi*. İstanbul: Beta Basım, Yayım, Dağıtım.

Yang, F. H. & Chang, C. C. (2008). Emotional labour, job satisfaction and organizational commitment amongst clinical nurses: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies, 45*, 879-887.

Yürür, Ş. & Mengenci, C. (2014). The role of person-job fit and organizational commitment on emotional labor evidence from turkey. *International Journal of Economics, Commerce and Management United Kingdom, 2(12)*, 1-14.

Kaynakça

Akgöl, Y. (2012). *Gastronomi Turizmi ve Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Turistlerin Gastronomi Deneyimlerinin Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Mersin.

Aslan, H. (2010). *Gastronomi Turizminin Turizm Eğitimi Programlarındaki Yeri ve Önemi-Bir Uygulama* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Beslenme Eğitimi Bilim Dalı. Konya.

Bako, G. A. (2016). *Alternatif Turizm Kapsamında Şarap Turizmi: Kula'yı Ziyaret Eden Şarap Turistlerine Yönelik Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Mersin.

Baysal, A. & Küçükarslan, N. (2003). *Beslenme İlkeleri ve Menü Planlaması*. Bursa: Ekin Kitabevi.

Bekar, A., Arman, M. S., & Sürücü, Ç. (2017). Turizmde Çekicilik Unsuru Olarak Gastronomi Müzeleri Marmaris Bal Evi Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5*(42), 468-477.

Beşer, G. (2014). *Türkiye'de Butik Şarap Sektörünün Pazarlama Karması Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi AnaBilim Dalı, Tekirdağ.

Bottyán, I. (2015). The Impact of domestic gastronomic festivals on the local accomodations. *Deturope*, *7*(2), 188-205.

Bucak, T. ve Aracı U. E. (2013). Türkiye'de Gastronomi Turizmi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Balikesir University The Journal of Social Sciences Institute*, *16*(30), 203-216.

Cohen, E. & Avieli, N. (2004). Food in tourism: Attraction and impediment. *Annals of Tourism Research*, *31*(4), 755-778.

Cooper, C. & Hall, C. M. (2008). *Contemporary tourism an international approach (2nd Edition).* Butterworth-Heinemann: Oxford.

Çağlı, I. B. (2012). *Türkiye'de Yerel Kültürün Turizm Odaklı Kalkınmadaki Rolü: Gastronomi Turizmi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Çetin, M. & Küçükkömürler, S. (2019). Destinasyon çekicilik unsuru olarak gastronomi müzeleri: oleatrium zeytin ve zeytinyağı tarihi müzesi örneği. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, *22*(1), 1-17.

Çevik, S. & Saçılık, M. Y., (2011). *Destinasyonun Rekabet Avantajı Elde Etmesinde Gastronomi Turizminin Rolü: Erdek Örneği*. 12. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, Düzce, 503-515.

Deveci, B., Türkmen, S. & Avcıkurt, C. (2013). Kırsal turizm ile gastronomi turizmi ilişkisi: Bigadiç örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, *3*(2), 29-34.

Ellwood, W. (2001). *The no-nonsense guide to globalization.* London: New Internationalist Publications.

Eren, S. (2017). The consumption of local food in restaurants: A study in Kaş. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, *1*(2), 55-64.

Falk, J. & Dierking, L. (2000). *Learning from museums: visitor experiences and the making of meaning*. Lanham: Alta Mira Press.

Getz D. (2000). *Explore wine tourism: management, development, destinations*. New York: Cognizant.

Getz, D., Andersson, T., Robinson, R. & Vujicic, S. (2013). *Foodies and food Tourism*. Oxford: Goodfellow Publishers.

Gilmore, J. H. & Pine, B. J., (2007). *Authenticity: what consumers really want*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Güdü, Ö. (2011). *Turizmin Sosyal ve Kültürel Etkilerinin Turist Rehberleri Tarafından Algılanması: Trabzon'da bir Uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, Balıkesir.

Hall, C. M. & Sharples, E. (2003). *The Consumption of Experiences or The Experience of Consumptions? An Introduction of The Tourism of Taste*. In Hall , C.M. , Sharples , L. ,Mitchell , R. , Macions , N. and Cambourne , B. (Eds.) *Food Tourism Around The World: Development, Management and Markets*, Butterworth-Heinemann. Boston.

Harrington, R. J. & Ottenbacher, M. C. (2010). Culinary tourism-a case study of the gastronomic capital. *Journal of Culinary Science and Technology*, *8*(1), 14-32.

Hirschman, E. C. & Holbrook, M. B. (1982). Hedonic consumption: emerging concepts, methods and propositions. *Journal of Marketing*, *48*(3), 92-101.

Horng, J. S. & Tsai, C. T. (2012). Culinary tourism strategic development: an Asia-Pacific perspective. *International Journal of Tourism Research*, 40-55.

Iakovou, E., Vlachos, D. & Aidonis, D. (2009). A strategic methodological framework for the development of gastronomic tourism: a Greek region's experience. *International Journal of Innovation and Regional Development*, *1*(3), 301.

Ignatov, E. & Smith, S. (2006). Segmenting Canadian culinary tourists. *Current Issues in Tourism*, *9*(3), 235-255.

Kargiglioğlu, Ş., Çetin, Y. & Erkol Bayram, G. (2019). Gastronomi turlarının coğrafi işaretli ürünler aracılığı ile oluşturulması: Batı Karadeniz turları örneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, *3*(4), 624-639.

Kemer, A. K. (2011). *Otellerde Çalışan Mutfak Personelinin ve Aşçılık Alanında Yüksek Öğrenim Gören Öğrencilerin Moleküler Gastronomi Konusundaki Bilgi ve Görüşler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Kivela, J. & Crotts, J. (2005). Gastronomy tourism: A meaningful travel market segment. *Journal of Culinary Science and Technology, 4*(2-3), 39-55.

Kodaş, D. (2018). *Gastronomi Deneyimi, Gastronomi Motivasyonu, Destinasyon Tatmini Ve Destinasyon Marka Denkliği İlişkisi: Gaziantep Örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Eskişehir.

Küçükaltan, G. (2009). *Küreselleşme Sürecinde Gastronomide Yöresel Tatların Turistlerin Destinasyon Tercihlerine ve Ülke Ekonomilerine Etkileri*. 3. Ulusal Gastronomi Sempozyumu Bildirileri, Antalya.

Larsen, S. (2007). Aspects of psychology of the tourist experience. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, *7*(1), 7-18.

Lo, A. S. & Wu, C. (2014). Effect of consumption emotion on hotel and resort spa experience. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, *31*(8), 958–984.

Long, L. (2004). *Culinary tourism: Exploring the other through food.* Kentucky: University of Kentucky Press.

Mitchell, R. & Hall, C. M. (2003). *Consuming tourism: Food tourism consumer behavior*. In Hall, C.M., Sharples, L. ,Mitchell, R., Macions, N. and Cambourne, B. (Eds.) Food tourism around the world: Development, management and markets, Butterworth-Heinemann. Boston.

Mitchell, R. D., Hall, C. M. & McIntosh, A. J. (2000). *Wine tourism and consumer behaviour*. In C.M. Hall, E. Sharples, B. Cambourne & N. Macionis (Eds.), Wine tourism around the world: Development, management and markets*,* Oxford: Butterworth Heinemann.

Oh, H., Assaf, A. G. & Baloglu, S. 2016. Motivations and goals of slow tourism. *Journal of Travel Research*, *55*(2), 205-19.

Otero, J. (2018). High-status food is changing: new gastronomic perspectives. *International Journal of Gastronomy and Food Science,* 35-40.

Pine, B. J. & Gilmore, J. H. (1998). Welcome to the Experience Economy. *Harvard Business Review*, 97-105.

Rand, G. E. D., Heath, E. & Alberts, N. (2003). The role of local and regional food in destination marketing: a South African situation analysis. *Journal of Travel Vetourism Marketing*, *14*(34), 97-112.

Ryu, K. & Jang, S. (2006). Intention to experience local cuisine in a travel destination: The modified theory of reasoned action. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, *30*(4), 507-516.

Sandıkçı, M., Mutlu, A. S. & Mutlu, H. (2019). Türkiye'deki gastronomi müzelerinin turistik sunum farklılıkları açısından araştırılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *12*(68).

Santich, B. (2004). The study of gastronomy and its relevance to hospitality education and training. *International Journal of Hospitality Management*, *23*(1), 15–24.

Sarı Gök, H. & Şalvarcı, S. (2021). Türkiye'deki gastronomi temalı müzelere yönelik çevrimiçi ziyaretçi deneyimlerinin incelenmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, Journal of Travel and Hospitality Management*, *18*(1), 120-140.

Sarıışık, M. & Özbay, G. (2015). Gastronomi turizmi üzerine bir literatür incelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, *26*(2).

Scarpato, R. (2003). Gastronomy as a tourist product: the perspective of gastronomy studies routledge. *In Tourism and Gastronomy*, 65-84.

Schwarz, N. (1990). *Feelings as Information: Informational and Motivational Functions of Affective States*. E. Higgins ve R. Sorrentino (Ed.), Handbook of Motivation and Cognition: Foundations of Social Behavior. Guilford Press, New York, 527-561.

Sezer, E. (2017). *Kültür turizmi ve gastronomi turları düzenleyen seyahat acentaları üzerinde tüketici talep boyutuyla ilgili bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Balıkesir.

Sundbo, J. & Darmer, P. (2008). C*reating experiences in the experience economy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

TDK. (2019). Ekim 16, 2022 tarihinde https://sozluk.gov.tr/?kelime= adresinden alındı.

Tenyür, F. (2022). *A Research Based on Identıfyıng The Contrıbutıon of Travel Agencıes in Izmır in The Development of Gastronomıc Tourısm* (Doctoral Thesis). Izmır Katıp Celebı Unıversıty, Graduate School of Socıal Scıences Department of Tourısm Management, İzmir.

TÜRSAB. (2022) https://www.tursab.org.tr/tursab-rota Erişim Tarihi: 16.10.2022

Üzümcü, O. O. (2018). *Gastronomi Kültürü ve Gastronomi Turizmi Açısından Likya Bölgesini Ziyaret Eden Turistler Üzerine Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Ana Bilim Dalı, Gaziantep.

Van Westering, J. (1999). Heritage and gastronomy: The pursuits of the "new tourist. *International Journal of Heritage Studies*, *5*(2), 75–81.

Yavuz, H. (2007). *Yiyecek-İçecek İşletmelerinde Nitelikli İş Gören İstihdamını Etkileyen Faktörler: Sakarya Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Sakarya.

Yüksel, A. (2019). Gastronomi Ne Değildir?. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, *16*(1), 186-190.

Yüncü, H. R. (2010). *Sürdürülebilir Turizm Açısından Gastronomi Turizmi ve Perşembe Yaylası*. In Congress of Aybastı-Kabatas.

GÜNCEL KONULAR IŞIĞINDA
İŞLETME VE EKONOMİ YAZILARI - II

Editörler

Dr. Abdullah Naci DOĞRUL

Dr. Ali Çağrı BURAN

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-72-2

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Teknoloji ve dünya ekonomisinde gözlenen hızlı değişim, bireylerin ve işletmelerin uyum sağlaması sorununu da birlikte getirmektedir. Değişim üretimden pazarlamaya, istihdamdan çevreye, lojistik sektöründen bankacılığa kadar geniş bir alanda yeni duruma adapte olmayı zorunlu hale getirmektedir. Başarılı bir geçiş dönemi ancak doğru ve ayrıntılı bilimsel analizler ve çözüm önerileri ile mümkün olacaktır.

"Güncel Konular Işığında İşletme ve Ekonomi Yazıları-II" isimli bu yayın, işletme ve ekonomi temelinde farklı alanlarda yaşanan değişimleri, teorik ve uygulamalı olarak ortaya koymayı ve okuyucuya analiz yaparken yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda farklı disiplinlerde çalışan akademisyenler ve uygulayıcılar, kendi uzmanlık alanları ile ilgili konuları ele almış; bulgu ve yorumlarını bu eserde buluşturmuşlardır.

Çalışma, ortak bir eser olmakla birlikte, kitapta yayımlanan bölümlerin hukuksal, bilimsel ve etik sorumluluğu yazara/yazarlara aittir.

Birinci bölümde Bengül ve Tamer, hizmet işletmelerinde hizmetin iyileştirilmesi ve telafisi konusunda teorik bilgi yanında işletmeler için müşteri ile doğru iletişimin önemi ve müşteri sadakatinin oluşturulması, korunması ve geliştirilmesi hakkında öneriler sunmuştur.

İkinci bölümde Doğrul, küresel ısınmanın ekonomik büyüme üzerindeki olumsuz etkilerini inceleyen teorik ve ampirik çalışmalardan elde edilen bulgular ve bu bulguları elde etmek için araştırmacıların kullandığı farklı ölçme modellerine yönelik geniş bir literetür özeti sunmuştur.

Üçüncü bölümde Güven ve Bengül, rekabetin yüksek olduğu günümüz koşullarında işletmeler için markalaşmanın önemini ve markalaşmanın yollarını anlatmışlardır. Bu konuda özellikle turizm işletmeleri açısından "Destinasyon Markalaşması" kavramı ve izlenmesi gereken yollar açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde Keşkekçi ve Gencer, dinamik yapısı nedeniyle sürekli gelişim gösteren turizm işletmelerinin, bireylerin çevresel duyarlılıkları nedeniyle izlemesi gereken yeşil pazarlama stratejileri hakkında literetür taraması ve değerlendirmesinde bulunmuşlardır.

Beşinci bölümde Şener ve Çelikkol, öncelikle tedarik zinciri, stok yönetimi ve emniyet stoku tutma eğilimleri konusunda kavramsal bir çerçeveyi, ardından COVİD-19 pandemisi etkisi altında bir üretim işletmesinin emniyet stoku belirleme süreci ile ilgili yaptıkları araştırmanın bulgularını ortaya koymuşlar ve değerlendirmede bulunmuşlardır.

Altıncı bölümde Tanrıkulu ve Çelikkol, internet tabanlı bankacılık kanalları hakkında bilgi verdikten sonra, birleştirilmiş teknoloji kabul ve kullanım teorisi-2'ni (BTKKT-2) temel alan ve çoklu regresyon analizi kullandıkları uygulamalı bir çalışma ile bankacılık sektörüne yönelik öneriler sunmuşlardır.

Yedinci bölümde Yorulmaz ve Önder, Avrupa Birliği'nde önemi her geçen gün artan "çevre dostu yaşam" ve "minimize edilmiş atık" anlayışının kavramsal çerçevesini çizdikten sonra Avrupa Birliği'nde çevre ve atık politikalarının tarihsel gelişimini ve günümüzde geçerli olan politikaları anlatmışlardır.

Son söz olarak, kitapta yer alan çalışmaların kendi alanlarında literatüre katkı sunacağına inanıyor, kitabın hazırlık aşamasında gerekli özveriyi gösteren tüm bölüm yazarlarına ve yayın aşamasındaki desteklerinden dolayı Ekin Yayınevi'ne kitabın editörleri olarak teşekkür ediyoruz. Faydalı olması dileğiyle (29 Kasım 2022).

Dr. Abdullah Naci DOĞRUL Dr. Ali Çağrı BURAN

İÇİNDEKİLER

HİZMET İYİLEŞTİRMESİ VE HİZMET TELAFİSİNİN AĞIZDAN AĞZA İLETİŞİM VE MÜŞTERİ SADAKATİ SAĞLAMADAKİ ETKİSİ ÜZERİNE TEORİK BİR ARAŞTIRMA..... 1
Safiye Süreyya BENGÜL - Elif Tuba TAMER

KÜRESEL ISINMANIN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİLERİ..... 16
Abdullah Naci DOĞRUL

DESTİNASYON MARKALAŞMASI 28
Ömer Zafer GÜVEN - Safiye Süreyya BENGÜL

TURİZM İŞLETMELERİNDE YEŞİL PAZARLAMA..... 48
Defne KEŞKEKCİ - Kansu GENÇER

COVİD 19 ETKİSİNDE TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİ İÇERİSİNDE EMNİYET STOKU HESAPLANMASINA YÖNELİK BİR UYGULAMA 57
Elvan Ekin ŞENER - Mediha Mine ÇELİKKOL

İNTERNET TABANLI BANKACILIĞIN BTKKT-2 ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ: SMMM'LER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 81
Gülcan TANRIKULU - Hakan ÇELİKKOL

AVRUPA BİRLİĞİNDE ÇEVRE VE ATIK POLİTİKASININ GELİŞİMİ 104
Ezgi İNCEKAŞ YORULMAZ - Hüseyin ÖNDER

Kaynakça

Alzoubi, H., Alshurideh, M., Kurdi, B.A. & Inairat, M. (2020). Do perceived service value, quality, price fairness and service recovery shape customer satisfaction and delight? A practical study in the service telecommunication context. *Uncertain Supply Chain Management, 8*(3), 579–588.

Amoako, G.K., Dzogbenuku R.K. & Kumi, D. K. (2021). Service recovery and loyalty of Uber sharing economy: The mediating effect of trust. *Research in Transportation Business & Management*, 41, 100647.

Andreassen, T. W. (2000). Antecedents to satisfaction with service recovery. *European Jounrnal of Marketing, 34*(1/2), 156-175.

Baş, C. & Karaca, Ş. (2021). Sağlık turizmi işletmelerinde hizmet telafi stratejilerinin olumlu ağızdan ağıza iletişim ve tekrar satın alma niyetine etkisi. *Güncel Pazarlama Yaklaşımları ve Araştırmaları Dergisi*, *2*(2), 110-122.

Bengül, S. S. & Yılmaz, C. (2018). Effects of customer complaint management quality on business performance in service businesses: An application in turkish banking sector. *Boğaziçi Journal, 32*(2), 77-100.

Bengül, S. S. (2019). Müşteri şikayet yönetimi kalitesi belirleyicilerinin marka imajı ve marka bağlılığı üzerindeki etkisi. *Galatarsaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (31), 251-276.

Bengül, S. & Güven, Ö. (2019). Yiyecek içecek işletmelerinde fiziksel ortam kalitesi, yiyecek kalitesi ve servis kalitesinin algılanan değer, müşteri memnuniyeti ve müşteri bağlılığı üzerindeki etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22*(42), 375-406.

Broadbridge, A. & Marshal, J. (1995). Consumer complaint behaviour: The case of electrical goods. *International Journal of Retail & Distribution Management, 23* (9), 8-18.

Brown, S. W., Cowles, D. L. & Tuten, T. L. (1996). Service recovery: its value and limitations as a retail strategy. *International Journal of Service Industry Management*, *7*(5), 32-46.

Boshoff, C. & Leong, J. (1998). Empowerment, attribution and apologising as dimensions of service recovery: An experimental study. *International Journal of Service Industry Management*, *9*(1), 24-47.

Bove L. L. & Johnson L. W. (2000). A customer-service worker relationship model. *International Journal of Service Industry Management*, 11(5), 491-511.

Çanakgöz, G. (2008). Hizmet telafisinin müşteri memnuniyeti üzerine etkileri: Türk bankacılık sektörü uygulaması (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). *Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.

Çelik, S., Özkan Tektaş, Ö. & Kavak, B. (2022). Hizmet hatası ve telafisi sürecinde üçüncü taraf (diğer) müşterileri konu alan çalışmaların sistematik literatür taraması. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, *14*(1), 261-306.

Dağ, K. (2022). Restoran sektöründe ilişki kalitesinin ağızdan ağıza iletişim üzerindeki etkileri. *Alanya Akademik Bakış, 6*(3), 3349-3369.

Divett, M., Crittenden, N. & Henderson, R. (2003). Actively influencing consumer loyalty. *Journal of Consumer Marketing, 20*(2), 109-126.

Durvasula, S., Lysonski, S. & Mehta, S. C. (2000). Service recovery and customer satisfaction issues with ocean shipping lines. *European Journal of Marketing*, *34*(3/4), 433-452.

Ergenekon Arslan, A. & Güven, Ö. Z. (2018). Turizm sektöründe elektronik ağızdan ağıza iletişimi etkileyen faktörlerin demografik özellikler açısından incelenmesi: Akademisyenler üzerinde bir uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *57*, 280-295.

Godes, D. & Mayzlin, D. (2004). Using online conversations to study word-of-mouth communication. *Marketing Science, 23(4), 545-560.*

Grace, D. & O'cass A. (2005). Examining the effects of service brand communications. *Journal of Product & Brand Management*, *14*(2), 106–116.

Hoffman, K. D. & Kelley S. W. (2000). Perceived justice needs and recovery evaluation: a contingency approach. *European Journal of Marketing*, *34*(3/4), 418-432.

Johnston, R. & Michel, S. (2008). Three outcomes of service recovery: Customer recovery, process recovery and employee recovery. *International Journal of Operations & Production Management*, *28*(1), 79-99

Jiewanto, A., Laurens, C. & Nelloh, L. (2012). Influence of service quality, university image, and student satisfaction toward WOM intention: A case study on Universitas Pelita Harapan Surabaya. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 40,* 16-23.

Karasoy, H. A. (2022). Örgüt kültürü ve hizmet kalitesi ilişkisi: Sistematik bir tarama. *Türk Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 3*(1), 25-40.

Mattila, A. (2001). The impact of product category risk on service satisfaction evaluations. *Hospitality Management*, *20*, 29-43.

Mattila, A. S. (2004). The impact of service failures on customer loyalty the moderating role of affective commitment. International Journal of Service Industry Management, *15*(2), 134-149.

Maxham III, J. G. (2001). Service recovery's influence on consumer satisfaction, positive word-of-mouth, and purchase intentions, *Journal of Business Research*, 54, 11–24.

Mccole, P. (2004). Dealing with complaints in services. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, *16*(6), 345-354.

Nikbin, D., Marimuthu, M., Hyun, S.S. & Ismail, I. (2015). Relationships of Perceived Justice to Service Recovery, Service Failure Attributions, Recovery Satisfaction, and Loyalty in the Context of Airline Travelers. *Asia Pacific Journal of Tourism Research, 20*(3), 239–262.

Nyer, P. U. (2000). An investigation into whether complaining can cause increased consumer satisfaction. *Journal of Consumer Marketing, 17(1), 9-19.*

Palmer, A., Beggs, R. & Keown-McMullan, C. (2000). Equity and repurchase intention following service failure. *Journal of Services Marketing*, *14*(6), 513-528.

Sevim, Ş. & Güven, Ö. Z. (2009, 27-29 Mayıs). Hizmet sektöründe stratejık bir rekabet aracı: Müşterı bağlılığı. [Sözlü bildiri]. *1.Uluslararası 5.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu*, Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu, Konya.

Söderlund, M. (1998). Customer satisfaction and its consequences on customer behavior revisited: The impact of different levels of satisfaction on word-of mouth, feedback to the supplier and loyalty. *International Journal of Service Industry Management*, *9*(2), 169-188.

Swanson, S. R. & Kelley, S. W. (2001). Service recovery attributions and word-of-mouth intentions. *European Journal of Marketing*, *35*(1/2), 194-211.

Susskind, A. M. (2002). I told you so! Restaurant customers' word-of-mouth communication patterns. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, *43*(2), 75-85.

Şahin, A. (2022). Marka güvenilirliği, hizmet kalitesi, değiştirme maliyeti ve ağızdan ağza (wom) pazarlama iletişimi arasındaki ilişkiler. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, *14* (1), 303-322.

Vázquez-Casielles, R., Álvarez, L.A. & Díaz Martín, A.M. (2010). Perceived Justice of Service Recovery Strategies: Impact on Customer Satisfaction and Quality Relationship. *Psychology & Marketing*, *27*(5): 487-509.

Waqas, M., Ali, H. & Khan, M. A. (2014). An investigation of effects of justice recovery dimensions on students' satisfaction with service recovery in higher education environment. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, *11*(3), 263-284.

Wirtz, J. & Chew, P. (2002). The effects of incentives, deal proneness, satisfaction and tie strength on Word-of-mouth behaviour. *International Journal of Service İndustry Management*, *13*(2), 141-162.

Wirtz, J. & Mattila, A. S. (2004). Consumer responses to compensation, speed of recovery and apology after a service failure. *International Journal of Service Industry Management*, *15*(2), 150-166.

Weber, K. & Sparks, B. (2004). Consumer attributions and behavioral responses to service failures in strategic airline alliance settings. *Journal of Air Transport Management, 10*(5), 361-367.

Yüksel, A., Kılınç, U. & Yüksel, F. (2006). Cross-national analysis of hotel customers' attitudes toward complaining and their complaining behaviours. *Tourism management*, *27*(1), 11-24.

Zaid, S., Palilati, A., Madjid, R. & Bua, H. (2021). Impact of service recovery, customer satisfaction, and corporate ımage on customer loyalty. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, *8*(1), 961-970.

Kaynakça

Acemoglu, D., Johnson, S. & Robinson, J.A. (2002). Reversal of fortune: geography and ınstitutions in the making of the modern world ıncome distribution. *Quarterly Journal of Economics*, *117* (4), 1231–94.

Anthoff, D. & Tol, R. S. (2012). The Climate framework for uncertainty, negotiation and distribution (FUND), Technical Description, Version 3.6. http://www.fund-model.org/files/documentation/Fund-3-7-Scientific-Documentation.pdf. Erişim Tarihi: 12.10.2022.

Dell, M. Jones, B. & Olken, B. (2012). Temperature shocks and economic growth: evidence from the last half century. *American Economic Journal: Macroeconomics*, *4*(3), 66–95.

Eboli, F., Parrado, R. & Roson, R. (2010). Climate-change feedback on economic growth: explorations with a dynamic general equilibrium model. *Environment and Development Economics*, *15* (5), 515-533.

EPA. US Environmental Protection Agency (1989). Potential Efects of Global Climate Change on the United States, Washington, D.C.

Hamilton, The Hamilton Project (2019). Ten facts about the economics of climate change and climate policy. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/10/Environmental-Facts_WEB.pdf. Erişim Tarihi: 22/09/2022.

Hsiang, S., Kopp, R., Jina, A., Rising, J., Delgado, M., Mohan, S., Rasmussen, D. J., Muir- Wood, R., Wilson, P., Oppenheimer, M., Larsen, K. & Houser. T. (2017). Estimating economic damage from climate change in the United States. *Science*, *356*, 1362–69.

Hope, C.W. (2006). The marginal impact of CO2 from PAGE2002: an integrated assessment model incorporating the IPCC's five reasons for concern. *Integrated Assessment Journal*, *6*(1), 19–56.

Hope, C. (2011). The PAGE09 integrated assessment model: A technical description. Cambridge Judge Business School Working Paper, 4(11). https://www.jbs.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2020/08/wp1104.pdf. Erişim Tarihi: 11.10.2022.

Howard, P. H. & Sterner, T. (2017). Few and not so far between: a meta-analysis of climate damage estimates. *Environmental and Resource Economics*, *68* (1), 197–225.

Howard, P.H. & Slyvan, D. (2020). Wisdom of the experts: Using survey responses to address positive and normative uncertainties in climate-economic models. *Climatic Change, 162*, 213–232.

Fankhauser S (1994). The economic costs of global warming damage: a survey. *Global Environment Change, 4*(4), 301–309.

Gallup, J.L., Sachs, J.D. & Mellinger, A.D. (1999). Geography and economic development. *International Regional Science Review*, *22* (2), 179–232.

IPCC, Intergovernmental Panel on Climate Change,(1996). The social costs of climate change: greenhouse damage and the benefits of control. Climate Change 1995: Economic and Social Dimensions of Climate Change. Cambridge University Press, pp 183–224 https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/03/ipcc_sar_wg_III_full_report.pdf. Erişim Tarihi: 29.09.2022.

IPCC, Intergovernmental Panel on Climate Change (2022). Summary for Policymakers. Climate Change 2021: Physical Science Basis, https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_SPM.pdf. Erişim Tarihi: 25/09/2022.

Kalkuhl, M. & Wenz, L. (2020). The impact of climate conditions on economic production. Evidence from a global panel of regions. *Journal of Environmental Economics and Management*, *103*, 1-20.

Kolstad, C. D. & Moore, F. C. (2019). Estimating the economic impacts of climate change using weather observations. NBER Working Paper 25537. https://www.nber.org/papers/w25537. Erişim Tarihi: 12.10.2022.

Moore, F.C. & Diaz, D.B. (2015). Tempereture impats on economic growth warrant stringent mitigation policy. *Nature Climate Change*, *5*(2), 127-131.

NASA (The National Aeronautics and Space Administration) 2017. NASA, NOAA Data Show 2016 Warmest Year on Record Globally. https://www.nasa.gov/press-release/nasa-noaa-data-show-2016-warmest-year-on-record-globally. Erişim Tarihi: 01/10/2022.

Nordhaus, W.D. (1994). Expert opinion on climate change. *American Sciences*, *82*(1), 45–51

Nordhaus, W.D. (2006). Geography and macroeconomics: new data and new findings. *Proceedings of the National Academy of Science*, *103*(10), 3510–17.

Nordhaus, W.D. (2013). *The climate casino: risk, uncertainty, and economics for a warming world*. Yale University Press, New Haven.

Nordhaus, W.D. (2018). Climate change: the ultimate challenge for economics. Nobel Speech. https://www.nobelprize.org/uploads/2018/10/nordhaus-lecture.pdf. Erişim Tarihi: 05/10/2022.

Nordhaus, W.D. &Boyer, J.G. (2000). *Warming the world: economic models of global warming*. The MIT Press, Cambridge.

Nordhaus, W. D. & Moffat, A. (2017). A survey of global impacts of climate change: Replication, survey methods,and a statistical analysis. Working Paper 23646, National Bureau of Economic Research, https://www.nber.org/papers/w23646. Erişim Tarihi: 01/10/2022.

NRDC (The Natural Resources Defence Council) (2021). https://www.nrdc.org/stories/global-warming-101. Erişim Tarihi: 01/10/2022.

OECD (2015). Modelling the economic consequences of climate change, Chapter 1. The Economic Consequences of Climate Change, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/9789264235410-en. Erişim Tarihi: 11/10/2022.

Plambeck, E.L. & Hope, C. (1996). PAGE95: an updated valuation of the impacts of global warming. *Energy Policy*, *24*(9), 783–793.

Rodrik, D., Subramanian, A. & Trebbi, F. (2004). Institutions rule: The primacy of institutions over geography and integration in economic development. *Journal of Economic Growth*, 9, 131–165.

Sachs, J.D. & Warner, A.M. (1997). Sources of slow growth in African economies. *Journal of African Economies*, *6* (3). 335–76.

Stern, N. (2014). Economic modelling of climate change impacts. *The Economis of Climate Change The Stern Review*. Cambridge University Press.

SwissRe Institute (2021). The economics of climate change: no action not an option. https://www.swissre.com/institute/research/topics-and-risk-dialogues/climate-and-natural-catastrophe-risk/expertise-publication-economics-of-climate-change.html. Erişim Tarihi: 28/09/2022.

Tol, R.S.J. (1995) The damage costs of climate change toward more comprehensive calculations. *Environmental and Resource Economics*, *5*(4), 353–374.

Tol, R.S.J. (2012). On the uncertainty about the total economic impact of climate change. *Environmental and Resource Economics, 53*(1), 97-116.

Tol, R.S.J. (2014). Correction and update: The economic effects of climate change. *Journal of Economic Perspectives*, *28*(2), 221-226.

Tol, R.S.J. (2018). The economic impacts of climate change. *Review of Environmental Economics and Policy*, *12* (1), 4-25.

Tol, R.S.J. (2022). A meta-analysis of the total economic impact of climate change, Tinbergen Institute Discussion Paper, No. TI 2022-056/VIII, Tinbergen Institute, Amsterdam and Rotterdam https://www.econstor.eu/bitstream/10419/263976/1/22056.pdf. Erişim Tarihi: 15/10/2022.

Tol, R.S.J., Downing, T.E., Kuik, O.J. & Smith, J.B. (2004). Distributional aspects of climate change impacts, *Global Environmental Change*, *14*, 259 – 272.

UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) 2015. Paris Agreement. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf. Erişim Tarihi: 01/10/2022.

Kaynakça

Aaker, D.A. (1996), *Building strong brands*. Free Press: New York.

Aaker, D. (2009). *Marka değeri yönetimi*. İstanbul: MediaCat Yayınları.

Ailawadi, K. L., Lehmann, D. R. & Neslin, S. A. (2003). Revenue premium as an outcome measure of brand equity, *Journal of Marketing*, *67*(4), 1-17.

Akdeniz Ar, A. (2004*). Marka ve marka stratejileri*, Ankara: Detay Yayıncılık.

Akdoğan, Ç. (2017). Destinasyon markalama bağlamında yavaş şehir (Cittaslow) hareketi üzerine genel bir değerlendirme. 2nd. International Scientific Researches Congress on Humanities and Social Sciences, İstanbul.

Akyurt, H. & Atay, L. (2009). Destinasyon oluşturma süreci. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, *1*(1), 1-14.

Altunışık, R., Özdemir, Ş. & Torlak, Ö. (2006). *Pazarlamaya giriş*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Anholt, S. (2004). *Nation-brands and the value of provenance*. In: Destination Branding: Creating the Unique Destination Propostition. Second Hrsg. Oxford: Elsevier, 26-39.

Ayvaz, C. (2005). Kobi marka ilişkisi. Uzmanlık Tezi, TC Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Babacan, E. (2010). Uluslararası etkinliklerin destinasyon markalaşmasına etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla ilişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, İzmir.

Baker, B. (2012). *Destination branding for small cities: The essentials for successful place branding*. 2nd ed. Creative Leap Books: Portland.

Başçı A (2006). Şehir markası yaratma süreci ve İstanbul şehir markası için bir model önerisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Barutçugil, İ. (1982). *Turizm işletmeciliği*, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa.

Bedük, A., Bedük, F. & Çakıcı, B. (2005, 14-15 Nisan). Marka imajı ve market markaları, [Sözlü bildiri], TMMOB Makine Müh. Odası Marka Yönetimi Sempozyumu, Gaziantep.

Blain, C., Levy, S.E. & Ritchie, J.R.B. (2005), Destination branding: insights and practices from destination management organizations. *Journal of Travel Research*, *43*(4), 328-38.

Borça, G. (2006). *Bu topraklardan dünya markası çıkar mı?*. İstanbul: Mediacat Yayınları.

Bruce, D. & Harvey, D. (2010). *Brand enigma: Decoding the secrets of your brand.* New York: John Wiley & Sons.

Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, *21*(1), 97-116.

Cai, L. (2002). Cooperative branding for a rural destination. *Annals of Tourism Research*, *29*(3), 720-742.

Chiaravalle, B. & Schenck, B. F. (2014). *Branding for dummies*. New York: John Wiley & Sons.

Chaudhuri, A. & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: the role of brand loyalty. *Journal of Marketing*, *65*(2), 81-93.

Çam, M. S. (2016). Her ünlü star mıdır? Reklamlarda ünlü kullanımı üzerine bir değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ICEBSS Özel Sayı, 162-173.

Çeliktel, S. (2008). Markalaşma süreci ve stratejilerinin incelenmesi. Uzmanlık Tezi, TC Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı, Ankara.

Desaı, K. K. & Keller, K. L. (2002). The effects of ingredient branding strategies on host brand extendibility. *Journal of Marketing*, *66*(1), 73-93.

Doğanlı, B. (2006). Turizmde destinasyon markalaşması ve Antalya örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Ekinci, Y. (2003). From destination image to destination branding: an emerging area of research. *E-Review of Tourism Research*, *1*(2), 21-24.

Fritz, K., Schoenmueller, V. & Bruhn, M. (2017). Authenticity in branding–exploring antecedents and consequences of brand authenticity. *European Journal of Marketing*, *51*(2), 324-348.

Gelder, S. V. (2011). City brand partnerships. *In K. Dinnie (Ed.), City Branding Theory and Cases* Chippenham and Eastbourne, Great Britain: Pelgrave Macmillan.

Guenzi, P. & Nocco, M. (2006). The launch of new brands by professional soccer teams: The case of U.S. Lecce - Salento 12. International Journal of Sports Marketing and Sponsorship, *7*, 99–114.

Gülmez, M., Babür, S. & Yirik, Ş. (2012, 15-18 Nisan). Turizmde destinasyon markalaşması ve Alanya örneği. [Sözlü bildiri], I. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Alanya İşletme Fakültesi. 1-14.

Hankinson, G. (2004). The brand images of a tourism destination: a study of the saliency of organic images. *Journal of Product & Brand Management*, *13*(1), 6-14.

Hem, L.E. & Iversen, N.M. (2004). How to develop a destination brand logo: a qualitative and quantitative approach. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. *4*(2), 83-106.

Hoeffler, S. & Keller, K. L, (2003). The marketing advantages of strong brands. *Journal of Brand Management, 10*, 421-445.

Hutton, J. G. (1997). A study of brand equity in an organizational-buying context. Journal of Product & Brand Management, *6*(6), 428- 439.

İlban, M. O. (2007). Destinasyon pazarlamasında marka imajı ve seyahat acentalarında bir araştırma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnanç H. & Yacan, İ. (2018). Ülkelerin markalaşma süreci ve marka kavramı. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, *1*(3), 317-331.

İnce, M. & Uygurtürk, H. (2019). Marka kimliği, marka kişiliği, marka imajı ve marka konumlandırma alanında yapılan lisansüstü tezlere yönelik bir inceleme. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*(1), 224-240.

Kapferer, J. (1997). *Strategic brand management*. Kogan Page: London.

Kaplan, M.D., Yurt, O., Guneri, B. & Kurtuluş, K. (2010). Branding places: applying brand personality concept to cities. *European Journal of Marketing*, *44*(9/10), 1286-1304.

Karpat Aktuğlu, I. (2004). *Marka yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kavaratzis, M. & Ashworth, G.J. (2005). *City branding: an effective assertion of ıdentity or a marketing trick?*, New Jersey: Blackwell Publishing.

Kavaratzis, M. (2007). City marketing: the past, the present and some unresolved issues. *Geography Compass*, *1*(3), 695-712.

Keller, K. (2009). Building strong brands in modern marketing communications environment. *Journal of Marketing Communications*, *15*, 139–155.

Kemp, E., Childers, C.Y. & Williams, K.H. (2012). Placing branding: creating self-brand connections and brand advocacy. *Journal of Product & Brand Management*, *21*(7), 508-515.

Kerr, G. (2006). From destination brand to location brand, *Journal of Brand Management*, 13(4–5), 276–283.

Khan, S. (2014). Word play in destination marketing: an analysis of country tourism slogans. TEAM *Journal of Hospitality and Tourism*, *11*(1), 27-39.

Koçak, S., Çelik Varol, M. & Varol, E. (2020). Dijital ortamda marka imaj transferi ve itibar göstergeleri: rolex-roger federer örneği. *International Journal of Cultural and Social Studies*, *6*(2), 597-601.

Konecnik, M. & Go, F. (2008). Tourism destination brand identity: The case of Slovenia. *Journal of Brand Management, 15*(3), 177-189.

Kotler, P. (2000). *Pazarlama Yönetimi* (Çev. Nejat Muallimoğlu). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Kotler, P. & Gertner, D. (2004). Country as brand, product and beyond: a place marketing and brand management perspective. In*: Destination Branding: Creating the Unique Destination Propostition.* Second Hrsg. Oxford: Elsevier, 40-56.

Krasnikov, A. & Jayachandran, S. (2008). The relative impact of marketing, research-and-development, and operations capabilities on firm performance. *Journal of Marketing*, *72*(4), 1-11.

Lehto, X. Y., Lee, G. & Ismail, J. (2014). Measuring congruence of affective images of destinations and their slogans. *International Journal of Tourism Research*, *16*(3), 250-260.

Morrison, A. M. & Anderson, D. J. (2002). Destination Branding. Paper presented at the Missouri Association of Convention & Visitors Bureaus Annual Meeting. Missouri.

Oral, S. (1988). *Türk turizm pazarlamasında dağıtım fiyat politikaları ve turist profili analizi*. İstiklal Matbaası, İzmir.

Özkul, E. & Demirer, D. (2012). Şehirlerin turistik markalaşmasında kalkınma ajanslarının rolü, bölge planları üzerine bir döküman incelemesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, *4*(4), 157-18.

Perry, A. & Wisnom D. (2003). *Markanın DNA'sı*. Zeynep Yılmaz (Çev.), İstanbul: Mediacat Yayınları.

Pike, S. (2012). Destination positioning opportunities using personal values: elicited through the repertory test with laddering analysis. *Tourism Management*, *33*(1), 100-107.

Ries, A. & Ries, L. (2010). *Marka Yaratmanın 22 Kuralı*. Atakan, ÖZDEMİR, (Çev.), İstanbul: MediaCat Kitapları.

Rifon, N. J., Choi, S. M., Trimble, C. S. & Li, H. (2004). Congruence effects in sponsorship: The mediating role of sponsor credibility and consumer attributions of sponsor motive. *Journal of Advertising, 33*(1), 30-42.

Ritchie, J.R.B. & Ritchie, R.J.B. (1998). The branding of tourism destinations: past achievements and future challenges. Proceedings of the 1998 Annual Congress of the International Association of Scientific Experts in Tourism, Marrakech, Morocco.

Rodriguez, L., Asoro, R. L., Lee, S. & Sar, S. (2012). Gestalt principles in destination logos and their influence on people's recognition of and intention to visit a country. Paper presented in International Conference on Communication, Media, Technology and Design ICCMTD, İstanbul-Turkey.

Qu, H., Kim, L. & Im, H. (2011). A model of destination branding: integrating the concepts of the branding and destination image. *Tourism Management*, *32*(3), 465–476.

Silk, A. J. & Urban, G. L. (1978). Pre-test-market evaluation of new packaged goods: A model and measurement methodology. *Journal of Marketing Research*, 171-191.

Smith, D. C. & Park, C. W. (1992). The effects of brand extensions on market share and advertising efficiency. *Journal of Marketing Research*, *29*(3), 296-313.

Sok, P. & O'cass, A. (2011). Achieving superior innovation-based performance outcomes in SMEs through innovation resource–capability omplementarity. *Industrial Marketing Management*, *40*(8), 1285-1293.

Supphellen, M. & Nygaardsvik, I. (2002). Testing country brand slogans: Conceptual development and empirical illustration of a simple normative model. *The Journal of Brand Management*, *9*(4), 385-395.

Taşkın, E. (2007). *Marka & marka stratejileri.* Ankara, Yargı Yayınevi.

Tse, D. K. & Lee, W. (2001). Removing negative country images: Effects of decomposition, branding, and product experience. *Journal of International Marketing*, *1*(94), 25–48.

UNWTO (2018). *Report, world tourism barometers*. http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourismhighlights Erişim tarihi: 10.11.2022.

Uztuğ, F. (2003). *Markan Kadar Konuş*. İstanbul: Mediacat Yayınları.

Völckner, F. & Sattler, H. (2007). Empirical generalizability of consumer evaluations of brand extensions. *International Journal of Research in Marketing*, *24*(2), 149-162.

Watkins, B. (2014). An integrated approach to sports branding: Examining the influence of social media on brand outcomes. *International Journal of Integrated Marketing Communications*, 6(2), 30-40.

World Tourism Organization. (WTO). (2001). *Tourism sign and symbols*. Published by the World Tourism Organization.

Yavuz, M.C. (2007). Uluslararası destinasyon markası oluşturulmasında kimlik geliştirme süreci: Adana örneği. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Adana.

Yazgan, S. (2010). Marka, markalaşma süreci ve aile şirketlerinin markalaşmaya bakış açısı (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yılmaz Altuntaş, E. (2018). Dijital dönüşüm uygulamalarının kurumların marka değeri üzerindeki etkisi. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, 1-11.

Yüksek, G. (2014). *Turizm destinasyonları*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Zenker, S. (2011). How to catch a city? The concept and measurement of place brands. *Journal of Place Management and Development*, *4*(1), 40- 52.

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170110-9.html, Erişim Tarihi: 02.11.2022.

Kaynakça

Akdağ, G., Özata, E., Sormaz, Ü. & Çetinsöz, B. C. (2016). Sürdürülebilir gastronomi turizmi için yeni bir alternatif: surf &turf a new alternative for sustainable gastronomy tourism. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 10*(36), 270-281.

Alagöz, G., Gürel, K., Bayer, A., Serin, D., Çelebi, S. & Kükner, Ş. (2008). A comparative study of bimatoprost and travoprost: effect on intraocular pressure and ocular circulation in newly diagnosed glaucoma patients. *Ophthalmologica, 222*(2), 88-95.

Ay, C. & Yılmaz, E. Ö. (2004). Yeşil pazarlama ve Serel Seramik AŞ'nin yeşil uygulamaları. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *2*(2), 205- 229.

Ay, C. & Zümrüt, E. (2005). Çevre bilinçli tüketiciler, *Akdeniz İİBF Dergisi,* (*10*), 238-263.

Barr, S., Shaw, G., Coles, T. & Prillwitz, J. (2010). A Holiday is a holiday: practicing sustainability, home and away. *Journal Of Transport Geography, 18*(3), 474-481.

Büyüközkan, G. & Vardaloğlu, Z. (2008). Yeşil tedarik zinciri yönetimi. *Lojistik Dergisi, 8*(66), 45-70.

Carroll, A. B. (1991). Kurumsal sosyal sorumluluk piramidi: kurumsal paydaşların ahlaki yönetimine doğru. *İş Ufukları*, *34*(4), 39-48.

Çelik, İ. E., Akman, C. Ö., Ceyhan, C.B. & Akman, V. (2016, 29-31 Ağustos). Yeşil pazarlamada sürdürülebilirlik ve dünya'dan bir örnek: tchibo sustainability in green marketing and an example from the world: Tchibo, International, Conference On Eurasian Economies, Macaristan, Kaposavar.

Çetinoğlu, D. & Mesci, Z. (2017). Yeşil nesil restoranların uygulanabilirliğine yönelik bir inceleme: Akçakoca örneği. *Journal Of Recreation and Tourism Research*, *4*(1), 112-120.

Dinçer, İ. & Rosen, M.A. (1998). Enerji, çevre ve sürdürülebilir kalkınma konusunda dünya çapında bir bakış açısı. *Uluslararası Enerji Araştırmaları Dergisi*, *22*(15), 1305- 1321.

Duru, M. N. & Esra, Ş. U. A. (2013). Yeşil pazarlama ve tüketicilerin çevre dostu ürünleri kullanma eğilimleri. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi, 9*(2), 126-136.

Emgin, Ö. & Türk, Z. (2004). Yeşil Pazarlama. *Mevzuat Dergisi, 7*(78), 199-220.

Erbaşlar, G. (2008). Paradoks, *Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi (E-Dergi), 3*(1) 389-397.

Eren D. & Yılmaz İ. (2008, 25-29 Ekim 2008), Otel işletmelerinde yeşil pazarlama uygulamaları; Nevşehir İli Örneği, 13. Ulusal Pazarlama Kongresi, Nevşehir Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi.

Eren, E. (2005). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Ertaş, M., Can, B. K., Yeşilyurt, H. & Koçak, N. (2018). Konaklama işletmelerinin yeşil yıldız uygulamaları kapsamında çevreye duyarlılığının değerlendirilmesi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, *15*(1), 102-119.

Gedik, Y. (2020). Yeşil pazarlama stratejileri ve işletmelerin amaçlarına etkisi. *Uluslararası Anadolu Akademik Çevrimiçi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(2), 46-65.

Gordon, R., Carrigan, M. & Hastings, G. (2011). A framework for sustainable marketing. *Marketing Theory*, *11*(2), 37-51.

Güngör, Ö. (2016). *Enerji tüketimi ve ekonomik büyüme ilişkisi: var analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

İşseveroğlu, G. (2001). İşletmelerde sosyal sorumluluk ve etik. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 8*(2),55-68.

Kärnä, J., Hansen, E. & Juslin, H. (2003). Social responsibility in environmental marketing planning. *European Journal of Marketing*, *37*(5), 848-871.

Kızılırmak, İ. (2011). Dünyada ve Türkiye'deki turizm işletmelerinde çevre korumaya yönelik uygulamalar: amacı ve önemi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 1-12.

Kızıloğlu, R. Kızılaslan, H. & Gökçe, C. (2013). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi öğrencilerinin yeşil gıda ürünleri hakkındaki bilgi, görüş ve tutumları üzerine araştırma. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 6*(19),19-30.

Kirazcı, T. & Yıldırım T. (2021). Sürdürülebilir turizm açısından yeşil nesil restoran uygulamalarının incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Koçak, F. & Balcı, V. (2010). Doğada yapılan sportif etkinliklerde çevresel sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, *2*(2), 213-222.

Kotler, P. & Armstrong, G. (2006). *Principles of Marketing*. New Jersey: Pearson-Prentice Hall.

Kotler, P., Kartajaya, H. & Setiawan, I. (2017). *Pazarlama 4.0.* İstanbul: Optimist Yayın Grubu.

Kuduz, N. (2011). Yeşil Pazarlama Faaliyetlerinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışlarına Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkol, E., Çelik, M. & Gönen, S. (2005). Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ve muhasebenin sosyal sorumluluğu. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* (27),134- 145.

Pezikoğlu, F. (2012). Sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınma kavramı içinde tarım-turizm-kırsal alan ilişkisi ve sonuçları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 83-92.

Polonsky, M., J. & Rosenberger III, PJ. (2001). Yeşil pazarlamanın yeniden değerlendirilmesi: stratejik bir yaklaşım. *İş Ufukları*, *44*(5), 21-30.

Prakash, A. (2002). Green marketing:public policy and managerial strategies. *Business Strategy and The Environment,* 11(5), 285-297.

Sagevik M. (2009, 14-15 Sept). *Symposium On Tourism And Travel İn The Green Economy*, Gothenburg, Sweden.

Sarkis, J. (2003). A strategic framework for green supply chain management, *Journal of Cleaner Poduction*, (11), 397-409.

Schuhwerk, M. E. & Lefkoff-Hagius, R. (1995). Green or non-green? does type of appeal matter when advertising a green product? *Journal of Advertising, 24*(2), 1-26.

Şimşek, Ş. (1999). *Yönetim ve Organizasyon.* Ankara: Nobel.

Tokgöz, N. & Önce, S. (2009). Şirket sürdürülebilirliği: geleneksel yönetim anlayışına alternatif. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11*(1), 249-275.

Torlak, Ö. (2003). *Pazarlama Ahlakı, Sosyal Sorumluluklar Ekseninde Pazarlama Kararları ve Tüketici Davranışlarının Analizi*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Wasik, J.F. (1996). *Green Marketing And Management: A Global Perspective.* Cambridge, Mass: Blackwell Publishers Inc.

Yeniçeri, T. & Güner, K. (2013). Enerji verimli ürünlere karşı tutumun ve çevre bilincinin satın alma niyetine etkileri üzerine bir araştırma. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 6*(12), 2-22.

Yıldırım, Y. (2019). Endüstri 4.0'a kapsamlı bir bakış: 2011'den bugüne. *Bilgi Dünyası, 20*(2), 217-249.

Yücel, M. & Ekmekçiler, Ü. S. (2008). Çevre dostu ürün kavramına bütünsel yaklaşım; temiz üretim sistemi, eko-etiket, yeşil pazarlama. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(26), 320-333.

https://www.ama.org, Erişim tarihi: 20.10.2022.

Kaynakça

Akman, G. & Alkan, A. (2006). Tedarik zinciri yönetiminde bulanık ahp yöntemi kullanılarak tedarikçilerin performansının ölçülmesi: Otomotiv yan sanayiinde bir uygulama. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 5*(9*)*, 23-46.

Ataman, G. (2002). Tedarik zinciri ve yönetimi: Değişim mühendisliği ve dış kaynaklardan yararlanma ilişkisi üzerine bir irdeleme. *Öneri Dergisi, 5*(17), 35-42.

Ayasandır, U., Aybek, E., Canbaz, F., Erdoğan, U., Gürel, E., Bakal, İ.S. & Bayındır, Z.P. (2015). Eczacıbaşı hijyen ürünleri üretim ve envanter planlama sistemi tasarımı. *Endüstri Mühendisliği Dergisi, 26*(4), 21-34.

Ballou, R.H. (1999). *Business logistics management.* New Jersey: Prentice-Hall.

Başkol, M. (2011). Bir rekabet aracı olarak tedarik zinciri yönetimi: Strateji ve yaklaşımlar. *Vizyoner Dergisi, 5,* 13-27.

Bilgin, D. & Esengün, K. (2014). KOBİ'lerde modern stok yönetim modellerinin uygulanabilirliği: Karaman ilinde bir uygulama. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *16*(26), 56-63.

Buran, A. Ç., & Ağca, A. (2019). Tedarik zinciri risklerinin azaltılmasında işbirliği yaklaşımının etkisi: Üretim işletmelerinde bir araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (62), 60-78.

Chopra, S., Reinhardt, G. & Dada, M. (2004). The effect of lead time uncertainty on safety stocks. *Decision Sciences, 35*(1), 1-24.

Çil, İ., Karaduman, E., Özçetin, K.N. & İpek, M. (2018). Bir tekstil firmasında satış tahminleri üzerinden emniyet stoğu gün sayısının sistem dinamiği yaklaşımıyla belirlenmesi. *Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergısi*, *22*(2), 826-837.

Çolakoğlu, N. (2012). *Stok yönetiminde yazılım kullanımı: Otomotiv yan sanayi sektöründe bir firma uygulaması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Davis, T. (1993). Effective supply chain management. *Sloan Management Review, 34*(4), 35-46.

Davis M.M., Aquiliano, N.J. & Chase R.B. (1999). *Fundamentals of operations management,* Irwin: McGraw-Hill Inc.

Doğan, G. (2006). *Envanter ve stok kontrol modellerinin incelenmesi ve en iyi sipariş miktarının belirlenmesi üzerine bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Doğar, A. (2006). *Tedarik zincirinde stok yönetimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ganeshan, R. & Harrison, T. P.(1995) *An introduction to supply chain management, department of management sciences and information systems*. Penn State University: University Park, PA.

Gençyılmaz, G. (1988). *Stok sistemlerinin yönetimi I*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.

Greasley, A. (2013). *Operations management, 3rd ed*. New Jersey: Wiley.

Hall, C.M., Scott, D. & Gössling, S. (2020). Pandemics, transformations and tourism: Be careful what you wish for. *Tourism Geographies, 22*(3), 577-598.

Houlihan, J. B. (1985). International supply chain management. *International Journal Of Physical Distribution & Materials Management, 15*(1), 22-38.

İlhan, İ. (2015). *Tedarik zinciri yönetiminde kantitatif talep tahmin yöntemi seçimi ile stok optimizasyonuna dair bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, N. (2020*). Stok yönetimi.* Erzurum: İksad yayinevi.

Kobu, B. (2006). *Üretim yönetimi, 14.Baskı*. İstanbul: Beta Basım.

Koh, S. C. L., Saad, S. M. & Jones, M. H. (2002). Uncertainty under MRP-planned manufacture: Review and categorization. *International Journal of Production Research, 40*(10), 2399-2421.

KPMG (2020, 12 Aralık). *Covid-19 döneminde etkili tedarik zinciri yönetimi*. Erişim Adresi: https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2020/07/covid-19-doneminde-etkili-tedarik-zinciri yonetimi.html.

Lee, H.L. & Billington, C. (1992). Managing supply chain inventory: Pitfalls and opportunities. *Sloan Management Review, 33*(3), 65-73.

Özdemir, A.İ. (2004). Tedarik zinciri yönetiminin gelişimi, süreçleri ve yararları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23*, 87-96.

Saaty, T.L. (2008). Decision making with the analytic hierarchy process. *International Journal of Services Sciences, 1*, 83.

Sezen, B. (2004), Tedarik zincirinde stok yönetimi problemleri için elektronik tablolar yardımı ile simülasyon uygulaması. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 11*(1), 64-68.

Tanrıverdi, Y. (2013). Stok kontrolde abc yöntemi ve ahp analizlerinin iplik işletmesine uygulanması. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 5*(1), 41-52.

Whybark, D.C. & Williams, J.C. (1976). Material requirements planning under uncertainty. *Decision Science, 7*(4), 595-606.

Yiğit, F. (2002). *Tedarik zinciri yönetimi ve ilaç sektörü uygulaması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaynakça

Aboelmaged, M.G. & Gebra, T.R. (2013). Mobile banking adoption: an examination of technology acceptance model and theory of planned behavior. *International Journal of Business Research and Development***,** *2*(1), 35-50.

Abushanab, E. & Pearson, J.M. (2007). Internet banking in Jordan: the unified theory of acceptance and use of technology (UTAUT) perspective. *Journal of Systems and Information Technology, 9*(1), 78-97.

Ajzen, I. (1991), The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50*(2), 179-211.

Alalwan, A.A., Dwivedi Y.K., Rana, N.P. & Algharabat, R. (2018). Examining factors influencing jordanian customers' intentions and adoption of internet banking: extending UTAUT2 with risk. *Journal of Retailing and Consumer Services*, (40), 125-138.

Alalwan, A.A., Dwivedi Y.K. & Rana, N.P. (2017). Factors influencing adoption of mobile banking by jordanian bank customers: extending UTAUT2 with trust. *International Journal of Information Management, 37*(3), 99-110.

Alalwan, A.A., Dwivedi Y.K., Rana, N.P. & Williams, M.D. (2016). Consumer adoption of mobile banking in jordan: examining the role of usefulness, ease of use, perceived risk and self-efficacy. *Journal of Enterprise Information Management, 29*(1), 118-139.

Arenas-Gaitan, J., Peral-Peral, B. & Ramon-Jeronimo, M.A. (2015). Elderly and internet banking: An application of UTAUT2. *Journal of Internet Banking and Commerce, 20*(1), 1-23.

Baptista, G. & Oliveira, T. (2015). Understanding mobile banking: The unified theory of acceptance and use of technology combined with cultural moderators. *Computers in Human Behavior*, (50), 418-430.

Boonsiritomachai, W. & Pitchayadejanant, K. (2019). Determinants affecting mobile banking adoption by generation y based on the unified theory of acceptance and use of technology model modified by the Technology Acceptance Model Concept. *Kasetsart. Journal of Social Sciences, 40*(2), 1-10.

Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*, Gözden Geçirilmiş 5.baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Ceylan, H.H., Genç, H. & Erem, I. (2013). Tüketicilerin internet bankacılığını benimsemesini etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile araştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(3), 143-154.

Chandra, S., Srivastava, S.C. & Theng, Y.L. (2010). Evaluating the role of trust in consumer adoption of mobile payment systems: an empirical analysis. *Communications of the Association for Information Systems*, (27), 561-588.

Cheah, C.M., Teo, A.C., Sim, J.J., Oon K.H. & Tan, B.I. (2011). Factors affecting Malaysian mobile banking adoption: An empirical analysis. *International Journal of Network and Mobile Technologies, 2*(3), 149-160.

Chitungo, S.K. & Munongo, S. (2013). Extending the technology acceptance model to mobile banking adoption in rural Zimbabwe. *Journal of Business Administration and Education, 3*(1), 51-79.

Chung, N. & Kwon, S.J. (2009). The effects of customers' mobile experience and technical support on the intention to use mobile banking. *CyberPsychology & Behavior, 12*(5), 539-543.

Coşkun, R., vd. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*, 8. Baskı. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Dasgupta, S., Paul, R. & Fuloria, S. (2011). Factors affecting behavioral intentions towards mobile banking usage: empirical evidence from India. *Romanian Journal of Marketing, 3*(1), 6-28.

Davis, F.D., Bagozzi R.P. & Warshaw, P.R. (1989). User acceptance of computer technology: A comparison of two theoretical models. *Management Science, 35*(8), 982-1003.

Farah, M.F., Hasni M.J.S. & Abbas, A.K. (2018). Mobile-banking adoption: empirical evidence from the banking sector in Pakistan. *International Journal of Bank Marketing, 36*(7), 1386-1413.

Featherman, M.S. & Pavlou, P.A. (2003). Predicting e-services adoption: a perceived risk facets perspective. *International Journal of Human-Computer Studies, 59*(4), 451-474.

Gefen, D., Karahanna, E. & Straub, D.W. (2003). Trust and tam in online shopping: an integrated model. *MIS Quarterly, 27*(1), 51-90.

Jarvenpaa, S.L., Tractinsky, N. & Vitale, M. (2000). Consumer trust in an internet store. *Information Technology and Management, 1*(1-2), 45-71.

Kaplan, H.E. (2018). *Mobil bankacılık kullanım niyeti ve davranışında birleştirilmiş teknoloji kabul ve kullanım teorisi-2 ve güven faktörlerinin etkisinin araştırılması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Kurt, K. & Turan, A.H. (2017), Mobil bankacılık uygulamalarının benimsenmesine yönelik davranışsal niyetleri etkileyen faktörler üzerine bir araştırma. *İşletme Bilimi Dergisi (JOBS), 5*(3), 25-58.

Lim, K.H., Sia, C.L., Lee M.K.O. & Benbasat, I. (2006). Do i trust you online, and if so, will i buy? An empirical study of two trust-building strategies. *Journal of Management Information Systems, 23*(2), 233-266.

LU, Y., Yang, S., Chau P.Y.K. & Cao, Y. (2011). Dynamics between the trust transfer process and intention to use mobile payment services: a cross-environment perspective. *Information & Management, 48*(8), 93-403.

Luo, X., Li, H., Zhang, J. & Shim, J.P. (2010). Examining multi-dimensional trust and multi-faceted risk in .initial acceptance of emerging technologies: An empirical study of mobile banking services. *Decision Support Systems, 49*(2), 222-234.

Madden, T.J., Ellen P.S. & Ajzen, I. (1992). A comparisson of the theory of planned behavior and the theory of reasoned action. *Personality and Social Psychology, 18*(1), 3-9.

Mahfuz, M.A., Hu, W. & Khanam, L. (2016). The influence of cultural dimensions and website quality on m-banking services adoption in Bangladesh: Applying the UTAUT2 model using PLS. *Wuhan International Conference on E-Business*, 428-440.

Martin, H.S. & Herrero, A. (2012). Influence of the user's psychological factors on the online purchase intention in rural tourism: integrating innovativeness to the UTAUT framework. *Tourism Management, 33*(2), 341-350.

Martins, C., Oliveira, T. & Popovic, A. (2014). Understanding the internet banking adoption: a unified theory of acceptance and use of technology and perceived risk application. *International Journal of Information Management, 34*(1), 1-13.

Miranda, F.J., Chamorro, A., Rubio, S. & Margado, V. (2013). Evaluation of social networks sites in the banking sector: an analysis of top 200 international banks. *Journal of Internet Banking and Commerce, 18*(2), 1-18.

Newbold, P. (2000). *İşletme ve iktisatçılar için istatistik*, Çev. Ümit Şenesen. İstanbul: Literatür Yay.

Njoroge, C.N. & Koloseni, D. (2015). Adoption of social media as full-fledged banking channel: an analysis of retail banking customers in Kenya. *International Journal of Information and Communication Technology Research, 5*(9), 1-12.

Oliveira, T., et all. (2016). Mobile payment: understanding the determinants of customer adoption and intention to recommend the technology. *Computers in Human Behavior*, (61), 404-414.

Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*, 5.baskı. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Özecan, M. (2018). *Factors affecting mobile banking usage intention, user satisfaction and word-of-mouth intention* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bilgi Üniv., SBE, İstanbul.

Pikkarainen, T., Pikkarainen, K., Karjaluoto, H. & Pahnila, S. (2004). Consumer acceptance of online banking: an extension of the technology acceptance model. *Internet Research, 3*(14), 224-235.

Rahi, S., Ghani, M.A. & Ngah, A.H. (2018). Investigating the role of unified theory of acceptance and use of technology (UTAUT) in internet banking adoption context. *Management Science Letters, 8*(3), 173-186.

Söylemez, C. (2018). *Mobil bankacılık uygulamalarını kullanmaya yönelik tutumların teknoloji kabul ve planlı davranış teorisiyle incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Suoranta, M. & Mattila, M. (2004). Mobile banking and consumer behaviour: new insights into the diffusion pattern. *Journal of Financial Services Marketing, 8*(4), 354-366.

Şıker, P. (2011). Müşterilerin internet bankacılığını benimsemelerine yönelik keşifsel bir araştırma. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi (İUYD), 2*(2), 35-50.

Tarhini, A., El-Masri, M., Ali, M. & Serrano, A. (2016). Extending the UTAUT model to understand the customers' acceptance and use of internet banking in Lebanon: A structural equation modeling approach. *Information Technology & People, 29*(4), 830-849.

Ustasüleyman, T. & Eyüboğlu, K. (2010). Bireylerin internet bankacılığını benimsemesini etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile belirlenmesi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 4*(2), 11-38.

Venkatesh, V., Thong, J.Y.L. & Xu, X. (2012). Consumer acceptance and use of information technology: extending the unified theory og acceptance and use of technology. *MIS Quarterly, 36*(1), 157-178.

Venkatesh, V., Morris, M.G., Davis, G.B. & Davis, F.D. (2003). User acceptance of information technology: toward a unified view. *MIS Quarterly, 27*(3), 425-478.

Wu, M., Jayawardhena, C. & Hamilton, R. (2014). A comprehensive examination of internet banking user behaviour: evidence from customers yet to adopt, currently using and stopped using. *Journal of Marketing Management, 30*(9/10), 1006-1038.

Yu, C.S. (2012). Factors affecting individuals to adopt mobile banking: empirical evidence from the UTAUT model. *Journal of Electronic Commerce Research, 13*(2), 104-121.

Mermod, A.Y. (2011). *Elektronik bankacılık ve riskler*, 1.Baskı. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

Zhou, T. (2013). An empirical examination of continuance intention of mobile payment services. *Decision Support Systems, 54*(2), 1085-1091.

Zhou, T., Lu, Y. & Wang, B. (2010). Integrating TTF and UTAUT to explain mobile banking user adoption. *Computers in Human Behavior, 26*(4), 760-767.

http://www.fortuneturkey.com/dijital-musterinin-tercihi-dijital-bankacilik-34828 (Er. T.: 20.03.2018).

https://www.shiftdelete.net/sosyal-bankacilik-nedir-34547 (Erişim Tarihi: 21.03.2018).

Kaynakça

Akdoğan, A. & Güleç, S. (2007). Sürdürülebilir katı atık yönetimi ve belediyelerde yöneticilerin katı atık yönetimiyle ilgili tutum ve düşüncelerinin analizine yönelik bir araştırma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25*(1), 39-69.

Apaydın, Ş. (2020). OECD ülkelerinde atık yönetimi ve ekonomik büyüme ilişkisi: Bir panel kantil regresyon yaklaşımı. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, *55*(1), 300-312.

Arıkboğa, Ü. (2019). Çevre politikasının ekonomik araçları ve Türkiye'de belediye uygulamaları. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *41*(1), 23-50.

Aydın, A. & Çamur, Ö. (2017). Avrupa Birliği çevre politikaları ve çevre eylem programları üzerine bir inceleme. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*(13), 21-44.

Baykal, H. & Baykal, T. (2008). Küreselleşen Dünya'da çevre sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi SBE Dergisi*, *5*(9), 2-17.

Bozkurt, Y. (2018). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de çevre politikalarının dönüşümü: Çevre sorunları ve politikaları. Ekin Yayınevi, Bursa.

Bozkurt, Y. & Kaman, D. (2018). Yerel yönetimler perspektifinde Türkiye'de çevre politikaları. Ekin Yayınevi, Bursa.

Budak, S. (2000). Avrupa Birliği ve Türk çevre politikası. İstanbul: Büke Yayınları.

CPS, (2012). Atık yönetimi hakkında AB müktesebat rehberi. Erişim Adresi: http://www.mess.org.tr/media/filer_public/6b/58/6b583c70-1daa-4bc5-96b5-9c988df39db1/mess_atik_yonetimi_ab_mevzuat_rehberi.pdf. Erişim Tarihi:2020, 20 Aralık.

Çokgezen, J. (2007). Avrupa Birliği çevre politikası ve Türkiye. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *23*(2), 91-115.

Dikmen, S. & Çiçek, G. H. (2020). Avrupa Birliği'nde çevre vergisi gelirlerinin karşılaştırmalı analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 57,* 57-88.

Duru, B. (2007). Avrupa Birliği çevre politikası. Ankara: İmaj Yayınevi.

EC, (2016). The EU emissions trading system (EU ETS). Retrieved from: https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/factsheet_ets_en.pdf. Erişim Tarihi: 30.11.2020.

EC, (2017). Climate action, the EU emissions trading system. Retrieved from: https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en. Erişim Tarihi: 8.03.2021.

EEA, (2015). State of environment outlook report. Retrieved from: https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/1-changingcontext. Erişim Tarihi: 03.11.2021.

EEA, (2016). Municipal waste management across Europe. Retrieved from: https://www.eea.europa.eu/publications/municipal-waste-management-across-european-countries. Erişim Tarihi: 04.04.2021.

EPRS, (2015). Understanding waste management: policy challenges and opportunities. Retrieved from: http://www.europarl.europa.eu/RegData/ etudes/BRIE/2015/559493/EPRS_BRI(2015)559493_EN.pdf. Erişim Tarihi: 01.11.2020.

Erdem, S. M. & Yenilmez, F. (2017). Türkiye'nin Avrupa Birliği çevre politikalarına uyum sürecinin değerlendirilmesi. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, *4*(2), 91-119.

Esin, B. (2019). Avrupa Birliği döngüsel ekonomi politikası: Çok düzeyli yönetişim açısından bir analiz (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Eskin, F. (2020). Avrupa Birliği'nin döngüsel ekonomi modeli ve Türkiye'de yerel yönetimlerin atık politikası: Konya büyükşehir belediyesi örneği (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Eurostat, (2013a). *Environmental taxes*: *A statistical guide.* Retrieved from: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5936129/KS-GQ-13-005-EN.PDF. Erişim Tarihi: 03.02.2020.

Kaplan, Z. (2010). Avrupa Birliği'nde çevre ve ticaret etkileşimi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 1,* 72-100.

Karacan, A. R. (2002). İşletmelerde çevre koruma bilinci ve yükümlülükleri, Türkiye ve Avrupa Birliğinde işletmeler yönünden çevre koruma politikaları. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, *2*(1), 1-11.

Karaman, Y. (2018). Çevre performans endeksi kapsamında Avrupa Birliği ve Türkiye'nin karşılaştırılması. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 10(1), 76-85.

Keleş, R. & Hamamcı, C. (2005). *Çevre politikası*. Ankara: İmge Kitapevi.

Kete, H., Aydın, M. & Kaya, H. (2017). Çevre sorunları ile mücadelede maliye politikaları. *Journal of Life Economics*, *4*(2), 167-190.

Kılıç, S. (2001). Uluslararası çevre hukukunun gelişimi üzerine bir inceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2*(2), 131-149.

Koçan, A., Gültekin G. D. & Bastug, M. (2019). *Yeni ekonomi ve iş modelleri: Döngüsel ekonomi ve paylaşım ekosistemleri.* Uluslararası Ekonomi Araştırmaları ve Finansal Piyasalar Kongresi, 528-548.

Küçükkaya, A. (2008). Avrupa Birliği ortak çevre politikası çerçevesinde çevre vergileri ve Türkiye için bir değerlendirme (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Mutlu, A. (2006). Küresel kamusal mallar bağlamında sağlık hizmetleri ve çevre kirlenmesi: Üretim, finansman ve yönetim sorunları. *Maliye Dergisi, 150,* 53-78.

Özerol, H. İ. (2005). Tıbbi atık stratejileri nelerdir: Avrupa Birliği, ABD ve ülkemizde durum. *Dördüncü Ulusal Dezenfeksiyon Kongresi*, 434-472.

Özsoy, T. (2018). Döngüsel ekonomi: Almanya'daki durumun bir özeti. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, *7*(14), 129-143.

Tekel, A. (2007). Katı atık yönetiminde stratejik planlama. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 16*(3), 71-83.

UNEP, (2015). *Global waste management outlook.* Retrieved from: https://www.unep.org/resources/report/global-waste-management-outlook. Erişim Tarihi: 01.07.2021.

Veral, S. E. (2018). Atık sorunsalı bağlamında Avrupa Birliği'nin yeni ekonomi modeli olarak döngüsel ekonominin değerlendirilmesi (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Veral, S. E. & Yiğitbaşıoğlu, H. (2018). Avrupa Birliği atık politikasında atık yönetiminden kaynak yönetimi yaklaşımına geçiş yönelimleri ve döngüsel ekonomi modeli, *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, *6*(1), 1-19.

Yaman, K. & Gül, M. (2018). Kuruluşundan günümüze Avrupa Birliği'nin çevre politikası. *Ekonomi İşletme ve Yönetim Dergisi, 2*(2), 198-217.

İşletme Biliminde Muhasebe, Pazarlama ve Organizasyon Konuları

Editör
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-41-7

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İşletme bilimi, işletmelerin kuruluş, finansman, üretim faktörleri sağlama, mal-hizmet pazarlama, organizasyon, yönetim ve mali işlemlerini incelemektedir. Bu bakımdan muhasebe, organizasyon ve pazarlama konuları doğrudan işletme biliminin inceleme alanına girmektedir. Bu kitapta da muhasebe, pazarlama ve organizasyon konularına çeşitli bilim insanlarının katkılarıyla farklı bakış açıları geliştirilmiştir. ARAR, ÖNEREN, ÖZTÜRK ve YURDAKUL, lider üye etkileşiminin, kamu kuruluşlarında özel işletmelere nazaran daha fazla boş zamanı olan çalışanlarda genel anlamda verimliliğe ve iş akışına zarar veren, süreçlerin uzamasına neden olan; fakat günümüz teknolojik imkânlardan dolayı kaçınmakta zorlanılabilecek sanal kaytarma davranışını nasıl etkilediğini araştırarak olup, bu ilişkide çalışan motivasyonunun aracılık etkisini incelemiştir. DAŞTAN ve ATAY, kurumsal kaynak planlaması ve muhasebe eğitimi ilişkisini ele almıştır. ÇAĞLAR ÇETİNKAYA, ürün konumlandırmanın satın alma niyetine olan ilişkisini kuşaklar açısından incelemiştir. TURHAN ve TOR KADIOĞLU, farklı şekillerde ortaya çıkabilecek değerlendirmelerin şekillenmesi sürecinde ürün ilgi ve faydalarının tüketici tutumu üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkilerini araştırmıştır. BADEM, genel muhasebe, ticari alacaklar ve şüpheli hale gelmesini konu edinmiştir. KAYIHAN, kripto paraların muhasebeleştirilmesine ilişkin bir öneri sunmuştur. ERDOĞAN ve ANGAY KUTLUK, Adli Muhasebe Hizmetlerinde görülen yetersizlikler ve aksaklıklar için çözüm önerileri getirerek "adli muhasebe mesleği"nin oluşumu ve adli muhasebenin ayrı bir uzmanlık dalı olarak tanımlanması gerektiği önermiştir. ŞENOL, girişimcilik ekosistemi içerisinde muhasebenin yeri ve önemini tartışmıştır. ÖZYİĞİT, dijitalleşme sürecinin muhasebe alanına olan etkisini ele alarak değerlendirmeler yapmıştır. DOĞAN, muhasebe dersi özelinde öğrencilerin dijital okuryazarlık yetkinliklerinin akademik başarıya etkisini ortaya koymuştur. CEYLAN, davranışlar ve muhasebe etkileşimini irdelemiştir. UYSAL ve AKÇAY, devlet hastanesinin iç kontrol sistemi çerçevesinde muhasebe kayıt işlemlerini tartışmıştır. ESKİ, Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren askeri kantinlerin muhasebe uygulamasına genel bir bakış açısı getirmiştir.

KISACIK, 1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun kapsamında dış ticaret işlemleri ve muhasebe süreçlerini ele almıştır. SAY, haberleşme sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal tablolarını oran analizi yöntemiyle değerlendirmiştir. KARAKAYA DEMİRKUTLU, birleşik ürünlerde birleşik giderlerin dağıtımı sorununun çözümünde geleneksel yöntemleri ve matematiksel yöntemleri bir arada sunmuştur. SAVSAR, nakit akışlarının sağlandığı faaliyetler modeli ile işletmelerin işletme, yatırım ve finansman faaliyetleri açısından nakit akışlarını incelemiştir. ASLANOĞLU ve CENGİZ, grup şirketlerinde sermaye kaybı ve borca batıklığın tespiti konusunu ele almıştır. SARITAŞ ve ÖZKUL ARIKAN, sürdürülebilir pazarlamanın ne olduğunun anlaşılmasını amaçlamıştır. GÜVEN, Çok büyük bir hızla sektörleri dönüştüren Sanayi 4.0 devriminin pazarlama disiplinine olan ve olacak etkilerini tartışmıştır. UYGURTÜRK, Pazarlama 5.0 ve yeni uygulamalardan Kestirimci Pazarlama konusunu incelemiştir. ÖZTÜRK, TEKİN ve GÜLCAN, futbol kulüplerinin doğru pazarlama stratejileri geliştirmeleri ve bu stratejiler doğrultusunda spor ürünlerini pazarlamalarını sağlamayı amaçlamıştır. AKBAL, nöropazarlama teknikleri ve uygulama alanları hakkında bilgiler sunmuştur. VENTURA, ZALLUHOĞLU ve KURT, pazarlamada oyunlaştırma uygulamalarını konu edinmiştir. ONURLU ve KANDEMİR ÇOMOĞLU, post modern pazarlama ve müşteri deneyimi açısından deneyimsel pazarlamada şikâyet yönetimini incelemiştir. AKPINAR, sosyal medya alanında kullanılan teknolojilerin markalara ve tüketicilere olan etkilerini tartışmıştır.

GÜRSOY ve TURĞUT, gün geçtikçe tüketiciler tarafından benimsenme oranı yükselen FinTek ürün ve hizmetlerinin pazarlanmasında dijital uygulamaların önemini bütünsel bir yaklaşımla sunmuştur. ÖZTÜRK ve SARI, dijital pazarlamayı kavramsal olarak ele almakta, dünden bugüne tarihsel olarak dijitalleşmenin gereklerini ortaya koymuştur. AYDIN, hizmetlerde müşterilerin ve tüketicilerin kalite algılarının sonuçlarını değerlendirmiştir. SARIOĞLU, işletmelerde satış gücü planlanması ve satış bölgelerinin belirlenmesini konu edinmiştir. GEDİK, örgütsel yaşamda hiyerarşilerin etkilerini ele almıştır. UZUNKAYA ve ÇETİNDERE FİLİZ, kalite fonksiyon göçerimi yönteminin bibliyometrik analizini yapmıştır. ÇOLAKOĞLU ve KÖLEOĞLU, ön ergenler ve ön ergenlerin tüketim alışkanlıklarını incelemiştir. GÜVEN, entegre raporlamayı konu edinmiştir. CAYMAZ, kurumsal sosyal sorumluluğu iklim değişikliği paradigmasına paralel olarak kurumsal kuram perspektifinden incelemiştir. UZUN, müşteri memnuniyeti odaklı havalimanı deneyimi ve havayolu hizmet kalitesini ele almıştır. ÇELİK, örgütlerde üretkenlik karşıtı iş davranışlarına yönelik bir yazın incelemesi yapmıştır. TUNCER, işletmeler tarafından sıklıkla başvurulan fakat her zaman bilinçli bir şekilde gerçekleştirilemeyen dış kaynak kullanımının, stratejik yönetim anlamında işletmeler üzerinde yapabileceği olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirmiştir. İşletme biliminde muhasebe, pazarlama ve organizasyon konularının farklı bakış açılarıyla tartışıldığı bu kitap, Abdullah Gül Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Antalya AKEV Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, İskenderun Teknik Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ordu Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Tarsus Üniversitesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi ve Trabzon Üniversitesi olmak üzere 33 farklı üniversiteden 55 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Abdulkerim DAŞTAN	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof.Dr.	Filiz ANGAY KUTLUK	Akdeniz Üniversitesi
Prof.Dr.	Latif ÖZTÜRK	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof.Dr.	Mahmut TEKİN	Selçuk Üniversitesi
Prof.Dr.	Suphi ASLANOĞLU	Kırıkkale Üniversitesi
Doç.Dr.	Ahmet SARITAŞ	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç.Dr.	Derya ÖZTÜRK	Ordu Üniversitesi
Doç.Dr.	Gülden TURHAN	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr.	Keti VENTURA	Ege Üniversitesi
Doç.Dr. (Emekli)	Melahat ÖNEREN	Kırıkkale Üniversitesi
Doç.Dr.	Nilay KÖLEOĞLU	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç.Dr.	Özlen ONURLU	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr.	Selim CENGİZ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç.Dr.	Serkan AKÇAY	Artvin Çoruh Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali Erhan ZALLUHOĞLU	Ege Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Aydın ŞENOL	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Aysel ÇETİNDERE FİLİZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Cansu TOR KADIOĞLU	Tarsus Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Cihat SAVSAR	Hitit Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Cüneyd İkbal SARIOĞLU	Kocaeli Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ebru CAYMAZ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Erdoğan CEYLAN	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ezgi AKPINAR	Sabancı Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Faruk GÜVEN	Abdullah Gül Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Fatma KARAKAYA DEMİRKUTLU	Aksaray Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hilal UYGURTÜRK	Karabük Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hüseyin ÖZYİĞİT	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Neriman ÇELİK	Selçuk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Nur ÇAĞLAR ÇETİNKAYA	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Özlem DOĞAN	İskenderun Teknik Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sulhi ESKİ	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Yeliz GEDİK	Fırat Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Harun KISACIK	Hitit Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Hazal AKBAL	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Öğr.Gör.Dr.	Servet SAY	Selçuk Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Burak KAYIHAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Hale ÇOLAKOĞLU	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Tayfun ARAR	Kırıkkale Üniversitesi
Dr.	Ahmet AYDIN	
Dr.	Gözde KANDEMİR ÇOMOĞLU	
Öğr.Gör.	Merve UZUN	Antalya AKEV Üniversitesi
Öğr.Gör.	Metin BADEM	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Öğr.Gör.	Serdal ATAY	Trabzon Üniversitesi
Arş.Gör.	Birol GÜVEN	Gümüşhane Üniversitesi
Arş.Gör.	İpek GÜRSOY	Tarsus Üniversitesi
Arş.Gör.	Muhammed TURĞUT	Tarsus Üniversitesi
Arş.Gör.	Murathan TUNCER	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Arş.Gör.	Nazime Ebru ÖZKUL ARIKAN	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Gülşen YURDAKUL	Kırıkkale Üniversitesi
Bilim Uzmanı	İrem ÇAKIR	Ege Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Merve UYSAL	Artvin Çoruh Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Rıdvan ERDOĞAN	Akdeniz Üniversitesi
	Burak GÜLCAN	Ordu Üniversitesi
	Hüseyin Barış UZUNKAYA	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
	Özge SARI	Ordu Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

The Relationship Between Leader-Member Exchange and CyberLoafing: The Mediating Role of Motivation 1
Tayfun ARAR, Melahat ÖNEREN, Latif ÖZTÜRK, Gülşen YURDAKUL

The Relationship Between Enterprise Resource Planning and Accounting Education: A Research in Turkey 13
Abdulkerim DAŞTAN, Serdal ATAY

Relationship Between Product Positioning and Purchase Intention: A Cross-Generation Comparison 27
Nur ÇAĞLAR ÇETİNKAYA

Investigating Consumer Evaluations About the Purchasing of Innovative Textiles in terms of Product Interest and Benefits..... 41
Gülden TURHAN, Cansu TOR KADIOĞLU

Genel Muhasebe, Ticari Alacaklar ve Şüpheli Hale Gelmesi..... 55
Metin BADEM

Muhasebe Perspektifinden Kripto Paralar ve Muhasebeleştirilmesi..... 63
Burak KAYIHAN

Adli Muhasebe Kapsamında Uzman Tanıklık Uygulamasının İncelenmesi 73
Rıdvan ERDOĞAN, Filiz ANGAY KUTLUK

Girişimcilik Ekosistemi İçerisinde Muhasebenin Yeri ve Önemi..... 89
Aydın ŞENOL

Dijital Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Alanında Oluşturduğu Yıkımlar 101
Hüseyin ÖZYİĞİT

Uzaktan Eğitim Sürecinde Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerde Dijital Okuryazarlığın Akademik Başarıya Etkisi..... 117
Özlem DOĞAN

Davranışlar ile Muhasebe Etkileşimi: Davranışsal Muhasebe Perspektifinde Bir Değerlendirme..... 133
Erdoğan CEYLAN

Devlet Hastanelerinde İç Kontrol Sistemi Sürecinde Muhasebe Kayıt İşlemlerinin Değerlendirilmesi..... 149
Merve UYSAL, Serkan AKÇAY

Milli Savunma Bakanlığı Kantinlerinde Muhasebe Uygulaması 165
Sulhi ESKİ

1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun Kapsamında Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebe Süreçleri..... 185
Harun KISACIK

Haberleşme Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Finansal Tablolarının Oran Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi..... 197
Servet SAY

Birleşik Ürünlerde Maliyet Belirlemede Geleneksel Yöntemler ve Matematiksel Yöntemlerin Karşılaştırılması 209
Fatma KARAKAYA DEMİRKUTLU

İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi ile İncelenmesi: BİST Kobi Sanayi Endeksinde Bir Uygulama 221
Cihat SAVSAR

Grup Şirketlerinde Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Tespiti ve Analizi Üzerine Bir Uygulama 233
Suphi ASLANOĞLU, Selim CENGİZ

Sürdürülebilir Pazarlama..... 249
Ahmet SARITAŞ, Nazime Ebru ÖZKUL ARIKAN

Endüstri 4.0 ve Pazarlama..... 259
Faruk GÜVEN

Pazarlama 5.0 ve Kestirimci Pazarlama Yaklaşımı..... 267
Hilal UYGURTÜRK

Futbol Pazarlaması 279
Derya ÖZTÜRK, Mahmut TEKİN, Burak GÜLCAN

Pazarlamada Yeni Bir Uygulama: Nöropazarlama ve Nöropazarlama Teknikleri..... 293
Hazal AKBAL

Pazarlamada Oyunlaştırma Uygulamaları: Y ve Z Kuşağı Tüketicilerinin Algılarına Yönelik Nitel Bir Araştırma..... 303
Keti VENTURA, Ali Erhan ZALLUHOĞLU, İrem ÇAKIR

Post Modern Pazarlama ve Yeni Müşteri Açısından İlişkisel Pazarlamada Şikâyet Yönetimi Üzerine Teorik Bir İnceleme..... 315
Özlen ONURLU, Gözde KANDEMİR ÇOMOĞLU

Sosyal Medya Pazarlama Teknolojilerinin Kullanımı, Markalara ve Tüketicilere Etkileri..... 325
Ezgi AKPINAR

Dijital Pazarlama Stratejilerinin Fintek Sektörü Üzerindeki Etkileri..... 337
İpek GÜRSOY, Muhammed TURĞUT

Dijital Dünyaya Evrilmek..... 351
Derya ÖZTÜRK, Özge SARI

Hizmetlerde Müşterilerin ve Tüketicilerin Kalite Algılarının Sonuçlarına Dair Bir Değerlendirme 367
Ahmet AYDIN

İşletmelerde Satış Gücü Planlanması ve Satış Bölgelerinin Belirlenmesi: Marmara Bölgesi için Ampirik Bir Uygulama 379
Cüneyd İkbal SARIOĞLU

Hiyerarşilerin Etkileri Üzerine Bir Yazın Taraması 393
Yeliz GEDİK

Türkiye'de Kalite Fonksiyon Göçerimi Yöntemi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (1995-2021) 403
Hüseyin Barış UZUNKAYA, Aysel ÇETİNDERE FİLİZ

Sembolik Tüketimin Satın Alma Davranışına Etkisinde Akranların Aracılık Rolü: Ön Ergen Tüketiciler Üzerine Bir Araştırma 415
Hale ÇOLAKOĞLU, Nilay KÖLEOĞLU

Entegre Raporlama 425
Birol GÜVEN

Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve İklim Değişikliği: Kurumsal Kuram Perspektifinden Bir İnceleme 437
Ebru CAYMAZ

Müşteri Memnuniyeti Odaklı Havalimanı Deneyimi ve Havayolu Hizmet Kalitesi 445
Merve UZUN

İş Yaşamında Üretkenlik Karşıtı İş Davranışları ve Sonuçları 459
Neriman ÇELİK

Stratejik Yönetim Anlayışı Bağlamında Dış Kaynak Kullanımı ve İşletmelere Etkileri 469
Murathan TUNCER

The study has some limitations. First, it was conducted in public offices only. Further researches could be handled in private sector organizations in which the existence possibility of "leaders" rather than "managers" are quite high. Second, the company is not directly in IT sector in which employees could show more tendency to cyberloafing behaviors. At the same time, the type of job that public tax officers do, is not necessarily required high technology devices. Therefore, next studies can be handled in state-of-art technology workplaces. Third, due to self-reports and one time data collection was used, possibility of common method variance increases. To overcome this problem up to a degree, we explained each items briefly to participants, ensured them the data they provided were used only for this study and their consent forms were obtained before starting the survey. The items were spellchecked cautiously to eliminate any ambiguity and grammatical mistakes.

REFERENCES

Akdöl, B., & Şahin, S. A. (2020). Yöneticinin kullandığı motivasyonel dilin astlarla etkileşim düzeyindeki rolü: Otomotiv sektöründe bir alan araştırması. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(2), 775-791.

Askew, K., Buckner, J. E., Taing, M. U., Ilie, A., Bauer, J. A., & Coovert, M. D. (2014). Explaining cyberloafing: The role of the theory of planned behavior. Computers in Human Behavior, 36, 510-519.

Babič, K., Černe, M., Connelly, C. E., Dysvik, A., & Škerlavaj, M. (2019). Are we in this together? Knowledge hiding in teams, collective prosocial motivation and leader-member exchange. Journal of Knowledge Management, 23(8), 1502-1522.

Bibi, A., & Afsar, B. (2018). Leader-member exchange and innovative work behavior: The role of intrinsic motivation, psychological empowerment, and creative process engagement. Section: Innovation Management, 18(1), 25-43.

Blanchard, A., & Henle, C. A. (2008). Corrolates of different forms of cyberloafing: The role of norms, external locus of control. Computers in Human Behavior, 24(3), 1067- 1084.

Blau, P. M. (1964). Exchange and power in social life. New York: John Wiley & Sons

Burleson, J., & Greenbaum, B. E. (2019). When spheres collide: a refocused research framework for personal use of technology at work. Communications of the Association for Information Systems, 45(1), 23.

Chen, G., Kirkman, B. L., Kanfer, R., Allen, D., & Rosen, B. (2007). A multilevel study of leadership, empowerment, and performance in teams. Journal of Applied Psychology, 92(2), 331-346.

Çiriş Yıldız, C., Atar, H., Bahçecik, A. N., & Arslan, E. (2021). Hemşirelerde lider üye etkileşim düzeyinin sanal kaytarma davranışı üzerine etkisi. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi, 13(2), 353-363.

Dulebohn, J. H., Bommer, W. H., Liden, R. C., Brouer, R. L., & Ferris, G. R. (2012). A meta-analysis of antecedents and consequences of leader-member exchange: Integrating the past with an eye toward the future. Journal of Management, 38(6), 1715-1759.

Dulebohn, J. H., Bommer, W. H., Liden, R. C., Brouer, R. L., & Ferris, G. R. (2012). A meta-analysis of antecedents and consequences of leader-member exchange: Integrating the past with an eye toward the future. Journal of Management, 38(6), 1715-1759.

Efendi, M., & Oduncuoğlu, F. (2021). Sanal kaytarma: Ankara'da bulunan A grubu seyahat acenteleri üzerine bir araştırma. Journal of Business Research-Turk, 13(1), 304-316.

Elrehail, H., Rehman, S. U., Chaudhry, N. I., & Alzghoul, A. (2021). Nexus among cyberloafing behavior, job demands and job resources: A mediated-moderated model. Education and Information Technologies, 26, 4731-4749.

Erdogan, B., & Bauer, T. N. (2010). Differentiated leader–member exchanges: The buffering role of justice climate. Journal of Applied Psychology, 95(6), 1104.

Ertan, H. (2008). The linkage of job performance to organizational commitment and work motivation: A study in the hotels with five stars in Antalya. Doctoral Dissertation, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Fernet, C., Trépanier, S. G., Austin, S., Gagné, M., & Forest, J. (2015). Transformational leadership and optimal functioning at work: On the mediating role of employees' perceived job characteristics and motivation. Work & Stress, 29(1), 11-31.

Gouldner, A. W. (1960). The norm of reciprocity: A preliminary statement. American Sociological Review, 161-178.

Henle, C. A., & Blanchard, A. L. (2008). The interaction of work stressors and organizational sanctions on cyberloafing. Journal of Managerial Issues, 383-400.

Hensel, P. G., & Kacprzak, A. (2020). Job overload, organizational commitment, and motivation as antecedents of cyberloafing: Evidence from employee monitoring software. European Management Review, 17, 931-942.

Khansa, L., Barkhi, R., Ray, S., & Davis, Z. (2018). Cyberloafing in the workplace: mitigation tactics and their impact on individuals' behavior. Information Technology and Management, 19(4), 197-215.

Khorakian, A., & Sharifirad, M. S. (2019). Integrating implicit leadership theories, leader–member exchange, self-efficacy, and attachment theory to predict job performance. Psychological Reports, 122(3), 1117-1144.

Kim, S. K., Jung, D. I., & Lee, J. S. (2013). Service employees' deviant behaviors and leader–member exchange in contexts of dispositional envy and dispositional jealousy. Service Business, 7(4), 583-602.

Kim, J. G., & Lee, S. Y. (2011). Effects of transformational and transactional leadership on employees' creative behavior: mediating effects of work motivation and job satisfaction. Asian Journal of Technology Innovation, 19(2), 233-247.

Koay, K. Y. (2018). Workplace Ostracism and Cyberloafing: a Moderated–Mediation Model. Internet Research, 28(4), 1122–1141.

Koçel, T. (2020). İşletme yöneticiliği: yönetim ve organizasyon, organizasyonlarda davranış, klasik-modern-çağdaş yaklaşımlar. 18. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım.

Kuvaas, B. (2006). Performance appraisal satisfaction and employee outcomes: mediating and moderating roles of work motivation. The International Journal of Human Resource Management, 17(3), 504-522.

Leonard, E., Chukwuemeka, E., & Emmanuel, C. (2018). Abusive supervision and organizational cynicism as predictors of cyber-loafing among federal civil service empoyees in Anambra state, Nigeria. European Journal of Human Resource Management Studies, 1(2), 19-35.

Liden, R. C., & Maslyn, J. (1998). Multidimensionality of leader-member exchange: An empirical assessment through scale development. Journal of Management, 24(1), 43-72.

Liden, R. C., & Maslyn, J. M. (1998). Multidimensionality of leader-member exchange: An empirical assessment through scale development. Journal of Management, 24(1), 43-72.

Liden, R. C., Erdogan, B., Wayne, S. J., & Sparrowe, R. T. (2006). Leader-member exchange, differentiation, and task interdependence: implications for individual and group performance. Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior, 27(6), 723-746.

Lim, V. K. G. (2002). Understanding adherence to breast self-examination in older women. Journal of Organizational Behavior, 23, 675-694.

Lim, V. K., & Chen, D. J. (2012). Cyberloafing at the workplace: gain or drain on work?. Behaviour & Information Technology, 31(4), 343-353.

Lim, V. K., & Chen, D. J. (2012). Cyberloafing at the workplace: gain or drain on work?. Behaviour & Information Technology, 31(4), 343-353.

Mottaz, C. J. (1985). The relative importance of intrinsic and extrinsic rewards as determinants of work satisfaction. The Sociological Quarterly, 26(3), 365-385.

Mumtaz, S., & Rowley, C. (2020). The relationship between leader–member exchange and employee outcomes: review of past themes and future potential. Management Review Quarterly, 70(1), 165-189.

Özcan, S., Gökçearslan, Ş., & Yüksel, A. O. (2017). An investigation of the relationship between cyberloafing and academic motivation among university students. In the book titled as Education in the Globalized World, page 733-742: Pegem Akademi, Ankara.

Pindek, S., Krajcevska, A., & Spector, P. E. (2018). Cyberloafing as a coping mechanism: Dealing with workplace boredom. Computers in Human Behavior, 86, 147-152.

Prasetyo, C., Verawati, L. J., & Murti, T. R. (2021). The effect of job satisfaction, leader member exchange to change commitment with work motivation as mediator. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 8(1), 400-410.

Robert, V., & Vandenberghe, C. (2021). Laissez-faire leadership and affective commitment: The roles of leader-member exchange and subordinate relational self-concept. Journal of Business and Psychology, 36(4), 533-551.

Rubino, C., Luksyte, A., Perry, S. J., & Volpone, S. D. (2009). How do stressors lead to burnout? The mediating role of motivation. Journal of Occupational Health Psychology, 14(3), 289.

Saruhan, Ş. C., & Özdemirci, A. (2016). Bilim, Felsefe ve Metodoloji. İstanbul: Beta.

Seçilmiş, C., & Yılmaz, B. (2018). Seyahat acentesi çalışanlarının sanal kaytarma davranışları ve iş motivasyonu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. The Journal of Kesit Academy, 4(17), 20-37.

Selvarajan, T. T., Singh, B., & Solansky, S. (2018). Performance appraisal fairness, leader member exchange and motivation to improve performance: A study of US and Mexican employees. Journal of Business Research, 85, 142-154.

Spurk, D., Hofer, A., & Kauffeld, S. (2021). Why does competitive psychological climate foster or hamper career success? The role of challenge and hindrance pathways and leader-member-exchange. Journal of Vocational Behavior, 127, 103542.

Sürücü, L. (2021). Lider üye etkileşimi: Literatür taraması. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 17(1), 257-277.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics. Boston: Pearson.

Tummers, L. G., & Knies, E. (2013). Leadership and meaningful work in the public sector. Public Administration Review, 73(6), 859-868.

Üçler, Ç. (2018). Investigating the relations of psychological contract, organizational transparency and leader-member exchange with employee performance behaviors. Doctoral Dissertation, Marmara University, Social Sciences Institution, İstanbul.

Ürek, D., Demir, İ. B., & Uğurluoğlu, Ö. (2017). Sağlık çalışanlarının sanal kaytarma davranışlarının incelenmesi: bir üniversite hastanesi örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(2), 135-48.

Usman, M., Javed, U., Shoukat, A., & Bashir, N. A. (2019). Does meaningful work reduce cyberloafing? Important roles of affective commitment and leader-member exchange. Behavior & Information Technology, 40(2), 206-220.

Van Breukelen, W., Schyns, B., & Le Blanc, P. (2006). Leader-member exchange theory and research: Accomplishments and future challenges. Leadership, 2(3), 295-316.

Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46, 74-85.

Yıldırım, S. K. (2016). The mediating role of organizational cynicism in the impact of ethical climate and organizational control mechanisms on cyberloafing. Doctoral Dissertation, Atatürk University, Social Sciences Institution, Erzurum.

Zeynel, E., & Kırel, A. Ç. (2021). Lider üye etkileşiminin örgütsel özdeşleşme üzerindeki etkisinde mesleki motivasyonun aracı değişken rolüne yönelik araştırma. Alanya Akademik Bakış Dergisi, 5(3), 1533-1552.

REFERENCES

Aktaş, R. & Acar, V. (2009). Muhasebe Eğitiminde Bilgisayarlı Muhasebeden Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Uygulamalarına Geçiş, ERP Eğitim Modül Önerisi, Muhasebe ve Denetime Bakış, (Ocak), 43-68.

Arıkboğa, D.& Kaya, İ. (2000). Ülkemizde Kurumsal Kaynak Planlaması – ERP Kullanımı ve Muhasebe Eğitiminden Beklentiler. XXIX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, (18-20 Mayıs), 125-151.

Ask, U., Juell-Skıelse, G., Magnusson, J., Olsen, D & Päivärınta, T. (2008). Towards The Third-Wave Of Higher Enterprise System Education: Three Scandinavian Cases, Paper presented at the 31st Information Systems Research Seminar in Scandinavia (IRIS'31), Åre, İsveç.

Aysan, M. (1979). Türkiye'de Muhasebe Eğitimi Nasıl Yapılmalıdır?. Türkiye I. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, (20-21 Nisan, Antalya), 250-284.

Blount, Y., Abedın, B., Vatanasakdakul, S. & Erfani, S. (2016). Integrating Enterprise Resource Planning (SAP) in The Accounting Curriculum: A Systematic Literature Review And Case Study. Accounting Education, 25(2), 185-202.

Cannon, D. M., Kleın, H. A., Koste, L. L. & Magal, S. R. (2010). Curriculum Integration Using Enterprise Resource Planning: An Integrative Case Approach. Journal of Education for Business, 80(2), 93-101.

Cronan, T. P. & Douglas, D. E. (2012). A Student ERP Simulation Game: A Longitudinal Study. JCIS, 53, 3-13.

Daştan, A. (2008). Bilgi ve Eğitim Teknolojilerinde Yaşanan Gelişmelerin Muhasebe Eğitimine Etkisi: Türkiye Değerlendirmesi, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No: 209.

Davenport, T.H. (1998). Putting The Enterprise Into The Enterprise System. Harvard Business Review, July-August,121-131.

Davis, C. H. & Comeau, J. (2004). Enterprise Integration in Business Education: Design and Outcomes of a Capstone ERP-based Undergraduate e-Business Management Course. Journal of Information Systems Education,15(3), 287-300.

Grabis, J., Sandkuhl, K. & Stamer, D. (2015). Collaborative Teaching of ERP Systems in International Context: Proceedings of the 17th International Conference on Enterprise Information Systems, 196-205.

George, D. & Mallery, P. (2019). IBM SPSS Statistics 25 Step by Step: A Simple Guide and Reference, New York, Routledge (15. Baskı).

Hustad, E. & Olsen, D. H. (2014). Educating Reflective Enterprise Systems Practitioners: A Design Research Study Of The Iterative Building Of A Teaching Framework. Info Systems J, 5, 445– 473.

Iriberri, A., Kwon, O. & Henson, J. (2015). Integrating an ERP into the Curriculum at a Business School: The Students' Perceptions of SAP, Academy of Educational Leadership Journal, 19(2), 99-108.

Kishali, Y. & Pehlivanlı, D. (2011). ERP Temelli Muhasebe Derslerinde Karşılaşılabilecek Problemler ve Uygulama Önerileri. XXX. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, (27 Nisan -1 Mayıs), 171-180.

Klaus, K., Rosemann, M. & Gable, G.G. (2000). What is ERP?. Information Systems Frontiers, 2(2), 141–176.

Nelson, R. (2002). The AMCIS 2002 Workshops and Panels V: Teaching ERP and Business Processes Using SAP Software. Communications of the Association for Information Systems, 9, 392-402.

Postacı, T., Belgin Ö., Erkan T. E. (2012). KOBİ'lerde Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Uygulamaları, T.C. Sanayi, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı Verimlilik Genel Müdürlüğü Yayın No: 723.

Rienzo, T. & Han, B. (2011). Does ERP Hands-On Experience Help Students Learning Business Process Concepts?: Teaching Business Process Concepts. Decision Sciences Journal of Innovative Education, 9(2), 177-207.

Sap (2020). http://uaaroundtheworld.informatik.tu-muenchen.de/overview SAP University Aliance Member List (Erişim: 04.03.2020)

Scholtz, B., Calitz, A. & Cilliers, C. (2013). Usability Evaluation of a Medium-sized ERP System in Higher Education. EJISE, 16(2), 148-161. http://www.ejise.com/volume16/issue2/p103 - Erişim: 02.02.2020.

Seymour, L., Dawood, M., Mandengu, T. & Mokobori, L. (2006). The Contribution towards Student Competencies: An Analysis of an Information Systems Business Process and ERP Course, https://www.researchgate.net/publication/ 249685853 Erişim: 02.02.2020

Seethamraju, R. (2007). Enterprise Systems (ES) Software in Business School Curriculum-Evaluation of Design and Delivery. Journal of Information Systems Education. 69-83.

Shang, S. & Seddon, P. B. (2002). Assessing and Easuring the Business Benefits of Enterprise Systems: The Business Manager's Perspective, Information Systems Journal 12 (4), 271–299.

Statistics ve Facts, Worldwide enterprise resource planning software market size 2015-2022, https://www.statista.com/statistics/605888/worldwide-enterprise-resource-planning-market-forecast/ Erişim: 01.02.2020 - 23:39.

Surendran, K., Somarajan, C. R. & HOLSING, D. (2006). Incorporating ERP into MIS Curriculum: Some Insights. Journal of Information Systems Education, 3-12.

Wang, M. & Hwang, D. (2010). An Innovative Framework of Integrating ERP into IS 2010 Model Curriculum. Communications of the IIMA11(3), 75-86.

Wei, C. C. & Wang, M. J. J. (2002). A Comprehensive Framework For Selecting An ERP System. Internatıonal Journal of Project Management 22, 161-169.

Yönet, N. P. & Kartal, O. (2010). Üretim Yönetiminde ERP ve Muhasebe Eğitiminden Beklentiler. XXIX. Türkiye Muhasebe Eğitim Sempozyumu, (21 – 25 Nisan), 235 -260.

Zaif, F. (2004). Muhasebe Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar. Türkiye XXIII. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu (19-23 Mayas, Antalya), 53-62.

purchasing intentions of generations in Turkey can be examined more comprehensively. In addition, by adding personality factors to the study, the relationship of positioning strategies with personality factors and their effect on purchase intention can be examined. As a result, since the study is one of the few studies that examines the effect of positioning strategies on purchase intention, it is thought that it will shed light on future studies on the subject and make an important contribution to the literature.

REFERENCES

Aaker, D. & Shansby, J. G. (1982). Positioning your product, Business Horizons, 25(3), 56-62.

Alpert, L. & Gatty, R. (1969). Product positioning by behavioural life-styles, Journal of Marketing, 33(2), 65-69.

Belch, G.E. & Belch, M.A. (2003). Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perpective, McGraw-Hill/ Irwin.

Demirağ, B. (2017). Marka konumlandırma stratejilerinin belirlenmesinde hedef pazar seçimi ve tüketici algılamalarına dayalı gerçekleştirilen konumlandırma strateji hatalarına ilişkin çözüm öneriler, Route Educational and Social Science Journal, 4(19), 449-464.

Hatipoğlu, Z. (2014). Örgütsel Bağlılık ve İş Tatmini Arasındaki İlişkinin X ve Y Kuşaklarına Göre Farklılıklarının İncelenmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Jopling, J. (2004). Understanding generations, Extension Service, West Virginia University, (Erişim), https://hscinetwork.com/uploads/Understanding_Generations_ West_Virginia.pdf, (7/10/2018).

Kaul, A.& Rao, V.R. (1995). Research for product positioning and design decisions: an ıntegrative review, International Journal of Research in Marketing,12(4), 293-320.

Knight, R. (2014). Managing people from 5 generation, Harvard Business Review, (Erişim), http://journals.vstecb.cz/wp-content/uploads/2017/02/The-Current-Generations-The-Baby-Boomers.pdf, 12/10/2018.

Kuyucu, M. (2014). Y kuşağı ve facebook: y kuşağının facebook kullanım alışkanlıkları üzerine bir inceleme, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13(49), 55-83.

Lower, J. (2007). Brace yourself here comes generation, Critical Care Nurse, 2(8), 80-85.

Maggard, J. P. (1976). Positioning revisited, Journal of Marketing, 40(1),63-66.

Ozturk, A. (2011). Pazarlama İlkeleri, Gazi Kitabevi, Şubat, Ankara.

Ries, A. & Trout, J. (2015). Konumlandırma Tüketici Zihnini Fethetme Savaşı, Çev: Ebru Kızıldağ, MediaCat, İstanbul.

Thomadsen, R. (2007). Product positioning and competition: the role of location in the fast food ındustry, Marketing Science, 26(6), 792-804.

Venkatesh, V. & Davis, F. (2000). A theoretical extension of the technology acceptance model: four longitudinal, Management Science, 46(2), 186-204.

REFERENCES

Ainur, A. K., Sayang, M. D., Jannoo, Z. & Yap, B. W. (2017). Sample size and non-normality effects on Goodness of Fit Measures in Structural Equation Model. Pertanika J. Sci. & Technol. 25 (2): 575 - 586.

Alnıaçık, Ü. (2009). Çevreyi koruma iddiası içeren reklamların etkililiği: mesaj belirginliği, ürün türü ve tüketici bilgi işleme tarzının etkilerini inceleyen deneysel bir araştırma, Doctorate Thesis, Gebze High Technology Institute, Social Science Institute, Istanbul.

Ameen, N., Hosany, S., & Tarhini, A. (2021). Consumer interaction with cutting-edge technologies: Implications for future research. Computers in Human Behavior, 120, 106761. https://doi.org/10.1016/ j.chb.2021.106761

Antil, J. H. (1984). Conceptualization and Operationalization of Involvement", in NA - Advances in Consumer Research (11), Eds. Thomas C. Kinnear, Provo, UT: Association for Consumer Research, 203-209.

Arbuckle, J. L. (1995). Amos 17 User's Guide (pp. 1995-2005). Chicago, IL: SmallWaters Corporation

Babin B. J., Darden, W. R., & Griffin, M. (1994). Work and/or fun: Measuring hedonic and utilitarian shopping value, Journal of Consumer Research,20, 644–656.

Bakhshian, S., & Lee, Y. A. (2018). Holistic integration of product attributes with consumer behavioral aspects for the use of wearable technology. International Textile and Apparel Association Annual Conference Proceedings, 16. https://lib.dr.iastate.edu/itaa_proceedings/2018/presentations/16/

Behera, R. K., Bala, P. K., Rana, N. P., & Kizgin, H. (2022). Cognitive computing based ethical principles for improving organisational reputation: A B2B digital marketing perspective. Journal of Business Research, 141, 685-701.

Bentler, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. Psychological Bulletin, 107, 238−246.

Bollen, K.A. (1989). Structural equations with latent variables. John Wiley & Sons.

Browne, M.W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. In K. A. Bollen & J. S. Long (Eds.), Testing structural equation models (136−162). Newbury Park, CA: Sage

Cardello, A. V. & Schutz, H. G. (2003), The Importance of Taste and Other Product Factors to Consumer Interest in Nutraceutical Products: Civilian and Military Comparisons, Journal of Food Science 68, 4, 1519-1524.

Chaudhuri, A., & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: The role of brand loyalty. Journal of Marketing, 65(2), 81-93.

Cohen, J. (1988), Statistical Power Analysis for the Behavioral Science, Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

Dakova, S. & Dumont, N. (2014). An Overview of Textile Interfaces, Templergraben, Germany: RWTH Aachen University. https://hci.rwth-aachen.de/index.php?option=com_attachments&task=download&id=1176, Access date: 13.05.2022

Digital Ajanslar (2017). https://www.dijitalajanslar.com/usumeyi-engelleyen-isiticili-kazak-polar-seal/. Access Date: 08.05.2022

Eagly, A. H., Chaiken, S., (1993). The psychology of attitudes. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers

Engel, K. S., Moosbrugger, H. & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. Methods of Psychological Research Online, 8, (2),23-74.

Evans, M., Jamal, & A. Foxall, G., (2010). Consumer Behaviour. (2nd ed.). England: John Wiley&Sons Ltd.

Fan, X., Thompson, B., & Wang, L. (1999). Effects of sample size, estimation methods, and model specification on structural equation modeling fit indexes. Structural Equation Modeling, 6(1), 56–83. https://doi.org/10.1080/10705519909540119

Fernández Caramés, T. M. & Fraga-Lamas, P. (2018). Towards The Internet of Smart Clothing: A Review on IoT Wearables and Garments for Creating Intelligent Connected E-Textiles, Electronics, 7, 1-36. www.mdpi.com/2079-9292/7/12/405

Ferreira, J. J., Fernandes, C. I., Rammal, H. G.& Veiga, P. M. (2021), Wearable technology and consumer interaction: A systematic review and research agenda, Computers in Human Behavior 118, 106710.

Filho, EJM A. & Simões, JDS & Muylder, CF De (2019) The low effect of perceived risk in the relation between hedonic values and purchase intention Journal of Marketing Management 36 (1-2), 128-148

Forbes (2012). https://www.forbes.com/sites/alicetruong/2012/09/06/the-future-of-clothing-web-enabled-t-shirt-with-led-screen/?sh=4172e8321a38 Access Date: 10.05.2022

Gainer, B. (1993). An empirical investigation of involvement with a gendered product. Psychology & Marketing, 10, 265–283.

Henard, D. & Szymanski, D. (2001), "Why some new products are more successful than others", Journal of Marketing Research, 38(3),362-75.

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2012). Using partial least squares path modeling in advertising research: Basic concepts and recent issues. In Handbook of research on international advertising. Edward Elgar Publishing.

Hirschman, E., & Holbrook, M. B. (1982). Hedonic consumption: Emerging concepts, methods and propositions. Journal of Marketing, 46(3), 92–101.

Holbrook, M.B., Hirschman, E.C.(1982).The experiential aspects of consumption: Consumer fantasies feelings and fun.Journal of Consumer Research,:9(2)

Hu, L. & Bentler, P. T. 1999 Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal 6, (1), 1-55.

Interesting Engineering (2018). https://interestingengineering.com/back-to-the-future-9-technologically-advanced-sneakers. Access Date: 10.05.2022

Islam, M. A., Hack-Polay, D., Haque, A., Rahman, M., & Hossain, M. S. (2022). Moderating role of psychological empowerment on the relationship between green HRM practices and millennial employee retention in the hotel industry of Bangladesh. Business Strategy & Development, 5(1), 17-29.

İslamoğlu, A. H., (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, İzmit, Beta Basım Yayım Dağıtım.

Joreskog, K.G., & Sorbom, D. (1984). Advances in factor analysis and structural equation models. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Kapferer, J. N. & Laurent, G. (1993).Further Evidence on The Consumer Involvement Profile: Five Antecedents of Involvement., Psychology & Marketing, 10 (4), 347-355.

Karunanayake, T., & Wanninayake, B. (2015). Impact of key purchasing determinants on purchase intention of hybrid vehicle brands in Sri Lanka, an empirical study. Journal of Marketing Management, 3(1), 40–52.

Kırım, A. (2007), Sıra Dışı Bir Büyüme ve Karlılık Stratejisi: Alt Pazar İnovasyonu, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 4–30.

Kizgin, H., Jamal, A., Dey, B. L., & Rana, N. P. (2018). The impact of social media on consumers' acculturation and purchase intentions. Information Systems Frontiers, 20(3), 503-514.

Lau, G. T., & Lee, S. H. (1999). Consumers' trust in a brand and the link to brand loyalty. Journal of Market-Focused Management, 4(4), 341-370.

Marsh, H. W., & Hocevar, D. (1985). Application of confirmatory factor analysis to the study of self-concept: First- and higher-order factor models and their invariance across groups. Psychological Bulletin, 97(3), 562–582. https://doi.org/10.1037/0033-2909.97.3.562

Mittal, B. (1995). A comparative analysis of four scales of consumer involvement. Psychology & Marketing, 12, 663–668

Mittal, B., & Lee, M. S. (1989). A causal model of consumer involvement. Journal of Economic Psychology, 10, 363–389.

Mowen, John C., (1987).Consumer Behaviour. Second edition, Collier Macmillan Canada Inc.

Oguztürk, B. S. (2003). Yenilik kavramı ve teorik temelleri, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF dergisi, 8, (2), 253-273.

Papachristou, E. & Bilalis, N. (2015). How to Integrate Recent Development in Technology with Digital Prototype Textile and Apparel Applications, Marmara Journal of Pure and Applied Sciences, Special Issue-1: 32-39

Quester, P. & Lim, A. L. (2003). Product Involvement/Brand Loyalty: Is There A Link?. The Journal of Product and Brand Management, 12 (1), 22-38.

Rahman, S., Haque, A., & Ahmad, M. I. S. (2010). Exploring influencing factors for the selection of mobile phone service providers: A structural equational modeling (SEM) approach on Malaysian consumers. African Journal of Business Management, 4(13), 2885-2898.

Rosenberg, M. J. & Hovland, C. I., (1960). Cognitive, Affective and Behavioral Components of Attitudes. In: Rosenberg, M.J. and Hovland, C.I., Eds., Attitude Organization and Change: An Analysis of Consistency Among Attitude Components, Yale University Press, New Haven.

Rubin, R. B., Palmgreen, P. & Sypher, H. E. (2020). Personal Involvement Inventory, In Communication Research Measures, Routledge, 286-291.

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. Methods of Psychological Research Online, 8 (2), 23-74.

Schmookler, J. (1966), Invention and Economic Growth. (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press (London: Oxford University Press), 332.

Sweeney, J. C., & Soutar, G. N. (2001), Consumer perceived value: The development of a multiple item scale, Journal of Retailing,.77,203–220.

Tanaka, J.S. & Huba, G.J. (1985). A fit index for covariance structure models under arbitrary GLS estimation. British Journal of Mathematical and Statistical Psychology, 38, 197–201.

Thomsen, C. J., Borgida, E., & Lavine, H. (1995). The causes and consequences of personal involvement. In R. E. Petty & J. A. Krosnick (Eds.), Attitude strength: Antecedents and consequences (. 191–214). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Turhan & Kaplan (2022). Consumer reactions to high-tech wearable textiles: perceived product importance, consumption benefits and price perceptions. Journal of the Textile Institute.

Turhan, G. & Akalın, M. (2012). A search for consumer responses to the purchase of retail brands via self-confidence, perceived risk and shopping value. Journal of Global Strategic Management, 1(6), 57-68.

Turhan, G., & Doba-Kadem, F. (2021). Akıllı tekstil ürünü olarak spor ceket: Yeni bir ürüne yönelik tüketici tepkilerinin örneklem özelliklerine göre değişimi. Çukurova Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi, 36(1), 89-104.

VonRiesen, R. D. & Herndon, N. C. (2011) Consumer Involvement With the Product and the Nature of Brand Loyalty, Journal of Marketing Channels, 18:4, 327-352, DOI: 10.1080/1046669X.2011.613322

Warrington, P., & Shim, S. (2000). An empirical investigation of the relationship between product involvement and brand commitment. Psychology & Marketing, 17, 761–782.

Woods, W.A., (1960). Psychological dimensions of consumer decision. Journal ff Marketing,24,:15-19.Wu, J. X. and Li, L. 2019 An Introduction to Wearable Technology and Smart Textiles and Apparel: Terminology, Statistics, Evolution, and Challenges, Smart and Functional Soft Materials, Edited by Xufeng Dong.

Zaichkowsky, J. L. (1985). Measuring the Involvement Construct. Journal of Consumer Research, 12, (3), 341-352.

Zhang, Y., & Buda, R. (1999). Moderating effects of need for cognition on responses to positively versus negatively framed advertising messages. Journal of Advertising, 28(2), 1-15.

Zuo, X (2022). Research on the accumulation effect model of technological innovation in textile industry based on chaos theory https://arxiv.org/abs/2204.08340 Access date: 01.05.2022.

128- Şüpheli Ticari Alacaklar		12500-	
	120- Alıcılar		10.000-
	121- Alacak Senetleri		2.500-
	Alacakların Şüpheli Hale Gelmesi		
654- Karşılık Giderleri		12.500-	
	129- Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		12.500-
	Şüpheli Ticari Alacaklara Karşılık Ayrılması		

- Hüseyin Yolcu'dan olan alacağımızın senetli olanların tamamı ve senetsiz olanların da yarısı tahsil edilmiştir. Muhasebe kaydını yapınız.

100- Kasa		7.500-	
	128- Şüpheli Ticari Alacaklar		7.500-
	Şüpheli Alacakların Tahsil Edilmesi		
129- Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		7.500-	
	644- Konusu Kalmayan Karşılıklar		7.500-
	Karşılığın Kaldırılması		

- Kalan kısım davanın aleyhte sonuçlanması sonucu alacak değersiz hale gelmiştir. Muhasebe kaydını yapınız.

129- Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		5.000-	
	128- Şüpheli Ticari Alacaklar		5.000-
	Şüpheli Alacağın Değersiz Hale Gelmesi		

Örnek 2: Alıcı Çiğdem Kaya 5.000 liralık kredili borcunu kabul etmediğinden dolayı hakkında dava açılmıştır. Bu şüpheli alacağın 3.000 liralık kısmı teminatlı alacak olup kalan kısmın tamamına karşılık ayrılmıştır. Muhasebe kaydını yapınız. **Teminatlı alacaklı kısım için karşılık ayrılmaz.

128- Şüpheli Ticari Alacaklar		5.000-	
	120- Alıcılar		5.000-
	Alacağın Şüpheli Hale Gelmesi		
654- Karşılık Giderleri		1.000-	
	129- Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı		1.000-
	Şüpheli Alacaklara Karşılık Ayrılması		

Örnek 3: İşletme daha önce iflas eden bir işletmeden olan 25.000 liralık alacağını karşılık ayırarak kayıtlarında çıkarmıştır. Ancak bu alacak daha sonra tahsil edilmiştir. Gerekli muhasebe kaydını yapınız.

100- Kasa		25.000-	
	671- Önceki Dönem Gelir ve Karları		25.000-
	20xx yılındaki şüpheli alacağın tahsili		

KAYNAKÇA

Ayboğa, A. Aslanoğlu, S. (2002). İşletmelerde Şüpheli Ticari Alacaklar ve Karşılıklarının Hesaplanmasında Perakende Satış Yöntemi: Ampirik bir inceleme. 5(17), 53-67

Badem, M. (2021). Genel Muhasebe, Bursa: Ekin Yayınevi

Bıyık, R. (2016) Tahsil edilemeyen Alacaklar hangi Koşullarda Giderleştirilebilir? https://www.dunya.com/kose-yazisi/tahsil-edilemeyen-alacaklar-hangi-kosullada-giderlestirilebilir/328660

Çengel, D. (2021). Şüpheli Alacaklar. https://www.alomaliye.com/2021/03/08/supheli-alacaklar/

Demirtaş, M. Varıcı, İ. & Kalıpçı Çağıran, F. (2019). Muhasebe Açısından Ticari Alacaklara Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muhasebe Meslek Gruplarına Yönelik Bir Uygulama: Ampirik bir inceleme. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi, 1(2), 195-219

Demirtaş, M. (2019), Muhasebe Açısından Ticari Alacaklara Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Muhasebe Meslek Gruplarına Yönelik Bir Uygulama, yayınlanmış yüksek lisans tezi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Feyiz, M.A. (2014). Genel Muhasebe, Bursa: Ekin Yayınevi

Feyiz, M.A. (2011). Dönem sonu İşlemleri Muhasebesi, Trabzon: Murathan Yayınevi

Kaya Bükülmez, E. (2018) Bir Alacağın Şüpheli sayılma Şartları ve Muhasebeleştirilmesi. http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/edakaya/026/

Lazol, İ. (2004). Genel Muhasebe, Bursa: Ekin Yayınevi

Öztürk, T. (2018). Vergi Usul Kanuna Göre Şüpheli Ticari Alacaklar. https://www.roedl.com.tr/tr/tema/yazilar/vergi_usul_kanununa_goere_suepheli_ticari_alacaklar

Yücel, M. (2010). Tahsili Şüpheli Alacaklar Karşılık Ayırma Koşulları ve Özellikli Durumlar: Ampirik bir inceleme. Vergi Raporu.

Yükçü, S. (2016). Genel Muhasebe, İzmir: Altın Nokta Yayınevi.

satılmıştır. Elde edilen 15.000 TL değerindeki kâr 649 Diğer Olağan Gelir ve Kârlar Hesabında muhasebeleştirilmiştir (Peker, 2022: 13).

5. SONUÇ

Teknoloji çağı olarak isimlendirilen günümüzde ön plana çıkan unsurlardan biri de kripto paralardır. Sanal olarak kriptografi tekniği aracılığıyla blok zincir teknolojisi güvencesinde oluşturulan kripto paraların kullanımı birçok çeşitli konuda yaygınlaşmaktadır. Bu çeşitliliğin artması sonucu kripto para kavramının muhasebenin ilgi alanına da girdiği söylenebilir. Kripto paraların muhasebeleştirilmesinin uygun bir şekilde yapılması, finansal bilgi kullanıcılarına doğru, eksiksiz ve şeffaf bir raporlamanın yapılması açısından önem taşımaktadır.

Kripto paraların muhasebeleştirilmesi ile ilgili ne ulusal ne de uluslararası olarak resmi bir düzenleme yoktur. Kripto paraların herhangi bir düzenlemeye tabii olmayan bağımsız ve anonim yapısı ile devletlerin ve kuruluşların kripto paraya karşı olan çekinceli yaklaşımları resmi anlamda düzenlemelerin yapılmasını geciktirdiği belirtilebilir. Muhasebe perspektifinde durum incelenecek olursa çalışmamızda kripto paraların muhasebeleştirilmesi Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından hazırlanan ve dünyada genel geçer kabul edilen standartlara göre oluşturulan Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) kapsamında ele alınmıştır. Standarda göre konu incelenirken IFRIC tarafından 2019'da kripto paraların muhasebeleştirilmesi ile ilgili açıklanan görüşler göz önünde tutulmuştur. Söz konusu görüşlere göre öncelikle kripto paraların varlık tanımını karşılayarak nakit, nakit benzeri ve finansal varlık (araç) olarak muhasebeleştirilemeyeceği; stok veya maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilebileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmamızın kripto paraları muhasebe bakış açısıyla inceleyerek söz konusu varlıkların muhasebeleştirilmesine yönelik bir öneri sunma amacına istinaden TMS 2 Stoklar standardında belirtilen iş akışının bir parçası olarak satmak için elde tutulması kullanım amacını sağlaması nedeniyle stoklar içerisinde bir hesap önerisi olarak 154 Kripto Paralar hesabında veya 157 Diğer Stoklar hesabında muhasebeleştirilebileceği ifade edilebilir. Satış amaçlı elde bulundurulmayıp uzun vadeli yatırım amaçlı alınan, fiziksel varlığı olmaması ve çeşitli borsalarda alınıp satılmasıyla TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardında belirtilen kriterleri sağlayan kripto paraların ise maddi olmaya duran varlıklar içerisinde bir hesap önerisi olarak 265 Kripto Paralar hesabında veya 267 Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar hesabında muhasebeleştirilebileceği söylenebilir.

Nihayetinde IFRIC tarafından belirtilen açıklamalar bir görüş niteliğinde olup resmi bir bağlayıcılığı henüz bulunmamaktadır. Kullanım alanları ve çeşitleri büyük bir artış içerisinde olan kripto paraların zaman içerisinde resmi otoritelerce tanınmasının ardından muhasebe açısından da bu varlıklara özel ve hiçbir uygulama boşluğuna neden olmayacak bir standardın hazırlanması muhasebeleştirilmenin yapılabilmesi için elzem olduğu belirtilebilir. Böylelikle muhasebe açısından da resmi bir düzenleme yapılarak kripto paraların muhasebeleştirilmesiyle ilgili belirsiz durum ortadan kaldırılabilir.

KAYNAKÇA

Akiz, E. H. (2019). Kripto paranın vergilendirilmesi, muhasebeleştirilmesi ve denetimi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü Workıng Paper Series. Tartışma metinleri.

Al-Dulaimi, A. T. A., & Özkan, A. (2021). Kripto para ve Muhasebeleştirilmesi. Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi, 6(5), 505-526.

Alptekin, E. (2017). Blockchain ve kripto paralar, dünya ekonomisini dönüştürüyor, AR-GE Bülten, Kasım-Aralık.

Aslan, Ü. (2020). Kripto para muhasebesi üzerine yapılan tartışmalar ve finansal raporlama üzerindeki etkileri. TIDE Academia Research, 2(2), 257-286.

Coşkun, A., & Ülker, Ü. (2013). Ulusal bilgi güvenliğine yönelik bir kriptografi algoritması geliştirilmesi ve harf frekans analizine karşı güvenirlik tespiti. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 6(2), 31-39.

Çelen, M. (2018). Türk vergi mevzuatına göre kripto paraların vergilendirilmesi. Bilimevi İktisat Dergisi, 2, 154-178.

Doğan, Z., Buyrukoğlu, S., & Kutbay, H. (2020. Türkiye'de bitcoin işlemlerinin vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesine ilişkin öneriler. Vergi Sorunları Dergisi, 361, 23-33.

Erdem, E. (2008). Para banka ve finansal sistem. Ankara: Detay Yayıncılık.

Eren, B., Erek, M., & Buyruk Akbaba, A. (2020). Kripto para kavramı ve muhasebeleştirilmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9(2), 1340-1367.

Güdelci, E. N. (2020). UFRS kapsamında kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesi: kripto paralar gerçekten para mı?. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22(2), 237-257.

Kaya, B. T., & Kara, N. (2021). Kripto paraların analizinde kullanılan teknikler: bir literatür çalışması (Ed. E. Poyraz) Nobel Kitabevi, Ankara, 191-210.

Özkul, F. U., & Baş, E. (2020). Dijital çağın teknolojisi blokzincir ve kripto paralar: Ulusal mevzuat ve uluslararası Standartlar çerçevesinde mali yönden değerlendirme. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 60, 57-74.

Peker, A. A. (2022). Kripto paralı işlemlerin muhasebeleştirilmesi (Ed. Ş. Karabulut) Gazi Kitabevi, Ankara, 1-20.

Şahin, O. N. (2018). TMS & TFRS ışığında muhasebe, vergi ve denetim açısından Bitcoin ve diğer kripto para birimleri. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20(4), 898-923.

Yalçın, S. (2019). Kripto değişim araçlarının muhasebeleştirilmesi. International Muhasebe ve Finansman Dergisi, 81, 101-120.

Yüksel, F. (2020). Kripto varlıklar ve ıfrs kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi. 13 (2), 429-451.

Bu durumda Adli Muhasebe konusunda, sağlanacak faydaların maksimize edilmesini sağlayacak, mali suçlarla mücadelede önemli rol oynayacaktır.

-Yapılan literatür çalışmalarında da görülmüştür ki, ülkemizde adli muhasebeyle ilgili çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Bu nedenle; TÜRMOB ve Yüksek Öğretim Kurulu işbirliği ile adli muhasebe alanında literatürümüze katkı sağlayacak, nitelikli kitap ve makale vb. yayınların artırılması sağlanmalı ve lisans ile lisansüstü müfredatlarında Adli Muhasebe eğitimi için düzenlemeler yapılması sağlanmalıdır.

Son olarak, yapılan bu çalışmada görülmüştür ki, ülkemizdeki mahkemelerde Dava Hizmetleri ve Hile Denetimi kapsamında verilen Adli Muhasebe hizmetlerinin bu konuda yeterli eğitimi almayan farklı meslek grupları (Akademisyen, SMMM/Mali Müşavir, Bankacı ve diğer meslekler) Bilirkişiler (Uzman Tanıklar) aracılığı ile yürütülmesi hem bu hizmetin yeterli kalitede verilmesini sağlayamamakta, hem de mali suçlarla mücadele etmede yetersiz kalmaktadır. Bu kapsamda değerlendirme yapıldığında mahkemelerimizde yürütülen gerek dava desteği, hile denetçiliği kapsamındaki davalarda iyi hizmet sunmak için gerekse mali suçlarla etkin mücadele için, 3568 sayılı Meslek Yasası kapsamında Adli Muhasebeciliğin sınırları belirlenerek ayrı bir Meslek ya da Uzmanlık Dalı olarak tanınması elzem olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

Adiloğlu, B.(2011). İç denetim süreci ve kontrol prosedürleri, İstanbul Türkmen Kitapevi.

Albereath, W. S., Albereath, C. C. ve Albereath, C. O. (2006). Fraud Eximination 2nd Edution, Thomas South Westerns.

Bekci, İ., Apalı, A. (2015). Manas Destanı'nda İktisadi Hayat ve Muhasebe Bulguları. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (8), 126-157.

Ciğer, A., & Topsakal, Y. (2015). Adli Muhasebecilik Mesleğine Genel Bakış: Adli Muhasebe Eğitiminin Faydaları ve Engelleyicileri. Akdeniz İİBF Dergisi, 2015: 15(31), 70-88.

Çabuk, A., & Yücel, E. (2012). Adli muhasebecilik mesleği ve Türkiye'de uygulanabilirliğine yönelik bir araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (54), 27-55.

Çakmur, H. (2012). Araştırmalarda Ölçme-Güvenilirlik-Geçerlilik. TAF Preventive Medicine Bulletin, 11(3), 339-344.

Çayır, E., Akın, O. (2018). Adli Muhasebe Kapsamında Yönetim Hileleri, Burdur ve Isparta İlleri Adli Vaka Analizleri. Bucak İşletme Fakültesi Dergisi. 1(1): 71-89.

Gülten, S. (2010). "Adli Muhasebe Kavramı ve Adli Müşavirlik Mesleği," Ankara Barosu dergisi, 68: 311-320.

Gülten, S. ve Kocaer, İ. (2010). Adli Muhasebe Uygulamaları. Ankara Ofset, Ankara.

Jack Bologna; Handbook on Corporate Fraud; USA: Butterworth-Heinemann Publishing, 1993.

Juodkaitė-Granskienė, G., Barkauskas, M., & Spiečiūtė, A. (2016). Ekonominių ekspertinių tyrimų galimybės tiriant ūkines ir finansines nusikalstamas veikas. Teisės apžvalga, nr. 2 (14), 281-305.

Keleş, D. ve Keleş, Ü. (2014). Adli Muhasebecilik Mesleği ve Türkiye'deki Uygulamaları, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 9,(Ocak 2014): 53-75.

Konur, T. (2018). Bilirkişilik ve Adli Muhasebe Müessesesi Çerçevesinde Uzman Tanıklık Faaliyetinin İncelenmesi: İstanbul İli Uygulaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Meriç, A. (2015). Türkiye'de Bilirkişilik Müessesesi Bağlamında Adli Muhasebe ile İlgili Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Özkul, F. U., & Pamukçu, A. (2012). Fraud detection and forensic accounting. In Emerging fraud (pp. 19-41). Springer, Berlin, Heidelberg.

Pazarçeviren, S. (2005). Adli Muhasebecilik Mesleği. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 1(2), 1-19.

Santos Filho, C. R., Carlos, F. A., & da Costa, F. M. (2017). Relevant Skills for Criminal Accounting Expertise: the perception of Federal Police experts and delegates. Revista de Educação e Pesquisa em Contabilidade, 11(1): 69-88.

Sert, B. (2019). Muhasebe ve hukuk meslek mensuplarının adli muhasebe ihtiyacına yönelik değerlendirmeleri: Sakarya ili örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Shah, M. K. (2018). Will implementation of forensic accounting identify the sense of financial fraud?. Journal of Commerce & Accounting Research, 7(4), 47-50.

Shah, M. A., & Shah, A. A. (2012). Corporate Scandals And Forensic Accounting. Indian Journal Of Accounting, 43(1), 52-70.

Şahin B. (2019). "Adli Muhasebe Kapsamında Bilirkişilik Mesleğinin Tarihi Gelişimi Türk Hukuk Sisteminde Değerlendirilmesi ve Gelişim Önerileri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Şenel, S., Arslan, Ö. (2019). Muhasebe Skandallarının Önlenmesinde Adli Muhasebe Mesleğinin rolü. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(1): 293-308.

Tommie, W. ve Aaron, J. (2010). Singeleton, Fraud Auduting and Forensic Accounting, Wiley.

Uzunsakal, E., & Yıldız, D. (2018). Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama. Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1): 14-28.

Ünen, L. (2019), "Adli Muhasebecilik Mesleği ve Farkindaliği: Kayseri'de Muhasebe Meslek Mensuplari Üzerine Bir Araştirma", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kayseri.

bilgi sisteminden faydalanabilmek amacıyla işletmelerde muhasebe departmanları kurulmalı ve muhasebe eğitimine önem verilmelidir. Girişimcilerin muhasebe bilgi sistemine başvurmadan bireysel karar almaları da muhasebenin karar sürecindeki etkinliğini azaltmakta, başarısızlık getirmektedir. Girişimcilerin kurdukları işletmeler büyüdükçe BOBİ boyutuna geldikçe, çalışan sayıları artmakta ve teknoloji seviyeleri yükseldikçe yönetsel kararlarda muhasebe bilgi sistemlerini kullanımları artmaktadır. Yönetsel kararlarda muhasebe bilgi sistemleri ile karar destek sistemlerinin birlikte kullanımı alınan kararların başarısını arttırırken aynı zamanda işletmeye zaman ve maliyet tasarrufu sağlamaktadır. KOBİ'lerin muhasebe bilgi sistemine göstermiş olduğu önem artmıştır ancak uygulamada eksik kalınmaktadır. Çözüm olarak muhasebe departmanları kurulmalı ve alanında uzman kişiler işletme bünyesinde istihdam edilmelidir. Girişimcilik ve girişimciler bir ülkenin refah seviyesinin yükselmesinde değerli ve önemli ana unsur olarak görülmektedir. Ülkenin girişimcilik ekosisteminin gelişebilmesi için eğitim önemlidir. Ayrıca kamunun bu ekosistemi teşvik etmesi ve destek vermesi gerekmektedir. Girişimcilik ekosisteminde kurumsal sürdürülebilirlik kavramının önemi her geçen gün artmaktadır. Geleceğe yönelik sürdürülebilir girişimcilik ve sürdürülebilir kalkınma kavramı çevreye, doğaya saygılı şekilde ekonomik refah seviyesine ulaşmada daha da önemli hale gelecektir.

KAYNAKÇA

Atabey N. A. (2008). Genel Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri, Konya: Atlas Kitabevi Yayınları.

Bayraktaroğlu, H., Sarıtaş, A., ve Kalkan, A. (2015). "KOBİ'lerde Yöneticilerin Muhasebe Bilgi Sistemini Kullanım Düzeylerinin Araştırılması: Burdur İlinde Bir Uygulama". Finans & Politik Ekonomik Yorumlar Dergisi Cilt:52Sayı:606, 9-21

Daştan, A. (2017). Muhasebenin Toplumsal Gelişime Katkısı: Türkiye'nin Muhasebe Bilgisi İhtiyacı. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi , 31 (5) , 1253-1274 .

Demirci, N. S. (2017). Türkiye'de ölçek bazında KOBİ kredileri ve ekonomik büyüme ilişkisi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1), 113-128. doi:10.18037/ausbd.550777

Hayton, J.C. ve Kelley, D.J. (2006). "A Competency-Based Framework For Promoting Corporate Entrepreneurship," Human Resource Management, Fall, 45(3), 407–427

https://diateknoloji.com/girisimciler-icin-temel-muhasebe-takvimi/ErişimTarihi: 16.05.2022

https://worldpopulationreview.com/countries/countries-by-gdpErişim Tarihi: 09.04.2022

https://www.ilo.org/dyn/youthpol/en/equest.fileutils.dochandle?p_uploaded_file_id=741 Erişim Tarihi: 09.04.2022

https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Bagimsiz/GEK.pdf.s.9, Erişim Tarihi: 17.05.2022

https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/7389/is-plani-odulu-destek-programi, Erişim Tarihi: 16.05.2022

İlhan, S. 2004. "Girişimcilik Ve Sosyo-Ekonomik Süreçteki Rolü", Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, http://web.firat.edu.tr/daum/docs/31/13%20Giri%C5%9Fimcilik, 02.02.2022

İraz, R. (2005). Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve Kobi'ler, Çizgi Kitabevi, Konya,

Kahya, C. ve İmamoğlu, İ. (2013). "Sosyo-Demografik Özellikler Ve Girişimcilik İlişkisinin Yerel Kalkınma Bağlamında Değerlendirilmesi (Bayburt İli Örneği), Akademik Bakış Dergisi, Sayı:38.

Kaya, N. (2021). Muhasebe Tarihi, İksad Publications, Ankara.

KOSGEB, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2013, Ankara, 2011, s. 50 ve İSMMMO, KOBİ'lerde İç Denetim İçin Pratik Bilgiler, Nisan 2013, s. 11-16.

Lumpkin, G.T. ve Dess, G.G. (2001) "Linking Two Dimensions of Entrepreneurial Orientation to Firm Performance: the Moderating Role of Environment and Industry Life Cycle," Journal of Business Venturing, 16, 429–451.

Nazlıoğlu, B. (2020). Sağlık İşletmelerinde Muhasebe Sistemi Perspektifinde Medikal Muhasebe. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (2), 533-550.

OECD, "Financing High Growth Firms: The Role of Angel Investors, OECD Publishing", http://dx. doi.org/10.1787/9789264118782-en Erişim Tarihi: 16.05.2022

Özçelik, H. (2018)."Kurumsal Yönetim Temelinde Muhasebe Bilgi Kalitesinin Geliştirilmesi". Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi. 485-507.

Peker A. (1978). Yönetim Muhasebesi, 1. Kitap, Fakülteler Matbaası, İstanbul.

Provasi, F., Farag, A. P. (2013). Accounting in Ancient Times : A Review of Classic References. III. Balkanlar ve Ortadoğu Ülkeleri Muhasebe ve Muhasebe Tarihi Konferansı, İstanbul. s.19.

Sevilengül O. (2005). Genel Muhasebe, Gazi Kitabevi, 12.Baskı, Ankara

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014).Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 Girişimciliğin Geliştirilmesi. Özel İhtisas Komisyonu Raporu https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/10_GirisimciliginGelistirilmesi.pdfErişim Tarihi: 05.04.2022

Tengilimoğlu, D., Işık, O., & Akbolat, M. (2014). Sağlık İşletmeleri Yönetimi. Nobel Publication, Ankara.

TÜGİAD (1993). "Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi Ve Değişen Girişimcilik Nitelikleri, Türkiye Genç İşadamları Derneği, Şubat

Tüm, K. (2014). "Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi". Akademik Yaklaşımlar Dergisi 5(1).

Yalkın Y. K. (1986). Genel Muhasebe, Turhan Kitabevi, Ankara.

Zhao, F. (2005). "Exploring the Synergy Between Entrepreneurship And Innovation", International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, C.11 S.1, ss.25-41.

5. SONUÇ

Muhasebe alanının, işletmelerin ve muhasebe meslek mensuplarının dijitalleşme sürecinden olumsuz bir şekilde etkilenmesini; paydaş (işletme yöneticileri, yönetim ekipleri, düzenleyiciler ve toplum) beklentilerinde ortaya çıkan değişiklikler tetiklemektedir. Bir organizasyon düzeyinde dijital teknoloji yenilikleri; müşteri beklentileri ve davranışlarında aksamalara, rekabet alanında ve temelinde bozulmalara ve veri kullanılabilirliğinde problemlere sebep olmaktadır. Bu durum, sürekliliğini en üst düzeye çıkarmak isteyen işletmelerin rutin çalışma süreçlerini engellemektedir. İşletmeler dijital yıkımlardan farklı zamanlarda ve farklı derecelerde etkilenmektedir. Bu etki derecesini en aza indirmek için işletmeler, dijital teknoloji gelişmelerini yakından takip ederek süreçleri değerlendirmelidir. Muhasebe alanındaki dijital yıkım, işletmelerin dijital değişimleri ve dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarının paydaş beklentilerinde ortaya çıkan değişiklikler paralelinde ortaya çıkmaktadır. İşletmeler uzun vadede faaliyetlerini sürdürmek için dijital dönüşüme uyum sağlamak zorundadırlar. Dijital değişime uyum sağlamak, işletmelerin dijital iş dönüşümünü üstlenmesini ve dijital işletmeler olarak etkin bir şekilde rekabet etmesini gerektirmektedir. Yani işletmeler önemli verimlilik atılımları (yeni ürünler sunmak, müşteri deneyimi ve değerini anlamak, işleri uygulanabilirlik açısından yeniden tasarlamak) sağlamak için altyapılarını, stratejik süreçlerini, iş modellerini ve operasyonlarını yeniden düzenlemelidir. Çalışmada, dijitalleşmeyle birlikte oluşabilecek sorunlar, muhasebe değeri ve muhasebe fonksiyonları bağlamında; finansal muhasebe, yönetim muhasebesi, denetim, vergi, muhasebe bilgi sistemleri ve danışmanlık şeklinde ele alınarak açıklamalar yapılmıştır. Sonuç olarak dijitalleşme perspektifinden bakıldığında, işletmelerin ve muhasebe meslek mensuplarının; muhasebe işlemlerini sürdürme noktasında en uygun teknolojik yaklaşımları benimseyerek verimliliklerini ve etkinliklerini en üst düzeye çıkarabileceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

AFP. (2017). Emerging technologies and the fnance function. available in https://www.afponline.org/docs/default-source/default-document-library/pub/afp-mind shift_emergingtech.pdf?sfvrsn=2. (19.01.2022).

Amani, F. A., & Fadlalla, A. M. (2017). Data mining applications in accounting: A review of the literature and organizing framework. International Journal of Accounting Information Systems, 24, 32-58.

ASEAN Federation of Accountants (2019). Impact of technology to the accounting profession. available in http://www.afa-accountants.org/fles/AFA_Connect_03_-_June_2019_(A5)__16_Juli_2019.pdf. (08.01.2022).

Australian Taxation Office Standard Business Reporting Initiative. (2018). XBRL fundamentals. Standard Business Reporting. available in https://www.sbr.gov.au/about-sbr/publications-and-resources/learning-modules/xbrl-fundamentals#:~:text=XBRL%20(eXtensible%20Business%20Reporting%20Language,(%20XML%20Schema%2C%20XLink. (22.01.2022).

Boulton, C. (2019). Data analytics examples: An inside look at 6 success stories. available in https://www.cio.com/article/3221621/6-data-analytics-success-storiesan-inside-look.html. (03.01.2022).

Business Analytics: Everything You Need To Know. (2019). MicroStrategy. available in https://www.microstrategy.com/us/resources/introductory-guides/business-analyticseverything-you-need-to-know. (03.05.2022).

Chandi, N. (2018). Council post: The internet of things for accountants. available in https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2017/03/27/the-internet-of-things-foraccountants/#7e59e37b445b. (02.05.2022).

Chartered Professional Accountants Canada. (2020). Audit considerations related to cryptocurrency assets and transactions. available in https://www.iasplus.com/en-ca/publications/cpa-canada/audit-considerations-related-to-cryptocurrency-assets-and-transactions. (17.03.2022).

Cong, Y., Du, H., & Vasarhelyi, M. A. (2018). Technological disruption in accounting and auditing. Journal of Emerging Technologies in Accounting, 15(2), 1-10.

Deloitte. (2017). Efect of changes in technology on tax compliance. available in https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/gx-efect-of-changes-intechnology-on-tax-compliance.pdf. (27.03.2022).

Desjardins, J. (2019). How much data is generated each day? available in https://www.weforum.org/agenda/2019/04/how-much-data-is-generated-each-day-cf4bddf29f/. (14.03.2022).

Doutt, A., Ide, C., Lindsay, J. (2019). Emerging technologies, risk, and the auditor's focus. The Harvard Law School Forum on Corporate Governance. available in https://corpgov.law.harvard.edu/2019/07/08/emerging-technologies-risk-and-the-auditorsfocus/. (04.04.2022).

Finley, K. & Barber, G. (2019). Blockchain: The complete guide. available in https://www.wired.com/story/guide-blockchain/. (24.04.2022).

Guszcza, J., Rahwan, I., Bible, W., Cebrian, M., & Katyal, V. (2018). Why we need to audit algorithms. Harvard Business Review. available in https://hbr.org/2018/11/why-we-need-to-auditalgorithms. (19.04.2022).

International Federation of Accountants. (2019). Future-ft accountants: CFO and fnance function roles for the next decade. available in https://www.ifac.org/system/fles/publications/fles/IFAC-Future-Fit-Accountant-ROLE S-V5-Singles.pdf. (10.03.2022).

Marr, B. (2019). How much data do we create every day? The mind-blowing stats everyone should read. Forbes. available in https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/05/21/how-much-data-do-we-create-every-day-the-mind-blowing-stats-everyone-shouldread/#292e039e60ba. (05.01.2022).

Moffitt, K. C., Rozario, A. M., & Vasarhelyi, M. A. (2018). Robotic process automation for auditing. Journal of Emerging Technologies in Accounting, 15(1): 1–10.

Olavsrud, T. (2019). What is data science? Transforming data into value. available in https://www.cio.com/article/3285108/what-is-data-science-a-method-forturning-data-into-value.html. (19.01.2022).

Protiviti. (2018). Going digital: The future auditor in action. available in https://www.protiviti.com/US-en/insights/newsletter-bulletin-v7i6-digital-future-auditor. (06.03.2022).

PWC. (2018). Tax function of the future spotlight on: Tax organization design: Options to manage global tax in a post-tax reform world. available in https://www.pwc.com.au/tax/assets/global-tax/tax-function-of-the-future-organisational-design.pdf. (14.03.2022).

Richard, B. & Nina, E. (2021). Digital Transformation in Accounting. London: Rouyledge.

Sledgianowski, D., Gomaa, M., & Tan, C. (2017). Toward integration of big data, technology and information systems competencies into the accounting curriculum. Journal of Accounting Education, 38, 81-93.

The Institute of Internal Auditors. (2018). The IIA's artifcial intelligence auditing framework special edition. available in https://na.theiia.org/periodicals/Public%20Documents/GPI Artifcial-Intelligence-Part-III.pdf. (02.02.2022).

Thomson Reuters Tax & Accounting. (2015). How digital technology is transforming tax and fnance – Thomson Reuters Tax & Accounting – ANZ. available in https://tax.thomsonreuters.com.au/blog/how-digital-technology-is-transforming-taxand -fnance. (16.02.2022).

Vasarhelyi, M. (2019). Audit's New Frontier: Data Analytics, AI and Automation. Australia: CPA Australia presentation.

ön lisans seviyesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek düzeyde katılım gösterdikleri sonucu tespit edilmiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada uzaktan eğitim sürecinde yükseköğrenim seviyesinde "Muhasebe" dersi alan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin akademik başarıları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan veri analizi sonucunda; dijital okuryazarlığın Öz Yeterlik, Tutum, Farkındalık ve Yerinde Kullanım alt boyutları ile öğrencilerin "Muhasebe" derslerindeki akademik başarı arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buradan hareketle uzaktan eğitim sürecinde "Muhasebe" dersi alan öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin ders başarıları üzerinde etkili olduğu yorumu yapmak mümkündür. Öğrencilerin "Muhasebe" derslerinden aldıkları notlar yükseldikçe Dijital okuryazarlığın alt boyutlarında yer alan ifadelere katılım düzeyi de artmıştır.

Muhasebe mesleğinin yenilikçi uygulamalara açık, teknolojinin değişimine ve gelişimine hızlı adapte olabilen bir alandır. Mesleğin teknolojiyle iç içe olması, bu mesleği icraa etmek isteyen öğrencilerin eğitim aşamasında iken kendilerini geliştirmelerini bir gereklilik haline getirmiştir. Tosunoğlu ve Öztürkçi (2020), Kurnaz vd. (2020), Pusmaz ve Özulucan (2021) dijital okuryazarlığın muhasebe mesleği üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu, mesleğin icrasında ve ortaya çıkabilecek problemlerin çözümünde dijital sistemleri kullanmanın önemli olduğunu sonucu bu çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Mohammadyari ve Singh (2015), Tejedor (2020), Abbas, Hussain ve Rasool çalışmalarında dijital okuryazarlığın bireylerin öğrenme süreçlerinde de e-öğrenme konusunda performans ve çabalarını, özgüven, iletişim, çözüm üretme gibi kişisel becerilerini olumlu etkilediği ayrıca meslek mensuplarınca gerekli görülen dijital okuryazarlığın, dijital araçlar kullanma, geliştirme noktasında bir yetkinlik sağladığı ve bununla birlikte ders başarılarında getireceği olumlu etkinin öğrencilerin meslek hayatlarına yansımasının da olumlu olacağı görüşü bu çalışmadaki ifadelere sağlanan katılım seviyeleri ile desteklenmiştir.

Çalışmanın amacını oluşturan ana problemin yanında, dijital okuryazarlığın alt boyutları ile araştırmaya katılanların yaş, sınıf ve öğrenim türü değişkenlerinde de anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları ve sınıfları dijital okuryazarlığın Öz Yeterlik, Tutum ve Farkındalık alt boyutları, öğrenim türleri ile de Öz Yeterlik ve Farkındalık alt boyutları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları, sınıfları ve öğrenim seviyeleri yükseldikçe dijital okuryazarlık alt boyutlarına katılım düzeyleri artış göstermiştir. Uzaktan eğitim yükseköğrenimin vazgeçilmez bir parçası haline geldiği günümüz şartlarında öğrencilerin dijital okuryazarlıklarını geliştirmelerine katkı sağlanmalıdır. Dijital okuryazarlıkla ilgili dersler verilmesi, derslerde öğrencilerin dijital okuryazarlıklarını geliştirebilecekleri etkinlikler yapılması, öğrenci kulüpleri kurulması, teknoloji haftaları oluşturarak öğrencilerin farklı konularda yeni dijital araç ve tekniklerle tanışma ortamlarının sağlanması oldukça faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Abbas, Q., Hussain, S., & Rasool, S. (2019). Digital literacy effect on the academic performance of students at higher education level in Pakistan. Global Social Sciences Review, 4(1), 154-165.

Alkali, Y. E., & Amichai-Hamburger, Y. (2004). Experiments in digital literacy. Cyber Psychology & Behavior, 7(4), 421-429.

Alkalai, Y. E. (2004). Digital literacy: a conceptual framework for survival skills in the digital era. Journal of Educational Multimedia and Hypermedia, 13 (1), s.93-106.

Akbulut, Y., & Marşap, B. (1995). Muhasebe eğitiminde eğitim teknolojisi kullanımı. Türkiye XIV. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi İİBF, Antalya.

Akdemir, Ö. (2011). Yükseköğretimimizde uzaktan eğitim. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, (2), 69-71.

Akgül, A. & Çevik, O. 2003. İstatistiksel analiz teknikleri. Emek Ofset: Ankara.

Akgün, A. İ. (2020). Covıd-19 sürecinde acil durum uzaktan eğitimi yoluyla verilen muhasebe eğitimine yönelik öğrenci görüşleri. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 6 (4) , 208-236.

Akman, Y. (2021). Dijital okuryazarlık, çevrim içi öğrenme ve akademik isteklilik arasındaki ilişkinin incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 19 (2) , 1012-1036 .

Aoun, J. E. (2017). Robot-proof: higher education in the age of artificial ıntelligence.US: MIT Press.

Ayyıldız, S. Ü., Günlük, M. & Erbey, S. N. (2006). Muhasebe öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi , (32) , 1-14.

Bawden, D. (2001). Information and digital literacies: a review of concepts. Journal of Documentation, (57) 2, 218–259.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 32, 470-483.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (2) , 133-151.

Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (8. Baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2018). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı, Pegem Akademi:Ankara.

Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (39).

Demir, Ö. & Narlıkaya, Z. (2020). Covid-19 salgını sürecinde muhasebe ve finans derslerini alan öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının araştırılması. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(60), 2894-2904.

Dinçer, S. (2006). Bilgisayar destekli eğitim ve uzaktan eğitime genel bir bakış. Akademik Bilişim Konferansı, 9-11Şubat 2006, Denizli.

Ezin, Y. (2021). Covid 19 sürecinde üniversitelerde uzaktan muhasebe eğitiminin swot analiz tekniği ile değerlendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi , (92) , 73-90.

Fidan, M. E., Aslan, Ü., & Subaşı, S. (2015). Muhasebe derslerinde teknoloji kullanımı ile ilgili öğrenci görüsleri,. Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 1(2), 34.

Gilster, P. (1997). Digital literacy. New York: Wiley.

Gönen, S., & Rasgen, M. (2019). Endüstri 4.0 ve muhasebenin dijital dönüşümü. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(3), 2898-2917.

Günlük, M., Özer, G. & Özcan, M. (2019). Muhasebe akademisyenlerinin muhasebe eğitiminde uzaktan eğitim uygulamaları kullanımına yönelik algılarının teknoloji kabul modeli çerçevesinde incelenmesi. Journal of Accounting and Taxation Studies, 12 (1) , 65-90.

Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö., C., Uyanık, K., G. & Erdoğan,G, D. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: türkçe'ye uyarlama çalışması. Ege Eğitim Dergisi, 18(1), 408-429.

Hall, E.R. & Jaramillo Cherrez, N. (2022). Teaching in times of disruption: faculty digital literacy in higher education during the covıd-19 pandemic. Innovations in Education and Teaching International, 1-11.

Kalaycı, Ş. (2010). Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Karabacak, Z. İ., & Sezgin, A. A. (2019). Türkiye'de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlik. Türk İdare Dergisi, 1(488), 319-343.

Keskin, M. & Özer, D. (2020). COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2), 59-67.

Kline, P. (1994). An easy guide to factor analysis. New York: Routledge.

Kurnaz, E. & Serçemeli, M. (2020). Covıd-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, (3), 262-288.

Knobel, M., & Lankshear, C. (2008). Digital literacy and participation in online social networking spaces. Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices. New York: Peter Lang.

Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T., & Çetin, Ö. O. (2020). Dijitalleşmeyle birlikte muhasebe eğitiminin muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22, 81-96.

Lestari, S., & Santoso, A. (2019). The roles of digital literacy, technology literacy, and human literacy to encourage work readiness of accounting education students in the fourth industrial revolution era. Kne Social Sciences, 513-527.

Mohammadyari, S., & Singh, H. (2015). Understanding the effect of e-learning on ındividual performance: the role of digital literacy. Computers & Education, *82*, 11-25.

Ng, W. (2011). Why digital literacy ıs ımportant for science teaching and learning. Teaching Science, 57(4), 26-32.

Özbirecikli, M. (2007). Ana hatlarıyla IFAC muhasebeci eğitimi standartları. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (33), 73-80.

Öztürk, S. & Kutlu, H. A. (2017). Muhasebe eğitiminde teknoloji kullanılmasına öğrencilerin bakışı: Kafkas Üniversitesi'nde bir araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19 (3) , 781-799.

Özdamar, K. (2003). Modern bilimsel araştırma yöntemleri. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Pusmaz, T. & Özulucan, A. (2021). Muhasebe meslek mensuplarının dijital muhasebe okuryazarlık düzeylerinin tespiti üzerine Kayseri ve Niğde illerinde bir araştırma.

Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14 (4) , 1431-1452.

Sayan, H. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11(42), 100-122.

Sutiah, S., Slamet, S., Shafqat, A., Supriyono, S. (2020). Implementation of distance learning during the covid-19 pandemic in faculty of education and teacher training. Cypriot Journal of Educational Science, 15 (1). 1204-1214.

Süklüm, N. (2021). Muhasebe dersi alan öğrencilerin covid-19 pandemi dönemi uzaktan muhasebe eğitimi hakkındaki görüşleri. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 16 (1) , 76-90.

Tabachnick, G. B. & Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics (6th ed). London: Pearson.

Tartavulea, C. V., Albu, C. N., Albu, N., Dieaconescu, R. I., & Petre, S. (2020). Online teaching practices and the effectiveness of the educational process in the wake of the covıd-19 pandemic. Amfiteatru Economic, 22(55), 920-936.

Tejedor, S., Cervi, L., Pérez-Escoda, A., & Jumbo, F. T. (2020). Digital literacy and higher education during covıd-19 lockdown: Spain, Italy, and Ecuador. Publications, 8(4), 48.

Tosunoğlu, B. & Öztürkci, N. (2020). Dijital okuryazarlığın alt boyutlarının muhasebe mesleği üzerindeki etkisi: TR 90 bölgesi muhasebe meslek mensupları örneği. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi. 13 (3), 571-587.

Yardımcıoğlu, M., & Büyükşalvarcı, A. (2007). Muhasebe eğitiminde meslek yüksekokullarının yeterliliği ve tercih edilme sebepleri: Selçuk Üniversitesinde bir uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (36), 173-178.

Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde, Şekil 5'te de görüleceği üzere, davranışlar ile muhasebenin birbirini doğrudan etkileyen değişkenler olarak ifade edilebileceği anlaşılmaktadır. Bu durumda iki bağımsız değişken arasında döngüsel bir etkileşim sürecinin varlığı söz konusu olmaktadır. O halde, davranışların mı muhasebeyi, muhasebenin mi davranışları öncelikli etkilediğine dair bir problemin çözümü de mümkün olmamaktadır. Bu durumda da her iki değişkenin karşılıklı ve bağımsız olarak, birbirlerini doğrudan ve sürekli biçimde etkiledikleri ve yönlendirdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

6. SONUÇ

Sahip olduğu değerleri ve çeşitli özellikleri görmezden gelerek insanın rasyonel kararlar aldığını söylemek mümkün değildir. Muhasebe standart ve kurallarının belirlenmesinde ve uygulanmasında insan faktörü ön plandadır. İnsan söz konusu olduğunda onlara ait davranışsal değişkenler göz ardı edilemez. İnsan, toplumun bir parçası olarak sosyal ve ekonomik farklılıklardan etkilenmekte, gerek finansal bilgi üretme aşamasında gerekse finansal sonuçlara göre alacağı karar aşamasında davranışsal faktörlerin etkisiyle hareket etmektedir.

Bugünkü bilinen haliyle muhasebe, sosyal ve ekonomik ilişkileri nesnelleştirmeyi sağlamış, belli amaçlar doğrultusunda belirli kesimleri yönetmek amacıyla yine insan tarafından geliştirilerek davranışları yönetmede kullanılan önemli bir araç haline gelmiştir. Her geçen gün kusursuzlaştırılmaya çalışılan muhasebe, zamanla insan üzerinde egemen olmaya başlamış ve insanüstü bir yapıya dönüşmüştür. Muhasebe artık özerk bir yapıya ve yaşama sahip olduğundan toplumsal hayatın da önemli bir parçası haline gelmiştir. Toplumsal yaşam içinde ise insan davranışlarından etkilendiği gibi bağımsız olarak insan davranışlarını etkilemiştir.

Davranışların doğası ve kökenleri olağanüstü bir şekilde karmaşıktır. Dolayısıyla, davranışların mı muhasebeyi yoksa muhasebenin mi davranışları öncelikli etkilediğine dair sonuca bağlanması gereken bir problemi çözmek de oldukça zordur. Esasen, bu problemin çözümüne yönelik yanıt aranması ile, bir önermeyi ikinci bir önermeyle, ikinci önermeyi de dönüp birincisi ile açıklamaya çalışmaktan başka bir şey elde edilememektedir. Dolayısıyla, davranışlar ile muhasebenin zaman içerisinde bir döngü halinde, sürekli ve bağımsız bir biçimde birbirlerini etkileyen faktörler olarak evrildiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Apalı, A., & Güler, H. G. (2016). Muhasebe Kararlarının Alınmasına Şematik Bir Yaklaşım Bilişsel Muhasebe. IMUCO International Multidisciplinary Conference, 21-22 Nisan, Antalya, Türkiye, 466-473.

Bryer, R. A. (2006). Accounting and control of the labour process. Critical Perspectives on Accounting, 17, 551-598.

Bryer, R. A. (2005). A Marxist accounting history of the British industrial revolution: a review of evidence and suggestions for research. Accounting, Organizations and Society, (30), 25-65.

Can, Y. (2012). İktisatta Psikolojik İnsan Faktörü: Davranışsal İktisat. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 4(2), 91-98.

De Waal, A. A. (2003). Behavioral factors important for the successful implementation and use of performance management systems. Management Decision, 41(8), 688-697.

Dinç, Y., & Cengiz, S. (2014). Muhasebe Denetiminde Hata ve Hilenin Denetçi Etiği Açısından İncelenmesi: Enron Skandalı Örneği. Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi, 5(1), 221-231.

Dinçer, Ö., & Fidan, Y. (1997). İşletme Yönetimine Giriş. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Erserim, A. (2016). Sosyal Paradigmalar ve Muhasebe Araştırmaları. Ankara: Detay Yayıncılık.

Gökgöz, A. (2011). Tarihsel Persfektifte Muhasebenin Doğuşunu ve Gelişimini etkileyen Faktörler. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 167-177.

Gönen, S., & Rasgen, M. (2017). Davranışsal Muhasebenin Yatırımcı Kararlarına Etkisini İçeren Araştırmalara Yönelik Kavramsal Çerçeve. International Conference on "Scientific Cooperation for the Future in Economics and Administrative Sciences", 6-7 Eylül, Thessaloniki, Grecee, 210-215.

Hassabelnaby, H. R., Epps, R. W., & Said, A. A. (2003). The Impact of Environmental Factors On Accounting Development: An Egyptian Longitudinal Study. Critical Perspectives on Accounting, 14, 273-292.

Hellmann, A. (2016). The role of accounting in behavioral finance. Journal of Behavioral and Experimental Finance, 9, 39-42.

Hiçşaşmaz, M. (1956). Muhasebe Tekniğinin Tarihi Tekamülünde Bir Merhale: Basit Usul. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 11(3), 361-369.

Hoskin, K. W., & Macve, R. H. (1988). The genesis of accountability: The west point connections. Accounting, Organizations and Society, 13(1), 37-74.

İbicioğlu, H., Özdaşlı, K., Dalğar, H., & Yılmaz, T. (2013). Muhasebe Meslek Mensuplarının İçsel Dışsal Motivasyon Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi SBE Dergisi, 5(9), 93-105.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (2003). Balanced Scorecard Şirket Stratejisinin Eyleme Dönüştürmek, (Çev: S. Egeli), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Kaygusuzoğlu, M., & Uluyol, O. (2011). İşletme Yöneticilerinin Muhasebe Bilgilerini Kullanım Düzeyinin Araştırılması ve Adıyaman Uygulaması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 9(2), 297-320.

Kısakürek, M. M., & Pekcan, A. (2005). Muhasebenin Ürettiği Bilgiye Farklı Açılardan Bakışlar. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6(2), 107-125.

Lamb, M. (2001). "Horrid Appealing": Accounting For Taxable Profits in Mid-Nineteenth Century England. Accounting, Organizations and Society, (26), 271-298.

Libby, R., & Luft, J. (1993). Determinants of judgment performance in accounting settings: Ability, knowledge, motivation, and environment. Accounting, Organizations and Society, 18(5), 425-450.

Mallaiah, T., & Yadapadithaya, P. (2009). Intrinsic Motivation of Librarians in University Libraries in Karnataka. DESIDOC Journal of Library & Information Technology, 29(3), 36-42.

Marşap, B., & Gökten, P. O. (2016). Davranışsal Muhasebe: Kuramsal Yaklaşım. Journal of Business Research-Türk, 8(4), 345-359.

Marx, K. (2004). Kapital, (Çev: A. Bilgi), Ankara: Sol Yayınları. https://www.marxists.org/turkce/m-e/kapital/kapital2.pdf adresinden alındı

Masoom, M. R., & Zaman, F. (2017). Managerial Accounting and Society: Emerging Factors for 'Decision Making' of Accountants in the Modern Era. American Journal of Trade and Policy, 3(3), 119-124.

Miller, P., & O'leary, T. (1987). Accounting and the construction of the governable person. Accounting, Organizations and Society, 12(3), 235-265.

Missonier-Piera, F. (2004). Economic Determinants of Multiple Accounting Method Choices in a Swiss Context. Journal of International Financial Management and Accounting, 15(2), 118-144.

Mouck, T. (2004). Institutional reality, financial reporting and the rules of the game. Accounting, Organizations and Society, 29, 525-541.

Neu, D. (2000). Presents for the Indians: land, colonialism andaccounting in Canada. Accounting, Organizations and Society, 25, 163-184.

Oguri, T. (2005). Functions of accounting and accounting regulation: alternative perspectives based on Marxian economics. Critical Perspectives on Accounting, 16, 77-94.

Rahayuningsih, D. A. (2017). Neuro Accounting: How To Make An Ethical Decision Making Through Rational, Emotional Or spiritual Values? South East Asia Journal of Contemporary Business, Economics and Law, 13(1), 1-6.

Rose, N., & Miller, P. (1992). Political Power beyond the State: Problematics of Government. Political Power beyond the State: Problematics of Government, 43(2), 173-205.

Simmel, G. (2004). The Philosophy of Money (Third Enlarged Edition). (Düz: D. Frisby), London and Newyork: Routledge. https://www.eddiejackson.net/web_documents/ Philosophy%20of%20Money.pdf

Skirbekk, G., & Gilje, N. (2014). Antik Yunan'dan Modern Döneme Felsefe Tarihi, (Çev: Akbaş ve Mutlu) İstanbul: Kesit Yayınları.

Sombart, W. (2008). Burjuva: Modern Ekonomi Dönemine Ait İnsanın Ahlaki ve Entellektüel Tarihine Katkı, (Çev: O. Adanır) Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Sombart, W. (2016). Yahudiler ve Modern Kapitalizm. (Çev: S. Gürses) İstanbul: Küre Yayınları.

Sürmen, Y., & Aygün, D. (2013). Muhasebe Çevrresi ve Çevrenin Muhasebeye Etkisi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 7, 358-381.

Usul, H. (2007). Davranışsal Muhasebe, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Weber, M. (2014). Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu, (Çev: M. Ökten), Ankara: Tutku Yayınevi.

Yayla, H. E. (2010). Muhasebenin Sosyolojik Temelleri, Ankara: Gazi Kitabevi.

Yetkilendirme ilkesi bağlamında, hastane satın alma birimi faaliyetlerinde her bir işlem ve görev için, harcama yetkilisi tarafından yetkilendirilmektedir. Çalışan her bir kişi yetkilendirilmeden hiçbir işlem gerçekleştirememektedir. Her ihale yapılışında kişiler yeniden yetki alarak işlemlerini gerçekleştirmektedir.

Bağımsız mutabakat ilkesi bağlamında, hastanede bir mal veya hizmetin alımı yapılırken, bu ilke gereğince hareket edilmektedir. Örnek vermek gerekirse, mal alım isteği ihtiyaç duyan birim tarafından, malın alımı satın alma birimi tarafından, malın hastaneye girişinde kontrolü muayene kabul komisyonu tarafından gerçekleştirmektedir. Malların faturaları tahakkuk birimi tarafından kontrol edilerek, ödeme emri belgesi düzenlenmektedir ve ödemeleri saymanlık birimi tarafından yapılmaktadır. Malların depoya alınması, muayene kabul komisyonunun kontrolü ve teknik şartnameye uyumu gözetilmeden yapılmamaktadır. Daha sonra ambar sorumlusu tarafından tekrar bir kontrol daha yapılmaktadır. Ve son olarak saymanlık birimi de ilgili evraklar üzerinden tekrar kontrolü gerçekleştirmektedir. Bu sayede yapılan işlemler bağımsız olarak karşılaştırılmaktadır. Herhangi bir hata yapılmışsa fark edilerek, düzeltilmektedir.

Fiziki koruma ilkesi bağlamında, hastanede tutulan kayıtlar ve her nevi evrak, çalışanlar tarafından saklanmaktadır. Hastane kayıtlarını bilgisayar sistemi üzerinden gerçekleştirmektedir ve bakanlık ile bağlantılı sistemler kullandıkları için, sistem güvenliği yüksektir. Elde edilen nakit paralar, vezne kasasında muhafaza edilerek, miktar ne olursa olsun her Cuma bankaya yatırılmaktadır. Bakanlığın belirlediği sınıra ulaştığında derhal bankaya yatırılmaktadır.

Uygun belgeleme ve muhasebe kayıt düzeninin olması ilkesi bağlamında, işlemler gerçekleştiği an ilgili birimler uygun belgeleri hazırlayarak, muhasebe kayıtları için saymanlık birimine göndermektedir. Saymanlık biriminde işlem ile ilgili personel kayıtları gerçekleştirilmektedir. TDMS sistemi kullanılarak, ilgili kodlar girilerek muhasebe kayıtları yapılmakta ve değişen mevzuata uygun hareket edilmektedir. Eğer belge veya kayıt yoksa hiçbir işlem gerçekleştirilmemektedir.

Uygulama gerçekleştirilen devlet hastanesi küçük bir hastane olmasına rağmen, her bir çalışanın ayrı ayrı yetkileri mevcuttur. Özellikle saymanlık biriminde, işlemler titizlikle incelenmektedir ve hatalara yer vermemek için farklı çalışanlar tarafından kontrol edilmektedir. Ancak hastane bünyesinde iç kontrol gereği yazılı bir prosedür ve bu prosedüre bağlı iş akış şemaları bulunmamaktadır. Hastane bağlı bulunduğu bakanlığın iç kontrol prosedürlerine uymaktadır ve denetlenmektedir. Sonuç olarak yazılı bir iç kontrol mevcut olmasa da çalışan her bir personel hem kendi iş akışlarına hem de diğer personellerin iş akış süreçlerine fazlasıyla hakimdir.

KAYNAKÇA

Akyel, R. (2010). Türkiye'de iç kontrol kavramı, unsurları ve etkinliğinin değerlendirilmesi. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17 (1), 83-97.

Baykara, S. (2016). OECD ülkelerinde iç denetim. Denetişim, (14), 42-58.

Coram, P., Ferguson, C., & Moroney, R. (2006). The value of internal audit in fraud detection. Journal of Accounting and Finance, 48(4), 543-59.

Çatıkkaş, Ö. (2017). Sigortacılık sektöründe iç denetim. İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Dabbağoğlu, K. (2009). İç kontrol sistemi. Journal of Qafqaz University, (26), 109-115.

Jones, M. J. (2008). Internal control, accountability and corporate governance: Medieval and modern Britain compared. Accounting, Auditing & Accountability Journal, 1052-1075.

Kamu İç Kontrol Standartları Tebliği,26 Aralık 2007 Tarihli,26738 Sayılı Resmi Gazete. (Erişim Tarihi:20.03.2021).

Karamık, D. (2019). İşletmelerde iç kontrol sistemi ve iç denetimin önemi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kızıltuğ, P. (2015). Hastane işletmelerinde iç kontrol sistemi ve özel bir hastanede iç kontrol sistemi uygulanması, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Polat, S. (2017). İç Denetime Bakış 2. Demiryolu Mühendisliği, (6), 58-68.

Sanusi, Z. M., Johari, R. J., Said, J., ve Iskandar, T. (2015). The effects of internal control system, financial management and accountability of NPOs: the perspective of mosques in Malaysia. Procedia Economics and Finance, (28), 156-162.

Savlı, P. (2019). Muhasebe denetiminde iç kontrol ve iç denetimin önemi: Antalya ilinde faaliyet gösteren sanayi işletmelerinde bir uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

Trenerry, A. (1998). Principles of internal control. UNSW Press.

Ulutaş, V.(2007). Muhasebe denetiminde iç kontrol sistemi ve iç denetimin önemi, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

4. SONUÇ

Askeri kantinler birliklerde görev yapan personelin birlikten uzaklaşmadan ihtiyaç duyacağı temel mal ve hizmet ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuşlardır. Dayanıklı tüketim malları satmaları halinde kendilerine tanınan vergi istisna ve muafiyetlerden faydalanamayacaktır. Sınırlı faaliyetlerinden dolayı askeri kantinler makul bir gelir sahip olduklarından gelişmeleri için üst birlik kantin gelirlerine ihtiyaç duyabilirler.

Askeri kantinlerin muhasebe kayıtları bilanço esasına ve işletme hesabı esasına göre tutulmaktadır. Sınırlı sayıdaki kantin işletme hesabı esasına göre kayıtlarını tutsalar dahi uygulama ve denetim birliği sağlamak için tüm kantinlerin bilanço esasına tabi olmaları uygun olacaktır.

Bilanço esasını uygulayan askeri kantinler tutacakları kayıt ve belgeler açısından Türk Silahlı Kuvvetleri Ordu Evleri, Askerî Gazinolar, Kışla Gazinoları ve Vardiya Yatakhaneleri ile Eğitim Merkezleri Yönetmeliğine tabi olmasına rağmen ilgili kayıt ve belgeler büyük çoğunlukla askeri kantin muhasebe işleyişine uygun değildir. Bu nedenle; askeri kantinlerin tutacakları muhasebe belge ve kayıtlarının neler olacağı Askeri Kantin Yönetmeliğinde ayrıca düzenlenmesi faydalı olacaktır. Örnek bir hesap planının da oluşturulması karışıklıkları giderecek, muhasebe işlemlerinde sadelik sağlayarak standartlık tesis edebilecektir.

Askeri kantinlerin muhasebe işlemleri için merkezi olarak standart bir yazılım programı geliştirilmesi ve uygulanması uygulama birliği sağlayarak işlem hatalarını asgari seviye indirebilecektir.

Askeri kantin başkanlığında kısmi süre için göreve seçilen personel askeri kantin muhasebe işlemlerine yabancıdır. Gerek iç gerekse de dış denetim Sayıştay Başkanlığı düzenlilik denetimine tabi olan askeri kantin personeli muhasebe bilgi eksikliği nedeniyle sebep oldukları yanlış işlemler sonucunda yasal yaptırımlarla karşı karşıya kalabilirler. Askeri kantin başkanlıklarında göreve seçilen personele öncelikle askeri kantin işletilme ve muhasebesi eğitimi verilmelidir. Teknik bir yönü olan muhasebe işlemlerini gerçekleştirmek üzere dışarıdan bir muhasebeci de görevlendirilebilir.

Askeri kantin gelirlerden makul tutarlardaki birlik ihtiyaçları da karşılanmaktadır. Böylelikle askeri kantinler genel bütçeye de destek olmaktadırlar. Askeri kantinlerin varlığının sadece büyük şehirlerde olduğu düşünülmemelidir. Türkiye'nin her karış toprağında, ücra noktalarında görev yapan Türk Silahlı Kuvvetleri personelinin temel ihtiyaçlarını karşılayan askeri kantinlerin varlıklarını sürdürebilmelerini sağlayıcıyı çalışmalara devam edilmelidir.

KAYNAKÇA

Ordu Evleri, Askerî Gazinolar ve Sosyal Tesisler Yönetmeliği.(2008, 13 Mayıs). Resmi Gazete. (Sayı: 26875). https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=5870&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu. (1961,9 Ocak).Resmi Gazete.(Sayı:10702). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.211.pdf

213 sayılı Vergi Usul Kanunu.(1961,10 Ocak). Resmi Gazete.(Sayı:10703,10704,10705). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.213.pdf

Askeri Kantin Yönetmeliği. (2002, 22 Mart). Resmi Gazete .(Sayı: 24703). https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=5799&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5

genelgeler dikkate alınarak yurda getirilmektedir. Günümüzde ihracat bedellerinin 180 gün içerisinde yurda getirilmesi zorunluluğu uygulanmaya devam edilmektedir.

İhracat bedelleri 180 gün içerisinde yurda getirildiğinde yukarıda yer alan örneklerde de görüleceği üzere 120 Alıcılar hesabında takip edilen alacaklar 102 Bankalar hesabı ile kapatılmaktadır. Tahsil aşamasında kur farkı geliri olması durumunda 601 Yurtdışı Satışlar hesabının alt hesabında kur farkı geliri kaydedilmektedir. Tahsil aşamasında kur farkı gideri ortaya çıkması durumunda 612 Diğer İndirimler hesabı kullanılmaktadır.

İhracat bedellerinin yasal süre içerisinde yurda getirilmemesi durumunda ihracatçılara idari para cezası uygulanmaktadır. 1567 sayılı kanun kapsamında ihraç bedellerini yurda getirmeyenler yükümlü oldukları rayiç bedelin % 5'i kadar, idari para cezası kesinleşinceye kadar ihraç bedellerini yurda getirenler ise 14.211,00 TL'den 118.555,00 TL'ye kadar idari para cezası ile cezalandırılır. Ancak idari para cezası yurda getirilmesi gereken ihraç bedelinin % 2,5'undan fazla olmamalıdır.

Örneğin yurda getirilmesi gereken ihracat bedeli 1.000.000,00 TL ise getirilmediği takdirde: 1.000.000 x 5 / 100 = 50.000,00 TL idari para cezası uygulanmaktadır. İdari para cezası kesinleşinceye kadar ihraç bedelinin yurda getirilmesi durumunda uygulanacak idari para cezası: 1.000.000 x 2,5 / 100 = 25.000,00 TL'den fazla olmamalıdır.

Yukarıda yer alan örnekte olduğu gibi ihracatçı işletmenin ihracat bedeli ile ilgili olarak idari para cezası ile cezalandırılması durumunda söz konusu ceza kanunen kabul edilmeyen gider (KKEG) kapsamında değerlendirileceği için muhasebeleştirilmesinde 689 Diğer Olağan Dışı Gider ve Zararlar ana hesabının altında KKEG alt hesabı kullanılarak kayıt gerçekleştirilmelidir.

5. SONUÇ

Dış ticaret işlemleri ile ülke ekonomilerinde denge sağlanmaya çalışılmaktadır. Ülkede fazla olan mal ve hizmetler başka ülkelere satılmakta, ülkede olmayan ya da yeterli gelmeyen mal ve hizmetler başka ülkelerden tedarik edilmektedir. İhracat ve ithalat işlemleri ile mal ve hizmet dengesi sağlanmaya çalışıldığı gibi döviz dengesinin de sağlanması amaçlanmaktadır.

Yabancı paralar ülke ekonomisinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda 1567 sayılı "Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun" kapsamında Türkiye'de ihracat bedellerinin yurda getirilmesi bir zorunluluk olarak uygulanmaktadır.

Çalışmada dış ticaret işlemlerinin muhasebe süreçleri kurgulanan örnekler ile çalışmanın uzamaması için detaylandırılmadan çözümlenmiştir. Ayrıca 1567 sayılı kanun kapsamında ihracat bedellerinin yurda getirilmesi ile ilgili muhasebe süreçleri ele alınmıştır. Çalışmanın dış ticaret işlemlerinin muhasebe süreçleri ile ilgili olarak özellikle de ihracat bedellerinin yurda getirilmesi uygulaması bağlamında literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Ağsakal, A., & Erkan, M. K. (2016). Türkiye'de Dış Ticarette Ödeme Şekilleri Ve Faiz Oranları. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12(12), 581-588.

Akkuş, B. (2011). İthal Edilen Malların İhracının Muhasebeleştirilmesi Ve Denetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Argun, D., & Eroğlu, N. Z. (2015). Dâhilde İşleme Rejimi Kapsamında Gerçekleşen İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 11(44), 61-81.

Ataman, Ü., & Sümer, H. (2019). Dış Ticarette Teslim (Satış) Şekilleri, Ödeme Şekilleri, Belgeler ve Türkiye Uygulaması. Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. (Ed. A. B. Başar) Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, 54-89.

Başar, B. (2002). Aracı İhracat Şirketlerinde İhracata Yönelik İşlemler Ve Muhasebeleştirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Çakar, R. (2018). Dünyadaki İslami Bankacılığın Gelişimi İle İslam İşbirliği Teşkilatına Üye Ülkelerin Makroekonomik Göstergeleri; Granger Nedensellik Analizi. Turkish Studies, 13(15), 81-99.

Demir, E. (2019). Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar İlişkin İhracat Bedellerinin Türkiye'ye Getirilme Zorunluluğu. XII. IBANESS İktisat, İşletme ve Yönetim Bilimleri Kongreler Serisi, 20-21 Nisan, Plovdiv, Bulgaristan, 412-421.

Demirbağ, B. (2022). İhracat Bedellerinin Merkez Bankasına Satış Zorunluluğunda Değişiklik. BTSO Ekonomi Dergisi, 383, 36-37.

Dündar, S. (2006). Dış Ticaret İşlemleri Çerçevesinde İthalat Ve İhracat İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Görgün, M. R. (2020). Dış Ticaret Finansman Yöntemleri. Dış Ticaret İşlemleri. (Ed. M. R. Görgün ve S. Adıgüzel) Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 17-38.

Güldüren, B., & Öztop, S. (2020). Dış Ticaret İşlemlerinde Bilişim Sistemlerinin Önemi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11 (Ek), 169-184.

https://tim.org.tr/tr/kurumsal-hakkimizda (24/04/2022).

Kaya, F. (2012). İthalat, İhracat ve Kambiyo Mevzuatı. Dış Ticaret İşlemleri. (Ed. A. B. Başar) Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, 28-53.

Kaya, F. (2019). Dış Ticaret İşlemlerine Giriş. Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. (Ed. A. B. Başar) Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, 2-27.

Kutlu, H. A. (2018). İhracat İşlemleri. Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi. (Ed. H. A. Kutlu) Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum, 40-57.

Küsmez, Y. N. (2016). Dış Ticarette Ödeme Ve Teslim Şekilleri, Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Pehlivan, Y. Ç. (2021). Dış Ticaret İşlemlerinin Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Değerlendirilmesi Ve Muhasebeleştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Şirinpınar, A. (2012). Dış Ticarette Akreditif İşlemlerinde Operasyonel Risklerin Önlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şişman, G. (2017). Dâhilde İşleme Rejiminin Vergisel Avantajları ve İhlali. Journal of Current Researches on Social Sciences, 7(4), 265-282.

Takım, A., & Ersungur, Ş. M. (2010). Dahilde İşleme Rejimi: İhracat Ve İthalat Üzerindeki Etkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(2), 289-305.

Tazegül, A. (2018). Dış Ticarette Ödeme Şekilleri. Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi. (Ed. H. A. Kutlu) Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum, 77-97.

Varlık, U., & Uçar, M. (2017). Dış Ticarette Ödeme Şekilleri Ve Vesaik Mukabili İşlemlerde Operasyonel Riskler. Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 1(1), 1-16.

Yılmaz, E. (2020). Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: TMS-2 Stoklar, TMS-21 Kur Değişiminin Etkileri Standartları Ve VUK İle Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

pazarlanabilir menkul kıymetleri ile kısa vadeli borçlarını ödeme konusunda iyi oldukları söylenebilir.

İşletmelerin mali yapı oranları incelendiğinde zaman ağırlıklı olarak borç ile finanse edildikleri görülmektedir. İşletmelere ait kaldıraç oranları incelendiğinde TCELL işletmesinin 2017 yılı kaldıraç oranı baz alındığında diğer yıllarda bir artış gözlendiği göze çarpmaktadır. TTKOM işletmesinin 2017 yılı kaldıraç oranı baz alındığında ise diğer yıllarda azalış söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla TTKOM işletmesinin kaldıraç oranı TCELL işletmesini kaldıraç oranına nazaran nispeten daha iyi konumdadır. Faaliyet oranlarına bakıldığında her ne kadar TCELL işletmesinin stok devir süresi TTKOM işletmesinden daha iyi olsa da, TTKOM işletmesinin TCELL işletmesine göre alacaklarını daha kısa sürede tahsil ettiği görülmektedir. İşletmeye ait karlılık oranlarına bakıldığında ise özellikle TTKOM işletmesinde sadece 2018 yılında zarar oluştuğu görülmektedir. Ayrıca TTKOM işletmesine ait 2018 yılı aktif karlılık ve özsermaye karlılık oranları da işletmenin bu dönemi zararla kapatmasından dolayı negatif olarak gerçekleşmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular halka açık olan ve haberleşme sektöründe yer alan işletmelerin finansal durumları ve performansları hakkında genel bilgi sunmak açısından önem arz etmektedir. İleride yapılacak bilimsel çalışmalarda BIST'de işlem görmeyen işletmeler de dikkate alınarak haberleşme sektörüne ait daha kapsamlı bir oran analizi ve karşılaştırılması yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri. Ankara: Gazi Kitabevi.

Akgüç, Ö. (2011). Mali Tablolar Analizi. İstanbul: Arayış Basım ve Yayın.

Beyhan T.E. (2020). MLP Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketinin Finansal Performansının Üç Farklı Yöntem İle Analizi. BMIJ, 8(2), 1777-1802.

Akın, F. ve Ece, N. (2013). İMKB'de İşlem Gören Sigorta Şirketlerinin 2006-2010 Dönemi Finansal Performanslarının Analizi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (57), 89-106.

Bülüç, F.; Özkan, O. ve Ağırbaş, İ. (2017). Oran Analizi Yöntemiyle Özel Hastane Finansal Performansının Değerlendirilmesi. 3(11), 64-72.

Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2018). Finansal Yönetim. Bursa: Ekin Yayınevi.

Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2012). Mali Tablolar Analizi. Bursa: Ekin Yayınevi.

Çaldağ, Y. ve Ayanoğlu, Y. (2011). Genel Muhasebe. Ankara: Gazi Kitabevi.

Deran, A. ve Erduru, İ. (2018). Karayolu Ve Denizyolu Yük Taşımacılığı Sektörlerinin Finansal Performans Analizi: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Sektör Bilançoları Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe Ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 11(3), 479-503.

Erbaşlar, G. (2018). Genel Muhasebe. Ankara: Nobel Yayınevi.

Erfani, G. R. ve Vasigh, B. (2018). The Impact of The Global Financial Crisis on Profitability of The Banking Industry: A Comparative Analysis. Economies, 6(4), 2-13.

Ginting, E. S. (2021). Ratio-Based Financial Performance Analysis of PT. Mustika Ratu, Tbk. Enrichment: Journal of Management, 11(2), 456-462.

Gücenme, Ü. (2005). Mali Tablolar Analizi ve Enflasyon Muhasebesi. İstanbul: Aktüel Yayınları.

Haftacı, V. (2013). Finansal Tablolar Analizi. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Hasanaj, P. ve Kuqi, B. (2019). Analysis of Financial Statements. Humanities and Social Science Research, 2(2), 17-27.

İtik, Ü. M. (2021). Mali Tablolar Analizi: Borsa İstanbul (Bist)'Da Faaliyet Gösteren Bir Gıda İşletmesinde Uygulama (2015-2019). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 20(80), 1641-1661.

Karaca, M. ve Boztosun, D. (2022). Sağlık Kurumlarında Finansal Analiz: Kayseri İlinde Bir Kamu Hastanesi Örneği. Sakarya İktisat Dergisi, 11(1), 77-103.

Karadeniz, E. (2016). Hastane Hizmetleri Alt Sektörünün Finansal Performansının İncelenmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Sektör Bilançolarında Bir Uygulama. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 19(2), 101-114.

Karapınar, A. ve Ayıkoğlu Zaif, F. (2012). Finansal Analiz. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kurtlar, M. (2021). Ulaştırma-Depolama Sektörünün Oran Analizi: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Sektör Bilançoları Üzerine Bir Araştırma. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1), 21-30.

Malkoç, E. (2009). Özelleştirme ve Türk Telekom. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mazman İtik, Ü. (2021). Mali Tablolar Analizi: Borsa İstanbul (Bist)'Da Faaliyet Gösteren Bir Gıda İşletmesinde Uygulama (2015-2019). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 20(80), 1641-1661.

Ömürbek, N. ve Eren, H. (2016). Promethee, Moora ve Copras Yöntemleri İle Oran Analizi Sonuçlarının Değerlendirilmesi: Bir Uygulama. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16), 174-187.

Özcan, B. (2015). Telekomünikasyon Altyapısı Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Nedensellik Analizi. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 10(2), 79-87.

Özgülbaş, N., Koyuncugil, A. S., Duman, R. ve Hatipoğlu, B. (2008). Özel Hastane Sektörünün Finansal Değerlendirmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (40), 120-131.

Selimoğlu, S. ve Orhan, A. (2015). Finansal Başarısızlığın Oran Analizi ve Diskriminant Analizi Kullanılarak Ölçümlenmesi: BİST'de İşlem Gören Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (66), 21-40.

Şen, L., Zengin, B., ve Yusubov, F. (2015). Otel İşletmelerinde Finansal Analizlere İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi. İşletme Bilimi Dergisi, 3(1), 64-85.

Uluyol, O. (2014). Süper Lig Futbol Kulüplerinin Finansal Performans Analizi. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 9(34), 5716-5731.

Yenisu, E. (2019). Finansal Tabloların Oran Analizi İle İncelenmesi: Adese Örneği. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 19-45.

Yücel, S. ve Arslan, H. M. (2021). BIST'de İşlem Gören Haberleşme Firmalarının Finansal Performanslarının SWARA-PROMETHEE Hibrit Yöntemi İle Değerlendirilmesi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(4), 663-681.

TÜMg =4.609,5 +1.300 **= 5.909,5 TL** BÜM$_g$ = 5.909,5 TL/ 550 litre = **10,74 TL/l**

5.5.2.Lounderback Yöntemi

Moriarity yönteminde eklediğimiz satın alma fiyatları bu yöntem için de kullanılacaktır.

Y_b - EG_b = (3,6 TL * 3.000 l) – 1.500 TL = 9.300 TL

Y_g – EG_g = (11,5 TL *550 l) – 1.300 TL = 5.025 TL $X_i = EG_i + BG.\left[\frac{Y_i - EG_i}{\sum_{i=1}^{n}(Y_i - EG_i)}\right]$

Biyodizel ve gliserinin toplam üretim maliyetleri;

TÜM$_b$ =1.500+13.200*(9.300 / 14.325)=10.069TL, BÜM$_b$=10.069 TL/ 3.000 l=**3,356 TL/l**

TÜM$_g$ = 1.300 + 13.200*(5.025/ 14.325)=5.931 TL BÜM$_g$ = 5.931 TL/ 550 l = **10,78 TL/l**

6. SONUÇ

Günümüzde işletme yöneticilerinin fiyatlara etki edememesi, fiyatların piyasa tarafından belirleniyor olması nedeniyle, kârlılığın artırılmasında en önemli etken, kaliteden ödün vermeden, maliyetlerin kontrol edilmesidir. Maliyetlerin kontrolü ise ancak maliyet verilerinin sistemli şekilde kayıt edilmesi ve analizi ile mümkün olmaktadır.

Çalışmamızda geleneksel yöntemlerin yanında oyun teorisi temelli matematiksel yöntemlerle maliyet hesaplamaları yapılmıştır. Söz konusu yöntemlere göre hesaplanan birim ve toplam maliyet değerleri Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Birleşik Giderlerin Ürünlere Dağıtımında Uygulanan Yöntemlerin Karşılaştırılması

Yöntem	Biyodizel TÜM(TL)	Biyodizel BÜM (TL)	Gliserin TÜM (TL)	Gliserin BÜM (TL)
Basit Üretim Miktarı Yön.	12.655	4,210	3.345	6,01
Ağırlıklı Ortalama Üretim Miktarı Yön.	10.365	3,455	5.634	10,24
Satış Miktarı/Üretim Miktarı Yön.	9.476	3,160	6.524	11,86
Brüt Satış Değeri Yöntemi	10.608	3,536	5.392	9,80
Net Satış Değeri Yöntemi	9.816	3,270	6.184	11,24
Sabit Brüt Kâr Yöntemi	9.825	3,275	6.175	11,20
Standart Verim Yöntemi	9.327	3,110	6.672,4	12,10
Moriarity Yöntemi	10.090,5	3,364	5.909,5	10,74
Lounderback Yöntemi	10.069	3,356	5.931	10,78

Tablo 14'de yer alan bilgilere göre biyodizel için en düşük birim maliyet(3,11TL/l ile) standart verim yöntemine, en yüksek birim maliyet (4,21 TL/l ile) ise basit üretim yöntemine göre hesaplanan maliyetlerde görülmüştür. Diğer taraftan gliserin için en düşük birim maliyet (6,01 TL/l ile) basit üretim miktarı yöntemine, en yüksek birim maliyet (12,10 TL/l ile) ise standart verim yöntemine göre hesaplanan maliyetlerde görülmüştür.

Geleneksel ve matematiksel yöntemlerdeki dağılım incelendiğinde ise, basit üretim miktarı yöntemi dışındaki yöntemler kullanılarak bulunan toplam ve birim üretim maliyetlerinin birbirine daha yakın olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Balachandran, B. V., Ramakrishnan, T. S. (1981). Joint Cost Allocation: A Unified Approach. Accounting Review, Vol. 56, No. 1(Jan. 1981). pp 85-96.

Bhimani, A.,Horngren, C. T.,Datar, S. M., Foster, G.(2008) Management and Cost Accounting (Fourth Edition). England: Pearson Education, 170-187.

Bragg, S. M. (2005). Inventory Accounting: A Comprehensive Guide. New Jersey: John Wiley & Sons Inc. p.141-148.

Büyükmirza, H. K.(2015).Maliyet ve Yönetim Muhasebesi (20. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi, s.82.

Demirkutlu, Fatma K.(2018). Birleşik Ürünlerde Maliyet Belirleme ve Karar Alma Açısından Oyun Teorisi ve Maliyet Tahmininde Yapay Sinir Ağlarının Kullanılması, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi,s.35,73, Ankara.

Gürleyük, S. S. "Biyodizel Üretim Tekniği", 3e Electrotech. Dijital Dergi. http://www.3eelectrotech.com.tr/arsiv/yazi/biodizel-uretim-teknidi 26.02.2016

Gürsoy, C. T. (1997). Yönetim ve Maliyet Muhasebesi. (1. Baskı). İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.

Horngren, C. T.,Datar, S. M., Rajan, M. V. (2012). Cost Accounting A Managerial Emphasis. (14th Edition). England: Pearson, 598-617.

http://eng.ege.edu.tr/~otles/foodwaste-oil.tripod.com/biodizel/id2.html 28.02.2016

Lounderback, J. G., (1976). "Another Approach to Allocating Joint Costs: A Comment". The Accounting Review, Vol. 51. No.3 (July 1976), pp 683-685.

Moriarity, S. (1975). "Another Approach to Allocating Joint Costs". The Accounting Review, Vol. 50. No 4. (Oct. 1975) pp.791-795.

Moriarity, S. (1976). "Another Approach to Allocating Joint Costs: A Reply". The Accounting Review, Vol. 51. No 3. (July 1976) pp.686-687.

Su, S. Y. S. (2005). The Effect of Cross Sectional Cost Allocations on Statistical Variance of Accounting Earnings. Thesis of Phd. School of Accountancy Australian Centre for Business Research.

Tokay, S. H. Ve KAYA E. (Editörler). (2013). Lojistik Maliyetleri ve Raporlama-1, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2549, s.7.

ödeme konusunda sorunlar yaşayabildikleri görülmekte ve bu durum işletmelerin sürdürülebilirliklerini de olumsuz etkilemektedir.

İşletmelerin nakit akışları ile ilgili bilgiler Nakit Akış Tablosunda raporlanmaktadır. Nakit Akış Tablosu hem Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) hem de Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS) kapsamında düzenlenmesi zorunlu olan finansal tablolardandır. Ayrıca Nakit Akış Tablosu'nu tahakkuk esasına göre hazırlanan diğer tablolardan ayıran en önemli özelliği nakit esasına göre hazırlanıyor olmasıdır. Nakit Akış Tablosu işletmelerin ilgili dönem içerisinde yarattığı nakitleri işletme faaliyetlerinden, yatırım faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden olmak üzere üç başlıkta raporlamaktadır. Bu yönüyle de nakit akışlarının hangi faaliyetlerden kaynaklandığı konusunda bilgi kullanıcılarına bir değerlendirme imkanı sunmaktadır.

Bu çalışmada BİST KOBİ Sanayi Endeksinde yer alan işletmelerin nakit akış profilleri Gup ve diğ. (1993) tarafından geliştirilen Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli ile incelenmiştir. Çalışma dönemi olarak 2019 ve 2020 yılları altışar aylık raporlama dönemleri esas alınmıştır. Bu dönemde kesintisiz veri alınabilen işletme sayısı 33'dür. İşletmelerin 2019/6, 2019/12, 2020/6 ve 2020/12 aylık verileri Finnet Analiz Expert programı aracılığı ile elde edilmiş ve analize tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre 2019/6 döneminde 15 işletmenin "Model 2: Olgun, Başarılı İşletme"; 7 işletmenin "Model 4: Büyüyen İşletme" ve 7 işletmenin de "Model 6: Genç, hızlı büyüyen işletme" profiline sahip oldukları saptanmıştır. 2019/12 aylık raporlama döneminde ise ilk döneme benzer şekilde 17 işletmenin "Model 2: Olgun Başarılı İşletme"; 6 işletmenin "Model 4: Büyüyen İşletme" ve 5 işletmenin de "Model 6: Genç, Hızlı Büyüyen İşletme" kapsamında oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

2020/6 aylık raporlama döneminde "Model 6: Genç, Hızlı Büyüyen işletme" sayısının 12; "Model 4: Büyüyen İşletme" sayısının 8 ve "Model 2: Olgun, Başarılı İşletme" sayısının 7 olduğu görülmektedir. Son olarak 2020/12 aylık raporlama dönemi incelendiğinde 14 işletmenin "Model 2: Olgun, Başarılı İşletme" ve 11 işletmenin ise "Model 6: Genç, Hızlı Büyüyen İşletme" profiline sahip oldukları gözlenmiştir. Bütün raporlama dönemleri topluca dikkate alındığında sırasıyla en çok Model 2: Olgun, Başarılı İşletme; Model 6: Genç, Hızlı Büyüyen İşletme ve Model 4: Büyüyen İşletme modellerinin öne çıktığı görülmektedir. "Model 5: Küçülen İşletme" profili sergileyen işletme 2019 yılının her iki döneminde de görülmemişken 2020 yılının 6 aylık ve 12 aylık raporlama dönemlerinde iki işletmenin bu özelliklere sahip olması da ulaşılan bir başka önemli sonuçtur.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, T. (2021). İmalat Sektörü İşletmelerinin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi ve Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Karşılaştırılması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (90), ss. 127-148.

Akdoğan, N., Küçüktop, F. B. ve Açıkgöz, Türker. (2020). Borsa İstanbul'da Kayıtlı Şirketlerin 2015-2019 Yıllarına Ait Nakit Akış Tablolarının Sektörler İtibariyle İncelenmesi ve Sektörlerin Nakit Hareketlerinin Değerlendirilmesi, Muhasebe ve Denetime Bakış, (61), ss. 1-36.

Aktaş, R., Kargın, S.ve Kargın, M. (2012). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi İle İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi Ekim/2012, ss. 101-118.

Başkan, T. D. ve Dozen, B. (2019). Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin BİST 100 Endeksi Üzerinde Analizi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(4), ss. 3347-3357.

Bhandari, S. B. (2003). Pedagogical Issues Concerning Analysis of the Cash Flow Statement. Journal of Financial Education , (29), pp. 1-11.

BOBİ FRS, Bölüm 2, Kamu Gözetimi Kurumu, https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/bobi_frs.PDF.

Bruwer, S. & Hamman, W.D. (2005). Cash Flow Patterns in Listed South African Industrial Companies. Meditari Accountancy Research,13(1), pp. 1-17.

Dickinson, V. (2011). Cash Flow Patterns As A Proxy For Firm Life Cycle. The Accounting Review, 86(6), pp. 1969-994.

Gup, B. E., Samson, W. D., Dugan, M. T., Kim, M. J. & Jittrapanun, T. (1993). An Analysis of Patterns from the Statement of Cash Flows. Financial Practice and Education, Fall, pp. 73-79.

http://www.xavierpaper.com/documents/usgaap/n.Fas95.pdf

Karadeniz, E. (2017). Halka Açık Konaklama İşletmelerinin Nakit Akış Profillerinin Analizi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 14 (3), ss. 167-185.

Kepçe, N. (2017). Can We Evaluate Economıc Features Of Companies By Using Cash Flow Information In A Different Way? Evidence From Turkish Manufacturing Industry. Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi (Bafad), 4 (2), pp. 62-69.

Koçyiğit, S. Ç. ve Tanç, Ş. G. (2021). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli İle İşletmelerin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi: BİST 30, BİST 50 Ve BİST 100 Endeksleri Karşılaştırması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ağustos 2021 Özel Sayı ss. 137-148.

Koçyiğit, S. Ç., Senemoğlu, P. ve Temiz, T. N.D. (2021). Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Modeli ve Oran Analizi İle Nakit Akış Profili Analizi: Özel Bir Sağlık Grubu Uygulaması, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 14 (3), ss. 1163-1191.

TMS, 7 Nakit Akış Tablosu, Kamu Gözetimi Kurumu, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%207.pdf.

Uygurtürk, H. & Vargün, H. (2018). Nakit Akışı İle Karlılık Arasındaki İlişki: Taşıt Araçları Sektörü Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20(3), ss. 705-727.

Y İnşaat A.Ş.'nin 30.11.2019 tarihli itibariyle yasal defter ve belgeler üzerinden hazırlanan Mizan, Bilanço ve Gelir Tablosu üzerinden yapılan tespitler neticesinde, şirket aktifinde yer alan tüm varlıkların rayiç değerleri esas alınmak suretiyle, TTK'nın 376/3. maddesinde belirtilen aktiflerin satış fiyatı esasına göre, şirketin 30.11.2019 tarihi itibariyle reel özvarlığı aşağıda hesaplanmıştır;

(+) Rayiç Değerlere Göre Varlıklar Toplamı	11.431.479,11 TL
(–) Rayiç Değerlere Göre Borçlar Toplamı	6.738.395,64 TL
(=) Şirketin Reel Özvarlığı	(+) 4.693.083,47 TL
Varlıkların Borçları Karşılama Oranı (Varlıklar Top./Borçlar Top.)	%169

Yukarıda yapılan hesaplama sonucu; şirketin özvarlıklarının pozitif olduğu, şirketin özvarlıklarını koruduğu, mevcut varlıkları borçlarını karşıladığı, mali yapısının sağlam olduğu, borçlarını karşılamaya yetecek kadar güncel tutarlarla hesaplanmış mal varlığına sahip olduğu ve borç ödeyebilme yeterlilik gücünü koruduğu anlaşılmıştır.

Z Üretim ve Ticaret A.Ş. Açısından;

Z Üretim ve Ticaret A.Ş.'nin 30.11.2019 tarihli itibariyle yasal defter ve belgeler üzerinden hazırlanan Mizan, Bilanço ve Gelir Tablosu üzerinden yapılan tespitler neticesinde, şirket aktifinde yer alan tüm varlıkların rayiç değerleri esas alınmak suretiyle, TTK'nın 376/3. maddesinde belirtilen aktiflerin satış fiyatı esasına göre, şirketin 30.11.2019 tarihi itibariyle reel özvarlığı aşağıda hesaplanmıştır;

(+) Rayiç Değerlere Göre Varlıklar Toplamı	6.008.496,11TL
(–) Rayiç Değerlere Göre Borçlar Toplamı	179.611,92 TL
(=) Şirketin Reel Özvarlığı	(+) 5.828.884,19 TL
Varlıkların Borçları Karşılama Oranı (Varlıklar Top./Borçlar Top.)	%3.345

Yukarıda yapılan hesaplama sonucu; şirketin özvarlıklarının pozitif olduğu, şirketin özvarlıklarını koruduğu, mevcut varlıkları borçlarını karşıladığı, mali yapısının sağlam olduğu, borçlarını karşılamaya yetecek kadar güncel tutarlarla hesaplanmış mal varlığına sahip olduğu ve borç ödeyebilme yeterlilik gücünü koruduğu anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Altay, A. (2016). Borca batıklık ve iflasın ertelenmesi muhasebe uygulamaları, Ankara: Gazi Kitabevi.

Atalay, Oğuz, Anonim Şirketlerin İflası, Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:67,İzmir 1996.

Ermenek, İ., Özdemir, U. **&** Özalp, A. R. (2020). Bir konkordato nedeni olarak borca batıklığın tespiti ve borca batıklık halinin konkordato sürecindeki etkileri. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1/2), 1351-1381.

Göncü Döner, M. S. (2019). Anonim ortaklığın borca batıklık nedeniyle iflâsı ve iflâsın konkordato yoluyla önlenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Kayar, İ. (1997). Anonim ortaklıkta mali durumun bozulması ve alınacak tedbirler. Konya: Mimoza Yayınevi.

Kuru, B. (2013). İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı. (2. bs.). İstanbul: Adalet Yayınları.

Muşul, T. (2010). İflasın Ertelenmesi, 2. Baskı, İstanbul 2010.

Öktem, S. (2006). İflasın ertelenmesinde borca batıklık bilançosu. İstanbul Barosu Dergisi, 80 (6), 2479.

Öztek, S. (2007). İflasın ertelenmesi. İstanbul: Arıkan Yayınevi.

Türk, A. (1999). Anonim ortaklıkta sermaye kaybı ve borca batıklığın hukuki sonuçları, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Türk, A. (2015). Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği değişiklik ve yeniliklerle anonim ortaklıkta sermaye kaybı ve hukuki sonuçları , DEÜHFD 2015, 17(2).

Yumuşak, T. (2016). Borca batıklık ve borca batıklıktan kurtulma çareleri, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

KAYNAKÇA

Arslan, İ. K., & Yavuz, A. (2020). Sosyal Medyanın Tüketici Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi, 4(8), 166-186.

Arslan, Z. (2019). Sürdürülebilir Kurumsal Marka Kavramı ve Bist Sürdürülebilirlik Endeksi'ndeki Firmaların Sürdürülebilir Kurumsal Marka Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 12(24), 385-415.

Atrek, B., & Madran, C. (2017). Tüketici Perspektifli Sürdürülebilir Tüketim Çalışmaları: Ulusal Alanyazındaki Çalışmalar Üzerine Sistematik Derleme Çalışması. Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 10(19), 1-31.

Barbarossa, C., & Pastore, A. (2015). Why Environmentally Conscious Consumers Do Not Purchase Green Products: A Cognitive Mapping Approach. Qualitative Market Research: An International Journal, 18(2), 188-209.

Buttel, F. H., & Flinn, W. L. (1974). The Structure of Support for The Environmental Movement, 1968-1970. Rural Sociology, 39(1), 56.

Danciu, V. (2008). The Organic Products İn The Green Marketing Laboratory. Theorical And Applied Economics, 1(518), 11-20.

Dawkins, E., André, K., Axelsson, K., Benoist, L., Swartling, Å. G., & Persson, Å. (2019). Advancing Sustainable Consumption at the Local Government Level: A Literature Review. Journal of Cleaner Production, 231, 1450-1462.

Dolan, P. (2002). The Sustainability of "Sustainable Consumption". Journal of Macromarketing, 22(2), 170-181.

Erdoğmuş, İ., & Karapınar, E. (2015). Understanding Levels of Voluntary Simplicity in Turkey. Bogazici Journal: Review Of Social, Economic & Administrative Studies, 29(2).

Gordon, R., Carrigan, Mar. & Hastings, G. (2011) A Framework For Sustainable Marketing. Marketing Theory, 11(2), 143-163.

Hansen, U., & Schrader, U. (1997). A Modern Model Of Consumption aor A Sustainable Society. Journal of Consumer Policy, 20(4), 443-468.

Hassan, S. H., Yeap, A. J. L. & Al-Kumaim, N. H. (2022). Sustainable Fashion Consumption: Advocating Philanthropic and Economic Motives in Clothing Disposal Behaviour. Sustainability, 14, 1875.

Hook, J. N., Hodge, A. S., Zhang, H., Van Tongeren, D. R., & Davis, D. E. (2021). Minimalism, Voluntary Simplicity, and Well-Being: A Systematic Review of The Empirical Literature. The Journal of Positive Psychology, 1-12.

İrge, N. T., & Karaduman, İ. (2018). X ve Y Kuşaklarında Gönüllü Sadelik Algısının Tüketici Karar Tarzlarına Etkisi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 10(3), 120-143.

Karadeniz, E., & Uzpak, B. D. (2019). Dünyada En Yüksek Marka Değerine Sahip Otel Zincirlerinin Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Küresel Raporlama Girişimi İlkeleri Bağlamında İncelenmesi. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 16(1), 6-20.

Karalar, R., & Kiracı, H. (2011). Çevresel Sorunlara Karşı Bir Çözüm Önerisi Olarak Sürdürülebilir Tüketim Düşüncesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (30), 63-76.

Koç, E. (2016). Tüketici Davranışları ve Pazarlama Stratejileri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kotler, P & Caslione, J.A. (2011). Kaos Yönetimi (Çev. Kıvanç Dündar), İstanbul: Optimist.

Kotler, P. (2011). Reinventing Marketing to Manage The Environmental İmperative. Journal Of Marketing, 75(4), 132-135.

Kotler, P. & Armstrong, G. (2018). Priciples Of Marketing. Pearson.

Kotler, P. Ve Armstrong, G. (2018). Priciples Of Marketing. Pearson.

Kuanr, A., Pradhan, D., & Chaudhuri, H. R. (2020). I (Do Not) Consume; Therefore, I Am: Investigating Materialism and Voluntary Simplicity Through A Moderated Mediation Model. Psychology & Marketing, 37(2), 260-277.

Kumar, V., Rahman, Z., Kazmi, A. A., & Goyal, P. (2012). Evolution Of Sustainability as Marketing Strategy: Beginning of New Era. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 37, 482-489.

Peattie, K. (2001). Towards Sustainability: The Third Age Of Green Marketing. The Marketing Review, 2(2), 129-146.

Peterson, M., Minton, E. A., Liu, R. L., & Bartholomew, D. E. (2021). Sustainable Marketing and Consumer Support For Sustainable Businsses. Sustainable Production and Consumption, 27, 157-168.

Polonsky, M. J. (1994). An İntroduction To Green Marketing. Electronic Green Journal, 1(2).

Popescu, R. I., Corbos, R. A., Comănescu, M., & Bunea, O. I. (2017). Ecologıcal Marketıng-Strategıc Optıon For Busıness Development In Bucharest. Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research, 51(2).

Rebouças, R.,& Soares, A. M. (2021). Voluntary Simplicity: A Literature Review and Research Agenda. International Journal of Consumer Studies, 45(3), 303-319.

Tek, Ö.B. & Özgül, E. (2010). Modern Pazarlama İlkeleri, İzmir: Birleşik.

Yaraş, E., Eyüp, A. & Şakacı, B. K. (2011). Tüketicilerin Çevre Bilinci Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Öneri Dergisi, 9(35), 117-126.

Young, W., Hwang, K., Mcdonald, S. & Oates C. J.(2009). Sustainable Consumption: Green Consumer Behaviour When Purchasing Products Sustainable Development, 18, 20-31.

Tüketicilerin farklı istek ve ihtiyaçlarını ekonomik olarak üretmek akıllı üretim sistemleriyle mümkün olmuş ve işletmeler çeviklik kazanarak pazarın ihtiyaçlarına daha duyarlı gelmiştir. Bu sayede işletmelerin pazarlama bölümleri de rekabet savaşlarının yaşandığı ticari arenada güç kazanmıştır. Endüstri 4.0, işletmelerin yeni iş modellerine ve üretim stratejilerine olanak tanımış ve organizasyonel verimliliklerini artırmıştır (Queiroz ve diğerleri, 2019). Sonuç olarak; geleneksel üretimden dağıtık üretim yapısına, büyük ölçekten küçük ölçeğe geçiş, müşteri ve pazar ihtiyaç ve taleplerine daha uygun bir model haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

Aberdeen (2017). Asset Performance Management, https://resources.altium.com/sites/default/files/uberflip_docs/file_964.pdf

Baines, T. S., Lightfoot, H. W., Benedettini, O., & Kay, J. M. (2009). The servitization of manufacturing: A review of literature and reflection on future challenges. Journal of manufacturing technology management.

Bauer, S., Fischbach, S., Labban, A., Fleck, E. M., & Speth, A. M. (2021). Vırtual Realıty Or Realıty: Content Is Always Key To Enjoyment, Understandabılıty And Comprehensıon. Marketing Education Review, 1-7.

Benzidia, S., Makaoui, N., & Subramanian, N. (2021). Impact of ambidexterity of blockchain technology and social factors on new product development: A supply chain and Industry 4.0 perspective. Technological Forecasting and Social Change, 169, 120819.

Bovenberg, A. L. (1999). Green tax reforms and the double dividend: an updated reader's guide. International Tax and Public Finance, 6(3), 421-443.

Canetta, L., Barni, A., & Montini, E. (2018). Development of a digitalization maturity model for the manufacturing sector. In 2018 IEEE International Conference on Engineering, Technology and Innovation (ICE/ITMC) (pp. 1-7). IEEE.

Egger, J., & Masood, T. (2020). Augmented reality in support of intelligent manufacturing–a systematic literature review. Computers & Industrial Engineering, 140, 106195.

Harz, N., Hohenberg, S., & Homburg, C. (2021). Virtual reality in new product development: Insights from pre-launch sales forecasting for durables. Journal of Marketing, 00222429211014902.

Hauser, J., Tellis, G. J., & Griffin, A. (2006). Research on innovation: A review and agenda for marketing science. Marketing Science, 25(6), 687-717.

Gattullo, M., Scurati, G. W., Fiorentino, M., Uva, A. E., Ferrise, F., & Bordegoni, M. (2019). Towards augmented reality manuals for industry 4.0: A methodology. Robotics and Computer-Integrated Manufacturing, 56, 276-286.

Ghobakhloo, M. (2020). Industry 4.0, digitization, and opportunities for sustainability. Journal of cleaner production, 252, 119869.

Golosova, J., & Romanovs, A. (2018). The advantages and disadvantages of the blockchain technology. In 2018 IEEE 6th workshop on advances in information, electronic and electrical engineering (AIEEE) (pp. 1-6). IEEE.

Kamal, M. M., Sivarajah, U., Bigdeli, A. Z., Missi, F., & Koliousis, Y. (2020). Servitization implementation in the manufacturing organisations: Classification of strategies, definitions, benefits and challenges. International journal of information management, 55, 102206.

Lin, D., Lee, C. K., Lau, H., & Yang, Y. (2018). Strategic response to Industry 4.0: an empirical investigation on the Chinese automotive industry. Industrial Management & Data Systems.

Marilungo, E., Papetti, A., Germani, M., & Peruzzini, M. (2017). From PSS to CPS design: a real industrial use case toward Industry 4.0. Procedia Cirp, 64, 357-362.

Masoni, R., Ferrise, F., Bordegoni, M., Gattullo, M., Uva, A.E., Fiorentino, M., Carrabba, E. and Di Donato, M. (2017), "Supporting remote maintenance in Industry 4.0 through augmented reality", Procedia Manufacturing, Vol. 11, pp. 1296-1302, available at: www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2351978917304651

McKinsey (2020). Industry 4.0: Reimagining manufacturing operations after COVID-19https://www.mckinsey.com/business-functions/operations/our-insights/industry-40-reimagining-manufacturing-operations-after-covid-19

Mourtzis, D., & Vlachou, E. (2018). A cloud-based cyber-physical system for adaptive shop-floor scheduling and condition-based maintenance. Journal of manufacturing systems, 47, 179-198.

Ong, S. K., Yew, A. W. W., Thanigaivel, N. K., & Nee, A. Y. (2020). Augmented reality-assisted robot programming system for industrial applications. Robotics and Computer-Integrated Manufacturing, 61, 101820.

Parc (2022). Improving Railway Efficiency with IIoT System Analytics https://www.parc.com/case-study/improving-railway-efficiency-with-condition-based-maintenance/

Queiroz, M. M., Pereira, S. C. F., Telles, R., & Machado, M. C. (2019). Industry 4.0 and digital supply chain capabilities: A framework for understanding digitalisation challenges and opportunities. Benchmarking: An International Journal.

Seif, A., & Tan, Z. H. E. (2021). A Framework to Support Manufacturing Digitalization. In Implementing Industry 4.0 (pp. 1-24). Springer, Cham.

Silvestri, L., Forcina, A., Introna, V., Santolamazza, A., & Cesarotti, V. (2020). Maintenance transformation through Industry 4.0 technologies: A systematic literature review. Computers in Industry, 123, 103335.

Toyoda, K., Mathiopoulos, P. T., Sasase, I., & Ohtsuki, T. (2017). A novel blockchain-based product ownership management system (POMS) for anti-counterfeits in the post supply chain. IEEE access, 5, 17465-17477.

Wang, Y., Ma, H. S., Yang, J. H., & Wang, K. S. (2017). Industry 4.0: a way from mass customization to mass personalization production. Advances in Manufacturing, 5(4), 311-320.

Wijewardhana, G. E. H., Weerabahu, S. K., Nanayakkara, J. L. D., & Samaranayake, P. (2020). New product development process in apparel industry using Industry 4.0 technologies. International Journal of Productivity and Performance Management.

çalışmanın başarısı ise pazardaki değişikliklere anlık cevap verebilecek bir hızı gerektirmektedir.

Müşterileri markanın savunucuları haline getirmek ve kendi değerleriyle uyumlu olduğu algısını yerleştirmek önem arz etmektedir. Bu ilişkiyi sağlayabilmek için kişiye özel pazarlama uygulamaları ile deneyim sunulması amaçlanmaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için elde edilen verilerin doğru şeklide değerlendirmesi gerekmektedir. Söz konusu bu durumda Pazarlama 5.0'ın temel bileşenlerinden biri olan kestirimci pazarlama uygulaması ön plana çıkmaktadır. Kestirimci pazarlama, pazarlamacılara gelecekte olabileceklere ilişkin bilinçli tahminlerde bulunma, doğru kararlar alma ve stratejiler geliştirme konusunda yardımcı olmaktadır. Ayrıca doğru yatırımların yapılması, talebinin artacağı öngörülen ürünlerin üretilmesi, etkili olabileceği belirlenen kampanyaların düzenlenmesi, potansiyeli olan pazar bölümlerine ve bireysel müşterilere yoğunlaşılması, yeni ürün geliştirme sürecinde maddi ve beşerî kaynakları kullanmadan alternatif fikirlerin elenebilmesi, olası sorunları önceden tahmin ederek çözüm üretilebilmesi, ürün değer önerilerinin her müşteri için kişiselleştirilmesi gibi birçok avantajı beraberinde getirmektedir. Geleceğe odaklanan kestirimci pazarlama, pazarlamacıların proaktif bir yaklaşımla pazarlama stratejilerine yön vermelerine ve dolayısıyla ulaşılabilecek sonuçları etkilemelerine yardımcı olmaktadır. Rekabetin yoğun olduğu bir pazarda ellerindeki verileri nasıl değerlendireceklerini bilmeyen işletmeler rekabet güçlerini kaybetmekte ve varlıklarını sürdürmede sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu nedenle işletmelerin faaliyetlerini teknoloji-insan iş birliği çerçevesinde gerçekleştirmeleri gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Pazarlama 5.0 kapsamında teknolojiyle birlikte gerçekleştirilebilecekler pazarlamacılar için büyük fırsatlar ortaya çıkarmaktadır. Bu fırsatlardan yararlanmak hem işletmelerin verimliliği ve geleceği hem de müşterilerin tatmini, bağlılığı ve değer algıları açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Accardi-Petersen, Michelle. (2011). Agile marketing. New York: Apress.

Anıl, F. (2021). Yeni nesil iş modeli Pazarlama 5.0. (4.Baskı). İstanbul: Hümanist Ajans.

Artun, Ö., & Levin, D. (2015). Predictive marketing easy ways every marketer can use customer analytics and big data. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Asniar, & Surendro, K. (2019). Predictive analytics for predicting customer behavior. International Conference of Artificial Intelligence and Information Technology (ICAIIT), 13-15 Mart, ABD, 230-233.

Avinash, V. (2021). The role of AI in predictive marketing using digital consumer data. Dogo Rangsang Research Journal, 11(6)-3, 106-109.

Chylinski, M., Heller, J., Hilken, T., Keeling, D. I., Mahr, D., & de Ruyter, K. (2020). Augmented reality marketing: A technology-enabled approach to situated customer experience. Australasian Marketing Journal, 28 (4), 374-384.

Deacon, J.H., & Harris, J. (2011). Contextual marketing a conceptualisation of the meaning and operation of a language for marketing in context. Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship, 13(2), 146-160.

Few, S. (2008). Predictive analytics for the eyes and mind. Statistical Discovery with SAS, White Paper, 1–16.

Hilken, T., de Ruyter, K., Chylinski, M., Mahr, D., & Keeling, D. I. (2017). Augmenting the eye of the beholder: Exploring the strategic potential of augmented reality to enhance

online service experiences. Journal of the Academy of Marketing Science, 45 (6), 884–905.

Jeffery, M. (2010). Data-driven marketing: The 15 metrics everyone in marketing should know. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2010). Marketing 3.0: From products to customers to the human spirit. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2017). Marketing 4.0: Moving from traditional to digital. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2021). Marketing 5.0: Technology for humanity. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Moraru, S., & Vincenti, P. (2016). From data collection to behavior prediction: What is after big data and small data? Predictive marketing and the path to successful business. Strategica International Academic Conference, Fourth Edition, October 20-21, Bucharest, Romania, 248-259.

Tarka, P., & Łobiński, M. (2014). Decision making in reference to model of marketing predictive analytics – theory and practice. Central European Management Journal, 22(1), 60-69.

Vassileva, B. (2017). Marketing 4.0: How technologies transform marketing organization. Óbuda University e-Bulletin, 47-56.

Wongmonta, S. (2021). Marketing 5.0: The era of technology for humanity with a collaboration of humans and machines. Nimit Mai Review, 4(1), 83-97.

Futbol pazarlaması konu içerisinde bahsedildiği gibi geleneksel pazarlama ilkelerinden farklı bir özellik arz etmektedir. Bu sebeple kulüplerde pazarlama departmanı kurulması kulüp gelirlerinin artırılması yönünde yararlı olacağı düşünülmektedir. Kulüpler organizasyon yapılarını pazarlama ve satış departmanlarına göre dizayn etmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akşar, T. (2005). Endüstriyel futbol. Literatür Yayınları, İstanbul.

Altunbaş, H. (2007). Sporun pazarlaması ve pazarlama iletişiminde spor. Selçuk İletişim Dergisi, 5(1), 93-101

Argan, M. & Katırcı, H. (2002). Spor pazarlaması, Ankara: Nobel Yayın

Beech, J., Chadwick, S. & Tapp, A. (2000). Surfing in the premier league: Key issues for football club marketers using the internet. Managing Leisure, 5(2), 51-64.

Callecod, R.L. & Stotlar, D.K. (1990). Sport marketing in sport fitness & management. Champaign, IL: Human Kinetics Books.

Cemalcılar, İ. (1988). Sosyal pazarlama ve bir örnek, sigarayı bırakma kampanyası. Pazarlama Dünyası, 2(7), 16-19.

Deloitte Sports Business Group, (2020). Eye on the prize Football Money League, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/sports-business-group/deloitte-uk-deloitte-football-money-league-2020.pdf (Erişim tarihi: 29.05.2021)

Edwards, H. (1973). Sociology of sport. Dorsey Press, Homewood

Ekmekçi R. & Ekmekçi Y.A.D. (2010). Spor pazarlaması. Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 23-29.

Erdoğan, İ. (2008). Futbol ve futbolu inceleme üzerine. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 26, 1-58.

Freiden, J.B. (1984). Advertising effects: an examination of enderson type and gender on two audiences. Journal of Advertising Research, 24(5), 33-40.

Garzan, G., (2009). Spor pazarlaması açısından futbol kulüplerine taraftar olma nedenleri ve bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Güneş, İ. (2010). Futbol ekonomisi. Adana: Karahan Yayınları

http://balikesirmeydani.com/super-ligde-sampiyon-besiktas/(Erişim tarihi: 09.06.2021)

https://marmarahaber.net/haber/beko_besiktas_futbol_takiminin_ana_sponsoru_oldu-544363.html (Erişim tarihi: 09.06.2021)

https://sponsorship.org/soccerex-football-finance-100-2018-edition-manchester-city-pack-most-financial-punch-on-the-planet/(Erişim tarihi: 11.06.2021)

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/12/101210_barca_qatar (Erişim tarihi: 10.06.2021)

https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ronaldo-juventusu-ucurdu-1051347 (Erişim tarihi: 11.06.2021)

https://www.halkbankspor.org.tr (Erişim tarihi: 11.06.2021)

https://www.hurriyet.com.tr/sporarena/unlu-futbolcu-cristiano-ronaldo-sac-stiliyle-de-efsane-41557588 (Erişim tarihi: 10.06.2021)

https://www.milliyet.com.tr/cadde/ntv-spor-yuzde-yuz-futbol-bir-daha-olmayacak-2492420 (Erişim tarihi: 12.06.2021)

https://www.youtube.com/watch?v=dWE4sMnswT0 (Erişim tarihi: 10.06.2021)

Kaloğulları, H. (2018). Futbolda sosyal sorumluluk projeleri, http://sportifpazarlama.com/2018/04/02/futbolda-sosyal-sorumluluk-projeleri/ (Erişim tarihi: 05.06.2021)

Karabulut, M. (1994). Satış tutundurma amaç ve taktikleri. Pazarlama Dünyası, 8(47), 23-31.

Karpavicius, T. & Jucevicius, G. (2009). The application of the business system concept to the analysis of football business. Inzinerine Ekonomika- Engineering Economics, 87.

Kotler, P. (1986). Mega marketing. Harward Business Review, March-April, 117-124.

Kuyucu, M. (2014). Futbol endüstrisinde sosyal medya pazarlama uygulamaları. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(7), 161-175

Luck, D.J. (1974). Social marketing: confusion compounded. Journal of Marketing, 38(4), 70-72.

Moore, T.L. (1985). Business office becomes new playing field. Advertising Age, 56(85), 17-18

Morgan M, J. & Summers J. (2005). Sports marketing. Soundback, VIC: Social Science Press.

Oflaz, İ.E. (2017). Futbol endüstrisi ve Borsa İstanbul'da işlem gören futbol kulüplerinin finansal analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Oppenhuisen, J. & Zoonen, L. V. (2006). Supporters or customers? Fandom, Marketing and the Political Economy of Dutch Football, Soccer and Society, 7(1), 62-75.

Otker, T. & Hays, P. (1987). Judging the efficiency of sponsorship: experience from the 1986 soccer world cup. Esomar Congress Report, 3-8

Parkhouse, B.L. (1996). The management of sport-its foundation and application. United States: Mosby-Year Book Inc.

Serarslan, M.Z. (2009). Futbol pazarlaması. Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Eğitim Yayınları, Sayı.9. Elma Basım, İstanbul

Shank, D.M. (2005). Sport marketing-a strategic perspective. Third Edition, USA: Pearson Education Inc.

Stanton, W.J. (1971). Fundemantals of marketing. Mcgraw-Hill Book Co., New York

Temren, B. (1984). Türk kültüründe spor ve yaygınlaştırılması sorunları. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara

Tuncer, D., Arpacı, T., Ayhan, D.Y., Böge, E. & Üner, M. (1992). Pazarlama. Ankara: Özkan Matbaacılık Tic. Ltd. Şti.

Weese, S. (1986). Sport marketing. Cahper/Acsepl Journal, Ottowa, 52(3), 4-8.

5. NÖROPAZARLAMADA ETİK

Nöropazarlama yeni bir kavram olduğundan ve etkileri henüz tartışılmadığından etik olup olmadığı konusunda net bir bilgi yoktur. Nöropazarlama pandoranın kutusu gibidir. Bu yeni pazarlama alanı dikkatle ele alınmalıdır. İçerebileceği sonuçları bilmediğimiz için, birçok kafa karışıklığı, yanlış anlama, beklenti, zorluk ve aynı zamanda insan beyni ile ilgili birçok sınır bulunmaktadır (Gurgu, Gurgu ve Tonis, 2019: 231).

Nöropazarlama kavramına yönelik endişeler son 10 yıldır artış göstermeye başlamış ve bu durum bilimsel komite, medya ve basında bir dizi etik sorunun tartışılmasına yol açmıştır. Tüketicilerin satın alma kararlarını ve zihinlerini manipüle etmek için özel düşüncelerini ve duygularını analiz etmekte reklamcılar ve pazarlamacılar tarafından bireylerin zihninde bir satın alma düğmesi bulma konusunda nöropazarlamanın potansiyel tehlikeleri olabileceği tartışılmaktadır (Alsharif vd., 2021: 350).

Nöropazarlamada diğer etik sorun, tüketici mahremiyetinin ihlali ile ilgilidir. Nöropazarlama teknikleri, tüketicilerin zihinlerini okuma yeteneğine sahip olabilmektedir. Bu nedenle tüketicilerin satın alma davranışını tetikleyen mekanizmalar kolaylıkla belirlenebilmektedir. Bir başka etik sorun ise yöntemin ticari amaçlı kullanımıdır. İşletmeler bireylerin tüketim tercihleriyle ilgili bilişsel süreçleri incelerken satın alma kararını etkileme konusunda büyük bir güç elde etmektedir (Fortunato, Giraldi ve Oliveira, 2014: 209).

6. SONUÇ

İnsanların giderek artan ihtiyaçları ürün çeşitliliğinin ve pazar sayısının artmasına neden olmuştur. Giderek artan üretim miktarı, pazara olan talebin artması, hızlı rekabet ve teknolojik ilerlemeler pazarlama kavramını önemli bir işletme fonksiyonu haline getirmiştir. Son dönemlerde tüketicilerin birçok ürün veya hizmete ilişkin mesaja maruz kalması durumu söz konusudur. Televizyonda, çeşitli alışveriş sitelerinde, sosyal medya platformlarında, telefonlara gelen mesajlarla tüketicilere pek çok mesaj sunulmaktadır. Tüketiciye sunulan mesajlar onların o ürün veya hizmete olan talep durumu ile satın alma kararlarını etkilemektedir.

Beynin çeşitli pazarlama stratejilerinden nasıl etkilendiğini araştırarak tüketicilerin ne istediğini anlamak nöropazarlamanın inceleme alanıdır. Etkili bir pazarlama stratejisi belirlemek, üretilen ürün ya da hizmetlerin tüketicinin zihninde yer edinmesini sağlayarak o ürün ya da hizmete olan talebi artırmak için nöropazarlama tekniklerinden faydalanılmaktadır. Nöropazarlama, tüketicilerin istek, ihtiyaç ve duygularının doğru bir biçimde anlaşılması, sadık müşteri profilinin oluşturulması, etkili bir pazarlama stratejisi oluşturmak isteyen her işletme için faydalı bir alandır.

KAYNAKÇA

Akan, Ş., Atalık, Ö., & Yücel, N. (2019). Havayolu marka kişiliği algısının geleneksel ve nöropazarlama yöntemleri ile karşılaştırılmasına yönelik bir uygulama. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(4), 207–217.

Akın, M.S., & Sütütemiz, N., (2014). Pazarlama araştırmacıları perspektifinden nöropazarlama: keşifsel bir araştırma. Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi, 2(1), 67-83.

Akpur, A., & Zengin, B. (2020). Turizmde nöropazarlamanın pazarlama karması kapsamında kullanımına ilişkin literatür incelemesi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 8(3), 2353-2373.

Alsharif, A.H., Salleh, N.Z.M.D., Baharun, R., & Yusoff, M. (2021). Consumer behaviour through neuromarketing approach. Journal of Contemporary Issues in Business and Government, 27(3), 344-354.

Alyar, P., Pirtini, S., & Yücel,N. (2021). Pazarlamada yeni eğilimler açısından nöropazarlama ve algı yönetimi üzerine bir araştırma. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 16(55), 311-341.

Başev, S.E. (2019). Fuse Tea reklamlarının nöropazarlama göz izleme yöntemi ile ünlü kullanımın etkisinin analizi. 2nd International Congress On New Horizons In Education and Social Sciences (ICES-2019) Proceedings, June 18-19. Istanbul, Turkey.

Bockova, K., Skrabankova, J., & Hanak, M. (2021). Theory and practice of neuromarketing: analyzing human behavior in relation to markets. Emerging Science Journal, 5(1), 44-56.

Boucsein, W. (2012). Electrodermal activity. 2nd. Edition. Springer New York Dordrecht Heidelberg London.

Cherubino, P., Martinez-Levy, A.C., Caratu, M., Cartocci, G., Di Flumeri, G., Modica, E., Rossi, D., Mancini, M., &Trettel, A. (2019). Consumer behaviour through the eyes of neurophysiological measures: state-of-the-art and future trends. Computational Intelligence and Neuroscience, 1-41. https://doi.org/10.1155/2019/1976847

Fortunato, V.C.R., Giraldi, J.M.E., & Oliveira, J.H.C. (2014). A review of studies on neuromarketing: practical results, techniques, contributions and limitations. Journal of Management Research, 6(2), 201-220.

Gedik, Y. (2020). Nöropazarlama ve nöropazarlama araçları: teorik bir çerçeve. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 251 – 267.

Georges, P.M., Bayle-Tourtoulou, A.S., & Badoc, M. (2014). Neuromarketing in action: how to talk and sell to the brain. London, UK: Kogan Page Limited.

Gurgu, E., Gurgu, I.A., & Tonis, R.B.M. (2019). Neuromarketing for a better understanding of consumer needs and emotions. Independent Journal of Management & Production (IJM&P), 11(1), 208-235.

Gürbüz, F. (2020). Nöropazarlama uygulamalarında ürün grubu ve sektör seçimi. Academic Platform Journal of Engineering and Science, 8(1), 199-207.

Hsu, L., & Chen, Y. (2020). Music and wine tasting: an experimental neuromarketing study. British Food Journal, 122(8), 2725-2737.

Kalaganis, F.P., Georgiadis, K., Oikonomou, V.P., Laskaris, N.A., Nikolopoulos, S., & Kompatsiaris, I. (2021). Unlocking the subconscious consumer bias: a survey on the past, present, and future of hybrid eeg schemes in neuromarketing. Frontiers in Neuroergonomics, 2, 1-13. doi: 10.3389/fnrgo.2021.672982

Khurana, V., Gahalavat, M., Kumar, P., Roy, P.P., Dogra, D.P., Scheme, E., & Soleymani, M. (2021). A survey on neuromarketing using eeg signals. IEEE Transactions on Cognitive and Developmental Systems, DOI: 10.1109/TCDS.2021.3065200.

Köylüoğlu, A. (2020). Nöropazarlama uygulama örnekleri. International Journal of Business and Economic Studies, 1(2), 60-64.

Kumar, S. (2015). Neuromarketing: the new science of advertising. Universal Journal of Management. 3(12), 524-531.

Lim, W.M. (2018). Demystifying neuromarketing. Journal of Business Research, 91, 205-220.

Oliveira, C., & Giraldi, J. E. (2017). What is neuromarketing? a proposal for a broader and more accurate definition. Global Business and Management Research: An International Journal, 9(2), 19-29.

Oyman, T., Yücel, N., & Tüfekçi, Ö.K. (2020). Sinir bilimin pazarlama dünyasına armağanı: nöropazarlama deneysel araştırmaları. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11(26), 314-327.

Oyman, T. (2021). Pazarlamada multidisipliner yaklaşımlar: nöropazarlama ve EEG uygulamaları. İstanbul: Hiper Yayın.

Özdoğan, F.B. (2008). Göz izleme ve pazarlamada kullanılması üzerine kavramsal bir çalışma. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(2), 134-147.

Pearce, S.L., & Arnold, D.H. (2013). Facial coding is disrupted at equiluminance. Perception, 42(8), 835 – 848.

Salman, G.G., & Perker, B. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de nöropazarlama çalışmalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 4(3), 35-57.

Sarı, B., Yılmaz, B., & Ferik, A.O. (2019). Pazarlama araştırmalarında yeni bir eğilim olarak nöropazarlama: Türkiye'de nöropazarlama alanında yapılan akademik çalışmalara yönelik bir inceleme. Selçuk İletişim, 12 (2), 1127-1168.

Shukla, S. (2019). Neuromarketing: a change in marketing tools and techniques. International Journal of Business Forecasting and Marketing Intelligence, 5(3), 267-284.

Yılmaz, A. (2019). Reklam ve sinir bilim ilişkiselliği: nöropazarlama üzerine teorik bir çalışma. Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2(Ek Sayı), 63-79.

Yücel, A., & Coşkun, P. (2018). Nöropazarlama literatür incelemesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28(2), 157-177.

Yücel, A., Şimşek, A.İ. (2018). Tüketici davranışlarını analiz etmede nöropazarlama yöntem ve araçlarının kullanımı. Inönü University International Journal of Social Sciences, 7(1), 118-142.

sunduğu bilinmektedir. Pazarlama iletişim çabaları arasında oyunlaştırmanın diğer faaliyetlere göre daha yüksek maliyetli olmasının yanında sonuçlarının tahmin edilemediği bir uygulama olması nedeniyle henüz beklenen düzeye ulaşmasa da büyümesini arttırmaktadır. Bu kapsamda oyun sektörü dijital platformlar aracılığıyla artan ivmeyle büyüyen bir sektöre dönüşmekte ve firmaların oyunlaştırma uygulamalarının dijital alanlara evrildiği gözlenmektedir. Bu bağlamda markaların oyunlaştırma çabalarında içerik olarak klasikleşen indirim ve ödülleri öne çıkaran basit oyunları dijitalleşme aracılığıyla ön plana çıkardıkları dikkat çekmektedir. Öte yandan dijitalleşen dünyada gelişen oyun sektörü ve bu sektöre olan talep göz önüne alındığında markaların içinde var olmayı isteyecekleri metaverse gibi büyük bir pazardan bahsetmek mümkündür. Bu bağlamda teknolojik gelişimlerle beraber düşen maliyetlerin daha fazla marka için imkanlar yaratacağını söylemek mümkündür.

Global pazarlar hızla dönüşüm geçirmektedir. Geleneksel pazarlama stratejilerinin de bu dönüşüme ayak uydurması önem taşımaktadır. Oyunlaştırma uygulamaları da bu pazarın önemli araçlarından birine evrilmektedir. Bu bağlamda markalar oyunlaştırma uygulamalarıyla pazar rekabetinde öne çıkabilmek için öncelikle müşteri beklentilerini ve eğilimlerini etkili bir şekilde takip etmelidirler. Değişen müşteri istekleri karşılayabilen markalar, hızla gelişen dijital pazarlarda sunacakları etkili oyunlaştırma uygulamalarıyla ilklerden olmanın etkisiyle avantajı yakalayabileceklerdir.

KAYNAKÇA

Baltacı A. (2018), Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 7 Sayı:1, 231-274.

Berg ve Lune (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Çev.Aydın H. Konya. Eğitim Kitabevi Yayınları.

Bolton, R. N., McColl-Kennedy, J. R., Cheung, L., Gallan, A., Orsingher, C., Witell, L., & Zaki, M. (2018). Customer experience challenges: bringing together digital, physical and social realms. Journal of Service Management.29 (5),776-808.

Bunchball, (2010)" Gamification 101: An Introduction to the Use of Game Dynamics to Influence Behavior, http://jndglobal.com/wp-content/uploads/2011/05/gamification1011.pdf, (12.02.2022).

Choi, D., ve Kim, J. (2004). Why people continue to play online games: in search of critical design factors to increase customer loyalty to online contents. CyberPsychology and Behaviour, 7(1), 11-24.

Csikszentmihalyi, M. (2005). Akış - Üst Düzey Yaşantının Psikolojisi. Ankara: HYB Yayıncılık.

Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: defining "gamification". 15th International academic MindTrek conference: Envisioning future media environments. 28-30 September, Tampere, Finland.

Dominguez, A., Saenz-de-Navarrete, J., de-Marcos, L., Fernández-Sanz, L., Pagés, C., & MartínezHerráiz, J.-J. (2013). Gamifying learning experiences: Practical implications and outcomes. Computers and Education, 63, 380–392.

Fogg, B. (2020). Tiny Habits: The Small Changes That Change Everything. Journal of Chemical Information and Modeling (C. 53). Boston: Houghtan Mifflin Harcourt.

Gartner, Inc (2011). Predicts 2012: Organizational Politics Hampers, Gamification Motivates BPM Adoption. Gartner, Inc.

Gülcan, C. (2021). Nitel Bir Veri Toplama Aracı: Odak (Focus) Grup Tekniğinin Uygulanışı Ve Geçerliliği Üzerine Bir Çalışma. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2), 94-109

Hamari, J., & Koivisto, J. (2014). Measuring flow in gamification: Dispositional flow scale-2. Computers in Human Behavior, 40, 133-143.

Hsu, C. & Chen, M. 2018. How gamification marketing activities motivate desirable consumer behaviors: Focusing on the role of brand love. Computers in Human Behavior, 88, 121-133.

Hunicke, R.; LeBlanc, M. ve Zubek, R. (2004). MDA: A Formal Approach to Game Design and Game Research, Proceedings of the AAAI Workshop on Challenges in Game AI, California, U.S.A.

Kim, B. (2015). Understanding Gamification, Library Technology Reports, 51 (2), 5-35.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2021). Marketing 5.0: Technology for humanity. John Wiley & Sons.

Lucassen, G., Jansen, S. (2013). Gamification in Consumer Marketing – Future or Fallacy? In Proceeding of the 2nd International Conference on Strategic Innovative Marketing. Elsevier, Amsterdam.

Lule, I., Omwansa, T., & Waema, T. (2012). Application of technology acceptance model (TAM) in MBanking adoption in Kenya. International Journal of Computing and ICT Research, 31e43.

Matsubara, P. G. F. ve Da Silva, C. L. C. (2017). Game Elements in a Software Engineering Study Group: A Case Study", Software Engineering: Software Engineering Education and Training Track (ICSE-SEET) Conference (20-28 May), (s. 160-169).

Noorbehbahani, F., Salehi, F. & Jafar Zadeh, R. 2019. A systematic mapping study on gamification applied to e-marketing. Journal of Research in Interactive Marketing, 13 (3), 392-410.

Oliveira, W., Pastushenko, O., Rodrigues, L., Toda, A. M., Palomino, P. T., Hamari, J., & Isotani, S. (2021). Does gamification affect flow experience? a systematic literature review. arXiv preprint arXiv:2106.09942.1-10.

Ramayah, T., Cheah, J., Chuah, F., Ting, H., & Memon, M. A. (2018). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using smartPLS 3.0. An updated guide and practical guide to statistical analysis. (2nd ed.) Kuala Lumpur, Malaysia.

Reinsel D., Gantz J ve Rydning J. (2018). The Digitization of the World From Edge to Core, IDC White Paper – #US44413318

Robson, K.; Plangger, K.; Kietzmann, J. H.; McCarthy, I. ve Pitt, L. (2015). "Is it All a Game? Understanding the Principles of Gamification", Business Horizons, 58 (4), s. 411-420.

Santhanam, R. ve Liu, D. (2015). Towards Meaningful Engagement: Gamification Designs for Gameful Interaction with Information Systems, SSRN Electronic Journal, 8 (2), s. 128-140.

UNCTAD (2019). Dijital Economy Report. Value Creation and Capture: Implications for Developing Countries. United Nations Publications, USA. https://unctad.org/system/files/official-document/der2019_en.pdf. (15.01.2022)

Werbach, K. ve Hunter, D. (2012). For The Win How Game Thinking Can Revolutionize Your Business. Game Thinking. Even Ninja Monkeys Like to Play: Gamification, Game Thinking and Motivational Design. Philadelphia: Wharton Digital Press.

Werbach, K., & Hunter, D. (2012b). For the Win: How game thinking can revolutionize your business. Wharton Digital Press.

Werbach, K. (2016). Gamification. Class Lecture, Topic:Gamification Design Framework Coursera.

Wood, L. C. ve Reiners, T. (2015). "Gamification", M. Khosrow-Pour (Ed.), Encyclopedia of Information Science and Technology içinde, (s. 3039-3047), 3th Ed., Vol. 4, Hershey: IGI Global.

Yoon, C. (2009). The effects of National Culture Values on Consumer Acceptance of E-Commerce: Online Shoppers in China. Information Management, 46(5), 294-301.

Yükselen C. (2006). Pazarlama Araştırmaları, Ankara, Detay Yayıncılık.

Zicherman, G. & Linder, J. (2010). Game-Based Marketing: Inspire Customer Loyalty Through Rewards, Challenges, and Contests. John Wiley & Sons, Inc.

Zicherman, G. & Cunningham, C. (2011) Gamification by Design: Implementing Game Mechanics in Web and Mobile Apps. O'Reilly Media.

müşterileri memnun etmek ve işletmeye, markaya, ürüne ve hizmete karşı bağlılıklarını artırarak müşteri sadakatini oluşturabilmektir. Unutmamak gerekir ki, işletmeleri başarıya götüren haklı ya da haksız müşteriler değil memnun müşterilerdir (Onurlu, 2016:84-85). Dolayısıyla her şikâyete işletmeler için tüketicilerin sunduğu bir armağan gibi bakılmalı ve bu bakış açısı ile değerlendirilmelidir. Müşterilerin geribildirimleri, işletmeler için yol haritası olarak düşünülmelidir.

"Unutmayınız ki,

Müşterinizi memnun etmezseniz, rakipleriniz memnun edecektir"

KAYNAKÇA

Altunışık, R. (2015). Hizmet pazarlaması ve stratejileri, İstanbul: Beta Yayınları.

Arnould, E. & Thompson, C. (2005). Consumer culture theory (CCT): Twenty years of research. Journal of Consumer Research, 31(4), 868–882.

Barlow, J. & Moller, C. (2009). Her şikâyet bir armağandır, İstanbul:Rota Yayınları.

Blodgett, J. G., Wakefield, K. L. & Barnes, J. H. (1995). The effects of customer service on consumer complaining behavior. Journal of services Marketing, 31-42.

Bozok, D., Açıksözlü, Ö., Şahin, N. & Varol, İ. (2014). Turistlerin kişilik özellikleri ile postmodern turizme eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik bir araştırma-Balıkesir ili örneği. In 9th Internatıonal Conference: New Perspectıves In Tourism and Hospitality, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, 849-871.

Celep, E. (2019). Postmodern pazarlama anlayışı çerçevesinde deneyimsel pazarlamanın müşteri memnuniyeti ve sadakati ile ilişkisinin incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (41), 293-301.

Cho, Y., Im, I., Hiltz, R. & Fjermestad, J. (2002, January). An analysis of online customer complaints: implications for web complaint management. In Proceedings of the 35th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, 2308-2317.

Davidow, M. & Dacin, P. A. (1997). Understanding and influencing consumer complaint behavior: improving organizational complaint management. ACR North American Advances, 450-456.

Decock, S., De Clerck, B., Lybaert, C. & Plevoets, K. (2021). Testing the various guises of conversational human voice: the impact of formality and personalization on customer outcomes in online complaint management. Journal of Internet Commerce, 20(1), 1-24.

Ekiz, E. H., Araslı, H., Farivarsadri, G. & Bavik, A. (2008). Algılanan adalet kavramı perspektifinde etkin şikâyet yönetimi: KKTC üniversiteleri üzerine bir araştırma. Sosyal Bilimler Dergisi, 19, 43-57

Fırat, A. F. & Venkatesh, A. (1996). Postmodern perspectives on consumption. Consumption And Marketing – Macro Dimensions, Eds., Russell W. Belk, Nikhilesh Dholakia ve Alladi Venkatesh, South-Western College Publishig, 234-265.

Firat, A. F., Dholakia, N. & Venkatesh, A. (1995). Marketing in a postmodern world. European journal of marketing, 40-56.

Garding, S. & Bruns, A. (2015). Complaint management and channel choice: an analysis of customer perceptions, New York: Springer International Publishing.

Hirschman, A. O. (1970). Exit, loyalty, and voice: Responses to decline in firms, organizations, and states. Harvard University Press.

Jarrar, M., Verlinden, R. & Meersman, R. (2003, November). Ontology-based customer complaint management. In OTM Confederated International Conferences" On the Move to Meaningful Internet Systems" , Springer, Berlin, Heidelberg, 594-606.

Khan, N., Akram, M., Shah, A. & Alghamdi, N. (2021). Capturing the real customer experience based on the parameters in the call detail records. Multimedia Tools and Applications volume, 80, 28439–28461.

Koç, E., (2016). Hizmet pazarlaması ve yönetimi- global ve yerel yaklaşım, Ankara: Seçkin Yayınları.

Koussaifi, H., Hart, D. J. & Lillystone, S. (2020). Customer complaint journey mapping: A qualitative approach. British Food Journal, 122, 3711–3726.

Landon Jr, E. L. (1980). The direction of consumer complaint research. Advances in Consumer Research, 7, 335–338.

Larivet, S. & Brouard F. (2010). Complaints are a firm's best friend. Journal of Strategic Marketing 18(7), 537–551.

LaSalle, D. & Britton, T. (2003). Priceless: Turning ordinary products into extraordinary experiences, Boston: Harvard Business School Press.

Lee, C.-H., Wang, Y.-H. & Trappey, A. J. C. (2015). Ontology-based reasoning for the intelligent handling of customer complaints. Computers & Industrial Engineering, 84, 144–155.

Luo, X. & Homburg, C. (2007). Neglected outcomes of customer satisfaction. Journal of marketing, 71(2), 133-149.

Mattila, A. S. & Wirtz, J. (2004). Consumer complaining to firms: the determinants of channel choice. Journal of Services Marketing. 147–155.

Mosa, R. A. (2022). The influence of e-customer relationship management on customer experience in e-banking Service. Soc. Sci, 12, 193-215.

Noort, G. V. & Willemsen, L. M. (2012). Online damage control: The effects of proactive versus reactive Webcare interventions in consumer-generated and brand-generated platforms. Journal of Interactive Marketing 26 (3), 131–140.

Odabaşı, Y. (2012). Postmodern pazarlama tüketim ve tüketici, İstanbul: Mediacat Kitapları.

Onurlu, Ö. (2016). İşletmelerde Kişisel Satış Süreci Açısından Etkin Müşteri İletişimi Teknikleri, İstanbul: Beta Yayınları.

Onurlu, Ö. (2021). Dijital hizmetlerin yönetimi, İstanbul: Efe Akademi.

Özdemir, Ş. (2007). Modernizmden postmodenizme değişen tüketici. Postmodern dünyada tüketimi yeniden anlamlandıracak yeni müşteri kitabı içinde. (Edt. Torlak, Ö., Altunışık, R., & Özdemir, Ş.), Hayat Yayınları:İstanbul.

Phabmixay, C., Rodríguez-Escudero, A. I. & Rodríguez-Pinto, J. (2021). Benefits from the standardisation of the complaint management system. Total Quality Management & Business Excellence, 32(7-8), 737-757.

Pine, B. & Gilmore, J. (2011). The experience economy, updated edition. Boston: Harvard Business Review Press.

Pirtini, S. (2009). Pazarlamada yeni eğilimler açısından vizyon yönetimi ve müşteri ilişkilerinde rekabet avantajı yaratma. Marmara University Journal of the Faculty of Economic & Administrative Sciences, 26(1).

Schmitt, B. (1999). Experiential marketing. New York: Library of Congress Cataloguing-in-Publication Data.

Schmitt, B. H. (2003) Customer experience management, New Jersey: John Wiley& Sons, Inc.

Singh, J. (1988). Consumer complaint intentions and behavior: Definitional and taxonomical issues. The Journal of Marketing, 52(1), 93–107.

Skandalis, A., Byrom, J. & Banister, E. (2019). Experiential marketing and the changing nature of extraordinary experiences in post-postmodern consumer culture. Journal of Business Research, 97, 43-50.

Tek, Ö. B. (1999). Pazarlama ilkeleri: global yönetimsel yaklaşım- Türkiye Uygulamaları, İstanbul: Beta Yayınları.

Torlak, Ö. & Altunışık, R. (2007). Deneyimsel pazarlama ve tüketici deneyimi. Postmodern dünyada tüketimi yeniden anlamlandıracak yeni müşteri kitabı içinde. (Edt. Torlak, Ö., Altunışık, R., & Özdemir, Ş.), Hayat Yayınları:İstanbul.

Torlak, Ö. (2008). Tüketici davranışını anlamada metafor kullanımı: postmodern tüketiciyi "sivil itaatsizlik" metaforu ile açıklamak. Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 1(2), 63-76.

Uslu, A. (2007). Kişisel satış teknikleri, İstanbul: Beta Yayınları.

Varinli, İ.& Kahraman, Ç. (2010). Güncel pazarlama yaklaşımları- seçmeler, 2. Baskı, Ankara: Detay Yayınları.

Westbrook R. & Fornell C. (1984). The vicious circle of consumer complaints. Journal of Marketing, 48(3), 68–78.

Wirthz, J. & Lovelock, C.H. (2022). Services marketing: people, technology, strategy. 9th ed. New Jersey: World Scientific.

Zeithaml, V.A., Bitner, M.J. & Gremler, D.D. (2017). Service marketing: integrating customer focus across the firm. 7th ed. USA: McGraw- Hill International Edition.

nasıl optimize edilir konularında yeni nesil bakış açıları getirilmesi gerektiği konuları sıklıkla tartışılmaktadır (ChannelMix, 2022).

Sosyal medya teknolojilerinin en büyük avantajlarından biri büyük veri işleme olasılıklarıdır. Yakın gelecekte, tüketicilerin etkileşimlerini daha iyi anlamak ve simüle etmekle ilgilenen şirketler, doğal dil işleme, ses ve görüntü tanıma, duygusal analiz ve konuşma sentezi için daha gelişmiş araçlar oluşturmak amacıyla araştırma ve geliştirmeye önemli miktarda kaynak yatıracağı tahmin edilmektedir (Sheth, 2017). Her ne kadar yukarıda bahsi geçen müşterilerin veri paylaşma endişesi ve dolayısıyla paylaşılan verilerin azalacağı düşünülse de daha verimli analiz yöntemleri var olan veriyi daha etkin şekillerde kullanır hale getirecektir. Gelecekte şirketlerin müşteri konuşmaları, davranışları ve hatta fizyolojik verileri birleştirip, olası sorunların erken tespit edeceği ve müşterilerin kendileri bir sorun yaşadıklarını fark etmeden önce şirketlerin bu sorunları fark edebilecekleri tahmin edilmektedir. Örneğin, bir araştırma (Eichstaedt vd., 2015), yalnızca Twitter diline dayanan bir kesitsel regresyon modeli ile, sigara, diyabet, hipertansiyon ve obezite dahil olmak üzere 10 yaygın demografik, sosyoekonomik ve sağlık risk faktörünü birleştiren bir modelden önemli ölçüde daha iyi şekilde kalp krizine bağlı ölüm oranlarını öngördü. Bu çalışma ile sosyal medya aracılığıyla toplumun psikolojik özelliklerini yakalamak mümkün olduğu ve bu özelliklerin topluluk düzeyinde kardiyovasküler mortalitenin güçlü belirteçleri olabileceğini destekleyen ampirik sonuçlar göstermiştir.

Son olarak, sosyal medyayı kullanmanın yakın bir gelecekte fiziksel olarak müşterilerin farklı hissettirme olanağı tanıyacağı ve bunun da pazarlama faaliyetlerine entegre edileceğini işaret eden bazı temel gelişmeler vardır. Örneğin, giyilebilir teknoloji daha yaygın hale geldikçe, markalar, kullanıcılarla dokunma duyusu aracılığıyla iletişim kurmanın yollarını aramaktadırlar. Dokunsal geribildirim, yani kullanıcılara, titreşimler veya hareketler uygulayarak dokunma hissini yeniden yaratan teknolojiler giderek pazarlama faaliyetlerinin içinde kullanılacaktır (Appel vd., 2020). Şüphesiz bu alandaki en önemli gelişme, Metaverse dünyasındaki gelişmeler olmuştur. Basitçe söylemek gerekirse, Metaverse, şu anda bildiğimiz şekliyle sanal ve artırılmış gerçekliği bütünleştiren tamamen sürükleyici ve deneyimsel teknoloji ara yüzüdür. Bu, internet kullanıcılarının sanal gerçeklik başlığı aracılığıyla üç boyutlu olarak marka tecrübelerini deneyimleyebilecekleri anlamına gelmektedir. Metaverse, yatırımcılar için heyecan verici yeni fırsatlar ve markaların izleyicileriyle etkileşim kurması ve etkileşim kurması için tamamen yeni bir boyut yaratmaktadır (Vanas, 2022). Metaverse evreninde hangi marka uygulamalarının üstün olacağını ve hangilerinin başarısız olacağını kimse tam olarak bilemezken, artan ilgi ve rekabet, markalar için geride kalma korkusu yaratarak olumlu bir büyüme etkisi de yaratmıştır.

KAYNAKÇA

Agostino, D., Arnaboldi, M., & Lema, M. D. (2021). New development: COVID-19 as an accelerator of digital transformation in public service delivery. Public Money & Management, 41(1), 69-72.

Akpinar, E., & Berger, J. (2017). Valuable Virality. JMR, Journal of marketing research, 54(2), 318-330.

Appel, G., Grewal, L., Hadi, R., & Stephen, A. T. (2020). The future of social media in marketing. Journal of the Academy of Marketing Science, 48(1), 79-95.

Aral, S., Dellarocas, C., & Godes, D. (2013). Introduction to the special issue—social media and business transformation: A framework for research. Information Systems Research : ISR, 24(1), 3-13.

Berger, J., Humphreys, A., Ludwig, S., Moe, W. W., Netzer, O., & Schweidel, D. A. (2020). Uniting the tribes: Using text for marketing insight. Journal of Marketing, 84(1), 1-25.

Brandes, L., Godes, D., & Mayzlin, D. (2021). EXPRESS: Extremity bias in online reviews: The role of attrition. JMR, Journal of Marketing Research, 002224372110735.

Chandra Das, A., Gomes, M., Lal Patidar, I., & Thomas, R. (2022, Nisan). Social media as a service differentiator: How to win. Mckinsey.com. https://www.mckinsey.com/business-functions/operations/our-insights/social-media-as-a-service-differentiator-how-to-win

ChannelMix (2022), Making the Case for Marketing: How to measure and communicate the value of marketing in a cookieless world, https://digitalmarketingdepot.com/library/white-papers

Davis, K. (2021, Eylül 8). Automation, email, CRM among major marketing tools replaced in the past year. https://martech.org. https://martech.org/automation-email-crm-among-major-marketing-tools-replaced-in-the-past-year/

Dijital Pazarlama İletişim Platformu, Reklamın Ekonomiye Katkısı Raporu, 2021. https://dpip.org.tr/wp-content/uploads/2022/01/DPIP_Orj3_Son_2412.pdf

Eichstaedt, J. C., Schwartz, H. A., Kern, M. L., Park, G., Labarthe, D. R., Merchant, R. M., Jha, S., Agrawal, M., Dziurzynski, L. A., Sap, M., Weeg, C., Larson, E. E., Ungar, L. H., & Seligman, M. E. P. (2015). Psychological language on Twitter predicts county-level heart disease mortality. Psychological Science, 26(2), 159-169.

Flores, L. (2013). How to Measure Digital Marketing: Metrics for Assessing Impact and Designing Success. Springer.

Garrett, G. (ay 2018). The Politics of Data Privacy in a Post-Cambridge Analytica World. Wharton Magazine.

Hu, Y., Xu, A., Hong, Y., Gal, D., Sinha, V., & Akkiraju, R. (2019). Generating business intelligence through social media analytics: Measuring brand personality with consumer-, employee-, and firm-generated content. Journal of Management Information Systems : JMIS, 36(3), 893-930.

Kim, D., & Wood, C. (2021). Martech Replacement Survey 2021, Understanding how marketing stacks transformed during the pandemic. https://digitalmarketingdepot.com. https://downloads.digitalmarketingdepot.com/rs/727-ZQE-044/images/mt_repl_survey_081921_v1.pdf

Lee, T. Y., & Bradlow, E. T. (2011). Automated marketing research using online customer reviews. JMR, Journal of Marketing Research, 48(5), 881-894.

Nasser, L. (2019). Why Advertisers Love Collection Ads. The Next Ad. https://thenextad.io/blog/why-advertisers-love-collection-ads/

Pauwels, K., Aksehirli, Z., & Lackman, A. (2016). Like the ad or the brand? Marketing stimulates different electronic word-of-mouth content to drive online and offline performance. International Journal of Research in Marketing, 33(3), 639-655.

Samuel, A. (2016, Mart). Psychographics Are Just as Important for Marketers as Demographics. Harvard Business Review.

Sangkil Moon and Dawn Iacobucci (2022), "Social Media Analytics and Its Applications in Marketing", Foundations and Trends® in Marketing: Vol. 15, No. 4, pp 213–292. DOI: 10.1561/1700000073.

Sheth, J. (2017). The future history of consumer research: Will the discipline rise to the opportunity? Advances in Consumer Research, 45, 17-20.

Tausczik, Y. R., & Pennebaker, J. W. (2010). The Psychological Meaning of Words: LIWC and Computerized Text Analysis Methods. Journal of language and social psychology, 29(1), 24-54.

The biggest social media trends for 2022. (2022). gwi.com. https://www.gwi.com/reports/social

The Global State of Digital. (2022). Hootsuite.com. https://www.hootsuite.com/pages/digital-statshot-april-2022-the-top-takeways-download-page

Vanas, D. (2022). The Metaverse Wars: What is the Future of Social Media? Entrepreneur. https://www.entrepreneur.com/article/423293

Youtube. (2018). ABCD: A Playbook for building effective creative on Youtube. https://www.thinkwithgoogle.com/_qs/documents/8472/abcd_complete_v7b_hr_1.pdf.

yaratıcılığın teşvik edilmesine sebep olmuştur (Tiewul, 2020: 39). Dijital çağın en önemli getirilerinden biri olan blockchain teknolojisi günümüzde güvenlik sorunlarına yeni çözümler getirmeye başlamış ve böylelikle FinTek sektörü dünya çapında en çok tercih edilen hizmet haline gelmiştir (Marder, 2016: 12).

Finansal teknoloji sektörünün hızlı bir büyüme göstermesi ve Fintek şirketlerinin hizmetlerini geniş kitlelere ulaştırma hedefleri, dijital pazarlama iletişimine olan talebi artırmıştır (Nguyen, 2019: 6). Dijital finansal ürün ve hizmetlerin tanıtılmasında dijital pazarlama uygulamalarından yararlanmanın kuruluşlara maliyet verimliliği sağladığı ifade edilmiştir (Noveriyanto ve Adawiyah, 2021: 60). Kuruluşların kar maksimizasyonu ve maliyet minimizasyonu hedefleri, pazarlama ve finans yönetimi arasında yakın bir ilişki kurulmasını gerektirmiştir. Finans departmanının, pazarlama departmanını desteklemek, gereksinimlerini karşılamalarına yardımcı olmak ve karı maksimize etmek için uygun miktarda finansman tahsis etmekten sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Pazarlama yönetimi ve finansal yönetimin birbirleriyle ilişkili olduğu ve birbirlerini yakından etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Nguyen, 2019: 10).

KAYNAKÇA

Abrak, E., & Küçüksaraç, B. (2017). Postmodern müzelerde dijital halkla ilişkiler ve deneyimsel pazarlama pratikleri: İstanbul'daki postmodern müzelere yönelik nitel bir araştırma. International Journal of Human Sciences, 14(4).

Akçayır, Ö., & Doğan, B. (2016). Ülke kredi derecelendirme notlarının uluslararası sermaye hareketleri üzerine etkisi: Türkiye Örneği.

Allagui, I., & Breslow, H. (2016). Social media for public relations: Lessons from four effective cases. Public relations review, 42(1), 20-30.

Bakır, H. (2000). Türkiye'de Plastik Kartlar ve Plastik Kartların Geleceği-Akıllı Kartlar (Smart Card). Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 191-203.

Bakırtaş, T., & Ustaömer, K. (2019). Türkiye'nin bankacılık sektöründe dijitalleşme olgusu. Ekonomi İşletme ve Yönetim Dergisi, 3(1), 1-24.

Bilir, H., & Çay, Ş. (2016). Elektronik Para Ve Finansal Piyasalar Arasindaki İlişki. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 21-31.

Bitirim Okmeydan, S. (2020). Kurumsal Halkla İlişkiler Aracı Olarak Bloglar: Türkiye'deki Bankaların Bloglarına Yönelik Bir İnceleme. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 23(2), 443-459.

Borgogno, O., & Colangelo, G. (2020). Regulating FinTech: From Legal Marketing to the Pro-Competitive Paradigm. Available at SSRN 3563447.

CBFO., (2022). https://www.cbfo.gov.tr/fintek, Erişim Tarihi: 03.04.2022.

Çakmak, A. Ç., Güneşer, M. T., & Terzi, H. (2011). Bankaların müşterilerine sunduğu internet bankacılığı hizmetinin müşteriler tarafından değerlendirilmesi: Karabük şehir merkezinde uygulama. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(31), 1-30.

Çubukçu, C. (2017). Kitlesel fonlama: Türkiye'deki kitlesel fonlama platformları üzerinden bir değerlendirme. Journal of Entrepreneurship and Innovation Management, 6(2), 155-172.

Daştan, İ., & Gürler, C. (2018). Online Sermaye Aracı Olarak Kitlesel Fonlama. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 8(17), 169-186.

Deloitte. (2014). Sosyal medya kitle bankacılığında yeni bir ufuk mu?.

Dyahrini, W., Firmansyah, E., & Purba, J. M. (2021). The Effect of Digital Marketing, Digital Money on Performance PT. Indosat (Case Study in Bandung Sales Area). Psychology and Education, 58(1), 6343-6349.

Ekinci, F., & İnan, B. (2019). SWOT-AHP Bütünleşik Yöntemi İle E-Fatura Sisteminin Değerlendirilmesi: Bilecik İli Örneği. Maliye Araştırmaları Dergisi, 5(2), 193-209.

Elibol, H., & Kesici, B. (2004). Çağdaş işletmecilik açisindan elektronik ticaret. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (11), 303-329.

Ezeah, G. H. (2005). Digital Public Relations: A New Strategy in Corporati Management. Nsukka Journal of the Humanities, 15, 135-143.

Fettahoğlu, S., & Kıldıze, D. (2019). Dijital finansal okuryazarlık ve bireylerin finansal teknoloji kullanma konusundaki tutumları. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 12, 867-889.

Gifford, J. (2010). "Digital Public Relations: E-Marketing's Big Secret". Continuing Higher Education Review, 74, 62- 72.

Gomber, P., Koch, J. A., & Siering, M. (2017). Digital Finance and FinTech: current research and future research directions. Journal of Business Economics, 87(5), 537-580.

Gulerman, N. İ., & Apaydin, F. (2017). Effectiveness of Digital Public Relations Tools on Various Customer Segments. Journal of Management, Marketing and Logistics, 4(3), 259-270.

Güzel C. (2020). Sosyal Medyanın Niteliği, Gelişimi ve Kullanım Alanları Üzerine Kurmsal Bir İnceleme. Sosyolojik Düşün, 5(2), 93-112.

Hacıibrahimoğlu, Y. (2021). Türkiye'deki Bankaların Sosyal Medyayı Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Kullanımı. Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, 11(1), 129-148.

İş Bankası. (2022). https://www.isbank.com.tr/blog, Erişim Tarihi: 03.04.2022.

Hong, S. Y., & Rim, H. (2010). The influence of customer use of corporate websites: Corporate social responsibility, trust, and word-of-mouth communication. Public Relations Review. 389-391.

İşler, A. U. (2016). Mobil Bankacılık E-Hizmet Kalitesinin Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi: Kuveyt Türk Örneği. Turkish Journal of Marketing, 1(1), 30-46.

Kaplan, M. D., Atik, D., & Gürkaynak, N. (2011). Sanal topluluklarda marka kaçınması davranışı. İktisat İşletme ve Finans, 26(300), 93-120.

Karabıyık, A. (2008). Alternatif Ödeme Aracı Olarak: Elektronik Çek Sistemi (E-Çek)–1. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (38), 80-94.

Khalilov, M. C. K., Gündebahar, M., & Kurtulmuşlar, İ. (2017). Bitcoin ile Dünya ve Türkiye'deki Dijital Para Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme. In Proceedings of (Vol. 19).

Koçyiğit, M. (2017). Dijital halkla ilişkiler ve online kurumsal itibar yönetimi. Eğitim Yayınevi.

Konhäusner, P., & Seidentopf, R. (2021). Digital Marketing Effects of Clubhouse on Crowdfunding in the Context of COVID-19. Journal of Risk and Financial Management, 14(8), 347.

Marder, T. (2016). Fintech for the Consumer Market: A Overview. Consumer Compliance Outlook, 4-20.

Menteş, A. (2019). Bankacılık sektörüne bir tehdit unsuru olarak finansal teknoloji şirketleri. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 5(01), 49-53.

Mert, Y. L. (2018). Dijital Halkla İlişkiler Araçlarının Yayıncılık Sektöründe Kullanımına Yönelik Bir Araştırma. The Journal, 11(58), 724-737.

Miteva, N., Popova, D., & Kuzelov, A. (2020). Digital Marketing and Its Importance During The Pandemic. Third International Scientific Conference.

Nguyen, B. (2019). Marketing Communications Plan for a Fintech company. Case: Rundit Oy.

Noveriyanto, B., & Adawiyah, S. E. (2021). Digital Integrated Marketing Communications (DIMC) Activities of Digital Products Financial Technology (FINTECH) "ALAMI". Profetik: Jurnal Komunikasi, 14(1), 60-74.

Örücü, A. İ. (2013). Bir vergi ödeme aracı olarak karekod teknolojisi. Maliye Dergisi, (164), 259-267.

Özdemir, G. A. (2021). Dijital bankacılıkta müşteri deneyiminin öncüllerinin ve ardıllarının analizi.

Öztürk, E. (2009). Elektronik Sigortacılık Ve Türkiye'Deki Uygulamaları (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Papasolomou, I., & Melanthiou, Y. (2012). Social media: Marketing public relations' new best friend. Journal of promotion management, 18(3), 319-328.

Pentina, I., Prybutok, V. R., & Zhang, X. (2008). The role of virtual communities as shopping reference groups. Journal of Electronic Commerce Research, 9(2), 114.

Pollach, I. (2010). The Readership of Corporate Websites A Cross-Cultural Study. Journal of Business Communication, 48(1), 27-53.

Santos, R. I. L. D. (2018). A digital marketing strategy in a fintech start-up: Advicefront (Doctoral dissertation).

Soğukoğlu Korkmaz, S., & Korkmaz, Ö. F. (2016). Sosyal Medya ve Türk Bankacılık Sektörünün Sosyal Medya Kullanımı. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(3), 58-84.

Sungur, İ. (2013). Türkiye'de banka ve kredi kartları operasyonlarının hukuki çerçevesi. Bankalararası Kart Merkezi (BKM), İstanbul, 1-268.

Tarhan, A. (2014). Medyayla İlişkilerde Kurumsal Web Sayfalarının Kullanımı: Halkla İlişkiler Odaklı Bir Değerlendirme. Selçuk İletişim, 8(2), 61-89.Taştan, S., & Uralcan, G. S. (2019).

Taştan, S., & Uralcan, G. Ş. (2019). Küresel finansal teknoloji sektöründe ortaya çıkan yeni girişimlerin ekonomik ve teknolojik belirleyicileri. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 41-69.

Tayfun, N. Ö., & Meşe, E. (2018). Dijital Pazarlama Kapsamında Türkiye'deki Bankaların Web Sitelerinin İçerik Analiziyle İncelenmesi. Researcher, 6(2), 201-213.

Theaker, A. (2016). Public Relations Handbook, , 2th. Edition, Routledge, London

Tiewul, M. (2020). Factors Influencing Digital Marketing and Digital Payment on Consumer Purchase Behaviour. International Journal of Applied Research in Management and Economics, 3(3), 39-45.

Verčič, D., Verčič, A. T., Sriramesh, K. (2015). Looking for Digital in Public Relations. Public Relations Review. 41(2).

Weberling, B., & Waters, R. D. (2012). Gauging the public's preparedness for mobile public relations: The "Text for Haiti" campaign. Public Relations Review, 38(1), 51-55.

Yang, S. U., & Lim, J. S. (2009). The Effects of Blog-Mediated Public Relations (BMPR) on Relational Trust. Journal of Public Relations Research, 21(3), 341-359.

Yeniçıktı, N. T. (2016). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma. Selçuk İletişim, 9(2), 92-115.

Yui, J. (2012). Social media and brand reputation in the financial services sector. Global Trends.

Ziraat Bankası. (2022). https://www.ziraatbank.com.tr/tr/bankamiz/basin-odasi/basin-bultenleri, Erişim Tarihi: 03.04.2022.

İnternetin yaygınlaşması, akıllı telefonların giderek önemli hale gelmesi ile işletmeler yeni pazarlama stratejilerine uyum sağlamaya çalışmaktadır. Müşteri odaklı bir stratejinin de benimsenmesiyle karşılıklı iletişimin ve ölçülebilirliğin daha kolay olması sebebiyle geleneksel pazarlamadan uzaklaşılmaya başlanmıştır.

Maliyet açısından dijital pazarlamanın daha avantajlı olması, müşterilerin satın alma davranışlarının değişmesi tüm işletmeleri dijital dünyaya ayak uydurmaya zorlamaktadır. Dijital pazarlamanın yöntemleri olan sosyal medya pazarlaması, arama motoru optimizasyonu (SEO), arama motoru pazarlaması (SEM), görüntülü reklamcılık vb. birçok yöntem işletmeler tarafından benimsenip kullanılmaya başlanmıştır. Ölçülebilirliğinin yüksek olması, işletmelerin değişimlerini ne yönde nasıl yapması ve nasıl ilerlemeleri gerektiğine hızlı cevap verdiği için daha da artarak kullanılmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

Akın Akyol, M. (2021). Dijital çağda dönüşen pazarlama iletişimi: Gözetim kapitalizmine yönelik uygulamalar. (Ed: D. Aydın Aslaner, F. Sabırcan, A.İ. Ceyhan), Dijital Pazarlama İletişimi, 7-29, İstanbul: Kriter.

Akpınar, M. (2017). Pazarlamanın tarihsel gelişimi, https://mehmetakpinar.com/pazarlamanin-tarihsel-gelisimi/ (Erişim tarihi: 14.04.2022)

Altan, S. (2020). Pazarlamasyon. https://pazarlamasyon.com/sosyal-mesafenin-oneminivurgulamak-icin-logosunu-degistiren-5-marka/ (Erişim tarihi: 13.06.2022)

Altunışık, R., Özdemir, Ş. & Torlak, Ö. (2016). Pazarlama ilkeleri ve yönetimi. (2. Baskı), Beta Basım A.Ş., İstanbul

Argan, M. & Argan, T. (2006). Viral pazarlama veya internet üzerinde ağızdan ağıza reklam: Kuramsal bir çerçeve. Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 231-250.

Dodson, I. (2016). The art of digital marketing: the definitive guide to creating strategic, targeted and measurable online campaigns. Hoboken, J: Wiley.

Demirdöğmez, M., Taş, H. Y. & Gültekin, N. (2020). Koronavirüs' ün (Covid-19) e-ticarete etkileri. OPUS International Journal of Society Researches, 16 (29), 1907-1927

Erdem, S. (2018). Branding Türkiye. https://www.brandingturkiye.com/viral-pazarlama-nedir-viral-pazarlama-nasil-yapilir/ (Erişim tarihi: 06.12.2021)

Eğri, G. (2013). Arama motoru optimizasyonu teknikleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Firmaajans (2020). https://firmajans.com.tr/dijital-pazarlama/en-cok-kullanilan-mobil-pazarlama-teknikleri/ (Erişim tarihi: 06.11.2021)

Ford&İzm (2019). Otomobiloji: https://otomobiloji.com/ford-fordizm-fordist/ (Erişim tarihi: 06.07.2021)

Gedik, Y. (2020). Pazarlamada yeni bir pencere: Dijital pazarlama. Journal of Business in the Digital Age, 3(1), 63-75.

Gençyürek Erdoğan, M. (2020). Covid-19 döneminde e-ticaret ve dijital reklam yatırımları. Selçuk İlletişim Dergisi, 13(3), 1296-1318.

Google (2021a). "ucuz bilgisayar-Google'da Ara", https://www.google.com/search?q=ucuz+bilgisayar&sxsrf (Erişim tarihi: 06.09.2021)

Google (2021b). "kadın ayakkabı-Google'da Ara", https://www.google.com/search?q=kad%C4%B1n+ayakkab%C4%B1&oq=kad%C4%B1n+&aqs (Erişim tarihi: 06.09.2021)

Gökşin, E. (2018). Dijital pazarlama temelleri. 3. Baskı. İstanbul: Abaküs Yayınları.

İçerikbulutu (2019). İçerikbulutu.com. https://icerikbulutu.com/icerik-pazarlamasi#1 (Erişim tarihi: 06.10.2021)

İslamoğlu, A.H. (2011). Pazarlama yönetimi. (5.Baskı), Beta Basım A.Ş., İstanbul

İStock(2018).iStockByGettyİmages:https://www.istockphoto.com/tr/vekt%C3%B6r/m%C3%BC%C5%9Fteri-memnuniyetini-hedef-bulmaca-adet-mesaj-garantili-gm1027284238-275441486 (Erişim tarihi: 06.05.2021)

Karkar, A. (2015). Content marketing on the increase of value and confidence network. İnternational of Social Sciences and Education Research, 2(1), 334-345.

Keskin, S. (2018). Evren dijitalleşiyor: Dijital pazarlama. (Ed: B. Aydıntan), Yönetim ve Pazarlama Alanlarında Seçme Konular, 247-267, Ankara: Gazi Kitabevi

Kılıçkaya, G. (2018). Pazarlama Türkiye. https://pazarlamaturkiye.com/sosyal-medya-pazarlamasi-nedir-ornekleri-ve-stratejileri-nelerdir/ (Erişim tarihi: 06.012.2021)

Libai, B., Biyalogorsky, E., & Gerstner, E. (2003). Setting referral fees in affiliate marketing, Journal of Service Research, 5(4), 303-315

Mert, Y.L. (2018). Dijital pazarlama ekseninde ınfluencer marketıng uygulamaları. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(2), 1300-1328.

Patrutiu Baltes, L. (2015). Content marketing - the fundamental tool of digital marketing. Economic Sciences, 8(57), 111-117.

Pulizzi, J. (2014). Epic content marketıng: how to tell a different story, break through the clutter, and win more customers by marketing less. McGraw-Hill Education.

Seolog (2020). Dijital pazarlama ve SEO ajansı. https://www.seolog.com.tr/seo-ve-sem/ (Erişim tarihi: 06.10.2021)

Öztürk, A. (2017). Pazarlama ilkeleri. Gazi Kitabevi (İlksan Matbaası), Ankara

Parlak, B. (2018). Pazarlama Türkiye. https://pazarlamaturkiye.com/dijital-pazarlama-stratejileri/ (Erişim tarihi: 06.08.2021)

Tekin, M., Göbenez, Y. & Tekin, E. (2021). Mobil pazarlamanın reklam içerik kalitesine etkisi: Çalışanlar üzerine bir araştırma. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 11(1), 159-172

The First Banner Ad (2014). The first banner ad - AT&T "you will": http://thefirstbannerad.com/youdid.html (Erişim tarihi: 06.08.2021)

Todor, R. D. (2021). Geleneksel ve dijital pazarlamayı harmanlamak. Braşov Transilvanya Üniversitesi Bülteni İktisadi Bilimler, 1-7.

Weinberg, T. (2009). The new community rules: Marketing on the social web. Sebastopol, CA: O'Reilly Media, Inc

Wymbs, C. (2011). Digital marketing: the time for a new "academic major" has arrived. Journal of Marketing Education, 33(1), 93-106.

Yasmin, A., Tasneem, S. & Fatema, K. (2015). effectiveness of digital marketing in the challenging age: An empirical study. International Journal of Management Science and Business Administration, 1 (5), 69-80.

Yüksel, D. & Tolon, M. (2019). Dijital pazarlama stratejisi olarak arama motoru optimizasyonu (SEO). International Journal of 3D Printing Technologies and Digital Industry, 3(3), 236-243.

- Sunulacak ürünlerin/hizmetlerin tüketicilere/müşterilere eksiksiz, zamanında ve aksamadan ulaşmasını sağlayacak tüm dağıtım kanalları, hizmet sunum yerleri, malzemeler ve yeterlilikler ile ilgili şartların/gerekliliklerin tam olarak temin edilmiş olması gereklidir.
- Ürünü/hizmeti sunacak çalışanların seçiminde dikkatli olunmalı, gerekirse bu iş için profesyonel bir aracı kuruluştan destek alınmalıdır. Çünkü hizmet sektörü çalışanlarının yeterlilikleri, eğitimli/kalifiye olması, yaptığı işi sevmesi, tutum ve davranışları vb. faktörler, tüketicilerin/müşterilerin satın aldığı hizmet/ürün ile ilgili kalite algısını doğrudan etkileyen unsurlardır.
- Halkla ilişkiler, satış tutundurma, reklâm, kişisel satış ve doğrudan pazarlama gibi tutundurma faaliyetlerinde hedef kitlenin kalite algısına hitap edilecek biçimde içerikler ve stratejiler geliştirilmelidir.
- Pazara giriş aşamasından başlayarak, pazarda etkili olmak adına düşük fiyat politikasının abartılmaması ve kaliteli hizmet/ürün sunan rakip firmaların fiyatlarına yakın ama rekabet edebilir bir fiyat belirlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Altunışık, R. (2015). Hizmet pazarlaması ve stratejileri, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1. Baskı.

Bagram, M. M. & Khan, S. (2012). Attaining customer loyalty! the role of consumer attitude and consumer behavior, International Review of Management and Business Research, 1(1), 1-8.

Bayram, A. T. & Şahbaz, P. R. (2017). E-Hizmet uygulamalarında kalite algısı, memnuniyet ve sadakat tutumlarının demografik özelliklere göre incelenmesi: Seyahat acentaları müşterileri örneği, Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 5(1), 60-75.

Bayuk, N. & Küçük, F. (2007). Müşteri tatmini ve müşteri sadakati ilişkisi, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(1), 285-292.

Çetintürk, İ. (2016). Müşteri değeri, müşteri tatmini ve marka sadakati: Üniversite sosyal tesisleri üzerine bir araştırma, Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi/Journal of Travel and Hospitality Management, 14(2), 93-109.

Çoban, S. (2005). Müşteri sadâkatinin kazanılmasında veri tabanlı pazarlamanın kullanımı, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(19), 295-307.

Demir, F. O. & Kırdar, Y. (2009). Müşteri ilişkileri yönetimi: CRM, The Review of Social, Economic and Business Studies, 7(8), 293-308.

Demirel, E. Ü. & Yıldız E. (2015). Marka özgünlüğünün marka tercihi, müşteri tatmini ve marka sadakati üzerindeki etkileri: Bilgisayar markaları üzerine bir araştırma, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 11(44), 83-100.

Graf, A. & Maas, P. (2008). Customer value from a customer perspective: A comprehensive review, Journal für Betriebswirtschaf, 58(1), 1-20.

Gupta, S. & Lehmann, D. R. (2003). Customers as assets, Journal of Interactive Marketing, 17(1), 9-24.

Gümüş, S., Öngör, N. & Gümüş Bilim, H. G. (2013). Sağlık işletmelerindeki çatışmaların hizmetlerin pazarlamasına etkileri, İstanbul: Hiperlink Yayınları, 1. Baskı.

Hung, W. & Chen, L. (2012). Effects of novelty and its dimensions on aesthetic preference in product design, International Journal of Design, 6(2), 81-90.

İslamoğlu, A. H. & Aydın, K. (2016). Hizmet pazarlaması, İstanbul: Beta Basım A.Ş., 4. Baskı.

Jeon, M. & Jeon, M. M. (2008). Customer reviews of hotel experiences through consumer generated media (CGM), Journal of Hospitality & Leisure Marketing, 17(1), 121-138.

Kalyoncuoğlu, S. & Faiz, E. (2016). Hizmet kalitesinin kurumsal imaja etkisi: Kamu ve özel mevduat bankaları üzerinde bir araştırma, Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 9(18), 67-103.

Lafley, A. G. & Martin, R. L. (2017). Customer loyalty is overrated, Harward Business Review, January–February 2017 Issue, 1-32.

Odabaşı, Y. & Oyman, M. (2005). Pazarlama İletişimi Yönetimi, MediaCat Yayınları, 5. Baskı, İstanbul.

Onaran, B., Bulut, Z. A. & Özmen A. (2013). Müşteri değerinin, müşteri tatmini, marka sadakati ve müşteri ilişkileri yönetimi performansı üzerindeki etkilerinin incelenmesine yönelik bir araştırma, Business and Economics Research Journal, 4(2), 37-53.

Öndoğan, E. N. (2010). Restoran pazarlamasında kullanılan temel pazarlama karma elemanları, Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, 1(1), 1-25.

Özdil, T., Yılmaz, İ. & Yılmaz, C. (2005). Seçilmiş ürünlerde tüketici tercihlerini etkileyen faktörler, Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(5), 185-195.

Özsungur, F. (2018). Tüketici davranışları bağlamında müşteri muhasebesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(14), 609-624.

Şentürk Özer, L. (1999). Müşteri tatminine yönelik literatürdeki kuramsal tartışmalar, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2), 159-180.

Tek, Ö. B. & Özgül, E. (2010). Modern pazarlama ilkeleri, İzmir: Birleşik Matbaacılık, 3. Baskı.

Uzkurt, C. (2007). Müşteri değeri ve tatmininin satın alım sonrası gelecek eğilimlere etkisi üzerine ampirik bir çalışma, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17, 25-43.

Ünal, A. & Yücel M. (2014). Kargo hizmetlerinin pazarlanmasında tüketici tercihlerini etkileyen faktörler: Malatya'da bir alan çalışması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı, 119-133.

Zengin, E. & Erdal, A. (2000). Hizmet sektöründe toplam kalite yönetimi, Journal of Qafqaz University, 3(1), 43-56.

H_4: Satış elemanlarının yerine getirdiği fonksiyonlar ile satış eleman temininde kullanılan kaynakların kullanım sıklıkları arasında ilişki vardır.	Kabul
H_5: Malları pazarlarken kullanılan dağıtım kanalları ile satış elemanlarının eğitimi için eğitim programlarından yararlanma sıklıkları arasında ilişki vardır.	Kabul

Pek çok yöntemde az sayıda şirketin verdikleri önem yüksek olmasına rağmen hiç kullanmadıkları veya hiç önem vermemelerine rağmen sıklıkla başvurdukları anlaşılmıştır. Geneli temsil etmese de bu tür şirketler üzerine odaklanan araştırmalar yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akçayır, N. (2001). Satış Gücü Yönetimi ve Erzurum İli Belediye Sınırları İçerisinde Bulunan Benzin İstasyonlarında Çalışan Elemanların Motivasyonu Üzerine Bir Araştırma, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Albers, S., Raman, K., & Lee, N. (2015). Trends in optimization models of sales force management. Journal of Personal Selling & Sales Management, 35(4), 275-291.

Anderson, R. E., Hair, J. F., & Bush, A. J. (1992). Professional sales management. McGraw-Hill Higher Education.

Avlonitis, G. J., & Panagopoulos, N. G. (2005). Antecedents and consequences of CRM technology acceptance in the sales force. Industrial Marketing Management, 34(4), 355–368.

Aygen, A. (2002). Süpermarket İşletmelerinde Satış Gücü Yönetimi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi)

Churchill, Gilbert A., Jr., Neil M. Ford, Orville C. Walker, Jr., Mark W. Johnston, & John F. Tanner (2000), Sales Force Management, 6th ed., Chicago: Irwin/McGraw-Hill.

Dwyer, F. Robert ve John F. Tanner, Jr.(1995). Business Marketing, McGraw Hill.

Hatipoğlu, Z. Temel Pazarlama Birinci Basım. İstanbul:1993

Karabacak, E. (1995). Satış Gücünün Bölgelere Göre Örgütlenmesindeki Ölçütler, Uygulanan Yöntemler ve Birleşik Koyunlular Mensucat Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nde Bir Araştırma", Pazarlama Dünyası, Yıl:9, Sayı:50, Mart/Nisan:29.

Kinnear, T., C.; Kenneth L. Bernhardt; Kathleen A. Krentler; Principles of Marketing, Harper Collins, U.S.A 1995.

Kotler, P., and Gary A., Principles of Marketing, Eleventh Edition, Pearson Prentice Hall, New Jersey, 2006.

Kumar, V., Sarang Sunder, and Robert P. Leone. 2014. "Measuring and Managing a Salesperson's Future Value to the Firm." Journal of Marketing Research 51 (5):591–608.

Manning, G.L. and Reece, B.L. (1992), Selling Today: An Extension of the Marketing Concept, 5th ed., Allyn & Bacon, Boston, MA.

Pride, W., & Ferrell, O. (1997). Marketing. 2nd edition. Boston: Houghton Mifflin Company.

Skiba, J., Saini, A., & Friend, S. B. (2019). Sales manager cost control engagement: antecedents and performance implications. Journal of Personal Selling & Sales Management, 39(2), 123-137.

Stanton, William J., Richard H. Buskirk & Rosann L. S. (1995), Management of a Sales Force, Chicago: Richard D. Irwin.

Umul, D. (2003). Satış Gücünün Oluşturulması ve Eğitimi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Weitz, Barton A., Stephan B. C., & John F. T. Jr.(2000). Selling: Building Partnerships, 3th Ed., New York: Irwin/McGraw-Hill.

bilimsel eserlerden de açıkça anlaşılmaktadır. Zaten durumsallık teorileri de çalışma grupları ve onların bağlı oldukları organizasyonlar için hiyerarşilerin topyekûn faydalı ya da zararlı olmadıklarını, bu etkinin grup ve çevresi ile ilgili faktörlere bağlı olduğunu savunmaktadır (Anderson ve Brown, 2010: 65; Halevy vd., 2011: 39). Bugüne kadar yapılan çalışmalarda öne çıkan belirleyici faktörlerden bazıları hiyerarşilerin meşru olarak algılanma derecesi (ör., Tarakçı vd., 2016), yerine getirilen görevlerin basitliği/karmaşıklığı (ör., Cantimur vd., 2016), grup üyelerinin ortak görevin yerine getirilmesinde prosedürel açıdan birbirlerine bağımlı olma derecesi (ör., Halevy vd., 2012), firmaların faaliyet gösterdiği sektörün durağan ya da dinamik olma derecesi (ör., He ve Huang, 2011), liderlik tarzı (ör., Oedzes vd., 2018), şirketlerin ileri teknoloji kullanma derecesi (ör., Siegel ve Hambrick, 2005) ve gruplardaki ortalama güç seviyesi (ör., Greer ve Van Kleef, 2010) olmuştur. Hiyerarşilerin etkilerinin daha kapsamlı ve doğru bir biçimde anlaşılabilmesi için gelecekte yapılacak çalışmaların hem var olan bulguları doğrulayıcı kanıtlar sunması hem de olası farklı koşulları test eden yeni bulgular elde etmesi tavsiye edilmektedir.

Bu incelemede dikkat çeken noktalardan biri de ilgili ampirik literatürde hiyerarşilerin tanım ve temellerine dair bir uzlaşı olmaması ve hiyerşilerin geçmiş çalışmalarda birbirinden farklı şekillerde kavramsallaştırılmış olmasıdır. Örneğin, bazı çalışmalar hiyerarşiyi ücret eşitsizliği olarak ele alırken (ör., Ridge vd., 2015) bazıları da hiyerarşiyi grup içindeki saygınlık, ehemmiyet ve sosyal etki farklılıkları temelinde değerlendirmiştir (ör., Cantimur vd., 2016). Dolayısıyla, ilgili yazında hiyerarşilerin grup işleyişi üzerindeki etkilerine dair hem olumlu hem de olumsuz pek çok bulguyla karşılaşılmasının hiyerarşilerin nasıl kavramsallaştırıldığı ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Bunderson ve Van der Vegt, 2018; Bunderson vd., 2016).

Yaşamımızın resmî ve gayriresmî her alanında karşımıza çıkan hiyerarşilerin hem birey hem de gruplar için sonuçları bulunmaktadır. Çalışma hayatındaki yaygınlıklarından dolayı hiyerarşilerin sonuçlarını tüm boyutlarıyla anlamak, hiyerarşilerin olumlu etkilerinden yararlanırken zararlarını en aza indirgemeye gayret etmek hem çalışanların hem de örgütlerin işleyişi için kritik öneme sahiptir. Bu kavrayış, hiyerarşiyi oluşturan farklılıkların sistematik ve titiz bir şekilde incelenmesini ve hiyerarşiyle birlikte çalışma gruplarının işleyişini etkileyebilecek tüm içsel ve dışsal koşulların dikkate alınmasını gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

Anderson, C., & Brown, C. E. (2010). The functions and dysfunctions of hierarchy. Research in Organizational Behavior, 30, 55–89.

Anderson, C., Hildreth, J. A. D., & Howland, L. (2015). Is the desire for status a fundamental human motive? A review of the empirical literature. Psychological Bulletin, 141(3), 574–601.

Anderson, C., Hildreth, J. A. D., & Sharps, D. L. (2020). The possession of high status strengthens the status motive. Personality and Social Psychology Bulletin, 46(12), 1712–1723.

Anderson, C., & Kennedy, J. A. (2012). Micropolitics: A new model of status hierarchies in teams. In M. A. Neale & E. A. Mannix (Eds.), Research on managing groups and teams (pp. 49–80). Emerald Group Publishing Limited.

Anderson, C., & Kilduff, G. J. (2009). The pursuit of status in social groups. Current Directions in Psychological Science, 18(5), 295–298.

Bales, R. F. (1950). Interaction process analysis: A method for the study of small groups. Chicago: University of Chicago Press.

Bales, R. F., Strodtbeck, F. L., Mills, T. M., & Roseborough, M. E. (1951). Channels of communication in small groups. American Sociological Review, 16(4), 461–468.

Belliveau, M. A., O'Reilly, C. A., & Wade, J. B. (1996). Social capital at the top: Effects of social similarity and status on CEO compensation. Academy of Management Journal, 39(6), 1568–1593.

Bendersky, C., & Pai, J. (2018). Status dynamics. Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 5, 183–199.

Bendersky, C., & Shah, N. P. (2012). The cost of status enhancement: Performance effects of individuals' status mobility in task groups. Organization Science, 23(2), 308–322.

Berger, J., Fisek, M. H., Norman, R. Z., & Zelditch, M. Jr. (1977). Status characteristics and social interaction: An expectation states approach. New York: Elsevier Scientific.

Berger, J., Rosenholtz, S. J., & Zelditch, M. Jr. (1980). Status organizing processes. Annual Review of Sociology, 6, 479–508.

Bloom, M. (1999). The performance effects of pay dispersion on individuals and organizations. Academy of Management Journal, 42(1), 25–40.

Bloom, M., & Michel, J. G. (2002). The relationships among organizational context, pay dispersion, and among managerial turnover. Academy of Management Journal, 45(1), 33–42.

Bunderson, J. S., & Reagans, R. E. (2011). Power, status, and learning in organizations. Organization Science, 22(5), 1182–1194.

Bunderson, J. S., & Van der Vegt, G. S. (2018). Diversity and inequality in management teams: A review and integration of research on vertical and horizontal member differences. Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 5, 47–73.

Bunderson, J. S., Van Der Vegt, G. S., Cantimur, Y., & Rink, F. (2016). Different views of hierarchy and why they matter: Hierarchy as inequality or as cascading influence. Academy of Management Journal, 59(4), 1265–1289.

Cantimur, Y., Rink, F., & Van der Vegt, G. S. (2016). When and why hierarchy steepness is related to team performance. European Journal of Work and Organizational Psychology, 25(5), 658–673.

De Kwaadsteniet, E. W., & Van Dijk, E. (2010). Social status as a cue for tacit coordination. Journal of Experimental Social Psychology, 46(3), 515–524.

Greer, L. L., Van Bunderen, L., & Yu, S. (2017). The dysfunctions of power in teams: A review and emergent conflict perspective. Research in Organizational Behavior, 37, 103–124.

Greer, L. L., & Van Kleef, G. A. (2010). Equality versus differentiation: The effects of power dispersion on group interaction. Journal of Applied Psychology, 95(6), 1032–1044.

Halevy, N., Chou, E. Y., & Galinsky, A. D. (2011). A functional model of hierarchy: Why, how, and when vertical differentiation enhances group performance. Organizational Psychology Review, 1(1), 32–52.

Halevy, N., Chou, E. Y., Galinsky, A. D., & Murnighan, J. K. (2012). When hierarchy wins: Evidence from the national basketball association. Social Psychological and Personality Science, 3(4), 398–406.

He, J., & Huang, Z. (2011). Board informal hierarchy and firm financial performance: Exploring a tacit structure guiding boardroom interactions. Academy of Management Journal, 54(6), 1119–1139.

Ivancevich, J. M., & Donnelly Jr., J. H. (1975). Relation of organizational structure to job satisfaction, anxiety-stress, and performance. Administrative Science Quarterly, 20(2), 272–280.

Keltner, D., Gruenfeld, D. H., & Anderson, C. (2003). Power, approach, and inhibition. Psychological Review, 110(2), 265–284.

Kennedy, J. A., & Anderson, C. (2017). Hierarchical rank and principled dissent: How holding higher rank suppresses objection to unethical practices. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 139, 30–49.

Leavitt, H. J. (2005). Top down: Why hierarchies are here to stay and how to manage them more effectively. Boston: Harvard Business School Press.

Lovaglia, M. J. (1995). Power and status: Exchange, attribution, and expectation states. Small Group Research, 26(3), 400–426.

Magee, J. C., & Frasier, C. W. (2014). Status and power: The principal inputs to influence for public managers. Public Administration Review, 74(3), 307–317.

Magee, J. C., & Galinsky, A. D. (2008). Social hierarchy: The self-reinforcing nature of power and status. Academy of Management Annals, 2(1), 351–398.

Main, B. G. M., O'Reilly, C. A., & Wade, J. (1993). Top executive pay: Tournament or teamwork? Journal of Labor Economics, 11(4), 606–628.

Oedzes, J. J., Rink, F. A., Walter, F., & Van Der Vegt, G. S. (2019). Informal hierarchy and team creativity: The moderating role of empowering leadership. Applied Psychology, 68(1), 3–25.

Ouchi, W. G. (2006). Power to the principals: Decentralization in three large school districts. Organization Science, 17(2), 298–307.

Rashotte, L. (2007). Social influence. In Ritzer, G. (Ed.), Blackwell encyclopedia of sociology (pp. 4426–4429). Blackwell Publishing, Oxford.

Ridge, J. W., Aime, F., & White, M. A. (2015). When much more of a difference makes a difference: Social comparison and tournaments in the CEO's top team. Strategic Management Journal, 36(4), 618–636.

Siegel, P. A., & Hambrick, D. C. (2005). Pay disparities within top management groups: Evidence of harmful effects on performance of high-technology firms. Organization Science, 16(3), 259–274.

Tarakçı, M., Greer, L. L., & Groenen, P. J. (2016). When does power disparity help or hurt group performance?. Journal of Applied Psychology, 101(3), 415–429.

Tost, L. P. (2015). When, why, and how do powerholders "feel the power"? Examining the links between structural and psychological power and reviving the connection between power and responsibility. Research in Organizational Behavior, 35, 29–56.

Van der Vegt, G. S., Bunderson, J. S., & Oosterhof, A. (2006). Expertness diversity and interpersonal helping in teams: Why those who need the most help end up getting the least. Academy of Management Journal, 49(5), 877–893.

Wade, J. B., O Reilly, C. A., & Pollock, T. G. (2006). Overpaid CEOs and underpaid managers: Fairness and executive compensation. Organization Science, 17(5), 527–544.

katkı sağlamak amacıyla gelecekte yöntem ile ilgili yapılabilecek araştırmalara ve araştırmacılara yol göstermesi bakımından; a) Yöntem ile ilgili yazılan lisansüstü tezlerin bir sürekliliği olduğundan benzer çalışmalar gelecek yılları da kapsayacak şekilde güncelleştirilmelidir b) Analiz kapsamına kaynakça, veri toplama yöntemleri, sayfa sayısı ortalamaları gibi çeşitli parametreler eklenerek çalışmalar zenginleştirilebilir. c) Ulusal alanyazın incelendiğinde yöntem ile ilgili yazılmış makalelerin bibliyometrik analizinin yapıldığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan yöntem ile ilgili hem ulusal hem de uluslararası alanyazında yazılmış olan makalelerin bir bibliyometrik analizi yapılması gelecekteki araştırmacılara önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akao, Y., & Mazur, G. H. (2003). The leading edge in QFD: Past, Present and Future. International Journal of Quality and Reliability Management, 20(1), 20-35.

Bennur, S., & Jin, B. (2012). A conceptual process of implementing quality apparel retail store attributes: An application of Kano's Model and the Quality Function Deployment approach. International Journal of Business, Humanities and Technology, 2(1), 174-183.

Besterfield Dale H. (2011). Total Quality Management, (Revised Edition). Pearson Education India.

Beşel, F. (2017). Türkiye'de maliye alanında yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2003-2017). International Journal of Public Finance, 2(1), 27-62.

Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. Journal of Business Research, 133, 285-296.

Hafeez, K., & Mazouz, A. (2011). Using Quality Function Deployment as a higher education management and governance tool. Current Issues of Business and Law, 6(1), 31-52.

Han, K., & Shin, J. (2014). A systematic way of identifying and forecasting technological reverse salients using QFD, bibliometrics, and trend impact analysis: A carbon nanotube biosensor case. Technovation, 34(9), 559-570.

Huang, J., Mao, L. X., Liu, H. C., & Song, M. S. (2021). Quality Function Deployment improvement: A bibliometric analysis and literature review. Quality and Quantity, 1-20.

King, R. (1987). Listening to the voice of the customer: Using the Quality Function Deployment system. National Productivity Review, 6(3), 277-281.

Lawani, S. M. (1981). Bibliometrics: Its theoretical foundations, methods and applications. Libri, 31(1), 294-315.

Lima, B. P., Salomon, V. A. P., & Sampaio, P. (2020). Bibliometric analysis of Quality Function Deployment with fuzzy systems. Proceedings of the 4th ICQEM Conference, 21-22 september, Braga, Portugal.

Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. Journal of documentation, 25(4), 348-349.

Sengupta, I. N., (1992). Bibliometrics, informetrics, scientometrics and librametrics: An overview. Libri, 42(2), 75-98

Yıldırım, H. (2000). Quality Function Deployment (QFD)'de veri oluşturma süreci. Öneri Dergisi, 3(13), 155-164.

Yılmaz, G. (2017). Restoranlarda bahşiş ile ilgili yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 14(2), 65-79.

Zairi, M. & Youssef, M. A. (1995). Quality Function Deployment: A main pillar for successful total quality management and product development. International Journal of Quality and Reliability Management, 12(6), 9-23.

Zeren, D., & Kaya, K. (2020). Dijital pazarlama: Ulusal yazının bibliyometrik analizi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 35-52.

Zhong, J., Guo, A., Fu, Y., & Wang, H. (2018). Application of QFD in China's Higher Education: A Bibliometric Study. In Proceedings of 4th International Conference on Essaeme, 11-12 july, Sanya, China, 249-254.

Zhou, J., Shen, Y., Pantelous, A. A., & Liu, Y. (2022). Quality Function Deployment: A Bibliometric-Based Overview. IEEE Transactions on Engineering Management, 1-22.

ilgili çalışmalar ile bu araştırmanın sonuçları karşılaştırıldığında elde edilen bulguların mevcut yazındaki benzer çalışmalar ile büyük oranda örtüştüğünü söylemek mümkündür.

Sembolik tüketim ile satın alma niyeti ilişkisinde akranın aracılık rolünün incelendiği bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre, sembolik tüketim ile satın alma niyeti arasında ilişki doğrulanmıştır. Bu sonuç sembolik tüketimin ön ergenlerin satın alma davranışında etkili olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda işletmeler marka performanslarını arttırmak istiyorlarsa markanın veya ürünün sembolik özelliklerine odaklanmalı ve bu yönde çalışmalarını yoğunlaştırmalıdır. Uygulamacılar açısından ürün veya hizmetin sembolik özelliklerini ön plana çıkan faaliyetlere daha fazla yer vermek yerinde bir strateji olacaktır.

Yine araştırma kapsamında elde edilen sonuçlara göre, ön ergenlerin satın alma davranışı üzerinde akranların anlamlı ve pozitif etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle hedef kitlesi ön ergen yaş grubu olan firmalar reklam faaliyetinde özellikle ön ergenlere yönelik içerikler oluşturarak bu tüketici grubunun dikkati çekmeyi başarabilecektir. Bu etki ön ergen tüketicilerin önce ürün ve hizmete odaklanmalarını sonra ürün ve hizmet hakkında konuşmalarını ve son olarak satın alma davranışına yönelmelerini sağlayacaktır.

Sembolik tüketim ile ön ergen tüketicilerin satın alma niyeti arasındaki ilişki ve bu ilişkide akran etkisinin incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçların daha önce üzerine çalışılmamış bir konu olması sebebiyle literatüre önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir. Bu araştırma ve elde edilen sonuçlar bu alanda çalışma yapacak olan araştırmacı ve uygulamacılara yön verici bir araştırmadır. Özellikle ön ergen tüketici, sembolik tüketim kavramları ile ilgilenen araştırmacılar için sonuçların katkı sağlayıcı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ateşoğlu, İ. ve Türkkahraman, M. (2009). Çocukların Tüketici Olarak Sosyalleşmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(3), 215-228.

Azizağaoğlu, A. (2010). Sembolik Tüketim: Ürünlerin Sembolik Özelliklerinin Satın Alma Davranışı Üzerine Etkileri. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Sakarya.

Baron, R. M. ve Kenny, D.A. (1986). Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. Journal of Personality and Social Psychology, 51(6), 1173-1182.

Dal N. E. ve Dal, V. (2015). Çocukların Tüketici Olarak Sosyalleşme Sürecinde TV Reklamlarının ve Ailenin Rolü Hakkında Teorik Bir Çalışma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(13), 371-388.

Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adölesan Sağlığı II, 63, 19-21.

Ekinci, Y.; Sırakaya Türk, E.ve Preciado, S. (2013). Symbolic Consumption of Tourism Destination Brands. Journal of Business Research, 66, 711-718.

Fandos, C. ve Flavia´n, C. (2006). Intrinsic And Extrinsic Quality Attributes, Loyalty And Buying Intention: An Analysis for A PDO Pproduct. British Food Journal, 108(8), 646-662

Güler, İ. (2013). Kentli Ön Ergen (12-14 Yaş) Öğrencilerin Ebeveynleri ile Zıtlaşma/Çatışma Nedenleri Üzerine Bir Araştırma. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Hayta A. B. (2008). Socialization of the Child as a Consumer. Family and Consumer Sciences Research Journal 37 (2), 167-184

Mascarenhas, O.A.J. ve Higby, M. A. (1993). Peer, Parent and Media Influences in Teen Apparel Shopping. Journal of the Academy of Marketing Science, 21(1) , 53-58.

Meyer, D. J. C. ve Anderson, H. C. (2000). Preadolescents and Apparel Purchasing: Conformity to Parents and Peers in the Consumer Socialization Process. Journal of Social Behavior and Personality, 15(2), 243-257.

Odabaşı, Y. (2006). Postmodern Pazarlama: Tüketim ve Tüketici. 2.Basım, MediaCat Yayınları, İstanbul.

Özmete, E. (2008). Parent And Adolescent Interaction in Television Advertisements As Consumer Socialızation Agents. Education, 3(3), 372-381.

Sarıyer, Ö. (2015). Erken Dönem Politik Sosyalleşme ve 'Çocuklar İçin Demokrasiyi Yaşamayı Öğrenme Ölçeği'nin Türk Örneklemine Uyarlanması. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Saunders, M.; Lewis, P.ve Thornhill, A. (2009). Research Methods For Business Students. 5. Ed., Prentice Hall.

Torlak, Ö.; Altunışık, R. ve Özdemir, Ş. (2006). Postmodern Dünyada Tüketimi Yeniden Anlamlandıracak Yeni Müşteri. Hayat Yayıncılık, İstanbul.

8. SONUÇ

Kuruluşlar yıllardır faaliyetleriyle ilgili mali ve mali olmayan bilgileri paydaşlarına ve diğer bilgi kullanıcılarına sunmak için raporlama yapmaktadır ve bunu kurumsal raporlar (finansal raporlar, sürdürebilirlik raporu, faaliyet raporu, kurumsal sosyal sorumluluk raporu vb.) vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Kurumsal raporlama, organizasyonun finansal ve finansal olmayan bilgilerini belirli periyodlarda basılı ve/veya elektronik olarak sosyal paydaşlarına ve öteki ilgili kişilere sunmasıdır (Uyar, 2015: 1). Finansal raporlama ile başlayan kurumsal raporlamanın gelişim sürecinin son halkası entegre raporlamadır. Fakat, bu durum diğer rapor türlerinin ortadan kalktığı veya kalkacağı anlamına gelmemektedir. Organizasyonların bağlı olduğu yasalar ve paydaşların talepleri sunulacak raporların türlerini belirleyecektir.

Entegre raporlama olgusu yeni bir konudur ve akademik olarak konuyla ilgili çalışılması ve ışık tutulması gereken birçok husus vardır. Bu yeni raporlama yaklaşımı ile ilgili yapılan çalışmalar, entegre raporlamayı uygulayan kuruluşlar ve yayımlanan entegre raporlar yıldan yıla büyük bir artış göstererek devam etmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de de entegre raporlamanın kullanımı gün geçtikçe yaygınlık kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

Aras, G., & Sarıoğlu, G. U. (2015). Küresel raporlamada yeni dönem: entegre raporlama. İstanbul: TÜSİAD, Ekim 2015, Yayın No: T/2015, 10-567.

Borsa İstanbul [BİST] (2014). Şirketler için sürdürülebilirlik rehberi. İstanbul. https://borsaistanbul.com/files/borsa-istanbul-2014-surdurulebilirlik-bulteni.pdf (12.05.2022)

ERTA (2021). Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) tanıtım sunumu. http://www.entegreraporlamatr.org/tr/images/pdf/ERTA_Tanitim_Sunumu.pdf (29.04.2022).

ERTA (2022). Şirketler için entegre raporlama rehberi. http://entegreraporlamatr.org/tr/images/pdf/ERTA-Borsa-istanbul-AS-Sirketler-icin-Entegre-Raporlama-Rehberi.pdf (01.05.2022).

http://www.entegreraporlamatr.org/tr/

http://www.entegreraporlamatr.org/tr/entegre-raporlama/turkiyede-yayimlanan-entegre-raporlar.aspx (05.05.2022).

https://www.integratedreporting.org/

https://www2.deloitte.com/uk/en/pages/audit/articles/integrated-reporting.html (20.05.2022)

IIRC. (2011). Towards Integrated Reportıng Communicating Value in the 21st Century. https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf (09.05.2022).

IIRC. (2013). Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi. https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf (01.05.2022)

IIRC. (2021). International Integrated Reporting Framework. https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf (01.05.2022)

IODSA (2009). King Report On Corporate Governance For South Africa. https://cdn.ymaws.com/www.iodsa.co.za/resource/resmgr/king_iii/King_Report_on_Governance_fo.pdf (10.05.2022).

Kaya, H. P. (2015). Entegre raporlama sisteminin ortaya çıkış sebepleri ve şirketlere sağlayacağı faydalar. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 15 (45), 113-130.

King, M., & Roberts, L. (2017). Entegre Düşünce, Argüden Yönetişim Akademisi Yayınları: İstanbul.

Krzus, M. P. (2011). Integrated Reporting: If not now, when?, IRZ, Heft 6..

Ocean Tomo (2020). Intangible Asset Market Value Study. https://intellisys.fi/wp-content/uploads/2020/09/Ocean-Tomo-Intangible-Asset-Market-Value-Study-IAMV-Report_08_01_17.pdf (12.05.2022).

Singh, J., Sadiq, M., & Kaur, K. (2019). Integrated Reporting: Challenges, Benefits and the Research Agenda, International Journal of Innovation, Creativity and Change, Volume 7, Issue 8, 1-16.

Steyn, M. (2014). Organisational benefits and implementation challenges of mandatory integrated reporting: perspectives of senior executives at South African listed companies, Sustainability Accounting, Management and Policy Journa, 5(4):476-503.

Uyar, A. (2015). Kurumsal Raporlamanın Gelişimi ve Güncel Yaklaşımlar, Ankara: Gazi Kitabevi.

Yüksel, F. (2017). Entegre raporlama: Finansal ve finansal olmayan bilgilerin entegrasyonu. Bursa: Ekin Yayınevi.

Yüksel, F., & Aracı, H. (2017). Hizmet işletmelerine ait raporların entegre raporlama ilkeleri açısından incelenmesi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 729-748.

KAYNAKÇA

Adams, C. A. (2002). Internal organisational factors influencing corporate social and ethical reporting: beyond current theorising. Accounting, Audit & Accountability Journal, 15, 223–250.

Alakavuklar, O. N., Kılıçaslan, S., Öztürk, E. B. (2009). Türkiye'de hayırseverlikten kurumsal sosyal sorumluluğa geçiş: bir kurumsal değişim öyküsü. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 9 (2), 103-143.

Allen, M. W. (2016). Strategic communication for sustainable organizations: theory and practice. New York: Springer Publishing Company.

Ararat, M., Göcenoğlu, C. (2006). Drivers for sustainable corporate responsibility, case of Turkey. Corporate Governance: The International Journal of Business in Society.

Berger-Walliser, G.; Scott, I. (2018). Redefining corporate social responsibility in an era of globalization and regulatory hardening. American Business Law Journal, 55, 167-218.

Berkman, P. A. (2020). Science diplomacy and its engine of informed decision making: operating through our global pandemic with humanity. The Hague Journal of Diplomacy 15, 435-450.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (2015). 2°C target: result of state contributions. URL: http://www.cop21.gouv.fr/en/2c-target-result-of-state-contributions/

Blackburn, W. R. (2007). The sustainability handbook: the complete management guide to achieving social, economic and environmental responsibility. London: Earthscan.

Boran, T. G. (2011). Türkiye'den uygulama örnekleriyle kurumsal sosyal sorumluluk, İstanbul: Beta Yayınları.

Bowen, H. (1953). Social responsibilities of the businessman, New York: Harper and Row.

Breton, G. A. (2018). Postmodern accounting theory: an institutional approach, Emerald Group Publishing: Bingley, UK.

Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: toward the moral management of organizational stakeholders. Business Horizons, 34, 39-48.

Chen, Y.-C., Hung, M., Wang, Y. (2018). The effect of mandatory CSR disclosure on firm profitability and social externalities: evidence from China. Journal of Accounting and Economics, 65, 169–190.

Commission of the European Communities (2002). Communication from the Commission concerning corporate social responsibility: a business contribution to sustainable development 347 final.

Cordeiro, J. J., Tewari, M. (2015). Firm characteristics, industry context, and investor reactions to environmental CSR: a stakeholder theory approach. Journal of Business Ethics, 130, 833–849.

Cormier, D., Magnan, M. (1999). Corporate environmental disclosure strategies: determinants, costs and benefits. Journal of Accounting, Auditing & Finance,14, 429–451.

Cormier, D., Magnan, M. (2003). Environmental reporting management: a continental European perspective. Journal of Accounting and Public Policy, 22, 43–62.

Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 15: 1-13.

Deegan, C. M. (2019). Legitimacy theory: despite its enduring popularity and contribution, time is right for a necessary makeover. AAAJ, 32.

Dinçer, M. A. M, Özdemir, Y. (2012). Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarının kurumsal kuram tarafından değerlendirilmesi: Türkiye ilaç sektörü örneği. 1. İşletme Yönetimi ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk, 23-25 Kasım, Bakü, Azerbaycan.

Dinçer, M. A. M., Özdemir, Y. (2013). Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları ve eşbiçimlilik: on büyük Türk holdingi üzerine vaka çalışması. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, XV (II), 31-66.

Elkington, J. (1998). Partnerships from cannibals with forks: the triple bottom line of 21st-Century Business. Environmental Quality Management, 8, 37–51.

Hopkins, M. (2012). Corporate social responsibility and international development: is business the solution?, Oxfordshire: Routledge.

Jo, H., Na, H. (2012). Does CSR reduce firm risk? evidence from controversial industry sectors. Journal of Business Ethics, 110, 441–456.

Küskü, F., Bay, E. (2012). İsteğe bağlı kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri, görünürde hayırseverlik. Amme İdaresi Dergisi, 45 (1), 51-75.

Larrinaga, C., Carrasco, F., Correa, C., Llena, F., Moneva, J. (2002). Accountability and accounting regulation: the Case of the Spanish environmental disclosure standard. European Accounting Review, 11, 723–740.

Li, W., Zhang, R. (2010). Corporate social responsibility, ownership structure, and political interference: evidence from China. Journal of Business Ethics, 96, 631–645.

Lu, Y., Abeysekera, I. (2014). Stakeholders' power, corporate characteristics, and social and environmental Disclosure: evidence from China. Journal of Cleaner Production, 64, 426–436

Marquis, C., Glynn, M. A., Davis, G. F. (2007). Community isomorphism and corporate social action. Academy of Management Review, 32 (3), 925-945.

Meyer, J. W., Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony. içinde The new institutionalism in organizational analysis. Chicago: University of Chicago Press.

O'Dwyer, B., Unerman, J., Hession, E. (2005). User needs in sustainability reporting: perspectives of stakeholders in Ireland. European Accounting Review, 14, 759–787.

Open Letter. (2015). Open letter from global CEOs to world leaders urging concrete climate action. URL: http://www.dsm.com/corporate/media/informationcenter-pub/2015/04/2015-04-17-open-letterfrom-global-ceos-to-world-leaders-urging-concrete-climate-action.html

Othman, S., Darus, F., Arshad, R. (2011). The influence of coercive isomorphism on corporate social responsibility reporting and reputation. Social Responsibility Journal, 7, 119–135.

Patten, D. M. (1992). Intra-industry environmental disclosures in response to the Alaskan oil spill: a note on legitimacy theory. Accounting, Organizations and Society, 17, 471–475.

Preston, B. L. (2013). Local path dependence of U.S. socioeconomic exposure to climate extremes and the vulnerability commitment. Global Environmental Change, 23, 719–32.

Rondinelli, D. A., Berry, M. A. (2000). Environmental citizenship in multinational corporations: social responsibility and sustainable development. European Management Journal, 18.

Salzmann, O., Ionescu-Somers, A., Steger, U. (2005). The business case for corporate sustainability: literature review and research options. European Management Journal, 23, 27–36.

Sana, S. S. (2020). Price competition between green and non-green products under corporate social responsible firm. Journal of Retailing and Consumer Services, 55.

Sharfman, M. P., Fernando, C. S. (2008). Environmental risk management and the cost of capital. Strategic Management Journal, 29, 569–592.

Shen, L., Ochoa, J. J., Shah, M. N., Zhang, X. (2011). The application of urban sustainability indicators – A comparison between various practices. Habitat International, 35, 17–29.

The United Nations Global Compact Websitesi: https://www.unglobalcompact.org/engage-locally/europe/turkey

Van Het Hoff, S. (2009). Türkiye'de kurumsal sosyal sorumluluk üçgeni: şirketler, toplum ve sivil toplum kuruluşları. TÜBİTAK Projesi, Proje no: 107K182.

Wei, Y., Fang, Y. (2012). Impacts and adaptation of climate change on urban economic system: a perspective from the urban planning. Applied Mechanics and Materials, 1740177, 2270–7.

Ye, M., Lu, W., Flanagan, R., Chau, K. W. (2020). Corporate social responsibility "glocalisation": evidence from the international construction business. Corporate Social Responsibility Environmental Management, 27, 655–669.

bir şekilde uçuş gerçekleştirmeleri yolcu memnuniyetine etki etmektedir. Havayolu şirketleri hizmet kalitesini maksimum düzeye çıkarabilmek için tüm süreçlerde doğru operasyon prosedürleri uygulamalı ve profesyonellik sağlamalıdır (Wang vd., 211: 431). Konforlu ve rahat bir yolculuğun haricinde kabin memurlarının yolculara muamelesi de havayolu hizmet kalitesine etki etmektedir. Güler yüzlü, iletişim becerisi gelişmiş ve zor durumlarla başa çıkabilme yetkinliğine sahip kabin memurlarının havayolu şirketince çalıştırılıyor olması şirket imajına olumlu etki edecektir. Çalışanlar, firmayı temsil etmektedir.

Aynı zamanda uçuş boyunca ikram edilen yiyeceklerin müşteri isteklerine uygun olması da algılanan hizmet kalitesine etki etmektedir. Çeşitli ülkelerden çeşitli kültürlere sahip yolcular uçak yolculuğunu tercih etmektedir. Her yolcunun ortak beğenilerinin bulunması elbette zordur. Ancak havayolu şirketi çeşitli alternatifler sunarak yolcunun kendi isteğine uygun seçeneği tercih etmesini sağlayabilecektir.

Tüm bu bahsedilen unsurlar havalimanı deneyimine ve havayolu hizmet kalitesine etki eden unsurlardır. Ayrıca havalimanı işleticileri ve havayolu şirketleri teknoloji unsurunu da göz ardı etmemelidirler. Her geçen gün artan teknolojik unsurlar, havayolu şirketlerinin daima süreçleri güncel tutmalarını ve çağa ayak uydurabilmelerini zorunlu kılmıştır. Teknoloji sayesinde daha donanımlı havalimanları, daha donanımlı uçaklar üretilebilmektedir. Ayrıca teknoloji sayesinde her işlem manuel ile olandan daha hızlı gerçekleştirilebilmektedir. Tüm bu süreçlerde rakiplerinin gerisinde kalan firmalar yok olurken süreçleri başarıyla yürütebilen işletmeler ayakta kalmaktadır.

Bu kitap bölümünde, havayolu taşımacılığını tercih eden kişilerin, havalimanı deneyimlerine etki eden faktörlerden müşteri odaklı olarak bahsedilmiştir. Ayrıca havayolu işletmelerinin hizmet kalitesine etki eden faktörlere müşteri memnuniyeti odaklı olarak değinilmiştir. Havalimanı deneyimi ve havayolu taşımacılığı deneyimi birbirini etkileyen unsurlardır. Yolcular bir havayolu seyahati gerçekleştirirken havalimanı deneyimini ve uçuş deneyimini birlikte değerlendirmektedirler. Bu yüzden iki faktör birbirinden ayrı düşünülememektedir. Ayrıca insanlar geçmiş deyimlerinden etkilenmektedir. Geçmişte aynı firma ve havalimanından yapılan bir uçuş deneyimi, gelecekte aynı firma tercih edilecekse, hizmet kalitesi düşüncesine etki etmektedir. İnsanlar yaşadıkları tecrübeleri başkalarına anlatma eğilimindedirler. Bu nedenle yaşanan olumlu ya da olumsuz deneyimler başka insanlara aktarılıp onların seçimlerini de etkilemektedir.

Tüm bu anlatılanlar doğrultusunda bu kitap bölümü yazılmak istenmiştir. Sivil havacılık için en önemli ve kâr getiren unsur olan müşterilerin yani yolcuların memnuniyeti bakış açısıyla bu kitap bölümü yazılmak istenmiştir. Anlatılanlarla literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ataman G., Behram N. K. & Eşgi S. (2011). İş Amaçlı Havayolu Pazarında Hizmet Kalitesinin Servqual Modeli İle Ölçülmesi ve Türk Hava Yolları 'Busıness Class' Yolcuları Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26, 73-87.

Batouei, A., Iranmanesh.M., Mustafa, H., Nikbin, D. & Ping, T. A. (2020). Components Of Airport Experience And Their Roles İn Eliciting Passengers' Satisfaction And Behavioural İntentions. Research in Transportation Business & Management, 37, 1-13.

Bezerra, G. & Gomes, C. F. (2019). Determinants of Passenger Loyalty in Multi-Airport Regions: Implications Fortourism Destination. Tourism Management Perspectives, 31, 145-158.

Chen, F.Y. & Chang, Y. H. (2005). Examining airline service quality from a process perspective. Journal of Air Transport Management, 11, 79-87.

Chou, C.C., Liu, L. J., Huang, S. F., Yih, J. M. & Han, T. C. (2011). An Evaluation Of Airline Service Quality Using Thefuzzy Weighted Servqual Method. Applied Soft Computing, 11, 2117-2128.

Çırpın, B. K. & Kurt, D. (2016). Measuring The Service Quality In Airline Companies. Journal of Transportation and Logistics, 1(1), 83-98.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi. (2011). Havacılık Terimleri Sözlüğü. Ankara: Pulat Basımevi.

Fodness, D. & Murray, B. (2005). Passengers' Expectations Of Airport Service Quality. Journal of Services Marketing, 21(7), 492-506.

Harrison, A. (2015). Principles of Experience Design for Airport Terminals. (Ph.D. of Thesis). Queensland University of Technology, Australia.

Hatipoğlu, S. (2015). Havayolu Ulaşımında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi: İç Hatlarda Bir Uygulama. KSU Journal of Social Sciences, 12(2), 293-312.

Huang, Y. K. (2010). The Effect of Airline Service Quality on Passengers' Behavioural Intentions Using Servqual Scores: A Taiwan Case Study. Journal of the Eastern Asia Society for Transportation Studies, 8, 2330-2343.

Jiang, H. & Zhang, Y. (2016). An Assessment Of Passenger Experience At Melbourne Airport. Journal of Air Transport Management, 54, 88-92.

Kearns, S. K. (2019). Uluslararası Havacılığın Temelleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Livingstone, A., Popovic, V., Kraal, B. & Kirk, P. J. (2012). Understanding The Airport Passenger Landside Retail Experience. DRS 2012 Bangkok Research, 1-18.

Martin, J. C., Roman, C. & Espino, R. (2008). Willingness to Pay for Airline Service Quality. Transport Reviews, 28(2), 199-217.

Okumuş, A. & Asil, H. (2007). Havayolu Taşımacılığında Yerli ve Yabancı Yolcuların Memnuniyet Düzeylerine Göre Beklentilerinin İncelenmesi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(1), 152-175.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A. & Berry L. L. (1985). A Conceptual Model Of Service Quality And Its İmplications For Future Research. Journal of Marketing, 49, 41-50.

Paternoster, J. (2008). Excellent Airport Customer Service Meets Successful Branding Strategy. Airport Management, 2(3), 218-226.

Popovic, V., Kraal, B. & Kirk, P. (2009). Passenger Experience in an Airport: An Activity-Centred Approach. International Association of Societies of Design Research 2009 Proceedings: Design Rigor and Relevance. Korean Society of Design Science, 1-11.

Prather, D. C. (2015). Airport Management, Washington: Asa.

Prentice, C., Wang, X. & Manhas, P. S. (2021). The Spillover Effect of Airport Service Experience on Destination Revisit İntention. Journal of Hospitality and Tourism Management, 48, 119-127.

Suki, M. N. (2014). Passenger Satisfaction With Airline Service Quality in Malaysia: A Structural Equation Modeling Approach. Research in Transportation Business & Management, 10, 26-32.

Tiernan, S. Rhoades, D. L. & Jr, B. W. (2008). Airline Service Quality Exploratory analysis of consumer perceptions and operational performance in the USA and EU. Managing Service Quality, 18(3), 212-224.

Tsaur, S. H., Chang, T. Y. & Yen, C. H. (2002). The Evaluation Of Airline Service Quality By Fuzzy MCDM. Tourism Management, 23, 107-115.

Wang, R. Hsu., S. L., Lin, Y. H. & Tseng, M. L. (2011). Evaluation Of Customer Perceptions On Airline Service Quality İn Uncertainty. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 25, 419-437.

Wattanacharoensil, W., Schuckert, M. & Graham, A. A. (2016). An Airport Experience Framework from a Tourism Perspective. Transport Reviews, 36(3), 318-340.

Widarsyah, R. (2013). The Impact of Airport Service Quality Dimension on Overall Airport Experience and Impression. (Master Of Thesis). University of Nevada, Las Vegas.

Wiredja, D., Popovic, V. & Blackler, A. (2015). Questionnaire Design for Airport Passenger Experience Survey. Iasdr 2015 Congress, 2(5), 1-16.

Wu, H. C. & Cheng, C. C. (2013). A Hierarchical Model Of Service Quality İn The Airline İndustry. Journal of Hospitality and Tourism Management, 20, 13-22.

KAYNAKÇA

Bennett, R., Marasi, S. (2015). Workplace Deviance. In: James D. Wright (editor-in-chief), International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2nd edition, Vol 25. Oxford: Elsevier. pp. 722–726. ISBN: 9780080970868.

Gruys, M. L., Sackett., P. R. (2003). Investigating the Dimensionality of Counterproductive Work Behaviour. International Journal of Selection and Assessment 11(1):30 – 42 DOI: 10.1111/1468-2389.00224

Hollinger, R. C., Clark J. P. (1983). Theft by Employees. Lexington Books 866 Third Avenue, New York, NY 10022, United States.

https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/counterproductive, Counterproductive, Erişim Tarihi: 02.05.2022

https://www.iienstitu.com/blog/davranis-nedir?, Davranış nedir? Erişim Tarihi: 02.05.2022

https://www.safeworkaustralia.gov.au/system/files/documents/1702/guide-preventing-responding-workplace-bullying.pdf , Guide for preventing and responding to workplace bullying. Erişim Tarihi: 02.05.2022

https://www.worksafe.vic.gov.au/preventing-workplace-bullying, Preventing workplace bullying, Erişim Tarihi: 02.05.2022

Jones, D.A. (2004). "Counterproductive Work Behavior Toward Supervisors & Organizations: Injustice, Revenge, & Context", Academy of Management Best Conference Paper, School of Business Administration University of Vermont, Burlington.

Mackey, J.D., Mc Allister C.P., Ellen III B.P., Carson J.E. (2019). A Meta-Analysis of Interpersonal and Organizational Workplace Deviance Research. Journal of Management Vol. XX No. X, pp.1 –26, DOI: 10.1177/0149206319862612

Marcus B., Schuler H. (2004). Antecedents of Counterproductive Behavior at Work: A General Perspective. Journal of Applied Psychology Copyright 2004 by the American Psychological Association, Vol. 89, No. 4, 647–660. DOI: 10.1037/0021-9010.89.4.647.

Miles, D. E., Borman, W. E., Spector, P. E., Fox, S. (2002). Building an Integrative Model of Extra Role Work Behaviors: A Comparison of Counterproductive Work Behavior with Organizational Citizenship Behavior. International Journal of Selection and Assessment, 10(1&2), pp.51–57. https://doi.org/10.1111/1468-2389.00193

Ones, D. S. Dilchert S. (2013). Counterproductive Work Behaviours: Concepts, Measurement, And Nomological Network. Chapter 35. APA Handbook of Testing and Assessment in Psychology:Vol. 1. Test Theory and Testing and Assessment in Industrial and Organizational Psychology. K. F: Geisinger (Editor in Chief) DOI:10.1037/14047-035. https://www.academia.edu/49016853/Counterproductive_work_behaviors_Concepts_measurement_and_nomological_network

Reynolds, C. A., Shoss, M. K., Jundt, D. K. (2015). In the Eye of the beholder: a multi-stakeholder perspective of organizational citizenship and counterproductive work behaviors. Human Resource Management Review 25, pp. 80–93. http://dx.doi.org/10.1016/j.hrmr.2014.06.002

Robinson, S. L., Bennett, R. J. A. (1995). Typology of Deviant Workplace Behaviors: A Multidimensional Scaling Study. The Academy of Management Journal, Vol. 38, No.

2, pp. 555-572. http://links.jstor.org/sici?sici=0001-4273%28199504%2938%3A2%3C555%3AATODWB%3E2.0.CO%3B2-P

Rotundo., M. and Xie., J. L. (2008). Understanding the Domain of Counterproductive Work Behavior in China. http://assets.csom.umn.edu/assets/111941.pdf

Spector, P. (2021). What Is Counterproductive Work Behaviour? Posted on July 25, https://paulspector.com/what-is-counterproductive-work-behavior/

Spector, P. E., Fox, S. (2002). An Emotion-centered Model of Voluntary Work Behavior, Human Resource Management Review, 12(2), pp. 269–292. https://doi.org/10.1016/S1053-4822(02)00049-9

Spector, P. E., Fox, S., Penney, L. M., Bruursema, K. Goh., A., Kessler S. (2006). The dimensionality of counterproductivity: Are all counterproductive behaviours created equal? Journal of Vocational Behavior, (68), pp. 446–460. www.elsevier.com/locate/jvb

Sypniewska B. (2020). Counterproductive Work Behavior and Organizational Citizenship Behavior. Advances in Cognitive Psychology; 16(4): 321–328. doi: 10.5709/acp-0306-9

Şengül, C., Güzel Özbek, A. (2018). Investigation Of Counterproductive Behaviors In Organizations Within The Context Of Turkish Business Law And Turkish Criminal Law. International Symposium on Business and Economics Montenegro, 5th-8th September2018

Taylor., O. A. (2012). The Relatıonshıp Between Culture And Counterproductıve Workplace Behavıors: A Meta-Analysıs.. The School of Graduate and Postdoctoral Studies The University of Western Ontario London, Ontario, Canada https://core.ac.uk/download/pdf/61633758.pdf

Zhou., Z. E., Meier L.L., Spector P. E. (2014). The Role of Personality and Job Stressors in Predicting Counterproductive Work Behavior: A three-way interaction. International Journal of Selection and Assessment Volume 22 Number 3 September 2014

ortamını sağlayamayabilir veya uzun vadede esnek olmayan sözleşmeler sonucunda sürekli değişen ve gelişen şartların getirdiği rekabet ortamına uyum sağlamada sorun yaşayabilirler.

5. SONUÇ

Dış kaynak kullanımı çağımız ekonomik dünyasının maliyet, zaman, uzmanlaşma, inovasyon gibi temel ihtiyaçlarının sağlanması için üretilen çözüm yollarından birisidir. Geçmişten bugüne dış kaynak kullanımı küresel anlamda büyük hacimlere ulaşmış ve başlı başına bir sektör haline gelmiştir. Belirli bir büyüklüğe ulaşmış veya ulaşmayı hedefleyen firmalar için en çok tercih edilen yöntemlerden biri olmuştur. Bu çalışmadan ulaştığımız ilk sonuç stratejik yönetim anlayışı açısından dış kaynak kullanımının büyük önem arz ettiği ve firmalara ciddi katkılarının olduğudur.

İşletmelere yaptığı katkılarla ön plana çıkan dış kaynak kullanımının, bunun yanında işletmelere zaman zaman olumsuz etkilerinin de olduğu gözlemlenmiştir. Maliyetleri azaltma amacıyla tercih edilen dış kaynak kullanımı, yeri geldiğinde işletmelerin maliyetlerini artırmakta, verimlilikte azalmaya sebep olmakta, işletmelerin öz yeteneklerini yitirmesine sebep olabilmektedir. Ulaştığımız ikinci sonuç dış kaynak kullanımının firmalar açısından olumsuz etkilerinin de olabileceğidir.

Firmalar dış kaynak kullanımını kesinlikle yapılması gereken bir uygulama olarak görmemeli, bunu her işletme kendi öz yapısı içerisinde değerlendirmeli ve ona göre karar vermelidir. Esas olarak ciddi katkıları olan dış kaynak kullanımının olumsuz sonuçlar verdiği durumları göz önünde bulundurduğumuzda, dikkat çeken husus hatalı anlaşmalar imzalanması, anlaşmaların yanlış yönetilmesi, yanlış alanlarda dış kaynak kullanımına gidilmesi ve dış kaynak kullanımının vazgeçilmez bir olgu olarak görülüp ihtiyaç dahilinde olmasa dahi uygulamaya gidilmesidir. Buradan yola çıkılarak denilebilir ki; dış kaynak kullanımı stratejik açıdan önemli bir karardır. Faydalanmak istenilirken zarar görmemek adına her firma bu durumu öznel olarak değerlendirmeli ve süreci doğru yönetebilmelidir.

Sonuç olarak, stratejik yönetim anlayışına sahip bir firmada yönetsel düşünce yapısı, yönetsel uygulamalar ve firmanın geleceği için önemi göz önünde olan dış kaynak kullanımı, olumlu ve olumsuz etkiler yapabilmektedir. Firmalar olumsuz etkilere maruz kalmamak adına bu tercihte bulunmadan önce gerekli altyapıya sahip olduklarından emin olmalıdır.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (1998). Geleceği kazanmanın yolu: Stratejik Yönetim.

Alayoğlu, N. (2010). Rekabet üstünlüğü sağlamada insan kaynakları ve rekabet stratejileri uyumunun önemi.

Ansoff, H. (2007). Strategic management. Springer.

Bailey, William., Masson, R., & Raeside, R. (2002). Outsourcing in Edinburgh and the Lothians. European Journal of Purchasing & Supply Management, 8(2), 83-95.

Bakan, İ. (2015). Çağdaş yönetim yaklaşımları ilkeler, kavramlar ve yaklaşımlar. Beta Basım Yayım Dağıtım AS, İstanbul, 541s.

Banerjee, A., & Williams, S. A. (2009). International service outsourcing: Using offshore analytics to identify determinants of value-added outsourcing. Strategic Outsourcing: An International Journal.

Belcourt, M. (2006). Outsourcing—The benefits and the risks. Human resource management review, 16(2), 269-279.

Bircan, İ. (2002). Kamu kesiminde stratejik yönetim ve vizyon. DPT Planlama Dergisi, 42, 11-19

Bolat, T., & Yılmaz, Ö. (2009). The relationship between outsourcing and organizational performance: is it myth or reality for the hotel sector?. International Journal of Contemporary Hospitality Management.

Bracker, J. (1980). The historical development of the strategic management concept. Academy of management review, 5(2), 219-224.

Bryson, J. M. (1988). A strategic planning process for public and non-profit organizations. Long range planning, 21(1), 73-81.

Bulava, N. (2015). CRM System Support: Outsourcing or in-house resource. Which way to go?, https://integroscrm.com/crm-system-support-outsourcing-or-in-house-resource-which-way-to-go/, 28.04.2022.

Cant, M., & Jeynes, L. (1998). What does outsourcing bring you that innovation cannot? How outsourcing is seen-and currently marketed-as a universal panacea. Total Quality Management, 9(2-3), 193-201.

Çelik, V. (1994). Etkili bir okul için stratejik yönetim. Eğitim ve Bilim, 18(93).

Çoban, B., & Karakaya, Y. E. (2010). Geleceği planlamada stratejik yönetim ve swot analizi: Kavramsal Yaklaşımlar. Social Sciences, 5(4), 342-352.

Çubukcu, M. (2019). Stratejik yönetim araştırmalarındaki ilerlemeler ve güncel tartışma konuları-Progress in strategic management researches and current discussion conditions. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(27), 35-57.

Demir, C., & Yılmaz, M. K. (2010). Stratejik Planlama Süreci Ve Örgütler Açısından Önemi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(1).

Dereli, B. (2003). İnsan kaynakları yönetiminde dış kaynaklardan yararlanma (outsourcing).

Dinu, A. M. (2015). The risks and benefits of outsourcing. Knowledge Horizons. Economics, 7(2), 103.

Doğan, S., & Demiral, Ö. (2012). İşletmelerde stratejik yönetimin etkinliğini artırmada önemli bir araç: benchmarking. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 4(7), 1-22.

Drezner, D. W. (2004). The outsourcing bogeyman. Foreign Aff., 83, 22.

Earl, M. J. (1996). The risks of outsourcing IT. Sloan management review, 37, 26-32.

Eren, E. (2016). Yönetim ve organizasyon (12. Baskı). Beta Basım Yayın, İstanbul.

Eren, E., Aren, S., & Alpkan, L. (2000). İşletmelerde stratejik yönetim faaliyetlerini değerlendirme araştırması.

Eşki, H. (2015). Stratejik yönetim ve örgüt kültürü: İlişkisel bir analiz. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (24).

Everett, J., & Dixon, J. (2006). Outsourcing Lifecycle.

Gonzales, A., Dorwin, D., Gupta, D., Kalyan, K., & Schimler, S. (2004). Outsourcing: past, present and future. Unpublished paper.

Grant, R. M. (2003). Strategic planning in a turbulent environment: Evidence from the oil majors. Strategic management journal, 24(6), 491-517.

Greer, C. R., Youngblood, S. A., & Gray, D. A. (1999). Human resource management outsourcing: The make or buy decision. The Academy of Management Executive, 13(3), 85-96.

Grupe, F. H. (1997). Outsourcing the help desk function. Information Systems Management, 14(2), 15-22.

Güçlü, N. (2003). Stratejik yönetim. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2).

Güçlü, N., Özer, A., Kurt, T., & Koşar, S. (2015). Multilevel analysis of the effects of leardership styles, decision making strategies and personality on decision-making process in schools Liderlik stilleri, karar verme stratejileri ve kişiliğin okullardaki karar sürecine etkilerinin çok düzeyli analizi. Journal of Human Sciences, 12(2), 1756-1791.

Hemmington, N., & King, C. (2000). Key dimensions of outsourcing hotel food and beverage services. International Journal of Contemporary Hospitality Management.

Hoecht, A., & Trott, P. (2006). Innovation risks of strategic outsourcing. Technovation, 26(5-6), 672-681.

Hurst, D. K. (1986). Why strategic management is bankrupt. Organizational Dynamics, 15(2), 5-27.

IAOP. (2022). The 2017 Global Outsourcing 100, https://www.iaop.org/Content/19/165/4701, 28.04.2022.

İlter, H. M. (2002). Global dışsal tedarik (Outsourcing). İstanbul Ticaret Odası.

İşcan, Ö. F. (2000). Stratejik yönetim ve işgören eğitimi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(1).

Kavcic, K. (2014). Strategic management of outsourcing. Faculty of Management Koper Monograph Series.

Kaya, İ. (2010). Konaklama işletmeciliğinde stratejik yönetim süreci: Kavramsal bir yaklaşım. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2010(1), 27-35.

Keleş H. N., Özkan T. K. (2010). Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt 2, Sayı 1

Koçel, T. (2015). İşletme Yöneticiliği, Beta Yay. Baskı, İstanbul.

Momme, J. (2001). Outsourcing manufacturing to suppliers. A conceptual framework, Department of production, Aalborg university, Sweden.

Nutt, P. C., & Backoff, R. W. (1993). Organizational publicness and its implications for strategic management. Journal of Public Administration Research and Theory, 3(2), 209-231.

Okumuş, F., & İsfendiyaroğlu, H. (2002). İşletmelerde mal ve hizmetlerin dış kaynaklardan temin edilmesinin (outsourcıng) fayda ve sakıncaları. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 16(3-4).

Quinn, J. B., & Hilmer, F. G. (1994). Strategic outsourcing. Sloan management review, 35(4), 43.

Shy, O., & Stenbacka, R. (2003). Strategic outsourcing. Journal of Economic Behavior & Organization, 50(2), 203-224.

Statista. (2022). As-a-Service Market Insights Hosted by: Joe Foresi. Cantor Fitzgerald January, 10, https://www.statista.com/statistics/189788/global-outsourcing-market-size/, 28.04.2022.

Štros, D., Coner, M., & Bukovinski, D. (2014). Globalization and management. Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues, 27(2), 425-436.

Tanyeri, M., & Fırat, A. (2005). Rekabet değişkeni olarak dış kaynak kullanımı (Outsourcing).

TDK. (2022). Türk Dil Kurumu Sözlüğü, https://sozluk.gov.tr/, 28.04.2022

Ülgen, H., & Mirze, S. K. (2007). İşletmelerde stratejik yönetim. Arıkan, Istanbul.

Vaxevanou, A., & Konstantopoulos, N. (2015). Basic principles the philosophy of outsourcing. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 175, 567-571.

Yalçın, İ., Akın, M. & Şeker, M. (2011). Kamu hastanelerinde dış kaynak kullanımı: Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesi örneği. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2011(1), 83-92.

İNŞAAT SEKTÖRÜNÜN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ:
TÜRKİYE İÇİN EKONOMETRİK BİR ANALİZ

Burcu KILINÇ SAVRUL

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-56-2

Kasım 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İnşaat genel olarak fiziksel altyapının (yollar, demiryolları, limanlar), diğer inşaat mühendisliği işlerinin (barajlar, sulama projeleri, enerji santralleri) ve tüm inşaat işlerinin (konutlar dahil) bakımı ve mevcut yapıların onarımı anlamına gelir.

İnşaat bir yatırım malları sektörüdür. İnşaat sektörünün ürünleri de yatırım veya sermaye mallarıdır. Bir kişiye ev almak, imalatçı bir firma tarafından fabrika kurmak büyük bir masraf gerektirir.

İnşaat sektörü, insanların en temel barınma ihtiyacını karşılarken, zamanla gelişmiş sosyal hayatın gerekliliği ile ihtiyaç duyulan tüm ihtiyaçları karşılamaktadır. Sektör sadece konut ihtiyacını karşılamakla kalmayıp sosyal, toplumsal ve ekonomik ihtiyaçları da karşılamaya çalışmaktadır.

Ekonomik olarak gelişmekte olan veya gelişme aşamasında olan ülkeler, kalkınma süreçlerini daha hızlı tamamlayabilmek için fabrikalar, barajlar, yollar, evler vb. gibi temel ihtiyaç ve gereksinimleri karşılamak zorundadırlar. Devletler de bu gereksinimlerin yapılması için teşvikler sunmaktadır. İnşaat sektörü, toplumun sosyal ve ekonomik kalkınmasının temelidir.

Bir ülkenin inşaat faaliyeti ile gelişme aşaması arasında bir ilişki vardır. Bu nedenle inşaat sektörü, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümenin lokomotifidir. İnşaat sektörünün toplam yatırımlar içindeki payı sektörün büyümeye katkısını belirlemektedir.

İnşaat yatırımlarının gayri safi sabit sermaye oluşumundaki payı gelişmiş ülkelerde daha yüksektir. Ülkelerin ekonomik genişleme dönemlerinde inşaat faaliyetleri hızla artmakta, daralma dönemlerinde azalmaktadır. İnşaat sektörü diğer makroekonomik verilere çok duyarlıdır. Sektör yine siyasi yönetimlerin uyguladığı politikalardan büyük ölçüde etkilenmektedir.

Yine enflasyon oranı ve faiz oranı değişkenleri ile özel sektörün inşaat yatırımları arasında negatif bir ilişki vardır. Ancak kamu sektörü için bu ilişki genel olarak geçerli değildir. Ülkelerin benimsediği ekonomik sistemler ile bu değişkenler arasındaki ilişki farklılık gösterebilmektedir.

Günümüzde yüksek enerji maliyetleri nedeniyle yeşil yapı kavramı ortaya çıkmıştır. Sektör geri dönüştürülebilir, çevre dostu ürünler üretmeye çalışmaktadır. Böylece inşaat sektörünün çevreye duyarlı olması ve enerjiyi verimli kullanabilir hale gelmesi hedeflenmektedir.

İnşaat sektörü önemli bir istihdam kaynağıdır. Diğer reel sektörleri doğrudan veya dolaylı olarak etkiler. Sektör, ülke ekonomileri açısından önemli bir yere sahiptir.

Yoğun bir emek ve çalışma süreci gerektiren bu çalışmanın ortaya konmasında desteklerini esirgemeyen tüm aileme sonsuz teşekkürlerimi sunar, çalışmanın öğrencilerime ve topluma faydalı olmasını dilerim.

DOÇ. DR. BURCU KILINÇ SAVRUL
2022-ÇANAKKALE

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.İNŞAAT VE KONUT SEKTÖRÜ 3
1.1.1.İnşaat Sektörünün Tanımı 3
1.1.1.2.İnşaat Sektörü Piyasasının Oluşumu 5
1.1.1.2.1.İnşaat Sektöründe Talep 6
1.1.1.2.2.İnşaat Sektöründe Arz 7
1.1.2.İnşaat Sektörünün Alt Sektörü Olarak Konut Sektörü 9
1.2. İNŞAAT VE KONUT SEKTÖRÜNÜN ÜRETİM YAPISI VE MALİYET FAKTÖRLERİ 10
1.2.1.İnşaat ve Konut Sektörünün Üretim Yapısı 10
1.2.2.İnşaat ve Konut Sektörünün Maliyet Faktörleri 10
1.2.2.1.Arsa veya Arazi 10
1.2.2.2.İşgücü 11
1.2.2.3.Yapı Teknolojisi ve Yapı Malzemesi 11
1.3.DÜNYADA İNŞAAT SEKTÖRÜ 12
1.3.1.Dünyada İnşaat Sektöründe Büyeme 13
1.3.2.Dünyada İnşaat Harcamaları 15
1.3.3.Dünyada Müteahhitlik Hizmetleri 19

İKİNCİ BÖLÜM

2.1.TÜRKİYE'DE İNŞAAT SEKTÖRÜ 22
2.1.1.İnşaat Sektöründe Büyüme 26
2.1.2.Müteahhitlik Hizmetleri 34
2.1.3.İnşaat Sektörü Yatırımları 36
2.1.3.1.Altyapı İnşaatı: Kamu Özel İşbirliği Projeleri 36
2.1.4.İnşaat Sektörü Maliyet ve Ciro Değişimleri 40
2.1.4.1.İnşaat Sektörü Ciro Endeksi Değişimleri 40
2.4.4.2.İnşaat Sektörü Maliyet Endeksi 44
2.4.4.3.Bina ve Bina Dışı Yapılar İçin İnşaat Maliyet Endeksi 46
2.1.5.İnşaat Sektörü Güven Endeksi 47
2.1.6.İnşaat Sektörü Faaliyetleri 51
2.1.7.İnşaat Sektöründe Konut Piyasası 52
2.1.7.1.Yapı Ruhsatı ve Kullanım İzinleri 53
2.1.7.2. Konut Fiyatları ve Konut Fiyat Endeksi Değişimleri 56
2.1.7.3.Konut Satışları 63
2.1.7.4.Yabancılara Konut Satışı 70

2.1.7.5. Konut Satın Alma Gücü 78
2.1.7.6.Konut Yatırımları 79
2.1.7.7.Konut Finansmanı 82
2.1.7.8.Konut Kredileri 83
2.1.8.İnşaat Sektörü Dış Ticareti 92
2.1.9.Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri 97
2.1.10.İnşaat Sektöründe İstihdam 104
2.1.11. Ticari Gayrimenkul Sektörü 107
2.1.11.1. Ticari Gayrimenkul Sektörü Ofis Bilgileri 107
2.1.11.2. AVM Sayıları 109
2.1.11.3.Ticari Gayrimenkul Yatırım Fonu Pazarı 113
2.1.11.4.Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı 119
2.1.11.5. Ticari Gayrimenkul Fiyat Endeksi Değişimi 125
2.1.12.Kentsel Dönüşüm 127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
3.1. LİTERATÜR 128
3.2. VERİ SETİ VE METODOLOJİ 134
3.2.1.Araştırma Modeli Ve Değişkenler 134
3.2.1.1.Veri Analizi 134
3.3. BULGULAR 138
3.3.1.Betimsel İstatistikler ve Mevsimsellik Testleri 138
3.3.2. Birim Kök Testleri 141
3.3.3.Saçılım Grafikleri ve Korelasyon Analizleri 142
3.3.4. Model Tahminleri 146

SONUÇ 152

EKLER 153

KAYNAKÇA 157

KAYNAKÇA

Akal, Zuhal vd., (1983), *Türk İnşaat ve Konut Sektörünün Güncel Sorunları*, MPM Yayın.No. 292, Ankara.

Akgüç, Öztin, Osman Eren, (1982), "İnşaat Sektörünün Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi", *İnşaat Sektörünün Sorunları ve Çözüm Yolları Semineri*, İstanbul.

Aksoy, Ahmet, (1993), "İnşaat Sektörünün Teşviki ve Finansmanı", *Gazi Üniversitesi İİBF. Dergisi*, Cilt: IX, Sayı: 2, Ankara.

Adams, Z. ve Fuss, R. 2008. "Macroeconomic determinants of international housing markets".http://www.bundesbank.de/download/vfz/konferenzen/200810_20_mannheim/paper_adams_fuess.pdf.

Alper, Ali Eren, (2017), "İnşaat Sektörünün Ekonomik Büyümedeki Rolü: Türkiye Örneği", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, ss. 239-252.

Anonim (2016), "Cari fiyat nedir", www.nedir.com/cari-fiyat.

Anaman, K. A. and Osei-Amponsah, C. (2007). "Analysis of the Causality Links Between the Growth of the Construction Industry and the Growth of the Macroeconomy in Ghana". *Construction Management and Economics*, 25 (9), 951–961.

Arslan, İbrahim, (2007), *Konut Ekonomisi*, Sakarya, Sakarya Yayıncılık, Kasım.

Balamir, Murat, (1993), *Ülkemiz Koşullarına Uygun Konut Üretim Modeli*, Yayın No: 850, Ankara, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basımişliği, Ekim.

Baloyi, L. and Bekker, M. (2011). "Causes of Construction Cost and Time Overrun: 2010 FIFA World Cup Stadia in South Africa". *Acta Structilia*, 18 (1), 1-17.

Baydemir, Mehmet, (2005), *Dikkat Herkes Tutulu Satışı (Mortgage) Konuşuyor*, 1.Basım, İstanbul, Özuysal Yeminli Mali Müşavirlik Yayınları, Temmuz.

Bianconi, M., & Yoshino, J. A. (2013). "House price indexes and cyclical behavior". *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 6(1), 26-44. https://doi.org/10.1108/17538271311305995.

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Merkezi (HABITAT) (1996). *Policies and Measures for Small-Contractor Development in the Construction Industry*. Nairobi.

Bollerslev, T., Patton, A. J., & Wang, W. (2016). "Daily House Price Indices: Construction, Modeling, and Longer-Run Predictions". *Journal of Applied Econometrics*, 31(6), 1005–1025. https://doi.org/10.1002/jae.

Bon, R. (1992). "The Future of International Construction: Secular Patterns of Growth and Decline". *Habitat International*, 16 (3), ss.119-128.

Burch, R. K. & Taylor, R. S., (1997). "The internal conflicts of hotel REITs". *Real Estate Review*, 27 (3), pp.10-18.

Bursal, Nasuhi, (1980), *Maliyet Muhasebesi İlkeler ve Uygulama*, İstanbul, Ar Basım.

Bursal, Nasuhi, Yücel Ercan, (1986), *Maliyet Muhasebesi İlkeler ve Uygulama*, İ.Ü. Yayın No: 3345, İstanbul, Avcıol Matbaası.

Coşkun, A., ve Güngörmüş, A. H. (2008). "Özel İnşaat (Yap-Sat) İşletmelerinde Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yönteminin Uygulanması". *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 2, 210-221.

Chandra, A., & Thompson, E. (2000). "Does public infrastructure affect economic activity?: Evidence from the rural interstate highway system". *Regional Science and Urban Economics*, 30(4), 457-490.

Chang, T. ve Nieh, C. C. (2004). "A Note On Testing The Causal Link Between Construction Activity And Economic Growth İn Taiwan". *Journal Of Asian Economics*,15, 591–598.

Chia, Fah Choy, Skitmore, Martin, Runeson, Goran, & Bridge, Adrian (2011), "Property investment, construction and economic growth : the case of Malaysia". *In The Asian Conference on Real Estate (ACRE 2011):Sustainable Growth, Management Challenges*, 3-5 October 2011.

Çelik, S. (2007), *Türk İnşaat sektörü ve İnşaat Sektörünün Ülke Ekonomisine Etkilerinin Araştırılması*, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çalış, G. (2013), "Bilançolar ile Türk İnşaat Sektörünün Finansal Yapısının Degerlendirilmesi". *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 1-19.

Çelik, Umut, (2022), "Türk inşaat sektörü nereye gidiyor?", https://www.businessworld global.com/ turk-insaat-sektoru-nereye-gidiyor.

Çipe, Bilge, Alper Aslan, (2022), "Türkiye'de Konut Fiyat Endeksi ile BIST100 Borsa Endeksinin Markov Rejim Değişim Modeli ile incelenmesi", *Atatürk Üniversitesi Yayınları,* DOI: 10.54614/TBE.2022. 955907,s.109

Dalkılıç B, Aşkın M (2017), *Gayrimenkul ve Konut Sektörüne Bakış (Eylül 2017).* Emlakkonut GYO A.Ş.

Demurger, S. (2001). "Infrastructure development and economic growth: an explanation for regional disparities in China?", *Journal of Comparative economics*, 29(1), 95-117.

DEVREK TSO, (2020), *Devrek Ticaret ve Sanayi Odası İnşaat Malzemeleri Sektör Raporu,* Zonguldak.

D.Dickey, & W.A.Fuller. (1979). "Distribution of the Estimates for Autoregressive Time Series With a Unit Root". *Journal of the American Statistical Association*, 427-431.

Dinçer, Uğur, (1974), *Devlet Eli ile Toplu Konut Üretiminde Teknoloji Seçimi ve Konut Politikası İlişkisi,* TMMOB, Konut Kurultayı, 16-20 Aralık, Ankara.

Düzyol, M. C. (1997), *Türkiye'de Bina İnşaatı Sektörü ve 1990-2010 Dönemi Bölgesel İhtiyaç Tahmini,* (DPT Uzmanlık Tezleri). Ankara, Yayın No: DPT: 2484. Ankara.

DPT, (2015) *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler*. Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.

Eğilmez, Mahfi, (2019), https://www.mahfiegilmez.com/2018/12/2018den-2019a-gecerken - turkiye.html.

Ekonomi Bakanlığı (2012), *İnşaat Malzemeleri Sektörü*, Ekonomi Bakanlığı Raporu, Ankara.

Esra N. Kılcı, (2019), "Konut Kredisi Faiz Oranları İle İpotekli Konut Satışları Arasındaki İlişkinin Analizi; Türkiye Örneği", *Turkish Studies-Economics Finance Politics*, Volume 14, Issue 1, January, p. 95-107.

Esfahani, H. S. ve Ramirez, M.T. (2003). "Institutions, İnfrastructure, And Economic Growth". *Journal of Development Economics*, 70, 443-477.

Eşkinat, Rana, Filiz Tepecik, (2012), "İnşaat Sektörüne Küresel Bakış", *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi,* (C.XIV, S I, 2012).

Fedderke, J. W., Perkins, P. ve Luiz, J. M. (2006). "Infrastructural Investment in Long-run EconomicGrowth: South Africa 1875–2001". *World Development*, 34(6), 1037–1059.

Feyzullah Yetgin, (2007), *Mortage Sistemi: Türkiye (Teori - Uygulama),* İstanbul, Dünya Yayıncılık A.Ş.

Fry, M. J. and Farhi, M. R. (1979). *Money and Banking in Turkey*. Ankara: Boğaziçi University Publications.

Fedderke, J. W., Perkins, P., & Luiz, J. M. (2006). "Infrastructural investment in longrun economic growth: South Africa 1875–2001". *World Development*, 34(6), 1037-1059.

Fedderke, J. W., Bogetić, Ž. (2009). "Infrastructure and growth in South Africa: Direct and indirect productivity impacts of 19 infrastructure measures". *World Development*, 37(9), 1522-1539.

Granger, C., & P.Newbold. (1977). *Forecasting Economik Time Series*. London: Academik Press.

Gül, Z. B. ve Çakaloğlu, M. (2017). "İnşaat Sektörünün Dinamikleri: Türkiye için 2000-2014 Girdi-Çıktı Analizi". *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (36), 130-155.

Gündeş, S. (2011). "Exploring the dynamics of the Turkish construction industry using input–output analysis". *Construction Management and Economics*, 29, 59-68.

Gürbüz, Ayhan, (2002), "İpotekli Konut Kredileri ve Türkiye'de Uygulaması", *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası*, http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/ ayhangurbuz.pdf.

Gündoğan, Naci, (2001), "İşgücünün Yaşlanması ve İşgücü Piyasalarına Etkileri", *Ankara Üniversitesi, SBF Dergisi.* 56-4.

Güneş, Hurşit, (1990), *Türkiye'de İnşaat Sektörünün Yapısı ve İstanbul Müteahhitlerinin Sorunları,* Can Matbaası, İstanbul.

H. Bowen McCoy, (1997), *Real Estate Issues, Real Estate Capital Markets*, Chicago, December.

Harris, R., & Sollis, R. (2003). *Applied Time Series*. John Wiley & Sons.

Harun Tanrıvermiş, (2017), *Gayrimenkul Değerleme Esasları*, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, Ankara.

Hatipoğlu, Ü. ve Tanrıvermiş, H. (2017). "Türkiye'de Arz ve Talep Açısından Konut Yatırım Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi", *Bankacılar Dergisi*, 100, 49-75.

Han, Bing (2004). "Insider Ownership and Firm Value: Evidences from Real Estate Investment Trusts", http://papers.ssrn.com.

Hongyu, L., Park, Y. W. ve Siqi, Z. (2002). "The Interaction between Housing Investment and Economic Growth in China". *Internatıonal Real Estate Review*, 5(1), 40–60.

Hosein, R. and Lewis, T.M. (2005). "Quantifying the Relationship between Aggregate GDP and Construction Value Added in a Small Petroleum Rich Economy: A Case Study of Trinidad and Tobago". *Construction Management and Economics*, 23, 185–197.

Hillebrandt, P. (1985). *Analysis of the British Construction Industry*. Macmillan, London.

Hillebrandt, P. M. (1984). *Economic theory and the Construction Industry,* Second Edition. London: Macmillan.

İbrahim Can Bayrak, Osman Murat Telatar (2021). "İnşaat Sektörü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ampirik Bir Analiz". *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(3), 1283-1297.

İMSAD, (2021), *İnşaat Malzemeleri Sanayi Dış Ticaret Endeksleri*, Sayı-49, Ağustos, İstanbul.

İlhan, B. ve Yaman, H. (2011). "A comparative input-output analysis of the construction sector in Turkey and EU countries". *Engineering, Construction and Architectural Management*, 18(3), 248-265.

İlkin, Akın, (1974), *Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Çağlayan Basımevi, İstanbul.

İmdat Türkay, (2016), "Dünya Bankasının 2015 Global Kamu Özel-Sektör İşbirliği Raporunda Türkiye", https://vergialgi.com/dunya-bankasinin-2015-global-kamu-ozel-sektor-isbirligi-raporunda-turkiye.

İMSAD, (2013), *İnşaat Malzemesi Sektöründe Kentsel Dönüşüm Çerçevesinde Yenilikçilik ve Ar-Ge*, Mart, İMSAD Yayın No: İMSAD-R/2013-03/374, İstanbul.

İMSAD, (2022), *Türkiye İMSAD Yapı Sektörü Raporu 2021*, IMSAD Yayını, Temmuz, İstanbul.

İMSAD, (2019), *Türkiye İMSAD Aylık Sektör Raporu*, Eylül, İMSAD Yayını, İstanbul.

İş Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş., (2019), *Ara Dönem Faaliyet Raporu Uygunluğu Hakkında Sınırlı Denetim Raporu.*

J.S. Metcalfe, (1995), "Technology Systems and Technology Policy in an Evolutionary Frame Work" *Cambridge Journal of Economics*, 19, 25-46.

Kadıoğlu, İdil, (1986), *Sosyal Konut Politikası Kavramı Açısından Alan Standartları ve Ataköy Örneği*, İstanbul.

Karaağaç, Gökben Adana, Serpil Altınırmak, (2018), "Türkiye Konut Fiyat Endeksi ve Düzey Bazlı Konut Fiyat Endeksleri ile Seçili Değişkenler Arasındaki Nedensellik İlişkisi", *Karadeniz*, (39).

Karluk R. (2005) *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: Beta Yayınları.

Kavrakoğlu, İbrahim, v.d., (1983), *Konut Sorunu ve Çözüm İçin Öneriler*, Yayın No: 1983-11, İstanbul, İstanbul Sanayi Odası Yayınları, Haziran.

Kaya, Vedat, Ömer Yalçınkaya, İbrahim Hüseyni, (2013), "Ekonomik Büyümede İnşaat Sektörünün Rolü: Türkiye Örneği (1987-2010)", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. Yıl 2013, Cilt 27, Sayı 4, ss.148-167.

Kılıç, R. ve Demirbaş, E. (2012), "Türkiye'de Kamu İnşaat Harcamalarının Belirleyicileri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt:3 Sayı:2, ss.84-97.

Kadir Kaya, Mahmut Can Şenel, Erdem Koç, (2018), "Perakende Ticaret Sektörünün Türkiye'deki Genel Durumu", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 10(19): 502-515.

Kargı, B. (2013). "Housing market and economic growth relation: time series analysis over Turkey (2000-2012) Konut piyasasi ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye üzerine zaman serileri analizi (2000-2012)". *Journal of Human Sciences*, 10(1), 897-924.

Karyelioğlu, Selim, (2015), "Türkiye'de İnşaat Sektörünün Gelişimi Bağlamında Trabzon'da Müteahhitliğin Sosyokültürel Temelleri", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi,* (19): 207-240

Khan, R. A. (2008), "Role of Construction Sector in Economic Growth: Empirical Evidence from Pakistan Economy". *First International Conference on Construction in Developing Countries (ICCIDC–I)*, Advancing and Integrating Construction Education, Research and Practice, Karachi, Pakistan, 279-290. http://www.neduet.edu.pk/ICCIDCI/Conference%20Proceedings/Papers/030.pdf.

KUZU Toplu Konut İnşaat A.Ş., (2021), *4. Gayrimenkul ve İnşaat Sektörü*, İstanbul.

Kılıç, R. ve Demirbaş, E. (2012), "Türkiye'de Kamu İnşaat Harcamalarının Belirleyicileri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt:3 Sayı:2, ss.84-97.

Kaya, V., Yalçınkaya, Ö. ve Hüseyni, İ. (2013). "Ekonomik Büyümede İnşaat Sektörünün Rolü: Türkiye Örneği (1987-2010)". *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(4), 148-167.

Khan, R. A., Liew, M. S., & Ghazali, Z. B. (2014). "Malaysian construction sector and Malaysia vision 2020: Developed nation status". *Procedia-social and behavioral sciences*, 109, 507-513.

KPMG, (2020), *Sektörel Bakış- İnşaat*, KPMG Raporu.

Koç, Erdem, Kadir Kaya, Mahmut Can Şenel, (2017), "Türkiye'de İnşaat Sanayi Sektörünün Gelişimi-Temel İnşaat Sanayi Göstergeleri", *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi,* Cilt 6(2) 643-660, s.644.

Lopes, J., Ruddock, L. and Ribeiro, F. L. (2002), "Investment in Construction and Economic Growth in Developing Countries", *Building Research and Information*, 30(3): 152-159.

M.Ali Alp, Ufuk Yılmaz, (2000), *Gayrimenkul Finansmanı ve Değerlemesi*, İstanbul, İMKB Yayınları.

Mallick, H. and Mahalik M. K. (2010), "Constructing the Economy: The Role of Construction Sector in India's Growth", *Journal of Real Estate Finance and Economics*, 40(3): 368-384.

Martellını, Lionell, Philippe Priaulet, Stephane Priaulet, (2003), *Fixed-Incoma Securities: Valuetion, Risk Management and Portfolio Strategies*, Londra, John Willey&Sons.

Nasuhi Bursal, (1980), *Maliyet Muhasebesi İlkeler ve Uygulama*, İstanbul, Ar Basım.

Nebati, Emine Elif, (2020), "Alışveriş Merkezlerinin ÇKKV Yöntemleri ile Performanslarının Ölçülmesi: Yazın İncelemesi", *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bil5imler Fakültesi Dergisi,* 13(1), 72-94.

Nordvik, V. (2006). "Selective Housing Policy in Local Housing Markets and the Supply of Housing", *Journalof Housing Economy*, 15, 269-287.

Özden, Ayşe, Ömür Seheri, Ömer Ersan, (2019), *İnşaat Sektörü*, Ekonomik Araştırmalar Departmanı, AT Bank Yayını, Aralık.

Özen, Haldun, (1974), "Arsada Özel Mülkiyetin Kamu veya Toplum Yararına Düzenlenmesinin Yarattığı Sorunlar", *TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) Konut Kurultayı*, Ankara 16-20 Aralık.

Öztürk, N. ve Fitöz, E. (2009). "Türkiye'de Konut Piyasasının Belirleyicileri: Ampirik Bir Uygulama". *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 21-46.

Özkan, F., Özkan, Ö. ve Gündüz, M. (2012). "Causal relationship between construction investment policy and economic growth in Turkey". *Technological Forecasting & Social Change,* 79, 362–370.

Özorhon B (2012) *Türkiye'de İnşaat Sektörü ve Dünyadaki Yeri*. İTO Yayınları. Yayın No: 2012-31, İstanbul.

Phillips, K. R., & Wang, J. (2016). "Seasonal Adjustmen of Hybrid Time Series: An Application to US Regional Jobs Data". *Journal of Economic and Social Measurement,* 191-202.

Phillips, P. B., & P.Perron. (1988). "Testing for unit Root in Time Series Regression". *Biometrika*, 335-346.

Pulat, Gülçin, (1997), *Dar Gelirli Kentlilerin Konut Sorunu ve Soruna Sosyal İçerikli Mekansal Çözüm Arayışları*, Volkan Matbaacılık, Ankara.

Ramachandra, T. and Rameezdeen, R. (2006), "Study of the Relationship between Construction Sector and the Sri Lankan Economy", *Built-Environment-Sri Lanka*, 6(2): 50-56.

Rudger Dornbusch, Stanley Fisher, Richard Startz, (2007), *Makro İktisat*, Çev. Salih Ak, Ankara, Gazi Kitabevi, Eylül.

Savaş, Vural F., (1986), *Kalkınma Ekonomisi*, İstanbul.

Sevütekin, M., & Çınar, M. (2017). *Ekonometrik Zaman Serileri Analizi*. Bursa: Dora Basın Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Sorguç, Doğan, Murat Kuruoğlu, (2001), *İnşaat İşletmelerinde Çağdaş Yönetim ve Değişim Modeli*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.

Sermaye Piyasası Kurulu, (2022), https://www.spk.gov.tr/Sayfa/AltSayfa/1212.

T.T.S.D.O.B., (1989), *İktisadi Rapor* 1989, Ankara.

Tiwari, A. K. (2011), "A Causal Analysis between Construction Flows and Economic Growth: Evidence from India", *Journal of International Business and Economy*, 12(2): 27-42.

TMB, (2022), *Türk Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri (1972-2021),* TMB Yayını.

Teker, Murat Bahadır (1996). *Sermaye Piyasası Araçları Yoluyla Gayrimenkul Finansmanı ve Yatırımı*, Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No: 43, Ankara.

Tse, R.Y.C. and Ganesan, S. (1997), "Causal Relationship between Construction Flows and GDP: Evidence from Hong Kong". *Construction Management and Economics*, 15(4): 371-376.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı, (2022), "Sık Sorulan Sorular", http://www.tsk bgyo.com.tr/sss.htm.

Tavakoli A, Tülümen, S.C. (1990) "Construction Industry in Turkey". *Construction Management and Economics*, 8, ss.77-87.

Tekeli, İlhan, (1982), *Türkiye'de Konut Sorununun Davranışsal Nitelikleri ve Konut Kesiminde Bunalım*, Ankara, Konut 81, Kent-Koop.Yayınları.

TOKİ (2017), *Konut Üretim Raporu*, Ankara, 2017.

TMB, (2012), *Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri*, TMB Raporu, Ankara.

TMB, (2022), *İnşaat Sektörü Analizi*, TMB Yayını, Ankara, Temmuz.

TUİK, (2022), https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Insaat-Maliyet-Endeksi-Mayis-2022-45626#

TUİK, (2021), "İnşaat Maliyet Endeksi", Ocak 2021, TUİK Haber Bülteni, Sayı: 37283 10 Mart 2021, Ankara.

TUİK, (2022), https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Temmuz-2022-45679.

TUİK, (2019), https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Eylul-2019-30882.

TUİK, (2022), https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Haziran-2022-45678#

TUİK, (2022), https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Haziran-2022-45678#.

Turhan Yörükan, (1974), *Konut İhtiyacı Tahmini Konut Talebi ve Pazar Analizi (Kavramlar, Metodlar, Yapılması Gereken Sosyal Araştırmalar),* İmar ve İskan Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Tunay Köksal, (2010), Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Sektöründe Kullanılan Çeşitli Uluslararası İş Ortaklığı Modellerinin Hukuki Çerçevesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt: 2010-1 Sayı:20.

Turin, D.A. (1973). "The construction industry: Its economic significance and its role in development". *Building Economics Research Unit*, University College London.

Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü, (1983), *Türkiye'de Konut Sektörü ve Sorunları,* Ankara.

Tomanbay Mehmet, Turgut Gümüş, (2008), *Genel Ekonomi*, Ankara, Gazi Kitabevi, Ocak.

TMB, (2019), *İnşaat Sektörü Analizi: 2019'a Girerken Dünya Yeniden mi Şekilleniyor?*, TMB Yayını, Ocak, Anakara, s.23-24.

Ünsal, Erdal M., (2000), *Makro İktisat*, 3.Basım, Ankara, İmaj Yayıncılık, Eylül.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, (2020), *Ulaşan ve Erişen Türkiye 2020*, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Yayını, Ankara.

Üstünel, Bülent (1994), *Tekdüzen Hesap Planı*, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul.

Viggo Nordvik, (2006), "Selective Housing Policy in Local Housing Markets and the Supply of Housing", *Journalof Housing Economy*, No:15.

Vural Arslan Tülin, "Türkiye'deki Alışveriş Merkezleri İncelemelerine Eleştirel Bir Bakış: Yorumlar, Eleştiriler, Tartışmalar", *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, 2009, s.147-148.

Wells, J. (1986). *The construction industry in developing countries: Alternative strategies for development*. Taylor & Francis.

Yapı-Endüstri Merkezi, (2006), "Türkiye'de Konut Sektörü ve T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresinin (TOKİ) Konut Üretimindeki Yeri", *TOKİ Araştırrma Dizisi*: 2, İstanbul, Yapı-Endüstri Merkezi A.Ş.

Yamak, R., & Erdem, H. F. (2017). *Uygulamalı Zaman Serisi Analizi*. Trabzon: Celepler Yayın ve Dağıtım.

Yargıtay, (1998), *Arsa Sayılma Nitelikleri*, E. 1996/3, K. 1998/1, T.

Yaylalı, Muammer, (1994), *Mikro İktisat*, Beta Yayınları, İstanbul.

Yapı Endüstri Merkezi, (2010), *Türk Yapı Sektörü Raporu 2009*, Doruk Grafik San., İstanbul.

Yazgan İ. (1981) "Türkiye'de Konut Sorunu ve Çözüm Yolları", *2.İktisat Kongresi Tebliğleri,* 2-7 Kasım 1981, İzmir C.3.

https://www.mahfiegilmez.com/2019/04/krizden-cksn-anahtar.html.

https://iktisatvetoplum.com/2008-krizi-uzerine-mahfi-egilmez-itd-120.

https://www.emlakjet.com/haber/blog/konut-fiyat-endeksi-nedir-nasil-hesaplanir.

https://www.alomaliye.com/2010/06/21/turkiye-konut-satin-alma-gucu-endeksi.

https://finans.mynet.com/haber/detay/t/temettu-nedir-temettu-hesaplama-nasil-yapilir/439877/.

İKTİSADİ VE MALİ ARAŞTIRMALAR
-I-

Editörler
Prof.Dr. Emine UZUNALİ
Doç.Dr. Mehmet DAĞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları saklıdır. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu hükümlerine göre, yayınevinin izni olmaksızın, bu kitabın tamamı ya da bir kısmı, elektronik, mekanik, fotokopi veya başka bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Bu kitabın her hakkı saklıdır. Bilim etiğine uygun alıntı ve atıflar dışında, kısmen de olsa alıntı yapılamaz. Yayıncı kurumun önceden izni olmaksızın metinler, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz. Kitapta yer alan metin, tablo, grafik ve şekillerin sorumlulukları yazarına aittir.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8024-44-9

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

ÖNSÖZ

Ortak bir çalışmanın eseri olan bu kitabın hazırlanmasında, başta İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri, yüksek lisans ve doktora yapan araştırmacılar olmak üzere, bu alana ilgi duyan ve araştırma yapanların ihtiyacını gidermek, teorik ve uygulamaya yönelik güncel gelişmelere de yer vererek literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Çalışmamızda farklı üniversitelerin sosyal bilimler alanındaki bölümlerinde görev yapan meslektaşlarımız farklı bölümleri kaleme alarak çalışmamızın güçlenmesini sağlamıştır. Bu çalışmada yer alan eksik ve eleştiriye açık olan noktaların bundan sonraki baskılarda giderileceği inanç ve kararlılığı ile çalışmada emeği geçen tüm meslektaşlarımıza ve kitabın basımını titizlikle gerçekleştiren Ekin Kitabevi'ne teşekkürlerimizi sunarak çalışmamızın ilgili tüm kesimlere faydalı olmasını dileriz.

EDİTÖRLER

Prof. Dr. EMİNE UZUNALİ
Doç.Dr. Mehmet DAĞ

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I
TÜRKİYE'DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN MALİ ÖZERKLİK AÇISINDAN İNCELENMESİ 1
İhsan Eken

BÖLÜM II
KRİPTO VARLIKLARIN VERGİLENDİRME UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME 25
Öğr. Gör. Şahin Ay

BÖLÜM III
KAMULAŞTIRMASIZ EL ATMADAN DOĞAN DAVALAR VE HUKUKİ NİTELİĞİ.....35
Av.Muhammet Aksu
Muhammed Aksu

BÖLÜM IV
PANDEMİ VE EKONOMİDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ 47
Dr. Arif Güller

BÖLÜM V
VERGİ HUKUKU ÖZELİNDE BİREYSEL BAŞVURU HAKKI.....59
Av. Sedat Anaran

BÖLÜM VI
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE DUYARLI BÜTÇELEME 65
Doç.Dr. Meltem İnce Yenilmez

BÖLÜM VII
REFAH DEVLETİNİ TEKRAR DÜŞÜNMEK.....75
Doktorant Ayşegül Güller

BÖLÜM VIII
VERGİLEMEDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM SÜRECİ.....87
Prof. Dr. Güneş Çetin Gerger

BÖLÜM IX
KENTLEŞME, EKONOMİK BÜYÜME VE ENERJİ TÜKETİMİNİN KARBONDİOKSİT EMİSYONU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ 105
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Kızılkaya

BÖLÜM X
HACİZ İŞLEMİ VE HACİZ İŞLEMİNDE ÖZEL DURUMLAR 119
Arş. Gör. Dr. Serdar Dumlupınar

BÖLÜM XI
TÜRK ŞEKER SEKTÖRÜNDE UYGULANAN POLİTAKALAR VE ÖZELLEŞTİRME 131
Emrah Kıratoğlu

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, E. (2007).*Yeni Düzenlemeler Eşliğinde Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Mali Tevzin*, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

AGUN, H.B.,GÜLER, M. (2017). Büyükşehir Belediyelerinin Gelir Yapılarının Değerlendirilmesi: 2006-2015, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 1(Özel Sayı 4).

http://www.yyusbedergisi.com/dergi/buyuksehir-belediyelerinin-gelir-yapilarinin-değerlendirilmesi-2006-201520180101043601.pdf , 07.11.2021

Anayasa Mahkemesi Norm Kararlar Bilgi Bankası.

normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2013-67-nrm.pdf&ved=2ahUKEwjQ3-uR6LH0AhWQSPEDHQjvBXUQFnoECAcQAQ&usg=AOvVaw1hMULNMPJyvJJEC3VbZvDH, 24.11.2021

ARIKBOĞA, Ü. (2004).*Yönetimler Arası Mali İlişkiler,* İstanbul: Yaylacık Matbaası.

ARIKBOĞA, Ü. (2008). Yerel Yönetimlerin Gelir Kaynakları, R. BOZLAĞAN, Y. DEMİRKAYA (Ed.), *Türkiye'de Yerel Yönetimler,*içinde (251-286), 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.

ARIKBOĞA, Ü. (2017). Türkiye'de Belediyelerin Mali Özerklik Derecesi, M. GÜLER, M. TURAN (Ed.),*Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar*, 2. Cilt, içinde (44-72), İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na İlişkin Yasa. http://www.belgenet.com/yasa/k3723.html , 11.11.2021

Belediye Kanunu (5393) Genel Gerekçesi. www2.tbmm.gov.tr/d22/1/1-1038.pdf 20.11.2021

BERK, A. (2003). İller Bankası ve Yerel Yönetimler, *Sayıştay Dergisi*, (48), 75-92.

DOĞANYİĞİT, S. (2001), Belediyelerde Dış Borçlanmaya Dayalı Finansman Modeli, *Sayıştay Dergisi*, (40), 1-7.

EGELİ, H.,DİRİL, F. (2012). Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi, *Sayıştay Dergisi*, (84), 25-44.

EMİL, M.F., YILMAZ, H.H. (2012).*Mali İzleme Raporu(MİR) İstikrarEnstitüsü, Özel Sayı: Yerel Yönetim Sisteminde Reform Tartışmaları IşığındaYerel Yönetimlerin Mali Yapısı Üzerine Bazı Saptamalar*, Ankara: TEPAV Yayınları.

ERTAN, K., ERTAN B. (2013). Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Yerel Özerklik.*Beşinci Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri:Özerklik,*Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.

GÜDÜK, M. (2007).*Yerel Özerklik Açısından Belediyelerin Mali Yeterliliği*, Ankara Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

GÜNER, A. (2005). Mali Özerklik Çerçevesinde Türkiye'de Yerel Yönetim Gelirleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Türkiye'de Yeniden Mali Yapılanma, 20. Türkiye Maliye Sempozyumu Tebliğler Kitabı*içinde (220-229), Denizli: Pamukkale Üniversitesi İİBF Bölümü Yayın No. 1.

GÜNER, A. (2006). Yönetimler Arası Gelir Bölüşümü: Temel İlke ve Uygulamalar, A. GÜNER, S. YILMAZ (Ed.), *Mali Yerelleşme, Teori ve Uygulamalar Üzerine Yazılar* içinde (61-82), İstanbul: Marmara Üniversitesi Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi ve Güncel Yayıncılık Yayınları.

HATİPOĞLU, C. (2005).*Yerel Yönetimler ve Vergilendirme Yetkileri,*İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

KALABALIK, H. (2005).*Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınları.

KALENDEROĞLU, M. (2002).*Kamu Maliyesi Bütçe ve Borçlanma*, Ankara: Seçkin Yayınları.

KAPLANHAN, F., KORKUT, C. (2014).Merkezi Yönetimin Vergi Gelirlerini Yerel Yönetimlere Dağıtımı: Küreyerelleşme, S. SARI, A.H. GENCER, İ. SÖZEN (Ed.), *International Conference On EurasianEconomies 2014*, içinde (717-725), Skopje: MethodiusUniversity.

KARAARSLAN, M. (2008).*Özerklik ve Denetim Açısından Yerel Yönetimler Reformu,*Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

KARADAĞ, A. (2003). Osmanlı'dan Günümüze Türk Kentinin Değişen Kimliği, *Türk İdare Dergisi*, (441), 147-162.

KAYA, Y. (2006).*Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Yerel Yönetim Politikaları, Subsidiarite İlkesi Bağlamında Gelişmeler ve Karşılaştırmalı Değerlendirmeler,*İstanbulMarmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

KELEŞ, R. (2000).*Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 4. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.

KÖSE, H.Ö. (2004), Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi,*Sayıştay Dergisi*, (52), 3-42.

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2008 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2008_yili_faaliyet_raporu-20190429162132.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2009 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2009_yili_faaliyet_raporu-20190429162215.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2010 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2010_yili_faaliyet_raporu-20190429162338.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2011 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2011_yili_faaliyet_raporu-20190429162446.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2012 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2012_yili_faaliyet_raporu-20190429162539.pdf 11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2013 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2013_yili_faaliyet_raporu-20190429162653.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2014 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2014_yili_faaliyet_raporu-20190429162813.pdf 11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2015 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2015_yili_faaliyet_raporu-20190429163013.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2016 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2016_yili_faaliyet_raporu-20190429163207.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2017 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2017_m-_gnl_faal_rpr-20180904082437.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2018 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2018_faal-yet_raporu_kapakl--20191205075619.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2019 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2019-yili-mahall--i-dareler-genel-faal-yet-raporu-18082020-20200818142825.pdf11.11.2021

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 2020 Faaliyet Raporu.https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2020_yili_mahall-_idareler_genel_faal-yet_raporu-20210621180102.pdf 11.11.2021

NADAROĞLU, H. (2001).*Mahalli İdareler: Teorisi-Ekonomisi-Uygulaması*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

ÖKMEN, M. (2006). Uyum Sürecinin İdari Politiği: Avrupa Birliği ve Türkiye Perspektifinde Küreselleşme-Yerelleşme Dinamikleri, H. ÖZGÜR, B. PARLAK (Ed.), *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*içinde (43-106), İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.

ÖKMEN, M. (2008). Türkiye'de Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri ve Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması,R. BOZLAĞAN, Y. DEMİRKAYA (Ed.), *Türkiye'de Yerel Yönetimler*içinde (45-84), 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.

ÖKMEN, M., YILMAZ, A., MAZI, F. (2010). Kentleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerin Sosyal Sorumluluğu ve Çevre, B. PARLAK (Ed.), *Yerel Yönetimler: Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar, IV. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (393-414), Bursa: Dora Yayıncılık.

ÖZ, S.N., GÖKER, C. (2017). Belediye Gelirlerinin Vergi Türü Ayrımında Analizi ve Etkinlik Üzerine Bir Değerlendirme, M. GÜLER, M. TURAN (Ed.), *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar,* 2. Cilt, içinde (103-113), İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

ÖZER, M.A. (2015). Yerel Yönetim Merkezi Yönetim İlişkilerinde Gelir Bölüşümü Sorunu ve Türkiye'deki Son Durumun Değerlendirilmesi, *Türk İdare Dergisi*, (481), 525-558.

SARAN, M.U. (1995). Özerklik ve Mahalli İdareler Düzeyinde Denetim, *Türk İdare Dergisi,*(408), 21-33.

ŞENGÜL, R. (2014).*Yerel Yönetimler*, 4. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

TORTOP, N., AYKAÇ, B., YAYMAN, H., ÖZER, M.A. (2006).*Mahalli İdareler*, Ankara: Nobel Yayınları.

ULUSOY, A., AKDEMİR, T. (2009). Yerel Yönetimler ve Mali Özerklik: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 12 (21), 259-287.

ULUSOY, A., AKDEMİR, T. (2014). *Mahalli İdareler, Teori-Uygulama-Maliye*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ULUSOY, A., TOPAL, A.K. (1997). Yerel Yönetimlerin Mali Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Türk İdare Dergisi*, (414), 204-209.

UNCHS (1998). Towards a World Charter of Local Self Government, J*ointConsultationDocument*, *United Nations Centrefor Human Settlements (HABITAT II),*https://www.gdrc.org/uem/mea/local-charter/charter.html28.11.2021.

Türkiye İstatistik Kurumu 2014 Adrese Dayalı Nüfus Sonuçları. https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109 11.11.2021

YEMEN, A. (2017). Büyükşehir Belediyelerinin Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme, M. GÜLER, M. TURAN (Ed.), *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar,* 2. Cilt içinde (143-164)İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

YETER, E. (1996). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Türkiye: Anayasa ve İlgili Yasalarda Durum, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5 (1), 3-13.

YONTAR, İ.G., DAĞ, M. (2014). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Çerçevesinde Türkiye'de Mali Özerklik, *Uluslararası Yönetim İktisatve İşletme Dergisi,* 10 (21), 147-162.

YÜKSEL, F. (2004). Türk Belediyeciliğinin Mali Sorunları ve Öneriler, *Mevzuat Dergisi,* S. 73,http://www.mevzuatdergisi.com/2004/01a/04.htm 29.11.2021

KAYNAKÇA

Alptekin, V., Metin, İ., & Akcan, A. M. (2018). Kripto Para Ekonomisi.Konya: Eğitim Yayınevi.

BDDK. (2013). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu: https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir/510?ekId=530 adresinden alındı

Çakmak, M. (2019). Kripto Paraların Gelişim Süreci, Blok Zincir Teknolojisi ve Kripto Paraların Türkiye'de Vergilendirilmesi. İstanbul: Maramra Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin,, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara

Doğan, Z.,Buyrukoğlu, S., & Kutbay, H. (2018). Türkiye'de Bitcoin İşlemlerinin Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneriler. Vergi Sorunları Dergisi 41(361), 23-33.

Egeli, H., Karakoyun, F. (2019). Kamu Maliyesi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Girgin, S. (2020). Kripto Paralardan Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Glaver, F. (2017). PervasiveDecentralisation of DigitalInfrastructures: A Framework forBlockchainenabledSystemandUse Case Analysis. Hawaii International Conference on SystemSciences. Hawaii.

Günay, H. F., Kargı, V. (2018). Kripto Paranın Vergilendirilmesinin Mali Yönden Değerlendirilmesi. Journal of Life Economics , 5 (3), 61-76.

Kowalski, P. (2015). TaxingBitcoinTransactions Under PolishTaxLaw. ComparativeEconomicResearch, 18(3), 139-152.

Lee, D. K.,Guo, L., &Wang, Y. (2018). Cryptocurrency: A newinvestmentopportunity? TheJournal Of AlternativeInvestments, 20(3), 16-40.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. https://bitcoin.org/bitcoin.pdf.

Parasız, İ., Özer, M. (2005). Bugünkü İktisadın Temelleri.İstanbul: Aktüel Yayınevi

Reid, F.,Harrigan, M. (2012). An Analysis of Anonymity in theBitcoinSystem. doi. arXivpreprint arXiv:1107.4524.

Resmi Gazete, 16.04.2021 tarih ve 31456 sayılı, https://www.resmigazete.gov.tr/16.04.2021

Stockson, E. (2019). CryptocurrencyTipsandTaxDeductions. https://www.goodreads.com/book/show/43572123-cryptocurrency-tips-and-tax-deductions.

Taş, O.,Kiani, F. (2018). Blok zinciri teknolojisine yapılan saldırılar üzerine bir inceleme. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 11(4), 369-382.

Tılı, A. (2021). Kripto Varlıklar ve Kripto varlıklar ile İlgili Regülasyonlar. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Ünal, G.,Uluyol, Ç. (2020). Blok Zinciri Teknolojisi. Bilişim Teknolojileri Dergisi 13(2), 167-175.

Ünalan, G. (2019). Kripto Paraların Vergilendirilmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

World Economic Forum. (2020). Thesearethecountrieswherecryptocurrencyuse is mostcommon: https://www.weforum.org/agenda/2021/02/how-common-is-cryptocurrency adresinden alındı

Yıldız, Y. (2018). Kripto Paraların (Bitcoin) Vergilendirilmesi. Vergi Raporu Dergisi 221, 43-50.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

İnternet Siteleri

https://businessht.bloomberght.com/
https://coinmarketcap.com
https://hwp.com.tr
https://tr.cointelegraph.com
https://tr.tradingview.com/
https://www.binance.com
https://www.ntv.com.tr/
https://www.sabah.com.tr

KAYNAKÇA

Çakır, Y. (2019). *Kamulaştırmasız El Atmanın Mülkiyet Hakkı Bakımından Anayasal İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çoban Atik, A. (2013). *Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Kamulaştırmada Yargısal Denetim*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Eren, A. (2014). *Türkiye'de Kamulaştırmasız El Atma Kavramı Ve Davaları*, Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eren, F. (2014). *Mülkiyet Hukuk*, Yetkin Yayınları, Ankara.

Karaca, E. (2018). *Kamulaştırmasız El Koymanın Unsurları Ve Kamulaştırmasız El Koymaya Karşı Yargısal Başvuru Yolları*, TBB Dergisi.

Karaca, İ. (2018). *Kamulaştırmasız El Atma,* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Mahsereci, Z. (2013). *Kamulaştırmasız El Atma*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstütüsü, İstanbul.

Mamal, M. (2019). *Kamulaştırmasız El Atmada Tazminat Ve Ecrimisil,* Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Mutlu, S. (2018). *Dalı Kamulaştırmasız El Atma Bitirme Çalışması*, Hukuk Fakültesi, Hukuk Anabilim Dalı, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul

Temel, C. (2016). *Açıklamalı İçtihatlı (Dilekçe Ve Karar Örnekli) Kamulaştırma Ve Kamulaştırmasız El Atmadan Doğan Davalar*, Bilge Yayınevi, Ankara.

Yalçınduran, Ş. (2019). *Kamulaştırmasız El Koyma*, Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Yıldırım Atakur, R. (2017). *Mahkeme Kararları Işığında Türk Hukukunda Kamulaştırmasız El Atma Sorunu*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KAYNAKLAR

Artvinli,Fatih (2020). Salgınların Tarihi: Toplumsal ve Siyasal Açıdan Kısa Bir Bakış. Türk Tabipler Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu. https://www.ttb.org.tr/kutuphane/covid19-rapor_6.pdf (E.T: 27.10.2021).

Çüçen, Abdülkadir (2012). Bilim Felsefesine Giriş.Sentez Yayıncılık. Bursa.

Dünya Sağlık Örgütü (2020). https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020 (E.T: 27.10.2021).

Encyclopedia Britannica (2021).https://www.britannica.com/science/plague/History (E.T:07.11.2021)

International MonetaryFund (2021) World Economic Outlook Database, October 2021https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October (E.T:07.11.2021)

Kazgan, Gülten (2012). İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kılıç,Orhan (2020).Tarihte Küresel Salgın Hastalıklar ve Toplum Hayatına Etkileri. Küresel Salgının Anatomisi İnsan ve Toplumun Geleceği. Türkiye Bilimler Akademisi http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/ anatomi/K%C3%BCresel%20Salg%C4%B1n%C4%B1n%20Anatomisi%20%20%C4%B0nsan%20ve%20Toplumun%20Gelece%C4%9Fi.pdf (E.T:27.10.2021)

Kitler, M.E.,Gavinio, P., &Lavanchy, D. (2002). Influenzaandthework of the World HealthOrganization. *Vaccine, 20 Suppl 2*, S5-14 .

Marx, Karl (1867). Kapital (çev.Alaattin Bilgi), I. Cilt, Sol Yayınları, Ankara.

Öztürk, Ümit (2012). Thomas Kuhn'un Paradigma Kavrayışı Üzerine Analitik Bir İrdeleme . Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, (19), 173-191. https://dergipark.org.tr/tr/pub/kaygi/issue/27462/288840

Ricardo, David (1817). Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri (çev.Barış Zeren), İşbankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Sağlık Bakanlığı, (2021)https://covid19asi.saglik.gov.tr/TR-78038/epidemi-salgin.html (E.T:27.10.2021)

Sharma, Abhimanyu, GitanjaliChawla,,ShibaniGrover, Sana ChawlaandJyotiAhlawat. (2020) "A briefhistory of pastglobalpandemics: PhasingandOrigin", International Journal of CurrentResearch, 12, (06), 12026-12029

Smith, Adam (1776).Milletlern Zenginliği (çev.Haldun Derin), İşbankası Kültür Yayınları, İstanbul.

TRTHaber (2020).https://www.trthaber.com/haber/dunya/maskelere-el-koymanin-sonu-mahkemede-biter-473496.html (Erişim Tarihi:07.11.2021)

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük (2021). https://sozluk.gov.tr/ (E.T:28.10.2021)

United KingdomParliament (2021). https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/tradeindustry/importexport/overview/navigationlaws/ (E.T:30.10.2021)

United StatesCensusBureau (2021). International Database. https://www.census.gov/ (E.T.:07.11.2021)

Wikipedia (2021). https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_epidemics (E.T:27.10.2021)

Worldbank (2021). World Development Indicators.https://databank.worldbank.org/ (E.T:07.11.2021)

Worldometers.info (2021) (E.T:07.11.2021)

World TradeOrganization (WTO)Stats (2021).https://timeseries.wto.org/(E.T:30.10.2021)

KAYNAKÇA

Türkiye İş Bankası A.Ş. (9), B. No: 2016/2400 (Anayasa Mahkemesi 04 03, 2019).

Artun, Sevcan (2015), Türk Vergi Yargılaması Hukuku'nda Adil Yargılama Hakkı Açısından Özellik Arz edenDurumlar, Uludağ Üniversitesi Genç Vergi Hukukçuları Sempozyumu, Ekin Yayıncılık, Bursa, ss. 105-154.

Batırel, Ö. F. (1979). *Kamu Bütçesi.* İstanbul: İ.İ.T.İ.A Nihad Sayar-Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları.

Duman, Ö. & Fırtına , U. (2020). *Mülkiyet Hakkı Karar Özetleri .* Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları .

Gürsoy, B. (1980). *Kamusal Maliye:Bütçe* (Cilt 2). Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.

Yaltı, B. (2006). *Vergi Yargılamasında Adil Yargılanma Hakkı: Anayasa Mahkemesi Kararlarında Uygulama Alanı Genişlemesi.* https://anayasatakip.ku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/2017/08/Billur-Yalt%C4%B1-Adil-Yarg%C4%B1lanma.pdf. adresinden alındı

Anayasa Mahkemesi Kararları

T.C Anayasa Mahkemesi B.NO: 2012/338, K.T. 02.07.2013

T.C Anayasa Mahkemesi B.NO: 2012/403, K.T. 26.03.2013

T.C Anayasa Mahkemesi B.NO: 2015/19152, K.T. 23.09.2016

T.C Anayasa Mahkemesi B. No: 2014/1108, K. T. 07.06.2017

T.C Anayasa Mahkemesi B. No: 2015/941, K. T. 25.10.2018

T.C Anayasa Mahkemesi B. No: 2014/13518, K. T. 26.10.2017

T.C Anayasa Mahkemesi B. No: 2013/4413, K. T. 21.11.2013

KAYNAKÇA

Ahrens, T., Ferry, L. and Khalifa, R. (2018). The hybridising of financial and service expertise in English local authority budget control: a practice perspective, *Qualitative Research in Accounting and Management,* 15(3): 341-357.

Akduran, Ö., Yakar Önal, A. ve Günlük Şenesen, G. (2018). Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Raporu. CEİD Yayınları: 7.

Beard, M. (2914). The public voice of women, *The London Review of books,* 36(6): 11-14.

Benería, L. (1995). Toward a greater integration of gender in Economics, *World Development,* 23 (11): 1839-1850.

Broadbent, J. and Laughlin, R. (1998). Resisting the 'new public management': absorption and absorbing groups in schools and GP practices in the UK, *Accounting, Auditing & Accountability Journal,* 11(4): 403-435.

Budlender, D., Sharp, R., and Allen, K. (1998). How to do a gender-sensitive budget analysis: contemporary research and practice. AusAID; London: Commonwealth Secretariat.

Budlender, D. (2000). The political economy of women's budgets in the South, *World Development,* 28 (7):1365-1378.

Burchell, G., C. Gordon and Miller, P. (1991). The Foucault effect: studies in governmentality University of Chicago Press.

Cooper, C. (1992), "*The non and nom of accounting for (m)other nature*", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 5 No. 3, pp. 16□39.

Covaleski, M. A. and Dirsmith, M. W. (1983). Budgeting as a means for control and loose coupling. *Accounting, Organizations and Society,* 8(4): 323–340.

Covaleski, M. A. And Dirsmith, M. W. (1988). An Institutional Perspective on the Rise, Social Transformation, and Fall of a University Budget Category. *Administrative Science Quarterly*, *33*(4): 562–587.

Covaleski, M. A., Dirsmith, M. W. and Weiss, J. M. (2013). The social construction, challenge and transformation of a budgetary regime: The endogenization of welfare regulation by institutional entrepreneurs, *Accounting, Organizations and Society,* 38 (5):333-364,

Çağatay, N. (2003). Gender budgets and beyond: Feminist fiscal policy in the context of globalization, *Gender and Development*, 11 (1): 15-24.

Elborgh-Woytek, K., Newiak, M., Kochhar, K., Fabrizio,S., Kpodar, K., Wingender, P., Clements, B., and Schwartz, G. (2013). Women, Work, and the Economy: Macroeconomic Gains From Gender Equity, *IMF Working Paper*, Policy, Strategy, and Review Department and Fiscal Affairs Department.

Elson, D. (2002). Gender responsive budget initiatives: some key dimensions and practical examples. In UNIFEM (2002) Gender Budget initiatives: Strategies, concepts and experiences, UNIFEM, New York.

Ferry, L., Ahrens, T. and Khalifa, R. (2019). Public value, institutional logics and practice variation during austerity localism at Newcastle city council, *Public Management Review,* 21(1): 96-115.

Gallhofer, S. (1992), "*M[othering] view on: the non and nom of accounting for (m)other nature*", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 5 No. 3, pp. 40□51.

Hammond, T. and Oakes, L. (1992), "*Some feminisms and their implication for accounting practice*", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Vol. 5 No. 3, pp. 52□70.

Haynes, K. (2008). Moving the gender agenda or stirring chicken's entrails?: where next for feminist methodologies in accounting? Accounting, Auditing and Accountability Journal. 21(4): 539- 55.

Haynes, K. (2017). Accounting as gendering and gendered: A review of 25 years of critical accounting research on gender, *Critical Perspectives on Accounting,* 43: 110-124.

Himmelweit, S. (2002). Making Visible the Hidden Economy: The Case for Gender-Impact Analysis of Economic Policy, Feminist Economics, 8(1): 49-70.

Himmelweit, S. (2005). Can we afford (not) to care: prospects and policy, New Working Paper Series, London School of Economics, Gender Institute.

Hines, R.D. (1988). Financial accounting: in communicating reality, we construct reality. *Accounting, Organizations and Society.* 13 (3): 251 – 61.

Hines, R. (1992). *Accounting: filling the negative space, Accounting, Organizations and Society*, 17(3-4): 313 41.

Hyndman, N., Liguori, M., Meyer, R. E., Polzer, T., Rota, S. and Seiwald, J. (2014). The translation and sedimentation of accounting reforms. A comparison of the UK, Austrian and Italian experiences, *Critical Perspectives on Accounting,* 25 (4-5): 388-408. Oxfam (2018). A guide to gender responsive budgeting.

Kalkınma Bakanlığı. (2017). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): Özel İhtisas Komisyonları ve Çalışma Grupları El Kitabı. Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-%C3%96zel-%C4%B0htisas-Komisyonlar%C4%B1-El-Kitab%C4%B1.pdf

Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): Kadının Kalkınmadaki Rolü Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara. https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1286

Khalifa, R. (2004). Gendered divisions of expert labour: Professional specialisms in UK accountancy, PhD thesisUniversity of Manchester, Manchester.

Khalifa, R. (2018). Enhancing female graduate employment through a women-only professional services firm in an economically remote city, *Journal of Economic and Administrative Sciences*, 34 (1): 36-47.

Lehman C. (2012). We've Come a Long Way! Maybe! Re-Imagining Gender and Accounting. *Accounting, Auditing and Accountability Journal.* 25(2): 256 – 94.

Lehman, C. (2019). Reflecting on now more than ever: Feminism in accounting *Critical Perspectives on Accounting,* 65 (C).

Moore, D. (1992). *Notes towards feminist theories on accounting: a view from literary studies, Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 5(3): 92 112.

Mutiganda, J.C. (2013). Budgetary governance and accountability in public sector organisations: An institutional and critical realism approach, *Critical Perspectives on Accounting,* 24 (6): 518-531.

Rake, C. (2002). Gender budgets: the experience of the UK's women's budget group,*paper prepared for the conference 'Gender Balance – Equal Finance'*, Switzerland, 1-17.

Rees, T. (2005). Reflections on the uneven development of gender mainstreaming in Europe, *International Feminist Journal of Politics*, 7 (4): 555-574.

Reiter, S.A. (1995). Theory and politics: Lessons from feminist economics, *Accounting, Auditing and Accountability Journal,* 8 (3): 34-59.

Rubin, M. M. and Bartle, J. R. (2005). Integrating gender into government budgets: a new perspective. *American Society for Public Adminstration*, 65(3): 259-272.

Sarraf, F. (2003). Gender responsive budgeting, *IMF Working Paper* 03:83.

Sharp, R. (2016). Following the Money in the pursuit of gender equality, *Australian Institute of International Affairs*,

Stotsky, J. G. (2006). Gender budgeting. *IMF Working Paper* 06: 302.

Stotsky, J. G. (2016). Gender budgeting: fiscal context and current outcomes. *IMF Working Paper* 16: 149.

UN (2016). Gender responsive budgeting: analysis of budget programmes from gender perspective. *United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women*: 1-32.

UN (2020). The Beijing platform for action turns 20: United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. Accessed from https://beijing20.unwomen.org/en/about

Wildavsky, A. (1992). Political Implications of Budget Reform: A Retrospective, *Public Administration Review*, 6 (56): 594-599.

Yakar- Önal, A. (2021). Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme. CEİD, ISBN: 978-625-7666-09-1.

KAYNAKLAR

Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/en/turkey/turkish-plane-en-route-to-china-to-airlift-citizens/1720130 (E.T: 18.10.2021).

Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyenin-koronavirusle-mucadele-politikasina-bilim-kurulu-yon-veriyor/1777215 (E.T: 18.10.2021).

Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/icra-ve-iflas-takipleri-durduruldu/1774526 (E.T: 18.10.2021).

Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/sosyal-yardim-alan-ihtiyac-sahibi-2-milyon-haneye-1000er-lira-destek-/1773854 (E.T: 18.10.2021).

Bayraktar, Cahide (2012). "Keynes ve Refah Devleti". *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(2).

BBC News, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51958762 (E.T: 18.10.2021).

Daily Sabah, https://www.dailysabah.com/tourism/2020/01/28/china-virus-sends-shockwaves-across-travel-sector-including-in-turkey (E.T: 18.10.2021).

Daily Sabah, https://www.dailysabah.com/turkey/turkey-leading-example-in-fight-against-coronavirus/news (E.T: 18.10.2021).

Durdu, Zafer (2009). "Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti". *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 1(22).

Finans Haberler, https://www.haberler.com/son-dakika-kamu-kurum-ve-kuruluslarina-13041864-haberi/ (E.T: 18.10.2021).

Habertürk, https://www.haberturk.com/konut-kredisi-alacaklar-dikkat-oran-dusuruldu-2617713-ekonomi (E.T: 18.10.2021).

Hürriyet Gazetesi, https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/konaklama-vergisi-nedir-konaklama-vergisi-ertelendi-mi-2020-son-dakika-aciklama-geldi-41472224 (E.T: 18.10.2021).

Hürriyet Gazetesi, https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/noyan-dogan/en-dusuk-emekli-ayligi-1500-lira-41544376 (E.T: 18.10.2021).

Hürriyet Gazetesi, https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-to-suspend-flights-from-china-until-end-of-month-151705 (E.T: 18.10.2021).

IMF, COVID-19 Pandemisine Müdahalede Ülke Mali Önlemlerinin Mali İzleme Veritabanı**,** https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19 (E.T: 14.10.2021).

Milliyet Gazetesi, https://uzmanpara.milliyet.com.tr/kap-haberi/erdogan-virusun-yayilmasina-karsi-alinan-tedbirlerin-etkisiyle-nisan--mayis-ve-haziran-aylarinda-temerrude-dusen-firmalarin-kredi-siciline-mucbir-sebep-notu-dusulmesini-saglayacagiz/1539800/ (E.T: 18.10.2021).

NTV, https://www.ntv.com.tr/turkiye/eba-tv-uzaktan-egitim-basladi-trt-eba-tv-nereden-ve-nasil-izlenecek-eba-tv-uydu-frekanslari-nedir,W7ZJUVmPQU-JLHCfQrg3rw (E.T: 18.10.2021).

Özdemir, Süleyman (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*. 2. Baskı. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Sabah Gazetesi, https://www.sabah.com.tr/dunya/son-dakika-haberi-corona-virusu-ilacinda-umut-vereci-sonuclar-geldi-favipiravir-nedir-ve-corona-virusune-karsi-ise-yarar-mi-4919477 (E.T: 18.10.2021).

Sabah Gazetesi, https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/03/19/son-dakika-genclik-ve-spor-bakanindan-flas-aciklama-super-lig-ertelendi-mi (E.T: 18.10.2021).

Sputnik News, https://tr.sputniknews.com/20200229/turkiyenin-guney-kore-italya-ve-irak-ile-gidis-gelis-tum-yolcu-ucuslari-durduruldu-1041508719.html (E.T: 18.10.2021).

Sputnik News, https://tr.sputniknews.com/20200315/umreden-donenler-ankara-ve-konyadaki-yurtlarda-karantinaya-alindi-1041598178.html (E.T: 18.10.2021).

Sputnik News, https://tr.sputniknews.com/20200320/saglik-bakanligindan-koronavirus-genelgesi-ozel-ve-vakif-hastaneleri-salgin-hastanesi-oldu-1041650795.html (E.T: 18.10.2021).

T.C. MEB, http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr (E.T: 18.10.2021).

TRT Haber, https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/salgin-surecinde-tum-kesimlere-destek-saglandi-563592.html (E.T: 18.10.2021).

TRT Haber, https://www.trthaber.com/haber/guncel/biz-bize-yeteriz-turkiyem-kampanyasi-basladi-iste-milli-dayanisma-kampanyasinin-hesap-numaralari-473102.html (E.T: 18.10.2021).

KAYNAKÇA

Akkaya, H. Gerçek, A. (2019). OECD ve Seçilmiş Bazı Ülkelerde Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi: Türkiye İçin Çıkarımlar . International Journal of Public Finance , 4 (2) , 166-188 . DOI: 10.30927/ijpf.634050

Alptekin, Z. M. (2020). Dijitalleşme ve Dijital Sosyal sorumluluk İletişimi. MEDIAJ. 3 (2). 136-155.

Arthur, W. B. (2021, March). Where is technology taking the economy?. Erişim adresi: https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-analytics/our-insights/where-is-technology-taking-the-economy

Arzu Akçura, Dijital Hizmet Vergisi, Ülkeler Nasıl Uyguluyor? ABD Nasıl Değerlendiriyor?, https://www.verginet.net/Yazdir.aspx?IcerikID=51551, 19/1/2021

Aydemir, E., Dilsiz V.(2021). <Dijital Ödeme Sistemleriyle Kayıt Dışı Ekonominin Ortadan Kaldırılması ve Artagan Projesi> İstanbul Marka Bilim Topluluğu.

BloombergHT, (2021). <https://www.bloomberght.com/abd-hazine-bakanligindan-kripto-para-piyasasina-uyari-2289876>, 22.10.2021.

Bozdoğanoğlu B. (2014) Sanal Para Birimi Bitcoin'in Kayıtdışı Ekonomi İle Karapara Faaliyetlerine Etkisi ve Vergilendirilmesi, Legal Mali Hukuk Dergisi.

Budak, T., (2018). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi, Oniki Levha Yayıncılık

C. Ramos, J. C. Augusto and D. Shapiro, "Ambient Intelligence—the Next Step for Artificial Intelligence," in IEEE Intelligent Systems, vol. 23, no. 2, pp. 15-18, March-April 2008, doi: 10.1109/MIS.2008.19.

Chohan, Usman W. and Chohan, Usman W., Some Precepts of the Digital Economy (January 1, 2020). Critical Blockchain Research Initiative (CBRI) Working Papers, 2020, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3512353 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3512353

Coin.dance (2021). <https://coin.dance/poli/legality>, 18.10.2021.

Coinmarketcap, (2021). Global Kripto Para Grafikleri, <https://coinmarketcap.com/tr/charts/> 28.10.2021

Cryptonews,(2021). <https://cryptonews.com/guides/countries-in-which-bitcoin-is-banned-or-legal.htm#countries-in-which-bitcoin-is-banned-or-legal>, 18.10.2021.

Cumhuriyet, (2021). <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/abd-hazine-bakanligindan-kripto-para-hamlesi-1838005>, 3.11.2021.

Çetin Gerger, G. & Gerçek, A. (2016). Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi Açısından Katma Değer Vergisinin Uygulama Sorunlarının Değerlendirilmesi . International Journal of Public Finance , 1 (1) , 61-74 . DOI: 10.30927/ijpf.319875

Çetin Gerger, G. (2019). Gelir İdarelerinde Dijitalleşme: Yapay Zeka Ve Nesnelerin İnternetine Bir Bakış, Vergi Sorunları (364).

Çetin Gerger, G., Bozdoğanoğlu B. (2017). "Evaluation of The Problems RegardingTaxation of Electronic Commerce in The Context of Informal Economy and Tax Evasion", Issues in Public Sector Economics, Peter Lang, Editör:Adnan Gerçek, Sacit Hadi Akdede, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 222, ISBN:9783631742013

Çetin Gerger, G. (2021). Blockchain Technology and General Issue of Tax Evasion via Bitcoin. In Z. Mahmood (Eds.), Industry Use Cases on Blockchain Technology Applications in IoT and the Financial Sector (pp. 92-108). IGI Global. http://doi:10.4018/978-1-7998-

Durdu, M. (2021). Avrupa Birliği'nde Dijital Hizmet Vergisi ve Türkiye Uygulaması . İstanbul Hukuk Mecmuası , 78 (4) , 1959-1988 . DOI: 10.26650/mecmua.2020.78.4.0008

EC (2021), Taxation and Customs Union, Vat for e- commerce, <https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/vat-e-commerce_en>, 12.10.2021.

European Commission. (2018). Proposal For A Council Directive On The Common System Of A Digital Services Tax On Revenues Resulting From The Provision Of Certain Digital Services. Erişim Adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/ PDF/?uri=CELEX:52018PC0148&from=EN

Europol, (2011). <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/cybercrime-business-digital-underground-economy>, 10.10.2021.

EY, (2017). <https://betterworkingworld.ey.com/trust/in-a-world-of-3d-printing- how-will-you-be-taxed>, 21.10.2021.

Gartner IT Glossary (2021), https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization, (12.10.2021).

Gerger, A. (2021). Blockchain Technology in the Automotive Industry: Use Cases and Statistical Evaluation. In Z. Mahmood içinde, Industry Use Cases on Blockchain Technology: Applications in IoT and the Financial Sector. Hershey, USA: IGI Global. DOI: 10.4018/978-1-7998-6650-3

Gerger, A. (2021). Technologies for Connected Government Implementation: Success Factors and Best Practices. In Z. Mahmood, Web 2.0 and Cloud Technologies for Implementing Connected Government. Hershey, USA: IGI Global, pp. 36-66. DOI: 10.4018/978-1-7998-4570-6.ch003.

Güven V, Şahinöz E. (2018), Blokzincir - Kripto Paralar - Bitcoin : Satoshi Dünyayı Değiştiriyor, Kronik Kitap.

Hatipoğlu O.G (2021) "Kamu Politikası Analizi Açısından Türkiye'de Kripto Para Politikaları" Maliye ve Finans Yazıları - 2021 - (116), 171 – 202.

Hayrullahoğlu Betül, Türkiye'de Dijital Hizmet Vergisi ve Uygulanabilirliği, Innovation and Global Issues Congress Book, Mart, 2020.

IBINEX, Global Cryptocurrency Market Report, (2018). <https://www.financemagnates.com/wp-content/uploads/2018/10/Global-Cryptocurrency-Market-Report.pdf>

Kahraman, A. (2021). "Dijital çağın vergilendirme kuralları yeniden yazıldı, ama kimin lehine?", Dünya Gazetesi, 1 Kasım 2021 <https://www.dunya.com/kose-yazisi/dijital-cagin-vergilendirme-kurallari-yeniden-yazildi-ama-kimin-lehine/638265> , 07.11.2021

KAMACI, A , ÖZDEN, N . (2019). Lale Çılgınlığı ve Kripto Para İlişkisi. Econder International Academic Journal, 3 (1), 26-40. Retrieved from http://dergipark.org.tr/econder/issue/44574/543363

Katz, R. (2017). Social and Economic Impact of Digital Transformation on the Economy. https://www.itu.int/en/ITUD/Conferences/GSR/Documents/GSR2017/Soc_Eco_impact_Digital _transformation_finalGSR.pdf., Erişim: 22.10.2021.

Kelmanson B., Kirabaeva K., Medina L., Mircheva B., Weiss J., (2019), " IMF Working Paper European Department Explaining the shadow economy in Europe: size, causes and policy options"

Knoema, (2015). <https://knoema.com/infographics/mqswmtd/how-big-is-the-shadow-economy>, 10.10.2021

Köroğlu, (2017), Yapay Zeka'nın Teorik ve Pratik Sınırları, Bogaziçi Üniversitesi Yayınevi<https://www.cmpe.boun.edu.tr/~yavuz.koroglu/publications/EBES17.pdf>, 07.10.2021.

KPMG, (2021). https://kpmgvergi.com/blog/bir-yillik-gecmisiyle-dijital-hizmet-vergisi/170.

TAX Foundation, (2021). <https://taxfoundation.org/digital-tax-europe-2020/>, 10.09.2021.

Li, J. (2003). International Taxation in the Age of Electronic Commerce: A Comparative Study, Toronto: Canadian Tax Foundation.

Li, J. (2003). International Taxation in the Age of Electronic Commerce: A Compara- tive Study, Toronto: Canadian Tax Foundation.

Nakamoto, S. (2008). "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System", https://bitcoin.org/bitcoin.pdf, Erişim: 22.10.2021.

Nellen, A. (2012). "Internet Taxation and Principles of Good Tax Policy" DOI: 10.1515/1944-2866.1152, Policy Studies Organization.

OECD, (2017). Tax Administration 2017: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies, Paris.

OECD, (2021). Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy, Brochure: Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy, October 2021 (oecd.org)

OECD. (2015). Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1 - 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/9789264241046-en

Remeikiene R., Gaspareniene L. & Schneider F.G. (2017). "The definition of digital shadow economy, Technological and Economic Development of Economy", DOI: 10.3846/20294913.2016.1266530.

Schneider, F., A. Buehn and C.E. Montenegro (2010), New Estimates for the Shadow Economies all over the World, International Economic Journal 24/4, pp. 443-461

Statista, (2021). https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales/. 03.10.2021.

Şenyüz D., Yüce M., Gerçek A. (2021). Türk Vergi Sistemi, Bursa, Ekin Yayınevi.

Taylan E, Korkmaz, E. (2018) Kripto Para Birimleri Algı & Güven Araştırması Türkiye'nin Sanal Cüzdanı <https://www.twentify.com/hubfs/Turkish_Reports/Twentify_Kripto-Para-Arastirmasi.pdf?hsCtaTracking=9c0cee2f-c64d-4d79-80cf-ce5a46cf46c3%7Ca4dbb8fe-29ab-4c7a-b1be-1536d9de794e> 10.10.2021.

Turunç, S. (2013). Matrah Aşındırma ve Kar Aktarımı, BEPS, T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.

Ünalan G. (2019)., "*Kripto Paraların Vergilendirilmesi*", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Ensititüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Zorz, M. (2015). Global black markets and the underground economy [online], [cited 12 October 2015]. Featured News. Available http://www.net-security. org/article.php?id=2288.

KAYNAKLAR

Abbasi, M. A.,Parveen, S., Khan, S., &Kamal, M. A. (2020). Urbanization and energy consumption effects on carbondioxide emissions: Evidencefrom Asian-8 countriesusing panel data analysis. *Environmental Science and Pollution Research, 27*(15),18029-18043.

Adebayo, T. S.,& Kalmaz, D. B. (2021). Determinants of CO2 emissions: Empirical evidence from Egypt. *Environmental and Ecological Statistics, 28*(2), 239-262.

Adebayo, T. S.,&Odugbesan, J. A. (2021). Modeling CO 2 emissions in South Africa: Empirical evidence from ARDL based bounds and waveletcoherence techniques. *Environmental Science and Pollution Research, 28*(8), 9377-9389.

Afridi, M. A.,Kehelwalatenna, S., Naseem, I., & Tahir, M. (2019). Per capitain come, trade openness, urbanization, energy consumption, and CO2 emissions: An empiricalstudy on the SAARC Region. *Environmental Science and Pollution Research, 26*(29), 29978-29990.

Ali, R.,Bakhsh, K., & Yasin, M. A. (2019). Impact of urbanization on CO2 emissions in emerging economy: Evidencefrom Pakistan. *Sustainable Cities and Society, 48*, 101553.

Al-Mulali, U.,Fereidouni, H. G., Lee, J. Y., &Sab, C. N. B. C. (2013). Exploring the relation ship between urbanization, energy consumption, and CO2 emission in MENA countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews, 23*, 107-112.

Al-Mulali, U.,Sab, C. N. B. C., & Fereidouni, H. G. (2012). Exploring the bi-directional longrun relation ship between urbanization, energy consumption, and carbondioxide emission. *Energy, 46*(1), 156-167.

Asif, M.,Sharma, R. B., &Adow, A. H. E. (2015). An empiricalinvestigation of therelation ship between economic growth, urbanization, energy consumption, and CO2 emission in GCC countries: A panel data analysis. *Asian Social Science, 11*(21), 270.

Aslan, A.,Altinoz, B., & Ozsolak, B. (2021). The link between urbanization and air pollution in Turkey: Evidence from dynamic auto regressive distributedlag simulations. *Environmental Scienceand Pollution Research,* 1-11.

Banerjee, A.,Dolado, J., & Mestre, R. (1998). Error-correction mechanism tests for cointegration in a single-equation frame work. *Journal of Time Series Analysis, 19*(3), 267-283.

Behera, S. R.,& Dash, D. P. (2017). Theeffect of urbanization, energy consumption, and for eigndirectinvestment on the carbondioxide emission in the SSEA (South and Southeast Asian) region. *Renewable and Sustainable Energy Reviews, 70*, 96-106.

Bekhet, H. A.,& Othman, N. S. (2017). Impact of urbanization growth on Malaysia CO2 emissions: Evidence from the dynamic relation ship. *Journal of Cleaner Production, 154,* 374-388.

Destek, M. A.,& Ozsoy, F. N. (2015). Relation ships between economic growth, energy consumption, globalization, urbanization and environ mental degradation in Turkey. *International Journal of Energy and Statistics, 3*(04), 1550017.

Destek, M. A.,Balli, E., & Manga, M. (2016). Therelation ship between CO2 emission, energy consumption, urbanization and trade openness for selected CEECs. *Research in World Economy, 7*(1), 52-58.

Enders, Walter. 2010. *Applied Econometric Time Series*, Wiley, New York.

Hossain, M. S. (2011). Panel estimationfor CO2 emissions, energy consumption, economic growth, trade openness and urbanization of newly industrialized countries. *Energypolicy, 39*(11), 6991-6999.

Kasman, A.,& Duman, Y. S. (2015). CO2 emissions, economic growth, energy consumption, trade and urbanization in new EU member and candidate countries: A panel data analysis. *Economic modelling, 44*, 97-103.

Lee, H., Lee, J., & Im, K. (2015). More powerfulcointegrationtestswithnon-normal errors. *Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics, 19*(4), 397-413.

Martínez-Zarzoso, I.,& Maruotti, A. (2011). Theimpact of urbanization on CO2 emissions: Evidence from developing countries. *Ecological Economics, 70*(7), 1344-1353.

Meng, M. (2013). Three Essays on More Powerful Unit Root Tests with Non-Normal Errors. Doctoral dissertation, University of Alabama Libraries.

Odugbesan, J. A.,&Rjoub, H. (2020). Relation ship among economic growth, energy consumption, CO2 emission, and urbanization: Evidence from MINT countries. *Sage Open, 10*(2), 2158244020914648.

Pata, Uğur K. (2018). Theeffect of urbanization and industrialization on carbon emissions in Turkey: Evidence from ARDL bounds testing procedure. *Environmental Science and Pollution Research, 25*, 7740–7747.

Phillips, P. C.,&Hansen, B. E. (1990). Statistical inference in instrumental variables regression with I (1) processes. *The Review of Economic Studies, 57*(1), 99-125.

Sadorsky, P. (2014). The effect of urbanization on CO2 emissions in emerging economies. *Energy Economics, 41*, 147-153.

Salim, R. A.,Rafiq, S., & Shafiei, S. (2017). Urbanization, energy consumption, and pollutant emission in Asian developing economies: An empirical analysis*(No. 718). ADBI WorkingPaper.*

Satrovic, E.,& Dağ, M. (2019). Energy consumption, urbanization and economic growthrelation ship: An examination on OECD countries. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11*(22), 315-324.

Siddique, H. M. A.,Majeed, D. M. T., & Ahmad, D. H. K. (2020). Theimpact of urbanization and energy consumption on CO2 emissions in South Asia. *South AsianStudies, 31*(2).

Topçu, M., Yazıcı, M.,&Kartal, G. (2016) An investigation of causality between urbanization and carbon emissions in Turkey.State, EconomicPolicy, Taxationand Development.

Verbič, M.,Satrovic, E., & Muslija, A. (2021). Environmental Kuznetscurve in Southeastern Europe: The role of urbanization and energy consumption. *Environmental Science and Pollution Research, 28*:57807–57817.

Yıldız, B. (2019). E7 ülkelerinde CO2 emisyonu, enerji tüketimi, ekonomik büyüme ve kentleşme arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 8*(3), 283-297.

Zhu, Q.,&Peng, X. (2012). Theimpact of population change on CO2 emissions in Chinaduring 1978-2008. *Environment Impact Assess Review. 36*, 1-8.

KAYNAKLAR

Altun, B. (2011). "Vergi Mevzuatında Menkul Malların Haczi ve Satışı". *Mali Çözüm Dergisi*(Mart-Nisan), 224-234.

Arslaner, H. (2010). *Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi.* İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozdoğan, M. N. (2002). 6183 Sayılı Kanun Açısından Haciz Uygulamasında İstihkak İddiasının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. *Vergi Sorunları Dergisi*(168), 104-122.

Candan, T. (2007). *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Açıklamalı.* Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Dairesi, D. 3. (1998). *21.04.1998 Gün, 1997/597 Esas ve !998/1321 Sayılı Karar.*

Dairesi, D. 7. (2000). *23.11.2000 Gün, 2000/2724 Esas ve 2000/3446 Sayılı Karar.*

Gerçek, A. (2015). *Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku.* Bursa: Ekin Yayınları.

Güzel, A., & Özdemir, M. (2007). *Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları.* Adana: Nobel Kitabevi.

Karakoç, Y. (2002). ‘‘Kamu Alacaklarının Tahsil İşlemlerinin Hukuki Niteliği’’. *Vergi Dünyası Dergisi*(246), 138-150.

Karakoç, Y. (2010). ‘‘Kamu İcra Hukukunda İstihkak Davası’’. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11*(Özel Sayı: 2009), 1621-1656.

Öncel, M., Kumrulu, A., & Çağan, N. (2015). *Vergi Hukuku.* Ankara: Turhan Kitabevi.

Özbalcı, Y. (2006). *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları.* Ankara: Oluş Yayıncılık.

Serim, N. (2008). ‘‘Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunda Mal Bildirimi- Mal Bildiriminde Bulunmama Fiili ve Yaptırımı’’. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 58*(2), 1-22.

Serim, N. (2009). ‘‘Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’da Aciz Hali ve Aczin Neticeleri’’. *Vergi Dünyası Dergisi*(335), 170-178.

Şamcıoğlu, S., & Özbalcı, Y. (1984). *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları.* Ankara.

Şimşek, E. (1990). *Amme Alacakları Tahsil Usulü Kanun Şerhi Açıklamalar ve İçtihatlar.* Ankara: Eka Yayıncılık.

Tekin, C. (2003). ‘‘6183 Sayılı Kanun Hükümleri Uyarınca Yapılan Haciz İşlemleri İdari Dava Konusu Yapılabilir mi?’’. *Mükellefin Dergisi,* (121), 66-73.

Üstün, Ü. S. (2015). ‘‘Kamu İdareleri Tarafından Konulan Hacizler Arasında Öncelik (Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak)’’. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23*(1), 53-69.

Yılmaz, K. (2006). *Kamu (Amme) Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Yasa.* Ankara: Ce-Ka Yayınları.

Yüce, M. (2010). ‘‘Mükellefin Vergi Borcundan Dolayı Eşinin Mal Varlığına Haciz Gelebilir mi?’’. *Vergi Dünyası Dergisi,* (344), 149-158.

KAYNAKÇA

Akbay, A. Ö. (2003). *Türkiye'de Şeker Üretiminin Ekonomik ve Sosyal Karlılığının Değerlendirilmesi*, Ankara.

Avcı, S. (1997). Dünyada Şeker Sanayiinin Dağılışını ve Gelişmesini Etkileyen Unsurlar, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, ss.227-258.

Bailey, Robert W. (1993). Özelleştirme Kavramının Doğru ve Yanlış Kullanımları, *Kamu Ekonomisinin Genişlemesi ve Özelleştirm*e, Çev. Aytaç Eker, Takav Matbaası, İzmir.

Çiçek, O. ve Acar, K. (2018). Türkiye'de Şeker Fabrikalarının Özelleştirilmesi ve İstihdam Üzerindeki Etkileri, *FSECON Bildiri Kitabı*, ss.110-120.

Fedai, R. (2016). Bir Politika Alanı Olarak Şeker ve Şeker Pancarı, *Tarih Okulu Dergisi*, Cilt.9, 455-471.

Gardner, B.L. (1987). Causes of U.S. Farm Commodity Programs, *Journal of Political Economy,*Vol.95, Nu.2, pp.290-310.

Gök, İ. (2011). *Şekerin Geleceği*, Şeker-İş Sendikası, Ankara.

Günel, E., vd. (2005). *Nişasta ve Şeker Bitkileri Üretimi*, Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, Ankara.

Güneş, E. vd. (2004). *Türkiye'de Şeker Politikalarının Şekerpancarı Üretimine Etkisi: Ankara İli Polatlı İlçesi Araştırmaları*, Türkiye 6. Tarım Ekonomisi Kongresi.

Kardeş, R. ve Güzel, H. (1995). *Türkiye'de ve Dünyada Yaşanan Özelleştirme,* Vakıfbank Araştırma Dizisi:2.

Kıymaz, T. (2003). Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'de Şeker Politikaları, *AB Genişleme Sürecinde Türkiye: Tarımsal ve Kırsal Politikalar Sempozyumu*, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, ss.1-24.

Kıymaz, T. (2008).*Dünya Tarım Piyasalarında Serbestleşmenin Türk Tarımına Fiyat ve Gelir Yönünden Yansıması*, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara

Ohashi, T.M and Roth, T.P., (1980). *Privatization Theory and Practice*, The Fraser Institute, Canada.

Pekcan, E. (1994). *Avrupa Topluluğu ve Gümrük Birliği'ne Türkiye'nin Uyumu ve Sorunları*, İstanbul Ticaret Odası

Resmi Gazete, 04.04.2001, 4634 Sayılı Kanun.

Resmi Gazete, 13.06.1999, 3996 Sayılı Kanuna Ek Ve Değişiklik Mevzuatı.

Tosun, F. (2016). "Şeker Pancarı ve Şeker", Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü

Turhan, A. (1997). *Dünya Ticaret Örgütü*, Devlet Planlama Teşkilatı Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirmeler Müdürlüğü, Ankara.

TÜRK-İŞ Araştırma Merkezi, (1998). *KİT'ler ve Özelleştirme: İddialar ve Gerçekler*, Ankara.

Türkşeker (TŞFAŞ), http://www.turkseker.gov.tr/?ModulID=3&MenuID=2

Türkşeker (TŞFAŞ), 2013 Sektör Raporu.

Türkşeker (TŞFAŞ), 2015 Sektör Raporu.

Türkşeker (TŞFAŞ), 2017 Sektör Raporu.

Yıldırım. A.E. (2001). Tarım Dünyasından, 8 Kasım 2002, Dünya Gazetesi.

Yüksel, E. (2000). Basın ve Siyaset Gündeminde Özelleştirme, *Özelleştirme Konusu Üzerine Bir Gündem Belirleme Araştırması*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

http://www.ydk.gov.tr, "Kamu İktisadi Teşebbüslerin Tanımı, Kuruluş Nedenleri, E.T.(08.11.2021)

http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay. E.T. (07.10.2021)

http://www.oib.gov.tr/baskanlik/yasal_cerceve.htm E.T. (01.12.2021)

http://www.oib.gov.tr/program/turkiyede_ozellestirme.htm E. T. (18.09.2021)

http://www.sekerkurumu.gov.tr/altsayfa/faal_rapor/. E.T. (15.10.2021)

GLOBAL KÜLTÜR OLUŞTURMADA GERİLLA PAZARLAMA

Doç. Dr. Habibe Yelda ŞENER

Hazal KÖSE

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-02-8

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Kültür, toplumlar tarafından ortak olarak paylaşılan ve zaman içerisinde bir nesilden diğerine iletilen maddi ve manevi unsurların tamamından oluşmaktadır. Her ne kadar ilk etapta doğayı şekillendirme süreciyle kültür kavramı ortaya çıkmış olsa da bu süreç zamanla insanın doğaya adeta baş kaldırmasına dönüşmüş ve insanın oluşturduğu aynı zamanda da içerisinde bulundunduğu böylece, bir toplumu bir diğer toplumdan farklı kılan ortak bir zihinsel programlanmanın ürünü olarak benimsenmiş olan maddi ve manevi unsurların bütününe dönüşmüştür. Lakin zamanla toplumları birbirlerinden farklı kılan bu unsurlar, hem kültür kavramının sürekli değişen, gelişen, öğrenen dinamik yapısıyla hem de gelişen dünyanın ve buna bağlı olarak gelişen teknolojinin insanlar hatta toplumlar arasındaki sınırları ortadan kaldırarak gitgide dünyayı birbirine yaklaştırmasıyla kültürleşme olgusunu ortaya çıkarmış ve bunun sonucunda globalleşme kavramı her noktada etkisini göstermeye başlamıştır. Bu kapsamda kitabın ilk bölümünde, kültür, Hofstede kültür soğanı ve boyutları, kültürleşme kavramı ele alınmaktadır.

Toplumları ve onların kültürlerini etkileyen globalleşme, işletmeler için farklı avantajları da beraberinde getirmektedir. İşletmelerin pazarlama stratejilerinin benzerliği, buna mukabil büyük işletmelerle rekabet etmek isteyen küçük ya da orta ölçekli işletmelerin var oluşu ve farklılık arayışı; geleneksel pazarlamanın gelişen dünya ve teknoloji karşısında gitgide yetersizleşmesine böylece, modern pazarlamayla birlikte gerilla pazarlama kavramının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Herşeyin yaratıcılıkla bir pazarlama silahına dönüşebildiği gerilla pazarlama kavramı, ilk etapta minimum maliyet ve maksimum yaratıcılık cümlesiyle tanımlanmaktayken; günümüzde büyük işletmelerinde tercih ettiği bir strateji olmasıyla yüksek maliyetlerlerle de desteklenebilen fakat her daim değişmez gerçeğin yüksek yaratıcılık olduğu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayışla kitabın ikinci bölümünde, gerilla kavramı, gerilla pazarlamanın tanımı, gerilla pazarlama kapsamında pazarlama karması, gerilla pazarlamada kullanılan iletişim araçları, kullanılan teknikler ve uygulamalar, gerilla pazarlamanın başarıya ulaşmasında izlenecek adımlar, gerilla girişimcinin özellikleri ve ilk gerilla pazarlama örneği irdelenmektedetir.

Kitabın üçüncü bölümünde ise, markaların farklı ülkeler ve buna bağlı olarak farklı toplumlarda gerçekleştirmiş olduğu gerilla pazarlama uygulamalarıyla, toplumları; kendi misyonu dahilinde oluşturduğu global kültüre nasıl adapte edebildiği örneklerle açıklanmaktadır. Bu noktada, oldukça popüler olan ve pazarlamanın her noktasını aktif bir biçimde kullanan Coca Cola, farklı ülkelerde "mutluluk" kavramıyla gerçekleştirmiş olduğu gerilla pazarlama uygulamaları ile adeta bir global kültür oluşturma çabasıyla öne çıkmaktadır. Coca Cola gibi birçok küresel marka, gerilla pazarlama uygulamalarıyla müşterilerine eşsiz deneyim fırsatları sunarak marka kültürünü yaymaya çalışmaktadır. Bu kapsamda öncelikle, Coca Cola'nın farklı ülkelerde ortaya koymuş olduğu gerilla pazarlama uygulamaları aracılığıyla global kültürü nasıl oluşturduğu ve bu noktada hangi kültürel unsurları kullandığı açıklanmaktadır. Kültür kavramının gerilla pazarlama uygulaması yardımıyla nasıl globalleştiğini ve globalleşmeden önce gerilla pazarlama uygulamalarının ele alındığı 65 ülkede; hangi kültürel unsurların gerilla pazarlama uygulaması vasıtasıyla ne sıklıkta, hangi kültürel boyutları temsilen kullanıldığı irdelenmiştir. Ardından şirketin gerilla pazarlama uygulamalarının içerisine yerleştirdiği kültürel etmenler, 65 ülkenin sahip olduğu kültürel unsurlarla birlikte sahip oldukları kültürel boyutlar ele alınarak hangi boyuta uygulama içerisinde nasıl dönüştürüldüğü anlatılmıştır. Böylelikle, şirketin "mutluluk" misyonu ile farklı toplumları kendi ürünü ve pazarı için nasıl globalleştirdiği açıklanmış, gerilla pazarlama uygulamalarıyla kültürel unsurlar arasında ki anlamlı ilişki global kültürü oluştruma noktasında ortaya konmuştur. İlaveten, Coca Cola gibi dünyaca ünlü markalar olan McDonald's, Burger King, Palmolive, Volkswagen, Nutella, BBC Earth, TNT, Mini Cooper, Pepsi ve Milka'nın farklı ülkelerdeki gerilla pazarlama uygulamalarıyla misyonları kapsamında benimsenecek kültürü, eşsiz deneyim fırsatlarıyla müşterileriyle paylaşmalarına ilişkin örnekler sunulmaktadır.

Büyük bir emeğin sonucunda ortaya çıkmış olan bu kitabın hazırlık sürecinde desteklerini esirgemeyen ailemize şükranlarımızı sunuyoruz. Kitabın yayınlanmasında emeği geçen Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Kitabın okuyuculara değer katması dileklerimizle…

Doç.Dr. Habibe Yelda ŞENER Bilim Uzmanı Hazal KÖSE

Global Kültür Oluşturmada Gerilla Pazarlama isimli kitabımız, TC Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde 2019 tarihinde hazırlanmış olan "Gerilla Pazarlama Uygulamalarının Hofstede Kültür Yaklaşımları Açısından Yorumlanması ve Global Kültürün Oluşturulmasına Yönelik İçerik Analizi" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
KÜLTÜR KAVRAMI VE HOFSTEDE KÜLTÜR YAKLAŞIMI

KÜLTÜR KAVRAMI 1
HOFSTEDE KÜLTÜR SOĞANI 5
Semboller 8
Kahramanlar 8
Ritüeller 8
Değerler 9
HOFSTEDE KÜLTÜR BOYUTLARI 10
Güç Mesafesi 11
Bireyselci-Kolektivisit Toplum Boyutu 13
Maskülen-Feminen Toplum Boyutu 16
Belirsizlikten Kaçınma Boyutu 19
Uzun Vadeli Oryantasyon ve Kısa Vadeli Oryantasyon Boyutu 22
Serbestliğe Karşı Sınırlanma 26
KÜLTÜRLEŞME 30

BÖLÜM 2
GERİLLA KAVRAMI VE GERİLLA PAZARLAMA

GERİLLA KAVRAMI VE GERİLLA SAVAŞI 33
GERİLLA PAZARLAMANIN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ 35
GERİLLA PAZARLAMANIN KAPSAMI 38
Gerilla Pazarlamanın Özellikleri ve İlkeleri 41
Gerilla Pazarlamasının Amacı 44
Gerilla Pazarlama Süreci 44
Gerilla Pazarlama İle Geleneksel Pazarlama Arasındaki Farklar 45
GERİLLA PAZARLAMA İÇERİSİNDE PAZARLAMA KARMASI 50
Gerilla Pazarlama Ürün Politikası 51
Gerilla Pazarlamada Fiyat Politikası 51
Gerilla Pazarlamada Dağıtım Politikası 52
Gerilla Pazarlamada Tutundurma Politikası 52
GERİLLA PAZARLAMADA KULLANILAN İLETİŞİM ARAÇLARI 52
Gerilla Pazarlamada Reklamcılık 53
Gerilla Pazarlamada Kişisel Satış 55
Gerilla Pazarlamada Halkla İlişkiler 57
Gerilla Pazarlamada Satış Geliştirme 58
Gerilla Pazarlamada İnternet 59
GERİLLA PAZARLAMADA KULLANILAN TEKNİKLER 61
Poster Sanatı 61
Şablon Grafitisi 62
Kültür Karmaşası 63
Ters Grafiti 65
Çıkartma Sanatı 65
Dış Mekan (Sokak) Enstalasyonları 66
Grafiti Animasyonları 67

GERİLLA PAZARLAMADA KULLANILAN UYGULAMALAR 68
Viral Pazarlama 69
Sinsi (Ambush) Pazarlama 70
Gerçek Zamanlı Pazarlama 72
Gizli Pazarlama 74
Deneyimsel Pazarlama 75
Ambient (Ortam) Pazarlama 78
GERİLLA PAZARLAMA STRATEJİSİNİ BAŞARIYA ULAŞTIRAN 10 ADIM 80
GERİLLA PAZARLAMADA KULLANILAN SİLAHLAR 81
GERİLLA GİRİŞİMCİNİN ÖZELLİKLERİ 87
Sabır 87
Hayal Gücü 88
Duyarlılık 88
Güçlü Kişilik 88
Girişkenlik /Saldırganlık 88
Değişime Açık Olma 88
Cömertlik 88
Enerjik Olmak 89
Merak ve Öğrenme Arzusu 89
Dışa Dönük Olmak 89
Odaklanma 89
Çok Yönlülük ve Eyleme Dönük Olma 89
DÜNYADAKİ İLK GERİLLA PAZARLAMA ÖRNEĞİ 89

BÖLÜM 3
GLOBAL KÜLTÜR OLUŞTURMADA GERİLLA PAZARLAMA ÖRNEKLERİ

GLOBAL KÜLTÜR OLUŞTURMADA GERİLLA PAZARLAMA ÖRNEKLERİ 91

SONUÇ 203

KAYNAKÇA 206

KAYNAKÇA

Abadan, Y. (1956). Kültür Mefhumu ve Değişimi. *Yücel Sanat ve Fikir Dergisi*, 174.

Acat, M. B., Karadağ , E., & Kılıçoğlu, G. (2015). İngiltere'deki Türk Öğrencilerin Kültürleşme Tercihleri ve Bu Tercihlerin OKula Aidiyet Duygusuyla İlişkisi. *Sosyoloji Dergisi, 3*(30), 195-225.

AFS Intercultural Programs. (2012). *Hofstede'nin Kültürel Boyutları.* Intercultural Link: https://s3.amazonaws.com/wocas3/telligent.evolution.components.attachments/13/1637/00/00/00/00/76/64/Hofstede%27nin+Kulturel+Boyutlari.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJC2S635RRRB3EOPQ&Expires=1550681110&Signature=MHAnAXQ9tIaz5csLqjBhqSr50jg%3d

Agarwal, I. (2016, July 30). *Ambient Marketing*. Isha's Marketing Journal: http://ishasmarkjournal.blogspot.com/2016/07/ambient-marketing_30.html

Akdoğan, M. Ş., & Altuntaş, B. (2015, July). Covert Marketing Strategy And Techniques. *11th International Strategic Management Conference, 207*, 135-148.

Altan, S. (2018, Temmuz 16). *Geçtiğimiz Yıllardan 10 Harika Deneyimsel Pazarlama Örneği*. Pazarlamasyon: https://pazarlamasyon.com/gectigimiz-yillardan-10-harika-deneyimsel-pazarlama-ornegi

Aman, F. (2012). Bronislaw Malinowski'nin Kültür Teorisi. *T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 21*(1), 135-139.

Ambient Marketing - Coca Cola Happiness Machine Sweden. (2015, Ağustos 14). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ctdYwo55pPA

Ana Britannica Ansiklopedisi. (1989). Ana Yayıncılık.

Ander, J. (2017, September 22). *Dialekt-O-Maten Vending Machine*. Raspberry Pi: https://www.raspberrypi.org/blog/dialekt-o-maten-vending-machine

Arıca, L. A. (2016, Nisan 21). *Deneyimsel Pazarlama Ve Başarılı Örnekler*. Dijital Ajanslar: http://www.dijitalajanslar.com/deneyimsel-pazarlama-ve-basarili-ornekler

Atılkan, M. (2016). *Grafik tasarım ve gerilla reklamcılık* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir. 255

Ay, C., & Ünal, A. (2002). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Yeni Bir Pazarlama Anlayışı: Gerilla Pazarlaması. *Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9*(1-2), 75-85.

Aydoğan, D. (2018). *Halkla İlişkiler Nedir? İşletme Bilimine Giriş.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Ayhan, A. (2012). *Yaşamdan Örneklerle Yedi Adımda Markalaşma.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Aytaç, M. B. (2017). Sinsi veya Uyanık Pazarlama; Kavramsal Çerçeve ve Örnek Olaylar. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 12*(47), 111-131.

Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2010). Televizyon İzleme Motivasyonları ve Kültürleşme: Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(28), 447-483.

Balım, M. (2017, Mayıs 17). *Örneklerle Deneyimsel Pazarlama Kavramı*. Neden Gager Olmasın?: https://blog.adgager.com/orneklerle-deneyimsel-pazarlama-kavrami/

Bartz, B. (2008, June 30). *Awesome Outdoor Ads*. Trend Hunter Marketing: https://www.trendhunter.com/trends/awesome-outdoor-ads-not-so-boring-billboards

Batı, U. (2018). *Markethink ya da Farkethink.* İstanbul: Destek Yayınları.

Baysal, J., & İpşiroğlu, N. (1991). *Çağdaş Kültürümüz: Olgular-Sorunlar.* İstanbul: Cem Yayınevi.

Bazarcı, S., & Mutlu, B. (2017, Mayıs). Yeni Bir Pazarlama İletişimi Yaklaşımı Olarak Gerçek Zamanlı Pazarlama: Markaların Sosyal Medyadaki Paylaşımları Üzerine Bir İnceleme. *1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı*, 116-130.

BBC Earth augmented reality bring animals to the streets of Oslo | JCDecaux Norway. (2015, Haziran 3). YouTube: https://youtu.be/NfWWH3XDDZc

BE MINI. Guerilla Campaign for Mini Cooper. (2012, Nisan 13). YouTube: https://youtu.be/YWHcJK-lgSY

Bektaş, S. M. (tarih yok). *Toplumlarda Ritüellerin İşlevi ve Önemi*. İnsan Okur: https://www.insanokur.org/toplumlarda-rituellerin-islevi-onemi

Berry, J. (2008, July 4). Globalisation and Acculturation. *International Journal of Intercultural Relations, 32*(4), 328-336.

Bingöl, C. (2010, Haziran). *Kültürlerarası iletişim sürecinde kültür, kültürel kimlikler ve çeviri ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla. 256

Börü, D., Gegez, A., Erem, T., & Tek , Ö. (2000). Global Pazarlarda Pazarlama Stratejilerinin Tasarım ve Uygulanmasında Kültürel Etkileşimin Rolü. *5. Uluslararası Pazarlama Kongresi.* Antalya: Ares Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.

Burç, M. (2017, Kasım). *Sosyal medya perspektifinden gerilla pazarlama ve bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Burgerking Guerrilla Marketing Campaign. (2021, Mart 16). Youtube: https://youtu.be/2uMCVQr1LJY

Chen, J. (2011, May). *Explore Guerrilla Marketing Potentials for Trade Show* (Unpublished Master Dissertation). University of Nevada, Las Vegas.

Coca Cola Invisible Vending Machine. (2019, Ocak 30). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Xvhn-2ZOZQs

Coca Cola Share Happiness Kazakhstan . (2016, Mayıs 29). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_jFPe7ect4o

Coca Cola: Share a White Christmas. (2014, Aralık 23). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ropToIoe7WE

Coca Cola's "Open Happiness Campaign. (tarih yok). http://www.marketworksasia.com/yahoo_site_admin/assets/docs/Final_Case_Open_Happiness_Coke.272230350.pdf

Coca-Cola - Cafe Happiness Surprise. (2010, Ağustos 22). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=pCzoC5Dl6w8

Coca-Cola - Lyric Coke. (2014, Haziran 13). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Oqt9BdEaBQk

Coca-Cola "Interactive Happiness Machine" Comes to Tokyo. (2012, Nisan 4). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=WOLzFsUXfic

Coca-Cola Autocine Bogotá - Outdoor Theatre Unconventional Marketing. (2011, Mayıs 12). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=4XIhPuTYmKI

Coca-Cola Christmas Balloons. (2013, Aralık 5). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=EvtVxcEsojc 257

Coca-Cola Guerilla Marketing Promotion @ FSU. (2011, Ekim 10). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ob_blyvSCPg&t=151s

Coca-Cola Happiness Experiment Campaign Case Study by McCann Bucharest. (2016, Şubat 19). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=9UpyJdQp_y8

Coca-Cola Happiness Journey In Myanmar. (2014, Aralık 30). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=VPeG0atSH9A

Coca-Cola Happiness Machine At the World Of Coca-Cola In Atlanta. (2012, Haziran 19). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=qI_L7dF3OdY

Coca-Cola Happiness Machine Indonesia. (2010, Aralık 9). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=gtQOSao24Qk

Coca-Cola Happiness Machine London. (2011, Aralık 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=BRvOjdNSGZA

Coca-Cola Happiness Machine Oslo. (2011, Mart 1). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=suinTuPNxsk

Coca-Cola Happiness Machine USIU Kenya. (2012, Şubat 24). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=lKXxJp4uPSE

Coca-Cola Happiness Photobooth Sri Lanka. (2014, Nisan 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=XaicwZtnHZM

Coca-Cola Happiness Truck & Pizza Hut Mongolia. (2014, Eylül 24). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=jyNRGp8eH_4

Coca-Cola Happiness Truck Armenia. (2014, Ocak 30). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=oD7jkP4xems

Coca-Cola Happiness Truck Guerrilla Marketing. (2011, Şubat 22). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=rg_3ffXkY7w

Coca-Cola Happiness Truck In Istanbul Rush Hour. (2012, Mart 26). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=YuOkgBFWO2E

Coca-Cola Happiness Truck in Manila and Pasay. (2012, Aralık 26). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=6cDVlVs3zFI

Coca-Cola Happiness Truck Malaysia. (2013, Aralık 20). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=-cMqZvVBLG8 258

Coca-Cola Happiness Truck Mongolia. (2011, Haziran 27). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=AcxQ0aEodEA

Coca-Cola Happiness Truck Philippines. (2011, Aralık 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=SWsM_kq0RnM

Coca-Cola Happiness Truck Poland. (2011, Ekim 4). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=KhJP5dtC81g

Coca-Cola Happiness Truck Ukraine. (2011, Haziran 9). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=l4EVK9YPpRs

Coca-Cola Happiness Vendor Ziggodome. (2013, Nisan 15). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=hJ5DN15d12w

Coca-Cola Holiday Season Surprise In Zagreb, Croatia. (2016, Ocak 4). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ukKBgo6AhwE

Coca-Cola Kiosk 2. (2014, May 8). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/print/cocacola_kiosk_2

Coca-Cola Kiosk 3. (2014, May 8). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/print/cocacola_kiosk_3

Coca-Cola Kiosk, 1. (2014, May 8). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/print/cocacola_kiosk_1

Coca-Cola Mongolia 128 Anniversary Happiness truck. (2014, Haziran 5). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=j7L2W0QJCCY

Coca-Cola New Grip Bottle. (2009, November 11). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/ambient/cocacola_new_grip_bottle

Coca-Cola Open Happiness Machine At NC State 2014. (2014, Mart 17). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=-1HZ9JQ1Rzc

Coca-Cola Share Happiness…. (2015, Kasım 2). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_VMDaqjN0WI&list 259

Coca-Cola Sharing Can. (2014, Aralık 9). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=SLLR9VR2-7w

Coca-Cola Small World Machines - Bringing India & Pakistan Together. (2013, Mayıs 19). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ts_4vOUDImE

Coca-Cola The Happy Flag. (2013, Mayıs 7). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_BVfneC6dXY

Coca-Cola Voice-Activated Dispenser: Say Yes To a Coke No Sugar! | JCDecaux Australia. (2017, Temmuz 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=84pHSbuk4S0

Coca-Cola Zero Sugar giveaway quiz at Olso bus shelter | JCDecaux Norway. (2017, Mart 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_YxbcO1I8pk

Cohen, N. (2000, June 27). *Guerrillas in Our Midst*. ClickZ: https://www.clickz.com/guerrillas-in-our-midst/85265/

Coke Happiness Machine At BGSU. (2010, Kasım 12). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Nr9ImVrUSZc

Coke Hug Machine. (2012, Mayıs 11). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=A45sjUX7mp0

Coke Shelfie. (2015, Kasım 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=0gfb9nloSTc

Coke-Moji Happiness Experiment Case Study - Coca-Cola. (2017, Ekim 11). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=4Cj3JOX9GRE

Country Comparison. (tarih yok). Hofstede Insights: https://www.hofstede-insights.com/country-comparison

Creative Guerilla Marketing. (tarih yok). *What Is Guerrilla Marketing*. Creative Guerrilla Marketing: http://www.creativeguerrillamarketing.com/what-is-guerrilla-marketing/

Culture Jamming. (tarih yok). rabble.ca: http://rabble.ca/toolkit/rabblepedia/culture-jamming

Çakır, V. (2004). Yeni İletişim Teknolojilerinin Reklam Üzerine Etkileri. S*elçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 3*(2), 169-181. 260

Çeltek, E., & Bozdoğan, M. (2012). Alternatif Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Gerilla Pazarlama: Uygulanmış Gerilla Pazarlama Reklam Örneklerinin İncelenmesi ve Turizm Sektörü İçin Model Önerileri. *Journal Of Yaşar University, 7*(28), 4788-4812.

Dacko, S. (2008). *The Advanced Dictionary of Marketing: Putting Theory to Use.* Oxford: Oxford University Press.

Daft, R. L. (2010). *Understanging the Theory and Design of Organizations.* China: China Translation and Printing Services Limited.

Dahan, G. S., & Levi, E. (2012). Reklam Ajanslarının Gerilla Pazarlama Uygulamaları: Türkiye Örneklemi Üzerinden Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletşim Fakültesi Dergisi, 0*(42), 37-47.

Dalstra, R. (2011, February 6). *Walt Disney: Alice In Wonderland Hole*. Creative Criminals: http://creativecriminals.com/ambient/walt-disney/alice-in-wonderland-hole

Demir, H., & Okan, T. (2009). Motivasyon Üzerinde Ulusal Kültür Etkisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11*(1), 121-142.

Deniz, R. B. (2002). Yeni Bir Pazarlama Yöntemi Olarak Elektronik Posta Pazarlaması. *Journal of İstanbul Kültür University, 1*(2), 1-10.

Dieguez, V. S. (2015). *Are You Overlooking the Most Valuable Real-Time Marketing Strategy?* Convince&Convert: https://www.convinceandconvert.com/digital-marketing/are-you-overlooking-the-most-valuable-real-time-marketing-strategy/

Dominick, J. R. (2008). *The Dynamics Of Mass Communication 10th Edition.* New York: McGraw-Hill.

Durmuş, H. (2011). Gerilla Pazarlamanın Marka Çağrışımı İle İlişkisi ve Bir Uygulama. *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 12-17. İstanbul: Yyaınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Dünyanın ilk gerilla marketing örneği 1895 Fransasından. (2013, Ağustos 21). T24 Bağımsız İnternet Gazetesi: https://t24.com.tr/haber/dunyanin-ilk-gerilla-marketing-ornegi-1895-fransasindan,237539

Elden , M., Ulukök, Ö., & Yeygel, S. (2015). *Şimdi Reklamlar...* İstanbul: İletişim Yayınları. 261

Emre, S. (2007). *Girişimcilik kültürü: Hofstede'in kültür boyutlarının Malatya uygulaması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Er, İ. (2008). *Din Sosyolojisi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Erdem , S. (2018, Mart 18). *Real Time Marketing Nedir? Niye Önemlidir?* Branding Türkiye: https://www.brandingturkiye.com/real-time-marketing-nedir-niye-onemlidir

Erdem, S. (2018, Ocak 25). *Gerilla Pazarlama Nedir? Niye Önemli?* Branding Türkiye: https://www.brandingturkiye.com/gerilla-pazarlama-nedir-niye-onemli/

Erlit, V. (2018, December 12). *Kültürel Yaklaşımlar*. Prezi: https://prezi.com/geag5g-3vkhd/kulturel-yaklasmlar

Farouk, F. (2012). The Role Of Guerrilla Marketing Strategy To Enrich The Aesthetic And Functional Values Of Brand In Egyptian Market. *International Design Journal, 2*(1), 111-119.

Gao, Y., & Ying, L. (2009). *Business To Consumer Web-Site Under The Financial Crisis* (Unpublished Master Dissertation). University of Halmstad School of Business and Engineering.

George, J., & Jones, R. (2008). *Understanding and Managing Organizational Behavior.* New Jersey: Prentice Hall.

Get Your Own Personalized Coke Can At The Share A Coke Tour. (2014, Temmuz 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=llmtrWJDA-I

Give A Little Happiness With Coca Cola Christmas Wrapping Paper. (2014, Aralık 18). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=U2blzEDusoM

Gomez, M. (tarih yok). *10 Examples of Stencil Graffiti Arts in Marketing*. Delnext Blog: https://www.delnext.com/blog/en/stencil-graffiti

Gordon, B. (tarih yok). *Coca-Cola Bus Stop*. Ben Gordon / / Director/ DP: http://www.bengordon.net/ccbus

Görgülü, G., & Görgülü, N. Ş. (2010). *Pazarlama 3.0; Yeni Çağın Pazarlama Yaklaşımı.* İstanbul: Pazarlama 3.0 Kitapları.

Gratitude Warms You Up. (2017, Aralık 28). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=QG7d9P4b8NU 262

Gray, C. (2004). Joining-Up or Tagging On? The Arts, Cultural Planning and the View From Below. *Public Policy and Administration, 19*(2), 38-49.

Guerilla Marketing. http://www.gmarketing.com

Guerilla Marketing - Palmolive Pop-Up bathroom. (2015, Mart 4). YouTube: https://youtu.be/d6V_HPKM_D8

Guerilla Marketing Example - Coca-Cola Happiness Vending Machine. (2010, Eylül 20). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=qMOuF8oskRU

Guerrilla Marketing - Coca-Cola Dancing Vending Machine. (2012, Ekim 17). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=-cvv1oC-ZaM

Guerrilla Marketing Example - Fast Lane. (2010, Ekim 3). YouTube: https://youtu.be/98EJx7OKqLI

Guerrilla Marketing - Coca-Cola Happiness Machine For Couples. (2012, Şubat 27). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=z8YVgGhm92w

Guevara, E. (1989). *Gerilla Savaşı.* İstanbul: Yar Yayınları.

Gülnar, B. (2011). Yabancı Öğrencilerde Kültürleşme Ve Medya Kullanımı. *Global Media Journal, 2*(3), 52-68.

Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür.* İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Güvenç, B. (1999). *İnsan ve Kültür.* İstanbul: Remzi Kitapevi.

Güzel, F. Ö., & Papatya, N. (2012). Duygusal Arayışların Pazarlamayla Dansı: Deneyim Pazarlaması. *İşletme Araştırmaları Dergisi, 4*(4), 109-125.

Happiness Truck De Coca-Cola En La Ciudad De Chihuahua. (2011, Kasım 8). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=X0AfTLHPTY4

Happinness Truck - Salvador. (2011, Mayıs 23). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=unmmrFRJyhc

Hello Happiness Phone Booth. (2015, Mart 11). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=DMMjhtUl3Jk

Heper, C. O. (2008, Eylül). *Grafik tasarım bağlamında gerilla tasarımın analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Hofstede , G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations.* Thousand Oaks: Sage Publications. 263

Hofstede , G., Hofstede , G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of The Mind ; Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival.* New York: McGraw-Hill.

Hofstede, G. (1984). *Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values.* California: Newburg Park Sage Publications.

Hofstede, G. (1993). Cultural Constraints in Management Theories. *Academy of Management Executive, 7*(1), 81-94.

Hofstede Insights: https://www.hofstede-insights.com/models/national-culture

Holbrook, M. B., & Hirschman, E. C. (1982). The Experiential Aspects of Consumption: Consumer Fantasies, Feeiings, and Fun. *Journal of Consumer Research, 9*(2), 132-140.

Hug Me Coke At UGA. (2017, Eylül 13). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=a1wM2vJqEo4

Hutter, K., & Hoffman, S. (2011). Guerrilla Marketing: The Nature of the Concept and Propositions for Further Research. *Asian Journal of Marketing, 5*(2), 39-54.

İleri, N., & Shamuratova, M. (2007). *Gerilla pazarlama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ödevi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnal, E., & Baysal, B. (2006). Tuzak Pazarlama (Ambush Marketing). *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 64*(1), 195-235.

Išoraite, M. (May 2010). Guerilla Marketing Strategy Realization Assumptions. *6th Internatoinal Scientific Conference.* Lithuania.

Italy - Happiness Table 2012. (2014, Mayıs 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=VsIIE6b7HIM

Johnson, J. (2016). *Guerrilla Marketing: 21 Creative Ads and 5 Ways To Make Them Work For You*. 99designs: https://99designs.com/blog/creative-inspiration/guerrilla-marketing

Julian Beaver İstanbul'da. (2008, Kasım 10). Radikal: http://www.radikal.com.tr/fotogaleri/kultur/julian-beaver-istanbulda-907659-4/

Kara, M., & Kuru, D. (2013, Nisan). Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Satın Alma Kararına Etkisi: Hizmet Sektöründe Bir Uygulama. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(12), 150-190. 264

Karaca, M. E. (2015). *Dünyadan Yaratıcı Billboard Reklamı Örnekleri*. reklam.com.tr: https://reklam.com.tr/blog/dunyadan-yaratici-billboard-reklami-ornekleri

Karaman, K. (2010). Ritüellerin Toplumsal Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 227-236.

Karslı, Ö. (2016). Erns Cassirer'de Kültürün Anlamı. *Jomelips Dergisi, 1*(2), 38-59.

Kaşlı, M., İlban, M. O., & Şahin, B. (2009). Modern Pazarlama Stratejileri: AB Ve Türk Turizmi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(27), 79-98.

Kaya, İ. (2009). *Pazarlama Bi'tanedir (Bir Pazarlamalar Ansiklopedisi).* İstanbul: IV. Dijital Baskı.

Kaya, Y. (2002). Kültür Değişmeleri; Milli Kültüre Karşı Takınılan Tavrın Değişmelere Tesiri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(6), 192.

Kazakhstan: Introduction To Kazakhstan. (tarih yok). Danish Kazakh Society: http://kazakh.dk/eksempel3/

Kelly, J. (2018, November 15). *Get excited! The Coca-Cola Christmas truck is coming to Waterford*. Waterford Live: https://www.waterfordlive.ie/news/home/347909/get-excited-the-coca-cola-christmas-truck-is-coming-to-waterford.html

Khaneja, S. (2016). Viral marketing: A Magic Wand To Success. *GE-International Journal of Management Research, 4*(7), 95-108.

Khzrtian, S. S., & Samuelian, J. T. (tarih yok). *The Armenian Culture Of Negotiation: Research Approaches*. http://ysu.am/files/04S_Khzrtian_T_Samuelian.pdf

Kızıltaş, Ş. (2014). *Kültürleşmenin tüketici etnosentrizmi üzerine etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kosner, A. W. (2012, April 11). *Hug Me: Coca-Cola Introduces Gesture Based Marketing in Singapore*. Forbes: https://www.forbes.com/sites/anthonykosner/2012/04/11/hug-me-coca-cola-265

introduces-gesture-based-marketing-in-singapore/#761fdf5126fe

Kotler, P. (2003). *Kotler ve Pazarlama.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Kotler, P. (2005). *A'dan Z'ye Pazarlama.* İstanbul: Mediacat Kitapları.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2011). *Marketing Management 14th Edition* (s. 560-561). içinde New Jersey: Prentice Hall.

Kroeber, A., & Kluckholn, C. (1952). *Culture: A Critical Review Of Concepts and Definitions.* New York: A Vintage Book.

Kutanis, R. Ö. (2010). *Örgüt Kültürü Ders Notları.* Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Küçüksaraç, B., & Sayımer, İ. (2016). Deneyimsel Pazarlama Aracı Olarak Artırılmış Gerçeklik: Türkiye'deki Marka Deneyimlerinin Etkileri Üzerine Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(51), 73-95.

Kültür Kavramı ve Teorileri. AFS Intercultural Link: https://s3.amazonaws.com/wocas3/telligent.evolution.components.attachments/13/1637/00/00/00/00/85/55/Concepts+and+Theories+of+Culture++Turkish.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJC2S635RRRB3EOPQ&Expires=1558581587&Signature=goRCgszFV6i4qqXqJdfKJtVfQQA%3d

Latouche, S. (1993). *Dünyanın Batılılaşması.* (T. Keşoğlu, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Levin, I. (2000). Five Windows into Organizational Culture: An Assessment. *Organization Development Journal, 18*(1), 83-94.

Levine , M. (2004). *Halkla İlişkiler: Bir Gerilla Savaşı.* İstanbul: Rota Yayın Yapım.

Levinson, J. C. (1993). *Guerrilla Marketing Excellence: The 50 Golden Rules for Small Business Success.* Boston: Houghton Mifflin Company.

Levinson, J. C. (1994). *Guerrilla Advertising.* New York: Houghton Mifflin Company.

Levinson, J. C. (2007). *Guerrilla Marketing Easy and Inexpensive Strategies for Making Big Profits From Your Small Business.* New York: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.

Levinson, J. C., & Hanley, P. R. (2009). *Gerilla Pazarlama Devrimi.* İstanbul: Mediacat Kitapları. 266

Levinson, J. C., & Lautenslager, A. (2006). *30 Günde Gerilla Pazarlama.* İstanbul: MediaCat Kitapları.

Levinson, J. C., & Levinson, J. (2011). Guerrilla Marketing Remix: The Best Of Guerrilla Marketing. *Guerrilla Marketing Remix: The Best Of Guerrilla Marketing* (s. 77-78). içinde California: Entrepreneur Press.

Levinson, J. C., & Lim, K. (2013). *Guerrilla Facebook Marketing: 25 Target Specific Weapons to Boost Your Social Media Marketing.* New York: Morgan James Publishing.

Levinson, J. C., & Neitlich, A. (2012). *Guerrilla Marketing For Coaches: Six Steps to Building Your Million - Dollar Coaching Practice.* New York: Morgan James Publishing.

Levinson, J. C., & Rubin, C. (1996). *Guerilla Marketing Online Weapons* (s. 11-15). içinde New York: Houghton Muffin Company.

Levinson, J. C., Gallagher, B., & Wilson, O. R. (1992). *Guerrilla Selling: Unconventional Weapons and Tactics for Increasing Your Sales.* New York: Houghton Mifflin.

Lum, R. (2012). *What is Ambient Advertising?* Creative Guerrilla Marketing: http://www.creativeguerrillamarketing.com/guerrilla-marketing/what-is-ambient-advertising

Luxton, S., & Drummond, L. (2000). What is this thing called 'Ambient Advertising'? *ANZMAC 2000 Visionary Marketing For The 21st Century: Facing The Challenge*, 734-738.

Maclachlan, M. (2013, November 1). *Indulgence vs. Restraint – the 6th Dimension*. Communicaid Group: https://www.communicaid.com/cross-cultural-training/blog/indulgence-vs-restraint-6th-dimension

Macy, B., & Thompson, T. (2011). *The Power Of Real - Time Social Media Marketing.* New York: McGraw-Hill.

Malinowski, B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi.* İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Marketing Sensorial. (2013, Kasım 7). YouTube: https://youtu.be/H7CM2DuJj6M

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* (O. Akınhay , & D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

McDonald's Guerilla Marketing Action. (2009, Aralık 16). Youtube: https://youtu.be/paYiHvf5a6M

Mejuyev, V. (1987). *Kültür ve Tarih.* (S. H. Yokova, Çev.) Ankara: Başak Yayınları. 267

Memişoğlu, A. (2014*). Gerilla pazarlama faaliyetlerine ilişkin tüketici görüş ve değerlendirmelerinin belirlenmesi: Örnek bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Meriç, C. (1986). *Kültürden İrfana.* İstanbul: İnsan Yayınları.

Moye, J. (2014, September 25). *Share a Coke: How the Groundbreaking Campaign Got Its Start 'Down Under'*. Innovation: https://www.coca-colacompany.com/stories/share-a-coke-how-the-groundbreaking-campaign-got-its-start-down-under

Mucuk, İ. (2014). *Pazarlama İlkeleri.* İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Nahavandi, A., & Malekzadeh, A. (1988, January). Acculturation in Mergers and Acquisitions. *Academy of Management Review, 13*(1), 79-90.

Nardalı, S. (2009). Gerilla Pazarlaması ve Uygulamadaki Bazı Örnekleri. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16*(2), 107-119.

Nollen, S., & Newman, K. L. (1996). Culture and Congruence: The Fit Between Management Practices and National Culture. *Journal of International Business Studies, 27*(4), 753-779.

Nufer, G. (2013). Guerrilla Marketing - Innovative or Parasitic Marketing. *Modern Economy, 4*(9), 1-6.

Nufer, G., & Bender, M. (2008). Guerilla Marketing. *Reutlinger Diskussionbeitrage zu Marketing and Management (Reutlingen Working Papers on Marketing and Management*, 7-8. Hochschule Reutlingen.

Nutella interactive panel gives out compliments | JCDecaux The Netherlands. (2017, Mart 15). YouTube: https://youtu.be/OnGcnIPghCQ

Okay, H. (2016, Mayıs 10). *Gizli Pazarlama (Stealth Marketing)*. Dünya Gazetesi: https://www.dunya.com/kose-yazisi/gizli-pazarlama-stealth-marketing/28092

Oyman , M., & Özer, S. (2018). Bir Gerilla Pazarlama Uygulaması Olarak Ambient Reklamcılık (Ortam Reklamcılığı): Basılı Dergi Reklamı ile Ambient Reklamın 268

Etkililik Açısından Karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18*(4), 173-192.

Öklük, B. (2018). *Gerilla pazarlama kavramı ve tüketicinin gerilla pazarlama uygulamalarına ilişkin davranışlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özafşarlıoğlu, S. S. (2018). *Pazarlama iletişiminde bir aracı olarak gerilla pazarlama: Türkiye'de uygulanmış gerilla pazarlama kampanyaları üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özer, S. (2016*). Bir gerilla pazarlama uygulaması olarak ambient reklamcılık: Geleneksel ve ambient reklamın etkililik açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Özhisarcıklı, E. (2016, Nisan 3). *Gerilla Pazarlama (Guerilla Marketing) Nedir?* Bireysel Yatırımcı: http://www.bireyselyatirimci.com/gerilla-pazarlama-guerilla-marketing-nedir/

Özlem, D. (2008). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi* (s. 157-207). içinde Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Padilla, A., & Perez, W. (2003, February). Acculturation, Social Identity, and Social Cognition: A New Perspective. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 25*(1), 35-55.

Paksoy, T., & Chang, C. T. (2010, March 17). *Revised Multi-choice Goal Programming for Multiperiod, Multi-stage Inventory Controlled Supply Chain Model with Popup Stores in Guerrilla Marketing.* Applied Mathematical Modelling: https://www.academia.edu/2208073/Revised_multichoice_goal_programming_for_multiperiod_multistage_inventory_controlled_supply_chain_model_with_popup_stores_in_Guerrilla_marketing

Pauwels, G., Van Remoortere, D., Casier, J., Billen, Y., Dalstra, R., & Lavaert, S. (t.y.). *Pepsi Like Machine*. Shorty Awards: https://shortyawards.com/6th/the-pepsi-like-machine

Pepsi Like Machine. (2013, Mayıs 30). YouTube: https://youtu.be/O4YrQpupEO8

Phatak, V. (2000). *Uluslararası Yönetim.* İstanbul: Yön Ajans. 269

Rarick, A. C., & Nickerson, I. (2006). An Exploratory Study Of Myanmar Culture Using Hofstede's Value Dimensions. *SSRN Electronic Journal*, 1-12. doi:10.2139/ssrn.1114625

Rarick, C. v. (2014). Mongolia: A Cultural Portrait using the Hofstede 5-D Model. *Global Journal Of Manageent And Business Research: A Administartion And Management, 14*(9), 1-8.

Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. (1936). Memorandum For The Study Of Acculturation. *American Anthropologist, 38*(1), 149-152. doi:https://doi.org/10.1525/aa.1936.38.1.02a00330

Reverse Graffiti Used For A Cleaning Product. (2017, October 23). Joe La Pompe: https://www.joelapompe.net/2017/10/23/reverse-graffiti-ariel-ajax/

Sam, D., & Berry, J. (2016). *Acculturation Psychology.* Cambridge: The Cambridge University Press.

Sargut, A. S. (2001). *Kültürler Arası Farklılaşma ve Yönetim.* İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.

Schein, E. H. (2004). *Organizational Culture and Leadership (3. Ed.)*. USA: Jossey-Bass.

Schmitt, B. (1999). Experiantal Marketing. *Journal Of Marketing Management, 15*(1-3), 53-67.

Schmitt, B. (2010). Experience Marketing: Concepts, Frameworks and Consumer Insights. *Foundations and Trends in Marketing, 5*, 55-112.

Setaysha, O. (2014). *Coca-Cola World Cup Vending Machine Gives Free Coke To Opposing Team*. Creative Guerrilla Marketing: http://www.creativeguerrillamarketing.com/guerrilla-marketing/coca-cola-world-cup-vending-machine-gives-free-coke-opposing-team

Seymen Aytemiz, O. (2008). *Örgütsel Bağlılığı Etkileyen Örgüt Kültürü Tipleri* (s. 48-52). içinde Ankara: Detay Yayıncılık.

Share a Coke with Humanity. (2015, Temmuz 20). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=b5E9QtiqPDk

Sığrı, Ü., & Tığlı, M. (2006). Hofstede'nin "Belirsizlikten Kaçınma" Kültürel Boyutunun Yönetsel-Örgütsel Süreçlere ve Pazarlama Açısından Tüketici Davranışlarına Etkisi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 21*(1), 327-342. 270

Skrob, J. R. (2005). *Open Source and Viral Marketing.* Vienna: University of Applied Science Kufstein.

Smith, K. (2007). *Guerilla Art Kit* (s. 11-13). içinde New York: Princeton Architectural Press.

Sorokin, P. (1947). Society, Culture, and Personality: Their Structure and Dynamics. A System of General Sociology. *Society, Culture, and Personality: Their Structure and Dynamics. A System of General Sociology.* (s. 313). içinde England: Harper & Brothers.

Sosyal medyanın 'UFO' trollemesine porselen devinden yanıt: Telaş yapmayın, bizdik... (2016, Kasım). T24 Bağımsız İnternet Gazetesi: https://t24.com.tr/haber/sosyal-medyanin-ufo-trollemesine-porselen-devinden-yanit-telas-yapmayin bizdik,373546

Sprite Giant Soda Machine Shower Guerrilla Marketing Campaign. (2012, Nisan 29). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ocCYlqvJKC4&t=4s

Staff , J. (2013, June 27). *Expedition 206: Revisiting Coke's Epic Quest for the Source of Happiness*. Coca-Cola Journey: https://www.coca-colacompany.com/stories/expedition-206-revisiting-cokes-epic-quest-for-the-source-of-happiness

Staff, J. (2013, June 4). *Coca-Cola for Two: Sharing Can Doubles the Happiness*. Coca-Cola Journey: https://www.coca-colacompany.com/stories/coke-for-2-sharing-can-doubles-the-happiness

Süzen, H. N. (2010). Sanatta Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Enstalasyon Sanatı ve Genco Gülan Örneklemi. *Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1*(6), 147-162.

Şimşek, G. (2007). Pazarlama İletişimi "Gayrı-Resmi" Silahı: Tuzak Pazarlama ve Uygulanan Stratejiler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 5*(1), 135-143.

Şişman , M. (2002). *Örgütler ve Kültürler.* Ankara: Pegem A Yayınları.

Tay, V. (2017, March 17). *Have You Seen Puma's Peel Off Sticker Campaign?* Marketing: https://www.marketing-interactive.com/have-you-seen-pumas-peel-off-sticker-campaign

TDK. (2019). *Türk Dil Kurumu.* Türk Dil Kurumu Sözlükleri: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts

Tek, Ö. B. (1999). *Pazarlama İlkeleri.* İstanbul: Beta Basım Evi.

Tekin, M., Şahin, E., & Göbenez, Y. (2014). Postmodern Pazarlama Yaklaşımıyla Modern Pazarlama Yöntemleri: Güncel Şirket Uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Dr. Mehmet Yıldız Özel Sayısı*, 225-232.

Tezcan, M. (1987). *Kültür ve Kişilik (Psikolojik Antropoloji).* Ankara: Bilim Yayınları.

The Case Against Used Games. (2011, September 21). Taterchimp: https://www.destructoid.com/blogs/taterchimp/the-case-against-used-games-211953.phtml

The Coca-Cola Friendship Machine Alternative Advertising Example. (2011, Mayıs 1). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=1Pk07lQS3gs

The Friendly Twist. (2014). Behance: https://www.behance.net/gallery/17454717/Coca-Cola-The-Friendly-Twist

The Friendship Machine. (2011, June 21). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/ambient/cocacola_the_friendship_machine

The University Of Tennessee Coca-Cola Happiness Vending Machine. (2013, Şubat 17). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Ihu1Z0KX4wg

The World's First Vending Machine Where You Pay With A Dialect! (2017, Eylül 13). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=v0L5yarc1TM

The Fun Theory 1 – Piano Staircase Initiative | Volkswagen. (2009, Ekim 26). YouTube: https://youtu.be/SByymar3bds

TNT Belgium Guerrilla marketing - shared by TheMktgTV.flv. (2012, Kasım 22). YouTube: https://youtu.be/K1TGRKwA9-E

Topçuoğlu, H. (1976). *Genel Sosyoloji Ders Notları.* Ankara: A.Ü.DTCF.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük.* Anakara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tylor, E. (1920). *Primitive culture : Researches Into The Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art, and Custom* (Cilt 1). London: London: Murray.

Uluak, F. (2012, February 23). *Coca-Cola: Happiness Machine for Couples*. Digitalbuzz: http://www.digitalbuzzblog.com/coca-cola-happiness-machine-for-couples/ 272

Urgancı, F. (2015). *Gerilla pazarlama ve etik: Nitel bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ursäkta, vad sa du? Världens första dialektstyrda dryckesautomat. (2017, August 8). Coca-Cola Journey: https://www.coca-cola.se/stories/ursaekta--vad-sa-du--vaerldens-foersta-dialektstyrda-dryckesauto

Uygur, N. (2003). *Kültür Kuramı.* İstanbul: YKY.

Uygur, S. M., & Doğan, S. (2013). Deneyimsel Pazarlamanın Müşteri Memnuniyeti Üzerine Etkisi: Restoranlar Üzerine Bir Araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(37), 33-48.

Uysal, S. (2011). *Küçük ve orta ölçekli işletmeler için yeni bir pazarlama anlayışı: Gerilla pazarlama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji Sözlüğü.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi: Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(3), 291-309.

Web 2.0 Teknolojisi. Eğitimde Yeni Araçlar: http://www.webegitimaraclari.com/web-2-0-teknolojisi

WestJet & Coca-Cola: #shareacokecanada Plane. (2014, Ekim 6). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=0gaeyyrW7T0

White, L. A. (1949). *The Science of Culture.* New York: Grove Press Inc.

Why Generation Z Is Choosing Happiness: A Happiness Study Commissioned By Coca-Cola. (2015). https://www.coca-cola

Williams, R. (1981). *The Sociology of Culture.* Chicago: University of Chicago Press.

Yetiş, Ş. A. (2015). Termal Otel İşletmelerinde Deneyimsel Pazarlama Yaklaşımı. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17*(29), 90-98.

Yıldırım, H. (2011, 01 08). *Uygarlık, Kültür ve İnsanlık*. Evrim Teorisi Online: https://evrimteorisionline.com/2011/01/08/uygarlik-kultur-ve-insanlik-halit-yildirim

Yılmaz, B. (2016, Nisan). Bir Sosyal Medya Pazarlaması Olarak Gerçek Zamanlı Pazarlama: #Thedress Örnek Olay İncelemesi. *2.Uluslararası Medya Çalışmaları Kongresi*, 1039-1060.

Yilmaz, F. B. (2013, Aralık 27). *Renklerle Pazarlama Sanatı*. Pazarlamasyon: https://pazarlamasyon.com/renklerle-pazarlama-sanati

Yılmaz, R. M. (2007, Temmuz 12). *Gerilla Pazarlama*. Pazarlama Yönetimi: http://pazarlamaci.blogspot.com/2007/07/gerilla-pazarlama.html

Yörükoğlu, M. C. (2014). *Gerilla pazarlama ile tüketici arasındaki oyunlaştırma ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yüksekbilgili, Z. (2011). Gerilla Pazarlama: Kuramsal Bir Çerçeve. *ABMYO Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 49-54.

Yüksel, A. B. (2010). *Bir ütopya olarak gerilla sanatı ve gerilla reklamcılığın yarattığı distopya* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Zavisic, Z., & Medic, M. (2006). The Marketing of Small Enterprises, Guerilla Marketing. *Faculty of Economics in Osijek, Croatia in its Journal Interdisciplinary*, 414-425.

Hofstede Insights: https://www.hofstede-insights.com/models/national-culture/

"Roll Out Happiness", Da Wieden+Kennedy Amsterdam, Para Coca Cola. (2013, Ekim 1). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=XWBLNVUg3mk

10 Adımda Gerilla Pazarlama Nasıl Yapılmalıdır? (2015). Pazarlama Türkiye: https://pazarlamaturkiye.com/pazarlama/10-adimda-gerilla-pazarlama-nasil-yapilmalidir

2012 Gold Outdoor: Share A Coke. (2012, Haziran 27). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=2l_WzEdUd0o 274

5 Awesome Ambient Marketing Campaigns. (2014, October 28). Kauff's Signs & Lettering:http://www.kauffsigns.com/advertising/ambient-marketing

Finans ve Ekonomi Politika ve Anlayışlarının Uygulamadaki Sonuçları

Editor
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-89-0

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Finans ve ekonomi alanındaki politika ve anlayışların uygulamadaki sonuçlarının ortaya koyulduğu bu kitapta KOFOĞLU, Türkiye'de mevduat dolarizasyonunun enflasyon ve döviz kurları ile ilişkisini test etmiştir. YILMAZ, finansal piyasaların fonksiyonları yerine getirmesi, sermaye piyasalarının şeffaflığı ve ülkenin finansal gelişimi açısından önemli olan yatırım kuruluşlarının performanslarını değerlendirmiştir. BERKER, iklim değişikliği algısına tesir eden bireysel özellikleri analiz etmiştir. AKPOLAT, reel hisse senedi fiyatları, reel konut fiyatları ve reel petrol fiyatlarının sanayi üretimi üzerindeki etkisini yapısal kırılmalı Maki eşbütünleşme testiyle ve FMOLS,DOLS ve CCR eşbütünleşik regresyon modelleriyle ele almıştır. ÇİL, Türkiye'de Ar-Ge ihracat ilişkisini araştırmıştır. İNAN ve SARICI, dünya ekonomisinde dönem dönem uygulanan korumacı ve serbest dış ticaret politikalarını değerlendirerek ve Türkiye'nin dış ticaret politikalarının değişimine olan etkisini incelemiştir. PAKSOY ve ŞAHİN, küresel ekonominin tüketimi körüklemesi ve çevreyi tahrip etmesine rağmen sadece ekonomik büyüme güdümlü gelişmenin yıkıcı sonuçlarını ortaya koymuştur. EKİNCİ, çalışmasında Avrupa Borç Krizi Döneminde Yunanistan örneğini bir zaman akışı içerisinde ele almış ve ülkelerin ekonomik durumları için gösterge niteliğinde olan CDS ve kredi derecelendirme notları üzerinden değerlendirme yapmıştır. TİRYAKİ ve GÜLTEKİN'in çalışmasında Chinn-Ito index kullanılarak finansal açıklık değişkeni modele dahil edilmiştir. DEMİR, literatürde yer alan ana akım enflasyon teorilerinin geçerliliğinin tartışılır ve son dönemde yaşanan enflasyonist süreci açıklamada yetersiz olmasına rağmen hala para politikalarına yön vermeye devam etmesini ve dolayısıyla olası istenmeyen sonuçları ele almıştır. DEMİR, Türkiye için gelen doğrudan yabancı yatırımların ihracat arz fonksiyonu kullanarak ihracat arzı üzerine etkisini incelemiştir.

İNANÇ, Türkiye'de beşeri sermaye oluşumunda üniversite eğitimi ile ilgili politika uygulamalarını analiz etmiştir. COŞKUN, Adana ve Mersin illerinin ürün uzayı değişkenlerine göre Türkiye'deki diğer illerle kıyaslaması ve sıralaması üzerinden bölgenin mevcut üretim yapısını analiz etmiştir. TAŞ, gelişmiş ülke merkez bankalarının uyguladığı politika değişiklikleri, yerel veya küresel ekonomik krizler gibi şokların olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için ülkelerin öncelikli olarak hangi para ve maliye politikalarını kullanmaları gerektiğini ortaya koymuştur. ODABAŞI, Türkiye'de sağlık hizmetlerinin finansmanı ve depresyon ilişkisini incelemiştir. KARACA, SAHABİ ve NAİMOĞLU, Türkiye'de savunma harcamaları ile ekonomik büyüme ilişkisini test etmiştir. DAŞTAN ve MARANGOZ, Türkiye'de yenilenebilir ve yenilenemez enerjinin ekonomik büyüme üzerindeki etkilerini doğrusal olmayan modeller üzerinden incelemiştir. ARI, uluslararası rezervler ve fırsatçı politik İş Çevrimi Teorisi'ni gelişmekte olan ülkeler özelinde ele almıştır. ABUKAN, ülkeler arasında epey yakınsamış olan vergi sistemlerinin siyasi, sosyal ve ekonomik etkilerini tahlil etmek üzere gelişmiş bir refah devleti olan Hollanda vergi sistemini araştırmıştır. YIKILMAZ, ekonomik ve politik belirsizliğin BIST üzerindeki etkisini ortaya koymuştur. KARIMPOUR, bankacılık yaptırımlarının akreditiflerin hukuk sistemine etkisini araştırmıştır. SÖNMEZ, BIST-100'de işlem gören imalat sektörü firmaların finansal performansını analiz etmiştir. SAKINÇ, Borsa İstanbul çimento sektöründe finansal bilgi manipülasyonun tespitine yönelik bir uygulama yapmıştır. CANBAZ, katılım finans kurumlarını incelemiştir. KIRKBİR ve AKPINAR, teknolojik gelişmeler ışığında dijitalleşmenin Türkiye'deki elementer sigorta

branşlarındaki hasar süreçlerine etkilerini ortaya koymuştur. SARIYER, hem finans hem pazarlama alanlarında marka değerinin nasıl ölçüleceğini tartışmıştır.

DEMİRBİLEK, Türkiye'de KOBİ'ler için vazgeçilmez bir risk yönetimi biçimi olan Devlet Destekli Alacak Sigortasının kavramsal çerçevesini tüm yönleriyle irdelemiş, makro ve mikro açıdan finans sektörüne katkısını analiz etmiştir. KÖROĞLU ve ANBARCI, kamusal ve özel sermayeli bankaların finansal performanslarını CRITIC ve EDAS yöntemleri ile değerlendirmiştir. SAĞLAM BEZGİN, post-modern portföy teorisinin varsayımlarını sunarak teorinin uygulamalı örneğini vermiş ve modern portföy teorisinden farklılıklarına değinmiştir. YAZAR ÖZTÜRK ve SAĞLIK ÖZÇAM, konut Sektörünü makroekonomik verilerin ışığında yorumlamıştır. KARAÇAYIR, fraktal piyasa hipotezini getiri serilerinde test etmiştir. ŞENOL ve ADIYAMAN, sektörlerin pandemi dönemi istatistikleri eşliğinde örnek olarak ele alınan Arçelik firmasının 2019-2021 yıllarına ait verilerinin yatay analizini yapmıştır. CANDAN, Türkiye'de enflasyon ve uygulanan vergi politikalarını ele almıştır. GEZER, Türkiye'de ve dünyada uygulanan vergi harcama politikalarını analiz etmiştir. TEKİN ve MUDARA, vergi politikalarının uygulamadaki sonuçlarından biri olan vergi cennetlerinin güncel durumu hakkında bilgi vermiştir. ÇETİN, kamu borç dinamiklerinin yalnızca geleneksel belirleyiciler ile değil aynı zamanda gelir adaletsizliğinden kaynaklanan baskılarla da ilişkili olabileceğini önce FMOLS panel veri analizi ile daha sonra da panel VECM nedensellik analizi ile ortaya koymuştur. AKIN ve DOĞAN, genel bütçe gelirleri kapsamında vergi tahsilat oranlarının değişimini araştırmıştır. Finans ve ekonomi alanındaki politika ve anlayışların uygulamadaki sonuçlarının araştırıldığı bu kitap, Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Avrasya Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, Işık Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İran Bankası, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Türkiye Sigorta A.Ş., Uşak Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesi olmak üzere 29 farklı üniversite ve kurumdan 50 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Çağrı KÖROĞLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Prof.Dr.	Nilsun SARIYER	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç.Dr.	Ahmet TEKİN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç.Dr.	Ali BERKER	Hacettepe Üniversitesi
Doç.Dr.	Dilek ÇİL	Trabzon Üniversitesi
Doç.Dr.	Dilek SAĞLIK ÖZÇAM	Yeditepe Üniversitesi
Doç.Dr.	Esra DOĞAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç.Dr.	Memduh Alper DEMİR	Kastamonu Üniversitesi
Doç.Dr.	Mustafa CANBAZ	Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Doç.Dr.	Nuran COŞKUN	Mersin Üniversitesi
Doç.Dr.	Özgür AKPINAR	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr.	S. Öznur SAKINÇ	Hitit Üniversitesi
Doç.Dr.	Semin PAKSOY	Çukurova Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet Gökçe AKPOLAT	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Aydın ŞENOL	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ayşe ARI	Mersin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Deniz ABUKAN	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Havva Nesrin TİRYAKİ	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	İsmail Hakkı KOFOĞLU	Avrasya Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Özlem İNANÇ	Işık Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Suzan ODABAŞI	Uşak Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Şükrü İNAN	İnönü Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Taner TAŞ	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Tülay YAZAR ÖZTÜRK	Yeditepe Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Veysel YILMAZ	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	İskender DEMİRBİLEK	Marmara Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Nesrin CANDAN	Trakya Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Yahya SÖNMEZ	Kastamonu Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Aslı YIKILMAZ	Mersin Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Cem AKIN	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Cumali MARANGOZ	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Emine KARAÇAYIR	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Arş.Gör.Dr.	Eylül Ece DEMİR	Mersin Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Muhammet DAŞTAN	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Semih ÇETİN	Hitit Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Tuba GEZER	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Dr.	Ahmet Melik SAHABİ	Bingöl Üniversitesi
Dr.	Hassan KARIMPOUR	İran Bankası
Dr.	Mustafa NAİMOĞLU	Bingöl Üniversitesi
Dr.	Müge SAĞLAM BEZGİN	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr.	Yunus Emre KARACA	Bingöl Üniversitesi
Arş.Gör.	Hande ŞAHİN	Çukurova Üniversitesi
Hazine ve Maliye Uzmanı	İlknur EKİNCİ	T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı
	Abdulkerim ADIYAMAN	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
	Fuat KIRKBİR	Türkiye Sigorta A.Ş.
	İlayda MUDARA	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
	Mehmet ANBARCI	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
	Melike SARICI	İnönü Üniversitesi
	Ozan DURAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
	Sümeyra GÜLTEKİN	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Türkiye'de Mevduat Dolarizasyonunun Enflasyon ve Döviz Kurları ile İlişkisi 1
İsmail Hakkı KOFOĞLU

Türkiye'deki Yatırım Kuruluşlarının Performanslarının Değerlendirilmesi 21
Veysel YILMAZ, Ozan DURAN

Türkiye'de İklim Değişikliği Algısını Etkileyen Bireysel Faktörlerin İstatistiksel Analizi 33
Ali BERKER

Türkiye'de Reel Hisse Senedi Fiyatları, Reel Konut Fiyatları ve Reel Petrol Fiyatlarının Sanayi Üretimine Etkisi: Maki (2012) Eşbütünleşme Testi ve FMOLS,DOLS ve CCR Modellerinden Kanıtlar 49
Ahmet Gökçe AKPOLAT

Türkiye'de Ar-Ge İhracat İlişkisi: Fourier ADL Eşbütünleşme Kanıtları 65
Dilek ÇİL

Dünya Ticaretinde Liberal ve Korumacı Dönemlerin Türk Dış Ticaretine Yansımaları 75
Şükrü İNAN, Melike SARICI

Sürdürülebilirlik, Küreselleşme ve Ekolojik Ayak İzi Üçgeninde Temel İnsani İhtiyaçları Karşılama Zorlukları 95
Semin PAKSOY, Hande ŞAHİN

Avrupa Borç Krizinde Yunanistan Örneği 105
İlknur EKİNCİ

Türkiye'de Finansal Açıklık ve Karbon Emisyonu İlişkisi: 1990-2019 Dönemi 117
Havva Nesrin TİRYAKİ, Sümeyra GÜLTEKİN

Enflasyon ile Mücadelede Uygulanan Para Politikaları ve Olası Etkileri 129
Eylül Ece DEMİR

Doğrudan Yabancı Yatırımların İhracat Arzına Etkisi: Türkiye İçin Zaman Serileri Analizi 143
Memduh Alper DEMİR

Türkiye'de Eğitimli İşsizlik, Eksik İstihdam ve Beşeri Sermaye: Çok Fazla Üniversite Mezunu mu Var? 157
Özlem İNANÇ

Adana ve Mersin İllerinin Ürün Uzayı Değişkenlerine Göre Mevcut Durum Tespiti 169
Nuran COŞKUN

Para ve Maliye Politikalarının Etkinliğinin Analizi: Gelişmiş Ülkeler Örneği 183
Taner TAŞ

Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı ve Depresyon: Demografik ve İktisadi Faktörlere İlişkin Mikro Veri Analizi 193
Suzan ODABAŞI

Güvenlik Bağlamında Türkiye'de Savunma Harcamaları ile Ekonomik Büyüme İlişkisi 203
Yunus Emre KARACA, Ahmet Melik SAHABİ, Mustafa NAİMOĞLU

Türkiye'de Yenilenebilir ve Yenilenemez Enerji Tüketiminin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Kantil Regresyon Modelinden Kanıtlar 215
Muhammet DAŞTAN, Cumali MARANGOZ

Uluslararası Rezervler ve Fırsatçı Politik İş Çevrimi Teorisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği 235
Ayşe ARI

Vergi Sistemi Üzerine: Hollanda Vergi Sistemine Yönelik Gözlemler 247
Deniz ABUKAN

Ekonomik ve Politik Belirsizliğin BIST Endeksleri Üzerindeki Etkisinin VAR Analiziyle İncelenmesi 263
Aslı YIKILMAZ

Bankacılık Yaptırımlarının Akreditifli Ödeme Süreçlerine Etkisi: İran Örneği 281
Hassan KARIMPOUR

BIST-100'de İşlem Gören İmalat Sektörü Firmaların Finansal Performans Analizi 295
Yahya SÖNMEZ

Borsa İstanbul Çimento Sektöründe Finansal Bilgi Manipülasyonun Tespitine Yönelik Bir Uygulama 305
S. Öznur SAKINÇ

Katılım Finans Kurumları Kimi Finanse Etmeli? 317
Mustafa CANBAZ

Dijital Dönüşümün Ülkemizdeki Elementer Sigorta Branşlarında Hasar Süreçlerine Etkisi 347
Fuat KIRKBİR, Özgür AKPINAR

Marka Değerinin Ölçülmesi 363
Nilsun SARIYER

Türkiye'de Devlet Destekli Alacak Sigortası: Örnek Uygulama 373
İskender DEMİRBİLEK

Kamusal ve Özel Sermayeli Bankaların Finansal Performanslarının CRITIC ve EDAS Yöntemleri ile Değerlendirilmesi 385
Çağrı KÖROĞLU, Mehmet ANBARCI

Hisse Senedi Yoğunluklu Yatırım Fonlarında Modern ve Post-Modern Portföy Teorilerine Göre Performans Ölçümü 393
Müge SAĞLAM BEZGİN

Makroekonomik Veriler Işığında Konut Sektörüne Bakış 415
Tülay YAZAR ÖZTÜRK, Dilek SAĞLIK ÖZÇAM

Fraktal Piyasa Hipotezinin Getiri Serilerinde Test Edilmesi..... 429
Emine KARAÇAYIR

Covid-19 Pandemi Sürecinin Sektörlere Etkisi Örnek Bir Çalışma: Arçelik 443
Aydın ŞENOL, Abdulkerim ADIYAMAN

Türkiye'de Ekonomik Bir Sorun Olarak Enflasyon ve Uygulanan Vergi Politikaları: GSYH, Vergi Gelirleri Tahsilatı ve Vergi Esnekliği (2014-2020) 457
Nesrin CANDAN

Türkiye'de ve Dünya'da Uygulanan Vergi Harcama Politikalarının Analizi..... 473
Tuba GEZER

Vergi Cennetleri ve Vergileme 489
Ahmet TEKİN, İlayda MUDARA

Kamu Borcu ve Gelir Dağılımı İlişkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Çalışma..... 499
Semih ÇETİN

Genel Bütçe Gelirleri Kapsamında Vergi Tahsilat Oranlarının Değişimi: Türkiye'de İller İtibariyle KDV ve ÖTV Bazlı Karşılaştırma..... 511
Cem AKIN, Esra DOĞAN

programının devam etme olasılığını artırır. Parasal büyümeyi düşürerek enflasyonu düşürmeye çalışmak reel değerlenmeye neden oluyorsa, cari hesabın düşmesi yanında ülkenin net varlık pozisyonunda düşüş meydana geliyorsa, politika yapıcılar istikrar programını iptal etme yoluna gidebilirler. Ayrıca, enflasyonun düşürülmesiyle meydana gelen reel değerleme ihracat sektörlerine zarar verebilir ve bu da hükümet üzerinde istikrar programını sona erdirmesi için baskıya neden olabilir (Welker, 2003: 1-2)

Sonuç olarak, dolarizasyonu ve etkisini azaltmak, enflasyonist baskıları ve döviz kuru beklentilerini sınırlamak için öncelikle makroekonomik istikrara odaklanılması gerekmektedir. Borç sıkıntısını önlemek ve ülke riskini azaltmak için makroekonomik istikrar ve tedbirli borç yönetimi düşük gelirli ekonomiler için uygun bir politika olarak gözükmektedir. Uzun vadeli çözüm, ekonominin üretkenliğini ve rekabet gücünü artırmaktan geçmektedir. Böylece, yerel para birimi üzerindeki değer kaybından kaynaklanan baskı azalarak ekonomiye gerekli istikrarın gelebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Agenor, Pierre Richard & Khan, Muhsin. S. (1996). Foreign Currency Deposits and The Demand For Money in Developing Countries. Journal Of Development Economics, 50(1), 101-118.

Antinolfi, G.; Landeo, C.. M. & Nikitin, M. (2007). Dollarization and the inflation threshold. Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'économique, 40(2), 628-649.

Arteta, C. Ó. (2003). Are financially dollarized countries more prone to costly crises?. International Finance Discussion Papers Number 763 Available at SSRN 392661.

Asteriou, D. & Hall, S. G. (2015), Applied Econometrics, 2. Baskı, China: Palgrave Macmillan.

Bana, I. M., & Handa, J. (1987). Currency Substitution: A Multicurrency Study For Canada. International Economic Journal, 1(3), 71-86.

Bărbuță-Mișu, N.; Güleç, T. C.; Duramaz, S.; & Virlanuta, F. O. (2020). Determinants of Dollarization of Savings in The Turkish Economy. Sustainability, 12(15), 6141.

Beybur, M.(2022). The Relationship Between The Deposit Dollarization in Turkish Banking Sector with USD/TRY Exchange Rate and Consumer Confidence Index: 2012: 01–2022: 01. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(1), 86-99.

Browne, F. X. (1986). Multilateral Currency Substitution and Capital Flows As Sources Of İnstability in The Soe Demand For Money Function—A Case Study. Empirical Economics, 11(3), 181-196.

Corrales, M., Juan S.., & Imam, P. A. (2019). Financial Dollarization of Households and Firms: Does It Differ? International Monetary Fund. WP/19/19

Çetin, M., & Seker, F. (2013). Doğrudan Yabancı Yatırımlar Ve İhracat İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Bir Nedensellik Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(1), 121-142.

Çil Yavuz, Nilgün (2015). Finansal Ekonometri, 2. Baskı, İstanbul: Der Yayınevi.

Dean, J. (2000). De Facto Dollarization. In Conference To Dollarize Or Not To Dollarize: Exchange Rate Choices for the Western Hemisphere, Ottawa, Canada Vol. 4, No. 5.

De Nicoló, Gianni; Honohan, Patrick & Ize, Alain (2005). Dollarization of Bank Deposits: Causes And Consequences. Journal of banking & finance, 29(7), 1697-1727.

Dickey, David. A. & Fuller, Wayne A. (1981). Likelihood Ratio Statistics For Autoregressive Time Series With A Unit Root. Econometrica: Journal Of The Econometric Society, 1057-1072.

El-Erian, M. (1988). Currency substitution in Egypt and the Yemen Arab Republic: A comparative quantitative analysis. Staff Papers, 35(1), 85-103.

Emeç, Abdulkadir Sezai; Korkmaz, Yusuf & Kaplan, Fatih (2019). Türkiye'de Karar Birimlerinin Döviz Talebi ile Güven Endeksleri Arasındaki İlişki. 3. Uluslararası Mersin Sempozyumu - 3. International Mediterranean Symposium, 31 Ekim - 2 Kasım 2019; S.260-273

Erdoğdu, Hamza & Baykut, Ender (2019). Türkiye'de Yerleşik Bireyler ve Şirketlerin Döviz Hesaplarının Ekonometrik Analizi. Bankacılar, 30(110), 37-55.

Erkan, R. (2022). Dolarizasyon Histerisi: Türkiye Örneği. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (49), 397-407.

Fasano-Filho, U. (1986). Currency Substitution And The Demand For Money: The Argentine Case, 1960–1976. Weltwirtschaftliches Archiv, 122(2), 327-339.

Granger, Clive William John (1969).Investigating Causal Relations By Econometric Models And Cross-Spectral Methods. Econometrica, Journal Of The Econometric Society, 424-438.

Gujarati, Domador N. (2011). Temel Ekonometri, 8. Baskı. İstanbul: Literatür ayınları.

Honohan, Patrick & Shi, Anging (2001). Deposit Dollarization And The Financial Sector İn Emerging Economies. Available at SSRN 634461. Polıcyr Esearch working paper 2748

Irfan Civcir,(2015). "Dollarization and its Long-run Determinants in Turkey" In Money and Finance in the Middle East: Missed Oportunities or Future Prospects? Published online: 201-232.

Ize, Alain & Yeyati, Eduardo Levy (2003). Financial dollarization. Journal of International Economics, 59(2), 323-347.

Ize, A., & E. L. Yeyati (2005) "Financial Dollarization: Is It for Real?" IMF Working Paper WP/05/187. (Washington: International Monetary Fund).

Kocaman, Merve (2022). Türkiye'de Dolarizasyon, Enflasyon ve Faiz İlişkisi: Ardl Sınır Testi Yaklaşımı; İktisadi Konular Üzerine Seçme Yazılar, Nobel yayınevi, Editörler: Şaduman Yıldız, Duygu Baysal Kurt, Ankara.

Kolcu, Fatma & Yamak, Rahmi (2022). Döviz Kurunun Mevduat Dolarizasyonu Üzerindeki Asimetrik Etkisi. İzmir İktisat Dergisi, 37(2), 481-500.

Konat, Gökhan; Şebnem, Taş., & Bayat, Tayfur. (2022). Döviz Piyasası Baskı Endeksi ve Dolarizasyon Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(2), 575-584.

Metin-Özcan, Kıvılcım & Us, Vuslat (2007). Dedollarization in Turkey after decades of dollarization: A myth or reality? Physica A: Statistical Mechanics and its Applications, 385(1), 292-306.

Özcan, Kıvılcım Metin & Us, Vuslat (2009). What drives dollarization in Turkey?. Journal of Economic Cooperation and Development, 30(4), 29-50.

Özkaramete, Nazende (1996). Türkiye'de dolarizasyon ve para ikamesi. Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 7(20), 99-106.

Pentecost, Eric. J. (1997). Currency Substitution and Exchange Rate Policy within the European Union. In Exchange Rate Policy in Europe (pp. 110-131). Palgrave Macmillan, London

Phillips, Peter C.B. & Perron, Pierre (1988). Testing For A Unit Root In Time Series Regression. Biometrika, 75(2), 335-346.

Savastano, M. A. (1996). Dollarization in Latin America: Recent evidence and some policy issues.

Toda, Hiro Y. & Yamamoto, Taku (1995) "Statistical Inference In Vector Autoregressions With Possibly Integrated Processes", Journal Of Econometrics, 66(1), 225-250.

Tufaner, Mustafa. Batuhan. (2021). The Determinants of Dollarization in Turkey: An Econometric Analysis. Econder International Academic Journal, 5(2), 108-118.

Urosevic, Branko & Rajkovic, Ivana (2016). Dollarization Of Deposits In The Short And Long Run: Evidence From CESE Countries. Available at SSRN 2745766.

Welker, Michael J. (2003). Extending the evidence on elasticity of currency substitution: The case of Mexico, 1989–1999. Kent State University.

Yalta, A. Yasemin & Yalta, A. Talha (2021). Deposit Dollarization in Turkey: A Rolling Window Analysis. Economıc Research Forum

Yeyati, Eduardo Levy & Sturzenegger, Federico (2001). Dollarization: A primer. Dollarization: Debates and Policy Alternatives/EL Yeyati [et al.], 1-53.

Yeyati, E. L., & Ize, A. (2005). Financial De-Dollarization: Is it for Real?. IMF Working Paper

Yılmaz, Kubilay Çağrı (2022), Dolarizasyon ve Döviz Kuru Arasındaki Zamanlar Arası Değişen Nedensellik İlişkisi. Business & Management Studies: An International Journal, 10(1), 163-175.

Yılmaz, Murat & Uysal, Doğan (2019), Türkiye'de Dolarizasyon ve Enflasyon İlişkisi. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 4(10), 286-306.

kayıtlı ulusal şirketlerin finansman kaynağı bulması açısından önemlidir. Sermaye piyasasında yatırım hizmet ve faaliyetleri yalnızca yatırım kuruluşları tarafından yeri getirildiği düşünüldüğünde yatırım kuruluşları tarafından oluşabilecek riskler, yatırımcıların haklarının ve faydalarının gözetilmediği, yatırımcı şikayetlerinin arttığı, ilgili yatırımcı kuruluşun gerekli iç kontrol birimini ve sistemini kurmadığı gibi olumsuzluklar yatırım kuruluşunun faaliyetini sonlandırmasına sebep olur. Aynı zamanda yatırım kuruluşları şirketlerin spekülatörler tarafından suistimale uğraması önüne geçememesine neden olabilir. Bu durumda istenmeyen olgu olup finansal piyasalar ve ülke ekonomisin zarar görmesine neden olur. Ancak yatırım kuruluşunun iyi bir performans göstermesi finansal piyasaların fonksiyonları yerine getirmesi, sermaye piyasalarının şeffaflığı ve ülkenin finansal gelişimi açısından önemlidir. Pandemi sürecinde Türkiye'de faaliyet gösteren yatırım kuruluşlarının benimsediği politikalar ve iyi performans göstermeye yönelik çabalar, ülke ekonomisine olumlu katkı olarak yorumlanabilir.

KAYNAKÇA

Avolio, B. J., & Bass, B. M. (2002). Developing Potential Across A Full Range Of Leadership: Cases on Transactional and Transformational Leadership. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Bakırcı, F. (2006). Üretimde Etkinlik ve Verimlilik Ölçümü Veri Zarflama Analizi: Teori ve Uygulama. İstanbul: Atlas Yayınları.

Banker, R., Charnes, A., & Cooper, W. (1984). Some Models for Estimating Technical and Scale Inefficiencies in Data Envelopment Analysis. Management Science, 30(9), 1078-1092. https://www.jstor.org/stable/2631725#metadata_info_tab_contents adresinden alındı

Chen, Y., Liangb, L., Yangb, F., & Zhuc, J. (2006). Evaluation of information technology investment: a data. Computers & Operations Research 3, 368 – 1379. doi:doi:10.1016/j.cor.2004.09.021

Chou, H.-W., Lin, Y.-H., Chang, H.-H., & Chuang, W.-W. (2013). Transformational Leadership and Team Performance: The Mediating Roles of Cognitive Trust and Collective Efficacy. SAGE Open, 3(3), 1-10. doi:10.1177/2158244013497027

Cooper, W., Seiford, L., & Tone, K. (2000). Data Envelopment Analysis: A Comprehensive Text with Models, Applications, References and DEA-Solver Software. Boston: Kluwer Academic Publisher. https://link.springer.com/book/10.1007/b109347 adresinden alındı

Cooper, W., Seiford, L., & Tone, K. (2006). Introduction to Data Envelopment Analysis and Its Uses With DEA-Solver Softvvare and References. New York: Springer Science + Business Media.

Çatakoğlu Aydın, B. (2021). Sermaye Piyasası Hukukunda Yatırım Kuruluşlarının Tedrici Tasfiyesi ve Yatırımcının Tazmini Meselesi. M. Dalkılıç içinde, Scientific Developments for Social and Education Sciences (s. 240-261). İzmir: Duvar Yayınları.

Feroz, E., Kim, S., & Raab, R. (2003). Financial statement analysis: A data envelopment analysis approach. Journal of the Operational Research Society, 54, 48–58. doi:https://doi.org/10.1057/palgrave.jors.2601475

KAP. (2022). Yatırım Kuruluşları. 20. 05. 2022 tarihinde www.kap.org.tr: https://www.kap.org.tr/tr/sirketler/YK adresinden alındı.

Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu. (2017). SPL Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları: Yatırım Kuruluşları. Ankara: Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş.

T.C. Resmi Gazete. (2012). Sermaye Piyasası Kanunu. Ankara: T.C. Başbakanlık, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarih: 30/12/2012,Sayı: 28513. Yayımlandığı Düstur Tertip : 5. Cilt : 53.

T.C. Resmî Gazete. (2013). Yatırım Hizmetleri ve Faaliyetleri ile Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliği. Ankara: T.C. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme Başkanlığı. 15.07.2022 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/07/20130711-23.htm adresinden alındı

www.investopedia.com. (2022). www.investopedia.com: 15.06.2022 tarihinde https://www.investopedia.com/terms/i/investmentcompany.asp adresinden alındı

makamlara ve çevre konularında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına önemli bir bilgi sağlamaktadır. Örneğin regresyon analizinin bulguları, erkeklere kıyasla, kadınların iklim değişikliğinden endişe duymasının daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Uluslararası literatürde de iklim değişikliği algısında cinsiyete özgü benzer bir fark bulunmuştur. Bu cinsiyete özgü fark dikkate alındığında, iklim değişikliğiyle ilgili bilgilendirme faaliyetlerinde erkeklere daha fazla ağırlık verilmesi faydalı olabilir.

Ayrıca, eğitim ve gelir düzeyinin bireyin sosyoekonomik konumunun göstergesi olduğu analizlerde, sosyoekonomik konum ile iklim değişikliği algısı arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu saptama uluslararası literatürünün bulgularıyla uyumludur. Eğitim düzeyinin etkisi pozitif ve güçlü bulunurken, gelirin etkisi göreceli olarak daha zayıf bulunmuştur. Kamu siyasaları açısından bakıldığında, tahmin edilen bu pozitif ilişki düşük sosyoekonomik konumdakilerin iklim değişikliğiyle ilgili farkındalık düzeyinde daha dezavantajlı olduğunu işaret etmektedir. Bu olumsuz durumu düzeltecek şekilde iklim değişikliğiyle ilgili bilgilendirme ve farkındalığı artırma faaliyetleri uygulanmalıdır.

Regresyon analizinde ek olarak, siyasi parti tercihi, dindarlık ve etnik köken gibi kimlik özelliklerinin bireylerin iklim değişikliği algısını biçimlendirdiği tespit edilmiştir. Sözgelimi, İYİ Parti dışarıda bırakıldığında, sağ eğilimli partilerin seçmeni olmak ile iklim değişikliği algısı arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. İlaveten, dini eğilimin yükselmesiyle iklim değişikliği algısının azaldığı gözlemlenmiştir. Öte yandan, Kürt etnik grubunda iklim değişikliğini kabul etme eğiliminin düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, vatandaşlar arasında iklim değişikliğinin sadece çevresel ya da ekonomik bir mesele değil, ama aynı zamanda kültürel ve siyasi bir mesele olarak değerlendirildiğini işaret etmektedir. Dolayısıyla iklim değişikliğiyle ilgili bilgilendirme faaliyetlerinde, sağ partileri tercih edenlere, dini eğilimi yüksek olanlara ve Kürt etnik grubuna daha fazla ağırlık verilmeli, çekinceleri ile kafalarındaki soru işaretlerini ortadan kaldırmak için çaba sarf edilmelidir.

Sonuç olarak bu çalışma, bireylerin demografik, sosyoekonomik ve kimlik özellikleri ile iklim değişikliği algıları arasındaki istatistiki bağları analiz etmiştir. Bu analizin bulgularını neden-sonuç ilişkisi kapsamında değerlendirirken en yüksek düzeyde özen gösterilmelidir. Çünkü ihmal edilen değişken sapması, iki yönlü ilişki ve ölçüm hatası gibi neden-sonuç ilişkisini bozan ekonometrik sorunlar göz ardı edilmiştir. Ayrıca bireysel özelliklerin iklim değişikliğine algısına etkilerini tahmin ederken bu özelliklerin birbiriyle olası etkileşimleri dikkate alınmamıştır. İklim değişikliği algısını inceleyen gelecekteki çalışmalar, hem neden-sonuç ilişkilerine hem de bireysel özelikler arasındaki etkileşimlere odaklanmalıdır.

KAYNAKÇA

Bell, K. (2016). Bread and roses: A gender perspective on environmental justice and public health. International Journal of Environmental Research and Public Health. 13(10). doi: 10.3390/ijerph13101005.

Benegal, S. ve Scruggs, L. (2016). Economic conditions, perceived economic well-being and perceptions of climate change. Oxford Encyclopedia of Climate Change Communication. Oxford University Press.

Davidson, D. J. ve Freudenburg, W. R. (1996). Gender and environmental risk concerns: A review and analysis of available research. Environment and Behavior. 28(3): 302-309.

Diekmann, A. ve Franzen, A. (1999). The wealth of nations and environmental concern. Environment and Behavior. 31(4): 540-549.

Filiberto, D., Wethington, E., Pillemer, K., Wells, N., Wysocki, M. ve Praise, J. T. (2010). Older people and climate change: Vulnerability and health effects. Generations: Journal of the American Society on Aging. 4: 19-25.

Frumkin, H., Fried, L. ve Moody, R. 2012. Aging, climate change and legacy thinking. American Journal of Public Health. 102: 1434-1438.

Greenbaum, A. (1995). Taking stock of two decades of research on the social bases of environmental concerns. In: Mehta, M. and Quellet, E., eds. Environmental Sociology: Theory and Practice. North York: Captus Press. 125-152.

Honnold, A. J. (1984). Age and environmental concern some specification of effects. The Journal of Environmental Education. 16 (1): 4-9.

Inglehart, R. (1981). Post-materialism in an environment of insecurity. The American Political Science Review. 75 (4): 880-900.

Inglehart, R ve Abramson, P.R. (1994). Economic-security and value change. American Political Science Review. 88(2). 336-354.

Inglehart, R. (1995). Public support for environmental projection: Objective problems and subjective values in 43 societies. PS Political Science and Politics. 28: 57-72.

Johnson, W. E. ve Schwadeli, P. 2018. It is not a cohort thing: Interrogating the relationship between age, cohort, and support for the environment. Environment and Behavior. 51(7): 879-901.

Kovats, R.S., Valentini, R., Bouwer, L.M, Georgopoulou, E., Jacob, D., Martin, E., Rounsevell, M. ve Soussana, J. F. (2014). Chapter 23 Europea. In: Climate Change 2014: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Part B: Regional Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovermental panel on Climate Change [Barros, V.R., Field, C.B, Dokken, D.J., Mastrandrea, M.D., Mach, K.J., Bilir, T.E, Chatterjee, M.i Ebi, K.L., Estrada, Y.O., Geneva, R.C., Kissel, E.S., Levy, A.N., MacCracken, S., Mastrandreas, P.R. ve White, L.L. (eds)]. New York: Cambridge University Press. 1267-1326.

Kurnaz, L. (2019). Son buzul erimeden: İklim değişikliği hakkında merak ettiğiniz her şey. İstanbul: Doğan Kitap.

Maeseele, P. ve Pepermans, Y. (2017). Climate change communication, media, and ideology. Oxford Encyclopedia of Climate Change Communication, Oxford University Press.

Meyer, R. ve Liebe, U. (2010). Are the affluent prepared to pay for the planet? Explain willingness to pay for public and quasi-private environmental goods in Switzerland. Population and Environment. 32 (1): 42-65.

Moody, R. H. (2010). Eco-elders: Legacy and environmental advocacy. Generations: Journal of the American Society on Aging. 33 (4): 70-74.

Nawrotzki, J. R., Guedes, G. ve Carmo, R.L.D. (2014). Affluence and objective environmental conditions: Evidence of differences in environmental concern in metropolian Brazil. Journal of Sustainable Development. 7(2): 173-193.

OECD (2019). OECD environmental performance reviews: Turkey 2019. OECD Environmental Performance Reviews. Paris: OECD Publishing.

Pearson, R.A., Ballew, T. M., Naiman, S. ve Schuldt, P. J. (2017). Race, class, gender and climate change communication. Oxford Encyclopedia of Climate Change Communication, Oxford University Press.

Poortinga, W., Fisher, S., Böhm, G., Steg, L., Whitmarsh, L. ve Ogunbode, C. (2018). European attitudes to climate change and energy: Topline results from round 8 of the European Social Survey.

Sachdeva, S. (2016). Religious, identity beliefs, and views about climate change. Oxford Encyclopedia of Climate Change Communication, Oxford University Press.

Satterfield, T. A., Mertz, C. K. ve Slovic, P. (2004). Discrimination, vulnerability, and justice in the face of risk. Risk Analysis. 24(1): 115-129.

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Advances in Experimental Social Psychology. Volume 25: 1–65.

Sinn, J. S. (2015). Values, ideology, and climate change: A psychological perpective. In Frets J. E. (Ed.), Climate change across the cirriculum (109-138). New York: Lexington Books.

Sinn, J. S. (2019). Mapping ideology: Combining the Schwartz value vircumplex with evolutionary theory to explain ideological differences. Evolutionary Psychological Science. 5(1): 44–57.

Strapko, N., Hempel, L., Macllroy, K. ve Smith, K. (2016). Gender differences in environmental concern: Reevaluating gender socialization. Society and Natural Resources. 29 (9): 1015-1031.

Whittaker, M., Segura, G. M. Ve Bowler, S. (2005). Racial/ethnic group attitudes toward environmental protection in California: Is “environmentalism” still a white phenomenon? Political Research Quarterly. 58 (3): 435-447.

Wiernik, M. B., Ones, S. D. ve Dilchert, S. 2013. Age and environmental sustainability: A meta-analysis. Journal of Manegerial Psychology. 28(7-8): 826-856.

Xiao, C. ve McCright, M. A. (2015). Gender differences in environmental concern revisiting the institutional trust hypothesis in the USA. Environment and Behavior. 47(1): 17-37.

Bu nedenle ülkenin enerjide dışa bağımlılığını azaltacak politikalar izlemeye devam etmesi ve bu politikaları daha da geliştirmesi büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, Z., & Değirmenci, N. (2016). Petrol Fiyatı Şoklarının Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkileri. TISK Academy/TISK Akademi, 11(22).

Adıgüzel, U., Bayat, T., Kayhan, S., & Nazlıoğlu, Ş. (2013). Oil prices and exchange rates in Brazil, India and Turkey: Time and frequency domain causality analysis. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(1), 49-73.

Aizenman, J., Jinjarak, Y., & Park, D. (2015). Financial development and output growth in developing Asia and Latin America: A comparative sectoral analysis (No. w20917). National Bureau of Economic Research.

Akpolat, A. G. (2016) Does Turkish stock market contribute to Turkey's long-run growth: an analysis with structural breaks. Journal of Applied Research in Finance and Economics, 2(3), 1-13.

Aksoy, B. (2020). Petrol fiyat şokları makroekonomik etkileri. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(37), 423-448.

Alper, C. E., & Torul, O. (2008). Oil Prices, aggregate economic activity and global liquidity conditions: evidence from Turkey. Economics Bulletin, 17(4), 1-8.

Altıntaş, H. (2013). Türkiye'de petrol fiyatları, ihracat ve reel döviz kuru ilişkisi: ARDL sınır testi yaklaşımı ve dinamik nedensellik analizi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(19), 1–30.

Anadolu Ajansı (2022) https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/insaatin-etkiledigi-250-sektorun-istihdami-6-milyonu-geciyor/2589163, (03.11.2022)

Apergis, N., B. D. Simo-Kengne, R. Gupta, and T. Chang. 2015. "The Dynamic Relationship between House Prices and Output: Evidence from US Metropolitan Areas." International Journal of Strategic Property Management 19 (4): 336–345. doi:10.3846/1648715X.2015.1072857.

Badurlar, İ. Ö. (2008). Türkiye'de Konut Fiyatları ile Makro Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 223-238.

Bernanke, B., & Gertler, M. (1989). Agency costs, net worth, and business fluctuations. American Economic Review, 79(1), 14-31.

Breitenlechner, M., Gächter, M., & Sindermann, F. (2015). The finance–growth nexus in crisis. Economics Letters, 132, 31-33.

Brückner, M., Ciccone, A., & Tesei, A. (2012). Oil price shocks, income, and democracy. Review of Economics and Statistics, 94(2), 389-399.

Büberkökü, Ö. (2021). Reel Efektif Döviz Kurları ile Reel Petrol Fiyatları Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Analizi. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (26), 290-313.

Charfeddine, L., & Barkat, K. (2020). Short-and long-run asymmetric effect of oil prices and oil and gas revenues on the real GDP and economic diversification in oil-dependent economy. Energy Economics, 86, 104680.

Charfeddine, L., Klein, T., & Walther, T. (2020). Reviewing the oil price–GDP growth relationship: A replication study. Energy Economics, 88, 104786.

Chi-Wei, S., Yin, X. C., Tao, R., & Zhou, H. (2018). Are housing prices improving GDP or vice versa? A cross-regional study of China. Applied Economics, 50(29), 3171-3184.

Chi-Wei, S. U., Zong-Liang, Y. A. O., & Chang, H. L. (2016). The relationship between output and asset prices: A time--and frequency--varying approach. Theoretical & Applied Economics, 23(1).

Çatık, A. N., & Önder, A. Ö. (2013). An asymmetric analysis of the relationship between oil prices and output: The case of Turkey. Economic Modelling, 33, 884-892.

Çetintaş, H., & Barışık, S. (2003). Banks, stock market and economic growth: cointegration and causality analysis case of Turkey (1989-2000). ISE Review, 7(25-26), 1-17.

Demary, M. (2010). The Interplay between Output, Inflation, Interest Rates and House Prices: International Evidence. Journal of Property Research 27 (1): 1–17. doi:10.1080/09599916.2010.499015.

Doğan, S., Ustaoğlu, M., & Demez, S. (2012). Relationship between Real oil price and Real exchange rate: the case of Turkey. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 58, 1293-1300.

Duan, Z. D. (2007). The Relationship between House Price and Inflation, Output. Journal of Quantitative &Technical Economics 12: 127–139. doi:10.3969/j.issn1000-3894.2007.12.013.

Duca, G. (2007). The relationship between the stock market and the economy: experience from international financial markets. Bank of Valletta review, 36(3), 1-12.

Ductor, L., & Grechyna, D. (2015). Financial development, real sector, and economic growth. International Review of Economics & Finance, 37, 393-405.

Emirmahmutoglu, F., Balcilar, M., Apergis, N., Simo-Kengne, B. D., Chang, T., & Gupta, R. (2016). Causal relationship between asset prices and output in the United States: evidence from the state-level panel Granger causality test. Regional Studies, 50(10), 1728-1741.

Gheeraert, L., & Weill, L. (2015). Does Islamic banking development favor macroeconomic efficiency? Evidence on the Islamic finance-growth nexus. Economic modelling, 47, 32-39.

Global, I. H. S. (2017). Eviews 10 User‟ s Guide. IHS Global Inc.: Englewood, CO, USA.

Goodhart, C., & Hofmann, B. (2008). House Prices, Money, Credit, and the Macroeconomy. Oxford Review of Economic Policy, 24 (1): 180–205. doi:10.1093/oxrep/grn009.

Gülay, E. (2019). The nexus prevalent in nonlinear finance and growth in the presence of macroeconomic instability in Turkey: Does the stock market really matter?. Business and Economic Horizons (BEH), 15(1232-2019-887), 1-19.

Hacıevliyagil, N., Drachal, K., & Eksi, I. H. (2022). Predicting house prices using DMA method: evidence from Turkey. Economies, 10(3), 64.

Hepsen, A., & Kalfa, N. (2009). Housing market activity and macroeconomic variables: an analysis of Turkish dwelling market under new mortgage system, Istanbul University Journal of the School of Business Administration, 38(1), 38-46.

Investing (2022) https://www.investing.com/indices/ise-100-historical-data, (03.11.2022)

Hung, F. S. (2009). Explaining the nonlinear effects of financial development on economic growth. Journal of Economics, 97(1), 41-65.

Huang, H. C., & Lin, S. C. (2009). Non-linear finance–growth nexus: A threshold with instrumental variable approach 1. Economics of Transition, 17(3), 439-466.

Jiménez-Rodríguez, R., & Sánchez, M. (2005). Oil price shocks and real GDP growth: empirical evidence for some OECD countries. Applied economics, 37(2), 201-228.

Kar, M., Nazlıoğlu, Ş., & Ağır, H. (2014) Trade Openness, Financial Development and Economic Growth in Turkey: Linear and Nonlinear Causality Analysis, Journal of BRSA Banking&Financial Markets, 8(1), s.63-86.

Karadağ, H. (2021). The Relationship Between Industrial Production Index, Oil Prices and Consumer Price Index in the Turkish Economy. Journal of Economic Policy Researches, 8(2), 211-223.

Katircioglu, S. T., Sertoglu, K., Candemir, M., & Mercan, M. (2015). Oil price movements and macroeconomic performance: Evidence from twenty-six OECD countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 44, 257-270.

Ketteni, E., Mamuneas, T. P., Stengos, T., & Savvides, A. (2007). Is the financial development and economic growth relationship nonlinear?. Economics Bulletin.

Khan, S.M., & Senhadji, A.S., (2000). Financial Development and Economic Growth: An Overview. IMF Working

Khan, M. S., & Senhadji, A. S. (2003). Financial development and economic growth: A review and new evidence. Journal of African Economies, 12(suppl_2), ii89-ii110.

Kilian, L., & Vigfusson, R. J. (2013). Do oil prices help forecast US real GDP? The role of nonlinearities and asymmetries. Journal of Business & Economic Statistics, 31(1), 78-93.

Kilinc-Ata, N. (2022). Oil Prices, Macroeconomic Performance, and Sustainability: The Case of Turkey. In Finance for Sustainability in a Turbulent Economy (pp. 74-96). IGI Global.

Kumar, K., & Paramanik, K, R. N. (2020). Nexus between Indian economic growth and financial development: A non-linear ARDL approach. The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 7(6), 109-116.

Lardic, S., & Mignon, V. (2006). The impact of oil prices on GDP in European countries: An empirical investigation based on asymmetric cointegration. Energy policy, 34(18), 3910-3915.

Maki, D. (2012). Tests for cointegration allowing for an unknown number of breaks. Economic Modelling, 29(5), 2011-2015.

Meidani, A. A. N., Zabihi, M., & Ashena, M. (2011). House prices, economic output, and inflation interactions in Iran. Research in Applied Economics, 3(1), 1.

Miller, N., L. Peng, and M, Sklarz (2011). House Prices and Economic Growth. The Journal of Real Estate Finance and Economics 42 (4): 522–541. doi:10.1007/s11146-009-9197-8.

Modigliani, Franco (1971). Monetary Policy and Consumption. In Consumer Spending and Monetary Policy: The Linkages. Boston: Federal Reserve Bank of Boston. pp. 9-84.

Moore, John, and Nobuhiro Kiyotaki. (1997). Credit Cycles. Journal of Political Economy 105. 2: 11- 48

Nain, M. Z., & Kamaiah, B. (2014). Financial development and economic growth in India: some evidence from non-linear causality analysis. Economic Change and Restructuring, 47(4), 299-319.

Nyakabawo, W., Miller, S. M., Balcilar, M., Das, S., & Gupta, R. (2015). Temporal causality between house prices and output in the US: A bootstrap rolling-window approach. The North American Journal of Economics and Finance, 33, 55-73.

Öge Güney, P. (2020). Oil price uncertainty and macroeconomic variables in Turkey. OPEC Energy Review, 44(4), 351-368.

Özdemir, S., & Akgül, I. (2015). Ham Petrol ve Benzin Fiyatlarinin Sanayi Üretimine Etkisi: MS-VAR Modelleri ile Analizi/The Effects of Crude Oil Prices and Domestic Gasoline Prices on Industrial Production: MS-VAR Analysis. Ege Akademik Bakis, 15(3), 367.

Özturk, F. (2015). Oil price shocks-macro economy relationship in Turkey. Asian Economic and Financial Review, 5(5), 846-857.

Pearce, D. K. (1983). Stock prices and the economy. Federal reserve bank of Kansas city economic review, 68(9), 7-22.

Rani, T., Amjad, M. A., Asghar, N., & Rehman, H. U. (2022). Revisiting the environmental impact of financial development on economic growth and carbon emissions: evidence from South Asian economies. Clean Technologies and Environmental Policy, 1-9.

Shen, C. H., Lee, C. C., Chen, S. W., & Xie, Z. (2011). Roles played by financial development in economic growth: application of the flexible regression model. Empirical Economics, 41(1), 103-125.

Simo-Kengne, B. D., R. Gupta, and M. Bittencourt. (2013). "The Impact of House Prices on Consumption in South Africa: Evidence from Provincial-Level Panel VARs." Housing Studies 28 (8): 1133–1154. doi:10.1080/02673037.2013.804492.

Swamy, V., & Dharani, M. (2019). The dynamics of finance-growth nexus in advanced economies. International Review of Economics & Finance, 64, 122-146.

Tobin, J. (1969). A general equilibrium approach to monetary theory. Journal of money, credit and banking, 1(1), 15-29.

Toparlı, E. A., Çatık, A. N., & Balcılar, M. (2019). The impact of oil prices on the stock returns in Turkey: A TVP-VAR approach. Physica A: Statistical Mechanics and its Applications, 535, 122392.

Torul, O., & Alper, C. E. (2010). Asymmetric effects of oil prices on the manufacturing sector in Turkey. Review of Middle East Economics and Finance, 6(1), 90-105.

US Energy Information Administration (2022) https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_m.htm (03.11.2022)

Uysal, D. ve Yiğit, M. (2016). Türkiye'de konut talebinin belirleyicileri (1970-2015): Ampirik bir çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 19(1), 185-209.

Varlık, N. (2020). Ekonomik Büyümenin Konut Fiyatları Üzerindeki Asimetrik Etkisi: Nardl Uygulaması. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 352-367.

Yan, J. H. (2009) "Study on Impact of Housing Price on Output and Inflation Rate in China." China Land Science 23 (10): 14–19. doi:10.3969/j.issn.1001-8158.200910.003.

Yıldırım, D. Ç., Erdogan, S., Yildirim, S., & Can, H. (2017). The effect of the Trans-Anatolian natural gas pipeline project (TANAP) on industrial production in Turkey. International Journal of Energy Sector Management.

Yıldırım, S., Kırmızı, B. K., & Zeren, F. (2021) Türkiye'de konut fiyatlarını belirleyen makroekonomik göstergelerin analizi/Analysis of Macroeconomic Indicators Determining Housing Prices in Turkey. Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi, 5(1), 1-15.

Yıldırtan, D. Ç., & Berk, N. (2017). Makroekonomik denge için petrol fiyatları önemli midir?. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 39(2), 489-504.

Zhao, H. P., and S. D. Zhang. (2014). An Analysis of the Regional Difference of Housing Price Change Effect on Macro Economy. Economic Survey 31 (2): 25–31.

ilişkinin varlığını belirlemiştir. Daha sonra yapılan FMOLS sonuçları ise AR-GE'nin ihracatı pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Elde edilen bulgulara göre Türkiye'de AR-GE'nin ihracatı pozitif etkilediğinin tespiti, ihracata bağlı ekonomik büyüme politikasında AR-GE'ye yönelik teşviklerin artırılmasının önemini ortaya koymaktadır. AR-GE harcamalarına ayrılan kaynağın artırılması pek çok alandaki etkisinin yanında ihracatın artması ile ekonomik büyümeye katkı sunacağı için kaynakların verimli kullanılmasına da etki edeceğe benzemektedir.

KAYNAKÇA

Acaravcı, A., Akalin, G., & Erdoğan, S. (2019). Araştırma-Geliştirme harcamalarının Türkiye ihracatına etkileri. Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 37 (1), 1-16.

Ağayev, S. (2011). İhracat ve ekonomik büyüme ilişkisi: 12 geçiş ekonomisi örneğinde panel eştümleşme ve panel nedensellik analizleri. Ege Akademik Bakış, 11(2), 241-254.

Aksu, H., Aydemir, A. F., Karaköy, Ç., Yurttançıkmaz, Z. Ç., & Emsen, Ö. S. (2018). Çin ekonomisinde büyümenin sürdürülebilirliği: Yüksek teknolojik mal ihracatının belirleyicileri. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19(2), 214-225.

Alçın, S., & Güriş, B. (2017). Türkiye'de AR-GE harcamalarının makina ihracatına etkisi: 1990-2012 dönemi için ampirik bir analiz. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 39 (2), 389-402.

Altın, O. & Kaya, A.A. (2009). Türkiye'de AR-GE harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisinin analizi. Ege Akademik Bakış, 9(1), 251-259.

Banerjee, P., Arcabic, V., & Lee, H. (2017). Fourier ADL cointegration test to approximate smooth breaks with new evidence from crude oil market. Economic Modelling, 67, 114-124.

Canbay, Ş. (2020). Türkiye'de araştırma ve geliştirme (AR-GE) harcamalarının ihracat üzerindeki etkileri. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (63), 131-140.

Coe, D. T., & Helpman, E. (1995). International R&D spillovers. European Economic Review, 39(5), 859-887.

Coşkun, H. & Eygü, H. (2020). Ar–Ge harcamaları ve ihracat ilişkisinin incelenmesi: Türkiye örneği. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8, 233-242.

Çapik, E., & Kaygısız Durgun, A. (2018). AR-GE harcamaları ve yüksek teknolojili ürün ihracatının büyümeye etkisi: Türkiye örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16(4), 301-314.

Çeştepe, H., Yıldız, H., & Avcı, G. M. (2019). İhracata dayalı büyümede kurumların rolü: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler örneği. Maliye Dergisi, 177, 40-69.

Freimane, R., & Baliņa, S. (2016). Research and development expenditures and economic growth in the EU: A panel data analysis. Economics and Business, (29)1, 5-11.

Genç, M. C., & Atasoy, Y. (2010). Ar&Ge harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Panel veri analizi. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 5(2), 27-34.

Genç, M. C., & Tandoğan, D. (2020). Türkiye'de AR-GE'nin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Fourier yaklaşımla kalıntı temelli eşbütünleşme testi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(2), 339-348.

Girma, S., Görg, H., & Hanley, A. (2008). R&D and exporting: A comparison of British and Irish firms. Review of World Economics, 144(4), 750-773.

Goel, R.K. & Ram, R. (1994).Research and development expenditures and economic growth: A cross-country study. Economic Development and Cultural Change, 42(2), 403-11.

Goel, R.K., Payne, J.E. & Ram, R. (2008). R&D expenditures and us economic growth: A disaggregated approach. Journal of Policy Modeling, 30(2), 237-250.

Guellec, D. & Van Pottelsberghe de la Potterie, B. (2004). From R&D to productivity growth: Do the institutional settings and the source of funds of R&D matter?. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 66(3), 305-9049.

Güloğlu, B., & Tekin, R.B. (2012). A panel causality analysis of the relationship among research and development, innovation, and economic growth in high-income OECD countries. Eurasian Economic Review, 2(1), 32-47.

Güven Ayvaz, E. T. (2021). İhracata dayalı büyüme modeli: Türkiye örneği (1980-2020). Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(1), 63-70.

Harris, R., & Moffat, J. (2011). R&D, innovation and exporting. Serc Discussion Paper 73, 1-55.

Konat, G. (2021). Türkiye'de AR&GE harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Fourier ADL eşbütünleşme analizi. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 17(1), 133-145.

Köse, Z., & Yıldırım, M. (2015). AR-GE harcamaları ve patent harcamaları ile dış ticaret arasındaki ilişki üzerine ampirik bir analiz: Türkiye örneği. Akademik Bakış Dergisi, 52, 219-227.

Külünk, İ. (2018). Türkiye'de Arge harcamaları, ihracat ve büyüme arasındaki ilişki: 1996-2016. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 4(2), 73-82.

Lichtenberg, F.R. (1992). R&D Investment and international productivity differences. NBER Working Paper Series, Vol:W4161, 1-37.

Martinez-Zarzoso, I., & Suarez-Burguet, C. (2000). The determinants of trade performance: Influence of R&D on export flows. Applied Economics, 32(15), 1939-1946.

Salim, R. A., & Bloch, H. (2009). Business expenditures on R&D and trade performances in Australia: Is there a link?. Applied Economics, 41 (3), 351-361.

Sungur, O., Aydın, H.İ., & Eren, M. V. (2016). Türkiye'de ar-ge, inovasyon, ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Asimetrik nedensellik analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1), 173-192.

Şahbaz, A., Yanar, R., & Adıgüzel, U. (2014). Ar-Ge harcamaları ve ileri teknoloji mal ihracatı ilişkisi: Panel nedensellik analizi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(1), 47-60.

Tebaldi, E. (2011). The determinants of high-technology exports: A panel data analysis. Atlantic Economic Journal, 39(4), 343-353.

Yurtkuran, S. (2021). Türkiye'de kirlilik sığınağı hipotezi geçerli mi? Fourier eşbütünleşme ve nedensellik yöntemlerinden kanıtlar. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 13(24), 61-77.

KAYNAKÇA

Arslan, C.B., Sönmez, E.Y., (2019) "Uluslararası Ticarette Yeni Korumacılık ve Ticaret Savaşları", Social Sciences Studies Journal, 5/2019, (32), ss.1756-1764.

Aykut Seymen, D., (2000), Dış Ticarette Yeni Korumacı Eğilimler ve Türk Dış Ticareti Açısından Değerlendirmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

Bayrak, M., Kanca, Ö., (2013) "Türkiye'de Phillips Eğrisi Üzerine Bir Uygulama", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8/2013, (3), ss.97-115.

Boratav, K., (2007), Türkiye İktisat Tarihi, (11.baskı), İmge Kitapevi, Ankara;

Cengiz, K., (2021), Dünya Ekonomisinde Küreselleşmeden Korumacılığa Geçiş Sürecinde Türkiye ve ABD'nin Dış Ticaret Politikaları, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Civelekoğlu, İ., (2015) "Washington Uzlaşısı Sonrası Dönemde Devletin Değişen Rolü ve Bir Türkiye Değerlendirmesi", Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi, 34 (2), ss.35-54.

Chase-Dunn, Christopher, Yukio Kawano, and Benjamin D. Brewer. "Trade Globalization since 1795: Waves of Integration in the World-System." American Sociological Review 65, no. 1 (2000): 77–95. https://doi.org/10.2307/2657290.

Çolak, F., (2005), II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyete Batı Anadolu'da Üretim ve Dış Ticaret, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.

Erdoğan, A., ve Sekmen, F., (2017), Pareto İktisat Son Beşli, (1.baskı), Süvari Akademi, Ankara.

Eroğlu, İ., (2007) "Açık Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi ve Türkiye Deneyimi", Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2007, (2), ss.1-28.

Feenstra, R.C., Inklaar, R., Timmer, M.P., (2015), "The Next Generation of the Penn World Table" American Economic Review, 105(10), 3150-3182, available for download at www.ggdc.net/pwt. Erişim Tarihi: 25.11.2021

Federico, G., Tena Junguito, A., (2018), "Federico-Tena World Trade Historical Database: Openness", https://edatos.consorciomadrono.es/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.21950/BBZVBN Erişim Tarihi: 03.05.2022

Irwin, D., (2019) "U.S. Trade Polıcy In Historical Perspective", NBER Working Paper Series, 2019, September, No.26256, pp.1-40. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w26256/w26256.pdf, Erişim Tarihi: 12.05.2021

Kazgan, G., (2002), Tanzimattan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kazgan, H., Ateş,T.,Tekin, O., Koraltürk, M., (1999), Osmanlı'dan Günümüze Türk Finans Tarihi, Cilt II, İMKB Yayınları, İstanbul.

Kösekahyaoğlu, L., (2012), Dış Ticaret ve Rekabet Gücü 1923-2011, Alter Yayıncılık, Ankara.

Kurt, G., (2016), 2001 Ekonomik Krizi Sonrasında Türk Dış Ticareti İncelemesi, Bilecik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik.

Madsen, J.B., (2001), "Trade Bariers and The Collapse Of World Trade During Great Depression", Southern Economic Journal, 2001, 67(4), ss.848-868.

Memiş, N., (2008), 19.Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunda Ekonomik Yapı ve Dış Ticaret, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Morys, M., Daudin, G., O'Rourke, K.H., (2008). "Globalization, 1870-1914," Economics Series Working Papers 395, University of Oxford, Department of Economics. https://ideas.repec.org/p/oxf/wpaper/395.html, Erişim Tarihi: 20.03.2022.

Ongun, T.M., (1991), Sanayileşme ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler", Gazi Üniversitesi, Ankara.

Öztürk, S., Saygın, S., (2017) "1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri ve Stagflasyon Olgusu", Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 6/2017,(12), ss.1-12.

Öztürk, Ş., Nas, F., İçöz, E., (2008) "24 Ocak Kararları , Neo-liberal Politikalar ve Türkiye Tarımı", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1/2008, (2), ss.15-32.

Pamuk, Ş., (2003), 19. Yüzyılda Osmanlı Dış Ticareti, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara.

Pamuk, Ş., (2015), Osmanlı- Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914, (10.baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.

Parasız, İ., (2001), Enflasyon Kriz Ayarlamalar, Ezgi Kitapevi, Bursa.

Paya, M., (2013), Küresel Ortamda İktisat Politikaları, (1.baskı), Türkmen Kitapevi, İstanbul.

Şahin, H., (2012) Türkiye Ekonomisi, (12.baskı), Ezgi Kitabevi, Bursa.

Tena-Junguito, A., M., Lampe, F., Tamega (2012) " How Much Trade Liberalization Was There İn The World Before and After Conden- Chevalier?", Universidad Carlos III de Madrid, 2012, pp. 1-50.

The World Bank Data, (2022), https://data.worldbank.org/, Erişim Tarihi: 12.04.2022

Tokgöz, E., (2001), Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi, (6.baskı), İmaj Yayıncılık, Ankara.

Tuna, S., (2007) "Cumhuriyet Ekonomisinin İlk Devalüasyonu: 7 Eylül 1946", Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 2007, (13), ss.86-121.

TÜİK, (2012), "İstatistik Göstergeler 1923-2011", Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 3890, Ankara. http://www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.09.2021

TÜİK, (2014), "İstatistik Göstergeler 1923-2013", Türkiye İstatistik Kurumu, Yayın No: 4361, Ankara. http://www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 17.09.2021

TÜİK, (2022), Dış Ticaret İstatistikleri, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104 Erişim Tarihi: 17.05.2022

Uçar, K., (2020) "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Dış Ticaretin Gelişimi", Adıyaman Üniversitesi, 2020,ss.1-35.

Ünay, S., Dilek, Ş., (2018), Yeni Korumacılık ve Ticaret Savaşları, Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları (SETA), (228), İstanbul.

Wayenberge, E.V., (2009) "Washington Mutabakatı'ndan Washington Sonrası Mutabakat'a Kalkınma Yanılsamaları", Ed. Fikret Şenses, Neoliberal Küreselleşme ve Kalkınma, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Musluk suyunu içmek güvenli ise hazır su kullanılmaması
- Mevsimi dışında meyve ve sebze tüketilmemesi
- Mümkün olduğunca organik ürünlerin satın alınması
- Aşırı ambalajlı ürünlerin kullanılmaması
- Ambalajların ve atıkların ayrıştırılarak geri dönüşüme kazandırılması
- Tüm aktivitelerde (hobi ve spor amaçlı dahil) düşük karbon emisyona özen gösterilmesi
- Yaşamın her alanında düşük karbon emisyonun gözetilmesinin benimsenmesi

2. SONUÇ

Meadows vd. (1972)'nin yarım asır önce ortaya çıkardığı "büyümenin limitleri" çalışmalarında da belirttiği gibi nüfus artışı, kaynak kullanımı ve tüketim unsurlarının kontrol altına alınması, insani ihtiyaçların karşılanabilmesi, atıkların azaltılması ya da ekolojik uyum çerçevesinde yönetilmesi sürdürülebilir geleceğin temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Günümüzde ayak izi kavramı ile ölçülebilir hale getirilen ekolojik açıklığın doğurduğu problemler ve iyi yönetilemeyen atık dönüştürme programları, hayati olan kaynaklara erişim konusunda risk oluşturmaktadır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde en alt katmanda yer alan "temel ihtiyaçları karşılama" konusu birincil öncelikler arasına geçmektedir. Maslow teorisine göre alt katmandaki ihtiyaçların yeterince karşılanamaması, insanın gelişiminde ileri seviyeleri ifade eden diğer katmanlara; güven, sevgi, saygı ve kendini geliştirme katmanlarına erişememenin yolunu açmaktadır. Diğer bir ifadeyle önemli insani ihtiyaçların eksikliğinin yaşanmasına, yoksulluk ve yoksunluğun derinleşmesine neden olacaktır.

Bu durum dünyanın geleceği ve sürdürülebilirliği açısından tehdit oluşturmaktadır. Dolayısı ile her ülke ve yöneticilerinin olduğu kadar, bireysel olarak her dünya vatandaşının bu konuda duyarlı olması zorunluluk haline gelmiştir. Özellikle karar vericilerin ve yatırımcıların her seviye ve faaliyette, yeşil kavramını sahiplenmesi gerekmektedir.

Elbette her seviyede küresel iklim değişikliğine yapılacak katkı değerlidir ancak sorunun bütünsel olarak bertaraf edilmesi için yeterli olamamaktadır. Yerel ya da minör ölçekte yapılacak iklim değişikliği uyum çalışmalarının küresel ölçeğe taşınması, ciddiyet ve sorumluluk bilinci ile geciktirilmeden uygulanması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Apaydın, Ş. (2020). Küreselleşmenin Ekolojik Ayak İzi Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 5(1): 23-42.

Global Footprint Network. (2022a). Our Past & Our Future. https://www.footprintnetwork.org/about-us/our-history/

Global Footprint Network. (2022b). Ecological Footprint. https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/

Global Footprint Network. (2022c). National Footprint Accounts. http://data.footprintnetwork.org

Gökçek, B., Bozdağ, A. ve Demirbağ, H. (2019). Niğde ÖmerHalisdemir Üniversitesi Örneğinde Karbon Ayak İzinin Belirlenmesi. Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 8(2), 721–730. doi:10.28948/ngumuh.514438.

İklim Haber. (2021). Yeşil Teknolojiyi Alternatiflerinden Daha da Ucuz Hale Getirme Planı Duyuruldu.

https://www.iklimhaber.org/yesil-teknolojiyi-alternatiflerinden-daha-da-ucuz-hale-getirme-plani-duyuruldu/

Meadows D.H., Meadows D.L., Randers J., Behrens W.W., (1972). The Limits to Growth, New York, 102, 27.

Mızık, E.T. ve Avdan, Z, Y. (2020). Sürdürülebilirliğin Temel Taşı: Ekolojik Ayak İzi. Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, 6(2), 451-467, DOI: 10.21324/dacd.630825

Paksoy, S. (2019). Türkiye'nin İklim Aksiyonunun Bugünkü Durumu. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(3), 155-169.

SDGR (2022). Sustainable Development Goal Reports. https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf

WEO. (2022). Countering the Cost-of-Living Crisis, World Economic Outlook, Ekim. https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/10/11/world-economic-outlook-october-2022

WWFR. (2012). Türkiye'nin Ekolojik Ayak İzi Raporu. https://www.wwf.org.tr/?1412/turkiyeninekolojikayakizibilancosu

kredi notları gibi ülke borçlanma maliyetleri yönünden önem arz etmektedir. Yüksek CDS primleri yüksek riski ifade etmekte, dolayısı ile yüksek borçlanma maliyetine yol açmaktadır. Temelde temerrüt olasılığı ve geri kazanım oranının belirlediği CDS primleri, yatırımcılara kısa vadeli bir perspektif sunmakta, sıcak paranın yönünü belirlemekte oldukça etkili olmaktadır.

CDS primleri, konjonktürel değişimlere açıktır ve daha kısa dönemli bir değerlendirme aracıdır. Kredi derecelendirme kuruluşları ise, metodolojilerinde CDS primlerine göre yapısal faktörleri daha fazla ele almakta ve orta dönemli bir kredi notu sunmaktadır. Kredi notlarına olan güvenin oldukça azaldığı günümüzde, piyasalar ve yatırımcılar CDS primleri aracılığıyla ülkelerin riskini öngörmeye çalışmaktadır. CDS primleri, Yunanistan, İrlanda, İspanya, İtalya gibi ülkelerin iflas risklerini kredi kuruluşlarından çok daha önce fiyatlamıştır.

Çalışmada da Yunanistan örneği üzerinden gösterildiği gibi, derecelendirme kuruluşları ülke kredi notlarını verirken konjonktürel unsurları fazlaca dışlamaktadırlar. Bu durum, ülke kredi notlarının oldukça yavaş değişmesine veya son ana kadar yüksek kalan ülke notlarının; ancak temerrüt riski oldukça yükseldikten sonra hızlı düşüşler yaşamasına neden olmaktadır. Bu ise, yayılım etkisi nedeniyle kredi not düşüşünün negatif etkilerini artırmaktadır. Bu nedenle, kredi derecelendirme kuruluşları konjonktürel unsurları dikkate alan daha hızlı bir notlandırma sistemine sahip olmalıdırlar.

Ayrıca Yunanistan örneğinde veri güvenirliliğinin de ne kadar önemli olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır. Avrupa borç krizi sırasında Yunanistan'ın açıkladığı borç ve bütçe verilerinin yanıltıcı olması; bilgi üretimi ve açıklanması süreçlerindeki şeffaflığı ve kontrolü tekrardan tartışmaya açmıştır. Diğer taraftan, çalışmada Türkiye ve Yunanistan CDS ve kredi notu verilerinin karşılaştırılmasından ortaya çıkan değerlendirme; kredi derecelendirme kuruluşlarının yanlı ve geç kararlar aldıklarıdır.

KAYNAKÇA

Adalı, S. (2011). Bir Risk Ölçüm Aracı Olarak Kredi Derecelendirme ve Getiri Analizi: İMKB Sanayi Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Uygulama, Doktora Tezi, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Bloomberg Veri Terminali

Brandon, K. & Fernandez, F. (2005). Financial Innovation and Risk Management: An Introduction to Credit Derivatives. Journal of Applied Finance, Spring-Summer 2005, 52-63.

Crotty, J. (2009). Structural Causes of The Global Financial Crisis: A Critical Assessment of The 'New Financial Architecture'. Cambridge Journal of Economics, 33(4), 563-580.

Financial Times. (2012). Just to be pedantic: $3.1bn net http://ftalphaville.ft.com/2012/03/20/931101/just-to-be-pedantic-3-1bn-net/ (20.02.2012)

http://www.bloomberg.com/news/2012-09-05/greek-crisis-timeline-from-maastricht-treaty-to-ecb-bond-buying.html

http://www.guardian.co.uk/business/2012/mar/09/greek-debt-crisis-timeline

http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/krizkronolojik.pdf

http://www.reuters.com/article/2012/02/21/us-greece-events-idUSTRE81K0LH20120221

https://www.moodys.com/

ISDA. (2012). Hellenic Republic Auction Results. http://creditfixings.com/CreditEventAuctions/results.jsp?ticker=GREECE (19.03.2012)

Kalaycı, Ş., Demir, Y. & Gök, İ.Y. (2010). Ülke Kredi Notunun Temel Makro Ekonomik Belirleyicileri: AB Ülkeleri ve Türkiye Üzerine Bir Reyting Araştırması. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, 47/ 544, 15-26.

Kılıç, Ç. (2009). Kredi Temerrüt Swap Primini Etkileyen Faktörler ve Türkiye Üzerine Uygulamalar. Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Kiff, J., Nowak, S. & Schumacher, L. (2012). Are Rating Agencies Powerful? An Investigation into the Impact and Accuracy of Sovereign Ratings. IMF Working Paper No. 12/2.

Kunt, A. S. & Taş, O. (2008). Kredi Temerrüt Swapları ve Türkiye'nin CDS Priminin Tahmin Edilmesine Yönelik Bir Uygulama. İTÜ Dergisi, 5(1), 78-89.

Moody's. (2012). Sovereign Default and Recovery Rates, 1983-2012H1. http://www.moodys.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC_144320, (18/01/2013).

Şekil 1. CUSUM testi

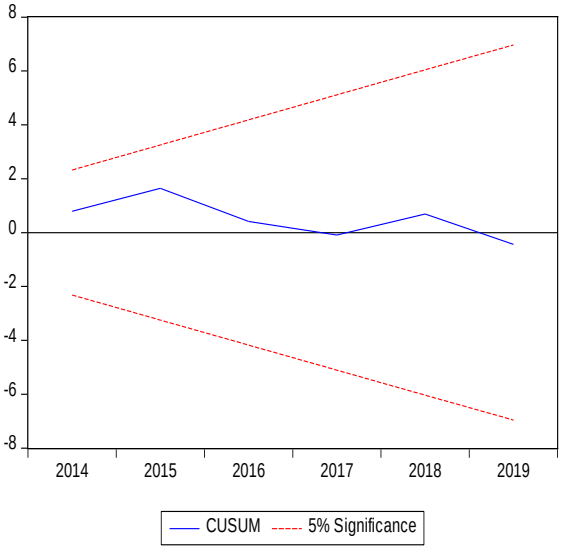

Şekil 2. CUSUMSq Testi

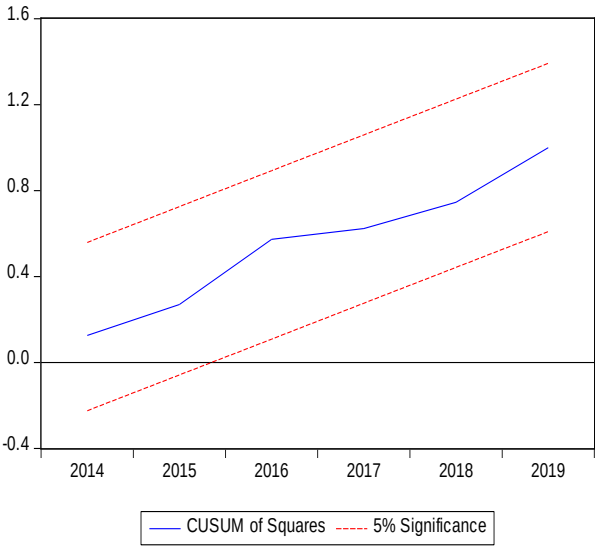

5. SONUÇ

Bu çalışmada karbondioksit emisyonunu bağımlı değişken olarak kullanarak, enerji tüketimi, Chin vd. (2006) tarafından geliştirilmiş finansal açıklığı temsil eden Chinn-Ito endeksi ve kişi başına düşen reel GSYİH değişkenleri kullanılarak Türkiye için 1990-2019 dönemindeki yıllık verilerle ARDL analizi yapılmıştır. Serilerin durağanlık düzeyleri tespit edildikten sonra, uzun dönem ilişkinin varlığı Wald testi ile araştırılmış ve değişkenler arasında uzun dönemde eşbütünleşme varlığına karar verilmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgulara göre LECON' deki artışlar kısa dönemde LCO2'yi artırırken, FOP ve LGDP kısa dönemde LCO2'yi azaltmaktadır. Elde edilen gecikmeli değerlerin etkilerinin yönü ise farklılaşmaktadır. Bunun yanında, uzun dönemde LECON ve FOP LCO2'yi artırırken, LGDP azaltmaktadır.

ÇKE hipotezine göre çevresel bir sorun olan atmosferdeki CO2 emisyon artışı finansal gelişme ile önce pozitif ardından negatif ilişkiye sahip olması beklenmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular ise ÇKE ile uyumlu olmamakla birlikte, kısa dönemde LGDP artışı LCO22'yi artırırken kısa dönemde bu etkinin negatife dönmesi ÇKE ile uyumludur.

KAYNAKÇA

Ahmad, N., Du, L., Lu, J., Wang, J., Li, H. Z., & Hashmi, M. Z. (2017). Modelling the CO2 emissions and economic growth in Croatia: is there any environmental Kuznets curve? Energy, 123, 164-172.

Alam, M. M., Murad, M. W., Noman, A. H. M., & Ozturk, I. (2016). Relationships among carbon emissions, economic growth, energy consumption and population growth: Testing Environmental Kuznets Curve hypothesis for Brazil, China, India and Indonesia. Ecological Indicators, 70, 466-479.

Atamtürk, B. (2007). Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de finansal serbestleşmenin iç tasarruflar üzerine etkisi. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(2).

Aydin, M., & Turan, Y. E. (2020). The influence of financial openness, trade openness, and energy intensity on ecological footprint: revisiting the environmental Kuznets curve hypothesis for BRICS countries. Environmental Science and Pollution Research, 27(34), 43233-43245.

Baek, J. (2015). Environmental Kuznets curve for Co_2 emissions: the case of Arctic countries. Energy Economics, 50, 13-17.

Beşe, E., & Kalayci, S. (2021). Environmental Kuznets curve (EKC): empirical relationship between economic growth, energy consumption, and CO2 emissions: evidence from 3 developed countries. Panoeconomicus, 68(4), 483-506.

Bora, İ. & Atasoy, B. (2018). Finansal gelişmenin ve enerji tüketiminin karbondioksit emisyonları üzerindeki etkisinin çevresel kuznetz eğrisi çerçevesinde değerlendirilmesi. Journal of Management and Economics Research, 16(1), 145-160. DOI: 10.11611/yead.444756

Cetin, M., Ecevit, E., & Yucel, A. G. (2018). The impact of economic growth, energy consumption, trade openness, and financial development on carbon emissions: empirical evidence from Turkey. Environmental Science and Pollution Research, 25(36), 36589-36603.

Chinn, Menzie D. and Hiro Ito (2006). "What matters for financial development? Capital controls, institutions, and interactions," Journal of Development Economics, Volume 81, Issue 1, Pages 163-192 (October). https://web.pdx.edu/~ito/Chinn-Ito_website.htm

Choi, E., Heshmati, A., & Cho, Y. (2010). An empirical study of the relationships between CO2 emissions, economic growth and openness.

Çetin, M., & Yüksel, Ö. (2018). Türkiye ekonomisinde enerji tüketiminin karbon emisyonu üzerindeki etkisi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(2), 169-186.

Erdoğan, M., & Ganiev, J. (2016). Orta Asya Ülkelerinde Co2 Emisyonu, İktisadi Ve Finansal Gelişme Ve Fosil Yakıt Enerji Tüketimi İlişkisi. Electronic Turkish Studies, 11(21).

Gökmenoğlu, K. K., Amin, M. Y., & Taspinar, N. (2015). The relationship among international trade, financial development and economic growth: The case of Pakistan. Procedia Economics and Finance, 25, 489-496.

Groman, G. M., & Krueger, A. B. (1991). Environmental impacts of a North American free trade agreement. Working paper 3914

JalilA., & Mahmud, S. F. (2009). Environment Kuznets curve for CO2 emissions: a cointegration analysis for China. Energy policy, 37(12), 5167-5172.

Knets, S. (2019). Economic growth and income inequality. In The gap between rich and poor (pp. 25-37). Routledge.

Laeheb, M., Rahim, A. S. A., & Sirag, A. (2015). Economic growth and CO2 emissions: Investigating the environmental Kuznets curve hypothesis in Algeria. International Journal of Energy Economics and Policy, 5(4), 1125-1132.

Magnani, E. (2000). The Environmental Kuznets Curve, environmental protection policy and income distribution. Ecological economics, 32(3), 431-443.

McKinnon, R. I. (1973). Money and capital in economic development (Washington, DC: Brookings Institution, 1973). McKinnonMoney and Capital in Economic Development.

Moomaw, W. R., & Unruh, G. C. (1997). Are environmental Kuznets curves misleading us? The case of CO2 emissions. Environment and development economics, 2(4), 451-463.

Mudam, E., Balan, F., & Albayrak, B. (2018). Türkiye Ekonomisinde Finansal ve Ticari Açıklık Çevresel Kalite İlişkisi: Ampirik Uygulama. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), 21-37.

Nasir, M., & Rehman, F. U. (2011). Environmental Kuznets curve for carbon emissions in Pakistan: an empirical investigation. Energy policy, 39(3), 1857-1864.

Nkoro, E., & Uko, A. K. (2016). Autoregressive Distributed Lag (ARDL) cointegration technique: application and interpretation. Journal of Statistical and Econometric methods, 5(4), 63-91.

Örnek, İ., Türkmen, S. (2019). Gelişmiş ve Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Çevresel Kuznets Eğrisi Hipotezi'nin Analizi. Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences, 28.

Özan, B. (2015). ÇKE hipotezi yükselen piyasa ekonomileri için geçerli mi? Panel veri analizi. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 16(1), 1-14.

Özel H. A. (2012). Küreselleşme sürecinde ticari ve finansal açıklığın ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği. Yönetim bilimleri dergisi, 10(19), 21-43.

Özokçu, S., & Özdemir, Ö. (2017). Economic growth, energy, and environmental Kuznets curve. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 72, 639-647.

Öztürk, I., & Acaravci, A. (2013). The long-run and causal analysis of energy, growth, openness and financial development on carbon emissions in Turkey. Energy Economics, 36, 262-267.

Pesaran, M.H., Shin, Y., (1999). An Autoregressive Distributed Lag Modelling Approach to Cointegration Analysis, In S. Strom (eds.) Econometrics and Economic Theory in the 20th Century: The Ragnar Frisch Centennial Symposium Cambridge University Press, 371- 408.

Pesaran, M.H., Shin, Y., &Smith, R.J., (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships, Journal of Applied Econometrics, 16(3), 289–326.

Riti, J. S., Song, D., Shu, Y., & Kamah, M. (2017). Decoupling CO2 emission and economic growth in China: is there consistency in estimation results in analyzing environmental Kuznets curve?. Journal of Cleaner Production, 166, 1448-1461.

Saboori, B., Sulaiman, J., & Mohd, S. (2012). Economic growth and CO2 emissions in Malaysia: a cointegration analysis of the environmental Kuznets curve. Energy policy, 51, 184-191.

Selden, T. M., & Song, D. (1994). Environmental quality and development: is there a Kuznets curve for air pollution emissions?. Journal of Environmental Economics and management, 27(2), 147-162.

Shahbaz, M., Hye, Q. M. A., Tiwari, A. K., & Leitão, N. C. (2013). Economic growth, energy consumption, financial development, international trade and CO2 emissions in Indonesia. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 25, 109-121.

Shaw, E. S. 1973. Financial Deepening in Economic Development New York: Oxford University Press.

Siddique, H. M. A. (2017). Impact of financial development and energy consumption on CO2 emissions: evidence from Pakistan. Bulletin of Business and Economics (BBE), 6(2), 68-73.

Şahin, H. (2014). Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişimi- bugünkü Durumu. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.

Van Alstine, J., & Neumayer, E. (2008). The environmental Kuznets curve. In Handbook on Trade and the Environment. Edward Elgar Publishing.

Zakaria, M., & Bibi, S. (2019). Financial development and environment in South Asia: the role of institutional quality. Environmental Science and Pollution Research, 26(8), 7926-7937.

Ziaei, S. M. (2015). Effects of financial development indicators on energy consumption and CO2 emission of European, East Asian and Oceania countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 42, 752-759.

Bu durumlarda enflasyonun yavaşlaması merkez bankası politikalarının dışında faktörlerle mümkün olabilecektir. Bu çalışmada bir politika önerisinde bulunmak hedeflenmemekle birlikte yaşanan gelişmeler arz yönlü olduğundan yine Keynesyen bir öneri olan kamu müdahalesi ile yatırımların ve üretimin artırılması fiyatlar üzerindeki baskıyı hafifletebilir. Özellikle tarım-gıda ve enerji sektörlerindeki yatırımlar ve teşvikler, uzun vadede ise yapısal değişimler etkili olabilir.

KAYNAKÇA

Armstrong, R. (17.02.2022). A third option in the inflation debate, https://www.ft.com/content/41c62537-04ee-49f6-9e41-8248dc239a79. (05.05.2022).

BoE. (2022). Monetary policy report - November 2022, https://www.bankofengland.co.uk/monetary-policy-report/2022/november-2022. (24.11.2022).

Bureau of Labor Statistics. (2022). Real average hourly earnings down 0.8 percent from February to March 2022, https://www.bls.gov/opub/ted/2022/real-average-hourly-earnings-down-0-8-percent-from-february-to-march-2022.htm. (01.05.2022).

Davidson, P. (2006). Can, or should, a central bank inflation target?. Journal of Post Keynesian Economics, 28(4), 689-703.

Dutt, D. (21.02.2022). Let them eat cake: inflation beyond monetary policy, https://lpeproject.org/blog/let-them-eat-cake-inflation-beyond-monetary-policy/). (03.05.2022).

ECB. (2022). Monetary policy statement, https://www.ecb.europa.eu/press/pressconf/2022/html/ecb.is221027~358a06a35f.en.html. (24.11.2022)

FAO. (2022). World food situation, https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en. (07.11.2022).

FED. (2022). monetary policy report, https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/files/20220617_mprfullreport.pdf. (20.11.2022).

FRED. (2022). FRED Economic data, https://fred.stlouisfed.org/series/M2V. (03.05.2022).

FRED. (2022). FRED Economic data, https://fred.stlouisfed.org/series/M2. (03.05.2022).

FRED. (2022). Inflation, consumer prices for the United States, https://fred.stlouisfed.org/series/FPCPITOTLZGUSA#0. (11.05.2022).

FRED. (2022). Unemployment rate, https://fred.stlouisfed.org/series/UNRATE#0. (11.05.2022).

Friedman, M. & Goodhart, C.A.E. (2002). Money, inflation and the constitutional position of the central bank. UK: Hobbs The Printers.

Friedman, M. (1988). Kapitalizm ve özgürlük. (Çev.) D.Erberk & N. Himmetoğlu. İstanbul: Altın Kitaplar.

Furman J. & Powell W. (2021). Worker bargaining power has been no match for high inflation, https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/worker-bargaining-power-has-been-no-match-high-inflation. (12.05.2022).

Hanke, H. S. & Greenwood, J. (20.07.2021). Too much money portends high inflation, https://www.cato.org/commentary/too-much-money-portends-high-inflation. (03.05.2022).

Hanke, S. H. & Hanlon, N. (23.02.2022). Jerome powell is wrong. Printing Money Causes Inflation, https://www.wsj.com/articles/powell-printing-money-supply-m2-raises-prices-level-inflation-demand-prediction-wage-stagnation-stagflation-federal-reserve-monetary-policy-11645630424. (05.05.2022).

IEA, (2022). Global energy crisis, https://www.iea.org/topics/global-energy-crisis. (07.11.2022)

Irlanda, P.N. (02.05.2022). What would Milton Friedman say about the recent surge in money growth?, https://www.mercatus.org/publications/monetary-policy/what-would-milton-friedman-say-about-recent-surge-money-growth. (17.10.2022).

Kammer, A. (2022). The price to pay: How to rein in inflation? Central bank and government perspectives, https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/09/14/sp091522-alfred-kammer-keyonte-adress-at-the-IMF-WBG-constituency-meeting. (03.11.2022).

Keynes, J. M. & Akalın, U. S. (2010). Genel teori: İstihdam, faiz ve paranın genel teorisi. Kalkedon Yayınları: İstanbul.

Keynes, J. M. (1940). How to pay for the war. London: Macmillan.

Keynes, J. M. (2012). Para üzerine bir inceleme, (Çev.) Gerçek. C., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Krugman, P. (2021). https://twitter.com/paulkrugman/status/1468552448424005634. (25.11.2022).

Levitz, E. (24.01.2022). Was Larry summers right all along? how the ultimate establishment figure became the preeminent critic of the Biden era's economic consensus, https://nymag.com/intelligencer/2022/01/was-larry-summers-right-all-along.html. (22.11.2022).

Officialdata. (2022). https://www.officialdata.org/japan/inflation. (09.11.2022).

Phillips, A. W. (1958). The relation between unemployment and the rate of change of money wage rates in the United Kingdom, 1861-1957. economica, 25(100), 283-299.

Piketty, T. (2014). 21. yüzyılda kapital. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Powell, J. (2021). https://www.rev.com/blog/transcripts/fed-chair-jerome-powell-testimony-on-economic-recovery-transcript-february-23. (07.05.2022).

Probst, P., (2020). Examining the FED's average inflation target, https://www.macrobond.com/blog/examining-the-feds-average-inflation-target? (01.05.2022).

Roberts, M. (2021). Inflation and financial risk, https://thenextrecession.wordpress.com/2021/05/09/inflation-and-financial-risk/. (03.04.2022).

Rowthorn, B. (1985). Kapitalizm, çelişki ve enflasyon. (Çev.) Günay, C., Ankara: Birey Toplum Yayınları.

Samuelson, P. A., & Solow, R. M. (1960). Analytical aspects of anti-inflation policy. The American Economic Review, 50(2), 177-194.

Savaş, V. (2007). İktisat Tarihi. 5. Baskı, Ankara: Siyasal Kitapevi.

Summers, L. (04.02. 2022). Summers says pandemic only partly to blame for record inflation, https://news.harvard.edu/gazette/story/2022/02/pandemic-only-partly-to-blame-for-record-inflation-says-lawrence-summers/. (24.11.2022).

Tradingeconomics. (2022). Inflation rate, https://tradingeconomics.com/country-list/inflation-rate?continent=world, (07.11.2022)

Weber, I. (29.12.2021). Could strategic price controls help fight inflation?, https://www.theguardian.com/business/commentisfree/2021/dec/29/inflation-price-controls-time-we-use-it. (03.05.2022).

Weintraub, S. (1978). The missing theory of money wages. Journal of Post Keynesian Economics, 1(2), 59-78.

dikkate alındığında, Türkiye'ye gelen DYY, ülkenin ihracat arzını pozitif anlamda etkilemektedir. Dolayısıyla Türkiye'ye gelen DYYların tamamlayıcı etki yarattığını göstermektedir. Bir başka ifade ile Türkiye'ye gelen DYYların amacının ülkenin karşılaştırmalı avantajından yararlanarak DYY getiren ÇUŞların ihracat pazarında zirveye çıkmaya çalıştığı düşünülmektedir. Dikey DYY biçiminde gelen bu yatırımcılar katma değerli faaliyetler sağlayarak üretim faktörlerinin bol olduğu yerlere dağılmaktadır. Türkiye'de oluşturdukları tesisleri küresel pazara hizmet vermek için bir merkez görevi gördürüp özellikle Afrika, Orta Doğu, Orta Asya, Avrupa ticaretinde söz sahibi olmaya çalışmakta oldukları düşünülmektedir.

Türkiye'nin söz konusu ihracat arttırıcı yurtdışından gelen DYY potansiyelini daha üst noktalara taşıması için bazı politikalar uygulaması gerekmektedir. Türkiye yatırım teşvik politikalarını sürdürmelidir, yatırım için özgürlükçü bir zemin oluşturmalıdır. Özellikle yatırım özgürlüğünü de içeren serbest piyasa ekonomisinin dinamiklerini korumalıdır. Bu çerçevede finansal özgürlük ve ticari özgürlüklerini de arttırmalıdır. Türkiye'ye DYY kanalı ile gelen ÇUŞ'ların yapacağı ticaretteki bariyerlerin kaldırılması önem arz etmektedir. Ayrıca, söz konusu şirketlerin finansal operasyonlarında özgürlüklerin garanti altına alınması önem arz etmektedir. Mesela söz konusu firmalar yüksek oranlarda işlem olanağı tanıyan kaldıraçlı işlem piyasalarında reel sektördeki zararlarını finansal sektör yatırımları ile dengelemek istediğinde, Türkiye'de kaldıraç oranlarının düşüklüğü göze çarpmaktadır. Ayrıca, yatırımcı makroekonomik istikrarın olduğu ekonomilere daha çok yatırım yapma istediğinde olmaktadır. Türkiye'de özellikle makroekonomik verilerin son iki yıllık süreçte çok istikrarsız olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede makroekonomide özellikle enflasyonla mücadelede yeni bir güçlü ekonomiye geçiş programı uygulanmalıdır.

Son olarak, kısa vadede önerilen politikalara ilaveten Türkiye uzun vadede DYYleri çekebilmesi açısından üniversite eğitim politikasını ABD'deki benzerleri gibi rekabetçi bir konuma getirmelidir. Türkiye gelen DYY'lerin etkin bir şekilde pazarlara ulaşabilmesi açısından yetersiz olan lojistik altyapısını geliştirmelidir. Günümüz çağının bilgi çağı olduğu düşünüldüğünde, Türkiye'nin telekomünikasyon altyapısını geliştirmesi de gelen nitelikli DYYnı arttıracaktır.

KAYNAKÇA

Ata, A. Y., & Dallı, T. (2022). Ticari dışa açıklık ve enflasyon ilişkisinin ampirik analizi: Türkiye örneği. Journal of Economics and Research, *3*(2), 61-74.

Çetin, R., & Taban, S. (2009). The impact of foreign direct investment from major source countries on Turkish trade with the European union. South East European Journal of Economics & Business, *4*(2), 45-55.

Demir, M. A., Ekinci, R., & Utkulu, U. (2019). Türkiye'de enerji fiyatlarının ihracat arzına etkisi: İmalat sanayi ihracatı zaman serisi bulguları. Turkish Studies: Economics, Finance, Politics, 14(2), 237-258.

Demir, M. A. (2020). Türkiye'nin farmakoloji sanayindeki mukayeseli üstünlüğünün sektörün ihracatı üzerine etkisi: Zaman serisi analizi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (20), 509-530.

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 1057-1072.

Gregory, A. W., & Hansen, B. E. (1996). Residual-based tests for cointegration in models with regime shifts. Journal of Econometrics, *70*(1), 99-126.

Günşen, İ. (2015). Automotive industry: Economic effects of foreign direct investments in Turkey. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, *34*(2), 19-34.

Hatemi-j, A. (2008). Tests for cointegration with two unknown regime shifts with an application to financial market integration. Empirical Economics, *35*(3), 497-505.

Hussien, H. B. (2015). Determinants of coffee export supply in Ethiopia: Error correction modeling approach. Journal of Economics and Sustainable Development, *6*(5), 21-38.

Karagöz, K. (2016). Determining factors of Turkey's export performance: An empirical analysis. Procedia Economics And Finance, 38, 446-457.

Lee, J., & Strazicich, M. C. (2003). Minimum Lagrange multiplier unit root test with two structural breaks. Review of Economics and Statistics, *85*(4), 1082-1089.

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. Journal of Applied Econometrics, 16(3), 289-326.

Phillips, P. C., & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. Biometrika, *75*(2), 335-346.

Sahoo, P., Nataraj, G., & Dash, R. K. (2014). Impact of foreign direct ınvestment on domestic exports: Time series and panel evidence from South Asia. In foreign direct investment in South Asia policy, impact, determinants and challenges (Eds. P.Sahoo & G. Nataraj & R.K. Dash) Springer, New Delhi, 269-308.

Sharma, K. (2003). Factors determining India's export performance. Journal of Asian Economics, *14*(3), 435-446.

Skosan, S. V., & Kabuya, F. I. (2014). An empirical analysis of determinants of Swaziland's export performance. International Journal of Sciences: Basic and Applied Research, *16*(1), 197-212.

Tabassum, U., Nazeer, M., & Siddiqui, A. A. (2012). Impact of FDI on import demand and export supply functions of Pakistan: An econometric approach. Journal of Basic & Applied Sciences, *8*(1), 151-159.

Ullah, M. S., & Yasmeen, F. (2014). FDI and export linkage revisited: The case of Bangladesh. Journal of Economic & Financial Studies, *2*(01), 14-19.

Utkulu, U., Seymen, D., & Arı, A. (2004). Export supply and trade reform: The Turkish evidence. International Conference on Policy Modelling, June, Paris.

Vural, M. F. & Kök, D. (2022). Katılım bankacılığı ve ekonomik büyümede nedensellik ilişkisi . Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi, 9 (1) , 183-210.

Vural, Y., & Zortuk, M. (2011). Foreign direct investment as a determining factor in Turkey's export performance. Eurasian Journal of Business and Economics, *4*(7), 13-23.

Yılmaz, T. & Yıldız, B. (2022). Yatırımcıların risk iştahı endeksi ile korku endeksleri arasındaki ilişki: Türkiye'de ARDL ile ampirik bir uygulama . Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi , 7 (3) , 646-676

Zivot, E., & Andrews, D. W. K. (1992). Further evidence on the great crash, the oil-price shock, and the unit-root hypothesis. Journal of Business & Economic Statistics, 10(3), 251-270.

%15 civarında iken bu oran güzel sanatlar mezunlarında %35, iktisat-işletme mezunlarında ise %60'a yakın hesaplanmıştır. Üniversite okumanın fırsat maliyeti hesaba katıldığında, bu grupta yer alan bireylerin beşeri sermaye birikimlerinin verimli biçimde kullanılmıyor olmasının hem bireye hem de topluma olan olumsuz etkisinin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin nihai hedefi olan sürdürülebilir ekonomik büyüme oranlarına ulaşma yolunda nitelikli beşeri sermayenin önemi her geçen gün artmaktadır. Değişen ekonomik koşullar nedeni ile, risklerini en aza indirmek isteyen aileler ve bireyler yükseköğretime devam etme tercihinde bulunmaktadır. Ancak emek piyasasında nitelikli üniversite mezunu sayısı artışı nitelikli işsizliği de beraberinde getirmektedir. Pekçok ülkede olduğu gibi Türkiye emek piyasasında da üniversite sayısının artışına paralel olarak mezun sayısı hızla artmış, bu da üniversite mezunu işsizlerin oranının yükselmesine yol açmıştır. Verimlilik kaybı sebebi ile nihai büyüme hedeflerine ulaşmayı güçleştirecek bu problemin analizi ve politika önerilerinin sunulması faydalı olacaktır.

Peters ve Jandric (2019) çalışmalarında günümüzde işgücü talep piyasasının beklentileri ile üniversite mezunu olarak iş arayan bireylerin yetkinlikleri arasındaki uyumsuzluğa dikkat çekmekte ve geçmişin kalıpları ve modelleri ile verilen eğitimin, günümüz gerekliliklerine uyum sağlamadığı, bu nedenle üniversite mezunu işsiz sayısında artış görüldüğünü belirtmektedir.Eğitim modellerinin teknolojik gelişim ve ilerlemeye uygun hale getirilmesi gerekmektedir (Jung, 2020). Talep tarafı göz ardı edilerek planlanan yükseköğretim müfredatları, nitelikli işsiz sayısının artmasına yol açacak ve iş piyasasının beklentilerini karşılayamayacaktır. Bu nedenle üniversite-sektör iş birlikleri günümüz ekonomilerinin şekillenmesinde en önemli rolü oynamaktadır. Arz ve talep belirleyicilerinin birlikte hazırlayacağı müfredat, akademik gereklilikleri karşılamanın yanında, talep tarafının beklentilerine de uygun olacağından eğitimden iş piyasasına geçişte büyük kolaylık sağlayacaktır. Asıl sorulması gereken sorunun emek piyasasında gereğinden fazla miktarda nitelikli işgücü mü var değil, nitelikli işgücü için yeterli istihdam olanağı mı yok olmalı ve çözüme bu perspektif ile ulaşılmaya çalışılmalıdır. (Bowers-Brown ve Harvey, 2004).

Üniversite eğitiminin kazandıracağı beşeri sermaye birikimi elbette önemlidir ancak bu kazanım üretim noktasında kilit rol oynayan ara eleman sayısından vazgeçerek elde edilemez. Akademik oryantasyonu daha az olan bireylerin dört yıllık üniversite lisans eğitimleri yerine meslek yüksek okullarına yönlendirilmeleri ve gerekli teknik ve mesleki yetkinlikleri kazanmaları sağlanabilir. Böylelikle üniversite eğitiminin getireceği ek faydaların azalmasının da önüne geçilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

Acemoglu, D. and Zilibotti, F. (2001) Productivity Differences. Quarterly Journal of Economics, 116, 563-606.

Acun, S. (2020). Türkiye'de genç işsizliğin görünümü ve özellikleri üzerine inceleme. Emek Araştırma, 2020/1,141-164.

Acun, S. (2021). Türkiye'de Eğitim-İşsizlik İlişkisi: 2000'li Yıllarda Üniversiteli İşsizliğin Analizi. (Eds: Karabulut, Ş.). Türkiye Ekonomisinin Dünü, Bugünü, Yarını. Gazi Kitabevi, 119-136.

Amendola, M., Gafford, J.L. (2003). Persistent Unemployment and CoordinationIssues: An Evolutionary Perspective. Journal of Evolutionary Economics. 13(1),1-27.

Bayraktar,S., İncekara,A. (2013). Türkiye'de Genç İşsizlik Profili. Çalışma İlişkileri Dergisi, 4(1), 15-38.

Benhabib, J., Spiegel, M. (1994). The role of human capital in economic development: Evidence from aggregate cross-country and regional US data. Journal of Monetary Economics, 34(2),143-173.

Bennet, N., Dunne, E., & Carre, C. (1999).Patterns of core and generic skill provision in higher education. Higher Education, 37, 71-93.

Bora, T. (2011). Beyaz Yakalıların İş Bulma ve Geçinme Stratejileri. Boşuna mı Okuduk, 203-258.

Bowers-Brown,T., Lee, H. (2004). Are There too Many Graduates in the UK? A Literature Review and an Analysis of Graduate Employability. Industry and Higher Education, 18(4), 152-161.

Brown, P., Hesketh, A., & Williams, S. (2003). Employability in a knowledge-driven economy. Journal of Education and Work, 16(2), 107–126.

De la Fuente, A., Ciccone, A. (2003). Human capital in a global and knowledge-based economy. Working Paper, Barcelona School of Economics, No: 70.

Eichengreen,B., Park, D., & Shin,K.(2013). Growth Slowdowns Redux: New Evidence on the Middle-Income Trap, NBER Working Paper, No:18673

Erikli, S. (2016). Genç Yoksulluğunun Temel Belirleyicileri: Eğitim ve Düzgün İş. Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 18(1), 283-302.

Fallows, S., & Steven, C. (2000). Building Employability Skills into the Higher Education Curriculum: A University-Wide Initiative. Education + Training, 42, 75-82.

Farber, H. S. (2004). Job loss in the United States, 1981-2001. Research in Labor Economics, 23(1), 69-117.

Görkey, S. (2019). Türkiye'de NEİY Gençler: Eğitimden İşgücü Piyasasına Geçişin İncelenmesi. (Eds. A.Şen, S.Alçin, D.D.Dereli, B.E.Şahin, H. Bakır, N.K.Gümüşoğlu, S.Görkey, B.İncekara, B.Köten, İ.Ertek) , Türkiye'de Ekonomi. İKÜ Yayınları, 210-258.

Guile, D., Young,M. (1998). Apprenticeship as a conceptual basis for a social theory of learning, Journal of Vocational Education & Training, 50:2, 173-193.

Günay, D., Günay, A. (2011). 1933'ten Günümüze Türk Yükseköğretiminde Niceliksel Gelişmeler. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1(1), 1-22.

Hedvicakova, M. (2018). Unemployment and effects of the first work experience of university graduates on their idea of a job. Applied Economics, 50(31), 3357-3363.

Jallade, J.P. (1987). Youth Unemployment and Education. (Eds.George Psacharopoulos). Economics of Educatiobn Research and Studies, Oxford, Pergamon Press, 166-172.

Jung, J. (2020). The fourth industrial revolution, knowledge production and higher education in South Korea. Journal of Higher Education Policy and Management, 42(2), 134-156.

Kettunen, J. (1997). Education and unemployment duration. Economics of Education Review. 16(2), 163-170.

Krugman, P. (1996). Pop Internationalism, Cambridge, Mass: MIT Press.

Kivinen, O., Ahola, S. (1999). Higher Education as Human Risk Capital. Higher Education, 38, September, 191-208.

Li, S., Whalley, J., & Xing, C. (2014). China's higher education expansion and unemployment of college graduates. China Economic Review, 30, 567-582.

Li, H., Liang, J. & Wu,B. (2022). Labor Market Experience and Returns to College Education in Fast Growing Economies. The Journal of Human Resources, 0421-11629R2, June.

Lucas Jr, R.E. (1990). Why Doesn't Capital Flow from Rich to Poor Countries?.The American Economic Review, 80(2), 92-96.

Mankiw,N.G., Romer,D., & Weil D.N.(1992). A Contribution to the Empirics of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 107 (2), 407-437.

Mora, J. G., Garcia-Montalvo, J., & Garcia-Aracil, A. (2000). Higher education and graduate employment in Spain. European Journal of Education, 35(2), 229-237.

Moreau, M. P., & Leathwood, C. (2006). Graduates' employment and the discourse of employability: a critical analysis. Journal of Education and Work, 19(4), 305-324.

Mincer,J. (1989). Education and Unemployment. NBER Working Paper, No:3838.

Nelson, R., Phelps, E. (1966). Investment in Humans, Technological Diffusion, and Economic Growth. The American Economic Review, 56, 69-75.

Nickell, S. (1979). Estimating the probability of leaving unemployment. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 1249-1266.

Peters, M. A., & Jandriü, P. (2019). Education and technological unemployment in the Fourth Industrial Revolution. In The Oxford Handbook of Higher Education Systems and University Management. Oxford University Press.

Porter, M. E.& Ketel, C.H.M. (2003). UK Competitiveness: Moving to the Next Stage, DTI Economics Paper, London: Department of Trade and Industry.

Riddell, W. C., & Song, X. (2011). The impact of education on unemployment incidence and re-employment success: Evidence from the US labour market. Labour Economics, 18(4), 453-463.

Schomburg, H. (2000). Higher education and graduate employment in Germany. European Journal of Education, 35(2), 189-200.

Schultz, T.P. (1960). The Role of Education and Human Capital in Economic Development: An Empirical Assessment, IPR Working Paper Series, No:039.

Simionescu, M.,Naro· ,M. S. (2019). The Unemployment of Highly Educated People in Romania. A Panel VAR Approach. Studia Universitatis "Vasile Goldis" Arad–Economics Series, 29(3), 20-37.

Susanlı, Z. B. (2017). Youth Unemployment in Turkey. (Eds.F. Yenilmez, & E. Kılıç), Handbook of Research on Unemployment and Labor Market Sustainability in the Era of Globalization. IGI Global, 157-176.

Tasci, H. M.,Tansel, A. (2005). Unemployment and transitions in the Turkish labor market: evidence from individual level data. SSRN Working paper, No:756385.

The Global Competititveness Index (2017). World Economic Forum.

The Global Competititveness Index (2019). World Economic Forum.

ÜNİ-VERİ. (2020). Cumhurbaşkanlığı Insan Kaynakları Ofisi, https://www.cbiko.gov.tr/projeler/uni-veri

Vandenbussche, J., Aghion, P. and Meghir, C. (2006) Growth, Distance to Frontier and Composition of Human Capital. Journal of Economic Growth, 11, 97-127.

Wang, Y., Liu, S. (2016)Education, Human Capital and Economic Growth: Empirical Research on 55 Countries and Regions (1960-2009). Theoretical Economics Letters 6(2), 347-355.

Wolbers, M. H. (2000). The effects of level of education on mobility between employment and unemployment in the Netherlands. European Sociological Review, 16(2), 185-200.

Yalçınkaya, Ö., Kaya, V. (2017).The Effects on Economic Growth of Education: An Application on The PISA Participants (1990-2014). Sosyoekonomi, 25(33), 11-35.

KAYNAKÇA

Coşkun, N., Lopcu, K., & Tuncer, İ. (2018). The economic complexity approach to development policy: where Turkey stands in comparison to OECD plus China. Proceedings of Middle East Economic Association, 20(1), 112-124.

Hausmann, R., Hidalgo, C. A., Bustos, S., Coscia, M., & Simoes, A. (2014). The atlas of economic complexity: Mapping paths to prosperity. Mit Press.

Hausmann, R., Hwang, J., & Rodrik, D. (2007). What you export matters. Journal of economic growth, 12(1), 1-25.

Hausmann, R., Rodrik, D., & Velasco, A. (2008). Growth diagnostics. The Washington consensus reconsidered: towards a new global governance. 324-355.

Hidalgo, C. A. (2021). Economic complexity theory and applications. Nature Reviews Physics, 3(2), 92-113.

Soyyiğit, S., Topuz, H., & Özekicioğlu, H. (2019). Ekonomik kompleksite, ihracat ve sabit sermaye yatırımlarının kişi başına düşen gelir üzerindeki etkisi: G-20 ülkeleri örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 393-407.

T.C Kalkınma Bakanlığı, (2014). İmalat sanayiinde dönüşüm özel ihtisas komisyonu raporu. Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara.

T.C Zafer Kalkınma Ajansı ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (Tepav). (2014). TR 33 Bölgesi'nin üretim yapısının ve düzeyinin tespiti ve analizi. strateji belgeleri.

Tuncer, İ., Lopcu, K., Coşkun, N., & Arıcıoğlu, E. (2017). Türkiye Bölgelerinde Yapısal Değişim: Kümeleme ve Ekonomik Karmaşıklık Analizleri Bağlamında Öneriler. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 9(2), 59-74.

Tuncer, İ. & Coşkun, N. (2021). Ürün Uzayı Değişkenlerinin Türkiye İBBS Düzey 2 Bölgelerinde Büyüme Dinamiklerine Etkisi . İzmir İktisat Dergisi , 36 (1) , 229-246

Yildirim, M. A. (2018). Kompleksite ve ürün uzayi metodolojisiyle Türkiye. In Koç University-TUSIAD Economic Research Forum Working Papers (No. 1806). Koc University-TUSIAD Economic Research Forum.

belirlenmiştir. Örneğin istatistiksel açıdan değerlendirildiğinde Danimarka ve Singapur hariç olmak üzere diğer altı ülkenin hem para hem de maliye politikalarının etkin politikalar olduğu görülmektedir. Bahsedilen iki ülkenin ise para politikası değişkenlerinin istatistiksel anlamsızlığı yalnızca maliye politikalarının etkin olmasına yol açmıştır. Hem para ve hem de maliye politikası etkin olan altı ülke iktisadi açıdan incelendiğinde ise ülke özelinde farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin, Norveç, İsveç ve İngiltere'de genişletici para politikası ülke gelirlerini azaltıcı yönde, genişletici maliye politikası ise geliri artırıcı yönde etki yapmaktadır. Yani bu ülkeler gelirlerini artırabilmek için yalnızca maliye politikasını kullanabilmektedirler. Fakat, ABD, Avustralya ve Japonya'da hem genişletici para hem de maliye politikası ülke gelirleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Ayrıca her üç ülkenin politikalarındaki etkinlik maliye politikası lehine olduğu için, genişletici maliye politikasının ülke gelirleri üzerindeki etkisinin para politikalarından daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Ajayi, S. I. (1974). An econometric case study of the relative importance of monetary and fiscal policy in Nigeria. The Bangladesh Economic Review, 2(2), 559-576.

Ajisafe, R. A., ve Folorunso, B. A. (2002). The relative effectiveness of fiscal and monetary policy in macroeconomic management in Nigeria. The African economic and business Review, 3(1), 23-40.

Ali, S., Irum, S., ve Ali, A. (2008). Whether fiscal stance or monetary policy is effective for economic growth in case of South Asian Countries?. The Pakistan Development Review, 791-799.

Andersen, L. C., ve Jordan, J. L. (1968). Monetary and fiscal actions: a test of their relative importance in economic stabilization. Federal Reserve Bank of St. Louis Review.November, 29-44.

Ankargren, S., ve Shahnazarian, H. (2019). The interaction between fiscal and monetary policies: Evidence from Sweden (No. 365). Sveriges Riksbank Working Paper Series.

Barro, R. (1978). "Unanticipated Money, Output and the Price Level in the United States", Journal of Political Economy, Volume 86, pp. 549-580.

Blanchard, O. J., Dell'Ariccia, G., ve Mauro, P. (2010). Rethinking macroeconomic policy. Journal of Money, Credit and Banking, 42(s1), 199-215.

Breusch, Trevor S. ve Pagan, Adrian R., (1980), "The Lagrange Multiplier Test And Its Applications To Model Specification Ġn Econometrics," Review Of Economic Studies, Blackwell Publishing, Vol. 47 (1), pp. 239-253.

Darrat, A. F., Tah, K. A., ve Mbanga, C. L. (2014). The Impact of Monetary and Fiscal Policies on Real Output: A Re-examination. Business and Economics Journal, 5(2), 1.

Dönek E. (1995). "Relative Effectiveness of Monetary and Fiscal Policies on GNP in the Turkish Economy", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 6, s. 409-415.

Dungey, M., ve Fry, R. (2009). The identification of fiscal and monetary policy in a structural VAR. Economic Modelling, 26(6), 1147-1160.

Dungey, M., ve Fry, R. (2010). Fiscal and monetary policy in Australia: an SVAR Model. CFAP Working Paper, 15.

Düzgün, R. (2010). Türkiye Ekonomisi'nde Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği. Journal of International Social Research, 3(11).

Eberhard, M., ve Bond, S. (2009). Cross-Section Dependence in Nonstationary Panels: A Novel Estimator. MPRA Paper, 17870: 1-26.

Fatima, A., ve Iqbal, A. (2003). The relative effectiveness of monetary and fiscal policies: An econometric study. Pakistan Economic and Social Review, 93-116.

Favero, C. A. (2002). How do European Monetary and Fiscal Authorities Behave? (No. 3426). CEPR Discussion Papers.

Fetai, B. (2017). The effects of fiscal policy during the financial crises in transition and emerging countries: does fiscal policy matter?. Economic research-Ekonomska istraživanja, 30(1), 1522-1535.

Hadri, K. ve Kurozumi, E., (2012). "A simple panel stationarity test in the presence of serial correlation and a common factor", Economic Letters, 115, s.31-34.

Hussain, M. (1982). the relative effectiveness of monetary and fiscal policy: An econometric case study of Pakistan. Pakistan Economic and Social Review, 20(2), 159-181.

Im, K. S., Lee, J., ve Tieslau, M. (2005). Panel LM unit-root tests with level shifts. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 67(3), 393-419.

Lee, J., Strazicich, M. C., ve Meng, M. (2012). Two-step LM unit root tests with trend-breaks. Journal of Statistical and Econometric Methods, 1(2), 81-107.

Jawaid, S. T., Ali, N., ve Qadri, F. S. (2011). Monetary-fiscal-trade policy and economic growth in Pakistan: Time series empirical investigation. International Journal of Economics and Financial Issues, Vol.1, No.3, pp.133-138.

Kindleberger, C.P. (1986). Keynesianism vs. Monetarism and Other Essays in Financial History. George Allen & Unvin. London.

Kretzmer, P. (1992). Monetary vs. fiscal policy: New evidence on an old debate. Federal Reserve Bank of Kansas City Economic Review, 77(2), 21-30.

Kretzmer, P. E. (1992). Monetary Vs. Fiscal Policy:New evidence on an old debate. Economic Review, Federal Reserve Bank of Kansas City, 77(2), 21-30.

Meng, M., Im, K. S., Lee, J., ve Tieslau, M. A. (2012). More powerful LM unit root tests with non-normal errors. In Festschrift in honor of peter schmidt (pp. 343-357). Springer, New York, NY.

Mountford, A., ve Uhlig, H. (2009). What are the effects of fiscal policy shocks?. Journal of applied econometrics, 24(6), 960-992.

Muscatelli, V., Tirelli, P. ve Trecroci, C., (2002). Monetary and Fiscal Policy Interactions Over the Cycle: Some Empirical Evidence, CESifo Working paper No. 817

Nwaogwugwu, I., ve Evans, O. (2016). A sectoral analysis of fiscal and monetary actions in Nigeria. The Journal of Developing Areas, 50(4), 211-230.

Pesaran, H, M. ve T. Yamagata. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels, Journal of Econometrics, 142: 50-93.

Pesaran, H., M. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels, Working Paper 0435, University of Cambridge.

Pesaran, H., M., Ullah, A. ve T. Yamagata (2008). A Bias-Adjusted LM test of Error Crosssection Independence, The Econometrics Journal, 11(1): 105-127.

Şen, H., ve Kaya, A. (2015). The relative effectiveness of Monetary and Fiscal Policies on growth: what does long-run SVAR model tell us?. Munih Personal RePEc Archive, No. 65903, posted 4.

Ulusoy, İ. (2021). Türkiye'de Para ve Maliye Politikalarının Göreli Etkinliği: SVAR Analizi. OPUS International Journal of Society Researches, 18(Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı), 1735-1757.

Westerlund, J. (2006). Testing for panel cointegration with multiple structural breaks. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 68(1), 101-132.

Westerlund, J., ve Edgerton, D. L. (2007). A panel bootstrap cointegration test. Economics letters, 97(3), 185-190.

	(0.005)	(0.008)	(0.005)
Yürüme (Günlük en az 10 dakika)	0.002***	−0.003	0.001
	(0.000)	(0.003)	(0.001)
Yürüme (Günlük süre)	0.005***	0.002	0.005***
	(0.0016)	(0.003)	(0.002)
Spor (Günlük en az 10 dakika)	-0.005***	-0.010***	-0.001
	(0.001)	(0.003)	(0.001)
Meyve yeme (Günlük sıklık)	-0.011***	-0.015***	-0.006***
	(0.002)	(0.002)	(0.002)

Not: Parantez içerisindeki değerler standart sapmaları göstermektedir. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

KAYNAKÇA

Başar Dikmen, D. & Dikmen, F. H. (2020). Türkiye'de karşılanamayan ağız ve diş sağlığı bakım ihtiyaçlarını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin analizi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 23(4), 537-546.

Hu, T. W., He, Y., Zhang, M., & Chen, N. (2007). Economic costs of depression in China. Social psychiatry and psychiatric epidemiology, 42(2), 110-116.

Institute of Health Metrics and Evaluation. Global Health Data Exchange (GHDx). http://ghdx.healthdata.org/gbd-results-tool?params=gbd-api-2019-permalink/d780dffbe8a381b25e1416884959e88b (Accessed 1 May 2021).

Kleine-Budde, K., Müller, R., Kawohl, W., Bramesfeld, A., Moock, J., & Rössler, W. (2013). The cost of depression–a cost analysis from a large database. Journal of affective disorders, 147(1-3), 137-143.

König, H., König, H. H., & Konnopka, A. (2020). The excess costs of depression: a systematic review and meta-analysis. Epidemiology and psychiatric sciences, 29.

Lynch, F. L., & Clarke, G. N. (2006). Estimating the economic burden of depression in children and adolescents. American journal of preventive medicine, 31(6), 143-151.

Paravantis, J., Santamouris, M., Cartalis, C., Efthymiou, C., & Kontoulis, N. (2017). Mortality associated with high ambient temperatures, heatwaves, and the urban heat island in Athens, Greece. Sustainability, 9(4), 606.

Sobocki, P., Jönsson, B., Angst, J., & Rehnberg, C. (2006). Cost of depression in Europe. Journal of Mental Health Policy and Economics.

Sperandei, S. (2014). Understanding logistic regression analysis. Biochemia medica, 24(1), 12-18.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Sağlık Araştırmaları Mikro Veri Seti; 2016. Available at: https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/PDF_Detay. (Erişim tarihi: 10/10/2022).

Winkelmann, Rainer (2015). Counting on count data models : Quantitative policy evaluation can benefit from a rich set of econometric methods for analyzing count data. IZA world of labor, 148:online.

(2022, 11 13). Retrieved from World Health Organization: https://www.who.int/about/accountability/results/who-results-report-2020-mtr/country-story/2020/supporting-turkish-mental-health-policy-and-service-delivery.

(2022, 11 13). Retrieved from World Health Organization. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression.

Suriye'de askeri gücüne yaslanarak ulusal çıkarlarını korumaya çalışmıştır. Diğer yandan Ege ve Akdeniz'de Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimiyle de gerginlikler artarak devam etmiştir. Uluslararası sistemden gelen bu tehdit algılamalarının yanında Türkiye, ilk kez 1984'te yüzünü gösteren ve 1990 ve 2000'li yıllarda artarak devam eden PKK terör örgütünün Doğu ve Güneydoğu'daki terör saldırılarına maruz kalmıştır. Tüm bu gelişmeler askerî açıdan güçlü bir Türkiye'nin oluşumunu zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden bu çalışma da 1980'den başlayarak günümüze kadar uzanan dönem için savunma harcamalarının Türkiye'deki iktisadi büyüme açısından önemi teorik çerçeve ve ampirik olarak araştırılmaktadır. Öncelikle serilerin sahip olabileceği yapısal değişmeleri dikkate almak için durağanlık testleri kullanılmıştır. Her iki durağanlık testi için tüm değişkenler düzey değerlerinde birim köklü birinci farkında ise durağan olarak elde edilmiştir. Sonra modele yapısal değişmelerin dâhil edilebildiği Gregory ve Hansen eşbütünleşme testi yapılmış ve eş bütünleşme ilişkisine rastlanmıştır. Son olarak uzun dönem katsayı tahmini için FMOLS ve CCR gibi yapısal değişmelerin kukla değişken olarak modele dâhil edilebildiği tahminciler kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ilgili dönemde daha yüksek savunma harcamaları Türkiye'nin ekonomik büyümesi üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğu elde edilmiştir. Ayrıca savunma harcamalarının ekonomik büyümeye etkisi aynı zamanda Türkiye'nin son dönemde ileri teknoloji hamlesini gerçekleştirmesine katkı sağlayarak Türkiye'nin ihracatına da olumlu bir katkı sağladığı değerlendirilmektedir. Bu yüzden bu çalışmanın geliştirilmesi Türkiye'nin ihracatında önemli bir yer teşkil eden savunma teknolojilerinin dünya pazarındaki sürdürülebilir rekabetinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Akcan, A. T. (2019). Türkiye'de yatırım ve askeri harcamalarının ekonomik büyümeye etkisi: 1982-2017 ARDL sınır testi yaklaşımı. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, *15*(2), 359-369.

Alptekin, V. (2012). Benoit hipotezi: Seçilmiş OECD ülkeleri ölçeğinde panel veriler yardımıyla analizi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, *10*(2), 204-215.

Atesoglu, H. S. (2002). Defense spending promotes aggregate output in the United States--evidence from Cointegration analysis. Defence and Peace Economics, 13(1), 55-60.

Augier, M., McNab, R., Guo, J., & Karber, P. (2017). Defense spending and economic growth: evidence from China, 1952–2012. Defence Peace Economics, *28*(1), 65-90.

Benoit, E. (1978). Growth and defense in developing countries. Economic development cultural change, *26*(2), 271-280.

Diez, T., El-Anis, I., Pettiford, L. and Steans, J. (2010). An Introduction to International Relations Theory: Perspectives and Themes. (3rd ed.), Harlow: Pearson.

Dumitrescu, E.-I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. Economic Modelling, *29*(4), 1450-1460.

Drezner, D. W. (2015). Theories of International Politics and Zombies. Princeton and Oxford: Princeton and University Press.

Feder, G. (1983). On exports and economic growth. Journal of development economics, *12*(1-2), 59-73.

Gregory, A. W. and Hansen, B. E. (1996), "Residual-Based Tests for Cointegration in Models With Regime Shifts", Journal of Econometrics, 70(1), pp. 99-126.

Halicioğlu, F. (2004). Defense spending and economic growth in Turkey: an empirical application of new macroeconomic theory. Review of Middle East Economics and Finance, 2(3), 193-201.

Juselius, K. (1992). Testing structural hypotheses in a multivariate cointegration analysis of the PPP and the UIP for UK. Journal of econometrics, *53*(1-3), 211-244.

Kanca, O., & Yamak, R. (2020). Türkiye Ekonomisi Açısından Benoit Hipotezinin Testi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, *19*(3), 823-839.

Karakaya, C., & Sahinoglu, T. (2020). Savunma harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. Business Economics Research Journal, *11*(2), 335-351.

Kinsella, D. (1990). Defence spending and economic performance in the United States: a causal analysis. Defence Peace Economics, *1*(4), 295-309.

KNOEMA, (2021). Military expenditure online database. <https:// www.knoema.com>, (Erişim Tarihi: 06 Şubat 2021).

Kollias, C., & Makrydakis, S. (2000). A note on the causal relationship between defence spending and growth in Greece: 1955–93. Defence Peace Economics, *11*(1), 173-184.

Kollias, C., Mylonidis, N., & Paleologou, S. M. (2007). A panel data analysis of the nexus between defence spending and growth in the European Union. Defence and peace economics, 18(1), 75-85.

Mansbach, R. W. and Taylor, K. L. (2012). Introduction to Global Politics. (2nd ed.), Oxon: Routledge.

Mehmood, B., Feliceo, A. ve Shahid, A. (2014) What Causes What? Aviation Demand and Economic Growth in Romania: Cointegration Estimation and Causality Analysis, Romanian Economic and Business Review, s.9, pp. 21-34

Mylonidis, N. (2008). Revisiting the nexus between military spending and growth in the European Union. Defence Peace Economics, *19*(4), 265-272.

Nazlıoğlu, Şaban (2010), "Makro İktisat Politikalarının Tarım Sektörü Üzerindeki Etkileri: Gelişmiş Ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Karşılaştırma", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri.

Ortiz, C., Alvarado, R., & Salinas, A. (2019). The effect of military spending on output: new evidence at the global and country group levels using panel data cointegration techniques. Economic analysis policy, *62*, 402-414.

Park, Joon Y. (1992), "Canonical Cointegrating Regressions", Econometrica: Journal of the Econometric Society, S.60(1), ss.119-143.

Pedroni, P. (1999). Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple regressors. Oxford Bulletin of Economics Statistics, *61*(S1), 653-670.

Perron, P. (1989). The Great Crash, the Oil Price Shock, and the Unit Root Hypothesis, Econometrica, 57(6), pp.1361-1401.

Phillips, P. ve Hansen, B. (1990), "Statistical Inference in Instrumental Variables Regression with I(1) Processes", Review of Economic Studies, 57, 99-125.

Ram, R. (1986). Government size and economic growth: A new framework and some evidence from cross-section and time-series data. The American economic review, *76*(1), 191-203.

Sezgin, S. (1997). Country survey X: defence spending in Turkey. Defence and Peace Economics, 8(4), 381-409.

Serkan, K., Hopoğlu, S., & Bozma, G. (2016). Conflict, defense spending and economic growth in the middle east: A panel data analysis. International Journal of Economics Financial Issues, *6*(1), 80-86.

Shahbaz, M., Afza, T., & Shabbir, M. S. (2013). Does defence spending impede economic growth? Cointegration and causality analysis for Pakistan. Defence Peace Economics, *24*(2), 105-120.

Solow, R. (2008). The state of macroeconomics. The Journal of Economic Perspectives, *22*(1), 243-246.

Tıraşoğlu, M., & Yıldırım, B. (2012). Yapısal kırılma durumunda sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye üzerine bir uygulama. Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges), 2(2), 111-117.

TSKGV (2022). Tarihçe, https://www.tskgv.org.tr/tr/hakkimizda/tarihce, (Erişim Tarihi: 29.10.2022).

Yildirim, J., Sezgin, S., & Öcal, N. (2005). Military expenditure and economic growth in Middle Eastern countries: A dynamic panel data analysis. Defence and Peace Economics, 16(4), 283-295.

Westerlund, J. (2007). Testing for error correction in panel data. Oxford Bulletin of Economics Statistics, *69*(6), 709-748.

World Bank, (2021). World development indicators online database. https://databank.worldbank.org/source/world-developmentindicators, (Erişim Tarihi: 06 Şubat 2021).

Zivot, E., Andrews, D. (1992). Further Evidence On The Great Crash, The OilPrice Shock, and The Unit Root Hypothesis. Journal of Business & Economic Statistics, 10 (3), pp.251-270.

amacıyla tasarlanan politikaların yenilenebilir enerjiyi teşvik etmeyi amaçlayan politikalarla desteklenmesi önem arz etmektedir. Nitekim yenilenebilir enerji tüketiminin yaygınlaşması ülkenin hem yabancı enerji kaynaklarına bağımlılığını (ve dolayısıyla da Rusya-Ukrayna savaşında olduğu gibi uluslararası petrol ve doğal gaz fiyatlarındaki ani değişimler karşısındaki kırılganlığını) azaltmasına hem de karbon emisyonuna bağlı olarak çevresel bozulmaların önlenmesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Adams, S., Klobodu, E.K.M., & Apio, A. (2018) Renewable and non-renewable energy, regime type and economic growth. Renewable Energy, 125, 755-767.

Akinlo, A.E. (2008). Energy consumption and economic growth: Evidence from 11 Sub-Sahara African countries. Energy Economics 30, 2391–2400.

Amri, F. (2017). The relationship amongst energy consumption (renewable and nonrenewable), and GDP in Algeria. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 76, 62–71.

Ang, J.B. (2008). Economic development, pollutant emissions and energy consumption in Malaysia

Apergis, N., & Payne, J.E. (2009a). Energy consumption and economic growth in Central America: Evidence from a panel cointegration and error correction model. Energy Economics, 31, 211–216.

Apergis, N., & Payne, J.E. (2009b). Energy consumption and economic growth: Evidence from the Commonwealth of Independent States, Energy Economics 31, 641–647.

Apergis, N., & Payne, J.E. (2010a). The emissions, energy consumption, and growth nexus: Evidence from the commonwealth of independent states. Energy Policy, 38, 650–655.

Apergis, N., & Payne, J.E. (2010b). Renewable energy consumption and economic growth: Evidence from a panel of OECD countries. Energy Policy, 38, 656–660.

Apergis, N., & Payne, J.E. (2012). Renewable and non-renewable energy consumption-growth nexus: Evidence from a panel error correction model. Energy Economics, 34, 733–738.

Asafu-Adjaye J. (2000). The relationship between energy consumption, energy prices and economic growth: time series evidence from Asian developing countries. Energy Economics, 22, 615–625.

Bekun, F.C., Emir, F., & Sarkodie, S.A. (2019). Another look at the relationship between energy consumption, carbon dioxide emissions, and economic growth in South Africa. Science of the Total Environment, 655, 759–765.

Belke, A., Dobnik, F., & Dreger, C. (2011). Energy consumption and economic growth: New insights into the cointegration relationship. Energy Economics, 33, 782–789.

Belloumi, M. (2009). Energy consumption and GDP in Tunisia: Cointegration and causality analysis. Energy Policy, 37, 2745–2753.

Bhattacharya M., Paramati, S.R., Ozturk, I., & Bhattacharya, S. (2016). The effect of renewable energy consumption on economic growth: Evidence from top 38 countries. Applied Energy, 162, 733–741.

Bildirici, M.E. (2013). Economic growth and biomass energy. Biomass and Bioenergy, 50, 19–24.

Bildirici, M.E., & Gökmenoğlu, S.M. (2017). Environmental pollution, hydropower energy consumption and economic growth: Evidence from G7 countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 75, 68–85.

Bilgili, F., & Ozturk, I. (2015). Biomass energy and economic growth nexus in G7 countries: Evidence from dynamic panel data. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 49, 132–138.

Bozoklu, S., & Yilanci, V. (2013). Energy consumption and economic growth for selected OECD countries: Further evidence from the Granger causality test in the frequency domain. EnergyPolicy, 63, 877–881.

Bulut, U., & Muratoglu, G. (2018). Renewable energy in Turkey: Great potential, low but increasing utilization and an empirical analysis on renewable energy-growth nexus. Energy Policy, 123, 240–250.

Caraiani, C., I.Lungu, C., & Dascălu, C. (2015). Energy consumption and GDP causality: A three-step analysis for emerging European countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 44, 198–210.

Chang, T., Gupta, R., Inglesi-Lotz, R., Simo-Kengne, B., Smithers, D., & Trembling, A. (2015). Renewable energy and growth: Evidence from heterogeneous panel of G7 countries using Granger causality. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 52, 1405–1412.

Charfeddine, L., & Kahia, M. (2019). Impact of renewable energy consumption and financial development on CO2 emissions and economic growth in the MENA region: A panel vector autoregressive (PVAR) analysis. Renewable Energy, 139, 198–213.

Chen, C., Pinar, M., & Stengos, T. (2020). Renewable energy consumption and economic growth nexus: Evidence from a threshold model. Energy Policy, 139, 111295.

Chiou-Wei, S.Z., Chen, C.F., & Zhu, Z. (2008). Economic growth and energy consumption revisited—Evidence from linear and nonlinear Granger causality. Energy Economics 30, 3063–3076.

Delgado, F. J., Fernandez-Rodriguez, E., & Martinez-Arias, A. (2014). Effective tax rates in corporate taxation: A quantile regression for the EU. Engineering Economics, 25(5), 487-496.

Destek, M.A., & Okumus, I. (2017). Disaggregated energy consumption and economic growth in G-7 countries. Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy, 12(9), 808-814.

Dogan, E. (2015). The relationship between economic growth and electricity consumption from renewable and non-renewable sources: A study of Turkey. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 52, 534–546.

Eggoh, J.C., Bangake, C., & Rault, C. (2011). Energy consumption and economic growth revisited in African countries. Energy Policy, 39, 7408–7421.

Erdal, G., Erdal, H., & Esengün, K. (2008). The causality between energy consumption and economic growth in Turkey. Energy Policy 36, 3838–3842.

Eren, B.M., Taspinar, N., & Gokmenoglu, K.K. (2019). The impact of financial development and economic growth on renewable energy consumption: Empirical analysis of India. Science of the Total Environment, 663, 189–197.

Fan., W., & Hao, Y. (2020). An empirical research on the relationship amongst renewable energy consumption, economic growth and foreign direct investment in China. Renewable Energy, 146, 598–609.

Fatai, K., Oxley, L., & Scrimgeour, F.G. (2004). Modelling the causal relationship between energy consumption and GDP in New Zealand, Australia, India, Indonesia, The Philippines and Thailand. Mathematics and Computers in Simulation 64, 431–445.

Galvao Jr, A. F. (2009). Unit root quantile autoregression testing using covariates. Journal of econometrics, 152(2), 165-178.

Gökmenoğlu, K., & Taspinar, N. (2016). The relationship between Co2 emissions, energy consumption, economic growth and FDI: the case of Turkey. The Journal of International Trade & Economic Development, 25(5), 706–723.

Halicioglu, F. (2011). A dynamic econometric study of income, energy and exports in Turkey. Energy, 36, 3348–3354.

Hansen, B. E. (1995). Rethinking the univariate approach to unit root testing: Using covariates to increase power. Econometric Theory, 11(5), 1148-1171.

Inglesi-Lotz, R. (2016). The impact of renewable energy consumption to economic growth: A panel data application. Energy Economics, 53, 58–63.

Isik, C., Dogru, T., & Turk, E.S. (2017). A nexus of linear and non-linear relationships between tourism demand, renewable energy consumption, and economic growth: Theory and evidence. International Journal of Tourism Research, 20, 38–49.

Ito, K. (2017). CO2 emissions, renewable and non-renewable energy consumption, and economic growth: Evidence from panel data for developing countries. International Economics, 151, 1–6.

Ivanovski, A., Hailemariam, A., & Smyth, R. (2021). The effect of renewable and non-renewable energy consumption on economic growth: Non-parametric evidence. Journal of Cleaner Production, 286, 124956.

Jobert, T., & Karanfil, F. (2007). Sectoral energy consumption by source and economic growth in Turkey. Energy Policy, 35, 5447–5456.

Kaplan, M., Ozturk, I., & Kalyoncu, H. (2011). Energy consumptıon and economıc growth in turkey: Cointegration and causality analysis. Romanian Journal of Economic Forecasting, 2, 31–41.

Kisswani., K.M. (2017). Evaluating the GDP–energy consumption nexus for the ASEAN-5 countries using nonlinear ARDL model. OPEC Energy Review, 41(4), 318-343.

Koenker, R., & Bassett Jr, G. (1978). Regression quantiles. Econometrica: journal of the Econometric Society, 33-50.

Koenker, R., & Hallock, K. F. (2001). Quantile regression. Journal of economic perspectives, 15(4), 143-156.

Koenker, R., & Xiao, Z. (2004). Unit root quantile autoregression inference. Journal of the American Statistical Association, 99(467), 775-787.

Le, T.H. (2022). Connectedness between nonrenewable and renewable energy consumption, economic growth and CO2 emission in Vietnam: New evidence from a wavelet analysis. Renewable Energy, 195, 442–454.

Lee, C.C. & Chang, C.-P. (2007). Energy consumption and GDP revisited: A panel analysis of developed and developing countries. Energy Economics 29, 1206–1223.

Lee, C.C. (2006). The causality relationship between energy consumption and GDP in G-11 countries revisited. Energy Policy 34, 1086–1093.

Li, C., Lin, T., Chen, Y., Yan, Y., & Xu, Z. (2022). Nonlinear impacts of renewable energy consumption on economic growth and environmental pollution across China. Journal of Cleaner Production, 368, 133183.

Lin, B., & Moubarak, M. (2014). Renewable energy consumption – Economic growth nexus for China. Renewable and Sustainable Energy Reviews 40, 111–117.

Lise, W., & Montfort, K.V. (2007). Energy consumption and GDP in Turkey: Is there a co-integration relationship? Energy Economics, 29, 1166–1178.

Mahalingam, B., & Orman, W.H. (2018). GDP and energy consumption: A panel analysis of the US. Applied Energy, 213, 208–218.

Menyah, K., & Wolde-Rufael, Y. (2010). Energy consumption, pollutant emissions and economic growth in South Africa. Energy Economics, 32, 1374–1382.

Mohsin, M., Abbas, Q., Zhang, J., Ikram, M., Iqbal, N. (2019). Integrated effect of energy consumption, economic development, and population growth on CO2 based environmental degradation: a case of transport sector. Environmental Science and Pollution Research, 26, 32824–32835.

Mohsin, M., Kamran, H.W., Nawaz, M.A., Hussain, M.S., Dahri, A.S. (2021). Assessing the impact of transition from nonrenewable to renewable energy consumption on economic growth-environmental nexus from developing Asian economies. Journal of Environmental Management, 284, 111999.

Narayan, P.K., & Popp, S. (2012). The energy consumption-real GDP nexus revisited: Empirical evidence from 93 countries. Economic Modelling, 29, 303–308.

Nguyen, K.H., & Kakinaka, M. (2019). Renewable energy consumption, carbon emissions, and development stages: Some evidence from panel cointegration analysis. Renewable Energy, 132, 1049–1057.

Ohlan, B. (2016). Renewable and nonrenewable energy consumption and economic growth in India. Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy, 11(11),1050-1054.

Osano, H.M., & Koine, P.W. (2016). Role of foreign direct investment on technology transfer and economic growth in Kenya: a case of the energy sector. Journal of Innovation and Entrepreneurship, 5(31), 1-25.

Ouedraogo, N.S. (2013). Energy consumption and economic growth: Evidence from the economic community of West African States (ECOWAS). Energy Economics, 36, 637–647.

Ozturk, I., & Acaravci, A. (2010). CO2 emissions, energy consumption and economic growth in Turkey. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 14, 3220–3225.

Ozturk, I., & Al-Mulali, U. (2015). Natural gas consumption and economic growth nexus: Panel data analysis for GCC countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 51, 998–1003.

Pao, H.T., & Fu, H.C. (2013). Renewable energy, non-renewable energy and economic growth in Brazil. Renewable and Sustainable Energy Reviews 25, 381–392.

Pao, H.T., Li, Y.Y., & Fu, H.C. (2014). Clean energy, non-clean energy, and economic growth in the MIST countries. Energy Policy, 67, 932-942.

Rahman M.M., & Velayutham, E. (2020). Renewable and non-renewable energy consumption-economic growth nexus: New evidence from South Asia. Renewable Energy, 147, 399–408.

Razzaq, A., Wang, Y., Chupradit, S., Suksatan, W., & Shahzad, F. (2021). Asymmetric inter-linkages between green technology innovation and consumption-based carbon emissions in BRICS countries using quantile-on-quantile framework. Technology in Society, 66, 101656.

Saidi, K., & Mbarek, M.B. (2016). Nuclear energy, renewable energy, CO2 emissions, and economic growth for nine developed countries: Evidence from panel Granger causality tests. Progress in Nuclear Energy, 88, 364–374.

Salim, R.A., Hassan, K., & Shafiei, S. (2014). Renewable and non-renewable energy consumption and economic activities: Further evidence from OECD countries. Energy Economics, 44, 350–360.

Sari R., & Soytas, U. (2004). Disaggregate energy consumption, employment and income in Turkey. Energy Economics, 26, 335– 344.

Sebri, M., & Ben-Salha, O. (2014). On the causal dynamics between economic growth, renewable energy consumption, CO2 emissions and trade openness: Fresh evidence from BRICS countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 39, 14–23.

Shahbaz, M., Hye, Q.M.A., Tiwari, A.K., & Leitão, N.C. (2013). Economic growth, energy consumption, financial development, international trade and CO2 emissions inIndonesia. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 25, 109–121.

Shahbaz, M., Raghutla, C., Chittedi, K.R., Jiao, Z., & Vo, X.V. (2020). The effect of renewable energy consumption on economic growth: Evidence from the renewable energy country attractive index. Energy, 207, 118162.

Shahbaz, M., Van Hoang, T. H., Mahalik, M. K., & Roubaud, D. (2017). Energy consumption, financial development and economic growth in India: New evidence from a nonlinear and asymmetric analysis. Energy Economics, 63, 199-212.

Śmiech, S., & Papież, M. (2014). Energy consumption and economicg rowth in the light of meeting the targets of energy policy in the EU: The bootstrap panel Granger causality approach. Energy Policy 71, 118–129.

Sohag, K., Taşkın, F.D., & Malike, M.N. (2019). Green economic growth, cleaner energy and militarization: Evidence from Turkey. Resources Policy, 63, 101407.

Soytas, U., & Sari, R. (2003). Energy consumption and GDP: causality relationship in G-7 countries and emerging markets. Energy Economics, 25, 33–37.

Tang, C.F., Tan, B.W., & Ozturk, I. (2016). Energy consumption and economic growth in Vietnam. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 54, 1506–1514.

Troster, V., Shahbaz, M., & Uddin, G.S. (2018). Renewable energy, oil prices, and economic activity: A Granger-causality in quantiles analysis. Energy Economics, 70, 440-452.

Tugcu, C.T., & Topcu, M. (2018). Total, renewable and non-renewable energy consumption and economic growth: Revisiting the issue with an asymmetric point of view. Energy, 152, 64–74.

Wang, Q., & Wang, L. (2020). Renewable energy consumption and economic growth in OECD countries: A nonlinear panel data analysis. Energy, 207, 118200.

Wang, S.S., Zhou, D.Q., Zhou, P., & Wang, Q.W. (2011). CO2 emissions, energy consumption and economic growth in China: A panel data analysis. Energy Policy, 39, 4870–4875.

Wolde-Rufael, Y. (2005). Energy demand and economic growth: The African experience. Journal of Policy Modeling, 27, 891–903.

Wolde-Rufael, Y. (2010). Energy demand and economic growth: The African experience. Journal of Policy Modeling, 27, 891–903.

Wong, S.L, Chang, Y., & Chia, W.M. (2013). Energy consumption, energy R&D and real GDP in OECD countries with and without oil reserves Energy Economics, 40, 51–60.

Yalta, A.T. (2011). Analyzing energy consumption and GDP nexus using maximum entropy bootstrap: The case of Turkey. Energy Economics, 33, 453–460

Yang, H.-Y. (2000). Coal Consumption and Economic Growth in Taiwan. Energy Sources, 22, 109–115.

Ziramba, E. (2009). Disaggregate energy consumption and industrial production in South Africa. Energy Policy, 37, 2214–2220.

gücünü sınırlandırarak ekonomik sorunlara yol açabilir. Bu amaçla rezerv talebini etkileyen faktörlerin belirlenmesi önemli olacaktır.

Bu çalışmada rezerv talebi üzerinde seçim dönemlerin etkili olup olmadığını araştırılmıştır. Çalışmada 18 gelişmekte olan ülke 2000-2011 zaman aralığı için incelenmiştir. GMM yöntemiyle gerçekleştirilen analizlerde ayrıca döviz kuru oynaklığı, kişi başı gelir, ihracat oynaklığı ve dışa açıklık değişkenlerine yer verilmiştir. Çalışma sonucunda kişi başı gelir, döviz kuru oynaklığı ve ihracat oynaklığının rezervleri pozitif etkilediği görülmüştür. Modeldeki dışa açıklık ve seçimlerin rezervler üzerindeki etkisinin ise istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, rezervleri etkileyen faktörlerden birisi döviz kuru oynaklığıdır. Yurtiçi ve yurtdışında beklenmedik krizler yaşanabilir. Kriz dönemlerinde yabancı sermayenin hızla ülkeden çıkması ödemeler dengesinde açıklara yol açacaktır. Bu durum ekonominin her alanında istenmeyen sorunları tetikleyecektir. Örneğin yurtdışı borçların geri ödenmesi zorlaşacak ve borçlanmanın maliyeti artacaktır. Bankacılık ve finansal sektörde kırılmalar yaşanabilecektir. Ayrıca enflasyonda ve işsizlikte artış gözlenebilecektir. Bu sebeple gelişmekte olan ülkelerde rezervler, döviz kuruna müdahale etmek ve ulusal paranın değerini korumak için önemli bir araç olarak görülmektedir. Benzer şekilde kişi başı gelir artışıyla birlikte rezerv talebinin artması, ülkenin ekonomik büyüklüğünün rezerv birikimini pozitif etkilemesini ifade etmektedir. Gelişmekte olan ülkeler ekonomik büyümeye öncelik vermekte ve hızlı büyüme için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Artan büyüme oranları ile beraber rezerv birikiminin artması ise ekonomik büyümenin, otoritelerin daha fazla rezerv stoklamasına imkan vermesiyle açıklanabilir. İlaveten, ekonomik büyülüğün artması, dış dünya ile gerçekleşecek işlem hacminin de artacağına işaret etmektedir. Bu durumda uluslararası işlemlerle beraber dış dünyada yaşanacak dengesizliklerin ülke içerisine yansımasını istemeyen otoritelerin ihtiyadi güdülerle hareket ettiği söylenebilir. Benzer şekilde ihracattaki değişkenliğin rezerv talebini artırması, diğer ülkelerle yapılan ticarette beklenmedik dengesizliklerin yaşanması ihtimaline karşı rezervlerin tampon görevi üstelenmesi yaklaşımıyla örtüşmektedir. Öte yandan seçim sürecinde iktidar partisinin tekrar seçimi kazanmak güdüsüyle rezervlere başvurmadığı görülmektedir. Bir başka deyişle, seçim dönemlerinde iktidar partisinin genişletici para arzı politikasını doğrudan uygulamak yerine rezervleri araç olarak kullanabileceğinin geçerli olmadığı sonucuna varılmıştır. Böylece fırsatçı politik iş çevrimleri teorisinin geçerliliği, politika aracı olarak rezervler dikkate alındığında geçerli olmamaktadır.

KAYNAKÇA

Aizenman, J., Marion, N. (2003). The high demand for international reserves in the Far East:What is going on?, Journal of the Japanese and International Economics, 17(3), 370-400.

Alam, Md. Z., Rahim, M.A. (2013). Foreign Exchange Reserves: Bangladesh Perspective, International Journal of Finance & Banking Studies IJFBS, 2(4), 1-12.

Alesina, A., Roubini, N. (1992). Political Cycles in OECD Economies. Review of Economic Studies, 59(4), 663-688.

Anderson, T. W., Hsiao, C. (1981). Estimation of Dynamic Models with Error Components. Journal of the American Statistical Association, 76(375), 598–606.

Anwar, A. I., Djamala, B. P., Nurbayani, S.U. (2019). Effects of Foreign Loans, Interest Rate, and Export on the Foreign Exchange Reserves in Indonesia 2002-2016, Hasanuddin Economics and Business Review, 3(2):59–64.

Andriyani, K., Marwa, T., Adnan, N., Muizzuddin, M. (2020). The Determinants of Foreign Exchange Reserves: Evidence from Indonesia, Journal of Asian Finance, Economics and Business, 7 (11):629–636.

Arellano, M., Bond, S. (1991). Some Tests Specification for Panel Data: Monte Carlo Evidence and An Application to Employment Equations, The Review of Economic Studies, 58(2), 277-297.

Badinger H. (2004). Austria's Demand for International Reserves and Monetary Disequilibrium: The Case of A Small Open Economy with Fxed Exchange Rate Regime, Economica,71, 39–55.

Baltagi, B. H. (2005). Econometric Analysis of Panel Data, Third Edition, Canada: John Wiley & Sons.

Calvo, G.A.,Reinhart, C. (2002). Fear Of Floating, Quarterly Journal of Economics, 117(2), 379-408.

Cheung, Y.W., Ito, H. (2009). A Cross-Country Empirical Analysis of International Reserves, International Economic Journal, 23(4), 447-481.

Choi, C., Baek, S.G. (2004). Exchange Rate Regimes and International Reserves. Mimeo.

Cifarelli, G., Paladino, G., (2009). The Buffer Stock Model Redux? An Analysis of the Dynamics of Foreign Reserve Accumulation, Open Economies Review, 20(4):525-543.

Cukierman, A., Meltzer, A. (1986). A Theory of Ambiguity, Credibility, and Inflation under Discretion and Asymmetric Information. Econometrica, 54(5), 1099-1128.

Dash, P., Narayanan, K. (2011). Determinants of Foreign Exchange Reserves in India: A Multivariate Cointegration Analysis, Indian Economic Review, 46(1), 83-107.

Delatte, A.L., Fouquau, J. (2010). The Determinants of International Reserves in The Emerging Countries: A Nonlinear Approach, Applied Economics, 43, 4179–4192.

Dreher, A., Vaubel, R. (2007). Foreign Exchange Intervention and The Political Business Cycle. KOF Working Papers, No.159.

Dreher, A., Vaubel, R. (2009). Roland Vaubel: "Foreign Exchange Intervention and The Political Business Cycle: A Panel Data Analysis. Journal of International Money and Finance, 28, 755–775.

Flood, R., Marion, N. (2002). Holding International Reserves in an Era of High Capital Mobility. IMF Working Paper, No:WP/02/62.

Frenkel, J., Jovanovic, B. (1981). Optimal International Reserves: A Stochastic Framework. The Economic Journal, 91, 507-514.

Gosselin, M.A., Parent, N. (2005). An Empirical Analysis of Foreign Exchange Reserves in Emerging Asia. Bank of Canada Working Paper, No.2005-38.

Heller, H. R. (1966). Optimal international reserves. The Economic Journal, 76(302), 296–311.

IMF (International Monetary Fund) (2003) Are Foreign Exchange Reserves in Asia too high?,Chapter II, World Economic Outlook, September 2003: 78-92.

Islam, S. (2021). Macroeconomic Determinants Of The Demand for İInternational Reserves in Bangladesh, SN Business and Economics,1(34), 1-29.

Jena, N. R., Sethi, N. (2020). Determinants of Foreign Exchange Reserves in Brazil: An Empirical Investigation. Journal of Public Affairs, e2216, 1-12.

Kılcı, E. N. (2021). Gelişmekte Olan Ülkelerde Optimal Rezerv Düzeyini Değerlendirmeye Yönelik Yeni Göstergeler: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz, Sosyoekonomi,. 29(47), 407-429.

Lane, P. R., Burke, D. (2001). The Empirics of Foreign Reserves. Open Economies Review,12, 423-434.

Machlup, F. (1966). The Need for Monetary Reserves. Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review,68, 175–222.

Manja, L. P., Silumbu, E. BD., Chaweza, R. DC. (2022). Determinants of Demand for İnternational Reserves in The SADC Region, African Review of Economics and Finance, 1-28

Mishra RK., Sharma C. (2011). The Demand for İnternational Reserves and Monetary Equilibrium: New Evidence from India , 1-32. http://www.igidr.ac.in/conf/money/mfc-13/The%20Demand%20for%20International%20Reserves%20and%20Monetary%20Equilibrium.pdf

Narayan, P. K., Smyth, R. (2006). The Dynamic Relationship between Real Exchange Rates, Real Interest Rates and Foreign Exchange Reserves:Empirical Evidence from China. Applied Financial Economics, 16(9),639–651.

Nayak S., Baig, MA. (2019). International Reserves and Domestic Money Market Disequilibrium: Empirics for India and China. International Journal of Emerging Markets, 14(5),1081–1101.

Nordhaus, W. D.(1975). The Political Business Cycle. The Review of Economic Studies, 42(2), 169-190.

Nordhaus, W. D.(1976). Inflation Theory and Policy. The American Economic Review, 66 (2),59-64.

Oligbi, B. O., Iyoh, M.A. (2021). Estimating the Demand for International Reserves Function in Nigeria: Evidence from Vector AutoRegressions, International Journal of Research and Innovation in Social Science (IJRISS), V(II), 97-108.

Olomola, P., Ajayi, I, (2018). The Determinants of International Reserves in West African States. Global Journal of Human-Social Science, 18(4), 1-9.

Prabheesh, KP., Malathy, D., Madhumati, R. (2007). Demand for Foreign Exchange Reserve for India: A Cointegration Approach. South Asian Journal of Management ,14(2), 2007, 36-46.

Persson, T.,Tabellini, G. (1990). Macroeconomic Policy, Credibility and Politics, Harwood Academic Publishers, Switzerland.

Reddy, Y. V. (2002). India's Foreign Exchange Reserves: Policy, Status, and Issues. Economic and Political Weekly, 37(20), 1906–1914.

Rogoff, K., Sibert, A. (1988). Elections and Macroeconomic Policy Cycles. The Review of Economic Studies, 55(1), 1-16.

Rogoff, K. (2003). Globalization and Disinflation. Federal Reserve Bank of Kansas City Conference, September 10.

Romero, A. Maria (2005). Comparative Study: Factors that Affect Foreign Currency Reserves in China and India. Honors Projects. 33. https://digitalcommons.iwu.edu/econ_honproj/33

Sanusi, K. A., Meyer, D. F., Hassan, A. S. (2019). An İnvestigation of The Determinants of Foreign Exchange Reserves in Southern African Countries. Journal of International Studies, 12(2), 201-212.

Sharma, C., Singh, S. K. (2014). Determinants of International Reserves: Empirical Evidence from Emerging Asia, Economics Bulletin, 34(3), 1696-1703.

Steiner, A. (2013). The Accumulation of Foreign Exchange By Central Banks: Fear Of Capital Mobility?. Journal of Macroeconomics, 38, 409-427.

bu araç 1 Ocak 1988'den önce üretilmiş ise indirimli motorlu taşıt vergisine tabidir. Yabancı plaka araç kullanımında çeşitli özellikleri taşımak kaydıyla motorlu taşıt vergisinden muaf olunabilmektedir. Örneğin yabancı bir işverene ait araç kullanılıyorsa, Hollanda dışında bir işletmeye sahip olunursa, yurtdışında yaşanıyor ve araç Hollanda'da yalnızca üç ay kullanıyorsa muafiyet söz konusu olabilmektedir (Government of the Netherlands, 2022n).

4.3.2.5.2. Yeni Araç Vergisi

Hollanda'da otomobil, motosiklet ya da kamyonet gibi yeni bir motorlu araç satın alıyorsanız, satın alma sırasında yeni araç vergisi ödenmek zorundadır. Aracı Hollanda araç sistemine kaydetme ve araç vergisini vergi idaresine ödeme işlemini genellikle satıcı yapmaktadır. Ancak bir binek ya da motosiklet ithal edilip ulusal araç sistemine kaydettirilirse, bir teslimat kamyonu binek araca dönüştürülürse, Hollanda'da yaşanmakta ve yabancı plakalı bir binek otomobil veya motosiklet kullanılıyorsa (bu araç sınırlı bir süre kullanılacaksa vergi muafiyeti söz konusudur) yeni bir araç formu mükellef tarafından doldurulmak ve yeni araç vergisi bizzat ödenmek zorundadır (Government of the Netherlands, 2022p).

5. SONUÇ

Gelişmiş bir ekonomiye ve ileri düzeyde teknolojik alt yapıya sahip olan aynı zamanda Avrupa Birliği pazarında önemli bir dağıtım noktası durumunda bulunan Hollanda, modern bir vergi sisteminin hemen hemen tüm unsurlarını barındırmaktadır. Vergi sisteminde; gelir, servet ve harcama kalemleri üzerinden çeşitli vergiler alınmakla birlikte yerel yönetimlerin topladığı bazı vergiler de bulunmaktadır. Toplam kamu gelirlerinin milli gelir içerisindeki payı yaklaşık yüzde 40 seviyelerindedir (bu oran OECD ortalamasının üzerindedir) ve kamu gelirleri içerisinde en önemli gelir kaynağını ise vergiler oluşturmaktadır. Genel itibariyle basit kurgulanan vergi sisteminde kişisel gelir vergisinin üç farklı kategoride alınması uygulamada bazı sorunları beraberinde getirmekte ve vergi sistemini karmaşıklaştırmaktadır.

Hollanda vergi sistemi, özellikle yabancı ülkelerden gelen yatırımcılara yönelik uygulanan muafiyet ve istisnalar, vergisel teşviklerle sağlanan avantajlar ve yatırım indirimi gibi vergisel kolaylıklar barındırmaktadır. Dolayısıyla Hollanda yabancı yatırımcılar için çekici bir adres durumundadır. Bunların yanında vergi sisteminde; enerji vergisi, su vergisi ve çevre vergisi gibi çeşitli sosyal amaçlı vergiler de bulunmaktadır. Vergi gelirleri içerisinde dolaylı ve dolaysız vergi gelirlerinin dağılımı ise son dönemde neredeyse birbirine eşittir. Hollanda'da düşük Gini oranı ve dolaylı-dolaysız vergi oranının eşit olması ülkede gelir dağılımında adaletin gözetildiğinin bir göstergesi olarak görülebilir.

KAYNAKÇA

Albi, E. (2011). The challenges of corporate income taxes in a globalized world. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 130-182.

Albi, E., & Martinez-Vazquez, J. (2011). Introduction. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 1-9.

Bahl, R. (2011). Financing subnational governments with decentralized taxes. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 328-359.

Bruil, A., Van Essen, C., Leenders, W., Lejour, A., Möhlmann, J. & Rabate, S. (2022). Inequality and redistribution in the Netherlands. CPB Discussion Paper, 1-47.

Business.gov.nl (2022). Filing your income tax return in the Netherlands. available in https://business.gov.nl/running-your-business/business-taxes/filing-your-tax-returns/filing-your-income-tax-return/?gclid=CjwKCAjw-L-ZBhB4EiwA76YzOcWLmSGqX5KPEA5gfKneoJPPdV2dophMRPfLMjs8Y55gDnpef_jdoxoCOpAQAvD_BwE, (05.11.2022).

Cnossen, S. (2011). The economics of excise taxation. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 278-299.

Cremer, H., & Pestieau, P. (2011). Wealth and wealth transfer taxation: a survey. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 183-217.

EY (2022). Worldwide VAT, GST and sales tax guide 2022. available in https://www.ey.com/en_gl/tax-guides/worldwide-vat-gst-and-sales-tax-guide, (05.11.2022).

Government of the Netherlands (2022a). Ministry of finance. available in https://www.government.nl/ministries/ministry-of-finance/organisation, (12.11.2022).

Government of the Netherlands (2022b). Income tax. available in https://www.government.nl/topics/income-tax, (12.11.2022).

Government of the Netherlands (2022c). Corporate income tax. available in https://www.government.nl/topics/taxation-and-businesses/corporation-tax, (12.11.2022).

Government of the Netherlands (2022d). Inheritance tax. available in https://www.government.nl/topics/inheritance-tax, (12.11.2022).

Government of the Netherlands (2022e). Gift tax. available in https://www.government.nl/topics/paying-taxes, (13.11.2022).

Government of the Netherlands (2022f). VAT. available in https://www.government.nl/topics/vat, (13.11.2022).

Government of the Netherlands (2022g). Taxes on imported goods. available in https://www.government.nl/topics/export-import-and-customs/taxes-on-imported-goods, (13.11.2022).

Government of the Netherlands (2022h). Capital transfer tax. available in https://www.government.nl/topics/capital-transfer-tax, (13.11.2022).

Government of the Netherlands (2022ı). Environmental taxes. available in https://www.government.nl/topics/environmental-taxes, (14.11.2022).

Government of the Netherlands (2022j). Energy tax. available in https://www.government.nl/topics/environmental-taxes/energy-tax, (14.11.2022).

Government of the Netherlands (2022k). Water tax. available in https://www.government.nl/topics/environmental-taxes/water-tax, (14.11.2022).

Government of the Netherlands (2022m). Vehicle tax. available in https://www.government.nl/topics/vehicle-tax, (15.11.2022).

Government of the Netherlands (2022n). Motor vehicle tax (mrb). available in https://www.government.nl/topics/vehicle-tax/vehicle-tax, (15.11.2022).

Government of the Netherlands (2022p). New vehicle tax (Bpm). available in https://www.government.nl/topics/vehicle-tax/new-vehicle-tax, (15.11.2022).

Görgün, M.T. (2011). Hollanda ülke raporu. Ankara: Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi.

International Monetary Fund (2022). World Economic Outlook 2022. available in https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022, (20.11.2022).

İTKİB. (2009). İhracat Sektörleri Açısından Hollanda Temel Ekonomik Göstergeler Genel ve Sektörel Bilgiler. İTKİB Genel Sekreterliği Ar & Ge ve Mevzuat Şube.

Kiser, E., & Karceski, S.M. (2017). Political economy of taxation. The Annual Review of Political Science, 20, 75-92.

Martinez-Vazquez, & Bird, R.M. (2011). Value-added tax: onward and upward?. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 218-277.

Martinez-Vazquez, V., Vulovic, V., & Liu, Y. (2011). Direct versus indirect taxation: trends, theory, and economic significance. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 37-92.

Organisation for Economic Cooperation and Development (2022). Database. available in https://data.oecd.org/netherlands.htm#profile-economy, (22.11.2022).

Organisation for Economic Cooperation and Development (2021). Revenue statistics 2021. The Netherlands, Centre for Tax Policy and Administration.

PKF (2022). Worldwide tax guide. available in https://www.pkf.com/publications/tax-guides/worldwide-tax-guide-2022-23/, (21.11.2022).

Sandmo, A. (2011). The scale and scope of environmental taxation. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 300-327.

Smith, S. (2015). Taxation: a very short introduction. Oxford: Oxford University Press.

Stiglitz, J.E. (2000). Economics of the public sector. New York: W.W. Norton & Company Inc.

Tanzi, V. (2011). Tax systems in the OECD: recent evolution, competition, and convergence. in the elgar guide to tax systems (Eds. E. Albi & J. Martinez-Vazquez) Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 11-36.

The Netherlands Ministry of Finance (2020). Fiscal policy information 2020. available in https://www.government.nl/documents/publications/2020/01/30/tax-policy-information-2020, (04.11.2022).

Ticaret Bakanlığı (2022). Hollanda ülke profili. available in https://ticaret.gov.tr/data/5ef9d37413b87640180841db/HOLLANDA%C3%9Clke%20Profili_2022.pdf, (05.11.2022).

Trotman-Dickenson, D.I. (1996). Economics of the public sector. London: Palgrave Economics & Finance Collection, Economics and Finance.

4. SONUÇ

Bu çalışmada, 01.01.2005- 01.10.2022 döneminde Borsa İstanbul endeks getirilerinin belirsizlik endeks verileriyle ilişkisi araştırılmıştır. Belirsizlik ölçütü olarak, metodolojisini Ahir vd. (2018)'nin geliştirdiği, Federal Rezerv Bankın (FRED) Türkiye ve diğer ülkeler için hesapladığı belirsizlik endeks verileri kullanılmıştır. Çalışmada tüm serilerin durağanlığı test edildikten sonra 9 VAR modeli kurulmuş ve her model için uygun gecikme uzunluğu tespit edilmiştir. Borsa İstanbul endeks getirilerinin belirsizlik endeks verileriyle ilişkisi varyans ayrıştırma analizi ve etki-tepki analiziyle araştırılmıştır.

Varyans ayrıştırma ve etki tepki fonksiyonlarından elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; Borsa İstanbul 100 endeks getirisinin en çok küresel belirsizlik endeksinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Varyans ayrıştırma analizinde, Borsa İstanbul 100 endeks getirilerinin küresel belirsizlikten önemli ölçüde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Küresel belirsizlik endeksinde yaşanan bir şokun, Borsa İstanbul 100 endeks getirisi üzerindeki etkisi belirli bir döneme kadar negatif iken belirli bir dönemden sonra pozitife döndüğü etki tepki analiziyle tespit edilmiştir.

Borsa İstanbul Banka endeksi ve Borsa İstanbul Sınai endeks getirilerinin belirsizlik endeksinde yaşanan şoklar karşısında benzer tepkiler verdiği tespit edilmiştir. Varyans ayrıştırma analizinde, Borsa İstanbul Banka endeksi ve Borsa İstanbul Sınai endeksi getirilerinin en çok Avrupa belirsizlik endeksinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Etki-tepki analizinde Avrupa belirsizlik endeksinde yaşanan bir şokun, Borsa İstanbul Banka endeksi ve Borsa İstanbul Sınai endeks getirisi üzerindeki etkisinin negatif olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada Türkiye'nin ekonomik ve politik belirsizliğe ilişkin yeni bir veri setinin kullanılması, çalışmayı özgün kılmakta ve konuyla ilgili ampirik literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca çalışmada, BİST endeks getirilerinin ülke ya da bölgesel belirsizlikten hangi yönde ve nasıl etkilendiğinin tespit edilmesi, sermaye piyasası yatırımcılarına ve politika yapıcılara yol gösterici olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Abdullah, D. A. and Hayworth, S. C. (1993) Macroeconometrics of stock price fluctuations, Quarterly Journal of Business and Economics, 32, 50–67

Ahir, H., Bloom, N., & Furceri, D. (2022). The world uncertainty index (No. w29763). National bureau of economic research.

Aktaş, C. (2010). Türkiye'de reel döviz kuru ile ihracat ve ithalat arasındaki ilişkinin var tekniğiyle analizi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 6(11), 123-140.

Al-Thaqeb, S. A., & Algharabali, B. G. (2019). Economic policy uncertainty: A literature review. The Journal of Economic Asymmetries, 20.

Arouri, M., Estay, C., Rault, C., & Roubaud, D. (2016). Economic policy uncertainty and stock markets: Long-run evidence from the US. Finance Research Letters, 18, 136-141.

Baker, S. R., Bloom, N., & Davis, S. J. (2016). Measuring economic policy uncertainty. The Quarterly Journal of Economics, 131(4), 1593-1636.

Batabyal, S., & Killins, R. (2021). Economic policy uncertainty and stock market returns: Evidence from Canada. The Journal of Economic Asymmetries, 24, e00215.

Caldara, D., & Iacoviello, M. (2022). Measuring geopolitical risk. American Economic Review, 112(4), 1194-1225.

Chen, X., & Chiang, T. C. (2020). Empirical investigation of changes in policy uncertainty on stock returns—evidence from China's market. Research in International Business and Finance, 53, 101183.

Cheung, Y.-W. and Lai, K. S. (1999) Macroeconomic determinants of long-term stock market comovements among major EMS countries, Applied Financial Economics, 9, 73–85.

Çil Yavuz, N. (2015). Finansal ekonometri. Baskı, Der Yayınları, İstanbul.

Das, D., Kannadhasan, M., & Bhattacharyya, M. (2019). Do the emerging stock markets react to international economic policy uncertainty, geopolitical risk and financial stress alike? The North American Journal of Economics and Finance, 48, 1-19.

Degiannakis, S., Filis, G., & Arora, V. (2018). Oil prices and stock markets: a review of the theory and empirical evidence. The Energy Journal, 39(5).

Enders, J. (2004). Higher education, internationalisation, and the nation-state: Recent developments and challenges to governance theory. Higher Education, 47(3), 361-382.

Fama, E. F. (1981) Stock returns, real activity, inflation, and money, The American Economic Review, 71, 545–65.

Granger, C. W., & Yoon, G. (2002). Hidden cointegration. U of California, Economics Working Paper, (2002-02). https://escholarship.org/content/qt9qn5f61j/qt9qn5f61j.pdf

Guan, J., Xu, H., Huo, D., Hua, Y., & Wang, Y. (2021). Economic policy uncertainty and corporate innovation: evidence from China. Pacific-Basin Finance Journal, 67, 101542.

Gujarati, D.N. (1999). Essentials of Econometrics. 2nd Edition, McGraw-Hill, New York.

Guo, P., Zhu, H., & You, W. (2018). Asymmetric dependence between economic policy uncertainty and stock market returns in G7 and BRIC: A quantile regression approach. Finance Research Letters, 25, 251-258.

Gürsoy, S., & Kılıç, E. (2021). Küresel ekonomik politik belirsizliğin Türkiye cds primi ve Bist bankacılık endeksi üzerindeki volatilite etkileşimi: dcc-garch modeli uygulaması. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(4), 1323-1334.

Gürsoy, S., & Zeren, F. (2022). ekonomik politika belirsizliği ve borsa ilişkisi: g7 ve brıc ülkeleri örneği. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (61), 353-368.

Hamilton, J. D. (2020). The Impulse-Response Function. In Time Series Analysis (pp. 318-323). Princeton University Press.

Hatemi-j, A. (2014). Asymmetric generalized impulse responses with an application in finance. Economic Modelling, 36, 18-22.

Hoque, M. E., & Zaidi, M. A. S. (2019). The impacts of global economic policy uncertainty on stock market returns in regime switching environment: Evidence from sectoral perspectives. International Journal of Finance & Economics, 24(2), 991-1016.

Kang, W., & Ratti, R. A. (2013). Oil shocks, policy uncertainty and stock market return. Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, 26, 305-318.

Ko, J. H., & Lee, C.M. (2015). International economic policy uncertainty and stock prices: Wavelet approach. Economics Letters, 134, 118–122.

Korkmaz, Ö., & Güngör, S. (2018). Küresel ekonomi politika belirsizliğinin borsa İstanbul'da işlem gören seçilmiş endeks getirileri üzerindeki etkisi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(ICEESS'18), 211-219.

Lütkepohl, H. (1990). Asymptotic distributions of impulse response functions and forecast error variance decompositions of vector autoregressive models. The Review of Economics and Statistics, 116-125.

Moya-Martínez, P., Ferrer-Lapeña, R., & Escribano-Sotos, F. (2014). Oil price risk in the Spanish stock market: An industry perspective. Economic Modelling, 37, 280-290.

Mohanty, S. K., & Nandha, M. (2011). Oil risk exposure: the case of the US oil and gas sector. Financial Review, 46, 165–191

Naifar, N., & Hammoudeh, S. (2016). Do global financial distress and uncertainties impact GCC and global sukuk return dynamics? Pacific-Basin Finance Journal, 39, 57-69.

Pastor, L., & Veronesi, P. (2012). Uncertainty about government policy and stock prices. The Journal of Finance, 67(4), 1219-1264.

Pesaran, H. H., & Shin, Y. (1998). Generalized impulse response analysis in linear multivariate models. Economics Letters, 58(1), 17-29.

Ratanapakorn, O., & Sharma, S. C. (2007). Dynamic analysis between the US stock returns and the macroeconomic variables. Applied Financial Economics, 17(5), 369-377.

Reboredo, J. C., & Uddin, G. S. (2016). Do financial stress and policy uncertainty have an impact on the energy and metals markets? A quantile regression approach. International Review of Economics & Finance, 43, 284-298.

Sarı, A. (2008). Parasalcı görüşe göre Türkiye'de ödemeler bilançosu dengesinin sağlanmasında otomatik denkleşme mekanizmalarının etkinliği, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9 (2), 1-12

Tsai, I. C. (2017). The source of global stock market risk: A viewpoint of economic policy uncertainty. Economic Modelling, 60, 122-131.

Ulusoy, M. K., & Pirgaip, B. (2019). The causal relationship between economic policy uncertainty and stock market returns. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(4), 2239-2251.

Umutlu, G. (2008). işlem hacmi ve fiyat değişimleri arasındaki nedensellik ve dinamik ilişkiler: İmkb'de bir ampirik inceleme. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(1), 231-246.

Waszczuk, A. (2013). Do local or global risk factors explain the size, value and momentum trading pay-offs on the Warsaw Stock Exchange? Applied Financial Economics, 23(19), 1497–1508.

Yılancı, V., Tıraşoğlu, M., & Arı, A. (2016). Para Politikası şoklarının etkisi: asimetrik etki tepki fonksiyonu yaklaşımı. Ekonomik Yaklaşım, 27(100), 131-154.

You, W., Guo, Y., Zhu, H., & Tang, Y. (2017). Oil price shocks, economic policy uncertainty and industry stock returns in China: Asymmetric effects with quantile regression. Energy Economics, 68, 1-18.

World Uncertainty Index: Global (2022), https://fred.stlouisfed.org/series/WUIGLOBALSMPAVG, https://fred.stlouisfed.org/series/WUIGLOBALSMPAVG Erişim Tarihi:09.10.2022.

World Uncertainty Index for Turkey, https://fred.stlouisfed.org/series/WUITUR, Erişim Tarihi:09.10.2022.

World Uncertainty Index: Europe, https://fred.stlouisfed.org/series/WUIEUROPE, Erişim Tarihi:09.10.2022.

ödemesini başka bir kişiye kabul etme yükümlülüğü yerine getirilmiş olur. Çünkü yaptırımlar hem bir hükümete hem de kamu ve özel kuruluşlar ile vatandaşlara da yöneliktir. Diğer bir deyişle, amir banka, A Hükümeti tarafından A Bankası ile ticarete ilişkin bir yaptırım uygulamışsa, bankanın B Devletinden B Bankasına olan yükümlülüğünü yerine getirmesi istenebilir.

C) Akreditif sözleşmesinde, zorlama durumunda dahi borçlunun sorumlu olacağı veya tarafların ihtilaf halinde uygun tazminat ödeyerek uyuşmazlığı çözmeleri istenebilir.

D) Amir bankaya bağlayıcı ekonomik yaptırım uygulanması imkanının bulunmaması halinde, başvuran ve lehtar, isteğe bağlı yaptırımlar koşulunu içeren vesikalı akreditifi kabul etmeyi reddetmelidir.

E) Başvuru sahibi ve akreditif lehtarı, ileride yaptırıma maruz kalması muhtemel bir bankada akreditif açmaktan kaçınmalıdır.

KAYNAKÇA

Abafat, R. (2007). Letter of Credits and It's Legal Nature in International Trade Law. Peik-e-Noor Journal, 4: 88-109. (In Persian)

Adodo, Ebenezer O.I. (2005). An appraisal of the fraud exception and the principle of strict compliance in letters of credit; Singapore: Thesis, law national university of Singapore.

Alizadeh, M. (2013). Step by Step by Letter of Credits. Javedaneh Publication. (In Persian)

Amon and Wanlton (1976). "introduction to French law "; Oxford university press.

Barry, Niklas (1992). The French Contract Law, 2ed, Clarendon Press, Oxford.

Brindle, Michael (2014). law of bank payments; London: Sweet and Maxwell.

Bund, Jennifer M (1998). Force majeure Clauses - Drafting Advice for the CISG Practitioner, Pace Institute of International Commercial Law.

Butac, Geraldine, Galloway, Diana, Parson, Robert (2012). Sanctions Clauses - Safeguarding Payment under Letters Of Credit, http://www.reedsmith.com/en-US/Sanctions-Clauses---Safeguarding-payment-under-Letters-ofCredit-01-11-2012/.

Carr, Indira (2010). International trade law; London and New York: Routledge-Cavendish.

Collier, G. (2014). Comprehensive Report on Letter of Credits, Translated by Darvish Molla, J., Bank Sepah Publication. (In Persian)

Corporate (2008). Documentary Credits – Documentary Collections Greater Security in International Trading; German, English and French: Credit Suisse.

Dargahi, Borzou (2010). Clinton’s offer New Tactic in Iran sanctions, Los Angeles times published.

Dau, Erin (1992). "economic sanctions imposed by the United states against specific countries": CRS report for congress.

Davidson, Alan (2003). "Fraud, the Prime Exception to the Autonomy Principle in Letters of Credit"; International Trade & Business Law.

Ebrahimi, S. N.; Oyar Hosein, Sh. (2012). Effects of Sanctions on Implication of International Commercial Contracts From Point of View of Force Majeure, Danesh-e-Hoghoogh-e-Madani Journal, 2. (In Persian)

Hufbauer, Gary Clyde, Schott, Jeffrey J, Elliott, Kimberly Ann (1990). economic sanctions reconsidered: history and current policy, institute for international economics.

Kausch, Hansg (1982). Boycott: Encyclopedia of public international law, Amsterdam, North Holland publishing Co.

Kondoch, Boris (2001). The Limits Of Economic Sanctions Under İnternational 144 law: the case of Iraq, Yearbook of International Peace Operations.

Laria, E. T. (2006). Methods of Payment in Electronic Trade, Translated by Niasari, M. Hoghooghi Joutnal, 34. (In Persian)

Lindstrom, Niklas (2006). «Changed Circumstances and Hardship in International Sales of Good», Nordic Journal of Commercial Law.

Mann, Ronald J. (2006). "the role of letters of credits in payment transactions"; Mlr Revised Galleys, Vol. 98.

Nemati, N. (2009). Legitimacy of Sanction in International Law Emphasis on Unilateral Sanctions Against Iran, dissertation of M.A. for International law, University of Payam-e-Noor. (In Persian)

Nikbakht, H. R. (1997). Force Majeure Effects and Withdrawing of Contracts, Hoghooghi Journal, 21. (In Persian)

Oromieh Chi, A. A. (2001). Nature and Effects of Sanctions in International Law, dissertation of M.A. for International law, University of Azad- Central Tehran. (In Persian)

Peter D Cameron (2006). Stabilisation in Investment Contracts and Changes of Rules in Host Countries: Tools for Oil & Gas Investors, Association of International Petroleum Negotiators (AIPN) Report, available at http://www.rmmlf.org/Istanbul/4-Stabilisation-Paper.pdf

Pigou, A. C. (1920). Theeconomics of welfare, London: PalgraveMacMillan.

Rimke, Joern (2000). «Force Majeure and Hardship: Application in International Trade Practice with Specific Regard to the CISG and UNIDROIT Principle of International Commercial Contracts», Kluwer.

Safaei, S. H. (1985). Force Majeure, hoghooghi Journal, 3. (In Persian)

Schelin, johan (2004). letters of credit and "the doctrine of strict compliance": Thesis, university of Uppsala.

Schwenzer, Ingeborg (2008). Force majeure and hardship in international sale contracts, University of Basel, VUWLR.

Sharifi, S. E.; Safari, N. (2013). Comparing Hardship and Force Majeure in Commercial Contracts Principles, E.U. Contractual Law and Law of Iran, Pajoohesh Hoghoogh Tatbighi Journal, 2013, 4: 107-127. (In Persian)

Sherlock, Jim, Reuvid, Jonathan (2008). The Handbook of International Trade a Guide to the Principles and Practice of Export: The Institute of Export.

Shiravi, A. (2013). International Trade Law, Samt publication. (In Persian)

Simma, B. (2015). Commentaries on United Nations Charter, Translated by Najandi Manesh, H., Khorsandi Publication. (In Persian)

Smith, Damien (2014). sanctions disclaimers in letters of credit; Journal Of International Commercial Law; Vol. 5:2.

Southerington, Tom (2001). Impossibility of Performance and Other Excuses in International Trade, Turkey, Faculty of Law of University of Turkey Private Law Publication.

Tavassoli J., M., (2006). Factors of Precluding Responsibility of Contract in International Sale Convention and Comparative Law, Hoghoogh-va-Oloom Siasi Journal, 72. (In Persian)

The uniform customs and practice for documentary credits, 2007, ICC publication no.600(UCP600).

Tóth, Zsuzsanna (2006). Documentary credits in international commercial 145 transaction with special focus on the fraud rule; Athens/Budapest: Pazmany Peter catholic university.

UNIDROIT (1994). Principles of international commercial law contracts, Published by the International Institute for the Unification of Private Law (Unidroit). Rome.

Vakil, A. S., Tahsili, Z. (2013). Iran and International Sanctions, Majd Publication. (In Persian)

Zarif, M. J.; Mirzaei, S. (1997). Unilateral Sanctions of America against Iran, Siasat Khareji Journal, 1. (In Persian)

Ziaee, S. Y. (2012). Unilateral Sanction of Islamic Republic of Iran, Strategic Research Center Report. (In Persian)

Zoghi, M. S. (2008). Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP600). Otagh-e-Bazargani Publication. (In Persian)

Bu çalışma ile birlikte gelecek yapılacak çalışmalara zemin hazırlanmıştır. EDAS yöntemiyle başka yöntemler karşılaştırılabilir veya zamanlama olarak daha geniş bir zaman alınabilir.

KAYNAKÇA

Akyüz, F., Yeşil, T., & Kara, E. (2019). İşletmelerin Dupont karlılık analiziyle performansının belirlenmesi: Borsa İstanbul imalat sektörü örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (83), 61-84.

Keshavarz Ghorabaee, M., Zavadskas, E. K., Olfat, L., & Turskis, Z. (2015). Multi-Criteria Inventory Classification Using a New Method of Evaluation Based on Distance From Average Solution (EDAS). Informatıca, *26*(3), 435-451.

Kurtul, B. (2021). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Finansal Performans Analizi: BIST 100 Endeksinde Bir Uygulama, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Işıldak, M. S. (2020). AHP ve VIKOR Yöntemleri Kullanılarak BİST'te İşlem Gören Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri İşletmelerinin Finansal Performans Analizi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, *8*(5), 1435-1446.

Palaz, A. (2018). Türkiye imalat sektörünün finansal analizi: Altman Z Skoru modeli Oran Analizi yöntemi uygulanması, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Temizel, F., & Bayçelebi, B. E. (2016). Finansal oranların TOPSIS sıralaması ile yıllık getiriler arasındaki ilişki: tekstil imalatı sektörü üzerine bir uygulama. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, *16*(2), 159-170.

seviyede olduğu, 1 işletmeye ait bulguların ise manipülasyon yapıldığı ile ilgili çok önemli seviyede olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Aren, S. (2003). Yöneticilerin Kar Yönetimi ile İlgili Tutumları ve İMKB'de Bir Uygulama. Doktora Tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Avşarlıgil, N., (2010). Finansal Tabloların Manipülasyonunda Yaratıcı Muhasebe Uygulama Teknikleri Ve Beneish Modeli İle Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

Barton, J. ve Sımko, P.J. (2002). The Balance Sheet as an Earning Management Constraint. The Accounting Review, 77(1): 1-27.

Bayırlı, R. (2006). Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bekçi, İ., & Avşarlıgil, N. (2011). Finansal Bilgi Manipülasyonu Yöntemlerinden Yaratıcı Muhasebe Ve Bir Uygulama. *World of Accounting Science, 13*(2). 131-161.

Beneish, M. (1999). The Detection of Earnings Manipulation. Financial Analysts Journal, 55 (5), 24- 36.

Çıtak, N., (2009). Yaratıcı muhasebe hileli finansal raporlama mıdır?. Mali Çözüm Dergisi, Cilt. 91, Sayı. 1, 81-109.

DeAngelo, L. E. (1986). Accounting Numbers As Market Valuation Substitutes: A Study of Management Buyouts of Public Stockholders. The Accounting Review, 61(3): 400-420.

Demir, Ş., (2014). Muhasebe Hataları ve Hileleri İle Bunlara Dair Yaptırımların Yasal Mevzuat Kapsamında Değerlendirilmesi. World of Accounting Science, Cilt.16, Sayı. 1, 169-193.

Demir, V., Bahadır, O. (2007). Muhasebe Manipülasyonu Yöntemler Ve Teknikler. Mali Çözüm Dergisi, Cilt. 84, Sayı. 6, 103-119.

Esen, M.F. (2015). Finansal Piyasalarda Bilgi Asimetrisi Kaynakları ve İçerideki Bilgi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,8(40), 700-707.

Fındık, H., - Öztürk E. (2016). Finansal Bilgi Manipülasyonunun Beneish Modeli Yardımıyla Ölçülmesi: Bıst İmalat Sanayi Üzerine Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 8(1), 483-499.

Gerace, D. C.,-Whittaker, C. - Mazzola, P. (2014). Stock Market Manipulation on The Hongkong Stock Exchange. Australasian Accounting Business and Finance Journal, 8 (4), 105-140.

Güner, M., - Kurnaz, E., (2020). Muhasebe Manipülasyonunun Beneish Modeli Yardımıyla Ölçülmesi: BIST Kimya, Petrol, Plastik Endeksi Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 13 (2), 195-214.

Huang, Y. C.,- Chen, R. C. Y., - Cheng, Y.J. (2005). Stock Manipulation and Its Impact on Market Quality. National Kaohsiung First University of Science And Technology, Kaohsiung 811, Taiwan, ROC

Jones, L. E. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations. Journal of Accounting Research, 29(2): 193-228.

Jones, Keith L., Krishnan, Gopal V. ve Melendrez Kevin D. (2008). Do Models of Discretionary Accruals Detect Actual Cases of Fraudulent and Restated Earnings? An Empirical Analysis. Contemporary Accounting Research, 25 (2): 499-531.

Kalaycı, S. (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. *Ankara: Asil Yayin Dagitim*.

Konishi, T., (2010). Fraud by certified public accountants in japan and the united states., Asian Journal of Criminology, Vol.5, No. 2, 99-107.

Küçüksözen, C., (2004). Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB İşletmeninleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı

Mammen, R. S. - Edakalathur, V.,V. (2019). Forensic Accounting: Impact of Fraudon Stock Price. International Journalof Business and Management Invention, 8(1), 89-95.

Mulford, C.W. - Comiskey, E.E. (2002). The Financial Numbers Game: Detecting Creative Accounting Practices, John Wiley & SonsInc, New York.

Roodposthi, F.R.,- Shams, M.F. - Kordlouie, H. (2011). Forecasting Stock Price Manipulation in Capital Market. World Academy of Science, Engineering and Technology, 5 (8), 957-967.

Ruddy, T., Everingham, G.K., (2008). Creative accounting, accounting errors, and the ability of users to detect and adjust for them. South African Journal of Accounting Research, Vol. 22, No. 1, 45-95.

Tassadaq, F., Qaısar, A.M., (2015). Creative accounting and financial reporting: model development and empirical testing. International Journal of Economics and Financial Issues, Vol. 5, No. 2, 544-551.

TDK (2022). Manipülasyon. available in https://sozluk.gov.tr/ , (20.09.2022).

Tepeli, Y., - Kayıhan, B., (2016). Muhasebe Manipülasyonunun Beneish Modeli İle Tespit Edilmesi: BIST Gıda Maddeler Sanayi Sektörü'nde Bir Uygulama. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14(4), 245-264.

Trussel, J. (2003). Assessing Potential Accounting Manipulation: The Financial Characteristics of Charitable Organizations With Higher Than Expected Program-Spending Ratios. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 32(4): 616-634.

Varıcı, İ. - Er, B. (2013). Muhasebe Manipülasyonu ve Firma Performansı İlişkisi: İMKB Uygulaması. Ege Akademik Bakış, 13(1), 43-52.

KAYNAKÇA

Aksoy, N. (2013), İslam'da Mudaraba ve Katılım Bankacılığında Uygulama Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans Anabilim Dalı, İstanbul.

Alpar, B.I. (2022), Sosyal Politikaların Finansallaşması Bağlamında Hanehalkı Borçluluğu, İstanbul İktisat Dergisi, 72, 1-38

Anıl, C. ve Kahraman, D. (2019), TSPB Gösterge içinde "Aracı Kurumlar-2019/03", 1-19, https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2019/09/Gosterge__Yaz_2019.pdf, Erişim: 20/10/2019.

Aydın, O. (2016), Dünyadaki İnovasyon Kümelenmelerinden Ne Öğrenebiliriz?, Tepav Değerlendirme Notu, N201634.

Bakeer, A. (2020), "The fight for Syria's skies: Turkey challenges Russia with new drone doctrine", https://www.mei.edu/publications/fight-syrias-skies-turkey-challenges-russia-new-drone-doctrine, Erişim: 15/07/2022.

BKS Raporu. (2022), Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı Finansal Piyasalar ve Kambiyo Genel Müdürlüğü Finansal Araçlar ve Analiz Dairesi, 1-5.

Canbaz, M. (2019a), İslam'a Göre Ortaklıklar: Katılım Bankalarının Mudârebe ve Muşâreke Örneği, Sosyal Beşeri ve İdari Bilimler-2 Alanında Yeni Ufuklar içinde 21. Bölüm, Gece Akademi, Ankara, 385-410.

Canbaz, M. (2019b), Katılım Bankaları Borçluluğa mı, Reel Ekonomiye mi Katkı Yapmalı?, Academic Studies on Social and Education Sciences içinde 9. Bölüm, Edit. Mehmet Dalkılıç, Gece Akademi, Ankara, 198-220.

Canbaz, M. (2022), Faizsiz Bankacılığın 40 Yıllık Türkiye Serüveni ve Alınacak Dersler, İslam İktisadı ve Finansı İlke ve Uygulamalar içinde 7. Bölüm, Orion Kitabevi, Ankara, 137-180.

Canbaz, M.F. (2013), Katılım Bankacılığının Türk Bankacılık Sistemindeki Yeri, Çalışma Şekli, Enstrümanları ve Performans Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kırklareli.

Canbaz, M.F. (2019), Karz-ı Hasen'in Kurumsallaşması içinde "Yeni Bir Karz-ı Hasen Düşüncesi - Katılım Bankaları İçin Model Önerisi", Ensar Neşriyat, İstanbul, 215-244.

Canbaz, M.F. (2020), Katılım Bankalarında Mudârebe Finansmanını Engelleyen Faktörler, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(4), 646-658.

Çalışır, T.S. (2019), İnovasyon, Teknoparkların Teknoloji Geliştirmedeki Önemi ve Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çizakça, M. (?), "Ekonomik Krizlerden Nasıl Kurtuluruz (V)-Girişim Sermayesi ve Türkiye",

Çizakça, M. (2012), Finance and economic development in Islam, historical perspective, INCEIF, MPRA Paper No. 42046, 18 October 2012.

Dede, K. (2017), Katılım Bankalarında Hazine Ürünleri ve Sermaye Piyasası Uygulamaları, TKBB Yayınları, Yayın No: 5, İstanbul.

Dönmez, İ.K. (2021), "Murâbaha", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,

Erol, S.I. (2022), İslâm Ticaret Hukuku'nda Emek-Sermaye Şirketi: Mudâraba (İslami Bankacılık Perspektifinden), İKSAD Publishing House, Ankara.

Ertuğrul, M. ve Altundal, V. (2018), Startup Finansmanında katılım Bankalarının Potansiyel Rolü Üzerine Bir Değerlendirme, AKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1), 27-40.

EY Türkiye; Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2021 Raporu, Ocak 2022

Garanti BBVA 2021 Entegre Faaliyet Raporu, https://www.garantibbvainvestorrelations.com/tr/images/pdf/2022-03-31_Entegre_Faaliyet_Raporu.pdf, Erişim; 03 Ağustos 2022.

Hazıroğlu, T., Koyuncu, O., Solak, M.Y. (2019), Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı içinde "Katılım Bankacılığı İş Modeli" bölümü, İstanbul, 218-247.

House Of Commons Treasury Committee. (2010), Too important to fail–too important to ignore, Ninth Report of Session 2009–10 Report, 1, Londra.

https://www.academia.edu/37316751/blog_VI_EKONOM%C4%B0K_KR%C4%B0ZLERDEN_NASIL_KURTULURUZ_%C3%BCniversiteler.pdf, Erişim: 15/10/2019

https://www.spk.gov.tr/SiteApps/EVeri/Detay, Erişim: 03/08/2022

İstanbul Kalkınma Ajansı İstanbul Genç Girişimcilik Ekosistem Analizi Projesi, İstanbul.

Karakaş, B. (2015), Finansallaşan Türkiye Ekonomisinde Tüketim ve Borçlanma, İş ve Hayat, 1(1), 25-56.

Karaman, H. (2014), "Katılım bankaları mevzuatı problemli", Yeni Şafak, 30 Mayıs 2014, 2.

Karaman, H. (2019), http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/hayat/0300.htm, Erişim: 10/10/2019.

Kosgeb, Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018.

Köse, M. (2002), Ticaret Hukuku Tarihi Açısından Mudârabe ve Commenda Ortaklıklarının Etkileşimi Hakkında Bir Deneme, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17, 145-171.

Kumaş, M.S. (2006), Bir Finansman Yöntemi Olarak İş Ortaklığı Uygulaması "Mudârabe-Commenda Karşılaştırması, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15(1), 369-383.

Lapavitsas, C. (2010), Finansallaşma ve Kapitalizmin Krizi, Çev. Tuncel ÖNCEL, Yordam Kitap, İstanbul.

Munyar, V. (2022), "Start-up şemsiyesi ev tipi fizyoterapiden göz tansiyonu ölçen gözlüğe kadar açıldı", Dünya Gazetesi, 29/11/2022

Pakdemirli, E. (2000), Türkiye'de Özel Finans Kurumları-Teori ve Uygulama- içinde "Türkiye'de Faizsiz Finans Kurumlarının Kuruluş Serüveni", Al Baraka Türk Yayınları: 17, İstanbul, 20.

Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı. (2019), https://teknopark.sanayi.gov.tr/Agtm/AnnouncementDetail?YVfJmcnnrXMtnNIpQ6gdaR8vdUPzmO6kRJLf8F4Jdmg%253d=I5QOyVUMgy7XvbLWKeGgBA%253d%253d, Erişim: 15/10/2019.

Sancar, M.A. (2019), Türkiye'de Teverruk ve Yeniden Yapılandırmada Teverruka Alternatif Bir Ürün Olarak Yeniden Yapılandırma Tekafül Fonu, İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 5(2), 169-195.

Sıprı. (2019), https://www.sipri.org/databases/milex, Erişim: 12/10/2019.

Startupcentrum. (2021), Türkiye Startup Ekosistemi Yatırım Raporu, https://startupcentrum.com/tr/raporlar, Erişim: 15/10/2022.

Sunar, L. (2010), Türkiye'de İş Ortaklıkları Durum\Çözüm\Öneriler, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 105, İstanbul.

TGV. (2017), Dünyada ve Türkiye'de Teknoloji Transfer Ofisleri ve DAP Bölgesi İçin Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Bölgesel TTO Analizi Raporu, http://www.dap.gov.tr/IMG_CATALOG/dosya/dunyada-ve-turkiyede-teknoloji-transfer-ofisleri-ve-dap-bolgesi-icin-universite-sanayi-isbirligi-ve-bolgesel-tto-analizi-raporu.pdf, Erişim: 15/10/2019.

Thaker, M.A.B.M.T., Thaker, H.B.M.T., & Pitchay, A.B.A. (2020). Leveraging islamic banking and finance for small business: Exploring the conceptual and practical dimensions. ADBI Working Paper 1156, Tokyo: Asian Development Bank Institute. Available: https://www.adb.org/publications/leveraging-islamic-banking-finance-small-business, Erişim: 15/10/2022.

TİM-Türkiye İhracatçılar Birliği, https://www.tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari.html, Erişim: 02/08/2022

TSPB Gündem, Sayı: 205, Ekim 2019, https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2016/07/GUNDEM_EKIM_2019.pdf, Erişim: 20/102019

Turner, A. (2016), Between Debt and Devil (Money, Credit, and Fixing Global Finance), Princton University Press.

Türkiye Girişimcilik Eko-Sistemi Finansal Destekler -Mevcut Durum-, İstanbul Kalkınma Ajansı'nın 2018 Girişimcilik Mali Destek Programı kapsamında desteklediği "İNOFİNANS: Girişimcilik İçin Finansal Yenilik Modelleri Uygulaması " projesi kapsamında hazırlanan rapor

Yıldız, Y.E. (2019), Kamu Kurumlarının Finansmanında Mudârebe İmkanlarının Uygulanması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslam Ekonomisi ve Finans Anabilim Dalı, İstanbul.

Zaim, S. (2000), Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama, Al Baraka Türk Yayınları, İstanbul.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada sigorta sektörünün dijital dönüşümü ve ülkemizdeki sigorta şirketlerinin hasar süreçlerinde kullandıkları teknolojik yeniliklere yer verilmiştir. Sigortacılık sektörünün dijitalleşmesi detaylı bir şekilde incelendiğinde ise altyapı olarak bu değişime hazır olan sigorta şirketlerinin kolayca sürece uyum sağladığı ve dijitalleşme alanında yeni proje çalışmalarının olduğu görülmektedir. Sigorta şirketlerinin bu dönüşüme uyum sağlaması sayesinde sundukları hizmetlerin iyileştiği ve olumlu bildirimler alacakları, sağlamadıkları takdirde ise çeşitli olumsuzluklar yaşayabilecekleri değerlendirilmektedir.

Hasar süreçlerinde dijital teknolojilerin kullanılmasıyla beraber süreçlerin daha hızlı tamamlanması sağlanarak müşteri memnuniyetinin artması, süreçlerdeki insan hatalarının önüne geçilmesinin sağlanması ile hasar süreçlerinin verimliliği artacaktır.

Sigorta şirketlerinin hasar organizasyonları içerisinde yer alan suistimal hasarları önleme süreçlerinde özellikle yapay zeka tabanlı teknolojilerin kullanımı ile suistimal girişimlerinin tespit oranlarının artacağı görülmektedir. Suistimal hasarların tespiti ile sigorta şirketlerinin mali yapıları daha iyi duruma gelebilecek, hasar prim oranlarının düşmesi ile sigorta primlerinde azalma sağlanarak toplum genelinde fayda sağlanmış olacaktır.

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBM) projeleri ile tüm branşlar için veri bütünlüğünün sağlanması, analitik model ve iş kuralı yapıları ile sektördeki sigorta şirketlerine öncülük etmektedir. Sigorta şirketleri henüz veri aktarımlarını tamamlamamış olması nedeniyle oto dışı branşlarda yapının etkin kullanılamadığı, aktarımların tamamlanmasıyla birlikte özellikle suistimal önleme sistemlerinde birçok yeniliğin uygulamaya gireceği söylenebilir. Ülkemizde yavaş yavaş tüm sigorta şirketlerinin hedeflerinde olan dijitalleşme konusunun her geçen gün daha da önem kazanacağı ve bu alandaki yatırımların artacağı değerlendirilmektedir.

Sigorta şirketleri dijital dönüşüme ayak uydurmak için sistem altyapılarını uygun hale getirmeli ve sürekli yeni girişimlerde bulunmalıdır. Özellikle SBM projelerine sistem altyapılarını tam entegre hale getirerek, SBM verilerinin tüm sektör için daha sağlıklı bir hal alması sağlanmalıdır. Sigorta şirketleri yapay zeka uygulamalarına yatırımlarını arttırarak; hasar süreçlerinde iyileşmeyle beraber sigortalı hasar deneyiminin iyileştirilmesi ve suistimal önleme sistemlerinde yapay zekanın etkinliğiyle birlikte hasar maliyetlerinin azaltılması sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6102.pdf (21/11/2022)

Anadolu Sigorta (2020), Anadolu Sigorta Basın Bülteni, https://www.anadolusigorta.com.tr/medyada-biz/basin-bultenleri/anadolu-sigorta-metal-yakali-calisani-asli-ile-fotograftan-hasar-tespiti-yapiyor (21/11/2022)

Anadolu Sigorta (2021), Anadolu Sigorta Basın Bülteni, (https://www.anadolusigorta.com.tr/medyada-biz/basin-bultenleri/anadolu-sigorta-idc-turkiyede-yapay-zekanin-gelecegi-odulunu-kazandi (21/11/2022)

Archmir (2021), Girişim özeti, https://startupmarket.co/archmir (21/11/2022)

Datamind (2021), İnsurance Fraud Prevention; https://datamind.com.tr/ (21/11/2022)

Demirbilek, İ. ve Taş, S. (2020). Bankacılık ve Sigortacılık Sektöründe Dijitalleşme ve Örnek Uygulamalar. Çivi Yazısından Dijital Kodlamaya Ekonomi, İşletme ve Finans Çalışmaları. (Ed. Kahriman, H. & Yıldırım, Y. T). Ekin Basın Yayın Dağıtım, Ankara, 181-194.

Erkul, R. E. (2021). Yapay Zekâ ve Büyük Veri Nasıl Bir Gelecek Vadediyor? TRT Akademi, 6 (11), 192-201. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/trta/issue/60117/870976 (18/11/2022)

Fenercioğlu, C. (2019). Oto Asistans Hizmeti. İçinde. Oto Sigortaları Hasar Süreçleri. (Ed. Hakan Özcan). Oto Sigortaları Hasar Süreçleri. TSB Yayınları. 33-43.

Fitzgerald, C. (2022). 8 Great News Aggregator Websites You Should Check Out (Plus How to Build w to Build Your Own) https://themeisle.com/blog/news-aggregator-websites-examples/ (25/11/2022)

GTech (2022), Büyük Veri Nedir? Nasıl Kullanılır? https://www.gtech.com.tr/buyuk-veri-nedir-nasil-kullanilir/ (15/11/2022)

GTech (2022), Nesnelerin İnterneti (IoT) Nedir? https://www.gtech.com.tr/nesnelerin-interneti-iot-nedir/ (15/11/2022)

https://www.sigortadunyasi.com.tr/2018/09/06/hdi-sigortadan-yeni-yapay-zeka-platformu-hadi/ (16/11/2022)

Hunt, J. (2021), Best Digital Insurance Companies Available in https://www.thebalance.com/best-digitalinsurance-4160643 (21/11/2022)

Milliyet (2019), Milliyet Gazetesi Basın Bülteni, https://uzmanpara.milliyet.com.tr/kap-haberi/basin-bulteni-anadolu-sigorta--ibm-watson-ile-hasar-tespitini-akilli-hale-getirecek/1344701/ (21/11/2022)

Oracle (2022), Blok zinciri nedir, https://www.oracle.com/tr/blockchain/what-is-blockchain/ (21/11/2022)

SBM (2017), KTT Sorgulama ve İtiraz, https://www.sbm.org.tr/tr/sayfa/ktt-sorgulama-ve-itiraz-1072 (15/11/2022)

SBM, https://www.sbm.org.tr/, (17/11/2022)

SEDDK, https://www.seddk.gov.tr/, (17/11/2022)

SEGEM (2007), Ekpser Kimdir, https://www.segem.org.tr/eksper.asp (15/11/2022)

Sigorta Dünyası (2018), HDI Sigorta'dan yeni yapay zeka platformu "HADİ",

SİSEB, https://siseb.sbm.org.tr/, (17/11/2022)

Şahin, Ö. E., Ayvaz, S. & Çalımfidan, E. (2020). "Sigorta Sektöründe Sahte Hasarların Tahmini İçin Geliştirilen Makine Öğrenmesi Modellerinin Kıyaslanması". Bilişim Teknolojileri Dergisi, Cilt 13. 479-489.

TSB, https://www.tsb.org.tr/tr, (17/11/2022)

sayısal değerler baz alınmaktadır. Ancak tüketicinin zihninde markaya verdiği değerin mali tablolarda bir karşılığı yoktur. Bu durumda bu yöntem doğru değerleme yapıyor mu? sorusu gündeme gelmektedir. Pazarlama temelli marka değerleme yöntemlerinde ise sayısal verilerden ziyade tüketicinin değerlendirmeleri ele alınmaktadır. Genellikle nitel verilerle toplanan veriler, işletmelere sağlıklı sonuçlar elde edip etmediği konusunda şüpheleri ortaya çıkarmaktadır. Zaten birçok finans yöneticisi bu şekilde yapılan marka değerlemeye sıcak bakmamaktadırlar. Bununla birlikte her iki yöntemi kullanarak marka değerlemesi yapan karma yöntemler de bulunmaktadır. Ancak bu yöntemlerin nasıl yapıldığı ile ilgili net bilgilerin olmaması da sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Maddi olmayan bir varlık olarak marka değeri bilançolarda yer almaya başlamıştır. Bu bölümde bu değerin ölçülmesiyle ilgili kullanılan yöntemlerin üzerinde durulmuştur. Her ne kadar kullanılan yöntemlerde maddi yapılan masraflar dikkate alınsa da tüketicilerin değerlendirmelerinin de yer aldığı karma yöntemlerle bu eksikliğin giderileceği düşünülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda da daha gerçekçi ve şeffaf karma yöntemlerin geliştirileceği umulmaktadır.

KAYNAKÇA

Aaker D. (2009). Marka değeri yönetimi, İstanbul: MediCat Kitapları.

Aaker, A. D. (1991), Managing Brand Equity, New York: Macmillan, Inc..

Akgün, V. Ö., & Akgün, A. (2014). Marka ve marka değeri olgusu: Marka değerinin tespitine yönelik bir uygulama. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, 8, 1-13.

Alkibay, S. (2002). Marka değeri (brand equity) ve profesyonel spor kulüplerinin taraftar ilişkileri yoluyla marka değeri yaratmaları üzerine bir araştırma, yayınlanmamış profesörlük tezi, Ankara.

Avşarlıgil, N. (2021). Marka Değeri: BIST teknoloji endeksi firmaları üzerine bir uygulama, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 16 (56), 585-610.

Başcı, E. S. (2009). Marka değerinin tespiti ve İMKB'de uygulama, yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Baydaş A. & Çakmak, A. Ç. (2004). Marka ve markanın finansal değerini oluşturma çabaları: Dış ticaret firmalarında ampirik bir uygulama, 9. Ulusal Pazarlama Kongresi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 217-236.

Brand Finance (2017),Türkiye'nin En Değerli Markalarının Yıllık Raporu 2017, Brand Finance,https://brandirectory.com/download-report/Turkey%20100%202017%20UNLOCKED.pdf, (12.06.2022).

Bursalı, O. B. (2007). Marka değerinin tespiti ve Denizli tekstil sektörü üzerinde uygulanması, yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bursalı, O. B. (2007). Marka değerinin tespiti ve denizli tekstil sektörü üzerinde uygulanması. yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Chang, K. C., Kuo, N. T., Hsu, C. L., & Cheng, Y. S. (2014). The impact of website quality and perceived trust on customer purchase intention in the hotel sector: website brand and perceived value as moderators. International Journal of Innovation, Management and Technology, 5(4), 255-260.

Clifton, R. (2009). Brand valuation: From marketing department to boardroom. Market Leader, March 51-55.

Cooper, L. & Dukart, J. (1997). Carriers work to build brand equity, Communication Week, 3 (3) Telepath Issue 652, 11-18.

Cravens, K.S. & Guilding, C., 1999. Strategic brand valuation: A cross-functional perspective. Business Horizons, July-August, 53-62.

Çelik, A. E. (2006). Marka değerleme. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (31), 195-208.

Doyle, P. (2003). Değer temelli pazarlama, (Çev: Gülfidan Barış), İstanbul: MediaCat Yayınları.

Durukan, T., & Kartal, C. (2008). Küresel ekonomilerde markanın finansal değeri nasıl belirlenir? Küresel işletmelerin marka değerlemesine yönelik kavramsal bir çalışma, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Haziran, 1(1), 25-32.

Farquhar, P. & Han, J. Y. (1992). Brands on the balance sheet, marketing management, Winter, 16-22.

Fırat, D., & Badem, A. C. (2008). Marka değerleme yöntemleri ve marka değerinin mali tablolara yansıtılması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (38), 210-219.

Göker, İ. E. (2014). Finansal açıdan marka değerleme ve marka değerinin hissedar değeri üzerine etkisi: BİST'te işlem gören firmalar üzerine bir araştırma. yayınlanmamış doktora tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

İlgüner, M. (2009). Marka değeri; başarının en önemli göstergesi, Tasarım, Ar-Ge ve İnovasyon, Çerçeve Dergisi, 168-174.

Kapferer, J. N. (2008). The new strategic brand management, London: The Kogan Page.

Kaya, Y. (2006), Marka değerlemelerin kullanım alanları ve örnek marka değerleme, Pazarlama Dünyası, 1-13.

Kaya, Y.(2005). Marka değerleme yöntemleri ve markaların mali tablolara alınmalarının etkileri, yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing customerbased brand equity", Journal of Marketing, 57(January), 1-22.

Keller, K. L., R.Lehmann, D. (2006). Brands and branding: Research findings and future priorities, Marketing Science, 25 (6), 740-759.

Kılıçarslan, A., & Sucu, M. Ç. (2022). Marka değerinin Hirose yöntemiyle tespiti ve finansal performans analizi: Borsa istanbul'da işlem gören aracı kurumlar üzerine bir uygulama. İşletme Araştırmaları Dergisi, 14(3), 1937-1952.

Kiley, D. (1998), Brand value RX, *Brandweek*, 39 (12), 36-46.

Kotler, P. & Armstrong, G. (2004). Principles of marketing. New Jersey: Pearson-Prentice Hall Education International.

Kotler, P., Wong, V., Saunders, J. & Armstrong G.(2005). Principles of marketing (4th European edition). European Edition: Prentice Hall Europe.

Kurtuldu, H. S. & Şahin, Ç. (2006). Marka sermayesinin hesaplanmasında kullanılan davranışsal modellere yönelik bir inceleme ve değerlendirme, Pazarlama Dünyası, 2006, 3, 42-52.

Özkan, M., & Terzi S. (2012). Finansal raporlama açısından marka değerinin ölçümü ve değerlendirilmesi. Öneri Dergisi, 38(10), 87-96.

Pelsmacker, P De; Geuens, M. & Bergh, J. (2013). Marketing communications, (5th ed.) Edinburg: Prentice Hall.

Sarı, E. S. (2009). Marka değeri, marka değerleme yöntemleri ve muhasebe açısından marka değeri ,yayımlanmamış yüksek lisans tezi,İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Shaw, R. (2006). Brand valuation, www.mbpi.biz/Brand_Valuation.PDF, (21.10.2022)

Simon, C. J., & Sullivan, M. W. (1993). The measurement and determinants of brand equity: A financial approach. Marketing Science, 12(1), 28-52.

Şahin, E., Şahin, İ. E. & Kara, S. N. (2018). Türkiye'de gıda sektöründe faaliyette bulunan markalar üzerine bir etkinlik ve verimlilik analizi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 21 (2), 323-335.

Taşçı, H., & Baş, M. (2018). Marka, marka değeri ve değerleme yöntemleri: Interbrand ile brand finance yöntemleri ve 2017 en değerli dünya marka sıralamalarının karşılaştırmalı analizi. Third Sector Social Economic Review, 53(3), 710-723.

Tosun, N. B. (2014). Marka Yönetimi. (Genişletilmiş 2. Baskı) İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Yılmaz, B. B., & Güzel, T. (2012). Marka değerleme ve önemi: Telif ücretinden arındırma yöntemiyle bir inceleme. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (54), 141-156.

Yoo B. D., Donthu N., Lee S. (2000), An examination of selected marketing mix elements and brand equity, Journal of the Academy of Marketing Science , 28 (2),195-211.

Zimmermann, R., Klein-Bölting, U., Sander, B., & Murad-Aga, T. (2001). Brand equity review, brand equity excellence. Düsseldorf: BBDO Group Germany.

0,70) A firmasının bu düzenlenen poliçe kapsamında alabileceği azami tazminat tutarı da 1.050.000 TL olmaktadır.

A firması alıcılarından vadesi gelen alacağını alamamaktadır. Hasar süreçlerinin başlatılması için sisteme başvurusunu yapmıştır. 120 günlük tahsilat süreci bitiminde A firmasının alacaklılarından alacağı tahsil edilememiştir. Takip eden 30 gün içerisinde A firmasına tazminatı olan 945.000 TL (1.050.000 TL x %90) ödemesi gerçekleştirilmiştir.

15. SONUÇ

Ülke ekonomilerinde, ekonomik büyümenin, inovasyonun ve ekonomik çeşitliliğin sağlanmasında da KOBİ'ler, ülkelerin makro ekonomik gelişimleri için anahtar rol oynamaktadırlar. Bu özellikleri ile KOBİ'ler ülke ekonomileri için yadsınamaz bir öneme sahip olmakta, desteklenmeleri ve korunmaları gerekmektedir.

Bugünün ticari şartlarında KOBİ'ler değişken karakterli birçok ekonomik risk ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu risklerin başında, finansal ve ekonomik riskler yer almaktadır.

Sigorta, kişilerin ya da kurumların birtakım riskler sonucu karşılaşacakları zararlara karşı kendilerini güvence altına almak için tedbir alma ihtiyaçlarından ortaya çıkmıştır. Kredi sigortaları da bu rizikoları teminat altına alan sigorta türlerinden biridir. Kredi sigortaları kendi arasında üç ana başlıkta irdelenmektedir. Bunlar, ihracat kredi sigortaları, devlet destekli alacak sigortaları ve ticari alacak sigortalarıdır. Devlet destekli alacak sigortası, herhangi bir teminatı bulunmayan vadeli satıştan meydana gelen borçların ödenememe rizikosunu güvenceye alan bir sigorta türüdür.

Ülkemizde devlet destekli alacak sigortasının tarihçesi 2018 yılına dayanmaktadır. 2018 yılında yayınlanan bir tebliğ ile sistem devreye girmiş, KOBİ'ler için ticari alacak güvencesi sağlanmaya başlanmıştır. Başladığı günden günümüze, 10.3 milyon TL olan prim üretimi, aradan geçen iki buçuk yıldan fazla sürede, 2022 yılı ekim ayı sonunda, yaklaşık 38 milyon TL'ye yükselerek %370 oranında büyüme göstermiştir.

Devlet destekli alacak sigortaları tarife, talimat ve uygulamaları regülasyonunda mevzuat açısından son üç yılda çok önemli güncellemeler yapılmış ve sistemin sağlıklı işlerliği hususunda önemli adımlar atılmıştır.

Günümüz mikro ve makroekonomik sistem riskleri açısından, işletmelerin ticari alacaklarının güvence altına alınması konusunda, risk yönetimi uygulamalarından biri olan sigorta sistemi, KOBİ'lerin ticari risklerini önemli ölçüde güvence altına almış ve almaya da devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Eke, S. (2014). Ticari alacak riskleri yönetiminde kredi sigortaları ve ekonomik büyümeye etkisinin incelenmesi, nedensellik analizi. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5(9), 113-137.

Karabay, M. (2015). İşletmelerde etik ve etik liderlik sigortacılık sektöründe bir araştırma, İstanbul: Beta Yayınları.

Erdoğan, İ. (1993). İsteğe Bağlı Sigorta Hizmetlerine Karşı Tutum. İstanbul: Beta Basım ve Yayım.

Güven, O. (1995). Açıklamalı sigorta ve reasürans terimleri sözlüğü, Milli Reasürans TAŞ.

İbiş, C. ve Çelikdemir, N. (2017). Sigorta şirketlerinde risk ve mali yeterlilik: avrupa birliği düzenlemesi solvency II. Mali Çözüm Dergisi, 2017(44), 13-40.

Kara, E. (2022). Küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik ticari alacak sigortası sunulmasını içeren devlet destekli sistemin çalışma usul ve esaslarına dair tebliğ'in değerlendirilmesi. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı(2022), 456-481.

Kender, R. (1979). Türkiye 'de hususi sigorta hukuku, İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Kırkbeşoğlu, E. ve McNeill J. (2015). Toplumsal yaşamda risk. Risk yönetimi ve sigortacılık (Ed. E. Kırkbeşoğlu) Gazi Kitabevi, Ankara, 4-20.

Küçük ve orta ölçekli işletmelere yönelik ticari alacak sigortası sunulmasını içeren devlet destekli sistemin Çalışma usul ve esaslarına dair tebliğ. (2005, 18 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 25997).

Şahin, A. (2021). Türk kredi sigortası sektörü hasar-prim gelişimi ve ekonomik büyüme ile ilişkisi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2021(38), 245-275. https://doi.org/10.14520/adyusbd.712865

TSB (2021). Sektör Raporu 2021. İstanbul, Türkiye Sigorta Birliği. https://www.tsb.org.tr/media/attachments/TSB_SEKTOR_TR21_2807.pdf

TSB (2022). https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler

Yanık, S. (2009). Sigorta işletmeciliği ve sigorta ekonomisi, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Ders Notları -5.

Yunak, H. (2000). Sigortanın genel prensipleri, Ceyma Matbaacılık.

kriterler, çalışmadaki kriterlere dâhil edilebilir. Ayrıca bu çalışma bankaların finansal performanslarındaki eksikliklerin ve fazlalıkların görülmesi bakımından yararlı olabilir. Çalışmaya konu olan bankalar için ulaşılan veriler genel bir sonuç içermemektedir.

KAYNAKÇA

Akbulut, O. Y. (2019). CRITIC ve EDAS Yöntemleri İle İş Bankası'nın 2009-2018 Yılları Arasındaki Performansının Analizi. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 4(2), 249-263.

Akçakanat, Ö., Aksoy, E., & Teker, T. (2018). CRITIC ve MDL Temelli EDAS Yöntemi İle TR-61 Bölgesi Bankalarının Performans Değerlendirmesi. Journal of Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences, 1(32), 1-24.

Aydın, Y. (2020). Bütünleşik CRITIC ve MAIRCA Yöntemleri İle Kamu Sermayeli Bankalarının Performans Analizi. Research of Financial Economic and Social Studies, 5(4), 829 - 841.

Bayram, E. (2021). Türkiye'deki Katılım Bankalarının CRITIC Temelli EDAS Yöntemiyle Performans Değerlendirmesi. 13(24), 55-72.

Çakır, E. (2018). Bütünleşik SWARA ve EDAS Yöntemi Kullanarak Fitness Merkezlerinin Değerlendirilmesi: Örnek Bir Uygulama. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(3), 1907-1923.

Çakır, E., & Can, M. (2019). Best-Worst Yöntemine Dayalı ARAS Yöntemi ile Dış Kaynak Kullanım Tercihinin Belirlenmesi: Turizm Sektöründe Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(3), 1273 - 1300.

Ekin, E. (2022). Kamu Bankalarına İlişkin Performansların Entropi Tabanlı WSA ve ARAS Yöntemleri İle İncelenmesine Yönelik Bir Uygulama. EKEV Akademi Dergisi(90), 105-122.

Ghorabaee, M. K., Zavadskas, E. K., Olfat, L., & Turskis, Z. (2015). Multi-Critera Inventory Classification Using A New Method Of Evaluation Based On Distance From Average Solution (EDAS) . Informatica, 26(3), 435-451.

Huang, Y., Lin, R., & Chen, X. (2021). An Enhancement EDAS Method Based. Technological and Economic Development of Economy, 27(5), 1019–1038.

Jahan, A., Mustapha, F., Sapuan, M. S., Ismail, Y., & Bahraminasab, M. (2012). A Framework For Weighting of Criteria In Ranking Stage of Material Selection Process. The International Journal of Advanced Manufacturing Technology, 58(1), 411-420.

Jovčić, S., Simić, V., Průša, P., & Dobrodolac, M. (2020). Picture Fuzzy ARAS Method for Freight Distribution Concept Selection. 12(7), 1062.

Koyuncu, M. B., & Atalık, Ö. (2018). ENTROPİ ve ARAS Yöntemleriyle Havayolu İşletmelerinde Hizmet Kalitesinin Değerlendirilmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 10(1), 617-638.

Liu, N., & Xu, Z. (2021). An Overview Of ARAS Method: Theory Development, Application Extension, And Future Challenge. International Journal of Intelligent Systems, 36(7), 3524-3565.

Özbek, A. (2019). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ve Excel İle Problem Çözümü. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özdemir, O., & Parmaksız, S. (2022). BIST Enerji İşletmelerinin Finansal Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri ile Karşılaştırılması: TOPSIS ve EDAS Yöntemleri ile Analiz. Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 34-56.

Shariati, S., Yazdani-Chamzini, A., Salsani, A., & Tamošaitienė, J. (2014). Proposing a New Model For Waste Dump Site Selection: Case Study of Ayerma Phosphate Mine. Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics, 25(4), 410-419.

Wen, X., Nie, Y., Du, Z., & Huang, L. (2022). Operational Safety Assessment Of Straddle-Type Monorail Vehicle System Based On Cloud Model And Improved CRITIC Method. Engineering Failure Analysis, 139.

Zavadskas, E. K., & Turskis, Z. (2010). A New Additive Ratio Assesment (ARAS) Method In Multicriteria Decision-Making. Technological and Economic Development of Economy, 16(2), 159-172.

Zhang, S., Wei, G., Gao, H., Wei, C., & Wei, Y. (2019). EDAS Method For Multiple Criteria Group Decision Making With Picture Fuzzy Information And Its Applicatıon To Green Suppliers Selections. Technological and Economic Development of Economy, 25(6), 1123–1138.

KAYNAKÇA

Ayaydın, H. (2013). Türkiye'deki emeklilik yatırım fonlarının performanslarının analizi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(2), 59-80.

Bozkurt, A. (2019). Katılım bankacılığı kapsamında katılım emeklilik yatırım fonları performanslarının karşılaştırmalı analizi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Chaudhry, A., & Johnson, H. L. (2008). The efficacy of the Sortino ratio and other benchmarked performance measures under skewed return distributions. Australian Journal of Management, 32(3), 485-502.

Chen, H. H., Yang, C. B., & Peng, Y. H. (2014). The trading on the mutual funds by gene expression programming with Sortino ratio. Applied Soft Computing, 15, 219-230.

Chen, J. M. (2016). Sortino, omega, kappa: The algebra of financial asymmetry. in Postmodern Portfolio Theory (Ed. Chen, J.). Palgrave Macmillan, New York. 79-105.

Demirtaş, Ö. & Güngör, Z. (2004). Portföy yönetimi ve portföy seçimine yönelik uygulama. Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, Cilt: 1 Sayı:4 s. 103-109 2

Eling, M., & Schuhmacher, F. (2007). Does the choice of performance measure influence the evaluation of hedge funds?. Journal of Banking & Finance, 31(9), 2632-2647.

Fama, E. (1965). The behavior of stock prices. Journal of Business,47,244-280.

Geambasu, C., Sova, R., Jianu, I., & Geambasu, L. (2013). Risk measurement in post-modern portfolio theory: differences from modern portfolio theory. Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research, 47(1), 113-132.

Gökgöz, F & Günel, M.O. (2012). Türk yatırım fonlarının portföy performans analizi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2): 11.

Grau-Carles, P., Doncel, L. M., & Sainz, J. (2019). Stability in mutual fund performance rankings: A new proposal. International Review of Economics & Finance, 61, 337-346.

Guo, B., & Xiao, Y. (2016). A note on why doesn't the choice of performance measure matter?. Finance Research Letters, 16, 248-254.

Gümüş, F. B., & Üngir, K. (2014). 2008-2012 dönemi arası türk yatırım fonlarının portföy performans analizi. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(3), 139-163.

Kahneman, D. & Tversky, A. (1979). Prospect theory: an analysis of decision under risk. Journal of the Econometric Society, 263-291.

Karan, M. B. (2013). Yatırım analizi ve portföy yönetimi. Ankara: Gazi Kitapevi.4. Baskı

Karandikar, R. L., & Sinha, T. (2012). Modelling in the spirit of Markowitz portfolio theory in a non-Gaussian world. Current Science, 666-672.

Kolbadi, P., & Ahmadinia, H. (2011). Examining Sharp, Sortino and Sterling ratios in portfolio management, evidence from Tehran stock exchange. International Journal of Business and Management, 6(4), 222.

Kolukısa, H. (2020). Yatırımcı davranışlarının finansal varlık fiyatlama modeli'nin tahmin hatalarına etkisinin incelenmesi: gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler üzerine bir çalışma, yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, İstanbul.

Kon, S. J. (1984). Models of stock returns-acomparison. Journal of Finance,39, 147-165.

Kumar, S. S. S. (2012). The relevance of emerging markets in portfolio diversification: Analysis in a downside risk framework. Journal of Asset management, 13(3), 162-169.

Lagoarde-Segot, T., & Lucey, B. M. (2007). International portfolio diversification: Is there a role for the Middle East and North Africa?. Journal of Multinational Financial Management, 17(5), 401-416.

León, A., Navarro, L., & Nieto, B. (2015). Don't stand so close to Sharpe. In XXIII Finance Forum. https://www.ucm.es/data/cont/media/www/pag-37515/Leon_Mar3.pdf (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

Lien, D. (2002). A note on the relationships between some risk-adjusted performance measures. Journal of Futures Markets: Futures, Options, and Other Derivative Products, 22(5), 483-495.

Mandelbrot, B. (1963). The variation of certain speculative prices. Journal of Business, 36, 394-419.

Markowitz, H. (1952). Portfolio selection. The Journal of Finance, 7(1), 77-91. DOI: https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.1952.tb01525.x

Ornelas, J. R. H., Silva Júnior, A. F., & Fernandes, J. L. B. (2012). Yes, the choice of performance measure does matter for ranking of us mutual funds. International Journal of Finance & Economics, 17(1), 61-72.

Öcal, H. (2021). Borsa İstanbul'da Sharpe ve Sortıno oranları kullanılarak oluşturulan pay portföylerinin getirilerinin incelenmesi. Third Sector Social Economic Review, 56(2), 825-849.

Özdemir, A. (2016). Yönetim biliminde ileri araştırma yöntemleri ve uygulamalar. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Rollinger, T. N., & Hoffman, S. T. (2013). Sortino: a 'sharper'ratio. Chicago, Illinois: Red Rock Capital. http://ea.kitgain.com/content/uploadfile/202102/9e631613532179.pdf

Rom, B. M., & Ferguson, K. W. (1994). Post-modern portfolio theory comes of age. Journal Of Investing, 3(3), 11-17.

Sharpe, S. A. (1994). Financial market imperfections, firm leverage, and the cyclicality of employment. The American Economic Review, 84(4), 1060-1074.

Sharpe, W. F. (1966). Mutual fund performance. The Journal of business, 39(1), 119-138.

Simkowitz, M. A., & Beedles, W. L. (1980). Asymmetric stable distributed security returns. Journal of the American Statistical Association, 75(370), 306-312.

Sortino, F. A., & Price, L. N. (1994). Performance measurement in a downside risk framework. the Journal of Investing, 3(3), 59-64.

Sumnicht, V. (2008). Practical applications of post-modern portfolio theory. Sumnicht & Associates, LLC, Appleton Wisconsin. Available at: http://laportesoft.com/pub/DynaPorte/Sumnicht_Practical_App_PMPT.pdf

Swisher, P., & Kasten, G. (2005). Contributions Post-modern portfolio theory. FPA Journal, September, 1-11.

Todoni, M. D. (2015). A post-modern portfolio management approach on CEE markets. Procedia Economics and Finance, 32, 1362-1376.

Tsai, M. F., & Wang, C. J. (2012). Post-modern portfolio theory for information retrieval. Procedia Computer Science, 13, 80-85.

Tversky, A. & Kahneman, D. (1991). Loss Aversion in Riskless Choice: A Reference-DependentModel. The Quarterly Journal of Economics, 1039-1061.

Tversky, A. & Kahneman, D. (1992). Advances in Prospect Theory: Cumulative Representation of Uncertainty. Journal of Risk and Uncertainty, 5(4), 297-323.

Washer, K. M., & Johnson, R. R. (2013). An intuitive examination of downside risk. Journal of Financial Planning, 26(6), 56-60.

Yıldız, M. E. (2021). Portföy seçiminde aşağı yönlü risklerin kullanımı: BIST30 endeksindeki paylar üzerine bir uygulama. Journal of Research in Business, 6(2), 332-356.

Bu proje ile özellikle kendi evi ve/veya işyeri olmayan kesimi konut edindirmeyi amaçlanmaktadır. Ayrıca Hazine ve Maliye Bakanlığı konut alımını alt gelir grubu için kolaylaştırmak amacı ve inşaat sektörünün inşaatlarını tamamlayabilmesine yönelik çeşitli finansal paketler sunmuştur. Devletin desteği ile bu ve benzeri projeler ve finansal paketler sayesinde konut sektörüne talep gün geçtikçe artmaktadır. Söz konusu gelişmeler toplumun en temel ihtiyaçlarından olan barınmanın sağlanmasının yanı sıra inşaat sektörü ve alt sektörlerinin sağlayacağı istihdam ile ülke ekonomisine ciddi katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

Atasoy, T., Tanrıvermiş, H. (Mayıs-Ağustos,2021), Türkiye'de Konut Kredisi Hacmi İle Seçilmiş Makroekonomik Faktörler Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 59. 461-484.

Barber, H., Jr., ve I. H. El-Adaway. (2015). Economic Performance Assessment for the Construction Industry in the Southeastern United States. Journal of Management in Engineering 31 (2): 05014014. doi:10.1061/(ASCE) ME.1943-5479.0000272.

BDDK,Mevzuat, https://www.bddk.org.tr/Mevzuat/DokumanGetir/1126 (indirilme tarihi: 08.11.2022)

Bloomberg,Kasım 2022,https://www.bloomberght.com/konutta-yuksek-fiyat-donemi-bitti-mi-2309308(indirilme tarihi:15.11.2022)

Çınar, M.C. (Ekim,2018). Türk İnşaat Sektörü Ve Türk İnşaat Sektörünün Ülke Ekonomisine Etkileri Murat Celal ÇINAR Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Erkul,H.(2019). ABD Mortgage Krizi Işığında Türk Konut Sektörü Yüksek Lisans Tezi, T.C. Balıkesir Üniversitesi İktisat Teorisi Anabilimdalı.

EVDS2, https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/dashboard/341

Giang, D. T. H., ve Pheng, L. S. (2011). Role of Construction in Economic Development: Review of Key Concepts in the past 40 Years. Habitat International 35 (1): 118–125.

Hepşen, A. (2011). Finansal Krizlerde Gayrimenkul Finansman Piyasalarının Rolü ve Gayrimenkul Fiyat Endekslerinin Önemi. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Kaplan,A. (2020). Konut Tercihlerini Etkileyen Parametrelerin Alıcılar Ve Satıcılar Açısından Değerlendirilmesi: Mersin İli Örneği, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.(indirilme: 16.11.2022).

Karaağaç, G., Altınırmak, S., Ergün, M. (Yaz,2019). Eskişehir İli Tepebaşı İlçesi'ne Ait Gayrimenkul Değer Artış Haritalarının Oluşturulması Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, 42, Yaz 2019, s.116-141.

Karadaş, H. A. ve Salihoglu, E. (2020). Seçili Makroekonomik Değişkenlerin Konut Fiyatlarına Etkisi: Türkiye Örneği. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 16(1), 63-80.

Kaya, Yalçınkaya ve Hüseyni (2013) Ekonomik Büyümede İnşaat Sektörünün Rolü: Türkiye Örneği (1987-2010) Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.

Kim, S. 1992. Hedonic Prices and Housing Demand. The Review of Economics and Statistics, 74, (3), 503-508. Web Sitesi: http:// www. jstor. org/ stable /2109495? seq=1#page_scan_tab_contents, Erişim: 17.10.2017.

Lam, K. C., ve Oshodi, O. S. (2016). Using Univariate Models for Construction Output Forecasting: Comparing Artificial Intelligence and Econometric Techniques. Journal of Management in Engineering 32 (6).

Nüfus yaş grupları,,https://www.nufusu.com/turkiye-nufusu-yas-gruplari, (indirilme tarihi: 10.11.2022).

Öztürk, A., Kapusuz, Y. E. ve Tanrıvermiş, H. (2018). The Dynamics Of Housing Affordability And Housing Demand Analysis İn Ankara, International Journal of Housing Markets and Analysis, 11(5):828-851.

Pişkin,M.(2019).Turkıye_Insaat_Sektoru_Uretım_Zıncırındekı_Degısen_Trendler_Gerıye_Dogru_Baglantı_Ve_Ortalama_Yayılma_Uzunlugu_Analızı,Https://Www.Researchgate.Net/Publication/364931826_ (İndirilme tarihi: 18.11.2022).

Şenesen, G., Kaya, T. ve Senesen, Ü. (2018). Promoting İnvestment İn The Turkish Construction Sector: A Structural Path Analysis, Economic Systems Research, 30:3, 422- 438, doi: 10.1080/09535314.2018.1477739

Tanrıvermiş, H., (2019),Türkiye Ekonomisinde İnşaat ve Gayrimenkul Sektörlerinin Rolleri ve Gelişme Eğilimlerinin Değerlendirilmesi Assesment of TheRoles of Construction and Real Estate Sectors andTheir Development Trends in Turkey, 36. Kent, İnşaat ve Ekonomi Kongresi, Gaziantep

Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, https://www.tkgm.gov.tr/tapu-ve-kadastro-genel-mudurlugu-5-ulkede-temsilcilik-aciyor-wwwcnnturkcom, indirilme tarihi: 10.11.2022.

TCMB, (Eylül,2022). Konut Fiyat Endeksi, Veri Yönetişimi Ve İstatistik Genel Müdürlüğü Anketler Ve Endeksler Müdürlüğü,https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/8bbac42a-c8544c588b0ce7e55c35ec2d/KFE.pdf?MOD= AJPERES&CACHEID = ROOTWORKSPACE-8bbac42a-c854-4c58-8b0c-e7e55c35ec2d-n (indirilme tarihi:18.11.2022)

TCMB; Enflasyon Verileri,https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/ Enflasyon+Verileri

TÜİK, Aralık 20202. Türkiye Konut Satış İstatistikleri https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Aralik-2020-37464(indirilme tarihi: 14.11.2022)

TÜİK,2021,Yaşam Koşulları Araştırmasıhttps://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581 (indiilme tarihi: 17.11.2022)

TÜİK,Ekim,2022, Konut Satış İstatistikleri, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Ekim-2022-5682&dil=1#:~:text=T%C3%BCrkiye%20genelinde%20di%C4%9Fer%20konut%20sat%C4%B1%C5%9Flar%C4%B1,art%C4%B1%C5%9Fla%20917%20bin%20984%20oldu

TÜİK; Hane halkı Tüketim Harcaması https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-20193593#:~:text=Hanehalk%C4%B1%20b%C3%BCt%C3%A7e%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1n%C4%B1n%202019%20y%C4%B1l%C4%B1,5%20ile%20ula%C5%9Ft%C4%B1rma%20harcamalar%C4%B1%20ald%C4%B1 evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/dashboard/1078 (indirilme tarihi: 14.11.2022)

Türkiye Müteahhitler Birliği, (Nisan 2021). İnşaat Sektörü Analizi https://www.tmb.org.tr/arastirma_ yayinlar/tmb_ bulten_ nisan2021.pdf

Vardar,S. ve Koç, S. Konut fiyatları ve tüketim harcamaları arasındaki ilişki: OECD örneği. Journal of Life Economics. Cilt: 8, Issue / Sayı:3, 2021, pp. 317-336. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1978610 indirilme tarihi:19.11.2022

Yalçın, M. (2020). Türkiye Konut Satış İstatistiklerinin CBS Tabanlı Analizleri, AKU J. Sci. Eng. 448-455.

Yeşilbağ M (2020). İnşaat Sektörünün Kriz Dinamikleri: Güncel Bir Değerlendirme. Mülkiye Dergisi, 44 (1), 101-130.

Tablo 7. Hurst Üsseli Tahmin Sonuçları

Firmalar	Hurst	Firmalar	Hurst	Firmalar	Hurst	Firmalar	Hurst	Firmalar	Hurst
AKBANK	0.6447	EKGYO	0.6456	KCHOL	0.6146	SAHOL	0.6568	TKFEN	0.6458
AKSEN	0.7642	EREGLI	0.6872	KOZAA	0.6954	SASA	0.6280	TOASO	0.6026
ARCLK	0.6567	FROTO	0.6502	KOZAL	0.6638	SISE	0.6356	TTKOM	0.6672
ASELSAN	0.6589	GARANTI	0.6982	KRDMD	0.6670	TAVHL	0.6678	TUPRS	0.6242
BIMAS	0.6892	ISCTR	0.6658	PETKM	0.6089	TCELL	0.6421	VESTEL	0.6924
DOHOL	0.7289	GUBREF	0.6467	PGSUS	0.6367	THYAO	0.6892	YKBNK	0.6642

4. SONUÇ

Bu çalışmada, BIST30'da yer alan firmaların getirilerindeki kaotik dinamiklerin varlığı araştırılmıştır. Bu amaçla 03.01.2011-22.11.2022 döneminde 30 firmanın günlük kapanış fiyat getirileri incelenmiştir. Çalışma getirilerdeki doğrusal olmayan yapıyı tespit ederek literatüre önemli katkıda bulunmaktadır.

Çalışmada öncelikle firmaların hisse senedi getirilerinin zaman yol şekilleri ve tanımlayıcı istatistikleri, getirilerin birim kök testleri ve tanı testleri verilmiştir. Ardından endeks getirilerinin doğrusal olmayan yapıları BDS (1996) testi ile analiz edilmiştir. Son olarak Dönüştürülmüş Genişlik (R/S) analizi ile elde edilen Hurst üsselleri tahmin edilerek serilerin uzun dönem bağımlılığın var olup olmadığı test edilmiştir. BIST30 firmaların getiri volatilitesinde uzun hafıza özelliğinin olduğu tespit edilmiştir.

Hisse senedi getirileri volatilitesi ayrıca dönüştürülmüş genişlik (R/S) analizi ile test edilmiştir. Hurst üsseli değerlerinin $0.5<H<1$ referans aralığında yer aldığı görülmüş ve değerlerin 0.5'den büyük olması getirilerin uzun dönem bağımlılığa sahip olduğunu kanıtlamıştır. Sonuç olarak hem BDS test sonuçları hem de Hurst üsselleri kullanılarak gerçekleştirilen analiz bulgularına göre BİST 30 firmalarının pay senedi getirilerinde uzun hafızanın yani EPH'nin özelliklerinin değil, FPH'nin özelliklerinin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Alpar, O. & Eren, Ö. (2016). IMKB100 endeks değişim değerlerinde lyapunov üsteli metoduyla kaosun incelenmesi. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 30(8), 151-174.

Alvarez-Ramirez, J., Alvarez, J., Rodriguez, E. & Fernandez-Anaya, G. (2008). Time-varying hurst exponent for us stock markets. physica A: Statistical Mechanics and its Applications, 387(24): 6159 - 6169.

Aygören, H. (2008) İstanbul menkul kıymetler borsasının fraktal analizi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,Cilt:23 Sayı:1.

Bachelier, L. (1964). The theory of speculation. (P. Cootner). Random character of stock market prices. Cambridge: MA: M.I.T Press, 17-78.

Brown, C. T. & Liebovitch, L.S. (2010). Fractal analysis, quantitative applications in the- social sciences, monograph. ThousandO- aks, Calif.:Sage Publications.

Brockett, P.L., Hinich, M.J. & Patterson, D. (1988). Bispectral based tests for the detection of gaussianity and linearity in time series. Journal of American Statistical Association, 83(403), 657-664.

Çevik, E. I., & Topaloğlu, G. (2014). Volatilitede uzun hafıza ve yapısal kırılma: Borsa İstanbul örneği. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6), 40-55.

Çinko, M. (2006). İstanbul menkul kıymetler borsası 100 endeksinin doğrusallık testi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, 3, 23-31.

Fama, E.F. (1970). Efficient capital markets: A Review theory and empirical work. Journal of Finance, 25(2), 338-417.

Günay, S. (2015). BIST100 endeksi fiyat ve işlem hacminin fraktallık analizi. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 16(1), 35-50.

Hsieh, D.A. (1991). Chaos and nonlinear dynamics: application to financial markets. The Journal of Finance, 46(5), 1839-1877.

İşeri, M., Çağlar, H. & Çağlar, N. (2008). A Model proposal for the chaotic structure of ıstanbul stock exchange. Chaos, Solitons and Fractals, 36, 1392-1398.

Kumar, A. S., & Bandi, K. (2015). Explaining financial crisis by fractal market hypothesis: evidences from indian equity markets. Hyperion İnternational Journal Of Econophysics Ve New Economy, 8(1), 83-96.

Kumar, A. S., Jayakumar, C., & Kamaiah, B. (2017). Fractal market hypothesis: Evidence for nine Asian Forex Markets. Indian Economic Review, 52, 181-192.

Lintner, J. (1965). Security prices, risk, and maximal gains from diversification. The journal of finance, 20(4), 587-615.

McMillan, D. G., & Thupayagale, P. (2008). Efficiency of the South African equity market. Applied Financial Economics Letters, 4(5), 327-330.

Mandelbrot, B.B. (1963). The variation of certain speculative prices. The Journal of Business, 36(4), 394-419.

Mandelbrot, B. B. (1977). Fractals, Encyclopedia of Statistical Sciences, John Wiley&Sons, Inc.

Markowitz, H. (1952). Portfolio selection. The Journal of Finance, Vol. 7, No. 1, pp. 77-91.

Onali, E. & Goddard, J. (2011). Are european equity markets efficient? New evidence from fractal analysis. International Review of Financial Analysis, No:20, s.59-61 37.

Özdemir, S.D. & Akgül, I. (2014). Hisse senedi piyasalarının kaotik yapısı ve yapay sinir ağları ile öngörüsü: İMKB-100 örneği. İktisat, İşletme ve Finans, 29(336), 31-58.

Özer, G. & Ertokatlı, C. (2010). Chaotic processes of common stock ındex returns: an empirical examination on ıstanbul stock exchange (ıse) market. African Journal of Business Management, 4(6), 1140-1148.

Özün A. & Çifter A. (2008) Modeling long-term memory effect ın stock prices: a comparative analysis with gph test and daubechies wavelets, Studies in Economics and Finance, 25 (1), 38-48

Panas, E., & Ninni, V. (2010). The distribution of London metal exchange prices: a test of the fractal market hypothesis. European Research Studies, 13(2), 193-210.

Peters, E.E. (1994). Fractal Market Analysis: Applying Chaos Theory to Investment and Economics (1st ed.). New York: Wiley.

Ruan, J., Pang, S. L., & Luo, W. Q. (2005, August). The multifractal structure analysis in China stock market. In 2005 International Conference on Machine Learning and Cybernetics Vol. 5, 3058-3063.

Sharpe, W. F. (1964). Capital asset prices: A theory of market equilibrium under conditions of risk. The Journal Of Finance, 19(3), 425-442.

Selvam, M., & Jayapal, G. (2011). Fractal structure analysis in the Indian stock market.1-19.

Sülkü, S. N., & Ürkmez, E. (2018). Hisse senedi getirilerinde doğrusal olmayan dinamikler: Türkiye'den kanıtlar. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 18. EYİ Özel Sayısı, 473-484.

Weron, A. & Weron R. (2000). Fractal market hypothesis and two power-laws. Chaos, Solitons & Fractals, 11(1-3), 289-296.

Yapılan bu çalışmada pandemi döneminin sektörlere etkileri, bu sektörlerin e-ticaret hacmine yansıması gözlemlenmiştir. Bir firma üzerinde inceleme olanağı sağlayan temel mali analiz türleri hakkında bilgi verilerek karşılaştırmalı mali tablo analizi ve teknikleri açıklanmıştır. Daha sonra ele aldığımız Arçelik firmasının‘’Finansal Durum’’ tablosu ve ‘’Kar veya Zarar Ve Diğer Kapsamlı Gelir’’tabloları üzerinden gidilerek karşılaştırmalı bilanço analizi ve karşılaştırmalı gelir tablosu analizi yapılarak, elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Tablo yorumlarında hedef noktamız pandemi öncesi ve pandemi dönemi sonrası Arçelik firmasının finansal verilerinin pandemi etkilerine ne derecede yanıt verebildiğini ve etkilendiğini bu dönemler arasında ki mali tablolar ile ortaya çıkarmaktır. Yapılan analizler sonucunda görülmüştür ki Arçelik firmasının artan ürün maliyetlerine rağmen satış gelirleri pandemi öncesine göre daha çok artış göstermiştir. Aynı zamanda firmanın toplam varlıkları pandemi öncesi 2019-2020 yılları arasındaki artışa(%34) göre yaklaşık 2,5 kat(%83) daha fazla artmıştır. Bunun nedenleri birden fazla olabileceği gibi firmanın pandemi dönemindeki kısıtlamalarda insanların ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde güncel kalması olduğu tespit edilmiştir. Pandemi döneminde ve sonrasında meydana gelen enflasyon tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de etkili olmuştur. Bu sebepten dolayı kullanılan verilere enflasyon düzeltmeleri yapılarak yeni çalışmalar önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Arçelik Google arama motorunda aranma trendi URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2019-06-02%202022-05-08&geo=TR&q=%2Fm%2F07kz21 (Erişim: 09.05.2022)

Arçelik Hakkında URL: https://www.arcelikglobal.com/tr/sirket/hakkimizda/genel-bilgi/, (Erişim: 02.10.2022)

Arslan, İ. ve Karagül, S. (2020). Küresel Bir Tehdit (COVID-19 Salgını) ve Değişime Yolculuk. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (10), 1-36.

Aydıntan, B. (2005). Değişim ve Yeniden Yapılanmada Başarılı Bir Örnek: Arçelik. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7 (3), 71-89.

Cinel, E. A. (2020). Covid-19'un Küresel Makroekonomik Etkileri ve Beklentiler. Politik Ekonomik Kuram, 4(1), 124-140.

Destereci, P. (2009). Türkiye bankacılık sistemi açısından krediler ve kredi değerlendirmede kullanılan mali analiz yöntemleri (Master's thesis, Namık Kemal Üniversitesi).

E-ticaret istatistikleri URL: https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler (Erişim: 08.05.2022)

Gelir Tablosu Analizi URL:https://www.fintables.com/akademi/temel-analiz-101/gelir-tablosu-analizi (Erişim: 20.09.2022)

Gülsoy, T., Özkanlı, Ö., & Lynch, R. (2011). International Branding Strategies Of Developing Countries:The case of Arçelik. Procedia-Socialand Behavioral Sciences,24, 1200

Gülsoy, T., Özkanlı, Ö., & Lynch, R. (2013). Effective İnternational Expansion Strategies Of Emerging Countries: The Strategiest Hathelped Arçelik. Management Research Review

Güven, H. (2020). Covid-19 Pandemik Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler. Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 251-268.

Hacıalioğlu, A. ve Sağlam, M. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Tüketici Davranışları Ve E-Ticaretteki Değişimler. Medya Ve Kültürel Çalışmalar Dergisi, 3(1), 16-29.

Kahiloğulları, S. (2012). Beş yıldızlı otel işletmelerinde finansal analiz tekniklerinin kullanımı: Akdeniz bölgesinde bir araştırma (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kamuyu Aydınlatma Platformu Arçelik A.Ş. Finansal Bilgiler URL: https://www.kap.org.tr/tr/sirket-finansal-bilgileri/4028e4a240e95dc90140ed55b43900cf, (Erişim: 28.03.2022)

Karabayir, N. (2016). Sağlık Sektöründe Finansal Tablolar Analizi (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Özlem, Ö. (2012). Mali tablolar analizi: Bir hastane örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 3(6).

Özolgun, H. (2017). Comparative Financial Tablo Analysis. Joeep: Journal Of Emerging Economies And Policy, 2(1), 55-62.

Özyürek, H. ve Erdoğan, E. (2011). Finansal Kurumlarda Mali Analiz Ve Bir Uygulama. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3(2), 229-238.

Tetik, N. (2019). Mali Tablolar Analizine Giriş, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakülte

Yılmaz, Ö. ve Bayram, O. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Türkiye'de E-Ticaret Ve E-İhracat. Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 37-54.

olduğu yıllarda vergi geliri tahsilatının GSYH artışına göre daha düşük oranda olduğunu göstermektedir. Bu değerlendirmede, vergi türlerinin toplam vergi geliri tahsilatı içindeki oransal ağırlığının farklı olduğunun bilinmesi de önemli bir etken olmaktadır.

KAYNAKÇA

Akdiş, M. (2011), Para Teorisi ve Politikası, 2.Basım, Gazi Kitabevi, Ankara.

Çebi, C. Ve Çulha, A. (2017), "Türkiye'de Vergi Gelirleri İktisadi Faaliyetten Nasıl Etkileniyor?", Merkezin Güncesi, https://tcmbblog.org/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/vergi+gelirleri, Erişim:29.07.2022.

Çolak, Ö.F. (2010), Makro Ekonomik Göstergelerin Yorumlanması, Efil Kitabevi, 2.Basım, Ankara.

Eğilmez, M. (2014), Konjonktür, Kendime Yazılar, mahfiegilmez.com/2014/12/konjonktür.html, Erişim (2022).

Eğilmez, M. (2019), Ekonominin Temelleri Kavramlar ve Kurumlar, Remzi Kitabevi, 1.Basım, İstanbul.

Eğilmez, M. (2021), Türkiye Ekonomisi, Remzi Kitabevi, 4.Basım, İstanbul.

Eker, A ve Bülbül, D. (2017), Kamu Maliyesi, 3.Basım, Gazi Kitabevi, Ankara.

GİB (2022), Bütçe Gelirleri, https://www.gib.gov.tr, Erişim: 12.05.2022

2014 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_42.xls.htm

2015 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_43.xls.htm

2016 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_44.xls.htm

2017 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_45.xls.htm

2018 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_46.xls.htm

2019 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_47.xls.htm

2020 Yılı Merkezi Yönetim Gelirleri, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_48.xls.htm

Öztürk, N. (2020), Maliye Politikası, Ekin Kitabevi, 5.Basım, Bursa.

Pınar, A. (2006), Maliye Politikası, Naturel Kitabevi, 1.Basım, Ankara.

TCMB (2013), Enflasyon ve Fiyat İstikrarı, Ankara, http://www.tcmb.gov.tr, (Erişim:10.05.2022).

TCMB (2022), Tüketici Fiyatları, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri, Erişim:6.05.2022.

TCMB (2022), Üretici Fiyatları, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Uretici+Fiyatlari, Erişim: 9.05.2022.

TCMB (2022), Tüketici Fiyat Endeksi-TÜFE, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Egitim-Akademik/Terimler+Sozlugu/

TCMB (2022), Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi-Yİ-ÜFE, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Egitim-Akademik/Terimler+Sozlugu/

Tokatlıoğlu, M. Ve Selen, U. (2017), Maliye Politikası, Ekin Kitabevi, 1.Basım, Bursa.

Turhan, S. (2020), Vergi Teorisi ve Politikası, 7.Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul.

TÜİK, İstatistiksel Tablolar, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=ulusal-hesaplar-113, Erişim:2022.

TÜİK (2020), Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, Harcama Yöntemiyle Zincirlenmiş Hacim, Endeks ve Değişim Oranları, 1998-2020,

TÜİK (2021), Kişi Başına Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 1998-2021,

TÜİK (2020), Gayrisafi Yurt İçi, Harcama Yöntemiyle Cari Fiyatlarla (Değer, Pay, Değişim Oranı), 1998-2020,

Türk, İ. (2015), Maliye Politikası, Turhan Kitabevi, 26.Basım, Ankara.

Uluatam, Ö. (1981), Enflasyon ve Devlet Gelirleri (1963-1978), Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 462, Ankara.

Ulusoy, A. (2018), Devlet Borçlanması, 11.Basım, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Dünya'da vergi harcama raporunu yayımlama sıklığına göre ülkeler son on yıldır hiç rapor yayınlamayan, temel düzeyde vergi harcaması raporu yayınlayan ve ayrıntılı biçimde vergi harcaması raporu yayınlayan ülkeler olarak 3 grupta toplanmıştır. Grup 1 ülkelerinden Japonya' ya ait veri bulunmamaktadır. Çek Cumhuriyeti ise 2011'den beri rapor yayımlamaktadır. Vergi harcamalarının GSYH'deki payı %10 seviyesindedir. Bu grupta yer alan Rusya'da ise vergi harcamalarının/GSYH'deki payı 2014 ve 2015 yıllarında %2 iken 2016 ve 2017 yıllarında %19'a çıkmıştır.

Temel düzeyde vergi harcama raporu yayımlayan Grup II'deki bazı ülkelerin vergi harcamalarının GSYH içerisindeki payı ise; İngiltere %8, ABD %6, Macaristan ve Danimarka'da ise %2 düzeyindedir. Bu ülkeler arasında en çok pay %12 ile Finlandiya'ya aittir. Türkiye'de temel düzeyde vergi harcama raporu yayımlayan ülke gruplandırmasında yer almaktadır. Bu grup ülkeler arasında ise vergi harcama/GSYH payı diğer ülkelere göre düşük seviyededir.

Vergi harcama raporunun uygulamadaki ilk örneği Almanya'dır. Almanya'yı da kapsayan Grup 3 ülkeleri ise detaylı vergi harcama raporu yayımlamaktadır. Bu ülkelerde vergi harcama / GSYH içerisindeki payı, Avustralya'da %8, Kanada'da %7, İsveç'te %5, Fransa'da %4'tür. Almanya'da ise bu oran 2005 yılından günümüze pek değişiklik göstermeyiip %0,80 ile %1 seviyesindedir. 1990-2020 dönemi boyunca küresel ortalama, GSYH'nin yüzde 3,8'i ve vergi gelirinin yüzde 24,2'sidir. Avustralya ve Fas gibi bazı ülkeler yalnızca vergi harcama tahmin raporlarını değil aynı zamanda vergi tabanı, türü, politika hedefleri gibi kapsamlı belgeler de yayımlamaktadırlar. Almanya, Kanada, Fransa ve İtalya gibi ülkelerde ise vergi harcamalarından yararlanan vergi mükelleflerinin sayısı bile mevcuttur. Portekiz, Kosta Rika gibi ülkelerde yalnızca vergi tabanına göre toplanan genel tahminler yer almaktadır. Genel anlamda, daha zengin ülkeler vergi harcamaları hakkında daha fazla ve daha iyi rapor verme eğilimindedir.

Vergi harcamaları, nitelikli bireylere veya kuruluşlara faydalar sağlayarak veya belirli faaliyetleri teşvik ederek hedeflenen kamu politikasına ulaşmayı amaçlamaktadır. Ayrıca vergi adaletini iyileştirmeyi veya vergi yapısındaki aksaklıkları dengelemeyi de amaçlayabilmektedir. Ailelere mali yardım gibi ya doğrudan harcama yoluyla ya da vergi muafiyetleri yoluyla ulaşılabilmektedir. Ancak vergi harcamalarının da olumsuz özellikleri vardır, çünkü her şeyden önce vergi sisteminin tarafsızlığını bozmaktadır. Bir vergi sistemin etkinliği, hakkaniyeti ve etkinliği artırmak isteniyorsa, vergi harcama programlarının yönetim derecesini ve kalitesini artırmak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu.

4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu.

Akdoğan, A. (2007). Kamu Maliyesi . Ankara : Gazi Kitabevi .

Akın, E. B. (2019). Türk Vergi Sisteminde Vergi Harcamaları Üzerine Bir Değerlendirme . Konya : T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Anderson, B. (2008). Tax Expenditures in OECD Countries. (s. 1-22). Bangkok: 5th Annual Meeting of OECD .

Arcagök, M. S. (2002). Kamuya Yönelik Vergi Teşvik ve Korumaları. Ankara : Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Balkaya Akça, F. N. (2000). Gelir Vergisindeki Vergi Harcamaları ve Türk Gelir Vergisindeki Vergi Harcamalarının Değerlendirilmesi . Ankara : T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Barlett, B. (2001). The End of Tax Expenditures as We Know Them? Tax Notes, 92(3), 1-19.

Bratic, V. (2006). Tax Expenditures: A Theoretical Review. Financial Theory and Practice, 30(2), s. 113-127.

Brixi, H. P. (2004). Managing Tax Expenditures: Policy Options . H. P. Brixi, C. M. Valenduc, & Z. L. Swift içinde, Tax Expenditures-Shedding Light on Government Spending through the Tax System . The World Bank .

Buhur, S. (2019). Vergi Harcaması Kavramı ve Türkiye'deki Durumunun Analizi. Vergi Dünyası(453), s. 67-75.

Çiçek, U., & Uğur, K. (2018). Türkiye'de Vergi Harcamalarının Analizi: 2012-2017 Dönemi. International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, 48(8), s. 353-364.

Egeli, H., & Tepe, B. (2015). Vergi Harcamaları ve Ülke Uygulamaları. Vergi Raporu (193), s. 9-23.

Eriçok, R. E. (2019). Türkiye'de Vergi Harcamalarının Gelişimi: 2015-2021. İstanbul İktisat Dergisi, 69(2), s. 321-355.

Ferhatoğlu, E. (2005). Bir Kamu Harcaması Türü Olarak Vergi Harcaması ve Türk Kurumlar Vergisi Açısından Değerlendirilmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6, s. 77-93.

Giray, F. (2002). Vergi Harcamaları: Harcama Vergileri Açısından Analizi. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, XXI(1), s. 27-52.

GTED. Global tax Expenditure Database . https://gted.net/ E.T 05/11/2022.

Güler, H. (2019). Türkiye ve Sosyal Refah Devletlerinde Vergi Harcamalarının Karşılaştırılması. Vergi Sorunları Dergisi (367), s. 131-144.

Gülmez, B. (2003). Vergi Harcaması Kavramı, Türk Vergi Sistemine Dahil Vergi Kanunlarının Değerlendirilmesi . İstanbul : Hesap Uzmanları Kurulu Bilim Raporu .

Hazine ve Maliye Bakanlığı . (2018). Vergi Harcamaları Raporu . Ankara : T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir Düzenlemeleri Genel Müdürlüğü .

IMF. (2019). Tax Expenditure Reporting and Its Use in Fiscal Management A Guide for Developing Economies. Washington D.C : Fiscal Affairs Department .

Kaya, D. G., & Gülsün, F. (2020). Türkiye'de Vergi Harcamalarının Gelişimi ve Seçilmiş Bazı Kamu Göstergeleri İçerisindeki Yeri. International Journal on Social Sciences, 5(3), s. 8-29.

Kayalıdere, G., & Özcan, P. M. (2012). Gelir Vergisi Açısından Vergi Harcamalarının Analizi: Türkiye ve Bazı OECD Ülke Örnekleri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 17(1), s. 341-366.

Mcdonald, H. (2010). Türk Vergi SİstemindekiVergi Harcamalarının Etkinlik ve Verimlilik Açısından Değerlendirilmesi. İzmir : T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Nadaroğlu, H. (1996). Kamu Maliyesi. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Rakıcı, C. (2004). Türk Gelir Vergisi Sisteminde Yer Alan Bazı Maufiyet, İstisna ve İndirimlerin Değerlendirilmesi. Vergi Sorunları(190), s. 115-129.

Redonda, A., & Neubig, T. (2018). Assessing tax expenditure reporting in G20 and OECD economies. CEP Discussion Note, 3.

Redonda, A., Haldenwang, C. v., & Aliu, F. (2021). Tax Expenditure Reporting and Domestic Revenue Mobilization in Africa . I. J. Valderrama, & D. Lesage içinde, Taxation, International Cooperation and the Sustainable Development Agenda . Switzerland : Springer .

Redonda, A., Haldenwang, C. v., & Aliu, F. (2021). The Global Tax Expenditure Database (GTED) Companion Paper . www.gted.net.

Sandalcı, İ. (2021). Vergiden Kaçınma Ve Kaçırmanın Kayıtlı Mükelleflere Negatif Dışsallıkları. E. Öz, U. Sandalcı, & İ. Sandalcı içinde, Küresel Mali Sorunlar ve Muhtemel Çözümler (s. 95-120). İstanbul : Legal Yayıncılık.

Sandalcı, U. (2019). Vergi Harcamalarına İlişkin Toplumsal Algı: TR33 Bölgesi Alan Araştırması. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 15(4), s. 1040-1061.

Saraç, Ö. (2010). Vergi Harcamaları ve İktisadi Etkileri . Maliye Dergisi(159), s. 262-277.

Stiglitz, J. E. (2000). Economic of the Public Sector. Newyork / London : W.W. Norton & Company .

Surrey, S. S., & McDaniel, P. R. (1985). Tax Expenditures . Cambridge: Harvard University Press .

T.C. Maliye Bakanlığı. (2015). 2016 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu Eki'ndeki Vergi Harcamaları Listesi, Ankara.

T.C. Maliye Bakanlığı. (2017). 2018 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu Eki'ndeki Vergi Harcamaları Listesi, Ankara.

T.C. Maliye Bakanlığı. (2019). 2020 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu Eki'ndeki Vergi Harcamaları Listesi, Ankara.

T.C. Maliye Bakanlığı. (2021). 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Eki'ndeki Vergi Harcamaları Listesi, Ankara

Toder, E. J. (2005). Tax Expenditures and Tax Reform: Issues and Analysis . Proceedings. Annual Conference on Taxation and Minutes of the Annual Meeting of the National Tax Association, 98, s. 472-479.

Yoruldu, M. (2021). Türkiye'de Vergi Harcamalarının Vergilendirmenin Fonksiyonları Açısından Değerlendirilmesi: 2019-2023. Maliye Çalışmaları Dergisi(65), s. 139-150.

KAYNAKÇA

Ahairwe, P. E., Miyandazi, L., & Bilal, S. (2021). The EU list of tax havens:progress and challenges. Netherlands: ecdpm.

Akın, C., & Doğan, E. (2022). Yerel yönetimlerde dolaylı ve dolaysız vergiler karşılaştırması: MABAC yöntemi ile OECD ülkeleri bazında inceleme. Vergi Raporu, (271), 126–142.

Doğan, A., & Kabayel, M. (2016). Küresel vergi rekabeti ve vergi cennetleri üzerine değerlendirmeler. Liberal Düşünce Dergisi, 81, 75-98.

Doğan, E., Akın C. (2022). Merkezi yönetim vergi gelirlerinin vergilendirme konuları itibariyle kategorizasyonu: MABAC yöntemi ile OECD ülkeleri karşılaştırması, Maliye Alanında Güncel Araştırmalar içinde (Ed. Orçun Avcı; Serap Ürüt Saygın), Ekin Yayınevi, 31 - 47.

Gündoğdu, M. M. (2009). Uluslararası vergi rekabeti ve zararlı vergi rekabetinin önlenmesine yönelik düzenlemeler. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı.

Gür, A. (2016). Vergi kaçırma ve kayıtdışı paranın tarihsel yolculuğu. Erişim: 18.05.2022. https://tarihdergi.com/vergi-kacirma-ve-kayitdisi-paranin-tarihsel-yolculugu/.

OECD. (2022). Jurisdictions committed to improving transparency and establishing effective exchange of information in tax matters. Erişim: 25.05.2022 https://www.oecd.org/ctp/harmful/jurisdictions-committed-to-improving-transparency-and-establishing-effective-exchange-of-information-in-tax-matters.htm.

OECD. (2022). Residence/Citizenship by Investment Schemes. Erişim: 19.06.2022. https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/crs-implementation-and-assistance/residence-citizenship-by-investment/.

OECD. (2022). Organisation for Economic Co-operation and Development. Glossary of Tax Terms. Erişim:19.06.2022 https://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm.

Palan, R. (2009). History of tax havens. tarihinde History & Policy. Erişim: 19.05.2022. https://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/history-of-tax-havens.

Palan, R., Murphy, R., & Chavagneux, C. (2013). Tax havens: how globalization really works ronen palan, Murphy, Chavagneux. Cornell University: Press.

Sandalcı, U. (2020). Vergiden kaçınmayı etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile analizi. Alanya Akademik Bakış Dergisi, 1033-1056.

Saraçoğlu, F. (2000). Vergi erozyonu açısından gelir vergisinde yer alan müesseselerin analizi. Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 79-96.

Tax Justice Networks. (2022). Financial Secrecy Index 2022. Erişim: 19.05.2022. https://fsi.taxjustice.net/.

World Data.info. (2022). List of the world's most notorious tax havens. Erişim: 10.06.2022. https://www.worlddata.info/tax-havens.php.

Yıldız, A., & Demir, M. (2019). Vergi cenetleri ve küresel vergi eşitsizliği. Maliye Dergisi, 176, 329-354.

Yılmaz, M. (2018). Vergi cennetleri ve ülke uygulamaları. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16(4), 197-222.

dağılımı ve kamu borcu arasındaki panel nedensellik analizi sonuçları da literatürle tutarlı olarak gelir dağılımdan kamu borcuna doğru, kısa dönemde zayıf, uzun dönemde güçlü bir ilişkinin varlığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlara dayanarak, kamu borç dinamiklerinin yalnızca vergi düzleştirmesi ile ilişkili geleneksel belirleyicilerle değil, aynı zamanda gelir dağılımındaki bozukluklardan kaynaklanan sosyal ve politik tepkiler, politik istikrarsızlık, sosyal huzursuzluk ve finansal istikrarla ilgili faktörlerle de ilişkili olabileceği ortaya konulmaktadır.

Dollar ve Kraay (2003) ve Dollar, Kleineberg ve Kraay (2016) kişi başı GSYİH'deki artışın; Gregorio ve Lee (2002) ve Checchi & Werfhorst (2014) da eğitim düzeyi ve kalitesinin gelir dağılımını pozitif etkilediğini ve yoksulluğu azalttığını ortaya konulmuştur. Bunlara ek olarak çalışmada ifade edilen gelir dağılımı borç ilişkisini inceleyen ve bu çalışmayı da içine alan literatür de gelir dağılımındaki iyileşmenin kamu borcunu düşürdüğünü ortaya koymaktadır. İnsan ömrünü kısaltmasından, yaşam kalitesinin düşmesine; kamu borcunun artmasından büyümenin yavaşlamasına kadar mikrodan makroya birçok olumsuz sonucu olan gelir dağılımı bozukluğunun iyileştirilmesi için politika yapıcılara önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu çerçevede sürdürülebilir büyümenin ve kalkınmanın sağlanmasına, eğitimin niteliğinin artırılmasına dönük gelir dağılımını iyileştirici maliye politikalarının önemi tekrar ortaya çıkmaktadır. Söz konusu politikaların uygulanmasının ekonomik ve sosyal problemlerin azaltılmasında önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Agnello, L., Castro, V., Jalles, J.,T. & Sousa, R. M. (2017). Income inequality, fiscal stimuli and political (in)stability. Int Tax Public Finance, 24, 484–511.

Aksman, E. (2017). Do poverty and income inequality affect public debt?. The Polish Journal of Economics, 292(6), 79-93.

Alesina, A., & Rodrik, D. (1994). Distributive politics and economic growth. Quarterly Journal of Economics, 109(2), 465–490.

Arawatari, R., & Ono T. (2017). Inequality and public debt: A positive analysis. Review of International Economics, 25, 1155–1173.

Azzimonti, M., & Quadrini, V. (2012). Financial globalization, inequality, and the raising of public debt. Federal Reserve Bank of Philadelphia. Working Papers 12–16.

Azzimonti, M., & Francisco, E., & Quadrini, V. (2014). Financial globalization, inequality, and the rising public debt. The American Economic Review, 104(8), 2267-2302.

Barro, R. J. (1979). On the determination of the public debt. Journal of Political Economy, 87(5), 940-71.

Bittencourt, M. (2015). Determinants of government and external debt: Evidence from the young democracies of south america, emerging markets finance and trade, 51(3), 463-472.

Carrera, J., & Vega, P. (2021). The impact of income inequality on public debt. The Journal of Economic Asymmetries, 24.

Checchi, D., & Werfhorst, H. G. (2014). Educational policies and income inequality. IZA Discussion Paper, No. 8222. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2450413

Cukierman, A., & Meltzer, A. H. (1989). A political theory of government debt and deficits in a neo-Ricardian framework. American Economic Review, 79(4), 713–732.

Davtyan, K. (2016). Interrelation among economic growth, income inequality, and fiscal performance: Evidence from Anglo-Saxon countries. Review of Public Economics, 217 (2): 37-66.

Dollar, D., & Kraay, A. (2002) Growth is good for the poor. Journal of Economic Growth, 7, 195–225.

Dollar, D., Kleineberg, T. & Kraay, A. (2016). Growth still is good for the poor. European Economic Review. 81, 68-85.

Edwards, S., & Tabellini, G. (1991). Explaining fiscal policies and inflation in developing countries. Journal of International Money and Finance, 10(1), 16–48.

Enders, W. (2014). Applied econometric time series. New York: John Wiley and Sons.

Engle, R. & Granger, C. (1987). Co-integration and error correction: Representation, estimation, and testing. Econometrica, 55, 251-76.

Ferriere, A. (2015). Sovereign default, inequality, and progressive taxation. https://www.dropbox.com/s/n5nnpmfkkhzm3li/Ferriere_default.pdf?raw=1.

Gregorio, J.D., & Lee, J. (2002). Education and income inequality: New evidence from cross-country data. Review of Income and Wealth, 48, 395-416.

International Monetary Fund. (2014), World economic outlook-recovery strengthens, remains uneven, Washington. https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Recovery-Strengthens-Remains-Uneven

Kim, Y. K. (2017). Inequality and sovereign default under democracy. Journal of Economics and Financial Analysis. 1(1), 81–115.

Larch, M. (2012). Fiscal performance and income inequality. Kyklos, 65, 53-80.

Levin, A., Lin, C.F., & Chu, C.S.J. (2002). Unit root tests in panel data: Asymptotic and finite-sample properties. Journal of Econometrics, 108(1), 1-24.

Lucas, R., & Stokey, N. (1983). Optimal fiscal and monetary policy in an economy without capital. Journal of Monetary Economics, 12(1), 55–93.

OECD. (2008). Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2015). In it together: Why less inequality benefits all. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2017). OECD economic surveys: Australia. Paris: OECD Publishing.

Pedroni, P. (1999). Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple regressors. Oxford of Economics and Statistics, 61, 653-670.

Pedroni, P. (2000). Fully-modified OLS for heterogeneous cointegrated panels. Advances In Econometrics, 15, 93-130.

Roubini, N. (1991). Economic and political determinants of budget deficits in developing countries. Journal of International Money and Finance, 10, 49–72.

düzeyindeki farklılaşmada artış olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum ise stratejik plana dayalı performans esaslı bütçe sisteminin temel dayanağını oluşturan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanuna yönelik uygulamada aksaklık bulunduğu şeklinde değerlendirilebilir. Zira ilgili kanunun 5. maddesinde *"kamu mali yönetiminin uyumlu bir bütün olarak oluşturulması ve yürütülmesi"* esası gözetilmektedir. KDV ve ÖTV tahsilat oranları itibariyle yaşanan söz konusu farklılık ise kamu mali yönetiminde mükellef ya da vergi idaresi kaynaklı bütünlüklü bir yapı zafiyeti olarak dikkat çekici düzeydedir. Bu doğrultuda kanunun ilgili hükmünün uygulamada karşılık bulabilmesi amacıyla çalışma ile saptanan iller düzeyinde idari-mali düzenlemeler çerçevesinde spesifik uygulamalara gidilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akbal, G. (2021). OECD ve AB Ülkeleri ile Türkiye'nin KDV Oran Yapılarının Seçilmiş Ülkeler Bazında Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi. Vergi Raporu Dergisi, Sayı 268.

Akdoğan, A. (2009). Kamu Maliyesi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Akkaya, Ş. M. Aktuğ. (2021). Teorik Temelleri ve Gelişimi Bakımından Özel Tüketim Vergilerinin Analizi. Maliye Çalışmaları Dergisi, Sayı 65.

Aydın, S. (2000). Katma Değer Vergisi Açısından Türkiye ve Avrupa Birliği Mevzuatının Karşılaştırılması. Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 136.

Aydın, S. (2013). Dünyadaki Ekonomik Krizlerle Mücadelede Katma Değer Vergisindeki Yeni Tartışmalar. Vergi Sorunları Sergisi, Sayı 303, Aralık.

Bulutoğlu, K. (2003). Kamu Ekonomisine Giriş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çapar, M. (2003). Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergisi Arasındaki Temel Benzerlikler ve Farklılıklar. Vergi Raporu Dergisi, Sayı 63 Şubat-Mart.

Edizdoğan, N. (1981). Teoride ve Uygulamada Özel tüketim Vergileri. Bursa: Ekin Kitabevi.

Edizdoğan, N. (2007). Kamu Maliyesi. Bursa: Ekin Kitabevi.

İdikut Özpençe, A,. İ. İşler. (2017). Türkiye'de KDV Sorunları ve AB Ülkelerindeki KDV'nin Kamu Gelirleri ve GSYH İçerisindeki Payları. Vergi Raporu Dergisi, Sayı 2019, Aralık.

Kılıç, S. (2008). Vergi Güvenliğinin Sağlanması Bakımından Katma Değer Vergisinde Tam Sorumluluk Kapsamında Tevkifat Uygulaması. Vergi Raporu Dergisi, Sayı 100, Ocak.

Merter, E. M., İ. A. Acar, E. Arslan. (2007). Türk Vergi Sisteminde KDV Uygulaması ve Etkinliğin Analizi. Maliye Dergisi, Sayı 153, Temmuz-Aralık.

Nadaroğlu, H. (1985). Kamu Maliyesi Teorisi. İstanbul: Beta Yayınları.

Soner, G. (2013). Türk Vergi Sisteminde Tüketim Vergilerinin Mali, Ekonomik ve Sosyal Analizi. Vergi Raporu Dergisi, Sayı 170, Kasım.

Taylar, Y. (2010). Vergi Teorisi Açısından Özel Tüketim Vergileri ve Türk Özel Tüketim Vergisi Uygulaması. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12, Özel Sayı.

Turhan, S. (1998). Vergi Teorisi ve Politikası. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Yalçın Kaya, N., M. Bozkır. (2002). Özel Tüketim Vergisi ve Gelişim Süreci. Vergi Sorunları Dergisi, Sayı 166, Temmuz.

Finans ve Ekonomi Politika ve Anlayışlarına Teorik Çıkarsamalar

Editor
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-88-3

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Finans ve ekonomi alanında yaşanan gelişmelerin teorik açıdan ele alındığı bu kitapta ÇAŞKURLU, küresel tarımsal gıda piyasalarında arz ve talep bakımından ağırlığı olan Çin ve Rusya'nın gıda güvenliği politikalarını incelemiştir. BİBER, son yıllarda hızla gelişen finansal teknolojilerin, neden olduğu ya da olması beklenen risk ve tehditlerin finansal piyasalara etkilerine ilişkin farklı bir bakış açısı sunmuştur. ÖRUÇ, milli gelir, gelir dağılımı ve çocuk yoksulluğu ilişkisini araştırmıştır. BÜYÜKKANTARCI TOLGAY, doğrudan yabancı yatırımların çevre politikalarına etkisini teorik olarak irdelemiştir. ERKÖK, uluslararası yatırım ya da ticaret yapan firmaların karşılaştıkları kur risklerini yönetmelerini teminen geliştirilmiş olan forward, future, opsiyon ve swap sözleşmelerinin tanıtılması hedeflemiştir. ÖZEN, OECD Ülkelerinde Covid-19 döneminde meydana gelen sağlık harcamalarını incelemiştir. KARACA, NAİMOĞLU ve SAHABİ, çevresel adaletsizliğin kapsamı ortaya koymuş, nedenlerini araştırmış ve ortadan kaldırılması için yenilenebilir enerjinin önemi vurgulayarak politika önerileri yapmıştır. COŞKUN, Adana-Mersin özelinde yatırım teşviklerinin etkinliğinin artırılması için gerek yatırım teşviklerinin geneline gerekse yeni yatırım teşvik sistemi özeline yönelik çeşitli öneriler sunmuştur.

TAŞDEMİR ve KARADAŞ, yoksulluk kavramı ve yoksulluğun ölçülmesinde kullanılan yöntemlerin neler olduğu hakkında bilgi vermiştir. ÖZTANIR, genel olarak menkul kıymet borsalarında yabancı yatırımcı varlığının değişiminin nedenlerini yapılan araştırmalardan örneklerle teorik çerçevede ayrıntılı olarak tartışmıştır. ÇAMURDAN, bir ulusal paranın olması gerekenden fazla değerlenmesinin ödemeler bilançosuna etkilerini tartışmıştır. AYVACIK, finans sektöründe yapay zekâ konusunu ele almıştır. GENİŞ, 2. Dünya savaşından sonraki pazarlama ve küresel pazarlama stratejilerine yönelik uluslararası ekonomi-politik görüş çerçevesinde kuramsal katkılar sunmuştur. KAYA, toplumsal cinsiyet kavramına arkeolojik bir bakış getirmiştir. YAVAN, Birleşik Krallık'taki sosyal konut anlayışını incelemiş ve geçmişten günümüze sosyal konut politikalarının değişimi üzerinde durmuştur. ERASA AKÇA, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin beraberinde getirdiği bütçe hakkının mevcut durumuna dair bilgiler vermiştir. SAMANCI, Türkiye'de çevre kirliliğini önleme konusunda yeşil vergi uygulamaların rolü ve bu konuda meydana gelen güncel gelişmeleri incelemiştir. YILMAZ, Avrupa Birliği'nde yüksek denetim kurumlarının gelişimi ve mali denetim konusunu irdelemiştir.

ESENER, yerel yönetimler ile merkezi yönetimler arası ilişki özelinde ve mali paylaşım düzeyinde, yerel veya geliri yerele bırakılmış vergileri teoride ve uygulamada betimsel analiz yöntemleriyle incelemiştir. BAKICI, Türkiye'de yerel yönetimlerin çevre koruma harcamaları ile çevre kirliliğini önlemeye ve yasalardan kaynaklanan sorumlulukları yerine getirmeye ne denli önem verdikleri tespit edilmeye çalışmıştır. YILMAZ ve DİRİCAN, mali sürdürülebilirliği ekonomik göstergeler yöntemi çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ortaya koymayı amaçlamışlardır. KÜÇÜKAYCAN, program bütçenin kamuda stratejik yönetim anlayışına etkilerini ortaya koymuştur. KAHRİMAN ve CURA, teşvik sistemi etkinliğinin nasıl olması gerektiğini tartışmıştır. FAKİRULLAHOĞLU, Transfer Fiyatlandırması yolu ile örtülü kazanç dağıtımını kanun maddeleri ile özetlemiştir. İNNECİ, Türkiye'nin gümrük birliği

sürecini ortaya koymuştur. ÇAKIR, küresel çevre sorunlarına çözüm arayışları bağlamında mali enstrümanların etkinliğine yönelik bir inceleme sunmuştur. KÜÇÜKAYCAN, Covid-19 ile mücadeledeki kamu kaynaklarının kullanımında hesap verebilirliği ele almıştır. YEGEN, "Fiil Ayrılığı" uygulamasını, ceza hukuku teorileri ve cezaların caydırıcılığı ilkesi çerçevesinde değerlendirmiş olup söz konusu uygulamanın genel usulsüzlük kabahatine kesilecek ceza miktarı üzerindeki etkisine vurgu yapmak suretiyle konu teorik açıdan ele almıştır. BAKICI, Türkiye'de taşınmaz kültür varlıklarının korunmasında yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının bütçe harcamalarının değerlendirmesini İzmir ili özelinde incelemiştir. Finans ve ekonomi alanındaki gelişmelerin teorik olarak incelendiği bu kitap, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Hakkari Üniversitesi, Kayseri Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Uşak Üniversitesi ve Yozgat Bozok Üniversitesi olmak üzere 24 farklı üniversiteden 32 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Burak ÇAMURDAN	Siirt Üniversitesi
Doç.Dr.	Ahmet Emre BİBER	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç.Dr.	Baki YEGEN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç.Dr.	Erhan ÖRUÇ	Kocaeli Üniversitesi
Doç.Dr.	Hamza KAHRİMAN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç.Dr.	Nuran COŞKUN	Mersin Üniversitesi
Doç.Dr.	Selçuk Çağrı ESENER	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Doç.Dr.	Serkan CURA	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç.Dr.	Sibel ÇAŞKURLU	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Dahi Zeynel BAKICI	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Durdane KÜÇÜKAYCAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hacı Ahmet KARADAŞ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	İrem ERASA AKÇA	Hakkari Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mehmet Ali GENİŞ	Giresun Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Muhammed SAMANCI	Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Neslihan YILMAZ	Uşak Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Selma BÜYÜKKANTARCI TOLGAY	Kayseri Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sercan YAVAN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Ahmet İNNECİ	Pamukkale Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Ferhan ÇAKIR	Pamukkale Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Zeynep FAKİRULLAHOĞLU	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Eda AYVACIK	Bayburt Üniversitesi
Dr.	Ahmet Melik SAHABİ	Bingöl Üniversitesi
Dr.	Banu ERKÖK	Başkent Üniversitesi
Dr.	Kerem ÖZEN	

Dr.	Mustafa NAİMOĞLU	Bingöl Üniversitesi
Dr.	Yunus Emre KARACA	Bingöl Üniversitesi
Arş.Gör.	Büşra YILMAZ	Aksaray Üniversitesi
Arş.Gör.	Harun KAYA	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Arş.Gör.	Hüseyin DİRİCAN	Aksaray Üniversitesi
Arş.Gör.	İsmail ÖZTANIR	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
	Destegül TAŞDEMİR	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

2022 Küresel Gıda Krizi ve Gıda Güvenliği Meselesi: Çin, Rusya ve Türkiye Örneği 1
Sibel ÇAŞKURLU

Finansal Teknolojilerin Finansal Güvenliğe Olası Etkileri: Çeşitli Riskler ve Tehditler 23
Ahmet Emre BİBER

Milli Gelir, Gelir Dağılımı ve Çocuk Yoksulluğu: Türkiye Üzerine Değerlendirme 37
Erhan ÖRUÇ

Doğrudan Yabancı Yatırımların Çevre Politikalarına Etkisi: Teorik bir Analiz..... 51
Selma BÜYÜKKANTARCI TOLGAY

Uluslararası Ticaret ve Yatırımlarda Kur Riskinden Korunma Yöntemleri 63
Banu ERKÖK

OECD Ülkelerinde Covid-19 Döneminde Meydana Gelen Sağlık Harcamalarına Genel Bir Bakış 75
Kerem ÖZEN

Çevresel Adaletsizlik ve Yenilenebilir Enerji İlişkisi..... 83
Yunus Emre KARACA, Mustafa NAİMOĞLU, Ahmet Melik SAHABİ

Yeni Yatırım Teşvik Sisteminin Ürün Uzayı Çerçevesinden Değerlendirilmesi ve Adana- Mersin Örneği Üzerinden Öneriler 103
Nuran COŞKUN

Türkiye ve Dünyada Yoksulluğun Seyri ve Karşılaştırmalı Analizi 119
Destegül TAŞDEMİR, Hacı Ahmet KARADAŞ

Menkul Kıymet Borsalarında Yabancı Yatırımcı Varlığının Değişimini Etkileyen Faktörlerin Ülkeler Arası Karşılaştırmalı Teorik Analizi 135
İsmail ÖZTANIR

Bir Ulusal Paranın Olması Gerekenden Fazla Değerlenmesinin Ödemeler Bilançosuna Yansıması! Türkiye'deki Gerçekleşimi 145
Burak ÇAMURDAN

Finans Sektöründe Yapay Zekâ..... 157
Eda AYVACIK

Küresel Pazarlama Stratejilerinin Uluslararası Politik Ekonomisine Doğru 171
Mehmet Ali GENİŞ

Toplumsal Cinsiyet Kavramına Arkeolojik Bir Bakış:
Cinsiyet Farkının Ekonomi Politiği 187
Harun KAYA

Birleşik Krallık'ta Sosyal Konut Anlayışının Gelişimi ve Sosyal
Konutlara Uygulanan Yatak Odası Vergisi 195
Sercan YAVAN

Geçmişten Günümüze Bütçe Hakkı Kapsam ve Algısı 215
İrem ERASA AKÇA

Türkiye'de Yeşil Vergileme Çabalarının Değerlendirilmesi 227
Muhammed SAMANCI

Avrupa Birliği'nde Yüksek Denetim Kurumlarının Gelişimi ve Mali Denetim 239
Neslihan YILMAZ

Türkiye ve Seçilmiş OECD Üyesi Ülkelerde Yerel Yönetim Vergi Gelirlerinin
Toplam Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme ile Etkileşimi:
1995-2020 Dönemi Üzerine Bir Değerlendirme 251
Selçuk Çağrı ESENER

Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Çevre Koruma Harcamalarının Analizi 273
Dahi Zeynel BAKICI

Mali Sürdürülebilirlik: Ekonomik Göstergeler Temelinde E7 Ülkeleri 285
Büşra YILMAZ, Hüseyin DİRİCAN

Program Bütçenin Kamuda Stratejik Yönetim Anlayışına Etkileri 299
Durdane KÜÇÜKAYCAN

Gelişmekte Olan Ülkelerde Vergi Teşviklerinin Tasarlanmasında
Dikkat Edilmesi Gereken Hususlara Dair Bir Değerlendirme 313
Hamza KAHRİMAN, Serkan CURA

Transfer Fiyatlandırması Yolu ile Örtülü Kazanç Dağıtımı 323
Zeynep FAKİRULLAHOĞLU

Türkiye'nin Gümrük Birliği Serüveni ve Gümrük Birliği'nin Geleceği Üzerine
Düşünceler 331
Ahmet İNNECİ

Çevre Politikasına Yönelik Mali Uygulamalar 339
Ferhan ÇAKIR

Covid-19 ile Mücadeledeki Kamu Kaynaklarının Kullanımında Hesap Verebilirlik Düzeyi: Türkiye Açısından Değerlendirme.....351
Durdane KÜÇÜKAYCAN

Genel Usulsüzlük Kabahatinde Cezaların Caydırıcılığını Azaltan Bir Uygulama Olarak Fiil Ayrılığı 367
Baki YEGEN

Türkiye'de Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasında Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarının (YİKOB) Bütçe Harcamalarının Değerlendirilmesi: İzmir İl Örneği.....381
Dahi Zeynel BAKICI

Belirtmek gerekir ki, tarımsal desteklemelerin bir maliyeti olsa da tarımsal girdi ve ürün fiyatlarının düşmesinden yurtiçindeki üretici ve tüketiciler yarar sağlamaktadır. Ancak kuşkusuz ithal girdi ve gıda bağımlılığının da bir maliyeti vardır ve üstelik bunun yurtiçinde kimseye yararı dokunmamakta, aksine ülkenin gıda güvenliğini kırılgan hale getirmektedir.

KAYNAKÇA

Behnassi, M., & El Haiba, M. (2022). Implications of The Russia- Ukraine War For Global Food Security. Nature Human Behaviour. Vol. 6, www.nature.com/nathumbehav

Belesky, Paul vd., (2019). "Chinese State Capitalism And Neomerchantilism In The Conteporary Food Regime: Contradictions, Continuity And Change", The Journal of Peasant Studies, Vol. 46, No.6, s. 1119-1141.

Bozsik N, Cubillos T. JP, Stalbek B, Vasa L & Magda R. (2022). Food security management in developing countries: Influence of economic factors on their food availability and access. PLoS ONE 17(7).

Çaşkurlu, Sibel (2012a). "Küresel Gıda Krizi: Üçüncü Gıda Rejimi, Küresel Sermaye ve Gelişmekte Olan Ülkeler", Ekonomik Yaklaşım, Cilt 23, s.161-194.

Çaşkurlu, Sibel (2012b). "Türk Tarımının Üçüncü Gıda Rejimine Eklemlenme Süreci", Mülkiye Dergisi, 36/3, s. 61-100.

Dronin, N. & Kirilenko, A. (2022). Recent grain production boom in Russia in historical context. Climatic Change 171, 22.

Eriksen, Polly (2007). "Conceptualizing Food Systems For Global Environmental Change Research", Global Environmental Change, doi:10.1016/j.gloenvcha. 2007.09.002. s.1-12

Esher, F. (2021). BRICS varieties of capitalism and food regime reordering: a comparative institutional analysis. Journal of Agrarian Change, Vol.21, Issue 1, 46-70.

FAO, Food Price Index, https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/, Erişim Tarihi: 21.11.2022.

FAS USDA, (2020). Report Name:New Food Security Doctrine Adopted. Report Number: RS2020-0003. February 04, 2020.

FAS USDA, https://apps.fas.usda.gov/PSDOnline/app/index.html#/app/home/statsByCountry

Gad, Ben Zion. (2022). Ukraine war not first time Russia politicized food security – study. Jerusalem Post. July 28, 2022. https://www.jpost.com/international/article-713307

Ghose, B. (2014). Food security and food self- suffi ciency in China: from past to 2050. Food and Energy Security.

Götz, L., Heigermoser, M., Jamali Jaghdani, T. (2022). Russia's food security and impact on agri-food trade. (Eds. Wegren, S. K. & Nilssen, F.). Russia's Role in the Contemporary International Agri-Food Trade System. Palgrave Mcmillan,Cham, 115-137.

GRFC, (2022). Global Report on Food Crises 2022 Mid-Year Update. https://reliefweb.int/report/world/global-report-food-crises-2022-mid-year-update

IAMO, (2017). What is an agroholding?. 31 Dec.2017. https://www.largescaleagriculture.com/home/news-details/what-is-an-agroholding/

IATR, Fertilizer Final 2022. FAS USDA, https://www.fas.usda.gov/sites/default/files/2022-09/IATR%20Fertlizer%20Final.pdf

Kasturi, Charu Sudan.(2022). Food security: one area where Putin's plans are bearing fruit. GZERO. April 19, 2022. https://www.gzeromedia.com/climate/food-security-one-area-where-putins-plans-are-bearing-fruit

Kuhn, L., Jaghdani J. T., Prehn, S., Sun, Z. & Glauben, T. (2022). Keep Calm and Trade on: China's decisive role in agricultural markets under turmoil. IAMO Policy Brief, No 45. July 2022. S.1.

Liefert, W. M. & Liefert, O. (2022). Russia's Development as a Top Player in World Grain Trade. (Eds. Wegren, S. K. & Nilssen, F.). Russia's Role in the Contemporary International Agri-Food Trade System. Palgrave Mcmillan,Cham, 69-93.

McMichael, Philip (2020). "Does China's 'Going Out' Strategy Prefigure A New Food Regime?", The Journal Of Peasant Studies, Vol.47, No.1, s.116-154.

Nishi, (2022). The Indian government offered to help solve the global food crisis. Here's why it backed off. May 20, 2022. https://www.inventiva.co.in/trends/the-indian-government-offered-to-help-solve-the-global-food-crisis-heres-why-it-backed-off/

Ryan, M. (2022). Move faster to help global food crisis, senators urge. https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/07/12/united-states-food-aid-global/

The World Bank Data, https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.ARBL.HA.PC.

The World Bank Data, https://data.worldbank.org/indicator/ER.H2O.INTR.PC.

UN FAO, (1996). Rome Declaration on World Food Security. World Food Summit. 1996, https://www.fao.org/3/w3613e/w3613e00.htm#:~:text=Food%20security%20exists%20when%20all,an%20active%20and%20healthy%20life.

UN News, (2022). World is moving backwards on eliminating hunger and malnutrition, UN report reveals 6 July 2022. https://news.un.org/en/story/2022/07/1122032

World Bank data, Fertilizer consumption (kilograms per hectare of arable land) -1961-2020 Turkiye. https://data.worldbank.org/indicator/AG.CON.FERT.ZS?locations=TR

KAYNAKÇA

Acharya, V. V., Pedersen, L. H., Philippon, T., & Richardson, M. (2017). Measuring systemic risk. The review of financial studies, 30(1), 2-47.

Acharya, V., Brownlees, C., Engle, R., Farazmand, F., & Richardson, M. (2013). Measuring systemic risk. In Managing and Measuring Risk: Emerging Global Standards and Regulation after the Financial Crisis (Eds. O. Roggi,& E. I. Altman), World Scientific Publishing Co, Singapore, 65-98.

Allen H.J. (2019). Regulatory sandboxes. Geo Wash Law Rev 87(3), 579–645.

Armour, J., & Enriques, L. (2018). The promise and perils of crowdfunding: between corporate finance and consumer contracts. The Modern Law Review, 81(1), 51-84.

Arner, D. W. (2009). Financial stability, economic growth, and the role of law. In Economic Law as an Economic Good (Eds. K.M. Messeen), Cambridge University Press, Muncih, 193-213.

Banulescu, G. D., & Dumitrescu, E. I. (2015). Which are the SIFIs? A component expected shortfall approach to systemic risk. Journal of Banking & Finance, 50, 575-588.

Bradshaw, S. (2015). Combating Cyber Threats: CSIRTs and Fostering International Cooperation on Cybersecurity. Global Commission on Internet Governance Paper Series, Paper, 23.

Brownlees, C., Chabot, B., Ghysels, E., & Kurz, C. (2020). Back to the future: Backtesting systemic risk measures during historical bank runs and the great depression. Journal of Banking & Finance, 113, 105736.

Biber, A. E. (2021). Finansal inovasyon, krizler ve finansal düzenlemelere ilişkin bir değerlendirme. Güncel iktisadi tartışmalar (Edt: Calıskan, Z.D. Beşballı, S.G.), Gazi Kitapevi, Ankara, 51-71.

Brummer, C. & Yadav, Y. (2019). Fintech and the innovation trilemma. The Georgetown Law Journal, 107(235), 249-264.

Buckley, R. P., Warner, D. W., Zetzsche, D. A., & Selga, E. K. (2020). Techrisk. Singpore Journal of Legal Studies, 35-62

Buckley, R. P., Avgouleas, E., & Arner, D. W. (Eds.). (2016). Financial stability board and the future of the international financial regulation. In Reconceptualising global finance and its regulation (Eds. R.P. Buckley, E. Avgouleas & D. W. Arner), Cambridge University Press. Newyork, 51-67.

Calo, R. (2014). Digital market manipulation. Geo. Wash. L. Rev., 82 (4), 995-1304.

Cyber Risk Outlook (2019). Cyber risk outlook, Center for risk studies, Cambridge University.

Duffie, D. (2013). Systemic risk exposures: a 10-by-10-by-10 approach. In Risk topography: Systemic risk and macro modeling, (Eds M. Brunnermeier and A. Krishnamurthy), University of Chicago Press, 47-56

Esener, S. Ç., & Biniş, M. (2012). Eski sorunlar için yeni çözümler: Yeni bir işlem vergisi önerisi. Business and Economics Research Journal, 3(4), 123-142.

European Court of Auditors (March 2019) 'Challenges to effective EU cybersecurity policy' European Court of Auditors (March 2019) <https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/BRP_CYBERSECURITY/BRP_CYBERSECURITY_E N.pdf> accessed 14 October 2019

Fry, N. (2011). Equity derivatives standardization: a critical element in curbing systemic risk. The Journal of Trading, 7(1), 49-53.

Gandhi, P., Khanna, S., & Ramaswamy, S. (2016). Which industries are the most digital (and why). Harvard Business Review, 1, 45-48.

González P. J. M. (2017). Financial innovation in the digital age: Challenges for regulation and supervision. Revista De Estabilidad Financiera, 32, 9-37.

Gup, B. E. (2017). What is money? From commodities to virtual currencies/Bitcoin. In the most important concepts in finance (Eds. B.E. Gup), Edward Elgar Publishing, Cheltenham,

Hannig, A., & Jansen, S. (2010). Financial inclusion and financial stability: Current Policy Issues, ADBI Working Paper (No. 259).

Haupert, V, D Maier and M Tilo (2017). Paying the price for disruption: How a FinTech allowed account takeover. In Proceedings of the 1st Reversing and Offensive-oriented Trends Symposium, 1-10.

Ienca, M., & Vayena, E. (2018). Cambridge analytica and online manipulation. Scientific American, 30, 384–91.

Kopp, E., Kaffenberger, L., & Wilson, C. (2017). Cyber risk, market failures, and financial stability. International Monetary Fund, IMF Working Paper

Kim, T., Koo, B., & Park, M. (2013). Role of financial regulation and innovation in the financial crisis. Journal of Financial stability, 9(4), 662-672.

Kilovaty, I. (2019). Legally Cognizable Manipulation. Berkeley Tech. LJ, 34, 449-469

Laszka, A., & Grossklags, J. (2015). Should cyber-insurance providers invest in software security?. In European Symposium on Research in Computer Security (pp. 483-502). Springer, Cham.

Le, T. H., Chuc, A. T., & Taghizadeh-Hesary, F. (2019). Financial inclusion and its impact on financial efficiency and sustainability: Empirical evidence from Asia. Borsa Istanbul Review, 19(4), 310-322.

Lu, L. (2018). Decoding Alipay: mobile payments, a cashless society and regulatory challenges. Butterworths Journal of International Banking and Financial Law, 33(1), 40-

Mahalle, A., Yong, J., Tao, X., & Shen, J. (2018, May). Data privacy and system security for banking and financial services industry based on cloud computing infrastructure. In 2018 IEEE 22nd International Conference on Computer Supported Cooperative Work in Design (CSCWD), 407-413.

Mohanta, B. K., Jena, D., Ramasubbareddy, S., Daneshmand, M., & Gandomi, A. H. (2020). Addressing security and privacy issues of IoT using blockchain technology. IEEE Internet of Things Journal, 8(2), 881-888.

Morrison, A. D. (2011). Systemic risks and the 'too-big-to-fail'problem'. Oxford Review of Economic Policy, 27(3), 498-516.

Najaf, K., Mostafiz, M. I., & Najaf, R. (2021). Fintech firms and banks sustainability: why cybersecurity risk matters?. International Journal of Financial Engineering, 8(02), 2150019.

Narayanasamy, P. V. (2021). Cyber risk in the financial sector–ıssues, challenges, and policy dimensions. challenges, and policy dimensions. Johns Hopkins University School of Advanced International Studies, 1-10

Nye, J. S. (2014). The regime complex for managing global cyber activities. Cambridge: Harvard University.

Ozili, P.K. (2018). Impact of digital finance on financial inclusion and stability. Borsa Istanbul Review, 18(4), 329-340.

Sunstein, C. R. (2016). Fifty shades of manipulation. Journal of Marketing Behavior ,3(4), 213-

Van Oordt, M., & Zhou, C. (2019). Systemic risk and bank business models. Journal of Applied Econometrics, 34(3), 365-384.

Yadav, Y. (2020). Fintech and international financial regulation. Vanderbilt Journal of Transnational Law, 53(3), 20-45.

Yalcin, F.G. (2018). Finans Sektörü 300 Kat Daha Fazla Saldrya Uĝruyor, Fintechtime. Retrieved January 26, 2020, from http://fintechtime.com/tr/2018/10/finans-sektoru300-kat-daha-fazla-saldiriya-ugruyor/.

Yoo, C. S. (2015). Cyber Espionage or Cyberwar?: International Law, Domestic Law, and Self-Protective Measures. Cyberwar: Law and Ethics for Virtual Conflicts (Ed. D. Jens, K. G. Ohlin & C. Finkelstein), U of Penn Law School, Public Law Research Paper, 15-3.

büyüyen çocuklara daha fazla kaynak ayırmak, transfer harcamalarının bir kısmını çocuklu yoksul ailelere tahsis etmek, bu kesimin sağlık harcamalarını finanse etmek, kaliteli sağlık hizmeti almasını sağlamak, yoksul ailelerdeki ebeveynlerin istihdamına yönelik eğitim programları hazırlayıp, ebeveynlerin işgücüne katılımını arttırmak, yoksul ailelerin yaşadığı bölgelerde devlet kreşi açarak kadınların istihdamına olanak sağlamak uygulamalar çocuk yoksulluğunu Türkiye'de ciddi bir şekilde azaltacaktır.

Bunun yanında Türkiye'nin kültürel yapısı, yaşayan insanların inancı, toplumun yapısı, zamanın gerekliliklerine göre uygulanan politika veya politika demetleri gözden geçirilmeli, zamana ve toplumsal yapıya uymayan politikalardan vazgeçilmeli veya daha az kaynak aktarılmalıdır. Bu şekilde elde edilecek kaynak ile günün şartların uygun politikalar geliştirilebilir. Ayrıca çocuk yoksulluğu ile mücadele için milli gelirdeki payı arttırılarak, daha fazla yoksul çocuğa daha iyi şartlarda eğitim, sağlık hizmeti ve diğer insani harcamaların iyileşmesi sağlanarak çocuk yoksulluğunda ciddi ilerleme kaydedilebilir.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C., & Vural, İ. Y. (2002). "Yoksulluk: Termonoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri." Ankara:Hak-İş Konfederasyonu Yayınları:6,7

Bilen, M.ve Çalışır, M. (2013). "Türkiye'de Yoksulluk Tuzağının Politik Belirleyicileri."s. 365,325,327

Cancian, M., & Meyer, D. R. (2018). Reforming policy for single-parent families to reduce child poverty. RSF: The Russell Sage Foundation Journal of the Social Sciences, 4(2), 91-112

Cheung, K. C. K. (2015). Child poverty in Hong Kong single-parent families. Child Indicators Research, 8(3), 517-536.

Devlet Planlama Teşkilatı - DPT. (2001). Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara.

Gündoğan, N. (2008). Türkiye'de yoksulluk ve yoksullukla mücadele. Ankara Sanayi Odası, 42, 56.

Hagenaars, A., & Vos, K. (1988). The Definition and Measurement of Poverty. The Journal of Human Resources, 23(2), 211-221.

Kurnaz, Ş. A. (2009). Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara

Mayer, S. E. (1997). What money can't buy: Family income and children's life chances. Harvard University Press.

Streeten, P. (1998). Beyond the six veils: conceptualizing and measuring poverty. Journal of International Affairs, 1-31.

Şentuna, T. (2019).Çocuk Yoksulluğunu Azaltmaya Yönelik Politikalar;Türkiye'nin Sosyal Yardım Politikasında Çocuklar, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Tekdemir, N. (2019). Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu ve Çocuk Yoksulluğunun Belirleyicilerinin AB Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türk İş, (2022). Ocak 2022 Açlık ve Yoksulluk Sınırı https://www.turkis.org.tr/ocak-2022-aclik-ve-yoksulluk-siniri/#:~:text=G%C4%B1da%20harcamas%C4%B1%20ile%20 giyim%2C%20konut,%2C79%20TL'ye%20y%C3%BCkseldi, (20.11.2022)

Unicef, (1989), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, https://www.unicef.org /turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair%C3%B6zle%C5%9Fme#:~:text= Madde%2032,kar%C5%9F%C4%B1%20korunma%20hakk%C4%B1n%C4%B1%20 kabul%20ederler., (1.11.2022)

KAYNAKÇA

Acharyya, J. (2009), FDI, Growth and the Environment: Evidence from India on CO2 Emission during the Last Two Decades, Journal of Economic Development, 43, 34, 1, June

Akar, İ. (2019), Kirlilik Cennetleri Hipotezi ve Dış Ticaret-Cevre İlişkisinde Literatür İncelemesi. Economics Literature, 1(1): 37-50 doi: 10.22440/elit.1.1.3

Akbostancı E., Tunç, İ. & Türüt- Aşık, S. (2003). İmalat sanyi ve Kirlilik: Bir Kirli Endüstri Sığınağı Olarak Türkiye. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 60-1.

Aller, C., Ductor, L., & Herrerias, M. J. (2015). The World Trade Network and The

Blanco, Luisa; Gonzalez, Fidel & Ruiz, Isabel, (2011). The Impact of FDI on CO2 Emissions in Latin America. School of Public Policy Working Papers, Paper No:28.

Clark, D. P., Serafino, M., & Simonetta, Z. (2000). Do dirty industries conduct offshore assembly in developing countries? International Economic Journal, 14(3), 75–86. doi:10.1080/10168730000000029

Doytch, N., & Uctum, M. (2016). Globalization and the environmental impact of FDI. CUNY Academic Works, Economics Working Papers,1-22, http://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1011&context=gc_econ_wp.

Environment. Energy Economics, 52, 55-68.

Gökalp, M.F. & Yıldırım A. 2004. Dış Ticaret ve Çevre: Kirlilik Sığınakları Hipotezi Türkiye Uygulaması, Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi. Cilt:11 Sayı:2

Görg, H., & Strobl, E. (2005). Foreign direct investment and local economic development: Beyond productivity spillovers. Does foreign direct investment promote development, 137-158.

Görüş, M. S., & Aslan, M. (2019). Impacts of economic indicators on environmental degradation: Evidence from MENA Countries. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 103, 259-268. https://doi.org/10.1016/j.rser.2018.12.042

He, J. (2006), Pollution Haven Hypothesis and Environmental Impacts of Foreign Direct Investment: The Case of Industrial Emission of Sulfur Dioxide (SO2) in Chinese provinces, Ecological Economics, 228-245

https://www.mfa.gov.tr/i_-temel-cevre-sorunlari.tr.mfa

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019 2023.pdf

https://www.tcmb.gov.tr

Keleş, R., Hamamcı, C., & Çoban, A. (2015). Çevre Politikası (8.Baskı). Ankara: İmge

Kılıçarslan, Z., & Dumrul, Y. (2017). Foreign direct investments and CO2 emissions relationship: The case of Turkey. Business and Economics Research Journal, 8(4), 647660. https://doi.org/10.20409/berj.2017.73

Koçak, E., & Şarkgüneşi, A. (2017). The impact of foreign direct investment on CO2 emissions in Turkey: New evidence from cointegration and bootstrap causality analysis. Environmental Science and Pollution Research, 25(1), 790-804. https://doi.org/10.1007/s11356-017-0468-2

Kurt, Ü., Kılıç, C., & Özekicioğlu, H. (2019). Doğrudan Yabancı Yatırımların Co2 Emisyonu Üzerindeki Etkisi: Türkiye İçin Ardl Sınır Testi Yaklaşımı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 22 (1),213-224.

Lucas, R. E., Wheeler, D., & Hettige, H. (1992). Economic Development, EnvironmentalRegulation, and The International Migration Of Toxic Industrial Pollution, 1960-88 (Vol. 1062). World Bank Publications.

Mani, M., & Wheeler, D. (1998). In search of pollution havens? Dirty industry in the world economy, 1960 to 1995. The Journal of Environment & Development, 7(3), 215-247.

Mike, F. (2020). Kirlilik sığınağı hipotezi Türkiye için geçerli mi? ARDL sınır testi yaklaşımından bulgular. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 21(2), 107-121. https://app.trdizin.gov.tr/makale/TXpZd056TTVPUT09/kirlilik-siginagi-hipotezi-turkiye-icingecerli-mi-ardl-sinir-testi-yaklasimindan-bulgular

Mike, F., & Kardaşlar, A. (2018). Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının çevre kirliliği üzerine etkisi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16(3), 178-191. https://doi.org/10.11611/yead.377182

Öztürk, Z. & Öz, D. (2016). The Relationship between Energy Consumption, Income, Foreign Direct Investment, and CO2 Emissions: The Case of Turkey, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 269-288.

Sarkodie, S. A., & Strezov, V. (2019). Effect of foreign direct investments, economic development and energy consumption on greenhouse gas emissions in developing countries. Science of the Total Environment, 646, 862-871. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.07.365

Solarin, S. A., Al-Mulali, U., Musah, I., & Ozturk, I. (2017). Investigating the pollution haven hypothesis in Ghana: An empirical investigation. Energy, 124, 706-719. https://doi.org/10.1016/j.energy.2017.02.089

Şahin, G., Gökdemir, L., & Ayyıldız, F. V. (2019). Türkiye örneğinde kirlilik sığınağı ve kirlenme hale hipotezleri üzerine ampirik bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(33), 104-140. https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/41368/464283

Şahinöz A., & Fotourehchi Z. Kirlilik Emisyonu ve Doğrudan Yabancı Sermaye yatırımları: Türkiye için Kirlilik Sığınağı Hipotezi Testi. Sosyoekonomi Dergisi.

Taylor, M. S. (2005). Unbundling the pollution haven hypothesis. Advances in Economic Analysis & Policy, 4(2).

Temurshoev, U. (2006). Pollution haven hypothesis or factor endowment hypothesis: theory and empirical examination for the US and China. CERGE-EI Working Paper, (292).

Terzi, S. (2017). Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde Türkiye'de uygulanan çevre politikası araçlarının değerlendirilmesi. Ankara: TC Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

Yanchun, Y. (2010), FDI and China's Carbon Dioxide Emissions: 1978–2008, Proceedings of the 7th International Conference on Innovation & Management,

Yang, Wan-Ping; Yang, Yang & Xu. Jie, (2008). The impact of foreign trade and FDI on environmental pollution, China-USA Business Review. 7, (12), 1-11.

Yılmazer, M. &ve Açıkgöz Ersoy, B. (2009), Kirlilik Sığınağı Hipotezi, Doğrudan Yabancı Yatırımlar Ve Kamu Politikaları, Ege Akademik Bakış, 9 (4), 1441-1462

Yurtkuran, S. (2021). Türkiye'de Kirlilik Sığınağı Hipotezi Geçerli mi? Fourier Eşbütünleşme ve Nedensellik Yöntemlerinden Kanıtlar. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 13(24), 61-77.

Zarsky, L. (1999). Havens, halos and spaghetti: untangling the evidence about foreign direct investment and the environment. Foreign direct Investment and the Environment, 13(8), 47-74.

Zeren, F. (2015). Doğrudan Yabancı Yatırımların CO2 Emisyonuna Etkisi: Kirlilik Hale Hipotezi mi Kirlilik Cenneti Hipotezi mi?. Journal of yaşar University, 10(37), 6442-6448.

KAYNAKÇA

Allayannis, G., Ihrig, J., & Weston, J. P. (2001). Exchange-rate hedging: Financial versus operational strategies. American Economic Review, 91(2), 391-395.

Baba, N., Packer, F., & Nagano, T. (2008). The spillover of money market turbulence to FX swap and cross-currency swap markets. BIS Quarterly Review, March.

Bash, A., Al-Awadhi, A. M., Al-Abdulhadi, A. J., Al-Ibrahim, N. F., & Al-Ali, M. S. (2018). Survey of Hedging Techniques to Manage Foreign-Exchange Risk. International Research Journal of Finance and Economics, (167).

BNP Paribas (2014). FX / XCCY Swap market overview. https://www.ecb.europa.eu/paym/groups/pdf/mmcg/20140909/item_4.pdf (28.09.2022)

BPI France (2022). Foreign Exchange Contract Insurance - Bpifrance.com, (18.10.2022)

CEF (2022). Döviz Swap Sözleşmeleri, Center of Excellence in Finance - YouTube, (18.10.2022)

Graham, A. (2013). Introduction to currency risk. Routledge.

Hommel, U. (2003). Financial versus operative hedging of currency risk. Global Finance Journal, 14(1), 1-18.

Joseph, N. L. (2000). The choice of hedging techniques and the characteristics of UK industrial firms. Journal of Multinational Financial Management, 10(2), 161-184.

Loderer, C., & Pichler, K. (2000). Firms, do you know your currency risk exposure? Survey results. Journal of Empirical Finance, 7(3-4), 317-344.

Papaioannou, M. G. (2006). Exchange rate risk measurement and management: Issues and approaches for firms. IMF Working Paper

Ranaldo, A. (2022). Foreign exchange swaps and cross-currency swaps. Swiss Finance Institute Research Paper.

Sabadell (2022). Exchange rate insurance, Exchange rate insurance - BANCO SABADELL (bancsabadell.com) (14.11.2022).

SKB Banka (2022). Insurance against currency risk | SKB, (14.10.2022).

Statista (2022). Worldwide export trade value 1950-2021 | Statista (08.09.2022).

Türk Eximbank (2022). Türev Ürünler Tanıtım Kitapçığı, https://www.eximbank.gov.tr/tr/urun-ve-hizmetlerimiz/hazine/turev-urunler, (10.08.2022)

UNCTAD (2021). World Investment Report New York and Geneva, United Nations Publications. World Investment Report 2021, INVESTING IN SUSTAINABLE RECOVERY (unctad.org), (08.09.2022).

Şekil 2'de ise OECD ülkelerine ait 2010-2020 yılları arası sağlık harcamaları gösterilmiştir. Grafik incelendiğinde 2010 yılından covid-19 başlangıç senesine yani 2019 'a kadar neredeyse sabit bir şekilde harcamalar yapılmıştır. Ancak Covid-19'un başladığı 2019 senesi ve sonraki yıllara baktığımızda sağlık harcamalarının önemli bir derecede arttığı görülmektedir. Bu artışın sebebi ise pandemi dönemlerinde gerek pandemi yayılmasını önlemek gerekse tedavi yöntemleri ile hastalığı kapmış kişilerin hayatta kalmasına sağlamak için sağlık sektörüne önemli harcamalar yapılmaktadır. Bu yapılan harcamalar ülkelerin bazında sağlık harcamalarını arttırmıştır. Sağlık harcamalarının en fazla arttığı ülke ise haftalık ölüm oranları grafiğinde de görüldüğü gibi haftalık ölüm oranlarının da en yüksek olduğu ülkede birleşmiş milletlerde olmuştur. Buradan yola çıkarak sağlık harcamalarının artış göstermesi ölüm oranlarını düşürdüğü söylenilebilir.

5. SONUÇ

Yapılan araştırmalarda ülkeyi büyük ölçekte ve tüm sektörleri etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin bireyler için bazı maliyetler yarattığını saptanmıştır. Tarih boyunca insanlar kültürel alışverişlerde bulunmuşlardır. Sürekli hareket halinde olan insan, bulaşıcı hastalıklara maruz kalmış ve bu hastalıklarla mücadeleye katılmıştır. Bir hastalığın pandemi olarak ilan edilebilmesi için dünya çapında geçerli olması gerekir. Pandemik hastalıklar geçmişten günümüze pek çok durumda meydana gelmiştir. Geçmişteki bulaşıcı hastalıkların analizi, epidemiyoloji ve tıbbi antropoloji alanlarındaki araştırmalarla mümkündür. Pandemiler tüm insanlığı derinden etkilemiştir. Bu tür küresel salgınların çeşitli geçici ve kalıcı sosyal, ekonomik ve politik sonuçları mevcuttur. Bundan dolayı pandemi dönemlerinde özellikle sağlık alanındaki harcamalar önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışmada da OECD ülkelerinde pandemi döneminde sağlık harcamalarındaki değişimler ele alınmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde pandeminden sonraki yıllarda sağlık harcamalarındaki veriler pandemiden önceki yıllara göre oldukça önemli derecede artış olmuştur. Çünkü pandemi döneminde özellikle pandemi ile mücadelede en önemli birinci sektör sağlık sektörü olmasından dolayı harcamaları çoğu sağlık alanına yapılmıştır. Çalışmanın genel olarak sonucu değerlendirildiğinde pandemi döneminde sağlık harcamalarında oldukça önemli bir artış meydana gelmiştir.

KAYNAKÇA

Akdağ, Y. (2012). Sağlık Harcamalarının Hayatın Kalitesine Yaptığı Etkinin Ölçülmesi: Denizli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, 15

Afacan E., Avcı N.' Koronavirüs (Covid-19) Örneği Üzerinden Salgın Hastalıklara Sosyolojik Bir Bakış', Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (Asead), Issn:2148-9963

Akpınar, H.(2012). Bulaşıcı Hastalıkların Yayılımının Tahmininde Deterministik Modellerin Kullanılması. Öneri Dergisi. 10(38): 97-103.

Bingül B. A., 'Türk A., Ak R. Covid-19 Bağlamında Tarihteki Büyük Salgınlar Ve Ekonomik Sonuçları', Araştırma Makalesi,

Baldwin, R. (2020). COVID, Remobilisation and the 'Stringency Possibility Corridor': Creating Wealth While Protecting Health. VoxEU.org, 10 April 2020.

Dhrifi, A. (2018, Agust). Health-Care Expenditures, Economic Growth And İnfant Mortality: Evidence From Developed And Developing Countries. Cepal.

İlgün G., Konca M., Çakmak C.' Milenyumda Brıcs-Mt Ülkelerinin Sağlık Harcamaları Performansı: Yıllara Göre Karşılaştırmalı Bir Analiz', Sayıştay Dergisi • Sayı:112 Ocak - Mart 2019

Kırılmaz S. Ç., 'İşletmelerin Covid-19 Pandemisi Dönemindeki Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinin Örnek Olaylarla İncelenmesi'

Özkoçak V., Çetli E., Koç F. 'Geçmişten Günümüze Pandemilere Genetik Ve Antropogenetik Açıdan Bakış', Socıal Mentalıty And Researcher Thınkers Journal, Smartjournal 2020; 6(32):1114-1124

Söğüt, Y. (2019). Türkiye'de 1909-2017 Yılları Arasında Tüketim Kültürünün Oluşumunda Magazin Dergilerinin Rolü. İstanbul: Doktora Tezi.

Suhrcke, M. (2007). Health Expendıtures, Longevıty And Growth . Conference Volume "Health, Longevity And Productivit.

Tüylüoğlu Ş.,Tekin M. 'Gelir Düzeyi Ve Sağlık Harcamalarının Beklenen Yaşam Süresi Ve Bebek Ölüm Oranı Üzerindeki Etkileri', Çukurova Üniversitesi İibf Dergisi, Cilt:13. Sayı:1.Haziran 2009 Ss.1-31

Tunç A., Atıc F. Z.' Dünyada ve Türkiye'de Pandemilerle Mücadele: Risk Ve Kriz Yönetimi Bağlamında Bir Değerlendirme', Troyacademy International Journal Of Social Sciences, Troyacademy 5 (2), 329-362, 2020

şekilde artırmaları gerekmektedir. Yaygınlaşan yenilenebilir enerji kullanımı bu enerji kaynağının maliyetlerinin düşmesine neden olarak daha ucuz ve daha kolay erişimini sağlayacaktır. Dolayısıyla daha temiz, daha yaşanılabilir ve daha sürdürülebilir bir geleceğin yanında gelecek nesiller için bölüşüm adaletsizliğini de ortadan kaldırmak için enerji yönetimi ve çevre ile ilgili eğitimlerinin verilmesi, sosyal medya ve iletişim araçlarıyla çevresel bilgilendirilmelerin yapılması, toplumların da bireysel olarak enerji verimli teknolojileri hanelerinde tercih etmeleri ve yenilenebilir enerji için fazladan ödeme isteklerinin bulunması çok önemlidir.

KAYNAKÇA

Abbasi, K. R., Shahbaz, M., Zhang, J., Irfan, M., & Alvarado, R. (2022). Analyze the environmental sustainability factors of China: The role of fossil fuel energy and renewable energy. Renewable Energy, 187, 390-402.

Akbulut, B., Demaria, F., Gerber, J. F., & Martínez-Alier, J. (2019). Who promotes sustainability? Five theses on the relationships between the degrowth and the environmental justice movements. Ecological Economics, 165, 106418.

Akyüz, E. (2021). Bölüşüm Adaleti: Kömür Kullanımı Örneği. Çevresel Adalet (Eds. E. Akyüz) Çanakkale: Paradigma Akademi, 15-42.

Bashir, M. F., Ma, B., Bashir, M. A., Radulescu, M., & Shahzad, U. (2022). Investigating the role of environmental taxes and regulations for renewable energy consumption: evidence from developed economies. Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 35(1), 1262-1284.

Batel, S. (2020). Research on the social acceptance of renewable energy technologies: Past, present and future. Energy Research & Social Science, 68, 101544.

Batley, S. L., Colbourne, D., Fleming, P. D., & Urwin, P. (2001). Citizen versus consumer: challenges in the UK green power market. Energy policy, 29(6), 479-487.

Cadoret, I., & Padovano, F. (2016). The political drivers of renewable energies policies. Energy Economics, 56, 261-269.

Chang, C. P., Wen, J., Zheng, M., Dong, M., & Hao, Y. (2018). Is higher government efficiency conducive to improving energy use efficiency? Evidence from OECD countries. Economic Modelling, 72, 65-77.

Cheng, M., & Zhu, Y. (2014). The state of the art of wind energy conversion systems and technologies: A review. Energy conversion and management, 88, 332-347.

Conflict Research Consortium (CRC), 1998, Differing definitions of justice. www.colorado.edu/conflict/peace/problem/defjust.html

Devine-Wright, P. (2005). Beyond NIMBYism: towards an integrated framework for understanding public perceptions of wind energy. Wind Energy: An International Journal for Progress and Applications in Wind Power Conversion Technology, 8(2), 125-139.

Dias, M. O., Ensinas, A. V., Nebra, S. A., Maciel Filho, R., Rossell, C. E., & Maciel, M. R. W. (2009). Production of bioethanol and other bio-based materials from sugarcane bagasse: integration to conventional bioethanol production process. Chemical engineering research and design, 87(9), 1206-1216.

Dong, F., Li, Y., Gao, Y., Zhu, J., Qin, C., & Zhang, X. (2022). Energy transition and carbon neutrality: Exploring the non-linear impact of renewable energy development on carbon emission efficiency in developed countries. Resources, Conservation and Recycling, 177, 106002.

Du, L., Jiang, H., Adebayo, T. S., Awosusi, A. A., & Razzaq, A. (2022). Asymmetric effects of high-tech industry and renewable energy on consumption-based carbon emissions in MINT countries. Renewable Energy, 196, 1269-1280.

Dünya Bankası, (2022), https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=SP.URB.TOTL&country =#selectedDimension_WDI_Ctry

Erdinç, Z., & Aydınbaş, G. (2020). Yenilenebilir Enerji Tüketiminin Belirleyicileri Üzerine Panel Veri Analizi. Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(24), 346-358.

FAOSTAT, (2022), https://www.fao.org/faostat/en/

Faulques, M., Bonnet, J., Bourdin, S., Juge, M., Pigeon, J., & Richard, C. (2022). Generational effect and territorial distributive justice, the two main drivers for willingness to pay for renewable energies. Energy Policy, 168, 113094.

Fridleifsson, I. B. (2001). Geothermal energy for the benefit of the people. Renewable and sustainable energy reviews, 5(3), 299-312.

Gielen, D., Boshell, F., Saygin, D., Bazilian, M. D., Wagner, N., & Gorini, R. (2019). The role of renewable energy in the global energy transformation. Energy Strategy Reviews, 24, 38-50.

Govindarajan, H. K., & Ganesh, L. S. (2022). Integrating energy governance and environmental justice: Role of renewable energy. Renewable Energy Focus, 43, 24-36.

Griffith, M., Tajik, M., & Wing, S. (2007). Patterns of agricultural pesticide use in relation to socioeconomic characteristics of the population in the rural US South. International Journal of Health Services, 37(2), 259-277.

Gross, C. (2007). Community perspectives of wind energy in Australia: The application of a justice and community fairness framework to increase social acceptance. Energy policy, 35(5), 2727-2736.

Akalın G. (1986). Kamu Ekonomisi, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Hillman, M. (2004). The importance of environmental justice in stream rehabilitation. Ethics, Place and Environment, 7(1-2), 19-43.

Hoen, B., Firestone, J., Rand, J., Elliot, D., Hübner, G., Pohl, J., ... & Kaliski, K. (2019). Attitudes of US wind turbine neighbors: analysis of a nationwide survey. Energy Policy, 134, 110981.

IEA (Uluslararası Enerji Ajansı) (2022), https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/energy-statistics-data-browser?country=WORLD&fuel=CO2%20emissions&indicator =TotCO2

Jenkins, K., McCauley, D., Heffron, R., Stephan, H., & Rehner, R. (2016). Energy justice: A conceptual review. Energy Research & Social Science, 11, 174-182.

Kabalci, E. (2013). Design and analysis of a hybrid renewable energy plant with solar and wind power. Energy Conversion and Management, 72, 51-59.

Kervankıran, İ. (2012). Afyonkarahisar İlinde Jeotermal Enerji Kullanimi Ve Sorunlari. Marmara Coğrafya Dergisi, (25), 108-126.

Kirikkaleli, D., Güngör, H., & Adebayo, T. S. (2022). Consumption-based carbon emissions, renewable energy consumption, financial development and economic growth in Chile. Business Strategy and the Environment, 31(3), 1123-1137.

Kuehn, R. R. (2000). A taxonomy of environmental justice. Envtl. L. Rep. News & Analysis, 30, 10681.

Lake, R. W. (1996). Volunteers, NIMBYs, and environmental justice: Dilemmas of democratic practice. Antipode, 28(2), 160-174.

Lewis, J. I., & Wiser, R. H. (2007). Fostering a renewable energy technology industry: An international comparison of wind industry policy support mechanisms. Energy policy, 35(3), 1844-1857.

Lloveras, J., Marshall, A. P., Warnaby, G., & Kalandides, A. (2021). Mobilising sense of place for degrowth? Lessons from Lancashire's anti-fracking activism. Ecological Economics, 183, 106754.

Macquarie, C. C. H. (1996). The CCH Macquarie dictionary of law. Sydney: CCH Australia Limited.

Mapel, D. (1989). Social justice reconsidered: The problem of appropriate precision in a theory of justice. Urbana: University of Illinois Press

Marques, A. C., Fuinhas, J. A., & Manso, J. P. (2010). Motivations driving renewable energy in European countries: A panel data approach. Energy policy, 38(11), 6877-6885.

Mills, A. D., Levin, T., Wiser, R., Seel, J., & Botterud, A. (2020). Impacts of variable renewable energy on wholesale markets and generating assets in the United States: A review of expectations and evidence. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 120, 109670.

Naimoğlu, M. (2022). Yenilenebilir Enerji Kullanımının Yeşil Büyüme Üzerindeki Etkisi: Yükselen Ekonomiler Örneği. Akdeniz İİBF Dergisi, 22(2), 1-13.

National Conference of State Legislatures State Renewable Portfolio Standards and Goals, 2020, https://www.ncsl.org/research/energy/renewable-portfolio-standards.aspx

Neves, S. A., Marques, A. C., & Patrício, M. (2020). Determinants of CO2 emissions in European Union countries: does environmental regulation reduce environmental pollution?. Economic Analysis and Policy, 68, 114-125.

Newton, D. E. (2009). Environmental justice: A reference handbook: A Reference Handbook. ABC-CLIO.

Rehman, A., Ma, H., Ozturk, I., & Radulescu, M. (2022). Revealing the dynamic effects of fossil fuel energy, nuclear energy, renewable energy, and carbon emissions on Pakistan's economic growth. Environmental Science and Pollution Research, 1-11.

Sarmidi, T., Nor, A. H. S. M., & Ridzuan, S. (2015). Environmental stringency, corruption and foreign direct investment (FDI): Lessons from global evidence. Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance, 11(1), 85-96.

Selkimäki, M., Mola-Yudego, B., Röser, D., Prinz, R., & Sikanen, L. (2010). Present and future trends in pellet markets, raw materials, and supply logistics in Sweden and Finland. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 14(9), 3068-3075.

Sheikh, N. J., Kocaoglu, D. F., & Lutzenhiser, L. (2016). Social and political impacts of renewable energy: Literature review. Technological Forecasting and Social Change, 108, 102-110.

Singh, N. M. (2019). Environmental justice, degrowth and post-capitalist futures. Ecological Economics, 163, 138-142.

Sipahutar, R., Bernas, S. M., & Imanuddin, M. S. (2013). Renewable energy and hydropower utilization tendency worldwide. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 17, 213-215.

Syzdykova, A. (2019). Doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyüme üzerine etkisi: Orta Asya ülkeleri örneği. Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 5(1), 291-307.

The European parliament, the Council of the European Union Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Promotion of the Use of Energy from Renewable Sources, 2018.

Twidell, J. (2021). Renewable energy resources. Routledge.

Uzair Ali, M., Gong, Z., Ali, M. U., Asmi, F., & Muhammad, R. (2022). CO2 emission, economic development, fossil fuel consumption and population density in India, Pakistan and Bangladesh: a panel investigation. International Journal of Finance & Economics, 27(1), 18-31.

Uzar, U. (2020). Is income inequality a driver for renewable energy consumption?. Journal of Cleaner Production, 255, 120287.

Ürün, E., & Soyu, E. (2016). Türkiye'nin Enerji Üretiminde Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üzerine Bir Değerlendirme. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31-45.

Van der Horst, D. (2007). NIMBY or not? Exploring the relevance of location and the politics of voiced opinions in renewable energy siting controversies. Energy policy, 35(5), 2705-2714.

Vorkinn, M., & Riese, H. (2001). Environmental concern in a local context: The significance of place attachment. Environment and behavior, 33(2), 249-263.

Yağlıkara, A. (2022) Ekonomik, Politik Ve Sosyal Küreselleşmenin Ekolojik Ayak İzi Üzerindeki Etkileri: ASEAN-5 Ülkeleri Örneği. Fiscaoeconomia, 6(2), 656-676

Zhao, X., Zhong, Z., Lu, X., & Yu, Y. (2022). Potential greenhouse gas risk led by renewable energy crowding out nuclear power. Iscience, 25(2), 103741.

KAYNAKÇA

Hausmann, R., Hidalgo, C. A., Bustos, S., Coscia, M., & Simoes, A. (2014). The atlas of economic complexity: Mapping paths to prosperity. Mit Press.

Hidalgo, C. A. (2022). The Policy Implications of Economic Complexity (No. 2205.02164).

Ju, J., Lin, J. Y., & Wang, Y. (2011). Marshallian externality, industrial upgrading, and industrial policies. The World Bank.

Öncelikli Ürün Listesi Tebliği (2021). T. C. Resmi Gazete (30892, 18 Eylül 2019).

Sørensen, B. B., Estmann, C., Sarmento, E. F., & Rand, J. (2020). Economic complexity and structural transformation: the case of Mozambique (No. 2020/141). WIDER Working Paper.

T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2022). Proje Bazlı Teşvik Sistemi. https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri.

T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2022). Yatırım Teşvik Sistemi Uygulama Sunumu. https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri.

T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2022). Yatırım Teşvik Sistemi Notu. https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri.

Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı Uygulama Esasları Tebliği (2021). T. C. Resmi Gazete (30892, 18 Eylül 2019).

Yatırımlara Devlet Yardımları Hakkında Karar (2021). T. C. Resmi Gazete (28328, 19 Haziran 2012).

Yatırımlarda Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar (2020). T. C. Resmi Gazete (29900, 17 Ekim 2016).

Çalışan yoksulluk açısından seçili gelişmekte olan ülkeler incelendiğinde Ekvador'un %5 ile aşırı yoksullukta, Endonezya'nın %16 ile ılımlı yoksullukta ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Çalıştığı halde yoksulluk sınırında bulunanların oranı en fazla %43 ile Kırgızistan'dadır. Arnavutluk, Çin ve Tayland'da aşırı ve ılımlı yoksulluğun bir sorun olmaktan çıktığını söylemek mümkündür. Çalıştığı halde yoksulluk sınırında bulunanların oranı ise incelenen ülkelerde dereceleri farklı da olsa hala bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

Türkiye'de ise yoksulluk sınırı yükseldikçe, yoksulluk oranlarının arttığı görülmektedir. Türkiye'de tüm yoksulluk sınırı yöntemlerine göre, kırsal kesimlerde görülen yoksulluk kentlerden daha yüksek düzeydedir. Ayrıca, eğitim seviyesi düştükçe ve hane halkı büyüklüğü arttıkça yoksulluk artmaktadır. Türkiye'de İGE değeri ise yıllar itibariyle artmaktadır. İGE değerinde yaşanan artış yoksullukla mücadelede olumlu gelişmelerin yaşandığını göstermektedir. ILO verilerine göre Türkiye'de çalışan yoksulluk incelendiğinde 2020 yılında aşırı yoksulluğun (%0) ve ılımlı yoksulluğun (%0) bir sorun olmaktan çıktığı görülmektedir. Ayrıca, yoksulluğa yakın yani yoksulluğun kıyısında çalışma hayatını sürdüren yoksul oranı ise %6'dır. Bu verilerden yola çıkarak Türkiye'de çalışan yoksulluğun önemli derecede bir sorun oluşturmadığını söylemek mümkündür.

Yoksulluğun bir sorun olarak varlığını sürdürdüğü ülkelerde sosyal transfer harcamaları yoluyla yardımlar yapılması yoksulların hayat şartlarını iyileştirebilir. Yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı kırsal alanlarda tarım sektörüne yapılan sübvansiyon ve katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi, yoksul bireylere gelir desteği sağlanması, üretim potansiyellerinin arttırılması, fırsat ve seçeneklere erişimlerinin kolaylaştırılması yoksulluğu azaltmaya yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, R., & Yusufoğlu, Ö. Ş. (2012). Türkiye'de yoksulluk olgusu ve toplumsal yansımaları. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1(1), 76-117.

Aktan, C. C. (2002). Yoksullukla mücadele stratejileri. Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri. Hak-İş. Konfederasyonu Yayını.

Aktan, C. C., & Vural, İ. Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri. Yoksullukla Mücadele Stratejileri, 1-32.

Alagh, Y. K. (1992). Growth Performance Of The Indıan Economy, 1950-89: Problems Of Employment And Poverty. The Developing Economies, 30(2), 97-116.

Arpacıoğlu. Ö., & Yıldırım, M. (2011). Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluğun Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(2), 60-76

Dağdemir, Ö. (2002). Türkiye ekonomisinde yoksulluk sorunu ve yoksulluğun analizi: 1987-1994. Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Konfederasyonu Yayını, Ankara, 1-19.

Demir, S. (2006). Birleşmiş Milletler kalkınma programı insani gelişme endeksi ve Türkiye açısından değerlendirme. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, DPT, Ankara.

Doğan, E. M., & Tatlı, H. (2014). İnsani Gelişme Ve Yoksulluk Bağlamında Türkiye'nin Dünyadaki Yeri. Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 28(1), 99-124.

Doğan, A. (2022). D-8 Ülkelerinin Yoksulluk Profillerinin Karşılaştırmalı Tahlili. (Ed. G. Atasever), İşsizlik, Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Kıskacında Dünya, Ankara: Gazi Kitabevi.

Dünya Bankası (2022a). https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview erişim tarihi: 09.11.2022.

Dünya Bankası (2022b). https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators erişim tarihi: 11.11. 2022.

DPT, (2001). Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara.

Ensari, S. (2010). TÜİK'in Yoksulluk Analizleri Üzerine, Maliye Ve Finans Yazıları, 1(87), 9-15.

Erdoğdu, S., & Kutlu, D. (2014). Dünyada Ve Türkiye'de Çalışan Yoksulluğu: İşgücü Piyasası Ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme. Çalışma ve Toplum, 41(2), 63-114.

Eurofound, (2013). Wages: A working conditions and industrial relations perspective, https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1307en.pdf, (12.11.2022).

ILO, (2019). The Working Poor Or How A Job İs No Guarantee Of Decent Living Conditions. ILOSTAT Spotlight on Work Statistics.

ILO, (2020). Beyond The Goal Of Eradicating Absolute Poverty İn China: Relative Poverty İndicators And Social Security Policies. Researchbrief, July.

ILO (2022). https://ilostat.ilo.org/topics/working-poverty/ erişim tarihi: 08.11.2022

Kabakçı Karadeniz, H. (2017). Yoksulluğun Nedenleri. (Ed. M. Ç. Özdemir & E. İslamoğlu), Gelir Dağılımı ve Yoksulluk, Ankara: Seçkin Yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş., 161-180.

Karapınar, D., & Zorlutuna, Ş. (2022). İşsizlik süresine etki eden faktörlerin yaşam analizi yöntemleri ile araştırılması. Journal of Life Economics, 9(1), 1-19.

Samırkaş, M., & Bahar, O. (2013). Turizm, Yoksulluk ve Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları. Ankara: Detay Yayıncılık.

Şenses, F. (2001). Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk. İstanbul: İletişim Yayınları.

TÜİK, (2008). Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-6. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

TÜİK, (2016). Yoksulluk Çalışması, 2015. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=YoksullukCalismasi-2015-21867, (12.11.2022).

TÜİK, (2022). Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2021. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-KosullariArastirmasi-2021-45581,(12.11.2022).

TÜRK-İŞ, (2022). Açlık ve Yoksulluk Sınırı. https://www.turkis.org.tr/category/aclik-yoksulluk/, (12.11.2022).

UNDP, (1997). Human Development Report 1997. UNDP, New York: Oxford University Press.

UNDP, (2010). Human Development Report, The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development, 20th Anniversary Edition, http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr2010, (12.11.2022).

UNDP, (2020). Charting Pathways Out Of Multidimensional Poverty: Achieving The SDGs, OPHI-UNDP, https://hdr.undp.org/system/files/documents//2020mpireportenpdf.pdf, (11.11.2022).

UNDP, (2022). Human Development Report 2021/2022. UNDP, New York: Oxford University Press.

Yüksel Arabacı, R. (2016). Göreli Yoksulluk Yaklaşımı Ve Türkiye İçin Uygunluğu. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 30(5), 1329-1343

Yüksel Arabacı, R. (2019). Dünya Bankasının Yeni Uluslararası Yoksulluk Sınırları ve Küresel Yoksulluğun Yeniden Değerlendirilmesi, SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 9(1), 123-140.

etkilediği gözlenmektedir (Kaya, 2015: 620). Diğer taraftan finansal piyasalar açısından global portföy yatırımlarının artmasıyla beraber ülke riski önemli hale gelmiştir. Yurtdışı portföy yatırımcıları ülkeleri dışına yatırım yapmadan önce yatırım yaptığı ülkenin ekonomik, politik ve finansal halini göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu anlamda ülke riski yatırımcılar açısından riskli veya cazip bir noktaya gelebilmektedir (Kaya, 2015: 611).

Çalışmada açıklanan bulgular değerlendirildiğinde, özelikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde menkul kıymet borsalarına olan yatırımcıların sayısının ve yatırım davranışlarının döviz kuru değişimlerinden etkilendiği, ülkeye gelen yabancı portföy yatırımlarının da döviz kurunu etkilediği, yani çift taraflı bir etkinin varlığı dikkat çekmektedir. Ülkemiz gibi tasarruf açığı olan gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir portföy yatırımlarıyla finansal sistemin sürdürülebilirliğinin sağlanması için belirsizliklerin asgari seviyeye çekilmesi ve ülke ekonomisini etkileyen tüm parametrelerin bilimsel çerçevede analiz edilmesi ve bu analiz doğrultusunda politikalar üretilmesi gerekmektedir. Yabancı yatırımcılara güven verilmesi, politik, ekonomik ve finansal olarak istikrarın sağlanması ülkenin ihtiyacı olan sermayenin birikmesini sağlayarak sağlıklı ve sürdürülebilir olarak ülkenin büyümesini sağlayacaktır.

Araştırmanın menkul kıymet portföy yatırımlarını etkileyen değişkenlerle ilgili diğer çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir. Sonraki çalışmalarda hisse senedi yanında uluslararası yatırımcıların ilgisini çekebilecek devlet tahvili, hazine bonosu gibi enstrümanlar da kullanılarak çalışmaların kapsamı genişletilebilir. Özellikle de ülkemiz özelinde yapılacak çalışmalarda döviz kuru, faiz ve enflasyon oranları gibi faktörler de göz önünde tutularak yapılacak ampirik çalışmaların literatüre önemli katkıları olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Aissia, D.B. (2016). Home and foreign investor sentiment and the stock returns. The Quarterly Review of Economics and Finance, 59, 71-77.

Akgiray, A.V. & Temizel, F. (2018). Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Alkan, G.İ. (2009). Finansal Piyasalar, Ankara: Detay Yayıncılık.

Brooks, R., Lim, K.P., Hooy, C.W. & Chang, K.B. (2016). Foreign Investors And Stock Price Efficiency: Thresholds, Underlying Channels and Investor Heterogeneity. North American Journal of Economics and Finance, 36, 1-28.

Coşkun, M. (2010). Para ve Sermaye Piyasaları, Ankara: Detay Yayıncılık.

https://data.worldbank.org/indicator/BX.PEF.TOTL.CD.WD?end=2020&locations=TR&start=2015, Turkiye, erişim tarihi: 28.11.2022.

https://data.worldbank.org/indicator/BX.PEF.TOTL.CD.WD?end=2020&locations=OE&start=2015, OECD, erişim tarihi: 28.11.2022.

https://www.borsaveyatirim.com/borsa-istanbul-yabanci-yatirimci-orani, erişim tarihi: 28.11.2022

İskenderoğlu, Ö. & Karadeniz, E. (2011). İMKB 100 Endeksi Getirisi ile Yabancı Portföy Yatırımları Arasındaki İlişkinin Analizi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 123-133.

Kaya, E. (2015). Ülke Riskinin Yabancı Portföy Yatırımları Üzerindeki Etkisi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 29(4), 611-623.

Khan, R.E.A. & Ali, R. (2015). Causality Analysis Of Volatility In Exchange Rate And Stock Market Prices: A Case Study Of Pakistan. Asian Economic and Financial Review, 5(5): 805-815.

Kılıç, S., Delikanlı, İ.U. & Alp, A. (2020). Yabancı Yatırımcı Sahipliği Oranındaki Değişimin Getiri, Volatilite ve Likidite Üzerindeki Etkisi: BIST GYO Sektörü İçin Panel Veri Analizi. Business and Economics Research Journal, 11(2), 397-411.

Ko, K., Kim, K. & Cho, S.H. (2007). Characteristics And Performance of Institutional and Foreign Investors in Japanese and Korean Stock Markets. J. Japanese Int. Economies, 21, 195-213.

Korkmaz, Ö., Erer, D. & Erer, E. (2016). Alternatif Yatırım Araçlarında Ortaya Çıkan Balonlar Türkiye Hisse Senedi Piyasasını Etkiliyor mu? BİST 100 Üzerine Bir Uygulama. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 10(2), 29-61.

Oh, N.Y. Nguyen, A.H. & Kalev, P.S. (2008). Foreign Versus Local Investors: Who Knows More? Who Makes More? Journal of Banking & Finance, 32, 2376-2389.

Okuyan, H.A. & Erbaykal, E. (2011). İMKB'de Yabancı İşlemleri ve Hisse Senedi Getirileri İlişkisi. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 12 (2), 256-264.

Somuncu, K. (2021). Yerli ve Yabancı Yatırımcıların BIST-100 Endeksi Üzerine Etkilerinin İncelenmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(4), 2962-2975.

Srivastav, A.K., Agrawal, G. & Srivastava, A. (2010). A Study of Exchange Rates Movement and Stock Market Volatility. International Journal of Business and Management, 5(12), 62-73.

Yılmaz, C. & Meydan, C. (2019). Finansal ve Politik Risk ile Borsa İstanbul (BIST) Yabancı Yatırımcı İşlem Hacmi Arasındaki İlişki. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 647, 125-144.

8. Dış Ticaret Açığı
9. Ödemeler Bilançosu için Finansman Güçlüğü
10. Enflasyon Oynakliği
11. İşsizlik artışı
12. Tasarruf eksiği
13. İhracata yönelik yatırım eksiği
14. Faiz Oynaklığı,
15. Para talebi artışı

KAYNAKÇA

Ardıç, H.,(2004). "1994 ve 2001 yılı Ekonomik Krizlerinin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bilançosunda Yarattığı Hareketlerin İncelenmesi" Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Muhasebe Genel Müdürlüğü, Ankara/Aralık 2004; S.145

Ardıç, H.,(2004). "1994 ve 2001 yılı Ekonomik Krizlerinin, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bilançosunda Yarattığı Hareketlerin İncelenmesi" Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Muhasebe Genel Müdürlüğü, Ankara/Aralık 2004; S.147

Bahçeci, S., (1997). "Ortodoks ve Heterodoks istikrar Programları: Seçilmiş Ülke Örnekleri ve 1994 Türkiye Deneyimi", Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.

Bektaş, V., (2007). "Cari İşlemler Dengesi Ve Cari Açıkların Sürdürülebilirliği: Türkiye Uygulaması", Yüksek Lisans Tezi- Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı-Adana/2007

Çamurdan, B., (1988); "Türk Para Sistemi ve Değer Tespit Kriteri" İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Para-Banka Bilim Dalı, İstanbul-1988, S.5-6

Çamurdan. B., (2002);"Döviz Kuru Rejimleri, Reel Döviz Kuru Tespiti ve Enflasyon Hedeflemesi", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Fakültesi, Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul, 2002

Çamurdan, B., Paksoy, S., Çeviş, İ., Güller, A., (2022); Türkiye' de Enflasyon Hedeflemesi Uygulamasından Zımnen Vaz Mı Geçiliyor? Döviz Kuru ve Gösterge Faiz Oranı Açısından Enflasyon Hedeflemesi Rejiminin Güncel Önemi?", Teorik Anlamda İktisadi ve Finansal Olaylara Akademik Yaklaşımlar, Ekin Yayınevi/Bursa-S.249-261

Eğilmez, M., (2012); " İkiz Açık-Üçüz Açık-Kendime Yazılar", https://www.mahfiegilmez.com/2012/10/ikiz-ack-ucuz-ack.html/25/10/2022

Eğilmez, M., (2022); "Döviz Kuru Rejimleri ve Türkiye Uygulaması" https://www.mahfiegilmez.com/2022/03/doviz-kuru-rejimleri-ve-turkiye.html (10/10/2022) Mart 13, 2022

Financial Dictionary (2022); "References in periodicals archive", https://financial-dictionary.thefreedictionary.com/Currency+overvaluation. 28/11/2022

Gök, A., (2006); "Alternatif Döviz Kuru Sistemleri" Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F Dergisi Yıl 2006 Cilt XXI, Sayı 1. S.131-143

Howard J. Shatz and David G. Tarr. (2000); "Exchange Rate Overvaluation and Trade Protection: Lessons from Experience" Harvard University and The World Bank. Policy Research Working Paper, 2289, The World Bank Research Group Trade February 2000

İntaş, Ö., (2019); " 24 Ocak 1980 Ekonomik Kararların Türkiye Ekonomisine Etkileri, Yansıması ve Sonuçları", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır-2019, S.26-27

Pettinger, T., (2019); "The Effects of an Appreciation", https://www.economicshelp.org/blog/10050/economics/effects-appreciation/The effects of an appreciation, 21 February 2019

Resmi Gazete, Tarih : 25/2/1930 Sayı : 1433, Tertip : 3 Cilt : 11 Sayfa : 68 20/09/2022

Segal. T., (2021); " Currency Fluctuations: How they Affect the Economy", https://www.investopedia.com/articles/forex/080613/effects-currency-fluctuations economy.asp#:~:text=A%20devalued%20currency%20can%20result,to%20the%20original%20price%20point., June 04, 2021

TCMB,https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Tarihce/Cumhuriyet Dönemi

TCMB- 2000 Yılı Enflasyonu Düşürme Programı: Kur ve Para Politikası Uygulaması, Gazi ERÇEL 1999

TCMB - Merkez Bankası Para Politikası Çerçevesi-2.12.2022 18:24-https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/temel+faaliyetler/para+politikasi/para+politikasi+çerçeve; S.1/4

Yıldırım, O., (2003) "Döviz Kurları Çerçevesinde Satınalma Gücü Paritesinin Zaman Serisi Analizi ve Türkiye Ekonomisi Uygulaması", Bankacılar Dergisi, Sayı 44, 2003

Wikipedia Org. https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%B6viz_kuru... 23/09/2022

Borsalar dijital dünyanın belki de en önemli pazarlarından biridir. Özellikle son yıllarda çevrimiçi piyasaların ve ticaretin yaygınlaşmasıyla bireysel yatırımcılar tarafından çokça kullanılan ve yatırım yapılan bir alan haline gelmiştir. Borsadaki başarı ise yatırımların geleceği hakkında doğru bilgi edinilmesi ve bu bilgiler ışığında doğru tahminleme yapılmasından geçer. Bu tahminlerin doğru olarak gerçekleştirilmesinde de yine yapay zekâ uygulamalarının rolü çok büyüktür.

Yine yapay zekâ uygulamalarının finans dünyası açısından yarattığı en büyük yenilik ve kolaylıklardan biri de herhangi bir bankacılık ve finansal altyapı sisteminde bilgisi bulunmayan kişiler hakkında analitik tahminlemelerde bulunabilmesidir. Bu sayede işletmeler az veri ile müşterileri hakkında en doğru çıkarımlarda bulunarak o müşteri hakkında en doğru kararı vererek kendilerini olası risklerden koruyabilirler.

Görüldüğü üzere finans dünyası açısından yapay zekâ uygulamaları birçok yenilik ve kolaylık sağlamaktadır. Müşteri memnuniyetinden, risk yönetimine, analitik öngörülerden, borsa tahminine kadar hem kurumsal hem kişisel birçok avantaj sağlayan yapay zekâ uygulamaları zamanla gelişerek daha birçok faydayı kullanıcılarına sağlayacaktır. Dönüşen ve zamanla belki de tamamen dijitalleşecek bu dünyada geride kalmak istemeyen her sektörden aktörün yapay zekâ araştırma ve uygulamalarına zaman ve para ayırması gerektiği aşikârdır.

KAYNAKÇA

Adaş, E.B. & Erbay, B. (2022). Yapay Zekâ Sosyolojisi Üzerine Bir Değerlendirme. Gaziantep Unıversıty Journal Of Socıal Scıences 2022 21(1) 326-337.

Akbaba, A. İ. & Gündoğdu, Ç. (2021). Bankacılık Hizmetlerinde Yapay Zekâ Kullanımı. Journal of Academic Value Studies, 7(3), 298-315. http://dx.doi.org/10.29228/javs.51603

Allahverdi, N.(2002). Uzman Sistemler Bir Yapay Zekâ Uygulaması. İstanbul: Atlas Yayım Dağıtım.

Crevier, D. (1993). AI: The tumultuous search for artificial intelligence. New York: BasicBooks.

Dirican, C. (2015). The Effetcs of Technological Development and Artificiantelligence Studies on Marketing. DergiPark.

Döldöş, İ. (2017). Fintech Nedir. Mart 10, 2018 tarihinde Start up hukuku: http://startuphukuku.com/fintech-nedir/. Erişim Tarihi: 23.11.2022.

Durakcan, Y. C. (2015). Yapay Zekânın Kısa Tarihçesi. https://bilimfili.com/yapay-zekanin-kisa-tarihcesi (Erişim Tarihi: 03.11.2022).

Elbeyoğlu, K. (2020). Zihin Felsefesi. (V. Urhan ve S. Uslu, Ed.)Paper Knowledge . Toward a Media History of Documents. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.

Güleryüz, D. & Özden, E.(2020). Finans Alanında Spesifik Konular. (Ed.Gülhan, Ü. & Ağ, A.). Gazi Kitapevi. Ankara. 155-173.

Kaur, D., Sahdev, S. L., Sharma, D., & Siddiqui, L. (2020). Banking 4.0: 'The Influence Of Artificial Intelligence On The Banking Industry & How Aı Is Changing The Face Of Modern Day Banks'. International Journal Of Management, 11(6).

McCorduck, P. (2004). Machines who think: A personal inquiry into the history and prospects of artificial intelligence. Massachusetts: A. K. Peters Publishing.

Nabiyev, V. (2005). Yapay Zekâ Problemler-Yöntemler-Algoritma. Ankara: Seçkin Yayıncılık 2.Baskı.

Newquist, H.P. (1994). The brain makers: Genius, ego, and greed in the quest for machines that think, New York: Macmillan.

Öğün, F. (2018). Bankacılık sektöründe yapay zekâ stratejisini kurgulamak. Mart 10, 2018 tarihinde Finans Gündem: http://www.finansgundem.com/yazarlar/bankacilik-sektorunde-yapay-zeka-stratejisini-kurgulamak-yazisi/1268684. Erişim Tarihi: 22.11.2022.

Seyitoğlu, Z. (2019). Türkiye'de Dijital Halkla İlişkilerde Değişen Müşteri Deneyimi: Chatbot Uygulamaları. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Solomonoff, R. J. (1985). "The Time Scale of Artificial İntelligence: Reflections on Social Effects". Human Systems Management, 5, 149–153. doi:10.3233/HSM-1985-5207.

Turing, A. M. (1950). "Computing Machinery and Intelligence". Mind, LIX(236), 433–460. doi:10.1093/mind/LIX.236.433.

Whitby, B.(2005). Yapay Zekâ Yeni Başlayanlar için Kılavuz. Çeviren: Çiğdem Karabağlı, İstanbul: İletişim Yayınları, 1.Baskı.

hakimiyetini küresel güç mücadelelerinin merkezine yerleştirmektedir (Jessop, 2010: 350-351; McAfee, 2012). Ekolojik hâkimiyete ilişkin KPS'nin ekosistemsel rolü, sürdürülebilir avantaja bağlanan rekabet güçlerini (duvarlarını) yükseltme yeteneğine bağlanır (Papatya, N., 2022).

5. SONUÇ

Bu çalışma, KPS'ni, ekonomi politik bir tasarım olan küresel piyasa sisteminin bağlamsal koşulları çerçevesinde okuyarak, KPS'ne yönelik akademik çevrelerce tartışmalı bulunabilecek üç sonuca ulaşır. (1) küresel piyasa sistemi ve KPS, uluslararası aktörlerin güç mücadelelerinden (güvenlik, sermaye birikimi, teknolojik/ekolojik hakimiyet, vs) yalıtılmaz. (2) Uluslararası güç mücadelelerindeki yapısal (araçlar, kaynaklar, teknolojik, vs.) ve ideolojik kültürel, hegemonik vs.) değişimler rekabet avantajı kazanmaya ilişkin bir strateji olarak KPS'ne yönelik yeni yaklaşımların geliştirilmesini sağlayan temel nedenleri oluşturur. (3) KPS'i, egemen yönetim aklının küresel yayılımını, yapısal ve hegemonik rollerine bağlı gerçekleştirme potansiyeli taşıyan ekonomi politik bir stratejidir. Bu sonuçlar genelinde, günümüz dünya sisteminin parçalanan ve yeniden yapılandırılmaya çalışılan düzen arayışlarının ekonomi politik tartışmalar olduğu düşünüldüğünde (Strange, 1984: 281), KPS'nin, planlanan ve normatif koşullara bağlı gerçekleşecek olan yeni düzenin yönetiminde önemli bir roller üstleneceği savunulabilir (Papatya, N., 2022).

KAYNAKÇA

Adorno, T. W., & Horkheimer, M. (2007). Kültür endüstrisi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Araujo, L., & Kjellberg, H. (2009). Shaping exchanges, performing markets: The study of market-ing practices. (edt.) Pauline Maclaran vd., The SAGE handbook of marketing theory, 195-218.

Arndt, J. (1981). The political economy of marketing systems: Reviving the institutional approach. Journal of Macromarketing, 1(2). 36-47.

Arndt, J. (1983). The political economy paradigm: foundation for theory building in marketing. Journal of marketing, 47(4): 44-54.

Benson, J. K. (1975). The interorganizational network as a political economy. Administrative science quarterly, 229-249.

Birkinshaw, J., Morrison, A., & Hulland, J. (1995). Structural and competitive determinants of a global integration strategy. Strategic Management Journal, 16(8): 637-655.

Buzzell, R. D. (1968). Can you standardize multinational marketing? (pp. 102-13). Reprint Service, Harvard business review.

Chomsky, N. (2015). On power and ideology: The Managua lectures. Haymarket Books.

Craig, C. S. and Douglas Susan P. (2000). Configural Advantage in Global Markets, Journal of International Marketing, 8 (1), 6-25.

Dardot, P. ve Laval, C. (2012). Dünyanın Yeni Aklı: Neoliberal Toplum Üzerine Deneme. (çev. Işık Ergüden). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Elinder, E. (1965). How international can European advertising be? Journal of Marketing, 29(2), 7-11.

Elinder, Erik (1961). How international can advertising be? International Advertiser (December), 12-16.

Enright, M. J. (1998). Regional clusters and firm strategy. The dynamic firm: The role of technology, Strategy, Organization and Regions, 315-42.

Fatt, A. C. (1967). The danger of "local" international advertising. Journal of marketing, 31(1): 60-62.

Frieden, J. A., & Lake, D. A. (2002). International political economy: perspectives on global power and wealth. Routledge.

Friedman, T. L. (2006). The world is flat A brief history of the twenty-first century. Macmillan.

Ghoshal, S. (1987). Global strategy: An organizing framework. Strategic management journal, 8(5): 425-440.

Hamel, G and Prahalad C.K. (1985). Do you really have a global strategy? Harvard Business Review, 63:139-148.

Harvey, D. (2007). A brief history of neoliberalism. USA: Oxford University Press,

Hudson, R. (2008). Cultural political economy meets global production networks: a productive meeting?. Journal of economic geography, 8(3): 421-440.

Jain, S. C. (1989). Standardization of international marketing strategy: some research hypotheses. Journal of marketing, 53(1): 70-79.

Jessop, B. (2010). Cultural political economy and critical policy studies. Critical policy studies, 3(3-4): 336-356.

Jones, D. B. & Tadajewski, M. (2018). Foundations of marketing thought: the influence of the German historical school. London: Routledge.

Joy, A. & Ross, C. A. (1989). Marketing and Development in Third World Contexts: An Evaluation and Future Directions. Journal of Macromarketing, 9(2): 17–31.

Keegan, W. J. (1969). Multinational product planning: strategic alternatives. Journal of Marketing, 33(1): 58-62.

Keim, G. D., & Zeithaml, C. P. (1986). Corporate political strategy and legislative decision making: A review and contingency approach. Academy of management review, 11(4): 828-843.

Levitt, T. (1984[1983]). The Globalization of Markets, The McKınsey Quarterly, (Summer): 2-20.

Levy, D. L., & Egan, D. (2003). A neo-Gramscian approach to corporate political strategy: conflict and accommodation in the climate change negotiations. Journal of Management Studies, 40(4): 803-829.

Marshall, A. (1959 [1890]). Principles of Economics: An Introductory Volume, London: MacMillan.

McAfee, K. (2012). The contradictory logic of global ecosystem services markets. Development and change, 43(1): 105-131.

McGuinness, N. W., & Little, B. (1981). The influence of product characteristics on the export performance of new industrial products. Journal of Marketing, 45(2): 110-122.

Milonakis, D., & Fine, B. (2009). From political economy to economics: Method, the social and the historical in the evolution of economic theory. Routledge.

Moore, J. F. (1993). Predators and prey: a new ecology of competition. Harvard business review, 71(3): 75-86.

Newell, P., & Paterson, M. (2010). Climate capitalism: global warming and the transformation of the global economy. Cambridge University Press.

Nielsen, S. N., Fath, B., Bastianoni, S., Marques, J. C., Muller, F., Patten, B. D., ... & Tiezzi, E. (2019). A new ecology: systems perspective. Elsevier.

Öğütle, V. S. (2013). Metodolojik bireyciliğin eleştirisi: sosyal bilimlerin nesnesine dair realist bir girişim. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Özel, H. (1998). Methodological Individualism in Carl Menger: An Evaluation. Hacettepe Üniversitesi Iktisadi ve Idari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1-2): 47-69.

Papatya, G. (2022). Fenomenal İfşanın İnşası Olarak Postyönetim: Bir Distopik Yönetimbilim Denemesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (35). 85-103.

Papatya, N., (2007). Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Sağlamada Stratejik Yönetim ve Pazarlama Odağı Kaynak Tabanlı Görüş, Ankara: Asil Yayınları.

Papatya, N. (2022). Ekosistem Pazarlama ile Adil ve Kapsayıcı Ekonomi Politik İnşa Edilebilir mi? Epigenetik Bir İnceleme ve Gelecek Yönelimleri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 17(1): 127-145.

Papatya, İ., K. ve Papatya, N. (2022). Sıfırlanan Kapitalizm ve Ekolojik Yenilik: Yeşillenen İktidarın Asimetrik Rekabet Sarkacı. Ankara: Nobel Yayınevi.

Papatya, N., Papatya, G., & Hamşıoğlu, A. B. (2018). Dinamik kaynak tabanlı yeteneklerin sürdürülebilir işletme performansı üzerindeki etkisi: Ankara ili imalat işletmelerinde bir uygulama. Business & Management Studies: An International Journal, 6(4): 1354-1378.

Porter, M. E. (1985). Competitive advantage of nations: creating and sustaining superior performance. London: McMillan.

Porter, M. E. (1986). Changing patterns of international competition. California management review, 28(2): 9-40.

Quelch, J. A. (1986). Customizing global marketing. The International Executive, 28(2): 11-12.

Roostal, I. (1963). Standardization of advertising for Western Europe. Journal of Marketing, 27(4), 15-20.

Roth, K. (1992). International configuration and coordination archetypes for medium-sized firms in global industries. Journal of international business studies, 23(3): 533-549.

Samiee, S., & Roth, K. (1992). The influence of global marketing standardization on performance. Journal of marketing, 56(2): 1-17.

Sands, S. (1979). Can you standardize international marketing strategy?. Journal of the Academy of Marketing Science, 7(1): 117-134.

Schiller, D. (1999). Digital capitalism: Networking the global market system. MIT press.

Schuler, Douglas A. (1996). Corporate Political Strategy and Foreign Competition: The Case of the Steel Industry. Academy of Management Journal, 39(3): 720–737.

Sheth, J.N.,& Parvatiyar, A. (2001). The antecedents and consequences of integrated global marketing. International Marketing Review. 18(1): 16-29.

Sorenson, R. Z., & Wiechmann, U. E. (1975). Probing opinions. Harvard Business Review, 53(3): 38-54.

Stern, L. and Torger R. (1980), "Distribution Channels as Political Economies: A Framework for Comparative Analysis," Journal of Marketing, 44 (Summer): 52-64.

Stopford, J. M., Strange, S., Henley, J. S., & Henley, J. S. (1991). Rival states, rival firms: Competition for world market shares (No. 18). Cambridge University Press.

Strange, S. (1970). International economics and international relations: a case of mutual neglect. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-): 304-315.

Strange, S. (1971). Sterling and British policy: A political view. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944), 47(2), 302-315.

Strange, S. (1984). The Global Political Economy, 1959–1984. International Journal, 39(2), 267-283.

Strange, S. (1988). States and Markets.London: Continuum Press.

Türel, O. (2017). Küresel Tarihçe, 1945-79. İstanbul: Yordam Kitap.

Underhill, G. R. (2000). State, market, and global political economy: genealogy of an (inter-?) discipline. International Affairs, 76(4), 805-824.

Wallerstein, I. (2004). World-systems analysis. In World-Systems Analysis. Duke University Press.

Walters, P. G., & Toyne, B. (1989). Product Modification And Standardization In International Markets-Strategic Options And Facilitating Policies. Columbia Journal of World Business, 24(4): 37-44.

Williamson, P. J., & De Meyer, A. (2012). Ecosystem advantage: How to successfully harness the power of partners. California management review, 55(1): 24-46.

Yalvaç, F. (2010). Eleştirel gerçekçilik: uluslararası ilişkiler kuramında post-pozitivizm sonrası aşama. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 6(24): 3-32.

Yip, G. S (1995), Total Global Strategy: Managing for Worldwide Competitive Advantage. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Yip, G. S. (1989). Global strategy... in a world of nations. Sloan management review, 31(1): 29-41.

Yip, G. S. (1991). Do American Businesses Use Global Strategy? Marketing Science Institute Working Paper No. 91-101. Cam- bridge, MA: Marketing Science Institude.

Yip, G. S., Johansson, J. K., & Roos, J. (1997). Effects of nationality on global strategy. MIR: Management International Review, 365-385.

Yip, George S., (1992). Total Global Strategy: Managing for Worldwide Competitive Advantage, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Zhang, J. Z., & Watson IV, G. F. (2020). Marketing ecosystem: An outside-in view for sustainable advantage. Industrial Marketing Management, 88: 287-304.

Zou, S., & Cavusgil, S. T. (1996). Global strategy: a review and an integrated conceptual framework. European Journal of Marketing, 30(1), 52-69.

Zou, S., & Cavusgil, S. T. (2002). The GMS: A broad conceptualization of global marketing strategy and its effect on firm performance. Journal of marketing, 66(4), 40-56.

Zou, S., Andrus, D. M. & Wayne, D. (1997). Standardization of international marketing strategy by firms from a developing country. International Marketing Review.

Buradan çıkarılacak önemli sonuçlardan biri, kadının iktisadi alanda yaşadığı sorunların kaynağının salt iktisadi nedenler olmadığıdır. Bunun kanıtı ise kadının hem gelişmiş hem az gelişmiş ülkelerde erkekler karşısında farklı yollarla olsa da iktisadi anlamda dezavantajlı konumda olmasıdır. Bu durum göstermektedir ki bir ülkenin gelişmişlik seviyesinin artması kadının ikilikler hiyerarşisine maruz kalmadan iş yaşamında erkekle eşit düşünülmesine neden olamamıştır. Bu bağlamda bu çalışma günümüzde kadın işgücü meselelerini çalışan meslektaşlarımıza kadın işgücüne katılımı etkileyen iktisadi faktörlerin altında yatan nedenlere ek olarak tarihsel bir perspektif ve epistemolojik bir irdeleme sunmaya çalışmıştır.

KAYNAKÇA

Aristoteles (2018). Politika. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Arpacı, M. (2013). Modernitenin eşiğinde toplumsal cinsiyet rejimi pastoral iktidar beden politikaları ve evlilik. Doğu Batı, 63, 131–146.

Badinter, E. (2011). Kadınlık mı? Annelik mi?, (Çev. Ayşen Ekmekçi), İstanbul: İletişim Yayınları.

Butler J. (2008). Cinsiyet belası feminist kimliğin altüst edilmesi, (Çev. Başak Ertür), Ankara: Metis Yayınları.

Demir, M. (2012). Çevre olarak konumlandırılmış kadını ve doğayı birlikte düşünmek: ekofeminizm. Doğu Batı, 63, 11-44.

Demir, Ö. (1995). İktisat ve yöntem. İstanbul: İz Yayıncılık.

Dolfsma, W. ve Hoppe, H. (2003). On feminist economics, Feminist Review, 75, 118-128.

Eckersley R. (1992). Environmentalism and political theory: Toward an ecocentric approach, UCL Press.

Fairclough, N. (2001). The discourse of new labour: critical discourse analysis, discourse as data: A guidefor analysis, (Çev. Margaret Wetherall, Stephanie Taylor ve Simeon Yates), London: Sage Publications.

Ferber, M. A. ve Nelson, J. A. (1993). Beyond economic man – feminist theory and economics. University of Chicago Press.

Foucault, M. (2005). Özne ve iktidar. (Çev. Işık Ergüden ve Osman Akınbay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Giddens, A. (2012). Sosyoloji, (Çev. İsmail Yılmaz), İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gürhan, (2010). Toplumsal cinsiyet ve din. e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi, 4, 58-80.

Hepşen, Ö. (2010). Tevrat, İncil ve Kuran-ı Kerimde kadın bedeni, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaya H. ve Belke, M. (2018). Feminist iktisat ve iktisadi düşüncede kadının konumu. Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi Ayrıntı, 5(6), 55-58.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji sözlüğü, (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Plumwood, V. (1994). Feminism and the mastery of nature. London: Routledge.

Savran, A. G. ve Demiryontan, T. N. (2016). Kadının görünmeyen emeği. İstanbul: Yordam Kitap.

Scott, J. W. (2010). Toplumsal cinsiyet: Faydalı bir tarihsel analiz kategorisi. (Çev. Derya Demirler, Fahriye Dinçer). Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar, 12, 112-138.

Serdaroğlu, U. (1997). Feminist iktisat'ın bakışı (Postmodernist mi?). İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Spierenburg, P. (2010). Cinayetin tarihi: Orta çağdan günümüze Avrupa 'da bireysel şiddet, (Çev. Yiğit Yavuz), İstanbul: İletişim Yayınları.

Strassmann, D. L. (1995). Creating a forum for feminist inquiry. Feminist Economics, 1(1), 1-5.

Wallace, A. R. ve Wolf, A. (2004), Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Geliştirilmesi. İzmir: Punto Yayınları.

sorununun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dolayısıyla büyük bir sosyal sorun halini alan konut krizinin çözümü, refah devleti modelinin gerektirdiği politikaların izlenmesi önemli ve zorunlu bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Amirjani, R. (2020). Shushtar New Town: A Turning Point in Iranian Social Housing History. University of Canberra.

Banerjee, J. (2008). The Great Housing Boom: Housing in Victorian England. https://victorianweb.org/art/architecture/homes/housing1.html, (25.11.2022).

Black, J., Conolly, L., Flint, K., Grundy, I., LePan, D., Liuzza, R., … Waters, C. (Ed.). (2006). The Broadview Anthology of British Literature: Volume 5: The Victorian Era. Canada: Broadview Press.

Bower, C. (2020). Social housing is key to alleviating the housing crisis, so why are we not building it? The Meteor website: https://themeteor.org/2020/08/13/social-housing-is-key-to-alleviating-the-housing-crisis-so-why-are-we-not-building-it/, (25.11.2022).

Child Poverty Action Group. (2016). Court of appeal rules that 'bedroom tax' is unlawful. CPAG website: https://cpag.org.uk/news-blogs/news-listings/court-appeal-rules-%E2%80%98bedroom-tax%E2%80%99-unlawful, (25.11.2022).

Davies, T. (2016). A History Of Social Housing In The UK. Sell House Fast website: https://www.sellhousefast.uk/blog/a-history-of-social-housing-in-the-uk/, (25.11.2022).

Durvier, C. (2021). History of Social Housing: Where Does Social Purpose Fit in? Social Housing Matters website: https://socialhousingmatters.co.uk/index.php/2021/07/04/history-of-social-housing-where-does-social-purpose-fit-in/, (25.11.2022).

Forrest, R. (1991). Privatization and Housing under Thatcher. Journal of Urban Affairs, 13(2), 201-219. https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.1991.tb00248.x

Frasch, T., & Wyke, T. (2015). Housing the Workers: Re-visiting Employer Villages in Mid-19th-century Europe. Içinde J. Czierpka, K. Oerters, & N. Thorade (Ed.), Regions, Industries, and Heritage: Perspectives on Economy, Society, and Culture in Modern Western Europe (ss. 173-197). London: Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137333414_11

Gibb, K. (2015). The multiple policy failures of the UK bedroom tax. International Journal of Housing Policy, 15(2), 148-166.

Gibbons, S., Sanchez-Vidal, M., & Silva, O. (2020). The bedroom tax. Regional Science and Urban Economics, 82, 1-13. https://doi.org/10.1016/j.regsciurbeco.2018.12.002

Gibbs, E. (2017). Homes fit for 21st century heroes: The past and future of UK housing policy. British Politics and Policy at LSE website: https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/the-past-and-future-of-uk-housing-policy/, (25.11.2022).

Gulliver, K. (2014). The 1974 Housing Act points the way forward for social housing. https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/the-1974-housing-act-points-the-way-forward-for-social-housing/, (25.11.2022).

Heathcote, E. (2018). How Thatcherism laid the foundations of the housing crisis. Financial Times.

Hilber, C., & Schöni, O. (2021). In the United Kingdom, homeownership has fallen while renting is on the rise. Brookings website: https://www.brookings.edu/essay/uk-rental-housing-markets/, (25.11.2022).

Hill, S. (2022). Reversing the decline of social housing. New Economics Foundation website: https://neweconomics.org/2022/06/reversing-the-decline-of-social-housing, (25.11.2022).

Howard, H. (2022). Return of Right To Buy: Boris Johnson hopes Margaret Thatcher's flagship policy that created 2.5m homeowners and was hated by the left will do as much for his political career as it did for hers. Mail Online website: https://www.dailymail.co.uk/news/article-10774335/How-Margaret-Thatchers-Right-Buy-scheme-created-2-5million-homeowners.html, (25.11.2022).

Jarvis, F. (2020). Legal challenges and the "bedroom tax". Law Society of Scotland website: https://www.lawscot.org.uk/members/journal/issues/vol-65-issue-02/legal-challenges-and-the-bedroom-tax/, (25.11.2022).

Koch, I. (2014). 'A policy that kills': The bedroom tax is an affront to basic rights. British Politics and Policy at LSE website: https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/a-policy-that-kills-the-bedroom-tax-is-an-affront-to-basic-rights/, (25.11.2022).

Manoochehri, J. (2009). Social Policy and Housing: Reflections of Social Values. University College London.

Munbodh, E. (2022). Bedroom tax explained including whether you have to pay it if your kids move out. Mirror website: https://www.mirror.co.uk/money/bedroom-tax-explained-including-how-26073248, (25.11.2022).

Murie, A. (2015). The Right to Buy: History and Prospect. History & Policy. https://www.historyandpolicy.org/index.php/policy-papers/papers/the-right-to-buy-history-and-prospect, (25.11.2022).

National Housing Federation. (t.y.). About social housing. National Housing Federation website: https://www.housing.org.uk/about-housing-associations/about-social-housing/, (25.11.2022).

Norris, M. (2007). Social Housing. İçinde Housing Contemporary Ireland, Policy, Society and Shelter (ss. 160-182). Springer.

O'Sullivan, K. (2013). Concrete expressions: Brutalism and the government buildings precinct, Adelaide. Adelaide, South Australia: Architecture Museum School of Art Architecture and Design University of South Australia.

Pettinger, T. (2018). History of UK Housing. Economics Help website: https://www.economicshelp.org/blog/15814/housing/uk-housing-history/, (25.11.2022).

Rabon, J. (2020). London's Social History: The History of Public Housing in London. Londontopia website: https://londontopia.net/culture/architecture/londons-social-history-the-history-of-public-housing-in-london/, (25.11.2022).

Shelter England. (t.y.). The story of social housing. Shelter England website: https://england.shelter.org.uk/support_us/campaigns/story_of_social_housing, (25.11.2022).

Stilwell, M. (2015). Social Housing History | The early history of social housing in Britain. http://www.socialhousinghistory.uk/wp/, (25.11.2022).

Stonewater. (2019). History of Social Housing 1945-Present. Stonewater.

United Kingdom public sector information website. (t.y.). Housing Benefit. GOV.UK website: https://www.gov.uk/housing-benefit/what-youll-get, (25.11.2022).

University of Cambridge. (2014). Study finds premise behind bedroom tax is 'fundamentally flawed'. University of Cambridge. https://www.cam.ac.uk/research/news/study-finds-premise-behind-bedroom-tax-is-fundamentally-flawed, (25.11.2022).

University of the West of England. (2008). The History of Council Housing. https://fet.uwe.ac.uk/conweb/house_ages/council_housing/print.htm, (25.11.2022).

Wakefield and District Housing. (t.y.). What is the bedroom tax and who is affected? https://www.wdh.co.uk/Tenant/FAQ/?QID=211, (25.11.2022).

Weaver, M. (2019). UK government loses supreme court fight over bedroom tax. The Guardian. https://www.theguardian.com/society/2019/nov/13/uk-government-loses-supreme-court-fight-over-bedroom-tax, (25.11.2022).

Yeni sistem ile eski sistem karşılaştırmasına bakıldığında merkezi idare bütçe kanun sürecine ilişkin değişmeyen başlıklar; sunulma tarihi, görüşülme süresi, komisyon ve komisyonda gerçekleşecek olan görüşme süresi, genel kurulun yetkisi ve kabul ediliş tarihi şeklinde yer almaktadır (WEB_2). Değişikliğe uğrayan konu başlıklarına bakıldığında Bakanlar Kurulu yerine yürütme görevini devralan Cumhurbaşkanının maliye politikasını uygulama aşamasında bütçe hazırlık sürecinde ağırlıklı yetkili hale gelmesinin olumlu yansımalarını görmenin mümkün olduğu ifade edilebilmektedir.

6. SONUÇ

Çalışmada bütçe kavramının tanımlamasının yanında bütçenin sahip olduğu klasik fonksiyonları ile birlikte tarihsel gelişim sürecinde kamu maliyesinde gerçekleşen dönüşümlerin bütçeye olan yansımaları ile birlikte ortaya çıkan modern fonksiyonlara kısaca yer verilmiştir. Devamında tarihin çeşitli dönemlerinde popülerliğini muhafaza eden bütçe hakkına ilişkin açıklamalara yer verilmiş, insanlık tarihi boyunca vergi kadar eski ve birbiri ile ilişkili bir olgu olduğuna değinilmiştir. Vergi bilinci ve bütçe bilincinin mutlak monarşik düzenden günümüze olan dönüşümünün ilk aşamasının İngiliz tarihindeki ilk yazılı anlaşma olan Magna Carta ile gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu metin diğer Avrupa ülkelerine kralların istek ve arzuları doğrultusunda gerçekleştirdiği tüm uygulamaların kısıtlanabileceği, vergi vb. gelirlerin toplanmasında kayırmacı uygulamaların sonlandırılması gerektiği konusunda örnek teşkil etmiştir. Tüm bu gelişimler vergi isyanlarının birer sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Vergi uygulamalarındaki haksızlıklar nedeniyle vergi ödevlerini yerine getirmekte zorluk çeken halk vergi uyumuna direnç göstermekle birlikte otoriteye karşı fiziki tepkilerde bulunmaktadır. Vergi isyanı olarak nitelendirilen bu olgu özellikle Avrupa ülkelerinde gerçekleşmiş, Osmanlı Devletinde vergi isyanlarına sayıca oldukça az rastlanmıştır. Bu doğrultuda Avrupa ülkelerinde vergi isyanlarının halkın bütçe hakkını elde etme aşamasında etkin olduğu söylenebilmekteyse de bu durum Osmanlı Devleti açısından doğru bir ifade olmamaktadır. Bütçe kelimesinin bugünkü şekliyle kullanımı Osmanlı Devletinde söz konusu değildir. Meşrutiyet dönemleri ve sonrasında nizamnameler halinde bütçeye yönelik günümüze benzer uygulamalar gerçekleştiyse de herhangi bir isyan olmaksızın üst yetkililerin Batı hayranlıkları nedeniyle olan girişimleri bütçe hakkı kavramını ortaya çıkarmıştır. Ülkemizde Cumhuriyet dönemi sonrası oluşturulan anayasalar bütçe hakkının usul ve şekillerinin belirlenmesi konusunda öncülük etmiştir. Halkın oyları vasıtasıyla belirlenen yasama organınca, hükümetler tarafından oluşturulan bütçeler uygulama ve denetim imkanı bulmuştur. 2017 yılında gerçekleştirilen hükümet sistemindeki değişiklik neticesinde hazırlanan 2018 yılı bütçesinde de halkın temsili geçerliliğini koruduğundan bütçe hakkına yönelik büyük değişiklikler olduğu söylenememektedir. Şunu söylemek mümkündür ki; meclisten ziyade yürütme organına bütçe hakkı konusunda yetki genişliği ve özgürlüğü tanımlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Akdoğan, A. (2020). Kamu Maliyesi, 21. Basım, Gazi Kitabevi, Ankara.

Akın, R. (2012). TBMM'nin İlk Bütçe Yasası: 1336 Muvazene-İ Umumiye Kanunu, Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi, S.2 Ocak.

Atiyas, İ. ve Sayın, Ş. (1997), Siyasi Sorumluluk, Yönetsel Sorumluluk Ve Bütçe Sistemi: Bir Yeniden Yapılanma Önerisine Doğru, İstanbul: TESEV Yayınları.

Bağlı, M. S. (2012). "Teorik Ve Tarihsel Açıdan Bütçe Hakkı", Yasama Dergisi, Yıl: 2012, Sayı: 20.

Batırel, Ö. F. (1996). Kamu Bütçesi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı, İstanbul.

Batırel, Ö. F. (2007). Kamu Maliyesi ve Yönetimi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Birol, H. Ö. (2013). Klasikler, Marx, Keynes ve Sonrası:Laissez-Faire Liberalizminden Günümüz Piyasa Ekonomisine, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Haziran 2013 Cilt 15 Sayı 1 (95-110).

Canbay, T. , Gerger, Ç. G. (2012). "Batı'da Bütçe Hakkının Gelişiminin Toplumsal Yapının Değişimi Üzerindeki Etkileri", Mali Sosyoloji Üzerine Denemeler, (Der. A. Kemal Çelebi), 1.Basım, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, Ankara, 2012, (S. 159-194).

Coşkun, G. (2000). Devlet Bütçesi, Türk Bütçe Sistemi, 6. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara.

Çağan, N. (2008). "Modern Bütçe Sürecinde Parlamento'nun Rolü", Bütçe Sürecinde Parlamentonun Değişen Rolü (Uluslararası) Sempozyumu: Bildiri Ve Makaleler Kitabı, (Der.) Bütçe Müdürlüğü, TBMM Plan Ve Bütçe Komisyonu, Afyonkarahisar, 183-192.

Çiçek H. G., Dikmen S. (2015). Osmanlı Devleti'nde Bütçenin Ve Bütçe Hakkının Tarihsel Gelişimi, Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11, Yıl: 11, Sayı: 2, 83-98.

Dülger C. ,Moğol T. , Çaakır T. , Yereli A. B. , Çetinkaya Ö. (2012). Devlet Bütçesi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2582, Edit. Tayfun Moğol, Eskişehir.

Edizdoğan, N. (1991). Kamu Bütçesi (2. Baskı.). Bursa: Ekin Kitabevi.

Edizdoğan, N. (1995). Kamu Bütçesi. Bursa.

Erasa İ. , Andıç Ö. N. (2017). Cinsiyete Dayalı Bütçeleme ve İlgili Protokoller, Vergi Raporu Dergisi, Sayı: 218, Kasım, ss.150-166.

Erçin, C. (1937). Hukuki Bakımdan Bütçe, Hapisane Matbaası, Ankara, s. 12. Sayar, 1964.

Esen E. , Kalağan G. (2020). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde Merkezi İdarenin Dönüşümü, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Yıl: 2020, Cilt: 11, 260-277.

Feyzioğlu, B. N. (1981), "Nazari, Tatbiki, Mukayeseli Bütçe, Filiz Kitabevi, 6. Baskı, İstanbul.

Feyzioğlu, B. N. ,(1984), Nazari Tatbiki, Mukayeseli Bütçe, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Giddens, A. (2008). "Ulus-Devlet Ve Şiddet" 2. Baskı, (C. Atay, Çev.) Kalkedon Yayınları.

Gürsoy, B. (1980). Kamusal Maliye- Bütçe. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 436.

Gürsoy, B. (1981). Kamusal Maliye 2.Cilt Bütçe, 2. Basım, AÜSBF Yayınları, Ankara.

Kahiloğulları A. , Erasa Akça İ. (2021). Cari Açık Ve Bütçe Açığı İlişkisi: Türkiye Örneği, Gaziantep Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, Ss.137-151.

Kaymaz, M. A. (2022). Meclisin Bütçe Hakkının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Perspektifinde Genel Bir Değerlendirmesi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Küçükaycan, D. , Çelikay, F. (2019). Bütçe Teorisi Perspektifinden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Bütçeleme Süreci Ve Bütçe Hakkı Üzerindeki Etkileri, Güncel Maliye Tartışmaları I - Prof. Dr. Ömer Faruk BATIREL'e Armağan (Pp.329-356) Edition: 1 Publisher: Seçkin Yayıncılık

Lienert, I. (2010). Role of the Legislature in Budget Processes, Internatıonal Monetary Fund Fiscal Affairs Department, April.

Meriç, M. (1993). "Osmanlı Bütçe Sistemi", D.E.Ü. İ.İ.B.F Dergisi, 8 (1), 226-247.

Mutluer, M. K. , Öner, E. ve Kesik, A. (2005). Bütçe Hukuku, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul.

Norris, E. D. vd. (2010). Budget Institutions And Fiscal Performance İn Low-Income Countries, IMF Working Paper, March, WP/10/80.

Orhaner, E. (2007). Kamu Maliyesi. Siyasal Kitapevi, Ankara.

Öner, E. (2007). Osmanlı Bütçeleri (1864, 1869, 1877, 1880, 1897) Osmanlı Muvazene Defterleri. Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No: 2007/372.

Öner, E. (2008), "Bütçe Uygulama Aşamasında Parlamentonun İzleme/Gözetim Fonksiyonu: Komisyonların Rolü Ve Bütçe Analiz Kapasitesi", İçinde, Bütçe Sürecinde Parlamentonun Değişen Rolü, Uluslararası Sempozyum 7-8 Ekim 2008, Afyonkarahisar, TBMM Plan Ve Bütçe Komisyonu.

Özkaya, Ö. (2021). Egemenlik Kavramının Gelişim Serüveni: Klasikten Küresele, Uluslararası İlişkiler Ve Diplomasi Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1,Marti 46-61.

Öztürk M. V. (2015). Vergilerin Kanunîliği İlkesinin Tarihî Gelişimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, S. 4815-4841 (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan.

Söyler, İ. (2006). Kamu Mali Yönetim Sisteminin Bütçe İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi (Eleştirel ve Normatif Bir Yaklaşım), Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8/1, 187-208.

Şahin, H. (2013). Osmanlı Bütçe Sisteminin Tekâmülü, 1839–1922. International Journal Of Social Science, 6(2), 853–868.

Şener, A. (2007), "Osmanlı Bütçeleri Ve Türkiye'de Bütçe Hakkının Ortaya Çıkışında Cumhuriyet Öncesi Gelişmeler" İçinde, Şener, A. Sona Doğru Osmanlı-Osmanlı Ekonomisi Ve Maliyesi Üzerine Yazılar, Birleşik Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 2007.

Tiebout M. C. , Houston B. D. (1962). "Metropolitan FinanceReconsidered: Budget Functions and Multi Level Governments", The Review of Economics and Statistics, C. 44, S. 4, (Nov. 1962).

Tüğen, K. (2013). Devlet Bütçesi. İzmir: Bassaray Matbaası.

Türkkan, H. (2018). Osmanlı Devleti'nde Demokratikleşme Ve Kanun-I Esasi'nin Demokratik Hüviyeti, Vakanüvis- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi/ International Journal Of Historical Researches, Yıl/Vol. 3, Prof. Dr. Azmi Özcan Öğrencileri Özel Sayısı.

Uluatam Ö. (2001). Kamu Maliyesi, İmaj Yayınevi, Ankara.

Uluatam, Ö. (2014). Kamu Maliyesi, 13. Basım, İmaj Yayınevi, Ankara

Varcan, N. ve Çakır, T. (2000). Maliye Tarihi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

WEB_1. Https://Www.Sbb.Gov.Tr/Wp-Content/Uploads/2021/02/Bolum_1-2.Pdf 9.11.2022

WEB_2. Https://Www.Mevzuat.Gov.Tr/Mevzuatmetin/1.5.2709.Pdf 9.11.2022

Yamaç, M. (2020). Türkiye Devleti'nin İlk Anayasası 1921 Teşkilat-I Esasiye Kanunu, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 22, Sayı: TBMM'nin 100. Yılı Ve Millî İrade Özel Sayısı, Kasım 2020, 204-220.

Yılmaz, E. (2022). Politik Karar Alma Süreçlerinin Bütçeyle İlişkilendirilmesi: Program Bütçe Uygulamalarının Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

uygulayarak çevre kirliliği minimum seviyeye indirmiştir. Türkiye'de yeşil vergi olarak nitelendirilebilecek tek vergi çevre temizlik vergisidir. Bununla beraber motorlu taşıtlar vergisi, özel tüketim vergisi, plastik poşet kullanım ücreti ve çevre kirliliğine neden olabilecek faaliyetlere uygulanacak idari para cezaları dolaylı bir şeklide çevre kirliliğini azaltmada etkili olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu

5491 Sayılı Yeni Çevre Kanunu.

Arıkboğa, Ü. (2019). Çevre Politikasının Ekonomik Araçları ve Türkiye'de Belediye Uygulamaları. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 41, Sayı:1, s. 23-50.

Bakıcı, S. C. (2017). Çevre Vergilerinin Araçsallığı Üzerine Bir Değerlendirme. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu, Özel Sayı, s. 348-369.

Bilen, U. (2019). Plastik Poşet Zararlarını Önleme ve Tüketici Bilinci Oluşturma Üzerine Bir Çalışma. European Journal of Engineering and Applied Scinces, Cilt: 2, Sayı:1, s. 65-69.

Brown, R. L. (2003). Eko-ekonomi. Çeviren. Erkan, A. Y., Tema Vakfı Yayınları, İstanbul.

Buyck, C. (2019). Germany To Nearly Double Aviation Tax on Short-haul Flights. https://www.ainonline.com/aviation-news/air-transport/2019-10-15/germany-nearly-double-aviation-tax-short-haul-flights, (15.11.2022).

Değirmendereli, A. (2003). Türk Vergi Sisteminde Uygulanan Bazı Vergilerin Çevresel Vergi Kavramı Açısından Değerlendirilmesi. Vergi Sorunları, Mart, s. 115-128.

Eurostat, Environmental Tax Statistics.

Maxim, M. R. (2020). Green Tax Reform in Australia and the Possibilities of Double and Triple Dividends. Doctoral Thesis. Northern Institute, Charles Darwin University, Australia.

METCALF, G. E. (2000). Green Taxes: Economic Theory and Empirical Evidence From Scandinavia. JSTOR.

Milne, J.E. (2011). Environmental Taxation In The United States: The Long View. https://www.law.lclark.edu/live/files/8328-lcb152art6milne, (18.11.2022).

OECD. (1996). Implementation Strategies For Environmental Taxes. OECD Publications Service, France, s. 10-11.

OECD. "Database on Policy Instruments for the Environment". https://www.pinedatabase.oecd.org/, (12.03.2022).

Ötgen, Y. (2021). Çevre Sorunlarının Çözümünde Yeşil Vergiler ve Türkiye Değerlendirmesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tezsiz Maliye Programı, Denizli.

Pirçekli, K. ve Apaydın, Ş. (2019), Sürdürülebilir Kalkınma Aracı Olarak Yeşil Vergileme: Türkiye'nin Yeşil Vergi Ajandası. Second International Conference on Technology and Scince, November 14-16, s. 1073-186.

Şenyüz, D. Mehmet Y. ve Adnan G.(2018). Türk Vergi Sistemi, Ekin Kitabevi, Bursa.

Tamplin, T. (2022). What Is Green Tax?. Finance Strategists. https://www.learn.financestrategists.com/finance-terms/green-tax, (15.11.2022).

Tosuner, M. ve Arıkan, Zeynep. (2018), Türk Vergi Sistemi. Kanyılmaz Matbaası, 25. Baskı, İzmir.

Uyduranoğlu, A. (2004). Mali Vergilerden Çevre Vergilerine Doğru: Avrupa Birliği'nden Uygulamalar. İktisat İşletme ve Finans Dergisi, s. 45-50.

Uyduranoğlu, A. (2004). Mali Vergilerden Çevre Vergilerine Doğru: Avrupa Birliği'nden Uygulamalar. İktisat İşletme ve Finans Dergisi, s. 45-50.

Uzel, Ç. (2017). Çevresel Sorunları Önleme Kapsamında Kullanılan Vergi Politikası ve Türkiye'de Güncel Durumun Analizi. TC Çevre Ve Şehircilik Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.

Williams C. R. (2016). Environmental Taxation, Working Paper 22303. National Bureau Of Economic Research, Naber Working Paper Series. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w22303/w22303.pdf, (18.11.2022).

politikalarının hedeflere ne ölçüde ulaştığını, kamu mali yönetim süreçlerini denetleyerek, kamu kurumlarının hesapları hakkında Parlamentoya bağımsız bilgi ve rapor vererek yürütürler.

Ayrıca etkin mali denetim ile Üye Devletlerin taahhütlerinin yerindeliğinin de değerlendirilmesi amaçlanır. Avrupa Sayıştayı bu bağlamda Üye Devlet YDK'larının işleyişinden sorumlu, işbirliği ve koordinasyon mercii olarak kabul edilmekte ve bu amaçla uluslararası denetim standartlarına bağlılığı esas almaktadır. Mali denetim kapsamında uygulama farklılıklarını gidermeye yönelik benimsenen ortak politika ve düzenlemelerin, EUROSAI ve ilişkili diğer uluslararası kuruluşlarla olan işbirliğinin doğabilecek sorunları önleyebileceği savunulur. Ancak bağımsızlık ve işbirliği kavramlarının eş zamanlı sağlanmak istenmesi uyum sürecinin öncelikli sorunlarındandır. Üye Devletler ulusal mevzuat düzenlemeleri ile AB önceliklerini uyumlaştırmada her zaman beklentiyi karşılayamayabilir. Ayrıca ülkelerin idari yapı farklılıkları, aynı politikaların eş zamanlı uygulanması önündeki engellerdendir. Yapısal farklardan kaynaklı sosyo-ekonomik ve yönetsel çeşitlilik, çoğu zaman ortak sorunlara ortak çözümler geliştirilmesini önler. Son olarak üye devletlerin bir kısmının, yönetim düzeyleri arasındaki yetki çatışmalarının, YDK'ların işleyişi ve yetki sınırları açısından olumsuzluklara neden olabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Clark, C., Martinis, M., Kapardis, M. K. (2007). Audit quality attributes of European Union supreme audit institutions. European Business Review, 19 (1), 40-71.

European Commission (EC) (2021). Audit methodology for auditing financial instruments in the period 2014-2020. EGESIF_19-0019-01.

European Court of Auditors (ECA) (2007). Making supreme audit institution Twinning successful. https://www.eca.europa.eu/Other%20publications/, (05.11.2022).

European Court of Auditors (ECA) (2017). Journal European Court of Auditors. https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/journal17_09/journ.pdf, (11.10.2022).

European Court of Auditors (ECA) (2019a). Public audit in the european union. Publication Office of the EU. https://op.europa.eu/webpub/eca/book-state-audit/en/, (21.10.2022).

European Court of Auditors (ECA) (2019b). Overview of EU supreme audit institutions' role and work now available online. https://www.eca.europa.eu/en/Pages/NewsItem.aspx nid=11654, (21.10.2022).

European Court of Auditors (ECA) (2021). Audit of EU agencies in brief. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/AUDITINBRIEF.pdf, (12.10.2022).

European Court of Auditors (ECA) (2022). Public audit in the european union. Publication Office of the EU. https://op.europa.eu/webpub/eca/book-state-audit/en/, (21.10.2022).

European Organisation of Supreme Audit Institutions (EUROSAI) (2014). Innovative and effective communication of the sai message. https://www.eurosai.org/handle404? exporturi=/export/sites/eurosai/.content/documents/magazines/en.pdf, 05. 10.2022.

European Organisation of Supreme Audit Institutions (EUROSAI) (2022). The objectives of eurosai. https://www.eurosai.org/en/about-us/about-eurosai/the-objectiv/, (02.11.2022).

Federation of European Accountants (FEA) (2016). The impact of the audit reform on audit committees in Europe. Briefing Paper, https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Impact_of_audit_reform_on_audit_committee.pdf, (02.11.20 22).

Hnydiuk, I. V., Datsenko, G. V., Krupelnytska, I. H., Kudyrko, O. M., Prutska, O. O. (2021). Audit of budget programs in european union countries. Universal Journal of Accounting and Finance 9(4): 841-851.

Godfrey, J. M., Chalmers, K. (2007). Globalisation of Accounting Standards. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, ISBN: 978 1 84542 852 5.

International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) (2019). EU contributes to stronger, transparent and more accountable Supreme Audit Institutions (SAIs). https://www.idi.no/news/idi-news/eu-contributes-to-stronger-transparent-and-more-accountable-supreme-audit-institutions, (05.11.2022).

International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) (2022a). What are supreme audit ınstitutions?. https://sirc.idi.no/about/what-are-sais, (11.10.2022).

International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI) (2022b). Regional organizations. https://www.intosai.org/about-us/regional-organizations, (11.10.2022).

Köse, Ö. (2007). Dünya'da ve Türkiye'de yüksek denetim. T.C. Sayıştay Başkanlığı Yayınları.

KPMG (2020). European Union Audit Legislation, https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/07/shedding-light-on-eu-audit-legislation.pdf, (11.10.2022).

Lala, A. (2017). Supreme Audit Institutions: a new frontier of security sector governance?. https://issat.dcaf.ch/Share/Blogs/ISSAT-Blog/Supreme-Audit-Institutions-a-new fron tier-of-security-sector-governance-Part-I, (08.11.2022).

Nunes, V., Albuquerque, F. H. F., Alves, G. C. (2021). The relevance of the European Audit Reform from the perspective of auditors. Suma De Negocios, 12(26), 52-63.

Of The Treaty On European Union And The Treaty On The Functioning Of The European Union (2016). OJ C 202, 1–388.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (1997). Effects of European Union accession: part II external audit. SIGMA Papers No. 20.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2002). Relations between supreme audit ınstitutions and parliamentary committees. SIGMA Papers No. 33.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2011). Good practices in supporting supreme audit ınstitutions. https://www.oecd.org/dac/effectiveness/Final%20SAI%20Good%20Practice%20Note.pdf, (02.11.2022).

Orsini, Amandine (ed.) (2014). The European Union with(in) ınternational organisations – commitment, consistency and effects across time. London: Routledge, ISBN: 9781315558509.

Özeren, B., Aral, C. S. (2000). Avrupa Birliğiyle entegrasyon bağlamında yüksek denetim kurumlarının işleyişiyle ilgili tavsiyeler, Sayıştay Başkanlığı Çeviri Dizisi, https://sayistay.gov.tr/files/793_ABEntegrasyon_YDK_isleyisi.pdf, (03.11.22).

Pienta, M. O., Achim, S. A. (2009). Supreme audit institutions. comparative study for the central and eastern european countries members of the european union. The Annals of The "Ştefan cel Mare" University Suceava. Fascicle of The Faculty of Economics and Public Administration Volume 9, No.1(9), 235-242.

Stephenson, P. (2016) Sixty-five years of auditing europe. journal of contemporary European Research, 12(1), 467-485.

Stephenson, P. (2017). Norms, legitimacy and institutional independence: the active role of the European Court of Auditors in setting international standards. Journal of Contemporary European Research, 13 (2), 1145-1165.

Her ne şekilde olursa olsun bugün yerel demokrasilerin güçlenmesine dair göstergelerin belki de en görünür olduğu yer, onlara yapılan kaynak tahsisinde, bir diğer ifadeyle parasallaştığı noktalarda aranabilir. Konuya maliye çerçevesinden bakıldığında, 'yerel vergiler' veya 'geliri yerele bırakılan 'vergilerin' (emlak, çevre temizlik vb.) gerek toplam vergiler içindeki payı gerekse de gayrisafi yurtiçi hâsıla içerisindeki büyüklüğü, konunun araştırmacılarına, ülkenin mali yerelleşme politikalarına dair güçlü izlenimler sunmaktadır. Elbette her ülkenin kendisine has şartları, gerçeklikleri vardır ve ülkeler yapısal, konjonktürel gerekçelerle birbirlerinden büyük ölçüde ayrışmaktadırlar. Ancak birçok ülke ile yapılacak kıyaslamalardan en azından kabaca konu özelinde dünyaya dair veya ülkelere has durulan yer tespiti yapılabilir.

Bu çalışmada yukarıda sözü edilen perspektifte devletlerin ve yerel yönetimlerin ana gelir kaynağı olan vergiler incelenmiş ve dünyadaki genel durum ile Türkiye için bazı tespitler yapılmaya çalışılmıştır. En özet haliyle, Türkiye için yerel vergi kaynaklarının önemli ölçülerde artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Şekiller vasıtasıyla yapılan analizlerde varılan görece olumsuz sonuçlarında, Türkiye için, yerelin kendi kaynaklarını yaratabilme veya artırabilme konusundaki sınırlılığı, yoksunluğu belki de en önemli rolü oynamaktadır. Diğer ülkelerle arada var olan büyük farkı kapatabilmek için, politika yapıcılara bir öneri olarak (vergi koyma, oran değiştirme ya da merkezin doğrudan transfer, destek ve bağışları gibi seçenekler dışında), yerel için büyük kaynak oluşturabilecek motorlu taşıtlar vergisi (MTV) gibi tek bir marka verginin veya değerli konut, konaklama, otel, turist vergisi gibi adlarla pek çok ülkede uygulama alanı bulan vergilerin (en azından gelirinin) mahalli idarelere bırakılması yoluna gidilebilir. Bu şekilde, mali tevzin açısından çok köklü değişimlere gerek olmaksızın kaynak artırımı hızla sağlanabilir ve mali yerelleşmeye ivme verilmiş olur. Öte yandan, yine paylaşım açısından konunun bütünleyeni olan yetki ve sorumluluk aktarımı tarafı ise elbette kanun koyucu tarafından ayrıca değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Arnstein, S.R. (1969). A ladder of citizen participation, Journal of the American Institute of Planners. 35(4), 216-224.

Atiyas, İ. & Sayın, Ş. (1997). Siyasi Sorumluluk, Yönetsel Sorumluluk ve Bütçe Sistemi: Bir Yeniden Yapılanma Önerisine Doğru. TESEV Yayınları, İstanbul.

Barlas, E. & Karagöz, B. (2007). Subsidiarite İlkesi: Kavramsal Bir Çerçeve. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2 (1), 155-174.

Brennan, D. & Buchanan, J.M. (1980). The Power to Tax: Analytical Foundations of a Fiscal Constitution. Cambridge: Cambridge University Press.

Buchanan, J. (1975). The Limits of Liberty: Between Anarchy and Leviathan. University of Chicago Press: Chicago.

Çoban, H. & Yeşil, E. (2022). Devlete güven ve mali yerelleşmenin güven üzerindeki etkisi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (61), 437-452. DOI: 10.18070/erciyesiibd.1057538.

Emil, F. & Yılmaz, H.H. (2005). Avrupa Birliği Türkiye Arasında Yerel Yönetimlerin Finansman ve Mali Yönetim Uyumlaştırılması. 20. Türkiye Maliye Sempozyumu: Türkiye'de Yeniden Mali Yapılanma, Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü, Karahayıt-Pamukkale, 258-273.

Esener, S.Ç. & Biber, A. E. (2022). Kamusal Birer Mal ve Hizmet Olarak Savunma ve Sağlık Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri: Seçilmiş Avrupa Birliği Ülkeleri Üzerine Bir Analiz. Fiscaoeconomia, 6 (2), 402-438. DOI: 10.25295/fsecon.1074976.

Esener, S.Ç. & İpek, E. (2018). The Impacts of Public Expenditure, Government Stability and Corruption on Per Capita Growth: An Empirical Investigation on Developing Countries. Sosyoekonomi, Vol. 26(36), 11-32.

Esener, S.Ç. & Karayılmaz C. (2018). Mahalli İdareler Maliyesi Açısından Yönetimden Yönetişime Geçiş ve Katılımcı Bütçe Üzerine Bir Değerlendirme. International Conference on Empirical Economics and Social Sciences (ICESS'18), Bandırma-Türkiye, 27-28 Haziran, 765-779.

Esener, S.Ç. (2018). Devletin Mali İnovasyonu Açısından Saydamlık, Hesap Verilebilirlik, Katılımcılık ve Sosyal Medya. Sosyal Medyanın İş Yaşamındaki Yeri içerisinde: H. Yıldız (Ed.), 10. Bölüm, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, Nisan 2018, 203-233.

Esener, S.Ç. (2019). Mali Özerklik ve Mali Tevzin Açısından Yerel Yönetim Vergi Gelirlerinin Kişi Başı Gelir ve Ekonomik Büyüme ile Karşılıklı Nedensellik İlişkisi: Seçilmiş OECD Üyesi Ülkelerde Mali Yerelleşme Üzerine Bazı Çıkarımlar. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 11(20), 1-28.

Falay, N. (2011). Yönetimlerarası Mali İlişkiler ve Hizmetlerin Optimal Yerelleşmesi, Prof. Dr. Sadık Kırbaş'a Armağan Kitabı içerisinde: M. Koçak ve S. Teker (Ed.), Okan Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Eylül 2011, 86-92.

Garman, C., Haggard, S. & Willis, E. (2001). Fiscal decentralization: A political theory with Latin American cases. World Politics, 53(2): 205-236.

Güler, B.A. (2009). Türkiye'nin Yönetimi – Yapı. İmge Yayınları, Ankara, 313-338.

Harrison, T.M. & Sayogo, D.S. (2014). Transparency, Participation and Accountability Practices in Open Government: A Comparative Study. Government Information Quarterly, 31, Elsevier Pub., 513-525.

Heald, D. (2012). Why is Transparency About Public Expenditure So Elusive? International Review of Administrative Sciences, 78(1), 30-49.

Hobbes, T. (1839). Leviathan. The English Works of Thomas Hobbes, yay. William Molesworth, c. 3 içinde, Londra.

Hooghe, L, Marks, G. & Schakel, A.H. (2010). The Rise of Regional Authority: A Comparative Study of 43 Democracies. London: Routledge.

Hussain, Y. (2014). Social Media as a Tool for Transparency and Good Governance in the Government of Gilgit-Baltistan. Pakistan, Crossroads Asia W.P. Series, No. 22.

IMF (2007). Manual On Fiscal Transparency. Fiscal Affairs Department, Washington D.C. www.imf.org/external/np/pp/2007/eng/101907m.pdf.

Kösekahya, G. (2003). Katılımcılık ve İyi Yönetişim, İyi Yönetişimin Temel Unsurları. Maliye Bakanlığı, AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Mozorov, B. (2017). Decentralization and Economic Growth: Specification, Measurement, and Direction of Causal Relationship. International Journal of Public Administration, 1-16.

Mulgan, R. (2000). Accountability: An Ever-Expanding Concept? Public Administration, 78: 555-573.

Musgrave, R.A. (1959). The theory of public finance: A study in public economy. McGraw-Hill, New York.

Nadaroğlu, H. (2001). Mahalli İdareler. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 7. Baskı, İstanbul, Ekim 2001.

Oates, W.E. (1972). Fiscal Federalism. Harcourt Brace Jovanovich, New York.

OECD (2002). Best Practices for Budget Transparency. Paris, OECD.

OECD (2022). Fiscal Decentralisation Database, http://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database.htm.

Okçu, M. (2005a). Avrupa Yönetsel Alanına Doğru Türk Kamu Yönetimi: Çok Düzlemli Yönetişim, (Ed.: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı), Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin yeniden yapılandırılması, içinde, beta basım yayım, İstanbul, 258-298.

Okçu, M. (2005b). Kamu Yönetiminin Avrupalılaşması, (Ed.: Harun Arıkan ve Muhsin Kar), Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri: Siyasal, Bölgesel ve Ekonomik Boyutlar içinde, Seçkin Yayınları, Ankara, 141-159.

Ökmen, M., Yılmaz, A. & Baştan, S. (2004). Kamu Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler, Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetimi, (Ed.: M. Ökmen ve A. Yılmaz), Gazi Kitabevi, Ankara, 23-80.

Rodden, J. (2003). Reviving Leviathan: Fiscal Federalism and the Growth of Government. International Organization, 57 (4), 695-729.

Sakınç, S. & Bursalıoğlu, S., (2014). Bütçelemede Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme. Electronic Journal of Vocational Colleges, 4(1): 1-9. http://www.ejovoc.org/makaleler/may_2014/pdf/01.pdf.

Schacter, M. (2003). A Framework for Evaluating Institutions of Accountability. In Handbook On Public Sector Performance Reviews, Volume 1: Ensuring Accountability When There is No Bottom Line, A. Shah (Ed.). Chapter 10, 324-353.

TEPAV (2007). İyi Yönetişim İçin Örnek Bir Model: Katılımcı Bütçeleme, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1271229711r9770.Iyi_Yonetisim_Icin_Orn%20ek_Bir_Model_Katilimci_Butceleme.pdf, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.

Tiebout, C. (1956). A pure theory of local expenditures. J. Polit. Econ., 64, 416-424.

Tiebout, C. (1991). A pure theory of local government expenditures in Urban and Regional Economics (Eds: P. Cheshire and A. Evans), Cambridge: Cambridge Uni. Press.

Tosun, U. (2007). Türkiye'de Kamu Sektöründe Yeni Yönetim Felsefesi: Kaynak Kullanımında Etkinlik Açısından Bir Değerlendirme. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 19, Aralık 2007, 75-94.

UNDP (1997). Governance for Sustainable Human Development. UNDP Policy Document, New York.

Yılmaz, H.H. & Biçer, M. (2010). Parlamentonun Bütçe Hakkının Etkin Kullanımının Yeni Bütçe Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Maliye Dergisi, Sayı 158, Ocak-Haziran 2010, 201-225.

Yılmaz, H.H.., Emil, F. & Kerimoğlu, B. (2017). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçeleme. Yerel Yönetimler Maliyesi, C.II, No.1, Mayıs, 127-130.

halkları tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır. Buna ek olarak 2021 verilerine göre, Çevre koruma harcamalarının gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki payı %0,9'olduğu belirtilmiştir. İl özel idarelerinin fonksiyonel ve ekonomik sınıflandırmaya göre çevre koruma giderlerinin toplam bütçe giderlerine oranı, belirtilen yıllar içersinde %0,4 ile %0,9 olduğu, İl özel idareleri ile belediyelerin fonksiyonel ve ekonomik sınıflandırmaya göre çevre koruma giderlerinin toplam bütçe giderlerine oranı değerlendirildiğinde, kendilerine ait bütçe içersindeki paylarının belediyelerde il özel idarelerine göre oldukça yüksek düzeyde olduğu yine yapılan tespitlerdendir. Merkezi yönetim bütçe ödenek ve gerçekleşmeleri içindeki çevre koruma harcamalarının GSYH oranı(%) baktığımızda ise bu oranın %0,01 ile %0,03 aralığında olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 27 Avrupa Birliği üyesinde söz konusu oranın %2 seviyesinde olması ülkemizdeki çevre koruma harcamalarının en azından bu oralara çıkarılması bakımından uygun olacaktır.

Sonuç olarak yukarıdaki veriler ışığında, yerel yönetim kuruluşlarının bütçelerinden ayırdıkları çevre koruma ve kontrol paylarının yeterli olmadığı tespit edilmektedir. Bu bağlamda, öncelikle yerel yönetimlerin bütçelerinden çevre sorunlarının önlenmesine yönelik olarak daha fazla oranda kaynak kullanımının sağlanması gerekmektedir. Aynı zamanda yeterli düzeyde ayrılacak bu kaynakların kullanımında etkinliğin ve verimin daha etkin bir biçimde sağlanabilmesi için yerel yönetimlere daha fazla takdir yetkisi/yetki genişliği, özerkliğin verilmesi gerekmektedir. Diğer yandan kent yönetim modeli olan belediyelere çevre koruma ve kontrol hizmet harcamalarında, genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden çevre koruma ve kontrol payı adı altında ilaveten bir mali kaynak oluşturularak aktarılması uygun olacaktır. Aynı doğrultuda olmak üzere genel yönetim bağlamında; merkezi yönetim bütçe ödenek ve gerçekleşmeleri içindeki çevre koruma harcamalarının GSYH oranı(%) gelişmiş ülkeler seviyesine çıkarılmasında yarar görülmektedir.

KAYNAKÇA

2872 sayılı Çevre Kanunu

5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi Ve Kontrol Kanunu

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu

5393 Sayılı Belediye Kanunu

7153 sayılı Çevre Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Akdoğan, A. (2007). Kamu Maliyesi, Ankara: Gazi Kitapevi, Onikinci Baskı.

Baykal, T. & Baykal, H. (2008). Küreselleşen dünya'da çevre sorunları, Mustafa Kemal Journal of University Social Sciences Institute 5(9), 1-17.

Biyan, Ö. & Gök, M. (2014). Çevre politikaları kapsamında avrupa birliği ve türkiye'de çevre vergilerinin uygulanışı: karşılaşmalı bir analiz. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 281-310.

Çiftçioğlu, H. & Aydın, A.H. (2019). Türkiye'de yerel yönetimler ve çevre sorunlarının çözümündeki sorumlulukları, rolleri ve önemi. Journal On Social Sciences, 3(1), 117-128.

Çiftçioğlu, H. (2016). Türkiye'de çevre sorunları ve yerel yönetimler. Journal Of Socıal And Humanıtıes Scıences Research, 3(4),47-56.

Erdem, N. (2015). Çevre sorunlarının yerel yönetimler kapsamında incelenmesi. Sosyalve Beşeri Bilimleri Dergisi, 7(1),16-32.

Haftac, V. & Soylu, K. (2008). Çevresel bilgilerin muhasebesi ve raporlanması, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15, 92-153.

Karahanoğulları, O. (2022), Kamu Hizmeti, Ankara:Tuırhan Kitapevi Yayınları.

Kızılboğa, R. & Batal, S. (2012). Türkiye'de çevre sorunlarının çözümünde yerel yönetimlerin rolü, Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute, 9(20), 191-212.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği

Nadaroğlu, H. (2001). Mahalli İdareler, İstanbul: Beta Basım Yayın Dagıtım.

Sezer, Ö. & Dökmen, G. (2018). Kirleten öder ilkesi çerçevesinde Türkiye'de çevre vergileri ve negatif dışsallıklar sorunu. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 57, 163-181.

T.C Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2022) Çevre Koruma Harcamaları, https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/cevre-koruma-harcamalari-i-85708, (20.10.2022)

Toprak, D. (2017). Türkiye'nin çevre politikasında yerel yönetimlerin rolü: yerel yönetim bütçesinin incelenmesi. Research Journal of Public Finance, 3(2), 173-193.

Tortop, N. (1996). Yerel Yönetimler Maliyesi. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:23.

Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H. & Özer, M.A. (2006). Mahalli İdareler, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2022, 2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, https://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/, (24.10.2022)

Türkiye İstatistik Kurumu, Veri Portalı, Ekim, 2022, https://data.tuik.gov.tr. (18.10.2022)

Ulusoy, A. & Akdemir, T. (2002). Mahalli İdareler, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yalçın, A.Z & Gök, M. (2015). Avrupa Birliği ve Türkiye'de kamu çevre koruma harcamalarının analizi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 11(25), 65-89.

Yaman, M. & Özçelik, Ö.(2011). Çevre sorunlarının çözümü için çevre yönetiminde en uygun ölçeğin yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçeklerde değerlendirilmesi. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4),1-8.

Yılmaz, A. , Bozkurt, Y. & Taşkın, E. (2015). Doğal kaynakların korunmasında çevre yönetiminin etkinliği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (13), 1-16.

Zengin, E. & Esedov, A. (2010). Çevre sorunlarının yerel özellikleri ve üsküdar örneği, Sosyal Siyaset Konferansları, 59,149-158.

Zulfıkar, H. & Beken, N. (2014). Belediyeler ve çevre hizmetleri üzerine analitik bir bakış: Türkiye örneği, Sosyal Siyaset Konferansları. 66-67

KAYNAKÇA

Ahmed, S. & Rogers, J. H. (1995). Government Budget Deficits and Trade Deficits: Are Present Value Constraints Satisfied in Long-Term Data?, Journal of Monetary Economics, Vol: 36, I: 2, 351-374.

Akdoğan, A. (2016). Kamu Maliyesi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 17. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara

Albu, L. & Pelinescu, E. (2000). Sustainability of the Public Debt and Budget Deficit, Romanian Centre for Economic Policies, Bucureşti.

Aleksander, A. (2008). How Sustainable are Fiscal Deficits? Evidence from Mediterranean Countries, Munich Personal RePEc Archive, Paper No: 12317

Alvarado, C. D. Izquierdo, A. & Panizza, U. (2004). Fiscal Sustainability in Emerging Market Countries with an Application to Ecuador, Working Paper, No. 511, Inter-American Development Bank, Research Department, Washington, DC

Arısoy, İ. & Ünlükaplan, İ. (2010). Türkiye'de Mali Açıkların Sürdürülebilirliği ile Kamu Gelirleri ve Harcamaları İlişkisinin Analizi, Maliye Dergisi, 159, 444-462.

Bilginoğlu, M. A. & Bolat, S. (2013). Avrupa Birliği'nde Maliye Politikalarının Sürdürülebilirliği: Durağan Olmayan Panel Veri'den Kanıt, Maliye Dergisi, 164, 27-46.

Blanchard, O. J. (1990). Suggestions for a New Set of Fiscal Indicators, OECD Dept. of Economics and Statistics Working Paper no. 79.

Bolat, S. & Öztürk, S. (2013). Fiscal Policy Sustainability in some OECD Countries: Evidence from Panel Data, The Empirical Economics Letters, 12(5), 503-512.

Burnside, C. (2005). Theoretical Prerequisites for Fiscal Sustainability Analysis, Fiscal Sustainability in Theory and Practice, A World Bank Publication, Washington DC.

Buiter, W. H. & Patel, U. R. (1992). Debt, Deficit and Inflation: An Application to the Public Finances of India, Journal of Public Economics, Vol: 47, 171-205.

Calvo, G. A. Izquierdo A. & Talvi, E. (2003). Sudden Stops, The Real Exchange Rate, and Fiscal Sustainability: Argentina's Lessons. National Bureau of Economic Research, Working Paper No: w9828, 1-49.

Calvo, G. A., Izquierdo, A. & Mejia, L. F. (2004). On the empirics of sudden stops: the relevance of balance-sheet effects (No. w10520), National Bureau of Economic Research.

Chalk, M. N. A. & Hemming, M. R. (2000). Assessing Fiscal Sustainability In Theory and Practice. International Monetary Fund, Working Paper No: 0-81, 1-28.

Chapman, J. I. (2008). State and Local Fiscal Sustainability: The Challenges, Public Administration Review, 68, 115–131.

Cuddington, J. T. (1996). Analysing the Sustainability of Fiscal Deficits in Developing Countries, Mimeo, Georgetown University and the World Bank.

Dornbusch, R., Goldfajn I. & Valdés, R. O. (1995). Currency Crises and Collapses. Brookings Papers on Economic Activity, 1995(2), 219-293.

Elliot, G. & Kearney, C. (1988). The Intertemporal Government Budget Constraint and the Tests for Bubbles, Reserve Bank of Australia Research Discussion Papers, 8809.

Emil, F. & Yılmaz, H. H. (2003). Kamu Borçlanması, İstikrar Programları ve Uygulanan Maliye Politikalarının Kalitesi: Genel Sorunlar ve Türkiye Üzerine Gözlemler, Economic Research Centre, Middle East Technical University, Working Papers in Economics

Eroğlu, E. & Maraş, G. (2019). Mali Alan ve Mali Sürdürülebilirlik İlişkisinin Düşük ve Yüksek Gelirli Gelişmekte Olan Ülkeler Açısından Değerlendirilmesi, Maliye Dergisi, 176, 172-200.

Goyal, R., Khundrakpam, J.K. & Ray, P. (2004). Is India's Public Finance Unsustainable? or, Are the Claims Exaggerated?, Journal of Policy Modeling, No: 26, 401-420.

Göktan, A. (2008). 1999 Sonrası Türkiye'de Uygulanan Ekonomik İstikrar Politikaları Neticesinde Mali Sürdürülebilirlik. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Teorisi Bilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.

Gunter, B. G. (2006). MDG-Consistent Debt Sustainability: How to Ease The Tension Between Achieving The MDGs and Maintaining Debt Sustainability. Paper presented at a joint UNDESA/UNDP roundtable, New York, 1-27.

Gürdal, T. (2008). Türkiye'de Faiz Dışı Fazla Ve Borçların Sürdürülebilirliği (1975-2007 Dönemi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.X ,S II, 2008).

Heffernon, R. Welch, N. & Melnick, R. (2007). Sustainability for Arizona: The Issue of Our Age, Morrison Institute for Public Policy, Arizona State University.

Izquierdo, A. & Panizza, U. (2003). Fiscal Sustainability: Issues for Emerging Market Countries, Egyptian Economic Research Center Working Paper, No: 91.

International Monetary Fund Data "Goverment Finance Statistics" https://data.imf.org/?sk=a0867067-d23c-4ebc-ad23-d3b015045405 Erişim Tarihi: 18.09.2022.

İlgün, M. F. (2016). Mali Sürdürülebilirlik: Oecd Ülkelerine Yönelik Panel Veri Analizi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 30(1), 69-90.

İnal, V. (2020). Türkiye'de Mali Sürdürülebilirlik, İksad Publishing House, Ankara.

Karaş, G. (2022). AB Ülkelerinde Mali Sürdürülebilirlik: Panel Regresyon Analizi, Ekonomi Maliye İşletme Dergisi, 5(1), 1-14.

Karatay Gögül, P. (2016). Türkiye'de Mali Sürdürülebilirliğin Yapısal DeğiŞimler Çerçevesinde Analizi (2002-2015). Research Journal of Politics, Economics & Management/Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Arastirmalari Dergisi, 4(2), 87-109.

Kaya, A. (2012). Mali Sürdürülebilirlik: Teori Ve Türkiye Uygulaması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Magazzino, C. & Mutascu, M.I. (2019). A wavelet analysis of Italian fscal sustainability, Journal of Economic Structures, 8(19), 1-13.

Magazzino, C. (2022). Fiscal sustainability in the GCC countries, International Journal of Economic Policy Studies, 16, 389–408.

Magazzino, C. & Mutascu, M.I. (2022). The Italian fiscal sustainability in a long-run perspective, The Journal of Economic Asymmetries, 26(2), 1-15.

Makin, A. J. (2005). Public Debt Sustainability and It's Macroeconomic Implications in ASEAN-4, ASEAN Economic Bulletin, Vol: 22, No: 3,284-296.

Marks, V. S. (2004). Fiscal Sustainability and Solvency: Theory and Recent Experience in Indonesia, Bulletin of Indonesia Ecomomic Studies, Vol: 40, No: 2, 227-242.

Mendoza, E. & Oviedo, P. M. (2003). Public debt sustainability under uncertainty, Washington, DC, United States: Inter- American Development Bank.

Mendoza, E. G., & Oviedo, P. M. (2004). Fiscal solvency and macroeconomic uncertainty in emerging markets: the tale of the tormented insurer. manuscript, 1-51.

Northover, H., K. Joyner & D. Woodward. (1998). A Human Development Approach to Debt Relief for the World‟s Poor. CAFOD London, 1-9.

Özkök, İ. & Yıldıran, M. (2017). Mali Kriz Dönemlerinde Kamu Borç Göstergeleri Üzerinden Mali Sürdürülebilirliğin Görünümü: Gelişen Ülke Ekonomilerde Kamu Borçlanmasının Değerlendirilmesi (2000-2015), International Journal of Economic Studies, 3(1), 81-97.

Sachs, J. (2002). Resolving The Debt Crisis of Low-Income Countries. Brookings Papers On Economic Activity, 2002(1), 257-286.

Şen, H. Sağbaş, İ. & Keskin, A. (2010). Türkiye'de Mali Sürdürülebilirliğin Analizi: 1975-2007, Maliye Dergisi, 158, 103-123.

Şen, S. (2022). Mali Sürdürülebilirlik Analiz Yöntemlerinde Yaşanan Gelişmelere Teorik Bir Bakış, International Journal of Public Finance, Vol. 7, No: 1, June 2022, 239-262.

Tanner, E. & Liu, P. (1994). Is the Budget Deficits Too Large?: Some Further Evidence, Economic Inquiry, Vol: 32, 11-518.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (2011). Maasricht Kriterleri, https://www.ab.gov.tr/_301.html.

Yereli, A.B., Seçilmiş, İ.E. & Başaran, A. (2007). Shadow Economy and Public Debt Sustainability in Turkey, Economic Annals, Vol: 52/173, 85-104.

Zahariev, A., Radulova, A., Aleksandrina, A. & Petrova, M. (2021). Fıscal Sustaınabılıty and Fıscal Rısk in The Eu: Forecasts And Challenges in Terms Of Covıd-19, Entrepreneurshıp and Sustaınabılıty Issues, 8(3), 618-632.

değerlendirmesi için gerekli olan bu yeni yapı stratejik yönetim süreci için stratejik planlamanın uygulama, değerlendirme ve izleme süreçlerine destek sağlaması açısından önemlidir.

5. SONUÇ

Yeni kamu yönetimi dönemi ile birlikte kamu mali yönetiminde girdiye odaklanmadan sonuçlara odaklanmaya geçiş yaşanarak 'bilgi miktarında artışa ve bütçeleme ve yönetim amaçları için üretilen ve kullanılan bilgi türünde bir değişikliğe' yol açmıştır. Performans esaslı bütçeleme sistemi sonuçlar hakkında bilgi geliştirmek ve bu bilginin hem bütçeleme sürecinde hem de kaynak tahsisinde kullanılması üzerine tasarlanmıştır (Mauro, Cinquini ve Grossi, 2017: 911). Fakat performans bilgisi bütçe müzakerelerinde gündeme getirilmezse veya tahsis kararlarında bir girdi olarak kullanılmıyorsa, performans bilgisi üretmenin maliyetlerinin gerçekten faydalarından daha fazla olup olmadığı sorgulanmaya başlayabilir (Raudla, 2012: 1000).

Türk kamu mali yönetiminin Mali Anayasası olan 5018 sayılı KMYKK ile performans esaslı bütçeleme sistemine yönelik reform süreci 2003 yılında başlamıştır. 2018 yılında geçilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Modeline göre bütçe hazırlık ve uygulamasına ilişkin ve program bütçe sistemine yönelik değişiklikler yapılmıştır. 16 Ekim 2020 tarihinde çıkartılan 7254 sayılı Kanun ile birlikte 5018 sayılı Kanunda değişiklikler yapılarak performans esaslı program bütçeye geçilmiştir. Bütçeleme sürecine eklenen programlar kamuda yönetimsel bir bütünlük sağlamakla beraber performans bilgisinin oluşması, değerlendirilmesi ve denetlenmesine de katkı sağlaması beklenmektedir. Çünkü kamuda stratejik yönetim süreci; stratejik planlama, uygulama ve değerlendirme/denetim olmak üzere birbirini izleyen ve tamamlayan üç önemli aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak stratejik planlamayla başlanılan sürece uygulamayla devam edilip uygulama sonuçların değerlendirildiği/denetlenmesiyle tamamlanmaktadır. Fakat 5018 sayılı Kanun eskisi gibi halen stratejik yönetime dayalı değil stratejik planlamaya dayalıdır. Üretilen performans bilgisinin kamu idarelerinin bütçeleme sürecine ne kadar dâhil edileceği bilinmemektedir. Elde edilen deneyimlerle birlikte performans esaslı program bütçenin kamuda stratejik yönetim anlayışına etkileri zamanla daha iyi görülecektir.

KAYNAKÇA

Bleyen, P., Klimovský, D., Bouckaert, G., & Reichard, C. (2017). Linking budgeting to results? Evidence about performance budgets in European municipalities based on a comparative analytical model. Public Management Review, 19(7), 932-953.

Bozkurt, P. (2018). Türk Kamu Yönetiminde İç Denetim Sistemi: Stratejik Yönetim Perspektifinden Bir Değerlendirme, Sayıştay Dergisi, Sayı: 109.

Bozkurt, P. (2019). Türk Kamu Yönetiminde Stratejik Yönetim ve Politiği: Bir Kamu Kurumu Örneğinde, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, Ankara.

Bryson, J.M. & Bert, G. (2020). Strategic Management in Public Administration. In Oxford Encyclopedia of Public Administration.

Bryson, J.M., Edwards, L.H., & Van Slyke, D.M. (2018). Getting strategic about strategic planning research, Public Management Review, 20(3), 317-339.

Demirbaş, T. (2022). "Kamu Mali Yönetiminde Bütçe Sistemindeki Değişim: Dün, Bugün, Yarın", Kamu Mali Yönetiminin Paradigması ve Gelişim Süreci: Türkiye Örneği, Yayın Evi: Nobel Yayıncılık, Editör: Sakal, M., Akdemir, T., Şahin İpek, E.A., & Demirhan, H., Ankara.

Ergen, Z. (2021). Performans esaslı bütçe sisteminden program bazlı performans bütçe sistemine geçiş: yeni bütçe sistemi ile hedeflenenler. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1), 280-302.

George, B.R., Walker, M., & Monster, J. 2019. Does Strategic Planning Improve Organizational Performance? A Meta-Analysis. Public Administration Review 79(6): 810-819.

Güçlü, N. (2003). Stratejik Yönetim, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23 (2).

Ho, A. T. (2018). From performance budgeting to performance budget management: Theory and practice. Public Administration Review, 78, 748–758.

Hou, Y., Lunsford, R. S., Sides, K. C., & Jones, K. A. (2011). State performance-based budgeting in boom and bust years: An analytical framework and survey of the states. Public Administration Review, 71(3), 370-388.

Höglund, L., Holmgren Caicedo, M., Mårtensson, M. & Svärdsten, F. (2018). Strategic Management in the Public Sector: How Tools Enable and Constrain Strategy Making, International Public Management Journal, 21:5, 822-849.

Johnsen, Å. (2015). Strategic management thinking and practice in the public sector: A strategic planning for all seasons?. Financial Accountability & Management, 31(3), 243-268.

Kenno, S., Lau, M., Sainty, B. & Bryan, B. (2020). Budgeting, strategic planning and institutional diversity in higher education, Studies in Higher Education, 46:9, 1919-1933.

Kroll, A. (2015). Drivers of Performance Information Use: Systematic Literature Review and Directions for Future Research, Public Performance & Management Review, 38:3, 459-486.

Küçükaycan, D. (2020). Yönetsel Hesap Verebilirlik Perspektifinden Kamuda Yönetim Aracı Olarak Türkiye'de Program Bütçe Sisteminin Değerlendirilmesi, ETÜ Sentez İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Sayı: 2, ss. 21-36.

Martí, C. (2018). Performance Budgeting and Medium-Term Expenditure Frameworks: A Comparison in OECD Central Governments, Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice, 21:4, 313-331.

Mauro, S.G., Cinquini, L. & Grossi, G. (2017). Insights into performance-based budgeting in the public sector: a literature review and a research agenda, Public Management Review, 19:7, 911-931.

Nielsen, P. & Baekgaard, M. (2013). Performance information, blame avoidance, and politicians' attitudes to spending and reform: Evidence from an experiment. Journal of Public Administration Research and Theory.

OECD, (2008), Performance Budgeting: A User's Guide (Paris: OECD).

Poister, T. H. (2010). "The Future of Strategic Planning in the Public Sector: Linking Strategic Management and Performance." Public Administration Review 70(1):246–254.

Poister, T. H., & Streib, G. D. (1999). Strategic management in the public sector: Concepts, models, and processes. Public Productivity & Management Review, 308-325.

Raudla, R. (2012). The use of performance information in budgetary decision-making by legislators: Is Estonia any different?, Public Administration, 90(4), 1000-1015.

Saliterer, I., Sicilia, M., & Steccolini, I. (2018) Public Budgets and Budgeting in Europe: State of the Art and Future Challenges. In: Ongaro E., Van Thiel S. (eds) The Palgrave Handbook of Public Administration and Management in Europe. Palgrave Macmillan, London.

Sicilia, M. & Steccolini, I. (2017). Public budgeting in search for an identity: state of the art and future challenges, Public Management Review, 19:7, 905-910.

Sobacı, M. Z. (2008). Stratejik Yönetim ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler, Yönetim Bilimleri Dergisi, 6 (1), 103- 119.

TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Program Bütçe Rehberi (Program Sınıflandırması ve Performans Bilgisi). file:///C:/Users/iibf/Downloads/programrehber%20(2).pdf. (Erişim: 01.10.2022).

Williams, W., & Lewis, D. (2008) Strategic management tools and public sector management, Public Management Review, 10:5, 653-671.

Yavuz, E., Özgül, H.B. & Susam, N. (2021). Türk Bütçe Sistemindeki Değişimler ve Performans Esaslı Program Bütçe Sistemine Geçiş. Maliye Çalışmaları Dergisi, (65) , 115-137.

KAYNAKÇA

Altay, A., & Karabulut, Ş. (2017). Türkiye'de Mali Teşvik Sistemi ve Yatırımlara Sağlanan Mali Teşviklerin Değerlendirilmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(4), 189-202.

Andersen, M. R., Kett, B. R., & Uexkull, E. v. (2017). Corporate Tax Incentives and FDI in Developing Countries. Global Investment Competitiveness Report 2017/2018 : Foreign Inventor Perspectives and Policy Implication (s. 73-99). içinde World Bank. Kasım 25, 2022 tarihinde https://elibrary.worldbank.org/doi/full/10.1596/978-1-4648-1175-3_ch3 adresinden alındı

Bayrakcı, Ö. F. (2022). Anayasal Açıdan Vergi Teşvikleri. Ankara Barosu Dergisi, 80(1), 213-267.

Brodzka, A. (2013). Tax Incentives in Emerging Economies. Business System and Economics, 3(1), 26-36.

Bulut, M. (2009). Yatırım İkliminin Geliştirilmesinde Vergi Politikalarının Rolü: Türkiye Örneği. Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

Candan, G. T., & Yurdadoğ, V. (2017). Türkiye'de Maliye Politikası Aracı Olarak Teşvik Politikaları. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(27), 154-177.

Doğanalp, N. (2019). Türkiye'de Teşvik Uygulamalarının İstihdama Katkısı: Seçilmiş İller Üzerine Bir Panel Veri Analizi. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi(17), 1285-1293.

Easson, A., & Zolt, E. M. (2002). Tax Incentives. Washington: World Bank Institute.

Eser, E. (2011). Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemleri ve Mevcut Sistemin Yapısına Yönelik Öneriler, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Yayın No: 2822.

IMF (2015). Options for Low Income Countries' Effective and Efficient Use of Tax Incentives for Investment, Kasım 18, 2022 tarihinde https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/101515.pdf adresinden alındı

Karaş, E., & Karaş, G. (2019). Mali Teşvik Sisteminde Yer Alan Amaç ve Araçlara İlişkin Genel Bir Değerlendirme. M. Taytak, & M. Ü. Şaşmaz içinde, Türkiye'de Mali Teşvik Sistemi ve Uygulamaları (s. 03-26). Bursa: Ekin Yayınevi.

Kayalıdere, G., & Mastar Özcan, P. (2019). KDV İadesinin Türkiye'de Teşvik Politikaları Açısından Değerlendirilmesi. M. Mıynat, T. Özdil, M. H. Yalçınkaya, & C. Cılbant içinde, Yeni Nesil Girişimcilik ve Ekonomi (s. 451-462). Bursa: Ekin Yayınevi.

Murray, M. N. & Bruce, D. J. (2017). Best Practices for the Design and Evaluation of State Tax Incentive Programs for Economic Development, Alabama Department of Revenue Tax Incentive Report, Kasım 18, 2022 tarihinde https://www.revenue.alabama.gov/wp-content/uploads/2022/05/TaxIncentives_BestPractices20170104.pdf adresinden alındı

Muter, N. B., Çelebi, A. K., & Sakınç, S. (2012). Kamu Maliyesi (4. b.). Manisa: Emek Matbaası.

OECD. (2022). Tax Incentives and the Global Minimum Corporate Tax: Reconsidering Tax Incentives after the GloBE Rules. Paris: OECD Publishing. Kasım 18, 2022 tarihinde https://www.oecd.org/tax/tax-incentives-and-the-global-minimum-corporate-tax-25d30b96-en.htm adresinden alındı

Taşdoğan, C. (2014). Yeni Teşvik Programı: Stokastik Sınır Analizi İle Bir Değerlendirme, Ekonomik Yaklaşım, 24(89), 1-23.

Topal, M. H. (2016). Teşvik Politikalarının Gerekçeleri ve Etkinliği: Kurumsal Bir Yaklaşım. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 1(2), 35-51.

Türk, İ. (2001). Maliye Politikası (14. b.). Ankara: Turhan Kitabevi.

Türk, M., & Ertaş, F. C. (2018). Maliye Politikası Aracı Olarak Vergi Teşviki ve Hızlandırılmış Amortisman Yöntemi: Bir Firma Örneği. Uluslararası Yönetim Eğitim ve Ekonomik Perspektifler Dergisi, 6(2), 67-78.

United Nations. (2018). Design and Assessment of Tax Incentives In Developing Countries: Selected Issues and A Country Experience. New York: United Nations. Kasım 16, 2022 tarihinde https://www.un.org/development/desa/financing/document/design-and-assessment-tax-incentives-developing-countries adresinden alındı

Yavan, N. (2011). Teşviklerin Sektörel ve Bölgesel Analizi: Türkiye Örneği. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayın.

Yılmaz, H. (2020). Türkiye'de Yatırım Teşvik Sisteminin Tarihçesi. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 12(23), 431-441.

Zhou, Q., Li, T., & Gong, L. (2022). The Effect of Tax Incentives on Energy Intensity: Evidence from China's VAT Reform. Energy Economics, 108, 01-10.

Zolt, E. M. (2015). Designing Effective Tax Incentives: Maximizing the Benefits and Minimizing the Costs, SMU-TA Centre for Excellence in Taxation Inaugural Conference, Kasım 16, 2022 tarihinde https://accountancy.smu.edu.sg/cet/system/files/cet/download/Designing%20Effc%20Tax%20Incentvs.pdf adresinden alındı.

bakıldığında artık firmalar bireysel olarak hareket etmemekte, küreselleşmenin de etkisiyle birbirine bağlı yapılarak olarak hareket etmektedir. Bunun en önemli sebebi her şirketin bulunmuş olduğu yerdeki hammadde, toplam talep, ürüne ulaşma kolaycılığı gibi iktisadi argümanların birbirinden farklı olmasıdır.

Firmalar gerek üretim aşamasında gerekse talebe cevap noktasında tedarik zincir ve faaliyetlerinin ilişkili kişi olarak tabir edilen yapı sayesinde devam ettirmektedir. Buda ister istemez ilişkili kişi kavramının gündeme gelmesine yol açmaktadır. Tabi her alanda olduğu gibi bu alanda da kötü niyetli zihniyetlerin varlığı kaçınılmaz olduğundan, bir vergi güvenlik müessesi olarak transfer fiyatlandırmasına ilişkin yasal düzenlemeler vergi mevzuatları içindeki yerini almıştır. Bizde bu düzenlemeler Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisinden yapılan yasal düzenlemeler ile kendini göstermiştir. Kanunda detaylıca yapılan tanımlar hem kötü niyetli yaklaşımları önleme hem de kişilerin ekonomik faaliyetlerini doğrudan etkileyecek olan vergilendirme ve cezai işlemlerin kanunilik ilkesi çerçevesinde ele alınmasını sağlamaktadır. Transfer fiyatlandırmasına ilişkin Türk vergi kanunlarında yapılan düzenlemelerde bu gereklilikten doğmuştur.

KAYNAKÇA

Acar, Ufuk Olcay Tokay (2013). Transfer Fiyatlandırması, Seçkin Yayıncılık, Ankara,

Ağar, Serkan (2011). Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı,Yaklaşım Yayıncılık,Ankara.

Ateş, Leyla (2015). Transfer Fiyatlandırması ve Vergilendirme, Turhan kitapevi, Ankara,

Beyanname Düzenleme Kılavuzu (2020) Vergi Müfettişleri Derneği Yayınları, Ankara

Beyanname Düzenleme Kılavuzu, (2021) Hesap Uzmanları Derneği Yayınları, İstanbul,

Güney, Selami, Ramazan BOZKURT (2011). Türkiye'deki Transfer Fiyatlandırma Uygulamalarının Vergisel ve Diğer Faktörler Alınarak İncelenmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi,(144-166)

https://www.resmigazete.gov.tr/21.06.2006, Sayı:26205(ET:30.11.2022)

Öcal, M.Erdoğan (2015). Transfer Fiyatlandırması, Pricewaterhouse Coopers Danışmanlık Yayınları, İstanbul

Seyidoğlu, Halil (2003). Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama, Gizem Can Yayınları, İstanbul

Taşkın, Yasemin (2012) Transfer Fiyatlandırmasında Emsallere Uygunluk İlkesi, Türkmen Kitapevi, İstanbul,

Tekin, Cem,Emre Kartaloğlu(2007).Örtülü Sermaye ve Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımında Dönem Sonu İşlemleri, İSMMO Yayınları, İstanbul,

Türk Vergi Kanunları (2020). Vergi Müfettişleri Derneği Yayınları, Ankara

Yavaşlar, Funda, Başaran (2005). Vergi Hukuku ve Uygulama, Adalet Yayınevi, Ankara,

KAYNAKÇA

Arat, T. (1995). Avrupa birliği ile türkiye arasındaki ilişkiler ve gümrük birliğinin yeri. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 44(1), 587-606.

Arıkan, Z. (1996). Gümrük birliği ve etkileri. Yaklaşım Dergisi. (88).

Can, H. (2003). Türkiye-avrupa topluluğu ortaklık ilişkisinin hukuki çerçevesi. Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi. 3(1), 19-43.

Doğan, N. (2004). On yıllık dönemde gümrük birliği'nin etkileri ve sonuçları üzerine bir değerlendirme. (https://www.mevzuatdergisi.com/2004/07a/02.htm). (25.10.2021).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2009). GATT bilgilendirme rehberi. (https://www.verginet.net/Dokumanlar/2009/haber/gatt95.pdf). (27.10.2021).

Hatipler, M. (2011). Türkiye-Ab gümrük birliği antlaşması ve antlaşmanın türkiye ekonomisi üzerine etkileri. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 13(1), 14-32.

Irvin, D. A. (1995). The GATT in historical perspective. The American Economic Review. 85(2), 323-328.

Tokatlıoğlu, M. Y. (2005). Türkiye'de dış ticaretin vergilendirilmesi ve avrupa birliği. Akdeniz İİBF Dergisi. 3(10), 46-72 .

Türkiye İstatistik Kurumu. Dış Ticaret. (https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1). (08.05.2022).

Yıldırım, E. ve Dura, C. (2007). Gümrük Birliği'nin türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri konusundaki literatüre bir bakış. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. (28), 141-177.

KAYNAKÇA

Balseven, H. vd. (2013), Uluslararası Kamu Maliyesi, Eskişehir: T.C Anadolu Üniversitesi Yayını, No. 2919

Bilgili, M.Y ve Firidin, E. (2017), Çevre Politikasının Ekonomik ve Mali Araçları: Çevre Vergileri Üzerine Teorik Bir İnceleme, Journal of Life Economics, 4(2), 125-140

Biyan, Özgür; Gök, Musa, (2014). "Çevre Politikaları Kapsamında Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Vergilerinin Uygulanışı: Karşılaştırmalı Bir Analiz", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 281-310

Britannica (2022), Environmental Policy, https://www.britannica.com/topic/environmental-policy (erişim: 26.11.2022)

Çevre Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2872.pdf (erişim: 26.11.2022)

Hacıoğlu Deniz, M. (2009), Sanayileşme Perspektifinde Kentleşme ve Çevre İlişkisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi, Sayı: 19, 95-105

Keleş, R. (2013), 100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikası, İzmir: Yakın Kitabevi

Kürkçü, D.D. (2013), Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar, The Turkish Online Journal of Design Art and Communications, 3(2), 1-11

Mazı, F. ve Tan, M. (2009), Nüfus Artışı, Kaynak Tüketimi ve Çevre, Mevzuat Dergisi, 12(136), https://www.mevzuatdergisi.com/2009/04a/02.htm (erişim: 26.11.2022)

Polatlı, A. (2017), Çevre Nedir? https://www.makaleler.com/cevre-nedir, (erişim: 24.11.2022)

TC Dışişleri Bakanlığı (2022), Temel Çevre Sorunları, https://www.mfa.gov.tr/i_-temel-cevre-sorunlari.tr.mfa#:~:text=%C3%87%C3%B6lle%C5%9Fme%2C%20biyolojik%20%C3%A7e%C5%9Fitlili%C4%9Fin%20azalmas%C4%B1%2C%20ormans%C4%B1zla%C5%9Fma,%C3%A7evre%20sorunlar%C4%B1%20aras%C4%B1nda%20%C3%B6ne%20%C3%A7%C4%B1kmaktad%C4%B1r, (erişim: 25.11.2022)

Tuna, M. (2000), Çevresel Sorunların Küreselleşmesi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,1(2), 1-16

Türkal, H. ve Barut, M.E. (2022), Çevre Sorunlarına Karşı Uygulanan Mali Araçlar ve Karbon Vergisi: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme, Vergi Raporu, 0(275), 70-82

Vikipedi Özgür Ansiklopedi (2021), Doğal Çevre, https://tr.wikipedia.org/wiki/Do%C4%9Fal_%C3%A7evre, (erişim: 24.11.2022)

Yücel, F. (2003), Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasında Çevre Korumanın ve Ekonomik Kalkınmanın Karşıtlığı ve Birlikteliği, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(11), 100-120

sonra oluşabilecek olumsuz ekonomik koşulların önüne geçilmesi için hesap verebilirlik daha da önem kazanmıştır. Hesap verme sorumluğu çerçevesinde her ülkenin politika yapıcıları pandemi gibi olağanüstü bir süreçle mücadele ederken de kamu kaynakların kullanımında yaptıklarını haklı gösterme ve açıklama yükümlülüğü bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Andreaus, M., Rinaldi, L., Pesci, C., & Girardi, A. (2021). Accountability in times of exception: An exploratory study of account-giving practices during the early stages of the COVID-19 pandemic in Italy. Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management, 33(4), 447–467.

Andrew, J., Baker, M., Cooper, C., & Tweedie, J. (2022). Wealth taxes and the post-COVID future of the state. Critical Perspectives on Accounting, 102431.

Andrew, J., Baker, M., Guthrie, J., & Martin-Sardesai, A. (2020). Australia's COVID-19 public budgeting response: the straitjacket of neoliberalism. Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management.

Anessi-Pessina, E., Barbera, C., Langella, C., Manes-Rossi, F., Sancino, A., Sicilia, M., & Steccolini, I. (2020). Reconsidering public budgeting after the COVID-19 outbreak: key lessons and future challenges. Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management.

Bisogno, M., & Cuadrado-Ballesteros, B. (2022). Budget transparency and governance quality: a cross-country analysis, Public Management Review, 24:10, 1610-1631.

Bryan, K. (2022). The Role of Public Audit: Challenges and Opportunities for the European Court of Auditors to Contribute to a Sustainable Crisis Response. Public Sector Accounting, Financial Accountability and Viability in Times of Crisis, 249-273.

Christensen, T., & Lægreid, P. (2020). Balancing governance capacity and legitimacy: how the Norwegian government handled the COVID-19 crisis as a high performer. Public Administration Review, 80(5), 774-779.

Copley, A., Decker, A., Delavelle, F., Goldstein, M., O'Sullivan, M., & Papineni, S. (2020). COVID-19 pandemic through a gender lens. Africa Gender Policy Brief. World Bank, Washington, DC. World Bank.

Demirağ, I., Fırtın, C. E., & Bilbil, E. T. (2020). Managing expectations with emotional accountability: making City Hospitals accountable during the COVID-19 pandemic in Turkey. Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management.

Fırat, M. (2020). Covid-19 Krizi ve IMF Destekli Maliye Politikalarının Gerekliliği. Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi, 2 (3), 209-222.

Fouad, M., Scwartz, G., & Wendling, C. (2020). Do Whatever It Takes but Keep the Receipts. the Public Financial Management Challenges. IMF Public Financial Management, 22.

Grossi, G., Ho, A. T., & Joyce, P. G. (2020). Budgetary responses to a global pandemic: international experiences and lessons for a sustainable future. Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management.

IBP (2021). Managing Covid Funds: the accountability gap, https://internationalbudget.org/covid/ (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

IBP (2022). About Us, https://internationalbudget.org/about-us/ Erişim Tarihi: 15.10.2022.

IBP Filipinler (2021). Open Budget Survey COVID-19 Module Questionnaire Philippines, https://internationalbudget.org/covid/wp-content/uploads/2021/05/Philippines-COVID-questionnaire-plus-govt-input.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

IBP Peru (2021). Open Budget Survey COVID-19 Module Questionnaire Peru, https://internationalbudget.org/covid/wp-content/uploads/2021/05/report-PER.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Karayaka, B. (2020). Pandemi Sürecinin Yüksek Denetim Dünyasına Etkileri. Sayıştay Dergisi, (117), 157-163.

Küçükaycan, D. ve Güngör Göksu, G. (2020). COVID-19 Pandemisiyle Mücadelede Uluslararası Mali Kuruluşların Rolleri, Akademisyen Yayınevi, ISSN:978-625-770-780-0, 1. Baskı, ss. 218, Ankara.

Liao, W. J., Kuo, N. L., & Chuang, S. H. (2021). Taiwan's budgetary responses to COVID-19: The use of special budgets. Journal of Public Budgeting, Accounting and Financial Management, 29 (6), 24–32.

Maione, G., Sorrentino, D., & Kruja, A. D. (2021). Open data for accountability at times of exception: an exploratory analysis during the COVID-19 pandemic. Transforming Government: People, Process and Policy.

Moon, M.J. (2020), "Fighting COVID-19 with agility, transparency, and participation: wicked policy problems and new governance challenges", Public Administration Review, Vol. 80 No. 4, pp. 651-656, doi: 10.1111/puar.13214.

Nazlı, S. (2020). COVID-19 salgınının ekonomik ve sosyal etkilerinin azaltılması hakkında kanunun iş hukukuna yönelik hükümlerinin değerlendirilmesi. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.

Ramkumar, V. (2021). Managing Covid Funds: the Accountability Gap, https://internationalbudget.org/2021/05/managing-covid-funds-the-accountability-gap/ (Erişim tarihi: 20.08.2022).

Sian, S., & Smyth, S. (2021). Supreme emergencies and public accountability: the case of procurement in the UK during the Covid-19 pandemic. Accounting, Auditing & Accountability Journal.

Sinclair, A. (1995), "The chameleon of accountability: forms and discourses", Accounting, Organizations and Society, Vol. 20 Nos 2/3, pp. 219-237.

kapsamında yüzde yirmi beş oranında artırılmaktadır. Anlaşıldığı üzere fiil ayrılığı uygulaması tekerrür uygulamasının ceza miktarını artırmaya yönelik temel etkisini de önemli ölçüde sınırlandırmaktadır. Şöyle ki tekerrür uygulamasında belirli bir süre içerisinde tekrarlanan hukuka aykırı fiil için daha fazla ceza kesilmesi öngörülmesine rağmen, fiil ayrılığı uygulamasında tekrarlanan hukuka aykırı fiil için daha az ceza kesilmesi öngörülmekte, böylece genel usulsüzlük kabahatine verilecek cezaların miktarına etki eden iki farklı uygulamanın amaç yönünden çeliştikleri anlaşılmaktadır. Özetle cezanın genel ve özel önleme fonksiyonuna zarar veren ve tekerrür uygulamasının etkinliğini zayıflatan bir uygulama olarak fiil ayrılığı uygulamasının cezaların caydırıcılığı ilkesi kapsamında tekrar gözden geçirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

Aktaş, S. (2009). Cezalandırmanın Amacı Üzerine, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 1-2, ss. 1-25.

Bayraklı, H. H. (2006). Vergi Ceza Hukuku, Uşak: Külcüoğlu Kültür Merkezi Yayınları.

Bilici, N. (2020). Vergi Hukuku, Ankara: Savaş Yayınevi.

Centel, N. (2001). Cezanın Amacı ve Belirlenmesi, Prof. Dr. Turhan Tufan Yüce'ye Armağan, İzmir, 337-372.

Coşkun, M. & Çelik, V. (2011). Tekerrür: Uygulama, Eleştiri ve Öneriler, Vergi Raporu, Sayı 138, ss. 68-76.

Çakır, M. (2018). Vergi Kabahatlerinde Tekerrür Uygulaması, Maliye Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, ss. 89-98.

Çetin, E. (2020). Cezanın Amaçları İyi Bir Cezada Bulunması Gerekli Nitelikler, İzmir Barosu Dergisi, Sayı 3, ss. 291-327.

Diri, M. & Türkeş, A. (2013). Vergi Cezalarında Tekerrür Uygulaması, Vergi Raporu, Sayı 166, ss. 79-86.

Erginay, A. (1990). Vergi Hukuku, Ankara: Savaş Yayınları.

Gülçiçek, B. (2014). Vergi Usul Kanununa Göre Tekerrür ve Fiil Ayrılığı Müessesesinin Birlikte Uygulanması, Vergi Raporu, Sayı 179, ss. 54-63.

Kızılot, Ş., Şenyüz, D., Taş, M. & Dönmez, R. (2008). Vergi Hukuku, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık.

Kızmaz, Z. (2005). Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, ss. 210-231.

Oktar, S. A. (2009). Vergi Hukuku, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Öncel, M., Kumrulu, A. & Çağan, N. (2010). Vergi Hukuku, Ankara: Turhan Kitabevi.

Öner, E. (2019). Vergi Hukuku, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Pehlivan, O. (2019). Vergi Hukuku Genel Hükümler ve Türk Vergi Sistemi, Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım.

Silahşör, M. (2013). Vergi Hukukunda Tekerrür Kurumu, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 2, ss. 277-288.

Şenyüz, D. (2020). Vergi Ceza Hukuku, Bursa: Ekin Yayınevi.

Şenyüz, D., Yüce, M. & Gerçek, A. (2019). Vergi Hukuku (Genel Hükümler), Bursa: Ekin Yayınevi.

Toroslu, N. (2008). Ceza Hukuku, Ankara: Savaş Yayınları.

Tosuner, M. & Arıkan, Z. (2015). Vergi Usul Hukuku, İzmir: Kanyılmaz Matbaası.

Ek 1

Kaçakçılık Suçları ve Cezaları[3]

Hapis cezası on sekiz aydan beş yıla kadar olan kaçakçılık suçları

Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan;

- *Defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapanlar, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgisi bulunmayan kişiler adına hesap açanlar veya defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenler,*
- *Defter, kayıt ve belgeleri tahrif edenler veya gizleyenler veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar.*

Hapis cezası üç yıldan sekiz yıla kadar olan kaçakçılık suçları

- *Vergi kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti bulunan defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar,*
- *Hazine ve Maliye Bakanlığınca yetkilendirilmediği halde, ödeme kaydedici cihaz mührünü kaldıran, donanım veya yazılımını değiştiren veya yetkilendirilmiş olsun ya da olmasın ödeme kaydedici cihazın hafıza birimlerine, elektronik devre elemanlarına veya harici donanım veya yazılımlarla olan bağlantı sistemine ya da kayıt dışı satışın önlenmesi için kurulan elektronik kontrol ve denetim sistemleri veya ilgili diğer sistemlere fiziksel veya bilişim yoluyla müdahale ederek; gerçekleştirilen satışlara ait mali belge veya bilgilerin cihazda kayıt altına alınmasını engelleyen, cihazda kayıt altına alınan bilgileri değiştiren veya silen, ödeme kaydedici cihaz veya bağlantılı diğer donanım ve sistemler ya da kayıt dışı satışın önlenmesi için kurulan elektronik kontrol ve denetim sistemleri veya ilgili diğer sistemler tarafından Hazine ve Maliye Bakanlığı*

[3] 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (RG, 10.01.1961- 12.01.1961, 10703-10705) (md. 359).

KAYNAKÇA

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu.

3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat Kanunu.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

Akman, Ç. & Kalender, M. (2018). Yerelde yeni bir merkezi yönetim birimi: yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 73(4), 1025-1056.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, (2018). Resmî Gazete (Sayı: 30474).

Çetin, Z.Ö. (2015). Türkiye'de il özel idaresi sisteminin dönüşümü ve 6360 sayılı kanunun dönüşüme etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(2), 247-266.

Dağlı, Z.& Özgül, G.(2019). Kamu yönetimi sistemi içinde yeni bir birim olarak yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığının işlevi: İzmir örneği. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 28(1-2), 25-44.

Göçmez, V.B. (2019) Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları, Ankara. https://www.yikobprojesi.org/ (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Göğebakan, Y. (2018). Kültür varlıklarının korunmasının ve algılanabilirliklerinin sağlanmasının yönetsel ve hukuksal boyutu: Malatya Karakaş Konağı, Sanat ve Tasarım Dergisi, 21, 121-141.

İnal, Y.C. (2022) Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları: yapı, işleyiş, sorunlar ve bir model önerisi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İsmep Rehber Kitaplar, (2014). Dünyada ve Türkiye'de kültürel mirasın korunması ismep'in çalışmaları sonuç ve kazanımlar, İstanbul Valiliği İstanbul İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Yayınları.

Kalender, M. & Çiğdem, A. (2019). Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı üzerine bir inceleme. Turkish Studies - Economics, Finance, Politics, 14(2), 335-355.

Karakılçık, Y.& Küçük, Ü. (2019). Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı çerçevesinde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıklarının değerlendirilmesi. Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, 27(1), 81-96.

Kaynak, T. (2019). 6360 sayılı kanun ve yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Koç, E.& Arap, İ. (2019). Türk idare teşkilatında atipik yeni bir örgütlenme: yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 28(4):91-123.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 10.03.2015 tarih, 57066432-313.01 sayı, mali yardım başlığı ile yayımladığı genelgesi, https://yigm.ktb.gov.tr/Eklenti/39449,genelge201504maliyardim.pdf?0 (Erişim Tarihi:19.02.2022).

Levent, Y.S. (2011). Kültür mirasına ilişkin koruma politikaları ve uygulamalarında kamu yararı ilkesi. Toplum ve Demokrasi, 5(11), 115-132.

On dört ilde büyükşehir belediyesi ve yirmi yedi ilçe kurulması ile bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair 6360 sayılı kanun, (2012). Resmî Gazete (Sayı: 28489).

Özer, M.A. (2013). Yerel yönetimler reformunda reform: 6360 sayılı kanun'un düşündürdükleri. Yerel Politikalar, (3), 97-126.

Öztürk, N.K. & Tozak, E. (2021). Türkiye'de metropoliten alan ve büyükşehir yönetimi bakımından 6360 sayılı kanunun değerlendirilmesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(3), 294-306.

T.C. Gıda, Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, (2018). 2018 Yılı Bütçe Uygulama Esasları, Bütçe Daire Başkanlığı. Ankara.

T.C. İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, (2021). Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı genel iş ve yürütümü ile mali karar ve işlemleri teftiş rehberi, Sayı: 159/2, Ankara.

T.C. Sayıştay Başkanlığı (2018). İzmir Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı 2017 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, https://sayistay.gov.tr/reports/download/3289-izmir-valiligi-yatirim-izleme-ve-koordin (Erişim Tarihi:07.02.2022).

T.C. Sayıştay Başkanlığı (2019). İzmir Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı 2018 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, https://sayistay.gov.tr/reports/download/3301-izmir-valiligi-yatirim-izleme-ve-koordin (Erişim Tarihi:09.06.2022).

T.C. Sayıştay Başkanlığı (2020). İzmir Valiliği Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı 2019 Yılı Sayıştay Düzenlilik Denetim Raporu, https://sayistay.gov.tr/reports/download/3317-izmir-valiligi-yatirim-izleme-ve-koordin (Erişim Tarihi:17.06.2022).

T.C. Sayıştay Başkanlığı (2021). Kamuda Stratejik Yönetim Kurumsal Risk Yönetimi İç Kontrol Sistemi https://sayistay.gov.tr/duyuru/109-kamuda-stratejik-yonetim-kurumsal-risk-yo (Erişim Tarihi:03.06.2022).

Tamer, M. & Dönmez, D. (2021). Kamu yönetiminde yenilikçi bir yaklaşım ve dönüşüm modeli: yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı. Research Studies Anatolia Journal, 4(2),103-114.

Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik, (2015). Resmî Gazete (Sayı : 29453).

Vilayetler Birliği, (2018) Faaliyet Raporu, https://www.vilayetler.gov.tr/Dosyalar/106201995930162.pdf (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Bütçe Ve Muhasebe Yönetmeliği, (2016). Resmî Gazete (Sayı: 29934).

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Usul Ve Esaslarına Dair Yönetmelik (2014). Resmi Gazete (Sayı:28962)

Yıldırım, A.& Yıldırım, K.E. (2017). Yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı'nın yönetişim açısından etkinliği. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 9(2), 17-29.

Yıldırım, U., Gül, Z. & Akın, S. (2015). İl mülki sınırı büyükşehir belediye modelinin getirdiği yenilikler, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi.10(2), 205- 229.

Yılmaz, B. (2020). Uygulamada ve gelecekte yatırım izleme ve koordinasyon başkanlıkları. İdarecinin Sesi Dergisi, 198, 25-34.

Ekonomi ve Finans Konularına Teorik Yaklaşımlar

Editör
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-40-0

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İktisadi ve finansal gelişmeler değerlendirilirken parasal ve reel olguların birbirinden bağımsız olarak ele alınması hatalı sonuçlar ortaya çıkmasına neden olacaktır. Bu açıdan finansal gelişmeler incelenirken iktisadi alandaki değişimler, iktisadi gelişmeler incelenirken de finansal alandaki değişimler dikkate alınmalıdır. Bu sayede, uygulanan ekonomi politikalarının makro düzeyde başarılı olmasının ilk şartlarından birisi yerine getirilmiş olacaktır. Ekonomi ve finans konularının çeşitli bakış açılarıyla teorik olarak incelendiği bu kitapta ARMAN ZENGİ, rasyonel olmaktan uzaklaştıran davranışsal iktisat yaklaşımlarını teorik açıdan geniş bir yelpazede değerlendirmiştir. ARSLAN ve BORA, ipotek bankalarının önemini vurgulayarak Türkiye'de ipotek kredisi kullandıran kurumları tartışmıştır. YURGİDEN ve GÖKDEMİR, sermaye piyasalarının iktisadi kalkınma ile olan ilişkisini incelemiş ve sermaye piyasalarının iktisadi kalkınma üzerindeki rolü Türkiye örneği ile açıklamıştır. TOĞUÇ, menkul kıymetleştirme ve blockchain konusunu ele almıştır. YURGİDEN ve GÖKDEMİR, özellikle 2008 küresel finans krizi sürecinde pek çok merkez bankası tarafından krizden çıkış reçetesi olarak uygulamaya konulan geleneksel olmayan para politikalarının Türkiye'deki uygulamaları ve sonuçları irdelemiştir. DOĞANAY, kurumsal iktisadın kökenleri ve teorik temellerini konu edinmiştir. KARAHAN, gelişmekte olan ülkelere yönelik doğrudan yabancı yatırım girişlerinden maksimum teknoloji yayılımın sağlanmasına katkı sağlayacak politikalara ilişkin bazı çıkarımlarda bulunmuştur. KOVACI, seçilmiş Avrupa ülkelerinde istihdam oranı ve cinsiyete dayalı istihdam açığı açısından uzaktan çalışmanın önemini incelemiştir. ALPAĞUT, işsizlik ve istihdam konusunun, Klasik, Keynesyen, Monetarist, Yeni Klasik ve Yeni Keynezyen yaklaşım tarafından nasıl ele alındığını anlatmıştır. ÇAŞKURLU, 1990'larda küreselleşme ile ABD ve Çin ekonomileri arasında kurulan karşılıklı bağımlılıkların, Çin'in yükselişi ve ABD'nin gerilemesiyle birlikte 2016'dan itibaren Büyük Kopuş sürecine girmelerini konu almıştır. ONAY, gerçek kazanç yönetimini kavramsal olarak incelemiştir.

DEMİRBİLEK ve AYDEMİR, iklim değişikliği ve küresel ısınmanın sigorta sektörüne vereceği olumlu ve olumsuz etkileri irdelemiştir. AKSEKİ ve AYDOĞUŞ, dünya fındık piyasasının arz yönlü değerlendirmesini yapmıştır. UZUN, ekonomi güvenliği terimi ve ideolojik dışsallaştırma konu edinmiştir. ALTUNTAŞ, neo-klasik dışsal büyüme teorilerini ele almıştır. ÇİLDİR ve TETİK, ar-ge ile ekonomik büyüme ilişkisini incelemiştir. KANBUR ve ERSÖZ, devlet bütçe gelirlerindeki risk durumunu incelenmiş ve resmi kurumdan elde edilen veriler yardımıyla risk analizi yaparak, araştırmada ulaşılan sonuçları değerlendirmiştir. TÜĞEN, Afganistan'daki bütçe uygulamalarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. KAYALIDERE ve MASTAR ÖZCAN, güncel bir uygulama olan program bazlı performans bütçe sistemi hakkında detaylı bilgi vermiştir. TÜĞEN ve GİRGİN, Türkiye'de program bazlı performans bütçe sistemi uygulamasını dünya uygulamalarını da göz önünde bulundurarak değerlendirmiştir. ALPAĞUT, Türkiye'nin kuruluş dönemindeki iktisadi yaklaşımları ve mali politikaları dönemin sosyo-ekonomik durumu özelinde değerlendirmiştir. ALPDOĞAN, Türkiye ekonomisinde parasal aktarım mekanizmasını konu edinmiştir. ŞANVER ve SÖĞÜT, Tarımsal ürün çeşitliliği bakımından zengin olan Türkiye'nin, tarımsal destek programları ve tarımsal destek araçlarının tarım ekonomisine katkısı açısından yeterli olup olmadığını tartışmıştır.

TOSUN ve UÇAR, Türkiye'de eğitim harcamalarını değerlendirmiştir. AYDINBAŞ ve ERDİNÇ, Endüstri 4.0 Devrimi ile başlayan dijital çağda Türk bankacılık sektörünü ele almıştır. YAPICI SAPANKAYA ve ÖZEN dijitalleşme ve çevre ilişkisini tartışmıştır. BAYRAMOV ve ÖZEN, Azerbaycan vergi idaresinin dijital dönüşümünü ortaya koymuştur. SAMANCI ve TOSUNER, Irak'ta yeni bir gelir kaynağı olarak cep telefonu hizmet vergisini

incelemiştir. HÖBEL, sürdürülebilir tarım ve kırsal ekonominin gelişimi için uygulanabilir politika önerileri oluşturmuştur. ERDEM, BRICS Ülkeleri ve Türkiye'de Covid-19 öncesi ve sonrası vergi politikalarının karşılaştırmasını yapmıştır. AYVAZ GÜVEN, Covid-19 Pandemisi sebebiyle Türkiye ekonomisinde meydana gelen hızlı ve köklü değişimler, ortaya çıkan makroekonomik yapıdaki aksaklıklar ve sorunları ortaya koymuştur. ULUSOY ve ŞAHİNGÖZ, temel ve tamamlayıcı faaliyetlerine göre küresel kamusal malları ele almış ve Covid-19 salgını için üretilen aşının kavramsal olarak bir küresel kamusal mal olup olmadığı tartışmıştır. ALPER ve BENLİ, Covid-19'un etkilerini işgücü piyasalarında toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirmiştir. ÇAKIR ve ÖZTANIR, Covid-19 Pandemisinin Şirket değerlerine ve değerleme süreçlerine etkisini incelemiştir. ÖZTANIR, Covid-19 pandemisinin tekstil sektörüne ve özellikle Türk tekstiline olan etkisini teorik çerçevede ayrıntılı olarak tartışmıştır. Ekonomi ve finans alanında yaşanan gelişmelerin değerlendirildiği bu kitap, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir Teknik Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Yalova Üniversitesi, Yozgat Bozok Üniversitesi ve YÖK Denetleme Kurulu olmak üzere 26 farklı üniversite ve kurumdan 47 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Levent GÖKDEMİR	İnönü Üniversitesi
Prof.Dr.	Ahmet ÖZEN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof.Dr.	Ahmet ULUSOY	YÖK Denetleme Kurulu
Prof.Dr.	Kamil TÜĞEN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof.Dr.(Emekli)	Mehmet TOSUNER	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof.Dr.(Emekli)	Osman AYDOĞUŞ	Ege Üniversitesi
Prof.Dr.	Özcan KARAHAN	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Doç.Dr.	Cahit ŞANVER	Sakarya Üniversitesi
Doç.Dr.	Engin ÇAKIR	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç.Dr.	Erdal ARSLAN	Selçuk Üniversitesi
Doç.Dr.	Gül KAYALIDERE	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç.Dr.	Pelin MASTAR ÖZCAN	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç.Dr.	Sibel ÇAŞKURLU	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç.Dr.	Taner ERSÖZ	Karabük Üniversitesi
Doç.Dr.	Zeynep ERDİNÇ	Anadolu Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali BORA	Selçuk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet ONAY	Eskişehir Teknik Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Cevat TOSUN	Hitit Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Emine Türkan AYVAZ GÜVEN	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hilal ALPDOĞAN	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Melih ÇİLDİR	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Muhammed SAMANCI	Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Nurhan TOĞUÇ	İstanbul Esenyurt Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Onur UÇAR	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Özgür ALTUNTAŞ	Pamukkale Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Süreyya KOVACI	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Utku AKSEKİ	Ege Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Cennet ARMAN ZENGİ	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Öğr.Gör.Dr.	İskender DEMİRBİLEK	Marmara Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Serhat ALPAĞUT	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Elif Nur ALPER	Yalova Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Fatma YAPICI SAPANKAYA	Dokuz Eylül Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Muharrem Akın DOĞANAY	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Dr.	Murat UZUN	
Dr.	Zeynep HÖBEL	Pamukkale Üniversitesi
Araş.Gör.	Burak ŞAHİNGÖZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Araş.Gör.	Fatma BENLİ	Yalova Üniversitesi
Araş.Gör.	İsmail ÖZTANIR	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Anıl Ulaş GİRGİN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Elvin BAYRAMOV	Dokuz Eylül Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Gökçen AYDINBAŞ	Anadolu Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Hatip YURGİDEN	İnönü Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Uğur ERDEM	Atatürk Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Yasin SÖĞÜT	Sakarya Üniversitesi
	Ahmet Ümit KANBUR	Karabük Üniversitesi
	Emine AYDEMİR	Marmara Üniversitesi
	Melike TETİK	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Davranışsal İktisatın Finansal Davranışlarımıza Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme..... 1
Cennet ARMAN ZENGİ

Konut Finansmanında İpotek Bankacılığı: Kurumlar ve Araçlar..... 15
Erdal ARSLAN, Ali BORA

Sermaye Piyasalarının İktisadi Kalkınmadaki Rolü 27
Hatip YURGİDEN, Levent GÖKDEMİR

Menkul Kıymetleştirme ve Blockchain 39
Nurhan TOĞUÇ

Merkez Bankası Para Politikaları Gelişimi ve Geleneksel Olmayan Para Politikaları..... 51
Hatip YURGİDEN, Levent GÖKDEMİR

Kurumsal İktisadın Kökenleri ve Teorik Temelleri: 1918 – 1929 Dönemi Üzerine Bir Değerlendirme 65
Muharrem Akın DOĞANAY

Doğrudan Yabancı Yatırımların Teknoloji Yayılım Kanalları 75
Özcan KARAHAN

Seçilmiş Avrupa Ülkelerinde İstihdam Oranı ve Cinsiyete Dayalı İstihdam Açığı Açısından Uzaktan Çalışmanın Önemi 87
Süreyya KOVACI

İşsizlik ve İstihdamın İktisadi Yaklaşımlar Açısından Ele Alınışı ve Karşılaştırmalı Değerlendirmesi..... 101
Serhat ALPAĞUT

Küresel Ekonomik Düzende Değişim Rüzgârları: Karşılıklı Bağımlılıktan Büyük Kopuşa ABD-Çin Hegemonya Mücadelesi..... 111
Sibel ÇAŞKURLU

Gerçek Kazanç Yönetimi: Kavramsal Bir İnceleme..... 127
Ahmet ONAY

İklim Değişikliğiyle Mücadele: Sigorta Sistemi Bağlamında Öneriler 143
İskender DEMİRBİLEK, Emine AYDEMİR

Dünya Fındık Piyasasının Arz Yönlü Değerlendirilmesi..... 155
Utku AKSEKİ, Osman AYDOĞUŞ

Ekonomi Güvenliği Terimi ve İdeolojik Dışsallaştırma 167
Murat UZUN

Neo-Klasik Dışsal Büyüme Teorileri 173
Özgür ALTUNTAŞ

Ar-Ge ile Ekonomik Büyüme İlişkisi..... 189
Melih ÇİLDİR, Melike TETİK

Bütçe Gelirlerini Etkileyen Faktörlerin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi ile Tahmin Edilmesi ve Risk Analizi..... 201
Ahmet Ümit KANBUR, Taner ERSÖZ

Afganistan'da Bütçe Uygulamaları 215
Kamil TÜĞEN

Türk Bütçe Sisteminde Yeni Dönem Program Bazlı Performans Bütçe 223
Gül KAYALIDERE, Pelin MASTAR ÖZCAN

Türkiye'de Program Bazlı Performans Bütçe Sistemi Uygulaması 237
Kamil TÜĞEN, Anıl Ulaş GİRGİN

Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi İktisadi Yaklaşımı ve Politikalarının Değerlendirilmesi 247
Serhat ALPAĞUT

Türkiye Ekonomisinde Parasal Aktarım Mekanizması: 2000 Yılı Sonrası İçin Değerlendirme 259
Hilal ALPDOĞAN

Türkiye'de 2000-2021 Yılları Arası Tarımsal Desteklerin Tarım Sektörünün Gelişimine Etkisi..... 271
Cahit ŞANVER, Yasin SÖĞÜT

Türkiye'de Eğitim Harcamaları Üzerine Bir Değerlendirme..... 287
Cevat TOSUN, Onur UÇAR

Endüstri 4.0 Devrimi ile Başlayan Dijital Çağda Türk Bankacılık Sektörü 301
Gökçen AYDINBAŞ, Zeynep ERDİNÇ

Dijitalleşme ve Çevre İlişkisi: Yeşil Dijitalleşme Mümkün mü? 321
Fatma YAPICI SAPANKAYA, Ahmet ÖZEN

Azerbaycan Vergi İdaresi ve Dijital Dönüşümü..... 333
Elvin BAYRAMOV, Ahmet ÖZEN

Irak'ta Yeni Bir Gelir Arayışı: Cep Telefonu Hizmet Vergisi..... 341
Muhammed SAMANCI, Mehmet TOSUNER

Türkiye İçin Sürdürülebilir Tarımda Vergi Politikalarının Kırsal Ekonomiye Etkisi ve Uygulanabilir Politika Önerileri 349
Zeynep HÖBEL

BRICS Ülkeleri ve Türkiye'de Covid-19 Öncesi ve Sonrası Vergi Politikalarının Karşılaştırılması 361
Uğur ERDEM

Covid-19 Salgınının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Sonuçlar ve Öneriler . 371
Emine Türkan AYVAZ GÜVEN

Küresel Kamusal Mal Olarak Covid-19 Aşısı ve Aşının Dağıtım Sorunu 381
Ahmet ULUSOY, Burak ŞAHİNGÖZ

Türkiye İşgücü Piyasasının Covid-19 Sürecinde Cinsiyet Perspektifinden İncelenmesi..... 397
Elif Nur ALPER, Fatma BENLİ

Pandemi ve Şirket Değerlemesi: Covid-19 Pandemisinin Şirket Değerlerine ve Değerleme Süreçlerine Etkisinin İncelenmesi 407
Engin ÇAKIR, İsmail ÖZTANIR

Pandemi ve Tekstil Sektörü: Covid-19 Pandemisinin Tekstil Sektörüne Etkilerinin Finansal Açıdan Analizi 415
İsmail ÖZTANIR

Finansal piyasalarda sürü davranışı bilhassa kriz dönemlerinde önem kazanmaktadır. Uzun vadede finans piyasaları güçlü ve etkindir. Normalde yatırımcılar edindikleri bilgiler ile işlem yapar ve bu durumda fiyatlara yansımaktadır. Ancak bireylerin kendi tercihlerinden daha çok başka yatırım yapan bireyleri izlemeye başlaması ile bu etkinlik yok olmakta ve bireyler birbirlerine benzer davranışlar sergilemeye eğilimli olmaktadır. Ancak yatırımcı diğer bir yatırımcının kararına göre kendi kararını değiştirmesi ile bu davranış meydana gelmektedir. Bu davranış şekli temelde rasyonel ve rasyonel olmayan sürü davranışı olarak ele alınmaktadır.

Rasyonel sürü davranışı eğilimi bireylerin sürüye katılmalarının isteyerek, bilerek ve arzu ederek gerçekleştirmesini ifade etmektedir. Bu davranış şekli başka yatırımcılarının daha iyi ya da net bilgilere sahip olduğu düşünülerek yapılmakta ve maliyet ve zaman açısından avantaj sağlamaktadır. Bilgi eksikliği, ücret politikaları ve saygınlık etkisi gibi birçok nedenden dolayı bu davranış şeklinin görüldüğü düşünülmektedir. İrrasyonel sürü davranışında bulunan bireyin ise, sürüye katılma nedenin tamamen psikolojik etkenler olduğu düşülmektedir. Genel olarak çoğunluğun dışında kalma duygusu ile başarısız olmasını beklemesi bu sebeple bu yönde hareket etmesine neden olmaktadır. Birey bu psikolojik duygularından dolayı grupla daha başarılı olacağı inancıyla kararlarını sorgulamadan, kayıtsız sürüye doğru ilerlemektedir (Aytekin ve Aygün, 2016:153).

5. SONUÇ

İktisadi yaşamda bireylerin tüm iktisadi faaliyetlerinin rasyonel olduğunu kabul eden geleneksel iktisat teorileri artık bazı durumlarda geçerliliği konusunda tartışılmaktadır. Bireylerin her durumda akılcı, faydacı davranması pek çok faktörden dolayı engellendiği çeşitli çalışmalarla araştırılmaktadır. Davranışsal iktisat ve davranışsal finans sahip olduğu temel teorileri literatürde bireylerin davranış şekillerine göre açıklanmaya çalışmaktadır. Bilhassa son yıllarda araştırma konusu olarak daha da dikkat çeken hale gelen davranışsal finans, geleneksel finans teorilerinin kabul ettiği varsayımlarını ve tam anlamıyla etkin bir piyasanın olabileceğinin mümkün olmaması durumunu açıklamada tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Davranışsal finans yaklaşımı bireylerin bilişsel, duygusal ve sosyal olarak finansal hareketlerini açıklama da önemi giderek artmaktadır. İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran düşünme yeteneğinin olmasının, karmaşık doğasının oluşunun finansal davranışlarında nasıl ve neden rasyonel olamadığını açıklamaktadır.

KAYNAKÇA

Abaan, E. D. (1998). "Fayda Teorisi ve Rasyonel Seçimler", TC Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü Tartışma Tebliği, No: 2002/3, Ankara.

Akgüç, Ö. (1998). Finansal Yönetim, Avcıol Basımevi, İstanbul

Aktaş, F.R. (2012). Davranışsal Finans ve Yatırımcı Psikolojisi İMKB Üzerine Ampirik Bir Analiz, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi, İstanbul.

Altay, E. (2008). 'Sermaye Piyasasında Sürü Davranışı: İMKB'de Piyasa Yönünde Sürü Davranışlarının İncelenmesi', BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, C.2, S.1, (27-58).

Altunöz, U., & Altunöz, H. (2017). Davranışsal Ekonomi (Nörofinans): Kavram Teori Uygulama. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aytekin, Ö. G. Y. E., & Aygün, M. (2016). Finansta Yeni Bir Alan "Davranışsal Finans". Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (2), 143-156.Bakış Dergisi, C.8, S.1, (215-241).

Barak, O. (2006), Hisse Senedi Piyasalarında Anomaliler ve Bunları Açıklamak Üzere Geliştirilen Davranışsal Finans Modelleri -İMKB'de Bir Uygulama-, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara.

Barberıs, Nicholas, Shleıfer, Andrei ve Vıshny, Robert (1998), "A Model of Investor Sentiment", Journal Of Financial Economics, Cilt: 49, Sayı: 3.

Bayes T. (1958). "Studies in the History of Probability and Statistics:IX. Thomas Bayes's Essay Towards Solving a Problem in the Doctrine of Chances", A Biographigal Note(Biometrika), C.45, (293-315).

Benartzi, S., & Thaler, R. H. (1995). Myopic loss aversion and the equity premium puzzle. The quarterly journal of Economics, 110(1), 73-92.

Berk, N. (2000). Finansal Yönetim, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Bolak, M. (1998). Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi, Beta Yayınevi, İstanbul.

Bostancı, F. (2003). Davranışçı Finans Yeterlilik Etüdü. Sermaye Piyasası Kurulu.

Bostancı, F. (2003). Davranışçı Finans. İstanbul: Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi, 3.

Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2010). Sermaye piyasası ve menkul değer analizi, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.

Change, D. M. (1984). "A Semi-Strong Form Test Of The Efficiency Of The Treasury Bond Futures Market", Journal Of Futures Markets, 5(3), ss. 385-405.

Çitilci, T. (2014). Para&Psikoloji, İstanbul.

Dağlı, H. (2000), Sermaye Piyasası ve Portföy Analizi, Derya Kitabevi, Trabzon.

Daniel, K, - Hirshleifer, D.- Subrahmanyam, A.(1998), 'Investor Psychology And Security Market Under- And Overreactions', The Journal Of Finance, Vol.53, Iss.6, (1839-1885).

Demireli, E.(2008), 'Etkin Pazar Kuramından Sapmalar: Finansal Anomalileri

Döm, S. (2003). Yatırımcı Psikolojisi.İstanbul: Değişim Yayınları, 1-148.

Efil, S., Çilingiroğlu, H.K. (2011). "Davranışsal Finansın Temelleri: Karar Vermenin Bilişsel ve Duygusal Eğilimleri". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(19),252-262

Fama, E.F. (1970). 'Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work', Journal of Finance, Vol. 25, Iss.2, (383-417).

Güçlü, H. (2006). Arbitraj Fiyatlama Modeli. Erişim adresi: https://www. hakanguclu. com/calismalar/Arbitraj_Fiyatlama_Modeli. pdf.

Heath, C. ve Tversky, A. (1991). "Preferences and Beliefs: Ambiguity and Competence in Choice under Uncertainty", Journal of Risk and Uncertainty, Vol:4, s:5-28

Kahyaoğlu, M. B., & Ülkü, S. (2012). Temsililik Hevristikinin Algılanan Risk Üzerindeki Etkisi: İMKB Bireysel Hisse Senedi Yatırımcıları Üzerine Bir Uygulama. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 4(1), 53-59.

Karan, M.B. (2013), Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi, Ankara.

Küçüksille, E., & Hayrettin, U. S. U. L. (2012). Bilişsel önyargılar ve yatırımcı kararlarına etkileri. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4).

Montier, J., & Strategy, G. E. (2002). Applied behavioural finance: Insights into irrational minds and market. Unpublished manuscript.

Paksoy, S. Yatırımcı Davranışlarının Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(1), 50-56.

Parasız, İ. (2005). Para Banka ve Finansal Piyasalar, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Pompian, & Michael M. (2006). "Behavioral Finance and Wealth Manegement: How to Build Optimal Portfolios That Account for Investor Biases", John Wiley and Sons Yayın Evi, New Jersey.

Prast, H. M. (2004). Investor psychology: A behavioural explanation of six finance puzzles (pp. 1255312553-1596765161). Amsterdam: De Nederlandsche Bank.

Rabin, M. (1998). Psychology and economics. Journal of economic literature, 36(1), 11-46.

Roll, R., & Ross, S. A. (1984). The arbitrage pricing theory approach to strategic portfolio planning. Financial analysts journal, 40(3), 14-26. https://www.jstor.org/stable/pdf/4478741.pdf?casa_token=qsQXZgpR70AAAAA:_qeOhVba7RcnhqfxW66EHpsfah2bS0PN03qSIFiJy9AkYXHsLz6oP6gJgkbltYc7CAa0vyGdCB0XEOKckItDW2QrgHwiIts97TqebCY1l_VJIbCO6LiQ

Sefil, S., & Çilingiroğlu, H. K. (2011). Davranışsal finansın temelleri: karar vermenin bilişsel ve duygusal eğilimleri.

Sektioğlu, İ. & Sezgin, A. (2022). Finansta Rasyoneliteden İrrasyonaliteye: Kavramsal Bir Çerçeve. Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi , (8) , 57-65 . DOI: 10.46236/jovosst.1109114

Şenkesen, E. (2009). Davranışsal finans ve yatırımcı duyarlılığının tahvil verimi üzerindeki etkisi: İMKB tahvil ve bono piyasasında bir uygulama. Basılmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Ensitüsü, İstanbul. Erişim adresi:https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=QMl46u4pJzi4DPzT8zidjQ&no=-MLuVV9TKhztn6GeBRiCUg

Taner, B., & Akkaya, G. C. (2005). Yatırımcı psikolojisi ve davranışsal finans yaklaşımı. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (27), 47-54.

Taylor, S. E., & Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: a social psychological perspective on mental health. Psychological bulletin, 103(2), 193.

Temizkaya, Ü. B. (2006). Finansal varlıkları fiyatlama modeli ve imkb uygulaması (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases: Biases in judgments reveal some heuristics of thinking under uncertainty. science, 185(4157), 1124-1131.

Üstünel, İ. E. (2000). Durağan Portföy Analizi ve İMKB Verilerine Uygulanması, İMKB Yayınları, Ankara

Wang, F. A. (2001). Overconfidence, investor sentiment, and evolution. Journal of Financial Intermediation, 10(2), 138-170.

Yıldırım, H. (2017). Davranışsal Finans Yatırımcı Davranışlarını Esas Alan Modeller. İstanbul: Sokak Kitapları Yayınları.

ikrazlardan başka yerlerde kullanılmaz" ifadesi yer almıştır (4947 Nolu Kanun, 1946: Madde 8). Ayrıca kaynakların tahsisi ile ilgili dokuzuncu maddede "Genel Bütçeye ödenek konulmak suretiyle Hazinece ödenecek sermayenin ve 8 inci maddenin uygulanmasından elde edilecek paraların en az %70'i eve sahip olmayan yurttaşlara ve bunların mesken edinmek üzere kurdukları kooperatiflere mesken yapmak ve yaptırmak üzere ipotek mukabilinde verilecek ödünç paralarla açılacak kredilere tahsis olunur. Bu suretle verilecek paralardan her ne nam ile olursa olsun alınacak faiz ve masrafların yıllık tutarı %5'i geçemez." ifadesi yer almıştır (4947 Nolu Kanun, 1946: Madde 9).

8 Ocak 1988'de Türkiye Emlak Kredi Bankası başka bir kamu bankası olan Anadolu Bankası ile birleştirilmiş ve Türkiye Emlak Bankası adını almıştır. 29 Kasım 1992'de Denizcilik Bankası Emlak Bankasına devrolmuş ve Emlak Bankası'nın faaliyet alanı genişlemiş ve Denizcilik sektörü de dahil olmuştur. 2001 yılında Türkiye Emlak Bankası'nın Bankacılık işlemleri yapma ve mevduat kabul etme yetkisi iptal edilmiş, bankacılık faaliyetleri dışında kalan varlıkları, bu konuda faaliyet gösteren iştiraklerindeki hisse payları ve ticari gayrimenkulleri Toplu Konut Başkanlığı'na devredilmesi öngörülmüş ve Banka tasfiye sürecine girmiştir. Böylece ülkenin imarına önemli katkılar sağlayan Türkiye'nin ilk ve tek konut sektörü bankası tarihe karışmıştır (http://www.tevak.com.tr). Ancak BDDK'nın 26 Şubat 2019'da almış olduğu karar 27 Şubat 2019'da Resmi Gazetede yayımlanmış ve Bankaya Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. olarak faaliyet izni verilmiştir.

8. SONUÇ

Konut Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporunda belirlenen 11. Plan Dönemi Konut Politikaları Yaklaşımı özetinde yurtdışındaki başarılı sosyal konut politikaları örnek alınarak, konut kooperatifleri/konut birlikleri eliyle üretimin gerçekleştirilmesi ve işletilmesi konusunun ele alınması, buna ilişkin yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılması, ayrıca ülkemizde özel sektörün ekonomik olarak karşılanabilir (ödenebilir) konut sunumuna daha etkili şekilde dâhil olması, bu kapsamda yeni yapım, finansman, örgütlenme yaklaşımları geliştirilmesi tavsiye edilmiştir.

Bu çerçevede Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın 1946 yılındaki kuruluş kanununda geçen "Bankaya veya başlarına ait arsalar üzerine bina yapmak ve peşin veya ipotek karşılığı taksitle satmak" faaliyetlerini de gerçekleştirecek konut bankacılığı Türkiye için önem arz etmektedir. 27 Şubat 2019'da Türkiye Emlak Katılım Bankası adıyla yeniden faaliyete başlayan Emlak Bankası, yukarıda belirtilen kuruluş amacıyla birlikte "Yurtta yapı ve onarma işleri ve bilhassa meskeni olmayan yurttaşlara ucuz mesken yaptırmak için, süresi elli yılı geçmemek üzere…" uzun vadeli krediler açmalı, ayrıca bu özellikte çalışacak yeni kamu ve devletin desteklediği özel sektör bankaları açılmalı, Türkiye'de konut bankacılığı gerçek anlamıyla oluşturulmalıdır. Birleşik İpotek Finansmanı A.Ş. ipotek kredileri karşılığı ihraç edilen menkul kıymetlerin satın alınması konusunda etkin olarak faaliyette bulunmalıdır. Ayrıca tamamı devlete ait ipotek finansman şirketi kurulmalı, uzun vadeli ipotek kredilerinde ve karşılığında ihraç edilecek menkul kıymetlerin satın alınması konusunda istikrar sağlamalıdır.

KAYNAKÇA

21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal kiralama, faktoring, finansman ve tasarruf finansman şirketleri kanunu.

4/3/2021 tarihli ve 7292 sayılı Finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanun, 7 Mart 2021 tarih ve 31416 sayılı Resmi Gazete.

4947 numaralı Türkiye Emlak Kredi Bankası Kanunu, 22 Haziran 1946 tarih ve 6340 sayılı Resmi Gazete.

5411 sayılı Bankalar Kanunu, 01.11.2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete.

5582 Kanun numaralı konut finansmanı sistemine ilişkin çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun, 06.03.2007 tarih ve 26454 sayılı Resmi Gazete.

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 30/12/2012 tarih ve 28513 Sayılı Resmi Gazete.

844 numaralı Emlak ve Eytam Bankası Kanunu, 3/6/1926 tarih ve 389 sayılı Resmi Gazete.

Ayan, E. (Temmuz, 2011). Konut finansmanı sistemi ve Türkiye'de TOKİ uygulamalarının analizi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 139-156.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (Aralık 2021), Türk bankacılık sektörü temel göstergeleri.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Değerlendirme süreci devam eden tasarruf finansman şirketleri aktif şirketler, Erişim adresi: https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/89, (16.05.2022).

Berberoğlu, M. (Winter 2009), Mortgage-ipotekli konut finansman-sistemi ve bu sistemin Türkiye'de uygulanabilirliği. International Journal of Economic and Administrative Studies, 1(2), 119-146. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ulikidince/issue/21625/232278

Dünya Haber Merkezi (2022). BDDK'den 6 tasarruf finansman şirketine intibak onayı. Dünya Gazetesi, Haber tarihi: 28.04.2022, Erişim adresi: https://www.dunya.com/finans/haberler/bddkden-6-tasarruf-finansman-sirketine-intibak-onayi-haberi-656579, 16.05.2022.

Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği, 28 Mayıs 2013 Tarih ve 28660 sayılı Resmi Gazete.

Haşinoğlu, G. S. & Güler, F. (2017). Konut sektöründe finansman modellerinin analizi: Türkiye uygulaması. International Conference On Eurasian Economıes, 339-345.

https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Ocak-2021-37465 (28.04.2022)

https://spk.gov.tr/Sayfa/Index/16/2, (04.04.2021)

Kabataş, Y. (Mart-Nisan, 2007). İpotekli konut finansman (mortgage) sistemi ve değerleme uzmanlığı. Mali Çözüm, 80, 71-84. Erişim adresi: http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/80malicozum/4%20hakemli%20yasar%20kabatas.pdf

Kalkınma Bakanlığı (2018). On birinci kalkınma planı (2019-2023) konut politikaları özel ihtisas komisyonu raporu, Ankara.

Reisoğlu, S. (2007). Konut edinme amaçlı konut finansmanı sözleşmeleri ve uygulama sorunları. Bankacılar Dergisi, 61, 75-84.

Tasarruf Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik, 07.04.2021 tarih ve 31447 sayılı Resmi Gazetede.

Tekdüzen Hesap Planı Hakkında Yönetmelik, 1/8/2019 tarihli ve 30849 sayılı Resmi Gazete.

Turguttopbaş, N. & Buğra, E. (April 2016), Mortgage market development in Turkey and future prospects. Journal of Business and Economics, 7(4), 676-689, Erişim adresi: DOI: 10.15341/jbe(2155-7950)/04.07.2016/012, http://www.academicstar.us

Türkiye Bankalar Birliği (Şubat 2022), Risk Merkezi Aylık Bülteni Aralık 2021, Sayı: 76.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (Aralık 2021), Tüketici kredileri ve konut kredileri Eylül 2021, İstatistiki Raporlar.

Uludağ, İ. & Arıcan, E. (1999). Finansal hizmetler ekonomisi, İstanbul: Beta.

Vural, C. (2009). Konut finansmanında mortgage bankacılığının yükselen ekonomilerdeki yeri, yayınlanmamış doktora tezi, Kadir Has Üniversitesi Finans ve Bankacılık Doktora Programı, İstanbul.

Yavaş, A. (Haziran 2005). A'dan Z'ye mortgage sunumu, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.

sermaye piyasaları, tasarrufları fon fazlası olan birimlerden (genellikle hane halkından) toplayıp, fona ihtiyaç duyan birimlere dağıtarak her iki tarafın da ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Finansal gelişme, bilgi ve işlem maliyetlerini azaltarak, tasarrufları sosyal getirinin en büyük olduğu alanlara kaydırarak iktisadi büyümeyi ve kalkınmayı hızlandırmaktadır (King ve Levine 1993; aktaran; Güngör ve Yılmaz, 2008: 174).

5. SONUÇ

Finansal piyasaların son zamanlarda çok hızlı bir şekilde gelişmesiyle beraber ülkelerin ekonomik anlamda gelişimi hızlanmıştır. Özelikle gelişmekte olan ülkelerin finans sektöründeki iyileşme, ülkelerin iktisadi büyümelerini ve kalkınmalarını desteklemiştir. Bu kapsamda finans piyasalarının içerisinde en büyük paylardan birine sahip olan sermaye piyasası fona ihtiyaç duyan işletmeler ile yatırım yapmak isteyen tasarruf sahipleri arasındaki en büyük köprü konumundadır. Tüm dünyayı etkisi altına alan ve halen devam eden Covid-19 küresel salgını tüm piyasaları etkilediği gibi sermaye piyasalarını da derinden etkilemiştir. Piyasalarda küresel yatırımcılar tarafından hem hisse senetlerindeki oynaklıkları ayarlayabilmek, hem de şirketlere likidite sağlayabilmek için yaşanan zorluklarla mücadele etmek amacıyla çeşitli politikalar izlenmiştir. Gelişmekte olan ülkelerin merkez bankaları, döviz rezervlerini eritmemek adına hisse senedi, tahvil, bono gibi sermaye piyasası araçlarından faydalanmıştır.

Ülkelerin yaşam standartlarını arttırmaları için sermaye piyasaları olmazsa olmazlardandır. Sermaye piyasalarının gelişimi iktisadi kalkınmayı gerek doğrudan gerekse dolaylı yoldan etkilemektedir. Sermaye piyasaları reel piyasalara nakit akışını sağladığından dolayı iktisadi kalkınmaya doğrudan etki yapmaktadır.

Türkiye'de 2000 yılında yaşanan krizden dolayı bankacılık sektöründe bozulmalar yaşanmıştır. Ardından 2001 yılından sonra finans piyasalarında yapılan düzenlemeler ve yapısal reformlar, bankaların iyileşmesini sağlayarak ekonomideki finans sisteminin mali yapısını güçlendirmiştir. Borsa İstanbul'da yer alan firmaların zaman içinde büyümesi ve bilançolarını arttırarak birçok alanda işlem görmesi, Türkiye'nin iktisadi büyümesini sağlayarak kalkınma sürecini hızlandırmıştır. Sonuç olarak; finansal gelişmişlik, ülkelerin mali düzeylerini arttırmasının yanı sıra, eğitim, sağlık, altyapı gibi beşeri faktörlerin gelişimine de olumlu katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Ak, Ö. ‘’Küresel Kâbus Coronavirüs ve Covid-19’’ Bilim ve Teknik Dergisi, 2020, Mart 2020, ss.13-27.

Anadolu Üniversitesi-Açıköğretim Sistemi https://www.youtube.com/channel/UC6-_IKv5-IipN6rYvnyoNUg (08.04.2019).

Aydın, N., V. Akgiray, vd., (2013), Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar, T.C Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.

Azimli A. ‘’Princing The Common Stocks in an Emerging Capital Market: Comparison of the Factor Models’’ Borsa İstanbul Review, 2020, 20 (4), ss. 334-346.

Ball R., Brown, P. ‘’An Empirical Evualation of Accounting Income Numbers’’ Journal of Accounting Research. 1968, 6 (2), ss. 159-178.

Beaver H. W. ‘’The Information Content of Annual Earnings Announcements’’ Journal of Accounting Research. 1968, 6 (3), ss. 67-92.

Benchivenga, V. R., B. D. Smith, vd., "Equity Markets, Transaction Costs, and Capital Accumulation: An Illustration", The World Bank Economic Review, 1996, 10 (2), ss. 241-265.

Coşkun, A. ‘’Vadeli İşlemler Piyasalarında Elektronik Ticaret ve İMKB Vadeli İşlemler Piyasası’’ Banka: Mali ve Ekonomik Yorumlar, 2002, 39 (5), ss.77-91.

Dichev, D. I. ‘’Fifty Years of Capital Markets Research in Accounting: Achievements so far and Opportunities Ahead’’ China Journal of Accounting Research, 2020, 13, ss.237-249.

Feng, X., Johansson C. A. ‘’ Top Executives on Social Media and Information in the Capital Market: Evidence From China’’ Journal of Corporate Finance, 2019, 58, ss.824-857.

Gallagher, P. K., Y. Tian ’’Regulating Capital Flows in Emerging Markets: The IMF and The Global Financial Crisis’’ Review of Development Finance, 2017, 7, ss. 95-106.

Ghos, A., R. Chhaochhoria,’’ Stock Market Performance and Economic Growth: A Causal Relation’’ IOSR Journal of Business and Management, 2020, 22 (7), ss.09-21.

Güngör, B., Ö. Yılmaz, “Finansal Piyasalardaki Gelişmelerin İktisadi Büyüme Üzerine Etkileri: Türkiye İçin Bir Var Modeli’’, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2008, 22 (1), ss.173-193.

Hofmann, B., I. Shim, vd., ‘’ Emerging Market Economy Exchange Rates and Local Currency Bond Markets Amid The Covid-19 Pandemic’’ BIS Bulletin, 2020, 5, ss. 1-7.

Hunjra, İ. A., P. Kijkasiwat, vd., ‘’Covid-19 Health Policy İntervention and Volatility af Asian Capital Markets’’, Technological Forecasting & Social Change, 2021, 169, ss. 1-9.

İntegral Forex, https://www.integralforex.com.tr/sermaye-piyasasi-nedir (05.11.2020).

İnvestaz Yatırım, https://www.investaz.com.tr/yatirim/sermaye-piyasasi-nedir (27.03.2021).

Kanberoğlu, Z., O. Kara, ‘’Finansal Sektör Gelişimi ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi’’, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2016, 15 (57), ss.309-318.

Karan, M., A. Karacabey, (2003), Türkiye’de Sermaye Piyasasının Mali Sistem İçindeki Yeri, Sorunları ve Geleceği, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara.

Kavya, B. T., Shijin, S. ‘’Economic Development, Financial Devlopment, and Income Inequality Nexus’’ Borsa İstanbul Review, 2020, 20 (1), ss. 80-93.

Korkmaz, T., A. Ceylan, (2018), Sermaye Piyasası: Temel Konular, Ekin Yayınevi, Bursa.

Kuran, İ., A. C. Çetin ‘’Türev Araçlarının Risk Yönetim Fonksiyonu: Vadeli İşlem Piyasası Risk Yönetimi Üzerine Bir Araştırma’’ Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2016, 21 (2), ss.403-425.

Levine, R. ‘’Stock Markets, Growth, and Tax Policy’’ Journal of Finance, 1991, 46 (4), ss. 1445-1465.

Lin, J. J., Yeh, H. Y. ‘’Internal Capital Markets, Ownership Structure, and Investment Efficiency: Evidence from Taiwanese Business Groups’’ Pacific-Basin Finance Journal, 2020, 60, ss. 1-14.

Müslümov, A., G. Aras, ‘’Sermaye Piyasası Gelişmesi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: OECD Ülkeleri Örneği’’ İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, 2002, 17 (198), ss.90-100.

Orlowski, T. L., ‘’Capital Markets Integration and Economic Growth in the European Union’’ Journal of Policy Modeling, 2020, 42 (4), ss.893-902.

Redmond, T., M. A. Nasir ‘’Role of Natural Resource Abundance, İnternational Trade and Financial Development in The Economic Development of Selected Countries’’ Resources Policy, 2020, 66, ss. 1-15.

Sansar, G. N., (2016), Sermaye Piyasaları ve Sürdürülebilir Kalkınma, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Sermaye Piyasası Kurumu (SPK), http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/AylikIstatistik Bultenleri (02.04.2020).

Sermaye Piyasası Kurumu (SPK), http://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/Periyodik Dokumanlar/PERD02 (22.05.2021).

Uğur, A., “Ekonomik Kalkınmada Sermaye Piyasalarının Rolü”, İktisadi Dayanışma İktisadi Haber Ajansı, 2006, http://www.mevzuatbankasi.com/portal/konuk_yazarlar/ mevzuat.asp?kategori=37&id=1198 (30.03.2019).

Blockchain teknolojisi, dünya ekonomisini dijitalleşmeye teşvik etme potansiyeline sahiptir. Blockchain teknolojisi sayesinde, dünya çapındaki anlaşmalar kalıcı bir şekilde kaydedilebilecektir. Küresel ölçekte yapılan anlaşmaların her biri, blok zinciri ağında onaylanan akıllı anlaşmalar olacaktır. Temel olarak, her işletme, aracı kullanmadan, güvenilir ve eksiksiz olarak işletme kayıtları üretebilecektir.

Blokchain teknolojisi yoluyla menkul kıymetleştirme yerel ve küresel ölçekte idari bir kurumsallaşma gerektirmesine rağmen, blok zinciri teknolojisinin sunduğu avantajlar menkul kıymetleştirme de çığır açacak bir etkiye sahip olabilir.

Menkul kıymetleştirme, özel sektörün yeni kaynaklar yaratarak fonlama ihtiyacını düşük maliyetle temin etmesini sağlamanın yanısıra, faiz ve kur riskini de azaltacaktır.

Varlığa dayalı menkul kıymetleştirme işlemlerinde, bilançonun aktif tarafında bulunan varlıkların menkul kıymetleştirilerek yatırımcıya sunulması, ekonomilere ek bir kaynak sağlayacaktır. Blockchain uygulaması ile, ekonomiye sağlanan bu ek kaynağın maliyetini düşürecektir.

Blockchain teknolojisi ile yatırımlarının dolandırıcılık ve finansal istismara karşı korunması, yastık altında bulunan tasarrufların ekonomiye katılımını teşvik ederek ekonomik refahı arttıracaktır.

Blockchain tabanlı menkul kıymetleştirme, faize dayalı finansal ürünlere alternatif, düşük risk profilli ürünler geliştirilerek katılım bankacılığı sektörünün büyümesine ve dini inancı gereği faize dayalı finansal ürünleri kullanmayı reddeden yatırımcıların atıl tasarruflarının ekonomiye katılmasına hizmet edecektir. Dini hassasiyetleri gereği finansal sistemin dışında kalan kişilerin sisteme dâhil edilmesi için konvansiyonel finansal ürünlerin yanı sıra, faizsiz finans ürünleri kullanması gerekmektedir.

Blockchain tabanlı menkul kıymetleştirmenin kullanımı, reel sektörün daha hızlı ve daha düşük maliyetli olarak büyümesini sağlayacaktır. Özellikle ortaklığa dayalı finansman yöntemleri, blockchain teknolojilerini kullanılarak katılım finansın uygulanabilirliğine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

Aksoy, A. Tanrıöven, C. (2013). Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi, 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

Alptekin, E. (2009). Menkul Kıymetleştirme ve Küresel Finans Krizindeki Rolü. İzmir Ticaret Odası Ar-Ge Bülten. Nisan-Ekonomi

Anthony, R.G. Nolan et al., (2014). Regulation AB II: Second Time's the Charm?, K&L Gates Legal Insight, September 19, 2014, pp 1-6.

Aydın, N., Başar, M. ve Çoşkun, M. (2010). Finansal Yönetim, Ankara: Detay Yayıncılık.

Carbo-Valverde, S., Degryse, H., Fernandez R.F., (2015). The impact of securitization on credit rationing: Empirical evidence, Journal of Financial Stability, Volume 20, pp: 36-50, ISSN 1572-3089.

Cheng, M, Dhaliwal, D. S. and Neamtıu, M. (2011). "Asset Securitization, Securitization Recourse, and Information Uncertainty", The Accounting Review, Volume 86, Sayı 2, pp: 541-568

Çabuk, A. (2009). Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri, 4. Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık.

Davıs, N. (2000). Securitisation: A Public Policy Tool?, New Zealand Treasury Working Paper, No. 00/08, New Zealand Government, The Treasury, Wellington

Erdönmez,P.A., (2006). Aktif Menkul Kıymetleştirilmesi. Bankacılar Dergisi, s 57.

Günceler, B. (2016). Menkul Kıymetleştirme (Bankalara Kaynak Yaratma Yönteminde Yeni Bir Araç). Türkiye Bankalar Birliği Sunumu. İstanbul.

Hakyemez, C. (2012). Menkul Kıymetleştirmede Örnek Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Hepşen, A. (2005). "Bir Finanslama Yöntemi Olarak Menkul Kıymetleştirme: İpoteğe dayalı Menkul Kıymetleştirme ve Türkiye Uygulaması", İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2005-13, İstanbul, s.19

Kara, A., Marquez-Ibanez, D. ve Ongena, S. (2016): "Securitization and Lending Standards: Evidence From The European Wholesale Loan Market, Journal of Financial Stability, Cilt 26, 107-127

Lıppıatt, T. Oved, M. (2018). The two token waterfall: A liquidity-optimizedframework for tokenizing private placement securities.

Pavel, Christine A. (1989). Securitization the Analysis and Development of the LoanBased/Asset-Backed Securities Markets, Probus Publishing, Chicago Illinois.

Sabuncuoğlu, Z., Tokol, T. (2009). Meslek Yüksekokulları İçin Genel İşletme, Bursa: Alfa Aktüel Basım Yay. Dağ. Ldt. Şti,.

Sıddhartha, S. (2019). Intelligent Blockchain for Asset Securitisation Published in The Start Up.

Sınnock, B. (2014). "With Some Lenders Hurting, Could Double-Pledging Fraud Resurface?," National Mortgage News, July http://www.nationalmortgagenews.com /news/compliance-regulation/with-some-lendershurting-could-double-pledging-fraud-resurface-1042214-1.html, accessed February 2, 2022.

Swan, M. (2015). Blockchain: Blueprint for a new economy, O'Reilly Media, Inc.

Uludağ, İ. Erişah A. (2006). "Finansal Hizmetler Ekonomisi", Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Ünsalan, E. Şimşeker, B. (2011). Temel İşletmecilik Bilgileri, 5. Basım, Ankara: Detay Yayıncılık.

Vatansever, N. (2000). Varlığa Dayalı Menkul Kıymet Uygulaması. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. C.1. S.1.

Vatansever, N. (2000). Varlığa Dayalı Menkul Kıymet Uygulaması. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. C.1. S.1.

Yetgin, F. (2007). Mortgage sistemi: Türkiye (Teori-Uygulama). İstanbul: Dünya Gazetesi Kitaplığı Yayınları.

Son zamanlarda birçok ülkede küresel krizle birlikte para politikalarında değişikliğe gidilmesi, fiyat istikrarıyla beraber önemli ölçüde finansal istikrarın uygulanmasına da olanak tanımıştır. Bu dönemde geleneksel para politikası araçlarının yanı sıra riskleri azaltıcı araçlar da oldukça fazla kullanılmıştır. Gelişmiş ülkeler krizle beraber meydana gelen bilanço sorunlarını çözmek için uğraşırken, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler ise, sermaye akımları ile finansal açıdan oluşan riskleri düzenlemek ve etkin bir şekilde yönetmek için yeni politika araçları tasarlamaya başlamıştır.

KAYNAKÇA

Akçay, A. M. (1997). ‘’Para Politikası Araçları Türkiye ve Çeşitli Ülkelerdeki Uygulamalar’’ TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, DPT. 2483, Ankara.

Bakır, C. (2007). Merkezdeki Banka, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ve Uluslararası Bir Karşılaştırma, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul.

Bakkal, S. ‘’Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın Bağımsızlığı’’ Journal Of Institute Of Economic Development and Social Researches, 2018, 4 (9), ss.182-184.

Barışık, S. ‘’Merkez Bankası Bağımsızlığı, Makroekonomik Etkileri ve 2000 Tarihli TCMB Kanununun Yansımaları’’ Ankara SBF Dergisi, 2002, 59 (3), ss. 1-20.

Çetin, Ö. M. ‘’Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Para Politikası Uygulamalarının Gelişimi’’ Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 2016, 8 (14), ss. 67-101.

Eğilmez M. (2020). Türkiye Ekonomisi, Remzi Kitapevi, İstanbul.

Erdil Şahin, B. ‘’Türkiye’de Dış Borç Sorunu Ve Avrupa Borç Krizi’nin Etkileri’’ Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 2012, 4 (1), ss. 45-54.

Eroğlu, N. ’’Atatürk Dönemi Para Politikaları (1923-1938)’’ Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 2010, 28 (1), ss. 23-36.

Gediz, D., A. Sağın ‘’Merkez Bankası Bağımsızlığı Kavramı’’ İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi, 2015, 2, (2), ss. 95-112.

Güler, H. (2009). ‘’Likidite Yönetimi Çerçevesinde Dolaşımdaki Para Hacminin Modellenmesi ve Likidite Tahmini’’ Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Mayıs 2009, Ankara.

Karagözlü, E. İ. (2016). ‘’2008 Krizinde Amerikan Merkez Bankası, Avrupa Merkez Bankası ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın Geleneksel Olmayan Para Politikalarının Analizi’’, Yayımlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, Z. ‘’Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Bağımsızlığı ve Para Politikası’’ Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2009, 25, ss. 333-344.

Öner, S. (2015). ‘’Geleneksel Olmayan Para Politikalarının Yükselişi’’, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Mart 2013, Ankara.

Öztürk, O., İ. Kanuşağı vd., ‘’Covıd-19 Sürecinde Türkiye’de Uygulanan Para Politikalarının Etkileri’’ Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2020, 2 (5), ss. 70-89.

Serel, A., İ. C. Özkurt ‘’Geleneksel Olmayan Para Politikası Araçları ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’’ Yönetim ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi, 2014, 22, ss. 56-71.

Taner, E. (2008). ‘’Globalleşen Dünyada Merkez Bankalarının Fazla Likidite Yönetimi ve Türkiye Örneği’’ Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ekim 2008, Ankara.

Tetik, M., G. Kara ‘’ FED ve TCMB Politika Kararları Arasındaki Stratejik Etkileşimin Testi: Toda-Yamamoto Yaklaşımı’’ Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics, 2020, 32, ss. 1-10.

Tunalı, H., Y. Yalçınkaya (2016). ‘’Geleneksel Olmayan Para Politikası Uygulamasında Enflasyon ve Döviz Kuru Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Analizi’’ İktisat Fakültesi Mecmuası, 2016, 66, ss. 61-112.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2010). ‘’Para Politikası Çıkış Stratejisi’’ 14 Nisan 2010, Ankara.

Tüyen, Z. ‘’Türkiye’de Para Politikalarının Geleceği’’ Gümrük ve Ticaret Dergisi, 2014, 4, ss. 19-31.

Vural, U. (2013). ‘’Geleneksel Olmayan Para Politikası Araçlarının Gelişimi’’, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü.

Yurgiden H. (2020). Avrupa Borç Krizi, Özek Y. (Ed.), Küreselleşme ve Ekonomik Krizler (ss. 173-194) Gazi Kitapevi.

Dünya Bankası (WB) (2021). https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators# (Erişim: 01.06.2021).

Eğilmez, M. (2012a). Para Politikası Niçin Maliye Politikasına Tercih Ediliyor? Kendime Yazılar. 21 Ağustos. http://www.mahfiegilmez.com/2012/08/para-politikas-nicin-maliye-politikasna.html (Erişim: 05.11.2019).

Eğilmez, M. (2012b). Merkez Bankası ve Para Politikası. Kendime Yazılar. 17 Ağustos. http://www.mahfiegilmez.com/2012/08/merkez-bankas-ve-para-politikas.html, (Erişim: 04.11.2019).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) (2021). https://www.sbb.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler/#1540022217017-46a9b2d0-b50a (Erişim: 01.06.2021).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (1990). 1990 Yılına Girerken Türk Ekonomisi. Para ve Kur Politikası Metinleri. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/028dc3bc-567a-4841-a0b7-d036723b6af9/baskan_ParaPol90pdf.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-028dc3bc-567a-4841-a0b7-d036723b6af9-m3fB7oF (Erişim: 08.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (1998). 1998 Yılı Para Politikası Uygulaması. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/aad4cc8e-a132-412c-a0f5c36e12ca5b08/baskan_ParaPol98_1.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-aad4cc8e-a132-412c-a0f5-c36e12ca5b08-m3fB7u4 (Erişim: 12.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (1999). 2000 Yılı Enflasyonu Düşürme Programı: Kur ve Para Politikası Uygulaması. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/555855c8-90e0-4740-9188-e5b03bdc96a8/baskan_ParaPol00.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-555855c8-90e0-4740-9188-e5b03bdc96a8-m3fB7oF (Erişim: 08.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2001). 2001 Yılı Para Politikası Raporu. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b6e5a15c-1143-4c4a-8e13-77cd67bd022a/baskan_ParaPol01.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-b6e5a15c-1143-4c4a-8e13-77cd67bd022a-m3fB7u2 (Erişim: 09.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2003). 2003 Yılı Para ve Kur Politikası Genel Çerçevesi. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e6401cf4-7b30 4af1-9488 62f4cd4f487b/baskan_ParaPol03.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID= ROOTWORKSPACE-e6401cf4-7b30-4af1-9488-62f4cd4f487b-m3fB7oG (Erişim: 18.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2008). 2009 Yılında Para ve Kur Politikası.https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/62d8b7e3-00ca-4229-b558 e39567bfff4b/Baskan_ParaPol09.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-62d8b7e3-00ca-4229-b558-e39567bfff4b-m3fB7u3 (Erişim: 02.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2009). 2010 Yılında Para ve Kur Politikası.https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/64c78adc-6ffc-4fb6-904c-4429620f142c/Baskan_ParaPol10.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-64c78adc-6ffc-4fb6-904c-4429620f142c-m3fB7u5 (Erişim: 02.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2011). 2012 Yılında Para ve Kur Politikası. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/a1455139-3d86-40a6-a1f2-3508426b5fca/Baskan_ParaPol12.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID= ROOTORKSPACE-a1455139-3d86-40a6-a1f2-3508426b5fca-m3fB7u1 (Erişim: 19.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2015). 2016 Yılında Para ve Kur Politikası. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e892e880-3d81-4445-8b3a-c12a252172f9/2016ParaveKur.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOT WORKSPACE-e892e880-3d81-4445-8b3a-c12a252172f9-m3fB7u4 (Erişim: 16.11.2019).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2017). 2018 Yılı Para ve Kur Politikası.https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/6a7bcb27-bfce-4968-a63b-2f545f875be3/2018parakur.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOT WORKSPACE-6a7bcb27-bfce-4968-a63b-2f545f875be3-m3fB7u3 (Erişim: 12.11.2019).

zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Bu zorluklardan birincisi modern psikoloji üzerine kurdukları temel başarılı olamamıştır. Ayrıca Kurumsal iktisatçılar bütüncül ve sistematik bir teori geliştirememiştir. 1940'lı yıllardan sonra ise 'eski' Kurumsal iktisat, formel ve matematik ağırlıklı iktisat teorisyenleri karşısında ağırlıklarını kaybetmiştir. 1960'lara gelindiğinde ise Amerikan kurumsal okulu, küçük bir grup ile sınırlı kalmıştır. Bununla birlikte, son yıllarda ekonomide hem evrimsel fikirlere hem de "eski" kurumsal okulun mirasına ilgi yeniden canlanmıştır. Veblen ve Commons'ın düşüncelerini merkeze alan iktisatçılar, Neoklasik iktisadın temel teorilerine de tamamen karşı çıkmamıştır. Böylece günümüzde kurumsal yapılar, iktisadi çalışmaların içine dâhil edilebilmiştir.

KAYNAKÇA

Chavance, B. (2019). Kurumsal iktisat, (Çev. Tuba Akıncılar Onmuş). İstanbul: İletişim Yayınları.

Çetin, T. (2012). Yeni kurumsal iktisat. Sosyoloji Konferansları, (45), 43-73.

Edgell, S. (2001). Veblen in perspective: his life and thought. New York: M.E. Sharpe.

Edgell, S., & Townshend, J. (1993). Marx and Veblen on human nature, history, and capitalism: vive la différence!. Journal of Economic Issues, 27(3), 721-739.

Hamilton, W. H. (1919). The institutional approach to economic theory. American Economic Review, 9(3), 309–318.

Heilbroner, R. L. (2011). The worldly philosophers: The lives, times and ideas of the great economic thinkers. New York: Simon and Schuster.

Hill, E. L. (1997). Clarence Edwin Ayres and John Kenneth Galbraith: from instrumental institutionalism to the new industrial state. International Journal of Social Economics, 24(10), 1094-1102.

Hodgson, G. M. (2003). The hidden persuaders: institutions and individuals in economic theory. Cambridge Journal of Economics, 27(2), 159-175.

Klein, P. A. (2000). Wesley Clair Mitchell, in A Biographical Dictionary of Dissenting Economists (Eds. Arestis, P. & Sawyer, M.), Second Edition, Edward Elgar, Cheltenham, 417-423.

Mayhew, A. (2000). Clarence Edwin Ayres, in A Biographical Dictionary of Dissenting Economists (Eds. Arestis, P. & Sawyer, M.), Second Edition, Edward Elgar, Cheltenham,17-23.

McCormick, K. (2011). Thorstein Veblen. in The Wiley-Blackwell Companion to Major Social Theorists (Eds. Ritzer, G., & Stepnisky, J.) , John Wiley & Sons, New York, 185-204.

Mitchell, W.C. (1912). The backward art of spending money. American Economic Review, 2 (06), 269–281.

Mitchell, W.C. (1913). Business cycles. California: University of California Press.

Mitchell, W.C. (1919). 'Statistics and government'. Quarterly Publications of the American Statistical Association, 16 (03), 223–236.

Mitchell, W.C. (1925). Quantitative analysis in economic theory. American Economic Review, 15 (03), 1–12.

Mitchell, W.C. (1927). Business cycles: the problem and its setting, New York: NBER.

Moore, G. H. (2017). Wesley Clair Mitchell. The New Palgrave Dictionary of Economics (Eds. Durlauf, S., & Blume, L. E.), Springer, New York, 8821-8822.

North, D. (1990). Institutions, institutional change, and economic performance. Cambridge: Cambridge University Press.

Ramstad, Y. (2000). John Rogers Commons. A Biographical Dictionary of Dissenting Economists (Eds. Arestis, P. & Sawyer, M.), Second Edition, Edward Elgar, Cheltenham,107-116.

Rutherford, M. (2009). Towards a history of american institutional economics. Journal of Economic Issues, 43(2), 308-318.

Samuels, W. J. (2017). Old instutionalism. The New Palgrave Dictionary of Economics (Eds. Durlauf, S., & Blume, L. E.), Springer, New York, 6593-6601.

Veblen, T. (1898). Why is economics not an evolutionary science?. The Quarterly Journal of Economics, 12(4), 373-397.

Veblen, T. (1899). The theory of the leisure class: an economic study of institution. reprinted 1912, New York: The Macmillan Company.

Veblen, T. (1914). The instinct of workmanship. New York: Augustus M. Kelley.

Veblen, T. (1918). The higher learning in America: the annotated edition: a memorandum on the conduct of universities by business men.

Veblen, T. (1923). Absentee ownership: business enterprise in recent times: the case of America. London: George Allen & Unwin.

bir parçası olarak kullanılmalıdır. Buna göre doğrudan yabancı yatırımlara yönelik politika çerçevesi hem yatay yani endüstri içi teknoloji yayılımı (horizontal or intra-industry spillovers) hem de dikey ya da endüstriler arası teknoloji yayılımı (verical or inter-industry spillovers) içerecek şekilde geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Acemoglu, D. (2002). Directed technical change. The review of economic studies, 69(4), 781-809.

Arrow, K. (1962). Economic welfare and the allocation of resources for invention. In The rate and direction of inventive activity: Economic and social factors (pp. 609-626). Princeton University Press.

Barro, R. J. (1990). Government spending in a simple model of endogeneous growth. Journal of political economy, 98(5), 103-125.

Fu, X., Pietrobelli, C., & Soete, L. (2011). The role of foreign technology and indigenous innovation in the emerging economies: technological change and catching-up. World development, 39(7), 1204-1212.

Glass, A. J., & Saggi, K. (2002). Multinational firms and technology transfer. Scandinavian Journal of Economics, 104(4), 495-513.

Javorcik, B. S. (2004). Does foreign direct investment increase the productivity of domestic firms? In search of spillovers through backward linkages. American economic review, 94(3), 605-627.

Kohpaiboon, A. (2009). Vertical and horizontal FDI technology spillovers: evidence from Thai manufacturing. ERIA Discussion Paper No: 8.

Lucas Jr, R. E. (1988). On the mechanics of economic development. Journal of monetary economics, 22(1), 3-42.

Mankiw, N. G., Phelps, E. S., & Romer, P. M. (1995). The growth of nations. Brookings papers on economic activity, 1995(1), 275-326.

Maskus, K. E. (2004). Encouraging International Technology Transfer, UNCTAD Issue Paper No: 7.

Meyer, K. E. (2003). FDI spillovers in emerging markets: A literature review and new perspectives. Centre for New and Emergıng Markets, London Busıness School DRC Working Paper No: 15.

Narula, R., & Pineli, A. (2019). Improving the developmental impact of multinational enterprises: policy and research challenges. Journal of Industrial and Business Economics, 46(1), 1-24.

Pietrucha, J., & Zelazny, R. (2020). TFP spillover effects via trade and FDI channels. Economic research-Ekonomska istraživanja, 33(1), 2509-2525.

Romer, P. M. (1986). Increasing returns and long-run growth. Journal of political economy, 94(5), 1002-1037.

Roording, N., & Vaal, A. D. (2010). Does horizontal FDI lead to more knowledge spillovers than vertical FDI? Nijmegen Center for Economics Institute for Management Research Radboud University Nijmegen, NICE Working Paper No: 10-101

Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. The quarterly journal of economics, 70(1), 65-94.

Tiryakioğlu, M. (2015). Teknolojik Yetenek Transferi: Türkiye İçin Alternatif Bir Politika Arayışı. Orion Yayınları. Ankara.

KAYNAKÇA

Adams-Prassl, A., T. Boneva, M. Golin, & C. Rauh (2020a). Inequality in the impact of the coronavirus shock: Evidence from real time surveys. Journal of Public Economics 189, 104245.

Adams-Prassl, A., T. Boneva, M. Golin, & C. Rauh (2020b). Work Tasks That Can Be Done From Home: Evidence on the Variation Within and Across Occupations and Industries. Cambridge Working Papers in Economics 2040, Faculty of Economics, University of Cambridge.

Alipour, J.-V., O. Falck, & S. Schller (2020, April). Germany's Capacities to Work from Home. IZA Discussion Papers 13152, Institute of Labor Economics (IZA).

Alton, L. (2017). Are remote workers more productive than in-office workers? Forbes. From https://www.forbes.com/sites/larryalton/2017/03/07/are-remote-workers-more-productive-than-in-office-workers/#323f919731f6

Arellano, M. (1987). Practitioners Corner: Computing Robust Standard Errors for Within-groups Estimators, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 49(4): 431-434.

Aydın Göktepe, E. (2020). Kriz döneminde iş sürdürülebilirliğine yönelik yönetim uygulamaları; Covid-19 pandemi araştırması. Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(26), 630-638.

Baycık, G., Doğan, S., Dulay Yangın, D., & Yay, O. (2021). COVİD 19 Pandemisinde Uzaktan Çalışma: Tespit ve Öneriler. Calisma ve Toplum, 69(3).

Berkün, S. (2013). Ev Esaslı Uzaktan Çalışma: Bursa'da Engelli Belediye Çalışanlarının Algıları. İnsan Hakları Yıllığı, 31, 15-62.

Bick, A., A. Blandin, & K. Mertens (2020). Work from Home After the COVID-19 Outbreak. CEPR Discussion Papers 15000, C.E.P.R. Discussion Papers.

Bloom, N. (2014). To raise productivity, let more employees work from home. Harvard Business Review, January–February.

Boeri, T., A. Caiumi, & M. Paccagnella (2020). Mitigating the work-security trade-off while rebooting the economy. Covid Economics 2.

Del Rio-Chanona, R. M., Mealy, P., Pichler, A., Lafond, F., & Farmer, J. D. (2020). Supply and demand shocks in the COVID-19 pandemic: An industry and occupation perspective. Oxford Review of Economic Policy, 36(Supplement_1), 94-137.

Dicarlo, E., S. L. Bello, S. Monroy-Taborda, A. M. Oviedo, M. L. Sanchez-Puerta, & I. Santos (2016). The Skill Content of Occupations Across Low and Middle Income Countries: Evidence from Harmonized Data. IZA Discussion Papers 10224, Institute of Labor Economics (IZA).

Dingel, J. I. & B. Neiman (2020). How many jobs can be done at home? Journal of Public Economics. 189, 104235.

Driscoll, J. C., & A. C. Kraay. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. Review of Economics and Statistics, 80: 549-560.

Erdayı, A. U. (2021). İş Yeri Dışında Bir Esnek Çalışma Modeli Olarak Ev Eksenli Tele Çalışma: Beklentiler Ve Sorunlu Alanlar. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (41) , 1211-1246.

Eurostat, Employed persons working from home as a percentage of the total employment, by sex, age and professional status (%), https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do (15.01.2022).

Eurostat, Employment rate by sex, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem010/default/table?lang=en (15.01.2022).

Eurostat, Gender employment gap, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_05_30/default/table?lang=en (15.01.2022).

Fadinger, H., & Schymik, J. (2020). The effects of working from home on covid-19 infections and production a macroeconomic analysis for germany. Covid Economics, 9(24), 107-139.

Famiglietti, M., Leibovici, F., & Santacreu, A. M. (2020). Reopening the US Economy an Industry at a Time. url: https://www.stlouisfed.org/on-the-economy/2020/may/reopeningus-economy-industry-time.

Froot, K., A. (1989). Consistent Covariance Matrix Estimation with Cross-Sectional Dependence and Heteroskedasticity in Financial Data, The Journal of Financial and Quantitative Analysis, 24(3): 333-355.

Gottlieb, C., Grobovšek, J., Poschke, M., & Saltiel, F. (2021). Working from home in developing countries. European Economic Review, 133, 103679.

Hallin, H. (2020). Home-based telework during the Covid-19 pandemic. (master thesis). Mälardalen University Sweeden, School of Health, Care and Social Welfare.

Hensvik, L., T. Le Barbanchon, & R. Rathelot (2020,). Which Jobs Are Done from Home? Evidence from the American Time Use Survey. IZA Discussion Papers 13138, Institute of Labor Economics (IZA).

Jones, C., Philippon, T., & Venkateswaran, V. (2021). Optimal mitigation policies in a pandemic: Social distancing and working from home. The Review of Financial Studies, 34(11), 5188-5223.

Lo Bello, S., M. L. Sanchez Puerta, & H. Winkler (2019, March). From Ghana to America: The Skill Content of Jobs and Economic Development. IZA Discussion Papers 12259, Institute of Labor Economics (IZA).

Mongey, S., L. Pilossoph, & A. Weinberg (2020, May).Which Workers Bear the Burden of Social Distancing Policies? NBER Working Papers 27085, National Bureau of Economic Research, Inc.

Mustajab, D., Azies, B. A. U. W., Irawan, A., Rasyid, A., Akbar, M. A., & Hamid, M. A. (2020). Covid-19 pandemic: What are the challenges and opportunities for e-Leadership?. Fiscaoeconomia, 4(2), 483-497.

OECD, (2020). Productivity gains from teleworking in the post COVID-19 era: how can public policies make it happen? OECD Publishing.

Recchi, E., Ferragina, E., Helmeid, E., Pauly, S., Safi, M., Sauger, N., & Schradie, J. (2020). The ‘eye of the hurricane’ paradox: An unexpected and unequal rise of well-being during the Covid-19 lockdown in France. Research in social stratification and mobility, 68, 100508.

Rogers, W., H. (1993). Regression Standard Errors in Clustered Samples, Stata Technical Bulletin, (13): 19-23.

Rubin, O., Nikolaeva, A., Nello-Deakin, S., & te Brömmelstroet, M., (2020). What can we learn from the COVID-19 pandemic about how people experience working from home and commuting?. Centre for Urban Studies, University of Amsterdam. Available at: https://urbanstudies.uva.nl/content/blog-series/covid-19-pandemic-working-from-home-and-commuting.html.

Sayan, H. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Ajıt-E: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11 (42), 100-122.

Serinikli, N. (2021). Covid 19 Salgın Sürecinde Örgütsel Değişim: Uzaktan/Evden Çalışma Modeli. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31(1), 277-288.

Siddique, M., Rasli, A., & Mahfar, M. (2014). A review of causes and consequences of workplace isolation. Sains Humanika, 2(3).

Yerdelen Tatoğlu, F. (2012). Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Tuna, A. A., & Türkmendağ, Z. (2020). Covid-19 pandemi döneminde uzaktan çalışma uygulamaları ve çalışma motivasyonunu etkileyen faktörler. İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(3), 3246-3260.

Vyas L. & Butakhieo N., (2021), The impact of working from home during COVID-19 on work and life domains: an exploratory study on Hong Kong, Policy Design and Practice, 4:1, 59-76, DOI: 10.1080/25741292.2020.1863560.

Wei, J., Treagust, D. F., Mocerino, M., Lucey, A. D., Zadnik, M. G., & Lindsay, E. D. (2019). Understanding interactions in face-to-face and remote undergraduate science laboratories: a literature review. Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research, 1(1), 1-16.

World Bank, World Development Indicators https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators, (15.02.2022).

İncelenen Dönem	Uzun Dönem	Kısa Dönem	Kısa ve Uzun Dönem	Kısa ve Uzun Dönem	Kısa ve Uzun Dönem
Para Yanılgısı	Yok	Yok	Var	Yok	Yok
Bilgi Simetrisi	--	--	Asimetrik	Simetrik	Asimetrik
Ücretlerin Esnekliği/Katılığı	Esnek	Katı	Esnek	Esnek	Katı
Fiyatların Esnekliği/Katılığı	Esnek	Esnek	Yeteri Kadar Esnek	Esnek	Katı
Para politikası (Kısa Dönem)	Uygulanmaz	Uygulanmaz	Uygulanabilir	Uygulanmaz	Uygulanabilir
Maliye Politikası (Kısa Dönem)	Uygulanmaz	Uygulanabilir	Uygulanmaz	Uygulanmaz	Uygulanabilir
Uzun dönem Politikalar	Uygulanmaz	Uygulanmaz	Uygulanmaz	Uygulanmaz	Uygulanmaz
Bekleyişler	Durağan	Durağan	Uyumcu	Rasyonel	Rasyonel
İşsizlikle İlgili Piyasa Düzeltmesi	Nominal Ücret Azalışı	Toplam Talep Yoluyla Fiyatların Artırılması	Toplam Talep Yoluyla Fiyatların Artırılması		
İstihdam Seviyesini Belirleyen Faktör	İşgücü arz ve talebi	İşgücü Talebi	İşgücü Talebi	İşgücü arzı	İşgücü Talebi
İşsizlik Enflasyon İlişkisi	Yok	Var	Var	Yok	Var
İşsizliğin Türü	İradi İşsizlik	Konjonktürel İşsizlik	Doğal ve Konjonktürel	Doğal ve Konjonktürel	Gayrı İradi İşsizlik

KAYNAKÇA

Berber, M. (2017). Makro İktisat (2. Baskı). Celepler Yayınevi, Trabzon.

Bocutoğlu, E. (2013). Karşılaştırmalı Makro İktisat Teoriler ve Politikalar (6. Baskı), Ekin Yayınevi, Bursa

Parasız, İ. (2001). Modern Makro Ekonominin Temelleri. Ezgi Kitabevi, Bursa.

Paya, M. (2013). Küresel ortamda iktisat politikaları, Türkmen Kitabevi, İstanbul

Unay, C. (2001). Makro ekonomi (8. Baskı). Vipaş Yayınları, Bursa.

Ünsal, E. (2013). Makro İktisat (10. Baskı), İmaj Yayınevi, Ankara.

Öte yandan, Çin ekonomisinin başarısı büyük ölçüde küreselleşme sayesinde olmuştur. Ticaretle kazanmış, elinde büyük dolar rezervleri biriktirmiştir. Bu rezervleri ABD'ne borç vermeye, teknoloji edinmek üzere dışarıya FDI yapmaya, Ar-Ge harcamalarına, Kuşak ve Yol İnisiyatifi aracılığıyla AGÜ'leri kredi vererek kendisine bağlamaya vb. kullanmaktadır. Çin, ABD'nin 2. Dünya Savaşı sonrasında kurduğu ve SSCB ile arasındaki Soğuk Savaş'ın galibi olarak daha da ileri bir aşamaya taşıdığı kurala dayalı, liberal kapitalist dünya düzenine katılarak, deyim yerindeyse bu oyunda iyi oynayarak ve fırsatları iyi değerlendirerek kazanımlarını elde etmiştir. Bu noktada ABD, artık kendisine kazançtan çok zarar verdiği anlaşılan Çin'le arasındaki karşılıklı bağımlılığı sonlandırmaya girişmiştir. Kendisi de bir takım ağır maliyetlere katlanmayı göze alarak Büyük Kopuş sürecini başlatmıştır. Bu çerçevede, Covid 19 Pandemisi'nin yol açtığı kapanmaları ve aksamaları da fırsata çevirerek, Çin'in iyi oynadığı oyunun kurallarını tamamen değiştirmeye yönelmiştir. İmalatı olabildiğince ülke içine geri çağırarak ve küresel değer zincirlerini gerek kısaltarak gerek güzergâhlarını Çin'i dışarda bırakacak şekilde değiştirerek Çin'in ticaret yoluyla kazanmaya devam etmesini engellemeye çalışmaktadır.

Türkiye için konunun önemi, küresel dünya düzeninin ve ana akım iktisadın bir kez daha köklü bir biçimde değişiyor olmasında yatmaktadır. Kartlar yeniden karılmaktadır. Yeni bir Soğuk Savaş başlarken Bloklar yeniden yapılandırılmaktadır. Uzun süredir hayatımızda olan Birleşmiş Milletler, DTÖ gibi kurumların ve mevcut ticaret ve finans mimarileri içinde geçerli olan kuralların ortadan kalkmaları ya da kökten bir değişim geçirmeleri yakın görünmektedir. Yeni bir dünya düzeninin de başka kazananları ve kaybedenleri olacağı açıktır. O nedenle, tüm GOÜ'ler için yeni fırsatlar ve tehlikeler söz konusu olacaktır.

KAYNAKÇA

Allianz Research, (2021). The World Is Moving East, Fast. (18.Jan.2021). https://www.eulerhermes.com/en_global/news-insights/economic-insights/the-world-is-moving-east-fast.html (25.12.2021).

Çaşkurlu, S. (2022). Hegemonya mücadelesinde ABD-Çin teknoloji savaşı: yarı iletkenler sektörü. 3. Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, Cilt: 57, Sayı: 1, 612-634.

Encyclopedia.com, The Oxford Dictionary of Phrase and Fable, https://www.encyclopedia.com/humanities/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/workshop-world (22.1.2022).

Global Edge, China Trade Statistics, https://globaledge.msu.edu/countries/china/tradestats (03.04.2022)

Global Research and Development Expenditures: Fact Sheet, CRS Report (27 September 2021), https://sgp.fas.org/crs/misc/R44283.pdf, (05.03.2022).

Grimes, Seamus & Du, Debin. (2020). China's emerging role in the global semiconductor value chain. Telecommunications Policy, 1-14. https://doi.org/10.1016/j.telpol.2020.101959 S.1.

Investopedia.com, 10 Countries with the Biggest Forex Reserves, https://www.investopedia.com/articles/investing/033115/10-countries-biggest-forex-reserves.asp (27.03.2022).

Investopedia.com, Which Countries Hold the Most U.S. Debt? (26 May 2021), https://www.investopedia.com/articles/markets-economy/090616/5-countries-own-most-us-debt.asp (19.03.2022)

Johnson, K. & Gramer, R. (2020). The Great Decoupling. Foreign Policy. Retrieved from: https://foreignpolicy.com/2020/05/14/china-us-pandemic-economy-tensions-trump-coronavirus-covid-new-cold-war-economics-the-great-decoupling/ (15.11.2021)

Lee, J. & Kleinhans, J. P. (2021). Mapping China's Semiconductor Ecosystem in Global Context. Mercator Institute For China Studies(MERICS) Policy Brief. Retrieved from: https://merics.org/sites/default/files/2021-06/China%E2%80%99s%20Semiconductor%20Ecosystem_0.pdf S.5.

Levy, J. (2019). American Capitalism after the Volcker Shock of 1980. (February 05, 2019 speach), https://rockefeller.dartmouth.edu/news/2019/03/american-capitalism-after-volcker-shock-1980 (18. 03. 2020).

Liu, W. & Dunford M. (2016). Inclusive globalization: unpacking China's belt and road initiative. Area Development and Policy. Vol. 1, No.3, 323 – 340.

Meidan, M. (2019). US-China: The Great Decoupling. Energy Insight: 53. Oxford Institute for Energy Studies, 1-10. https://www.jstor.org/stable/resrep33982 (09.02.2022).

Meyer, R. (2021). The Bill That Could Truly, Actually Bring Back U.S. Manufacturing. The Atlantic. https://www.theatlantic.com/science/archive/2021/08/america-into-the-worlds-factory-again-industrial-finance-corporation/619793/ (14.12.2021).

OECD, (2021). China's Outward Direct Investment And Its Impact On The Domestic Economy. Economic Department Working Paper no. 1685. ECO/WKP(2021)36. S.14-20.

Quah, D. (2011). The global economy's shifting centre of gravity, Global Policy Volume 2, Issue 1.

Ray, R. & Simmons, B. A. (2020). Tracking China's Overseas Development Finance, Boston University Global Development Policy Center, https://www.bu.edu/gdp/2020/12/07/tracking-chinas-overseas-development-finance/, (12.02.2022).

Reynolds, O. (2021). "The World's Top 5 Largest Economies in 2024". (February 16, 2021) https://www.focus-economics.com/blog/the-largest-economies-in-the-world (10.12.2021).

Ruth, S. & Shehadi, S. (2021). Who Killed US Manufacturing. Investment Monitor. https://www.investmentmonitor.ai/business-activities/manufacturing/who-killed-us-manufacturing (23.1.2022).

S&P Global Market Intelligence, The World's 100 Largest Banks, (2021). https://go.snapapp.com/Top-Global-Banks-2021%22 (19.03.2022).

Statista.com, https://www.statista.com/statistics/188935/foreign-direct-investment-from-china-in-the-united-states/ (05.03.2022).

Statista.com, https://www.statista.com/statistics/188629/united-states-direct-investments-in-china-since-2000/ (05.03.2022).

UNCTAD, World Investment Report 2021. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf, (11.03.2022).

UNDP, (2021). South-South Ideas-The Importance of South-South Cooperation in Strengthening Global South Trade, Investments and Regional Integration: A Contextual Overview, https://www.ssc-globalthinkers.org/system/files/2021-12/WEB-UNOSSC-IDEAS-INTEGRATION_0.pdf (12.02.2022).

US Census Bureu, Trade In Goods With China, U.S. International Trade Data https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html, (24.03.2022)

Wang, Z & Zeng, J. (2020). From economic cooperation to strategic competition: understanding the US-China trade disputes through the transformed relations, Journal of Chinese Political Science, 25, 49-69.

Weede, E. (1995). Future hegemonic rivalry between China and The West. Journal of World Systems Research, Vol.1, Issue 1, 639-658.

World Bank, DataBank, Development Indicators, https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators (19.03.2022)

halka arz dönemlerinin etkileri incelenmiştir. Birçok çalışmada ise Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (IFRS) uygulanmaya başlanması veya Sarbanes-Oxley Yasası'nın yürürlüğe konulmasının milat olduğu, dönemsel ayrımların GKY eylemlerini hangi yönde etkilediği sorusu araştırılmaya değer görülmüştür. Literatür taramasında örneklerini sunduğumuz bazı çalışmalarda da örneklem, özel ve kamu şirketleri olarak ikiye ayrılmış ve bu tür bir ayrımın nasıl bir etkisinin olduğu araştırılmıştır. Literatürdeki çalışmaların büyük çoğunluğunda, kazanç yönetimi stratejisi bir bütün olarak ele alınmış ve yukarıda sıraladığımız kazanç yönetimi motivasyonlarının veya ayrımların, tahakkuk esaslı yöntemler ile işletme faaliyetleri üzerinden uygulamaya konan yöntemler arasındaki ağırlığı nasıl etkilediği incelenmiştir. Bu ağırlığın özellikle sermaye piyasalarının denetimini artırdığı dönemlerde, tahakkuk esaslı yöntemlerden tespiti daha güç olan GKY'ye kayması beklenmektedir.

GKY'yi ele alan Türkçe literatürün henüz ortaya çıkmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu konuya odaklanan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Ayrıca bir deney tasarımı ile farklı değişkenlerin GKY ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan ampirik bir çalışma henüz yapılmamıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerden oluşan örneklemler üzerinde yürütülecek çalışmalar hem Türkçe hem de uluslararası literatüre katkı sağlayacaktır. Mevcut çalışmada GKY tanımlanmış, ilgili literatür incelenmiş ve GKY'nin ölçümünde kullanılan modellere yer verilmiştir. Gelecekteki çalışmalarda araştırma modelleri kurgulanırken incelenmesi amaçlanan değişkenlerin seçiminde ve ölçümünde çalışmamızdan faydalanılabilir. Ancak her çalışma belirli sınırlılıklara sahiptir ve mevcut çalışma kapsamında literatür taraması sınırlandırılmış ve denetime ilişkin faktörlerin GKY üzerindeki etkisini ele alan araştırmalar kapsam dışında bırakılmıştır.

KAYNAKÇA

Al-Shattarat, B., Hussainey, K., & Al-Shattarat, W. (2018). The impact of abnormal real earnings management to meet earnings benchmarks on future operating performance. International Review of Financial Analysis, 101264.

Badertscher, B. A. (2011). Overvaluation and the choice of alternative earnings management mechanisms. The Accounting Review, 86(5), 1491-1518.

Baker, T. A., Lopez, T. J., Reitenga, A. L., & Ruch, G. W. (2019). The influence of CEO and CFO power on accruals and real earnings management. Review of Quantitative Finance and Accounting, 52(1), 325-345.

Bartov, E. (1993). The timing of asset sales and earnings manipulation. Accounting Review, 840-855.

Beneish, M. D. (1999). Incentives and penalties related to earnings overstatements that violate GAAP. The Accounting Review, 74(4), 425-457.

Beneish, M. D. (2001). Earnings management: A perspective. Managerial finance, 27(12), 3-17.

Benligiray, S., & Onay, A. (2020). Finansal Bilgi Manipülasyonu Bağlamında Bağımsız Denetçi Raporlarının ve SPK Bültenlerinin İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 13-42.

Bruns, W. J., & Merchant, K. (1990). The dangerous morality of managing earnings. Management accounting, 72(2), 22-25.

Caylor, M. L. (2010). Strategic revenue recognition to achieve earnings benchmarks. Journal of Accounting and Public Policy, 29(1), 82-95.

Cohen, D. A., & Zarowin, P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. Journal of Accounting and Economics, 50(1), 2-19.

Cohen, D. A., & Zarowin, P. (2010). Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings. Journal of Accounting and Economics, 50(1), 2-19.

Cohen, D. A., Dey, A., & Lys, T. Z. (2008). Real and accrual-based earnings management in the pre-and post-Sarbanes-Oxley periods. The accounting review, 83(3), 757-787.

Darrough, M., & Rangan, S. (2005). Do insiders manipulate earnings when they sell their shares in an initial public offering?. Journal of accounting research, 43(1), 1-33.

Dechow, P. M. (1994). Accounting earnings and cash flows as measures of firm performance: The role of accounting accruals. Journal of accounting and economics, 18(1), 3-42.

Dechow, P. M., & Skinner, D. J. (2000). Earnings management: Reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators. Accounting Horizons, 14(2), 235-250.

Dechow, P. M., & Sloan, R. G. (1991). Executive incentives and the horizon problem: An empirical investigation. Journal of Accounting and Economics, 14(1), 51-89.

Dechow, P. M., Hutton, A. P., Kim, J. H., & Sloan, R. G. (2012). Detecting earnings management: A new approach. Journal of accounting research, 50(2), 275-334.

Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1996). Causes and consequences of earnings manipulation: An analysis of firms subject to enforcement actions by the SEC. Contemporary accounting research, 13(1), 1-36.

El Diri, M. (2018). Introduction to earnings management. Gewerbestrasse: Springer International Publishing.

Franceschetti, B. M. (2018). Financial crises and earnings management behavior: arguments and evidence against causality. Gewerbestrasse: Springer International Publishing.

Fudenberg, D., & Tirole, J. (1995). A theory of income and dividend smoothing based on incumbency rents. Journal of Political economy, 103(1), 75-93.

Ghosh, A., Gu, Z., & Jain, P. C. (2005). Sustained earnings and revenue growth, earnings quality, and earnings response coefficients. Review of accounting studies, 10(1), 33-57.

Giroux, G. A. (2003), Financial analysis: a user approach. New York: Wiley.

Graham, J. R., Harvey, C. R., & Rajgopal, S. (2005). The economic implications of corporate financial reporting. Journal of accounting and economics, 40(1-3), 3-73.

Gunny, K. A. (2010). The relation between earnings management using real activities manipulation and future performance: Evidence from meeting earnings benchmarks. Contemporary accounting research, 27(3), 855-888.

Haga, J., Höglund, H., & Sundvik, D. (2018). Stock market listing status and real earnings management. Journal of Accounting and Public Policy, 37(5), 420-435.

Healy PM, Wahlen JM (1999) A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. Accounting Horizons, 13(4), 365–383.

Herrmann, D., Inoue, T., & Thomas, W. B. (2003). The sale of assets to manage earnings in Japan. Journal of Accounting Research, 41(1), 89-108.

Hribar, P., & Collins, D. W. (2002). Errors in estimating accruals: Implications for empirical research. Journal of Accounting Research, 40(1), 105-134.

Ising, P. (2013). Earnings Accruals and Real Activities Management Around Initial Public Offerings: Evidence from Specific Industries. Zurich: Springer Science & Business Media.

Kothari S. P., Mizik N., & Roychowdhury, S. (2016). Managing for the moment: the role of earnings management via real activities versus accruals in SEO valuation. The Accounting Review, 91(2): 559-586.

Li, V. (2019). The effect of real earnings management on the persistence and informativeness of earnings. The British Accounting Review, 51(4), 402-423.

Lo, K. (2008). Earnings management and earnings quality. Journal of accounting and economics, 45(2-3), 350-357.

McInnis, J., & Collins, D. W. (2011). The effect of cash flow forecasts on accrual quality and benchmark beating. Journal of Accounting and Economics, 51(3), 219-239.

Murphy, K. J., & Zimmerman, J. L. (1993). Financial performance surrounding CEO turnover. Journal of Accounting and Economics, 16(1-3), 273-315.

Roychowdhury, S. (2006). Earnings management through real activities manipulation. Journal of accounting and economics, 42(3), 335-370.

Schipper, K. (1989). Commentary on earnings management. Accounting Horizons, 3 (4), 91-102.

Stolowy, H., & Breton, G. (2004). Accounts manipulation: A literature review and proposed conceptual framework. Review of accounting and finance. 3(1), 1-11.

Stubben, S. R. (2010). Discretionary revenues as a measure of earnings management. The accounting review, 85(2), 695-717.

Taylor, G. K., & Xu, R. Z. (2010). Consequences of real earnings management on subsequent operating performance. Research in accounting regulation, 22(2), 128-132.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (2015). Maddi Olmayan Duran Varlıklar. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_38_2018.pdf (12.12.2021)

Wells, P. (2002). Earnings management surrounding CEO changes. Accounting & Finance, 42(2), 169-193.

Sigorta sistemi, insan yaşamında muhtemel olayların gerçekleşmesi sonucunda risklerin yaratacağı zararların sigortalı ve sigortalayan arasında yapılan sözleşmeye bağlı giderilmesine özgü bir faaliyettir. İklim değişikliğinin ekonomik alanda etkilerini azaltmada sigorta sistemi çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, kuraklık, sel, deniz seviyesinde yükselme, Tornado(Hortum-Kasırga), orman yangınları ve dolu gibi birtakım riskler sigortacılık sektörü açısından iklim değişikliğine bağlı risklerin başında yer almaktadır.

Mal sigortaları, sağlık sigortaları, tarım sigortaları, taşıt sigortaları, hayat sigortaları, inşaat sigortaları ve nakliyat sigortaları, iklim değişikliğinin etkilendiği sigorta branşlarının başını çekmektedir.

Dünyada iklim değişikliği ile mücadelede küresel önlemlerin alındığı gibi; sigorta sistemi içerisinde de birtakım önlemlerin alınabileceği öngörülmektedir. Bunların başlıcaları; risk haritalarının oluşturulması, teknik eleman ihtiyacının karşılanması, sigortacılık açısından bilinçlendirilmenin arttırılması, yeşil binaların yapılması, karbon emisyonunu azaltma çalışmaları, ağaçlandırmanın arttırılması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması, yeşil projelerin çoğaltılması, uygun sigorta primi uygulaması, hasar meydana gelme ihtimalinin azaltılması, afet modellerinin oluşturulması, daha az enerji üreten makinelerin üretilmesi, susuzluğa dayanıklı bitki türlerinin dikimi, iklim değişikliğine uygun makinaların kullanılması, toprağa azot bağlanılması, rüzgar erozyonunun engellenmesi, israftan kaçınılması, sıfır atık projesi uygulaması ve suların arıtılıp tekrar kullanılması vb. önlemler olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Akçaöz H., Özkan B., Kızılay H. (2006). Antalya İlinde Tarımsal Üretimde Risk Yönetimi ve Tarım Sigortası Uygulamaları, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi.

Akpınar Ö. (2018). Türkiye'de Yangın Sigortaları ve Uygulamaları, İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Akpınar Ö., Işıl G., Demirbilek İ. (2009). Türk Sigorta Sektöründe Rekabet Gücü ve Yapısal Analiz, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 1(1).

Aksay C.S., Ketenoğlu O., Kurt L. (2005). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi, 25.

Alper D., Anbar A. İklim Değişikliğinin Finansal Hizmet Sektörüne Etkileri, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(23).

Altıngöz F. (2008). Sigortaya Giriş ve Sigortanın Temel Prensipleri, Yayın No:2, İstanbul: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Ders Notları.

Coşkun M. (2011). Bülent AKSOY, 19 Haziran 2004 Çubuk-Sünlü (Ankara) Hortum Olayı, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı 17,.

Çekici E. Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinden Türkiye'de Tarım Sigortalarına Etkisi, Öneri Dergisi, 8(32).

Davarcıoğlu B. (2018). Küresel İklim Değişikliği Ve Uyum Çalışmaları: Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, Mesleki Bilimler Dergisi, 7(2).

Doğanay H, Doğanay S. (2004) Türkiye'de Orman Yangınları ve Alınması Gereken Önlemler, Doğu Coğrafya Dergisi, 11.

Ebi K.L., Vanos J., Baldwin J. W., Bell J. E., Hondula D. M., Errett N. A., Hayes K., Reid C. E., Saha S, Spector J, Berry P. (2021). Extreme Weather and Climate Change: Population Health and Health System Implications, Annual Review of Public Health, 6.

Geleceğe Dair: Paris İklim Anlaşması (2016). Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu.

Gençay A. (2019). İklim Değişikliğinin Katastrofik Riskler Üzerinde Yarattığı Etkilerin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Hawker M. (2007). Climate Change and the Global Insurance Industry, The Geneva Papers, 32.

https://iklim.csb.gov.tr/birlesmis-milletler-iklim-degisikligi-cerceve-sozlesmesi-i-4362

https://iklim.csb.gov.tr/paris-anlasmasi-i-98587

https://m.haberturk.com/antalya-haberleri/96539845-antalyada-hortum-seralari-vurduhortumun-gelisi-cep-telefonuyla-kaydedilirken-ciftci

https://tr.wikipedia.org/wiki/Hortum_(meteoroloji)

https://tsb.org.tr/media/attachments/Insaat_Sigortas%C4%B1_Genel_Sartlar%C4%B1.pdf

https://web.archive.org/web/20070929123604/http://www.biltek.tubitak.gov.tr/merak_ettikleriniz/index.php?kategori_id=11&soru_id=4832

https://www.ankaratb.org.tr/lib_upload/50_Kyoto%20Protokol%C3%BC_10_06_2008.pdf

https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-global-sea-level

https://www.egeorman.org.tr/iklim-degisikligi-ve-ormanlar.aspx

https://www.haberler.com/guncel/sigorta-sirketlerinden-ceviz-buyuklugunde-dolu-10987301-haberi/

https://www.mfa.gov.tr/viyana-sozlesmesi-ve-montreal-protokolu.tr.

https://www.nationalgeographic.org/article/all-about-climate/

https://www.semtrio.com/blog/karbon-ayak-izi-nasl-azaltilir

https://www.semtrio.com/blog/yesil-bina-onemi

https://www.sigortamedya.com.tr/doga-dostu-urunler-gelecegin-sigortasi-olacak/

https://www.tarsim.gov.tr/pages/aboutUs/kurum-hakkinda.jsp

https://www.trthaber.com/haber/turkiye/mersinde-firtina-ucan-catidan-kopan-parcalar-otomobillere-zarar-verdi-653263.html

https://www.tsb.org.tr/tr/duyuru/koronavirus-salgini-basin-aciklamasi

https://www.un.org/en/climatechange/what-is-climate-change

https://www.wwf.org.tr/?2340/IPCC5degerlendirmeraporuaciklandi#:~:text=H%C3%BCk%C3%BCmetleraras%C4%B1%20%C4%B0klim%20De%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fi%20Paneli%20(IPCC,ve%20sosyoekonomik%20bilgi%20ve%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1n

https://www.youtube.com/watch?v=8idDZMZnSp0

https://www.youtube.com/watch?v=dI_HJQpoOJs

https://www.youtube.com/watch?v=MrVLPdGgW3A&t=1142s

Kapluhan E. (2013). Türkiye'de Kuraklık ve Kuraklığın Tarıma Etkisi, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:27.

Kunreuther H. C, Mıchel-Kerjan E.O. (2007). Climate Change, Insurability of Large-Scale Disasters And The Emering Liability Challenge, National Bureau Of Economic Research, Cambridge, 12821.

Küresel Çevre Fonu Küçük Destek Programı Sivil Toplum İzleme Raporu, (2013). Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı.

Louberge H. (1981). The Management of Research in Risk and Insurance at the Geneva Association, The Journal of Risk and Insurance, 48(2).

Mermer A. Sigortacılığa Giriş Bankacılık ve Sigortacılık, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Mills E. (2002). Climate Change, Insurance, and the Buildings Sector: Technological Synergisms Between Adaptation and Mitigation, Forthcoming in Building Research and Information, Sayı 50967.

Sarıoğuz S. (2007). Sigorta Sektöründe Risk Yönetimi, Alternatif Risk Transfer Yöntemleri, Şirketler İçin Bir Öneri: Hava Durumu Opsiyonları, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sigortacılık Acenteleri Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları (2012). Sigortacılık Eğitim Merkezi.

Sönmez M. E, Kesici Ö. (2013). İklim Değişikliği ve Plansız Şehirleşmenin Kilis Şehrinde Yol Açtığı Sel Felaketleri, Doğu Coğrafya Dergisi, 28.

Sümer G., Polat Y. Dünyada Tarım Sigortaları Uygulamaları ve Tarsim, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1).

Türkeş M., Sümer U.M., Çetiner G. (2000). Küresel İklim Değişikliği ve Olası Etkileri, Çevre Bakanlığı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Seminer Notları, Ankara.

Türkeş, M. (2008). Küresel iklim değişikliği nedir? Temel Kavramlar, Nedenleri, Gözlenen ve Öngörülen Değişiklikler, İklim Değişikliği ve Çevre, 1(1).

United Nations Development Programme, (2011). Adapting To Climate Change, New York: : Wing Press Incorporated.

Ward, R. (2008). The Role of Insurers in Promoting Adaptation to the Impacts of Climate Change. The Geneva Papers on Risk and Insurance. Issues and Practice, 33(1).

ülkelerdeki üreticilerin beklenen kârlılığa göre fındık sökümü ve dikimi yapmadıklarını göstermektedir.

Fındık arzının belirleyicilerine ilişkin analizin ikinci kısmında dikim alanı denkleminde kullanılan ülkeler için verim denklemi tahmin edilmiştir. Verim denkleminin belirleyicileri teknoloji kullanımı ve ağaçların yaşıdır. Ampirik sonuçlara göre, fındık üretiminde teknolojinin en yoğun olarak kullanıldığı ülke ABD'dir. İtalya dışındaki diğer üç ülkede teknoloji kullanımının artışına paralel olarak, verim seviyesi beklendiği gibi artmaktadır. Ampirik sonuçlara göre, İtalya'da teknoloji kullanımını gösteren değişken istatistiksel olarak anlamsızdır. Bunun nedeni İtalya'da son yıllarda fındık sektöründe teknolojik altyapıya yapılan yatırımların azalması olabilir. İtalya ve ABD'de ise genç ağaç sayısının nispi olarak artışı verim seviyesini beklendiği gibi düşürmektedir. Ampirik sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde ilgili ülkelerde teknoloji kullanımının verim üzerindeki etkisi, genç ağaç sayısının verim üzerindeki etkisinden daha fazladır.

Sonuç olarak bu çalışmada, üreticinin hiçbir iktisadi değişkene bağlı kalmaksızın fındık ağacı diktiği ya da söktüğü sonucuna ulaşılmıştır. Trende bağlı olarak dikim alanlarının genişlediği ya da daraldığı görülmektedir. İtalya dışındaki üç ülkede teknoloji kullanımının artışına paralel olarak, fındık verim seviyesi beklendiği gibi artmıştır. İtalya ve ABD'de ise genç ağaç sayısının nispi olarak artışı verim seviyesini beklendiği gibi düşürmektedir. Ampirik sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde T değişkeni, $(A_t - A_{t-5})$ değişkeninden daha fazla verim seviyesini etkilemektedir.

KAYNAKÇA

Alston, J. M., Carman, H. F., Christian, J. E., Dorfman, J., Murua, J. R., ve Sexton, R. J. (1995). Optimal Reserve and Export Policies For The California Almond Industry: Theory, Econometrics and Simulations. University of California.

Baritelle, J. L., ve Price, D. W. (1974). Supply Response and Marketing Strategies For Deciduous Crops. American Journal of Agricultural Economics, 56(2), 245-253.

Bayramoğlu, Z., ve Gündoğmuş, E. (2007). Dünya Fındık Piyasasının Analizi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 18(65), 71-89.

Bayramoğlu, Z., Özer, O. O., Gündoğmuş, E., ve Tatlıdil, F. F. (2010). The Impact of Changes in Turkey's Hazelnut Policy on World Markets. African Journal of Agricultural Research, 5(1), 7-15 .

Dellal, İ., ve Koç, A. (2003). An Econometric Analysis of Apricot Supply and Export Demand in Turkey. Turkish Journal of Agriculture TÜBİTAK, 27(5), 313-321.

French, B. C. ve Bressler, R. G. (1962). The Lemon Industry. Giannini Foundation Paper 229, 1021-1036.

French, B. C., ve Matthews, J. L. (1971). A Supply Response Model for Perennial Crops. American Journal of Agricultural Economics, 53(3), 478-483.

Gönenç, S., Tanrıvermiş, H., ve Bülbül, M. (2006). Economic Assessment of Hazelnut Production and the Importance of Supply Management Approaches in Turkey. Journal of Agriculture and Rural Development in the Tropics and Subtropics. 107(1), 19-32.

Marongiu, S. (2005). An Econometric Model For Evaluating The International Hazelnuts Market. Proceedings of the Sixth International Congress on Hazelnut (s: 539-545). Tarragona-Reus: Acta Horticulture 686.

Parlaktuna, İ. (2009). Türkiye'nin Fındık İhracatı Analizi: 1980-2007 Dönemi Uygulaması. İktisat, İşletme ve Finans , s:61-80.

Sarımeşeli, M., ve Aydoğuş, O. (2000). Dünya Fındık Piyasasının Ekonomik Analizi ve Türkiye İçin Optimum Politikaların Saptanması. Ankara: Tarımsal Ekonomi ve Araştırma Enstitüsü.

Tombesi, A. (2005). World Hazelnut Situation and Perspectives. Proceedings of the Sixth International Congress on Hazelnut Editörler: J. Tous; M.Rovira; A. Romero (s: 649-657). Tarragona-Reus: Acta Horticulture 686.

Yavuz, F., Birinci, A., Peker, K., ve Atsan, T. (2004). Türkiye Fındık Sektörü Ekonometrik Modelinin Oluşturulması ve Politika Analizlerinin Kullanımı. Erzurum: Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü.

Bu çalışma ekonomi güvenliği teriminin ve ekonomi güvenliği hedeflemesinin neden olduğu kamusal yıkıma karşı bir savunmadır: piyasa güvenliği uğruna bireylerin ekonomi güvenliğinin tehlike altında olmasının meşruiyetinin ister bir etnos adına, isterse "uygar insanlık" adına (veya her ikisi) sağlandığını iddia etmektedir. Ekonomik tehditlerin mağduru olarak devlet ile bireylerin mağduriyeti arasındaki deneyimsel fark nedir? İkisi de masum. Güvenlik adına şu veya bu yorumla meşru olarak tehdit altında olmaları veya sayılmaları, devletin mali güvenliğinin varlığına işaret etmektedir.

Sonuç olarak, ekonomi güvenliği terimi, kamuya ilişkin olanın ekonomik olan ile sınırlandırılmaksızın devletin mali güvenliğinin kamuya ilişkin olan anlam içeriği ile de uyumlu hale getirilmelidir.

KAYNAKÇA

Buzan, B., & Hansen, L. (2009). The evolution of international security studies. Cambridge University Press.

Danner, M. (2016). Spiral: Trapped in the Forever War. Simon and Schuster.

Dudziak, M. L. (2012). War time: An idea, its history, its consequences. Oxford University Press (OUP).

Hammerstad, A., & Boas, I. (2014). National security risks? Uncertainty, austerity and other logics of risk in the UK government's National Security Strategy. Cooperation and Conflict, 50(4), 475–491.

James, S. (2016). The domestic politics of financial regulation: Informal ratification games and the EU capital requirement negotiations. New Political Economy, 21(2), 187–203.

Kahneman, D., & Renshon, J. (2007). Why hawks win. Foreign policy, 34–38.

Laclau, E., & Mouffe, C. (2012). Hegemonya ve sosyalist strateji.(A. Kardam, Çev.). İstanbul. İletişim.(Orijinal Basım Yılı 1985).

Liddell Hart, B. H. (1967). Strategy, Meridian. New York: Meridian.

Mann, M. (2018). Have wars and violence declined? Theory and Society, 47(1), 37–60.

McCormack, T. (2014). The British National Security Strategy: Security after Representation. The British Journal of Politics and International Relations, 17(3), 494–511.

Neal, N. A. W. (2019). Security as politics: beyond the State of Exception. Edinburgh University Press.

Neale, M. A., & Bazerman, M. H. (1985). The effects of framing and negotiator overconfidence on bargaining behaviors and outcomes. Academy of Management Journal, 28(1), 34–49.

Sartori, G. (1970). Concept Misformation in Comparative Politics. American Political Science Review, 64(4), 1033–1053.

diğer özellik, içsel büyüme teorileri kurulurken Neoklasikler deki yakınsama (convergence) hipotezi reddedilmektedir. İçsel büyüme modeli kuramcılarına göre, eğer az gelişmiş ülkeler gerekli önlemleri almadıkları taktirde gelişmiş ülkeler ile aralarındaki gelir farklarını kapatmak yerine bu fark gittikçe büyüyebilecektir. Son olarak da bu teoride devlet müdahaleleri optimal büyüme oranına ulaşılabilmesi için zorunlu bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır (Kar ve Ağır, 2006: 3). Solow modeli büyüme konusunda bir kapı açmış ve çıktığı zamanda hâkim model olmuştur.

KAYNAKÇA

Demir, O. (2002a) İçsel büyüme kapsamında devletin değişen rolü. I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi, 10-11 Mayıs 2002, Hereke - Kocaeli.

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=181

Demir, O. (2002b). Durgun durum büyümeden içsel büyümeye. Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, cilt 3, sayı1, 1-16.

Dornbusch, R., Fischer, S. ve Startz, R. Makroiktisat. Çev. Salih Ak. İstanbul: Literatür yayıncılık, 2016

Ercan. N. Y. (2000). İçsel büyüme teorisi: Genel bir bakış. Planlama dergisi özel sayı-DPT'nin kuruluşunun 42. Yılı 129-138.

http://ekutup.dpt.gov.tr/planlama/42nciyil/ercanny.pdf

Gürak, H. (2006) Önce Bilgili İnsan-Ekonomik Büyüme ve Refahın Gerçek Kaynakları Olan: Üretken Bilgi (Teknoloji) ve Bilgili İnsan Üzerine

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=280

Hoover, K.D. (2003). A History of Postwar Monetary Economics and Macroeconomics. in companion to the history of economic thought (Eds. Samuels W.J., Biddle, J.E., Davis, J.B. A) Blackwell Publishing Ltd, Oxford 411-427.

Kar, M. ve Ağır, H. (2006) Türkiye'de beşerî sermaye ve ekonomik büyüme: nedensellik testi (Neo-Klasik Büyüme Teorisi)

http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=234

Mankiw N. G. Makroekonomi. Çev. Ömer Faruk Çolak. Ankara: Efil yayınevi, 2017

Parasız, İ. (1998). Makro Ekonomi Teori ve Politika. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

ilişkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla büyümenin ekonomik olduğu kadar toplumsal açıdan da önemli olduğu söylenebilir.

Dünya genelinde üreticiler küresel pazarda yer almak ve karlılıklarını artırmak için inovasyon ve fikri ürünlere yönelmektedir. Gerek firmalar gerekse ülkeler için her geçen gün önem kazanan araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ilişkin politikalar, stratejiler ve hedefler belirlenmektedir. Birçok çalışmada Ar-Ge harcamalarının büyüme ve kalkınmaya etkisi ele alınmış, yeni üretim yöntem ve süreçlerinin meydana gelmesi ve uygulanması sonucu üretim miktarı ve niteliğinin etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

5746 Sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun, Resmi Gazete, 5 Mart 2021.

Ağayev, S. (2010). "Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Geçiş Ekonomileri Örneğinde Panel Eşbütünleşme ve Panel Nedensellik Analizi", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C: 12, No: 1, ss. 159-184.

Akdemir, A. (1990). "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Ar-Ge Olanakları", Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 8, No: 1-2, ss. 215-227.

Altuntaş, S. (2018). "KOSGEB Endüstriyel Uygulama Destek Programı ve Programdan Yararlanan İşletmelere Katkısının Araştırması: Bursa Örneği", KOSGEB Uzmanlık Tezi, KOSGEB Başkanlığı, Ankara.

Barutçugil, İ. S. (1981). Teknolojik Yenilik ve Araştırma Geliştirme Yönetimi, Bursa Basımevi, Bursa.

Baştürk, K. (2012). "Vergi Teşvik Politikası ve Türkiye'de Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Vergi Teşvikleri", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Berber, M. (2017). İktisadi Büyüme ve Kalkınma, Celepler Matbaacılık, Trabzon.

Berber, M., Sivri, U. ve Artan, S. (2001). "Türkiye'de Yatırım Harcamaları Ekonomik Büyüme İlişkisi", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 25, Ekim, ss. 61-70.

Bilbao-Osorio, B. ve Rodríguez-Pose, A. (2004). "From R&D to Innovation and Economic Growth in the EU", Growth and Change, C: 35, No: 4, ss. 434-455.

Dünya Bankası (2022 a). "GDP Growth" , (Çevrimiçi) https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&start=2010 , 28 Ocak 2022.

Dünya Bankası (2022 b). "GNI Per Capita" , (Çevrimiçi) https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.KD?end=2020&name_desc=false&start=2015&view=chart , 28 Ocak 2022.

Eker, S. (2011). "KOBİ'lerde Teknolojik Ar-Ge Çalışmalarının İstihdam Üzerine Etkileri: Tekmer'lerde Bir Uygulama", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Erdil Şahin, B. (2015). "The Relationship Between R&D Expenditures and Economic Growth: Panel Data Analysis 1990-2013", EY International Congress on Economics II, Growth, Inequality and Poverty, Kasım, No:5-6, ss. 1-18.

Eser, B. (2012). "Ekonomik Büyüme ve İstihdam İlişkisi: Türkiye Uygulaması", İstanbul Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Genç, M. C. ve Atasoy, Y. (2010). "Ar&Ge Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Veri Analizi", Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, C: 2, No: 5, ss. 27-34.

Giray, F. ve Ömür, Ö. M. (2014). "Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinde Vergi Teşvikleri ve Etkinliği: Türkiye Ekonomisi", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 7, No: 2, ss. 31-51.

Güleç, K. (1998). Cumhuriyetin 75. Yılında Bilim, Teknoloji, Araştırma Politikalarının Sanayileşmeye Etkileri, KOSGEB Yayınları, Ankara.

Güzel, S. (2009). "Ar-Ge Harcamaları ve Vergi Teşvikleri: Belirli Ülkeler Karşısında Türkiye'nin Durumu", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C: 4, No: 2, ss. 29-48.

Kurt, S. ve Berber, M. (2008). "Türkiye'de Dışa Açıklık ve Ekonomik Büyüme", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C: 22, No: 2, ss.57-80.

Kutbay, H. (2017). "Ar-Ge Faaliyetlerine Yönelik Uygulanan Vergi Teşviklerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Ekonometrik Bir Analiz", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Loayza, N. ve Soto, R. (2002). "The Sources of Economic Growth: An Overview", Santiago: Central Bank of Chile, C: 6, No: 1, ss. 1-39.

OECD (2021). "Gross domestic spending on R&D" (indicator), (Çevrimiçi) https://doi.org/10.1787/d8b068b4-en , 15 Haziran 2021.

Özer, M. ve Çiftçi, N. (2009). "Ar-Ge Tabanlı İçsel Büyüme Modelleri ve Ar-Ge Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri Panel Veri Analizi", Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C: 8, No: 16, ss. 219-240.

Petrakos G., Arvanitidis, P. ve Pavleas, S. (2007). "Determinants of Economic Growth: The Experts" View", DYNREG (Dynamic Regions In a Knowledge-Driven Global Economy) Working Papers, No: 20, s.1-37.

Taban, S. ve Şengür, M. (2014). "Türkiye'de Ar-Ge ve Ekonomik Büyüme", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 14, No: 1, ss. 355-376.

Tiryakioğlu, M. (2006). "Araştırma Geliştirme-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş OECD Ülkeleri Üzerine Uygulama", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

TÜBİTAK (2004). Bilgi Toplumuna Doğru, Türkiye 2. Bilişim Şurası Sonuç Raporu, Ankara.

Uzkurt, C. (2008). Pazarlamada Değer Yaratma Aracı Olarak Yenilik Yönetimi ve Yenilikçi Örgüt Kültürü, Beta Yayınevi, İstanbul.

Ünal, T. ve Seçilmiş, N. (2013). "Ar-Ge Göstergeleri Açısından Türkiye ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslaması", İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, C: 1, No: 1, ss. 12-25.

Verbic, M., Majcen, B., Cok, M. ve Ivanova, O. (2011). "R&D and Economic Growth in Slovenia: A Dynamic Economic Growth in Slovenia: A Dynamic General Equilibrium Approach with Endogenous Growth", PanoEconomicus, C: 58, No: 1, ss. 67-89.

Yıldırım Mızrak, N. (1997). "Yeni Büyüme Teorileri Çerçevesinde "İyi" Bir İktisadi Büyüme Tanımı Nasıl Yapılabilir? Niçin ve Kimin İçin Büyüme? Türkiye Açısından Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma", İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Aralık, No: 141, ss. 21-33.

Yıldırım, C. (2018). "Türkiye'de Ekonomik Büyümeye Katkısı Yönüyle Araştırma-Geliştirme Harcamaları: Avrupa Birliği ile Karşılaştırılması", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Yung Chang Jeffry, B., Yih-Chyi, C., Wei-Wen, L. ve Chung-Min, Y. (2010). "A Dynamic General Equilibrium Model for Public R&D Investment in Taiwan", Economic Modelling, C: 27, No: 1, ss. 171-183.

Yücel, N. (2020). "Vergi Teşviklerinin Ar-Ge Faaliyetleri ve İnovasyona Etkisi", Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Zerenler M., Türker, N. Ve Şahin, E. (2007). "Küresel Teknoloji Araştırma-Geliştirme(Ar-Ge) ve Yenilik İlişkisi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, No: 17 ss. 653-667.

verilebilecek kararları bu çalışmayla daha iyi bir şekilde görmek mümkün olmaktadır. Aynı zamanda talep enflasyonu kaynaklı çözümlerden ziyade maliyet temelli sorunlara öncelik verilmesinin bütçe gelirlerine yapacağı katkının ne kadar etkili olacağı sonucunu gösterebilmektedir. Çalışmanın bu alana dönük öngörülere bir kaynak niteliğinde olması beklenmekle birlikte, kamu maliyesi ve ekonomi alanında yapılacak diğer çalışmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akce, T. (2014). Türkiye'de Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Belediyelere Ayrılan Payların Analizi. Sayıştay Dergisi, 29-51.

Alagöz, M., Erdoğan, S., & Topallı, N. (2008). Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Deneyimi 1992-2007. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 79-89.

Aydemir, M. (2020). Yapay Sinir Ağları İle Bütçe Gelirlerinin Tahmini Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydoğuş, İ., & Diler, H. (2006). Dış Ticaret Hadlerinin Gelir Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 89-102.

Başol, K. (1992). Bütçe Uygulamalarında Yapılan Değişiklikler ve Bütçe Politikalarına Etkileri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi Cilt 47, Sayı:3, 57-82.

Cicioğlu, Ş. (2018). Arz ve Talep Kaynakları Açısından Türkiye'de Altın. Conference Book, 287-306.

data.tüik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Dis-Ticaret-104 adresinden alındı, (02.03.2021).

data.tüik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Istihdam,-Issizlik-ve-Ucret-108 adresinden alındı, (26.03.2021).

data.tüik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yurt-Ici-Uretici-Fiyat-Endeksi-Aralik-2020-37306 adresinden alındı, (10.01.2021).

data.tüik.gov.tr: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Aralik-2020-37378#:~:text=TÜFE%27de%20(2003%3D100,%12%2C28%20artış%20gerçekleşti. adresinden alındı, (10.01.2021).

Erden Özsoy, C., & Tosunoğlu, B. (2017). GSYH'nın Ötesi: Ekonomik Gelişmenin Ölçümünde Alternatif Metrikler. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Ennstitüsü Dergisi Sayı:1 Cilt:26, 285-304.

Ersöz, F., & Ersöz, T. (2020). İstatistik-1. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

evds2.tcmb.gov.tr: https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket adresinden alındı, (07.03.2021).

finansrisk.com: https://finansrisk.com/2012/04/25/duyarlilik-senaryo-analizi/#:~:text=Duyarlılık%20analizi%2C%20risk%20faktörlerine%20belirli,TL%20ye%20karşı%20değer%20kaybetmesidir adresinden alındı, (22.12.2020).

gib.gov.tr: https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/20201.htm adresinden alındı, (25.02.2021).

Gökdemir, L., & Ergün, S. (2011). Altın Fiyatlarındaki İstikrarsızlığın Altın Ticareti Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. Journal Of Yaşar University, 461-476.

Hazine ve Maliye Bakanlığı. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Web Sitesi: https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/03/2019-2023-Maliye-Bakanlığı-Stratejik-Planı_Basılacak-Versiyon.28.02.2020.pdf adresinden alındı, (25.04.2021).

investopedia.com. Investopedia Web Sitesi: https://www.investopedia.com/terms/d/durbin-watson-statistic.asp#:~:text=The%20Durbin%20Watson%20(DW)%20statistic,autocorrelation%20detected%20in%20the%20sample. adresinden alındı, (30.04.2021).

Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Ulaştırma. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.

mevzuat.gov.tr: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.193.pdf adresinden alındı, (22.03.2021).

mevzuat.gov.tr: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3065.pdf adresinden alındı, (12.04.2021).

mevzuat.gov.tr: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5602.pdf adresinden alındı, (18.02.2021).

Mucuk, M., & Demirsel, M. (2009). Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Ekonomik Performans. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 365-373.

muhasebat.hmb.gov.tr: https://muhasebat.hmb.gov.tr/genel-yonetim-butce-istatistikleri adresinden alındı, (28.12.2020).

Murat, S., & Şahin, L. (2011). Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik. Sosyoloji Konferansları Dergisi, 1-48.

Şahin, G., & Yılmaz, Z. (2017). Türkiye Ekonomisinde Milli Gelir ve Ücretler Arasındaki İlişki. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 706-719.

tbmm.gov.tr: https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=73#:~:text=73.,Madde&text=Herkes%2C%20kamu%20giderlerini%20karşılamak%20üzere,dağılımı%2C%20maliye%20politikasının%20sosyal%20amacıdır. adresinden alındı,(08.11.2020).

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü. (2020). Genel Yönetim Bütçe Denge Tablosu Metaveri. Ankara: T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı.

T.C. Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sistemi: https://evds2.tcmb.gov.tr adresinden alındı, (25.12.2020).

Taban, S., & Şengür, M. (2016). Türkiye'de Enflasyonun Kaynağının Belirlenmesine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 47-64.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. (2018, Temmuz 10). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi Web Sitesi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat adresinden alındı

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2020). Ödemeler Dengesi İstatistikleri Metaveri. Ankara: TCMB.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası. (2020). Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri Metaveri. Ankara: TCMB Veri Yönetişimi ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2017). Türkiye İstatistik Kurumu. Türkiye İstatistik Kurumu Web Sitesi: https://tuikweb.tuik.gov.tr/MicroVeri/HBA_2017/turkce/metaveri/taniim-ve-kavramlar/gelir-taniimlarii/index.html adresinden alındı

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). İşssizlik Metaveri. Ankara: TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Metaveri. Ankara: TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi Metaveri. Ankara: TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Esas İşlerinden Dolayı Herhangi Bir Sosyal Güvenlik Kuruluşuna Kayıtlı Olmayanların Yıllar ve Cinsiyete Göre İşgücü Durumu Metaveri. Ankara: TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Harcama Yöntemi Cari Fiyatlarla Metaveri. Ankara: TÜİK.

Türkiye İstatistik Kurumu. Türkiye İstatistik Kurumu. Tüik Web Sitesi: https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1105 adresinden alındı, (07.02.2021)

Ulutürk, S., & Ersezer, D. (2005). Gelir, Gelir Dağılımları Yaklaşımları ve Devletin Rolü. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, (s. 88-105). İstanbul.

Uysal, Y. (2007). Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Perspektifinde Türkiye'de gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler. DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 248-292.

vosesoftware.com: https://www.vosesoftware.com/products/modelrisk/ adresinden alındı, (03.12.2020).

Yükseler, Z., & Türkan, E. (2007). Türkiye'de Hanehalkı: İşgücü, Gelir, Harcama ve Yoksulluk Açısından Analizi Tartışma Metni. Türkiye Ekonomi Kurumu.

Afganistan'da hükümetlerin her zaman parlamento onayına sunulan bir bütçeleri olmuştur. Parlamento, Temsilciler Meclisi ve Senatodan meydna gelmektedir. Ülkeyi ilgilendiren harcaamalar bütçe kapsamında ve bütçe dışında yapılmaktadır. Ülkeye yapılan yardımlar daha çok bütçe dışı olarak harcanmaktadır.

Afganistan'da bütçe süreci parlamenter sistem içinde hazırlanmakta, görüşülmekte, onaylanmakta, uygulanmakta ve denetlenmektedir. Ancak satın almalardaki usulsüzlükler, performans raporlamasındaki ve bütçe denetimindeki yetersizlikler, dış yardımların harcanması konusunda Yardım yapan kuruluşlarla Maliye Bakanlığı arasında olması gereken yakın ilişkilerde gözlenen eksiklikler bütçe sürecinde ortaya çıkan başlıca sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Feyzioğlu, B. N. (1976). Nazari, Tatbiki, Mukayeseli Bütçe, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Gürsoy, B. (1980). Kamusal Maliye (Bütçe), İkinci Cilt, A.Ü. S.B.F. Yayınları No: 436, Ankara.

https://afghanembassy.org.tr/tr/contact/info/afghanistannn, Erşim tarihi: 25.3.2022

https://tr.wikipedia.org/wiki/Afganistan,Erşimi tarihi:4.3.2022

https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/taliban-approve-1st-budget-after-afghanistan-takeover/2474065, Erişim tarihi: 5.3.2022

https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/realpolitik-and-the-2021-national-budget-the-toxic-struggle-for-money-and-power-that-undermined-afghanistans-republic, Erişim tarihi: 5.3.2022

https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economy-development-environment/realpolitik-and-the-2021-national-budget-the-toxic-struggle-for-money-and-power-that-undermined-afghanistans-republic, Erişim tarihi: 5.3.2022

https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/economydevelopment-environment/realpolitik-and-the-2021-national-budget-the-toxic-struggle-for-money-and-power-that-undermined-afghanistans-republic, Erişim tarihi: 5.3.2022

https://www.deik.org.tr/uploads/afganistan-ulke-bulteni.pdf, Erşim tarihi: 25.3.2022

Najimi, B. (2019). Gender and Public Participation in Afganistan- Aid, Transparency and Accountability, Palgrave Pivot,January 23.

Nematullah, B. (2012). Budget Transparency in Afghanistan: A Pathway to Building Public Trust in The State by Open Budget Survey 2012, www.openbudgetindex.org

State Budget Planning System (SBPS) for the Government of Afghanistan, User Gide, V.3.2, 2012.

sağlayacak altyapı mevcuttu. Geleneksel bütçe geleneklerinin bütçe sistemi değişse de hala uygulanıyor olması beklenen sonuçların elde edilmesini olanaksız kıldı.

Ayrıca, 1973-2003 döneminde uygulanan program bütçe sisteminin de tüm unsurları ile uygulanan bir "program bütçe" olmadığı vurgulanabilir. Türkiye'de, aslında, Planlama Programlama Bütçeleme Sistemi olarak adlandırılan ve "program bütçeye" geçişte köprü görevi görecek olan bir bütçe sisteminin varlığından söz edilebilecektir. Literatürde kısaca "program bütçe" olarak adlandırılsa da aslında tüm unsurlarıyla uygulanana bir program bütçe olmadığı görülmektedir. Kaynak kullanımında etkinlik anlamında çalışmaların devam ettiği süreçte, 2003 yılı itibariyle, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile beraber kamu mali sisteminde yeni bir dönem başlamıştır. Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Bütçe Sistemi'nin uygulama çerçevesinin çizildiği kanun ile beraber hesap verilebilirlik, saydamlık, kaynakların çıktı/sonuç odaklı kullanımı, bütçe kod yapısında değişim, çok yıllı bakış açısı, bütçe denetimi vb. konularda reform sayılabilecek düzenlemeler yapılmıştır. 2006 yılından itibaren tüm kamu kurumlarında uygulamaya giren performans esaslı sistem, 2020 yılına kadar uygulanmaya çalışılmıştır. "Çalışılmıştır" ifadesi kullanılıyor, çünkü, 2021 yılında yine hesap verilebilirlik ve saydamlık öncelikli, kaynak kullanımında etkinliği öngören yeni bir düzenleme ile "Program Bazlı Performans Esaslı Bütçe Sistemi" adı altında bir reviyona gidildiği görülür. Ayrıca, bu düzenleme yapılırken açıklanan resmi gerekçede "geleneksel bütçe anlayışının terk edilememesi" ifadeleri yer almaktadır. Bu noktada, bütçe sistemlerindeki değişimden çok uygulayıcıların düşünce yapısının önem kazandığı sonucuna ulaşılabilecektir. Bu bağlamda, performans göstergesi/performans sonucu ilişkisinin kurulması, denetim mekanizmasının etkin çalışması ve ödül/yaptırım uygulamalarının hayata geçirilmesi önerilebilecektir.

Önceki dönemlerde program bütçeye geçilmek istenmiş fakat başarılı olunamamıştı. Günümüzde kamu mali sisteminin altyapısı ve çalışanların nitelikli yapısının program sınıflandırmasının uygulanmasında yeterli olabileceği düşünülmektedir. Ancak, denetim ve denetim sonuçları doğrultusunda sağlıklı geribildirim ve raporlamanın önemini bir kez daha vurgulamak yerinde olacaktır.

Program bazlı performans esaslı bütçeleme ile "performans esaslı bütçe sistemi" nin ortadan kalkmadığı ifade edilebilecektir. Fonksiyonel sınıflandırma yerine program sınıflandırmasının baz alındığı yeni uygulamada hesap verilebilirlik ve saydamlığın destekleneceği vurgusu yapılmaktadır. Ancak literatürde, fonksiyonel sınıflandırmada belirli sayıda (on) fonksiyon olmasına karşın program sınıflandırmasında çok sayıda programın var olduğu ve bunun da ödenek tahsisinde kargaşaya yol açabileceği ifade edilmektedir. Dolayısı ile, hesap verilebilirlik ve saydamlık sağlanmaya çalışırken program sayılarının fazla olmasının ters etki yapacağı düşünülmektedir. Ayrıca, 2020 yılına kadar fonksiyonel sınıflandırma yapılmıştır, 2021 itibariyle program sınıflandırmasına geçilmesinin dönemler arası karşılaştırmaları olumsuz etkileyeceği de literatürde tartışılan konular arasındadır.

KAYNAKÇA

Akın, F. (2006). 1924 Anayasası'nın Modernleşme Açısından Anlamı, Sosyal Bilimler Dergisi, 8(3), 1-12.

Altuğ, F. (2019). Kamu Bütçesi. Beta Yayıncılık, İstanbul.

Arap, İ., & Yılmaz, L. (2006). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının "Yeni" Kurumu: Kamu Görevlileri Etik Kurulu. Amme İdaresi Dergisi, 39(2), 51-69.

Bal, T. (2015). Performans Esaslı Bütçeleme PEB Sistemi Çerçevesinde Alternatif Modellerin Türkiye'de Uygulanabilirliği. Sayıştay Dergisi, (96), 25-54.

Bal, T. (2016). Performans Esaslı Bütçeleme (PEB) Sistemi ve Sistemin Uygulanabilirliğinin Artırılmasına Yönelik Öneriler. Journal Of Turkish Court Of Accounts/Sayistay Dergisi, (101), 1-29.

Bülbül, D. (2018). Devlet Bütçesi (Teori, Politika ve Uygulama). Öz Baran Ofset, Ankara.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020). 2021-2023 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi.https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/10/2021-2023_ButceHaz%C4%B1rlamaRehberi.pdf, Ankara, Erişim: 14/04/2022.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022). Program Bütçe Yolculuğu Başladı. https://www.sbb.gov.tr/program-butce-yolculugu-basladi/, Ankara, Erişim: 14/04/2022.

Cura, S. (2003). "Türkiye'de Mali Şeffaflığı Sağlamaya Yönelik Bir Uygulama: Analitik Bütçe Sınıflandırması", Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1),s.139-154.

Edizdoğan, N. ve Çetinkaya, Ö. (2019). Kamu Bütçesi (9. Baskı). Ekin Yayınevi, Bursa.

Ercan, T. (2021) Türkiye'de Mali Reform Kapsamında Performans Esaslı Program Bütçeye Geçiş Süreci. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (3), 35-52.

Ergen, Z. (2021). Performans Esaslı Bütçe Sisteminde Program Bazlı Performans Bütçe Sistemine Geçiş: Yeni Bütçe Sistemi ile Hedeflenenler. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1), 280-302.

Güneş, İ. (2022). "Milli Mücadele Dönemi Bütçeleri", s.763-781, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1174899, Erişim:05.05.2022.

Kolçak, M. (2006). Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanununun Türk Mali Sistemine Getirdikleri (5436 Sayılı Kanun Değişiklikleriyle), Journal of Graduate School of Social Sciences, 7(1), 367-384.

Maliye Bakanlığı (2009). Performans Programı Hazırlama Rehberi, Ankara.

Maliye Bakanlığı (2020). Program Bütçe Rehberi. Ankara, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/01/programrehber_Ocak2020.pdf, Erişim: 14/04/2022.

Mutluer, M. K., Öner, E., & Kesik, A. (2018). Bütçe Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.

Öner, E. (2012). Cumhuriyet Dönemi Türk Bütçeleri (1924-1993). Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 36, 10-44.

Özcan, G. (2020). Amaçlara Göre Yönetim Sisteminin Kamu Bütçe Sürecinde Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Güncel Araştırmalar, Duvar Yayınları, 239-254.

Özen, A, (2008). Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. Maliye Bakanlığı yayını, Yayın no: 2008/382, Ankara.

Resmi Gazete (2003). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 24/12/2003.

Siverekli Demircan. E. (2005).Karşılaştırmalı Bir Perspektiften Kamu Mali Yönetiminde Türk Bütçe Sistemi ve Analitik Bütçe Sistemine Geçiş. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 25, 60-69.

Tüğen, K. (2018). Devlet Bütçesi, Bassaray Matbaası,17.Baskı, İzmir.

Tüleykan, H. (2009). Kamu Bütçeleme Sistemleri ve Çok Yıllı Bütçeleme. The Journal of Social Sciences,4(2),1-23.

Türkal, H. (2011). Türkiye'de 1923-1930 Yılları Arası Bütçe Politikası ve Uygulamasının Vergi Politikası ve Uygulamaları Açısından Değerlendirilmesi, Amme İdare Dergisi, 44(3), 85-107.

Yavuz, E., Özgül, H. B. & Susam, N. (2021). Türk Bütçe Sistemindeki Değişimler ve Performans Esaslı Program Bütçe Sistemine Geçiş. Maliye Çalışmaları Dergisi, (65) , 115-137.

Yılmaz, H. H., ve Emil, F. (2013). Türk Bütçe Sisteminde Program Bütçe Anlayışına Geçiş Bir Model Önerisi: Faaliyet Esaslı İş Yönetim Model Önerisi. Ankara: Maliye Bakanlığı SGB. https://www.researchgate.net/publication/323295073_Turk_Butce_Sisteminde_Program_Butce_Anlayisina_Gecis_Bir_Model_Onerisi_-_Faaliyet_Esasli_Is_Yonetim_Modeli_Onerisi Erişim: 10.04.2022.

Yüksel, C. (2021). Paradigma Dönüşümleri ve Bütçe Sistemleri Arasındaki İlişki Çerçevesinde Türkiye. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (28), 34-59.

beraber toplumun beklentilerini bütçelemeye dahil edecek herhangi bir uygulama yoktur. Bunun için stratejik plânlar kapsamında yapılan anketlere toplumun beklentilerini ölçmeye yönelik sorular konulması çözüm olabilir (Akbey, 2019:87). Öte yandan, harcamacı kurumların ve program yöneticilerinin program ve performans hedeflerine ulaşıp ulaşmamaları durumuna göre verilecek ödül, teşvik - cezalara ilişkin herhangi bir düzenleme görülmemektedir. Getirilecek olan ödül, teşvik - ceza sistemi sadece kurumun bütçesi, yöneticileri ile sınırlı olmamalı, kurumun çalışanlarını da kapsayacak şekilde (ikramiye, nakit, ek tatil hakkı verilmesi gibi) düşünülmelidir (Akbey, 2019.92).

5. SONUÇ

1990'lı yıllardan itibaren Batılı ülkelerde kamu harcamalarının sonuçlarına odaklanmak için bütçe reformlarına gidilmiştir. Söz konusu reformlarla program bütçe sistemine performans bütçeye ait unsurlar eklenmişken ülkemizde 2021 yılından başlayarak performans esaslı bütçe sistemine program bütçe sistemine ait unsurlar eklenmiştir. Sonuçta performansa ve çıktılara odaklanan hibrid bütçe sistemleri uygulanmaya başlanmıştır.

İlk olarak ABD'nin Georgia eyaletinde sonrasında bütün eyaletlerde, ülkede uygulanan performans bütçe sisteminin bazı eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu eksiklikler; bütçe esnekliğinin kaybolması, harcamalardaki artışların devam etmesi, performans bilgileri ile programlar arasında ilişkinin kurulamamasıdır. Bu nedenle performans bazlı program bütçe sistemine geçilmiş, uygulama ABD dışında diğer Batılı ülkelerde de yaygınlaşmıştır.

Türk Bütçe Sisteminin geleneksel bütçeden modern bütçe uygulamalarına geçme çalışmaları 1968 yılındaki bütçe reformuna dayanmaktadır. Bu reform sonucunda 1973 yılında tüm kamu kurumlarını kapsayacak şekilde program bütçe sistemine geçilmiş, fakat uygulamada yaşanan sorunlar nedeniyle başarılı olunamamıştır. 2003 yılında kabul edilip 01.01.2006 tarihinde tüm hükümleriyle yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Stratejik Plânlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçe Sistemine geçilmiştir. Kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması, kamu maliyesinde hesap verebilirliği ve şeffaflığı artırmayı amaçlayan performans esaslı bütçe sistemi 2006-2021 yılları arasında uygulanmış, çıktı odaklı bir bütçeleme amacıyla yapılan çalışmalar sonunda 2021 mali yılında merkezi yönetim bütçesinde program bazlı performans bütçe sistemine geçilmiştir. Böylece merkezi yönetim bütçesi kapsamında yer alan kamu kurumlarının analitik bütçe sınıflandırmalarında program sınıflandırmasına da yer verilmiş, bütçe uygulama sonuçlarının program bazında değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Yeni uygulamada program hedeflerine ulaşılıp ulaşılmamasıyla ilgili, bazı Batılı ülke örneklerinde olduğu gibi, kamu kurumları, yönetici ve çalışanlarına yönelik bir ödül, teşvik - ceza sistemi ortaya konulmamıştır.

KAYNAKÇA

Akbey, F. (2019). Türkiye'de "Program Bazlı Performans Bütçe" Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. Maliye Araştırmaları Dergisi, Mart, Cilt: 5, Sayı: 1, 77-98.

Bourdeaux, C. (2008). The Problem with Program: Multiple Perspective on Program Structures in Program- Based Performence - Oriented Budgets. Public Budgeting & Finance, 20-47.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2020a). Türkiye Cumhuriyet Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Web sitesi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/10/2021-2023_ButceHazırlamaRehberi.pdf (Erişim tarihi:10 Mart 2022).

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2020b). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Web sitesi:https://www.sbb.gov.tr/program-butce-yolculugu-basladi/#1568103948175-36e43404-b5f4 (Erişim tarihi:10 Mart 2022).

Coşkun, G. (1997). Devlet Bütçesi, Ankara: Turhan Kitabevi.

Ergen, Z. (2021). Performans Bazlı Bütçe Sisteminden Program Bazlı Bütçe Sistemine Geçiş: Yeni Bütçe Sistemi İle Hedeflenenler. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt-Sayı: 14 (1), 280-302.

Girgin, A. U. (2022). Demaso Maliye, Ankara : Eğiten Matbaacılık.

Gürdal, T., & Yardımcıoğlu, F. (2008). Türk Program Bütçe Sisteminin Uygulama Sonuçları Açısından Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Uygulanabilirliği. Vergi Dünyası, Mart, Sayı 319,141-156.

Kılıçer, E. (2021). Performans Esaslı Bütçe Sisteminin Etkinliğinin Artırılması: Program Bütçe Yaklaşımına Geri Dönüş. Maliye Biliminde Gelenekçi ve Yenilikçi Yaklaşım ve Gelişmeler (Editör: Şahin Karabulut) Ankara: Gazi Kitabevi.

Kraan, D. J. (2007). Programme Budgeting in OECD Countires, OECD Journal on Budgeting, 7-48.

OPPAGA. The Office of Program Policy Analysis and Government Accountability, The Office of Program Policy Analysis and Government Accountability Web site: https://oppaga.fl.gov/About (Erişim tarihi: 5 Mart 2022).

Özen, A. (2008). Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Robinson, M. (2013). Program Classification for Performance-Based Budgeting: How to Structure Budgets to Enable the Use of Evidence. Washington: World Bank.

Saraç, Ö., & Girgin, A. U. (2015). Pareto Maliye, İzmir: Lider Yayınları.

The Florida Senate . (1999). Develop Performance Incentive/ Discentive Strategies for All Programs Involved in Performance-Based Program Budgeting. Florida : Committee on Fiscal Policy.

Tüğen, K. (2021). Devlet Bütçesi, İzmir: Bassaray Yayınları.

Yavuz, E., Özgül, H. B. ve Susam, N. (2021). Türk Bütçe Sistemindeki Değişimler ve Performans Esaslı Program Bütçe Sistemine Geçiş. Maliye Çalışmaları Dergisi, 115-137.

Yılmaz, H. H., & Önal, M. (2019). Fransa'da Kamu Mali Yönetim Sisteminin Yeniden Yapılandırılması ve 2008 Küresel Krizi Sonrası Dönemde Uygulanan Politikaların Analizi. Amme İdaresi Dergisi, 85-116.

sorunlar ekonomiyi oluşturan unsurlar ile birlikte ele alınarak çözüme kavuşturulmuştur. Bu uygulama ülke ekonomisini tesadüflerden gerçeklere taşımıştır.

İlk on yılda istenilen liberal politikalar dönemin iktisadi anlayışına uygundur. Yatırımları özel sektör eliyle yapmak, kamu olarak da teşviklerle destek verilmek istenmiştir. Fakat 1929 krizi, ülkenin sosyal ve ekonomik şartların uygun olmaması, devletçi ekonomilerin başarılı örnekleri ilk on yıl uygulanan iktisat politikasında değişikliğe gidilmesine neden oluştur. İkinci on yılda ise devletçi iktisat politikaları uygulanmıştır. Bu politika değişikliği dönemin ekonomik gerekleri ve ülkenin gerçeklerinin ne kadar iyi okunduğunu göstermektedir. Bu politikaların gereği olarak I. Sanayi planı ön plandadır. Halkın ihtiyacı gözetilerek yapılan ve minimum borçlanma ile gerçekleştirilen başarılı fabrika açılışları, ülkenin sermaye hafızasını tazelemiş ve yeni yatırımcılar için hem bilgi hem cesaret kaynağı olmuştur. Ayrıca bu fabrikalar yetişmiş işgücü sınıfı için birer okul olmuştur. Bugün dahi özelleştirilmemiş olan bazı fabrikalar bulunduğu sektörlere yön vermekte ve vasıflı işgücü noktasında emek arzımım kalitesini artırmaktadır.

I. Sanayi Planında görülen başarı, II. Sanayi planı ile de devam ettirilmek istense de II. Dünya Savaşı koşulları bu yatırımları engellemiştir. Eğer II. Sanayi planında da aynı başarı gerçekleştirilmiş olsaydı, bugün 70 yıldır sanayi malları ihraç eden bir ülke olarak sanayileşme yolunda gelişmiş ülkelerle aramızdaki farkı kapatmış bir ülke olacağımız gerçeği mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk ve diğer arkadaşlarının iktisadi başarısı sonraki dönemlerde ulaşılamamış bir hedef olarak karşımızda durmaktadır. Toplum iktisadi olarak sınıf atlamıştır ve bu gelişim çok kısa sürelerde gerçekleşmiştir.

KAYNAKÇA

Anbar, A. (2009). Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'yla finansal entegrasyonu: 1800-1914. Maliye ve Finans Yazıları, 1(84), 17-37.

AVCI, M. (2014). Atatürk dönemi demiryolu politikası. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 14(54), 39-58.

Baskıcı, M. (2003). Osmanlı tarımında makineleşme: 1870-1914. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58(01), 30-53

Berber, Ş. G. (2011). Osmanlı'nın son döneminden Cumhuriyet'in ilk yıllarına liberalizm-devletçilik çatışması. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 27(80), 209-240.

Boratav, K. (2003). Türkiye iktisat tarihi. İmge Kitabevi, Ankara.

Dikmen, N. (2005). Osmanlı dış borçlarının ekonomik ve siyasi sonuçları. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19(2), 137-159.

Eren, M. & Kılıç, C. (2019). Türkiye ekonomisi. Sayda Yayıncılık. Bursa

Eroğlu, O. (2010). Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden Cumhuriyet'in ilk yıllarına kamu maliyesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12, 57-89.

Karluk, R. (2014). Türkiye ekonomisi Cumhuriyet'in ilanından günümüze yapısal dönüşüm. Beta Basım Yayım. İstanbul.

Özdemir, Ü., Yiğit, G. & Muhammed, O. (2016). Cumhuriyetten günümüze ekonomi politikaları bağlamında Türk dış ticaretinin gelişimi. Doğu Coğrafya Dergisi, 21(35), 149-174.

Öztürk, S., & Yıldırmaz, F. (2009). Osmanlı imparatorluğunun iktisadi çöküşü ve Atatürk dönemi iktisat politikaları. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 10(2). 145-165.

Parasız, İ. (1998). Türkiye ekonomisi 1923'den günümüze iktisat ve istikrar politikaları. Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.

Sarı, Y. (2007). Cumhuriyetten günümüze Türkiye'de uygulanan para politikaları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(7).

Şahin, H. (2012). Türkiye ekonomisi: tarihsel gelişimi-bugünkü durumu. (12. Baskı). Ezgi Kitabevi, Bursa.

Yaşar, O. (2003). 1913 ve 1915 yılları sanayi sayımı istatistiklerine göre Osmanlı Devleti'nde tarıma dayalı sanayiler. Türk Coğrafya Dergisi, (40), 47-74.

Yay, G. G. (1999). Atatürk döneminde para politikası 1923-1938. Erdem, XI, 31.

Yıldırım, İ. (2002). Osmanlı demiryolu politikasına bir bakış. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), 311-324.

olarak kur geçişkenliğindeki artıştır. Ayrıca Merkez Bankası bağımsızlığına duyulan güvenin zedelenmesi uygulanan politikaların etkinliğini etkileyen önemli sebeplerden biridir. 2005 yılı sonrası hem ülke hem de küresel piyasalarda yaşanan olumsuz şokların da (2008 küresel finans krizi, 2020 sonrası Pandemi krizi gibi) parasal aktarım mekanizmasındaki belirsizlikleri artırdığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, Y., Zeren, F., ve Özekicioğlu, H. (2013). Türkiye'de Parasal Aktarım Mekanizması: Yapısal Var Analizi, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(2), 187-198.

Sarı, Aydın (2007). Faiz Kanalı Yoluyla Türkiye'de Parasal Aktarım Mekanizmalarının İşlerliği, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(8), 15-21.

Bakan, S., ve Akçacı, T. (2015). Parasal Aktarım Mekanizması: Türkiye Ekonomisi İçin Beklenti Kanalının Geçerliliği, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (44).

Balgati B.H. (2008). Econometrics, Fifth Edition, Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

Bernanke, B. S. ve Gertler, M. (1995). Inside The Black Box: The Credit Channel Of Monetary Policy Transmission, Journal Of Economic Perspective, 9(4), 27-48.

Büyükakın, F., Cengiz, V., ve Türk, A. (2009). Parasal Aktarım Mekanizması: Türkiye'de Döviz Kuru Kanalının Var Analizi, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(1), 171-191.

Cambazoğlu, B., ve Karaalp, H. S. (2012). Parasal Aktarım Mekanizması Döviz Kuru Kanalı: Türkiye Örneği. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(2), 53-66.

Cengiz, V. (2015). Parasal Aktarım Mekanizması İşleyişi ve Ampirik Bulgular, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0 (33), 225-247.

Enders , Walter. (1995). Applied Econometric Time Series, Third Edition, Wiley, USA.

Erarslan, C., ve Katı, E. (2015). Parasal Aktarım Mekanizması ve Döviz Kuru Kanalı: Türkiye Örneği, Dumlupinar University Journal of Social Science/Dumlupinar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (44).

Erdoğan, S., ve Yıldırım, D. Ç. (2009). Türkiye'de Faiz Kanalı ile Parasal Aktarım Mekanizması. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(2), 57-72.

Kadıoğlu, F. (2006). Parasal Aktarım Mekanizması: Türkiye Örneğinin Yapısal Model Çerçevesinde Analizi, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB Araştırma ve Para Politikası Genel Müdürlüğü Ankara, Aralık.

Koç, Ümit ve Şahin, Hasan (2014):. Parasal Aktarım Mekanizması: Firma Bilanço Kanalı ve Türkiye, Ege Akademik Bakış , 15(1), 19-26.

Mishkin, F. S. (1995). Symposium on The Monetary Transmission Mechanism, Journal of Economic Perspectives, 9(4), 3-10.

Mishkin, F. S. (2001). The Transmission Mechanism And The Role Of Asset Prices In Monetary Policy, National Bureau of Economic Research (NBER) Working Series, Working Paper, 8617, 1-21.

Örnek, İ. (2009). Türkiye'de Parasal Aktarım Mekanizması Kanallarının İşleyişi, Maliye Dergisi, 156(1), 104-125.

Özcan, C. C. (2016). Parasal Aktarım Mekanizması Kanalları: Türkiye Üzerine Bir Analiz, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(32), 188-213.

Sarı, A. (2007). Faiz Kanalı Yoluyla Türkiye'de Parasal Aktarım Mekanizmalarının İşlerliği, Journal of Management and Economics Research , 5 (8) , 15-21 .

Serel, A. ve Güvenoğlu, H. (2020). Türkiye'de Parasal Aktarım Mekanizması: Teorik Bir Değerlendirme, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(2) , 445-474.

Sever, H. (2018). Türkiye'de Parasal Aktarım Mekanizması; 1994-2017 Dönemi, Sakarya İktisat Dergisi, 7 (2), 44-68.

Taylor, J. B. (1995). The Monetary Transmission Mechanism: An Empirical Framework, Journal of Economic Perspectives, 9(4), 11-26.

TCMB, 2013. Parasal Aktarım Mekanizması Bilgi Kitapçığı, www.tcmb.gov.tr

Türkmen, E., ve Arıcan, E. (2021). Parasal Aktarım Mekanizması Olarak Kredi Kanalının Türkiye'de Ekonomik Büyümeye Etkisi, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 13(24), 245-271.

Uğur, A., Özkök, C. S., ve Polat, M. A. (2016). Türkiye de Parasal Aktarım Mekanizması Kanallarının İşleyişine İlişkin Ampirik Bulgular 1998-2015, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi.

Yiğitbaş, Ş. B. (2013). Parasal Aktarım Mekanizması: Türkiye'de Banka Kredi Kanalı, Bankacılar Dergisi, 85, 71-80.

Yurtkur, A. K., ve Yalçin, E. E. (2020). Türkiye Açısından Parasal Aktarım Mekanizması Kanallarının SVAR Analizi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 16(4), 745-761.

Tarım Sigortası Destekleme Hizmetleri'dir. 2008 yılında 55 milyar TL civarında olan söz konusu tarımsal destek 2021 yılında 1,75 Trilyon TL olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, 2021 yılında Türkiye'nin GSYH'si yaklaşık 7,2 Trilyon TL değerinde gerçekleşmiştir. Sektörler bazında ise tarım sektörü yaklaşık 407 Milyar TL değerinde gerçekleşmiştir. Tarım sektörü sanayi ve hizmet sektörlerine kıyasla en az katma değer elde eden sektör durumundadır. Tarıma devlet tarafından yapılan desteklerin GSYH'ye oranına bakıldığında ele alınan yıllar itibariyle tarımsal destek miktarının GSYH içerisindeki payının %1'in altında olduğu görülmektedir.

Tarımsal desteklerin iki ana başlıktan oluştuğu, bunlardan birinin bu çalışma kapsamında olan bütçeden yapılan tarımsal destekler ve piyasa fiyatı destekleri olduğu göz önünde bulundurulduğunda tarım kesimine yapılan desteklemelerin GSYH içindeki payının son yıllarda yaklaşık %1,5 dolaylarında (TÜSİAD, 2020: 7-8) olduğu tahmin edilmektedir. Piyasa fiyatı desteklerinin tarıma yönelik ne kadar bir destek miktarı oluşturduğu net olarak bilinmediği için bu rakam tahminden öteye gitmemektedir.

Tarım sektörüne yapılan destekleme oranının hem tarım kesiminin milli gelirdeki düşük olan payının arttırılması açısından hem de dışarıya olan gıdadaki bağımlılığın azaltılması açısından yükseltilmesi faydalı olacaktır. Ayrıca 5488 Sayılı Tarım Kanunun 21.maddesinde yer alan "*Tarımsal destekleme programlarının finansmanı, bütçe kaynaklarından ve dış kaynaklardan sağlanır. Bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamaz.*" hükmüne bir aykırılık olmaması açısından da tarımsal destek ödemelerinin iyileştirilip artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, M. ve Aytüre, S., (2014), Dünyada ve Türkiye'de Tarım ve Tarım Politikalarının Geleceği, Ekin Basım Yayın, Bursa.

Ardeni, P. G. ve Freebairn, John (2002), "The Macroeconomics of Agriculture", Handbook of Agricultural Economics Volume 2A: Agriculture and Its External Linkages, 1456-1480.

Arslan, E. ve Solak, A. 2019. Tarım Politikası ve Türkiye'de 2002 Yılı Sonrası Uygulanan Tarımsal Destekler. International Social Mentality And Researcher Thinkers Journal, 5(19): 790-804.

Ataseven, Y., Arısoy, H., Gürer, B., Demirdöğen, A., ve Olhan, N. Ö. E. 2020. Küresel Tarım Politikaları ve Türkiye Tarımına Yansımaları. Türkiye Ziraat Mühendisliği 9. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-1, 11.

Batırel, Ö. F., Ataç B., Coşkun G., Falay N., Moğol T., (2006), Devlet Bütçesi Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1686, Eskişehir

Bülbül, Y., (2010), Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Özel Girişimciliğe Yönelik Devlet Politikaları, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.

Çakmak, E.H., Veziroğlu, S., (2020), Tarımsal Destek ve Teşvikler, Yayın No: TÜSİAD-T/2020-03/618.

Demirtaş, N., (2020), Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi (2000-2014), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Dinler Z (2014) Tarım Ekonomisi (Ekin Yayıncılık 7. Baskı).

Doğan, H., ve Gürler, A. 2015. Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında Yeşilırmak Tarım Havzasında Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Arz Duyarlılığı. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 25(3), 231-243.

Ege, Hüsnü (2011), Tarım Sektörünün Ekonomideki Yeri ve Önemi, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Bakış Yayınları.

FAO (2018a), "The Future of Food and Agriculture – Alternative Pathways to 2050", http://www.fao.org/3/I8429EN/i8429en.pdf Erişim Tarihi: 10.12.2021.

FAO (2018b), "Agricultural Development Economics Policy Brief", www.fao.org/economic/esa/policy-briefs, Erişim Tarihi: 10.12.2021.

FAO (2002), "World Agriculture: Towards 2015/2030", http://www.fao.org/3/a-y4252e.pdf Erişim Tarihi: 10.12.2021.

Gülçubuk, Bülent vd. (2016), "Kırsal Kalkınma Desteklerinin Ulusal Düzeyde Etkileri: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) Projelerinin İncelenmesi", TEAD Araştırma Makalesi, 2(1), 1-10.

Güresinli, Cansu (2015), Avrupa Birliği ve Türkiye Tarımsal Destekleme Politikaları ve Yapısal Politikalarının Tarihi Gelişiminin Değerlendirilmesi, AB Uzmanlık Tezi.

Gürlük, Serkan ve Turan, Özlem (2013), Avrupa Birliği ve Türkiye, Ekin Yayınevi, Bursa.

Hill, Berkeley ve Ray, Derek (1987), Economics For Agriculture:Food, Farming and the Rural Economy, Macmillan Education, Britian.

Huffman, Wallace (2001), "Human Capital: Education and Agriculture", Handbooks of Agriculture Economics Volume 1A: Agricultural Production, 334-376.

IBRD (2001), "Republic of Turkey – Agricultural Reform Implementation Project", documents.worldbank.org/curated/en/928461468760194786/pdf/multi0page.pdf, Erişim Tarihi: 08.12.2021.

IPARD Programı (t.y.), "Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD) 2014-2020", https://www.tkdk.gov.tr/Content/File/Ipard/IPARDII_Programi-Turkce_3Cagri.pdf Erişim Tarihi: 15.12.2021.

Kepenek, Yakup (2012), Türkiye Ekonomisi, 25.Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Lichtenberg, Erik (2007), "Agriculture and The Enviroment", Handbook of Agricultural Economics Volume 3: Agricultural Development: Farmers, Farm Production and Farm Markets, 2253-3030.

Lundberg, M. (2005). Agricultural Market Reforms. A. Coudouel ve S. Paternostro (Eds.), Analyzing the Distributional Impact of Reforms: A Practitioner's Guide to Trade, Monetary and Exchange Rate Policy, Utility Provision, Agricultural Markets, Land Policy and Education (145-212) içinde. Washington DC: The World Bank.

Öner, Erdoğan (1993), Türkiye'de Kamu Harcamalarının Genel Bir Değerlendirmesi, IX. Maliye Sempozyumu, 6–8 Mayıs 1993. Silifke.

Öztürk, Fahriye (2008), "Tarım Kesimi: Türkiye'de Tarımsal Yapı ve Tarımsal Destekleme Politikalarının Tarihsel Gelişim Süreci", Gülen Elmas Arslan (Ed), Çeşitli Yönleriyle Cumhuriyetin 85.Yılında Türkiye Ekonomisi, içinde (60-92), Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi, Ankara.

Pinilla, Vicente ve Willebald, Henry (2018), "Agricultural Development in the World Periphery: A General Overview", Palgrave Studies in Economic History, 3-28.

Russo, Cailo (2007), Deficiency Payments and Market Power: Effects of Imperfect Competition on Welfare Distribution and Decoupling, American Agricultural Economics Association, Portland.

Sağdıç, E., Çakmak, E., (2021). Tarımsal Destek Ödemeleri ile Tarımsal Üretim Düzeyi Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10 (2), 1858-1880

Sayın, C., Gülçubuk, B., Bozoğlu, M., Koçak, A., Özalp, A., İlbasmış, O. S. E., ve Ceylan, M. 2015. Türkiye'de Tarımsal Yapıda Değişim ve İzlenen Politikalar. Türkiye Ziraat Mühendisliği 8. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-1, 9.

Tan, Sibel vd. (2010), "Türkiye'de 2000 Yılı Sonrası Uygulanan Tarım Politikaları: Tarım Reformu Uygulama Projesi – ARIP", Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, 972-976.

Tarım Kanunu (2006), T.C. Resmî Gazete, 5488, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5488.pdf , Erişim Tarihi: 28.02.2022.

Tarım Stratejisi Belgesi (t.y.), "Tarım Stratejisi (2006-2010)", http://www.yesilirmak.org.tr/documents/planlama/diger/00000000007.pdf, Erişim Tarihi: 12.12.2021.

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı (2008), Türk Tarım Sektörünün Avrupa Birliği Sürecinde İncelenmesi (Tarım ve Kırsal Kalkınma Falı), Ankara.

T.C Hazine ve Maliye Bakanlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü (2022), https://muhasebat.hmb.gov.tr/, Erişim Traihi: 27.02.2022

T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (2019), https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Diger-Tarimsal AmacliDestekler/Catak-Destegi, Erişim Tarihi: 15.12.2021.

T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2022), https://www.sbb.gov.tr/, Erişim Tarihi: 20.02.2022.

TCMB, (2022), https://www.tcmb.gov.tr/, Erişim Tarihi, 15.01.2022.

Thirlwall, Anthony (1999), Growth and Development, Palgrave Macmillan, Hampshire.

Türkiye İhracatçılar Merkezi (2016), Tarım Raporu, Küçük Mucizeler Yayıncılık ve İletişim Hizmetleri, http://www.tim.org.tr/files/downloads/Raporlar/Tarim_Raporu_2017, Erişim Tarihi: 10.12.2021.

Uçar, Mustafa ve Vuran, Yunus (2016), "IPARD Programının (Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı) Ülkemiz İstihdamına Etkisi", Internatonal Journal of Academic Value Studies, 2(2), 53-81.

Yavuz, Fahri (2005), Türkiye'de Tarım, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 43-67.

Yavuz, Fahri ve Dilek, Şerif (2019), Türkiye Tarımına Yeniden Bakış, SETA Yayınları, İstanbul.

Yavuz, Gonca Gül vd. (2016), Buğday, Dane Mısır ve Çeltik Üretiminde Fark Ödemesi Desteklerinin Etkisi, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Ankara.

Yazıcı, A., (2021), Tarım Sektörünün Türkiye Ekonomisi Gelişimine Katkısı 1980-2018 Döneminin Analizi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Yıldız, F. 2017. Türkiye'de Merkezi Yönetim Bütçesinden Yapılan Tarımsal Destekleme Ödemelerinin Tarımsal Üretim Üzerindeki Etkisi: 2006–2016 Dönemi. Sayıştay Dergisi, 104, 45-63.

olarak sağlanmasına ilişkin seçeneklere bağlı olarak değişmektedir. Eğitim, hizmet arzından, finansmanına veya sektörün regülasyonuna kadar tüm hükümetlerin müdahale ettiği bir alandır. Piyasaların eğitim fırsatlarına eşit erişim sağlayacağının garantisi olmadığı için, eğitimin toplumun bazı üyelerinin erişiminin ötesinde olmamasını sağlamak için eğitim hizmetlerinin devlet tarafından finanse edilmesi gereklidir. Fırsat eşitliğinin sağlanmasının ötesinde dışsallıklar, bilgi asimetrisi, finansman için kredi piyasalarının yetersiz oluşu, erdemli mal problemi gibi unsurlar da eğitimin devlet tarafından sunulmasını gerekli kılmaktadır. Türkiye'de eğitime ayrılan kaynaklarda son yıllarda artış gözlemlense de OECD üyelerine nazaran eğitime daha az kaynak tahsis edildiği tespit edilmiştir.

Eğitim hizmetinden beklenen faydaların yerine gelmesi için yeterli düzeyde kaynak tahsisi ve bu kaynakların etkin kullanımı gerçekleşmelidir. Ancak bu sağlanabilirse eğitimden beklenen bireysel, toplumsal, iktisadi ve siyasi fonksiyonlar gerçekleşebilir. Eğitme ayrılan kaynakların artırılmasının yanında elde edilmesi gereken önemli unsur çıktı ve sonuç ilişkisidir. Kaynak tahsisinde yaşanan artışa rağmen aktif nüfusun eğitim seviyesi artabilir ancak bunun istihdama da yansımasıyla birlikte iktisadi büyüme ve kalkınma gerçekleşecektir.

KAYNAKÇA

Barr, N. (1993). Alternative funding resources for higher education. The Economic Journal,103(418), 718-728.

Barr, N. ve Crawford, I. (1998). Funding higher education in an age of expansion. Education Economics, 6(1), 45-70.

Barro, R. J., (2002). Education as a Determinant of Economic Growth, In Lazear P. Edward (Ed). Education in the Twenty-first Century. Stanford, CA: Hoover Press.

Brasseul, J., (1997). Histoire des Faits Economiques de l'Antiquite a la Revolution Industrielle, Tome 1, Paris:Armans Colin.

Brux, J. M. (2015). Economic issues and policy. Ohio: Cengage Learning.

Brux, J. M. (2015). Economic issues and policy. Ohio: Cengage Learning.

Carrington, W.J., and Detragiache, E. (1999). How extensive is the brain drain?. Finance and Development, 36(2), in tps://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1999/06/carringt.htm ,(16.05.2022).

Denison,E.W. (1962).Education,Economic Growth and Gaps in Information, The Journal of Political Economy, Vol:LXX,No:5,Part:2,pp.124-128.

Fuente, A., & Ciccone, A. (2002). Le capital humain dans une économie mondiale sur la connaissance. Rapport pour la Commission Européenne.

Gruber, J. (2010). Public finance and public policy. New York: Worth Publishers.

Gruber, J. (2010). Public finance and public policy. New York: Worth Publishers.

Hindriks, J., & Myles, G. D. (2006). Intermediate public economics. Cambridge, Mass: MIT Press.

Irwin, R.D., (1971), The Study of Public Sector Economics, Illinois.

Kaul, I., & Mendoza, R.U. (2003). Advancing the concept of public goods, Provid. Glob. Public Goods: Manag. Glob. 78 (2003) 95–98.

Kılıç, R. (2001). İktisadi Açıdan Eğitim, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5.

Lange, F., & Topel, R. (2006). The social value of education and human capital. Handbook of the Economics of Education. in Handbook of the Economics of Education (Eds. Hanushek, Erik and Welch, F.) 459-509. North Holland: Elsevier,

Malthus, T. R. (1820). Principes d'Economic Politique in https://www.cairn.info/histoire-de-la-pensee-economique--9782200345051-page-60.htm, (11.05.2022).

McMahon, W. W. (2010). The external benefits of education. D. J. Brewer ve P. J. McEwan (Ed.). Economics of education (s. 68-79). San Diego: Elsevier.

Musgrave, R. A. (1959). Theory Of Public Finance; A Study In Public Economy. New York: McGraw-Hill.

Musgrave, R. A. (1959). Theory Of Public Finance; A Study In Public Economy. NewYork: McGraw-Hill.

Mutlu, A. (2006). Eğitim ve Sağlık Hizmetlerinin Desantralizasyonu, A. Güner, S. Yılmaz, (Eds.), Mali Yerelleşme: Teori ve Uygulama Üzerine Yazıları, İstanbul: Güncel Yayıncılık.

O'Donoghue, M., (1991). Economic Dimensions in Education, Dublin: Gill & Macmillan.

OECD, (2015). Education at a Glance 2015: OECD Indicators, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/eag-2015-en

OECD, (2018). Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en

OECD, (2018). OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics 2018: Concepts, Standards, Definitions and Classifications, OECD Publishing, Paris.

OECD. (2019), Education at a Glance 2019: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. https ://doi.org/10.1787/f8d7880d-en

OECD. (2021), Education at a Glance 2021: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en

OECD. (2022). Education at a glance: Educational finance indicators, OECD Education Statistics (database), https://doi.org/10.1787/c4e1b551-en

Oğuzhan, F. (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Öztürk, N. (2005). İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü, Sosyoekonomi, 1(1), 27-44.

Pritchett, L. (2006). Does Learning to add up add up? The returns to schooling in aggregate data. Erik Hanushek & F. Welch (Eds.). Handbook of the Economics of Education. North Holland, Amsterdam: Elsevier.

Rud, I., Van Klaveren, C., Groot, W., & van den Brink, H. M. (2014). The externalities of crime: The effect of criminal involvement of parents on the educational attainment of their children. Economics of Education Review, 38, 89–103.

Samuelson, P. A. (1954). The pure theory of public expenditure. The review of economics and statistics, 36(4), 387-389.

Schultz, T. W. (1971). Investment in Human Capital: The Role of Education and of Research. New York: Free Press.

Seidman, L. (2008). Public finance. New York: McGraw-Hill/Irwin.

Serin, N. (1972). Eğitim Ekonomisi, Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayın No:25.

Söyler, İ. (2008). Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları, Maliye Dergisi, Sayı: 154, 52-76.

Stiglitz, J. E. (1994). Kamu Kesimi Ekonomisi (Ömer Faruk Batırel, Çev.). İstanbul: Marmara Üniversitesi. (1988).

Taylor, L. L. (1999). Government's Role in Primary and Secondary Education," Economies Review - Federal Reserve Bank of Dallas. First Quarter. 15-24.

Tezcan, M. (1992). Eğitim Sosyolojisi, Ankara: Zirve Ofset.

Ulbrich, H. H. (2013). Public Finance in Theory and Practice. New York: Routledge.

Varış, F. (1988). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Venniker, R. (2001). Social Returns to Education: A Survey of Recent Literature on Human Capital Externalities. CPB (Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis) Report 00/1.

Yılmaz, H.H. (2007) İstikrar Programlarında Mali Uyumda Kalite Sorunu: 2000 Sonrası Dönem Türkiye Deneyimi, TEPAV, Ankara.

EK 1: OECD Ülkelerinde Farklı Eğitim Seviyelerinin GSYH İçindeki Yüzde Payı (2011-2018)

	İlköğretim							
Ülkeler/Yıllar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Arjantin	1.833							
Avustralya	1.923	1.812	1.812	1.806	1.826	1.847	1.841	1.871
Avusturya		0.845	0.897	0.895	0.914	0.922	0.919	0.910
Belçika		1.568	1.565	1.542	1.532	1.568	1.556	1.560
Kanada	2.213	2.150	2.106	2.071	2.055	2.112	2.218	2.189
Şili	1.664	1.843	1.674	1.493	1.515	1.796	1.993	2.130
Kolombiya	1.927	1.933	2.055	1.949	2.080	2.077	1.997	1.844
Kosta Rika			2.894					
Çek Cumh.	2.698	0.741	0.753	0.771	0.795	0.768	0.837	0.882
Denmark	4.253	2.195	2.159	2.112		1.764	1.752	1.719
Estonya	3.254	1.262	1.506	1.256	1.324	1.400	1.446	1.543
Finlandiya	3.886	1.320	1.332	1.363	1.429	1.412	1.345	1.356
Fransa	1.155	1.170	1.181	1.181	1.177	1.170	1.205	1.210
Almanya	0.671	0.652	0.651	0.650	0.645	0.645	0.648	0.665
Yunanistan		1.215	1.242	1.290	1.300	1.329	1.274	1.356
Macaristan		0.744	0.880	0.587	0.767	0.798	0.714	0.689
İzlanda	4.549	2.175	2.156	2.243	2.160	2.101	2.225	2.301
İrlanda	4.346	2.166	1.969	1.807	1.267	1.249	1.213	1.169
İsrail	2.387	2.390	2.376	2.349	2.346	2.357	2.492	2.552
İtalya	2.804	1.012	1.052	1.052	1.071	0.950	1.027	1.069
Japonya	1.233	1.245	1.217	1.221	1.189	1.131	1.124	1.107
Güney Kore					1.490	1.465	1.490	1.555
Letonya	1.367	1.312	1.498	1.605	1.617	1.520	1.393	1.352
Litvanya	0.785	0.733	0.711	0.692	0.718	0.775	0.761	0.742
Lüksemburg	3.242	1.440	1.223	1.293	1.294	1.047	1.110	1.148
Meksika	2.050	1.968	1.976	1.928	1.899	1.822	1.591	1.625
Hollanda	1.298	1.291	1.304	1.233	1.203	1.170	1.157	1.163
Yeni Zelanda		1.711	1.673	1.654	1.745	1.794	1.742	1.679
Norveç	4.739	2.099	2.123	2.061	2.137	2.111	2.195	2.249
OECD Ortalaması	2.472	1.496	1.543	1.481	1.454	1.456	1.459	1.469
Polonya	1.540	1.573	1.599	1.639	1.580	1.562	1.561	1.614

gelişmelerinin artmasıyla banka çalışanlarında azalış olduğu ancak çağrı merkezlerinde artış olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca pandemi döneminde (2020-2021 yılları) bankacılık sektöründe dijitalleşmenin hız kazandığı istatistiksel olarak kanıtlanmıştır. Nitekim tüm bu dijital teknolojiler, bankacılığı her yönde etkilemekte ve bu etkileşim sürecinin de devam edeceği beklenmektedir.

Sonuç olarak, ekonomik büyümenin etkin teknolojik yatırımlar sayesinde gerçekleşebileceğini düşünerek dijital dönüşümün, dijital ekonomi çerçevesinde değerlendirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu tür yatırımların ve dönüşümlerin, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından yalnızca etkin bankacılık sektörü ile sağlanabileceği aşikârdır. Bankaların, teknolojik yatırımlarını arttırmaları neticesinde elde ettikleri verimlilik ve yeni yetkinlikler ile diğer sektörlerin de dönüşüm sürecine katkı sağlamaları kuvvetle muhtemeldir. Özellikle bugünlerde dünya genelinde yaşanan COVID-19 pandemisi, evden çıkılmaksızın fiziki olarak parayla dahi temas edilmeden finansal ürün ve hizmetlerin erişimini sağlayacak bir yapıya dönüştürülmesi gerektiğini insanlığa bunun kuramsal değil hayati bir gereksinim haline geldiğini tecrübe ile kanıtlamıştır. Bu dönemde, daha önce hiç dijital kanalları kullanmamış pek çok banka müşterisi, mücbir sebepten ötürü işlemlerini dijital bankacılıktan gerçekleştirmek durumunda kalmıştır. Değişim sürecini hızlandırıcı bu yeni süreçte, belirli bir bankanın altyapısına erişilerek işlem yapılmasına olanak tanıyan internet bankacılığının ve mobil bankacılığın çokça ötesinde bir hizmet altyapısı ile müşterilerin gereksinimlerinin giderilmesi gerekmektedir. Tüm bu anlatımlardan sonra, Türk bankacılık sisteminde dijital dönüşüm sürecine ilişkin çeşitli politika önerilerine aşağıda yer verilmiştir:

İnternet ve mobil şubeler üzerinden bankaların, e-Devlet uygulamalarına ücretsiz erişim olanakları tanımaya başladığı görülmektedir. Tam bu noktada, e-Devlet uygulamalarının yaygınlaşmasından, mobil ve internet bankacılık müşteri sayısının da olumlu yönde etkileneceğini belirtmek mümkündür. Bu minvalde, e-Devlet uygulamalarını vatandaşların daha fazla kullanımını sağlamak amaçlı kamu spotları, tanıtım kampanyaları düzenlenerek vatandaşa e-Devlet uygulamalarının bir ihtiyaç olduğu kabul ettirilmelidir. Bankaların şifresiz ve güvenli e-Devlet bağlantısı yapma fırsatını sunmasıyla müşteri sayısı da artacaktır.

Rekabetin en yoğun şekilde yaşandığı sektörlerden olan bankacılık sektörü, bu rekabeti sürdürebilme adına kaliteli ve ucuz hizmet sunmalıdır. Temin edilen verilerle, ilerideki zamanlarda internet bankacılığı kullanımında artış yaşanılacağı öngörüsüyle bankalar, bu bakımdan hizmet kalitelerini artırma faaliyetlerini hızlandırmalı, bilişim teknolojilerine yönelik yatırımları artırmalı ve web sitelerini kolaylık, görsellik, güvenlik noktasında geliştirmelidir.

Devletin imkânlarının kullanımıyla özellikle de belirli yaş gruplarına yönelik "*Bilgisayar Okuryazarlığı*", "*Dijital Okuryazarlık*" eğitimlerinin düzenlenmesi ile bu kapsamda söz konusu bireylerin internet ve mobil uygulamalara yönelik bilgilendirilmesi, mobil bankacılık ve benzeri uygulamaların yaygınlaşmasına katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

Accenture (2015). Accenture dijitalleşme endeksi Türkiye sonuçları: Türkiye'nin en dijital şirketleri. http://www.tbv.org.tr/core/uploads/page/document/, (12/10/2021).

Akın, F. (2020). Dijital dönüşümün bankacılık sektörü üzerindeki etkileri. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 15-27.

Aksu, H. (2019). Dijital dönüşüm yolculuk rehberi. İstanbul: Pusula 20 Teknoloji ve Yayıncılık.

Aliyeva, B. (2016). Bankacılık sisteminde internetin olumlu ve olumsuz yönleri. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 237-252.

Altay, O. (2014), Finansal sistem ve bankalar. (Eds. O. Altay, C. Küçüközmen, M. Ural, E. Demireli) Banka İktisadı ve İşletmeciliği içinde (ss.1-13), Ankara: Detay Yayıncılık.

Artun, T. (1980). İşlevi-gelişimi-özellikleri ve sorunlarıyla Türkiye'de bankacılık. İstanbul: Tekin Yayınevi.

Arı, E. S. (2021). Süper akıllı toplum: Toplum 5.0. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (1), 455-479.

BearingPoint (2019). Robo-Advisory in the securities market, https://www.bearingpoint.com/files/BearingPoint_RoboAdvisory.pdf?, (20.10.2021).

Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2016). Türkiye'nin sanayi devrimi, Dijital Türkiye Yol Haritası, Ankara.

Centeno, C. (2004). Adoption of Internet services in the Acceding and Candidate Countries, lessons from the Internet banking case. Telematics and Informatics, 21(4), 293-315.

Çelik, S. B. & Mangır, F. (2020). Bankacılık sektörünun dijitalleşmesi: Dünyada ve Türkiye'de durum analizi. Cyberpolitik Journal, 5(10), 260-282.

Demirez, D., Gür, D., & Özeltürkay Yaşa, E. (2021). Bankacılık sektöründe dijital dönüşüm: açık bankacılık ve uygulamalarına ilişkin kavramsal bir araştırma. Tarsus Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi, 1 (1), 10-28.

Dijital Dönüşüm, (2017). https://www.dijitaldonusum.gov.tr/dijital-donusum-nedir/, (12.10.2021).

Dunnewijk, T. & Hultén, S. (2007). A brief history of mobile communication in Europe. Telematics and Informatics, 24(3), 164-179. doi: 10.1016/j.tele.2007.01.013.

EFMA (2017). World retail banking report 2017. Paris: Capgemini and Efma.

Erdinç, Z. (2016). Türkiye'de kayıt dışı ekonomiyle mücadeleye yönelik izlenen politikalar ve çözüm önerileri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (4), 39-52. doi: 10.18037/ausbd.415594.

Ford, M. (2018). Robotların yükselişi. (Çeviren: Cem Duran) Kronik Kitap (5. Baskı). İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayıncılık.

Germir, H. N. (2021). Bankacılık sisteminde dijitalleşme süreci. (Ed. C. Ş. Eyel), Covid-19 Sürecinde İşletmelerde Dijital Dönüşüm Ve Yönetsel Etkileri içinde (ss.3-49), Ankara: İksad Yayınevi.

https://www.businessht.bloomberght.com, (02.02.2022).

http://www.dokotech.com/tr/beacon-nedir, (02.02.2022).

https://www.garantibbvamortgage.com/dijitallesen-dunyada-dijital-bankaciligindonusumu.aspx, (02.02.2022).

https://www.ideasoft.com.tr/big-data-nedir-e-ticarette-big-datanin-yeri-nedir/, (12.10.2021)

https://www.innova.com.tr/tr/blog/fintek-blog/finans-kuruluslari-icin-buluta-geciste-ilk-adim-nasil-olmali, (02.02.2022).

https://www.isbank.com.tr/blog/dijital-cuzdan-nedir-ne-ise-yarar, (02.02.2022).

https://www.isbank.com.tr/is-ticari/tekcep, (02.02.2022).

https://issuu.com/istanbulsmmmodasi/docs/malicozum150, (02.02.2022).

https://www.pwc.com.tr/acik-bankacilik-dunya-ve-turkiye, (02.02.2022).

https://www.sanayinindijitaldonusumu.com/bankacilik-sektorunde-dijital-donusum/, (02.02.2022).

http://www.takasbank.com, (02.02.2022).

https://www.thebrandage.com/bankacilikta-beacon-devrimi-basliyor, (02.02.2022).

Infosys (2018). https://www.infosys.com/industries/financial-services/white-papers/documents/iot-enabled-banking.pdf. (02.02.2022).

Kenar, P. (2019). Bankacılık teknolojiyle boyut değiştiriyor, Katılım Finans, Yıl 3, Sayı 12, TKBB.

Kızıl, C., Hanişoğlu, G. S., & Aslan, T. (2019). Kripto paraların finansal piyasalara etkisi ve muhasebeleştirilmesi. Bursa: Ekin Yayınevi.

Marcu, G. Dowshen N., Saha S., Sarreal R. R., & Andalibi N. (2017). Treat-YoSelf: Empathy-driven behavioral intervention for marginalized youth living with HIV., Pervasive Health. https://pdfs.semanticscholar.org/pdf, (20.10.2021).

Mbama, C. I. & Ezepue. P. O. (2018). Digital banking, customer experience and bank financial performance: UK Customers' Perceptions. International Journal of Bank Marketing, 36(2), 230-255. doi:10.1108/IJBM-11-2016-0181.

Mill, A. (2019). Ekonomi 101. (Çeviren: Nurdan Soysal, 7. b.). İstanbul: SAY Yayınları.

Open Banking Implementation Entity (2021). What is open banking. www.openbanking.org.uk/customers/what-is-open-banking. (21.10.2021).

Özkan, H. (2012). Katılım bankacılığının klasik bankalarla karşılaştırılması ve muhasebe uygulamaları, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Pakdemirli, B. (2019). Dijital dönüşüm ve ekonomik büyüme. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 12, Sayı 32, 665-694.

Pala, E. & Kartal, B. (2010). Banka müşterilerinin internet bankacılığı ile ilgili tutumlarına yönelik bir pilot araştırma. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 17(2), 43-61.

PWC (2020). Açık Bankacılık: Dünya ve Türkiye. https://www.pwc.com.tr/tr/sektorler/bankacilik/pdf/acik-bankacilik-dunya-ve-turkiye-v2.pdf, (20.10.2021).

Sardana, V. & Singhania, S. (2018). Digital technology in the realm of banking: A review of literature. International Journal of Research in Finance and Management, 1(2), 28-32.

Takan, M. (2001). Bankacılık. Ankara: Nobel Yayınevi.

Tan, M. & Teo T.S.H. (2000). Factors influencing the adoption of internetbanking. Journal of the Asso ciation for Information Systems. 1(5), 1-42.

Tolon, M. (2004). Ticari bankalarda pazarlama stratejilerinin uygulanması ve Türkiye'deki ticari bankalar üzerine bir alan çalışması. Verimlilik Dergisi, 63-64.

Treasury and Risk (2017). Banking technology as competitive advantage. Treasury & Risk September 2017 Special Report, 1-7.

Vurucu, M. & Arı, M. U. (2015). Güncel gelişmeler ışığında bankacılık ürün ve hizmetleri: Bireysel-özel-yatırım-kobi-ticari-kurumsal bankacılık. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığın doğuşu ve Türk bankacılık sistemi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 107-117. https://dergipark.org.tr/tr/pub/niguiibfd/issue/19762/211698.

Yetiz, F. & Ünal, A. (2018). Finansal yeniliklerin gelişimi ve Türk bankacılık sektörüne etkileri. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20 (4): 1-19

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, U. (2019). Finansal teknolojiler ve tüketici yenilikçiliği kapsamında finansal teknolojilere uyum, yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurttadur, M. & Süzen, E. (2016). Türkiye'de banka müşterilerinin internet bankacılığına yaklaşımlarının incelenmesi üzerine bir uygulama. Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, 8(1), 93-120.

Dijital teknolojinin sürdürülebilirlik sonuçlarını iyileştirmede ve iklim değişikliği gibi sorunları ele almada oynayabileceği iki önemli rol vardır. İlk rol, dijital çözümlerin adrese dağıtılabileceği bir etkinleştirici olarak öne çıkmaktadır. New South Wales Üniversitesi (UNSW Sydney) öğretim üyelerinden ve UNSW Sydney Dijital Sürdürülebilirlik Bilgi Merkezi (Digital Sustainability Knowledge Hub) kurucusu ve yöneticisi Prof. Pan, Nesnelerin İnterneti (IoT) ve akıllı binalar, elektrik şebekeleri, otomasyon girişimleri ve tedarik zinciri, akıllı ulaşım lojistiği gibi uygulamaların iklim değişikliğiyle mücadelede etkili olduğuna dikkat çekmektedir. Pan'a göre "Binalara, üretim süreçlerine ve benzerlerine çok sayıda sensör yerleştirebilirsiniz; burada iklimle ilgili sorunların bazılarını çözmede olası çözümler hakkında düşünmeye başlayabilmemiz için içgörüler oluşturmak amacıyla verilerin toplanabileceği yerlerdir." Bu kapasitedeki bir başka dijital sürdürülebilirlik örneği, birçok kuruluşun dijital dönüşüm programlarının temel odak noktası olan yapay zeka uygulamalarıdır. Pan, giderek artan bir şekilde, giderek daha fazla veriye erişilebildiğini ve artık bu büyük veriyi analiz etme ve ardından makine öğrenimi ve yapay zeka gibi teknolojileri kullanarak bu verinin ne anlama geldiğini anlamanın yanı sıra tahminler ve potansiyel sonuçları hakkında da düşünme yetisine ulaşıldığını belirtmektedir (Businessthink, https://www.businessthink.unsw.edu.au/articles/digital-sustainability-solutions-climate-change, 15.5.2022).

Dijital teknolojilerin artan kullanımının olumsuz etkileri bir gerçektir ve birçok kişinin algısında ve kitle iletişim araçlarında giderek daha fazla yer almaktadır (Gimpel ve Schmied, 2019: 13). Bu sebeple bilim çevreleri, sivil toplum örgütleri ve devlet birimlerinin dijitalleşmenin net faydalarına katkıda bulunmak amacıyla dijitalleşmenin risklerini tanımlayarak ve yan etkilerini azaltmak için bu etkileri doğru şekilde analiz etmede işbirliği içinde bulunmalıdır. Nasıl ki bir tıbbi ilacı kullanırken o ilaca kişinin alerjisi olup olmadığı araştırılıyor ve ilacın olası yan etkileri prospektüste belirtiyorsa, bir teknolojik ekipman gerek ev gerekse işletme düzeyinde kullanılmadan önce olası zararlı etkileri konusunda uyarılar ürün tanıtımında yer almalıdır.. Elbette ki bu düzenlemeleri özel sektöre yönelik olarak tanımlaması gereken devletin özel kanunlarla yetkilendirdiği denetleme ve düzenleme kurumları olmalıdır. Özellikle dijital teknolojilerin yaygın olarak kullanıldığı alanlarda vatandaşların enerjiyi daha bilinçli kullanma ve atık yönetimi konusunda aydınlatılması dijitalleşmenin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılmasını sağlayabilir. Belirli kullanım ömrünü aşan elektronik ekipmanlarını yeni modellerle değiştirmek isteyen kişi ve firmalara nakdi destekte bulunulmalıdır. Enerji tasarrufu sağlayan elektronik ekipmanların ve araçların üretiminin ise firmalar düzeyinde teşvik edilmesi ile gümrük vergileri ile tüketim vergilerinin düşük tutulması toplumun davranışlarının bu tür araçlara yönlendirilebilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

Alm, E., Colliander, N., Deforche, F., Lind, F., Stohne, V. ve Sundström, S. (2016). Digitizing Europe: Why Northern European Frontrunners Must Drive Digitization of The EU Economy, Stockholm: Boston Consulting Group:

Andersen, A. D., Frenken, K., Galaz, V., Kern, F., Klerkx, L., Mouthaan, M., Piscicelli, L., Schorf, J. ve Vaskelainen, T. (2021). On Digitalization and Sustainability Transitions. Environmental Innovation and Societal Transitions, 41: 96-98.

Arushanyan, Y. (2016). Environmental Impacts of ICT: Present and Future. KTH Royal Institute of Technology School of Architecture and the Built Environment Department of

Sustainable Development, Environmental Science and Engineering Division of Environmental Strategies Research –Doctoral Thesis.

Asongu, S. A., Agboola, M. O., Alola, A. A. ve Bekun, F. V. (2020). The Criticality of Growth, Urbanization, Electricity and Fossil Fuel Consumption To Environment Sustainability In Africa. Science of the Total Environment, 712, 136376.

Bahn-Walkowiak, B., Magrini, C., Berg, H., Gözet, B., O'Brien, M., Arjomandi, T., Doranova, A., Le Gallou, M., Gionfra, S., Graf, V., Kong, M. A., Jordan, N., Miedziński, M. ve Bleischwitz, R. (2021). Eco-Innovation And Digitalisation: Case Studies, Environmental And Policy Lessons From EU Member States For The EU Green Deal And The Circular Economy: EIO Biennial Report 2020.https://epub.wupperinst.org/frontdoor/deliver/index/docId/7753/file/7753_Eco-Innovation_Digitalisation.pdf, (18.02.2022).

Barba-Gutiérrez, Y., Adenso-Diaz, B. ve Hopp, M. (2008). An Analysis of Some Environmental Consequences of European Electrical and Electronic Waste Regulation. Resources, Conservation and Recycling, 52(3): 481-495.

Bumann, J. ve Peter, M. K. (2019). Action Fields of Digital Transformation–A Review and Comparative Analysis of Digital Transformation Maturity Models and Frameworks. Digitalisierung und andere Innovationsformen im Management. Innovation und Unternehmertum, 2 :13-40.

Businessthink, Digital Sustainability: Technology Solutions to Climate Change https://www.businessthink.unsw.edu.au/articles/digital-sustainability-solutions-climate-change, (15.5.2022).

Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Kar, A. K., Baabdullah, A. M., Grover, P., Abbas, R., ... ve Wade, M. (2022). Climate change and COP26: Are digital technologies and information management part of the problem or the solution? An editorial reflection and call to action. International Journal of Information Management, 63, 102456.

European Commission (2021). Enquête Sur La Contribution De Les TIC Au Service De L'environnement Actions De L'ue En Faveur De La Durabilité Entreprises-Rapport final. Luxemburg: European Union.

European Commission (2022). The Digital Economy and Society Index (DESI), https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi, (28.04.2022).

Gimpel, H. ve Schmied, F. (2019). Risks and Side Effects of Digitalization: A Multi-Level

Taxonomy of The Adverse Effects of Using Digital Technologies and Media. In Proceedings of the 27th European Conference on Information Systems (ECIS), Stockholm & Uppsala, Sweden, June 8-14, 2019. ISBN 978-1-7336325-0-8 Research Papers. https://aisel.aisnet.org/ecis2019_rp/145.

Gleim, M. R., Smith, J. S., Andrews, D., ve Cronin, J. J. (2013). Against The Green: A Multi Method Examination of The Barriers to Green Consumption. Journal of Retailing, 89(1): 44–61.

Hosan, S., Karmaker, S. C., Rahman, M. M., Chapman, A. J. ve Saha, B. B. (2022). Dynamic Links Among The Demographic Dividend, Digitalization, Energy Intensity and

Sustainable Economic Growth: Empirical Evidence From Emerging Economies. Journal of Cleaner Production, 330, 129858.

Lange, S. ve Santarius, T. (2020). Smart Green World?: Making Digitalization Work for Sustainability. New York: Routledge.

Lopatkova, Y., Agbozo, E. ve Belyaeva, Z. (2019). Exploring the Relationship between E-Government and Sustainable Development. (Ed. Irina Turgel, Hans Wiesmeth ve Victor Beker). In Book of Proceedings of XIV International Conference «Russian Regions in the Focus of Changes» .pp. 80-86 Ekateringburg, Russian Federation, 14-16 November, 2019.

Mondejar, M. E., Avtar, R., Diaz, H. L. B., Dubey, R. K., Esteban, J., Gómez-Morales, A., ... ve Garcia-Segura, S. (2021). Digitalization to achieve sustainable development goals: Steps towards a Smart Green Planet. Science of The Total Environment, 794, 148539.

Pan, S. L., Carter, L., Tim, Y. ve Sandeep, M. S. (2022). Digital sustainability, climate change, and information systems solutions: Opportunities for future research. International Journal of Information Management, 63, 102444.

Ramesohl, S. ve Berg, H. (2019). Steering Digitalisation In The Right Direction: Key Points For Science And Politics (Vol. 2019). Wuppertal Institut für Klima, Umwelt, Energie.

Suseno, Y. ve Abbott, L. (2021). Women entrepreneurs' digital social innovation: Linking gender, entrepreneurship, social innovation and information systems. Information Systems Journal: 31(5), 717-744.

Schieferdecker, I. ve Messner, D. The Digitalised Sustainable Society, Germany and the World 2030: The Digitalised Sustainable Society, https://deutschland-und-die-welt-2030.de/en/article/the-digitalised-sustainable-society/, (18.02.2022).

Şeker, M. (2021). Sürdürülebilirlik ve Dijitalleşme. (Ed. İnci Erdoğan Tarakçi ve Bora Göktaş). Dijital Gelecek Dijital Dönüşüm. ss.365-383. İstanbul: Efe Akademi.

TWI2050 - The World in 2050 (2019). The Digital Revolution and Sustainable Development: Opportunities and Challenges. Report prepared by The World in 2050 initiative. International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA), Laxenburg, Austria. www.twi2050.org.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2020). Nesnelerin İnterneti, https://www.akillisehirler.gov.tr/wp-content/uploads/KapasiteGelistirme/Egitim_Pdf/Nesnelerin_Interneti.pdf, (09.05.2022).

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2022). Nesnelerin İnterneti, https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/dijital/nesnelerin-interneti (09.05.2022).

sunulması, KDV Mevduat Hesabı, büro işlerinin çevrimiçi olarak halledilmesi, Mobil İmza'nın elde edilmesi gibi elektronik hizmetler mükelleflerin kullanımına sunulmuştur.

AVİS'nin kapsamının genişlemesiyle birlikte, "Bir Pencere" ilkesiyle gerçek ve tüzel kişilerin kayıt işlemlerinin tek bir sistem üzerinden gerçekleştirilmesi, sadece vergilendirme açısından değil, aynı zamanda girişimcilik ve yeni yatırımlar için de önemli bir değişiklik olarak kabul edilmektedir. Yeni iş kurma için başvurulması gereken devlet kurumlarını aynı çatı altında toplayan bu sistem gereken prosedür ve gün sayısını defalarca azaltmıştır. Dijitalleşmenin denetim alanına da etki göstermesi, saha incelemelerini geride bırakmış ve daha çok dijital verilere dayalı analizlerle riskli mükellef gruplarının tespitine yönelik çalışmalara başlanmıştır.

Vergi idaresinin dijitalleşme konusunda attığı diğer önemli bir adım ise online yazar kasa kullanımının zorunlu hale getirilmesi yönünde aldığı karar olmuştur. Vergi kaçakçılığının karşısını almak için alınan bu karar, kademeli bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Vatandaşları da bu konuda teşvik etmek maksadıyla, online yazar kasaların sunduğu imkanlar üzerinden yürütülen "KDV Geri Al" projesi, vergi idaresinin kayıt dışı ekonomi ile mücadelede önemli bir aracı haline gelmiştir.

Azerbaycan vergi idaresi başarılı bir şekilde sürdürdüğü dijitalleşme sürecini günümüzde de devam ettirmekle yeni stratejiler belirlemekte ve dünyadaki gelişmelerin gerisinde kalmamak için geleceğe yönelik adımlar atmaktadır. Bu bakımdan, DVX bünyesinde Dijital Vergi İdaresi Genel Merkezi ve Dijital Dönüşüm Konseyi'nin, Ekonomi Bakanlığı bünyesinde ise "Dördüncü Sanayi Devrimi Analiz ve Koordinasyon Merkezi"nin kurulması önemli gelişmeler içerisinde yer almaktadır. Söz konusu gelişmeler gelecek dönemde Yapay Zekâ, Nesnelerin İnterneti, Blockchain Teknolojisi, Makine Öğrenimi ve bu gibi dünya teknoloji trendlerinin başta vergi idaresi olmakla, Azerbaycan kamu sektöründe yoğun olarak kullanımına hizmet edecektir. Belirttiğimiz çalışmalarla birlikte, içerisinde bulunduğumuz COVID-19 Pandemi sürecinin uzaktan hizmet ve minimum temas ilkelerini daha da öne çıkarması, dijitalleşmenin gelişim hızını daha da tetiklemiştir. Dijitalleşmeye ilişkin ortaya çıkardığımız çalışmalar ve gözlemlediğimiz gelişim hızına dayanarak, gelecek 10 yıl içerisinde Azerbaycan'da en son teknolojilerin uygulandığı ve tamamen dijitalleşmiş bir vergi idaresinin mevcut olacağı öngörülmektedir. Sonuç olarak, vergi idaresinde gerçekleşen dijital dönüşümün hem hükûmetlere hem de mükelleflere sağladığı faydalar, her iki tarafın da bu konuda istekli davranmasına ve gönüllü şekilde uyum sağlamasına, dolayısıyla bu sürecin günümüzde daha da hızlanmasına neden olmuştur.

KAYNAKÇA

Allahverdi, M. ve Kuzucu, S. C. (2017). Azerbaycan Vergi Sistemi'nin E-Dönüşüm Süreci ve Vergi Gelirlerine Etkisi. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi. 4(7): 83-95.

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2009a). İcmal (2007-2008). Bakı. https://bit.ly/3My4fhP, (11.12.2021).

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2009b). Azərbaycan Respublikasında Elektron Bəyannamənin (e-Bəyannamə) Tətbiqi. https://bit.ly/3MyVFiT, (13.12.2021).

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2010). "Elektron Vergi Hesab-Fakturaların" Proqram Təminatından İstifadə Kitabçası. Bakı. https://bit.ly/3EUdOW3, (02.12.2021).

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2011a). İcmal (2009-2010). Bakı. https://bit.ly/3F7IIud, (11.12.2021).

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2011b). Onlayn Kargüzarlıq. Bakı. https://bit.ly/3xYahoe, (03.12.2021).

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2013a). İcmal (2011-2012). Bakı. https://bit.ly/3Kr10aC, (11.12.2021).

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2013b). ƏDV-nin Depozit Hesabı Altsisteminin İstifadəçi Təlimatı. Bakı. https://bit.ly/3LsVaqz, (25.11.2021).

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi. (2015). Azərbaycanın Vergi Sistemi (Xüsusi Buraxılış) -15 İl. Bakı. https://bit.ly/3ESvcdv, (08.12.2021).

Bulut, C. ve Süleymanov, E. (2015). Dövlət Maliyyəsi. Bakı: Qafqaz Universiteti Nəşri.

İlyasov, R. (2016). Vergi Sisteminin Elektron Hökümət Layihəsinə İnteqrasiyası. https://bit.ly/3KgX6kt, (02.12.2021).

Məcidov, M. (2013). Vergi Sistemi. Bakı: Biznes Universiteti Nəşriyyatı.

Qarayev, İ. (2018). Azərbaycan Respublikasının Vergi Sistemi və Vergi Siyasəti: Təkamül Dövrü, Müasir Vəziyyəti və Təkmilləşdirilməsi İstiqamətləri. Şamaxı: Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzi.

5. SONUÇ

Irak'ta yirminci yüzyılın başlarında keşfedilen petrol ve daha sonra petrol sanayi alanında yaşanan gelişmeler neticesinde ek bir gelir kaynağı elde edilmiş ve ekonomi bu yönde şekillenmiştir. Bütçenin finansmanı konusunda önemli bir gelir kaynağı teşkil etmesi sonucunda diğer gelir kaynaklarının geliştirilmesi arka planda kaldığı söylenebilir. Irak Merkez Bankasının verilerine göre 2019 yılında petrol gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı %92,23 oranına ulaşmıştır. Bunun temel nedeni ülkenin son otuz yılı içinde geçirdiği savaşlarla birlikte vergi idarelerinin yetersizliği ve ülke yönetimi olmuştur. Bu sorundan kurtulmak için yeni gelir kaynaklarının elde edilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı vergi sistemi mali kaynak sağlama konusunda aktif rol alamamış ve Irak hükümeti bütçe finansmanı konusunda petrol gelirlerine yüklenmiştir. Özellikle 2003 yılından beri vergi sistemi bu etkenlerin altında kalmış ve gözle görülür bir ilerleme kayıt edememiştir. Bunun yanı sıra 2014 yılında petrol kuyularının terör örgütlerinin eline geçmesi ve son iki yıl içinde Covid-19 salgını nedeniyle devletin elde ettiği petrol gelirlerinde ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Bu süreçte memur maaşları %50 düşürülmüş ve hükümet temel hizmetleri yerine getirme konusunda ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır.

Hem dünyada yaşanan gelişmelere ayak uydurmak hem de bütçe finansmanı konusunda çeşitliliğin sağlanmasında amacıyla Irak'ta özellikle vergi sistemi kapsamında yeni vergilerin ihdas edilmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu kapsamda Irak'ta potansiyel gelire sahip olacak Cep Telefonu Hizmet Vergisi uygulanması çalışmanın asıl amacını ortaya koymuştur. Telsiz iletişim hizmetleri içinde bulunan cep telefonu hizmeti, vergilendirme kapsamına alınması öngörülmüştür. Irak'ta bu hizmeti sunma konusunda yetki belgesinde sahip olan operatörleri (Asiacell, Zen ve Korek) kanunda belirlenecek vergi miktarını fatura toplamına veya hazır karta kontur yükleme sırasında tahsil ederek ilgili vergi dairesine ödenmesinden sorumlu tutulacaktır. Buna göre asıl mükellef hizmetten yararlanan kişi ve kurumlar olacak vergi konusu ise hizmet bedelidir. Tüketim sırasında uygulanacak bir vergi olduğundan vergi kaçakçılığı pek mümkün olmayacaktır. Birçok ülkede cep telefonu hizmet vergisi uygulandığından, Irak'ta bu çalışmada önerildiği şekilde uygulanması hem devlet hazinesine katkı sağlayacak hem de son yıllarda fiyat dalgalanmalarına maruz kalan petrol gelirlerine bağımlılığı azaltacaktır.

KAYNAKÇA

Al Bandar A. (2001). Symposium on The tax system in Iraq. Iraqi Institution For Economic Reform, Vol:5, Special Issu.

Alani T. (2021). 94 Years Ago.. The Story of the Discovery First Oil Field in Iraq, https://www.aljazeera.net/ebusiness (03.05.2022).

Central Bank of Iraq (CBI), Statistics & Research Department, Annual Economic Report 2005 - 2019.

Central Bank of Iraq (CBIa), Statistics & Research Department, Annual Statistical Bulletin 2005 - 2020.

Central Bank of Iraq (CBIb), Statistics & Research Department, Annual Bulletin 2005 - 2018.

Central Bank of Iraq (CBIc), Statistics & Research Department, Financial Sector, Puhlic Budget, 2005 - 2019. https://iier.org/ar/publications/research-and-studies-of-the-institute (10.05.2022).

Iraqi Customs Tax Law 77 - 1955.

Iraqi Income Tax Law 113 - 1982.

Iraqi Land Tax Law 36 - 1997.

Iraqi Property Tax Law 163 - 1959.

Iraqi Property Transfer Tax 12 0- 2002.

Kadhim A.J. (2011). Tax Effectivness in Finace And Economic, Research Submitted to The General Tax Authority, Firsk Tax Scintefic Conference, Baghdad.

Mackey S.& Bosen M. (2021). Excise Taxes and Fees on Wireless Services Increase Again in 2021. Tax Foundation, Fiscal Fact, No.780. https://taxfoundation.org/publications/cell-phone-tax-wireless-taxes/ (12.05.2022).

Republic of Iraq, Ministry of Finanse (MOF).

Training and Development Directorate (TDD) (2020), Petroleum Sector in Iraq, http://www.elearningmoo.com/en/iraq-oil-industry/index.php?lang=en (26.04.2022).

	maliyet temelli fiyatlandırma politikasıyla devlet çiftçi destekli bir taban fiyat uygulamasını ülke içinde yetiştirilen bütün tarım ürünleri için düzenlemelediir.
TARIM SEKTÖRÜNDE UYGULANAN VERGİLER VE VERGİ POLİTİKA ÖNERİLERİ	
GV	Çiftçilerin geçmiş yıllarda aldığı destek kalemlirenden kesilen %4 stopaj , 5 yıl geriye dönük olacak şekilde, yasal faiziyle birlikte iade edilmelidir. Tarımsal destek ödemeleri GV'nden istisna edilmelidir.
EV	Araziye ilişkin Büyükşehirlerde %100 artırımlı vergi kaldırılmalıdır.
KDV	Tarımsal faaliyetlerde kullanılan traktörden sıfırda %8, ikinci elde %1 ve girdi maliyetlerini artıran; sebze tohumlarında %8, elektrik %18, motorin %18, ürün tesliminde %1, tarımsal ürünlerde %18 KDV kaldırılmalıdır.
ÖTV	Girdi maliyetlerini artıran çiftçinin kullandığı motorindeki, gübre, ilaç ve yemdeki ÖTV kaldırılmalıdır.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

4. SONUÇ

Sürdürülebilir bir tarım ancak sürdürülebilir bir vergi politikası sayesinde yürütülebilir. Sürdürülebilir vergi politikası ise, kırsal ekonominin, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliği ile var olabilir. Sürdürülebilir tarımsal faaliyetler için ise vergilerin, ekonomik amacından ziyade, sosyal ve çevresel amaçlarının gözetilerek uygulanması önemlidir. Devletin yürüttüğü vergi politikasının dezavantajlı gruplar için yeniden dağılımında gelir eşitsizliklerini azaltma rolü temelinde, kırsal ekonomiyi kalkındırmak amacıyla tarım sektöründe vergi politikaları yeniden gözden geçirilmelidir.

Devletin tarım sektörüne yüklediği verginin altında ezilen, her aşamasında maliyetleri katlanarak artan ve ürettiği ürünleri, doğrudan tüketiciyle buluşturamayan çiftçi, çoğu zaman maliyetinin altında mahsulünü elden çıkarmak zorunda kalabilmektedir. Kuraklık ve olumsuz iklim koşullarından da etkilenen mahsuller günümüzde çiftçiyi her geçen gün ekonomik anlamda zorlamaktadır. Nihayetinde çarkı döndüremeyen çiftçi tarımsal faaliyetlerini ya sınırlandıracak ya da sonlandıracaktır.

Özellikle küçük ölçekli çiftçiler, kendi topluluklarında tarımsal üretkenliği, dayanıklılığı ve sürdürülebilirliği geliştirmek için çiftçilik hafızasına sahiptir. Bu avantajın değerlendirilmesi önemlidir. Küçük ölçekli üretimden kaynaklanan tarımsal büyüme, en yoksul nüfuslar üzerinde diğer sektörlerdeki büyümeye nazaran daha fazla etki sağlayabilir.

Sürdürülebilir tarıma geçiş bir süreçtir. İlerlemenin anahtarı da, bir sonraki adımı atma isteğidir. Sürdürülebilirlik bugün için çiftçilerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi anlamına gelmemektedir. Çiftçi baba serveti tarım sermayesini, gelecek nesillere bayrak yarışı misali bir adım ileriye taşıyarak bırakabilmelidir. Halk dilindeki esnaf da olsa, çiftçi de olsa okusun kente göçsün hayatını kurtarsın imajı ortadan kaldırılmalıdır. Tarım sektöründeki beşeri sermayeye sahip çıkılmalı ve çiftçiyi koruma merkezinde politikalar üretebilmelidir. Tarım kırsaldan ziyade köylerden filizlenerek ülke genelinde yeşertilebilmelidir. Sürdürülebilir vergi, sürdürülebilir tarım ve sürdürülebilir kalkınma için daha rasyonel vergi politikalarıyla kırsal ekonomi canlandırılarak güçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Çevre Şehircilik Bakanlığı, (CSB). (2018), Kişi Başına Tarım Alanı, Https://Cevreselgostergeler.Csb.Gov.Tr/Kisi-Basina-Tarim-Alani-İ-85832, Erişim Tarihi: 02.10.2021.

Food And Agriculture Organization Of The United Nations (FAO). (2009), Global Agriculture Towards 2050, Https://Www.Fao.Org/Fileadmin/Templates/Wsfs/Docs/Issues_Papers/Hlef2050_Global_Agriculture.Pdf, Erişim Tarihi: 01.10.2021.

Habertürk, Https://Www.Haberturk.Com/Aydin-Haberleri/91329040-Posacidan-Ciftcilere-Mujde5-Yil-Geriye-Donuk-Vergi-İadesi-Yapilacak, Erişim Tarihi: 13.10.2021.

International Labour Organization (ILO). (2020), Covıd-19 And The İmpact On Agriculture And Food Security, Https://Www.İlo.Org/Wcmsp5/Groups/Public/---Ed_Dialogue/---Sector/Documents/Briefingnote/Wcms_742023.Pdf, Erişim Tarihi: 17.10.2021.

International Plant Protection Convention, (IPCC), (2019), Https://Www-İpcc-Ch.Translate.Goog/Srccl/Chapter/Chapter-6/?_X_Tr_Sl=En&_X_Tr_Tl=Tr&_X_Tr_Hl=Tr&_X_Tr_Pto=Nui,Sc, Erişim Tarihi: 20.10.2021.

Kalkınma Bakanlığı, (KB). (2018), Tarım Ve Gıdada Rekabetçi Üretim, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Https://Www.Sbb.Gov.Tr/Wp-Content/Uploads2020/04/Tarim_Ve_Gidadarekabetciuretimozelıhtisaskomisyonuraporu.Pdf, Erişim Tarihi:02.10.2021.

Resmi Gazete, (REGA). (2020), Tarımsal Arazilerin Mülkiyetinin Devrine İlişkin Yönetmelik, Tarih: 04.11.2020, Sayı:31294, Ankara.

Schultz, T. W. (1980). Nobel Lecture: The Economics Of Being Poor. Journal Of Political Economy, 88(4), 639–651.

Strateji Ve Bütçe Başkanlığı, (SBB), (2021), Temel Ekonomik Göstergeler Https://Www.Sbb.Gov.Tr/Temel-Ekonomik-Gostergeler/#1594716589132-D3a64e97-2238 Erişim Tarihi: 02.10.2021.

SYNGENTA, (2021), Sürdürülebilir Tarım, Https://Www.Syngenta.Com.Tr/Surdurulebilir-Tarim, Erişim Tarihi:18.10.2021.

Tarım Kredi Bilişim Ve İletişim Hizmetleri Sanayi Ve Ticaret A.Ş. (TARNET). (2021), Sürdürülebilir Tarım Nedir? Https://Www.Tarnet.Com.Tr/Medya-Merkezi/Blog/Surdurulebilir-Tarim-Nedir/, Erişim Tarihi: 22.10.2021.

Tarım Ve Orman Bakanlığı, (TARIMORMAN) (2021), Destek Kalemleri, Https://Www.Tarimorman.Gov.Tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Alan-Bazli-Destekler/Motorin-Gubde-Ve-Toprak-Analizi-Destegi, Erişim Tarihi: 01.10.2021.

Teoman Ö., (2012), Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/36 Http ://Www.Tek.Org.Tr, Erişim Tarihi: 01.10.2021.

Theodore W. Schultz, Nobel 1979 | What İs A Person's Worth?,

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK1), (2021), İşgücü İstatistikleri, Nisan 2021, Https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Isgucu-Istatistikleri-Nisan-2021-37488, Erişim Tarihi: 01.10.2021.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK2). (2021), Temel İşgücü Göstergeleri, Https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Isgucu-Istatistikleri-Nisan-2021-37488

Türkiye İstatistik Kurumu, (TÜİK). (2021), Dış Ticaret İstatistikleri, 29 Ocak 2021 Sayı: 37412.

Union De Banques Suisses, (UBS). (2021), Nobel Perspectives,

United Nations, (UN) (1987). Report Of The World Commission On Environment And Development Our Common Future, 1-300. Https://Sustainabledevelopment.Un.Org/Content/Documents/5987our-Common-Future.Pdf Erişim Tarihi: 18.10.2021.

World Bank, (WB). (2021), Agriculture And Food, Https://Www.Worldbank.Org/En/Topic/Agriculture/Overview#1, Erişim Tarihi: 03.10.2021.

Worldbank, Agriculture And Food, Overview: Development News, Research, Data Erişim Tarihi 2 Nisan 2022, Https://Www-Worldbank-Org.Translate.Goog/En/Topic/Agriculture/Overview?_X_Tr_Sl=En&_X_Tr_Tl=Tr&_X_Tr_Hl=Tr&_X_Tr_Pto=Op,Sc.

Zhang, M., Mu, H., Ning, Y., & Song, Y. (2009). Decomposition Of Energy-Related CO2 Emission Over 1991–2006 İn China. Ecological Economics, 68(7), 2122-2128. Https://Doi.Org/10.1016/J.Ecolecon.2009.02.005.

bağımsızlığının ön planda tutulması ve kamu maliyesinin güçlü bir mali yönetişim sistemine sahip olması politika önerisi olarak sunulmaktadır.

KAYNAKÇA

Abdullah, A. (2021). Covid-19 Koronavirüs Pandemisinin Rusya'da Sosyo-Ekonomik Eşitsizliğe ve Yoksulluğa Etkisinin Değerlendirilmesi. Uluslararası Yönetim Akademik Dergisi, 4(3), 622-637.

Avcı, O. & Yeniçeri, H. (2020). Vergi Sistemlerine Pandemi Ayarı. Turkish Studies, 15(6), 123-137.

Cengiz, V. & Sürücü, H. (2021). Covid-19'un Vergi Gelirlerine Etkisi: Türkiye Örneği. Avrasya Sosyal ve ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 8(4), 366-380.

Eğilmez, M. (2013). Küresel Finans Krizi, 9. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Friedman, F. (2021). One Virus, Two Countries: What Covid-19 Tells Us About South Africa. Wits University Press.

Güner, K. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Uygulanan Mali Tedbirlerin Değerlendirilmesi. Turizm ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi. Cilt3, s:1ss:84-95.

International Monetary Found (IMF) (2020). World Economic Outlook: The Great Lockdown. Chapter 1: Global Prospects and Policies, April 2020.

International Tax Review. (2020). https://www.internationaltaxreview.com/

Karakurt, B. (2016). Küresel Krizin Etkilerini Azaltmada Mali Yönetişimin Rolü: BRICS Ülkeleri Örneği. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. 12(2), 185-212.

Kharbanda, V. & Jain, R. (2021). Impact of Covid on the Stock Market: A Study of BRIC Countries. International Journal of Financial Markets and Derivatives, 8(2), 169-184.

Koç, İ. & Yardımcıoğlu, F. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uygulamaya Konulan Mali Tedbir ve Teşviklerin Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye ve Seçilmiş AB Ülkeleri Karşılaştırması. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 8(2), 123-152.

Mishra, M. K. (2020). The World After COVID-19 and Its Impact on Global Economy. ZBW, Leibniz Information Centre for Economics, Kiel, Hamburg.

O'Neill, J. (2001). Building Better Global Economic BRICs. Goldman Sachs Global Economics Paper No: 66.

Özen, İ. C. (2022). İki Adım İleri Bir Adım Geri: Kapitalizmin İki Ana Ekonomik Kutbu ve Covid-19 Krizi. ''Bu da biter, Ya sonra?'', Editör: Selçuk Dağdelen, Dilek Aslan, Bayazit İlhan. Literatür Yayıncılık, Ankara, 139-152.

Özkan, Ö. (2021) Covid-19 Pandemisinde Hükümetlerin Sağlık Emekçilerine Yönelik Stratejileri. Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, (74), 41-57.

Pehlivan, M., Kaya, A. & Keleş, S. S. (2021). Covid-19'un Makroekonomik Etkileri ve Seçilmiş Ülkelerde Covid-19 Döneminde Uygulanan Maliye ve Para Politikaları. Akademik Hassasiyetler, 8(17), 105-135.

Roy, S. (2020). ''Economic Impact of Covid-19 Pandemic''. A Preprint, 1-29.

Shah, S. D. (2020). Covid-19 and Fiscal Response by BRICS Countries. International Journal of Humanities and Social Science Research, 6(5), 50-54.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) (2020). Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni. Ekonomik Modelleme ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü, Konjonktür Değerlendirme Daire Başkanlığı. 2020/1-2 (Ocak-Haziran).

Şahin, S. & Akdağ, A. A. (2021). Uluslararası ekonominin Covid-19'a Karşı Piyasalardaki Durumunun Yatırımlar Perspektifinde İncelenmesi. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 284-296.

Şen, H. & Kaya, A. (2015). Ekonomik Krizlerin Değişmeyen İmdatçısı: Maliye Politikası. Sosyoekonomi. 2015/1, 55-86.

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü. (2022). Güney Afrika Cumhuriyeti Pazar Bilgileri. https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika/guney-afrika-cumhuriyeti/pazar-bilgileri

Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2020). Covid-19 Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi. Pakete İlişkin Genel Bilgiler ve Ekonomiyi İlgilendiren Diğer Tedbirler. https://www.medikalkume.com/content/upload/anns/covid-19-ekonomik-istikra-20200414141043.PDF

The Organisation for Economic Co-operaiton and Develeopment (OECD) (2020). https://www.oecd.org/newsroom/tax-and-fiscal-policies-central-to-governments-responses-to-covid-19-crisis.htm

The World Bank. https://databank.worldbank.org/home.aspx

Ustaoğlu, M. (2020). Covid-19 Küresel Salgını ve Maliye Politikalarının Etkinliği. İçinde: Covid-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve siyasal Etkileri. (Ed. D. Demirbaş, V. Bozkurt, S. Yorğun. İstanbul Üniversitesi Yayınevi. İstanbul, 35-52.

World Health Organization (WHO) (2020). Archived: WHO-Timeline-COVID-19. https://www.who.int/news/item/27-04-2020-who-timeline---covid-19

Yeyati, E. L. & Filippini, F. (2020). Social and Economic Impact of Covid-19. Brookings Global Economy and Development Program at Brookings, Global Working Paper 158.

toplu katliamlar, büyük göç hareketleri gibi toplumsal kanayan yaralara neden olmuştur. Dünyanın geldiği bu gerilim ve stresli noktada, pandemi bardağı taşıran son damla olmuş ve paylaşımcı, sürdürülebilir, adil, dengeli, saygılı bir sosyo-ekonomik anlayış talepleri yükselmeye başlamıştır (TÜBA, 2020:84).

Pandemiye bağlı olarak, tüm ülkelerde üretim gerilemiş ve petrole olan talep azalmıştır. Ayrıca, petrol üreten ülkeler arasındaki siyasi tartışmalar da, talep azalmasıyla birleşerek; petrol fiyatlarında düşüşe neden olmuştur. Türkiye'de cari açığın en büyük payının petrol ithalatı olduğu düşünülünce, petrol fiyatlarının düşmesi Türkiye için olumlu sonuç olmuştur. Hazineye büyük katkı sağlayan turizm gelirleri ise, kısıtlamalarla birlikte olumsuz etkilenmiştir. Sonuç olarak; Covid-19 pandemisi, yapısal dönüşümlere yol açacak; dijital, gıda, sağlık, yüksek teknoloji, bio güvenlik alanlarında yeni fırsatlar oluşturacaktır (SAM, 2020:84).

KAYNAKÇA

Balcı, Y. ve Çetin G. (2020). Covıd-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisinde İstihdam ve Çalışma Hayatı Üzerindeki Etkileri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, İstihdam Raporu, (ErişimAdresi:https://www.Ticaret.Edu.Tr/Uploads/Haberler/1374/%C4%B0stihdam %20raporu.Pdf).

Deloitte Türkiye; (2020). Covid-19 Raporu, https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/consulting/articles/kuresel-Covid-19-salgininin Turkiyede-farkli-kategorilere-etkileri.html, (24.05.2021).

Demir, O. ve Esen, A. (2021). Covid-19'un Yıkıcı Ekonomik Etkileri ve Türkiye Ekonomisinde Dönüşüm İhtiyacı, Journal of Emerging Economies and Policy, 6(1), 88-105.

Elyan, A. (2021). Covid-19'un Türkiye'nin Dış Ticareti Üzerine Etkileri, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Güven, H. (2020). Covıd-19 Pandemik Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 251-268.

Güven, H. (2020). Covid-19 Sürecinde E-Ticaret Sitelerine Yöneltilen Müşteri Şikâyetlerinin İncelenmesi, Turkish Studies, 15(4), 511-530

https://localveri.com.tr/blog/e-ticaret-2/koronavirusun-etkileri-her-alanda-dijitallesme/. (07.05.2021).

Meyer, S. (2020). Understanding the COVID-19 Effect on Online Shopping Behavior. https://www.bigcommerce.com/blog/Covid-19- ecommerce/#understanding-panic-buying-and-coronavirus. (12.04.2021).

Sam, (2020). Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar Yeni Trendler, http://sam.gov.tr/tr/wp-content/uploads/2020/04/sam-Covid-kitap.pdf, (19.02.2021).

Soylu, Ö.B. (2020). Türkiye Ekonomisinde Covıd-19'un Sektörel Etkileri, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 169-185.

T.C. Ticaret Bakanlığı, (2022). https://ticaret.gov.tr. (10.02.2022).

TÜBA, (2020). Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu, http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/Covid-19%20Raporu-Final+.pdf, (12.03.2021).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2022). https://www.tuik.gov.tr.(01..03.2022).

Aşıların adil ve eşit dağıtımının sağlaması için COVAX kurulmuştur. COVAX'ın kuruluş amaçlarını yerine getirebilmesi konusunda karşılaştığı birçok engel vardır. İlk engel ile şirketler ürettikleri aşıları satmaya başladıklarında karşılaşılmıştır. Yüksek ve orta gelirli ülkeler bu şirketler ile ikili anlaşmalar yaparak ihtiyaçları olan aşı siparişlerine COVAX'tan önce ulaşmışlardır. Bu durum COVAX'ın planladığı şekilde aşı tedarik etmesine mani olmuştur. İkinci engel küresel ölçekte üretilen aşıların azlığından kaynaklanmıştır. Aşı şirketleri patent haklarından feragat etmedikleri için ve bu konuda yaptırım gücü olan mekanizmalar işlevsiz kaldığı için, küresel ölçekte aşı üretimi artırılamamış ve COVAX'ın aşı tedarik etmesi güç olmuştur. Üçüncü engel artan aşı üretimiyle birlikte birçok ülkenin ihtiyacından fazla aşı siparişi vermesi dolayısıyla aşı stokçuluğuna gitmesinden kaynaklanmıştır. Bu nedenlerden dolayı COVAX 2021 yılı sonuna kadar 2 milyar doz aşı dağıtmayı planlarken, yalnızca 1 milyar doz aşı dağıtabilmiştir. 2022 Nisan ayında COVAX tedarik ettikleri aşı miktarının artmaya başladığını fakat aşı dağıtım mekanizmasının işlevini gerçekleştirebilmesi için fona ihtiyaç olduğunu duyurmuştur. Dolayısıyla önümüzdeki günlerde düşük gelirli ülkelerde daha yerel düzeye inecek olan aşı dağıtımı için maliyetler artış gösterecektir.

COVID-19 salgınının azaltılması temel bir KKM'dir. Bu tür KKM'lerin üretimi için küresel iş birliğinin sağlanması en önemli çözüm yoludur. Bu bilinçle aşı stoku ihtiyacından fazla olan ülkelerin aşıları zamanında, henüz kullanılabilir durumda iken düşük gelirli ülkelere bağışlamalılar. Yine aşının dağıtım sürecinde ortaya çıkacak maliyetler için COVAX gibi kuruluşların fonlarının artırılması gerekir.

Patent hakları feragati için gerçekleşen girişimler çözümsüz kalmıştır. Bu noktada aşı üretim şirketlerinin iş birliği içerisinde üretimlerini artırmaları da bir çözüm olacaktır. Yine Moderna şirketinin uygulamasına benzer şekilde aşı şirketleri düşük gelirli ülkeler için maliyetinde aşı tedarik edilmesine olanak tanıyabilir ve bu ülkelerde patent haklarından feragat ederek, buradaki nüfusun aşıya ulaşmasını kolaylaştırabilir. Sonuç olarak kamu, özel sektör ve küresel kuruluşların iş birliği olmadığı sürece KKM'lerin üretilebilmesine ilişkin sorunlar COVID-19 salgınında olduğu gibi devam edecektir.

KAYNAKÇA

Abiodun, T., Andersen, H., Mamo, L.T., & Sisay, O. (2021). Vaccine manufacturing in africa: what it takes and why it matters. Tony Blair Institute for Global Change.1-17.

Akdemir, A., & Şahin, M. (2006). Küresel kamusal malların üretim ve yönetim dinamikleri bağlamında sınıflandırılması. Maliye Dergisi, 150, 1-24.

Bartsch, S. M., O'Shea, K. J., Ferguson, M. C., Bottazzi, M. E., Wedlock, P. T., Strych, U., ... & Lee, B. Y. (2020). Vaccine efficacy needed for a COVID-19 coronavirus vaccine to prevent or stop an epidemic as the sole intervention. American Journal of Preventive Medicine, 59(4), 493-503.

Berkley, S., & Bindra, P. (2004). Developing an AIDS vaccine: A global public good. The Brown Journal of World Affairs, *10*(2), 207-212.

Callaway, E. (2020). The unequal scramble for coronavirus vaccines--by the numbers. Nature, 584(7822), 506-508.

Carbone, M. (2007). Supporting or resisting global public goods? The policy dimension of a contested concept. Global Governance, 179-198.

Chen, L. C., Evans, T. G., & Cash, R. A. (1999). Health as a global public good. Global public goods, 1, 284-304.

Coussy, J. (2005). The adventures of a concept: is neo-classical theory suitable for defining global public goods?. Review of International Political Economy, *12*(1), 177-194.

Das, V. (1999). Public good, ethics, and everyday life: Beyond the boundaries of bioethics. Daedalus, *128*(4), 99-133.

Deutsche Welle (2022), Moderna patent haklarından feragat ediyor. https://www.dw.com/tr/moderna-patent-haklar%C4%B1ndan-feragat-ediyor/a-61050858, (12.04.2022).

Ekström, A. M., Berggren, C., Tomson, G., Gostin, L. O., Friberg, P., & Ottersen, O. P. (2021). The battle for COVID-19 vaccines highlights the need for a new global governance mechanism. Nature Medicine, 27(5), 739-740.

Emanuel, E. J., Persad, G., Kern, A., Buchanan, A., Fabre, C., Halliday, D., ... & Richardson, H. S. (2020). An ethical framework for global vaccine allocation. Science, 369(6509), 1309-1312.

Erciyas, S. S., ve Üstün Z. Ç. (2022). Aşı adaletsizliği için bir günah keçisi: Patent hakları. https://www.mondaq.com/turkey/patent/1150582/a351305-adaletsizli287i-iin-bir-gnah-keisi-patent-haklar305, (14.04.2022).

Ferroni, M., & Mody, A. (2002). Global incentives for international public goods. In International Public Goods (pp. 1-29). Springer, Boston, MA.

GAVI (The global alliance for vaccines and immunizations). (2020). About our alliance. https://www.gavi.org/our-alliance/about, (20.11.2021).

GAVI. (2021). Joint COVAX statement on supply forecast for 2021 and early 2022. https://www.gavi.org/news/media-room/joint-covax-statement-supply-forecast-2021-and-early-2022, (20.11.2021).

GAVI. (2022). What is next week's Gavi COVAX AMC summit hoping to achieve?. https://www.gavi.org/vaccineswork/what-next-weeks-gavi-covax-amc-summit-hoping-achieve, (04.04.2022).

Kaul, I., & Faust, M. (2001). Global public goods and health: taking the agenda forward. Bulletin of the World Health Organization, 79, 869-874.

Kaul, I., Grunberg, I., & Stern, M. A. (1999). Defining global public goods. Global public goods: international cooperation in the 21st century, 2-19.

Kharas, H. (2021). The impact of COVID-19 on global extreme poverty. Brookings Future Development blog, 21.

Kopiński, D., & Wróblewski, M. (2021). Reimagining the World Bank: Global public goods in an age of crisis. World Affairs, 184(2), 151-175.

Launch & Scale (L&S). (2022). Vaccine purchases. https://launchandscalefaster.org/covid-19/vaccinepurchases, (14.04.2022).

Loembé, M. M., & Nkengasong, J. N. (2021). COVID-19 vaccine access in Africa: Global distribution, vaccine platforms, and challenges ahead. Immunity, 54(7), 1353-1362.

Moghadas, S. M., Vilches, T. N., Zhang, K., Wells, C. R., Shoukat, A., Singer, B. H., ... & Galvani, A. P. (2021). The impact of vaccination on COVID-19 outbreaks in the United States. medRxiv.

Morrissey, O., Willem te Velde, D., & Hewitt, A. (2002). Defining international public goods. In International Public Goods (pp. 31-46). Springer, Boston, MA.

Our World in Data. Coronavirus pandemic. https://ourworldindata.org/coronavirus, (14.02.2022).

Parray, A. A., Yadav, U. N., Das, A., Ali, A. M., Mollick, S., Saha, S., & Mistry, S. K. (2022). Ensuring the global COVID-19 vaccine equity: Universal vaccine access strategy in the context of low and-middle-income countries. Global Public Health, 1-8.

Polack, F. P., Thomas, S. J., Kitchin, N., Absalon, J., Gurtman, A., Lockhart, S., ... & Gruber, W. C. (2020). Safety and efficacy of the BNT162b2 mRNA Covid-19 vaccine. New England Journal of Medicine.

Saksena, N. (2021). Global justice and the COVID-19 vaccine: limitations of the public goods framework. Global Public Health, 16(8-9), 1512-1521.

Samuelson, P. A. (1954). The pure theory of public expenditure. The review of economics and statistics, 387-389.

Sandler, T. (2001). On financing global and international public goods. Policy Research Working Paper 2638, The World Bank, 1-49.

Smith, R. D. (2003). Global public goods and health. Bulletin of the World Health Organization, 81, 475-475.

Smith, R. D., & MacKellar, L. (2007). Global public goods and the global health agenda: problems, priorities and potential. Globalization and Health, *3*(1), 1-7.

Stiglitz, J. E., & Rosengard, J. K. (2015). Economics of the public sector: Fourth international student edition. WW Norton & Company.

United Nations Children's Fun (UNICEF). (2022). COVID-19 vaccine market dashboard. https://www.unicef.org/supply/covid-19-vaccine-market-dashboard, (15.04.2022)

Verma, P., Dumka, A., Bhardwaj, A., Ashok, A., Kestwal, M. C., & Kumar, P. (2021). A statistical analysis of impact of COVID19 on the global economy and stock index returns. SN Computer Science, 2(1), 1-13.

World Health Organization (WHO) (2020). WHO concept for fair access and equitable allocation of COVID-19 health products. Final Working Version, 2020, 1.-34

Zacher, M. (1999). Global epidemiological surveillance: International cooperation to monitor infectious diseases. Global Public Good: İnternational Cooperation in The 21st Century, I. New York.

- Kadınların erkek egemen sektörlerde istihdam edilebilmeleri için gerekli meslek eğitimlerinin verilmesi hususunda gerekli politikaların tasarlanması ve uygulanması.

Ülkemizde COVID-19 pandemisinden etkilenen işgücü piyasalarında kadın işsizliğinin azaltılması ve istihdamının artırılması için; mikro ve küçük ölçekli işletmelere ekonomik yönden destek sağlanması, istihdamın artırılmasına yönelik politikaların düzenlenmesi ve uygulanması, kamu ve özel sektörde esnek çalışma ve uzaktan çalışma uygulamalarının desteklenmesi, kamu ve özel sektörde kadın istihdamına arttırılmasına yönelik çalışan kotası ve vergi teşviklerinin uygulanması, bakım hizmetleri, kreş ve okul öncesi alanlarında kamu yatırımların attırılması ve teşvik edilmesi önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Alon, T., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality (No. w26947). National Bureau of Economic Research.

Del Boca, D., Oggero, N., Profeta, P., & Rossi, M. (2020). Women's and men's work, housework and childcare, before and during COVID-19. Review of Economics of the Household, 18(4), 1001-1017.

Dinçer, F. C. Y., & Yirmibeşoğlu, G. (2020). COVID-19'un ekonomik etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirilmesi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19 (COVID-19 Special Issue), 780-792.

Esra, Ü., Derya, A., & Gözüyeşil, E. (2021). COVID-19 pandemisi ve kadınlar. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 1-8.

Eşsiz, F. P., & Durucan, A. (2021). COVID-19 salgınının seçilmiş sektörler üzerindeki etkileri: Türkiye ekseninde bir değerlendirme. International Journal of Public Finance, 6(2), 193-210.

Farré, L., Fawaz, Y., González, L., & Graves, J. (2020). How the COVID-19 lockdown affected gender inequality in paid and unpaid work in spain. Avaible in https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3643198 (20.05.2022)

Güloğlu, T., & Çepni, G. G. (2021). Türkiye'de COVID-19 salgınının genç işgücüne etkileri. Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 155-170.

ILO Monitor on the world of work. 9th edition. (2022). https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_845642/lang--en/index.htm (10.05.2022).

ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. 3rd Edition. (2020).https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/impacts-and-responses/WCMS_743146/lang--en/index.htm (10.05.2022).

IMF World Economic Outlook. April 2020. https://www.bw.undp.org/content/botswana/en/home/library/poverty/imf-world-economic-outlook-april 2020.html?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=CjwKCAjwyryUBhBSEiwAGN5OCBsRBBzigakMd2d0DlEGptZvMflX2LiJ5SrdY4V0x706r1beWNsH2xoCYvUQAvD_BwE (10.05.2022).

Işık, E. (2020). COVID-19 salgını ve kadın emeği: Türkiye'den kadın deneyimleri. Politik Ekonomik Kuram, 4(2), 219-241.

Koca, D. (2020). Türkiye'de işgücü piyasasının boyutları ve COVID-19 döneminin işgücü piyasasına etkileri. Sosyal Çalışma Dergisi, 4(2), 69-83.

Tatar, M. (2022). COVID-19 salgınının Türkiye'de kadın işsizliği üzerindeki etkileri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 9(1), 379-393.

TÜİK. İşgücü İstatistikleri, Mart 2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mart-2022-45647 (10.05.2022).

UN Women. (2022). Employment & Poverty Economic fallout hits women hard. https://www.unwomen.org/en/hq-complex-page/covid-19-rebuilding-for-resilience/employment-poverty (25.05.2022).

Yalman, İ. N., Ünal, E. A., & Koşaroğlu, Ş. M. (2021). COVID-19 salgını sürecinin işgücü piyasaları üzerine etkisi: uygulamalı bir araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(3), 1125-1144.

Yatırımcılar, Covid-19 salgını sürecinde getirilerindeki değişiklikleri doğru bir şekilde görebilmeli ve buna göre finansal varlıklarıyla bağlantılı riskleri kontrol etmelidirler. İlerleyen zamanda yapılacak olan akademik çalışmalarda pandemi dönemi etkilerinin daha açık olarak şekilde gözlemlenebileceği düşünülmektedir. 2008 global finans krizinin etkilerinin daha çok 2009 yılında görüldüğü düşünüldüğünde sonlarında bulunduğumuzun belirtildiği Covid-19 salgınının tesirlerinin de önümüzdeki yıllarda daha açık bir şekilde görüleceği beklenmektedir (Özcan, 2021: 3559).

Sonuç olarak, pandemi başta imalat ve hizmet sektörleri olmak üzere şirketlerin finansal göstergelerinde ciddi değişikliklere neden olmuştur. Bu olağanüstü dönemler öncesinde finansal göstergeler açısından hazırlıklı olan, süreç içerisinde esnek hareket edebilen, dijital dönüşüme uyum sağlayan firmaların krizden en az seviyede etkilendiği görülmüştür. Yapılan akademik çalışmalarda pandemi sürecinde ülkemizde özellikle hizmet sektörü başta olmak üzere olumsuz etkilenen şirketler var olsa da genel olarak değerlendirildiğinde finansal açıdan likidite ve karlılıkla ilgili ciddi sorunlar yaşanmadığı, şirket değerlerinde olumsuz yönde kayda değer değişimlerin olmadığı ve pandemi sürecini iyi yönettikleri tespiti yapılmıştır. Ancak bu tespitlerin geçerliliğini koruyabilmesi için şirketlerin pandemi süreci sonrası ileriki yıllardaki finansal verilerini incelemekte fayda bulunmaktadır. Pandemi sürecinde şirket değerlemesiyle ilgili literatürde kısıtlı çalışmanın olduğu tespit edilmiştir. Sonraki yıllarda yapılacak çalışmalarda elde edilecek finansal verilerin artmasıyla birlikte salgın sürecinin şirket değerlemesine etkisi konusunda daha kapsamlı araştırmalar yapılabilecektir.

KAYNAKÇA

Abukan, D., Saral, A.C. (2021). Teorik Perspektiften İktisadi ve Finansal Olguların Değerlendirilmesi. Editör: Karabulut, Ş., Ankara: Gazi Kitabevi.

Barakalı, O. C. & Öndeş, T. (2022). Covid-19 Pandemisinin Firma Değeri Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Araştırma. Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi, 6(1), 119-140.

Barakalı, O. C. (2021). Covid-19 pandemisinin şirket değeri üzerine etkisi: Borsa İstanbul'da bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Çıtak, F., Bağcı, B. & Şişman, M.Y. (2020). Koronavirüs Pandemisinin Havayolu Şirketlerinin Hisse Senetleri Üzerine Etkisi: Kantil-Kantil Regresyon Modeli Uygulaması. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19(2020 Özel Sayı), 429-446.

Çilek, A. (2022). Entegre CRITIC-COPRAS Yaklaşımıyla Covid-19 Salgınının Borsa İstanbul Turizm Endeksinde İşlem Gören Şirketlerin Finansal Performansına Etkisi. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 6(1), 263-281.

Durak, İ. & Çömlekçi, İ. (2021). BIST100 Endeksinde Yer Alan Firmaların Covid-19 Öncesi ve Covid-19 Dönemi Finansal Verilerine Göre Sınıflandırılması: Bir Hiyerarşik Kümeleme Analizi Uygulaması. Journal of Yasar University, 16(64), 1657-1681.

Ergün, T. & Üçoğlu, D. (2022). Covid-19 Pandemisi'nin Tekstil, Deri ve Giyim Eşyası Sektörlerinde Faaliyet Gösteren Firmalara ve Finansal Raporlarına Etkileri: BIST'te Bir Araştırma. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, (66), 95-112.

Gündoğmuş, M. E. & Öztanır, İ. (2021). Şirket Değerlemesinde Teorik Çerçeve ve Türkiye'de Yapılan Şirket Değerlemesi Çalışmalarının Analizi. İktisadi, Mali ve Finansal Konulara Teorik Bakış Açıları. Editör: Karabulut, Ş., Ankara: Gazi Kitabevi.

Gürbüz, A. O. & Ergincan, Y. (2004). Şirket Değerlemesi-Klasik ve Modern Yaklaşımlar. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Kılınç, F. & Çalış, E. (2021). Covid-19 Pandemisinin Gıda Sektörü Üzerinde Etkisi ve Finansal Performans ile İlişkisi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(3), 499-508.

Ölmez, U. & Ekinci, A.A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Hisse Senedi Piyasasına Etkisi: BIST100 Örneği. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 5(Özel Sayı), 225-239.

Önce, S. (2019). Finansal Tablolar Analizi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özcan, M. (2021). Covid-19 Pandemisinin Turizm ve Ulaştırma İşletmelerinin Finansal Performansına Etkisi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 17(Pandemi özel sayısı), 3542-3567.

Özdemir, L. (2020). Covid-19 Pandemisinin Bist Sektör Endeksleri Üzerine Asimetrik Etkisi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(3), 546-556.

Öztürk, H. (2009). Şirket Değerlemesinin Esasları. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Rababah, A., Al-Haddad, L., Safdar Sial, M., Chunmei, Z. & Cherian, J. (2020). Analyzing the effects of Covid-19 pandemic on the financial performance of Chinese listed companies. Journal of Public Affairs, 20(4), 1-6.

Sönmezler, G. & Gündüz, İ.O. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinin BİST-30 Hisse Senetlerine Etkilerinin Karışıklık Matrisi ile Analizi. Maliye ve Finans Yazıları, 115, 51 – 70.

Ünal, S. (2020). Covid-19 Salgınında Borsa İstanbul Şirketlerinin Fiyatlamalarının Etkinliği. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 5(Özel Sayı), 13-31.

Üreten, A. & Ercan M. K. (2000). Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Yücel, S., Durak, İ. (2021). Covid-19'un BIST İmalat Sektörü Firmalarına Olan Finansal Etkilerinin Finansal Oranlar ve İstatistiksel Tekniklerle İncelenmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (90), 101-126.

süreçlerini düzenleyen, esnek çalışma modellerine hızlı uyum sağlayan, ürettikleri ürün yelpazelerini genişleten ve özellikle e-ticaret alanında aktif olan firmaların hangi sektörde faaliyet gösterirse göstersin rekabette öne geçtiği gözlemlenmektedir.

Türk tekstil sektörü de pandemiyle birlikte oluşan tedarik zincirindeki bozulmalardan olumsuz etkilense de büyük pazarlara yakınlığı nedeniyle tekstil ve hazır giyim imalatında rekabet içinde bulunduğu ülkelere göre avantaj sağlayarak krizi fırsata çevirme deneyimi yaşadığı söylenebilir. Bunu destekleyen bir unsur olarak, özellikle 2021 yılında yakalanan ihracat rakamının bir önceki yıla göre %25'lik büyük bir atış göstermesi Türk tekstil sektöründeki firmaların kriz zamanlarında esnek olabildiğini ve yeni normale hızla uyum sağlayabildiğini göstermiştir.

Sonuç olarak, pandemi başta imalat sektörü olmak üzere pek çok alanda değişimlere neden olmuştur. Bu değişime uyum sağlayan firmaların krizden en az seviyede etkilendiği, hatta proaktif davranan firmaların kriz süreçlerini fırsata çevirdiği görülmüştür. Yapılan akademik çalışmalarda ülkemiz tekstil sektöründe olumsuz örnekler olsa da genel olarak değerlendirildiğinde finansal açıdan likidite ve karlılıkla ilgili ciddi sorunlar yaşamadığı ve pandemi sürecini iyi yönettikleri tespiti yapılmıştır.

KAYNAKÇA

Acar, M.F. (2021). İktisadi, Mali ve Finansal Konulara Teorik Bakış Açıları, Editör: Karabulut, Ş., Ankara: Gazi Kitabevi.

Çatuk, C., Aydın, K. (2021). Covid-19'un Dünya ve Türkiye Tedarik Zinciri Üzerine Etkileri. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 37, 427-449.

Ergün, T., Üçoğlu, D. (2022). Covid-19 Pandemisi'nin Tekstil, Deri ve Giyim Eşyası Sektörlerinde Faaliyet Gösteren Firmalara ve Finansal Raporlarına Etkileri: BIST'te Bir Araştırma. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 66, 95-112.

Eskin, İ. (2021). Covid-19 Salgını Sürecinde Kobi'lerin Finansal Görünümünün Değerlendirilmesi: Denizli Tekstil İşletmeleri Örneği. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23(2), 571-592.

Göker, İ., Eren, B., Karaca, S.S. (2020). Covid-19 (Koronavirüs)'un Borsa İstanbul Sektör Endeks Getirileri Üzerindeki Etkisi: Bir Olay Çalışması. Gaziantep University Journal Of Social Sciences, 2020 SPECIAL ISSUE 14-41.

Kılıç, Y. (2020). Borsa İstanbul'da Covid-19 (Koronavirüs) Etkisi. Journal Of Emerging Economies and Policy, 5(1), 66-77.

Öndoğan, E.N.., Öndoğan, Z. (2021). Covid-19 Salgın Sürecinde Hazır Giyim Markalarının Pazarlama Stratejileri. TJFDM, 3(3), 89-118.

Santos, E., Castanho, R.A. (2021). The Impact of Size on the Performance of Transnational Corporations Operating in the Textile Industry in Portugal during the Covid-19 Pandemic. Sustainability, 14(717), 1-14.

Tayar vd., (2020). The Effects of Covid-19 Crisis on Industries in Turkey: The Study of Borsa Istanbul Industrial Indices. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Outbreak Diseases Special Issue, 293-320.

Uyanık, S., Çelikel, D.C., (2019). Türk Tekstil Endüstrisi Genel Durumu. Teknik Bilimleri Dergisi, 9(1), 32-41.

Wulandari, N.L., Darma, G.S. (2020). Textile Industry Issue in Pandemic of Covid-19. Palarch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology, 17(7), 8064-8074.

Zhao, L., Kim, K. (2021). Responding to the Covid-19 Pandemic: Practices and Strategies of the Global Clothing and Textile Value Chain. Clothing and Textiles Research Journal. 39(2) 157-172.

Ekonomi ve Finans Alanındaki Uygulamaların Ampirik Sonuçları

Editör
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-39-4

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Ekonomik ve finansal uygulamaların kendinden beklenen başarıyı gösterebilmesi için olası uygulama sonuçlarının ayrıntılı şekilde tahlil edilmesi gerekmektedir. Teoride beklenen sonuçların konjonktür, demografik özellikler, ülkenin gelişmişlik düzeyi, politik riskler gibi birçok sebebe bağlı olarak uygulamada farklı sonuçlara yol açtığına zaman zaman rastlanılmaktadır. Dolayısıyla makroekonomik politikalar belirlenirken farklı ülkelerin önceki uygulama sonuçlarının analiz edilmesi fayda sağlayacaktır. İktisadi ve finansal alanda uygulamaların ampirik olarak incelendiği bu kitapta ilk olarak YANTUR, sürdürülebilir büyümeyi sağlamak adına para politikasının ne ölçüde tasarlanması gerektiğini ele almıştır. AYYILDIZ, G-7 Ülkelerinde elektrik tüketimi ve iktisadi büyüme ilişkisini incelemiştir. GÖV, GÜNEY ve ÇANAKÇI, G20 ülkelerinin iktisadi büyümelerinde ticari açıklık, sağlık harcamaları ve turizm harcamalarının etkilerini panel veri yöntemiyle araştırmıştır. KARIŞ ve ÖZYURT, geçiş ekonomileri özelinde sabit sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi son dönemlerde geliştirilen bir yöntem olan Fourier ADL Eşbütünleşme yöntemiyle incelemiştir. POLAT ve YILMAZ, Türkiye'de vergi gelirleri ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi simetrik ve asimetrik nedensellik yaklaşımı ile analiz etmiştir. ÇİZGİCİ AKYÜZ ve AKBULUT BEKAR, Türkiye ekonomisinde finansal istikrarsızlığın ekonomik büyüme üzerindeki asimetrik etkilerini NARDL yaklaşımıyla analiz etmiştir. AKSEKİ, konut piyasasında ve ekonominin genelinde son dönemde yaşanan değişmelerin etkisinin hesaba katılmasını sağlayan değişen parametreli VAR (TVP-VAR) modeliyle tahmin etmiştir. KAPKARA KAYA ve ÇAĞLARIRMAK USLU, Türkiye'nin reel sektör cephesinde kronik bir problem olan dolarizasyon olgusunu ve belirleyicilerini ele almıştır. CANDAN, Türkiye'de yaşanan krizlerin emek ve sermaye ilişkisi üzerinden etkisini ortaya koymuştur. ALBAYRAK, reel döviz kuru oynaklığının doğrudan yabancı sermaye girişleri üzerine etkisini Türkiye özelinde incelemiştir. YUR, ÖZTÜRK ve ÇEVİŞ, petrol fiyatlarının enflasyon üzerindeki etkilerini analiz etmiştir.

ÇAŞKURLU, mali kaldıraç analizi ile dönem analizi yapmış ve maliye politikası araçları çerçevesinde yorumlamıştır. TÜĞEN ve ASLAN, Türkiye ve seçilmiş bazı ülkelerde sayıştayı ele almıştır. BATBAYLI ve ERTÜRK, sağlık hizmeti ihracatının cari açığa, turizm sektörüne, hizmet ithalatına, ekonomik büyümeye ve reel döviz kuruna olan etkisini ampirik olarak incelemiştir. UYĞUN, ALTUNDEMİR ve GÜVEN, OECD Ülkelerinde gerçekleştirilen sağlık harcamalarının bu ülkelerin ekonomik büyümesine etki edip etmediğini araştırmıştır. ÖZTUNÇ ve CURAL, Sağlık Bakanlığının uyguladığı performansa dayalı ek ödeme sisteminin sağlık hizmetlerine etkisini irdelemiştir. DUMAN, birçok makroekonomik değişkenin yabancı sermaye yatırımlarına etkisini araştırmıştır. SIMON ve GÖK, makro analiz yardımıyla göçmenleri işçi olarak değil tüketici ve potansiyel iş yaratıcısı olarak ele almıştır. URSAVAŞ ve YILDIRIM, küreselleşmenin ülkelerin demokrasi düzeylerine bağlı olarak ekonomik büyümeleri üzerindeki etkisini incelemiştir. KURUCU, İLHAN ve KORKMAZ, pandemi sürecinin beraberinde getirdiği internet ortamındaki tüketim seçeneklerini ve tercihlerini açıklamaya çalışmıştır. KURT, Hein ve Schoder (2011) tarafından geliştirilen post-Kaleckigil bir model çerçevesi içerisinde para otoritesi tarafından dışsal olarak belirlenen faiz oranlarının Fransa ekonomisinde kapasite kullanımı, sermaye birikimi ve kar oranları üzerindeki etkisini araştırmıştır. AĞAYEVA ve GÜNDAL, Muş'un ekonomik kalkınmasında önem arz eden alanlardan biri olan arıcılığı ele almıştır.

OLUÇ, OECD Ülkelerinde üretken kapasite artışı ve küreselleşmenin karbon emisyonları üzerinde etkilerini test etmiştir. VAROL, finansal risk ve dindarlık ilişkisini konu edinmiştir. YAĞLIKARA, üç farklı kentleşme verisi kullanarak Ekolojik Modernizasyon Teorisi

kapsamında çevresel bozulma ve kentleşme ilişkisini yüksek gelir grubu ülkeleri için incelemiştir. AVCU, BULUT ve YAYLA, kredi derecelendirme kuruluşlarının verdikleri notların ülkelerin ekonomik performansları üzerindeki etkisini ele almıştır. KOVACI, dijitalleşmenin uzaktan çalışmaya etkisini ortaya koymuştur. DOĞAN, ulaştırma ve depolama sektöründeki işletmelerin Covid-19 öncesindeki ve sonrasındaki dönemde finansal performanslarındaki değişimleri incelemiştir. CAN, DİNÇ ve CENGİZ, borçlunun takipsiz iflasına karar verilme sürecini irdelemiştir. TÜRKMEN ve ÜNAL, para arzındaki değişimin hangi tür hisseleri ne yönde etkilediğini ortaya koymuştur. YILMAZ ve BULUT, Sıcak para ve belirsizlik endeksi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. ÖNER, CRITIC ve MAIRCA yöntemlerinin kullanıldığı hibrit bir uygulama ile kitaba katkı sağlamıştır. KÖROĞLU ve ANBARCI, BIST aracı kurum endeksinde bulunan şirketlerin çok kriterli karar verme yöntemleri ile finansal performanslarının değerlendirmesini yapmıştır. Ekonomi ve finans alanındaki uygulamaların ampirik sonuçlarının incelendiği bu kitap, Aksaray Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Samsun Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi, Trakya Üniversitesi, Ufuk Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi ve Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi olmak üzere 31 farklı üniversiteden 58 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Çerkez AĞAYEVA	Muş Alparslan Üniversitesi
Prof.Dr.	Emin ERTÜRK	Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof.Dr.	Eren ÇAŞKURLU	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof.Dr.	Ertuğrul YILDIRIM	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Prof.Dr.(Emekli)	Hasan ÖZYURT	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof.Dr.	İsmail ÇEVİŞ	Pamukkale Üniversitesi
Prof.Dr.	Kâmil TÜĞEN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof.Dr.	Mehmet Emin ALTUNDEMİR	Sakarya Üniversitesi
Prof.Dr.	Nihal YAYLA	Pamukkale Üniversitesi
Prof.Dr.	Nilgün ÇAĞLARIRMAK USLU	Anadolu Üniversitesi
Doç.Dr.	Burçak POLAT	Siirt Üniversitesi
Doç.Dr.	Çağrı KÖROĞLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç.Dr.	Mehmet CURAL	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Doç.Dr.	Mehmet ÇANAKÇI	İnönü Üniversitesi
Doç.Dr.	Ömer Uğur BULUT	Kafkas Üniversitesi
Doç.Dr.	Selim CENGİZ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Abdullah GÖV	İstanbul Arel Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Adem TÜRKMEN	Erzurum Teknik Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet GÜNEY	Atatürk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Barış GÖK	Ege Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Burçak GÜNDAL	Muş Alparslan Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Çiğdem KARIŞ	Trabzon Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Erhan DUMAN	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Gökçe KURUCU	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Gülay ÇİZGİCİ AKYÜZ	Trabzon Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hatice DOĞAN	Giresun Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	İsmail CAN	Kırıkkale Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Murat GÜVEN	Sakarya Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ozan Ekin KURT	Yeditepe Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Pelin YANTUR	İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Serkan ÜNAL	Ufuk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Seval AKBULUT BEKAR	Trabzon Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sevcan KAPKARA KAYA	Samsun Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Süreyya KOVACI	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Şerife Gamze ALBAYRAK	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Dr.Öğr.Üye.	Utku AKSEKİ	Ege Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Yusuf DİNÇ	Kırıkkale Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Fatih Volkan AYYILDIZ	Ardahan Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Hüseyin YILMAZ	Siirt Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Muhammed Hadin ÖNER	Aksaray Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Nesrin CANDAN	Trakya Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Tuncer YILMAZ	Kafkas Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Aykut YAĞLIKARA	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	İhsan OLUÇ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Özge VAROL	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.	Neslihan URSAVAŞ	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Dr.	Şule BATBAYLI	Bursa Uludağ Üniversitesi
Hastaneler Başmüdürü	İhsan ÖZTUNÇ	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Araş.Gör.	Cemal ÖZTÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Araş.Gör.	Uğur UYĞUN	Sakarya Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Ela BULUT	Pamukkale Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Nazan AVCU	Pamukkale Üniversitesi
	Carl Nally Regi SIMON	Ege Üniversitesi
	Ebru YUR	Pamukkale Üniversitesi
	Gizem KORKMAZ	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
	Havva İLHAN	Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi
	Mehmet ANBARCI	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
	Seher ASLAN	Dokuz Eylül Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Politika Faiz Oranı ve Ekonomik Büyüme İlişkisine Dair Bir Uygulama 1
Pelin YANTUR

G-7 Ülkelerinde Elektrik Tüketimi ve İktisadi Büyüme İlişkisi (1990-2020) 13
Fatih Volkan AYYILDIZ

G20 Ülkelerinde Ticari Açıklık, Sağlık Harcaması, Turizm Harcaması ve Ekonomik Büyüme İlişkisi 23
Abdullah GÖV, Ahmet GÜNEY, Mehmet ÇANAKÇI

AB Üyesi Geçiş Ekonomilerinde Sabit Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Fourier ADL Eşbütünleşme 33
Çiğdem KARIŞ, Hasan ÖZYURT

Türkiye'de Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Simetrik ve Asimetrik Nedensellik Yaklaşımı ile Analizi 45
Burçak POLAT, Hüseyin YILMAZ

Türkiye Ekonomisinde Finansal İstikrarsızlığın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Asimetrik Etkileri: NARDL Yaklaşımı 57
Gülay ÇİZGİCİ AKYÜZ, Seval AKBULUT BEKAR

Türkiye'de Konut Kredi Hacminin ve Faiz Oranlarının Konut Fiyatları Üzerindeki Etkisi: TVP-VAR Modelinden Bulgular 71
Utku AKSEKİ

Türkiye Örneğinde Reel Sektör Dolarizasyonunun Belirleyicileri 85
Sevcan KAPKARA KAYA, Nilgün ÇAĞLARIRMAK USLU

Türkiye'de Yaşanan Krizlerin Emek ve Sermaye İlişkisi Üzerinden Etkisi ve Sürecin Değerlendirilmesi (1989-2009) 95
Nesrin CANDAN

Reel Döviz Kuru Oynaklığının Doğrudan Yabancı Sermaye Girişleri Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği (2010-2021) 107
Şerife Gamze ALBAYRAK

Petrol Fiyatlarındaki Değişimlerin Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği 119
Ebru YUR, Cemal ÖZTÜRK, İsmail ÇEVİŞ

Maliye Politikası ile Müdahalenin Etkinliğinin Sınanması – Mali Kaldıraç Analizi: 1980 – 2020 Türkiye Ekonomisi 135
Eren ÇAŞKURLU

Bazı Gelişmiş Ülkelerde ve Türkiye'de Sayıştayın Performans Denetiminin Değerlendirilmesi 147
Kâmil TÜĞEN, Seher ASLAN

Türkiye'de Sağlık Hizmeti İhracatının Cari Açığa Etkisi: Yapısal Kırılma ve VAR Analizi 159
Şule BATBAYLI, Emin ERTÜRK

Seçilmiş OECD Ülkelerinde Sağlık Harcamalarının Milli Gelire Etkisi: Panel Veri Analizi..... 175
Uğur UYĞUN, Mehmet Emin ALTUNDEMİR, Murat GÜVEN

Performansa Bağlı Ödeme Sisteminin Kamu Sağlık Hizmetlerine Etkisi 187
İhsan ÖZTUNÇ, Mehmet CURAL

Seçilmiş Makroekonomik Değişkenlerin Yabancı Sermaye Yatırımlarına Etkisi. 199
Erhan DUMAN

Göçün Makro Ekonomik Etkileri: Dominik Cumhuriyetindeki Haitili Göçmenler Örneği 211
Carl Nally Regi SIMON, Barış GÖK

Demokrasi Düzeyi, Küreselleşmenin Ekonomik Performansa Etkisini Değiştirir mi? Kulüp Yakınsama Analizine Göre Sınıflanmış Ülkeler Üzerine Ampirik Bir Analiz 223
Neslihan URSAVAŞ, Ertuğrul YILDIRIM

Değişen Hayat Alışkanlıklarında Öz Bütçe 237
Gökçe KURUCU, Havva İLHAN, Gizem KORKMAZ

Effects of Interest Rates on Functional Income Distribution, Capacity Utilization, Capital Accumulation and Profit Rates in France: A Post-Kaleckian Econometric Analysis..... 245
Ozan Ekin KURT

Muş İlinde Bal Tüketimini Etkileyen Faktörlerin Analizi 257
Çerkez AĞAYEVA, Burçak GÜNDAL

Üretken Kapasite ve Küreselleşmenin OECD Ülkelerinde Karbon Emisyonları Üzerindeki Etkileri..... 265
İhsan OLUÇ

KOBİ'lerde Finansal Risk Alma Tutumu-Dindarlık İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Çalışma: OSTİM Örneği..... 275
Özge VAROL

Ekolojik Modernizasyon Teorisi ile Kentleşme ve CO2 Emisyonu İlişkisinin İncelenmesi: Yüksek Gelir Grubu Ülkeleri Örneklemi..... 285
Aykut YAĞLIKARA

Kredi Derecelendirme Notlarının Gelir Üzerindeki Etkisi: Yeni Kırılgan Beşli Ülkeleri İçin Bir Analiz..... 297
Nazan AVCU, Ela BULUT, Nihal YAYLA

Avrupa Birliği İstihdam Politikaları Kapsamında Dijitalleşme ve Uzaktan Çalışma İlişkisi..... 307
Süreyya KOVACI

Ulaştırma ve Depolama Şirketlerinin Finansal Performanslarının Bütünleşik ENTROPİ ve COPRAS Yöntemleriyle Karşılaştırılması 317
Hatice DOĞAN

Borçlunun Takipsiz (Doğrudan Doğruya) İflasına Karar Verilme Süreci, Mevzuat Boyutu ve Şirketlerin Mali Yapısına Etkileri Üzerine Bir Vaka Çalışması 331
İsmail CAN, Yusuf DİNÇ, Selim CENGİZ

Para Arzının Hisse Senedi Getirilerine Etkilerinin Yatay Kesit Analizi 341
Adem TÜRKMEN, Serkan ÜNAL

Belirsizlik Ortamında Sıcak Para Hareketlerinin Ampirik Analizi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi..... 353
Ömer Uğur BULUT, Tuncer YILMAZ

Katılım Bankaları'nın CRITIC ve MAIRCA Yöntemleri ile Performans Analizi..... 367
Muhammed Hadin ÖNER

BIST Aracı Kurum Endeksinde Bulunan Şirketlerin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi 379
Çağrı KÖROĞLU, Mehmet ANBARCI

olmaktadır. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren para politikaları ve ekonomik aktivite ilişkisi ekonomik modellerle irdelenmiş ve farklı görüşlerle desteklenmiştir. Para politikasının sadece fiyatlar genel düzeyi ile ilişkisi olduğunu savunan klasikler para politikasının ekonomik aktivite üzerindeki etkinsizliğinden bahsetmektedir. Keynesyen düşünce ise bu etkinin dolaylı olduğunu öne sürerken monetarist iktisat hem üretim hem de fiyatlar genel düzeyi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğunu savunmaktadır. Yaşanan pandemi dönemiyle birlikte merkez bankaları başta olmak üzere para politikası kanadı ekonomik aktiviteyi desteklemek amaçlı genişlemeci politika gütmüşlerdir. Fakat bu süreç içerisinde para politikası ile sürdürülebilir büyümeyi sağlamak ve bu politikanın ölçüsünün ne ölçüde tasarlanacağı ana gündem konusu olmaya devam etmektedir.

Araştırmanın sonucunda Türkiye verisinin ARDL yöntemi ile çözümlendiği modelde otokorelasyon sorunu olmadığı ancak %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir uzun dönem denge ilişkisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu uzun dönem denge ilişkisinin anlamlı ve negatif olduğu görülmüştür. Çalışmada ele alınan dönem için politika faizindeki azalışlar ekonomik büyümedeki artışı desteklemiştir. Bu sonuç ise, Türkiye ekonomisinde krediye dayalı bir büyüme modelinin varlığını göstermektedir. Bu durum üretime dayalı bir modelden ziyade tüketime dayalı bir büyüme modelinin de göstergesidir. Almanya ve A.B.D için ARDL yöntemi ile çalışılan araştırmanın sonucu ise, bu iki ülke için farklılık göstermektedir. Almanya politika faizi değişkeni ile Almanya ekonomik büyüme değişkeni %10 anlamlılık düzeyinde istatiksel olarak anlamlı bir uzun dönem dengesine sahipken bu ilişki pozitif bir ilişkidir. Çalışmanın esas aldığı dönem için Almanya'da politika faizlerindeki artışların ekonomik büyümede de artışa sebep olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum ise, Almanya ekonomisinde üretime dayalı bir büyüme modelini benimsediğinin kanıtı olarak ortaya çıkmaktadır. Dünyanın en büyük imalatçılarından olan A.B.D ekonomisinde ise, ilişkinin anlamlı olmadığı vurgulanmıştır. Sonuç olarak söz konusu ülkede politika faizi ile ekonomik büyüme değişkeni arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilememektedir. Üç ülkenin çalışıldığı bu araştırmada ekonomik büyümede politika faizine duyarlılık açısından Türkiye ekonomisi öne çıkmaktadır. Benimsenen modelin varlığı beraberinde kırılganlık ve hassasiyeti de getirmektedir. Krediye dayalı büyüme modelini benimseyen Türkiye ekonomisinin üretime dayalı bir büyüme modelini benimsemesi gerektiği kaçınılmaz bir gerçektir.

KAYNAKÇA

Ali, S., Irum, S., & Ali, A. (2008). Whether fiscal stance or monetary policy is effective for economic growth in case of south asian countries?. 24th AGM, Pakistan Institute of Development Economics.

Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1979). A simple test for heteroskedasticity and random coefficient variation. Econometrica, 1287-1294.

Dickey, D., & Fuller, W. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with unit root. Econometrica, 72.

Friedman, M., & Meiselman, D. (1963). The relative stability of monetary velocity and the ınvestment multiplier in the united states, 1897- 1958. in Stabilization policies: Commission on money and credit, Englewood Cliffs.

Godfrey, L. G. (1978). Testing against general autoregressive and moving average error models when the regressors ınclude lagged dependent variables. Econometrica, 1293-1301.

Granger, C. J. (1977). Economic time series. Academic Press.

Newey, W., & West, K. (1987). A simple, positive semi-define, heteroskedasticity and autocorrelation consistent covariance matrix. Econometrica, 311-312.

Perron, P. (1989). The great crash, the oil price shock and teh unit root hypothesis. Econometrica, 1361-1402.

Sınai, A. (1971). Relative effects of monetary and fiscal actions. Quarterly Journal of Finance and Accounting, Autumn, 10(4), 26-36.

White, H. (1980). A heteroscedasticity-consistent covariance matrix estimator and a direct test for heteroscedasticity. Econometrica, 817-838.

İktisadi büyüme ve elektrik tüketimini konu edinen bu çalışmada hangi hipotezin geçerli olduğunu bulmak için 1990-2020 döneminde G-7 ülkeleri örneğinde öncelikle yatay kesit bağımlığı testi sonra sırasıyla panel birim kök testi, panel homojenlik testi , panel eşbütünleşme testi ve panel nedensellik testi yapılmıştır. Çalışmada G-7 ülkelerinde 1990-2020 döneminde iktisadi büyüme ile elektrik tüketimi arasında eş bütünleşme ilişkisi olduğu ve nedensellik testi sonucu ise iktisadi büyümeden elektrik tüketimine doğru tek yönlü nedensellik olduğu sonucuna ulaşılmıştır Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar Kraft ve Kraft (1978), Ghosh (2002), Aktaş (2015) ile Salhuddin ve Alam (2016) çalışmalarıyla benzerlik göstermiştir. Bu çalışmanın sonucu koruma hipotezini desteklemektedir. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar sürdürülebilir iktisadi büyümenin sağladığı refah artışının tüketim boyutuyla elektrik enerjisine yansıdığını göstermiştir. Bu çalışmada elektrik tüketiminden iktisadi büyüme doğru nedensellik ilişkisinin bulunamaması ise iktisadi büyümeyi etkileyen çok fazla parametrenin bulunması, çalışmada ele alınan dönem, kullanılan yöntem ve örneklem grubundan ötürü olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abbas, Faisal and Choudhury N.(2013) Electricity consumption-economic growth nexus: An aggregated and disaggregated causality analysis in India and Pakistan, Journal of Policy Modeling,35(4),538–553.

Abosedra S.,Dah A. and Ghosh S.(2009) Electricity consumption and economic growth, the case of Lebanon, Applied Energy, 4(86),429-432.

Akan, Y. ve Tak, S. (2003) Türkiye elektrik enerjisi ekonometrik talep analizi, Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 17(1-2), 21-49.

Aktaş C. (2009) Türkiye'de elektrik tüketimi, istihdam ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin hata düzeltme modeliyle analizi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25,61-68.

Apergis, N. and Panye, J.E. (2009) Energy consumption and economic growth in central America: evidence from a panel cointegration and error correction model, Energy Economics, 31, 211–216.

Bal, D.P., Patra, S.K. and Mohanty, S.(2022) Impact of sectoral decompositions of electricity consumption on economic growth in India: evidence from SVAR framework, Enviromental Science and Pollution Research ,1-13.

Baltagi, B.H., Feng, Q. and Kao, C. (2012) A lagrange multiplier test for cross-sectional dependence in a fixed effects panel data model, Journal of Econometrics, 170 (1), 164–177.

Berberoğlu, C. N. (1982). Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde elektrik enerjisi sorunu, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi. 18(1), 1-19.

Breusch, T. S. and Pagan, A. R. (1980) The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics, The Review of Economic Studies, 1(47), 239-253.

Chandran, V.G.R., Sharma S. and Madhavan K.(2010) Electricity consumption-growth exnus: the case of Malaysia, Energy Policy,1(38),606-612.

Çetin, G.(2020) Türkiye açısından elektrik enerjisi ve ekonomik büyüme ilişkisi: Granger nedensellik analizi-Ardl sınır testi karşılaştırması, Maliye ve Finans Yazıları, 114,483-500.

Dumitrescu, E.I. and Hurlin, C.(2012) Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels, Economic Modelling, 29(4),1450-1460.

Ebohon, O.J.(1996) Energy, economic growth and causality in developing countries: a case study of Tanzania and Nigeria, Energy Policy,24, 447– 453.

Ghosh, S.(2002) Electricity consumption and economic growth in India, Energy Policy, 2(30),125-129.

Gök, K. (2016) Elektrik enerjisi tüketimi, Türkiye değerlendirmesi ve analitik hiyerarşi süreci ile irdelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, Enerji Enstitüsü, Enerji Bilim ve Teknoloji Anabilim Dalı.

IEA(2022) Data and Statistics https://www.iea.org/data-and-statistics/data-browser?country=WORLD&fuel=Energy%20consumption&indicator=ElecConsPerCapita (Erişim Tarihi:10.02.2022)

Karagöl, E. , Erbaykal E. ve Ertuğrul, H.M.(2007) Türkiye'de ekonomik büyüme ile elektrik tüketimi ilişkisi: sınır testi yaklaşımı, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 8(1), 72-80.

Koç, E. ve Kaya, K. (2015) Enerji kaynakları- yenilenebilir enerji durumu, Mühendis ve Makina Dergisi, 56(668), 36-47.

Kraft J. and A.Kraft (1978) On the relationship between energy and gnp, Journal Energy and Development, 3,401-403

Omri, A., Nguyen, D. K. ve Rault, C.(2014) Causal interactions between CO2 emissions, FDI and economic growth: evidence from dynamic simultaneous-equation models, Economic Modelling, 42, 382-389.

Özmen, E. (2018) Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımında Bir Model Olarak Güneş Şehirler Manisa Örneği (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı.

Öztürk, İ. (2010) A literature survey on energy-growth nexus, Energy Policy,1(38), 340-349.

Pesaran, M.H.(2004) General diagnostic tests for cross section dependence in panels, Cambridge Working Papers in Economics, 435.

Pesaran, M.H. and Yamagata, T.(2008) Testing slope homogeneity in large panels, Journal of Econometrics, 142(1), 50-93.

Salahuddin, M. and Alam K.(2016) Information and communication technology, electricity consumption and economic growth in OECD countries: a panel data analysis, International Journal of Electrical Power and Energy Systems ,76,185–193.

Shahbaz, M., Tang, C.F.and Shahbir, M.S.(2011) Electricity consumption and economic growth nexus in Portugal using cointegration and causality approaches, Energy Policy, 39(6), 3529-3526.

Shiu A. and Lam P-L.(2004) Electricity Consumption and Economic Growth in China, Energy Policy,1(32),47-54.

Squalli J. (2007) Electricity consumption and economic growth:Bounds and causality analyses of OPEC members, Energy Economics, 6(29), 1192-1205.

Sweeney, J.L. (2000). Economics of Energy. Stanford University, 4(9), 1-28

Tatoğlu, F.Y.(2018) Panel zaman serileri analizi stata uygulamalı.(İkinci Baskı) İstanbul: Beta Yayınları

Taylor, M. P. and Sarno, L. (1998) The behavior of real exchange rates during the post-bretton woods period, Journal of International Economics, 46(2),281–312.

Tayyar, A.E. (2019) Türkiye'de sektörel elektrik tüketimi ile ekonomik büyüme ilişkisi: Mwald temelli nedensellik analizlerinin uygulanması, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54(4), 1937-1956.

Tunalı, H. ve Ulubaş, M. A. (2017). Elektrik enerjisi tüketimi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: G7 ülkeleri üzerine bir uygulama (1970-2015), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi , 20(1) , 1-13 .

Westerlund, J. (2007) Testing for error correction in panel data, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 69,709-748.

Wolde-Rufael Y. (2006) Electricity consumption and economic growth : a time series experience for 17 Africian Countries, Energy Policy,10(34), 1106-1114.

Worldbank (2022) GDP(constant 2015 US$) https://data.worldbank.org/indicator/ (Erişim Tarihi:09.02.2022)

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 2004-2018 dönemini kapsayan verilerle G20 ülkelerinde ekonomik büyüme ile sağlık harcaması, ticari açıklık ve turizm harcaması arasındaki ilişki panel veri modelleri kapsamında incelenmiştir. Sabit etkiler ile rassal etkiler modelleri arasından geçerli modelin seçimi için Hausman (1978) testi uygulanmıştır. Hausman testi bulgularında, (1)'deki panel regresyon modeli için sabit etkiler modelinin geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sabit etkiler panel regresyon modelinin tahmini için hem dirençsiz tahminci hem de dirençli standart hatalar üreten Drisoll-Kraay (1998) tahmincisi kullanılmıştır. Drisoll-Kraay tahmincisinin sonuçlarına bakıldığında, G20 ülkelerinde, %1 önem düzeyinde sağlık harcaması, ticari açıklık ve turizm harcaması değişkenlerinin ekonomik büyüme üzerinde pozitif yönde ve anlamlı etkilerinin olduğu saptanmıştır. Bulgulardan hareketle araştırmaya konu olan ülkelerde sağlık ve turizm harcamalarındaki artışla birlikle, dışa açıklık derecelerini artırması ülkelerin ekonomik büyümelerine katkı sağlayacağı değerlendirmektedir.

KAYNAKÇA

Atilgan, E., Kilic, D. & Ertugrul, H.M. (2017). The dynamic relationship between health expenditure and economic growth: is the health-led growth hypothesis valid for Turkey?. European Jornal of Health Economics, 18**,** 567–574.

Baltagi, B. H. & Wu, P. X. (1999). Unequally spaced panel data regressions with AR(1) disturbances. Econometric Theory, 15, 814–823.

Bhargava, A., Franzini, L. & Narendranathan. W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. Review of Economic Studies, 49, 533–549.

Breusch, T. S. & Pagan, A. R. (1980). The lagrange multiplier test and its application to model specification in econometrics, The Review of Economic Studies, 47, 239–253.

Brida, J. G., Edgar, J. S. C. & Risso, W. A. (2008). Tourism's impact on long-run Mexican economic growth. Economics Bulletin, 3(21), 1-8.

Bukenya, J. (2009). Do fluctuations in health expenditure affect economic growth?. The Open Economics Journal, 2, 31-38.

Driscoll, J. & Kraay, A. C. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent data. Review of Economics and Statistics, 80(4), 549–560.

Esen, E. & Keçili, M. Ç. (2021). Economic growth and health expenditure analysis for Turkey: evidence from time series. Journal of The Knowledge Economy, 1-5.

Halıcı-Tülüce, N.S., Doğan, İ. & Dumrul, C. (2016). Is income relevant for health expenditure and economic growth nexus?. International Journal of Health Economics Management, 16**,** 23–49.

Hassoun, S. E. S., Adda, K.S. & Sebbane, A. H. (2021). Examining the connection among national tourism expenditure and economic growth in Algeria. Future Business Journal, **7**(14), 1-9.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. Econometrica, 46, 1251–1271.

Hye, Q. M. A. (2012). Long term effect of trade openness on economic growth in case of Pakistan. Quality & Quantity. 46, 1137–1149.

Hye, Q. M. A. & Lau, W-Y. (2012). Trade openness and economic growth: emprical evidence from India. Journal of Business Economics and Management, 16(1), 188-205.

Menyah, K., Nazlıoğlu, Ş. & Wolde-Rufael, Y. (2014). Financial development, trade openness and economic growth in African countries: new ınsights from a panel causality Approach. Economic Modelling, 37, 386-394.

Nicholas, M. O. (2021). Health expenditure and economic growth in Sub-Saharan Africa: an empirical investigation. Development Studies Research, 8(1), 73-81.

Pablo-Romero, M. D. P. & Molina, J. A. (2013). Tourism and economic growth: a review of empirical literature. Tourism Management Perspectives, 8, 28-41.

Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels, university of cambridge, Faculty of Economics, Cambridge Working Papers in Economics, No. 0435.

Udeagha, M.C. & Ngepah, N. (2021). The asymmetric effect of trade openness on economic growth in South Africa: a nonlinear ARDL approach. Economic Change and Restructuring, 54, 491–540.

Ulaşan, B. (2015). Trade openness and economic growth: panel evidence, Applied Economics Letters, 22(2), 163-167.

Usmani, G., Akram, V. & Praveen, B. (2020). Tourist arrivals, international tourist expenditure, and economic growth in BRIC countries, Journal of Public Affairs, 21(2),1-8.

Wang, F. (2015). More health expenditure, better economic performance? empirical evidence from OECD countries. Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing, 1–5.

Wang, K-M. (2011). Health care expenditure and economic growth: quantile panel-type analysis. Economic Modelling, 28, 1536-1549.

Yanikkaya, H. (2003). Trade openness and economic growth: a cross-country empirical investigation, Journal of Development Economics, 72(1), 57-89.

Yaya, K. (2017). The impact of trade openness on economic growth: the case of cote d'ıvoire, Cogent Economics & Finance, 5(1), 1332820, 1-14.

Yücel, F. (2009). Causal relationships between financial development, trade openness and economic growth: the case of Turkey. Journal of Social Sciences, 5(1), 33-42.

Zaidi, S. & Saidi, K. (2018). Environmental pollution, health expenditure and economic growth in the Sub-Saharan Africa countries: panel ARDL approach, Sustainable Cities and Society, 41, 833-840.

ekonomisinin işlerliğini sağlamaya yönelik olarak uyguladıkları yapısal reformlar birçok ekonomik faktörü olduğu gibi yatırımları da etkilemiştir.

Geçiş ekonomileri arasında MDA ülkelerinin geçiş sürecini başarılı bir şekilde gerçekleştirmek için kararlı ve istikrarlı davrandığı ve diğer geçiş ekonomilerine göre başarılı bir performans sergilediği söylenebilir. Bu ülkelerin nispeten daha başarılı performans sergilemelerinde etkili olan faktörlerden biri AB'ye üyelik süreci ve birliği üye olmaları gösterilebilir. Bu bağlamda, çalışmada özellikle AB üyesi 4 MDA ülkesi (Çekya, Macaristan, Polonya ve Slovakya) için 1995-2020 dönemi esas alınarak sabit sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi Fourier ADL eşbütünleşme yöntemiyle araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, Çekya ve Macaristan'da sabit sermaye yatırımları, istihdam ve ekonomik büyümenin uzun dönemde birlikte hareket ettiği tespit edilmiştir. Buna karşın Polonya ve Slvokya'da söz konusu değişkenler eşbütünleşme ilişkisine sahip değildir. Ayrıca, 4 MDA ülkesinde sabit sermaye yatırımlarındaki artışın ekonomik büyümeyi artırdığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Ülkelerin ekonomik büyümesinde yatırımların etkisinin veya rolünün ne olduğunun belirlenmesi ve bunun yöneticiler tarafından anlaşılması uygulanacak yatırım politikaları açısından önemlidir. Bir başka ifadeyle ekonomik büyümede yatırımlardan beklenen getirinin sağlanması için bu değişkenler arasındaki ilişkinin tespit edilmesi, anlaşılması ve yatırım politikalarının buna göre oluşturulup uygulanması bir gerekliliktir. Çalışma bulgularına göre bu 4 MDA ülkesinde sabit sermaye yatırımlardaki artış ekonomik büyümede artış meydana getirmektedir. Bu sonuç, söz konusu ülkelerde geçiş süreciyle başlayan ve AB'ye üyelik süreciyle devam eden artan sabit sermaye yatırımlarının ekonomik büyüme üzerinde beklenen olumlu etkiyi meydana getirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla, bu ülkelerde ekonomik büyümenin sağlanması ve sürdürülmesi açısından sabit sermaye yatırımlarını artırmaya yönelik teşvikler verilmesi ve yatırım politikalarının bu doğrultuda oluşturulması ekonomik büyümeye olumlu katma değerler sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Akalın, G. (2002). Türkiye'de Ekonomi-Politik Kriz ve Piyasa Ekonomisine Geçiş. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ali, G. (2015). Gross Fixed Capital Formation & Economic Growth of Pakistan. Journal of Research in Humanities, Arts and Literature Applied, 1(2), 21-30.

Arratibel, O., Heinz, F. F., Martin, R., Przybyla, M., Serafini, R., Zumer, T., & Rawdanowicz, L. (2007). Determinants of Growth in the Central and Eastern European EU Member States-A Production Function Approach. ECB occasional paper, (61).

Aslund, A., & Jenish, N. (2006), The Eurasian Growth Paradox. Institute for International Economics Working Paper, 06(5), 1-21.

Balcılar, M. (2002). Geçiş Ekonomilerinin Büyüme Etkinliklerinin Bir Değerlendirmesi. Manas Üniversitesi Küreselleşme ve Geçiş Ekonomileri Uluslararası Sempozyum Bildirileri içinde, 2-4.

Banerjee, P., Arčabić, V., & Lee, H. (2017). Fourier ADL Cointegration Test to Approximate Smooth Breaks with New Evidence from Crude Oil Market. Economic Modelling, 67, 114-124.

Barro, R. J. (1990). Government Spending in a Simple Model of Endogeneous Grwoth. Journal of Political Economy, 98(S5):103- 125

Barro, R. J. (1991). Economic Growth in a Cross Section of Countries. The quarterly journal of economics, 106(2), 407-443.

Bayraktutan, Y., & Arslan, İ. (2008). Türkiye'de Sabit Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Koentegrasyon Analizi (1980-2006). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14, 1-12.

Berber, M., Sivri, U., & Artan, S. (2001). Türkiye'de Yatırım Harcamaları-Ekonomik Büyüme İlişkisi. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 25, 61-70.

Blomstrom, M., Lipsey, R. E., & Zejan, M. (1993). Is Fixed ınvestment the Key to Economic Growth?(No. w4436).

Blomström, M., Lipsey, R. E., & Zejan, M. (1996). Fixed ınvestment the Key to Economic Growth?. The Quarterly Journal of Economics, 111(1), 269-276.

Bouton, L., & Sumlinski, M. A. (2000). Trends in Private in Developing Countries. International Financial Corporation Discussion Paper, 41.

Chaudhary, M. A., & Qaisrani, A. A. (2002). Trade Instability, Investment and Economic Growth in Pakistan. Pakistan Economic and Social Review, 57-73.

Chow, G. (1993). Capital Formation and Economic Growth in China. The Quarterly Journal of Economics, 108, 809-842.

Çetin, M. (2012). Sabit Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Ampirik Bir Analiz. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(1), 211-230.

Dang, V. (2012). Institutional Determinants of Investment in Transition Economies. Available at SSRN 2025328.

De Long, J. B., & Summers, L. H. (1990, April). Equipment Investment, Relative Prices and Economic Growth. In NBER Conference on Economic Growth, April.

De Long, J. B., & Summers, L. H. (1991). Equipment Investment and Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 106(2), 445-502.

De Long, J. B., Summers, L. H., & Abel, A. B. (1992). Equipment Investment and Economic Growth: How Strong Is The Nexus?. Brookings Papers on Economic Activity, 1992(2), 157-211.

Değer, M. K., & Emsen, Ö. S. (2006). Geçiş Ekonomilerinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkileri: Panel Veri Analizleri (1990-2002). C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 7(2), 121-137.

Denizer, C. (1997). Stabilization, Adjustment, and Growth Prospects in Transition Economies (No. 1855). World Bank, Development Research Group.

Esen, E., & Farahmand, M. A. (2020). Sabit Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Afganistan Üzerine Ampirik Bir Analiz. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 9(17), 131-136.

Fischer, S., Sahay, R., & Végh, C. A. (1996). Economies in Transition: The Beginnings of Growth. The American Economic Review, 86(2), 229-233.

Genç, M. C., & Karış, Ç. (2019). Düşük, Orta ve Yüksek Gelirli Ülkelerde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının İstihdam Üzerindeki Etkisinin Panel Veri Analizi. (Ed. Karış, Ç. ve Gözen, M. Ç.). İktisat Seçme Yazılar, Trabzon: Celepler Matbaacılık, 93-116.

Gillman, M., & Harris, M. N. (2004). Inflation, Financial Development and Growth in Transition Countries. Monash University, Department of Econometrics and Business Statistics 23/04, 1-21.

Gros, D., & Suhrcke, M. (2000). Ten Years After: What Is Special About Transition Countries?. Available at SSRN 263348.

Harvie, C., & Pahlavani, M. (2006). Sources of Economic Growth in South Korea: An Application of The ARDL Analysis in the Presence of Structural Breaks–1980-2005. University of Wollongong Economics Working Paper Series, 17, 1-20.

Holland, D., & Pain, N. (1998). The Diffusion of Innovations in Central and Eastern Europe: A Study of the Determinants and Impact of Foreign Direct Investment. London: National Institute of Economic and Social Research.

Kesici, M. (2009). Geçiş Ekonomilerinin Dönüşüm Sürecinde Avrupa Birliği Üyeliği ve İstihdam. In Journal of Social Policy Conferences (No. 57, pp. 407-448).

Khan, M. S., & Kumar, M. S. (1997). Public and Private İnvestment and the Growth Process in Developing Countries. Oxford bulletin of economics and statistics, 59(1), 69-88.

Kwan, A. C., Wu, Y., & Zhang, J. (1999). Fixed Investment and Economic Growth in China. Economics of planning, 32(1), 67-79.

Levine, R., & Renelt, D. (1992). A Sensitivity Analysis of Cross-Country Growth Regressions. The American economic review, 942-963.

Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics, 22: 3-42.

Moers, L. (1999). How Important are Institutions for Growth in Transition Countries? (No. 99-004/2). Tinbergen Institute Discussion Paper.

Nath, H. K. (2005). Trade, Foreign Direct Investment and Growth: Evidence from Transition Economies. Sam Houston State University Department of Economics and Internatioanl Business Working Paper Series, 05(04), 1-30.

Obi, B., Obida Wafure, G., & Menson, A. E. (2012). Savings, Investment and Economic Growth in Nigeria: An Empirical Analysis. IUP Journal of Monetary Economics, 10(1), 16-38.

Podrecca, E., & Carmeci, G. (2001). Fixed Investment and Economic Growth: New Results on Causality. Applied Economics, 33(2), 177-182.

Pushak, T., Tiongson, E. R., & Varoudakis, A. (2007). Public Finance, Governance, and Growth in Transition Economies: Empirical Evidence from 1992-2004. World Bank Policy Research Working Paper, (4255).

Radulescu, M., Serbanescu, L., & Sinisi, C. I. (2019). Consumption vs. Investments for Stimulating Economic Growth And Employment in the CEE Countries–a Panel Analysis. Economic research-Ekonomska istraživanja, 32(1), 2329-2352.

Romer, P. M. (1986). Increasing Returns and Long-Run Growth. The Journal of Political Economy, 94(5): 1002-1037

Romer, P. M. (1987). Crazy Explanations for the Productivity Slowdown. NBER macroeconomics annual, 2, 163-202.

Sala-i-Martin, X. (1997). I Just Ran Four Million Regressions. The American Economic Review, 87(2), 178-183.

Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. The quarterly journal of economics, 70(1), 65-94.

Schaffer, M. E., & Turley, G. (2000). Effective Versus Statutory Taxation: Measuring Effective Tax Administration in Transition Economies. Available at SSRN 257681.

Sinha, D. (1999). Export Instability, Investment and Economic Growth in Asian countries: A Time Series Analysis (No. 799). Center Discussion Paper.

Solow, R. M. (1962). Technical Progress, Capital Formation, and Economic Growth. The American Economic Review, 52(2), 76-86.

Şahbaz, A. (2014). Sabit Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Nedensellik Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 1-2014711132.

Tandoğan, D. (2021). Kamu Yatırımlarının Kadın İstihdamı Üzerindeki Etkisi: Türkiye için Bölgesel Bazda Panel Regresyon Analizi. Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(1), 173-192.

Teyyare, E., & Sayaner, K. (2018). Türkiye'de Sabit Sermaye Yatırımları, Kurumsal Kalite ve Ekonomik Büyüme İlişkisi Analizi. Researcher, 6(1), 179-196.

Turan, G., & Işık, A. (2007). Devlet Sosyalizminden Piyasa Ekonomisine Geçiş, Reformlar ve Politikalar. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Uğur, A. A., & İzgi, B. B. (2011). Küreselleşme Sürecinde Geçiş Ekonomilerinin Sosyo-Ekonomik Adaptasyonu. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(38), 158-174.

Wolf, H. C. (1999). Transition Strategies: Choices and Outcomes. Princeton Studies in International Finance, 85, 1-38.

KAYNAKÇA

Abdiyeva, R., & Baygonuşova, D. (2016). geçiş ekonomilerinde vergi gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: Kırgızistan örneği. Akademik Bakış Dergisi(53), 59-71.

Akıncı, A. (2019). Türkiye'de vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 100-106.

Almeida, J. L., & Mendonça, H. F. (2019). The effect of infrastructure and taxation on economic growth: new empirical assessment. Journal of Economic Studies, 46(5), 1065-1082.

Arachi, G., Bucci, V., & Casarico, A. (2015). Tax structure and macroeconomic performance. International Tax and Public Finance, 22, 635-662.

Bashee, M. F., Ahmad, A. A., & Hassan, S. G. (2018). Impact of economic and financial factors on tax revenue:. Accounting, 5(2), 53-60.

Boğa, S. (2020). Türkiye'de vergi gelirleri ve ekonomik büyüme arasındaki asimetrik ilişki: NARDL eşbütünleşme yaklaşımı. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 55(1), 487-507.

Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Gösterge ve İstatistikleri", www.sbb.gov.tr, 2022

Çiğdem, G., & Altaylar, M. (2021). Türkiye'de ekonomik büyüme ile vergi geliri arasındaki doğrusal olmayan ilişki: gizli eşbütünleşme yaklaşımı. İstanbul İktisat Dergisi(71), 21-38.

Dam, M. M., & Ertekin, Ş. (2018). Türkiye'de vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin analizi. Vergi Raporu Dergisi(228), 19-32.

Demir, M., & Sever, E. R. (2017). Vergi gelirleri ekonomik büyüme ilişkisi:OECD ülkelerine ilişkin panel veri analizi. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 51-66.

Erdoğan, E., Topcu, M., & Bahar, O. (2013). Vergi gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: türkiye ekonomisi üzerine eşbütünleşme ve nedensellik analizi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 50(576), 99-109.

Göçer, İ., Mercan, M., Bulut, Ş., & Dam, M. M. (2010). Ekonomik büyüme ile vergi gelirleri arasındaki ilişki: sınır testi yaklaşımı. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi(28), 97-110.

Ilaboya, O. J., & Mgbame, C. (2012). Indirect tax and economic growth. Research Journal of Finance and Accounting, 3(11), 70-83.

Karaş, G. (2022). Vergi yapısı ve ekonomik büyüme: G7 ülkeleri örneği. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 8(1), 94-114.

Kızılkaya, F., & Dağ, M. (2018). Türkiye'de vergi gelirleri-ekonomik büyüme ilişkisi: dönemsel bir analiz. Türkiye'de Güncel Mali Sorunlar (s. 5-44). içinde IKSAD Publishing House.

Kirbitçioğlu, A. (1998). İktisadi büyümenin belirleyicileri ve yeni büyüme modellerinde beşeri sermayenin yeri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 53(01).

Lucas Jr, R. E. (1988). On the mechanics of economic development. Journal of monetary economics, 22(1), 3-42.

Lumsdaine, R. L., & Papell, D. H. (1997). Multiple trend breaks and the unit-root hypothesis. Review of economics and Statistics, 79(2), 212-218.

Mdanat, M. F., Shotar, M., Samawi, G., Mulot, J., Arabiyat, T. S., & Alzyadat, M. A. (2018). Tax structure and economic growth in Jordan, 1980-2015. EuroMed Journal of Business, 13(1), 102-127.

Mert, M., & Çağlar, A. E. (2019). Eviews ve gauss uygulamalı zaman serileri analizi. Ankara: Detay Yayıncılık .

Mucuk, M., & Alptekin, V. (2008). Türkiye'de vergi ve ekonomik büyüme ilişkisi: VAR analizi (1975 - 2006). Maliye Dergisi(155), 159-174.

Özpençe, A. İ. (2017). Türkiye'de 1980 sonrası kamu harcamaları, vergi gelirleri ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin analizi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(28), 31-41.

Öztürk, Ö. F. (2021). Olaysız ve dolaylı vergi gelirlerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 8(3), 430-442.

Pata, U. K., & Ela, M. (2020). Türkiye'de finansal gelişmenin vergi gelirleri üzerindeki etkileri: Fourier eşbütünleşme ve nedensellik testleri. Mali Çözüm Dergisi, 30(158), 171-188.

Polat, M. A. (2019). Ekonomik büyüme ile vergi gelirleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Türkiye örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8(3), 1991-2009.

Romer, P. M. (1986). Increasing returns and long-run growth. Journal of political economy, 94(5), 1002-1037.

Sağdıç, E. N., Yıldız, F., & Sayın, H. H. (2020). Doğrudan yabancı yatırımlar, vergi gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: Kırılgan beşli ülkeler örneği. Vizyoner, 11(28), 680-699.

Shin, Y., Yu, B., & Greenwood-Nimmo, M. (2014). Modelling asymmetric cointegration and dynamic multipliers in a nonlinear ARDL framework. In Festschrift in honor of Peter Schmidt . Springer, New York, NY. 281-314.

Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. The quarterly journal of economics, 70(1), 65-94.

Temiz, D. (2008), "Türkiye'de vergi gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: 1960 – 2006", 2. Ulusal İktisat Kongresi, İzmir

Terzi, H., & Yurtkuran, S. (2016). Türkiye'de dolaylı/dolaysız vergi gelirleri ve GSYH ilişkisi. Maliye Dergisi, 171, 19-33.

Tokatlıoğlu, M., & Selen, U. (2017). Maliye politikası. Ekin Yayınevi, Bursa.

Tsaurai, K. (2021). Tax Revenue and Economic Growth in Emerging Markets: Is Financial Development Relevant? Journal of Accounting and Management, 11(1), 134-144.

Ulusoy, Ahmet, (2016), Maliye Politikası, Umuttepe Yayınları, 1.Baskı, Kocaeli

World Bank, "Kalkınma Göstergeleri", www.databank.worldbak.com, 2022

Yavuz, H., & Beşel, F. (2015). Türkiye'de uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergi gelirleri - konomik büyüme ilişkisi: frekans nedensellik analizi. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 45-55.

Elde edilen bulgulara göre finansal istikrarsızlık değişkeninde meydana gelen pozitif ve negatif değişimler ekonomik büyümeyi negatif yönlü etkilemektedir. Bulgular, finansal istikrarsızlığın ekonomik büyümeyi olumsuz etkilediği hipotezini desteklemektedir. Türkiye ekonomisinde güçlü ve istikrarlı bir finansal yapının sağlanması için gerekli yapısal reformların ve düzenlemelerin uygulamaya konulması gerekmektedir. Ayrıca güvenilir, sağlam, belirsizliğin ve riskin giderek azaldığı, devamlı gelişen finansal piyasaların varlığı ile ekonomik büyümeyi olumlu etkileyen politikalar üretilerek uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

Aboura, S., & Van Roye, B. (2017). Financial stress and economic dynamics: The case of France. International Economics, 149, 57-73.

Ahmad, A. U., Loganathan, N., Streimikiene, D., & Hassan, A. A. G. (2018). Financial instability, trade openness and energy prices on leading African countries sustainable growth. Economic computation and economic cybernetics studies and research, 52(1), 127-142.

Ahmed, K., Juliot, M. B. M., & Abid, I. (2015). Financial development, financial instability and economic growth: Case of maghreb countries. International Journal of Economics and Financial Issues, 5(4), 1043-1054.

Ahulu, H., MacCarthy, J., & Muda, P. (2021). Financial Stability and Economic Growth Nexus: Evidence from Sub-Saharan Africa using Panel Data. International Journal of Economics and Financial Issues, 11(4), 11.

Akıncı, G. Y., & Akıncı, M. (2019). İstikrardan İstikrarsızlığa: Finansal İstikrarsızlık Hipotezi Çerçevesinde Finansal Kalkınma-Ekonomik Büyüme İlişkileri Üzerine. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 56(649), 191-213.

Alsamara, M., Mrabet, Z., Jarallah, S., & Barkat, K. (2019). The switching impact of financial stability and economic growth in Qatar: Evidence from an oil-rich country. The Quarterly Review of Economics and Finance, 73, 205-216.

Batuo Enowbi, M., Kupukile, M. (2012). Financial instability, financial openness and economic growth in African countries. MPRA Paper No. 43340, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/43340/

Batuo, M., Mlambo, K., & Asongu, S. (2018). Linkages between financial development, financial instability, financial liberalisation and economic growth in Africa. Research in International Business and Finance, 45, 168-179.

Blejer, M. I. (2005). Financial stability and growth: some theoretical issues. W: Central Banking in the Time of Integration. Bank of Albania, Durres, 246-247.

Borio, C. (2003). Towards a macroprudential framework for financial supervisionand regulation? CESifo Economic Studies, 49(2), 181–215.

Ceballos, D., Pascual, M., & Cantarero, D. (2015). Financial instability and economic environment. http://www.ub.edu/iafi/Membres/DCeballos/bilbao06.pdf, 1-11.

Creel, J., Hubert, P., Labondance, F. (2015). Financial stability and economic performance. Economic Modelling, 48, 25–40.

Crockett, A. (1996). The theory and practice of financial stability. De Economist, 144(4), 531-568.

Dhal, S., Kumar, P., Ansari, J. (2011). Financial stability, economic growth, inflation and monetary policy linkages in India: an empirical reflection. Reserve Bank of India Occasional Papers, 32(3), 1-35.

Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1979). Distribution of The Estimators for Autoregressive Time Sseries with A Unit Root, Journal of the American Statistical Association, 74, 427-431.

Doğan, Ç. Z. & Kurt Ü. (2018). Türkiye Ekonomisinde Finansal İstikrar ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. Social Science Development Journal, 3,414-423.

Eggoh, C. J. (2008). Financial development, financial instability and growth: A reappraisal. Law, Economics and Management Faculty, University of Orleans, 1-21.

Erataş Sönmez, F.& Uysal, D. (2018). Finansal İstikrarsızlığın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: BRICT Ekonomileri, Business & Economics Research Journal, 9(1).

Fidanoski, F. & D. Lazarov & K. Simeonovski & B. Sergi (2017), "Where Macroeconomic and Financial Instability Meets Economic Growth in Macedonia?", WEA Online Conference, Bank of England, London.

Gaies, B., Goutte, S., & Guesmi, K. (2019). What interactions between financial globalization and instability?—Growth in developing countries. Journal of International Development, 31(1), 39-79.

Gezer, M. A., & Kiliç, R. (2020). Türkiye'de finansal istikrarın reel ekonomiye etkisi: Doğrusal ve doğrusal olmayan ARDL modellemelerine dayalı olarak. Sosyoekonomi, 28(46), 117-140.

Güler, A. (2021). Reel Döviz Kuru Şoklarının İhracat ve Dış Ticaret Dengesi Üzerindeki Asimetrik Etkileri: Türkiye İçin NARDL Yaklaşımından Kanıtlar. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi,10 (2) , 950-970 . DOI: 10.33206/mjss.869125.

Ijaz, S., Hassan, A., Tarazi, A., & Fraz, A. (2020). Linking bank competition, financial stability, and economic growth. Journal of Business Economics and Management, 21(1), 200-221.

Karamelikli, H. & Bayar, Y. (2016). Makroekonomik Ve Finansal İstikrarın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı, 225-236.

Kolcu, F. & Yamak, N. (2017). Türkiye'de Döviz Kuru Değişiminin Dış Ticaret Fiyatları Üzerindeki Asimetrik Etkisi. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 64, 644–663.

Korkmaz, Ö. & Yamak, R. (2015). Minsky Finansal İstikrarsızlık Hipotezi ve Türkiye Örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(3), 51-70.

Manolescu, C.M. & E. Manolescu (2017). The Financial Stability Index: An Insight into the Financial and Economic Conditions of Romania, Theoretical and Applied Economics, 24(4), 5-24.

Manu, L.P, Adjasi, C.K.D., Abor, J. & Harvey, S.K. (2011). Financial Stability and Economic Growth: A Cross-Country Study. International Journal of Financial Services Management, 5(2), 121-138.

Minsky Ph D, H. P. (1982). The Financial-Instability Hypothesis: Capitalist Processes and The Behavior of The Economy. Hyman P. Minsky Archive. Paper 282. http://digitalcommons.bard.edu/hm_archive/282.

Minsky, Hyman P. (1992). The Financial Instability Hypothesis. Working Paper 74, Jerome Levy Economics Institute, Annandale on Hudson, NY.

Mishkin, F. S. (1999). Global Financial Instability: Framework, Events, Issues. Journal of Economic Perspectives, 13(4), 3-20.

Morris, V.C. (2010). Measuring and Forecasting Financial Stability: The Composition of An Aggregate Financial Stability Index for Jamaica, Kingston: Bank Of Jamaica.

Shahbaz, M. & Malik, M.N. (2011). Does Financial Instability Weaken the Finance-Growth Nexus? A Case for Pakistan. 2nd International Conference on Business and Economic Research (2nd ICBER 2011) Proceeding 2011–174, Conference Master Resources.

Peseran, M. H. &Shin, Yongchelo (1998). Generalized Impulse Response Analysis in Linear Multivariate ModelS. Economics Letters, 58, 17-29.

Phillips, P.C.& Perron, P. (1988). Testing for A Unit Root in Time Series Regression. Biometrika, 75(2), 335-346.

Shin, Y., Yu, B., & Greenwood-Nimmo, M. (2014). Modelling Asymmetric Cointegration and Dynamic Multipliers in an ARDL Framework. In Horrace, W. C. & Sickles, R. C. (Eds.), Festschrift in Honor of Peter Schmidt: Econometric Methods and Applications (pp. 281–314), New York: Springer Science & Business Media.

Sotiropoulou, T., Giakoumatos, S. G., & Petropoulos, D. P. (2019). Financial development, financial stability and economic growth in European Union: a panel data approach. Advances in Management and Applied Economics, 9(3), 55-69.

Sönmez, F. E., & Uysal, D. (2018). Finansal İstikrarsızlığın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: BRICT Ekonomileri. Business & Economics Research Journal, 9(1).

Tran, T. T. V. (2022). Impact of Financial Instability on Economic Activity: Evidence from ASEAN Developing Countries. The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 9(1), 177-187.

Ubiliva, D. (2014). On The Relationship Between Financial Instability and Economic Performance: Stressing The Business of Nonlinear Modelling. Agricultural & Applied Economics Association's, Annual Meeting, 1-24.

Yamak, R. & Sağlam, C. (2021). Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisi: NARDL Yaklaşımı, Ekonometride Güncel Yöntemler ve Uygulamalar, (549-565), İstanbul Üniversitesi Yayınevi, DOI :10.26650/B/SS10.2021.013.

Yang, B., Ali, M., Nazir, M. R., Ullah, W., & Qayyum, M. (2020). Financial Instability and CO2 Emissions: Cross-Country Evidence. Air Quality, Atmosphere & Health, 13(4), 459-468.

Younsi, M., & Nafla, A. (2019). Financial Stability, Monetary Policy, and Economic Growth: Panel Data Evidence From Developed and Developing Countries. Journal Of The Knowledge Economy, 10(1), 238-260.

yaşanan büyük finansal kriz sırasında konut fiyatlarındaki değişmeyi konut kredi hacminin reel faiz oranlarından yaklaşık 2 kat fazla açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Döviz kurunda sıçramaların yaşandığı 2018 yılında ise reel faiz oranının konut fiyatlarını belirleyicilik gücü arttığı görülmüştür. Covid-19 pandemisinin yaşandığı analiz dönemi sonunda ise konut fiyatlarındaki değişmenin daha çok iktisadi aktivite tarafından açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Akkaş, M. E., & Sayılgan, G. (2015). Housing Prices and Mortgage Interest Rate: Toda-Yamamoto Causality Test. Journal of Economics Finance and Accounting, 2(4).

Akseki, U., Çatık, A.N., ve Gök.B. (2014). A Regime-dependent Investigation of the Impact of Macroeconomic Variables on the Housing Market Activity in Turkey. Economics Bulletin, 34 (2), pp. 1081–1090.

Badurlar, İ. Ö. (2008). Türkiye'de Konut Fiyatları ile Makro Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 223–238.

Carlin, B. P. and Chib, S. 1995. Bayesian model choice via Markov Chain Monte Carlo," Journal of the Royal Statistical Society, Series B, 57, 473–484.

Chib, S., 2001. Markov chain Monte Carlo methods: computation and inference. In: Heckman, J.J., Leamer, E. (Eds.), Handbook of Econometrics, vol. 5. North-Holland, Amsterdam, 3569–3649.

Çadırcı, B. C. ve Güner, B. (2022). TRA1 Bölgesi Konut Piyasasında Fiyat Oluşumu Balon Mu? Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Cilt/Volume:21 - Sayı/Issue:81, 291-307.

Çankaya, S. (2013). Konut fiyatları ve Makroekonomik Faktörler Arası İlişkiye Global Bakış. Maliye ve Finans Yazıları, 1(100), 143-154.

Çetin, A. C. (2021). Türkiye'de Konut Fiyatlarına Etki Eden Faktörlerin Analizi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi, 5(1), 1-30.

Geweke, John. 1992. Evaluating the accuracy of sampling-based approaches to calculating posterior moments. Bayesian Statistics no. 4:169-193.

Hepşen, A. and Kalfa, N. (2009). Housing market activity and macroeconomic variables: an analysis of Turkish dwelling market under new mortgage system. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 38(1), 38-46.

Hepşen, A., & Asici, M. (2013). The association between current account deficit and house prices in Turkey. Journal of Applied Finance & Banking, 3(3), 65-79.

Kayral, I. E. (2017). İstanbul, Ankara ve İzmir konut fiyat değişimlerini etkileyen faktörlerin araştırılması. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1), 65-84.

Kolcu, F., & Yamak, N. (2018). Gelir ve Faiz Oranlarinin Konut Fiyatlari Üzerindeki Kısa ve Uzun Dönem Etkileri. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 141-152.

Kördiş, G., Sayım, I, ve Mehmet, M. (2014). Antalya'da konut fiyatlarini etkileyen faktörlerin hedonik fiyat modeli ile tahmin edilmesi. Akdeniz İİBF Dergisi, 14(28), 103-132.

Nakajima, J. (2011). Time-Varying Parameter VAR Model with Stochastic Volatility: An Overview of Methodology and Empirical Applications. Vol. 29.

Primiceri, G. E. (2005) Time-varying structural vector autoregressions and monetary policy, Review of Economic Studies, 72, 821 - 852.

Sarı, R., Ewing, B. T. ve Aydın, B. (2007). Macroeconomic variables and the housing market in Turkey, Emerging Markets Finance and Trade, 43(5), 5–19.

TCMB (2020). Elektronik Veri Dağıtım Sistemi, https://evds2.tcmb.gov.tr, Erişim Tarihi: 08/09/2020

Watanabe, Toshiaki, and Yasuhiro Omori. 2004. "A Multi-Move Sampler for Estimating Non-Gaussian Time Series Models: Comments on Shephard & Pitt (1997)." Biometrika no. 91 (1):246-248

Yıldırım, M. O. and İvrendi, M. (2017). House Prices And The Macroeconomic Environment In Turkey: The Examinatıon Of A Dynamic Relationship, Economic Annals, Volume LXII, No. 215 / October – December 2017 UDC: 3.33 ISSN: 0013-3264

Yıldırım, M. O., & Yağcıbaşı, Ö. F. (2019). The dynamics of house prices and fiscal policy shocks in Turkey, ECONOMIC ANNALS, Volume LXIV, No. 220 / January – March 2019 UDC: 3.33 ISSN: 0013-3264.

Zhang, H., LI, L., Hui, E. C. M., & Li, V. (2016), “Comparisons of The Relations Between Housing Prices and The Macroeconomy in China’s First-, SecondAnd Third-Tier Cities”, Habitat International, Vol. 57, pp. 24-42.

Türkiye'de reel sektör borç dolarizasyon oranı 2010 yılına kadar azalma eğilimi sergilemekte olup özellikle 2014 yılından sonra tekrar artış trendi içine girmiştir. 2008-2016 dönemi boyunca dolarizasyon oranı %60 üzerinde seyretmiştir. Bu oran reel sektör borçlarında, yüksek oranda yabancı para cinsinden kaynakların kullanıldığını göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye'de faaliyet gösteren reel sektörün borç dolarizasyonunu etkileyen faktörleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada hem makro hem de mikro veriler kullanılmıştır. Reel sektör borç dolarizasyonunun belirleyicileri olarak ele alınan değişkenler şu şekildedir: Sektör büyüklüğü, politika faiz oranı, enflasyon oranı, reel efektif döviz kuru endeksi, varlık yapısı, ihracat oranı, 2008 krizine ait kukla değişken ve dolarizasyon histerisi. Borç dolarizasyon oranı ile dolarizasyonun belirleyicileri olarak çalışmaya eklenen değişkenler arasındaki ilişki 2008-2016 dönemine ait yıllık verilerle Sapması Düzeltilmiş Gölge Değişkenli En Küçük Kareler Yöntemi (LSDVC) aracılığıyla test edilmiştir. Elde edilen bulgular, dolarizasyonun geçmiş değeri, enflasyon oranı, sektör büyüklüğü, ihracat oranı, dolarizasyon histerisi ve ekonomik krizlerin borç dolarizasyon oranını arttırıcı yönde etkide bulunduğunu; politika faiz oranı ve reel döviz kuru endeksi borç dolarizasyon oranı üzerinde ise azaltıcı yönde etki yaptığını göstermektedir. Bu sonuçlar, reel döviz kuru endeksinin, Türkiye'deki dolarizasyon geçmişinin ve ihracat oranının diğer değişkenlerle kıyaslandığında reel sektör borç dolarizasyon oranının artmasına neden olan en önemli belirleyiciler olduğunu ifade etmektedir.

Türkiye ekonomisi hem finans hem de finans dışı sektörde dolarizasyonun hissedilir seviyelerde olduğu bir ekonomidir. Türkiye'de uzun yıllardır yüksek seyreden dolarizasyon oranında, histeri oluşmuş durumdadır. Bu histerinin kırılabilmesi için yerel finansal araçların tercih edilebilmesi sağlanmalıdır. Ekonomik birimlerin bu yönde tercih yapmalarını sağlayacak en önemli motivasyon ekonomide istikrar sağlanarak, ekonomik birimlere güven ortamı tahsis edilmeli ve birimlerin gelecek ile ilgili beklentilerinin pozitif yönde gelişmesi sağlanmalıdır. Ancak bu ortamın oluşturulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması ise gerekli yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi ve/veya var olan düzenlemelerin iyileştirilmesi ve piyasa yapısındaki eksikliklerin giderilmesi ile mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

Aguiar, M. (2005). Investment, devaluation, and foreign currency exposure: The case of Mexico. Journal of Development Economics, 78(1), 95-113.

Aklan, Necla ve Mehmet Nargeleçekenler (2010). Yükümlülük dolarizasyonu ve bilanço etkisi: Türkiye üzerine bir analiz. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 43, 177-204.

Alp B. (2013). Türkiye'de reel sektör firmalarında borç dolarizasyonu ve reel kur değişimlerinin bilanço etkisi. TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.

Alp, B. ve Yalçın, C. (2015). Türkiye'de şirketlerin borç dolarizasyonu ve büyüme performansı. TCMB Çalışma Tebliği, 15 (1), 1-42.

Akıncı, Ö., Özer, Y. ve Usta, B. (2005). Dolarizasyon endeksleri: Türkiye'deki dolarizasyon sürecine ilişkin göstergeler. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) Araştırma ve Para Politikası Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliği, No: 05/17.

Arellano M, Bond S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte carlo evidence and an application to employment equations. The Review of Economic Studies, 58(2), 277–297.

Barajas, Adolfo, Sergio Restrepo, Roberto Steiner, Juan Camilo Medellin ve Cesar Pabon (2016). Balance Sheet Effects In Colombian Non-Financial Firms. Inter-American Development Bank Working Paper Series, No. IDB-WP-740, Inter-American Development Bank (IDB), Washington D.C.

Bleakley, Hoyt ve Kevin Cowan (2008). Corporate dollar debt and depreciations: Much ado about nothing?. Inter-American Development Bank Working Paper, 532.

Blundell R. and Bond S. (1998). Initial conditions and moment restrictions in dynamic panel data models. J Economy, 87, 115–143.

Bruno, Giovanni SF (2005). Estimation and ınference in dynamic unbalanced panel data models with a small number of ındividuals. The Stata Journal, 5(4), 473-500.

Bun, Maurice JG, ve Jan F. Kiviet (2003). On the diminishing returns of higher-order terms in asymptotic expansions of bias. Economics Letters, 79(2), 145-152.

Burgaz, Neslihan (2020). Borç Dolarizasyonunun imalat sanayi firmaları üzerindeki bilanço etkisi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 24(3), 511-522.

Calvo, G. A. (1999). Testimony on full dollarization. Https://Drum.Lib.Umd.Edu/Bitstream/Handle/1903/4033/Ciecpn6.Pdf?Sequence=1vei Allowed=Y, (Erişim Tarihi: 01/10/2019).

Dang, V. A., Kim, M. and Shin, Y. (2015). In search of robust methods for dynamic panel data models in empirical corporate finance. Journal of Banking ve Finance, 53, 84-98.

Eichengreen, B. and Hausmann, R. (1999). Exchange rates and financial fragility. NBER Working Paper, No: 7418.

Fontaine, J.A. (2000). Official versus spontaneous dollarization. Cato Journal, 20(1), 35-43.

Gençay, O. (2007). Finansal dolarizasyon ve finansal istikrar arasındaki ilişki: Türkiye değerlemesi, TCMB Yayımlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara.

Heysen, S. (2005). The dollarization debate. Finance and Development, 44-45.

Hijazeen, I. and Ali, A. (2018). Dollarization in Jordan. International Journal of Economics and Financial Issues, 8(2), 14.

Hülagü, T. ve Yalçın, C. (2014). Türkiye'de firmaların yabancı para borçluluğu ve kur riskine ilişkin mikro değerlendirmeler. TCMB Ekonomi Notu, 13(25), 1-17.

İncekara, A., Mutlugün, B. ve Yılmaz, H. A. (2017). Borç dolarizasyonunun Türk imalat sanayii sektörü büyümesi üzerine etkisi. İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi, 4(1), 16-38.

Ize, A. and Powell, A. (2005). Prudential responses to de facto dollarization. The Journal of Policy Reform, 8(4), 241-262.

Judson, Ruth A. ve Ann L. Owen (1999). Estimating dynamic panel data models: A guide for macroeconomists. Economics Letters, 65(1), 9-15.

Kesriyeli, Mehtap, Erdal Özmen ve Serkan Yiğit (2011). Corporate sector debt composition and exchange rate balance sheet effect in Turkey. Applied Economics, 43(30), 4741-4747.

Kim, Minsuk (2019). Financial development, exchange rate fluctuations, and debt dollarization: A firm-level evidence. International Monetary Fund Working Paper, 42.

Kiviet, Jan F. (1995). On bias, ınconsistency, and efficiency of various estimators in dynamic panel data models. Journal of Econometrics, 68(1), 53-78.

Nicolo, G., Honohan, P. ve Ize, A. (2003). Dollarization of the banking system: good or bad?. IMF Working Paper, No: 146.

Oomes, N. (2003). Network externalities and dollarization hysteresis: the case of Russia, IMF Working Paper, No. 96

Özmen E. ve Yalçın, C. (2007). Küresel finansal riskler karşısında Türkiye'de reel sektör finansal yapısı ve borç dolarizasyonu. Araştırma ve Para Politikası Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliği, No: 07/06.

Reinhart, C. M., Rogoff, K. S. and Savastano, M. A. (2003). Addicted to dollars. NBER Working Paper, No: 1001.

Schuler, K. (1999). Basics of dollarizatión. Report of Joint Economic Comitee of The Us Congress, Office of The Committee Chairperson, Senator Connie Mack.

Taşseven, Ö. ve Çınar, S. (2015). Türkiye'de borç dolarizasyonunun belirleyicileri ve makroekonomik göstergeler üzerindeki etkileri. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 4(2), 121.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Reel sektör istatistikleri, Erişim adresi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Reel+Sektor+Istatistikleri/Sektor+Bilancolari/, Erişim tarihi: 01.06.2019.

Türkiye'de 1994 krizinden sonra ekonomiye sermaye girişleri, 2000/2001 krizine kadar -1998 yılı dışında- değişen oranlarda gerçekleşmektedir. 2000 yılı sonunda gerçekleşen kriz, 2001 krizi ile görülmektedir.

Türkiye'de yaşanan 1994 krizinde, ekonomiden 4257 milyon dolar sermaye çıkışı gerçekleşmesi, GSYH'de -%5,5 oranında negatif büyüme ile görülürken; işsizliğin %9,1 ile gerçekleşmesi kriz etkisidir.

2001 krizinde, ekonomiden 14557 milyon dolar sermaye çıkışı, GSYH'de -%6,0 oranında negatif büyüme ile görülmekte ve işsizliğin %8,9 ile yüksek oranda gerçekleşmesi kriz etkisini açıklamaktadır.

1994 ve 2001 krizlerinde sermaye farklılaşması ile ekonomide diğer yatırımlar ağırlıklı sermaye çıkışı görülmektedir. 1994 yılı sermaye hacminin 2001 yılından çok daha düşük oranda gerçekleşmesi diğer açıdan 2001 yılında ekonomiden sermaye çıkışının çok daha büyük olarak gerçekleşmesi kriz etkisine ilişkin olmaktadır. Bu etki, kriz öncesi ve sonrası sermaye girişine karşın -1991 ve 1998 yılları hariç-, kriz yıllarında ekonomiden sermaye çıkışı ile görülmektedir.

1994 ve 2001 krizlerinde ekonomide görülen negatif büyüme, kriz öncesi ve sonrası ile karşılaştırılmaktadır. 1994 yılında GSYH'de -%5,5 oranı ile GSYH, 1993 ve 1995 yılına göre; 2001 yılında GSYH'de -%6,0 oranı ile GSYH, 2000 ve 2002 yıllarına göre negatif büyümeye neden olmaktadır.

Krizin neden olduğu temel olguda meydana gelen etkisi, 1994 ve 2001 krizlerinde %9,1 ve %8,9 olarak yüksek oranlı işsizlik temel olgusudur. 1994 krizinde, işsizlik oranının kriz öncesi yıllardan 1993 yılı dışında ve 2001 krizinde 1994 yılından sonra en yüksek olarak gerçekleştiği görülmektedir.

1994 krizinde işsizlik oranı, kriz öncesi yılların dönem ortalamasından ve 1994 yılı dışında 2001 yılına kadar olan işsizlik oranı dönem ortalamasından yüksek olarak gerçekleşmektedir. 2001 krizi, kriz öncesi olarak 1994 sonrası ve kriz sonrası olarak da 2001 sonrası ile değerlendirilmektedir. 2001 krizinde işsizlik oranı, önceki yılların dönem ortalamasından yüksek, sonraki yılların dönem ortalaması kriz yılına göre artmaktadır.

Süreç içinde, işsizlik oranlarının artış ve azalışında, 15+nüfusun işgücüne oranlanması ve işgücünün istihdama oranlanması ile görülen değişim etken olmaktadır. 2002 ve sonrasında, genel olarak, 15+nüfusta işgücü ve işgücünde istihdam edilme oranları azalmakta; işsizlik oranlarında artış olarak görülmektedir.

Bu çerçevede, kriz etkisi ve bu etkinin nedenleri açıklanmaktadır. Kriz yıllarında gerçekleşen etki, süreç içindeki değişimi ile de görülmektedir.

Türkiye ekonomisinde emek ve sermaye ilişkisi "sermaye, GSYH ve işsizlik" temelinde değerlendirilmektedir. 1994 ve 2001 krizlerinde "sermaye çıkışı, GSYH'de negatif büyüme ve yüksek oranlı işsizlik" ile gerçekleşen ise kriz etkisini açıklamaktadır. Bu etki, 1994 ve 2001 krizlerinde gerçekleşmektedir.

KAYNAKÇA

Aren, S. (2009), Ekonomi Dersleri, 3. Basım, Ankara: İmge Kitabevi.

Balseven, H. ve Önder, İ. (2009), "Türkiye'de Kamu Kesiminde Neoliberal Dönüşüm", Küreselleşme, Kriz ve Türkiye'de Neoliberal Dönüşüm, (Der. Nergis Mütevellioğlu, Sinan Sönmez), 1. Basım, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cömert, H. ve Türel, O. (2017), "Finansal Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Para Politikalarının Evrimi", Geçmişten Geleceğe Türkiye Ekonomisi, (Der. Murat Koyuncu, Hakan Mıhcı ve Erinç Yeldan), 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.

Çolak, Ö.F. ve Aktaş, A. (2010), Makro Ekonomik Göstergelerin Yorumlanması, 2.Basım, Ankara: Efil Yayınevi.

Ekinci, N. (1993), "Türkiye'de 1980 Sonrasında Para Politikaları", Türkiye'de Kamu Maliyesi, Finansal Yapı ve Politikalar, (Editörler: Taner Berksoy ve Korkut Boratav), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Ekzen, N. (2009) Türkiye Kısa İktisat Tarihi, 2. Basım, Ankara: Odtü Yayıncılık.

Güzelsarı, S. (2008), Küresel Kapitalizm ve Devletin Dönüşümü: Türkiye'de Mali İdarede Yeniden Yapılanma, 1. Basım, İstanbul: SAV Yayınları.

https://www.sbb.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler/#1540021349004-1497d2c6-7edf

https://www.sbb.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler/#1540021488947-36394c03-3282

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Ekonomik_ve_Sosyal_Gostergeler_1950_2014.pdf

Karluk, R. (2002), Türkiye Ekonomisi, 7. Basım, İstanbul: Beta Yayınları.

Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2008), Türkiye Ekonomisi, 21. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Mütevellioğlu, N. ve Işık, S. (2009), "Türkiye Emek Piyasasında Neoliberal Dönüşüm", (Der. Nergis Mütevellioğlu, Sinan Sönmez), Küreselleşme, Kriz ve Türkiye'de Neoliberal Dönüşüm, 1. Basım, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Önder, İ. (2003), "Kapitalist İlişkiler Bağlamında ve Türkiye'de Devletin Yeri ve İşlevi", İktisat Üzerine Yazılar I, Küresel Düzen: Birikim, Devlet ve Sınıflar, (Der. Ahmet H. Köse, Fikret Şenses, Erinç Yeldan), 1. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.

Sönmez, S. (2018), "Türk İktisat Politikalarındaki "Çıpa": Dış Borçlanma", (Der. Ahmet H. Köse, Fikret Şenses, Erinç Yeldan), İktisat Üzerine Yazılar II, İktisadi Kalkınma, Kriz ve İstikrar, 4. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses, F. (2018), İktisada (Farklı Bir) Giriş, 2. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.

TCMB (2002), Küreselleşmenin Türkiye Ekonomisine Etkileri, Birinci Basım, Ankara. tcmb.gov.tr, (19.03.20).

TCMB (2014), Türkiye'nin Ödemeler Dengesi ve Uluslararası Yatırım Pozisyonu Altıncı El Kitabı'na Geçiş Süreci Hakkında Açıklama, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü, Ankara. tcmb.gov.tr, (18.03.20).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020), Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, sbb.gov.tr, (22.03.20).

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (2015), Ekonomik ve Sosyal Göstergeler 1950-2014.

Yeldan, E. (2008), Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi: Bölüşüm, Birikim ve Büyüme, İstanbul: İletişim Yayınları.

KAYNAKÇA

Ayhan, D. (2008). Kur Rejimlerinin Makroekonomik Değişkelerin Oynaklığına Etkisi: Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, İzmir.

Blonigen, B. (1997). Firm-Specific Assets and the Link Between Exchange Rates and Foreign Direct Investment. American Economic Review, 87 (3).

Bollerslev, T. (1986). Glossary to Arch (garch. In in Volatility and Time Series Econometrics Essays in Honor of Robert Engle. MarkWatson, Tim Bollerslev and Je¤ rey.

Caves, R. E. (1989). Exchange Rate Movements and Foreign Direct Investment in The United States. In D. Audretsch and M. Claudon (eds.), The Internationalization of US Markets. New York: New York University Press.

Chakrabarti, R. and Scholnick B. (2002). 'Exchange Rate Expectations and Foreign Direct Investment Flows'. Weltwirtschaftliches Archiv, 138(1)

Çörtük, Orhan (2007). Döviz Kuru Oynaklığının Modellenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü, Ankara.

Crosby, M., & Otto, G. (2003). Persistence of Output Fluctuations Under Different Exchange Rate Regimes. Asian Economic Journal, 17(3), 281-296.

Crowley, P. and Lee, J. (2003). Exchange rate volatility and foreign investment: international evidence. The International Trade Journal, vol XVII, no 3, Fall

Cushman, David O. (1985). Real Exchange Rate Ris, Expectations, and the Level of Direct Investment, Review of Economics and Statistics, 67, 2, ss.297-308.

Dixit, A. (1989). "Hysteresis, Import Penetration, and Exchange Rate Passthrough", Quarterly Journal of Economics, Vol. 104, pp. 205-228.

Doğanay, M. A. D., Recepoğlu, M., & Değer, M. K. (2021). Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Döviz Kuru Oynaklıkları Arasındaki İlişkiler: Simetrik ve Asimetrik Nedensellik Analizi (2001: M1-2020: M2). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 16(2), 535-554.

Dursun G. ve Bozkurt H. (2007). Reel Döviz Kurunun Garch Modeli ile Tahmini ve Yabancı Doğrudan Yatırım İlişkisi: Türkiye Analizi 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi 24-25 Mayıs 2007 – İnönü Üniversitesi Malatya

Engle, R. (1982). Autoregressive Conditional Heteroscedasticity With Estimates of The Variance of United Kingdom Inflation. Econometrica, 50(4).

Erdal, Fuat ve Tatoğlu E., (2002). Locational Determinants of Foreign Direct Investment in an Emerging Market Economy: Evidence From Turkey Multinational Business Review, Vol.10, No.1

Frömmel, M., & Menkhoff, L. (2003). Increasing Exchange Rate Volatility During the Recent Float. Applied Financial Economics, 13(12), 877-883.

Gilbert, C. L. (1986). Professor Hendry's Methodology. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 283-307.

Goldberg L. (1993). "Exchange Rates and Investment in United States Industry", The Review of Economics and Statistics. Vol. LXXV, No. 4, November

Güloğlu, B. ve Akman, A. (2007). Türkiye'de Döviz Kuru Oynaklığının Swarch Yöntemi ile Analizi, Finans Politik&Ekonomik Yorumlar, Yıl:44, Sayı:512.

Hendry, D. F. (1980). Econometrics: Alchemy or Science? Economica, 387-406.

İnandım, Şeyda (2005). Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri ile Reel Döviz Kuru Etkileşimi: Türkiye Örneği, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, TCMB, Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara

Iannizzotto, M., and Miller N.J. (2002). "The Effect of Exchange Rate Uncertainty on Foreign Direct Investment in The United Kingdom", Working Paper, International Economic Association World Congress, Paris. IMF (2000). Annual Report.

Kaya, Y. (1998). Sermaye Hareketleri ve Kısa Vadeli Sermaye Hareketlerinin Modellenmesi: Türkiye Örneği. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü Yayın No: DPT: 2487.

Klein, M. W. and Rosengren E. (1994). "The Real Exchange Rate and Foreign Direct Investment in the United States", Journal of International Economics, Vol 36.

Kohlhagen, Steven W. (1977). Exchange rate Changes, Profitability, and Direct Foreign Investment, Southern Economic journal, Vol.44, No.1, July, ss.43-52.

Mandelbrot, B. (1963). The Variation of Certain Speculative Prices. The Journal of Business. c.36

McCulloch, R. (1973). When are a Tariff and a Quota Equivalent?. Canadian Journal of Economics, 503-511.

Mundell, Robert. A. (1961). A Theory of Optimum Currency Area. American Economic Review. No:51.

Newey, Whitney K., and Kenneth D. West, 1987. A simple, positive semi-definite, heteroskedasticity and autocorrelation consistent covariance matrix, Econometrica 55, 703-708.

Özağ, F. E., (1994). "Ev Sahibi Ülke Açısından Yabancı Sermaye Yatırımlarını Etkileyen Faktörler ve Türkiye Üzerine Bir Uygulama", Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 5 (12)

Pagan, A. (1987). Three Econometric Methotologies: A Critical Appraisal. Journal of Econometric Surveys, 3-24.

Taşcı, H.M., ve Düzgün, R. (2017). "Döviz Kurundaki Dalgalanmanın Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:16. Sayı:60. ss. 1-18

Merkez Bankası, Elektronik Veri Sistemi (EVDS), 2022

Tümtürk, O. (2018). Türkiye Ekonomisindeki Döviz Kuru Oynaklığının Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerine Etkisi. ICPESS 2018 Proceedings Book, 2, 349-363.

Yeldan, E. (2002). Neoliberal Küreselleşme İdeolojisinin Kalkınma Söylemi Üzerine Değerlendirmeler. Erişim tarihi: 22.03.2009, http://www.bilkent.edu.tr/%7Eyeldane/Praksis-2002.pdf.

bir petrol fiyat değişimi ekonomiyi etkilemektedir. Türkiye başta olmak üzere petrol ithal eden ülkelerde petrol rezervleri tükenmeden önlem alınması gerekmektedir. Türkiye ekonomisinin zarar görmemesi adına yenilenebilir olan enerji kaynaklarına daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

Adeniran, A. O., Azeez, M. I. and Aremu, J. (2016). "External Debt and Economic Growth in Nigeria: A Vector Auto-Regression (VAR) Approach". International Journal of Management and Commerce Innovations, 4(1), 706-714.

Arı, A. (2014). Enflasyon ve Beklentiler: 2002-2011 Türkiye Deneyimi. Bir Duayen ile İktisat ve Finansı Çok Boyutlu Düşünmek, Efil Yayınevi, Ankara.

Asteriou, D. and Hall, S. G. (2007). Applied Econometrics, Palgrave Macmillan, New York.

Azazi, H. ve Topkaya, Ö. (2017). "Petrol Fiyatlarındaki Değişikliğin Türkiye İmalat Sanayi ve İstihdamı Üzerindeki Etkileri". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 20(1), 14-26.

Bayat, T., Şahbaz, A. ve Akçacı, T. (2013). "Petrol Fiyatlarının Dış Ticaret Açığı Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği". Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 42, 67-90.

Çelik, T. ve Çetin, A. (2014). "Petrol Fiyatlarının Makroekonomik Etkileri: Türkiye Ekonomisi İçin Ampirik Bir Uygulama". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 10 (1-2) 97-116.

Enders, W. (2004). Applied Econometric Time Series, John Wiley & Sons, Danvers, MA.

Ertürk, E. ve Erkan, R. (2021). " Petrol Fiyatlarından Enflasyona Geçiş Etkisi: Geleneksel Phillips Eğrisi Yöntemi ve SVAR Analizi". Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 76(1), 103-127.

Hodrick, R.J. and Prescott, E.C.(1997). "Postwar U.S. Business Cycles: An Empirical Investigation". Journal of Money, Credit and Banking, 29, 1-16.

Johansen, S. (1992). "Determination of Cointegration Rank in the Presence of a Linear Trend". Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 54, 383-397.

Karadaş, H. A. & Koşaroğlu, Ş. M. (2019). "Petrol Şoklarının Türkiye Ekonomisinde Oluşturduğu Makroekonomik Etkiler: Svar Analizi". Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20 (3), 40-59.

Koçak, S., Balan, F. ve Albayrak B., (2017). "Türkiye Ekonomisinde Petrol Fiyatları ve Enflasyon İlişkisi: Ampirik Analiz". Journal of Life Economics, 4(4), 261-273.

Lütkepohl, H. (2005). New Introduction to Multiple Time Series Analysis. Berlin, Germany: Springer-Verlag.

Öksüzler, O. ve İpek, E. (2011). " Dünya Petrol Fiyatlarındaki Değişimin Büyüme ve Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği". Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(7), 15-34.

Özgen, F. B. ve Güloğlu, B. (2004). "Türkiye'de İç Borçların İktisadi Etkilerinin VAR Tekniği ile Analizi", METU Studies in Development, 31, s. 93-114.

Park, C. Y. (1992). "Canonical Cointegrating Regressions", Econometrica, 60/1, s. 119- 143.

Phillips, Peter C. B. and Hansen, B. E. (1990). "Statistical Inference in Instrumental Variables Regression with I(1) Processes", Review of Economic Studies, 57, s. 99-125.

Salisu, A. A., and Isah, K. O. (2018). "Predicting US Inflation: Evidence from a New Approach". Economic Modelling, 71, 134-158.

Slevin, G. (2001). "Potential Output and Output Gap in Ireland". Economic Analysis, Research and Publications Department Technical Paper, Central Park of Ireland.

Stock, H. J. and Watson W. W. (1993). "A Simple Estimator of Cointegration Vectors in Higher Order Integrated Systems", Econometrica, 61/4, s. 783-820.

Ulu, G. (2019). Ham Petrol Fiyatlarının Makroekonomik Etkileri: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yaylalı, M. ve Lebe, F. (2012). "İthal Ham Petrol Fiyatlarının Türkiye'deki Makroekonomik Aktiviteler Üzerindeki Etkisi", Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 32 (1):43-68

Yıldırım, E. , Lopcu, K. , Çakmaklı, S. ve Özkan, Ö. (2010). "A New Keynesian Macro Economic Model: Application to Turkish Economy" . Ege Academic Review, 10 (4), 1269-1278.

tasarruf açığının kamu sabit sermaye açığı ile desteklenmesi ve enflasyonun dikkate alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akıncı, A. & Yıldız, F. (2018). Maliye politikasının ekonomik büyüme üzerindeki etkinliği: Türkiye uygulaması, Sayıştay Dergisi, Sayı:110, 125-156.

Altıntaş, H. (2013). Türkiye'de Petrol Fiyatları, İhracat ve Reel Döviz Kuru İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı ve Dinamik Nedensellik Analizi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(19), 1-30.

Ataç, B. (1997). Maliye politikası, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Bölükbaş, M. (2018). Para ve maliye politikalarının enflasyon üzerindeki etkisi: BRIC ülkeleri ve Türkiye için bir bootstrap panel granger nedensellik analizi, Bankacılar Dergisi, Sayı 105, 47 – 62.

Çelikten, S. (2019). 1960 sonrası dönemde Keynesyen maliye politikalarının ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, T.C. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Çoban, H. & Deyneli, F. (2019). OECD ülkelerinde genişletici maliye politikalarının ekonomik büyüme üzerine etkisi, International Journal of Public Finance, 4(1), 59-74.

Durmuş, M. (2003). Maliye politikaları, teori ve uygulamalarının değerlendirilmesi, Ankara: Yaklaşım Yayınları.

Elverici, S. (2021). Finansal krizlerde uygulanan maliye politikalarının etkinliği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Engle, R. & Granger, C.W.J. (1987). Cointegration and Error-Correction: Representation, Estimation and Testing. Econometrica, 55(2): 251-276.

Ergen, E. (2021). Maliye politikalarının konjonktür dalgalanmaları üzerindeki etkisi: ARDL analizi, yayınlanmamış doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli

Erkam S. (2010). Maliye politikalarının etkinliği: teori ve bir uygulama, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları.

Heller, H. (1994). Maliye Politikası, Çev: S. Turhan, İstanbul: Filiz Kitabevi

Johansen, S. & Juselius, K. (1990). Maximum Likelihood Estimation and Inferance on Cointegration With Applications to the Demand for Money. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 52(2), 169-210.

Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegrating Vectors. Journal of Economic Dynamics and Control, 12(2-3), 231-254.

Karayılmazlar, E. & Özgün, M. (2019). Tasarruflar ile Dış Borçlar Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi: Türkiye Örneği, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 37(3): 489-515.

Kocaman, M. & Biçerli, M. K. (2021). Para ve maliye politikalarının işsizlik üzerindeki asimetrik etkileri: Türkiye uygulaması, Maliye Dergisi, Temmuz-Aralık 2021; 181:19-44.

Musgrave R. A. & Musgrave P. B. (1982). Public finance in theory and practice, USA: McGraw – Hill.

Narayan, P. K. (2005). The Saving and Investment Nexus For China: Evidence From Cointegration Tests, Applied Economics, 37(17): 1979-1990.

Özbek, S., & Uğur, B. (2022). Para ve maliye politikalarının göreli etkinliği: Türkiye örneği. Oltu Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences, 3(1), 15-20.

Pesaran, H., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Testıng Approaches to the Analysis of Level Relationships, Journal of Applied Econometrics, 16: 289–326.

Pınar, A. (2006). Maliye politikası, Ankara: Natural Yayınları.

Tetik, M., Ceylan, R. & Kara, G. (2022). Türkiye'nin mali tepki fonksiyonunun tahmin edilmesi: sıralı probit yaklaşımı. Journal of Emerging Economies and Policy, 7(1), 64-74.

Ulusoy, İ. (2021). Türkiye'de para ve maliye politikalarının göreli etkinliği: SVAR analizi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Yıl: 11, Cilt: 18, Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı, 1735 – 1757.

Yamaçli, D. S., & Saatçi, M. (2016). Türkiye'de Tüketici Enflasyonunun Iktisadi Belirleyicileri: ARDL Analizi/Economic Determinants of Consumer Inflation in Turkey: ARDL Analysis. Business and Economics Research Journal, 7(3), 53.

Yavuz, N. Ç. (2006). Türkiye'de turizm gelirlerinin ekonomik büyümeye etkisinin testi: Yapısal kırılma ve nedensellik analizi. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 7(2), 162-171.

Yorulmaz, R. & Kaptan, S. (2021). The long-run relationship between fiscal policy and economic growth in Turkey, The Academic Elegance, 8(17), 51-70.

2017 yılına ait devlet üniversitelerinin faaliyet raporlarına dayalı performans denetimi sonunda 6 adet bulgu (hatalı uygulama) tespit edilmiştir. Örneğin stratejik plân denetlendiğinde, denetim ekibinin plândaki hedeflerin amaçlarla ilgisiz olduğunu tespit etmesi durumunda, denetim ekibi performans programında bu hedefe ilişkin performans hedefi ve göstergesine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmamaktadır. Dolayısıyla stratejik plândaki ilgisiz hedefler için performans programında ilgililik, ölçülebilirlik ve iyi tanımlama kriterlerine ilişkin değerlendirme yapılmamaktadır. Ayrıca zamanlılık kriterini karşılamayan üniversiteler için performans bilgisinin içeriğine yönelik değerlendirme yapılmamıştır. Sonuç olarak da performans bilgisinin içeriğine yönelik olarak daha az bulgu (hatalı uygulama) tespit edilmiştir. Faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin denetim sonuçlarına bakıldığında ise 38 üniversitenin 11'inde veri kayıt sisteminin olmadığı, veri kayıt sistemi olan 3 üniversitenin de amaca uygun ölçüm yapmadığı tespit edilmiştir. Veri kayıt sistemi doğru ve güvenilir performans bilgisinin gerekliliği için çok büyük bir önem arz etmektedir. Bu sistemi kurmamış üniversiteler için performans esaslı bütçeleme sisteminin iyi işlemediği görülmektedir (Küçükaycan, Ağdeniz, 2019:304).

11. SONUÇ

Günümüzde denetim olgusunun önemi artmış ve artmaya devam etmektedir. Bu gelişmede ülkelerdeki demokratik gelişmelerin, bilgi toplumu olmanın büyük payı bulunmaktadır. Yönetenlerin yönetilenlere karşı sorumlukları artmıştır. Mali disiplin, mali saydamlık, hesap verebilirlik gibi kavramlar öne çıkmıştır. Yönetilenler finansmanını sağladıkları kamu kaynaklarının en ekonomik, etkili ve verimli olarak kullanılmasını istemektedirler. Bu durum kamu kaynaklarının kullanımının mevzuata uygunluk yanında performans açısından da denetimini gerekli kılmıştır.

Günümüz demokrasilerinde Sayıştay, Parlamento adına kamu mali denetimini yerine getirmektedir. Burada ele aldığımız gelişmiş ülke örneklerinde ve ülkemizde de görüldüğü gibi Sayıştaylar tarih içinde belirli bir gelişim içinde olmuşlardır. Bu gelişim içinde Sayıştayların denetim alanı genişlemiş, kamu kesiminin çok büyük bir bölümü Sayıştay denetimine tâbi tutulmuştur. Fransa'da olduğu gibi Sayıştayın Bölgesel yapılanması sağlanmıştır. Sayıştayların denetimlerinde düzenlilik denetimi (mevzuata uygunluk ve mali denetim) yanında performans denetimi de yapmaları için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Ne var ki, ülkemizdeki performans bütçe uygulamasının Sayıştay'ın performans denetimleri için gerekli verileri, bilgileri yeterli seviyede ortaya koyamaması sorunu bulunmaktadır. Bu sorun yanında Sayıştay'ın nitelikli personel ve fiziki imkânlar açısından güçlendirilmesi, Bölgesel seviyede de teşkilâtlanması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Alptürk, G. (1991). Amerikan Sayıştayı ve Performans Denetimi. Sayıştay Dergisi, (4), 43-55.

Aydın, S. (2010). 5018 Sayılı Yasa Çerçevesinde Performans Denetiminin Etkinliği: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği,Yayınlanmamış Doktora tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Balyemez, AS (2018). Sayıştay Performans Denetimlerinin Uygulama ve Sonuçları için Bir Tartışma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 10 (2), 276-311.

Barrett, P. (2010). Performance auditing - What value?. Public Money & Management, 30 (5), 271-278.

Barrett, P. (2012). Performance auditing - addressing real or perceived expectation gaps in the public sector. Public Money & Management, 32(2), 129-136.

Barzelay, M. (1997). Central audit institutions and performance auditing: A comparative analysis of organizational strategies in the OECD. Governance, 10 (3), 235-260.

Candan, E. (2007). Türk Bütçe Sisteminde Performans Denetimi. Maliye Bakanlığı.

Clemente, G. (1991). Performans Denetimi ve İtalya Sayıştayı. Çeviren: Gül ALPTÜRK, Sayıştay Dergisi, (5), 35-49.

Çevik, S. (2002). Türk bütçe sisteminde denetim: geleneksel denetimden performans denetimine. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10 (1-2), 104-129.

Çıtır, H. (1987). Yönetsel denetim anlayışı ve örgütlenmesi. TODAİE Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi.

Demirbaş, T., & Engin, R. (2016). Sayıştayın Belediyeler Üzerindeki Performans Denetimlerinde Ulaştığı Bulguların Analizi. Sayıştay Dergisi, (100), 27-60.

Demirel, D. (2015). Performans Esaslı Bütçe: ABD, İngiltere ve Türkiye Örnekleri. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (1), 153-176.

Dikmen, S., & Çiçek, H. G. (2020). Avrupa Sayıştayı İle Üye Devlet Yüksek Denetim Kurumları Arasındaki İlişki. Sayıştay Dergisi, (117), 57-85.

ECA, (2019b), Annual Activity Report, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/AAR18/AAR18_EN.pdf, 09.08.2021

Güven, A., & Acungil, Y. (2015). Türkiye ve Fransa Merkezi İdaresinin Mali Denetiminde Sayıştayın Rolü. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi , 10 (1), 1-20.

Iatco, C., & Ignat, G. Certain Aspects Regardıng Performance Audit from the German Perspective Aspecte Privind Performanţa Auditului din Perspectiva Germana.

International Organization of Supreme Audit Institutions. (1984). International Journal of Government Auditing (Vol. 11). International Organization of Supreme Audit Institutions.

Irawan, A. B. (2015). Evaluation of performance auditing in Indonesia: A critical systemic approach to addressing public accountability (Yayınlanmış Doktora Tezi

Işın, M. (2011). Yeni Sayıştay Kanunu'nu Yasalaşma Sürecinin; Basında Yer Alan Haberler ve TBMM'de Yapılan Görüşmeler Işığında Değerlendirilmesi, Dış Denetim Dergisi, Sayı 3: 167-185

Jones, L. R. and J. L. Mccaffery (2010), "Performance Budgeting in the U.S. Federal Government: History, Status and Future Implications", Public Finance and Management, 10 (3), 482-523.

Kacer, F. (2019). Kamu Mali Yönetiminde Değişim ve Sayıştay'ın Performans Denetimi Yetkisinin Gelişimi. Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3 (1), 29-47.

Kanada Kapsamlı Denetim Vakfı, Kanada'da Kapsamlı Denetim, (Çev. B. M. Özgüven), Sayıştay 125. Kuruluş Yıldönümü Yayınları, Ankara, 1987, s.11

Kapucu, A.B,(2021),Türk Sayıştay'ında Performans Denetimi Uygulamalarının İngiltere ve Avrupa Sayıştayı ile Karşılaştırılarak İncelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi

Karacan, E. (2013). ABD'de Performans Bütçe Yönetimi. Sayıştay Dergisi, (89), 61-90.

Kells, S. (2011). The seven deadly sins of performance auditing: Implications for monitoring public audit institutions. Australian Accounting Review, 21 (4), 383-396.

Köse, H. Ö. (2007). Dünyada ve Türkiye'de yüksek denetim. Sayıştay Başkanlığı, 145. Yıl Yayınları, Gözden Geçirilmiş İkinci Basım, Ankara

KUBALI, D. (1999). Performans denetimi. Amme İdaresi Dergisi, 32(1), 31-62.

Lonsdale, J., Wilkins, P., & Ling, T. (Eds.). (2011). Performance auditing: Contributing to accountability in democratic government. Edward Elgar Publishing.

Modugno, G. Performance Audıts and Managerıal Control System in Italian Local Governments: do hey have a future?

NAO, (2007), Annual Report andAccounts 2007, https://www.parliament.uk/globalassets/documents/public-accountscommission/tpacnaoannualreport07.pdf, 02.04.2020.

NAO, (2019), Annual Report andAccounts 2018-2019, https://www.nao.org.uk/wpcontent/uploads/2019/06/NAO-Annual-Report-and-Accounts-2018-19.pdf, 13.04.2020

Oktar, S. A., & Taşkın, Y. Maliye Araştırmaları 3. Küçükaycan, D., & Ağdeniz, Ş. (2019). Devlet Üniversitelerinin Performans Denetim Sonuçlarında Raporlanan Bulguların Analizi, 192-306

Özer, H. (1997). Kamu Kesiminde Performans Denetimi ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Sayıştay Dergisi, (73), 3-29

Özeren, B., & Ekinci, M. (2004). İngiltere Kamu Sektöründe İç Denetim Standartları. Sayıştay Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi, 37.

Öztürk, Y. E. (2014). Performans Denetimi Ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 7 (1-2), 153-170.

Polat, N. (2003). Saydamlık, hesap verme sorumluluğu ve denetimin etkinliği. Sayıştay Dergisi, 49, 65-80.

Schäfer, H. (1981). The constitutional position of supreme audit institutions with special reference to the Federal Republic of Germany. In State Audit (pp. 46-69). Palgrave Macmillan, London.

Selim, G., Woodward, S., & Allegrini, M. (2009). Internal auditing and consulting practice: A comparison between UK/Ireland and Italy. International Journal of Auditing, 13 (1), 9-25.

Shand, D. A. (Ed.). (1996). Performance Auditing and The Modernisation of Government. OECD.

Şanlı, İ. D. & Çiçek, Ş. E. Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Yüksek Denetim. Sayıştay Dergisi, (96), 5-23.

Tüğen, K. (2021). Devlet Bütçesi. 19. Baskı, Bassaray Matbaası, İzmir.

Uysal, O. (2010). Kamu Kesiminde Performans Denetiminin Etkinliği Bakımından Sayıştay'ın Rolü (Yayınlanmamış Doktora Tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Uzunçarşılı, İ. H. (1984). Osmanlı Devlet Teşkilatına Medhal, 3. bs. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Weihrich, D. (2017). Performance auditing in Germany concerning environmental issues. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, 29-42

Yılmaz, H. (2014). Kurumsal performans denetimi ve Türkiye'de uygulanabilirliği: yeni kamu mali yönetim sistemi ve Sayıştay'ın değişen rolü. 29. Türkiye Maliye Kongresi Tebliğler içinde (ss. 351-369). Sakarya: Beşiz Yayınları.

fazla etkilemekte ve hizmet giderleri de sağlık hizmeti ihracatından büyük oranda etkilenmektedir.

Varyans ayrıştırması sonuçlarına göre, sağlık hizmeti ihracatı en fazla turizm geliri, hizmet giderleri ve GSYH değişkenlerini açıklamaktadır. Sağlık hizmeti almak amacıyla gelen turistlerin gidilen ülkenin turizm imkanlarından faydalanma isteği, cari açığın finansmanında önemli bir paya sahip olan turizm gelirlerini arttıracağı söylenebilir. Ayrıca hizmet gideri için yapılan harcamalar ne kadar fazla ise sağlık sektörü bundan dolaylı olarak etkilenebilmektedir. Yurt dışındaki hizmet sektörlerindeki avantajlar, sağlık hizmeti almak için yerli vatandaşların yurt dışına gitmesine yol açmaktadır. Bu durum sağlık hizmeti ihracatı gelirlerinin azalmasına sebep olmaktadır. Diğer yandan sağlık hizmeti ihracatı değişkeni içinde cari denge, GSYH ve reel döviz kuru değişkenlerinin payının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebi olarak yabancı bir hastanın tedavi için ekonomik koşulları iyi olan bir ülkeyi tercih etmek istemesinin, muhtemel olduğu söylenebilir. Sonuç olarak ekonomik büyümenin, sağlık hizmeti ihracatı gelirinin artışından olumlu yönde etkileneceği söylenebilir.

Sağlık hizmeti ihracatı hem kendisi hem de turizm gelirlerine yaptığı katkı nedeniyle cari açık için önemli bir finansman kaynağıdır. Yapılan analize göre cari dengede olan bir değişim sağlık hizmeti ihracatını etkilemektedir. Bunun sebebi olarak cari dengenin içinde hizmet ticareti ve turizm sektörünün büyük oranda yer alması gösterilebilir. Diğer yandan Türkiye'de cari açığın finansmanın da sağlık hizmeti ihracatının kullanılabilmesi için ilgili sektör gelirinin daha fazla arttırılması gerekmektedir. Böylece sektör, ödemeler bilançosunda dengelenmeye yardımcı olabilecektir. Bu bağlamda politika yapıcılar, ekonomik katkısından dolayı uluslararası sağlık hizmetlerine erişimi ve satın alınabilirliği arttırmaya çalışırken, sağlık hizmeti ihracatını ekonomik, yasal, etik ve politik açıdan dikkate almalıdır.

KAYNAKÇA

Al-Azzam, A. (2016). A study of the impact of marketing mix for attracting medical tourism in Jordan. International Journal of Marketing Studies, 139-149.

Altes, G. M. (2005). The development of health tourism services. Annals of Tourism Research, 262-266.

Bakhouya D. (2017). The General Agreement on Trade in Services (GATS) and international trade in health services. Juridical Tribune, 54-68.

Bhadu, S.S. (2011). Opportunities & challenges of medical and health tourism - Creating a brand of alternative tourism in India. IJMT, 19(2), 32-41.

Brockwell, P. J., & Davis, R. A. (2016). Introduction to time series and forecasting, third edition, USA: Springer.

Cochrane, J. (2008). Asian tourism growth and change, first edition. Netherlands: Linacre House, Jordan Hill, Oxford OX2 8DP, UK.

Crooks, V. A., Li, N., Snyder, J., Dharamsi, S., Benjaminy, S., Jacob, K. J., & Illes, J. (2015) "You don't want to lose that trust that you've built with this patient…": (Dis)trust, medical tourism, and the Canadian family physician-patient relationship. BMC Family Practice, 16(25), 1-7.

Demir, Y., & Özpınar, S. (2020). Medikal turizmde kadın ve kadın sağlığı. SBedergi, 4(7), 117-129.

Dinçer, M. Z., Çifçi, M. A., & Karayılan, E. (2016). Gelişmekte olan ülkelerde medikal turizm: Türkiye'nin Tayland, Malezya ve Hindistan'a göre potansiyelinin değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 34-60.

Egiad (2017), 2017–2018 Türkiye Ekonomisi Değerlendirmesi, Ege Genç İş İnsanları Derneği, https://www.egiad.org.tr/2017-2018-turkiye-ekonomisi-degerlendirmesi/, (10.07.2021).

Ertürk, E. (2018). Döviz ekonomisi, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Gholami, M., Abadi, A. M., Milady, S., & Gholami, M. (2020). A systematic review of the factors affecting the growth of medical tourism in Iran. Int J Travel Med Glob Health. 8(1), 1-12.

Henama, U. S. (2014). Health tourism in South Africa: Opportunities and possibilities. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 3(1), 1-9.

Hunter J., Burke S., & Canepa A. (2005). Multivariate modelling of non-stationary economic time series. United Kingdom: Macmillan Publishers Ltd.

IMF, (2007). Revision of the fifth edition of the IMF's balance of payments manual, chapter 9, International Monetary Fund, Washington.

Johnston, R., Crooks, V. A., & Ormond, M. (2015). Policy implications of medical tourism development in destination countries: revisiting and revising an existing framework by examining the case of Jamaica. Globalization and Health, 11(29), 1-13.

Kaya, M. (2018). Türkiye'de sağlık turizminin ekonomik büyüme üzerine etkisi: 2003-2016 dönemi, yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Kılavuz, E., & Erkekoğlu, H. (2019). Economic analysis of the medical industry in Turkey. Al-Farabi International Journal on Social Sciences, 3(4), 56-67.

Korkmaz, M., Aytaç, A., Yücel, A. S., Kılıç, B., Toköz, F., & Gümüş, S. (2014). Türkiye'de sağlık turizmi ve ekonomik boyutlarının uygulamalı örneği. Sağlık ve hastane idaresi 8. kongresi bildiri kitabı, Lefke Avrupa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, KKTC, 1146-1159.

Kumar, V., Leone R. P., & Gaskins J. N. (1995). Aggregate and disaggregate sector forecasting using consumer confidence measures. International Journal of Forecasting, 361-377.

Krugman, P., Obstfeld M., & Melitz M. (2012). International economics theory & policy, ninth edition, United States of America: Pearson Education.

Lautier, M. (2008). Export of health services from developing countries: the case of Tunisia. Social Science & Medicine, 101-110.

Lee, J., & Strazicich, M. (1999). Minimum lm unit root test with two structural breaks. Department of Economics University of Central Florida.

Lee, J., & Strazicich, M. (2003). Minimum lm unit root test with two structural breaks. Review of Economics and Statistics, 1082-1089.

Lee, J., & Strazicich, M. (2004). Minimum lm unit root test with one structural breaks. Apalachian State University Working Papers, 04(17), 1-15.

Lütkepohl, H. (1993). Introduction to multiple time series analysis, Berlin: Springer-Verlag.

Lütkepohl, H. (2005). New introduction to multiple time series analysis, Berlin: Helmut Petri.

Neil, A., & Gordon, M. (2007). Construction of the Australian inpatient export database (AIED). Information Management and Technology, 546-556.

Nelson, C. R, & Plosser, C. R. (1982). Trends and random walks in macroeconmic time series: some evidence and implications. Journal of Monetary Economics, 10(2), 139-162.

Neusser, K. (2016). Time series econometrics, Bern, Switzerland: Springer.

Noree, T., Hanefeld, J., & Smith, R. (2016). Medical tourism in Thailand: a cross-sectional study. Bulletin of the World Health Organization, 94(30), 30-36.

OECD, (2011). Improving estimates of exports and imports of health services and goods under the sha framework, Fransa.

Örnek, İ. (2009). Türkiye'de parasal aktarım mekanizması kanallarının işleyişi. Maliye Dergisi, 104-125.

Öztürk, S., & Gövdere, B. (2010). Küresel finansal kriz ve Türkiye ekonomisine etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(1), 377-397.

Pharand, D. A. (2006). International trade in health services and the GATS: current issues and debates. (Book Reviews/Recensions de livres). (Eds. C. Blouin, N. Drager, & R. Smith), Washington, Worldbank, 691-701.

Rich, S. T. (2004). Medical tourism. Economic and Political, 3981-3983.

Ross K. (2001). Health tourism: an overview. HSMAI Marketing Review, Hospitalitynet, available in https://www.hospitalitynet.org/news/4010521.html (29.11.2020).

Sevüktekin, M., & Çınar, M. (2017). Ekonometrik zaman serileri analizi. Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Sims, C. A. (1980). Macroeconomics and reality. Econometrica, 48(1), 1-48.

Smith, R., Álvarez, M. M., & Chanda, R. (2011). Medical tourism: a review of the literature and analysis of a role for bi-lateral trade. Health Policy, 276-282.

Smith, R. D., Chanda, R., & Tangcharoensathien, V. (2009). Trade in Health Related Services, Lancet, 373(9663), 593-601.

Snyder, J., Byambaa, T., Johnston, R., Crooks, V. A., Janes, C., & Ewan, M. (2015). Outbound medical tourism from Mongolia: a qualitative examination of proposed domestic health system and policy responses to this trend. BMC Health Services Research, 15(187), 1-8.

Şahin, G., & Kalaycı, İ. (2015). Niceliksel gevşeme para politikası üzerine bir inceleme: Japonya deneyimi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi Dergisi, 33(3), 99-130.

Tang C. F., & Lau, E. (2017). Modelling the demand for inbound medical tourism: the case of Malaysia. International Journal of Tourism Research, 584-593.

Tarı, R., & Bozkurt, H. (2006). Türkiye'de istikrarsız büyümenin VAR modelleri ile analizi (1991.1-2004.3). Ekonometri ve İstatistik, 4, 12-28.

TCMB, (2021). Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sitesi, https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket, (25.06.2021).

TCMB, (2005). Enflasyon Hedeflemesi Rejiminin Genel Çerçevesi ve 2006 Yılında Para ve Kur Politikası, Sayı: 2005-56, Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (25.06.2021).

Timmermans, K. (2004). Developing countries and trade in health services: which way is forward? International Journal of Health Services, 34(3), 453-466.

T.C. Sağlık Bakanlığı, (2022). Yetki Belgesi Listesi. available in https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/, (11.04.2022).

T.C. Ticaret Bakanlığı, (2019a). Hizmet ticaretinin tarihsel gelişimi, available in https://ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/doviz-kazandirici-hizmet-ticareti/hizmet-ticaretinin-tarihsel-gelisimi

T.C. Ticaret Bakanlığı (2019b), Hizmet ticaretine ilişkin sınıflandırmalar, available in https://ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/doviz-kazandirici-hizmet-ticareti/hizmet-ticaretine-iliskin-siniflandirmalar, (29.01.2022).

T.C. Ticaret Bakanlığı, (2021a). Destek mevzuatı, available in https://ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti/doviz-kazandirici-hizmet-ticareti/destek-mevzuati, (29.01.2022).

T.C. Ticaret Bakanlığı, (2021b). Para-kredi ve koordinasyon kurulundan: 2015-8 sayılı döviz kazandırıcı hizmet ticaretinin desteklenmesi hakkında karar, Ankara, Türkiye: Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (29.01.2022).

Temizkan, S. P. (2015). Sağlık turizmi, Ankara: Detay Yayıncılık.

Tontuş, Ö. H. (2017). Sağlık turizmi nedir? available in https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/Eklenti/10944/0/02pdf.pdf (15.03.2022).

TÜİK. (2022). İstatistik Veri Portalı. Türkiye İstatistik Kurumu, available in https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-105&dil=1.

UN, IMF, OECD, EUROSTAT, UNWTO, WTO, & UN, (2012). Manual on statistics of ınternational trade in services 2010 (MSITS 2010), Geneva, Luxembourg, Madrid, New York, Paris and Washington D.C. United Nations.

USHAŞ, (2021). Sağlık turizmi verileri. Uluslararası Sağlık Hizmetleri A.Ş., available in https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/#:~:text=2019%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20sa%C4%9Fl%C4%B1k%20turizmi%20ve,bin%20ABD%20Dolar%C4%B1%20tutar%C4%B1nda%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fmi%C5%9Ftir, (04.08.2021).

WTO. (1998). GATS-fact and fiction. World Trade Organisation, available in https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/gatsfacts1004_e.pdf.

WTO. (2021). Health and social services. World Trade Organization, available in https://www.wto.org/english/tratop_e/serv_e/health_social_e/health_social_e.htm, (29.01.2022).

WTO. (2022). Statistics. World Trade Organization, available in http://i-tip.wto.org/services/default.aspx.

Yapıcı, O. Ö. (2021). The evaluation of Turkey tourism within the context of health tourism içinde tourism studies and social sciences (Eds. V. Krystev, S. Ç. Uğuz, R. Efe, & E. Kapluhan) Sofya: St. Kliment Ohridski University Press, 195-207.

Yılancı, V. (2009). Yapısal kırılmalar altında türkiye için işsizlik histerisinin sınanması. Doğuş Üniversitesi, 10(2), 324-335.

Yılmaz, Y., Yurcu, G., & Aybar, D. H. (2022). Clinical trust, perceived value and behavioural intention of medical tourists: moderating effect of optimism and pessimism. European Journal of Tourism Research, 1-20.

Zeren F. (2015). A Re-Examination of the relationship between tourism and healthcare. Journal of Applied Research in Finance and Economics, 1(1), 9-16.

sağlıklı bireylerle mümkün olabilecektir. Tüm bu nedenlerden dolayı sosyal refah devleti anlayışı gereğince devletler sağlık harcamalarını giderek arttırma eğilimine girmişlerdir.

Çalışmada 1995-2019 dönemi için seçilen OECD ülkelerinin sağlık harcamalarında meydana gelecek değişimlerin milli gelire nasıl bir etki yaptığı Augmented Mean Group Estimator yöntemiyle test edilmiştir. Seçilen 32 OECD ülkesi üzerinde yapılan analiz sonucuna göre genel anlamda panel sonuçları değerlendirildiğinde, bu ülkelerin 1995-2019 dönemi için, sağlık harcamalarının milli gelire olan etkileri istatiksel olarak %1 anlamlılık düzeyinde anlamlı ve pozitif olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda panel bir bütün olarak değerlendirildiğinde sağlık harcamalarında meydana gelecek olan %1'lik bir artışın milli gelirde 0.1684616 artışa yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır. Analize dahil edilen OECD ülkeleri içinde sağlık harcamalarının milli gelire etkisinin pozitif olduğu ülke grubu: Belçika, Kolombiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İsrail, Japonya, Litvanya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Portekiz, Slovakya, İspanya, Birleşik Krallık, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Norveç ve Finlandiya olarak belirlenmiştir.

Tüm bu sonuçlardan anlaşılacağı üzere sağlık harcamalarındaki artış beşeri sermayeyi pozitif olarak etkileyerek milli geliri, dolayısıyla üretimi, ekonomik büyümeyi ve gelişmeyi desteklemektedir. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak ülkelerin sağlık harcamalarına önem vermesi ve kaynaklarını bu yönde kullanmasının, beşeri sermaye stokunu destekleyerek üretim ve verimin artmasına yol açması bakımından önem teşkil ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Ağır, H.,& Tıraş, H. H. (2018). "Sağlık Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Nedensellik Analizi", Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17(4), 1558-1573.

Akar, S. (2014), "Türkiye'de Sağlık Harcamaları, Sağlık Harcamalarının Nisbi Fiyatı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1), 311-322.

Akın C.S. (2007), "Sağlık ve Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye'de Sağlık Sektörü ve Harcamaları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ç.Ü. S.B.E. İktisat Anabilim Dalı, Adana.

Antonio, J. ve Zamora, C. (2000). Investment in health and economic growth: a perspective from Latin America and the Caribbean. XXXV Meeting of The Advisory Committe on Health Research, Havana, Cuba, 17-19 July, Division of Health and Human Development, Washington, DC.

Bakare, A.S. ve Olubokun, S. (2011). Health Care Expenditure and Economic Growth in Nigeria: An Empirical Study. Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences (JETEMS), 2(2): 83-87.

Baltagi B.,H. (2013). "Econometric Analysis of Panel Data" – fifth edition. In John Wiley & Sons

Barro, R. J. (1996). Determinants of economic growth: a cross-country emprical study. NBER Working Paper, 5698

Bedir, S. (2016). Healthcare expenditure and economic growth in developing countries. Advances in Economics and Business, 4 (2), 76-86.

Bhargava, A.; Jamison, D.T.; Lau, L. ve Murray C.J. (2000). Modeling the Effects of Health on Economic Growth. GPE Discussion Paper Series, 33: 1-33.

Bloom, D.E.; Canning, D. ve Sevilla, J. (2004). The Effect of Health on Economic Growth: A Production Function Approach. World Development, 32(1): 1–13.

Chakraborty, S. (2004). Endogenous Lifetime and Economic Growth. Journal of Economic Theory, 116: 119–137.

Dağdemir, Ö. (2009). Sağlık ve Ekonomik Büyüme: 1960-2005 Döneminde Gelişmekte Olan Ülkelerde Sağlık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Karşılıklı İlişkinin Analizi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 64(2): 75-96.

Daştan, İ. Çetinkaya, V. (2015), "OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin Sağlık Sistemleri, Sağlık Harcamaları ve Sağlık Göstergeleri Karşılaştırması", SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 5 (1), 104-134.

DSAED (2010). "The Role of Health in Economic Development", Knowledge Note, New Zealand: DSAED.

Dumitrescu E-I, Hurlin C (2012) Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. Econ Model 29(4):1450–1460.

Eberhart M., & Bond, S.R. (2009). Cross-sectional dependence in non-stationary panel models: a novel stimator, Nordic Econometric Meetings. Sweeden.

Erdoğan, S. ve Bozkurt, H. (2008). Türkiye'de Yaşam Beklentisi-Ekonomik Büyüme İlişkisi: ARDL Modeli ile Bir Analiz. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 3(1): 25-38.

Eser, K. & Ekiz Gökmen, Ç. (2009). "Beşeri Sermayenin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri: Dünya Deneyimi ve Türkiye Üzerine Gözlemler", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(2), 41-56.

Gençoğlu P., Kuşkaya, S., & Büyüknalbant, T. (2020). "Seçilmiş OECD Ülkelerinde Sağlık Harcamalarının Sürdürülebilirliğinin Panel Birim Kök Testleri ile Değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 75, 1283-1297.

Grossman, M. (1972), "On the Concept of Health Capital and The Demand for Health", Journal of Political Economy, 80(2), 223-255.

Güven, D., Şimşek, T., & Güven, A. (2018). "Sağlık Yönetimi Kapsamında Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: MENA Ülkeleri Üzerine Bir Panel Regresyon Analizi", Sosyoekonomi, 26(37), 33-55.

Hayaloğlu, P. Bal, H. (2015), "Üst Orta Gelirli Ülkelerde Sağlık Harcamaları ve Ekonomik Büyüme GliĢkisi", İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 3 (2), 35-44.

Lustig, N. (2004). Investing in health for economic development. Mexican Commission on Macroeconomics and Health, http://who.int/macrohealth/action/sintesis15novingles.pdf Erişim Tarihi: 10.01.2022

M., Eberhardt & F., Teal (2010). "Productivity Analysis in Global Manufacturing Production", https://www.researchgate.net/publication/254404731_Productivity_Analysis_in_Global_Manufacturing_Production, Erişim Tarihi: 19.02.2022.

M., Eberhardt & S., Bond (2009). "Cross-Section Dependence in Nonstationary Panel Models: A Novel Estimator", MPRA, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/17692/, Erişim Tarihi: 19.02.2022.

Mushkin, S.J. (1962), "Health as an Investment", Journal of Political Economy, 70(5), 129-157.

Narayan, S.; Narayan, P.K. ve Mishra, S. (2010). Investigating The Relationship between Health and Economic Growth: Empirical Evidence from A Panel of 5 Asian Countries. Journal of Asian Economics, 21: 401-411.

Persyn D, Westerlund J (2008) Error-correction–based cointegration testsfor panel data. The Stata J: Promot Commun Stat Stata 8(2):232–241.

Pesaran M.,H, Yamagata T. (2008). "Testing Slope Homogeneity in Large Panels", J Econ, 142:50–93.

Pesaran M.,H. (2007). "A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence", J Appl Econ 22:265–312.

Pradhan, R. P. (2011). Effects of health spending on economic growth: a time series approach. Decision, 38(2), 68-83.

Sağın, A. Karasaç, F. (2018), "OECD Ekonomilerinde Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi", Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7 (1), 72-86.

Saraçoğlu, S. Songur, M. (2017), "Sağlık Harcamaları Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Avrasya Ülkeleri Örneği", KAÜİİBFD, 8(16), 353-372.

Taban, S. (2006), "Türkiye"de Sağlık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi",Sosyoekonomi, 2(4), 31-46.

Westerlund J (2007) Testing for error correction in panel data. Oxf BullEcon Stat 6(69):709–748.

Woodhall, M. (1987). Human capital concepts. (Edited by George PSACHAROPOULOS), Economics of Education Research and Studies, Advanges in Education, Pergamon Pres, The World Bank, Washington, DC, USA.

Yardımcıoğlu, F. (2012). OECD Ülkelerinde sağlık ve ekonomik büyüme ilişkisinin ekonometrik bir incelemesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(2), 27-47.

hizmetleri üzerine etkilerinin sorulduğu anket sorularına verilen yanıtlar yapılan benzer çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Performans sistemine geçişle birlikte sağlık istatistiklerinden hasta sayısı, hekim başına yapılan muayene sayısı, yatak devir hızı, yatan hasta sayısı vb. nicel parametrelerde yıllar itibariyle artış olduğu görülmektedir. Sistem, daha fazla puan üreten doktorun daha fazla ek ödeme alması üzerine kurulu olsa da, sistemin işleyişi ve puanlama dağılımındaki eşitsizlikler nedeniyle doktorlar tarafından eleştirel bir algı vardır.

Sonuç olarak performansa dayalı ek ödeme sisteminin geliştirilmesi amacıyla aşağıdaki öneriler dikkate alınmalıdır:

- Performans sisteminde branş ve unvan bazında ek ödeme tutarları arasındaki fark genişledikçe, çalışanlar arasında uyuşmazlıkların ortaya çıkması ve diğer branşlarda ve temel tıp bilimlerinde tercih oranının yüksek ek ödeme alan branşların daha çok tercih edilmesi nedeniyle düşebileceği endişesi bulunmaktadır.
- Ek ödeme girdisi olarak kullanılan muayene sayısı, işlem sayısı vb. nicel kriterlerin yanı sıra kaliteli hizmet kavramları da dikkate alınmalıdır.
- Ek ödeme hesaplama yöntemlerinde dikkate alınan ve çalışan personelin değiştirme yetki ve sorumluluğu bulunmayan muayene salonu sayısı, nitelikli oda sayısı vb. kriterler çalışanın ek ödeme hesaplamasında dikkate alınmamalıdır.
- Ek ödeme endişeleri nedeniyle uygunsuz müdahalelerin önlenmesi için sistem içinde bir kontrol mekanizması geliştirilmelidir.
- Aynı branş veya bölümde aynı işi yapan personelin farklı iş yüklerinden dolayı ek ödemelerde oluşabilecek büyük farklılıkların önlenmesi için tedbirler alınmalıdır.
- Çalışan ve hasta memnuniyeti ölçümlerinde subjektif değerlendirmeleri önleyecek uygulamalar geliştirilmelidir. Çalışanlarda güler yüzlü hizmet anlayışı gibi sübjektif kriterler yerine hasta haklarına uygun hizmet anlayışı gibi bilimsel ve objektif kriterler belirlenmelidir.

Eğitim ve araştırma çalışmaları, ölçme zorluğundan dolayı gerektiği gibi değerlendirilememektedir. Ayrıca eğitim ve araştırma çalışmaları gelir getirici çalışmalar olmadığı için puanları düşük olmakta ve göz ardı edilmektedir. Eğitim ve araştırma çalışmaları, poliklinikleri engellediği için mesai dışı zamanların dikkate alınması istenebilir. Bu durum aynı zamanda araştırma görevlilerinin ve tıp öğrencilerinin yeterli mesleki eğitim almalarını da engelleyebilmektedir. Tıp eğitiminin önemli bir parçası olan temel tıp bilimlerinin ve bilimsel araştırmaların performans kaygısı olmadan sürdürülebilmesi için bu alanda uygulanacak performans sisteminin revize edilmesi ve performansın bilimsel araştırma ve eğitim faaliyetlerini teşvik etmesi gerekmektedir.

Performansa dayalı ek ödeme sistemi, kullanıldığı ilk dönemlerde artan sağlık hizmetini karşılamada bir motivasyon aracı olarak kullanıldığı ve bunun olumlu sonuçlarının alındığı bir dönem aralığı bulunmaktadır. Ancak günümüzde kamu sağlık hizmetlerinin sayısal değerlerinin yanında kaliteli ve memnuniyete dayalı bir hizmet anlayışının da benimsenmesi zorunluluğu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bu kapsamda hekimler için muayene süresi kısıtlamaları getirilerek hizmet kalitesinin artırılması amacına yönelik ilk düzenleme Merkezi Hekim Randevu Sistemi ile getirilmektedir. Hastaların muayeneye ve tedaviye erişiminde önemli bir araç olarak kullanılan performans sisteminin bu haliyle memnuniyet ve kaliteli hizmet anlayışının belirlenmesinde uzak görünmektedir.

KAYNAKÇA

Akyüz, Ö.F.(2001). Değişim Rüzgarında Stratejik İnsan Kaynakları Planlaması, Sistem Yayıncılık, 2001, İstanbul.

Aydın, S. & Demir, M. (2006). Sağlıkta performans yönetimi: performansa dayalı ek ödeme sistemi. Sağlıkta Dönüşüm Serisi.

Cural, M. & Öztunç, İ. (2017). Performansa dayalı ek ödeme sisteminin kamu sağlık hizmetleri memnuniyeti üzerine etkileri. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi. ICMEB17 Özel Sayısı, 880-891

Çakır, Ö. & Sakaoğlu, H. H. (2014). Sağlık çalışanlarının performansa dayalı ek ödeme sisteminde ücret adaleti algısı: Tepecik eğitim ve araştırma hastanesi örneği. Çalışma İlişkileri Dergisi, 5(1), 1-21.

Kayış, A. (2010). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, (Der.: Şeref Kalaycı), Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

Öztunç, İ. (2017). Performansa dayalı ek ödeme sisteminin kamu sağlık hizmetleri ve sağlık personeli üzerine etkisi: Zonguldak ili kamu hastaneleri birliği uygulaması, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Sağlık Bakanlığı. (2007). Sağlıkta performans yönetimi, performansa dayalı ek ödeme sistemi. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayını.

Sağlık Bakanlığı. (2009). Sağlıkta kurumsal performans ve kalite uygulamaları. Ankara: Performans Yönetimi ve Kalite Geliştirme Daire Başkanlığı Yayınları.

Uzoğlu, C. (2011). Performans yönetim sistemi ve performans denetimi. https://www.tkgm.gov.tr/sites/default/files/2020-12/6-_cesur_uzoglu%5B1%5D.doc, (15.04.2022).

seviyelerinin yüksekliği ile açıklanabilir. Başka bir deyişle, dış ticaret açığı veren ve toplam dış borcu fazla olan ülkelerin yabancı portföy yatırımlarını çekme ihtimali oldukça düşüktür.

Sonuç olarak, 30 ülkeye ait 1995-2020 dönemine ait yıllık verilerin kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada seçilen bağımsız değişkenler her iki modelde bağımlı değişkenleri açıklamaktadır. Ekonomide karar alan birimlerin yabancı sermaye yatırımlarına yönelik uygulanacak politikalarda makroekonomik istikrarı göz önünde bulundurmalı ve yapısal reformları gerçekleştirmelidir.

KAYNAKÇA

Agarwal, R.N. (1997). Foreign portfolio investment in some developing countries: A study of determinants and macroeconomic impact. Indian Economic Review, 17(2), 217–229.

Ahmad, N. A., İsmail, N. W. & Nordin, N. (2015). The impact of infrastructure on foreign direct investment in Malaysia. Journal of Management Excellence, 5(1), 584-590.

Arellano, M. & Bond, S. (1991). Some tests of specification for panel data: Monte Carlo evidence and an application to employment equations. Review of Economic Studies, 58(1), 277-297. doi:10.2307/2297968.

Arellano, M. & Bover, O. (1995). Another look at the instrumental variable estimation of error-components models. Journal of Econometrics, 68(1), 29–51.

Baltagi, H. B. (2005). Econometric analysis of panel data (Third Edition), England: John Wiley & Sons Ltd.

Bayar, Y. & Özoğul, G.A. (2019). Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının istihdam üzerindeki etkisi. Kamu-İş Dergisi, 14(4), 21-34.

Chuhan, P., Claessens, S. & Mamingi. N. (1993). Equity and bond flows to Asia and Latin America. Journalof DevelopmentEconomic, 55(1), 439-463.

Doğukanlı, H. (2008). Uluslararası Finans (Genişletilmiş 2. Baskı), Adana: Karahan Yayınları.

Duman, E. (2018). Teknolojik-Ekonomik Büyüme Modelleri ve Türkiye. İstanbul: İksad Publication House**.**

Göçer, İ. & Peker, O. (2014). Yabancı doğrudan yatırımların cari işlemler dengesi üzerinden etkileri: Türkiye, Çin ve Hindistan örnekleminde çoklu yapısal kırılmalı eşbütünleşme analizi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 21(1), 87-116.

Hsiao, C. (2003). Analysis of panel data, New York: Cambridge University Press.

Karluk, R. (2009). Uluslararası Ekonomi: Teori ve Politika (9. Baskı), İstanbul: Beta Basım.

Dewatripont, M., Freixas, X. & Portes, R. (2009). The global crisis and capital flows to emerging markets in macroeconomic stability and financial regulation: Key ıssues for the G20. London: Centre for Economic Policy Research.

Onanuga, A.T. & Onanuga, O.T. (2018). Government policy, foreign direct investment and unemployment in emerging economies. Acta Universitatis Econamica, 14(2), 21-40.

Özcan, B. & Arı, A. (2010). Doğrudan yabancı yatırımların belirleyicileri üzerine bir analiz: OECD örneği. Ekonometri ve İstatistik E-Dergisi, 0(12), 65-88.

Rahman, S. M. Z. & Bristy, J. F. (2015). Macroeconomic impact of foreign direct investment: A study on SAARC countries. Journal of Business and Management, 7 (34), 59–70.

Recepoğlu, M., Doğanay, M. A. & Değer, M. A. (2020). Doğrudan yabancı yatırımlar, ihracat ve ekonomik büyüme arası ilişkiler: BRICS-T ülkeleri üzerine bootstrap panel nedensellik analizi (1992-2018). Tesam Akademi Dergisi, 8(1), 71-92.

Sağdıç, N.E., Yıldız, F. & Sayın, H. H. (2020). Doğrudan yabancı yatırımlar, vergi gelirleri ve ekonomik büyüme ilişkisi: Kırılgan beşli ülkeler örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11(28), 680-699.

Seyidoğlu, H. (2013). Uluslararası İktisat-Teori, Politika ve Uygulama (Geliştirilmiş 18. Baskı), İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Soto, M. (2007). System GMM estimation with a small number of individuals. Barcelona Economics Working Paper Series Working Paper No: 395

Ullah, H., Fazal, W., Mohmand, K. I. M. & Abid, A. (2020). Foreign portfolio investments and economic freedom: Empirical investigation of the world countries grouping based on the level of income. Review of Economics and Development Studies, 5(4), 827-845.

Valdes, R., Mellado, P. & Hernandez, L. P. (2001), Determinants of private capital flows in the 1970s and 1990s: Is there evidence of contagion?. IMF Working Paper, 2001(64), 1-25.

Verdier. G. (2008). What drives long-term capital lows? A theoretical and empirical investigation. Journal International Economic, *74*(1), 120-142.

Vernon, R. (1966). International investment and international trade in the product cycle. Quarterly Journal of Economics, 80(2): 190-20.

Wagas. Y., Hashmi, S. & Nazir, M.I. (2015). Macroeconomic factors and foreign portfolio investment volatility: A case of South Asian countries. Future Business Journal, 1(1), 65–74.

Yang, H., Xiong, Y. & Ze, Y. (2013). A comparative study of determinants of international capital flows to Asian and Latin American emerging countries. Procedia Computer Science, 17(1), 1258-1265.

5. SONUÇ

Göç, insanlık tarihi boyunca süre gelen, etkileri çok boyutlu ve yapısal değişimlere yol açan bir olgudur. En çok ekonomik sebeplerden (kıtlık, düşük yaşam kalitesi, sınırlı iş olanakları gibi nedenler) kaynaklanmaktadır. En dikkat çeken etkileri de ekonomiktir. Uluslararası örgütler ve sürdürülebilir kalkınmaya önem veren ülkeler, göçün hem varış hem de menşe (hatta bazı durumlarda geçiş) ülkeleri üzerinde olumlu katkı yaratabileceklerini belirtmektedir. Çeşitli çalışmalardan elde edilen ampirik bulgular, yerel halkların göçmenlere ilişkin olumsuz bakışlarının tersi sonuçlar sunmaktadır.

Bu bulguların ışığında DC'deki göç politikalarının göç hakkındaki negatif görüşlerle yönetilmemesi, ülkenin ekonomisinin geliştirilmesinde önemli bir etkide bulunabilecektir. Göç alan ülkelerde daha çok göç akımlarının denetimi kapsamında eylemler gerçekleştirilmektedir. Göçün öneminin ve potansiyelinin farkında olmak büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada DC'deki Haitili göçmenlerin makro ekonomik etkileri incelenmiştir. Analiz, Haitili göçmen sayısı ile GSYH, nihai tüketim ve ihracat değişkenlerini 1970-2017 dönemi için kapsamaktadır. Veriler yıllıktır ve değişkenler arasındaki ilişki zaman serisi analiziyle incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin tespit edilmesiyle bir CVAR modeli kurulmuştur. Söz konusu uzun dönemli ilişkinin kısa süreli saplamalara karşın tekrar dengeye geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca CVAR modelinin etki tepki fonksiyonları da incelenmiş ve varyans ayrıştırma analizi yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre DC'deki Haitili göçmenlerin GSYH ve nihai tüketim üzerinde olumlu etkisi olduğunu destekler bulgulara rastlanmıştır. Ancak bu etkiler orta ve uzun vadede ortaya çıkmaktadır. Buna göre Haitili göçmenlerin DC'deki ekonomik aktiviteyi arttırıcı etkide bulundukları söylenebilir. Fakat Haitili göçmenlerin DC'deki ihracata istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi tespit edilmemiştir. Ayrıca varyans ayrıştırma analizleri ve bu çalışmada yer kısıdı nedeniyle rapor edilmese de yapılan Granger nedensellik testi sonuçları Haitili göçmenlerin pozitif makro ekonomik etkilerinin zayıf olduğu yönünde bulgulara işaret etmektedir. Diğer taraftan DC'ye doğru gerçekleşen Haitili göçün DC'deki GSYH ve nihai tüketim gibi makro ekonomik göstergelerden etkilendiği yönünde bulgulara da rastlanmıştır.

Bu çalışma esnasında Dominik Cumhuriyeti'ndeki Haitili göçmen stoku ile seçilmiş makro ekonomik göstergeler olan ihracat, hane halkı nihai tüketimi ve GSYH arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu ilişkilerin ve mekanizmaların ortaya konmasında politika yapıcılar açısından fayda bulunmaktadır. Politika yapıcılarının göçün etkisini iyice değerlendirmeleri, ekonominin durumunu uygun şekilde izlemelerine ve uygun göç politikaları yürütmelerine yardımcı olacaktır. Ev sahipliği yapan bir ülke olarak göçmenlerin daha verimli olmaları DC'nin önceliklerden biri olmalıdır. Bu doğrultuda göçmenlerin haklarının korunması, kendilerinin işgücü piyasası ihtiyaçlarına uyarlanması ve ayrımcılıkla mücadele edilmesi elzemdir. Ev sahibi ülkelerin göçmenlerin entegrasyonuna yatırım yaptıkları ve göçün ekonomik performansa etkisini daha iyi izlemeleri büyük önem taşımaktadır. İyi ekonomik performans gösteren DC'nin göçün etkisinden daha fazla yararlanmaya yönelik politikalar geliştirmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

Aristy-Escuder, J. (2010). Impacto de la inmigración haitiana sobre el mercado laboral y las finanzas públicas de la República Dominicana. Alcalá, Madrid.

Akgündüz, Y., Van Den Berg, M., & Hassink, W. (2018). The Impact of the Syrian Refugee Crisis on Firm Entry and Performance in Turkey (Cilt 32). http://econ.worldbank.org. adresinden alındı

Aubry, A., Burzyński, M., & Docquier, F. (2016). The Welfare Impact of Global Migration in OECD Countries. http://www.europeansocialsurvey.org/. adresinden alındı

Bashier, A.-A., & Siam, A. (2014). Immigration and Economic Growth in Jordan: FMOLS Approach. www.arcjournals.org adresinden alındı

Bilgin, M., Gozgor, G., & Rangazas, P. (2021). Immigration, Innovation, And Economic Growth (Cilt 66). http://www.nber.org/papers/w25836 adresinden alındı

Bodvarsson, O.B. and Van den Berg, H. (2013). The Economics of Immigration. Editorial Springer, New York.

Bonadio, B. (2020). Migrants, Trade and Market Access.

Borjas, G. (2003). The Labor Demand Curve is Downward Sloping.

Carrizosa, M., & Segarra Blasco, A. (2009). Immigration and Firm Performance: a city-level approach.

Cengiz, D., & Tekgüç, H. (2018). Is It Merely A Labor Supply Shock? Impacts of Syrian Migrants on Local Economies in Turkey.

Cruz, C., & Vargas, L. (2018). Aporte Al Valor Agregado De La Población De Origen Extranjero En La República Dominicana. www.dominicanrepublic.unfpa.org adresinden alındı

Dungan, P., Fang, T., & Gunderson, M. (2013, 3). Macroeconomic Impacts of Canadian Immigration: Results from a Macro Model (Cilt 51).

Dünya Bankası. (2012). Haití, República Dominicana: Más Que La Suma De Las Partes. Santo Domingo, República Dominicana

Furlanetto, F., & Robstad, Ø. (2016). Immigration and the macroeconomy : some new empirical evidence (Cilt 18).

Hiller, T., & Chatruc, M. (2020). South-South Migration and Female Labor Supply in the Dominican Republic. http://www.iadb.org adresinden alındı

Hong, G., & McLaren, J. (2015). Are Immigrants a Shot in the Arm for the Local Economy?

Kerr, S., Kerr, W., & Lincoln, W. (2015). Skilled Immigration and the Employment Structures of U.S Firms. http://www.nber.org/papers/w19658 adresinden alındı

Lizardo, J., & Hernàndez, C. (2013). El Aporte de los Trabajadores Inmigrantes a la Actividad economica en la Republica Dominicana: Una Primera Aproximacion. Santo Domingo, República Dominicana.

Longhi, S., Nijkamp, P., & Poot, J. (2009). Regional Economic Impacts of Immigration: A Review (Cilt No. 09-047). http://hdl.handle.net/10419/87017 adresinden alındı

OECD/ILO. (2018a). How Immigrants Contribute to Developing Countries' Economies. Paris: International Labour Organization. http://dx.doi.org/10.1787/9789264288737-en adresinden alındı

OECD/ILO. (2018b). How Immigrants Contribute to the Dominican Republic's Economy. OECD. https://www.oecd-ilibrary.org/development/how-immigrants-contribute-to-the-dominican-republic-s-economy_9789264301146-en adresinden alındı

Olney, W., & Pozzoli, D. (2021, 3). The impact of immigration on firm-level offshoring (Cilt 103). MIT Press Journals.

Ottaviano, G., Peri, G., & Wright, G. (2018). Immigration, trade and productivity in services: Evidence from U.K. firms (Cilt 112). Elsevier B.V.

Pekkala Kerr, S., & Kerr, W. (2011). Economic Impacts of Immigration: A Survey.

Sevinç, H., Bozkurt, E., Künü, S., & Sevinç, D. (2016). Ekonomik Büyüme ve Göç İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkelere.

Demokrasi düzeyi daha düşük düzeylere yakınsayan ülke gruplarında (Kulüp-2 ve Kulüp-3) ise küreselleşme ekonomik büyümeyi uzun dönemde artırmaktadır. Bu bulgu küreselleşme tezi ile tam olarak uyuşmaktadır. Küreselleşme tezine göre, küreselleşmenin ülkelerin ekonomik performansı üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Öncelikle küreselleşme ile serbest ticaretin önündeki engellerin kaldırılması, üretimde maliyet avantajına sahip firmalar için daha geniş pazarlara ulaşma imkânı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında küreselleşmeyle birlikte teknolojik yeniliklerin ve bilginin daha hızlı yayılması ekonomik performans üzerinde itici bir güç oluşturmaktadır. Uluslararası ticarette malların, sermayenin ve emeğin söz konusu hareketliliği ülkelerin rekabetçiliğini geliştirmekte ve bu üretimde verimliliği artırmaktadır. Verimlilikteki artış ise büyümeyi hızlandırmaktadır.

Çalışmada elde edilen diğer önemli bulgu, etkileşim değişkeninin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ile ilgilidir. Etkileşim değişkenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin, uzun dönemde, Kulüp-1 ülkeleri için pozitif iken; Kulüp-2 ve Kulüp-3 ülkeleri için negatif olduğu gözlenmektedir. Bu sonuca göre, tüm ülke grupları için "küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin büyüklüğü demokrasi düzeyine bağlıdır" argümanı desteklenebilir görünmektedir. Bununla birlikte, Kulüp-1 ülkelerinde, demokrasi düzeyinin artması, derinleşen küreselleşmenin büyüme üzerindeki olumsuz etkisini törpüleyen bir politika aracı olarak ekonomik büyümeye destek olmaktadır.

Kulüp-2 ve Kulüp-3 ülkeleri örneklerinde ise etki tam tersi biçimde görünmektedir. Derinleşen küreselleşme bu gruplarda yer alan ülkeler için ekonomik büyüme fırsatları sunmasına rağmen nispeten düşük demokrasi düzeyleri nedeniyle küreselleşmenin getireceği ekonomik performans artışı potansiyelinin altında kalmaktadır. Bir başka ifadeyle "düşük demokrasi düzeyi küreselleşmenin sunduğu ekonomik büyüme performansı potansiyelini erozyona uğratmaktadır" argümanı görünür hale gelmektedir. Bu ülkelerde demokratik yapının gerekliliği olan hesap verilebilirlik, şeffaflık ve güvenilirlik unsurlarını tam olarak sağlanamaması, istikrar ve öngörülebilirlik koşullarına zarar vererek yatırım kararlarını olumsuz etkileyebilmekte ve bu da ekonomik büyümeyi azaltabilmektedir. Uzun vadeli yatırım kararı için riskin az olduğu daha güvenilir ülkeleri tercih eden yatırımcı, bu unsurların tam olarak etkin çalışmadığı ülkelerde, daha yüksek getiri elde etme olasılığı olsa bile yatırım kararı almayabilmektedir. Bununla birlikte, bu ülkelerde içselleştirilemeyen kurumsal reformlar da bu bulguların açıklanmasına yardımcı olabilir. Toplumun iç dinamiklerine, toplumsal özelliklerine uymayan ve toplumsal davranış kalıplarını değiştiremeyen, bir sebeple akamete uğrayan reformlar neticesinde ortaya çıkmış, karmaşık sinyaller veren kurumsal yapılar potansiyel büyüme oranlarına ulaşılamamasının nedenlerinden biri olabilir. Literatürdeki pek çok çalışma ülkelerin uzun dönemli büyümelerini açıklamada kurumsal yapının ve dolayısıyla demokrasinin önemli bir rolünün olduğunu savunmaktadır. Demokratik ülkelerde bireylerin ülke yönetimine katılımı ve desteği önemli olduğundan bireylerin mülkiyet hakları korunmakta ve dolayısıyla hak ve özgürlüklerin sağlandığı toplumlarda üretimde verimlilik artmakta ve daha fazla yatırım yapılmaktadır. Dolayısıyla demokrasi temelinde oluşturulan istikrarlı bir kurumsal yapı uzun vadede ekonomik büyüme ve gelişmeyi olumlu etkilemektedir. Bu çalışmada ulaşılan bulgular da kurumsal yapının ekonomik performans açısından önemini teyit etmektedir.

KAYNAKÇA

Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J., & Thaicharoen, Y. (2003). Institutional causes, macroeconomic symptoms: volatility, crises and growth. Journal of Monetary Economics, 50(1), 49-123. https://doi.org/10.1016/S0304-3932(02)00208-8

Acemoğlu, D., Naidu, S., Restrepo, P., & Robinson, J. A. (2015). Democracy does cause growth. National Bureau of Economic Research, Working Paper, No: 20004.

Alesina, A., Özler, S., Roubini, N., & Swagel, P. (1992). Political instability and economic growth. National Bureau of Economic Research, Working Paper No:4173.

Ayal, E. B., & Karras, G. (1998). Components of economic freedom and growth: An empirical study. The Journal of Developing Areas, 32(3), 327-338.

Barro, R. J. (1991) Economic growth in a cross section of countries. The Quarterly Journal of Economics, 106(2), 407-443. https://doi.org/10.2307/2937943.

Barro, R. J. (1996). Democracy and growth. Journal of Economic Growth, 1, 1-27.

Barro, R. J. (1999). Determinants of democracy. Journal of Political Economy, 107(6), S158-S183. https://doi.org/10.1086/250107

Bolaky, B., & Caroline, F. (2004). Trade, regulations, and growth. World Bank Policy Research Working Paper, No, 3255.

Chang, C. P., & Lee, C. C. (2010). Globalization and economic growth: A political economy analysis for OECD countries. Global Economic Review, 39(2), 151-173. https://doi.org/10.1080/1226508X.2010.483835

Chang, R., Kaltani, L., & Loayza, N. (2005). The role of policy complementarities. World Bank Policy Research Working Paper, No. 3763.

Chen, P. P., & Gupta, R. (2006). An investigation of openness and economic growth using panel estmation. University of Pretoria Department of Economics Working Paper Series, No:2006-22.

Dawson, J. W. (1998). Institutions, investment, and growth: new cross country and panel data evidence. Economic Inquiry, 36(4), 603-619. https://doi.org/10.1111/j.1465-7295.1998.tb01739.x

De Haan, J., & Siermann, C. L. J. (1998). Further evidence on the relationship between economic freedom and economic growth. Public Choice, 95, 363-380. https://doi.org/10.1023/A:1005072108159

Dicken, P. (2003). Global shift: Mapping the changing contours of the world economy. Sage Publications.

Dollar, D., & Kraay, A. (2004). Trade, growth and poverty. The Economic Journal, F22-F49. https://doi.org/10.1111/j.0013-0133.2004.00186.x

Dreher, A. (2006). Does globalization affect growth: evidence from a new ındex of globalization. Applied Economics, 38(10), 1091-1110. https://doi.org/10.1080/00036840500392078

Dufrenot, G., Mignon, V., & Tsangarides, C. (2010). The trade growth nexus in the developing countries: a quantile regression approach. Review of World Economics, 146(4), 731-761. doi: 10.1007/s10290-010-0067-5

Easton, S. T., & Walker, M. A. (1997). Income, growth and economic freedom. American Economic Association, 87(2), 328- 332. https://www.jstor.org/stable/2950940

Edward, S. (1997). Openness, productivity and growth: what do we really konow?. National Bureau of Economic Research, Working Paper No:5978.

Eriş, M. N., & Ulaşan, B. (2013). Trade openness and economic growth: Bayesian model averaging estimate of cross country growth regressions. Economic Modelling, 33, 867-883. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2013.05.014

Giddens, A., & Sutton, P. W. (2017). Sosyoloji (Çev. M. Şenol). Kırmızı Yayınları.

Gurgul, H., & Lach, K. (2014). Globalization and economic growth: evidence from two decades of transition in CEE. Economic Modelling, 36, 99-107. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2013.09.022

Held, D., & McGrew, A. (2014). Büyük küreselleşme tartışması. içinde küresel dönüşümler: büyük küreselleşme tartışması. (Çev. A. S. Mercan ve E. Sarıot). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Helliwell, J. F. (1994). Empirical linkages between democracy and economic growth. National Bureau of Economic Research, Working Paper No:4066.

Hirst, P., & Thompson, G. (2007). Küreselleşme sorgulanıyor (Çev. Ç. Erdem ve E. Yücel). Dost Kitabevi.

Jin, J. C. (2003). Openness and growth in North Korea: evidence from time series data. Review of International Ecoomics, 11(1), 18-27. https://doi.org/10.1111/1467-9396.00365

Jin,, J. C. (2000). Openness and growth: an interpretation of empirical evidence from east Asian Countries. Journal of International Trade and Economic Development, 9(1), 5-17. https://doi.org/10.1080/096381900362517

Kao, C. (1999). Spurious regression and residual-based tests for cointegration in panel data. Journal of econometrics, 90(1), 1-44. https://doi.org/10.1016/S0304-4076(98)00023-2

Keho, Y. (2017). The impact of trade openness on economic growth: The case od Cote D'ıvoure. General and Applied Economics, 5, 1-14. https://doi.org/10.1080/23322039.2017.1332820

Knack, S., & Keefer, P. (1995). Institutions and economic performnce: cross Country test using alternative ınstıtutıonal measures. Economic and Politics, 7(3), 207-227. https://doi.org/10.1111/j.1468-0343.1995.tb00111.x

Kormendi, R. C., & Meguire, P. G. (1985). Macroeconomic determinants of growth. Journal of Monetary Economics, 16, 141-163. https://doi.org/10.1016/0304-3932(85)90027-3

Krieger, T., & Meierreks, D. (2016). Political capitalism: the interaction between income in/equality, economic freedom and democracy. European Journal of Political Economy, 45, 115-132. https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2016.10.005

Lee, H. Y., Ricci, L. A., & Rigobon, R. (2004). Once again, is openness good for growth. International Monetary Fund, Working Paper No:135.

Musila, J. W., & Yiheyis, Z. (2015). The impact of trade openness on growth: the case of Kenya. The Journal of Policy Modeling, 37, 342-354. https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2014.12.001

Mutascu, M., & Fleischer, A. M. (2011). Economic growth and globalization in Romania. World Applied Sciences Journal, 12(10), 1691-1697.

Pedroni, P. (1999). Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple regressors. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 61(S1), 653-670. https://doi.org/10.1111/1468-0084.0610s1653

Pedroni, P. (2004). Panel cointegration: asymptotic and finite sample properties of pooled time series tests with an application to the PPP hypothesis. Econometric Theory, 20(3), 597-625. doi: https://doi.org/10.1017/S0266466604203073

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. P. (1999). Pooled mean group estimation of dynamic heterogeneous panel. Journal of American Statistical Association, 94(446), 621-634.

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. Journal of applied econometrics, 16(3), 289-326.

Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. Journal of Applied Econometrics, 22, 265-312. https://doi.org/10.1002/jae.951

Phillips, P. C. B., & Sul, D. (2007). Transition modeling and econometric convergence tests. Econometrica, 75(6), 1771-1855. https://doi.org/10.1111/j.1468-0262.2007.00811.x

Phillips, P. C., & Sul, D. (2009). Economic transition and growth. Journal of applied econometrics, 24(7), 1153-1185. https://doi.org/10.1002/jae.1080

Pourgerami, A. (1988). The political economy of development: across national causality test of development- democracy-growth hypothesis. Public Choice, 58, 123-141

Rao, B. B., & Vadlamannati, K. C. (2011). Globalization and growth in the low ıncome African countries with the extreme bounds analysis. Economic Modelling, 28, 795-805. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2010.10.009

Rigobon, R., & Rodrik, D. (2005). Rule of law, democracy, openness, and income: estimating interrelationship. Economics of Transition, 13(3), 533-564. https://doi.org/10.1111/j.1468-0351.2005.00226.x

Rivas, M. G. (2007). The effects of trade openness on regional inequality in Mexico. The Annals of Regional Science, 41, 545-561.

Rode, M., & Gwartney, J. D. (2012). Does democratization facilitate economic liberalization. European Journal of Political Economy, 28, 607-619. https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2012.07.001

Rodrik, D., & Wacziarg, R. (2005). Do democratic transitions produce bad economic outcomes? The American Economic Review, 95(2), 50-55. doi:10.1257/000282805774670059

Samimi, P., & Jenatabadi, H. S. (2014). Globalization and economic growth: empirical evidence on the role of complementarities. Plos One, 9(4). doi:10.1371/journal.pone.0087824.

Sarkar, P. (2008). Trade openness and growth: is there any link. Journal of Economy Issues, 42(3), 763-785. https://doi.org/10.1080/00213624.2008.11507178

Sassen, S. (2000). Territory and territoriality in the global economy. Internatioanl Sociology, 15(2), 372-393. https://doi.org/10.1177/0268580900015002014

Scully, W. G. (1988). The institutional framework and economic development. Journal of Political Economy, 96(3), 652-662. https://doi.org/10.1086/261555

Trajos, S., & Barboza, G. (2015). Dynamic estimation of the relationship between trade openness and output growth in Asia. Journal of Asian Economics, 36, 110-125. https://doi.org/10.1016/j.asieco.2014.10.001

Ursavaş, N., & Yıldırım, E. (2020). Küreselleşme, demokrasi ve ekonomik performans: kulüp yakınsama analizine göre sınıflanmış ülkeler üzerine ampirik analiz, yayınlanmamış doktora tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.

Vamvakidis, A. (2002). How robust ıs the growth- openness connection: historical evidence. Journal of Economic Growth, 7, 57-80.

Vehabi, M. F., Sadiku, L., & Petkovski, M. (2015). Empirical analysis of the effects of trade openness on economic growth: an evidence for southeast European countries. Procedia Economics and Finance, 19, 17-26. https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00004-0

Vijayaraghavan, M., & Ward, W. A. (2001). Institutions and economic growth empirical evidence for a cross-national analysis. Center for International Trade, Working Paper No: 1302, 1-27.

Zengingönül, O. (2004). Küreselleşme: Yoksulluk, gelişmişlik ve işgücü piyasaları ekseninde. Adres Yayınları.

Zhuang, R., & Koo, W. W. (2007). Economic growth under globalization: evidence from panel data analysis. American Agricultural Economics Association Annual Meeting, Portland, 29 Temmuz- 1 Ağustos. doi: 10.22004/ag.econ.9750.

7. TARTIŞMA

Mevcut araştırma, bireylerin demografik değişkenlerinin (yaş ve cinsiyet), algılanan sosyo-ekonomik düzeylerinin, nesnel sosyo-ekonomik düzeylerinin (gelir, eğitim, hanede birlikte yaşanılan kişi sayısı), sosyal sınıflarının günlük yaşamları üzerindeki etkisine yönelik algılarının ve hem kişisel ekonomik durumlarına hem de ülkenin ekonomik durumuna yönelik etkilerini işlemektedir. Lojistik regresyon analizi bulgularına göre, cinsiyetin ve algılanan sosyo-ekonomik düzeyin, sosyal sınıflarının gündelik yaşamlarını oldukça etkilediğini bulgulanmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen regresyon analizinde bireylerin kişisel ekonomik, nesnel sosyo-ekonomik düzeyinin göstergeleri olan gelir düzeyleri ve eğitim düzeyleri regresyon bulgularına göre kişinin iyi olma düzeyini anlamlı olarak etkilemektedir. Pandemi döneminde karantina ve uzun süre evde kalma gibi durumların yaşanmasına bağlı olarak internet ve teknoloji kullanımının artışı ile bireylerin online alışverişe yöneldiğini gözlemledik. Pandemi şartları bireylerin ev dışında geçirdiği süreyi azaltmıştır ve bu da online alışverişlerde bireylerin hobi ürünlerine yer vermelerine olanak sağlamıştır. Kredi kartı kullanan insanlar için online alışveriş bazı şüpheleri (kart bilgilerinin kötü amaçlarla kullanılması, internetten yapılan alışverişlerde satın alınan ürün yerine yanlış ya da eksik ürün getirilmesi gibi) de beraberinde getiriyor fakat sağlık söz konusu olduğunda insanların aslında online alışverişe olan bakış açılarını değiştirdiğini gözlemledik. Pandemi döneminde insanlar toplu ulaşıma olan talebini azaltmıştır. Fakat farklı gelir grubundan bireyleri karşılaştırdığımızda ise bunun bazı durumlarda istisnaya uğradığını söyleyebiliriz. Örneğin, pandemi nedeniyle geliri azalan kesimde toplu taşımaya olan talepte herhangi bir azalma olmamıştır. Çünkü covid-19 salgınına rağmen çalışmaya devam etmek zorunda kalmaları ve ulaşım için toplu taşımadan başka seçenekleri olmaması onların toplu taşımaya olan taleplerinde herhangi bir azalmaya neden olmamıştır. Covid-19 döneminde gözlemlenen bir başka değişken ise insanların tatil tercihleri üzerineydi. Hepimizin bildiği gibi pandeminin yayılmasına neden olan durumlardan biri de insanların bir araya gelmesi ve bu nedenle virüs yayılımının hızlandırılmasına sebep olmalarıydı, çünkü koronavirüs Sağlık Bakanlığı'nın da açıkladığı gibi hava yolu ile bulaşan bir virüstü. Tatil tercihlerinde insanlar genel olarak covid-19 süreci sonrasını beklemektedirler ya da sezon biriminde ve insan kalabalığının minimuma indiği yerlerde zaman geçirmeyi tercih etmektedirler. Otel ve benzeri işletme sahipleri ise pandemi döneminde gerekli önlemleri almaları konusunda Sağlık Bakanlığı tarafından gerekli uyarılarla ikaz edilmektedir. Her ne kadar paylaşılan verilere göre turizmde beklenen sayıya ulaşılamamasının nedeni olarak covid-19 salgını gösterilse de bunun bir diğer nedeninin bireylerin gelirlerinde yaşanan düşüşün de etkisi olduğu gözlemlenmektedir. Pandemi döneminde bireyler kendilerini geliştirmek ve eğlenceli vakit geçirmek için hobi ürünlerine yönelmiştir. Pandemi döneminde bireylerin gelir seviyelerindeki değişime bağlı olarak bu yönelim artış ya da azalış göstermektedir. Teknoloji kullanımındaki artışın hobi siparişi vermede etkili olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak pandemi döneminde kredi kartı kullanan ya da kullanmayan fark etmeksizin birçok birey online alışverişe yönelmiştir. Bireylerin bütçelerinde yaşanan değişimler onları stok yapmaya yönlendirmiştir. Bireylerin teknoloji kullanımında artış yaşanmıştır. Pandemi döneminde sanal alışveriş konusunda tecrübe kazanan bireylerin pandemi sonrasında da online alışverişe devam edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alaimo, L. S., Fiore, M., & Galati, A. (2020). How the COVID-19 pandemic is changing online food shopping human behaviour in Italy. Sustainability, 12(22), 9594.

Ali, B. J. (2020). Impact of COVID-19 on consumer buying behavior toward online shopping in Iraq. Ali, BJ (2020). Impact of COVID-19 on consumer buying behavior toward online shopping in Iraq. Economic Studies Journal, 18(42), 267-280.

Beckers, J., S. Weeks, P. Beutels, A. Verhetsel (2021) Covid 19 and retail: The catalystfor e-commerce in Belgium?, Journal of Retailing and Consumer Services

Cheung, C. M., & Lee, M. K. (2003). An integrative model of consumer trust in internet shopping. ECIS 2003 Proceedings, 48.

Dziewanowska, K. (2015). Dimensions of real and virtual consumer experiences. Faculty of Management Working Paper Series, (WPS 4/2015), 1-55.

Salomon, I., & Ben-Akiva, M. (1983). The use of the life-style concept in travel demand models. Environment and Planning A, 15(5), 623-638.

$\boldsymbol{\theta_d}$	0.00	0.00	0.00
Stability condition: $s_W+(1-s_W)h-\beta>0$	0.07	0.20	0.18
Effects of interest rates			
Primary effect on u	-0.68	-0.08	-0.16
Secondary effect on u	-0.68	-0.70	-0.75
Total effect on u ($\partial u^*/\partial i$)	-1.35	-0.78	-0.92
Primary effect on g	-0.36	-0.11	-0.13
Secondary effect on g	-0.05	-0.05	-0.07
Total effect on g ($\partial g^*/\partial i$)	-0.40	-0.16	-0.20
Primary effect on r	-0.23	-0.03	-0.06
Secondary effect on r	-0.05	-0.05	-0.07
Total effect on r ($\partial r^*/\partial i$)	-0.28	-0.08	-0.13

Source and notes: Author's elaboration. The sum of the primary and secondary effects might not add up due to rounding. Following the argumentation of Hein and Schoder (2011: 718), average instead of equilibrium values are used for calculations. [a] The number before the parenthesis is the long-run effect and the one inside is the short-run effect that is estimated through the equation that consists of a lagged dependent variable. The former is used in the calculations.

parameters in the savings, capital accumulation and functional income distribution functions. Under the "normal regime", an increase in interest rates have a negative effect on the equilibrium rates of capacity utilization, capital accumulation and profit, while under the "puzzling regime" these effects are positive. The "intermediate regime" is characterized by the interest rate's positive effects on the equilibrium rates of capacity utilization and profit along with its negative effect on the rate of profit. We estimated the model for the period of 1993-2019, which is restricted due to unavailability of some time series but is sufficiently long in order to conduct our empirical analysis. Almost all parameters were found to be significant with expected signs in these estimations. The profit share turned out to be elastic with respect to net interest payments of non-financial corporations. The propensity to save out of wages is found to be zero while that out of rentier income to range between 0.61 and 0.77. The accumulation depends positively on the economic activity and profit shares, but negatively on the interest payments of non-financial corporations. Dividend payments of non-financial corporations turned out to have no impact on accumulation. The synthesis of the results showed that an increase in the real long-term interest rates had a negative effect on the equilibrium rates of capacity utilization, capital accumulation and profit in France.

These findings point out that the French economy is characterized by the "normal regime" that is defined within the theoretical framework of the post-Kaleckian model that we employed in our analysis. This result implies that at a given debt-capital ratio a higher real long-term interest rate has a negative impact on accumulation. Since the model supposes that real interest rates are controlled by a monetary authority in the short-run and also indirectly in the long-run, our results suggest that, while not the only determining factor, restrictive monetary policies that favored relatively higher rates of short- and long-term real interest rates in France have led to lower rates of capacity utilization, accumulation and profit. We hope these findings to contribute to questioning of the NCM-based inflation targeting policies applied by monetary authorities.

REFERENCES

Aviat, A., Bec, F., Diebolt, C., Doz, C., Ferrand, D., Ferrara, L., Heyer, E., Mignon, V. and Pionnier, P.A. (2021). Dating business cycles in France: A reference chronology, Sciences Po OFCE, working paper, no. 18/2021.

Argitis, G. (2008). Inflation targeting and Keynes's political economy. Journal of Post Keynesian Economics, 31(2), 249-270.

Argitis, G. & Michopoulou, S. (2010). Monetary policy, interest payments, income distribution and the macroeconomy. Review of Applied Economics, 6(1-2), 29-39.

Argitis, G. & Pitelis, C. (2001). Monetary policy and the distribution of income: evidence for the United States and the United Kingdom. Journal of Post Keynesian Economics, 23(4), 617-38.

Hein, E. (1999), Interest Rates, Income Shares and Investment in a Kaleckian Model. Political Economy: Review of Political Economy and Social Sciences, 5, 5-22.

Hein, E. (2006), Interest, Debt and Capital Accumulation—A Kaleckian Approach. International Review of Applied Economics, 20(3), 337-352.

Hein, E. (2007), Interest Rate, Debt, Distribution and Capital Accumulation in a Post-Kaleckian Model. Metroeconomica, 58, 310-39.

Hein, E. (2008). Money, Distribution Conflict and Capital Accumulation, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Hein, E. (2014). Distribution and Growth After Keynes, Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.

Hein, E. & Schoder, C. (2011). Interest rates, distribution and capital accumulation – A post-Kaleckian perspective on the US and Germany. International Review of Applied Economics, 25(6), 693-723.

Lavoie, M. (2006). Introduction to Post-Keynesian Economics, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Tablo 6. Yıllık Bal Tüketimine Bağlı Modellerin Karşılaştırılması

Model		Standart olmayan katsayılar		Standart katsayılar	t	Sig.	95,0% Güven aralığı		Korelasyon			Doğrusallık İstatistiği	
		B	Standart hata	Beta			Alt sınır	Üst sınır	Sıfır sıralı	Kısmi	Kısım	Hata payı	VIF
1	(Constant)	1,778	,177		10,039	,000	1,428	2,128					
	Aylık gelir	,014	,055	,021	,253	,800	-,095	,123	,021	,021	,021	1,000	1,000
2	(Constant)	2,484	,357		6,965	,000	1,779	3,189					
	Aylık gelir	,018	,060	,026	,293	,770	-,101	,136	,021	,024	,024	,814	1,229
	Eğitim durumu	-,044	,092	-,043	-,473	,637	-,225	,138	-,068	-,039	-,038	,794	1,260
	Medeni hal	-,367	,141	-,216	-2,603	,010	-,646	-,088	-,224	-,211	-,211	,953	1,049
3	(Constant)	2,551	,756		3,374	,001	1,057	4,046					
	Aylık gelir	-,018	,062	-,027	-,287	,775	-,141	,105	,021	-,024	-,023	,739	1,353
	Eğitim durumu	-,035	,098	-,034	-,353	,725	-,229	,159	-,068	-,029	-,028	,679	1,473
	Medeni hal	-,444	,211	-,261	-2,104	,037	-,861	-,027	-,224	-,173	-,168	,415	2,409
	Çocuk sayısı	-,212	,174	-,154	-1,223	,223	-,555	,131	,114	-,102	-,098	,399	2,504
	Meslek	,153	,072	,193	2,113	,036	,010	,296	,243	,174	,169	,765	1,307
4	(Constant)	2,818	,744		3,786	,000	1,346	4,289					
	Aylık gelir	-,036	,061	-,054	-,590	,556	-,157	,085	,021	-,049	-,046	,731	1,369
	Eğitim durumu	-,080	,097	-,078	-,819	,414	-,272	,113	-,068	-,069	-,064	,661	1,513
	Medeni hal	-,449	,206	-,264	-2,181	,031	-,857	-,042	-,224	-,180	-,170	,415	2,409
	Çocuk sayısı	-,487	,195	-,354	-2,491	,014	-,873	-,100	,114	-,205	-,194	,301	3,325
	Meslek	,097	,073	,122	1,323	,188	-,048	,242	,243	,110	,103	,710	1,409
	Yaş	,256	,091	,314	2,826	,005	,077	,436	,271	,231	,220	,492	2,034

Tablo 2'de çocuk sayısı değişkenine bağlı bir çelişki olduğu belirtilmiştir. Tablo 6'daki model 3 ve model 4'ten söz konusunun çelişkinin yaş ile çocuk sayısı değişkenleri arasında çoklu doğrusallık ilişkisinden kaynaklandığı görülmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada Muş ilinde bal tüketimini etkileyen faktörlerin analizi yapılmıştır. Bal tüketen 136 kişiye yönelik yapılan anket sonucuna göre 2 farklı model kurulmuştur. Muş ilinde balın yıllık tüketim miktarına en fazla etki eden kriterler analiz edilmiştir. Buna bağlı olarak meslek, eğitim durumu, medeni hal, aylık gelir, yaş, çocuk sayısı bal ürünleri ve balın alındığı şehir bal tüketimine en fazla etki eden değişkenler olmuştur. Alınan sonuçlara dayanarak elde edilen matematiksel modellerin yardımıyla Muş'taki arıcılık ve bal tüketiminde olan mevcut durum incelenmiştir. Birinci modele göre bal ürünü tüketiminin eğitim durumu ile ters, aylık gelirle doğru orantılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. İkinci Modelde ise bal tüketimini etkileyen tüm değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak için durum analizi yapılmıştır. Bal tüketimi üzerinde etkisi olan medeni hal, çocuk sayısı, aylık gelir, eğitim durumu, meslek değişkeni incelenmiştir. Çocuk sayısı değişkeninin yaş değişkeninden dolayı çelişkinin olduğu ortaya koyulmuştur.

KAYNAKÇA

Ağayeva, Ç., Gündal, B., Altıntaş A.Y., Kozak, F.B.Ş., Kayalı, P. (2020). Muş'un Ekonomik Kalkınmasında Arıcılığın Önemi. 2876128 numaralı Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Proje.

Aregawi, H. A. (2020). Determinant factors influencing honey consumption trends in mekelle city, tigray, ethiopia. European Business & Management, 6(5): 105-115.

Aytop, Y., Akbay, C., Meral, H.(2019). Consumers behavior towards bee products consumption in the centre district of Kahramanmaras province. KSÜ Tarım ve Doğa Dergi 22(2), 449-455.

Denizli Akdemir G, Dağdemir V, 2021. Erzurum ilindeki tüketicilerin bal tüketim tercihlerinin incelenmesi. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 11(4): 3172-3183

https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2019-Ocak%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/2019-Ocak%20Ar%C4%B1c%C4%B1l%C4%B1k.pdf

Kekeçoğlu, M., Gürcan E.K., Soysal, M.İ. (2007). Türkiye arı yetiştiriciliğinin bal üretimi bakımından durumu. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4(2), 227 – 236.

Khaoula, B., Zineb, N., Zakarıa, A., Abdelmajid, S., Asmae, C., Abderrazak, K. (2020). Consumption, preferences and habits of purchasing consumers of honey in morocco. Journal of Hygienic Engineering and Design, 16(64), 61-65.

Marangoz, M., Dolu, Z.T. (2019). Tüketicilerin arı ürünlerine ilişkin bilgi ve güven düzeyleri ile satın alma davranışlarının araştırılması. Uludağ arıcılık dergisi, 19 (2): 110-125.

Merdan, K., Durmuş, İ. (2018). Bayburt ölçeğinde arı ürünleri tüketim tercihlerini etkileyen faktörler üzerine bir değerlendirme. Social sciences studies journal, 4(16), 1102-1112.

Obisesan, A.A., Olasoji, O.A. (2017). Consumers' preference for honey and its attributes in ibadan north local government area of Oyo state, Nigeria. Applied Tropical Agriculture, 22(2),126-130.

Öztürk, C., Subaşı, S., Uysal, O., Seçer, A., Alemdar, T., Ören, N. (2015). Akdeniz bölgesinde arıcılık işletmelerinin teknik ve ekonomik yapısının belirlenmesi. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları, Yayın no:254, 1-31

Pocol, C. B., Bolboaca, S. D. (2013). Perceptions and trends related to the consumption of honey: A case study of North-West Romania. International Journal of Consumer Studies 37, (2013) 642–649.

Ribeiro, M.I., Fernandes, A.J., Cabo, P. S., Diniz, F. J. (2019). Trends in honey purchase and consumption. Economy of Region, 15(3), 822-833.

Roman, A., Pleban, E.P., Kozak, M. (2013). Factors ınfluencıng consumer behavıor relatıng to the purchasıng of honey part 1. The buyıng process and the level of consumptıon. Journal of Apicultural Science, 57(2). 159-172.

Sıralı, R. (2015). Süzme bal satın alma sürecinde tüketici tercihlerini etkileyen faktörler. Orduda Gıda Güvenliği içinde. Ordu Gıda, Tarım ve Hayvancılık Yayını, 9(25), 44-47.

Şahingöz, S. A. ve İnci, F. (2018). Bolu ilinde üretilen arı ürünlerinin gastronomi turizmi kapsamında değerlendirilmesi. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(Ek.1), 519-533.

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (2019),

Testa, R., Asciuto,A., Schifani , G., Schimmenti, E., Migliore, G. (2019). Quality determinants and effect of therapeutic properties in honey consumption. An Exploratory Study on Italian Consumers. Agriculture 9(174), 1-12.

Tunca R.İ., Taşkın, A., Karadavut, U. (2015). Determination of bee products consumption habits and awareness level in some provinces in turkey. Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 3(7), 556-561.

Türkiye İstatistik Kurumu, 2021, Hayvansal üretim istatistikleri. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=101&locale=tr+2

de ekonomik büyümeyi sürdürürken karbon emisyonlarını azaltmak oldukça zor bir durumdur. Ekonomik büyümeden taviz vermeden hava kalitesini arttırmanın sınırlı birkaç yöntemi bulunmaktadır. Nitekim bu çalışmada bu yolları temsil eden değişkenlere yer verilmiştir.

Bu yollardan ilki ülke içerisinde verimlilik artışının sağlanmasıdır. Nitekim ekonomide yapısal dönüşümü ve verimliliği ön plana çıkaran "üretken kapasite indeksi" görüldüğü üzere hava kalitesinin arttırılmasında oldukça önemli bir rol üstlenmektedir. Üretken kapasite endeksi, politikaların nerelerde işe yaradığını ve nerelerde düzeltilmesine ihtiyaç duyulduğunu vurgulayabilmekte, ülkelerin önde olabileceği veya geride kalabileceği alanları teşhis etmeye yardımcı olabilmektedir. İçerdiği çok sayıda değişken ve alt endeksler sayesinde ülkelerin kalkınma hedeflerine ulaşmadaki performanslarını ölçmeye olanak tanıyan kılavuz kaynak niteliğindeki bu araç ve alt parametreleri üzerinde kapsamlı bir inceleme yapılmalı ve bir bütün halinde üretken kapasite artışı sağlanarak sürdürülebilir kalkınma hedeflerini karşılama yetenekleri yükseltilmelidir.

Bu yolardan ikincisi ülkeler arası ticarette verimliliğin arttırılmasıdır ki küreselleşme ülkeler arası toplam faktör verimliliğini arttırmaktadır. Küreselleşme ülke ekonomilerinin entegarasyonunu kolaylaştırmakta mal ve sermayenin dolaşımını hızlandırmakta böylece mal ve hizmet üretiminin çevresel maliyetleri azalabilmektedir. Nitekim PMG ile yapılan uzun dönem katsayı tahmininde küreselleşmenin açıklayıcı değişkenler arasında hava kalitesinin yükseltilmesi açısından en kritik değişken olarak ortaya çıkmıştır.

Verimlilik artışını birim GDP üretiminde kullanılan enerjinin azaltılması olarak tanımlamak da mümkündür. Nitekim enerji yoğunluğunda azalma verimlilik artışı olarak nitelendirilse de enerjinin elde edildiği kaynağı göz ardı etmektedir. Verimlilik artışının sağlanıp sağlanamadığından bağımsız olarak enerji kaynağının değiştirilmesi yani fosil yakıt tüketiminin azaltılması hava kalitesini arttırabilecek bir etkendir. Verimlilik artışı sağlanmasa bile mal ve hizmet üretimi için gerekli enerji kaynağının yenilenebilir kaynaklardan elde edilmesi karbon emisyonunu azaltmada önemli bir seçenek olarak ele alınmaktadır. Yenilenebilir enerji tüketiminin uzun dönem katsayısının negatif işaretli olması da bu varsayımları güçlendirmektedir. Sonuç olarak politika yapıcılar karbon emisyonlarını azaltabilmek için yenilenebilir enerji tüketiminin enerji tüketimi içerisinde payını arttırmalı, küreselleşmenin olumlu yönlerinden olabildiğince faydalanmalı ve üretken kapasitelerinin arttırmak için kapsamlı programlar hazırlamalıdırlar.

KAYNAKÇA

Amri, F., Zaied, Y. Ben ve Lahouel, B. Ben. (2019). ICT, total factor productivity, and carbon dioxide emissions in Tunisia. Technological Forecasting and Social Change, 146, 212–217. doi:https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.05.028

Ando, T. ve Bai, J. (2015). A simple new test for slope homogeneity in panel data models with interactive effects. Economics Letters, 136, 112–117. doi:https://doi.org/10.1016/j.econlet.2015.09.019

Ansari, M. A., Akram, V. ve Haider, S. (2022). A link between productivity, globalisation and carbon emissions: evidence from emissions by coal, oil and gas. Environmental Science and Pollution Research. doi:10.1007/s11356-022-18557-9

Breusch, T. S. ve Pagan, A. R. (1980). The Lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. The review of economic studies, 47(1), 239–253.

Can, M., Ben Jebli, M. ve Brusselaers, J. (2022). Can green trade save the environment? Introducing the Green (Trade) Openness Index. Environmental Science and Pollution Research. doi:10.1007/s11356-022-18920-w

de Bruyn, S. M., van den Bergh, J. C. J. . ve Opschoor, J. B. (1998). Economic growth and emissions: reconsidering the empirical basis of environmental Kuznets curves. Ecological Economics, 25(2), 161–175. doi:https://doi.org/10.1016/S0921-8009(97)00178-X

Destek, M. A. (2020). Investigation on the role of economic, social, and political globalization on environment: evidence from CEECs. Environmental Science and Pollution Research, 27(27), 33601–33614. doi:10.1007/s11356-019-04698-x

Friedl, B. ve Getzner, M. (2003). Determinants of CO2 emissions in a small open economy. Ecological Economics, 45(1), 133–148. doi:https://doi.org/10.1016/S0921-8009(03)00008-9

Gozgor, G. (2017). Does trade matter for carbon emissions in OECD countries? Evidence from a new trade openness measure. Environmental Science and Pollution Research, 24(36), 27813–27821. doi:10.1007/s11356-017-0361-z

Grossman, G. M. ve Krueger, A. B. (1991). Environmental impacts of a North American free trade agreement. National Bureau of economic research.

Gygli, S., Haelg, F., Potrafke, N. ve Sturm, J. E. (2019). The KOF Globalisation Index – revisited. Review of International Organizations, 14(3), 543–574. doi:10.1007/s11558-019-09344-2

Huwart, J.-Y. ve Verdier, L. (2013). What is the impact of globalisation on the environment? Economic globalization: Origins and consequences.

Jahanger, A. (2022). Impact of globalization on CO2 emissions based on EKC hypothesis in developing world: the moderating role of human capital. Environmental Science and Pollution Research, 29(14), 20731–20751. doi:10.1007/s11356-021-17062-9

Kuznets, S. (2019). Economic growth and income inequality. The gap between rich and poor içinde (ss. 25–37). Routledge.

Leal, P. H. ve Marques, A. C. (2020). Rediscovering the EKC hypothesis for the 20 highest CO2 emitters among OECD countries by level of globalization. International Economics, 164, 36–47. doi:https://doi.org/10.1016/j.inteco.2020.07.001

Liu, H., Kim, H. ve Choe, J. (2019). Export diversification, CO2 emissions and EKC: panel data analysis of 125 countries. Asia-Pacific Journal of Regional Science, 3(2), 361–393. doi:10.1007/s41685-018-0099-8

Loganathan, N., Mursitama, T. N., Pillai, L. L. K., Khan, A. ve Taha, R. (2020). The effects of total factor of productivity, natural resources and green taxation on CO2 emissions in Malaysia. Environmental Science and Pollution Research, 27(36), 45121–45132. doi:10.1007/s11356-020-10291-4

Magazzino, C. (2016). The relationship between CO2 emissions, energy consumption and economic growth in Italy. International Journal of Sustainable Energy, 35(9), 844–857. doi:10.1080/14786451.2014.953160

Mania, E. (2020). Export Diversification and CO2 Emissions: An Augmented Environmental Kuznets Curve. Journal of International Development, 32(2), 168–185. doi:https://doi.org/10.1002/jid.3441

Nain, M. Z., Ahmad, W. ve Kamaiah, B. (2017). Economic growth, energy consumption and CO2 emissions in India: a disaggregated causal analysis. International Journal of Sustainable Energy, 36(8), 807–824. doi:10.1080/14786451.2015.1109512

Oluc, I., Jebli, M. Ben, Can, M., Guzel, I. ve Brusselaers, J. (2022). The Productive Capacity And Environment: Evidence From OECD Countries. Available at SSRN.

Our World in Data. (2022). Our World in Data. 2 Nisan 2022 tarihinde https://ourworldindata.org/ adresinden erişildi.

Ozcan, B., Tzeremes, P. G. ve Tzeremes, N. G. (2020). Energy consumption, economic growth and environmental degradation in OECD countries. Economic Modelling, 84, 203–213. doi:https://doi.org/10.1016/j.econmod.2019.04.010

Panayotou, T. (1997). Demystifying the environmental Kuznets curve: turning a black box into a policy tool. Environment and Development Economics, 2(4), 465–484. doi:DOI: 10.1017/S1355770X97000259

Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross-sectional dependence in panels. University of Cambridge, Cambridge Working Papers in Economics, 0435.

Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. Journal of Applied Econometrics, 22(2), 265–312. doi:10.1002/jae.951

Pesaran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R. P. (1999). Pooled mean group estimation of dynamic heterogeneous panels. Journal of the American statistical Association, 94(446), 621–634.

Pesaran, M. H. ve Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. Journal of econometrics, 142(1), 50–93.

Shahbaz, M., Mallick, H., Mahalik, M. K. ve Sadorsky, P. (2016). The role of globalization on the recent evolution of energy demand in India: Implications for sustainable development. Energy Economics, 55, 52–68. doi:https://doi.org/10.1016/j.eneco.2016.01.013

UNCTAD. (2021a). UNCTAD announces that their Productive Capacities Index (PCI) is now available | International Think Tank for LLDCs. 20 Nisan 2022 tarihinde https://land-locked.org/1-unctad-announces-that-their-productive-capacities-index-pci-is-now-available/ adresinden erişildi.

UNCTAD. (2021b). UNCTAD Productive Capacities Index: Methodological Approach and Results, 63.

UNCTAD. (2022). UNCTADstat. 21 Nisan 2022 tarihinde https://unctadstat.unctad.org/EN/ adresinden erişildi.

Westerlund, J. (2008). Panel cointegration tests of the Fisher effect. Journal of Applied Econometrics, 23(2), 193–233. doi:https://doi.org/10.1002/jae.967

World Development Indicators (WDI). (2021). https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators adresinden erişildi.

Yao, Y., Ivanovski, K., Inekwe, J. ve Smyth, R. (2019). Human capital and energy consumption: Evidence from OECD countries. Energy Economics, 84, 104534. doi:https://doi.org/10.1016/j.eneco.2019.104534

KAYNAKÇA

Byrne, B. M. (2010). Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications and programming. 2nd Ed. New York: Routledge Taylor & Francis Group.

Chen, E. (2016). Building Blocks of A New Economy: Emerging Roles For Female Entrepreneurs in Malaysia, Malaysia Sustainable Cities Program, Massachusetts Institute of Technology, Working Paper Series

Cheong, C. W. H. (2018). Religiosity and Corporate Risk-Taking. Asian Journal of Finance&Accouting, 10(2), 81-113.

Grable, J. E. (2016). Financial Risk Tolerance. Handbook of Consumer Finance Research (Eds. Xiao, Jing Jian), Springer International Publishing Switzerland, 19-31.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. (2010). Multivariate Data Analysis: A Global Perspective. Pearson Education International. New Jersey.

Irwin, C. E. (1993). Adolescence and risk taking: How are they related?. Adolescent Risk Taking (Eds. N. J. Bell & R. W. Bell), Newbury Park, CA: Sage, 7-28

Jiang, F. , Jiang, Z. , Kim, K. A. , Zhang, M. (2015). Family-Firm Risk-Taking: Does Religion Matter?. Journal of Corporate Finance, Vol. 33, 260-278.

Kahneman, D. , Tversky, A. (1979) . Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. Econometrica, 47(2), 263-291.

Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik. (2005), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/11/20051118-5.htm (19. 05. 2019)

Lampenius, N., Zickar, M. J. (2005). Development and Validation of a model and measure of Financial Risk- Taking. The Journal of Behavioural Finance. 6(3),129-143

Leon, A. K. , Pfeifer, C. (2017). Religious Activity, Risk Taking Preferences and Financial Behaviour: Emprical Evidence From German Survey Data. Journal of Behavioral and Experimental Economics, Vol.69, 99-107.

Liu, E. Y. (2010). Are Risk-Taking Person Less Religious? Risk Preference, Religious Affilition and Religious Participation in Taiwan. Journal for The Scientific Study of Religion, 49(1), 172-178.

Miller, A.S. , Hoffmann, J. P. (1995). Risk and Religion: An Explanation of Gender Differences in Religiosity. Journal for The Scientific Study of Religion, 34(1), 63–75.

Miller, A. S. (2000). Going To Hell In Asia: The Relationship Between Risk And Religion In A Cross Cultural Setting. Review of Religious Research, 42(1), 5-18.

Neter, J., Kutner, M. H., Nachtsheim, C. J., Wasserman, W.(1996). Applied linear statistical models (Vol. 4). Irwin Chicago.

Noussair, C. , Trautmann, S. , Van de Kuilen, G. , Vellekoop, N. (2013). Risk Aversion and Religion. Journal of Risk and Uncertainty; 47(2), 165-183.

OECD Bakanlar KOBİ Konferansı (2018), http://www.oecd.org/cfe/smes/ministerial/ (23. 11. 2019)

OSTİM (2020). Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi, www.ostim.org.tr (09. 02. 2020)

Otluoğlu, E. (2018). Finansal Rasyonalite Nedir?, http://emirotluoglu.com/finansal-rasyonalite-nedir/ (10. 04. 2018)

Özdemir, S., Ersöz, H. Y. ve Sarıoğlu, H. İ. (2007). Girişimciliğin ve KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal sistem içindeki yeri ve işsizliği önlemedeki rolü. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2(1), 55-101.

Sahi, S. K. & Kalra, S. K. (2013). Measuring Financial Risk taking using a dual preference approach for determination of Financial Satisfaction. Available in http://vslir.iima.ac.in:8080/jspui/bitstream/11718/11486/1/BF-PP-314-Measuring_Financial_Risk_Taking_using_a_dual_preference_approach-294-Sahi_b.pdf (12. 10. 2016)

Sayılgan, G. (1995). Finansal Risk Yönetimi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı:1, Cilt:50, 323-334

Sewell, M., (2007). Behavioural Finance. Available in https://www.academia.edu/2813323/Behavioural_Finance (24. 10. 2016)

Tabachnick, B., Fidell, L. (1996). Using multivariate statistics. Harper Collins.

TÜİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri (2019), https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kucuk-ve-Orta-Buyuklukteki-Girisim-Istatistikleri-2019-37548 (07. 05. 2020)

Williamson, S. A. , Mueller, C. B. , Van Deusen, C. A. , Perryman, A. A. (2007). The Influence of National Religious Consciousness on Entrepreneurial Behavior. International Business: Research Teaching and Practice, 1(1), 53-75

World Values Survey Wave 7 Master Survey Qusetionnaire (2017 -2021), https://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp?CMSID=WVS7QUE&CMSID=WVS7QUE (15. 11. 2021)

Xin, H. (2014). Religion and Takeovers. Available in https://pages.stern.nyu.edu/~xhua/index_files/Religiosity.pdf (12.02.2021)

Yıldırım, E., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Altunışık, R. (2005), Sosyal bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Geliştirilmiş 4. Basım, Sakarya Kitabevi

Yıldız, D., Uzunsakal, E. (2018). Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Verier Üzerine Bir Uygulama, Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (1), 14-28.

birliklerin dayattığı şartlar yeniden gözden geçirilmeli ve tek tek ülkelerin özel koşullarına göre uyarlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. The review of Economic Studies, 47(1), 239-253.

Du, W.C.& Xia, X.H. (2018). How does urbanization affect GHG emissions? A cross-country panel threshold data analysis, Applied Energy, 229, 872-883, https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2018.08.050.

Eberhardt, M. & Teal, F. (2011). Econometrics for grumblers: a new look at the literature on cross-country growth empirics, Journal of Economic Surveys, 25(1), 109–155.

Eberhardt, M. & Teal, F. (2010). Productivity analysis in global manufacturing production, Economics Series Working Papers 515, University of Oxford, Department of Economics.

Eberhardt, M. & S. Bond. (2009). Cross-section dependence in nonstationary panel models: a novel estimator, MPRA Paper 17692, University Library of Munich.

Fang, C., Liu, H., & Wang, S. (2021). The coupling curve between urbanization and the eco-environment: China's urban agglomeration as a case study, Ecological Indicators, 130, 108107, https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2021.108107.

Hashmi, S.H., Fan, H., Habib, Y. & Riaz, A. (2021). Non-linear relationship between urbanization paths and CO2 emissions: A case of South, South-East and East Asian economies, Urban Climate, 37, 100814, https://doi.org/10.1016/j.uclim.2021.100814.

Hossain, M.S. (2011). Panel estimation for CO2 emissions, energy consumption, economic growth, trade openness and urbanization of newly industrialized countries, Energy Policy, 39(11), 6991-6999, https://doi.org/10.1016/j.enpol.2011.07.042.

Muhammad, S., Long, X., Salman, M., Dauda, L. (2020). Effect of urbanization and international trade on CO2 emissions across 65 belt and road initiative countries, Energy, 196, 117102, https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.117102.

Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence, Journal Of Applied Econometrics, 22(2), 265-312.

Pesaran, M. H., Ullah, A., & Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted LM test of error cross-section independence, The Econometrics Journal, 11(1), 105-127.

Poumanyvong, P., & Kaneko, S., (2010). Does urbanization lead to less energy use and lower CO2 emissions? A cross-country analysis. Ecolocigal Economics, 70 (2), 434–444. https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2010.09.029.

Ursavaş, N., (2021) Türkiye'de demokrasinin ekolojik ayak izi üzerindeki etkisi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 56(4), 2745-2757.

Wang, P., Wu, W., Zhu, B., & Wei, Y. (2013). Examining the impact factors of energy-related CO2 emissions using the STIRPAT model in Guangdong Province, China, Applied Energy, 106, 65-71, https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2013.01.036.

Wang, Y., Li, L., Kubota, J., Han, R., Zhu, X., & Lu, G. (2016). Does urbanization lead to more carbon emission? Evidence from a panel of BRICS countries, Applied Energy, 168, 375-380, https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2016.01.105.

Wang, Z., Rasool, Y., Zhang, B., Ahmed, Z., & Wang, B. (2020). Dynamic linkage among industrialisation, urbanisation, and CO2 emissions in APEC realms: Evidence based on DSUR estimation, Structural Change and Economic Dynamics, 52, 382-389, https://doi.org/10.1016/j.strueco.2019.12.001.

Westerlund, J., & Edgerton, D. L. (2007). A panel bootstrap cointegration test, Economics Letters, 97(3). 185–190.

World Bank (2022). World Development Indicators.

Xu, B. & Lin, B. (2015). How industrialization and urbanization process impacts on CO2 emissions in China: Evidence from nonparametric additive regression models, Energy Economics, 48, 188-202, https://doi.org/10.1016/j.eneco.2015.01.005.

Xu, F., Huang, Q., Yue, H., He, C., Wang, C., & Zhang, H.(2020) Reexamining the relationship between urbanization and pollutant emissions in China based on the STIRPAT model, Journal of Environmental Management, 273, 111134, https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2020.111134.

Yao, J., Xu, P., & Huang, Z. (2021). Impact of urbanization on ecological efficiency in China: An empirical analysis based on provincial panel data, Ecological Indicators, 129, 107827, https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2021.107827.

Zhang, G., Zhang, N. & Liao, W. (2018). How do population and land urbanization affect CO2 emissions under gravity center change? A spatial econometric analysis, Journal of Cleaner Production, 202, 510-523, https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.08.146.

Zhang, N., Yu, K. & Chen, Z. (2017). How does urbanization affect carbon dioxide emissions? A cross-country panel data analysis, Energy Policy, 107, 678-687, https://doi.org/10.1016/j.enpol.2017.03.072.

Zhu, H., You, W. & Zeng, Z. (2012). Urbanization and CO2 emissions: A semi-parametric panel data analysis, Economics Letters, 117(3), 848-850, https://doi.org/10.1016/j.econlet.2012.09.001.

gelir düzeyleri üzerinde daha büyük katkılar sağlayacaktır. Ancak bu ülkelerin gelişmekte olan ülkeler kapsamında olduğu ve ihracatın ithalata bağımlı yapısı nedeniyle döviz darboğazlarının yaşanabileceği dikkate alındığında ekonomik yapıda köklü değişimlerin gerekliliği göz ardı edilemeyecektir. Kamu harcamalarının gelir üzerindeki etkisi ise Keynesyen görüşü destekler niteliktedir. Ancak kamu harcamalarındaki artışın bütçe açıklarını daha da derinleştireceğini, dış borç yükünü ağırlaştıracağını ve kırılganlığı artırarak ülke riskinin yükselmesine neden olacağını da ifade etmek gerekir.

Dış borçlardaki bir birimlik artışın gelir düzeyini negatif yönde etkilemesi bu ülkelerde dış borçların sürdürülebilirliği ile yakından ilişkilidir. Kredi notları düşük olan bu ülkelerin dış borç maliyetlerinin yüksek olmasından ve genellikle dış borçların yeni dış borçlarla karşılanması durumunda kalınmasından dolayı gelir üzerinde negatif etkilerin ortaya çıkması doğal bir süreç olarak ifade edilebilir.

Kredi notunda meydana gelen artışın ülkelerin gelirini negatif yönde etkiliyor olması şeklinde elde edilen sonuç, kredi derecelendirme kuruluşları tarafından verilen yüksek kredi notlarının yatırımcıları cezbedeceği ve küresel sermayenin bu ülkelere yöneleceği düşüncesiyle çelişmektedir. Bu sonuç, kırılgan beşli ülkelerinin kredi notları yükselse dahi yatırımcılar nezdinde bu ülkelerin güvenli görülmeyeceğini göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca bu ülkelerin "kırılgan beşli" olarak ilan edilmesinin de küresel yatırımcılar tarafından itici bir faktör olarak algılandığı veya bu ülkelerden uzaklaşma sinyali anlamına geldiği düşünülebilir. Kredi derecelendirme kuruluşlarının ülkeler için belirledikleri notların objektifliği konusundaki tartışmalara kırılgan sınıflandırması ile bu ülkelerin izole edilmesi de eklenebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kırılgan ekonomiler yatırımcılar açısından riskli oldukları için derecelendirme kuruluşları tarafından belirlenen kredi notları düşük olmaktadır. Kredi notları düşük olan bu ülkeler, küresel yatırımcılar için cazip olmadıklarından ihtiyaç duydukları fonlara kolay erişim sağlayamamakta ve yüksek maliyetlerle borçlanmaktadırlar. Borç yükü artan bu ekonomilerin performansları daha da düşmekte ve kırılganlık düzeyleri de yükselmektedir. Sonuç yine kredi notlarının düşmesi veya yükselememesi şeklinde gerçekleşmektedir. Türkiye'nin 2013 yılından itibaren kırılgan beşli tanımı içinde yer almaya devam eden tek ülke olması, bu kırılganlık kısır döngüsünün kırılmasında yapısal reformların aciliyetine ve vehametine dikkat çekmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

Akçayır, Ö. (2013). Uluslararası Kredi Derecelendirme Kuruluşları Ve Güvenirliklerinin Sorgulanması: Türkiye‟nin Kredi Derecelendirme Geçmişi Ve Bugünü (1992-2012). Isparta: T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

An, Z., Ghazi, T., & Prieto, N. (2017). Growth and Jobs in Developing Economies: Trend and Cycles. IMF Working Paper, 257.

Bıssoondoyal-Bheenick, E. (2005). An Analysis of The Determinants of Sovereign Ratings. Global Finance Journal, 251-280.

Eğilmez, M. (2017, Kasım 26). Kendime Yazılar. https://www.mahfiegilmez.com/2017/11/turkiye-ekonomisi-nicin-krlgan-besli.html adresinden alındı

Erşan, S. (2009:149). Finans, Dış Ticaret ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Analizi. Kocaeli: Çizgi Kitapevi.

Erşin, F. (2014). Yükselen Ekonomiler ve Kırılgan Beşli: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi (BAFAD), 43-51.

Güriş, S. (2018). Uygulamalı panel veri ekonometrisi. Der Yayınları, 1. Baskı

Hausman, J. A. (1978). Specification Tests in Econometrics. Econometrica: Journal Of The Econometric Society, 1251-1271.

Kamınsky, G., & Schmukler, S. (2002). Emerging Market Instability: Do Sovereign Ratings Affect Country Risk and Stock Returns? The World Bank Economic Review, 171-195.

Karagöl, E. (2002). The Causality Analysis of Extranel Debt Service and GNP: The Case of Turkey . Central Bank Review, 39-64.

Kaya, Z., & Şahin, L. (2015). Dış Ticaret Hacmi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Panel Eşbütünleşme Analiziyle Değerlendirilmesi: BRIC Ülkeleri 1995-2013. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 434-445.

Kharusı, S. A., & ADA, M. (2018). External Debt and Economic Growth: The Case of Turkey. Journal of Economic Integration, 1141-1157.

Kılıçarslan, Y. D., & Giter, M. S. (2016). Kredi Derecelendirme ve Ortaya Çıkan Sorunlar. Maliye Araştırmaları Dergisi, 2(1), 62-63.

Kırca, M., & Ertekin, M. S. (2020). E7 Ülkelerinde Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın İstihdam Oranına Etkileri. Route Educational&Social Science Journal, 292-300.

Mercan, M., & Göçer, İ. (2014). Ticari Dışa Açıklığın Ekonomik Etkileri: Orta Asya Ülkeleri için Amprik Bir Analiz. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 10(22), 28.

Moodysanalytics.com. (2022, 05 12). Moody's Analytics. Moody's Analytics: https://www.moodysanalytics.com/solutions-overview/economic/economic-forecasts adresinden alındı

Nath, S. (2020). An Analysis of The Relationship Among Economic Growth Extranal Debt and Exports in India(1978-2018). Economy, 59-68.

Packer, F., & Tarashew, N. (1996). Rating Methodologies . BIS Quartenly Review, 39-52.

Palacıoğlu, T. (2018). Döviz Kurlarında Son Gelişmeler. İstanbul Düşünce Akademisi (IDA).

Sarıca, S., Çetin, A. K., & KutluTürk, M. M. (2015). Türkiye'de Reel Ücret ve GSYH'nın İstihdama Etkisi: Zaman Serisi Analizi. Akademik Sosyal Araştırma Dergisi , 123-138.

Sever, E. (2009 :153-154). Finans, Dış Ticaret ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Analizi. Kocaeli: Çizgi Kitapevi.

Sobel, R., Stroup, R., & Gwartney, D. M. (2006). Understanding Macroeceonmics : Singapoe. Thomson South- Western, 661.

Stanley, M. (2013). FX Pulse. New York: Morgan Stanley.

Tatoğlu Yerdelen, F. (2018). Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı (4 bs.). İstanbul: Beta Yayınları

Turan, T. (2020). Kamu Borcunun Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye için Eşbütünleşme Analizi. Çukurova Üniversitesi Dergisi.

Zhang, B., M., M., & Al-Sfour, A. (2020). Extranel Debt and Economic Growth: A Dynamic Panel Study of Granger Causality in Developing Countries. Journal of Asian Finance, Economics and Business, 607-617.

KAYNAKÇA

Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2018). The race between man and machine: Implications of technology for growth, factor shares, and employment. American Economic Review, 108(6), 1488-1542.

Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2016). The race between machines and humans: Implications for growth, factor shares and jobs. Retrieved, 6, 2019.

Akaeva, A. A., & Sadovnichiib, V. A. (2021). The human component as a determining factor of labor productivity in the digital economy. Studies on Russian Economic Development, 32(1), 29–36.

Autor, D., & Salomons, A. (2018). Is Automation labor share–displacing? Productivity growth employment, and the labor. Brookings Papers on Economic Activity, 1-63.

Arellano, M. (1987). Practitioners Corner: Computing Robust Standard Errors for Within-groups Estimators, Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 49(4): 431-434.

Balsmeier, B., & Woerter, M. (2019). Is this time different? How digitalization influences job creation and destruction. Research policy, 48(8), 103765.

Bessen, J. (2019). Automation and jobs: when technology boosts employment, Economic Policy, 34(100), 589-626.

Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2012). Race against the machine: How the digital revolution is accelerating innovation, driving productivity, and irreversibly transforming employment and the economy. Digital Frontier Press.

Brynjolfsson, E., Horton, J. J., Ozimek, A., Rock, D., Sharma, G., & TuYe, H. Y. (2020). COVID-19 and remote work: An early look at US data (No. w27344). National Bureau of Economic Research.

Davies, A. (2021). COVID-19 and ICT-supported remote working: Opportunities for rural economies. World, 2(1), 139-152.

Driscoll, J. C., & A. C. Kraay. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. Review of Economics and Statistics, 80: 549-560.

European Commission (2010). Communication from the Commission: Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. Brussels, 3.3.2010. Brussels: European Commission.

European Commission (2012). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Towards a job-rich recovery.

Froot, K., A. (1989). Consistent Covariance Matrix Estimation with Cross-Sectional Dependence and Heteroskedasticity in Financial Data, The Journal of Financial and Quantitative Analysis, 24(3): 333-355.

Garrote Sanchez, D., Gomez Parra, N., Ozden, C., Rijkers, B., Viollaz, M., & Winkler, H. (2021). Who on Earth can work from home?. The World Bank Research Observer, 36(1), 67-100.

Graetz, G., & Michaels, G. (2018). Robots at work. The Review of Economics and Statistics, 5, 753–768.

ILO (2017), Employment Policy Implementation Mechanisms In The European Unıon.

Ker, D., Montagnier, P., & Spiezia, V. (2021). Measuring telework in the COVID-19 pandemic. OECD Digital Economy Papers, No. 314.

Metlyakhin, A. I., Nikitina, N. A., Yarygina, L. V., & Orlova, E. O. (2020). Analysis of the impact of economy digitalization on labor productivity in Russia. Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Экономические науки, 13(2), 7-17.

Milasi, S., González-Vázquez, I., & Fernández-Macías, E. (2021). Telework before the COVID-19 pandemic: Trends and drivers of differences across the EU. OECD Productivity Working Papers, No. 21.

Moon, S. (2021). Does digitalization help employment stability during the COVID-19 pandemic?: Evidence from Korean survey data. Evidence from Korean Survey Data (October 20, 2021). KIEP Research Paper, APEC Study Series, 21-01.

Nordhaus, W.D. (2015). Are we approaching an economic singularity? Information technology and the future of economic growth. Working Paper 21547, National Bureau of Economic Research.

OECD. (2020). Productivity gains from teleworking in the post COVID-19 era: how can public policies make it happen?. OECD Publishing.

Picu, C. G., Tudor, I., & Predeteanu, D. (2018). Research On Work From Home Arrangements In The European Union. In Proceedings of the 12th International Management Conference: Management Perspectives in the Digital Era. Faculty of Management, Academy of Economic Studies, Bucharest, Romania.

Piva, M., & Vivarelli, M. (2017). Technological change and employment: Were Ricardo and Marx right?. IZA Discussion Papers, 10471.

Predeţeanu-Dragne, D., Tudor, I., Popescu, D., & Nicolae, V. (2020). Is Homeworking a Better Option in the Digital Era? An Empirical Research across EU Member States. European Journal of Sustainable Development, 9(4), 109-117.

Rogers, W., H. (1993). Regression Standard Errors in Clustered Samples, Stata Technical Bulletin, (13): 19-23.

Wei, J., Treagust, D. F., Mocerino, M., Lucey, A. D., Zadnik, M. G., & Lindsay, E. D. (2019). Understanding interactions in face-to-face and remote undergraduate science laboratories: a literature review. Disciplinary and Interdisciplinary Science Education Research, 1(1), 1-16.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2012). Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Yılmaz, Y. (2021). Dijital Ekonomiye Geçiş Süreci, Ölçümü ve Dijitalleşme Verimlilik İlişkisi. İstanbul İktisat Dergisi, 71(1), 283-316.

başında yer almaktadır. Şirketlerin yaşanabilecek krizleri en az zararla atlatarak faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için güç finansal performansa sahip olmaları gerekmektedir.

Çalışmada finansal performans kriterlerinin önem dereceleri objektif yöntemle değerlendirilmiştir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda uzman görüşlerine başvurularak sübjektif yöntemler kullanılarak kriterlerin önem dereceleri belirlenebilir, kriter ve şirket sayıları artırılabilir. Finansal performans sıralamasında farklı çok kriterli karar verme yöntemleri birlikte kullanılarak sonuçlar karşılaştırılarak literatürün gelişimine katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Ahmed, A. I. A., Khan, S., Gani, A., Hamid, S. H. A. & Guizani, M. (2018). Entropy- Based Fuzzy AHP Model for Trustworthy Service Provider Selection in Internet of Things. 2018 IEEE 43rd Conference On Local Computer Networks (LCN), 606-613.

Akgün, M. & Soy Temür, A. (2016). BIST Ulaştırma Endeksine Kayıtlı Şirketlerin Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12(12): 173-186.

Akkaya, G. C. (2004). Finansal Rasyolar Yardımıyla Havayolları İşletmelerinin Performansının Değerlendirilmesi. D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, 19(1): 15-29.

Aksoy, E., Ömürbek, N. & Karaatlı, M. (2015). AHP Temelli MULTİMOORA ve COPRAS Yöntemi ile Türkiye Kömür İşletmeleri'nin Performans Değerlendirmesi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33(4): 1-28.

Albayrak, Y. E. ve Erkut, H. (2005). Banka Performans Değerlendirmede Analitik Hiyerarşi Süreç Yaklaşımı, itüdergisi/d, mühendislik, 4(6): 47-58.

Albers, S. & Rundshagen, V. (2020). European Airlines' Straregic Responses to the COVID-19 Pandemic (January-May, 2020). Journal of Air Transport Management, 87, 1-7.

Avcı, T. & Çınaroğlu, E. (2018). AHP Temelli TOPSIS Yaklaşımı ile Havayolu İşletmelerinin Finansal Performans Değerlemesi. C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19(1): 316-335.

Balali, A., Valipour, A., Edwards, R. & Moehler, R. (2021). Ranking Effective Risk on Human Resources Threats in Natural Gas Supply Projects Using ANP-COPRAS Method: Case Study of Shiraz. Reliability Engineering and System Safety, 208: 1-9.

Başdeğirmen, A. & Işıldak, B. (2018). Ulaştırma Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Performanslarının Gri İlişkisel Analiz ile Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(2): 563-577.

Chatterjee, P. & Chakraborty, S. (2013). Gear Material Selection Using Complex Proportional Assessment and Additive Ratio Assessment-Based Approaches: A Comparative Study. International Journal of Materials Science and Engineering, 1(2): 104-111.

Chen, Y. & Qu, L. (2006). Evaluating the Selection of Logistics Centre Location Using Fuzzy MCDM Model Based On Entropy Weight. Proceedings of the 6th World Congress on Intelligent Control and Automation, Jule 21, Dalian, China, 7128-7132.

Dinçer, H., Hacıoğlu, Ü. & Yüksel, S. (2017). Balanced Scorecard Based Performance Measurement of European Airlines Using a Hybrid Multicriteria Decision Making Approach Under the Fuzzy Environment. Journal of Air Transport Management, 63: 17-33.

Elmas, B. & Özkan, T. (2021). Ulaştırma ve Depolama Sektörü İşletmelerinin Finansal Performanslarının SWARA – OCRA Modeli ile Değerlendirilmesi. İşletme Akademisi Dergisi, 2(3): 240-253.

Ersoy, N. (2020). Finansal Performansın Gri İlişkisel Analiz Yöntemi ile Değerlendirilmesi: Borsa İstanbul Ulaştırma Endeksi'ndeki Şirketler Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 86: 223-246.

Günay, Z. (2018). Türk Telekomünikasyon A.Ş.'nin Özelleşme Sonrası Finansal Performansının TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 32(1): 195-209.

Haghnazar Kouchaksaraei, R., Hashemkhani Zolfani, S. & Golabchi, M. (2015). Glasshouse Locating Based on SWARA-COPRAS Approach. International Journal of Strategic Property Management, 19(2): 111-122.

İstanbullu Dinçer, F. & Göral, R. (2017). VZA Temelli TOPSIS Methodu ile Konaklama Kapasitesinin Etkin Kullanımı Açısından İllerin Sıralanması. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2): 539-558.

Kendirli, S. & Kaya, A. (2016). BIST- Ulaştırma Endeksinde Yer Alan Firmaların Mali Performanslarının Ölçülmesi ve TOPSIS Yönteminin Uygulanması. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, (5)1: 34-63.

Kundakçı, N. & Tuş Işık, A. (2016). Integration of MACBETH and COPRAS Methods to Select Air Compressor for a Textile Company. Decision Science Letters, 5: 381-394.

Lee, H. C. & Chang, C. T. (2018). Comparative Analysis of MCDM Methods for Ranking Renewable Energy Sources in Taiwan. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 92: 883-896.

Li, H., Wang, W., Fan, L., Li, Q. & Chen, X. (2020). A Novel Hybrid MCDM Model for Machine Tool Selection Using Fuzzy DEMATEL, Entropy Weighting and Later Defuzzification VIKOR. Applied Soft Computing Journal, 91: 1-14.

Malichova, E. & Durisova, M. (2015). Evaluation of Financial Performance of Enterprises in IT Sector. Business Economics and Management 2015 Conference, BEM2015, 238-243.

Oral, C. & Kıpkıp, E. (2019). Ulaştırma Sektörünün Performans Ölçümü İçin TOPSIS ve PROMETHEE Yöntemlerinin Kullanılması: BIST Üzerine Bir Uygulama. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(30): 1005-1015.

Ömürbek, V. & Kınay, B. (2013). Havayolu Taşımacılığı Sektöründe TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performans Değerlendirmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(3): 343-363.

Özbek, A. & Ghouchi, M. (2021). Finansal Oranları Kullanarak Havayolu Şirketlerinin Performans Değerlendirmesi. Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi, 13(2): 583-599.

Pala, O. (2021). IDOCRIW ve MARCOS Temelli BIST Ulaştırma İşletmelerinin Finansal Performans Analizi. KAÜİİBFD, 12(23): 263-294.

Pineda, P. J. G., Liou, J. J. H., Hsu, C. C. & Chuang, Y. C. (2018). An Integrated MCDM Model for Improving Airline Operational and Financial Performance. Journal of Air Transport Management, 68: 103-117.

Rosini, I & Gunawan, J. (2018). Financial Ratio and Performance Airlines Industry with DEA and TOPSIS Model, International Journal of Pure and Applied Matematics, 119(10), 367-374.

Sakarya, Ş. & Aksu, M. (2020). Ulaşım Sektöründeki İşletmelerin Finansal Performanslarının Geliştirilmiş Entropi Temelli TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 7(1): 21-40.

TUİK, Türkiye İstatistik Kurumu, 2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2020-37184, E.T. 07.03.2022.

Wang, Y. J. & Lee, H. S. (2010). Evaluating Financial Performance of Taiwan Container Shipping Companies by Strength and Weakness Indices. International Journal of Computer Mathenatics, 87(1): 38-52.

Wang, Z. & Zhan, W. (2012). Dynamic Engineering Multi-Criteria Decision Making Model Optimized by Entropy Weight for Evaluating Bid. Systems Engineering Procedia, 5: 49-54.

Yuan, J., Li, X., Xu, C., Zhao, C. & Liu, Y. (2019). Investment Risk Assessment of Coal-Fires Power Plants in Countries Along the Belt and Road Initiative Based on ANP-Entropy- TODIM Method. Energy, 176: 623-640.

Zavadskas, E. K., Kaklauskas, A., Peldschus, F. & Turskis, Z. (2008). Multi-Attribute Assessment of Road Design Solutions by Using the COPRAS Method. The Baltic Journal of Road and Bridge Engineering, 2(4): 195-203.

Zavadskas, E. K., Kaklauskas, A., Turskis, Z. & Tamosaitiene, J. (2008). Selection of the Effective Dwelling House Walls by Applying Attributes Values Determined at Intervals. Journal of Civil Engineering and Management, 14(2): 85-93.

Zhang, X., Wang, C., Li, E. & Xu, C. (2014). Assessment Model of Ecoenvironmental Vulnerability Based in Improved Entropy Weight Method. Hindawi Publishing Corporation The Scientific World Journal, 2014, 1-8.

Zheng, Y., Xu, Z., He, Z. & Liao, H. (2018). Severity Assessment of Chronic Obstructive Pulmonary Disease Based on Hesitant Fuzzy Linguistic COPRAS Method. Applied Soft Computing, 69: 60-71.

iflasının istenebilmesi için söz konusu maddede sayılan şartlardan bir tanesinin gerçekleşmesi iflas sebebidir. Kanunda düzenlenen haller dışında başka hiçbir sebeple kimsenin doğrudan doğruya iflâsı istenemez. Kural olarak düzenlenmiş olan takipli iflâs yoluna nazaran daha basit usule tabidir ve istenilen sonuca çabuk ulaştırır. Kısaca, iflâsa tabi borçlunun alacaklılarına ve bazen bizzat borçluya iflâs takibi söz konusu olmadan yetkili ticaret mahkemesinden iflâs isteme yetkisi veren iflâs yoludur (Yıldız, 2007: 115; Ermiş, 2008: 9).

Alacaklının talebi ile doğrudan doğruya iflas konusu, İİK'nın 177, 179, 309/s, 309/t, Türk Ticaret Kanunu'nun 180/2 ve 182/1 ve Bankacılık Kanunu'nun 110. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanunda tahdidi bir şekilde sayılan hallerden bir tanesinin gerçekleşmesi halinde iflasa tabi olan borçlunun alacaklısı, doğrudan borçlunun yerleşim yerinde bulunan Ticaret Mahkemesine başvurabilir. Mahkemeden borçlusunun iflasını isteyebilir. Bu durumda mahkeme yapacağı incelemede alacaklının iddia ettiği şartın gerçekleştiğini tespit ederse depo kararı vermeden borçlunun doğrudan doğruya iflasına karar verir. Alacaklının talebi ile doğrudan doğruya (İİK'nin mad. 177/1'de sayılan) iflas sebepleri; borçlunun yerleşim yerinin belli olmaması, borçlunun taahhütlerinden kurtulmak amacıyla kaçması, borçlunun alacaklılarının haklarını ihlâl eden hileli tasarruflarda bulunması veya bunlara teşebbüs etmesi, borçlunun haciz yolu ile yapılan takipler sırasında mallarını saklaması.

Hukuk sistemimizde İİK m. 179/I, TTK mad. 376 ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu mad. 63 ile sermaye şirketleri ve kooperatifler yönünden özel olarak doğrudan doğruya ve zorunlu bir iflas yolu düzenlenmiştir. Bunun nedeni, sermaye şirketleri ile kooperatiflerin borçlarından dolayı sadece şirket sermayesi ile sorumlu olmaları, şirket ortaklarının sorumluluğunun bulunmamasıdır. Borca batıklık sebebine dayanan bu yola başvurmaya yetkili kişiler ise söz konusu şirketleri idare ve temsile yetkili olanlar, tasfiye halinde bulunanlar için tasfiye memurları ve alacaklılardır (Eroğlu, 2014: 138). Bir sermaye şirketinin İİK mad. 179/1 uyarınca doğrudan doğruya iflâsına karar verilebilmesi için; sermaye şirketinin borçları, mevcut ve alacaklarından; yani pasifi aktifinden fazla olmalıdır (mad.179; TTK mad. 324/2). Kanun koyucu likidite eksikliğini mad. 179 dışında tutmuştur (Yıldız, 2007: 27). Sermaye şirketi veya kooperatifin pasifinin aktifinden fazla olduğu; şirketi idare ve temsil ile görevli olanlar veya şirket tasfiye halinde ise, tasfiye memurları (TTK mad. 446/2), tarafından (TTK mad. 324/2, mad. 546; Koop. Kan. mad. 63/2) yetkili ticaret mahkemesine (mad. 154/son f.) müracaatla beyan ve bu sebeple iflâsına karar verilmesi talep edildiği ya da şirketten alacaklı olanlardan biri tarafından iddia ve mahkemece tespit edildiği takdirde, ticaret mahkemesince, sermaye şirketinin iflâsına karar verilir (mad. 179).

KAYNAKÇA

Arslan, R., Yılmaz, E. & Taşpınar Ayvaz, S. (2016). Medenî usul hukuku (1. bs.). Ankara: Yetkin Yayınları.

Atalay, O. (1996). Anonim şirketlerin iflası (No: 67). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları.

Coşkun, M. (2013). Son değişiklerle birlikte açıklamalı-içtihatlı icra ve iflas kanunu (4. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Demir, G. (2019). İflas ertelemenin kaldırılması ve konkordato, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, T.C. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ermiş, Ç. E. (2008). Alacaklının talebi ile doğrudan doğruya iflas, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Eroğlu, N. (2014). İflasın ertelenmesi talebi üzerine alınabilecek tedbirler ve erteleme kararının sonuçları, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gözaçan, M. (2019). Sermaye şirketlerinde iflas içi konkordato, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, T.C. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kuru, B. (2013). İcra ve iflas hukuku el kitabı. Ankara: Adalet Yayınevi.

Kuru, B., Arslan, R. & Yılmaz, E. (2011). Medeni usul hukuku ders kitabı (22. bs.). Ankara.

Muşul, T. (2005). İcra ve iflâs hukuku. Ankara: Adalet Yayınevi.

Necip, B. & Edip, Ş. (1989). Uygulamalı icra ve iflas kanunu açıklamalar ve içtihatlar. Ankara: Aydın Yayınları.

Pekcanıtez, H., Atalay, O., Özkan Sungurtekin, M., & Özekes, M. (2012). İcra ve iflâs hukuku (10 bs.). Ankara: Yetkin Yayınları.

Tülay Özsoy, D. (2019). İflâsın dava ve takipler üzerindeki etkileri, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, T.C. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldız, C. (2007). Alacaklının ve borçlunun talebi ile doğrudan doğruya iflâs, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

getirileri açısından farklı sonuçlar ortaya çıkaracağı ve bu sonuçların yatırımcılara pozisyonlarını para arzındaki değişime göre ayarlamaları konusunda destek sağlar nitelikte olduğu düşünülmektedir. Bundan sonraki çalışmalarda yabancı oranı ve finansal kaldıraç gibi bu çalışmada ele alınmayan çeşitli oranların para arzı ve hisse senedi getirisiyle ilişkisi incelenebileceği gibi, bu analizler yapılırken farklı ekonometrik yöntemlerden de faydalanılabilir. Ayrıca para arzı değişmelerinin hisse senetlerini; faiz, enflasyon, döviz kuru ve servetin dağılımı gibi kanallarla ne ölçüde etkilediğinin saptanması konuları da gelecekte yapılacak araştırmalarla tespit edilebilir.

KAYNAKÇA

Afonso, A., & Sousa, R. M. (2011). What are the effects of fiscal policy on asset markets?. Economic Modeling, 28, 1871–1890.

Afonso, A., & Sousa, R. M. (2012). The macroeconomic effects of fiscal policy. Applied Economics, 44, 4439–4454.

Ajao, I. O., Ayoola, F. J., & Iyaniwura, J. O. (2015). Temporal disaggregation methods in flow variables of economic data: Comparison study. International Journal of Statistics and Probability, 5(1), 36–46.

Bailey, W. (1990). US money supply announcements and Pacific Rim stock markets: Evidence and implications. Journal of International Money and Finance, 9(3), 344-356.

Bjørnland, H. C., & Leitemo, K. (2009). Identifying the interdependence between US monetary policy and the stock market. Journal of Monetary Economics, 56(2), 275-282.

Bohl, M. T., Siklos, P. L., & Werner, T. (2007). Do central banks react to the stock market? The case of the Bundesbank. Journal of Banking & Finance, 31(3), 719-733.

Bredin, D., Hyde, S., Nitzsche, D., & O'reilly, G. (2009). European monetary policy surprises: the aggregate and sectoral stock market response. International Journal of Finance & Economics, 14(2), 156-171.

Chung, T., & Ariff, M. (2016). Money supply, banking liquidity and stock index returns: Evidence from four major capital markets. Bus Eco J, 7(238), 2.

Conover, C. M., Jensen, G. R., Johnson, R. R., & Mercer, J. M. (1999). Monetary environments and international stock returns. Journal of Banking and Finance, 23, 1357–1381.

Gali, J., & Gertler, M. (2007). Macroeconomic modeling for monetary policy evaluation. Journal of Economic Perspectives, 21, 25–45.

Gertler, M., & Gilchrist, S. (1993). The role of credit market imperfections in the transmission of monetary policy: Argument and evidence. Scandinavian Journal of Economics, 95, 43–64.

Humpe, A., & McMillan, D. (2020). The Covid-19 stock market puzzle and money supply in the US. Economics Bulletin, 40(4), 3104-3110.

Husain, F., Mahmood, T., & Azid, T. (1999). Monetary expansion and stock returns in Pakistan [with Comments]. The Pakistan Development Review, 769-776.

Jensen, G. R., & Johnson, R. R. (1995). Discount rate changes and security return in the US 1962–1991. Journal of Banking and Finance, 19, 79–95.

Patelis, A. D. (1997). Stock return predictability and the role of monetary policy. Journal of Finance, 52, 1951–1972.

Rigobon, R., & Sack, B. (2003). Measuring the reaction of monetary policy to the stock market. The quarterly journal of Economics, 118(2), 639-669.

Rogalski, R. J., & Vinso, J. D. (1977). Stock returns, money supply and the direction of causality. The Journal of finance, 32(4), 1017-1030.

Rozeff, M. S. (1974). Money and stock prices: Market efficiency and the lag in effect of monetary policy. Journal of Financial Economics, 1(3), 245-302.

Sellin, P. (2001). Monetary policy and the stock market: theory and empirical evidence. Journal of Economic Surveys, 15(4), 491-541.

Thorbecke, W. (1997). On stock market returns and monetary policy. The Journal of Finance, 52(2), 635-654.

Unal, S. & Çömlekçi, İ. (2021). Borsa İstanbul Alt Pazar Balonunun Belirleyicileri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10(4), 3132-3155. DOI: 10.15869/itobiad.885136

- Ekonomideki belirsizlik ortamını arttıracak yapısal kırılma dönemlerini önceden öngörebilecek bir sinyal mekanizması oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda, krizlere yönelik sinyal niteliği taşıyan kriz öncü göstergelerinin seyri dikkatle takip edilmeli ve buna göre önceden politika önlemleri alınmalıdır.
- Doğrudan yabancı yatırımları ülke ekonomilerine girişi sıcak paraya göre daha fazla teşvik edilmelidir.
- İstihdam, ihracat ve yatırım gibi reel makroekonomik hedefler politika oluşturulurken dikkate alınmalıdır.
- Ekonomide belirsizlikler ön planda olsa bile, büyüme ve istihdam gibi reel göstergeler açısından kalıcı bir istikrarın sağlanması adına; kısa vadede yüksek bir kâr amacı güden, risk unsurları içerdiğinden finansal sistemde bir kırılganlığa ve finansal krize maruz bırakma ihtimaline karşı politika yapıcıların gelecekteki politika kararlarında spekülatif hareket etme özelliği olan sermaye hareketlerine gerektiğinde müdahale edilecek şekilde daha sistematik düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Ahir, H., Bloom, N., & Furceri, D. (2022). The world uncertainty index (No. w29763). National Bureau of Economic Research.

Aizenman, J., Chinn, M. D., & Ito, H. (2010). The emerging global financial architecture: Tracing and eval uating new patterns of the trilemma configuration. Journal of International Money and Finance, 29(4), 615–641.

Akıncı, G. Y., Akıncı, M., & Yılmaz, Ö. (2014). Finansal gelişmişliğin makroekonomik belirleyicileri: Türkiye için bir VAR modeli. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 6(1), 1-15.

Altıntaş, H., & Öz, B. (2007). Para krizlerinin sinyal yaklaşımı ile öngörülebilirliği: türkiye uygulaması. Anadolu University Journal of Social Sciences, 7(2), 19-44.

Altun, O., & Mutan, O. C. (2007), Küresel Fon Akımlarının Gelişmekte Olan Ekonomilere ve Türkiye Ekonomisine Etkisi: Türkiye'ye Yönelik Sermaye Akımlarına İlişkin Ampirik Çalışma. Sermaye Piyasası Araştırma Raporu, OA/3, OCM/2.

Aslan, N., Terzi, N., & Siampan, E. (2014). Türkiye'de kısa vadeli sermaye hareketlerinin ekonomik büyüme ve reel döviz kuru ile ilişkisi. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5(10), 15-32.

Baker, S. R., Bloom, N., & Davis, S.J. (2016). Measuring economic policy uncertainty. The Quarterly Journal of Economics, 131, 1593-636.

Bloom, N. (2009). The impact of uncertainty shocks. Econometrica, 77(3), 623-685.

Boratav, K. (2001). 2000/2011 Krizinde Sermaye Hareketleri. Mülkiye Dergisi, 25(230), 207-220.

Bouvatier, V. (2010). Hot money inflows and monetary stability in China: How the People's Bank of China took up the challenge. Applied Economics, 42(12), 1533-1548.

Bulut, Ö. U., & Aykırı, M. (2018). Sıcak para hareketleri bileşenlerinin istikrarlılığı. KAÜİİBFD, 9(18), 539-560.

Bumann, S., Hermes, N., & Lensink, R. (2013). Financial liberalization and economic growth: A meta-analysis. Journal of International Money and Finance, 33, 255-281.

Calvo, G., Leiderman, L., & Reinhart, C. (1996). Inflows of capital to developing countries in the 1990s. Journal of Economic Perspectives, 10(2), 123–139.

Calvo, G. A., Leiderman, L., & Reinhart, C. M. (1993). Capital inflows to Latin America: the role of external factors. IMF Staff Papers, 40(1), 108-151.

Chari, V. V., & Kehoe, P. J. (2003). Hot money. Journal of Political Economy, 111(6), 1262-1292.

Chen, J. (2020). Hot Money. available in https://www.investopedia.com/terms/h/hotmoney.asp, (30.03.2022).

Corporate Finance Institute (CFI) (2022), Hot Money, https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/trading-investing/hot-money/, 31.03.2022.

Dolado, J. J., & Lütkepohl, H. (1996), Making Wald tests work for cointegrated VAR systems. Econometric Reviews, 15, 369-386.

Domowitz, I., Glen, J., & Madhavan, A. (1997). Market segmentation and stock prices: Evidence from an emerging market. The Journal of Finance, 52(3), 1059-1085.

Edison, H., & Reinhart, C. M. (2001). Stopping hot money. Journal of Development Economics, 66(2), 533-553.

Farhi, E., & Werning, I. (2014). Dilemma not trilemma? capital controls and exchange rates with volatile capital flows. IMF Economic Review, 62(4), 569-605.

Fugarolas, G., Manalich, I., & Matesanz, D. (2007). Are exports causing growth? evidence on ınternational trade expansion in Cuba, 1960-2004. University Library of Munich (MPRA), 1-38.

Giles, J. A., & Mirza, S. (1999). Some Pretesting Issues on Testing for Granger Noncausality. Econometrics Working Papers, 9914.

Giles, J. A., & Williams, C.L. (2000a). Export-led growth: A survey of the empirical literature and some non-causality results. Part 1. The Journal of International Trade and Economic Development, 9, 261-337.

Giles, J. A., & Williams, C. L. (2000b). Export-led growth: A survey of the empirical literature and some non-causality results. Part 2. Journal of International Trade and Economic Development, 9, 445-470.

Granger, C. W. (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 37(3), 424-438.

Guo, F., & Huang, Y. S. (2010). Does “hot money” drive China's real estate and stock markets?. International Review of Economics & Finance, 19(3), 452-466.

Guru-Gharana, K. K., Rahman, M., & Islam, A. M. (2021). Japan’s stock market performance: Evidence from toda-yamamoto and dolado-lutkepohl tests for multivariate granger causality. International Journal of Economics and Financial Issues, 11(3), 107-122.

Hamid, K., Farooq, A., Nawaz, A., & Saleem, A. (2021). The effect of renewable energy on pakistan's environmental quality: application of the toda-yamamoto modified var causality test. Paradigms, 15(1), 20-29.

İnandım, Ş. (2005). Kısa vadeli sermaye hareketleri ile reel döviz kuru etkileşimi: Türkiye örneği, yayınlanmamış uzmanlık yeterlilik tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Johansen, S. (1988). Statistical analysis of co-integrating vectors. Journal of Economic Dynamics and Control, 12, 231-245.

Johansen, S. (1991), Estimation and hypothesis testing of co-integration vectors in Gaussian vector autoregressive models. Econometrica, 59, 1551-1580.

Johansen, S., & Juselius, K. (1990), Maximum likelihood estimation and inference on co-integration-with applications to the demand for money. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 52, 169-210.

Korinek, A. (2011). Hot money and serial financial crises. IMF Economic Review, 59(2), 306-339.

Martin, M. F., & Morrison, W. M. (2008). China's "Hot Money" problems. CRS Report for Congress Order Code RS22921, 21 july, Washington DC, U.S.A., 1-6.

Merriam-Webster (2020), Hot Money, https://www.merriam-webster.com/dictionary/hot%20money, (31.03.2022).

Morah, C. (2020). What Is 'hot money?. available in https://www.investopedia.com/ask/answers/09/hot-money.asp, (28.03.2022).

Musa, K. S., Maijama'a, R., & Yakubu, M. (2021). The causality between urbanization, industrialization and CO2 emissions in Nigeria: Evidence from toda and yamamoto approach. Energy Economics Letters, 8(1), 1-14.

Özyıldız, R. H. (2017). Kronik: Türkiye'nin sıcak para macerası. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 72(4), 1271-1293.

Pill, H., & Pradhan, M. (1997). Financial liberalization in Africa and Asia. Finance & Development, 34(002), 7-10.

Rambaldi, A.N., & Doran, H.E. (1996). Testing for granger non-causality in co-integrated systems made easy. New England: Department of Econometrics, University of New England.

Toda, H.Y., & Phillips, P.C. (1994). Vector auto-regression and causality: A theoretical overview and simulation study. Econometric Reviews, 13, 259-285.

Toda, H.Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector auto-regressions with possibly integrated processes. Journal of Econometrics, 66, 225-250

Türk Dil Kurumu (2022), Sıcak para, https://sozluk.gov.tr/, (31.03.2022).

Wang, C. H., Hwang, J. T., & Chung, C. P. (2016). Do short term international capital inflows drive China's asset markets?. The Quarterly Review of Economics and Finance, 60, 115-124.

Wei, Y., Yu, Q., Liu, J. & Cao, Y. (2018). Hot money and China's stock market volatility: Further evidence using the GARCH-MIDAS model. Physica A: Statistical Mechanics and Its Applications, 492, 923-930.

Wiener, N. (1956), The theory of prediction, modern mathematics for engineers. NewYork: McGraw-Hill.

Yin, X. C., Tao, R., Chai, K. C., & Su, C. W. (2020). A revisit on linkage of hot money, money supply and housing prices in China. Journal of Housing and the Built Environment, 35(2), 617-632.

Zapata, H.O., & Rambaldi, A.N. (1997). Monte Carlo evidence on cointegration and causation. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 59, 285-298.

katılım bankalarının kamunun da sektöre girmesiyle birlikte hızlı büyümesini piyasalar ilgiliyle müşahede etmektedir. Bu büyümeye bağlı olarak katılım bankalarının sağlıklı ve istikrarlı yapısı banka yönetimi, merkez bankası, kamu otoritesi ve yatırımcılar gibi birçok paydaş açısından takip edilmektedir. Bu minvalde belirli aralıklarla katılım bankalarının performanslarının analiz edilmesi büyük öneme sahiptir. Bu çalışmada katılım bankalarının performans ölçümleri için ÇKKV yöntemlerinden CRITIC ve MAIRCA hibrit olarak uygulanmıştır. CRITIC yöntemi ile katılım bankalarının ele alınan kriterlerinin önem ağırlıkları tespit edilerek MAIRCA yöntemi ile performansları ölçülmüştür.

Çalışmada altı katılım bankasının 2019-2021 yıllarına ait toplanan fonlar, kullandırılan fonlar, aktifler, özkaynaklar, net kar/zarar, personel sayısı ve şube sayısı olmak üzere yedi değişkeni ele alınarak analiz edilmiştir. CRITIC yöntemi ile önem ağırlıkları belirlenen veriler MAIRCA yöntemi ile analiz edilmiştir. MAIRCA yöntemine göre 2019 yılında en yüksek finansal performans gösteren banka Ziraat Katılım bankası olurken 2020 ve 2021 yılında en yüksek finansal performans gösteren banka Vakıf Katılım olmuştur. 2019 yılında en düşük finansal performansa sahip katılım bankası Albaraka Türk olurken 2020 ve 2021 yılında Türkiye Finans en düşük finansal performans gösteren katılım bankası olmuştur. Bu sonuçlar Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım'ın bilançolarındaki fayda yönlü ve maliyet yönlü kalemlerini çok iyi yönettiklerini; finansal performansı düşük çıkan katılım bankalarının ise ilgili bu kalemlere gerekli önemi vermediklerini göstermektedir.

Bu çalışma, literatür boşluğunu doldurmayı ve mevcut sınırlı çalışmalara daha fazla destek sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca katılım bankalarının performans analizlerine yönelik yapılacak yeni çalışmalarda farklı değişkenler ve yöntemler ile katılım bankalarının finansal performanslarının farklı sonuçlarının elde edilmesi mümkündür.

KAYNAKÇA

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu (2005,19 Ekim). Resmî gazete. (Sayı:25983)

Ada, A. A., & Dalkiliç, N. (2014). Efficiency Analysis in Islamic Banks: A Study for Malaysia and Turkey. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 8(1), 9-33.

Alsu, E., Taşdemir, A., & Kallo, Z. (2018). Evaluation of Performances of Participation Banks: International Comparison with Topsis Method. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17(1), 303-316.

Ayçin, E. (2020). Personel Seçim Sürecinde CRITIC ve MAIRCA Yöntemlerinin Kullanılması. İşletme, 1(1), 1-12.

Ayçin, E., & Orçun, Ç. (2019). Mevduat Bankalarının Performanslarının Entropi ve Maırca Yöntemleri ile Değerlendirilmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(42), 175-194.

Aydın, Y. (2020). Bütünleşik Crıtıc ve Maırca Yöntemleri ile Kamu Sermayeli Bankalarının Performans Analizi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(4), 829-841.

Bayram, E. (2020). Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizi: CRITIC ve PROMETHEE Yaklaşımları. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 9(18), 32-38.

Bayram, E. (2021). Türkiye'deki Katılım Bankalarının Crıtıc Temelli Edas Yöntemiyle Performans Değerlendirmesi. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 13(24), 55-72.

Bektaş, S. (2021). Entropi ve Mairca Yöntemiyle Türk Katılım Bankalarının Finansal Performans Sıralaması. International Journal of Social Inquiry, 14(1), 113-144.

Çetin, A. C., & Bitirak, İ. A. (2010). Banka Karlılık Performansının Analitik Hiyerarşi Süreci ile Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarında Bir Uygulama. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 75-92.

Diakoulaki, D., Mavrotas, G., & Papayannakis, L. (1995). Determining objective weights in multiple criteria problems: The critic method. Computers & Operations Research, 22(7), 763-770.

Gigović, L., Pamučar, D., Bajić, Z., & Milićević, M. (2016). The Combination of Expert Judgment and GIS-MAIRCA Analysis for the Selection of Sites for Ammunition Depots. Sustainability, 8(372), 1-30.

Hamamci, H. N., & Karkacier, A. (2022). Evaluation of Financial Performance of Participation Banks in Turkey and GCC with TOPSIS Method. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 8(1), 55-78.

Karavardar, A., & Çilek, A. (2020). Türkiye'de Katılım Bankalarının Finansal Performansının Analizi. Maliye ve Finans Yazıları, 113, 99-118.

Pamučar, D., Mihajlović, M., Obradović, R., & Atanasković, P. (2017). Novel approach to group multi-criteria decision making based on interval rough numbers: Hybrid DEMATEL-ANP-MAIRCA model. Expert systems with applications, 88, 58-80.

Pamucar, D. S., Tarle, S. P., & Parezanovic, T. (2018). New hybrid multi-criteria decision-making DEMA^{TEL}-MAIRCA model: Sustainable selection of a location for the development of multimodal logistics centre. Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 31(1), 1641-1665.

Samad, A. (1999). Comparative Efficiency Of The Islamic Bank Vis-A-Vis Conventional Banks In Malaysia. IIUM Journal of Economics and Management, 7(1), 1-27.

Tabakoğlu, A. (2013). İslam İktisadına Giriş. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Warde, I. (2000). Islamic Finance in the Global Economy. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Yayar, R., & Baykara, H. V. (2012). TOPSIS Yöntemi ile Katılım Bankalarının Etkinliği ve Verimliliği Üzerine Bir Uygulama. Business and Economics Research Journal, 3(4), 21-42.

Bu çalışma, başka ÇKKV yöntemleri ile de yapılabilir ve çıkan sonuçlar birbirleri ile karşılaştırılabilir. Çalışmadaki kriterlere finansal performansı ölçen oranlardan yeni kriterler de eklenebilir. Ayrıca bu çalışma aracı kurumların finansal performanslarının eksik ve fazla yönlerini görme açısından fikir verici olabilir. Çalışmaya konu olan aracı kurumlar için elde edilen veriler genel bir sonuç içermemektedir.

KAYNAKÇA

Akgül, Y. (2019). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle Türk Bankacılık Sisteminin 2010-2018 Yılları Arasındaki Performansının Analizi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(4), 567-582. doi:https://doi.org/10.29106/fesa.655722

Akgün, M., & Temür, A. S. (2016). BIST Ulaştırma Endeksine Kayıtlı Şirketlerin Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Değerlendirilmesi. , 12(12), . Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12(12), 173-186.

Ayşin, E. (2019). BIST Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları Endeksinde (XYORT) Yer Alan İşletmelerin Finansal Performanslarının Entropi ve Gri İlişkisel Analiz Bütünleşik Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 33(2), 595-622.

Brauers, W., & Zavadskas, E. K. (2006). The MOORA Method and Its Application to Privatization In A Transition Economy. Control and Cybernetics, 35(2), 445-469.

Cheng, S., Chan, C. W., & Huang, G. H. (2002). Using Multiple Criteria Decesion Analysis for Supporting Decision of Solid Waste Management. Journal of Environment Science Health, 37(6), 975-990.

Dayı, F., & Çilesiz, A. (2022). BİST'e Kayıtlı Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Finansal Performanslarının BWM Tabanlı TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(1), 355-373. doi:https://doi.org/10.33206/mjss.819025

Günay, B., & Kaya, İ. (2017). Borsa İstanbul'da Yer Alan Aracı Kurumların Performansının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Değerlendirilmesi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2), 141-164. doi:Doi:10.18026/cbayarsos.323997

Hwang, C.-L., & Yoon, K. (1981). Multiple Attribute Decision Making Methods and Applications. A State-of-the-Art Survey. New York.

Kaklauskas, A., Zavadskas, E. K., & Raslanas, S. (2005). Mutivitariant Desing and Multiple Criteri Analysis of Building Refurbishments. Energy and Buildings, 37(4), 361-372.

Kandemir, T., & Karataş, H. (2016). Ticari Bankaların Finansal Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile İncelenmesi: Borsa İstanbul'da İşlem Gören Bankalar Üzerine Bir Uygulama (2004-2014). İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7), 1766-1176.

Karaoğlan, S., & Şahin, S. (2018). BİST XKMYA İşletmelerinin Finansal Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Ölçümü ve Yöntemler . Ege Akademik Bakış, 18(1), 63-80.

Kendirli, S., Çıtak, F., & İşleyen, A. (2021). Finansal Performansın TOPSIS Yöntemi ile Belirlenmesi: BIST Elektrik Gaz ve Buhar Şirketlerinde Uygulanması. Üçüncü Sektör

Sosyal Ekonomi Dergisi, 56(4), 2321-2334. doi:10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.21.10.1644

Mandal, U. K., & Sarkar, B. (2012). Selection of Best Intelligent Manufacturing System (ims) Under Fuzzy MOORA Conflicting MCDM Environment. . International Journal of Emerginig Technology and Advanced Engineering, 2(9), 301-310.

Metin, S., Metin, S., & Korkmaz, T. (2017). Finansal Performansın TOPSIS ve MOORA Yöntemleri İle Belirlenmesi: BİST Enerji Firmaları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Uygulama. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2).

Orhan, M., Altın, H., & Aytekin, M. (2020). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle Finansal Performans Değerlendirme: Ulaştırma Alanında Bir Uygulama. Turkish Studies - Economy, Finance, Politics, 15(1), 395-410. doi:https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.40149

Özbek, A. (2019). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ve Excel İle Problem Çözümü (İkinci Baskı) (ikinci baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Pala, O. (2022). BIST Sigorta Endeksinde CRITIC Ve MULTIMOOSRAL Tekniklerine Dayalı Finansal Analiz. İzmir İktisat Dergisi, 37(1), 218-235. doi:10.24988/ije.939532

Stanujkic, D., Magdalinovic, N., Stojanovic, S., & Jovanovic, R. (2012). Extension of Ratio System Part of MOORA Method For Solving Decision-Making Problems With Invertal Data. Informatica, 141-154.

Süleyman Yükçü, G. A. (2010). TOPSIS Yöntemine Göre Performans Değerleme. Muhasebe ve Finansman Dergisi(45), 28-35.

Şahin, A., & Sarı, E. B. (2019). Entropi Tabanlı TOPSIS ve VIKOR Yöntemleriyle BIST-İmalat İşletmelerinin Finansal Ve Borsa Performanslarının Karşılaştırılması. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 12(2), 255-270.

Şahin, İ. E., & Karacan, K. B. (2019). BIST'te İşlem Gören İnşaat İşletmelerinin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Finansal Performans Ölçümü. International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies, 3(2).

Wang, J.-W., Cheng, C.-H., & Huang, K.-C. (2009). Fuzzy Hierarchical TOPSIS for Supplier Selection. Applied Soft Computing. Applied Soft Computing, 9(1), 377-386.

Yakut, E. (2019). Entropi Temelli TOPSIS Yöntemi ile Mevduat Bankası Seçimine İlişkin Performans Değerlendirilmesi. E. Gemici içinde, Teorik ve Ampirik Perspektifte Seçilmiş Finans Konuları (s. 195-214). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.

Yılmaz, Ö., & Yakut, E. (2021). Entropi Temelli TOPSIS ve VIKOR Yöntemleri ile Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Değerlendirmesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(4), 1297-1321. doi:https://doi.org/10.16951/atauniiibd.874660.

MUHASEBE VE FİNANS PERSPEKTİFİNDEN EĞİTİM ARAŞTIRMALARI

Editörler

Prof. Dr. Turan ÖNDEŞ

Doç. Dr. Ceyda YERDELEN KAYGIN

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-16-6
Ekim 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bu kitabın oluşum fikrini geliştiren, her safhasındaki tüm görevleri üstün bir başarıyla yerine getiren diğer ifadeyle bu kitabın mutfağındaki master şefimiz, editör sayın Doç. Dr. Ceyda YERDELEN KAYGIN'ın sarf ettiği emeğine, azmine dikkat çekerek kitabı üniversite-yazar-bölüm şeklinde sizlere kısa kısa takdim etmenin mutluluğu içindeyiz.

Kitap çalışması, 15 Farklı üniversiteden 30 yazarın katılımı ile toplamda 19 farklı konu şeklinde yapılmıştır. Kitapta yer alan araştırmaların; Covid-19, pandemi, finansal okuryazarlık, muhasebe ve finans eğitimi anahtar kelimeleri ışığında her birisi verilere dayalı olup, kendine özgü analizleri, bulguları ve yorumlarıyla akademik literatüre katkı sağladığı, araştırmacılara veri kaynağı, veri analizi, analiz yöntemleri, bulguların yorumlanması konularında hem iyi birer kaynak ve hem de eğitici örnek oldukları muhakkaktır.

Bayburt Üniversitesi'nden Doç. Dr. Alirıza AĞ ile Dr. Öğr. Üyesi Eşref KULOĞLU'nun Üniversite Öğrencilerinin Muhasebe ve Finans Derslerine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Bayburt Üniversitesi Örneği adlı çalışmalarında öğrencilerin muhasebe ve finans derslerinden beklentilerini ve bu derslere bakış açılarını ortaya koymak amacıyla Bayburt Üniversitesi'nin çeşitli akademik birimlerinde muhasebe ve finans eğitimi alan öğrencilere anket uygulamış ve yapılan faktör analizine göre ölçeğin 3 faktörden oluştuğu görülmüştür. Bu 3 faktör "Muhasebe ve Finans Derslerinden Beklenti", "Muhasebe ve Finans Derslerine Bakış Açısı" ve "Muhasebe ve Finans Derslerinin İş Bulmaya Etkisi" olarak belirlenmiştir. Bu üç faktör kısaca sırasıyla "Beklenti", " Bakış Açısı" ve "İş Bulma" olarak adlandırılmıştır. Daha önce yapılan çalışmalarda beklenti ile bakış açısı boyutları araştırılmıştır. Çalışmada yapılan faktör analizi ile " İş Bulma" boyutu da ayrı bir boyut olarak ortaya çıkmış olup, öğrencilerin muhasebe ve finans eğitiminde istihdam ile ilgili beklentilerinin önemli bir düzeyde olduğu ve "İş Bulma" boyutu ile öğrencilerin yaşları arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kafkas Üniversitesi'nden Doç. Dr. Alper TAZEGÜL'ün "Muhasebe Eğitiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenmenin Öğrenci Başarısına Etkisi; Kafkas Üniversitesi'nde Bir Araştırma" adlı çalışması ile muhasebe eğitiminde öğrenci odaklı bir öğrenme yaklaşımını incelemiştir. Kendine has öğrenme-öğretme yapısına sahip muhasebe eğitimi, sınıf ortamında kazanılan bilgi ve becerilerin ötesinde toplumsal ve siyasal işlevlerle de önemli bir rol üstlenmektedir. Muhasebe eğitiminin üstlenmiş olduğu bu rol eğitim süreçlerini de dinamik bir hale getirmiştir. Bu çalışma ile de söz konusu bu dinamik sürece katkı sağlayacağı düşünülen aktif öğrenme tekniklerinden iş birliğine dayalı öğrenme yöntemi literatüre dayalı olarak alan araştırması ile değerlendirilmiştir.

Gümüşhane Üniversitesi'nden Doç. Dr. Büşra TOSUNOĞLU ile Nurbanu ÖZTÜRKCİ'nin Muhasebe Eğitimi Araştırmalarının Bilim Haritalama Teknikleri ile Bibliyometrik Analizi adlı çalışmalarında Muhasebe Eğitiminin Bilim Haritalama Tekniği ile Bibliyometrik Analizi" başlıklı bölümde muhasebe eğitiminin 2010-2022 yılları arası değişimi, yayın sayısı, ülke, dergi, kuruluş ve atıf analizi gibi çeşitli parametreler ışığında ele alınarak incelenmiştir. Muhasebe eğitimine ilişkin literatürün geniş olması, gelişiminin ve ilişkilerinin analizi noktasında güçlükleri de beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle bu bölümde olduğu gibi çalışma konularının tespiti ve analizi için bibliyometrik yöntemler sıklıkla kullanılmaktadır.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ersin KORKMAZ ile Doç. Dr. Mehmet GÜNER'in Muhasebe Eğitimine Yönelik Bilişsel Yapının Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla İncelenmesi konulu çalışmalarında muhasebe eğitimi kapsamında verilen dersler genel olarak öğrenciler tarafından anlaşılması zor dersler olarak değerlendirilmesinden hareketle, öğrencilerin muhasebe derslerine yönelik olumsuz ön yargılarının nedenlerinin ortaya konulması ve muhasebeyi düşünce dünyalarında nasıl algıladıklarının belirlenmesi kaliteli bir muhasebe eğitiminin verilmesine dönük bir bakış kazandıracağı amacıyla Kelime İlişkilendirme Testi (KİT) kullanılarak muhasebe derslerine yönelik öğrencilerin algılarını ve muhasebeyi zihinlerinde nasıl yapılandırdıklarını tespit etmeye yönelik uygulamalı bir araştırma yapılmıştır.

Kastamonu Üniversitesi'nden Doç. Dr. Faruk DAYI ile Öğr. Gör. Ali ÇİLESİZ'in Finans Tezlerinin İçerik Analizi ile İncelenmesi konulu araştırmada, Türkiye'deki üniversitelerde finans alanında hazırlanan lisansüstü tezlerin içerik analizi yöntemiyle, 2015-2020 yılları arasında finans alanında hazırlanan 224 doktora ve 858 yüksek lisans tezi, yıllara, üniversitelere, enstitülere, anahtar kelimelere, yazıldığı dillere, tez danışmanlarının unvanlarına ve tezlerde kullanılan yöntemlere göre analiz edilmiştir. Yapılan analizler neticesinde çeşitli kategorik bulgulara ulaşılmıştır.

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nden Doç. Dr. Fatma TEMELLİ'nin Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Etik, Etik İkilem ve Etik Karar Alma Farkındalıklarına Yönelik Bir Araştırma: AİÇÜ İİBF Örneği adlı çalışmasında geleceğin muhasebe meslek mensubu adayları olan İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) İşletme, İktisat ve Kamu Yönetimi bölümü öğrencilerinin etik, etik ikilem ve etik karar alma konularına ilişkin farkındalık düzeylerini tespit etmiş ve değerlendirmelerde bulunmuştur.

Ordu Üniversitesi'nden Doç. Dr. Hakan YAZARKAN'ın Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik (SMMM) Meslek Mensuplarının Uzaktan Muhasebe Eğitimine Bakışı adlı çalışmasında muhasebe meslek mensuplarının uzaktan muhasebe eğitimi hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak amacıyla SMMM ve SMMM Stajyerleri ile yüz yüze mülakatlar yapılmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde genel olarak meslek mensuplarının uzaktan muhasebe eğitimine olumlu baktığı görülmüştür.

Aksaray Üniversitesi'nden Doç. Dr. Haşim BAĞCI'nın Finansal Eğitim Göstergelerinin Önemi adlı çalışmalarında finans eğitimini arttırmak için temel gösterge olan finansal okuryazarlık değişkenlerinin finans eğitimi için ne kadar önemli olduğunu ölçmek hedeflenmiştir. Bu hedefi gerçekleştirmek için OECD'nin yayınlamış olduğu ülkelere ait finansal okuryazarlık göstergeleri çok kriterli karar verme yöntemiyle analize tabi tutulmuş ve en önemli gösterge tespit edilmiştir.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi'nden Doç. Dr. Şule Yüksel YİĞİTER ile Dr. Öğr. Üyesi Salim Salim Sercan SARI'nın Covid-19 Pandemi Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Finans Eğitimine Yönelik Bakış Açılarının İncelenmesi konulu çalışmalarında pandemi döneminde uygulanan uzaktan eğitimim, öğrenciler açısından bazı yönlerden avantajlı ve bazı yönlerden ise dezavantajlı olduğundan hareketle, öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde finans derslerine yönelik olumlu ve olumsuz ön yargılarının ortaya konulması, uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sıkıntıların belirlenmesi ve öğrenci açısından uzaktan eğitim/yüzyüze eğitim karşılaştırmasının yapılması kaliteli bir finans eğitiminin verilmesi için gereken öneme vurgu yapılmıştır. Bu çalışma ile uzaktan eğitim sürecinde finans derslerine

yönelik öğrencilerin algıları, yaşadıkları sıkıntılar ve uzaktan eğitim sürecine bakış açıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bayburt Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ünal GÜLHAN, Dr. Öğr. Üyesi Kübra ELMALI, Öğr. Gör. İbrahim MUSABAŞOĞLU ile Rümeysa SAYIN'ın, Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Üniversite Öğrencileri Üzerinde Tespiti ve Karşılaştırması: Bayburt Üniversitesi Örneği adlı çalışmada araştırmacılar, üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Bayburt Üniversitesi'nde gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğrencilere finansal okuryazarlık ile ilgili bir anket uygulamışlar. Yapılan çalışma sonucunda finansal okuryazarlık düzeyinin yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada finansal okuryazarlık düzeyinin yükseltilebilmesi için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Fırat Üniversitesi'nden Dr. Meltem GÜL ile İnönü Üniversitesi'nden Prof. Dr. İbrahim AKSU, Uluslararası Akreditasyonun Muhasebe Eğitimindeki Önemi konu başlıklı çalışmalarında, dünyada işletme-muhasebe alanında eğitim veren kurumları akredite eden uluslararası isim yapmış kuruluşların akreditasyon şartları ve kriterleri incelenerek, bu kuruluşların akredite ettiği Türkiye ve Dünyadaki yükseköğretim kurumları karşılaştırılmıştır. Akreditasyon, eğitimin kalitesinin belirlenmesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple bu çalışma akreditasyonun muhasebe eğitimindeki yerini ve önemini araştırmaktadır. İşletme ve muhasebe alanında akreditasyon sağlayan kurumlar hakkında geniş bilgi sağlayan bu çalışmanın, üniversite-fakülte-bölüm yönetimlerinde ve öğretim üyelerinde bir farkındalık oluşturacağı muhakkaktır.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nden Dr. İmad BALİOĞLU ile Doç. Dr. Mustafa SAVCI'nın Yöneticilerin Eğitim Düzeyinin Maliyet Yönetimi Bilgi Sistemi İhtiyaçlarını Belirlemeye Etkisi adlı çalışmalarında maliyet yönetimi bilgi sistemi ihtiyaçlarının belirlenmesinde yöneticilerin eğitim düzeyinin etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla Trabzon ÇAYKUR çay işletmelerinde çeşitli kademelerdeki yöneticilere yüz yüze anket formu ile nicel bir araştırma uygulanmıştır. Çalışmada ÇAYKUR çay işletmelerindeki yöneticilerin eğitim düzeyleri yükseldikçe maliyet yönetimi bilgi sistemi ihtiyaçlarının belirlenmesinde farklı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen verilerin analizi sonucunda maliyet yönetimi bilgi sistemi ihtiyaçlarının belirlenmesinde yöneticilerin eğitim düzeyinin olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir.

İstanbul Kent Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Ali Korhan ÖZEN ile Dr. Arzu SERT ÖZEN'nin Aşırı Özgüven Eğiliminin Kısa Vadeli Yatırım Kararlarına Etkisi konulu çalışmalarında aşırı özgüven eğiliminin kısa vadeli yatırım niyeti üzerindeki etkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ayrıca temel düzeyde finansal okuryazarlığın aşırı özgüven eğilimi ve yatırım kararları arasındaki ilişkide moderatör etkisinin bulunup bulunmadığı test edilmiştir. Bu çalışmada ek olarak aşırı özgüven eğiliminin kısa vadeli yatırım kararlarıyla olan ilişkisinde temel düzeyde finansal okuryazarlığın moderatör rolünün bulunup bulunmadığı çalışmanın bir diğer amacını teşkil etmektedir. Elde edilen bulgular, aşırı özgüven yanlılığı ile yatırım kararı arasındaki pozitif ve anlamlı ilişkiyi göstermektedir. Bu sonuçlar, güven düzeyi ne kadar yüksekse, yatırıma yönelik niyetin de o kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Kendine aşırı güvenen yatırımcıların rasyonel yatırımcılara göre daha fazla ticaret yaptığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar aşırı özgüvenin yatırım kararlarının kalitesini etkilediği anlamına gelmektedir.

Gümüşhane Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin PALA'nın Dijital Temelli Uzaktan Eğitim Doyumlarının Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi: Gümüşhane Üniversitesi Örneği

adlı çalışmasında Çin'in Hubei eyaleti Wuhan kentinde ortaya çıkan ve tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüs (Covid-19) salgını etkisiyle eğitimde teknoloji kullanımının kaçınılmaz olduğunu, hatta yüksek öğretim kurumlarında müfredat derslerinin %40'nın uzaktan verilmesi zorunluluğunun getirilmesi ile dijital temelli uzaktan eğitim doyumları ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda genel olarak dijital temelli uzak eğitim doyumlarının finansal okur yazarlık üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Giresun Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZDEMİR ile Öğr. Gör. Şifa KIRHASANOĞLU'nun Muhasebe ve Finans Eğitimi Üzerine Yapılmış Ulusal ve Uluslararası Çalışmaların Bibliyometrik Analizi (2018-2022) konulu çalışmalarında son yıllarda yaşanan gelişmeler ışığında Muhasebe ve Finans eğitimi üzerine yapılan çalışmaların derlenmesi diğer söylemle Bibliyometrik Analizi bağlamında Ocak 2018 ile Mart 2022 arası dönemde muhasebe ve finans eğitimi üzerine yapılmış akademik çalışmaların analizi edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, finans eğitimi alanında yapılan çalışmaların düşük seviyede kaldığı, hatta 2022'nin üç aylık dönemi değerlendirme dışı bırakıldığında, 2019 yılında hiçbir ulusal çalışmanın yapılmadığı belirlenmiştir.

Trabzon Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Tolga ERGÜN ile Dr. Hilal OK ERGÜN'ün Finans ve Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizi adlı çalışmalarında, finans ve muhasebe eğitimi alan öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla finans ağırlıklı eğitim alan öğrenciler ile muhasebe ağırlıklı eğitim alan öğrenciler arasında istatistiksel bakımdan bir fark olup olmadığını anket tekniği ile Trabzon Üniversitesi'nde ön lisans düzeyinde öğrenim gören muhasebe bölümü öğrencileri ile finans-bankacılık ve sigortacılık bölümünde öğrenim gören öğrencilerinde araştırmışlardır. Finansal okuryazarlık kapsamında, temel düzey ekonomi ve finans, bireysel bankacılık, finansal tablolar, vergi, yatırım, matematik ve faiz olmak üzere altı faktör ele alınmış olup, çalışma sonucunda, finans ve muhasebe eğitimi alan öğrenci gruplarının ortalamaları arasında temel düzey ekonomi ve finans ile yatırım konusunda anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Finansal tablolar, bireysel bankacılık, vergi, matematik ve faiz hesaplamaları ile ilgili bilgi düzeyi açısından finans ve muhasebe eğitimi alan öğrenci grup ortalamaları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Cumhuriyet Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Tuğba EYCEYURT BATIR'ın Covid-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Online Finans Eğitimine Ait Görüşlerinin Cinsiyet Bazında Değerlendirilmesi başlıklı çalışmasında Covid-19 döneminde tüm dünya ile birlikte ülkemizde de ilk defa bu denli kapsamlı uzaktan eğitim uygulanmış olmasına dikkat çekerek, önümüzdeki yıllarda uzaktan eğitimin daha yaygın bir şekilde uygulanacağı öngörmekte ve bu anlamda öğrencilerin uzaktan eğitime bakış açısının önem arz ettiğine vurgu yapmıştır. Bu çalışmada öğrenci görüşleri anket vasıtasıyla toplanmış ardından elde edilen sonuçlar ile öğrencilerin cinsiyetleri ve yaşadıkları yerler arasında ilişki olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır.

Kafkas Üniversitesi Dr. Öğr. Üyesi Tuncer YILMAZ'ın Önlisans Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi konu başlıklı çalışmasında bireylerin tasarruf veya yatırım yapmak için yeterli finansal kararlar almaları, giderek daha karmaşık ve dinamik hale gelen finansal piyasaların dünyasında finansal bilgi eksikliğinin giderilmesi, insanların finansal refah, ekonomik özgürlük, rasyonel kararlar alma ve istikrarlı bir yaşam sürmelerine izin verme ve

bunları sağlamada finansal bilgi düzeyinin önemli rol oynadığına dikkat çekerek, çalışmasında, bütçeleme, tasarruf, gelir ve giderleri yönetme, borç alma, faturaları ödeme vb. olmak üzere bağımsız yaşamaya başlayan üniversite öğrencilerinin finansal durumlarını yönetme sorumluluklarını incelemiştir.

Ardahan Üniversitesi'nden Dr. Cihan YILMAZ'ın Lisans Düzeyindeki İktisat ve Finans Derslerinin Diğerkâmlık Üzerindeki Etkisi: Ardahan Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Deneysel Bir Araştırma adlı çalışmasında diğerkamlık (özgecilik) olgusunu, lisans düzeyindeki iktisat ve finans öğretimi ile ilişkilendirerek davranışsal finans çerçevesinde ele almıştır. Araştırmada ayrıca kamu malı, pazarlık ve adalet gibi oyunlarla deneysel olarak iktisat ve finans dersi alan öğrenciler ile iktisat ve finans dersi almayan lisans öğrencileri karşılaştırılarak değerlendirme yapılmıştır.

Akademik dünyamıza böylesi Türkiye'nin farklı şehirlerinde yer alan farklı üniversitelerden katılımla ortaya çıkan çok güzel, nadide bu ilginç çalışmayı sunmuş olmanın mutluluğu içindeyiz. Çalışmaların kitaptaki yer alışı, akademik unvan önceliğinde yazar adı alfabetik sıralaması yapılmıştır.

Bu kitabın her aşaması iyi niyetle, samimiyetle ve toplam faydanın korunması yaklaşımıyla ele alınmıştır. Editörlük süreci hassas ve şeffaf bir şekilde sürdürülmüştür. Kitapta yer alan araştırmaların yazarı/yazarları kendi çalışmasına ait her türlü bilimsel/etik/hukuki sorumluluğu üstlenmişlerdir.

Çalışmamızın akademik literatüre yararlı olması temennisiyle…

Editör
Prof. Dr. Turan ÖNDEŞ

Editör
Doç. Dr. Ceyda YERDELEN KAYGIN

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MUHASEBE VE FİNANS DERSLERİNE BAKIŞ AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: BAYBURT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ
Doç. Dr. Alirıza AĞ
Dr. Öğr. Üyesi Eşref KULOĞLU

Giriş 1
1. Muhasebe ve Finans Eğitimi 2
2. Literatür Taraması 3
3. Analiz 6
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 6
3.2. Araştırmada Kullanılan Veriler ve Değişkenler 6
3.3. Araştırmanın Yöntemi 7
4. Araştırma Bulguları 8
4.1. Araştırma Grubuna Ait Çeşitli Demografik Değişkenler 8
4.2. Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular 9
4.2.1. Güvenirlik Analizi 9
4.2.2. Faktör Analizi 9
4.2.3. ANOVA Analizi 11
4.2.4. Bağımsız Örneklem t Testi 13
Sonuç 15
Kaynaklar 16

2. BÖLÜM
MUHASEBE EĞİTİMİNDE İŞBİRLİĞİNE DAYALI ÖĞRENMENİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA ETKİSİ; KAFKAS ÜNİVERSİTESİ'NDE BİR ARAŞTIRMA
Doç. Dr. Alper TAZEGÜL

Giriş 19
1. Muhasebe Eğitimi 20
2. İşbirliğine Dayalı Öğrenme 21
3. Literatür Taraması 23
4. Analiz 27
4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 27
4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 28
4.3. Araştırmanın Yöntemi 28
5. Araştırma Bulguları 29
Sonuç 31
Kaynaklar 32

3. BÖLÜM
MUHASEBE EĞİTİMİ ARAŞTIRMALARININ BİLİM HARİTALAMA TEKNİKLERİ İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ
Doç. Dr. Büşra TOSUNOĞLU
Nurbanu ÖZTÜRKCİ

Giriş 35
1. Literatür Taraması 36
2. Analiz 37
3. Araştırma Bulguları 38
Sonuç 45
Kaynaklar 47

4. BÖLÜM
MUHASEBE EĞİTİMİNE YÖNELİK BİLİŞSEL YAPININ KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ
Doç. Dr. Ersin KORKMAZ
Doç. Dr. Mehmet GÜNER

Giriş 49
1. Eğitim Kavramı 51
2. Muhasebe Eğitimi 51
3. Türkiye'de Muhasebe Eğitimi 53
4. Analiz 54
4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 54
4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi 54
5.Araştırma Bulguları 55
5.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular 55
5.2. Muhasebe Dersi ve Mesleğine İlişkin Bulgular 57
5.3. Kelime İlişkilendirme Testine İlişkin Bulgular ve Kelime Bulutları 57
Sonuç 69
Kaynaklar 71

5. BÖLÜM
FİNANS TEZLERİNİN İÇERİK ANALİZİ İLE İNCELENMESİ
Doç. Dr. Faruk DAYI
Öğr. Gör. Ali ÇİLESİZ

Giriş 73
1. Finans Bilimi ve Tarihsel Gelişimi 74
1.1. Finans Bilimi 74
1.2. Finans Biliminin Tarihsel Gelişimi 76
2. Literatür Taraması 77
3. Analiz 81
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 81
3.2. Araştırmada Kullanılan Veriler ve Değişkenler 81
3.3. Araştırmanın Yöntemi 81
4. Araştırma Bulguları 82
Sonuç 91
Kaynaklar 94

6. BÖLÜM
MUHASEBE EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN ETİK, ETİK İKİLEM VE ETİK KARAR ALMA FARKINDALIKLARINA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: AİÇÜ İİBF ÖRNEĞİ
Doç. Dr. Fatma TEMELLİ

Giriş 97
1. Kavramsal Çerçeve 99
2. Literatür Taraması 102
3. Analiz 105
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 105
3.2. Anakütle ve Örneklem 105
3.3. Araştırma Yöntemi 106
3.4. Araştırmanın Varsayımları 107
3.5. Araştırmanın Sınırları 107
4. Araştırma Bulguları 107
4.1. Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular 107
Sonuç 113
Kaynaklar 116

7. BÖLÜM
SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLİK (SMMM) MESLEK MENSUPLARININ UZAKTAN MUHASEBE EĞİTİMİNE BAKIŞI
Doç. Dr. Hakan YAZARKAN

Giriş 119
1. Uzaktan Muhasebe Eğitimi 121
1.1.Uzaktan Eğitim 121
1.1.1.Uzaktan Eğitimin Tarihi Gelişimi ve Tanımı 122
1.1.2.Uzaktan Eğitimin Avantaj ve Dezavantajları 123
1.2.Uzaktan Muhasebe Eğitimi 124
2. Literatür Taraması 125
3. Analiz 127
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 127
3.2. Araştırmanın Yöntemi 127
3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Verilerin Çözümlenmesi 128
4. Araştırma Bulguları 128
4.1. Yüz Yüze ve Uzaktan Alınan Muhasebe Dersleri 129
4.2. Alınan Muhasebe Eğitiminin Amacı 130
4.3. Muhasebe Eğitiminin Zorlukları 130
4.4. Yüz Yüze Muhasebe Eğitiminin Avantaj ve Dezavantajları 131
4.5. Uzaktan Muhasebe Eğitimin Avantaj ve Dezavantajları 132
4.6. Uzaktan Muhasebe Eğitiminde Öğretici Faktörü 134
4.7. Uzaktan Muhasebe Eğitiminin Niteliği 135
4.8. Uzaktan Muhasebe Eğitiminin Sonucu 135
Sonuç 136
Kaynaklar 140

8. BÖLÜM
FİNANSAL EĞİTİM GÖSTERGELERİNİN ÖNEMİ
Doç. Dr. Haşim BAĞCI

Giriş 143
1. Finansal Okuryazarlık Göstergeleri 144
1.1.Finansal Bilgi 145
1.2.Finansal Davranış 145
1.3.Finansal Tutum 146
2. Literatür Taraması 146
3. Analiz 149
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 149
3.2. Araştırmada Kullanılan Veriler ve Değişkenler 149
3.3. Araştırmanın Yöntemi 150
4. Araştırma Bulguları 151
4.1.Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular 151
4.2.Entropi Yöntemi 151
Sonuç 152
Kaynaklar 154

9. BÖLÜM
COVID 19 PANDEMİ DÖNEMİNDE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM VE UZAKTAN FİNANS EĞİTİMİNE YÖNELİK BAKIŞ AÇILARININ İNCELENMESİ
Doç. Dr. Şule Yüksel YİĞİTER
Dr. Öğr. Üyesi Salim Sercan SARI

Giriş 157
1. Türkiye'de Uzaktan Eğitim 158
1.1. İlk ve Orta Öğretimde Uzaktan Eğitim 159
1.2.Yüksek Öğretimde Uzaktan Eğitim 160
2. Literatür Taraması 160
3. Analiz 164
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 164
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 165
3.3. Araştırmanın Yöntemi 165
4. Araştırma Bulguları 165
4.1.Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular 165
4.1.1. Öğrencilerin Demografik Özellikleri ve Öğrencilerin Derslerin İşlenişi Yönündeki Görüşlerine İlişkin Bulgular 166
4.2.Güvenirlik Analizi 168
4.3. Öğrencilerin Not Ortalamalarına İlişkin Bulgular 169
4.4. Öğrencilerin Finans Derslerinin Yürütülmesine İlişkin Tercih Ettikleri Yönteme İlişkin Bulgular 169
4.5. Öğrencilerin Uzaktan Eğitimde Çevrimiçi Ders Video Kayıtları Kullanılıyorsa Sürenin Ne Kadar Olmasını Tercihlerine İlişkin Bulgular 170
4.6. Öğrencilerin Uzaktan Eğitimde Dersler Canlı Olarak Eğitmen Tarafından Anlatılıyorsa Sürenin Ne Kadar Olmasını Tercihlerine İlişkin Bulgular 171
4.7. Öğrencilerin Finans Derslerini COVID-19 Sonrasında Çevrimiçi Eğitim Yaklaşımıyla Almak İstemelerine İlişkin Bulgular 172
4.8. Çevrimiçi Eğitime Katılmak İçin Kullanılan Araca Göre Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Finans Eğitimine Yönelik Tutum Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular 173
4.9. Finans Derslerini Okula Gelmeden Takip Etmek İsteyenlerin Sebebi İçin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Finans Eğitimine Yönelik Tutum Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular 174

4.10. Finans Derslerini Okula Gelmeden Çevrimiçi Uzaktan Takip Etmenin Sakıncalarına Göre Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Finans Eğitimine Yönelik Tutum Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular 175
4.11.Uzaktan Eğitim Finans Derslerinin Desteklenmesinin İstendiği Yöntemlere Göre Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Finans Eğitimine Yönelik Tutum Sorularına Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular 176
Sonuç 178
Kaynaklar 181

10. BÖLÜM
FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE TESPİTİ VE KARŞILAŞTIRMASI: BAYBURT ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ
Doç. Dr. Ünal GÜLHAN
Dr. Öğr. Üyesi Kübra ELMALI
Öğr. Gör. İbrahim MUSABAŞOĞLU
Yüksek Lisans Öğrencisi Rümeysa SAYIN

Giriş 183
1. Finansal Okuryazarlık 185
2. Literatür Taraması 187
3. Analiz 191
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 191
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 191
3.3. Araştırmanın Yöntemi 191
4. Araştırma Bulguları 191
4.1.Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular 191
4.2.Güvenilirlik Analizi 193
4.3.Finansal Okuryazarlık Eğilimi 194
4.4.Finansal Yönelim Davranışları 196
4.5.Finansal Okuryazarlık Kavramları 198
4.6.Çeşitli Kriterlere Göre Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırılması 199
Sonuç 204
Kaynaklar 206

11. BÖLÜM
ULUSLARARASI AKREDİTASYONUN MUHASEBE EĞİTİMİNDEKİ ÖNEMİ
Dr. Meltem GÜL
Prof. Dr. İbrahim AKSU

Giriş 209
1. Yükseköğretimde Akreditasyon 210
1.1.Muhasebe Eğitiminde Akreditasyon 211
1.1.1.Association of MBAs (AMBA) 211
1.1.2.The Association to Advance Collegiate Schools of Business (AACSB) 212
1.1.3. Accreditation Council For Business Schools and Programs (ACBSP) 212
1.1.4. International Accreditation Council for Business Education, (IACBE) 213
1.1.5. EFMD Quality Improvement System (EQUIS) 213
1.2.Uluslararası Akreditasyonun Muhasebe Eğitimindeki Önemi ve Faydaları 215
2. Literatür Taraması 216
3. Analiz 217
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 217

3.2. Araştırmanın Yöntemi 218
4. Araştırma Bulguları 218
4.1. Triple Crown Akreditasyonu 227
Sonuç 229
Kaynaklar 232

12. BÖLÜM
YÖNETİCİLERİN EĞİTİM DÜZEYİNİN MALİYET YÖNETİMİ BİLGİ SİSTEMİ İHTİYAÇLARINI BELİRLEMEYE ETKİSİ

Dr. İmad BALİOĞLU
Doç. Dr. Mustafa SAVCI

Giriş 233
1. Maliyet Yönetimi Bilgi Sisteminin İhtiyaçları 234
1.1. Yapısal İhtiyaçlar 235
1.2. Davranışsal İhtiyaçlar 236
1.3. Teknolojik İhtiyaçlar 236
1.3.1. Sistem Planlaması 236
1.3.2. Sistem Analizi 237
1.3.3. Sistem Tasarımı 237
1.3.4. Sistemin Uygulanması 237
1.3.5. Sistem Operasyonu ve Kontrolü 238
1.4. Çevresel İhtiyaçlar 238
2. Literatür 239
3. Analiz 240
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 240
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 241
3.3. Araştırmanın Yöntemi 241
3.3.1. Araştırmanın Değişkenleri 242
3.3.2. Araştırmanın Hipotezleri: 243
3.3.3. Araştırmanın Modeli: 243
4. Araştırmanın Bulguları 244
4.1. Güvenilirlik Analizi 244
4.2. Katılımcıların Demografik ve Ait Oldukları İşletme Özelliklerine İlişkin Bulgular 245
4.3. Maliyet Yönetimi Bilgi Sisteminin İhtiyaçlarına Ait Soruların Tanımlayıcı İstatistiklerine İlişkin Bulgular 246
4.4. Araştırma Hipotezlerine Yönelik Bulgular 248
Sonuç 250
Kaynaklar 251

13. BÖLÜM
AŞIRI ÖZGÜVEN EĞİLİMİNİN KISA VADELİ YATIRIM KARARLARINA ETKİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Ali Korhan ÖZEN
Dr. Arzu SERT ÖZEN

Giriş 253
1. Literatür 256
1.1. Aşırı Özgüven 256
1.2. Yatırım Kararları 261
1.3. Finansal Okuryazarlık 264
2. Analiz 269
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 269

2.2 Araştırmada Kullanılan Veriler ve Değişkenler 269
2.3. Araştırmanın Örneklemi 270
3. Araştırma Bulguları 271
3.1.Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular 271
3.2.Güvenirlik Analizi 272
3.3. Hipotez Testi 273
Sonuç 274
Kaynaklar 275

14. BÖLÜM
DİJİTAL TEMELLİ UZAKTAN EĞİTİM DOYUMLARININ FİNANSAL OKURYAZARLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ
Dr. Öğr. Üyesi Fahrettin PALA

Giriş 281
1. Teorik Çerçeve 282
2. Literatür Taraması 285
3. Analiz 290
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 290
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 290
3.3. Araştırmanın Yöntemi 291
3.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri 292
4. Araştırma Bulguları 293
4.1.Demografik İstatistiklere İlişkin Bulgular 294
4.2.Madde Analizi Bulguları 295
4.3.Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları 300
4.4.Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları 302
4.5.Hipotez Testi Bulguları 307
4.6.Demografik Özelliklerin Değişkenler Üzerindeki Etkisi Bulguları 308
Sonuç 310
Kaynaklar 313

15. BÖLÜM
MUHASEBE VE FİNANS EĞİTİMİ ÜZERİNE YAPILMIŞ ULUSAL VE ULUSLARARASI ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ (2018-2022)
Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZDEMİR
Öğr. Gör. Şifa KIRHASANOĞLU

Giriş 317
1. Muhasebe ve Finans Eğitimi 318
1.1. Muhasebe Eğitimi 319
1.2. Finans Eğitimi 320
2. Literatür Taraması 321
3. Analiz 323
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 323
3.2. Araştırmada Kullanılan Veriler ve Verilerin Analizi 324
3.3. Araştırmanın Yöntemi 325
4. Araştırmanın Bulguları 326
Sonuç 336
Kaynaklar 338

16. BÖLÜM
FİNANS VE MUHASEBE EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ
Dr. Öğr. Üyesi Tolga ERGÜN
Dr. Hilal OK ERGÜN

Giriş 341
1. Kavramsal Çerçeve: Finansal Okuryazarlık 342
2. Literatür Taraması 344
3. Analiz 351
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 351
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 351
3.3. Araştırmanın Yöntemi 352
4. Araştırma Bulguları 352
4.1.Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular 352
4.2.Güvenirlik Analizi 353
4.3.Normallik Testi 354
4.4.Bağımsız İki Örnek T Testi Bulguları 355
Sonuç 361
Kaynaklar 363

17. BÖLÜM
COVİD-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE ÖĞRENCİLERİN UZAKTAN EĞİTİM VE ONLİNE FİNANS EĞİTİMİNE AİT GÖRÜŞLERİNİN CİNSİYET BAZINDA DEĞERLENDİRİLMESİ
Dr. Öğr. Üyesi Tuğba EYCEYURT BATIR

Giriş 367
1. Covid-19 ve Eğitim 368
2. Literatür Taraması 370
3. Analiz 372
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 372
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 372
3.3. Araştırmanın Yöntemi 373
4. Araştırma Bulguları 373
4.1. Demografik Özellikler 373
4.2. Ders İşlenme Yöntemleri Konusunda Öğrenci Görüşleri 375
4.3. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Teknoloji ve Uygulamalara Yönelik Görüşler 378
4.4. Uzaktan Öğretim Alan Öğrencilerin Öz Yeterlilikleri ile İlgili Bulgular 380
5. Çalışma Hipotezleri 382
Sonuç 386
Kaynaklar 388

18. BÖLÜM
ÖNLİSANS ÖĞRENCİLERİNİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ: KAFKAS ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ
Dr. Öğr. Üyesi Tuncer YILMAZ

Giriş 391
1. Finansal Okuryazarlık 394
2. Literatür Taraması 398
2.1. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar 398
2.2. Yurtdışında Yapılan Çalışmalar 402

3. Analiz....406
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi....406
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi....406
3.3. Araştırmanın Yöntemi....407
4. Araştırma Bulguları....408
4.1.Frekans ve Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular....408
4.2.Ortalama Fark Analizi Bulguları....409
Sonuç....415
Teşekkür....418
Kaynaklar....419

19. BÖLÜM

LİSANS DÜZEYİNDEKİ İKTİSAT VE FİNANS DERSLERİNİN DİĞERKÂMLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: ARDAHAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK DENEYSEL BİR ARAŞTIRMA

Dr. Cihan YILMAZ

Giriş....423
1. Diğerkâmlık ve Îsâr Kavramı....425
2. Klasik İktisat ve Standart Finansta Rasyonel Ekonomik İnsan Varsayımı ile İktisat/Finans Eğitimi....427
3. Literatür Taraması....432
4. Analiz....440
4.1. Araştırmanın Amacı, Önemi, Kapsamı ve Sınırlılıkları....440
4.2. Araştırmada Kullanılan Verilerin Elde Edilmesi....442
4.3. Araştırmanın Yöntemi....443
5. Araştırma Bulguları....445
5.1.Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular....445
5.2.Kamu Malı, Ültimatom, Diktatör ve Adalet Oyunlarına İlişkin Bulgular....447
Sonuç....454
Kaynaklar....458

Kaynaklar

Akbaş, H. E., Bozkurt, S., Demirhan, A. ve Yazıcı, K. (2019). Y Kuşağı Perspektifinden Muhasebe Mesleği: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 17(1), 428-440.

Akpınar, S. ve Yıldız, Ş. (2018). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Algılarına Yönelik Metaforlar. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 77, 91-114.

Buckhaults, J. ve Fisher, D. (2011). Trends in Accounting Education: Decreasing Accounting Anxiety and Promoting New Methods. Journal of Education for Business, 86(1), 31-35.

Büyükarıkan, B.ve Büyükarıkan, U. (2014). Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Analizi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3(5), 65-79.

Büyüköztürk, Ş. (2019). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Pegem Akademi.

Chrismastuti, A.A. and Purnamasari, V. (2015). The Effectiveness of IT Usage in Accounting Education. International Journal of Humanities and Management Sciences (IJHMS), 3(4) (2015) ISSN 2320-4044 (Online).

Çelenk, H., Atmaca, M. ve Horasan, E. (2010). Marmara Üniversitesi'nde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Alanına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma Öneri Dergisi, 9(33), 159-171.

Çilek, A. ve Karavardar, A. (2021). Lisans Öğrencilerinin Muhasebe Derslerine Bakışı: Giresun Üniversitesi Uluslararası Ticaret ve Finansman Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar, 5(18), 317-331.

Çukacı, Y. C. ve Elagöz, İ. (2006). Muhasebe Derslerinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri ile Öğrenme Stillerinin Ilişkisinin Ortaya Konulması ve Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Bir Uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, 21(1), 147-164

Erol Fidan, M. (2012). Üniversitelerde Muhasebe Dersini PowerPoint Sunumu ve Klasik Yöntem ile Alan Öğrenciler Arasındaki Farklılıklar: Bilecik Üniversitesi Örneği. Journal of Yaşar University, 25(7), 4281-4306.

Erol, M. ve Erkan, G. (2008). Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Bir Araştırma. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(14), 140-165.

Hatunoğlu, Z. (2006). Muhasebe Eğitiminde Bilgi Teknolojisi Kullanımının Sunum Kalitesine Olan Etkilerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), (30), 190-200.

Karasioğlu, F. ve Duman, H. (2011). Meslek Yüksekokullarında Muhasebe Eğitimi ve Kalitesi Üzerine Bir Not. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 165-180.

Kızıl, C., & Gencer, K. (2016). Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Başarısına Etki Eden Faktörlerin Tespiti: Yalova Üniversitesi'nde Bir Uygulama. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (İSMUS), 1(2), 67-110.

Kutlu, H. A. (2010). Muhasebe Eğitiminin Nitelikli İşgücü Yetiştirme Açısından Değerlendirilmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 46, 232-246.

Kutlu, H. A., Öztürk, S., Yılmaz, T., & Gerekan, B. (2017). Muhasebe Eğitiminde Ölçme Ve Değerlendirme: Öğrencilerin Bakışı Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (74), 15-36.

Malgwi, C. A. (2004). Determinants of Accounting Anxiety in Business Students. Journal of College Teaching & Learning (TLC), 1(2), 81-94.

Nunnally, J. C. (1978). Psychometric testing. New York: McGraw-Hill.

Öztürk, S. ve Ali Kutlu, H. (2017). Muhasebe Eğitiminde Teknoloji Kullanılmasına Öğrencilerin Bakışı: Kafkas Üniversitesi'nde Bir Araştırma. World of Accounting Science, 19(3). 781-799

Pallant, J. (2001). SPSS Survival Manual: A Step By Step Guide to Data Analysis Using SPSS For Windows (Versions 10 And 11): SPSS Student Version 11.0 For Windows. Open University Press.

Pamuk, G., Altun, S. ve Şendurur, U. (2021). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Eğitimcilerinden Beklentileri: Ağrı ve Erzurum İli Örneği. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (9), 12-27.

Sibarani, C. G. G. T., Zainal, A. and Nurhayani, U. (2020). Accounting Anxiety in Accounting Education: A Case Study on Accounting Undergraduate Students in Universitas Negeri Medan. Unimed International Conference on Economics Education and Social Science, 105-112.

Tekşen, Ö., Tekin, M. ve Gençtürk, M. (2010). Muhasebe Eğitiminin Değerlendirilmesi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'ne Bağlı Meslek Yüksekokulları Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 46, 100-112.

Varıcı, İ. ve Bulut, E. (2015). Muhasebe Dersine Yönelik Endişeler ve Tutumlar: Samsun On-dokuzmayıs Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Örneği. Journal of Graduate School of Social Sciences, 19(3), 293-314.

Yardımcıoğlu, M. ve Büyükşalvarcı, A. (2007). Muhasebe Eğitiminde Meslek Yüksekokullarının Yeterliliği ve Tercih Edilme Sebepleri: Selçuk Üniversitesinde Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (36), 173-178.

Zaif, F. ve Ayanoğlu, Y. (2007). Muhasebe Eğitiminde Kalitenin Artırılmasında Ders Programlarının Önemi: Türkiye'de Bir İnceleme, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 115-136.

Kaynaklar

Açıkgöz, K., Ü. (1992). İşbirlikli Öğrenme Kuram Araştırma Uygulama. Malatya: Uğurel Matbaası.

Açıkgöz, K., Ü. (2003). Aktif Öğrenme. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.

Adams, F. H. (2013). Using Jigsaw Technique as an Effective Way of Promoting Co-Operative Learning Among Primary Six Pupils in Fijai. International Journal of Education and Practice, 1(6), 64-74. https://doi.org/10.18488/journal.61/2013.1.6/61.6.64.74

Akpınar, S. ve Yıldız, Ş. (2018). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Algılarına Yönelik Metaforlar. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (77), 91-114. DOI: 10.25095/mufad.401312.

Aronson, E., Blaney, N., Stepan, C., Sikes, J. and Snapp, N. (1978). The Jigsaw Classroom. (2rd ed.). Beverley Hills, CA: Sage.

Arslan, M. (2003). Aktif Öğrenme. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/16579. Erişim Tarihi:04.05.2022.

Atabay, E. ve Demircioğlu, G. (2020). İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Yüksekokul Öğrencilerinin Muhasebe Denetimi Konularını Anlamaları Üzerine Etkisi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (1), 110-128. DOI: 10.18026/cbayarsos.591634

Aydın, S. ve Er, H. (2011). İşbirliğine Dayalı Öğrenme Yönteminin Genel Muhasebe Derslerindeki Etkinliği. MÖDAV, 2, 19–38.

Aysan, Mustafa (1979), Türkiye'de Muhasebe Eğitimi Nasıl Yapılmalıdır, Türkiye I. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, Antalya.

Berger, R. and Hänze, M. (2015). Impact of Expert Teaching Quality on Novice Academic Performance in the Jigsaw Cooperative Learning Method. International Journal of Science Education, 37(2), 294–320. https://doi.org/10.1080/09500693.2014.985757.

Berger, R. and Hänze, M. (2015). Impact of Expert Teaching Quality on Novice Academic Performance in the Jigsaw Cooperative Learning Method. International Journal of Science Education, 37(2), 294–320. https://doi.org/10.1080/09500693.2014.985757.

Chu, S.Y. (2014). Application of the Jigsaw Cooperative Learning Method in Economics Course. International Journal of Managerial Studies and Research, 2(10), 166–172. www.arcjournals.org. Erişim Tarihi:01.05.2022.

Crone, T. S. and Portillo, M. C. (2013). Jigsaw Variations and Attitudes About Learning and the Self in Cognitive Psychology. Teaching of Psychology, 40(3), 246–251. https://doi.org/10.1177/0098628313487451.

Çaşut, H. (2019). Muhasebe Derslerinde Öğretme ve Öğrenme Sorunu: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Muhasebe Öğretim Elamanları Üzerinde Nitel Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Çaycı, B., Demir, M., K., Başaran, M. ve Demir, M. (2007). Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirliğine Dayalı Öğrenme ile Kavram Öğretimi, Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt:15 No:2.

Darnon, C., Buchs, C. and Desbar, D. (2012). The Jigsaw Technique and Self-Efficacy of Vocational Training Students: A Practice Report. European Journal of Psychology of Education, 27(3), 439-449. https://doi.org/10.1007/s10212-011-0091-4.

Davidson, N. and O'Leary, P. W. (1990). How Cooperative Learning Can Enhance Mastery Teaching. Educational Leadership, 30-33. https://files.ascd.org/staticfiles/ascd/pdf/journals/ed_lead/el_199002_davidson.pdf. Erişim Tarihi: 06.05.2022.

Doğan, A., Uygur, E., Doymuş, K. ve Karaçöp, A. (2010). İlköğretim 7. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersinde Jigsaw Tekniğinin Uygulanması ve Bu Teknik Hakkındaki Öğrenci Görüşleri. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 75- 90.

Ghaith, G. M. and Bouzeineddine, A. R. (2003). Relationship between Reading Attitudes, Achievement, and Learners' Perceptions of Their Jigsaw İi Cooperative Learning Experience. Reading Psychology, 24(2), 105–121. https://doi.org/10.1080/02702710390197444.

Hänze, M. ve Berger, R. (2007). Cooperative Learning, Motivational Effects, and Student Characteristics: An Experimental Study Comparing Cooperative Learning and Direct İnstruction in 12th Grade Physics Classes. Learning and Instruction, 17(1), 29-41. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2006.11.004.

Johnson, D. W., Jonhson, R. T. and Smith, K. A. (1998). Active Learning: Cooperation in the College Classroom. Edina, Minnesota: Interaction Book Company.https://www.researchgate.net/publication/234568124_Active_ Learning Cooperation_in_the_College_Classroom. Erişim Tarihi: 03.05.2022.

Kıncal, R., Y, Ergül, R. ve Timur, S. (2007). Fen Bilgisi Öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 32, 156-163.

Meyerr, C. and Jones, T., B. (1993). Promoting Active Learnig Strategies for the Colloge Classroom, Jossey Bass, San Francisco.

Nolan, J. M., Hanley, B. G., DiVietri, T. P. and Harvey, N. A. (2018). She Who Teaches Learns: Performance Benefits of A Jigsaw Activity in A College Classroom. Scholarship of Teaching and Learning in Psychology, 4(2), 93–104. https://doi.org/10.1037/stl0000110.

Özder, H. (2000). Tam Öğrenmeye Dayalı İşbirlikli Öğrenme Modelinin Etkililiği. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 19: 114-121.

Persky, A. M. and Pollack, G. M. (2009). A Hybrid Jigsaw Approach to Teaching Renal Clearance Concepts. American Journal of Pharmaceutical Education, 73(3). https://doi.org/10.5688/aj730349.

Saban, A. (2004). Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın.

Santos Rego, M. A. and Moledo, M. D. M. L. (2005). Promoting Interculturality in Spain: Assessing the Use of the Jigsaw Classroom Method. Intercultural Education, 16(3), 293–301. https://doi.org/10.1080/14675980500212020.

Smith, J. and Browne, C. (2013). Pieces of the Puzzle - Impacts of Using the Jigsaw Classroom within Peer-Facilitated Tutorials on Engineering Design Projects Structured Abstract.

Tran, D. Van and Lewis, R. (Rom). (2012). The Effects of Jigsaw Learning on Students' Attitudes in A Vietnamese Higher Education Classroom. International Journal of Higher Education, 1(2), 9-20. https://doi.org/10.5430/ijhe.v1n2p9.

Walker, I. and Crogan, M. (1998). Academic Performance, Prejudice and the Jigsaw Classroom: New Pieces to the Puzzle. Journal of Community and Applied Social Psychology, 8(6), 381-393. https://doi.org/10.1002/(sici)1099-1298(199811/12)8:6<381: aid-casp457> 3.0.co;2-6.

Yılmaz, A. (2001). İşbirliğine Dayalı (Kubaşık) Öğrenme Yönteminin Yüksek Öğretim Sınıflarında Kullanılması, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı:28.

Kaynaklar

Akçakanat, Ö., Senal, S. ve Aslantaş Ateş, B. (2013). Türkiye Muhasebe Standartları Çalışmalarının İçerik Analizi Bakımından Değerlendirilmesi (2004-2011). Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 5(3), 1-8.

Akgün, M. ve Karataş, B. (2017). Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisinde Yayımlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi (2000-2016). Muhasebe ve Denetime Bakış, 17 (52), 19-34.

Alkan, G. (2014). Türkiyede Muhasebe Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalılşmaları Üzerine Bir Araştırma (1984-2021). Muhasebe ve Finansman Dergisi, 61, 41-52.

Birinci, H, G. (2008). Turkish Journal of Chemistry'nin Bibliyometrik Analizi. Bilgi Dünyası, 9(2). 348-369.

Bui, X., Carol Q., Selene A. and Michele V. (2010). Inclusive Education, Research and Practice: Inclusion Works, Retrieved, 7.

Cavlak, H., Cebeci, Y., Güneş, N. ve Tan, Ö. (2021). Muhasebe Eğitimi ile İlgili Lisansüstü Tezlerin Analizi (1991-2019). Muhasebe ve Finansman Dergisi, 89, 75–100.

Çarıkçı, O. ve Yaman, B. (2019). Muhasebe-Finans Öğrencileri Üzerine Yapılan Araştırmaların Bibliyometrik Analizi. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10 (19), 359–81.

Çoban Çelikdemir, N. (2019). Türkiye'de Muhasebe Standartları Konusunda Yapılan Tezlerin İncelenmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(1), 325-336.

Erol, M. ve Erkan, G. (2008). Lisans Düzeyinde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Biga İİBF'de Bir Araştırma. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF Dergisi, 14, 284-301.

Ezenwoke, O., Ezenwoke, A., Eluyela, D. and Olusanmi, O. (2019). A Bibliometric Study of Accounting Information Systems Research from 1975-2017. Asian Journal of Scientific Research, 12(2), 167-178.

Hotamışlı, M. ve Erem, I. (2014). Muhasebe ve Finansman Dergisi'nde Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 63, 1–20.

Keseroğlu, H. ve Mengülerek, İ. (2009). Türkiye Muhasebecilik Bibliyografyası: Kitaplar: 1729-2007, İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası, 1-315.

Koç, B. ve Yüncü, A.B. (2020). Muhasebe Alanında 2004-2018 Yılları Arasında Hazırlanmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 62, 63–75.

Krishnamoorthy, G, Ramakrishnan J. and Devi, S. (2009). Bibliometric Analysis of Literature on Diabetes (1995 – 2004). Annals of Library and Information Studies, 56, 150-155.

Kurutkan, M.N. ve Orhan, F. (2018). Sağlık Politikası Konusunun Bilim Haritalama Teknikleri ile Analizi. İKSAD Yayınları.

Lima, S. ve Filho, F. (2019). Bibliometric Analysis of Scientific Production on Sharing Economy. Revista de Gestao, 26 (3), 237-255.

Mahdavikhou, M. (2018). Exploring Accounting Research in "Emeralds Accounting Journals" Using Content Analysis Approach. Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 4(4), 243-259.

Muhuri, P.K., Shukla, A.K. and Abraham, A. (2019). Industry 4.0: A Bibliometric Analysis and Detailed Overview. Engineering Applications of Artifical Intelligence, 78, 218-235.

Müller, A. M., Ansari, P., Ale Ebrahim, N. and Khoo, S. (2015). Physical Activity and Aging Research: A Bibliometric Analysis. Journal of Aging and Physical. 24(3). 476-483.

Onat, H., Altan, A. ve Göztaş, Z. (2015). Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi, 25(1), 66-70.

Stanescu, G. and Lonescu, C.A. (2021). Bibliometric Analysis on the Current State of Research in the Managerial Accounting Field at International and National Level. Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 23(1), 72-82.

Şakar G. D. ve Cerit A. G. (2013). Uluslararası Alan İndekslerinde Türkiye Pazarlama Yazını: Bibliyometrik Analizler ve Nitel Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27 (4), 37-62.

Şentürk, F. ve Fındık, H. (2015). Türkiye'deki Akademik Araştırma Dergilerinde 2005- 2014 Döneminde Muhasebe Alanında Yazılmış Makalelerin Literatür Taraması ve İçerik Analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 17 (2), 413–436.

Yardımcıoğlu, A. ve Büyükşalvarcı, A. (2007). Muhasebe Eğitiminde Meslek Yüksekokullarının Yeterliliği ve Tercih Edilme Sebepleri: Selçuk Üniversitesinde Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 36, 173-178.

Yeşil, T. ve Akyüz, F. (2018). Muhasebe Alanındaki Ulusal Doktora Tezlerinin Bibliyometrik Analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20, 440–472.

Yolal, M. (2016). Turizm Araştırmalarında Örnekleme Bibliyometrik Bir Araştırma, Detay Yayıncılık, Ankara.

Zhang, K., Wang, Q., Liang, Q. and Chen, H. (2016). A Bibliometric Analysis of Research on Carbon Tax From 1989 to 2014. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 58, 297-310.

Kaynaklar

Aksakaloğlu, H. (2013). Ticaret Meslek Liselerinde Verilen Muhasebe Eğitiminin Muhasebecilik Mesleğine Uygunluğu: Bursa İli Örneği, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak

Altınay, A. T. (2016). Muhasebe Eğitiminin Geleceğine Stratejik Bir Bakış, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7), 2144-2150.

Apak, İ., Duman, H. Özpeynirci, R. ve Karakışla, E. (2016). Türkiye'de Muhasebe Eğitimi: Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Örneği, International Journal of Human Sciences, 2016, 13(1), 169-197.

Ardahan, F. (2010). Sektör Odaklı Mesleki Eğitim, Sektörün İşletmecilik Eğitiminden Beklentileri ve Antalya Örnek Uygulaması, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 10(20), 55-76.

Ay, M. (2011). Conceptual Frameworks of University Students Regarding Accounting. African Journal of Business Management, 5(5), 1570-1577.

Bahar, M. and Hansell, M. H. (2000). The Relationship Between Some Psychological Factors and Their Effect on The Performance of Grid Questions and Word Association Tests, Educational Psychology, 20(3), 349-364.

Barutçugil, İ. (2002) Eğiticinin Eğitimi, (5. Basım), Kariyer Yayınları, Ankara.

Belverd, E. N. (2014). Modelling Accounting Education İçinde R. M. S. Wilson (Ed.), Theroutledge Companion To Accounting Education, Routledge-Taylor & Francis Group, New York.

Burnett, S. (2003). Thefuture of Accounting Education: A Regionalperspective, Journal of Educationfor Business, 78(3), 129–134.

Cavlak, H., Cebeci, Y., Güneş, N. ve Tan, Ö. F. (2021). Muhasebe Eğitimi İle İlgili Lisansüstü Tezlerin Analizi (1991-2019). Muhasebe ve Finansman Dergisi, (89), 75-100.

Coşkun, S., Kır, A. ve Coşkun, S. (2017). İş Dünyasının Muhasebe Eğitiminden Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı, 330-341

Çelenk, H., Atmaca, M. ve Horasan, E. (2010). Marmara Üniversitesi'nde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Alanına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma, Öneri Dergisi, 9, 33, 159–171.

Çil Koçyiğit, S., Şenel, G. ve Bostancı, H. (2016). Sağlık Sektörünün Muhasebe Eğitiminden Beklentileri ve Ankara Kamu Hastaneleri Uygulaması, Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 12(45), 537-554.

Duman, H., Bezirci, M., Yücenurşen, M. ve Apak, İ. (2016). Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarına Göre Günümüz Muhasebe Eğitiminden Beklentiler, Internatıonal journal of Human Sciences, 13(1), 364-374.

Ergün, M. (2015). Eğitim Felsefesi, (5. Basım), Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Ezin, Y., Bilen, A., Aslan, R. ve Altundağ, S. (2017). Üniversitelerde Muhasebe Öğretim Elemanlarının, Muhasebe Eğitimi Hakkındaki Görüşleri Üzerine Bir Araştırma: Güneydoğu Anadolu Bölgesi Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (76), 25-40.

Gençoğlu, Ü.G. ve İşseveroğlu, G. (2010). Türkiye'de Meslek Yüksekokullarındaki Eğitimin Muhasebe Mesleğine Katkısı Üzerine Bir Araştırma, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (47), 28-40.

Güvemli, O. (2009). Muhasebe Eğitim ve Uygulamalarını Etkileyen ve Yeni Yüzyılın Başlarını Biçimlendiren Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin MUFAD'ın Faaliyetlerini Etkilemesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (42), 229-232.

Hindmarch, A., Atchison, M. and Marke, R. (1977). Accounting: An Introduction, Macmillaneducation Uk, London.

Işıklı, M., Taşdere, A. ve Göz, N. L. (2011). Kelime İlişkilendirme Testi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Atatürk İlkelerine Yönelik Bilişsel Yapılarının İncelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 50-72.

Kavanagh, M. H., and Drennan, L. (2008). What Skills and Attributes Does an Accounting Graduate Need? Evidence from Student Perceptions and Employer Expectations, Accounting & Finance, 48(2), 279-300.

Kaya, İ. (Çeviren) (1999). Geleceğin Muhasebe Eğitimi: Gelişen Meslek İçin Hazırlanmak - Amerikan Muhasebe Derneği Muhasebe Eğitiminin Gelecekteki Yapısı, İçeriği Ve Kapsamı Kurulu (Özel Rapor), İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 20, 61-80.

Kutlu, H.A., ve Öztürk, S. (2015). Muhasebe Eğitiminde Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri Üzerine Görüşler, Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 1(4), 1-22.

McGuigan, N. and Kern, T. (2016). CreActive Accounting Education: Visioning Future-Oriented Accounting Programs through a Reflective Unlearning of Current Practice, Journal of University Teaching & Learning Practice, 13(2), 1-23.

Mueller, G. G. (1994). Global Challengesfor Accounting Education Accounting Education for the 21st Century: The Global Challenges, Pergamon, Oxford.

Öztürk, E. ve Fındık, H. (2016). Türkiye'deki Muhasebe Eğitiminin Uluslararası Muhasebe Standartları İle Uyumlaştırılması Sürecinde Karşılaşılan Adaptasyon Problemlerinin Muhasebe Alt Kültürü Değerleri Çerçevesinde Tartışılması, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 9(3), 241-256.

Sarı Özgün, H. (2018). Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Çerçevesinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın Kullanımını Etkileyen Faktörler ve Adım Üniversiteleri'nde Bir Uygulama, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Denizli.

Süer, H. M. (2007). Ticaret Meslek Liselerinde Muhasebe Eğitimi, Muhasebe Eğitiminden Beklentiler Ve Karşılaşılan Sorunlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Şengel, S. (1998). Almanya'da Muhasebe Eğitimi ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(1), 245-260.

Tekşen, Ö., Tekin, M. ve Gençtürk, M. (2010). Muhasebe Eğitiminin Değerlendirilmesi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'ne Bağlı Meslek Yüksekokulları Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 46, 100-112.

Tosunoğlu, B. , Cengiz, S. ve Anadolu, Z. (2018). Uluslararası Muhasebe Eğitimi Standartları Kapsamında Muhasebe Eğitiminin Türkiye'deki Akademisyenler ve Muhasebe Meslek Mensupları Açısından İncelenmesi, Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 5(2), 179-192.

Türegün, N. ve Kaya, C. T. (2019). Küreselleşmenin Türkiye'deki Yükseköğretim ve Muhasebe Eğitimi Üzerindeki Etkileri, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, (2), 335-341.

Watty, K. (2005). Quality in Accounting Education: What Say hhe Academics?, Quality Assurance in Education, 13(2), 120-131.

Yanık, R. (2013). Muhasebe Lisans Eğitiminin Eğitim Sürecinde ve Süreç Sonrasında Edinilmesinin Mukayeseli Olarak Değerlendirilmesine İlişkin Bir Uygulama Örneği, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(2), 199-213.

Yaşar, R. Ş. (2019). Kalıpların Dışına Çıkmak: Yetkinlik Odaklı Muhasebe Eğitimi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (81), 85-100.

Yıldız, Ş. ve Sharıfı, K. M. (2022). Yabancı Öğrencilerin Muhasebe Eğitimi Algılarının Kelime İlişkilendirme Testi ile Tespiti: Sakarya Üniversitesi Örneği, Sosyal, Beşeri Ve İdari Bilimler Dergisi, 5(2), 114–134.

Kaynaklar

Akomea-Frimpong, I., Adeabah, D., Ofosu, D. and Tenakwah, E. J. (2021). A Review of Studies on Green Finance of Banks, Research Gaps and Future Directions. Journal of Sustainable Finance & Investment, 12(1), 1-24.

Alshater, M. M., Atayah, O. F. and Hamdan, A. (2021). Journal of Sustainable Finance and Investment: A Bibliometric Analysis. Journal of Sustainable Finance & Investment, 1-22.

Aslan, A. E. ve Tavşancıl, E. (2001). İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Bengtsson, M. (2016). How to Plan and Perform a Qualitative Study Using Content Analysis. NursingPlus open, 2, 8-14.

Benligiray, S. (2012). Araştırmacıların Bankacılık Alanına Bilimsel Katkıları: Bankacılık Konusunda Yapılan Lisansüstü Tezlere İlişkin Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3(6), 26-46.

Berg, B. L. and Lune, H. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. Baskı). (H. Aydın, Çev.) Konya: Eğitim Yayınevi.

Çavuşoğlu, R. İ. (2019). Davranışsal Ekonomi Alanında Yayınlanan Uluslararası Makalelerin İçerik Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Doğan, Ö. ve Altınkaynak, F. (2019). Muhasebe ve Finans Alanında Yazılmış Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İçerik Analizi. İşletme Bilimi Dergisi (JOBS), 7(1), 131-150.

Emin, D. (2018). A Policymaker's Dilemma: Real Linkages or Irrational Behaviors? Journal of Financial Economic Policy, 10(1), 24-38.

Emin, D. (2021). Modern Finansın ve Finans Teorisinin Yakın Tarihteki Gelişimi: 20 ve 21. Yüzyıl. Editör: Gündoğdu, A. Finansın Temel Teorileri. Gazi Kitabevi. Ankara.

Goyal, K. and Kumar, S. (2021). Financial Literacy: A Systematic Review and Bibliometric Analysis. International Journal of Consumer Studies, 45(1), 80-105.

Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G. ve Reisoğlu, İ. (2012). Educational Technology Research Trends in Turkey: A Content Analysis of the 2000-2009 Decade. Educational Sciences: Theory and Practice, 12(1), 191-199.

Gündoğdu, A. (2017). Türkiye'de Sermaye Piyasası Alanında Bilimsel Yazın Taraması. Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, 1(2), 1-8.

İşbil, N., Köroğlu, A. ve Yılmaz, M. (2021). COVID-19 Salgınının Finansal Raporlamaya Etkisi: BİST 100 Endeksinde İçerik Analizi. İnternational Symposium on Business & Economics & Education (s. 119-132). Ankara: Gazi Kitabevi.

Karabıyık, L. ve Anbar, A. (2010). Sermaye Piyasası ve Yatırım Analizi. Bursa: Ekin Basım Yayın ve Dağıtım.

Karan, M. B. (2013). Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karan, M. B. (2018). Finansal Yönetime Giriş. Editör: Afşar, A. ve Koçyiğit, M. M. Finansal Yönetim. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir

Karslı, M. (2004). Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler. İstanbul: Alfa Kitabevi.

Kızılyalçın, A. (2021). Türkiye'de Kooperatif ilik Alanında Muhasebe ve Finans Konusunda Hazırlanan Lisansüstü Tezler Üzerine İnceleme. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 56(1), 390-410.

Okka, O. (2015). Finansal Yönetim Teori ve Çözümlü Problemler (Geliştirilmiş 6. Basım). Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.

Paltrinieri, A., Hassan, M., Bahoo, S. and Khan, A. (2019). A Bibliometric Review of Sukuk Literature. International Review of Economics & Finance, 1-22.

Saito, A. T., Savoia, J. R., & Famá, R. (2013). Financial Theory Evolution. International Journal of Education and Research, 1(4), 1-18.

Saraç, M. (2015). Finansal Yönetim. İstanbul Üniversitesi. İstanbul.

Sarıgül, H. (2020). Turkiye'de Finansal Okuryazarlık Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi,10(1), 153-165.

Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. ve Dündar, H. (2014). Eğitim ve Bilim Dergisinde Yayınlanan Araştırmaların Eğilimleri: İçerik Analizi. Eğitim ve Bilim, 39(173), 430-453.

Shawn, J. and Park, K. (2011). Hospitality Finance Research During Recent Two Decades: Subjects, Methodologies, and Citations. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 23(4), 479-497.

Şekeroğlu, G. ve Kızıloğlu, E. (2021). Davranışsal Finans: Türkiye'de Yazılmış Lisansüstü Tezlere İlişkin İçerik Analizi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18(39), 681-701.

Üniversitelerarası Kurul. (2022, Şubat 02). https://www.uak.gov.tr/Documents/ docentlik/2021-ocak-donemi/2021O_BilimAlanlariAnahtarKelimeler_1002 2021.pdf adresinden alındı

Yıldırım, C. (2010). Bilim Felsefesi. Remzi Kitabevi. İstanbul

YÖK. (2022, Ocak 10). Ulusal Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/ UlusalTez Merkezi/ adresinden alındı

Kaynaklar

Akatay, A., Yücekaya, P ve Kısat, N. (2016). Yöneticilerin Etik Liderlik Davranışlarının, Örgütsel Adalet ve Sinizm Üzerine Etkileri: Çanakkale İl Emniyet Müdürlüğü'nde Bir Araştırma. Yönetim Bilimleri Dergisi, 14(28), 483-509.

Akın, O. ve Özdaşlı, K. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerinde Uymaları Gereken Etik İlkelere Uyma Düzeyine Yönelik Meslek Mensupları İle Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Algıları. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 63, 59-74.

Aktaş, K. (2014). Etik-Ahlâk İlişkisi ve Etiğin Gelişim Süreci. Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(2), 22-32.

Arslan, H., Gökoğlan, K. ve Bulut, M. (2018). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Meslek Etiği Algıları Üzerine Bir Araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17(65), 278-294.

Aykanat, Z. ve Yıldırım, A. (2012). Etik Liderlik ve Örgütsel Adalet İlişkisi: Teorik ve Uygulamalı Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(2), 260-274.

Bilen, A. ve Yılmaz, Y. (2014). Muhasebe Mesleğinde Etik ve Etikle İlgili Çalışmalar. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(6), 57-72.

Billiot, M. J., Daniel, D., Glandon, S. and Glandon, T. A. (2012). Educational Context: Preparing Accounting Students To Identify Ethical Dilemmas. American Journal Of Business Education, 5(3), 277-286.

Ceylan, P. ve Terzi, S. (2016). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Meslek Etiği Algılamalarının İncelenmesi: Çankırı Karatekin Üniversitesi Örneği. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (13), 312-327.

Cheong, C. (2019). Empirical Study of Ethical Perception of Accounting Students in Hong Kong. Journal of Economics, Business and Management, 7(1), 17-23.

Çil Koçyiğit, S., Uzuner, M., Salğın, E. ve Yüksek, M. (2017). Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: Gazi Üniversitesinde Bir Uygulama. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(2), 177-196.

Daştan A. (2009). Etik Eğitiminin Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Önemi: Türkiye Değerlendirmesi. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, XXVI (1), 281-311.

Daştan, A., Bellikli, U. ve Bayraktar, Y. (2015). Muhasebe Eğitiminde Etik İkilem ve Etik Karar Alma Konularına Yönelik KTÜ İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(1), 75-92.

George, D. and Mallery, P. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference. 17.0 Update, Pearson, Boston.

Gökçe, N. ve Tellioğlu, T. (2018). Muhasebe Meslek Etiği Eğitimi İle Mesleki Değerler Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20(Özel Sayı), 391- 410.

Güney, C. (2018). Muhasebe Meslek Mensubu Adaylarının Mesleki Etik Algısı Üzerine Bir Araştırma: Gazanfer Bilge Meslek Yüksekokulu Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17(65), Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17(65), 295-316.

Güriş, S. ve Astar, M. (2015). Bilimsel Araştırmalarda SPSS İle İstatistik. Der Yayınları, İstanbul.

İşgüden, B. ve Çabuk, A. (2006). Meslek Etiği ve Meslek Etiğinin Meslek Yaşamı Üzerindeki Etkileri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(16), 59-86.

Kalaycı, Şeref (Ed.) (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayınları, Ankara.

Karacan, S. (2014). Etik Kavramı ve Muhasebe Meslek Etiği. Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Karavardar, A. ve Karabulut, M. T. (2019). Muhasebe Eğitiminde Etik İkilem ve Etik Karar Alma: Giresun Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 12(18. UİK Özel Sayısı), 262-289.

Kutlu, H. A. (2008). Muhasebe Meslek Mensupları ve Çalışanlarının Etik İkilemleri: Kars ve Erzurum İllerinde Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 63(2), 143-170.

Kutlu, H. A., Güner, M. ve Demirci, N. S. (2012). Etik İkilemden Çıkışta Kişisel Değerin Rolü: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Bir Uygulama. 1. Uluslararası Muhasebe ve Finans Sempozyumu (ISAF 2012), 31 Mayıs-2 Haziran, Gaziantep.

Odunsi, Dr. A. O., Odeniyi, K. O. and Odeniyi, A. O. (2020). Ethical Values and Perception of Accounting Students in Southwestern Nigeria. Global Journal of Management and Business Research: D Accounting and Auditing, 20(2), 28-40.

Özçelik, H. ve Angı, G. G. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Etiği ve Etik İkilem Algıları: Antalya İli Örneği. Muhasebe ve Denetime Bakış, (50), 141-158.

Özgün, H. S. ve Sarıtaş, H. (2019). Muhasebe Mesleğinde Etik Dışı Davranışlara Neden Olan Durumlar: Denizli İlinde Bir Uygulama. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 77-93.

Sakarya, Ş. ve Kara, S. (2010). Türkiye'de Muhasebe Meslek Etiğine Yönelik Düzenlemeler ve Meslek Mensupları Tarafından Algılanması Üzerine Bir Alan Araştırması. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12(18), 57-72.

Shaub, M. K., Finn, D. W. and Munter, P. (1993). The Effects of Auditors' Ethical Orientation on Commitment and Ethical Sensitivity. Behavioral Research in Accounting, 5, 145-169.

Sümbüloğlu, K. (1993). Biyoistatistik. Özdemir Yayıncılık, Ankara.

Şahin, Ş. ve Akın, O. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının ve Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Ahlaki Gelişim ve Etik İle İlgili Tutumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(25), 397-420.

Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics. Pearson Education, London.

TDK (2022). https://www.tdk.gov.tr/icerik/diger-icerikler/tumsozlukler/, Erişim: 20.04.2022.

Temelli, F. (2020). Bölüm Adı: Muhasebe Eğitimi Alan İİBF İşletme Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Örneği, Kitap Adı: Muhasebe Alanında Spesifik Konular (Editörler Alırıza Ağ ve Ünal Gülhan), Gazi Kitabevi, Ankara.

Uyar, S., Kahveci, A. ve Yetkin, M. (2015). Öğrencilerin Muhasebe Meslek Etiği Algısı: ALTSO Meslek Yüksekokulu Örneği. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(2), 237-247.

Ünsal, A. (2008). İşletmelerde Muhasebe Yöneticilerinin Etiksel Karar Süreci. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF Dergisi, 14, 1-19.

Yalçın, S. (2011). Muhasebe Meslek Mensupları ve İşletmelerin Etik Konusunda Tutumları: Türkiye Araştırması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (52), 47-66.

Yalçın, S. (2019). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Etik Konusunda Tutumları: Kütahya Araştırması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (83), 147-172.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Harper & Row, New York.

Yıldız, G. (2010). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (36), 155-178.

Yücenurşen, M., Duman, H. ve Polat, Y. (2017). Muhasebe Eğitimi Alan Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Etik Davranışlarının Tespiti Üzerine Bir Araştırma: Ortaköy MYO Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 20(2), 96-110.

Yükçü, S. ve Alkan, G. İ. (2020). Senaryolarla Denetimde Etik. Detay Yayıncılık, Ankara.

Kaynaklar

Ahadiat, N. and Gomaa, M. I. (2020). Online Accounting Education: How To Improve Security And Integrity Of Students' Performance Assessments. Journal of Instructional Pedagogies , 1-14.

Alshurafat, H., Shbail, M. O., Masadeh, W. M., Dahmash, F. and Al-Msiedeen, J. M. (2021). Factors Affecting Online Accounting Education During The COVID-19 Pandemic: An Integrated Perspective Of Social Capital Theory, The Theory Of Reasoned Action And The Technology Acceptance Model. Education and Information Technologies, 1-19.

Aslan, Y. (2020). Covid 19 Pandemisi Dönemi ve Sonrasında Muhasebe Eğitimi. K. Karışmaz içinde, Covid 19 Sürecinin Ekonomik ve Sektörel Etkileri. Ankara: İksad.

Asonitou, S. (2015). The Evolution of Accounting Education And the Development of Skills . 11th Interdisciplinary Workshop On Intangibles, Intellectual Capital And Extra-Financial Information, Athens: Athens University of Economics & Business .

Ayyıldız, S. Ü., Günlük, M. ve Erbey, S. N. (2006). Muhasebe Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (32), 1-14.

Bušelić, M. (2017). Distance Learning – Concepts and Contributions. Oeconomica Jadertina, 23-34.

de Oliveira, M. M., Penedo, A. S. and Pereira, V. S. (2018). Distance Education: Advantages and Disadvantages of the Point of View of Education and Society. Dialogia, 139-152.

Demir, Ö. ve Narlıkaya, Z. (2020). Covid-19 Salgını Sürecinde Muhasebe ve Finans Derslerini Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Tutumlarının Araştırılması. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 2894-2904.

El-Sayed Ebaid, I. (2020). Accounting Students' Perceptions On E-Learning During The Covid-19 Pandemic: Preliminary Evidence From Saudi Arabia. Journal of Management and Business Education, 1-14.

Ezin, Y. (2021). COVİD 19 Sürecinde Üniversitelerde Uzaktan Muhasebe Eğitiminin SWOT Analiz Tekniği İle Değerlendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (92), 73-90.

Grossman, A. M. and Johnson, L. R. (2017). How Employers Perceive Online Accounting Education: Evidence From Kentucky. Journal of Accounting Education, 1-13.

Karyağdı, N. G. (2020). Covid-19 Salgın Döneminde Muhasebe ve Finans Grubu Dersleri Veren Akademisyenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Sorunların İncelenmesi: BEU Örneği. USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2(4), 1253-1275.

Kırık, A. M. (2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu. Marmara İletişim Dergisi, 73-94.

Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim ve Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma. USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2(3), 262-288.

Lee, N. K. (2018). Online Accounting Education for Nontraditional Learners. The Business and Management Review, 10(1), 1-4.

Malan, M. (2020). Student Engagement in A Fully Online Accounting Module: An Action Research Study. South African Journal of Higher Education, 112-129.

Özdemir, M., Karavardar, A. ve Özkan, M. (2021). Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimle Muhasebe Dersleri Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Algılarının Değerlendirilmesi. International Social Sciences Studies Journal, 7(76), 7-19.

Özer, G., Günlük, M. ve Özcan, M. (2019). Muhasebe Akademisyenlerinin Muhasebe Eğitiminde Uzaktan Eğitim Uygulamaları Kullanımına Yönelik Algılarının Teknoloji Kabul Modeli Çerçevesinde İncelenmesi. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 12(1), 65-90.

Öztürk, S. ve Kutlu, H. A. (2017). Muhasebe Eğitiminde Teknoloji Kullanılmasına Öğrencilerin Bakışı: Kafkas Üniversitesi'nde Bir Araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19(3), 781-799.

Reyneke, Y. and Shuttleworth, C. C. (2018). Accounting Education in An Open Distance Learning Environment: Case Studies For Pervasive Skills Enhancement. Turkish Online Journal of Distance Education-T, 19(3), 140-155.

Roblyer, M. D. and Edwards, J. (2000). Integrating Educational Technology into Teaching with Other (2. b.). New Jersey.

Şeker, Y. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitim Sistemi ve Uzaktan Muhasebe Öğretimine İlişkin Öğrencilerin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. Ş. Karabulut içinde, Muhasebe Konularında Bilimsel Yaklaşım ve Araştırmalar, Ankara: Gazi Kitabevi.

TDK. (2022). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Mart 25, 2022 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 543-559.

Ünsal, A. (2021). COVID 19 Pandemi Döneminde Çevrimiçi Muhasebe Eğitiminin ZOGA Analizi. Journal of Social Research and Behavioral Sciences, 7(13), 451-470.

Yiğit, S. (2021). Uzaktan Yönetme ve Çalışma Zorlukları. A. F. Çakmak, ve O. Büyükyılmaz içinde, Uzaktan Çalışmada Yönetsel Konular, Ankara: Gazi Kitabevi.

Kaynaklar

Capuano, A. and Ramsay, I. (2011). What Causes Suboptimal Financial Behaviour? An Exploration of Financial Litreacy, Social Influences and Behavioural Economics. Financial Literacy Project, Research Report, The University of Melbourne.

Cordero, J. M., Gil-Izquierdo, M. and Pedraja-Chaparro, F. (2022). Financial Education and Student Financial Literacy: A Cross-CountryAnalysis Using PISA 2012 Data. The Social Science Journal, 59(1), 15-33.

Fauziyah, A., Sulastri, S. and Nadya, R. N. (2022). Financial Education for MSMEs: What Is The Best Financial Education Delivery Method? Linguistics and Culture Review, 6(S1), 391-396.

Frisancho, V. (2020). The Impact of Financial Education for Youth. Economics of Education Review, 78, 101918.

Hastings, J. S., Madrian, B. C. and Skimmyhorn, W. L. (2013). Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes. Annual Review of Economics, 5, 347-373.

Karami, A. and Johansson, R. (2014). Utilization of Multi Attribute Decision Making Techniques to Integrate Automatic and Manual Ranking of Options. Journal of Information Science and Engineering, 30, 519-534.

Mahdzan, N. E. and Tabiani, S. (2013). The Impact of Financial Literacy on Individual Saving: An Exploratory Study in The Malaysian Context. Transformations in Business & Economics, 12(1), 41-55.

Mandmaa, S. (2021). How to Promote Financial Education – Findings From Finnish University Students' Financial Literacy Study. International Journal of Educational Technology and Learning, 10(1), 8-25.

OECD (2016), "OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies", OECD, Paris, www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf

OECD, (2020). OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy, www.oecd.org/financial/education/launchoftheoecdinfeglobalfinancialliteracysurveyreport.htm

OECD, (2022). Financial Education. https://www.oecd.org/financial/education/

Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case For a Clearer Definition in An Increasingly Complex Economy. Journal of Consumer Affairs, 44(2), 276-295.

Salas-Velasco, M., Moreno-Herrero, D. and Sanchez-Campillo, J. (2020). Teaching Financial Education in Schools and Students' Financial Literacy: A Cross-Country Analysis with PISA Data. International Journal of Finance and Economics, 26, 4077-4103.

Sconti, A. (2022). Digital vs. in-person Financial Education: What Works Best For Generation Z? Journal of Economic Behavior and Organization, 194, 300-318.

Stella, G. P., Filotto, U., Cervellati, E. M. and Graziano, E. A. (2022). The Effects of Financial Education on Financial Literacy in Italy. International Business Research, 13(4), 44-51.

Temizel, F. ve Özgüler, İ. (2015). Finansal Eğitime Bakış. Business and Management Studies: An International Journal, 3(1), 1-16.

Wang, T. C. and Lee, H. D. (2009). Developing a Fuzzy TOPSIS Approach Based on Subjective Weights and Objective Weights. Expert Systems with Applications, 36(5), 8980-8985.

Watanapongvanich, S., Khan, M. S. R., Putthinun, P., Ono, S. and Kadoya, Y. (2021). Financial Literacy, Financial Education and Smoking Behavior: Evidence From Japan. Frontiers in Public Health, 8, 612976.

Xiao, J.-J. and Porto, N. (2017). Financial Education and Financial Satisfaction. Financial Literacy, Behavior and Capability As Mediators. International Journal of Bank Marketing, 35(5), 805-817.

Zhu, T. and Xiao, J.-J. (2022). Consumer Financial Education and Risky Financial Asset Holding in China. International Journal of Consumer Studies, 46, 56-74.

Web Kaynakları:

https://www.oecd.org/financial/education/

www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf

www.oecd.org/financial/education/launchoftheoecdinfeglobalfinancialliteracysurveyreport.htm

Kaynaklar

Afşar, B. ve Büyükdoğan, B. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde İİBF ve SBBF Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Değerlendirmeleri. Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, (5), 161-182.

Agormedah, E. K., Henaku, E. A., Ayıte, D. M. K. and Ansah, E. A. (2020). Online Learning in Higher Education During COVID-19 Pandemic: A Case of Ghana. Journal of Educational Technology & Online Learning, 3(3), 183-210.

Arslan, K., Görgülü, Arı, A. ve Hayır, Kanat, M. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Verilen Uzaktan Eğitim Hakkında Veli Görüşleri. Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 57, 192-206.

Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan Eğitim Yoluyla Yabancı Dil Öğretimi. The Turkish Online Journal of Educational Technology, 1, 92-97.

Bayburtlu, Y.S. (2020). Covid-19 Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmen Görüşlerine Göre Türkçe Eğitimi. Turkish Studies, 15(4), 131-151.

Bayram, N. (2017). Sosyal bilimlerde SPSS ile Veri Analizi. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Daniel, S.J. (2020). Education and the COVID-19 Pandemic. Prospects, 49, 91-96.

Engzell, P., Frey, A. and Verhagen, M. D. (2021). Learning Loss Due to School Closures During the COVID-19 Pandemic. PNAS, 118(17), 1-7.

Erdoğan, Gür, D. ve Ayanoğlu, Ç. (2021). Covid-19 Pandemi Döneminde Eğitim Programlarının Uzaktan Eğitimde EBA Platformu Yoluyla Uygulanmasında Karşılaşılan Güçlüklere Yönelik Öğretmen Görüşleri. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 28, 100-128.

Gülnar, B. (2008). Bilgisayar ve İnternet Destekli Uzaktan Eğitim Programlarının Tasarım, Geliştirme ve Değerlendirme Aşamaları (Suzep Örneği). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19, 259-273.

Gürer, M. D., Tekinarsan, E. ve Yavuzalp, N. 82016). Çevrimiçi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri, Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 7(1), 47-78.

Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar. E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi, 1(1), 55-73.

Kaya, Y. ve Işık, R. (2021). COVID-19 Pandemisi'nin İlk Döneminde Uygulanan Zorunlu Uzaktan Eğitim Sisteminin Hemşirelik Eğitimine Katkısı ve Zorlukları: Nitel Bir Çalışma. Journal of Education and Research in Nursing, 18(1), 76-84.

Kurnaz, E. ve Serçemeli, M. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma. USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2(3), 262-288.

Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020). Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 7(5), 66-77.

Moore, M. G. and Kearsley, G. (2012). Distance Education: A systems view of Online Learning (Third Edition). USA: Wadsworth Publishing.

Özdoğan, A.Ç. ve Berkant, H. G (2020). Covid-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi. Milli Eğitim, 49(1), 13-43.

Serçemeli, M. (2017), "Muhasebe Eğitiminde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Ters Yüz Sınıf Modeline Öğrencilerin Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma", 36. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 3-7 Mayıs, Antalya.

Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma. Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi, 1(4), 40-53.

Söylemez, Hark, N. (2020). Covid 19 Bağlamında Uzaktan Eğitim ile İlgili Yapılan Bazı Çalışmaların Değerlendirilmesi. Journal of Current Researches on Social Sciences, 10 (3), 625-642.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) (2020a). Basın açıklaması. Erişim tarihi: 16.03.2022. Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/ 2020/YKS Ertelenmesi Bas%C4%B1n A%C3%A7%C4%B1klamas% C4%B1.aspx

Yüksek Öğreti Kurumu (YÖK) (2020b). Koronavirüs (Covid-19) bilgilendirme notu: 1. Erişim tarihi: 16.03.2022 Erişim adresi: https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler /2020/corona virus_bilgilendirme_1.aspx

Kaynaklar

Aktar, A. (2021). Güncel Finansal Yönetim Yaklaşımları 2, Ömer Faruk Aslan, Bahattin Erden (Ed.), Finansal Okuryazarlık, İzmir: Efe Akademi

Allen, M.W., Edwards, R., Hayhoe, C.R. and Leach, L. (2007). Imagined Interaction, Attitudes Towards Money and Credit, and Family Coalitions, Journal of Family and Economic Issues, 28, 3-22.

Bianco C.A. and Bosco, S.M. (2000). Financial Literacy: What are Business Schools Teaching? Bristol, RI: Gabelli School of Business Roger Williams University.

Blalock, L.L., Tiller, V.R., and Monroe, P.A. (2004). They Get You Out of Courage: Persistent Deep Poverty Among Former Welfare-Reliant Women, Familiy Relations, Special Issue on Low-Income and Working-Poor Families, 53(2), 127-137.

Coşkun, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7), 2257-2258.

Çam, A.V. ve Barut, A. (2015). Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 4(7), 63-72.

Çelikkol, M.M. and Çelikkol, H. (2015). The Evaluation of the Students in Dumlupinar University Vocational School of Social Sciences About Levels of Financial Literacy, Copernican Journal of Finance & Accounting, 4(2), 43-63.

Çoşkun, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7), 2247-2258.

Er, F., Temizel, F. Özdemir, A. ve Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(4), 113-125.

Ergün, B., Şahin, A. ve Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7 (34), 847-864.

Evans, D.S. (2004). The growth and diffusion of credit cards in society. Payment Card Economics Review, 2, 59-76.

FODER (2022). https://www.fo-der.org/foder-hakkinda/ (Alıntı Tarihi: 24.04.2022).

Geracioti, D.A. (2010). Obama Administration Asserts Financial Literacy Is a "National Crisis", https://www.wealthmanagement.com/blog/obama-administration-asserts-financial-literacy-national-crisis (Alıntı Tarihi: 24.04.2022).

Goel, I. and Khanna, S. R. (2014). Financial education as tool to achieve financial literacy, ZENITH International Journal of Multidisciplinary Research, 4(11), 72-79.

Gutnu, M. M. ve Cihangir, M. (2015). Finansal Okuryazarlık: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Personeli Üzerinde Bir Araştırma, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(10), 415-424.

Güvenç, H. (2017). Öğretim Programlarımızda Finansal Okuryazarlık, İlköğretim Online, 16(3), 935-948, http://ilkogretim-online.org.tr (alıntı tarihi: 24.04.2022) DOI: 10.17051/ilkonline.2017.330233

Güvenç, H. (2017). Öğretim Programlarımızda Finansal Okuryazarlık, İlköğretim Online, 16(3), 935-948. DOI: 10.17051/ilkonline.2017.330233.

Jones, E. J. (2006). College Students' Knowledge and Use of Credit, Journal of Financial Counseling and Planning, 16(2), 9-16.

Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, İ.H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan, 129-150.

Lusardi, A. and Tufano, P. (2015). Debt Literacy, Financial Experiences, and Overindebtedness, Journal of Pension Economics and Finance, 14(04), 332-368.

Marcolin, S. ve Abraham, A. (2006). Financial Literacy Research: Current Literature and Future Opportunities, 3rd International Conference on Contemporary Business, Leura NSW, 21-22 September, Australia: Faculty of Commerce, Charles Stuart University, 1-11.

Öztürk, E. ve Demir, Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 68, 113-134, https://doi.org/10.25095/mufad.396629.

Remund, D.L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy, The Journal of Consumer Affairs, 44(2), 276-295.

Sarıgül, H. (2015). Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 13(1), 200-218.

Schagen, Sç. and Lines, A. (1996). Financial Literacy in Adult Life. A Report to the Natwest Group Charitable Trust, The National Foundation for Educational Research, ISBN 0 7005 1424 4, 36-45.

Temizel, F. ve Bayram, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12(1), 73-86.

Tetik, N. (2021). Yükseköğretimde 21. YY. Becerileri, Ahmet AYPAY (Ed.), Finansal Okuryazarlık, (s. 299-320). Ankara: Nobel

Tetik, N. ve Işıldak M. S. (2022). Finans Eğitiminin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yüksekokul Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y2022, C.27, S.1, s.31-51.

Williams, T. (2007). Empowerment of Whom and for What? Financial Literacy Education and the New Regulation of Consumer Financial Services, Law & Policy, 29(2), 226-256.

Kaynaklar

Aslan, T. Yılmaz, E. ve Kızıl, C. (2018). Muhasebe Eğitiminde Uluslararası Akreditasyon: Çeşitleri, Kriterleri, Süreci ve Faydaları Üzerine Bir İnceleme, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 1-18.

Cornuel, E. (2007). Challenges Facing Business Schools in the Future, Journal of Managament Development, 26(1).

Eaton, J S. (2015). An Overview of US Accreditation, Council for Higher Education Accreditation, Washington, DC

Güney, A. (2019). Akreditasyon Sürecinde Muhasebe Eğitimi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 27(2), 939-947.

Hedrick, D. W., Henson, S. E., Krieg, J. M. and Wassell, Jr., C.S. (2010). The Effects of AACSB Accreditation on Faculty Salaries and Productivity. Journal of Education for Business, 85(5), 284-291.

Kafaji, M. (2020). The Perceived Benefits of Accreditation on Students' Performance: The Case of Private Business Schools, Industry and Higher Education, 34(6), 421-428.

Kaplan, A. (2014). European Management and European Business Schools: İnsights From The History of Business Schools. European Management Journal 32, 529-534.

Makhoul, S.A. (2019). Higher Education Accreditation, Quality Assurance and Their Impact to Teaching and Learning Enhancement, Journal of Economic and Administrative Sciences, 35(4), 235-250.

Navarro, P. (2008). The MBA Core Curricula of Top-Ranked U.S. Business Schools: A Study in Failure? Academy of Management Learning Education, 7(1), 108-123.

Süngü, H. ve Bayrakçı, M. (2010). Bolonya Süreci Sonrası Yükseköğretimde Akreditasyon Çalışmaları, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(4), 895-912.

Szabo, M. (2015). International Quality Reviews With An EQAR Registered Agency, The European Higher Education Area: Between Critical Reflections and Future Policies, Springer Open, Heidelberg,

Vigier, M. and Bryant, M. (2022). Contextual and Linguistic Challenges for French Business Schools to Achieve İnternational Accreditation: Experts As Boundary-Spanners, Critical Perspectives on İnternational Business, 1-32. https://doi.org/0.1108/cpoib-06-2020-0080

Zammuto, Raymond F. (2008). Accreditation and the Globalization of Business, Academy of Management Learning, Education; Briarcliff Manor 7(2), 256.

Winston, G.C. (1999). Subsidies, Hierarchy and Peers: The Awkward Economics of Higher Education, The Journal of Economic Perspectives, 13(1), 13-36.

Web Kaynakları:

https://acbsp.org
https://iacbe.org
https://star.org.tr/
https://www.aacsb.edu
https://www.associationofmbas.com/
https://www.chea.org/
https://www.efmdglobal.org
https://www.study.eu/

Kaynaklar

Ağca, A., Alagöz, A., Erdoğan, M. ve Azaltun, M. (2013). Muhasebede Bilgi Yönetimi. Türkiye: Anadolu Üniversitesi.

Alagöz, A., Öge, S. ve Koçyiğit, N. (2013). Muhasebe Bilgi Sistemi ve Karar Destek Sistemleri İlişkisinin Yönetsel Karar Alma Faaliyetlerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30, 27-40.

Albaali, İ. (2009). The Role of Accounting Information Systems in Developing Process Systems: Practical Study from the Industrial Bank of Syria. Damascus University / Master Thesis. Syria.

Alhubaity, Q. (1997). Özel Sektörüne ait Üretim organizasyonlar ile ilgili muhasebe Bilgi sistemleri (Cilt 16). Mosul, Irak: Mosul Üniversitesi, Alrafidain Development Dergisi.

Almuasher, Y. and Alkhasbah, M. (2006). The Impact of Organizational and Technical Factors on The Applications of Management Information Systems: An Applied Study in The Jordanian Banking Sector. The Jordanian Journal of Business Administration, 2(4).

Alqatawneh, A. (2005). Bilgi Teknoloji Kullanımının Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğine Etkisi: Birinci Piyasada Amman Borsasında Payları Kote Edilen Bankacılık ve Sigorta Kuruluşları Üzerine Bir Araştırma. Arap Bankacılık ve Finansman Bilimler Akademisi - Doktora Tezi. Ürdün.

Aydın, E. ve Öktem, M. K. (2009). Türk Kamu Yönetiminde İnsan Kaynakları Bilgi Sistemi Üzerine. HÜ Sosyo Ekonomi Dergisi(9), 123-146.

Bakla, S. (2006). Advanced Technology in the Field of Information Systems: An Applied Study in the Telephone Communications Sector. Damascus University, Master's Thesis. Syria.

Balioğlu, İ. (2021). Yönetim Denetimi Kapsamında Maliyet Yönetimi Bilgi Sisteminin İncelenmesi: Çaykur İşletmelerinde Bir Araştırma. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - Doktora Tezi. Rize.

Boockholdt, J. L. (1996). Accounting Information Systems: Transaction Processing and Control (Cilt Fourth Edition). Chicago, USA: Irwin.

Çubukçu, C. (2016). Sistem Analistlerinin Dijital Çağ ile Birlikte Değişen Rolleri ve Kullandıkları Yeni Yöntemler. APJES, IV(II), 37-40.

Fadel, A. K. (2007). Yapısal, Davranışsal, Teknolojik ve Çevresel Faktörlerinin Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Geliştirilmesine Etkisi: Yemen Cumhuriyeti'ndeki Ticari Bankalarında Örnek Bir Uygulama. Al-Bait Üniversitesi - Yüksek Lisans Tezi. Ürdün.

Kaleci, S. (1993). Muhasebede Davranışsal Kavramlarının Kullanılmasına Etkileri. Halep Üniversitesi - Araştırma Dergisi, 16.

Kasem, A. R. (2004). Analysis and Design of Accounting Information Systems. Amman, Jordan: House of Culture.

Ömürbek, V. (2003). Kurumsal Kaynak Planlamasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü: Gıda Sektöründe Uygulama. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / Doktora Tezi. Isparta.

Plavia, P., Plavia, S. and Zigli, R. M. (1990). Models and Requirements for Using Strategic Information Systems in Developing Nations. International Journal of Information Management, 10(2), 117-126.

Sekaran, U. (2002). Research Method for Business: A Skill Building Approach (Cilt 3rd Edition). New York, USA: John Willy & Sons Inc.

Sevgener, A.S. ve Hacırüstemoğlu, R. (1998). Yönetim Muhasebesi (Cilt 5. Baskı). Bursa: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Survey System. (2022). Sample Size Calculator: https://www.surveysystem.com/sscalc.htm adresinden alındı

Yiling, Ch. (2013). Brief Introduction of Project Cost Management Information System. Underground Engineering and Tunnels, 1, 56-57.

Ying, W., Yang, L. and Ting-kui, W. (2012). The Life Cycle Cost Management Information System Based On BIM. Journal of Engineering Management, 3.

Yolaç, S. (2010). İşletme: Maliye. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi - Maliye Lisans Programı.

Zou, J. (2019). Construction and Application Analysis of Construction Project Cost Management Information System Based on Value Perspective. 5th International Conference on Education, Management and Information Technology (ICEMIT 2019) (s. 1-5). UK: Francis Academic Press.

Kaynaklar

Ackert, L. and Richard, D. (2010). Behavioral Finance Psychology, Decision Making, and Markets, Mason. SouthWestern Educational Publishing,

Ahmad, M. (2020). Does Underconfidence Matter In Short-Term And Long Term İnvestment Decisions? Evidence From An Emerging Market. Management Decision, 59(3), 692-709.

Akdağ, G. (2018). TR 81 Düzey 2 Bölgesindeki (Bartın, Karabük, Zonguldak) Bireysel Yatırımcıların Finansal Okuryazarlığı ve Bireyleri Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bartın.

Aktan, Ç.C. (2012). Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı, Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası Dergisi, 26 (1), 14-22.

Alper, D. ve Ertan, Y. (2008). Yatırım Fonu Seçim Kararlarında Çerçeveleme Etkisi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 37, 174-184.

Al-Tamimi, H.A.H. (2009). Financial literacy and investment decisions of UAE investors, The Journal of Risk Finance, 500-517.

Angı, G.G. (2015). Bireysel Hisse Senedi Yatırımcılarının Bilişsel Önyargıları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Aren, S. and Dinç-Aydemir, S. (2014). A Literature Review on Financial Literacy. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 6(11), 33-49.

Aslan, R. (2016). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırıma Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından Araştırılması: Şanlıurfa İline Bağlı Viranşehir İlçesi Örneği. T.C. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Mersin.

Atkinson, A. and F. Messy (2012). Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing, Paris

Bagozzi, R.P. and Yi, Y. (1988). On The Evaluation of Structural Equation Models. Journal of The Academy of Marketing Science, 16(1), 74-94.

Barak, O. (2006). Hisse Senedi Piyasalarında Anomaliler ve Bunları Açıklamak Üzere Geliştirilen Davranışsal Finans Modelleri –İMKB'de Bir Uygulama. Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Barak, O. (2008). İMKB De Aşırı Reaksiyon Anomalisi ve Davranışsal Finans Modelleri Kapsamında Değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(1), 207-229.

Barber, B.M. and Odean, T. (1999). The Courage of Misguided Convictions. Financial Analysts Journal, 55(6), 41-55.

Barber, B.M. and Odean, T. (2001). Boys Will Be Boys: Gender, Overconfidence, and Common Stock Investment. The Quarterly Journal of Economics, 116(1), 263.

Barclay, D.W., Higgins, C.A. and Thompson, R. (1995). The Partial Least Squares Approach to Causal Modeling: Personal Computer Adoption and Use as Illustration. Technology Studies, 2(2), 285-309.

Bedir, G. (2020). Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranışlarına İlişkin Hatay İlinde Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Toros Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Mersin.

Bihari, S. C. and Shukla, S. (2012). Financial Literacy: Mutual Funds. SCMS Journal of Indian Management, 9(2), 43.

Black, F., Jensen, M.C. and Scholes, M. (1972). The Capital Asset Pricing Model: Some Empirical Tests. In Michael C. Jensen (ed), Studies in The Theory of Capital Markets, New York: Praeger Publishers Inc.,79-121.

Camerer, C. F. (1995). Individual Decision Making. In J. H. Kagel and A. E. Roth (Eds.), Handbook of Experimental Economics. Princeton: Princeton University Press.

Ceylan, M.A. (2020). Finansal Okuryazarlığa Etki Eden Faktörler: Türkiye'de Sağlık Sektöründe Ampirik Bir Çalışma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Chin W.W. (1998). The Partial Least Squares Approach to Structural Equation Modeling. In: Marcoulides GA, (Ed.), Modern Methods for Business Research. Oxon (UK): Psychology Press.

Cooper, A.C., Woo, C.Y. and Dunkelberg, W.C. (1988). Entrepreneurs' Perceived Chances for Success. Journal of Business Venturing, 3(2), 97-108.

Coşkun, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7), 2247-2258.

Daniel, K., Hirshleifer, D. and Subrahmanyam, A. (1998). Investor Psychology and Security Market Under-and Overreactions. The Journal of Finance, 53(6), 1839-1885.

De Bondt, W.F. (1998). A Portrait of The Individual Investor. European Economic Review, 42(3-5), 831-844.

Deaves, R., Lüders, E. and Schröder, M. (2010). The Dynamics of Overconfidence: Evidence from Stock Market Forecasters. Journal of Economic Behavior Organization, 75(3), 402-412.

Denk, Z. (2017). AVM Müşterilerinin Finansal Davranışlarında Kartlı Ödeme Sistemlerinin İncelenmesi: Elazığ-Malatya Bölgesi'nde Yapılan Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Elazığ.

Dobelli, R. (2013). The Art of Thinking Clearly: Better Thinking, Better Decisions. Hachette UK.

Eagly, A.H. and Chaiken, S. (1993). The Psychology of Attitudes. Harcourt Brace Jovanovich College Publishers.

Fama, E. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. Journal of Finance, 25(2), 383–417.

Fornell, C.G. and Larcker, D.F. (1981). Evaluating structural equationmodels with unobservable variables and measurement error. Journal of Marketing Research, 18(1), 39–50.

Gazel, S. (2014). Davranışsal Finans Psikolojik Eşik ve Önyargılar. Detay Yayıncılık, Ankara.

Gervais, S. and Odean, T. (2001). Learning to be Overconfident. The Review of Financial Studies, 14(1), 1-27.

Gönen, E. ve Özmete, E. (2007). Finansal Refah: Finansal Yönetim Sürecinden Duyulan Tatmin, Finansal Davranışlar İle Öz-saygı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 11(11), 57-70.

Gümüş, F.B., Koç, M. ve Agalarova, M. (2013). Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararları Üzerinde Etkili Olan Demografik ve Psikolojik Faktörlerin Tespiti Üzerine Bir Çalışma: Türkiye ve Azerbaycan Uygulaması. Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4 (6), 71-94.

Hair Jr, J.F., Hult, G. T. M., Ringle, C. and Sarstedt, M. (2017). A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) (2nd Ed), Sage Publications.

Hastings, J.S., Madrian, B.C. and Skimmyhorn, W.L. (2013). Financial Literacy, Financial Education, and Economic Outcomes. Annual Rev. Econ., 5(1), 347-373.

Hayta, A.B., (2011). Aile Finans Sistemi İlişkileri. Gazi Kitabevi, Ankara.

Hoch, J.E. and Kozlowski, S.W. (2014). Leading Virtual Teams: Hierarchical Leadership, Structural Supports, and Shared Team Leadership. Journal of Applied Psychology, 99(3), 390-403.

Hulland, J. (1999). Use of Partial Least Squares (PLS) in Strategic Management Research: A Review of Four Recent Studies. Strategic Management Journal, 20(2), 195-204.

Hüseyinova, L. (2019). Aşırı Güven Hipotezinin Bireysel Yatırımcı Açısından Incelenmesi: Türkiye ve Azerbaycan Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde

Johnson, D.D.P. and Fowler, J.H. (2011). The Evolution of Overconfidence. Nature, 477, 317–320

Jureviciene, D. and Jermakova, K. (2012). The Impact of Individuals' Financial Behaviour on Investment Decisions. In Electronic International Interdisciplinary Conference.

Kahneman, D. and Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk. Econometrica, 47(2), 263–291.

Karan, B.M. (2001). Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi. Gazi Kitabevi, Ankara.

Kaya, A. (2015). Duygusal Zekâ ve Menkul Kıymet Piyasalarında Yatırımcı Davranışı. Nobel Yayıncılık, Ankara.

Kıyılar, M. ve Akkaya, M. (2020). Davranışsal Finans. İstanbul: 2. Basım, Literatür Yayıncılık.

Kumar, V. and Dudani, R. (2021). The Big Five Personality Traits And Psychological Biases: An Exploratory Study. Current Psychology, 1-11.

Kuzgun, İ. (2013). Yatırımcılarda Risk Alma Düzeyinin Belirlenmesi: Bir Alan Çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Küçük, A. (2014). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından Ele Alınması: Osmaniye Örneği. Ekonomik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (6), 104-122

Küçüksille, E. ve Usul, H. (2012). Bilişsel Önyargılar ve Yatırımcı Kararlarına Etkileri. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 4,28.

Küden, M. (2014). Davranışsal Finans Açısından Bireysel Yatırım Tercihlerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi Gediz Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı.

Küden, M. (2014). Davranışsal Finans Açısından Bireysel Yatırım Tercihlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gediz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Langer, E.J. (1982). The Illusion of Control. In Daniel Kahneman, Paul Slovic and Amos Tversky (eds), Judgement Under Uncertainty: Heuristics and Biases. Cambridge University Press, 238.

Letkiewicz, J.C. and Fox, J.J. (2014). Conscientiousness, Financial Literacy, And Asset Accumulation of Young Adults. Journal of Consumer Affairs, 48(2), 274-300.

Loewenstein, G. (1999). Experimental Economics from The Viewpoint of Behavioural Economics. The Economic Journal, 109(453), 25-34.

Mandell, L. (2006). Financial Literacy: If It is So Important, why is not Improving? Networks Financial Institute At Indina State University Policy Brief, 1-11. (Çevrimiçi: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=923557, 25.062.2022).

Markowitz, H.M. (1952). Portfolio Selection. The Journal of Finance, 7(1), 77–91

Mayfield, C., Perdue, G. and Wooten, K. (2008). Investment Management and Personality Type. Financial Services Review, 17(3), 219-236.

Merkle, C. (2017). Financial Overconfidence Over Time: Foresight, Hindsight, And Insight of Investors. Journal of Banking And Finance, 84, 68-87.

Nofsinger, J.R. (2011). The Psychology of Investing (Pearson Series in Finance). İstanbul: Detay Yayıncılık.

Orçun, Ç. (2016). Bireysel Yatırımcı Ne İster?, Finansal Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma, 1.Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa.

Otluoğlu, E. (2009). Davranışsal Finans Çerçevesinde Aşırı Güven Hipotezinin Test Edilmesi: İMKB'de Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, İstanbul.

Özcan, H. (2011). Davranışsal Finansın Bireysel Yatırımcıların Karar Mekanizmaları Üzerindeki Etkileri: Finansal Yatırımcıların Değerlendirmelerine Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Park, J., Konana, P., Gu, B., Kumar, A. and Raghunathan, R. (2010), Confirmation Bias, Overconfidence, And Investment Performance: Evidence from Stock Message Boards, McCombs Research Paper Series No. IROM-07-10.

Peon, D., Antelo, M. and Calvo, A. (2016). Overconfidence and Risk Seeking in Credit Markets: An Experimental Game. Review of Managerial Science, 10(3), 511-552.

Pikulina, E., Renneboog, L. and Tobler, P.N. (2017). Overconfidence and Investment: An Experimental Approach. Journal of Corporate Finance, 43, 175-192.

Qurat-ul-ain, J. and Siddiqui, D.A. (2019). Effect of Demographics, Personality Traits, and Financial Literacy on Risk Tolerance and Behavioral Biases in Individual Investors of Pakistan Stock Exchange. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3510620(Çevrimiçi:26.06.2022)

Reyes, R.L. (2006). The Psychological Meanings of Money. Unpublished Doctoral Dissertation, Alliant International University, ABD.

Sansar, N.G. (2016). Değişen Finansal Akımlar: Rasyonalizmden Davranışsal Finans Yaklaşımına. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 135-150.

Schagen, S. and Lines, A. (1996). Financial Literacy in Adult life: A Report to the Natwest Group Charitable Trust NFER, 36-45.

Singh, A. and Sharma, R. (2016). Financial Literacy and Its Impact on Investment Behaviour for Effective Financial Planning. International Journal of Research in Finance and Marketing, 6(8), 50-63.

Statman, M. (2002). Lottery Players/Stock Traders. Financial Analysts Journal, 58(1), 14-21.

Şahin, M. ve Barış, S. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), 77-103.

TCMB (2015). Tasarruf Yatırım Dinamikleri ve Cari İşlemler Dengesi Gelişmeleri. (Çevrimiçi: 25.06.2022) https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/1c433a55-1f29-4115-acd7-70dc3861772b/TCMB_KITAPCIK_2015_1.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-1c433a55-1f29-4115-acd7-70dc3861772b-m5lk1bu

The World Bank (2014). Türkiye Finansal Tabana Yayılma Konferansı, Haziran 3-4, 2014 İstanbul, Türkiye(Çevrimiçi: 25.06.2022) https://www.worldbank.org/tr/events/2014/06/03/turkey-financial-inclusion-conference#:~:text=Kavram%20olarak%2C%20fi

nansal%20tabana%20yay%C4%B1lma,ve%20finansal%20okuryazall%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%20tamam%C4%B1n%C4%B1%20i%C3%A7erir.

Usul, H., Bekci, İ. ve Eroğlu, H. (2002). Bireysel Yatırımcıların Hisse Senedi Edinimine Etki Eden Sosyo-Ekonomik Etkenler. Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19, 135-150.

Van Rooij, M., Lusardi, A. and Alessie, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. Journal of Financial economics, 101(2), 449-472.

Wang, A. (2009). Interplay of Investors' Financial Knowledge and Risk Taking. The Journal of Behavioral Finance, 10(4), 204-213.

Weinstein, N.D. (1980). Unrealistic Optimism About Future Life Events. Journal of personality and social psychology, 39(5), 806.

Xiao, J.J., Sorhaindo, B. and Garman Thomas, E. (2006). Financial Behaviours of Consumers in Credit Counselling. International Journal of Consumer Studies, 30(2), 108-121.

Yaşar, B. (2008). Davranışsal Finans ve Fiyat Köpüğü: İmkb Endekslerinde Fiyat Köpüğüyle İlgili Mevsimsel Birim Kök Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Yürekli, A. (2019). Bireysel Yatırımcıların Davranışlarına Etki Eden Faktörlerin Davranışsal Finans Kapsamında İncelenmesi: Hizmet ve Üretim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Kaynaklar

Akaslan, D. (2019). Distance or Face-to-Face Education for Language Learning: A Case of English. 12th International Conference on Innovation in Language Learning, 14-15 November, Florence-Italy.

Balaman, F. (2018). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim ile Geleneksel Eğitimin İnternet Programcılığı 2 Dersi Kapsamında Karşılaştırılması. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(2), 1173-1200.

Bejinaru, R. (2019). Impact of Digitalization on Education in the Knowledge Economy. Management Dynamics in the Knowledge Economy, 7(3), 367-380.

Byrne, B. M. (1998). Structural Equation Modeling with LISREL, PRELIS and SIMPLIS: Basic Concepts, Applications and Programming. New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates: London.

Çetiner, M. ve Çilingirtürk, A.M. (2019). Sosyal Ağların Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi. Sosyoekonomi, 27(41), 41-56.

Çoklu, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2014). Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LİSREL Uygulamaları. (3. bs.), Pegem Akademi: Ankara.

Demir, N., Kaderli, Y. ve Özdemir, M. (2016). TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı Proje Sonuç Raporu, Aydın.

Doğantan, D. E. (2020). An Interactive Instruction Model Design with Role Play Technique in Distance Education: A Case Study in Open Education System. Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education, 27, 100268.

Domhnaill, C.M., Mohan, G. and McCoy, S. (2021). Home Broadband and Student Engagement During COVID-19 Emergency Remote Teaching. Distance Education, 42(4), 465-493.

Durmuşkaya, S. ve Kavas, Y.B. (2018). Akademik Gelişim Ve Finansal Okuryazarlık Arasındaki İlişkinin Tespiti Üzerine Bir Araştırma. Yönetim ve Ekonomi, 25(3), 925-939.

Duzgun, S. and Basaran, M. (2021). The Effect of Self-Regulated Learning on Success During Distance Education. International Online Journal of Educational Sciences, 13 (5), 1577-1589.

Elvan, D. ve Mutlubaş, H. (2020). Eğitim-Öğretim Faaliyetlerinde Teknolojinin Kullanımı ve Teknolojinin Sağladığı Yararlar. Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(6), 100-109.

Er, B., Şahin, Y.E. ve Mutlu, M. (2017). Finansal Eylem ve Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 54(630), 75-88.

Ersarı, G. (2018). Stratejik Girişimcilik: Girişimci Düşünme Biçimi ve Girişimci Liderliğin İşletme Performansına Etkisinde Rekabet Stratejilerinin Rolü. Yayımlanmamış Doktora Tezi, T.C. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Fettahoğlu, S. ve Kıldıze, D. (2019). Dijital Finansal Okuryazarlık ve Bireylerin Finansal Teknoloji Kullanma Konusundaki Tutumları. OPUS- Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,12(18) UİK Özel Sayısı, 868-889.

Gerek, S. ve Kurt, A. A. (2011). Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Uludağ Üniversitesi İİBF. Dergisi, 30(1), 59-73

Ilhan, G. O., Kaba, G. and Sin, M. (2021). Usage of Digital Comics in Distance Learning During COVID-19. International Journal on Social and Education Sciences (IJonSES), 3(1), 161-179.https://doi.org/10.46328/ijonses.106

Kalaycı, Ş. (Ed.). (2016). SPSS Uygulamalı çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. (7. bs.). Asil Yayın Dağıtım: Ankara.

Karacaoğlu, M.Ö., Karakuş, N., Esendemir, N. ve Ucuzsatar, N. (2021). Uzaktan Eğitim Üzerine Bir Araştırma: "Türkçe Öğretmenleriyle Mülakatlar". International Journal of Language Academy, 9(1), 124-144.

Karagöz, Y. (2016). SPSS ve AMOS Uygulamaları. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Karagöz, Y. (2019). SPSS- AMOS-META Uygulamalı Nicel-Nitel Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği, Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Kırık, A. M. (2014). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu. Marmara Iletisim Dergisi, 21, 73-94.

Kör, H., Çataloğlu, E. ve Erbay, H. (2013). Uzaktan ve Örgün Eğitimin Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisinin Araştırılması. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 12(2), Technology Special Issue, 267-279.

Küçükler, H. (2021). Online Education in Language Learning/Teaching in Universities: The Covid19 and Digital Transformation. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(37), 72-99.

Liu, H.C and Lin, J.S. (2021). Impact of Internet Integrated Financial Education on Students' Financial Awareness and Financial Behavior. Front. Psychol, 12,751709.

Lusardi, A. (2019). Financial Literacy and the Need for Financial Education: Evidence and Implications. Lusardi Swiss Journal of Economics and Statistics, 155(1), 1-8. https://doi.org /10.1186/s41937-019-0027-5

Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. Forthcoming Journal of Economic Literature, 52(1), 5-44.

Machekhin, O.N. (2017). Digitalization of Education as a Trend of its Modernization and Reforming. Education, 38(40), 1-5.

Michael, E.C. and Olusey, A.A. (2019). Impact of Digitization on the Teaching and Learning of Chemistry and Mathematics at the Distance Learning Institute of the University of Lagos. Makerere Journal of Higher Education, 10(2), 145-155. DOI: http://dx.doi.org/10.43 14/majohe.v10i2.11

Nunnally, J.C. (1967). Psychometric Theory. NY, US: McGraw-Hill: New York.

Okello Candiya Bongomin, G., Mpeera Ntayi, J. and Akol Malinga, C. (2020). Analyzing the Relationship Between Financial Literacy and Financial Inclusion by Microfinance Banks in Developing Countries: Social Network Theoretical Approach. International Journal of Sociology and Social Policy, 40(11/12), 1257-1277. https://doi.org/10.1108/IJSSP-12-2019-0262

Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD). (2015). OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion. OECD Publishing.

OECD. (2017). PISA 2015 results (Volume IV): students' financial literacy. Paris: PISA, OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789264270282-en.

Özkılıçcı, G. ve Uysal Cantürk, P. (2020). Bilişsel Esneklik ile Uzaktan Eğitim Memnuniyetinin İlişkisi: Negatif Duygulanımın Aracı Rolü. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 39, 1167-1181.

Parlak, Ö. (2004). İnternet Temelli Uzaktan Eğitimde Öğrenci Doyum Ölçeği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Patrisia, D. and Fauziah, M. (2019). The Effect of Financial Literacy and Financial Management Behavior on Retirement Confidence. Advances in Economics, Business and Management Research, 97, 825-836.

Sarıgül, H. (2015). Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 13(1), 200-208.

Sezerel, H., Bostan, S. ve Okan, T. (2015). Kişiliğe Yönelik Yıldırma (Mobiing) Davranışları ve Fizyolojik Etkiler Arasındaki İlişkide Psikolojik Etkilerin Aracılık Rolü. İş, GÜÇ, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 17(3), 93-118.

Škreblin Kirbiš, I., Vehovec, M. and Galic, Z. (2016). Relationship Between Financial Satisfaction and Financial Literacy: Exploring Gender Differences, Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja, 26(2), 165-285.

Şimşek, Ö. F. (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları. Ekinoks: Ankara.

Toader, T.; Safta, M.; Titirisca, C. and Firtescu, B.(2021). Effects of Digitalisation on Higher Education in a Sustainable Development Framework-Online Learning Challenges during the COVID-19 Pandemic. Sustainability,13, 6444. https://doi.org/10.3390/ su13116444

Uraz Kaya, I. ve Kılıç, M.B. (2021). Finansal Okuryazarlık ve Dijitalleşme: Ölçek Geliştirme Üzerine Bir Çalışma. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 6(15), 296-315.

Wagner, J. (2019). Financial Education and Financial Literacy by Income and Education Groups. Journal of Financial Counseling and Planning, 30(1), 132-141.

Vergi, S. (2019). Bankacılık Sektöründe Çalışan Personellerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Sivas İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Vural, G. ve Beichar, A. (2020). The Relationsihp Between Financial Literacy and Individual Financal Decisions: An Exploratory Study. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29(4), 243-258.

Zaborova, E. (2021). The Impact of Digital Technology on the Quality of Higher Education. SHS Web of Conferences, International Scientific Conference "Delivering Impact in Higher Education Learning and Teaching: Enhancing Cross-Boarder Collaborations (DIHELT 2021), 99, 01044.

Zermane, H. and Aitouche, S. (2020). Digital Learning with Covid-19 in Algeria. Int. J. of 3D Printing Tech. Dig. Ind., 4(2): 161-170.

Kaynaklar

Alcázar-Blanco, A., Paule-Vianez, J. and Rangel-Preciado J.F. (2021). Bibliometric Analysis of Financial Education Research Based on Scientific Maps. Journal of Management and Business Education, 4(2), 183-205.

Altunay, M. A. (2021). Adli Muhasebe ile İlgili Ulusal Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi (2004-2020). Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi.14(3), 1261-1298.

Alvarez-Betancourt, Y. and Garcia-Silvente, M. (2014). An Overview of Iris Recognition: A Bibliometric Analysis of The Period 2000-2012. Scientometrics, 101 (3), 2003–2033.

Apostolou, B., Dorminey, J.W., Hassell, J.M. and Rebele, J. E. (2018). Accounting Education Literature Review (2017). Journal of Accounting Education, 43, 1–23.

Boyle, D.M., Boyle, J.F. and Hermanson, D.R. (2020). The intersection of academia and practice: Publishing in leading U.S. Accounting Organizations' Journals. Issues Accounting Education, 35(2), 1–17.

Brown, P.,Beekes, W. and Verhoeven, P. (2011), Corporate Governance, Accounting and Finance: A Review. Accounting & Finance, 51, 96-172.

Çürük, T., ve Doğan, Z. (2001). Muhasebe Eğitiminin İşletmelerin Taleplerini Karşılama Düzeyi: Türkiye örneği. ODTÜ Gelişme Dergisi, 28, 281-310.

Das, D.K. (2006). Globalization in the World of Finance: An Analytical History. Global Economy Journal, 6(1). 1-22.

DeAngelo, L.E. (1981). Auditor Size and Audit Quality. Journal of Accounting and Economics, 3(3), 183-199.

Doğan, Z., Yorgancılar, F.N., Berkman, A.N. ve Arslan, S. (2016). Üniversitelerde Bankacılık ve Finans Lisans Eğitimi'nin Mesleki Yeterlilik Düzeyine Katkısı ve Sektör Talep Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9(3), 32-58.

Donthu, N., Kumar, S. and Pattnaik, D. (2020). Forty-Fiveyears of Journal of Business Research: A Bibliometric Analysis. Journal of Business Research, 109(1), 1–14.

Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. and Lim, W.M. (2021). How to Conduct a Bibliometric Analysis: An Overview and Guidelines. Journal of Business Research, 133, 285-296.

Dunbar, A. E. and Weber, D. P. (2014). What Influences Accounting Research? A Citations-Based Analysis. Issues in Accounting Education, 29(1), 1–60.

Ellington, P. 2017. The Impediments to The Change to UK University Accounting Education, A Comparison to the USA Pathways Commission. Accounting Education, 26(5), 576-598.

Fabozzi, F. J. and Drake, P. P. (2009). Finance: Capital Markets, Financial Management, and Investment Management (Vol.178). John Wiley & Sons.

Feltham, G. A. and Xie, J. (1994). Performance Measure Congruity and Diversity in Multi-Task Principal/Agent Relations. The Accounting Review, 69(3), 429-453.

Fox, J., Bartholomae, S. and Lee, J. (2005). Building the Case For Financial Education. Journal of Consumer Affairs, 39(1), 195-214

Gürbüz, C. , Kıymık, H. ve Bitlisli, F. (2021). Türkiye'de Muhasebe Eğitimi Konusunda Yapılan Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 24 (1).

Glover, S.M., Prawitt, D.F. and Wood, D.A. (2006). Publication Records of Faculty Promoted at The Top 75 Accounting Research Programs. Issues in Accounting Education, 21(3), 195-218.

Hagerman, R.L. and Hagerman, C. M. (1989). Research Promotion Standards at Selected Accounting Programs. Issues in Accounting Education, 4, 265-219.

Kendirli, S., Ulker, Y. and Yamaltdinov, A. (2015). Accounting Education at Faculty of Economic Administrative Science in Kyrgyzstan Universities and Expectation of Students From Accoun-

ting Education, a Case Study in Bishkek. Research Journal of Business and Management, 2(1), 52-68.
Kutluk, F.A., Donmez, A., Utku, B. D. and Erdogan, M. (2012). Expectation of Accounting Professionals From Accounting Education: An Antalya Research. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 62, 418-423.
Lubbe, I. (2020). Towards a Global Model of Accounting Education – A South African Case Study. Journal of Accounting in Emerging Economies. 10(4), 601-620.
Osmani, M., Hindi, N., Al-Esmail, R. and Weerakkody, V. (2017). Examining Graduate Skills in Accounting and Finance: The Perception of Middle Eastern Students. Industry and Higher Education, 31(5), 318-327.
Paisey, C. and Paisey, N.J. (2005). The Research Assessment Exercise 2001-Insights and Implications for Accounting Education Research in the UK. Accounting Education, 14(4), 411–426.
Santouridis, I., Tsifora, E., Trivellas, P. and Nikolopoulos, S. (2014). Revising Greek Accounting and Finance Education in An Economic Crisis Environment. Procedia-SocialandBehavioralSciences, 148, 428-436.
Scholes, M. S. and Wolfson, M. A. (1992). Taxes and Business Strategy: A Planning Approach. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
Serçemeli, M. (2017). En Çok Atıf Yapılan Uluslararası Muhasebe Eğitimi Literatür İncelemesi (2012-2016). ISBN: 978-605-82729-0-3, Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı, İstanbul. 770-782.
Sloan, R. G. (1996). Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings? The Accounting Review, 71(3), 289-315.
Şen, İ. K. and Üçoğlu, D. (2018). Evaluation of The Efficiency and The Quality Of Accounting Education in The Universities: A Research on Banking Sector in Turkey. Öneri Dergisi, 13(49), 69-90.
Tang, R.Y.W. and Kreuze, J.G. (1991). Publication Activities of AACSB-Accredited Accounting Programs- A Further Analysis and Extension. The Accounting Educators' Journal, 30-41.
Tosunoğlu, B., Cengiz S. ve Anadolu, Z. (2018). Muhasebe Eğitimi Konusunda Ulusal ve Uluslararası Dergiler Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma. Global Journal of Economics and Business Studies, 7(14), 18-24.
Tosunoğlu, B. ve Cengiz, S. (2020). Türkiye'de Muhasebe Eğitimi: Lisans Müfredatının İncelenmesi ve Gelişmeler Kapsamında Değerlendirilmesi. Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi, 6(2), 194-214.
Urbancic, F. R. (2009). Individual and Institutional Contributors to Research in Accounting Education. The Accounting Educators' Journal, 19, 21-44.
Verma, S. and Gustafsson, A. (2020). Investigating The Emerging COVID-19 Research Trends in The Field of Business And Management: A Bibliometric Analysis Approach. Journal of Business Research, 118, 253-261.
Wang, X., Xu, Z. and Škare, M. (2020). A Bibliometric Analysis of Economic Research-Ekonomska Istrazivanja (2007-2019). Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 33(1), 865-886.

Web Kaynakları:
https://www.scopus.com/
https://scholar.google.com/
https://www.webofscience.com/

Kaynaklar

Acaravcı, S. ve Bediroğlu, K. (2019). Finansal Okuryazarlık: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Üzerine Uygulama. İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 7(2), 30-51.

Aziz, N.I.M. and Kassim, S. (2020). Does Financial Literacy Really Matter For Malaysians? A Review. Advanced International Journal of Banking, Accounting and Finance (AIJBAF), 2(2), 13-20.

Barmaki, N. ve Şener, A. (2017). Financial Literacy Levels of University Students. Journal of Current Researches on Social Sciences, 7(3), 67-88.

Bayrakdaroğlu, A. ve Bilge, S. (2018). Finansal Eğitimin Finansal Okuryazarlık Üzerindeki Etkisi: Muğla İlinde Kadınlara Yönelik Bir Araştırma. Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 42(9), 97-119.

Biçer, E.B. ve Altan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(4), 1501-1517.

Bozkurt, E., Toktaş, Y. ve Altıner, A. (2019). Türkiye'de Tasarruf ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 72(18), 1580-1605.

Calcagno, R.ve Monticone, C. (2015). Financial Literacy and Demand for Financial Advice. Journal of Banking & Finance, 50, 363–380.

Corsini, L. and Giannelli, G.C. (2021). Economics Education and Financial Literacy Acquisition: Evidence From a Field Experiment. Journal of Behavioral and Experimental Finance, 32, 1-9.

Cossa, A., Madaleno, M. and Mota,J. (2022). Financial Literacy Environment Scan in Mozambique. Asia Pacific Management Review, Basımda.

Çam, A.V. ve Barut, A. (2015). Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Global Journal of Economics and Business Studies, 7(4), 63-72.

Çevik, C. (2018). Ön Lisans Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Kırklareli Üniversitesi Örneği. Ekonomi Maliye İşletme Dergisi,1(1), 21-38.

Ergün, B., Şahin, A. ve Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 34(7), 847-864.

Fong, J. H., Koh, B.S.K, Mitchell, O.S. and Rohwedder,S. (2021). Financial Literacy and Financial Decision-Making at Older Ages. Pacific Basin Finance Journal, 65(101481), 1-17.

Garg, N. and Singh, S. (2018). Financial Literacy among Youth. International Journal of Social Economics, 45(1), 173-186.

George, D. and Mallery, P. (2016). IBM SPSS Statistics 23 Step by Step A Simple Guide and Reference. Routledge, Abingdon.

Grohmann, A., Hübler, O., Kouwenberg, R.and Menkhoff, L. (2021). Financial Literacy: Thai Middle-Class Women Do Not Lag Behind. Journal of Behavioral and Experimental Finance, 31, 1-10.

Grohmann, A., Klühs, T. and Menkhoff, L .(2018). Does Financial Literacy Improve Financial Inclusion? Cross Country Evidence. World Development, 111, 84-96.

Gümüş, U.T. ve Pailer, M.K. (2019). Öğrencilerin Finans Dersi Alma Durumunun Finansal Okur Yazarlık Seviyesine Etkisi: Bir Nazilli Örneği. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. 18(11), 1494-1516.

Hsu, Y., Chen, H.,Huang, P. and Lin, W. (2021). Does Financial Literacy Mitigate Gender Differences İn İnvestment Behavioral Bias?. Finance Research Letters, 41, 1-9.

Jain, K. (2022). An insight into financial literacy of University Faculties: A case study of University of Rajasthan employees, India. Social Sciences & Humanities Open, 5, 1-10.

Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Asil Yayın Dağıtım, Ankara.

Kaya, M.ve Güneş, H. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Analizi: Bankacılık v e Finans Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(11), 295-305.

Kılıç, Y. (2019). Finansal Okuryazarlık ve Finansal Refahın Belirleyicileri. Nobel Bilimsel Eserler, Ankara.

Kılıç, Y., Ata, H.A. ve Seyrek, İ.H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 66, 129-150.

Kim, H.H.,Maurer, R. and Mitchell, O.S. (2021). How Financial Literacy Shapes The Demand For Financial Advice at Older Ages. The Journal of the Economics of Ageing, 20, 1-12.

Klapper, L. and Lusardi, A. (2019). Financial Literacy and Financial Resilience: Evidence from around the World. Financial Management, 49, 589-614.

Liu, L. and Zhang, H. (2021). Financial Literacy, Self-Efficacy and Risky Credit Behavior Among College Students: Evidence From Online Consumer Credit. Journal of Behavioral and Experimental Finance, 32, 1-9.

Lusardi, A. (2019). Financial Literacy and the Need for Financial Education: Evidence and Implications. Lusardi Swiss Journal of Economics and Statistics, 155(1), 1-8.

Lusardi, A. and Mitchell, O. (2011). How Ordinary Consumers Make Complex Economic Decisions: Financial Literacy and Retirement Readiness. NBER Working Paper Series, 1-35.

Mak, V. and Braspenning, J. (2012). Errare Humanum Est: Financial Literacy in European Consumer Credit Law. Journal of Consumer Policy, 35, 307-332.

Munoz-Murillo, M., Alvarez-Franco, P.B. and Restrepo-Tobon, D. (2020). The Role of Cognitive Abilities on Financial Literacy: New Experimental Evidence. Journal of Behavioral and Experimental Economics, 84, 1-21.

Orton, L. (2007). Financial Literacy: Lessons from International Experience. Research Report, Canadian Policy Research Networks, 1-54.

Öztürk, E. ve Demir, Y. (2015). Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 68, 113-134.

Phillippas, N.D. and Avdoulas, C. (2020). Financial Literacy and Financial Well-Being among Generation Z University Students: Evidence from Greece. The European Journal of Finance, 26(4), 360-381.

Prete, A.L. (2022). Digital and Financial Literacy As Determinants Of Digi-tal Payments And Personal Finance. Economics Letters, 213, 1-3.

Rahmandoust, M., Shah, I.M., Norouzi, M., Hakimpoor, H. and Khain, N. (2011). Teaching Financial Literacy to Entrepreneurs for Sustainable Development. International Journal of Sustainable Development, 2(12), 61-66.

Razen, M., Huber, J., Hueber, L.,Kirchler,M. and Stefan, M. (2021). Financial Literacy, Economic Preferences, and Adolescents' Field Behavior. Finance Research Letters, 40, 1-6.

Remund, D.L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. The Journal of Consumer Affairs, 44(2), 391-399.

Rooij, M.V., Lusardi, A.and Alessie, R. (2011). Financial Literacy and Stock Market Participation. Journal of Financial Economics, 101, 449-472.

Stella, G.P., Filotto, U., Cervellatti, E.M. and Graziano, E.A. (2020). The Effect of Financial Education on Financial Literacy in Italy. International Business Research, 13(4), 44-51.

Temizel, F. ve Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(4), 113-126.

Wei, L., Peng, M. and Wu, W. (2021). Financial Literacy and Fraud Detec-tion-Evidence From China. International Review of Economics and Finance, 76, 478-494.

Xiao, X., Li, X. and Zhou, Y. (2022). Financial Literacy Overconfidence and Investment Fraud Victimization. Economics Letters, 212, 1-5.

Yamori, N. and Ueyama, H. (2022). Financial Literacy and Low Stock Market Participation of Japanese Households. Finance Research Letters, 44, 1-5.

Yatbaz, A. ve Çatıkkaş, Ö. (2019). Accouting and Finance Literacy: A Comparative Study. Muhasebe ve Finansman Dergisi, Özel Sayı, 161-170.

Yuesti, A., Rustiarini, N. W. and Suryandari, N.N.A. (2020). Financial Literacy In The Covid-19 Pandemic: Pressure Conditions In Indonesia. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 8(1), 884-898.

Kaynaklar

Adedoyin, O. B. ve Soykan, E. (2020). Covid-19 Pandemic and Online Learning: The Challenges and Opportunities. Interactive Learning Environments, 1-13.

Başay, E. (2021, March 17). Almanya'da Uzaktan Eğitim Öğrencileri ve Ailelerini Olumsuz Etkiledi. Anadolu Ajansı. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-da-uzaktan-egitim-ogrencileri-ve-ailelerini-olumsuz-etkiledi/2178667

Basilaia, G. and Kvavadze, D. (2020). Transition to Online Education in Schools During A SARS-Cov-2 Coronavirus (COVID-19) Pandemic in Georgia. Pedagogical Research, 5(4).

Bircan, H., Eleroğlu, H., Arslan, R. ve Ersoy, M. (2018). Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerinin Uzaktan Eğitimde Sunulan Derslere Yönelik Bakış Açısı. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(12), 91-100.

Birişçi, S. (2013). Video Konferans Tabanlı Uzaktan Eğitime İlişkin Öğrenci Tutumları ve Görüşleri. Journal of Instructional Technologies and Teacher Education, 2(1), 24-40.

Bruce Y. Lee. (2020, March 26). How Long Should Social Distancing Last? When Will COVID-19 Coronavirus End? Forbes. https://www.forbes.com/sites/brucelee/2020/03/26/how-long-should-social-distancing-last-when-will-covid-19-coronavirus-end/?sh=73adf9ab429a

Butnaru, G. I., Niță, V., Anichiti, A. and Brînză, G. (2021). The Effectiveness of Online Education during Covid 19 Pandemic—A Comparative Analysis between the Perceptions of Academic Students and High School Students from Romania. Sustainability, 13(9), 5311.

Eyceyurt Batır, T. ve Salihoğlu, E. (2021). COVID-19'un Kısıtlamalardan Etkilenen BIST Sektör Endeks Getirileri Üzerindeki Etkisi Seçilmiş Sektörler Üzerine Bir Uygulama. Journal of Accounting & Finance.

Eygü, H. and Karaman, S. (2013). A Study on the Satisfaction Perceptions of the Distance Education Students. Kırıkkale University Journal of Social Sciences, 3(1), 36-59.

Gürsul, F. and Keser, H. (2009). The Effects of Online and Face to face Problem Based Learning Environments in Mathematics Education on student's Academic Achievement. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 1(1), 2817-2824.

Jamalpur, B., Kafila, Chythanya, K. R. and Kumar, K. S. (2021). A Comprehensive Overview of Online Education – Impact on Engineering Students during COVID-19. Materials Today: Proceedings. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.matpr.2021.01.749

Keser, H. and Karahoca, D. (2010). Designing A Project Management E-Course by Using Project Based Learning. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 2(2), 5744-5754.

Keskin, M. ve Özer Kaya, D. (2020). COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2), 59-67.

Lau, J. and Dasgupta, B. Y. R. (2020). Will the Coronavirus Make Online Education Go Viral? Times Higher Education. https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirus-make-online-education-go-viral

Metin, A. E., Karaman, A. ve Şaştım, Y. A. (2017). Öğrencilerin uzaktan Eğitim Sistemine Bakış Açısı ve Uzaktan Eğitim İngilizce Dersinin Verimliliğinin Değerlendirilmesi: Banaz Meslek Yüksekokulu. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 640–652.

Mishra, L., Gupta, T. and Shree, A. (2020). Online Teaching-Learning in Higher Education During Lockdown period of COVID-19 Pandemic. International Journal of Educational Research Open, 1, 100012.

Quintiliani, L., Sisto, A., Vicinanza, F., Curcio, G. and Tambone, V. (2021). Resilience and Psychological Impact on Italian University Students during COVID-19 Pandemic. Distance learning and health. Psychology, Health & Medicine, 1–12.

Roman, M. and Plopeanu, A.-P. (2021). The Effectiveness of the Emergency Elearning during COVID-19 Pandemic. The Case of Higher Education in Economics in Romania. International Review of Economics Education, 37, 100218. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.iree.2021.100218

Scarpellini, F., Segre, G., Cartabia, M., Zanetti, M., Campi, R., Clavenna, A. and Bonati, M. (2021). Distance Learning in Italian Primary and Middle School Children during the COVID-19 Pandemic: A National Survey. BMC Public Health, 21(1), 1–13.

Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakiş Açilari Üzerine Bir Araştirma. Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi, 4(1), 40–53.

Telli Yamamoto, S. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. Üniversite Araştırmaları Dergisi, 3(1), 25–34.

TÜBA. (2020). TÜBA Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu. http://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/Covid-19 Raporu-Final%2B.pdf

UNESCO. (2021). COVID-19 Impact on Education. https://en.unesco.org/covid19/education response

Zhong, R. (2020, March 17). The Coronavirus Exposes Education's Digital Divide. The NewYork Times. https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html

Kaynaklar

Adiputra, I. G. and Patricia, E. (2020). The Effect of Financial Attitude, Financial Knowledge, and Income on Financial Management Behavior. Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 439, 107-112.

Almenberg, J. and Dreber, A. (2015). Gender, Stock Market Participation and Financial Literacy. Economics Letters, 137, 140-142.

Andreou, P. C. and Philip, D. (2018). Financial Knowledge among University Students and Implications for Personal Debt and Fraudulent Investments. Cyprus Economic Policy Review, Forthcoming, 1-27.

Başarır, Ç. ve Sarıhan, A. Y. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlıklarının Belirlenmesi: Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(Ek Sayı 1), 143-162.

Biçer, E. B. ve Altan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(4), 1519-1533.

Borden, L. M., Lee, S. A., Serido, J. and Collins, D. (2008). Changing College Students' Financial Knowledge, Attitudes, and Behavior Through Seminar Participation. Journal of Family and Economic Issues, 29(1), 23-40.

Bozkurt, E., Toktaş, Y. ve Altıner, A. (2019). Türkiye'de Tasarruf Ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18(72), 1580-1605.

Bruhn, M., Ibarra, G. L. and McKenzie, D. (2014). The Minimal Impact of a Large-Scale Financial Education Program in Mexico City. Journal of Development Economics, 108, 184-189.

Çam, A. V., & Barut, A. (2015, Bahar). Finansal Okuryazarlık Düzeyi ve Davranışları: Gümüşhane Üniversitesi Önlisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 4(7), 63-72.

Çelikkol, M. M. and Çelikkol, H. (2015). The Evaluation of the Students in Dumlupinar University Vocational School of Social Sciences About Levels of Financial Literacy. Copernican Journal of Finance & Accounting, 4(2), 43-63.

Chen, H. and Volpe, R. P. (1998). An Analysis of Personal Financial Literacy among College Students. Financial Services Review, 7(2), 107-128.

Chen, H. and Volpe, R. P. (2002). Gender Differences in Personal Financial Literacy among College Students. Financial Services Review, 11(3), 289-307.

Collins, J. M., & O'rourke, C. M. (2010). Financial Education and Counseling-Still Holding Promise. Journal of Consumer Affairs, 44(3), 483-498.

Coşkun, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Davranış Ve Tutumlarının Belirlenmesi: Finansal Okuryazarlık Algıları Üzerine Bir Araştırma. İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7), 2247-2258.

De Bassa Scheresberg, C. (2013). Financial Literacy and Financial Behavior among Young Adults: Evidence and Implications. Numeracy, 6(2):5, 1-21.

De Beckker, K., De Witte, K. and Van Campenhout, G. (2021). The Effect of Financial Education on Students' Consumer Choices: Evidence from a Randomized Experiment. Journal of Economic Behavior & Organization, 188, 962-976.

Dinkova, M., Kalwij, A. and Alessie, R. (2018). Know More, Spend More? The Impact of Financial Literacy on Household Consumption. Net. Acad. Ser, No. 12/2018-043.

Er, F., Temizel, F., Özdemir, A. ve Sönmez, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(4), 113-125.

European Commission (EC) (2020). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM (2020) 590 Final, 1-15.

Frisancho, V. (2020). The Impact of Financial Education for Youth. Economics of Education Review, 78, 101918.

Garcia, M. J. R. (2011). Financial Education and Behavioral Finance: New Insights into the Role of Information in Financial Decisions. Journal of Economic Surveys, 27(2), 297-315.

Garcia, M. J. R. (2013). Financial Education and Behavioral Finance: New Insights into the Role of Information in Financial Decisions. Journal of Economic Surveys, 27(2), 297-315.

Goulart, M. A. D. O. V., da Costa Jr, N. C. A., Paraboni, A.L. and Luna, M.M.M. (2022). Can Personality Traits Influence Brazilian University Students' Financial Literacy?. Review of Behavioral Finance, 1-17.

Gümüş, U. T. ve Pailer, M. K. (2019). Öğrencilerin Finans Dersi Alma Durumunun Finansal Okur Yazarlık Seviyesine Etkisi: Bir Nazilli Örneği. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11(18), 1494-1516.

Güngör Karyağdı, N. (2018). Finansal Okuryazarlık Ve Farkındalığının Belirlenmesine Yönelik Bitlis Eren Üniversitesi SBMYO Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(2), 110-126.

Hasibuan, B. K., Lubis, Y. M. and HR, W. A. (2018). Financial Literacy and Financial Behavior as a Measure of Financial Satisfaction. Advances in Economics, Business and Management Research (AEBMR), 46, 503-507.

Hastings, J. S., Madrian, B. C. and Skimmyhorn, W. L. (2012). Financial Literacy, Financial Education, and Economic Outcomes. NBER Working Paper, No. 18412, 1-42.

Hayes, A., Estevez, E. and Perez, Y. (2022). Behavioral Finance. https://www.investopedia.com/terms/b/behavioralfinance.asp (Erişim Tarihi: 29.06.2022).

Jappelli, T. and Padula, M. (2013). Investment in Financial Literacy and Saving Decisions. Journal of Banking & Finance, 37(8), 2779-2792.

Jiang, J., Liao, L., Wang, Z. and Xiang, H. (2020). Financial Literacy and Retail Investors' Financial Welfare: Evidence from Mutual Fund Investment OutComes in China. Pacific-Basin Finance Journal, 59, 101242.

Johan, I., Rowlingson, K. and Appleyard, L. (2021). The Effect of Personal Finance Education on the Financial Knowledge, Attitudes and Behaviour of University Students in Indonesia. Journal of Family and Economic Issues, 42(2), 351-367.

Kaiser, T., Lusardi, A., Menkhoff, L. and Urban, C. (2022). Financial Education Affects Financial Knowledge and Downstream Behaviors. Journal of Financial Economics, 145(2), 255-272.

Khan, M. N., Rothwell, D. W., Cherney, K. and Sussman, T. (2017). Understanding the Financial Knowledge Gap: A New Dimension of Inequality in Later Life. Journal of Gerontological Social Work, 60(6-7), 487-503.

Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, İ. H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (66), 129-150.

Lusardi, A. (2019). Financial Literacy and the Need for Financial Education: Evidence and Implications. Swiss Journal of Economics and Statistics, 155(1), 1-8.

Lusardi, A. and Mitchell, O. S. (2014). The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. Journal of Economic Literature, 52(1), 5-44.

Marcolin, S. and Abraham, A. (2006). Financial Literacy Research: Current Literature and Future Opportunities. In Basu, P., O'Neill, G., and Travaglione, A. (eds.), Proceedings of the 3rd International Conference on Contemporary Business, Leura NSW (pp. 21-22). Australia: Faculty of Commerce, Charles Stuart University.

Mouna, A. and Anis, J. (2017). Financial Literacy in Tunisia: Its Determinants and Its Implications on Investment Behavior. Research in International Business and Finance, 39, 568-577.

Mudzingiri, C., Muteba Mwamba, J. W. and Keyser, J.N. (2018). Financial Behavior, Confidence, Risk Preferences and Financial Literacy of University Students. Cogent Economics & Finance, 6(1), 1512366.

Norvilitis, J. M. and MacLean, M. G. (2010). The Role of Parents in College Students' Financial Behaviors and Attitudes. Journal of Economic Psychology, 31(1), 55-63.

Opletalova, A. (2015). Financial Education and Financial Literacy in the Czech Education System. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 171, 1176-1184.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2012), OECD/INFE High-Level Principles on National Strategies for Financial Education. Paris: OECD Publishing.

Özer, N. (2022). Finansal Okuryazarlık Ve Finansal İyilik Halleri Arasındaki İlişki: Düzce Üniversitesi Örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 21(81), 308-327.

Pailer, M. K. ve Yıldız, B. (2021). Davranışsal Finansın Temel Psikolojik Eğilimleri Ve Z Kuşağı. Ankara: İksad Publishing House.

Pankow, D. (2003). Financial Values, Attitudes and Goals (FS-591). https://library.ndsu.edu/ir/bitstream/handle/10365/5038/fs591.pdf?sequence=1 (Erişim Tarihi: 03.07.2022).

Parrotta, J. L. and Johnson, P. J. (1998). The Impact of Financial Attitudes and Knowledge on Financial Management and Satisfaction of Recently Married Individuals. Journal of Financial Counseling and Planning, 9(2), 59-75.

Potrich, A. C. G., Vieira, K. M. and Mendes-Da-Silva, W. (2015). Development of a Financial Literacy Model for University Students. Management Research Review, 39(3), 356-376.

Rabbani, A. G., Heo, W. and Lee, J. M. (2022). A Latent Profile Analysis of College Students' Financial Knowledge: The Role of Financial Education, Financial Well-Being, and Financial Risk Tolerance. Journal of Education for Business, 97(2), 112-118.

Rahman, M., Isa, C. R., Masud, M. M., Sarker, M. and Chowdhury, N. T. (2021). The Role of Financial Behaviour, Financial Literacy, and Financial Stress in Explaining the Financial Well-Being of B40 Group in Malaysia. Future Business Journal, 7(1):52, 1-18.

Rai, K., Dua, S. and Yadav, M. (2019). Association of Financial Attitude, Financial Behaviour and Financial Knowledge towards Financial Literacy: A Structural Equation Modeling Approach. FIIB Business Review, 8(1), 51-60.

Ricciardi, V. and Simon, H. K. (2000). What is Behavioral Finance? Business, Education & Technology Journal, 2(2), 1-9.

Robb, C. A. and Sharpe, D.L. (2009). Effect of Personal Financial Knowledge on College Students' Credit Card Behavior. Journal of Financial Counseling and Planning, 20(1), 25-43.

Robb, C. A. (2011). Financial Knowledge and Credit Card Behavior of College Students. Journal of Family and Economic Issues, 32(4), 690-698.

Şamiloğlu, F., Kahraman, Y. E. ve Bağcı, H. (2016). Finansal Okuryazarlık Araştırması: Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12(12), 308-318.

Sezal, L. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuyazarlık Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Örneği. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(3), 2114-2137.

Silva, T. P. D., Magro, C. B. D., Gorla, M. C. and Nakamura, W. T. (2017). Financial Education Level of High School Students and Its Economic Reflections. Revista de Administração (São Paulo), 52, 285-303.

Skagerlund, K., Lind, T., Strömbäck, C., Tinghög, G. and Västfjäll, D. (2018). Financial Literacy and the Role of Numeracy–How Individuals' Attitude and Affinity with Numbers Influence Financial Literacy. Journal of Behavioral and Experimental Economics, 74, 18-25.

Subrahmanyam, A. (2007). Behavioural Finance: A Review and Synthesis. European Financial Management, 14(1), 12-29.

Talwar, M., Talwar, S., Kaur, P., Tripathy, N. and Dhir, A. (2021). Has Financial Attitude Impacted the Trading Activity of Retail Investors during the COVID-19 Pandemic? Journal of Retailing and Consumer Services, 58, 102341, 1-11.

Tekin, B. ve Dursun, V. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Tespit Edilmesi: Adnan Menderes Üniversitesi İİBF Öğrencileri Örneği. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(2), 239-267.

Temizkan Tüfekçi, M. ve Dilek, Ö. (2022). Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Araştırma: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği. The Journal of International Scientific Researches, 7(1), 99-113.

Urban, C., Schmeiser, M., Collins, J. M. and Brown, A. (2020). The Effects of High School Personal Financial Education Policies on Financial Behavior. Economics of Education Review, 78, 101786.

Uyar, S. ve Atalay, I. (2021). Finansal Okuryazarlık ve Üniversitede Verilen Derslerin Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, (64), 1-17.

Van Rooij, M., Lusardi, A. and Alessie, R. (2011). Financial Literacy and Stock Market Participation. Journal of Financial Economics, 101(2), 449-472.

Xu, L., Zia, B. (2012. Financial Literacy around the World: An Overview of the Evidence with Practical Suggestions for the Way Forward. World Bank Policy Research Working Paper, No. 6107, 1-58.

Yıldız, B. ve Pailer, M. K. (2019). Türkiye'de Davranışsal Finans Konusunda Yayınlanmış Akademik Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma (2005-20019 Arası Literatür Taraması). Muhasebe Finans Vergi Ve Denetim Araştırmaları. (Ed. Yıldız, B.) (ss. 21-62). Ankara: İksad Publishing House

Yücel, S. ve Çiftçi, N. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1), 143-161.

Kaynaklar

Acar, G.T. (2016). İktisadı Değiştirmek-Neoklasik İktisada Eleştirel Bir Yaklaşım. İletişim Yayınları, İstanbul.

Akın, Z. ve Urhan, Ü.B. (2010). İktisat Deneysel Bir Bilim Olmaya mı Başlıyor?. (Working Paper No: 09-04).

Akın, Z. ve Urhan, Ü.B. (2018). Davranışsal Oyun Teorisi. Derleyenler: Dumludağ, D., Gökdemir, Ö., Neyse, L. ve Ruben, E. İktisatta Davranışsal Yaklaşımlar, 2. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Aktan, C.C., ve Yay, S. (2019). Deneysel İktisat-Tarihçe, Amaç, Kapsam ve Uygulama Alanları. Editörler: Aktan, C.C. ve Basılgan, M. Deney ve İktisat: İktisat Biliminde Deneysel Araştırmalar, SOBİAD İktisat ve Hukuk Araştırmaları Yayınları.

Alıcı, M. (2019). İslam'da Dindar ve Diğerkamlık: Kur'an-ı Kerim'de "İsar" Ayetine Tarihsel Fenomenolojik Bir Yaklaşım. Akra Kültür ve Edebiyat Dergisi, 7 (17), 13-20.

Andreoni, J. and Miller, J.H. (1996). Giving According to GARP: An Experimental Study of Rationality and Altruism, (Working Papers 9601).

Andreoni, J. (1993). An Experimental Test of the Public-Goods Crowding-Out Hypothesis. The American Economic Review, 83 (5), 1317-1327.

Ariely, D. (2010). Akıldışı Ama Öngörülebilir-Kararlarımızı Biçimlendiren Gizli Kuvvetler, Çevirenler: Gül, A.H. ve Şar, F. Optimist Yayınları, İstanbul.

Aydın, Y. (2016). Post Otistik İktisat: İktisat Eğitimi ve Neoklasik İktisat Eleştirisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 35, 35-47.

Az, M.S. ve Acar, M.C. (2020). Dindarlık ile Özgecilik Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri ile Yapılan Bir Araştırma. Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7 (1), 742-773.

Bahtiyar Büyük, A. (2018). Ahlak Felsefesinde İsar ve Özgecilik: İslam Medeneiyeti ve Batı Kültürü Açısından Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Basılgan, M. (2021). İktisadi Psikoloji 1-Mikro İktisadi Davranışların Psikolojik Boyutu. Divan Kitap, İstanbul.

Bauman, Y. and Rose, E. (2011). Selection or Indoctrination: Why Do Economics Students Donate Less than the Rest?. Journal of Economic Behavior & Organization, 79 (3), 318-327.

Bekkers, R. (2007). Measuring Altruistic Behavior in Surveys: The All or Nothing Dictator Game. Survey Research Methods, 1 (3), 139-144.

Benicourt, E. and Guerrien, B. (2017). Neoklasik İktisat Teorisi. Çevirenler: Dönmez, M., Şahin, H. ve Tokdemir, E. İletişim Yayınları, İstanbul.

Binmore, K. (2007). Game Theory: A Very Short Introduction. Oxford University Press, New York.

Brañas-Garza, P. (2006). Poverty in Dictator Games: Awakening Solidarity. Journal of Economic Behavior & Organization, 60 (3), 306-320.

Buğra, A. (2018). İktisatçılar ve İnsanlar. 11. Baskı. İletişim Yayınları, İstanbul.

Bulutay, T. (2012). İktisattaki Yeni Gelişmelerin Işığında Iktisat Eğitimi (Discussion Paper, No. 2012/38).

Burnham, T.C. (2003). Engineering Altruism: A Theoretical and Experimental İnvestigation of Anonymity and Gift Giving. Journal of Economic Behavior and Organization, 50, 133-144.

Büyükşalvarcı, A., Güler, S. ve Taner, B. (2011). Türkiye'de Lisans Düzeyinde Finans Eğitim Konuları: Eğiticimler ve Uygulayıcıların Görüşleri Kapsamında Mevcut Durum ve Beklentiler. Ege Academic Review, 11 (3), 479-486.

Cadsby, C.B. and Maynes, E. (1998). Gender and Free Riding in a Threshold Public Goods Game: Experimental Evidence. Journal of Economic Behavior & Organization, 34, 603–620.

Çağrıcı, M. (2000). Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Türk Diyanet Vakfı, Ankara.

Camerer, C. (2003). Behavioral Game Theory: Experiments in Strategic Interaction. Russell Sage Foundation, New York.
Camerer, C. and Thaler, R.H. (1995). Anomalies: Ultimatums, Dictators and Manners. Journal of Economic Perspectives, 9 (2), 209-219.
Cameron, L. (1999). Raising the Stakes in The Ultimatom Game: Experimental Evidence from Indonesia. Economic Inquiry, 37 (1), 47-59.
Carpenter, J., Verhoogen, E. and Burks, S. (2005). The Effect of Stakes in Distribution Experiments. Economics Letters, 86 (3), 393-398.
Carter, J.R. and Irons, M.D. (1991). Are Economists Different, and if so, Why?. Journal of Economic Perspectives, 5, 171-177.
Chadra, Ö., Ahmed, H., Yılmaz, F. ve Şah, A. (1991). İslam Ekonomisi ve Sosyal Güvenlik Sistemi. Marifet Yayınları, İstanbul.
Chowdhury, S.M. and Jeon, J.Y. (2014). Impure Altruism or Inequality Aversion?: An Experimental Investigation Based on Income Effects. Journal of Public Economics, 118, 143-150.
Cipriani, G. P., Lubian, D. and Zago, A. (2009). Natural Born Economists?. Journal of Economic Psychology, 30 (3), 455-468.
Cox, S.R. (1998). Are Business and Economics Students Taught to Be Noncooperative?. Journal of Education for Business, 74 (2), 69-74.
De Vaus, D. (2006). Experiment. Editor: Jupp, V. The SAGE Dictionary of Social Research Methods. (ss. 106–108). Sage Publications, London.
Demir, Ö. (2013). Akıl ve Çıkar-Davranışsal İktisat Açısından Rasyonel Olmanın Rasyonelliği. Sentez Yayıncılık, Ankara.
Demir, Ö. (2020). Ahlâk ve Ekonomi. İktisat Yayınları, İstanbul.
Dilek, S., Küçük, O. ve Özdirek, R. (2017). Homoeconomicus mu? İslami İnsan mı?. International Journal of Economic Studies, 3 (4), 635-642.
Dilek, S. ve Kesgingöz, H. (2018). Paylaşmak Güzeldir: Bir Ültimatom Oyunu Uygulaması. Business & Management Studies: An International Journal, 6 (4), 822-834.
Durmuş, Z. (2003). Sosyal Dayanışmanın Sağlanmasında Kur'an'ın Öngördüğü İdeal Model: Îsâr. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 3 (1), 17–27.
Durusoy, S. (2008). İktisat Biliminin Yeri ve Yöntemi Neden Sorgulanıyor?. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5 (1), 1-26.
Düzgüner, S. (2019). Pro-Sosyal Davranışlarda Diğerkâmlığın (Özgecilik) Tanımı ve Konumu. Bilimname, 11 (4), 349-371.
Engel, C. (2011). Dictator Games: A Meta Study. Experimental Economics, 14 (4), 583-610.
Fehr, E. and Schmidt, K.M. (2006). The Economics of Fairness Reciprocity and Altruism-Experimental Evidence and New Theories. Handbook of The Economics of Giving Alturism and Reciprocity, 1, 615-691.
Franzen, A. and Pointner, S. (2012). Anonymity in The Dictator Game Revisited. Journal of Economic Behavior & Organization, 81 (1), 74-81.
Frey, B.S. and Meier, S. (2003). Are Political Economists Selfish and Indoctrinated? Evidence from a Natural Experiment. Economic Inquiry, 41 (3), 448-462.
Görmüş, Ş. (2015). İslam İktisadı, İnsanlık İçin Bir İhtiyaç mı?. International Journal of Islamic Economics and Finance Studies, 1 (2), 161-170.
Görün, F. (2015). İktisat Eğitimi Üzerine Bir Kaç Not. Ekonomi-tek, 4 (3), 1-8.
Green, W.S. (2005). Introduction: Altruism and the Study of Religion. Editors: Neusner, J. and Chilton, B.D. Altruism in World Religions. Georgetown University Press, Washington.
Grossman, P.J. and Parrett, M.B. (2011). Religion and Prosocial Behaviour: A Field Test. Applied Economic Letters, 18, 523-526.
Günör, R.B. (2016). Bernard Mandeville' in Arıların Masalı Adlı Eseri Hakkında Bir İnceleme. Idil Journal of Art and Language, 5 (22), 521-536.

Güth, W., Schmittberger, R. and Schwarze, B. (1982). An Experimental Analysis of Ultimatum Bargaining. Journal of Economic Behaviour and Organization, 3, 367-388.

Haneef, M.A. and Hafas, F. (2009). Developing The Ethical Foundations of Islamic Economics: Benefiting From Toshihiko Izutsu. Intellelctual Discourse, 17 (2), 173-199.

Haucap, J. and Just, T. (2010). Not Guilty? Another Look at the Nature and Nurture of Economics Students. European Journal of Law and Economics, 29, 239-254.

Heilbroner, R. (1996). Evrensel Bilim Olarak İktisat. Editör: Demir, Ö. İktisatta Yöntem Tartışmaları, Vadi Yayınları, Ankara.

Henrich, J., Boyd, R., Bowles, S., Camerer, C., Fehr, E., Gintis, H., McElreath, R., Alvard, M., Barr, A., Ensminger, J., Henrich, N.S., Hill, K., Gil-White, F., Gurven, M., Marlowe, F.W., Patton, J.Q. and Tracer, D. (2022). Kültürlerarası Perspektifte "İktisadi İnsan": Küçük Ölçekli 15 Toplumda Davranışsal Deneyler. Çeviren: Kırmızıaltan, E. Heretik Yayınları, Ankara.

Hoffman, E., McCabe, K., Shachat, K. and Smith, V. (1994). Preferences, Property Rights, and Anonymity in Bargaining Games. Games and Economic Behaviour, 7, 346-380.

Hoffman, E., McCabe, K. and Smith, V. (1996). Social Distance and Other-Regarding Behavior in Dictator Games. American Economic Review, 86, 653-660.

Hoşab, F. (2019). Hadîsler Çerçevesinde Îsârın Tasnifine Dair Yeni Bir Değerlendirme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, 34 (Aralık), 213-252.

İnsel, A. (2000). Özgürlük Etiği Karşısında İktisat Kuramı: Amartya Sen'in Etik İktisat Önerisi. Toplum ve Bilim, 86, 7-21.

Isaac, M. and Walker, J.M. (1988). Group Size Effects in Public Goods Provision; The Voluntary Contributions Mechanism. Quarterly Journal of Economics, 103, 179-199.

Isaac, M., Walker, J.M. and Williams, A.W. (1994). Group Size and the Voluntary Provision of Public Goods: Experimental Evidence Utilizing Large Groups. Journal of Public Economics, 54, 1-36.

Kagel, J.H. and Roth, A.E. (1995). The Handbook of Experimantal Economics. Princeton University Press, Princeton.

Kahneman, D., Knetsch, J.L. and Thaler, R.H. (1986). Fairness and the As Sumptions of Economics. Journal of Business, 59 (October), 285-300.

Karadağ, E. ve Mutafçılar, I. (2009). Prososyal Davranış Ekseninde Özgecilik Üzerine Teorik Bir Çözümleme. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 8, 41-69.

Karagül, M. (2018). Rasyonel Ekonomi ve Davranış İktisadından Değerler İktisadına. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5 (2), 425-440.

Kesikoğlu, S. (2016). Felsefede Bencillik Kavramı ve Sosyal Darwinizm Eleştirisi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kırış, Ş. ve Dilek, S. (2021). Müslüman Dindarlık Tipolojileri ile Diğerkâmlık Arası İlişkinin İncelemesi: Ultimatom ve Diktatör Oyunu Uygulaması. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10 (2), 1470-1492.

Küçüksucu, M., Konya, S. ve Karaçor, Z. (2017). Davranışsal İktisat Ekseninde İktisatta Psikolojik Arka Plan. 2nd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS), 253-283.

Levine, D.K. (1998). Modeling Altruism and Spitefulness in Experiments. Review of Economic Dynamics, 1, 593-622.

Logachev, M. (2016). Akratic Homo Economicus: Does the Neoclassical Economic Theory "Rational Agent" Assumption Accurately Depict Human Nature?. Master of Arts. University of Denver.

Lopes, J.C., Graça, J.C. and Correia, R.G. (2015). Effects of Economic Education on Social and Political Values, Beliefs and Attitudes: Results from a Survey in Portugal. Procedia Economics and Finance, 30, 468-475.

Mandeville, B. (1998). The Fable of the Bees or Private Vices, Publick Benefits. (Second (2)). Liberty Fund, Indianapolis.

Mansbridge, J.J. (1990). Beyond Self-interest. University of Chicago Press., Chicago.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. Çevirenler: Akınhay, O. ve Kömürcü, D. Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

Marwell, G. and Ames, R.E. (1981). Economists Free Ride, Does Anyone Else? Journal of Public Economics, 15 (June), 295-310.

Mateer, N.H. and Willover, D.J. (1994). Teacher Altruism: Implications for Administrators. Pennsylvania Educational Leadership, 13 (2), 29-31.

Mesa-Vázquez, E., Rodriguez-Lara, I. and Urbano, A. (2021). Standard vs Random Dictator Games: On The Effects of Role Uncertainty and Framing on Generosity. Economics Letters, 206, 109981.

Mill, J.S. (1995). On the Definition and Method of Political Economy. Editor: Hausman, D.M. The Philosophy of Economics, Cambridge University Press., Cambridge.

Montada, L. and Bierhoff, H.W. (1991). Studying Prosocial Behavior in Social Systems. Editors: Montada, L. and Bierhoff, H.W. Altruism in Social Systems, Hogrefe & Huber Publishers.

Öneş, U. (2019). Sosyal Tercih Deneyleri. Editörler: Aktan, C.C. ve Basılgan, M. Deney ve İktisat: İktisat Biliminde Deneysel Araştırmalar, SOBİAD İktisat ve Hukuk Araştırmaları Yayınları.

Oosterbeek, H., Sloof, R. and Van De Kuilen, G. (2004). Cultural Differences in Ultimatum Game Experiments: Evidence from a Meta-Analysis. Experimental Economics, 7, 171-188.

Özaktaş, H. (2003). Ölçülebilen Ölçülemeyeni Kovar, Ekonomik Düşüncenin Fakirleşmesi Üzerine Bir Deneme. Toplum ve Bilim, (95), 151-159.

Özcan, Ş. (2018). Dünya Dinlerinde Altın Kural: Diğerkâmlık. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7 (1), 285-308.

Özcan, S.E. ve Özçelik, Ö. (2017). Lisans Seviyesinde İktisat Eğitiminde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6 (5), 192-202.

Özel, H. (2002). Liberalizmin "Ütopyacı" Toplum Tasarımı. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 26 (1), 101-123.

Rabin, M. (1993). Incorporating Fairness into Game Theory and Economics. American Economic Review, 83, 728-741.

Raihani, N.J., Mace, R. and Lamba, S. (2013). The Effect of $1, $5 and $10 Stakes in an Online Dictator Game. Plos One, 8 (8), 1-6.

Rand, A. (1964). Virtue of Selfishness. Signet, New York.

Rotemberg, J.J. (2008). Minimally Acceptable Altruism and The Ultimatum Game. Journal of Economic Behavior & Organization, 66 (3-4), 457-476.

Ruben, E. (2012). İktisat Öğretimi Üzerine Bir Yazın Taraması (Discussion Paper, No. 2012/50; Turkish Economic Association).

Rubinstein, A. (2006). A Sceptic's Comment on the Study of Economics. The Economic Journal, 116, 1-9.

Sağır, Z. (2020). Özgecilik ve Dini Tutum: Farklı Meslek Grupları Üzerine Nicel Bir Araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7 (13), 285-319.

Samuelson, L. (2005). Economic Theory and Experimental Economics. Journal of Economic Literature, 53, 65-107.

Sancaklı, S. (2006). Hz. Peygamber'in Erdemli İnsan Yetiştirme Bağlamında Îsâr (Diğergamlık) Kavramına Verdiği Önem. Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, 7 (17), 29-56.

Sapolsky, R.M. (2021). Davranış: En İyi ve En Kötü Haliyle İnsan Biyolojisi. Çeviren: Baysal, B. Pegasus Yayınları, İstanbul.

Saroglou, V. (2015). Din, Maneviyat ve Digerkâmlık. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7, 113-145.

Schindler, M. (2007). Rumors in Financial Markets - Insights into Behavioral Finance. John Wiley & Sons Ltd., Chichester.

Sedlacek, T. (2018). İyi, Kötü ve Ekonomi-Gılgamış'tan Wall Street'e İktisadi Anlam Arayışı. Çeviren: Erdoğan, A.S. 2. Baskı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Seguino, S., Stevens, T. and Lutz, M. (1996). Gender and Cooperative Behavior: Economic Man Rides Alone. Feminist Economics, 2 (1), 1-21.

Şen, A. (2016). Ekonomi Eğitiminin Sosyal ve Politik Değerler Üzerine Etkisi. Electronic Journal of Vocational Colleges, (Ekim), 14-21.

Smith, A. (2018). Ulusların Zenginliği-Cilt 1. Çevirenler: Yunus, A. ve Bakırcı, M. 5. Basım. Yeni Alan Yayıncılık, İstanbul.

Smith, V.L. (1987). Experimental Methods in Economics. The New Palgrave: A Dictionary of Economics, 5 (2), 241-249.

Stanley, T.D. and Tran, U. (1998). Economics Students Need Not Be Greedy: Fairness and the Ultimatum Game. Journal of Socio-Economics, 27 (6), 657-664.

Taşdirek, Y.Z. (2019). Davranışsal İktisat Çerçevesinde Özgecilik Üzerine Bir İnceleme. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Thaler, R.H. (2019). Akıllı İnsanların Mantıksız Kararları. Çeviren: Akın, Z. Pegasus Yayınları, İstanbul.

Topses, G. (2012). Elseverlik (Alturizm) ve Benseverlik (Egoizm) Ölçeğiyle İlgili Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education, 1 (2), 60-71.

Ümmet, D. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Özgecilik Davranışının Transaksiyonel Analiz Ego Durumları ve Yaşam Doyumu Bağlamında İncelenmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, İstanbul.

Uyar, M. (2019). Îsârın Tasavvufî Derinliği: Bilimsel Yaklaşım ile Bir Kıyaslama. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 19 (2), 453-478.

Wang, L., Malhotra, D. and Murnighan, J.K. (2011). Economics Education and Greed. Academy of Management Learning & Education, 10 (4), 643–660.

Winking, J. and Mizer, N. (2013). Natural-Field Dictator Game Shows No Altruistic Giving. Evolution and Human Behavior, 34 (4), 288-293.

Yalçıntaş, M. (2015). Ekonomik Karar Almada Adalet ve Oyun Teorisi. Maliye Finans Yazıları, (103), 247-274.

Yavuzaslan, K. (2019). Yeniden Yeni İktisat: Deneysel İktisat. Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Yeldan, E. (2003). İktisat ve İktisatçı Nereye?. Toplum ve Bilim, (95), 147-151.

Yezer, A., Goldfarb, R. and Poppen, P. (1996). Does Studying Economics Discourage Cooperation? Watch What We Do, Not What We Say or How We Play. Journal of Economic Perspectives, 10 (1), 177-186.

Yılmaz, C. (2021). Davranışsal Finans Bağlamında Ara Dönem Finansal Rapor İlanı ile Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) Bildirimleri Sonrası Borsa İstanbul Endekslerinde Anomali Araştırması. Doktora Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.

ECONOMIC AND FINANCIAL ANALYSIS OF GLOBAL AND NATIONAL DEVELOPMENTS

Editor
Şahin KARABULUT

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-38-7

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

FOREWORD

Developments in the economic and financial fields are influential in many anthropic, social, legal and political fields. For this reason, it is very important to follow economic and financial developments closely in terms of maintaining social peace as well as economic development. Monetary and real variables are generally considered when making analyses in the field of economics and finance. Only drawing attention to these effects and ignoring other effects will cause policy implementations to yield unsuccessful results. Scientific studies of researchers in these areas are necessary to produce healthy economic policies.

The book *Economic and Financial Analysis of Global and National Developments* has been prepared with the contributions of 46 different authors from 33 different university and institutions, including Ağrı İbrahim Çeçen University, Anadolu University, Atatürk University, Aydın Adnan Menderes University, Başkent University, Beykent University, Bilecik Şeyh Edebali University, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Bursa Uludağ University, Cyprus Science University, Çankırı Karatekin University, Erciyes University, Eskişehir Osmangazi University, Gümüşhane University, İskenderun Technical University, İstanbul Aydın University, İstanbul Gelişim University, İstanbul Esenyurt University, İstanbul Technical University, İstanbul Ticaret University, İstanbul University, Kayseri University, Koç University, Marmara University, Mersin University, Ondokuz Mayıs University, Recep Tayyip Erdoğan University, Republic of Türkiye Ministry of National Education, Sakarya University, Siirt University, University of Westminster, Zonguldak Bülent Ecevit University.

Şahin KARABULUT

CHAPTER AUTHORS

Prof.Dr.	Bülent GÜLOĞLU	İstanbul Technical University
Prof.Dr.	Cüneyt KOYUNCU	Bilecik Şeyh Edebali University
Prof.Dr.	Fuat ERDAL	Anadolu University
Prof.Dr.	Jülide YALÇINKAYA KOYUNCU	Bilecik Şeyh Edebali University
Assoc.Prof.Dr.	Arzu ALVAN	Cyprus Science University
Assoc.Prof.Dr.	Aslı AYBARS	Marmara University
Assoc.Prof.Dr.	Burçak POLAT	Siirt University
Assoc.Prof.Dr.	Ebru DEMİRCİ	İstanbul University
Assoc.Prof.Dr.	Eda BOZKURT	Atatürk University
Assoc.Prof.Dr.	Hakan ACAROĞLU	Eskişehir Osmangazi University
Assoc.Prof.Dr.	Meral FIRAT	İstanbul Aydın University
Assoc.Prof.Dr.	Reyhan CAFRI	İskenderun Technical University
Assoc.Prof.Dr.	Yunus AÇCI	İskenderun Technical University
Assoc.Prof.Dr.	Yüksel OKŞAK	Bursa Uludağ University
Asst.Prof.Dr.	Bersu BAHTİYAR	Zonguldak Bülent Ecevit University
Asst.Prof.Dr.	Eda ÇINAROĞLU	Erciyes University
Asst.Prof.Dr.	Eda ÖZEN	Bilecik Şeyh Edebali University
Asst.Prof.Dr.	Emre EKİNCİ	Koç University
Asst.Prof.Dr.	Fulya ZARALI	Kayseri University
Asst.Prof.Dr.	Gerçek ÖZPARLAK	Beykent University
Asst.Prof.Dr.	Güven GÜNEY	Atatürk University
Asst.Prof.Dr.	Mehtap ÖNER	Marmara University
Asst.Prof.Dr.	Murat GÜVEN	Sakarya University
Asst.Prof.Dr.	Mürşit RECEPOĞLU	Gümüşhane University
Asst.Prof.Dr.	Nurhan TOĞUÇ	İstanbul Esenyurt University
Asst.Prof.Dr.	Özge BOLAMAN AVCI	Aydın Adnan Menderes University
Asst.Prof.Dr.	Özgür ÇETİNER	Bilecik Şeyh Edebali University
Asst.Prof.Dr.	Özlem AYTAÇ	Başkent University
Asst.Prof.Dr.	Süreyya KOVACI	Burdur Mehmet Akif Ersoy University
Asst.Prof.Dr.	Tuğba BAŞ	İstanbul Gelişim University
Lect.Dr.	Hüseyin YILMAZ	Siirt University
Lect.Dr.	Onur KÖKTÜRK	Çankırı Karatekin University

Lect.Dr.	Serhat ALPAĞUT	Ağrı İbrahim Çeçen University
Lect.Dr.	Tülin TUNÇ	Mersin University
Res.Ass.Dr.	Gülsüm AKARSU	Ondokuz Mayıs University
Res.Ass.Dr.	Melike TORUN	İstanbul University
Res.Ass.Dr.	Sümeyra UZUN	İstanbul University
Res.Ass.Dr.	Tunahan HACIİMAMOĞLU	Recep Tayyip Erdoğan University
Lect.	Sheeja SIVAPRASAD	University of Westminster
PhD.	Uğur URSAVAŞ	Zonguldak Bülent Ecevit University
PhD.	Mustafa GÜLLÜ	Republic of Türkiye Ministry of National Education
PhD.	Tezer PALACIOĞLU	İstanbul Ticaret University
Res.Asst.	Büşra KESİCİ	İstanbul University
Res.Asst.	Harun SARAÇ	Recep Tayyip Erdoğan University
PhD Candidate	Ehsanullah SEDIQI	Cyprus Science University
MA	Buse BARIŞ KATI	İstanbul University

The authors are listed alphabetically according to their titles.

"The responsibility of all kinds of content belongs to the author or authors. The financial and legal responsibilities that may be subject to national and international copyrights also belong to the authors. The opinions and views expressed in articles are not necessarily those of this volume's editors."

CONTENTS

Bonuses and Turnover: Evidence from the Panel Study of Income Dynamics 1
Emre EKİNCİ

Trade Weighted Dollar Index and Financial Markets 9
Arzu ALVAN, Ehsanullah SEDIQI

Unemployment, Trade Openness and Renewable Energy: A Study for OECD Countries 21
Burçak POLAT, Hüseyin YILMAZ

Employment, FLFP, and Productivity: A Long-run Analysis for Turkey 29
Eda ÖZEN, Jülide YALÇINKAYA KOYUNCU

Poverty and Female Labor Force Participation in Turkey 41
Yüksel OKŞAK, Cüneyt KOYUNCU

Convergence in Electricity Consumption Across Regions in Turkey 59
Uğur URSAVAŞ

Economic Complexity and Tourism Development: Panel Quantile Regression Analysis 65
Gülsüm AKARSU

Climate Change and Financial Policies 77
Meral FIRAT

The Nexus Between Immigration and Employment: Symmetric and Asymmetric Panel Causality Analysis on Major Developed Countries 87
Mürşit RECEPOĞLU

The Relationship Between Inflation, Public Revenues and Public Expenditure: A Panel Analysis on European Countries 99
Serhat ALPAĞUT

Is The Skill-Biased Technological Change Hypothesis Valid for Selected Developed and Developing Countries? 115
Reyhan CAFRI, Yunus AÇCI

Empirical Analysis of the Relationship Between Financial Markets and the Real Sector 125
Güven GÜNEY, Eda BOZKURT

ICTs Sector and Economic Growth: A Kaldorian Approach 132
Tülin TUNÇ

The Relationship Between Social Capital and Economic Growth: A Panel Data Analysis on G-20 Countries 143
Bersu BAHTİYAR

Challenges That Monetary Easing Brings for Emerging Market Borrowers 155
Özlem AYTAÇ

Bubble Creating Mechanism: Bitcoin 165
Özge BOLAMAN AVCI

The Effect of Renewable and Non-Reenergy Energy on Sustainable Development: An Application on G7 Countries..... 175
Tunahan HACIİMAMOĞLU, Harun SARAÇ

The Causal Nexus Between Employment, Export and Economic Growth: Evidence from the USA..... 187
Büşra KESİCİ

The Impact of Agriculture, Renewable Energy and Economic Growth on Carbon Emissions in Turkey 201
Mustafa GÜLLÜ, Hakan ACAROĞLU

A Different Approach to Capital Theory: Capital as Power 213
Özgür ÇETİNER

The Empirical Analysis of Role of Institutions in the Economic Development..... 227
Süreyya KOVACI

Evaluation of Financial Performance in Public Capital Banks 245
Fulya ZARALI, Eda ÇINAROĞLU

Financial Sector in the Last Epoch of the Ottoman Empire 257
Sümeyra UZUN, Melike TORUN

Lunar Effect on Markets: A Statistical Research on the Post-Covid Term of BIST 267
Buse BARIŞ KATI, Ebru DEMİRCİ

An Overview of the Financial Inclusion: International Perspective 273
Mehtap ÖNER, Aslı AYBARS

Does ESG Disclosure of Companies Impact on Their Financial Performance? 283
Gerçek ÖZPARLAK

Securitization Tokenization and Popularization..... 295
Nurhan TOĞUÇ

The Relationship Between Financial Efficiency and Risk in The Borsa Istanbul Industry Index..... 307
Onur KÖKTÜRK

An Analysis of Global Foodstuffs Trade and Turkey..... 315
Tezer PALACIOĞLU

Investigating the Income and Consumption Convergence Across Turkish Regions: Evidence from Spatial Dynamic Panel Model 343
Murat GÜVEN, Bülent GÜLOĞLU, Fuat ERDAL

An Exploratory Insight into the Impact of Covid-19 on the Travel and Tourism Sector: UK Evidence 355
Tuğba BAŞ, Sheeja SIVAPRASAD

REFERENCES

Baker, G., Gibbs, M., and Holmstrom, B. (1994a). The internal economics of the firm: Evidence from personnel data. Quarterly Journal of Economics, 109(4), 881-919.

Baker, G., Gibbs, M., and Holmstrom, B. (1994b). The wage policy of a firm. Quarterly Journal of Economics, 109(4), 921-955.

Blakemore, A. E., Low, S. A., and Ormiston, M. B. (1987). Employment bonuses and labor turnover. Journal of Labor Economics, 5(4), S124-S135.

DeVaro, J., and Waldman, M. (2012). The signaling role of promotions: Further theory and empirical evidence. Journal of Labor Economics, 30(1), 91-147.

Ekinci, E. (2012). Essays on personnel economics, PhD Dissertation, Cornell University, New York, US.

Ekinci, E. (2019). Discretionary bonuses and turnover. Labour Economics, 60, 30-49.

Ekinci, E. (2022a). Correlates of turnover: Salary and bonuses, mimeo, Koç University.

Ekinci, E. (2022b). Monetary rewards in employee referral programs. The Manchester School, 90(1), 35-5

Ekinci, E., Kauhanen, A., and Waldman, M. (2019). Bonuses and promotion tournaments: Theory and evidence. The Economic Journal, 129(622), 2342-2389.

Holmström, B. (1979). Moral hazard and observability. The Bell Journal of Economics, 74-91.

Jovanovic, B. (1979). Job matching and the theory of turnover. Journal of Political Economy, 87(5), 972-990.

Kahn, L. B., and Lange, F. (2014). Employer learning, productivity, and the earnings distribution: Evidence from performance measures. The Review of Economic Studies, 81(4), 1575-1613.

Lazear, E. P. (2000). Performance pay and productivity. American Economic Review, 90(5), 1346-1361.

MacDonald, G. M. (1988). Job mobility in market equilibrium. Review of Economic Studies, 55, 153-168.

McLaughlin, K. J. (1991). A theory of quits and layoffs with efficient turnover. Journal of Political Economy, 99(1), 1-29.

5. COMMENTS ON THE FINDINGS

The aim of the study was to investigate the long-term relationship between the broadly defined trade weighted dollar index TWD and the financial assets such as spot gold price, inflation rate, interest rate, 10-year US government bonds, treasury security, inflation-indexed security, treasury security, S&P500 index.

According to the findings of the empirical analyisis, as it is expected, there is a negative relationship between the trade-weighted dollar index TWD and the spot gold price. Gold has always been the main source of reference, with the feature of being a solid currency, when fiat currencies depreciated in crisis periods or during the transition to a new monetary system. In addition, there is a negative relationship with other variables other than the inflation rate.

Finally, more robust construction of the model is possible by adding different variables. In the aforementioned study, there were macroeconomic data that could not be added to the model, although it was known that it could be effective due to the difficulties experienced in accessing the data. In future studies on the subject, additional commodity variables such as oil price, gas price, diamond price, automobile production amount or vehicle part amount, computer production amount and telephone production amount, which are very important for the world trade, and macroeconomic variables such as GDP and foreign direct investments can be added to the model.

REFERENCES

Bordeaux, M. D. (2003). Gold as a commitment mechanism: past, present and future Gold and the Modern World Economy (pp. 224). London: Routledge.

Branch, F. S. L. (2021). https://fred.stlouisfed.org/.

Choudhry, T., Hassan, S., & Shabi, S. (2015). Relationship between gold and stock markets during the global financial crisis: Evidence from nonlinear causality tests. International Review of Financial Analysis, 41(C), 247-256.

Crowder, W. J., & Hoffman, D. L. (1996). The long-run relationship between nominal interest rates and inflation: the Fisher equation revisited. Journal of money, credit and banking, 28(1), 102-118.

Dai, Z., Zhou, H., & Dong, X. (2020). Forecasting stock market volatility: the role of gold and exchange rate. AIMS Mathematics, 5(5), 5094-5105.

El-Khatib, Y. (2020). The nexus of trade-weighted dollar rates and the oil prices. Journal of Economic Studies, 47(7), 1579-1589.

Giannarakis, G., Garefalakis, A., Lemonakis, C., & Sariannidis, N. (2017). The impact of Dow Jones Sustainability Index on US dollar value. International Journal of Economics and Financial Issues, 7(2), 556.

Hashim, S., Ramlan, H., Razali, N., & Nordin, N. (2017). Macroeconomic variables affecting the volatility of gold price. Journal of Global Business and Social Entrepreneurship (GBSE), 3(5), 97-106.

Joy, M. (2011). Gold and the U.S. Dollar: Hedge or Haven. Finance Research Letters, 8, 120-181.

Kim, K.-H. (1998). US inflation and the dollar exchange rate: A vector error correction model. Applied Economics, 30(5), 613-619.

Mahdavi, S., & Zhou, S. (1997). Gold and commodity prices as leading indicators of inflation: Tests of long-run relationship and predictive performance. Journal of Economics and Business, 49(5), 475-489.

Mishra, P. K., Das, J., & Mishra, S. K. (2010). Gold price volatility and stock market returns in India. American Journal of Scientific Research, 9(9), 47-55.

S., S. K., & Kumar, B. R. (2011). Study on dynamic Relationship Among Gold Price, Oil Price, Exchange Rate and Stock Market Returns. International Journal of Applied Business and Economic Research, 9(2), 145-165.

Wang, Y. (2013). Dynamic transmission effects between the interest rate, the US dollar, and gold and crude oil prices. Economic Modelling, 30, 792-798.

trade to the renewable energy sources for 37 OECD countries for the years 2002-2014 by employing one-step system GMM. We add to the literature in two aspects: Previous studies only examined the effect of renewable energy consumption on unemployment level or effect of international trade on unemployment level. Differently, this study analyzed the effect of renewable energy consumption on unemployment rate by considering the interaction between international trade (openness index) and renewable energy consumption. Second, we have employed dynamic panel data model of one-step system GMM that captures two-way causality between dependent and independent variables.

At the end of the study, we empirically proved that while renewable energy consumption is negatively correlated with unemployment rate, openness index (international trade) has no significant effect on unemployment rate. Yet, interaction term for both renewable energy consumption and openness index has a positive impact on unemployment rate. Furthermore, our empirical findings point out that Gross-capital formation (investments) and FDI inflows are negatively correlated with unemployment rate while inflation rate is positively correlated with unemployment rate.

REFERENCES

Apergis, N. and Salim, R. (2015). "Renewable Energy Consumption and Unemployment: Evidence from a Sample of 80 Countries and Nonlinear Estimates." Applied Economics, 47 (52): 5614-5633.

Ağpak, F. and Özçiçek, Ö. (2018). "Bir İstihdam Politikası Aracı Olarak Yenilenebilir Enerji-Renewable Energy as an Employment Policy Tool", Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakultesi Dergisi, 11(2):112-128.

Barak, D. and Çelik, B. (2018). "Elektirik Üretiminin İşsizlik Üzerindeki Etkisi:Türkiye Örneği-The Impact of Electricity Generation on Unemployment: The Case of Turkey", Social Sciences Studies Journal, 4(23):4397-4406.

Blanchard, O. (2006). "European Unemployment: The Evolution of Facts and Ideas.", Economic Policy, 21 (45):5-59.

Davis, D. R. (1998). "Does European Unemployment Prop up American Wages? National Labor Markets and Global Trade", American Economic Review, 88 (3):478-494.

Egger, H. and Kreickemeier, U. (2009). "Firm Heterogeneity and Labor Market Effects of Trade Liberalization", International Economic Review, 50 (1): 187-216.

Felbermayr, G., Prat, J. and Schmerer, H.(2011 a.) "Globalization and Labor Market Outcomes: Wage Bargaining; Search Frictions, and Firm Heterogeneity.", Journal of Economic Theory, 146 (1): 39-73.

Felbermayr, G., Prat, J. and Schmerer, H.(2011 b.) "Trade and Unemployment: What Do the Data Say?" European Economic Review, 55(6):741-758.

Hansen, L.P (1982). Large sample properties of Generalized Method of Moment Estimators.

Econometrica, 50(4): 1029-1054

Helpman, E., Itskhoki, O. and Redding, D. (2010). "Inequality and Unemployment in Global Economy", Econometrica, 78 (4):1239-1283.

Matusz, S. J. (1996). "International Trade, the Division of Labor, and Unemployment." International Economic Review, 37(1): 71-84.

Melitz, M. J. (2003). “The Impact of Trade on Intra-Industry Reallocation and Aggregate Industry Productivity.”, Econometrica, 71 (6):1695-1725.

Mitra, D. and Ranjan, P. (2010).”Offshoring and Unemployment: The Role of Search Frictions Labor Mobility.” Journal of International Economics, 81 (2):219-229.

Moummy, C.E., Salmi, Y. and Baddih, H. (2021). “The Role of Renewable Energy Sector in Reducing Unemployment: The Moroccan Case.”, E3S Web of Conference 234, 00101, ICIES 2020.

Nickell, S., Nunziata, L. and Ochel, W. (2005). “Unemployment in the OECD since the 1960s. What Do We Know?, Economic Journal, 115 (500):1-27.

Rafiq, S., Salim, R. and M Sgro, P. (2018). “Energy, Unemployment and Trade”, Applied Economics, 50(47):5122-5134.

Revenga, A. (1997). “Employment and Wage Effects of Trade Liberalization: The Case of Mexican Manufacturing.”, Journal of Labor Economics, 15(S3):20-43.

association between employment level and female labor force participation rate by using two different measures of female labor force participation rate. Secondly it investigates the long-run nexus between employment level and productivity level and co-integrating association between employment level and productivity level by using two indicators of productivity level. Auto Regressive Distributed Lag approach is employed to implement co-integration analyses and to obtain log-run coefficient estimations. By means of Akaike information criterion we find out the optimal lag lengths and hence optimal ARDL models. According to the results of co-integration analyses, employment level and female labor force participation rate are co-integrated for two indicators of female labor force participation rate and also employment level and productivity level are co-integrated for two distinct proxies of productivity level in Turkey. In short, employment level and female labor force participation rate and productivity level move together in the long-run. It can be deduced from long-run coefficient estimations that there is a positive statistically significant association between employment level and female labor force participation rate and between employment level and productivity level in Turkey. In other words, an increase in employment level by %1 induces to a rise in female labor force participation rate by %0.1854 and %0.1829 respectively in two distinct models of female labor force participation whereas a jump in employment level by %1 causes to a rise in productivity level by %0.6738 and %0.7059 respectively in two different models of productivity level in Turkey. Meantime several diagnostic tests were performed to see if our models suffer from any major problems (i.e., non-normality, model misspecification error, autocorrelation, heteroscedasticity, and parameter instability). Diagnostic test results reveal that none of our four models contains non-normality, model misspecification error, autocorrelation problem, heteroscedasticity problem, and parameter instability problem.

REFERENCES

Kargi, B. (2014). Labor force participation rate and economic growth: observations for Turkey. Universal Journal of Management and Social Sciences, 4(4), 46-54.

Karlilar, S., & Kiral, G. (2019). Kadın İşgücüne Katılımı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Ülke Grupları İçin Panel Veri Analizi. Third Sector Social Economic Review, 54(2), 935-948.

Keskin, H. İ., ve Aksoy, E. (2019). OECD ve gelişmekte olan ülkelerde gelir artışı ve işgücüne katılım arasındaki ilişki: panel eşbütünleşme analizi. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 54/1, 1-20.

Koyuncu, C. & Oksak, Y. (2017). "The Association between Subsidies and Productivity: Panel Analysis", Journal of Economics Library, 4(1), 76-82.

Koyuncu, C. & Ünver, M. "The Association between Health Expenditure and Productivity in Asian Countries", XII. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management, 20-21 Nisan, 2019, sayfa 187-192, Plovdiv / Bulgaria.

Koyuncu, C. & Ünver, M. ,"Is There a Long-run Association between Globalization and Labor Productivity?: Panel Evidence from OECD Countries", Social Sciences Research Journal, 7(3), September 2018, sayfa: 32-41.

Koyuncu, C. & Yilmaz, R. "Chinese Exports and Productivity Gains: Panel Evidence", Asian Pacific Economic Literature Journal, 24(2), 2010, pages 161-170.

Koyuncu, C. & Yilmaz, R., "The Impact of Imports from China on the Productivity and Unemployment Levels of Developing Countries",The Empirical Economics Letters, Volume:5, Issue:3, (2006), pages 147-158.

Koyuncu, C. & Okşak, Y.,(2018), “Religion and Female Labor Force Participation” in Studies on Balkan and Near Eastern Social Sciences-Volume 2 Edited by Rasim Yilmaz and Günther Löschnigg, pp. 137-144. Berlin: Peter Lang. ISBN 978-3-631-74727-8.

Koyuncu, C. & Okşak, Y. (2021), Does More Inflation Mean More Female Labor Force Participation?: The Case of Turkey. Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences, 7 (2), 115-123.

Okşak, Y. & Koyuncu, C. (2021), Long-run asymmetric association between FDI and productivity in Turkey. Proceedings of Rijeka Faculty of Economics, 39 (2), 253-277.

Okşak, Y. & Koyuncu, C., (2020), “Is There Any Relationship Between Female Labor Force Participation and ICT Penetration?: Panel Study” in Studies on Balkan and Near Eastern Social Sciences-Volume 4 Edited by Rasim Yilmaz and Günther Löschnigg, pp. 43-55. Berlin: PETER LANG. ISBN 978-3-631-81910-4.

Unal,H.S. & Koyuncu, C. (2021a), The Long-run Nexus Between Openness and Productivity in Turkey. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (19), 45–51.

Unal, H.S. & Koyuncu, C. (2021b), Female Labor Force Participation and Gross Value Added: Long-run Analysis for OECD Sample. Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences, 7 (1), 102-108.

years of 1990-2019. Auto Regressive Distributed Lag estimation method is utilized to get both short-run and long-run coefficients and to see if there is co-integration association between poverty and female labor force participation rate. VAR Granger Causality/Block Exogeneity Wald Tests is used to implement causality tests. Given the fact of absence of time series data on measures of poverty (e.g., MLD index, Poverty gap, Watts poverty index, GINI index etc.), we use three different proxies of poverty, which are widely used in the literature, namely GDP per capita (constant 2015 US$), GDP per capita (current US$), and Human Development Index. According to co-integration test results, there is a co-movement between GDPPCCON and FLFP and between GDPPCCUR and FLFP but not so for the pair of HDI and FLFP. Hence co-integration test findings provide supportive evidence for the existence of co-integration relationship between poverty and female labor force participation rate. Long-term coefficient estimations reveal that GDPPCCUR and GDPPCCON have positive statistically significant effect on FLFP while HDI has positive statistically insignificant impact on FLFP. In other words, if poverty goes down then female labor force participation rate goes up in the long-term.Lastly, mutual causality between GDPPCCUR and FLFP, uni-directional causality running from GDPPCCON to FLFP, and uni-directional causality running from HDI to FLFP are found.

REFERENCES

Alberto Alesina, Paola Giuliano, Nathan Nunn, On the Origins of Gender Roles: Women and the Plough ,The Quarterly Journal of Economics, Volume 128, Issue 2, May 2013, Pages 469–530, https://doi.org/10.1093/qje/qjt005

Antecol, H. (2000). An examination of cross-country differences in the gender gap in labor

Aydın, F. (2011) "Kadın İstihdamının Rekabet Gücü ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye İle Rekabet Gücü En Yüksek Ülkelerin Karşılaştırılması", DoktoraTezi, ErciyesÜniversitesiSosyalBilimlerEnstitüsü, Kayseri.

Chile. Feminist Economics, 16(2), 27-46.

Contreras, D., & Plaza, G. (2010). Cultural factors in women's labor force participation in force participation rates. Labour Economics, 7(4), 409-426.

Dağdemir, Ö., (1999) Türkiye Ekonomisinde Yoksulluk Sorunu ve Yoksulluğun Analizi: 1987-1994, , Cilt:17, Sayı 1, s.23 - 40, 31.07.1999.

Denktaş, E. &Kiper, K. (2021) "Türkiye'de Yüksek Eğitimin Kişi Başına GSYİH'ye Etkisi: İller Bazında Bir İnceleme", Ekonomi, Politika&Finans Araştırmaları Dergisi, Cilt:6 Sayı:1, s.36-59.

Dogan, E., Madaleno, M., & Taskin, D. (2022). Financial inclusion and poverty: evidence from Turkish household survey data. Applied Economics, 54(19), 2135-2147.

Dollar, D. And Gatti, R., (1999), 'Gender Inequality, Income And Growth: Are Good Times Good For Women?' Working Paper Series No. 1, The World Bank, Washington

Gaddis, I., &Klasen, S. (2014). Economic development, structural change, and women's labor force participation. Journal of Population Economics, 27(3), 639-681.

Güler, B. (2011). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimcilik: Ashoka Üyelerinden Sosyal Yenilikçi Örnek Uygulamalar. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(3): 79-111.

Günsoy, G. ve Özsoy, C. (2012). Türkiye'de kadın işgücü, eğitim ve büyüme ilişkisinin var analizi. Finans Politik&Ekonomik Yorumlar, 49, (564).

Karadag, M., & Saracoglu, B. (2015). Multidimensional poverty analysis: A comparison of Turkey and EU. Amme Idaresi Dergisi, 48(4).

Misturelli, F., Heffernan, C. What is poverty? A diachronic exploration of the discourse on poverty from the 1970s to the 2000s. Eur J Dev Res 20, 666–684 (2008). https://doi.org/10.1080/09578810802464888

Mphuka, C., Kaonga, O., & Tembo, M. A. (2022). Economic growth, inequality, and poverty: Estimating the growth elasticity of poverty in Zambia, 2006–2015. In Inequality in Zambia (pp. 83-119). Routledge.

Okşak, Y., & Koyuncu, J. Y. (2017). Does globalization affect female labor force participation: Panel evidence. Journal of Economics Bibliography, 4(4), 381-387.

Özer, M. ve Biçerli K. "Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2003-2004,s.55.

Özkök, M., Polat, M. (2020), Ekonomik Büyüme, Enflasyon ve Kentleşmenin Kadınların İşgücüne Katılımına Etkileri: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Cilt 9, Sayı 17, s.63-76, 09.07.2020.

Özmen, F. (2012). Türkiye'de Kadın İstihdamı ve Mikro Kredi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 3(6). ss. 109-130.

Rasiah, R. (2022). Poverty and inequality. In Malaysia's Leap Into the Future (pp. 287-306). Springer, Singapore.

Sevinç H., Bozkurt, E., Sevinç, D. E., (2016), Ekonomik Büyümede Kadin İstihdaminin Rolü: Yakinsama Temelli Kanitlar, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:1, s.57.

Taş, Ş., Afşar, B., Kara, E., (2020), Türkiye'de Kadın İşgücünün Görünümü ve Büyümeye Etkisi (2008-2018), SOSYAL BİLİMLER MESLEK YÜKSEKOKULU DERGİSİ (e-ISSN: 2564-7458) Cilt:23, Sayı:2, s. 590.

Townsend, P. (2006). What is Poverty? An Historical Perspective. Poverty in Focus, 9: 5-6.

Üçler, G. ve Kızılkaya O. (2014). Kadın İstihdamının Boşanma ve Doğurganlık Üzerine Etkileri: Türkiye Üzerine Bölgesel Panel Veri Analiz. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 2/2, s. 28-43

Ünver, M., & Koyuncu, J. Y. (2016). The impact of poverty on corruption. Journal of Economics Library, 3(4), 632-642.

World Bank (2002), Globalization, Growth, and Poverty-A World Bank Policy Research Report, 2002

Yalcinkaya Koyuncu, J., & Özen, E. (2018). İfade Özgürlüğü ile Bayanların İşgücüne Katılımı Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi. X. IBANESS Congress Series, 27-28 Ekim 2018, sayfa 550-552, Ohrid / Macedonia.

Yalcinkaya Koyuncu, J., &Ünal, H. S (2018). Is There any Long-term Association Between Tax Evasion and Human Development?: Evidence from OECD Countries. Social Sciences Research Journal, 7(3), 92-101.

Yalcinkaya Koyuncu, J., Yılmaz, R., &Ünver, M. (2016). The relationship between female labor force participation and labor productivity: Panel data analysis. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 11(2), 237-249.

Yilmaz, R., &Koyuncu, J. Y. (2018). The contribution of ICT to poverty reduction: a panel data evidence. Social Sciences Research Journal, 7(4), 63-75.

Yilmaz, R., &Koyuncu, J. Y. (2019). Information and communication technologies and human capital development: A panel data analysis. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (60), 193-201.

Zeren, F., ve Savrul, B., (2017) Kadınların İşgücüne Katılım Oranı, Ekonomik Büyüme, İşsizlik Oranı ve Kentleşme Oranı Arasındaki Saklı Koentegrasyon İlişkisinin Araştırılması, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:15, Sayı:30, s. 87.

Figure 1 shows the relative transition paths of the five convergence clubs. It is observed that Clubs 1 and 2 appear above the panel average, whereas the third, the fourth, and the fifth clubs are below the unity.

Figure 1. Relative Transition Paths of Clubs

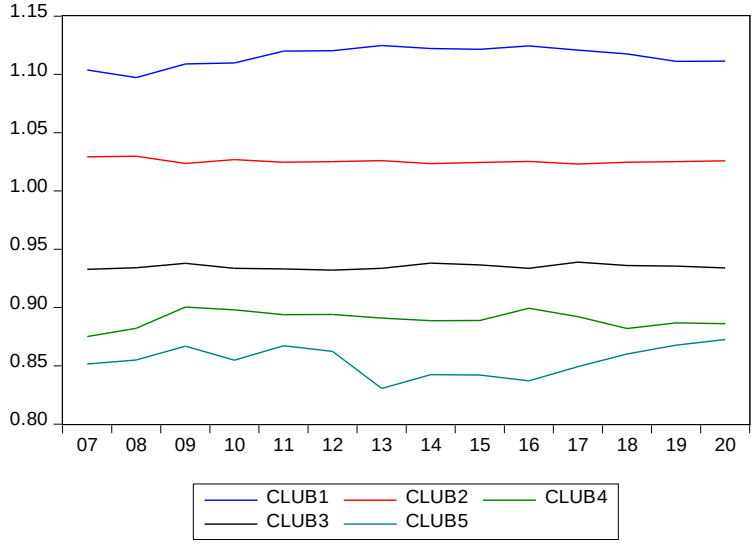

4. CONCLUSION

This paper studies the convergence in total electricity consumption per capita across 81 NUTS-III provinces in Turkey over the period 2007-2020 using the club convergence methodology proposed by Phillips and Sul (2007). The log-t regression allows us to analyze overall convergence and identify possible convergence clubs.

We first analyze the overall convergence, and the log-t test results show that total electricity consumption per capita across provinces in Turkey has not converged to a single equilibrium point. However, Phillips and Sul (2007) methodology allows us to identify possible convergence clubs in the panel. Therefore, we run the log-t test to identify possible electricity convergence clubs across provinces. The club clustering algorithm identifies nine convergence clubs and one diverging club.

As mentioned above, the club clustering algorithm tends to overestimate convergence clubs. Thus, after employing the club merging test, we end up with five convergence clubs and one convergent club, each converging to a different state point. Clubs 1, 2, 3, 4, and 5 consist of 9, 44, 22, 2, and 3 provinces, respectively. The divergent group includes only one province, Siirt. The relative transition paths of clubs show that while the relative transition paths of Clubs 1 and 2 are above the panel average, Clubs 3, 4 and 5 are below the panel mean. Furthermore, we do not observe any convergence tendencies across provinces in Turkey.

REFERENCES

Akarsu, G. & Berke, B. (2020). Convergence of electricity consumption in Turkey: Spatial panel data analysis. Panoeconomicus, 67(2), 241-256.

Apergis, N. & Georgellis, Y. (2015). Does happiness converge?. Journal of Happiness Studies, 16(1), 67-76.

Borozan, D. (2017). Testing for convergence in electricity consumption across Croatian regions at the consumer's sectoral level. Energy Policy, 102, 145-153.

Cass, D. (1965). Optimum growth in an aggregative model of capital accumulation. *The* Review of economic studies, 32(3), 233-240.

Cheong, T. S., Li, V. J. & Shi, X. (2019). Regional disparity and convergence of electricity consumption in China: A distribution dynamics approach. China Economic Review, 58, 101154.

Du, K. (2017). Econometric convergence test and club clustering using Stata. The Stata Journal, 17(4), 882-900.

Jangam, B. P., Sahoo, P. K. & Akram, V. (2019), Convergence in electricity consumption across Indian states: a disaggregated analysis. International Journal of Energy Sector Management, 14(3):624-637.

Kim, Y. S. (2015). Electricity consumption and economic development: are countries converging to a common trend?. Energy Economics, 49, 192-202.

Kisswani, K. M. & Nusair, S. A. (2014). Nonlinear convergence in Asian interest and inflation rates: evidence from Asian countries. Economic Change and Restructuring, 47(3), 155-186.

Koopmans T. (1965). On the concept of optimal growth. In: Econometric approach to development planning (Ed. Johansen, J.) 1st ed. Netherlands: North Holland, 1965, 225–287.

Kumar, S. (2014). Convergence in electricity consumption in India: a state level analysis. Indian Economic Review, 49(2), 173-191.

Maza, A. & Villaverde, J. (2008). The world per capita electricity consumption distribution: Signs of convergence?. Energy Policy, 36(11), 4255-4261.

Mendez, C. & Kataoka, M. (2021). Disparities in regional productivity, capital accumulation, and efficiency across Indonesia: A club convergence approach. Review of Development Economics, 25(2), 790-809.

Montanés, A. & Olmos, L. (2013). Convergence in US house prices. Economics Letters, *121*(2), 152-155.

Phillips, P. C. & Sul, D (2009) Economic transition and growth. Journal of Applied Econometrics, 24(7),1153–1185

Phillips, P. C. & Sul, D. (2007) Transition modeling and econometric convergence tests. Econometrica 75(6), 1771–1855.

Solow, R. M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. The Quarterly Journal of Economics, 70(1), 65-94.

Swan, T. W. (1956). Economic growth and capital accumulation. Economic record, 32(2), 334-361.

Von Lyncker, K. & Thoennessen, R. (2017). Regional club convergence in the EU: evidence from a panel data analysis. Empirical Economics, 52(2), 525–553

Yağlıkara, A. (2021). Kurumsal kalkınma göstergelerinin yüksek gelir ülke grubunda incelenmesi: kulüp yakınsama analizi. In Ampirik Yöntemlerle İktisadi ve Finansal Çözümlemeler (Ed. Ş. Karabulut) Gazi Kitabevi, Ankara, 279-296.

REFERENCES

Anser, M. K., Yousaf, Z., Awan, U., Nassani, A. A., Abro, M. M. Q., & Zaman, K. (2020). Identifying the Carbon Emissions Damage to International Tourism: Turn a Blind Eye. Sustainability, 12(5). doi:10.3390/su12051937

Crouch, G. I. (1995). A Meta-analysis of Tourism Demand. Annals of Tourism Research, 22(1), 103-118.

Gani, A., & Clemes, M. D. (2016). The main determinants effecting international visitor arrivals in New Zealand: Some empirical evidence. TOURISM ECONOMICS, 23(5), 921-940. doi:10.1177/1354816616656417

Ghosh, S. (2022). Modelling inbound international tourism demand in Australia: Lessons from the pandemics. International Journal of Tourism Research, 24(1), 71–81. https://doi.org/10.1002/jtr.2483

Gunter, U., Önder, I., & Smeral, E. (2019). Scientific value of econometric tourism demand studies. Annals of Tourism Research, 78, 102738. doi:10.1016/j.annals.2019.06.005

Gray, H. P. (1970). International Travel-International Trade. Lexington: D. C. Heath and Company.

Koenker, R. (2004). Quantile regression for longitudinal data. Journal of Multivariate Analysis, 91(1), 74–89.

Koenker, R., & Bassett, G. (1978). Regression Quantiles. Econometrica, (46)1, 33–50.

Kusni, A., Kadir, N., & Nayan, S. (2013). International Tourism Demand in Malaysia by Tourists from OECD Countries: A Panel Data Econometric Analysis. Procedia Economics and Finance, 7, 28-34. doi:10.1016/S2212-5671(13)00214-1

Lee, C. K., Var, T., & Blaine, T. W. (1996). Determinants of inbound tourist expenditures. Annals of Tourism Research, 23(3), 527-542.

Lim, C. (1997). Review of international tourism demand models. Annals of Tourism Research, 24(4), 835-849. doi:10.1016/S0160-7383(97)00049-2

Lu, Z., Li, H., Lau, C. K., & Isah, A. B. (2021). Preferences and Tourism Development under Uncertainty: An Empirical Study. Sustainability, 13(5). doi:10.3390/su13052534

Martins, L. F., Gan, Y., & Ferreira-Lopes, A. (2017). An empirical analysis of the influence of macroeconomic determinants on World tourism demand. Tourism Management, 61, 248-260. doi:10.1016/j.tourman.2017.01.008

Nguyen, J., & Valadkhani, A. (2020). Dynamic responses of tourist arrivals in Australia to currency fluctuations. Journal of Hospitality and Tourism Management, 45, 71-78. DOI: 10.1016/j.jhtm.2020.07.003

Okafor, L. E., & Khalid, U. (2021). Regaining international tourism attractiveness after an armed conflict: the role of security spending. Current Issues in Tourism, 24(3), 385-402. doi:10.1080/13683500.2020.1734547

Panagiotidis, T., & Printzis, P. (2021). Investment and Uncertainty: Are large firms different from small ones? Discussion Paper Series of University of Macedonia, Department of Economics, Discussion Paper No. 6/2021, Thessaloniki, Greece. http://www.uom.gr/index.php?newlang=eng&tmima=3&categorymenu=2

Peng, B., Song, H., Crouch, G. I., & Witt, S. F. (2014). A Meta-Analysis of International Tourism Demand Elasticities. Journal of Travel Research, 54(5), 611-633. doi:10.1177/0047287514528283

Powell, D. (2022). Quantile regression with nonadditive fixed effects. Empirical Economics. doi:10.1007/s00181-022-02216-6

Seetaram, N. (2012). Immigration and international inbound tourism: Empirical evidence from Australia. Tourism Management, 33(6), 1535-1543. doi:10.1016/j.tourman.2012.02.010

Stauvermann, P. J., & Kumar, R. R. (2017). Productivity growth and income in the tourism sector: Role of tourism demand and human capital investment. Tourism Management, 61, 426-433. doi:10.1016/j.tourman.2017.03.006

Tavares, J. M., & Leitao, N. C. (2017). The determinants of international tourism demand for Brazil. Tourism Economics, 23(4), 834-845.

Wamboye, E. F., Nyaronga, P. J., & Sergi, B. S. (2020). What are the determinants of international tourism in Tanzania? World Development Perspectives, 17, 100175. DOI: 10.1016/j.wdp.2020.100175

Williams, A. V., & Zelinsky, W. (1970). On Some Patterns in International Tourist Flows. Economic Geography, 46, 549-567.

Zhang, H., Jiang, Z., Gao, W., & Yang, C. (2022). Time-varying impact of economic policy uncertainty and geopolitical risk on tourist arrivals: Evidence from a developing country. Tourism Management Perspectives, 41, 100928. doi:10.1016/j.tmp.2021.100928.

The emission of carbon dioxide gas, which has an important place in the gas emissions that cause global warming, is mostly caused by the use of fossil fuels and industrial processes. The top three countries emitting the most greenhouse gases in the world were China, the USA and India, respectively.

Global warming not only causes temperature increases, but also drought, damage to human health, flood and spread of diseases damage the ecosystem and infrastructure. Although Turkey's current emission release is below the average of many developed and developing countries, this situation causes negativity in terms of both the EU and Turkey in international relations. The climate crisis will affect agricultural production in Turkey and lead to yield loss. It will affect the products for which Turkey has competitive power.

Climate change is one of the major obstacles to economic development. Fiscal policy is an important tool in the fight against climate change. The reforms to be made on environmental taxes and the implementation of carbon tax will reduce greenhouse gas emissions by encouraging development in a country, and increase funds for social and infrastructure expenditures. Studies show that many countries have started to apply carbon tax since the 1990s, while they continue to use subsidies for fossil fuels. Carbon tax and various environmental taxes are of great importance in the fight against climate change. Many countries introduced these taxes in the 1990s. While these taxes increase the budget revenues, efficiency and fairness can be ensured by reducing the taxes such as the additional resource fee income tax created and a fiscal policy that can be used in the financing of debts.

REFERENCES

BU. (2021). Impacts of Climate Change on Turkey, http://climatechange.boun.edu.tr/iklim-degisikliginin-turkiyeye-etkileri/,Access Date: 31 December 2021

Climate Transparency Report. (2021), Comparing G20 Climate Action Towards Net Zero https://www.climate-transparency.org/g20-climate performance/g20report2021,1-16,

Doğan, S. et al. (2020). “Global Warming and Climate Change: From Scientific Compromise to Political Segregation”, Istanbul Commerce University Journal of Social Sciences Year:19 Issue:39 Fall:2020/3 p:1453-1484, www. dergipark.org.tr, Access Date: 20 December 2021

EPA. (2021). Emissions by Country, www. https://www.epa.gov/ghgemissions/global-greenhouse-gas-emissions-dataErişim Tarihi 7 Aralık 2021

IAE. (2021). Global Energy Rewiev, 2021, https://www.iea.org/reports/global-energy-review-2021,p.1-36

IPCC. (2014). Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, [Edenhofer, O., R. Pichs-Madruga, Y. Sokona, E. Farahani, S. Kadner, K. Seyboth, A. Adler, I. Baum, S. Brunner, P. Eickemeier, B. Kriemann, J. Savolainen, S. Schlömer, C. von Stechow, T. Zwickel and J.C. Minx (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA., p.1-161 https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ipcc_wg3_ar5_full.pdf, Access Date: 6 December 2021,1-1454

Köse, İ. (2018). Climate Change Negotiations: Turkey's Signature Process of the Paris Agreement, Aegean Journal of Strategic Studies, 2018, Vol:9, No:1,55-81,https: //dergipark.org.tr/tr/ download/article-file/416137, Access Date 20 December 2021

Morten & Dender. (2021). The Use of Revenues From Carbon Pricing, OECD Taxation Working Papers, 2019, s:23, ttps://www.oecd-ilibrary.org/taxation/the-use-of-revenues-from-carbon-pricing_3cb265e4-en

National Oceanic and Atmospheric Administation. (2019). Climate Change Impacst, https://www.noaa.gov/education/resource-collections/climate/climate-change-impacts

Perez, M.H & Rhode, C. (2020). Carbon Pricing: International Comparation ıfa DICE Report 1/2020 Spring Volume 18, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/225223/1/ifodice-2020-01-p49-59.pdf

Satıl, C (2021). Turkey Approves Paris Agreement, 12 October 2021, www.doğrulukpayi.com, Access Date:31 March 2022

TÜİK. (2021), Greenhouse Gas Emission Statistics 1990-2019, 2021, www.tuik.gov.tr, Access Date 28 December 2021

TÜSİAD. (2020). Analysis of Agriculture and Food Sector in the Context of Sustainable Growth,p.1-64,file:///Users/meralfirat/Downloads/tusiad-tarim-ve-gida-2020-ozet-raporu_1583400861%20(1).pdf Acces Date : 27 December 2021

WEF. (2020). The Global Risk Report 2020, Insight Report 15th Edition In partnership with Marsh & McLennan and Zurich Insurance Group, https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdfAccess Date:8 December 2021

World Bank Group. (2019). Using Carbon Revenues,https:// openknowledge.worldbank.org /bitstream/handle/10986/32247/UsingCarbonRevenues.pdf,1-62, Access Date, 30 December 2021

Worldbank Group. (2018). Fiscal Policies for Development and Climate Action Policy Summary for Finance Minister,1-8, www.worldbank.org. Access Date: 20 December 2021.

in studies investigating the relationship between immigration and employment. Because hidden relationships that cannot be revealed by symmetric causality tests can be revealed by asymmetric causality tests using the positive and negative components of the variables.

According to the findings of this study, while the positive shock of migration causes a positive shock to employment in some countries, it can cause a negative shock in some countries. Therefore, instead of acting with a populist approach and prejudices towards immigrants, different country-specific policies can be developed. The policies that will increase the positive effects of immigrants on the labor market can be developed in countries that cause a positive shock to employment. Instead of excluding immigrants from the labor market in countries that cause negative shocks to employment, immigrants should be directed to regions or sectors with high employment opportunities, taking into account their education and skills, and adaptation of immigrants to the labor market should be ensured. Because in a world where labor mobility increases and political and economic problems continue, it is not possible to completely prevent migration flows, especially to developed countries. On the other hand, this study focused on the asymmetric causality relationship between direct immigration and employment. In later studies, the asymmetric causality relationship can be made by considering the composition, gender, education level of the immigrants or the characteristics of the labor market in the country of immigration. Thus, it will be possible to develop more specific economic and migration policies specific to countries.

REFERENCES

Alshalabi, M. (2020). The effect of immigration on the regional labor market outcome. Master Thesis, International Business School, Jönköping University.

Amuedo-Dorantes, C., & De la Rica, S. (2010). Immigrants' responsiveness to labor market conditions and their impact on regional employment disparities: evidence from Spain. SERIEs, 1(4), 387-407.

Asencios, R., & Castellares, R. (2020). The impact of venezuelan immigration on employment and wages: the Peruvian case. Serie de Documentos de Trabajo, Working Paper series DT No. 2020-002.

Borjas, G. J. (2003). The labor demand curve is downward sloping: Reexamining the impact of immigration on the labor market. The quarterly journal of economics, 118(4), 1335-1374.

Borjas, G. J., & Edo, A. (2021). Gender, selection into employment, and the wage impact of immigration. IZA Institute of Labor Economics, Discussion Paper Series No. 14261.

Boubtane, E., Coulibaly, D., & Rault, C. (2011). Immigration, unemployment and GDP in the host country: Bootstrap panel Granger causality analysis on OECD countries. IZA Discussion Paper No. 5853.

Breusch, T. S. & Pagan, A.R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. The review of economic studies, 47(1), 239-253.

Card, D. (1990). The impact of the Mariel boatlift on the Miami labor market. ILR Review, 43(2), 245-257.

Carrasco, R., Jimeno, J. F., & Ortega, A. (2008). The effect of immigration on the labor market performance of native-born workers: some evidence for Spain. Journal of Population Economics, 21(3), 627-648.

Chassamboulli, A., & Palivos, T. (2013). The impact of immigration on the employment and wages of native workers. Journal of Macroeconomics, 38, 19-34.

Coulibaly, D., Gnimassoun, B., & Mignon, V. (2018). The tale of two international phenomena: International migration and global imbalances. CEPII Working Paper. No. 02.

Cristea, L. A., & Grabara, J. (2019). Fiscal impact of the migration phenomenon. Journal of International Studies, 12(4). 144-159.

Draženović, I., Kunovac, M., & Pripužić, D. (2018). Dynamics and determinants of emigration: the case of Croatia and the experience of new EU member states. Public Sector Economics, 42(4), 415-447.

Dustmann, C., Fabbri, F., & Preston, I. (2005). The impact of immigration on the British labour market. The Economic Journal, 115(507), F324-F341.

Edo, A. (2015). The impact of immigration on native wages and employment. The BE Journal of Economic Analysis & Policy, 15(3), 1151-1196.

Fairlie, R. W., & Meyer, B. D. (2003). The effect of immigration on native self-employment. Journal of Labor Economics, 21(3), 619-650.

Foders, F. (2003). Long-run determinants of immigration to Germany 1974-1999: a Ricardian framework (No. 1187). Kiel Working Paper.

Granger, C. W., & Yoon, G. (2002). Hidden cointegration. San Diego: University of California, Department Economics, Working Paper No. 2002-02.

Harris, J. R. & Todaro, M. P. (1970). Migration, unemployment and development: a two-sector analysis. The American Economic Review, 60(1), 126-142.

Holmkvist, J., & Tidlund, J. (2021). Immigration´s effect on the Swedish labor market: How did the refugee wave in 2015 affect the Swedish employment rates?. Bachelor Essay, Linnaeus University.

International Monetary Fund (IMF) (2020). World economic outlook the great lockdown, No. 2020/001.

IOM (2021). International Migration Report 2022. International Organization for Migration (IOM), Geneva.

İşcan, İ. H., & Demirel, T. (2021). Göçün gelişmiş ülkelerde büyüme ve istihdam piyasası üzerine etkileri: Bir panel ARDL analizi. Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics, 35, 181-203.

Kónya, L. (2006). Exports and growth: Granger causality analysis on OECD countries with a panel data approach. Economic Modelling, 23(6), 978-992.

Kum, H. & Bozkaya, Ş. (2020). İstihdam ve göç ilişkisi: Avustralya örneği (1984-2018). 8th International Conference on Culture and Civilization, 21-22 April, Trabzon. 14-22.

Lam, D., & Elsayed, A. (2022). Labour markets in low-income countries: Challenges and opportunities. Oxford University Press.

Lee, E. S. (1966). A theory of migration. Demography, 3(1), 47-57.

Lewis, W. A. (1954). Economic development with unlimited supplies of labour. Manchester School of Economic and Social Studies, 22, 139-191.

Longhi, S., Nijkamp, P., & Poot, J. (2010). Joint impacts of immigration on wages and employment: review and meta-analysis. Journal of Geographical Systems, 12(4), 355-387.

Massey, D. S. (1999). International migration at the dawn of the twenty-first century: The role of the state. Population and Development Review, 25(2), 303-322.

McGovern, P. (2007). Immigration, labour markets and employment relations: problems and prospects. British Journal of industrial relations, 45(2), 217-235.

Moreno-Galbis, E., & Tritah, A. (2016). The effects of immigration in frictional labor markets: Theory and empirical evidence from EU countries. European Economic Review, 84, 76-98.

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2017). The Economic and Fiscal Consequences of Immigration. Washington, DC: The National Academies Press.

Ortega, F., & Peri, G. (2009). The causes and effects of international mobility: Evidence from OECD countries 1980- 2005. NBER Working Paper, 14833.

Pesaran, M. H. & Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. Journal of Econometrics 142(1), 50-93.

Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels. Cambridge Working Papers in Economics, 435. Cambridge.

Pesaran, M. H., Ullah, A. & Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted LM test of error cross-section independence, The Econometrics Journal, 11(1), 105-127.

Sandström, A. B. (2019). Immigration and native employment: A study of the effects in Sweden 2011-2017. Bachelor Thesis in Economics, Umea University.

Suzuki, K., Paul, S., Maru, T., & Kusadokoro, M. (2019). An empirical analysis of the effects of Syrian refugees on the Turkish labor market. ADBI Working Paper Series, No.935.

Todaro, M. P. (1969). A model of labor migration and urban unemployment in less developed countries. The American economic review, 59(1),138-148

Unver, C. (2015). Does broadband facilitate immigration flows?: A non-non-linear instrumental variable approach. University of Birmingham, Department of Economics Discussion Paper 15-01.

Venturini, A. & Villosio, C. (2004). Labour market effects of immigration: an empirical analysis based on Italian data. International Labour Office Geneva, International Migration Papers No. 69.

Winter-Ebmer, R & Zimmermann, K. F. (1998). East-West trade and migration: The Austro-German case. IZA Discussion Paper No.2.

Yilanci, V., & Aydin, M. (2017). Oil prices and stock prices: an asymmetric panel causality approach. Journal of Applied Research in Finance and Economics, 2(4), 9-19.

Zellner, A. (1962). An efficient method of estimating seemingly unrelated regressions and tests for aggregation bias. Journal of the American statistical Association, 57(298), 348-368.

was determined with the help of Akaike (AIC), Schwarz (SIC) and Hannah-Quinn (HQ) information criteria and it was concluded that the appropriate lag was 1.

Panel Granger analysis was applied to determine the correct sequence in the VAR analysis and to determine the externality of the variables. Afterwards, the relations between the variables were determined by variance decomposition and impulse-response analyses.

As a result of variance analysis, in the event of a shock in inflation, the effect of public expenditures on the formation of this shock is greater than public revenues. In the event of a shock in public expenditures, the effect of public revenues on the formation of this shock is greater than that of inflation.

In the impulse response analysis, both public revenues and public expenditures react negatively and significantly to a unit standard shock applied to the inflation variable. In addition, in the event of a shock in public expenditures, the response of public expenditures is positive and significant. In the public expenditure shock, public revenues have positive and significant responses in the first period.

Panel Granger results show that there is bidirectional causality between inflation and public expenditures. In addition, there is a one-way causality running from public revenues to inflation. Granger sonuçları ise enflasyon ve kamu harcamaları arasında çift yönlü nedensellik olduğunu göstermektedir. Ayrıca kamu gelirlerinden enflasyona doğru nedensellik mevcuttur.

The applied causality, variance decomposition and impulse response analysis results are consistent with each other. It is also compatible with studies in the literature. Accordingly, the relationship between inflation and public revenues (Tanzi Effect) and inflation and public expenditures (Patinkin Effect) in low-inflation countries is affected in the same way as in high-inflation countries.

REFERENCES

Abdioğlu, Z., & Terzi, H. (2009). Enflasyon Ve Bütçe Açıkları İlişkisi: Tanzi Ve Patinkin Etkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(2), 195-211.

Akgül, I., & Beşer, M. K. (2011). Effects Of İnflation Tax Versus Tanzi Effect On The Real Value Of Tax Revenues: Evidence From Turkey. Iktisat Isletme ve Finans, 26(298), 45-66.

Akıncı, A., & Özçelik, Ö. (2018). Türkiye'de Dolaylı Vergilerin Enflasyon Üzerindeki Etkisi. Maliye ve Finans Yazıları, (110), 9-20.

Andrejovska, A., & Pulikova, V. (2018). Tax Revenues İn The Context Of Economic Determinants. Montenegrin Journal of Economics, 14(1), 133-141.

Akitoby, B., Binder, A., & Komatsuzaki, T. (2017). Inflation And Public Debt Reversals İn The G7 Countries. Journal of Banking and Financial Economics, 1(7), 28-50.

Biçen, Ö. F., Görüş, M. Ş., & Türköz, K. (2015). Olivera-Tanzi Ve Patinkin Etkilerinin Türkiye'de Geçerliliğinin İncelenmesi. Maliye Dergisi, 168, 170-185.

Boukbech, R., Bousselhamia, A., & Ezzahid, E. (2018). Determinants Of Tax Revenues: Evidence From A Sample Of Lower Middle Income Countries. Applied Economics and Finance, 6: 11-20.

Cardoso, E. (1998). Virtual Deficits And The Patinkin Effect. Staff papers, 45(4), 619-646.

Carling, R., & Potter, M. (2015). The Stealth Tax. Policy: A Journal of Public Policy and Ideas, 31(4), 44-53.

Curristine, T., Lonti, Z., & Joumard, I. (2007). Improving Public Sector Efficiency: Challenges And Opportunities. OECD Journal On Budgeting, 7(1), 1-41.

Çalcalı, Ö., & Altıner, A. (2019). Makro Ekonomik Açıdan Vergi Gelirlerinin Belirleyicileri: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama. Maliye ve Finans Yazıları, (112), 175-198.

Çavuşoğlu, A. T. (2005). Vergi Gelirleri Ve Kamu Harcamaları Açısından Enflasyon: Tanzi Ve Ters Tanzi Etkileri. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(3), 35-52.

Van Bon, N. (2015). The Relationship Between Public Debt And İnflation İn Developing Countries: Empirical Evidence Based On Difference Panel GMM. Asian Journal of Empirical Research, 5(9), 128-142.

Conrad, E. (1997). Expenditure Lags, Inflation, and the Real Purchasing Power of Government: Is there a Tanzi Effect on the Other Side of the Budget as Well?. Blejer, M. and T. Ter-Minassian, Macroeconomic Dimensions of Public Finance: Essays in Honour of Vito Tanzi, Routledge, London, 235-263.

Cooray, Arusha; Schneider, Friedrich (2013) : How Does Corruption Affect Public Debt? An Empirical Analysis, Johannes Kepler University of Linz, Department of Economics, Linz. Working Paper, No. 1322.

Tatoğlu, F. (2017). Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı (3. Baskı 2020).

Fukunaga, I., Komatsuzaki, T., & Matsuoka, H. (2019). Inflation And Public Debt Reversals İn Advanced Economies. Contemporary Economic Policy. 15(2), 19-27.

Güneş, H. (2020). Tanzi ve Patinkin Etkisi Çerçevesinde Bütçe Açığı ile Enflasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 1-11.

Han, S., & Mulligan, C. B. (2008). Inflation And The Size Of Government. Revıew-Federal Reserve Bank Of Saınt Louıs Review, May/June, 90(3), 245-267.

Magazzino, C. (2011). The Nexus Between Public Expenditure And İnflation İn The Mediterranean Countries. Theoretical and Practical Research in Economic Fields (TPREF), 2(03), 94-107.

Özmen, İ. (2016). Vergi Gelirlerinin Belirleyicileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz: BRICT. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(32), 232-252.

Patinkin, D. (1993). Israel's Stabilization Program Of 1985, or Some Simple Truths of Monetary Theory. Journal of economic Perspectives, 7(2), 103-128.

Pesaran, M.H. (2007), A Simple Panel Unit Root Test İn The Presence of Cross-Section Dependence, Journal of Applied Econometrics, 22(2), 265-312.

Pesaran, M.H., Ullah, A. & Yamagata, T. (2008), A Bias-Adjusted LM Test Of Error Cross-Section İndependence, The Econometrics Journal, 11(1), 105-127.

Sackey, J. A. (1981). Inflation And Government Tax Revenue: The Case Of Trinidad And Tobago With Comparative Reference To Barbados And Jamaica. Social and Economic Studies, 76-103.

Soh, W. N., Muhamad, H., & San, O. T. (2021). The Impact of Government Efficiency, Corruption, and Inflation on Public Debt: Empirical Evidence from Advanced and Emerging Economies. Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities, 29(3), 1551-1570.

Şen, H. (2003). Olivera-Tanzi etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma. Maliye Dergisi, 143, 30-57.

Tanzi, V. (1977). Inflation, Lags İn Collection, And The Real Value Of Tax Revenue. Staff Papers, 24(1), 154-167.

Tanzi, V. (1978). Inflation, Real Tax Revenue, And The Case For İnflationary Finance: Theory With An Application To Argentina. Staff papers, 25(3), 417-451.

Yıldız, B. (2019). Vergi Gelirlerinin Ekonomik Belirleyicileri Üzerine Ampirik Bir Analiz: Yüksek Gelirli Oecd Ülkeleri Örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 17(3): 324-339.

APPENDİX

Table A.1: Roots of Characteristic Polynomial (AR Root Table)

Root	Modulus
0.979803	0.979803
0.346445	0.346445
0.040383	0.040383

Figure A.1: Invers Root

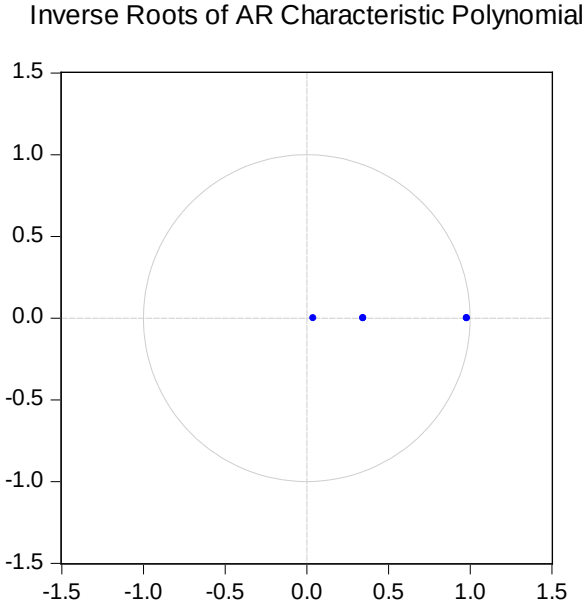

5. CONCLUSION

Between 2007 and 2020, the skill-biased technological change hypothesis was investigated in 10 developed and 10 developing countries. The selected developed countries are Norway, Ireland, Switzerland, Iceland, Germany, Sweden, Australia, Netherlands, Denmark, and Finland, which are in the top 10 according to the human development index. The selected developing countries are the newly industrialized countries (NIC). These countries are defined as countries whose economies have not yet reached the status of a developed country, but have surpassed their developing counterparts in the macro-economic sense, and are Brazil, China, India, Indonesia, Malaysia, Mexico, Philippines, South Africa, Thailand, and Turkey.

In the analysis, the GDP variable, which is considered to significantly affect income inequality, is included in the model. It was concluded that the increase in income at all quantile levels reduces income inequality. The share of agricultural employees representing the unskilled labor and industrial employees representing the skilled labor was taken into account. It has been found that the increase in the share of workers in agriculture reduces income inequality at all quantile levels. In the industrial sector, where automation is gradually increasing and a relatively skill-biased labor force is involved, it is observed that the increase in the share of employees in this sector increases income inequality at all quantitative levels. In the same way, it was concluded that the increase in technological diffusion further increases the income gap in countries where both income inequality is high and low. This finding shows that the skill-biased technological change hypothesis is valid in the countries studied. Looking at the education variable, it can be said that in countries where income is more equitable, that is, in the lower quantile of income inequality, the increase in the level of education improves the income distribution. However, when the interaction variable consisting of the multiplying of technology and education variables was taken into consideration, it was found that the interaction variable at all quantile levels reduces income inequality. With this finding, it can be said that with technology diffusion, the increase in education level reduces income inequality. In a world where technology is rapidly advancing and continues to progress, it can be said that the gap between the skilled labor force and unskilled labor force can only be possible with the adaptation of an unskilled labor force to technology. For this, it is important to support education, the lifelong learning process, and vocational training.

REFERENCES

Acemoglu, D. & Pischke, J. (2000). Certification of training and training outcomes. European Economic Review, 44(4), 917-927.

Adermon, A. & Gustavsson, M. (2015). Job polarization and task-biased technological change: Evidence from Sweden, 1975–2005. The Scandinavian Journal of Economics, 117(3), 878-917.

Ali, S., Mustafa, M. Q., & Shahbazi, I. A. (2013). Agriculture value added and income inequality in Pakistan: A time series analysis. Research Journal of Economics, Business and ICT, 8(2), 25-33.

Antonelli, C. & Fassio, C. (2014). The economics of the light economy: Globalization, skill biased technological change and slow growth. Technological Forecasting and Social Change, 87, 89-107.

Autor, D. Katz, L. & Krueger, A. (1998). Computing inequality: have computers changed the labor market? Quarterly Journal of Economics, 113(4), 1169-1214.

Autor, D.H. & Dorn, D. (2013). The growth of low-skill service jobs and the polarization of the US labor market. American Economic Review 103(5), 1553-1597.

Battisti, M., Del Gatto, M., & Parmeter, C. F. (2022). Skill-Biased Technical Change and Labor Market Inefficiency. Journal of Economic Dynamics and Control, 104428.

Bartel, A. & Sicherman, N. (1999). Technological change and wages: an interindustry analysis. Journal of Political Economy, 107(2), 285-325.

Bessen, J. E. (2016). How computer automation affects occupations: Technology, jobs, and skills. Boston Univ. School of Law, Law and Economics Research Paper (15-49).

Berman, E., Bound, J. & Griliches, Z. (1994). Changes in the demand for skilled labor within U.S. Manufacturing: Evidence from the annual survey of manufacturers. The Quarterly Journal of Economics, 109(2), 367-397.

Bound, J. & Johnson, G. (1992). Changes in the structure of wages in the 1980s - an evaluation of alternative explanations. American Economic Review, 82, 371-392.

Byerlee, D., De Janvry, A., & Sadoulet, E. (2009). Agriculture for development: Toward a new paradigm. Annu. Rev. Resour. Econ., 1(1), 15-31.

Card, D. & Lemieux, T. (2000). Can falling supply explain in rising return to college for younger men? A chort-based analysis. Quarterly Journal of Economics 116, p.705-746.

Cascio, E. U. & Narayan, A. (2015). Who needs a fracking education? the educational response to low-skill biased technological change (No. w21359). National Bureau of Economic Research

Cazzavillan, G., & Olszewski, K. (2011). Skill-biased technological change, endogenous labor supply and growth: A model and calibration to Poland and the US. Research in economics, 65(2), 124-136.

Conceicao, P. & Galbraith, J. (2000). Technology adoption and inequality: empirical evidence from a selection of OECD countries. 33rd Hawaii International Conference on System Sciences, vol. 7.

Cuong, N. V. (2010). Does agriculture help poverty and inequality reduction? Evidence from Vietnam. Agricultural Economics Review, 11(1), 44-56.

Çelik, N. (2008). Beceri yanlı teknolojik değişme yaklaşımı ve gelişmiş ülkelerde işgücü talebi. Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, Cilt 8, Sayı 3.

Hall, J. (2009). The diffusion of technology, education and income inequality: evidence from developed and developing countries. available in http://www.pages.drexel.edu/~jdh56/p2_09_nov.pdf (04.15.2022).

Hémous, D. & Olsen, M. (2018).The rise of the machines: automation, horizontal innovation and income inequality. available in SSRN: https://ssrn.com/abstract=2328774, (15.04.2022).

Jaumotte, M. F., Lall, M. S. & Papageorgiou, C. (2008). Rising income inequality: technology, or trade and financial globalization? (No. 8-185). International Monetary Fund.

Koenker, R., & Hallock, K. F. (2001). Quantile regression. Journal of economic perspectives, 15(4), 143-156.

Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. The American Economic Review, 45(1), 1-28.

Li, B. (2010). Multinational production and choice of technologies: New evidence on skill-biased technological change from China. Economics Letters, 108(2), 181-183.

Marouani, M. A., & Nilsson, B. (2019). The labor market effects of skill-biased technological change in Malaysia. In Internal Migration, Urbanization and Poverty in Asia: Dynamics and Interrelationships, 219-264.

Perugini, C. & Pompei, F. (2009). Technological change and income distribution in Europe. International Labour Review, Vol. 148, No. 1-2, 123-148.

Pi, J., & Zhang, P. (2018). Skill-biased technological change and wage inequality in developing countries. International Review of Economics & Finance, 56, 347-36.

Sandulli, F. D., Baker, P. M., & López-Sánchez, J. I. (2013). Can small and medium enterprises benefit from skill-biased technological change? Journal of Business Research, 66(10), 1976-1982.

Solt, F. (2021). The standardized world income inequality database (SWIID), 8-9", available in https://doi.org/10.7910/DVN/LM4OWF, Harvard Dataverse, V7, (20.04.2022)

Spitz-Oener, A. (2006). Technical change, job tasks, and rising educational demands: Looking outside the wage structure. Journal of Labor Economics, 24(2), 235-270.

UNDP Human Development Reports (2022). Human Development Index. available in https://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi#:~:text=The%20HDI%20is%20the%20geometric,children%20of%20school%20entering%20age, (20.04.2022)

Vindigni, A. (2002). Income distribution and skilled biased technological change. Princeton, Department of Economics - Industrial Relations Sections working paper number 464. available in www.irs.princeton.edu/pubs/pdfs/464.pdf, (25.04.2022).

Wang, J., Hu, Y., & Zhang, Z. (2021). Skill-biased technological change and labor market polarization in China. Economic Modelling, 100, 1-12.

Weiss, M. (2008). Skill-biased technological change: Is there hope for the unskilled? Economics Letters, 100(3), 439-441.

World Bank. (2022). World Development Indicators. available in https://data.worldbank.org/indicator?tab=all, (20.04.2022).

Note: a, b, c values show that the null hypothesis was not accepted at the statistical significance level of 1%, 5%, and 10%, respectively. With Monte Carlo Simulation, bootstrap critical values were generated with 10,000 cycles.

If the Model 1, Model 2, and Model 3 findings of the study are summarized, only Model 2 has a bidirectional causality relationship for Indonesia. China was also identified as the only country with causality characteristics for all three models. In addition, a one-way causal relationship was observed only between the development in the financial markets and the growth in the agricultural sector value added in Turkey.

4. CONCLUSION

Investments are a fundamental parameter for the country's economies in ensuring sustainable development. But investments can be brought to life by a certain flow of funds. Given that the source of funds is savings and savings are also at a certain level, well-functioning financial systems are needed for efficient use of resources. Advanced financial systems refer to improvements in financial structures and institutions. Within this scope, deepening, access, and effectiveness in financial markets hold an important place. Progress at varying rates in financial markets ensures the strengthening of the real sector for all countries. The relationship between the real sector and financial markets for the 1992-2019 period for E7 countries was explored in this study with the Konya (2006) bootstrap causality test. The findings revealed heterogeneous results for the relevant group of countries. Separate analyses for agriculture, industry, and service sector have shown that causality relation is not found in many countries in general, whereas in countries where causality is identified, the relationship is one-way. The expected result from developed financial markets is a decrease in funding costs and the formation of various financial instruments. This makes it easier for savings to transform into investments. That is, it is expected that the finance sector will bring much more to the economy than direct benefits such as employment or income generation. So the improvement in financial markets needs to be addressed from a real economic perspective. The global economic crisis that started with the Covid-19 pandemic caused some disconnection between financial markets and the real sector. There have been capital outflows from emerging market economies, especially E7 countries. For the continuation of an efficient structure between the financial system and the real sector, the exchange rate and price fluctuations must be kept to a minimum. The first reaction to economic crises that occur for any reason comes from financial markets. This effect is reflected in the real sector over time. While financial markets are recovering faster, the real sector is unable to reflex at the same pace. The weakening of the bond between financial structures and the real sector is slowing the recovery process. Thus it will be reduced for institutions and businesses, especially countries, to take a share of various long-term investments through international capital movements. As a result, economic growth will slow.

REFERENCES

Altıner, A., Cihan, K. A., & Bozkurt, E. (2018). Export diversification and growth: A bootstrap panel causality analysis for selected emerging market economies. Journal of Management and Economics Research, 16(3), 24-36.

Anuya, D. E. & Ifionu, E. P (2021). Financial market development and economic growth in Sub-Saharan Africa: A dynamic panel GMM approach. International Journal of Magamenet SCI & Entrepreneurship, 13(7), 369- 378.

Anwar, S. & Sun, S. (2011). Financial development, foreign investment and economic growth in Malaysia. Journal of Asian Economics, 22(2011), 335-342.

Asamoah, M. E., & Alagidede, I. P. (2020). Exploring the causal relationships and allocation puzzle between portfolio investments and real sector growth in Sub-Saharan Africa. Research in International Business and Finance, 52, 101187, 2-17.

Aslan, Ö. & Korap, H. L. (2006). Türkiye'de finansal gelişme ekonomik büyüme ilişkisi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), 2006(17), 1-20.

Aslan, Ö. & Küçükaksoy, İ. (2006) . Finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye ekonomisi üzerine ekonometrik bir uygulama. Ekonometri ve İstatistik, 4, 12-28.

Blum, D., Federmair, K., Fink, G., & Haiss, P. (2002). The financial-real sector nexus: Theory and empirical evidence. Research Institute for European Affairs, working paper, no.43.

Bond, P., Edmans, A., & Goldstein, I. (2012). The real effects of financial markets. Annu. Rev. Financ. Econ., 4(1), 339-360.

Bozkurt, E., Altıner, A., & Toktaş, Y. (2018). Democracy and economic growth: Evidence from emerging market economies. Electronic Turkish Studies, 13(14), 15-32.

Chollete, L., Ismailescu, I., & Lu, C. C. (2013). Dependence between extreme events in the real and financial sectors. University of Stavanger.

Cochrane, J. H. (2005). Financial markets and the real economy, Natıonal Bureau of Economıc Research, working paper, no. 11193.

Çetinkaya, M., & Dinçer, G. (2021). Reel sektörün finansman sorunlarına çözüm arayışları: Geleneksel olmayan makroekonomik politika araçları çerçevesinde bir değerlendirme. Third Sector Social Economic Review, 56(4), 2824-2848.

Doğan, H. (2008). Türkiye'de finans ve reel ekonomi ilişkisi: Schumpeter haklı mıydı?. İktisat İşletme ve Finans, 23(272), 49-79.

Gilchrist, S., & Zakrajsek, E. (2008). Linkages between the financial and real sectors: An overview. In Academic Consultants Meeting, Federal Reserve Board.

IMF, Financial Development Database. (2022). https://data.imf.org/?sk=f8032e80-b36c-43b1-ac26-493c5b1cd33b, (20.04.2022).

Kandır, S.,Y. İskenderoğlu, Ö. & Önal, Y. B. (2007). Finansal gelişme ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin araştırılması. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(2), 2007, 311-326.

Kaya, A. Gülhan, Ü., & Güngör, B. (2013). Türkiye ekonomisinde finans sektörü ve reel sektör etkileşimi. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 5(8), 2-15.

Khalil, M. A. & Chaisrisawatsuk, S. (2018). Relationship between financial and real sectors: Implications for stable economic development (evidence from Thailand). International Journal of Economics and Finance, 10(6), 204-217.

Kónya, L. (2006). Exports and growth: Granger causality analysis on OECD countries with a panel data approach. Economic Modelling, 23(6), 978-992.

Levine, R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. Handbook of economic growth, 1, 865-934.

Luintel, K. B., Khan, M., Leon-Gonzalez, R. & Li, G. (2016). Financial development, structure and growth: New data method and results. Journal of International Financial Markets, Institutions & Money, 43 (2016), 95-112.

Menyah, K., Nazlıoğlu, Ş. & Wolde-Rufael, Y. (2014). Financial development, trade openness and economic growth in African Countries: New ınsights from a panel causality approach. Economic Modelling, 37(2014), 86-394.

Mike, F. & Alper, A. E. (2021). Kırılgan ekonomilerde finansal gelişme düzeyinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. Business and Economics Research Journal, 12(1), 49-64.

Mordi, C. N. (2010). The link between the financial (banking) sector and the real sector of the Nigerian economy. Economic and Financial Review, 48(4), 7-30.

Öztürk, N., Kılıç Darıcı, H. & Ferdi, K. (2011). Ekonomik büyüme ve finansal gelişme ilişkisi: Gelişmekte olan piyasalar için bir panel nedensellik analizi. Marmara Üniversitesi İ.İ.B. F. Dergisi, 30(1), 53-69.

Puryan, V. (2017). The causal relationship between economic growth, banking sector development and stock market development in selected Middle-East and North African countries. International Journal of Economics and Financial Issues, 7(3), 575-580.

Shahbaz, M., Tiwari, A. K. & Nasir, M. (2013). The effects of financial development, economic growth, coal consumption and trade openness on CO2 emissions in South Africa. Energy Policy, 61(2013), 1452–1459.

Tatoğlu Yerdelen, F. (2013). Panel veri ekonometrisi / Stata uygulamalı, İstanbul: Beta Basım Yayın.

Wolde-Rufael, Y. (2009). Re-examining the financial development and economic growth nexus in Kenya. Economic Modelling, 26(2009), 1140–1146.

World Bank, World Development Indicators. (2022). https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators, (20.04.2022).

Zhang, J., Wang, L. & Wang, S. (2012). Financial development and economic growth: Recent evidence from China. Journal of Comparative Economics, 40 (2012), 393–412.

REFERENCES

Alper, F. Ö. (2017). Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Ekonomik Büyüme ve İşsizlik Üzerine Etkisi: Seçilmiş AB Ülkeleri ve Türkiye Örneği. Yasama Dergisi, 36, 45-65.

Artan, S., Hayaloğlu, P. & Baltacı N. (2014). Bilgi ve İletişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkisi: Geçiş Ekonomileri Örneği. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28(1), 199-214.

Bahrini, R. & Qaffas, A. A. (2019). Impact of Information and Communication Technology on Economic Growth: Evidence from Developing Countries. Economies, 7(21), 1-13.

Baldwin, R. E. (2016). The great convergence: information technology and the new globalization, The Belknap Press of Harvard University Press.

Bozkurt, C. (2015). Türkiye'de Bilgi-İletişim, Eğitim, Sağlık ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Ampirik Bir Yaklaşım. İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 2, 45-56.

Erçakar, M. E. & Çolakoğlu, H. (2019). Bilgi Ekonomisinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: BRICS Ülkeleri ve Türkiye İçin Bir Analiz. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 17(4), 248-268.

Erdil, E., Türkcan, B. & Yetkiner, I. H. (2009). Does Information and Communication Technologies Sustain Economic Growth? The Underdeveloped and Developing Countries Case. ECONSTOR Working Papers in Economics, Working Paper no: 09/01 https://www.econstor.eu/bitstream/10419/175902/1/wp0901.pdf

Freeman, C. & Louça, F. (2002). As Time Goes By: From the Industrial Revolutions to the Information Revolution, Oxford: Oxford University Press.

Hagemann, H. and Setter, S. (2016). Growth, Productivity, and Employment: Consequences of the New Information and Communication Technologies in Germany and the US, Growth, distribution, and effective demand: alternatives to economic orthodoxy, (Ed. George Argyrous, G., Forstater, M., and Mongiovi, G.), Routledge.

Hodrab, R., Maitah, R. & Luboš, S M. (2016). The Effect of Information and Communication Technology on Economic Growth: Arab World Case. International Journal of Economics and Financial, Issues, 6(2), 765-775.

Hofman, A., Aravena, C. & Aliaga, V. (2016). Information and communication technologies and their impact in the economic growth of Latin America, 1990–2013. Telecommunications Policy, 40, 485-501.

International Telecommunication Union (2017). Measuring the Information Society Report 2017 - Volume 1, Switzerland.

Internaional Labour Organization (2018). The impact of technology on the quality and quantity of jobs. 2nd Meeting of the Global Commission on the Future of Work, 15-17 February 2018.

Kaynak, M. (2011). Kalkınma İktisadı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Kaldor, N. (1966). Causes of the Slow Rate of Economic Growth in the United Kingdom, Inaugural Lecture at the University of Cambridge, Cambridge University Press.

Kretschmer, T. (2012). Information and Communication Technologies and Productivity Growth: A Survey of the Literature. OECD Digital Economy Papers, No. 195.

McKinsey Global Institute (2017). Jobs Lost, Jobs Gained: Workforce Transitions in a Time of Automation, McKinsey & Company, New York.

Niebel, T. (2018). ICT and economic growth-Comparing developing, emerging and developed countries. World Development, 104, 197-211.

Fern´andez-Portillo, A., Almod´ovar-Gonz´alez M., Hern´andez-Mogoll´on, R. (2020), Impact of ICT development on economic growth. A study of OECD European Union countries, Technology in Society, 63, 101420, 1-9.

Sharafat, A. R. & Lehr, W. H. (2017). ICT Engines for Sustainable Development. ICT-centric economic growth, innovation and job creation, (Ed. A. R. Sharafat and W. H. Lehr), International Telecommunication Union, 1-35

Schreyer, P. (2000). The Contributıon of Information and Communication Technology to Output Growth: A Study Of The G7 Countries. STI Workıng Paper.

Schumpeter, J. A. (1942/2003). Capitalism, Socialism and Democracy. London and New York: Routledge.

Seiter, S. (2005). Productivity and Employment in the Information Economy: What Kaldor's and Verdoorn's Growth Laws Can Teach the US", Empirica, 32, 73-90.

Özkan, G. & Çelik, H. (2018). Bilgi İletişim Teknolojileri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Bir Uygulama. Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 1-15.

OECD (2021). https://data.oecd.org/

Taymaz, E. (2018). Dijital teknolojiler ve ekonomik büyüme, TÜSİAD-T/2018, 10-600.

Taymaz, E. & Suiçmez, H. (2005). Türkiye'de Verimlilik, Büyüme ve Kriz, Milli Prodüktivite Merkezi Verimlilik Raporu, Ankara: MPM.

Türedi, S. (2013). Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel Veri Analizi. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 7, 298-322.

UNCTAD (2017). Information Economy Report 2017:Digitalization, Trade and Development, United Nations Publication, Switzerland.

Vu, K. M. (2013). Information and Communication Technology (ICT) and Singapore's Economic Growth. Information Economics and Policy, 25, 284–300.

Wells, H. & Thirlwall, A. (2003). Testing Kaldor's Growth Laws across the Countries of Africa. African Development Review, African Development Bank, 15(2-3), 89-105.

Apendix: List of coutries

Australia	Greece	New Zealand
Austria	Hungary	Norway
Belgium	Iceland	Poland
Brazil	Indonesia	Portugal
Canada	Ireland	Russia
Chile	Israel	Slovak Republic
Colombia	Italy	Slovenia
Costa Rica	Japan	South Africa
Czech Republic	Korea	Spain
Denmark	Latvia	Sweden
Estonia	Lithuania	Switzerland
Finland	Luxembourg	Turkey
France	Mexico	United Kingdom
Germany	Netherlands	United States

included the social integration dimensions of social adaptation, social structure and civic engagement and economic growth for the G-20 countries in the period of 1990-2019 by using panel cointegration and panel causality methods. For this purpose, firstly panel unit root tests was applied and it was observed that the series were stationary at the 1st difference. After eliminating the unit root problem in the series and making the series stationary, in order to examine the existence and the direction of long-term relationship between the series, Westerlund Durbin-Hausman (2008) panel cointegration and Dumitrescu-Hurlin (2012) panel causality analyzes were used. Empirical findings indicate the existence of a cointegration relationship between all variables in the long run. The results of the causality test reveal that the causality relationship between the components of social capital and economic growth differs. There is a bidirectional causality relationship between social structure and economic growth and between civic engagement and economic growth, while there is unidirectional causality from social adaptation to economic growth. Accordingly, in order for countries to increase their level of economic development, they need to invest in social capital, which represents social reconciliation and social integration and interacts with the economic growth of countries. In order to increase their economic and social development, countries should follow policies that ensure a society which is more socially cohesive by reducing conflicts in society, that has a more egalitarian social structure by reducing socio-economic inequalities and corruption and with high civic engagement by increasing participation in social activities that provide social benefits. In this context, policies implemented for different dimensions of social capital that contribute to economic growth by increasing social integration should be carefully chosen. Despite there has been an extensive literature on social capital, there has been little discussion about dimensions of social capital except trust. Within this context, the findings of this paper provide the important insights for future research.

KAYNAKÇA

Ahmad, M. & Hall, S. G. (2017). Trust-based social capital, economic growth and property rights: explaining the relationship. International Journal of Social Economics, 44(1), 21-52.

Akar, T. & Ay, A. (2018). Sosyal sermaye ve inovasyonun ekonomik büyüme üzerindeki etkisi. Journal of Economy Culture and Society, (58), 105-126.

Aydın, H. İ. (2016). Sosyal sermaye ve kalkınma. Ankara: Efil Yayınevi.

Bagmet, K. V. (2019). Growth and social capital: empirical analysis of the relationship. Механізм регулювання економіки, 2, 128-134.

Bouirdeu, P. (1986). The forms of social capital. in handbook of theory and research for the sociology of education (Eds: J. Richardson) New York: Greenwood, 241-258.

Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology, 94(94), 95-120.

Collier, P. & Gunning, J. W. (1999). Explaining African economic performance. Journal of economic literature, 37(1), 64-111.

Dominicis L., Florax, R. J. & de Groot, H. L. (2013). Regional clusters of innovative activity in Europe: are social capital and geographical proximity key determinants? Applied Economics, 45(17), 2325-2335.

Dumitrescu, E.I. & Hurlin, C. (2012). Testing for granger non-causality in heterogeneous panels. Economic Modelling, 29(4), 1450–1460.

Harrison, J. L., Montgomery, C. A., & Jeanty, P. W. (2019). A spatial, simultaneous model of social capital and poverty. Journal of Behavioral and Experimental Economics, 78, 183-192.

Helliwell, J. F. & Putnam, R. (1995). Economic growth and social capital in Italy. Eastern Economic Journal, 21(3), 295-307.

Helliwell, John F. (1996). Economic growth and social capital in Asia. NBER Working Paper, no: 5470, 1-21.

Li, Y., Wang, X., Westlund H. & Liu, Y. (2015). Physical capital, human capital and social capital: the changing roles in China's economic growth. Growth and Change, 46(1), 133-149.

Milanovic, B. (2011). More or less: income inequality has risen over the past quarter-century instead of falling as expected. Finance & Development, 48(003), 7-11.

Mubangizi, B. C. (2003). Drawing on social capital for community economic development: insights from a South African rural community. Community Development Journal, 38(2), 140-150.

Muringani, J., Fitjar, R. D. & Rodríguez-Pose, A. (2021). Social capital and economic growth in the regions of Europe. Environment and Planning A: Economy and Space, 53(6), 1412-1434.

Palomino, J. P., Deltell, A. F. & Tortosa-Ausina, E. (2013). Does social capital matter for European economic growth? Universitat Jaume I Department of Economics Working Paper, no: 2013/02.

Penn World Table (2021), available in http://cid.econ.ucdavis.edu/data.html, (27.03.2021).

Pesaran, M. H. & Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. Journal of Econometrics, 142(1), 50-93.

Pio, J. (2020). Effects of innovation and social capital on economic growth: empirical evidence for the Brazilian case. International Journal of Innovation, 8(1), 40-58.

Putnam, R. (1993). The prosperous community: social capital and public life. American Prospect, 4(13), 35-42.

Rodrik, D. (1998). Globalization, social conflict and economic growth. The World Economy. 21(2), 143-158.

Rodrik, D. (1999). "Where did all the growth go?: external shocks, social conflict and growth collapses. Journal of Economic Growth, 4(4), 385–412.

Sarracino, F. (2011). Social capital and economic growth: happily, together ever after. CEPS/INSTEAD Working Paper, no: 2011-52.

Satır, Y. (2016). Büyümek için sosyal uyum. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 201608.

Tatoğlu Yerdelen, F. (2013). İleri panel veri analizi: stata uygulamalı. İstanbul: Beta Yayıncılık,

Westerlund, J. (2008). Panel cointegration tests of the Fisher effect. Journal of Applied Econometrics, 23(2), 193-233.

World Bank (2021), World development indicators. available in http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators, (27.03.2021).

Yılmaz, G. & Gündüz, M. (2021). Ekonomik kalkınma ve sosyal sermaye arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi yöntemi ile analizi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (1), 239-261.

order to prevent appreciation pressure carries the risk of creating expectations of an eventual appreciation among foreign investors hence drive further capital inflows to these countries.

Increasing foreign participation in EM local currency bond markets and foreign currency borrowing of EM companies exacerbate the reaction both local currency yields and exchange rate at times of stress. As a matter of fact, exchange rate volatility has been higher since 2013. The taper tantrum period in 2013 proves how a sudden rise in global long term rates can destabilize local bond and foreign currency markets in EM countries. On May 1st 2013, Federal Reserve announced that the Fed would, in the near future, reduce the amount of its bond purchases. Bond investors reacted immediately by selling their bonds hence depressed the price of bonds and yields on U.S. Treasuries shot up. Foreign investors of EM local currency bonds pulled back in an indiscriminative way. The result was a simultaneous sharp decline in both local currency bond prices and local currencies across EM countries. Strong depreciation pressure in currency caused a panic among EM companies holding large foreign currency debt hence they reacted by purchasing US dollars which then led to further depreciation in local currencies. The tight connection among local currency bond markets and foreign currency markets in EM economies becomes particularly prominent when EM companies finance their local currency investments with foreign currency borrowing and foreign investors do not hedge their positions in local currency bond markets.

There has been a considerable positive correlation between US long term rates and EM long term rates since the start of great monetary easing in 2009. Monetary policy hence became less effective across these countries as raising policy rate today does not necessarily increase the long term rates. Long term interest rates therefore, can no longer be simply assumed as an average of expected short term rates by the EM authorities. By taking into account potential destabilizing spillovers expected from the reversal of great monetary easing, EM policymakers need to gain more control over domestic long term rates fairly soon.

6. CONCLUSION

This survey study investigates the interaction between extensive monetary easing and EM sovereign borrowers in order to find out the issues that EM authorities might face going forward. Results indicate that a market-determined world long term interest rate has replaced the US policy rate as a new shock propagator for EM economies. And long term rates in EM economies today are driven mostly by global factors rather than domestic policy rate. Monetary policy therefore became less effective across these countries as raising policy rate today does not necessarily increase the long term rates. By taking into account potential destabilizing spillovers expected from the reversal of great monetary easing, EM policymakers need to gain more control over domestic long term rates fairly soon.

REFERENCES

Alexopoulou, I., I. Bunda, and A. Ferrando. (2009). Determinants of government bond spreads in new EU countries. ECB Working Paper No. 1093

Arora, V., and M. Cerisola. (2001). How does U.S. monetary policy influence sovereign spreads in emerging markets? IMF Staff Papers, Vol. 48, No. 3

Baldacci, E., S. Gupta, and A. Mati. (2008). Is it (still) mostly fiscal? Determinants of sovereign spreads in emerging markets. IMF Working Paper, WP/08/259

Bellas, D., M. G. Papaioannou, and I. Petrova. (2010). Determinants of emerging market sovereign bond spreads: fundamentals vs financial stress. IMF Working Paper, WP/10/281

Calvo, G. and C., Reinhart (2002). Fear of floating. The Quarterly Journal of Economics, 117(2), 379-408

Caputo, L., and O. Herrera. (2017). Following the leader? The relevance of the FED funds rate for inflation targeting countries. Journal of International Money and Finance, 71, 25–52.

Ciarlone, A., Piselli, P. and Trebeschi, G. (2007). Emerging markets spreads and global financial conditions. Bank of Italy, Termi di discussione, No. 637

Dumicic, M., and T. Ridzak. (2011). Determinants of sovereign risk premia for european emerging markets. Financial Theory and Practice, 35(3), 277–299

Ebner, A. (2009). An empirical analysis on the determinants of CEE government bond spreads. Emerging Markets Review, Vol. 10, 97-121

Edwards, S. (1985). The pricing of bonds and bank loans in international markets: An empirical analysis of developing countries' foreign borrowing. NBER Working Paper No. 1689

Eichengreen, B., and A. Mody. (1998). What explains changing spreads on emerging market debt: fundamentals or market sentiment? NBER Working Paper No. 6408

Eichengreen, B., R. Portes. (1986) Debt and default in the 1930s: Causes and consequences, 30(3), 599-640

Ertürk, E. (2016). Latin Amerika Borç Krizi ve Avrupa İçin Çıkarılacak Dersler. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1), 159-173

Filardo, A., Genberg, H. and B. Hofmann (2014). Monetary analysis and the global financial cycle: An Asian central bank perspective. BIS Working Papers, No.463, September

Frankel, J., Vegh, C., and Vulletin, G. (2013). On graduation from fiscal procyclicality. Journal of Development Economics, 100: 32-47

Gadanecz, B, K. Miyajima and J. Urban. (2014). How could EM central banks respond to the influence of global monetary factors? BIS Papers, No.78, 25-51

Gourinchas, P. and O.,Jeanne. (2013). Capital flows to developing countries: The allocation puzzle. The Review of Economic Studies, 80(4), 1484-1515

Gourinchas, P. and M. Obstfeld (2011). Stories of the twentieth century for the twenty-first. NBER Working Paper, No.17252

González-Rozada and Levy-Yeyati (2005). Global factors and emerging market spreads. Economic Journal, 118 (533), 1917-1936

Hartelius, K., K. Kashiwase, and L. E.Kodres, (2008). Emerging market spread compression: Is it real or is it liquidity? IMF Working Paper, WP/08/10

Hofmann, B. and B. Bogdanova (2012). Taylor rules and monetary policy: a global great deviation?. BIS Quarterly Review. September, 37-49

Hofmann, B., and E. Takáts. (2015). International monetary spillovers. September BIS Quarterly Review, 105-118

Jaramillo, L., and A. Weber. (2012). Bond yields in emerging economies: It matters what state you are in. IMF Working Paper, WP/12/198

Kaminsky, G. Reinhart, C. and Vegh, C. (2005). When It Rains, It Pours: Procyclical Capital Flows and Macroeconomic Policies in Mark Gertler and Kenneth Rogoff, editors, NBER Macroeconomics Annual 2004, Volume 19, MIT Press.

Lane, P. and P. McQuade. (2014). Domestic credit growth and international capital flows. Scandinavian Journal of Economics 116(1), 216–252

Miyajima, K., Mohanty, M. S. and T. Chan (2012). Emerging market local currency bonds: Diversification and stability. BIS Working Papers, No.391, November. www.bis.org/publ/work391.htm.

Mohanty, M. S. (2014). The transmission of unconventional monetary policy to the emerging markets. BIS Papers, No78, 1–24.

Nickel, C., P. C. Rother, and J. C. Rülke (2009). Fiscal variables and bond spreads: Evidence from Eastern European Countries and Turkey. ECB Working Paper No. 1101

Prasad E., R. Raghuram G, and A. Subramanian. (2007). Foreign capital and economic growth. Brookings Papers on Economic Activity, Vol. 1, 153-209.

Ramos-Francia, M. and S García-Verdú (2015). Is trouble brewing for EMEs?. Banco de México Working Paper, No 2015-08, April.

Reinhart, C., and K., Rogoff. (2008). This time is different: A panoramic view of eight centuries of financial crises. Annals of Economics and Finance, 15(2), 1065-1188

Rey, H. (2016). International channels of transmission of monetary policy and the Mundellian trilemma. IMF Economic Review, 64(1), 6–35

Shek, J, I. Shim and H.S. Shin. (2015). Investor redemptions and fund manager sales of emerging market bonds: how are they related? BIS Working Papers, No.435

Sløk, T. and M. Kennedy (2004). Factors driving risk premia. OECD Economics Department Working Papers, No. 385.

Sobrun, J. and P. Turner (2015). Bond markets and monetary policy dilemmas for the emerging markets. BIS Working Papers, No.508, 1-30.

Takáts, E. and A.Vela. (2014). International monetary policy transmission. BIS Papers No.78, August, 51–70.

Taylor, J. (2016). Rethinking the international monetary system. Cato Journal, 36(2), 239–250

Turner, P. (2013). Benign neglect of the long-term interest rate. BIS Working Papers, No.403.

Table 5. Bubble Dates

Bubble Dates	Duration
01.11.2020	10.01.2021
24.01.2021	11.04.2021

During this sub-period two bubbles are observed. First one is between 01.11.2020 and 10.01.2021 (71days). Second includes the period between 24.01.2021 and 11.04.2021 (77days)**.** As it is obvious from tables above, bubble formation characteristic of bitcoin alleviates starting from 2018February. Ceylan et al (2018) has also pointed out the fact that Bitcoin prices turn back to normal levels starting from February2018.

During this time period third halving is experienced in Bitcoin (May2020). Reward per block that is given to miners decreased from 12.5 BTC to 6.25 BTC. In October 2020 Paypal has announced its new service that enables users to buy, hold and send cryptocurrencies. In February2021 Elon Musk, who has bought $ 1.5 billion Bitcoin, announced that his company will start accepting Bitcoin for payment. In September 2021 El Salvador announced that it adopts Bitcoin as legal tender.

4. CONCLUSION

Status of Bitcoin is still discussed by famous economists and prominent academicians. In a market, where supply is limited and demand is volatile, bubbles are inevitable. In this study Bitcoin, which is labeled as "a dangerous speculative bubble" by leading economists, is examined from perspective of bubbles by using methodology of Philips et al (2011) and Philips et al (2015). Data set includes 4 consecutive sub- periods including April2014-April2016, April2016-April2018, April2018-April2020 and April2020-April2022. Empirical results indicate existence of bubbles for all time periods except for the one including between 2014-2016 which could also be defined as a maturation period. Results also show that bubble formation characteristic of bitcoin alleviates starting from 2018February. Our findings are in parallel with our expectations. Firstly, a paradigm shifting cryptocurrency Bitcoin is introduced. As the time passed, it has attracted attention of investors even uninformed ones. Then irrational price increases are observed. Bubbles has formed and burst many times. Nonetheless Bitcoin's tendency of bubble formation decreases compared to past. Today cryptocurrency market includes many altcoins which could also experience bubbles. In further studies other altcoins could be investigated from perspective of bubbles. Moreover, the interaction between Bitcoin and other altcoins could be examined by taking developments experienced in cryptocurrency market.

From perspective of financial stability cryptocurrency market should be always monitored, nonetheless unleveraged bubbles constitute limited threat to financial stability.

REFERENCES

Al-Khazali,O.,Elie,B., Rouboud, D.(2018).The Impact of pozitive and negative macroeconomic news surprises :Gold versus Bitcoin, Vol.38,No.1,p.373-382.

Baek,C. And Elbeck, M. (2015).Bitcoins as an investment or speculative vehicle? A first look, Applied Economics Letters, Vol.22,No.1,p. 30-34

Baur, D., Hong,K. And Lee, A.Bitcoin: Medium of Exchange or Speculative Assets?,J.Int.Financ.Markets Inst.Money, Vol.54,p.177-189

Bouoiyour,J.Selmi,R.and Tiwari,A.(2015).Is Bitcoin business income or speculative foolery? New Ideas through an improved frequency domain analysis, Annals of Financial Economics, Vol.10, No.1,p.1-23

Ceylan,F., Ekinci,R.,Tüzün,O.and Kahyaoğlu,H.(2018) Kripto Para Piyasasında Balonların Tespiti: Bitcoin ve Ethereum Örneği, Business and Management Studies: An International Journal,Vol.6,No.3,p.263-274.

Cheah, E. and Fry, J. (2015) Speculative bubbles in Bitcoin markets? An empirical investigation into the fundamental value of Bitcoin. Economics Letters, 130. pp. 32-36.

Cheah, E. and Fry, J. (2015). Speculative bubbles in Bitcoin markets? An empirical investigation into the fundamental value of Bitcoin, Economics Letters, Vol. 130, pp. 32-36.

Conlon,T.and McGee, R.(2020). Safe Haven or Risky hazard? Bitcoin during the Covid -19 bear market, Finance Research Letters, Vol.35,p.1-5.

Eom,C., Kaizoji,T.,Kang,S.H.and Pichl,L.(2018).Bitcoin and Investor Sentiment: Statistical Characteristics and Predictability, Physica A:Statistical Mechanics and Its Applications,Vol.514,p.511-521.

European Central Bank Report,Virtual Currency Schemes,October 2012.

Fry,J. And Cheah, E.(2016).Negative Bubbles and Shocks in Cryptocurrency markets, International Review of Financial Analysis,Vol.47,p.343-352

Geuder,J., Kinateder, H. And Wagner, N.F.(2019).Cryptocurrencies as financial bubbles: The Case of Bitcoin, Finance Research Letters, Vol.31,p.179-184.

Gonzales,J. And Polania,J.(2014).Bitcoin: Something seems to be fundamentally wrong, Borradores de Economia, Report of Central Bank of Colombia.

Huang, Y., Duan, K. And Mishra, T.(2021).Is Bitcoin really more than a diversifier? A pre- and post-COVID 19 Analysis,Vol.43,p.1-11.

Hurlburt,G. And Bojanova,I.(2014).Bitcoin: Benefit or Curse?, IEEE Computer Society

Jorda, O., Schularick,M. And Taylor,A.(2015).Leveraged Bubbles. Journal of Monetary Economics, vol 76, pages S1-S20.

Mandacı, P., Cagli, E.(2022).Herding Intensity and Volatility in cryptocurrency markets during the COVID 19, Finance Research Letters, Vol.46,Part B, ISSN 1544-6123.

Mariana, C.D., Ekaputra, I.A., Husodo, Z.A.(2021).Are Bitcoin and Ethereum safe-havens for stocks during the COVID-19 pandemic?, Finance Research Letters,Vol.38,p.1-7.

Mete,S.,Koy,A.and Ersoy,H.(2019).Kriptoparalarda Fiyat Balonu İncelemesi, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, Vol13, No.1,p.105-120.

Minsky, H. (1992). The Financial Instability Hypothesis. The Jerome Levy Economics Institute of BardCollege; Working Paper No. 74 (May).

Pichet, E.(2017). Bitcoin: Speculative bubble or future value?, Vol. 28,The Conversation (French edition),

Philips,P.C.B, Shi,S. and Yu,J.(2012).Testing for Multiple Bubbles,Cowles Foundation Discussion Paper, No.1843.

Philips,P.C.B, Shi,S. and Yu,J.(2015). Testing for Multiple Bubbles:Historical Episodes of exuberance and collapse in the S&P 500 , International Economic Review, Vol.56, p.1043-1078.

Shiller,R.(2014).Speculative Asset Prices,The American Economic Review,Vol.104,No.6,p.1486-1517.

Taşkınsoy,J.(2019).Bitcoin: The Longest Running Mania-Tulips of the 21st Century?, SSRN Electronic Journal,

Yermack, D.(2013).Is Bitcoin a Real Currency? An Economic Appraisal, NBER Working Paper Series.

reached for any country. According to the results of the asymmetric causality analysis, it was seen that there is a causal relationship for Canada and France. Accordingly, there is a unilateral causality relationship from negative shocks in renewable energy consumption to negative shocks in sustainable development in Canada. In France, there is a bilateral causality relationship from positive shocks in renewable energy consumption to positive shocks in sustainable development, and from positive shocks in sustainable development to positive shocks in renewable energy consumption.

When the relationship between sustainable development and non-renewable energy consumption was examined, a symmetrical causality relationship was found only in Italy. Accordingly, it has been determined that there is a bilateral causality relationship from sustainable development to non-renewable energy consumption and from non-renewable energy consumption to sustainable development. According to the results of the asymmetric causality analysis, it was found that there is an asymmetric causality relationship between sustainable development and non-renewable energy consumption in all countries.

The results obtained show that although the importance of renewable energy consumption and its benefits in terms of sustainability are emphasized, fossil fuels still play a serious role in the energy consumption of countries. Minimizing the dependence of countries on the use of fossil fuels and increasing the use of renewable energy is very important in terms of protecting the resources that future generations will need. Accordingly, rather than economic growth, sustainable development and environmental issues should be focused on, and clean and efficient production technologies should be encouraged in Canada, France, Italy, England and the USA. Furthermore, mutual efforts should be spent to reduce dependence on fossil energy. In order to increase the share of renewable energy, renewable energy infrastructure and superstructure investments should be accelerated, and renewable energy production and consumption should be supported with implementations such as tax reductions, lessening bureaucratic obstacles and improving consultancy services. In future studies, the relations between sustainable development and solar, wind, biomass, geothermal, hydropower energy can be investigated.

REFERENCES

Barreto, L., Makihira, A., & Riahi, K. (2003). The Hydrogen Economy in The 21st Century: A Sustainable Development Scenario. International Journal of Hydrogen Energy, 28(3), 267-284.

Bilen, K., Ozyurt, O., Bakırcı, K., Karslı, S., Erdogan, S., Yılmaz, M., & Comaklı, O. (2008). Energy Production, Consumption, and Environmental Pollution for Sustainable Development: A Case Study In Turkey. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 12(6), 1529-1561.

BP. (2022). British Petroleum, Statistical Review of World Energy. https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html.

Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics. The Review of Economic Studies, 47(1), 239-253.

Brundtland, G. H. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development:" Our Common Future.". (United Nations).

Cerqueira, P. A., Soukiazis, E., & Proença, S. (2021). Assessing the Linkages between Recycling, Renewable Energy and Sustainable Development: Evidence from the OECD Countries. Environment, Development and Sustainability, 23(7), 9766-9791.

Emirmahmutoglu, F., & Kose, N. (2011). Testing for Granger Causality in Heterogeneous Mixed Panels. Economic Modelling, 28(3), 870-876.

Ezbakhe, F., & Pérez-Foguet, A. (2021). Decision Analysis for Sustainable Development: The Case of Renewable Energy Planning under Uncertainty. European Journal of Operational Research, 291(2), 601-613.

Guney, T. (2017). Governance and Sustainable Development: How Effective Is Governance? The Journal of International Trade & Economic Development, 26(3), 316-335.

Guney, T. (2019). Renewable Energy, Non-renewable Energy and Sustainable Development. International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 26(5), 389-397.

Guney, T. (2022). Solar Energy and Sustainable Development: Evidence from 35 Countries. International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 29(2), 187-194.

Guney, T., & Kantar, K. (2020). Biomass Energy Consumption and Sustainable Development. International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 27(8), 762-767.

Guney, T. (2021a). Renewable Energy Consumption and Sustainable Development in High-Income Countries. International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 28(4), 376-385.

Guney, T. (2021b). Renewable Energy and Sustainable Development: Evidence from OECD Countries. Environmental Progress & Sustainable Energy, 40(4), e13609.

Hacker, R. S., & Hatemi-J, A. (2006). Tests for Causality between Integrated Variables Using Asymptotic and Bootstrap Distributions: Theory and Application. Applied Economics, 38(13), 1489-1500.

Hatemi-j, A. (2012). Asymmetric Causality Tests with an Application. Empirical Economics, 43(1), 447-456.

Jianzhong, X. U., Assenova, A., & Erokhin, V. (2018). Renewable Energy and Sustainable Development in a Resource-Abundant Country: Challenges of Wind Power Generation in Kazakhstan. Sustainability, 10(9), 3315.

Lund, H. (2007). Renewable Energy Strategies for Sustainable Development. Energy, 32(6), 912-919.

Naidu, B. S. K. (1996). Indian Scenario of Renewable Energy for Sustainable Development. Energy Policy, 24(6), 575-581.

Ocetkiewicz, I., Tomaszewska, B., & Mróz, A. (2017). Renewable Energy in Education for Sustainable Development. The Polish Experience. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 80, 92-97.

OECD. (2022). Organisation for Economic Co-operation and Development. https://data.oecd.org/energy/renewable-energy.htm.

Ozturk, I., & Acaravci, A. (2011). Electricity Consumption and Real GDP Causality Nexus: Evidence from ARDL Bounds Testing Approach for 11 MENA Countries. Applied Energy, 88(8), 2885-2892.

Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels. Mimeo, University of Cambridge.

Pesaran, M. H. (2007). A simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. Journal of Applied Econometrics, 22(2), 265-312.

Pesaran, M. H., Ullah, A., & Yamagata, T. (2008). A Bias-Adjusted LM Test of Error Cross-Section Independence. The Econometrics Journal, 11(1), 105–127.

Pesaran, M. H., & Yamagata, T. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels. Journal of Econometrics, 142(1), 50–93.

Ray, P. (2019). Renewable Energy and Sustainability. Clean Technologies and Environmental Policy, 21(8), 1517-1533.

Song, C. (2006). Global Challenges and Strategies for Control, Conversion and Utilization of CO2 for Sustainable Development Involving Energy, Catalysis, Adsorption and Chemical Processing. Catalysis Today, 115(1-4), 2-32.

Stafford-Smith, M., Griggs, D., Gaffney, O., Ullah, F., Reyers, B., Kanie, N., ... & O'Connell, D. (2017). Integration: The Key to Implementing the Sustainable Development Goals. Sustainability Science, 12(6), 911-919.

Swamy, P. A. (1970). Efficient Inference in a Random Coefficient Regression Model. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 311-323.

Tiba, S., & Belaid, F. (2021). Modeling the Nexus between Sustainable Development and Renewable Energy: The African Perspectives. Journal of Economic Surveys, 35(1), 307-329.

Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Processes. Journal of Econometrics, 66(1-2), 225-250.

United Nations General Assembly (2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1.

Villavicencio Calzadilla, P., & Mauger, R. (2018). The UN's New Sustainable Development Agenda and Renewable Energy: The Challenge To Reach SDG7 While Achieving Energy Justice. Journal of Energy & Natural Resources Law, 36(2), 233-254.

WDI. (2022). World Development Indicators. https://databank.worldbank.org.

Włodarczyk, B., Firoiu, D., Ionescu, G. H., Ghiocel, F., Szturo, M., & Markowski, L. (2021). Assessing the Sustainable Development and Renewable Energy Sources Relationship in EU Countries. Energies, 14(8), 2323.

Wojuola, R. N., & Alant, B. P. (2019). Sustainable Development and Energy Education in Nigeria. Renewable Energy, 139, 1366-1374.

Yadav, A., Pal, N., Patra, J., & Yadav, M. (2020). Strategic Planning and Challenges to the Deployment of Renewable Energy Technologies in the World Scenario: Its Impact on Global Sustainable Development. Environment, Development and Sustainability, 22(1), 297-315.

The empirical analysis of this book chapter examines the causal relationship between employment, export, and GDP. The primary objective of the analysis is to assess the impacts of other variables on employment.

Granger causality analysis indicates the existence of causality running from exports and GDP to employment in the long run. In addition, it was discovered that both export and GDP have a negative and significant effect on employment separately in the long term. In the short run, only the existence of unidirectional Granger causality between GDP and employment was found to be statistically significant. In the short run, only the existence of unidirectional Granger causality between GDP and employment was found to be statistically significant. The GDP has a negative long-run impact on employment but a positive short-run impact. According to the IRF, GDP shocks have a significant and positive effect on employment that last for six periods. Export shocks appeared to have no impact on employment. The results of variance decomposition reveal that while GDP contributes significantly to employment changes in the short run, on the other hand in the long run exports contribute significantly more. The findings of the study are not consistent with traditional international trade theories, but they are consistent with recent findings.

On the basis of this conclusion, it may be inferred that it is essential to adhere to the market's changing expectations and to develop an environment that favors compliance. Policymakers and nongovernmental organizations play an essential role in connecting education and training institutions to business and meeting labor supply and labor demand through active engagement. In a period of accelerating change in the business sector, it is crucial for both employees and employers to improve the processes required to provide the necessary skills and qualifications.

Future studies can contribute to the literature by separating employment according to skilled and unskilled workforce employment, and by specifying the gender differences. Future study should investigate the connection between export and home office labor, new types of employment, as well as the implications of the worldwide Covid-19 pandemic. This phenomena in association with global shocks might be beneficial for advancing understanding and generalizing study findings. Also, recent economic debates tend to question the hypothesis that exports reveal its indirect impacts on employment through the services sector. What is the impact of international commerce, exports, and imports on employment in the services industry? is the new research topic that has emerged from the conclusion of this study.

REFERENCES

Akcoraoglu, A., ve Acikgoz, S. (2011). Employment, international trade and foreign direct investment: Time series evidence from Turkey. International Research Journal of Finance and Economics, 76, 89–101.

Alguacil, M. T., & Orts, V. (2002). A multivariate cointegrated model testing for temporal causality between exports and outward foreign investment: The Spanish case. Applied Economics, 34(1), 119–132. https://doi.org/10.1080/00036840110046818

Brahmasrene, T., Huang, J. C., & Sissoko, Y. (2014). Crude oil prices and exchange rates: Causality, variance decomposition and impulse response. Energy Economics, 44, 407-412. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2014.05.011

Charfeddine, L., & Mrabet, Z. (2015). Trade liberalization and relative employment: further evidence from Tunisia. Eurasian Business Review, 5(1), 173–202. https://doi.org/10.1007/s40821-015-0020-6

Chase, K. A. (2009). Trading blocs: States, firms, and regions in the world economy. University of Michigan Press.

Chen, H., & Chen, J. (2014). The gender-biased employment effect of exports: Evidence from China. Frontiers of Economics in China, 9(2), 261–284. https://doi.org/10.3868/s060-003-014-0014-5

Chen, H., Zhao, C., & Yu, W. (2017). Continued export trade, screening-matching and gender discrimination in employment. China Economic Review, 42, 88–100. https://doi.org/10.1016/j.chieco.2016.12.001

Feenstra, R. C., Ma, H., & Xu, Y. (2019). US exports and employment. Journal of International Economics, 120, 46–58.https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2019.05.002

Feenstra, R. C., & Sasahara, A. (2018). The 'China shock,' exports and U.S. employment: A global input–output analysis. Review of International Economics, 26(5), 1053–1083. https://doi.org/10.1111/roie.12370

Fu, X., & Balasubramanyam, V. N. (2005). Exports, Foreign Direct Investment and Employment: The Case of China. The World Economy, 28(4), 607–625. https://doi.org/10.1111/j.1467-9701.2005.00694.x

Ghali, K. H., & El-Sakka, M. I. T. (2004). Energy use and output growth in Canada: a multivariate cointegration analysis. Energy Economics, 26(2), 225–238. https://doi.org/10.1016/s0140-9883(03)00056-2

Greenaway, D., Hine, R. C., & Wright, P. (1999). An empirical assessment of the impact of trade on employment in the United Kingdom. European Journal of Political Economy, 15(3), 485–500. https://doi.org/10.1016/s0176-2680(99)00023-3

Jenkins, R. (2004). Vietnam in the global economy: trade, employment and poverty. Journal of International Development, 16(1), 13–28. https://doi.org/10.1002/jid.1060

Ko, K. M., Rangkakulnuwat, P., & Paweenawat, S. W. (2015). The effect of international trade on labor demand in ASEAN5. Economics Bulletin, 35(2), 1034–1041.

Köse, N., & Ünal, E. (2021). The effects of the oil price and oil price volatility on inflation in Turkey. Energy, 226, 120392. https://doi.org/10.1016/j.energy.2021.120392

Lafuente, E., Vaillant, Y., & Moreno-Gómez, J. (2018). Transition in-and-out of exporting and its impact on employment growth. International Journal of Emerging Markets, 13(6), 1907–1927. https://doi.org/10.1108/ijoem-08-2017-0306

Mert, M., & Çağlar A. E. (2019). Eviews and Gauss Uygulamalı Zaman Serileri Analizi. Detay Yayıncılık.

Riti, J. S., Song, D., Shu, Y., & Kamah, M. (2017). Decoupling CO2 emission and economic growth in China: Is there consistency in estimation results in analyzing environmental Kuznets curve?. Journal of Cleaner Production, 166, 1448–1461. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.08.117

Sasahara, A. (2019). Explaining the employment effect of exports: Value-added content matters. Journal of the Japanese and International Economies, 52, 1–21. https://doi.org/10.1016/j.jjie.2019.02.004

Trošt, M., & Bojnec, Š. (2015). Causality between public wage bill, exports and economic growth in Slovenia. Economic Research-ekonomska Istraživanja, 28(1), 119–131. https://doi.org/10.1080/1331677x.2015.1028241

Zhang, L., Pang, J., Chen, X., & Lu, Z. (2019). Carbon emissions, energy consumption and economic growth: Evidence from the agricultural sector of China's main grain-producing areas. Science of the Total Environment, 665, 1017–1025. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.02.162

Zhu, L., Hao, Y., Lu, Z.-N., Wu, H., & Ran, Q. (2019). Do economic activities cause air pollution? Evidence from China’s major cities. Sustainable Cities and Society, 49, 101593. https://doi.org/10.1016/j.scs.2019.101593.

component of exports, and a source of employment is an indispensable sector for the country. The added value consisting of agriculture, forestry, fishing, hunting and livestock production and agricultural land variables of this sector are widely used in the literature. With the increasing concerns about climate change, the relationship between these variables and carbon emissions has gained importance in the literature.

There are many factors that also affect carbon emissions, and this study examines the impacts of agriculture, agricultural land, renewable energy, and economic growth on carbon emissions. In line with above-mentioned, carbon dioxide emissions are chosen as the dependent variable and agriculture, forestry, and fishing, value added; agricultural land; renewable energy and real gross domestic product are selected as independent variables in this study. By using the ARDL method that is conducted in the period 1971-2018, it is concluded that a 1% increase in agriculture, forestry, and fishing, value added and agricultural land in Turkey reduces carbon emissions by 0.63% and 2.33%, respectively. A positive relationship is found between economic growth and carbon emissions, and it is found that there is a 0.58% increase in carbon emissions with an increase of 1% in economic growth. Also, in the short-term, it is concluded that a 1% increase in the agriculture, forestry, and fishing, value added reduces carbon emissions by 0.12%. In addition to this, a 1% increase in agricultural land in the short-term reduces carbon emissions by 1.74%.

Furthermore, it can be concluded that renewable energy installation is not at an enough level to reduce carbon emissions in Turkey. Until the 2000s, Turkey only benefited from hydroelectricity in renewable energy use, and after these years, the country has been started to diversify and increase renewable energy sources. According to the result of the analysis, it is necessary to make more renewable energy investments to reduce carbon emissions, to reduce non-renewable energy consumption, and to encourage the private sector to contribute to the diversification and increasing of renewable energy sources. The agricultural sector will help reduce carbon emissions with alternatives such as implementing more environmentally friendly practices instead reducing the practices that will harm carbon emissions in agricultural practices, reducing the use of mineral fertilizers, reducing methane emissions with efficient feed use in livestock, and improving arable land.

REFERENCES

Abbasi, K. R., Adedoyin, F. F., Radulescu, M., Hussain, K., & Salem, S. (2021). The role of forest and agriculture towards environmental fortification: designing a sustainable policy framework for top forested countries. Environment, Development and Sustainability, 1-28.

Adekoya, O. B., Ajayi, G. E., Suhrab, M., & Oliyide, J. A. (2022). How critical are resource rents, agriculture, growth, and renewable energy to environmental degradation in the resource-rich African countries? The role of institutional quality. Energy Policy, 164, 112888.

Ahmed, Z., Zhang, B., & Cary, M. (2021). Linking economic globalization, economic growth, financial development, and ecological footprint: Evidence from symmetric and asymmetric ARDL. Ecological Indicators, 121, 107060.

Aydoğan, B., & Vardar, G. (2020). Evaluating the role of renewable energy, economic growth and agriculture on CO2 emission in E7 countries. International Journal of Sustainable Energy, 39(4), 335-348.

Bas, T., Kara, F., & Alola, A. A. (2021). The environmental aspects of agriculture, merchandize, share, and export value-added calibrations in Turkey. Environmental Science and Pollution Research, 28(44), 62677-62689.

Chopra, R., Magazzino, C., Shah, M. I., Sharma, G. D., Rao, A., & Shahzad, U. (2022). The role of renewable energy and natural resources for sustainable agriculture in ASEAN countries: Do carbon emissions and deforestation affect agriculture productivity?. Resources Policy, 76, 102578.

Engle, R. F., & Granger, C. W. (1987). Co-integration and error correction: Representation, estimation, and testing. Econometrica, 55(2), 251–276.

Eyuboglu, K., & Uzar, U. (2020). Examining the roles of renewable energy consumption and agriculture on CO2 emission in lucky-seven countries. Environmental Science and Pollution Research, 27(36), 45031-45040.

IEA (2021). Turkey 2021, Energy Policy Review; International Energy Agency: Paris, France.

Jebli, M. B., & Youssef, S. B. (2017). The role of renewable energy and agriculture in reducing CO2 emissions: Evidence for North Africa countries. Ecological indicators, 74, 295-301.

Johansen, S., & Juselius, K. (1990). Maximum likelihood estimation and inference on cointegration – With applications to the demand for money. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 52(2), 169–210.

Khan, M. T. I., Ali, Q., & Ashfaq, M. (2018). The nexus between greenhouse gas emission, electricity production, renewable energy and agriculture in Pakistan. Renewable Energy, 118, 437-451.

Koondhar, M. A., Shahbaz, M., Ozturk, I., Randhawa, A. A., & Kong, R. (2021). Revisiting the relationship between carbon emission, renewable energy consumption, forestry, and agricultural financial development for China. Environmental Science and Pollution Research, 28(33), 45459-45473.

Li, B., & Haneklaus, N. (2021). The role of renewable energy, fossil fuel consumption, urbanization and economic growth on CO2 emissions in China. Energy Reports, 7, 783-791.

Liu, X., Zhang, S., & Bae, J. (2017a). The impact of renewable energy and agriculture on carbon dioxide emissions: investigating the environmental Kuznets curve in four selected ASEAN countries. Journal of cleaner production, 164, 1239-1247.

Liu, X., Zhang, S., & Bae, J. (2017b). The nexus of renewable energy-agriculture-environment in BRICS. Applied energy, 204, 489-496.

Nkoro, E., & Uko, A. K. (2016). Autoregressive Distributed Lag (ARDL) cointegration technique: application and interpretation. Journal of Statistical and Econometric methods, 5(4), 63-91.

OECD (2019). Enhancing Climate Change Mitigation through Agriculture, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/e9a79226-en.

Pata, U. K. (2021). Linking renewable energy, globalization, agriculture, CO2 emissions and ecological footprint in BRIC countries: A sustainability perspective. Renewable Energy, 173, 197-208.

Pesaran, M.H., Shin, Y., Smith, R.J., 2001. Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. J. Appl. Econ. 16 (3), 289–326.

Raihan, A., & Tuspekova, A. (2022). The nexus between economic growth, renewable energy use, agricultural land expansion, and carbon emissions: new insights from Peru. Energy Nexus, 100067.

Raihan, A., Begum, R. A., Nizam, M., Said, M., & Pereira, J. J. (2022). Dynamic impacts of energy use, agricultural land expansion, and deforestation on CO2 emissions in Malaysia. Environmental and Ecological Statistics, 1-31.

Ridzuan, N. H. A. M., Marwan, N. F., Khalid, N., Ali, M. H., & Tseng, M. L. (2020). Effects of agriculture, renewable energy, and economic growth on carbon dioxide emissions: Evidence of the environmental Kuznets curve. Resources, Conservation and Recycling, 160, 104879.

Turkish Statistical Institute (2020). Turkish Greenhouse Gas Inventory 1990 - 2018, National Inventory Report for submission under the United Nations Framework Convention on Climate Change, April, 2020,

Usman, M., & Makhdum, M. S. A. (2021). What abates ecological footprint in BRICS-T region? Exploring the influence of renewable energy, non-renewable energy, agriculture, forest area and financial development. Renewable Energy, 179, 12-28.

Waheed, R., Chang, D., Sarwar, S., & Chen, W. (2018). Forest, agriculture, renewable energy, and CO2 emission. Journal of Cleaner Production, 172, 4231-4238.

Yurtkuran, S. (2021). The effect of agriculture, renewable energy production, and globalization on CO2 emissions in Turkey: A bootstrap ARDL approach. Renewable Energy, 171, 1236-1245.

Zaman, S., uz Zaman, Q., Zhang, L., Wang, Z., & Jehan, N. (2022). Interaction between agricultural production, female employment, renewable energy, and environmental quality: Policy directions in context of developing economies. Renewable Energy, 186, 288-298.

capital owner on the property of means of production process. Both perspectives meet on a common ground that profit and accordingly capital is derived from the manufacturing process which is productive or material based. Thereby, capital exists in two different forms; productive and financial. According to CasP theory which is theoretically based on Veblenian industry-business distinction, capital is merely a financial entity. Main reason of this is that the scope of capital defined by Veblen is business, not industry. Primary element that determines the operation for business is differential process of accumulation that can be predicated on sabotage. Systematically gaining profit through sabotage within capitalism also makes capital a negative value.

Industrial activity is composed of meeting basic needs of human requirements and is built upon technological heritage of society and its aim is social benefit and welfare, but main idea or algorithm behind capital and business relation is capitalization. Capitalization as a *forward-looking* mechanism appraises material and immaterial potential capital elements Nothing related to social life avoids capitalization which constitutes operational dynamics of capitalism. Deterministic power of capitalization based on controlling the whole social structure requires understanding it as a power unit. Capital asserts itself as a determining social structure for the sake of business. As stated by *Nitzan* and *Bichler*, any form of power that affects future income streams systematically capitalize automatically. In this context, for instance;

> *"Male domination reducing the wages of women, environmental policies lowering the legal penalty for pollution, the use of military force affecting the price of raw materials, the impact of television on labor docility, the pacifying of indigenous populations through religious missionary, and so on, all have an impact on the flow of profit. Once 'systematized', they become facets of capital." (Nitzan and Bichler, 2000: 83).*

It's impossible to decompose the capitalization as a combination of numerous power forms and *"process of accumulation"* which is determined through the instrument of capitalization as "economic". Valuation arises in the market place as participants buy and sell based on the expected skill of the obtained interest to turn their social control into earnings. So, markets are representations of observable social control mechanism that rest upon power (Cochrane, 2011: 114-115).

Capitalism is not an "economic system". On the contrary, capitalism is a system that encompasses whole social order. Consequently, capital which is the principal part of capitalism must be defined thoroughly. Capital should be comprehended in terms of ideology, religion and the basic instincts of violence and sex, as well as in terms of production, creativity, consumption and well-being. Briefly, any attempt to define capital requires broad institutionalist view of society in the first place (Nitzan, 1998: 174-175). In this frame, any variable which forms social structure has the ability to affect the value and capital. In other words, as stated by *Nitzan* and *Bichler*, politization of capital by transcending its economic speech, is primarily to build an identification of capital which contains all power forms of the formation of capital.

REFERENCES

Bloch, M. (2007). Feodal Toplum. Translated by Mehmet, A.K. Ankara: Opus Yayınları.

Braudel, F. (2004). Maddi uygarlık mübadele oyunları. Translated by Mehmet Ali K. Ankara: İmge Kitabevi.

Braudel, F. (1983). Civilization and capitalism 15th–18th centuries, vol. 2: the wheels of commerce. Translated by Siân R. London: Book Club Associates.

Bichler, S., & Nitzan, J. (2006). Elementary Particles of the Capitalist Mode of Power, Transcript of a presentation at the Sixth International Conference of Rethinking Marxism. available in https://bnarchives.yorku.ca/215/1/20061027_bn_elementary_particles_rm_transcribed.pdf (20.02.2022).

Clark, J. B. [1899] (2011). The distribution of wealth: a theory of wages, interest and profits, New York: Liberty Fund Inc.

Cochrane, D. T. (2011). Castoriadis, veblen and the 'power theory of capital'. in depoliticization: the political imaginary of global capitalism (Eds. I. S. Straume & J. F. Humphreys) Aarhus University Press, Aarhus, 89-123.

Hunt, E. K., & Lautzenheiser, M. (2011). History of economic thought a critical perspective, New York: M.E. Sharpe, Inc.

Hunt, E. K. (2005). İktisadi düşünce tarihi. Translated by Müfit G. Ankara: Dost Yayınları.

Marx, K. (1991). Capital. a critique of political economy, vol. 3. London: Penguin Books.

Marx, K. (1982). Capital. a critique of political economy, vol. 1. London: Penguin Books.

Nitzan, J. (1998). Differential accumulation: towards a new political economy of capital. Review of International Political Economy, 5(2), 169–216.

Nitzan, J., & Bichler, S. (2009). Capital as power. London: Routledge.

Nitzan, J., & Bichler, S. (2000). “Capital accumulation: breaking the dualism of 'economics' and 'politics'. in Global Political Economy Contemporary Theories (Eds. R. Palan) Routledge, New York, 60-88.

Park, H. J. (2013). Dominant capital and the transformation of Korean capitalism: from cold war to globalization, PhD. dissertation, York University.

Paslı, A. (2009). Anonim ortaklığın devralınması. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Pirenne, H. (1983). Ortaçağ avrupasının ekonomik ve sosyal tarihi. Translated by Uygur, K. İstanbul: Alan Yayıncılık.

Schumpeter, A. J. (2006). History of economic analysis. London: Routledge.

Sraffa, P. (2009). Malların mallarla üretimi iktisat kuramını eleştiriye açış. Translated by Ümit Ş. İstanbul: Yordam Kitap.

Veblen, T. (1904). The theory of business enterprise. New York: C. Scribner's Sons.

Veblen, T. (1919a). On the nature of capital I. in the place of science. in modern civilization and other essays (Eds. T. Veblen) B. W. Huebsch, New York, 324-351.

Veblen, T. (1919b). On the nature of capital II. in the place of science in modern civilization and other essays (Eds. T. Veblen) B. W. Huebsch, New York, 352-386.

Wicksell, K. (1954). Value capital and rent. London: George Allen & Unwin Ltd.

Wicksell, K. (1977). Lectures on political economy. Fairfield: Augustus M. Kelley Publishers.

GDP per capita were examined within the neoclassical growth model expanded with human capital and considering the critical view of the new institutional economics.

In the study, it was concluded that institutions affect economic development positively. This study also confirms the view in the literature that the influence of institutions varies according to country groups. It has been concluded that institutions are effective in economic development through TFP and investment channels (see Figure 1). It can be said that both investment and TFP channels are more effective in low and middle-income countries. Relatively lower impacts are confirmed in the coefficients in high-income countries.

Figure 1. Effects of Institutions on Economic Development

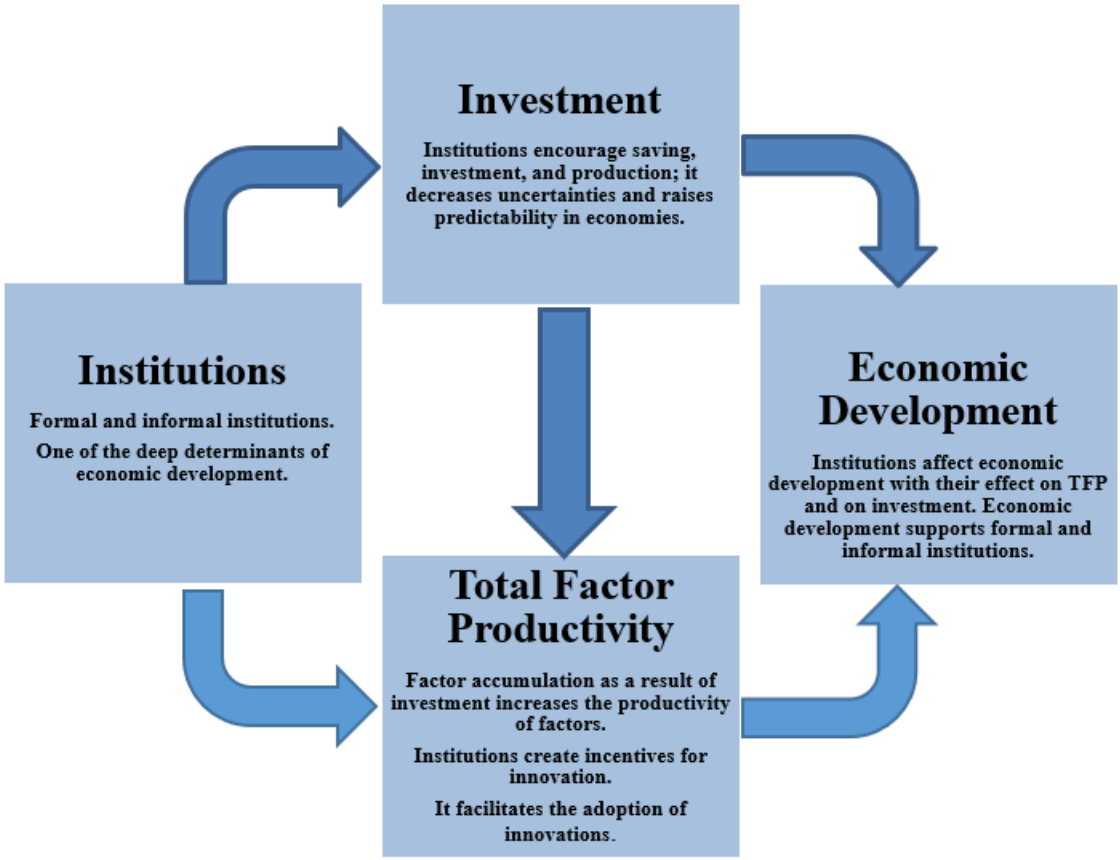

Source: It was created by using the studies of North, 1990: 3-6; Isaksson, 2007: 39-42; Dawson 1998: 605.

This study has some limitations. Firstly, the ICRG political risk composite index was used as the institution in the empirical analysis. However, this indicator also has sub-indices. Secondly, economic development also affects institutions, but this endogeneity problem has been ignored in this study. Third, it includes the 1992-2010 study period and 90 countries. Finally, the real gross domestic product per capita is a limited and superficial indicator used for economic development. The study can contribute to the developing literature as it confirms the influence channels of the institutions. In future studies, using more advanced indicators of institutions and economic development can contribute to the literature.

REFERENCES

Acemoglu, D., & Robinson, J. (2008). The role of institutions in growth and development (Vol. 10). Washington DC: World Bank.

Acemoglu, D., Johnson S., & Robinson J. A. (2004). Institutions as the Fundamental Cause of Long-Run Growth. NBER Working Paper Series, Working Paper No: 10481.

Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. A. (2001). The colonial origins of comparative development: An empirical investigation. American economic review, 91(5), 1369-1401.

Afonso, O. (2022). The impact of institutions on economic growth in OECD countries. Applied Economics Letters, 29(1), 63-67.

Aixalá, J., & Fabro, G. (2008). Does the impact of institutional quality on economic growth depend on initial income level?. Economic Affairs, 28(3), 45-49.

Alesina, A., & Perotti, R. (1996). Income distribution, political instability, and investment. European economic review, 40(6), 1203-1228.

Alesina, A., Ozler S, Roubini N., & Swagel P. (1992). Political instability and economic growth, NBER Working Paper 4173.

Alfaro, L., Kalemli-Ozcan, S., & Volosovych, V. (2008). Why doesn't capital flow from rich to poor countries? An empirical investigation. The review of economics and statistics, 90(2), 347-368.

Ali, A., & Crain, W. M. (2001). Institutional distortions, economics freedom, and growth. Cato Journal, 21, 415-426.

Arellano, M. (1987). Computing robust standard errors for within-groups estimators. Oxford bulletin of Economics and Statistics, 49(4), 431-434.

Assane, D., & Grammy, A. (2003). Institutional framework and economic development: international evidence. Applied Economics, 35(17), 1811-1817.

Aysan, A. F., Nabli, M. K., & Véganzonès-Varoudakis, M. A. (2007). Governance institutions and private investment: an application to the Middle East and North Africa. The Developing Economies, 45(3), 339-377.

Barro, R. J. (1991). Economic growth in a cross section of countries. The quarterly journal of economics, 106(2), 407-443.

Bennett, D. L., Faria, H. J., Gwartney, J. D., & Morales, D. R. (2017). Economic institutions and comparative economic development: A post-colonial perspective. World Development, 96, 503-519.

Besley, T. (1995). Property rights and investment incentives: Theory and evidence from Ghana. Journal of political Economy, 103(5), 903-937.

Blyde J. S. & Fernandez-Arias E. (2005). Why Latin America Is Falling Behind, (in chapter 1, Sources of Growth in Latin America:What is missing?), Inter-American Development Bank, Washington, D.C.

Borner S, Bodmer F.& Kobler M. (2004). Institutional Efficiency and its Determinants: The Role of Political Factors in Economic Growth, OECD Development Centre Studies.

Campos N.F. & Nugent J.B. (2003). Aggregate Investment and Political Instability: An Econometric Investigation. Economica, Vol.70, 33-549.

Caselli, F., Esquivel, G., & Lefort, F. (1996). Reopening the convergence debate: a new look at cross-country growth empirics. Journal of economic growth, 1(3), 363-389.

Cavalcanti, T. V., Magalhães, A. M., & Tavares, J. A. (2008). Institutions and economic development in Brazil. The Quarterly Review of Economics and Finance, 48(2), 412-432.

Čermáková, K., Procházka, P., Kureková, L., & Rotschedl, J. (2020). Do Institutions Influence Economic Growth?. Prague Economic Papers, 2020(6), 672-687.

Chong, A., & Calderon, C. (2000). Causality and feedback between institutional measures and economic growth. Economics & Politics, 12(1), 69-81.

Chousa, J. P., Khan, H. A., Melikyan, D., & Tamazian, A. (2005). Assessing institutional efficiency, growth and integration. Emerging Markets Review, 6(1), 69-84.

Clague, C., Keefer, P., Knack, S., & Olson, M. (1999). Contract-intensive money: contract enforcement, property rights, and economic performance. Journal of economic growth, 4(2), 185-211.

Davis, L., & Hopkins, M. (2011). The institutional foundations of inequality and growth. Journal of Development Studies, 47(7), 977-997.

Dawson, J. W. (1998). Institutions, investment, and growth: New cross-country and panel data evidence. Economic inquiry, 36(4), 603-619.

De Haan, J., & Siermann, C. L. (1996). New evidence on the relationship between democracy and economic growth. Public choice, 86(1), 175-198.

Di Tommaso, M. L., Raiser, M., & Weeks, M. (2001). The Measurement and Determination of Institutional Change: Evidence from Transition Economies, EBRD, Working Paper No. 60.

Dias, J., & Tebaldi, E. (2012). Institutions, human capital, and growth: The institutional mechanism. Structural change and economic dynamics, 23(3), 300-312.

Dincer, O. (2007). The effects of property rights on economic performance. Applied Economics, 39(7), 825-837.

Doucouliagos, H., & Ulubaşoğlu, M. A. (2008). Democracy and economic growth: a meta-analysis. American journal of political science, 52(1), 61-83.

Dragutinović-Mitrović, R., & Ivančev, O. (2010). Driving forces of economic growth in the second decade of transition. Economic Annals, 55(185), 7-32.

Easterly W., & Levine R., (2002). Tropics Germs and Crops: How Endowments Influence Economic Development. NBER Working Paper, No: 9106.

Easterly W., Kremer M., Pritchett L., Summers L. (1993). Good Policy or Good Luck? Country Growth Performance and Temporary Shocks. Journal of Monetary Econ, Vol. 32(3), 459–483.

Easterly, W., & Levine, R. (1997). Africa's growth tragedy: policies and ethnic divisions. The quarterly journal of economics, 1203-1250.

Esfahani, H. S., & Ramírez, M. T. (2003). Institutions, infrastructure, and economic growth. Journal of development Economics, 70(2), 443-477.

Espinoza R. (2012). Factor Accumulation and the Determinants of TFP in the GCC. OxCarre External Research Associate, OxCarre Research Paper 94.

Everhart S. S. & Sumlinski M. A. (2000). Trends in Private Investment in Developing Countries Statistics for 1970-2000 and the Impact on Private Investment of Corruption

and the Quality of Public Investment, The World Bank Washington, D.C. International Finance Corporation, Discussion Paper Number 44.

Fedderke, J. W., & Luiz, J. M. (2008). The political economy of institutions, stability and investment: A simultaneous equation approach in an emerging economy. The case of South Africa. The Journal of Development Studies, 44(7), 1056-1079.

Froot, K. A. (1989). Consistent covariance matrix estimation with cross-sectional dependence and heteroskedasticity in financial data. Journal of Financial and Quantitative Analysis, 24(3), 333-355.

Greene, W. H. (2000). Econometric Analysis. 4th Prentice Hall. Upper Saddle River, NJ.

Grier, K. B., & Tullock, G. (1989). An empirical analysis of cross-national economic growth, 1951–1980. Journal of monetary economics, 24(2), 259-276.

Gupta, D. K. (1990). The economics of political violence: The effect of political instability on economic growth. Praeger Pub Text.

Gwartney, J. D., Holcombe, R. G., & Lawson, R. A. (2004). Economic freedom, institutional quality, and cross-country differences in income and growth. Cato J., 24, 205-233.

Gyimah-Brempong, K. (2002). Corruption, economic growth, and income inequality in Africa. Economics of governance, 3(3), 183-209.

Gyimah-Brempong, K., & Traynor, T. L. (1996). Political instability and savings in less developed countries: Evidence from Sub-Saharan Africa. The Journal of Development Studies, 32(5), 695-714.

Gyimah-Brempong, K., & Traynor, T. L. (1999). Political instability, investment and economic growth in Sub-Saharan Africa. Journal of African Economies, 8(1), 52-86.

Hall, R. E., & Jones, C. I. (1999). Why do some countries produce so much more output per worker than others?. The quarterly journal of economics, 114(1), 83-116.

Howell, L. D. (2011). International country risk guide methodology. East Syracuse, NY: PRS Group.

Huang, C. J., & Ho, Y. H. (2017). Governance and economic growth in Asia. The North American Journal of Economics and Finance, 39, 260-272.

ICRG, (2011). Politic Risk Index.

Isaksson, A. (2007). Determinants of total factor productivity: a literature review. Research and Statistics Branch, UNIDO, 1, 101.

Jankauskas, V., & Šeputienė, J. (2009). The impact of the institutional environment on the economic development. Ekonomika, 87, 141-153.

Kandil, M. (2009). Determinants of institutional quality and their impact on economic growth in the MENA region. International Journal of Development Issues. Vol.8, No.2, 134-167.

Karakayalı, H., & Yanıkkaya, H. (2006). Kurumsal Faktörlerin Ekonomik Büyümeye Etkileri. Kurumsal İktisat.(Der: Coşkun Can Aktan). SPK KurumsalAraştırmalar Serisi, 2(194), 135-157.

Keefer, P., & Knack, S. (1997). Why don't poor countries catch up? A cross-national test of an institutional explanation. Economic inquiry, 35(3), 590-602.

Keefer, P., & Knack, S. (2002). Polarization, politics and property rights: Links between inequality and growth. Public choice, 111(1), 127-154.

Khalil, M., Ellaboudy, S., & Denzau, A. (2007). The institutions and economic development in the OECD. International Research Journal of Finance and Economics, 12, 67-79.

Knack, S., & Keefer, P. (1995). Institutions and economic performance: cross-country tests using alternative institutional measures. Economics & Politics, 7(3), 207-227.

Kormendi, R. C., & Meguire, P. G. (1985). Macroeconomic determinants of growth: cross-country evidence. Journal of Monetary economics, 16(2), 141-163.

Landau, D. (1986). Government and economic growth in the less developed countries: an empirical study for 1960-1980. Economic Development and Cultural Change, 35(1), 35-75.

Law, S. H., & Bany-Ariffin, A. N. (2008). Institutional infrastructure and economic performance: dynamic panel data evidence. Transition Studies Review, 15(3), 542-557.

Le, Q. V. (2004). Political and economic determinants of private investment. Journal of International Development, 16(4), 589-604.

Levine, R., & Renelt, D. (1992). A sensitivity analysis of cross-country growth regressions. The American economic review, 942-963.

Libecap, G. D. (1986). Property rights in economic history: Implications for research. Explorations in Economic History, 23(3), 227-252.

Marsh, R. M. (1988). Sociological explanations of economic growth. Studies in comparative international development, 23(4), 41-76.

Mauro, P. (1995). Corruption and growth. The quarterly journal of economics, 110(3), 681-712.

Mauro, P. (1998). Corruption and the composition of government expenditure. Journal of Public economics, 69(2), 263-279.

McGuinness, A. (2007). Institutions and total factor productivity convergence (No. 9/RT/07). Central Bank of Ireland.

North D., C. (1990). Institutions, institutional change and economic performance. Cambridge: Cambridge University Press.

Osman, R. H., Alexiou, C., & Tsaliki, P. (2012). The role of institutions in economic development. International Journal of Social Economics, 39(1/2), 142-160.

Pamuk, Ş. (2014). Türkiye'nin 200 yıllık iktisadi tarihi. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 4.Basım.

Pastor Jr, M., & Sung, J. H. (1995). Private investment and democracy in the developing world. Journal of Economic Issues, 29(1), 223-243.

Penn World Table, Center for International Comparisons at the University of Pennsylvania, PWT 8.0 data. http://www.rug.nl/research/ggdc/data/pwt/pwt-8.0 (10.07.2013).

Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels (IZA Discussion Paper No. 1240). Institute for the Study of Labor (IZA).

Ramadhan, M. (2019). Assessing of the impact of good governance and institutions on economic growth in Indonesia. International Journal of Scientific & Technology Research, 8(11), 2594-2598.

Redek, T., & Sušjan, A. (2005). The impact of institutions on economic growth: The case of transition economies. Journal of economic issues, 39(4), 995-1027.

Rigobon, R., & Rodrik, D. (2005). Rule of law, democracy, openness, and income: Estimating the interrelationships1. Economics of transition, 13(3), 533-564.

Rodrik D. (1997), TFVG Controversies, Institutions, and Economic Performance In East Asia. NBER Working Paper Series, Working Paper: 5914.

Rodrik, D. (2009). Tek Ekonomi Çok Reçete: Küreselleşme, Kurumlar ve Ekonomik Büyüme, çev. Neşenur Domaniç, Eflatun Yayınevi, Ankara.

Rogers, W. (1994). Regression standard errors in clustered samples. Stata technical bulletin, 3(13).

Sachs, J. D. (1996). The transition at mid decade. The American Economic Review, 86(2), 128-133.

Savvides, A. (1995). Economic growth in Africa. World development, 23(3), 449-458.

Sawyer, W. C. (2010). Institutional quality and economic growth in Latin America. Global Economy Journal, 10(4), 1-11.

Scully, G. W. (1988). The institutional framework and economic development. Journal of Political Economy, 96(3), 652-662.

Šeputienė, J. (2008). The relationship between economic development and institutional environment. Social Research, Vol. 13, 159-164.

Shackleton, R. (2013). Total factor productivity growth in historical perspective (pp. 1-19). Washington, DC: Congressional Budget Office.

Svensson, J. (1998). Investment, property rights and political instability: Theory and evidence. European economic review, 42(7), 1317-1341.

Tanzi V., & Davoodi H. (1997). Corruption, Public Insvestment, and Growth. IMF Working Paper, Paper No: 139.

Tavares, J., & Wacziarg, R. (2001). How democracy affects growth. European economic review, 45(8), 1341-1378.

Tiruneh, G. (2006). Regime type and economic growth in Africa: A cross-national analysis. The Social Science Journal, 43(1), 3-18.

Ugur, M. (2010). Institutions and economic performance: a review of the theory and evidence. MPRA Paper 25909, University Library of Munich, Munich.

Ulubasoglu, M. A., & Doucouliagos, C. (2004). Institutions and economic growth: A systems approach. In Econometric Society 2004 Australasian Meetings Paper (Vol. 63, 1-33).

Valeriani, E., & Peluso, S. (2011). The impact of institutional quality on economic growth and development: An empirical study. Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology, 1(6), 1-25.

Vega-Gordillo, M., & Alvarez-Arce, J. L. (2003). Economic growth and freedom: a causality study. Cato J., 23, 199–215.

Venieris, Y. P., & Gupta, D. K. (1983). Sociopolitical and economic dimensions of development: A cross-section model. Economic development and cultural change, 31(4), 727-756.

Williams, A., & Siddique, A. (2008). The use (and abuse) of governance indicators in economics: a review. Economics of Governance, 9(2), 131-175.

Wooldridge, J. M. (2002). Econometric analysis of cross section and panel data. Cambridge, MA: MIT Press.

World Bank. (2003). Better governance for development in the Middle East and North Africa: Enhancing inclusiveness and accountability. The World Bank.

World Bank. (2005). Doing business in 2005: Removing obstacles to growth. The World Bank.

World Bank. (2008). Governance Matters, Washington, D.C.

World Bank. (2009). Doing Business, 2010. The World Bank: Washington, DC.

World Bank. (2013). World Development Indicators (WDI). (10.06.2013).

Yerdelen Tatoğlu, F. (2012). Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı, Beta Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Yıldırım, S. (2010). Kurumların dinamik yapısının ekonomik büyüme üzerine etkisinin analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.10, No:3, (2010), 111-126.

Zouhaier, H. (2012). Institutions, investment and economic growth. International journal of Economics and finance, 4(2), 152-162.

Zureiqat, H. M. (2005). Political instability and economic performance: A panel data analysis. Award Winning Economics Paper, Paper 1.

Appendixes

Appendix 1. Summary Statistics

VARIABLES	N	MEAN	SD	MIN	MAX
Real GDP per capita	1,710	15,217	15,557	614.0	104,546
Total Factor Productivity	1,710	778.3	628.3	70.28	6,081
Investment	1,710	0.226	0.0775	0.00714	0.978
Institutions	1,701	71.83	10.56	26.17	92.47
Human capital	1,710	2.539	0.513	1.136	3.619
Government Expenditure	1,710	0.164	0.0559	0.0413	0.448
Trade Opennes	1,710	0.820	0.584	0.0898	4.605
Financial Development	1,616	69.78	66.32	1.617	669.9
Number of ident	90	90	90	90	90

Gözkonan, Ü. H., Küçükbay, F. (2019). Katılım bankaları ile geleneksel bankaları ile geleneksel bankaların ÇKKV yöntemleri ile performans değerlendirilmesi: TOPSIS ve GRI ilişkisel analiz yöntemleri ile karşılaştırmalı analiz. International Journal of Economic & Administrative Studies, (25).

Işık, Ö., Ersoy, E. (2020). Özel sermayeli mevduat bankalarında faiz gelir ve giderlerine dayalı performans analizi: CRITIC ve EDAS yöntemleri ile bir uygulama. Karaca, SS ve Demireli E.(Yay. haz.), Finans Teorisine Uygulamalı Katkılar-2 içinde, 69-89.

Kandemir, T., Karataş, H. (2016). Ticari bankaların finansal performanslarının çok kriterli karar verme yöntemleri ile incelenmesi: Borsa İstanbul'da işlem gören bankalar üzerine bir uygulama (2004-2014). İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(7), 1766-1776.

Kartal, C. (2020). Katılım bankalarının kar ve maliyet kariterleri açısından VIKOR yöntemi ile performans analizi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 18(1), 158-175.

Kosmidou, K., & Zopounidis, C. (2008). Measurement of bank performance in Greece. South-Eastern Europe Journal of Economics, 1(1), 79-95.

Mandic, K., Delibasic, B., Knezevic, S. & Benkovic, S. (2014). Analysis of the financial parameters of Serbian banks through the application of the fuzzy AHP and TOPSIS methods. Economic Modelling, 43, 30-37.

Öndes, T., Çali, M. S., Aydın, S., Muti, A. (2020). Türkiye'de Bulunan Ticari Bankalar İle Katilim Bankaları'nın Electre Yöntemi İle Performans Analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 34(3), 689-710.

Özkan, T. (2020). Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Ölçmede TOPSIS Yönteminin Kullanımı: Katılım Bankaları Üzerine Bir Uygulama. Maliye ve Finans Yazıları, (113), 47-64.

Özer, K., & Saygın, O. (2022). Katılım Bankacılığının Finansal Performans Analizi: Türkiye Uygulaması. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 7(1), 257-273.

Puška, A., Stojanović, I., Maksimović, A., & Osmanović, N. (2020). Evaluation software of project management used measurement of alternatives and ranking according to compromise solution (MARCOS) method. Operational Research in Engineering Sciences: Theory and Applications, 3(1), 89-102.

Seçme, N.Y., Bayrakdaroğlu, A. ve Kahraman C. (2009). Fuzzy Performance Evaluation in Turkish Banking Sector Using Analytic Hierarchy Process and TOPSIS, Expert Systems with Applications, 36(9)

Stević, Ž., Pamučar, D., Puška, A., & Chatterjee, P. (2020). Sustainable supplier selection in healthcare industries using a new MCDM method: Measurement of alternatives and ranking according to COmpromise solution (MARCOS). Computers & Industrial Engineering, 140, 106231.

Tunay, K. B., Akhisar, I. (2015, May). Performance evaluation and ranking of Turkish private banks using AHP and TOPSIS. In Management international conference (Vol. 28, No. 30, pp. 251-258).

Ünvan, Y. A. (2020). Financial performance analysis of banks with TOPSIS and fuzzy TOPSIS approaches. Gazi University Journal of Science, 33(4), 904-923.

Yetiz, F., & Kılıç, Y. (2021). Bankaların finansal performansının VIKOR yöntemi ile değerlendirilmesi: Türkiye örneği. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 13(24), 151-164.

Zafar, S., Alamgir, Z., & Rehman, M. H. (2021). An effective blockchain evaluation system based on entropy-CRITIC weight method and MCDM techniques. Peer-to-Peer Networking and Applications, 14(5), 3110-3123.

By the end of external borrowing process, in 1875, foreign debts were almost accounted for 55 % of the Ottoman Empire's budget. In 1879, the Empire and its creditors arranged about the debts but the foreign investors' objection to the arrangement led to the negotiations in 1880. As the result of the negotiations, the Muharrem Decree was signed in 1881. The Muharrem Decree was a kind of successful arrangement as not involving western powers and by gaining back the Ottoman Empires' creditworthiness on the international markets. Consequently, the Ottoman Empire regained Empire's external borrowing power (Eldem, 2005).

In 1915, for the purpose of financing the First World War, the last kaime was issued and put on the market with the equal value of gold and silver coins. Nevertheless, for the regulation of external debt payments, institution called "Düyun-u Umumiye" was established. The kaime issuance was than controlled under the supervision of Düyun-u Umumiye. In a nutshell, kaime issuances in Ottoman Empire were not successful due to various reasons, such as; depreciation of kaimes, high inflation due to the wars in Ottoman Empires' history. In addition, the issuance of kaime had been the subject of counterfeiting in the Empire. Afterward the War of Independence, kaimes were continued to be traded on, in the Republic of Turkey till 1928 (Alper and Anbar, 2010).

Table 3. Ottoman Banks Reverted to Turkish Banks After Lozan Agreement

Name Of Bank	Explanation
Ottoman Bank	merged with Garanti Bank in 2002
Saloniki Bank	made over to Saving Deposit Insurance Fund
Credit Lyonnais	merged with Credit Agricole Indosuez Turk Bank in 2004
Deutsche Orient Bank	went out a business in 1945
Deutsche Bank	went out a business in 1945
Banca Di Roma	continued to business
Banco Commerciale Italiana	went out a business in 1977
Bank Marmaras	went out a business in 1929
Hollantse Bank uni N.V.	merged with ABN Amro Bank N.V.
American Express Comp. Inc.	went out a business in 1933
Banque Francaise Des Pays Orient	went out a business in 1933
Commercial Bank Of Near East	went out a business in 1956
Ionian Bank	went out a business in 1929

Resource: (Akgüç, 2007)

All debts of the Ottoman government, configured with Lozan Agreement is provided to pay the newly established Republic of Turkey until 1954. At the end, most banks which were established in Ottoman Empire, reverted to Republic of Turkey's banks as reported in Table 3.

REFERENCES

Akgüç, Ö. (2007). Türkiye'de Yabancı Bankalar. Muhasebe ve Finansman Dergisi (36), 6-17.

Alper, D., & Anbar, A. (2010). Osmanlı İmparatorluğu'nun İç Borçlanmada Kullandığı Yöntem ve Araçlar. Maliye Finans Yazıları, 24(87), 24-49.

Apak, S., & Tay, A. (2012). Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyıldaki Finansal Sisteminde Osmanlı

Bankası'nın Yeri ve Faaliyetleri. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (3), 63-103.

Barış, S., & Özel, U. (2018). Osmanlı Ekonomi ve Finans Sisteminde Banker Bir Aile:

Camondolar. Maliye Finans Yazilari (109).

Bulut, M. (2017). Modern İktisat - Finans Geleneği Ve Osmanlilar, 33–58. available in http://dergipark.gov.tr/download/article-file/358828

Buluttekin, M. Burak (2015). How Did A Snowball Turn Into The Avalanche? The Ottoman Empire Fiscal And Monetary Policy Changing After The Treaty Of Küçük Kaynarca (1774). Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(32), 121-153.

Çizakça, M. (2006). Osmanlı Dönemi Vakıflarının Tarihsel ve Ekonomik Boyutları. available inhttps://degisimicinbagis.org/wpcontent/uploads/2006/03/TurkiyedeHayirSeverlikVatandaslarVakiflarSosyalAdaletOsmanliDonemiVakiflarininEkonomikBoyutlari.pdf

Eldem,E (1999). The Imperial Ottoman Bank: Actor or Instrument of Ottoman Modernization?. Modern banking in the Balkans and West-European Capital in the Nineteenth and Twentieth centuries, 50-60.

Eldem, E. (2005). Ottoman financial integration with Europe: foreign loans, the Ottoman Bank and the Ottoman public debt. European Review, 13(3), 431-445.

Grosjean, P. (2011). The institutional legacy of the Ottoman Empire: Islamic rule and financial development in South Eastern Europe. Journal of Comparative Economics, 39(1), 1-16.

Kazgan, H. (2005). Galata Bankerleri, Cilt 1. Ankare: Oriyon Yayınevi.

Kazgan, H. (2014). Galata Bankerleri. İstanbul: Tarihçi Kitabevi.

Kıray, E. (1990). Turkish Debt and Conditionality in Historical Perspective: A comparison of the 1980s with the 1860s. In The Political Economy of Turkey (pp.254-268). Palgrave Macmillan, London.

Manav, N. (2018). 19. Yüzyıl Galata'sından Bir Banker: Darphane-i Âmire ve Sefaretler Bankeri Jacques Alléon.

Özdemir, M., & Özdemir, Ö. (2017). Bridging the Gap: The Restitution of Historical Cash Waqf Through Vakıf Participation Bank. International Journal of Islamic Economics and Finance Studies, 3(2)

Öztürk, N. (2002). Ahilik Teşkilati ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7.

Pamuk, Ş. (2000). A Monetary History of the Ottoman Empire. Cambridge: Cambridge University Press.

Pamuk, Ş. (2004). The evolution of financial institutions in the Ottoman Empire, 1600–1914. Financial History Review, 11(1), 7-32.

Pamuk, S. (2013). Finance in the Ottoman Empire, 1453–1854. In Handbook of Key Global Financial Markets, Institutions, and Infrastructure (pp. 197–206). available in http://eprints.lse.ac.uk/52538/

Raccagni, M. (1980). The French economic interests in the Ottoman Empire. International Journal of Middle East Studies, 11(3), 339-376.

Tuncsiper, B., Tay, A., & Bayramoglu, F. M. (2007). Ottoman Empire's Debt Management In 19th Centenary and Role Of The Galata Bankers, 1–20.

Türkoğlu, İrfan. (2013). Osmanlı Devletinde Para Vakıflarının Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(2), 187-196.

Uluyol, O. (2018). 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Bankacılığın Gelişimi. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (16), 19-40.

Wan Ibrahim, W. H., & Ismail, A. G. (2015). Conventional bank and Islamic banking as institutions: similarities and differences. Humanomics, 31(3), 272-298.

Validova, A.F. (2014). Evolution of the monetary system of the Ottoman Empire. Mediterranean Journal of Social Sciences, 5(28), 71.

In conclusion, we are pleased to add this study to the scarce literature (both national and international) that had found no causal relationship between the Moon and the stock markets. Yet for those who hope to find a positive relationship between the phases of the Moon and the markets, should not be discouraged. We understand that our research topic is fairly a new one and this gives all of us an opportunity to seek more knowledge within, both nationally and internationally. Moreover, as a criticism and suggestion, we can open-heartedly say that our planet Earth is a part of a massive system. Only two phases of the Moon or just the Moon's itself may not be enough to find a causal relationship with our material world. One can surely reinvestigate this curiosity with other variables; for example a different country, a wider time span, or a different set of indexes. Other phases of the Moon such as first and last quarters can also be included to the study. Or those, who want to be more creative and inventive, can create a more complex model that includes planets, retrograde periods, constellations, and/or stars. Maybe the mystery of the heavens is still hidden. Who knows? Sky is the limit!

REFERENCES

Borowski, K. (2015). Moon Phases and Rates of Return of WIG Index on the Warsaw Stock Exchange. International Journal of Economics and Finance, 256-264. doi:10.5539/ijef.v

Bozkurt, İ. (2015). Ay'ın Pay Getirileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: BİST'de Ampirik Bir Uygulama. İktisat İşletme ve Finans, 55-78. doi:10.3848/iif.2015.352.4347

Brahmana, R., Hooy, C., & Ahmad, Z. (2014). Moon phase effect on investor psychology and stock trading performance. International Journal of Social Economics, 182-200. Retrieved from https://doi.org/10.1108/IJSE-04-2012-0134

Britannica, T. E. (2021, 09 27). Britannica. Retrieved from Britannica Web Site: https://www.britannica.com/topic/stock-exchange-finance

Calver, L., Stockes, B., & Isbister, G. (2009). The dark side of the moon. The Medical Journey of Australia, 692-694.

Chandy, P., Haensly, P., & Shetty, S. (2007). Does Full or New Moon Influence Stock Markets? : A Methodological Approach. Journal of Financial Management and Analysis, 30 - 35.

Dagar, A. (2014). Role Of Stock Market in Economy Development. International Research Journal of Management Science and Technology, 86-92. Retrieved from https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/36045053/2178-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1649664963&Signature=QWqAepjSWEZ~no2n9mlFRGsYGcnlo9PCNr2U8nWIoNHH0BNy6D2AhuIM0IqS2faQzv0lyzTPFIjiGen8yZA0Mm970BDicjPgB7GHQoWQTRsnk1QF2Jd6~do43pj1XyaiDgLEkX7gp9OKFV37dAV4FRQ

Floros, C., & Tan, Y. (2013). Moon Phases, Mood and Stock Market Returns: International Evidence. Journal of Emerging Market Finance, 107-127. Retrieved from https://doi.org/10.1177/0972652712473405

Herbst, A. F. (2007). Lunacy in the Stock Market—What Is the Evidence? Journal of Bioeconomics, 1-18. doi:10.1007/s10818-007-9016-3

Investing. (2022, May 19). © 2007-2022 Fusion Media Limited. Retrieved from Investing: https://tr.investing.com

Jog, V. M., & Allan, R. L. (1989). Lunar Cycles in Stock Prices. Financial Analysts Journal, 63-68. doi:10.2469/faj.v45.n2.63

Karcıoğlu, R., & Özer, N. (2018). Hava Durumu ve Ayin Evreleri Anomalilerinin Bist'de Getiri ve Oynakliğa Etkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 533-555. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiibd/issue/36952/397529

Küçüksille, E. (2013). Ayın Evresi Etkisi ve İMKB'de Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 187-194. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/427472

Law, S. P. (1986). The Regulation of Menstrual Cycle and its Relationship to the Moon. Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica, 45-48. doi:10.3109/00016348609158228

Mohamed Yousop, N. L., Wan Zakaria, W. M., Ahmad, Z., Ramdhan, N., Mohd Hasan Abdullah, N., & Rusgianto, S. (2021). Lunar Effect on Stock Returns and Volatility: An Empirical Study of Islamic Countries. Journal of Asian Finance, Economics and Business, 533-542. doi:10.13106/jafeb.2021.vol8.no5.0533

Munyasia, E. (2009). (MBA Project) The Relationship Between Lunar Cycle and Stock Returns In Companies Listed At Nairobi Securities Exchange. Retrieved From University of Nairobi: http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/98788/FINAL%20MBA%20PROJECT-Emmanuel.O.%20Munyasia.pdf?sequence=1

NASA. (2022, May 19). NASA Science. Retrieved from https://moon.nasa.gov/moon-in-motion/moon-phases/

Rotton, J., & Kelly, I. (1985). Much Ado About the Full Moon: A Meta-Analysis of Lunar-Lunacy Research. the American Psychological Association, 286-306. doi:10.1037/0033-2909.97.2.286

Rotton, J., & Rosenberg, M. (1984). Lunar cycles and the stock market: Time-series analysisfor environmental psychologists. Unpublished manuscript, Florida International University, North Miami, Florida.

Sivakumar, N., & Sathyanarayanan, S. (2009). Do Krishna Paksha (new moon phase) and Shukla Paksha (full moon phase) affect the Indian stock market? – A study of lunar cycles in the Bombay Stock Exchange. Int. J. Indian Culture and Business Management, 281.

Wang, Y., Lin, C., & Chen, W. (2010). Does lunar cycle effect exist? Lunar phases and stock return volatilities. African Journal of Business Management, 3892-3897.

Yuan, K., Zheng, L., & Zhu, Q. (2006). Are investors moonstruck? Lunar phases and stock returns. Journal of Empirical Finance, 1-23.

percent figures reported for USA, OECD Members, and Euro Zone groups with respect to the Arab World, MENA, and Sub-Saharan Africa groups. However, an improvement in financial inclusion represented by the selected indicators of this chapter can be observed for almost all groups throughout the years. Furthermore, a noticeable gender-wise difference can be seen in that women are seen to be less financially included in all groups for all selected years in comparison to males. Accordingly, governmental authorities have to give priority to financial inclusion in their agendas for the overall prosperity of their economies keeping in their minds the inequality between males and females giving further emphasis to each and every individual's financial inclusion level.

REFERENCES

Arner, D. W., Buckley, R. P., Zetzsche, D. A., & Veidt, R. (2020). Sustainability, fintech and financial inclusion. European Business Organization Law Review, 21, 7-35.

Demirguc-Kunt, A., Klapper, L., & Singer, D. (2017), Financial inclusion and inclusive growth: A review of recent empirical evidence, World Bank, Development Research Group, Finance and Private Sector Development Team, policy research working paper, no. 8040.

Demirgüç-Kunt, A., Klapper, L., Singer, D., Ansar, S., & Hess, J. (2017b), The global findex database 2017: Measuring financial inclusion and the fintech revolution. World Bank Group, 1-151.

Philippon, T. (2020), On fintech and financial inclusion, Monetary and Economic Department, BIS working papers, no 841.

Rangarajan, C. (2008), Report of the committee on financial inclusion. Ministry of Finance, Government of India.

Sarma, M. (2008), Index of financial inclusion, Indian Council for Research on International Economic Relations (ICRIER), working paper, no. 215.

Suri, T., & Jack, W. (2016). The long-run poverty and gender impacts of mobile money. Science, 354 (6317), 1288-1292.

Vo, D. H., Nguyen, N. T., & Van, L. T-H. (2021). Financial inclusion and stability in the Asian region using bank-level data. Borsa Istanbul Review, 21(1), 36-43.

World Bank, G20 Financial inclusion indicators, available in https://databank.worldbank.org/data/download/g20fidata/G20_Financial_Inclusion_Indicators.pdf. (10.05.2022)

World Bank, Global financial inclusion, available in https://databank.worldbank.org/source/global-financial-inclusion (15.05.2022)

Yorulmaz, R. (2013). Construction of a regional financial inclusion index in Turkey. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 7(1), 79-101.

replacement cost ratios (TQ). Social scores (S) do not affect companies' market value (MB) and return on equity (ROE). On the contrary, return on assets (ROA) and market values do have an impact on the replacement cost ratio (TQ) of assets. Governance disclosure (G) disclosures affect market values, return on assets (ROA), and market value to replacement cost ratios (TQ) of assets. However, the (G) variable does not affect the return on equity (ROE) of companies.

In this study, the effects of the sustainability scores of the companies on the financial performance of the companies were evaluated together (ESG) and separately (E, S, G). This study is important because it analyzes the capacity of companies to keep their financial efficiency high while increasing their sustainability rates. By using the dependent and independent variables and methods used in this study by the researchers, a wider study can be done on a global scale.

REFERENCES

Ahlklo, Y., & Lind, C. (2019). E, S or G? A study of ESG score and financial performance, Master of Science Thesis, no. TRITA-ITM-EX 2019:12

Alareeni, Bahaaeddin & Hamdan, Allam. (2020). ESG impact on performance of US S&P 500-listed firms. Corporate Governance: The International Journal of Business in Society, 20, 1409-1428. 10.1108/CG-06-2020-0258.

Almeyda, R., & Darmansya, A. (2019). The influence of environmental, social, and governance (ESG) disclosure on firm financial performance. IPTEK Journal of Proceedings Series, (5), 278-290.

Aouadi, A. & Marsat, S. (2018). Do ESG controversies matter for firm value? evidence from international data. J Bus Ethics, 151, 1027–1047. https://doi.org/10.1007/s10551-016-3213-8.

Balasubramanian, A. M. D. P. (2019). A study on relatıonshıp between corporate fınancıal performance and envıronmental socıal & governance score (Esg Score). FIFI-2019.

Brammer, S., Brooks, C., & Pavelin, S. (2006). Corporate social performance and stock returns: UK evidence from disaggregate measures. Financial Management, 35, 97–116.

Buallay, A., Fadel, S.M., Al-Ajmi, J.Y. & Saudagaran, S. (2020). Sustainability reporting and performance of MENA banks: is there a trade-off?. *Measuring Business Excellence*, 24(2), 197-221. doi.org/10.1108/MBE-09-2018-0078

Büyüköztürk, Ş. (2006). Sosyal bilimler için veri analizi elkitabı. Ankara: PegemA Yay.

Büyüköztürk, Ş. (2017). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum. Ankara: Pegem Akademi.

Constantinescu, D.(2021).Sustainability disclosure and its impact on firm's value for Energy and Healthcare industry. Central European Economic Journal, 8(55), 313-329. doi.org/10.2478/ceej-2021-0022

Demir, E., Saatçioğlu, Ö. & İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. Current Research in Education, 2(3), 130 – 148.

Duque-Grisales, E., ve Aguilera-Caracuel, J. (2019). Environmental, social and governance (ESG) scores and financial performance of Multilatinas: Moderating effects of geographic international diversification and financial slack. Journal of Business Ethics, 1-20.

Fatemi, A., Glaum, M., & Kaiser, S. (2018). ESG performance and firm value: The moderating role of disclosure. Global Finance Journal, 38(2018), 45–64. doi.org/10.1016/j.gfj.2017.03.001

Fisher-Vanden, K. & Thorburn, K.S. (2011). Voluntary corporate environmental initiatives and shareholder wealth, Journal of Environmental Economics and Management, (62)3, 430-445.

Friede, G., Busch, T., & Bassen, A. (2015). ESG and financial performance: aggregated evidence from more than 2000 empirical studies. Journal of Sustainable Finance & Investment, 5(4), 210–233. doi.org/10. 1080/20430795.2015.1118917.

Friedman, M. (1970). The social responsibility of business is to ıncrease its profits. New York Times Magazine, (13) September, 32-33.

Gujarati, D. N. (2009). Basic Econometrics. Tata McGraw-Hill Education

Hassan, Y., & Roychowdhury, S. (2019). Nexus between sustainability management and financial performance-study on manufacturing firms from global emerging market. International Journal of Environment, Workplace and Employment, 5(3), 206-219.

Herbert, W. E., & Agwor, T. C. (2021). Corporate governance disclosure and corporate performance of Nigerian banks. *Journal of Research in Emerging Markets, 3*(3), 14–36. doi.org/10.30585/jrems.v3i3.674

Li, Y., Gong, M., Zhang, X.-Y., & Koh, L. (2018). The impact of environmental, social, and governance disclosure on firm value: The role of CEO power. The British Accounting Review, 50, 60e75. https://doi. org/10.1016/j.bar.2017.09.007

Lonescu, G. H., Firoiu, D., Pirvu, R., & Vilag, R. D. (2019). The impact of ESG factors on market value of companies from travel and tourism industry. Technological and Economic Development of Economy, 25(5), 820-849. doi.org/10.3846/tede.2019.10294

Minutolo, M. C., Kristjanpoller, W. D., & Stakeley, J. (2019). Exploring environmental, social, and governance disclosure effects on the S&P 500 financial performance. Business Strategy and the Environment, 28(6), 1083- 1095.

Nawaiseh, M. E. (2015). Do firm size and financial performance affect corporate social responsibility disclosure: Employees' and environmental dimensions?. 12. 967-981. 10.3844/ajassp.2015.967.981.

Rouf, A. (2012) The relationship between corporate governance and value of the firm in developing countries: evidence from bangladesh. Journal of Economics and Business Research, (18)1, 73-85.

Ruan, L., & Liu, H. (2021). Environmental, social, governance activities and firm performance: Evidence from China. Sustainability, 13(2), 767. doi.org/10.3390/su13020767.

Şişman, M. E. & Cankaya, S. (2020). ESG verilerinin firmaların finansal performansına etkisi: havayolu sektörü üzerine bir çalışma. PressAcademia Procedia, 12 (1) , 98-100. doi.org/10.17261/Pressacademia.2020.1365

Ting, I. W. K., Azizan, N. A., Bhaskaran, R. K., & Sukumaran, S. K. (2020). Corporate social performance and firm performance: comparative study among developed and emerging market firms. Sustainability, 12(1), 26.

Yoon, B., Hwan Lee, J., & Byun, R. (2018). Does ESG performance enhance firm value? Evidence from Korea. Sustainability, 10, 3635. doi.org/10.3390/ su10103635

Yu, E. P. Y., Guo, C. Q., & Luu, B. V. (2018). Environmental, social and governance transparency and firm value. Business Strategy and the Environment, 27(7), 987-1004.

Zhang, H., Gu, C. L., Gu, L. W. & Zhang, Y. (2011), The evaluation of tourism destination competitiveness by topsıs & ınformation entropy–a case in the Yangtze River Delta of China", Tourism Management, 32(2), 443-451.

Zhao, C., Guo, Y., Yuan, J., Wu, M., Li, D., Zhou, Y., & Kang, J. (2018). ESG and corporate financial performance: empirical evidence from China's listed power generation companies. Sustainability, 10(8), 2607.

The tokenization of assets helps to support the sharing economy era. Companies like Uber and Airbnb do not own assets, but they manage others' assets.

The tokenization of asset classes has the potential to create new platforms that manage assets by removing the need to own them, while the asset owners can join these platforms to earn returns from their assets, which may help tokenization to be popularized.

Tokenization of assets has the potential to eliminate the traditional settlement processes by introducing direct systems eliminating the need for intermediaries and removing the cost of intermediation from the equation. This attribute is attractive from an investors' point of view as it minimizes costs while maximizing returns for investors, contributing to the popularisation of tokenized assets.

In terms of trading, a central market maker is essential to lower credit risk; however, if trading takes place in a Decentralized Exchange, this risk is eliminated by technology.

Tokenization is just getting started; the future will reveal what kinds of new technologies emerge.

Real estate tokenization, for example, may cause real estate illiquidity discounts to disappear. Tokenization of assets, in general, may jeopardize the exchange function of digital or fiat money. Tokenized assets including fractionalized assets, such as real estate, can be used as a medium of value instead of fiat or digital currencies in transactions since these assets are more reliable compared to currencies. Hence currency exchange is likely to be a thing of the past compared to bartering with tokens.

Currently, the financial systems rely on the establishments such as banks, examiners, legal advisors, and stock trades to vouch for financial transactions. These institutions charge expenses and take a long time in processing.

If Blockchain technology can record transactions in an unalterable computerized way in which the guidelines are written in PC programs that are checked and implemented; organizations could report their business exercises straightforwardly, diminishing the need for customary bookkeeping. The requirement for the outer approval of these records will decrease and the audit function will not be needed. Likewise, the requirement for legal advisors will also be diminished since the agreements couldn't be altered. Such reductions in costs and improved reliability of transactions help reduce the cost of companies funding costs while attracting investor interests, thereby popularizing wealth and reducing income inequality.

REFERENCES

Anthony R.G. Nolan et al.,(2014) Regulation AB II: Second Time’s the Charm?, K&L Gates Legal Insight, September 19, 2014, pp 1-6, http://m.klgates.com/files/Publication/5e040898-d9cf-4b6b-9b10-536e0c63a6bc/Presentation/, accessed February 1, 2022.

Blum, Len & DiAngelo, Chris (1997). Structuring efficient asset-backed transactions. In: Bhattacharya, A. K. & Fabozzi, F. J. (ed.): Asset-backed securities, Hoboken: John Wiley & Sons, pp. 237-268.

Broer, Tobias (2018). Securitization bubbles: Structured finance with disagreement about default risk. Journal of Financial Economics, Volume 127, Issue 3, Pages 505-518, ISSN 0304-405X

Buterin, V (2013). A Next-Generation Smart Contract & Decentralized Application Platform. Ethereum White Paper. https://blockchainlab.com/pdf/Ethereum_white_paper-

a_next_generation_smart_contract_and_decentralized_application_platform-vitalik-buterin.pdf, accessed February 1, 2022

Buterin, V. (2015a). On Public and Private Blockchains. https://blog.ethereum.org/2015/08/07/on-public-and-private-blockchains/, accessed April 3, 2022.

Buterin, V. (2015b). Visions - Part 1: The Value of Blockchain Technology. https://blog.ethereum.org/2015/04/13/visions-part-1-the-value-of-blockchain-technology/, accessed April 1, 2022.

Ho, A. (2018). How does tokenization work, anyway? https://www.freecodecamp.org/news/how-does-tokenization-work-anyway-afb5fed1ac47/ accessed February 1, 2022

http://www.housingwire.com/articles/36305-the-trid-ripples-time-to-closemortgage-loans-continues-to-rise, accessed March, 15, 2022

https://www.oecd.org/finance/The-Tokenisation-of-Assets-and-Potential-Implications-for-Financial-Markets.pdf, accessed March 1, 2022

https://www.spglobal.com/en/research-insights/articles/what-blockchain-could-mean-for-structured-finance, accessed March 1, 2022

Iacobucci, Edward M. & Winter, Ralph A. (2005). Asset Securitization and Asymmetric Information. In: The Journal of Legal Studies, no. 34, pp. 161-206.

Iansiti, Marco, and Lakhani Karim R. Competing in the Age of AI: Strategy and Leadership When Algorithms and Networks Run the World. Boston: Harvard Business Review Press, 2020. ISBN-13: 978-1633697621

Internet Sources:

Janulek, P (2018). Tokenization as a Form of Payment and Valuation Professional, Scientific, Specialist, and Technical Activities. https://ssrn.com/abstract=3307180, accessed Jan. 1, 2022

Kalyuzhnova, N. (2018). Transformation of the real estate market based on the use of the blockchain technologies: opportunities and problems. https://www.matecconferences.org/articles/matecconf/pdf/2018/71/matecconf_icre2018_06004.pdf, accessed Jan. 1, 2022

Lockwood, L. & Rutherford, R. C. & Herrera, M. J. (1996). Wealth effects of asset securitization. In: Journal of Banking & Finance, no. 20, pp. 151–164.

Lundqvist, J. (2017) "Private Blockchains in Financial Services" https://www.paymentsjournal.com/private-blockchains-in-financial-services/ accessed March 1, 2022

McDonald, J (2017). Understanding ERC-20 token contracts. https://medium.com/@jgm.orinoco/understanding-erc-20-token-contracts-a809a7310aa5. Accessed Jan.1, 2022

McKeon, S (2018). The Security Token Thesis. https://hackernoon.com/thesecurity-token-thesis-4c5904761063,accessed Jan.1, 2022

Nakamoto, S (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. https://bitcoin.org/bitcoin.pdf, accessed January 3, 2022.

Rodriguez, J (2018). Cashflow on the Blockchain Part I: Tokenized Debt and Security Tokens. https://hackernoon.com/cashflow-on-the-blockchain-part-i-tokenizeddebt-and-security-tokens-18054dbf7dc, accessed Feb.20.2022

Sanghavi, V. & Doshi, R. & Shah, D. & Kanani, P. (2018). Blockchain based asset tokenization. In: International Journal of Research in Engineering, IT and Social Sciences, no. 8, pp. 60–64.

Securitisation: It's back, (2014). The Economist, http://www.economist.com/news/leaders/21593457-once-cause-financial-worlds-problemssecuritisation-now-part-solution-its, accessed Jan 13, 2022.

Sinnock, B. (2014) "With Some Lenders Hurting, Could Double-Pledging Fraud Resurface?," National Mortgage News, http://www. nationalmortgagenews.com/news/compliance-regulation/with-some-lendershurting-could-double-pledging-fraud-resurface-1042214-1.html, accessed February 2, 2022

Smithers E, J. & Willey, S & Kitchen, L. (2019). ICOs and security tokens: FCA consults on crypto guidance. https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/icos_and_security_tokens_fca_consults_on_crypto _guidance.pdf. accessed February 2, 2022.

Stone, S (2018). The Swarm Blockchain, or "How to tokenize a football team". https://medium.com/swarmfund/the-swarm-blockchain-or-how-to-tokenize-afootball-team-10aba29dcafb. accessed February 2, 2022.

Tucker, B. (2018) Ethucation. http://www.financialblock.io/images/Financial Block.pdf. accessed December 2, 2021.

Vink, D & Thibeault, A E. (2008). An empirical analysis of asset-backed securitization. Conference paper. https://ssrn.com/abstract=1014071. accessed December 2, 2021.

Vink, D (2007). An Empirical Analysis of Asset-Backed Securitization. MPRA Paper No. 10382. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/10382/2/MPRA_paper_10382.pdf, accessed December 2, 2021.

World Economic Forum, (2016) The future of financial infrastructure, p. 14, http://www3.weforum.org/docs/WEF_The_future_of_financial_infrastructure. pdf, accessed February 1, 2022.

Yıldırım, A. C., (2020) "Turkish Banks and Digitalization: Policy Recommendations from a Qualitative Study ", Journal of BRSA Banking and Financial Markets, 14, (2), pp 145-174, accessed April 2, 2022

Young, J. (2017) "U.S. Federal Reserve Explores the Potential of Blockchain, Lacks Vision," Cointelegraph, https://cointelegraph.com/news/us-federal-reserve-explores-the-potential-of-blockchain-lacks-vision, accessed February 1, 2022.

Zerucha, T. (2017) "Manifold Technology building for a better blockchain," Bankless Times, http://www.banklesstimes.com manifoldtechnology-building-for-a-better-blockchain/, accessed February 1, 2022

Considering our findings, using different input-output sets, choosing other sectors, and changing the examined period range would yield different results. Thus, we expect the current study to shed light on further research on the relationship between financial efficiency and market risk.

REFERENCES

Altın, H. (2010). Küresel kriz ortamında İMKB sınai şirketlerine yönelik finansal etkinlik sınaması: veri zarflama analizi uygulaması. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2), 15-30.

Bakırcı, F., Eslamian, S., & Sattary, A. (2014). BIST'da demir, çelik metal ana sanayii sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performans analizi: VZA süper etkinlik ve TOPSIS uygulaması. Ege Akademik Bakış Dergisi, 14(1), 9-19.

Bolgün, K. E., & Akçay, M., B. (2005). Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçüm ve Yönetim Uygulamaları. 2. Baskı. İstanbul: Scala Yayıncılık.

Charnes, A., Cooper, W. W., & Rhodes, E. (1978). Measuring the efficiency of decision making units. European Journal of Operational Research, 2(6), 429–444.

Çelik, İ., & Ayan, S. (2017). Veri zarflama analizi ile imalat sanayi sektörünün finansal performans etkinliğinin ölçülmesi: Borsa İstanbul'da bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 8 (18), 56-74.

Demireli, E., & Taner, B. (2009). Risk yönetiminde riske maruz değer yöntemleri ve bir uygulama. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,14(3),.127-148.

Doğan, N. (2015). VZA süper etkinlik modelleri ile etkinlik ölçümü: Kapadokya'da faaliyet gösteren balon işletmeleri üzerine bir uygulama. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 29(1), 187-203.

Jorion P. (2007). Value at Risk: The Benchmark for Managing Financial Risk, New York: 3.Edition, The McGraw-Hill Companies.

Kılıçkaplan, S., & Karpat, G. (2016). Türkiye hayat sigortası sektöründe etkinliğin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1), 1-14.

Koçyiğit, M. (2016). Borsa İstanbul'da işlem gören çimento işletmelerinin etkinliklerinin veri zarflama analiz kullanılarak ölçülmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15(57), 429-439.

Münyas, T. (2018). Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının finansal etkinliklerinin veri zarflama analizi yöntemi ile değerlendirilmesi. Journal of Life Economics, 5(4), 111-126.

Orçun, Ç., Çimen, A., & Şahin, A. (2014). Şirket etkinlikleri: İMKB 100 imalat sanayi şirketleri uygulaması. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (39), 21-34.

Özçelik, H., & Kandemir, B. (2017). Veri zarflama analizi ve imalat sektöründe bir uygulama. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(1), 43-53.

Özdemir, L., & Göktaş, A. (2019). Borsa İstanbul'da yer alan petrol işletmelerinin etkinliklerinin ölçülmesi: veri zarflama analizi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(2), 140-147.

Öztürk, E. (2016). Maliyet performansının ölçümü için göreli etkinlik analizi: BIST çimento sektöründe veri zarflama analizi uygulaması. Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 6(1), 1-16.

Perçin, S., & Çakır, S. (2012). Demiryollarında süper etkinlik ölçümü: Türkiye örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27(1), 29-45.

Resmî Gazete (2015), Risk Ölçüm Modelleri ile Piyasa Riskinin Hesaplanması ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/ 2015/10/20151023-19.htm (01.05.2022).

Tosunoğlu, B., & Uysal, M. (2012). İSO 500'de yer alan imalat sektöründeki yabancı sermaye payına sahip şirketlerin etkinliklerinin veri zarflama analizi ile ölçülmesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(3-4), 333-344.

Ural, M. (2010). Yatırım fonlarının performans ve risk analizi, Ankara: Detay Yayıncılık.

Uygurtürk, H., & Yıldız, İ. (2021). İşletmelerin etkinlikleri ile finansal performansları arasındaki ilişki: bilişim sektörü üzerine bir araştırma. Verimlilik Dergisi, (1), 3-15.

Yaşar, F., & Yavuz, S. (2017). İmalat İşletmelerinde Etkinlik Ölçümü: BIST 100 Örneği. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(İktisat Özel Sayısı), 193-220.

Yolalan, R. (1993). İşletmeler Arası Göreli Etkinlik Ölçümü, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları: 483.

Yücel, L., İ. (2017). Veri Zarflama Analizi, İstanbul: Der Yayınları

Tobacco - Brazil (16.5%)

Fisheries - Norway (9.6%), China (9,6%)

Milk&dairy – New Zealand, Germany and Netherlands (12-11% each)

Turkey also controls 70.6% of the world's exports in dried apricots, 59.3% in hazelnuts and 26.5% in raisins alone.

To summarize, as stated before, the *Turkish Foodstuffs Industry ranks 25th and 26th in the world, respectively, with an export volume of $20.508 million and an import volume of $15.107 million in 2020. It is a fact that Turkey, which ranks 10th in Europe*, in both areas behind the countries with a much smaller surface area and adverse climatic conditions, is well below its potential.

Turkey has deficits in 9 of 21 foodstuffs HS Chapters, 3 of which is under $100 million and 1 of which is limited to $128 million. Chapters in which it has striking trade surpluses are *chapters (HS 7 and HS 8), on fruit and vegetable production, and chapters (HS 11 and HS 13) on milling and bakery products.* The *chapters with high deficit are cereals (HS 10) with approximately $-3 billion and oil seeds (HS 12)* with $-2 billion.Since the Russia and Ukraine are the leading suppliers in both chapters, it seems inevitable that the negative impact of the war environment on production and prices will increase import costs. In addition, when the *fodder and food residue wastes (HS 23)* chapter, with a deficit of approximately $-1.4 billion, is taken together, the production areas that Turkey should support are clearly seen.

The consideration of; the perishable nature of food products which often lets to penetrate into nearby markets and the opportunity to appeal EU markets, taking into account the advantages of the customs union and the Turkish diaspora and meanwhile the advantages of religion and halal concept for Middle East and African countries, constitute the focus destinations and products to investigate.

The USA and China, which are the engines of consumption in foodstuffs like in almost every products, are markets that must be entered in niche product categories with high added value and durable life, due to their distant geographical locations and long/costly freight processes.

In addition to this, as the study reveals, meeting the foodstuffs needs that are evident in the island countries, especially in Japan, the UK and Korea. Furthermore, Lithuania, Norway and Denmark should also be taken into scope of market researches, due to their imports beyond their population which are thought to be entry points to the Baltic and Scandinavian countries.

Last but not least, since it is thought that Turkey cannot adequately promote its unique flora and flavors especially in the wine and spirits market, it is recommended to carry out supportive studies on this subject.

REFERENCES

IMF, WEO, 2021, International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October

Corron N, He X, Westerhoff F, 2007, “Butter Mountains, Milk Lakes and Optimal Price Limiters”, p..1-4, Applied Economics Letters, Vol.14, 2007, Belgium

ITC – International Trade Centre (ITC), Trademap Database, https://www.trademap.org/Index.aspx

Table 13. Spatial Dynamic Panel Model Estimation Results for Income in 26 NUTS-2 Regions in Turkey

	Model 1	t-stat	Model 2	t-stat
$W_n Y_{nt}^*$	0.00617	-8.1187	0.00766	0.9541
$Y_{n,t-1}$	0.0045	4.8807	-0.0038	-0.2446
$W_n Y_{n,t-1}^*$	0.4379	14.2065	0.4380	4.6144
Likelihood	424.054		423.5652	
LR(prob)	0.002307	0.99		

The results in Table 13 do not indicate convergence in income among the 26 NUTS-2 regions in Turkey.

All Spatial dynamic panel model estimation results illustrated in these tables show that we do not find convergence in 12 consumption expenditures and income. However, we find divergence in some of these expenditures and income across the 26 NUTS-2 regions in Turkey.

Specifically, we do not find either convergence or divergence in education expenditure, health expenditure, alcohol expenditure and other goods and service expenditure. For the rest of the goods and service groups, we find divergence.

5. CONCLUSION

In this study, We examine the convergence in the perspective of demand and supply for the expenditures on 12 groups of goods and services along with incomes using the spatial dynamic panel regression model(Lee and Yu, 2010) among the 26 NUTS-2 regions in Turkey**.**

Although we do not find convergence in 12 consumption expenditures and income, we find divergence in all goods and service groups and income apart from education expenditure, health expenditure, alcohol expenditure and other goods and service expenditure. The differences in income level may be the reason that leads to the differences in consumption behaviors for households if it is not their preferences. The absence of convergence in expenditures can be considered evidence that supports the results for income convergence.

Turkey has wide geography with its own social, cultural, economic and geographical structure in each region. This wide geography is an indicator of different consumption habits. Thus, it is not expected the convergence in consumption behaviors across the regions spread over the wide geography in the short run. In addition, these 26 NUTS-2 regions are exogenously defined.

The disparities among the regions are still a crucial problem in the economic development of a country. To overcome this problem, the policymakers should consider these disparities in planning public policies.

REFERENCES

Abdioğlu, Z., & Uysal, T. (2013a). Türkiye'de Bölgeler Arası Yakınsama: Panel Birim Kök Analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27(3), 125–143.

Abdioğlu, Z., & Uysal, T. (2013b). Türkiye ' de Yakınsama Hipotezinin Testi : Genel ve Sektörel Analiz. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 50(575), 85–93.

Angulo, A. M., Gil, J. M., & Gracia, A. (2001). Calorie intake and income elasticities in EU countries: A convergence analysis using cointegration. Papers in Regional Science, 80(2), 165–187. https://doi.org/10.1007/PL00013596

Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (1991). Convergence across States and Regions. Brookings Papers on Economic Activity, 22(1), 107–182. https://doi.org/10.2307/2534639

Barro, R. J., & Sala-i-Martin, X. (2004). Economic Growth. The MIT Press. https://doi.org/10.1016/S0164-0704(96)80041-3

Barro, R. T., & Sala-I-Martin, X. (1992). Regional growth and migration: A Japan-United States comparison. Journal of The Japanese and International Economies, 6(4), 312–346. https://doi.org/10.1016/0889-1583(92)90002-L

Baumol, W. J. (1986). Productivity Growth, Convergence, and Welfare: What the Long-run Data Show. American Economic Review, 76(5), 1072–1085. https://doi.org/10.2307/1816469

Berber, M., Yamak, R., & Artan, S. (2000). Türkiye'de Yakinlaşma Hipotezinin Bölgeler Bazinda Geçerliliği Üzerine Ampirik Bir Çalişma : 1975-1997. Ulusal Bolge Bilimi Kongresi—Bildiri Kitabi, 51–59.

Bernard, A. B., & Durlauf, S. N. (1995). Convergence in international output. Journal of Applied Econometrics, 10(2), 97–108. https://doi.org/10.1002/jae.3950100202

Bernard, A. B., & Durlauf, S. N. (1996). Interpreting tests of the convergence hypothesis. Journal of Econometrics, 71, 161–173. https://doi.org/10.1016/0304-4076(94)01699-2

Carlino, G. A., & Mills, L. O. (1993). Are U.S. regional incomes converging?. A time series analysis. Journal of Monetary Economics, 32(2), 335–346. https://doi.org/10.1016/0304-3932(93)90009-5

Dasgupta, P. (1990). Well-Being and the Extent of its Realisation in Poor Countries. The Economic Journal, 100(400), 1–32.

Dasgupta, P. (1993). An Inquiry into Well-Being and Destitution. Clarendon Press -Oxford. https://doi.org/10.1093/0198288352.001.0001

Durlauf, S. N., & Johnson, P. A. (1995). Multiple Regimes and Cross-Country Growth Behaviour. Journal of Applied Econometrics, 10(4), 365–384.

Erk, N., Ates, S., & Direkci, T. (2000). Convergence and Growth within GAP Region (South Eastern Anatolia Project) and Overall Turkey ' s Regions. IV. ODTÜ Uluslararası Ekonomi Kongresi, 13-16., 1–31.

Erlat, H. (2012). Türkiye'de Bölgesel Yakınsama Sorununa Zaman Dizisi Yaklaşımı. Discussion Paper, Turkish Economic Association, No. 2012/64.

Evans, P., & Karras, G. (1996). Convergence revisited. Journal of Monetary Economics, 37(2), 249 265.

Filiztekin, A. (1998). Convergence across industries and provinces in Turkey. In Koç University Working Paper.

Fotheringham, A. S., Brunsdon, C., & Charlton, M. (2002). Geographically Weighted Regression: The Analysis of Spatially Varying Relationships. West Sussex , England: John Wiley & Sons, Ltd.

Hobijn, B., & Franses, P. H. (2000). Asymptotically Perfect and Relative Convergence of Productivity. Journal of Applied Econometrics, 15(1), 59–81.

https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1255(200001/02)15:1<59::AID-JAE544>3.0.CO;2-1

Hobijn, B., & Franses, P. H. (2001). Are living standards converging? Structural Change and Economic Dynamics, 12(2), 171–200. https://doi.org/10.1016/S0954-349X(00)00034-5

Hofer, H., & Wörgötter, A. (1997). Regional Per Capita Income Convergence in Austria. Regional Studies, 31(1), 1–12. https://doi.org/10.1080/00343409750134746

Islam, N. (1995). Growth Empirics: A Panel Data Approach. The Quarterly Journal of Economics, 110(4), 1127–1170. https://doi.org/10.2307/2946651

Johansen, S. (1988). Statistical analysis of cointegration vectors. Journal of Economic Dynamics and Control, 12(2–3), 231–254. https://doi.org/10.1016/0165-1889(88)90041-3

Johansen, S. (1991). Estimation and Hypothesis Testing of Cointegration Vectors in Gaussian Vector. Econometrica, 59(6), 1551–1580.

Karaalp, S., & Erdal, F. (2012). Sanayileşmenin Bölgesel Yığılması ve Komşu İllerin Büyümesi Gelir Farklılıklarını Artırır mı? Türkiye için Bir Beta Yakınsama Analizi. Ege Akademik Bakış, 12(4), 475–486.

Karaca, O. (2004). Türkiye'de Bölgeler Arası Gelir Farklılıkları Yakınsama Var Mı ? Discussion Paper, Turkish Economic Association, No. 2004/7.

Khan, H. (1991). Measurement and Determınants of Socioeconomic Development: A Critical Conspectus. Social Indicators Research, 24, 153–175.

Larson, R. B. (2005). Stability of Regional Food Consumption Patterns. Journal of International Food & Agribusiness Marketing, 17(2), 65–86. https://doi.org/10.1300/J047v17n02

Lee, L. fei, & Yu, J. (2010). Estimation of spatial autoregressive panel data models with fixed effects. Journal of Econometrics, 154(2), 165–185. https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2009.08.001

Mankiw, N. G., Romer, D., & Weil, D. N. (1992). A Contribution to the Empirics of Economic-Growth. Quarterly Journal of Economics, 107(2), 407–437. https://doi.org/10.2307/2118477

Novotny, J. (2011). Convergence and divergence in living standards among regions of the enlarged European Union (1992-2006). Munich Personal RePEc Archive, (34145).

Phillips, P. C. B., & Ouliaris, S. (1988). Testing for cointegration using principal components methods. Journal of Economic Dynamics and Control, 12(2–3), 205–230. https://doi.org/10.1016/0165-1889(88)90040-1

Sen, A. (1987). The Standard of Living. In Cambridge University Press. https://doi.org/10.1111/j.1468-0149.1988.tb02065.x

Sen, A. (1999). Commodities and Capabilities. Oxford University Press.

Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 70(1), 65–94. https://doi.org/10.2307/1884513

Tansel, A., & Güngör, N. D. (1999). Economic Growth and Convergence : An Application to the Provinces of Turkey,1975-1995, Working Paper.

Temel, T., Tansel, A., & Güngör, N. D. (2005). Convergence of Sectoral Productivity in Turkish Provinces: Markov Chains Model. International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies, 2(2), 1–35.

TSI. (2016). Turkish Statistical Institute. Available Online at:Http://Www.Tuik.Gov.Tr,Accessed Date :1 January 2016.

Yamanoğlu, K. B. (2008). Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Faktörlerin İller Arası Yakınsama Üzerine Etkileri. İstatistikçiler Dergisi, 1, 33–49.

haul holidays. Virtual business meetings and conferences may replace business trips and conferences. Future trends may also see increased marketing campaigns to promote tourism locally and this, in turn, will help revive the economy in poorer parts of the country by stimulating demand for local destinations. With government intervention and assistance, the pandemic crisis could be an opportunity to drive innovation and improve productivity in the sector and thereby raising UK's profile as a favoured tourist destination. Another emerging and future trend of the pandemic is the awareness amongst the people on the importance of sustainability and preservation of the ecosystem.

This study provides an analysis of the impact of the pandemic on the T&T sector. To ensure the road to sustainable recovery, it is essential for businesses to revisit their business models and re-evaluate them to ensure continuity and be less susceptible to pandemics. The pandemic may lead to a radical transformation of the sector in the direction of a sustainable and ecological nature. In the event of another pandemic occurring, the sector will have turned the corner and may be less susceptible to shocks with lessons learnt from the COVID-19 pandemic and with the adoption of some of the recommendations.

One must bear in mind that in addition to the pandemic effects, Brexit will also have an impact on the UK economy. In December 2020, the UK finalised a trade deal with the European Union. This would facilitate market accessibility, the ability of holidaymakers to move freely between the UK and the rest of Europe and reduced the risk of further job loss in the sector (World Travel and Tourism Council, 2020). With this deal, uncertainty in the sector has reduced to a certain extent, but the long-term economic effect of this deal on the sector in addition to the COVID-19 pandemic remains unknown. The study posits that the impact of the pandemic would make firms more resilient and hence they would be able to withstand any challenges posed by Brexit. Future work can undertake an empirical analysis and investigate the impact of both the pandemic and Brexit on the sector. This would help inform policymakers on the steps to be taken to tackle the concerns in the T&T sector.

On a final note, the authors are optimistic that despite the challenges that businesses around the globe experience, the pandemic may well have presented untapped opportunities for the sector to adopt and adapt to enforce 'responsible' tourism. Businesses will learn to be more resilient and the sector will re-emerge with renewed strength and responsible behaviour on addressing the economic, social, and environmental impacts of the industry on the world. In the long run, this renewed approach would go a long way in containing the impact of future pandemics.

REFERENCES

Ackerman, N. (2020). Whitbread revenues down as Premier Inn owner warns of harsh winter for sector. Available in https://www.standard.co.uk/business/whitbread-share-price-revenues-coronavirus-a4573081.html, (06.05.2020)

Anguera-Torrell, O., Aznar-Alarcón, J. P., & Vives-Perez, J. (2021). COVID-19: hotel industry response to the pandemic evolution and to the public sector economic measures. Tourism Recreation Research, 46(2), 148-157.

Ansoff, H. L. (1965). Corporate Strategy. New York: McGraw-Hill.

BBC (2020a). Budget 2020: Business rates suspended for shops and cafes. Available in https://www.bbc.com/news/business-51836256, (06.05.2020)

BBC (2020b). Whitbread: Premier Inn owner asks landlords for rent cut. Available in https://www.bbc.co.uk/news/business-55422331, (06.05.2020)

Campo, S. M., Díaz, A., & Yagüe, M. (2014). Hotel innovation and performance in times of crisis. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 26(8), 1292-1311.

Carnival Corporation (2021). Carnival Corporation Update on Operations. Available in https://www.carnivalcorp.com/Updates-on-Cruise-Operations, (07.07.2021)

Choi, J., Lee, S., & Jamla, T. (2021). Smart Korea: Governance for smart justice during a global pandemic. Journal of Sustainable Tourism, 29(2-3), 540-549.

Clark, J. (2020). Premier Inn owner Whitbread swings to huge loss due to hotel closures. Available in https://www.cityam.com/premier-inn-owner-whitbread-swings-to-huge-loss-due-to-hotel-closures, (07.07.2021)

Davies, P. (2019, July 26). Travel and tourism 'fastest growing sector' in the UK. Travel Weekly. Available in https://www.travelweekly.co.uk/articles/338682/travel-and-tourism-fastest-growing-sector-in-uk

De Lyon, J., & Dhingra, S. (2020). Covid-19 and Brexit: contrasting sectoral effects, Paper No' CEPCP580. Available in https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/cp580.pdf

Dias, Á.L, Silva, R., Patuleia, M, Estêvão, J., & González-Rodríguez M. R. (2021). Selecting lifestyle entrepreneurship recovery strategies: A response to the COVID-19 pandemic. Tourism and Hospitality Research, 22(1), 115-121.

Farzanegan, M. R., Gholipour, H. F., Feizi, M., Nunkoo, R., & Andargoli, A. E. (2021). International Tourism and Outbreak of Coronavirus (COVID-19): A Cross-Country Analysis. Journal of Travel Research, 60(3), 687-692.

Faulkner, B. (2001). Towards a framework for tourism disaster management. Tourism Management, 22(2), 135-147.

Fitch Ratings (2020). Fitch Revises Whitbread's Outlook to Negative; Affirms IDR at 'BBB'. Available in https://www.fitchratings.com/research/corporate-finance/fitch-revises-whitbread-outlook-to-negative-affirms-idr-at-bbb-23-03-2020, (07.07.2021)

Freeman, E. (1984). Stakeholder management: Framework and philosophy. Mansfeld: Pitman.

Freeman, E. (2010). Managing for stakeholders: Trade-offs or value creation. Journal of Business Ethics, 96, 7–9.

Frisby, E. (2003). Communicating in a crisis: The British tourist authority's responses to the foot-and-mouth outbreak and11th September 2001. Journal of Vacation Marketing, 9(1), 89–100.

Gallego, I., & Font, X. (2021). Changes in air passenger demand as a result of the COVID-19 crisis: using Big Data to inform tourism policy. Journal of Sustainable Tourism, 29(9), 1470-1489.

Gilson, S. (2021). Riding out the Covid-19 storm. Available in https://hbswk.hbs.edu/item/cruising-in-crisis-how-carnival-is-riding-out-the-covid-19-storm, (07.07.2021)

Gössling, S., Scott, D., & Hall, M. C. (2021). Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. Journal of Sustainable Tourism, 29(1), 1-20.

Hancock, A. (2020). Premier Inn parent Whitbread to raise £1bn in rights issue. Available in https://www.ft.com/content/0e516d9c-f3a2-46da-b6a1-72bd5de61784, (07.07.2021)

Hancock, A. (2021). Carnival says advance bookings strong as it reports $2 billion quarterly loss. Available in https://www.ft.com/content/bdc11f35-ecac-47e7-a94f-cbf3ecf080b5, (07.07.2021)

Hancock, A. (2021). Whitbread sales halve as pandemic hits travel demand. Available in https://www.ft.com/content/061d9011-649a-4199-a3cd-5b0e8508e1e7, (07.07.2021)

Hancock, A., & Hammond, G. (2020). Travelodge asks landlords to take £146m rent hit, Financial Times. Available in https://www.ft.com/content/109484b5-cfaa-49a5-b13c-948339048fa2

Heath, L., (2020). Premier Inn seeks to rehouse key workers and vulnerable families as hotels close. Available in https://www.insidehousing.co.uk/news/news/premier-inn-seeks-to-rehouse-key-workers-and-vulnerable-familes-as-hotels-close-65795, (07.07.2021)

Higgins-Desbiolles, F. (2020). Socialising tourism for social and ecological justice after COVID-19. Tourism Geographies, 22(3), 610-623.

Huizer, Y. L., Swaan, C. M., Leitmeyer, K. C., & Timen, A. (2015). Usefulness and applicability of infectious disease control measures in air travel: A review. Travel Medicine and Infectious Disease, 13(1), 19-30.

Jolly, J. (2021). Premier Inn owner reports bookings surge at UK tourist hotspots. Available in https://www.theguardian.com/business/2021/jun/17/premier-inn-owner-reports-bookings-surge-at-uk-tourist-hotspots, (07.07.2021)

Kollewe, J. (2021). Premier Inn owner Whitbread swings to £1bn loss amid Covid lockdowns. Available in https://www.theguardian.com/business/2021/apr/27/premier-inn-whitbread-loss-covid-lockdowns-beefeater-brewers-fayre, (07.07.2021)

Kuo, H. I., Chang, C., Chen, C., Huang, B. W., & McAleer, M. (2009). Estimating the Impact of Avian Flu on International Tourism Demand Using Panel Data. Tourism Economics, 15(3), 1892-1898.

Leffler, C., & Hogan, M. (2020). Age-dependence of mortality from novel coronavirus disease (COVID-19) in highly exposed populations: New York transit workers and residents and Diamond Princess passengers. MedRxiv

Lehto, X. Y., & Lehto, M. R. (2019). Vacation as a public health resource: Toward a wellness-centered tourism design approach. Journal of Hospitality and Tourism Research, 43(7), 935-960.

Marketwatch (2021). Whitbread sees $13.6M Germany loss as sales fall. Available in https://www.marketwatch.com/story/whitbread-sees-136m-germany-loss-as-sales-fall-2021-01-14, (07.07.2021)

Mizumoto, K., & Chowell, G. (2020). Transmission potential of the novel coronavirus (COVID-19) onboard the diamond Princess Cruises Ship. Infectious Disease Modelling, 5, 264-270.

Mostafanezhad, M. (2020). Covid-19 is an unnatural disaster: Hope in revelatory moments of crisis. Tourism Geographies, 22(3), 639-645.

Norton, T. (2020). Carnival Corp. Offers Cruise Ships as Temporary Hospitals. Available in https://www.travelpulse.com/news/cruise/carnival-corp-offers-cruise-ships-as-temporary-hospitals.html, (07.07.2021)

Page, S., Song, H., & Wu, D. C. (2011). Assessing the impacts of the global economic crisis and swine flu on inbound tourism demand in the United Kingdom. Journal of Travel Research, 51(2), 142-153.

Premier Inn (2020). Lights on for the NHS. Available in https://www.premierinn.com/gb/en/news/2020/lights-on-for-the-nhs.html, 07.07.2021)

Premier Inn (2021). Available in https://www.premierinn.com/gb/en/news/2021/zzzoovet.html, (07.07.2021)

Premier Inn (2021). Available in https://www.premierinn.com/gb/en/why/cleanliness.html, (07.07.2021)

Reuters (2020a). Premier Inn owner to cut 6,000 jobs due to pandemic hit. Available in https://www.reuters.com/article/us-whitbread-layoffs-idUSKCN26D0LY,(07.07.2021)

Reuters (2020b). Cruise operator Carnival's credit rating cut to junk status by S&P. Available in https://www.reuters.com/article/carnival-ratings-sp-idUKL4N2E041V, (07.07.2021)

Ritchie. B. W., Dorrell, H., Miller, D., & Miller, G. A. (2004). Crisis Communication and Recovery for the Tourism Industry. Journal of Travel and Tourism Marketing, 15(2-3), 199-216.

Rocklöv, J., Sjodin, H., & Wilder-Smith, A. (2020). COVID-19 outbreak on the Diamond Princess cruise ship: Estimating the epidemic potential and effectiveness of public health countermeasures, Journal of Travel Medicine, 27(3), 1-7.

Salem, I. E., Elkhwesky Z., & Ramkissoon H. (2022). A content analysis for government's and hotels' response to COVID-19 pandemic in Egypt. Tourism and Hospitality Research, 22(1), 42-59.

Siu, A., & Wong, Y. C. R. (2004). Economic impact of SARS: The case of Hong Kong, Asian Economic Papers, 3(1), 62-83.

Travel Weekly (2021). Cruise Ships re-emerging with leaner, cleaner fleets. Available in https://www.travelweekly.com/Travel-News/Travel-Agent-Issues/Focus-on-Sustainability-The-pandemics-green-shoot, (07.07.2021)

VisitBritain (2020). Available in https://www.visitbritain.org/visitor-economy-facts#:~:text=Inbound%20tourism%20to%20the%20UK,in%20value%20compared%20with%202018, (07.07.2021)

Walsh, D. (2021). Sir Lenny Harry's back in Premier Inn TV advert. Available in https://www.thetimes.co.uk/article/sir-lenny-henrys-back-in-premier-inn-tv-advert-lp6g8r0f8, (07.07.2021)

Whitbread (2021). Available in https://www.whitbread.co.uk/about-us/covid-19/, (07.07.2021)

Williams, C.C. (2021). Impacts of the coronavirus pandemic on Europe's tourism industry: Addressing tourism enterprises and workers in the undeclared economy. International Journal of Tourism Research, 23(1), 79-88.

World Travel and Tourism Council (2020). WTTC warns no-deal Brexit could risk hundreds of thousands of Travel and Tourism jobs. Available in https://wttc.org/News-Article/WTTC-warns-a-no-deal-Brexit-could-risk-hundreds-of-thousands-of-Travel-Tourism-jobs, (07.07.2021)

World Travel and Tourism Council (2021). WTTC research reveals Travel&Tourism sector's contribution to UK GDP slumped a shocking £148 billion in 2020. Available in

https://wttc.org/News-Article/Travel-Tourism-sectors-contribution-to-UK-GDP-slumped-a-shocking-148-billion-in-2020, (07.07.2021)

Yeh, S. (2021). Tourism recovery strategy against COVID-19 pandemic. Tourism Recreation Research, 46(2), 188-194.

Yeoman, I. S. (2020). COVID-19 means the future of tourism is a blank piece of paper. Journal of Tourism Futures, 6(2), 119-119.

Zeng, Z., Chen, P. J., & Lew, A. A. (2020). From high-touch to high-tech: COVID-19 drives robotics adoption. Tourism Geographies, 22(3), 724-734.

YÖNETİM VE STRATEJİ ALANINDA YAŞANAN GELİŞMELERE AKADEMİK YORUMLAR

Editör
Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-30-2

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Yönetim ve strateji alanında yaşanan gelişmelerin farklı araştırmacılar tarafından yorumlandığı bu kitapta DURMUŞ, katılım bankacılığının dünyada çıkışı ve Türkiye'deki seyrini konu edinmiştir. PARLAR, sosyal ağ analizinde makine öğrenme yöntemleri kullanımını ele almıştır. KIPRIZCI ve KANBUR, örgütlerdeki çalışanların enerjilerini ortaya koymuştur. ŞARDAĞ KARABULUT ve WOLFF, kez fen bilimlerinde ortaya çıkan Kaos Teorisi'ni yönetimle ilişkilendirmiştir. KARTAL, yönetim psikololojisi ve davranış bilimlerini içine alan multidisiplinel bir anlayışla kaleme aldığı çalışmasında yöneticinin karar tuzaklarını konu edinmiştir. GEDİK, iş yerinde yaygın bir olgu olan dedikodunun çalışanlar üzerindeki olumsuz ve olumlu etkilerini geniş bir perspektiften değerlendirmiştir. ŞEKER KAYAR, whistleblowing ve etik ilişkisini incelemiştir. TERZİOĞLU KARABIYIKOĞLU ve KANBUR, eik ve ahlaki değerleri ön planda tutan otantik liderlik konusunu araştırmıştır. ULUFER KANSOY, paternalist liderlik konusunu kavramsal çerçevede incelemiştir.

ERBİR, sağlık sektöründe çalışan bireylerin farklı değişkenlere göre hizmetkar liderlik algılarının ölçülmesi ve hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiğinin belirlenmesi amaçlamıştır. TURHAN, "İyi Oluş (Well-being): Sağlık İşletmelerine Bakış" başlıklı çalışmasıyla kitaba katkı sağlamıştır. KOCA ve TUNÇAY, araştırmalarında Google Trend Analizi aracı ile Metaverse'in popülerlik değişimini gözlemiştir. ÖZAY, örgütsel politika alanında ulusal yazında yer alan makalelerin bibliyometrik analizini yapmıştır. AYDEMİR, uluslararası literatürde sınırlı sayıda araştırmada yer alan vatandaşlık yorgunluğu kavramına değinmiştir. AYAN, Denison Örgüt Kültürü Modeli'nin diğer modellerden farkını ortaya koymuştur. AYDEMİR, ahilik ile tarihi Mısır esnaf örgütleri arasındaki benzerlik ve farklıkları araştırmıştır. MUTLU ve AYVACI, personeli daha etkin olarak yönetmeye ve sağlıklı bir örgüt psikolojisi oluşturmaya yönelik geliştirilen stratejiler hakkında çıkarımlar yapmıştır. COŞKUN, rekabet savaşlarında kritik bir rol oynayan işletmelerin sahip olduğu insan sermayesinin nasıl korunacağı ve güçlendirileceğine ilişkin hem akademisyenlere hem de örgüt yöneticilerine önemli ipuçları vermiştir.

CEMEK, Türk işletmelerinde bağımsız yönetim kurulu üyeleri, hakim sahiplik ve temel çıkar çatışması konusunu BIST30 Endeksi özelinde ele almıştır. KASAPOĞLU ve TURHAN, dijitalleşme süreci çerçevesinde hazır giyim sektöründeki bir firmanın nasıl organize olup süreci nasıl yönettiğini ve deneyimlerini ortaya koymuştur. SEMERCİÖZ, TEKİN, AKÇAY ve ÖZMAN, Türkiye'de çok uluslu işletme olup olmadığı sorunsalını irdelemiştir. ÖZAY, uluslararası bir endeks tarafından her yıl yayımlanan etik listelerinin analizini yapmıştır. ERTURGUT ve GÜRLER, havayolu yolcularının memnuniyetlerine etki eden uçak içi ve diğer hizmetleri belirlemeyi amaçlamıştır. DAĞLAR, üniversitelerde verilen girişimcilik eğitimini konu edinmiştir. ÖZDEMİR, yöneticilere ve yönetici adaylarına geleceğin yetkinliklerini kazandırma konusunda üniversitelerin katkılarının neler olabileceğine odaklanmıştır. EĞİLMEZ, insan faktörü üzerine dikkat çekerek, akademik çalışmalar bağlamında değişim hareketinin başlangıç noktasının vurgusunu yapmıştır. UĞRAŞ, teknoloji kaynaklı eşitsizliklerin gelir dağılımında ve emek piyasasında yarattığı istihdam sorunlarının güncel durumuna yer vermiştir. YÜKSEL, Yeni kamu yönetimi çerçevesinde uygulamaya konan

stratejik ve performans araçlarının kamu hizmetlerinin sunumundaki etkinliğine katkısını ortaya koymuştur. DOĞAN ve AKIN kamu mali yönetimindeki bilişim sistemlerinin gelişimini ortaya koyarak, mevcut durum ve gelişmeler hakkında bilgi vermiştir.

Bu kitap, Adıyaman Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Altınbaş Üniversitesi, Avrasya Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Kayseri Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Milli Savunma Üniversitesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Güvenlik Kurumu, Tekstil İhracatçıları ve Çalışanları Derneği ve Yozgat Bozok Üniversitesi olmak üzere 30 farklı üniversite ve kurumdan 39 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Fatih SEMERCİÖZ	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr.	Ramazan ERTURGUT	Akdeniz Üniversitesi
Prof.Dr.	Reyhan Ayşen WOLFF	Giresun Üniversitesi
Doç.Dr.	Aysun KANBUR	Kastamonu Üniversitesi
Doç.Dr.	Engin KANBUR	Kastamonu Üniversitesi
Doç.Dr.	Esra DOĞAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç.Dr.	Gözde KOCA	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç.Dr.	Gülden TURHAN	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr.	Harun YÜKSEL	Avrasya Üniversitesi
Doç.Dr.	Muzaffer AYDEMİR	Altınbaş Üniversitesi
Doç.Dr.	Özüm EĞİLMEZ	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ceren AYDEMİR	Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Cihat KARTAL	Kırıkkale Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hasan DAĞLAR	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mehtap ŞEKER KAYAR	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mustafa Doruk MUTLU	Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mustafa Serdar AYAN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ömer Faruk COŞKUN	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Özge TURHAN	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Pınar ÖZDEMİR	Piri Reis Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Seçil ULUFER KANSOY	Kırklareli Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Tuba PARLAR	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Yeliz GEDİK	Fırat Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Gökmen DURMUŞ	Gaziantep Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Mustafa ERBİR	Kayseri Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Cem AKIN	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Elif CEMEK	Adıyaman Üniversitesi
Dr.	Boray UĞRAŞ	Sosyal Güvenlik Kurumu
Öğr.Gör.	Melek ŞARDAĞ KARABULUT	Sinop Üniversitesi
Öğr.Gör.	Mustafa Ali ÖZAY	Milli Savunma Üniversitesi
Öğr.Gör.	Yeliz AKÇAY	Beykent Üniversitesi
Araş.Gör.	Hasan Emin GÜRLER	Akdeniz Üniversitesi

Bilim Uzmanı	Aykut ÖZMAN	İstanbul Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Caner TEKİN	İstanbul Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Elif KIPRIZCI	
Bilim Uzmanı	Kübra TERZİOĞLU KARABIYIKOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
	Eren KASAPOĞLU	Tekstil İhracatçıları ve Çalışanları Derneği
	Merve AYVACI	Yozgat Bozok Üniversitesi
	Şeyma TUNÇAY	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

A Brief History of Islamic Banking and Its Development in Turkey 1
Gökmen DURMUŞ

Sosyal Medya Analizinde Makine Öğrenme Yaklaşımları 15
Tuba PARLAR

Çalışan Enerjisi 27
Elif KIPRIZCI, Aysun KANBUR

Kaos Teorisi ve Yönetim 41
Melek ŞARDAĞ KARABULUT, Reyhan Ayşen WOLFF

Yöneticinin Karar Tuzakları 55
Cihat KARTAL

Yaygın Bir İş Yeri Fenomeni Olarak Dedikodu 67
Yeliz GEDİK

Whistleblowing ve Etik İlişkisi 77
Mehtap ŞEKER KAYAR

Otantik Liderlik 89
Kübra TERZİOĞLU KARABIYIKOĞLU, Engin KANBUR

Kavramsal Çerçevede Paternalist Liderlik 103
Seçil ULUFER KANSOY

X ve Y Kuşağı Sağlık Sektörü Çalışanlarının Hizmetkar Liderlik Algılarına Yönelik Betimsel Bir Araştırma 113
Mustafa ERBİR

İyi Oluş (Well-being): Sağlık İşletmelerine Bakış 127
Özge TURHAN

Metaverse Kavramı: Google Trends ve Duygu Analizi 147
Gözde KOCA, Şeyma TUNÇAY

Örgütsel Politika: Ulusal Yazında Yer Alan Makalelerin Bibliyometrik Analizi 157
Mustafa Ali ÖZAY

Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Bir Karanlık Yönü Daha: Vatandaşlık Yorgunluğu 171
Ceren AYDEMİR

Örgüt Kültürüne Farklı Bir Bakış Açısı: Denison Örgüt Kültürü Modeli.....181
Mustafa Serdar AYAN

Ahilik ile Tarihi Mısır Esnaf Örgütleri Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar.....191
Muzaffer AYDEMİR

Örgütlerde Personeli Güçlü Kılma Yaklaşımlarının Psikolojik Boyutları.....203
Mustafa Doruk MUTLU, Merve AYVACI

Kurumsal İtibar ile Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki: Lojistik Sektöründe Bir Uygulama 215
Ömer Faruk COŞKUN

Türk İşletmelerinde Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeleri, Hakim Sahiplik ve Temel Çıkar Çatışması: BIST30 Endeksi Örneği 225
Elif CEMEK

Türkiye'de Hazır Giyim Sektöründe Dijital Dönüşüm Süreci Uygulamaları ve Vaka Analizi Çalışması 237
Eren KASAPOĞLU, Gülden TURHAN

Çok Uluslu İşletme Kriterleri Açısından Türk Uluslararası İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma 249
Fatih SEMERCİÖZ, Caner TEKİN, Yeliz AKÇAY, Aykut ÖZMAN

Uluslararası Bir Endeks Vasıtasıyla İşletme Etiğinin Gelişimi Üzerine Bir Durum Analizi 273
Mustafa Ali ÖZAY

Havayolu Taşımacılığını Kullanan Müşterilerin Memnuniyetini Etkileyen Faktörler: Ampirik Bir Araştırma 287
Ramazan ERTURGUT, Hasan Emin GÜRLER

Geleceğin Girişimcilerinin Yetiştirilmesinde Üniversitelerin Girişimcilik Eğitimi Üzerine Bir Araştırma.....301
Hasan DAĞLAR

Geleceğin Yönetim Yetkinliklerinin Kazandırılmasında Üniversitelerin Rolü.....313
Pınar ÖZDEMİR

Teknoloji, İnovasyon ve Sürdürülebilirlikte İnsan Faktörünün Önemi Üzerine Bir Araştırma 325
Özüm EĞİLMEZ

Teknolojik İlerlemeden Kaynaklanan Teknolojik Eşitsizliklerin İş Piyasalarına ve Gelir Dağılımına Etkileri.....337
Boray UĞRAŞ

Kamusal Performansta Dengeli Karne Kartı Yaklaşımı.....347
Harun YÜKSEL

Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi ve Türkiye Uygulaması.....357
Esra DOĞAN, Cem AKIN

Some of these financial institutions are under risk of escalation or cancellation of their licenses. It would be interesting for researchers to understand the logic of those institutions, their operations, and business models as well.

REFERENCES

Ahmed, E. A. (1990). Islamic banking: distribution of profit (case study) (Doctoral dissertation, University of Hull).

Al Nasser, S. A. S., & Muhammed, J. (2013). Introduction to history of Islamic banking in Malaysia. Humanomics. Vol. 29 No. 2, pp. 80-87

Albaraka Turk. (2022). history of Albaraka Turk Participation Bank, Access Link: https://www.albaraka.com.tr/tr/hakkimizda/albarakayi-taniyin/albaraka-hakkinda, Access Date: 21.01.2022.

Ali, S. S. (2007). Financial distress and bank failure: Lessons from closure of Ihlas Finans in Turkey. Islamic Economic Studies, 14(1).

Alim, E. A. (2014). Global leaders in Islamic finance: Industry milestones and reflections. John Wiley & Sons.

Asutay, M. (2007). A political economy approach to Islamic economics: Systemic understanding for an alternative economic system. Kyoto bulletin of Islamic area studies, 1(2), 3-18.

Asutay, M. (2007). Conceptualisation of the second best solution in overcoming the social failure of Islamic finance: Examining the overpowering of homoislamicus by homoeconomicus. IIUM Journal in Economics and Management, 15(2), 167-195.

Asutay, M. (2012). Conceptualising and locating the social failure of Islamic finance: Aspirations of Islamic moral economy vs the realities of Islamic finance. Asian and African area studies, 11(2), 93-113.

Asutay, M. (2013). The development of Islamic banking in Turkey: Regulation, performance and political economy. In Islamic Finance in Europe. Edward Elgar Publishing.

Aysan, A. F., Dolgun, M. H., & Turhan, M. I. (2013). Assessment of the participation banks and their role in financial inclusion in Turkey. Emerging Markets Finance and Trade, 49(sup5), 99-111.

Başkan, F. (2010). The rising Islamic business elite and democratization in Turkey. Journal of Balkan and Near Eastern Studies, 12(4), 399-416.

BDDK, (2022). Banking Sector Data, Access Link: https://www.bddk.org.tr/BultenAylik, Access Date: 02.01.2022

Buğra, A. (2002). Labour, capital, and religion: harmony and conflict among the constituency of political Islam in Turkey. Middle Eastern Studies, 38(2), 187-204.

Chapra, M. U. (1985). Towards a just monetary system (Vol. 8). International Institute of Islamic Thought (IIIT).

Chapra, M. U. (1992). Islam and the economic challenge (No. 17). International Institute of Islamic Thought (IIIT).

Chapra, M. U. (2016). The future of economics: An Islamic perspective (Vol. 21). Kube Publishing Ltd.

Chapra, U. (1996). What is Islamic economics? (No. 9). Islamic Research and Training Institute.

Cizakca M. (2011). Islamic capitalism and finance: Origins, evolution and the future. Edward Elgar Publishing.

Çokgezen, M., & Kuran, T. (2015). Between consumer demand and Islamic law: The evolution of Islamic credit cards in Turkey. Journal of Comparative Economics, 43(4), 862-882.

Curuk, S.A., (2013). The development of Islamic finance in Turkey, existing problems and recommendations. [Unpublished doctoral dissertation]. Selcuk University.

Durmus, G. (2021). "What Is Your Difference?" A Look from Inside to Islamic Banking in Turkey (Doctoral dissertation, University of Leicester).

El-Gamal, M. A. (2017). "Islamic Finance" After State-Sponsored Capitalist Islamism.

Karaman, H. (2012). İş ve ticaret ilmihali. İz Yayıncılık.

Kuran, T. Islam and Mammon: the Economic Predicaments of Islamism, 2004.

Kuveyt Turk. (2022). Bank history of Kuveyt Turk, Access Link: https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/gecmisten-bugune-kuveyt-turk, Access Date: 21.01.2022

Mayer, A. E. (1985). Islamic Banking and Credit Polices in the Sadat Era: The Social Origins of Islamic Banking in Egypt. Arab LQ, 1, 32.

Naqvi, S. N. H. (1981). Ethics and economics: An Islamic synthesis. Islamic foundation.

Naqvi, S. N. H. (2016). Perspectives on morality and human well-being: A contribution to Islamic economics (Vol. 24). Kube Publishing Ltd.

Naqvi, S.N.H. ed., 2013. Islam, Economics, and Society (RLE Politics of Islam). New York: Routledge.

Pamuk, Ş. (2012). Türkiye'nin 200Yıllık İktisadi Tarihi. Istanbul: Turkiye Is Bankasi Kultur Yayinlari.

PBAT. (2021) Participation Bank Association of Turkey's Report, Access Link: https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/00_2020_2021_Faaliyet_Raporu.pdf, Access Date: 15.01.2021.

PBAT. (2021). Banking sector data, Access Link : https://tkbb.org.tr/veri/bankamukayese, Access Date: 15.12.2021.

PBAT. (2021). History of participation banking in Turkey, Access Link: https://tkbb.org.tr/sayfa/detay/tarihce-156 , Access Date: 15.12.2021.

PBAT. (2021). Strategy Document of Participation Banks Association of Turkey , Access Link: https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/EY_TKBB_Rapor_TR_v16_WEB_2021-2025.pdf, Access Date: 21.11.2021.

PBAT. (2021). Strategy updating report, Access Link: https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/EY_TKBB_Rapor_TR_v16_WEB_2021-2025.pdf, Access Date: 21.11.2021.

Presidency of Turkey- Finance Office, (2022). Participation Finance Information, Access Link: https://www.cbfo.gov.tr/en/participation-finance, Access Date: 21 January 2022

Ṣiddīqī, M. N. (1981). Muslim economic thinking: A survey of contemporary literature. Islamic economics series.

Siddiqi, M. N. (1983). Issues in Islamic banking. Islamic Foundation.

Siddiqi, M. N. (2006). Islamic banking and finance in theory and practice: A survey of state of the art. Islamic economic studies, 13(2).

The Economist (2001). Full of Interest, Access Link: https://www.economist.com/finance-and-economics/2001/02/15/full-of-interest, Access Date: 14.01.2022.

The Official Gazette. (1984). Special Finance Houses (Özel Finans Kurumları Kurulması Hakkında), Access Link: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18323.pdf, (Access Date: 14.01.2021)

The Official Gazette. (2005), Banking Law No: 5411, Access Link: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/11/20051101M1-1.htm, Access Date: 14.01.2021.

The Official Gazette. (2006). Status of Participation Banks Association of Turkey (Türkiye Katılım Bankaları Birliği Statüsü) Access Link: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/02/20060228-5.htm, Access Date: 07.11.2019.

The Official Gazette. (2010). Sukuk Communique I (Kira Sertifikalarına ve Varlık Kiralama Şirketlerine İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ), Access Date: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100401-15.htm, Access Date: 8.11.2019

The Official Gazette. (2013). Sukuk Communique II (Kira Sertifikaları Tebliği), Access Link: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130607-14.htm, Access Date: 8.11.2019

The Official Gazette. (2019). Communiqué on Compliance with the Principles and Standards of Interest-Free Banking (Faizsiz Bankacılık İlke ve Standartlarına Uyuma İlişkin Tebliğ), Access Link: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190914-4.htm, Access Date: 14.01.2021

The Official Gazette. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Access Link: resmigazete.gov.tr, Access Date: 21.11.2021.

Turkey Finance Participation Bank, History of Türkiye Finans Katili Bankasi, Access Date: https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/hakkimizda/turkiye-finansi-taniyin/Sayfalar/turkiye-finans-hakkinda.aspx, Access Date 16.11.2021.

Volk, S., & Pudelko, M. (2016). Challenges and opportunities for Islamic retail banking in the European context: Lessons to be learnt from a British-German comparison. In Islamic Finance (pp. 157-173). Palgrave Macmillan, Cham.

Zaman, A. (2019). Islam's gift: An economy of spiritual development. American Journal of Economics and Sociology, 78(2), 443-491.

KAYNAKÇA

Abkenar, S. B., Kashani, M. H., Mahdipour, E., ve Jameii, S. M. (2021). Big data analytics meets social media: A systematic review of techniques, open issues, and future directions. Telematics and Informatics, 57, 101517.

Al-Garadi, M. A., Hussain, M. R., Khan, N., Murtaza, G., Nweke, H. F., Ali, I., Gani, A. (2019). Predicting cyberbullying on social media in the big data era using machine learning algorithms: review of literature and open challenges. IEEE Access, 7, 70701-70718.

Amanat, A., Rizwan, M., Javed, A. R., Abdelhaq, M., Alsaqour, R., Pandya, S., ve Uddin, M. (2022). Deep Learning for Depression Detection from Textual Data. Electronics, 11(5). doi:10.3390/electronics11050676

Blei, D., Ng, A., ve Jordan, M. (2001). Latent dirichlet allocation. Advances in neural information processing systems, 14.

Breiman, L. (2001). Random forests. Machine Learning, 45(1), 5-32. doi:10.1023/a:1010933404324

Brzustewicz, P., ve Singh, A. (2021). Sustainable Consumption in Consumer Behavior in the Time of COVID-19: Topic Modeling on Twitter Data Using LDA. Energies, 14(18). doi:10.3390/en14185787

Chen, N. H. (2020). Exploring the Cognitive and Emotional Impact of Online Climate Change Videos on Viewers. Sustainability, 12(22). doi:10.3390/su12229571

Dahal, B., Kumar, S. A. P., ve Li, Z. L. (2019). Topic modeling and sentiment analysis of global climate change tweets. Social Network Analysis and Mining, 9(1). doi:10.1007/s13278-019-0568-8

Fagbola, T. M., Abayomi, A., Mutanga, M. B., ve Jugoo, V. (2021, Dec 15-17). Lexicon-Based Sentiment Analysis and Emotion Classification of Climate Change Related Tweets. Paper presented at the 13th International Conference on Soft Computing and Pattern Recognition (SoCPaR) / 13th World Congress on Nature and Biologically Inspired Computing (NaBIC), World Wide Web, ELECTR NETWORK.

Graham, S., Depp, C., Lee, E. E., Nebeker, C., Tu, X., Kim, H. C., ve Jeste, D. V. (2019). Artificial Intelligence for Mental Health and Mental Illnesses: an Overview. Current Psychiatry Reports, 21(11). doi:10.1007/s11920-019-1094-0

Han, J., ve Kamber, M. (2006). Data Mining: Concepts and Techniques (Second ed.): The Morgan Kaufmann Series in Data Management Systems.

Jain, A. K., Mao, J., ve Mohiuddin, K. M. (1996). Artificial neural networks: A tutorial. Computer, 29(3), 31-44.

Jelodar, H., Wang, Y. L., Orji, R., ve Huang, S. C. (2020). Deep Sentiment Classification and Topic Discovery on Novel Coronavirus or COVID-19 Online Discussions: NLP Using LSTM Recurrent Neural Network Approach. IEEE Journal of Biomedical and Health Informatics, 24(10), 2733-2742. doi:10.1109/jbhi.2020.3001216

Kim, S. Y., Ganesan, K., Dickens, P., ve Panda, S. (2021). Public Sentiment toward Solar Energy-Opinion Mining of Twitter Using a Transformer-Based Language Model. Sustainability, 13(5). doi:10.3390/su13052673

Kirelli, Y., ve Arslankaya, S. (2020). Sentiment Analysis of Shared Tweets on Global Warming on Twitter with Data Mining Methods: A Case Study on Turkish Language. Computational Intelligence and Neuroscience, 2020. doi:10.1155/2020/1904172

Krizhevsky, A., Sutskever, I., ve Hinton, G. E. (2012). Imagenet classification with deep convolutional neural networks. Advances in neural information processing systems, 25, 1097-1105.

Muneer, A., ve Fati, S. M. (2020). A comparative analysis of machine learning techniques for cyberbullying detection on Twitter. Future Internet, 12(11), 187.

Rolnick, D., Donti, P. L., Kaack, L. H., Kochanski, K., Lacoste, A., Sankaran, K., Waldman-Brown, A. (2022). Tackling climate change with machine learning. ACM Computing Surveys (CSUR), 55(2), 1-96.

Saha, K., Torous, J., Caine, E. D., ve De Choudhury, M. (2020). Psychosocial Effects of the COVID-19 Pandemic: Large-scale Quasi-Experimental Study on Social Media. Journal of Medical Internet Research, 22(11). doi:10.2196/22600

Saha, K., Torous, J., Ernala, S. K., Rizuto, C., Stafford, A., ve De Choudhury, M. (2019). A computational study of mental health awareness campaigns on social media. Translational Behavioral Medicine, 9(6), 1197-1207. doi:10.1093/tbm/ibz028

Schmidt, A. L., Rodriguez-Esteban, R., Gottowik, J., ve Leddin, M. (2022). Applications of quantitative social media listening to patient-centric drug development. Drug Discovery Today, 27(5), 1523-1530. doi:10.1016/j.drudis.2022.01.015

Shah, P. V., ve Swaminarayan, P. (2021). Sentiment analysis—An evaluation of the sentiment of the people: A survey. In Data Science and Intelligent Applications (pp. 53-61): Springer.

Sham, N. M., ve Mohamed, A. (2022). Climate Change Sentiment Analysis Using Lexicon, Machine Learning and Hybrid Approaches. Sustainability, 14(8). doi:10.3390/su14084723

Sun, A. Y., ve Scanlon, B. R. (2019). How can Big Data and machine learning benefit environment and water management: a survey of methods, applications, and future directions. Environmental Research Letters, 14(7). doi:10.1088/1748-9326/ab1b7d

Talpur, B. A., ve O'Sullivan, D. (2020). Cyberbullying severity detection: A machine learning approach. Plos one, 15(10), e0240924.

Thelwall, M. (2017). The Heart and soul of the web? Sentiment strength detection in the social web with SentiStrength. In Cyberemotions (pp. 119-134): Springer.

Van Bruwaene, D., Huang, Q. J., ve Inkpen, D. (2020). A multi-platform dataset for detecting cyberbullying in social media. Language Resources and Evaluation, 54(4), 851-874. doi:10.1007/s10579-020-09488-3

Yuvaraj, N., Srihari, K., Dhiman, G., Somasundaram, K., Sharma, A., Rajeskannan, S., .Masud, M. (2021). Nature-Inspired-Based Approach for Automated Cyberbullying Classification on Multimedia Social Networking. Mathematical Problems in Engineering, 2021, 6644652. doi:10.1155/2021/6644652

yönelik kendini güvende hissediyorlar ise enerji seviyesi de daha yüksek olmaktadır (Kark ve Carmeli, 2009: 796). Aksine çalışanların kendilerini güven içerisinde hissedemedikleri, rahat olamadıkları ve risk altında hissettikleri işletmelerde enerjik çalışana sahip olabilmek mümkün olmayabilir.

7. SONUÇ

Günümüz rekabet ortamında örgütlerin sürdürülebilirliğini devam ettirebilmesi için yöneticilerin karşılarına çıkan problemlere örgütsel davranış penceresinden yaklaşmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yaklaşım, rekabet üstünlüğü kazanmada fırsat niteliğindedir. İşletmelerin başarı kazanmasında insan kaynağının öneminin anlaşılmasıyla birlikte bu alanda çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Son dönemlerde üzerinde durulan çalışan enerjisi kavramına ilişkin ise yazında boşluk olduğu görülmektedir. Enerji, kişileri harekete geçmeye yönlendiren istek ve canlılığı temsil ederken işletmelerin sürdürülebilirlik boyutunun önemli faktörlerinden birisidir. Çalışanların enerjisinde ortaya çıkan artışlar işletmeleri olumlu açıdan etkileyebilmektedir. Çalışanların enerjisi uzun süre devam ettirilmezse, yüksek performans gibi çıktıların varlığı sürekli olarak beklenmemelidir.

Rekabet koşullarının ağırlaşması örgütlerde devam ettirilebilir rekabet üstünlüğü kazanmak için örgüt içerisinde istihdam edilen çalışanları oldukça önemli kılmaktadır. Teknolojide gerçekleşen yenilikler bile rakipler tarafından zorlanmadan taklit edilebilir bir hale gelmişken, örgütlerde entelektüel sermayenin temel parçası olan çalışanların; iş yapma yöntemleri, becerileri ve bilgileri gibi örgüte değer katan faktörlerden etkin ve verimli bir biçimde yarar sağlayarak devamlılığın ve karlılığın sürdürülebilmesi için çalışanlarda mevcut olan enerjinin en doğru biçimde nasıl fayda sağlayabileceği ortaya konulması gereken önemli konuların başında değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., & Yıldırım, İ., & Yalçın, S. (2014). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(3), 151-166.

Adams, J.D. (1984). Transforming work: A collection of organisational transformation readings. Miles River Press.

Atwater, L., & Carmeli, A. (2009). Leader-member exchange, feelings of energy, and involvement in creative work. The Leadership Quarterly, 20(2009), 264-275.

Bakan, İ., Sezer, B. & Kara, C. (2017). Bilgi yönetiminin örgütsel çeviklik ve örgütsel atalet üzerindeki etkisi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 117-138.

Barsade, S. G. (2002). The ripple effect: Emotional contagion and its influence on group behavior. Administrative Science Quarterly, 47(4), 644-675.

Bayram, A. (2016). Örgütlerde İnsan Enerjisi ve Öncüllerinin Belgelenmesine Yönelik Bir Araştırma. [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi.

Bayram, A. (2017). Örgütlerde insan enerjisi: Teorik çerçeve. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), 1021-1042.

Bayram, A., Demirtaş, Ö., & Karaca, M. (2019). Beş faktör kişilik özelliklerinin insan enerjisi üzerindeki etkisi: Bir alan araştırması. Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 4-22.

Bayram, A., Karaca, M., & İnce F. (2016). Kişiliğin çalışanların enerjisi üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. IV. Örgütsel Davranış Kongresi, Adana, Türkiye.

Büyükgöze, H., & Özdemir, M. (2017). İş doyumu ile öğretmen performansı ilişkisinin duygusal olaylar kuramı çerçevesinde incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(1), 311-325.

Cartwright, S., & Holmes, N. (2006). The meaning of work: The challenge of regaining employee engagement and reducing cynicism. Human Resource Management Review, 16, 199-208.

Cole, M. S., Bruch, H., & Vogel, B. (2012). Energy at work: A measurement validation and linkage to unit effectiveness. Journal of Organizational Behaviour, 33(4), 445-467.

Cross, R., Baker, W., & Parker, A. 2003. What creates energy on organizations? MIT Sloan Management, 44(4), 51-56.

Damasio, A. R. (1999). The feeling of what happens: Body and emotion in the making of consciousness. Harcourt Brace & Company.

Demerouti, E., Bakker, A.B., Sonnentag, S., & Fullagar, C.J. (2012). Work-related flow and energy at work and at home: A study on the role of daily recovery. Journal of Organizational Behavior, 33, 276-295.

Derman, L., Barkhuizen, N., & Stanz, K. (2011). The validation of a measure of organisational energy in the South African context. SA Journal of Human Resource Management/ SA Tydskrif vir Menslikehulpbronbestuur, 9(1), 308-319.

Emmett, R. B. (2011). Energy, human energy, and value The Economy of Human Energy. Research in the History of Economic Thought and Methodology, 29(4), 411-34.

Fritz, C. & Sonnentag, S. (2005). Recovery, health, and job performance: Effects of weekend experiences. Journal of Occupational Health Psychology, 10(3), 187-199.

Fritz, C., Lam, C. F. & Spreitzer, G. M. (2011). It's the little things that matter: An examination of knowledge workers' energy management. Academy of Management Perspectives, 25(3), 28-39.

Harper, D. (2001). Online etymology dictionary–7. [http://www.etymonline.com/index.php?l=e&p=6], Erişim tarihi: 12.02.2022.

Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. American Psychologist, 44(3), 513-524.

Kark, R., & Carmeli, A. (2009). Alive and creating: the mediating role of vitality and aliveness in the relationship between psychological safety and creative work ınvolvement. Journal of Organizational Behavior, 30(2), 785-804.

Larsen, E., & Lomi, A. (2002). Representing change: A system model of organizational inertia and capabilities as dynamica cumulation processes. Simulation Modelling Practice and Theory, 10(5), 271-296.

Loehr, J., & Schwartz, T. (2003). The power of full engagement: Managing energy, not time, is the key to high performance and renewal. Free Press.

Owens, B. P., Baker, W. E., Sumpter, D. M., & Cameron, K. S. (2016). Relational energy at work: Implications for job engagement and job performance. Journal of Applied Psychology, 101(1), 35-49.

Pfeffer, J. (2010). Building sustainable organizations: The human factor. Academy of Management Perspectives, 24, 34-45.

Polewsky, S., & Will, H. (1996). Creativity in workshops: Tools for innovation in organizations? European Journal of Work and Organizational Psychology, 5(1), 43-51.

Quinn, R., & Dutton J. (2005). Coordination as energy-in-conversation. Academy of Management Review, 30(1), 36-57.

Quinn, R. W., Spreitzer, G. M., & Lam, C. F. (2012). Building a sustainable model of human energy in organizations: Exploring the critical role of resources. Academy of Management Annals, 6(1), 337-396.

Ryan, R. M., & Frederick, C. (1997). On energy, personality, and health: Subjectivevitality as a dynamic reflection of well-being. Journal of Personality, 65(3), 529-565.

Schaufeli, W. B., Gonzalez-Roma, V., Salanova, M., & Bakker, A. B. (2002). A measurement of engagement and burnout: A two sample factor analystic approach. Journal of Happiness Studies, 3, 71-92.

Scherer, K. R. (1981). Speech and emotional states. In J. K. Darby (Ed.), Speech Evaluation in Psychiatry (189-220). Grune and Stratton.

Schiuma, G., Mason, S., & Kennerley, M. (2007). Assessing energy within organisations. Measuring Business Excellence, 11(3), 69-78.

Schippers, M. C., & Hogenes, R. (2011). Energy management of people in organizations: a review and research agenda. Journal of Business and Psychology, 26(2), 193-203.

Sonnentag, S., Kuttler, I., & Fritz, J. C. (2010) Stressors, emotional exhaustion, and need for recovery: a multi-source study on the benefits of psychological detachment. Journal of Vocational Behavior, 76(3), 355-365.

Spreitzer, G. M., Lam, C. F., & Quinn, R. W. (2011). Human energy in organizations: Implications for POS from six interdisciplinary streams. In K.S. Cameron & G.M. Spreitzer (Eds.), The Oxford Handbook of Positive Organizational Scholarship. Oxford University Press.

TDK. (2022). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük. [https://sozluk.gov.tr], Erişim tarihi: 26.02.2022.

Tunçer, P. (2012). Yönetim ve organizasyon. Beta Yayınları.

Wang, X., Janiszewski, C. & Zheng, Y., & Laran, J., & Jang, W. E. (2021). Deriving mental energy from task completion. Frontiers in Psychology, 10(12), 1-15.

KAYNAKÇA

Arıcıoğlu, M. A. ve Karabıyık, H. Ç. (2019), 'Örgütlerin Geleceğine Bir Önerme Olarak Kaos Teorisi ve Kaos Olgusunu Anlamak', Medeniyet ve Toplum Dergisi, 3(2), 145-156.

Balcıoglu, B. (2017), 'Kaos Teorisi'nin Ölçme ve Metroloji'ye Etkileri', Mühendis Beyinler Dergisi, 1(2), 33-40.

Bayramoğlu, G. (2016), 'Karmaşıklık Paradigması Işığında Örgüt Teorilerinin Yeniden Değerlendirilmesi', Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (35), 49-63.

Bechtold, B.L. (1997), 'Chaos Theory as a Model for Strategy Development', Empowerment in Organizations, 5(4), 193-201.

Bülbül, M. Ş. (2007), Kaos ve Eğitim, Ankara: Beyaz Kalem, Erişim: 16 Ocak 2021, http://books.google.com/books/about/Kaos_ve_Eğitim.html?hl=tr&id=0mos0i1T0p8C

Cartwright, T. J. (1991), 'Planning and Chaos Theory', Journal of the American Planning Association, 57(1), 44-56.

Didiş, N., Özcan, Ö. ve Abak, M. (2008), 'Öğrencilerin Bakış Açısıyla Kuantum Fiziği: Nitel Çalışma', Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(34), 86-94.

Doherty, N. and Delener, N. (2001), 'Chaos Theory: Marketing & Management Implications', Journal of Marketing Theory and Practice, 9:4, 66-75

Ertürk, A. (2012), 'Kaos Kuramı: Yönetim Eğitimdeki Yansımaları', Kastamonu Eğitim Dergisi, 20(3), 849- 868.

Galacgac, J. and Singh, A. (2016), 'Implications Of Chaos Theory in Management Science', Chaotic Modeling and Simulation (CMSIM), 4, 515-527.

Getchell, M. C. (2018), 'Chaos Theory and Emergent Behavior In The West Virginia Water Crisis', Journal of International Crisis and Risk Communication Research, 1(2), 173–200.

Gleick, J. (2005), Kaos: Yeni Bir Bilim Teorisi, Fikret Üçkan (çev.), 13. Basım, Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.

Joo, J. M. (2016), 'Diversity and Temporality of Chaotic Events', Industrial Data, 19(1), 125-131.

Karaçay, T. (Eylül 2004), Determinizm ve Kaos, Mantık, Matematik ve Felsefe II. Ulusal Sempozyumu, Başkent Üniversitesi, Ankara.

Koçak, K. (2000), 'Kaos ve Atmosfer', Tübitak Bilim ve Teknik, 391.

Lartey, F. M. (2020), 'Chaos, Complexity, and Contingency Theories: a Comparative Analysis and Application to The 21st Century Organization', Journal of Business Administration Research, 9(1), 44-51.

Mason W.H. (2021), Chaos Theory, Revised by Hal P. Kirkwood, Erişim: 3 Şubat 2022, https://www.referenceforbusiness.com/management/Bun-Comp/Chaos-Theory.html

McBride, N. (2005), 'Chaos Theory as a Model for Interpreting Information Systems in Organizations', Information Systems Journal, 15(3), 233-254.

Mermer, A. (2017), 'Yeni Bilim Paradigması ve Kaos Teorisi Perspektifinden Halkla İlişkiler', Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(63), 695-705.

Mutlu A. ve Sakınç İ. (2006), 'Yönetimde Kaos', Journal of İstanbul Kultur University, 2006(3), 1-12.

Namaki, Z. (2018), 'The Application of Chaos Management Theories in Organization', International Journal of Management, 5(1), 39-45.

Oestreicher, C. (2007), 'A history of chaos theory', Dialogues Clin Neurosci, 9(3):279–89.

Öge, S. (2005), 'Düzen mi Düzensizlik (Kaos) mi? Örgütsel Varlığın Sürdürülebilirliği Açısından Bir Değerlendirme', Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (13), 285-303.

Radu, B. Ş., Liviu, M. and Cristian, G. (2014), 'Aspects Regarding The Positive and Negative Sides of Chaos Applied to The Management Science in Projects of Organizational Change', Procedia Economics and Finance, 15, 1543-1548.

Saydam, S. ve Kalağan, G. (2020), 'Kamu Yönetiminin Son Paradigması: Kaos Teorisi', Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 16(3), 657-674.

Sellnow, T. L., Seeger, M. W. and Ulmer, R. R. (2002), 'Chaos Theory, Informational Needs, and Natural Disasters', Journal of Applied Communication Research, 30, 269 – 292.

Smith, L. (2014), Kaos, Hakan Gür (çev.), Ankara: Dost.

Taşcı, D. ve Koç, U. (2006). Yarının organizasyonları için bugünden ipuçları. Journal of İstanbul Kültür University, 4,145-152.

Tekel, S. (2006), 'Yönetim ve Organizasyon Bilimi Açısından Karmaşıklık Teorisi', Journal of İstanbul Kültür University, 2006(2). 223-229.

Thietart, R. A. and Forgues, B. (1995), 'Chaos Theory and Organization', Organization Science, 6(1), 19-31.

Töremen, F. (2000), 'Kaos Teorisi ve Eğitim Yöneticisinin Rolü', Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 6(2), 203-219.

Uçar, S. (2015), 'Kaos Teorisine Felsefi Bir Bakış', Kutadgubilig: Felsefe Bilim Araştırmaları, (27), 293-307.

Ufuktepe, Ü. ve Deniz, A. (2006), 'Dinamik Sistemler Üzerine Mathematica Uygulamaları', Journal of İstanbul Kültür University, 2006(4). 179-190.

Williams, G.P. (1997), Chaos Theory Tamed, Washington, D.C.: Nat. Acad. Press.

Yakut, H. F. (2018), 'Kaos Teorisi ve Yönetimde Yeni Arayışlar', Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 9(22), 161-168.

Yazar, F. (2020), 'Kaos Teorisi ve Kriz İletişimi: Belirsizlik Ortamında İletişim Yönetimi', Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 112-120.

Yüksel, M. ve Esmer, Y. (2019), 'İşletme Yönetiminde Kaos Yaklaşımı: Teorik Bir Bakış', OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 12(18. UİK Özel Sayısı), 937-952.

(Larbani ve You, 2012:728). Buna rağmen Drucker'a göre etkili yöneticiler; "*fazla karar vermez sadece önemli olana odaklanırlar. "Problemleri çözmek" yerine neyin stratejik olduğunu düşünürler. Karar vermedeki hızdan aşırı derecede etkilenmez, teknikten çok etkiyi ve zeki olmak yerine sağlam olmayı tercih ederler*" (Drucker, 1967).

Ancak insan zihni, "*karar kalitesini doğal biçimde elde etmek için mükemmelleştirilmemiştir. Zihninin işleyişinde, tuzaklar bulunmaktadır. Örneğin; alışkanlıklar ve onları yaratan kişilik özellikler gibi. Ayrıca belirsizlikler de muhakeme kapasitesini karıştırmaktadır*" (Wiley Online Library-2, 2016). Ayrıca davranışsal ekonomi alanı da, karar verme söz konusu olduğunda insanların her zaman rasyonel olamadığını göstermiştir (Psychology Today, 2022). Bu gibi kişilik özelliklerinden yada çevresel faktörlerden kaynaklanan durumlar çoğu halde tuzakları oluşturmaktadır. "*Bu tuzaklar, alternatifleri değerlendirmede başarısızlığa yol açmakta ve yöneticiler için olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Eğer kötü kararlardan kaçınılacaksa, yöneticiler öncelikle karar verme tuzaklarının farkına varmalıdır*" (Emiliani,2006:8). Sonuç olarak akademik yazında karar tuzaklarının neler olabileceği açıklanmış ve söz konusu karar tuzaklarından yöneticilerin sakınabilmesi için çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Bu önerilerin önemli bir kısmı karar vermenin metodolojisi ve yöneticinin kişilik özellikleri üzerine yoğunlaşmış vaziyettedir.

KAYNAKÇA

Batista, E. (2013). Stop Worrying About Making The Right Decision, Harvard Business Review, https://hbr.org/2013/11/stop-worrying-about-making-the-right-decision, (02.09.2022).

Chen, X. (2019). Decision Traps and Improvement of Decision Pow, 4th International Conference on Economy, Judicature, Administration and Humanitarian, Advances in Economics, Business and Management Research, 94:254:257

Cheung, T. ve Yip, P.S.F. (2015). Depression, Anxiety and Symptoms of Stress among Hong Kong Nurses: A Cross-sectional Study, International Journal of Environmental Research and Public Health, 12:11072-11100, https://doi:10.3390/ijerph120911072.

Çolak, E.E. (2000). Karar Verme, Örgütsel Davranış Dersi, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/165397/mod_resource/content/1/ISL404_%C3%96D4_%20KARAR%20VERME.pdf. (02.09.2022).

Driver, M.J., Brousseau, K.R. ve Hunsaker, P.C. (1990). The Dynamic Decision Maker, Five Decision Styles For Executive And Business Success, Harper and Row Pub.,N.Y. Dallinger Devision, USA.

Drucker, P. (1967). Decision Making And Problem Solving, The Effective Decision, Harvard Business Review, January 1967. https://hbr.org/1967/01/the-effective-decision, (20.09.2022).

Emiliani, M.L. (2006). Executive Decision-Making Traps And B2B Online Reverse Auctions, Supply Chain Management: An International Journal 11(1):6–9, https://doi:10.1108/13598540610642411

en.wikipedia.org. (2022). Overchoice. https://en.wikipedia.org/wiki/Overchoice, (02.09.2022).

Gambini, B. (2019). Why Having Too Many Choices Makes Decisions Harder, https://www.futurity.org/too-many-choices-decisions-2086992/, Metin orijinali: https://doi:10.1016/j.biopsycho.2019.03.010, (02.09.2022).

Gordon, G. (1990). Quantative Decision Making For Business, Pearson College Div; Subsequent Edition, N.Y., U.S.A.

Görgülü, G. (2009). Karar Verme Tuzakları, https://www.dunya.com/kose-yazisi/karar-verme-tuzaklari/5674, (20.09.2022).

Gupta, S. (2022). What Is Decidophobia?, https://www.verywellmind.com/decidophobia-symptoms-causes-diagnosis-and-treatment-5222087, (01.09.2022).

Hammond, J.S., Keeney, R.L. ve Raiffa, H. (2006). The Hidden Traps in Decision Making, Harvard Business Review, Best Of HBR 1998, http://www.prisim.com/wp-content/uploads/2012/11/CLEAN-Hidden-Traps-in-Decision-Making1.pdf, (31.08.2022).

Lamothe, C. (2019). Understanding Decision Fatigue, https://www.healthline.com/health/decision-fatigue, (01.09.2022).

Larbani, M. ve Yu, P.L. (2012). Decision Making and Optimization in Changeable Spaces, a New Paradigm, J Optim Theory Appl, 155:727–761, http://dx.doi.org/10.1007/s10957-012-0103-9.

Leino, P. (1989). Symptoms Of Stress Predict Musculoskeletal Disorders, Journal of Epidemiology and Community Health, 43:293-300, http://dx.doi.org/10.1136/jech.43.3.293.

Lewis, P. S. Goodman, S. H. ve Fandt P. M., (2004). Management Challenges in The 21st Century, St.Paul:West Publishing Company. (den aktaran Kıral E. (2015). Yönetimde Karar ve Etik Karar Verme Sorunsalı, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, Aralık 2015, 6(2), 73-89. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/399581, (31.08.2022).

Longenecker, C.O. ve Post, F.r. (1994). The Management Termination Trap, Business Horizons, 37(3):73-74. https://doi.org/10.1016/0007-6813(94)90009-4.

Mola, H. (2020). Davranışsal İktisat Perspektifinden İktisadi Karar Alma Sürecinde Gizli Tuzaklar ve Dürtmeler, Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt/Vol.:2, Sayı/Is.:1, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1346735. (20.09.2022).

MSG (2022). What is Decision Making?, https://www.managementstudyguide.com/what-is-decision-making.htm, (20.09.2022).

Nair, M. (2020). Fear of Making The Wrong Decision, University of the People, https://www.uopeople.edu/blog/fear-of-making-the-wrong-decision/, (02.09.2022).

Psychology Today (2022). Decision - Making, https://www.psychologytoday.com/us/basics/decision-making, (18.09.2022).

Richards, M.D. ve Greenlaw, P.S. (1972). Management Decision And Behavior, Richard D.Irwin Inc.,Homewood Illinois, U.S.A.

Russo, E. (1991). Decision Traps and How to Avoid Them, Chemical Engineering, Vol:98.

Shatz, I. (2021). Nasıl Karar Verilir? Kararsız Kaldığınız, Seçim Yapamadığınız Zamanlar İçin ve Daha İyi Kararlar Vermek İsteyenler İçin Bir Rehber! (Çev:Açar, D.N.), https://evrimagaci.org/nasil-karar-verilir-kararsiz-kaldiginiz-secim-yapamadiginiz-zamanlar-icin-ve-daha-iyi-kararlar-vermek-isteyenler-icin-bir-rehber-11138, (30.08.2022).

Shroder, R.G. (1981). Operations Management, Decision Making in The Operations Function, McGrow Hill Series in Management, U.S.A.

Solak, T. (2019). Davranışsal İktisat Ve Bireylerin Karar Verme Sürecinde Ortaya Çıkan Gizli Tuzaklar Üzerine Bir İnceleme, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, SBE, YL Tezi, http://adudspace.adu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11607/4115?show=full. (20.09.2022).

Templeton C., (1993). Başarı, Eğer Kendinizi Şimdi Geliştirmeyecekseniz, Ne Zaman Geliştireceksiniz?, (Çev:Hakan Pekiner), Nadir Kitap, İstanbul.

Torrington, D. ve Wightman, J. (1989). Effective Management, People and Organization. Prentice Hall Inc., N.Y., U.S.A.

Tosi, H.L. ve Corral, S.J., (1976). Management; Contingencies, Structure and Process, St.Clair Press Titles in Management and Organizations, Chichago, Illinois, U.S.A.

Wiley Online Library-1 (2019). Potential Decision Traps, Guide for Making Acute Risk Decisions. https://doi.org/10.1002/9781119669043.ch6

Wiley Online Library-2 (2016). Biases and Traps in Decision Making, Decision Quality Value Creation from Better Business Decisions, Ch.10., . https://doi.org/10.1002/9781119176657.

performansını artırdığına ve çalışanların öğrenme davranışına olumlu katkı sunduğuna dair kanıtlar da barındırmaktadır. İlgili literatürde dedikodu ile iş tutumları ve sonuçları arasındaki ilişkide aracı ve düzenleyici değişkenlerin rolüne de sıklıkla değinilmiş ve böylelikle bu ilişkilerin çoğu zaman dolaylı olduğu ve farklı koşullar altında güçlenebileceği ya da zayıflayabileceği ortaya koyulmuştur.

İş yerinde dedikodunun yıkıcı sonuçlarına rağmen neden bu kadar yaygın olduğu merak konusudur. Yapılan çalışmalar, olumsuz dedikoduya kıyasla olumlu dedikodunun kişisel gelişim için daha değerli olduğunu göstermektedir (ör., Martinescu vd., 2014: 1676). Diğer bir deyişle, ister kendisi ister başkası hakkında yapılsın, çalışanlar olumlu dedikoduyu bir geri bildirim aracı olarak görmekte ve iş yerinde daha iyisini yapabilmek için motive olmaktadır. Dolayısıyla, yöneticilerin olumlu dedikoduların yayılması için cesaretlendirici olmaları ve olumsuz dedikoduların önüne geçmeleri, örgütsel hedeflerin ancak çalışanların gelişimi ile gerçekleştirilebileceği iş yaşamında büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Akduru, H. E., & Semercioöz, F. (2017). Kamu kurumlarında örgütsel dedikodu ve işyeri yalnızlığına dair bir araştırma. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 13(13), 106–119.

Babalola, M. T., Ren, S., Kobinah, T., Qu, Y. E., Garba, O. A., & Guo, L. (2019). Negative workplace gossip: Its impact on customer service performance and moderating roles of trait mindfulness and forgiveness. International Journal of Hospitality Management, 80, 136–143.

Bai, Y., Wang, J., Chen, T., & Li, F. (2020). Learning from supervisor negative gossip: The reflective learning process and performance outcome of employee receivers. Human Relations, 73(12), 1689–1717.

Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. Psychological Bulletin, 117(3), 497–529.

Ben-Ze'ev, A. (1994). The vindication of gossip. In R. F. Goodman & A. Ben-Ze'ev (Eds.), Good gossip (pp. 11–24). Lawrence: University Press of Kansas.

Brady, D. L., Brown, D. J., & Liang, L. H. (2017). Moving beyond assumptions of deviance: The reconceptualization and measurement of workplace gossip. Journal of Applied Psychology, 102(1), 1–25.

Burt, R. S., & Knez, M. (1995). Kinds of third-party effects on trust. Rationality and Society, 7(3), 255–292.

Chang, K., & Kuo, C. C. (2021). Can subordinates benefit from Manager's gossip?. European Management Journal, 39(4), 497–507.

Cheng, B., Peng, Y., Shaalan, A., & Tourky, M. (2022). The hidden costs of negative workplace gossip: Its effect on targets' behaviors, the mediating role of guanxi

closeness, and the moderating effect of need for affiliation. Journal of Business Ethics, 1–16.

Cole, J. M., & Dalton, J. (2009). Idle women's chat? Gender and gossip. The Annual Conference of the British Psychological Society, Kent Üniversitesi, Kent, Birleşik Kırallık.

Dean Jr., J. W., Brandes, P., & Dharwadkar, R. (1998). Organizational cynicism. Academy of Management Review, 23(2), 341–352.

Dunbar, R. I., Marriott, A., & Duncan, N. D. (1997). Human conversational behavior. Human Nature, 8(3), 231–246.

Ellwardt, L., Labianca, G. J., & Wittek, R. (2012). Who are the objects of positive and negative gossip at work?: A social network perspective on workplace gossip. Social Networks, 34(2), 193–205.

Fine, G. A., & Rosnow, R. L. (1978). Gossip, gossipers, gossiping. Personality and Social Psychology Bulletin, 4(1), 161–168.

Foster, E. K. (2004). Research on gossip: Taxonomy, methods, and future directions. Review of General Psychology, 8(2), 78–99.

Georganta, K., Panagopoulou, E., & Montgomery, A. (2014). Talking behind their backs: Negative gossip and burnout in Hospitals. Burnout Research, 1(2), 76–81.

Grosser, T., Kidwell, V., & Labianca, G. J. (2012). Hearing it through the grapevine: Positive and negative workplace gossip. Organizational Dynamics, 41, 52–61.

Khan, A. G., Li, Y., Akram, Z., & Akram, U. (2022). Why and how targets' negative workplace gossip exhort knowledge hiding? Shedding light on organizational justice. Journal of Knowledge Management, baskı aşamasında.

Kong, M. (2018). Effect of perceived negative workplace gossip on employees' behaviors. Frontiers in Psychology, 9, 1112.

Kurland, N. B., & Pelled, L. H. (2000). Passing the word: Toward a model of gossip and power in the workplace. Academy of Management Review, 25(2), 428-438.

Kuo, C. C., Chang, K., Quinton, S., Lu, C. Y., & Lee, I. (2015). Gossip in the workplace and the implications for HR management: A study of gossip and its relationship to employee cynicism. The International Journal of Human Resource Management, 26(18), 2288–2307.

Liu, X. Y., Kwan, H. K., & Zhang, X. (2020b). Introverts maintain creativity: A resource depletion model of negative workplace gossip. Asia Pacific Journal of Management, 37(1), 325–344.

Liu, T., Wu, L., Yang, Y., & Jia, Y. (2020a). Work-to-family spillover effects of workplace negative gossip: A mediated moderation model. Frontiers in Psychology, 11, 1612.

Martinescu, E., Jansen, W., & Beersma, B. (2021). Negative gossip decreases targets' organizational citizenship behavior by decreasing social inclusion. A multi-method approach. Group & Organization Management, 46(3), 463–497.

Martinescu, E., Janssen, O., & Nijstad, B. A. (2014). Tell me the gossip: The self-evaluative function of receiving gossip about others. Personality and Social Psychology Bulletin, 40(12), 1668–1680.

Reich T. C., & Hershcovis, M. S. (2011). Interpersonal relationships at work. In S. Zedeck (Ed.), APA handbook of industrial and organizational psychology (Vol. 3, pp. 223–248). Washington DC: American Psychological Association.

Spoelma, T. M., & Hetrick, A. L. (2021). More than idle talk: Examining the effects of positive and negative team gossip. Journal of Organizational Behavior, 42(5), 604–618.

Tan, N., Yam, K. C., Zhang, P., & Brown, D. J. (2021). Are you gossiping about me? The costs and benefits of high workplace gossip prevalence. Journal of Business and Psychology, 36(3), 417–434.

Wu, L. Z., Birtch, T. A., Chiang, F. F., & Zhang, H. (2018). Perceptions of negative workplace gossip: A self-consistency theory framework. Journal of Management, 44(5), 1873–1898.

Ye, Y., Zhu, H., Deng, X., & Mu, Z. (2019). Negative workplace gossip and service outcomes: An explanation from social identity theory. International Journal of Hospitality Management, 82, 159–168.

Zhou, A., Liu, Y., Su, X., & Xu, H. (2019). Gossip fiercer than a tiger: Effect of workplace negative gossip on targeted employees' innovative behavior. Social Behavior and Personality: An International Journal, 47(5), 1–11.

Zhu, Q., Martinescu, E., Beersma, B., & Wei, F. (2022). How does receiving gossip from coworkers influence employees' task performance and interpersonal deviance? The moderating roles of regulatory focus and the mediating role of vicarious learning. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 95(2), 213–238.

KAYNAKÇA

Ahmad, S.A. (2011). Internal Auditor and Internal Whistleblowing Intentions: A Study of Organisational, Individual, Situational and Demographic Factors", Doktora Tezi, Edith Cowan University, Perth.

Aktan, C. C. (2006). Organizasyonlarda Yanlış Uygulamalara Karşı Bir Sivil Erdem, Ahlaki Tepki ve Vicdani Red Davranışı: Whıstleblowıng. Mercek Dergisi, Ekim Sayısı.

Aktaş, K. (2014). Etik-Ahlâk İlişkisi ve Etiğin Gelişim Süreci Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(2), 22-32.

Avakian, S., Roberts, J. (2012). Whistleblowers in Organisations: Prophets at Work? Journal of Business Ethics, Vol. 110, No. 1, September, 71-84.

Baltacı, A. (2017). Bilgi Uçurma: Kavram ve Kuramsal Temeller**,** Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, 397-423.

Bouville, M. (2008). Whistle-Blowing and Morality, Journal of Business Ethics, 81, 579-585.

Brausseau, J. (2012). Business Ethics. v. 1.0**.** December 29. https://2012books.lardbucket.org/pdfs/business-ethics,(05.12.2021).

Cafrey, C. (2014). Whistleblowers. Salem Press Encyclopedia.

Crossman, A. Issues in the workplace: Whistleblowing Investigating Employee Complicity as a Management Technique (work in progress)", The University of Surrey People and Organisations Subject Group Seminar Series in Association with the Leadership Academy and the International Centre for Nursing Ethics https://www.surrey.ac.uk/.../Investigating%20Employee%, (20 05.12.2017).

Çiğdem, S. (2013). Büro Yönetiminde Whıstleblowing ve Etik İlişkisi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1, Büro Yönetimi Özel Sayısı, 93-109.

Dönmez, A., Karausta, T. (2011). Çalışanların Mesleki Hile Algısı ve İhbar Hattı Kullanarak Rapor Etme Eğilimleri Üzerine Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde Yapılan Bir Araştırma. Mali Çözüm Dergisi (107), Mart-Nisan, 17-42.

Ergun, Özler, D., Dil, Şahin, M., ve Giderler, Atalay, C. (2010). Teorik Bir Çerçevede Whistleblowing-Etik İlişkisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 169-194.

Ferrel, O.C., Fraedrich, J., and Ferrel, L. (2008). Business Ethics, Ethical Decision Making And Cases. Houghton Miffly Company, Eight Edition.

Fraschini, G. (2007). Whıstleblowıng at Work: Ethıcal And Jurıdıcal Issues. Unıversıtà Carlo Cattaneo – Lıuc Facolta' Dı Gıurısprudenza, Corso Di Laurea Magistrale İn Giurisprudenza - Classe 22/S, Anno Accademico 2006-2007.

Gerçek**,** H. (2005). Mühendislikte Etik Sorunların Ele Verilmesi. Madencilik, Cilt 44, Sayı 4, Aralık, 29-38.

Gül, H., Gökçe, H. (2008). Örgütsel Etik ve Bileşenleri. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, C.13, 377-389.

Huang, C. F, Lo, K. L, and Wu, C.F. (2013). Ethıcal Clımate and Whıstle-Blowıng: An Empırıcal Study of Taıwan's Constructıon Industr. Pakistan Journal of Statistics, Pak. J. Statist, Vol. 29(5), 681-696.

Kızılıoğlu, E., Çelik, A. (2015). Whistleblowing Behavior in Organizations and Work Morality İnteraction. International Journal of Social Sciences and Education Research, Volume: 1(2), 329-441.

Park, H., Blenkinsopp, J., Oktem, M. K. ve Omurgonulsen, U. (2008). Cultural Orientation And Attitudes Toward Different Forms Of Whistleblowing: A Comparison of South Korea, Turkey, and The U.K. Journal Business of Ethics**,** November, Volume 82, Issue 4, 929–939.

Parker, C., Le Mire, S. ve Mackay, A. (2017**).** Lawyers, Confidentiality and Whistleblowing: Lessons from the Mccabe Tobacco Litigation, Melbourne University Law Review; Melbourne Vol. 40(3), 99.

Pinnington, H. A., Macklin, R and Campbell, T. (2007). Human Resource Management: Ethics And Employment. Oxford University Press is A Department of The University of Oxford, Newyork.

Salminen, A., Möntysalo, V. And Pikönen, L. (2015). Whistle-Blowing As A Development Tool – Observations From Government Agencies İn Finland. Irspm Conference, Birmingham, Panel D102: Reinventing Public And Non-Profit Governance,

Somers, M., Casal, J. C. (2011). Type of Wrongdoing And Whistle-Blowing: Rirther Evidence That Fype of Wrongdoing Affects The Whistle-Blowing Process. Public Personnel Management, Volume 40, No, 2 Summer.

Stanwick, P.A, Stanwick, S.D. (2014). Understanding Business Ethics. Third Edition, Sage Publication.

Şen, M. L. (2009). Kamu Görevlileri Etik Rehberi. 1. Basım, Ankara: Torna Tasarım.

The Instıtute of Company Secretarıes of Indıa. (2014). Study Materıal Professıonal Programme, Ethıcs, Governance and Sustaınabılıt, Laser Typesetting by Delhi Computer Services, Dwarka, New Delhi Printed at Tan Prints/PRN-2509. http://www.icsi.in/Study%20Material%20Professional/NewSyllabus/EGAS(05.12.2021).

kavramının gelecekteki araştırmalarda farklı değişkenlerle ilişkilerinin ölçülmesinin yazına katkı sağlayacağı belirtilebilir.

KAYNAKÇA

Akgündüz, Y. (2012). Konaklama işletmelerinde otantik liderlik ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin analizi (Doktora tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alok, K., & Israel, D. (2012). Authentic leadership & work engagement. Indian Journal of Industrial Relations, 47(3), 498-510.

Attar, M. (2014). Üst düzey yöneticilerin liderlik özelliklerinin örgütsel ustalık düzeyine etkisi: Türk bankacılık sektörü üzerine bir araştırma (Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avolio, B. J., Luthans, F., & Walumbwa, F. O. (2004). Authentic leadership: Theory-building for veritable sustained performance. Lincoln: Gallup Leadership Institute, University of Nebraska.

Avolio, B. J., & Gardner, W. L. (2005). Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. The Leadership Quarterly, 16, 315-338.

Azanza, G., Moriano, J. A., Molero, F., & Mangin, J. P. L. (2015). The effects of authentic leadership on turnover intention. Leadership & Organization Development Journal, 36(8), 955-971.

Baykal, E. (2017). Otantik liderlik ve pozitif çıktıları: Pozitif örgütsel davranış bakış açısı. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(3), 42-64.

Cerne, M., Jaklic, M., & Skerlavaj, M. (2013). Authentic leadership, creativity, and innovation: A multilevel perspective. Leadership, 9(1), 63-85.

Coşar, S. (2011). Otantik liderlik kavramı ve ardılları üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Datta, B. (2015). Assessing the effectiveness of authentic leadership. International Journal of Leadership Studies, 9(1), 62-75.

Dikmen, B. (2012). Liderlik kuramları ve dönüştürücü liderlik kuramının çalışanların örgütsel bağlılık algıları üzerindeki etkisine yönelik uygulamalı bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Duncan, P., Green, M., Gergen, E., & Ecung, W. (2017). Authentic leadership-is it more than emotional intelligence? Administrative Issues Journal, 7(2), 11-22.

Eraslan, L. (2006). Liderlikte post-modern bir paradigma: Dönüşümcü liderlik. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-32.

Erdoğan, İ. (2007). İşletmelerde davranış. İstanbul: MİAD-Malatyalı İşadamları Derneği Yönetim Yayınları Dizisi 1.

Gardner, W. L., Avolio, B. J., Luthans, F., May, D. R., & Walumbwa, F. (2005). Can you see the real me? A self-based model of authentic leader and follower development. The Leadership Quarterly, 16, 343-372.

Greenleaf, R. K. (1977). Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness. New York: Paulist Press.

Hassan, A., & Ahmed, F. (2011). Authentic leadership, trust and work engagement. International Journal of Human and Social Sciences, 6(3), 164-170.

Hırlak, B., & Taşlıyan, M. (2018). Otantik liderliğin demografik özellikler açısından incelenmesi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(15), 1081-1110.

Hmieleski, K. M., Cole, M. S., & Baron, R. A. (2012). Shared authentic leadership and new venture performance. Journal of Management, 38(5), 1476-1499.

Ilies, R., Morgeson, F. P., & Nahrgang, J. D. (2005). Authentic leadership and eudaemonic well-being: understanding leader-follower outcomes. The Leadership Quarterly, 16(3), 373-394.

Karacaoğlu, K., & Satır, F. (2019). Çalışanların otantik ve hizmetkâr liderlik algılamalarının, performansları üzerindeki etkileri: Kayseri organize sanayi bölgesinde bir işletme uygulaması. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 53, 87-111.

Kernis, M. H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. Psycological Inquiry, 14(1), 1-26.

Keser, S., & Kocabaş, İ. (2014). İlköğretim okulu yöneticilerinin otantik liderlik ve psikolojik sermaye özelliklerinin karşılaştırılması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 20(1), 1-22.

Kesken, J., & Ayyıldız Ünnü, N. A. (2008). Liderlik yaklaşımlarında yeni perspektifler: Pozitif ve otantik liderlik. Ege Akademik Bakış, 8(2), 729-754.

Kılınç, U., & Akdemir, M. (2019). Otel işletmelerinde otantik liderlik algısı ve işyeri mutluluğu: Ankara ilinde bir uygulama. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(4), 793-811.

Kıyık Kıcır, G., & Paşaoğlu, D. (2014). Otantik Liderliğin akademik platformda lider boyutu açısından incelenmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(1), 1-24.

Kızıl, S. (2019). Örgütsel dışlanma. C. N. Karabey, & G. Kerse içinde, Örgütsel Davranış Düzleminde Güncel Kavramlar (s. 245-274). Ankara: Gazi Kitabevi.

Koçel, T. (2014). İşletme yöneticiliği. İstanbul: Beta Yayınları.

Koşar, D. (2020). Otantik liderlik. K. Yılmaz içinde, Liderlik: Kuram, Araştırma ve Uygulama (s. 507-522). Ankara: Pegem Akademi.

Kuzgun, Y. (1972). Kendini gerçekleştirme. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, 10, 162-172.

Laschinger, H. K. S., Wong, C. A., & Grau, A. L. (2012). The influence of authentic leadership on newly graduated nurses' experiences of workplace bullying, burnout and retention outcomes: A cross-sectional study. International Journal of Nursing Studies, 49, 1266-1276.

Liker, J. K., & Convis, G. (2012). The toyota way to lean leadership: Achieving and sustaining excellence through leadership development. New York: Mcgraw Hill.

Luthans, F., & Avolio, B. J. (2003). Authentic leadership: A positive developmental approach. Positive Organizational Scholarship, 241-261.

Morrison, E. W. (2011). Voice and silence within organizations: Literature review and directions for future research. Academy of Management Annals, 5(1), 373-412.

Özkara, Z. U. (2017). Otantik liderlik tarzının yöneticinin politik yetisi ile lider etkililiği, ona duyulan güven ve astın alturistik davranışları arasındaki ilişkilerde aracılık etkisi: Hemşireler üzerinde bir araştırma (Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, H. Ö. (2017). Yöneticilerin otantik liderlik tarzlarının çalışanların sanal kaytarma ve sinizm davranışları üzerine etkileri (Doktora Tezi). Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, İ. (2019). Postmodernizmin örgütteki insan davranışlarına yansıması. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 5(1), 91-100.

Sağır, M., & Aydın, A. (2019). Otantik liderlik, örgütsel bağlılık ve psikolojik sermaye arasındaki ilişki: Tekstil sektöründe bir uygulama. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 22(2), 800-812.

Sarıoğlu Uğur, S., & Uğur, U. (2014). Yöneticilik ve liderlik ayrımında kişisel farklılıkların rolü. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 6(1), 122-136.

Shirey, M. R. (2009). Authentic leadership, organizational culture, and healthy work environments. Critical Care Nursing Quarterly, 32(3), 189-198.

Steers, R. M. (1991). Introduction to organizational behavior. New York: Hardcover.

Tabak, A., Polat, M., Coşar, S., & Türköz, T. (2012). Otantik liderlik ölçeği: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources, 14(4), 89-106.

Taşgit, Y. E., & Temiz Sert, H. (2017). Liderlik tarzlarının örgütsel yapıya yansımaları üzerine bir araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 9(4), 530-550.

Walumbwa, F. O., Avolio, B. J., Gardner, W. L., Wernsing, T., & Peterson, S. J. (2008). Authentic leadership: Development and validation of a theory-based measure. Journal of Management, 34(1), 89-126.

Walumbwa, F. O., Wang, P., Wamg, H., Schaubroeck, J., & Avolio, B. J. (2010). Psychological processes linkingauthentic leadership to follower behaviors. The Leadership Quarterly, 21, 901-914.

Wooley, L., Caza, A., & Levy, L. (2011). Authentic leadership and follower development: Psychological capital, positive work climate, and gender. Journal of Leadership and Organizational Studies, 18(4), 438-448.

Yaşbay, H. (2007). Otantik liderlik ve örgütsel bağlılık ilişkisi (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeşiltaş, M., Kanten, P., & Sormaz, Ü. (2013). Otantik liderlik tarzının prososyal hizmet davranışları üzerindeki etkisi: Konaklama işletmelerine yönelik bir uygulama. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 42(2), 333-350.

Yılmaz, T. (2014). Lider etkinliği ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması çalışması. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 1-21.

Yılmaz, H. (2019). Otantik liderlik davranışının örgütsel etik iklim üzerine yansımaları: Kantitatif bir çalışma. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(2), 160-182.

5.4.Yetersiz Görme/Bulma

Paternalizmin en belirgin özelliklerinden biri liderin astını bilişsel işlevler bakımından yetersiz görmesi olduğu söylenebilir. Bu bilişsel işlevler bilgiyi kullanma, rasyonel düşünme, analiz etme, çıkarımda bulunma ve kararlar alabilme gibi konularda yetersiz görmesi olduğu söylenebilir. Paternalist liderin astı için 'senin için en iyisini ve doğrunun ne olduğunu ben bilirim" düşüncesine sahip olup ve bunu bulunduğu ortama bir şekilde hissettirmektedir (Saylık, 2017).

Paternal toplumlarda liderler işgörenler için neyin yararlı ve iyi olduğunu bildiklerini iddia ederek, işgörenlerin karar verme sürecinde onlar adına kararlar alabilirler. İşgörenler de alınan bu kararı istekli olarak kabul ederler (Aycan, 2001). Paternalist liderin işgörenleri yetersiz görme sebepleri arasında kendini bilgi, tecrübe, ahlaki ve yetenek bakımından muhatabından daha üstün görmesidir. Liderin bulunduğu mevki, onun yaşına, tecrübelerine ve mevkisine yüklenen anlamdan dolayı otorite ile güç edinmekte ve böylece bütünüyle meşrulaşmaktadır (Aycan, 2006).

5.5.Müdahalecilik

Paternalist liderlik yaklaşımında liderin astın yaşamına bir biçimde müdahale etme yaklaşımı olarak değerlendirilmesi söz konusudur. Bu müdahale daha çok astın karar ve isteklerine saygı göstermeksizin ve istemediği bir şekilde davranılması olarak meydana gelmektedir (Saylık, 2017). Paternalist liderlik yaklaşımında birinin daha kuvvetli olduğu iki taraf ve taraflardan kuvvetli olanın kuvvetsiz olanı sözde iyilik yapma ve koruma vaadiyle en doğal hakkı olan seçme hakkı ve hürriyetine doğrudan müdahale etmesidir. Öğretmen-öğrenci, doktor-hasta, baba-evlat, Üst-ast, danışman-danışan gibi ilişkilerde daha yetkin mevkide olan lider astın kendisi için daha iyi ve doğru olanı seçemediği kendisinin tercihine göre daha kötü bir seçimde bulunduğu sayıltısıyla müdahale etmesidir (Saylık ve Aydın, 2020).

KAYNAKLAR

Anwar, H. (2013). Impact of paternalistic leadership on employees outcome a study on the banking sector of Pakistan. IOSR Journal of Business and Management, 7(6): 109-115.

Aycan, Z. (2001). Paternalizm: Yönetim ve liderlik anlayışına ilişkin üç görgül çalışma. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(1), 1-19.

Aycan, Z. (2006). Paternalism towards conceptual refinement and operationalization. (Ed.: U. Kim, K. Yang, K. Hwang). Indigenous and Cultural Psychology, In. (445- 466). USA: Springer Science.

Aycan, Z., Kanungo, R., Mendonca, M., Yu, K., Deller, J., Stahl, G., & Kurshid, A. (2000). Impact of culture on human resource management practices: A 10-country comparison. Applied Psychology, 49(1), 192-221.

Börekçi, D. Y. (2009). Paternalistic leadership style's evoluation in e-culture. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 38(2), 103-109.

Cerit, Y., Özdemir, T. & Akgün, N. (2011) Sınıf öğretmenlerinin okul müdürlerinin paternalist liderlik davranışları sergilemelerini istemeye yönelik görüşlerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), 87-99.

Cheng, B. S., Chou, L. F., Wu, T. Y., Huang, M. P. & Farh, J. L. (2004). Paternalistic leadership and subordinate responses: Establishing a leadership model ġn chinese organizations. Asian Journal of Social Psychology, 7(1), 89-117.

Erben, G. S. (2004). Toplumsal kültür aile kültürü etkileşimi bağlamında paternalizm boyutuyla işletme kültürü: Türkiye örneği. 1. Aile İşletmeleri Kongresi, 17-18 Nisan 2004, İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları Kongre Kitabı, 345-356.

Farh, J. L. & Cheng, B. S. (2000). A cultural analysis of paternalistic leadership in Chinese organizations. In (Eds: J. T. Li, A. S. Tsui, & E. Weldon). Management and organizations in the chinese context. (pp. 85-127). London: Macmillan.

Gelfand, M. J., Erez, M. and Aycan, Z. (2007). Cross-cultural organizational behavior. Annual Review Psychology, 58, 479-514.

Güney, S. (2012) Örgütsel davranış. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, Eğitim Danışmanlık.

Huse, M. & Mussolino, D. (2008). Paternalism and governance in family firms. ICSB World Conference, June 22-25, Halifax, Nova Scotia, Canada.

İbicioğlu, H., Özmen, İ. & Taş, S. (2009) Liderlik davranışı ve toplumsal norm ilişkisi: Ampirik bir çalışma. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 1-23.

Kılınç, T. (2002). Liderlik üzerine bir analiz. Hastane Dergisi, 3(15),84-88.

Köksal, O. (2011) Bir kültürel liderlik paradoksu: Paternalizm. Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15), 101-122.

Liang S., Ling. H. & Hsıeh. S. (2007). The mediating effects of leader-member exchange quality to ınfluence the relationships between paternalistic leadership and organizational citizenship behaviors. Journal of American Academy of Business, 2(10), 127-137.

Littrell, R. F. (2002). Desirable leadership behaviours of multi-cultural managers in China. Journal of Management Development, 21(1), 5-74.

Özer, F. & Yurdun, A. (2012) Birleşme/devir alma süreci yaşayan örgütlerde paternalist liderlik tipinin işten ayrılma niyeti üzerine etkileri. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2), 71-80.

Pellegrini, E. K. & Scandura, T. A. (2008). Paternalistic leadership: A review and agenda for future research. Journal of Management, 34(3), 566-593

Redding, S. G. , Norman, A. , & Schlander, A. (1994). The nature of individual attachment to theory: A review of East Asian variations. In (Eds: Triandis, H. C., Dunnett, M. D., & Hough, L. M.). Handbook of industrial and organizational psychology (Vol. 4, pp. 674-688). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

Saylık, A. (2017). Okul müdürlerinin paternalist (babacan) liderlik davranışları ile Hofstede'nin kültür boyutları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Saylık, A. ve Aydın, İ. (2020) Okul müdürlerinin paternalist liderlik davranışları ölçeğinin geliştirilmesi. Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 53(1), 273-300.

Sennett, R. (2005). Otorite. (Çev. Kamil Durand). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Silin, R. H. (1976). Leadership and values: The organization of large-scale Taiwanese enterprises (No. 62). Harvard Univ Asia Center. https://www.biblio.com/9780674518575 16.06.2022 tarihinde indirilmiştir.

Türesin, H. (2012). Örgüt çalışanlarının paternalistik liderlik algıları, öğrenilmiş güçlülük düzeyleri, iş tatmin düzeyleri ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Uhl-Bien, M. & Tierney, P. (1990). Company paternalism and the hidden investment process: Identification of the “right type” for line managers in leading Japanese organizations. Group and Organization Studies, 15, 414-430.

Westwood, R. (1997). Harmony and patriarchy: The cultural basis for paternalist headship among the overseas Chinese. Organizational Studies, 18(3), 445-480.

Westwood, R. I. & Chan, A. (1992). Headship and leadership. In (Ed: Westwood, R. I.). Organizational behavior-Southeast Asian perspectives (pp. 118-143). Jurong, Singapore: Addison Wesley Longman Asia.

Yukl, G. A. (1989). Managerial leadership: A review of theory and research. Journal of management, 15(2), 251-289.

Zhao, Z. & Bo, J. (2007).The effects of paternalistic leadership on leader-member exchange. International Conference on Management Science and Engineering, 2007, (pp. 985-990.) http://www.seiofbluemountain.com, Erişim Tarihi: 18.06.2022 tarihinde indirilmiştir.

özel sektörde çalışan bireylere göre daha yüksek bir seviyededir. Başka bir ifadeyle çalışan algılarına göre kamuda çalışan liderler daha fazla hizmetkârdır.

Çalışanlar, doğrudan sağlık hizmeti sunan (klinik) veya idari işlerde çalışanlar olarak ele alındığında bir bütün olarak hizmetkâr liderlik algılarında bir farklılaşma görülmemektedir. Güçlendirme ve hizmet alt boyutları özelinde de çalışanların algıları arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak vizyon alt boyutu özelinde klinik ve idari işlerde çalışanlar arasında bir farklılaşma görülmektedir. Buna göre kurumdaki lider idari işlerde çalışan bireylere göre klinik hizmetlerde çalışan liderlere göre daha vizyonerdir.

Araştırmada ele alınan bir başka konu ise kıdem yılına göre hizmetkâr liderlik algısının bir farklılık gösterip göstermediği konusudur. Elde edilen bulgulara göre 11-15 yıl arası bir kıdeme sahip olan çalışanların bir bütün olarak hizmetkâr liderlik algıları 6-10 yıl arası bir kıdeme sahip olan çalışanlara göre daha yüksek bir düzeydedir. Bu farklılaşma vizyon ve hizmet alt boyutları özelinde de aynı şekilde görülmektedir. Buna karşın güçlendirme alt boyutu özelinde kıdem yılına göre algı düzeyinde bir farklılık görülmemektedir.

Araştırma sonuçlarına bir bütün olarak bakıldığında sağlık çalışanları özelinde çalışanların bir bütün olarak hizmetkâr liderlik algılarının orta üstü düzeyde (3,70/5,00) olduğu ayrıca en yüksek algı düzeyine sahip olan alt boyutun güçlendirme olduğu (3,85/5,00) en düşük algı düzeyine sahip olan alt boyutların ise vizyon (3,55/5,00) ve hizmet (3,56/5,00) olduğu görülmektedir. Hizmetkâr liderlik algısının iş tatmini (Tanrıöğen ve Çoban, 2019), örgütsel özdeşleşme (Ateş, 2015), örgütsel bağlılık (Harwiki, 2016) ve örgütsel vatandaşlık davranışı (Baytok ve Ergen, 2013) ile arasında pozitif bir ilişki olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla işletmelerde hizmetkâr liderlik algısının yüksek düzeyde olması çalışanların kuruma daha fazla bağlanmasını, daha iyi iş doyumuna sahip olması ve örgüte olan özdeşleşme düzeyinin daha da artmasını sağlayacaktır. Bundan dolayı sağlık kurumları yöneticilerinin çalışanların hizmetkâr liderlik algılarını artıracak faaliyetlerde bulunmaları tavsiye edilmektedir. Kurumda bulunan yöneticilerin çalışanlarla daha yakından ilişki içerisinde olmaları, iş dışı faaliyetlerde yönetici ve çalışanın bir araya gelmesi ve katılımcı yönetim anlayışının benimsenmesi çalışanların hizmetkâr liderlik algılarını daha da artırmak için yapılabilecek faaliyetlere örnek olarak verilebilir.

KAYNAKÇA

Aij, K.H. & Rapsaniotis, S. (2017), Leadership Requirements For Lean Versus Servant Leadership in Health Care: A Systematic Review of The Literature. Journal of Healthcare Leadership, 9, 1-14.

Arsenault, P.M. (2004), Validating Generational Differences: A Legitimate Diversity and Leadership Issue. The Leadership and Organization Development Journal, 25(1/2), 124-141.

Aslan, Ş. & Özata, M. (2011), Sağlık Çalışanlarında Hizmetkâr Liderlik: Dennis-Winston ve Dennis-Bocernea Hizmetkâr Liderlik Ölçeklerinin Geçerlik ve Güvenilirlik Araştırması, Yönetim ve Ekonomi, 18(1), 139-154.

Arslan, A. & Staub, S. (2015). Kuşak Teorisi ve İç Girişimcilik Üzerine Bir Araştırma", KAÜ İİBF Dergisi, 6(11), 1-24.

Ateş, M. F. (2015). Hizmetkâr Liderlik ve Örgütsel Adaletin Örgütsel Özdeşleşmeye Etkisinde Örgütsel Güvenin Aracılık Rolü. İşletme Araştırmaları Dergisi, 7(3), 75-95.

Baytok, A. ve Ergen, F. D. (2013). Hizmetkâr liderliğin örgütsel vatandaşlık davranışına etkisi: İstanbul ve Afyonkarahisar'daki beş yıldızlı otel işletmelerinde bir araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(4), 105-132.

Berkup, S.B. (2015), Sosyal Ağlarda Bireysel Mahremiyet Paylaşımı: X ve Y Kuşakları Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cecil, J.H. (2004), Principles of Servant Leadership can Address Today's Workplace Challenges. Night Ridder Tribune News Service, Washington, Jul 22.

Chan, D.S.H. (2005), Relationship Between Generation-Responsive Leadership Behaviors and Job Satisfaction of Generations X and Y Professionals. University of Phoenix.

Crampton, S.M. & Hodge, J.W. (2009), Generation Y: Unchartered Territory, Journal of Business & Economics Research (JBER), 7(4), 1-6.

Dal, L. (2014), Hizmetkâr Liderlik ile Lider-Üye Etkileşimi Arasındaki İlişki: Bir Devlet Üniversitesinde Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Eskişehir.

Dennİs, R. & Winston, B.E. (2003), A Factor Analysis of Page and Wong's Servant Leadership Instrument Leadership and Organization Development Journal, 24(7/8), 455–459.

Dorsey, J.R. (2010), Y-Size Your Business - How Gen Y Employees Can Save You Money and Grow Your Business, New Jersey: Wiley, U.S.A.

Erden A.S. (2013), Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 93-112.

Fiabane, E., Giorgi I., Musian, D., Sguazzin, C. & Argentero, P. (2012), Occupational Stress and Job Satisfaction of Healthcare Staff in Rehabilitation Units. Med Lav., 103(6), 482-92.

Fiedler, F.E. & Joseph E.G. (2004), Leadership in a Non-Linear World. In C. Cooper (Ed.), Leadership and Management in the Twenty-First Century- Business Challenges of the Future. Oxford, UK: Oxford University Press, 185-203.

Gilleard, C. (2004), Cohorts and Generations in the Study of Social Change. Social Theory and Health, 2(1), 106-119.

Greenleaf, R.K. (2002), Servant Leadership a Journay Into the Nature of Legitimate Power ve Greatness, 25th Anniversary Edition, New York: Paulist Press.

Gürbüz, S, & Şahin, F. (2018), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Haeberle, K., Herzberg J. & Hobby T. (2009), Leading the Multigenerational Work Force, Healthcare Executive, 24(5), 66-67.

Harwiki, W. (2016). The Impact of Servant Leadership on Organization Culture, Organizational Commitment, Organizational Citizenship Behaviour (OCB) and Employee Performance in Women Cooperatives. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 219(1), 283-290.

İşçimen, D.S. (2012), Y Kuşağı Çalışanların İş Yaşamından Beklentilerinin Karşılanma Düzeyi ile Kurumsal Bağlılık Arasındaki İlişki ve Bir Örnek Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Keleş, H.N. (2011), Y Kuşağı Çalışanlarının Motivasyon Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(2), 129-139.

Koçel, T. (2020), İşletme Yöneticiliği. Beta Yayıncılık.

Kyles, D. (2005), Managing Your Multigenerational Workforce, Strategic Finance, 87(6), 53-55.

Landis, E.A., Hill, D. & Harvey, M.R. (2014), A Synthesis of Leadership Theories and Styles. Journal of Management Policy and Practice, 15(2), 97-100.

Laub, J. (2004), Defining Servant Leadership: A Recommended Typology for Servant Leadership Studies. School of Leadership Studies, 1-10.

Liden, R.C., Wayne, S.J., Zhao, H. & Henderson, D. (2008), Servant Leadership: Development of A Multidimensional Measure and Multi-Level Assessment. The Leadership Quarterly, 19(2), 161-177.

Page, D. & Wong, P.T.P. (2000), A Conceptual Framework for Measuring Servant-Leadership. S. Adjibolosoo (Ed.), The Human Factor in Shaping the Course of History and Development. Boston: University Press of America.

Parris, D.L. & Peachey, J.W. (2013), A Systematic Literature Review of Servant Leadership Theory in Organizational Contexts. J Bus Ethics, 113, 377-393.

Reeves, T.C. & Oh, E. (2008), Generational Differences. Handbook Of Research on Educational Communications and Technology (ss. 295-303). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

Stone, A.G., Russell, R.F. & Patterson, K. (2004), Transformational Versus Servant Leadership: A Difference in Leader Focus. Leadership and Organization Development Journal, 25(4), 349-361.

Tanrıöğen, Z. M. & Çoban, O. (2019). Okul müdürlerinin hizmetkâr liderlik davranışları ile öğretmenlerin iş doyumu arasındaki ilişkiler. Electronic Turkish Studies, 14(4), 2705-2723

Taylor, S. & Pearse, N. (2009), Creating Sustainable Organizations Through Servant Leadership. The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences 4(4), 223-233.

Wallace, K. (2007), Understanding and Managing Generation Y, Doctoral Dissertation, University of Kansas, USA.

Wıllıams, K.C. & Page, R.A. (2011), Marketing to the Generations, Journal of Behavioral Studies in Business, 3(1), 1-17.

duygusal esneklik yaratmanın anahtarı olarak kabul edilmektedir. İyi olarak nitelendirilen terapistlerin, sadece danışanın sıkıntısına eğilmediği, danışanın güçlü yanlarını belirlemesine ve geliştirmesine de yardım ettiği bilinmektedir. Olumlu psikoloji, (pozitif psikoloji) kişinin kendisini sıkışıp kaldığını zannettiği zamanlarda bile, oradan çıkmanın bir yolu olduğuna dair parlak bir umut ışığı yakmakta olan şeydir. "Bu yol sizi, zevk ve doyum kırlarına, gücün ve erdemin dağlık alanlarına ve sonunda kalıcı doyumun doruk noktaları olan anlama ve amaca götürür" (Seligman;2021:15-19). Kısa yollardan değil, güçler ve erdemlerin kullanımıyla ortaya çıkan olumlu duygu, gerçektir. Bu sebeple bireylerin anlık hazlardan çok bir amaç ve gaye uğruna; parayla satın alınamayan, geri getirilemeyen en kıymetli değer olarak belirtebileceğimiz zamanlarını harcamalılardır. Csikszentmihalyi'nin belirttiği gibi zorlu bir tırmanışta kişi sadece dağcı rolündedir. Aklına başka bir şey gelmez tırmanışın en zorlu anında yüzünde leke olup olmadığının bir önemi yoktur (Csikszentmihalyi 2021:101). Çalışma hayatında da akışta olabilmek diğer adıyla optimal deneyimler psikolojisi bakış açısıyla kendimizi gerçekleştirebilmemiz için zorlu görevleri erdem ve olumlu güç aracılığıyla başarmalıyız. Bu olumlu güç kullanımı ve erdem bize gerçek mutluluğu vermektedir. En zorlu görevlerde dahi yaşanan stresin asıl mutluluğu ortaya çıkardığına vurgu yapmaktadır olumlu psikoloji ve akış teorisi. Çalışma hayatında, olumlu psikolojinin bu öğretisi belki de akıldan hiç çıkarılmamalıdır. Sağlık sektörü gibi zorlu sektörlerde çalışan işgörenlerin tükenmişlik, stres, depresyon, kaygı bozukluğu gibi sıkıntılar yaşadığı araştırmalarla saptanmıştır. Pozitif psikoloji yaşanan bu durumlara psikoloji biliminin çokça akıl yorduğunu ancak hastalıklı durumlar dışında da iyiye, olumluya katkı sağlamanın da gerekli olduğunu vurgulayarak, bu zorlu anlardan sonra gerçek mutluluğa erişilebileceğini vurgulamaktadır. Örgüt psikolojisi açısından durumu değerlendirmek gerekirse, insan kaynakları departmanları ve işverenler verimsizliğin nedenlerine odaklanmak yerine işgörenlerin motivasyonlarını hangi faktör daha yükseltir mevzusuna odaklamalıdır. Konuyu olumlu psikoloji odağına çekmelidir. Stres, kaygı ve diğer olumsuz etkenler dönemseldir, yaşanan bu olumsuzluklar yerini gerçek mutluluklara yani yüksek verime bırakacaktır. Ancak Akış teorisinin ototelik deneyim olarak adlandırdığı optimum deneyimin; ana öğesi kendi içinde bir amacının olmamasıdır. En başta başka bir nedenle başlamış olunsa da bireyleri zorlayan aktivite içsel biçimde ödüllendirici hâle gelmektedir. Yani; iyi vatandaşlar olmaları için çocuklara öğretmenlik yapmak ototelik değildir ama çocuklarla etkileşimden hoşlandığınız için öğretmenlik yapmanın asıl deneyim olduğu ve akışta olma deneyimi olarak vurgulandığı belirtilmektedir. Mutluluk sorgulamasız ortaya çıkmaktadır. O halde doğru kişinin doğru işle buluşması dönemsel olası motivasyon ve verim değişikliklerinin yaşansa da olumluya dönüşmesinde etkili olacaktır yorumunu yaptırmaktadır. Csikszentmihalyi bunu "iyi iş" adlı kitabında çalışma koşullarını akışa daha yatkın hale getirerek; çalışmaya anlam kazandıran değerleri netleştirerek; ve işçilerin tutumlarını, onları hem daha mutlu hem de daha üretken hale getirecek yönde etkileyerek olacağını vurgulamaktadır (Csikszentmihalyi, 2004: 124).

KAYNAKÇA

Armenta, C., Ruberton, P., & Lyubomirsky, S. (2015). Subjective Wellbeing, Psychology of. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences., 23, 648–653.

Akdoğan, A., ve Polatçı, S. (2013). Psikolojik Sermayenin Performans Üzerindeki Etkisinde İş Aile Yayılımı ve Psikolojik İyi Oluşun Etkisi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(1), 273-294.

Bradburn, N. (1969). The structure of psychological well-being. Chicago: Aldine.

Biswas-Diener, R., ve Diener, E. (2006). The subjective well-being of the homeless, and lessons for happiness, Social Indicators Research, 76, 185-205.

Biswas-Diener, R., Vitterso, J., ve Diener, E. (2005). Most people are pretty happy, but there is cultural variation: The Inughuit, the Amish, and the Maasai, Journal of Happiness Studies, 6, 205-226.

Biswas-Diener, R., Vitterso, J., ve Diener, E. (2008). The Danish effect: Beginning to explore high well-being in Denmark, Manuscript submitted.

Bradburn, N.M., ve Caplovitz, D. (1965). Reports of happiness, Chicago: Aldine.

Brickman, P., ve Campbell, D.T. (1971). Hedonic relativism and planning the good society, In M.H. Appley (Ed.), Adaptation level theory: A symposium (pp. 287-302). New York: Academic Press.

Chen, F., Hsu, C.-L., Lin, A., & Haifeng , L. (2020). Holding risky financial assets and subjective wellbeing: Empirical evidence from China. The North American Journal of Economics and Finance. doi:10.1016/j.najef.2020.101142.

Csikszentmihalyi, M. (2022). Akış: Mutluluk Bilimi,

Csikszentmihalyi, M. (2004) İyi İş: Liderlik, Mutluluk ve Anlam Oluşturma. İstanbul: MESS.

Conversano, C., Rotondo, A., Lensi, E., Della Vista, O., Arpone, F., ve Reda, M. A. (2010). Optimism and its Impact on Mental and Physical Well-Being. Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health, 6: 25-29.

Çankaya, M. (2020). Sağlık Çalışanlarında Algılanan Örgütsel Destek ve Psikolojik İyi Oluşun İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,7(8),79-98.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. Psychological Bulletin, 95, 542–575. http://dx.doi.org/10.1037/0033- 2909.95.3.542

Diener, E. (2009). Subjective well-being. In E. Diener (Ed.), The science of well-being (pp. 11–58): New York: Spring.

Diener, E., Diener, M., ve Diener, C. (1995). Factors predicting the subjective well-being of nations. Journal of Personality and Social Psychology, 69, 851–864.

Diener, E., Gohm, C., Suh, E., ve Oishi, S. (2000). Similarity of the relations between marital status and subjective well-being across cultures, Journal of Cross-Cultural Psychology, 31, 419-436.

Festinger, L. (1954). A Theory of Social Comparison Processes. Human Relations, 7, 117–140

Garg, P. ve Rastogi, R. (2009). Effect of psychological well-being on organizational commitment of employees. The Icfai University Journal of Organizational Behavior, 8(2), 42-51.

Glen, N.D. (1975). The contribution of marriage to the psychological well-being of males and females, Journal of Marriage and the Family, 37, 594-600.

Helson, H. (1947). Adaptation-Level as Frame of Reference for Prediction of Psychophysical Data. The American Journal of Psychology, Vol. 60, No. 1, 1-29.

Kahneman, D., Diener, E., & Schwarz, N. (Eds.) (1999). Well-being: Foundations of hedonic psychology. New York: Russell Sage Foundation Press.

Kahneman, D., ve Krueger, A.B. (2006). Developments in the measurement of subjective well-being, Journal of Economic Perspectives, 20, 3-24.

Keser, A. (2018). İşte Mutluluk Araştırması. Paradoks Ekonomi Sosyoloji Ve Politika Dergisi, 14(1), 43-57.

Keyes, C. L. (2002). The mental health continuum: from languishing to flourishing in life. Journal of Health And Social Behavior, 207-222. doi: 10.2307 3090197.

Kiliç, B. (2019). Örgütsel bağlılık algısının psikolojik iyi oluşa etkisi: Sağlık çalışanları ile banka çalışanları arasında bir karşılaştırma. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yükseklisans Tezi.

Lee, G.R., Seccombe, K., ve Shehan, C.L. (1991). Marital status and personal happiness: An analysis of trend data, Journal of Marriage and the Family, 53, 839-844.

Lucas, R.E. (2005). Time does not heal all wounds: A longitudinal study of reaction and adaptation to divorce, Psychological Science, 16, 945-950.

Lucas, R.E., Clark, A.E., Georgellis, Y., ve Diener, E. (2003). Reexamining adaptation and the set point model of happiness: Reactions to changes in marital status, Journal of Personality and Social Psychology, 84, 527-539

Lyubomirsky, S., and Lepper, H. S. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. Social Indicators Research, 46, 137–155.

Lyubomirsky, S., King, L., ve Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: does happiness lead to success? Psychological Bulletin,131(6), 803–855 doi: 10.1037/0033-2909.131.6.803.

Mamacı, M. (2021). Ruh Sağlığı Çalışanlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırması: Duygusal Emek, Psikolojik Sermaye ve İyi Oluş. OPUS International Journal of Society Researches, 17 (35) , 2030-2051. DOI: 10.26466/opus.801638

Mroczek, D.K., ve Spiro, A., III. (2005). Change in life satisfaction during adulthood: Findings from the Veterans Affairs Normative Aging Study, Journal of Personality and Social Psychology, 88, 189-202.

Mäkikangas, A., ve Kinnunen, U. (2003). Psychosocial work stressors and well-being: self-esteem and optimism as moderators in a one-year longitudinal sample. Personality and Individual Differences,35(3): 537- 557.

Pais, P.-R., ve Galinha, I. (2011). Cognitive, affective and contextual predictors of subjective wellbeing. International Journal of Wellbeing, 34–53

Philip, J., ve Cherian, V. (2020). Factors Affecting the Psychological Well-being of Health Care Workers During an Epidemic: A Thematic Review. *Indian Journal of Psychological Medicine, 42*(4), 323–333.

Rogers, C. (1961). On becoming a person. Boston: Houghton Mifflin.

Ryff, C. D. (1989a). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. Journal of Personality and Social Psychology, 57, 1069–1081. http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069

Ryff, C. D. (1989b). Beyond Ponce de Leon and life satisfaction: New directions in quest of successful ageing. International Journal of Behavioral Development, 12, 35–55.

Ryff, C. (2010). Psychological Well-Being in Adult Life. Blackwell Publishing on behalf of Association for Psychological Science, 99-104.

Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revisited. Journal of Personality and Social Psychology, 69(4), 719-727. doi:10.1037/0022-3514.69.4.719.

Schmälzle, M., Wetzel, M., & Huxhold, O. (2019). Pathways to retirement: Are they related to patterns of short- and long-term subjective well-being? Social Science Research, 77, 214-229.

Schutte, N.S., Malouff, J.M., Simunek, M., McKenley, J., ve Hollander, S. (2002). Characteristic emotional intelligence and emotional well-being, Cognition and Emotion, 16, 769-785.

Seligman, M.E.P. (2021) Gerçek Mutluluk. Ankara: Eksi Kitaplar.

Şensoy, N., Çolak, P. K., ve Doğan, N. (2020). Sağlık çalışanlarında psikolojik iyi oluş düzeyi ile sanal ortamda yalnızlık düzeyi arasındaki ilişki. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, *24*(1), 41-50.

Vignoli, D., Mencarini, L., and Alderotti, G. (2020). Is the effect of job uncertainty on fertility intentions channeled by subjective well-being? Advances in Life Course Research.

Waterman, A. S. (1993). Two conceptions of happiness: Contrasts of personal expressiveness (eudaimonia) and hedonic enjoyment. Journal of Personality and Social Psychology, 64(4), 678–691.

Witter, R.A., Stock, W.A., Okun, M.A., ve Haring, M.J. (1985). Religion and subjective well-being in adulthood: A quantitative synthesis, Review of Religious Research,26,332-342.

World Health Organization. (1997). WHOQOL Measuring Quality of Life. Geneva: World Health Organisation.

Womick, J., Atherton, B., & A. King, L. (2020). Lives of significance (and purpose and coherence): subclinical narcissism,meaning in life, and subjective well-being,. Heliyon, 6(5), 2-8.

Yaşin, T. (2016). Kişilik Özellikleri ve Psikolojik Sermayenin Psikolojik İyi Oluş, Akış Deneyimi, İş Tatmini ve Çalışan Performansına Etkileri. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, G. ve Atilla, G. (2021). Mental İyi Oluş ve Kişilik Özelliklerinin Hekimlik Mesleğine Yönelik Tutuma Etkisi. Sakarya İktisat Dergisi, 10 (4), 383-403 .

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Metaverse kavramının ortaya çıkışı, toplumsal düzeyde faydalar ve potansiyel etki hakkında artan düzeyde tartışmayı teşvik etmiştir. Sanal ve fiziksel dünyalara yeni ve heyecan verici etkileşim seviyeleri, yeni fırsatlar ve potansiyel iş modelleri sunarken, yaygın olarak benimsenmesi; yönetişim, etik, güvenlik, kabul edilebilir davranışlar, mahremiyet ve nüfusun bazı kesimlerinin haklarından mahrum bırakılması ile ilgili birçok zorluğu ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada da Eylül 2022'de Metaverse kavramının Google Trends analizi yapılıp, #Metaverse ile ilgili İngilizce olarak atılan 3000 Tweet Orange Data Mining programı kullanılarak duygu analizi ile incelenmiştir. Sonucunda dünyada Metaverse kavramına olan ilginin artış gösterdiği görülmektedir. Buradan, bireylerin özellikle de pandemi ile birlikte Metaverse uygulamalarına olan meraklarının arttığını çıkarılabilmektedir. Kullanıcıların sosyalleşme imkânı bulduğu, oyunlar oynadığı, iş görüşmeleri, toplantılar yapabildiği bu ortamları sağlayarak, bireyler için bambaşka bir evren oluşturduğu görülmektedir. Hatta bu evrende sanal arazi, NFT vb. nesneler alıp satabilmeleri, ticareti de şekillendirmiştir.

Bundan sonraki çalışmalarda, geniş bir zaman diliminde farklı ülkeler veya farklı kavramlarla karşılaştırarak Google Trends analizi yapılabilir. Daha fazla Tweet alınarak, bireylerin Tweetleri farklı kavramlar ile ele alınarak duygu analizine yer verilebilir. Böylelikle daha geniş kapsamda literatüre katkıda bulunulacaktır.

KAYNAKÇA

Ağralı, Ö., & Aydın, Ö. (2021). Tweet Classification and Sentiment Analysis on Metaverse Related Messages. Journal of Metaverse, 1 (1), 25-30.

Ağırman, E., & Barakalı, O. C. (2022). Finans ve Finansal Hizmetlerin Geleceği: Metaverse. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 9 (2), 329-346.

Ateşler, H. (2022). Çin'in Şangay şehri resmi metaverse yol haritasını açıkladı. https://uzmancoin.com/cinin-sangay-sehri-resmi-metaverse-yol-haritasini-acikladi/, (22.09.2022)

Damar, M. (2021). Metaverse Shape of Your Life for Future: A bibliometric snapshot. Journal of Metaverse, 1 (1), 1-8.

Davis, A., Murphy, J., Owens, D., Khazanchi, D., & Zigurs, I. (2009). Avatars, people, and virtual worlds: Foundations for research in metaverses. Journal of the Association for Information Systems, 10 (2), 90-117.

Euronews (2021). Metavers'ü tanıtan Facebook isim değişikliği yaptı, 'Meta' oldu. https://tr.euronews.com/2021/10/28/metaverse-u-tan-tan-facebook-isim-degisikligi-yapt-meta-oldu, (22.09.2022).

Fernandez, C. B., & Hui, P. (2022). Life, the Metaverse and Everything: An Overview of Privacy, Ethics, and Governance in Metaverse. https://arxiv.org/abs/2204.01480, (20.09.2022).

Hutto, C., & Gilbert, E. (2014). VADER: A Parsimonious Rule-Based Model for Sentiment Analysis of Social Media Text. İçinde, Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media, 8 (1), 216-225.

Joshua, J. (2017). Information Bodies: Computational Anxiety in Neal Stephenson's Snow Crash. Interdisciplinary Literary. Studies, 19 (1), 17–47.

Kocabıyık, T., Teker, T., & Aksoy, E. (2020). Google Trends 'dolar'aramaları ile dolar kuru arasındaki ilişkinin keşfi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 258-271.

Kuş, O. (2021). Metaverse:'Dijital büyük patlamada'fırsatlar ve endişelere yönelik algılar. Intermedia International E-journal, 8 (15), 245-266.

Lee, L.-H., Braud, T., Zhou, P., Wang, L., Xu, D., Lin, Z., ... Hui, P. (2021). All one needs to know about metaverse: A complete survey on technological singularity, virtual ecosystem, and research agenda. https://arxiv.org/abs/2110.05352, (20.09.2022).

Ludlow, P., & Wallace, M. (2007). The Second Life Herald: The virtual tabloid that witnessed the dawn of the metaverse. MIT Press.

Orangedatamining.com (2021). Get Started, Orange Data Mining. https://orangedatamining.com/gettingstarted/, (25.08.2021).

Özkahveci, E., Civek, F., & Ulusoy, G. (2022). Endüstri 5.0 Döneminde Metaverse (Kurgusal Evren)'ün Yeri. Sciences (JOSHAS JOURNAL), 8 (50), 398-409.

Smith, K. (2020). 60 Incredible and Interesting Twitter Stats and Statistics. Brandwatch, Brandwatch. https://www.brandwatch.com/blog/twitter-stats-and-statistics/, (25.08.2021).

Stephenson, N. (1992). Snow Crash. New York: Bantam Book.,.

The Verge (2021). Mark in the Metaverse. https://www.theverge.com/22588022/mark-zuckerberg-facebook-ceo-metaverse-interview, (23.04.2022).

Torun, N. K., & Torun, T. (2022). Metaverse ve Din Kavramlarının Sosyal Medya Madenciliği Yolu ile İncelenmesi. Alanya Akademik Bakış, 6 (2), 2511-2526.

Türk, G. D., Bayrakcı, S., & Akçay, E. (2022). Metaverse ve Benlik Sunumu. Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 12 (2), 316-333.

arasında bir atıf sayısına sahip olduğunu söyleyebilmek mümkündür. 26 ve üstünde atıf alan makale sayısı ise dört olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Agostini, L., Nosella, A., Sarala, R., Spender, J. C., & Wegner, D. (2020). Tracing the evolution of the literature on knowledge management in inter-organizational contexts: a bibliometric analysis. Journal of Knowledge Management.

Al, U. ve Tonta, Y. (2004). Atıf Analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü Tezlerinde Atıf Yapılan Kaynaklar. Bilgi Dünyası, 5(1), 19-47.

Allen, R. W., Madison, D. L., Porter, L. W., Renwick, P. A., & Mayes, B. T. (1979). Organizational politics: Tactics and characteristics of its actors. California management review, 22(1), 77-83.

Bozkurt, S., ve Doğan, A. (2013). Güç ve Politika. İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Bursalı Mohan, Y., Bağcı, Z. (2011). Çalışanların örgütsel politika algıları ile politik davranışları arasındaki karşılıklı ilişkiler. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (9), 23-41.

BURSALI, Y. M. (2017). Örgütsel Politikanın İşleyişi: Temel Dayanaklara İlişkin Kavramsal Bir Değerlendirme. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 4(12), 143-159.

Çetinkaya Bozkurt, Ö., & Çetin, A. (2016). Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi'nin bibliyometrik analizi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 401-409.

Danvila-del-Valle, I., Estévez-Mendoza, C., & Lara, F. J. (2019). Human resources training: A bibliometric analysis. Journal of Business Research, 101, 627-636.

Farrell, D., & Petersen, J. C. (1982). Patterns of political behavior in organization. Academy of Management Review, 7(3), 403-412.

Gandz, J., ve Murray, V. (1980). The experience of workplace politics. Academy of Management Journal, Cilt:23, 237–251.

Hancıoğlu, Y. & Tekin, E. (2017). Ulusal İşletmecilik İle Ulusal Yönetim Ve Organizasyon Kongrelerinde Yayımlanan Araştırmaların Bibliyometrik Profili: Stratejik Yönetim Yazını Üzerine Bir İnceleme . Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi , 16. Ulusal İşletmecilik Kongresi , 87-100.

Kacmar, K. M., & Ferris, G. R. (1991). Perceptions of organizational politics scale (POPS): Development and construct validation. Educational and Psychological measurement, 51(1), 193-205.

Karataş Çetin, Ç. & Özer Çaylan, D. (2015). Stratejik Yönetim Yazınının Entelektüel Yapısında Değişim: 2001-2013 Yılları Arası Bibliyometrik Bir Değerlendirme . Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi , 29 (1) , 101-120

Kırkbeşoğlu, E., Sözen, H. C., & Esra, K. U. R. T. (2015). Türkiye'de Örgüt Kuramı Çalışmalarının Bibliyometrik Profili: Atıf Ağlarının Dönemsel Karşılaştırması. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (52), 109-136.

Kumar, P., Sharma, A., & Salo, J. (2019). A bibliometric analysis of extended key account management literature. Industrial Marketing Management, 82, 276-292.

Lawani, S. M. (1981). Bibliometrics: Its theoretical foundations, methods and applications. Libri, 31(Jahresband), 294-315.

Madison, D.L., Allen, R.W., Porter, L.W., Renwick, P.A. ve Mayes, B.T. (1980). Organization politics: An exploration of managers' perceptions. Human Relations, 33: 79-100.

Mintzberg, H. (1985). The organization as political arena. Journal of management studies, 22(2), 133-154.

Özkalp. E. ve Kırel Ç., (2021). Örgütsel Davranış, Bursa: Ekin Basım Yayım Dağıtım.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2012). Örgütsel davranış (Çev. Edt. İnci Erdem). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sevim, O. ve İşcan, A. (2012). Türkçenin eğitimi ve öğretimi alanında yapılan yüksek lisans tezlerinde geçen anahtar kelimelere dönük bir içerik analizi. Turkish Studies, 7(1), 1863-1873.

Şakar, G.D. ve Cerit, A.G. (2013). "Uluslararası Alan İndekslerinde Türkiye Pazarlama Yazını: Bibliyometrik Analizler ve Nitel Bir Araştırma". Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:27, Sayı:4, ss. 37-62.

Yılmaz, M. (2000). Türkiye'de kütüphane ve enformasyon bilimi alanında bilimsel iletişimin meslek dergilerinde yansıması: Bibliyometrik bir analiz. Türkiye'de kütüphane ve enformasyon biliminin kurumsal gelişimi içinde (29-48). Yay haz. Aysel Yontar. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Yolaç, S. (2009). Politik Davranış ve Örgütsel Adalet Algısı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Öneri Dergisi, 8(31), 157-166.

vatandaşlık yorgunluğu düzeyleri farklılık gösterebilmektedir, özellikle duygusal olarak istikrarlı olan kişilerin daha az vatandaşlık yorgunluğu yaşadığı görülmüştür (Liu ve Yu, 2019: 254). Dolayısıyla yöneticiler çalışanların kişilik özelliklerini dikkate almalı, verilen işlerde kişilik uyumu konusu değerlendirilmelidir. Ayrıca kişiliğin duygusal istikrar boyutu gelişime açık esnek bir özellik olarak düşünüldüğünde çalışanların duygusal istikrarlarında olumlu değişimi teşvik ederek vatandaşlık yorgunluğunu azaltmaya yönelik iş tasarımı veya kariyer gelişimi gibi uygulamalara yer verilebilir. Yöneticiler, gerekli uzmanlık ve yeterliliklere sahip çalışanlara ek görevler verme konusunda proaktif olmalıdır. Bununla ilgili olarak resmi iş görevlerini ekstra veya gönüllü görevlerle birleştirme konusunda yetenekli çalışanları işe alabilir ve elde tutabilirler. Bu konuda geliştirilecek seçim sistemleri, İK profesyonellerinin veya yöneticilerin, hangi çalışanların, kuruluşun iyiliği için resmi olarak öngörülen görevlerinin ötesinde çalışmaya yönelik kurumsal baskılarla başa çıkmaya yatkın olabileceğini yeterli doğrulukla tahmin etmelerini sağlayabilir. Ayrıca, hedeflenen bazı eğitim programları ile de bu yetenekler etkinleştirilebilir.

Bolino vd. (2015) tarafından düşük örgütsel destek, düşük kaliteli takım-üye etkileşimi ve yüksek vatandaşlık baskısı gibi bazı durumsal faktörler vatandaşlık yorgunluğunun yordayıcıları olarak bulunmuştur. İleride vatandaşlık yorgunluğunun daha farklı öncüllerinin neler olabileceğine dair araştırmalar gerçekleştirilebilir. Bu kapsamda algılanan örgütsel engel, iş-aile çatışması, kötü niyetli yönetim, işyeri nezaketsizliği, üretkenlik karşıtı davranışlar, kişi-iş uyumu veya kişi-örgüt uyumu gibi kavramlar vatandaşlık yorgunluğu ile birlikte incelenebilir. Vatandaşlık davranışlarının rol içi davranışlardan daha az zorunlu ve daha isteğe bağlı olduğu (Organ vd., 2006) göz önüne alındığında, çalışanların kişilik özelliklerinin, vatandaşlık yorgunluğu gibi davranışlar üzerinde belirgin bir etkisi olabilir (Borman ve Motowidlo, 1993). Liu ve Yu (2019) duygusal olarak istikrarlı olanların düşük vatandaşlık yorgunluğu düzeyine sahip olduğunu bulmuştur. Dolayısıyla ileriki çalışmalarda vatandaşlık yorgunluğu kişilik konusu itibariyle de ele alınabilir. Ayrıca kültürler arası araştırmalar yapmak konu ile ilgili alanı genişletmek açısından önemlidir. İleride yapılacak çalışmalarda dikkate alınması gereken bir diğer önemli boyut ise psikolojik sözleşmedir. Psikolojik sözleşme, çalışanın örgüt ilişkisini ve çalışanların, bunu yapmak için baskı hissetmeden isteğe bağlı yollarla örgüte katkıda bulunma isteklerini güçlendirebilir.

KAYNAKÇA

Ahmadian, S., Şeşen, H. & Soran, S. (2017). Expanding the boundaries of compulsory citizenship behavior: Its impact on some organizational outputs. Business and Economic Horizons, 13(1), 110-118.

Allison, B. J. Voss, R. S. & Dryer, S. (2001). Student classroom and career success: The role of organizational citizenship behavior. Journal of Education for Business, 76(5), 282-288.

Aydemir, C. & Akdoğan, A. A. (2021). Zorunlu vatandaşlık davranışının işe yabancılaşma üzerindeki etkisi. JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy, Özel Sayı, 63-70.

Basım N., & Şeşen H. (2006). Örgütsel vatandaşlık davranışı ölçeği uyarlama ve karşılaştırma çalışması. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 61(4), 83-101.

Bolino M. C., Hsiung H-H., Harvey J. & LePine J. A. (2015). Well, I'm tired of tryin'! Organizational citizenship behavior and citizenship fatigue. Journal of Applied Psychology, 100(1), 56-74.

Borman, W. C., & Motowidlo, S. J. (1993). Expanding the criterion domain to include elements of contextual performance. In personnel selection in organizations (Eds N. Schmitt, & W. C. Borman) New York, NY: Jossey-Bass.

Hobfoll, S. E. (1989) Conservation of resources a new attempt at conceptualizing stress, American Psychologist, 44(3), 513-524.

Liu, X., & Yu, K. (2019). Emotional stability and citizenship fatigue: The role of emotional exhaustion and job stressors. Personality and Individual Differences, 139, 254-262.

Neves, P. C., & Andrade, C. (2021). Citizenship Fatigue as Mediator between Compulsory Citizenship Behavior and Work-Family Conflict. Revista Psicologia: Organizações e Trabalho, 21(4), 1785-1791.

Organ, D. W., Podsakoff, P. M., & MacKenzie, S. B. (2006). Organizational citizenship behavior: Its nature, antecedents, and consequences. Thousand Oaks, CA: Sage.

Organ, D. W. (1988). Organizational citizenship behavior: The good soldier syndrome. Lexington Ma: Lexington Books.

Podsakoff, P.M., MacKenzie, S.B., Paine, J.B., & Bachrach, D.G. (2000). Organizational citizenship behaviors: A critical review of the theoretical and empirical literature and suggestions for future research. Journal of Management, 26, 513-563.

Polat Dede, N. (2019). Örgütsel vatandaşlık davranışı: Kuramsal bir çalışma. Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi, 1(3), 294-304 .

Porpara, D. V. (1989). Four concepts of social structure. Journal for the Theory of Social Behavior. 19(2), 195-211.

Qiu, Y., Lou, M., Zhang, L., & Wang, Y. (2020). Organizational citizenship behavior motives and thriving at work: The mediating role of citizenship fatigue. Sustainability, 12(6), 2231.

Redman, T., & Snape, E. (2005). Unpacking commitment: Multiple loyalties and employee behaviour, Journal of Management Studies, 42(2), 301-328.

Schein, E. H., Schneier I., & Barker, C. H. (1961). Coercive persuasion. New York: W. W. Norton & Company.

Sezgin, F. (2005). Örgütsel vatandaşlık davranışları: Kavramsal bir çözümleme ve okul açısından bazı çıkarımlar. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(1), 317-339.

Smith, C. A., Organ, D. W., & Near, J. P. (1983). Organizational citizenship behaviour: Its nature and antecedents. Journal of Applied Psychology, 68, 653-663.

Tepper, B. J., Hoobler, J. M., Duffy, M. K. & Ensley, M. D. (2004). Moderators of the relationship between coworkers' organizational citizenship behavior and fellow employees' attitudes. Journal of Applied Psychology, 89(3), 455-465.

Todd, S. Y. (2003). A causal model depicting the ınfluence of selected task and employee variables on organizational citizenship behavior. http://purl.flvc.org/fsu/fd/FSU_migr_etd-1291 (11.09.2022).

Vigoda-Gadot, E. (2006). Compulsory citizenship behavior: Theorizing some dark sides of the good soldier syndrome in organizations. Journal for the Theory of Social Behavior, 36 (1), 77-93.

Vigoda-Gadot, E. (2007). Redrawing the boundaries of ocb? An empirical examination of compulsory extra-role behavior in the workplace. Journal of Business and Psychology, 21(3), 377-405.

Yürür, Ş. (2011). Öğrenilmiş güçlülük, kıdem ve medeni durumun duygusal tükenmedeki rolü: kaynakların korunması teorisi kapsamında bir analiz. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 25(1), 107-126.

Zellars, K. L., Tepper, B. J. & Duffy, M. K. (2002). Abusive supervision and subordinates' organizational citizenship behavior. Journal of Applied Psychology, 87(6), 1068-1076.

Günümüzde, Covid 19 pandemisi, enerji krizi ve savaşlar iş dünyasına, hızla değişen dış çevre koşullarına, uyum sağlayabilmenin önemini bir kez daha göstermiştir. Değişen çevre faktörlerine karşı, ekonomik olarak hayatta kalabilmek, grup üyelerinin grup bilinciyle hareket ederek, örgüt amaçları doğrultusunda uyumlu şekilde hareket ettikleri bir örgütte gerçekleşir. Bu uyum ve bağlılık, örgütsel davranışı ve performansı olumlu yönde etkileyerek, örgütün başarılı olmasını sağlar. Örgüt kültürüne uyum ve bağlılığın olmadığı bir örgütte iç çatışmaların çıkması kaçınılmazdır. Böyle bir ortamda dış çevre koşullarına da uyum zorlaşır. Örgüt üyelerini bir arada tutacak unsurların da bu şekilde zayıflaması, örgütün dağılmasına yol açar.

Örgüt kültürü modelleri, örgütleri genel olarak kavramsal bir yaklaşımla sınıflandırmışlardır. Denison örgüt kültürü modeli ise kavramsal olduğu gibi davranışsal bir yaklaşımla, örgüt üyelerini bir arada tutmaya yönelik bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Örgüte olan bağlılığı arttırarak, iç bütünleşmeyi sağlamaya çalışır. Doğru oluşturulan ve uygulanan stratejiler ile birlikte, örgütün dış çevreye olan uyumunu arttırır. Belirlenen amaç ve hedeflere doğru, hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlar.

KAYNAKÇA

Apaydın, F. & Torlak, G. (2007). Denison'un Önerdiği Uyum Sağlama Yetenekleriyle Miles ve Snow'un Strateji Tipolojisinin Desteklenmesi ve Açıklanması ve Bunların İşletmelerin Performans Çıktıları Üzerine Etkilerinin İncelenmesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, İstanbul Üniversitesi, 53,593-629.

Bayık, F. (2014). Kültür Kavramının Tarihsel ve Felsefi Yönlerden İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Burke, P. (2008). What is Cultural History ? Second Edition, Polity, MPG Books, Ltd.

Cameron, K. S. & Freeman, S. J., (1991). Cultural Congruence, Strength and Type: Relationships to Effectiveness. Research in Organizational Change and Development, Vol. 5, 23-58.

Çağlar, İ. (2001), Yönetim-Kültür Bağlamında Türk Yönetim Modelinin Saptanmasına Yönelik Kavramsal Bir Çalışma, G.Ü. İ.İ.B.F Dergisi, 3/2001,125-148.

Denison, D. R., Haaland, S., & Goelzer, P. (2004). Corporate culture and organizational effectiveness: is Asia different from the rest of the world?. Organizational dynamics, 33(1), 98-109.

Denison, D. R. & Mishra, A. K. (1995). 'Toward a Theory of Organizational Culture and Effectiveness', *Organization Science*, 6 (2), 204-223.

Emiroğlu, K. & Aydın, S. (2003). Antropoloji Sözlüğü, Bilim ve Sanat Yayınları,523.

Erdem, R. (2007). Örgüt kültürü tipleri ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişki: Elazığ il merkezindeki hastaneler üzerinde bir çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 2:2, 63-79.

Eren, E. (2010). Örgütsel Davranış ve Psikolojisi.(12. Basım). İstanbul : Beta Basım Yayım

Dağıtım.

Hofstede G. (1993), Cultural Constraints in Management Theories. The Academy of Management Perspectives, 7(1), 81-94.

Jaques, E. (2001). The Changing Culture of a Factory. Routledge.

Kızıloğlu M, & Kök, S., (2020). Denison Örgüt Kültürü Modeli Bağlamında Örgüt Kültürü ve Örgütsel Güç İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Business Research, İstanbul Üniversitesi Yayınevi. 49 (1),60-85.

Luthans, F.,(1992). Organizational Behavior. Singapore: Mc Graw Hill, 6. Baskı.

Oğuz, E.S., (2011). Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. Cilt 28 Sayı 2, 123.

Özakpınar, Y. (2009). Bir Medeniyet Teorisi, Ötüken Yayınları, 3. Baskı İstanbul.21

Özdevecioğlu, M. & Çelik C., (2009) Örgüt Kültürü Tipleri İtibariyle Bireylerin Algıladıkları Mağduriyet Farklılıklarını Belirlemeye Yönelik Bir araştırma, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 23, Sayı 1, 95-11.

Pettigrew, A. M. (1979). On Studying Organizational Cultures. Administrative Science Quarterly, 24(4), 570-581.

Robbins, S. P. & Coulter, M. (2007), Management, 9. Edition, Prentice Hall, New Jersey, 17-18.

Soares, A. M., Farhangmehr M., & Shoham A. (2007). Hofstede's dimensions of culture culture in international marketing studies. Journal of Business Research ,60, 277–284.

Turhan, M. (1997) Kültür Değişmeleri, 3. Baskı, İFAV Yayınları, İstanbul.

Schein. E. H. (2010), Organizational Culture and Leadership, Fourth Edition, John Willey & Sons, San Francisco.

Wallach, E. (1983). İndividuals and Organizations: The Cultural Match. Training and Developement Journal, 29-36.

olmuştur. Çıraklıktan mesleğe başlayan Ahiler ustalığa kadar çıkarak kendi işlerini kurma şansına sahiptirler.

Farklı zamanlarda ve farklı medeniyetlerde faaliyet gösterse de esnaf örgütleri arasında benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. Söz konusu örgütlerin karşılaştırılması işletme tarihi açısından önemlidir. Böylelikle tarihsel örgütlerin birbirleri ile ilişkileri, etkileşimleri ortaya konabilecektir. Yapılacak yeni çalışmalarda esnaf zincirinin tamamlanması yeni kuramların ortaya çıkmasına neden olabilecektir.

KAYNAKÇA

Aydın, İ. H. (2012). Meslek ahlâkının temel bir kaynağı olarak Ahilik, 2. uluslararası Ahilik sempozyumu bildiriler Cilt I, 19-20 Eylül 2012, Kırşehir. Türkiye, 363-385.

Brewer, D. J. (2005). Ancient Egypt: foundations of a civilization. London: Pearson Education Limited.

Budge, E. A. W. (1911). A Hieroglyphic vocabulary to the Theban recension of the book of the dead. London: Kegan Paul, Trench, Trubner & Co. Ltd.

Çıvgın, İ. (2015). Mısır eski krallığı (mö. 2700-2200) devrindeki ticari ağların Mısır uygarlığı ile Nübye/Sudan devletleşmesi üzerindeki etkileri. TAD, 34(58), 371-424.

Desplancques, S. (2019). Antik Mısır, Ankara: Dost Yayıncılık.

Durbilmez, B. (2009). Türk kültüründe ve fütüvvet-nâmelerde dört sayısı. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 52, 71-86.

Eliade, M. (2003), Dinsel inançlar ve düşünceler tarihi taş devrinden Eleusis Mysteria'larına, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Güllülü, S. (1977), Sosyoloji açısından Ahi birlikleri, İstanbul: Ötüken Yayınevi.

Freemon, C. (2003). Mısır, Yunan ve Roma antik Akdeniz uygarlıkları. Ankara: Dost Kitapevi.

İnan, A. (1987). Eski Mısır tarih ve medeniyeti. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Karaağaç, H. (2013). İlk dönem fütüvvetnâmelerine göre Ahîliğin itikâdî temelleri. Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2, 41-70.

Kemp, B. J. (2018). Ancient Egypt anatomy of a civilization. New York: Taylor & Francis Group.

King, L. W. ve- Hail H. R. (2009). Yeni keşifler ışığında Mısır, Kaide, Suriye, Babil ve Asur tarihi. Çev. Arıcan Uysal. İzmir: İzmir Yayınevi.

Köksal, M. F. (2015). Ana kaynaklarıyla Türk Ahiliği Ahilik - fütüvvet yazıları. İstanbul: Doğu Kütüphanesi,

Köksal, M. F. (2021), Bir Anadolu efsanesi: Ahi Evran ve Ahilik. Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Matbaası.

Livraga, G. A. (1996). TEB. Çev. İnci Kut. Ankara: Eser Matbaacılık.

Moret, A. (1972). The Nile and Egyptian civilization. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.

Özer, Y. Z. (1997). Mısır tarihi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınevi.

Özön, M. N. (1988). Küçük Osmanlıca-Türkçe sözlük. İstanbul: Anka Ofset.

Sarıkaya, M. S. (2012). Bektaşî ve alevî kültürünün yazılı kaynağı olarak fütüvvetnameler. Alevilik Araştırmaları Dergisi, 4, 35-66.

Veldmeijer, A. J. (2014). Leather work in ancient Egypt, encyclopaedia of the history of science. Technology, and Medicine in Non-Western Cultures. Media Dordrecht: Springer Science+Business.

Waddell, L. A. (1930). Egyptian civilization its Sumerian origin real chronology and Sumerian origin of Egyptian hieroglyphs. London: Luzac & Co.

Örgüte bağlılık düzeyi artan, örgütün hedeflerini daha çok benimseyen bireyler örgütün başarısı için daha fazla özverili davranırlar. Çalışanın göstereceği özveriler örgütsel çıktıların kaliteli olarak artışını sağlamakla birlikte verimliliğin artmasını da sağlama noktasında önemli faktörlerdendir.. Bu açıdan bakıldığında örgütteki bireylere sorumluluk verilmesi, onların yeteneklerinin geliştirilmesi için eğitim verilmesi, beklentilerinin karşılanması onları motive ederek psikolojik olarak daha güçlenmelerini sağlamaktadır.

İnsan kaynakları örgütün gelişimi açısından oldukça önemlidir. Personele yapılan yatırımın bir gider olarak görülmemesi örgütün geleceğine yönelik yapılan yatırımlar olarak değerlendirilmesi gereklidir. Çalışanlarına değer veren ve önemli olduklarını hissettiren örgütlerin çoğu zaman başarıya daha yakın olduğu söylenebilir. Örgütteki pozitif psikolojik iklimin bir göstergesi olan psikolojik sözleşme ile çalışanların örgütleri ile aralarındaki güven ilişkisi güçlenmekte ve bu durum üyelerin bağlılıklarını arttırıcı etki yapabilmektedir.

Ayrıca çalışanların bireysel psikolojik yetilerinin güçlü olması da sağlıklı bir örgüt oluşumunda önemli faktörlendir. Bu sebeple karşılaştıkları zorlu durumlara karşı psikolojik durumunu koruyup, iyimserliğini kaybetmeyen, öz yeterliliği yüksek ve geleceğe umutla bakabilen çalışanlardan oluşan örgütlerin sağlıklarını koruma anlamında diğerlerine kıyasla çok daha önde olma potansiyelleri vardır. Bu sebeple psikolojik sermayesi güçlü olan üyelerden oluşan örgütlerin karşılaştıkları problemleri ele alış şekilleri de olmayanlara göre daha güvenli ve farklı olacaktır.

Sonuç olarak araştırmalarla da desteklendiği üzere çalışmanın odak konusundaki psikolojik güçlendirme, psikolojik sözleşme ve psikolojik sermaye yaklaşımları hem birbirlerini hem de örgütün iç dinamiklerini olumlu etkilemedikler. Bu açıdan bakıldığında en değerli kaynaklarına yatırım yapma planı olan örgütlerin bu yaklaşımlardan ayrı ayrı faydalanmaları ve kendi aralarında sinerji oluşturmalarını sağlayarak sağlıklı bir örgüt kültürü inşa etmeleri önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ademoğlu Reyhan (2020), "Psikolojik Sözleşmenin İşe Adanmışlık Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Havacılık Sektöründe Bir Araştırma", Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Altındiş Selma, Özutku Hatice (2011), "Psikolojik Güçlendirme ve Güçlendirmeyi Etkileyen Faktörler: Türkiye'deki Devlet Hastanelerinde Bir Araştırma", Sosyal Bilimler Dergisi, C.13, S.1.

Argyris, C. (1960). Understanding organizational behavior. Homewood, Illinois, Dorsey Press.

Arı Sağlam Güler, Ergeneli Azize (2003), "Psikolojik Güçlendirme Algısı ve Bazı Demografik Değişkenlerin Örgütsel Bağlılığa Etkisi", H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.21, Ankara.

Cihangiroğlu Necmettin, Şahin Bayram (2010), "Organizasyonlarda Önemli Bir Fenomen: Psikolojik Sözleşme", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C.6, S.11.

Cole, K., Daly, A., & Mak, A. (2009). Good for the soul: The relationship between work, wellbeing and psychological capital. The Journal of Socio-Economics, 38(3), 464-474.

Conger, J. A., & Kanungo, R. N. (1988). The empowerment process: integrating theory and practice. Academy of Management Review, 13(3), 471-482.

Çavuşoğlu Fatih (2016), "Psikolojik Güçlendirmenin Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerindeki Etkisi: İzmir İl Merkezindeki Beş Yıldızlı Konaklama İşletmelerinde Bir Araştırma", Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Çavuş Fedai Mustafa (2006), "İşletmelerde Personel Güçlendirme Uygulamalarının Örgütsel Yaratıcılık ve Yenilikçiliğe Etkileri Üzerine İmalat Sanayiinde Bir Uygulama", Selçuk Üniversitesi, SB Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.

Çelik Duygu (2019), "Psikolojik Personel Güçlendirmenin Örgütsel Bağlılığa Olan Etkisi", İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

. Doğan Selen, Demiral Özge (2007), "İşletmelerde Personel Güçlendirme Kültürünün Yaratılmasıyla Müşteri Memnuniyetinin Sağlanması", Selçuk Üniversitesi, İİBF İşletme Dergisi, S.12, Konya.

O'Donohue, W., Martin, A. and Torugsa, N. (2015), Understanding individual responses to failure by the organisation to fulfil its obligations: Examining the influence of psychological capital and psychological contract type. Human Resource Management Journal, 25: 131-147. https://doi.org/10.1111/1748-8583.12055

Erdem Haluk, Gökmen Yunus, Ufuk Türen (2016), "Psikolojik Güçlendirme Boyutlarının İş Performansı Üzerine Etkisinde Örgütsel Bağlılığın Aracılık Rolü: Görgül Bir Araştırma", Doğuş Üniversitesi Dergisi, S.12.

Giderler Ceren, (2015), "Sosyal Hizmet İşletmelerinde Personel Güçlendirme", Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Sosyal Hizmet Özel Sayısı, Isparta.

Guo, B. M., & Zhu, A. F. (2018). The relationship among psychological capital psychological contract and work engagement in nurses. Chinese Journal of Industrial Hygiene and Occupational Diseases, 36(8), 614-617. 10.3760/cma.j.issn.1001-9391.2018.08.013

İraz Rifat (2005), "İşletmelerde Bilgi Yönetiminin Yenilik ve Rekabet Gücü Üzerindeki Etkileri", İİBF Dergisi, C.19, S.1.

Karakaş Ayhan (2014), "İşletmelerin Personeli Güçlü Kılma Yollarından Personel Güçlendirme", Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.11.

Kim, T.T., Karatepe, O.M. & Lee, G. Psychological contract breach and service innovation behavior: psychological capital as a mediator. Serv Bus 12, 305–329 (2018). https://doi.org/10.1007/s11628-017-0347-4

Kun, Q.S., Hai-yan and L. Lin-li, "The Effect of Empowerment on Employees' Organizational Commitment: Psychological Contract as Mediator," 2007 International Conference on Management Science and Engineering, 2007, pp. 1493-1498, doi: 10.1109/ICMSE.2007.4422054.

Lizar, A.A., Mangundjaya, W.L., & Rachmawan, A. (2015). The Role of Psychological Capital and Psychological Empowerment on Individual Readiness for Change. The Journal of Developing Areas 49(5), 343-352. doi:10.1353/jda.2015.0063.

Luthans, F., & Youssef, C. M. (2004). Human, Social, and Now Positive Psychological Capital Management: Investing in people for competitive advantage. Organizational Dynamics, 33(2), 143–160. https://doi.org/10.1016/j.orgdyn.2004.01.003

Okay Türker (2019), "Psikolojik Sözleşme ve Psikolojik Sözleşmeyi İşgören Algısına Göre İnceleyen Nicel Bir Çalışma", Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Manisa.

Özdaşlı Kürşat, Çelikkol Özlem (2012), "Psikolojik Sözleşme: Kavramsal Çerçeve ve Bir İçerik Analizi", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S.7.

Sandyha,S. and Sulphey, M.M. (2020), "Influence of empowerment, psychological contract and employee engagement on voluntary turnover intentions", International Journal of Productivity and Performance Management, Vol. 70 No. 2, pp. 325-349. https://doi.org/10.1108/IJPPM-04-2019-0189

Shah, T.A., Khattak, M.N., Zolin, R. and Shah, S.Z.A. (2019), "Psychological empowerment and employee attitudinal outcomes: The pivotal role of psychological capital", Management Research Review, Vol. 42 No. 7, pp. 797-817. https://doi.org/10.1108/MRR-05-2018-0194

Rego, A., Sousa, F., Marques, C., Pinha e C., M., (2012). Authentic leadership promoting employees psychological capital and creativity, Journal of Business Research, 65, 429-437.

Topaloğlu Hakan, Gökhan Arastaman (2016), "Örgütlerde Psikolojik Sözleşme Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme", Ihlara Eğitim Araştırmaları Dergisi.

Vroom, V.H. (1964), Work and Motivation, John Wiley and Sons, New York

Wardani, L. M. I., & Amaliah, A. (2020). The role of psychological empowerment as mediator between psychological capital and employee well-being. Journal of Critical Reviews, 7(13), 291-296.n open-access article under the CC BY license http://dx.doi.org/10.31838/jcr.07.13.49

yerine getirilmesi ancak stratejik bir yaklaşımla işletmenin itibarına yatırım yapmak ve onu geliştirmek için çaba sarf etmekle mümkündür.

Bu araştırma Hatay ilinde Lojistik sektörü özelinde yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuçların bu bölgeye ait her türlü davranış ve düşünce biçimiyle şekillendiği, kısaca bölgesel kültürün etkisi altında olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksak, E. O., Ferguson, M. A., & Duman, S. A. (2016). Corporate social responsibility and CSR fit as predictors of corporate reputation: A global perspective. Public Relations Review, 42(1), 79-81. doi.org/10.1016/j.pubrev.2015.11.004

Allen, N. J., & Meyer, J. P. (1996). Affective, continuance, and normative commitment to the organization: An examination of construct validity. Journal of Vocational Behavior, 49(3), 252-276. doi.org/10.1006/jvbe.1996.0043

Allen, N.J., & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. Journal of Occupational Psychology, 63(1), 1-18. doi.org/10.1111/j.2044-8325.1990.tb00506.x

Almeida, M. D. G. M. C., & Coelho, A. F. M. (2019). The antecedents of corporate reputation and image and their impacts on employee commitment and performance: The moderating role of CSR. Corporate Reputation Review, 22(1), 10-25. doi.org/10.1057/s41299-018-0053-8

Badawi, Jufri, A., Prasetyo, T. B., Yulianty, P. D., Hadiwibowo, I., Nurudin, A., Muafi, & Gusman, T. A. (2022). The linkage of perceived CSR, corporate reputation, organizational commitment, and purchase intention. Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 11(2), 71-82. doi.org/10.36941/ajis-2022-0036

Barnett, M. L., Jermier, J. M., & Lafferty, B. A. (1960). Corporate reputation: The definitional landscape. Corporate Reputation Review, 9(1), 26-38. doi.org/10.1057/palgrave.crr.1550012

Becker, H. S. (1960). Notes on the concept of commitment. American Journal of Sociology, 66(1), 32-40. doi.org/10.1086/222820

Beheshtifar, M., & Allahyary, M. H. (2013). Study the relationship among organizational reputation with organizational commitment and employees' turnover intention. International Research Journal of Applied and Basic Sciences, 6(10), 1467-1478.

Chun, R. (2005). Corporate reputation: Meaning and measurement. International Journal of Management Reviews, 7(2), 91-109. doi.org/10.1111/j.1468-2370.2005.00109.x

Cifuentes, I. O., & León, I. M. M. (2014). Influence of management style on employee views of corporate reputation. Application to audit firms. BRQ Business Research Quarterly, 17(4), 223-241. doi.org/10.1016/j.brq.2013.08.001

Esenyel, V. (2019). The influence of corporate reputation on affective organizational commitment: The role of value congruence as mediator. International Journal of Organizational Leadership, 8(3), 60-70. doi.org/10.33844/ijol.2020.60482

Fombrun, C. J., & Riel, C. V. (1997). The reputational landscape. Corporate Reputation Review, 1(1), 1-16. doi.org/10.1057/palgrave.crr.1540008

Fombrun, C. J., Gardberg, N. A., & Barnett, M. L. (2000). Opportunity platforms and safety nets: Corporate citizenship and reputational risk. Business and Society Review, 105(1), 85-106. doi.org/10.1111/0045-3609.00066

Fombrun, C. J., Gardberg, N. A., & Sever, J. M. (2000). The reputation quotientSM: A multi-stakeholder measure of corporate reputation. Journal of Brand Management, 7(4), 241-255. doi.org/10.1057/bm.2000.10

Fu, H., Li, Y., & Duan, Y. (2014). Does employee perceived reputation contribute to citizenship behavior? International Journal of Contemporary Hospitality Management, 26(4), 503-609. doi.org/10.1108/IJCHM-02-2013-0082

Hussein, A. M., Al-Jubori, I. A. M., & Mahdi, A. A. K. (2022). The mediating role of organizational reputation in promoting the impact of employee value proposition on organizational commitment. Webology, 19(1), 832-853.

Imam, A., Raza, A., Shah, F. T., & Raza, H. (2013). Impact of job satisfaction on facet of organizational commitment (affective, continuance and normative commitment): A study of banking sector employees of Pakistan. World Applied Sciences Journal, 28(2), 271-277.

Iverson, R. D., & Buttigieg, D. M. (1999). Affective, normative and continuance commitment: Can the 'right kind' of commitment be managed? Journal of Management Studies, 36(3), 307-333. doi.org/10.1111/1467-6486.00138

Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991). A three-component conceptualization of organizational commitment. Human Resource Management Review, 1(1), 61-89. doi.org/10.1016/1053-4822(91)90011-Z

Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1997). Commitment in the workplace: Theory, research and application. Thousand Oaks; London; New Delhi: Sage Publications.

Meyer, J. P., & Herscovitch, L. (2001). Commitment in the workplace: Toward a general model. Human Resource Management Review, 11(3), 299-326. doi.org/10.1016/S1053-4822(00)00053-X

Nakip, M. (2013). Pazarlamada araştırma teknikleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Roberts, P. W., & Dowling, G. R. (2002). Corporate reputation and sustained superior financial performance. Strategic Management Journal, 23(12), 1077-1093. doi.org/10.1002/smj.274

Schwaiger, M. (2004). Components and parameters of corporate reputation- An empirical study. Schmalenbach Business Review, 56, 46-71.

Shamma, H. M. (2012). Toward a comprehensive understanding of corporate reputation: Concept, measurement and implications. International Journal of Business and Management, 7(16), 151-169. doi.org/10.5539/IJBM.V7N16P151

KAYNAKÇA

Adams, R. B., Hermalin, B. E., & Weisbach, M. S. (2010). The role of boards of directors in corporate governance: A conceptual framework and survey. Journal of Economic Literature, 48(1), 58-107.

Akben-Selcuk, E. (2019). Corporate social responsibility and financial performance: The moderating role of ownership concentration in Turkey. Sustainability, 11(13), 3643.

Aksoy, M., Yilmaz, M. K., Tatoglu, E., & Basar, M. (2020). Antecedents of corporate sustainability performance in Turkey: The effects of ownership structure and board attributes on non-financial companies. Journal of Cleaner Production, 276, 124284.

Ararat, M., Aksu, M., & Tansel Cetin, A. (2015). How Board Diversity Affects Firm Performance in Emerging Markets: Evidence on Channels in Controlled Firms. Corporate Governance: an International Review.

Ararat, M., Claessens, S., & Yurtoglu, B. B. (2021). Corporate governance in emerging markets: A selective review and an agenda for future research. Emerging Markets Review, 48, 100767.

Ararat, M., & Orbay, H. (2006). Corporate Governance in Turkey; Implications for investments and growth. Implications for Investments and Growth (December 2006).

Ararat, M., Orbay, H., & Yurtoglu, B. B. (2010). The effects of board independence in controlled firms: Evidence from Turkey. Available at SSRN 1663403.

Aras, G., Aybars, A., & Kutlu, O. (2010). Managing corporate performance: Investigating the relationship between corporate social responsibility and financial performance in emerging markets. International Journal of Productivity and Performance Management.

Bathala, C. T., & Rao, R. P. (1995). The determinants of board composition: An agency theory perspective. Managerial and Decision Economics, 16(1), 59-69.

Bebchuk, L. A., & Weisbach, M. S. (2010). The state of corporate governance research. Review of Financial Studies, 23(3), 939-961.

Berman, S. L., Wicks, A. C., Kotha, S., & Jones, T. M. (1999). Does stakeholder orientation matter? The relationship between stakeholder management models and firm financial performance. Academy of Management Journal, 42(5), 488-506.

Boyd, B. K. (1994). Board control and CEO compensation. Strategic Management Journal, 15(5), 335-344.

Chen, R., Dyball, M. C., & Wright, S. (2009). The link between board composition and corporate diversification in Australian corporations. Corporate Governance: an International Review, 17(2), 208-223.

Claessens, S., & Yurtoglu, B. B. (2013). Corporate governance in emerging markets: a survey. Emerging Markets Review, 15, 1-33.

Çolpan, A. M. 2010. Business Groups in Turkey. In Oxford Handbook of Business Groups , ed. A. M. Colpan, T. Hikino, and J. R. Lincoln, pp. 486-525. Oxford, UK Oxford University.

Çolpan, A. M., & Hikino, T. (2008). Türkiye'nin Büyük Şirketler Kesiminde İşletme Gruplarının İktisadi Rolü Ve Çeşitlendirme Stratejileri. Journal of Management Research/Yonetim Arastirmalari Dergisi, 8.

Fama, E. F. (1980). Agency Problems and the Theory of the Firm. The Journal of Political Economy, 288-307.

Gordon, J. N. (2007). The rise of independent directors in the United States, 1950-2005: Of shareholder value and stock market prices. Stanford Law Review, 1465-1568.

Hermalin, B. E., & Weisbach, M. S. (1998). Endogenously chosen boards of directors and their monitoring of the CEO. American Economic Review, 96-118.

Huang, Q., Jiang, F., Lie, E., & Yang, K. (2014). The role of investment banker directors in M&A. Journal of Financial Economics, 112(2), 269-286.

Kahveci, E., & Wolfs, B. (2019). Family business, firm efficiencyand corporate governance relation: the case of corporate governance index firms in turkey. Academy of Strategic Management Journal, 18(1), 1-12.

Kaymak, T., & Bektas, E. (2008). East meets west? Board characteristics in an emerging market: Evidence from Turkish banks. Corporate Governance: an International Review, 16(6), 550-561.

Li, J., Pike, R., & Haniffa, R. (2008). Intellectual capital disclosure and corporate governance structure in UK firms. Accounting and Business Research, 38(2), 137-159.

Nilsson, G. O. (2007). Corporate governance in Turkey. European Business Organization Law Review, 8(02), 195-236.

Oba, B., Ozsoy, Z., & Atakan, S. (2010). Power in the boardroom: a study on Turkish family-owned and listed companies. Corporate Governance: The international Journal of Business in Society, 10(5), 603-616.

OECD (2006), Corporate governance in Turkey: A Pilot Study, OECD, Paris.

Renders, A., & Gaeremynck, A. (2012). Corporate governance, principal-principal agency conflicts, and firm value in European listed companies. Corporate Governance: an International Review, 20(2), 125-143.

Sahin, K., Basfirinci, C. S., & Ozsalih, A. (2011). The impact of board composition on corporate financial and social responsibility performance: Evidence from public-listed companies in Turkey. African Journal of Business Management, 5(7), 2959-2978.

Selekler-Goksen, N. N., & Öktem, Ö. Y. (2009). Countervailing institutional forces: corporate governance in Turkish family business groups. Journal of Management & Governance, 13(3), 193-213.

Sener, P., & Selcuk, E. A. (2019). Family involvement, corporate governance and dividends in Turkey. Managerial Finance.

Shleifer, A., & Vishny, R. W. (1997). A survey of corporate governance. The Journal of Finance, 52(2), 737-783.

SPK (2005). Kurumsal yönetim ilkeleri. Erişim linki http://www.etikadanismanlik.com/depo/kurumsalyonetimilkeleri.pdf. (30.04.2015).

Uyan-Atay, B., & Tuncay-Celikel, A. (2017). CSR practices in Turkey: Examining CSR reports. In Development-Oriented Corporate Social Responsibility: Volume 1 (pp. 167-188). Routledge.

Üsdiken, B., & Yıldırım Öktem, Ö. (2008). Kurumsal ortamda degişim ve büyük aile holdingleri bünyesindeki şirketlerin yönetim kurullarında 'icrada görevli olmayan'ye 'bağımsız'üyeler= Changes in the institutional environment and" Non-Executive" and" Independent" directors on the boards of firms affiliated to large family business groups. Amme İdaresi Dergisi, 41(1), 43-71.

Wang, L. (2015). Protection or expropriation: Politically connected independent directors in China. Journal of Banking & Finance, 55, 92-106.

Westphal, J. D., & Graebner, M. E. (2010). A matter of appearances: How corporate leaders manage the impressions of financial analysts about the conduct of their boards. Academy of Management Journal, 53(1), 15-44.

Yeni TTK (2022). Kurumsal Yönetim Tebliği. Web sitesi. Erişim linki https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=9&MevzuatNo=19225&MevzuatTertip=5#:~:text=4.3.4.%20Y%C3%B6netim%20kurulu%20i%C3%A7erisindeki,%C3%BCye%20say%C4%B1s%C4%B1%20ikiden%20az%20olamaz. (17.07.2022).

Yurtoğlu, B. B. (2000). Ownership, control and performance of Turkish listed firms. Empirica, 27(2), 193-222.

Yurtoglu, B. (2003). Corporate governance and implications for minority shareholders in Turkey (No. 2003/7). Discussion paper.

Zhao, H., Jin, D., Li, H., & Wang, H. (2021). Affiliated bankers on board and firm environmental management: US evidence. Journal of Financial Stability, 57, 100951.

ciddi uğraşlar (vergi, yasal yaptırımlar vs.) vereceklerdir. Ancak dijital dönüşüme geçen firmaların böyle uğraşlara girmesine gerek kalmayacaktır. Hem ticari anlamda hem de sosyal anlamda insanlığa çok ciddi getirileri olan dijital dönüşüme geçiş sadece hazır giyim firmaları değil farklı sektörlerdeki firmalar içinde kaçınılmaz olacaktır.

Blok Moda Yönetim Kurulu Üyesi Ergin Aydın Hakkında

1976 Almanya Worms doğumlu olan Ergin Aydın, ilköğretim sürecini Almanya'da tamamlamış daha sonra İstanbul'da Marmara Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünden 1998 yılında mezun olmuştur. Tekstil kariyerine 1996 yılında zamanın entegre fabrikalarından biri olan Urba Dış Ticaret'te başlamıştır. Daha sonra Karstadt, 11 Quelle, Neckermann şirketlerinin irtibat ofisi olan Alka İstanbul'da 6 yıl boyunca çalışmıştır. Ardından 2005'te Blok Tekstil firmasında yönetim kurulu üyesi olarak göreve başlamış ve 2010 yılında Blok Moda Dış Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin ortağı olmuştur. 2011'den buyana firma ortaklığı devam eden Ergin Aydın, aynı zamanda Prosoft VR şirketine de 2017 yılında ortak olmuş ve tekstilde dijitalleşme konusunda çok önemli adımlar atmıştır. 2020 yılı içerisinde ise Tekstil İhracatçıları ve Çalışanları Derneği'ni kurmuş ve başkanı olmuştur. 2020 Ekim itibariyle de Euratex'in teknoloji ve nitelikli çalışmalar başlıklı çalışma grubuna dahil olarak Türkiye'yi de uluslararası tekstil alanında temsil etmektedir.

Teşekkür

Hazır giyimde dijitalleşme sürecini konu alan röportaj için değerli zamanını ayıran ve büyük içtenlikle sorularımızı yanıtlayan Blok Moda yönetim kurulu üyesi sayın Ergin Aydın'a çok teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Bilgiç, H. (2015). Örme konfeksiyonda kumaş eni ile kumaş ve model türlerinin pastal resmi verimliliğine etkileri. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tekstil Mühendisliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana.

Gökalp, E., Gökalp, M.O. & Eren, P. E. (2019). Hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe Endüstri 4.0 devrimi: Akıllı konfeksiyon fabrikası. Online Academic Journal of Information Technology, 10(37), 73-96.

http://ihkibkariyer.com/blog/hazir-giyim-sektorunde-turkiye-nin-dunyadaki-yeri-nedir (Erişim Tarihi: 05.05.2022)

https://docs.microsoft.com/tr-tr/windows/mixed-reality/discover/mixed-reality (Erişim Tarihi: 19.08.2022)

https://qsi.com.tr (Erişim Tarihi: 19.08.2022)

https://uib.org.tr/ (Erişim Tarihi: 19.08.2022)

https://www.istanbulmodaakademisi.com/egitim/clo-3d-tasarim-programi (Erişim Tarihi: 19.08.2022)

https://www.linctex.com/company/index (Erişim Tarihi: 19.08.2022)

https://www.matbuu.com/blog/pantone-nedir.html (Erişim Tarihi: 19.08.2022)

https://www.merlininkazani.com/unreal-engine-4-icin-metahuman-creator-tanitildi-teknoloji-116326 (Erişim Tarihi: 19.08.2022)

https://www.prosoftvr.com/akademi.html (Erişim Tarihi: 19.08.2022)
https://www.prosoftvr.com/akademi.html (Erişim Tarihi: 19.08.2022)
https://www.qsi.com.tr/hizmetler/iso-14064-1-karbon-ayak-izi (Erişim Tarihi: 19.08.2022)
Öndoğan, E. N. & Öndoğan, Z. (2021). COVID-19 salgını sürecinde hazır giyim markalarının pazarlama stratejileri. Turkish Journal of Fashion Design and Management, 3 (3), 89-118. Özkara, B. & Yosumaz, İ. (2019). Endüstri 4.0 sürecinin hazır giyim işletmeleri üzerindeki etkileri: Hugo Boss Türkiye örneği. İşletme Araştırmaları Dergisi, 2019, 11(4), 2587-2600. Kuş, O. (2021). Metaverse: 'Dijital büyük patlamada' fırsatlar ve endişelere yönelik algıları, Intermedia International e-Journal, 8(15), 245-266.
Sağlam, M. (2021). İşletmelerde geleceğin vizyonu olarak dijital dönüşümün gerçekleştirilmesi ve dijital dönüşüm ölçeğinin Türkçe uyarlaması. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(40), 395-420.
Yetmen, G. (2021). Lüks moda giyim markalarının dijital dönüşümü. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (10), 161-187.

Türkiye'de Türk sermayeli çok uluslu şirket tanımını karşılayan işletme olmadığı kanaatine varılmıştır.

Bu araştırma Türkiye'de Türk sermayeli çok uluslu olarak sayılabilecek işletmelerin olup olmadığını veya bu işletmelerin çok uluslu şirket kriterlerine uyup uymadığını belirlemek için 35 şirket üzerinde yapılmıştır. Benzer araştırma yapacak olan araştırmacılar şirket sayısını arttırarak daha geniş bir sonuç elde edebilir. Araştırma nitel bir araştırma olup doküman analizi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların farklı araştırma yöntemleriyle bu konuyu çalışmaları araştırma yazınına katkıda bulunacaktır. Ayrıca araştırma yapılan şirketlerin yetkilileriyle yapılacak bir nitel veya nicel çalışma, çalışmaya farklı bir bakış açısı kazandıracaktır. Bu araştırmada 16 kriter belirlenerek bu kriterlere göre bir işletmenin çok uluslu olup olmama durumu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Söz konusu yöntemler yeni kriterlerin oluşmasına veya var olan bazı kriterlerin değişmesine neden olabilirler. Böyle bir durumda benzer çalışma yürütecek araştırmacılar daha kapsamlı bir bakış açısı kazanabilir.

KAYNAKÇA

Aggarwal, R., Berrill, J., Hutson, E., & Kearney, C. (2011). What is A Multinational Corporation? Classifying The Degree of Firm-Level Multinationality. International Business Review, 20(5), 557-577.

Aharoni, Y. (1971). Definition of a Multinational Corporation. Quarterly Review of Economics and Business, 11(3), 27-37.

Akat, Ö. Uluslararası Pazarlama Karması ve Yönetim, Ekin Yayınları (2. Baskı), Bursa 1998.

Aktan, C. C., & Vural, Y. İ. (2007). Globalleşme Sürecinde Çok uluslu Şirketler.1-27. Çizgi YAllen, L. And Pantzalis, C. (1996), Valuation of The Operating Flexibility of Multinational Corporations. Journal of International Business Studies, 27(4), 633–653.

Aktan, C. C., & Vural, Y. İ. (2007). Globalleşme Sürecinde Çok uluslu Şirketler.1-27. Çizgi Yayınevi.

Ball, A.D, McCulloch, W.H., Frantz, L.P., Geringer, M.J., Minor, S.M.(2002). International Business The Challenge of Global Competition (Eight Edition). P.3-15. McGraw-Hill Irwin:Boston.

Başkaya, F. (2000), Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü, İmge Kitabevi, Ankara, Aralık.

Cantwell, J. A., & Sanna-Randaccio, F. (1992). Multinationality and firm growth. Weltwirtschaftliches Archiv, 129, 275-299.

Çürük, T., Doğan, Z., & Zeynep, T. (2005). Çok uluslu İşletmelerin Faaliyet Gösterdikleri Ülkelerde Karşılaştıkları Muhasebe Sorunları. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (32), 53-79.

Dereli, B. (2005). Çok uluslu İşletmelerde İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:4 Sayı:7 Bahar 2005/1, s.59-81.

Dunning, J. H. (1973), "The Determinants of International Production", Oxford Economic Papers, 25, 289-335.

Dunning, J. H., & Lundan, S. M. (2008). Multinational enterprises and the global economy. Edward Elgar Publishing.

Hamel, G., & Prahalad, C. K. (1985), Do You Really Have a Global Strategy? Harvard Business Review, pp. 139-148.

Harrod, J. (2009). Multinational corporations.), Global transformations and World Futures, 203-224.

Helvacıoğlu, N. (2007). Çok uluslu İşletmelerde Rekabet Avantajı Sağlamanın Bir Aracı Olarak Kültürel Farklılıkların Yönetimi.

Hill, C. (2008). International Business: Competing in the global market place. Strategic Direction

https://fortune.com/global500/, Erişim Tarihi: 26.01.2021

Hunger, J.D., Thomas, L.W., (1993). Strategic Management, AddisonWesley Publishing Comp., New York.

Jacoby, N.H. (1970); "The Multinational Corporation", The Center Magazine, Vol. 3, s. 37.

Johanson, J., & Wiedersheim-Paul, F. (1975). The internationalization of the firm: Four Swedish cases. Journal of management studies, 12(3), 305-322.

Kaymakçı, O. (2013). Küresel Ekonomide Çok uluslu Şirketler ve Türkiye'deki Yansımaları. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 224-249.

Kıvılcım, F. (2013) 'Küreselleşme Olgusu Ve Çok uluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü', Ekonomi Bilimleri Dergisi Cilt 5, No 2, 1-16.

Kobrin, S. J. (2009). Sovereignty@ bay: Globalization, multinational enterprise, and the international political system. The Oxford Handbook of International Business (2 ed.).

Koçtürk, O. M., & Eker, M. (2012). Dünyada Ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Çok Uluslu Şirketlerin Gelişimi. Tarım Ekonomisi Dergisi, 18(1), 35-42.

Koçtürk, O. M., & Meral, E. (2012). Dünyada Ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Çok Uluslu Şirketlerin Gelişimi. Tarım Ekonomisi Dergisi, 18(1 ve 2), 35-42.

Kogut, B. Zander, U. (2003), A Memoir and Reflection: Knowledge and an Evolutionary Theory of the Multinational Firm 10 years later, Journal of International Business Studies, pp.505-515

Kostova, T., Roth, K., & Dacin, M. T. (2008), Institutional Theory in The Study of Multinational Corporations: a Critique and New Directions. Academy of Management Review, 33, 994–1006.

Kutal, G. Endüstri İlişkileri Açısından Çok Uluslu Şirketler, İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayını, İstanbul 1982, s. 16,17.

Lilienthal, D.E. (1985); “Management of the Multinational Corporation”, Management and Corporations, (ed. Anshen, Melven – Bach, G. L.), McGraw-Hill Book Company, New York, s. 119.

McDonald, John G. – Parker, Hugh; “Creating a Strategy for International Growth”, International Enterprise, McKinsey Co. Inc., New york 1962, s. 17.

Michel, A., & Shaked, I. (1986), Multinational Corporations vs. Domestic Corporations: Financial Performance and Characteristics, Journal Of International Business, 18 (3), 89-100.

Mirze, S. K. (2018). Uluslararası işletmecilik ve yönetim. İstanbul: Beta.

Mutlu, E. C. (2017). Uluslararası İşletmecilik, Beta Yayınları. İstanbul, 523s.

Oran, İ. B. (2020). Çok uluslu Şirketler, Stratejileri ve Küreselleşmedeki Rolleri. Journal of Life Economics, 7(1), 1-16.

Özdemir, D. (2002), “Küreselleşme, Ekonomik Büyüme ve Çok Uluslu Şirketler”, Doğu Batı, Yıl:5, Sayı:18, Şubat, Mart Nisan.

Phatak, A.V. (1988). Uluslararası Yönetim,(Cev: Atilla Baransel, Tomris Somay). İstanbul Üniversitesi İşletme Enstitüsü Yayını, Yayın, (108).

Phatak, A.V. Managing Multinational Corporations, Praeger Publishers, New York 1974, s. 21.

Serinkan, C., & Bağcı, Z. (2013). Çok uluslu İşletmelerin Faaliyet Şekilleri ve Organizasyon Yapıları. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(2).

Sozüer, A., Altuntaş, G., & Semercioöz, F. (2017). International entrepreneurship of small firms and their export market performance. European Journal of International Management, 11(3), 365-382.

Tümer, M. “Çok Uluslu İşletmelerde Kültürün Yöneticiler Üzerine Olan Etkileri”, Human Resources, Ekim-Kasım-Aralık 1998, s. 34.

UNCTAD, G. (2018). World Investment Report.

Vernon, R. “Economic Sovereignty at Bay”, Foreign Affairs, Vol. 7, No. 1, October 1968, s. 114.

Vernon, R., & Vernon, H. (1977). Storm over the multinationals: The real issues. Harvard University Press.

Williams, J. C., Sisk, H. L., & DuBrin, A. J. (1985). Management & organization. Thomson South-Western.

Yavuz, C., & Sivrikaya, D. (2009). Küreselleşmenin Aktörlerinden Çok uluslu Şirketler ve Yönetişim.

Yörük, B. (2019). Çok Uluslu Şirketler Ve Gelişmekte Olan Ülke Ekonomilerine Etkileri: Türkiye Örneği

Zenoff, D. B. (Ed.). (1986). Corporate Finance in Multinational Companies. Euromoney Publications.

husus ise aynı faaliyet kolundaki rekabet içerisindeki firmalardan birisinin listeye girmesiyle birlikte o faaliyet kolundaki diğer rakip firmaların sayısında ilerleyen yıllarda yaşanan artıştır. Örneğin sigorta şirketleri, sağlık sektöründeki şirketlerin sayısında yıllar bazında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

Araştırma sonuçları içerisinde dikkat çeken başka bir başlık ise ülkeler bazında gerçekleştirilen çalışmada karşımıza çıkmaktadır. Buna göre dünyada yer alan 208 ülkeden sadece 35 tanesi yıllar içerisinde listede kendisine yer edinebilmiştir. 35 ülke arasında, şirketlerinin listede kendisine en çok yer bulduğu ülke ise ABD olduğu dikkat çekmektedir. Amerika, Avustralya, Birleşik Krallık, Fransa, İrlanda, İsviçre ve Japonya kökenli şirketlerin en etik şirketler listesinde her sene yer almayı başardığı görülmektedir.

Etiklikte devamlılığı sağlayabilen şirketlere bakılacak olursa 16 yıllık süre içerisinde sekiz şirketin tüm yıllarda etik seçildiği görülmektedir. Yine aynı şekilde dört şirketin 15 yıl, dört şirketin 14 ve dört şirketin de 13 yıl boyunca etik seçildiği görülmektedir. 2022 yılına bakıldığında Apple, Pfizer, WesternUnion gibi şirketlerin ilk defa etik seçilmiş olmaları da dikkat çeken bir diğer husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. ARAŞTIRMANIN KISITLARI VE GELECEK ARAŞTIRMALAR İÇİN ÖNERİLER

Ethisphere Enstitüsü her yıl etik kabul ettiği şirketleri açıklamakta ancak prosedürleri gereği kendisine başvuran ancak etik olarak seçilmeye takdir görülmeyen şirketler hakkında kamuoyuna bir bilgilendirme yapmamaktadır. Bu durum bizler için sektörel değerlendirmelerde birtakım imkansızlıklar yaşatmaktadır.

Araştırma esnasında karşılaşılan bir diğer olumsuz durum ise şirketlerin değerlendirmeye tabi tutuldukları sektör isimlerinin yıllar içerisinde değişime uğraması ve şirketin, araştırmacı tarafından uygun sektöre yerleştirilmesinde yaşanan sıkıntılardır.

Bu konuda ileride çalışılması tavsiye edilen hususlardan birisi sektörel analizlerin daha detaylı olarak incelenebileceğidir. Buna göre aynı sektörde faaliyet gösteren şirketlerden birisinin etik seçilmesinin diğer rakip firmaların sektörden aldıkları finansal paylarda bir azalma olup olmadığı araştırılabilir. Bir diğer araştırma önerisi S&P 500 ve Fortune 500 listelerinde yer alan şirketlerin etik seçilme yılları ve kaç defa etik seçildikleri gibi hususlara bakılabileceğidir.

KAYNAKÇA

About Ethisphere, https://ethisphere.com/2021-global-ethics-summit/ (Erişim Tarihi: 30.04.2022)

Aktan, C. C., & Börü, D. (2007). Kurumsal sosyal sorumluluk. Kurumsal sosyal sorumluluk: İşletmeler ve sosyal sorumluluk, 11-36.

Areal, N., & Carvalho, A. (2012). The financial performance of the World's Most Ethical Companies: advantage in times of crisis. Available at SSRN 2186088.

Arslan, M., İş ve Meslek Ahlâkı, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.

Bernardi, R. A., Bosco, S. M., & Columb, V. L. (2009). Does female representation on boards of directors associate with the 'most ethical companies' list?. Corporate Reputation Review, 12(3), 270-280.

Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. Academy of management review, 4(4), 497-505.

Deephouse, D.L. (2000). Media Reputation as a Strategic Resource: An Integration of Mass Communication and Resource-Based Theories. Journal of Management 26(6), 1091-1112.

Duffield J.F, McCuen R.H (2000). Ethical maturity and successful leadership, J. Professional Issues in Engr. Educ. Practice 126 (2): 79–82.

Fombrun, C.J. & Shanley, M. (1990). What's in a Name? Reputation Building and Corporate Strategy. Academy of Management Journal, 233-258.

Gemes. N., The World's Most Ethical Companies (Updated 2022), https://greencitizen.com/ethical-companies/ (Erişim Tarihi: 30.04.2022)

Hartog, M. (2004). Critical action learning: Teaching business ethic. Reflective Practice, 5(3), 395-407.

Emir, S., Aracı, Ö.N.K., & Kıymık, H. (2021). Entegre Raporlama Anlayışının Camels Analizi ile Finansal Performans Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. Muhasebe ve Denetime Bakış, 20(62), 259-284.

Kaptein, M. (2011). Understanding unethical behavior by unraveling ethical culture. human relations, 64(6), 843-869.

Karaköse, T. (2007). High school teachers' perceptions regarding principals' ethical leadership in Turkey. Asia Pacific Education Review, 8(3), 464-477.

Key, S. (1999). Organizational ethical culture: real or imagined. Journal of Business Ethics 20:217-225,1999.

Knouse, S. B., & Giacalone, R. A. (1992). Ethical decision-making in business: Behavioral issues and concerns. Journal of Business Ethics, 11(5), 369-377.

Leiva, R., Ferrero, I., & Calderón, R. (2014). Corporate reputation and corporate ethics: looking good or doing well. Working Paper, 2014, 1-36.

Moorhouse, J. R. (2002). Desired characteristics of ethical leaders in business, educational, political, and religious organizations from East Tennessee: A Delphi investigation. East Tennessee State University.

Nikolaeva, R., Visentin, M., & Mengoli, S. (2019, July). Ethics Rankings and Value Creation: An Abstract. In Academy of Marketing Science World Marketing Congress (pp. 623-624). Springer, Cham.

Seitz, P. (2001). Cultural and business ethics. Cross Cultural Management: An International Journal. 8(1) pp. 21 – 27

Roberts, P.W. & Dowling, G.R. (2002). Corporate Reputation and Sustained Superior Financial Performance. Strategic Management Journal 23(12), 1077-1093.

Roque, A., Moreira, J. M., Figueiredo, J. D., & Albuquerque, R. (2020). What do we Talk about when we Talk about Ethics? A Research Journey through the World Most Ethical Companies. International Journal of Managerial Studies and Research, 8(1), 60-75.

Tansal, S. (2002). Etik değerlere evrensel yaklaşım. Executive Excellence Dergisi, 64(2), 10-11.

Trevino, L. K., Weaver, G. R., Gibson, D. G., & Toffler, B. L. (1999). Managing ethics and legal compliance: What works and what hurts. California management review, 41(2), 131-151.

Vanhamme, J., & Grobben, B. (2009). "Too good to be true!". The effectiveness of CSR history in countering negative publicity. Journal of Business Ethics, 85(2), 273-283.

West, A. (2009). The ethics of corporate governance: A (South) African perspective. International Journal of Law and Management. 51(1) pp. 43 – 51

Yıldırım B (2001). "The effect of school principals cultural leadership roles on teachers job satisfaction and professional ethics", Unpublished doctoral dissertation: Firat University, Elazig, Turkey.

Yu, B., Wu, S., & Lenard, M. J. (2022). Do Ethical Companies Have High Stock Prices or High Returns?. Journal of Risk and Financial Management, 15(2), 81.

Zouari-Hadiji, R., & Chouaibi, Y. (2021). Corporate ethical behavior and the cost of equity capital: Evidence from the world's most ethical companies. Journal of Financial Reporting and Accounting.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, bireylerin havayolu seyahatlerine ilişkin memnuniyetlerini etkileyen uçak içi hizmetleri ve diğer hizmetleri tespit etmek amaçlanmıştır. 22 değişken üzerinden yapılan modelleme neticesinde elde edilen karar ağacına bakıldığında, yolcuların memnuniyet düzeylerini etkileyen en önemli değişkenin online biniş hizmeti olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada kullanılan 22 değişkenden 12'sinin yolcuların memnuniyet düzeyleri üzerinde etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Online biniş hizmetinin memnun olmayan, orta düzeyde memnun olan ve yüksek düzeyde memnun olan şeklinde üç alt dala ayrıldığı görülmektedir. Online biniş hizmetinden memnun olmayan yolcuların bulunduğu düğümde uçak içi wifi hizmeti ayrıt edici karakteristik iken biniş hizmetinden orta ve yüksek düzeyde memnun olanların bulunduğu düğümde seyahat türü ayrıt edici bir değişken olmuştur. Bu bulgular, yolcuların memnuniyetleri üzerinde online biniş hizmetinin etkinliğinin, uçak içi wifi hizmetinin kullanılabilir olmasının, uçak içi eğlence imkanlarının olmasının ve seyahat türünün önemli etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuçlar, bireysel amaçla seyahat eden yolcuların uçak içi wifi hizmetinden ve online biniş hizmetinden düşük düzeyde memnun olduklarında uçuşlarından tamamen memnuniyetsiz olduklarını göstermektedir. Aynı zamanda, bireysel amaçla ekonomi sınıfında yolculuk yapanlar, online biniş hizmetinden ve uçak içi wifi hizmetinden düşük-orta düzeyde memnun olduklarında uçuşlarından tamamen memnuniyetsiz olmaktadırlar. Dolayısıyla bu bulgular, havayolu endüstrisinde yolcu memnuniyetinin sağlanabilmesi için başta online işlemler olmak üzere teknolojinin tüm imkanlarının kullanılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Online biniş, uçak içi wifi ve uçak içi eğlence imkanlarının uçuş öncesinde firmalar tarafından kontrol edilmesi ve varsa gerekli iyileştirmelerin yerine getirilmesi önemlidir. Özellikle iş amaçlı yolculuk yapanların, yolculuk sırasında wifi hizmetinin bulunmasını önemsedikleri, zamandan tasarruf etmelerini sağlayacak uygulamalara ve iş stresini azaltacak eğlence unsurlarına odaklandıkları ve bunların sağlanması durumunda memnuniyet düzeylerinin %100 olacağı anlaşılmaktadır.

Araştırmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, örnekleme ilişkindir. Veriler, ABD'de havayolu ulaşımını kullanan bireylerden anket yoluyla elde edilmiştir. Araştırmacılar, farklı ülkelerdeki yolcular üzerine veya ülke karşılaştırması şeklinde benzer bir araştırma yürütebilirler. İkinci olarak, araştırmada yolcuların memnuniyetlerine etki edebilecek 22 değişken kullanılmıştır. Sonraki araştırmalarda farklı değişkenler kullanılabilir. Üçüncü olarak, araştırmada yolcuların memnuniyet düzeyleri incelenmiştir. Araştırmacılar, sadakat, ağızdan ağıza iletişim, bağlılık gibi farklı müşteri davranışlarını da inceleyebilirler. Bununla birlikte, bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda uçuşundan memnun olan ve olmayan müşterilerin makine öğrenmesi yöntemleriyle tahmini yapılabilir.

KAYNAKLAR

An, M., & Noh, Y. (2009). Airline customer satisfaction and loyalty: Impact of in-flight service quality. Service Business, 3(3), 293–307.

Bellizzi, M. G., Eboli, L., Mazzulla, G., & Postorino, M. N. (2022). Classification trees for analysing highly educated people satisfaction with airlines' services. Transport Policy, 116(May 2021), 199–211.

Büyükdağ, N. (2021). Tüketici Tatminini Etkileyen Faktörler: Turizm Sektöründe Bir Uygulaması Factors Affecting Consumer' Satisfaction: An Application in the Tourism Industry. GAZİANTEP University Journal of Social Sciences, 20(4), 2096–2108.

Chiang, W. Y. (2014). Applying data mining with a new model on customer relationship management systems: a case of airline industry in Taiwan. Transportation Letters, 6(2), 89-97.

Chun, C. S. (2015). Traveler's Perceptions of Low—Cost Carrier Selection Attributes and Satisfaction. Journal of Tourism Enhance, 3, 103–111.

De Oña, R., Eboli, L., & Mazzulla, G. (2014). Key factors affecting rail service quality in the Northern Italy: A decision tree approach. Transport, 29(1), 75–83.

Demirel, Ş., & Yakut, S. G. (2019). Karar ağacı algoritmaları ve çocuk işçiliği üzerine bir uygulama. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 8(4), 52–65.

Ercan, U. (2021). The Determinants of Turkey Household Catastrophic Health Expenditures: A Different Approach by Data Mining. Alphanumeric Journal, 9(2), 229–246.

Ercan, U., & Türkmen, A. (2022). Characteristics Of Jewelry Purchasing Households: A Machine Learning Perspective. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 57(2), 1217–1232.

Fan, G. Z., Ong, S. E., & Koh, H. C. (2006). Determinants of house price: A decision tree approach. Urban Studies, 43(12), 2301–2316.

Gao, K., Yang, Y., & Qu, X. (2021). Examining nonlinear and interaction effects of multiple determinants on airline travel satisfaction. Transportation Research Part D: Transport and Environment, 97(102957), 1–23.

Hassan, T. H., & Salem, A. E. (2022). Impact of service quality of low-cost carriers on airline image and consumers' satisfaction and loyalty during the covid-19 outbreak. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(1), 1-16.

Hayadi, H., Kim, J.-M., Hulliyah, K., & Sukmana, H. T. (2021). Predicting Airline Passenger Satisfaction with Classification Algorithms. International Journal of Informatics and Information Systems, 4(1), 82–94.

Hwang, J., Lyu, S. O., & Cho, S. B. (2019). In-flight casinos, is it really a nonsensical idea? An exploratory approach using different choice experiments. Sustainability (Switzerland), 11(11).

Jain, P. K., Patel, A., Kumari, S., & Pamula, R. (2022). Predicting airline customers' recommendations using. Multimedia Tools and Applications, 81, 6979–6994.

KAGGLE (2020), Airline Passenger Satisfaction, https://www.kaggle.com/datasets/teejmahal20/airline-passenger-satisfaction, 12.06.22.

Kantardzic, M. (2003). Data mining: Concepts, models, methods, and algorithms, NJ, USA: IEEE Press.

Kass, G. V. (1980). An exploratory technique for investigating large quantities of categorical data. Journal of the Royal Statistical Society: Series C (Applied Statistics), 29(2), 119-127.

Kuan, K., Ravaut, M., Manek, G., Chen, H., Lin, J., Nazir, B., ... & Chandrasekhar, V. (2017). Deep learning for lung cancer detection: tackling the kaggle data science bowl 2017 challenge. 1-9.

Kumar, A., Jaiswal, A., Garg, S., Verma, S., & Kumar, S. (2022). Sentiment analysis using cuckoo search for optimized feature selection on Kaggle tweets. In Research Anthology on Implementing Sentiment Analysis Across Multiple Disciplines (pp. 1203-1218). IGI Global.

Liang, Y. H. (2010). Integration of data mining technologies to analyze customer value for the automotive maintenance industry. Expert Systems with Applications, 37(12), 7489–7496.

Mahendran, M., Lizotte, D., & Bauer, G. R. (2022). Quantitative methods for descriptive intersectional analysis with binary health outcomes. SSM - Population Health, 17(January), 101032.

Mehta, Y., Fatehi, S., Kazameini, A., Stachl, C., Cambria, E., & Eetemadi, S. (2020). Bottom-up and top-down: Predicting personality with psycholinguistic and language model features. In 2020 IEEE International Conference on Data Mining (ICDM) (pp. 1184-1189). IEEE.

Nicolini, G., & Salini, S. (2006). Customer Satisfaction in the Airline Industry: the Case of British Airways. Quality and Reliability Engineering International, 22, 581–589.

Nisbet, R., Elder, J., & Miner, G. (2009). Handbook of statistical analysis and data mining applications, Burlington, MA: Academic Press.

Noviantoro, T., & Huang, J. P. (2022). Investigating airline passenger satisfaction: Data mining method. Research in Transportation Business and Management, (Article in Press), 100726.

Quaranta, L., Calefato, F., & Lanubile, F. (2021). KGTorrent: A dataset of python Jupyter notebooks from kaggle. In 2021 IEEE/ACM 18th International Conference on Mining Software Repositories (MSR) (pp. 550-554). IEEE.

Park, S. H., Kim, M. Y., Kim, Y. J., & Park, Y. H. (2022). A Deep Learning Approach to Analyze Airline Customer Propensities: The Case of South Korea. Applied Sciences (Switzerland), 12(4), 1-20.

Park, S., Lee, J. S., & Nicolau, J. L. (2020). Understanding the dynamics of the quality of airline service attributes: Satisfiers and dissatisfiers. Tourism Management, 81(May), 104163, 1-8.

Rokach, L. & Maimon, O. (2015). Data Mining With Decision Trees: Theory And Applications (2nd Edition), Singapore: World Scientific Publishing.

Shen, C., & Yahya, Y. (2021). The impact of service quality and price on passengers' loyalty towards low-cost airlines: The Southeast Asia's perspective. Journal of Air Transport Management, 91(November 2020), 101966.

Sung, Y., & Park, H. (2021). The Effect of Communication of Service Employee on Customer Satisfaction, and Reuse Intention. Journal of Economics Marketing, and Management, 9(2), 21–31.

Wang, Z., Han, X., Chen, Y., Ye, X., Hu, K., & Yu, D. (2022). Prediction of Willingness to Pay for Airline Seat Selection Based on Improved Ensemble Learning. Aerospace, 9(2), 1–17.

Sonuç olarak; Türkiye'de üniversitelerde girişimcilik konusunda lisans ve yüksek lisans düzeyindeki girişimcilik programlarının sayısı artırılabilir ve doktora düzeyinde girişimcilik programları açılabilir. Üniversitelerde verilen girişimcilik eğitimi sadece iktisadi ve idari bilimlerde değil, diğer fakültelerdeki bölümlerde de seçmeli ders olarak öğrencilere verilmesi sağlanmalıdır. Üniversitelerdeki girişimcilik eğitim programlarının müfredatı ve girişimcilik derslerinin içeriği, girişimciliği teşvik etmeyi ve girişimcilik becerilerini geliştirmeyi sağlayacak şekilde gözden geçirilmelidir. Üniversitelerde verilen girişimcilik eğitiminin kalitesinin artması, üniversite öğrencilerinin girişimcilik potansiyellerinin ortaya çıkarılmasına, girişimciliğe yönelmelerine ve geleceğin girişimcilerinin yetiştirilmesine önemli ölçüde katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

Akın, A., & Zor, İ. (2009). İşletmecilik eğitiminin bireyin girişimci niteliklerinin geliştirilmesine etkileri, İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 11(1), 113-138.

Alparslan, A. M., Çetinkaya Bozkurt, Ö., & Aydoğdı, A. (2017). Etkin bir girişimcilik eğitim içeriği tartışması: Akademisyenler girişimciler ve öğrenciler üzerinde saha araştırmaları, MAKÜ Uygulamalı Bilimler Dergisi, 1(1), 51-63.

Aydemir, S. (2018). Yükseköğretimde girişimcilik eğitimi ve çıktı olarak girişimcilik farkındalığının incelenmesi, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16(3), 192-209.

Bulut, Ç., & Aslan, G. (2014). Üniversitelerde girişimcilik eğitimi, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14 (27), 1-20.

Çetinkaya Bozkurt, Ö., & Alparslan, A. M. (2013). Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8 (1), 7-28.

Erçelik, M. A. (2021). Girişimcilik eğitimi, Ankara: İksad Yayınevi.

Güney, S. (2008). Girişimcilik temel kavramlar ve bazı güncel konular, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gürol, M. A. (2006). Küresel Arena'da girişimci ve girişimcilik, Ankara: Gazi Kitabevi.

İpçioğlu, İ., & Taşer A. (2009). İşletme bölümlerinde verilen eğitimin girişimci adayı öğrenciler üzerindeki etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (10), 13-25.

Karadeniz, Y., & Özkan, Ç. (2020). Dünya ve Türkiye üniversitelerinde girişimcilik bölümlerinin artan önemi: Lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde bir araştırma. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(2), 872-885.

Marangoz, M., & Tayçu Dolu, Z. (2022). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik dersini seçme nedenleri ve dersten beklentileri, İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 7(17), 104-128.

Müftüoğlu, M. T., & Durukan, T. (2004). Girişimcilik ve KOBİ'ler, Ankara: Gazi Kitabevi.

Müftüoğlu, M. T., & Haliloğlu, N. (2013). Nasıl girişimci olunur?, Ankara: Turhan Kitabevi.

Özdemir, A., Özgüner, M., & Alkış, H. (2018). Üniversitelerde verilen girişimcilik eğitimi girişimci kişilik özelliklerini nasıl etkiler? Deneysel bir araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 21(2), 430-447.

Özdemir, P. (2016). Girişimcilik eğitimi ve üniversitelerimiz, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 11 (1), 224-240.

Patır, S., & Karahan, M. (2010). Girişimcilik eğitimi ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik profillerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması, İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,1(2), 27-44.

Top, S. (2012). Girişimcilik keşif süreci, İkinci Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.

YÖK Atlas, (https://yokatlas.yok.gov.tr Erişim tarihi: 01.09.2022).

bunlar yerine kişilerarası becerilerin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Bu öğrencilere ders verecek öğretim üyelerinin de onları iyi anlayan beklenti ve isteklerini bilen kişiler olması önemlidir.

Son olarak üniversiteler bu kuşak temsilcilerine yaşam boyu öğrenmeye yönelik 21. yüzyıl becerilerinin kazandırılmasına önem vermelidirler. Öğrencilerin, dolayısıyla geleceğin yöneticilerinin, dijital beceriler ve yaratıcılık, eleştirel düşünme ve uyum sağlama gibi konularda sürekli bir gelişme içinde olmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Aydın, B. & İmamoğlu, S. (2001). Stresle başa çıkma becerisi geliştirmeye yönelik grup çalışması. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi Yıl: 2001, Sayı 14, 41-52. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2121

Changing Childhood Project (2021). available in https://changingchildhood.unicef.org/

Çetinkaya, K.B. (2020). X,Y,Z Kuşağı.. Peki ya Ötesi? available in https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/x-y-z-kusagi-peki-ya-otesi

Elçin, B. (2012). Küreselleşmenin Tarihçesi. available in http://www.meritymm.com/wp-content/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf

Francis, T. & Hoefel, F. (2018). 'True Gen': Generation Z and its implications for companies". available in https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies

Getty, J.D. (2018). Millenials were more likely to work a traditional teen job. available in https://www.businessinsider.com/gen-zs-habits-different-from-millennials-2018-6#millennials-were-more-likely-to-work-a-traditional-teen-job-5

Kavruk, B. (2021). 21. yüzyıl teknolojileri ve ülkelerin geleceği. available in https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/politik-sosyal-kulturel-arastirmalar-merkezi/21-yuzyil-teknolojileri-ve-ulkelerin-gelecegi

Khondker, H. H. & Tükel, İ. (2013). Küreselleşme yerine küyerelleşme: sosyolojik bir kavramın değerlendirilmesi. Sosyoloji Dergisi, (28), 177-189. available in https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosder/issue/41003/495452

Mccrindle, M. & Fell, A. (2020). Understanding generation alpha. Research Pty Ltd Norwest NSW 2153 AUSTRALIA. available in https://generationalpha.com/wp-content/uploads/2020/02/Understanding-Generation-Alpha-McCrindle.pdf

Ozdemir, P & Popa, C. (2022). Reflections of eco-anxiety on the maritime sector stakeholders, Proceedings of the International Scientific Conference SEA-CONF 2022, 102-110

Pineda, K. (2020). Generation create? Gen Z might be the most creative generation yet, poll says. available in

https://www.usatoday.com/story/news/nation/2020/08/18/generation-z-may-most-creative-yet-study-says/5589601002/

Schawbel, D. (2020). The future of work according to generation alpha. Workplace Intelligence Weekly. available in https://www.linkedin.com/pulse/future-work-according-generation-alpha-dan-schawbel

Stahl, A. (2021). How gen-z ıs bringing a fresh perspective to the world of work. available in https://www.forbes.com/sites/ashleystahl/2021/05/04/how-gen-z-is-bringing-a-fresh-perspective-to-the-world-of-work/?sh=4ef263da10c2

Tarhan, M. (2019) Girişimcilik pedagojisine giriş. Pegem Akademi, Ankara. ISBN 978-605-241-692-1 DOI 10.14527/9786052416921

Tarhan, U. (2017). Futurist Ufuk Tarhan geleceğin insan modelini anlattı. available in https://uludag.edu.tr/haber/view/2792/futurist-ufuk-tarhan-gelecegin-insan-modelini-anlatti

Tucker, M. (2015). The 'T-Shaped curriculum': liberal arts, technical education, or both? available in https://www.edweek.org/teaching-learning/opinion-the-t-shaped-curriculum-liberal-arts-technical-education-or-both/2015/06

Vedubox (2021). Mikro öğrenme nedir ve neden önemsenmelidir? available in https://www.vedubox.com/mikro-ogrenme-sistemi/

WGO (2021). Who is Gen Z and how will they impact the workplace? Western Governors Univ. available in https://www.wgu.edu/blog/who-is-gen-z-how-they-impact-workplace1906.tml#close

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bulgular insan faktörünün, inovasyon, endüstri 4.0, enerji verimliliği ve davranışsal öğelerin kökeninde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, davranış çalışmalarının hem enerji verimliği, hem de inovasyon üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Bilindiği üzere davranış çalışmaları salt satın alma ve/ya tüketici davranışı değil aynı zamanda rasyonel seçim ve karar alma konularının temelini oluşturmaktadır. Köken olarak inildiğinde antropolojik çalışmaların, bireylerin davranış ve inovasyonlar üzerinde etkiye sahip olduğu belirtilebilir (Lundvall, 2013).

Bu çalışma, bazı pratik çıkarımlar, yönergeler veya içerikler sunmaktadır. İlk olarak, firmalar insan faktörü özelinde yeteneklerini ve sürdürülebilirliğini artırabilir. Firmaların sunduğu içerik türü ne olursa olsun, tüm içerik şirketleri yeteneklerini güçlendiren insan ve maddi faktörleri öğrenebilirler. Böylece sürdürülebilirliklerini artırmak için stratejiler oluşturabilirler. Spesifik olarak, çalışmanın bulguları, bir organizasyonun sürdürülebilirliğinin belirli bir proje veya faaliyet gibi yalnızca tek bir faktörle mümkün olmadığını doğrulamaktadır. Bunun yerine, organizasyon içindeki çeşitli kaynakların verimli kullanımı yoluyla kapasite geliştirmenin sonucunun katkı sağlayıcı olduğu söylenebilir. İnsan faktörünün karar verme üzerindeki etkisinin incelenmesi, araştırmada belirtilen diğer endüstri 4.0, inovasyon, enerji verimliliği gibi kavramlardaki adımların açıklanmasında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bulgularda görüldüğü üzere ekonomik, sosyal gelişmenin sürdürülebilirlikteki etkisi göz önüne alındığında; Paris Anlaşması'nın getirdiği yeni zorluklar düşünüldüğünde dünyamızı sürdürülebilir, sosyal açıdan sağlam yollarla başarılı bir şekilde yeniden şekillendirmenin, iklim politikası oluşturmaya yönelik bilimsel desteğin de devrimden geçirilmesini gerektirdiğini söylemek doğru olur. Bu sebepten çeşitli modelleme araçları bir yana, hem paydaşlar hem de çok sayıda gerekli metodoloji mevcut ve fırsatlar araştırmacıların bu hususta yapacağı araştırmalara bağlı olarak ilerleyecektir.

Her ne kadar spesifik modelleme ve/ya teorik çalışmalar bağlamında inceleme yapıldığında dahi, insan faktörünün etkileyen faktör olmadığı düşünülse de, değişim konusunun köken faktörü olduğu tekrar edilmelidir. Dolayısıyla, davranışsal kökenden beslenilerek, endüstri 4.0 ve inovasyon gibi günümüz değişkenlerinin kökeninde insan faktörü olduğu ve ancak interdisipliner bakış açısı ile bir takım açıklama getirebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Al Amri, T., Puskas Khetani, K., & Marey-Perez, M. (2021). Towards Sustainable I4. 0: Key Skill Areas for Project Managers in GCC Construction Industry. Sustainability, 13(15), 8121.

Ávila-Gutiérrez, M. J., Suarez-Fernandez de Miranda, S., & Aguayo-González, F. (2022). Occupational Safety and Health 5.0—A Model for Multilevel Strategic Deployment Aligned with the Sustainable Development Goals of Agenda 2030. Sustainability, 14(11), 6741.

Bakos, L., Dumitrașcu, D. D., & Harangus, K. (2019). Human factor preparedness for decentralized crisis management and communication in cyber-physical systems. Sustainability, 11(23), 6676.

Buffon, G., & Colagè, I. (2022). Pedagogical Ecology for an Alternative Sustainability: With Insights from Francis of Assisi and Contemporary Life Sciences. Sustainability, 14(3), 1395.

Brkanlić, S., Sánchez-García, J., Esteve, E. B., Brkić, I., Ćirić, M., Tatarski, J., ... & Petrović, M. (2020). Marketing mix instruments as factors of improvement of students' satisfaction in higher education institutions in republic of serbia and Spain. Sustainability, 12(18), 7802.

Chajduga, T., & Ingaldi, M. (2021). Hiring Disable People to Avoid Staff Turnover and Enhance Sustainability of Production. Sustainability, 13(19), 10577.

Chan, C. S., & Marafa, L. M. (2018). Knowledge-perception bridge of green-smart integration of cities: An empirical study of Hong Kong. Sustainability, 10(1), 107.

Corallo, A., Latino, M. E., Menegoli, M., De Devitiis, B., & Viscecchia, R. (2019). Human factor in food label design to support consumer healthcare and safety: A systematic literature review. Sustainability, 11(15), 4019.

De Felice, F., Baffo, I., & Petrillo, A. (2022). Critical Infrastructures Overview: Past, Present and Future. Sustainability, 14(4), 2233.

Doukas, H., Nikas, A., González-Eguino, M., Arto, I., & Anger-Kraavi, A. (2018). From integrated to integrative: Delivering on the Paris Agreement. Sustainability, 10(7), 2299.

Fernandes Bella, R. L., Gonçalves Quelhas, O. L., Toledo Ferraz, F., & Soares Bezerra, M. J. (2018). Workplace spirituality: Sustainable work experience from a human factors perspective. Sustainability, 10(6), 1887.

Hartabela, D., Dewancker, B. J., & Koerniawan, M. D. (2021). A Relationship between Micro-Meteorological and Personal Variables of Outdoor Thermal Comfort: A Case Study in Kitakyushu, Japan. Sustainability, 13(24), 13634.

García-Alcaraz, J. L., Realyvasquez-Vargas, A., García-Alcaraz, P., Perez de la Parte, M., Blanco Fernandez, J., & Jimenez Macias, E. (2019). Effects of human factors and lean techniques on just in time benefits. Sustainability, 11(7), 1864.

Gerard, J.T.; Deborah, J.M.; Seshadri, T.; Zhang, Y. (2019). What drives vitality (sharing) of online digital content? The critical role of information, emotion, and brand prominence. American Marketing Association, 83, 1–20.

Guo, B., Hua, Q., Jin, L., Xie, X., Huo, Z., & Wang, H. (2022). Analysis of driving control characteristics in typical road types. Sustainability, 14(2), 782.

Jamal, M. T., Alalyani, W. R., Thoudam, P., Anwar, I., & Bino, E. (2021). Telecommuting during COVID 19: A Moderated-Mediation Approach Linking Job Resources to Job Satisfaction. Sustainability, 13(20), 11449.

Keskin, C., & Mengüç, M. P. (2018). On occupant behavior and innovation studies towards high performance buildings: a transdisciplinary approach. Sustainability, 10(10), 3567.

Kim, J.; Lee, S.; Geum, Y.; Park, Y. (2012). Patterns of innovation in digital content services: The case of app store applications. Innovation, 14, 540–556.

Koo, K. S., Song, S., Choi, J. H., & Sung, H. C. (2020). Current distribution and status of non-native freshwater turtles in the wild, Republic Of Korea. Sustainability, 12(10), 4042.

Kubečková, D. (2022). The Quality of ETICS in the Context of Energy and Social Changes (Case Study). Sustainability, 14(6), 3135.

Kranabitl, P., Faustmann, C., & Hick, H. (2021). Decision Making for Sustainable Technical Applications with the SMH Approach. Sustainability, 13(16), 8702.

Lee, A.R. (2021). Investigating the factors influencing the use of live commerce in the un-tact era: Focusing on multidimensional interactivity, presence, and review credibility. Knowledge Management Research, 22, 269–286.

Lee, H., & Cha, W. C. (2019). Virtual reality-based ergonomic modeling and evaluation framework for nuclear power plant operation and control. Sustainability, 11(9), 2630.

Lee, S.,& Cho, K. A. (2021). study on the reality of IoT device and service information gap in the era of digital transformation. Journal of Korea Internet Things Soc. 7, 79–89.

Lou, Z., Jie, W., & Zhang, S. (2020). Multi-objective optimization for order assignment in food delivery industry with human factor considerations. Sustainability, 12(19), 7955.

Lumbreras, S., Gómez, J. D., Alvarez, E. F., & Huclin, S. (2022). The Human Factor in Transmission Network Expansion Planning: The Grid That a Sustainable Energy System Needs. Sustainability, 14(11), 6746.

Lumbreras, S., Oviedo, L., & Angel, H. F. (2021). The missing piece in sustainability indices: Accounting for the human factor. Sustainability, 13(21), 11796.

Lundvall, B. (2013). Innovation studies: A Personal interpretation of ‘The State of the Art’. In Innovation Studies:Evolution and future challenges; Oxford University Press: Oxford, UK; ISBN 978-0-19-968634-6.

Mahdavi, A., Berger, C., Bochukova, V., Bourikas, L., Hellwig, R. T., Jin, Q., ... & Koo, K. S., Song, S., Choi, J. H., & Sung, H. C. (2020). Current distribution and status of non-native freshwater turtles in the wild, Republic Of Korea. Sustainability, 12(10), 4042.

Milazzo, M. F., Ancione, G., & Consolo, G. (2021). Human factors modelling approach: Application to a safety device supporting crane operations in major hazard industries. Sustainability, 13(4), 2304.

Minton, E. A.,& Kahle, L. R. (2013), Belief Systems, Religion, and Behavioral Economics: Marketing in Multicultural Environments, New York, NY: Business Expert Press.

Mohamed, E. S., Abu-hashim, M., AbdelRahman, M. A., Schütt, B., & Lasaponara, R. (2019). Evaluating the effects of human activity over the last decades on the soil

organic carbon pool using satellite imagery and GIS techniques in the Nile Delta Area, Egypt. Sustainability, 11(9), 2644.

Monfils, S., & Hauglustaine, J. M. (2016). Introduction of behavioral parameterization in the EPC calculation method and assessment of five typical urban houses in Wallonia, Belgium. Sustainability, 8(11), 1205.

Montoya-Reyes, M., Gil-Samaniego-Ramos, M., González-Angeles, A., Mendoza-Muñoz, I., & Navarro-González, C. R. (2020). Novel Ergonomic Triad Model to Calculate a Sustainable Work Index for the Manufacturing Industry. Sustainability, 12(20), 8316.

Murcia, N., Cardin, O., Mohafid, A., & Senkel, M. P. (2021). Health-Related Parameters for Evaluation Methodologies of Human Operators in Industry: A Systematic Literature Review. Sustainability, 13(23), 13387.

Neves-Silva, R., & Camarinha-Matos, L. M. (2022). Context-Based Decision Support System for Energy Efficiency in Industrial Plants. Sustainability, 14(7), 3885.

Park, H., Kim, S., Choi, M., & Choi, J. (2021). Human, Technical, and Organizational Drivers Affecting Sustainability of Content Firms through Management and Innovation Capability during COVID-19. Sustainability, 13(12), 6661.

Paulauskas, V., Filina-Dawidowicz, L., & Paulauskas, D. (2020). The Method to Decrease Emissions from Ships in Port Areas. Sustainability, 12(11), 4374.

Realyvásquez-Vargas, A., Arredondo-Soto, K. C., Blanco-Fernandez, J., Sandoval-Quintanilla, J. D., Jiménez-Macías, E., & García-Alcaraz, J. L. (2020). Work standardization and anthropometric workstation design as an integrated approach to sustainable workplaces in the manufacturing industry. Sustainability, 12(9), 3728.

Realyvásquez-Vargas, A., Arredondo-Soto, K. C., Blanco-Fernandez, J., Sandoval-Schweiker, M. (2020). Necessary conditions for multi-domain indoor environmental quality standards. Sustainability, 12(20), 8439.

Severino, A., Pappalardo, G., Curto, S., Trubia, S., & Olayode, I. O. (2021). Safety evaluation of flower roundabout considering autonomous vehicles operation. Sustainability, 13(18), 10120.

Starzyńska, B., Bryke, M., & Diakun, J. (2021). Human lean green method—a new approach toward auditing manufacturing & service companies. Sustainability, 13(19), 10789.

Suarez-Fernandez de Miranda, S., Aguayo-González, F., Ávila-Gutiérrez, M. J., & Córdoba-Roldán, A. (2021). Neuro-Competence Approach for Sustainable Engineering. Sustainability, 13(8), 4389.

Sudusinghe, J. I., & Seuring, S. (2020). Social sustainability empowering the economic sustainability in the global apparel supply chain. Sustainability, 12(7), 2595.

Thaler, R. H. (2016). Behavioral economics: Past, present, and future. American Economic Review, 106(7), 1577-1600.

Torres, M. B., Gallego-García, D., Gallego-García, S., & García-García, M. (2022). Development of a Business Assessment and Diagnosis Tool That Considers the Impact of the Human Factor during Industrial Revolutions. Sustainability, 14(2), 940.

Tutak, M., Brodny, J., & Dobrowolska, M. (2020). Assessment of work conditions in a production enterprise—A case study. Sustainability, 12(13), 5390.

Useche, S. A., Gene-Morales, J., Siebert, F. W., Alonso, F., & Montoro, L. (2021). "Not as Safe as I Believed": Differences in Perceived and Self-Reported Cycling Behavior between Riders and Non-Riders. Sustainability, 13(4), 1614.

Useche, S., Montoro, L., Alonso, F., & Oviedo-Trespalacios, O. (2018). Infrastructural and human factors affecting safety outcomes of cyclists. Sustainability, 10(2), 299.

Vijayakumar, K., & Robert, P. (2022). Human Factor Index Measurement Using an ISM-SEM-Fuzzy Approach. Sustainability, 14(13), 7635.

yoktur ve işler oluruna bırakıldığında serbest piyasa ortaya çıkamayacaktır. Polanji'ye göre serbest piyasa insan doğasına yabancıdır ve düzenlenmesi gereklidir.

Dördüncü Sanayi Devrimi'nin gelişiyle otomasyon ve yapay zeka teknolojilerinin bir yandan üretim ve refah artışı yarattığı öte yandan eşitsizlikleri derinleştirdiği, çalışan verimliliğini yükseltirken bazı meslekleri yok ettiği ve yeni meslekler ortaya çıkardığı bir piyasa gerçeğidir. Aynı zamanda teknolojik ilerlemenin toplumların gelir dağılımı kompozisyonunu değiştirdiği, özellikle emek/sermaye gelirlerinde sermayeden yana büyük kazanç farkları oluşturduğu görülmektedir.

Teknolojik ilerlemenin işgücü piyasalarında oluşturduğu eşitsizliklerin hafifletilmesi; her ülkeye aynı reçetenin uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Teknolojinin içeriği her ülkede aynı olmakla birlikte ülkelerin piyasa yapısı, kaynakları, demografisi ve gelişmişlik farkları reçetenin farklılaşmasına neden olmaktadır. Ancak beceri odaklı ya da nitelik meyilli eğitimin yaygınlaştırılması, sermayeden küresel vergi alınması, otomasyon riski yüksek olan ülkelerde otomasyon vergisi alınması, yoksulluğun hafifletilmesi için evrensel temel gelirin hayata geçirilmesi, işgücü üzerindeki vergi yükünün düşürülmesi, işsizliği önleyici kamu yararına çalışma programları geliştirilmesi literatürde eşitsizliğin azaltılması için düşünülen önlemlerdir. Büyük teknoloji şirketlerinin tekelci konumunu zayıflatmak ve teknoloji şirketlerinden daha fazla vergi almak önerilen diğer bir yöntemdir. Gelişmiş ülkelerde çalışma sürelerinin azaltılması, yüksek eğitimin mesleki eğitime dönüştürülmesi de önerilmektedir.

Otomasyonun uzun dönemde en önemli sonucu gelişmiş ülkelerdeki işgörenler üzerinde değil, gelişmekte olan düşük işgücü maliyeti politikasına güvenerek rekabet üstünlüğü elde etmek isteyen ülkelerde görülecektir. Otomasyon ve robotlaşmayı kullanarak işgücü maliyetleri denklemin dışına çıkarıldığında düşük işgücü maliyetlerinden gelen rekabet üstünlüğü büyük ölçüde kaybolmaktadır. Otomasyon belli bir sektöre egemen olduğunda haliyle düşük işgücü maliyetinin önemi kalmamaktadır.

Artan eşitsizliklerle mücadele etmenin belki de en kestirme yolu "büyük refah devletinin" pastayı büyütme görevinin yanısıra pastadan herkesin eşit bir pay almasını sağlamaktır. Otomasyon, yapay zeka ve robotlaşmanın sürüklediği Dördüncü Sanayi Devrimi'nde teknolojik gelişmenin nerede duracağı, sektörlerin istihdam bileşenlerini ne ölçüde etkileyeceği belli değildir. Bu nedenle, daha az iş ve daha fazla teknolojinin bulunması durumunda işgücü piyasasında *"insan odaklı yaklaşım"* eşitsizliklerin azaltılmasında büyük yarar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Acar, O. (2020). Yapay zeka : fırsat mı, yoksa tehdit mi? Kriter Yayınevi, İstanbul

Atkinson, A. (2018). Eşitsizlik: ne yapılabilir? Efil Yayınları, Ankara

Anderson, C. (2020). Dronlar işe başlıyor. HBR, Yapay Zeka, Optimist Yayınları, İstanbul

Baldwin, R. (2021). Küresel robotlaşma: küreselleşme, robot bilimi ve gelecekte istihdam. Siyah Kitap Yayınları, İstanbul

Brynjolfsson, E., McAfee, A. (2018). İkinci makine çağı, ISO Yayını, İstanbul

Ford, M. (2021). Robotların yükselişi: yapay zeka ve işsiz bir gelecek tehlikesi. Kronik Yayınları, İstanbul

İnan, K. (2019). Bilgi çağına geçerken teknolojik işlevsizlik. İletişim Yayınları, İstanbul

Milanoviç, B. (2018). Küresel eşitsizlik: küreselleşme çağı için yeni bir yaklaşım, Efil Yayınevi, Ankara

Newman, D., Blanchard, O. (2020). İnsan ve makine: makinelerle ortaklığımızın geleceği, Orenda Yayınları, İstanbul

Piketty, T. (2021). Yirmibirinci yüzyılda kapital. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul

Schwab, K., Davis, N. (2019). Dördüncü sanayi devrimini şekillendirmek. Optimist Yayınları, İstanbul

Stiglitz, J.E. (2015). Eşitsizliğin bedeli. İletişim Yayınları, İstanbul

Suskind, D. (2020). Çalışılmayan bir dünya: teknoloji-otomasyon ve çözüm yolları. TTGV Yayınları, İstanbul

Tez, Z. (2016). Meslekler tarihi : eski çağdan günümüze zanaatsal ve sanatsal uğraşlar. İnkılap Kitabevi, İstanbul

organizasyonun kaynak yönetimi, karar verme süreçleri ve iç ve dış iletişimi gibi boyutları düzenleyen bir yol oluşacaktır. Bu unsurlar kurumdan kuruma farklılık göstereceği için kamu organizasyonlarında performans yönetim stratejisinde de farklılıklar oluşacaktır. Özetle kamusal performans yönetimi, kamusal hizmet talebinde bulunanlar açısından bir değer üretmeyi planlayan stratejileri ve bileşenleri somutlaştıran bir yaklaşım olarak görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde dengeli karne kartının, özellikle iş sektöründe uzun yıllardır uygulanmasına rağmen, yakın zamana kadar ilgili sektörlerin dikkatini sadece dengeli karne kartının teorisine çekmiş ve dengeli karne kartı, özellikle kamuda özel sektör kadar pek uygulama alanı bulamamıştır. Aslında dengeli karne kartı, her kamu kurumun etkin ve etkili karar vermesi için kullanması gereken tekniklerden biridir. Yöneticiler kurumun hedefleri için karar alırken, açık veya gizli bazı göstergelerden yararlanmaktadır. Farklı olarak dengeli karne kartı sadece kısa dönemi kapsamayan birçok belli bir amaca yönelik birbirine entegre olmuş pek çok ölçütü kamu yöneticilerinin dikkate almasını sağlamaktadır. Kamu kurumlarında hazırlanan dengeli karne kartı, sadece kamu kurumlarının aktiviteleri içeren, stratejiyi ve vizyonu oluşturan bir ölçüm aracı olmaktan ziyade, bir yönetim uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Dengeli karne kartı, alınan sonuçlara, stratejilere ve amaçlara dayalı olarak süreçlerle ilgili yöneticilere geri beslemeyi sağlayan organizasyonu tüm boyutlarıyla ele alan bir stratejik performans yönetim unsurudur.

KAYNAKÇA

Administrations Centrales et Services Deconcentres (2002), Indicateurs et Tableaux de Bord, http://claude.rochet.pagesperso-orange.fr/cours/Docs/fiche19. pdf

Akyıldız, F. & Balcıoğlu, M. (2014), Kamu Sektöründe Strateji Üretimi ve Performansa Yeni Bir Bakış: Balanced Scorecard ve Kamu Hastaneler Birliği Örneği, II. Uluslararası Davraz Sempozyumu, s.1055- 1106.

Coskun, A. & Senyigit, Y. Bora (2010). The Balanced Scorecard for the Healthcare Organizations. In Shil, N. C. and Pramanik, A. K. (Eds.), Contemporary Research in Cost and Management Accounting Practices: The Twenty First Century Perspective, pp. 138-151, North American Business Press.

Chow, C.W., Ganulin, D., Haddad, K. & Williamson, J. (1998), The balanced scorecard: A potent tool for energizing and focusing health-care organization management, Journal of Health-care Management, Vol. 43 No. 3, pp. 63-80.

Davis, F. R. (2005). Strategic management: Concepts and cases. NJ: Prentice Hall.

Erbaşi, A. (2014). Use of Balanced Scorecard in Municipality Performance Assessments: Municipal Scorecard Model. Journal of Advanced Management Science, 197-205.

Gumbus, A., Bellhouse, D. E. & Lyons, B. (2003). A three year journey to organizational and financial health using the Balanced Scorecard: A case study at a Yale New Haven Health System Hospital. The Journal of Business and Economic Studies, 9(2), 54-64

Kaplan, R. & Norton, D. P. (1992). The balanced scorecard – Measures that drive performance. Harvard Business Review, 70 (1), 71-79.

Kaplan, R. & Norton, D. P. (1993). Putting the Balanced Scorecard to Work. Harvard Business Review, 71 (5), 134-142.

Kaplan, R. & Norton, D. P. (1996a). The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. Boston: Harvard Business School Press.

Kaplan, R. & Norton, D. P. (1996b). Using the Balanced Scorecard as a Strategic Management System. Harvard Business Review, 74 (1), 75-85.

Kaplan, R. & Norton, D. P. (2000). The strategy-focused organization: how balanced scorecard companies thrive in the new business environment. Boston: Harvard Business School Press.

Kaplan, R. and Norton, D. P. (2001). The Strategy-Focused Organization: How Balanced Scorecard Companies Thrive in the New Business Environment. Boston: Harvard Business School Press.

Karabeyli, L. (2006), Belediyelerde Performans Yönetimi, Birlik Dergisi, Sayı (1), s. 18-21.

Markless, S. & Streatxeld D. (2001). Developing performance and impact indicators and targets in public and education libraries. International Journal of Information Management, 21,167-179.

Usta, A. (2012), Kamu Örgütlerinde Kurumsal Karne Modeli ile Performans Yönetimi: Boyutlar ve Göstergeler, Amme İdaresi Dergisi, 45 (1), s.106.

Usta, A. & Kubat, A. (2013). Belediyelerde performans yönetimi: Boyutlar ve Ölçüler. Verimlilik Dergisi , (3) , 19-40.

Yıldırım, K. (2006), Balanced Scorecard Aracılığıyla Hastanelrde Performans Analizi ve Uygulaması, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniveristesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Yüksel, H. & Coşkun, A., (2013), Strategy Focused Schools: An Implementation of The Balanced Scorecard In Provision of Educational Services, Procedia – Social and Behavioral Sciences, Vol:106, 2450-2459.

KAYNAKÇA

DPT. (2006). Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010). Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı.

DPT. (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Bilgi Teknolojileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara: TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.

DPT. (2011). Bilgi Toplumu İstatistikleri 2011. Ankara: TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı.

KB. (2015). 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı.

MB. (2017). Bütünleşik Kamu Mali Yönetim Bilişim Sistemi Politika Belgesi ve Eylem Planı (2017-2020). Ankara: TC Maliye Bakanlığı

SBB. (2022). Kamu Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yatırım Raporu. Ankara: TC Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı

Milosavljevića, M., Bursaća, M., & Tričkovıća, G. (2018). "Selection of the Railroad Container Terminal in Serbia Based on Multi Criteria Decision-Making Methods". Decision Making: Applications in Management and Engineering. 1(2).

Pamučar, D. And Ćirović, G. (2015). "The Selection of Transport and Handling Resources in Logistics Centers Using Multi-Attributive Border Approximation Area Comparison (MABAC)". Expert Systems with Applications. 42(6).

Pamučar, D., Petrović, I. and Ćirović, G. (2018). "Modification of The Best–Worst and MABAC Methods: A Novel Approach Based on İnterval-Valued Fuzzy-Rough Numbers". Expert Systems with Applications. 91.

Yerlikaya, H. (2015). Kamu Politikasında Katılımcılık ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri Uzmanlı Tezi. Ankara: TC Kalkınma Bakanlığı Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı.

TEORİK ANLAMDA İKTİSADİ VE FİNANSAL OLAYLARA AKADEMİK YAKLAŞIMLAR

Editör
Şahin KARABULUT

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-28-9

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İktisadi ve finansal olayların teorik açıdan çeşitli şekillerde ele alındığı bu kitapta AYDINBAŞ, Endüstri 4.0 ile dijitalleşme çağında kadının işgücüne katılımını incelemiştir. ŞEN, davranışsal kurumsal finans kontekstinde narsisizm ve yönetici narsisizmi ölçüm yöntemlerini ele almıştır. ÇANKAYA, "On The Computational Distribution of The Random Summation Based on Q-Deformation" başlıklı çalışması ile kitaba katkı vermiştir. KARATAŞ, engin alternatif turizm yelpazesine sahip Muğla ilinin yerel kalkınması adına kitle turizminin yanı sıra alternatif turizm potansiyelini incelemiştir. AYRAN CİHAN, yeni sanayileşen ülkelerde nitelikli işgücü ve ihracat konusunu irdelemiştir. KÜÇÜK KARAMAN, TÜİK'in 2016 yılında 2009 yılını baz alarak yaptığı milli gelir hesaplaması ile oluşan eski seri ve yeni seri tasarruf oranları arasındaki farkı akademik bir yaklaşımla incelemiştir. ERDEM, sürdürülebilir kalkınmanın göç ile ilişkisini ele almıştır. ARSLAN ve BORA, Türk Eximbank'ın 2016-2020 dönemi faaliyetleri ve ihracatçılara kullandırdığı çeşitli kısa ve uzun vadeli kredileri incelemiştir. GÜREL GÜNAL, Türkiye için seçilmiş sektörlerin rekabet düzeyini araştırmıştır. EKİCİ ve DAĞIDIR ÇAKAN, Türkiye'de katılım bankalarının performansını BIST sürdürülebilirlik endeksi çerçevesinde analiz etmiştir.

SERTKAYA, Covid-19 sürecinde enflasyonla mücadelede uygulanan para politikalarını açıklamıştır. AYDIN ve AK, gerek finans teorisine, gerekse uygulama yönüyle finansal sistemine yönelik özellikle krizlerden sonra daha da belirgin hale gelen faiz-döviz kıskacı tartışmalarına değinmiştir. EKİNCİ, küresel kriz sonrası borçlanma ve CDS primlerinin seyrini, Türkiye ve PIIGS ülkeleri için veri temelli olarak incelemiştir. CAMBAZOĞLU, ekonomik yakınsama olgusunun teorik çerçevesini çizmiştir. TOĞUÇ, menkul kıymetleştirme ve İslami menkul kıymetleştirmenin sermayenin halka yayılmasındaki önemini açıklamıştır. AYVACIK, sürdürülebilirlik açısından yeşil finansman konusunu ele almıştır. BİBER, yapay zekâ ve makine öğreniminin finansal piyasalardaki yeri ve önemine değinmiştir.

SAKINÇ ve SAKINÇ, devletin kamu harcamalarındaki etkinliğini artıracak ve sosyal ve sağlık hizmetlerinin finansmanında alternatif bir yöntem ortaya koymuştur. ÇAMURDAN, PAKSOY, ÇEVİŞ ve GÜLLER, Türkiye'de enflasyon hedeflemesi uygulamasını çeşitli açılardan değerlendirmiştir. KÖKTÜRK, işsizlik histerisi üzerine eğilmiştir. ŞAHİN çalışmasında, işletmelere günümüzde dünyada yaşanan ekonomik darboğazdan çıkabilmeleri için Kaizen maliyetleme örnekleri ile anlatılarak ışık tutmuştur. UZUN, Ekonomik savaşın kalbindeki 'savaş' kavramıyla neredeyse eşit derecede zor bir kavram olan "zafer" kavramının anlamını ve referans paketlerini açarak ekonomik savaş zamanlamasını anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır. ÇİLDİR ve TOPKAYA, Savunma harcamalarının ekonomik büyüme ve cari açık arasında son yıllarda nasıl bir etki meydana getirdiği konusunda detaylı bilgi vermiştir. TURNA, önemli bir tartışma konusu olan Robot Vergisi hakkında incelemelerde ve değerlendirmelerde bulunmuştur. İZGİ ŞAHPAZ, Türkiye'de Covid-19 dönemi ve öncesine göre gelir dağılımı göstergelerinin seyrini ortaya koymuştur. AKKAYA ve BODUR, Covid-19 pandemisinin kayıt dışı ekonomi ve kayıt dışı istihdama yansımaları üzerinde durmuştur. ÖMÜR, Vergilemede uluslararası bilgi paylaşımı konusunda güncel bir gelişme olan otomatik bilgi değişimi ve ortak raporlama standartlarını incelemiştir. İktisadi ve finansal gelişmelerin

birçok yönüyle değerlendirildiği bu kitap, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Hakkâri Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi olmak üzere 23 farklı üniversite ve kurumdan 36 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Burak ÇAMURDAN	Siirt Üniversitesi
Prof.Dr.	İsmail ÇEVİŞ	Pamukkale Üniversitesi
Prof.Dr.	M. Kemal AYDIN	Sakarya Üniversitesi
Doç.Dr.	Ahmet Emre BİBER	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç.Dr.	Birgül CAMBAZOĞLU	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç.Dr.	Erdal ARSLAN	Selçuk Üniversitesi
Doç.Dr.	İlker SAKINÇ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç.Dr.	Mehmet Niyazi ÇANKAYA	Uşak Üniversitesi
Doç.Dr.	Mehmet Zeki AK	Sakarya Üniversitesi
Doç.Dr.	S. Öznur SAKINÇ	Hitit Üniversitesi
Doç.Dr.	Semin PAKSOY	Çukurova Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali BORA	Selçuk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Arif GÜLLER	Siirt Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Aslı KARATAŞ	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Burak SERTKAYA	Hitit Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Canan DAĞIDIR ÇAKAN	Marmara Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Melih ÇİLDİR	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Nurhan TOĞUÇ	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Osman Nuri ŞAHİN	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Özgür Mustafa ÖMÜR	Giresun Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Süleyman ŞEN	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Onur KÖKTÜRK	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Eda AYVACIK	Bayburt Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Fatma TURNA	Hakkâri Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Gülçin GÜREL GÜNAL	Ege Üniversitesi

Arş.Gör.Dr.	Kadriye İZGİ ŞAHPAZ	Sakarya Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Kezban AYRAN CİHAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr.	Murat UZUN	
Dr.	Sevim KÜÇÜK KARAMAN	
Dr.	Uğur ERDEM	
Öğr.Gör.	Hüseyin AKKAYA	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Öğr.Gör.	Şehnaz BODUR	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Hazine ve Maliye Uzmanı	İlknur EKİNCİ	T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı
Bilim Uzmanı	Gökçen AYDINBAŞ	Anadolu Üniversitesi
	Esra EKİCİ	Marmara Üniversitesi
	Yunus Emre TOPKAYA	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Endüstri 4.0 ile Dijitalleşme Çağında Kadının İşgücüne Katılımı: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme 1
Gökçen AYDINBAŞ

Davranışsal Kurumsal Finans Kontekstinde Narsisizm: Yönetici Narsisizmi Ölçüm Yöntemleri 21
Süleyman ŞEN

On The Computational Distribution of The Random Summation Based on q-Deformation 35
Mehmet Niyazi ÇANKAYA

Yerel Kalkınma Bağlamında Muğla İlinin Alternatif Turizm Potansiyeli 45
Aslı KARATAŞ

Yeni Sanayileşen Ülkelerde Nitelikli İşgücü ve İhracat Hacmi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 59
Kezban AYRAN CİHAN

Türkiye'de Tasarruf Açığı Sorunu 71
Sevim KÜÇÜK KARAMAN

Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Türkiye'de Uluslararası Göç Politikaları ve Göç Yönetişimi 91
Uğur ERDEM

Dış Ticaretin Finansmanında Türk Eximbank'ın Rolü: 2016-2020 Dönemi Faaliyetlerinin İncelenmesi 103
Erdal ARSLAN, Ali BORA

Piyasa Yapısı Analizlerinin Önemi: Farklı Sektörlerden Örnekler 113
Gülçin GÜREL GÜNAL

BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Alan Bankaların Sürdürülebilirlik Çerçevesinde İncelenmesi 125
Esra EKİCİ, Canan DAĞIDIR ÇAKAN

Covid-19 Sürecinde Enflasyonla Mücadelede Para Politikası Yaklaşımları: Dünya ve Türkiye Örnekleri 137
Burak SERTKAYA

Türkiye Ekonomisi: Faiz-Kur Kıskacı 153
M. Kemal AYDIN, Mehmet Zeki AK

Küresel Kriz Sonrası Borçlanma ve CDS Primlerinin Seyri: Türkiye ve PIIGS Ülkeleri **171**
İlknur EKİNCİ

Ekonomik Yakınsama Olgusunun Teorik Çerçevesi **183**
Birgül CAMBAZOĞLU

Menkul Kıymetleştirme, Sukuk ve Sermayenin Halka Yayılması **197**
Nurhan TOĞUÇ

Sürdürülebilirlik Açısından Yeşil Finansman **209**
Eda AYVACIK

Yapay Zekâ ve Makine Öğreniminin Finansal Piyasalardaki Yeri ve Önemi **223**
Ahmet Emre BİBER

Sosyal ve Sağlık Hizmetlerin Finansmanında Alternatif Yöntemler: Sosyal Etki Tahvilleri ve Sağlık Etki Tahvilleri **237**
İlker SAKINÇ, S. Öznur SAKINÇ

Türkiye'de Enflasyon Hedeflemesi Uygulamasından Zımnen Vaz mı Geçiliyor? Döviz Kuru ve Gösterge Faiz Oranı Açısından Enflasyon Hedeflemesi Rejiminin Güncel Önemi? **249**
Burak ÇAMURDAN, Semin PAKSOY, İsmail ÇEVİŞ, Arif GÜLLER

Türkiye'de İşsizlik Histerisi Hipotezi'nin Geçerliğinin Hepsağ (2021) Birim Kök Testi ile Sınanması **263**
Onur KÖKTÜRK

Kaizen Maliyetleme ve Dünyadan Örnekler **273**
Osman Nuri ŞAHİN

Kamu Mali Yönetimi Perspektifinden Ekonomik Savaş Zamanlama Siyaseti **293**
Murat UZUN

Savunma Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Cari Açık İlişkisi: Seçili Ülkelerle Panel Veri Analizi **301**
Melih ÇİLDİR, Yunus Emre TOPKAYA

Robotlar Vergilendirilmeli mi? **315**
Fatma TURNA

Türkiye'de Covid-19 Dönemi ve Öncesine Göre Gelir Dağılımı Göstergelerinin Seyri **339**
Kadriye İZGİ ŞAHPAZ

Covid-19 Pandemisinin Kayıt Dışı Ekonomi ve
Kayıt Dışı İstihdama Yansımaları 347
Hüseyin AKKAYA, Şehnaz BODUR

Vergileme Konusunda Otomatik Bilgi Değişimi ve Ortak Raporlama Standardı:
Türkiye Uygulamaları..... 359
Özgür Mustafa ÖMÜR

Kadınların, iş hayatına katılımları için olumlu bir katkı yaratacağı ve ek istihdam imkânı sağlayacağı için dijital okuryazarlıkları artırılmalıdır. Bu doğrultuda devletten, sivil toplum kuruluşlarından, ulusal ya da uluslararası örgütlerden destek alınarak çeşitli eğitimler, seminerler düzenlenmeli ve bu konuda çalışmalar yapılmalı, çeşitli kitaplar yayınlanmalıdır. Ayrıca aileler, daha küçük yaşlardaki kızlarının teknoloji alanına yönelik meraklarını ve isteklerini fark ederek onlara gereken desteği sağlamalı ve onları bilim ve teknoloji doğrultusunda yetiştirmelidir. Bu adımların tümünün atılmasıyla da, STEM alanları açısından üstün bir gelişme ve kalkınma mümkün hale gelebilecektir.

KAYNAKÇA

Arabacı, B. (2012). Çalışan kadınların cinsiyet ayrımcılığına yönelik algıları: Bursa dokuma sanayi örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Berber, M. ve Yılmaz Eser, B. (2008). Türkiye'de kadın istihdamı: Ülke ve bölge düzeyinde sektörel analiz. "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 10(2): 1- 16.

Bergmann, N., Meissner, J. L., Haselsteiner, E. ve Pretterhofer, N. (2021). The hidden technological labour of the hero[in]es of the everyday. Conference: 19th Annual Community Informatics Research Network Conference [CIRN 2021].

Davies, L., Lewis, S. ve Lewis, J. (1998). The work-family challenge: Rethinking employment. Journal of Marriage and the Family, 60(4), 1036. https://doi.org/10.2307/353646.

Deloitte. (2018). Teknoloji sektöründe kadın. https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/teknoloji-sektorunde-kadin.html, Erişim tarihi: 15.05.2022.

Doğramacı, E. (1993). Atatürk'ten günümüze sosyal değişmede Türk kadını. Ankara: Kıvılcım Basım.

Global Akademi (2022). "Yapay zekâ ve metaverse". Global Akademi Söyleşileri, Dr. R. Erdem Erkul. Erişim: 12.06.2022, https://m.youtube.com/watch?v=4enPsKFQ2hQ.

Gözener, E. (2012). Ülkemizdeki kadın işgücü istihdamının Dünya ve Avrupa ülkeleriyle Karşılaştırılması: İstihdam Edilmiş Kadın İşgücüne İlişkin Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi, Bitirme Projesi, İstanbul.

Honeypot. (2018). "Women in tech index." https://www.honeypot.io/women-in-tech-2018/, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://businessdiplomacy.net/tr/dunyada-cigir-acan-genc-mucit-dr-canan-dagdeviren/, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://www.endustri40.com/dorduncu-sanayi-devriminde-kadin-ve-is/, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://tr.euronews.com/2020/03/08/yapay-zekanin-cinsiyetciligi-kadin-elinden-cikan-algoritmalar-kadinlara-kars-ayrimcilik, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://tr.euronews.com/2022/04/18/turkiye-kad-n-mucit-ve-girisimci-oranlar-nda-diger-ulkelere-gore-ne-durumda, Erişim tarihi: 22.02.2022.

https://www.garantibbva.com.tr/tr/blog/cevre-dostu-yakit.page, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://habitatdernegi.org/dijital-donusum/kadin-icin-teknoloji/, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://www.ntv.com.tr/teknoloji/teknolojide-kadin-dernegi-ile-udacity-kadinlara-yapay-zekâ-eğitimi-verecek, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://www.pwc.com.tr/calisma-hayatinda-cinsiyet-ucret-esitligi, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://www.saglik.gov.tr/TR,57194/bakan-koca-almanyada-yilin-doktoru-secilen-dr-dilek-gursoyu-tebrik-etti.html, Erişim tarihi: 22.02.2022.

https://talentgrid.io/wp-content/, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://terrabayt.com/yasam/dijitallesme-ve-kadin-emegi/, Erişim tarihi: 15.04.2022.

https://turkiyevodafonevakfi.org.tr/projeler/dijital-benim-isim, Erişim tarihi: 15.04.2022.

İhlas Haber Ajansı "İHA" (2020). Yazılım Mühendisi nedir? Yazılım Mühendisi maaşları? Yazılım Mühendisliği taban puanları 2017-2018. https://www.iha.com.tr/haber-yazilim-muhendisi-nedir-yazilim-muhendisi-maaslari-yazilim-muhendisligi-taban-puanlari-2017-2018-697528/ Erişim tarihi: 22.02.2022.

Karaduman, İ. (2020). Geleceğin teknolojileriyle ilgili eğitim sunan üniversiteler. https://www.gelecekburada.net/gelecegin-teknolojileriyle-ilgili-egitim-sunan-universiteler/ Erişim tarihi: 22.02.2022.

Karatoy, M. G. (2021). İnovasyon yöneticisi olmanın önemi ve kriterleri. https://tr.linkedin.com/pulse/inovasyon-y%C3%B6neticisi-olmanin-%C3%B6nemi-ve-kriterleri-karatoy. Erişim tarihi: 17.05.2022.

Koçer, D. ve Örmeci, L. (2020). Türkiye'de ve dünyada teknoloji alanında oluşan toplumsal cinsiyet eşitsizliği. https://kockam.ku.edu.tr/turkiyede-dunyada-teknoloji-alaninda-olusan-toplumsal-cinsiyet-esitsizligi/ Erişim tarihi: 17.05.2022.

Korkmaz, Y. ve Tüfekçi, Ö. U. (2007). Çalışma hayatında tarımda kadın ve sorunları: Ağlasun ilçesi örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(1), 37-61. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/20837/223287.

Liu, D. Y., Chen, S. W. ve Chou, T. C. (2011). Resource fit in digital transformation: Lessons learned from the CBC Bank global ebanking project. Management Decision, 49(10), 1728-1742.

Miles, M, B. ve Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook. [2nd ed]. Thousand Oaks, CA: Sage.

ÖSYM. (2018). 2018 YKS değerlendirme raporu. Ankara: ÖSYM.

Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye'de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılığın analizi. Ege Akademik Bakış, 10(4), 1217-1230.

Peker, A. ve Kubar, Y. (2012). Türkiye'de kırsal kesimde kadın istihdamına genel bir bakış. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 173-188.

Schwab, K. (2019). Dördüncü sanayi devrimini şekillendirmek [Z. Dicleli, Çev.]. İstanbul: Optimist Yayınevi.

Seguino, S. (2000). Gender inequality and economic growth: A cross-country Analysis. World Development, 28(7), 1211-1230.

Sesiz, N. (2018). Moda endüstrisinde Türk tasarımcı markaları ve stil analizleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Taşıtman A. (2019). Türkiye teknoloji sektörü durum analizi araştırma raporu. İstanbul: Kodluyoruz Derneği.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018). On Birinci Kalkınma Planı [2019-2023]. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu, [Yayın no: KB: 2999 - ÖİK: 780], Ankara, 2018.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı [2019-2023]. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf. Erişim tarihi: 22.05.2022.

Uçan, Z. (1989). İşgücünün serbest dolaşımı ve Türkiye uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uluslararası Çalışma Örgütü / International Labour Organization "ILO" (2016). Women at work: Trends international labour office. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/publ/documents/publication/wcms457317.pdf./ Erişim tarihi: 15.04.2022.

World Economics Forum. (2016). Mastering the fourth industrial revolution. Davos: World Economics Forum.

Chatterjee ve Hambrick (2007)	5 Maddeli Dolaylı Ölçüm Yöntemi	1) CEO'nun faaliyet raporlarındaki fotoğrafının boyutu 2) Şirketin basın bültenlerinde CEO'suna verdiği önem 3) CEO'nun görüşlerini beyan ederken birinci tekil şahıs zamirlerini kullanma sıklığı 4) CEO'nun aldığı nakit ücretin (maaş ve bonuslar) şirkette kendisinden sonra gelen yöneticinin aldığı nakit ücrete oranı 5) CEO'nun aldığı nakit olmayan ücretin (ertelenmiş gelir, hisse senedi verilmesi ve hisse senedi opsiyonları) şirkette kendisinden sonra gelen yöneticinin aldığı nakit olmayan ücrete oranı
Petrenko vd. (2016)	Video tabanlı psikometrik analiz	Videoya çekilen CEO'ların söylem ve davranışları 3 bağımsız psikolog tarafından NPI-40'a göre derecelendirilmiştir
Ham vd. (2017)	İmza boyutları	ABD Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC) evraklarında bulunan CEO'ların imzalarının boyutu ele alınmıştır
Aabo ve Eriksen (2018)	LinkedIn hesabı	1) CEO'nun "Yetenek & Onaylar" bölümüne eklediği yetenek sayısı 2) CEO'nun bağlatı sayılarının toplamı 3) CEO'nun önceki iş deneyimlerinin toplamı 4) CEO'nun fotoğrafının bulunup bulunmaması durumu 5) LinkedIN hesabına özet kısmının eklenip eklenmemesi durumu 6) LinkedIN hesabına ilgi alanları kısmının eklenip eklenmemesi durumu

3. SONUÇ

Son yıllarda davranışsal finans akımı giderek güçlenmektedir. Davranışsal finans alanı ile insanların normal bireyler olduğu, her zaman rasyonel davranmadıkları ve psikolojik faktörlerden etkilenebildikleri kanıtlanmıştır. Bu tür çalışmalar şirket yöneticileri üzerine de yapılmaya başlamıştır. Böylece davranışsal finans alanın bir alt alanı olarak davranış kurumsal finans alanı ortaya çıkmıştır. Firma yöneticileri de bir bireydir ve firmalarda yatırım, finansman ve kar dağıtımı gibi önemli kararlar almaktadırlar. Firmalarda alınan bu tip kararlarda yöneticilerin davranışsal önyargıları etkili olabilmektedir.

Çeşitli çalışmalarda firma yöneticilerinin; kendine aşırı güvenmesi, iyimser olması, kibirli olması, kendine atfetme önyargısının bulunması vb. çeşitli önyargılarının olduğu tespit edilmiştir. Bu önyargılar birbirine benzer özellikte olup aynı zamanda narsisizm eğiliminin birer uzantısıdır. Dolayısı ile son yıllarda yapılan çalışmaların, yöneticilerin narsisizm eğilimleri üzerine yoğunlaştığını belirtmek gerekir.

Bu çalışmada, narsisizm eğilimi açıklanmış ve ileride yönetici narsisizmi ölçümü üzerine yapılacak çalışmalara yol göstermesi için ölçüm yöntemleri tanıtılmıştır. Literatürde yöneticilerin narsisizm eğiliminin anket yöntemi ya da ikincil veriler kullanılarak ölçülebileceği görülmüştür. Ancak son yıllarda yapılan çalışmalarda özellikle ikincil verilere ulaşmanın yöneticiler ile bire bir anket uygulamaktan daha kolay olduğu ön plana çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Aabo, T. & Eriksen, N. (2018). Corporate risk and the humpback of CEO narcissism. Review of Behavioral Finance, 10(3), 252-273.

Aktas, N., de Bodt, E., Bollaert, H., & Roll, R. (2016). CEO Narcissism and the takeover process: from private initiation to deal completion. Journal of Financial and Quantitative Analysis. 51, 113–137.

American Psychiatric Association (1995). DSM-IV: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. (4th ed.) Washington DC.

Ames, D. R., Rose, P., & Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. Journal of Research in Personality. 40, 440–450.

Ashby, H. U. (1978). An MMPI scale for narcissistic personality disorder. Dissertation Abstracts International, 39, 10.

Atay, S. (2009). Narsistik Kişilik Envanteri'nin Türkçe'ye standardizasyonu. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(1), 181-196.

Baker, M., & Wurgler, J. (2011). Behavioral corporate finance: An updated survey, Working Paper 17333, National Bureau of Economic Research, http://www.nber.org/papers/w17333.

Barberis, N., ve Thaler, R. (2003). Handbook of the Economics of Finance in G.M. Constantinides, M. Harris ve R. Stulz (ed.), A Survey of Behavioral Finance, 18: 1052-1121. Elsevier Science B.V.

Brunell, A. B. & Buelow, M. T. (2017). Narcissism and performance on behavioral decision-making tasks. Journal of Behavioral Decision Making. 30, 3-14.

Campbell, W. K., Bonacci, A. M., Shelton, J., Exline, J. J., & Bushman, B. J. (2004). Psychological entitlement: Interpersonal consequences and validation of a self-report measure. Journal of Personality Assessment, 83(1), 29-45.

Chatterjee, A., & Hambrick, D. C. (2007). It's all about me: narcissistic chief executive officers and their effects on company strategy and performance. Administrative Science Quarterly. 52, 351–386.

Crowe, M., Carter, N. T., Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2016). Validation of the Narcissistic Grandiosity Scale and creation of reduced item variants. Psychological Assessment. 28, 1550–1560.

Ellis, H. (1898). Auto-erotism: A psychological study. Alienist and Neurologist. 19, 260-299.

Emmons, R. A. (1984). Factor analysis and construct validity of the Narcissistic Personality Inventory. Journal of Personality Assessment, 48, 291-300.

Emmons, R. A. (1987). Narcissism - theory and measurement. Journal of Personality and Social Psychology. 52, 11–17.

Engelen, A., Neumann, C., & Schmidt, S. (2016). Should entrepreneurially oriented firms have narcissistic CEOs? Journal of Management. 42, 698–721.

Foster, J. D., McCain, J. L., Hibberts, M. F., Brunell, A. B., & Johnson, R. B. (2015). The Grandiose Narcissism Scale: A Global and Facet-Level Measure of Grandiose Narcissism. Personality and Individual Differences. 73(1), 12-16.

Freud, S. (1957). The history of the psychoanalytic movement. In J. Strachey (ed.), The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, 14: 7–66. London: Hogarth Press.

Gentile, B., Miller, J. D., Hoffman, B. J., Reidy, D. E., Zeichner, A. & Campbell, W. K. (2013). A test of two brief measures of grandiose narcissism: The Narcissistic Personality Inventory-13 and the Narcissistic Personality Inventory-16. Psychological Assessment. 25, 1120–1136.

Glover, N., Miller, J. D., Lynam, D. R., Crego, C. & Widiger, T. A. (2012). The five-factor narcissism inventory: A five-factor measure of narcissistic personality traits. Journal of Personality Assessment. 94(5), 500-512.

Ham, C., Seybert, N., & Wang, S. (2018). Narcissism is a bad sign: CEO signature size, investment, and performance. Review of Accounting Studies, 23(1), 234-264.

Hendin, H. M., & Cheek, J. M. (1997). Assessing hypersensitive narcissism: A reexamination of Murray's Narcism Scale. Journal of Research in Personality. 31, 588–599.

Jones, B. D. (1999). Bounded rationality. Annual review of political science, 2(1), 297-321.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. Econemetrica, 47(2), 263-291.

Kernberg, O. F. (1975). Borderline conditions and pathological narcissism. New York: Aronson.

Kızıltan, H. (2000). Narcissistic Personality Inventory (NPI) Ölçeğinin Türkçe Formu Dil Eşdeğerliliği, Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışmaları. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Konrath, S., Meier, B., Bushman, B., & Jelte, M. W. (2014). Development and validation of the single item narcissism scale (SINS). PloS One. 9(8).

Lasch, C. (1991). The Culture of Narcissism: American Life in an Age of Diminishing Expectations. New York: W. W. Norton & Company.

Levy, K. N., Ellison, W. D. & Reynoso, J. D. (2011). A Historical Review of Narcissism and Narcissistic Personality. W. Keith Campbell ve Joshua D. Miller (Ed.), The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder içinde (s.3-13). New Jersey: John Wiley & Sons.

Luchner, A. F., Houston, J. M., Walker, C. & Houston, A. M. (2011). Exploring the relationship between two forms of narcissism and competitiveness. Personality and Individual Differences. 51, 779–782.

MacLean, L. C., & Ziemba, W. T. (2013). Section B. Utility Theory. In Handbook of the Fundamentals of Financial Decision Making: Part I, (pp. 80-86).

Murray, H. A. (1938). Explorations in Personality. New York: Oxford University Press.

Oesterle, M. J., Elosge, C., & Elosge, L. (2016). Me, myself and I: the role of CEO narcissism in internationalization decisions. International Business Review. 25, 1114-1123.

Petrenko, O. V., Aime, F., Ridge, J., & Hill, A. (2016). Corporate social responsibility or CEO narcissism? CSR motivations and organizational performance. Strategic Management Journal. 37, 262–279.

Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G. C., & Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. Psychological Assessment, 21, 365– 379.

Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. Annual Review of Clinical Psychology. 6, 421– 446.

Pompian, M. (2006). Behavioral finance and wealth management: How to build optimal portfolios that account for investor biases. New Jersey: John Wiley & Sons.

Raskin, R. N., & Hall, C. S. (1979). A narcissistic personality inventory. Psychological Reports, 45(2), 590.

Raskin, R., & Shaw, R. (1988). Narcissism and the use of personal pronouns. Journal of Personality. 56, 393–404.

Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. Journal of Personality and Social Psychology. 54, 890–902.

Reina, C. S., Zhang, Z., & Peterson, S. J. (2014). CEO grandiose narcissism and firm performance: the role of organizational identification. The Leadership Quarterly. 25, 958–971.

Rosenthal, S. A., Hooley, J. M., & Steshenko, Y. (2007). Distinguishing grandiosity from self-esteem: Development of the Narcissistic Grandiosity Scale. Unpublished Manuscript.

Shefrin, H. (2001). Behavioral corporate finance. Journal of Applied Corporate Finance, 14(3), 113-125.

Sherman, E. D., Miller, J. D., Few, L. R., Campbell, W. K., Widiger, T. A., Crego, C., & Lynam, D. R. (2015). Development of a Short Form of the Five-Factor Narcissism Inventory: The FFNI-SF. Psychological Assessment. 27, 1110–1116.

Simon, H. A. (1955). A behavioral model of rational choice. The quarterly journal of economics, 69(1), 99-118.

Statman, M. (2014). Behavioral finance: Finance with normal people. Borsa Istanbul Review, 14(2), 65-73.

Von Neumann, J. & Morgenstern, O. (1944). Theory of Games and Economic Behavior. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Webb, E. J., Campbell, D. T., Schwartz, R. D., & Sechrest, L. (1966). Unobtrusive measures: Nonreactive research in the social sciences. Chicago: Rand McNally.

Zhu, D. H., & Chen, G. L. (2015). CEO narcissism and the impact of prior board experience on corporate strategy. Administrative Science Quarterly. 60(1), 31-65.

number of items in the summation comes from binomial distribution and the values of variables comes from Weibull distribution with the given values of parameters. While determining the computational distribution of the q-deformed summation, the goodness of fit test and the correlation coefficient performing a matching between theoretical and empirical distributions have been used. After they are determined, the results of the simulation have shown that the computational distribution of the q-deformed summation can have followed by Weibull distribution if each value for the cost represented by X is assumed to be Weibull distribution, again.

One can use the algorithm given in the paper for the different distributions for the theoretical ones which are used to represent the cost of accident, the unexpected situations, etc. Thus, the practitioners can use the deformed summation based on $\log_q$ and the algorithm to determine the computational distribution of insurance applications and many financial data sets which can be modelled by different probability (density) functions for performing the different aims planned and conducted by researchers in the applied field of science.

REFERENCES

Balakrishnan, K. (2019). Exponential distribution: theory, methods and applications. Routledge.

Borges, E. P. (2004). A possible deformed algebra and calculus inspired in nonextensive thermostatistics. Physica A: Statistical Mechanics and its Applications, 340(1-3), 95-101.

Çankaya, M. N., Yalçınkaya, A., Altındağ, Ö., & Arslan, O. (2019). On the robustness of an epsilon skew extension for Burr III distribution on the real line. Computational Statistics, 34(3), 1247-1273.

Çankaya, M. N. (2021). Derivatives by ratio principle for q-sets on the time scale calculus. Fractals, 29(08), 2140040.

Dickson, D. C. (2016). Insurance risk and ruin. Cambridge University Press.

Gut, A. (2005). Probability: a graduate course (Vol. 200, No. 5). New York: Springer.

Marques de Sa, J. P. (2003). Applied Statistics: Using SPSS, STATISTICA, and MATLAB. Springer.

Öztürk, F. (2018). Some Conceptual and Measurement Aspects of Complexity, Chaos, and Randomness from Mathematical Point of View; Chaos, Complexity and Leadership 2018: Explorations of Chaotic and Complexity Theory Edited by Erçetin, Ş. Ş. & Açıkalın Ş. N., Springer Proceedings in Complexity.

Sarısoy, E. E. Potas, N., & Kara, M. (2018). A simulation study goodness-of-fit tests for the skewed normal distribution; Chaos, Complexity and Leadership 2018: Explorations of Chaotic and Complexity Theory Edited by Erçetin, Ş. Ş. & Açıkalın Ş. N., Springer Proceedings in Complexity.

Shevlyakov, G. L., & Oja, H. (2016). Robust correlation: Theory and applications (Vol. 3). John Wiley & Sons.

Sürücü, B. (2008). A power comparison and simulation study of goodness-of-fit tests. Computers & Mathematics with Applications, 56(6), 1617-1625.

Tsallis, C. (1988). Possible generalization of Boltzmann-Gibbs statistics. Journal of statistical physics, 52(1), 479-487.

Vila, R., & Çankaya, M. N. (2022). A bimodal Weibull distribution: properties and inference. Journal of Applied Statistics, 49(12), 3044-3062.

amaçla hareket ettiği, günümüz dijital pazarlama ve tanıtım çalışmalarının da yer aldığı alternatif turizm yatırımları turizm ürünü açısından zengin çeşitliliğe sahip Muğla ilinin alternatif turizm ile yerel kalkınmada ivme kazanması öngörülmektedir.

5. SONUÇ

Dünden bugüne ekonomik, teknolojik, kültürel ve sosyal açıdan yaşanan değişim ve dönüşümler her şeyi etkilediği gibi turizm sektörünü de yakından etkilemiştir. Turizm kavramı kitle turizmi ya da klasik turizm anlayışından evrilerek geniş bir pazar yelpazesi ve talep gören alternatif turizm çeşitleri ile karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Alternatif turizm geleneksel kitle turizm faaliyetleri olarak bilinen deniz-kum-güneş turizmine alternatif olarak, kitle turizmine yeni bir bakış açısı katarak, turistik ürünlerin çeşitlendirilmesi ve yerel kaynakların değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu anlamda günümüzde turizm faaliyetlerinin klasik turizm faaliyetlerinin ötesinde tarih, kültür, sağlık, spor ve gastronomi gibi birçok alternatif turizm çeşidi ile şekillendiğini de gözlemlemekteyiz.

Turizm hem ulusal hem de yerel ölçekte ekonomik, sosyal, toplumsal ve kültürel açılardan büyük öneme sahip bir sektördür. Daha önce de ifade edildiği gibi günümüzde turizm çeşitliliği artmış deniz-kum-güneş turizmi kadar alternatif turizm çeşitleri de öne çıkmaya başlamıştır. Genelde Türkiye özelde Muğla ili de alternatif turizm potansiyeli açısından geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu zengin turistik ürün çeşitliliği ile alternatif turizme yapılacak yatırımlar hem ulusal hem de yerel kalkınmanın lokomotifi olabilecek gücü içinde barındırmaktadır. Bu noktada koruma kullanma ilkelerine sadık kalınarak, yerel otoritelerin, sivil toplum örgütlerinin, yerel halkın ortak amaç ve hedefle planlı alternatif turizm yatırımlarına öncelik vermeleri Muğla ilinin yerel kalkınması adına büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ahipaşaoğlu, S. ve Çeltek, E. (2006). Sürdürülebilir Kırsal Turizm, Gazi Kitabevi, Ankara.

Altınay, Mehmet (1996). Alternatif Turizm. Türsab Dergi, 151, 60.

Bahar, O., Kozak, M. 2008. Turizm Ekonomisi, detay yayıncılık, ikinci baskı, Ankara.

Butler, R. (1980). The Concept Of A Tourist Area Cycle Of Evolution: İmplications For Management Of Resources. Canadian Geographer (24), 5-12.

Cave, J., Ryan, C. ve Penakara, C. (2003). Residents' Perceptions, Migrant Groups and Culture as an Attraction-The Case of a Proposed Pacific Island Cultural Centre in New Zealand, Tourism Management, 24: 371-385.

Chen, A.H. and Peng, N. (2016). Examining Chinese Tourists' Nature-Based Tourism.

Cohen, E. (2004). Tourism and Gastronomy. Edited by Anne-Mette Hjalager and Greg Richards. Routledge.

Connell J. (2006)., "Medical tourism: sea, sun, sand and surgery". Tourism Management, 27(4): 1093-1100.

Çeken, Hüseyin., Metin Uçar Ve Taner Dalgın, (2012a). "Kırsal Turizmin Gelişimi Konusunda Yerel Halkın "Algıları: Fethiye Yöresi Örneği", Turizm Ve Araştırma Dergisi, Cilt:1, Sayı:1.

Çeken, Hüseyin., Taner DALGIN ve Neşe ÇAKIR, (2012b). "Bir Alternatif Turizm Türü Olarak Kırsal Turizmin Gelişimini Etkileyen Faktörler ve Kırsal Turizmin Etkileri", International Journal of Social and Economic Sciences 2 (2): 11-16.

Dennison, Nash and Buttler Richard (1990). Alternative Forms of Tourism. International Journals of Hospitality Management. 163.

Gibson, H.J. (1998). Active Sport Tourism: Who Participates?. Leisure Studies, 17(2- 3).

Hacıoğlı, Necdet ve Cevdet Avcıkurt, (2008). "Turistik Ürün, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi ve Alternatif Turizm", Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, Editör: Necdet Hacıoğlu, Cevdet Avcıkurt, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Karaman, S., Demirkol Ş. ve Şahin S. (2008). İnanç turizmi. N. Hacıoğlu ve C. Avcıkurt (Editörler), Turistik Ürün Çeşitlendirmesi (s.209-238), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karasu, Tanju, (1985)., Kongre Turizmi ve Türkiye (Durum, Sorunlar, Öneriler), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı- Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları.

Kozak, M. A. ve Bahçe, A. S. (2009). Özel İlgi Turizmi. Ankara: Detay Yayıncılık.

Luzar, E., Assane, D., Christopher, G., and Brenda, R. (1995). Evaluating Nature-Based Tourism Using the New Environmental Paradigm, Journal of Agricultural And Applied Economics, 544-555.

Lynch, M., Duinker, P. N., Sheehan, L.R. & Chute, J. E. (2011). The Demand For Mi'kmaw Cultural Tourism: Tourist Perspectives. Tourism Management, 32(5), 977-986.

Lynch, M., Duinker, P. N., Sheehan, L.R. & Chute, J. E. (2011). The Demand For Mi'kmaw Cultural Tourism: Tourist Perspectives. Tourism Management, 32(5), 977-986.

Mehmetoğlu, Mehmet. "Doğa temelli turistlerin bir vaka çalışması: Uzmanlara karşı genelciler." Tatil Pazarlama Dergisi 11.4 (2005): 357-369.

Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2021). https://mugla.ktb.gov.tr/TR-154510/tanitici-yayin-ve-videolar.html, (Erişim Tarihi: 05/08/2022).

Oktay, K., İşlek, E. ve Yaşar, U. (2016). Kastamonu'da Doğa Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi, Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 9(2),47-54.

T.C. Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA), (2020). Muğla Alternatif Turizm Sektörü Yatırım Olanakları Raporu, Hazırlayan: Mehmet Yasin Kartal.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm Çeşitleri, https://www.ktb.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html, (erişim tarihi: 28/07/2022).

T.C. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, https://www.mu.edu.tr/tr/genel-bilgiler/bilgiler/mugla-hakkinda#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20g%C3%BCneybat%C4%B1%20ucunda%20yer,uzun%20sahil%20%C5%9Feridine%20sahip%20ilidir. (Erişim Tarihi: 05/08/2022).

T.C. Muğla Valiliği, http://www.mugla.gov.tr/sehrimiz, (Erişim tarihi: 03/08/2022).

T.C. Muğla Valiliği, Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, http://www.mugla.gov.tr/il-kultur-ve-turizm-mudurlugu, (Erişim tarihi: 30/07/2022).

T.C. Muğla Valiliği, Muğla İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. https://mugla.ktb.gov.tr/ (Erişim tarihi: 11/08/2022).

Timothy, D. ve Olsen, D. (2006). Tourism and Religious Journeys. London-New York: Routledge.
Uçar, M., H. Çeken ve Ş. Ökten, (2010). Kırsal Turizm ve Kırsal Kalkınma: Fethiye Örneği, Ankara: Detay Yayıncılık.

UNWTO (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü), (2015). https://www.ktb.gov.tr/TR-96268/turizm.html, (erişim tarihi: 02/07/2022).

UNWTO, (2017). Published by the World Tourism Organization, Madrid, Spain May. Second Global Report on Gastronomy Tourism. UNWTO,2017file:///C:/Users/User/Desktop/gastronomy_report_web%20UNWTO.pdf.

Usta, Ö. 1988. Turizm, Turizm Olayına ve Türk Turizm Politikalarına Yapısal Yaklaşım, altın Kitaplar yayınevi, İstanbul.

Wang, W., Chen, J. S. ve Huang, K. (2016). Religious tourist motivation in Buddhist Mountain: The case from China. Asia Pacific Journal of Tourism Research, 21(1), 57-72.

Weed, M. (1997). Influences on Sport Tourism Relations in Britain: The Effects of Government Policy, Tourism Recreation Research, 22(2).

Wood, A. S., Guerry, A.D., Silver, J. M. and Lacayo,M. (2013). Using Social Media to Quantify Nature-Based Tourism and Recreation, Scientific Reports, 1-7.

Yıldız, Zafer ve Gökhan, Kalağan (2008), Alternatif Turizm Kavramı ve Çevresel Etkileri, Yerel Siyaset Dergisi, Kasım, 42/44.

Yücel, Besime ve Gaye Ertin, (2019), Muğla Kentinin Kültür Turizmi Potansiyeli, Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(2).

anlamlı bir etki oluşturdukları tespit edilmiştir. Ayrıca ülkelere göre elde edilen sonuçlar incelendiğinde Malezya, Filipinler, Tayland, Hindistan ve Türkiye'de beşeri sermayenin ihracat hacmi üzerinde pozitif etkili olduğu, Çin'de negatif etkili olduğu ve Hindistan'da anlamlı bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir.

Ortaya koyulan sonuçlar değerlendirildiğinde pozitif etkilerin belirlendiği ülkelerde daha fazla ihracat hacmine ulaşabilmek için nitelikli işgücü düzeyinin artırılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bunu sağlayabilmek için ise eğitim düzeyinin artırılması, teknik personel sayısının artırılması, genel sağlık göstergelerinin iyileştirilmesi, işyeri koşullarının iyileştirilmesi, sosyal düzenlemelerin artırılması vb. faktörlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan Çin için elde edilen negatif etkinin sebebi olarak Çin'in dünyanın en yüksek nüfuslu ülkelerinden biri olması ve bu sayede ucuz işgücü ile kitle üretim yapıp ihracat gerçekleştirmesi gösterilebilir. Bununla beraber daha ayrıntılı sonuçlar elde edebilmek için literatürdeki eksiklikler de göz önüne alınarak her bir eğitim seviyesindeki işgücünün ihracata olan etkisi, nüfusun beşeri sermaye üzerindeki etkisi, ülkelerin ihraç ettikleri ürünlerin özelliklerine göre beşeri sermayenin etkileri vb. konuların da ele alınarak araştırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Atiker, M. (2015). Nitelikli işgücünün işletmelerin rekabet gücü üzerindeki etkisi ve konya otomotiv yan sanayi örneği. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. KTO Karatay Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aytun, C. Ve Akın C. S. (2014). OECD ülkelerinde telekomünikasyon altyapısı ve ekonomik büyüme: yatay kesit bağımlı heterojen panel nedensellik analizi. İktisat İşletme ve Finans, 29 (340), 69-94.

Barber, W. (2007). İktisadi düşünce tarihi. İstanbul: Metropol Yayınları.

Başol, O. (2013). Beşeri kaynaklar. Özel İhtisas Komisyon Raporu.

Bayraktutan, Y. (2003). Bilgi ve uluslararası ticaret teorileri. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 4(2), 175-186.

Ciżkowicz, P.; Rzońca, A. and Umiński, S. (2013). The determinants of regional exports in poland – a panel data analysis. Post-Communist Economies, 25(2), 206-224.

Contractor, F. J. And Mudambi, S. M. (2008). The ınfluence of human capital ınvestment on the exports of services and goods: an analysis of the top 25 services outsourcing countries. Management International Review, 48(4),433-445.

Erkök Ş.Y. (2010). Dış ticaret kuramlarının evrimi. Ankara: Efil Yayınevi.

Eser, K. ve Gökmen, Ç.E (2009). Beşeri sermayenin ekonomik gelişme üzerindeki etkileri: dünya deneyimi ve Türkiye üzerine gözlemler. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(2): 42-43.

Ghosha, S. And Mastromarco, C. (2018). Exports, immigration and human capital in US states. Regıonal Studıes, 52(6), 840–852.

Gürak, Hasan (2004). Emek, teknolojik yenilik ve büyüme. İstanbul: Değişim Yayınları.

Haberler, G. (1933), The theory of international trade. London: George Allen And Unwin.

Heckscher, E. (1919), "The Effect Of Foreign Trade On The Distribution Of Income", İn H. S. Ellis, L. Z. Metzler (Eds) (1966). Readings in The Theory Of International Trade, London: George Allen And Unwin.

Hou, Y. Ve Karayalçın, C. (2019). Exports of primary goods and human capital accumulation. Rev Int Econ 27(5), 1371–1408.

Kaymakçı, O.; Avcı, N. Ve Şen, R. (2007). Uluslararası ticarete giriş teori, politika ve uygulama. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Keesing, D.B. (1965). Labor skills and ınternational trade: evaluating many trade flows with a single measuring device. Review Of Economics And Statistic, 47(3), 287-294.

Keesing, D.B. (1966). Labor skills and comparative advantage. American Economic Review, 56(1/2), 249-258.

Kenen, P.B. (1965). Nature, capital and trade. Journal Of Political Economy, 73(5), 437-460.

Keşap, D. & Sandalcılar, A. R. (2021). Dış ticarette serbestleştirici ve korumacı politikaların ekonomik büyümeye etkisi: Panel Veri Analizi, Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 23 (2), 257-287.

Manga, M.; Bal H.; Algan, N. Ve Kandır E. D. (2015). Beşeri sermaye, fiziksel sermaye ve ekonomik büyüme ilişkisi: BRICS ülkeleri ve Türkiye örneği. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24(1), 45-60.

Ohlin B. (1933), International and interregional trade, Harvard University Press.

Penn Wolrd Table (2022). University Of Groningen, Groningen Growth And Development Centre. Penn World Table Version 10.0. Https://Www.Rug.Nl/Ggdc/Productivity /Pwt/?Lang=En (Erişim 13.06.2022).

Reese, S. And Westerlund, J. (2016). Panicca: Panic on cross-section averages. Journal Of Applied Econometrics, 31 (6), 961-981.

Sarıdoğan, E. Ve Yüksel, E. (2011). Uluslararası ticaret teorileri ve Paul R. Krugman'ın katkıları. Öneri, 9(35), 199-206

Seyidoğlu, H. (2017). Uluslararası iktisat. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Şimşek, M. Ve Kadılar, C. (2010). Türkiye'de beşeri sermaye ihracat ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nedensellik analizi. C.Ü. İİBF Dergisi, 11(1), 115-140.

Tatoğlu, F. Y. (2017). Panel zaman serileri analizi: Stata uygulamalı. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Uğur, B. (2022). Dış ticaret teorilerinin evrimi. İstanbul: İksad Publications.

World Bank (2020), The human capital index 2020 update: Human capital in the time of covıd-19. Https://Openknowledge.Worldbank.Org/Handle/10986/34432?Cid=Ggh_E_ Hcpexternal_En_Ext. (Erişim 22.6.2022).

World Bank (2022). World development indicators, Https://Data.Worldbank.Org/İndicator (Erişim 13.06.2022).

Yaşar, E. (2021). İhracat çeşitlendirmesinin belirleyicileri: Seçilmiş ülkeler için dinamik panel veri analizi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (4), 1039-1054.

artırılması var olan tasarrufların verimli alanlara aktarılması ile tasarruf açığının cari açık anlamına gelmesine bağlı olarak cari açığı azaltıcı ihracatı artırıcı politikalar uygulanmalıdır. Ancak gelişmekte olan, üretimi ara ve yatırım malı ithalatına bağımlı olan Türkiye'de imalat sanayinin ithalat bağımlılık oranlarının yüksek olduğu ve cari açığın -tasarruf açığının- kapatılması için ithalat bağımlılık oranlarının düşürülmesi gerektiği de dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda sanayi-devlet işbirlikleri geliştirilerek sektörel politikalar oluşturulmalı, ar-ge yatırımları artırılmalı, katma değeri yüksek, teknoloji sınıflandırması yüksek teknoloji yoğunluğu içinde olan mallar üretilmeli ve ihracat bu şekilde artırılmalıdır. Bunlara ilave olarak tasarruf bilincinin erken yaşlarda oluşması için beşeri sermayeye yapılan yatırımların düzenlenmesi, "yastık altı" birikimlerin ekonomiye kazandırılması, bireylerin tasarrufa teşvik edilmesi, devlet destekli bireysel emeklilik sisteminin daha cazip hale getirilmesi ve finansal okur-yazarlık oranının artırılması gibi hedeflerle ulusal tasarruflar verimli alanlara aktarılmalı, tasarruf açıkları ile cari işlemler açığı azaltılmalıdır.

KAYNAKÇA

Acar Balaylar, N., & Abuk Duygulu, A. (2011). Türkiye'de faiz politikası ve toplam talep ilişkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 275-298.

Aghion, P., Comin, D., Howitt, P., & Tecu, I. (2009). when does domestic saving matter for economic growth? Harward Business School Working Paper, 64(3), 1-44.

Akıncı, M. , & Yılmaz, Ö. (2013). Türkiye ekonomisinde üçüz açık hipotezinin geçerliliği: sınır testi yaklaşımı. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Dergisi, (50), 1-27.

Altunöz U. (2018). Cari açık, bütçe açığı ve yatırım-tasarruf açığı bağlamında Türkiye'nin üçüz açık analizi. Maliye Dergisi, (175), 115-139.

Balmumcu, Ö., & Süslü, B. (2017). Para politikası açısından Türkiye'de 2001 ve 2008 kriz deneyimleri. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 54(626), 9-32.

Barış, S., & Uzay, N. (2015). Yurtiçi tasarruflar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye örneği. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (46), 119-151.

Chuba, M.A., & Ebhotemhen, W. (2019). Savings, investment and economic growth nexus in Nigeria. Journal of Economics and Sustainable Development ,10(14), 73-82.

Çetinkaya, A.T., & Türk, E. (2014). Tasarruf ve yatırımların ekonomik büyümeye etkisi Türkiye örneği (1975-2012). Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 24(2), 45-60.

Çoban A., & Çoban O. (2020). Gelişmekte olan ekonomilerde tasarruf açığı problemi: Türkiye örneği. ECLLS International Online Conference Economics & Social Sciences. September 8-9, 2020. Kyrenia Proceedings Book, 485-503.

Değirmen, S., & Şengönül, A. (2012). Türkiye'de net özel tasarruf-yatırım açığının belirleyicileri. Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/114, 1-26.

Dineri, E., & Taş, E. (2017). Tasarruf ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: OECD ülkeleri örneği. Bulletin of Economic Theory and Analysis, 2(1), 79-97.

Durgun Kaygısız, A., Göze Kaya, D., & Kösekahyaoğlu, L. (2016). Türkiye'de tasarruf, yatırım, cari açık ve büyüme: 1980-2014 dönemi üzerine bir nedensellik ilişkisi analizi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 273-300.

Eğilmez, M. (2012). İkiz açık, üçüz açık. https://www.mahfiegilmez.com/2012/10/ikiz-ack-ucuz-ack.html, (04.11.2021).

Eğilmez, M. (2013a). İç tasarruflarla cari açık ilişkisi. http://www.mahfiegilmez.com/2013/03/ic-tasarruflarla-cari-ack-iliskisi.html (12.07.2019).

Eğilmez, M. (2013b). Tasarruf yatırım dengesi geometrisi. https://www.mahfiegilmez.com/2013/09/tasarruf-yatrm-dengesi-geometrisi.html, (11.11.2021).

Eğilmez, M. (2014). Küresel krizin çözümü için maliye politikasına ihtiyaç var. https://www.mahfiegilmez.com/2014/07/kuresel-krizin-cozumu-icin-maliye.html, (15.09.2021).

Ekinci, A., & Gül, E. (2007). Türkiye'de yurtiçi tasarruflar ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: uygulamalı bir analiz (1960 2004). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (19), 167-184.

Ener, M., & Karanfil, M. (2015). Türkiye ekonomisinde tasarruf açığının orta gelir tuzağı üzerine etkisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(2), 31-46.

Engin Öztürk, M.B., & Şarkaya İçellioğlu C. (2019). Sanayi üretim endeksinin ve petrol ithalatının cari işlemler dengesi üzerindeki etkileri: Avrupa ülkelerine yönelik bir analiz. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (ek sayı), 1-21.

Eroğlu, N. (2009). Türkiye'de 90'lı ve 2000'li yıllarda para politikaları. Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26(1), 23-42.

Göçer, İ., & Akın, T. (2016). Kırılgan beşlide tasarruf-yatırım açığının ekonomik büyümeye etkileri: yeni nesil bir ekonometrik analiz. Ege Akademik Bakış, 16(2), 197-210.

Gökçe, C., & Erol, M. (2020). Türkiye'de tasarruf açığı ve enerji açığının ekonomik büyüme ile ilişkisi: nedensellik analizi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (64), 102-122.

http1 …(2015). Tasarruf-Yatırım Dinamikleri Ve Cari İşlemler Dengesi Gelişmeleri. TCMB Yayınları. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/1c433a55-1f29-4115-acd7-70dc3861772b/TCMB_KITAPCIK_2015_1.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-1c433a55-1f29-4115-acd7-70dc3861772b-m5lk1bu, (03.06.2019).

Karabulut, Ş., Ekinci, R., & Tüzün, O. (2018). Feldstein-Horioka hipotezinin Türkiye'de kamusal ve özel tasarruf-yatırım dengesi açısından analizi. International Journal of Public Finance, 2(2), 18-37.

Karaca, C. (2014). Uygulanan para ve maliye politikaları açısından geçmiş krizler ve 2008 küresel ekonomik krizinin karşılaştırmalı analizi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 263-286.

Karagöl, E.T., & Özcan, B. (2014). Sürdürülebilir büyüme için tasarruf. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, (92), 1-28.

Karanfil, M. (2014). Türkiye ekonomisinde tasarruf açığı sorunu: zaman serisi analizi. Journal of Entrepreneurship and Development, 9(2), 1-18.

Kargı, V., & Özuğurlu, H.Y. (2007). Türkiye'de küreselleşmenin vergi politikaları üzerine etkileri: 1980-2005 dönemi. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 14(1), 275-289.

Kesebir, M. (2018). Türkiye'de 2001 krizi sonrası bankacılık sektörünün durumu, yapısal reformlar ile son yıllardaki gelişmeler. Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi, 3(2), 1-19.

Magoti, E., Mabula, S., & Ngong'ho, S.B. (2020). Triple deficit hypothesis: a panel ARDL and dumitrescuhurlin panel causality for east African countries African. Journal of Economic Review, VIII(I), 144-161.

Oli, S. K., & Xie, Y. (2021). Domestic savings, investment, and economic growth: an empirical evidence from Nepal using VEC model. Journal of Economic Science Research, 4(3), 44-59.

Özcan, K.M., & Günay, A. (2012). Türkiye'de özel tasarrufları belirleyen unsurlar. Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni. http://www.tek.org.tr/files/disc/dt65.pdf, (22.01.2022).

Özlale, Ü., & Karakurt, A. (2012). Türkiye'de Tasarruf Açığının Nedenleri ve Kapatılması İçin Politika Önerileri. Bankacılar Dergisi, 23(83), 1-33. https://www.tbb.org.tr/dosyalar/arastirma_ve_raporlar/ozlale.pdf, (30.11.2020).

Pata, U.K. (2018). Türkiye'de enflasyon, tasarruf ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkilerin simetrik ve asimetrik nedensellik testleri ile analizi. Maliye Dergisi, (174), 92-111.

Pektaş Erdem, B. (2017). Türkiye'de hanehalkı tasarruflarını etkileyen faktörler. T.C. Kalkınma Bakanlığı Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, No.2017/2973.

Pervez, T. (2021). The role of interest rate, unemployment and inflation in deciding domestic saving of Pakistan: an empirical analysis, Journal of Policy Research (JPR), Research Foundation for Humanity (RFH), 7(1), 26-35.

Ribaj, A., & Mexhuani, F. (2021) The impact of savings on economic growth in a developing country (the case of Kosovo). Journal of Innovation and Entrepreneurship, 10(1), 2-13.

Sancak, E., & Demirci, N. (2012). Ulusal tasarruflar ve Türkiye'de sürdürülebilir büyüme için tasarrufların önemi. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(2), 159-198.

Sarı, Y. (2007). Cumhuriyetten günümüze Türkiye'de uygulanan para politikaları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(7), 1-21.

Sezdi, T., & Giray, F. (2019). 2000 sonrası Türkiye'yi etkileyen krizler ve özelleştirme gelirleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. Journal of Life Economics, 6(3), 265-282.

Sezgin, Z., Sevim, C., & Kalyoncu, F. (2015). Türkiye ekonomisinde cari açık sorunu: tasarrufların önemi ve bireysel emeklilik sistemi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 227-240.

Sümer, A.L. (2016). Yurtiçi tasarrufların ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye örneği. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(13), 281-302.

Süslü, B., & Balmumcu, Ö. (2015). Türkiye ekonomisi için tasarruf açığı ve para politikası. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 11(25), 1-15.

Şeker, M. (2006). Dış borçlanmaya teorik bir bakış ve dış borçların ekonomik etkileri. Sosyoekonomi Dergisi, 3(3), 73-92.

Şentürk, M., Kayhan, S., & Bayat, T. (2016). Küresel finans krizi sonrasında merkez bankacılığı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(3), 145-160.

T.C. Kalkınma Bakanlığı On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). (2018). Tüketim ve tasarruf eğilimleri özel ihtisas komisyonu raporu. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/Tuketim_ve_TasarrufEgilimleriOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf, (12.12.2020).

Takım, A. (2011). Türkiye'de 1960-1980 yılları arasında uygulanan kalkınma planlarında maliye politikaları. Maliye Dergisi, (160), 154-176.

Türkay, H. (2013). Türkiye'de cari açık, bütçe açığı ve yatırım-tasarruf açığı ilişkisi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(2), 253-269.

Tüyen, Z. (2014). Türkiye'de para politikalarının geleceği. Gümrük&Ticaret Dergisi, (4), 19-31.

Ulusoy, A., & Küçükkale, Y. (1994). Türkiye'de dış borçların iktisadi büyüme ve enflasyon üzerine etkisi Granger nedensellik testi. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2), 45-56.

Uslu, H. (2020). Yurtiçi tasarruf-yatırım dengesinin cari işlemler dengesine etkileri: Türkiye ekonomisi için dönemsel karşılaştırmalı bir analiz. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 12 (22), 315-343.

Uygur, E. (2012). Türkiye'de Tasarrufların Seyri ve Etkileyen Bazı Unsurlar. Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni 2012/108. http://www.tek.org.tr/dosyalar/tasarruflar1.pdf, (18.04.2020).

Van Rijckeghem, C., & Üçer, M. (2009). The evolution and the determinants of the Turkish private saving rate: what lessons for policy?. Koç Üniversitesi– TÜSİAD Economic Research Forum Research Report Series, (09-01). https://eaf.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2019/06/rr09-02-1.pdf, (01.07.2020).

Voyvoda, E. (2012). Türkiye ekonomisinde kamu maliye politikaları ve büyüme ilişkisi üzerine bir değerlendirme. Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/72. https://www.econstor.eu/bitstream/10419/81621/1/723858187.pdf, (26.06.2020).

Yadav, I.S., Goyari P., & Mishra Y.K. (2018). Saving, investment and growth in India: evidence from cointegration and causality tests. Economic Alternatives.(1). 55-68.

Yaraşır Tülümce, S. (2013). Türkiye'de üçüz açığın ampirik analizi (1984-2010). Maliye Dergisi, (165), 97-114.

Yeldan, A. E. (2009). Kapitalizmin yeniden finansallaşması ve 2007/2008 krizi: Türkiye krizin neresinde?. Çalışma ve Toplum, (1), 11-28.

Yıldırım, K., & Öcal, F.M. (2020). Tasarruf açığı sorunu: Türkiye ve Çin karşılaştırması. Journal of Humanities and Tourism Research, 10(2), 262-274.

Yılmaz, A., & Karataş, T. (2009). Türkiye ekonomisinde 2001 sonrası süreçte cari işlemler açığının nedenleri üzerine bir inceleme. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 27(2), 69-96.

Yılmaz, B.E. (2021). Maliye politikası ders notları. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/maliyepolitikasiau220.pdf (05.10.2020).

Yükseler, Z. (2013). Yatırım-tasarruf dengesi: Türkiye uygulaması ve sorunlar. https://www.researchgate.net/publication/258808662_YATIRIM-TASARRUF_DENGESI_TURKIYE_UYGULAMASI, (30.12.2020).

Yükseler, Z. (2017). 2009 referans yıllı yeni millî gelir serisi ve analizi. https://www.researchgate.net/publication/313419893_2009_Referans_Yilli_Yeni_Milli_Gelir_Serisi_ve_Analizi, (23.12.2021).

onaylamamıştır. Ayrıca Avrupa Birliği dışındaki ülkelerden iltica kabul etmemektedir. Bu bakımdan sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden biri olan iyi yönetilen göç ifadesi kapsamında göç yönetişimine ilişkin politikaların geliştirilmesi ve üye ülkelerle iş birliği yapılması kalıcı göç stratejisinin belirlenmesinde önemli katkı sağlayabilir.

Göç yönetişimi, göç ile ilgili politika ve programların devletler arası tartışma ve anlaşmalar, çok taraflı forumlar, uluslararası örgütler ve sivil toplum kuruluşlarının aktiviteleri üzerinden politika yapımına dahil olmasıdır. Bu bağlamda Türkiye'de göç politikalarının ulus devlet ekseninde uygulanması, iyi bir göç yönetişiminin sağlanmasını önleyerek niteliksiz nüfus artışına yol açmaktadır. ILO tarafından onaylanmayan sözleşmeler ve Avrupa Birliği dışından iltica kabul etmeme gibi çekinceleri farklı ülkelerden gelebilecek nitelikli iş gücü göçünü ve beyin göçlerini engellemektedir. Ayrıca kapsayıcı ve kalıcı göç politikaları üretilememesi kapsamında Suriye'deki iç savaş nedeniyle öngörülemeyen şekilde artan kitlesel sığınmacı göçüne Afgan göçmenlerin de eklenmesi mevcut göç yönetimini zorlaştırmaktadır. Bu yüzden göçmenlerin suç olaylarına karışması, insan onuruna yakışır bir yaşamdan uzak olması ve göçmen karşıtı algının oluşması gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak uluslararası göç hedef ülkeler için göçmen iş gücü emeği, beyin göçleri ve beşerî sermaye ithalatı niteliği taşımaktadır. İyi yönetilen göç politikaları ile göçmen iş gücü, ülkelerin sürdürülebilir kalkınma ve kapsayıcı büyümesinde itici bir güç olmaktadır. Aksi durumda, kalıcı ve kapsayıcı göç politikaları ve iyi bir göç yönetişim stratejisinden uzak politikalar sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sürdürülemez hedeflere dönüşmesine neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

Akalın, A. (2015). Açık, Döner Mühürlü Kapılar: 20. Yüzyılda Batı/Doğu Ekseninde Emek Göçünün Seyri. In Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar. Der: Suna Gülfer Ihlamur Öner, N. Aslı Şirin Öner (pp. 89-106). İstanbul: İletişim Yayınları.

Aktaş, M. T. (2014). Göç Olgusu Ekonomik Kalkınmada İtici Güç Olabilir Mi?. Aksaray Üniversitesi İİBF Fakülte Dergisi, 7(1), 37-48.

Aktaş, M. (2015). Ücret Odaklı Uluslararası İşgücü Hareketliliğinin İşgücü Piyasalarına Etkileri. Tesam Akademi Dergisi, 2(2), 197-219.

Balibar, E., & Wallerstein, I. (1995). Irk Ulus Sınıf Belirsiz Kimlikler (N. Ökten, Trans. 5 ed.). İstanbul: Metis Yayınları.

Battır, O. (2020). Dünden Bugüne Uluslararası Göç; Kuram, Algı ve Siyasa (1 ed.): Nobel Bilimsel Eserler.

Bilgili, M. Y. (2017). Ekonomik, Ekolojik ve Sosyal Boyutlarıyla Sürdürülebilir Kalkınma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(49), 559-569.

Castles, S., & Miller, M. J. (2008). The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World (B. U. Bal & İ. Akbulut, Trans. 2 ed.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

De Haas, H. (2010). Migration and Development: A Theoretical Review, International Migration Review, 44(1): 227- 264.

Deliduman, M. Ö. (2018). Nitelikli İş Gücü Göçü Nedir? Haber Bülteni/ TMMOB EMO Ankara Şubesi(4), 18-19.

Develi, E. S. (2017). 21. YY' da Göç Olgusu: Uluslararası Göç Teorilerinin Ekonomi Politiği. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 22(Göç Özel Sayısı), 1343-1353.

Gezgin, M. F. (2000). İşgücü Göçü Teorileri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Konferanslar Dergisi, (23), 31-50.

Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), 37-60.

Hák, T., Janousková, S. & Moldan, B. (2015). Sustainable Development Goals: A Need for Relevant Indicators. Ecological Indicators, 60, 565-573.

İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. F. (2014). Türkiye'nin Ululslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.

IOM. (2013). Göç Terimler Sözlüğü: Uluslararası Göç Örgütü.

Kates, W. R., Tomas, M. P. &Anthony, A. L. What is Sustainable Development? Goals, Indicators, Values, and Practice. Enviroment: Science and Policy for Sustainable Development, 47(3), 8-21.

Kirişçi, K. (2002). Justice and Hone Affairs Issues in Turkish-EU Relations: Assessing Turkish Aslyum and Immıgration Policy and Practice. Türkiye Ekonomi ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV), 1-29.

Kirişçi, K. (2007a). Turkey: A Country of Transition from Emigration to Immıgration. Mediterranean Politics, 12(1), 91-97.

Kurekova, L. (2011). Theories of Migration: Conceptual Review and Emprical Testing In The Contex of The EU East-West Flows. Paper presented at the Interdisciplinary Conference On Migration. Economic Change, Social Change.

Memişoğlu, F. & Yiğit, C. (2019). Uluslararası Göç ve Kalkınma: Teori ve Güncel Meseleler. Yıldız Social Science Review, 5(1), 39-62.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. Population and Development Review, 19(3), 431-466.

Mutluer, M. (2003). Uluslararası Göçler ve Türkiye: Kuramsal ve Ampirik Bir Alan Araştırması. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Özer, N. B. (2017). Uluslararası Kuruluşların Sürdürülebilir Kalkınma Politikaları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 120-149.

Piore, M. J. (1979). Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies. Cambridge: Cambridge University Press.

Robinson, R. (2005). Beyond The State-Bounded Immigrant Incorparete Regime. Transnational Migrant Comunities: Their Potential Contribution To Canada's Leadership Role And Influence In A Globalized World. Ottawa: The North-South Institute.

Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(31), 1-13.

Sert, D. Ş. (2018). Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru. In S. G. I. Öner & N. A. Ş. Öner (Eds.), Küreselleşme Çağında Göç. Kavramlar, Tartışmalar (4 ed., ss. 29-49). İstanbul: İletişim Yayınları.

Sirkeci, İ., & Cohen, J. H. (2015). Hareketlilik, Göç, Güvensizlik. İdeal Kent, Kent Araştırmalar Dergisi, 6(15), 8-21.

Stouffer, S. A. (1940). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance. American Sociological Review, 5(6), 845-867.

Şimşek, D. & İçduygu A. (2017). Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik. Toplum ve Bilim, (140), 6-10.

Toksöz, G. (2006). Uluslararası Emek Göçü (1 ed.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 129, Göç Çalışmaları 5.

Toksöz, G., Erdoğdu, S., & Kaşka, S. (2012). Türkiye'de Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasalarındaki Durumları: IOM.

Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2002). Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekan. İstanbul: Çantay Kitabevi.

United Nations Framework Convention on Climate Change [UNFCCC] (2008). Kyoto Protocol Reference Manual On Accounting of Emissions and Assigned Amount.

United Nations, (1995). World Summit for Social Development. Copenhagen Declaration on Social Development Chapter 1. A/Conf.166/9.

United Nations, (2017). International Migration Report 2017: Highlights New York.

United Nations, (2018). The 2030 Agenda and The Sustainable Development Goals: Goals, Targets and Global Indicators. United Nations Publication, Santiago, 2018.

Yalçın, C. (2004). Göç Sosyolojisi (1 ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.

içerisindeki payı %87,3, toplam kredi/sigorta/ garanti desteği içerisindeki payı %62,4 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı itibariyle kredilerin %75,8'i kısa vadeli, %24,2'si orta ve uzun vadeli olarak kullandırılmıştır. Toplam kredi/sigorta/ garanti desteği içerisinde sigortanın payı %37,6 olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı itibariyle fon kaynağı olan toplam pasifler içerisinde alınan kredilerin payı %80, ihraç edilen menkul kıymetlerin payı %11,4, sermaye benzeri borçlanmanın payı %2,2 ve özkaynakların payı %5,7 olarak gerçekleşmiştir. 2016-2020 dönemi bilanço hesaplarında değişim incelendiğinde krediler ABD $ı bazında bir önceki yıla göre 2017 yılında %9,8, 2018'de %13 ve 2020 yılında %6,8 artış gösterirken 2019 yılında bir önceki yıla göre %2,1 azalma göstermiştir. Toplam sigorta ise bir önceki yıla göre 2017 yılında %37,9, 2018 yılında %11, 2019 yılında %3,1 artış gösterirken 2020 yılında bir önceki yıla göre %1,5 azalmıştır. TL bazında kredilerdeki değişim incelendiğinde; bir önceki yıla göre 2017 yılında %30,3, 2018 yılında %61,3, 2019 yılında %10,3, 2020 yılında %24,8 artış göstermiştir. Faaliyet sonucunu gösteren dönem net karı aynı dönem için incelendiğinde bir önceki yıla göre 2017 yılında %35,2, 2018 yılında %48, 2019 yılında %70 ve 2020 yılında %5,5 artış göstermiştir.

KAYNAKÇA

Bülbül, S. E. & Demiral, A. (Temmuz, 2016). Türkiye ekonomisinde ekonomik büyüme, ihracat ve Eximbank kredileri arasındaki nedensellik ilişkisi: 2022-2015", Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 12 (46), 21-39, DOI: 10.14783/od.v12i46.1000010002

Erel, S. İ. (1994). Dünyada Eximbank'lar "26 ülkenin ihracat kredi,sigorta ve garanti kuruluşlarına genel bir bakış", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi , 49 (01), 77- 140.

Seyidoğlu, H. (1992). Ekonomik terimler sözlüğü, Ankara: Güzem Yayınları.

Türk Eximbank. (2021). 2020 Faaliyet raporu.

Türk Eximbank, (5 Şubat 2021). Türk Eximbank'ın 2020 yılı faaliyet sonuçları ve 2021 yılı hedefleri basın toplantısı, Ankara, https://www.eximbank.gov.tr/tr/hakkimizda/basin-odasi/etkinlik-takvimi/turk-eximbank-in-2020-yili-faaliyet-sonuclari-ve-2021-yili-hedefleri-basin-toplantisi, 11.06.2022.

Yüksel, A. S., Yüksel, A. & Yüksel, Ü. (2004). Bankacılık hukuku ve işletmesi. İstanbul: Beta Basım Yayım.

refahı sağlamaları açısından piyasa yapısı analizleri önemli konudur ve bu analizler dikkatle yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Acemoğlu, D., Laibson, D., & List, J.A. (2019). Mikroekonomi. Beta Basım Yayım.

Bain, J. S. (1951). Relation of Profit Rate to Industry Concentration: American Manufacturing, 1936-1940. The Quarterly Journal of Economics, 293-324.

Barutçu, S., & Orhun, B. (2013). http://danismend.com/kategori/altkategori/tekstil-sektorundeki-rekabetin-porterin-bes-guc-analizi-ile-degerlendirilmesi/.

Baumol, W. J., Panzar, J. C., & Willig, R. D. (1983). Contestable Markets: An Uprising in the Theory of Industry Structure: Reply. American Economic Association, 491- 496.

Bikker, J., & Haaf, K. (2002). Competition, Concentration and their Relationship: An Empirical Analysis of Banking Industry. Journal of Banking & Finance, 26(11), 2191-2214.

Carlton, D. W., & Perloff, J. (1994). Modern Industrial Organization. United States: HarperCollins College.

Chamberlin, E., & Robinson, J. (1933). The Theory of Monopolistic Competition. The American Economic Review, 23(4), 683-685.

ftc.gov.

Günal, G.G. (2018). Türk Bankacılık Sektörünün Değişen Yapısı: 2001 Öncesi ve Sonrası Dönemlerin Karşılaştırmalı Analizi. ,Yayınlanmış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Günalp, B. & Özel, H. (2005). Rekabet Politikalarının Esasları. Esiad, 63-84.

iso500.org.tr

Leibenstein, H. (1966). Allocative Efficiency vs. "X-Efficiency". The American Economic Review, 56(3), 392-415.

Mason, E.S. (1951). Schumpeter on Monopoly and the Large Firm. The Review of Economics and Statistics, 139-144.

Özbek, A., Yıldız, A.,& Alan, M.A. (2021). Türk Tekstil İşletmelerinin Endüstri 4.0'a Adaptasyonunun İncelenmesi. Acta Infologıca, 255-265.

rekabet.gov.tr.

Schwartz, M., ve Reynolds, R. J. (1983). Contestable Markets: An Uprising in the Theory of Industry Structure: Comment. American Economic Association, 488- 490.

Ünsal, E. (2005). Mikro İktisat. Ankara: İmaj Yayınevi.

Yıldırım, K., & Eşkinat, R. (1996). Endüstriyel Ekonomi (Cilt 113). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.

kalkınma bütün kurumlar tarafından benimsenerek, topluma hem fikri hem de davranışsal olarak yerleşmesi gereken bir yaşayış modelidir. Bu sebeple sadece sürdürülebilir finans açısından değerlendirmek çok doğru bir bakış açısını oluşturmamaktadır.

Sürdürülebilirliğin raporlanması genelinde, iklim değişikliği, su güvenliği ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum açısından, bankacılık sektörüne dair genel durum değerlendirmesi yapıldığında, sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına daha fazla önem verilmesi ve sürdürülebilir kalkınmayı bankaların temel politikası haline getirerek, banka gündeminde ilk sırada yer almasının sağlanması gerekmektedir. Kurumlar tarafından bu konuya daha az önem verilmesinin sebeplerinden ilki, sürdürülebilir kalkınmanın ilk basamağını oluşturan, sürdürülebilirliğin raporlanmasının ülkemizde ve dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi gönüllü bir faaliyet olarak yürütülmesidir. Diğer bir sebep ise sürdürülebilirliğe yapılan yatırımların kısa vadede değil orta ve daha uzun vadede geri dönüşü olan yatırımlar olmasıdır. Günümüzde sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen yatırımların uzun vadede, gelecek için yapılan yatırım olarak değerlendirilmesi, uygulamaların arttırılması gerekmektedir.

BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan bankaların sürdürülebilirlik faaliyetleri değerlendirildiğinde, sektördeki diğer banklar için örnek teşkil etmesi ve bu alandaki çalışmaların daha ileri seviyeye taşınmasını sağlaması beklenmektedir. Bankacılık sektörü finansal aracılık fonksiyonu ile sürdürülebilir bir ekonominin sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Bankalar sürdürülebilir ekonomiyi destekleyen ürün ve hizmet ile firmaları için fon yaratabilir diğer taraftan bu finansal kurumlar kendi sürdürülebilirlik performansını artırarak uluslararası sermaye piyasalarına erişim imkanını artırabilir. Bankaların sürdürülebilirliğin sağlanmasında ekonomik, sosyal ve çevresel performansının artması ileride ortaya çıkabilecek kısıtlamalar ve yaptırımlar açısından bir zorunluluk oluşturmaktadır. BİST Sürdürülebilirlik Endeksinde yer alan banka sayısının artması bu açıdan olukça önemlidir. İklim değişikliği ile mücadele ve karbon emisyonunun azaltılması özel sektör, kamu ve sivil toplum kuruluşları gibi çok taraflı iş birliği ile sağlanabilir. Bu süreçte bankacılık sektörüne yönelik yapılacak regülasyonlar sürdürülebilir ekonomiye ilişkin çabaları artıracak, katılımın genele yayılmasında etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

Akbank, Sürdürülebilirlik Raporları (2009-2021). https://www.akbankinvestorrelations.com/tr/surdurulebilirlik/yil-liste/Surdurulebilirlik-Raporlari/323/0/0, (12/08/2022).

Akbank Entegre Faaliyet Raporu, (2021). https://www.akbankinvestorrelations.com/tr/images/pdf/2021-akbank-entegre-raporu.pdf, (23/08/2022).

Albaraka Türk Katılım Bankası. Faaliyet Raporları, https://www.albaraka.com.tr/tr/yatirimci-iliskileri/finansal-bilgiler/faaliyet-raporlari, (12/07/2022).

Albaraka Türk Katılım Bankası. Sürdürülebilirlik Raporları, https://www.albaraka.com.tr/tr/hakkimizda/surdurulebilirlik, (12/07/2022).

BDDK. Aylık Bülten, https://www.bddk.org.tr/bultenaylik, (12/06/2022).

Borsa İstanbul, BIST Endeksleri. https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksi, (02/08/2022).

CDP. CDP Hakkında, https://cdpturkey.sabanciuniv.edu/tr/content/hakkimizda, (23/09/2022).

CDP. Data and insights. https://www.cdp.net/en, (18/08/2022).

Dördüncü, H., İncekara B., ve İncaz, S. (2015). Sürdürülebilirlik Endeksler Üzerine Bir Değerlendirme ve Lojistik Performans Endeksi, IV. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi, Gümüşhane, Mayıs, s. 443-444.

Garanti BBVA. Kütüphane Kaynak, Garanti BBVA Rapor Arşivi, https://surdurulebilirlik.garantibbva.com.tr/kutuphane-kaynak/, (12/08/2022).

Garanti BBVA Entegre Faaliyet Raporu, (2021). https://www.garantibbvainvestorrelations.com/tr/entegre-faaliyet-raporu/, (23/08/2022).

Halkbank Entegre Faaliyet Raporu, (2021). https://www.halkbank.com.tr/content/dam/halkbank/tr/dokumanlar/bankamiz/surdurulebilirlik/2021-Entegre-Raporu.pdf, (23/08/2022).

Halkbank. Raporlar ve Etkinlikler, https://www.halkbank.com.tr/tr/bankamiz/surdurulebilirlik/surdurulebilirlik/raporlar-ve-etkinlikler.html, (12/08/2022).

JEUCKEN, M., BOUMA J. J. And KLINKERS, L. (2001). Sustainable Banking: The Green of Finance, Routledge, New York, March 2001, s. 33-35.

KAP. Sektörler, https://www.kap.org.tr/tr/, (18/08/2022).

Kurumsal Yönetim (2020). Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, Sayı. 44, https://tkyd.org/files/downloads/faaliyet_alanlari/yayinlarimiz/kurumsal_yonetim_dergisi/TKYD_Dergi_Sayi_44.pdf, (23/09/2022).

Küresel Amaçlar. https://www.kureselamaclar.org/, (02/09/2022).

LEED Rating System. https://www.usgbc.org/leed, (01/09/2022).

Sowell, T. (2011). Basic Economics: A Common Sense Guide to the Economy, Fourth Edition, Basic Books, the United States of America.

Sultanoğlu, B. ve Özerhan, Y. (2020). İklim Değişikliği Raporlaması: Türkiye'deki İşletmelerin Gönüllü Karbon Saydamlık Projesi (CDP) Açıklamaları, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Cilt: 22, Özel Sayı, Şubat 2020, s. 176-194.

Şekerbank Entegre Raporu, (2021). https://www.sekerbank.com.tr/docs/default-source/faaliyet-raporlari/2021-%C5%9Fekerbank-entegre-raporu.pdf?sfvrsn=652f7990_6, (24/08/2022).

Şekerbank. Faaliyet Raporları, https://www.sekerbank.com.tr/yatirimci/faaliyet-raporlari, (17/07/2022).

Şekerbank. Sürdürülebilirlik Raporları, https://www.sekerbank.com.tr/hakkimizda/surdurulebilir-bankacilik/surdurulebilirlik-raporlari, (17/07/2022).

Şen, H., Kaya A., ve Alpaslan B. (2018). Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel ve Güncel Bir Perspektif, Ekonomik Yaklaşım, Ekim, s. 3-6.

TBB. Bankacılık Sektörü İçin Sürdürülebilirlik Kılavuzu, https://www.tbb.org.tr/surdurulebilirlik/pdf/tbb-bankacilik-sektoru-icin-surdurulebilirlik-kilavuzu.pdf, (31/07/2022).

TKBB, (2021). Türkiye'de Katılım Bankacılığı El Kitabı, 2021, https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Turkiyede_Katilim_Bankaciligi_El_Kitabi.pdf, (15/06/2022), s. 19.

TKYD. Faaliyetler, https://www.tkyd.org/tr/default.html, (18/08/2022).

Türkiye İş Bankası. Entegre ve Sürdürülebilirlik Raporları, https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/raporlarimiz, (07/07/2022).

Türkiye İş Bankası. Finansal Raporlar, https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/finansal-bilgiler, (07/07/2022).

Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası (TSKB) Entegre Faaliyet Raporu, (2021). https://www.tskb.com.tr/uploads/file/f17ffccf8faba57dc3d9acfe4ee9850e-1647361412444.pdf, (25/08/2022).

TSKB. Entegre ve Sürdürülebilirlik Raporları, https://www.tskb.com.tr/hizmetler/surdurulebilir-bankacilik/raporlarimiz/entegre-ve-surdurulebilirlik-raporlari, (12/07/2022).

United Nations, (2015). Conferences, NY 2015, https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2015, (05/07/2022).

VakıfBank Entegre Faaliyet Raporu, (2021). https://www.vakifbank.com.tr/documents/surdurulebilirlik/VKF_ENTG_TR_2021_UYG_uyg_62_SPREADS_NY.pdf, (25/08/2022).

Vakıfbank, Rapor ve Sertifikalar, https://www.vakifbank.com.tr/surdurulebilirlik-raporlari.aspx?pageID=1254, (08/06/2022).

Yapı ve Kredi Bankası Entegre Faaliyet Raporu, (2021). https://assets.yapikredi.com.tr/ResponsiveSite/_assets/pdf/arsiv/surdurulebilirlik/yapi_kredi_2021_entegre_faaliyet_raporu_33363.pdf, (25/06/2022).

Yapı ve Kredi Bankası. Sürdürülebilirlik Raporları, https://www.yapikrediinvestorrelations.com/tr/finansal-bilgiler/finansal-bilgiler-raporlari-yil-dokuman-liste/Surdurulebilirlik-Raporlari/299/0/0, (08/08/2022).

Yıldız, F. (2021). Türkiye ve Yeşil Ekonomi: Mevcut Durum ve Öneriler, İLKE Politika Notları: 23, İLKE Yayın No: 93, Nisan, s. 9.

ölçüde değer yitirmesi, Rusya-Ukrayna savaşının ortaya çıkardığı jeopolitik riskler, emtia ve enerji fiyatlarında görülen yükselişler ve son olarak FED'in son dönemde faizleri yükseltmesi Türkiye ekonomisinin kırılganlıklarını ve risklerini daha çok artıran etmenlerin başında gelmektedir.

Küresel ekonomi 2020 yılından itibaren çok sayıda sorunla sınanmaktadır. Gıda ve enerji krizinin endişe verici boyutlara ulaşması, benzer şekilde emtia fiyatlarının küresel düzeyde yükselişini sürdürmesi birçok ülkede enflasyon seviyelerinde yeni zirvelerin test edilmesine yol açmaktadır. Enflasyonla mücadele edilmemesinin sonuçları ekonomiler için daha maliyetli olmaktadır ve bundan dolayı enflasyonun sinyal verdiği ekonomiler temel olarak faiz artırım politikasına yönelirler. Ancak bu durum uzun vadede enflasyonu her ne kadar kontrol altına alacak olsa da ekonomilerin soğutulma riskini ortaya çıkarabilir. Dahası 1970'li yıllarda enerji krizine bağlı olarak ortaya çıkan stagflasyon olgusu yavaş yavaş günümüz küresel koşullarıyla karşılaştırılır olmaktadır. FED, ECB, BOE gibi majör merkez bankaların enflasyonu kontrol altına almak için faizleri yükseltmeye devam etmeleri gelişmekte olan ülke ekonomilerini ileriki zamanlarda zorlayacaktır. Sonuç olarak küresel ekonomiyi tehdit eden risklerin beklenenden uzun sürmesi başta politika yapıcıları olmak üzere çok sayıda kesimin zor tercihlerde bulunmak durumunda kalmasına neden olacaktır.

KAYNAKÇA

Aydın, E. (2022). Stagflasyon: Yağmurdan Kaçarken Doluya Tutulmak. Arel Ir Monthly, Vol: 27, 19-26.

Bağış, B. (2022). Rusya - Ukrayna Savaşının Küresel Ekonomiye ve Türkiye'ye Etkileri, SETA

Bayhan, S., Kömür, S., & Yıldız, Ü. (2021). Türkiye için Döviz Kuru ve CDS Primleri Arasındaki İlişkinin Frekans Alanı Nedensellik Analizi, Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi, 5(2), 329-339.

Bloomberg (2022). "Dr. Doom' Roubini Sees Either US Hard Landing or Uncontrolled Inflation" https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-08-15/roubini-sees-either-us-hard-landing-or-uncontrolled-inflation?leadSource=uverify%20wall, Erişim Tarihi (22.08.2022).

Cohen, P. (2022). "How inflation became a global problem" https://www.nytimes.com/2022/06/10/business/how-inflation-became-a-global-problem.html, Erişim tarihi (22.08.2022).

English, B., Forbes, K. and Ubide, A. (2021). "Monetary policy and central banking in the Covid era: Key insights and challenges for the future". (Eds. English, B., Forbes, K. and Ubide, A.), London: Centre For Economıc Policy Research (CEPR).

Fischer, S. (2021). Comparing the Monetary Policy Responses of Major Central Banks to the Great Financial Crisis and the COVID-19 Pandemic. MIT Working Paper.

Ha, J., Kose, M. A., and Ohnsorge, F. (2022). “From low to high inflation: Implications for emerging market and developing economies”, Centre For Economıc Policy Research (CEPR).

Jackson, J. K. (2021). Global economic effects of COVID-19. Congressional Research Service.

IMF (2022). World Economic Outlook, Gloomy and More Uncertain, July 2022.

Kara, H. (2021). “Monetary policy in the Covid era: The Turkish experience”, (Eds. English, B., Forbes, K. and Ubide, A.). Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era. London: Centre For Economıc Policy Research (CEPR).

Milstein, E. & Wessel, D. (2021). What did the Fed do in response to the COVID-19 crisis. Brookings Institution. https://www.brookings.edu/research/fed-response-to-covid19/ Erişim tarihi (15.08.2022).

Özpınar, Ö., Özman, H. & Osman, D. (2018). Kredi temerrüt takası (CDS) ve kur-faiz ilişkisi: Türkiye örneği. Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, 2(4), 31-45.

World Bank (2022). Global Economic Prospects, June 2022. Washington, DC.

Aralık 2021'de vuku bulan son döviz krizi, ülkenin sorunlarının göründüğünden çok daha karmaşık olduğunu ve siyasi iktidarın politika önceliklerini gözden geçirip yeni bir büyüme yolu inşa etmesi gerektiğini hatırlatıyor olması itibariyle fevkalade önemlidir. İktisadi faaliyetler, ABD hükümranlığının kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirdiği bir oyuna dönüşmüş olmakla birlikte, halen daha küresel piyasalarda cereyan etmektedir. Daha açık bir ifade ile oyun, küresel finans piyasasının belirlediği sınırlar içinde oynanmaktadır. Türkiye'nin başını ağrıtan faiz-kur kıskacı bu oyunun içerdiği tuzaklardan birdir. Soru şu: Oyunun içinde kalarak bu kıskacı etkisiz hale getirmek mümkün müdür?

KAYNAKÇA

Ak, M. Z., & Aydın, M. K. (2020). Türkiye ekonomisi: özel sektörün dış borçlanma döngüleri üzerine bir değerlendirme. Turkish Studies - Economy, 15(4), 1821-1838.

Akçay, Ü. & Güngen, A. R. (2016). Finansallaşma, borç krizi ve çöküş: küresel kapitalizmin geleceği, İstanbul: Nota Bene Yayınları.

Akçay, Ü. (2018), Neoliberal populism in Turkey and its crisis, Berlin Institute for International Political Economy, working paper, no. 2018/100.

Akçay, Ü. (2020), AKP'nin mecburi U-dönüşü, Gazete Duvar, 13 Ekim 2020.

Akçay, Ü. (2021) Authoritarian consolidation dynamics in Turkey, Contemporary Politics, 27(1), 79-104.

Akşam Gazetesi (2021), Ekonomik kurtuluş savaşını kazanacağız. 23 Kasım 2021. https://www.aksam.com.tr/aksam-tv/gundem/ekonomik-kurtulus-savasini kazanacagiz/59812

Alkin, K. (2018). 24 Haziran tarihi bir eşik, Kriter Dergisi, 2 Mayıs 2018.

Aydın, M. K. & Aksoy, Ö. (2015). Türkiye ekonomisi: kendi krizlerinden küresel finans krizine, Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi 1, 1-22.

Aydın, M. K. (2017), Türkiye ekonomisi: bardağın dolu tarafına bakmak, Bilgi, 35(2), 1-26.

Bedirhanoğlu, P. (2020). Social constitution of the AKP's strong state through financialization: state in crisis, or crisis state? in Turkey's new state in the making: Transformations in legality, economy and coercion (Eds. P.Bedirhanoğlu. Ç. Dölek, F. Hülagü, & Ö. Kaygusuz), Zed Books, London, 23–40.

Bedirhanoğlu, P,. (2021). Kapitalizmin finansallaşması, AKP'nin kriz devleti ve Türkiye'de modern demokratik devlet yapısının çözülüşü. Toplum ve Bilim, 155, 187-212.

Bedirhanoğlu, P., (2022). Economic management under the presidential system of government in Turkey: beyond the depoliticization versus repoliticisation dichotomy. Journal of Balkan and Near Eastern Studies, 24(19, 97-113.

Boratav, K., & Orhangazi, Ö. (2022). Neoliberal framework and external dependency versus political priorities, 2009–2020. in political economy of development in turkey (Eds. E. Özçelik & Y. Özdemir) Palgrave Macmillan, Singapore, 287-314.

Çolak, Ö. F., (2016), Döviz kuru faiz tartışması üzerine, İktisat ve Toplum, 74,4-8.

Demiralp, S.(2022), Türkiye ekonomisi: 2021'den 2022'ye alınan dersler ve riskler, 1 Ocak 2022, BBC Türkçe, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-59836725

Doğan, M.T. (2020), Pandemi, Türkiye Ekonomisi ve IMF tartışmaları, Gelenek, 150. https://gelenek.org/15010/

Dünya Gazetesi (2014), Ekonomi yönetiminde görüş ayrılığı, 28 Mayıs 2014. https://www.dunya.com/ekonomik-veriler/ekonomi-yonetiminde-gorus-ayriligi-haberi-247717

Dünya Gazetesi (2015a), "Başçı'dan Erdoğan'a 130 sayfalık sunum", 11 Mart 2015. https://www.dunya.com/gundem/basci039dan-erdogan039a-130-sayfalik-sunum-haberi-273603

Dünya Gazetesi (2015b), "Merkez, Erdoğan'ın çağrısına nasıl karşılık verecek?", 19 Ocak 2015. https://www.dunya.com/finans/haberler/merkez-erdogan039in-cagrisina-nasil-karsilik-verecek-haberi-268803

Fouskas, V., & Gökay, B., (2020). Prelude to the present crisis: the US and the weaponization of global finance, 2018-19. Security Dialogues, 11(1), 61-68.

Güngen, A. R. (2020). Turkey's financial slide: discipline by credit in the last decade of the AKP's rule. Turkey's new state in the making: Transformations in legality, Economy and Coercion, 118-133.

Güven, A. B., (2016). The political economy of Turkish democracy. in democratic consolidation in Turkey, (Eds. C. Erişen & P. Kubicek). Routledge, London. 184-203.

Karagöl, E. T., (2016). 15 Temmuz darbe girişimi ve Türkiye ekonomisi. Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2).37-50.

Kutlay, M., (2020). The politics of state capitalism in a postliberal international order: the case of Turkey, Third World Quarterly, 41(4), 683-706.

Lenger, A., (2019). Türkiye ekonomisinin 2019 krizi: neo-liberalizm, yapısal reformlar, yeni bağımlılık, vs., Mülkiye Dergisi, 43 (1), 271-284.

Madra, Y. M. (2018). Crisis of capitalism, crisis of the republic. Middle East Report, 48(288), 10-13.

Orhangazi, Ö. (2020). Türkiye ekonomisinin yapısı: sorunlar kırılganlıklar ve kriz dinamikleri. Ankara: İmge Kitabevi.

Orhangazi, Ö., (2021). Salgın sonrası dünya ve Türkiye ekonomisinde eğilimler, Global Akademi Konuşmaları Serisi. No.6, https://www.globacademy.org/wpcontent/uploads/2021/11/OOrhangazi_EkonomideEgilimler_v.1.pdf

Orhangazi, Ö., & Yeldan, A. E., (2021), The Re-making of the Turkish crisis. Development and Change, 52(3), 460-503.

Öniş, Z., & Kutlay, M. (2021). The anatomy of Turkey's new heterodox crisis: the interplay of domestic politics and global dynamics. Turkish Studies, 22(4), 499-529.

Patton, M. J. (2006). The economic policies of Turkey's AKP government: rabbits from a hat?. The Middle East Journal, 60(3), 513-536.

Subaşat, T., (2019). Türkiye'de ekonomik mucize ve krizin anatomisi. Mülkiye Dergisi, 43 (1), 235-256.

Şenses, F ¸ (2022). The long and bitter fall: an account of events that shook the Turkish economy during September–December 2021. New Perspectives on Turkey, 66, 180–190.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, (2014), TCMB Bülten, Sayı:35. Eylül.

Voyvoda, E. (2018). Yeni Türkiye'de iktisadi bunalım: küresel gelişmeler, Türkiye'ye yansımaları. Mülkiye Dergisi, 42(4), 639-644.

Yağcı, M., (2018) The political economy of central banking in Turkey: the macroprudential policy regime and self-undermining feedback. South European Society and Politics, 23(4), 525-545.

Yeldan, E. (2008). Küreselleşme: kim için, İstanbul: Yordam.

Yeldan, E., & Ünüvar, B. (2016). An assessment of the Turkish economy in the AKP era. Research and Policy on Turkey, 1(1), 11-28.

göstergelerinin olumsuz etkilenmesi belirsizliği artırarak ülke risk priminin yükselmesine neden olmaktadır.

➢ Bütçe açığının üretimin bir göstergesi olan GSYH'a oranı; ülkelerin borçlanma oranlarına ilişkin ön bilgi sağladığından ülke risk primlerinin belirlenmesinde oldukça önemlidir. Bütçe açığı GSYH oranları yüksek olan ve yükselme eğilimi devam eden ülkelerin; borçluluk oranlarının da bu eğilimi takip edeceği açıktır. Bu açıdan özellikle Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in PIIGS ülkeleri içerisinde bütçe açığı açısından en kötü performansa sahip ülkeler olduğu söylenebilir. İrlanda ve İtalya için bu oranın düşme eğiliminde olduğu görülmektedir.

➢ Bir ülkenin kamu borcu, CDS primlerinin de temel belirleyicisi konumundadır. Yüksek kamu borcu/GSYH oranına sahip ülkelerin yüksek CDS primlerine, düşük kamu borcu/GSYH oranına sahip ülkelerin ise düşük CDS primine sahip olması beklenir.

KAYNAKÇA

Akkaya, M. (2017). Türk tahvillerinin CDS primlerini etkileyen içsel faktörlerin analizi. Maliye ve Finans Yazıları, 1(107), 130-145.

Ayben, K. O. Y. (2014). Kredi temerrüt swapları ve tahvil primleri üzerine ampirik bir çalışma. International Review of Economics and Management, 2(2), 63-79.

Bloomberg, Bloomberg Terminal, April 2013.

Bocutoğlu, E. & Ekinci, A. (2009). Genel Teori, Küresel Krizler ve Yeniden Maliye Politikası. Maliye Dergisi, 156, 66-82.

Cepni, O., Kucuksarac, D., & Yilmaz, M. H. (2017). The sensitivity of credit default swap premium to global risk factor: Evidence from emerging markets. Economics Letters, 159, 74-77.

Clark, E., & Kassimatis, K. (2018). Macroeconomic effects on emerging-markets sovereign credit spreads. In Evaluating Country Risks for International Investments: Tools, Techniques and Applications (pp. 307-348).

Eurostat, Eurostat Database, https://ec.europa.eu/eurostat/data/database

Hazine ve Maliye Bakanlığı, HMB Veri Dağıtım Sistemi, https://www.hmb.gov.tr/hmb-veri-dagitim-sistemi

Heinz, M. F. F., & Sun, M. Y. (2014). Sovereign CDS spreads in Europe: The role of global risk aversion, economic fundamentals, liquidity, and spillovers. , IMF Working Paper, WP/14/17, 1-77.

International Monetary Fund (IMF), World Economic Outlook Database, April 2013

Kliber, A. (2014). The Dynamics of Sovereign Credit Default Swaps and the Evolution of the Financial Crisis in Selected Central European Economies. Finance a Uver: Czech Journal of Economics & Finance, 64(4).

Nickel, C., Rother, P., & Ruelke, J. C. (2011). Fiscal variables and bond spreads–evidence from Eastern European countries and Turkey. Applied Financial Economics, 21(17), 1291-1307.

Oliveira, L., Curto, J. D., & Nunes, J. P. (2012). The determinants of sovereign credit spread changes in the Euro-zone. Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, 22(2), 278-304.

Özetle, değinilen çalışmalarda sunulan bulgular arasında farklılıklar mevcut olmasına karşın; genelde ekonomik entegrasyon ile ekonomik yakınsamanın karşılıklı birbirlerini besledikleri ve dışa açıklık ile uluslararası ticarettin tüm bu besleme sisteminin itici gücü olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada ekonomik yakınsama olgusu teorik çerçevede incelenmiştir. Teorik incelemede, ekonomik yakınsamaya yönelik söylemlerin geçmişinin, uluslararası ticarettin serbestleşmesi yönündeki açıklamalara dayandığı görülmüştür. Dolayısıyla, ekonomik yakınsamanın gerçekleşme koşulunun, dışa açıklık ve uluslararası ticaretin serbestleşmesi olarak görülmesi anlaşılır olmaktadır. Bununla birlikte, ekonomik verimlilik ve başarılı entegrasyon için gerekli koşullardan birinin de ekonomik yakınsama olduğu ifade edilmektedir. Bazı çalışmalarda ise; ekonomik entegrasyonun, ekonomik yakınsamayı desteklediği ifade edilmektedir. Bu bilgiler ışığında, tüm küresel gelişmelerin birbirini beslediği söylenebilir.

Temelde ekonomik yakınsama olgusu, takipçi ekonomilerin (göreli olarak yoksul ülkeler ve bölgeler) lider ekonomileri (göreli olarak zengin ülkeler ve bölgeler) yakalama sürecinin nasıl gerçekleştiğini anlatmaktadır. Bu çerçevede yakınsama olgusu, homojenizasyon ve yakalama etkisi kavramlarıyla izah edilmektedir. Homojenizasyon kavramı, takipçi ülkelerin makro değişkenlerinin (kişi başına düşen milli gelir ve diğer makro değişkenler) zamanla sürekli bir şekilde liderlerinkine nasıl yaklaştığını; yakalama etkisi ise, takipçi ile lideri birbirinden ayıran mesafenin daralmasını açıklamaktadır. Bu çerçevede araştırmalar, II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde kimlerin lider kimlerin takipçi olarak nitelendirildiklerini ve ekonomik yakınsamanın nasıl gerçekleştiğini incelemişlerdir. ABD'yi "lider" ve diğerlerini (Batı Avrupa da dâhil) ise "takipçiler" olarak nitelendirmişlerdir. Ancak yaşanan ekonomik gelişmeler neticesinde bu durumun değiştiğini ifade etmişlerdir. Bakış açısındaki bu değişim, Batı Avrupa ülkeleri ile ABD'nin "liderler" ve diğerlerinin ise "takipçiler" olarak tanımlamasıyla sonuçlanmıştır. Hâlihazırda öyle de gözükse de, bu durumun da gelecekte değişeceği düşünülmektedir. Rodrik (2011)'in de ifade ettiği gibi, BRICS grubu ülkesi olan Hindistan ve Çin gibi yükselen piyasa ekonomilerinin uluslararası arenada oynayacağı rollerin, "takipçi" ve "lider" olarak nitelendirilen ekonomilerin hangileri olacağını belirlemekle birlikte ekonomik yakınsamanın geleceğini de tayin edecektir. Başka bir ifadeyle, uluslararası arenadaki tüm gelişmelerin seyri; ekonomik yakınsamanın seyrini belirleyecektir.

KAYNAKÇA

Abramovitz, M. (1986). Catching up, forging ahead, and falling behind. The Journal of Economic History, 46(2), 385–406.

Akkoç, U. & Şahin, H. (2019). Ülkeler arası gelir yakınsaması: Dinamik panel veri yöntemi ile Beta yakınsaması tahmini. Eurasian Business & Economics Journal, 20, 194-212.

Antzoulatos, A. A., Panopoulou, E. & Tsoumas, C. (2011). Do financial systems converge?. Review of International Economics, 19, 122-136.

Baktemur, F. İ. & Özmen, M. (2016). AB-27 Ülkeleri için gelir yakınsamasının mekânsal ekonometrik analiz ile tahmini. Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 20(1), 1-10.

Barro, R. J., & Sala-I-Martin, X. (1997). Technological diffusion, convergence, and growth. Journal of Economic Growth, 2(1), 1–26.

Barro, R. J. & Sala-i-Martin, X. (1992). Convergence. Journal of Political Economy, 100(2), 223–251.

Barro, R. J. & Sala-i-Martin., X. (1990). Economic growth and convergences across the United States, National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper, No. 3419.

Baumol, W. J., Nelson, R. R. & Wolff, E. N. (1994). Convergence of productivity. in convergence of productivity cross-national studies and historical evidence (Eds. W. J. Baumol, R. R. Nelson & E. N. Wolff) . Oxford University Press, New York, 3-20.

Borsi, M. T. & Metiu, N. (2013). The evolution of economic convergence in the European Union. Bundesbank Discussion Paper, No 28/2013.

Cappelen, A., Castellacci, F., Fagerberg, J. & Verspagen, B. (2003). The impact of EU regional support on growth and convergence in the European Union. JCMS: Journal of Common Market Studies, 41(1), 621-644.

Ceylan, R. (2010). Yakınsama hipotezi: Teorik tartışmalar. Sosyoekonomi, 2010-1, 48-60.

Derviş, K. (2012). Convergence, interdependence, and divergence. Finance & Development, 49(3), 10-14.

Diaz del Hoyo, J. L., Dorrucci, E., Heinz, F. F. & Muzikarova, S. (2017). Real convergence in the euro area: a long-term perspective. European Central Bank (ECB) Occasional Paper Series, No. 203.

Edwards, S. (1998). Openness, Productivity and Growth: What do we really know?. The Economic Journal, 108(447), 383–398.

Edwards, S. (1993). Openness, trade liberalization, and growth in developing countries. Journal of Economic Literature, 31(3), 1358–1393.

Gaitonde, V. A. (1974). An answer to the theory of convergence. Social Scientist, 3(5), 38–51.

Galor, O. (1996). Convergence? Inferences from theoretical models. The Economic Journal, 106(437), 1056–1069.

Gluschenko, K. (2012). Myths about Beta-Convergence. William Davidson Institute Working Paper, No. 1040.

Guriev, S. & Melnikov, N. (2018). Happiness convergence in transition countries. Journal of Comparative Economics, 46, 686-707.

IGI-Global (2022). What is Business Cycle Convergence?. www.igi-global.com/dictionary/optimum-currency-area-theory-and-business-cycle-convergence-in-emu/55597, 09.05.2022.

Islam, N. (2003). What we have learnt from convergence debate?. Journal of Economic Surveys, 17(3), 309-362.

Katz, M. L. (1996). Remarks on the economic implications of convergence. Industrial & Corporate Change, 5(4), 1079–1095.

Kılıçarslan Z. & Dedeoğlu, M. (2020). OECD ülkelerinde ticari açıklık yakınsaması: Phillips-Sul kulüp yakınsama analizi. Turkish Studies Economics, Finance, Politics. 15(1), 277-288.

Koĉenda, E. (2001). Macroeconomic convergence in Transition Countries. Journal of Comparative Economics, 29, 1–23.

Kremer, M., Willis, J. & You, Y. (2021). Converging to convergence. National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper, No. 29484.

Krugman, P. (1994). The myth of Asia's Miracle. Foreign Affairs, 73(6), 62–78.

Kutan, A. M. & Yigit, T. M. (2004). Nominal and real stochastic convergence of Transition Economies. Journal of Comparative Economics, 32(1), 23-36.

Lerner, A. P. (1952). Factor prices and international trade. Economica, 19(73), 1–15.

Macovei, M. (2009). Growth and economic crises in Turkey: Leaving behind a turbulent past?. European Commission Papers, 386.

Matkowski, Z. & Próchniak, M. (2004). Real economic convergence in the EU Accession Countries. International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies, 1(3), 5-38.

Maulana, R. R. A., Zulham, T. & Sartiyah (2020). Aceh province economic convergence determination. International Journal of Business, Economics and Social Development, 1(4), 212-226.

Meyer, J. W., Boli-Bennett, J. & Chase-Dunn, C. (1975). Convergence and divergence in development. Annual Review of Sociology, 1, 223-246.

Monfort, P. (2008). Convergence of EU regions measures and evolution. European Union Regional Policy Working Paper, No. 01/2008.

Panopoulou E. & and Pantelidis T. (2009). Club convergence in carbon dioxide emissions. Environmental & Resource Economics, 44(1), 47-70.

Papadimitriou, T., Gogas, P. & Sarantitis, G. (2014). Business cycle convergence: a survey of methods and models. in Mathematics Without Boundaries Surveys in Interdisciplinary Research (Eds. P. M. Rassias & P. M. Pardalos), Springer, New York, 447-469. https://doi.org/10.1007/978-1-4939-1124-0_15

Phillips, P. C. B. & Sul, D. (2007). Transition modelling and econometric convergence tests. Cowles Foundation Discussion Papers. https://elischolar.library.yale.edu/cowles-discussion-paper-series/1888,m ,27.04.2022.

Quah, D. T. (1995). Empirics for economic growth and convergence. Centre for Economic Performance Discussion Paper, No. 253.

Quiroga, P. A. B. (2007). Theory of convergence. in Theory, History and Evidence of Economic Convergence in Latin America, Instituto de Estudios Avanzados en Desarrollo (INESAD), 6-20, http://www.jstor.org/stable/resrep00574.4, 27.04.2022.

Rapacki, R. & Próchniak, M. (2009). Real beta and sigma convergence in 27 transition countries, 1990–2005. Post-Communist Economies, 21 (3), 307-326.

Rassekh, F. (1998). The convergence hypothesis: history, theory, and evidence. Open Economies Review, 9, 85–105.

Rassekh, F. & Thompson, H. (1998). Micro convergence and macro convergence: Factor price equalization and per capita income. Pacific Economic Review, 3(1), 3–11.

Rassekh, F. & Thompson, H. (1993). Factor price equalization: theory and evidence. Journal of Economic Integration, 8 (1), 1-32.

Rodríguez, F., & Rodrik, D. (2000). Trade policy and economic growth: A Skeptic's guide to the cross-national evidence. NBER Macroeconomics Annual, 15, 261–325.

Rodrik, D. (2011). The future of economic convergence. NBER Working Paper, No. 17400.

Rodrik, D. (1996). Understanding economic policy reform. Journal of Economic Literature, 34(1), 9–41.

Rowthorn, R. & Kozul-Wright, R. (1998). Globalization and economic convergence: an assessment. United Nations Conference on Trade and Development Discussion Papers, No. 131.

Sachs, J. D., Warner, A., Åslund, A., & Fischer, S. (1995). Economic reform and the process of global integration. Brookings Papers on Economic Activity, 1995(1), 1–118.

Samuelson, P. A. (1948). International trade and the equalization of factor prices. The Economic Journal, 58 (230), 163-184.

Schiffbauer, M. & Varela, G. (2019). Macro and micro features of successful economic convergence: The case of Poland. World Bank MTI Discussion Paper, No. 11.

Siljak, D. (2015). Real economic convergence in the European Union from 1995 to 2013. The Business and Management Review, 6 (4), 213-225.

Solarin, S. A. & Lean, H. H. (2014). Nonlinearity convergence of tourism markets in Seychelles. Current Issues in Tourism, 17(6), 475-479.

Strielkowski, W. & Höschle, F. (2016). Evidence for economic convergence in the EU: The analysis of past EU Enlargements. Technological and Economic Development of Economy, 22(4): 617-630.

Vamvakidis, A. (2002). How robust is the growth-openness connection? Historical evidence. Journal of Economic Growth, 7(1), 57–80.

Wyplosz, C. (2019). Divergence? What divergence?. Intereconomics. 54(1), 37–41.

Yin, L., Zestos, G. K. & Michelis, L. (2003). Economic convergence in the European Union. Journal of Economic Integration, 18(1), 188-213.

Zbigniew, M. & Próchniak, M. (2007). Economic convergence between the CEE-8 and the European Union. Eastern European Econo*mics*, 45(1), 59-76.

Finansal ürün ve hizmetlere, finansal eğitime erişiminin tüm bireyler için ulaşılabilir olması; yatırımcı tabanının genişlemesine ve finansal piyasaların derinleşmesine imkan sağlayacaktır. Bu da orta vade de ekonomik refahı arttıracaktır.

Bireylerin tasarruf ve yatırımlarının teşvik edilmesi, sahteciliğe ve finansal istismara karşı korunması için gerekli hukuki altyapının genişletilmesi gerekmektedir.

Faize dayalı bankacılık ve finans sistemine alternatif ürünler geliştirilerek, katılım bankacılığı sektörünün büyümesi ve dini inancı nedeni ile faize dayalı finansal ürünleri kullanmayı reddeden yatırımcıların atıl tasarruflarının ekonomiye katılması için yeni ürünler geliştirilmesi gerekmektedir.

Katılım finans sisteminin Türkiye uygulamasında murabaha ürünü kullanımının % 90 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Kira sertifikaları uygulamaları arasında ise sahipliğe dayalı kira sertifikaları (icara) en fazla kullanılan finansal ürünlerdendir. Kamu kira sertifikası uygulamalarında da icara modeline dayalı kira sertifikası ihraçları gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, ülkemizde yeni finansal ürünlerin geliştirilmesi sektöre önemli katkı sağlayacaktır.

Ülkemizde katılım finans sisteminin gelişmesi için ülkeler arasında uyumlaştırma çalışmalarının yapılması, finansal ürünlere ilişkin standartların oluşturulması gereği ortaya çıkmaktadır.

Aynı şekilde, sektöre uygun bir finansal raporlama çerçevesinin dünya genelinde kabul gören standartlar ile uyumlandırılması, katılım bankalarına olan güveni güçlendirerek, katılım bankalarının sektör içindeki payının artmasına neden olacaktır.

Ayrıca, Blockchain ve akıllı sözleşmeler, dijital inovasyonlar, sektörün önümüzdeki dönemde daha hızlı ve daha düşük maliyetli olarak büyümesini sağlayacaktır. Özellikle ortaklığa dayalı finansman yöntemleri, Blockchain ve akıllı sözleşmeler ile üretilecek olan iş modelleri katılım finansın uygulanabilirliğine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

Abdelrahman, A. Y. (2019). Sukuk : A Critique of Experience, and their Possible Role in Muslim Countries Development . International Journal of Islamic Economics and Finance Studies , 5 (1) , 1-19 . DOI: 10.25272/ijisef.473269

Akbulak, Y. ve Özgüç, E. (2004) "Alternatif Finansman Yöntemi Olarak İslami Finansal Araçlar ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler", Active Dergisi. Sayı.39, Kasım-Aralık 2004.

Aksoy, A. Tanrıöven, C. (2013): Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi, 4. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

Alptekin, E. (2009). Menkul Kıymetleştirme ve Küresel Finans Krizindeki Rolü. İzmir Ticaret Odası Ar-Ge Bülten. Nisan-Ekonomi

Anthony, R.G. Nolan et al., (2014) Regulation AB II: Second Time's the Charm?, K&L Gates Legal Insight, September 19, 2014, pp 1-6.

Aydın, E. ve Ayyıldırım, K. (2015), Kira Sertifikalarının ve Varlık Kiralama Şirketlerinin Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Bakımından Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 46, s.43-74.

Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2010), Finansal Yönetim, Ankara: Detay Yayıncılık.

Büyükakın, F., ve Önyılmaz, O. (2012). "Faizsiz Finansman Bonosu Sukuk ve Türkiye Uygulamaları". Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 4(7), 1-16

Carbo-Valverde, S., Degryse, H., Fernandez R.F., (2015) The impact of securitization on credit rationing: Empirical evidence, Journal of Financial Stability, Volume 20, pp: 36-50, ISSN 1572-3089.

Cheng, M, Dhaliwal, D. S. and Neamtiu, M. (2011): "Asset Securitization, Securitization Recourse, and Information Uncertainty", The Accounting Review, Volume 86, Sayı 2, pp: 541-568

Çabuk, A. (2009): Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri, 4. Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık.

Davis, N., (2000): Securitisation: A Public Policy Tool?, New Zealand Treasury Working Paper, No. 00/08, New Zealand Government, The Treasury, Wellington

Dede, K. (2013) Sukuk Kira Sertifikaları. Türkiye Katılım Bankaları Birliği, http://www.tkbb.org.tr/onemli-basliklar.aspx?pageID=87

Durmuş, A. (2010) "Modern Bir Finansal Araç Olarak Sukuk ve Fıkhi Açıdan Tahlili", İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, Sayı.16 (Ekim 2010), s.143-165

Erdönmez,P.A. (2006). Aktif Menkul Kıymetleştirilmesi. Bankacılar Dergisi, s 57.

ERNST&YOUNG (2013), http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/TurkEYnews /$FILE/ Approved%20EYmagazin mayis_11.pdf

Günceler, B. (2016). Menkul Kıymetleştirme (Bankalara Kaynak Yaratma Yönteminde Yeni Bir Araç). Türkiye Bankalar Birliği Sunumu. İstanbul.

Hakyemez, C. (2012). Menkul Kıymetleştirmede Örnek Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Hammad, N.(1996), İktisadi Fıkıh Terimleri, Recep Ulusoy (çev), 1.Basım, İstanbul: İz Yayıncılık, 1996, s.279

Kallek, C. (2008) "Sak", İslam Ansiklopedisi, C.35, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2008, s.584

Khan, M. A.,(2003) Islamic Economics and Finance: Glossary. 2.Edition. London: Routledge, 2003.

Küçükçolak, N. (2008), "Faizsiz Finansman Sertifikası Sukuk'un Türk Sermaye Piyasası Açısından Değerlendirilmesi", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Sayı 520, ss.23-37

Muhamed, N.A. & Radzi, R.M (2011) "Implication Of Sukuk Structuring: The Comparison On The Structure Of Asset Based And Asset Backed Ijarah Sukuk," 2nd International

Conference on Business and Economic Research (2nd ICBER 2011) Proceeding 2011-2466, Conference Master Resources.

Nisar, S., (2008) "Bir Hukuk, Maliye ve Ticaret Terimi Olarak SAK", Recep Şentürk (Ed.). Ekonomik Kalkınma ve Değerler içinde. İstanbul: UTESAV, 2008 ss.171-184

Özeroğlu, A.İ. (2014), Sukuk ve Türkiye'de Sukukun Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi, Tarih Okulu Dergisi, XIX, s.751-772.

Sabuncuoğlu, Z., Tokol, T. (2009): Meslek Yüksekokulları İçin Genel İşletme, Bursa: Alfa Aktüel Basım Yay. Dağ. Ldt. Şti,.

Sevinç, E. (2013), Sukuklardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföy İle Türkiye'de İhraç Edilmiş Eurobondlardan Oluşan Eşit Ağırlıklandırılmış Portföyün Riske Maruz Değerinin Karşılaştırılması, Bankacılar Dergisi, 86, s.78-100.

Tok, A. (2009), İslami Finans Çerçevesinde Sukuk (İslami Tahvil) Uygulamaları, Katılım Bankaları ve Türkiye Açısından Değerlendirme, 2009, Sermaye Piyayası Kurulu Yeterlik Etüdü.

Tunç, H., (2010) Katılım Bankacılığı: Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması. 8.Basım. İstanbul: Nesil Yayınları, 2010.

Uçar, M. (1993) Türkiye'de – Dünyada Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri. 1.Basım. İstanbul: Faisal Eğitim ve Yardımlaşma Vakfı Yayınları, 1993.

Ulusoy, A., Ela, M. (2016), Sukukun İkinci El Piyasa Sorunu, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 8(1), s.55-70.

Usmani, M. T., (1998) An Introduction to Islamic Finance, 1998, s.65, http://www.muftitaqiusmani.com/images/stories/downloads/pdf/an%20introduction%20to%20islamic%20finance.pdf

Ünsalan, E. Şimşeker, B. (2011): Temel İşletmecilik Bilgileri, 5. Basım, Ankara: Detay Yayıncılık.

istihdam edilmesi şarttır. Hatta bu kişilerin kendilerini geliştirebilmeleri için yeşil finans eğitimlerine katılmaları sağlanmalıdır.

Bütün dünya ve tüm rakip firmalar çevreci, iklime duyarlı ve yeşil bir yolda ilerlerken; bu oyunun dışında kalan yani sürdürülebilirlik konusunu bünyesine adapte edememiş ve bu yolda adım atmayan firmalar her yönden yeşile yönelen bu yeni düzende pazar paylarının bir kısmını hatta belki hepsini kaybetmeyle karşı karşıya kalacaklardır. Bu durum aynı şekilde devletler için de geçerlidir. Sürdürülebilir bir düzene geçemeyen devletler zaten bir süre sonra çevresel olarak yaşadıkları tahribatında etkisiyle varlıklarının yok olmasıyla yüz yüze kalacaklardır. Özellikle konunun artık küresel manada ele alınması, bu yönde küresel işbirliklerinin kurulması, merkez bankaları dâhil artan finans kuruluşlarının oluşturulması ve bu kuruluşların yeşil projelere yatırım yapılması adına müthiş teşvikler sağlaması sırasında yeşil olmamak mümkün olmayacaktır.

Sürdürülebilir kalkınma ve yeşil dönüşümde blok zinciri, yapay zekâ, metaverse, dijital ürünler, otonom üretimler ve finansal teknolojiler (fintech) den yararlanılmalı, yeşil projelerin geliştirilmesinde gerekirse bir kaçının bir araya getirilmesi sağlanmalıdır.

Özetlemek gerekirse, küresel ölçekte yeşil finansla ilgili yeterli gelişme sağlanamamış olmakla birlikte yeşil finansla ilgili yaşanan gelişmeler umut vericidir. Yeşil finans, yeşil büyümenin altyapısıdır. Tüm sektörler, devletler ve ülkeler için uzun süreli olarak yaşamın devamlılığının tek yolu sürdürebilirlik felsefesini iyice kavramak, yaşantılarında düstur edinmek, yeşil olmak ve yeşil kalmaktır.

KAYNAKÇA

Ağ, A., & Sülük, R. G. (2019). Sürdürülebilirlik, Çevresel Riskler ve Çevre Muhasebesi Arasındaki İlişkinin Tespiti: Erzurum İlinde Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(3), 1945-1960.

Ayvacık E. & Yalçın S. (2019) Kurumsal Sürdürebilirlik ve işletmeler Açısından Önemi (içinde) Sürdürülebilirlik: Ekonomik ve Sosyal Eğilimler (Eds. Başar E.E., Ağ, A. ve Gülhan, Ü.), Ankara, İmaj Yayınevi. 161-176.

Bartels, W., Lars, K., Laure, B. & J. Krimphoff (2016), Mainstreaming the green bond market, KPMG Report, https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/lu/pdf/mainstreaming-the green-bond-market-kpmg-wwf-2016.pdf. (14.07.2022).

Baysan, Y. (2019). Yeşil Tahviller ve İklim Finansmanı. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Browne, R. & W.Chalon; (2011); "Green Financing: More Than A Trend"; http://www.environmentalleader.com; July 2011; (Erişim Tarihi 28.07.2022).

Cochu, A., Glenting, C., Hogg, D., Georgiev, I., Skolina, J., Eisinger, F., Jespersen, M., Agster, R., Fawkes, S. and Chowdhury, T. (2016). Study on the potential of green bond finance for resource-efficient investments, European Commission Report. https://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/potential-green-bond.pdf (26.02.2022).

Escarus (2018) Dönüşen Dünyada Fırsatları Yakalamak: Sürdürülebilir Finans Görünümü 2018. İstanbul, Türkiye.

Galaz, V., Gars, J., Moberg, F., Nykvist, B. & Repinski C. (2015), Why Ecologists Should Care about Financial Markets, Trends in Ecology and Evolution, 30/10. Pp. 571-580.

Güler, O. & Tufan, E. (2015), Yeşil Bankacılık ve Yeşil Krediler: "Antalya'daki 4-5 Yıldızlı Otel İşletmelerinin Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma", Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 26, Sayı 1, Bahar: 80-96.

Gündoğan A.C. & Bitlis M. (2018). Dönüşen Dünyada Fırsatları Yakalamak: Sürdürülebilir Finans Görünümü, ESCARUS, İstanbul, Türkiye http://www.escarus.com/i/content/302_2_S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir%Finans%20G%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm%C3%BC%202018.pdf.(13.08.2022).

Horasan, M.(2022). Yeşil Finansı Anlamak içinde İktisadi ve İdari Bilimlerde Güncel Araştırmalar. (Eds. Mete M. ve Toptaş A.) Gece Kitaplığı, Ankara, 221-235.

ICMA (2022). Social bond principles (SBP). Retrieved from https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-and-handbooks /social-bond-principles-sbp/. (18.08.2022).

Jin, Y., Gao, X., & Wang, M. (2021). The Financing Efficiency of Listed Energy Conservation And Environmental Protection Firms: Evidence nad Implications For Green finance in China. Energy Policy. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2021.112254.(15.04.2022).

Jun, M., Kaminker, C., Kidney, S. & Pfaff, N. (2016), Green Bonds: Country Experiences, Barrıers and Options, G20 Green Finance Study Group Report, http://unepinquiry.org/wpcontent/uploads/2016/09/6_Green_Bonds_Country_Experiences_Barriers_and_Options.pdf. (12.11.2021).

Kanberoğlu, Z. & Aksoy, K. (2022). Yeşil Finansal Araçlar ve Türkiye, VI. Anadolu International Conference on Economics. 13-15 Mayıs. Türkiye, Eskişehir. 1-9.

Kandır, S. & Yakar, S. (2017). Yeşil Tahvil Piyasaları: Türkiye'de Yeşil Tahvil Piyasasının Geliştirilebilmesi İçin Öneriler. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26(2), 159-175.

Keskin, M. (2022). İklim Dönüşümü Ve Yeşil Finansmanı. Euroasıa Journal Of Socıal Scıences & Humanıtıes, 9(2), 54-69.

Lindenberg, N. (2014). Definition of Green Finance. German Development Enstitute and Deutsches Institut für Entwicklungspolitik.

Meadows, D. H., Dennis, L. M., Randers, J., & Behrens III, W. W. (1972). Limits to Growth; A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind. New York: Universe Books.

Sakınç, S. Ö. & Örencik, İ. (2020). Yeşil Bankacılık Ve Türkiye Uygulaması. 19. Uluslararası İşletmecilik Kongresi 23-25 Eylül Kayseri.135-140.

Salomone, M. (2014). Sustainability. In: Alex C. Michalos (Ed.), Encyclopedia of Quality of Life and WellBeing Research, New York, London: Springer Dordrecht Heidelberg, 1924–1925.

Shishlov, I., More, R. & Cochran, I. (2016), Beyond transparency: unlocking the full potential of green bonds, Institute for Climate Economics Report, https://www.i4ce.org/wp-core/wp-content/uploads/2016/06/I4CE_Green_Bonds-1.pdf (20.01.2022).

Soundarrajan, P., & Vivek, N. (2016). Green Finance For Sustainable Green Economic Growth in India. Agricultural Economics (Czech Republic), 62(1), 35‑44.

Şen H, Kaya, A, & Alpaslan B, (2018). Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel ve Güncel Bir Perspektif, Ekonomik Yaklaşım. 29 (107): 1-47.

Şimşek, O. & Tunalı, H.(2022). Yeşil Finansman Uygulamalarının Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Rolü: Türkiye Projeksiyonu, Journal of Economics and Financial Researches, 2022, 4(1): 16-45.

Turguttopbaş, N. (2020). Sürdürülebilirlik,Yeşil Finans Ve İlk Türk Yeşil Tahvil İhraci, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 12(22), 267–283.

UNEP, (2022). Green Financing. UN Environment Programme. https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regionalinitiatives/ supporting-resource-efficiency/green-financing (20.07.2022).

Wang, M., Li, X., & Wang, S. (2021). Discovering Research Trends and Opportunities of Green Finance And Energy Policy: A Data-Driven Scientometric Analysis. Energy Policy, 154(October 2020), 112295. https://doi. org/10.1016/j.enpol.2021.112295.

WCED , (1987). Our Common Future, Oxford: Oxford University Press (11.06.2022).

Whang, Y. & Zhi, Q. (2016). The Role of Green Finance in Environmental Protection: Two Aspects of Market Mechanism and Policies. Energy Procedia, 311-316.

World Bank (2021). What You Need to Know About IFC’s Green Bonds. https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/12/08/what-you-need-to-know-about-ifc-s-green-bonds (21.08.2022).

Xu, X., & Li, J. (2020). Asymmetric Impacts of The Policy and Development of Green Credit on The Debt Financing Cost and Maturity of Different Types of Enterprises in China. Journal of Cleaner Production, 264, 121574. https:// doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.121574.(29.06.2022).

Yalçın, A. Z. (2016). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yeşil Ekonomi Düşüncesi ve Mali Politikalar, Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 6(1), 749-775.

Yalçın, S. (2021). Sürdürülebilir Finansman. İçinde Finans Alanında Güncel Yaklaşımlar, (Eds: Yalçın S., Ayvacık E. & Gülhan Ü.). Gazi Kitabevi, Ankara, 283-305.

Yazıcıoğlu, E. & Töke Baştan, L. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Finansmanı Araçlarından Yeşil Tahvil Ve Yeşil Sukuk Üzerine Bir Değerlendirme, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi,14(27), 340-361.

Yolles, M. & Fink, G. (2014). Sustainability of Sustainability. Business Systems Review,3(2), 1–32.

Zadek, S. & Flynn C. (2013). South-Originating Green Finance: Exploring the Potetial. The Geneva International Dialogues. https://www.iisd.org/publications/south-originating-green-finance-exploring-potential (27.07.2022).

Zhang, D., Zhang, Z., & Managi, S. (2019). A Bibliometric Analysis on Green Finance: Current Status, Development, And Future Directions. Finance Research Letters, 29(January), 425‑430. https://doi.org/10.1016/j.frl.(29.096.2022).

gayrimenkul sektörlerinde, kredilerin onaylanmasında, varlıkların yönetilmesinde ve risklerin değerlendirmelerinde yaygın bir biçimde kullanılması, ticaret ve yatırım kararlarını kökten değiştirmiştir.

Yapay zekâ ve makine öğrenimi tekniklerinin hızlı gelişimi, hem istihdamı hem de reel ekonomideki birçok sektörle birlikte finansal hizmetler sektörünü dönüştürme potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel dönüşüm gerçekleştiği ölçüde, yapay zekânın finansal davranış ve ihtiyatlı denetçiler üzerinde önemli etkileri olacağı açıktır. Ayrıca yapay zekâ, finansal denetçilerin olası ihlalleri belirlemesine ve düzenleyicilerin düzenlemelerdeki değişikliklerin etkisini daha iyi tahmin etmesine yardımcı olma potansiyeline de sahiptir.

Bununla birlikte finans endüstrisinde yapay zekâ ve makine öğrenimi tekniklerinin kullanımı hala çok yenidir. Daha fazla veri kullanılabilir hale geldikçe ve bilgi işlem gücü arttıkça Yapay zekâ kullanımının finans alanında daha yaygın hale gelmesi ve bununla birlikte yasal, etik, ekonomik ve sosyal engeller de dâhil olmak üzere küresel finansal ekosistemine daha fazla zorluk getireceği beklenebilir. Ancak yapay zekâ, makine öğrenme ve derin öğrenme gibi yeni teknolojilerin finansal sisteme getireceği karmaşıklık daha önceki teknolojik değişikliklerden farklı olmayacaktır.

Büyük verilerin kullanımı ile birlikte yapay zekâ, finansal hizmetler sektöründe devasa analitik güç sağlama potansiyeline sahip bir teknik olarak görülmektedir. Ancak yine de birçok riskin ele alınması gerektiği açıktır. Örneğin birçok yapay zekâ tekniği finansal kriz senaryolarında henüz denenmemiştir.

Yapay zekânın finans sektörü başta olmak üzere ekonominin ve sosyal hayatın tüm sektörlerini çeşitli derecelerde etkileyen yeni bir sanayi devriminin kalbinde yer aldığı düşünülmektedir. Bununla birlikte literatürde çok sayıda çalışma yapay zekâ uyulmalarının finansal hizmetler sektörüne hem faydalar hem de riskler getireceğini vurgulamaktadır. Finansal sistemde pazar güvenliği, yatırımcı koruması ve pazar bütünlüğünün sürekliliğinin sağlanması için düzenleyici uygulamaların yapay zekânın düzenlenmesine rehberlik etmeye devam etmesi gereklidir. Ayrıca yapay zekânın yalnızca finansal aracılara fayda sağlamak için değil, aynı zamanda daha önce finansal fırsatlardan dışlananlara daha büyük bir sosyal fayda sağlamak için de kullanılması gerekmektedir. Bununla birlikte sosyal refahın artması için finansmana kolay erişimin sağlanmasının da bir hedef olması gerekmektedir. Gerekli piyasa düzenlemeleri sağlanması halinde yapay zekâ ve makine öğrenimi teknikleri finansal piyasalar için daha düşük maliyetler ile yatırım kararlarını almada önemli kolaylıklar sağlamanın yanı sıra ticari faaliyetlerde, finansal güvenlik süreçlerinde ve finansal piyasaların denetlenmesi ve düzenlenmesi süreçlerinde önemli katkılar sağlayacağı beklenebilir.

KAYNAKÇA

Alarie, B., Niblett, A., & Yoon, A. (2016). Regulation by machine. Available in (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=02878950)

Arnott, R., Harvey, C. R., & Markowitz, H. (2019). A backtesting protocol in the era of machine learning. The Journal of Financial Data Science, 1(1), 64-74.

Barocas, S., & Selbst, A. D. (2016). Big data's disparate impact. California law review, 104(3), 671-732.

Bauguess, S. W. (2017). The role of big data, machine learning, and AI in assessing risks: A regulatory perspective. Machine Learning, and AI in Assessing Risks: A Regulatory Perspective. SEC Keynote Address: OpRisk North America. Available in https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3226514

Bazot, G. (2013). Financial consumption and the cost of finance: Measuring financial efficiency in Europe (1950-2007). Working Paper. Paris School of Economics.

Bholat, D., & Susskind, D. (2021). The assessment: artificial intelligence and financial services. Oxford Review of Economic Policy, 37(3), 417-434.

Brogaard, J., Hendershott, T., & Riordan, R. (2014). High-frequency trading and price discovery. The Review of Financial Studies, 27(8), 2267-2306.

Brummer, C., & Yadav, Y. (2018). Fintech and the innovation trilemma. Georgetown Law Journal, 107, 235–307.

Brownlee, J. (2016). Deep learning with Python: develop deep learning models on theano and tensor flow using keras. Machine Learning Mastery.

Buchanan, B. (2019). Artificial intelligence in finance. Washington: The Alan Turing Institute

Carney, M. (2017). The promise of fintech – Something new under the sun? Speech at the deutsche bundesbank G20 conference on digitising finance, financial ınclusion and financial literacy. Available in https://www.fsb.org/wp-content/uploads/The-Promise-of-FinTech-%E2%80%93-Something-New-Under-the-Sun.pdf

Citi, G. P. S. (2018). Bank of the future: the abcs of digital disruption in finance. Citi GPS: Global Perspectives & Solutions.

Coulombe, G. P., Leroux, M., Stevanovic, D., & Surprenant, S. (2022). How is machine learning useful for macroeconomic forecasting?. Journal of Applied Econometrics, 37(5), 920-964.

De Prado, M. L. (2018). Advances in financial machine learning. Canada: John Wiley & Sons.

Dixon, M. F., Halperin, I., & Bilokon, P. (2020). Machine learning in finance. New York, NY, USA: Springer International Publishing.

Dixon, M. F., & Halperin, I. (2019). The four horsemen of machine learning in finance. Available in (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3453564)

El Naqa, I., Murphy, M.J. (2015). What is machine learning?. In Machine Learning in Radiation Oncology (Eds. El Naqa, I., Li, R. & Murphy, M.) Springer, Cham, 3-11

Flood, M.D., Jagadish, H.V., & Raschid, L., (2016). Big data challenges and opportunities in financial stability monitoring. Financial Stability Review, (20), 129–142.

FSB-Financial Stability Board (2017). Artificial intelligence and machine learning financial services. Working Paper. Available in http://www.fsb.org/2017/11/artificial-intelligence-and-machine-learning-in-financial-service/

Guida, T. (2019). Big data and machine learning in quantitative investment. Canada: John Wiley & Sons.

Gogas, P., & Papadimitriou, T. (2021). Machine learning in economics and finance. Computational Economics, 57(1), 1-4.

Hendershott, T., & Riordan, R. (2013). Algorithmic trading and the market for liquidity. Journal of Financial and Quantitative Analysis, 48(4), 1001-1024.

Hilal, W., Gadsden, S. A., & Yawney, J. (2022). Financial fraud: a review of anomaly detection techniques and recent advances. Expert Systems with Applications, 193, 1-34

Holzinger, A., Kieseberg, P., Weippl, E., & Tjoa, A.M., (2018). Current advances, trends and challenges of machine learning and knowledge extraction: From machine learning to explainable AI. In machine learning and knowledge extraction (Eds. Holzinger, A., Kieseberg, P., Tjoa, A.M. & Weippl, E.). Springer International Publishing, 1–8.

In, S. Y., Rook, D., & Monk, A. (2019). Integrating alternative data (also known as ESG data) in investment decision making. Global Economic Review, 48(3), 237-260.

Jagtiani, J., & Lemieux, C. (2019). The roles of alternative data and machine learning in fintech lending: evidence from the LendingClub consumer platform. Financial Management, 48(4), 1009-1029.

Kaplan, J. (2016). Artificial intelligence: what everyone needs to know. Oxford University Press.

Kirilenko, A. A., & Lo, A. W. (2013). Moore's law versus murphy's law: Algorithmic trading and its discontents. Journal of Economic Perspectives, 27(2), 51-72.

Kurshan, E., & Shen, H. (2020). Graph computing for financial crime and fraud detection: Trends, challenges and outlook. International Journal of Semantic Computing, 14(04), 565-589.

Menkveld, A. J. (2016). The economics of high-frequency trading. Annual Review of Financial Economics, 8, 1-24.

Mullainathan, S., & Spiess, J. (2017). Machine learning: an applied econometric approach. Journal of Economic Perspectives, 31(2), 87-106.

Nuti, G., Mirghaemi, M., Treleaven, P., & Yingsaeree, C. (2011). Algorithmic trading. Computer, 44(11), 61-69.

Prado, L. M. (2019). Beyond econometrics: A roadmap towards financial machine learning. Available in (https://papers.ssrn.com/sol3/Papers.cfm?abstract_id=3365282)

Philippon, T. (2016). The Fintech Opportunity. NBER Working Paper 22476. Available in http://www.nber.org/papers/w22476

Van Liebergen, B. (2017). Machine learning: a revolution in risk management and compliance?. Journal of Financial Transformation, 45, 60-67.

Wall, L. D. (2018). Some financial regulatory implications of artificial intelligence. Journal of Economics and Business, 100, 55-63.

Wang, H., Li, C., Gu, B., & Min, W. (1984). Does AI-based credit scoring improve financial inclusion? Evidence from online payday lending. In 40th international conference on information systems. ICIS 2019. Available in https://asu.pure.elsevier.com/en/publications/does-ai-based-credit-scoring-improve-financial-inclusion-evidence)

White, H. (1988). Economic prediction using neural networks: The case of IBM daily stock returns. In IEEE 1988 international conference on neural networks, San Diego, CA, USA, 2, 451–458.

Sosyal Etki Tahvilleri (SoET) sosyal programların finansmanında kullanılan yeni bir yatırım aracıdır. Diğer tahvillere benzemese de bu tahviller yatırımcısına yatırdığı anapara yanında projenin başarısına bağlı olarak ek bir getiri sağlamaktır. SoET'in kapsam alanı sosyal hizmetlerin finansmanıdır. Başka bir amaç için çıkarılamaz. SoET'ler sosyal güvenlikle ilgili kamusal sorunların köklerine inen, bu sorunların ekonomik ve sosyal koşulları ile mücadele eden etkili sosyal projelerin finansmanını sağlamaktadır. Sosyal Etki Tahvillerinin üç çeşidi bulunmaktadır. Hayırsever Sosyal Etki Tahvillerinde finansman kaynağı hayırseverlerdir. Bu tahviller genellikle kar amacı gütmeyen kuruluşlarla devletin yapmış olduğu sözleşmelere dayalı projelerin finansmanında kullanılır. Bu model ile yatırımcı hem hayır yapmakta hem de ticari gelir elde etmektedir. Ayrıca devlet kurumları ile iyi ilişkiler içinde olma şansını yakalamaktadır. Kamu Sektörü Sosyal Etki Tahvillerinde yerel yönetim mevcut tahvil piyasasından borç almaktadır ve elde edilen kaynak ile taahhüt ettiği sosyal hizmeti yerine getirmektedir. Bu hizmet başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilirse merkezi yönetime başvurulmakta ve piyasalardan alınan borcun bir kısmını ödemesini isteyerek devleti bu hizmetin maliyetine dahil etme imkanına kavuşmaktadır. Son çeşit olan Ticari Sosyal Etki Tahvillerinde genellikle kendini kanıtlamış projelere ticari yatırımcılar fon sağlamaktadır.

Bu tahviller ile sosyal güvenlik sorunlarının çözülmesi için yapılan yatırımların riski yatırımcılara ait olmaktadır. Böylece kamu otoriteleri kaynaklarını ve zamanını daha iyi kullanma şansını yakalamış olmaktadır. Yapılan projenin başarısı arttıkça yatırımcıların da elde edeceği getiri artmaktadır. Bu sorunlar proje şeklinde çözüldüğü için de topluma faydası daha yüksek olmaktadır. Kısacası üç taraflı bir kazanım söz konusudur. Bu avantajlarının yanında SoET'lerin kullanıldığı projelerin etkilerinin uzun zamanda ortaya çıkması nedeniyle denetlenmesinin, kaynak bulunmasının güç olması gibi dezavantajları da bulunmaktadır.

Sağlık Etki Tahvilleri (SaET) işleyiş açısından SoEt'lerle aynıdır. Sosyal Etki Tahvilleri, sağlık ve sosyal bakım sektörünün finansmanında kullanıldığında SaET olarak adlandırılmaktadır.

Bu tahvillerin yeni olması ve projelerin uzun vadeli olması yaygınlaşma sürecini yavaşlatmaktadır. Fakat bu finansman kaynakları ile yapılan başarılı projeler artıkça üç taraflı kazanımlar da artacaktır ve daha fazla yatırımcı tasarruflarını bu alanda değerlendirmek isteyecektir. Böylece toplum refah seviyesi de aratacaktır.

KAYNAKÇA

Butler, D., Bloom, D., & Rudd, T. (2013). Using social impact bonds to spur innovation, knowledge building, and accountability. Community Development Investment Review, 9(1), 53-58.

Clay, R. F. (2013), Health impact bonds: Will investors pay for intervention? Environmental Health Perspectives, 121, 2: a45.

Dear, A., Helbitz, A., Khare, R., Lotan, R., Newman, J., Sims, G. C., & Zaroulis, A. (2016). Social impact bonds: The early years. London: Social Finance.

Dermine, T. (2014). Establishing social impact bonds in continental europe. John F. Kennedy School of Government.

Disley, E., Giacomantonio, C., Kruithof, K., & Sim, M. (2019). The payment by results Social Impact Bond pilot at HMP Peterborough: final process evaluation report. Annual Review of Policy Design, 7(1), 1-20.

Disley, E., Rubin, J., Scraggs, E., Burrowes, N., & Culley, D. (2011). Lessons learned from the planning and early implementation of the Social Impact Bond at HMP Peterborough. Research series, 5(11).

Gümüş, A. T. (2010). Sosyal devlet anlayışının gelişimi ve dönüşümü. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18(2), 117-158.

Hughes, J., & Scherer, J. (2014). Foundations for social impact bonds: How and why philanthropy is catalyzing the development of a new market. S. Finance (Ed.), 56.

Humphries, K. W. (2013). Not your older brother's bonds: The use and regulation of social-impact bonds in the United States. Law & Contemp. Probs., 76, 433. 433-452.

Kohli, J., & Costa, K. (2014). Center for American Progress: Importing Social Impact Bonds. How Think Tanks Shape Social Development Policies, 309.

Liebman, J., & Sellman, A. (2013). Social impact bonds: A guide for state and local governments. Cambridge, MA: Harvard Kennedy School Social Impact Bond Technical Assistance Lab.

Mulgan, G., Reeder, N., Aylott, M., & Bo'sher, L. (2011). Social impact investment: the challenge and opportunity of social impact bonds. London: The Young Foundation.

Nazari Chamaki, F., Jenkins, G. P., & Hashemi, M. (2019). Social impact bonds: implementation, evaluation, and monitoring. International Journal of Public Administration, 42(4), 289-297.

OECD Leeds. 2016. Understanding Social Impact Bonds. https://www.oecd.org/cfe/leed/UnderstandingSIBsLux-WorkingPaper.pdf Erişim Tarihi 02.08.2022.

Özmen, Z. (2017). Avrupa'da sosyal güvenlik sisteminin finansmanı: farklı refah devletleri üzerine bir inceleme. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 600-620.

Paya, M., Octaviana, K., Sharma, P., Niersbach, L., Olivares, E., & Harish, K. (2017). Introducing Social Impact Bonds in Colomiba. Columbia University–School of International and Public Affairs. Fundación Corona.

So, I. ve Jagelewski, A. (2013). Social Impact Bonds: Technical Guide for Service Providers, Centre For Impact Investing, Ontario, Canada.

Social Finance (2011). A technical guide to commissioning social impact bonds. Retrieved from http://www.socialfi nance.org.uk/a-technical-guide-to-commissioning-socialimpact-bonds/#sthash.emA4apQP.dpuf

Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(3), 275-305.

Warner, M. E. (2013). Private finance for public goods: social impact bonds. Journal of economic policy reform, 16(4), 303-319.

önemi ve dizginlemesi apayrı bir yer işgal eder. Enflasyon hedeflemesi sadece enflasyonun kontrolü ve idaresi için kullanılan bir mekanizma olarak düşünülmemelidir. Enflasyon Hedefleme Programlarında enflasyonla mücadelede enflasyon bir döviz kuru veya bir para arzı fonksiyonu olarak kabul edildiğinden ister nominal döviz kuru çapasına ister parasal tabana dayalı, para arzı temelli bir nominal çapa olsun enflasyonu düşürmek veya düşük tutabilmek için bu iki parametrenin istenilen enflasyonu sağlamaya elverişli seviyelerde tutulması gerekmektedir. Aksi takdirde hedeflenen enflasyon oranına ulaşabilmek oldukça güçtür. İşte bu yönüyle Enflasyon hedeflemesi mademki özünde bir para politikası aracıdır ve özel önemle dikkate alınarak uygulaması sağlıklı yürütülmelidir. Aksi takdirde diğer iki değişkenin (döviz kuru ve faiz) oynaklıklarındaki yüksekliğin önüne geçmek de oldukça zorlaşacaktır. Bu değişkenliklerdeki yüksek volatilite enflasyonu azdıracak ve ekonomideki dengelere olumsuz etki yaparak ekonomik aktörlerin tedirginlik yaşamasına sebep olacaktır. Piyasalardaki tedirginliğe bağlı olarak enflasyonda aşağı doğru bir inişin gerçekleşemeyeceği görüşü genele yayılabilecektir. Bunun ekonomide olumlu beklentiler için umut verir görüntüsü maalesef vizyondan uzak olacaktır. Enflasyon hedeflemesinin fiyat istikrarının sağlanması ve TCMB' nın birincil görevi olan fiyatlar genel seviyesinin kontrolü açısından taşıdığı önem itibarıyla ya çok etkin uygulanmalı ya da uygulamadan vazgeçilip tamamen terkedilecekse yerine ikame bir modelin oturtulması ekonomideki dengelerin bozulmadan önce gerçekleştirilmesi elzemdir. Burada yapılan açıklamalar ve bilgiler ışığında önemle belirtilmelidir ki Enflasyon Hedeflemesi Rejiminde belirlenen hedeflerin tutturulması gayretleri maksimize edilerek enflasyona gem vurma bağlamında faiz ve döviz kuru politikalarının da eşgüdümlü etkinliğinin sağlanması günümüzdeki ekonomik tabloların iyileştirilmesi bakımından acil ve önemlidir. Piyasaların mevcut durumdan dolayı çok yüksek düzeyde olumsuz etkileniyor olması dolayısıyla ve bu olumsuz etki devam ettiği sürece de sürdürülebilir bir sosyal ve ekonomik duruma erişim ihtimali akıllardan oldukça uzak görünmektedir.

KAYNAKÇA

Çamurdan, B. (2002). "Döviz Kuru Rejimleri, Reel Döviz Kuru Tespiti ve Enflasyon Hedeflemesi", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Fakültesi Para, Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar Bili Dalı-Doktora Tezi, İstanbul-2002

Bernanke B. and Mishkin FS (1997), "Inflation Targeting: A new Framework for Monetary Policy?", Journal of Economic Perspectives, 11, 2: 97-116.

Edwards, S. (2001). "Exchange Rates Regimes, Capital Flows and Crisis Prevention" NBER Working, Paper 8529. October 2001, (Çevrimiçi) www.nber.com, 12/09/2022, s.3

Çeviş, İ., Çamurdan, B., Kadılar, C.; (2009); "The Interactıon Among Interest Rate, Inflation And Output In Inflatıion Targeting Regimes:The Case Of Turkey", International Journal Of Emerging And Transition Economies Vol. 2, No. 1, 2009, 99-116

Domaç, İ., Peters, K. and Yuzefovich, Y., (2001). "Does the Exchange Rate Regime affect Macroeconomic Performance? Evidence from Transition Economies "11/09/2022, Worldbank Working Paper Series, (Çevrimiçi) www.worldbank.org , S.5

Kara A. Hakan ve Orak, Musa, 2008, Enflasyon hedeflemesi, https://www.researchgate.net/publication/238738109

Mishkin, F. S. (2000). “Inflation Targeting in Emerging-Market Countries”.

The American Economic Review, 90 (2), 105-109.

Mishkin, F. S., and K. Schmidt-Hebbel (2001), “One Decade of Inflation Targeting in the World: What Do We Know and What Do We Need To Know?” NBER Working Paper, no. 8397

Neumann M.J.M and Von Hagen J. (2002), “Does Inflation Targeting Matter?”, Federal Reserve Bank of St. Louis Review, July/August, 84, 4: 127-148.

TCMBa,https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Fiyat+Istikrari+ve+Enflasyon/Enflasyonun+Hedefleri

TCMBb,https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Banka+Hakkinda/Mevzuat

TCMB, 2006, Enflasyon hedeflemesi Rejimi nedir?, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/07d5ced0-3f5c-4fa8-bd23-619f6b3c1d6b/EnflasyonHedeflemesiRejimi.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-07d5ced0-3f5c-4fa8-bd23-619f6b3c1d6b-m5lkSAW#:~:text=Enflasyon%20hedeflemesi%20rejimi%20alt%C4%B1nda%3B,ve%20bu%20hedef%20kamuoyuna%20duyurulur.&text=Merkez%20bankas%C4%B1%20belirli%20bir%20s%C3%BCre,kolayl%C4%B1kla%20anla%C5%9F%C4%B1labilmesini%20ve%20izlenebilmesini%20sa%C4%9Flamaktad%C4%B1r.

TCMB, (2013), Parasal Aktarım Mekanizması, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Kitap%2C+Kitapciklar+ve+Brosur

Tablo 3. Hepsağ (2021) Birim Kök Testine ait Sonuçlar

Birim Kök Testi	$\tau_{SNL\alpha\beta}$
Hepsağ (2021)	17,7215

Not: Hepsağ (2021) birim kök testine ait kritik değerler yüzde 10 için 10,925, yüzde 5 için 12,728, yüzde 1 için 16,586 olarak verilmektedir.

Tablo 3'te Hepsağ (2021) birim kök testine ait sonuçlar yer almaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre t istatistik değeri kritik değerlerden daha büyük olduğu için H_0 hipotezi reddedilmektedir. Bu nedenle Türkiye'de işsizlik serisi yumuşak kırılmalı doğrusal olmayan ESTAR durağan bir süreçtir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Makroekonomik sorunların başında gelen işsizlik; sadece gelişmekte olan ya da az gelişmiş ülke ekonomileri açısından değil gelişmiş ülke ekonomilerinde de gözüken çözülemediği zaman sosyal bir soruna da dönüşebilen bir olgu olmaktadır. İktisadi düşünce akımlarının işsizliğe ve işsizliğin çözümüne yönelik bakış açısı farklı olsa dahi işsizlik sadece işi olmayan kişileri etkileyen bir sorunun çok ötesinde tüm ekonomiyi etkileyen bir sorundur. Bu nedenle zaman içerisinde işsizlikle ilgili farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu çalışmanın amacı işsizlik olgusunu açıklamaya çalışan İşsizlik Histerisi hipotezinin Türkiye için geçerliliğinin sınanmasıdır. Çünkü İşsizlik Histerisi geçerli ise işsizlik serisine gelecek negatif bir şok sonucunda işsizlik serisi tekrar eski seviyesine dönemeyecektir. Bu nedenle işsizlik hakkında iktisadi politika ve çözüm yollarına başvurulması gerekmektedir. Çalışmada İşsizlik Histerisinin varlığının tespit edilmesi için önce geleneksel birim kök testlerine başvurulmuş ve serilerin birim köke sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular neticesinde daha güçlü bir test olan ve literatüre son yıllarda giren Hepsağ (2021) birim kök testi ile işsizlik serisinin birim köke sahip olup olmadığı araştırılmıştır. Hepsağ (2021) birim kök testi durağanlığı yapısal kırılmalı ESTAR durağan olarak ifade ettiği için Türkiye'deki işsizlik serisinin yapısal kırılmalı ESTAR durağan bir seri olduğu ifade edilebilir. İşsizlik serisi durağan bir seri olarak bulunduğu için Türkiye'de İşsizlik Histerisi hipotezinin geçerli olmadığı söylenebilir. Bu durum sonucunda işsizlikte yaşanacak bir şok neticesinde şokun etkisini zaman içerisinde sona ermesiyle birlikte işsizlik eski seviyesine dönecektir.

Çalışmada literatüre yeni kazandırılan hem yapısal kırılmayı hem de üstel yumuşak geçişli otoregresif (ESTAR) durağanlığı dikkate alan bir birim kök testinin kullanılması İşsizlik Histerisi hipotezini inceleyecek çalışmalara alternatif birim kök testlerini kullanarak hipotezi test etmelerinde yol gösterici olması beklenmektedir. Çünkü farklı bir ekonometrik yöntem seçilmesiyle farklı zaman dilimlerinde elde edilecek sonuç değişebilmektedir.

KAYNAKÇA

Akcan, A. (2018). Tarım ve Tarım Dışı Sektörlerde İşsizlik Histerisi, Tarım Ekonomisi Dergisi, 24(1), 21-32.

Akkuş, Ö. & S. G. Topuz (2019). İşsizlik Histerisinin Geçerliliği: Gelişmekte Olan En Kırılgan Beşli, Sosyoekonomi, 27(39), 69-80.

Aydın, M. (2020). Türkiye İçin İşsizlik Histerisi Hipotezinin Dalgacık Tabanlı Birim Kök Testleri ile Sınanması, Akademik İncelemeler Dergisi, 15(1), 171-186.

Barışık, S. & Çevik E. (2008). Türkiye'de İşsizlik Histerisinin Yapısal Kırılma ve Güçlü Hafıza Modellemesi ile Sektörel Analizi, TİSK Akademi, 3(6), 66-87.

Bayat, T. et al. (2020). Türkiye'de İşsizlik Histerisi Hipotezinin Geçerliliği Üzerine Ampirik Bir Çalışma (1923-2019), Pearson Journal of Social Sciences & Humanities, 5(7), 1-8.

Bayrakdar, S. (2015). Türkiye İçin İşsizlik Histerisi Ya Da Doğal İşsizlik Oranı Hipotezinin Geçerliliğinin Sınanması, Journal of Economic Policy Researches, 2(2), 45-61.

Belke, M. (2020). Genç ve Kadın İşsizliğinde Histeri ve Doğal Oran Hipotezlerinin Test Edilmesi: Avrupa Birliği Ülkeleri İçin Fourier Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 11(Ek), 56-73.

Bıyıklı, S. (2022). Türkiye'de işsizlik histerisinin doğrusal olmayan birim kök testleriyle sınanması, (Ed. Mehmet Özcan) 21. Yüzyılda İktisadi Anlamak: Güncel Ekonometrik Zaman Serileri Çalışmaları, Gazi Kitabevi

Blanchard, O. J. & L. H. Summers (1986). Hysteresis And The European Unemployment Problem, NBER Macroeconomics Annual, 1, MIT Press, Cambridge, 15-90.

Bozgeyik, Y. (2020). İşsizlik Histerisinin Geçerliliğin Sınanması: E7 Ülkelerine İlişkin Ampirik Bir Çalışma, OPUS International Journal of Society Researches, 15(26), 4316-4333.

Bozkurt, E. & A. Altıner (2018). Doğrusal ve Doğrusal Olmayan Birim Kök Testleriyle Türkiye'de İşsizlik Histerisinin Tespiti, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Prof. Dr. Harun Terzi Özel Sayısı, 167-180.

Chang, T. (2011). Hysteresis in Unemployment For 17 OECD Countries: Stationary Test With A Fourier Function, Economic Modelling, 28(5), 2208-2214.

Chang, T. et al. (2005). An Empirical Note On Testing Hysteresis in Unemployment For Ten European Countries: Panel SURADF Approach, Applied Economics Letters, 12(14), 881-886.

Christopoulos, D. K. &, M. A. León-Ledesma (2007). Unemployment Hysteresis in EU Countries: What Do We Really Know About It?, Journal of Economic Studies, 34(2), 80-89.

Çelik, C. & Y. Küçükkale (2018). İşgücü Piyasasına Yönelik Histeri Etkisi: Ratchet Modeli ile Türkiye Örneği, Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Prof. Dr. Harun Terzi Özel Sayısı, 21-40.

Çemrek, F. & T. Şeker (2020). Türkiye'de Kadın İşsizlik Oranlarının Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testleri ile İncelenmesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20. Uluslararası Ekonometri, Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu EYİ 2020 Özel Sayısı, 117-132.

Çiçen, Y. (2020a). Global Krizde Türkiye'de Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Histerisi: Fourier Durağanlık Analizinden Kanıtlar, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 11(Ek), 110-120.

Çiçen, Y. (2020b). Global Krizde Cinsiyet ve Medeni Duruma Göre İşsizlik Histerisi: Türkiye İçin Fourier Durağanlık Analizi, Akademik Hassasiyetler, 7(13), 505-525.

Dedeoğlu, M. (2021). OECD Ülkelerinde İşsizliğin Histeri ve Doğal Oran Çerçevesinde İncelenmesi: Alternatif Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar, Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics, 0(35), 129-145.

Doğru, Y. (2014). Euro Bölgesinde İşsizlik Histerezisinin İkinci Nesil Panel Birim Kök Testleri ile Analizi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(3), 77-86.

Friedman, M. (1968). The Role of Monetary Policy, The American Economic Review, 58(1), 1-17.

Güloğlu, B., & İspir, M. S. (2011), Doğal İşsizlik Oranı mı? İşsizlik Histerisi mi? Türkiye İçin Sektörel Panel Birim Kök Sınaması, Ege Akademik Bakış, 11(2), 205-215.

Güriş, B. & L. Çinko (2019). Seçilmiş Ülkelerde Histeri Etkisinin Sınanması: Yeni Testlerden Yeni Bulgular, II. International Conference on Empirical Economics and Social Sciences (ICEESS' 19), 511-522.

Hepsağ, A. (2021). A Unit Root Test Based On Smooth Transition And Nonlinear Adjustment, Communications in Statistics-Simulation and Computation, 50(3), 625-632.

Karagöz, K. & T. Saraç (2016). İşsizlikte Histeri Etkisinin Kalman Filtresi Yaklaşımıyla İncelenmesi: Türkiye Örneği, Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, 1(2), 59-72.

Kılıç, N. Ö. et al. (2018). Is Unemployment Hysteresis Hypothesis Valid For France, Germany And Turkey? Unit Root Analysis with Structural Break, Turkish Studies-İktisat, Finans ve Siyaset, 13(30), 213-223.

Koç, S. & G. Güner (2020). İşsizlik Histeri Etkisinin Seçilmiş Yükselen Ekonomilerde Sınanması, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(40), 151-164.

Koçbulut, Ö. & S. Bolat, (2017). Balkan Ülkelerinde İşsizlik Histerisi ve Doğal Oran Hipotezinin Geçerliliği: Ampirik Bir Değerlendirme, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(16), 295-317.

Kruse, R. (2011), A New Unit Root Test Against ESTAR Based on a Class of Modified Statistics, Statistical Papers, 52(1). 71-85.

Leon-Ledesma, M. A. (2002). Unemployment Hysteresis in the US and the EU: A Panel Approach, Bulletin of Economic Research, 54(2), 95-103.

Leybourne, S. et al. (1998). Unit Roots and Smooth Transitions, Journal of Time Series Analysis, 19(1), 83-97.

Mankiw, N. G. (2003). ''Macroeconomics', Fifth Edition, USA: Worth Pub.

Meng, M. et al. (2017). Hysteresis in Unemployment? Evidence From Linear and Nonlinear Unit Root Tests and Tests with Non-Normal Errors, Empirical Economics, 53(4), 1399-1414.

Mike, F. & A. Alper (2020). Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin İşsizlik Histerisinin İncelenmesi: Fourier ADF Test Bulguları, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(1), 1-14.

Omay, T. et al. (2021). Is There Really Hysteresis In The OECD Unemployment Rates? New Evidence Using a Fourier Panel Unit Root Test, Empirica, 48, 875-901.

Özcan, B. (2015). İşsizlik Histerisi Hipotezi OECD Ülkeleri İçin Geçerli Mi? Yapısal Kırılmalı Birim Kök Analizi, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0(40), 95-117.

Özgen, L. (2013). Küreselleşmiş Dünyada Sürdürülebilir Gelişme Açısından İşsizliğin Önemi, International Conference on Eurasian Economies, 248-253.

Özpençe, A. I. & Ergen, E. (2017). Analysis of Unemployment Hysteresis in Turkey: Structural Break Unit Root Test, Journal of Economics, Finance and Accounting, 4(4), 368-376.

Özpolat, A. & F. N. Özsoy (2018). Cinsiyete Göre İşsizlik Histerisi: Karşılaştırmalı Ülke Analizi, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19(1), 44-59.

Pata, U. K. (2020). OECD Ülkelerinde İşsizlik Histerisinin Ampirik Bir Analizi: Fourier Panel Durağanlık Testi, SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 10(1), 125-144.

Phelps, E.S. (1968). The Role of Monetary Policy, American Economic Review, 58: 1-17.

Roed, K. (1996). Unemployment Hysteresis-Macro Evidence From 16 OECD Countries, Empirical Economics, 21, 589-600.

Saraç, T. (2014). İşsizlikte Histeri Etkisi: Türkiye Örneği, Ege Akademik Bakış, 14(3), 335-344.

Sigeze, Ç. et al. (2019). AB Ülkelerinde ve Türkiye'de İşsizlik Histerisinin Fourier-KPSS Birim Kök Testi ile İncelenmesi, İzmir İktisat Dergisi, 34(1), 15-24.

Song, F.M. & Y. Wu (1998). Hysteresis in Unemployment: Evidence From OECD Countries, The Quarterly Review of Economics and Finance, 38(2), 181-192.

Songur, M. (2020). OECD Ülkelerinde İşsizlik Histerisi: Fourier Panel KPSS Testinden Yeni Kanıtlar, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(25), 51-63.

Şak, N. (2021). Türkiye'de İşsizlik Histerisi: Kadın ve Erkek İşsizliğine Bir Bakış, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 467-477.

Taş, S. & B. Uğur (2017). Türkiye için İşsizlik Histerisi mi, Yoksa Doğal Oran Hipotezi mi Geçerlidir?, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1), 25-40.

Tekin, İ. (2018). Türkiye'de İşsizlik Histerisi: Fourier Fonksiyonlu Durağanlık Sınamaları, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33(1), 97-127.

Ulucak, Ş. Z. (2021). Histeri Mi, Doğal Oran Mı? Türkiye'nin Uzun Vadeli İşsizlik Deneyiminden Kanıtlar, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, ICOMEP Özel Sayısı, 299-315.

Yalçınkaya, Ö. & V. Kaya (2017). Doğal İşsizlik Oranı Mı Yoksa; İşsizlik Histerisi Mi?: OECD Ülkeleri İçin Yeni Nesil Panel Birim Kök Testlerinden Kanıtlar (1980-2015), Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17(33), 1-18.

Yavuzaslan, K. et al. (2017). Türkiye'de Genç İşsizliğinin, İşsizlik Histerisi Hipotezi Çerçevesinde Yapısal Kırılmalar Testi ile Analizi, Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, 2(2), 21-32.

Yılancı, V. (2008). Are Unemployment Rates Nonstationary or Nonlinear? Evidence from 19 OECD Countries, Economics Bulletin, 3(47), 1-5.

Yılancı, V. (2009). Yapısal Kırılmalar Altında Türkiye İçin İşsizlik Histerisinin Sınanması, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 10(2), 324-335.

Yıldırım, S. & S. İnançlı (2018). Türkiye'de İşsizlik Histerisis Hipotezinin Geçerliliğinin Ampirik Olarak Değerlendirilmesi, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 14(14), Özel Sayı, 45-54.

Yıldız, B. (2019). İşsizlik Histerezisine Yapısal Var ve Nedensellik Yaklaşımı: Japonya Örneği, Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 107-123.

Yurtkuran, S. (2020). E7 Ülkelerinde İşsizlik Histerisi Geçerli mi? Fourier Panel Birim Kök Testi ile Yeni Ampirik Bulgular, 20. Uluslararası Ekonometri, Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu Tam Metin Kitapçığı, 68-76.

Yurtkuran, S. (2021). Türkiye'de İşsizlik Histerisi Hipotezi: Fourier Birim Kök Testlerinden Yeni Kanıtlar, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 12(1), 70-80.

- ***THY:*** Yemek ihalesini iptal ederek ikramlarını kendi bünyesindeki şirketiyle yürüterek yılda 8 ila 10 milyon dolar tasarruf planlamaktadır.
- ***Yaşar Topluluğu:*** Şirketlerindeki personel öneri sistemi sayesinde 2 yılda 7.5 milyon lira tasarruf sağlamıştır (Pınar, 2020).
- ***Frito Lay:*** Dış kutu geri kazanım projesiyle dış kutuları toplayarak her koliyi 3 kez kullanarak yılda en az 1 milyon dolar tasarruf sağlamıştır. Frito Lay tasarruf amacıyla uygulanan projelerden 2006 yılı itibariyle 5.5 milyon dolar tasarrufa ulaşmıştır.
- ***Evyap:*** Uyguladığı Kaizen projeleri sayesinde 10 milyon doların üzerinde tasarruf sağlamıştır.
- **Apple:** Tedarikçi sayısını azaltarak fatura ve mal iadesi gibi konularda iyileştirme sağlamıştır. Bu gelişmelerle 1 milyon dolarlık tasarruf elde etmiştir.
- ***Ceva Lojistik:*** Kaizen kapsamındaki uygulamalar ile % 40 seviyesinde verimlilik artışı sağlamıştır. Yağ depose gibi çeşitli unsurlardaki sorunların hedeflenenden fazla olması problemini Kazien ile aşmıştır. Nisan'da 484,7 litre olan hasar Kaizen ile ilk ay 216,7, ikinci ay 154 ve üçüncü ay 69,8 litreye düşürülmüştür (Hürriyet, 2009).
- ***Eti A.Ş.:*** Kaizen sistem ile %28'lik verimlilik artışı ile 36.6 milyon euroluk kazanç sağlamıştır. Üretimde verimliliğin artırılmasına yönelik yaklaşık 24 bin iyileştirme gerçekleştirilirken, kişi başına alınan öneri sayısı 18 kat arttı. İş kazalarında %95, tüketici şikâyetlerinde %44, arızalarda %81 azalma gerçekleşmiştir (Milliyet, 2009).

9. SONUÇ

Kaizen ilk olarak Japonya'da ortaya çıkmış daha sonra dünya geneline yayılmıştır. Kaizen Maliyetleme Sistemi önceden belirlenen standartlara göre devam eden durağan üretimden öte kritik süreçlere odaklanarak sürekli iyileştirmeler yaparak maliyetlerin azaltılmasıdır. Kaizende maliyet azaltma, tek kişinin değil tüm takımın işidir. Bu sistemde maliyet bilgisi, muhasebe departmanında değil ön hat personelince toplanmakta ve hazırlanmaktadır. Bu nedenle maliyet azaltma faaliyetleri üretim içinde rol alan bireylerce gerçekleştirilmektedir. Maliyet azaltmada asıl vazifeyi işi yapan işçilere vermesiyle Kaizen Maliyetleme Sistemi diğer maliyet sistemlerinden farklılaşmaktadır. Kaizen, gelişme, iyileştirmede ve yenilemede sürekliliği hedefleyerek, üretimde sıfır hatayı sağlayarak mükemmele ulaşmayı hedefler. Bu amaçla işletmeler kaizen sitemini tüm süreçlerine uygulayarak sürekli iyileştirmeleri hedeflemelidir. Böylelikle sektördeki rekabette avantajlı duruma gelmesini sağlar. Üretim süreçlerindeki gereksiz kayıplardan kaynaklanan maliyet azaltımı diğer malliyet azaltımı çalışmalarına göre daha kolay ve düşük maliyetlidir. Bu kapsamda Kaizen sisteminin uygulanması işletmeler için en önemli araçlardandır.

KAYNAKÇA

Acar, D. & Alkan, H. (2003). Üretim Maliyetlerinin Düşürülmesinde Kaizen Maliyetleme, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. 5(1), 21-36.

Akşam, (2019). Dünyanın az bilinen gerçekleri. https://www.aksam.com.tr/foto-galeri/dunya/dunyanin-az-bilinen-gercekleri/54529/, 26.08.2021.

Alkan, H. (2003). Maliyet Yönetim Aracı Olarak Hedef Maliyetleme ve Devlet Orman Fidanlik İşletmelerinde Uygulanabilirliği, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta.

Altinbay, A. (2006). Kaizen Maliyetleme Sistemi: Dinamik Bir Maliyet Yönetimi Sistemi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8(1), 103-121.

Altunay, M. A. (2007). Çağdaş Maliyetleme Sistemlerinden Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Sistemi ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulanması, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Altuncu, İ. (2009). Japonya Tecrübeleri Işığında Kaizen, Çerçeve Dergisi, 52(20), 134.

Bozdemir, E. (2010). Rekabet Üstünlüğü Açısından Hedef ve Kaizen Maliyetleme Yöntemlerinin Türk Otomotiv Sektöründe Uygulanabilirlik Düzeyinin İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.

Bozdemir, E. & Orhan, M. S. (2011). Üretim Maliyetlerinin Düşürülmesinde Kaizen Maliyetleme Yönteminin Rolü ve Uygulanabilirliğine Yönelik Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (2), 463-480.

Capital, (2003). İyileştirme Operasyonu. https://www.capital.com.tr/yonetim/liderlik/iyilestirme-operasyonu, 29.06.2021.

Çetin, A. & Atmaca, M. (2009). Hedef ve Standart Maliyetleme Sistemleri'nin Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 26(1), 313-329.

Çetinkaya, Z. (2008). Stratejik Maliyet Yönetimi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Doğan, Ö. İ. (2000). Kalite Uygulamalarının İşletmelerin Kalite Rekabet Gücü Üzerine Etkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1).

Doğanay, P. (2008). Kaizen-Sürekli İyileştirme ile Hastanelerde İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Ertaş, F. C. (1999). İşletmelerde Maliyet Düşürme Yaklaşımı: Kaizen (Sürekli İyileştirmeye Yönelik) Maliyetleme Yöntemi, Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, 13(1), 87-99.

Eser, K. (2009). Konaklama İşletmelerinde Stratejik Maliyet Yönetimi ve Karlılık İlişkisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman.

Eskin, M., Tiryakioğlu, U. & Yüceil, H. D. (2011). Sanayide Sürekli Gelişme için "KAIZEN", İSO Yayınları, No: 2011/24, İstanbul.

Haşhaşoğlu, U. (2011). Stratejik Maliyet Yönetim Aracı: Hedef Maliyetleme, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaman.

Hürriyet, (2006). Ford, çalışanlarını terleterek 500 bin Euro'luk tasarruf yaptı. https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/genel-haberler/ford-calisanlarini-terleterek-500-bin-euro-luk-tasarruf-yapti_ID578041/, 15.07.2021.

Hürriyet, (2009). CEVA "Kaizen" ile 369 bin euro tasarruf sağladı. http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/12730845.asp, 30.10.2012.

İdrissova, R. (2009). Sanayi İşletmelerinde Üretim Süreçlerinde Kaizen Uygulamalarının Performansa Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Imai, M. (1986). Kaizen. New York: Random House Business Division

Imai, M. (2012). Gemba Kaizen: A Commonsense Approach to a Continuous Improvement Strategy, McGrawHill Professional, Second Edition.

Kale, R., Raut, L. & Talmale, P. (2015). Kaizen & Its Applications – A Japanese Terminology Referred to Continuous Improvement. International Journal for Scientific Research & Development, 3, 1772-1775.

Kurt, Ş. (2010). Maliyet İyileştirmesinde Kaizen Yaklaşımı ve Bir Uygulama, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Milliyet, (2009). Eti, krize Japon kalite sistemiyle 'dur' dedi. https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/eti-krize-japon-kalite-sistemiyle-dur-dedi-1071158, 02.05.2021.

Özdemir, S. (2010). Etkin "Uygulama Yönetimi" Araçları Olarak İşletmelerde Ar-Ge ve Kaizen Örnekleri, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 5(2), 47-68.

Özkan, A. & Aksoylu, S. (2002). Kaizen ve Faaliyete Dayalı Maliyetlemenin Birlikte Uygulanabirliği, Muhasebe Bilim Dünyası, 4(3), 49-63.

Özkök, M. (2010). Tersane Verimliliğinin İyileştirilmesi: Gemi İnşaatında Modern Endüstri Mühendisliği Ve Belirsizlik Süreçlerinin Uygulanması, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Parıltı, N. (2003). Müşteri Memnuniyetinin Sağlanamasında Hatasız Üretim Aracı: Poka Yoke, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 5(1), 143-152.

Patronlardunyasi, (2006). Pegasus'un 2.2 milyon dolarlık tasarruf uygulaması. https://www.patronlardunyasi.com/haber/Pegasus-un-2-2-milyon-dolarlik-tasarruf-uygulamasi/14220, 14.05.2021.

Pınar, (2020). Pinar Et Faaliyet Raporu. http://yatirim.pinaret.com.tr/UserFiles/PINAR%20ET%202020-FR.pdf, 11.04.2021.

Sanz-Calcedo, J., González, A.G., López, O., Salgado, D., Cambero, I. & Herrera, J. M. (2015). Analysis on Integrated Management of the Quality, Environment and Safety on the Industrial Projects. Procedia Engineering, 132, 140-145.

Saygin, T. (2008). Stratejik Maliyet Yönetimi Yaklaşımlarından Kaizen Maliyetleme ve Hedef Maliyetlemenin Uygulanabilirliği ve Bir Uygulama, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Singh, J. & Singh, H. (2009). Kaizen Philosophy: A Review of Literature, The Icfai University Journal of Operations Management, 8(2), 51-72.

Tiryakioğlu, U. (2011). Yaratıcı Bireyler için "Kaizen" Kılavuzu, İstanbul Sanayi Odası Yayınları, İstanbul.

Türk, Z. (1999). Geleceğin Maliyetlerinin Kontrolünde Yeni Bir Yaklaşım: Hedef ve Kaizen Maliyetleme, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 14(1), 199-214.

Ünalan, H. (2009). Implementation of Kaizen Blitz Approach in an Electronics Firm, Dokuz Eylul University Graduate School of Natural and Applied Sciences, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

savaş sonrası barış ortamındaki siyasi atmosferi kendi lehine pekiştirmek veya değiştirmek için kapsamlı bir zamanlama siyasetidir.

Savaş zamanının en önemli hususu savaşa uygun ve esnek bir zafer standardıdır. Zafer gibi yapısöküme uğratılabilir ve uyarlanabilir bir standart kendi kendini besleyen bir zamanlama siyasetinden çok daha fazlasıdır(Aron, 2003: 575-577; Johnson, 1999: 191-193).

Ekonomik tehditlere karşı bilhassa mali olan endeksli zafer standardının olması diğer standartlara kıyasla bir avantajdır çünkü zamanlamayı kolaylaştırabilecek ve kritik zamanlarda kamuoyundan ve uluslararası toplumdan gelebilecek sert eleştirileri önleyebilecektir.

Ekonomik savaşların nadiren net ve zamansal olarak tanımlanmış bir şekilde sona ermektedir. Bu durum savaş başlangıcı, savaş zamanı ve savaş sonrasındaki farklılıkların netleştirilmesi ve ayırt edilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda zamanlamayı kullanarak zafer ve savaş zamanı konusunda daha derinlemesine araştırma yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

Aron, R. (2003). Peace & War: A Theory of International Relations. New Brunswick: Transaction Publishers.

Blum, G. (2013). The Fog of Victory. European Journal of International Law, 24, ss.391–421.

Coker, C. (2004). The Future of War: The Re-Enchantment of War in the Twenty-First Century. Malden: Blackwell Pub.

Dudziak, M. L. (2012). War Time: An Idea, Its History, Its Consequences. New York: Oxford University Press.

Franks, T. (2006). The Meaning of Victory: A Conversation with General Franks. The National Interest, 86, ss. 8–11.

Johnson, J. T. (1999). Morality and Contemporary Warfare. New Haven: Yale University Press.

Mandel, R. (2006). The Meaning of Military Victory. Boulder: Lynne Rienner Publishers.

gerçekleştirilmiştir. Bağımlı değişkenin ekonomik büyüme ve cari açık serileri olduğu iki farklı model kurulmuştur. Elde edilen bulgulara göre, hem uzun dönemde hem de kısa dönemde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir.

Özellikle 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna savaşı ile dünyanın kısa süreli bir krize girmesine ve ülkelerin savunma harcamalarını artış eğilimine girmesine sebebiyet vermiş, aynı zamanda artan enerji ve tahıl fiyatları ile Dünya'yı zor durumda bırakmıştır.

Covid-19 pandemisi sebebiyle Ülkelerin Merkez Bankaları'nın para basma politikası sonucunun da artan enflasyon oranlarına savaş ekonomisinin de eklenmesi ile ABD'de 2 dönem ekonomik küçülme görülmüş ve bu durum ekonomide teknik olarak resesyona girildiğini göstermektedir.

ABD'de enflasyon oranının yıllık bazda %8,5 seviyelerine ulaşması (son 40 yılın zirvesi) ile Merkez Bankaları Sistemi (Federal Reserve/FED) faiz oranlarını 2022 yılının Temmuz ayı itibariyle %2.5 seviyesine yükseltmiş ve Euro Bölgesi, Güney Kore, İsviçre, İngiltere gibi ülkelerde dahil olmak üzere dünya genelinde faiz oranlarında artışa gidilmiştir. Bu durum dünya genelinde yatırımların ve istihdam oranlarının azalmasına, ekonomilerin küçülmesine ve enerji konusunda dışarıya bağımlı olan ülkelerde cari açıkların artmasına sebebiyet vermektedir.

Görüldüğü üzere özellikle enerjide dışa bağımlı olan ülkeler, ekonomik büyümesini sürdürebilir hale getirmek için döviz kıtlığı ile baş başa kalmakta ve bunun yanında savunma sanayisi gelişmemiş ülkeler, ülke güvenliğini yeterli düzeyde sağlayarak piyasadaki diğer alanların sağlıklı bir şekilde işlemesi için savunma sanayi ürünlerini dışarıdan ithal etmek zorunda kalmaktadır. Bu durum ise bu ülkeleri döviz kıtlığı ile karşı karşıya bırakabilmektedir. Çalışmam bu sebeple politika yapıcılara, kamu gelirlerine yön verilmesi konusunda literatüre katkıda bulunabilir.

KAYNAKÇA

Abu-Bader, Suleiman, Abu-Qarn, Aamer S. (2003), Government Expenditures, Military Spending and Economic Growth: Causality Evidence from Egypt, Israel and Syria, Journal of Policy Modeling, 25, 567-583.

Abu-qarn, A. S. (2010), The Defence–Growth Nexus Revisited: Evidence From The Israeli–Arab Conflict, Defence and Peace Economics, 21(4), 291-300.

Arnold-Parra, S. (2021), Japan: Is A Boost to National Defence On The Way?, https://globalriskinsights.com/2021/06/japan-is-a-boost-to-national-defence-on-the-way/

Arslan, A. (2002), Kamu Harcamalarında Verimlilik, Etkinlik ve Denetim. Maliye Dergisi, 140(2), 1-14.

Bekmez, S. & Destek, M.A. (2015), Savunma Harcamalarında Dışlama Etkisinin İncelenmesi: Panel Veri Analizi, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 3(2).

Benoit, E. (1973), Defense Spending and Economic Growth in Developing Countries, Lexington: Lexington Books.

Bovenberg, A. L. (1999), Green Tax Reforms and The Double Dividend: An Updated Reader's Guide, International Tax and Public Finance, 6(3), 421-443.

Bulutoğlu, K. (2008), Kamu Ekonomisine Giriş (Demokraside Devletin Ekonomik Bir Kuramı), 7.Baskı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.

Canbay, Ş. ve Mercan, D. (2017), Savunma Harcamalarının Ekonomik Büyüme ve Cari İşlemler Dengesine Etkisi: Türkiye Örneği, Journal of Emerging Economies and Policy, 2(2), 86-104.

Cesur, F ve İrez, S. (2019), Cari Açığın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, 5(8), 87-101.

Doğan, D. (2021), Türkiye'de Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme ve Cari Açık Arasındaki İlişki, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Dunne J.P. & Tian N. (2013), Military Expenditure and Economic Growth: A Survey, The Economics of Peace and Security Journal, 8(1).

Erbaykal, E. (2007), Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve Döviz Kuru Cari Açık Üzerinde Etkili Midir? Bir Nedensellik Analizi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi , 3 (6) , 81-88.

Hacı B. Işık & Efe Can Kılınç & Onur Bilgin, (2015), Tarım Kredilerinin Tarımsal Üretim Üzerindeki Etkisi, EY International Congress on Economics II, November 5-6, Ankara, Turkey 250, Ekonomik Yaklasim Association.

Heo, U.K. (2010), The Relationship between Defense Spending and Economic Growth in The United States, Political Research Quarterly, 63(4), 760-770.

Koban, E. (1998), Savunma Harcamaları, Ekonomik Etkileri ve Türkiye'deki Gelişimi, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Sayı: 355, Ocak, Ankara, 40-54.

Körpe Gürsoy, E. S. (2019), Gelişmiş Ülkelerde Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Kuo, K. C., C. Y. Chang, & W. C. Lin. (2011), Applying Arima and Artificial Neural Networks Models to Predict Military Spending in China, New York: American Society of Mechanical Engineers.

Landau, D. (1986), Az Gelişmiş Ülkelerde Devlet ve Ekonomik Büyüme: 1960-1980 İçin Ampirik Bir Çalışma, Ekonomik Kalkınma ve Kültürel Değişim.

Ma, J., Jiang, Y., & Xiao, X. (2015), The Relationship Between Military Expenditures and Economic Growth-A Case Study of the United States, Russia, Japan, India And China. Review of the Air Force Academy, (2), 79.

Mohanty, R. K., Panda, S., & Bhuyan, B. (2020), Does Defence Spending and its Composition Affect Economic Growth in India?, Margin: The Journal of Applied Economic Research, 14(1), 62-85.

Murat, Ö. (2020), Türkiye ve BRICS Ülkelerinde Savunma Harcamalarının Dış Ticaret Dengesine Etkilerinin İncelenmesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü Uluslararası Ticaret Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Parasız İ. (1997). Modern Makro Ekonominin Temelleri, 1.Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Pesaran, M. H. (2004), General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels, Cambridge Working Papers in Economics 0435, Faculty of Economics, University of Cambridge.

Sevinç, S. (2020), Dünya'da ve Türkiye'de Savunma Sanayii ve Savunma Harcamalarının Makroekonomik Etkilerinin Ampirik Analizi: Türkiye Örneği, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Sezgin, S. (2001), An Empirical Analysis Of Turkey's Defence-Growth Relationships With A Multi-Equation Model (1956–1994). Defence and Peace Economics, 12(1), 69-86.

SIPRI (2019), SIPRI Military Expenditure Database.

Üstünel, B. (2003), Ekonominin Temelleri, Dünya Yayıncılık, İstanbul.

Yantur, P. & Gürson, A. P. (2019), Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Üzerine Araştırma: ABD, Japonya ve Fransa Örneği, İnsan ve Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 8(1).

uygulanması ile başarıya ulaşacağı bir gerçektir. Bunun olabilme ihtimali ise şu an için oldukça zayıf olarak görülmektedir.

Diğer yandan bir robot vergisinin uygulanmasında en önemli sorun siyasi iradedir. Neticede bir robot vergisinin kabul edilmesi, liderlik pozisyonunun kaybedilmesi anlamına gelebilecektir. Bu nedenle çoğu liderler robot vergisine karşı çıkmaktadır. Dolayısıyla otomasyon maliyetini karşılayabilmek adına robot vergisi dışında başka alternatiflere (servet vergisi, evrensel temel gelir gibi) yönelmek gerekmektedir.

Sonuç olarak bir robot vergisinin uygulanabilirliği ve küresel çapta yönetilebilirliği şu an için mümkün olarak görülmemektedir. Ayrıca araştırmaların çoğu robotların gelecekteki meslekler için o kadar da ürkütücü olmadığını ve yayılımının yavaş bir şekilde gerçekleşeceğini belirtmektedir. Robot teknolojilerinin işgücü piyasaları üzerinde ciddi anlamda olumsuz bir etkisi olduğunu varsaysak bile robot teknolojisinin uygulanabilmesi ve yönetilebilmesi bile kendi içinde sorun oluşturmaktadır.

Bu anlamda bir robot vergisinin uygulanabilmesi için küresel çapta oldukça geniş bir boşluğa sahip olan robot kavramı tanımlanmalı ve özellikleri ayrıntısı ile belirlenmeli ya da başka alternatifler değerlendirilmelidir. Şu an itibariyle robot vergisinin gerçekte ne zaman uygulamaya konulacağı ve verginin ne tür robotlardan alınacağı gibi hususlar açık değildir. Belirli raporların hazırlanmasına ve belirli düzenleyici kuralların geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Akademik literatürde robotların etkileri üzerine ve özellikle bu etkilerle mücadele kapsamında robot vergisi dâhil diğer alternatif yöntemler üzerine daha fazla çalışmalar yapmak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Acemoglu, D. & Restrepo, P. (2021). Tasks, Automation, and the Rise in US Wage Inequality. NBER Working Papers 28920. National Bureau of Economic Research, Inc.

Acemoglu, D. & Restrepo, P. (2020). Robots and Jobs: Evidence from US Labor Markets. Journal of Political Economy, University of Chicago Press, 128(6), 2188-2244.

Acemoglu, D., Lelarge, C. & Restrepo, P. (2020). Competing with Robots: Firm-Level Evidence from France. The Institute for Economic Development Working Papers Series. Boston University - Department of Economics.

Acemoglu, D., Manera, A. and Restrepo, P. (2020). Does the Us Tax Code Favor Automation?. NBER Working Paper No. w27052.

Arntz, M., Gregory, T. & Zierahn, U. (2017). Revisiting the Risk of Automation. Economics Letters. 159, 157–160.

Atkinson, R. (2019). The Case Against Taxing Robots. ITIF. https://www2.itif.org/2019-case-against-taxing-robots.pdf, (22. 09. 2022).

Automation News. (2019). A Robot Tax is a Bad Idea: Automation Actually Saves and Creates Jobs. https://www.automate.org/news/a-robot-tax-is-a-bad-idea-automation-actually-saves-and-creates-jobs, (18. 09. 2022).

Baker, D. (2016). A Progressive Way to End Corporate Taxes. The New York Times. https://www.nytimes.com/2016/01/13/opinion/a-progressive-way-to-replace-corporate-taxes.html?mcubz=1, (21. 09. 2022).

Bertolini, A. (2020). Artificial Intelligence and Civil Liability. European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/621926/IPOL_STU(2020)621926_EN.pdf, (21. 09. 2022).

Brynjolfsson, E. & Andrew, M. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. New York: W. W. Norton.

Buffington, C., Miranda, J. & Seamans, R. (2018). Development of Survey Questions on Robotics Expenditures and Use in U.S. Manufacturing Establishments. https://www2.census.gov/ces/wp/2018/CES-WP-18-44.pdf, (21. 08. 2022).

Cambridge Dictionary. "Robot". https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/robot, (21. 09. 2022).

CBC (2019). Green Party Proposes a 'Robot Tax' When Companies Replace Workers with Machines. https://www.cbc.ca/news/politics/green-party-robot-tax-platform-1.5302236, (21. 08. 2022).

Çetinkaya, G. & Akar, S. (2018). Should Robots Pay Taxes? Evaluation for Turkey. Akar, S. & Şenbel Eser, D.(Eds.) içinde Current Debates in Public Finance & Public Administration, no. 27, (ss. 45-57), London: IJOPEC Publication.

Christie, R. (2021). Do Robots Dream of Paying Taxes? https://www.bruegel.org/policy-brief/do-robots-dream-paying-taxes, (18. 09. 2022).

Dauth, W., Findeisen, S., Suedekum, J. & Woessner, N. (2018). Adjusting to Robots: Worker-Level Evidence. Institute Working Paper 13.

Davenport, T. (2019). Advancing the Debate on Taxing Robots. Forbes. https://www.forbes.com/sites/tomdavenport/2019/06/13/advancing-the-debate-on-taxing-robots/?sh=3bb212925a43, (21. 09. 2022).

Delaney, K. J. (2022). The Robot That Takes Your Job Should Pay Taxes, Says Bill Gates. https://qz.com/911968/bill-gates-the-robot-that-takes-your-job-should-pay-taxes/, (14. 09. 2022).

Department for Education. (2020). National Retraining Scheme: Key Findings Paper. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/926045/National_retraining_scheme_key_findings_paper.pdf, (16. 09. 2022).

Dixon, J., Hong, B., & Wu, L. (2021). The Robot Revolution: Managerial and Employment Consequences for Firms. Management Science, 67(9), 5586-5605. Doi: https://doi.org/10.1287/mnsc.2020.3812.

Eggleston, K., Lee, Y. S. & Lizuka, T. (2021). Robots and Labor in the Service Sector: Evidence from Nursing Homes. NBER Working Paper No. w28322. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w28322/w28322.pdf, (21. 08. 2022).

Ela, M. (2019). Teknolojik İşsizlik Problemine Mali Çözüm: Robot Vergisi Ve Türkiye'deki Potansiyeli. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 12 (3), 885-906.

Ferrante, A. (2016). A Behavioral Explanation On Why Robots Won't Replace Humans Any Time Soon. https://www.futureofworkhub.info/comment/2016/6/26/a-behavioral-explanation-on-why-robots-wont-replace-humans-any-time-soon, (18. 09. 2022).

Ford, M. (2015). The Rise of the Robots. New York: Basic Books.

Forrest. C. (2017). Why Bill Gates And Others Think The Robot That Steals Your Job Should Pay Taxes. https://www.techrepublic.com/article/why-bill-gates-and-others-think-the-robot-that-steals-your-job-should-pay-taxes/, (15. 09. 2022).

Garratt, J. (2017). Europe Rejects Robot Tax. https://www.iteuropa.com/?q=europe-rejects-robot-tax, (15. 09. 2022).

Gedik, G. (2018). The New Tax Issue: Taxing Robots. Law & Justice Review, 9(16), 81-96.

Georg, G., Guy, M. (2018). Robots at Work. The Review of Economics and Statistics, 100(5), 753–768. doi: https://doi.org/10.1162/rest_a_00754.

Haridy, R. (2017). Robot Taxes And Universal Basic Income: How Do We Manage Our Automated Future?. https://newatlas.com/robot-tax-universal-basic-income-future-work/48014/, (21. 09. 2022).

Hinds, D. (2019). Scheme to Help Adults Retrain Gets Underway. https://www.gov.uk/government/news/scheme-to-help-adults-retrain-gets-underway, (16. 09. 2022).

IFR (International Federation of Robotics). Standardization. https://ifr.org/standardisation, (21. 08. 2022).

IFR (International Federation of Robotics). (2021). Robot Sales Surge In Europe, Asia and The Americas. https://ifr.org/ifr-press-releases/news/robot-sales-surge-in-europe-asia-and-the-americas, (22. 09. 2022).

IFR (International Federation of Robotics). (2018). Robot Density Rises Globally. https://ifr.org/ifr-press-releases/news/robot-density-rises-globally, (18. 09. 2022).

James, M. (2017). Could Bill Gates' Plan To Tax Robots Really Lead To A Brighter Future For All? https://theconversation.com/could-bill-gates-plan-to-tax-robots-really-lead-to-a-brighter-future-for-all-73395, (14. 09. 2022).

Koch, M., Manuylov, I. & Smolka, M. (2021). Robots and Firms, The Economic Journal, 131(638), 2553–2584. Doi: https://doi.org/10.1093/ej/ueab009.

Mazur, O. (2019). Taxing the Robots. 46(2), Pepp. L. Rev. 277-330.

McGoogan, C. (2017). South Korea Introduces World's First 'Robot Tax'. The Telegraph. https://www.telegraph.co.uk/technology/2017/08/09/south-korea-introduces-worlds-first-robot-tax/, (14. 09. 2022).

Muro, M., Maxim, R. & Whiton, J. (2019). Automation and Artificial Intelligence. Metropolitan Policy Program at Brookings.

Nichols, G. (2017). South Korea Mulling World's First Robot Tax. https://www.zdnet.com/article/south-korea-mulling-worlds-first-robot-tax/, (15. 09. 2022).

OOI, V. (2019). Automation Tax vs Robot-Tax. Research Collection School of Law. https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=4857&context=sol_research , (18. 09. 2022).

Partington, R. (2017). UK's Poorest to Fare Worst in Age of Automation, Thinktank Warns. The Guardian. https://www.theguardian.com/technology/2017/dec/28/uks-poorest-to-fare-worst-in-age-of-automation-thinktank-warns, (16. 09. 2022).

Perry, C. (2019). Mayor De Blasio's 'Robot Tax' Aims to Save Workers From the 'Threat of Automation'. https://www.foxbusiness.com/business-leaders/de-blasios-robot-tax-save-workers-threat-automation, (15. 09. 2022).

Porter, E. (2019). Don't Fight the Robots. Tax Them. https://www.nytimes.com/2019/02/23/sunday-review/tax-artificial-intelligence.html, (18. 09. 2022).

Rayner, G. (2017). Jeremy Corbyn Plans to 'Tax Robots' Because Automation Is A 'Threat' to Workers. The Telegraph. https://www.telegraph.co.uk/news/2017/09/26/jeremy-corbyn-plans-tax-robots-automation-threat-workers/, (14. 09. 2022).

Reuters. (2017). European Parliament Calls For Robot Law, Rejects Robot Tax. https://www.reuters.com/article/us-europe-robots-lawmaking-idUSKBN15V2KM, (14. 09. 2022).

Seamans, R. (2021). Tax Not the Robots. https://www.brookings.edu/research/tax-not-the-robots/#footnote-1, (21. 08. 2022).

Shastri, A. (2022). A Return To The Robot Tax Debate. Forbes. https://www.forbes.com/sites/arunshastri/2022/01/06/a-return-to-the-robot-tax-debate/?sh=5b5e6d055c74, (10. 08. 2022).

Silkin, L. (2019). Robot Tax: The Pros And Cons of Taxing Robotic Technology In The Workplace. https://www.futureofworkhub.info/comment/2019/12/4/robot-tax-the-pros-and-cons-of-taxing-robotic-technology-in-the-workplace, (14. 09. 2022).

Sirkin, H., Zinser, M. & Rose, J. R. (2015). The Robotics Revolution: The Next Great Leap in Manufacturing. Tech. report, Boston Consulting Group.

Smith, N. (2017). What's Wrong With Bill Gates' Robot Tax. Bloomberg. https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2017-02-28/what-s-wrong-with-bill-gates-robot-tax?leadSource=uverify%20wall, (21. 09. 2022).

Solon, O. (2016). Robots Will Eliminate 6% of All US Jobs By 2021, Report Says. The Guardian. https://www.theguardian.com/technology/2016/sep/13/artificial-intelligence-robots-threat-jobs-forrester-report, (15. 09. 2022).

Vanderborght, Y. (2013). INDIA: Basic Income Pilot Project Releases An Impressive List of Findings. https://basicincome.org/news/2013/08/india-basic-income-pilot-project-releases-an-impressive-list-of-findings/, (18. 09. 2022).

Vigliarola, B. (2017). South Korea 'Robot Tax' Is No Tax At All; It's a Warning of Looming Automation Crisis. https://www.techrepublic.com/article/south-korea-robot-tax-is-no-tax-at-all-its-a-warning-of-looming-automation-crisis/, (15. 09. 2022).

Walker, J. (2019). Robot Tax – A Summary of Arguments "For" and "Against". https://emerj.com/ai-sector-overviews/robot-tax-summary-arguments/, (18. 09. 2022).

Wired Opinion. (2019). Why American Workers Need to Be Protected From Automation. https://www.wired.com/story/why-american-workers-need-to-be-protected-from-automation/, (15. 09. 2022).

World Economic Forum. (2018). The Future of Jobs Report. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf, (18. 09. 2022).

Yoon, S. (2017). Korea Urged to Introduce Robot Tax. The Korea Times. http://www.koreatimes.co.kr/www/tech/2017/11/133_238629.html, (14. 09. 2022).

- Üst gelir grubunun gayrimenkul ve menkullerden elde ettiği gelirlerin payının düşük gelirlilere göre fazla olduğu görülmekle birlikte Covid-19 sürecinde ağırlığının azaldığı da gözlenmektedir.
- Üst gelir grubunun sosyal transfer gelirlerinin ağırlığının düşük gelir grubuna benzer şekilde Covid-19 sürecinde arttığı dikkat çekmektedir.

6. SONUÇ

2019 yılı Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19, kısa bir süre içinde dünya geneline yayılmış ve pandeminin ilan edilmesine neden olmuştur. Pandemi sürecinde dünya genelinde Covid-19'un bulaşıcılık hızının düşürülebilmesi için çeşitli kısıtlamalara gidilmiş ve getirilen kısıtlamalar küresel düzeyde ekonomik daralmaların artmasına neden olmuştur. Bu süreçte ülkelerin ekonomik büyüme rakamlarının yanı sıra oluşan milli gelirin haneler veya kişiler arasında nasıl dağıldığı sorusunun da önemi artmıştır.

Bu kapsamda çalışmada Türkiye'nin 2010 yılından sonra üretilen milli geliri nasıl paylaştığı (gelir dağılımı) ile Covid-19 sürecindeki gelişmeler arasındaki ilişki ele alınmıştır. Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nda yayınlanan 2010 yılı sonrasına ait gelir dağılımına ilişkin göstergeler Covid-19 (2020-2021) sürecindeki göstergeler ile istatistiksel olarak karşılaştırılmaktadır. Gelir dağılımını temsilen çalışmada Türkiye'de 2010-2021 yılları arasında gelirin %20'lik gruplara göre dağılımı, gelir dağılımı eşitsizliğini temsilen GINI katsayısı, gelirden en yüksek pay alan yüzde yirminin en düşük pay alan yüzde yirmiye oranı, bölgelere ve gelir türlerine göre gelir dağılımı verileri dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Çalışmadan elde edile genel sonuç ise 2010-2021 dönemi içinde toplam gelirin sadece yüzde 6-6,5'unu düşük gelirlilerin aldığı görülmekle birlikte Covid-19 sürecinin etkilerinin hissedildiği 2020 yılında düşük gelirlilerin gelirden aldığı payın daha da düştüğü görülmektedir. Ayrıca Türkiye'de düşük gelir grubu olarak tasnif ettiğimiz en fakir yüzde 20'lik grup ile üst gelir grubu olarak tasnif ettiğimiz en zengin yüzde 20'lik grubun gelirden aldığı pay arasındaki farkın Covid-19 krizinin başladığı 2019 yılında 7 kattan 2020 yılında 7.8 kata çıkmış olması da dikkat çekicidir.

Sonuç olarak sağlık krizi olarak ortaya çıkan pandemi gibi küresel bir krizin Türkiye'de ekonomik etkilerinin daha çok düşük gelir grupları üzerinde olumsuz etkiler bıraktığı söylenebilir. Bu durumda bir toplumda yaratılan milli gelirin paylaşımının eşitlikçi olmasını sağlayacak iktisadi ve mali politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Koç, P. & Şahpaz K.İ. (2018). Türkiye'de İstihdamın Gelir Esnekliği'nin Tahmini: Bölgesel Bir Yaklaşım. II. InTraders Uluslararası Ticaret Kongresi Kongre Kitabı. İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Koç. P, Şahpaz K.İ, Kalaycı, R. & İnce. T. (2021). Covid-19 Salgınının Türk Bankacılık Sektörü Üzerindeki Etkilerinin Analizi. Ankara: İksad Yayınevi.

Savaşan, F. (2011). 2000'li Yıllarda Gelir Dağılımı ve Yoksulluk Trendleri. Türkiye'de Ekonomi ve Sosyal Politikalar içinde (Ed. E. T. Karagöl) Meydan Yayıncılık, İstanbul, 111-151.

Şen, H. & Sağbaş, İ (2017). Vergi Teorisi ve Politikası, Ankara: Arıkan Yayınları.

TÜİK (2022), Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1.

World Bank (2022). Global Economic Prospects. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37224.

ülkeler başta olmak üzere dünyada var olan yoksulluk sorununun daha da derinleşmesine yol açmaktadır.

Kayıt dışı olarak ekonomik faaliyette bulunan birimlerde faaliyetlerini durdurmuş bu durum aslında kayıt dışılık ile mücadelede bir fırsat ortaya çıkarmıştır. Çünkü bu ekonomik birimlerin ve çalışanların kayıtlı olmaması pandemi sürecinde açıklanan teşvik paketlerinden yararlanamamalarına neden olmuştur. Kayıtlı bir şekilde ekonomik faaliyetlerini sürdüren birimlerin kayıpları devlet destekleri ile bir nebze olsun telafi edilmiş, kayıt dışı kesim ise bu teşvik ve yardımlardan yararlanamamış ve gelir kaybına uğramıştır. Pandemi ile birlikte aslında kayıt dışı ekonomi ve kayıt dışı istihdamda yer alan birimlere yönelik ders çıkartılması gereken koşullar oluşmuştur. Kayıt dışılık ile mücadelede pandemi sürecinde çalışan kesimlerin sosyal güvencelerinin olmaması ve gelir kaybına uğramaları neticesinde kayıtlı olarak ekonomik faaliyet göstermenin önemini anlamış olmaları gerekmektedir. Bu alana yönelik teşvik edici ve bilgilendirici çalışmalar yaparak insanların bilinçlendirilmesi bu sorunun çözümde yapılması gereken en önemli adım olduğu daha sonra denetim mekanizmalarının yasal caydırıcılığı ile çözülmesi gerektiği kanaatini taşımaktayız.

KAYNAKÇA

Altuğ, O. (1994). Kayıt Dışı Ekonomi, İstanbul: Cem Ofset Matbaacılık.

BBC. (20.07.2022), https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52656479

BBC, Koronavirüs: Hangi ülkelerde ne tür ekonomik destek paketleri açıklandı? (2020), Erişim Tarihi: (20.07.2022), https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52828167

Börke, T.Ç. (2020). Covid-19 Pandemisinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 25-34.

Colin, C. W. (2019). The Informal Economy, Agenda Publishing, Open Economics, 2(1), 63-75.

Corinne, D. & Leandro, M. (2021). What Is the Informal Economy? Erişim Tarihi: (15.07.2022) https://www.imf.org/Publications/fandd/issues/2020/12/what-is-the-informal-economy-basics

Demirbaş, D., Bozkurt, V. & Yorğun, S. (2020). Covid-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri, 54-67.

Dura, C. (1997). Kayıtdışı Ekonomi Kavramı, Sebep ve Etkileri, Ölçülmesi, Mücadele Yolları ve Türk Ekonomisindeki Yeri, Maliye Dergisi, Maliye Bakanlığı APK Yayını, 3-12.

Elgin, C. & Başbuğ, G. (2020). Covid-19 Pandemisinin Yol Açtığı Ekonomik Krize Karşı Açıklanan Ekonomik Teşvik Paketleri: Bir Karşılaştırma ve Türkiye Örneği. İstanbul Politik Araştırmalar Enstitüsü Yayınları.

Ernst&Young. (2020) Hükümetlerin Büyük Sınavı: 19 Ülkede Covid-19 Destek Paketleri, (2020).

Feige, E. L. (1989). The Meaning and Measurement of the Underground Economy; The Underground Economies: Tax Evasion and Information Distortion. Cambridge University Pres. Cambridge.

Fernandes, N. (2020). Economic effects of coronavirus outbreak (Covid-19) on the world economy, Retrieved from. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3557504 (01.07.2022).

Geyik, O. & Turna, F. (2021). Kayıt Dışı Ekonomide Farklı Bir Boyut: Evden Çalışma, Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,10(2), 256-273.

Güloğlu, T. (2005). The Reality of Informal Employment in Turkey, International Programs Visiting Fellow Working Papers, Cornell University.

Huerta, A. (2020). Viewpoint: An Education in The Informal Economy. Planning, 86(1), Available at: www.scopus.com

Ilgın, Y. (1999). Kayıt dışı Ekonomi ve Türkiye'deki Boyutları, DPT.

International Conference of Labour Statisticians (ICLS). (2003), Guidelines concerning a statistical definition of informal employment, Erişim Tarihi: (15.07.2022) https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087622.pdf

International Labour Organization (ILO), Informal economy, Erişim Tarihi: (01.07.2022). https://www.ilo.org/global/topics/employment-promotion/informal-economy/lang--en/index.htm

International Labour Organization (ILO), The Covid-19 pandemic's impact on the world of work, Erişim Tarihi: (01.07.2022). https://www.ilo.org/infostories/en-GB/Campaigns/COVID19/globalcall#COVID-impact

International Labour Organization (ILO). (2018). Women and men in the informal economy: A statistical picture. Third edition. Available at https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_626831.pdf

International Labour Organization (ILO). 2020. ILO Monitor: Covid-19 and the world of work. Third edition. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf

Işık, N. & Acar, M. (2003). Kayıt Dışı Ekonomi Ölçme Yöntemleri Boyutları, Yarar ve Zararları Erciyes Üniversitesi Üzerine Bir Değerlendirme. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 21.

Jahan, I., Pavlik, J.B., Williams, R.B. (2020). Is the Devil in the Shadow? The Effect of Institutional Quality on Income. Review of Development Economics, 1-21. https://doi.org/10.1111/rode.12691.

Kara, E. (2020). Covid-19 Pandemisi: İşgücü Üzerindeki Etkileri ve İstihdam Tedbirleri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE), ASEAD 7(5), 2148-9963.

Kaya, Ö. (2021). Kayıt Dışı İstihdam Nedir? Çalışanlar Açısından Kayıt Dışı Çalışmanın Olumsuz Sonuçları Nelerdir? (Erişim Tarihi: 14.07.2022). https://www.indyturk.com/node/319946/t%C3%BCrki%CC%87yeden-sesler/kay%C4%B1t-d%C4%B1%C5%9F%C4%B1-istihdam-nedir-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fanlar-a%C3%A7%C4%B1s%C4%B1ndan-kay%C4%B1t-d%C4%B1%C5%9F%C4%B1-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fman%C4%B1n

Kızılot Ş. ve Çomaklı Ş. E. (2004). Vergi Kayıp ve Kaçakları ve Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Boyutlarının Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi. 19. Türkiye Maliye Sempozyumu.

Klein, M., & Wasserman, M. (2020). Coronavirus and the Health of the U.S. Economy. Retrieved from https://econofact.org/coronavirus-and-the-health-of-the-u-s-economy (Erişim Tarihi:03.07.2022).

Kraemer-Mbula, E., & Wunsch-Vincent, S. (2016). Charmes Jacques, The Informal Economy Definitions, Size, Contribution and Main Characteristics. The Informal Economy in Developing Nations : Hidden Engine of Innovation? Cambridge University Press.

Lee, S., SchmidtKlaus, D. ve Verick, S. (2020). The Labour Market Impacts Of the Covid-19: A Global Perspective. The Indian Journal of Labour Economics, 63(1), 11–15.

Önder, İ. (2011). Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergileme. İstanbul:İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (23-24). 241-254.

Parlak, N.K. & Çiftçi, A. (2022). Pandeminin Kayıt Dışı İstihdamı Dışlama Etkisi: Türkiye'de Formel-Enformel Emek Piyasalarındaki Ayrışma, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi/Journal of Social Policy Conferences.

Schneider, F. (1986). Estimatingthe size of the Danish Shadow Economy Using the Currency Demand Approach: An Attempt. Scandinavian Journal of Economics, 88(4): 643–68.

Seviğ, V. (2009). Resmi Bakış Açısıyla Kayıtdışı Ekonomi. Ankara:Yaklaşım Dergisi, 199.

Ustaoğlu, M. (2020). Covid-19 Küresel Salgını ve Maliye Politikalarının Etkinliği. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, ss.35-51.

Women in Informal Employment: Globalizing and Organizing (WIEGO). (2021). Covid-19 Crisis and the Informal Economy: Executive Summary, https://www.wiego.org/sites/default/files/publications/file/COVID-19%20Crisis%20-%20Executive%20Summary%20-%20July%202021%20-%20web_0.pdf

Women in Informal Employment: Globalizing and Organizing (WIEGO). (Erişim Tarihi:01.07.2022). https://www.wiego.org/informal-economy

Wordometer. (2022). Erişim Tarihi: (11.07.2022) https://www.worldometers.info/coronavirus/

Yereli, A.B. & Karadeniz, O. (2004). Kayıt Dışı İstihdam, Ankara: Odak Yayın ve Dağıtım.

otomatik bilgi değişimi anlaşmalarına taraf olmuş ve özellikle 2020 yılından itibaren daha yaygın bilgi paylaşımında bulunmaya başlamıştır. Türkiye'nin bilgi değişimi anlaşmalarında daha kapsamlı yer alması uluslararası vergi şeffaflığının sağlanması, çifte vergilemenin önlenmesi, mükelleflerin ödemeleri gereken vergilerin doğru hesaplanması ve vergi gelirlerinin en az kayıpla toplanması açısından oldukça önemlidir. Mükelleflerin yurtdışındaki kazanç ve servetleri hakkındaki bilgilerin kendi rızaları dışında üçüncü kişilerle paylaşılması şüphesiz mükellef haklarının ve mahremiyetinin ihlal edildiği gibi anlaşılabilir. Ancak burada bilginin paylaşıldığı vergi idareleri üçüncü kişi olarak algılanmamalıdır. Ayrıca söz konusu bilgi paylaşımı uluslararası anlaşma kapsamında yürütüldüğünden, "Kişisel Verileri Koruma Kanunu'na" aykırılık teşkil etmemektedir. Küreselleşmenin yaygınlaştığı ve menkul kıymet, kripto paralar gibi yatırım enstrümanları ile sermayenin kolaylıkla sınır ötesine taşınabildiği günümüzde, vergi kayıp ve kaçağının azaltılması, vergi tabanının genişletilerek daha adil bir vergi sisteminin oluşturulabilmesi için bilgi paylaşımı konusunda gerek paylaşıma konu olacak bilgilerin, gerekse anlaşmaya taraf olacak ülkelerin kapsamının oldukça geniş tutulması gerekmektedir.

Günümüzde CRS kapsamında 106 ülke paylaşımda bulunurken, Türkiye'nin toplam 91 paylaşım ile söz konusu ülkeler arasında sondan 7'nci sırada yer aldığı görülmektedir. Bu durumun nedenini olarak, çoğu ülke 2018 yılında daha yaygın paylaşımda bulunurken, Türkiye 2020 yılında paylaşımlarını arttırdığı söylenebilir. Ancak gene de uluslararası bilgi değişiminin etkinliği konusunda paylaşımların geniş kapsamda yapılmasının önemi unutulmamalıdır. Türkiye'nin de bundan sonraki yıllarda daha fazla ülke ile karşılıklı paylaşımlarını arttırarak diğer gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaması oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

Aktuğ, M. & Öz, H. (2021). Küresel vergi şeffaflığının artırılmasında uluslararası bilgi paylaşımının rolü. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 17(1), 115-148.

Atilla, B. (2008). OECD model anlaşmaları çerçevesinde vergisel amaçlı bilgi değişimi ve banka bilgilerine erişim. Vergi Dünyası, (332), 60-65.

Çelikkaya, A. & Bişgin, A. (2012). Uluslararası alanda vergi idareleri arasında bilgi değişimi: türkiye'nin taraf olduğu anlaşmalar açısından konunun değerlendirilmesi. Maliye Dergisi, (163), 76-94.

Çölgezen, Ö. (2010). Şeffaflık ve bilgi değişimi. Vergi Dünyası, (344), 101-107.

Doğan, Z., Buyrukoğlu, S. & Kutbay, H. (2018). Türkiye'de bitcoin işlemlerinin vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesine ilişkin öneriler. Vergi Sorunları Dergisi, (361), 23-33.

Ferhatoğlu, E. (2006). Uluslararası vergi rekabeti ve sürükleyici güçleri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/113063, (01.02.2022).

GİB (2018). Türkiye'nin sonuçlandırdığı bilgi değişimi anlaşmalarının listesi. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararasi_mevzuat/BILGIDEGISIMIANLASMALISTESI.htm, (10.03.2022).

GİB (2021). Finansal hesap bilgilerinin vergi konularında karşılıklı olarak otomatik değişim standardı bilgilendirme rehberi. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararasi_mevzuat/finansalHesapBilgilerininVKKOODSBRehberi.pdf?id=1, (10.02.2022).

GİB (t.y.). FATCA anlaşmasıyla ilgili sıkça sorulan sorular. https://www.gib.gov.tr/uluslararasi_mevzuat/fatca-sorular, (10.05.2022).

GİB (2022). Yürürlükte bulunan çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/uluslararasimevzuat/Turkiyenin_Sonuclandirdigi_Vergi_Anlasmalari_Listesi.pdf, (10.05.2022).

Gültekin, Y., Özdemir, F.S. & Varıcı, İ. (2019). Kripto para birimlerinin piyasa değerlerindeki değişimlerin analizi. Yönetim ve Ekonomi, 26(2), 677-688.

Günay, H.F. & Kargı, V. (2018). Kripto paranın vergilendirilmesi fikrinin mali yönden değerlendirilmesi. Journal of Life Economics, 5(3), 61-76.

Internal Revenue Service (IRS) (2021). Summary of FATCA reporting for U.S. taxpayers. https://www.irs.gov/businesses/corporations/summary-of-fatca-reporting-for-us-taxpayers, (10.04.2022).

Işık, H. (2019). Finansal bilgilerin vergi amaçları için uluslararası otomatik değişimi. Vergi Dünyası, 38(454), 51-68.

Işık, H. (Mayıs, 2021). Uluslararası ortak vergi incelemeleri ve Türkiye için öneriler. İzmir Barosu Dergisi, 15-44.

Kara, M.C. & Organ, İ. (2016). Uluslararası vergilendirmede ortak raporlama standardı (CRS): son gelişmeler. Vergi Sorunları Dergisi, (339).

Karakoyun, F. (2018). Sanal paralar ve bitcoinin vergilemesinde yaklaşımlar ve Türkiye perspektifinden değerlemesi. Vergi Sorunları Dergisi, (363), 67-84.

Konca, A. & Taşkın, B. (2017). Ortak raporlama standartları (CRS). Vergi Gündem. https://www.vergidegundem.com/documents/10156/4729427/aralik_makale8.pdf/c932d4d2-27ac-4583-94bf-6c3830eddd14, (10.01.2022).

OECD (2002). Agreement on exchange of ınformation on tax matters. https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/2082215.pdf, (10.02.2022).

OECD (2011). Convention on mutual administrative assistance in tax matters. https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/ENG-Amended-Convention.pdf , (12.02.2022).

OECD (2017). Standard for automatic exchange of financial account information in tax matters. second edition. https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264267992-

en.pdf?expires=1650364343&id=id&accname=guest&checksum=C0E9D38417EBB3521C8C4A6621BB0D19, (10.03.2022).

OECD (2018). Standard for automatic exchange of financial information in tax matters. Implementation Handbook, Second Edition. https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf, (10.11.2021).

OECD (2022a). Exchanges of information under the AEOI standard. https://www.oecd.org/tax/transparency/documents/AEOI-exchanges.pdf, (10.05.2022).

OECD (2022b). Jurisdictions participating in the convention on mutual administrative assistance in tax matters status. https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/Status_of_convention.pdf, (12.05.2022).

OECD (t.y.). Action 13 country by country reporting. https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/action13/, (14.04.2022).

Şenyüz, D. Yüce, M. ve Gerçek, A. (2017). Vergi Hukuku. (8.b). Bursa: Ekin Yayınevi.

Thiemann, A. (2021). Cryptocurrencies: an empirical view from a tax perspective. JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms. 12/2021.

Yegen, B. H. (2019). Uluslararası vergilendirme sorunları ve çözüm önerileri, Türkiye'de güncel mali tartışmalar. (Ed. H. Güler). Bursa: Ekin Yayınevi.

Woodward, J. (2020). Common reporting standards - the OECD and crypto exchanges' responsibilities. https://taxbit.com/blog/common-reporting-standards-the-oecd-and-crypto-exchanges%E2%80%99-responsibilities, (20.12.2021).

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ KONULARININ AKADEMİK YANSIMALARI

Editör
Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-26-5

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Siyaset bilimi ve kamu yönetimi konularının akademik yansımalarının ele alındığı bu kitapta DEMİR, Habermas'ın *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü* kitabının günümüzde nasıl okunabileceğini tartışmıştır. TAMER, Suriye Göçü, Hatay ilindeki sığınmacılar ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin rolünü ele almıştır. ÖZGÜL, Türkiye'de mevcut seçim sistemiyle ilgili tartışmalara katkı sunmuştur. TAMER, Türkiye'de afet yönetimi ve faaliyetlerini Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü özelinde incelemiştir. BİLGİLİ, Türkiye'de göç olgusu bağlamında kentleşme sürecini incelemiştir. AKGÜL, Türkiye'nin birbirinden uzak ve sosyo-kültürel olarak farklı özelliklere sahip iki bölgesinde (İzmir ve Gaziantep) kadın muhtarlar konusunda saha çalışması yapmıştır. YALÇIN, Türk yönetim sistemi içinde düzenleyici ve denetleyici kuruluşları ele almıştır. ÇETİN ve YANAR, Eşleştirme projelerine yerel yönetimlerin sunduğu katkı ile halkın sosyal refahının değişmesini tespit etmeye çalışmıştır. ÖNEZ ÇETİN, Yerel yönetimlerin pandemi sürecinde ekonomik toparlanma adımlarını Amerika yerel yönetimleri örneği üzerinden tartışmıştır. KANAT ve KARAOĞLAN, kamu yönetiminde bilgi teknolojilerinin kamu politikalarının oluşturulması sürecine etkisini araştırmıştır. GÖÇ, hukuk ahlak ve siyaseti İbn Haldun ve Machiavelli üzerinden analiz etmiştir. ÖZŞEKER, egemen iktidar kavramının klasik ve çağdaş siyaset teorisinde düşünülme biçimlerini karşılaştırarak, egemenlik kavramına dair güncel kuramsal tartışmaları ele almakta ve egemen iktidar kavramıyla demokrasi kavramı arasındaki ilişkileri tartışmıştır. DEMİREL, dijital karbon ayak izini ele almıştır. KARADUT çalışmasında, popülizmi demokrasi ve faşizm arasına konumlandırmıştır. ULAŞAN, insan hakları temelinde ekonomik özgürlüklerin devletlerin ekonomisi ve refahı üzerindeki etkilerini araştırmıştır. KARATAŞ, halihazırda sürmekte olan Ukrayna-Rusya savaşı ile birlikte genel olarak savaşları çevresel güvenlik bağlamında değerlendirmiştir. AKPINAR, Eski Sovyet coğrafyasında çatışmasızlık ve siyasi sorun yaşanmayan tek ayrılıkçı bölge olan Gagavuzya'nın otonomi sürecini kamu yönetimi ve uluslararası ilişkiler bağlamında incelemiştir. KARAGENÇ, kamu düzenini sağlamaya yönelik faaliyetler bütünü olarak ifade edilebilecek kolluk hizmetlerinden kaynaklanan zararların tazmin ilkelerini anlatmıştır. Kamu yönetimi ve siyaset bilimi alanında çeşitli konuların araştırıldığı bu kitap, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi, Avrasya Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, T.C. Adalet Bakanlığı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı ve Uşak Üniversitesi olmak üzere 17 farklı üniversite ve kurumdan 19 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Dr.Öğr.Üye.	Abdullah KARATAŞ	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali DEMİR	Avrasya Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Alper BİLGİLİ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Bülent ÖZGÜL	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	İsmail Cem KARADUT	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Lutfi YALÇIN	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mehmet TAMER	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Murat DEMİREL	Kafkas Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Zuhal ÖNEZ ÇETİN	Uşak Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Mehmet Şirin ÇETİN	Muş Alparslan Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Erhan ÖZŞEKER	Kırklareli Üniversitesi
Dr., Cumhuriyet Savcısı	Fatih ULAŞAN	T.C. Adalet Bakanlığı
Dr.	Eray GÖÇ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.	Fatma İlknur AKGÜL	----
Dr.	Ömer AKPINAR	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
Öğr.Gör.	Burak KARAOĞLAN	Ardahan Üniversitesi
Araş.Gör.	Gencer Karabekir KARAGENÇ	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Gürkan KANAT	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Halil İbrahim YANAR	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Yazarlar akademik unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Legitimacy of Political Rule and The Basis of Social Power 1
Ali DEMİR

Activities of The United Nations High Commissioner for Refugees for Syrian Asylum Seekers in Hatay Province 11
Mehmet TAMER

Seçim Sistemlerinin İstikrara Etkisi Bağlamında Türkiye'deki Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Seçimlerinin İstikrarsızlık Potansiyeli 21
Bülent ÖZGÜL

Türkiye'de Afet Yönetimi ve Faaliyetleri Üzerine Bir İnceleme: Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü 41
Mehmet TAMER

Kentsel Sorunlar ve Göç İlişkisi; Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme 55
Alper BİLGİLİ

Türkiye'de Kadın Muhtar Olmak: İzmir ve Gaziantep Örneği 69
Fatma İlknur AKGÜL

Türk Yönetim Sistemi İçinde Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşlar 87
Lutfi YALÇIN

Yerel Yönetimlerin Eşleştirme Projeleri Kapsamında Sosyal Hizmet Uygulamaları: Bayrampaşa Belediyesi Sağlık Sporda Bağlan Hayata Projesi Örneği 103
Mehmet Şirin ÇETİN, Halil İbrahim YANAR

Yerel Yönetimlerin Pandemi Sürecinde Ekonomik Toparlanma Adımları: Amerika Yerel Yönetimleri Örneği 113
Zuhal ÖNEZ ÇETİN

Kamu Yönetiminde Bilgi Teknolojilerinin Kamu Politikalarının Oluşturulması Sürecine Etkisi 123
Gürkan KANAT, Burak KARAOĞLAN

İbn Haldun ve Machiavelli Üzerinden Hukuk Ahlak ve Siyaset Analizi 133
Eray GÖÇ

Klasik ve Çağdaş Siyasal Kuramda Egemen İktidarın Kavramsallaştırması 145
Erhan ÖZŞEKER

Fark Edilmeyen: Dijital Karbon Ayak İzi 157
Murat DEMİREL

Demokrasi ve Faşizm Arasında: Popülizmi Konumlandırarak Tanımlama..... 169
İsmail Cem KARADUT

İnsan Hakları Temelinde Ekonomik Özgürlüklerin Devletlerin Ekonomisi ve Refahı Üzerindeki Etkileri..... 179
Fatih ULAŞAN

Savaşların Çevresel Güvenlik Bağlamında Değerlendirilmesi: Ukrayna Savaşı Örneği..... 193
Abdullah KARATAŞ

Gagavuzya'da Otonominin Tarihi Süreci ve Hukuki Temelleri 209
Ömer AKPINAR

Kolluk Faaliyetlerinde İdarenin Sorumluluğu İçtihatlara Dayalı Bir İnceleme..... 223
Gencer Karabekir KARAGENÇ

"demonstrative and manipulative publicity" of the actors capable of organisation (Habermas, 2013: 337). This moment was reinterpreted at the level of the public as a "critical process of public communication" and programmed at the constitutional level as a "degree of democratisation" by granting the addressees the right to dispute in the spirit of good compromise.

REFERENCES

Arendt, H. (1992): Vita activa oder Vom tätigen Leben. München: Piper.

Habermas, J. (1991): The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. Translated by Thomas Burger with the assistance of Frederick Lawrence. Cambridge: MIT Press.

Habermas, J. (1992): Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaates. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Habermas, J. (2013): Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Luhmann, N. (1997): Die Gesellschaft der Gesellschaft. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Seekers and Immigrants, Turkish Red Crescent Association and Turkish Bar Association are the most intense.

6. The UNHCR also cooperates with public institutions in the activities of asylum seekers. Hatay Provincial Immigration Administration, Provincial Directorate of Family and Social Policies and District Governorships and Municipalities where asylum seekers reside are active.

7. UNHCR receives positive reactions in its refugee studies. Depending on its doctrine, it has set three main goals for asylum seekers. These are *local integration, voluntary return and placement in a third country.*

REFERENCES

Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). "An Assessment on the Adaptation Process: Migration and Social Acceptance". Journal of Migration Research, (2), 58-83.

Aksoy, Z. (2012). "International Migration and Intercultural Communication", International Journal of Social Research: 5 (20), 294-295.

Barın, H. (2015). "Problems faced by Syrian Women in Turkey in the Social Context and Solution Suggestions." Journal of Migration Research, 1(2), 10-57.

Barisik, S. (2020). "The Concept, Definition and Types of Migration, International Migration in Seeking Equal Opportunities in the Globalizing World and Turkey's Syria Experience," 1-24.

Bingöl, O. (2013). "Arab Spring and Middle East: Multi-Axis Power Struggle Balance Search", Journal of Turkish World Studies, 13(2): 25-49.

Dağaşan, E., & Aydın, S. (2017). "A Migration Story from Oltu to Tokat in the 93 War Period. Migration from Past to Present, "Reflections of Migration on Social Life: (Ed. Prof. Dr.Osman Köse),737-744.

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). "Migration and Human." Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 9-22.

Ekşi, N. (2019). "Activities of the United Nations High Commissioner for Refugees in Turkey and Its Changing Role in the Turkish Asylum System." Istanbul Journal of Law, 77(1), 343-370.

Gül, K. O. (2007). "East Turkestan Turkey Migration Management."

Günay, E., Atılgan, D., & Serin, E. (2017). "Migration Management in the World and Turkey." Kahramanmaraş Sütçü İmam University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences, 7(2), 37-60.

Hashlamoon, M. A., & Karaaslan, İ. A. (2020). "Satisfaction Levels of Syrian Refugees for the United Nations High Commissioner for Refugees (Bmmyk) Social Media:" Turkey-Jordan Case, Journal of Academic Social Research, 8(105), 51-74.

https://www.historystudies.net/source/g%c3%b6%c3%a7-2.pdf

https://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1951-Cenevre Sozlesmesi-1.pdf

https://www.unhcr.org/cy/wpcontent/uploads/sites/41/2018/05/UNHCR_Brochure_TR.pdf

Karkın, V., Yazıcı, Ö. (2015). “Reflection of the Arab Spring on Syria and Refugees Seeking Refuge in Turkey (Gaziantep Example)”, 21.Journal of Education and Community Educational Sciences and Social Research in the 21st Century, 4(12), 201-213.

Kirişçi, K. (2014), “When Moving Beyond Visiting: Turkey's Syrian Refugees Examination”, Translated from English. Sema Karaca, Brookıngs Institute & International Strategic Research Institute (usak).

Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). "The Fact of Migration in Turkey, Effects of Migrants on Cities and Solution Suggestions." Kafkas University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal, 3(3), 163-184.

Oral, B., & Çetinkaya, F. (2017). “Migration as a Sociological Phenomenon, Definition, Causes and Theories of Migration.” Turkish Clinics Public Health Special Journal, 3 (1), 1, 8.

Salmaşur, Y. E., & Şahin, B. E. (2020). “Reflection of Migration Mobility After the Syrian Civil War on the Demographic Structure of Turkey”. International Journal of African-Eurasian Studies, 85-103.

Sezik, M., & Ağır, O. (2015). “Security Problems Arising from the Wave of Migration from Syria to Turkey.” Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 95-124.

Tamer, M. (2020). “A Conceptual Analysis on Migration, Causes of Migration and International Migration.” Journal of Social and Humanities Sciences Research, 7(60),2808-2818.

Türkkan, B. (2015). “International Migration Phenomenon: The Effects of Syrian Migrants on Economic and Social Structure in Turkey,” Unpublished Master's Thesis, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Institute of Social Sciences, 1-125.

Uslu Ak, B. (2021). “The Concept and Theories of Migration.” Journal of Social and Humanities Sciences Research, 8(72),1749-1758.

Usta, S. & Ergün, G. (2020). “Migration and Refugee Case: Conceptual Framework”, International Journal of Disciplines Economics &Administrative Scienves Studies, 6(24)1063-1074.

Uzun, E. (2016). “Bmmyk's Structure, Duties and Its Place in the Development of International Refugee Law in the Framework of International Law.” Journal of Migration Research, (4), 60-85.

Yaylagül, C. (2011). “The Unification of City Councils in the Implementation of Migration Problem and New Migration Policies.”

Yılmaz, A. (2014). “International Migration: Types, Causes and Effects.” Electronic Turkish Studies, 9(2), 1685-1704.

Yılmaz, H. (2013), “Syrian Refugees in Turkey Istanbul Example Determinations, Needs and Suggestions.” Mazlumder,

Bu siyasi düzenlemenin, ülkede istikrarlı yönetimlerin oluşturulması kadar, toplumun bütün kesimlerinin parlamentoda temsil edilebilmesi ve yönetim sürecine katılabilmesini temin etmesi de, istenen demokratik standartlardan biridir. Zira, demokrasi bir çoğunluk yönetimi değil, azınlıkta kalanların korunduğu bir sistemdir.

Ülkelerin farklı koşulları, farklı dönemlerde farklı yönetim anlayışı ihtiyaçlarını ortaya çıkarır. Türkiye'nin 2015 yılında yapılan genel seçimlerde hükümet kurulamaması ile sonuçlanan bir süreci yaşanması, 2016 yılında yaşadığı darbe girişimi ve ardından yapılan 2017 referandumu ile girdiği yol; daha güçlü ve istikrarlı bir yönetim oluşmasını sağlayacak bir sistem değişimiyle sonuçlanmıştır. Ancak, gelinen noktada, cumhurbaşkanlığı seçiminde uygulanan seçim sistemi ile milletvekili seçiminde uygulanan seçim sisteminin birbirinden farklı olması, istenen güçlü ve istikrarlı yönetim modeli için istikrarsızlık üretme potansiyeline sahiptir. Bu istikrarsızlık potansiyelin ortadan kaldırılması, seçim sistemi üzerindeki tartışmaların yeniden ele alınmasını gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

Armaoğlu, F. (1972). Seçim sistemleri ve Türkiye'de seçim sistemi kanunu. Hürriyet Seçim Semineri, İstanbul.

Berkes, N. (1946). Siyasi partiler, İstanbul: Yurt ve Dünya Yayınları.

Caniklioğlu Dikmen, M. (1999). Seçim sistemlerinin siyasi istikrarın sağlanmasındaki rolü. Anayasa Yargısı Dergisi, (16), 17-44.

Corry, J.A., Hodgetts, J.E. (1979). Democratic government and politis, Toronto: University of Toronto Press.

Cotteret, J.M., Emeri, C. (1991). Seçim sistemleri. İstanbul: İletişim Yayınları.

Çam, E. (1990). Siyaset bilimine giriş. İstanbul: DER Yayınları.

Duverger, M. (1974). Politik partiler. Ankara: Bilgi Yayınları.

Duverger, M. (1999). Siyasal rejimler. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ekmen, S.E., Fırat, M.S. (2017). Seçim sistemlerinin hükümetlere etkisi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), 461-474.

Kapani, M. (1988). Politika bilimine giriş. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kışlalı, A.T. (1988). Seçimsiz demokrasi. Bahri Savcı'ya Armağan. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, 89-94.

Lijphart. A. (1994). Electoral systems and party systmes, a study of twenty-seven democrasies (1945-1990). Oxford:Oxford University Press.

Nohlen, D. (1996). Seçim sistemleri. Türkiye'de ve Avrupa'da seçim sistemleri, İstanbul: Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, 19-54.

Norris, P. (2004). Electoral engineering, Massachusetts: Cambridge University Press.

Powell, G.M. (1990). Çağdaş demokrasiler katılma, istikrar ve şiddet. Ankara: S Yayınları.

Sezen. S. (1994). Seçim ve demokrasi. Ankara: Gündoğan Yayınları.

TBMM. (1994). Dünyada ve Türkiye'de seçim sistemleri. Ankara: TBMM Basımevi.

Teziç, E. (1967). Seçim sistemleri. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Teziç, E. (1986). Anayasa hukuku. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Tosun, T. (2022). Türkiye'de seçim sistemleri sorunlar ve reform önerileri, Liberal Perspektif Rapor, (24).

Tuncer, E. (1996). Seçim sistemi uygulamalarında Türkiye örneği. Türkiye'de ve Avrupa'da seçim sistemleri, İstanbul: Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, 98-122.

Tunç, H. (1999). Anayasa hukukuna giriş. Ankara: Nobel Kitabevi.

Türk, H.S. (1979). Nasıl bir seçim sistemi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 36 (1-4), 39-82.

Türk, H.S. (1997). Seçim hukukunun temel sorunları ve çözüm önerileri. Ankara: TESAV Yayınları.

Tüzel, S. (1969). Anayasa hukuku. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.

Üste, R.B. (1999). Türkiye'de seçim sistemi arayışları, bir alternatif model. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.

Çalışmada, afet yönetimi sürecini değerlendirmek amacıyla Hatay İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ile nitel bir görüşme yapılmıştır. Taşra teşkilatı nazarında yapılan görüşmede ayrıca şu sonuçlara varılmıştır:

1. AFAD ülkemizde afet yönetimi hususunda en geniş kapsamlı çalışma yapan, politika ve strateji belirleyen bununla beraber tüm kamu kurum/kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile ortaklaşa hareket eden önemli bir başkanlıktır.
2. Süreci daha iyi daha başarılı ve daha doğru yönetmek amacıyla tüm personele birçok alanda temel eğitimler vermekte, çok değerli projeleri hayata geçirmektedir.
3. Çalışmalarını icra ederken tüm kamu kurum/kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ile ortak hareket etmekte ve bazı çalıştay ile seminerler düzenlemiştir.
4. Kaynak ve mevzuat hususunda gerekli donanıma ve yetkinliğe sahip iken personel sayısı açısından taşra birimleri sıkıntı yaşamaktadır.
5. Faaliyet gösterdikleri bölgedeki sivil toplum kuruluşları ile zengin ve yoğun bir işbirliği mevcuttur.
6. AFAD'ın çalışmalarına halk ilgi göstermekte ve gönüllü olarak çalışmalara katılmaktadır. Taşra yönetimlerinin başarısı ve işlevi merkezi yönetimi olumlu etkileyeceği düşüncesi hakimdir.

Türkiye'nin coğrafi ve topografik yapısı göz önüne alındığında afetlerle sıkça karşılaşması kaçınılmazdır. Bu anlamda süreci başarılı bir şekilde yönetmek amacıyla tüm imkanlar kullanılmalı, eksiklikler giderilmelidir. Bütünleşik Afet Yönetim Sistemine bağlı olarak hareket edilmeli olası riskler üzerinde gerekli tedbirler alınmalıdır. Bu durum afet yönetimini oldukça rahatlatacaktır. Başarılı bir afet yönetimi için şu adımlara dikkat edilmeli ve zamanında atılmalıdır:

1. Personelin eğitimi göz ardı edilmemeli ve zamanında gerçekleştirilmelidir.
2. Mevzuat, bütçe, personel vb. unsurlar tam anlamıyla sağlanmalı, eksikliklere izin verilmemelidir.
3. Tüm kamu kurum ve kuruluşları, yerel idareler, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile işbirliği ve koordinasyon her daim sürdürülmelidir.
4. Özellikle afet öncesi tedbirleri ağırlık verilmelidir. Unutulmamalıdır ki bir afeti engellemek, onun gerçekleşmesi ve iyileştirilmesinden daha karlıdır.

KAYNAKÇA

Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği, 2022.

Akdağ, S. E. (2002). Mali Yapı ve Denetim Boyutlarıyla Afet Yönetimi. Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi, 20.

Akyel, R. (2007). Afet yönetim sistemi: Türk afet yönetiminde karşılaşılan sorunların tespit ve çözümüne ilişkin bir araştırma. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Adana.

Aydemir, A. (2021). Afet Yönetim Sisteminin İncelenmesinde Gönüllülük Hizmetleri ve Bazı Sivil Toplum Kuruluşları. Afet ve Risk Dergisi, 4(2), 387-394.

Çilingir, G. A. (2018). Türkiye'de Uygulanan Afet Yönetimi Politikalarının İncelenmesi: Yasal Düzenlemeler Ve Dask. Resilience, 2(1), 13-21.

Demir, H. (2003). Doğal Afetlerde ve 'Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik'te Afet Acil Yönetim Planlaması. Yönetim Bilimleri Dergisi, 1 (1-2) , 141-159

Demirci, A. ve Karakuyu, M. (2004). Afet Yönetiminde Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Rolü. Doğu Coğrafya Dergisi 9(12), 67-101.

Dönertaş, A. S. (2006). Afet Yönetimi Kapsamında Güvenli Yerleşim Yerlerinin Tasarımı İçin Kentsel Tasarım Standartların Geliştirilmesi. Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Ergünay, O. (1999). Acil yardım planlaması ve afet yönetimi. Uzman Der Dergisi, Yıl, 2(6-7), 7-14.

Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2009). Türkiye'de afet yönetimi. Doğu Coğrafya Dergisi, 14(22), 147-164.

Erkan, A. (2010). Afet Yönetiminde Risk Azaltma ve Türkiye'de Yaşanan Sorunlar, Uzmanlık Tezi. Devlet Planlama Teşkilatı.

Karaman, Z. T. (2017). Afet yönetimine giriş ve Türkiye'de örgütlenme. Bütünleşik Afet Yönetimi, 1-38.

Karataş, K. (2000). Türkiye'de Afet Politikası Üzerine Kısa Bir Değerlendirme. B. Tufan, AM Aktaş, ve V. Duyan (Ed.) içinde. Travma Tedavisi Uzman Eğitimi, 96-105.

Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye'de Afet Yönetiminin Tarihi ve Yasal Gelişimi. Akademik Bakış Dergisi, 52, 126-147.

Memiş, L., & Babaoğlu, C. (2020). Acil Durum Ve Afet Yönetiminde Süreç Yaklaşımı Ve Teknoloji. Omer Halisdemir Universitesi Iktisadi ve Idari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(4).

Memiş, L., & Babaoğlu, C. (2020). Afet yönetimi ve teknoloji. iç. Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi,(Ed: M. Yaman ve E. Çakır), Ankara: Nobel, 163-174.

Özel İhtisas Komisyonu Raporu, "Kamu Yönetiminde Etkinlik", Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı, 2014.

Özmen, B., & Özden, T. (2013). Türkiye'nin afet yönetim sistemine ilişkin eleştirel bir değerlendirme. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (49), 1-28.

Şahin, A. U. (2014). Afet yönetimi faaliyetlerinin kamu hizmeti kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi. TESAM Akademi Dergisi, 1(2), 7-30.

Şahin, C., & Sipahioglu, S. (2002). Doğal Afetler ve Türkiye. Gündüz Eg. ve Yay. Ankara.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü

Varol, N., & Gültekin, T. (2016). Etkin bir göç faktörü: Afetler. Antropoloji, (32), 43-51.

www.afad.gov.tr

Yaman, M., & ÇAKIR, E. (2018). Dijitalleşen Dünyada Akıllı Afet ve Acil Durum Uygulamaları. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 7(2), 1124-1138.

Yavaş, H. (2001). Doğal afetler ve kriz yönetimi. Yerel Yönetim ve Denetim, 6(2), 50-55.

5. SONUÇ

Ülkemizde, göç olgusu sanayileşme ile hissedilir şekilde ortaya çıkmış ve bu göç olgusu ile kentsel alanlarda sorunların meydana geldiği görülmüştür. Göç sonucu ortaya çıkan sorunlar ile kentleşmenin sağlam temeller üzerine oturması mümkün olmamıştır. Bu sorunlar hemen hemen her alanı ve toplumun her kesimini etkilemiştir. Bununla birlikte kentlerin, düzensiz ve sağlıksız büyümesi ve gelişim göstermesi bazı temel sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlar başta konut sorunu, işsizlik yoksulluk ve kentlileşememe gibi çok geniş kapsamlı sorunlardan oluşmaktadır. Ayrıca, kurumların hizmet sunmada yetersiz kalması, inşalar arasındaki eğitim ve kültür düzeyinin farklılaşması, toplumsal uyumsuzlukların yaşanması, suç işlemeye eğilimin artış gösterdiği ve problemlerin gün yüzüne çıkarıldığı bir alan haline gelmesi gibi toplumsal hayatı önemli ölçüde etkileyen sorunlardır.

Türkiye'de kentleşme, temelinde göçün getirdiği düzensiz ve plansız yerleşme ile başlasa da sanayileşmenin bir ürünüdür diyebiliriz. Bu bağlamda, modern ve planlı kentlerin oluşturulmasında kentsel dönüşüm sürecinin etkili şekilde gerçekleştirilmesi son derece önemli bir konudur.

Türkiye'de bahsedildiği üzere kentleşme hızı sanayileşme hızının önünde seyretmiştir. Bu durum çarpık ve sağlıksız kentleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Bu durumun giderilmesi için, kaynakların eşit sunulmasında planlı düzenlemeler yapılmalı, bölgelerarası farkların oluşumunu giderici politikalar üretilmelidir. Kentleşme ve sanayileşmenin eşit oranda uyumlu gerçekleşmesi kaynakların ve ihtiyaçların dengeli bir şekilde dağıtılması mümkün olacaktır. Bu bağlamda kentsel alanda ortaya çıkan sorunlar, gecekondulaşma ve çarpık kentleşme dönüşümü zor olan bir alt kültürün oluşmasına neden olmuştur.

İstihdam, eğitim ve sağlık gibi toplumsal anlamda önemli konularda kırsal alanların yetersiz kalması nüfusun kentsel alanlara yönelmesine neden olmuştur. Böylelikle kentsel alanlarda nüfus artışı yaşanmış bu nüfus artışıyla birlikte kentsel sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların giderilmesi, merkezi yönetim, yerel yönetim, kent planlamacıları, sivil toplum kuruluşları, kalkınma ajansları, illerin sanayi ve ticaret odaları, girişimcileri ve toplumu ve kültürü oluşturan tüm bireylerin birlikte öngörülü şekilde hareket etmesi ile mümkün olacaktır. Bununla birlikte kırsal alanın iyileştirilmesi kente yönelen göç süreci, tersine işleyecek ve bölgelerarası gelişmişlik farkları ortadan kalkacaktır.

Göç süreci planlı olmadığı sürece bir ülkenin çözümleyemediği sorunu haline gelmektedir. Bu bağlamda uygulanmakta olan kentsel dönüşüm projelerinin sürdürülmesi ve buna bağlı olarak yeni önlemlerin alınması ve kentle uyumlu, çevreyle özdeşleşmiş, sağlam yapıların inşa edilmesi gereklidir. Böylelikle göç olgusu ışığında oluşan kentleşme sorunları giderilmiş, oluşturulan çözümler ise teoride kalmamış olacaktır.

KAYNAKÇA

Akgür, Z. G. (2007), "1990 Sonrasında Türkiye'de İç Göç", Sosyoloji Yazıları I, Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Ortak Çalışması, Kızılelma Yayıncılık, İstanbul.

Akgür, Z. G. (1997), Türkiye'de Kırsal Kesimden Kente Göç Ve Bölgelerarası Dengesizlik (1970-1993), T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara

Akkayan, T. (1979), Göç Ve Değişme, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.

Aydoğan, A. (2000), Şehir ve Cemiyet, İz Yayıncılık, İstanbul.

Bal, H. (2011), Kent Sosyolojisi, Fakülte Kitabevi, Isparta.

Can, İ. & Çiçek, C. (2012). Gecekondulaşma, Kentsel Dönüşüm Ve Toki Konutlarinin Ticarileşmesi: Kars Örneği . Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi , 1 (9) , 37-61.

Çakir, S. (2011), Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu Ve Üretilen Politikalar, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:23, Ss 209-222

Çelik, F. (2006), "İç Göçlerin İtici Ve Çekici Güçler Yaklaşımı İle Analizi", Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 27, Temmuz-Aralık, Sayfa 149-170.

Yılmaz, E. & Çiftçi, S. (2011). Kentlerin Ortaya Çikişi Ve Sosyo-Politik Açidan Türkiye'de Kentleşme Dönemleri . Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi , 10 (35) , 252-267

Dönmezer, S. (1990), Sosyoloji, Beta Yayınları, İstanbul.

DPT (1990), DPT Yayını, Ankara.

Duru, B., Alkan, A. (2002), 20.Yüzyıl Kenti, İmge Kitabevi, Ankara.

Erkal, M., Baloğlu, M., Baloğlu, F. (1997), Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul.

Erkan, R. (2002), Kentleşme ve Sosyal Değişme, Bilimadamı Yayınları, Ankara.

Es, M., Ateş, H. (2004), "Kent Yönetimi, Kentlileşme Ve Göç: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri", Sosyal Siyaset Konferansları, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, 48. Kitap, İstanbul.

Hamamcı, C. (1992), "Çevrenin Uluslararası Boyutları", İnsan, Çevre, Toplum, İmge Yayınları, No. 46, Ankara.

Işık, Ş. (2005), Türkiye'de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı:14, Ss 57-71.

Karpat, K. H. (2003), Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm, İmge Kitabevi, Ankara.

Kaya, E. (2003), Kentleşme ve Kentlileşme, İlke Yayınları, İstanbul.

Keleş, R. (2019), 100 Soruda Türkiye'de Kentleşme, Konut ve Gecekondu, Cem Yayınevi, İstanbul.

Keleş, R. (1984), Kentleşme ve Konut Politikası, A.Ü. S.B.F. Yayınları, Yayın No:540, Ankara.

Keleş, R. (1993), Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar: 1975- 1992, IULAEMME, İstanbul.

Keleş, R. (2008), Kentleşme Politikası, İmge Yayınevi, İstanbul.

Kiziroğlu, A. M. (2014) Göç ve Kentleşmenin İşgücüne Etkileri, Maltepe Üniversitesi İİBF Ekonomik Toplumsal Ve Siyasal Analiz Dergisi, Cilt:2, 11-47.

Kongar, E. (2008), 21. Yüzyılda Türkiye, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Kongar, E. (1996), Türkiye Üzerine Araştırmalar, Remzi Kitabevi, Ankara.

Mutluer, M. (2003), Uluslararası Göçler Ve Türkiye, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Nadaoğlu, H. (1996), Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması, TOBB, İstanbul.

Niray, N. (2002). Tarihsel Süreç İçinde Kentleşme Olgusu ve Muğla Örneği . Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , (9) , 1-27 .

Özdemir, E. (2018), Modernizm, Kentleşme ve Türkiye, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2018 (4), 79-96.

Özer, A. (1998), "Güneydoğuda Kentleş (Me)Me Dramı", Görüş Dergisi, Sayı 34, 28-38, Şubat-Mart, İstanbul.

Özgüç, N. (2003), Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Payan, F., Akal, S. K., Elmacı, A. (1999), "Kentleşmenin Ekolojik Sisteme ve Çevreye Etkileri İle Çözüm Önerileri", Kent Yönetimi ve Çevre Sorunları Sempozyumu 99, 17-19 Şubat, İBB İstaç Yayını No: 6/1, İstanbul.

Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme . Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD) , (5) , 33-44

Sencer, Y. (1979), Türkiye'de Kentleşme, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Sugözü, H. İ. (2019) Kırsal Kentsel Nüfus, Türkiye'de Kırdan Kente Göç Ve Cumhuriyetten Günümüze Göçü Önlemeye Yönelik Yaklaşımlar Ve Uygulamaları, Uluslararası İİB Kongresi Tam Metin Kitabı, Asos Yayınevi, Elazığ, 62-71.

Tekeli, İ., Gülöksüz, Y. (1996), "Kentleşme, Kentlileşme Ve Türkiye Deneyimi", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 5, İletişim Yayınları, İstanbul.

Tekeli, İ. (2007), "Türkiye'nin Göç Tarihindeki Değişik Kategorileri", Kökler ve Yollar, Türkiye'de Göç Süreçleri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Şubat, İstanbul.

Tümertekin, E. & Özgüç, N. (1998), Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Tümtaş, M. S. & Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal Ve Mekânsal Yapi Üzerindeki Etkileri . Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 21 (4) , 1347-1359.

muhtarlık makamı, ülke genelinde sayıca çok temsil imkanıyla kadınların bu kıskaçtan kurtulmalarını sağlayacak önemli bir araç olabilir.

Türkiye'nin mevcut siyasal sistemi, siyasal temsil mekanizmalarına katılım sağlama noktasında kadınların milletvekili, il genel meclis üyesi ve belediye meclis üyesi adayı olması için bir siyasi parti tarafından aday gösterilmeyi ya da bir siyasi partinin desteğini gerektirmektedir. Bu alanda önemli çalışmalara imza atan Çakır, Ankara KADER şube başkanı İlknur Üstün ile yaptığı bir söyleşiyle bu durumu özetlemektedir: "Kadınlar her dört yılda bir koşa koşa, dalga dalga gelirler, duvarlara çarpar, dalgalar halinde geri giderler" (2019: 62). Oysaki muhtar adaylığı için işleyiş tamamen farklı gelişmektedir. Muhtar adayı, seçim anında bile oy pusulası bastırarak seçim sandığının yanına koymak suretiyle seçime katılabilmektedir. Süreç tamamen adayın kendi öz iradesi ile devam etmektedir. Yüce'nin çalışmasında bizim araştırma sonuçlarımızla paralel olarak, "Muhtarlık, kadınların düşük eğitim ve beceri düzeyleri ile kolayca aday olabilecekleri, parasal güç gerektirmeyen ve kadının güçlü olduğu yönlerini kullanabileceği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır" (2013: 1183) sonucuna varılmıştır. Muhtar adayı olabilmenin kolaylığı diğer siyasal temsil mekanizmalarında yer almaları bakımından kadınlar açısından değerlendirildiğinde, toplumsal, ekonomik ve siyasal hayatın kadınların önüne koyduğu görünmez cam duvar engelini daha çabuk aşmalarını sağlayarak avantaj sağlamaktadır.

Diğer yandan toplumsal cinsiyet rollerinin oluşturduğu cinsiyetler arası eşitsiz güç ilişkileri ve otorite paylaşımı kadını ikincilleştirmesi siyasal katılımın ancak erkeklerin desteği ile mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Aile ve eşin desteği kadına önündeki toplumsal engelleri aşmada büyük yardım sağlamaktadır. Böylece kadın kamusal alana erkek işi olarak görülen siyasete katılım gösterebilmektedir. Erkeğin desteğini alan kadın erkeksileşmeyi de göze alarak siyasal katılım göstermekte, annelik rolünü de yanına alarak kamusal alanda siyasal temsilde bulunmaktadır. Rol model olması dolayısıyla dikkatsiz davranmak ve eksik bilgiye sahip olmak gibi bir şansı da olmayan kadın muhtar, sürekli olarak kendini yenilemek durumundadır. Görünür ve görünmez tüm engellere ve toplumsal cinsiyet rollerinin onlara yüklediği sorumluluklara rağmen kadın muhtarların görevlerini en iyi şekilde yerine getirmek için çalıştıkları tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akşam Gazetesi. (8 Mart 1934). Yeni bir kadın muhtar.

Alver, K. (2010). Mahalle: mekân ve hayatın esrarlı birlikteliği. İdealkent, 2, 116-139.

Aslan, C. (2021). Mahalle muhtarlığı hukuksal ve işlevsel analizler. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30(2), 18-27.

Bayram, H. (2014). T.C.' nin ilk kadın muhtarı Oflu Hatice. Kuzey Anadolu.

Çaha, Ö. (2017). Sivil kadın, Türkiye'de kadın ve sivil toplum. Ankara: Savaş Yayınevi.

Çakır, S. (2019). Erkek kulübünde siyaset. İstanbul: Sel Yayıncılık.

Çiçekli, A. (2019). "Evinin hanımı çocuklarının anası" olan kadının kamusal alan mücadelesi. Social Sciences Research Journal, 8(1), 1-14.

Dalaman, Z. B. (2021). Toplumsal cinsiyet ve siyasi temsil. toplumsal cinsiyet ve hukuk 2 içinde (Ed. Zeynep Özlem Üskül Engin, Dolunay Çörek, Göktürk Öcal). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 329-359.

Daştan, İ. A. (11 Kasım 2019). Muhtar mı oldun Kezban yenge. Antalya Gündem Gazetesi.

DHA., (10 Mart 2019). Kadın muhtar, kadınlardan muhtar mı olur algısını kırdım. https://www.haberler.com/guncel/konya-kadin-muhtar-kadinlardan-muhtar-mi-olur11820844-haberi/ 31.08.2022.

Dokuzcan, H. (2021). Yerelde eşitlik mücadelesi: muhtar kadınlar. küreselleşen dünyada kadın ve siyaset II içinde (Ed. Zeynep Banu Dalaman). Cheshire, Transnational Press London, 67-80.

Erkuş, A. (2022). Bilimsel araştırmaya giriş. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gençoğlu, M .(2011). 1864 ve 1871 vilâyet nizamnamelerine göre Osmanlı taşra idaresinde yeniden yapılanma. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1), 29-50.

Güneş, G. (2010). Türk kadınının muhtarlık ve köy ihtiyar heyetlerine seçme seçilme hakkını kazanması ve Türkiye'nin ilk kadın muhtarı Gül Esin (hanım). Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, IX (20-21), 171-190.

İçişleri Bakanlığı, (2021). Türkiye'nin nüfus haritası, https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-nufus-haritasi-10072021, 29.08.2022.

Kalkınma Bakanlığı, (2014). Onuncu kalkınma planı, 2014-2018 yılı programı, Yerel Yönetimler T. C. Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4541.pdf (29.08.2022).

Koyuncu, Lorasdağı B., & Sumbas A. (2014). Yerel siyasette kadınlar da olmalı! ama neden olmalı? İktisat ve Toplum, 4(41), 37-40.

Merdanoğlu, H. (1994). Hukuk metinlerimizin sorunları ve çözüm yolları. Amme İdaresi Dergisi, 27(1), 108-128.

Ordu Olay Gazetesi. (09 Mart, 2022). Evinin hanımı mahallesinin muhtarı. https://www.orduolay.com/haber/evinin-hanimi-mahallesinin-muhtari-65153 31.08.2022.

Özkan, Erdoğan, Ş. (2016). Mahalle ve Türkiye'de mahalle muhtarlığı, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Palabıyık, H., & Atak, Ş. (2002). Türkiye'de mahalle yönetimi. Avrupa birliği ile bütünleşme sürecinde Türkiye'de yerel yönetimler içinde (Ed. Bekir Parlak, Hüseyin Özgür). Alfa Kitabevi, İstanbul, 331-371.

Resmi Gazete. (26 Nisan 1945). Muhtar ve ihtiyar kurullarının seçimi. Bakanlar Kurulu Kararı.

Sancar, S. (2018). Siyasal kararlara katılımda toplumsal cinsiyet eşitliği haritalama ve izleme çalışması. Ankara: CEİD Yayınları.

Tarhan, N. (2021). Rollerin doğru paylaşımı, ailede mutluluğu artırıyor. https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/7141/rollerin-dogru-paylasimi-ailede-mutlulugu-artiriyor 01.09.2022.

TBMM Zabıt Ceridesi. (1933). 76. Birleşim, Devre.4, Cilt.17, İçtima:2, 48.

Tuncer, S. (2016). II. Meşrutiyet döneminde bir idari reform: 1913 idare-i umumiye-i vilayat kanun-ı muvakkatı. II. Uluslararası Türk hukuk tarihi kongresi, 13-14 mayıs, İstanbul, 573-599.

TÜİK. (2021). İstatistiklerle kadın, 2021. https://data.tuik.gov.tr/Bulten /Index?p= Istatistiklerle- Kadin-2021-45635#:~:te x t=T%C3%9C% C4%B0 K%20Kurumsal&t ext= Adrese%20Dayal % C4%B1%20N%C3% BCfus% 20Kay%C4%B1t%20Sistemi ,1'ini% 20ise% 20erkekler%20olu%C 5%9Fturdu, 29.08.2022.

Ulutürk, M. (2011). Farklı din ve kültürlerin bir arada yaşama deneyimi olarak Midyat-Hapsinas (Mercimekli) köyü. Keşf-i kadim: Matiate'tan Midyat'a sempozyumu, 7-9 Ekim 2011, Midyat, Türkiye.

Yaraman, A. (2017). Toplumsal değişme ve kadında erkeksilik, Psikanaliz yazıları 5 erkeksilik içinde (Ed. Talat Parman, Elda Abrevaya). Bağlam Yayınları, İstanbul, 51-58.

Yüce, Tar, Y. (2016). "Partisiz siyaset: muhtarlık"; kadınların siyaseti için bir imkân mı? Samsun ili kadın muhtarları ve kadın muhtar adayları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(42), 1173-1184.

Yüceer, S. (2008). Demokrasi yolunda önemli bir aşama: Türk kadınına siyasal haklarının tanınması. U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(14), 131-151.

deyişle, DDK'lar büyük ölçüde daha önce bakanlıklar tarafından yapılan işleri yapıyorlar; dolayısıyla yukarıdaki derecelendirmenin gözden geçirilmesi gerekir. DDK'ların devletle bağı, eğer başka bir bağ aranacaksa, ilgili kuruluş olma bağından daha kuvvetli olmalı. Tesadüf odur ki gerçek hayatta ilişkili olmak ilgili olmaya göre daha kuvvetli bir yakınlığı ifade etmektedir.

5. SONUÇ

Türk yönetim sisteminde, yürütme ve yönetim, temsili demokrasi anlayışı temelinde meşrulaştırılmaktadır. Temsili demokrasiyle korperatizmin ya da yönetişimci demokrasinin birbirlerinin tamamlayıcısı değil alternatifi olduğuna dikkat çekmek gerekir. Temsili demokrasiye dayalı bir sistem içinde yönetişimci mekanizmalara yer vermek bu mekanizmalarda yer alan şirketleri ya da sivil toplum kuruluşlarını yurttaşlar karşısında aşırı güçlü hale getirir. Ayrıca yönetişim mekanizmalarının toplumsal aktörler arasındaki mücadeleyi şiddetlendirme potansiyeli vardır; çünkü bu aktörlerin hepsi mekanizmada yer almak ister ancak üst kurullardaki koltuk sayısı sınırlıdır. Türkiye'de özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarına DDK'larda üyeler ile temsil edime hakkı verilmesini, daha sonra ise bundan vazgeçilmesini bu bağlamda değerlendirmek gerekir.

Yönetim sistemlerine yeni bir parça eklemek, duvara yeni bir tuğla eklemeye benzememektedir. Yönetim sistemine giren her yeni unsur sistemin diğer parçaları ile etkileşime geçmekte ve kendine onlarla mücadele içinde bir yer açmaktadır ya da onların izin verdiği yerde kendini konumlandırmaktadır. DDK'ların Türk yönetim sistemine tüm binanın gözden geçirilmesine yönelik bir enerjiyle girdiğini görüyoruz. Bu enerji yukarıda da belirtildiği gibi 1994 yılından itibaren on yıldan az bir süre içinde dokuz tane yeni DDK kurulmasına neden olmuştur. Sisteme dışarıdan gelen bu yeni unsurların yerleşeceği yeri belirlemek önemli bir soruna dönüşmüştür. Mevcut sistem bu kuruluşlara "hizmet bakımından yerinden yönetim kuruluşu" statüsünü önermiştir, ancak bu öneri DDK ile ilgili olarak kanunlarda bağımsızlık ve özerklik gibi kavramların kullanılması nedeniyle kabul görmemiştir. DDK'lara yürütme içinde merkezin vesayetinden uzak ayrı bir alan açılmaya çalışılmıştır. Böyle bir alanın açılabilmesi için girişilen çabaların en iyi göstergesi bu süreçte gelişip mevzuata giren "ilişkili kuruluş" kavramıdır. İlişkili kuruluş kavramı merkezden uzaklığın bir göstergesi olarak geliştirilmiştir. DDK'ların kaynağı olan ABD yönetim sisteminde bile kendine önemli bir yer edinemeyen bu kavram çok kısa bir süre içinde yerine geldiği "ilgili kuruluş" kavramından daha fazla bir anlam ifade edemez hale gelmiştir.

KAYNAKÇA

Akdeniz, D. (2018). Türkiye'de hukuki ve idari açıdan düzenleyicive denetleyici kurumların bağımsızlığına ilişkin değerlendirme. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (57), 1–19.

Aslan, G. A. (2016). Türk hukukunda bağımsız idari otoritelerin düzenleyici işlem yapma yetkisi ve yetki unsurundaki sakatlığın düzenleyici işleme etkisi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65(3), 571 – 632.

Atay, E. E. (2006). Bağımsız idari otoriteler ve Türkiye uygulaması. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 10(1, 2) 59 – 293.

Aydın, V., Aktel, M., & Avşar, N. (2005). Neo-liberal düşüncenin Türkiye bağlamında yeni yönetsel aktörleri: bağımsız idari otoriteler ve üst kurullar. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 103 – 126.

Bankacılık Kanunu, No: 5411, Kabul: 19.10.2005; Resmi Gezete, 1 Aralık 2005, Sayı: 25983

Bankalar Kanunu, No: 4389, Kabul: 18.6.1999; Resmi Gazete, 23 Haziran 1999, Sayı: 23734.

Bankalar Kanunu, No: 7129, Kabul: 23.6.1958; Resmi Gazete, 2 Temmuz 1958, Sayı: 9944.

Bertalanffy, L. von (1950). An outline of general system theory. The British Journal for the Philosophy of Scienc. 1(2), 134–165.

Britannica (2019). Regulatory agency, https://www.britannica.com/topic/regulatory-agency, [Erişim Tarihi: 10.09.2021].

Çevik, S., & Demir, M. (2005). Devletin düzenleyici rolü ve regülasyon teorileri. Öneri Dergisi, 6(23), 249 – 257.

Devlet Memurları Kanunu, No: 657, Kabul: 1965; Resmi Gazete, Tarih : 23 Temmuz 1965 Sayı: 12056.

Dolowitz, D. P., & Marsh, M. (2000). Learning from abroad: the role of policy transfer in contemporary policy-making. Governance, 13(1), 5–23.

Dursun, D. (2012). Bürokrasi teorisi ve yönetim. Journal of Social Policy Conferences, (3), 133-149.

Easton, D. P. (1957). An approach to the analysis of political systems. World Politics, 9(3), 383–400.

Federal Register (2021), Interstate Commerce Commission, https://www.federalregister.gov/agencies/interstate-commerce-commission, [Erişim: 11.10.2021].

Giritli, İ. (1999). Türkiye'nin idari yapısı. İstanbul: Der Yayınları.

Gözler, K. (2011). İdare hukukuna giriş. Bursa: Ekin.

Güler, B. A. (2005). Kamu personeli: sistem ve yönetim. Ankara: İmge Kitabevi.

Güler, B. A. (2009). Türkiye'nin yönetimi: Yapı. Ankara: İmge Kitabevi.

Günday, M. (2004). İdare hukuku, Ankara: İmaj Yayınevi.

Gürkan, M. F. (2013). Düzenleyici ve denetleyici olarak bilgi teknolojileri ve iletişim kurumu (BTK). İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(2), 333–356.

Gürsel, M. K. (2005). Sermaye piyasası kurulu'nun denetimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7 (Özel Sayı), 493 – 554.

Iliman, T., & Tekeli R. (2016). Türkiye'deki düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar: idari para cezalarının hukuksal zeminlerinin değerlendirilmesi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 23 – 36.

Iliman, T., & Tekeli R. (2018). Türkiye ve ABD'de rekabeti düzenleyen ve denetleyen kuruluşlar. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 378–395.

İsbir, B. (2010). Bilgi teknolojileri ve iletişim kurumu'nun uzlaştırma yetkisi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 14(1), 335 – 368.

Jillson, C. (2008). American government: political change and institutional development, New York: Routledge.

Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, No: 5018, Kabul: 10.12.2003; Resmi Gazete, 24 Aralık 2003, Sayı: 25326.

Karacan, A. İ. (2002). Özerk kurumlar üzerine denemeler. İstanbul: Creative Yayıncılık.

Karakaş, M. (2008). Devletin düzenleyici rolü ve Türkiye'de bağımsız idari otoriteler. Maliye Dergisi, (154), 99-121.

Kartal, F. (2012). Düzenleyici kurumların siyasi otorite ve piyasa karşısında bağımsızlığı. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi, 23(72), 56 – 82.

Koç, Ö. E., & Mustafa, A. G. (2018). Elektrik enerjisi piyasasında regülasyon ve bağımsız düzenleyici kurumlar: türkiye örneği. Sosyoekonomi, 26(38), 37-51.

Lancaster, T. D., & Abdalla, R. (2018). Independent regulatory authorities as mechanisms of political monitoring. Indian Journal of Public Administration, 64(3), 331–348.

Paperwork Reduction Act (1995). Paperwork Reduction Act (44 U.S.C. 3501 et seq.). https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-104publ13/html/PLAW-104publ13.htm. [Erişim: 11.10.2021].

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, No: 4054, Kabul: 7.12.1994, Resmi gazete, 13 Aralık 1994, Sayı: 22140.

Sakolsky, R. (1980). The capitalist state and the origins and development of public administration. Dialogue, 2(6), 2–16.

Sayhan, S. (2012). Bağımsız idari otoritelerin hukuki niteliği. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (29), 91–100.

Sermaye Piyasası Kanunu, No: 2499, Kabul: 28/7/1981; Resmi Gazete, 30 Temuz 1981, Sayı: 17416.

Telgraf ve Telefon Kanunu, Ulaştırma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Telsiz Kanunu ve Posta, Telgraf ve Telefon İdaresinin Biriktirme ve Yardım Sandığı Hakkında Kanun ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, No: 4502, Kabul: 27.1.2000; Resmi Gazete, 29 Ocak 2000, Sayı : 23948

Türk Telekom (2021). Kilometre taşları. https://www.turktelekom.com.tr/hakkimizda/sayfalar/kilometre-taslari.aspx, [Erişim: 10.11.2021].

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, No: 2709, Kabul: 18. 10. 1982; Resmi Gazate, 9 Kasım 1982, Sayı: 17863 (Mükerrer).

Yıldırım, T. (1999). Türkiye'nin idari teşkilatı. İstanbul: Alkım.

da kısıtlanmış bulunanlara bu hizmeti sunmaktadır (Aydın, 2019: 448). Böylece sosyal hizmetler insanlara yardım etmek suretiyle bu hizmeti bireylere sunarken eşleştirme projesi çerçevesinde kurumlarda bu yardıma dâhil olmuş ve karşılıklı yeni ilişkiler, kültürler ve dostluk bağları oluşturulmuştur.

6. SONUÇ

İnsanlık tarihi ile yaşıt olan yönetim ve onun modern izdüşümü olan yerel yönetim anlayışının insanın hayatındaki anlamı ve önemi aşikârdır. Ülkenin idari yapısı içerisinde yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere organize olmuş yerel yönetim demokrasinin temel kurumlarıdır. Küreselleşme furyası ile etkisi azalacağı iddia edilen yerel yönetimler aksine daha da güçlenerek bu süreçten çıkmayı başarmışlardır. Türkiye'de il özel idaresi, belediye ve köy yönetiminden oluşan yerel yönetim birimleri yönetim yapısının içinde önemli bir yer tutmaktadır.

Yerel yönetimlerin klasik görev tanımlarının dışına çıkarak toplumun refah seviyesini artıran politikalar geliştirmeleri modern yönetim anlayışı için son derece önemlidir. Bu anlamda yürütülen projelerin desteklenmesi demokrasi kültürünün gelişimi açısından da hayati bir öneme sahiptir. Klasik yönetim anlayışının aksine modern yönetimde yönetilenlerin alınan kararlara nispeten de olsa katılması artık kaçınılmaz bir gerçektir. Yönetişim anlayışının bir gereği olarak yönetilenlerin politik karar sürecine dâhil edilmesi süreci başlamıştır.

Yerel yönetimler tarafından yürütülen ve farklı coğrafi alanlarda bulunan yönetim yapılanmalarının yürüttüğü eşleştirme projeleri AB kapsamında başlatılan ve Avrupa dışında da yürütülen önemli projelerdir. Kısaca, "yerel yönetimlerin sorunlarıyla yüzleşmek ve aralarında gitgide daha yakın dostluk bağları geliştirmek amacıyla, Avrupa perspektifiyle harekete geçmeye çalışan iki toplumun bir araya gelmesi" amacını taşıyan eşleştirme projelerinin yerel yönetimler açısından ilk olması münasebetiyle önemli bir ayağını Bayrampaşa Belediyesi yürütmüştür.

Bayrampaşa Belediyesinin yürüttüğü "Sağlık Sporda bağlan Hayata Projesi" bir sosyal hizmet projesi olarak yerel halkın spor yaparak sağlığına kavuşmasını ve böylece refah seviyesini artırmasını amaçlamaktadır.

Bayrampaşa Belediyesinin yürüttüğü bu proje, sosyal hizmet-eşleştirme hareketi bağlamında diğer belediyelere örnek olması açısından son derece önemli bir noktadadır. Bu bağlamda önerimiz diğer belediyelerin de bu tarz projeleri geliştirip halka sunması yönündedir. Ayrıca Bayrampaşa Belediyesinin gerçekleştirdiği bu proje yerel yönetimlerin yerele inmesi/yerelle iç içe olması açısından da yapılacak olan diğer projelere örnek olmasını temenni etmekteyiz.

KAYNAKÇA

1982 Anayasası, Kanun Numarası: 2709.

5393 Sayılı Belediye Kanunu. Mad. 3, Yayın Tarihi: 13.07.2005.

Aydın, H. (2019). Spor Sosyal Hizmetler Yaklaşımın Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(97), 445-460.

Başaran, İ. (2008). Kent ve Yerel Yönetim. İstanbul: Okutan Yayıncılık.

Bayrampaşa Belediyesi. (2019). Sağlık Sporda Bağlan Hayata [PDF belgesi]. 13.01.2022 tarihinde Bayrampaşa Belediyesi https://www.bayrampasa.bel.tr/saglikspordabaglanhayata/genel.pdf adresinden alındı.

Cooper, L. (1984). The Twinning Of İnstitutions: Its Use As A Technical Assistance Delivery System. World Bank Technical Paper Number 23.

Council of European Municipalities and Regions (CCRE CEMR). (2007). Twinning For Tomorrow's World Practical Handbook. Council Of European Municipalities And Regions Publication.

Çetin, Z. Ö. (2021). Avrupa Ülkeleri Perspektifinden Şehir Eşleştirme. Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi, 13(25), 348-361. https://doi.org/10.20990/kilisiibfakademik.975110

Dilik, S. (1980). Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 35, 73-84.

Ertaş, S. A. (2021). Türkiye'de 2002-2019 Dönemi Sosyal Hizmetler Politikası Üzerine Bir İnceleme Ve Avrupa Birliği Ülkeleri İle Karşılaştırmalı Bir Analiz. (Yayınlanmamış doktora tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ökmen, M., & Parlak, B. (2010). Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler. Bursa: Alfa Aktüel.

Parlak, B., & Sobası, M. Z. (2008). Kamu Yönetimi. Bursa: Alfa Aktüel.

Pustu, Y. (2005). Yerel Yönetimler ve Demokrasi. Sayıştay Dergisi, 57, 121-134.

Selcik, O., & Güzel, B. (2016), Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(46), 461-469. DOI:10.17719/jisr.20164622613

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği. (2012). Twinning Mekanizması.[PDF belgesi]. 13.01.2022 tarihinde https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/3_ab_bakanligi_yayinlari/twinning_mekanizmasi.pdf adresinden alındı.

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (2020). Eşleştirme. 15.01.2022 tarihinde https://www.ab.gov.tr/eslestirme_204.html adresinden alınıdı.

Toprak, Z. (2014). Yerel Yönetimler, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Türkmen, B. (2003). Mesleki Eğitimin Esasları Bağlamında Sosyal Hizmet Eğitimine Yeni Model Önerisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 11(2), 269-276.

Yıldız, S., & Ünlü, A. (2011). Kurumsal Teori Bağlamında AB Üyelik Sürecinde Türk Polisinde Değişim. Yönetim Bilimleri Dergisi, 9(1), 215-238.

4. SONUÇ

Covid-19 pandemi süreci küresel ölçekte çok sayıda ülkeyi ekonomik yönden etkilemiş ve pandeminin yarattığı olumsuz ekonomik durumdan yerel yönetimler de etkilenmiştir. Covid-19 süreci ABD yerel yönetimlerinin ekonomik durumlarını etkilediğinden, ABD Hazine Bakanlığı aracılığıyla eyalet, yerel yönetimler ve tribal yönetimlere finansal yardım imkânı sunmuştur. Bu yardımların içerisinde de Koronavirüs Eyalet ve Yerel Mali Toparlanma Fonları ve Koranavirüs Yardım Fonu önemli bir yer teşkil etmektedir.

Amerikan Kurtarma Planı'nın bir parçası şeklinde Amerika Koronavirüs Eyalet ve Yerel Mali Toparlanma Fonları'nın yer almakta olduğu ilgili yönetimlere 350 milyar dolar sunduğu belirtilmektedir (U.S. Department of The Treasury, 2022b). ARPA Yasası yeni Koronavirüs Yerel Mali Toparlanma Fonu ile yerel yönetimlere kaynak imkânı yaratmıştır (Nortbridge Massachussets, 2022). Buna ek olarak, CARES Yasası'nın Koranavirüs Yardım Fonu'nu oluşturmuş ve Hazine fondan yerel yönetim birimlerine ödeme yapmıştır (U.S. Department of The Treasury, 2022e). ABD Konut ve Kentsel Kalkınma Bakanlığı Topluluk Kalkınma Blok Hibe Programı'nın yerel hükümet birimlerince ekonomik ve toplumsal kalkınma çalışmalarına faydalı olmak hedefiyle kullanılabileceği belirtilmektedir (Congressional Research Service, 2020). Bu kapsamda, CARES Yasası yerel faaliyetlere ilişkin CDBG-CV fonlarını da dağıtacağı vurgulanmaktadır (Washington State Department of Commerce, 2022b). Amerikan yerel yönetimlerinin pandemi sürecinde çok sayıda fon çerçevesinde finansal açıdan desteklendiği görülmektedir.

Sonuç olarak, tüm dünyada pandeminin başlamasıyla birlikte yerel yönetimler diğer hükümet otoriteleriyle birlikte pandemi sürecinin olumsuz etkilerini gidermeye dair çok sayıda uygulama gerçekleştirmiştir. Yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen hizmetlerin vatandaşa en etkin ve kaliteli bir şekilde ulaştırılması adına yerel yönetimlerin güçlü bir finansmana sahip olmaları gerekmektedir. Amerikan yerel yönetimlerine yönelik finansal desteklerden de görüleceği üzere yerel yönetimlere çok sayıda finansal destek imkânı sunulmuş ve bu finansal destekler Amerikan Kurtarma Planı Yasası ve CARES Yasası gibi yasal mevzuatlarda yerini almıştır. Bu doğrultuda, uluslararası ve ulusal ölçekte yerel yönetimlerin Covid-19 ile mücadelesinde finansal durumlarını ortaya koyan ve finansal gereksinimlerini analiz eden, yerel yönetimlerin pandemi sürecinde aldıkları finansal desteklere dair daha çok alan çalışmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

American Rescue Plan Act of 2021. (2021). American Rescue Plan Act of 2021. Public Law 117-2-Mar.11, 2021. https://www.congress.gov/117/plaws/publ2/PLAW-117publ2.pdf, (10.09.2022).

Center for Disease Control and Prevention. (CDC). (2022). Covid data tracker. https://Covid.cdc.gov/Covid-data-tracker/#datatracker-home, available in (11.09.2020).

Center on Budget and Policy Priorities. (2020). Policy basics. Introduction to Medicaid. https://www.cbpp.org/sites/default/files/atoms/files/policybasics-medicaid_0.pdf, (10.09.2022).

Congressional Research Service. (2020). Community development block grants and the cares act. https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11315, available in (04.09.2022).

Department of the Treasury. (2022). Final rule. Coronavirus state and local fiscal recovery funds. Federal Register / Vol. 87, No. 18 / Thursday, January 27, 2022 / Rules and Regulations. https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2022-01-27/pdf/2022-00292.pdf (05.09.2022).

Fact Sheet. (2021). Fact Sheet: The coronavirus state and local fiscal recovery funds will deliver $350 billion for state, local, territorial, and tribal governments to respond to the Covid-19 emergency and bring back jobs. https://home.treasury.gov/system/files/136/SLFRP-Fact-Sheet-FINAL1-508A.pdf, (10.09.2022).

Fahim, M. (2005). Additional revenue sources are hard to find as US cities face increased responsibilities. City mayors finance 17. http://www.citymayors.com/finance/finance_uscities.html, available in (05.09.2022).

Grant, J. (2022). A Brief description of local government systems in the United States: An overview of local government structure in the United States. https://icma.org/articles/article/brief-description-local-government-systems-united-states, available in (07.09.2022).

Holland &Knight. (2021). American Rescue Plan Act of 2021: Summary. https://www.hklaw.com/-/media/files/insights/publications/2021/03/americanrescueplan keyprovisions.pdf?la=en, available in (08.09.2022).

National Academy of Public Administration. (2021). Coronavirus relief fund: Review of federal fiscal assistance and of innovative county response strategies. A report by the national academy of public administration for the national association of counties. https://www.naco.org/sites/default/files/documents/Coronavirus%20Relief%20Fund%20Review%20of%20Federal%20Fiscal%20Assistance%20and%20of%20Innovative%20County%20Response%20Strategies.pdf, (10.09.2022).

National Audit Office. (2021). Local government finance in the pandemic. Ministry of Housing, Communities &Local Government. Report by the Computer and Auditor General. Session 2019-2021, 10 March 2021 HC 1240. https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2020/08/Local-government-finance-in-the-pandemic.pdf, (08.09.2022).

Nortbridge Massachussets. (2022). ARPA funding plan package. https://www.northbridgemass.org/home/news/arpa-funding-plan-package, available in (09.09.2022).

OECD. (2020). The impact of the Covid-19 crisis on regional and local governments: Main findings from the joint CoR-OECD Survey. OECD, European Committee of the Regions. https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/Impact-COVİD-19-local-regional-governments.pdf, (05.09.2022).

Petek, G. (2021). An initial look at effects of the COVİD-19 pandemic on local government fiscal condition. An LAO report. https://lao.ca.gov/reports/2021/4428/COVİD-19-Fiscal-Effects-Local-Gov-051221.pdf, (06.09.2022).

Tax Policy Center. (2020). Tax policy center briefing book. The state of state (and local) tax policy. https://www.taxpolicycenter.org/sites/default/files/briefing-book/what_are_the_sources_of_revenue_for_local_governments_1.pdf, (06.09.2022).

The White House. (2022). Our government. State and local government. https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/our-government/state-local-government/, available in (07.09.2022).

UK Parliament. (2022). COVİD-19: Local government finance. Inquiry. https://committees.parliament.uk/work/1030/Covid19-local-government-finance/, available in (06.09.2022).

UNCDF. (2020). COVİD-19 emergency response. Local government finance. Guidance note for immediate action. https://www.uncdf.org/article/5477/guidance-note-Covid19-local-governments, available in (08.09.2022).

United States Government Accountability Office. (2021). State and local governments. Fiscal conditions during the COVİD-19 pandemic in selected states. United States government accountability office. Report to congressional committees. https://www.gao.gov/assets/gao-21-562.pdf, (07.09.2022).

Urban Institute. (2022). State and local revenues. https://www.urban.org/policy-centers/cross-center-initiatives/state-and-local-finance-initiative/state-and-local-back groun ders/ state-and-local-revenues#:~:text=Taxes%20provided%2042%20p ercent%20of, motor%20fuel%2C%20and%20tobacco%20products, available in (04.09.2022).

U.S. Census Bureau. (2020). US Summary & Alabama-Mississippi. 2020 annual surveys of state and local government finances. https://www.census.gov/data/datasets/2020/econ/local/public-use-datasets.html, available in (07.09.2022).

U.S. Department of State. (2004). About America, how the United States is governed. https://ar.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/26/2016/02/us_governed.pdf, (10.09.2022).

U.S. Department of The Treasury. (2022a). Assistance for state, local and tribal governments. https://home.treasury.gov/policy-issues/coronavirus/assistance-for-state-local-and-tribal-governments, available in (08.09.2022).

U.S. Department of The Treasury. (2022b). Coronavirus state and local fiscal recovery funds, https://home.treasury.gov/policy-issues/coronavirus/assistance-for-state-local-and-tribal-governments/state-and-local-fiscal-recovery-funds, available in (08.09.2022).

U.S. Department of The Treasury. (2022c). Coronavirus state & local fiscal recovery funds: Overview of the final rule. https://home.treasury.gov/system/files/136/SLFRF-Final-Rule-Overview.pdf, (09.09.2022).

U.S. Department of The Treasury. (2022d). About the CARES act and the consolidated appropriations act. https://home.treasury.gov/policy-issues/coronavirus/about-the-cares-act, available in (10.09.2022).

U.S. Department of The Treasury. (2022e). Coronavirus relief fund. https://home.treasury.gov/policy-issues/coronavirus/assistance-for-state-local-and-tribal-governments/coronavirus-relief-fund, available in (10.09.2022).

Walczak, J. (2021). State aid in american rescue plan act is 116 times states' revenue losses. Tax foundation. https://taxfoundation.org/state-and-local-aid-american-rescue-plan/, available in (12.09.2022).

Washington State Department of Commerce. (2020). Coronavirus relief funds for local governments program guidelines. Cares act funds for local governments in Washington State. https://deptofcommerce.app.box.com/s/mv2etspb0h6oe63jufzsu73jthcfkkp9, available in (13.09.2022).

Washington State Department of Commerce. (2022a). Community development block grants (CDBG). https://www.commerce.wa.gov/serving-communities/community-development-block-grants/, available in (07.09.2022).

Washington State Department of Commerce. (2022b). CARES act community development block grant (CDBG-CV) overview. Community development block grant -coronavirus. https://deptofcommerce.app.box.com/s/5irm0g7r78qsao0qi3s3e3xx6g3rhctk, available in (08.09.2022).

World Bank. (2021). Impact of the Covid-19 pandemic on municipal finance. Washington, DC: The World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/37205/P176128097ea630e50b4620c15a0ad7d9fd.pdf?sequence=5&isAllowed=y, available in (10.09.2022).

World Health Organization (WHO). (2022). WHO Coronavirus (COVİD-19) dashboard. https://Covid19.who.int/?mapFilter=cases, available in (11.09.2022).

6. SONUÇ

Yapılan değerlendirmelerde özellikle görülmektedir ki dünya üzerinde var olan küreselleşme ile birlikte dünya yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemi bir çağ olarak adlandıracak olursak eğer, bu çağ bilgi ve teknoloji çağıdır. Bilgi teknolojileri; kamusal alanda faaliyet gösteren kurumları özellikle kamu politikalarının oluşturulması aşamasında kurumların rekabet içerisinde olması ve bu rekabette başarılı olması için mevcut değişen iş koşullarının önceden belirlenmesini sağlayan ve bunlara hızlı bir şekilde cevap vermek isteyen kamu kurumlarının iş faaliyetlerini tüm yönleri ile destekleyen bir sistemdir. Gerek kamusal alanda gerek özel alanda bu durum bize bilgi teknolojilerinin insan hayatını olağan bir şekilde kolaylaştırdığını göstermektedir fakat burada kimse teknoloji alanında ortaya çıkan çalışmaların, bu gelişen durumun insan hayatını ne ölçüde değiştirebileceğini bilemiyor. Buradan toplum olarak yapmamız gereken belki de en önemli şey; elimizin altında bulunan teknolojilere uyum sağlamak-adapte olmak ve onları doğru bir şekilde kullanarak çalıştığımız kurumlarda bahse konu bilgi teknolojisi faaliyetlerinden faydalanıp için elimizden geleni yapmaktır.

Geride bıraktığımız yılların şu an içerisinde bulunduğumuz yıllara bırakmış olduğu en önemli konunun bilgi ve teknoloji alanındaki gelişimin olağanüstü derecede hızlı artışı olmuştur diyebiliriz. Bahse konu değişim sadece kamusal veya iş hayatında değil bütün toplumsal sistemler içerisinde kendisini hissettirmiştir. Bu değişimler arasında en etkilisi bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmelerdir. Bu açıdan ele alındığında; günümüzde kamusal alanda faaliyet gösteren hizmetlerin sayısı giderek çeşitlenmesi vatandaşların daha kaliteli hizmet alma yönündeki beklentilerini arttırmaktadır. Buradan şu sonucu çıkarmak mümkündür. Özellikle kamusal alanda kamu politikası oluşturma sürecinde kamu faaliyetleri hakkında alınan kararlar da bilgi teknolojilerinin kullanılması; vatandaşların katılımının ve beklentilerinin önemsenmesi, kamu politikalarının uygulanabilirliğini arttırarak hesap verebilirlik ve şeffaflık konusuna katkıda bulunacaktır. Bu ve benzeri durumlar kamu kurumlarının bilgi teknolojileri alanında altyapı çalışmalarının gelişmesini sağlayacak, vatandaşın taleplerini doğrultusunda kamu politikalarının oluşturulması faaliyetlerine zemin hazırlayacaktır. Kamu kurumları tarafından yerine getirilen kamu hizmetlerinin kalitesinin artması; bilgi teknolojilerini kullanan, denetleyen, eleştiren ve sorgulayan vatandaşlar tarafından sağlanacaktır. Bu nedenle kamu politikalarının oluşturulması sürecinde etkili bir aktör olan vatandaşların bu sürece katılabilmeleri için gerekli olanakların sağlaması gerekmektedir. Gerekli olanakların sağlanması için hem hukuki düzenlemelerin hem de gerekli altyapı teknolojilerinin sağlanması şarttır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde; teknoloji ve bilgi teknolojilerinin özellikle kamu politikalarının oluşturulması aşamasında önemli fırsatlar sunmakta, kurumsal ve psikolojik sınırları ortadan kaldırmaktadır; Özellikle teknoloji bağlamında; internet ortamında yer alan bilgilerin çalınması, virüs saldırıların yapılması gibi tehditlerin bulunduğunu unutmamak gerekir. Teknoloji ve bilgi teknolojileri alanında ortaya çıkan tehditlerin var olan fırsatların verimli ve ekili olacak şekilde kullanılmasıyla mümkündür.

KAYNAKÇA

Barutçugil, İ. (2002). Bilgi Yönetimi, İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Bensghir, T. K. (1996). Bilgi teknolojileri ve örgütsel değişim, Ankara: TODAİE Yayınları.

Bensghir, T. K. (2009). "Ülkemizde yerel yönetimlerin e-devlet projeleri ve bilişim potansiyelleri ile kırsal kalkınmadaki rolleri", Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, 4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri, Ankara: TODAİE.

Emhan, A. (2007). "Karar verme süreci ve bu süreçte bilişim sistemlerinin kullanılması" Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (21), 212-224.

Eser, N. (2010). "Bilgi sistemlerinin kamu yönetimine katkısı ve Türkiye'deki CBS tabanlı e-yönetim projeleri", Kamu Yönetimi ve Teknoloji, KAYFOR, Ankara: TODAİE.

Karaoğlan, B. (2020). "Belediyelerde Performans Yönetimi Uygulamaları Ve Performans Ölçümü". Kamuda Performans Yönetimi: Kavram, Kuram Ve Uygulama (Ed. Veysel Eren, Tuğba Eroğlu), içinde (s. 419-440). Ankara: Nobel Yayınları.

Leblebici, D. N. & Öktem, M. K. & Aydın, M. D. (2003). "Türkiye'de kamu kesiminde bilgi teknolojileri uygulamaları ve e-bürokrasi: Örgütsel dönüşüm üzerindeki etkiler", Kamu Yönetiminde Kalite 3. Ulusal Kongresi, TODAİE.

Parlak, B. & Sobacı, M. Z. (2010). "A comparative analysis of local agenda 21 websites in Turkey in terms of e-participation", In Christopher G. Reddick (Eds.) Politics, democracy and e-government: Participation and service delivery, Information Science Reference, IGI Global, Hershey PA-New York, 75-93.

Reynolds. George W. (1992). Information Systems for Managers, West Publishing Company, St.Paul.

Sarıhan, H. (1998). Teknoloji Yönetimi, İstanbul: Desnet Yayınları.

Şimşek M. (1975). Teknolojik Değişim ve Yönetim Sorunları, Atatürk Üniversitesi, Erzurum: İşletme Fakültesi Yayınları.

Uçkan, Ö. (2003). "E-devlet, e−demokrasi ve e−yönetişim modeli: Bir ilkesel öncelik olarak bilgiye erişim özgürlüğü", Stradigma.com, Sayı:5, Haziran,1-19.

Von Haldenwang, C. (2004). "Electronic government (E-government) and development", The European Journal of Development Research, 16 (2), Summer.

harmanlamış olan iki düşünür, aslında bizlere iki farklı medeniyetin, toplumsal değerler karşısında aldıkları pozisyonu da göstermektedir.

KAYNAKÇA

Ahlak, Büyük Larouse, Cilt 1.

Akman, Ş. T. (2012). Hukuk – Politika İlişkisinin Niteliği Üzerine, HFSA26, ss. 7-18.

Aron, R. (2004). Sosyolojik Düşüncenin Evreleri. Çev, Alemdar, K. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Arslan, A. (1997). İbn Haldun. Ankara: Vadi Yayınları.

Babacan, A. (2018). Türkiye'de Siyaset – Toplumsal Ahlak İlişkisi ve Gençlik, İnsan ve Toplum. 8(4). ss. 1-29.

Bastiat, F. (2003). Hukuk, Ankara: Liberte Yayınları.

Dale, S. F. (2018). İbn Haldun ve İnsan Bilimi. Çev, Ay, A. ve C. C. İstanbul: Say Yayınları.

Erdoğan, M. (2000). Demokrasi Laiklik Resmi İdeoloji. Ankara: Liberte Yayınları.

Fromherz, A. J. (2018). İbn Haldun Hayatı ve Dönemi. Çev, İnanç, Y. S. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Heywood, A. (2006). Siyaset. Ankara: Liberte Yayınları.

Heywood, A. (2017). Siyaset Teorisine Giriş. Ter, Köse, H. M. İstanbul: Küre Yayınları.

http://dusuncetarihi.sayfasi.10.12.2013

http://www.egitim.oku.9.12.2013

http://www.geocities.com,devrimci.parti,basınnda.11.12.2013

http://www.netbul.com, siyaset, dönemeçler, 10.12.2013

Hukuk, Büyük Larouse, Cilt 11.

Kozak, İ. E. (1999). İnsan Toplum İktisat. Adapazarı: Değişim Yayınları.

Machıavelli, N. (2004). Prens. İstanbul: Bordo Siyah Yayınları.

Mızrak, D. Temiz, Ö. (2009). Hukuk ve Politika, Ankara Barosu Dergisi, 67 (2). ss. 77-97.

Siyaset, Meydan Larouse, Cilt 18.

Tonanboum, D. ve Schultz, D. (2007). Siyasi Düşünceler Tarihi. Ankara: Adres Yayınları.

Uludağ, S. (2017). Mukaddime. İstanbul: Dergah Yayınları.

Yayla, A. (2004). Siyasi Düşünce Sözlüğü. Ankara: Adres Yayınları.

Yetkin, Ç. (2007). Siyasal Düşünceler Tarihi. İstanbul: Salyangoz Yayınları.

Yıldırım, C. (2004). Ansiklopedik Çağdaş Felsefe Sözlüğü. Ankara: Doruk Yayınları.

oluşu, mütehakkim ve korku uyandıran oluşu ve karar veren ve hukuk-üstü iktidar oluşudur" (Brown, 2011: 61). Bununla birlikte, Brown'ın da belirttiği gibi, "çağdaş egemenlik tartışmalarında, Schmittçi düşünsel canlanma baskındır" (Brown, 2011: 59). Schmitt - Agamben çizgisi olarak adlandırılabilecek bu kuramsal yaklaşım, çağdaş eleştirel siyaset teorisinde, egemen iktidar kavramının işaret ettiği anlam kümesini oluşturmaktadır.

Bu kuramsal yaklaşımın kabullerinden hareketle, çağdaş siyasal analizlerde, "demokrasinin ifadesi olan hukukun üstünlüğünü askıya alan veya ona kısıtlama getiren devlet fiilleri, egemenlik olarak tanımlanmış" (Brown, 2011: 61); "otokratik devlet müdahalesine, bilhassa demokratik ilkeleri ihlal eden veya askıya alan müdahalelere egemen iktidar unvanı" (Brown, 2011: 61) verilmiştir. Yine bu bağlamda, "yürütme veya devlet güçlerinin genişletilmesi, egemen iktidarın canlandırılması veya genişletilmesi bağlamında ele alınmıştır" (Brown, 2011: 61). Başka bir deyişle, egemen iktidar, egemenliğin korunması ve genişletilmesi adına, hukuku askıya alan, hukukla sınırlandırılmamış, hukuk-dışı iktidar uygulamalarını işaret etmek için kullanılmaktadır.

Egemen iktidar, kendini en üstün iktidar olarak tanımladığı için, hukukun üstünlüğü kavramıyla; hesap sorulamaz ve sınırlandırılmaz niteliği nedeniyle hukuk devleti kavramıyla ve tek ve bölünmez olması niteliği nedeniyle kuvvetler ayrılığı ilkesiyle çatışma halindedir. Brown'ın da belirttiği gibi, "demokraside iktidarın dağılmasının üstesinden gelmek zorunda olduğu için, egemenlik özü itibariyle antidemokratiktir" (Brown, 2011: 63). Egemen iktidar icrası, demokrasinin ve hukuk devletinin kurucu ilkeleriyle çatışma halindedir. Bu nedenle, egemenlik mantığına dayalı yönetimsel pratikler; demokratik ilkelerin, temel hak ve özgürlüklerin ihlaline yol açmaktadır.

KAYNAKÇA

Agamben, G. (2013). Kutsal İnsan: Egemen İktidar ve Çıplak Hayat. (2 b.). (Çev. İ. Türkmen) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Agamben, G. (2018). İstisna Hali. (Çev. K. Atakay) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ağaoğulları, M. A. & Köker, L. (2004). Kral-Devlet ya da Ölümlü Tanrı. (3 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Bigo, D. & Tsoukala, A. (Eds.) (2008). Terror, Insecurity and Liberty: Illiberal practices of liberal regimes after 9/11, Oxon: Routledge.

Bireley, R. (Ed.) (2017). Botero: The Reason of State, Cambridge: Cambridge University Press.

Brown, W. (2011). Yükselen Duvarlar Zayıflayan Egemenlik, (Çev. E. Ayhan) İstanbul: Metis Yayınları.

Butler, J. (2013). Kırılgan Hayat: Yasın ve şiddetin gücü. (2 b.). (Çev. B. Ertür) İstanbul: Metis Yayınları.

Erdoğan, M. (2000). Hikmet-i Hükûmetten Hukuk Devletine Yol Var Mı?. Doğu Batı, 4:13, 45-57.

Foucault, M. (2011). Hakikat ve İktidar. I. Ergüden, T. Birkan (Der.) içinde, Michel Foucault, Entelektüelin Siyasi İşlevi, Seçme Yazılar 1. (3 b.). (Çev. O. Akınhay) İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 58-84.

Foucault, M. (2013). Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978. (1 b.). (Çev. F. Taylan) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Foucault, M. (2015a). Cinselliğin Tarihi. (Çev. H. U. Tanrıöver) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2015b). Hapishane'nin Doğuşu. (6 b.). (Çev. M. A. Kılıçbay) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Hansen, T. B. & Stepputat, F. (2006). Sovereignty Revisited. The Annual Review of Anthropology, 35(1), doi: 10.1146%2Fannurev.anthro.35.081705.123317, 295-315.

Hobbes, T. (2007). Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti. (6 b.). (Çev. S. Lim) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kapani, M. (2003). Politika Bilimine Giriş. (15 b.). İstanbul: Bilgi Yayınları.

Lemke, T. (2016). Politik Aklın Eleştirisi: Foucault'nun Modern Yönetimsellik Çözümlemesi. (Çev. Ö. Karlık) Ankara: Phoenix Yayınları.

Neal, A. W. (2010). Exceptionalism and the Politics of Counter-Terrorism: Liberty, security and the War on Terror. Oxon: Routledge.

Özkazanç, A. (2016). Devletin Örgütlenmesi. Y. Taşkın (Der.) içinde, Siyaset: Kavramlar, Kurumlar, Süreçler. (3 b.). İstanbul: İletişim Yayınları, 139-170.

Sancar, M. (2016). 'Devlet Aklı' Kıskacında Hukuk Devleti. (8 b.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Scheuerman, W. E. (1999). Carl Schmitt: The End of Law, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.

Schmitt, C (2016). Siyasi İlahiyat: Egemenlik Kuramı Üzerine Dört Bölüm. (5 b.). (Çev. A. E. Zeybekoğlu) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Taylan, F. (2013). Önsöz: Strateji, Norm, Yönetim: 1978 Dersi için Bir Güzergâh. M.Foucault içinde, Güvenlik, Toprak, Nüfus, College de France Dersleri 1977-1978. (1 b.). (Çev. F. Taylan) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. xi-xxvii.

Uygun, O. (2015). Devlet Teorisi. (2 b.). İstanbul: On İki Levha Yayınları.

Valverde, M. (2008). Police, Sovereignty, and Law: Foucaultian reflections. M. D. Dubber & M. Valverde (Eds.) içinde, Police and the Liberal State, Stanford, California: Stanford University Press, 15-32.

economicus"lardan oluşan ve asla faydasından vazgeçmekten yana olmayan "*profit polis*" sakinlerine bu itidalli dijital davranış kalıplarını, ekonomik yaptırımlara dayanan fiyatlandırma/vergilendirme yöntemini tercih ederek öğretmek seçeneğini kullanacaktır.

KAYNAKÇA

Akıllı H., Kemahlı F., Okudan K., Polat F. (2008). Ekolojik ayak izinin kavramsal içeriği ve Akdeniz Üniversitesinin İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde bireysel ekolojik ayak izi hesaplamaları, Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8 (15), 1-25.

Berners-Lee, M. (2021). Muz Ne Kadar Kötüdür? Her Şeyin Karbon Ayak İzi, Çev: T. Elçin, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Chowdhury, G. (2010). Carbon Footprint of The Knowledge Sector: What's The Future? Journal of Documentation Vol. 66 No. 6, 2010 pp. 934-946 q Emerald Group Publishing Limited 0022-0418 DOI 10.1108/00220411011087878 https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/00220411011087878/full/pdf?title=carbon-footprint-of-the-knowledge-sector-whats-the-future,(11.07.2022).

Cook, G., Lee, J., Tsai, T., Kong, A., Deans, J., Johnson, B. and Jardim, E. (2017). Clıckıng Clean: Who is Winning The Race to Build A Green Internet?, Greenpeace 2017 Report, USA: Washington DC, http://www.clickclean.org/international/en/, (13.07.2022).

DW Climate Report, (2019). "Top Stories/Environment, Climate Change", https://www.dw.com/en/global-warming-2017-was-second-warmest-last-three-years-are-record-hot/a-42217407, (17.08.2022).

Efoui-Hess, M. (2019). The Shift Project - Climate Crisis: The Unsustaiable Use Of Online Video The practical case for digital sobriety, https://theshiftproject.org/wp-content/uploads/2019/07/2019-02.pdf, (01.09.2022).

Ekici, M. (2019). İklim Değişikliğine Direnç: Yerküre için Karbon Detoksu (Karbon Arınımı). Resilience, 3(2), 13-25.

Ericsson AB, (2020). Background report to 'A guide to your digital climate impact', GFTL-20:000052 Uen. https://www.ericsson.com/4906b7/assets/local/reports-papers/consumerlab/reports/2020/background-calculations-to-true-and-false-report.pdf, (12.07.2022).

ESCP, (2021). Reduce Your Digital Carbon Footprint to Shape A Greener Future, https://www.escp.eu/news/reduce-your-digital-carbon-footprint-shape-greener-future, (16.08.2022).

Franchetti M.J, Apul D. (2013). Carbon Footprint Analysis: Concepts, Methods, Implementation, and Case Studies, CRC Press, Boca Raton, 270ss.

Gnanasekaran, V., Fridtun, H. T., Hatlen, H., Langoy, M. M., Syrstad, A., Subramanian, S. and De Moor, K. (2021). Digital Carbon Footprint Awareness Among Digital Natives: An Exploratory Study. https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-

xmlui/bitstream/handle/11250/2985003/919-Article%2BText-2210-1-10-20211115.pdf3, (13.09.2022).

Güğül, G. N. & Kılınç, N. (2022). Uzaktan Eğitim ile Örgün Eğitimin Karbon Ayak İzine Etkilerinin Karşılaştırılması. Journal of Advanced Research in Natural and Applied Sciences, 8 (1), 124-131. DOI: 10.28979/jarnas.944816 (19.07.2022).

https://www.raconteur.net/infographics/worlds-digital-carbon-footprint/, (11.09.2022).

IPCC, (2007). Climate Change 2007 Synthesis Report, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/ar4_syr_full_report.pdf, (16.08.2022).

Jungblut, S-I. (2019). Our Digital Carbon Footprint: What's The Environmental Impact of The Online World? Reset Org. https://en.reset.org/our-digital-carbon-footprint-environmental-impact-living-life-online-12272019/, (07.09.2022).

Kumaş, K., Akyüz, A., Zaman, M., Güngör, A., "Sürdürülebilir Bir Çevre İçin Karbon Ayak izi Tespiti: MAKÜ Bucak Sağlık Yüksekokulu Örneği" El-Cezerî Fen ve Mühendislik Dergisi 2019, 6 (1); 108-117.

Mignoli V., Ehlerts Naerbout, N. (2021). The Role of Triple-Loop Learning in The Adoption of Digital Carbon Footprint - The Invisible Environmental Impact of Digital Services Companies, Malmö University Leadership and Organization Master Thesis, http://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1596040/FULLTEXT02.pdf, (28.07.2022).

Mirici M, Berberoğlu S. (2022). Türkiye Perspektifinde Yeşil Mutabakat ve Karbon Ayak İzi: Tehdit Mi? Fırsat Mı?. Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, 8(1), 156-164. 10.21324/dacd.982396

Özar Berksü, Z. (2022). Dijital Ekonominin Ardında Bıraktığı Çevresel Ayak İzi, https://www.oggusto.com/surdurulebilir-yasam/dijital-karbon-ayak-izi-nedir, (27.08.2022).

Sharma, P., Dash, B. (2022). The Digital Carbon Footprint: Threat to An Environmentally Sustainable Future. International Journal of Computer Science And Information Technology July 14(3): 19-29. https://doi.org/10.5281/zenodo.6806420 https://www.researchgate.net/publication/361778747_THE_DIGITAL_CARBON_FOOTPRINT_THREAT_TO_AN_ENVIRONMENTALLY_SUSTAINABLE_FUTURE, (15.08.2022).

Tatar, O. (2012). Karbon ayak izi ve uluslararası karbon ticareti, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bakanlık Müşaviri.

Türkeş, M., Kurnaz, L., Şahin, Ü., Şen, Ö. L. ve Madra, Ö. (2013). "İklim Değişikliğinde Son Gelişmeler: IPCC 2013 Raporu", İstanbul Politikalar Merkezi, Sabancı Üniversitesi, İstanbul.

Wiedmann T., Minx, J. (2008). A Definition of 'Carbon Footprint', Ecological Economics Research Trends'in içinde (Pertsova C.C., Ed.), Nova Science Publishers, Hauppauge NY, USA, ss.1-11.

Vourdoubas, J. (2016). Reduction of CO2 Emissions Due to Energy Use in Crete-Greece. Energy And Environment Research, 6 (1), 23. https://doi.org/10.5539/eer.v6n1p23

Yaka, İ. F., Koçer, A., ve Güngör, A. (2015). Akdeniz Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Karbon Ayak İzinin Tespiti. Makine Teknolojileri Elektronik Dergisi, 12 (3), 37-45. Erişim Adresi: https:// app.trdizin.gov.tr/makale/TVRreU1UQTNOdz09/akdeniz-universitesi-saglik-hizmetleri-meslek-yuksekokulu-karbon-ayak-izinin-tespiti, (01.09.2022).

World Favor, (2022). The Growing Carbon Footprint of Digitalization And How to Control It. https://blog.worldfavor.com/the-growing-carbon-footprint-of-digitalization-and-how-to-control-it, (14.08.2022).

Yukarıdaki tablonun demokrasi kısmına temsili demokrasi, popülizm kısmına yukarıda bahsedilen 19. Yüzyıl popülizmleri eklenebilir fakat bunun demokrasi, faşizm ve popülizm karşılaştırmasındaki 'kontrastı' bozacağı söylenebilir. Unutulmalıdır ki kavramların yerini bilmek, diğer kavramlarla karşılaştırmalı ele almak, onların içeriğini kavramak ve kapsamını bilmek adına atılacak en önemli adımlardan birisidir. Faşizm için olmasa da, demokrasi ve popülizm için siyaset biliminin en tartışmalı ve üstünde 'anlam(a) kavgası'nın sürdüğü kavramlarından olduğu söylenebilir, dolayısıyla bu kavramları birbirleriyle ele alıp değerlendirmek pratiğe de yansımaları olan önemli bir teorik çabadır.

5. SONUÇ

Popülizm tanımla(n)ması öyle çetrefilli bir kavramdır ki, bunu yapmak için 1967 yılında G. Ionescu ve E. Gellner'in öncülüğünde ünlü London School of Economics'te 43 katılımcı ile bir konferans düzenlenmiştir. Konferanstan sonra, 1969 yılında çıkan kitapta dünyada bir "popülizm hayaleti"nin dolaşmakta olduğu vurgulanmış ve popülizm için genel ve kapsayıcı bir kuram oluşturulmaya çalışılmıştır (Taggart, 2004: 19 & Yılmaz, 2019: 429). Elbette ki, bu konferans ve çalışma söz konusu tartışmaları bitirmemiştir zira popülizm zamana ve mekana bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Yukarıda da anlatıldığı gibi, 1930'lar Latin Amerika popülizmi (ki ekonomi politikalarının tanımlayıcısı/tamamlayıcısı olarak da nitelenir) ile 1990'lar Batı Avrupa popülizmi (ki Avro-skeptizm ile karakterize olur) birbirlerinden ayrıdır. Bu yüzden, popülizm ile ilgili evrensel özelliklere ulaşmak için, onu yine kendisi gibi zamana ve mekana 'tabi' olan ilgili diğer kavramlarla karşılaştırmak ve popülizmi buna göre konumlandırmak daha etkili ve doğru bir yaklaşımdır. Bu çalışmada; popülizm, demokrasi ve faşizm ile karşılaştırılmış, böylelikle popülizmin bu spektrumdaki yeri netleştirilmiştir. Demokrasi ile kıyaslama yaparken onun maksimalist özelliklerini, faşizm ile kıyaslama yaparken klasik faşizm ile birlikte neo-faşizmin ve post-faşizmin özelliklerini dikkate almak gerekmektedir. Böylelikle denilebilir ki; popülizm, [liberal] demokrasi ile [klasik-neo-post] faşizm arasında bir yerlerde konumlanmaktadır fakat bunların tam ortasında olmadığı, faşizme yakın demokrasiye uzak durduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Berezin, M. (2019). Fasicm and populism: Are they useful categories for comparative sociological analysis?. Annual Review of Sociology, 45(1), 345-361.

Berman, S. (2016). Populism is not fascism, but it could be a harbinger. Foreign Affairs, 95(6), 39-44.

Dahl, R. (1998). On Democracy, Virginia: Yale University Press.

Faulkner, N. (2014). Marksist Dünya Tarihi: Neandertallerden Neoliberallere, çev. T. Öncel, İstanbul: Yordam Kitap.

Finchelstein, F. (2019). Faşizmden Popülizme, çev. A. Karatay, İstanbul: İletişim Yayınları.

Gökalp, B. (2019). Otoriterizmin yüzleri: Popülizm ve faşizm. Moment Dergi, 6(1), 260-266.

Karadut, İ. C. (2018). To vote or not to vote- that's not really a question: Political alienation in the age of democracy. Research in Social Change, 10(1), 42-58.

Karatani, K. (2018). İzonomi ve Felsefenin Kökenleri, çev. A. N. Bingöl, İstanbul: Metis Yayınları.

Köroğlu Kıvrak, E. (2020). Farklı popülizm yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 39, 73-87.

Moffitt, B. (2016). The Global Rise of Populism: Performance, Political Style, and Representation, Standford: Stanford Univerity Press.

Mouffe, C. (2019). Sol Popülizm, çev. A. Yanık, İstanbul: İletişim Yayınları.

Müller, J-W. (2018). Popülizm Nedir?, çev. O. Yıldız, İstanbul: İletişim Yayınları.

Orhan, S. (2019). Popülizm, liberal demokrasi ve faşizm denklemi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 68(4), 795-840.

Sartori, G. (1970). Concept misformation in comparative politics. American Political Science Review, 64(4), 1033-1053.

Sartori, G. (2014). Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, çev. T. Karamustafaoğlu ve M. Turhan, İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Schumpeter, Joseph A. (1976). Capitalism, Socialism and Democracy, London: Routledge.

Sözen, Y. (2014). Siyasi rejimler: Demokrasiler ve diğer sistemler. içinde Karşılaştırmalı siyaset: Temel konular ve yaklaşımlar (Eds. S. Sayarı & H. D. Bilgin) Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 45-74.

Pennock, J. R. (1979). Democratic Political Theory, Princeton: Princeton University Press.

Polanyi, K. (2001). The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time, Boston: Beacon Press.

Taggart, P. (2004). Popülizm, çev. B. Yıldırım, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yılmaz, A. G. (2019). Popülizm-demokrasi ilişkisi: Latin Amerika'dan örnekler. Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kentsel Araştırmalar Dergisi, 7(2), 428-444.

Yılmaz, Ö. (2021). Sağ popülizm ve faşizm: Bir karşılaştırma denemesi. İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2(2), 51-68.

8. SONUÇ

Ekonomi üzerine yapılan araştırmalar yüzyıllar boyunca aynı soruya odaklanmıştır: "*Para insanları mutlu eder mi*?". Araştırmacılar işsizlik süreleri, işçilerin gelir kayıpları ve işsizlerin düşük tüketiminin hayat memnuniyetlerinin üzerinde tek belirleyici olmadığına karar vermiştir. Bunların yanında bazı psikolojik refah etkenlerinin de olması gerektiğini düşünmektedirler. Ekonomik ve siyasal kurumlar hayat memnuniyeti için büyük ehemmiyete sahiptir. Yüksek gelir seviyesi ve düşük işsizlik oranları, insanların refahına katkı sağlar. Ayrıca, risklerden kaçınma ve tercih özgürlüğünün, gelir düzeyini ve diğer ekonomik değişkenlikleri ele aldıktan sonra bile, hayat memnuniyetine olumlu etkileri vardır. Parasal olmayan değerlerin refahın bireysel ve kolektif olarak ele alınmasında oldukça önemlidir. Bu şekilde, ekonomik özgürlükler kişileri sadece daha varlıklı olmasını sağlamaz ayrıca mutlu da yapar.

Ekonomik özgürlük, özünde insan haklarının güvence altına alınmasıyla ilgilidir. İnsan hakları ve ekonomik özgürlükler birbirlerini geliştirmek için kullanılırlar. Ekonomik özgürlüğün ilerlemesi yoluyla güç elde eden devletler, daha fazla insanın farklı görüşleri daha samimi bir şekilde tartışmasına ve benimsemesine izin veren yapılar haline dönüşmüş ve nihayetinde bu toplumlar, daha açık ve kapsayıcı olmuşlardır. Bağımsız zenginlik kaynakları siyasi gücü dengeleyebilmiş ve bu sayede çoğulcu bir toplumun geliştirmesini mümkün kılmış ve piyasaya dayalı demokrasiyi güçlendirmiştir.

Heritage Vakfı ve Wall Street Journal'ın meydana getirdiği Ekonomik Özgürlükler Endeksi 2021 tarihinde dünyanın en özgür 2 ülkesini açıklamıştır. Bunlar Singapur ve Yeni Zelanda'dır. Belli alanlarda ülkelere verilen değerlere baktığımızda ekonomik özgürlüklerle refah arasında bir bağ olduğunu görebiliyoruz. Özellikle ekonomik kurumların etkin şekilde organize edilmesi durumunda, devletlerin uluslararası arenada saygınlığının yükselmesi, ekonomik bağımlılıkların azalması, ekonomik özgürlüklerin çoğalması ile ciddi gelişmeler meydana gelmektedir. Ulusal düzeyde ekonomik özgürlüklerin bulunmaması kalkınmayı sekteye uğratmakta ve gelir dağılımında eşitsizlik yaratmaktadır. Ekonomik büyüme ve halkın refahının sağlanabilmesi için meydana gelmesi gereken ekonomik özgürlükler, son yıllarda yapılan araştırmalara konu olmuştur. Literatürde ekonomik refah ve ekonomik özgürlükler arasındaki ilişkiyi anlamak için yapılan birçok çalışma sonucunda, ekonomik özgürlüklerdeki olumlu gelişmelerin, ekonomik büyüme ve refah üzerinde olumlu etkileri olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda ülkeler ekonomik büyüme meydana getirebilmek için, ekonomik özgürlükler hakkında düzenlemeler yapmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, M. (2010). Serbest Ticaret, Ekonomik Özgürlükler ve Refah. Bilig, 1-28.

Akıncı, M., Yüce, G., & Yılmaz, Ö. (2016). Ekonomik Özgürlüklerin İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkileri: Bir Panel Veri Analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(14), 81-96.

Anılgan, A. (2018). Akdeniz Bölgesi'nde turizmin gelişmesi ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişki. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Yüksek Lisans Tezi.

Ayal, E. B., & Karras, G. (1998). Components of Economic Freedom and Growth: An Empirical Study. The Journal of Developing Areas, 32(3), 327-338.

Carlsson, F., & Lundström, S. (2002). Economic Freedom and Growth: Decomposing The Effect. Public Choice, 335-344.

De Haan, J., & Sierman, C. L. (1998). Further Evidence on the Relationship Between Economic Freedom and Economic Growth. Public Choice, 363-380.

Doucouliagos, C., & Ulubaşoğlu, M. A. (2006). Economic Freedom and Economic Growth: Does Specification Make A Difference? European Journal of Political Economy, 60-81.

Easton, S. T., & Walker, M. A. (1997). Income, Growth and Economic Freedom. The American Economic Review, 87(2), 328-332.

Florida, R. (2007). The Flight of the Creative Class: The New Global Competition for Talent. New York: Harper-Collins Publishers.

FreedomHouse. (2021). Freedom In The World 2021-New Zealand. Eylül 23, 2022 tarihinde https://freedomhouse.org/country/new-zealand/freedom-world/2021 adresinden alındı

Ghosh, N. (2021, Mart 4). Singapore is world's freest economy: US think-tank. Eylül 23, 2022 tarihinde The Straits Times: https://www.straitstimes.com/singapore/singapore-is-the-worlds-most-free-economy-us-think-tank adresinden alındı

Gwartney, J. D., Lawson, L. A., & Holcombe, R. G. (1999). Economic Freedom and The Environment for Economic Growth. Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE), 155(4), 643-663.

Gwartney, J., Lawson, R., & Hall, J. (2012). Economic Freedom of the World: 2012 Annual Report. Fraser Institute.

Ibn Haldun . (2016). Mukaddime 1. (A. Tekin, Çev.) Istanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık.

İbn Haldun. (2015). İbn Haldun ve Mukaddime. (A. Köksal, Dü.) Ankara: Yason Yayıncılık.

IMF. (2022). New Zealand: Staff Concluding Statement of the 2022 Article IV Mission. International Monetary Fund. Eylül 23, 2022 tarihinde https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/23/new-zealand-staff-concluding-statement-of-the-2022-article-iv-mission adresinden alındı

Justesen, M. K. (2008). The Effect of Economic Freedom on Growth Revisited: New Evidence on Causality From A Panel of Countries 1970-1999. European Journal of Political Economy, 642-660.

Karagöz, E. (2020). Ekonomik Özgürlüklerin Doğrudan Yabancı Yatırımlara Etkisi: 125 Ülkeden Gelen Kanıtlar. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı.

Kim, A. (2007, Eylül 28). The Link between Economic Freedom and Human Rights. Eylül 22, 2022 tarihinde The Heritage Foundation: https://www.heritage.org/report/the-link-between-economic-freedom-and-human-rights adresinden alındı

King, E., Montenegro, C., & Orazem, P. (2010). Economic Freedom, Human Rights, and the Returns to Human Capital: An Evaluation of the Schultz Hypothesis. Economic Development and Cultural Change. Eylül 21, 2022 tarihinde file:///C:/Users/ab252425/Downloads/Economic_Freedom_Human_Rights_and_the_Returns_to_H.pdf adresinden alındı

Miller, T., & Kim, A. (2022, Ağustos 11). Economic Freedom: The Linchpin of Indivisible Human Rights. Eylül 22, 2022 tarihinde The Heritage Foundation: https://www.heritage.org/economic-and-property-rights/report/economic-freedom-the-linchpin-indivisible-human-rights adresinden alındı

New Zealand Foreign Affairs & Trade. (tarih yok). NZ trade policy. Eylül 23, 2022 tarihinde New Zealand Foreign Affairs & Trade Web sitesi: https://www.mfat.govt.nz/en/trade/nz-trade-policy/ adresinden alındı

Noyan, Y., & Demirkoparan, F. (2011). Özgürlükler ve Ekonomik Kalkınma: Latin Amerika ve Türkiye. Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi , 431-444.

Önder, M., & Ulaşan, F. (2018). Ibn Khaldun's Cyclical Theory on the Rise And Fall of Sovereıgn Powers: The Case of Ottoman Empire. Adam Academy Journal of Social Sciences, 8(2).

Paakkönen, J. (2010). Economic Freedom as Driver of Growth in Transition. Economic System, 469-479.

Regent University. (2020, Kasım 2). Does Singapore's Economic Freedom Make it a Flourishing Country? Eylül 23, 2022 tarihinde https://ccta.regent.edu/2020/11/02/does-singapores-economic-freedom-make-it-a-flourishing-country/ adresinden alındı

Rode, M., Knoll, B., & Pitlik, H. (2013). Ekonomik Özgürlük, Demokrasi ve Hayat Memnuniyeti . Liberal Düşünce Dergisi, 85-108.

Roth, K. (2019, Ocak 17). World Report 2019: Rights Trends in Singapore. Eylül 23, 2022 tarihinde Human Rights Watch: https://ccta.regent.edu/2020/11/02/does-singapores-economic-freedom-make-it-a-flourishing-country/ adresinden alındı

Sturm, J.-E., & De Haan, J. (2001). How Robust is the Relationship Between Economic Freedom and Economic Growth? Applied Economics, 33(7), 839-844.

The Heritage Foundation. (2021). 2021 Index of Economic Freedom of Australia. Aralık 02, 2021 tarihinde https://www.heritage.org/index/country/australia adresinden alındı

The Heritage Foundation. (2021). 2021 Index of Economic Freedom of New Zealand. Aralık 02, 2021 tarihinde https://www.heritage.org/index/country/newzealand adresinden alındı

The Heritage Foundation. (2021). 2021 Index of Economic Freedom of Singapore. Aralık 02, 2021 tarihinde https://www.heritage.org/index/country/singapore adresinden alındı

Tunçsiper, B., & Biçen, Ö. F. (2014). Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Panel Regresyon Yöntemiyle İncelenmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 9(2), 25-46.

World Bank . (2010). World Development Indicators.

World Values Survey. (2009). European and World Value Surveys Five-wave Integrated Data File, 1981-2005. . The European Values Study Foundation and World Values Survey Association.

Yenipazarlı, A. (2009). Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Zaman Serisi Analizi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

You, K. (2016). The Roles Of Political Inclusion And Democracy In Economic Development: Insights From Singapore And Botswana. The Journal of Developing Areas, 50(5), 327–334.

KAYNAKÇA

Abanoz, C. (2019). 1. Dünya Savaşı'ndan günümüze hardal gazı ve etkileri: Örnek savaşlar ve sonuçları. ASHD, 18 (2):49-51.

Algan, N. (2002). Türk Boğazları'nda çevresel güvenlik. Mülkiye Dergisi, 26 (234): 21-34.

Algan, N. (2022). Savaşın çevreye etkileri. Panorama, Çevrimiçi Yayın, 3 Haziran, https://www.uikpanorama.com/blog/2022/06/03/cevre/, (10.08.2022).

Allenby, B. R. (2000). Environmental security: Concept and implementation. International Political Science Review, 21 (1): 5-21.

Altıntaş, F. F. (2022). Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin deniz sağlığı performanslarının analizi: SD tabanlı EDAS yöntemi ile bir uygulama. Karadeniz Araştırmaları, 19 (74): 347-362.

Bard, D.,Verger, P. & Hubert, P. (1997). Chernobyl, 10 Years After: Health Consequences. Epidemiologic Reviews, 19 (2): 187-204.

Barnett, J. (2007). Environmental security and peace. Journal of Human Security, 3(1): 4- 16.

Çevre Kanunu. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2872.pdf, (17.08.2022).

Blum MM. & Mamidanna, R. V. S. M. (2014). Analytical chemistry and the Chemical Weapons Convention. Analytical ans Bioanalytical Chemistry, 406 (21): 5067–5069.

Borrett, V., Timperley, C. M., Forman, J. E. & Tang, C. (2019). Investigative science and technology supporting the Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW), Australian Journal of Forensic Sciences, 51(6): 611-622.

Cavanagh, N. (2022). Radioactive waste disposal site near Kyiv hit by airstrike, Ukraine officials say. available in https://news.yahoo.com/radioactive-waste-disposal-site-near-kyiv-hit-by-airstrike-ukraine-officials-say-143227754.html, (11.08.2022).

Devictor, X. & Do, Q. (2017). How many years have refugees been in exile? Population and Development Review, 43 (2): 355-369.

de Grenade, R. , House-Peters, L. , Scott, C. , Thapa, B. , Mills-Novoa, M. , Gerlak, A. & Verbist, K. (2016). The nexus: reconsidering environmental security and adaptive capacity. Current Opinion In Environmental Sustainability. Volume: 21, pp. 15-21.

de la Garza, A. (2022). The Environmental Health Risks of War in a Highly Industrialized Country Like Ukraine. TIME. available in https://time.com/6158383/ukraine-environmental-health-risks-russia/, (10.08.2022).

Dib, A. & Izquierdo, M.A.R. (2021). Terrorism and the loss of cultural heritage: The case of ISIS in Iraq and Syria. In: Niglio, O., Lee, E.Y.J. (eds). Transcultural Diplomacy and International Law in Heritage Conservation (pp 377-393). Singapore: Springer.

Farzam, R. (2020). Tarihsel ve güncel boyutlarıyla Hazara toplumu. Ankara: İRAM- İran Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Fitzgerald, G. J. (2008). Chemical warfare and medical response during World War I. American Journal of Public Health, 98 (4): 611-625.

Gardashuk, T. (2022). Environmental Threats of War in Ukraine. Envigogika: Charles University E-journal for Environmental Education, 17 (1): 1-5.

Geers, K. (2010). Cyber Weapons Convention. Computer Law & Security Review, 26 (5): 547-551.

Graeger, N. (1996). Environmental security. Journal of Peace Research, 33(1): 109-116.

Guillot, L. (2022). How Ukraine wants to make Russia pay for war's environmental damage. available in https://www.politico.eu/article/how-ukraine-want-make-russia-pay-for-war-environmental-damage/, (09.09.2022).

Karavelioğlu, F. (2009). Körfez savaşlarının çevreye etkisi, yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kimball, D. (2018). Chemical Weapons Convention signatories and states-parties. available in https://www.armscontrol.org/factsheets/cwcsig#:~:text=The%20Chemical%20Weapons%20Convention%20(CWC,Korea%2C%20and%20South%20Sudan), (25.08.2022).

Pflugbeil, S., Paulitz, H., Claussen, A. & Schmitz-Feuerhake, I. (2011), Çernobil'in insan sağlığına etkileri reaktör felaketinden 25 yıl sonra, (Çev. Hilal Adıgüzel), Yeşil Düşünce Derneği Proje Ofisi: İstanbul.

Renner, M. (2004). Environmental security: the policy agenda. Conflict, Security & Development, 4 (3): 313-334.

Russel, E. (2001). War and nature: Fighting humans and insects with chemicals from World War I to Silent Spring. Cambridge University Press, Cambridge, UK.

Stough, M. A. (2019). How the Athenian Plague affected the topography of Athens and vice versa. Lambda Alpha Journal, Volume: 49, pp. 138-152.

Karasu, M. A. (2008). Bir kentin ölümü: Kentkırım (Bosna-Hersek Örneği). Çağdaş Yerel Yönetimler, 17 (3): 51-64.

Martinezcuello, F. (2022). Ukraine is ground zero for the environmental impacts of war. Sierra-The Magazine of The Sierra Club. available in https://www.sierraclub.org/sierra/ukraine-ground-zero-for-environmental-impacts-war, (28.08.2022).

Montalbano, V. (2022). War in Ukraine poses environmental risk now and in the future, advocates say. The Washington Post. available in https://www.washingtonpost.com/politics/2022/ 04/19/war-ukraine-poses-environmental-risk-now-future-advocates-say/, (28.08.2022).

Mudie, E. (2018). Palmyra and the radical other. Otherness: Essays and Studies, 6 (2): 139-160.

Mukhatzhanova, G. (2017). The Nuclear Weapons Prohibition Treaty: negotiations and beyond. Arms Control Today, 47(7), 12–19.

OECD-Organisation for Economic Co-operation and Development Offical Website. (2022). Environmental impacts of the war in Ukraine and prospects for a greenreconstruction. available in https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/environmental-impacts-of-the-war-in-ukraine-and-prospects-for-a-green-reconstruction-9e86d691/ (15.09.2022).

Okubu, T. (2012). Long-term epidemiological studies of atomic bomb survivors in Hiroshima and Nagasaki: study populations, dosimetry and summary of health effects. Radiation Protection Dosimetry, 151 (4): 671-673.

Partow, H. (2008). Environmental impact of wars and conflicts. M. K. Tolba & N. W. Saab (Ed.), Arab environment future cha llenges (s. 159-172) içinde. Chemaly & Chemaly, Beirut, Lebanon.

Richards, E. E. (2011). Responses to occupational and environmental exposures in the U.S. Military-World War II to the present. Military Medicine, 176: 22-28.

SIPRI-Stockholm International Peace Research Institute, (1980). Warfare in a fragile world military impact on the human environment. Taylor & Frands Ltd, London, England.

Thakur, R. (2017) The Nuclear Ban Treaty: Recasting a normative framework for disarmament. The Washington Quarterly, 40 (4): 71-95.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri Resmi Web Sitesi, (2019). https://sozluk.gov.tr/, (12.07.2022).

Yılmaz, F. H. & Şahin, A. (2018). Kentsel yıkımın Bosna ve Filistin örnekleri üzerinden kentkırım kapsamında değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 21 (1): 92-106.

Yılmaz, H. İ. (2016). Ortadoğu'nun jeo-ekonomik önemi ve ABD'nin ortadoğu politikasının ekonomik nedenleri. Tesam Akademi Dergisi, 3 (1): 99-128.

Zurlini, G. & Müller, F. (2008). Environmental security. In S. E., Joergensen and B. D, Fath (Ed.), Systems Ecology, Encyclopedia of Ecology, Volume 2., pp.1350-1356. Elsevier, Oxford.

etkisi çok büyüktür. Siyasi kişiler arasında ortaya çıkan sorunlara merkezi ve otonomi kurumları bugüne kadar çözüm bulabilmiştir. Otonomi anayasa ve kuruluş kanunuyla belirli bir rasyonelliğe ve sisteme oturtulmuştur.

Gagavuzlar tarihi olarak milli bilince sahip bir halktır. Bu sebeple Gagavuzların otonomilerinin olması sürpriz değildir. Var olan otonominin tarihsel bağlamını hukuki temele oturtmak siyasi aktörlerin kapasitesini gösterir. Moldova'da açık şekilde gözlenmektedir ki otonominin varlığı mevcut ve eski siyasi aktörlerin başarısıdır. Bu başarılı siyasi manevra anayasal ve hukuki olarak temellendirilmiştir. Moldova Anayasası Gagavuzya Otonomisi'ni tanımlamış ve üniter devlet içinde varlığını kabul etmiştir. Merkezi idare bazı haklarından feragat etmiş, Gagavuzlar da bazı kazanımlarını merkeze devretmişlerdir. Gagavuz Otonomisi kanunları merkezi devlet teşkilatının insafına bırakılmamıştır. Kanunların değiştirilmesi usul ve esasları sert bir biçimde tanımlanmış ve başlanmıştır. Bu sebeple otonomi merkeze karşı daha rahat hareket edebilmiştir. Otonomi kanunlarıyla Gagavuzlar kendilerine has meclisler, başkanlar ve bakanlıklar tahsis etmişlerdir. Belki burada İbn-i Haldun'u anmak faydalı olacaktır. Çünkü İbn-i Haldun'a göre kabile veya küçük dahi olsa belli bir topluluktaki asabiyetin temel amacı mülke veya devlete sahip olmaktır. Bu bağlamda Gagavuzlar 160.000 nüfuslarıyla otonomiye sahipler. Gagavuz Otonomisi hukuki temelleri ve tarihi birikimiyle bugüne kadar varlığını sürdürmeyi başarmış ve halk asabiyetini mülk sahipliğine kavuşturmayı bilmiştir.

KAYNAKÇA

Acar, K. (2007). Moldova Ulusal Kimliği Üzerine. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 5-1, s. 1-22.

Akgül, F. (2022). Kimlik ve Güvenlik Bağlamında Avrupa'da ve Türkiye'de Romanlar. Akademik Hassasiyetler, 9 (19), 123-142.

Akpınar, Ö. (2021). Moldova'da Sovyet Sonrası Ulus Kimlik İnşası: İdeolojik Yaklaşımlar. Yildiz Social Science Review, 7 (1), 23-35. DOI: 10.51803/yssr.897588.

Bulgar, S. S. (2007). Ay Boba Mihail Çakir-Gagauzlar: İstoriya, Adetlär, Dil hem Din. Chişinău: Pontos.

Charles King, 2001. The Benefits of Ethnic War: Understanding Eurasia′s Unrecognized States, 53: 4 World Politics.

С. Булгар. (2006). Народное Движение "Гагауз Халкы (1989-1994 гг.), no 4 Русин, p. 164. (S. Bulgar, People's Movement "Gagauz Halkı (1989-1994), no 4 Rusin).

Çakır, Mihail. (1934). Besarabiala Gagauların İstoriası, Chisinau, Türkçesi: Besarabyalı Gagavuzların Tarihi, Harun Güngör, Türk Dünyası Araştırmaları, s. 20. 1982.

Eker, S. (2012). Türk Kültürünün Batı Dünyasında ve Rusya'da Tanınması ve Türkolojinin Gelişiminde Gelişiminde Dimtri Kantemiroğlu'nun Rolü. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Türk Dili Kurumu Uluslararası Türkçenin Batılı Elçileri Sempozyumu.

Esen, B. N. (1970). Anayasa Hukuku Umumi Esaslar, Ankara 1970.

Gagauzia.md, “Official Election Results for the People’s Assembly 2012”, 24 September 2012, at http://www.gagauzia.md/newsview.php?l=ru&idc=390&id=3751; as well as Adept/E-Democracy, “ Elections to the People’s Assembly of Gagauzia of September 9 and 23, 2012“, at http://www.edemocracy.md/ru/elections/gagauzia/2012/results.

Gökdağ, B. A. (2014). Moldova’nın AB Sürecinde Gagauz Özerk Bölgesi Bağımsızlığa mı Yürüyor. Karadeniz Araştırmaları Dergisi, sayı 43, s. 17-42.

Gül, F. (2019). Gagavuz Destanlarının Fonetik Özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Güngör, H. ve Argunşah, M. (1998). Gagauzlar: Gagauz Türklerinin Etnik Yapısı, Nüfusu, Dili, Dini, Folklörü Hakkında Bir Araştırma, Ötüken Yayınları: İstanbul.

http://alegeri.md/w/Alegerile_din_2015_a_guvernatorului_G%C4%83g%C4%83uziei, 13.07.2022.

http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/gagavuz-bolgesinde-referandum-krizi, (13.07.2022).

http://www.e-democracy.md/en/monitoring/politics/comments/results-elections-gagauzia-2010/. 22.06.2022.

https://constitutionnet.org/country/moldova, 14.07.2022.

https://gov.md/en/profiles/team, (11.10.2021).

https://sozluk.gov.tr/, (01.06.2021).

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/en/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774, (01.06.2021).

https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61907767, (17.07.2022).

https://www.presedinte.md/app/webroot/Constitutia_RM/Constitutia_RM_EN.pdf, 14.07.2022.

https://www.rferl.org/a/moldova-gagauz-referendum-counting/25251251.html, 13.07.2022.

Hünerli, B. (2022). Mihail Çakir’in Gagauzca-Rumence Sözlüğünde Geçen Hayvan Adları ve Hayvancılıkla İlgili Söz Varlığı. Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları, 4(1), 67-80.

Judy Batt. (1997). Federalism versus nationalism in post-communist state-building: The case of Moldova, 7:3 Regional & Federal Studies.

Katchanovski, I. (2005). “Small Nations but Great Differences: Political Orientations and Cultures of the Crimean Tatars and the Gagauz.” Europe- Asia Studies, Vol. 57, No. 6 , 877-894.

King, C. (1997). Minorities Policy in Post-Soviet Republics: The Case of Gagauzia. Ethnic and Racial Studies, 20 (4).

King, C. (2000). The Moldovans: Romania, Russia, and the Politics of Culture. California: Hoover Institution Press.

Manov, A. (2001). Gagavuzlar (Hristiyan Türkler) (Çev. M. Türker Acaroğlu). Türk Tarih Kurumu: Ankara.

Mutaf, S. (2013). Gagavuzların Tanınma Mücadelesi ve Gagavuz Yeri Özerk Bölgesinin Oluşum Süreci. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Mutaf, Sergei. 2(013). Gagavuzların Tanınma Mücadelesi ve Gagavuz Yeri Özerk Bölgesinin Oluşun Süreci, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans Tez.

Nalbant, A. (2012), Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye, XII Levha Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

Özbudun, E. (2002). Türk Anayasa Hukuku, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.

Patlis, L. ve Mclauchlan, J. S. (2015). 20 Years of Autonomy for The Gagavuz: Reflections on Devolutionary Trendns in The Republic of Moldova. Revista Romana de Drept Comparat 010, 54-87.

Protsyk. O. (2010). "Gagauz Autonomy in Moldova: The Real and the Virtual in Post-Soviet State Design", in Marc Weller (ed.), Asymmetric Autonomy as a Tool of Ethnic Conflict Settlement (University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2010), 231–251.

Rezun, Miron. Der. (1992). Nationalism and the Breakup of an Empire: Russia and its Periphery, Westport, Conn.: Praeger.

Shale Horowitz, O. (2001) Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity, 29:4.

Steven D., R. (2002). Regionalism in Moldova: The Case of Transnistria and Gagauzia, 11:3 Regional & Federal Studies, p. 101.

The Jamestown Foundation. (2002). "Trouble Brewing in Moldova's Gagauz Autonomy", 8(52) Monitor.

Vahl, M., Emerson, M. (2004). Moldova and the Transnistrian conflict. JEMIE - Journal on ethnopolitics and minority issues in Europe, 1, 1-29.

Wöber, S. (2013). Making or Breaking the Republic of Moldova? The Autonomy oj Gagauzia. European Diversity and Autonomy Papers, https://aei.pitt.edu/41131/1/2013_edap02.pdf.

Yoloğlu, G. (1996). Qaqouzlar, Azerbaycan Dövlet Neşriyatı, Bakı.

Genel olarak idarenin sorumluluğuna başvurabilmemiz için; öncelikle ortada bir zarar olması, bu zararın kusurlu bir faaliyetten kaynaklanması ve kusur ile zarar arasında bir nedensellik bağının bulunması gerekmektedir. Kusursuz sorumluluk unsurunda kusur şartı aranmaksızın idarenin sorumluluğuna gidilir. Kusursuz sorumluluğunun bir alt başlığı olarak nitelendirebileceğimiz sosyal risk ilkesinde ise nedensellik ilişkisi dahi aranmadan idarenin sorumluluğuna başvurulur.

Kolluk faaliyetlerinin yapısı gereği, kolluğa dair işlem, eylem ve sözleşmelerin ihdas edilmesi sırasında diğer kamu hizmetlerine kıyasla daha fazla zarar oluşması söz konusu olabilir. Bu sebeple ilgili içtihatlarda idarenin sorumluluğu kavramına sıklıkla rastlanmaktadır. Danıştay da kolluk hizmetinin ontolojisinden kaynaklı olarak doğasında risk unsurunum bulunduğunu belirtmiştir. Bundan dolayı kolluk faaliyetlerinden kaynaklanan idarenin sorumluluğu davalarını incelerken diğer kamu hizmetlerinden farklı kıstasları kendisine kriter olarak almıştır.

Kolluk faaliyetlerinin yerine getirilmesi esnasında oluşan zararların tazmini için idari yargı mercileri eski tarihli kararlarında ağır hizmet kusuru kavramını esas alırken, güncel kararlarında artık bu kavrama yer verilmediğini görmekteyiz. Özellikle Danıştayın içtihatları özelinde zaman içerisinde bu yaklaşım terk edilmiştir. Ağır kusur ifadesi karar metinlerinde lafzi olarak bulunsa dahi zararın tazmininin belirlenmesinde değil kusurun yoğunluğunu ifade etmek için kullanılmaktadır.

Mahkemeler idarenin tazmin sorumluluğuna gitmek için ağır hizmet kusuru şartını aramasalar dahi her türlü kolluk faaliyetinden dolayı oluşan zararlardan ötürü de tazminata hükmetmemektedirler. Mahkemeler kolluğun özel bir önlem almasına gerek olmayan, kamu düzenini sağlaması için sadece genel önlemleri almasının yeterli olduğu durumlarda oluşan zararlardan ötürü idarenin sorumluluğuna gitmemektedirler. Sosyal risk kavramı ise bu anlayışın bir anlamda istisnasıdır. Çünkü sosyal risk ilkesi gereği toplumsal kaos yaratan durumlardan dolayı oluşan zararlardan ötürü idarenin sorumlu tutulması söz konusudur.

Kolluk faaliyetleri zaman içerisinde değişmekte ve farklı formatlarda karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal hayatın sağlıklı bir şekilde devam ettirilebilmesi için güvenlik hizmetlerinin alanı her geçen gün gelişmektedir. Bu sebepten ötürü kolluk faaliyetlerden doğan idarenin sorumluluğu davalarının artacağı da aşikardır. İdari yargı kuruluşlarının da önüne gelen davalara ilişkin verecekleri yeni kararlar doğrultusunda, kolluktan doğan idarenin sorumluluğuna ilişkin yeni kuralların ortaya çıkması da yakın gelecekte şaşırtıcı bir gelişme olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, Bahtiyar / Sezginer, Murat / Kaya, Cemil (2018). Türk İdare Hukuku, Ankara: Savaş Yayınları.

Alıca, Süheyla (2011). Çevre Denetiminde İdarenin Sorumluluğu, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.25.

Atay, E. Ethem /Odabaşı, Hasan / Gökcan, H. Tahsin (2003). Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Ankara: Seçkin Yayınları.

Atay, E. Ethem (2018). İdari Yargılama Hukuku, Temel Hukuk Dizisi, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Ayyıldız, Hakan (2019). Kolluk Faaliyetlerinin Denetimi Hakkında Genel Bir Değerlendirme, TBB Dergisi, S.143.

Bucaktepe, Adil (2013). Depremden Dolayı İdarenin Sorumluluğu, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.17-18.

Çağlayan, Ramazan (2007). Tarihsel, Teorik ve Pratik Yönleriyle İdarenin Kusursuz Sorumluluğu, Ankara: Adil Yayınevi.

Çıtak, Halim Alperen (2014). İdarenin Kusursuz Sorumluluğu Bağlamında Sosyal Risk İlkesi, Ankara: Adalet Yayınevi.

Dalkılıç, Elvin Evrim (2013). İdarenin Denetim Yetkisinin Özel Kişilere Devrine Anayasa Mahkemesi'nin Yaklaşımı, Ankara Barosu Dergisi, C.20.

Duran, Lütfi (1964). İdare Hukuku Meseleleri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Durkal Eroğlu Müzeyyen (2019). İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı Ve Temeli, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.23, s.1.

Evren, Çınar Can (2009). İdarenin Sorumluluğunu Azaltan Veya Ortadan Kaldıran Nedenler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Giritli, İsmet/ Bilgen, Pertev/Akgüner, Tayfun (2008). İdare Hukuku, İstanbul: Der Yayınevi.

Gözler, Kemal (2009). İdare Hukuku (Cilt 2), Bursa: Ekin Yayınları.

Gözler, Kemal (2008). İdare Hukukuna Giriş, Bursa: Ekin Kitabevi.

Gözler, Kemal / Kaplan, Gürsel (2012). Kısa İdare Hukuku, Bursa: Ekin Kitabevi.

Gözübüyük, A. Şeref / Tan, Turgut (2006). İdare Hukuku, Cilt: I, Ankara: Turhan Kitabevi.

Gözübüyük, A. Şeref (2003). Yönetim Hukuku, Ankara: Turhan Kitabevi.

Günday, Metin (2004). İdare Hukuku, Ankara: İmaj Yayınları.

Gündüz, Fatma Ebru (2015). Terör Eylemlerinden Dolayı İdarenin Sorumluluğunda Görevli Yargı Yeri Meselesi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.20 S.32.

Gürbüz, Reşit (2007). Soru ve Yanıtlarıyla İdare Hukuku ve İdari Yargılama Hukuku, Ankara: Turhan Kitabevi.

Kara, Seyfettin (2012). İdari Yargı Kararlarının Yerine Getirilmesi Ve İdari Yargı Kararlarının Yerine Getirilmemesinden Doğan Sorumluluk, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, C.15, s.1.

Karatepe, Şükrü (1995). İdare Hukuku, İzmir: Üniversite Kitapları.

Kızıl,Neşe/Er Ömer (2014). İdare Hukukunda "Kusursuz Sorumluluk" Olgusunun Çağdaş Görünümü, Legal Hukuk Dergisi, C.12, s.138.

Nohutçu, Ahmet. (2015). İdare Hukuku, Savaş Yayınevi.

Odyakmaz, Zehra/ Kaymak, Ümit/ Ercan, İsmail (2011). Anayasa Hukuku: İdare Hukuku, İstanbul: XII Levha Yayıncılık.

Onar, Sıddık Sami (1996). İdare Hukukunun Umumi Esasları, C: III, İstanbul: Marifet Basımevi.

Ozansoy, Cüneyt (1989). Tarihsel ve Kuramsal Açıdan İdarenin Kusurdan Doğan Sorumluluğu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.

Özay, İl Han (1999). Günışığında Yönetim, İstanbul: Alfa Yayınları.

Özay, İl Han (2013). İdari Kolluk- Adli Kolluk, İÜHFM C. LXXI S.1 s. 947-962, .

Özyörük, Mukbil (1982). İdare Hukuku Ders Notları, Ankara.

Sarsıkoğlu Şenel (2016). İdarenin Mali Sorumluluğu Açısından Zarar Kavramı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.65 S.4.

Şaşmaz, Aysema Pelin (2016). İdarenin Sorumluluğu Ve Danıştay Kararlarındaki Görünümüne Genel Bakış, Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi, C.2,S.2.

Tan, Turgut (2015). İdare Hukuku, Ankara: Turhan Kitabevi.

Ulusoy, Ali (2020). İdari Yargılama Hukuku, Ankara: Yetkin Yayınları.

Yıldırım, Ramazan (2006). Açıklamalı Kaynakçalı İdare Hukuku Kavramları Sözlüğü, Konya: Mimoza Yayınları.

Yıldırım, Ramazan (2010). İdare Hukuku Dersleri II, Konya: Mimoza Yayınları.

Zabunoğlu, Yahya Kazım (2012). İdare Hukuku, Cilt: I, Ankara: Yetkin Yayınları.

Zabunoğlu, H. Gökçe (2016). Kolluğun Sivil Gözetimi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S.2.

www.lexpera.com.tr (Lexpera)

https://legalbank.net

YARARLANILAN MAHKEME KARARLARI

Danıştay 10.Dairesi, 17.10.1983, 82/185 E., 83/1984 K.

Danıştay 10. Daire, 12.07.1995, 1994/7359 E., 1995/3559 K.

Danıştay 10. Daire, 06.02.2009, 2006/1212 E. , 2009/652 K.

Danıştay 10. Daire, 26.12.2013, 2009/9893 E., 2013/9475 K.

Danıştay 10. Daire, 12.07.1995, 1994/7359 E. , 1995/3559 K.

Danıştay 10. Daire, 23.11.2010, 2007/4863 E., 2010/9105 K.

Danıştay 10.Daire, 02.02.1994, 1994/4934 E. , 1995/5487 K.

Danıştay 10. Daire, 23.12.2005, 2003/2087 E., 2005/8025 K.

Danıştay 10. Daire, 24.05.1982, 1982/1687 E., 1982/1388 K

Danıştay 10. Daire, 09.10.1995,1994/1682 E., 1995/4256 K.

Danıştay 10. Daire 12.4.1982, 1982/12952 E., 1982/777 K.

Danıştay 10. Daire 23.05.1983, 1982/3074 E., 1983/1213 K.

Danıştay 10. Daire 14.03.1985, 1982/3294 E., 1985/540 K.

Danıştay 10. Daire, 27.06.1993, 1993/1755 E., 1994/3100 K.

Danıştay 10. Daire 29.12.2009, 2009/5172 E., 2009/11183 K.

Danıştay 14. Daire 27.09.2018, 2014/6389 E., 2018/6498 K.

Danıştay 15. Daire , 24.03.2016, 2016/1562 E., 2016/2016 K.

Danıştay 15. Daire 15.11.2012, 2011/10415 E., 2012/10747 K.

Danıştay 15. Daire 27.03.2018, 2015/3047 E., 2018/2893 K.

Danıştay 15. Daire 2017/545 E., 2018/8109 K.

İdare D. Gen. Kur., 21.04.2011, 2007/1172 E., 2011/254 K.

İdari D. Gen. Kur., 2006/99 E., 2009/1962 K.

İdare D. Gen. Kur., 2007/45 E., 2011/256 K.

MUHASEBE – PAZARLAMA ORGANİZASYON: TEORİ VE UYGULAMA

Editör
Şahin KARABULUT

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-27-2

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İşletme biliminde muhasebe, pazarlama ve organizasyon alanındaki çeşitli konuların teori ve/veya uygulamalı olarak incelendiği bu kitapta ESKİ, muhasebe bilgi sisteminin işletmelerde etkin bir şekilde kullanılmasının önemini vaka çalışmasıyla vurgulamıştır. YALÇIN, muhasebenin dijital uygulamaları ve muhasebe mesleği hakkında görüş ve önerilerde bulunmuştur. ÇETİN, Endüstri 4.0 ve dijitalleşmenin spesifik olarak yönetim muhasebesine muhtemel etkilerini ele almıştır. SABAN, VARGÜN, ÖZCAN ve GÜNLÜK, Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde görev yapan muhasebe akademisyenlerinin sahip oldukları dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitimden duydukları memnuniyet düzeylerinin uzaktan eğitimin etkinliği üzerindeki etkilerinin ortaya konulmasını amaçlamıştır. ASLANOĞLU ve CENGİZ, sermaye şirketlerinde hileli iflas konusunu incelemiştir. DİNÇ, Kıdem Tazminatının tek düzen muhasebe sistemi ve Türkiye muhasebe standartları açısından örnek uygulamalarla değerlendirmesini yapmıştır. TUĞER, hizmet pazarlamasının yeni alanı olan yapay zeka uygulamalarını gözden geçirmiştir. GENİŞ, pazarlama kavramının karşılaştırmalı değerlendirmesini yapmıştır. KARAKAYA ve ASLAN, nörobilimin bir uzantısı olan nöropazarlama kavramını açıklayarak, nöropazarlamanın araçları ve geleneksel pazarlama yöntemine kıyasla sunduğu imkânları ortaya koymuştur. UYGURTÜRK, sosyal medya pazarlamasının marka bağlılığına etkisini incelemiştir. GEDİK, dijital pazarlama satış kanallarını irdelemiştir. AYDIN, turizm işletmelerinde üretim planlama ve yönetimi faaliyetlerini, turizm pazarlaması stratejileri bakımından değerlendirmiştir.

AYDOĞDU, Pazarlama faaliyetleri ile günümüz güncel kavramlarından olan sürdürülebilirliği bankacılık sektöründe gerçekleştirilen kampanyalar ve yayınlanan raporlar ışığında farklı bakış açısıyla değerlendirmiştir. KARAMAN, tüketici davranışı alanında nöropazarlama konusunda gerçekleştirilmiş çalışmaların bibliyometrik analizini yapmıştır. YÜCEL, tüketicilerin yeniden satış motivasyonlarının belirlenmesini konu edinmiştir. YILDIZ ve TÜRK, Üreten tüketici grubunun ayrıntılı şekilde ele alınıp sınıflandırmasını yapmıştır. SARIYER, tüketici savunmasızlığı konusunu ele almıştır. DELİGÖZ, pazarlama literatüründe yeni bir kavram olan tüketici sinizmi ile ilgili etraflıca kavram araştırması yapmıştır. KUTLU, algılanan marka yenilikçiliğinin çeşitli ürün gruplarında etkilerini ortaya koymuştur. TURHAN ve AKDEMİR, marka liderliğinin itici güçleri yenilikçilik, belirginlik, güven, müşteri hizmetleri mükemmelliği, değer ve bağlılık değişkenlerinin teorik olarak açıklanmasını yapmıştır. YILMAZ, kamu kurumlarında yürütülen teftiş ile iç denetim faaliyetleri arasındaki benzerlikler ile farklılıklar irdelemiştir.

ÖZULUCAN ve TEMEL, devlet teşvik ve yardımlarının tanıtımını yaparak muhasebeleştirilmesini örneklerle açıklamıştır. FİDANOĞLU, sürdürülebilir davranış ve satın alma ve davranışları arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışmıştır. YALÇIN ve YAŞAR, üst yönetimde kadın temsili ile sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetim ilkelerine uyum arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. ULUKÖK, örgütsel DNA konusunu ele almıştır. AYCI ve ERGENÇ, Covid döneminde Z Kuşağı gençlerin etnocentrik tüketim tercihlerini araştırmıştır. AĞCA, "Toplam Kalite Yönetimi (TKY) ve Hizmet İşletmeleri" başlıklı çalışmasıyla kitapta yer almaktadır. YÜCEL, yönetim muhasebesi ve yönetim alanında işletme kaynaklarının etkin

kullanımı için önemli bir araç olan bütçelerin hazırlanma ve uygulanma süreçlerinde yer alan yöneticilerin kişilik özelliklerinin bütçe başarısına olan etkilerini ortaya koymuştur. ŞAHİN, modern bakış açısıyla birlikte işletmelere yönelik ortaya çıkan yeni kavramlardan biri olan "Değer Mühendisliği"ni tanımlamıştır. İşletme biliminde muhasebe, pazarlama ve organizasyon konularının farklı bakış açılarıyla tartışıldığı bu kitap, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası, Karabük Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Nişantaşı Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi olmak üzere 28 farklı üniversite ve kurumdan 39 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Abitter ÖZULUCAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof.Dr.	Ali AKDEMİR	İstanbul Arel Üniversitesi
Prof.Dr.	Metin SABAN	Bartın Üniversitesi
Prof.Dr.	Nilsun SARIYER	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof.Dr.	Rahmi YÜCEL	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Prof.Dr.	Suphi ASLANOĞLU	Kırıkkale Üniversitesi
Doç.Dr.	Ali AYCI	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç.Dr.	Alpaslan YAŞAR	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
Doç.Dr.	Bahar TÜRK	Pamukkale Üniversitesi
Doç.Dr.	Ertuğrul KARAKAYA	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç.Dr.	Gülden TURHAN	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr.	Hakan VARGÜN	Karabük Üniversitesi
Doç.Dr.	Murat ÖZCAN	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç.Dr.	Selim CENGİZ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet AYDIN	Nişantaşı Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet Tuğrul TUĞER	Piri Reis Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Davut KARAMAN	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ergin TEMEL	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hasan GEDİK	KTO Karatay Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hatice AĞCA	Aksaray Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hilal UYGURTÜRK	Karabük Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Kadir DELİGÖZ	Atatürk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mehmet Ali GENİŞ	Giresun Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mehmet GÜNLÜK	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mustafa Bilgehan KUTLU	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Neriman YALÇIN	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Osman Nuri ŞAHİN	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sulhi ESKİ	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Tuğba YILDIZ	Bayburt Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Yusuf DİNÇ	Kırıkkale Üniversitesi

YMM, Dr.	Hasan YALÇIN	İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası
Öğr.Gör.Dr.	İlyas YILMAZ	Bingöl Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Melda ASLAN	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Esra ULUKÖK	Kırıkkale Üniversitesi
Dr.	Ahmet FİDANOĞLU	Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
Dr.	Engin YÜCEL	Dokuz Eylül Üniversitesi
Öğr.Gör.	Dilek AYDOĞDU	Karabük Üniversitesi
Araş.Gör.	Cansu ERGENÇ	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Araş.Gör.	Ömer Orbay ÇETİN	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Elif Ezgi BAŞARAN	Karabük Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Muhasebe Bilgi Sistemi Vaka Çalışması 1
Sulhi ESKİ

Muhasebenin Dijitalleşmesi ve Muhasebe Mesleğinin Geleceği 13
Hasan YALÇIN

Yönetim Muhasebesi ve Endüstri 4.0 İlişkisi 25
Ömer Orbay ÇETİN

Muhasebe Akademisyenlerinin Dijital Okuryazarlık ve Uzaktan Eğitim Memnuniyet Düzeylerinin Uzaktan Eğitimin Etkinliği Üzerinde Etkisi 33
Metin SABAN, Hakan VARGÜN, Murat ÖZCAN, Mehmet GÜNLÜK

Sermaye Şirketlerinde Hileli ve Taksirli İflas; Niteliği, Mevzuat Boyutu ve Şirketlerin Mali Yapısına Etkileri Üzerine Bir Vaka Çalışması 49
Suphi ASLANOĞLU, Selim CENGİZ

Kıdem Tazminatının Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Örnek Uygulamalarla Değerlendirilmesi 63
Yusuf DİNÇ

Hizmet Pazarlamasındaki Yapay Zeka Uygulamalarında Kritik Bileşenler: Hizmet Hatası ve Telafisi 77
Ahmet Tuğrul TUĞER

Pazarlama Kavramı: Ana Akım ve Eleştirel Yazın Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme 91
Mehmet Ali GENİŞ

Nöropazarlama, Uygulama Alanları ve Etik Tartışmalar 107
Ertuğrul KARAKAYA, Melda ASLAN

Sosyal Medya Pazarlamasının Marka Bağlılığına Etkisinde Marka Farkındalığının Aracılık Rolü 123
Hilal UYGURTÜRK, Elif Ezgi BAŞARAN

Dijital Pazarlama Satış Kanalları 143
Hasan GEDİK

Turizm İşletmelerinde Üretim Planlama ve Yönetimi Faaliyetleri: Turizm Pazarlaması Stratejileri Bakımından Bir Değerlendirme 155
Ahmet AYDIN

Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Pazarlama Faaliyetlerinin Türk Bankacılık Sektörü Açısından Değerlendirilmesi 169
Dilek AYDOĞDU

Tüketici Davranışı Alanında Nöropazarlama Konusunda Gerçekleştirilmiş Çalışmaların Bibliyometrik Analizi 185
Davut KARAMAN

A Research on Determining Consumers' Resale Motivations 201
Engin YÜCEL

Üretüketim ve Üreten Tüketici Rolleri..... 213
Tuğba YILDIZ, Bahar TÜRK

Tüketici Savunmasızlığı..... 225
Nilsun SARIYER

Tüketici Sinizmi ve Özellikleri..... 241
Kadir DELİGÖZ

Tüketici Bakış Açısı ile Marka Yenilikçiliğinin Etkilerinin Çeşitli Sektörlerde İncelenmesi..... 251
Mustafa Bilgehan KUTLU

Marka Liderliğinin İtici Güçleri: Yenilikçilik, Belirginlik, Güven, Müşteri Hizmetleri Mükemmelliği, Değer ve Bağlılık..... 265
Gülden TURHAN, Ali AKDEMİR

Kamu Kurumlarında Yürütülen Teftiş ile İç Denetim Faaliyetlerinin Karşılaştırılması 275
İlyas YILMAZ

Devlet Teşviklerinin ve Devlet Yardımlarının TMS 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması Standardı Kapsamında İncelenmesi..... 287
Abitter ÖZULUCAN, Ergin TEMEL

Sürdürülebilir Davranışlarla İlgili Bilgilerin Sürdürülebilir Satın Alma Düşüncesi ve Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi 301
Ahmet FİDANOĞLU

Yönetim Kurulunda Kadın Temsilinde BİST Sürdürülebilirlik ve BİST Kurumsal Yönetim Endeksi Etkisi 315
Neriman YALÇIN, Alpaslan YAŞAR

Örgütlerin Genetik Kodlarına Metaforik Bir Bakış: Örgütsel DNA 241
Esra ULUKÖK

Covid 19 Döneminde Z Kuşağının Etnosentrik Yaklaşımları: Demografik Faktörler ve Öğrenim İçin Tercih Edilen Bölümün Etnosentrizm ile İlişkisine Yönelik Türkiye'den Bir Araştırma..... 355
Ali AYCI, Cansu ERGENÇ

Toplam Kalite Yönetimi (TKY) ve Hizmet İşletmeleri..... 367
Hatice AĞCA

Bütçesel Katılım ve Gevşeklik İlişkisinde Makyavelist Kişilik Özelliklerinin Rolü ... 381
Rahmi YÜCEL

Değer Mühendisliği 395
Osman Nuri ŞAHİN

4. SONUÇ

Muhasebe bilgi sistemi, muhasebe işlemleriyle üretilen finansal ve finansal olamayan bilgileri ihtiyaç duyan kişi ve kurumlara sunulmasında tartışılmaz bir yer edinmiştir. Muhasebe bilgi sistemi aynı zamanda işletmeye değer katmaktadır. Bilgi teknolojisindeki gelişme işletmeler de yönetim anlayışını da değiştirmiştir. Muhasebe bilgi sistemi, yönetim bilgi sisteminin alt bir sistem olarak diğer bilgi sistemleri ile iletişim ve etkileşim halindedir. Ancak muhasebe bilgi sistemi, stratejik konumu itibariyle tüm bilgi sistemlerinin odak noktasıdır. Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin faaliyet ve fonksiyonlarını kontrol eder, planlama için muhasebe verilerine dayanan bilgi üretir. Muhasebe bilgi sisteminin ürettiği verilerin doğru ve güvenilir olması için muhasebe kayıtlarının yasal mevzuata, muhasebe ilkelerine ve standartlarına uygun tutulması şarttır. Muhasebe bilgi sistemindeki gelişmeler takip edilerek sistem revize edilmelidir.

Muhasebe bilgi sisteminin uygulama biçimi küçük, orta ve büyük işletmelerde farklılıklar gösterir bu farklılıklar iş süreçlerinden kaynaklanır. Küçük ve orta işletmeler vergi yükümlülükleri gözeterek sistemi düzenlerler. Büyük ve kurumsal işletmeler ise yönetim şemsiyesi altında tüm bölümleri kapsayacak şekilde ideal ölçülerde sistemi işletirler. Büyüklükleri ne olursa olsun işletmelerin muhasebe bilgi sistemini karar alma sürecinde kullanmaları onlara rekabet avantajı sağlayacağı değerlendirilmelidir.

Muhasebe bilgisi sitemi bilgileri kayıt altına alınan objektif bilgiler olduğu için bireysel katkılara izin vermediğinden hırsızlık gibi olumsuz vakaları azaltmış hesap verebilirliği de uygun normlara taşımıştır.

Muhasebe bilgi sisteminde veri güvenliği, risk yönetimi, kontrol faaliyetlerinin yerine getirilmesi işletmelerin iç kontrol sistemini desteklemektedir.

Muhasebe bilgileri, muhasebecilerin katkılarıyla muhasebe yazılım programı yardımıyla sağlanan bilgilerdir. Bu bilgilerin yalnızca finansal raporların sunumuyla kalması yeterli değildir. Bir işletmenin ihtiyaç duyduğu muhasebe bilgi sistemi finansal bilgilerinin takip ve analizini, vergi ödemesiyle sonuçlanan muhasebe işlemlerine ait belge ve kayıtların hazırlanmasını, üretim, pazarlama, insan kaynakları yönetimi gibi tüm bölüm faaliyetlerini destekleyecek bilgileri sunması gerekmektedir. Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin gelecekteki performansını artırarak, sorunların çözümünde karar alma sürecine katkı sağlayacak bir sistemdir.

KAYNAKÇA

AccountingEdu (2022a). What are accounting information systems?, 13 Haziran 2022, https://www.accountingedu.org/accounting-information-systems/ (08.09.2022).

AccountingEdu (2022b). Accounting information system career, 13 Haziran 2022, https://www.accountingedu.org/accounting-information-systems/ (08.09.2022).

Accounting Information Systems (2022). Accounting information systems explained, https://www.accountinginformationsystems.org/09.09.2022).

Ağça,A. (2019). İş süreçleri (Editörler N.Sağlam &A.A.Karagül), Muhasebede bilgi yönetimi, TC Anadolu Üniversitesi Yayın No:2967,Eskişehir,50-67.

Alagöz,A. (2019). Muhasebe bilgi sisteminde veri akış diyagramı (Editörler N.Sağlam &A.A.Karagül), Muhasebede bilgi yönetimi, TC Anadolu Üniversitesi Yayın No:2967,Eskişehir,35-49.

Alagöz, A., Öge, S. & Koçyiğit, N. (2013). Muhasebe bilgi sistemi ve karar destek sistemleri ilişkisinin yönetsel karar alma faaliyetlerine etkisi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (30),27-40.

Bredmar, K., Ask, U., Frisk, E. & Magnusson, J. (2014). Accounting information systems implementation and management accounting change, Business Systems Research, 5(2), 125-138.

EMT (2020), Vaka Analizi Nedir? Nasıl Yapılır?, Endüstri Mühendisliği Toplulukları Birliği, https://turkiyeemt.com/blog/vaka-analizi/, (09.09.2022).

Fatima,H. (2016). Accounting information system: the need of modernisation, International Journal of Management and Commerce Innovations, 4(1),4-10.

İTÜARI Teknokent (2022), Vaka Çalışması Yöntemi Nedir?, https://www.ariteknokent.com.tr/tr/olanaklar/vaka-calismasi-yontemi-nedir .(09.09.2022).

Karacan,S. & Bayram,G. (2019). Kurumsal kaynak planlaması sistemleri ve muhasebe bilgi sistemi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,12(65),1118-1123

Mizrahi, R. (2011). KOBİ'lerde muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı üzerine bir araştırma, Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi (Online), 3(2),307-316.

Özdemir, O. & Yıldırım, M. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının nüfus ve mükellef yoğunluğunun tespitine yönelik bir araştırma . Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 11 (26), 118-135 .

Salehi, M., Rostami, V& Mogadam, A. (2010). Usefulness of accounting information system in emerging economy: Empirical evidence of Iran. International Journal of Economics and Finance, 2(2), 186-195.

Serhan,A. (2020). Development of accountig information systems and the barriers faced in developing nations, Business Excellence and Management,10(2),84-96.

Sürmen,Y. & Daşdan,A. (2007). The relationship between the historical development of accounting system and its applications and information technologies. The balkan countries 1st international conference on accounting and auditing, 8 - 09 Mart 2007, Edirne, Türkiye,.218-232.

Tarigan, J., Devie & Putri, F. E. (2015). The usage of accounting ınformation system in hotel and restaurant management: an evidence from Indonesia. Journal of Applied Business and Economics, 17(4), 105-117.

Turner,L.,Weickgenannt,A. &Copeland, M.K. (2022). Accounting information systems: controls and processes, Fourth edition, United States,John Wiley & Sons, Inc.

barındırmaktadır. Muhasebe, finans ve bilgi teknolojileri artık ayrılmaz bir kombinasyon haline gelmektedir. Muhasebe mesleğini icra edenler muhasebe bilgilerinin yanına finans ve bilgi teknoloji bilgilerini de ekleyecek ve evrimleşen yeni pozisyonları ile işletmelerin yönetim fonksiyonunda analizleri ile daha etkili noktalara gelebileceklerdir. Kökeni 7.000 yıl öncelere dayanan muhasebe ve muhasebe mesleği insanlık var olduğu sürece evrimleşerek varlığını sürdürecektir.

KAYNAKÇA

Bahrin, M. A. K., Othman, M. F., Azli, N. H. N., & Talib, M. F. (2016). Industry 4.0: A Review On İndustrial Automation And Robotic. Jurnal Teknologi, 78(6-13). 137-143

Castro, L., & Wamba, S. F. (2007). An inside look at RFID technology. Journal of Technology Management & Innovation, 2(1), 128-141.

Deshmukh, A. (2006). Digital Accounting: The Effects Of The İnternet And ERP On Accounting. London IGI Global.

Gartner Glossary, Enterprise Resource Planning (ERP), https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/enterprise-resource-planning-erp .(28.08.2022)

Greenman, C. (2017). Exploring the impact of artificial intelligence on the accounting profession. Journal of Research in Business, Economics and Management, 8(3), 1451-1454

Haber, S., & Stornetta, W. S. (1990, August). How to time-stamp a digital document. In Conference on the Theory and Application of Cryptography (pp. 437-455). Springer, Berlin, Heidelberg.

HistoryComputer (2021) VisiCalc of Dan Bricklin and Bob Frankston Guide: History, Origin, and More, https://history-computer.com/visicalc-of-dan-bricklin-and-bob-frankston-guide/

Hoffman, C. (2017). Accounting And Auditing İn The Digital Age. URL: http://xbrlsite. azurewebsites. net/2017/Library/AccountingAndAuditingInTheDigitalAge. pdf (27.08.2022).

Kablan, A. (2018). Endüstri 4.0,"Nesnelerin İnterneti"-Akıllı İşletmeler Ve Muhasebe Denetimi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23 (Endüstri 4.0 ve Örgütsel Değişim Özel Sayısı), 1561-1579.

Kruskopf, S., Lobbas,C, Meinander, H., Söderling, K., Martikainen, M., Lehner, O. (2020), Digital Accounting and the Human Factor: Theory and Practice. ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives 9 (2020) 78-89

Marr, Bernard. 2017. "Machine Learning, Artificial Intelligence—and the Future of Accounting." Forbes.com. https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2017/07/07/machine-learning-artificial-intelligence-and-the-future-of-accounting/#2c1199d52dd1.

McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (2006). A Proposal For The Dartmouth Summer Research Project On Artificial İntelligence, August 31, 1955. AI Magazine, 27(4), 12-12.

McCue, I. (2020), The History of ERP, https://www.netsuite.com/portal/resource/articles/erp/erp-history.shtml (28.08.2022)

Muggleton, S. (2014). Alan Turing And The Development Of Artificial Intelligence. AI Communications, 27(1), 3-10.

Palmer, S. (2017) The 5 Jobs Robots Will Take First, February 26, 2017, https://www.shellypalmer.com/2017/02/5-jobs-robots-will-take-first/ 27.08.2022)

Qian, L., Luo, Z., Du, Y., & Guo, L. (2009, December). Cloud Computing: An Overview. In IEEE İnternational Conference On Cloud Computing (pp. 626-631). Springer, Berlin, Heidelberg.

Sherman, F. (2018) What Is the Definition of Information Technology?, https://careertrend.com/about-4689779-what-definition-information-technology.html (28.08.2022)

Surbiryala, J., & Rong, C. (2019) Cloud Computing: History and overview. In 2019 IEEE Cloud Summit, 1-7 IEEE.

Simson L. Garfinkel , (2011) Computing The Cloud Imperative, MIT Technology Review, https://www.technologyreview.com/2011/10/03/190237/the-cloud-imperative/

Szabo, N. (1997). Formalizing and securing relationships on public networks. First monday. https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/download/548/469 (E.T.:30.08.2022)

Thomson, P. (2020) The Complete History of ERP: Its Rise to a Powerful Solution, https://www.g2.com/articles/history-of-erp, (28.08.2022)

Turing, A. M. (1950). Computing Machinery and Intelligence. Mind, 59(236), 433–460. http://www.jstor.org/stable/2251299

Zemánková, A. (2019). Artificial İntelligence And Blockchain İn Audit And Accounting: Literature Review. Transactions on Business and Economics, 16(1), 568-581.

Dijital dönüşümün muhtemel etkileri doğrultusunda yönetim muhasebesinde rapor üretme, bilgilerin işlenmesi ve kullanılır hale getirilmesi, analiz etme, yorumlama ve bütçe-maliyet tahmin etme gibi temel amaç ve görevler daha kolay ve hızlı gerçekleşebilir hale doğru evrilecektir.

5. SONUÇ

Endüstri 4.0 ve dijital dönüşüm, yönetim muhasebecilerinin göstereceği tutuma göre büyük fırsatlar da sunabilir, diğer yandan farklı tehditleri de beraberinde getirebilir. Bu sebeple yönetim muhasebenin geleceği de yönetim muhasebecilerinin verecekleri kararla doğru orantılı olarak şekillenecektir.

Yönetim muhasebesi, ilerleyen yıllarda ya insana özgü yeteneklerin gerektiği noktalarda bile ihtiyaç duyduğu işlevlerin dijital ortamlarda yerine getirileceği bir muhasebe türü olacak ya da insan faktörünün önemini yitirmediği ve insan gücü ile dijital teknolojilerin bütünleşik olarak çalışmaya devam ettiği bir muhasebe türü olacaktır.

KAYNAKÇA

Bumin Doyduk, H. B., & Tiftik, C. (2017). Nesnelerin interneti: kapsamı, gelecek yönelimi ve iş fırsatları. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 3 (52), 127-147.

Buyruk Akbaba, A. N. (2019). Bulut muhasebe ve işletmelerde uygulanması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 21-40.

Büyükmirza, H. K. (2017). Maliyet ve yönetim muhasebesi, Ankara: Gazi Kitabevi.

Çirkin, E., & Özdağoğlu, A. (2021). Endüstri 4.0 bünyesindeki otonom robotların sürdürülebilirlik perspektifleri açısından değerlendirilmesi, Erciyes Akademi Dergisi, 1534-1553.

Demirer, Ö., & Cindiloğlu Demirer, M. (2019). Endüstriyel devrimler tarihsel bir perspektif, Ankara: Gazi Kitabevi.

Elitaş, C., & Özdemir, S. (2014). Bulut bilişim ve muhasebede kullanımı, Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi, 93-108.

Gonçalves, M. J., Ferreira Da Sliva, A. C., & Ferreira, C. G. (2022). The future of accounting: how will digital transformation ımpact the sector?, Informatics, 1-17.

Kaliraj, P., & Devi, T. (2022). Big Data Applications in Industry 4.0, CRC Press.

Karabacak, Z. İ., & Sezgin, A. A. (2019). Türkiye'de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. Türk İdare Dergisi, 488, 319-343.

Popkova, E. G., Ragulina, Y. V., & Bogoviz, A. V. (2018). Industry 4.0: industrial revolution of the 21st century, Warsaw: Springer.

Tekbaş, İ. (2019). Muhasebenin dijital dönüşümü ve mali mühendislik, İstanbul: Hümanist Kitap Yayıncılık.

Telli, G., & Aydın, S. (2020). Dijital dönüşüm, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş, İstanbul.

6. SONUÇ

Bilgi teknolojilerinin yoğun kullanımını gerektiren uzaktan eğitim yöntemi, zaman ve mekân kısıtlarını ortadan kaldırması gibi avantajlar nedeniyle kullanımı son yıllarda giderek artmakta ve kolay erişim sayesinde öğrenmeyi desteklemektedir. Özellikle COVID-19 salgını sürecinde Türkiye'deki tüm üniversitelerde eğitimin uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürülmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştı. Dolayısıyla öğretim elemanları tarafından verilen uzaktan eğitim etkinliğinin sağlanması bu noktada büyük önem taşımaktadır. Bu durum araştırmacıları uzaktan eğitimin etkinliğini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yöneltmiştir. Muhasebe eğitiminde de kullanılan uzaktan eğitim yönteminin etkinliği, muhasebe akademisyenlerinin sahip oldukları dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitim memnuniyet düzeylerine bağlı olacaktır. Bu çalışmada muhasebe akademisyenlerinin sahip oldukları dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitimden memnuniyet düzeylerinin verdikleri uzaktan eğitimin etkinliği üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Devlet ve vakıf üniversitelerinde görev yapan 138 muhasebe akademisyenine yapılan anket çalışmasıyla elde edilen verilerin analiz bulguları dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitim memnuniyet düzeylerinin uzaktan eğitimin etkinliği üzerinde istatistiki olarak anlamlı ve pozitif yönde etkilerinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, muhasebe akademisyenlerinin dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitim memnuniyet düzeylerinin artmasının, verdikleri uzaktan eğitimin etkinliğine olumlu bir şekilde yansıyacağı anlamına gelmektedir. Çalışmada elde edilen bu sonuca göre, uzaktan eğitimin etkinliğinin arttırılması için eğiticilerin dijital okuryazarlık ve uzaktan eğitimden memnuniyet düzeylerinin arttırılmasına yönelik çalışmaların yapılması önerilmektedir. Analizler zaman kısıtlamasından dolayı elde edilen 138 katılımcıdan oluşan veri seti üzerinden yapıldığından bir sınırlılık söz konusudur.

KAYNAKÇA

Akçıl, U. & Baştaş, M. (2021). Examination of university students' attitudes towards e-learning during the COVID-19 pandemic process and the relationship of digital citizenship. Contemporary Educational Technology, 13(1), 1-13.

Akmeşe, Ö. F., Demir, E. & Dünder, E. (2016). Student perceptions for distance education and efficiency analysis of the system. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(2), 981-997.

Ali, F., Rasoolimanesh, S. M., Sarstedt, M., Ringle, C. M. & Ryu, K. (2018). An assessment of the use of partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) in hospitality research. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 30(1), 514-538.

Anderson, J. C. & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. Psychological Bulletin, 103, 411-423.

Aslantaş, T. (2014). Uzaktan eğitim, uzaktan eğitim teknolojileri ve Türkiye'de bir uygulama. available in http://www.tankutaslantas.com/wp-content/uploads/2014/04/Uzaktan-Eğitim-UzaktanEğitim-Teknolojileri-ve-Türkiyede bir-Uygulama.pdf

Bagozzi, R. P. & Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. Journal of the Academy of Marketing Science, 16(2), 74-94.

Başol, O. (2018). OECD ülkelerinde yaşam tatmini üzerine bir değerlendirme. İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 20(3), 67-86.

Buselic, M. (2012). Distance learning-concepts and contributions. In Oeconomica Jadertina, 2(1), 23-34.

Butnaru, G.I., Nită, V., Anichiti, A. & Brînză, G. (2021). The effectiveness of online education during covid 19 pandemic-A comparative analysis between the perceptions of academic students and high school students from Romania. Sustainability, 13(9), 1-20.

Çınar, M. & Törenli, N. (2010). Redesign online courses with student expectations: A case study with a new infrastructure. Procedia Social and Behavioral Sciences, 9, 2013-2016.

Danaher, P. A., & Umar, A. (2010). Contemporary research on open and distance learning in teacher education. in Perspectives on distance education: Teacher education through open and distance learning (Eds. P. A. Danaher & A. Umar) Commonwealth of Learning, 7-22.

Dülgeroğlu, İ. (2017). Son tüketicilerin değer bilinci ve fiyat-kalite ilişkilerinin internet üzerinden satın alma davranışı üzerindeki etkisi: Kırklareli ilinde bir araştırma. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 53-63.

Eshet-Alkalaı, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. Journal of Educational Multimedia and Hypermedia, 13(1), 93-106.

Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. Journal of Marketing Research, 18(3), 382-388.

Garson, G. D. (2016). Partial Least Squares: Regression and Structural Equation Model, Asheboro, Statistical Associates Publishing.

Gilster, P. (1997). Digital literacy. New York: Wiley Computer Publication.

Gunawardena, C. N., & McIsaac, M.S. (2004). Distance education. in The handbook of research on education communications and technology (Ed. D. Jonassen), (2nd Ed.) Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 355-395.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. & Sarstedt, M. (2017). A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM), (2nd Ed.), Thousand Oaks: Sage Publications.

Hair, J. F., Ringle, C. M. & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. Journal of Marketing Theory and Practice, 19(2), 139-151.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tahtam, R. L. (2006). Multivariate Data Analysis, New Jersey, USA, Pearson Education LTD.

Henseler, J., Ringle, C. M. & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. Advances in International Marketing, 20, 277-320.

Latchem, C., ve Jung, I. (2009). Distance and blended learning in Asia. Routledge.

Lynch, M. (2017). What is Digital Literacy? available in https://www.theedadvocate.org/what-is-digital-literacy/ (20.03.2022).

Maphosa, C. & Bhebhe, S. (2019). Digital literacy: A must for open distance and e-learning (Odel) students. European Journal of Education Studies, 5(10), 186-199.

Marom, R. B., Chajut, E., Roccas, S. & Sagiv, L. (2003). Internet-assisted versus traditional distance learning environments: Factors affecting students' preferences. Computers & Education, 41(1), 65-76.

Martin, A. (2006). A european framework for digital literacy. Digital Kompetanse, 151-161.

Li, M. & Yu, Z. (2022). Teachers' satisfaction, role, and digital literacy during the Covid-19 pandemic. Sustainability, 14(1121), 1-19.

Moore, M. G. (1989). Editorial: Three types of interaction. American Journal of Distance Education, 3(2), 1-7.

Myrna, V. (2021). Effectiveness of distance learning to the performance of learners: A literature review. Global Scientific Journals, 9(7), 2171-2178.

Nascimento, J. C. H. B. & Macedo, M. A. S. (2016). Structural equation models using partial least squares: An example of the application of Smartpls® in accounting Research. REPeC, 10(3), 282-305.

Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? Computers & Education, 59(3), 1065–1078.

Peng, D. X. & Lai, F. (2012). Using partial least squares in operations management research: A practical guideline and summary of past research. Journal of Operations Management, 30(6), 467-480.

Perumalla, C., Mak, J., Kee, N. & Matthews, S. (2011). Integrating web applications to provide an effective distance online learning environment for students. Procedia Computer Science, 3(2011), 770-784.

Polat, M. (2021). Pre-service teachers' digital literacy levels, views on distance education and preuniversity school memories. International Journal of Progressive Education, 17(5), 299-314.

Rahman, Ariawan, V. A. N. & Pratiwi, I. M. (2020). Digital literacy abilities of students in distance learning, 4th International Conference on Language, Literature, Culture, and Education, Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 17 December 2020, Indonesia, 592-598.

Yildiz, S. & Topal, M. H. (2016). Increasing e-trust in e-government services: a case study on the users of internet tax office. IBANESS conference series, 12-14 march, Plovdiv, Bulgaria, 275-287.

Sarstedt, M., Ringle, C. M. & Hair, J. F. (2017). Partial least squares structural equation modeling, in Handbook of Market Research (Eds. Homburg, C. and et al.), Springer International Publishing, 1-40.

Sever, S. & Çatı, K. (2021). The mediating role of attitude towards distance education in the effect of digital literacy level on satisfaction with distance education. Journal of Higher Education and Science, 11(3), 559-574.

Shohel, M. M. C., & Banks, F. (2010). Teachers' professional development through the English in action secondary teaching and learning programme in Bangladesh: Experience from the UCEP schools. Procedia Social and Behavioral Sciences, 2(2), 5483-5494.

Shohel, M. M. C. (2012). Open and distance learning for teachers' professional development: The English in Action (EIA) Model for the Global South. In International perspectives of distance learning in higher education (Eds. Moore, J. L., & Benson, A.), IntechOpen, 93-108.

Simonson, M., & Schlosser, L. A. (2009). Distance education: Definition and glossary of terms, 3rd edition.

Simonson, M., Schlosser, C. & Orellana, A. (2011). Distance education research: a review of the literature. Journal of Computing in Higher Education, 23(2-3), 124-142.

Şimşek, A., İskenderoğlu, T. & İskenderoğlu, M. (2010). Investigating preservice computer teachers' attitudes towards distance education. Procedia Social and Behavioral Sciences, 9, 324-328.

Tang, C. M. & Chaw, L. Y. (2016). Digital literacy: A prerequisite for effective learning in a blended learning environment?. The Electronic Journal of e-Learning, 14(1), 54-65.

Zheng, W. Yang, B. & McLean, G.N. (2010). Linking organizational culture, structure, strategy, and organizational effectiveness: Mediating role of knowledge management. Journal of Business Research, 63(7), 763-771.

Bu çalışmanın amacı, sermaye şirketlerinde hileli iflasın niteliği, ortaya çıkış yöntemleri, mevzuat boyutu ve şirketlerin mali yapısına etkilerini açıklamak ve uygulamada nasıl kullanıldığını ortaya koymaktır. Bu amaç kapsamında, hileli iflasın nasıl gerçekleştiği, hangi süreçlere tabi olduğu, hangi iş ve işlemlerin düzenlendiği ve şirketler üzerinde mali yönden ne gibi etkiler ve sonuçlar doğurduğu ile ilgili bir vaka çalışması üzerinden incelenmiş ve şirketin mali yapısının bu süreçten nasıl etkilendiği bir vaka çalışması ile somut olarak ortaya konulmuştur. Çalışmanın uygulama bölümünde, daha önce iflasına karar verilen bir şirketin hileli ve taksirli iflas halinde olup olmadığının değerlendirmesi ve tespiti yapılmıştır. Çalışmada, şirketin ismi ve şirketten olan alacakların isimleri gizli tutulmuştur. Bunun dışında yer alan diğer tüm bilgiler ise somut durumu göstermektedir.

Çalışmada kullanılan vaka çalışması sonucunda; İİK Mad. 310 Taksiratlı İflas Yönünden Yapılan Değerlendirmeler sonucunda, İİK Mad. 310 Taksiratlı İflas Yönünden herhangi bir somut bilgi ve belgeye rastlanmadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, İİK Mad. 311 hileli iflas yönünden yapılan değerlendirmeler sonucunda ise; müflis şirketin yetkilisi tarafından şirkete ait Ankara'da bulunan akaryakıt istasyonunda inceleme yapılma talebinin sağlanmadığı, dolayısıyla da söz konusu işletme ve işletmenin sahip olduğu mallar hakkında bilgi verilmediği veya gizlendiği, bu durumun İİK madde 311 hileli iflas kapsamında değerlendirilebileceği, yine müflis şirketin hakikate aykırı muhasebe ve sahte bilançolarla aktifini hakikatte olduğundan noksan göstermesinin İİK madde 311 hileli iflas kapsamında değerlendirilebileceği, ayrıca gerçekte bir alacak ve borç ilişkisi olmadığı halde, sanki böyle bir ilişki mevcutmuş gibi, borçların artmasına neden olacak şekilde belge düzenlenmesinin TCK'nun 161/c bendi kapsamında hileli iflas olarak değerlendirilebileceği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Berkin, N. (1972). İflas hukuku. (4. bs.). İstanbul.

Ermenek, İ., Özdemir, U. & Özalp, A. R. (2020). Bir konkordato nedeni olarak borca batıklığın tespiti ve borca batıklık halinin konkordato sürecindeki etkileri. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1/2), 1351-1381.

Günel, Y. (2006). İflas davaları ve iflasın ertelenmesi. Ankara.

Işıka, S. (2013). Hileli iflas suçu. Journal of Istanbul University Law Faculty, 71(1), 607-624.

Kuru, B. (1988). İflas ve konkordato hukuku. (2. bs.). Ankara.

Kuru, B. (2013). İcra ve iflâs hukuku el kitabı. (2. bs.). İstanbul: Adalet Yayınları.

Kuru, B. (2013). İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı. (2. bs.). İstanbul: Adalet Yayınları.

Kuru, B., Arslan, R., Yılmaz, E. (2013). İcra ve iflas hukuku. Ders Kitabı. (27. bs.). Ankara

Muşul, T. (2010). İflasın Ertelenmesi, 2. Baskı, İstanbul 2010.

Özgenç, İ. (2009). İflas suçları, Haluk Konuralp Anısına Armağan, Ankara.

Öztek, S. (2007). İflasın ertelenmesi. İstanbul: Arıkan Yayınevi.

Pekcanıtez, H., Atalay, O., Sungurtekin Özkan, M. & Özekes, M. (2016). İcra ve İflas

Hukuku Ders Kitabı. (3. bs.). Ankara.

Üstündağ, S. (2005). Hileli iflas suçları ne zaman tamamlanmış olur ve böylece bu suçlarda zamanaşımı süresi ne zaman işlemeye başlar? Yargı Dünyası, 118(2).

770. Genel Üretim Giderleri		3.665,97	
780. Finansman Giderleri		3.811,24	
803. Tanımlanmış Fayda Planlarına İlişkin Dönemde Ortaya Çıkan Yeniden Ölçüm Kayıp		4.757,12	
	472. Kıdem Tazminatı Karşılığı		12.231,33

991. Vergi Matrahına Eklenecek Kalemler Karşılığı Borçlu		12.231,33	
	992. Vergi Matrahına Eklenecek Kalemler Karşılığı Alacaklı		12.231,33

284. Ertelenmiş Vergi Varlığı		2.446,27	
	691. Vergi Gideri		2.446,27

8. SONUÇ ve ÖNERİ

Kıdem tazminatı belli şartlar dâhilinde işçilere ödenmesi gereken yasal bir zorunluluk olup ülkemizde 1475 sayılı İş kanunu ile hüküm bulmaktadır. İşletmeler açısından finansal yükümlülük olan bu tazminat tutarı muhasebenin temel kavramlarından ihtiyatlılık ve dönemsellik kavramı gereğince ödenip ödenmediğine bakılmaksızın ilgili her yıl dönemin gider kalemine ek maliyet unsuru olarak dikkate alınmalıdır. Aksi halde üretim maliyetleri ve dönemin performans sonuçları kıdem tazminatının ödendiği dönemde ciddi dalgalanmalar gösterecektir. Bu doğrultuda sunulan finansal tablolarda gerçeğe uygun faydalı bilgi vermekten uzaklaşacaktır.

Bu çalışmada ikramiye, sosyal güvence veya tazminat gibi birçok kavramla ifade edilen kıdem tazminatına ilişkin hesaplama ve muhasebeleştirme sürecinin örneklendirilmesi ile söz konusu tazminatın finansal tablolara olan etkisi ele alınmıştır. Kıdem tazminatının muhasebe sürecindeki etkilerini görmek için karşılaşılabilecek en sık durumlar dikkate alınmış ve bunlarla ilgili hem Tek Düzen Hesap Planı hem de TMS 19 çerçevesinde çözümlü örnek olaylara yer verilmiştir. Bu açıdan özellikle TMS 19 çerçevesinde karmaşık birçok finansal hesaplamaların nasıl yapılacağı ve muhasebe kayıtlarından finansal etkilerine kadar sürecin anlaşılması adına öğretici bir çalışma olmasına özen gösterilmiştir. Ayrıca kıdem tazminatı hesaplamalarında basın işçilerine yönelik getirilen yasal düzenlemeler ele alınmış ve farklılıkları değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Akyiğit, E. (2013). Basın İş Kanunu'nda kıdem tazminatı. TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 24(3-4-5), 1-23.

Bursal, N. (1976). Bir muhasebe finansman sorunun olarak kıdem tazminatı. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 2(5).

Çelik, N. (1988). İş Hukuku Dersleri, 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.

Doyrangöl, N. C. (1993). Kıdem tazminatı giderleri ve kıdem tazminatı karşılıklarına ilişkin muhasebe uygulamaları. Mali Çözüm Dergisi, 20, 4.

Gemici, N. ve Gemici, C. (2017). 5953 sayılı Basın İş Kanunu'nda kıdem tazminatı düzenlemesi. İş ve Hayat Dergisi, Ankara.

http://iskanunu.com/sizin-sorduklariniz/basin-is-kanununa-tabi-calisanlarin-tazminat-haklari/ Erişim tarihi: 13.11.2020

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2954. Erişim tarihi: 13.11.2020

https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.1475&MevzuatIliski=0&sourceXml Erişim tarihi: 13.11.2020

Karahisar, T. (2018). Basın İş Kanunu'na göre gazetecilerin yasal hakları. Marmara İletişim Dergisi, İstanbul.

Kaya, U. ve Durgut, M. (2013). TMS 19 - Çalışanlara Sağlanan Faydalar standardı kapsamında tanımlanmış fayda planlarının muhasebeleştirilmesi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 21.

Kaygusuzoğlu, M. (2010). Kıdem tazminatı karşılığı uygulamasının muhasebe standardı (TMS 19) kapsamında değerlendirilmesi. MUFAD, 47, 173-191.

Normanlıoğlu, Ü. (1973). Türk hukukunda kanunda doğan kıdem tazminatı. Fakülteler Matbaası İstanbul.

Oğuzman, K. (1967). 931 sayılı yeni İş Kanunun özellikleri. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası.

Oğuzman, K. (1967). Kıdem tazminatının hukuki niteliği: 1927 Sayılı Kanun ile kıdem tazminatı yönünden getirilen yeniliklere doğurduğu sorunlar. Eskişehir İTİA Basımevi, Eskişehir.

Saracel, N. (1998). İhbar tazminatı ve diğer tazminatlarla ilişkisi. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1-2), 51-61.

Sürmeli, F. (1981). Kıdem tazminatının finansmanı ve muhasebeleştirilmesi. Eskişehir İktisadi Ticari İlimler Akademisi, 234, 155.

Şakar, M. (2009). Gerekçeli ve içtihatlı İş Kanunu yorumu. Yaklaşım Yayınları, Ankara.

Yıldız, K. ve Akçay, H. (2016). Türkiye'de Kıdem Tazminatının Ödenme Oranı ve Ödenmeme Sebepleri. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(36).

sonrasında gösterdikleri nüktedan yaklaşıma müşterilerin daha anlayışlı olduklarını göstermişlerdir. Buna ek olarak, bir başka çalışmada, Yang vd. (2022:9), yapay zeka mizahının, basit hizmet hatalarında müşterilerin takdirini kazanırken, ağır hizmet hatalarında ise müşteriler tarafından samimiyetsiz olarak algılanabileceğini göstererek, telafi mizahının empatiyle ve özenle kullanılmasının gerekliliğine işaret etmektedirler. Ayrıca, Lv vd. (2021:11) yaptıkları üç farklı senaryo içeren çalışmalarında, hassas ve nazik ses tonunun, görünümün ve iletişimin, hizmet telafisine müşterilerin gösterdiği anlayışı olumlu etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

5. SONUÇ

Hizmet yapay zekası hataları ve telafilerine dair uygulamalar ve araştırmalar, sürekli artmakla birlikte henüz başlangıç aşamasındadır. An itibariyle, hizmet karşılaşmasında, insanların yerine geçen hizmet robotlarının performansları üzerine sınırlı kapsamlarda karşılaştırmalı hizmet hatası ve telafisi çalışmaları yapılmaktadır. Bununla birlikte, hizmet hatasından dolayı robotların işten atıldığı turizm sektöründeki uygulamalara ve çalışmalara bakıldığında, yakında müşterilerin sadece insan ve yapay zeka hizmet performansını karşılaştırmakla sınırlı kalmayacaklarını, perakende, finansal hizmetler gibi alanlarda da hizmet robotlarının hizmet hata ve telafi süreçlerine sadece analitik yapay zeka özellikleriyle yaklaşamayacaklarını söylemek mümkündür. Özellikle insani özelliklerini sergileyen duygusal yapay zekanın önemi mevcut çalışmalarda ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle saha çalışanlarının ve hizmet robotlarının hizmet telafi performanslarını inceleyen çalışmalarda, müşteriyle yakın temasın olduğu hizmetlerde, tamamen yapay zekaya öncelik vermek yerine saha çalışanlarının da yer aldığı bir hizmet tasarımı yapılmasının önemine dikkat çekilmektedir. Müşterilerin iyi bir yapay hizmetinden memnun olurken, hata anında hemen kızabileceğinin, telafi süreçlerinden sonra daha hoşnutsuz ve kızgın olabileceğinin farkında olarak hizmet telafisinde etkileşimsel adaletini oluşturacak empatinin, hassasiyetin ve duygusal zekanın farklı boyutlarının hizmet robotlarında daha aktif şekilde temsil edilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Son olarak, hizmet telafisinde insan yapay zeka işbirliği üzerine daha fazla uygulama ve araştırma yapılması ihtiyacı da bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Akarsu, T. N., Marvi, R., & Foroudi, P. (2022). Service failure research in the hospitality and tourism industry: a synopsis of past, present and future dynamics from 2001 to 2020. International Journal of Contemporary Hospitality Management, https://doi.org/10.1108/IJCHM-11-2021-1441

Ameen, N., Tarhini, A., Reppel, A., & Anand, A. (2021). Customer experiences in the age of artificial intelligence. Computers in Human Behavior, 114, 106548.

Amelia, A., Mathies, C., & Patterson, P. G. (2022). Customer acceptance of frontline service robots in retail banking: A qualitative approach. Journal of Service Management, 33(2), 321-341.

Arsenovic, J., De Keyser, A., Edvardsson, B., Tronvoll, B., & Gruber, T. (2021). Justice (is not the same) for all: The role of relationship activity for post-recovery outcomes. Journal of Business Research, 134, 342-351.

Belanche, D., Casaló, L. V., Flavián, C., & Schepers, J. (2020a). Robots or frontline employees? Exploring customers' attributions of responsibility and stability after service failure or success. Journal of Service Management, 31(2), 267-289.

Belanche, D., Casaló, L. V., Flavián, C., & Schepers, J. (2020b). Service robot implementation: a theoretical framework and research agenda. The Service Industries Journal, 40(3-4), 203-225.

Bitner, M. J., Booms, B. H., & Tetreault, M. S. (1990). The service encounter: diagnosing favorable and unfavorable incidents. Journal of Marketing, 54(1), 71-84.

Bock, D. E., Wolter, J. S., & Ferrell, O. C. (2020). Artificial intelligence: disrupting what we know about services. Journal of Services Marketing, 34(3), 317-334.

Cao, L. (2021). Artificial intelligence in retail: applications and value creation logics. International Journal of Retail & Distribution Management, 49(7), 958-976.

Chen, J. S., Tran-Thien-Y, L., & Florence, D. (2021). Usability and responsiveness of artificial intelligence chatbot on online customer experience in e-retailing. International Journal of Retail & Distribution Management, 49(11), 1512-1531.

Chen, A., Pan, Y., Li, L., & Yu, Y. (2022). Are you willing to forgive AI? Service recovery from medical AI service failure. Industrial Management & Data Systems, (ahead-of-print)

Chi, O. H., Denton, G., & Gursoy, D. (2020). Artificially intelligent device use in service delivery: a systematic review, synthesis, and research agenda. Journal of Hospitality Marketing & Management, 29(7), 757-786.

Chintalapati, S., & Pandey, S. K. (2022). Artificial intelligence in marketing: A systematic literature review. International Journal of Market Research, 64(1), 38-68.

Choi, S., Mattila, A. S., & Bolton, L. E. (2021). To err is human (-oid): how do consumers react to robot service failure and recovery? Journal of Service Research, 24(3), 354-371.

Crolic, C., Thomaz, F., Hadi, R., & Stephen, A. T. (2022). Blame the bot: anthropomorphism and anger in customer–chatbot interactions. Journal of Marketing, 86(1), 132-148.

Davenport, T., Guha, A., Grewal, D., & Bressgott, T. (2020). How artificial intelligence will change the future of marketing. Journal of the Academy of Marketing Science, 48(1), 24-42.

Flavián, C., & Casaló, L. V. (2021). Artificial intelligence in services: current trends, benefits and challenges. The Service Industries Journal, 41(13-14), 853-859.

Flavián, C., Pérez-Rueda, A., Belanche, D., & Casaló, L. V. (2022). Intention to use analytical artificial intelligence (AI) in services–the effect of technology readiness and awareness. Journal of Service Management, 33(2), 293-320.

Fouroudi, P., Kitchen, P., Marvi, R., Akarsu, T. N., & Uddin, H. (2020). A bibliometric investigation of service failure literature and a research agenda. European Journal of Marketing, 54(10), 2575-2619.

Gillath, O., Ai, T., Branicky, M. S., Keshmiri, S., Davison, R. B., & Spaulding, R. (2021). Attachment and trust in artificial intelligence. Computers in Human Behavior, 115, 106607.

Grégoire.. (2020). Service Failure and Recovery at the Crossroads: Recommendations to Revitalize the Field and its Influence. Journal of Service Research

Gursoy, D., Chi, O. H., Lu, L., & Nunkoo, R. (2019). Consumers acceptance of artificially intelligent (AI) device use in service delivery. International Journal of Information Management, 49, 157-169.

Hentzen, J. K., Hoffmann, A., Dolan, R., & Pala, E. (2021). Artificial intelligence in customer-facing financial services: a systematic literature review and agenda for future research. International Journal of Bank Marketing

Hocutt, M. A., Bowers, M. R., & Donavan, D. T. (2006). The art of service recovery: fact or fiction?. Journal of Services Marketing, 20(3), 199-207.

Hogreve, J., Iseke, A., & Derfuss, K. (2022). The Service-Profit Chain: Reflections, Revisions, and Reimaginations. Journal of Service Research, 25(3), 460-477.

Huang, M. H., & Rust, R. T. (2018). Artificial Intelligence in Service. Journal of Service Research, 21(2), 155-172.

Huang, M. H., & Rust, R. T. (2022). A framework for collaborative artificial intelligence in marketing. Journal of Retailing, 98(2), 209-223.

Huang, A., Chao, Y., de la Mora Velasco, E., Bilgihan, A., & Wei, W. (2021). When artificial intelligence meets the hospitality and tourism industry: an assessment framework to inform theory and management. Journal of Hospitality and Tourism Insights

Huang, B., & Philp, M. (2021). When AI-based services fail: examining the effect of the self-AI connection on willingness to share negative word-of-mouth after service failures. The Service Industries Journal, 41(13-14), 877-899.

Huang, Y. S. S., & Dootson, P. (2022). Chatbots and service failure: When does it lead to customer aggression. Journal of Retailing and Consumer Services, 68, 103044.

Jiang, K., Qin, M., & Li, S. (2022). Chatbots in retail: How do they affect the continued use and purchase intentions of Chinese consumers?. Journal of Consumer Behaviour, 21(4), 756-772.

Knani, M., Echchakoui, S., & Ladhari, R. (2022). Artificial intelligence in tourism and hospitality: Bibliometric analysis and research agenda. International Journal of Hospitality Management, 107, 103317.

Koc, E. (2019). Service failures and recovery in hospitality and tourism: A review of literature and recommendations for future research. Journal of Hospitality Marketing & Management, 28(5), 513-537.

Lee, E. J., & Park, J. (2010). Service failures in online double deviation scenarios: justice theory approach. Managing Service Quality: An International Journal, 20(1), 46–69.

Lu, L., Cai, R., & Gursoy, D. (2019). Developing and validating a service robot integration willingness scale. International Journal of Hospitality Management, 80, 36-51.

Lv, X., Liu, Y., Luo, J., Liu, Y., & Li, C. (2021). Does a cute artificial intelligence assistant soften the blow? The impact of cuteness on customer tolerance of assistant service failure. Annals of Tourism Research, 87, 103114.

Lv, X., Yang, Y., Qin, D., Cao, X., & Xu, H. (2022). Artificial intelligence service recovery: The role of empathic response in hospitality customers' continuous usage intention. Computers in Human Behavior, 126, 106993.

Mariani, M. M., Perez-Vega, R., & Wirtz, J. (2022). AI in marketing, consumer research and psychology: a systematic literature review and research agenda. Psychology & Marketing, 39(4), 755-776.

Maxham, J. G. III (2001). Service recovery's influence on customer satisfaction, positive word-of-mouth, and purchase intentions. Journal of Business Research, 54(1), 11–24.

McCollough, M. A. (2009). The recovery paradox: The effect of recovery performance and service failure severity on post-recovery customer satisfaction. Academy of Marketing Studies Journal, 13(1), 89-104.

Mende, M., Scott, M. L., van Doorn, J., Grewal, D., & Shanks, I. (2019). Service robots rising: How humanoid robots influence service experiences and elicit compensatory consumer responses. Journal of Marketing Research, 56(4), 535-556.

Moriuchi, E. (2019). Okay, Google!: An empirical study on voice assistants on consumer engagement and loyalty. Psychology & Marketing, 36(5), 489-501.

Mozafari, N., Schwede, M., Hammerschmidt, M., & Weiger, W. H. (2022). Claim success, but blame the bot? User reactions to service failure and recovery in interactions with humanoid service robots. In Proceedings of the 55th Hawaii International Conference on System Sciences, 4296-4305.

Mustak, M., Salminen, J., Plé, L., & Wirtz, J. (2021). Artificial intelligence in marketing: Topic modeling, scientometric analysis, and research agenda. Journal of Business Research, 124, 389-404.

Oosthuizen, K., Botha, E., Robertson, J., & Montecchi, M. (2021). Artificial intelligence in retail: The AI-enabled value chain. Australasian Marketing Journal, 29(3), 264-273.

Pizzi, G., Scarpi, D., & Pantano, E. (2021). Artificial intelligence and the new forms of interaction: Who has the control when interacting with a chatbot?. Journal of Business Research, 129, 878-890.

Puntoni, S., Reczek, R. W., Giesler, M., & Botti, S. (2021). Consumers and artificial intelligence: An experiential perspective. Journal of Marketing, 85(1), 131-151.

Rahman, M., Ming, T. H., Baigh, T. A., & Sarker, M. (2021). Adoption of artificial intelligence in banking services: An empirical analysis. International Journal of Emerging Markets, 10.1108/IJOEM-06-2020-0724

Rust, R. T. (2020). The future of marketing. International Journal of Research in Marketing, 37(1), 15-26.

SAS (2019), To the internet of things: a non-geeks A-to-Z guide, https://www.sas.com/content/dam/SAS/en_us/doc/whitepaper1/non-geek-a-to-z-guide-to-internet-of-things-108846.pdf (11/09/2022).

Shankar, V. (2018). How artificial intelligence (AI) is reshaping retailing. Journal of Retailing, 94(4), vi-xi

Shankar, V., Kalyanam, K., Setia, P., Golmohammadi, A., Tirunillai, S., Douglass, T., ... & Waddoups, R. (2021). How technology is changing retail. Journal of Retailing, 97(1), 13-27.

Sheth, J. N., Jain, V., Roy, G., & Chakraborty, A. (2022). AI-driven banking services: the next frontier for a personalised experience in the emerging market. International Journal of Bank Marketing, 40(6), 1248-1271.

Singh, R. (2022). “Hey Alexa–order groceries for me”–the effect of consumer–VAI emotional attachment on satisfaction and repurchase intention. European Journal of Marketing, 56(6), 1684-1720.

Smith, A. K., Bolton, R. N., & Wagner, J. (1999). A model of customer satisfaction with service encounters involving failure and recovery. Journal of Marketing Research, 36(3), 356-372.

Song, C. S., & Kim, Y. K. (2021). Predictors of consumers’ willingness to share personal information with fashion sales robots. Journal of Retailing and Consumer Services, 63, 102727.

Song, M., Xing, X., Duan, Y., Cohen, J., & Mou, J. (2022a). Will artificial intelligence replace human customer service? The impact of communication quality and privacy risks on adoption intention. Journal of Retailing and Consumer Services, 66, 102900.

Song, M., Du, J., Xing, X., & Mou, J. (2022b). Should the chatbot “save itself” or “be helped by others”? The influence of service recovery types on consumer perceptions of recovery satisfaction. Electronic Commerce Research and Applications, 101199.

Suresh, P., & Chawla, V. The Burden of Double Deviation in Services: A Systematic Review and Research Agenda. International Journal of Consumer Studies, 46(5), 1919-1941.

Tan, T. M., Balaji, M. S., Oikarinen, E. L., Alatalo, S., & Salo, J. (2021). Recover from a service failure: The differential effects of brand betrayal and brand disappointment on an exclusive brand offering. Journal of Business Research, 123, 126-139.

Vitezić, V., & Perić, M. (2021). Artificial intelligence acceptance in services: connecting with Generation Z. The Service Industries Journal, 41(13-14), 926-946.

Vlačić, B., Corbo, L., e Silva, S. C., & Dabić, M. (2021). The evolving role of artificial intelligence in marketing: A review and research agenda. Journal of Business Research, 128, 187-203.

Wang, Y., Kang, Q., Zhou, S., Dong, Y., & Liu, J. (2022). The impact of service robots in retail: Exploring the effect of novelty priming on consumer behavior. Journal of Retailing and Consumer Services, 68, 103002.

Wirtz, J., Patterson, P. G., Kunz, W. H., Gruber, T., Lu, V. N., Paluch, S., & Martins, A. (2018). Brave new world: service robots in the frontline. Journal of Service Management, 29(5), 907-931.

Xing, X., Song, M., Duan, Y., & Mou, J. (2022). Effects of different service failure types and recovery strategies on the consumer response mechanism of chatbots. Technology in Society, 70, 102049

Xu, X., Liu, J. (2022). Artificial intelligence humor in service recovery. Annals of Tourism Research, 95, 103439.

Yang, Y., Liu, Y., Lv, X., Ai, J., & Li, Y. (2022). Anthropomorphism and customers' willingness to use artificial intelligence service agents. Journal of Hospitality Marketing & Management, 31(1), 1-23.

Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2017). Services Marketing: Integrating Customer Focus Across the Firm, New York: McGraw-Hill Education.

KAYNAKÇA

Aaker, D. A. (1988). Strategic Market Management, 2nd ed. New York: John Wiley & Sons.

Achrol, R. S. & Philip K. (1999). Marketing in the network economy. Journal of Marketing, 63 (Special Issue), 146-163.

Alderson, W. (1957). Marketing Behavior and Executive Action: A Functionalist Approach to Marketing Theory. Homewood, IL: Richard D. Irwin.

Anderson, P. F. (1982). Marketing, strategic planning and the theory of the firm. Journal of Marketing, 46 (Spring), 15-26.

Ansoff, H. Igor (1965). Corporate Strategy. New York: McGraw-Hill.

Arnould, E. J., & Thompson, C. J. (2005). Consumer culture theory (CCT): Twenty years of research. Journal of consumer research, *31*(4), 868-882.

Bagozzi, R. P. (1975). Marketing as exchange. Journal of marketing. 39(4), 32-39.

Baker, M. J. (1976). Evolution of the Marketing Concept. (Eds. Baker, M.J.) Marketing. Macmillan Studies in Marketing Management. London: Palgrave.

Barksdale, H. C., & Darden, B. (1971). Marketers' attitudes toward the marketing concept. Journal of Marketing, *35*(4), 29-36.

Barney, J. B. (1986). Strategic factor markets: Expectations, luck, and business strategy. Management science, *32*(10), 1231-1241.

Belk, R. W. (1988). Third world consumer culture. *Research in Marketing*, *4*(1), 103-127.

Bell, M. L., & Emory, C. W. (1971). The faltering marketing concept. Journal of marketing, 35(4), 37-42.

Borch, F. J. (1957). The Marketing Philosophy as a Way of Business Life, (Eds. Elizabeth Marting and Albert Newgarden) in The Marketing Concept: Its Meaning to Management. New York: American Management Association, 3-16.

Brown, S. (1996). Art or science?: Fifty years of marketing debate. Journal of Marketing Management 12(4): 243-267.

Bund, H., & Carroll, J. W. (1957). The changing role of the marketing function. Journal of *Marketing*, *21*(3), 268-325.

Day, G. S. (1984), Strategic Marketing Planning. New York: West Publishing Company.

Day, G. S. (1994). The capabilities of market-driven organizations. Journal of marketing, *58*(4), 37-52.

Day, G. S. (1999). Creating a market-driven organization. MIT Sloan Management Review, *41*(1), 11.

Day, G. S. & Montgomery, D. B. (1999). Charting new directions for marketing. Journal of marketing, *63*(4_suppl1), 3-13.

Deshpande, R., & Webster Jr, F. E. (1989). Organizational culture and marketing: defining the research agenda. Journal of marketing, *53*(1), 3-15.

Dholakia, N., Firat, A. F., & Bagozzi, R. P. (1980). The de-Americanization of marketing thought: In search of a universal basis. Theoretical developments in marketing, 25-29.

Dichter, E. (1960). The strategy of desire. Transaction Publishers.

Dickinson, R., Herbst, A., & O'Shaughnessy, J. (1986). Marketing concept and customer orientation. European Journal of Marketing. Vol. 20 No. 10, pp. 18-23.

Dixon, D. F. (1990). Marketing as production: The development of a concept, Journal of the Academy of Marketing Science, 18 (Fall), 337-43.

Dixon, D. F. (1992). Consumer sovereignty, democracy, and the marketing concept: A macromarketing perspective. Canadian Journal of Administrative Sciences *9*(2), 116-125.

Drucker, P. F. (1950). Marketing Men Take Over in GE Units. Business Week, 30-36.

Felton, Arthur P. (1959). Making the marketing concept work. Harvard business review 37, 55-65.

Firat, A. F., & Dholakia, N. (1989). Re-writing Marketing History: Why?. In Proceedings of the Conference on Historical Analysis and Research in Marketing, 4, 107-119.

Firat, A. F., Kumcu, E., & Karafakıoğlu, M. (1988). The interface between marketing and development: Problems and prospects. (Eds. E. Kumcu & A. F. Fırat), Marketing and development: Toward broader dimensions. Research in Marketing, Supplement Greenwich, CT: JAI Press, 4, 317-343.

Fullerton, R. A. (1987). The poverty of a historical analysis: present weakness and future cure in U.S. marketing thought. (Eds. A. Fuat Firat, Nikhilesh Dholakia, ve Richard P. Bagozzi) Philosophical and Radical Thought in Marketing Lexington, MA: Lexington Books, 97-116.

Fullerton, R. A. (1988). How modern is modern marketing? Marketing's evolution and the myth of the "Production Era". Journal of marketing, *52*(1), 108-125.

Grönroos, C. (1991). The marketing strategy continuum: towards a marketing concept for the 1990s. *Management decision*. 29 (1), 7-13

Grönroos, C. (1994). From marketing mix to relationship marketing: towards a paradigm shift in marketing. *Asia-Australia Marketing Journal*, *2*(1), 9-29.

Gummersson, E. (1987). The new marketing longterm interactive relationships. Developing. Long Range Planning, *20*(4), 10-20.

Gummesson, E. (1994). Broadening and specifying relationship marketing, Asia-Australia Marketing Journal, 2 (August), 31-43.

Holbrook, M. B., & Hirschman, E. C. (1982). The experiential aspects of consumption: Consumer fantasies, feelings, and fun. Journal of consumer research, *9*(2), 132-140.

Hollander, S. C. (1986). The marketing concept: A déjà vu. (Eds George Fisk), In Marketing management technology as a social process, 3–29. New York: Praeger.

Hollander, S. C., Rassuli, K. M., Jones, D. B., & Dix, L. F. (2005). Periodization in marketing history. *Journal of Macromarketing*, *25*(1), 32-41.

Hunt, S. D. & Morgan, R. M. (1995). The comparative advantage theory of competition. Journal of marketing, 59(2), 1-15.

Jones, D. B., & Richardson, A. J. (2007). The myth of the marketing revolution. Journal of Macromarketing, *27*(1), 15-24.

Karababa, E., ve Ger, G. (2005). An alternative historical method for marketing research: a foucaultian approach. In Proceedings of the Conference on Historical Analysis and Research in Marketing, 12, 345-347.

Keith, Robert J. (1960). The marketing revolution. Journal of Marketing 24 (3): 35–38.

Kohli, A. K., & Jaworski, B. J. (1990). Market orientation: the construct, research propositions, and managerial implications. Journal of marketing, *54*(2), 1-18.

Kotler, P. (1972). A generic concept of marketing. *Journal of marketing*, *36*(2), 46-54.

Kotler, P. (1984), Marketing Management: Analysis, Planning, and Control. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.

Kotler, P., & Levy, S. J. (1969). Broadening the concept of marketing. Journal of marketing, 3*3*(1), 10-15.

Kotler, P., & Zaltman, G. (1971). Social marketing: an approach to planned social change. Journal of marketing, 35(3), 3-12.

Levitt, T. (1960). Marketing myopia. Harvard business review, 38(4), 24-47.

Lusch, R. F., Vargo, S. L., & O'brien, M. (2007). Competing through service: Insights from service-dominant logic. Journal of retailing, 83(1), 5-18.

McKitterick, John B. (1957). What is the marketing management concept? The Frontiers of Marketing Thought and Action. Chicago: American Marketing Association, 71-82.

Milonakis, D., & Fine, B. (2009). From political economy to economics: method, the social and the historical in the evolution of economic theory. London: Routledge.

Narver, J. C., & Slater, S. F. (1990). The effect of a market orientation on business profitability. Journal of marketing, 54(4), 20-35.

Papatya, N. (2007). Sürdürülebilir Rekabetçi Üstünlük Sağlamada Stratejik Yönetim Ve Pazarlama Odağı Kaynak Tabanlı Görüş: Kavramsal Ve Kurumsal Yaklaşım. Ankara: Asil Yayın.

Papatya, N. ve Papatya, K. (2022). Sıfırlanan Kapitalizm ve Ekolojik Yenilik: Yeşillenen İktidarın Asimetrik Rekabet Sarkacı. Ankara: Nobel Yayınevi.

Peter F. Drucker (1954). The Practice of Management. New York: Harper & Row.

Porter, M. (1990). Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors, Newyork: The Free Press.

Prahalad, C.K. and Gary Hamel (1990). The core competence of the corporation, Harvard Business Review, 68 (May-June), 79-91.

Rumelt, R. P. (1984). Towards a strategic theory of the firm. Competitive strategic management, 26(3), 556-570.

Savitt, R. (1990). Pre-Aldersonian Antecedents to Macro- marketing: Insights from the Textual Literature, Journal of the Academy of Marketing Science, 18 (Fall), 293-301.

Shapiro, B. P. (1988). What the hell is market oriented? Boston, MA, USA: HBR Reprints.

Sheth, J, Rajendra S. Sisodia & Arun S. (2000). The antecedents and consequences of customer-centric marketing, Journal of the Academy of Marketing Science, 28 (Winter), 55-66.

Shostack, G. L. (1977). Breaking free from product marketing. Journal of marketing, 41(2), 73-80.

Simmonds, H., & Gazley, A. (2018). Marketing systems: critical realist interventions towards better theorizing. Journal of Critical Realism, 17(2), 140-159.

Skålén, P., Fellesson, M., & Fougère, M. (2006). The governmentality of marketing discourse. Scandinavian Journal of Management, 22(4), 275-291.

Stern, B. B. (1990). Literary criticism and the history of marketing thought: A new perspective on "reading" marketing theory. Journal of the Academy of Marketing Science, *18*(4), 329-336.

Stern, B. B. (1990). Literary criticism and the history of marketing thought: A new perspective on "reading" marketing theory. Journal of the Academy of Marketing Science, 18(4), 329-336.

Tadajewski, M. (2006). The ordering of marketing theory: the influence of McCarthyism and the Cold War. *Marketing Theory*, *6(2),* 163-199.

Tadajewski, M. (2009). Eventalizing the marketing concept. Journal of Marketing Management, *25*(1-2), 191-217.

Tadajewski, M. (2018). Critical reflections on the marketing concept and consumer sovereignty. in The Routledge companion to critical marketing. Abingdon, Oxon: Routledge, 196-224.

Tadajewski, M. (2022). Marketing, synthesis and interdisciplinarity: reading with MJB. Journal of Marketing Management, 1-16.

Tadajewski, M., & Jones, D. B. (2016). Hyper-power, the marketing concept and consumer as 'boss'. Marketing Theory, 16(4), 513-531.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. Strategic management journal, 18(7), 509-533.

Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to a new dominant logic for marketing. Journal of Marketing, 68, 1–17.

Varman, R., & Saha, B. (2009). Disciplining the discipline: understanding postcolonial epistemic ideology in marketing. Journal of Marketing Management, 25(7-8), 811-824.

Webster Jr, F. E. (1981). Top Management's Concerns about Marketing: Issues for the 1980's. Journal of Marketing, 45(3), 9-16.

Webster Jr, F. E. (1988). The rediscovery of the marketing concept. Business horizons, 31(3), 29-39.

Webster Jr, F. E. (1992). The changing role of marketing in the corporation. Journal of marketing, *56*(4), 1-17.

Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. Strategic management journal, 5(2), 171-180.

olanak tanımıştır (Hubert ve Kenning, 2008; Ariely ve Berns, 2010). Pazarlamacılar, nöropazarlama tekniklerinden yararlanarak, tüketici satın alma davranışı, reklam, fiyatlandırma, karar verme sürecini değerlendirerek bilimsel bir tabanda analiz etme imkanı bulmuşlardır (Fugate, 2007). Nöropazarlamanın kendisi sıklıkla görüntüleme teknolojisini kullanarak insan beyninin bilinmeyen içsel "sırlarını" belirlemeye yarayan bir araç olarak tanımlanmaktadır.

Etik kural ve düzenlemelerin pazarlama araştırmacılarına rehberlik sağlamadaki sınırlılığı, nöropazarlama tekniklerinin aracılığıyla elde edilen araştırma sonuçlarının tüketici davranışlarının manipüle etmek amacıyla kullanabileceğine yönelik bir önyargı oluşmasına sebep olmuştur (Murphy vd., 2008). Bu tür algılamalar, bu alanda çalışmak isteyen araştırmacılar endişelendirmekte, katılımcı işbirliklerini azaltmaktadır. Pazarlamacılar giderek artan bir şekilde nöropazarlama araştırmalarının olası pratik uygulamalarına dikkatlerini çektikçe, nöropazarlama çalışmalarının bilimsel geçerliliği ve insan onuru ve özerkliği, mahremiyet, verilerin gizliliği ve savunmasız grupların korunması ile ilgili sorular ortaya çıkmıştır (Bakardjieva ve Kimmel, 2017 Flores, vd., 2014). Sonuç olarak, nöropazarlama faaliyetleri etik olarak doğru bir şekilde yürütülerek etik yönüne özen gösterilirse, nöropazarlamanın ortaya çıkmasının aynı zamanda pazarlamacılar ve tüketiciler için bir kazan-kazan durumu yarattığı söylenebilir. Pazarlamacılar, daha iyi ürün ticarileştirmesine yol açan içsel bilgiler elde edebilir ve müşterilere daha özelleştirilmiş ürünler sunulur (Olteanu, 2015; Ariely ve Berns, 2010; Lee vd., 2007). Nöropazarlama çalışmalarının geleceği için nörologlar ve akademisyenlerin iş birliği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Alvarez del Blanco, R. M. (2010). Neuromarketing. Harvard Deusto Business Review, (186), 39.

Anderson, E. T. & Simester, D. I. (2003). Effects of $9 price endings on retail sales: Evidence from field experiments. Quantitative marketing and Economics, 1(1), 93-110.

Ariely, D. & Berns, G. S. (2010). Neuromarketing: The hope and hype of neuroimaging in business. Nature Reviews Neuroscience, 11, 284–292.

Asamoah, E. S. & Chovancová, M. (2011). The influence of price endings on consumer behavior: An application of the psychology of perception. Acta Universitatis agriculturae et silviculturae mendelianae Brunensis. 59 (7), 29-38.

Bakardjieva, E. & Kimmel, A. J. (2017). Neuromarketing research practices: attitudes, ethics, and behavioral intentions. Ethics & Behavior, 27(3), 179-200.

Beckwith, H. (1999). Selling the invisible: a field guide to modern marketing. New York: Grand Central Publishing.

Bizer, G. Y. & Schindler, R. M. (2005). Direct evidence of ending-digit drop-off in price information processing. Psychology & Marketing, 22(10), 771-783.

Brenninkmeijer, J., Schneider, T. & Woolgar, S. (2020). Witness and silence in neuromarketing: managing the gap between science and its application. Science, Technology, & Human Values, 45(1), 62-86.

Calvert, G. A. & Brammer, M. J. (2012). Predicting consumer behavior: using novel mind-reading approaches. IEEE pulse, 3(3), 38-41.

Camerer, C., Loewenstein, G. & Prelec, D. (2005). Neuroeconomics: How neuroscience can inform economics. Journal of economic Literature, 43(1), 9-64.

Chartrand, T. L., Huber, J., Shiv, B. & Tanner, R. J. (2008). Non-conscious goals and consumer choice. Journal of Consumer Research, 35 (2), 189–201.

Cohen, E. L. & Lancaster, A. L. (2014). Individual differences in in-person and social media television coviewing: The role of emotional contagion, need to belong, and coviewing orientation. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 17(8), 512-518.

Daugherty, T., Hoffman, E., & Kennedy, K. (2016). Research in reverse: Ad testing using an inductive consumer neuroscience approach. Journal of Business Research, 69(8), 3168-3176.

Fitzsimons, G. M., Chartrand, T. L. & Fitzsimons, G. J. (2008). Automatic effects of brand exposure on motivated behavior: How Apple makes you “think different.” Journal of Consumer Research, 35, 21–35.

Flores, J., Baruca, A. & Saldivar, R. (2014). Is neuromarketing ethical? Consumers say yes. consumers say no. Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues, 17(2), 77-91.

Fugate, D. L. (2007). Neuromarketing: a layman's look at neuroscience and its potential application to marketing practice. Journal of consumer marketing, 27(4), 385-394.

Garcia, J. R. & Saad, G. (2008). Evolutionary neuromarketing: Darwinizing the neuroimaging paradigm for consumer behavior. Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review, 7(4-5), 397-414.

Gordon, W. (2002). The darkroom of the mind—What does neuropsychology now tell us about brands?. Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review, 1(3), 280-292.

Hubert, M. & Kenning, P. (2008). A current overview of consumer neuroscience. Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review, 7(4-5), 272-292.

Hubert, M. (2010). Does neuroeconomics give new impetus to economic and consumer research?. Journal of Economic Psychology, 31(5), 812-817.

Kenning, P. (2008). What advertisers can do and cannot do with neuroscience. International Journal of Advertising, 27, 472–473.

Kenning, P. H. & Plassmann, H. (2008). How neuroscience can inform consumer research. IEEE transactions on neural systems and rehabilitation engineering, 16(6), 532-538.

Kimmel, A. J. (1988). Ethics and values in applied social research. Newbury Park, CA: Sage.

Kimmel, A. J. (2007). Ethical issues in behavioral research: Basic and applied perspectives. Oxford, UK: Wiley/ Blackwell.

Kumar, H. & Singh, P. (2015). Neuromarketing: An emerging tool of market research. International Journal of Engineering and Management Research (IJEMR), 5(6), 530-535.

Lee, N., Broderick, A. J. & Chamberlain, L. (2007). What is 'neuromarketing'? A discussion and agenda for future research. International journal of psychophysiology, 63(2), 199-204.

Leach, M. M. & Harbin, J. J. (1997). Psychological ethics codes: A comparison of twenty-four countries. International Journal of Psychology, 32(3), 181-192.

Leonard, D. & Rayport, J. F. (1997). Spark innovation through empathic design. Harvard business review, 75, 102-115.

Lewis, D. (2005). Everything you wanted to know about neuromarketing but didn't know who to ask. Extracts From a Fuller Paper, Erişim adresi: http://www. neuroco. com/NeurocoPDF.

Li, S., Coduto, K. D. & Morr, L. (2019). Communicating social support online: The roles of emotional disclosures and gender cues in support provision. Telematics and Informatics, 39, 92-100.

Lieberman, M. D. (2007). Social cognitive neuroscience: a review of core processes. Annu. Rev. Psychol., 58, 259-289.

Lim, W. M. (2018). Demystifying neuromarketing. Journal of Business Research, 91, 205-220.

Lindstrom, M. (2008). Buy-ology. İstanbul: Optimistik Yayınları.

McClure, S. M., Li, J., Tomlin, D., Cypert, K. S., Montague, L. M. & Montague, P. R. (2004). Neural correlates of behavioral preference for culturally familiar drinks. Neuron, 44(2), 379-387.

Morin, C. (2011). Neuromarketing: the new science of consumer behavior. Society, 48(2), 131-135.

Muñoz-Leiva, F., Hernández-Méndez, J. & Gómez-Carmona, D. (2019). Measuring advertising effectiveness in Travel 2.0 websites through eye-tracking technology. Physiology & behavior, 200, 83-95.

Murphy, E. R., Illes, J. & Reiner, P. B. (2008). Neuroethics of neuromarketing. Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review, 7(4-5), 293-302.

Nemorin, S. (2017). Neuromarketing and the "poor in world" consumer: how the animalization of thinking underpins contemporary market research discourses. Consumption Markets & Culture, 20(1), 59-80.

NMSBA (2020). NMSBA Code of Ethics. Erişim adresi: https://www.nmsba.com/buying-neuromarketing/code-of-ethics

O'cass, A. & McEwen, H. (2004). Exploring consumer status and conspicuous consumption. Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review, 4(1), 25-39.

Olteanu, M. D. B. (2015). Neuroethics and responsibility in conducting neuromarketing research. Neuroethics, 8(2), 191-202.

Plassmann, H., Ramsøy, T. Z., & Milosavljevic, M. (2012). Branding the brain: A critical review and outlook. Journal of consumer psychology, 22(1), 18-36.

Plassmann, H., Ambler, T., Braeutigam, S. & Kenning, P. (2007). What can advertisers learn from neuroscience? International Journal of Advertising, 26(2), 151-175.

Pop, N. A. & Iorga, A. M. (2012). A new challenge for contemporary marketing-neuromarketing. Management & Marketing, 7(4), 631–644.

Pozharliev, R., Verbeke, W. J. & Bagozzi, R. P. (2017). Social consumer neuroscience: Neurophysiological measures of advertising effectiveness in a social context. Journal of Advertising, 46(3), 351-362.

Pradeep, A. K. (2010). The buying brain: Secrets for selling to the subconscious mind. NJ: John Wiley & Sons.

Pride, W. M. & Ferrell, O. C. (2004). Marketing: concepts & strategies. Delhi: Dreamtech Press.

Renvoisé, P. & Morin, C. (2007). Neuromarketing: Understanding the buy buttons in your customer's brain. Nashville: Harper Collins Leadership.

Rosenthal, R., & Rosnow, R. L. (1984). Applying Hamlet's question to the ethical conduct of research: A conceptual addendum. American Psychologist, 39(5), 561-563.

Rossiter, J. R., Silberstein, R. B., Harris, P. G. & Nield, G. (2001). Brain-imaging detection of visual scene encoding in long-term memory for TV commercials. Journal of Advertising Research, 41(2), 13-21.

Roth, V. A. (2014). The potential of neuromarketing as a marketing tool (Bachelor's thesis, University of Twente). Erişim adresi: http://essay.utwente.nl/65342/1/Roth_BA_MB.pdf

Rustichini, A. (2005). Neuroeconomics: Present and future. Games and economic Behavior, 52(2), 201-212.

Sanfey, A. G., Loewenstein, G., McClure, S. M., & Cohen, J. D. (2006). Neuroeconomics: cross-currents in research on decision-making. Trends in cognitive sciences, 10(3), 108-116.

Schleim, S. (2014). Critical neuroscience—or critical science? A perspective on the perceived normative significance of neuroscience. Frontiers in Human Neuroscience, 8, 1-6.

Sebastian, V. (2014). Neuromarketing and evaluation of cognitive and emotional responses of consumers to marketing stimuli. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 127, 753-757.

Smidts, A., Hsu, M., Sanfey, A. G., Boksem, M. A., Ebstein, R. B., Huettel, S. A., ... & Yoon, C. (2014). Advancing consumer neuroscience. Marketing Letters, 25(3), 257-267.

Sinha, I. & Foscht, T. (2006). Reverse psychology marketing: The death of traditional marketing and the rise of the new “pull” game. New York: Springer.

Theus, K. T. (1994). Subliminal advertising and the psychology of processing unconscious stimuli: A review of research. Psychology & Marketing, 11(3), 271-290.

Thomas, A. R., Pop, N. A., Iorga, A. M. & Ducu, C. (Eds.). (2016). Ethics and neuromarketing: Implications for market research and business practice. New York: Springer.

Ulrich, K. T. (2003). Product design and development. New York: McGraw-Hill Education.

Völckner, F. & Hofmann, J. (2007). The price-perceived quality relationship: A meta-analytic review and assessment of its determinants. Marketing Letters, 18(3), 181-196.

Young, C. (2002). Brain waves, picture sorts®, and branding moments. Journal of Advertising Research, 42(4), 42-53.

Wedel, M. & Pieters, R. (2008). A review of eye-tracking research in marketing. Review of marketing research, 4(2008), 123-147.

Wei, Z., Wu, C., Wang, X., Supratak, A., Wang, P. & Guo, Y. (2018). Using support vector machine on EEG for advertisement impact assessment. Frontiers in neuroscience, 12, 1-12.

Araştırmanın ikinci hipotezi kapsamında sosyal medya pazarlaması uygulamalarının marka farkındalığı ile ilişkisi araştırılmıştır. Analiz sonucunda sosyal medya pazarlamasının marka farkındalığı üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç Bilgin (2018), Cheung vd. (2019) araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmanın üçüncü hipotezinde marka farkındalığı ve marka bağlılığı arasındaki ilişki ele alınmıştır. Tüketicilerin belirli bir markaya bağlı kalabilmeleri için öncelikle markadan haberdar olmaları gerekmektedir. Hipotez testi sonucunda marka farkındalığının marka bağlılığı üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç literatürdeki Chi vd. (2009), Sasmita ve Suki (2015), Torres vd. (2015) çalışmaları ile benzerlik sergilemektedir. Araştırmanın dördüncü hipotezinde sosyal medya pazarlama uygulamalarının marka bağlılığı üzerindeki etkisinde marka farkındalığının aracılık rolü olup olmadığı ele alınmıştır. Analiz sonucunda marka farkındalığının kısmi aracılık rolü olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları dikkate alındığında sosyal medya pazarlamasına önem veren işletmelerin markalarına yönelik müşteri bağlılığını sağlama ve güçlendirme imkanlarının ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Sosyal medya pazarlaması ile işletmeler, tüketicilerle bire bir iletişim kurabilmekte ve duygusal bir iletişim ortamı sağlayabilmektedirler. İşletmeler sundukları ürün ve hizmetlerin farkındalığını yükselterek tüketicilerin markaya karşı algılarını olumlu yönde etkileyebilirler. Bir diğer önemli nokta ise tüketicilerin interaktif iletişim sayesinde olumlu düşüncelerini çevrelerine aktarmaları ile marka bağlılığı ağını genişleterek memnun müşteri potansiyelini artırabilmeleridir.

KAYNAKÇA

Aaker, D. A. (1991). Managing brand equity. New York: The Free Press.

Aaker, D. A. (1996). Measuring brand equity across products and markets. California Management Review, 38(3), 102-120.

Aaker, D. A. (2010). Güçlü markalar yaratmak. İstanbul: MediaCat Yayınları.

Ahmed Qazi, M., Raziq, M. M., & Ahmed, S. (2018). The role of social media marketing and brand consciousness in building brand loyalty. GMJACS, 8(1), 154-165.

Akyol, M. (2010). Marka iletişim aracı olarak oyun reklam: Marka farkındalığı oluşturma rolü üzerine bir çalışma, yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aslan, İ., & Hanedar, B. (2019). Sosyal medya kullanımının marka sadakatine etkisi: Giyim sektörü üzerine bir araştırma. Social Sciences, 14(3), 77-86.

Balakrishnan, B., Dahnil, M. I., & Yi, W. J. (2014). The impact of social media marketing medium toward purchase intention and brand loyalty among generation Y. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 148, 177-185.

Barefoot, D., & Szabo, J. (2010). Friends with benefits a social media marketing handbook. CA: No Starch Press.

Barreda, A. A., Bilgihan, A., Nusair, K., & Okumus, F. (2016). Online branding: Development of hotel branding through interactivity theory. Tourism Management, 57, 180–192.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of Personality and Social Psychology, 51(6), 1173-1182.

Bilgin, Y. (2018). The effect of social media marketing activities on brand awareness, brand image and brand loyalty. BMIJ, 6(1), 128-148.

Büyükdağ, N. (2021). The effect of brand awareness, brand image, satisfaction, brand loyalty and WOM on purchase intention: An empirical research on social media. Business and Management Studies: An International Journal, 9(4), 1380- 1398.

Byrne, B. M. (2016). Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming (3rd ed.). New York: Routledge.

Can P., & Çetin İ. (2016). Sosyal medya pazarlamasından elde edilen faydaların tüketici marka bağlılığına etkisi üzerine bir araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 30(4), 885-906.

Cheung, M. L., Pires, G. D., & Rosenberger III, P. J. (2019). Developing a conceptual model for examining social media marketing effects on brand awareness and brand image. International Journal of Economics and Business Research, 17(3), 243-261.

Chi, H. K., Yeh, H. R., & Yang, T. Y. (2009). The impact of brand awareness on consumer purchase intention: The mediating effect of perceived quality and brand loyalty. Journal of International Management Studies, 4(1), 135-144.

Cohen, J., Cohen, P., West, S. G., & Aiken, L. S. (2003). Applied multiple regression/ correlation analysis for the behavioral sciences (3rd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

Deepa, N., & Deshmukh S. (2013). Social media marketing. The next generation of business engagement. International Journal of Management Research and Reviews, 3(2), 2461-2468.

De Vries, N. J., & Carlson, J. (2014). Examining the drivers and brand performance implications of customer engagement with brands in the social media environment. Journal of Brand Management, 21(6), 495-515.

Drury, G. (2008). Opinion piece: Social media: Should marketers engage and how can it be done effectively? Journal of Direct, Data and Deigital Marketing Practice, 9, 274–277.

Erdoğmuş, İ. E., & Çicek, M. (2012). The impact of social media marketing on brand loyalty. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 58, 1353-1360.

Fidell, S., Tabachnick, B., Mestre, V., & Fidell, L. (2013). Aircraft noise-induced awakenings are more reasonably predicted from relative than from absolute sound exposure levels. The Journal of the Acoustical Society of America, 134(5), 3645-3653.

Hacıefendioğlu, Ş. (2014). Sosyal medyanın marka bağlılığına etkisi üzerine bir araştırma. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28, 60-62.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). Multivariate data analysis (7th ed.), Pearson New International Edition. Harlow: Pearson Education Limited.

Hermanus, A. E., Margaretha, S., & Indarini (2016). The impact of social media marketing on brand loyalty: The mediation effect of brand-value consciousness towards adidas brand in Indonesia. Journal of Management and Business, 15(2), 24-33.

Hilal, O. A. (2022). A moderation and mediation model of social media marketing and brand loyalty among smartphone users in Egypt. International Journal of Customer Relationship Marketing and Management (IJCRMM), 13(1), 1-21.

Hoeffler, S., & Keller, K. L. (2002). Building brand equity through corporate societal marketing. Journal of Public Policy & Marketing, 21(1), 78–89.

Hossain, S., & Sakib, M. N. (2016). Sosyal medya pazarlamasının üniversite öğrencilerinin marka sadakatine etkisi. Uluslararası Pazarlama ve İş İletişimi Dergisi, 5(3), 1-7.

İpar, M. S. (2011). Turizmde destinasyon markalaşması ve İstanbul üzerine bir uygulama, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

İsmail, A. R. (2017). The influence of perceived social media marketing activities on brand loyalty: The mediation effect of brand and value consciousness. Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, 29(1), 129-144.

Jacoby, J., & Kyner, D. B. (1973). Brand loyalty vs. repeat purchasing. Journal of Marketing Research, 10(1), 1-9.

Jerving, J. (2009). Networking as a marketing tool. Marketing & Business Development, 1-25.

Kang, J. (2011). Social media marketing in hospitaly industry. The role of benefits in increasing brand community participation and the impact of participation consumer trust and commitment toward hotel and restauratnt brand. Iowa State University.

Kaya, A. (2015). Tüketicilerin satın alma davranışlarında marka sadakati, marka imajı ve kalite algılamaları: Beyaz eşya sektöründe bir uygulama, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.

Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring and managing customerbased brand equity. Journal of Marketing, 57(1), 1-22.

Kelly, L., Kerr, G., & Drennan, J. (2010). Avoidance of advertising in social networking sites: The teenage perspective. Journal of Interactive Advertising, 10(2), 16–27.

Kline, R. B. (2016). Principles and practice of structural equation modeling (4th ed.). New York: The Guilford Press.

Ko, H., Cho, C. H., & Roberts, M. S. (2005). Internet uses and gratifications: A structural equation model of interactive advertising. Journal of Advertising, 34(2), 57-70.

Koçyiğit, M. (2015). Sosyal ağ pazarlaması, marka bağlılığı oluşturmada yeni bir pazarlama stratejisi. Konya: Eğitim Yayınevi.

Köksal, Y. (2012). Bir tutundurma aracı olarak sosyal medyanın marka bağlılığına etkileri, yayınlanmamış doktora tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

Lau, G., & Sook, H. L. (1999). Consumers trust in a brand and the link to brand loyalty. Journal of Market Focused Management, 4, 341–370.

Laroche, M., Habibi, M. R., & Richard, M. O. (2013). To be or not to be in social media: How brand loyalty is affected by social media? International Journal of Information Management, 33(1), 76–82.

Lincoln, S. R. (2009). Mastering web 2.0. London: Kogan Page.

Mills, A. (2012). Virality in social media: The SPIN framework. Journal of Public Affairs, 12(2), 162-169.

Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W., & Barrett, K. C. (2011). IBM SPSS for introductory statistics: Use and interpretation (4th ed.). New York: Routledge.

Muchardie, B. G., Yudiana, N. H., & Gunawan, A. (2016). Effect of social media marketing on customer engagement and its impact on brand loyalty in caring colours cosmetics, Martha Tilaar. Binus Business Review, 7(1), 83-87.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). Psychometric theory (3rd ed.). New York: McGraw-Hill Inc.

Odabaşı, Y., & Barış, G. (2002). Tüketici davranışı. İstanbul: Kapital Medya A.Ş.

Orzan, G., Platon, O. E., Stefanescu, C. D., & Orzan, M. (2016). Conceptual model regarding the influence of social media marketing communication on brand trust, brand affect and brand loyalty. Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research, Faculty of Economic Cybernetics, Statistics and Informatics, 50(1), 141-156.

Özata, Z. (2013). Sosyal medya. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: A.Ö Yayınları.

Özcan, S. (2010). İnternet pazarlama faaliyetlerinde tüketici satın alma karar süreci. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(2), 29-39.

Özkaşıkcı, I. (2012). Sosyal medya pazarla(ma)? Yeni çağda sosyal medya kullanımı ve performans ölçümü. İstanbul: Levent Print City.

Puspaningrum, A. (2020). Social media marketing and brand loyalty: The role of brand trust. The Journal of Asian Finance, Economics, and Business, 7(12), 951-958.

Renshaw, M. (2010). The socialized shopper. The Hub January/February 2010 Research Report.

Sasmita, J., & Suki, N. M. (2015). Young consumers' insights on brand equity Effects of brand association, brand loyalty, brand awareness, and brand image. International Journal of Retail & Distribution Management, 43(3), 276-292.

Sekaran, U., & Bougie, R. (2016). Research methods for business: A skill-building approach (7th ed.). West Sussex: Wiley & Sons.

Sobel, M. E. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. Sociological Methodology, 13, 290-312.

Şahin, E., & İçil, H. B. (2019). Sosyal medya uygulamalarının, marka bağlılığı ve tüketici davranışlarına etkisi: Z kuşağı üzerine bir araştırma. International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies, 3(2), 188-195.

Torlak, Ö., Altunışık, R., Özdemir, Ş., & Sarıkaya, N. (2007). Yeni müşteri. İstanbul: Hayat Yayınları.

Torres, P. M., Augusto, M. G., & Joao, V. L. (2015). Determining the causal relationships that affect consumer based brand equity-mediating effect of brand loyalty. Marketing Intelligence & Planning, 33(6), 944–956.

Uztuğ, F. (2003). Markan kadar konuş. İstanbul: MediaCat Kitapları.

Vukasovic, T. (2013). Building successful brand by using social networking media. Journal of Media and Communication Studies, 5(6), 56-63.

Waters, D. R., Burnet, E., Lamm, A., & Lucas, J. (2009). Engaging stakeholders through social networking: How nonprofit organizations are using Facebook. Public Relations Rewiew, 35, 102-106.

KAYNAKÇA

Aygün, A. (2022). E-ihracatta ilk adım pazar araştırması olmalı, https://worldef.net/ali-aygun-e-ihracatta-ilk-adim-pazar-arastirmasi /, (20.08.2022).

Bala, M. ve Verma, D. (2018). A Critical Review of Digital Marketing. International Journal Of Management, IT & Engineering, Vol: 8(10), 321-339.

Beal, V. (2022). SEO- Search Engine Optimization, ttps://www.webopedia.com /TERM/S/ SEO.html, (12.08.2022).

Contentmarketinginstitute.com, (2022). What Is Content Marketing, https://contentmarketinginstitute.com/what-is-content-marketing/, (12.07.2022).

Datareportal.com, (Temmuz 2022). Dijital 2022: Temmuz Küresel İstatistik Raporu, https://datareportal.com/reports/digital-2022-july-global-statshot. (10.08.2022).

Diez-Martin, F., Blanco-Gonzalez, A. ve Prado-Roman, C. (2019). Research Challenges in Digital Marketing. Sustainability, 11, 2839; 1-13.

Enke, N. and Borchers, N.S. (2019). Social media influencers in strategic communication: A conceptual framework for strategic social media influencer communication. International Journal of Strategic Communication, 13 (4), pp. 261–77.

Eticaret.gov.tr, (2022). Dijital-Pazarlama-ve-Satis, https://www.eticaret. gov.tr/ cevrimiciegitim/ dijital-pazarlama-ve-satis-17, (10.07.2022).

Guoquan Y., Liselot H., Steffi De J. & Marijke De V. (2021) The Value of Influencer Marketing for Business: A Bibliometric Analysis and Managerial Implications. Journal of Advertising, 50:2, 160-178.

Hayes A. (20 Temmuz 2022). Sosyal Medya Pazarlaması (SMM), https://www. investopedia.com/terms/s/social-media-marketing-smm.asp, (10.07.2022).

Hudders, L., S. D. Jans, and M. D. Veirman. (2020). The commercialization of social media stars: A literature review and conceptual framework on the strategic use of social media influencers. International Journal of Advertising, s.s. 1-49.

İnfluencerman.com., (2022). İnfluencer-Marketing, https://www.influencerman. com/influencer-marketing, (08.08.2022).

Kannan, P. ve Li, H. (2017). Digital Marketing: A Famework, Review And Research Agenda. International Journal of Research in Marketing, 34, 22-45.

Karaman A. (Haziran 2022). Dijital Pazarlama Nedir? https://www.ayhankaraman.com/dijital-pazarlama-nedir/, (28.08.2022).

Kaya, F. (2013). Dış Ticaret İşlemleri Yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Kingsnorth, S. (2017). Dijital Pazarlama Stratejisi, Ed:.Fahri Apaydın, Çv: Laden İldeniz, Ankara: Nobel yayınevi.

Newberry C., LePage E., (October 19, 2021). How to Create a Social Media Marketing Strategy in 9 Easy Steps, https://blog.hootsuite.com/how-to-create-a-social-media-marketing-plan/, (10.07.2022).

Raja, S. (2020). Marketing And Technology: Role Of Technology In Modern Marketing, Sustainability, Transformation. Development In Business And Management, 494-506.

Singh, L.B., Mondal, S.R., & Das, S. (2020). Human resource practices & their observed significance for Indian SMEs. Revista ESPACIOS, 41(07). Retrieved from, http: //www.revi staes pacio s.com /a20v 41n07 /2041 0715. Html. (28.08.2022).

Statista (2021). Share of digital in advertising spending worldwide from 2019 to 2024. https://www.statista.com/statistics/375008/share-digital-ad-spend-worldwide/, (28.08.2022).

Statistica, (2022). Social Media & User-Generated Content, https://www.statista.com. /statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/., (29.08.2022).

Stephen, A.T., (2016). The role of digital and social media marketing in consumer behavior Current. Opinion in Psychology, 10 (2016), pp. 17-21.

TUBİSAD, (2019). TUBİSADsiad-Eticaret-Raporu-2019, https://www.tubisad.org. tr/tr/images/pdf/dd-tusiad-eticaret-raporu-2019.pdf, (28.07.2022).

TÜBİSAD, (2018). E-Ticaret 2018 Pazar Büyüklüğü Raporu, https://www.tubisad. org.tr/tr/ bilgi-bankasi/detay/TUBISAD-E-Ticaret-2018-Pazar-Buyuklugu-Raporu/60/1978/0, (22.08.2022).

Walker, J. S., (2018) Affılıate Marketıng, ABD:CreateSpace Independent Publishing Platform.

Weiger, W. H., Wetzel, H. A., & Hammerschmidt, M. (2019). Who’s pulling the strings? The motivational paths from marketer actions to user engagement in social media. European Journal of Marketing, 53(9), 1808–1832.

uygun planlanma yapılması, organizasyonların/uygulamaların işlevsel olması ve yönetilmesi için mali, psikolojik ve diğer desteklerin sağlanması gereklidir.

- Sahne sanatları, grup gösterileri, bireysel gösteriler, sportif müsabakalar, organizasyonlar vb. deneyimler ve destinasyonların turistik amaçlı kullanımın sağlanabilmesi ve turizm işletmelerine bu tür faaliyetlerde kolaylık sağlanması için, merkezi ve yerel yönetimlerin yasal izinlerle ilgili esnek olması gerekmekte, bu tür faaliyetlerin daha fazla sayıda ve verimli olacak biçimde düzenlenmesi için, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ile ilgili olabilecek diğer bakanlık ve kurumların öncülük etmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Altınay, M., Bıçak, H.A. ve Alipour, H. (1995). Turizmde planlama - politikalar ve KKTC turizm sektörü. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 6(3), 87-91.

Altunışık, R., Özdemir, Ş. ve Torlak Ö. (2017). Pazarlama ilkeleri ve yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Gözden Geçirilmiş 3. Baskı.

Arıca, R. (2019). Seyahat acentalarında turistik ürünlerin kişişelleştirilmesinin bir yolu olarak müşterilerle üretim. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(3), 499-516.

Barbosa, N., Christo, E.S. ve Costa, K.A. (2015). Demand forecasting for production planning in a food company. ARPN Journal of Engineering and Applied Sciences, 10(16), 7137-7141.

Chan, C.K., Kingsman, B.G. ve Wong, H. (1999). The value of combining forecasts in inventory management-a case study in banking. European Journal of Operational Research, (117), 199-210. https://doi.org/10.1016/S0377-2217(98)00277-X.

Demirdöğen, O. ve Güzel, D. (2009). Üretim planlama ve iş yükleme metotları. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(4), 43-67.

Doğdubay, M. (2005). Büyük ölçekli otellerdeki yiyecek-içecek departmanlarının üretim kayıplarını önlemeye yönelik olarak üretim planlaması ve kontrol sistemlerinin uygulanabilirliği. Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute, 8(14), 82-106.

Duru Baykal, P. ve Tunç, M. (2011). Bornoz dikiminde üretim yönetimi üzerine bir çalışma. Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 26(2), 9-17.

Duymaz, İ. ve Ergen, F.H. (2013). Üretim yönetimine giriş. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1. Baskı.

Eligh, J., Welford, R. ve Ytterhus, B. (2002). The production of sustainable tourism: Concepts and examples from Norway. Sustainable Development, 10(4), 223-234. https://doi.org/10.1002/sd.195.

Eren, E. (2013). Stratejik yönetim ve işletme politikası. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 9. Baskı.

Ertürk, M. (2018). Müşterilerin yiyecek içecek işletmeleri tercihlerinde etkili olan kriterler. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(1), 85-107.

Gülenç Birsen, A. ve Dinç, A. (2018). Kırsal turizm planlaması kapsamında gastronomi etkinliklerinin değerlendirilmesi. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 15(1), 120-132. https://doi.org/10.24010/soid.322421.

Gülenç, F.İ. ve Karabulut B. (2005). Doğrusal hedef programlama ile bir üretim planlama probleminin çözümü. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (9), 55-68.

Heneghan, M. (2002). Structures and processes in rural tourism. Signposts to Rural Change, Rural Development Conference, 72-80.

İslamoğlu, A.H. ve Aydın, K. (2016). Hizmet pazarlaması. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 4. Baskı.

Kağnıcıoğlu, C.H., Aydın, S., Hasgül, S. ve Anagün A.S. (2018). Üretim yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2584, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1553.

Kruja, D. ve Gjyrezi, A. (2011). The special interest tourism development and the small regions. Turizam, 15(2), 77-89.

Kobu, B. (2017). Üretim yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Onsekzinci Baskı.

Öter, Z. ve Tütüncü, Ö. (2001). Turizm işletmelerinde kalite fonksiyon göçerimi: Seyahat acentelerine yönelik varsayımsal bir yaklaşım. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), 95-117.

Pace, L.A. (2015). How do tourism firms innovate for sustainable energy consumption? A capabilities perspective on the adoption of energy efficiency in tourism accommodation establishments. Journal of Cleaner Production, 111(Part B), 409-420. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.01.095.

Sgroi, F., Di Trapani, A.M., Testa, R. ve Tudisca, S. (2014). The rural tourism as development opportunity or farms. The case of direct sales in sicily. American Journal of Agricultural and Biological Sciences, 9(3), 407-419. https://doi.org/10.3844/ajabssp.2014.407.419.

Soysal, M. ve Ömürgönülşen, M. (2010). Türk turizm sektöründe talep tahmini üzerine bir uygulama. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 21(1), 128-136.

Tek, Ö.B. ve Özgül, E. (2010). Modern pazarlama ilkeleri-uygulamalı yönetimsel yaklaşım. Birleşik Matbaacılık, 3. Baskı.

Tomiç, S., Lekoviç, K. ve Tadiç, J. (2019). Consumer behaviour: The influence of age and family structure on the choice of activities in a tourist destination. Economic Research-Ekonomska Istrazivanja, 32(1), 755-771. https://doi.org/10.1080/1331677X.2019.1579663.

Viitomo, E. (2007). Productivity of business services - towards a new taxonomy. https://www.researchgate.net/publication/234126084_Productivity_of_Business_Services_-_Towards_A_New_Taxonomy.

Wang, X., Li, D., O'brien, C. ve Li, Y. (2010). A production planning model to reduce risk and improve operations management. International Journal of Production Economics, 124(2), 463-474. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2009.12.009.

Ünal, Ç. (2016). Turizm coğrafyasında yeni kavramlar ''yavaş şehirler ve yavaş turizm''. Doğu Coğrafya Dergisi, 21(36), 13-28. https://doi.org/10.17295/dcd.09928.

Yağcı, K. ve Akdağ, G. (2013). The effects of supply chain management applications on the performances of accommodation establishment operating in tourism industry. Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism, 8(2), 195-214. https://doi.org/10.26215/tourismos.v8i2.364.

KAYNAKÇA

Altun Ada A., ve Kılıç, Z. (2014). Sürdürülebilir Kalkınma ve Sürdürülebilir Bankacılık: AB ve Türkiye'deki uygulamalar 1. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 0(42), 203 - 212.

Bayraktutan, Y. (2011). Ekolojik İktisat ve Kalkınmanın Sürdürülebilirliği, Akademik ve Çalışmalar Dergisi, 3(4), 17-36.

http://www.dilekasan.com/kurumsal-surdurulebilirlik-nedir/, Erişim Tarihi: 5.09.2022.

https://blog.lexpera.com.tr/bankacilikta-surdurulebilirlik/, Erişim Tarihi: 22.08.2022.

https://surdurulebilirlik.garantibbva.com.tr/, Erişim Tarihi:18.09.2022.

https://www.bloomberght.com/turkiye-de-surdurulebilir-bankacilik-icin-neler-yapiliyor-2265241, Erişim Tarihi: 5.09.2022.

https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/kredilerde-cevresel-ve-sosyal-risk-yonetimi, Erişim Tarihi: 5.09.2022.

https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/kurumsal-sosyal-sorumluluk, Erişim Tarihi: 5.09.2022.

https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/surdurulebilirlik, Erişim Tarihi: 5.09.2022.

https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/yesil-ekonomiye-katki-saglayan-urunler, Erişim Tarihi: 5.09.2022

https://www.sekerbank.com.tr/hakkimizda/surdurulebilir-bankacilik, Erişim Tarihi: 14.09.2022.

https://www.tbb.org.tr/surdurulebilirlik/tbb-surdurulebilirlik-kilavuzu.html, Erişim Tarihi: 22.08.2022.

https://www.tskb.com.tr/uploads/file/tskb-finanse-edilmeyen-faaliyetler-listesi-ek-1.pdf, Erişim Tarihi: 5.09.2022.

https://www.yapikredi.com.tr/yapi-kredi-hakkinda/surdurulebilirlik/surdurulebilirlik-aktiviteleri/cevresel-etki/iklim-krizi-ile-mucadelede-cevre-yonetim-sistemi, Erişim Tarihi: 14.09.2022.

İMKB, (2011). Sürdürülebilirlikle İlgili Özet Bilgiler, İMKB İstatistik Müdürlüğü.

Kaya, E. Ö. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Bankaların Rolü ve Türkiye'de Sürdürülebilir Bankacılık Uygulamaları. İşletme Araştırmaları Dergisi, 2(3), 75-94.

Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İçsel Unsurları. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(2), 227-242.

Mawhinney, M. (2002). Sustainable Development Understanding The Green Debates, Newcastle at Northumbria University.

Skousen, M. (2003). İktisadi Düşünce Tarihi, A. Mustafa, Ö. Demir (çev.), Liberte Yayınevi, 2011, Ankara.

Smith, A. (1776). Milletlerin Zenginliği, H. Derin (çev.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014, İstanbul.

Tokgöz, N. ve Önce, S. (2009). Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 11(1), 249-272.

Yapıcı, M. (2003). Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitimi, AKÜ Sosyal Bilgiler Dergisi, 5(1), 225-230.

hakkında fikir vermektedir. Ez an tekrarlanan iletişim, sosyal medya pazarlaması, e-alışveriş, Z kuşağı, tercih, mobil ticaret gibi kelimelerin ileride tüketici davranışı alanında nöropazarlama ile bağlantılı çalışılabilecek konulardan bazılarını göstermektedir. Tüketici davranışı alanında nöropazarlama konusunda temel yayınların Sirgy (1982), Koufaris (2002) ve Belk vd. (1989) olduğunu söylemek mümkündür. En fazla atıf yapılan dergiler Journal of Consumer Research, Journal of Business Research ve Journal of Consumer Psychology dergileridir. En fazla atıf yapılan yazarlar Holbrook, MB, Richard, M ve Laroche, M'dir. Gürcistan Devlet Üniversitesi, Tilburg Üniversitesi ve Kolombiya Üniversitesi'nin tüketici davranışı alanında nöropazarlama konusundaki yayınlarda etkili kurumlar olduğunu söylemek mümkündür. Yayın konusunda Çin ve ABD arasında güçlü bir ilişki vardır. Dolayısıyla ABD ve Çin ile ortak yayınlar yapılarak bu iki ülkenin bilgi birikimden faydalanılması önerilmektedir. Koufaris (2002), Belk (1989) ve Becker-Olsen (2006) en fazla atıf alan yayınlardır. En çok atıf alan ilk 5 yazar Ajzen, I (604 atıf), Fornell, C (386 atıf), Hair, JF (375 atıf), Kotler, P (348 atıf) ve Belk, RW (330 atıf) şeklindedir. Dolayısıyla bu beş yazarın tüketici davranışı alanında nöropazarlama konusundaki yayınlara yön verdiği söylenebilir.

Tüketici davranışları alanında nöropazarlama konusu hala büyümekte olan bir dönemdedir. Çalışmanın kısıtlarından biri sadece WoS veri tabanındaki yayınların analize tabi tutulmasıdır. Gelecek çalışmalarda diğer veri tabanlarındaki yayınlarda bibliyometrik olarak analiz edilerek karşılaştırma yapılabilir. Ayrıca gelecek yıllarda WoS veri tabanındaki veriler tekrar analiz edilerek alandaki çalışmaların nasıl bir eğilim gösterdiği belirlenebilir.

KAYNAKÇA

Ahmet, U. (2018). Müşteri ilişkileri ve geleceği. İstanbul: Efil Yayınevi.

Akın, M. S. (2014). Pazarlama araştırmacıları perspektifinden nöropazarlama: keşifsel bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Başıbüyük, O. (2014). algı yönetimi ve bilgi savaşlarında sosyal medyanın rolü. İstanbul: Alfa Yayınları.

Bayassova, A. ve Kazan, H., (2016). Gerçek eylem olarak nöropazarlama: tüketici davranışları uygulaması. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(5),71-86.

Becker-Olsen, K.L., Cudmore, B.A. ve Hill, R.P. (2006). The impact of perceived corporate social responsiblity on consumer behavior. Journal of Business Research, 59(1), 46-53.

Belk, W.R., Wallendorf, M. ve Sherry, J.F. (1989). The sacred and the profane in consumer behavior: Theodicy on the Odyseey. Journal of Consumer Research, 16(1), 1-38.

Brown, M., Pope, N. ve Voges, K. (2003). Buying or browsing? An exploration of shopping orientations and online purchase intention. European Journal of Marketing. 37(11), 1666-1684.

Carrington, M.J., Neville, B.A. ve Whitwell, G.J. (2010). Why ethical consumers don't walk their talk: towards a framework for understanding the gap between the ethical purchase

ıntentions and actual buying behaviour of ethically minded consumers. Journal of Business Ethics, 97, 139-158.

Chadegani, A. A., Salehi, H., Yunus, M., Farhadi, H., Fooladi, M., Farhadi, M. ve AleEbrahim, N. (2013). A comparison between two main academic literature collections: Web of Science and Scopus databases. Asian Social Science, 9(5), 18-26.

Demirtürk, H. (2016). Nöropazarlama açısından bilgilenmiş kullanıcıların karar süreci üzerinde koku etkisinin ölçümlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Erdem, D. (2011). Türkiye'de 2005-2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi, 2(1), 140-147.

Erdemir, K. O. ve Yavuz, Ö. (2016). Nöro pazarlamaya giriş. İstanbul: Brandmap.

Eser, Z. ve Korkmaz, S. (2011). Pazarlamaya giriş. Ankara, Siyasal Kitabevi.

Folkes, V.S. (1988). Recent attribution research in consumer behavior: a review and new directions. Journal of Consumer Research, 14(4), 548-565.

Goh, K.Y., Heng, C.S. ve Lin, Z. (2013). Social media brand community and consumer behavior: quantifying the relative impact of user- and marketer-generated content. Information Systems Research, 24(1), 88-107.

Hammou, K., Galib, M. ve Melloul, J. (2013), The contributions of neuromarketing in marketing. Journal of Management Research, 5(4), 20-33.

Kotler, P. ve Armstrong, G. (2014). Principles of marketing. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Kottier, W. (2014), The added value of neuromarketing tools in the area of marketing research. 4 th IBA Bachelor Thesis Conference, 6 November 2014, Enschede, The Netherlands.

Koufaris, M. (2002). Applying the technology acceptance model and flow theory to online consumer behavior. Information Systems Research, 13(2), 115-225.

Lewis, D. ve Bridger D. (2005). Market Researchers Make Increase Using The Brain. https://www.acnr.co.uk/pdfs/volume5issue3/v5i3specfeat.pdf (e.t. 04.07.2022).

Lewis, D. ve Bridger. D. (2008) Market researchers make increasing use of brain imaging. http://www.drdavidlewis.co.uk/ (04.07.2022).

Lichtenstein, D.R., Ridgway, N.M. ve Netemeyer, R. (1993). Price perceptions and consumer shopping beavior: A field study. Journal of Marketing Research, 30(2), 234-245.

Mohr, L.A., Webb D.J. ve Harris, K.E. (2001). Do consumers expect companies to be socially responsible? the ımpact of corporate social responsibility on buying behavior. Journal of Consumer Affairs, 35(1), 45-72.

Moral Munoz, J. A., Herrera Viedma, E., Santisteban Espejo, A. ve Cobo, M. J. (2020). Software tools for conducting bibliometric analysis in science: An up to date review. El Profesional de la Informacion, 29(1), 1-20.

Öztürk, S.A., Yücel, N. ve Bayır, T. (20189. Beynimiz ve Dilimiz Aynı Mı Konuşuyor? Anket ve EEG Yöntemlerinin Karşılaştırılması: Marka Kişiliği Ölçümü Açısından Bir Araştırma. Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi, 4(1), 139-176.

Pan, X., Yan, E., Cui, M. ve Hua, W. (2018). Examining the usage, citation and diffusion patterns of bibliometric mapping software: A comparative study of three tools. Journal of Informetrics, 12(2), 481-493.

Perianes, R. A., Waltman, L. ve Van Eck, N. J. (2016). Constructing bibliometric networks: A comparison between full and fractional counting. Journal of Informetrics, 10(4), 1178-1195.

Rantalainen, L. ve Gurung, B. (2014). A critical comparison between the marketing and propaganda methods developed by edward bernays and modern neuromarketing methods. Bachelor's Thesis, Laurea University of Applied Sciences, Leppavaara, Otaniemi.

Salman, G. ve Peker, B. (2017). Dünyada ve Türkiyede nöropazarlama çalışmalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırma Dergisi, 4(3), 35-57.

Sirgy, J.M. (1982). Self-concept in consumer behavior: A critical review. Journal of Consumer Research, 9(3), 187-300.

Solmaz, I. (2014). Nöropazarlama faaliyetlerinde bilinçaltı reklamcılık ve tüketici algısı üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Şahin, A.U. (2019). Klasik satış teknikleri ile nöropazarlama satış teknikleri arasındaki farkların incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Thompson, D. F. ve Walker, C. K. (2015). A descriptive and historical review of bibliometrics with applications to medical sciences. Pharmacotherapy: The Journal of Human Pharmacology and Drug Therapy, 35(6), 551-559.

Topuz Savaş, A. ve Şener, G. (2018). Eski beyin ve reklamda yaratıcılık; kristal elma yarışması'nda ödül alan reklamların analizi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(2), 1221-1247.

Tunç, F. (2018). Reklamlarda kullanılan görsellerin farkındalık yaratma etkisinin nöropazarlama açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İşletme Anabilim Dalı, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.

Tüzel, N., (2010). Tüketicinin zihnini okumak nöropazarlama. Marmara İletişim Dergisi, 16, 163-176.

Ural, T. (2008). Pazarlamada yeni yaklaşım: nöropazarlama üzerine kurumsal bir değerlendirme. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2), 421-432.

Valiyeva, T. (2015). Tüketici davranışlarını etkilemede yeni bir iletişim tekniği olarak nöropazarlama iletişimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Van Eck, N. J. ve Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. Scientometrics, 84(2), 523-538.

Varan, D., Lang, A., Barwise, P., Weber, R. ve Bellman, S. (2015). How reliable are neuromarketers' measures of advertising effectiveness?. Journal of Advertising Research. 55(2), 176-191.

Yücel, A. ve Coşkun, P. (2018). Nöropazarlama literatür incelemesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28(2), 157-177.

Yücel, A. ve Çubuk, F. (2013). Nöropazarlama ve bilinçaltı reklamcılık yaklaşımlarının karşılaştırılması. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6(2), 172-183.

Yücel, A. ve Çubuk, F. (2014). Bir nöropazarlama araştırmasının deneysel yolculuğu ve araştırmanın ilk ipuçları. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24(2), 133-149.

Zaltman, G. (2000). Consumer researchers: take a hike!. Journal of Consumer Research, 26(4), 423-428.

Zeytun, D. (2014). Nöropazarlama: duygular > rasyonalite, beyinde gerçekten bir satın alma düğmesi var mı?. http://bigumigu.com/haber/noropazarlama-duygular-rasyonalite (04.07.2022).

elements related to resale behavior that has an increasing application area in recent years, will support future studies.

REFERENCES

Ahn, J., & Kwon, J. (2022). Shopping with Perceived Benefits of Sustainable Consumption in Online Resale Platforms. Marketing Intelligence & Planning, 40(3), 408-424.

Chu, H. (2013). A Conceptual Model of Motivations for Consumer Resale on C2C Websites. The Service Industries Journal, 33(15-16), 1527-1543.

Chu, H., & Liao, S. (2007). Exploring Consumer Resale Behavior in C2C Online Auctions: Taxonomy and Influences on Consumer Decisions. Academy of Marketing Science Review, 11(3), 1-25.

Chu, H., & Liao, S. (2008). Toward A Conceptual Model of Consumer Online Resale Behavior: An Exploratory Study in Taiwan. Journal of Internet Commerce, 7(2), 220-252.

Chu, H., & Liao, S. (2010). Buying while Expecting to Sell: The Economic Psychology of Online Resale. Journal of Business Research, 63(9-10), 1073-1078.

Clow, E. K, & Baack, D. (2016). Integrated Advertising, Promotion and Marketing Communications. U.K.: Pearson Education.

Comegys, C., Hannula, M., & Vaisanen, J. (2006). Longitudinal Comparison of Finnish and US Online Shopping Behaviour Among University Students: The Five-Stage Buying Decision Process. Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing, 14(4), 336–356.

Ertz M., Durif, F., & Arcand, M. (2018). Business at The Fingertips of Consumers: A Scale for Measuring Resale Motivations in Online Settings. The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research, 28(1), 92-114.

Hoyer, W. D. & Maclnnis D. J. (1997). Consumer Behavior. Boston: Houghton Mifflin Company.

İslamoğlu, A. H. (2003). Tüketici Davranışları. İstanbul: Beta Basım ve Dağıtım A.Ş.

İslamoğlu, A. H. (2008). Pazarlama Yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Kaiser, H. F. (1974). An Index of Factor Simplicity. Psychometrika, 39(1), 31-36.

Kotler, P., Armstrong, G., Harris, L. C., & Hongwei, H. (2020). Principles of Marketing. U.K.: Pearson Education Limited.

Liao, S., & Chu, H. (2013). Influence of Consumer Online Resale Awareness on Purchase Decisions: A Mental Accounting Perspective. European Journal of Marketing, 47(10), 1576-1597.

Manosuthi, N., Lee, J. S. & Han, H. (2020). Predicting The Revisit Intention of Volunteer Tourists Using The Merged Model Between The Theory of Planned Behavior and Norm Activation Model. Journal of Travel & Tourism Marketing, 37(4), 510-532.

Munthiu, M. C. (2009). The Buying Decision Process and Types of Buying Decision Behaviour. Sibiu Alma Mater University Journals. Series A. Economic Sciences, 2(4), 27-33.

Murphy, S. L., & Liao, S. (2013). Consumers as Resellers: Exploring the Entrepreneurial Mind of North American Consumers Reselling Online. International Journal of Business & Information, 8(2), 183-227.

Nagarasha, R., & Girish S. (2016). Consumer Buying Decision Process in Indian Organized Retail Industry-Characterization of Male and Female Respondents. International Review of Management and Marketing, 6 (S4), 200-204.

Oluç, M. (2006). Temel Pazarlama Kavramları. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Ratneshwar, S., & Mick, D. G. (2005). Inside Consumption: Consumer Motives, Goals, and Desires. New York: Taylor and Francis Group.

Schiffman, L. G., Kanuk, L. L. & Hansen, H. (2012). Consumer Behaviour: A European Outlook. U.K.: Pearson Education Limited.

Solomon, M. R., Bamossy, G., Askegaard, S., & Hogg, K. M. (2006). Consumer Behavior: A European Perspective. New Jersey: Pearson Education Limited.

Stevens, J. P. (1992). Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences. New Jersey: Erlbaum.

KAYNAKLAR

Alam, S. E., Shorten, R., Wirth, F., & Yu, J. Y. (2020). Distributed algorithms for Internet-of-Things-enabled prosumer markets: A control theoretic perspective. In Analytics for the Sharing Economy: Mathematics, Engineering and Business Perspectives (pp. 125-149). Springer, Cham.

Alderete, M. V. (2017). The age of prosumerism: some micro-economic analysis. Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research, 12(3), 1-12.

Alhashem, M., Moraes, C., & Szmigin, I. T. (2020). Use and social value in peer-to-peer prosumption communities. European Journal of Marketing, 55(1), 193-218.

Ayazlar, R. A. (2018). Paylaşım ekonomisi ve turizm endüstrisine yansımaları. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17(3), 1185-1202.

Bartosik-Purgat, M., & Bednarz, J. (2021). The usage of new media tools in prosumer activities–a corporate perspective. Technology Analysis & Strategic Management, 33(4), 453-464.

Biçim, A. (2019). Güzellik youtuberlarının kadın tüketicilerle geliştirdiği parasosyal etkileşimlerinin satın alma niyeti üzerindeki etkisi (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bond, A. J., Widdop, P., Cockayne, D., & Parnell, D. (2021). Prosumption, networks and value during a global pandemic: lockdown leisure and COVID-19. Leisure Sciences, 43(1-2), 70-77.

Budziewicz-Guźlecka, A. (2017). Role of the sharing economy in the contemporary economy. Ekonomiczne Problemy Usług, 126, 27-36.

Chukhray, N. (2015). Prosumers as Co-creators of Value in the E-business. Przedsiębiorczość i Zarządzanie, 16(9.2), 115-132

Cova, B., Pace, S., & Skålén, P. (2015). Brand volunteering: Value co-creation with unpaid consumers. Marketing Theory, 15(4), 465-485.

Cyran, K., & Dybka, S. (2019). The influence of Prosumers on the creation and the process of intelligent products flow. In SMART Supply Network (pp. 241-257). Springer, Cham.

Czuba, M. (2017). Prosumption as a factor of sustainable development. Problemy Ekorozwoju–Problems Of Sustainable Development, 12(1), 55-61.

du Plessis, C. (2019). Prosumer engagement through story-making in transmedia branding. International Journal of Cultural Studies, 22(1), 175-192.

Eckhardt, G. M., Houston, M. B., Jiang, B., Lamberton, C., Rindfleisch, A., & Zervas, G. (2019). Marketing in the sharing economy. Journal of Marketing, 83(5), 5-27.

Fine, M. B., Gironda, J., & Petrescu, M. (2017). Prosumer motivations for electronic word-of-mouth communication behaviors. Journal of Hospitality and Tourism Technology. 8, 280-295.

Giurgiu, L., & Barsan, G. (2008). The prosumer–core and consequence of the web 2.0 era. Journal of Social Informatics, 9(1), 53-59.

Guido, G., & Peluso, A. M. (2008). Preconditions for the diffusion of prosumption among firms: a case study approach. Problems and Perspectives in Management, 6(4), 66-73.

Güney, Z. (2010). Çoklu medya ortamında üreten tüketici reklamcılığı (Yayımlanmış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Hofman-Kohlmeyer, M. (2019). Players as a prosumer. Individual motives for engaging in game modding. World Scientific News, 133, 191-203.

Klein, J. F., Merfeld, K., Wilhelms, M. P., Falk, T., & Henkel, S. (2022). Buying to share: How prosumption promotes purchases in peer-to-peer asset sharing. Journal of Business Research, 143, 171-183.

Lan, J., Ma, Y., Zhu, D., Mangalagiu, D., & Thornton, T. F. (2017). Enabling value co-creation in the sharing economy: The case of mobike. Sustainability, 9(9), 1504, 1-20.

Lang, B., Dolan, R., Kemper, J., & Northey, G. (2020). Prosumers in times of crisis: definition, archetypes and implications. Journal of Service Management 32(2), 176-18.

Miguel, C., Martos-Carrión, E., & Santa, M. (2022). A Conceptualisation of the Sharing Economy: Towards Theoretical Meaningfulness. In The Sharing Economy in Europe (pp. 21-40). Palgrave Macmillan, Cham.

Nagel, D. M., Cronin Jr, J. J., & Utecht, R. L. (2018). Consumption or prosumption? A question of resources. Journal of Services Marketing, 32/6 (2018) 739–754.

Niezgoda, A. (2013). Prosumers in the tourism market: the characteristics and determinants of their behaviour. The Poznan University of Economics Review, 13(4), 130.

Pourbaix, P. (2016). Prosumer of the XXI century-new challenges to commerce and marketing. Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia, 15(1), 89-97.

Rayna, T., & Striukova, L. (2021). Involving consumers: the role of digital technologies in promoting 'prosumption'and user innovation. Journal of the Knowledge Economy, 12(1), 218-237.

Rieder, K., & Voß, G. G. (2010). The working customer–an emerging new type of consumer. Psychology of Everyday Activity, 3(2), 2-10.

Ritzer, G., Dean, P., & Jurgenson, N. (2012). The coming of age of the prosumer. American Behavioral Scientist, 56(4), 379-398.

Ritzer, G. (2014). Prosumption: Evolution, revolution, or eternal return of the same?. Journal of Consumer Culture, 14(1), 3-24.

Salomann, H., Kolbe, L., & Brenner, W. (2006). Self-services in customer relationships: balancing high-tech and high-touch today and tomorrow. E-Service, 4(2), 65-84.

Selçuk, E., & Usta, M. (2021). Kullanıcı türevli içeriğin tüketicilerin restoran tercihlerine etkisi: İzmir'de bir araştırma. International Journal of Contemporary Tourism Research, 5(2), 164-181.

Seyitoğlu, F., & Ivanov, S. (2022). The" new normal" in the (post-) viral tourism: the role of technology. Tourism: An International Interdisciplinary Journal, 70(2), 151-167.

Shen, L., Chen, Y., & Luo, C. (2019). A grounded theory approach to reconstruct brand value based on prosumption logic in the era of sharing economy platform. Theoretical Economics Letters, 9(8), 2975-2996.

Stępniak, C. (2018). Utility of spatial description for evaluation of prosumption effects on examples of IT companies. Business Informatics. Informatyka Ekonomiczna, (3 (49)), 89-105.

Strähle, J., & Wagner, Y. (2016). Prosumer concepts in the outdoor fashion industry. International Journal of Economics, Commerce and Management, 4(2), 59-83

Strähle, J., & Grünewald, A. K. (2017). The prosumer concept in fashion retail: Potentials and limitations. In Green fashion retail (pp. 95-117). Springer, Singapore.

Şahin, N. N. (2016). Yiyecek içecek sektöründe üreten tüketici (Prosumer) tüketim eğilimlerinin değerler ve yaşam biçimi sistemi ölçeği (Vals2) ile ölçülmesi: Balıkesir ili örneği (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Trębska, P., Biernat-Jarka, A., Wysokiński, M., Gromada, A., & Golonko, M. (2021). Prosumer Behavior Related to Running a Household in Rural Areas of the Masovian Voivodeship in Poland. *Energies*, 14(23), 7986.1-18.

Uzgören, E., & Korkmaz, İ. (2015). Sosyal medya ekonomisinin mikro iktisadi temelleri üzerine bir inceleme. Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(1), 63-73.

Vural, Z. B. A., & Kesken, R. (2012). Rekabet avantajı sağlanmasında kurumsal pazarlama ve kurumsal görsel kimlik. Erciyes İletişim Dergisi, 2(4), 54-74.

Xie, C., Bagozzi, R.P. and Troye, S.V. (2008). Trying to prosume: toward a theory of consumers as co-creators of value. Journal of the Academy of Marketing Science, 36(1), 109-122.

Wolf, M., & McQuitty, S. (2011). Understanding the do-it-yourself consumer: DIY motivations and outcomes. AMS review, 1(3), 154-170.

Wolf, M., & McQuitty, S. (2013). Circumventing traditional markets: An empirical study of the marketplace motivations and outcomes of consumers' do-it-yourself behaviors. Journal of Marketing Theory and Practice, 21(2), 195-210.

Wolny, W. (2013). Prosumption-consumer creativity in e-business. Studia Ekonomiczne, 158, 145-152.

Zalega, T. (2014). Sustainable consumption and innovative consumption in consumer behaviour of Mazovian households. Handel Wewnętrzny, (4 (351)), 311-323.

Ziemba, E., & Eisenbardt, M. (2015). Prosumers' participation in business processes. Online Journal of Applied Knowledge Management, 3(1), 114-127.

harcama durumu, algılama şekli, benlik gibi kendisinde var olan özellikler ya da içinde yaşadığı durumu ifade etmektedir. Dışsal faktörler, bireyin kontrol edemediği uymak zorunda kaldığı faktörlerdir. Bu faktörlerden dolayı birey savunmasızlığa maruz kalır ve bu savunmasızlık bireyin refahına zarar verebilir. Ya da birey dış faktörlerden dolayı aldığı yanlış kararlardan dolayı zarar görme eğilimi yaşayabilir.

Tüketici savunmasızlığının genel bir çatısının oluşturulduğu bu çalışmadan sonra konuyla ilgili araştırmalar yapılabilir. Böylece Türk tüketicilerin savunmasızlık durumunun ortaya çıkartılması da sağlanabilir. Yüksek derecede savunmasızlık yaşayan tüketicilerle düşük derecede savunmasızlık yaşayanların özellikleri çıkartılabilir. Bununla birlikte pazarlamada kullanılan uygulamalar ve mesajların savunmasızlık yaşayan tüketicilerdeki etkileri de araştırılabilir. Ayrıca savunmasızlık çeşitleri ile ilgili farklı araştırmalar yapılarak savunmasız tüketicilerin profilleri de çıkartılabilir.

KAYNAKÇA

Aditya, R. N. (2001). The psychology of deception in marketing: A conceptual framework for research and practice. Psychology & Marketing, 18(7), 735–761.

Adkins, N. R. & Ozanne. J. L. (2005). The low literate consumer. Journal of Consumer Research, 32 (1), 93-105.

An, S., Jin, H. S. & Park, E. H. (2014). Children's advertising literacy for advergames: Perception of the game as advertising, Journal of Advertising, 43 (1), 63-72.

Andreasen, A. R., & Manning, J. (1990). The dissatisfaction and complaining behavior of vulnerable consumers, Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior, 3 (1), 12-20.

Back, K. W. (1961). Decisions under uncertainty rational, ırrational, and non-rational, American Behavioral Scientist, 4 (6), 14-19.

Baker, S. M., Gentry, J. W., & Rittenburg, T. L. (2005). Building understanding of the domain of consumer vulnerability. Journal of Macromarketing, 25(2), 128-139.

Becker, G. S. (1962). Irrational behavior and economic theory, Journal of Political Economy, 70 (1), 1-13.

Belmont Raporu (1979). The National Commission For The Protection of Human Subjects of Biomedical and Behavioral Research The Belmont Report: Ethical Principles and Guidelines for the Protection of Human Subjects of Research, April 18.

Berg, L. (2015). Consumer vulnerability: Are older people more vulnerable as consumers than others?. International Journal of Consumer Studies, 39(4), 284-293.

Blair, M. E. & Hyatt, E. M. (1995). The marketing of guns towomen: Factors influencing gun-related attitudes and gun ownership by women. Journal of Public Policy & Marketing, 14 (1), 117-127.

Brenkert, G. G. (1998). Marketing and the vulnerable, Ruffin_Darden,1, 7-20.

Brennan, L.; Zevallos, Z., & Binney, W. (2011). Vulnerable consumers and debt: Can social marketing assist?, Australasian Marketing Journal, 19(3), 203-211.

Bristor, J. M., Gravois-Lee, R. & Hunt. M. R. (1995). Race and ideology: African-American images in television advertising. Journal of Public Policy & Marketing, 14 (Fall), 48-59.

Büken, N. Ö. (2018). İnsanın örselenebilirliği/savunmasızlığı ve kişisel bütünlüğüne saygı ilkesi temelinde kadınlar. Türkiye Klinikleri J Obstet Womens Health Dis Nurs-Special Topics, 4(1), 1-11.

Cappers, P.; Spurlock, C. A.; Todd, A., & Jin, L. (2018). Are vulnerable customers any different than their peers when exposed to critical peak pricing: Evidence from the US. Energy Policy, 123, 421-432.

Commuri, S. & Ekici, A. (2008). An enlargement of the notion of consumer vulnerability, Journal of Macromarketing, 28 (2), 183-186.

Dolu, O.; Uludağ, Ş. & Doğutaş, C. (2010). Suç korkusu: Nedenleri, sonuçları ve güvenlik politikaları ilişkisi, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(1), 57-81.

Falchetti, C., Ponchio, M. C., & Botelho, N. L. P. (2016). Understanding the vulnerability of blind consumers: adaptation in the marketplace, personal traits and coping strategies. Journal of Marketing Management, 32(3-4), 313-334.

Garrett, D. E., & Toumanoff, P. G. (2010), Are consumers disadvantaged or vulnerable? An examination of consumer complaints to the better business bureau, Journal of Consumer Affairs, 44 (1), 3-23.

Gentry, J.W.; Kennedy, P. F.; Paul, K. & Hill. R. P. (1994). The vulnerability of those grieving the death of a loved one: Implications for public policy. Journal of Public Policy & Marketing, 14 (Fall), 128-142.

Gigerenzer, G. (2001). Decision making: Nonrational theories, International Encyclopedia of The Social and Behavioral Sciences, 5, 3304-3309.

Goodin, R. (1985), Protecting The Vulnerable. Chicago: The University of Chicago Press.

Gregory, L. D. (2014). Fundraising and the elderly: A content analysis, Journal of Consumer Policy, 37 (1), 5-25.

Harrison, P. & Gray, C. (2010). The ethical and policy ımplications of profiling "vulnerable" customers, International Journal of Consumer Studies, 34 (4), 437-442.

Hill, R. P. (1991). Homeless women, special possessions, and the meaning of "home": An ethnographic case study. Journal of Consumer Research, 18(December), 298-310.

Hill, R. P. (1995). Researching sensitive topics in marketing: The special case of vulnerable populations. Journal of Public Policy & Marketing, 14 (1), 143-148.

Hill, R. P. (2002b). Consumer culture and the culture of poverty: Implications for marketing theory and practice, Marketing Theory, 2 (3), 273-293.

Hill, R. P., & Stamey, M. (1990). The homeless in America: An examination of possessions and consumption behaviors. Journal of Consumer Research, 17 (December), 303-321.

Hill, R. P.,& Dhanda, K. (1999). Gender inequity and quality of life: A macromarketing perspective. Journal of Macromarketing, 19 (2), 140-52.

Hill, R.P. (2002a). Compassionate love, agape, and altruism: A new framework for understanding and supporting impoverished consumers, Journal of Macromarketing, 22 (1), 19-31.

Hirschman, E. C. (1992). The consciousness of addiction: Toward a general theory of compulsive consumption, Journal of Consumer Research, 19 (September), 155-179.

Hirschman, E. C., & Thompson, C. J. (1997). Why media matter: Toward a richer understanding of consumers' relationships with advertising and mass media. Journal of Advertising, 26(1), 43–60.

http://ohsr.od.nih.gov/guidelines/nuremberg.html (15.06.2022).

Kadıoğlu, M., & Özdamar, E. (2008). Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, Ankara: JICA Türkiye Ofisi Yayınları.

Kaufman-Scarborough, C. (2000). Seeing through the eyes of the colordeficient shopper: Consumer issues for public policy. Journal of Consumer Policy, 23 (4), 461-492.

Laczniak, R. N.; Muehling, D. D. & Carlson, L. (1995). Mothers' attitudes toward 900-number advertising directed at children. Journal of Public Policy & Marketing 14 (1), 108-116.

Langenderfer, J. & Shimp, T. A. (2001). Consumer vulnerability to scams, swindles, and fraud: a new theory of visceral ınfluences on persuasion. Psychology and Marketing, 18 (7), 763-783.

Lee, J. & Soberon-Ferrer, H. (1997). Consumer vulnerability to fraud: Influencing factors, Journal of Consumer Affairs, 31 (1), 70-89.

Lee, R. G.; Ozanne, J. L. & Hill, R. P. (1999). Improving service encounters through resource sensitivity: The case of health care delivery in an Appalachian community. Journal of Public Policy & Marketing, 18 (Fall), 230-248.

Liao, S. L.; Shen, Y. C., & Chu, C. H. (2009). The effects of sales promotion strategy, product appeal and consumer traits on reminder impulse buying behaviour. International Journal of Consumer Studies, 33(3), 274–284.

Luce, M. F., & B. E. Kahn. (1999). Avoidance of vigilance? The psychology of false-positive test results. Journal of Consumer Research, 26 (December), 242-259.

Lyon, P.; Kinney, D. & Colquhoun, A. (2002). Experience, change and vulnerability: Consumer education for older people revisited, International Journal of Consumer Studies, 26 (3), 178-187.

MacInnis, D. J., & de Mello, G. E. (2005). The concept of hope and its relevance to product evaluation and choice. Journal of Marketing, 69(1), 1-14.

Martin, M. C., & Gentry, J.W. (1997). Stuck in the model trap: The effects of beautiful models in ads on female pre-adolescents and adolescents. Journal of Advertising, 26 (Summer), 19-34.

McAlexander, J. H.; Schouten J. W. & Roberts S. D. (1993). Consumer behavior and divorce. Research in Consumer Behavior, 6, 153-184.

Mergen Şener, M. (2018). Biyoetikte savunmasızlık kavramının analizi ve LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel, transeksüel) bireyler için uygunluğunun değerlendirilmesi, yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Merriam Webster Dictionary in http://www.merriam-ebster.com/dictionary/vulnerable (12.08.2022).

Morgan, F. W.; Schuler, D. K. & Stoltman, J. J. (1995), A Framework for examining the legal status of vulnerable consumers, Journal of Public Policy & Marketing, 14 (2), 267-277.

Moschis, G. P. (1992). Marketing to older consumers: A handbook of information for strategy development. Westport, CT: Quorum Books.

Ordabayeva, N., & Chandon, P. (2011). Getting ahead of the Joneses: When equality increases conspicuous consumption among bottomtier consumers, Journal of Consumer Research, 38(1), 27–41.

Oxford İngilizce Sözlük in https://en.oxforddictionaries.com/definition/vulnerable (12.08.2021).

Özevin Tokinan, B. (2013). Kenny müzik performans kaygısı envanterini Türkçe'ye uyarlama çalışması, Journal of Kırsehir Education Faculty, 14(1), 53-65.

Pavia, T. M. & Mason, M. J. (2004). The reflexive relationship between consumer behavior and adaptive coping. Journal of Consumer Research, 31(December), 441-454.

Peñaloza, L. 1995. Immigrant consumers: Marketing and public policy considerations in the global economy. Journal of Public Policy&Marketing, 14 (Fall), 83-94.

Previte, J.; Russell-Bennett, R. & Parkinson, J. (2015). Shaping safe drinking cultures: Evoking positive emotion to promote moderate-drinking behaviour. International Journal of Consumer Studies, 39(1), 12–24.

Richins, M. (1991). Social comparison and the idealized images of advertising, Journal of Consumer Research, 18 (June), 71-83.

Rindfleisch, A.; J. E. Burroughs & F. Denton. (1997). Family structure, materialism, and compulsive consumption. Journal of Consumer Research, 23 (March), 312-325.

Ringold, D. J. (1995), Social criticisms of target marketing: Process or product?, American Behavioral Scientist, 38 (4), 578-592.

Ringold, D. J. (2005), Vulnerability in the marketplace: Concepts, caveats, and possible solutions, Journal of Macromarketing, 25 (2), 202-214.

Sarıyer, N. (2019) Tüketici Savunmasızlığı, III. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Kitabı, 25-27 Haziran 2019 Nevşehir, 627-633.

Scheibe, S.; Notthoff, N.; Menkin, J.; Ross, L.; Shadel, D.; Deevy, M. ve Carstensen, L. L. (2014), Forewarning Reduces Fraud Susceptibility in Vulnerable Consumers, Basic and Applied Social Psychology, 36 (3), 272-279.

Shi, H. Yu; Jing, F. J.; Yang, Y. ve Nguyen, B. (2017), The concept of consumer vulnerability: scale development and validation, International Journal of Cunsumer Study, 41, 769-777.

Shultz, C. J. II. 1997. Improving life quality for the destitute: Contributions from multiple-method fieldwork in war-ravaged transition economies, Journal of Macromarketing, 17 (Spring), 56-67.

Smith, N. C. ve Cooper-Martin, E. (1997), Ethics and target marketing: The role of product harm and consumer vulnerability, Journal of Marketing, 61 (3), 1-20.

Stephens, D. L.; Hill, R. P. & Gentry. J.W. (2005).Aconsumer-behavior perspective on intimate partner violence. Journal of Contemporary Ethnography, 34 (February), 36-67.

Thomsen, S. R. (2002). Health and beauty magazine reading and body shape concerns among a group of college women, Journalism and Mass Communication Quarterly, 79(4), 988-1007.

Türk Dil Kurumu in www.tdk.gov.tr (1.4.2019).

UNESCO, İnsanın savunmasızlığı ve kişisel bütünlüğüne saygı ilkesi, UNESCO Uluslararası Biyoetik Komitesi (IBC) Raporu, 2013, Londra: Jeddi Editorial Design.

Valentine, E. (2003). Musical Performance, A Guide to understanding, (Ed. John Rink) Londra: Cambridge University Press, 168-182.

Walsh, G., & Mitchell, V. W. (2005). Consumer vulnerability to perceived product similarity problems: Scale development and identification. Journal of Macromarketing, 25(2), 140-152.

World Medical Association Declaration of Helsinki: Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects. (October 2000). 59th WMA General Assembly, Scotland.

World Medical Association Declaration of Helsinki: Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects. (October 2000). 59th WMA General Assembly, Scotland.

Yıldırım, F. (2014). İnsan Hakları ve İhtiyaçlar to İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet (Ed. Şengül Hablemitoğlu), Erzurum: Atatürk Üniversitesi ATA-AÖF: 1-17.

Ziarek, E. (2017). Towards a transformative feminist aesthetics: antagonism, commodification, and the “racial contract” in larsen’s “sanctuary, Modernism/modernity Print Plus in https://doi.org/10.26597/mod.0027 (23.8.2022).

eşleşmesinde karşılıklı güveni sağlama adına etkili bir pazarlama iletişimi uygulamaları geliştirmek, uygulamak ve bunu sürdürmektir. Son olarak bu çalışma ile Pazarlama alanında yeni bir kavram olarak değerlendirilebilen "sinizm", "tüketici sinizmi" kavramları açısından literatüre katkı sağlamak beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Andersson, L. M. (1996). Employee cynicism: an examination using a contract violation framework, Human Relations, 49(11), 395-418.

Arslan, E. T. (2012). Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi akademik personelinin genel ve örgütsel sinizm düzeyi. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 13(1), 12-27.

Balaji, M.S., Jha, S., Sengupta, A.S. ve Krishnan, B.C. (2018). Are cynical customers satisfied differently? Role of negative inferred motive and customer participation in service recovery, Journal of Business Research, 86, 109-118.

Biswas, S., ve Kapil, K. (2017). Linking perceived organizational support and organizational justice to employees' in-role performance and organizational cynicism through organizational trust: A field investigation in India. Journal of Management Development, 36, 696–711.

Bougie, R., Pieters, R., ve Zeelenberg, M. (2003). Angry customers don't come back, they get back: The experience and behavioral implications of anger and dissatisfaction in services, Journal of the Academy of Marketing Science, 31(4), s.377-393

Caruana, R. (2007). Morality and Consumption: Towards a Multidisciplinary Perspective, Journal of Marketing Management, 23 (3-4), 207-225.

Chang, A.H., Hsieh, S.H. ve Tseng, T.H. (2013). Online brand community response to negative brand events: The role of group ewom. Internet Research, 23, 486–506.

Cherrier, H. ve Murray, J. (2004). The sociology of consumption: the hidden facet of marketing, Journal of Marketing Management, 20 (5), 509-24.

Chylinski, M., ve Chu, A. (2010). Consumer cynicism: Antecedents and consequences. European Journal of Marketing, 44, 796–837.

Darke, P.R. ve Ritchie, R.J.B. (2007). The defensive consumer: advertising deception, defensive processing, and distrust, Journal of Marketing Research, 44 (1), 114-27.

de Matos, C. A., ve Rossi, C. A. V. (2008). Word-of-mouth communications in marketing: A meta-analytic review of the antecedents and moderators. Journal of the Academy of Marketing Science, 36, 578–596.

Demerouti, E., Xanthopoulou, D., ve Bakker, A. B. (2017). How do cynical employees serve their customers? A multi-method study. European Journal of Work and Organizational Psychology, 27, 16–27.

Dobscha, S. ve Ozanne, J.L. (2001). An ecofeminist analysis of environmentally sensitive women using qualitative methodology: the emancipatory potential of an ecological life, Journal of Public Policy & Marketing, 20 (2), 201-14.

Dolen, W.M., Cremer, DD. ve Ruyter, KD. (2012). Consumer cynicism toward collective buying: the interplay of others' outcomes, social value orientation, and mood, Psychology and Marketing, 29 (5), 306-321.

Edelman, R. (2020). Trust barometer special report: Brand trust and the coronavirus pandemic. https://www.edelman.com/research/covid-19-brand-trust-report/

Folkes, V. S. (1988). Recent attribution research in consumer behavior: A review and new directions. Journal of Consumer Research, 14, 548–565

Friestad, M. ve Wright, P. (1994). The persuasion knowledge model: how people cope with persuasion attempts, Journal of Consumer Research, Vol. 21 No. 1, pp. 1-31.

Grégoire, Y., Laufer, D., ve Tripp, T. M. (2010). A comprehensive model of customer direct and indirect revenge: Understanding the effects of perceived greed and customer power. Journal of the Academy of Marketing Science, 38, 738–758.

Haenel, C. M., Wetzel, H. A., ve Hammerschmidt, M. (2019). The perils of service contract divestment: When and why customers seek revenge and how it can be attenuated. Journal of Service Research, 22, 301–322.

Helm, A. E. (2004). Cynics and skeptics: consumer dispositional trust, Advances in Consumer Research, 31, 345-51.

Helm, A. E., Moulard, J. G., ve Richins, M. (2015). Consumer cynicism: Developing a scale to measure underlying attitudes influencing marketplace shaping and withdrawal behaviours. International Journal of Consumer Studies, 39, 515–524

Helm, A.E. (2006). Cynical consumers: dangerous enemies, loyal friends, Doctoral dissertation, University of Missouri--Columbia

Hochwarter, W. A., James, M., Johnson, D., ve Ferris, G. R. (2004). The interactive effects of politics perceptions and trait cynicism on work outcomes. Journal of Leadership and Organizational Studies, 10(4), 44–57.

Hofmann, W., Brandt, M. J., Wisneski, D. C., Rockenbach, B., ve Skitka, L. J. (2018). Moral punishment in everyday life. Personality and Social Psychology Bulletin, 44, 1697–1711.

Jacoby, J., ve Jaccard, J. L. (1981). The sources, meaning, and validity of consumer complaint behavior: A psychological analysis. Journal of Retailing, 57, 4–24.

Johnson, J. L., ve O'Leary Kelly, A. M. (2003). The effects of psychological contract breach and organizational cynicism: Not all social exchange violations are created equal. Journal of Organizational Behavior, 24(5), 627–647.

Kanter, D. ve Mirvis, P. (1989). The Cynical Americans: Living and Working in an Age of Discontent and Disillusion, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, CA.

Ketron, S. (2016). Consumer cynicism and perceived deception in vanity sizing: The moderating role of retailer (dis)honesty. Journal of Retailing and Consumer Service, 33, 33–42.

Kirmani, A. ve Campbell, M.C. (2004). Goal seeker and persuasion sentry: how consumer targets respond to interpersonal marketing persuasion, Journal of Consumer Research, 31 (3), 573-82

Kothandaraman, P. ve Agnihotri, R. (2012). Purchase professionals' cynicism about cooperating with suppliers: does it impact top management efforts to induce relational behaviors in buyer-supplier relationships? Marketing Management Journal, 22, 1–18.

Kozinets, R. V. ve Handelman, J. M. (2004). Adversaries of consumption: consumer movements, activism, and ideology, Journal of Consumer Research, 31 (3), 691-704.

Lee, J., Kim, J., Hwang, J., ve Cui, Y. (2021). Does love become hate or forgiveness after a double deviation? The case of hotel loyalty program members. Tourism Management, 84.

Lidstone, R. (2005) Brand papers: be so very humble. Brand Strategy, 30–34.

McColl-Kennedy, J. R., ve Sparks, B. A. (2003). Application of fairness theory to service failures and service recovery. Journal of Service Research, 5, 251–266.

Menon, K., vr Dube, L. (2007). The effect of emotional provider support on angry versus anxious consumers. International Journal of Research in Marketing, 24, 268–275.

Mikkonen, I., Moisander, J. ve Firat, A.F. (2014). Cynical identity projects as consumer resistance – the Scrooge as a social critic? Consumption Markets & Culture, 14, 99–116.

Naletelich, K. ve Ketron, S. (2017). "Humanizing conservation: How anthropomorphism overcomes cynicism". AMA Summer Educators' Conference Proceedings, 28, 11-12.

Odou, P. ve de Pechpeyrou, P. (2011). Consumer cynicism: from resistance to anti-consumption in a disenchanted world? European Journal of Marketing, 45, 1799–1808.

Pollay, R.W. (1986). The distorted mirror: reflections on the unintended consequences of advertising, Journal of Marketing, 50 (2), 18-36.

Roux, D. (2007). Consumer resistance: proposal for an integrative framework, Recherche et Applications en Marketing, 22 (4), 59-80.

Roux, D. (2008). Consumers faced with telephone selling: metacognition, resistance and strategies, Advances in Consumer Research, 35, 467-74.

Slater, D. (2010). The Moral Seriousness of Consumption, Journal of Consumer Culture 10 (2): 274– 291.

Stanley, R. O., ve Burrows, G. D. (2005). The role of stress in mental illness: The practice. In C. L. Cooper (Ed.), Handbook of stress medicine and health. London: CRC Press.

Thompson, C.J. ve Arsel, Z. (2004). The Starbucks brandscape and consumers' (anticorporate) experience of glocalization, Journal of Consumer Research, 31 (3), 631-42.

Turner, J. H., ve Valentine, S. R. (2001). Cynicism as a fundamental dimension of moral decision-making: A scale development. Journal of Business Ethics, 34, 123–136.

Türkiye İstatistik Kurumu (2022). "Tüketici Güven Endeksi", https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=ekonomik-guven-117 , (01.09.2022).

Umashankar, N., Ward, M. K., ve Dahl, D. W. (2017). The benefit of becoming friends: Complaining after service failures leads customers with strong ties to increase loyalty. Journal of Marketing, 81, 79–98.

van Dolen, B.M., de Cremer, D. ve de Ruyter, K. (2012) Consumer cynicism toward collective buying: the interplay of others' outcomes, Social value orientation, and mood. Psychology & Marketing, 29, 306–321.

Ward, J. ve Ostrom, A.L. (2006) Complaining to the masses: the role of protest framing in customer-created complaint web sites. Journal of Consumer Research, 33, 220–230

Wilk, R. (2001). Consuming Morality. Journal of Consumer Culture 1 (2): 245 –260

Wood, C. (2004) A crisis of confidence: rebuilding the bonds of trust: State of consumer trust report, 10th Annual Fred Newell Customer Relationship Management Conference. Yankelovich Monitor, Chicago.

Zelizer, V. A. (2010). Moralizing Consumption, Journal of Consumer Culture 10 (2): 274– 291.

Kumar vd., 2013). H3 hipotezi test edilerek, bu çalışmada da bu ilişki cep telefonu, spor giyim ve gıda alanında algılanan kalite ve marka güveni ilişkisi teyit edilmektedir.

Çalışma kapsamında Shams vd. (2015) tarafından geliştirilen algılanan marka yenilikçiliği ölçeği cep telefonu, spor giyim ve gıda ürün gruplarında uygulanmaktadır. Alan vd. (2017) Türkiye'de yürüttüğü çalışmada bu ölçeği kısmen mobil bankacılık alanında kullanmakta, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada da benzer şekilde algılanan marka yenilikçiliği ölçeği cep telefonu, spor giyim ve gıda ürünleri için güvenilir ve geçerli olduğu ileri sürülmektedir. Ölçek yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmekte ve iyi düzeyde uyum ve ayırma geçerliliğine sahip olduğu görülmektedir. Bunun yanında, hipotez testleri sonucunda algılanan yenilikçilik kavramının algılanan kalite ve marka güveni ile pozitif ilişkisinin gösterilmesi, ölçeğin nomolojik geçerliliğinin varlığına da kanıt olarak gösterilebilir. Araştırma sonucunda algılanan marka yenilikçiliği kavramının farklı ürün kategorilerinde yer alan markalar açısından önemli sonuçları olduğu görülmektedir. Sadece teknoloji markaları değil, diğer sektörlerde yer alan markaların da pazarlama iletişimlerinde yenilikçilik çağrışımına önem vermeleri markaları açısından faydalı olacaktır.

Araştırmanın en önemli sınırlılığı katılımcılardan yargısal örnekleme ile veri toplanılmasıdır. Covıd-19 salgını ve araştırma için bütçe olamaması olasılıklı bir örnekleme yöntemi kullanılmamasını doğurmuş ve veriler internet üzerinden linkler yardımıyla toplanmıştır. Bu nedenle araştırma bulguları kendi örneklemi ile sınırlıdır. Diğer bir kısıt ise, algılanan marka yenilikçiliği kavramının etkileri üç marka açısından incelenebilmiştir. Veri toplarken katılımcılara sorulabilecek soru sayısının artması, araştırmayı üç marka ile sınırlandırmaktadır. Ayrıca gelecekte farklı ürün kategorilerinde algılanan marka yenilikçiliği ölçeğinin uygulanması, ölçeğin bu ürün kategorilerinde güvenilirlik ve geçerliliğini gösterecektir.

KAYNAKÇA

Aaker, D. A. (1991). Managing brand equity: Capitalizing on the value of a brand name. New York : Toronto : New York: Free Press ; Maxwell Macmillan Canada ; Maxwell Macmillan International.

Aaker, D. A. (1996). Building strong brands. New York: Free Press.

Aaker, D. (2007). Innovation: Brand it or Lose it. California Management Review, 50(1), 8-24.

Alan, A. K., Kabadayi, E. T., Bakis, S., Can, Y., & Sekerin, M. C. (2017). Generating and assessing consumer's innovation adoption through consumer innovativeness, innovation characteristics and perceived brand innovativeness. International Journal of Marketing Studies, 9(6), 68.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of Personality and Social Psychology, 51(6), 1173-1182.

Bayraktar, M ve Faiz, E. (2021). Bankacılık sektöründe marka sadakatine etki eden değişkenlerin incelenmesine yönelik bir ampirik araştırma. Uluslararası Turizm, Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi, 5(2), 65-83.

Belaid, S. ve Behi, A. T. (2011). The role of attachment in building consumer-brand relationships: An empirical investigation in the utilitarian consumption context. Journal of Product & Brand Management, 20(1), 37-47.

Bielińska-Dusza, E., & Hamerska, M. (2021). Methodology for calculating the European innovation scoreboard—Proposition for modification. Sustainability, 13(4), 2199.

Brexendorf, T. O., & Keller, K. L. (2017). Leveraging the corporate brand: The importance of corporate brand innovativeness and brand architecture. European Journal of Marketing, 51(9/10), 1530-1551.

Boisvert, J., & Khan, M. S. (2022). Toward a better understanding of the main antecedents and outcomes of consumer-based perceived product innovativeness. Journal of Strategic Marketing, 30(3), 296-319.

Chaudhuri, A., & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: The role of brand loyalty. Journal of Marketing, 65(2), 81-93.

Çağlıyan V. ve Yılmaz, N. (2021). Algılanan yenilikçilik, işletmeye duyulan güven ve marka sadakati üzerine bir araştırma. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(21), 253-275.

Das Guru, R. R., & Paulssen, M. (2020). Customers' experienced product quality: Scale development and validation. European Journal of Marketing, 54(4), 645-670.

Delgado-Ballester, E., & Luis Munuera-Alemán, J. (2001). Brand trust in the context of consumer loyalty. European Journal of Marketing, 35(11/12), 1238-1258.

Delgado-Ballester, E. (2004). Applicability of a brand trust scale across product categories: A multigroup invariance analysis. European Journal of Marketing, 38(5/6), 573-592.

Dölarslan, E. Ş. (2018). Marka İnovatifliği, Algılanan Kalite ve Marka Sadakati Arasındaki İlişki. Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi, 2(2), 86-96.

Fazal-e-Hasan, S. M., Ahmadi, H., Kelly, L., & Lings, I. N. (2019). The role of brand innovativeness and customer hope in developing online repurchase intentions. Journal of Brand Management, 26(2), 85-98.

Garcia, R., & Calantone, R. (2002). A critical look at technological innovation typology and innovativeness terminology: A literature review. Journal of Product Innovation Management, 19(2), 110-132.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. (2014). Multivariate data analysis (7th, Pearson new international ed.). Harlow, UK: Pearson.

Henard, D. H., & Dacin, P. A. (2010). Reputation for product innovation: Its impact on consumers. Journal of Product Innovation Management, 27(3), 321-335.

Hetet, B., Ackermann, C.L., & Mathieu, J.P. (2020). The role of brand innovativeness on attitudes towards new products marketed by the brand. Journal of Product & Brand Management, 29(5), 569-581.

Huaman-Ramirez, R., Albert, N., & Merunka, D. (2019). Are global brands trustworthy? The role of brand affect, brand innovativeness, and consumer ethnocentrism. European Business Review, 31(6), 926-946.

Keller, K. L. (2001). Building customer-based brand equity: A blueprint for creating strong brands. Marketing Management, 28 (1), 35–41.

Konuk, F. A. (2021). The moderating impact of taste award on the interplay between perceived taste, perceived quality and brand trust. Journal of Retailing and Consumer Services, 63, 102698.

Koschate-Fischer, N., & Gartner, S. (2015). Brand trust: Scale development and validation. Schmalenbach Business Review, 67(2), 171-195.

Kunz, W., Schmitt, B., & Meyer, A. (2011). How does perceived firm innovativeness affect the consumer? Journal of Business Research, 64(8), 816-822.

Lichtenthaler, U. (2018). The world's most innovative companies: A meta-ranking. Journal of Strategy and Management, 11(4), 497-511.

Morgan, R. M., & Hunt, S. D. (1994). The commitment-trust theory of relationship marketing. Journal of Marketing, 58(3), 20-38.

Munuera-Aleman, J. L., Delgado-Ballester, E., & Yague-Guillen, M. J. (2003). Development and validation of a brand trust scale. International Journal of Market Research, 45(1), 1-18.

Özbek, V., Koç, F., ve Doğan, Ö. (2020). Marka aşkının öncülleri ve sonuçları: Akıllı telefon ürünü özelinde bir araştırma. Business &Amp; Management Studies: An International Journal, 8(4), 647–684.

Pappu, R., & Quester, P. G. (2016). How does brand innovativeness affect brand loyalty? European Journal of Marketing, 50(1/2), 2-28.

Parasuraman, A., Zeithaml, V., & Berry, L.L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. Journal of Retailing, 64, 12-40.

Quach, S., Thaichon, P., Roberts, R. E., & Weaven, S. (2021). Loyalty layers, expectations and the role of knowledge. Marketing Intelligence & Planning, 39(3), 377-393.

Rubera, G., Ordanini, A., & Mazursky, D. (2010). Toward a contingency view of new product creativity: Assessing the interactive effects of consumers. Marketing Letters, 21(2), 191-206.

Rubera, G., Ordanini, A., & Griffith, D. A. (2011). Incorporating cultural values for understanding the influence of perceived product creativity on intention to buy: An examination in Italy and the US. Journal of International Business Studies, 42(4), 459-476.

Shams, R., Alpert, F., & Brown, M. (2015). Consumer perceived brand innovativeness: Conceptualization and operationalization. European Journal of Marketing, 49(9/10), 1589-1615.

Shams, R., Brown, M., & Alpert, F. (2017). The role of brand credibility in the relationship between brand innovativeness and purchase intention. Journal of Customer Behaviour, 16(2), 145-159.

Shekhar Kumar, R., Dash, S., & Chandra Purwar, P. (2013). The nature and antecedents of brand equity and its dimensions. Marketing Intelligence & Planning, 31(2), 141-159.

Shams, R., Brown, M., & Alpert, F. (2020). A model and empirical test of evolving consumer perceived brand innovativeness and its two-way relationship with consumer perceived product innovativeness. Australasian Marketing Journal (AMJ), 28(4), 171-180.

Shih-Tse Wang, E., & Tsai, B.-K. (2014). Consumer response to retail performance of organic food retailers. British Food Journal, 116(2), 212-227.

Spence, M. (2002). Signaling in retrospect and the informational structure of markets. American Economic Review, 92(3), 434-459.

Srivastava, N., Dash, S. B., & Mookerjee, A. (2015). Antecedents and moderators of brand trust in the context of baby care toiletries. Journal of Consumer Marketing, 32(5), 328-340.

Yücel, E. (2021). Algılanan Marka Yenilikçiliği, Marka Deneyimi ve Marka Bağlılığı İlişkisinde Hedonik Duyguların Aracılık Rolü. Kesit Akademi Dergisi, 7 (26), 214-239.

Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., & Malhotra, A. (2002). Service quality delivery through web sites: A critical review of extant knowledge. Journal of the Academy of Marketing Science, 30(4), 362-375.

tüketicilerin lider bir markanın üstün kaliteli ürünler taşıdığına inanma eğiliminde olduklarını iddia etmektedir. Pazar lideri olan bir marka, tüketicilerin markaya karşı olumlu tutumlara sahip olmaları, güçlü marka tercihleri oluşturmaları ve markaya daha bağlı olmaları bakımından fayda sağlayabilir (Vogel ve Watchravesringkan, 2017).

Markalar, vaat ettiklerini yerine getirdiklerinde marka imajı kuvvetlenir. Şirketler tüketicilerin ihtiyaçlarını güvenilir bir şekilde ve tatmin edici yaklaşımlarla karşılamaya devam ettiklerinde, tüketicilerin marka imajlarına ve yatırımlarına zarar verebilecek eylemlerde bulunma olasılıkları daha düşüktür (Fazel, 2015). Bir markanın söz verdiği şeyi yerine getirme yeteneği markanın imajının pozitifliğini (veya olumsuzluğunu), markanın samimi ve dürüst bir izlenim bırakıp bırakmadığını ve markanın inovasyon açısından güvenilir olup olmadığını da gösterir (Vogel vd., 2019).

Hizmet pazarlaması bağlamında Johnson ve Grayson (2005), bir hizmet sağlayıcının uzmanlığı veya performansı gibi rekabetçi ve güvenilir kaynakların, sağlayıcı ile müşterisi arasındaki ilişkisel sonuçları önemli ölçüde etkilediğini incelemiştir. Müşterilerin ihtiyaçlarını gerçekten karşılayan ve daha yüksek memnuniyet derecesiyle sonuçlanan yüksek kaliteli müşteri hizmetleri sunmak önemlidir. İyi müşteri hizmeti sunmaya odaklanan kuruluşların küresel pazarlarda liderlik pozisyonlarını güvence altına almaları ve rekabet avantajları elde etmeleri muhtemeldir (Hanaysha, 2016).

Marka popülaritesi artan marka tanınırlık ve farkındalık düzeyleri olarak görülebilir. Birçok firma, ürün markalarının pazar payını artırmak ve markaların olumlu imajını geliştirmek için çok çaba sarf etmekte ve bu da sonuçta pazardaki ürünlerin marka popülaritesinin oluşturulmasına ve sürdürülmesine yardımcı olmaktadır (Chang ve Ko, 2014). Bir marka bir pazarda popüler hale geldiğinde, markanın liderlik konumunu daha uzun süre korumasına yardımcı olur (Kim, 1995).

Genel olarak, önceki çalışmalar, marka liderliğinin bir markanın rekabet gücü ve güvenilir kaynakları ve aynı veya benzer kategorideki markalar arasındaki pazar payının göreceli büyüklüğü ile tanımlanabileceğini göstermektedir. Özellikle, artan pazar payı üstün ürün kalitesi, yenilikçilik, tüketicilerin daha yüksek değer algısı ve artan popülerliğin dışsal bir işareti olarak yorumlanmaktadır (Chang ve Ko, 2014). Genel olarak, firmalar yenilikçilik (inovasyon), belirginlik ve/veya farkındalık, güven, müşteri hizmetleri mükemmelliği, algılanan değer ve marka bağlılığı itici güçleriyle markayı liderliğe taşıyabilir ve rakip markalarla arasında fark yaratır.

KAYNAKÇA

Aaker, D.A. & Joachimsthaler, E. (2000). Brand leadership, New York: Free Press

Aaker, D. A. (1996). Measuring brand equity across products and markets. California Management Review, 38(3), 102-120.

Agarwal, S., Erramilli, M. K. & Dev, C. S. (2003). Market orientation and performance in service firms: Role of innovation. Journal of Services Marketing, 17(1), 68-82.

Alba, J.W. & Chattopadhyay, A. (1986). Salience effects in brand recall. Journal of Marketing Research, 23, 363-369.

Alpkan, L., Ergün, E., Bulut, Ç. & Yılmaz, C. (2005). Şirket girişimciliğinin şirket performasına etkileri. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 6(2), 175-189.

Amine, A. (1998). Consumer's true brand loyalty: The central role of commitment. Journal of Srategic Marketing, 6, 305-319.

Baloglu, S. (2002). Dimensions of customer loyalty: separating friends from well wishers. Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly, 43(1), 47-59.

Chang, Y. & Ko, Y. J. (2014). The brand leadership: Scale development and validation. Journal of Brand Management, 21(1), 63-80.

Chaudhuri, A. & Holbrook, M. B. (2001). The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: The role of brand loyalty. Journal of Marketing, 65(2), 81-93.

Datta, P. R. (2003). The determinants of brand loyalty. Journal of American Academy of Business, 3(½), 138-144.

Day, G. S. (1969). A two-dimensional concept of brand loyalty. Journal of Advertising, 9(3), 29-35.

Delgado-Ballester, E., & Munuera-Alemán, J. L. (2005). Does brand trust matter to brand equity?. Journal of Product & Brand Management, 14(3), 187-196.

Ehrenberg, A. S. C., Barnard, N., Kennedy, R. & Bloom, H. (2000). Brand advertising as creative publicity. Journal of Advertising Research, 42, 7-18.

Fazel, H. (2015). Brand credibility to mitigate brand boycott preventive strategy of brand globalness and brand endorsement: Theoretical perspective. Journal of Economics, Business and Management, 3(7), 694-698.

Fazio, R. H. (1990). A practical guide to the use of response latency in social psychological research. in handbook of research on research methods in personality and social psychology (Eds. C. Hendrick & M. S. Clark) Thousand Oaks, CA: Sage, 75-97.

Grewal, D., Monroe, K. B. & Krishnan, R. (1998). The effects of price-comparison advertising on buyers' perceptions of acquisition value, transaction value, and behavioral intentions. Journal of Marketing, 62(2), 46-59.

Guido, G. (1998). The dichotic theory of salience: A framework for assessing attention and memory. European Advances in Consumer Research, 3(3), 114-19.

Hanaysha, J. (2016). Building brand equity through customer service: A study on restaurant industry in Malaysia. Journal of Research in Business, Economics and Management, 5(5), 63-80.

Harvey, J. (1998). Service quality: A tutorial. Journal of Operations Management, 16(5), 583-597.

Herr, P. M., Farquhar, P. H. & Fazio, R. S. (1996). Impact of dominance and relatedness on brand extensions. Journal of Consumer Psychology, 5(2), 135-159.

Jacoby, J. & Kyner, D. B. (1973). Brand loyalty vs repeat purchasing behavior. Journal of Marketing Research, 10(1), 1-9.

Janse, B. (2019). Brand leadership. available in https://www.toolshero.com/marketing/brand-leadership/, (20.09.2022).

Johnson, D. & Grayson, K. (2005). Cognitive and affective trust in service relationships. Journal of Business Research, 58(4), 500-507.

Kamins, M. A., Alpert, F. H. & Perner, L. (2003). Consumers perception and misperception of market leadership and market pioneership. Journal of Marketing Management, 19, 807-834.

Keiningham, T. L., Aksoy, L., Cooil, B. & Andreassen, T. W. (2008). Linking customer loyalty to growth. MIT Sloan Management Review, 49(4), 51-57.

Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, measuring, and managing consumer-based brand equity. Journal of Marketing, 57, 1-22.

Keller, K. L. (2001). Building customer-based brand equity: A blueprint for creating strong brands. Marketing Science Institute, Working paper series.

Kim, C. K. (1995). Brand popularity and country image in global competition: Managerial implications. Journal of Product and Brand Management, 4(5), 21-33.

Kırım, A. (2007). Sıra dışı bir büyüme ve karlılık stratejisi: Alt pazar inovasyonu, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Madanchian, M., Ariken, J. & Taherdoost, H. (2022). Role of effective leadership on empowerment, effective communication, and motivation in customer service. Macro Management & Public Policies, 4 (1), 15-20.

Martin, J. & Siehl, C. (1983). Organizational culture and counterculture: An uneasy symbiosis. Organizational Dynamics, 12(2), 13-19.

Newman, E. (2016). Importance of brand leadership. available in https://corp.yonyx.com/customer-service/18646/ (22.08.2022).

Oliver, R. L. (1999). Whence consumer loyalty?. Journal of Marketing, 63, 33-44.

Romaniuk, J. & Sharp, B. (2004). Conceptualizing and measuring brand salience. Marketing Theory, 4(4), 327-342.

Rundle-Thiele, S. & Mackay, M. M. (2001). Assessing the performance of brand loyalty measures. Journal of Services Marketing, 15(7), 529-546.

Suwarno, B. (2022). An analysis of purchase decisions on customer satisfaction through customer-based brand equity and product innovation: Consequences for air conditioner panasonic in Medan, International Journal of Science, Technology & Management, 605-620.

Sweeney, J. C. & Soutar, G. N. (2001) Consumer perceived value: The development of a multiple item scale. Journal of Retailing, 77(2), 203-220.

Taylor, S. A., Celuch, K. & Goodwin, S. (2004). The ımportance of brand equity to customer loyalty. The Journal of Product and Brand Management, 13(4/5), 217-227.

Turhan, G. (2009). Marka yayma uygulamalarında tüketici risk algılarının rolü, doktora tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Turhan, G. & Kadıoğlu, C. T. (2022). Investigating consumer evaluations about the purchasing of innovative textiles in terms of product interest and benefits. İşletme Biliminde Muhasebe, Pazarlama ve Organizasyon Konuları başlıklı kitapta (Ed. Şahin Karabulut) Ekin Yayınevi, Bursa, 41-54.

Vogel, A. T., Cook, S. C. & Watchravesringkan, K. (2019). Luxury brand dilution: Investigating the impact of renting by Millennials on brand equity. Journal of Brand Management, 26, 473-482.

Vogel, A.T. & Watchravesringkan, K. (2017). Consumer evaluations of trend imitation: Brand equity, consumer attitudes and preference. Journal of Product & Brand Management, 26(5), 516-527.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. Journal of Marketing, 52, 2-22.

Zhang, S., Peng, M. Y. P., Peng, Y., Zhang, Y., Ren, G., & Chen, C. C. (2020). Expressive brand relationship, brand love, and brand loyalty for tablet Pcs: Building a sustainable brand. Frontiers in Psychology, 11, 231.

faaliyetlerini sürekli olarak gerçekleştirir. İç denetçiler, çalışanlar ve yönetimin görüşleri alarak hazırladıkları denetim plan ve programı çerçevesinde denetim faaliyetlerini yürütürken denetim maliyetlerini dikkate almaktadırlar. Teftiş faaliyetleri ise daha çok üst yönetimin istekleri doğrultunda yapılarak denetim maliyetlerini dikkate almaz.

İç denetim önceden belirlenen performans göstergelerini dikkate alarak yönetimin performans denetimini de yerine getirir ve aynı zamanda yönetime danışmanlık yapar. Teftiş faaliyetlerinde performans denetimi zayıf olup yürütülen teftiş faaliyetleri sonucunda hazırlanan teftiş raporlarında yönetime önerilerde bulunulur.

Kurum içerisindeki iç denetçilerin asli görevleri iç denetim olup mesleki yeterliliğe sahip olmaları açısından sürekli eğitime tabi tutulurlar. Müfettişlerin asli görevleri soruşturma olup müfettişlerin mesleki eğitimleri düzenli değildir.

İç denetim yazılı kurallara sahip olup, uluslararası denetim ve raporlama standartlarına göre denetim faaliyetleri yürütülür ve çalışma kâğıt ile belgeleri standarttır. Kamu kurumlarında yürütülen iç denetim faaliyetlerini koordine etmek amacıyla merkezi uyumlaştırma birimi olarak Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından yerine getirilmektedir.

Teftiş faaliyetleri daha çok geleneksel olup, standartlarının az olması ve kamu kurumlarında yürütülen teftiş faaliyetleri arasında bir koordinasyonun olmaması sebebiyle 15.07.2018 tarihinde 5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Devlet Denetleme Kurulunun görev ve yetkileri yeniden düzenlenmiştir. Bu kararname ile kamu kurumlarında teftiş ve denetim birimleri arasındaki koordinasyon ve uyumlaştırma faaliyetleri Devlet Denetleme Kuruluna verilmiştir. Böylelikle kamu kurumlarında yürütülen teftiş faaliyetlerinin merkezi uyumlaştırma görevini Devlet Denetleme Kurulu yerine getirmektedir.

KAYNAKÇA

5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi,

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.5.pdf (03.08.2022)

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5018.pdf (07.08.2022)

Akbulut, Ö.Ö. vd. (2012). Türk kamu yönetiminde teftiş ve iç denetim, TODAİE Yayınları, Ankara.

Bozkurt, Y. (2010). Kamu yönetiminde Teftiş Kurulu Başkanlığının kaldırılmasına dönük sorunlar, Ankara Barosu Dergisi, 68(4): 269-278

Ensari, H., Gündüz, Y. (2009). Türkiye'de ve bazı Avrupa Birliği Ülkeleri'nde teftiş uygulamaları, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 30: 103-117

İç Denetçilerin Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, https://www.hmb.gov.tr/idkk-mevzuat (05.08.2022)

Kamu İç Denetim Rehberi, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/K%C4%B0DR_v1.0.pdf (05.08.2022)

Okur, Y. (2010). Türkiye'de teftiş ve iç denetim: kavramlar, beklentiler ve hayatla yüzleşme, Maliye Dergisi, 158: 570-586

Pehlivanlı, D. (2014). Modern İç Denetim, (2.Baskı), Beta Basım Yayım, İstanbul.

Soyupek, Y. (2015). Hukuki ve idari açıdan Napolyanist Devletlerde teftiş sistemi ve teftiş birimleri, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(5) : 315-336

Taymaz, H. (1997). Eğitim sisteminde teftiş-kavramlar, ilkeler, yöntemler, Takav Vakfı Matbaası, Ankara

Türk Dil Kurumu, https://sozluk.gov.tr/ (04.08.2022)

Yaman, A. (2011). Geleneksel teftiş ile iç denetim modelinin fonksiyonel açıdan değerlendirilmesi, Denetişim, 6: 22-28

Yılmaz, İ. (2020). Türkiye'de İç Denetimde Merkezi Uyumlaştırmanın Rolü: Kamu İç Denetçileri Üzerinde Bir Araştırma, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Yılmaz, İ., Güneş, R. (2019). Türkiye'de kamu kurumları iç denetim faaliyetleri sürecinin Avrupa Komisyonu ilerleme raporları kapsamında değerlendirilmesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30 (11): 784-792

Yücel, B. (2009). Amaç ve unsurları bakımından maliye teftiş kurulu uygulamalarında klasik anlamda teftiş, Maliye Dergisi, 157: 47-64

Yürekli, Ö. (2015). Kamu yönetsel teftiş ve denetim sistemi ve yeniden yapılanması, Türk İdare Dergisi, 480: 257-288

işletilmesi durumunda, işletmelerin rekabet gücü ve ulusal ölçekte gelir düzeyleri artırılabilecek, gelir dağılımı bozuklukları giderilebilecek, istihdam artırılabilecek, ihracat artırılabilecek ve sonuçta sosyal refah artacaktır. Teşvik ve yardımların bilincinde olan ülkeler, söz konusu faydaları nedeniyle genel ve özel ölçekte teşvik uygulamalarını hayata geçirmektedirler.

Bu nedenle devlet teşvik ve yardımlarından yararlanan işletmelerin söz konusu bu unsurları muhasebeleştirmeleri, mali tablolara yansıtmaları ve evrensel geçerliliği olan bilgiyı ortaya koyabilmeleri için TMS 20 Standardı, Uluslararası Muhasebe Standartlarından yararlanılarak çeviri şeklinde Türk Muhasebe Literatürüne kazandırılmıştır. Böylece işletmelerin gerçeğe uygun olarak performansının hesaplanması ve dönemler arasında karşılaştırılabilir nitelikte bilgi üretilmesi amaçlanmıştır. TMS'ye uymak zorunda olan işletmeler devlet teşvik ve yardımlarını bu Standardın ilkelerini dikkate alarak uygulamak zorundadırlar. İşte bu çalışmada Türkiye'de yapılan muhasebe uygulamaları çerçevesinde alanda yaşanan gelişmeler dikkate alınarak örnekler geliştirilmiş ve söz konusu örnekler Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağına göre bu Standartta yer alan "Sermaye Yaklaşımı ve Gelir Yaklaşımı" esas alınarak muhasebeleştirilmiştir.

Teşviklerin muhasebeleştirilmesinde Sermaye Yaklaşımı teşviklerin özkaynak olarak muhasebeleştirilmesi gerektiğini, Gelir Yaklaşımı ise söz konusu unsurların doğrudan cari veya daha fazla dönemde gelir olarak kaydedilmesi ilkesini benimsemiştir. Pek tabii ki seçilen yöntemin temel mali tablolara (bilanço ve gelir tablosu) yansıması da farklı olmaktadır. Şöyle ki Sermaye Yaklaşımında özkaynakların ve dolayısıyla bilanço hesaplarının tercih edilmesi nedeniyle doğrudan bilanço etkilenirken, gelir yaklaşımında öncelikle sonuç hesapları kullanılacağı için gelir tablosu doğrudan etkilenmektedir. Dolayısıyla işletmenin dönem karı artırılmış olmaktadır.

Kanaatimize ve dönemsellik kavramının da gereği olarak söz konusu gelir unsurlarının ilgili dönem/dönemlere yayılarak Gelir Yaklaşımına göre muhasebeleştirilmesi daha gerçekçi sonuçların elde edilmesini sağlayacaktır. Söz konusu karın ise, vergi yasaları karşısındaki durumunun ayrıca bir çalışma konusu olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akay, H. & Oğuz, M. (2015). Türk Turizm Sektöründe Teşvikler ve 20 No'lu Türkiye Muhasebe Standardı Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(4), 213-228.

Altınkaynak, F. & Doğan, Ö. (2020). Türkiye'deki Finansal Raporlama Çerçevelerine Göre Devlet Teşviklerinin Karşılaştırmalı Analizi: Turizm Sektörü Örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (86), 79-96.

Dinç, E. & Yıldırım, F. (2020) Devlet Teşviklerinin Tms/Tfrs, Bobi Frs ve Msugt Çerçevesinde İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22(2), 355-383

Karasioğlu, F. & Kınık, F. (2017). TMS – 20 Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilme ve Finansal Raporlama Süreci. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 20 (2), 140-150.

Keleş, D. (2019). Taşıyıcı Bitkilerin Üretim Maliyetlerinin Hesaplanması ve 16 Nolu Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Maskeleştirilmesi: Fındık Yetiştiriciliği Yapan Bir Tarım İşletmesinde Vaka Çalışması, yayınlanmamış doktora tezi Niğde Ömer HalisDemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Kızıl, A., Fidan, M.M., Kızıl, C. & Keskin, İ. (2013). TMS-TFRS Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları, Der Yayınlar, İstanbul.

Okutmuş, E., Uyar, S. & Gövce, M. (2015). Sağlık Turizminde Devlet Teşviklerinin Tms 20 Kapsamında Muhasebeleştirilmesi. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 16 (2), 63-82.

Onay, A. (2016). Muhasebe Standartları Kapsamında Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.8 (3).31-45.

Örten, R., Kaval, H. & Karapınar, A. (2017) Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları, Gazi Kitapevi, 10 Baskı, Ankara

Özulucan, A. (2019) Teori ve Uygulamalarla Türkiye Muhasebe Standartları Test Kitabı (Soru- Açıklamalı Cevap), 1. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya.

Tekşen, Ö. (2010). TMS 20 Standardındaki Devlet Teşvikleri ile Türkiye'de Yeni Teşvik Sisteminde Yatırıma Sağlanan Desteklerin Muhasebe ve Vergi Açısından İncelenmesi. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 29 (2), 431-453.

TMS 20, Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması.

Taslak Hesap Planı, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu.

Tablo 4. Araştırmada Sürdürülebilir Davranış Bilgisi İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	Std. β	t	p	Tolerans	Varyans Ekileme Faktörü
	S. Satın Alma Düşüncesi	,328	3,826	,000*	,685	2,468
	S. Satın Alma Davranışı	,412	3,163	,000**	,692	1,896
	F	3,426**				
	R^2	,162				
** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlı (tek kuyruk)						
* Korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı (tek kuyruk)						

Tablo 4'te görüldüğü gibi sürdürülebilir davranış bilgisinin sürdürülebilir satın alma düşüncesine etkisinde ,328 β katsayısı ve ,000 anlamlılık düzeyi ile pozitif ve anlamlı yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın modelinde yer alan "***H1:*** Sürdürülebilir davranış bilgisinin sürdürülebilir satın alma düşüncesine pozitif ve anlamlı olarak etki eder." Hipotezi kabul edilmiştir.

Yine sürdürülebilir davranış bilgisinin sürdürülebilir satın alma davranışına etkisinde ,412 β katsayısı ve ,000 anlamlılık düzeyi ile pozitif ve anlamlı yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın modelinde yer alan "***H2:*** Sürdürülebilir davranış bilgisinin sürdürülebilir satın alma davranışına pozitif ve anlamlı olarak etki eder." Hipotezi kabul edilmiştir.

Regresyon analizinde F (3,426) ve R^2 (0,162) değerleri incelendiğinde modelin 0,000 anlamlılık düzeyinde olduğu ve sürdürülebilir satın alma düşüncesine ait varyans % 16,2'sini açıkladığı tespit edilmiştir. Bu elde edilen sonuca göre; bir bütün olarak geçerli olduğunu ve modele dâhil edilen iki bağımsız değişkeni olan sürdürülebilir davranış bilgisi değişmeleri % 16.2'sini açıkladığı görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İşletmeler tüketicilerin psikolojisine ilişkin araştırmalarda ortaya çıkan içgörüler tarafından yönlendirilen işletme sahipleri, insanları çevreye zararlı etkilerle birlikte daha fazla satın almaya ve tüketmeye yönlendirmek için ürün tasarımı, reklamcılık ve diğer pazarlama ipuçlarını stratejik olarak kullandılar (Cramer vd. 2014). Bununla birlikte, tüketici karar verme sürecini anlamak, tüketicileri daha sürdürülebilir davranmaya teşvik etmenin anahtarıdır. Sürdürülebilir tüketici davranışını araştıran araştırmalardan elde edilen içgörüler, hem hükümet politikası düzeyinde hem de işletmeler düzeyinde sürdürülebilir strateji için zorunludur. Politika yapıcıların ve sürdürülebilirlik odaklı kuruluşların, insanların çevreyi etkileyen ürünleri nasıl ve neden seçim yaptığını, tükettiğini, koruduğunu ve elden çıkardığını anlaması çok önemlidir.

Bu araştırmada sonucunda; sürdürülebilir davranış bilgisinin sürdürülebilir satın alma düşüncesine pozitif ve anlamlı olarak etki ettiği tespit edilmiştir. Yine araştırmanın elde edilen sonucuna göre; sürdürülebilir davranış bilgisinin sürdürülebilir satın alma davranışına pozitif ve anlamlı olarak etki ettiği tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar literatürde yer alan; Emanuel and Adams, 2011; Stephens, 2008; Svanström, 2008; Brundiers, 2010 uyumluluk göstermektedir. Yine lietratürde yer alan Ajzen vd., 2011 çalışması ile benzer sonuçlar içermektedir.

Bu araştırmanın değerli pratik sonuçları vardır. Sürdürülebilir satın almanın temel göstergeleri hakkında bilgi verir ve pazarlamacılar üretim işletme sahipleri için faydalı olabilir. Şanlıurfa'daki tüketiciler arasında sürdürülebilir satın alma davranışını teşvik etmek için uygun stratejiler belirlemeye olanak sağlar. Mevcut araştırmanın bulguları, tüketicilerin geçmişteki sürdürülebilir davranışlarının (burada çevresel kuruluşlar için destekleyici davranışların) gelecekteki sürdürülebilir satın alma davranışlarının önemli bir göstergesi olduğunu önermektedir. Bu, tüketicilerin gelecekteki sürdürülebilir satın alma davranışlarının, onları sürdürülebilir davranışa dâhil ederek geliştirilebileceği anlamına gelir. Bu nedenle, işletmeler ve hükümet, tüketicileri sürdürülebilir faaliyetlere dâhil etmek için girişimlerde bulunmalıdır (örneğin, kullanılmış malların yeniden kullanılması, toplu taşıma araçlarının kullanılması vb.). Sürdürülebilir bilgi, düşünce ve davranışlar yalnızca atıkları azaltmakla kalmayıp aynı zamanda pazarlama fırsatları da yaratabilen sürdürülebilir bir davranış biçimidir (Ghose vd. 2006; 17). İşletmeler ve hükümet, ekolojik olarak zararlı üretim ve tüketim uygulamaları nedeniyle çevreye verilen zararı en aza indirmek için geri dönüşüm davranışını teşvik etmelidir. Sürdürülebilirliği teşvik etmek bu yönde uzun bir yol kat edebilir. Bu tür davranışlar için teşvikler, bir ürünü kullandıktan sonra iade etmeleri durumunda tüketiciye bir sonraki satın alma işleminde indirim sağlanmasını içerebilir. Ayrıca sürdürülebilirlik, tüketici için faydalı bir faaliyet olarak teşvik edilebilir. Örneğin, kullanılmış ürünlerin (giysi, ayakkabı, elektronik ekipman vb.) yeniden satışı kar amaçlı faaliyetler olarak teşvik edilebilir. İnternet bu tür işlemleri gerçekleştirmek için iyi bir platformdur (Ghose vd. 2006; 20).

Sürdürülebilir satın almaya yönelik düşünce ve sürdürülebilir satın alma davranışının etkisi de tüketicilerin sürdürülebilir satın alma davranışının önemli sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu, tüketicilerin sürdürülebilir satın alımlarının çevre üzerindeki etkisine karşı duyarlı oldukları anlamına gelir. Ayrıca, tüketicilerin daha objektif düşünme eğiliminde olduklarından, sürdürülebilir tüketim davranışını teşvik etmek için tüketicilerin mantığına hitap eden mesajlar yayılabilir. Sürdürülebilir işletme sahiplerinin, etkili mesajlaşma yoluyla tüketicileri sürdürülebilir satın almayı benimsemeye duygusal ve rasyonel olarak davet etmelidir.

KAYNAKÇA

Ajzen, I., Joyce , N. , Sheikh , S. and Cote , N. (2011), "Prediction of knowledge and behavior: the role of information accuracy in the theory of planned behavior", Basic and Applied Social Psychology, Vol. p.101-117.

Altıntzoglou, T. Honkanen, T. Dragøy Whitaker, R. Gıda atıklarının azaltılmasına katılımın deniz ürünleri yan ürünleri içeren sürdürülebilir ürünlere yönelik tutumlar üzerindeki etkisi J. Temiz. Ürün (2020), Madde 104743.

Arı, E. Yılmaz, V. Ev kadınlarının geri dönüşüm davranışları için önerilen bir yapısal model: Türkiye'den bir vaka çalışması, okul. ekon. , 129 (2016), s. 132 – 142.

Arlı, D. Tan, LP. Tjiptono, F. Yang, L. Yükselen bir pazarda tüketicilerin yeşil ürünlere yönelik satın alma niyetlerini araştırmak: tüketicilerin algılanan hazır bulunuşluğunun rolü Int. J. Tüketim. Damızlık. , 42 (2018), s. 389 – 401.

Arvola, A. Vassallo, M. Dean, M. Lampila, P. Saba, A. Lähteenmäki, L. Shepherd, R. Ashfaq, M. Zhang, Q. Ali, F. Waheed, A. Nawaz, S. You virtual plant a tree, we plant a real tree: Understanding user adoption of the Ant Forest mobile game app from a behavioral reasoning theory perspective, J. Temiz. Product (2021).

Ashfaq, M. Zhang, Q. Ali, F. Waheed A. Nawaz, S. You plant a virtual tree, we plant a real tree: Understanding user adoption of the Ant Forest mobile game app from a behavioral reasoning theory perspective, J. Clean. The product is 2021.

Balzekiene, A. Telesiene, A. Vulnerable and insecure? Environmental and technological risk perception in Europe, Telesiene , M. Gross (Ed.), Green European: Environmental Behavior and Attitudes in a Historical and Cross-Cultural Comparative Perspective, Routledge, London (2017), p. 31 – 55.

Banyte, J. Brazioniene, L. Gadeikiene, A. Examination of the green consumer profile: the example of the Lithuanian eco-friendly food products market, econ. Manage, 15 (2010), p. 374 – 383.

Berber, NA. Bishop, M. Gruen, T. Who pays more (or less) for green consumer goods? Using the auction method to assess actual willingness to pay, J. Environment. Psycho. , 40 (2014), p. 218 – 227

Bettencourt, L. and Kaur, J. (2011), “Evolution and structure of sustainability science”, Proceedings of the United States National Academy of Sciences, Vol. 108No.49, pp.19540-19545.

Brundiers, K., Wiek, A. and Redman, CL (2010), “Real world learning opportunities in sustainability: from the classroom to the real world”, International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 11Number4, pp.208-323.

Cerri, J. Testa, F. Rizzi, F. The more I care, the less I will listen to you: how do knowledge, environmental concern and ethical production affect consumers' attitudes and purchase of sustainable products? J. Clean. Product, 175 (2018), p. 343 – 353.

Dhandra, TK. Achieving triple dividends through mindfulness: more sustainable consumption, less unsustainable consumption and more life satisfaction school. econ. , 161 (2019), p. 83 – 90.

D'Souza, C., Taghian, M., and Lamb, P. (2006). An empirical study on the impact of environmental labels on consumers. Corporate Marketing Information Communication: An International Journal, 11, 162 – 173

Emanuel, R. and Adams, JN (2011), “University students' perceptions of campus sustainability”, International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 12No.1., pp.79-92.

Ernst, AM (1994). Social knowledge as the basis of a person's action in conflict situations, Frankfurt. : Lang.

Feldmann, C. Hamm, U. Consumers' perceptions and preferences for local food: a review, Food Quality. Choice. (2015.

Ferrara, C. Zigarelli, V. De Feo, G. A sample of consumer attitudes towards more sustainable wine packaging alternatives, J. Temiz. Product, 271 (2020), p. 122581.

Franzen, A. Meyer, R. Environmental attitudes in an international perspective: a multilevel analysis of ISSP 1993 and 2000, Euro. Social, Rev. , 26 (2010), p. 219 – 234.

Franzen, A. Vogl, D. Measuring environmental attitudes over two decades: a comparative analysis of 33 countries, Globe. Environment. Chang. , 23 (2013), p. 1001 – 1008.

Ghose, A. Smith, MD. Telang, R. Internet shopping for used books: An empirical analysis of product cannibalization and welfare impact, Inf. Schist. Res. ,17 (1) (2006), p. 3–19.

Guyader, H. Ottosson, M. Witell, L. You can't buy what you can't see: retailer practices to increase the green premium J. Retail Consumption. Serve. , 34 (2017), p. 319 – 325.

Gürbüz, S. Şahin, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Ankara Seçkin yayınları, 130-132.

Hair, JF, Anderson, RE, (1998). Multivariate data analysis with readings, Tulsa: Petroleum Publishing Company.

Joshi, Y. Rahman, Z. Factors Influencing Green Buying Behavior and Future Research Directions, International Strategic Management Review, Volume 3, Issue; 1–2, June–December 2015 128-143.

Kates, R. (2011a), From the Unity of Nature to the Science of Sustainability: Ideas and Practice, Cambridge, MA.

Kates, R. (2011b), “How sustainability is a science”, Proceedings of the National Academy of Sciences, Vol. 108No.49, p.19449-19450.

Keller, C. Bostrom, A. Kuttschreuter, M. Savadori, L. Spence, A. White, M. Bringing assessment theory to environmental risk perception: a review of conceptual approaches of the past 40 years and recommendations for future research, J. Risk Res. , 3 (2012), p. 237 – 256.

Kim, S. Choi, SO. Wang, J. Individual perception versus structural context: investigating multilevel determinants of societal acceptance of new science and technology in 34 countries, sci. Public Policy, 41 (2014), p. 44 - 57.

Kim, Y. Choi, SM. Antecedents of green purchasing behavior: Collectivism, environmental concern and examination of PCE, consume advertising, Res., 32 (2005), p. 592

Kirmani, MD. Khan, MN. Decoding Indian consumers' willingness to pay premiums for green products South Asia J. Bus. Stud. , 7 (2018), p. 73 – 90.

Klockner, CA. A comprehensive model of environmental behavioral psychology-a meta-analysis, J. Environment. Manage, 197 (2017), p. 384 – 392.

Kollmuss, A. Agyeman, J. Note the gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? Environment. education Res. , 8 (2002), p. 239 – 260.

Laroche, M. Toffoli, R. Kim, C. Muller, TE. The impact of culture on pro-environmental knowledge, attitudes, and behavior: A Canadian perspective, KP Corfman, JG Lynch (Ed.), NA - Advances in Consumer Research, vol. 23, Consumer Research Association, Provo, UT (1996), p. 196-202.

Lee, K. Predictors of sustainable consumption among young educated consumers in Hong Kong, J. Int. consume. Sign. , 26 (3) (2014), p. 217 – 238. examined past behavior (Lee, 2014).

Leiserowitz, A., Kates, R. and Parris, TM (2006), "Sustainability values, attitudes and behaviors: a review of multinational and global trends", Annual Environment and Resources Review, Vol. 31No.1, pp.413-444.

Lokman, A. X. Cao, X. Ali, A. Mesud, A. Yu, L. Empirical research of Facebook halts usage intentions based on the SOR paradigm, computing. Hmm. Behave.70 (2017), 544-555.

Lokman, A. Mesud, A. Shahzad, F. Shahbaz, M. Feng, Y. Resolving the negative effects of late night use of smartphone-based SNS among college students, Davran. inf. Technology. (2020), p. 1 – 17.

Marquart-Pyatt, ST. Are there similar sources of environmental concerns? Comparing industrialized countries, Soc. science P., 89 (2008), p. 1312 – 1335.

Mesud, Y. Feng, Y. Rasheed, ME. Ali, A. Gong, M-Smartphone-based social networking sites and quit intention: a self-regulatory perspective Behavior. inf. Technology. (2020), p. 1 – 17.

Miller, S. (2001), "Public understanding of science at the crossroads", Public Understanding of Science, Vol. 10, pp.115-120.

Ofstad, S. Symposium: Sustainable Consumption, Ministry of Environment, Oslo (1994) (Publisher)

Oreg, S. Katz-Gerro, T. Predicting international pro-environmental behavior: values, planned behavior theory and value-belief-norm theory, Environment. Behave. , 38 (2006), p. 462 – 483.

Owens, S. and Driffill, L. (2008), "How to change attitudes and behaviors in context" Energy Policy, Vol. 36No.12, p.4412-4418.

Paço, A. Lavrador, T. Attitudes and behaviors towards environmental information and energy consumption

Pagiaslis, A. Krontalis, Antecedents of green consumption behavior: environmental concern, knowledge and beliefs, Psychol. Sign. , 31 (2014), p. 335 – 348.

Park, HJ. Lin, LM. Exploring the attitude-behavior gap in sustainable consumption: a comparison of recycled and recycled fashion products J. Bus. Res. , 117 (2020), p. 623 – 628.

Pelsmacker, P De. Driesen, L. Rayp, G. Do consumers care about ethics? Willingness to pay for fair trade coffee, J. Consumption. af. , 39 (2) (2005), p. 363 – 385.

Roberston, M. (2014), Sustainability: Principles and Practice, Routledge, New York, NY. World, Green Books, Cambridge, MA.

Schultz, P. (2002), "Knowledge, knowledge, and home recycling: examining the knowledge-lack model of behavior change", Stern, P. and Dietz, T. (Eds), New Tools for Environmental Protection: Education, Information, and Voluntary Measures ,National Academies Press.

Steg, L. Vlek, C. Promoting environmentally friendly behavior: an integrative agenda of review and research, J. Environment. Psycho. , 29 (2009), p. 309 – 317.

Stephens, JC, Hernandez, ME, Román, M., Graham, AC, and Scholz, RW (2008), "Higher education as a change agent for sustainability in different cultures and contexts", International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 9No.3, pp.317-338.

Stern, PC. Dietz, T. Abel, T. Guagnano, GA. Kalof, L. A theory of value-belief-norm support for social movements: an example of environmentalism, Hmm. school. Rev. , 81–97, 1999.

Stibbe, A. (Ed.) (2009), The Handbook of Sustainability Literacy: Skills for a Changing. Understanding the complexity inherent in sustainable consumption: A social cognitive framework, J. Bus. Res. , 66 (8) (2013), p. 1227 – 1234.

Sujata, M. Khor, KS. Ramayah, T. Teoh, AP. The role of social media on recycling behavior, Empowering. Consume product. , 20 (2019), p. 365 – 374.

Svanström, M., Lozano-García, FJ, and Rowe, D. (2008), "Learning outcomes for sustainable development in higher education", International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 9No.3, pp.339-351.

Tabachnick, BG and Fidell, LS (2001). Using Multivariate Statistics, 4th Edition. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

Tam, KP. Chan, HW. Generalized trust narrows the gap between environmental concern and pro-environmental behavior: multilevel evidence, Sphere. Environment. Chang., 48 (2018), p. 182 – 194.

Thøgersen, J. Green shopping: for selfish reasons or for the public good? I. Behavior, science (2011.

Urban, D. Hoban, TJ. Cognitive determinants of risk perceptions associated with biotechnology, Scientometrics, 40 (2) (1997), p. 299 – 331.

Van Trijp, H. (Ed.) (2013), Promoting Sustainable Behavior: Psychology and the Environment, Psychology Publishing, New York, NY

Vermeir, I. and Verbeke, W. (2006), “Sustainable food consumption: exploring the consumer attitude-behavioral intent gap”, Journal of Agricultural and Environmental Ethics, Vol. 19No.2, p.169-194.

Hwang, W. McDonald, K. Oates, CJ. Sustainable consumption: green consumer behavior when purchasing products, Sustaining developer, 18 (1) (2010), p. 20 – 31.

Wang, P. Liu, Q. Qi, Y. Factors influencing sustainable consumption behaviors: A survey of rural residents in China, J. Cleansing Product. , 63 (2014), 152 – 165.

Wei, CF. Chiang, CT. Kou, TC. Lee, BCI. Toward sustainable livelihoods: investigating drivers of purchasing behavior for green products. Strat. Environment., 26 (2017), p. 626 – 639.

Xu, F. Fox, D. Modeling attitudes towards nature, tourism and sustainable development in national parks: A survey of visitors in China and the UK, Director of Tourism. , 45 (2014), p. 142 – 158.

Yadav, R. Pathak, GS. Young consumers' intention to purchase green products in a developing country: extending the theory of planned behavior, J. Temiz. Product, 135 (2016), p. 732 – 739.

Young, W. SRussell, SV. Robinson, CA. Barkemeyer, R. Can social media be a tool for consumers to reduce food waste? A behavior change experiment by a UK retailer, Source. Canned recycling, 117 (2017), p. 195 – 203.

Zwicker, MV. Nohlen, HU. Dalege, J. Gruter, GJM. van Harreveld, F. Applying an attitude network approach to consumer behavior towards plastic J. Environment. Psycho. , 69 (2020), p. 101433.

KAYNAKÇA

Adaniyi, S. I. ve Fadipe, A. O. (2018). Effect of board diversity on sustainability reporting in Nigeria: A Study of beverage manufacturing firms. Indonesian Journal of Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 1(1), 43–50.

Ain, Qurat Ul & Yuan, Xianghui & Javaid, Hafiz Mustansar & Usman - Taunsvi, Muhammad & Haris, Muhammad. (2020). Female directors and agency costs: evidence from Chinese listed firms. International Journal of Emerging Markets. ahead-of-print. 10.1108/IJOEM-10-2019-0818.

Alazzani, A., Hassanein, A., & Aljanadi, Y. (2017). Impact of gender diversity on social and environmental performance: evidence from malaysia. Corporate Governance, 17, 266-283. https://doi.org/10.1108/CG-12-2015-0161

Al-Shaer, H. ve Zaman, M. (2016). Board gender diversity and sustainability reporting quality. Journal of Contemporary Accounting and Economics, 3, 210-222.

Aman, Z. ve Bakar, N.S. (2017). The influence of the board of directors' characteristics on corporate sustainability reporting: Malaysian evidence. Proceeding, International Business Management Conference, 118-129, ISBN: 978-967-14841-4-2.

Aman, Z., & Bakar, N. S. (2017). The influence of the board of directors' characteristics on corporate sustainability reporting: Malaysian evidence. International Business Management Conference, 118.

Arayssi, M., Dah, M. and Jizi, M. (2016), Women on boards, sustainability reporting and firm performance. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, 7(3), 376-401. https://doi.org/10.1108/SAMPJ-07-2015-0055

Argento, Daniela, Grossi, Giuseppe, Persson, Kamilla and Vingren, Theres, (2019), Sustainability disclosures of hybrid organizations: Swedish state-owned enterprises. Meditari Accountancy Research, 27(4), 505-533.

Ataay, N. A., (1998) Kadın yöneticilerin kariyer boyutları ve etmenleri. 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, (Ed. Oya Çitci), TODAİE Yayınları, Yayın No:285, Ankara.

Atılgan, Ö. (2017). Yönetim kurulu büyüklüğü, bağımsız üye oranı ve kadın üye oranı ile finansal performans ilişkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(2), 315-354.

Bakar, S.A., Aishah A., Mohd, G., Nazli A. and Ahmad, M. (2019) Sustainability reporting and board diversity in Malaysia. International Journal of Business, Economics, and Law, 18 (6). Pp. 91-99. ISSN 2289-1552

Bear, S., Rahman, N., & Post, C. (2010). The impact of board diversity and gender composition on corporate social responsibility and firm reputation. Journal of Business Ethics, 97, 207–221.

Bernardi R.A. ve Threadgill V. H. (2010). Women directors and corporate social responsibility. Electronic Journal of Business Ethics and Organizational Studies, 15(2), 15–21.

BİST (2020). Şirketler için sürdürülebilirlik rehberi. Resmi BİST Yayınları. Chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.borsaistanbul.com/files/surdurulebilirlik-rehberi.pdf.

Cabeza-García, L., Del Brio, E. B., & Rueda, C. (2019). Legal and cultural factors as catalysts for promoting women in the boardroom. BRQ Business Research Quarterly, 22(1), 56–67. https://doi.org/10.1016/j.brq.2018.06.004

Chebbi, K., Boubaker, S.& & Grira, J. (2019). Top management insider debt and corporate social responsibility? evidence from the US. The Quarterly Review of Economics and Finance, 78. 10.1016/j.qref.2019.12.001.

Cucari, N., Esposito De Falco, S. ve Orlando, B. (2018) Yönetim kurulu çeşitliliği ve çevresel sosyal yönetişim: İtalya'da listelenen şirketlerden kanıt. Corp. Soc. Sorumlu. Çevre. Yönetim, 25, 250 – 266. Doi: 10.1002/csr.1452.

Doğanalp, B. & Ortakarpuz, M. (2021). Kadın çalışanların ve yönetim kurulunda kadın temsilinin işletme performansına etkisi: BİST 50'de yer alan işletmeler üzerine bir araştırma. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 11(3), 1243-1259.

Duman, M.Ç. (2017). Kadın yöneticilerde bir kariyer engeli: cam tavan sendromu. ın book: insan kaynakları yönetiminde güncel yaklaşımlar. Edition:1, Chapter: 11, Publisher: Beta Yayıncılık, Editors: Bünyamin Akdemir.

EU Press Release (2012). European Commission weighs options to break the 'glass ceiling' for women on company boards. European Commission- Press Release.

EY (2021). The future of sustainability reporting standards report. Chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/sustainability/ey-the-future-of-sustainability-reporting-standards-june-2021.pdf

Gümrah, A. & Tanç, A. (2022). Denetim raporu gecikmesini etkileyen faktörler: Türkiye'deki finans kuruluşları üzerine bir araştırma. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1), 78-94.

Hsu, J.-L. and Cheng, M.-C. (2012). What prompts small and medium enterprises to engage in corporate social responsibility? A study from Taiwan. Corp. Soc. Responsib. Environ. Mgmt., 19: 288-305. https://doi.org/10.1002/csr.276

Hyun, E. & Yang, E. & Jung, H. & Hong, K. 2016. Women on boards and corporate social responsibility. Sustainability, MDPI, 8(4), 1-26.

Kevser, M. & Doğan, M. (2020). Yönetim kurulu yapısı ve sürdürülebilirlik raporu uyumu: Türk bankacılık sektörü üzerine bir araştırma. 5, 39-54.

KGK (2022). Türkiye sürdürülebilirlik raporlama standartları. www.kgk.gov.tr

Kurtaran, A. & Eker, D. (2017). Bankaların yönetim kurullarındaki cinsiyet çeşitliliği ve finansal performans ilişkisi. Global Journal of Economics and Business Studies, 6 (12), 64-72.

Kurumsal Yönetim Forumu (2020). Türkiye'de yönetim kurulunda kadınlar. Sabancı Üniversitesi.Efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://cgft.sabanciuniv.edu/sites/cgft.sabanciuniv.edu/files/sabanci-2020-8th_yillik_rapor.pdf.

KYİ (2014). Kurumsal yönetim ilkelerinin belirlenmesine ve uygulanmasına ilişkin tebliğ. www.spk.gov.tr.

Martínez-García, I., Terjesen, S. and Gómez-Ansón, S. (2022). Board gender diversity codes, quotas and threats of supranational legislation: Impact on director characteristics and corporate outcomes. Brit J Manage, 33: 753-783. https://doi.org/10.1111/1467-8551.12517.

Modiba, E. M., & Ngwakwe, C. C. (2017). Women on the corporate board of directors and corporate sustainability disclosure. Corporate Board: role, duties and composition, 13(2), 32-37. https://doi.org/10.22495/cbv13i2art3

Naeem, M.A., Karim S., Nor, S.M. & Ismail, R. (2022): Sustainable corporate governance and gender diversity on corporate boards: evidence from COVID-19, Economic Research- Ekonomska Istraživanja, DOI:10.1080/1331677X.2022.2038649

Noureldin, N. & Basuony, M. A. K. (2021). Females on board and sustainability performance in a developing country: Evidence from Egypt [Special issue]. Corporate Ownership & Control, 19(1), 288–298.

Ocak, M. & Arıkboğa, D. (2017). Kurumsal yönetişim bileşenlerinin tahakkuk esaslı kâr yönetimi üzerine etkileri: bağımsız üyelerin ve kadın üyelerin önemi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46(1), 98-116.

Ocak, M. (2013). Yönetim kurulu ve üst yönetimde yer alan kadınların finansal performansa etkisi: türkiye'ye ilişkin bulgular. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (60), 107-126.

OECD (2021). Women at Work in G20 countries: Policy action since 2020. Chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.oecd.org/gender/OECD-ILO-2021-Women-at-Work-P%C3%B6licy-Action-Since-2020-G20-Italy.pdf

Öcal, N. (2021). Yönetim Kurulunda Kadın Üye Varlığının Şirket Performansına Etkisi, Conference Paper. 24. Finans Sempozyumu. At: Sakarya/ Türkiye. DOI: 10.5281/zenodo.5595733

Pereira, A. (2017). Women on board: female presence on the board of directors and corporate social responsibility. Georgetown University-Graduate School of Arts & Sciences.

Qurat, U.A., Xianghui, Y., Hafiz, M.J. & Muhammad, N. (2021). Board gender diversity and sustainable growth rate: Chinese evidence. Economic Research-Ekonomska Istraživanja, DOI: 10.1080/1331677X.2021.1965002

Signitzer, B.H. & Prexl, A. (2008). Corporate sustainability communications: Aspects of theory and professionalization. Journal of Public Relations Research. 20(1), 1–19. DOI: https://doi. Org/10.1080/106.272.60701726996

SPK (2008), Sermaye piyasası kurulu tarafından ülkemizdeki kurumsal yönetim uygulamalarının geliştirilmesi amacıyla seri: ıv no:41 sayılı tebliğ hakkında basın açıklaması. https://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/2008319/0

SPK (2019). Sermaye piyasası kurulu kurumsal yönetim izleme raporu 2019. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/1330

Şahin, K., Eser, B., Özdündar, G.& Kaplan, T. (2018). Yönetim kurullarında kadın yönetici temsili: Türkiye de yönetim kurulları yapısının cinsiyet bağlamında incelenmesi. International Journal of Management Economics and Business. 14. 10.17130/ijmeb.2018445674.

Taşkın, D. & Evrim Mandacı, P. (2017). Şirket yönetim kurulundaki kadın üyelerin firma performansına etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 18(1), 29-45.

Tuan, K. (2019). Yönetim kurulu özelliklerinin sürdürülebilirlik raporlarına etkisi: Borsa İstanbul örneği. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (36), 233-242.

Velte, P. (2017). Do women on the board of directors have an impact on corporate governance quality and firm performance? A literature review. International Journal of Sustainable Strategic Management, 5(4), 302. doi:10.1504/ijssm.2017.10010121

Velte, P.(2018). Does Gender Diversity in the Audit Committee Influence Key Audit Matters' Readability in the Audit Report? UK Evidence. Corporate Social Responsibility and Environmental Management. 25. 10.1002/csr.1491.

Velte, P.(2022). Der Einfluss von geschlechtlicher Vielfalt im Verwaltungsrat auf die unternehmerische Nachhaltigkeitsausrichtung ZCG, Zeitschrift für Corporate Governance. 2/2022. https://doi.org/10.37307/j.1868-7792.2022.02.08

Yağlı, İ. (2019). Yönetim Kurulu çeşitliliği -finansal performans ilişkisi: Türk bankacılık sektörü örneği. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 37(3), 565-586.

örgütsel DNA'nın etkilerini araştıran Nawahda ve Al-Sarayrah (2022), ileri planlama, verimlilik, risk toleransı, yaratıcılık ve yenilikçilik boyutlarını içeren öncü performansı elde etmede örgütsel DNA'nın önemli bir etkisinin olduğunu bulmuştur. Elsakaan vd. (2021) ise örgütsel DNA'nın örgütsel performans aracılığıyla kurumsal mükemmellik üzerinde önemli bir etkisi olduğunu bulmuştur. Bu araştırmalar, örgütsel DNA bileşenlerine yönelik olumlu algının ne kadar yüksek olursa, örgüt performansının da o kadar yüksek olacağını göstermektedir.

Yöneticilerin örgütlerinin DNA'sını keşfetmeleri, onlara neler yapabilecekleri ve yapamayacakları ve sürekli değişen çevresel koşullar altında çeviklik ve özgünlüğe nasıl ulaşacakları konusunda yardımcı olur (Bonchek, 2016). Örgütsel DNA bileşenlerinin doğru bir biçimde kodlanması, rekabet avantajlarını artırarak örgütün performansının iyileştirilmesine ve sürekliliğine katkıda bulunur. Çalışanların ve yöneticilerin iş ortamındaki davranışlarını etkileyen örgütsel özelliklerini bilmek, örgüt içindeki işlevsel hataları düzeltmenin bir yoludur (Aamina ve Hadjer, 2021: 326). Örgütler, yürütme işlevinde herhangi bir aksaklık veya performansa zarar veren bir durum ile karşı karşıya kaldıklarında tehditlerin ana kaynağı olarak genetik kodlarını oluşturan kromozomlara (yapı, karar hakları, motive edici uygulamalar ve bilgi akışları) bakmalıdır. Çünkü bir örgütün DNA'sı, örgütün kimliğini ve özünü oluşturur.

Özetle, bir örgütün hayati öneme sahip kromozomlarının birbirleri ile vazgeçilmez etkileşiminden doğan örgütsel DNA, mikro düzeyde çalışan davranışları, makro düzeyde ise örgütsel performans üzerindeki hayati etkileri nedeniyle, yönetim disiplininin öncü alanlarından biri olarak görülmelidir. Son olarak, işletme yöneticileri örgütün genetiğini oluşturan DNA bileşenlerini, hem çalışan bağlılığı hem de örgütsel performans gibi bireysel ve örgütsel açıdan olumlu etkileri nedeniyle kilit bir kaynak olarak görmelidir.

Sonuç olarak, örgütsel DNA, bir örgütün güçlü ve zayıf yönlerini belirlemesi, işleyen yönlerini keşfetmesi, işlemeyen yönlerini düzeltmesi, performansını azaltan engelleri tespit etmesi ve ortadan kaldırabilmesi için üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. DNA, bir örgütün kara kutusudur. Her örgütün DNA'sını oluşturan yapı taşları, faaliyetlerini iyileştirecek ve performansını artıracak şekilde liderlik ve yönetim uygulamalarını resmetmelidir. 21. yüzyılda örgütlere rekabet avantajı sağlayan anahtar faktör, inovasyon yeteneğidir. Bu nedenle dijitalleşmenin hız kesmeden devam ettiği günümüz dünyasında örgütlerin DNA yapı taşlarının mutasyona uğrayabileceği gerçeği ile yüzleşmekten kaçınmamaları gerektiğini söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Aamina, M., & Hadjer, D. (2021). The influence of organizational DNA on the quality of healthcare services - an empirical study in The University Hospital Center of Sidi-Belabbas. Economics and Sustainable Development Review, 04(03), 322-338.

Abdel-Raheem, A. B. E. D., & Saad, M. (2019). Organizational personality as a moderating variable of the relationship between organizational DNA and innovative performance. Journal of Business and Management Sciences, 7(3), 131-139.

Aishah, Z. N., Syuhirdy, M. N., Zahari, M. S. M., & Radzi, S. M. (2015). Organizational DNA and human resource practices: Its implication towards hotel performance. Theory and Practice in Hospitality and Tourism Research, 65-69.

Alshawabkeh, Z. A. E. (2021). The role of organizational DNA in enhancing the strategic balance in commercial banks in Madaba. Management Science Letters, 11, 1639-1650.

Ardalan, M. R., Azari, M. N., & Erfanizadeh, F. (2021). Designing and validating an organizational DNA questionnaire. Journal of Executive Management, 13(26), 7-30.

Azudin, A., & Mansor, N. (2018). Management accounting practices of SMEs: The impact of organizational DNA, business potential and operational technology. Asia Pacific Management Review, 23, 222-226.

Bonchek, M. (2016). How to discover your company's DNA. Harvard Business Review, available in https://hbr.org/2016/12/how-to-discover-your-companys-dna (23.07.2022).

Denervaud, I., & Chatin, O. (2011). DNA profiling: The innovative company: How to increase creative ability in business. Pearson Education France, Paris.

Döş, İ. (2013). School DNA and its transfer. American Journal of Human Ecology, 2(1), 7-15.

Elsakaan, R. A. -E. M., Ragab, A. A., El-Gharbawy, A., & Ghanem, A. N. (2021). The impact of the organizational DNA on the institutional excellence of Alexandria Petroleum Companies through improving organizational performance as a mediating variable. Open Access Library Journal, 8(e7691), 1-13.

Eren, F., Çelik, İ., & Aktürk, A. O. (2014). Ortaokul öğrencilerinin Facebook algısı: Bir metafor analizi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 22(2), 635-648.

Esmer, Y. (2020). Örgütsel DNA. İçinde Yönetimde değişen çevreye uyum mekanizmaları (Eds. M. Sağır) Konya: Eğitim Yayınevi, 15-29.

Estupiñán, J., & Neilson, G. L. (2014). The 10 principles of organizational DNA. PwC: Strategy & Formerly Booz & Company.

Govindarajan, V, & Trimble, C. (2005). Organizational DNA for strategic ınnovation. California Management Review, 47(3), 47-76.

Güloğlu, E., Bekmezci, M., ul Rehman, W., Jalil, F., & Sheikh, L. (2021). The impact of teachers' perceptions on organizational DNA to organizational commitment. Multicultural Education, 7(9), 561-574.

Kızmaz, M. Z., Paylan, İ. C. & Erkan, S. (2017). DNA dizilemenin tarihsel gelişimi. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 6(2), 47-53.

Kransdorff, A. (2017). Corporate DNA: Using organizational memory to improve poor decision-making (1st ed.). London: Routledge.

Kromozom Stok Vektör Çizimler ve Çizimler. available in https://tr.123rf.com/klipart-vekt%C3%B6r/kromozom.html (26.09.2022).

Lei, H., Liang, P., & Guo, Y. (2008). Molecular structure and information complexity of social organization DNA. İçinde 3rd International Conference on Innovative Computing Information and Control, 1-4.

Lozano, O., Gomez, H., & Rositas, I. (2012). Organizational DNA. available in http://sintec.com/wp-content/uploads/2012/01/OrganizationalDNA_Sintec1.pdf (23.07.2022).

Nacar, D., Demirtaş, Z. (2021). Okulların örgütsel DNA özellikleri ölçeğinin geliştirilmesi çalışması. OPUS International Journal of Society Researches, 18(44), 7594-7615.

Nafei, W. (2015). The role of organizational DNA in ımproving organizational performance: A study on the ındustrial companies in Egypt. International Business Research, 8(1), 117-131.

Nawahda, N. S. M., & Al-Sarayrah, A. A. M. (2022). Effectiveness of organizational DNA in achieving pioneering performance through the quality of work life in Jordanian commercial banks. Journal of Positive School Psychology, 6(3), 9784-9798.

Neilson, G. L., Pasternack, B. A., & Mendes, D. (2003). The four bases of organizational DNA. Strategy+Business, Booz & Company (33), available in https://www.strategy-business.com/article/03406 (24.07.2022).

Neilson, G. L., Pasternack, B. A., & Mendes, D. (2004). The 7 types of organizational DNA. Strategy+Business, Booz & Company (35), available in https://www.strategy-business.com/article/04210?pg=0. (24.07.2022).

Pratama, V. P., & Gustomo, A. (2016). Building a framework of organization design using organizational DNA profile (Case Study at PT. LEN Railway Systems). İçinde The 1st International Conference on Management in Emerging Markets (ICMEM 2016), 205-217.

Rashid, S. A. R., & Chalab, I. (2007). The influence of organizational DNA on innovation performance: An empirical study in a sample of Iraqi industrial organizations. AL-Qadisiyah Journal For Administrative and Economic Sciences, 9(4), 9-22.

Saban, A. (2006) Functions of metaphor in teaching and teacher education: A review essay. Teaching Education, 17(4), 299-315.

Shan, L., & Xiong-jian, L. (2009). Organizational gene and genetic information transmission. İçinde Fifth International Conference on Natural Computation, 6, 100-103.

Soroush, S., Mohammadpouri, M., Poorfarahmand, B., & Esfahani, D. N. (2014). Studying of organizational DNA in Esfahan Province Sport and Youth Offices. International Journal of Human Resource Studies, 4(3), 125-138.

Venkatesh, B., & Chenrui, C. (2015). Paradigm of an organization's DNA and its impact in an organization. Voice of Research, 4(2), 23-25.

Verschoor, C. C. (2005). Organizational DNA should contain ethics component. Strategic Finance, 86(8), 19-21.

Watson, J. D., & Crick, F. H. (1953). Molecular structure of nucleic acids: A structure for deoxyribose nucleic acid. Nature, 171(4356), 737-738.

Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/DNA (21.07.2022).

Wolff, C. (2019). Organizational DNA of the Master's Programme EUROMPM. Project management development – practice and perspectives, İçinde 8th International Scientific Conference on Project Management in the Baltic Countries, Riga, University of Latvia, 41-50.

etnosentrik araştırmalarda sektör ve daha alt düzeyde ürün bazında araştırmalar yapılması da önemlidir. Ülkemiz işletmlerinin ilk once yerel pazarlarda faaliyetlerine başlayarak kademeli olarak yurtdışına yöneldikleri göz önüne alındığında ülke sanayisinin ve istihdamın gelişmesi adına tüketici etnosentrizminin geliştirilmesi önemlidir. Bu geliştirme sadece yönlendirmekle ve özendirmekle değil tüm dünyaya hakim Z kuşağının en azından dünya standartlarında ürünlerle buluşturulması ve uygun pazarlama iletişimi ile mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Akin, M. Ç. (2009). Tuketici Etnosentrizmi ve Davranis Niyetleri Arasindaki Farkliligin Belirlenmesinde CETSCALE Ölcegi. Ege Academic Review, 9 (2), 489-512.

Ari, E. S.,ve Madran, C. (2011). Satın alma kararlarinda tüketici etnosentrizmi ve menşe ülke etkisinin rolü. Öneri Dergisi,, 9 (35).

Andriyanty, R., ve Wahab, D. (2022). Indonesian Generation Z Consumer Ethnocentrism on Food and Beverage Product. Technium Soc. Sci. J., 28, 522-538.

Atingdui, N. (2011). Ethnocentrism. In: Goldstein, S., Naglieri, J.A. (eds) Encyclopedia of Child Behavior and Development. Boston: Springer.

Fettahlıoğlu, H. S. (2015). Tüketici etnosentrizmi ve tüketici husumetinin X, Y, Z kuşakları açısından incelenmesi. International Journal of Academic Values Studies, (1), 26-45.

Gera, N. R. (2022). Consumer Ethnocentrism in Indian Air-Conditioner Market: A Social Identity Theory Perspective. . International Journal of Global Business and Competitiveness, 1-11.

Hooghe, M. (2008). Ethnocentrism International Encyclopedia of the Social Sciences. Philadelphia: MacMillan Reference.

Jin, Z., Lynch, R. ve Attia, S. C. (2015). The relationship between consumer ethnocentrism, cosmopolitanism and product country image among younger generation consumers:. International Business Review,, 380 (393), 380-393.

Nair, S., ve Dhivya, K. N. (2017). Consumer ethnocentrism: A comparison between generations X and Y. South Asian Journal of Marketing & Management Research,, 7 (3), 21-31.

Mutlu, H., Çeviker, A., ve Çirkin, Z. (2011). Tüketici etnosentrizmi ve yabancı ürün satın alma niyeti: Türkiye ve Suriye üzerine karşılaştırmalı analiz. Sosyoekonomi,, 14 (4).

Nguyen, X. T. (2019). Factors impacting on Korean consumer goods purchase decision of Vietnam's generation Z. Journal of distribution Science,, 17 (10), 61-71.

McKinsey. (2018). True gen': generation z and its implications for companies". Retrieved from https://www.mckinsey.com/industries/consumer-packaged-goods/our-insights/true-gen-generation-z-and-its-implications-for-companies

Migliore, G. R. (2021). Ethnocentrism Effects on Consumers' Behavior during COVID-19 Pandemic. Economies, 9 (4).

Potluri R.M., J. S. (2022). "An exploratory treatise on the ethnocentric tendencies of Emirati Gen Z consumers". Journal of Islamic Marketing,, 13 (3), 763-780.

Sağlam, H., ve Yaman, E. (2012). İlköğretim öğrencilerinin “tutum, yatirim ve Türk malları haftasi” na ilişkin görüşleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (2), 207-218.

Shankarmahesh, M. (2006). “Consumer Ethnocentrism: An Integrative Review of its Antecedents and Consequences”. Int. Mark. Review,, 23 (2), 146–172.

Shimp, A. (1984). Consumer Ethnocentrism: the Concept and a Preliminary Empirical Test. Advances in Consumer Research, 11, 285-290.

Shimp, T. A., ve Sharma, S. (1987). Consumer ethnocentrism: Construction and validation of the CETSCALE. Journal of marketing research,, 24 (3), 280-289.

Smaliukiene, R., Kocai, E., ve Tamuleviciute, A. (2020). Generation Z and Consumption: How Communication Environment Shapes Youth Choices. Media studies,, 11 (22), 22-45.

Ray, E. J. (1981). Tariff and nontariff barriers to trade in the United States and abroad. The Review of Economics and Statistics, 63 (2), 161-168.

Vo, M. S. (2022). Impact of consumer ethnocentrism on reasoned action and brand equity: empirical evidence from local fashion brands in vietnam. The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 9 (5), 87-98.

Yapraklı, T. ve Keser, E. (2013). Tüketici etnosentrizmi: beyaz eşya ve içecek sektörlerinde karşilaştirmali bir saha araştirmasi . Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (25), 385-420

Zwanka, R. J. (2021). COVID-19 generation: A conceptual framework of the consumer behavioral shifts to be caused by the COVID-19 pandemic. Journal of International Consumer Marketing,, 33 (1), 58-67.

Hizmet işletmelerinde, iş tasarımı çalışmaları yapılırken dikkat edilmesi gereken bekli de en önemli unsur, esnekliktir. Çünkü üretim sırasında kullanılan araç-gerecin, üretim sisteminin ve üretimi gerçekleştiren işgörenin esnek bir yapıya sahip olmaması, müşteri taleplerindeki farklılıkların karşılanamamasına ve değişen koşullara hızlı tepki verilememesine yol açar. Böyle bir durumda, kaçınılmaz bir şekilde, müşteri memnuniyetsizliği sonucuyla karşı karşıya kalınacaktır (Kobu, 1999: 460- 461; Lowson, 2004: 18-19; Üreten, 2004: 439-481).

5. SONUÇ

Günümüzde işletmelerin rekabet üstünlüğü elde edebilmeleri ve varlıklarını sürdürmeleri kaliteli üretime bağlıdır ve bu da kaliteli girdi ve süreç ile sağlanabilmektedir. Dolayısıyla işletmelerin üretim için ihtiyaç duydukları hammadde ve yarı mamul maddeleri sağladıkları tedarikçilerinden, dağıtım kanallarına kadar tüm paydaşlarının kaliteli olması gerekmektedir. Böylece proaktif davranılmakta, her aşamada kalite sağlandığı için üretim maliyetleri düşmektedir. Dolayısıyla gerek iç, gerekse dış müşteri memnuniyeti artmaktadır.

Gerek mal gerekse hizmet üretiminde, üretim stratejilerinin belirlenmesinde işletme içi ve dışı çeşitli faktörlerin etkileri olmaktadır. İşletmenin üretimine bu faktörlerin olumlu etkilerinin maksimum, olumsuz etkilerinin ise minimum düzeyde yansıması, arzulanan bir durumdur. Bu durumun gerçekleşme oranının yüksekliği, işletmenin kalitesinin yüksekliğini göstermektedir. TKY, işletmelerin bunu başarmalarına yardımcı olan çağdaş bir yönetim şeklidir.

KAYNAKÇA

Akın, B., Çetin, C., & Erol, V. (1998). Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi (1. Baskı). Beta Basım Yayım Dağıtım.

Anonim. (1998). Türkçe Sözlük (9. Baskı b.). Ankara: Atatürk, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Anonim. (Yılsız). Yeni Kimliği ile Toplam Kalite, "Kontrolden Yönetime" Bir Evrimin Öyküsü. İTÜ İşletme Mühendisleri Toplam Kalite Yönetimi Araştırma Komitesi.

Atılgan, E. (2001). Hizmet Kalitesi Yönetimi ve Seyahat Sektörüne Yönelik Bir Uygulama. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bozkurt, R. (1995). Hizmet Endüstrisinde Kalite. Verimlilik Dergisi - Toplam Kalite Özel Sayı, 171-212.

Buyruk, L. (1999). Otel İşletmelerinde Hizmet Kalitesi ve Otel İşgörenlerinin Hizmet Kalitesini Algılamaları Konusunda Bir Araştırma. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Diken, A. (1995). Toplam Kalite Yönetimi ve Hizmet Sektöründe Bir Uygulama. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

Dikme, H. (1999). Havayolu İşletmelerinde Halkla İlişkilerin Hizmet Kalitesine Göre İncelenmesi ve Atatürk Hava Limanı Uygulaması. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Fortuna, R. M. (1992). The Quality Imperative. E. C. Huge içinde, Total Quality: A Manager's Guide for The 1990's (s. 3-25). London: The Ernst & Young Quality Improvement Consulting Group, USA, Kogan Page Limited, 2nd Edition.

Huge, E. C. (1992). Total Quality: A Manager's Guide for The 1990's. E. C. (Ed.) içinde, Total Quality: A Manager's Guide for The 1990's (s. 132-151). London: The Ernst & Young Quality Improvement Consulting Group, USA, Kogan Page Limited, 2nd Edition.

Ishıkawa, K. (1997). Toplam Kalite Kontrol (2. Baskı b.). (S. Ordaş, & N. Yayla, Dü) Ankara: KalDer Yayınları, No.7.

Karahan, K. (2000). Hizmet Pazarlaması. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İşletme-Ekonomi Dizisi: 113.

Kavrakoğlu, İ. (1992). Toplam Kalite Yönetimi. Ankara: KalDer Yayınları, No.1.

Kavrakoğlu, İ. (1997). Kalite Cep Kitabı (5. Baskı b.). Ankara: KalDer Yayınları, No.3.

Kavrakoğlu, İ. (1998). Kalite Kalite Güvencesi ve ISO 9000 (3. Baskı b.). Ankara: KalDer Yayınları: Rekabetçi Yönetim Dizisi.

Kobu, B. (1999). Üretim Yönetimi (10. Baskı b.). İstanbul: Avcıol Basım-Yayın, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayın No: 04.

Lowson, R. H. (2004). Strategic Operations Management The New Competitive Advantage. London: Routledge.

Muluk, Z., Burcu, E., & Danacıoğlu, N. (2000). Türkiye'de Kalite Olgusunun Gelişimi (1299-1990) (1, Baskı b.). Ankara: Kal-Der Yayınları, No.30.

Önöz, E. (1992). Şirket Kalitesi. Önce Kalite Dergisi(1), 27-31.

Özevren, M. (1997). Toplam Kalite Yönetimi Temel Kavramlar ve Uygulamalar (1. Baskı b.). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Robson, M. (1989). Quality Circles: A Practical Guide (2nd Edition b.). Aldershot, England: Gower Publishing Company Limited.

Ross, J., & Perry, S. (1999). Total Quality Management: Text, Cases and Readings (3rd Edition b.). Boca Raton: CRC Pres LLC.

Songür, N., & Yazıcıoğlu, Y. (2000). Kalite Belgesine Sahip Tekstil Sektörü İşletmelerinin Deneyimleri Üzerine Bir Araştırma. Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi(8), 123-144.

Stashevsky, S., & Elizur, D. (2000). The Effect of Quality Management and Participation in Decision-Making on Individual Performance. Journal of Quality Management(5), 53-65.

Uyguç, N. (1998). Hizmet Sektöründe Kalite Yönetimi; Stratejik Bir Yaklaşım. İzmir: Dokuz Eylül Yayıncılık Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti., İşletme-1.

Üreten, S. (2004). Üretim / İşlemler Yönetimi Stratejik Kararlar ve Karar Modelleri (Gözden Geçirilmiş 4. Baskı b.). Ankara: Gazi Kitabevi.

Varol, K. (1993). Toplam Kalite Yönetimi ve JIT (Just in Time). Görüş Dergisi(12), 12-30.

Kontrol hırsı yüksek olan bireylerde ise bu durum bütçesel katılımı azaltarak (-0,32) katılımcı bütçeleme süreçlerinden uzaklaşmaya neden olmaktadır. Durumu, insanları ve olayları kontrol altında tutma eğilimini içeren kontrol hırsının bütçesel gevşeklik yaratma eğilimi üzerinde doğrudan bir etkisi gözlenmezken, katılımı azaltarak bütçesel gevşekliğin dolaylı olarak artmasına neden olduğu görülmektedir (0,032). Dolayısıyla bütçelemede istenen başarıya ulaşmak için kontrol hırsı yüksek olan bireylerin bütçeleme süreçlerine katılımı özellikle sağlanarak bu dezavantajın ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Statü hırsının katılım üzerindeki etkisi ise maddi çıkarları ve mevkii öncelemeyi içerdiğinden pozitiftir (0,52). Zira güç ve ayrıcalık elde etmeyi amaçlayan birey bütçe süreçlerinde yer alarak başkalarından ayrıcalıklı olmayı, daha fazla bütçe almaya çalışarak güç ve statüyü elde etmeyi amaçlar. Bu açıdan bunu başkalarına karşı bir güç ve gösteri aracı olarak gördüğünden gevşeklik yaratmak yerine herkesin içerisinde daha fazla kaynak tahsisi ve yüksek performans hedeflerine odaklanır. Statü hırsının sağladığı bu nispi olumlu etkiyi iyi yöneten işletmeler yöneticilerin bu eğilimlerinden yararlanarak daha katılımcı bütçeleme süreçleri oluşturup bütçesel gevşekliği azaltabilirler.

Makyavelist kişilik özelliklerinden başkalarına güvenmeme eğilimi ise bir taraftan bütçesel katılımı azaltırken (-0,17) diğer taraftan bütçesel gevşeklik yaratma eğilimini doğrudan artırmaktadır (0,24). Bu nedenle başkalarına güvenmeme eğiliminin bütçesel gevşeklik yaratma eğilimi üzerinde direkt etkisinin yanı sıra dolaylı etkisi (-0,17x-0,10=0,017) nedeni ile toplam standart etkisi 0,24 + 0,017 = 0,257 düzeyindedir. Bütçeleme başarısı açısından başkalarına güvenmeme eğiliminin doğurduğu bu çifte olumsuzluğun azaltılmasında öncelikle örgütsel güven ortamını destekleyecek uygulamalara özen gösterilmeli, bireyler daha şeffaf ve katılımcı bütçeleme süreçlerine zorlanarak bu negatif etkiler nötralize edilmeye çalışılmalıdır.

Çalışmanın bulguları genel olarak dikkate alındığında makyavelist eğilimlerin bütçeleme süreçlerindeki bütçesel katılım ve bütçesel gevşeklik ilişkisini anlamada önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Ancak en az onun kadar önemli bir sonuç da bütçesel katılımın bütçesel gevşekliğin azaltılmasında yüksek öneme sahip önemli belirleyicilerin başında gelmesidir. Bütçesel katılım sadece bütçesel gevşekliğin azaltılmasında değil makyavelist kişilik özelliklerinin doğuracağı olumsuz etkileri bertaraf etmede de önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

Abernethy, M.A. & Stoelwinder, J.U. (1991). Budget use, task uncertainty, system goal orientation and sub-unit performance: a test of the fit hypothesis in not-for-profit hospitals. Accounting, Organizations and Society, 16, 105–120.

Ajibolade, S.O. & O. K. Akinniyi. (2013). The influence of organisational culture and budgetary participation on propensity to create budgetary slack in public sector organisations. British Journal of Arts and Social Sciences, 13(1), 69-83.

Bremser, W. (1988). Budgeting by Department and Functional Area, American Management Association, Watertown, MA.

Brownell, P. & McInnes M. (1986). Budgetary participation, motivation, and managerial performance. The Accounting Review, 61, 587-600.

Brownell, P. (1982). Participation in the budgeting process: when it works and when it doesn't. Journal of Accounting Literature, 1, 124-153.

Bruns, W. J. & Waterhouse, J.H. (1975). Budgetary control and organizational structure. Journal of Accounting Research, 13, 177-203.

Chenhall, R.H. & Brownell, P. (1988). The effect of participative budgeting on job satisfaction and performance: role ambiguity as an ıntervening variable. Accounting, Organizations and Society, 13, 225-233.

Chong, V. K. (2002). A note on testing a model of cognitive budgetary participation processes using a structural equation modeling approach. Advances in Accounting, 19, 27-51.

Christie, R. & Geis, F. (1970). Studies in Machiavellianism. NY: Academic Press.

Dahling, J.J., Whitaker, B.G. & P.E. Levy, (2009). The development and validation of a new machiavellianism scale. Journal of Management, 35, 219-257.

Douglas, B.R. (1994). The budgeting process in a multinational firm. Multinational Business Review, 2: 59-63.

Dunk, A. S. (1989). Budget emphasis, budgetary participation and managerial performance: A note. Accounting, Organization and Society, 14 (4), 321-324.

Flamholtz, E.G. (1983). Accounting, budgeting and control systems in their organizational context: theoretical and empirical perspectives. Accounting, Organizations and Society, 8, 153-169.

Frucot, V. & White, S. (2006). Managerial levels and the effects of budgetary participation on managers. Managerial Auditing Journal, 21(1/2), 191-206.

Hopwood, A.G. (1972). An empirical study of the role of accounting data in performance evaluation. Journal of Accounting Research, 10, 156-182.

Horngren, C.T., Datar, S.M., Foster, G., Rajan, M. & Ittner, C. (2009). Cost accounting: a managerial emphasis. Thirteenth Edition, New Jersey: Pearson Int. Edu.

Jermias, J. & Setiawan, T. (2008). The moderating effects of hierarchy and control systems on the relationship between budgetary participation and performance. International Journal of Accounting, 43, 268–292.

Karsam, S.E. (2013). The influence of participation in budgeting on budgetary slack with information asymmetry as a moderating variable and its impact on the managerial performance. International Journal of Applied Finance and Business Studies, 1(1), 28-38.

Karsam, S.E. (2015). Effect of budget emphasis and motivation on the relationship between participative budgeting and budgetary slack and the impact on the managerial performance. Research Journal of Finance and Accounting, 6(1), 10-25.

Kren, L. (2003). Effects of uncertainty, participation and control system monitoring on the propensity to create budget slack and actual budget slack created. Advances in Management Accounting, 11, 143-167.

MacCallum, R. C. & Austin, J.T. (2000). Applications of Structural Equation Modeling in Psychological Research. Annual Review of Psychology, 51(1), 201- 226.

Machiavelli, N. (1997) Hükümdar, Çev. M. Özay, İstanbul: Şule Yayınları.

Magner, N., R. B. Welker & Campbell, T.L. (1996). Testing a model of cognitive budgetary participation processes in a latent variable structural equations framework. Accounting and Business Research, 27, 41-50.

Merchant, K.A. (1985). Budgeting and the propensity to create slack. Accounting Organisation and Society, 10, 201-210.

Merchant, KA & Manzoni, JF. (1989). The achievability of budget targets in profit centers: a field study. The Accounting Review, LXIV(3), 539-558.

Milani, K. (1975). Budget-setting, performance and attitudes. The Accounting Review, 50, 274-284.

Murray, D. (1990). The performance effects of participative budgeting: an integration of intervening and moderating variables. Behavioral Research in Accounting, 2, 104–123.

O'Connor, P. J. & Athota, V. S. (2013). The intervening role of agreeableness in the relationship between trait emotional intelligence and Machiavellianism: reassessing the potential dark side of EI. Personality and Individual Differences, 55(7), 750-754.

Onsi, M. (1973). Factor analysis of behavioral variables affecting budgetary slack. The Accounting Review, 48: 535-548.

Paal, T. & T.Bereczkei. (2007). Adult theory of mind, cooperation, Machiavellianism: The effect of mindreading on social relations. Personality and Individual Differences, 43, 541-551.

Parker, R. & Kyj, L. (2006). Vertical information sharing in the budgeting process. Accounting, Organizations and Society, 31, 27–45.

Rachman, A. A. (2012). The Influence of Budgetary Participation on Budgetary Slack: The Role of Organizational Fairness, Managerial Trust, and Budget Goal Commitment, International Proceedings of Economics Development and Research, Vol.50. 73-78.

Ramsey, J.E. & Ramsey, I.L. (1985). Budgeting basics: how to survive in budgeting process. Franklin Watts, and New York, NY.

Robbins, S.P. (1998). Organizational Behavior: Concepts, Controversies, Applications, (Int. ed.), New Jersey: Prentice Hall Inc.

Segars, A.H. & Grover, V. (1993). Re-examining perceived ease of use and usefulness: a confirmatory factor analysis. MIS Quarterly, December, 517- 525.

Shields, J.F. & Shields, M.D. (1998). Antecedents of participative budgeting. Accounting, Organizations and Society, 23, 49-76.

Shields, M. D. & Young, S.M. (1993). Antecedents and consequences of participative budgeting: evidence on the effects of asymmetrical information. Journal of Management Accounting Research, 5, 265-280.

Van der Stede, W.A. (2000). The relationship between two consequences of budgetary controls: budgetary slack creation and managerial short-term orientation. Accounting, Organizations and Society, 25(6), 609-622.

Yücel, D. ve Yücel. R. (2021a). Performansa Etkileri Kapsamında Bütçesel Geri Bildirim Bütçesel Katılım ve Rol Belirsizliğinin Önemi. International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries, 5(9), 330-340.

Yücel, R. (2010). Bütçesel kontrol ve gevşeklik ilişkisinde bütçesel katılım, dağıtımsal adalet ve iletişimin rolü. Ege Akademik Bakış, 10(4), 1257-1268.

Yücel, R. ve Yücel, D. (2021b). Bütçeleme Süreçlerinde Etik İklim ve Rol Belirsizliğinin Bütçesel Katılım ve Dağıtımsal Adalet Üzerindeki Etkisi, İçinde Davranışsal Muhasebe, Yedinci Bölüm, 163-188, Editör: F. S. Özdemir ve D. Kızıldağ, Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Proje hedeflerinin açıklığa kavuşturulmasına yardımcı olur.
- İşletmenin değer hedeflerinin tanımlanması ve önceliklendirilmesini sağlar.
- Kabul edilen önerilerin tasarıma dahil edilmesini sağlar.
- Çalışmanın sonuçlarına geribildirim sağlar.

4. SONUÇ

Modern bakış açısıyla birlikte işletmelere yönelik ortaya çıkan yeni kavramlardan biri de "Değer Mühendisliği"dir. Literatürde değişik şekilde isimlendirmeleri de mevcut olan değer mühendisliğinde üretilen ürünün görselliği, işlevleri gibi alanlara yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Değer mühendisliğiyle üretilen ürünün özellikleri ve kalitesinden ödün verilmeden üretim maliyetlerinin düşürülmesi için yöntemler geliştirilmektedir. Dolayısıyla değer mühendisliğinin amacının müşteri talepleri ve beklentileri çerçevesinde ürünün maliyet unsurları incelenerek gerekli olmayan emek ve maliyetlerin üretim sürecinden elimine edilmesi ve böylece müşteri tatmininin de sağlanması olduğu söylenebilir. Burada vurgulanması gereken nokta direkt olarak maliyetin düşürülmesinin yapılmadığı, değer iyileştirmeleri ile maliyet azaltımının yapılmasıdır. Değer mühendisliği ile maliyetin düşürülmesi üretimde verimliliğin artırılması ve kalitenin artırılmasında etkin bir tekniktir. Değer mühendisliği çalışmaları ile elde edilen veriler sebebiyle birçok özel ve kamu kurumu odağına değer mühendisliğini de dahil etmeye başlamıştır ve uygulamıştır. Bu çalışmada değer mühendisliği irdelenmiş ve açıklanmaya çalışılmış ve çeşitli örnekler verilmiştir. Bu konuda ileriki çalışmalarda değer mühendisliğinin daha detaylı ele alınması ve vaka analizleri yapılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Altınbay, A. (2006). Etkin Bir Maliyet Yönetim Sistemi Olarak Hedef Maliyet Sistemi ve TMMT Uygulaması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 141-164.

Borkenhagen, K. (1999). Value Engineering: An Incredible Return on Investment, Public Roads Magazine, 63(2), September-October.

Coşkun, A. (2022). Stratejik Maliyet Yönetimi Aracı Olarak Hedef Maliyetleme, Akademik Araştırmalar Dergisi, 15, 25-34.

Duran, C. (2007). Değer Analizinin Uygulanma Süreci, Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 9(3), 81-96.

EPA United States Environmental Protection Agency (2012). http://www.epa.gov/oerrpage/superfund/remedytech/tsp/download/2009_jan_meeting/lindsey_lien.pdf, 21.10.2012.

Fisher, A. C. (2000). Investment under uncertainty and option value in environmental economics. Resource and energy economics, 22(3), 197-204.

Fowler, T. C. (1990). Value Analysis Design, Competitive Manufacturing Series, New York.

Gül, K. & Ergün, H. (2010). Endüstriyel Yiyecek İşletmelerinde Maliyet Azaltıcı Yeni Yöntemler ve Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (45), 127-145. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/mufad/issue/35624/395901.

Indian Value Engineering Society (2012). http://www.invest-in.org/invest/ve/index.php, 21.10.2012.

Kaplan, R. S., & Atkinson, A. A. (1998). Advanced Management Accounting. 3rd ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Mandelbaum, J. & Reed, D. L. (2006). Value Engineering Handbook, Institute for Defense, Paper P-4114, September.

Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Menkul Kıymetler, MEGEP Eğitim Modülleri, Ankara.

Rıch, N. (2000). Value Analysis Valu Engineering, Lean Enterprise Research Centre, Cardiff, January.

Saban, M. (2000). Yeni Ürün Geliştirme Sürecinde Hedef Maliyetleme, Endüstri Mühendisliği Dergisi,11(4), 11-17.

Save International (2012). http://www.value-eng.org/value_engineering.php, 20.10.2012.

Senal, S., B. Aslantaş Ateş & Özdemir, O. (2009). Yönetim Karar Verme Süreci ve Maliyet Yönetim Yaklaşımları, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, I. Uluslararası Davraz Kongresi, 24-28 Eylül 2009, Isparta.

Sri Lankan Quantity Surveyors United Arab Emirates (2012). http://www.slqs-uae.org/slqs/Article3.pdf, 21.10.2012.

U. S. Department of Transportation Federal Highway Administration (2012). http://www.fhwa.dot.gov/ve/, 21.10.2012.

USA Office of the Under Secretary of Defense For Acquisition, Technology and Logistics. (2006). Contractor's Guide to Value Engineering, Vers. 2.1, May.

USA West Virginia Department of Transportation Division of Highways Engineering Division Technical Section. (2004). Value Engineering Manual, Wvdoh Office Services Division, January.

USA White House Office of Management and Budget. (1993). Value Engineerieng, Circular No: A-131, May.

Value Analysis Canada (2012). http://www.scav-csva.org/aboutva.php?section=3, 21.10.2012.

WBDG (2012). Value Engineering, http://www.wbdg.org/resources/value_engineering.php, 20.10.2012.

Yilmaz, R. & Baral, G. (2009). İşletme Karlılığını Artırmada Stratejik Maliyet Yönetim Aracı Olarak Hedef Maliyetleme, I. Uluslararası 5. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu, Mayıs, Konya.

Yükçü, S. (2000). Maliyet Düşürmede Sistematik Yaklaşımlar, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 1(2), 23-42.

EKONOMİ VE FİNANS ALANINDAKİ UYGULAMALARIN AMPİRİK SONUÇLARI – 2

Editör
Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-25-8

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İktisadi ve finansal alanda uygulanan politikaların çeşitli yönleriyle ele alındığı bu kitapta YILMAZ UĞUR ve GÜNAY, Türkiye'de vergi ahlakını etkileyen değişkenleri ele almıştır. TEKİN, Bakü ve Eskişehir illerindeki mükelleflerin vergiye yaklaşımlarını ülkelerin vergi sistemleri arasındaki farklılık itibariyle ortaya koymuştur. ÖRUÇ, Türkiye'de üçüz açık hipotezinin geçerliğini test etmiştir. PİŞKİN, inşaat sektörü üretim zincirindeki bağlantıların ekonomik mesafesine odaklanmıştır. TÜMTÜRK, Türkiye'de sanayi üretiminin dinamiklerini inceleyerek enflasyon, para arzı ve faizlerden sanayi üretimine doğru olan nedensellik ilişkisini analiz etmiştir. EKŞİOĞLU, Türkiye'de akaryakıt fiyatları ile döviz kuru ilişkisini incelemiştir. ÖZDEN'in çalışmasında, Türkiye'nin Toplam Faktör Verimliliği (TFV) ve TFV ile etkileşim içinde olan araştırma ve geliştirme harcamaları, doğrudan yabancı yatırım ve ithalat belirleyicileri yer almaktadır. SADEGHZADEH EMSEN ve GÖKÇE, ülkelerin büyüme performansında önemli etkisi olan bireyi ele alarak yapılan sağlık harcamalarında özel kesimin mi yoksa kamu kesiminin mi ortalama yaşamın artmasında daha etkili olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. ERDEM, Türkiye'de e-ticaret işlem hacmini belirleyen faktörleri araştırmıştır. AŞIK, Türkiye ekonomisinde son yıllarda yükselişe geçen enflasyon oranlarının belirleyicilerini zaman içerisinde değişen parametre yöntemine dayalı tahmin yöntemiyle incelemiştir. DİLBER ve HATİPOĞLU, Türkiye'de yapılan Ar-Ge harcamalarının orta ve yüksek teknoloji ihracına ve teknoloji üretiminin katma değerine etkisi incelenerek Ar-Ge harcamalarının etkinliğini incelemiştir. BAŞKOL, Türkiye ihracatında ürün ve ülke bazında yoğunlaşma konusunu ele almıştır. ÇEBİ BULUT ve TUNCA, illerin turizm potansiyellerini etkinlik analizi çerçevesinde tartışmıştır.

ÇINAR, literatüre Diemer, Iammarino, Rodriguez-Pose ve Storper (2022) tarafından yapılan çalışma ile yeni giren bölgesel kalkınma tuzağı yaklaşımı ile Türkiye'de Düzey-2 bölgeleri bazında bölgesel kalkınma tuzağı riski altındaki bölgelerin tespit edilmesini amaçlamıştır. MÜNYAS, döviz kuru ile konut fiyat endeksi ve yeni konut fiyat endeksi arasındaki ilişkiyi test etmiştir. İPEK, doğrudan yabancı yatırımlara etki eden makroekonomik unsurları Türkiye özelinde ele almıştır. KÜÇÜKOSMAN, doğrudan yabancı yatırımların küresel çapta artan kirlilik sorunu bağlamında ele alınabilecek Co2 emisyonu üzerindeki etkilerini araştırmıştır. ÇELİK, uluslararası emek gücü standartlarındaki değişim ve dış ticaret ilişkisini BRICS ve Türkiye ekonomileri için incelemiştir. ŞAHİN ve AKALİN, Türkiye'de turizmin ekonomik büyümeye etkisini analiz etmiştir. SALİHOĞLU, bankaların performans düzeylerinin yorumlanması ile finansal piyasalar üzerindeki etkilerinin değerlendirmesini yapmıştır. YILDIRIM, bankacılık sektörünün risk ve karlılığının likidite seviyesine etkisini araştırmıştır. ÖRENCİK ve SAKINÇ, Basel Kriterleri'nin Türk Bankacılık Sektörüne etkilerini incelemiştir. BENLİ ve SİNAN, yüksek teknoloji ihracatı ve iktisadi büyüme arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. AYLA ve AYRAN CİHAN, dış ticaret alanında ihracat ve teknoloji konularını ele almıştır. ALANCIOĞLU ve MİÇOOĞULLARI, Türkiye'yi de dahil ederek BRICS+T ülkelerinde cari açık işsizlik ilişkisini ortaya koymuştur.

ERDOĞAN ve ERGÜN TATAR, Türkiye'ye giriş yapan göçmenler üzerinde etkili olan makroekonomik faktörlerin analizini yapmıştır. SİVRİ, Türkiye ekonomisine ait farklı dönemleri kapsayan ve farklı özelliklere sahip olan reel GDP serilerinden yararlanarak tek bir

reel GDP serisi hesaplamıştır. PEHLİVANOĞLU ve NARMAN, ekonomik büyüme üzerinde kritik bir rol oynayan finansal erişimin yoksulluğu ve gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisini ortaya koymuştur. ŞAHİN KUTLU, N11 Ülkelerinde ekonomik özgürlük ve doğrudan yabancı yatırımlar konusunu ele almıştır. FİDANOĞLU, güneş enerjisi ile ilgili olarak ulusal alanda yayınlanan doktora ve yüksek lisans tezlerini incelemiştir. UYGURTÜRK ve YETİK, ana metal sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin sektör bazlı finansal performans ölçümünü gerçekleştirmiştir. ALTIN'ın çalışmasında, serbest bölgeler kümeleme analizi ile değerlendirilmiştir. ŞENKAYAS ve SATAR, "Vestel Metal Tesis Üretim Sürecinde Senaryo Analizi ile Üretim Miktarlarının Gözlemlenmesi" başlıklı çalışma ile kitaba katkı sunmuştur. AHMETOĞULLARI, "finansal okuryazarlık ile finansal teknolojilere yatırım ilişkili midir?" sorusuna cevap aramıştır. EREK, "kNN Yöntemiyle Finansal Güç Skalası ve Fiyat Performansı Arasındaki İlişkinin Ölçülmesi" başlıklı çalışmayla kitapta yer almaktadır. ŞENOL ve HANCI, iki farklı ülkedeki sağlık sektöründeki Menkul Kıymetler Borsasına açık uluslararası ölçekte iki şirketin mali analizini yapmıştır. İktisadi uygulama sonuçlarının ampirik olarak incelendiği bu kitap, Akdeniz Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Okan Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Ordu Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, T.C. Ticaret Bakanlığı, Trakya Üniversitesi ve University College London olmak üzere 33 farklı üniversite ve kurumdan 50 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Hasan UYGURTÜRK	Karabük Üniversitesi
Prof.Dr.	Uğur SİVRİ	Artvin Çoruh Üniversitesi
Doç.Dr.	Ahmet TEKİN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Doç.Dr.	Dilara AYLA	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç.Dr.	Erdal ALANCIOĞLU	Harran Üniversitesi
Doç.Dr.	Erhan ÖRUÇ	Kocaeli Üniversitesi
Doç.Dr.	Ferhat PEHLİVANOĞLU	Kocaeli Üniversitesi
Doç.Dr.	Güray AKALİN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Doç.Dr.	Havanur ERGÜN TATAR	Bartın Üniversitesi
Doç.Dr.	Hüseyin ŞENKAYAS	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Doç.Dr.	Mercan HATİPOĞLU	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç.Dr.	Muhammed BENLİ	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Doç.Dr.	Murat Ozan BAŞKOL	Bursa Uludağ Üniversitesi
Doç.Dr.	Oğuz TÜMTÜRK	Ordu Üniversitesi
Doç.Dr.	S. Öznur SAKINÇ	Hitit Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali ÇELİK	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Aydın ŞENOL	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Bekir AŞIK	Beykent Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Candan YILMAZ UĞUR	Gümüşhane Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Erdemalp ÖZDEN	Bayburt Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Erdoğan EKŞİOĞLU	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Esengül SALİHOĞLU	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Evren İPEK	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Fatma Gül ALTIN	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Halil TUNCA	Pamukkale Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Serdar ERDOĞAN	Trakya Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Şeyma ŞAHİN KUTLU	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Turgay MÜNYAS	İstanbul Okan Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Caner DİLBER	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Furkan YILDIRIM	Akdeniz Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Kayhan AHMETOĞULLARI	Bursa Uludağ Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Seyit Ali MİÇOOĞULLARI	Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Araş.Gör.Dr.	Hamdi Furkan GÜNAY	Gümüşhane Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Kezban AYRAN CİHAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr.	Ahmet FİDANOĞLU	Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
Dr.	Hatıra SADEGHZADEH EMSEN	---
Dr.	İbrahim Tuğrul ÇINAR	Anadolu Üniversitesi
Dr.	Metin PİŞKİN	University College London
Dr.	Mustafa Salim EREK	T.C. Ticaret Bakanlığı
Dr.	Uğur ERDEM	----
Dr.	Zeynep NARMAN	Kocaeli Üniversitesi
Öğr.Gör.	Asiye KÜÇÜKOSMAN	Gümüşhane Üniversitesi
Araş.Gör.	Nazlı GÖKÇE	Atatürk Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Hamza YETİK	Karabük Üniversitesi
Bilim Uzmanı	M. Çağan SATAR	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Umut ŞAHİN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
	Halime HANCI	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
	İlknur ÖRENCİK	Hitit Üniversitesi
	Sema Nur ÇEBİ BULUT	Pamukkale Üniversitesi
	Taner SİNAN	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Türkiye'de Vergi Ahlakının Belirleyenlerine Yönelik Bir İnceleme 1
Candan YILMAZ UĞUR, Hamdi Furkan GÜNAY

Türkiye ve Azerbaycan Vergi Sistemleri İtibariyle Mükelleflerin Vergiye Yaklaşımı 15
Ahmet TEKİN

Türkiye'de Üçüz Açık Hipotezinin Geçerliğinin Testi 25
Erhan ÖRUÇ

Türkiye İnşaat Sektörü Üretim Zincirindeki Değişen Trendler Geriye Doğru Bağlantı ve Ortalama Yayılma Uzunluğu Analizi 37
Metin PİŞKİN

Türkiye'de Sanayi Üretiminin Dinamikleri: Zamana Bağlı Nedensellik Analizi 51
Oğuz TÜMTÜRK

Türkiye'de Akaryakıt Fiyatları ile Döviz Kuru İlişkisi Üzerine Ampirik Araştırma 69
Erdoğan EKŞİOĞLU

Türkiye'de Toplam Faktör Verimliliği, Teknoloji Gelişme, Doğrudan Yabancı Yatırım ve Uluslararası Ticaret İlişkisi 83
Erdemalp ÖZDEN

Türkiye'de Sağlık Harcamalarının Finansman Şekli ve Ortalama Yaşama Etkisi 101
Hatıra SADEGHZADEH EMSEN, Nazlı GÖKÇE

Türkiye'de E-Ticaret İşlem Hacmini Belirleyen Faktörler Üzerine Ampirik Bir Araştırma 117
Uğur ERDEM

Türkiye'de Enflasyon Oranlarının İktisadi Belirleyicileri: Kalman Filtre Yaklaşımı 127
Bekir AŞIK

Türkiye'deki Ar-Ge Harcamaları ile Teknoloji İhracatı ve Teknoloji İmalatının Katma Değeri Arasındaki Granger Nedensellik: Toda-Yamamoto Yaklaşımı 141
Caner DİLBER, Mercan HATİPOĞLU

Türkiye İhracatında Ürün ve Ülke Bazında Yoğunlaşma: 1980-2020 Dönemi Üzerine Bir Analiz 151
Murat Ozan BAŞKOL

Kültürel Kaynakların Kültürel Turizm Çekiciliğine Etkisi: Türkiye'nin İllerinin Kültürel Etkinlik Analizi ve Belirleyicileri 165
Sema Nur ÇEBİ BULUT, Halil TUNCA

Tuzaklar Arasında Türkiye: Düzey-2 Bölgeleri İçin Bölgesel Kalkınma Tuzağının Analizi 175
İbrahim Tuğrul ÇINAR

Döviz Kuru ile Konut Fiyat Endeksi ve Yeni Konut Fiyat Endeksi Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma 187
Turgay MÜNYAS

Doğrudan Yabancı Yatırımlara Etki Eden Makroekonomik Unsurlara İlişkin Bir Analiz: Türkiye Örneği..... 207
Evren İPEK

Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Co2 Emisyonu Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği 221
Asiye KÜÇÜKOSMAN

Emek Gücü Standartları ile İhracat Arasındaki İlişkinin Araştırılması: BRICS-T Ülkeleri İçin Panel Nedensellik Bulguları..... 233
Ali ÇELİK

Turizmin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma 247
Umut ŞAHİN, Güray AKALİN

Bankaların Finansal Performanslarının ENTROPİ ve MABAC Yöntemleriyle Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye Mevduat Bankalarında 2011-2021 Döneminde Bir Uygulama..... 257
Esengül SALİHOĞLU

Bankacılık Sektörünün Risk ve Karlılığının Likidite Seviyesine Etkisi..... 269
Furkan YILDIRIM

Basel Standartları ve Bankacılık Sektörüne Etkileri..... 279
İlknur ÖRENCİK, S. Öznur SAKINÇ

Yüksek Teknoloji İhracatının İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkisi..... 291
Muhammed BENLİ, Taner SİNAN

Patent Başvuruları ve Sabit Sermaye Oluşumlarının Orta ve Yüksek Teknoloji Ürün İhracatına Etkisi: Panel Eşbütünleşme Analizi 303
Dilara AYLA, Kezban AYRAN CİHAN

Cari Açık ve İşsizlik İlişkisi: BRICS-T Ülkeleri Örneği..... 319
Erdal ALANCIOĞLU, Seyit Ali MİÇOOĞULLARI

Uluslararası Göçe Etki Eden Makroekonomik Faktörlere İlişkin Nedensellik Analizi: Türkiye Örneği..... 326
Serdar ERDOĞAN, Havanur ERGÜN TATAR

Çeyreklik Kişi Başına Reel GDP Serisinin Hesaplanması 339
Uğur SİVRİ

Yoksulluğun ve Gelir Eşitsizliğinin Azaltılmasında Finansal Erişimin Etkisi 347
Ferhat PEHLİVANOĞLU, Zeynep NARMAN

N11 Ülkelerinde Ekonomik Özgürlük ve Doğrudan Yabancı Yatırımlar 357
Şeyma ŞAHİN KUTLU

Finansal Okuryazarlık İle Finansal Teknolojilere Yatırım İlişkili midir? 365
Ahmet FİDANOĞLU

Sektör Bazlı Finansal Performans Ölçümü: BİST Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma 383
Hasan UYGURTÜRK, Hamza YETİK

Serbest Bölgelerin Expectation Maximization Kümeleme Algoritması ile Değerlendirilmesi 401
Fatma Gül ALTIN

Vestel Metal Tesis Üretim Sürecinde Senaryo Analizi ile Üretim Miktarlarının Gözlemlenmesi..... 415
Hüseyin ŞENKAYAS, M. Çağan SATAR

Finansal Okuryazarlık ile Finansal Teknolojilere Yatırım İlişkili midir? 429
Kayhan AHMETOĞULLARI

kNN Yöntemiyle Finansal Güç Skalası ve Fiyat Performansı Arasındaki İlişkinin Ölçülmesi..... 451
Mustafa Salim EREK

Covid 19'un İlaç Sektörüne Etkilerinin Finansal Analizi: İki Şirket Örneği..... 459
Aydın ŞENOL, Halime HANCI

yaygınlaştırılması, kamu görevlilerinin takdir yetkilerinin sınırlandırılması gibi politikaların iyileştirilmesi önerilebilir. Ayrıca gelir dağılımı adaletine yönelik algının vergi ahlakının arttırılması yönünden önem arz ettiği görülmekte ve bu bağlamda da vergi yükünün adil dağılımı başta olmak üzere gelir adaletine katkı sunacak politikaların üzerinde durulması yararlı olabilir.

Son olarak tanrının önemi ve yaşam memnuniyetinin vergi ahlakını pozitif; gelir seviyesi algısının ise negatif bir etkileyicisi olduğu çalışmayla ulaşılan bulgular arasındadır. Modelde yer almakla birlikte medeni durum dışındaki demografik değişkenlerin, sosyal sınıf algısı, politikaya ilgi, adalet sistemine güven, mutluluk düzeyi, dinin önemi ve politikanın önemi değişkenlerin vergi ahlakı üzerinde anlamlı etkisi bulunmamıştır.

Araştırmayla elde edilen bulguların vergi uyumunu arttırmak isteyen otoriteye ilişkin bazı bilgi ve öneriler sunması arzu edilmektedir. Vergi uyum davranışının doğasının anlamak ve bu bağlamda stratejilerin geliştirilmesi adına vergi ahlakı araştırmalarının yeni değişkenlerle çok yönlü olarak incelenmeye ihtiyacı bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Alm, A. & Torgler, B. (2004). Estimating The Determinants of Tax Morale. Doi: 10.2307/41954848.

Bilgin, C. & Kaynar, H. (2014). Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Vergi Ahlakının Belirleyicileri. Sakarya İktisat Dergisi, 3(3). 113 – 144.

Bilgin, C. (2014). Determinants of Tax Morale in Spain and Turkey: An Empirical Analysis. European Journal of Government and Economics. 3(1). 60 – 74.

Bilgin, C., & Bilgin, H. (2016). An Empirical Analysis of Tax Morale in Bosnia Herzegovina. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi. 5(9). 166 – 183.

Bilgin, H. (2011). Türkiye'de Vergi Ahlakının Belirleyicileri. ODTÜ Gelişme Dergisi. 38. 167 - 190.

Crnogorac, M. & Peñas, S. (2020). Determinants of Tax Morale in Former Yugoslavian Countries. Eastern European Economics, 58(2). 174 – 196.

Cummings, R. G., Martinez-Vazquez, J., Mckee, M. & Torgler, B. (2004). Effects of Culture on Tax Compliance: A Cross Check of Experimental and Survey Evidence. Crema Working Paper No.2004 - 13.

Çelebi, A. K. (2012). Mali Olaylara Sosyolojik Yaklaşımın Önemi. A. Kemal Çelebi (Ed.). Mali Sosyoloji Üzerine Denemeler. Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Yayın No:2012/418.

Çevik, S. (2012). Mükellefin Devlet ve Toplumla Etkileşimi, Bireysel Normlar ve Vergi Ahlakı. Maliye Dergisi. 163. 258 - 289.

Daude, C., Gutirerrez, H., & Meigulzo, A. (2013). What Drives Tax Morale? A Focus on Emerging Economies. Review of Public Economics. 207(4). 11 - 42.

Doğan, B. S. & Seçilmiş, İ. E. (2020). The Evolution of Tax Morale in Turkey. Journal of Economy Culture and Society. 62. 145 - 166.

Gökbunar, A. R., Selim, S., & Yanıkkaya, H. (2007). Türkiye'de Vergi Ahlakını Belirleyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Ekonomik Yaklaşım Dergisi. 18(63). 69 - 94.

Kondelaji, M. H., Sameti, M., Amiri, H. & Moayedfar, R. (2016). Analyzing Determinants of Tax Morale Based on Social Psychology Theory: Case Study of Iran. Iran Economic Review. 20(4). 579 - 595.

Kornhauser, M. E. (2007). Normative and Cognitive Aspects of Tax Compliance Literature Review and Recommendations for the IRS Regarding Individual Taxpayers. Florida Tax Review. 138 - 180.

Martinez-Vazquez, J. & Torgler, B. (2009). The Evolution of Tax Morale in Modern Spain. Journal of Economic Issues. 43(1), 1 – 26.

Martins, A. & Gomes, C. (2014). Tax morale, Occupation and Income Level: An Analysis of Portuguese Taxpayers. Journal of Economics, Business and Management. 2(2). 112-116.

Nyamapheni, J. & Robinson, Z. (2021). Determinants of Tax Morale: Cross-Sectional Evidence From Africa. Unisa Economic Research Working Paper Series, Working Paper 19/2021.

Penas, I. & Penas, S. (2008). The Determinants of Tax Morale in Comparative Perspective: Evidence from a Multılevel Analysis. Instituto de Estudios Fiscales Working Paper No. 2/2008.

Smart, M. (2012). The Application of the Theory of Planned Behavior and Structural Equation Modeling in Tax Compliance Behavior: A New Zealand Study. Doctoral Dissertation. University of Canterbury. New Zealand.

Torgler, B. (2003). Tax Morale: Theory and Empirical Analysis of Tax Compliance. Doctoral Dissertation. University of Basel.

Torgler, B. (2004). Tax Morale, Trust and Corruption: Empirical Evidence from Transition Countries. Working Paper No. 2004-05

Torgler, B. (2006). The Importance of Faith: Tax Morale and Religiosity. *Journal of Economic Behavior & Organization*. 61(1). 81 - 109.

Torgler, B. & Schaltegger, C. A. (2006). Tax Morale: A Survey with a Special Focus on Switzerland. Swiss Society of Economics and Statistics (SSES). 42(3). 395 - 425.

Torgler, B. (2012). Attitudes Toward Paying Taxes in the USA: An Empirical Analysis. Robert W. McGee (Ed.). The Ethics of Tax Evasion. Springer: London. 269 - 283.

Tosuner, M. & Demir, İ. C. (2009). Vergi Ahlâkının Sosyal ve Kültürel Belirleyicileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 14(1). 1 - 15.

Williams, C. C. & Krasniqi, B. (2017). Evaluating the Individual- and Country-Level Variations in Tax Morale: Evidence From 35 Eurasian Countries. Journal of Economic Studies. 44(5). 816 – 832.

WVS (2022). Who We Are. https://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp. (07.09.22).

Xin Li, S. (2010). Social Identities, Ethnic Diversity and Tax Morale. Public Finance Review. 38(2). 146

sistemleri açısından büyük ölçüde farklılaşmadığı söylenebilir. Ancak verginin ahlaki yükümlülük ya da kul hakkı gibi dini bir faktörle ilişkilendirildiği idarenin dışındaki toplumsal hususlar, bütünleşik bir sisteme sahip olmayan yapıda (Azerbaycan) ağırlık kazanırken; verginin vatani görev gibi doğrudan idare ile ilişkilendirildiği toplumsal bir hususta ise bütünleşik bir sistem (Türkiye) ön plana çıkmaktadır.

Uluslararası ölçekte vergi sistemlerine yönelik uyumlaştırma çalışmaları yapılmaktadır. Ancak farklı vergi sistemleri sadece idari ve mali bir sistem olarak değil; mükellef boyutunu da içeren bir bağlama sahiptir. Bu nedenle de söz konusu çalışmalarda, Türkiye ve Azerbaycan örneklem karşılaştırmaları ile ortaya koyulduğu gibi idari ve mali sistem farklılıklarının da göz önünde bulundurulması, dolayısıyla da mükellef boyutunun da içerilmesi gerektiği düşünülmektedir. Buradan hareketle de özellikle uluslararası değerlendirmelerde kullanılacak karşılaştırmalı vergi sistemleri analizlerinde, mükellef boyutunun ön plana çıkarılarak vergi sistemi ile mükellef ilişkisine dayalı karşılaştırmalı analizlerin de içerilmesi gerektiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Allingham, M. G. & Sandmo, A. (1972). Income tax evasion: a theoretical analysis. Journal of Public Economics, 323-338.

Dewi, R. C., Petra, B. A., Yamasitha, Y., Agusti, A., & Tungkir, A. J. B. (2021). The effect of taxation socialization, understanding taxation, tax rates, and tax sanction on tax compliance in Msme Padang city. Journal of Accounting and Finance Management, 1(6), 330-342.

Deyganto, K.O. (2018), "Factors ınfluencing taxpayers' voluntary compliance attitude with tax system: evidence from Gedeo Zone of Southern Ethiopia". Universal Journal of Accounting and Finance, 6(3), 92-107.

Djajanti, A. (2020), Developing the voluntary taxpayer compliance: the scale of the tax authority's power, trust and the fairness of the tax system. Indonesian Journal of Business and Entrepreneurship, 6(1), 86-96.

Doğan, E., & Sarıçimen, G. (2021). Vergi yükü perspektifinden vergi uyumu: 81 il bazında ampirik bir değerlendirme. Vergi Raporu. Sayı 256: 133-154.

Doğan, E. Tekin, A., & Çelikay, F. (2019). Mükelleflerin vergiye bakışında yargı yetisi sorunsalı: kant perspektifinden mekânsal farklılık temelli bir değerlendirme. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(3): 702-720.

Garcia-Valinas, M.A. & A. Macintyre & B. Torgler (2012), Volunteering, pro-environmental attitudes and norms. The Journal of Socio-Economics, 41(4), 455-467.

Gemmell, N. (2016). An allingham-sandmo tax compliance model with imperfect enforcement. Working Papers in Public Finance, Victoria Business School.

Gürler-Hazman, G. (2009), Vergi bilincini etkileyen muhtemel dışsal etkenlerin lojistik regresyon analizi ile tespiti. Akademik İncelemeler Dergisi, 4(1), 53-71.

Hardiningsih, P. (2020). The determinants of taxpayer compliance with tax awareness as a mediation and education for moderation the determinants of taxpayer compliance with tax awareness as a mediation and education for moderation. January. https://doi.org/10.24843/JIAB.2020.v15.i01.p05

Hasanov, V., & Altuğ, F. (2009). Azerbaycan vergi sistemi: sorunlar ve çözüm önerileri. Diss. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Hazman, G. G., & Akbay, G. (2021). Üniversite öğrencilerinin vergi algıları üzerine sosyal medyanın etkileri. International Journal of Public Finance, 6(2), 312-331.

İpek, S. & İ. Kaynar (2009). Vergiye gönüllü uyum konusunda Çanakkale iline yönelik ampirik bir çalışma. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 16(1), 173-190.

Lemoine, J. & C. Roland-Levy (2013). Are taxpayers, who pay their taxes, all cooperative citizens?. Citizenship Teaching & Learning, 8(2), 195-213.

Mohdali, R. & J. Pope (2014). The influence of religiosity on taxpayers' compliance attitudes empiricial evidence from a mixed-methods study in Malaysia. Accounting Research Journal, 27(1), 71-91.

Muawanah, U., & Gajayana, U. (2021). The influence of tax knowledge and quality of service tax authorities to the ındividual taxpayer compliance through taxpayer awareness. March.

Mustafayev, R. (2019). Azerbaycan'da vergi yükümlülerinin vergiyi algılama ve tutum analizi. MS thesis. Sakarya Üniversitesi.

Niu, Y. (2011). Tax audit ımpact on voluntary compliance. Journal of Economic and Social Measurement, 36(4), 237-251.

Oktaviani, R. M., Kurnia, H., Sunarto, & Udin. (2020). The effects of taxpayer knowledge and taxation socialization on taxpayer compliance: the role of taxpayer awareness in developing Indonesian economy. Accounting, 6(2), 89–96. https://doi.org/10.5267/j.ac.2019.12.004

Öğdüm, Perihan; Arslaner, Hakan.(2021). Türkiye'de vergi mükelleflerinin eğitim düzeyi ile vergi bilinci ilişkisi: Aydın ili örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 39: 154-180.

Ömür, Ö.M. & U. Bellikli (2019). Vergiye gönüllü uyumu etkileyen sosyal faktörlerin vergi tahsilat oranları ile ilişkisi: Doğu Karadeniz Bölgesindeki seçilmiş illerde bir araştırma. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2), 241-265.

Pattiasina, V., Papua, U. Y., Noch, M. Y., Papua, U. Y., Sondjaya, Y., Papua, U. Y., Papua, U. Y., Anakotta, F. M., & Pattimura, U. (2021). Extension of moderated mediation model knowledge of taxation and tax compliance by tax socialization and taxpayer awareness. 27(2).

Palil, M.R. vd. (2013). The perception of tax payers on tax knowledge and tax education with level of tax compliance: a study the ınfluences of religiosity. ASEAN Journal of Economics, Management and Acoounting, 1(1), 118-129.

Panjaitan, H. (2018). Effect of awareness against taxpayers tax compliance, small and medium enterprises in Medan. 9(9), 465–475.

Rüzgar, M. T., & Kaplan, A. (2021). Vergi uyumunu etkileyen demografik faktörlerin ampirik çalışmalar kapsamında değerlendirilmesi. Vergi Dünyası Dergisi, 1(476), 55-66.

Sandalcı, U. (2022). Vergi eğitimi ile fiş-fatura alma duyarlılığı ilişkisinin lojistik regresyon analizi. Yönetim Bilimleri Dergisi, 20(43), 93-118.

Sanusi, S., Abdullah, N. H. N., Chin, L. T., Rastam, F., & Rozzani, N. (2021). Tax awareness among students from higher learning ınstitutions in Malaysia: education area as a moderator. International Journal of Economics and Management, 15(1), 89–102.

Serim, N. (2015). Gönüllü vergi uyumunu arttırmada kamu otoritesinin düzenleyici rolünün ve mükellef çevresinin önemi: sıralı probit model yaklaşımı. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1), 141-156.

Sigle, M. vd. (2018). Corporate tax compliance: ıs a change towards trust-based tax strategies justified?. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 32, 3-16.

Sofracı, İ. E. & Güney, G. (2017). Vergiye gönüllü uyumu etkileyen faktörlerin psikolojik ve sosyolojik yönleriyle incelenmesi: Mersin İli Örneği. Toplum ve Demokrasi, 11 (23), Ocak-Haziran, s. 157-182.

Tabakan, G , Avcı, O . (2021). Vergiye gönüllü uyumu etkileyen faktörlerin lojistik regresyon analizi ile belirlenmesi . Sosyoekonomi , 29 (48) , 541-561

Tekin, A., Doğan,E., & Çelikay, F. (2018). Vergi ahlakı kavramsallaştırmasına yönelik bir değerlendirme: Eskişehir-Kütahya Örneği. Maliye Dergisi, 175: 228-252.

Tekin, A., Doğan, E., & Çelikay, F. (2019). Mekansal farklılık bağlamında mükelleflerin vergi tutumları: Eskişehir-Kütahya örnekleminde bir analiz. Maliye Araştırmaları Dergisi, 5 (1),129-143.

Tekin, A., Gürçam, Ö. S. (2021). Azerbaycan'da mükelleflerin vergiye bakışı: Bakü örneklemi üzerine ampirik bir çalışma. International Journal of Applied Economic and Finance Studies, 6 (1),100-109.

Tekin, A. (2021). Mükelleflerin vergi ödeme nedenlerini belirleyen demografik faktörler: Bakü örneklemi ile lojistik regresyon analizi. Ampirik Yöntemlerle İktisadi, Malive Finansal Uygulamalar içinde (Editör:Şahin Karabulut). Gazi Kitapevi, (1), 257 -268.

Torgler, B. (2003). To evade taxes or not to evade: that is the question. Journal of Socioeconomics, 283-302.

Upa, V. A., Suparta, N. K. G. S., & Karundeng, F. E. F. (2021). The effect of tax literation and social environment on tax awareness in high school students.Review of Behavioral Aspect in Organizations and Society,3(1), 21-34.

Uyanık, A. (2019). Vergi bilinci ve vergiye gönüllü uyumun vergi gelirlerine etkilerinin değerlendirilmesi. Maliye Dergisi, (177), 354-386.

Yüksek, E., Afşar, K. E., & Tezel, B. T. (2022). Vergi uyumunun etmen tabanlı modellemesi: Türkiye örneği. Vergi Raporu, (270), 116-135.

Çalışmada kullanılan veriler zaman serisi içerdiği için bu serilerin durağanlık düzeylerinin araştırılması gerekmektedir. Üç verinin durağanlığı ADF ve PP testleri uygulanmış sonuç olarak bütçe açığı ve tasarruf açığı düzeyde durağan değilken cari açık düzeyde durağandır. ARDL sınır testi ile değişkenler arasında eşbütünleşme olduğu tespit edilmesine rağmen Todo-Yomomato nedensellik testi sonuçlarına göre değişkenler arasında nedensellik yoktur. Sadece tasarruf açığından cari açığa doğru nedensellik bulunmuştur fakat bu nedenselliğin istatistiki olasılığı oldukça düşüktür. Bu yüzden Türkiye'de üçüz açık hipotezinin geçerli değildir.

KAYNAKÇA

Akıncı, M., & Yılmaz, Ö. (2012). Türkiye ekonomisinde üçüz açık hipotezinin geçerliliği: Sınır testi yaklaşımı. İ MKB Dergisi, 13(50), 1-27.

Altunöz, U. (2018). Cari açık, bütçe açığı ve yatırım-tasarruf açığı bağlamında Türkiye'nin üçüz açık analizi. Maliye Dergisi, 175, 115-139.

ARICAN, E. (2005). Ricardocu denklik teoremi ve teorilerde kamu açıklarına ilişkin yaklaşımlar: Türkiye ekonomisine ilişkin bir uygulama. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(1), 77-94.

Bayramoğlu, A.T. & Öztürk, Z. (2018). Assessing the twin and triple deficit hypotheses in developing economies: a panel causality analysis. Global Approaches in Financial Economics, Banking, and Finance, 209-225.

Çoban, H., & Balıkçıoğlu, E. (2016). Triple deficıt or twin divergence:A dynamic panel analysis. The International Journal of Economic and Social Research, 12 (1), 271-280.

Ejder, H. L. & Çaşkurlu, E. (2020). Makroekonomik dengede üçüz açık sorunu: Türkiye için 1975-2015 dönemi ARDL model ile tahmin edilmesi. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 42(1), 1-22.

Esen, Ö. & Yıldırım, D. Ç. (2019). The triple deficit phenomenon in Turkey: real or illusory? [Avaliable online at: https://www.researchgate.net/profile/Oezlem_Erguet /publication/338922004_ICOMEP'19_AUTUMN_PROCEEDINGSBOOK/links/5e33 00db299bf1cdb9ff2471/ICOMEP19-AUTUMN-PROCEEDINGS BOOK.pdf#page =716], Erişim: 1.9.2022.

Granger, C. W., & Newbold, P. (1974). Spurious regressions in econometrics. Journal of econometrics, 2(2), 111-120.

Gruber, J.W., & Kamin, S. (2007). Explanining the global patternf of current account ımbalances. Journal of International Money and Finance, 26(4), 500-522.

İpek, E., & Kizilgöl, Ö. A. (2016). Türkiye ekonomisinde üçüz açik/triple deficit in Turkish economy. Ege Akademik Bakis, 16(3), 425.

Karaçor, Z., Alptekin, V., Akar, T., & Akar, G. (2012). İstikrar mı, istikrarsızlık mı? Türkiye'de üçüz açık analizi. Türkiye Ekonomisi Kurumu 3. Uluslararası Ekonomi Konferansı, 1-3.

Oral, B. G., & Fazlılar, T. A. (2022). Türkiye ve piigs ülkelerinde üçüz açık hipotezinin testi: panel veri analizi. Journal of Management and Economics Research, 20(1), 19-46.

Özdemir, D., Buzdağlı, Ö., Emsen, Ö. S., & Çelik, A. A. (2014). Geçiş ekonomilerinde üçüz açık hipotezinin geçerliliği (validity of triple deficit hypothesis in transition economies). In Internatıonal Conference On Eurasıan Economıes. https://avekon.org/papers/991.pdf, Erişim: 26.8.2022

Pesaran, M. H., & Shin, Y. (1998). An autoregressive distributed lag modelling approach to cointegration analysis. Econometric Society Monographs, 31:371–413.

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). "Bounds testing approaches to the analysis of level relationships." Journal of Applied Econometrics, 16(3):289–326.

Saraç, Ş. (2019). Üçüz açık hipotezinin geçerliliğine ilişkin panel veri analizi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 15(1), 77-93.

Szakolczai, G. (2006). The triple deficit of Hungary. Hungarian Statistical Review, 84(10), 40-62. 41.

Tang, T.C. (2014). Fiscal deficit, trade deficit, and financial account deficit: triple deficits hypothesis with the U.S. experience", Monash University Department of Economics Dıscussion Paper, 6, 1- 13.

Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes. Journal of econometrics, 66(1-2), 225-250.

Tülümce, S.Y. (2013). Türkiye'de üçüz açığın ampirik analizi (1984 2010). Maliye Dergisi, sayı:165, ss.97-114.

Seyidoğlu, H. (1999). Uluslararası iktisat: teori, politika ve uygulama. 13.Baskı, İstanbul: Kurtiş Matbaası.

Yıldırım, K., Karaman, D., & Taşdemir, M. (2014). Makroekonomi, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı: Ankara.

1973'ten 2012'ye doğru inşaat sektöründeki 3 farklı üretim zincirine bakıldığında Enerji sektörünün İnşaat ile yakından ilişkisinin 2012'de olmadığı görülmektedir. 1973-2012 yılları arasında sektör üretim zincirlerinin de gösterdiği gibi, inşaat sektörü ile bağlantı noktasında en istikrarlı sektörler "Diğer Sanayi", Metal Sanayi ve Hizmetlerdir. Tüm endüstri bağlantı ağlarında, bu endüstriler her zaman inşaat sektörüyle yüksek oranda ilişkilidir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada 1973 ve 2012 arasındaki 6 farklı girdi-çıktı tablosu kullanılarak geriye doğru bağlantı ve ortalama yayılma uzunlukları yöntemi ile inşaat sektörünün bağlantıları ve üretim zincirindeki konumu analiz edilmiştir. Bir endüstrinin gelişmesi, birden fazla endüstrinin de gelişebileceğine sebep olduğundan bu çalışmada inşaat sektörünün üretim zinciri içerisindeki konumu ortalama yayılma uzunluğu yöntemi benimsenerek ele alınmıştır.

2012 Girdi Çıktı tablosundan elde edilen sonuçlara göre inşaat sektörünün ekonomi içerisindeki sırası orta seviyelere kadar düşse de Türkiye'de inşaat sektörünün ekonomik çekim gücünün çok yüksek olduğu görülmektedir. Nispeten yüksek çıktı çarpanları ve geriye doğru bağlantı göstergeleriyle, inşaat sektörünün kendisine bağlı birçok sektörde üretimi tetikleme potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. İnşaat sektörünün zaman içerisinde en düşük geri bağlantı değeri 1973 yılında 0,48 iken en yüksek değer olan 2012 yılında 0.62'ye kadar yükselmiş; diğer bir deyişle, inşaat sektörünün ara girdileri, toplam çıktının %48'ndan %62'ne kadar yükselmiştir.

Üretim yapılarında artan karmaşıklıklara ve hızla büyüyen modern endüstri zincirlerine rağmen inşaat sektörü endüstriyel üretim zinciri bakımından bir bütün halinde nispeten istikrarlıdır. Bu bağlamda inşaat sektörü ile ekonomik mesafe açısından yakından ilişkili dört ana sektör bulunmaktadır. Bunlar Kimya Sanayi, Metal Sanayi, Hizmetler ve kereste ve ağaç ürünleri, plastik ürünleri, fabrikasyon metal ürünleri, çimento sektörünü içeren madencilik ve taş ocakçılığı sektörü ve mobilya sektörlerinin toplulaştırılmasından oluşan "Diğer Sanayi" sektörleridir. Metallerin ve Metal Ürünlerin İmalatı, Hizmetler ve "Diğer Sanayi" ile inşaat sektörü arasındaki ekonomik mesafenin en kısa olması, inşaat sektöründeki büyümenin bu sektörlerin büyümesine en güçlü olumlu etkiyi göstereceğini de işaret etmektedir.

Makro açıdan inşaat sektörü ülkemizin milli ekonomisinin gelişimine halen büyük katkı sağlamaktadır. İnşaat sektörünün ilerlemesi, endüstriyel üretim zincirinin yapısı nispeten istikrarlı da olduğundan ilgili sektörlerin gelişimine katkı sağlamaktadır. İnşaat sektörüyle yakından bağlantılı ve daha kısa ekonomik mesafeye sahip bu sektörler hükümetin çeşitli politika ayarlamalarında referans olabilir.

KAYNAKÇA

Aydoğuş, O. (1990). Girdi-Çıktı Modellerine Giriş Teori ve Uygulama, Gazi Kitabevi, Ankara.

Barber, H., Jr., ve I. H. El-Adaway. (2015). Economic Performance Assessment for the Construction Industry in the Southeastern United States. Journal of Management in Engineering 31 (2): 05014014. doi:10.1061/(ASCE) ME.1943-5479.0000272.

Bon, R. (1988). Direct and indirect resource utilization by the construction sector: the case of the USA since World War II. Habitat International, 12(1), 49–74.

Bon, R. (1992). The future of international construction. Habitat International, 16(3), 119–28.

Bon, R. ve Pietroforte, R. (1990). Historical comparison of construction sectors in the United States, Japan, Italy and Finland using input–output tables. Construction Management and Economics, 8(3), 233–47.

Bon, R. ve Pietroforte, R. (1993). New construction versus maintenance and repair construction technology in the US since World War II. Construction Management and Economics, 11, 151–62.

Bon, R., Birgonul, T. ve Ozdogan, I. (1999). An input–output analysis of the Turkish construction sector, 1973–1990: a note. Construction Management and Economics, 17(5), 543–51.

Çakır, M., Özdemir, A. ve Çakır, F. (2007). Türkiye'de Hizmet Sektöründeki Çarpan Katsayıları Girdi-Çıktı Yöntemiyle. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs 2007, Malatya: 1-12.

Çondur, F. ve Evlimoğlu, U. (2007). Türkiye'de Madencilik Sektörünün Girdi-Çıktı Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, No. 17, 25-41.

Dietzenbacher, E. ve Romero, I. (2007). Production Chains in an Interregional Framework: Identification by Means of Average Propagations Lengths, International Regional Science Review, 30, 362-383.

Dietzenbacher, E., Romero I . ve Bosma, N .S . (2005). Using Average Propagation Lengths to Identify Production Chains in the Andalusian Economy, Estudios de Economía Aplicada, 23, 405-422.

Dietzenbacher, E., ve Romero, I. (2015). Production Chains in an Interregional Framework: Identification by Means of Average Propagation Lengths." International Regional Science Review 30 (4): 362–383. doi:10.1177/ 0160017607305366.

Dietzenbacher, E., ve Temurshoev, U. (2008). Ownership Relations in the Presence of Cross-shareholding. Journal of Economics 95: 189–212. doi:10.1007/s00712-008-0018-y.

Erik, D., ve Romero, I. (2007). Production Chains in an Interregional Framework Identification by Means of Average Propagation Lengths. International Regional Science Review 30 (7): 48–60.

Giang, D. T. H., ve Pheng, L. S. (2011). Role of Construction in Economic Development: Review of Key Concepts in the past 40 Years. Habitat International 35 (1): 118–125. doi:10.1016/j.habitatint.2010.06.003.

Ilhan, B., ve Yaman, H. (2011). A Comparative Input-output Analysis of the Construction Sector in Turkey and EU Countries. Engineering, Construction and Architectural Management 18 (3): 248–265. doi:10.1108/ 09699981111126160.

Kayacan, B. (2007). Ulusal Ekonomide Ormancılık Sektörü: Tarımsal Girdi-Çıktı Analizi Bulguları. http://www.foresteconomics.org/kayacan.pdf

Kofoworola, O. F. ve Gheewala, S. (2008). An Input-Output Analysis of Thailand's Construction Sector. Construction Management and Economics, 26(11), 1227-1240.

Lam, K. C., ve Oshodi, O. S. (2016). Using Univariate Models for Construction Output Forecasting: Comparing Artificial Intelligence and Econometric Techniques. Journal of Management in Engineering 32 (6): 04016021. Doi:10.1061/(ASCE)ME.1943-5479.0000462.

Leontief, W. W. (1936). Quantitative Input and Output Relations in the Economic Systems of the United States. The Review of Economics and Statistics 18 (3): 105–125. doi:10.2307/1927837.

Özdemir, A. ve Yüksel F. (2006). Türkiye'de Enerji Sektörünün İleri ve Geri Bağlantı Etkileri. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 13(2), 1-18.

Özdil, T. ve Yılmaz, C. (2007). Elektrik ve Elektronik Sektörünün Ülkemiz Ekonomisi İçindeki Öneminin Girdi-Çıktı Analiziyle İncelenmesi. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, 24-25 Mayıs 2007, Malatya:1-10.

Pietroforte, R., Gregori, T. ve Falagario, M. (2009). The Changing Input Structure of the US Construction Industry: A Longitudinal Analysis. Construction Management and Economics, 27 (11): 1089–1098. doi:10.1080/01446190903280443.

Song, Y., Liu, C. ve Langston, C. (2006). Linkage Measures of the Construction Sector Using the Hypothetical Extraction Method. Construction Management and Economics 24 (6): 579–589. doi:10.1080/01446190500435358.

Şenesen, G., Kaya, T. ve Senesen, Ü. (2018). Promoting investment in the Turkish construction sector: a structural path analysis, Economic Systems Research, 30:3, 422-438, doi: 10.1080/09535314.2018.1477739

Tatoğlu, F.Y. (2004). Türkiye Ekonomisi'nde 1985-1990 ve 1996 Dönemlerinde Ekonomik Yapı Değişikliklerinin Input-Output Tabloları Yardımıyla Analizi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 54(1), 267-291.

Tunç, İ. (2004). Türkiye Ekonomisinde Yapısal Değişim: Bir Girdi-Çıktı Analizi. ERC Working Papers, 04(7), 1-27.

Türker M. F. (1999). Girdi-Çıktı Analizi Yardımıyla Ormancılık Sektörünün Ülke Ekonomisi İçindeki Öneminin Belirlenmesi. Turkish Journal of Agriculture and Forestry, No.23, 229-237.

Wu, X. ve Zhang, Z. (2005). Input-Output Analysis of the Chinese Construction Sector. Construction Management and Economics, 23(9), 905-912.

Yang, Z., Guan, G., Fang, H. ve Xue, X. (2022). Average Propagation Length Analysis for The Change Trend of China's Construction İndustry Chain. Journal of Asian Architecture and Building Engineering, 21:3, 1078-1092, Doi: 10.1080/13467581.2021.1928507

ii. Enflasyondan sanayi üretimine doğru olan nedensellik ilişkisi enflasyonun diğer dönemlere kıyasla oldukça yüksek seyrettiği 1994 krizi ve öncesinde ortaya çıkmaktadır. Yüksek fiyat artışları piyasadaki fiyat beklentilerini ve oluşumunu bozup belirsizliği artırarak üretim üzerinde etkili olabilmektedir. Diğer dönemlerde ise enflasyondan sanayi üretimine doğru bir nedensellik ilişkisi saptanamamıştır.

iii. Para arzındaki değişimler sanayi üretimi üzerinde etkili olmamaktadır. Yani, parasal olaylar reel etkiler yaratamamaktadır. 1990'lar sonrası hızlanan teknolojik gelişmelerin doğal bir sonucu ortaya çıkan paranın dolanım hızındaki istikrarsızlıklar, parasal büyüklüklerden üretime doğru bir nedensellik kanalının açılmasını engellemiş görünmektedir.

iv. Çalışmada, sanayi üretiminin en istikrarlı tahmin edicisi faiz oranları olmuştur. Faiz oranları neredeyse tüm çalışma dönemi boyunca sanayi üretiminin Granger nedeni olarak ön plana çıkmıştır. Bu sonuç, faiz oranlarının etkilediği tüketim, yatırım ve borçlanma kararları ile döviz kuru değişmelerinin sanayi üretimi üzerinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla, sanayi üretimi üzerinde şekillenen iktisadi politikalar, faiz değişkenine oldukça yakından odaklanmalıdır.

v. Son olarak, elde edilen sonuçlar kullanılan farklı dönemlere ve faiz oranları ile seçilen farklı para arzı büyüklüğüne karşı dirençlidir.

KAYNAKÇA

Andrews, D. W. K. (1993). Tests for parameter instability and structural change with unknown change point", Econometrica, 61, 821–856.

Andrews, D. W. K., & Ploberger, W. (1994). Optimal tests when a nuisance parameter is present only under the alternative. Econometrica, 62, 1383–1414.

Apergis, N. (2005). Inflation uncertainty and growth: evidence from panel data. Australian Economic Papers, 44(2), 186-197.

Aslam, A. L. M. (2016). Impact of money supply on Sri Lankan economy: an econometric analysis. International Letters of Social and Humanistic Sciences, 67, 11-17.

Barnett, W. A., Bhadury, S.S., & Ghosh, T. (2016). An SVAR approach to evaluation of monetary policy in India: Solution to the exchange rate puzzles in an open economy. Open Economies Review, 27(5), 871–893.

Barro, R. (1995). Inflation and Economic Growth, NBER Working Papers, National Bureau of Economic Research, No 5326, https://EconPapers.repec.org/RePEc:nbr:nberwo:5326

Baum, C.F., Hurn, S., & Otero, J. (2021). The dynamics of U.S. industrial production: A time-varying Granger causality perspective, Econometrics and Statistics, https://doi.org/10.1016/j.ecosta.2021.10.012

Benhabib, J., & Spiegel, M.M. (2009). Moderate Inflation and the Deflation Depression Link. Journal of Money, Credit and Banking, 41(4), 787-798

Brock, W. A., Dechert, W. D. and Scheinkman, J. A. (1987), "A test for independence based on the correlation dimension", Working paper, Department of Economics, University of Wisconsin-Madison.

Brock, W. A., Dechert, W. D., Scheinkman, J. A., & LeBaron B. (1996). A test for independence based on the correlation dimension. Econometric Reviews, 15, 197-235.

Chaitip, P., Chokethaworn, K., Chaiboonsri, C., & Khounkhalax, M. (2015). Money supply influencing on economic growth-wide phenomena of AEC open region. Procedia Economics and Finance, 24, 108- 115

Chang, G.H., & Black, D.C. (2002). Nonlinearity of ınflation-growth relationship and the optimal ınflation rate, University of Toledo, 1- 27.

Clemente, J.,. Montanes A, & Reyes, M. (1998). Testing for a unit root in variables with a double change in the mean. Economics Letters, 59(2), 175-182.

De Gregorio, J. (1992). Economic growth in Latin America. Journal of Development Economics, 39, 59-84.

Denbel, F. S., Ayen, Y. W., & Regasa, T. A. (2016). The relationship between inflation, money supply and economic growth in Ethiopia: Co integration and Causality Analysis. International Journal of Scientific and Research Publications, 6(1), 556-565.

Dickey, D. A., &W. A. Fuller. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. Journal of the American Statistical Association, 74, 427–43

Dingela, S., & Khobai, H. (2017). Dynamic impact of money supply on economic growth in South Africa. An ARDL approach. Munich Personal RePEc Archive (MPRA), MPRA paper, (82539)

Dolado, J. J., & Lütkepohl, H. (1996). Making Wald tests work for cointegrated VAR systems", Econometric Reviews, 15(4), 369-386.

Düzgün, R. (2010). Türkiye ekonomisi'nde para ve maliye politikalarının etkinliği. Journal of International Social Research, 3(11), 230-237.

Fischer, S. (1983). Inflation and Growth. NBER Working Papers 1235, National Bureau of Economic Research, Inc.

Ghosh, A., & Phillips S. (1998). Inflation, disinflation and growth. IMF Working Paper, No: 98/68, 1-44.

Granger, C. W. J. (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods. Econometrica, 37, 424-438

Granger, C. W. J. (1988). Some recent development in a concept of causality. Journal of Econometrics, 39, 199-211.

Gylfason, T., & Herbertsson, T.T. (2001). Does ınflation matter for growth?. Japan and the World Economy, 13(4), 405-428

Hamilton, J.D. (1983). Oil and the macroeconomy since World War II. Journal of Political Economy 91 (2), 228–248.

Hamilton, J.D. , 2008. Oil and the macroeconomy. In: Durlauf, S.N., Blume, L.E. (Eds.), The new palgrave dictionary of economics. Palgrave Macmillan, Bas- ingstoke, pp. 9753–9757.

Hodge, D. (2006). Inflation and Growth in South Africa. Cambridge Journal of Economics, 30(2), 163-180.

Hussain, M. E., & Haque, M. (2017). Empirical analysis of the relationship between money supply and per capita GDP growth rate in Bangladesh. Journal of Advances in Economics and Finance, 2(1), 54.

Ihsan, I., & Anjum, S. (2013). Impact of money supply (M2) on GDP of Pakistan. Global Journal of Management and Business Research, 13(6), 1-7.

Inam, U. (2014). Money supply and economic growth in Nigeria: an econometric analysis (1985- 2011). Journal of Economics and Sustainable Development, 5(12), 149-155.

Kim, S., & Roubini, N. (2000). Exchange rate anomalies in the industrial countries: A solution with a structural VAR approach. Journal of Monetary Economics, 45, 561-586.

Mallik, G., & Chowdhury, A. (2001). Inflation and economic growth: evidence from four South Asian countries. Asia-Pacific Development Journal, 8(1), 123-135.

Motley, B. (1998). Growth and Inflation: A Cross-Country Study. Federal Reserve Bank of San Francisco Economic Review, 1, 15-28.

Nouri, M., & Samimi, A. J. (2011). The impact of monetary policy on economic growth in Iran. Middle-East Journal of Scientific Research, 9(6), 740-743

Phillips, P. C. B., & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. Biometrika, 75, 335–346.

Rapach, D. (2003). International Evidence on the Long-Run Impact of Inflation. Journal of Money, Credit and Banking, 35(1), 23-48.

Sarel, M. (1996).Nonlinear Effects of Inflation on Economic Growth. IMF Staff Papers, 43(1), 199-215

Shi, S. , Hurn, S., & Phillips, P.C.B. (2020). Causal change detection in possibly integrated systems: Revisiting the money-income relationship. Journal of Financial Econometrics, 18(1), 158–180.

Thirlwall, A.P., & Barton, C.A. (1971). Inflation and growth: the international evidence. Banco Nazionale del Lavoro Quarterly Review, 98, 263-275.

Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes. Journal of Econometrics, 66, 225-250.

Yan-liang, W. (2012). Relationship research on money supply, economic growth and inflation. Journal of Convergence Information Technology (JCIT), 7(11), 20-2

Zivot, E., & Andrews, D.W.K. (1992). Further evidence on the great crash, the oil-priceshock, and the unit-root hyphothesis. Journal of Business & Economic Statistics, 10(3), 251-270.

Zivot, E., & Wang, J. (2006). Modeling financial time series with S-PLUS (Second Edition), Springer New York, NY

EK A

Tablo A1. Veri Tanımları ve Kaynakları

Değişkenler	Kısaltmalar	Kaynak
Sanayi Üretim Endeksi	PROD	Federal Reserve Bank St. Louis (FRED), 2015:100
Enflasyon	INF	Enflasyon verisi FRED'den indirilen tüketici fiyat endeksinin (2015:100) logaritmik farkı alınarak elde edilmiştir.
Faiz Oranları	IR ve WACF	TCMB reeskont faiz oranı ve WACF, TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS) aracılığıyla elde edilmiştir.
Para Arzı	M3 ve M1	FRED ve EVDS

8. SONUÇ

Türkiye ekonomisinde 2011 Ocak-2022 Ocak yılları arası 132 aylık veri; dolar kuru, benzin, motorin ve LPG fiyatlarına ait aylık verileri Johansen Eşbütünleşme Testi çerçevesinde incelendiğinde; dolar kurundaki değişim ile akaryakıt fiyatlarındaki değişim arasında nedensellik açısından farklı ilişkilerin söz konusu olduğu tespit edilmektedir. Dolar kurundaki değişimlerin, akaryakıtların pompa fiyatına yansımasının hızlı olduğu görülmektedir. Analiz bulgularına göre, akaryakıt fiyatları ile dolar kuru arasında uzun dönemli ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu uzun dönemli ilişkiyi oluşturan değişkenler arasındaki nedenselliğin yönü dolar kuru fiyatından, akaryakıt fiyatlarına doğru olmaktadır. Böylece döviz kuru fiyatının akaryakıt fiyatları üzerinde etkili olduğu ampirik olarak kanıtlanmaktadır.

Günümüzde akaryakıt fiyatları; ekonominin, sosyal yaşamın neredeyse her alanı için önemlidir. Günümüzde motorlu taşıt sayılarının tüm dünya ülkelerinde artması, akaryakıta olan talebi hızla artırmaktadır. Akaryakıt fiyatlarının ham petrole fiyatına bağlı olması ve ham petrol fiyatlarının dolar kuru üzerinden belirlenmesi, doları daha değerli bir döviz haline getirmektedir. Ülkemiz para biriminin dolar karşısından değerinin düşmesi; dolarla ithal ettiğimiz petrol ve petrol ürünlerinin fiyatının kur artışından dolayı TL bazında fiyatının artmasına yola açmaktadır (Özata, 2019:21). Dolayısıyla kur politikasının kontrolü önem arz etmektedir. Petrol ve petrol ürünleri ithalatının azaltmak için yeni politikalar üretmek, yenilenebilen enerji kaynaklarına, elektrikli ulaşım araçlarına yönelmek gerekmektedir. Dünya ham petrol fiyatlarında yaşanan önemli dalgalanmalar, Türkiye gibi yeterli petrol rezervi olmayan ekonomilerin neredeyse tüm sektörlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu durum ülkedeki cari açığın artması başta olmak üzere; tarımdan sanayiye ve hizmet sektörüne değin tüm ürünlerin maliyetlerinin artmasına, ülkenin dış ticaret rekabet gücünün düşmesine, ulaşım maliyetlerinin artmasına ve benzer birçok ekonomik olumsuzlukların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Uzun dönemde aktarma mekanizmaların işlemesiyle iç fiyatların yükselmesine dolayısıyla yüksek enflasyona ve ülkenin refah kaybına yol açmaktadır.

KAYNAKÇA

Altıntaş, H. (2013). "Türkiye'de Petrol Fiyatları, İhracat ve Reel Döviz Kuru İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı ve Dinamik Nedensellik Analizi", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(19), 1-30.

Arpacıoğlu, Ö. (2021). "Kamu Eğitim Harcamaları Ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği Üzerine Bir Nedensellik Analizi: Türkiye Örneği" Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE) ISSN:2148-9963.

Bayraç, N. (2020). "Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analiz" Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü Yayınları.

Bouoiyour, J., Selmi, R., Tiwari, A. K., Shahbaz, M. (2015). "The NexusBetween Oil Price And Russia's Real Exchange Rate: Better Paths ViaUnconditional vs Conditional Analysis", Energy Economics, 51, 54-66.

Brahmasrene, T., Huang, J. C., Sissoko, Y. (2014). "Crude Oil Prices and Exchange Rates: Causality, Variance Decomposition and İmpulse Response", Energy Economics, 44, 407-412.

Davis H. David (1982). Energy Politics, Third Edition, New York: St. Martin's Press.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) (2022). https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/2148-1008/akaryakit-fiyatlari 24.01.2022.

Ertekin R.(2018) "Akaryakıt Ekonomisi", Gümrük Ticaret Dergisi • Aralık 2018 • 5(14) • 44 61 Ankara.

Fuels Europe (2021). fuelseurope.eu/publication/fuelseurope-statistical-report-2021/ 24.01.2022.

Globalpetrolprices, (2022). https://tr.globalpetrolprices.com/gasoline_prices/World-top10/ 24.01.2022.

Gujarati Damodar N. ve Porter Dawn (2012). Temel Ekonometri. İstanbul: Literatür Yay.

Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegrating Vectors. Journal of Economi Dynamics and Control, 12, 231-254.

Kızılkaya, F. (2021) "Türkiye'de Petrol Fiyatları ve Reel Döviz Kuru İlişkisinin Asimetrik Fourier Nedensellik Analizi ile İncelenmesi" İstanbul İktisat Dergisi - Istanbul Journal of Economics 71, 2021/2, s. 549-568 ISSN: 2602-4152, E-ISSN: 2602-3954.

Mesutoğlu B. (2001) "Türkiye'de Benzin Fiyatlarındaki Gelişmeler ve Benzin Talebinin Fiyat Esnekliği üzerine Bir İnceleme" (1990-1999) Devlet Planlama Teşkilatı Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü Ank.

Öksüzler, O. ve İpek, E. (2011). Dünya petrol fiyatlarındaki değişimin büyüme ve enflasyon üzerindeki etkisi: Türkiye örneği, Zonguldak Karaelmas University Journal of Social Sciences, 7 (14), 15-34.

Özata, E. (2019). Türkiye'de petrol fiyatlarından enflasyona asimetrik ve doğrusal olmayan geçişkenlik, Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 6 (1), 17-32.

Petrol Sanayi Derneği PETDER (2020). https://www.petder.org.tr/Uploads/Document/52b69ce1-56c0-4bb3-b647-543f4b872cee.pdf?v-637768025270499593 2020 Sektör Raporu, 24.01.2022.

Sevüktekin M. ve Çınar M. (2014). Ekonometrik Zaman Serileri Analizi Eviews Uygulamalı. Genişletilmiş 4. Baskı, Bursa: Dora Yay.

Şit, M. ve Alancıoğlu E. (2019). "Türkiye Ekonomisinde Dünya Petrol Fiyatları ve Döviz Kuru İlişkisi: Ampirik Analiz" Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi Cilt: 3 Sayı: 3 Yıl: 2019.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2021). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Ekim-2021-37432 20.01.2022.

Yang, L., Cai, X. J., Hamori, S. (2018). “What Determines the Long-Term Correlation Between Oil Prices and Exchange Rates?”, The North American Journal of Economics and Finance, 44, 140-152.

Yücel, F. (1994). Enerji Ekonomisi, Ankara: Febel Ltd. Şti. Yayınları.

Bu çalışmada ekonomik büyümenin emek-sermaye tarafından açıklanamayan kısmı olan toplam faktör verimliliği incelenmiştir. Bu bağlamda üretim çıktısının artmasına neden olan bu değişken ile karşılıklı etkileşim halinde olduğu temel belirleyiciler üzerine eşanlı denklem sistemini kullanan VAR analizi yapılmıştır. Bu sebeple, çalışmada teknolojik yeniliklere ayak uydurmak için önemli etkisi olan araştırma ve geliştirme harcamaları, son teknolojilerin ve organizasyon biçiminin transferini sağlayan doğrudan yabancı yatırım ve ithalat diğer değişkenler olarak seçilmişlerdir.

Analizin yapıldığı 1992-2020 yılları arasında, Ar-Ge harcamaları ve DYY'den, TFV'ne doğru tek yönlü nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Ayrıca Ar-Ge harcamalarından DYY ve ithalata doğru da bir nedensellik ilişkisi mevcuttur. Dolayısıyla, Ar-Ge harcamaları üzerindeki değişiklikler tüm diğer değişkenleri de doğrudan etkilemektedir. Bu değişkenlerden bir diğerine olan etkilerinin büyüklüklerini tespit etmek için yapılan varyans ayrıştırmasında görüleceği üzere TFV üzerine en büyük etkisi olan belirleyici Ar-Ge harcamaları çıkmaktadır. Ar-Ge'ye etkisi olan en önemli değişken de TFV olarak tespit edilmiştir. Aynı zamanda Ar-Ge'nin hem ithalat hem de DYY için önemli bir etkiye sahip olduğu, yapılan aynı analizde görülmüştür.

Gelişmekte olan bir ekonomiye sahip Türkiye'nin gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşması için verimliliğini arttırması gerekmektedir. Bu çalışma göstermiştir ki; sınırlı kaynaklara sahip bir ülke olan Türkiye, öncelikli olarak bilim ve teknolojiye yatırım yapmalı, yenilikçi teknolojiler geliştirmeli ve bu teknolojilerle uyumlu işgücü niteliğini arttıran politikalar oluşturmalıdır. Araştırma ve geliştirmeye aktarılan daha fazla kaynak, diğer makro değişkenleri de olumlu etkileyecek ve sonuçta toplam faktör verimliliği artarak sürdürülebilir bir büyümenin önü açılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Abdih, Y., & Joutz, F. (2006). Relating the Knowledge Production Function to Total Factor Productivity: An Endogenous Growth Puzzle. IMF Staff Papers, 53(2), 242-271. http://www.jstor.org/stable/30036013

Alcala, F., & Ciccone, A. (2004). Trade and Productivity. The Quarterly Journal of Economics, 119(2), 613-646. https://doi.org/10.1162/0033553041382139

Bloom, N., Draca, M., & van Reenen, J. (2016). Trade Induced Technical Change? The Impact of Chinese Imports on Innovation, IT and Productivity. The Review of Economic Studies, 83(1), 87-117. https://doi.org/10.1093/restud/rdv039

Burda, M. C., & Severgnini, B. (2018). Total factor productivity convergence in German states since reunification: Evidence and explanations. Journal of Comparative Economics, 46(1), 192-211. https://doi.org/10.1016/j.jce.2017.04.002

Chen, D. H. C., & Dahlman, C. J. (2004). Knowledge and Development: A Cross-Section Approach (Sy 3366; Policy Research Working Paper).

Coe, D., & Helpman, E. (1995). International R&D Spillovers. European Economic Review, 39(5), 859-887.

Coe, D., Helpman, E., & Hoffmaister, A. (1995). North-South R&D Spillovers (CEPR Discussion Papers, Issue 1133). C.E.P.R. Discussion Papers.

Connolly, M. P. (1997). Technology, trade and growth: some empirical findings (Sy 9727; Research Paper).

Graner, M., & Isaksson, A. (2009). Firm efficiency and the destination of exports: Evidence from Kenyan plant-level data. The Developing Economies, 47, 279-306. https://doi.org/10.1111/j.1746-1049.2009.00087.x

Griffith, R., Redding, S., & Simpson, H. (2002). Productivity Convergence and Foreign Ownership at the Establishment Level.

Guellec, D., & van Pottelsberghe, B. (2001). R&D and Productivity Growth: a Panel Data Analysis of 16 OECD Countries. OECD Economic Studies, 33. https://doi.org/10.1787/652870318341

Harrison, A. (1996). Openness and growth: A time-series, cross-country analysis for developing countries. Journal of Development Economics, 48(2), 419-447. https://doi.org/10.1016/0304-3878(95)00042-9

Haskel, J., Pereira, S. C., & Slaughter, M. J. (2002). Does Inward Foreign Direct Investment Boost the Productivity of Domestic Firms? (NBER Working Papers, Issue 8724). National Bureau of Economic Research, Inc. https://EconPapers.repec.org/RePEc:nbr:nberwo:8724

Huang, J., Cai, X., Huang, S., Tian, S., & Lei, H. (2019). Technological factors and total factor productivity in China: Evidence based on a panel threshold model. China Economic Review, 54, 271-285. https://doi.org/10.1016/j.chieco.2018.12.001

Isaksson, A. (2001). The Importance of Human Capital for the Trade-Growth Link (Sy 2; UNIDO Working Paper).

Isaksson, A. (2007). Determinants of total factor productivity: a literature review.

Jing, W., & Zhang, L. (2014). Environmental Control, Opening to the outside World and Green Technology Progress of Chinese Industry. Economic Research Journal, 49, 34-47.

Jones, C. I. (1995). R&D-Based Models of Economic Growth. Journal of Political Economy, 103(4), 759-784. https://doi.org/10.1086/262002

Keating, J. W. (1990). Identifying VAR models under rational expectations. Journal of Monetary Economics, 25(3), 453-476. https://doi.org/10.1016/0304-3932(90)90063-A

Keller, W., & Yeaple, S. (2003). Multinational Enterprises, International Trade, and Productivity Growth: Firm-Level Evidence from the United States (NBER Working Papers, Issue 9504). National Bureau of Economic Research, Inc.

Krugman, P. (1997). Defining and Measuring Productivity. Içinde The Age of Diminishing Expectations (Third Edition). MIT Press.

Kumar, V., Leone, R. P., & Gaskins, J. N. (1995). Aggregate and disaggregate sector forecasting using consumer confidence measures. International Journal of Forecasting, 11(3), 361-377. https://doi.org/10.1016/0169-2070(95)00594-2

Lu, F., & Hu, P. (2008). Game Analysis of Chinese Enterprises' Low-end Locking under the Global Value Network. China Industrial Economics, 10, 23-32.

Lucas, R. E. (1993). Making a Miracle. Econometrica, 61(2), 251. https://doi.org/10.2307/2951551

Mayer, E., Rüth, S., & Scharler, J. (2016). Total factor productivity and the propagation of shocks: Empirical evidence and implications for the business cycle. Journal of Macroeconomics, 50, 335-346. https://doi.org/10.1016/j.jmacro.2016.11.001

Miller, S., & Upadhyay, M. (2000). The effects of openness, trade orientation, and human capital on total factor productivity. Journal of Development Economics, 63(2), 399-423.

OECD. (2015). The Future of Productivity.

Peng, X., & Li, P. (2015). Trade Liberalization, FDI and China's Industrial Green Transformation – Empirical Research Based on Dynamic Panel Threshold Model. Journal of International Trade, 28(4), 166-176.

Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. Journal of Political Economy, 98(5, Part 2), S71-S102. https://doi.org/10.1086/261725

Souare, M. (2013). Productivity growth, trade and FDI nexus: evidence from the Canadian manufacturing sector. The Journal of Technology Transfer, 38(5), 675-698. https://doi.org/10.1007/s10961-012-9259-6

Sun, P., Ding, S., & Jiang, W. (2015). The Effect of Import Competition on Firm Productivity and Innovation: Does the Distance to Technology Frontier Matter? Oxford Bulletin of Economics & Statistics, 78. https://doi.org/10.1111/obes.12110

Ulku, H. (2004). R&D, Innovation, and Economic Growth: An Empirical Analysis. IMF Working Papers, 04. https://doi.org/10.5089/9781451859447.001

Wang, H., Liu, H., Cao, Z., & Wang, B. (2016). FDI technology spillover and threshold effect of the technology gap: regional differences in the Chinese industrial sector. SpringerPlus, 5(1), 323. https://doi.org/10.1186/s40064-016-1962-6

Xu, H., & Deng, Y. (2016). Foreign Direct Investment, Industrial Agglomeration and Strategic Emission Reduction. The Journal of Quantitative & Technical Economics, 33, 112-128.

Yuan, Y., & Xie, R. (2015). FDI, Environmental Regulation and Green Total Factor Productivity Growth in Chinese Industry: An Empirical Study Based on the Luenberger Index. Journal of International Trade, 8, 84-93.

Zheng, Y., & Qi, Z. (2014). Research on Technology Spillover Threshold Effect of Resource Constraint and Trade Opening – Empirical Research from Resource-based Regions in China. Operations Research and Management Science, 23, 131-142.

hem de bağımsız değişkenlerin logaritması alınmıştır. Serilerin I(0)'da durağan olmasına bağlı olarak yapılan EKK tahminlerinde ortalama yaşam üzerine kamu kesiminin yaptığı sağlık harcamaları ile sanayi sektörü katma değerinin pozitif ve anlamlı etkiler yarattığı ve buna karşılık özel sektörün, yani kişilerin kendilerinin yaptığı sağlık harcamalarının ise negatif ve istatistiki açıdan anlamlı etkiler doğurduğu belirlenmiştir. Nedensellik testlerinde de kamu ve özel sektör sağlık harcamalarının ortalama yaşama etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Sağlık harcamalarında özel olarak kişilerin kendi harcamalarını yine özel kurumlarda yerine getirdikleri, ancak bu harcamaların etkin olmaktan uzak olduğu belirlemesini, kuvvetle muhtemel özelin etkinlikten uzak ve fırsat eşitliğini ihmal edici boyutta oluşuyla açıklamak mümkündür. Diğer taraftan özellikle sağlık harcamalarının finansmanında bile liberal bakış açısına sahip olan devletlerde dahi son yaşanan Covid19 pandemi deneyimiyle beraber kamunun etkin olduğu tecrübe edilmiştir. Dolayısıyla hem beşeri sermayeyi koruma hem de insana yaraşır yaşama adına sağlıkta kamunun önemli bir unsur olduğu gerçeği dikkate alınarak sağlık sektöründe kamu ağırlıklı politikaların elzem olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Adisa, Olumide (2015), "Investigating Determinants of Catastrophic Health Spending among Poorly Insured Elderly Households in Urban Nigeria", International Journal for Equity in Health, 14 (79): 1-11.

Akar, Sevda (2014), "Türkiye'de Sağlık Harcamaları, Sağlık Harcamalarının Nispi Fiyatı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 21 (1): 311-322.

Anyanwu, John C. and Andrew E.O. Erhijakpor, Health Expenditures and Health Outcomes in Africa, African Development Bank, Economic Research Working Paper Series, Ghana, 2009, https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/26820442-FR-ERWP-91.PDF (Erişim: 09.08.2022).

Arthur, Eric and Hassan E. Oaikhenan (2017), "The Effects of Health Expenditure on Health Outcomes in Sub-Saharan Africa (SSA)", African Development Review, 29 (3): 524-536.

Bilgel, Fırat and Kein C. Tran (2013), "The Determinants of Canadian Provincial Health Expenditures: Evidence from a Dynamic Panel", Applied Economics, 45: 201–212.

Cassama, Malam Soares, Sağlık Hizmetlerinin Sunumu ve Finansmanı: Türkiye'de Sağlık Harcamalarının Analizi (2005-2017), T.C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa, 2019.

Çiftçi, Halil İbrahim, Sağlık Sistemi ve Finansmanı: Türkiye ve Çeşitli Ülkeler, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2011.

Demir, Özcan ve İrem Tanyıldızı (2017), "Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi", Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 1 (1): 89-119.

Eriksen, Steffen and Rasmus Wiese (2019), "Policy Induced Increases in Private Healthcare Financing Provide Short-term Relief of Total Healthcare Expenditure Growth: Evidence from OECD Countries", European Journal of Political Economy, 59: 71-82.

Ettner, Susan L. (1996), "New Evidence on The Relationship between Income and Health", Journal of Health Economics, 15 (1): 67-85.

Gülay, Abdulaziz, Türkiye'de Sağlık Sisteminin Finansmanı ve İngiltere ile Karşılaştırılması, T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2017.

Gürbüz, Ali (2022), "Sağlık Hizmetleri Finansmanında Çeşitli Yöntemler ve OECD Ülkelerindeki Bazı Kamu-Özel Sektör Ortaklığı (KÖO) Uygulamalarının Karşılaştırılması", Academia https://www.academia.edu/50407789/SA%C4%9ELIK_H%C4%B0ZMETLER%C4%B0_F%C4%B0NANSMANINDA_%C3%87E%C5%9E%C4%B0TL%C4%B0_Y%C3%96NTEMLER_VE_OECD_%C3%9CLKELER%C4%B0NDEK%C4%B0_BAZI_KAMU_%C3%96ZEL_SEKT%C3%96R_ORTAKLI%C4%9EI_K%C3%96O_UYGULAMALARININ_KAR%C5%9EILA%C5%9ETIRILMASI (Erişim: 04.08.2022).

Hotchkiss, David R., Jeffrey J. Rous, Keshav Karmacharya and Prem Sangraula (1998), "Household Health Expenditures in Nepal: Implications for Health Care Financing Reform", Health Policy and Planning, 13 (4): 371-383.

Işık, Hayriye, Sağlık Hizmetleri; Finansmanı, Ülke Örnekleri ve Çözüm Önerileri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Teorisi Anabilim Dalı (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir, 2001.

Jacobs, Barth, Richard de Groot and Adélio Fernandes Antunes (2016), "Financial Access to Health Care for Older People in Cambodia: 10-year Trends (2004-14) and Determinants of Catastrophic Health Expenses", International Journal for Equity in Health, 15 (94): 1-9.

Kaynak, Muhteşem, Kalkınma İktisadı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

Limwattananon, S., V. Vongmongkol, P. Prakongsai, W. Patcharanarumol, K. Hanson, V. Tangcharoensathien and A. Mills, The Equity Impact of Universal Coverage: Health Care

Finance, Catastrophic Health Expenditure, Utilization and Government Subsidies in Thailand, Consortium for Research on Equitable Health Systems (CREHS), Health Policy Research Group International Health Policy Program, Ministry of Public Health, Thailand, 2011.

Mahal, Ajay, Peter Berman and A. K. Nanda Kumar, Health Expenditures and the Elderly: A Survey of Issues in Forecasting, Methods Used, and Relevance for Developing Countries, National Institute of Ageing as part of the Global Burden of

Disease 2000 project, 2002, https://cdn1.sph.harvard.edu/wp-content/uploads/sites/1989/2020/01/HealthExpendituresAndTheElderly.pdf (Erişim: 08.08.2022).

Nixon, John and Philippe Ulman (2006), "The Relationship between Health Care Expenditure and Health Outcomes", Eur J Health Econom, 7: 7-18.

Rahman, Mohammad Mafizur, Rasheda Khanam and Maisha Rahman (2018), "Health Care Expenditure and Health Outcome Nexus: New Evidence from the SAARC-ASEAN Region", Globalization and Health, 14 (113): 1-11.

Saçu-Barlin, Feride, Türkiye'de Sağlık Haramalarının Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkileri, T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir, 2010.

Şen, Ali ve Nergis Bingöl (2018), "Sağlık Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği", Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 9 (1): 89-106.

TÜİK, Sağlık Harcamaları İstatistikleri, 2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2020-37192 (Erişim: 28.07.2022).

Tüylüoğlu, Şevket ve Mustafa Tekin (2009), "Gelir Düzeyi ve Sağlık Harcamalarının Beklenen Yaşam Süresi ve Bebek Ölüm Oranı Üzerindeki Etkileri", Çukurova Üniverstiesi İİBF Dergisi, 13 (1): 1-31.

Ünsal, Erdal M., İktisadi Büyüme, BB101 Yayınları, Ankara, 2016.

Williams, Gemma, Jonathan Cylus, Tomáš Roubal, Paul Olang and Sarah Berber, Sustainable Health Financing with an Ageing Population, The Economics of Healthy and Active Ageing Series, World Health Organization, Copenhagen, 2019.

Xu, Ke, Priyanka Saksena and Alberto Holly, The Determinants of Health Expenditure, World Health Organization, Working Paper, Genova, 2011.

Yalçın, Arman Zafer ve Fatih Çakmak (2016), "Türkiye'de Kamu Sağlık Harcamalarının İnsani Gelişim Üzerindeki Etkisi", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 30 (4): 705-723.

Yıldırım, Zehra, Hacı Muhammet Kekeç ve Arzu Polat (2018), "Türkiye'de Sağlık Harcamaları ve Finansmanının Yıllar İtibarıyla Analizi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (14): 550-563.

Türkiye'de 2013-2021 dönemine ait aylık veriler kullanılarak uygulanan zaman serisi analizi sonuçları bağlamında seriler arasında bir tane eşbütünleşme vektörü bulunmuş ve hata düzeltme modelinin çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre kredi kartı sayısında meydana gelen %1'lik bir artış e-ticaret hacim endeksini %22 oranında artırırken, banka kartındaki %1'lik artışın e-ticaret hacim endeksini %19 artırdığı belirlenmiştir. Ayrıca enflasyon oranında yaşanan %1'lik artışın ise e-ticaret hacim endeksini %0,6 oranında düşürdüğü gözlemlenmiştir. Buna ilaveten Toda-Yamamoto Nedensellik testi sonuçlarına göre banka kartı sayısı ve kredi kartı sayısından enflasyona doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasında herhangi bir nedensellik ilişkisi bulunamamıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda Türkiye'de e-ticaret işlemlerinde kullanılan ödeme yöntemlerinin büyük bir bölümü kartlı işlemlerden oluşmaktadır. Kartlı işlemler içerisinde ise kredi kartı ilk sırada yer alırken banka kartı ikinci sırada tercih edilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'de e-ticaret işlem hacmini etkileyen faktörler arasında kredi kartı ve banka kartı önemli bir belirleyici iken, fiyat artışlarının e-ticaret işlem hacmi üzerinde düşük bir etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak enflasyona bağlı fiyat artışları e-ticaret işlemlerini düşük oranda azaltırken, kredi kartı ve banka kartı sayısında meydana gelen artışlar e-ticaret hacim endeksini artırmaktadır. Bu bilgiler kapsamında politika önerisi olarak, e-ticaret işlemlerinde ödeme yöntemi olarak kullanılan kredi kartı ve banka kartı dışında yeni finansal ürünlerin yaygınlaşmasının e-ticareti hacmini artıracağı düşünülmektedir. Buna ilaveten e-ticaret verilerinin oldukça kısıtlı olmasından dolayı Ticaret Bakanlığı tarafından geçmiş döneme ait verilere yönelik çalışmaların yapılması araştırmacılar için büyük kolaylıklar sağlamakla birlikte yapılacak çalışmaların da kapsamını genişleteceği düşünülmektedir. Ayrıca üniversitelerde e-ticaret bölümlerinin açılması ve bu alana yönelik projelerin desteklenmesi, e-ticaret pazarında yeni girişimci sayısını artıracak ve sektörün daha da büyümesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Anic, I. D., Škare, V. & Milaković, I. K. (2019). The Determinants and Effects of Online Privacy Concerns in the Contex of E-Commerce. Electronic Commerce Research and Applications, 36, 1-10. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1567422319300456. (10.07.2022).

Deloitte Digital ve TÜSİAD (2019). E-Ticaretin Gelişimi, Sınırların Aşılması ve Yeni Normlar. E-Ticaret Raporu 2019. https://www.eticaretraporu.org/wp-content/uploads/2019/05/DD-TUSIAD-ETicaret-Raporu-2019.pdf. (10.07.2022).

Elseoud, M. S. A. (2014). Electronic Commerce and Economic Growth in Saudi Arabia. International Journal of Economics, Commerce and Management, 2(5), 1-16. Avaliable in https://ijecm.co.uk/wp-content/uploads/2014/05/2518.pdf. (10.08.2022).

Hua, W. & Jing, Z. (2015). An Empirical Study on E-commerce Logistic Service Quality and Customer Satisfaction. The Fourteen Wuhan International Conference on E-Business.

https://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=whiceb2015. (10.07.2022).

Kayahan, L. & Hepaktan, C. E. (2016). Türkiye'de Elektronik Ticaret Hacmini Etkileyen Faktörlere İlişkin VAR Analizi (2005-2015). Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4, 159-190.

Kuttner, K. N. & McAndrews, J. (2001). Personal On-Line Payments. Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review, 7(3), 35-50. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=840044. (10.08.2022).

MacKinnon, J. (1991). Critical Values for Cointegration Tests. In: Engle, R. and Granger, C., Eds., Long Run Economic Relationship, Oxford University Press, Oxford, 267-276.

Muñoz, T. G., López, R., Amaral, T. P., Herguerad, I., Valarezod, A. (2019). Models for Individual Adoption of eCommerce, eBanking and eGovernment in Spain. Telecommunications Policy, 43, 100-111.

Süleymanlı, J. (2021). E-Ticaret Hacmine Etki Eden Faktörlerin Ekonometrik Analizi: Azerbaycan Örneği. International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(38), 402-409.

Şahinoğlu, T. & Erdem, U. (2022). Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Yurtiçi Yatırımların CO2 Emisyonu Üzerindeki Etkisinin Ampirik Analizi. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 9(79), 19-28.

T.C. Ticaret Bakanlığı Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) 2019 Yılı Verileri. https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler. (10.07.2022).

T.C. Ticaret Bakanlığı Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) 2020 Yılı Verileri. https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler. (10.07.2022).

T.C. Ticaret Bakanlığı Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi (ETBİS) 2021 Yılı Verileri. E-Ticaret Bilgi Platformu. https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler. (10.07.2022).

Toda, H. Y. & Yamamoto, T. (1995). Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Processes. Journal of Econometrics, 66, 225-250.

Türen, U., Gökmen, Y., Tokmak, İ. (2011). Türkiye'de E-Ticaret İşlem Hacmini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Bir Model Önerisi. Savunma Bilimleri Dergisi, 10(1), 49-71. https://dergipark.org.tr/tr/pub/khosbd/issue/19226/204313. (10.08.2022).

Türk Sanayicileri ve İşinsanları Derneği [TÜSİAD] (2022). E-Ticaretin Öne Çıkan Başarısı, Tüketici Davranışlarında Değişim ve Dijitalleşme. TÜSİAD-Deloitte Digital, Şubat 2022. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/consulting/E-ticaretin-one-cikan-basarisi-2022.pdf. (10.07.2022).

United Nations Conference On Trade And Development [UNCTAD] (2017). UNCTAD B2C E-Commerce Index 2017. UNCTAD Technical Notes on ICT for Development. https://unctad.org/system/files/official-document/tn_unctad_ict4d09_en.pdf. (10.07.2022).

2008	2.4	2.5	1.8	-0.01	1.5
2009	2.3	-3.1	-0.2	0.3	0.2
2010	2.2	-0.8	-0.1	0.2	-1.8
2011	2.1	0.3	0.3	0.1	-0.1
2012	2.1	-0.2	-0.1	0.01	-0.8
2013	2.2	0.4	0.4	-0.01	-0.7
2014	2.2	0.1	0.4	-0.34	1.0
2015	2.2	0.3	0.8	-0.7	0.2
2016	2.4	-0.2	0.4	0.1	-0.5
2017	2.2	0.6	0.8	0.3	2.9
2018	1.8	0.5	2.8	0.02	2.1
2019	1.9	-0.5	0.5	-0.2	0.3
2020	1.8	-0.5	2.7	-0.8	1.1
2021	1.6	0.3	2.8	1.3	1.4
2004-2010	3.3	1.1	0.01	0.5	0.1
2011-2021	2.0	0.1	1.1	0.0	0.6
2004-2021	2.5	0.5	0.7	0.2	0.4

Bu sonuçlardan hareketle enflasyon oranlarını düşürmek için enflasyon beklentilerini de etkileyen fiyatlama davranışlarındaki katılığın düşürülmesine yönelik politikaların benimsenmesi gerekmektedir. Kara ve Öğünç (2008) ve Damar (2010)'ın da ifade ettikleri gibi kredibilitesi yüksek bir enflasyon hedeflemesi politikası, enflasyon beklentilerini düşürmekte ve fiyat endekslemesi azalmaktadır. Bu nedenle enflasyon oranlarını düşürmek için fiyat endekslemesini ve enflasyon beklentilerini azaltacak, kredibilitesi yüksek para politikası tercih edilmelidir.

Çıktı açığındaki gelişmeler ve kredi hacmindeki artışlar enflasyon oranlarını talep kanalıyla etkilemektedir. Her ne kadar çıktı açığı, son yıllarda, ilk yıllara göre etkisini kaybetmiş olsa da enflasyon oranlarını etkilemektedir. Buna ek olarak, kredi hacminin GSYİH'ya oranı istatistiki olarak anlamsız olsa da, son yıllarda enflasyon oranları üzerinde daha fazla etkisi gözlenmektedir. Bu nedenle enflasyon oranlarının düşürülebilmesi için harcamalara yönelik talebin kontrol edilmesi elzemdir. Çalışmada ön plana çıkan asıl sonuç, son yıllarda döviz kurundaki gelişmelerin enflasyon oranlarını etkileyen ana faktör olmasıdır. 2018 yılından sonra yaşanan döviz kuru şoklarının etkisiyle değeri artan döviz kurunun enflasyon oranlarını arttırdığı gözlenmekte ve bu durum Türkiye'deki enflasyonun maliyet itişli bir enflasyon olduğunu ifade etmektedir. Döviz kurundaki değişimin bu önemi nedeniyle, Türk lirasının diğer paralar karşısındaki değerini istikrara kavuşturacak ekonomi politikalarının tercih edilmesi, enflasyonla mücadelede elzemdir.

KAYNAKÇA

Ağayev, S. (2012). Geçiş ekonomilerinde enflasyon oranı belirleyicileri: Panel veri analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), 59-72.

Ahmed, F., Raza , H., Hussain, A., & Lal, I. (2013). Determinant of inflation in Pakistan: An econometric analysis, Using Johansen Co-Integration Approach. European Journal of Business and Management, 5(30), 115-122.

Ali, M. T., Mohammad, M. T., & Bashir, T. (2015). Impact of interest rate, inflation and money supply on exchange rate volatility in Pakistan. World Applied Sciences Journal, 33(4), 620-630.

Altınöz, U. (2022, March). The nonlinear and asymetric pass-through effect of crude oil prices on inflation. OPEC Energy Review, 46(1). doi:10.1111/opec.12221

Altowaijiri, H. A. (2011). Determinants of inflation in Saudi Arabia. World Review of Business Research, 1(4), 109-114.

Atuk, O., Aysoy, C., Özmen, M. U., & Sarıkaya, Ç. (2014). Türkiye'de enflasyonun iş çevrimlerine duyarlılığı: Çıktı açığına duyarlı TÜFE alt gruplarının saptanması. T.C. Merkez Bankası Çalışma Tebliği(14/37), 1-27.

Bari, B., & Adalı, Z. (2021). How oil prices drive inflation in Turkish economy: Two different channels. Fiscaoeconomia, 4(3), 705-721. doi:10.25295/fsecon.786956

Bari, B., & Şıklar, İ. (2021). An estimation of the open economy hybrid New Keynesian Phillips Curve for Turkey. Fiscaoeconomia, 5(3), 1081-1100. doi:10.25295/fsecon.981011

Bawa, S., Abdullahi, I. S., & Ibrahim, A. (2016). Analysis of inflation dynamics in Nigeria (1981 – 2015). CBN Journal of Applied Statistics, 7(1), 255-276.

Bayramoğlu, A., & Yurtkur, A. K. (2015). Türkiye'de gıda ve tarımsal ürün fiyatlarını uluslararası belirleyicileri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2), 63-73.

Çatık, N. A., & Karaçuka, M. (2012). Oil pass Through to domestic prices in Turkey: Does the change in inflation regime matter? Economic Research, 25(2), 277-296. doi:10.1080/1331677X.2012.11517508

Damar, A. O. (2010). Türkiye'de döviz kurundan fiyatlara geçiş etkisinin incelnemsi. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.

Demirel, B. (2021). Covid-19 salgın dönemi Türkiye'nin para politikasının değerlendirilmesi. T. Münyas içinde, Verilerle Pandemi Sürecinde Türkiye (s. 3-21). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ertuğ, D., Özlü, P., & Yüncüler, Ç. (2018). How does the use of imported inputs affect exchange rate and import price pass-through? CBRT Blog: https://www.tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/en/main+menu/analyses/how_does_the_use_of_imported_inputs_affect adresinden alındı

Gökmenoğlu, K., Azin, V., & Taşpınar, N. (2015). The relationship between industrial production, GDP, inflation and oil price: The case of Turkey. Procedia Economics and Finance, 25, 497-503. doi:10.1016/S2212-5671(15)00762-5

Gül, E., & Ekinci, A. (2006). Türkiye'de enflasyon ve döviz kuru arasındaki nedensellik ilişkisi: 1984 – 2003. Sosyal Bilimler Dergisi(1), 91-106.

Güneş, Ş. (2013). Türkiye'de kur rejimi uygulaması ve enflasyon ilişkisi üzerine bir analiz. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(2), 65-77.

Güney, P. Ö., & Hasanov, M. (2013). The effects of oil prices changes on output growth and inflation: evidence from Turkey. Journal of Economics and Behavioral Studies, 5(3), 730-739.

Güven, A., Türkan, E., & Uysal, D. (2013). Türkiye'de döviz kurlarındaki değişme ile enflasyon arasındaki ilişki (1983-2012). Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5(9), 141-156.

Harvey, A. C. (1990). Forecasting, structural time series models and the Kalman Filter. Cambridge, New York: Cambridge University Press.

Işık, N., Acar, M., & Işık, B. (2004). Enflasyon ve döviz kuru ilişkisi: Bir eşbütünleşme analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 325-340.

Kara, H., & Öğünç, F. (2008). Inflation targeting and exchange rate pass-through: The Turkish experience. Emerging Markets Finance and Trade, 44(6), 52-66. doi:10.2753/REE1540-496X440604

Kara, H., Öğünç, F., & Özmen, M. U. (2017). Exchange rate pass-through: Is there a magical coefficient? CBRT Blog: https://tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/en/main+menu/analyses/exchange+rate+pass-through

Kara, H., Fethi, Ö., & Sarıkaya, Ç. (2017b). Inflation dynamics in Turkey: A historical accounting. T.C. Merkez Bankası Research Notes in Economics(03).

Kara, H., Tuğer, H. K., Özlale, Ü., Tuğer, B., Yavuz , D., & Yücel, E. M. (2005). Exchange rate pass-through in Turkey: Has it changed and to what extend? Research Department Working Paper(05/04), 1-54.

Kargı, B. (2014). The effects of oil prices on inflation and growth: Time series analysis In Turkish economy for 1988:01-2013:04 period. International Journal of Economics and Research, 2(5), 29-36.

Koca, Y. K., & Yılmaz, T. (2018). A closer look at core inflation dynamics with a historical perspective. CBT Research Notes in Economics(2018-07), 1-13.

McDermott, C. J., & Coe, D. T. (1996). Does the gap model work in Asia? IMF Working Paper(96/69), 1-26. https://ssrn.com/abstract=882967.

Mohanty, D. (2015). Determinants of inflation in India. Journal of Asian Economics, 36, 86-96. doi:10.1016/j.asieco.2014.08.002

Nair, M. S. (2014). Inflation dynamics in India: An analysis. Munich Personal RePEc Archive(57110), 1-17.

O., T. P. (2020). Petrol ve doğal gaz sektör raporu. Ankara: Türkiye Petrolleri A. O. (Erişim Tarihi: 05 Nisan 2021)

Öğünç, F., Özmen, M. U., & Sarıkaya, Ç. (2018). Inflation dynamics in Turkey from a Bayesian Perspective. T.C. Merkez Bankası Working Paper(18/10), 1-28.

Özata, E. (2019). Asymmetric and nonlinear pass-through of global crude oil price to inflation in Turkey. Optimum Journal of Economics and Management Sciences, 6(1), 17-32.

Özmen, M. U., & Sarıkaya, Ç. (2014). Enflasyonun çıktı açığı ve kredilere duyarlılığı. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ekonomi Notları(17), 1-10.

Öztürkler, H., Demir , F., & Yılmaz , S. (2015, November 5, 6). Crude oil price pass-through to domestic prices in Turkey: Asymmetric nonlinear ARDL approach. EY International Congress on Economics II (EYC2015), 1-14.

Pahlavani, M., & Rahimi, M. (2009). Sources of inflation in Iran: An application of The ARDL approach. International Journal of Applied Econometrics and Quantitative Studies, 6(1), 61-76.

Phan, T. A. (2014). The determinants of inflation in Vietnam: VAR and SVAR approaches. Crawford School Research Papers(14-04), 1-30. doi:10.2139/ssrn.2437712

Sever, E., & Mızrak, Z. (2007). Döviz kuru, enflasyon ve faiz oranı arasındaki ilişkiler: Türkiye uygulaması. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi(13), 264-283.

Sibel, S., & Güven, E. A. (2014). Türkiye'de enflasyon, döviz kuru ve işsizlik arasındaki ilişkinin ekonometrik analizi. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(1), 127-145.

TCMB (2005,). Enflasyon hedeflemesi rejiminin genel çerçevesi ve 2006 yılında para ve kur politikası. (56), s. 1-37.

TCMB (2020). 2021 para ve kur politikası. Ankara: T.C. Merkez Bankası.

TCMB (2021). Bankamız kanunu'nun 42. maddesi uyarınca hükümete gönderilen açık mektup. Ankara: T.C. Merkez Bankası.

Yien, L. C., Abdullah, H., & Azam, M. (2017, January). Granger causality analysis between inflation, debt and exchange rate: Evidence from Malaysia. International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences, 7(1), 189-196.

KAYNAKÇA

Aksu, H., Aydemir, A.F., Karaköy, Ç., Yurttançıkmaz, Z.Ç., Emsen, Ö.S., (2018). Çin Ekonomisinde Büyümenin Sürdürülebilirliği: Yüksek Teknolojik Mal İhracatının Belirleyicileri, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 19 (2). 214-225.

Amiri, A., & Ventelou, B. (2012). Granger causality between total expenditure on health and GDP in OECD: Evidence from the Toda–Yamamoto approach. Economics Letters, 116(3), 541-544.

Boz, F. Ç., Gültekin, Ö. F., & Bayramoğlu, T. (2019). BRICS ve MIST ülkelerinde ar-ge harcamaları ile yüksek teknolojili ürün ihracatı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8(2), 1111-1124.

Braunerhjelm, P., & Thulin, P. (2008). Can countries create comparative advantages? R&D expenditures, high-tech exports and country size in 19 OECD countries, 1981–1999. International Economic Journal, 22(1), 95-111.

Çelik, H. (2021). İleri Teknoloji Mal İhracatı Ve Ar-Ge Harcamaları İlişkisi: Türkiye İçin Yapısal Kırılmalı Bir Uygulama. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14(4).

Erdil, T. S., Bakır, N. O., & Ayar, B. (2017). İnovasyon, Ar-Ge ve tasarım faaliyetlerinin işletmelerin birleşik rekabet gücü üzerine etkisi: Türk işletmeleri üzerine bir araştırma. 2. Pazarlama Kongresi, (s. 1112-1132). Trabzon.

Göçer, İ. (2013). Ar-Ge harcamalarının yüksek teknolojili ürün ihracatı, dış ticaret dengesi ve ekonomik büyüme üzerindeki etkileri. Maliye Dergisi, Temmuz-Aralık(165), 215-240.

Göçer, İ. (2013). Teknolojik İlerlemenin Belirleyicileri: NIC Ülkeleri İçin Panel Eşbütünleşme Ve Panel Nedensellik Analizleri. Maliye Finans Yazıları, 27(100).

Jones, C. I. (1995). R&D Based models of economic growth. The Journal of Political Economy, 103 (4), 759-784.

Karahan, Ö. (2015), Intensity of business enterprise R&D expenditure and high-tech specification in European manufacturing Sector. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 195, 806-813.

Kılıç, C., Bayar, Y., & Özekicioğlu, H. (2014). Araştırma geliştirme harcamalarının yüksek teknoloji ürün ihracatı üzerindeki etkisi: G–8 ülkeleri için bir panel veri analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Temmuz-Aralık(44), 115-130.

Marshall, A. (1969). Principles of economics, London: MacMillan Student.

Özkan, G., Yılmaz, H., (2017), AR-GE Harcamalarının Yüksek Teknoloji Ürün İhracatı Ve Kişi Başı Gelir Üzerindeki Etkileri: 12 AB Ülkesi ve Türkiye İçin Uygulama (1996-2015). Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 3 (1). 1-12.

Palley, T.I. (2011) “The Rise and Fall Export-led Growth”, Levy Economics Institute of Bard College Working Paper, No.675.

Rambaldi, A.N., 1997. Multiple time series models and testing for causality and exogeneity: a review. Working Papers in Econometrics and Applied Statistics, No. 96. Department of Econometrics, University of New England, Arnidale, Australia.

Rambaldi, A.N., Doran, H.E., 1996. Testing for Granger non-causality in cointegrated system made easy. Working Papers in Econometrics and Applied Statistics, No. 88. Department of Econometrics, University of New England, Arnidale, Australia.

Romer, P.M. (2006). Advanced macroeconomics. New York: McGraw-Hill Companies Inc.

Smith, A. (1776). The wealth of nations. (Milletlerin zenginliği). (Çev: Derin H.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şahbaz, A., Yanar, R., & Adıgüzel, U. (2014). Ar-Ge harcamaları ve ileri teknoloji mal ihracatı ilişkisi: Panel nedensellik analizi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(1), 47-60.

Wolde-Rufael, Y., 2004. Disaggregated industrial energy consumption and GDP: the case of Shanghai, 1952–1999. Energy Economics 26 (1), 69–75.

Yaman, H., Çetin, D., & Dulupçu, M. A. (2020). OECD ülkelerinde Ar-Ge harcamaları ve ileri teknoloji ihracatı: Bir panel veri analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(3), 193-208.

Zapata, H.O., Rambaldi, A.N., 1997. Monte Carlo evidence on cointegration and causation. Oxford Bulletin of Economics and Statistics 59, 285–298.

Oranı, Herfindahl-Hirschman Endeksi, Rosenbluth-Hall-Tideman Endeksi, Entropi Endeksi ve Kapsamlı Yoğunlaşma Endeksinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz, Türkiye ihracatında ürün ve ülke yoğunlaşmasının azaldığını diğer bir ifadeyle ihracatta ürün/pazar çeşitlendirmesinin gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Türkiye ekonomisi açısından ihracatın çok sayıda ürüne ve farklı pazarlara yönelik olması hem dış talepteki olumsuz gelişmelerin ülkenin ihracat performansı üzerindeki etkilerini en aza indirmesi hem de istikrarlı bir ihracat gelirine sahip olabilmesi açısından oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

Aldan A., Aydın M.F., Çulha O.Y., Sunel E. ve Taşkın, T. (2012). İhracatta Bölgesel ve Sektörel Çeşitlenme. TCMB Ekonomi Notları. No.12/18.

Bilici, Ö., Erdil E. ve Yetkiner H. (2010). Türkiye'nin Dış Ticaret Akımında AB'nin Belirleyici Rolü: Bir Çekim Modeli Yaklaşımı. (iç.) Küresel Kriz Çerçevesinde Türkiye'nin Cari Açık Sorunu (eds.) T.Subaşat ve H.Yetkiner. Ankara:Efil Yayınevi. 175-198.

Çevirmez, E.O. (2021).Türkiye İhracatının Ürün ve Ülke Bazında Yoğunlaşma Analizi, Ekonomi Bilimleri Dergisi.13(1).1-15.

Çınar ve Göksel (2010). İhracatta Bölgesel Çeşitlendirme ve İstikrar.Ankara Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi.65(2). 29-57.

Davut, L. (2002). Sanayi İktisadı: Piyasa Yapısı Unsurları. (Genişletilmiş 2.Baskı) Ankara:İmaj Yayıncılık.

Doğan S. ve Kaya S.S.(2011). Gümrük Birliği Sonrasında (1996-2009) Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Dış Ticaretinin Ülke ve Fasıl Bazlı Yoğunlaşma Analizi. Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi.14. 1-18.

Erkan B. (2014). Product and Market Diversification in Turkey's Foreign Trade. International Journal of Advances in Management and Economics.3(1). 1-15.

Erkan B ve Sunay, Z.F. (2016). Türkiye'nin İhracatının Yoğunlaşma Perspektifinden Analizi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 5(7). 1823-1842.

Ergün,N. (1991). Mal ve Ülke Çeşitliliği Açısından İhracattaki Yapısal Değişim. DPT Uzmanlık Tezi. Yayın No:DPT:2282-İPGM:430.

Erlat,G. ve Akyüz,O. (2001). Country Concentration of Turkish Exports and Imports Over Time. Topics in Middle Eastern and African Economies.3. 1-15.

Kazdal, A., Özcan, S.K. ve Yılmaz, M.H. (2018). Yoğunlaşma Perspektifinden İhracat Gelişmeleri: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. https://tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/yogunlasma_perspektifinden_ihracat_gelismeleri

Kösekahyaoğlu, L. (2007). Türkiye'nin Dış Ticaretinde Ürün ve Ülke Bazında Yoğunlaşma:1980-2005 Dönemi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi. 36. 15-34.

Meilak, C. (2008). Measuring Export Concentration: The Implications for Small States. Bank Of Valetta Review. 37. 35-48.

Özaktaş, F.D. (2018). Türkiye'de Dış Ticaretin Yoğunlaşma Analizi. Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Seymen, D. (2009). Gümrük Birliği, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Ticaretinde Ülke Yoğunlaşmasını Değiştirdi mi? Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 14(1). 199-220.

Ünlü, F. ve Yıldız, R. (2019). Türkiye'de Dış Ticaretin Teknolojik Yapısının Fasıl Bazlı Yoğunlaşma Analizleri ile Belirlenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi. 9(7). 7-26.

Yavuz, N.Ç. (2000). Türkiye'nin Dış Ticaretinin Mallar ve Ülkeler Açısından Konsantrasyon Analizi (1975-1988). Çimento İşveren Dergisi. 14(5). 3-12.

Yılmaz ve Akkaya (2020). Türkiye'nin Avrupa Birliği ile Dış Ticaretinde Yoğunlaşma Analizi. Çukurova İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 24(2). 251-267.

aktivitelerine katılmayı tercih etmemektedirler. Böylece Denklem-1'de hesaplanan etkinlik sonuçlarına göre sahil şeridinde bulunan ve turist akışı yoğun olan illerin etkinsiz çıkmasının sebebi konaklama ve toplam geceleme değişkenleri ile açıklanabilmektedir. Modeldeki *hükümlü* değişkeni illerin güvenliği hakkında yorum yapılmasına hizmet etmektedir ve bu değişken de etkinlik skorları ile pozitif ilişkilidir. Eğitimli kişilerin artması etkinlik skorları ile negatif ilişkilidir. *Hükümlü* değişkeni ve *eğitim* değişkeniyle alakalı sonuçlar beklentilerin tersini vermektedir. Gelirin artmasıyla insanların kültürel harcamalarının artması beklenmektedir. *Kişi başına düşen gelirin* etkinlik skorları ile ilişkisinin pozitif çıkması bu beklentiyi karşılamaktadır.

4. SONUÇ

Türkiye'nin kültürel kaynaklarını yönetmedeki başarısını incelemek amacıyla iki aşamalı yöntem izlenerek bir uygulama gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada CCR modeli ile etkinlik hesaplaması yapılmış, ikinci aşamada belirlenen açıklayıcı değişkenlerin etkilerini ölçmek amacıyla kesikli model analizi yapılmıştır. Etkinlik sonuçlarına bakıldığında etkin olan iller ile etkinliği düşük olan illerin birbirine komşu olması dikkat çekmektedir. Komşu olan illerin birbirlerinin etkinlik skorlarına olumlu etkide bulunabileceği varsayılabilmektedir. Çalışmanın sonucu değişkenlerin kültürel turizme ne şekilde katkı sağladığını anlamaya ve illerin etkinliklerini arttırmak amacıyla il yöneticileri ve kültürel politikacıların etkinliği arttırmak için dikkate alması gereken faktörleri değerlendirmesine imkân sağlamaktadır. Kültürel turizm potansiyeline sahip olan ancak etkin olmayan illerde kültürel turizmin arttırılması için kültürel aktiviteler arttırılmalı, kültürel miraslar ve kültüre hizmet edebilecek diğer kültür ögelerinin reklamı daha çok yapılarak yerli ve yabancı kültür turistlerinin illere çekilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Algın, D. O. (2014). Veri Zarflama Analizi İle Göreli Etkinliklerin Karşılaştırılması: Türkiye'deki İllerin Kültürel Göstergelerine İlişkin Bir Uygulama. Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(2), 1-18.

Benito, B., Solana, J., & López, P. (2014). Determinants Of Spanish Regions' Tourism Performance: A Two-Stage, Double-Bootstrap Data Envelopment Analysis. Tourism Economics, 20(5), 987-1012.

Charnes, A., Cooper, W. W., & Rhodes, E. (1978). Measuring The Efficiency Of Decision Making Units. European Journal Of Operational Research, 2(6), 429-444.

Cuccia, T., Guccio, C., & Rizzo, I. (2016). The Effects Of Unesco World Heritage List İnscription On Tourism Destinations Performance İn Italian Regions. Economic Modelling, 53, 494-508.

Erataş, F., Alptekin, V., & Uysal, D. (2013). Türkiye'de Kültür Ekonomisinin Gelişimine Yerel Bir Bakış. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 25-47.

Figueroa, V., Herrero, L. C., Baez, A., & Gomez, M. (2018). Analysing How Cultural Factors İnfluence The Efficiency Of Tourist Destinations İn Chile. International Journal Of Tourism Research, 20(1), 11-24.

Guccio, C., Pignataro, G., & Rizzo, I. (2014). Evaluating The Efficiency Of Public Procurement Contracts For Cultural Heritage Conservation Works İn Italy. Journal Of Cultural Economics, 38(1), 43-70.

Herrero-Prieto, L. C., & Gomez-Vega, M. (2017a). Cultural Resources As A Factor İn Cultural Tourism Attraction: Technical Efficiency Estimation Of Regional Destinations İn Spain. Tourism Economics, 23(2), 260-280.

Joffe, A. (2021). Covid-19 And The African Cultural Economy: An Opportunity To Reimagine And Reinvigorate? Cultural Trends, 30(1), 28-39.

Karabulut, Ş. (2021). İktisadi, Sosyal Ve Kültürel Yönleriyle Turizm. Ankara: Gazi Kitabevi

Li, M., Sun, H., Agyeman, F. O., Su, J., & Hu, W. (2021). Efficiency Measurement And Heterogeneity Analysis Of Chinese Cultural And Creative Industries: Based On Three-Stage Data Envelopment Analysis Modified By Stochastic Frontier Analysis. Frontiers İn Psychology, 12, 823499-823499.

Scott, A. J. (2000). The Cultural Economy Of Paris. International Journal Of Urban And Regional Research, 24(3), 554-566.

Simar, L., & Wilson, P. W. (2000). A General Methodology For Bootstrapping İn Non-Parametric Frontier Models. Journal Of Applied Statistics, 27(6), 779-802.

Simar, L., & Wilson, P. W. (2007). Estimation And İnference İn Two-Stage, Semi-Parametric Models Of Production Processes. Journal Of Econometrics, 136(1), 31-64.

Wang, W., & Chen, T. (2020). Efficiency Evaluation And İnfluencing Factor Analysis Of China's Public Cultural Services Based On A Super-Efficiency Slacks-Based Measure Model. Sustainability, 12(8), 3146.

Xhaja, R., Xhaja, R., & Xhaja, H. (2013). Ways To İncrease The Effectiveness Of Cultural Tourism İn Albania. Academic Journal Of Interdisciplinary Studies, 2(8), 728-728.

Vega, M. G., & Prieto, L. C. H. (2017b). Drivers of Efficiency in Attracting Domestic and Foreign Cultural Tourism to Spain: A Regional Analysis. Studies Of Applied Economics, 35(3), 849-87.

EKLER

İLLER	CCR	BOOTSTRAP	GÜVEN ARALIĞI (%97,5) ÜST SINIR	GÜVEN ARALIĞI (%2,5) ALT SINIR	VARYANS
Adana	0,799	0,601	0,751	0,512	0,158
Adıyaman	0,149	0,117	0,142	0,1	0,744
Afyonkarahisar	0,281	0,228	0,268	0,2	0,317
Aksaray	0,572	0,422	0,549	0,363	0,248
Amasya	0,176	0,132	0,165	0,115	0,649
Ankara	0,808	0,571	0,77	0,469	0,24
Antalya	0,889	0,68	0,859	0,592	0,129

TR61, TR81 ve TR82 gibi, belirli bir gelir düzeyine erişen bölgelerin tekrar büyüme trendine girebilmeleri özellikle verimlilik artışı sağlamalarına ve ithal teknolojilerden ziyade yerli teknolojilere geçişe bağlıdır (Eichengreen, Park ve Shin, 2012: 43; Yılmaz ve Saraçoğlu, 2016). Bu durum özellikle TR61 gibi, ekonomisi büyük oranda hizmetler sektörüne bağlı bölgeler için çok daha görünür durumdadır. Eğitim ve Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) yatırımlarının işgücünün verimliliğini artırma noktasındaki pozitif etkileri iktisat yazınında hali hazırda gösterilmiş durumdadır (Yeldan vd., 2012). Bu bakımdan özellikle orta gelirli ve bölgesel kalkınma tuzağına yakalanmış bölgelerde Ar-Ge ve inovasyon altyapısını geliştirmeye yönelik tedbirler, gelir düzeyi düşük bölgelerde bu alanlarda yapılacak çalışmalara kıyasla çok daha olumlu sonuçlar verecektir. Çünkü, düşük gelirli bölgeler daha çok emek-yoğun sektörlerde avantaj sağlamış ve imalat sektöründeki istihdamı da büyük oranda tarımdan devşirdikleri ucuz işgücü sayesinde sağlamaktadırlar. Bu bölgeler, Ar-Ge ve inovasyon gibi faaliyetlerin avantajlarından ziyade, düşük üretim maliyetinin sağladığı avantajdan faydalanmaktadır. Bu durumda, bu bölgelerde Ar-Ge ve İnovasyon faaliyetlerine verilecek destekler, orta gelirli ve yüksek gelirli bölgelere kıyasla çok daha az geri dönüşü olabilecek yatırımlar olarak kalacaktır.

Bu çalışmada, özellikle istihdam açısından yeterli verinin olmaması nedeniyle iller bazında bölgesel kalkınma tuzağı analizi yapılamamıştır. Fakat, bölgesel kalkınma tuzağı yaklaşımının daha alt kırılımda, iller düzeyinde analiz edilmesi çok daha sağlıklı çıkarımların yapılmasına imkan verebilir. Bu sebeple, bu konuda ileride yapılacak çalışmaların Türkiye'de iller düzeyinde bölgesel kalkınma tuzağının hesaplanması ve analizi konusuna odaklanması faydalı olacaktır. Dahası böyle bir çalışma, bu çalışmadan elde edilen bulgularında Türkiye özelinde karşılaştırmasını yapma imkânı verme açısından literatüre katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

Agenor, P. R. (2017). Caught in the Middle? The Economics of Middle-Income Traps. Journal of Economic Surveys, 31 (3), 771–791.

Aghion, P., & Howitt, P. (1996). Research and Development in the Growth Process. Journal of Economic Growth 1, 49-73.

Aiyar, S., Duval, R., Puy, D., Wu, Y., & Zhang, L. (2013). Growth Slowdowns and the Middle-Income Trap. International Monetary Fund Working paper. No: WP/13/71.

Bulman, D., Eden, M., & Nguyen, H. (2017). Transitioning from low-income growth to high-income growth: is there a middle-income trap?. Journal of the Asia Pacific Economy, 22 (1), 5-28.

Diemer, A., Iammarino, S., Rodriguez-Pose, A., & Storper, M. (2022). The Regional Development Trap in Europe, Economic Geography, DOI: 10.1080/00130095.2022.2080655.

Dulupçu, M. A. (2005). Regionalization for Turkey: An Illusion or a Cure?. European Urban and Regional Studies, 12 (2), 99-115. https://doi.org/10.1177/0969776405048496

Eichengreen, B., Park, D., & Shin, K. (2012). When Fast-Growing Economies Slow Down: International Evidence and Implications for China. Asian Economic Papers, 11 (1), 42-87.

Eichengreen, B., Park, D., & Shin, K. (2014). Growth slowdowns redux. Japan and the World Economy, 32, 65-84.

Eser, U. (2018). İktisatta Yeni Nesil (Geç Neoklasik) Kuramlar, Devletin Dönüşümü ve Kalkınma Paradigmasına Yansımaları. Fiscaoeconomia, Özel Sayı (1) 28-70.

Fagersberg, J., & Verspagen, B. (1996). Heading for Divergence? Regional Growth in Europe Reconsidered. Journal of Common Market Studies, 34 (3), 431-448.

Felipe, J., Abdon, A., & Kumar, U. (2012). Tracking the middleincome trap: What is it, who is in it, and why?, Levy Economics Institute of Bard College, Working Paper, No. 715, Annandale-on-Hudson, NY.

Filiztekin, A. (1999). Convergence Across Turkish Provinces and Sectoral Dynamics. Koç Üniversitesi. Erişim adresi: http://myweb.sabanciuniv.edu/alpayf/files/2010/04/provconv.pdf (02.08.2022).

Gezici, F., & Hewings, G. J. (2004). Regional convergence and the economic performance of peripheral areas in Turkey. Review of Urban & Regional Development Studies, 16(2), 113–132.

Gill, I. S., & Kharas, H. (2015). The Middle-Income Trap Turns Ten. World Bank Policy Research Working paper. No:7403. Washington, DC: World Bank.

Gill, I. S., Kharas, H., & Bhattasali, D. (2007). An East Asian Renaissance: Ideas for Economic Growth. Washington, DC: World Bank.

Hausmann, R., Pritchett, L., & Rodrik, D. (2005). Growth Accelerations. Journal of Economic Growth, 10, 303–329.

Hsieh, C. T., & Klenow, P. J. (2010). Development Accounting. American Economic Journal: Macroeconomics, 2 (1), 207-223.

Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics, 22, 3-42.

Romer, P. M. (1986). Increasing Returns and Long-Run Growth. Journal of Political Economy, 94 (5), 1002-1037.

Sassi, M. (2011). Convergence Across the EU Regions: Economic Composition and Structural Transformation. International Advances in Economic Research, 17, 101-115.

Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 70 (1), 65–94.

Yeldan, E., Taşçı, K., Voyvoda, E., & Özsan, M. E. (2012). Orta Gelir Tuzağından Çıkış: Hangi Türkiye? Cilt 1: Makro/Bölgesel/Sektörel Analiz. TÜRKONFED Araştırma Raporu. Erişim adresi: https://turkonfed.org/Files/ContentFile/ogt-1sektorel_analiz.pdf. (01.08.2022).

Yılmaz, G., & Saracoğlu, D. Ş. (2016). Technological change, human capital, and absorptive capacity: Can Turkey escape the Middle Income Trap?. METU Studies in Development, 43 (April), 391-424.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, döviz kurunun makroekonomik değişkenlerle ilişkisi üzerine çok sayıda çalışma mevcuttur. Yapılan incelemelerden çıkarılabilecek sonuç, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde döviz kuru izlenmesi gereken önemli bir değişken olduğudur. Konut sektörü üzerine ise yapılan çalışmalar incelendiğinde ise en çok yoğunlaşılan konuların başında konut fiyatları üstünde belirleyici faktörlerin neler olduğuna dair çalışmalar gelmektedir. Bu araştırma da ise döviz kuru ile konut fiyat endeksi ve yeni konut fiyat endeksi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu çalışmada, döviz kurunun konut fiyatları üzerindeki etkisini 2013 yılında Bayer Hanck tarafından geliştirilen Eşbütünleşme Analizi ile incelenmiştir. Çalışmada analiz için, Ocak 2005 ile Ağustos 2021 dönemini kapsayan aylık veriler kullanılarak dolar kurunun TCMB tarafından geliştirilen göstergeler olan konut fiyat endeksi ve yeni konut fiyat endeksi üzerindeki uzun dönem ve kısa dönem etkisi ele alınmıştır.

Bayer ve Hanck eşbütünleşme (2013) testi sonuçları incelendiğinde, döviz kuru değişkeni ile konut fiyat endeksi ve yeni konut fiyat endeksi değişkenleri arasında eşbütünleşme ilişkisinin olduğu görülmüştür. Döviz kuru değişkeni ile hem konut fiyat endeksi hem de yeni konut fiyat endeksi değişkeni arasında uzun dönem ilişkinin olduğu görülmüştür. Ele alınan iki model için dolar kuru değişkeni konut fiyat endeksi ve yeni konut fiyat endeksi değişkenlerini pozitif yönde (arttırıcı) istatistik anlamlı etkilemektedir. Dolar kuru değişkeni konut fiyat endeksini %67,9 arttırmakta, yeni konut fiyat endeksini ise %70,3 arttırmaktadır. Dikkat edilirse, katsayı değerlerine göre; dolar kuru değişkeni yeni konut fiyat endeksi üzerinde daha yüksek bir arttırıcı etkiye sahiptir. İlgili değişkenlerin uzun dönem ve kısa dönem hareketleri incelendiğinde uzun dönemde birlikte hareket eden ilgili değişkenlerin kısa dönemde de birlikte hareket ettikleri görülmüştür. Kısa dönem katsayı değerleri uzun dönem katsayı değerlerine göre daha düşük değerde çıkmıştır. Elde edilen bu bulgular dolar kurundaki değişmelerin konut fiyat endeksi ve yeni konut fiyat endeksi değişkenleri üzerinde kısa dönemde etkisinin daha düşük uzun dönem etkisinin ise daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulguların literatür ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Bu alanda inceleme yapacak araştırmacıların, bu çalışmada kullanılan değişkenlerle ve/veya modellerin farklı ülkelere uyarlayarak ülke karşılaştırmalarına yönelik çalışmalar yapabilirler.

KAYNAKÇA

Arı, A. (2016). Türkiye'deki Ekonomik Büyüme ve İşsizlik İlişkisinin Analizi: Yeni Bir Eşbütünleşme Testi, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4 (4), 57-67.

Aydın R., Aydın, B. & Lögün, A. (2021). Konut Fiyat Endeksini Etkileyen Faktörler: TR72 Bölgesi Örneği Factors Affectıng The Housıng Prıce Index: The Case of TR72, *5*. Uluslararası Erciyes Bilimsel Araştırmalar Kongresi, 335-344.

Badurlar, İ. Ö. (2008). Türkiye'de Konut Fiyatları İle Makro Ekonomik Değişkenler Arasındaki İlişkinin Araştırılması, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt/Vol.:8- Sayı/No: 1 : 223–238.

Banerjee, A., J.J. Dolado & R. Mestre. (1998). Error-correction mechanism tests for cointegration in a single-equation framework, Journal of Time Series Analysis, Volume: 19, Issue:3, p. 267–83.

Bayer, C. & Hanck, C. (2013). Combining non-cointegration tests. Journal of Time Series Analysis, 34(1), 83–95.

Bayır, M. Güvenoğlu, H., & Kutlu, Ş. (2019). Konut Fiyatlarının Belirleyicileri Üzerine Ampirik Bir Analiz, *II.* International Conference on Empirical Economics and Social Science *(ICEESS' 19)* June 20-21-22, 760-774.

Bolat, M., & Şenol, L. (2020). Konut Piyasasında Fiyatlandırma ve Konut Balonu, International Marmara Social Sciences Congress (Imascon 2020 – Autumn) Proceedings Book, 216-221.

Boswijk, H. P. (1994). Testing for an unstable root in conditional and structural error correction models. Journal of econometrics, 63(1), 37-60.

Büyükduman, A. (2014), İstanbul Ölçeğinde Konut Fiyatlarının Gelişimi ve Konut Fiyat Endeksi Oluşturma Denemesi: 1988-2012' İstanbul Üniversitesi, S.B.E, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul.

Çetin, A. Y. (2021). Türkiye'de Konut Fiyatlarına Etki Eden Faktörlerin Analizi, MAKÜ-Uygulama Bilimler Dergisi, 5(1), 1-30.

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root, Journal of the American Statistical Association, 74, 427–431.

Dilber, İ., & Sertkaya, Y. (2016). 2008 finansal krizi sonrası Türkiye'de konut fiyatlarının belirleyicilerine yönelik analiz. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 11-30.

Diler, H. G. (2017). Türkiye'de Döviz Fiyatları, Konut Fiyatları Endeksine ve TÜFE'ye Etki Eder Mi?, Current Debates in Economics & Econometrics First Edition, December 2017, 163-178.

Engle, R. F., & Granger, C. W. (1987). Co-integration and error correction: representation, estimation, and testing, Econometrica: journal of the Econometric Society, 251-276.

Eryüzlü, H., & Ekici, S. (2020). Konut Fiyat Endeksi ve Reel Döviz Kuru İlişkisi: Türkiye Örneği, İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 5(12):97-105

Gebeşoğlu, P. F. (2019). Housing Price Index Dynamics in Turkey, Special Issue on Applied Economics and Finance, Journal of Yaşar University, 14 (Special Issue), 100-107.

Govindaraju, V. G. R. C., & Tang, C. F. (2013). The dynamic links between CO2 emissions, economic growth and coal consumption in China and India, Applied Energy ,104,p. 310–318.

Hodrick, R. J., & Prescott, E.C. (1980). Postwar U.S. Business Cycles: An Emprical Investigation, Carnegie Mellon University Working Paper, No. 451.

https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b4628fa9-11a7-4426-aee6-dae67fc56200/KFE-Metaveri.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-b4628fa9-11a7-4426-aee6-dae67fc56200-n-ivv0n

Hülagü T. Kızılkaya E. Özbekler A.G., & Tunar P. (2016). Türkiye Konut Fiyat Endeksi'nin Kalite Değişimi Etkisinden Arındırılması: Hedonik Konut Fiyat Endeksi, Ekonomi Notları, No. 16/02.

Johansen, S. (1988). Statistical analysis of cointegration vectors. Journal of economic dynamics and control, 12(2-3), 231-254.

Kızılgöl, Ö. (2006). Türkiye'de Büyüme Oranı ile İşsizlik Arasındaki İlişkisi, Akademik Fener Dergisi, Sayı:6, 54-69.

Levent. A. N. Yılancı, V., & Bozoklu, Ş. (2014). Spot ve Türev Piyasalar Arasındaki Etkileşim: Türkiye Örneği, *1.*Karadeniz ve Balkan Ekonomik ve Politik Araştırmalar Sempozyumu bildiriler Kitabı, 675-687.

Özaktaş, F. D. (2019). Yabancılara Konut Satışı ve Reel Efektif Döviz Kuru: Türkiye Örneği Ampirik Çalışma, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 15, Yıl 15, Sayı 1, 131-147

Özcan, G., & Tormuş, N. B. (2018). Konut Fiyat Endeksi ve Döviz Kuru İlişkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Çalışma, 5. Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi (ICPESS), 26-29 Ekim 2018, 505-514.

Öztürk, N., & Fitöz, E. (2009). Türkiye'de Konut Piyasasının Belirleyicileri: Ampirik Bir Uygulama, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, 2009, 21–46

Phillips, P. C. B., & Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regression, Biometrika, 75(2), 335 346.

Shahbaz, M, Farhani, S., & Öztürk, İ. (2013). Coal Consumption, Industrial Production and CO2 Emissions in China and India, Munich Personal RePEc Archive, Paper No. 50618

TOBB (2011). Türkiye İnşaat Malzemeleri Sektör Görünüm Raporu, s.40-47

Yıldırım, S. Karakaya, B. K., & Zere, F. (2021). Türkiye'de Konut Fiyatlarını Belirleyen Makroekonomik Göstergelerin Analizi, Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi, 5 (1), 1-15.

KAYNAKÇA

Acaravcı, A. & Bostan, F. (2011). Makroekonomik değişkenlerin doğrudan yabancı yatırımlar üzerine etkileri: Türkiye ekonomisi için ampirik bir çalışma. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 56-68.

Arık, Ş., Akay, B. & Zanbak, M. (2014). Doğrudan yabancı yatırımları belirleyen faktörler: yükselen piyasalar örneği. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,14(2),97-110.

Ayla, D. (2020). E7 ekonomilerinde net doğrudan yabancı yatırım girişleri üzerine bir araştırma. International Congress of Management, Economy and Policy Tam Metin Bildiriler Kitabı, 5-6 Aralık, İstanbul, Türkiye, 12-26.

Çütçü, İ. & Kan, E.(2018). Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını etkileyen faktörler: Türkiye örneği. Sakarya İktisat Dergisi, 7(3), 1-21.

Doğan, B. (2021). Orta Asya ülkelerinde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını belirleyen faktörler. Akademik Düşünce Dergisi, 3, 32-41.

Efeoğlu, R. & Pehlivan, C.(2021). Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının belirleyicileri: G-20 ülkelerinde bir uygulama. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31(1), 289-300.

Kar, M. & Tatlısöz, F. (2008). Türkiye'de doğrudan yabancı sermaye hareketlerini belirleyen faktörlerin ekonometrik analizi. KMU İİBF Dergisi, 10 (14), 1-23.

Karagöz, K. (2007). Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım girişlerini belirleyen faktörler: 1970-2005. Journal of Yaşar University, 2(8), 927-948.

Kurtaran, A. (2007). Doğrudan yabancı yatırım kararları ve belirleyicileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), 367-382.

Nur, H. B. & Dilber, İ. (2017). Gelişmekte olan ülkelerde doğrudan yabancı yatırımları belirleyen temel unsurlar. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(2), 15-45.

Özcan, A. & Arı, A. (2010). Doğrudan yabancı yatırımların belirleyicileri üzerine bir analiz: OECD örneği. İstanbul Üniversitesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, 12, 65-88.

Pesaran, M. H., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. Journal of Applied Econometrics, 16(3): 289-326.

TCMB (2022). https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/0ab87526-c290-4bdd-94d4-b8e99e70eba9/BOPMetaveri.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-0ab87526-c290-4bdd-94d4-b8e99e70eba9-nLtZad3 (06.09.2022)

TCMB EVDS (2022). https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket (19.08.2022).

UNCTAD World Investment Report (1998) https://unctad.org/system/files/official-document/wir1998_en.pdf (08.09.2022).

UNCTAD World Investment Report (2022). https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2022 (06.09.2022).

Uzgören, E. & Akalin, G. (2016). Doğrudan yabancı yatırımların belirleyicileri: ARDL sınır testi yaklaşımı. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 49, 63-77.

Yorulmaz, Ö., Yakut, S.G. & Gacar, B. K. (2018). Doğrudan yabancı yatırımları etkileyen faktörlerin çok değişkenli istatistiksel yöntemler ile incelenmesi. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 1 (2), 157-171.

KAYNAKÇA

Abdouli, M., & Hammami, S. (2017). Investigating the causality links between environmental quality, foreign direct investment and economic growth in MENA countries. International Business Review, 26(2), 264-278.

Abid, A., Mehmood, U., Tariq, S. and Haq, Z. U. (2022). The Effect of Technological Innovation, FDI, and Financial Development on CO2 Emission: Evidence from the G8 Countries. Environmental Science and Pollution Research, 29(8), 11654-11662.

Acharyya, J. (2009). FDI, Growth and the Environment: Evidence from India on CO2 Emission during the Last Two Decades. Journal of Economic Development, 34(1), 43.

Akçay, S. ve Karasoy, A. (2018). Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Karbondioksit Emisyonu İlişkisi: Türkiye Örneği. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 73(2), 501-526.

Altıntaş, H. (2013). Türkiye'de Birincil Enerji tüketimi, Karbondioksit Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(1), 263-294.

Behera, S. R. and Dash, D. P. (2017). The Effect of Urbanization, Energy Consumption, and Foreign Direct Investment on the Carbon Dioxide Emission in the SSEA (South and Southeast Asian) Region. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 70, 96-106.

Blanco, L., Gonzalez, F. and Ruiz, I. (2013). The Impact of FDI on CO2 Emissions in Latin America. Oxford Development Studies, 41(1), 104-121.

Ekonomi Bakanlığı. 2017. Yurtdışı Yatırım Anketi.

Essandoh, O. K., Islam, M., & Kakinaka, M. (2020). Linking international trade and foreign direct investment to CO2 emissions: any differences between developed and developing countries?. Science of the Total Environment, 712, 136437.

IPCC (2013) Summary for policymakers of the synthesis report of the IPCC Fifth Assessment Report. Cambridge University Press, Cambridge.

Gökmenoğlu, K., and Taspinar, N. (2016). The Relationship between CO2 Emissions, Energy Consumption, Economic Growth and FDI: The Case of Turkey. The Journal of International Trade & Economic Development, 25(5), 706-723.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (1999). Essentials of econometrics application 5th edition.

Jorgenson, A. K. (2007). The Effects of Primary eSctor Foreign Investment on Carbon Dioxide Emissions from Agriculture Production in Less-Developed Countries, 1980-99. International Journal of Comparative Sociology, 48(1), 29-42.

Kılıçarslan, Z. ve Dumrul, Y. (2017). Foreign Direct Investments and CO2 Emissions Relationship: The Case of Turkey. Business and Economics Research Journal, 8(4), 647-660.

Kurt, Ü., Kılıç, C. ve Özekicioğlu, H. (2019). Doğrudan Yabancı Yatırımların CO2 Emisyonu Üzerindeki Etkisi: Türkiye İçin ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 22(1), 213-224.

Lee, J. W. (2013). The Contribution of Foreign Direct Investment to Clean Energy Use, Carbon Emissions and Economic Growth. Energy Policy, 55, 483-489.

Mert, M., & Caglar, A. E. (2020). Testing pollution haven and pollution halo hypotheses for Turkey: a new perspective. Environmental Science and Pollution Research, 27(26), 32933-32943.

Mike, F. (2020). Kirlilik Sığınağı Hipotezi Türkiye İçin Geçerli Mi? ARDL Sınır Testi Yaklaşımından Bulgular. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 21(2), 107-121.

Öztürk I, Acaravci A (2010) CO2 emissions, energy consumption and economic growth in Turkey. Renew Sustain Energy Rev 14:3220–3225.

Öztürk, S. ve Saygın, S. (2020). Türkiye'de 1974-2016 Döneminde Yapısal kırılma Altında Kişi Başına Reel Gelir, Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Ticari Açıklık ve Karbon Emisyonları Arasındaki İlişki. Sosyoekonomi, 28(44), 69-90.

Pao, H. T. ve Tsai, C. M. (2011). Multivariate Granger Causality between CO2 Emissions, Energy Consumption, FDI (Foreign Direct Investment) and GDP (Gross Domestic Product): Evidence from A Panel of BRIC (Brazil, Russian Federation, India, and China) Countries. Energy, 36(1), 685-693.

Salahuddin, M., Alam, K., Ozturk, I., and Sohag, K. (2018). The Effects of Electricity Consumption, Economic Growth, Financial Development and Foreign Direct Investment on CO2 Emissions in Kuwait. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 81, 2002-2010.

Sarıalioğlu Hayali A., Genç M. (2021). Does Fdı Entry Type Dıffer In Terms Of Co2 Emıssıons: An Empırıcal Analysıs Of Greenfıeld Fdı. Eds. Sarıalioğlu Hayali, A. New Perspectives and Research In Social Sciences. Lambert Academic Publishing.

Sbia, R., Shahbaz, M., and Hamdi, H. (2014). A Contribution of Foreign Direct Investment, Clean Energy, Trade Openness, Carbon Emissions and Economic Growth to Energy Demand in UAE. Economic Modelling, 36, 191-197.

Şahin, D. (2018). Asya Ülkelerinde CO2 Emisyonu, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, Ekonomik Büyüme ve Enerji Tüketimi İlişkisi. Journal of Management and Economics Research, 16(3), 210-218.

Şahinoğlu, T. ve Erdem, U. (2022). Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Yurtiçi Yatırımların CO2 Emisyonu Üzerindeki Etkisinin Ampirik Analizi. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 9(79), 19-28.

Şahinöz, A. ve Fotourehchi, Z. (2014). Kirlilik Emisyonu ve Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları: Türkiye İçin" Kirlilik Sığınağı Hipotezi" Testi. Sosyoekonomi, 21(21).

Tang, C. F. and Tan, B. W. (2015). The Impact of Energy Consumption, Income and Foreign Direct Investment on Carbon Dioxide Emissions in Vietnam. Energy, 79, 447-454.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi. 2021. Türkiye Uluslararası Doğrudan Yatırım Stratejisi (2021-2023).

UNCTAD. (2021). World Investment Report 2021- Investing in Sustainable Recovery. New York, UN.

Yamak, R., & Erdem, H. F. (2017). Uygulamalı zaman serisi analizi. Celepler Matbaa Yayın ve Dağıtım, I. Baskı, Trabzon.

Yıldırım, M., Destek, M. A. ve Özsoy, F. N. (2017). Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Kirlilik Sığınağı Hipotezi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 18(2), 99-111.

Yilmazer, M. ve Karabiber, B. (2022). Türkiye'de İhracat, Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Ekonomik Büyüme ve Karbon Emisyonu İlişkisi. Business and Economics Research Journal, 13(2), 199-220.

Yurtkuran, S. (2020). Türkiye'de Kirlilik Sığınağı Hipotezi Geçerli mi? Fourier Eşbütünleşme ve Nedensellik Yöntemlerinden Kanıtlar. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 13(24), 61-77.

Zeren, F. (2015). Doğrudan Yabancı Yatırımların CO2 Emisyonuna Etkisi: Kirlilik Hale Hipotezi Mi Kirlilik Cenneti Hipotezi Mi?. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 10(37), 6442-6448.

Zhang, C., & Zhou, X. (2016). Does foreign direct investment lead to lower CO2 emissions? Evidence from a regional analysis in China. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 58, 943-951.

Zhu BZ, Ma SJ, Chevallier J, Wei YM (2014) Modelling the dynamics of European carbon futures price: a Zipf analysis. Econ Model 38:372–380.

olması durumu ihracattaki değişimleri emek gücü standartlarını etkileme düzeyini arttırdığı görülmektedir. Diğer bir sonuca göre, emek gelirleri ve işsizlik oranından yıllık ortalama çalışma saatlerine doğru açığa çıkan tek yönlü nedensellik ilişkisidir. Emek gelirleri ile çalışma saatleri arasındaki gelir ve ikame etkisinden bahsedilmiştir, ayrıca işsizlik oranlarındaki artış veya azalış yönündeki eğilimin çalışan işçilerin hem çalışma saatleri hem de çalışma yoğunlukları üzerindeki tayin edici rolünden söz edilebilir. Bununla birlikte emek gücü standartlarını ileri taşıyacak şartlar konusunda birtakım politika önerilerine değinilmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Teknolojik ilerlemelere paralel olarak ücret koşulları iyileştirilerek çalışma saatleri günlük 6 haftalık 30 saate indirilmelidir. Böylece çalışma saatlerindeki düşüş sayesinde işsizlik oranları da azalacaktır;
- ✓ Çocuk işçilik yasaklanmalı ve tespiti durumunda ağır cezalara çarptırılmalıdır;
- ✓ Zorunlu eğitim yaşı 18'e çıkartılmalıdır,
- ✓ İşçi sağlığı açısından hayati riskler taşıyan gece çalışması yasaklanmalı, madencilik ve kimya endüstrisi vb. gibi ağır ve zorlu çalışma şartlarına sahip sektörler tam otomasyona (robotlaştırılmalı) dönmelidir. Üretim sürecinde kar-maliyet döngüsüne sıkışmış bir düşünüş tarzı yerine işçi sağlığı ve güvenliğini esas alan yaklaşımlar geliştirilmelidir.
- ✓ Örgütlülük, grev ve toplu sözleşme hakkı tanınmalıdır;
- ✓ Kayıt dışı istihdamla mücadele edilmelidir;
- ✓ Esnek çalıştırılma biçimlerinin önlenmelidir;
- ✓ Ev içi kadın emeği ücrete tabi kılınmalı ve istihdam sürecine dahil edilebilecek mekanizmalar geliştirilmelidir. İş ve meslekte her türlü ayrımcılık ortadan kaldırılmalıdır.

Emek gücü standartlarındaki gelişmeler şüphesiz toplumun genel refah düzeyinin arttırılması bakımından önemlidir. Bu nedenle politika yapıcıların emek gücü standartlarını iyileştirecek programları öncelemeleri başta gelir dağılımı olmak üzere birçok ekonomik ve sosyal problemin üstesinden gelebilecek şartları oluşturacaktır.

KAYNAKÇA

Beers CV. (1998). Labour standards and trade flows of OECD countries. World Econ 21:57–73.

Berik G. ve Rodgers Y.M. (2007),''The Debate on Labor Standards and International Trade: Lessons from Cambodia and Bangladesh, University of Utah, Working Paper: 2007-03.

Bonnal M. (2009). Export Performance, Labor Standards and Institutions: Evidence from a Dynamic Panel Data Model, J Labor Res 31:53-66, USA.

Breusch, T. and Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Modelspecification Tests in Econometrics, Review of Economic Studies, 47: 239-53.

Brown D. K. (2001), Labor Standards: Where Do They Belong on İnternational Trade Agenda?, Journal of Economic Perspectives, Volume 15, Number 3, Page: 90.

Çelik, A. (2019). Uluslararası Emek Gücü Standartlarındaki Değişimin BRICS ve Türkiye'nin Dış Ticaret Yapılarına Etkilerinin Analizi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Dehejia VH, Samy Y (2004) Trade and labour standards: theory and new empirical evidence. J Int Trade Econ Dev 13:179–198

Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. Economic modelling, 29(4), 1450-1460.

Edmonds EV, Pavcnik N (2006) International trade and child labor: cross-country evidence. J Int Econ 68:115–140

Engermaan S.L. (2001), The History and Political Economy of International Labour Standards, Stockholm, August 23-24.

Flanagan RJ (2003) Labor standards and international competitive advantage. In: Flanagan RJ, Gould WB IV (eds) International labor standards: globalization, trade, and public policy. Stanford Law and Politics, Stanford

Huberman, Michael. and C.M. Meissner,(2010) "Riding the Wave of Trade: Explaining the Rise of Labor Regulation in the Golden Age of Globalization" Journal of Economic History 70 (3) pp. 657-685.

ILO (International Labour Organization) (1999). Promoting Social Justice. Geneva: International Labour Office.

Im, K., Pesaran, H. ve Shin, Y., (2003), Testing for Unit Roots in Heterogenous Panels, Journal of Econometrics, 115(1): 53-74.

Kucera D, Sarna R (2006) Trade Union Rights, Democracy, and Exports: a Gravity Model Approach. Rev Int Econ 14:859–882

Mah JS (1997) Core Labour and Export Performance in Developing Countries. World Econ 20:773–785

Parlak Z.(2004), Küreselleşme ve Çalışma Standartları, Bilgi (9) 2004/2: 43-88.

Pesaran, M. H., (2004), General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels,Cambridge Working Papers in Economics, 435.

Pesaran, M. H., (2006), Estimation and Inference in Large Heterogeneous Panels with a Multifactor Error Structure, Econometrica, 74(4): 967-1012.

Pesaran, M. H., Ullah, A.ve Yamagata, T., (2008), A Bias-Adjusted LM Test of Error Cross-Section Independence,Econometrics Journal, 11(1): 105-127.

Pesaran, M.H. ve Yamagata, T., (2008), Testing Slope Homogeneity in Large Panels, Journal of Econometrics, 142(1), 50-93.

Rodrik D (1996) Labor Standards in International Trade: Do They Matter and What Do We Do About Them? In: Lawrence RZ, Rodrik D, Walley J (eds) Emerging Agenda For Global Trade, High States For Developing Countries (Overseas Development Council Essay No. 20). Johns Hopkins UP, Washington, DC

Sengenberger W. (2012), Uluslararası Çalışma Örgütü Amaçları, İşlevleri, Politik Etkileri, http://spaum.politics.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/488/2014/05/10695.pdf. syf. 13

Siroën Jean-Marc, (2016). "Core Labour Standards, Bilateral and Multilateral Trade," Revista de Economía y Estadística, Universidad Nacional de Córdoba, Facultad de Ciencias Económicas, Instituto de Economía y Finanzas, vol. 0(1), pages 59-83, January.

Swamy, P.A.V.B., (1970), Efficient Inference in a Random Coefficient Regression Model, Econometrica, 38(2):311-323

Tabb W. K. (2002).Ahlaksız Fiil 21. Yüzyılda Küreselleşme ve Sosyal Adalet Mücadelesi. Birinci Baskı Epos Yayınları. Ankara

politikalar tasarlarken, bu etkileri de göz önünde bulundurmalı ve fiziki sermeye birikimini teşvik etmek gibi ekstra önlemler almalıdır.

ii) Sabit sermaye oluşumundaki bir artış ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. Sabit sermaye oluşumunun-yatırımların iktisadi büyümeyi arttırıcı etkisi yaygın olarak bilinmekte ve literatürde ciddi bir fikir birliği bulunmaktadır. Buna göre yatırımlar istihdamı, üretimi ve üretim bilgisini arttırarak ekonomik büyümeyi desteklemektedir. Bundan ötürü karar alıcılar yatırımları teşvik edecek politikalar tasarlamalıdır. Bu kapsamda, tasarruf oranlarını yükseltmeye veya vergileri indirmeye yönelik politikalar oluşturulabilir.

iii) Turizmde meydana gelen artışlar ekonomik büyüme üzerinde uzun vadede olumlu bir etki yaratmaktadır. Bu etki turizmin istihdamı arttırıcı, yatırımlar için gerekli olan dövizi sağlayıcı ve Türkiye ekonomisinin en kırılgan tarafı olan cari açığı azaltıcı özelliğinden kaynaklanıyor olabilir. Bu nedenle turistik faaliyetlere daha fazla özen gösterilip sürekliliği sağlanmalıdır. Bu kapsamda, alternatif turizm kanalları (kültür, kongre, sağlık, spor, macera turizmi vb.) desteklenerek çeşitlendirilmeli ve turizm 12 aya yayılmalıdır. Böylece hem mevsimsellik sorunu ortadan kalkacak hem de turizmin ekonomik büyüme üzerindeki arttırıcı etkisi süreklilik kazanacaktır. Dahası, ulaşım imkânları arttırılarak potansiyel turist pazarları geliştirilmeli ve dijital pazarlama kanalları daha etkin bir biçimde kullanılarak güvenli ve kaliteli turizm imajı güçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Algan, N., & Gencer, S. (2015). Türkiye'de turizm gelirlerinin ekonomik büyümeye etkisi: yapısal kırılmalı eşbütünleşme testinden bulgular. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24(1), 31-44.

Akalin, G., Özbek, R. İ., & Çifçi, İ. (2018). Türkiye'de gelir dağılımı ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: ARDL sınır testi yaklaşımı. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(4), 59-76.

Arslan, A. (2008). Türkiye'de ekonomik büyüme ve turizm ilişkisi üzerine ekonometrik analiz. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(24), 1-12.

Bahar, O. (2006). Turizm sektörünün Türkiye'nin ekonomik büyümesi üzerindeki etkisi: VAR analizi yaklaşımı. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 13(2), 137-150.

Bahar, O., & Bozkurt, K. (2010). Gelişmekte olan ülkelerde turizm-ekonomik büyüme ilişkisi: dinamik panel veri analizi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 21(2), 255-265.

Balaguer, J., & Cantavella-Jorda, M. (2002). Tourism as a long-run economic growth factor: the Spanish case. Applied Economics, 34(7), 877-884.

Değer, M. K. (2006). Turizme ve ihracata dayalı büyüme: 1980-2005 Türkiye deneyimi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(2), 67-86.

Demir, E., & Bahar, O. (2021). Turizm gelirlerinin ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye üzerine ampirik analiz. International Journal of Social Sciences and Education Research, 7(2), 162-172.

De Vita, G., & Kyaw, K. S. (2017). Tourism specialization, absorptive capacity, and economic growth. Journal of Travel Research, 56(4), 423-435.

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 1057-1072.

Dilber, İ. & Kılıç, J. (2018). Türkiye'de turizm gelirleri ile ekonomik büyüme ilişkisi: Engle Granger eşbütünleşme testi ve VAR model. TESAM Akademi, 5(2), 95-118.

Esen, E., & Özata, E. (2017). Turizmin ekonomik büyümeye etkisi: turizme dayalı büyüme hipotezinin Türkiye için geçerliğinin ARDL modeli ile analizi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 43-58.

Günel, Ö. D. (2009). Turizm Sektöründe mevsimsellik sorunu ve mevsimlik istihdamın sektör çalışanlarının örgütsel bağlılıklarına etkisi: konaklama işletmeleri çalışanlarına yönelik bir araştırma, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Hazari, B. R., & Sgro, P. M. (2004). Tourism, trade and national welfare, London: Emerald Group Publishing Limited.

Kanca, O. C. (2015). Turizm gelirleri ve ekonomik büyüme: Türkiye örneği. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8, 1-14.

Kızılkaya, O., Sofuoğlu, E., & Karaçor, Z. (2016). Türkiye'de turizm gelirleri-ekonomik büyüme ilişkisi: ARDL sınır testi yaklaşımı. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 23(1), 203-215.

Kwiatkowski, D., Phillips, P. C., Schmidt, P., & Shin, Y. (1992). Testing the null hypothesis of stationarity against the alternative of a unit root: how sure are we that economic time series have a unit root?. Journal of Econometrics, 54(1-3), 159-178.

Mathieson, A., & Wall, G. (1982). Tourism, economic, physical and social impacts, Longman.

Ozturk, I., & Acaravci, A. (2009). On the causality between tourism growth and economic growth: empirical evidence from Turkey. Transylvanian Review of Administrative Sciences, 5(25), 73-81.

Perera, L. D. H., & Lee, G. H. (2013). Have economic growth and ınstitutional quality contributed to poverty and ınequality reduction in Asia?. Journal of Asian Economics, 27, 71-86.

Pérez-Rodríguez, J. V., Rachinger, H., & Santana-Gallego, M. (2021). Testing the validity of the tourism-led growth hypothesis under long-range dependence. Current Issues in Tourism, 24(6), 768-793.

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. P. (1999). Pooled mean group estimation of dynamic heterogeneous panels. Journal of the American Statistical Association, 94(446), 621-634.

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. Journal of Applied Econometrics, 16(3), 289-326.

Tavares, J., & Wacziarg, R. (2001). How democracy affects growth. European Economic Review, 45(8), 1341-1378.

Tohidy Ardahaey, F. (2011). The role of human resources empowerment in the sustainable development of tourism ındustry. Available at SSRN 1688209.

Uysal, D., Erdoğan, S., & Mucuk, M. (2004). Türkiye'de turizm gelirleri ile ekonomik büyüme arasindaki ilişki (1992-2003). Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 4(8), 162-170.

Bozgeyik, Y. & Yoloğlu, Y. (2015). Türkiye'de turizm gelirleri ile GSYH arasındaki ilişki: 2002-2014 dönemi. Journal of International Social Research, 40(8), 627-640.

Yıldırım, J., & Öcal, N. (2004). Tourism and economic growth in Turkey. Ekonomik Yaklaşım, 15(52-53), 131-141.

göre yıllar itibariyle bankaların performansları değişkenlik göstermiştir. Bankalar arasındaki performans sıralamasında net faiz marjı, likit aktif oranı, kârlılık oranları belirleyici kriterler arasında gösterilebilir.

Analizde uygulanan yöntemin ve elde edilen bulguların sınırlılıkları mevcuttur. Araştırmada kullanılan kriterlere yeni kriterler eklendiğinde veya çıkarıldığında elde edilen sonuçlar da değişecektir. Kullanılan kriterler yanında kriterlerin önem ağırlıklarının değişmesi de alternatifler arasındaki sıralamayı ve değerlendirmeyi değiştirecektir.

KAYNAKÇA

Akçakanat, Ö. , Eren, H. , Aksoy, E. & Ömürbek, V. (2017). Bankacılık Sektöründe ENTROPI ve WASPAS Yöntemleri ile Performans Değerlendirmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 285-300. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/sduiibfd/issue/52993/703045

Akgül, Y. (2019). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle Türk Bankacılık Sisteminin 2010-2018 Yılları Arasındaki Performansının Analizi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(4), 567-582. DOI: 10.29106/fesa.655722

Atukalp, M. E. (2021). Entegre Yöntemlerle Türk Bankacılık Sisteminde Ortaklık Yapısı Odaklı İnceleme . Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(2) , 469-496 . DOI: 10.16951/atauniiibd.773337

Ayçin, E. & Orçun, Ç. (2019). Mevduat Bankalarının Performanslarının ENTROPİ ve MAIRCA Yöntemleri İle Değerlendirilmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22 (42) , 175-194. DOI: 10.31795/baunsobed.657002.

Aydın, Y. (2020). A Hybrid Multi-Criteria Decision Making (MCDM) Model Consisting of SD and COPRAS Methods in Performance Evaluation of Foreign Deposit Banks. Equinox Journal of Economics Business and Political Studies, 7(2) , 160-176 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/equinox/issue/56841/765513

Çakalı, K. R. (2022). Performance Evaluation of Deposit Banks with Financial Ratios: Combined Use of Objective and Subjective Criteria Weighting Methods (Combined Entropy-SWARA Based EDAS Method). Alanya Akademik Bakış, 6(2), 2351-2377. DOI: 10.29023/alanyaakademik.1056754

Çalışkan, E., & Eren, T. (2016). Bankaların performanslarının çok kriterli karar verme yöntemiyle değerlendirilmesi. Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6(2), 85-107. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/271026

Dash, M. (2017). A Model for Bank Performance Measurement Integrating Multivariate Factor Structure with Multi-Criteria PROMETHEE Methodology. Asian Journal of Finance & Accounting, 9(1), 310- 332. DOI:10.5296/ajfa.v9i1.11073

Demir, G. (2021). Özel Sermayeli Mevduat Bankalarında Performans Analizi: SWARA-RAFSI Bütünleşik Model Uygulaması. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(4), 1359-1382. DOI: 10.16951/atauniiibd.897065

Elsayed, E. A., Dawood, A. S., & Karthikeyan, R. (2017). Evaluating alternatives through the application of TOPSIS method with entropy weight. International Journal of Engineering Trends and Technology, 46(2), 60-66. DOI: 10.14445/22315381/IJETT-V46P211

Hieu, T. T., Thao, N. X., & Thuy, L. T. M. (2019). Application of MOORA and COPRAS Models to Select Materials for Mushroom Cultivation. Vietnam Journal of Agricultural Sciences, 17(4), 32-2331. Erişim adresi: https://scholar.google.com/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Application+of+MOORA+and+COPRAS+Models+to+Select+Materials+for+Mushroom+Cultivation&btnG=

Karadağ, M. M. (2021). BİST'te İşlem Gören Mevduat Bankalarının IMF Finansal Sağlamlık Göstergeleri Açısından Topsis ve Entropi Yöntemleri ile Analizi. Maliye ve Finans Yazıları, (116), 119-142. DOI: 10.33203/mfy.970497

Koşaroğlu, Ş. M. (2020). BİST'te İşlem Gören Bankaların Performanslarının SD ve EDAS Yöntemleriyle Değerlendirilmesi. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(3), 406-417. DOI: 10.29106/fesa.758281

Le, H. A., Hoang, X. T., Trieu, Q. H., Pham, D. L., & Le, X. H. (2022). Determining the Best Dressing Parameters for External Cylindrical Grinding Using MABAC Method . Applied Sciences, 12(16), 8287. https://doi.org/10.3390/app12168287

Özkan, G. (2017). Türkiye'de Halka Açık Özel Sermayeli Ve Kamu Sermayeli Ticaret Bankalarının Performanslarının Topsis(TOPSIS) Yöntemi İle Analizi. Alanya Akademik Bakış, 1(1), 47-59. DOI: 10.29023/alanyaakademik.310146

Özkan, T. (2019). BİST'te İşlem Gören Mevduat Bankalarının TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(18), 815-836. Erişim adresi: http://busbed.bingol.edu.tr/en/download/article-file/835619

Pala, F., Ayaydın, H., & Çam, A.V. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Performans Değerlendirmesi: AHS ve TOPSİS Yöntemleri. Global Journal of Economics and Business Studies, 7(13), 51-64. Erişim adresi: https://www.proquest.com/scholarly-journals/türk-bankacilik-sektöründe-performans/docview/2694447687/se-2

Ramcharran, H. (2002). An empirical analysis of the determinants of the P/E ratio in emerging markets. Emerging Markets Review, 3(2), 165-178. https://doi.org/10.1016/S1566-0141(02)00004-3

Roy, S., & Das, A. (2018). Application of TOPSIS method for financial performance evaluation: a study of selected scheduled banks in Bangladesh. Journal of Commerce and Accounting Research, 7(1), 24. Retrieved from https://www.publishingindia.com

Seçme, G. (2022). Firma Performans Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 7(2), 457-480. DOI: 10.30784/epfad.1109033

Tekin, B.ve Bastak, S.N. (2022). Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların kümeleme analizi ile karşılaştırmalı performans analizi, Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 7(1), 55-76. Erişim adresi: http://tursbad.hku.edu.tr/en/download/article-file/2419815

Tuncay, M., & Yaldız, B. (2020). 2007-2019 Dönemi İçin Borsa İstanbul'da İşlem Gören Bankalarda Kâr Payı Dağıtım Kararları İle Finansal Performans Arasındaki Etkileşim, Business&Management Studies:An International Journal (BMIJ), (2020), 8(4), 98-117, doi: http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v8i4.1709

Ulutaş, A. (2019). Entropi ve MABAC Yöntemleri ile Personel Seçimi . OPUS International Journal of Society Researches, 13 (19) , 1552-1573. DOI: 10.26466/opus.580456

Wei, G., He, Y., Lei, F., Wu, J., Wei, C., & Guo, Y. (2020). Green supplier selection with an uncertain probabilistic linguistic MABAC method. Journal of Intelligent & Fuzzy Systems, 39(3), 3125-3136. 10.3233/JIFS-191584

White, C. B. (2000). What P/E Will The US Stock Market Support?. Financial Analysts Journal, 56(6), 30-38. https://doi.org/10.2469/faj.v56.n6.2401

Yetiz, F. & Kılıç, Y. (2021). Bankaların Finansal Performansının VIKOR Yöntemi ile Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 13(24), 151-164 . DOI: 10.20990/kilisiibfakademik.890105

Yıldırım, B. F. & Demirci, E. (2017). Banka Performansının TOPSIS-M Uygulaması İle Değerlendirilmesi. Söke İşletme Fakültesi Priene Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 35-48. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/sifpusbd/issue/31688/347429

Yılmaz, Ö. & Yakut, E. (2021). Entropi Temelli TOPSIS ve VIKOR Yöntemleri ile Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Değerlendirmesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(4), 1297-1321. DOI:10.16951/atauniiibd.874660.

regresyon modeliyle analiz edilmiştir. Elde edilen tahmin sonuçlarına göre bankaların karlılık göstergelerinden aktif karlılık ve net faiz marjındaki artışlar likidite seviyesini negatif etkilerken özkaynak karlılığındaki artışlar likidite seviyesini pozitif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çalışmada kurulan birinci hipotez kısmen reddedilmiştir. Bu sonuç aktif karlılığı ve net faiz marjındaki artışların bankaların kredilendirme faaliyetlerine daha fazla yönelmelerine sebep verdiğini ve bankaların toplam varlıkları içerisindeki likit varlık payını azalttığını göstermektedir. Çalışmada elde edilen bir başka sonuç, bankaların risk göstergesi olarak kullanılan sermaye yeterlilik ve sorunlu krediler oranlarındaki artışlar likidite seviyesini negatif etkilediğidir. Bu bağlamda çalışmada kurulan ikinci hipotez kabul edilmiştir. Bu sonuç bankaların risk ağırlıklı varlıklarında oluşan artışlar bankaları daha fazla sermaye tutmaya ittiğini ve bu durumun likidite seviyesini düşürdüğünü göstermektedir. Ayrıca çalışmada makroekonomik risk göstergesi olarak kullanılan faiz ve enflasyon oranları değişkenlerindeki artışlar bankaların likidite seviyesini negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çalışmada kullanılan üçüncü hipotez kabul edilmiştir. Bu sonuç faiz ve enflasyonun bankaların kaynak ve işletme maliyetlerini yükselttiği ve bu durumun bankaların likidite seviyesini düşürdüğünü göstermektedir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar daha önce likit varlıklar ile ilgili model oluşturan çalışmalarla, Subedi ve Neupane (2013), Growe vd. (2014), Roman ve Sargu (2015), Moussa (2015) çalışmalarındaki bulgular ile benzerlik gösterdiği görülmüştür. Genel olarak yapılan çalışmalar aktif karlılık, net faiz marjı, sermaye yeterlilik ve sorunlu kredilerin bankacılık sektörü likidite seviyesini negatif etkilediğini bankaların varlık büyüklüğünün ise pozitif etki yarattığını işaret etmektedir.

Çalışmanın sonuçlarına göre politika önerileri, ülkelerin uluslararası standartlara bağlı kalarak bankaların fon kaynaklarını ve bu kaynakların vadesini çeşitlendirecek likidite stratejisi oluşturmaya yönelik düzenlemeler geliştirmeleri, bankaların genel risk yönetim yapısına likidite riskine özel bir yapının oluşturulması ve bankaların likit varlıklarını ihtiyatlı kullanması için politikalar geliştirilmesi ülkelerin finansal kriz dönemlerinden daha az etkilenmesini sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Al-Matari, E. M. (2021). The determinants of bank profitability of GCC: The role of bank liquidity as moderating variable—further analysis. International Journal of Finance & Economics, 1-13. https://doi.org/10.1002/ijfe.2485

Baltagi, B. H., Bresson, G. ve Pirotte, A. (2005). Adaptive estimation of heteroskedastic error component models. Econometric Reviews, 24(1), 39-58.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, (2016). Likidite riskinin yönetimine ilişkin rehber, https://www.bddk.org.tr/

Beck, N. ve Katz, J. N. (1995). What to do (and not to do) with time-series cross-section data. American Political Science Review, 89(3), 634-647.

Chagwiza, W. (2014). Zimbabwean commercial bank liquidity and its determinants. International Journal of Empirical Finance, 2(2), 52-64.

Curto, J. D. ve Pinto, J. C. (2011). The corrected vif (cvif). Journal of Applied Statistics, 38(7), 1499-1507.

De Bandt, O., Lecarpentier, S. ve Pouvelle, C. (2021). Determinants of banks' liquidity: A French perspective on interactions between market and regulatory requirements. Journal of Banking & Finance, 124, 1-18.

Granger, C. W. ve Newbold, P. (1974). Spurious regressions in econometrics. Journal of Econometrics, 2(2), 111-120.

Growe, G., De Bruine, M., Lee, J.Y. ve Maldonado, J.F.T. (2014), The profitability and performance measurement of U.S. regional banks using the predictive focus of the fundamental analysis research. Advances in Management Accounting, 24, 189-237.

Gujarati, D. (2004). Basic econometrics. (4 th edtn) The McGraw− Hill Companies.

Laximikantham, N. M. D. ve Melese, N. (2015). Determinants of Banks Liquidity: Empirical Evidence on Ethiopian Commercial Banks. Journal of Economics and Sustainable Development, 6(15), 1-12.

Moussa, M. A. B. (2015). The determinants of bank liquidity: Case of Tunisia. International Journal of Economics and Financial Issues, 5(1), 249-259.

Okuyan, H. A. ve Taşçı, H. M. (2010). Sermaye yapısının belirleyicileri: Türkiye'deki en büyük 1000 sanayi işletmesinde bir uygulama. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, 4(1), 105-120.

Roman, A. ve Sargu, A. C. (2015). The impact of bank-specific factors on the commercial banks liquidity: Empirical evidence from CEE countries. Procedia Economics and Finance, 20, 571-579.

Sahyouni, A. ve Wang, M. (2018). The determinants of bank profitability: does liquidity creation matter? Journal of Economics and Financial Analysis, 2(2), 61-85.

Subedi, S. ve Neupane, B. (2013). Determinants of banks' liquidity and their impact on financial performance in Nepalese Commercial Banks. Nepalese journal of management, 6(2), 25-37.

Yalçın, E. (2005). İktisadi büyüme ve dış krediler: Ampirik bir çalışma. (Uzmanlık Yeterlilik Tezi). Ankara: TCMB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü.

Genel itibari ile Basel II standardının uygulandığı yıllarda Türkiye Halk Bankası A.Ş. %14,1 ortalama ile en düşük sermaye yeterlilik rasyosuna sahip banka olmaktadır. Şekerbank T.A.Ş. % 14,4 ortalama ile en düşük rasyoya sahip ikinci banka iken Turkland Bank A.Ş. %15,8 ortalama ile üçüncü sırada yer almaktadır. En düşük sermaye yeterlilik rasyosuna sahip banka türü kamusal sermayeli mevduat bankasıdır.

Son yıllarda bankaların sermaye yeterlilik oranlarında genel olarak bir artış söz konusudur. Bu durum 2019 yılında başlayan covid-19 salgının etkisinin olduğu hem de Basel II standardının da yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Bankalar için risk arttıkça ortaya koymak zorunda oldukları sermaye de artmaktadır. Riskleri kontrol edilebilir duruma getirmek bankaların riske karşı dirençli durmalarına imkan sağlamaktadır. Sermaye yeterlilik rasyoları belirlenen standartlara yakın bir izlenim gösterir. Uygulanması beklenen Basel III standardı uygulamaya geçildiği takdirde bankaların sermaye yeterlilik rasyolarının BDDK tarafından belirlenen sınırlarda olması yüksek bir ihtimal olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

Aykut. C. (2008). BASEL II standartları. Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı Ekonomik Sorunlar Dergisi, 30, 1-10.

BDDK. (2010). Sorularla Basel III. Risk Yönetimi Dairesi. https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_basel_0001_53.pdf.

Geyikçi U. (2013). B. Basel Kriterleri Çerçevesinde Kredi Derecelendirme Model Önerisi. Doktora Tezi. Celal Bayar Üniversitesi.

Güler. E.. Bulgurcu Güler. E. B. ve Demir. N. (2012). Basel III Kriterleri. Araştırmaları Dergisi. 1(3), 16-28. https://doi.org/10.1501/bsad_0000000012.

Gündoğdu. A. (2016). Küresel Kriz Sonrası Gelişmeler Işığında Bankacılığın Temelleri. Nobel Yayıncılık. İstanbul.

Karaarslan. E. (2015). Basel Kriterleri Ve Basel III'ün Türk Bankacılık Sistemine Muhtemel Etkileri.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Programı.

Kına. İ. (2018). Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yeterliliği Düzenlemeleri Ve Mevduat Bankalarının Sermaye Yeterliliklerinin Analizi. (Tez No. 515434). (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tansöker. S. E. (2008). Avrupa Birliği Ve Basel Düzenlemeleri Çerçevesinde Türkiye Sermaye Piyasalarında Risk Yönetimi. Avrupa Birliği'ne Uyum Yeteneği.(Tez No. 261925). (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

TBB. (2006). Basel II Yapısal Faiz Oranı Risk Modelleri. Bankacılar Dergisi. 1(58). 2006.

Tiryaki. G. (2012). Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri(1990-2010 Türkiye Tecrübesi Işığında). Türkiye Bankalar Birligi. İstanbul.

Torun. R. (2020). Basel Kriterlerinin Bankacılık Sektörüne Etkileri Ve Türkiye Örneği (Tez No. 639046). (Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

TSPAKB. (2005). Basel II: Yeni Sermaye Yeterliliği Standardı. Sermaye Piyasasında Gündem Dergisi. 1(31). 6-20.

Yetiş. Ö. (2019). Basel 3 Kapsamında Bankacılık Sektöründe Risk Yönetimi Ve Türk Bankacılık Sektörüne Muhtemel Etkileri. (Tez No. 564651). (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finans Bilim Dalı.

Yıldırım. O. (2015). Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar. 52(609), 9-21. http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/files/articles/152820006056_1.pdf.

kaynaklarının nitelikli işgücüne odaklı ve yeni teknoloji geliştirme noktasında daha cesur firmaları önceleyici olacak şekilde dizayn edilmesi oldukça önemlidir. Bu firmaların yüksek teknoloji ihracatından elde edecekleri kazanımların tekrar ülkelerin mevcut ekonomik altyapı ve koşullarına uygun alanlara kanalize edilmesi ve bu süreci hızlandırıcı planlamaların doğru yapılabilmesi adına ilgili kurumsal yapıyı güçlendirici eğitimlerin düzenlenmesi büyük bir önem arz etmektedir. Bu noktada, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak firmalar, kamu kesimi ve eğitim kurumları arasındaki enformasyon ağını güçlendirici düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu itibarla, sektörler arasındaki bağımlılık göz önüne alınarak geleneseksel üretim anlayışından uzak, bilim temelli üretimin, tüm sektörlere yansıyacak şekilde yeniden yapılandırılması, uluslararası piyasalarda rekabet avantajını elinde bulunduran çok uluslu şirketlerle stratejik ve organik bağların kurulması son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

Akata, K. G., Dikdak, S., & Kırbaş, İ. (2015). Bilgi teknolojilerinin toplum ve işletmeler üzerindeki etkileri. XX. Türkiye'de İnternet Konferansı, 1-3 Aralık, İstanbul, Turkiye, 17-22.

Akyol, M., & Demez, S. (2020). İnovasyonun yüksek teknoloji ürün ihracati üzerindeki etkisi: yeni endüstrileşen ülkeler için panel veri analizi. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 15(57), 56-62.

Aytekin, İ. (2013). Küreselleşme ve ekonomik küreselleşme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 123-134.

Bilbao-Osorio, B., & Rodríguez-Pose, A. (2004). From R&D to innovation and economic growth in the EU. Growth and Change, 35(4), 434-455.

Chang, C. P., Lee, C. C., & Hsieh, M. C. (2011). Globalization, real output and multiple structural breaks. Global Economic Review, 40(4), 421-444.

Curran-Everett, D. (2018). Explorations in statistics: the log transformation. Advances in Physiology Education, 42(2), 343-347.

Çelik, M. Y. (2012). Boyutlari ve farkli algılarıyla küreselleşme. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (32), 57-74.

Gani, A. (2009). Technological achievement, high technology exports and growth. Journal of Comparative International Management, 12(2), 31-47.

Gardner, D. M., Johnson, F., Lee, M., & Wilkinson, I. (2000). A contingency approach to marketing high technology products. European Journal of Marketing, 34(9/10), 1053-1077.

Göçer, İ. (2013). Ar-Ge harcamalarının yüksek teknolojili ürün ihracatı, dış ticaret dengesi ve ekonomik büyüme üzerindeki etkileri. Maliye Dergisi, 165(2), 215-240.

Göçer, İ., & Peker, O. (2014). Yabancı doğrudan yatırımların verimlilik etkisi: Türkiye, Çin ve Hindistan örnekleminde karşılaştırmalı çoklu yapısal kırılmalı eşbütünleşme analizi. Verimlilik Dergisi, (1), 7-40.

Greene, W. H. (2003). Econometric analysis, Pearson Education India.

Greene, W. H. (2012). Econometric analysis, 7 ed., Upper Saddle River, NJ USA: Prentice Hall.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 1251-1271.

Hausman, J. A., & Taylor, W. E. (1981). Panel data and unobservable individual effects. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 1377-1398.

Hsiao, C. (2007). Panel data analysis—advantages and challenges. Test, 16(1), 1-22.

Konak, A. (2018). Yüksek teknoloji içeren ürün ihracatının ihracat hacmi ve ekonomik büyüme üzerine etkisi; seçilmiş OECD ülkeleri ve Türkiye örneği. Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi, 3(2), 56-80.

Mohr, J. , Sengupta, S., vd. (2005). Marketing of high-technology products and innovations, New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Saray, M.O., & Hark, R. (2015). OECD ülkelerinin ileri-teknoloji ürünlerindeki rekabet güçlerinin değerlendirilmesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(1), 347-372.

Türe, İ. (2009). Küreselleşme, kapitalizm ve ulus-devlet. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 46(530), 41-52.

Türker, M. T. (2009). İçsel büyüme teorilerinde içsel büyümenin kaynağı ve uluslararası ticaret olgusuyla ilişkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (25), 87-94.

Ünlükaplan, İ. (2009). Avrupa Birliği üyesi ülkelerde iktisadi kalkınma, rekabetçilik ve inovasyon ilişkilerinin kanonik korelasyon analizi ile belirlenmesi. Maliye Dergisi, 157(2), 235-250.

Verbič, M., Majcen, B., Ivanova, O., & Čok, M. (2011). R&D and economic growth in Slovenia: a dynamic general equilibrium approach with endogenous growth. Panoeconomicus, 58(1), 67-89.

Yıldız, Ü. (2017). BRICS Ülkeleri ve Türkiye'de yüksek teknoloji ihracatı ve ekonomik büyüme ilişkisinin panel veri analizi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (53), 26-34.

Zhang, K. H. (2007). Determinants of complex exports: evidence from cross-country data for 1985-1998. Economia Internazionale/International Economics, 60(1), 111-122.

çekme ve ihracatı özendirme noktasında yetersiz kalabilmesi gibi nedenler gösterilebilmektedir. SSO değişkeni için elde edilen sonuçlar incelendiğinde İsviçre, Almanya, Macaristan, Japonya, Meksika, Romanya, İsveç ve ABD'de pozitif, Avusturya, Güney Kore ve Malezya'da negatif etkili olduğu görülmektedir. Orta ve yüksek teknoloji ihracatı için öncelikle bilgi üreten, yenilikçi fikirler geliştirebilen, eğitimli ve nitelikli beşeri sermayeye ihtiyaç duyulmaktadır. Sabit sermaye oluşumu ile fiziki altyapı için yapılan harcamaların beşeri sermaye yatırımlarının önüne geçmesi bu negatif etkilerin nedeni olarak gösterilebilmektedir. Ayrıca SSO değişkeninin daha fazla ülkede yüksek ve orta teknoloji ürün ihracatını olumlu etkilediği belirlenmiştir. Bu durum ülkelerin daha fazla yüksek ve orta teknoloji ürün ihracatı gerçekleştirebilmeleri adına sermaye oluşumunun önemli hale geldiğini göstermektedir. Bununla beraber ihracatın yapısında meydana gelen değişmeler birçok faktörün etkisi altında oluştuğu için ülkelerin üretim koşulları, verimlilik oranları, eğitim seviyeleri ve teknik personel sayıları gibi parametrelerin de ayrıca analiz edilerek etkilerinin belirlenmesini gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

Angelo, L. (2022). Export of Medium and high-tech products in europe. MPRA (Munich Personal RePEc Archive), Paper No. 112619. https://mpra.ub.unimuenchen.de/112619/1/MPRA_paper_112619 .pdf. (Erişim Tarihi: 22.04.2022).

Bolkan, E. ve Kaplan, F. (2020). Teknoloji yoğun malların sektörel ihracatı: Türkiye örneği. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 34(3), 1001-1020.

Breusch, T. and Pagan, A. (1980). The lagrange multiplier test and ıts applications to model specification in econometrics. *The Review Of Economic Studies*, 47(1), 247–48.

Çetin, R. (2016). Yeni sanayileşen ülkelerde ar-ge harcamaları ve ileri teknoloji ürünü arasındaki ilişkinin panel veri analizi yöntemi ile incelenmesi. İktisat Fakültesi Mecmuası, 66(2), 30-43.

Fagerberg, J. (1995). Is there a large-country advantage in high-tech?. Working Paper 526. https://www.sv.uio.no/tik/InnoWP/archive/wpno526-1995.pdf. (Erişim Tarihi: 16.04.2022).

Göçer, İ. (2013). Ar-Ge harcamalarının yüksek teknolojili ürün ihracatı, dış ticaret dengesi ve ekonomik büyüme üzerindeki etkileri. Maliye Dergisi, 165, 215-240.

Grilliches, Z. (1990). Patent statitics as economic ındicators: A survey part. National Bureau of Economic Research, Work Paper, No: 3301.

Güneş, S., Gürel, S. P., Karadam, Duygu Y. ve Akin, T. (2020). Yüksek teknoloji ihracatının temel belirleyicilerinin analizi: Bir panel veri analizi. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(21), 242-267.

Harrıs, R. ve Moffat, J. (2011). R&D, ınnovation and exporting. *Serc Discussion Pape*r 73. http://eprints.lse.ac.uk/33593/1/sercdp0073.pdf. (Erişim Tarihi: 05.04.2022).

Hobday, M. (2001). The electronics ındustries of the asiapacific: Exploiting ınternational production networks for economic development. Asian-Pacific Economic Literature, 15, 13–29.

Kabaklarlı, E., Duran, M. S. ve Üçler, Y. (2017). The determinants of high-technology exports: A panel data approach for selected oecd countries. Dubrovnik International Economic Meeting, 3(1), 1-13.

Karakostas, Emmanouil (2022). What determınes the medıum and high technology products exports: The case of Germany. International Journal Of Advanced Economics, 4(3), 40-52.

Karakuş, M. ve Özen Atabey, A. (2021). Impact of the technological transformation ın employment and export on economic growth ın turkey and the eu countries in an ınformation economy projection: Dynamic panel data analysis. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (3), 579-591.

Kaya, İ. (2009). Ar-Ge'den patente uzanan süreçte istemlerin önemi.Mühendis ve Makina, 50(596), 20-22.

Landesmann M., Pfaffermayr, M. (1997). Technological competition and trade performance. Applied Economics, 29(2), 179-196.

Lee, J. W. and Hong K. (2010). Economic growth in asia: determinants and prospects. Manila: Asian Development Bank Economics Working Paper Series, No.220. https://www.adb.org/publications/economic-growth-asia-determinants-and-prospects. (Erişim Tarihi: 25.03.2022)

OECD (2007) Industry and entrepreneur ship retrieved from. Organisation for Economic Cooperation and Development. Https://Www.Oecd.Org/. (Erişim Tarihi: 09.03.2022).

Pedroni, P. (1999). Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple regressors. Oxford Bulletin Of Economics And Statistics, 61(1), 653-670.

Pedroni, P. (2001). Purchasing power parity tests in cointegrated panels.The Review Of Economics And Statistics, 83(4), 727-731.

Pedroni, P. (2004). Panel cointegration: asymptotic and finite sample properties of pooled time series tests with application to the ppp hypothesis. Econometric Theory, 20(3), 597 625.

Prodan, I. (2005). Influence of research and development expenditures on number of patent aplications: selected case studies in oecd countries and central europe 1981-2001. Applied Econometrics and International Development, 5(4), 1-18.

Sandu, S. and Ciocanel, B. (2014.) Impact of r&d and ınnovation on high-tech export. Procedia Economics and Finance, 15 (2014), 80 – 90.

Saygılı, Ş., Cihan, C. ve Yurtoğlu, H. (2005). Türkiye ekonomisinde sermaye birikimi, verimlilik ve büyüme: 1972-2003. Devlet Planlama Teşkilatı Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yayın No: 2686. Nisan 2005.

Sekmen, F. (2013). İmalat sanayi dış ticaret analizi. Türkiye Kalkınma Bankası Yayınları, Yayın No:70.

Seyoum, B. (2004). The role of factor conditions in high-technology exports: An empirical examination. The Journal of High. Technology and Management Research, 15(1), 145–162.

Swamy, P. A. V. B (1970). Efficient inference in a random coefficient regression model. Econometrice, 38(2), 311-323.

Şahin, D. (2017). BRIC ülkelerinde ihracatın teknolojik yapısının analizi. İktisadi Yenilik Dergisi, 4(2), 1-19.

Tebaldi, E. (2011). The determinants of high-technology exports: A panel data analysis. Atlantic Economic Journal, 39 (4), 343–353

Trabold, H. (1995). Die internationale wettbewerbsfähigkeit einer volkswirtschaft. Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung, 64(2), 169-185.

Usman, M. (2019.) Relationship between R&D investment and high-tech exports: Empirical study from Pakistan. Journal on Innovation and Sustainability, 10(1), 110-123.

World Bank (2022a). High-technology exports (Current US$). https://data.worldbank .org/indicator/TX.VAL.TECH.CD?most_recent_value_desc=false. (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

World Bank (2022b). Trademark applications, total", https://data.worldbank.org/indicator /IP.TMK.TOTL (Erişim Tarihi: 28.03.2022).

World Bank (2022c). Metadat glossary. https://databank.worldbank.org/metadataglossary/world-development-indicators/series/TX.MNF.TECH.ZS.UN. (Erişim Tarihi: 12.06.2022)

Yerdelen Tatoğlu, F. (2017). Panel zaman serileri analizi: Stata uygulamalı. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Yıldırım, C. (2016). Patent başvurusu ve ihracat arasındaki ilişki: Panel veri analizi. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(12), 226- 249.

Yoo, S. H. (2008). High-technology exports and economic output: An empirical investigation. Applied Economics Letters, 15(7), 523-525.

Tablo-4'teki bulgulara göre, Gt ve Ga istatistiğine göre H0 hipotezi reddedilmiştir, CAD ve UNP değişkenleri arasında eşbütünleşme ilişkisi mevcuttur.

Tablo 5. Dumitrescu ve Hurlin (2012) Nedensellik Testi Sonuçları

H_0 Hipotez	Test	İstatistik Değerleri	Prob
CAD nedeni değil UNP	Whnc	2.9196	
	Zhnc	3.3248	0.0009
	Ztild	2.5073	0.0122
UNP nedeni değil CAD	Whnc	1.3817	
	Zhnc	0.6612	0.5085
	Ztild	0.3587	0.7198

Tablo-5'teki bulgulara göre, CAD nedeni değildir UNP Ho hipotezi reddedilmiştir. Cari açıktan işsizliğe doğru nedensellik tespit edilmiştir. UNP nedeni değildir CAD Ho hipotezi reddedilmediğinden dolayı nedensellik ilişkisi mevcut değildir.

6. SONUÇ

Ekonomik konjonktöre göre işsizlik oranları ile cari işlemler dengesi farklı etkileşimler verebilmektedir. Ekonomik genişlemeler aşamasında işsizlik oranındaki düşüş toplam ithalat harcamalarında artışa yol açmakta ve burumda da cari işlemler dengesini bozabilmektedir. Durgunluk dönemlerinde ise artan işsizlik oranı ile cari dengedeki iyileşmenin örtüştüğü gözlemlenmektedir.

Çalışmada BRICS+T ülkelerinin 2000-2021 dönemi yıllık veriler kullanılarak cari açık ve işsizlik oranı arasındaki ilişki incelenmiştir. Değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkiyi açıklamak üzere Westerlund (2007) eşbütünleşme testi uygulanmış olup sonucunda değişkenlerin uzun dönemde birbiriyle eşbütünleşik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada değişkenler arasındaki nedenselliği araştırmak üzere Dumitrescu ve Hurlin (2012) nedensellik testi kullanılmıştır. Nedensellik testi sonuçlarına göre ele alınan dönem içerisinde, cari açıktan işsizliğe doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, BRICS-T ülkelerinde işsizliğin artmasına neden olan faktörlerden birisinin cari açık olduğunu göstermektedir. Analizin bu bulgusu Özer ve Yeldan (2016) ve Odabaşı ve Çetin (2019) çalışmalarında elde edilen bulgular ile benzerlik göstermektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin sürdürülebilir kalkınma için büyüme odaklı politikalara yoğunlaşırken, cari açık sorununu göz ardı etmemelidirler. Bu ülkelerin en önemli özelliklerinden birisi de cari açığın ekonomik büyüme ile paralel bir ilişki içinde olmasıdır. Ekonomik büyüme ile işsizlik arasında ise ters yönlü ilişki düşünüldüğünde, bir taraftan artan büyüme oranlarının işsizliği düşürmesi, diğer taraftan cari açığın yükselmemesi için uygun politikaların seçilme önemlidir.

KAYNAKÇA

Çelik, O., Baylan, M., & Fisunoğlu, H. M. (2021). 2008 Krizi Sonrası PIIGS Ülkelerinde Ekonomik Kırılganlık ve İşsizlik İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (69), 191-207.

Çiftçi, N., & Çapkın, R. (2013). Türkiye Ekonomisinde Cari Açık Ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Var Tekniği İle Analizi. Volume 2 Number 2 Winter 2013/Malatya-Türkiye Issn: 2147-0936, 157.

Davidson, C., Martin, L., & Matusz, S. (1999). Trade and search generated unemployment. Journal of International Economics, 48(2), 271-299.

Davis, D. R. (1998). Does European unemployment prop up American wages? National labor markets and global trade. American Economic Review, 478-494.

Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. Economic modelling, 29(4), 1450-1460.

Helpman, E., & Itskhoki, O. (2010). Labour market rigidities, trade and unemployment. The Review of Economic Studies, 77(3), 1100-1137.

Hojjat, Mehdi (2014), "Will the unemployment rate fall with a robust forecast for the U.S. current account balance?", Journal of Economic & Financial Studies, 02 (04), 28-33.

Kaynak, P., & Sayan, S. (2014). Türkiye'de Cari İşlemler Açığı ve İşsizlik Arasında Bir Ödünleşme Var Mı?. TOBB ETÜ Sosyal Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi. http://spm.etu.edu.tr/tr/publish/2014_12_18-Bilgi_Notu_2.pdf

Keyifli, N., & Dağ, M. (2022). Bütçe Açığı Ve Yönetim Kalitesi İlişkisi: Brıcs-T Ülkeleri İçin Bootstrap Panel Nedensellik Analizi. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 17(66), 538-557.

Odabaşı, Y., & Çetin, M. (2019). İşsizlik, reel döviz kuru ve ham petrol fiyatlarının cari açık üzerindeki etkisi: Türkiye üzerine bir uygulama. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (61), 159-172.

Okun, A. M. (1963). Potential GNP: its measurement and significance. Cowles Foundation for Research in Economics at Yale University.

Özer, Mustafa ve Yeldan, A. Erinç (2016), "The Relationship Between Current Account Deficits and Unemployment in Turkey", Handbook of Research on Comparative Economic Development Perspectives on Europe and the MENA Region, Ed: M. Erdoğdu ve B. Christiansen, PA: IGI Global, Hershey.

Özmen, Ö. Ü. İ., Gerçeker, Ö. Ü. M., & Mucuk, M.(2019), Cari İşlemler Dengesi ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Üst-Orta Gelir Grubu Ülkeleri Örneği. KAYES 2019 II. Uluslararası Kahramanmaraş Yönetim, Ekonomi Ve Siyaset Kongresi 11- 12 Nisan 2019.

Rad, S. T. (2011). Jordan's Paradox of Growth without Employment: A Microcosm of the Middle East. Development Viewpoint, 65(1).

Raifu, Akande, Isiaka (2017), "On the Determinants of Unemployment in Nigeria: What are The Roles of Trade Openness and Current Account Balance?", Review of Innovation and Competitiveness, 3 (4), 5-30.

Westerlund, J. (2007). Testing for error correction in panel data. Oxford Bulletin of Economics and statistics, 69(6), 709-748.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2017). Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı (3. Baskı 2020).

ücretten göçe doğru tek yönlü nedenselliğin anlamlı olması da teorik açıdan beklendiği şekilde elde edilmiştir.

Çalışma, uluslararası göçe yönelik yapılmış literatürdeki çalışmalara göre, seçilen yöntem ve çok sayıda makroekonomik değişkenlerle ilişkisinin ele alınması itibariyle diğer çalışmalardan farklı kılınmaya çalışmıştır. Ayrıca çalışma göç dinamiklerine ilişkin önemli tespitleri de içermektedir.

Göçün belirleyicilerinin nedensellik analizi politika sonuçları açısından önem teşkil etmektedir. Çünkü geliştirilecek politikalarda, göçün hangi demografik ve ekonomik koşullardan etkilendiği noktasında bilgi sunmaktadır. Bu durum ise, belirli göçmen türlerini hedef alacak (veya azaltacak) politikalar belirlenmesine imkan tanımaktadır. Göçmen akışlarında nedenselliğin analizi, ekonomik göstergelere nasıl tepki verdiğine dair tahmin içermekle birlikte, hükümetin göçmen politikası revizesinde de bilgi sunmaktadır.

Ekonomide uygulanan doğru programlar sayesinde, ülkeye gelen yabancı yatırım artacaktır. Böylelikle ülkeye daha fazla vasıflı yabancı işçi çekilebilecektir. Ayrıca işgücü ve ürün piyasasındaki reformlar, istihdam fırsatlarının artmasına neden olacaktır. Bu durum ise, vasıflı göçmenlerin ülkeye çekilmesinde etkin rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

Bansak, C., Simpson, N. & Zavodny, M. (2015). The Economics of Immigration. Oxford: Routledge,

Boubtane, E., Dumont, J. C., & Rault, C. (2016). Immigration and economic growth in the OECD countries 1986–2006. Oxford Economic Papers, 68(2), 340-360.

Boubtane, E., Coulibaly, D., & Rault, C. (2013a). Immigration, unemployment and GDP in the host country: Bootstrap panel Granger causality analysis on OECD countries. Economic Modelling, 33, 261-269.

Boubtane, E., Coulibaly, D., & Rault, C. (2013b). Immigration, growth, and unemployment: Panel VAR evidence from OECD countries. Labour, 27(4), 399-420.

Boubtane, E., Dumont, J. C., & Rault, C. (2014). Immigration and economic growth in the OECD countries 1986–2006. Oxford Economic Papers, 68(2), 340-360.

Demirtaş, G, Çakırca, Ş, & Aksel, E. (2021). Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Bir Belirleyicisi Olarak Uluslararası Göç Üzerine Ampirik Bir Analiz. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10 (1) , 85-108.

Dickey D.A & W. A. Fuller (1979). Distributions of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root. Journal of American Statistical Association. 74(366), 427-481.

Engin, C., & Konuk, T. (2020). Türkiye Ekonomisinde Uluslararası Göçün İşsizlik Ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(1), 103-123.

Furlaretto, F., & Robstad, O. (2019). Immigration and the macroeconomy: Some new emprical evidence. Review of Economics Dynamics, (34), 1-19.

Göv, A. & Dürrü, Z. (2017), "Göç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Seçilmiş OECD Ülkeleri Üzerine Bir Analiz", Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt:3, Sayı:4, ss.491-502.

Granger, C. W. J., (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods, Econometrica, 37, 424-438.

Gujarati, D. N. (2003). Basic Econometrics. (4th ed.). New York: The McGraw-Hill/Irwin Companies,

Güriş S. & E. Çağlayan (2000). *Ekonometri Temel Kavramlar.* 1.b. İstanbul: Der Yayınevi.

Johnston, J. & Dinardo, J. (1997). Econometric Methods. (4th ed.). New York: The Mc Graw Hill Companies.

Göç İdaresi (2022), https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri, Erişim Tarihi: 27.02.2022.

Kacerauskaite, A. & Loukagkou, A., (2020). International migration and economic growth in Baltic and Nordic countries. Bachelor Thesis in Economics, Jönköping University. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1447448/FULLTEXT01.pdf

Karras, G., & Chiswick, C. U. (1999). Macroeconomic determinants of migration: The case of Germany 1964-1988. International Migration, *37*(4), 657-677.

Köseoğlu, M., & Artan, G. (2020). Göç, İşsizlik ve Gelir Arasındaki İlişkilerin Analizi: OECD Ülkeleri Örneği. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 6(1), 61-81.

Lewis, John & Matt Swannell. "The macroeconomic determinants of migration." (2018), Staff Working Paper No. 729,

Lapid, G., Lugtu, A. J., & Dela Cruz, E. (2022). Macroeconomic Determinants of International Migration of Overseas Filipino Workers. Journal of Economics, Finance and Accounting Studies, *4*(1), 492-515.

Marr, W. & Siklos, P. (1994). The Link between Immigration and Unemployment in Canada. Journal of Policy Modeling, 16(1), 1-26.

Maddala, G. S. & Lahiri K. (2009). Introduction To Econometrics. (4th.ed.). West Sussex: John Willey and Sons Ltd Published.

Mayda, A. M. (2010). International migration: A panel data analysis of the determinants of bilateral flows. Journal of population economics, 23(4), 1249-1274.

Meçik, O., & Koyuncu, T. (2020). Türkiye'de Göç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 9(3), 2618-2635.

Ortega, F., & Peri, G. (2009). The causes and effects of international migrations: Evidence from OECD countries 1980-2005 (No. w14833). National Bureau of Economic Research.

Öztürk, S., & Altınöz, B. (2020). Uluslararası Göç Hareketlerinin Küreselleşme Bağlamında Temel Makroekonomik Göstergeler İle İlişkisi: G7 Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 86-93.

Perron, P. (1989). The great crash, the oil price shock, and the unit root hypothesis. *Econometrica,* 57. 1361-1401.

Sevinç, H., Bozkurt, E., Künü, S. & Sevinç, D. (2016), "Ekonomik Büyüme ve Göç İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkelere Dayalı Bir Analiz", International Conference On Eurasion Economies, ss.398-403.

Singh, S. K., & Hari, K. S. (2011). International migration, remittances and its macroeconomic impact on Indian economy. IIMA. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/69502612/2011-01-06Sunny-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1653596563&Signature=XRnvnvN3EH1mnCJdbL5cYmbiIBbXNmWBAMF9TQvUGw2J3RImbvOJgbhGqXsZmzPLOyuO5~hCmWDvvzWIzEuQO1UV~cBuFDtrqYKv6Fp5kUGYE-NmQP5ojMQkipII~jEv06T6vzylCVhGaB4gXLESUq7xLKBW2o~ATEG428KRGV9r7mpLdnyk75X~AskspOcqk1Fedz1KhFpKmzFR3JjvyHSbUNbiZDI~bsD7RT4hEEz4agZvwlGhPhLVYXR~uyvn05MfVQyELOZIdA1ciZLesxzuioA0u6XC1b~miiPlXRu9zvdOwgWuoSDQZQ2lRzJUrQn1C0yogcJXXqR-~VcOQ__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA, Erişim Tarihi: 31.05.2022.

Simionescu M. (2016), Macroeconomic determinants of permanent emigration from Romania. A Bayesian approach, Journal of International Studies, Vol. 9, No 2, pp. 170-180.

Sözcü, (2022). https://www.sozcu.com.tr/2021/ekonomi/asgari-ucret-ne-zaman-belli-olacak-gozler-asgari-ucretzammigorusmelerinde6751523/?utm_source= dahafazla_ haber &utm_medium=free&utm_ campaign=dahafazlahaber, Erişim Tarihi: 15.03.2022.

Sulaimanova, B., & Bostan, A. (2014). International migration: a panel data analysis of the determinants of emigration from Tajikistan and Kyrgyzstan. Eurasian Journal of Business and Economics, 7(13), 1-9.

Tarı, R., (2005). Ekonometri, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, 3.B., İzmit.

TUİK, (2022). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=ulusal-hesaplar-113, Erişim Tarihi: 28.02.2022

Vogler, M. & Rotte, R. (1998). Determinants of international migration: empirical evidence for migration from developing countries to Germany. Available at SSRN 166340.

Worldbank, (2022). https://data.worldbank.org/indicator, Erişim Tarihi: 30.03.2022

görülmektedir. Buna ilaveten tüm serilerin durağan olmadığı, genel bir artış eğilimine sahip olduğu ve mevsimsel özellikler taşıdığı görülmektedir. Ayrıca tahmin edilen yarı logaritmik regresyon denklemi bulguları, çeyreklik kişi başına reel GDP büyüme oranının en düşük % 0.61 ve en yüksek % 0.88 aralığında değiştiğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

Gujarati, D. (2015). Econometrics by example. Palgrave.

Newey, W., & West, K. (1987). A simple positive semi-definite, heteroskedasticity and autocorrelation consistent covariance matrix. Econometrica, 55(3), 703-708. https://doi.org/10.2307/1913610

TÜİK. (2013). Harcama yöntemi ile GSYH (1987 bazlı) Harcamalar yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (sabit fiyatlarla). (10/07/2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Ulusal-Hesaplar-113 adresinden ulaşılmıştır).

TÜİK. (2014). İstatistik göstergeler 1923-2013. Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK. (2015). Tarihsel gelişim, 1927-2000 genel nüfus sayımları. Nüfus büyüklüğü, yaş ve cinsiyet yapısı şehir ve köy nüfusu (2009=100). (10/07/2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109 adresinden ulaşılmıştır).

TÜİK. (2016). Sabit fiyatlarla harcama yöntemi ile GSYH. Harcamalar yöntemiyle sabit fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (değer, pay, büyüme hızı) (1998 fiyatlarıyla) (10/07/2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Ulusal-Hesaplar-113 adresinden ulaşılmıştır).

TÜİK. (2022a). Harcama yöntemi ile GSYH, zincirlenmiş hacim endeksi. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, harcama yöntemiyle zincirlenmiş hacim endeksi ve değişim oranları (2009=100). (10/07/2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Ulusal-Hesaplar-113 adresinden ulaşılmıştır).

TÜİK. (2022b). Adrese dayalı nüfus kayıt istatistikleri. Nüfus, yıllık nüfus artış hızı, il, ilçe, belde belediyesi, köy sayısı ve nüfus yoğunluğu. (10/07/2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109 adresinden ulaşılmıştır).

daha iyi anlamak için her ülke için özel araştırma yapmalıdır. Ayrıca, bazı akademisyenler hem makroekonomik hem de bireysel yönlerin (örneğin yaş ve eğitim) finansal erişimin kullanımı ve etkileri üzerinde etkisi olabileceğini tartışmışlardır. Bu anlamda veri mevcudiyetine bağlı olarak, diğer gelişmekte olan gruplarla ilgili gelecekteki çalışmalar, yeni bilgiler toplamak için finansal erişim ile ilgili bir nüfus sayımı kullanabilirler.

Öte yandan, bölgedeki yoksulluk oranlarını azaltmak için politika yapıcılar, finansal katılımın önündeki engelleri ele alacak politikalar uygulamalıdır. Bu bağlamda, kapsayıcı büyümenin desteklenmesi, finansal katılımı artırma çabalarını tamamlamalıdır. Artan önem, mikrofinansın rolüdür. Düşük gelir gruplarına yönelik kredinin mevcudiyeti, finansal hizmetlere erişimlerini iyileştirmekte, bu da onların üretken faaliyetlerde bulunmalarını ve kısa vadeli olumsuz şoklar karşısında tüketimlerini yumuşatmalarını sağlamaktadır. Son olarak, tahminler finansal erişimin gelir eşitsizliği üzerindeki rolüne dair bazı kanıtlar sunmaktadır. Finansal erişimi artırmak veya gönülsüz finansal dışlanmayı azaltmak, gelir eşitsizliğini azaltır. Gelir eşitsizliğini daha da azaltmak için, düşük gelirli grupların finansal hizmetlerden finansal olarak dışlanmasına yönelik daha fazla önlem alınmalıdır. Bu bağlamda, yoksulluğun azaltılmasına yardımcı olacak programlar, bölgede artan gelir eşitsizliğini de aynı şekilde ele alacaktır.

KAYNAKÇA

Asuming, P. O., Osei-Agyei, L. G., & Mohammed, J. I. (2019). Financial Inclusion İn Sub-Saharan Africa: Recent Trends and Determinants. Journal Of African Business, 20(1), 112–134

Asongu, S.A.; Odhiambo, N.M.(2019). Inequality Thresholds, Governance and Gender Economic İnclusion İn Sub-Saharan Africa, International Review of Applied Economics, 34, 94–114.

Asongu, S.A.; Nnanna, J & Acha-Anyi, P.N.(2020) Inequality and Gender Economic İnclusion: The Moderating Role Of Financial Access İn Sub-Saharan Africa. Economic Analysis and Policy 65, 173–185.

Beck, T., Demirguc-Kunt, A., & Martinez Peria, M. S. (2007). Reaching Out: Access To And Use of Banking Services Across Countries. Journal Of Financial Economics, 85(1), 234–266.

Claessens, S. (2006). Access to Financial Services: A Review of The Issues and Public Policy Objectives. World Bank Research Observer 21: 207–240.

Demirgüc¸-Kunt, A., & Klapper, L. (2012b). Financial Inclusion ın Africa: An Overview. World Bank Policy Research Working Paper, 6088. Washington, DC: World Bank.

Demir, A., Pesqué-Cela, V., Altunbas, Y., & Murinde, V. (2020). Fintech, Financial İnclusion and İncome İnequality: A Quantile Regression Approach. European Journal of Finance, 4364.

Evans, O., & Adeoye, B. (2016). Determinants of Financial İnclusion In Africa: A Dynamic Panel Data Approach. University of Mauritius Research Journal, 22, 310-336.

Fouejieu A., Sahay Cihak M& Chen., S.(2020). Financial İnclusion and İnequality: A Cross-Country Analysis. The Journal Of International Trade & Economic Development.

Honohan, P. (2004). Financial Development, Growth and Poverty: How Close Are The Links?. In Financial Development And Economic Growth,1-37

Li, H., Squire, L.& Zou, H. F. (1998). Explaining International and Intertemporal Variations In Income Inequality. The Economic Journal, 108(446), 26-43.

Menyelim, C.M.; Babajide, A.A.; Omankhanlen, A.E.& Ehikioya, B.I.(2021) Financial Inclusion, Income Inequality and Sustainable Economic Growth In Sub-Saharan African Countries. Sustainability , 13, 1780

Mushtaq,R.& Bruneau, C.(2019). Microfinance, Financial İnclusion and ICT: Implications For Poverty and İnequality. Technology In Society, 59,101154.

N'Dri .,LM.& Kakinaka M.(2020).Financial İnclusion, Mobile Money, and İndividual Welfare: The Case of Burkina Faso. Telecommunications Policy,44(3),101926.

Omar, M. A., & Inaba, K. (2020). Does Financial İnclusion Reduce Poverty and İncome İnequality In Developing Countries? A Panel Data Analysis. Journal of Economic Structures, 9(1), 1-25

Pesaran, M.H. (2015).Testing Weak Cross-Sectional Dependence In Large Panels", Econometric Reviews, 34(6-10),1089-1117.

Pesaran, M.H. (2003).A Simple Panel Unit Root Test İn The Presence of Cross Section Dependence, Cambridge Working Papers İn Economics 0346

Rangarajan, C. (2008). Report of The Committee On Financial İnclusion: Ministry of Finance, Government of India.

Rojas-Suarez, L., & Amado, M. A. (2014). Understanding Latin America'S Financial İnclusion Gap. Center for Global Development

Sahay, R., Cihak, M., N'Diaye.,PM vd.(2015) Financial İnclusion: Can It Meet Multiple Macroeconomic Goals? IMF Staff Discussion Notes 15/17, International Monetary Fund.

Swamy, P.A.V.B. (1970).Efficient İnference In A Random Coefficient Regression Model, Econometrica, 38(2), 311-323.

Kim, J.-H.(2016). A Study on The Effect of Financial Inclusion on The Relationship Between Income Inequality and Economic Growth. Emerg. Mark. Finance Trade, 52, 498–512.

Koomson, I., Villano, RA.& Hadley D.(2020).Effect of Financial İnclusion on Poverty and Vulnerability To Poverty: Evidence Using A Multidimensional Measure of Financial İnclusion. Social Indicators Research. 149(2):613–639.

Zins, A., & Weill, L. (2016). The Determinants of Financial Inclusion In Africa. Review of Development Finance, 6(1), 46-57.

Westerlund, J. (2007). Testing For Error Correction ın Panel Data. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 69 (6), 709-747.

World Bank (2022). Https://Data.Worldbank.Org(Erişim: 02.09.2022).

makroekonomik göstergeler üzerindeki çok yönlü ve pozitif etkisi iktisat literatüründe sıkça doğrulanmıştır. Bu doğrultuda politika yapıcıların doğrudan yabancı yatırımların pozitif etkisinden faydalanabilmek adına ekonomik özgürlükleri daha fazla dikkate almaları hususu çalışmanın politika önerisi olarak ortaya konulabilir. Ayrıca çalışmada doğrudan yabancı yatırımlar ekonomik özgürlüğün nedeni olarak tespit edilmiştir. Bu durum doğrudan yabancı yatırımların ekonomik özgürlüğe katkı sağlayabileceği çıkarımına olanak sağlamaktadır. Bu durumda politika yapıcıların ev sahibi ülkeye doğrudan yabancı yatırımları çekmek için daha fazla çaba sarfetmeleri gerektiği çalışmanın diğer bir politika önerisi olarak ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Ajide, K. B. (2014). Determinants of economic growth in Nigeria. BN Journal of Applied Statistics, 5(2), 147-170.

Ajide, K. B., & Eregha, P. B. (2015). Foreign direct ınvestment, economic freedom and economic performance in Sub-Saharan Africa. Managing Global Transitions, 13(1), 43–58.

Anwar, A., & Mughal, M. (2012). Economic freedom and İndian outward foreign direct investment: an empirical analysis. Economics Bulletin, 32(4), 2991-3007.

Azman-Saini, W.N.W., Baharumshah, A. Z., & Law, S. H. (2010). Foreign direct investment, economic freedom and economic growth: international evidence. Economic Modelling, 27(2010), 1079–1089.

Çiftçi, C., & Durusu-Çiftçi, D. (2022). Economic freedom, foreign direct investment, and economic growth: the role of sub-components of freedom. The Journal of International Trade & Economic Development, 31(2), 233-254.

Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for granger noncausality in heterogeneous panels. Economic Modelling, 29(4), 1450-1460.

Gwartney J., Lawson R., Hall J., & Murphy R. (2018). Economic freedom of the world: 2018 annual report. Fraser Institute. http://www.fraserinstitute.org, (20.07.2022).

Karagöz, E., & Yaşar, E. (2020). Ekonomik özgürlüklerin doğrudan yabancı yatırımlara etkisi: 125 ülkeden elde edilen bulgular. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 9(18), 39–50.

Miller, T., & Kim, A. B. (2016). 2016 index of economic freedom. https://www.heritage.org/index/pdf/2015/ book/index_2015.pdf, (25.08.2022).

Moussa, M., Çaha, H., & Karagöz, M. (2016). Review of economic freedom impact on fdi: new evidence from fragile and conflict countries. Procedia Economics and Finance, 38, 163-173.

Muslija, A. (2018). Foreign direct investments and economic freedom in OECD countries. International Journal of Economic Studies, 4(4), 52-59.

Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels. Cambridge Working Papers in Economics, 0435.

Peseran, M. H. (2006). A simple panel unit root test in the presence of crosssection dependecy. Cambridge Working Papers in Economics, 0346.

Quazi, R. (2007). Economic freedom and foreign direct investment in East Asia. Journal of the Asia Pacific Economy, 12(3), 329–344.

Quazi, R., & Rashid, S. (2004). Economic freedom and foreign direct investment in developing countries. The International Journal of Business and Public Administration, 2(1), 92–99.

Sayari, N., Sari, R., & Shawkat, H. (2018). The impact of value-added components of gdp and fdi on economic freedom in Europe. Economic Systems, 42, 282-294.

Singh, D., & Gal, Z. (2020). Economic freedom and its impact on foreign direct investment: global overview. Review of Economic Perspectives, 20(1), 73-90.

Şahin, D. (2018). BRICS-T ülkelerinde ekonomik özgürlükler ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları arasındaki ilişki: bootstrap panel nedensellik testi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16), 285-294.

Tunçsiper, B., & Biçen, Ö. F. (2014). Ekonomik özgürlükler ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin panel regresyon yöntemiyle incelenmesi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 9(2), 25-45.

Türker, O. (2018). Dışa açıklık ve ekonomik özgürlüklerin doğrudan yabancı yatırımlar üzerindeki etkisi: BRICS ülkeleri örneği. Researcher: Social Science Studies, 6(2), 214-227.

UNCTAD (2001). World investment report: promoting linkages. United Nations.

Xu, T. (2019). Economic freedom and bilateral direct investment. Economic Modelling, 78(2019), 172-179.

yöntem yayınlar yapıldığı tespit edilmiştir. Ancak araştırmalarda karma araştırma deseni kullanıldığı çalışmalara ulaşılamamıştır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerji alanındaki yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin yayınlandığı alanlar bakımından incelendiğinde; en yüksek düzeyde makine mühendisliği ve ziraat alanında (150 yayın, 27,1'lik oranda) çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmaların uygulaması yapılan çalışmaların yayınlara dönüşmesi ve deneme modelli olarak yapıldığı görülmektedir. İkinci olarak yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerji alanındaki yayınlar enerji ve uygulamaları (117 yayın ve 21,2'lik oranda) yayının yapıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca enerji makine mühendisliği, fizik mühendisliği ve fimya mühendisliği alanında yayınların yapıldığı görülmektedir. Özet olarak yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerji alanındaki yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinde kullanılan yöntemler bakımından en çok mühendislik alanında yayınların yapıldığı görülmektedir.

Bu araştırma yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerji alanındaki yayınlanan yüksek lisans ve doktora tezleri mühendislik alanında yoğun bir şekilde çalışmaların olduğu tespit edilmiştir. Ancak sosyal bilimler alanları yayınların yetersiz olduğu görülmüştür. Sosyal bilimler alanında yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerjinin ekonomiye katkısı, çevresel etkileri, işletmeler açısından etkileri ve küresel etkileri ile ilgili alanlarda çalışmalar yapılabilir. Bu araştırmanın literatürde eksik olarak görülen sosyal bilimlerin yenilenebilir enerji kaynaklarından güneş enerji alanında yapılacak yeni araştırmalar katkı sağlanması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Alanne, K. and Saari, A., Distributed power generation and sustainable development. Renew Sustain Energy Rev, 10 (6) (2006), p. 539 – 558.

Armaroli, N. Balzani, V. The future of energy supply: challenges and opportunities, Angew Chem International Edition, 46 (1–2) (2007), p. 52 – 66.

Asafu-Adjaye, J. The relationship between energy consumption, energy prices and economic growth: time series evidence from Asian developing countries, Energy Econ, 22 (6) (2000), p. 615 – 625.

Barnes, L.L. Solar Panel Manufacturing and End-of-Life Management: Technology and Policy Options, Champaign, IL: Illinois Sustainable Technology Center, 2017.

Barriers to Renewable Energy Technologies, November 2017, [online] Available: https://www.ucsusa.org/clean-energy/renewable-energy/barriers-to-renewable-energy#.W-Vl6ZMzbIU.

Candanedo, JA, Athienitis AK. A systematic approach to the energy design of advanced solar homes. In the Proceedings of the IEEE electric power and energy conference (EPEC); 2009.

Chala, G. Abd Aziz, A. and Hagos, F. "Natural Gas Engine Technologies: Challenges and the Problem of Energy Sustainability", Energies, vol. 11, page 2934, 2018.

Cho, K. Effects of anodic potential and chloride ion on overall reactivity in electrochemical reactors designed for solar wastewater treatment, Environ Sci Technol, 48 (4) (2014), p. 2377 – 2384.

Ciarreta, A. Espinosa, MP. Pizarro-Irizar, C. Is green energy expensive? Empirical evidence from the Spanish electricity market, Energy Policy, 69 (2014), p. 205 – 215.

Fotovoltaik Modül İmalatı Karbon Ayak İzi, Kasım 2018, [Çevrimiçi] Mevcut: Http://Www.Solarinnova.Net/İmages/Stories/En/Productos/Fotovoltaica/Modulos/Manual/Pdf/Si-Esf-M-Carbon-Footprint. Pdf.

Future, CE. Disadvantages of Solar Energy, Mint 2018, [online] Available: https://www.conserve-energy-future.com/disadvantages_solarenergy.php.

Güneş Enerjisinin En Önemli 7 Dezavantajı, Kasım 2018, [çevrimiçi] Mevcut: https://understandsolar.com/advantages-vs-disadvantages-solar-power/.

Halman, MM. and Steinberg, M. Reducing the greenhouse gas carbon dioxide: science and technology, CRC press, USA (1998).

Helwa, N. Maximum solar energy that can be collected with different solar tracking systems, Energy Resources, 22 (1) (2000), p. 23 – 34.

Hernandez, R. Environmental effects of grid-scale solar power, Renew Sustain Energy Rev, 29 (2014), p. 766 – 779.

Herzog, AV. Lipman TE, Kammen DM. Renewable energy sources. Encyclopedia of life support systems (EOLSS) pioneer volume perspectives and overview of life support systems and sustainable development; 2001.

Horst GP et al. Method and apparatus for the production of single-cell biomass using a pH control system and industrial wastewater with high biochemical oxygen demand levels. Google Patents; 2014.

Kelly, J. A Clean Energy's Dirty Little Secret, 2017, [online] Available: https://www.nationalreview.com/2017/06/solar-panel-waste-environmental-threat-clean-energy/.

Kershman S, Rheinlander J, Gabler H. Tom renewable energy sources powered by seawater reverse osmosis—hybrid wind/photovoltaic/grid power supply for small-scale desalination in Libya; 2002. p. 153, 17–23.

Koroneos, C. Spachos, T. Moussiopoulos, N. Exergy analysis of renewable energy sources, Renewal Energy, 28 (2) (2003), p. 295 – 310.

Lewis, NS. Toward cost-effective solar energy use, Science, 315 (5813) (2007), p. 798 – 801.

Li J. Nitride-based multijunction solar cell modules and methods of making them. Google Patents; 2014.

Lof, GO. Duffie, JA. Smith, CO. World distribution of solar radiation, Solar Energy, 10 (1) (1966), p. 27 – 37.

Mandell, MJ. NASCAP-2k spacecraft charge code overview, IEEE Trans Plasma Sci, 34 (5) (2006), p. 2084 – 2093.

Moharram, KA. Abd-Elhady, M. Kandil, H. and El-Sherif, H. "Improving the performance of photovoltaic panels with water cooling", Ain Shams Engineering Journal, vol. 4, p. 869-877, 2013.

Nieuwenhout, F. Experience with solar home systems in developing countries: a review, Prog Photovolt: Res Appl, 9 (6) (2001), p. 455 – 474.

Nozik, AJ. Photoelectrochemistry: applications to solar energy conversion, Annual Rev. Phys Chem, 29 (1) (1978), p. 189 – 222.

Panwar, N. Kaushik, S. Kothari, S. The role of renewable energy sources in environmental protection: a review, Renew Sustain Energy Rev, 15 (3) (2011), p. 1513 – 1524.

Photovoltaic Module Manufacturing Carbon Footprint, November 2018, [online] Available: http://www.solarinnova.net/images/stories/en/productos/fotovoltaica/modulos/manual/pdf/si-esf-m-carbon-footprint, pdf.

Pirasteh, G. et al. A review on the development of solar drying applications, Renew Sustain Energy Rev, 31 (2014), p. 133 – 148.

Renne, DS. Solar resource assessment for Sri Lanka and Maldives, National Renewable Energy Laboratory, USA (2003).

Runge TH and Downie BM. Intelligent environmental sensor for irrigation systems. Google Patents; 2014.

Rüther, R. The potential to build integrated photovoltaic solar power generators to assist daytime peak feeders in urban areas in Brazil, Energy Convers Manag, 49 (5) (2008), p. 1074 – 1079.

Schlamadinger, B. Toward a standard methodology for GHG balances of bioenergy systems compared to fossil energy systems, Biomass Bioenergy, 13 (6) (1997), p. 359 – 375.

School, P. Polluting non-renewable resources and growth, Environ Resour Econ, 16 (2) (2000), p. 211 – 227.

Shafiee, S. and Topal, E. When will fossil fuel reserves decline? Energy Policy, 37 (1) (2009), p. 181 – 189.

Sheikh, NM. Efficient use of solar energy for domestic applications, In: Proceedings of IEEE second international electrical engineering conference (ICEE); 2008.

Swamy DK, et al. Microcontroller based drip irrigation system.

Top 7 Disadvantages of Solar Energy, November 2018, [online] Available: https://understandsolar.comadvantages vs disadvantages-solar-power/.

Wade, A. Carbon footprint of solar panels under the microscope, November 2016, [online] Available: https://www.euractiv.com/section/energy/opinion/mondaycop22-lower-co2-emissions-with-lower-carbon- Solar energy/.

Water of the World, USGS 2014; Availableathttp://water.usgs.gov/edu/earthwherewater.html.

Wu, Z. Environmental impacts of large-scale CSP plants in Northwest China, Environ Sci: Process Impacts, 16 (10) (2014), p. 2432 – 2441.

itibariyle 22 olmakla birlikte bunlardan bazılarının yeni işlem görmeye başlaması nedeniyle çalışma kapsamına 17 işletme dahil edilebilmiştir. Ayrıca çalışmada farklı değerlendirme kriterlerinin kullanılması veya kriterlere farklı ağırlıklar verilmesi sonucunda çalışma kapsamına alınan işletmelerin finansal performanslarında değişiklikler olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte analiz döneminin farklılaştırılması veya farklı değerlendirme yöntemleri kullanılmasının da finansal performans sıralamaları üzerinde etkili olabileceği unutulmamalıdır.

Literatürde finansal performans ölçümünün büyük oranda işletme bazlı olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmada, ana metal sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin sektör bazlı finansal performans ölçümünün gerçekleştirilmesi ile literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Çalışmada elde edilen bulgular, ana metal sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletme yöneticilerine karar alırken ve sektörle alakalı değerlendirmeler yaparken yardımcı olabilecektir. Bununla beraber bulguların, sektör ile ilgilenen araştırmacılara bilgi sağlayabileceği ve çalışmalarına referans olabileceği, mevcut ve potansiyel yatırımcılara da sektörün geneliyle ve analiz kapsamına alınan işletmeler ile ilgili fikir verebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Ablanedo-Rosas, J. H., Gao, H., Zheng, X., Alidaee, B., & Wang, H. (2010). A study of the relative efficiency of chinese ports: a financial ratio-based data envelopment analysis approach. Expert Systems, 27(5), 349-362.

Acar, E., & Sarıyer, G. (2021). Türk ana metal sanayi finansal performans değerlendirmesi: AHP ve TOPSIS uygulaması. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (31), 113- 128.

Alinezhad, A., & Khalili, J. (2019). New methods and applications in multiple attribute decision making (MADM). Cham: Springer International Publishing.

Altıntaş, F. F. (2021). Avrupa Birliği ülkelerinin lojistik performanslarının CRITIC tabanlı WASPAS ve COPRAS teknikleri ile analizi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 25(1), 117-146.

Bakırcı, F., Shiraz, S. E., & Sattary, A. (2014). BIST'da demir, çelik metal ana sanayii sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performans analizi: VZA süper etkinlik ve TOPSIS uygulaması. Ege Akademik Bakış, 14(1), 9-19.

Balakrishnan, C. (2016). A study on financial performance of steel industry in India. International Journal of Advance Research and Innovative Ideas in Education, 2(4), 252-261.

Chakraborty, S., & Zavadskas, E. K. (2014). Applications of WASPAS method in manufacturing decision making. Informatica, 25(1), 1-20.

Çanakçıoğlu, M. (2020). BIST'te işlem gören ana metal firmalarının finansal performansının entegre bir çok kriterli karar verme modeli kullanılarak değerlendirilmesi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 18(2), 176-197.

Ertuğrul, İ., & Işık, A. T. (2008). İşletmelerin VZA ile mali tablolarına dayalı etkinlik ölçümü: Metal ana sanayiinde bir uygulama. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(1), 201-217.

Globerson, S. (1985). Issues in developing a performance criteria system for an organization. International Journal of Production Research, 23(4), 639-646.

KAP (2022). Finansal Tablolar, https://www.kap.org.tr/, 22.04.2022.

Karabašević, D., Stanujkić, D., Urošević, S., & Maksimović, M. (2016). An approach to personnel selection based on SWARA and WASPAS methods, BizInfo (Blace) Journal of Economics, Management and Informatics, 7(1), 1-11.

Karande, P., Zavadskas, E. K., & Chakraborty, S. (2016). A Study on the ranking performance of some MCDM methods for industrial robot selection problems. International Journal of Industrial Engineering Computations, 7, 399-422.

Küçükönder, H., & Şişmanoğlu, E. (2020). BIST tekstil, deri endeksindeki işletmelerin finansal performansları için ÇKKV yöntemlerine dayalı alternatif bir değerlendirme çerçevesi. Mali Çözüm, 30(159), 91-127.

Lin, F., Liang, D., & Chen, E. (2011). Financial ratio selection for business crisis prediction. Expert Systems with Applications, 38(12), 15094-15102.

Lukić, R., Kljenak, D. V., Anđelić, S., & Gavrlilović, M. (2021). Application of WASPAS method in the evaluation of efficiency of agricultural enterprises in Serbia. Economics of Agriculture, 68(2), 375-388.

Marc, M., Peljhan, D., Ponikvar, N., Sobota, A., & Tekavcic, M. (2010). Performance measurement in large Slovenian companies: An assessment of progress. International Journal of Management & Information Systems (IJMIS), 14(5), 129-139.

Nassar, S. F. (2019). Financial outlook of The United States steel industry and its role in the economy moving forward. iBusiness, 11, 51-56.

Naz, F., Ijaz, F., & Naqvi, F. (2016). Financial performance of firms: Evidence from Pakistan cement industry. Journal of Teaching and Education, 5(01), 81-94.

Singh, R. K., & Modgil, S. (2020). Supplier selection using SWARA and WASPAS – A case study of Indian cement industry. Measuring Business Excellence, 24(2), 243-265.

Şit, A., Ekşi, İ. H., & Hacıevliyagil, N. (2017). BIST'te ana metal sanayi endeksinde faaliyet gösteren işletmelerin finansal performans ölçümü: 2011-2015 dönemi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 8(17), 83-91.

Sulaiman, M., Jili, A., & Sanda, A. U. (2001). Predicting corporate failure in Malaysia: An application of the logit model to financial ratio analysis. Asian Academy of Management Journal, 6(1), 99-118.

TCMB (2022). Sektör Bilançoları, https://www3.tcmb.gov.tr/sektor/#/tr, 22.04.2022.

Tuş, A., & Adalı, E. A. (2019). The new combination with CRITIC and WASPAS methods for the time and attendance software selection problem. OPSEARCH, 56, 528–538.

Uygurtürk, H., Korkmaz, T., & Uygurtürk, H. (2013). Determination of financial performances of tourism companies traded at Istanbul Stock Exchange. Actual Problems of Economics, 9, 519-533.

Uygurtürk, H., & Uygurtürk, H. (2018). Turizm işletmelerinin etkinliklerinde pazarlama giderlerinin rolü. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(3), 261-270.

Vijayakumar, A. (2020). Comparison of multi criteria decision making methods SAW and ARAS: An application to performance of Indian pharmaceutical companies. Journal of Economics and Technology Research, 1(2), 23-46.

Yalçın, N., & Karakaş, E. (2019). Kurumsal sürdürülebilirlik performans analizinde CRITIC-EDAS yaklaşımı. Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 34(4), 147-161.

Zhang, X., Wang, C., Li, E., & Xu, C. (2014). Assessment model of eco-environmental vulnerability based on improved entropy weight method. The Scientific World Journal, (3), 1-7.

Danacı ve Koçtürk (2017) çalışmalarında 16 serbest bölgeyi dört değişken (kuruluş alanı, ticaret hacmi, işletme sayısı ve personel sayısı) açısından hiyerarşik kümeleme analizi ile 4 gruba ayırmıştır. Küme 1'de en büyük ticaret hacmine sahip Ege Serbest Bölgesi bulunmaktadır. Küme 2'de Bursa ve Mersin Serbest Bölgeleri bulunmaktadır. Küme 4'te İstanbul Endüstri ve Ticaret, Antalya, Kayseri ve Avrupa Serbest Bölgeleri bulunmaktadır. Geri kalan serbest bölgeler Küme 3'te yer almaktadır. Danacı ve Koçtürk'ün (2017) çalışmaları ile karşılaştırıldığında bu çalışmada daha başarılı kümeleme analizi sunucuna ulaşıldığını söylemek mümkündür.

Çalışmada elde edilen sonuçlar, 2021 yılı ve kümeleme analizi için belirlenen değişkenler kapsamında geçerlidir. Ancak bundan sonraki çalışmalarda kullanılan değişkenler geliştirilebilir ve farklı kümeleme algoritmaları ile farklı gruplar elde edilebilir. Ayrıca serbest bölgeler konusu farklı analiz yaklaşımları kullanılarak değişik açılardan incelenebilir.

KAYNAKÇA

Ağaç, G., Baki, B., Peker, İ. & Ar, İ.M. (2015). Çok kriterli karar verme tekniklerini kullanarak serbest bölge yer seçimi: Doğu Anadolu Bölgesi örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, 30(1), 79-113.

Aktepe, C. & Taştan, O.C. (2019). Serbest bölgelerin dış ticarete etkisinin veri madenciliği ile ölçülmesi ve sektörel bir uygulama. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(4), 2396-2411.

Ali, Z. & Bhaskar, S.B. (2016). Basic statistical tools in research and data analysis. Indian Journal of Anaesthesia, 60(9), 662–669.

Alpar, C. (1985). Dünyada ve Türkiye'de serbest bölgeler, Dost Kitabevi: Ankara Yayın No.

Avcı, Z., Kovacı, S. & Şen, S. (2022). Türkiye'de COVID-19 döneminde serbest bölgelerin dış ticaret ve istihdam açısından önemi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 32(2), 563-578.

Bicil, İ.M. & Uçak, S. (2018). Toplam ihracat-serbest bölgeler ihracatı ilişkisi: Türkiye örneği. Gümrük Ticaret Dergisi, 5(12), 50-63.

Brown, M.L. & Kros, J.F. (2003). Data mining and the ımpact of missing data. Industrial Management & Data Systems, 103(8), 611-621.

Cara, F.J., Carpio, J., Juan, J. & Alarcon, E. (2012). An approach to operational modal analysis using the expectation maximization algorithm. Mechanical Systems and Signal Processing, 31, 109–129.

Damrongsakmethee, T. & Neagoe, V.E. (2017). Data mining and machine learning for financial analysis. Indian Journal of Science and Technolog, 10(39), 1-7.

Danacı, T. & Koçtürk, O.M. (2017). Türkiye serbest bölgelerinin kümeleme analizi ile karşılaştırılması. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(4), 351-370.

Demirci, A. & Tarhan, D.B. (2016). Serbest bölgelerin dış ticaretteki önemi ve Türkiye'deki serbest bölgelerin etkinliklerinin veri zarflama analizi ile incelenmesi. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6), 31-53.

Dempster, A.P., Laird, N.M. & Rubin, D.B. (1977). Maximum likelihood from incomplete data via the EM algorithm. Journal of the Royal Statistical Society Series B (Methodological), 39(1), 1-38.

Do, C.B. & Batzoglou, S. (2008). What is the expectation maximization algorithm?. Nature Biotechnology, 26(8), 897-899.

Erçakar, M.E. (2004). Serbest bölgeler: teorik yaklaşım. İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 6(1), 1-10.

Erdoğan, E. (1985). Serbest bölgeler ve Türkiye'de bir model denemesi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

Everitt, B. (1974). Cluster analysis, London: Heinmann Educational Books.

Everitt, B. (1980). Cluster analysis. Quality and Quantity, 14, 75-100.

Feelders, A., Daniels, H. & Holsheimer, M. (2000). Methodological and practical aspects of data mining. Information & Management, 37(5), 271-281.

Frades, I. & Matthiesen, R. (2010). Overview on techniques in cluster analysis. bioinformatics methods in clinical research. (Ed. Matthiesen, R.) Springer, Human Press, 81-107

Gutierrez-Osuna, R. (2002). Pattern analysis for machine olfaction: a review. IEEE Sensors Journal, 2(3), 189-202.

Günaydın, Ö. E. (2020). Serbest bölgeler ve dış ticaret ilişkisi: Ege Serbest Bölgesi üzerine bir araştırma. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED, 2(2), 24-43.

Hand, D.J. (2007). Principles of data mining. Drug Safety, 30(7), 621-622.

Hecke, T.V. (2012). Power study of anova versus Kruskal-Wallis test. Journal of Statistics and Management Systems, 15(2-3), 241-247.

Hui, S.C. & Jha, G. (2000). Data mining for customer service support. Information & Management, 38(1), 1-13.

Jun Lee, S. & Siau, K. (2001). A review of data mining techniques. Industrial Management & Data Systems, 101(1), 41-46.

Kadı, F. (2015). Serbest bölgede faaliyet gösteren firmaların tercih nedenleri: İstanbul Atatürk Havalimanı ve İstanbul Trakya Serbest Bölgesi bağlamında bir inceleme. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(3), 165-176.

Karaduman, N. & Yıldız, Z. (2002). Serbest Bölge uygulamalarının dış ticarete ve yabancı sermayeye katkıları. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(1), 133-152.

Kiskor, D.R. & Venkateswarlu, N.B. (2016). Hybridization of expectation-maximization and k-means algorithms for better clustering performance. Cybernetics and Information Technologies, 16(2), 16-34.

Koçarslan, H. (2020). Tedarik zinciri yönetimi açısından serbest bölgelerin işlevi. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 5(12), 116-129.

Kokoç, F. & Temel Gencer, C. (2019). Türk serbest bölgeleri etkinliğinin veri zarflama analizi ile belirlenmesi. Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 8(2), 810-827.

Kwon, S.H. (2004). Threshold selection based on cluster analysis. Pattern Recognition Letters, 25(9), 1045-1050.

Lawrence, C.E. & Reilly, A.A. (1990). An expectation maximization (EM) algorithm for the identification and characterization of common sites in unaligned biopolymer sequences. Proteins Structure Function and Bioinformatics, 7(1), 41-51.

Ma, E.W.M. & Chow, T.W.S. (2004). A new shifting grid clustering algorithm. Pattern Recognition, 37(3), 503-514.

Maitra, R., Melnykov, V. & Lahiri, S.N. (2012). Bootstrapping for significance of compact clusters in multidimensional datasets. Journal of the American Statistical Association, 107(497), 378-392.

Neha, D. & Vidyavathi, B.M. (2015). A survey on applications of data mining using clustering techniques. International Journal of Computer Applications, 126(2), 7-12.

Ng, S.K., Krishnan, T. ve McLachlan, G.J. (2012). The EM algorithm. handbook of computational statistics (Eds. Gentle, J.E., Hardle, W.K. & Mori, Y.) Springer, Handbooks of Computational Statistics book series (SHCS), 139-172.

Paksoy, S. & Güllü, M. (2011). Serbest bölgeler üzerine bir araştırma: Gaziantep örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10(35), 113-133.

Petekkaya, P. (2018). Türkiye'deki serbest bölgelerin veri zarflama analizi ile performanslarının değerlendirilmesi. Bulletin of Economic Theory and Analysis, 3(2), 109-134.

Rezankova, H. & Everitt, B. (2009). Cluster analysis and categorical data. Statistika, 89(3), 216-232.

Sammaknejad, N., Zhao, Y. & Huang, B. (2019). A review of the Expectation Maximization algorithm in data-driven process identification. Journal of Process Control, 73, 123-136.

Shayah, M.H. & Qifeng, Y. (2015). Development of free zones in United Arab Emirates. International Review of Research in Emerging Markets and the Global Economy (IRREM), 1(2), 286-294.

Sevim, B. & Binici, İ. (2020). Serbest bölgelerde uygulanan teşviklerin değerlendirilmesi: Kayseri örneği. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (22), 557-582.

Tantrum, J., Murua, A. & Stuetzle, W. (2004). Hierarchical model-based clustering of large datasets through fractionation and refractionation. Information Systems, 29(4), 315-326.

Tekeli, İ. & İlkin, S. (1987). Dünyada ve Türkiye'de serbest üretim bölgelerinin doğuş ve dönüşümü. Ankara: Yurt Yayınları.

Ticaret Bakanlığı (2022), Serbest Bölge İstatistikleri https://ticaret.gov.tr/serbest-bolgeler/serbest-bolgeler-istatistikleri. (29.07.2022).

Ticaret Bakanlığı (2022), https://ticaret.gov.tr/data/5b9b61fc13b8761cc09f9b92/genel_bilgi.TB.pdf. (30.07.2022).

Timm, H., Borgelt, C., Döring, C. & Kruse, R. (2001). Fuzzy cluster analysis with cluster repulsion. Euro. Symp. intelligent technologies (EUNITE), december, Tenerife, Spain, 1-7.

Torres, R.A. (2007). Free zones and the WTO agreement on subsidies and countervailing measures. Global Trade and Customs Journal, 2(5), 217-223.

Türkiye İstatitik Kurumu (TUİK) (2022), https://www.tuik.gov.tr/. (29.07.2022).

Tümenbatur, A. (2012). Serbest bölgeler ve Türkiye ekonomisine katkıları üzerine bir değerlendirme. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(3), 339-356.

Vargha, A. & Delaney, H.D. (1998). The Kruskal-Wallis test and stochastic homogeneity. Journal of Educational and Behavioral Statistics, 23(2), 170-192.

Waters, J. J. (2013). Achieving World Trade Organization compliance for export processing zones while maintaining economic competitiveness for developing countries. Duke Law Journal, 63(2), 481-524.

Yang, M.S., Lai, C.Y. & Lin, C.Y. (2012). A robust EM clustering algorithm for gaussian mixture models. Pattern Recognition, 45(11), 3950-3961.

Aynı sürede aynı çeşitlilikte daha fazla ürün miktarı elde edildiği için set-up yapma sıklığı azalır bu da üretim verimliliğini artıracaktır. Set-up süresinin azalması ile tedarik zinciri kontrolünün iyi bir şekilde işlevinin görülmesi, malzeme akışının planlanandan daha hızlı ve iyi bir şekilde giderek sürekliliği sağlanmıştır.

İmalat işletmeleri, üretim hatlarında mevcut durum analizlerini iyi yaparak, ulaşmak istedikleri hedefler doğrultusunda hatları simüle edebilir ve farklı senaryo analizleri ile set-up sürelerini azaltarak üretim miktarlarını artırabilirler. Farklı simülasyon ve senaryolar, farklı hatlar için farklı zamanlarda yapılabilir birbiriyle karşılaştırılarak gerekli önlemler alınabilir.

KAYNAKÇA

Akindipe, O. (2014). Inventory Management - A Tool for Optimal Use of Resources and Overall Efficiency in Manufacturing SMEs, Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation 10 (2014): 93-113.

Dengiz, B. & Akbay, K. (2000). Computer simulation of a PCB production line: Metamodeling approach. International Journal of Production Economics. 63. 195-205. 10.1016/S0925-5273(99)00013-4.

Hecker, F., Hussein, W., & Becker, T. (2010). Analysis and optimization of a bakery production line using ARENA. International Journal of Simulation Modelling, 9(4), 208-216.

Ingemansson, A. & Bolmsjö, G. (2004). Improved efficiency with production disturbance reduction in manufacturing systems based on discrete-event simulation. Journal of Manufacturing Technology Management. 15. 267-279. 10.1108/17410380410523498.

Kikolski, M. (2017). Study of Production Scenarios with the Use of Simulation Models. Procedia Engineering. 182. 321-328. 10.1016/j.proeng.2017.03.102.

Liu, B. & Wang, Y. (2021). Simulation-based emission calculation method for container terminal production operation system IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 638 012028.

Marsudi, M. & Shafeek, H. (2013) The Evaluation of Production Line Performance by Using ARENA—A Case Study. Int. J. Ind. Sci. Eng., 7, 655-659.

Negro, M.; Durazzo, M.; Mesquita, M.; Scuro, N.; Carvalho, E. & Andrade, D. (2021). A Simulation Model for Capacity Planning of Nuclear Fuel Plants for Research Reactors. Brazilian Journal of Radiation Sciences. 9. 10.15392/bjrs.v9i1.1588.

Rashidifar, R. (2021). Simulation and analyze a production line by using Arena: A case study. https://doi.org/10.31224/osf.io/5hnmf

Shafeek, Hani. (2013). The Evaluation of Production Line Performance by Using ARENA – A Case Study. World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Mechanical, Industrial Science and Engineering Vol:7 No:9,pp. 269 – 271, 2013.

Waters, C.D.J.; Ballesteros, L.A.; O'Keane, G. (1982). Determination of optimal stock levels

for manufacturing components using discrete event simulation, Omega, Volume 10, Issue 1, Pages 97-100, ISSN 0305-0483, https://doi.org/10.1016/0305-0483(82)90091-3.

yeterince finansal bilgiye sahip olduklarını ifade ederken, Metaverse yatırım yapmayanların %54,8'i yeterince finansal bilgiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Bu durum Metaverse yatırımı ile yeterince finansal bilgiye sahip olmak arasındaki anlamlı değişimi göstermiştir. Metaverse yatırım yapıp yapmamakla finansal teknolojileri bilip bilmemek arasında anlamlı bir değişim olmamıştır. Aynı zamanda Metaverse yatırım yapıp yapmamak ile finansal okuryazarlık eğitimi alıp almamak arasında anlamlı bir değişim gözlenmemiştir.

Kripto para yatırımının güvenilir olup olmadığı ile yeterince finansal bilgiye sahip olup olmamak arasında anlamlı bir değişim gözlenmemiştir. Dahası kripto para yatırımlarının güvenilir olup olmamasına göre yeterince finansal bilgiye sahip olup olmamak arasında da anlamlı bir değişim saptanmamıştır. Kripto para yatırımı güvenilir olup olmadığını finansal teknolojileri bilip bilmemek arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yani kripto para yatırımlarını güvenilir bulanların %84,6'sı finansal teknolojileri bildiğini ifade ederken, kripto para yatırımlarını güvenilir bulmayanların %55,2'si finansal teknolojileri bildiğini ifade etmiştir. Son olarak kripto para yatırımlarını güvenilir bulup bulmamakla finansal okuryazarlık eğitimi alıp almamak arasında anlamlı bir değişim saptanmamıştır.

Metaverse yatırımlarının güvenilir olup olmadığına göre finansal olarak bağımsız kararlar alıp almamak ve yeterince finansal bilgiye sahip olup olmamak arasında da anlamlı bir değişim saptanmamıştır. Metaverse yatırımlarının güvenilir olup olmamasına göre finansal teknolojileri bilip bilmemek arasında anlamlı bir değişim saptanmamıştır. Metaverse yatırımlarının güvenilir olup olmamasına göre finansal okuryazarlık eğitimi alıp almama durumuna göre anlamlı bir değişim göstermemiştir.

Tüm bunların yanında çalışmada yer alan denek sayısının görece azlığı, finansal teknolojileri kullanan ve yatırım yaptığını ifade eden denek sayısının azlığı çalışmanın en büyük sınırlılıklarından biridir. Öte yandan çalışma gelecekte çok daha kapsamlı deneklerle yapılacak detaylı analizler için öncü nitelikte olabilir. Ulusal ve uluslararası finansal teknoloji çalışmaları hızla artsa da henüz ilk evrelerinde olduğundan literatüre finansal okuryazarlık ve finansal teknolojiler bağlamında bu çalışma, ender katkı sunan çalışmalardan biri niteliğine sahiptir. Kripto para metaverse teknolojilerinin henüz ülkemiz özelinde oldukça erken dönemde olduğunu ve geleneksel finans sistemini anlayabilmek için bile yeterli finansal okuryazarlığa sahip olmayan ülkemizin inovatif finansal teknolojiler konusunda da finansal yetkinliğe sahip olmadığı aşikardır. Bu kapsamda üniversiteler ve ilgili mercilerin finansal okuryazarlık eğitimini tabana yayarak finansal yeteneği ve finansal teknolojileri kullanma yetkinliğini arttırabilirler. Bu kapsamda hükümetlere de önemli rol düşmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmetoğulları, K. & Öcel, Y. (2021). Finansal okuryazarlık ile yaşam tarzı arasındaki ilişkinin irdelenmesi. 3.Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 56(4), 2477-2497.

Ahmetoğulları, K. (2022). Finansal yetenekler finansal okuryazarlık ve finansal iyilik halinin risk bağlamında teorik incelemesi (Editörler: Kavas, Y.B. & Ahmetoğulları, K.). Davranışsal finans perspektifinde finansal risk teoriler ve uygulamalar. Ekin Yayınevi: Bursa.

Ahmetoğulları, K. (2022). Pandemi dönemi çevrimiçi satın alma davranışında finansal yetenekler ve teknolojik uygulamalar için öneriler: Türkiye'den kanıtlar. Business & Management Studies: An International Journal, 10(2), 683-702.

Anand, D., & Mantrala, M. (2019). Responding to disruptive business model innovations: the case of traditional banks facing fintech entrants. Journal of Banking and Financial Technology, 3(1), 19-31.

Arjunwadkar, P.Y. (2018). FinTech: The technology driving disruption in the financial services industry. Auerbach Publications, U.S.: Taylor & Francis Group.

https://www.statista.com/topics/2404/fintech/#topicHeader__wrapper

Huston, Sandra J. (2010). Measuring Financial Literacy. Journal of Consumer Affairs, 44(2), 296–316.

Karagöz, Y. & Köşterelioğlu, İ. (2008). İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin faktör analizi metodu ile geliştirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, 81-97.

Kavas, Y.B., & Erkan, M.K. (2022). Bireysel Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve FinansalRisk Alma Tolerans, EKEV Akademi Dergisi, 26(89), 379-399.

Sherraden, M. S. (2010). Financial capability: What is it, and how can it be created?

Bankalar üzerlerine tanımlı faaliyetleri tam manasıyla yerine getirmeleri durumunda ekonomik sistemin öncü kuruluşları konumuna gelir, öbür yandan üzerlerinde tanımlı olan görevleri banka menfaatleri doğrultusunda kamu faydasına hiçe sayarak kullanan bankalar, topluma zarar vermeye başlamaktadır.

Çalışmamızda bir skala (Finansal Güç Skalası adı verilen) oluşturulmuş ve bu skalada Zmijewski skoru, Tobin'in Q'su, Sloan Rasyosu ve sürdürülebilir büyüme oranı eşit oranlar halinde skalaya dahil edilmiştir. Skala bağımsız değişkendir, bağımlı değişkense son 360 barın ortalamasının, son 720 barın üstünde ya da altında olmasına göre değişmektedir, eğer üstündeyse 1 değerini altındaysa 0 değerini almaktadır. Bu değişkenler, kNN testine tabii tutulmuş ve öngörü ortalamalarının tamamı 0.8'in üzerinde çıkmıştır.

k değerinin 3 seçilmesi ile hiçbir şirket için optimize değere ulaşılamamaktadır, bundan dolayı aralığı 1 ile 15 arasında sıralanan bir sayı listesi denenmiş ve optimize değerlere ulaşılmıştır. Bank of America'nın k değeri 3 olduğunda doğruluk oranı 0.83 iken, 4 olan optimize değeri ile 0.85'in üzerinde bir değere ulaşmıştır. Citibank'ın k 3'e eşit olduğunda değeri 0.89 iken, optimize değer 6 ya da 10 olduğunda doğruluk oranı 0.90'ın üzerine çıkmaktadır. JP Morgan'ın k değeri 3 seçildiğinde 0.85 iken optimize olan değerler 6,7 ya da 8 olduğunda doğruluk oranı 0.88'in üzerine çıkmaktadır. Wells Fargo'nun k değeri standart olan 3 seçildiğinde 0.88 iken, optimize değer olan 12 seçildiğinde doğruluk oranı 0.9'un üzerine çıkmaktadır. Görüldüğü gibi oluşturulan skala ile hisse senedi fiyatı arasındaki bağlantıyı algoritma çok yüksek bir doğruluk oranında tahmin etmektedir.

KAYNAKÇA

Clark, G. L., & Knight, E. R. (2008). Implications of the UK Companies Act 2006 for institutional investors and the market for corporate social responsibility. U. Pa. J. Bus. L., 11, 259.

Dursun, İ., & Akın, M. (2021). EEG Verilerine Uygulanan Senkrosıkıştırma Yönteminin Migren Teşhisinde Kullanılması. DÜMF Mühendislik Dergisi (ss. 767-774). Dicle Universitesi Muhendislik Fakultesi Muhendislik Dergisi. https://doi.org/10.24012/dumf.1051421

Güler, S. (2019). Banka Kârlılık Oranlarının Panel Veri Analizi ile Değerlendirilmesi: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırılması. İzmir Democracy University Social Sciences Journal, 2(2), 173-190.

Hafeez, B., Li, X., Kabir, M. H., & Tripe, D. (2022). Measuring bank risk: Forward-looking z-score. , International Review of Financial Analysis (C. 80, s. 102039). Elsevier BV. https://doi.org/10.1016/j.irfa.2022.102039

Howe, J. S., & Kelm, K. (1987). The stock price impacts of overseas listings. Financial Management, 51-56.

Kale, S. (2017). Türk Bankacılık Sektörünün Aracılık Fonksiyonu. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(3), 209-220.

Lin, T.-H. (2009). A cross model study of corporate financial distress prediction in Taiwan: Multiple discriminant analysis, logit, probit and neural networks models. Neurocomputing (C. 72, Issues 16-18, ss. 3507-3516). Elsevier BV. https://doi.org/10.1016/j.neucom.2009.02.018

Metin, S. (2021). OECD Endüstriyel Üretim Verilerinde Bulunan Kayıp Verilerin kNN Yöntemi İle Tahmini. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Anemon Mus Alparslan Universitesi Sosyal Bilimler Dergisi. https://doi.org/10.18506/anemon.888642

Patel, P. C., João Guedes, M., Pagano, M. S., & Olson, G. T. (2020). Industry profitability matters: The value of sustainable growth rate and distance from bankruptcy as enablers of venture survival. Journal of Business Research (C. 114, ss. 80-92). Elsevier BV. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.04.004

Shackleton, M., Yan, J., & Yao, Y. (2022). What drives a firm's ES performance? Evidence from stock returns. Içinde Journal of Banking & Finance (C. 136, s. 106304). Elsevier BV. https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2021.106304

So, E. C. (2013). A new approach to predicting analyst forecast errors: Do investors overweight analyst forecasts?, Journal of Financial Economics (C. 108, Issue 3, ss. 615-640). Elsevier BV. https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2013.02.002

Thoma, G. (2021). Composite value index of trademark indicators: A market value analysis using Tobin's Q. World Patent Information (C. 66, s. 102064). Elsevier BV. https://doi.org/10.1016/j.wpi.2021.102064

Tykvová, T., & Borell, M. (2012). Do private equity owners increase risk of financial distress and bankruptcy? Içinde Journal of Corporate Finance (C. 18, Issue 1, ss. 138-150). Elsevier BV. https://doi.org/10.1016/j.jcorpfin.2011.11.004

KAYNAKÇA

Aufweisen, D. T. Stellt Eine B. Dar E. G. Für Die R. Und V. Der A. Kann NichtÜbernommen Werden A. Unterschiedlicher A. Können S. Einen Aktuelleren D. Themenseite: Pharmaindustrie İn Deutschland.Statista. https://de.statista.com/themen/1415/pharmaindustrie-in-deutschland/ (ErişimTarihi:22.04.2022)

Beyhan, T. E. (2020). "MLP Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketinin Finansal Performansının Üç Farklı Yöntem ile Analiz". Business &Management Studies: An International Journal 8(2):1777-1802. doi: 10.15295/Bmij.V8i2.1495.

Bilgener, E. (2021). Covid 19'un Türkiye İlaç Pazarı ve Toplum Eczanelerinin Ekonomisi Üzerine Etkisi (Ss. 33-37).

Bilici, N. (2019). Turizm Sektörünün Finansal Performansının Oran Analizi ve Topsis Yöntemiyle Değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(1), 173-194.

Bülüç, A.G.F. (2017). Oran Analizi Yöntemiyle Özel Hastane Finansal Performansının Değerlendirilmesi. 3(11), 9.

Sağlık Bakanlığı, (2020). Covid 19 Nedir? https://covid19.saglik.gov.tr/tr-66300/covid-19-nedir-.html (Erişim Tarihi: 05.05.2022)

Çalış, Y. E.,Sardoğan, A. A., &Küçükgergerli, N. (2021). Covid 19 Pandemisinin Türkiye'de İlaç Sanayi Mali Yapısına Etkilerinin Analizi: Eczacıbaşı İlaç A.Ş. Örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 273-294. Https://Doi.Org/10.25095/Mufad.949953

Eczacıbaşı Topluluğu Topluluk Profili.https://www.Eczacibasi.com.tr/Eczacibasi-Toplulugu/Topluluk-Profili (Erişim Tarihi: 30.05. 2022)

Ekinci, G., & Bakir, İ. (2021). Sağlık Kurumlarında Finansal Performans Analizi A1 Dal Hastanesi Örneği. Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 7(1), 1-18.

Haffer, H., Schömig, F., Rickert, M., Randau, T., Raschke, M., Wirtz, D., Pumberger, M., &Perka, C. (2020). Impact Of The Covid-19 Pandemic On Orthopaedic And Trauma Surgery İn University Hospitals İn Germany: Results Of A Nationwide Survey. The Journal Of Bone And Joint Surgery. American Volume, 102(14), E78. https://doi.org/10.2106/JBJS.20.00756

Health Talks IV Toplantı Raporu (2020). Covid-19 Krizinin Türkiye'de ve Globalde Sağlık Sektörüne Etkileri. https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/tr_tr/pdf/ey-health-talks-2020.pdf?download (Erişim Tarihi:08.05.2022)

Geschäftsbericht (2020). https://www.bayer.com/sites/default/files/2021-02/bayer-geschaeftsbericht-2020.pdf (Erişim Tarihi: 30.07.2022)

Geschäftsbericht (2021). https://www.bayer.com/sites/default/files/2022-03/jahresabschluss-der-bayer-ag_2021.pdf (Erişim Tarihi: 30.08.2022)

Faaliyet Raporu (2020). https://www.eczacibasi.com.tr/_media/upload/637499751911937190.pdf (Erişim Tarihi: 29.06.2022)

Faaliyet Raporu (2021). https://www.eczacibasi.com.tr/_media/upload/637815122874891687.pdf (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

Hüsmenoğlu, M., & Kuşakli, B. Y. (2021). Almanya Sağlık Sistemi Covid 19 Pandemisi Durum Analizi. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 8(2), 156-162.

In-Patient Hospital Treatments Down 13% İn 2020—German Federal Statistical Office. https://www.destatis.de/EN/Press/2021/09/PE21_445_231.html(Erişim Tarihi: 25.05.2022)

İEİS-İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası—Temel Göstergeler / Türkiye İlaç Pazarı: http://www.ieis.org.tr/ieis/tr/indicators/33/turkiye-ilac-pazari(Erişim Tarihi: 25.04.2022)

İlaç Sektör Raporu (2021).https://www.oftso.org.tr/indir/IlacSektorRaporu2021.pdf (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

İlaç Sektörü Mayıs (2021). https://turkrating.com/ilac-sektoru-mayis-2021-41375.html (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

Kızıl, C.,&Aslan, T. (2019). Finansal Performansın Rasyo Yöntemiyle Analizi: Borsa İstanbul'da (Bist'de) İşlem Gören Havayolu Şirketleri Üzerine Bir Uygulama. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(2), 1778-1799. Https://Doi.Org/10.33206/Mjss.467997

Koçyiğit, S. Ç.,Bıyık, E., &Ertaş, Ş. (2022). Özel Bir Sağlık İşletmesinin Finansal Performansının Trend Analizi ile Değerlendirilmesi. Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 22(1), 165-180. https://doi.org/10.11616/Asbi.1015793

Özer, Ö. (2012). Mali Tablolar Analizi: Bir Hastane Örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(6), 0.

Özolgun, H. (2017). Comparative Financial Table Analysis. Joeep: Journal Of Emerging Economies And Policy, 2(1), 55-62.

Pharmaceutical İndustry Defies Corona Crisis: Exports From March To May 2020 Up 14.3% Year On Year. Federal Statistical Office. https://www.destatis.de/EN/Press/2020/07/PE20_N038_51.html (Erişim Tarihi: 15.04.2022)

Pharma-Gesamtmarkt—UmsatzBis.(2020). Statista.https://de.statista.com/statistik/daten/studie/158096/umfrage/pharma-gesamtmarkt-umsatzentwicklung-seit-2006/ (Erişim Tarihi: 15.04.2022)

Savcı, M. (2010). Mali Tablolar Analizi. Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon.

Sonğur, C.,Kar, A., Top, M., Gazi, A., &Babacan, A. (2016). Türkiye Kamu Hastane Birlikleri Hastanelerinin Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi: Finansal Tablo Analizleri. Sayıştay Dergisi, 100, 1-26.

Statistiken Zu Bayer | Statista. https://de.statista.com/themen/179/bayer/#Dossierkeyfigures (Erişim Tarihi: 19.04.2022)

Şen, L.,Zengin, B., &Yusubov, F. (2015). Otel İşletmelerinde Finansal Analizlere İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi. İşletme Bilimi Dergisi, 3(1), 64-85. https://doi.org/10.22139/İbd.42668

Tıraş, H. H. (2020). Türkiye'de İlaç Sektörünün Gelişimi; Bir Durum Değerlendirmesi. Journal Of Economics And Research, 1(1), 42-59.

Umsatzentwicklung. (2020). İm Pharmamarkt Weist Einflüsse Der Pandemie Auf. https://www.healthcaremarketing.eu/unternehmen/detail.php?rubric=M%E4rkte&nr=75828#75828(Erişim Tarihi: 15.05.2022)

Zeren, D., & Boynukısa, M. (2020). Covid-19 Sürecinde Beşerî İlaç Sektörünün Sektör Yöneticilerinin Perspektifinden Değerlendirilmesi ve Pandemi Sonrasına Yönelik Projeksiyonlar. Journal Of Management Theory And Practices Research, 1(1), 26-44.

ACADEMIC COMMENTS AND ANALYZES ON DEVELOPMENTS IN FINANCE AND ECONOMICS

Editor
Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-29-6

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

FOREWORD

The economic behaviour of a society depends on many factors such as geography, natural resources, population, culture, morality, religion, political preferences, etc. These factors diversify, change, develop and differ in importance over time. For this reason, it is necessary to consider all external factors as well as the period in order to make a healthy analysis of the economic event or economic facts. In this way, economic developments are analysed and designed.

The book *Academic Comments and Analyzes on Developments in Finance and Economics* has been prepared with the contributions of 28 different authors from 23 different university and institutions, including Alanya Alaaddin Keykubat University, Atılım University, Balıkesir University, Bandırma Onyedi Eylül University, Bolu Abant İzzet Baysal University, Cyprus Science University, Galatasaray University, Gebze Technical University, Hacettepe University, İskenderun Teknik University, İstanbul Cahmber of Commerce, İstanbul Ticaret University, Karabük University, Karamanoğlu Mehmetbey University, Manisa Celal Bayar University, Nişantaşı University, Piri Reis University, Recep Tayyip Erdoğan University, Sakarya University, Social Sciences University of Ankara, Şırnak University, Turkish-German University and University College London.

Şahin KARABULUT

"*The responsibility of all kinds of content belongs to the author or authors. The financial and legal responsibilities that may be subject to national and international copyrights also belong to the authors. The opinions and views expressed in articles are not necessarily those of this volume's editors.*"

CHAPTER AUTHORS

Prof.Dr.	Levent AYDIN	Social Sciences University of Ankara
Assoc.Prof.Dr.	Ali BERKER	Hacettepe University
Assoc.Prof.Dr.	Arzu ALVAN	Cyprus Science University
Assoc.Prof.Dr.	Ata ÖZKAYA	Galatasaray University
Assoc.Prof.Dr.	Erdem KILIÇ	Turkish-German University
Assoc.Prof.Dr.	Musa ATGÜR	Balıkesir University
Assoc.Prof.Dr.	Sevgi SEZER	Balıkesir University
Assoc.Prof.Dr.	Yunus AÇCI	İskenderun Teknik University
Asst.Prof.Dr.	Ahmet USTA	Gebze Technical University
Asst.Prof.Dr.	Burcu KARTAL	Recep Tayyip Erdoğan University
Asst.Prof.Dr.	Can BİÇER	Karabük University
Asst.Prof.Dr.	Cüneyt ÇATUK	Şırnak University
Asst.Prof.Dr.	Evren İPEK	Bandırma Onyedi Eylül University
Asst.Prof.Dr.	Güldenur ÇETİN	İstanbul Ticaret University
Asst.Prof.Dr.	Gülserim ÖZCAN	Atılım University
Asst.Prof.Dr.	Kamil Özden EFES	Piri Reis University
Asst.Prof.Dr.	Kubilay Çağrı YILMAZ	Manisa Celal Bayar University
Asst.Prof.Dr.	Murat ACET	Bolu Abant İzzet Baysal University
Asst.Prof.Dr.	Murat GÜVEN	Sakarya University
Asst.Prof.Dr.	Orhan ÖZAYDIN	Nişantaşı University
Asst.Prof.Dr.	Osman Nuri ŞAHİN	Alanya Alaaddin Keykubat University
Asst.Prof.Dr.	Sayın SAN	Sakarya University
Lect.Dr.	Mehmet Cemil ŞİMŞEK	Karamanoğlu Mehmetbey University
Dr.	Ayça DOĞANER	İstanbul Chamber of Commerce
Dr.	Metin PİŞKİN	University College London
Dr.	Tezer PALACIOĞLU	İstanbul Chamber of Commerce
Res.Ass.	H. Ali AKER	Cyprus Science University
	Cece Charles LAMAH	Bandırma Onyedi Eylül University

The authors are listed alphabetically according to their titles.

CONTENTS

The Power of the South Caucasus Corridor: Developing Economic and Energy Cooperation.....1
Levent AYDIN

Endogeneity of Money Supply Hypothesis: Theory and Econometric Practice on Turkey.....13
Musa ATGÜR

Determinants of Charitable Giving Behaviour Towards the Syrian Refugees in Turkey.....27
Ali BERKER

Estimating Indirect Economic Consequences of Expected Istanbul Earthquake.....41
Metin PİŞKİN

Managing The Lockdowns Amid Covid-19 and Supply Chains in Economic Agglomeration Centers 49
Ata ÖZKAYA

Another Aspect of Gender Discrimination: Obesity in Turkish Women 61
Sayın SAN

Is Financial Contagion Asymmetric? 73
Orhan ÖZAYDIN, Erdem KILIÇ

What Do 5-Most Cited Economics and Finance Journals Say About the Venues of Recent Research and Profiles of Authors?.....87
Ahmet USTA, Burcu KARTAL

The Relationship of Foreign Aid and Economic Growth: An Empirical Application on MENA Countries 101
Yunus AÇCI

Measurement of Value-Added Creation in the Turkish Automobile Industry.....111
Mehmet Cemil ŞİMŞEK

A Path to Great Inflation in Turkey: Disentangling the Role of Persistent and Transitory Shocks 123
Gülserim ÖZCAN

The Impact of Foreign Direct Investment and Domestic Investment on Economic Growth: Empirical Evidence from Republic of Guinea.....135
Cece Charles LAMAH, Evren İPEK,

Validity of The Fisher Effect in Turkiye: A Toda-Yamamoto Analysis for The Period 1978-2021.....147
Ayça DOĞANER

Empirical Analysis of Life Expectancy and Economic Growth Relationship for Turkey **157**
Güldenur ÇETİN

The Development of Foreign Trade and Logistics in Turkey and Central Asian Turkic Republics Based on the Changes in Global Trends **167**
Sevgi SEZER

Monetary Policy and the Efficiency of the Interest Transmission Channel: The Case of Developing Countries **189**
Kubilay Çağrı YILMAZ

Organizational Culture **205**
Can BİÇER

The Effects of The Changes in Bulk Freights to Container Freights **215**
Kamil Özden EFES

Relation Between Industry 4.0 and International Trade: The Case of Turkey **227**
Cüneyt ÇATUK

Future Forecast of Turkish Banking Sector Stock Prices, Considering Their Performance in the Covid-19 Pandemic Process **239**
Murat ACET

Comparative Impact of Oil Prices on Tourism Receipts and Travel Only Tourism Receipts **251**
Arzu ALVAN, H. Ali AKER

Firm Valuation **263**
Osman Nuri ŞAHİN

Oil Price Volatility and Stock Markets in BRICS: Evidence from Quantile Regression for Panel Data **275**
Murat GÜVEN

Competition and Politization of Competition **283**
Tezer PALACIOĞLU

The Corridor can be seen as a vital land bridge between Asia and Europe, physically connecting the Caspian Sea region and Central Asia with the Black Sea and Western Europe. It stands in its most attractive form with its increasing importance as a transit route for hydrocarbons from the landlocked Caspian Sea region to international markets and as a transport and communication corridor.

REFERENCES

Albino-War, M, and Quillin, B, (2013), Republic of Azerbaijan, - Selected issues, International Monetary Fund (IMF) Country Report No.13/165, June 2013., retrieved 21.07.2022, https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13165.pdf

Arnold, J., Olivier, G. & Arvis, J.F (2005). Best Practices in Corridor Management. World Bank Report No 45128, World Bank, Washington, DC.

Asian Development Bank (2011), Armenia's Transport Outlook, Transport Sector Master Plan, Asian Development Bank, Philippines, retrieved, 01.08.2022, https://www.adb.org/sites/default/files/publication/28298/armenia-transport-outlook.pdf

Aydin, L., & Acar, M. (2013). Economic Implications of Türkiye's Regional Integration with Its Neighbourhood. Bilig, 66(Summer), 42–58.

Babayan, D. (2014) "New Silk Roads in the Southern Caucasus: Chinese Geopolitics in a Strategic Region". Yale Journal of International Affairs. October 2014. Retrieved, 06.08.2022, http://yalejournal.org/article_post/new-silk-roads-in-the-southern-caucasus-chinese-geopolitics-in-a-strategic-region/

Banomyong, R. (2008), "Logistics development in the Greater Mekong Subregion: a study of the North-South Economic Corridor", Journal of Greater Mekong Subregion Development Studies, vol. 4, December, pp. 43-58.

BP(2022) British Petroleum, Statistical Review of World Energy 2022, retrieved 05.08.2022, https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2022-full-report.pdf

BP (British Petroleum), Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline, British Petroleum (BP) Azerbaijan, retrieved, 02.08.2022, http://www.bp.com/en_az/caspian/operationsprojects/pipelines/BTC.html

De, P. and Iyengar, K. (2014) Developing Economic Corridors in South Asia, Asian Development Bank.

Georgia, Civil. Retrieved 06.08.2022, "Civil.Ge - Georgia Restores One-Year Visa-Free Rules".

Hill, C. W.L. (2003), Global Business, McGraw-Hill, Second Edition

Nogales, E. G. (2014) Making economic corridors work for the agricultural sector, Food and Agriculture Organization of the United Nations, retrieved , 20.07.2022, http://www.fao.org/3/a-i4204e.pdf

WITS, World Integrated Trade Solutions, retrieved , 02.08.2022 https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/GEO/Year/2019/TradeFlow/Export#

WTO (2000), “Georgia joins the WTO”, 2000 Press Releases, Press/182, 14 June 2000, retrieved , 18.07.2022, https://www.wto.org/english/news_e/pres00_e/pr182_e.htm

6. CONCLUSION

Post Keynesians argue that, as Koç Yurtkur (2019) stated, contrary to Orthodox Approach, not all money supply is determined by central bank, but a part of it is determined by credit market. In this case, banks are an important economic unit in discussion of endogenity of money supply. In this respect, effective and efficient functioning of banking sector becomes more important in terms of its impact on monetary events.

In discussions of the endogeneity-exogenous of money supply, different aspects of the theory have been examined over time, and different classifications have been made in this direction. Different classifications have been made as Accomodationism (Horizontalism, Adaptive) Approach, Structuralism Approach, Liquidity Preference Approach and Money Circuit Theory.

In this study examining the validity of Endogeneity of Money Supply Hypothesis in Turkey during the period 2009:Q1-2022:Q1, Johansen (1988, 1991) Cointegration and VAR Granger (1969) Causality/Block Externality Wald Test results show that Post Keynesian Endogeneity of Money Supply Hypothesis is valid. According to these results, it has been determined that there is a bidirectional causality relationship between money supply aggregate and credits in Turkish economy for the specified period. These results support findings of Liquidity Preference Approach.

Obtained the findings in this study indicate that the banking sector has an important effect and role in determining money supply aggregate. In this respect, efficient and effective functioning of financial sector is becoming increasingly important.

Consistency is observed between obtained the findings in this study and those of Cepni and Güney (2017), Koç Yurtkur (2019), Baştav (2021), who were examined in literature section of the study.

REFERENCES

Ahmad, N. & Ahmed, F. (2006). The Long-run and Short-run Endogeneity of Money Supply in Pakistan: An Empirical Investigation. SBP-Research Bulletin, 2(1), 267-278.

Alrasheedy, A. (2020). The Transmission Mechanisms of Endogenous Money Supply In The Case Of Saudi Arabia. American International Journal of Business Management (AIJBM), 3(8), 108-117.

Aydın, Y., Dayıoğlu, T., & Güner, A. (2019). Para Arzının İçselliği: Teori ve Türkiye Üzerine Bir İnceleme Endogeneity of Money Supply: Theory and a Case of Turkey. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(66), 1007-1012.

Baştav, L. (2021). Endogenous money supply: Turkish economy (2011-2018). Fiscaoeconomia, 5(2), 595-610. Doi: 10.25295/fsecon.891839

Bludnik, I. (2018). Post-Keynesyen Theories of The Endogenous Money Supply. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny I Socjologiczny, 80(2), 159-170.

CBRT Central Bank of the Republic of Turkey, Electronic Data Distribution System (EVDS), https://evds2.tcmb.gov.tr/

Cepni, O., & Guney, I. E. (2017). Endogeneity of Money Supply: Evidence from Turkey. Journal of Finance & Banking Studies, 6(1), 1-10.

Chen, K. & Zheng, Y. (2018). Empirical Study on Endogeneity of Money Supply in China. International Journal of Science and Research (IJSR), 9(3), 964-966.

Černohorská, L. (2018). Endogeneity of money: The Case of Czech Republic. Journal of International Studies, 11(4), 155-168. Doi:10.14254/2071-8330.2018/11-4/11

Deleidi, M. (2020). Post-Keynesian Endogenous Money Theory: Horizontalists, Structuralists and The Paradox of Illiquidity. Metroeconomica, 71(1), 156-175.

Deleidi, M. & Fontana, G. (2019). Money Creation in the Eurozone: An Empirical Assessment of the Endogenous and the Exogenous Money Theories. Review of Political Economy, 31(4), 559-581. https://doi.org/10.1080/09538259.2020.1737390

Erataş, F., Başçı Nur, H., & Çınar, S. (2014). Para Arzının Post Keynesyen Yorumu: Gelişmiş Ülkeler Örneği. International Conference in Economic, Prague, September 03-05, 2014.

Fontana, G. (2003). Post Keynesian Approaches to Endogenous Money: A Time Framework Explanation. Review of Political Economy, (15)3, 291-314. DOI: 10.1080/09538250308431

Goodhart, C. (1989). Has Moore Become Too Horizontal?. Journal of Post Keynesian Economics, 12(1).

Granger, C. W. (1969). Investigating Causal Relations by Econometric Models and Crossspectral Methods. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 424-438.

Howells, P. G. A. (1995). The Demand for Endogenous Money. Journal of Post Keynesian Economics, 18(1).

Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegrating Vectors. Journal of Economic Dynamics and Control, 12, 231-254.

Johansen, S. (1991). Estimation and Hypothesis Testing of Cointegration Vectors in Gaussian Vector Autoregressive Models. Econometrica, 59, 1551-1580.

Koç Yurtkur, A. (2019). Para Arzının İçselliği Hipotezi: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz (2006-2018). UİİİD-IJEAS, 2019 (24), 131-150.

Köksel, B. (2016). Türkiye Ekonomisinde Para Arzının İçselliği: 2006-2014 Dönemi Üzerine Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 30(2), 455-471.

Lavoie, M. (1996). Horizontalism, Structuralism, Liquidity Preference and The Principle of Increasing Risk. Scottish Journal of Political Economy, 43(3), 275–300.

Lopreite, M. (2014). The Endogenous Money Hypothesis: An Empirical Study of the Euro Area (1999-2010). Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology, 4(4).

Moore, B.J. (1988). Horizontalists and Verticalists: The Macroeconomics of Credit Money. Cambridge University Press.

Mueller, P. D., & Wojnilower, J. R. (2016). The Endogenous Money Hypothesis – Empirical Evidence from the United States (1959-2008). Macroeconomics: Monetary & Fiscal Policies eJournal, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2355178

Palley, T. (2008). Endogenous Money: Implications for the Money Supply Process, Interest Rates, and Macroeconomics. PERI Working Paper Series No. 178. University of Massachusetts Amherst, Poltical Economy Research Institute.

Rahimi, A. (2019). The Endogenous or Exogenous Nature of Money Supply: Case of Iran. Journal of Money and Economy, 14(1), 27-40.

Rochon, L.P. (2001). Horizontalism: Setting the Record Straight. In Rochon, L. P., and Vernengo, M. (eds). Credit, Interest Rates and the Open Economy: Essays on Horizontalism. 31-65. Cheltenham UK: Edward Elgar Publishing.

characteristics with them. Such a clustering can lead to increased interactions between refugees and natives, resulting in increased informal giving.

The findings of the regression analysis based on cross-sectional data should be evaluated within the scope of the correlation analysis. Due to certain issues, the estimated effects of individuals' identity and socioeconomic characteristics may not reflect the causal relationship. For example, some unobservable characteristics of individuals may affect not only their identity and socioeconomic characteristics, but also their giving behavior, causing the estimated relationships to be biased. Collecting the necessary data and employing the methods of causal analysis, future studies should explore the factors that shape giving behavior.

REFERENCES

Andreoni, J. and Payne, A. A. (2013). Charitable giving. In Auerbach, J. A., Chetty, R., Feldstein, M., Saez, M. (Eds), Handbook of Public Economics, Volume 5. North Holland.

Aytaç, S. E. and Çarkoğlu, A. (2020). Individual giving and philanthropy in Turkey 2019. TUSEV Publishing.

Bekkers, R. and Wiepking, P. (2011a). A literature review of empirical studies of philanthropy: Eight mechanisms that drive charitable giving. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 40(5), 924-973.

Bekkers, R. and Wiepking, P. (2011b). Who gives? A literature review of predictors of charitable giving. Part one: Religion, education, age and socialization. Voluntary Sector Review, 2(3), 337-365.

Campbell, A. and D., Çarkoğlu, A. (2019). Informal giving in Turkey. VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Non-Profit Organizations, 30(4), 738-753.

Çarkoğlu, A., Campbell, D., and Aytaç, S. E. (2017). Determinants of formal giving in Turkey. Journal of Muslim Philanthropy and Civil Society, 1(1), 40-50.

Diekman, B. A. and Clark, K. E. (2015). Beyond the damsel in distress: Gender differences and similarities in enacting prosocial behavior. In Schroeder, A. D. and Graziano, G. W. (Eds), The Oxford Handbook of Prosocial Behavior. Oxford University Press.

Feldman, S. (2016). Economic self-interest and political behavior. American Journal of Political Science, 26(3), 446-466.

Gesthuizen, M. and Scheepers, P. (2012). Educational differences in volunteering in cross-national perspective: Individual and contextual explanations. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 41(1), 58-81.

Hainmuller, J. and Hopkins, J. D. (2014). Public attitudes toward immigration. Annual Review of Political Science, 17: 225-249.

Korndörfer, M., Egloff, B. and Schmukle, C. S. (2015). A large scale test of the effect of social class on prosocial behavior, PLos One, 10(7): https://doi.org/10.1371/journal.pone.0133193.

Midlarsky, E., Kahana, E. and Belser, A. (2015). Prosocial behaviour in late life. In Schroeder, A. D. and Graziano, G. W. (Eds), The Oxford Handbook of Prosocial Behavior. Oxford University Press.

Rosenber, E. and Letrero, I. L. (2006). Using age, cohort, and period to study elderly volunteerism. Educational Gerontology, 32(5), 313-334.

Tsang, J.-A., Rowatt, C. W. and Shariff, F. A. (2015). Religion and prosociality. In Schroeder, A. D. and Graziano, G. W. (Eds), The Oxford Handbook of Prosocial Behavior. Oxford University Press.

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). (2019). Global trends forced displacement in 2018.

Wiepking, P. and Bekkers, R. (2012). Who gives? A literature review of predictors of charitable giving. Part two: Gender, family composition and income. Voluntary Sector Review, 3(2), 217-245.

GDP. The analysis also showed that non-negligible losses also occur in remote regions of Turkey. Neighboring regions and remote regions suffer indirectly via the interregional trade linkages. The estimated losses can be useful to prioritize urban transformation plans in Istanbul.

Future study could be pursued by using a Spatial Econometric Computable General Equilibrium model which also includes spatially estimated elasticities of related substitution parameters.

REFERENCES

Avelino, A.F.T. and Hewings, G.J.D. (2019) The challenge of estimating the impact of disasters: Many approaches, many limitations and a compromise. Advances in spatial and economic modeling of disaster impact. Springer, Cham

Carrera, L., Standardi, G., Bosello, F., and Mysiak, J. (2015) Assessing direct and indirect economic impacts of a food event through the integration of spatial and computable general equilibrium modelling. Environmental Modelling & Software, 63, 109–122.

Crawley, A., and Hewings, G.J.D. (2015). Estimate or Calibrate: The Challenges for the Integration of Computable General Equilibrium and Econometric Input Output Models. Discussion Paper, Regional Economics Applications Laboratory, University of Illinois.

Giesecke, J.A., W.J. Burns, A. Barrett, E. Bayrak, A. Rose, P. Slovic and M. Suher (2012) Assessment of the Regional Economic Impacts of Catastrophic Events: CGE Analysis of Resource Loss and Behavioral Efects of an RDD Attack Scenario. Risk Analysis, 32, 583–600.

Guha, G. S. (2011) Simulation of the economic impact of region-wide electricity outages from a natural hazard using a CGE model. Southwestern Economic Review, 32, 101–124.

JICA (2002) The Study on A Disaster Prevention/Mitigation Basic Plan In Istanbul Including Microzonation In The Republic of Turkey, Final Report Volume 5.

Kajitani, Y. and H. Tatano (2014) Estimation of Production Capacity Loss Rate after the Great East Japan Earthquake and Tsunami in 2011. Economic Systems Research, 26, 13–38.

Kandilli (2018) http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/buyuk-depremler/

Lei Zhou and Zhenhua Chen (2020) Are CGE models reliable for disaster impact analyses?, Economic Systems Research, DOI: 10.1080/09535314.2020.1780566

Leontief W, Strout A (1963) “Multiregional input–output analysis.” In Barna T (ed.) Structural Interdependence and Economic Development. Macmillan, London, pp 119–149

Nijkamp, P., Rietveld, P. and Snickars, F. (1987) “Regional and multiregional economic models: A survey.” In Nijkamp, P. (ed.), Handbook of Regional and Urban Economics, Vol. 1: Regional Economics, North-Holland, Amsterdam, pp. 257-294.

Okuyama, Y. (2007) Economic modeling for disaster impact analysis: Past, present, and future. Economic Systems Research, 19(2), 115–124.

Piskin, M. and Hannum, C. M. (2017). “Constructing a Multi-Regional Social Accounting Matrix for Turkey” Eurasian Journal of Economics and Finance, 5, 176-196.

Piskin, M., Hewings, G.J.D. and Hannum, C.M. (2020) Synergy effects of highway investments on the Turkish economy: An application of an integrated transport network with a multiregional CGE model, Transport Policy, 95, 78-92.

Prager, F., Wei, D., and Rose, A. Z. (2017) Total economic consequences of an infuenza outbreak in the United States. Risk Analysis, 37(1), 4–19.

Rose, A. and S. Liao (2005) Modeling Regional Economic Resilience to Disasters: A Computable General Equilibrium Analysis of Water Service Disruptions. Journal of Regional Science, 45, 75–112.

Sharp, S. D. (2002) Modeling the Macroeconomic Implications of a Generalized AIDS Epidemic in the Russian Federation [Doctoral dissertation]. University of Colorado.

Shibusawa, H. (2020) “A dynamic spatial CGE approach to assess economic effects of a large earthquake in China” Progress in Disaster Science 6-100081.

Tatano, H., and Tsuchiya, S. (2008) A framework for economic loss estimation due to seismic transportation network disruption: A spatial computable general equilibrium approach. Natural Hazards, 44(2), 253–265.

Tsuchiya, S., Tatano, H., and Okada, N. (2007). Economic loss assessment due to railroad and highway disruptions. Economic Systems Research, 19(2), 147–162.

and State of New York can be regarded as examples of these insufficiencies, whereas Istanbul and Tokyo remained stable. Following the control and stabilization of Covid-19 pandemic, sufficiently accumulated data may show researchers that the healthcare systems of these countries are broken down and should be reconstructed. Second, the findings of the present study can be used as a proxy in order to evaluate the efficiency of the interventions and Covid-19 pandemic management applied by policy makers across countries. That is, if the ratio of expected peak to actually reported peak is greater than unity, then such interventions are efficient to make actual peak smaller than expected peak. Moreover, this ratio as a proxy also sheds light on the query: when a country should reopen/close its economic activities and permit/ban human-to-human economic transactions. As long as this ratio exceeds unity, the Covid-19 pandemic is under control and the economy can be progressively reopened. Both Italy and Spain stopped all economic activities in mid-March and will reopen them after 3 months. On the other hand, Turkey has partially stopped economic activities and reopened after 2 months. Third, the Covid-19 pandemic showed that 1.) economically agglomerated regions should be intensively affected if they do not take necessary measures on time, 2.) previous models forecast the reproduction number (for the Covid-19 pandemic) on the basis of previous Covid-19 pandemic' data. However, the model proposed considers the air traffic data representing international mobility and relies on its relation to the contamination properties of Covid-19.

To conclude: we believe that our model can be adapted to any other Covid-19 pandemic with similar contamination properties in order to compute the maximum number of daily cases and to enable governments for preventing healthcare systems from becoming overwhelmed. We believe that from the perspective of policy makers, our model-type is more useful and practical than the models aiming to estimate the peak of the total accumulated infections, since the healthcare system is more "sensitive" to overwhelming in a short period as a day rather than longer periods as weeks. Thus, the present model can guide policy makers to determine the lockdown and reopening strategy and sustaining overall economic activity.

REFERENCES

Ceylan,Z. (2020). Estimation of Covid-19 prevalence in Italy, Spain, and France. Science of The Total Environment. 729. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138817.

https://www.who.int/csr/don/05-january-2020-pneumonia-of-unkown-cause-china/en/

https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200130-sitrep-10-ncov.pdf?sfvrsn=d0b2e480_2

https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200211-sitrep-22-ncov.pdf?sfvrsn=fb6d49b1_2

https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200311-sitrep-51-covid-19.pdf?sfvrsn=1ba62e57_10

Istanbul: https://covid19.saglik.gov.tr/

Istanbul: https://covid19.who.int/region/euro/country/tr

Istanbul: https://www.dhmi.gov.tr/Lists/IstatistikList/Attachments/372/Year%20To%20Date%20February_Commercial%20Movements.pdf

Istanbul: www.turkstat.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist

Joseph, T.W., Leung,K., Leung,G.M. (2020). Nowcasting and forecasting the potential domestic and international spread of the 2019-nCoV outbreak originating in Wuhan, China: a modelling study. The Lancet. 395, 10225, 689-697, https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30260-9.

Lauer, S.A., Grantz, K.H, Bi Q., Jones, F.K, Zheng, Q., Meredith, H.R., Azman, A.S., Reich, N.G., Lessler, J. (2020). The Incubation Period of Coronavirus Disease 2019 (Covid-19) From Publicly Reported Confirmed Cases: Estimation and Application. Annals of International Medicine.172(9):577-582. doi:10.7326/M20-0504

Lombardy: http://dati.istat.it/Index.aspx?QueryId=18460&lang=en

Lombardy: https://bergamoairport.com/statistics/

Lombardy: https://litenaairport.com/statistics/

Lombardy: https://malpensaairport.com/statistics/

Madrid and Catalonia: https://www.mscbs.gob.es/en/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov-China/situacionActual.htm

Madrid and Catalonia: http://www.aena.es/en/corporate/air-traffic-statistics.html

Madrid and Catalonia: https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=31304

Puca E, Čivljak R, Arapović J, Popescu C, Christova I, Raka L, Cana F, Miranović V, Karageorgopoulos D, Baš D, Paglietti B, Barać A. (2020). Short epidemiological overview of the current situation on Covid-19 pandemic in Southeast European (SEE) countries. Journal of Infection in Developing Countries. 14(5), 433-437. doi: 10.3855/jidc.12814. PMID: 32525826.

Qiang Li, Feng,W., Quan, Y.H.,(2020). Trend and forecasting of the Covid-19 outbreak in China. Journal of Infection. 80, 4,469-496, https://doi.org/10.1016/j.jinf.2020.02.014.

State of New Yor:k https://www.panynj.gov/airports/en/statistics-general-info.html

State of New York : https://data.census.gov/cedsci/table?q=Population%20new%20york%20state&g=0400000US36&hidePreview=false&tid=ACSDP1Y2018.DP05&vintage=2018&layer=VT_2018_040_00_PY_D1&cid=DP05_0001E

State of New York: https://health.data.ny.gov/Health/New-York-State-Population-Data-Beginning-2003/e9uj-s3sf/data

Strang,G. (1991). Calculus. Wellesley-Cambridge Press. https://ocw.mit.edu/ans7870/resources/Strang/Edited/Calculus/Calculus.pdf.

Tang, B., Nicola, L.B., Li, Q., Tang,S., Xiao,Y., & Wu,J. (2020). An updated estimation of the risk of transmission of the novel coronavirus (2019-nCov). Infectious Disease Modelling.5,248-255. https://doi.org/10.1016/j.idm.2020.02.001.

Tokyo: https://stopcovid19.metro.tokyo.lg.jp/en/

Tokyo: https://www.e-stat.go.jp/en/regional-statistics/ssdsview/prefectures

Tokyo: https://www.naa.jp/en/airport/pdf/statistics20200428.pdf

Wang, K., Ding, L., Yan, Y., Dai, C., Qu, M., Jiayi, D. (2020). Modelling the initial epidemic trends of Covid-19 in Italy, Spain, Germany, and France. PLoS ONE 15(11): e0241743. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0241743.

Undoubtedly, it is not an issue for a woman to choose to be a housewife as an ideal occupation. The problem is when this ideal is not a woman's preference but a result of social and cultural pressures. This kind of coercion is both an attack on women's personal rights and causes women to experience other challenges such as obesity more severely, as discussed in this study. Further studies should focus on addressing all aspects of challenges faced by women and on comprehensive solutions to these difficulties.

REFERENCES

Brunello, G., D'Hombres, B. 2007. Does body weight affect wages? Evidence from Europe. Econ. Hum. Biol. 5 (1), 1–19. https://doi.org/10.1016/j.ehb.2006.11.002

Brussevich, M., Dabla-Norris, E., Kamunge, C., Karnane, P., Khalid, S., Kochnar, K., 2018. Gender, technology, and the future of work. IMF Staff Discussion Note SDN/18/07. Washington, DC: International Monetary Fund.

Campos-Vazquez R.M., Gonzalez, E., 2020. Obesity and hiring discrimination. Econ. Hum. Biol. 37, 1 – 9. https://doi.org/10.1016/j.ehb.2020.100850

Dedeoglu, S., 2012. Equality, Protection or Discrimination: Gender Equality Policies in Turkey. Soc. Politics, 19 (2), 269 – 290. https://doi.org/10.1093/sp/jxs004

Erdemir-Tanyeri, T. Citak, Z., Weitzhofer, T., Erdem M., 2013. Relegion and discrimination in the workplace in Turkey: Old and contemporary challenges. Int. J. Discrim. Law, 13 (2-3), 214 – 239. https://doi.org/10.1177/1358229113496701

Hajek, A., König, H.H., 2018. The association between obesity and social exclusion in middle-aged and older adults: findings from a nationally representative study in Germany. BMC Geriatr 18 (258), 1 – 7. https://doi.org/10.1186/s12877-018-0946-5

Harkönen, J., Rasanen, P., Nasi, M., 2011. Obesity, unemployment and earnings. Nord. J. Work. Life Stud. 1 (2), 23 – 38. https://doi.org/10.19154/njwls.v1i2.2343

Hu, F.B., 2003. Sedentary lifestyle and risk of obesity and type 2 diabetes. Lipids. 38, 103 – 108. https://doi.org/1o.1007/s11745-003-1038.4

ILO, 2018. "Global Wage Report 2018/19: What lies behind gender pay gaps", ILO Publishing, Geneva.

OECD, 2018. OECD Handbook for Internationally Comparative Education Statistics 2018: Concepts, Standards, Definitions and Classifications, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/9789264304444-en.

Rolls B.J., Morris E.L., Roe L.S., 2002. Portion size of food affects energy intake in normal-weight and overweight men and women. Am J Clin Nutr. 76(6):1207-13. https://doi:10.1093/ajcn/76.6.1207.

Saha, B., 2015. Editorial overview: Violence and discrimination against women. J Interdiscip. Econ. 27 (2), 152–159. https://doi.org/10.1177/0260107915586093

Sakallı N. Turkoglu-Demirel, B., Kuzlak, A. Gupta, A. 2021. Stereotypes of single and married women and men in Turkish culture. Curr Psychol 40, 213 – 225. https:doi.org/10.1007/s12144-018-9920-9

TSI, 2020. Labor Force Statistics, Ankara: Turkish Statistical Institute. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-October-2020-37485

Turkey Health Survey, 2016. Ankara: Turkish Statistical Institute.

significant financial shock in the related markets. Finally, it very much depends on the monitoring systems for capital flows, fiscal and monetary policy design, how these kinds of unanticipated contagious incidences are absorbed within the related economy.

Further research may reveal some insights to the design of financial architecture, investigating the potentials for the risk management and anticipation of adverse shocks from global contagion and excess volatility. A further path to extend the current study could be to develop an equilibrium path for the ties between the financial markets, thereafter, to assess for breaks in these ties and deviation from the determined equilibrium.

Table 2. Beta Skew GARCH Model Results

Country	Omega	Phi 1	Phi 2	Kappa 1	Kappa 2	Kappa Star	df	Skew	AIC	BIC	Log-lik
Argentina	0.5575	0.9943	0.6223	0.0201	0.1024	0.0722	5.5770	0.9176	16,651	16,702	-8,318
	(0.0841)	(0.0027)	(0.0735)	(0.0039)	(0.0138)	(0.0081)	(0.5390)	(0.0173)			
Australia	-0.5377	0.9974	0.9468	0.0209	0.0020	0.0414	11.2877	0.8860	9,609	9,659	-4,796
	(0.3372)	(0.0035)	(0.0093)	(0.0057)	(0.0074)	(0.0038)	(1.7513)	(0.0196)			
Brazil	0.2922	0.9877	0.8972	0.0343	-0.0101	0.0413	10.0110	0.9606	14,183	14,234	-7,084
	(0.0650)	(0.0044)	(0.0228)	(0.0069)	(0.0098)	(0.0053)	(1.3403)	(0.0205)			
Canada	-0.3451	0.9964	0.9529	0.0200	0.0117	0.0418	9.8658	0.8171	9,020	9,071	-4,502
	(0.1059)	(0.0020)	(0.0110)	(0.0052)	(0.0070)	(0.0041)	(1.3763)	(0.0187)			
China	0.1945	0.9958	0.7571	0.0302	0.0358	0.0401	5.2690	0.9283	13,777	13,828	-6,881
	(0.1382)	(0.0022)	(0.0757)	(0.0052)	(0.0108)	(0.0083)	(0.4492)	(0.0174)			
France	-0.1343	0.9941	0.9379	0.0268	-0.0018	0.0670	7.6992	0.9159	11,500	11,551	-5,742
	(0.0949)	(0.0033)	(0.0081)	(0.0073)	(0.0097)	(0.0047)	(0.7606)	(0.0197)			
Germany	-0.0709	0.9931	0.9345	0.0261	-0.0017	0.0609	6.7788	0.9029	11,774	11,824	-5,879
	(0.0812)	(0.0032)	(0.0086)	(0.0064)	(0.0091)	(0.0048)	(0.7106)	(0.0178)			
India	0.0655	0.9965	0.9212	0.0238	0.0149	0.0520	6.5056	0.9369	12,086	12,137	-6,035
	(0.1289)	(0.0020)	(0.0134)	(0.0053)	(0.0080)	(0.0051)	(0.6554)	(0.0188)			
Indonesia	0.4211	0.9998	0.8943	0.0170	0.0510	0.0547	5.7810	0.8822	11,737	11,787	-5,861
	(0.2361)	(0.0007)	(0.0270)	(0.0051)	(0.0091)	(0.0070)	(0.5330)	(0.0176)			
Italy	-0.2071	0.9980	0.9286	0.0220	0.0127	0.0519	7.7560	0.9050	12,411	12,461	-6,197
	(0.1903)	(0.0016)	(0.0151)	(0.0052)	(0.0071)	(0.0052)	(0.8279)	(0.0192)			
Japan	0.0319	0.9926	0.9030	0.0284	0.0033	0.0522	8.7601	0.9281	12,419	12,469	-6,201
	(0.0830)	(0.0030)	(0.0176)	(0.0053)	(0.0083)	(0.0055)	(1.0800)	(0.0195)			
Mexico	0.0141	0.9991	0.9790	0.0103	0.0247	0.0342	7.2889	0.8945	10,671	10,722	-5,328
	(0.1832)	(0.0012)	(0.0058)	(0.0047)	(0.0062)	(0.0036)	(0.7883)	(0.0189)			
Russia	0.3118	0.9968	0.9282	0.0247	0.0169	0.0303	7.3669	0.9466	14,042	14,092	-7,013
	(0.1436)	(0.0019)	(0.0193)	(0.0055)	(0.0078)	(0.0047)	(0.8073)	(0.0197)			
Saudi Arabia	-0.1021	0.9920	0.8176	0.0349	0.0719	0.0558	4.6161	0.8959	12,314	12,364	-6,149
	(0.0944)	(0.0032)	(0.0400)	(0.0068)	(0.0117)	(0.0071)	(0.3550)	(0.0161)			
South Africa	-0.0455	0.9973	0.9708	0.0139	0.0182	0.0389	11.4566	0.8810	10,914	10,964	-5,449
	(0.1081)	(0.0021)	(0.0079)	(0.0060)	(0.0072)	(0.0039)	(1.7185)	(0.0204)			
South Korea	-0.1610	0.9948	0.8973	0.0253	0.0003	0.0598	6.7705	0.9018	10,775	10,826	-5,380
	(0.0934)	(0.0021)	(0.0182)	(0.0048)	(0.0077)	(0.0058)	(0.7146)	(0.0179)			
Spain	-0.2878	0.9996	0.9685	0.0076	0.0248	0.0396	6.9640	0.9266	12,104	12,154	-6,044
	(0.1571)	(0.0004)	(0.0074)	(0.0027)	(0.0048)	(0.0042)	(0.6838)	(0.0191)			
Turkey	0.6044	0.9998	0.9079	0.0112	0.0339	0.0399	7.1428	0.9259	14,020	14,071	-7,002
	(0.1913)	(0.0006)	(0.0224)	(0.0030)	(0.0065)	(0.0057)	(0.7391)	(0.0197)			
United Kingdom	-0.3863	0.9980	0.9536	0.0134	0.0166	0.0537	9.4503	0.8893	9,747	9,797	-4,866
	(0.1415)	(0.0014)	(0.0083)	(0.0031)	(0.0053)	(0.0042)	(1.2310)	(0.0194)			
United States	-0.3510	0.9960	0.9436	0.0233	0.0109	0.0707	5.8453	0.8739	9,449	9,499	-4,717
	(0.1053)	(0.0020)	(0.0088)	(0.0052)	(0.0075)	(0.0054)	(0.5139)	(0.0173)			

REFERENCES

Baig, T. and Goldfajn, I. (1999). Financial Market Contagion in the Asian Crisis. IMF Working Paper 98/155.

BenMim, I. and BenSaïda, A. (2019). Financial contagion across major stock markets: A study during crisis episodes. The North American Journal of Economics and Finance, 48, Pages 187-201.

Billio, M. and Caporin, M. (2010). Market Linkages, Variance Spillovers, and Correlation Stability: Empirical Evidence of Financial Contagion. Computational Statistics and Data Analysis, 54:2443-58.

Bhar, R. and Nikolova, B. (2009). Return, volatility spillovers and dynamic correlation in the BRIC equity markets: An analysis using a bivariate EGARCH framework. Global Finance Journal, Elsevier, 19(3), 203-218.

Bollerslev, T. (1986). Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity. Journal of Econometrics, 31, 307–27.

Boschi, M. (2005). International financial contagion: evidence from the Argentine crisis of 2001–2002. Applied Financial Economics, 15(3). 153-163

Bucci, A., Torre, D.L., Liuzz, D. and Marsiglio, S. (2019). Financial contagion and economic development: An epidemiological approach. Journal of Economic Behavior & Organization, 162, 211-228

Corsetti, G., Pericoli, M., and Sbracia, M. (2005). Some Contagion, some Interdependence: More Pitfalls in Tests of Financial Contagion. Journal of International Money and Finance 24:1177-99.

Cubillos-Rocha, J. S., Gomez-Gonzalez, J. E. and Melo-Velandia, L. F. (2019). Detecting exchange rate contagion using copula functions. The North American Journal of Economics and Finance, 47, 13-22. https://doi.org/10.1016/j.najef.2018.12.001.

Dewandaru, G., Masih, R. and Masih, M. (2017). Regional spillovers across transitioning emerging and frontier equity markets: A multi-time scale wavelet analysis. Economic Modelling, 65, 30-40.

Favero, C. and Giavazzi, F. (2002). Is the International Propagation of Financial Shocks Non-linear? Evidence from the ERM. Journal of International Economics, 57, 231–246.

Forbes, K. J. and Rigobon, R. (2002). No contagion, only interdependence: Measuring stock market comovements. Journal of Finance, 57, 2223-61.

Gomez-Gonzalez, J. E., and Rojas-Espinosa, W. (2019). Detecting contagion in Asian exchange rate markets using asymmetric DCC-GARCH and R-vine copulas. Economic Systems, 43, (3–4), 100717. https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2019.100717.

Harvey, A., & Sucarrat, G. (2014). EGARCH models with fat tails, skewness and leverage. Computational Statistics and Data Analysis, 76, 320-338. https://doi.org/10.1016/j.csda.2013.09.022

Kao, Y., Zhao, K., Ku, Y. and Nieh, C. (2019). The asymmetric contagion effect from the U.S. stock market around the subprime crisis between 2007 and 2010. Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 32(1), 2422-2454. DOI: 10.1080/1331677X.2019.1645710

Kilic, E. and Ulusoy, V. (2015). Evidence for financial contagion in endogenous volatile periods. Review of Development Economics, 19(1), 62–74.

Lehkonen, H., and Heimonen, K. (2014). Timescale-dependent stock market comovement: BRICs vs. developed markets. Journal of Empirical Finance, 28(September), 90-103. https://doi.org/10.1016/j.jempfin.2014.06.002

Leung, H., Schiereck, D. and Schroeder, F. (2017). Volatility spillovers and determinants of

contagion: Exchange rate and equity markets during crises. Economic Modelling, 61, 169-180. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2016.12.011.

Seth, N. and Panda, L. (2018). Financial contagion: review of empirical literature. Qualitative Research in Financial Markets 10(1), 15-70. DOI 10.1108/QRFM-06-2017-0056

Trabelsi, M.A., and Hmida, S. (2018). A Dynamic Correlation Analysis of Financial Contagion: Evidence from the Eurozone Stock Markets. Entrepreneurial Business and Economics Review, 6(3), 129-141. https://doi.org/10.15678/EBER.2018.060308

Xu, G. & Gao, W. (2019). Financial Risk Contagion in Stock Markets: Causality and Measurement Aspects. Sustainability, 11, 1402. 10.3390/su11051402.

Zhou, Z., Lin, L. and Li, S. (2018). International stock market contagion: A CEEMDAN wavelet analysis. Economic Modelling, 72, 333-352.

from an institution located in the US. Tenth, regarding the research venues of authors with respect to the JEL codes, D Microeconomics dominates the sample.

REFERENCES

Bornmann, L., Butz, A., and Wohlrabe, K. (2018). What are the top five journals in economics? A new meta-ranking. Applied Economics, 50(6), 659-675. DOI: 10.1080/00036846.2017.1332753

Gazni, A., Didegah, F. (2021), Journal self-citation trends in 1975–2017 and the effect on journal impact and article citations. Learned Publishing, 34, 233-240. https://doi.org/10.1002/leap.1348

Heckman, J. J., Moktan, S. (2020). Publishing and Promotion in Economics: The Tyranny of the Top Five. Journal of Economic Literature, 58 (2), 419-70. DOI: 10.1257/jel.20191574

Heyard, R., Hottenrott, H. (2021). The value of research funding for knowledge creation and dissemination: A study of SNSF Research Grants. Humanity Social Science Community, 8 (217). https://doi.org/10.1057/s41599-021-00891-x

https://www.aeaweb.org/jel/guide/jel.php

https://www.scopus.com/search/form.uri?display=basic#basic

https://www.scribd.com/document/525203939/Impact-Factors-2021-Report

Kosnik, L-R. (2018). A Survey of JEL codes: What do they mean and are they used consistently? Journal of Economic Surveys, 32, 249-272. https://doi.org/10.1111/joes.12189

injustice in income distribution. As a result of empirical analysis, Azam and Feng (2021), Boateng et al. (2021), Yiew and Lau (2018), Sothan (2018), Mountain et al. (2018), Adedokun (2017) has been found that foreign aid reduces growth. In order for foreign aid to contribute to the growth of countries, countries receiving foreign aid must increase their absorptive capacity. This is because; in order for growth to be positively influenced by aid, economic policies and policy practitioners in the receiving countries must be strong (Görgülü, 2016). In order for foreign aid to contribute to economic growth, it is necessary to implement good economic policies such as low inflation rates and budget deficits and high trade volume in the countries receiving aid (Wright., & Winters:2010). The inclusion of governance in the model will provide more inclusive results in studies to be conducted on the effect of foreign aid on economic growth.

REFERENCES

Adebayo, T. S., & Beton Kalmaz, D. (2020). Ongoing debate between foreign aid and economic growth in Nigeria: a wavelet analysis. Social Science Quarterly, *101*(5), 2032-2051.

Adedokun,A.J. (2017). Foreign aid, governance and economic growth in Sub-saharan Africa: does one cap fit all? . African Development Review, 29(2), ss.184-196.

Asteriou, D. (2009). Foreign aid and economic growth: New evidence from a panel data approach for five South Asian countries. Journal of policy modeling, *31*(1), 155-161.

Azam, M., & Feng, Y. (2021). Does foreign aid stimulate economic growth in developing countries? Further evidence in both aggregate and disaggregated samples. Quality & Quantity, 1-24.

Boateng, E., Agbola, F. W., & Mahmood, A. (2021). Foreign aid volatility and economic growth in Sub-Saharan Africa: Does institutional quality matter?. Economic Modelling, *96*, 111-127.

Dağ, M., Kızılkaya O. & Demez S. (2018). Samaritan çıkmazı bağlamında dış yardımların ekonomik büyümeye etkisinin incelenmesi: ampirik bir analiz. Maliye Araştırmaları Dergisi, 4(1), 15-25.

Dalgaard C.H., H. Hansen, F. T. (2004). On the empirics of foreign aid and growth. The Economic Journal,114, 191-216.

Durbarry, R., Gemmell, N., & Greenaway, D. (1998*)*. New evidence on the impact of foreign aid on economic growth (No. 98/8). CREDIT Research paper.

Görgülü, M.E. (2016). Dış yardımların ekonomik büyüme üzerine etkileri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(5), 1292-1322.

https://data.oecd.org/oda/net-oda.htm

https://data.worldbank.org/

Jena, N. R., & Sethi, N. (2019). Foreign aid and economic growth in sub-Saharan Africa. African Journal of Economic and Management Studies.

Karras, G. (2006). Foreign aid and long-run economic growth: empirical evidence for a panel of developing countries. Journal of International Development, 1, .15-28.

Koç, B. (2016), Dış yardımların ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13, 144-156.

Koenker, R., & Hallock, K. F. (2001). Quantile regression. Journal of economic perspectives, 15(4), 143-156.

Qayyum, U. & Haider A. (2012), " Foreign aid, external debt and economic growth nexus in low-income countries: the role of institutional quality", The Pakistan Development Review, 51(4), 97-116.

Sothan, S. (2018). Foreign aid and economic growth: evidence from Cambodia. The Journal Of International Trade & Economic Development, 27(2), 168-183.

Tareghian, R. & Rasmussen, P. (2013). Statistical downscaling of precipitation using quatile regression. Journal of Hydrology, 487, 122-135.

Tüzemen S., Ö.B. Tüzemen (2015). Dış yardımların ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye örneği, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8, ss.57-71.

Wright, J., & Winters, M. (2010). The politics of effective foreign aid. Annual Review of Political Science, *13*, 61-80.

Yiew, T. H. &, Lau E. (2018). Does foreign aid contributes to or impeded economic growth. Journal of International Studies, 11(3), 21-30.

Younsi, M., Bechtini, M., & Khemili, H. (2021). The effects of foreign aid, foreign direct investment and domestic investment on economic growth in African countries: Nonlinearities and complementarities. African Development Review, *33*(1), 55-66.

comparisons and evaluate institutional intensity of R&D and design activities, thereby providing a better picture of the global automotive industry.

REFERENCES

Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. A. (2001). The Colonial Origins of Comparative Development: An Empirical Investigation. American Economic Review, 91(5), 1369-1401.

Aldaba, R. M. (2007). Assessing the Competitiveness of the Philippine Auto Parts Industry. Discussion Paper Series. Philippine Institute for Development Studies. Makati, Philippines.

Ali-Yrkko, J., Rouvinen, P., Seppala, T., & Yla-Anttila, P. (2011). Who Captures Value in Global Supply Chains? Case Nokia N95 Smartphone. Journal of Industry, Competition and Trade, 11(3), 263-278. doi:http://www.springerlink.com/content/1566-1679

Andrea, D. J., & Smith, B. C. (2002). The Canada-US Border: an Automotive Case Study. Retrieved from Ann Arbor, Michigan

Antras, P., & Helpman, E. (2004). Global Sourcing. Journal of Political Economy, 112(3), 552-580. doi:10.1086/383099

Feenstra, R. C. (1998). Integration of Trade and Disintegration of Production in the Global Economy. Journal of Economic Perspectives, 12(4), 31-50. doi:10.1257/jep.12.4.31

Gereffi, G. (1999). International Trade and Industrial Upgrading in the Apparel Commodity Chain. Journal of International Economics, 48(1), 37-70.

Gereffi, G., Humphrey, J., Kaplinsky, R., & Sturgeon, T. J. (2001). Introduction: Globalisation, Value chains and Development. IDS bulletin, 32(3), 1-8.

Gereffi, G., Humphrey, J., & Sturgeon, T. J. (2005). The Governance of Global Value Chains. Review of international political economy, 12(1), 78-104. doi:10.1080/09692290500049805

Greif, A. (1994). Cultural Beliefs and the Organization of Society: A Historical and Theoretical Reflection on Collectivist and Individualist Societies. Journal of Political Economy, 102(5), 912-950. doi:http://www.journals.uchicago.edu/JPE/

Grossman, G. M., & Helpman, E. (2005). Outsourcing in a Global Economy. The Review of Economic Studies, 72, 135-159.

Grossman, G. M., & Rossi-Hansberg, E. (2008). Trading Tasks: A Simple Theory of Offshoring. American Economic Review, 98(5), 1978-1997. doi:10.1257/aer.98.5.1978

Head, K., Ries, J., & Spencer, B. J. (2004). Vertical Networks and US Auto Parts Exports: Is Japan Different? Journal of Economics and Management Strategy, 13, 37-67.

Hummels, D., Ishii, J., & Yi, K.-M. (2001). The Nature and Growth of Vertical Specialization in World Trade. Journal of International Economics, 54(1), 75-96.

Ivarsson, I., & Alvstam, C. G. (2004). International Technology Transfer to Local Suppliers by Volvo Trucks in India. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 95(1), 27-43. doi:https://doi.org/10.1111/j.0040-747X.2004.00291.x

Koopman, R., Powers, W., Wang, Z., & Wei, S.-J. (2010). Give Credit Where Credit is Due: Tracing Value Added in Global Production Chains. NBER Working Papers. National Bureau of Economic Research.

Koopman, R., Wang, Z., & Wei, S.-J. (2008). How Much of Chinese Exports is Really Made In China? Assessing Domestic Value-Added When Processing Trade is Pervasive. NBER Working Papers. National Bureau of Economic Research.

Levchenko, A. A. (2007). Institutional Quality and International Trade. The Review of Economic Studies, 74(3), 791-819.

Linden, G., Kraemer, K. L., & Dedrick, J. L. (2009). Who Captures Value in a Global Innovation Network? The Case of Apple's iPod. Communications of the ACM, 52(3), 140–144. doi:10.1145/1467247.1467280

Macchiavello, R. (2012). Financial Development and Vertical Integration: Theory and Evidence. Journal of the European Economic Association, 10(2), 255-289. doi:http://www.mitpressjournals.org/loi/jeea

Newhouse, J. (2007). Boeing versus Airbus: the Inside Story of the Greatest International Competition in Business. New York: Random House Inc.

Nunn, N. (2007). Relationship-Specificity, Incomplete Contracts, and the Pattern of Trade. Quarterly Journal of Economics, 122(2), 569-600. doi:http://www.mitpressjournals.org/loi/qjec

Rutherford, T. D. (2000). Re-embedding, Japanese Investment and the Restructuring Buyer-Supplier Relations in the Canadian Automotive Components Industry During the 1990s. Regional Studies, 34(8), 739-751. doi:10.1080/00343400050192838

Simsek, M. C. (2011). An Attempt to Measure Value Added Created by an Industry: the Turkish Automotive Industry. (MSc Masters' Thesis). The University of Warwick, Coventry, UK. Retrieved from https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Simsek, M. C. (2017). Technological Intensity, International Technology Transfer and Productivity in the Turkish Automotive Parts Industry. (PhD PhD Thesis). The University of Reading, Reading, UK. Retrieved from https://centaur.reading.ac.uk/74321/

Sutton, J. (2005). The Globalization Process: Auto-Component Supply Chains in China and India. In F. Bourguignon, B. Pleskovic, & A. Sapir (Eds.), Are We on Track to Achieve the Millennium Development Goals? (pp. 185-213). Washington, D.C., Oxford and New York: the World Bank and Oxford University Press.

Tempest, R. (1996, Sept. 22, 1996). Barbie and the World Economy. Los Angeles Times.

TurkStat. (2011a). Annual Industrial Products (PRODCOM) Statistics Database. Retrieved from https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=sanayi-114&dil=2. from The

Turkish Statistical Institute https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=sanayi-114&dil=2

TurkStat. (2011b). Foreign Trade Statistics Database. Retrieved from https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Foreign-Trade-104. from The Turkish Statistical Institute https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Foreign-Trade-104

Woodruff, C. (2002). Non-contractible Investments and Vertical Integration in the Mexican Footwear Industry. International Journal of Industrial Organization, 20(8), 1197-1224.

Xing, Y., & Detert, N. (2011). How the iPhone Widens the United States Trade Deficit with the People's Republic of China. Aussenwirtschaft, 66(3), 339-350. Retrieved from https://ideas.repec.org/a/usg/auswrt/20116603339-350.html

By focusing at the CBRT's inflation forecasts, we can learn about the central bank's view on whether shocks to inflation are permanent or temporary. According to Figure 9, the CBRT updates its forecasts in line with the realized inflation, signaling that the shocks to inflation between 2018Q3-2019Q4 will have a permanent effect in the short run and the medium term, that is, the medium-term target will not be met. But with the advent of the COVID-19 pandemic, the outlook has changed. Contrary to many developed countries, a disinflationary period was observed during the pandemic. Starting from 2021, with the new president of the CBRT taking office, a communication policy had been followed that a policy stance would be taken that the CBRT forecasts diverge from the actual inflation but that the inflation would eventually reach the target in the medium term. According to the inflation reports as of 2022Q2, a very harsh adjustment to the medium-term outlook has been made, where the CBRT forecasts inflation to be above the target in the short-medium and long-term. This report implies that the central bank finally understands that the shocks are permanent in nature.

5. CONCLUSION

This chapter examines the dynamics of CPI inflation in the context of a simple time series model based on the work of Stock and Watson (2007). The empirical analysis suggests that persistent shocks to inflation have become more significant in recent data. This chapter further shows that although the central bank observes the deterioration in inflation dynamics, it does not follow an interest rate policy consistent with this observation. Understanding how inflation shocks are transferred to future inflation expectations is essential since managing expectations is one of the cornerstones of inflation targeting. When people expect inflation to persist, it turns into a self-fulfilling prediction; therefore, the greater must be the policy action needed to fight inflation. As the CBRT has already acknowledged the role of persistent shocks, it should adjust the policy stance accordingly in order to obviate further deterioration in the inflation outlook.

REFERENCES

Bernanke, B. S. (2007). Inflation expectations and inflation forecasting. Speech at the Monetary Economics Workshop of the National Bureau of Economic Research Summer Institute, Cambridge, MA, July 10.

Coibion, O. & Gorodnichenko, Y. (2015). Is the Phillips Curve Alive and Well after All? Inflation Expectations and the Missing Disinflation. American Economic Journal: Macroeconomics, 7 (1), 197-232.

Gali, J., & Gertler, M. (1999). Inflation Dynamics: A Structural Econometric Analysis. Journal of Monetary Economics 44 (2),195–222.

Gali, J., Gertler, M. & Lopez-Salido, J. D. (2001). European Inflation Dynamics. European Economic Review 45 (7), 1237-70.

Gali, J., Gertler, M. & Lopez-Salido, J. D. (2005). Robustness of the Estimates of the Hybrid New Keynesian Phillips Curve. Journal of Monetary Economics 52 (6), 1107-18.

Gürkaynak, R. S., Levin, A., & Swanson, E. (2010). Does inflation targeting anchor long-run inflation expectations? Evidence from the U.S., U.K., and Sweden. Journal of the European Economic Association 8(6), 1208-1242.

Harvey, A.C. (1985). Trends and cycles in macroeconomic time series. Journal of Business & Economic Statistics, 3 (3), 216-227.

Kantur, Z. & Özcan, G. (2022). Dissecting Turkish inflation: theory, fact, and illusion. Economic Change Restructuring, 55, 1543-1553.

Rudd, J., and K. Whelan. 2005. New Tests of the New-Keynesian Phillips Curve. Journal of Monetary Economics 52 (6), 1167-81.

Sbordone, A. M. (2001). An Optimizing Model of U.S. Wage and Price Dynamics. Departmental Working Paper No. 10, Rutgers University.

Sbordone, A. M. (2002). Prices and Unit Labor Costs: A New Test of Price Stickiness. Journal of Monetary Economics 49 (2), 265-92.

Sbordone, A. M. (2005). Do Expected Future Marginal Costs Drive Inflation Dynamics? Journal of Monetary Economics 52 (6), 1183-97.

Stock, J. H., & Watson, M. W. (2007). Why has US inflation become harder to forecast? Journal of Money, Credit and Banking, 39, 3-33.

APPENDIX

For exposition purposes, I compute the summary statistics of inflation and exchange rate. Table 1 reports the results of splitting inflation data into nonoverlapping periods and computing the sample standard deviations and means across periods. I observe a substantial increase in all series after 2018.

Table 1. Summary Statistics, CPI Inflation and Exchange Rate

Variable/ Sample Coverage			
	2003:M1-2022:M6	2003:M1-2017:M12	2018:M1-2022:M6
CPI Inflation, m-o-m % change			
Standard deviation	1.52	0.75	2.58
Mean	1.02	0.70	2.08
CPI Inflation, y-o-y % change			
Standard deviation	9.89	1.73	16.53
Mean	11.59	8.48	21.24
Exchange Rate, m-o-m % change			
Standard deviation	4.38	3.46	6.26
Mean	1.09	0.53	2.96

foreign investment that can provide financing and promote the professionalism of local companies.

REFERENCES

Agosin, M. & Mayer, R. (2000). Foreign direct investment in developing countries. Does it crowd in domestic investment?. UNCTAD Discussion Paper No: 146, 1-20.

Alzaidy, G., Ahmad, M.N.B.N. & Lacheheb, Z. (2017). The impact of foreign direct investment on economic growth in Malaysia: the role of financial development. International Journal of Economics and Financial, 7(3), 382-388.

Babatunde, A. (2011). Trade openness, infrastructure, FDI and growth in Sub-Saharan African countries. Journal of Management Policy and Practice, 12(7), 27-36.

Borensztein, E., De Gregorio, J. & Lee, J-W. (1998). How does foreign investment affect growth?. Journal of International Economics, 45, 115-135.

Channon, D.F & Sammut-Bonnici, T. (2015). Joint ventures. in wiley encyclopedia of management - volume 12 strategic management (Eds C. L. Cooper, J. McGee & T. Sammut-Bonnici), University of Malta, 1-3.

Claici, A., Basalisco, B., Michiel, F., Okholm, H. & Maier, N. (2020). The economic rationale for vertical integration in the tech sector. Copenhagen Economics, 1-86.

Corporate Finance Institute (2021). https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/strategy/brownfield-investment/#:~:text=In%20economics%2C%20a%20brownfield%20investment,of%20foreign%20direct%20investment%20(FDI)&text=In%20other%20words%2C%20a%20brownfield,facility%20in%20a%20foreign%20country (13.09.2021).

Dritsakis, N., Varelas, E. & Adamopoulos, A. (2006). The main determinants of economic growth: an empirical investigation with Granger causality analysis for Greece. European Research Studies, 9, 47-58.

Ferrer, C.E.; Zermeno, E.V. (2015). Foreign direct investment and gross domestic product growth. Procedia Economics and Finance, 24, 198 – 207.

Gökmen, O. (2021). The relationship between foreign direct investment and economic growth: a case of Turkey. International Journal of Economics and Finance, 13(7), 85-97.

Herger, N. & Mccorriston, S. (2014). Horizontal, vertical, and conglomerate FDI: evidence from cross border acquisitions. Swiss National Bank Study Center Gerzensee working paper no. 14.02, 1-35.

Johnston, K.A. & Ramirez, M.D. (2015). Foreign direct investment and economic growth in Cote D'Ivoire: a time series analysis. Business and Economic Research, 5(2), 2162-4860.

Kinda, T. (2008). The determinants of private capital inflows in WAEMU: A panel data approach. Munich Personal RePEc Archive, 19159, 1-22.

Kudelo, J., Wirth, H., Bachowski, C. & Gacek, J. (2015). Horizontal integration in the development strategy of mining companies. Mining Science, 22, 97-114.

Lamine, K. M. & Yang, D. (2010). Foreign direct investment effect on economic growth: evidence from Guinea Republic in West Africa. International Journal of Financial Research, 1(1), 49-54.

Mahadika, I.N., Kalayci, S. & Altun, N. (2017). Relationship between GDP, foreign direct investment and export volume: evidence from Indonesia. International Journal of Trade, Economics and Finance, 8(1), 51-54.

Mohammed, B. & Mohammed, E. (2016). The attractiveness of foreign direct investments case of the Moroccan manufacturing industry. MPRA Paper**,** 75815, 1-66.

Moudatsou, A. (2003). Foreign direct investment and economic growth in the European Union. Journal of Economic Integration, 18 (4), 689-707.

Muzurura, J., Sikwila, M. & Nesongano, T. (2017). The impact of foreign direct investment (FDI) on export growth: evidence from Zimbabwe 1980 to 2011. Research Business Journal, 12, 1-17.

Nayak, D. & Choudhury, R. N. (2014). A selective review of foreign direct investment theories. Asia-Pacific Research and Training Network on Trade, 143, 1-35.

Okumoko, T.P., Akarara, E.A. & Opuofoni, C.A. (2018). Impact of foreign direct investment on economic growth in Nigeria. International Journal of Humanities and Social Science, 8(1), 170-176.

Pesaran, M. H., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. Journal of Applied Econometrics, 16(3): 289-326.

Razin, A. & Sadka, E. (2007). Introduction to foreign direct investment: analysis of aggregate flows. New Jersey: Princeton University Press.

Saqib, N., Masnoon, M. & Rafique, N. (2013). Impact of foreign direct investment on economic growth of Pakistan. Advances in Management & Applied Economics, 3(1), 35-45.

Sen, S. (2010). International Trade Theory and Policy: A Review of the Literature. Levy Economics Institute, 1-23.

Sukar, A.H., Syed, A. & Seid, Y.H. (2006). The effects of foreign direct investment on economic growth: the case of Sub-Sahara Africa. Southwestern Economic Review, 61-74.

Toda, Y. H. & Yamamoto, T. (1995). Statistical Inference in vector auto regressions with possibly integrated process. Journal of Econometrics, 66: 225–250.

Ugwuegbe, S., Modebe, N. & Onyeanu, E. (2014). The impact of foreign direct investment on capital formation in Nigeria: A co-integration approach. International Journal of Economics, Finance and Management Sciences, 2 (2), 188-196.

UNCTAD World Investment Report (2022). https://unctad.org/webflyer/world-investment-report-2022 (06.09.2022).

World Bank (2022). https://data.worldbank.org/indicator (13.09.2022)

Zeqiri, N. & Bajrami, H. (2016). Foreign direct investment (FDI) types and theories: the significance of human capital. UBT International Conference, Durres, Albania, 28–30 October, 43-58.

analysis is used and logarithmic values of the series of variables are used. Extended Dickey-Fuller (ADF), Phillips-Perron (PP) and Kwiatkowski-Phillips-Schmidt-Shin (KPSS) unit root tests were performed for the stationarity of the variables. As a result of the unit root tests, the series of the inflation rate variable was found to be unit rooted at level, while the interest rate variable was found to be stationary at level in the model with constant and trend at 10% confidence interval. However, since both of the series were to be determined at 5% confidence interval, both variables were determined to be stationary at the first order by taking their first differences. After the stationarity determination, in order to determine the structure of the VAR model, the lag length of the model was examined and it was determined that the lag period of the VAR model was (1). The maximum degree of stationarity (dmax) in the model was determined as (1) and the VAR model with (k+dmax) lags was established as (2) for the VAR model.

According to the results of the Toda-Yamamoto causality analysis, there is no causality relationship from interest rates to inflation rates, but there is a causality relationship from inflation rates to interest rates in the period 1978-2021 in Turkiye.

REFERENCES

Atgür, M. & Altay, N. O. (2015). Enflasyon ve Nominal Faiz Oranı İlişkisi: Türkiye Örneği (2004-2013). Yönetim ve Ekonomi Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 521-533.

Atkins, F.J. & Coe, P.J. (2002) "An ARDL Bounds Test of the Long-Run Fisher Effect in The United States And Canada", Journal of Macroeconomics, 24(2), ss.255-266.

Awomuse, B. O. & Alimi, S. R. (2012). The Relationship between Nominal Interest Rates and Inflation: New Evidence and Implication for Nigeria. Journal of Economics and Sustainable Development, 3(9), 62-69.

Bilgin, C. (2022). Türkiye için Fisher Etkisinin Analizi: Doğrusal Olmayan ARDL Modeli Yaklaşımı . Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , (73) , 72-87 .

Christopoulos, D.K. & Leon-Ledesma, M. (2007). A Long Run Non-Linear Approach to the Fisher Effect. Journal of Money Credit and Banking, 39(2-3), 543-559.

Dinler, Zeynel. (2012). İktisada Giriş. Ekin bs. 18.bsk. Bursa.

Dornbusch, R. & Fischer, S. (1998). Makroekonomi. Akademi yay. 1.bs. İstanbul.

Fama, E.F. (1975). Short-term Interest rates as predictors of inflation, American Economic Review. 65(3), 269-82.

Fisher, I. (1930). The Theory of Interest, As Determıned By Impatience To Spend Income And Opportunity To Invest It. New York:The Macmillan Company.

Fisher, I. (1963). The Purchasing Power of Money, its Determination and Relation to Credit, Interest and Crises. New York: The Macmillan Company.

Gedik, A. (2021). Enflasyon and faiz oranı ilişkisi: Fisher hipotezinin Türkiye için geçerliliği. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, 27, 615-624

Granville, B. & Mallick, S. (2004) "Fisher hypothesis: UK Evidence Over a Century", Applied Economics Letters, 11(2), 87-90.

Gül, E. & Ekinci, A. (2006). Türkiye'de Enflasyon ve Döviz Kuru Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 1984-2003. Sosyal Bilimler Dergisi, 2006 (1), 91-106.

Gürsoy, S. & Akçay, C. (2021). Fısher Etkisi'nin Türkiye'de Hatemi-J Asimetrik Nedensellik Testi Kullanılarak İncelenmesi, Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi , 5 (1) , 46-61 .

Kanca, O. , Üzümcü, A. & Deniz, A. (2015). Fısher Etkisi Türkiye Ekonomisi İçin Geçerli Mi? Bir Zaman Serisi Analizi: 1980-2013 . Verimlilik Dergisi , (3) , 45-66 .

Karluk, Rıdvan. (2007). Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar. Beta yay. 6.bsk. İstanbul.

Maki, D. (2003). Nonparametric Cointegration Analysis of the Nominal Interest Rate and Expected Inflation Rate. Economics Letters, 81(3), 349-354.

Mishkin, F. S. (1991). Is the Fisher Effect for Real? A Reexamination of the Relationship between Inflation and Interest Rates. National Bureau of Economic Research, Working Paper No: 3632.

Phylaktis, K. &Blake, D. (1993). The Fisher Hypothesis:Evidence from Three High Inflation Countries. Review of World Economics (Weltwirtschaftliches Archiv), Springer;Institut für Weltwirtschaft (Kiel Institute for the World Economy), 129(3), 591-599.

Polat, M. A. (2020). Fisher Etkisinin Türkiye Örnekleminde Değerlendirilmesi . Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (5) , 1551-1561.

Sarı, S. & Arslan, E. (2022). Türkiye Ekonomisi Bağlamında Fisher Etkisinin Birim Kök Testleri and ARDL Sınır Testiyle Sınanması. Journal of Emerging Economies and Policy, 7(1), 95-105.

Snowdon, B. & Vane, H.R. (2017). Modern Makroekonomi, Temelleri, Gelişimi and Bugünü. Efil Yayınevi, 1.bsk, Ankara.

TCMB (2022). Enflasyon Nedir?. Erişim Yeri: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b62e1fb7-ebc1-4922-99dc-b3ba23320b9f/enflasyon.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROO, Erişim Tarihi: 01.09.2022.

Toda, H. & Yamamoto, T. (1995). Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Processes. Journal of Econometrics, 66(1-2), 225-250.

Tsong, C.C. & Lee, C.F. (2013). Quantile cointegration analysis of the Fisher hypothesis. Journal of Macroeconomics, 35, 186-198.

Tunalı, H. & Erönal, Y. (2016). Enflasyon ve Faiz Oranı İlişkisi:Türkiye'de Fisher Etkisinin Geçerliliği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(4), 1415-1432.

Ünsal, E.M. (2011). Makro İktisat. İmaj Yayınevi. 9. Bsk. Ankara.

Yılancı, V. (2009). Fisher Hipotezinin Türkiye için Sınanması: Doğrusal Olmayan Eşbütünleşme Analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi and İdari Bilimler Dergisi, 23(4), 205-213.

realization rate. One of the subjects examined in these studies, both econometrically and theoretically, is the relationship between life expectancy and economic growth. Econometric studies in this area are examined both by using life expectancy data and in terms of health expenditures and health investments. The common point of all these studies is whether there is a causal relationship between life expectancy and economic growth, and if there is a relationship, what is the direction of this relationship.

The reason why the subject is so important is the opinion that with the increase in the life expectancy of the societies, the human capital structure, which is expected to affect or will affect the economic growth, will increase the education and similar investments that the people will make on themselves. As individuals' life expectancy rises, they act in a way that will increase their expectations and activities in education, living standards and many other issues. For this reason, in this study, the place of the relationship between life expectancy data and economic growth data in the literature was examined, the relevant data were analyzed econometrically and the results of the analysis were evaluated.

In order to evaluate the relationship between GDP and life expectancy, it is aimed to determine the VAR model by taking the logarithm of the data. As a result of the tests carried out in this context, it was determined that there was no autocorrelation in the model for the establishment of the VAR model. In order for the VAR model to be stable and examined, the model must be within a unit. In the performed control, the whole AR device is considered as in the part. As a result of unit root tests, it was determined that both variables have unit root at the level, and they were made stationary by taking their first differences. Then, variance decomposition was performed. In the analysis, a long-term relationship was found between GDP and Life expectation for Turkey. As a result of the Granger Causality analysis, it was determined that there is a causality from life expectancy to GDP. For Turkey, there is a causal relationship from life expectancy to GDP, which is an indicator of economic growth, for the period 1960-2020.

REFERENCES

Aboubacar, B. & Xu, D.Y. (2017). The Impact of Health Expenditure on the Economic Growth in SubSaharan Africa. Theoretical Economics Letters, 7(3), 615-622.

Altunöz, U. (2020). Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme ile İlişkisinin OECD Ülkeleri İçin Analizi, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 12 (1), 85-105.

Bhargava, A.; Jamison, D.T.; Lau, L. & Murray C.J. (2000). Modeling the Effects of Health on Economic Growth. GPE Discussion Paper Series, 33: 1-33.

Bloom, D.E., Canning, D. & Sevilla, J. (2001). “The Effect of Health on Economic Growth: Theory and Evidence”, NBER Working Paper Series, 8587.

Dağdemir, Ö. (2009). Sağlık Ve Ekonomik Büyüme: 1960-2005 Döneminde Gelişmekte Olan Ülkelerde Sağlık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Karşılıklı İlişkinin Analizi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 64 (02) , 75-96.

Chakraborty, S. (2004). Endogenous lifetime and economic growth. Journal of Economic Theory, 116(1), 119–137.

Çetin, M. & Ecevit, E. (2010). Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Oecd Ülkeleri Üzerine Bir Panel Regresyon Analizi . Doğuş Üniversitesi Dergisi , 11 (2) , 166-182 .

Konuk, T. & Eryer, A. (2022). Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi. Uluborlu Mesleki Bilimler Dergisi, 5 (1), 28-37.

Köse, Z. & Gültekin, H. & Meral, G. (2021). G20 Ülkelerinde Sağlık Harcamaları, Nüfus, Yaşam Beklentisi ve Ekonomik Büyüme İlişki Üzerine Bir İnceleme . Gaziantep University Journal of Social Sciences, 20 (4) , 1600-1616 .

Rivera, B. & Currais, L. (2003). The effect of health investment on growth: A causality analysis. International Advances in Economic Research 9, 312–323.

Sevüktekin, M. & Çınar, M. (2017). Ekonometrik Zaman Serileri E-views Uygulamalı. Dora basım yayın. 5. Baskı, Bursa.

was mainly an agricultural products exporter in 1980 became a net product exporter in 2017. However, the transformation still does not include technology-intensive, high value-added industries.

- As a general trend in Turkey's foreign trade, the weight of intra-industry trade increases.
- The decrease in the share of energy in imports in the official data indicates issues in the data. Foreign trade data, more specifically energy trade data should be restructured for a sound economic analysis and to develop scientific policy recommendations.
- To reduce the dependence of imports on raw materials and fuel in Turkey, production and renewable energy use should be improved. This would reduce the current account deficit and protect manufacturing against exchange rate fluctuations. It would also slow down the growth of environmental problems.
- Trade in services reflects a positive balance and contributes to the reduction of current account deficit in Turkey. The surplus in services trade is mainly due to the surplus in transportation and travel services. On the other hand, the balance of travel services started to decline in recent years.
- Positive balance in trade of services is more important due to the chronic trade and current account deficit in Turkey. On the other hand, the services trade volume is relatively low, and the positive balance could not fill the gap in trade of goods.
- Finally, it could be suggested that despite the transformation from agriculture to services and industry, Turkey has serious problems in real sector manufacturing and exports and imports. The latest data on industrial production indicated a 5.2% decline in the last quarter of 2018 and a 9.8% annual decline. The decline indicates serious losses in the growth potential. The deterioration in production is due to recent economic policies. Current account deficit also reflects the real sector conditions in the economy, revealing that the Turkish real sector is underdeveloped and fragile. Urgency of concrete efforts to increase the real sector production should be emphasized in Turkey, since the adaptation of the real sector has been relatively slower but more permanent when compared to the financial sector. These efforts require a planned transformation that would include political, legal and economic measures to increase domestic savings, domestic capital, encourage/develop tradable industries to improve the production and trade patterns in Turkey.

REFERENCES

Arvis, J. F., Saslavsky, D., Ojala, L., Shepherd, B., Busch, C., & Raj, A. (2016). Trade logistics in the global economy: the logistics performance index and its indicators.

Bensassi, S., Márquez-Ramos, L., Martínez-Zarzoso, I., & Suárez-Burguet, C. (2015). Relationship between logistics infrastructure and trade: Evidence from Spanish regional exports. Transportation research part A: policy and practice, 72, 47-61.

Bondarenko, I. A., & Bondarenko, A. A. (2017). Financial Technologies in the International Trade in Insurance Services. Russian Foreign Economic Journal, (12), 43-53.

Gabdullina, L., Amanbayeva, A., Zeinullina, A., Tlessova, E., & Azylkanova, S. (2020). Transport and logistics innovations in supply chain management: Evidence from Kazakhstan. Uncertain Supply Chain Management, 8(2), 255-266.

Hayaloglu, P. (2015). The impact of developments in the logistics sector on economic growth: The case of OECD countries. International Journal of Economics and Financial Issues, 5(2), 523-530.

Khan, M. U. H. (2017). Role of Turkmenistan in Silk Road Development. Defence Journal, 21(4), 71.

Kitade, D. (2019). Central Asia Undergoing a Remarkable Transformation: Belt and Road Initiative and Intra Regional Cooperation. Mitsui & Co. Global Strategic Studies Institute Monthly Report, 1-7.

Lucy Styles, (2019). "Logistics Capacity Assessment. Kyrgyzstan". Version: 15.

Mehic, E., Silajdzic, S., & Babic-Hodovic, V. (2013). The impact of FDI on economic growth: Some evidence from Southeast Europe. Emerging Markets Finance and Trade, 49(sup1), 5-20.

Minghao, Z. (2016). The belt and road initiative and its implications for China-Europe relations. The International Spectator, 51(4), 109-118.

Raimbekov, Z., Syzdykbayeva, B., Rakhmetulina, Z., & Zhenskhan, D. (2018). The effectiveness of logistics development and its impact on the economies of the countries along the silk road passing through Kazakhstan. Transport problems, 13.

Sunnatillaeva, Z. A. (2021). Legal Regulation of Logistics in Uzbekistan. International Engineering Journal For Research & Development, 6(2), 3-3.

Taisarinova, A., Loprencipe, G., & Junussova, M. (2020). The evolution of the Kazakhstani Silk Road section from a transport into a logistics corridor and the economic sustainability of regional development in Central Asia. Sustainability, 12(15), 6291.

Yeldan, E. (2009). Kapitalizmin yeniden finansallaşması ve 2007/2008 krizi: Türkiye krizin neresinde. Çalışma ve Toplum, 1, 11-28.

Yeldan, E. & Ünüvar, B. (2016). An assessment of the Turkish economy in the AKP era. Research and Policy on Turkey, 1(1), 11-28.

Yusufkhonov, Z., Ravshanov, M., Kamolov, A., & Kamalova, E. (2021). Improving the position of the logistics performance index of Uzbekistan. In E3S Web of Conferences (Vol. 264). EDP Sciences.

or across the globe. The literature on this topic stresses the significance of the data supporting the globalization of monetary policy and its impact on the availability of excess credit. This is why it is vital to compare the outcomes of various policies or to dynamically decompose various monetary policy channels.

The efficacy of the interest-rate channel of the transmission of monetary policy is examined in this study using annual data for the nations that make up the MSCI Emerging Markets Index, which were taken from the databases of the IMF and World Bank and span the years 2002 to 2020. The variables that were found to have cross-sectional dependence in the study were subjected to panel unit root tests by Pesaran (2007) and Hadri and Kurozumi (2012), panel cointegration tests by Westerlund and Edgerton (2007), and finally panel causality tests created by Emirmahmutolu and Köse (2011). In the panel, VAR model framework created in accordance with the outcomes of these tests, the effectiveness of the interest channel was evaluated using variance decomposition techniques and impulse-response functions.

The variables used in the study are current gross domestic product (GDP), loans (cre), central bank policy rate (i), and gross domestic product deflator (inf) in domestic prices, and E-views 8.0 and Gauss 17 programs were used in the analysis. While the shock in the interest rate variable had a statistically significant effect on GDP and inflation, its effect on loans was found to be statistically insignificant. It was concluded that this effect, which came through the interest channel, decreased the gross domestic product until the second year, but increased it after the second year. It was observed that the effect of interest rates on inflation manifested itself in the form of a sharp decline in the first year, and the decline continued in the following years, albeit at a slower pace compared to the first year. In summary, the results of this study show that shock increases in interest rates have a contractionary effect on the gross domestic product in the short run, but this increase in interest rates, along with the decrease in the inflation rate, eliminates the effect on the gross domestic product in the long run. It shows that output increases in the long run. Observing the GDP growth and inflation decline in the long run results in effective monetary policy for the countries in the study.

REFERENCES

Afrin, S. (2017). Monetary policy transmission in Bangladesh: Exploring the lending channel. Journal of Asian Economics, 49, 60-80.

Ali, S., Irum, S., & Ali, A. (2008). Whether fiscal stance or monetary policy is effective for economic growth in case of South Asian Countries?. The Pakistan Development Review, 791-799.

Amidu, M., & Wolfe, S. (2013). Do bank competition and diversification lead to greater stability? Evidence from emerging markets. Review of Development Finance, 3(3), 152-166.

Ankargren, S., & Shahnazarian, H. (2019). The interaction between fiscal and monetary policies: Evidence from Sweden (No. 365). Sveriges Riksbank Working Paper Series.

Azariadis, C., & Smith, B. (1998). Financial intermediation and regime switching in business cycles. American economic review, 516-536.

Barro, R. 1978. “Unanticipated Money, Output and the Price Level in the United States”, Journal of Political Economy, Volume 86, pp. 549-580.

Basten, C., & Mariathasan, M. (2018). How banks respond to negative interest rates: Evidence from the Swiss exemption threshold.

Breeden, D. T. (1986). Consumption, production, inflation and interest rates: A synthesis. Journal of Financial Economics, 16(1), 3-39.

Breeden, D. T. (2005). An intertemporal asset pricing model with stochastic consumption and investment opportunities. In Theory of valuation (pp. 53-96).

BREUSCH, Trevor S. and PAGAN, Adrian R., (1980), "The Lagrange Multiplier Test And Its Applications To Model Specification Ġn Econometrics," Review Of Economic Studies, Blackwell Publishing, Vol. 47 (1), pp. 239-253.

Bruno, V., & Shin, H. S. (2015). Capital flows and the risk-taking channel of monetary policy. Journal of monetary economics, 71, 119-132.

Büyükbaşaran, T., Cebi, C., & Yılmaz, E. (2020). Interaction of monetary and fiscal policies in Turkey. Central Bank Review, 20(4), 193-203.

Canova, F. (2005). The transmission of US shocks to Latin America. Journal of Applied econometrics, 20(2), 229-251.

Cochrane, J. H. (1991). Production-based asset pricing and the link between stock returns and economic fluctuations. The Journal of Finance, 46(1), 209-237.

Çiçek, M. (2005). İ Türkiye"de Parasal Aktarım Mekanizması: Var (Vektör Otoregrasyonu) Yaklaşımıyla Bir Analiz. Iktisat Isletme ve Finans, 20(233), 82-105.

De Bondt, G. (2002). Retail Bank Interest Rate Pass-Through: New Evidence at the Euro Area Level. ECB Working Paper, 136.

Dedola, L., Rivolta, G., & Stracca, L. (2017). If the Fed sneezes, who catches a cold?. Journal of International Economics, 108, S23-S41.

Demirgüç-Kunt, A., Horváth, B. L., & Huizinga, H. (2020). Foreign banks and international transmission of monetary policy: Evidence from the syndicated loan market. European Economic Review, 129, 103542.

Dönek E. 1995. “Relative Effectiveness of Monetary and Fiscal Policies on GNP in the Turkish Economy”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 6, s. 409-415.

Dungey, M., & Fry, R. (2009). The identification of fiscal and monetary policy in a structural VAR. Economic Modelling, 26(6), 1147-1160.

Dungey, M., & Fry, R. (2010). Fiscal and monetary policy in Australia: an SVAR Model. CFAP Working Paper, 15.

Düzgün, R. (2010). Türkiye Ekonomisi'nde Para ve Maliye Politikalarının Etkinliği. Journal of International Social Research, 3(11).

Ebghaei, F. (2014). Para Ve Maliye Politikasının Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye İçin Ekonometrik Bir Analiz. Florya Chronicles of Political Economy, 5(2), 161-172.

Égert, B., & MacDonald, R. (2009). Monetary transmission mechanism in Central and Eastern Europe: Surveying the surveyable. Journal of Economic Surveys, 23(2), 277-327.

Emirmahmutoglu, F. ve Kose, N. (2011), "Testing for Granger Causality in Heterogeneous Mixed Panels", Economic Modelling, Volume:28, Issue:3, p.870-876.

Fagan, G., Henry, J., & Mestre, R. (2005). An area-wide model for the euro area. Economic Modelling, 22(1), 39-59.

Gertler, M., & Gilchrist, S. (1994). Monetary policy, business cycles, and the behavior of small manufacturing firms. The Quarterly Journal of Economics, 109(2), 309-340.

H. Kara, F. Ögünç, Ü. Özlale ve Ç. Sarıkaya, "Estimating the Output Gap in a Changing Economy," Southern Economic Journal, Southern Economic Association, Cilt 74, Sayı 1, (Temmuz 2007): 269-289.

Hadri, K. and Kurozumi, E., (2012). "A simple panel stationarity test in the presence of serial correlation and a common factor", Economic Letters, 115, s.31-34.

Hansen, B. E. (2000). Sample splitting and threshold estimation. Econometrica, 68(3), 575-603.

Hanushek, E. A., & Quigley, J. M. (1980). What is the price elasticity of housing demand?. The Review of Economics and Statistics, 449-454.

Harvey, C. R. (1988). The real term structure and consumption growth. Journal of Financial Economics, 22(2), 305-333.

Hussain, M. (1982). the relative effectiveness of monetary and fiscal policy: An econometric case study of Pakistan. Pakistan Economic and Social Review, 20(2), 159-181.

Iacoviello, M., & Minetti, R. (2008). The credit channel of monetary policy: Evidence from the housing market. Journal of Macroeconomics, 30(1), 69-96.

Jawaid, S. T., Ali, N., & Qadri, F. S. (2011). Monetary-fiscal-trade policy and economic growth in Pakistan: Time series empirical investigation. International Journal of Economics and Financial Issues, Vol.1, No.3, pp.133-138.

Kamara, A. (1997). The relation between default-free interest rates and expected economic growth is stronger than you think. The Journal of Finance, 52(4), 1681-1694.

Kashyap, A. K., Stein, J. C., & Wilcox, D. W. (1992). Monetary policy and credit conditions: Evidence from the composition of external finance.

Kim, M. (2022). Transmission of US monetary policy to commodity exporters and importers. Review of Economic Dynamics, 43, 152-167.

Kim, Y. (1995). The International Monetary System Since World War II. Growth and Change, 26(1), 161-178.

Li, H., Ni, J., Xu, Y., & Zhan, M. (2021). Monetary policy and its transmission channels: Evidence from China. Pacific-Basin Finance Journal, 68, 101621.

Lown, C. S., & Morgan, D. P. (2002). Credit effects in the monetary mechanism. Economic Policy Review, 8(1).

Maćkowiak, B. (2007). External shocks, US monetary policy and macroeconomic fluctuations in emerging markets. Journal of monetary economics, 54(8), 2512-2520.

Mountford, A., & Uhlig, H. (2009). What are the effects of fiscal policy shocks?. Journal of applied econometrics, 24(6), 960-992.

Olivero, M. P., Li, Y., & Jeon, B. N. (2011). Consolidation in banking and the lending channel of monetary transmission: Evidence from Asia and Latin America. Journal of International Money and Finance, 30(6), 1034-1054.

Ovalı, M., Kocabıyık, T., & Geyikçi, U. B. (2019). Kredi Derecelendirme ve Borsa İlişkisi. Konya: Eğitim Yayınevi.

Ovalı, M., Kocabıyık, T., & Geyikçi, U. B. (2020). Kredi Derecelendirmenin Borsa Endeksleri Üzerindeki Etkileri: T-BRICS Ülkeleri Üzerine Bir Araştırma. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 27(2), 309-335

Özer, M., & Karagöl, V. (2018). Relative effectiveness of monetary and fiscal policies on output growth in Turkey: an ARDL bounds test approach. Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy, 13(3), 391–409. doi:10.24136/eq.2018.019

Peek, J., & Rosengren, E. S. (2005). Unnatural selection: Perverse incentives and the misallocation of credit in Japan. American Economic Review, 95(4), 1144-1166.

Pesaran, H, M. ve T. Yamagata. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels, Journal of Econometrics, 142: 50-93.

Pesaran, H., M. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels, Working Paper 0435, University of Cambridge.

Pesaran, H., M., Ullah, A. ve T. Yamagata (2008). A Bias-Adjusted LM test of Error Crosssection Independence, The Econometrics Journal, 11(1): 105-127.

Pesaran, M., (2007). "A simple panel unit root rest in the presence of cross-section dependence", Journal of Applied Econometrics, 22, s.265-312.

Reifschneider, D., Tetlow, R., & Williams, J. (1999). Aggregate disturbances, monetary policy, and the macroeconomy: The FRB/US perspective. Fed. Res. Bull., 85, 1.

Sanfilippo-Azofra, S., Torre-Olmo, B., Cantero-Saiz, M., & López-Gutiérrez, C. (2018). Financial development and the bank lending channel in developing countries. Journal of Macroeconomics, 55, 215-234.

Schelling, T., & Towbin, P. (2020). Negative interest rates, deposit funding and bank lending (No. 2020-05). Swiss National Bank.

Seyrek, İ., Duman, M., & Sarıkaya, M. (2004). Parasal aktarım mekanizması ve para politikası aracı: Türkiye'de aktarım mekanizması. CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 5(1), 201-212.

Sims, C.A. (1980). Macroeconomics and Reality, Econometrica, XLVIII, 1, 1-48.

Şen, H., & Kaya, A. (2015). The relative effectiveness of Monetary and Fiscal Policies on growth: what does long-run SVAR model tell us?. Munih Personal RePEc Archive, No. 65903, posted 4.

Takáts, E., & Vela, A. (2014). International monetary policy transmission. BIS paper, (78b).

Wei, X., & Han, L. (2021). The impact of COVID-19 pandemic on transmission of monetary policy to financial markets. International Review of Financial Analysis, 74, 101705.

Westerlund, J. (2007). Testing for error correction in panel data. Oxford Bulletin of Economics and statistics, 69(6), 709-748.

Yildirtan, D. C., & Sarili, S. (2017). Panel Data Analysis of Monetary Transmission Mechanism for European Union Countries. Journal of Social Science Studies, 4(2), 42-56.

Appendix 1. Results of First Generation Panel Unit Root Tests

Level	**i**		**Gdp**		**inf**		**cre**	
	Test Sta.	**Prob.**	**Test Sta.**	**Prob.**	**Test Sta.**	**Prob.**	**Test Sta.**	**Prob.**
LLC	-5.272	0.000***	-11.492	0.000***	-6.741	0.000***	-2.734	0.003***
Breitung	-2.150	0.015**						
IPS	-5.259	0.000***	-5.437	0.000***	-5.818	0.000***	2.137	0.983
ADF-Fisher	73.612	0.000***	84.857	0.000***	87.805	0.000***	21.280	0.813
PP-Fisher	54.624	0.001***	232.863	0.000***	92.211	0.000***	22.177	0.773

*In LLC, Breitung, IPS, ADF and PP tests, the maximum lag length was taken as 3 and the optimal lag length was determined according to the Schwarz information criterion. ***,** and * indicate 1%, 5% and 10% significance levels, respectively.*

Appendix 2. Determination of VAR Lag Model

Lag	**LogL**	**LR**	**FPE**	**AIC**	**SC**	**HQ**
0	-935.0230	NA	2.324714	12.19510	12.27399	12.22715
1	130.4151	2061.692	2.80e-06	-1.433962	-1.039552	-1.273754
2	186.7027	105.9963	1.66e-06	-1.957178	-1.247241*	-1.668804

Appendix 3. VAR(1) Model Results

	i	**Cre**	**Gdp**	**inf**
I(-1)	0.525745	-0.00085	-0.00173	0.014986
	-0.0677	-0.00073	-0.00061	-0.08966
	[7.76597]	[-1.16013]	[-2.83621]	[0.16714]
I (-2)	0.16846	0.000517	0.001638	0.11151
	-0.0594	-0.00064	-0.00054	-0.07867
	[2.83622]	[0.80632]	[3.05913]	[1.41748]
Cre(-1)	14.56694	1.376095	0.08792	22.42874
	-5.87497	-0.06344	-0.05297	-7.7812

game; it is the game. In the end, an organization is nothing more than the collective capacity of its people to create value."

REFERENCES

Altaf, A. (2011). The impact of organizational culture on organizational effectiveness: Implication of Hofstede cultural model as organizational effectiveness model. International Journal of Interdisciplinary Social Sciences, 6(1).

Alvesson, Matts. (2011). Organizational Culture, Ashkanasy, N. M., Wilderom, C. P., & Peterson, M. F. (Eds.). Handbook of organizational culture and climate. Sage.

Becker, H. S., & Geer, B. (1960). Latent culture: A note on the theory of latent social roles. Administrative Science Quarterly, 5(2), 304-313.

Bauer, T. & Erdogan, B. (2012). An Introduction to Organizational Behavior, Creative Commons by-nc-sa 3.0 (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/. Retrieved from: https://2012books.lardbucket.org/pdfs/an-introduction-to-organizational-behavior-v1.0.pdf.

Coman, A. (2016). Organizational culture in higher education: learning from the best. European Journal of Social Science Education and Research, 3(1), 135-145.

Eldridge, J. & Crombie, A. (1974), A Sociology of Organizations. Allen an Unwin, London.

Ellinas, C., Allan, N., & Johansson, A. (2017). Dynamics of organizational culture: Individual beliefs vs. social conformity. PloS one, 12(6), e0180193.

Jaques, E. (1951). The changing culture of a factory. Tavistock Institute of Human Relations. Tavistock Publications, London.

Hofstede, G. (1997). Culture and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and its importance for Survival. McGraw-Hill.

Hogan, S. J., & Coote, L. V. (2014). Organizational culture, innovation, and performance: A test of Schein's model. Journal of business research, 67(8), 1609-1621.

Kaarst-Brown, M., Nicholson, S., von Dran, G. & Stanton, J. (2004). Organizational cultures of libraries as a strategic resource. Library Trends. 53(1), 33–53. https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1097&context=istpub.

Kawiana, I. G. P., Dewi, L. K. C., Martini, L. K. B., & Suardana, I. B. R. (2018). The influence of organizational culture, employee satisfaction, personality, and organizational commitment towards employee performance. International research journal of management, IT and social sciences, 5(3), 35-45.

Klat, K., & Matejun, M. (2012). Identification and Role of Organizational Culture in Small Enterprises. Organizational Relations as a Key Area of Positive Organizational Potential, 73-90.

Lehman, D. W. (2017). Organizational Cultural Theory and Research Administration Knowledge Management. Journal of Research Administration, 48(2), 52-66.

Lubis, F. R., & Hanum, F. (2020, December). Organizational culture. In 2nd Yogyakarta International Conference on Educational Management/Administration and Pedagogy (YICEMAP 2019) (pp. 88-91). Atlantis Press.

Meng, J., & Berger, B. K. (2019). The impact of organizational culture and leadership performance on PR professionals' job satisfaction: Testing the joint mediating effects of engagement and trust. Public Relations Review, 45(1), 64-75.

Martin, J., & Siehl, C. (1983). Organizational culture and counterculture: An uneasy symbiosis. Organizational dynamics, 12(2), 52-64.

Niswaty, R., Dhahri, I., Nasaruddin, H., & Arhas, S. H. (2021, December). Organizational Culture and Employee Performance. In International Joined Conference on Social Science (ICSS 2021) (pp. 652-656). Atlantis Press.

Parker, M. (2000). The sociology of organizations and the organization of sociology: some reflections on the making of a division of labour. The Sociological Review, 48(1), 124-146.

Rojo, J., Everett, B., Ramjan, L. M., Hunt, L., & Salamonson, Y. (2020). Hofstede's cultural dimensions as the explanatory framework for performance issues during clinical placement: A mixed methods study. Nurse education today, 94, 104581.

Schein, E. H. (1985). Organizational culture and leadership: A dynamic view. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Schneider, B., Ehrhart, M. G., & Macey, W. H. (2013). Organizational climate and culture. Annual review of psychology, 64(1), 361-388.

Sun, S. (2008). Organizational culture and its themes. International Journal of Business and Management, 3(12), 137-141.

for bulk cargoes leads to an increase in freight, and this leads to an increase in demand for container transportation as it also indicates an increase in production. Thus, the positivity in the bulk market is expected to be reflected in the container market as well. Conversely, the decrease in demand spreads negatively between the markets. In this study, we aimed to empirically test this possible relationship.

In consequence, both empirical studies and industry reports confirm the existence of the relationship between bulk freight prices and container freight rates. Searching for a statistical relationship between them can provide more concrete information about market structures and can benefit companies in the maritime industry to develop commercial strategies. Our results showed that the positive change in dry bulk freights caused the positive change in container freights. Also, the opposite is true. In addition, our model explains 73% of container freights. 1% change in dry cargo freights causes 0.78% change in container freights. According to these results, following the developments in the dry bulk market contains important information to predict possible developments in the container market.

For further studies, it is of perfect importance to bear the tools and terms that make it potential to read the market better in order to curtail risk acquired from uncertainty, especially for players in high-risk market such as maritime market. In this respect, the data sets can be increased by including the sector returns of different companies in the analysis.

REFERENCES

Açık, A., & Başer, S. Ö. (2021). Impact of Commodity Price on Freight Market Considering the 2008 Crisis: An Investigation of Iron Ore Price and Capesize Shipping Rates. Journal of Maritime Transport and Logistics, 2(2), 62–71.

Başer, S. Ö., & Açık, A. (2019). The Effects of Global Economic Growth on Dry Bulk Freight Rates. Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 1–17.

Berglund, P. (2019). Percentage of Transportation by Maritime. https://www.cnbc.com/2019/10/30/imo-2020-the-winners-and-losers-of-a-global-shipping-revolution.html#:~:text=CEO%20of%20Xeneta-,Maritime%20transport%20is%20critical%20to%20the%20global%20economy%2C%20with%20more,on%20to%20the%20fuel%20change

Bloomberg. (2021). Bloomberg data set. https://www.bloomberg.com/professional

Chang, M. (2014). Principles of Scientefic Methods, CRC Press.

Dickey, A. D., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series With a Unit Root. Journal of the American Statistical Association, 74(336), 427–431.

Efes, K. Ö. (2021). ABD ekonomisinin kontayner navlun oranları üzerine etkisi: Çin-Amerika rotasında bir uygulama. Business & Management Studies: An International Journal, 9(4), 1599–1610. https://doi.org/10.15295/bmij.v9i4.1958

Efes, K. Ö., Başer, S. Ö., & Açık, A. (2019). Supply-demand interaction in the formation of freight rates: China's trade volume as demand side in the dry bulk market. Pomorstvo, 33(1). https://doi.org/10.31217/p.33.1.5

Gujarati. (2016). Basic Econometrics. 4th Edition, McGraw-Hill Companies. Low Carbon Economy.

Kwiatkowski, D., Phillips, P. C. B., Schmidt, P., & Shin, Y. (1992). Testing the null hypothesis ofstationarity against the alternative of a unit root. Journal of Econometrics, 54, 159-178. . Journal of Econometrics, 54, 159–178.

Melas, K. D., & Michail, N. A. (2021). The relationship between commodity prices and freight rates in the dry bulk shipping segment: A threshold regression approach. Maritime Transport Research, 2. https://doi.org/10.1016/j.martra.2021.100025

Pagan, A. R., & Hall, A. D. (1983). Diagnostic tests as residual analysis. Econometric Reviews, 2(2), 159–218.

Soh Kaycheng. (2016). Understanding Test And Exam Result Statistically. Springer Verlag, Singapore. ISBN13 978-9811015809

Stopford, M. (2009). Maritime Economics3e.Routledge. ISBN 9.781.134.476.527

UNCTAD. (2020). Review of Maritime Transport 2020. United Nations Publications, New York. https://shop.un.org

UNCTAD. (2021). Revıew Of Marıtıme Transport 2021. United Nations Publications, New York. https://shop.un.org

Welc, J., & Esquerdo, P. J. R. (2016). Applied Regression Analysis For Business. Springer. ISBN-13: 978-3319711553

In order to analyze the impact of Industry 4.0 on Turkey's international trade, exports of high-tech goods, its share in R&D GDP, the number of patents received and its comparison with G-20 countries were examined. In addition to that, in order to examine Turkey's current status in Industry 4.0, the Readiness for Frontier Technologies Index ranking has been examined and compared with the G-20 countries. Turkey is 16th in the ranking after South Africa, before Mexico. The Industry Ranking, which is an assessment of the production process of countries, is the indicator in which Turkey performs the worst. Among the G-20 countries, Turkey is the worst performing country in Industry ranking after Saudi Arabia and Argentina. While the average of the G20 countries is 16 in the R&D ranking, which is used as an indicator of the total number of patents and published articles of the countries where Turkey performs best, it is seen that Turkey is 27th in the ranking. As a result of the evaluations, it is seen that Turkey is the 3rd country with the highest increase with an increase of 40% in the comparison of high-tech goods exports between the years 2017-2020 among the G-20 countries. In addition, the share of R&D expenditures in GDP, which is an important indicator in the analysis of the future situation of countries in the export of high-tech goods, Turkey is in the 3rd place in the ranking of the G-20 countries with an increase of 16%. Finally, the number of patent applications received in the G-20 countries shows that Turkey has increased its publications by 27% in the years 2016-2020.

It is seen that Turkey has shown a rapid increase in the share of R&D expenditures in GDP, the total number of patents applied for and the export of high-tech goods among the G-20 countries. But although these developments promise hope for the future, it is seen that they have no effect on the ranking. If policy-makers succeed in improving the quality of higher education, this sector will not only improve Turkey’s score and rank on the “readiness index”, enhance the ability of the economy in becoming an advanced “catch-up innovation economy”, but also increase its contribution towards the growth and development process of the country for years.

REFERENCES

Bachinskiy A (2019). The growing impact of AI in financial services: six examples. available in https://towardsdatascience.com/the-growing-impact-of-ai-in-financial-services-six-examples- da386c0301b2 (21.07.2022).

Catuk C.(2021). Blokzinciri Teknolojisinin Uluslararası Ticarete Etkisi. İktisadi Ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar II Eğitim Yayınevi, İstanbul 120-135

Catuk C.(2021). Üç Boyutlu Yazıcıların Tedarik Zinciri Ve İhracat Üzerine Etkisi. İşletmecilikte Dijital Dönüşüm Efe Akademi, İstanbul 297-313

Chauvet Z. (2021). Frontier technologies are redefining the world available in https://genevasolutions.news/science-tech/frontier-technologies-are-redefining-the-world, (10.06.2022).

Dünya Bankası. (2012). High-technology exports (current US$). available in https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD?end=2020&name_desc=true&start=2007&view=chart (21.04.2022).

Dünya Bankası. (2019). Research and Developent expenditure (% of GDP) available in https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS, (15.06.2022).

European Union. (2020). R&D ranking of the World top 2500 companies available in https://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard/2020-eu-industrial-rd-investment-scoreboard, (21.07.2022).

Ketboğa, M. (2019). "Türkiye'de Dış Ticaret Açığı Sorunun Nedenleri ve Katma Değeri Düşük Ürün İhracatının Dış Ticaret Açığı İçindeki Yeri Ve Çözüm Önerileri", Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi,9 (2),209-224.

Kılıç, C., Bayar, Y., & Özekicioğlu, H. (2014). "Araştirma Geliştirme Harcamalarinin Yüksek Teknoloji Ürün İhracati Üzerindeki Etkisi: G–8 Ülkeleri İçin Bir Panel Veri Analizi", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (44), 115-130.

Miao Z., 2021 Industry 4.0: technology spillover impact on digital manufacturing industry, Emeral Group Publishing,

Perez C (2002). Technological Revolutions and Financial Capital: The Dynamics of Bubbles and Golden Ages. Edward Elgar Pub. Cheltenham.

TÜSİAD ve BCG, (2016a) "Industry 4.0 in Turkey as an Imperative for Global Competitiveness", TÜSİAD Yayınları, available in http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/7494_67a3aa94bcfce900229f42280fa1 ba68, (20.06.2022)

TÜSİAD ve BCG, (2016b) ("Industry 4.0 in Turkey as an Imperative for Global Competitiveness", TÜSİAD Yayınları, available in http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/download/7494_67a3aa94bcfce900229f42280fa1 ba68, (20.06.2022)

UNCTAD, ed. (2021a). Technology and Inovation report No. 2021, United Nations, New York, NY. available in https://unctad.org/system/files/official-document/tir2020_en.pdf, (19.06.2022).

UNCTAD, ed. (2021b). Technology and Inovation report No. 2021, United Nations, New York, NY. available in https://unctad.org/system/files/official-document/tir2020_en.pdf, (19.06.2022).

UNCTAD, ed. (2021c). Technology and Inovation report No. 2021, United Nations, New York, NY. available in https://unctad.org/system/files/official-document/tir2020_en.pdf, (20.06.2022).

UNCTAD, ed. (2021d). Technology and Inovation report No. 2021, United Nations, New York, NY. available in https://unctad.org/system/files/official-document/tir2020_en.pdf, (20.06.2022).

UNCTAD, ed. (2021e). Technology and Inovation report No. 2021, United Nations, New York, NY. available in https://unctad.org/system/files/official-document/tir2020_en.pdf, (21.06.2022).

UNCTAD, ed. (2021f). Technology and Inovation report No. 2021, United Nations, New York, NY. available in https://unctad.org/system/files/official-document/tir2020_en.pdf, (21.06.2022).

Yavuz, G., Uysal, Ö. (2020).” Yüksek Teknolojili Ürün İhracatını Etkileyen Faktörlerin Analizi: OECD.

state of the public economy, the existence of the banking sector's function of funding the public economy, as well as the professional management approach of the banking sector, were also effective. However, despite this, there are banks that show dynamism in line with the general course of the economy, as well as those that deviate from the average in positive and negative terms. But, if a general assessment is made in terms of the sector, the banking sector in Turkey has not passed the pandemic crisis with extremely negative results, unlike many other sectors. The fact that the profits of the banking sector in the recent periods are higher than that of many sectors is also proof of this.

If the characteristics of the crisis periods are determined correctly and the prices of the stocks of the banking sector in that crisis period are associated with the independent variables by establishing the right models; This picture may reveal similar results in other crisis periods with similar characteristics, even if it is not complete.

REFERENCES

Acharya, V., Engle, R. & Steffen, S., (2021). Why did bank stocks crash during Covid-19, Working Paper 28559 http://www.nber.org/papers/w28559

Akaike, H. (1973), "Information theory and an extension of the maximum likelihood principle", in Petrov, B. N.; Csáki, F. (eds.), 2nd International Symposium on Information Theory, Tsahkadsor, Armenia, USSR, September 2-8, 1971, Budapest: Akadémiai Kiadó, pp. 267–281. Republished in Kotz, S.; Johnson, N. L., eds. (1992), Breakthroughs in Statistics, vol. I, Springer-Verlag, pp. 610–624.

Barut, A., & Kaygin, C. Y. (2020). Covid-19 pandemisinin seçilmiş borsa endeksleri üzerine etkisinin incelenmesi. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19(COVID-19 Special Issue), 59-70.

Bernardelli, M., Korzeb, Z., & Niedziółka, P. (2021). The banking sector as the absorber of the COVID-19 crisis? Economic consequences: perception of WSE investors. Oeconomia Copernicana, 12(2), 335-374.

Bekçi, İ., Eda, K. Ö. S. E., & Aksoy, E. (2020). COVID-19'un Türkiye'de bankalar üzerindeki ekonomik etkisine dair bir tahmin. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 5(Özel Sayı), 185-205.

Blank, M., Hanson, S. G., Stein, J. C., & Sunderam, A. (2020). How should US bank regulators respond to the COVID-19 crisis?. Hutchins Center on Fiscal and Monetary Policy at Brookings, Hutchins Center Working Paper, 63.

Çaliş, N., & Sakarya, Ş. (2022). Covid-19 Pandemisinin Mevduat Bankalarinin Likidite Ve Karlilik Yapisina Etkisi: Bist Bankacilik Endeksi Üzerine Bir İnceleme. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 24(COVID-19 Özel Sayısı), 194-210.

Çetin, A. C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Türkiye'de Genel Ekonomik Faaliyetlere ve Hisse Senedi Borsa Endeksine Etkisi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi, 4(2), 341-362.

Demirgüç-Kunt, A., Pedraza, A., & Ruiz-Ortega, C. (2021). Banking sector performance during the COVID-19 crisis. Journal of Banking & Finance, 133, 106305.

Feyen, E., Gispert, T.A., Kliatskova, T., Mare, D.S., (2021). Financial Sector Policy Response to COVID-19 in Emerging Markets and Developing Economies Journal of Banking & Finance, 106–184.

Feyen, E., Gispert, T. A., Kliatskova, T., & Mare, D. S. (2020). Taking stock of the financial sector policy response to COVID-19 around the world. World Bank Group, Finance, Competitiveness and Innovation Global Practice.

Gormsen, N., Koijen, R.S., (2020). Coronavirus: impact on stock prices and growth expectations. Rev. Asset Pricing Stud. 10 (4), 574–597.

Ilgin, K. S., & Sari, S. S. (2020). Covid-19 pandemisinin hisse senedi piyasalarına etkisi: Vaka ve ölümlerin yoğun olduğu ülkeler ile Türkiye incelemesi. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 12(23), 434-453.

İşler, İ. İ., & Güven, A. (2021). Covid 19 küresel salgınının BIST 100 Endeksi üzerindeki etkileri. Politik Ekonomik Kuram, 5(1), 63-77.

Kiliç, Y. (2020). Borsa İstanbul'da COVID-19 (koronavirüs) etkisi. JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy, 5(1), 66-77.

Kocabıyık, T., Karaatlı, M., & Aktaş, K. B. (2021). Borsa İstanbul 30 Endeksinde Yer Alan Hisse Senetlerinin Kümelenmesi: COVID-19 Öncesi ve COVID-19 Dönemi İncelemesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(3), 2537-2551.

Kocaman, B. E. (2021). Covid-19 Sürecinde Türk Bankacilik Sektörü Ve Piyasa Yoğunlaşmasinin Analizi. Hitit Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 384-407.

Ölmez, U., & Ekinci, A. A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgınının hisse senedi piyasasına etkisi: Bist 100 örneği. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 5(Özel Sayı), 225-239.

Öner, M. H., & Okumuş, E. (2021). Covid-19 sonrası Türk bankacılık sektörünün stres testleri ile senaryo analizi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(2), 127-153.

Ramelli, S., Wagner, A., (2020). Feverish stock price reactions to Covid-19. Rev. Corp. Finance Stud. 9 (3), 622–655.

Restoy, F. (2020). Central banks and financial stability: A reflection after the Covid-19 outbreak. Financial Stability Institute, Bank for International Settlements.

Schwarz, Gideon E. (1978), "Estimating the dimension of a model", Annals of Statistics, 6 (2): 461–464, doi:10.1214/aos/1176344136, MR 0468014.

Türkdönmez, C. S., Yümlü, A., & YAĞCI, F. (2021),"Aktif Rasyosu" Kararının Yürürlükten Kaldırılmasının Bankaların Hisse Senedi Getirisine Etkisi: BİST'de İşlem Gören Bankalar Üzerine Bir Değerlendirme. Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 3(1), 26-38.

Ustalar, S. A., & Şanlısoy, S. (2021). COVID-19 KÜRESEL SALGININ HİSSE SENEDİ PİYASASI OYNAKLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BIST100 UYGULAMASI.World Bank, (2019). Global Financial Development Report 2019/2020: Bank Regulation and Supervision a Decade after the Global Financial Crisis. World Bank,Washington, D.C..

World Bank, (2020). COVID-19 Finance Sector Related Policy Responses. World Bank [Online] Available at: https://datacatalog.worldbank.org/dataset/COVID-19-finance-sector-related-policy-responses.

Yağcilar, G. G. (2021). Borsa İstanbul'da Covid-19 Etkisi: Kısa Dönemli Sektörel Piyasa Tepkilerinin Endeks Bazında Ölçülmesi. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 6(2), 439-463.

Yardimci, M. C.(2021), Covid-19 Salgınının Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkilerinin Kantil Regresyon Yöntemiyle İncelenmesi. Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(3), 292-300.

Zhang, Ping.(1993) "On the estimation of prediction errors in linear regression models." Annals of the Institute of Statistical Mathematics 45.1, 105-111.

REFERENCES

Al-Mulali, U., Gholipour, H. F., & Al-hajj, E. (2020). The nonlinear effects of oil prices on tourism arrivals in Malaysia. Current Issues in Tourism, 23(8), 942-946.

Bakar, N. A., & Rosbi, S. (2020). Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. International Journal of Advanced Engineering Research and Science, 7(4), 189-193.

Balaguer, J. (2002). Cantavella-Jorda. Tourism as a long-run economic growth factor: The Spanish case, 877-884.

Becken, S. (2011). A critical review of tourism and oil. Annals of Tourism Research, 38(2), 359-379.

Bhuiyan, M. A., Crovella, T., Paiano, A., & Alves, H. (2021). A Review of Research on Tourism Industry, Economic Crisis and Mitigation Process of the Loss: Analysis on Pre, During and Post Pandemic Situation. Sustainability, 13(18), 10314.

Chatziantoniou, I., Filis, G., Eeckels, B., & Apostolakis, A. (2013). Oil Prices, Tourism Income and Economic Growth: A Structural VAR Approach for European Mediterranean Countries. Tourism management, 36, 331-341. https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.10.012

Deng, T., Ma, M., & Shao, S. (2014). Research note: Has international tourism promoted economic growth in China? A panel threshold regression approach. Tourism Economics, 20(4), 911-917.

Ekanayake, E. M., & Long, A. E. (2012). Tourism development and economic growth in developing countries. The International Journal of Business and Finance Research, 6(1), 61-63.

Faisal, F., Rahman, S. U., Chander, R., Ali, A., Ramakrishnan, S., Ozatac, N., Ullah, M. N., & Tursoy, T. (2021). Investigating the nexus between GDP, oil prices, FDI, and tourism for emerging economy: Empirical evidence from the novel fourier ARDL and hidden cointegration. Resources Policy, 74, 102368.

Fotiadis, A., Polyzos, S., & Huan, T.-C. T. (2021). The good, the bad and the ugly on COVID-19 tourism recovery. Annals of Tourism Research, 87, 103117.

Gunduz, L. Hatemi-JA.(2005). Is the Tourism-led Growth Hypothesis Valid for Turkey. Applied Economics Letters12, 499-504.

Gursoy, D., & Chi, C. G. (2020). Effects of COVID-19 pandemic on hospitality industry: review of the current situations and a research agenda. Journal of Hospitality Marketing & Management, 29(5), 527-529.

Hesami, S., Rustamov, B., Rjoub, H., & Wong, W.-K. (2020). Implications of oil price fluctuations for tourism receipts: The case of oil exporting countries. Energies, 13(17), 4349.

Hoque, A., Shikha, F. A., Hasanat, M. W., Hossain, M. I., Hamid, A. B. A., & HonTa, H. (2020). A Global Economic & Tourism After Covid-19 Pandemic: A Review Paper. Journal of Public Value and Administrative Insight, 3(4), 163-168.

Jiménez-Rodríguez*, R., & Sánchez, M. (2005). Oil price shocks and real GDP growth: empirical evidence for some OECD countries. Applied economics, 37(2), 201-228.

Katircioglu, S. (2009). Testing the tourism-led growth hypothesis: The case of Malta. Acta Oeconomica, 59(3), 331-343.

Kisswani, K. M., Zaitouni, M., & Moufakkir, O. (2020). An examination of the asymmetric effect of oil prices on tourism receipts. Current Issues in Tourism, 23(4), 500-522.

Organization, U. N. W. T. (2020). International tourism highlights, 2020 edition. UNWTO.

Ritchie, J. B., & Hudson, S. (2009). Understanding and meeting the challenges of consumer/tourist experience research. International Journal of Tourism Research, 11(2), 111-126.

STATISTA. (2022).

Tourism Highlights, U. (2018). International tourism trends 2017. In.

Van Cranenburgh, S., Chorus, C., & van Wee, B. (2014). Vacation behaviour under high travel cost conditions–A stated preference of revealed preference approach. Tourism management, 43, 105-118.

Vărzaru, A. A., Bocean, C. G., & Cazacu, M. (2021). Rethinking tourism industry in pandemic COVID-19 period. Sustainability, 13(12), 6956.

WorldBank. (2020). World Bank Open Data data.worldbank.org

profit per share, which shows how many times the market value of the business is with its annual net profit (Taner and Akkaya, 2003: 3). While using the ratio, preference can be made according to the following options (Alkan and Demireli, 2006:32);

- Average Price Earnings ratios of companies operating in the same sector and similar to each other can be selected,
- General market (Istanbul Stock Exchange) Price Earnings ratio can be averaged,
- The average price-to-earnings ratio of similar companies abroad can be taken.

5.4. Market Value/Book Value Ratio Method

A relationship is established between the market value of the company's stocks and the nominal value in the balance sheet (TSPAKB, 2009:45). It is the ratio found by dividing the market value of the stock by the equity capital and shows how many times the market value is the equity of the enterprise (Taner and Akkaya, 2003: 3). Low is positive. In times of high inflation, this method is used because of the concern that the profit figures of the companies will not reflect the real earnings of the company. This method is made with the assumption that firms will use their assets in the best way. The value of the company can be expressed as the sum of the demands of the investors who have the right to demand from the company (Alkan and Demireli, 2006:33).

6. RESULT

With the removal of borders in today's commercial life, new opportunities have emerged in the fields of mergers and acquisitions. Companies can choose the way of mergers and acquisitions to get ahead in both national and international competition. In today's commercial life, where mergers and acquisitions are increasing, it is important to calculate the company values correctly. A correctly calculated firm value will help the potential investors to consider investing in the firm in question, as well as other stakeholders of the firm, to make healthier decisions. All this is possible if value and valuation are well understood. The maximization of profit in the traditional understanding has been replaced by the maximization of value in the modern world. Companies that can maximize value will be able to take an advantageous position in increasingly competitive conditions. In this study, the concepts of value and valuation are defined and firm valuation is examined and tried to be explained. It will be useful to consider the subject in more detail and with case studies in subsequent studies.

REFERENCES

Alkan, G. İ. & Demireli, E. (2007). Türkiye'de Kullanılan Bazı Şirket Değerleme Yöntemleri ve Bir Uygulama, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(2), 27-39.

Ankara Sanayi Odası (2003). Entelektüel Sermayenin Firma Değeri Üzerine Etkisi, ASOMEDYA Nisan.

ARGE Danışmanlık (2012). http://www.arge.com/Hizmetlerimiz/YonetimdeKalite/DegerYonetimi/DegerHaritasi.aspx, 04.12.2012.

Arslan, K. (2002). Hisse Senedi Değerlendirme Modelleri Ve Mali Tabloların Önemi, Mali Çözüm Dergisi, 29-59.

Ata, H. A. & Ağ, Y. (2010). Firma Karakteristiğinin Sermaye Yapısı Üzerindeki Etkisinin Analizi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri Ve İstatistik Dergisi, 0(11), 45-60.

Ayçiçek, F. (2011). Türkiye Muhasebe Standartlarında Bugünkü Değerinden Ölçülen Varlık ve Yükümlülükler, Mali Çözüm Dergisi, 105, 71-90.

Aydin, N. (2004). Finansal Yönetim, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Aydin, Y. (2012). Firma Değerleme Yöntemleri, Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1), 87-110.

Bradford, C. (1993). Corporate Valuation, New York:John WILEY&SONS.

Bulut, H. İ. & Er, B. (2008). Risk Sermayesi Destekli Girişimlerin Fiyatlandırılması ve Fiyatlandırmada Kullanılan İskonto Oranı, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 275-297.

Cemalcilar, Ö., Benligiray, Y. & Sürmeli, F. (2006). Genel Muhasebe, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Demireli, E. & Kurt, G. (2006). Yatırım Kararlarının Değerlemesinde Alternatif Bir Yöntem: Reel Opsiyon, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(3), 118-132.

Eken, M. H. (2006). Temel Yatırım Analizi: Bir Şablon Önerisi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 0(31), 158-166.

Gündüz, Z. (2009). Şirketlerin değeri nasıl belirlenir? https://www.dunya.com/kose-yazisi/sirketlerin-degeri-nasil-belirlenir/5866, 20.06.2021

Horasan, M. (2009). Fiyat/Kazanç Oranının Hisse Senedi Getirilerine Etkisi: İMKB 30 Endeksi Üzerine Bir Uygulama, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(1), 181-192.

İYMMO İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası (2008). Defter Değerinin Hesaplanması, İYMMO Mali Mevzuat Platformu, No: 26, Temmuz.

Konuk, H. (2006). Şirket Değerleme Yöntemleri ve Reel Opsiyonlar Yaklaşımı, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Onat, O. K. (2006). Devralma Yoluyla Şirket Birleşmelerinde Birleşme Sonrası Mali Performansın Oranlar Yöntemiyle Belirlenmesi, Süleyman Demiral Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Paksoy, S. (1998). 1997 Yılında Yapılan Halka Arzlarda Şirket Değerlemesi ve Performans Analizi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Pamukçu, F. (2011). Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi Ve Finansal Tablolara Etkisi, Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat, 79-95.

Sevinç, A. (2008). Firma Değerini Etkileyen Unsurlar Ve Nakit Akışı Metoduna İlişkin Bir Uygulama, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Sinanoğlu, R. (2010). Şirket Değerleme, http://www.resatsinanoglu.com/164/sirket-degerleme.html, 04.04.2012.

Taner, B & Akkaya, G. C. (2003). İşletme Değerini Belirleme Yöntemleri Ve Farklı Sektörlerdeki İşletmeler Üzerine Bir Uygulama, Ege Üniversitesi, Ege Akademik Bakış Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Dergisi, 3(1), 1-7.

Tokay, S. H. & Deran, A. (2008). Türkiye Muhasebe Ve Finansal Raporlama Standartları'nda Değerleme Ölçüleri, Mali Çözüm Dergisi, 90, 15-48.

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (2002). Finansal Yönetim, TSPAKB Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi, Eylül.

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (2009). Finansal Yönetim, TSPAKB Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi, Ekim.

Yazıcı, K. (1997). Özelleştirmede Değerleme Yöntemleri ve Değerleme Kriterleri, Yayınlanmamış DPT Uzmanlık Tezi, Ankara.

of BRICS economies. This result is supported by Hamdi et al.(2019), Khan et al.(2022), and Silvapulle et al.(2017). The results also present that IR has a significantly positive impact on SR in BEM but significantly negative on SR in the NM. This result indicates that a rise in IR leads to an increase in SR in a BEM and a decrease in the NM condition of BRICS economies. In addition, The results indicate that the influence of OVX and IR on SR change with respect to different market conditions.

For the pairwise causality between series, The results illustrate an evidence of bidirectional causality between SR and IR. This result is consistent with Alaganar and Bhar(2003)

In this paper, I obtain the results employing QRPD estimator and DH panel causality test. These results give insight into the role of OVX along with IR in BEM, NM and BUM. Moreover, these results could be employed by investors to understand the response of the SM in different market conditions.

REFERENCES

Alaganar, V. T., & Bhar, R. (2003). An international study of causality-in-variance: Interest rate and financial sector returns. Journal of Economics and Finance, 27(1), 39–55. https://doi.org/10.1007/BF02751589

Aydoğan, B., Tunç, G., & Yelkenci, T. (2017). The impact of oil price volatility on net-oil exporter and importer countries' stock markets. Eurasian Economic Review, 7(2), 231–253. https://doi.org/10.1007/s40822-017-0065-1

Baltagi, B. H. (2013). Econometric Analysis of Panel Data - Fifth Edition. In John Wiley & Sons, 2013.

Diaz, E. M., Molero, J. C., & Gracia, F. P. De. (2016). Oil price volatility and stock returns in the G7 economies ☆. 54, 417–430. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2016.01.002

Diaz, E. M., Molero, J. C., & Perez de Gracia, F. (2016). Oil price volatility and stock returns in the G7 economies. Energy Economics, 54, 417–430. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2016.01.002

Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. Economic Modelling, 29(4), 1450–1460. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2012.02.014

Hamdi, B., Aloui, M., Alqahtani, F., & Tiwari, A. (2019). Relationship between the oil price volatility and sectoral stock markets in oil-exporting economies: Evidence from wavelet nonlinear denoised based quantile and Granger-causality analysis. Energy Economics, 80, 536–552. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2018.12.021

Hamma, W., Jarboui, A., & Ghorbel, A. (2014). Effect of Oil Price Volatility on Tunisian Stock Market at Sector-level and Effectiveness of Hedging Strategy. Procedia Economics and Finance, 13(December 2013), 109–127. https://doi.org/10.1016/s2212-5671(14)00434-1

Horobet, A., Zlatea, M. L. E., Belascu, L., & Dumitrescu, D. G. (2022). Oil price volatility and airlines' stock returns: Evidence from the global aviation industry. Journal of Business Economics and Management, 23(2), 284–304. https://doi.org/10.3846/jbem.2022.16094

International Monetary Fund. (2022). International Financial Statistics(https://data.imf.org/)(20.08.2022).

Jebran, K., Chen, S., Saeed, G., & Zeb, A. (2017). Dynamics of oil price shocks and stock market behavior in Pakistan: evidence from the 2007 financial crisis period. Financial Innovation, 3(1). https://doi.org/10.1186/s40854-017-0052-2

Joo, Y. C., & Park, S. Y. (2021). The impact of oil price volatility on stock markets : Evidences from oil-importing countries. Energy Economics, 101(March), 105413. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2021.105413

Khan, M. H., Ahmed, J., Mughal, M., & Khan, I. H. (2022). Oil price volatility and stock returns: Evidence from three oil-price wars. International Journal of Finance and Economics, November 2021, 1–21. https://doi.org/10.1002/ijfe.2588

Lin, B., & Su, T. (2020). The linkages between oil market uncertainty and Islamic stock markets: Evidence from quantile-on-quantile approach. Energy Economics, 88, 104759. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.104759

Mollick, A. V., & Assefa, T. A. (2013). U.S. stock returns and oil prices: The tale from daily data and the 2008-2009 financial crisis. Energy Economics, 36(July 2009), 1–18. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2012.11.021

Onour, I. A. (2007). Impact of oil price volatility on Gulf Cooperation Council stock markets' return. OPEC Review, 31(3), 171–189. https://doi.org/10.1111/j.1468-0076.2007.00182.x

Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. Journal of Applied Econometrics, 22, 265–312. https://doi.org/10.1002/jae

Phillips, P., & Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regression. Biometrika, 75(2), 335–346.

Powell, D. (2020). Quantile Treatment Effects in the Presence of Covariates. The Review of Economics and Statistics, 102(5), 994–1005. https://doi.org/10.1162/rest_a_00858

Powell, D. (2022). Quantile regression with nonadditive fixed effects. Empirical Economics, March 2020. https://doi.org/10.1007/s00181-022-02216-6

Rahman, S. (2021). Oil price volatility and the US stock market. Empirical Economics, 61(3), 1461–1489. https://doi.org/10.1007/s00181-020-01906-3

Silvapulle, P., Smyth, R., Zhang, X., & Fenech, J. P. (2017). Nonparametric panel data model for crude oil and stock market prices in net oil importing countries. Energy Economics, 67, 255–267. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2017.08.017

T. S. Breusch and A. R. Pagan. (1980). The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Model Specification in Econometrics. The Review of Economic Studies, 47(1), 239–253.

Xiao, J., Zhou, M., Wen, F., & Wen, F. (2018). Asymmetric impacts of oil price uncertainty on Chinese stock returns under different market conditions: Evidence from oil volatility index. Energy Economics, 74, 777–786. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2018.07.026

5. CONCLUSİON

Competition is the key for success in any field of the life, so in international trade. Usually the countries which are succesfull in world trade are also successful to provide their citizens a better living. They are also successful in health, security and even in sports. This is not an outcome by merely chance. It is a discipline, thaught applied by all units of society. For centuries philosophers in every field of sciences have tried to understand and find the best solutions to achieve competition power.

None of the theories, most reputed of which are given above, is sufficient to explain bases of competition power in today's comprehensive relations. Trade is not simply trade overall. Politics, military, geography and moreover personal ambitions and relations of the leaders and governing elite of the countries have excessive impacts on trade. So much so that, it usually cause diversification of trade even with based on unlogical economic grounds.

Unfortunately these unlogical choices of two countries concerned not only affect their trade and relations but affect many others who are in favor or against their decisions. Todays' leaders personal choices may trigger chain reactions which might take the world in a direction it doesn't want to be.

For that end, *principle of seperation of power and a strong public surveillance* is believed to be a main determinant in competititiveness.

REFERENCES

Amit, R. Schoemaker, P. (1993) Strategic asset&organizational rent Strategic Man.Jour. 14(1): p.33-46,

Barney, J (1991) Firm Resources and Sustained Competitive Advantage Journal of Management,

Bedir A, (2009) Uluslararası Ticarette Fiyata Dayalı Rekabet Gücü İle Endüstri İçi Ticaret Arası İlişki; Türk İmalat sanayi Örneği, DPT, p.12

Buckley P.J, Pass C.L, Prescot C., (1988) Measures of International Competitiveness: A Critical Survey, Journal of Marketing Management, 4 No 2, p-175-200

Çivi, E. , Erol, İ. , İnanlı, T. & D. Erol, E. (2008). Uluslararası Rekabet Gücüne Farklı Bakışlar, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1-22.

DPT (2000) 8.Beş Yıllık Kalkınma Planı, Rekabet Hukuku ve Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, p.1-2

Dunning, J. (1993), The Globalization of Business, London: Routletge, p.9-11

Fagerberg, J. (1987) A technology gap approach to why growth rates differ Economics Department, Norwegian Institute of International Affairs, p12-13

Güleş, H.K, Özilhan D. (2010) Kaynak Temelli Teori Bağlamında Üretim Ve Pazarlama Stratejilerinin İşletme Performansı Üzerine Etkisinin İncelenmesi, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 10 (19) , p.477-490

https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Mevzuat/4054-sayili-kanun

Kirzner, I. M. (1973) Competition and Entrepreneurship. Chicago: University of Chicago Press,

Krugman P, (1993) Geography and Trade, Leuven Univ. and MIT Press, 1991, First MIT Press Paperback edition, p.4-6,

Nobel (2008) Scientific background on the Sveriges Riksbank Prize in Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel, Trade and Geography – Economies of Scale, Differentiated Products and Transport Costs, Krugman Increasing Returns and Economic Geography p.8-12

OECD Glossary https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=3163#:~:text=OECD%20Statistics,sales%20and%2For%20market%20share.

Ozel H, (2012) Ticaretin Serbestleşmesinin Teorik Temelleri ve Yeni Ticari Serbestleşme Teorileri, Kırklareli Ü.İİBF Dergisi Yıl 1. Sayı 1. 2012, s.10

Ozturk N, (2003) Dış Ticaret Kuramında Yeni Yaklaşımlar, Öneri.C.5.S.l9, p.121

Porter M, (1990) The Competitive Advantage of Nations March–April 1990 issue of Harvard Business Review,

Porter M,(1990) New Global Strategies for Competitive Advantage, Planning Review, p.5

Protection of Competition Act No:4054

Rugman, A. D'Cruz J (1993) The Double Diamond Model of International Competitiveness: The Canadian Experience, Management International Review, V

Rybczynski, T. (1955) Factor Endowment and Relative Commodity Prices

Seyidoglu H, (2015) Uluslararası İktisat

Stolper, W. Samuelson, P. (1941) Protection and real wages, The Review of Economic Studies,.

Swedberg R, (2003) Capitalism, Socialism and Democracy, Routledge, p.81-86

Trademap, 2022, https://www.trademap.org/Index.aspx

What is HS Code? https://www.tradeatlas.com/

Yüksel E, Sarıdoğan E, (2011) Uluslararası Ticaret Teorileri ve Paul R.Krugman'ın Katkıları, Öneri.C.9.S.35. Ocak 2011. p.199-206.

Dünya ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Seçme Yazılar

Editörler
Fetullah AKIN
Hasan Çebi BAL

2. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-80-6

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

1. Baskı A Yayınevi 2020

2. Baskı Ekin Yayınevi 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İktisadi olay ve davranışlar spesifik olmayıp, insanla ilgili her konuyu içine alan, karmaşık olaylar bütünüdür. Sosyal çevreyi, insanı teşkil eden bütün dinamikleri, kurumsal faktörleri ortaya koymak ve bunları iktisadi problemlerin çözümünde dikkate almak gerekir. Bir sosyal bilim olan iktisada böyle bakmak beraberinde bir takım analizleri de yapmayı gerektirir. Bu durum bize, sosyal bilimleri anlamanın, fen bilimlerini anlamaktan daha zor ve karmaşık olduğunu gösterir; şöyle ki, fen bilimlerine yönelik hipotezlerin teorisini kurmak için test edilebilir, birden çok etkileyen değişkeni istenilen sayıya ya da teke indirgeyebilir ve konuya kesinlik kazandırılabilirken, sosyal bilimlerde bu işlemleri yapmak imkânsız gibi görülmektedir. İktisat teorisi de sosyal bilimlerin konusunu teşkil ettiği hâlde zaman zaman fen bilimlerindeki gibi bir takım yöntemlerle test edilmeye ve ispatlanmaya çalışılır. Bununla birlikte birbirinden farklı, hatta bazen de zıt sonuçlar elde edilebilir. Buna çok fazla itibar etmeyen, "istatistiki yanılgı" diyen iktisatçılar da çıkabilir. Bu bakımdan iktisat problemleriyle ilgili birbirine zıt çözümlerin iddia edilmesi de kaçınılmaz olarak literatürde kendine yer bulur.

Bu prensiplerden hareketle, çağrılı derleme tarzında hazırlanan bu kitabın bölümlerinde benzer ve farklı konuların tartışmaya açılmasının ayrı bir zenginlik olacağı kanaatindeyiz. İktisat ile ilgili problemlerin ortaya konulması önemli olmakla beraber asıl öneli olan husus bu problemlere yönelik çözümler üretmektir. Basitçe ifade edilirse, insanların iktisadi davranışları göz önüne alınarak, insan zihninin bir ürünü olarak ortaya koyulan iktisat prensipleri, teori ve hipotezleri; dolaylı olarak konusu insan olduğu için, çok farklı olabildikleri gibi, çözümlere yönelik öneriler de o kadar farklı olabilmektedir. Yaygın bir deyimle "hiç kimsenin elinde sihirli bir değnek yoktur"un arkasında, sanatsal kavramla ifade edilebilirse, 'en iyi çözüm', 'en iyi politika' arayışları ön plana çıkmaktadır. Acaba hangisi en iyidir? Tartışacak sorunun bu olması ve anlayışının yaygınlık kazanması çözümü de kolaylaştıracaktır.

Bu anlatılanlarla iktisadın felsefi temelleri basit görünse de, kurulan teorilerin karmaşıklığı ve zorluğu, iktisat ile ilgili kafa yoran herkesin kabul ettiği bir realitedir. Makro düzeyde iktisadi meseleler, bireysel insan davranışlarının ötesinde çok farklı olaylar ağının zincirleme etkilerinin konusu olabilmektedir. Bu kitabın, okuyucuların, tartışılan konuları bir bütün olarak kavrayabilmelerine yardımcı olacağını, konulara farklı yönlerde bakma ve analiz kabiliyetlerinin gelişmesine katkıda bulunacağını umut ediyoruz. Bunun yanında iktisat literatürüne ve akademik dün-

yaya bir zenginlik katması yönündeki dileğimiz ve temennimiz en başta gelmektedir.

Editörlük ve hakemlik sürecinin, genel olarak yapıldığı şekilde, tek tip yazma ve tek tip düşünmeye zorlamaya yönelik olduğu için, editörler olarak bu anlayışı benimsemedik, kitaptaki bütün yazılar orijinal hâlleriyle yer aldı; cümle düşüklüğü, imlâ, dizgi ve sehven yapılan hatalar dışında yazılara kesinlikle müdahale edilmedi. Bu çerçevede bütün düşünce, görüş ve anlayışlar yazarlara aittir dolayısıyla yazarları bağlamaktadır. Editörler olarak biz, yalnız bilimsel düşüncenin ışığında yazılan bu bölümlerin, bu çeşitlilikte bir kitap olarak ortaya çıkmasına ve gelecek kuşaklara ulaşmasına aracı olduğumuz için mutluluk duyarız.

Kitabın ilk baskısı "Türkiye Ekonomisinden Seçme Yazılar" ismi ile A Kitap tarafından yayına hazırlanmıştı. Kitabın 2. Baskısını yayınlama fikri ve ihtiyacı zihinlerimizde belirdiğinde, iktisadi tartışmaların daha fazla ülke örneği üzerinden yapılmasının zihin açıcı katkısını yadsıyamadık ve dünya deneyimlerine daha fazla yer verdik. Bu durum ise zorunlu olarak kitabın isminde de bir değişikliğe gitme ihtiyacı doğurdu. Bu çerçevede eklenen yeni bölümler ile birlikte çok daha zengin bir içeriğe sahip olan kitabın 2. Baskısı "Dünya ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Seçme Yazılar" ismi ile okuyucu ile buluşmuştur.

Ekonomiye olan güven, iktisadi olayların çözümünde veya iktisadi olayların ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Güvenin derecesi ise ekonomik verileri doğru analiz etme ve okuma sonucunda elde edilir. Bireysel olarak bu sonuca varmanın zorluğu yüzünden, ulusal ve uluslararası boyutta, konuları kurumsal olarak araştırıp sonuca bağlama yaklaşımı öne çıkmıştır. Bununla ilgili uluslararası derecelendirme kurumları bu vazifeyi üstlenmiş bulunmaktalar. Yusuf Bayraktutan ve Gülten Şensoy'un birlikte kaleme aldıkları "Kredi Derecelendirme ve İktisadi Görünüm: Seçilmiş Ülkeler Üzerinden Bir Değerlendirme" başlığı ile yaptıkları çalışma, siyasilerin polemik konusu ettiği bir konuyu bilimsel temele ve verileri işleyerek ele aldılar. Yatırım yapılabilir fonların ödünç verilmesi, ister ülke içinde, ister uluslararası ölçekte olsun, belli dönem sonunda getiriyle beraber anaparanın geri alınabilirliği beklentisiyle yakından ilgilidir. Karşı taraf hakkında ihtiyaç duyulan güven, nicel ve nitel unsurlara dayalı kredi notuyla karşılanabilir. Risk algılaması ve getiri karşılaştırması yoluyla yatırım alternatifleri arasında seçim kararını kolaylaştırması beklenen kredi derecelendirme kuruluşları, açıkladıkları kredi notları ile eleştirilebilmektedir. Bayraktutan ve Şensoy, başlıca kredi derecelendirme kuruluşlarını tanıttıktan sonra, seçilmiş ülkeler için açıklanmış kredi notlarını ve bu ülkelerin temel iktisadi göstergelerini değerlendirerek, bu tartışmaya katkı sağlamaktadır.

Halil İbrahim Kaya, Yüksel Bayraktar ve Furkan Yıldız "Ekonomi Politik Bir Perspektiften Enerji Dönüşümü: Sancılı Bir Enerji Dönüşümü Örneği Olarak Almanya Tecrübesi" başlıklı makaleyle kitaptaki yerlerini aldılar. Almanya'nın enerji dönüşüm sürecinin değerlendirildiği makalede yazarlar, ekonomik çıkar çevreleri, fosil yakıt lobileri ve siyasi çevreler arasında yaşanan ilişkilerin enerji dönüşüm sürecine etkilerini ekonomi politik perspektiften değerlendirmişlerdir.

Yalnız Türkiye'nin değil, bugün bütün dünya ülkelerinin; ama daha çok gelişmekte olan ülkelerin en önemli ekonomik problemlerinden bir tanesi şüphesiz işsizliktir. Ekonominin en iyi olduğu dönemlerde, büyüme rakamlarının zirvede seyrettiği zamanlarda bile Türkiye'de işsizlik %9'ların altına pek düşmedi. Bütün gelişmekte olan ülkelerde istihdam artışı olduğu zaman, "sınırsız emek arzı" olarak bilinen teoriden de ifade edildiği gibi, kırsal bölgelerden -tarımdan- şehirlere -sanayiye- doğru yüksek bir emek göçü gerçekleşmektedir. İşsizliği teorik yönünde ve Türkiye örneğinde ele alan üç çalışma mevcuttur. Birincisi Umut Çakmak'ın "Türkiye'nin İşgücü Piyasası ve İşsizlik Sorunu Üzerine Analizler" başlığı ile ele aldığı çalışmadır. Bu çalışmada işsizlik oranlarında 2000'li yıllarda meydana gelen hızlı artışlar, Türkiye'nin en önemli makroekonomik sorunlarından birisi hâline geldiğini tespit etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel konusu, Türkiye'de ağırlıklı olarak yapısal ve konjonktürel işsizlikten kaynaklanan işsizliğin nedenlerinin analiz edilmesi ve işsizliğin azaltılmasına yönelik çözüm önerilerinin sunulmasıdır.

İkinci çalışma Leyla Baştav'a aittir: "Türkiye'de Büyüme Dinamikleri ve İstihdam Milenyum (2000-2019)" başlığını taşıyan bu çalışmada Türkiye ekonomisinde öteden beri varolan ve özellikle 2000 sonrası dönemde büyüme oranlarından bağımsız olarak yüksek düzeylerde yapışkanlık gösteren "işsizlik" probleminin yapısal kökenleri araştırılmakta, sorunun giderilmesine dönük alınması gerekli tedbir ve öneriler tartışılmaktadır. Son dönemlerde işsizlik meselesi Türkiye'de tek ve farklı bir yapıda olmayıp küresel ekonomilerde süregelen gelişmelerin bir parçasıdır. Buna, yurtiçinde kırsal kesimden göçün, yüksek işgücü maliyetlerinin, değerlenen TL ile üretimde ithal girdi oranlarının yükselmesinin ve yerli muadil sanayilerin kapanmasının önemli etkileri eklenmiştir. 2000'lerin ilk yarısında sanayide daha ileri teknoloji içeren makina teçhizat kullanımı verimliliği arttırmış, buna karşın istihdam yaratma sürecinde tıkanmaya yol açmıştır. 2005 sonrasında işgücü verimliliği artışını sürdürürken, sermaye verimliliği sürekli düşüş eğilimi göstermiştir. Ülkenin iktisadi yapısında yetersiz teknolojik düzeyi temel yapısal problemdir. Yatırım ve tasarruflardaki yetersizlik diğer önemli problemler olup, 2010 sonrası yatırım oranları yüzde 30'lara yaklaşarak artmışsa da, uzun dönemde sermaye stoku artış ve düzeyi yeterli seviyede değildir. Verimliliği arttırmak, istikrarlı yüksek

büyüme ve kalkınma sağlamak için ileri teknoloji içeren üretim süreçleri adapte edilmeli, bunun yanı sıra işgücü de eğitim ve programlarla geliştirilmelidir.

Üçüncü çalışma ise Mehmet Dinçaslan, Gazi Polat ve Volkan Han "Türkiye'de Genç İşsizlik Olgusu Üzerine Bir Değerlendirme" başlıklı çalışmadır. Türkiye'de genç işsizlik olgusu, birbiriyle iç içe geçmiş farklı faktörlerin tesiriyle pekişmekte ve kronik bir hâl almaktadır. Genç işsizliğe yol açan söz konusu faktörleri şu şekilde özetlemek mümkündür Nüfus artış hızının etkisi, iktisadi krizler: 2000-2001 ve 2008 krizleri, küreselleşme olgusunun hızı ve yaygınlaşması, kadınların "aktif nüfus" kapsamından "işgücü" konumuna gelmesi, kentleşme olgusu ve eğitim seviyesinin yükselmesidir. Alınacak bir takım iktisadi tedbirler de genç işsizliği önlemede yetersiz kalmaktadır.

Sanayi çağını yakalayamadığımız için bir İmparatorluğu kaybettik. Kalkınma ve sanayileşme özlemi o kadar çok dimağımızda yer ettik ki, ne olduğunu ve nasıl ulaşılacağını anlamadan, gereği kadar fikir ve düşünce üretmeden, 'çağdaş medeniyet seviyesine ulaşma ideali' olarak ifade ettik. Batılılaşma ile sanayileşmenin aynı şey olduğunu, Batılılaşmadan sanayileşmenin mümkün olamayacağını, sanayileşmenin bir kültür meselesi olduğunu ve bunun da anahtarı batılı toplumların yaşam tarzını benimsemek ile alakalı olduğunu, "ilerlemenin yolu"nun bu olduğunu kabul ettik. İşte Türkiye'nin kalkınma ve sanayileşme problemini bilimsel temelde değerlendiren, Türkiye'nin kalkınma sürecinin desenine ilişkin bilgiler veren bir çalışma ile Merter Mert "Türkiye'de Sektörel Katkıların Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: 1924-2006" başlıkla araştırmasıyla katkı sağladı. Bu çalışmada, Türkiye'de 1924-2006 döneminde sektörlerin gayrisafi milli hâsıla büyümesine katkısı alt dönemler itibariyle hesaplanmıştır. Ayrıca, Türkiye'de yapısal dönüşümün gerçekleşmesi sürecinde tarım, sanayi ve hizmetler sektörünün gayrisafi milli hâsıla büyümesine katkısı 0,1 puan yükseldiğinde, kişi başına gayrisafi yurtiçi hâsıla büyümesinin hangi yönde ve hangi büyüklükte etkilendiği incelenmiştir. Bulgulara göre, 1960'a kadar ekonomi tarımın sürüklediği bir yapıdadır. 1960 sonrasında ise ekonomi hizmetlerin sürüklediği bir yapıya bürünmüştür. Katkısındaki artışın ekonomik büyümeyi en fazla etkilediği sektör ise sanayidir. Sanayi sektörünü, sırasıyla hizmetler ve tarım takip etmektedir.

Sanayileşmenin finansmanı da önemli bir konu olagelmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde yatırımların finansmanında büyük bir açık bulunmakta, yatırım-tasarruf açığı olarak da ortaya çıkan bu açığın giderilmesi içerde para piyasasının işlerliği kadar, dışardan ihtiyaç duyulan finansmanın borçlanması da önemli olmaktadır. Borçlanmanın büyüme üzerindeki etkilerini irdeleyen Yağmur Tokatlıoğlu ve İbrahim Tokatlıoğlu'nun çalışmaları "Türkiye'de Hanehalkı Borçlanmasının Büyüme Üzerindeki Etkisi" başlığı ile okuyuculara sunulmuştur. İktisat-

ta borçlanma ile büyüme arasında güçlü bir ilişkinin olduğuna dair önemli bir literatür bulunmaktadır. Bu literatür özellikle 2008 Ekonomik krizi sonrası oldukça yoğunlaşmış ve rafine hâle gelmiştir. Aslında bu tartışmaların özünde banka kredilerindeki artışın büyüme üzerindeki etkileri yer almaktadır. Özellikle metin içinde referans verilen bir çalışmada kredi çevrimleri ile ekonomik konjonktür arasındaki ilişkinin varlığının sorgulanması bu literatürün çeşitlenmesine ve yaygınlaşmasına neden olmuştur. Üstelik bu ilişkinin yönünün kredi genişlemesinden büyümeye yönelik olduğuna dair bulguların varlığı, kredi genişlemesi veya kredi çevrimlerinin, GSYH çevrimleri için bir öncü gösterge olduğu yolunda inancın kuvvetlenmesine de neden olmuştur. Bu nedenle bu çalışmada 2004-2020 döneminde hanehalkı yükümlülüklerindeki değişimin, büyüme üzerindeki uzun dönem etkileri hodric- prescott, gözlemlenemeyen bileşen ve kalman filtreleri kullanılarak hata düzeltme modelleri çerçevesinde ele alınmıştır.

Sanayileşme sürecinde ortaya çıkan problemlerden bir tanesi de "kutuplaşma teorisi" olarak ifade edilen bölgelerarası dengesizliktir. Bölgelerarası dengesizliği gidermek için uygulamalar ve çalışmalar hem sanayiye verilen teşvik anlamında ülkenin endüstrileşmesi sağlanmakta, hem de arzulanan tarzda desteklenmesi gereken sektörler öne çıkarılabilmektedir. Bu anlamda sanayileşme konusunu destekler mahiyette bir çalışma da İhsan Kuran'a aittir. "Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Politikaları: Tarihsel Gelişim ve Kalkınma Ajansları" başlığı ile ele aldığı bu çalışma, Türkiye'de günümüze kadar uygulanan kalkınma politikalarında yaşanan dönüşümü tarihsel süreç içinde ele almıştır. Uygulanan kalkınma planlarının sonuçları ve istenilen başarıya ulaşılamama nedenleri ile ilgili genel görüşlerin de yer aldığı çalışma, kalkınma paradigmasında yaşanan dönüşümü ve 2000'li yıllarda Kalkınma Ajansları'nın kurulmasına kadar giden süreci analiz etmiştir.

Ülkenin sanayileşmesinde bazı sektörlerin ileriye ve geriye doğru bağlantıları, yarattığı istihdam hacmi, teknolojik gelişmeye sağladığı katkı ve sektör ürünlerinin ihracat hacmi bakımından önemi daha çok ortaya çıkar. Şüphesiz bu gruba giren sektörlerin başında otomotiv sektörü gelir. Hasan Çebi Bal ve Hasan Karakaya'nın kaleme aldıkları "Otomotiv Sektörünün Ülke Ekonomilerindeki Yeri Ve Geleceği: Almanya, Japonya, Türkiye Karşılaştırması" başlıklı makaleleri bu konuda çok aydınlatıcı olacaktır. Türkiye'nin otomotiv sektöründe payını artırması; istihdamda, gayrı safi milli hasılada ve ihracat gibi pek çok iktisadi alanda ekonomik yapısını güçlendirecektir. Ortaya çıkacak olumlu gelişmeler kamunun vergi gelirlerini de artıracağı için, bütçe açığı ve kamu finansmanı açısından da ekonomik avantajlar sunacaktır.

Zekai Özdemir'in "İnsan ve İktisadi İradeye Metedolujik Olarak "TOPÇU" Gözüyle Kısa Bir Bakış" çalışması iktisadi eylemin öznesi olan insanın iradesinin rasyonel insan tipolojisinden daha önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. Çalışmada insanın esas davasının irade davası olduğuna dikkat çekilerek, iktisadi insan iradesinin, insan hayatındaki yeri ve önemi dikkate alınmıştır. Çalışmada iktisadi eylemde iradenin konumu tartışılmış ve Nurettin Topçu merkezli bir metodolojik deneme yapılmıştır.

Fetullah Akın'ın "Sanayi Devriminden Küresel Kapitalizme İşçi Sınıfının Dönüşümü" çalışması, sanayileşmenin bir süreç olduğu, bu süreçte çok radikal sosyal ve siyasal değişmelerin meydana geldiği analiz edilmektedir. Her sosyal ve siyasal değişmenin meydana getirdiği dönemler yeni isimler ile anıldığı, bu büyük değişim ve dönüşümler içinde sosyal yapılar analiz edilmekte, özellikle işçi sınıfının durumu değişik yönleriyle ele alınmaktadır.

Songül Özer ve Nursen Vatansever Deviren, "Ekonomik Özgürlük ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi" başlıklı çalışma ile katkı vermişlerdir. Gün geçtikçe daha büyük önem arz eden ekonomik özgürlük açısından ülkemizin geçerli not alamadığı açıklanan raporlardan anlaşılmaktadır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu 34 OECD ülkesi için ekonomik özgürlüğün belirleyicisi olarak Heritage Foundation tarafından oluşturulan "genel ekonomik özgürlük endeksi" kullanırken ekonomik büyümenin belirleyicisi olarak "kişi başı GSYİH" kullanılmıştır. Yapılan analizde yeni nesil panel veri yöntemlerinden yatay kesit bağımlılığı, panel birim kök ve panel eşbütünleşme ekonometrik yöntemleri kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar, ülkemizin daha özgür bir ülke haline getirilmesinde ciddi yenilikle ihtiyacı olduğu yönündedir.

Ayfer Özyılmaz'ın, ''Kamu harcamaları ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Analizi: OECD Ülkeleri Örneği'' başlıklı çalışması kitabın 2. baskısına yapılan ve OECD deneyimine odaklanan bir çalışmadır. Kamu harcamalarının dışlama etkisi, özel sektör yatırımlarını azaltarak iş olanaklarının azalmasına ve işsizliğin artmasına yol açabilmektedir. İlaveten kamu harcamalarının daha çok üretken olmayan veya istihdam yaratmayan alanlarda kullanılması ve sosyal transferlerin işgücüne katılımı caydırıcı formda olması, kamu harcamalarının işsizliği artırmasına yol açan bir diğer parametre olmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte istihdam olanağı sunan, özel sektörün gelişmesine zemin hazırlayan ve okullaşmayı sağlayan kamu harcamaları istihdam olanaklarını artırarak işsizliği azaltabilir.

Erdem BULUT, Yüksel BAYRAKTAR, Çaglayan ASLAN, RCEP Anlaşması: Üzerine İnşa Edildiği Değerler ve Gelecek Vizyonu adlı çalışmada bölgesel ticareti geliştirme çabasının en yeni ve büyük örneklerinden biri olan Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması'nı (Regional Comprehensive Economic

PartnershipRCEP) çok yönlü olarak ele almaktadır. RCEP Anlaşmasının, "modern olması, kapsayıcı olması, yüksek kaliteli olarak kurgulanması, karşılıklı fayda ilkesine dayanması" gibi ilkeler üzerinden ortay koyduğu gelecek vizyonu temelinde oluşan fırsatlar/tehditler çalışmanın dikkat çekici bir farklılığıdır.

Kitabın ikinci baskısına bir katkı daha Merter Mert'ın yazdığı "Türkiye Cumhuriyeti'nin Birinci Sanayi Sayımı" isimli makalesidir. Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti'nde sanayiye ilişkin 1927 yılında yapılan ilk sayım sonuçları incelenmiştir. Gerek Türkiye iktisat tarihinin dönemlerinin analiz edilmesi gerekse dönemlerarası kıyaslama yapılması açısından ilk sayım sonuçlarının incelenmesi önemlidir. Çalışmada betimsel bir analiz yöntemi kullanılarak ham veriler sunulmuş ve ayrıca basit hesaplamalarla verimlilik göstergeleri üretilmiştir. Çalışmada; Türkiye'nin 1920'li yılların sonuna doğru tarımsal faaliyetlere dayalı bir sanayinin gelişmesi sürecinde bulunduğu, sanayi üretiminin önemli oranda küçük ölçekli faaliyetlere dayandığı, işletmelerin faaliyetinin büyük ölçüde emek yoğun üretim tekniklerine dayandığı, 1927'de tarıma dayalı sanayiye bağlı bir üretim yapısının varlığı, yatırımın ve sermaye birikiminin bir kaynağı olarak yurtiçi katma değer açısından da tarıma dayalı sanayinin belirleyiciliği, çalışanlar ve sermaye bakımından tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde azalan verimler olgusunun geçerli olabileceğine dair işaretlerin olduğu ve 1927 itibariyle üretimin ithalata bağımlılığının düşük olduğu tespitleri yapılmıştır.

İÇİNDEKİLER

KREDİ DERECELENDİRME VE İKTİSADİ GÖRÜNÜM: SEÇİLMİŞ ÜLKELER ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME 1
Prof. Dr. Yusuf BAYRAKTUTAN
Gülden ŞENSOY

EKONOMİ POLİTİK BİR PERSPEKTİFTEN ENERJİ DÖNÜŞÜMÜ: SANCILI BİR ENERJİ DÖNÜŞÜMÜ ÖRNEĞİ OLARAK ALMANYA TECRÜBESİ 17
Dr. Halil İbrahim KAYA
Prof. Dr. Yüksel BAYRAKTAR
Dr. Furkan YILDIZ

TÜRKİYE'NİN İŞGÜCÜ PİYASASI VE İŞSİZLİK SORUNU ÜZERİNE ANALİZLER 47
Doç. Dr. Umut ÇAKMAK

TÜRKİYE'DE BÜYÜME DİNAMİKLERİ VE İSTİHDAM: MİLENYUM (2000-2019) 85
Dr. Leyla BAŞTAV

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİK OLGUSU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 127
Mehmet DİNÇASLAN
Gazi POLAT
Volkan HAN

TÜRKİYE'DE SEKTÖREL KATKILARIN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: 1924-2006 143
Merter MERT

TÜRKİYE'DE HANEHALKI BORÇLANMASININ BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 185
Yağmur TOKATLIOĞLU
İbrahim TOKATLIOĞLU

TÜRKİYE'DE BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI: TARİHSEL GELİŞİM VE KALKINMA AJANSLARI 245
İhsan KURAN

OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN ÜLKE EKONOMİLERİNDEKİ YERİ VE GELECEĞİ: ALMANYA, JAPONYA, TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI 269
Hasan Çebi BAL
Hasan KARAKAYA

İNSAN VE İKTİSADİ İRADEYE METODOLOJİK OLARAK TOPÇU GÖZÜYLE KISA BİR BAKIŞ 292
Prof. Dr. Zekai ÖZDEMİR

SANAYİ DEVRİMİNDEN KÜRESEL KAPİTALİZME İŞÇİ SINIFININ DÖNÜŞÜMÜ 301
Prof. Dr. Fetullah AKIN

EKONOMİK ÖZGÜRLÜK VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİ: OECD ÜLKELERİ İÇİN PANEL VERİ ANALİZİ 324
Songül ÖZER
Nursen VATANSEVER DEVİREN

KAMU HARCAMALARI VE İŞSİZLİK ARASINDAKİ İLİŞKİNİN ANALİZİ: OECD ÜLKELERİ ÖRNEĞİ 335
Ayfer ÖZYILMAZ

RCEP ANLAŞMASI: ÜZERİNE İNŞA EDİLDİĞİ DEĞERLER VE GELECEK VİZYONU 346
Erdem BULUT
Yüksel BAYRAKTAR
Caglayan ASLAN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN BİRİNCİ SANAYİ SAYIMI 376
Merter MERT

KAYNAKÇA

Baresa, Suzana; Bogdan, Sinisa; Ivanovic, Sasa (2012). "Role, Interests and Critics of Credit Rating Agencies", UTMS Journal of Economics, 3(1): 71-82

Beers, D. T., and M. Cavanaugh (2004). Sovereign Credit Ratings: A primer. New York: Standard and Poor's,

Cantor, R. and F. Packer (1995). "The Credit Rating Industry", The Journal of Fixed Income, 5(3):10-34

Credit Risk Monitor (2020). https://info.creditriskmonitor.com/27.09.2020.

DATALAB (2020). https://datalab.usaspending.gov/americas-finance-guide/deficit/ country-comparison/27.09.2020.

Dimitrijevic, A. (2020). "Ülkelerin kredi notunu nasıl belirliyoruz?", https://docplayer.biz.tr/241357-Ulkelerin-kredi-notunu-nasil-belirliyoruz-mart-2012.html/27.09.2020.

Dimitrijevic, A., D. Beers, J. Chambers, M. Kraemer (2020). "Sovereign Government Rating Methodology and Assumptions June 30, 2011". **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**/15.08.2020.

Ferri, G., L., G. Liu, and J. E. Stiglitz (1999). "The Procyclical Role of Rating Agencies: Evidence from the East Asian Crisis", Economic Notes, 28(3): 335-355.

FitchRatings, (2020). https://www.fitchratings.com/27.09.2020.

Mood's, (2020). https://www.moodys.com/ratings-process/Ratings-Definitions/002002/ 27.09.2020.

Rafailov, D. (2011). "The Failures of Credit Rating Agencies during the Global Financial Crisis – Causes and Possible Solutions", Economic Alternatives Journal, (1): 34-45.

S&P Global Ratings, (2020). https://www.spglobal.com/ratings/27.09.2020.

Sylla, R.(2001). "A Historical Primer on the Business of Credit Ratings", Conference on the Role of Credit Reporting Systems in the International Economy, The World Bank, Washington, DC, March 1-2, 2001.

TCMB (2020). https://www.tcmb.gov.tr/27.09.2020.

TRADINGECONOMICS (2020). https://tradingeconomics.com/country-list/govern ment-debt-to-gdp/27.09.2020.

TRINVESTING (2020). https://tr.investing.com/central-banks/world-central-banks/ 27.09.2020

Utzig, S. (2010). The Financial Crisis and the Regulation of Credit Rating Agencies: A European Banking Perspective, ADBI Working Paper Series No. 188.

White, J. Lawrence (2010). "Markets, The Credit Rating Agencies", Journal of Economic Perspectives, 24(2): 211–226.

Wolfson, J., and Crawford, C. (2010). "Lessons From The Current Financial Crisis: Should Credit Rating Agencies Be Re-Structured?", Journal of Business & Economics Research (JBER), 8(7): 85-91.

Word Bank, (2020). https://data.worldbank.org/indicator/27.09.2020.

KAYNAKÇA

Aklin, M., & Urpelainen, J. (2018). *Renewables: The politics of a global energy transition*. MIT Press.

Allen, R. C. (2012). Backward into the future: the shift to coal and implications for the next energy transition. *Energy Policy*, *50*, 17-23.

Black, B. (2012). *Crude reality.* Rowman&Littlefield Publishers.

Blazquez, J., Bracamontes, R. F., & Manzano, B. (2019). A road to navigate the energy transition. *Energy Insight*, 59. https://www.oxfordenergy.org/publications/a-road-map-to-navigate-the-energy-transition/ (e.t.: 20.09.2020).

Blazquez, J., Fuentes, R., & Mansano, B. (2020). On some economic principles of the energy transition. *Energy Policy*, *147,* 1-8.

Cheung, G., Davies, P.J., & Bassen, A. (2019). In the transition of energy systems: what lessons can be learnt from the German achievement?, *Energy Policy,* (132). 633-646.

Clark, J. (1990). *The political economy of world war*. Harvester Wheasheaf, Hemel Hemstead.

Connor, P.A. (2010). Energy transitions. *The Pardee Papers,* No:12, 1-43.

Ediger, V.Ş. (2019). An integrated review and analysis of multi-energy transition from fossil fuels to renewables. *Energy Procedia*, 156. 2-6.

Faller, F. (2016). A practice approach to study the spatial dimensions of the energy transition. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, (19). 85-95.

Fattouh, B., Poudineh, R., & West, R. (2019). The rise of renewables and energy transition: what adaptation strategy exists for oil companies and oil-exporting countries?. *Energy Transitions,(3)*1. 45-58.

Fukasaku, Y. (1995). Energy and environement policy integration: The case of energy conservation policies and technologies in Japan. *Energy Policy* (23), 1063-1076.

Global Commission on the Geopolitics of Energy Transformation and IRENA (2019). A new world: the geopolitics of the energy transformation. www.geopoliticsofrenewables.org (e.t: 05.09.2020).

Grubler, A. (2012). Energy transitions research: Insights and cautionary tales. *Energy Policy*, *50*, 8-16.

Haas, T. (2019). Comparing energy transitions in Germany and Spain using a political economy perspective. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, *31*, 200-210.

Haas, T., & Sander, H. (2016). Shortcomings and perspectives of the German Energiewende. *Socialism and Democracy*, *30*(2), 121-143.

Hager, C., & Stefes, C. H. (Eds.). (2016). *Germany's Energy Transition: A Comparative Perspective*. Springer.

Hake, J. F., Fischer, W., Venghaus, S., & Weckenbrock, C. (2015). The German Energiewende–history and status quo. *Energy*, *92*, 532-546.

Hemmelskamp, Jens (1999), Umweltpolitik und technischer Fortschritt, Heidelberg: Physica.

Hess, D.J., & McKane, R.G. (2017). Renewable energy research and development: a political economy perspective. Ed: David Tyfield, Rebecca Lave, Samuel Randalls, Charles Thorpe, *in The Routledge Handbook of the Political Economy of Science*, (pp.275-288), Routledge. http://www.davidjhess.org/uploads/3/4/8/1/34811322/routledgehandbpolieconsci.draft.pdf (E.T: 18.09.2020).

IPCC (2018). Summary for Policymakers. https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf (et:05.09.2020).

IRENA (2017). Renewable energy innovation: accelerating research for a low-carbon future. https://www.irena.org//media/Files/IRENA/Agency/Publication/2017/Nov/IRENA_Accelerating_research_2017.pdf (et.02.10.2020).

IRENA (2018a). Energy transition. https://www.irena.org/energytransition (ET:05.09.2020).

IRENA (2018b). Renewable power generation costs in 2018. International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi.

IRENA (2019). Global energy transformation: a roadmap to 2050 (2019 edition). International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi.

Joas, F., Pahle, M., Flachsland, C., & Joas, A. (2016). Which goals are driving the Energiewende? Making sense of the German Energy Transformation. *Energy Policy*, *95*, 42-51.

Johnstone, P., & McLeish, C. (2020). World wars and the age of oil: Exploring directionality in deep energy transitions. *Energy Research & Social Science*, *69*, 101732.

Laird, F. N., & Stefes, C. (2009). The diverging paths of German and United States policies for renewable energy: sources of difference. *Energy Policy*, *37*(7), 2619-2629.

Lauber, V., & Jacobsson, S. (2016). The politics and economics of constructing, contesting and restricting socio-political space for renewables–The German Renewable Energy Act. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, *18*, 147-163.

Lauber, V., & Mez, L. (2004). Three decades of renewable electricity policies in Germany. *Energy & Environment*, *15*(4), 599-623.

Lauber, V., (2015). The political economy of renewable energy. Ed: James D. Wright. In *International Encylopedia of the Social and Behavioral Sciences*, *2nd Edition*, (pp. 367-373), Elsevier.

Quitzow, L., Canzler, W., Grundmann, P., Leibenath, M., Moss, T., & Rave, T. (2016). The German energiewende-what's happening? introducing the special issue. *Utilities Policy*, (41). 163-171.

REN21 (2019). Renewables 2019: Global Status Report. https://www.ren21.net/gsr-2019/ (e.t: 06.09.2020).

Renn, O., & Marshall, J. P. (2020). History of the energy transition in Germany: from the 1950s to 2019. In *The Role of Public Participation in Energy Transitions* (pp. 9-38). Academic Press.

Setton, D., (2019). Soziales Nachhaltigkeitsbarometer der Energiewende 2018. Kernaussagen und

Zusammenfassung der wesentlichen Ergebnisse. - IASS Study, Available from: https://doi.org/10.2312/iass.2019.002.

Setton, D., Matuschke, I., Renn, O., (2017). Soziales Nachhaltigkeitsbarometer der Energiewende 2017: Kernaussagen und Zusammenfassung der wesentlichen Ergebnisse. Institute for Advanced SustainabilityStudies: Potsdam. Available from: https://doi.org/10.2312/iass.2017.019

Solomon, B. D., & Krishna, K. (2011). The coming sustainable energy transition: history, strategies, and outlook. *Energy Policy*, *39*(11), 7422-7431.

Sovacool, B. K. (2016). How long will it take? Conceptualizing the temporal dynamics of energy transitions. *Energy Research & Social Science*, *13*, 202-215.

Sovacool, B. K., & Geels, F. W. (2016). Further reflections on the temporality of energy transitions: A response to critics. *Energy Research & Social Science*, *22*, 232-237.

Strunz, S., Gawel, E., & Lehmann, P. (2016). The political economy of renewable energy policies in Germany and the EU. *Utilities Policy*, *42*, 33-41.

Vavilov, S. (2016). Energy transitions to modern renewables: context, barriers, and promises. Governance and Sustainability. Issue Brief Series: 12, Center for Governance and Sustainability, University of Massachusetts Boston. https://scholarworks.umb.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=cgs_issue_brief_series (et: 19.09.2020).

Yergin, D. (2013). Petrol: Para ve güç çatışmasının epik öyküsü. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.

(https://ec.europa.eu/eurostat/data/database)

http://theinvestoragenda.org/wp-content/uploads/2018/12/GISGCC-FINAL-for-COP24-with-signatories_6-Dec-CORRECTION.pdf

https://irena.org/publications/2018/May/Corporate-Sourcing-of-Renewable-Energy

KAYNAKÇA

Adak, N. (2010). "Sosyal Bir Problem Olarak İşsizlik ve Sonuçları", Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 21 (2) , 105–116.

Akkaya, Y. ve Gürbüz, R. (2012). "Ekonomik Büyüme ve İşsizlik Üzerine…", Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012/79, 1–7.

Apaydın, F. (2018). "Türkiye'de İşsizliğin Karakteristiklerinin Karşılaştırmalı Analizi", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30, 159–200.

Ataman, B. C. (1998). "İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar", A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 53(01), 59–72.

Ay, S. (2012). "Türkiye'de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme", Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 19(2), 321–341.

Bhorat, H. ve Oosthuizen, M. (2006). *"Evolution of The Labour Market:1995–2002*", Poverty and Policy in Post-Apartheid South Africa, Editör: Haroon Bhorat & Ravi Kanbur. Cape Town, HSRC Pres, 143–200.

Büyükakın, T. (2008). "Phillips Eğrisi: Yarım Yüzyıldır Bitmeyen Tartışma", İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 39, 133–159.

Candan, M. (2007). "Kayıt Dışı İstihdam, Yabancı Kaçak İşçi İstihdamı ve Toplumumuz Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri", T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, 1–93.

Çevik, F. S. (2005). "Beklentilerin rolü ve Phillips Eğrisi", Mevzuat Dergisi, 95, https://www.mevzuatdergisi.com/2005/11a/01.htm

Davidson, P. (1998). "Post Keynesian Employment Analysis and the Macroeconomics of OECD Unemployment," The Economic Journal, 108 (448), 817–831.

Doğan, C. ve Erdoğan, S. (2016). "An Empirical Analyses of Unemployment Hysteresis and Natural Rate of Unemployment Approaches for MENA Countries", Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(2), 41–50.

Eğilmez, M. (2016). "İşsizlik: Tanımlar ve Hesaplanma Şekli", http://www.mahfiegilmez.com/2016/04/once-ocak-2016-itibariyle-turkiyenin.html.

Eğilmez, M. (2017). "Kuşbakışı İstihdam ve İşsizlik", http://www.mahfiegilmez.com/2017/03/kusbaks-istihdam-ve-issizlik.html.

Eğilmez, M. (2018). "İşsizlik Sorunu Nasıl Çözülür", http://www.mahfiegilmez.com/2018/03/issizlik-sorunu-nasl-cozulur.html.

Eğilmez, M. (2020). "Geniş İşsizlik Oranı", http://www.mahfiegilmez.com/2020/06/genis-issizlik-oran.html.

Etci, H. ve Karagöl, V. (2019). "Türkiye'de İstihdam ve İşsizlik: 2000–2018", Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 58–77.

Fitzgerald, T. J. (1998). "An Introduction to the Search Theory of Unemployment", http://clevelandfed.org/research/review/ Economic Review 1998 Q3, 1–15.

Güney, A. (2009). "İşsizlik, Nedenleri ve Sonuçları ve Mücadele Yöntemleri", Kamu-İş Dergisi, 10(4), 135–159.

ILO ve Eurofound (2019). "*Working conditions in a global perspective*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, and International Labour Organization, Araştırma Raporu, 1–178.

Kanca, C. O. (2012), "Türkiye'de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi", Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2), 1–18.

Korkmaz, A. ve Korkut, G. (2012), "Türkiye'de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2), 41–65.

Kumcu E. (2007). "İstihdam Yaratmayan Büyüme", https://www.hurriyet.com.tr/istihdam-yaratmayan-buyume-6927094.

Kurnaz, I. (2015). "İşgücü Piyasasında Nitelik Uyumsuzluğu: Düşük Nitelikli İşlerde Yüksek Nitelikli İşgücü", Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 16. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Özel Sayısı, Cilt 3, 83–121.

Mahiroğulları, A. (2017). "Türkiye'de Kayıtdışı İstihdam ve Önlemeye Yönelik Stratejiler", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 547–565.

Mouhammed, A. H. (2011). "Important Theories of Unemployment and Public Policies", Journal of Applied Business and Economics, 12(5), 100–110.

Murat, S. ve Yılmaz-Eser, B. (2013), "Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve İstihdam İlişkisi: İstihdam Yaratmayan Büyüme Olgusunun Geçerliliği", HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 2(3), 92–123.

Nar, M. (2017). "Türkiye'de İşsizlik ve İstihdam Görünümü: İşsizlik Sadece İşsizlik midir?", Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, 54(634), 81–95.

OECD (2017). "*Government at a Glance 2017"*, OECD Yayını, Paris, 1–282.

Rissman E. R. (1986). "What is The Natural Rate of Unemployment?", Economic Perspectives, 10, 1–17.

Uras, Ö. (2016), "Türkiye Ekonomisindeki İstihdamsız Büyümenin Ekonometrik Analizi", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, 24, 94–108.

İnternet Kaynakları

https://data.worldbank.org

https://www.oecd-ilibrary.org/

http://www.sbb.gov.tr

http://www.sgk.gov.tr/

https://www.ukessays.com/essays/economics/marxian-theory-of-unemployment-economics-essay.php (Erişim 15.08.2020)

https://www.theglobaleconomy.com/

http://tuik.gov.tr/

KAYNAKÇA

Acemoğlu, D., M. Üçer (2015), "The Ups and Downs of Turkish Growth, 2002-2015: Political Dynamics, the European Union and the Institutional Slide", NBER Paper, 21608, October, 2015.

Agenor, P.R. et al., (2006), "Disinflation, Fiscal Sustainability, and Labor Market Adjustment in Turkey", World Bank Policy Research Working Paper 3804, January 2006.

Akçoraoğlu, A. (2010), "Employment, Economic Growth and Labor Market Performance: The Case of Turkey", Ekonomik Yaklaşım, Cilt: 21, Sayı: 77, SS. 101-114.

Aksu, L. (2017), "Türkiye'de İstihdam, Verimlilik ve İktisadi Büyüme İlişkilerinin Analizi", İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi, Cilt 4, Sayı: 1.

Ateş, S. (2013), "Türkiye'de Fiziksel Sermaye Yatırımlarının Büyüme Oranına Uzun Dönemli Etkileri", Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, Cilt XXXIV, Sayı I.

Atiyas, ., O. Bakış (2014), " Aggregate and Sectoral TFP Growth in Turkey: A Growth Accounting Exercise", REF Working Paper, No. 2013-1.

---------- (2011), "Türkiye'de Büyümenin Kısıtları: Bir Önceliklendirme Çalışması", Yayın No. TÜSİAD-T/2011/11/519, İstanbul.

Bakış, O., U. Acar (2020), "Türkiye Ekonomisinde Toplam Faktör Verimliliğinin Seyri: Sektörel Bakış 1980-2018", BETAM Working Paper Series, No: 19.

Basnett, Y., R. Sen (2013), "What Do Empirical Studies Say About Economic Growth and Job Creation in Developing Countries?", Overseas Development Institute, September, 2013, 1-41.

Baştav, L. (2020), "Monetary Policy Interest Rate Channel in Turkey: Toda-Yamamoto Method (2011-2018)", Fiscaoeconomia, Vol 4 (2).

---------- (2011), "Dışa Açık Büyüme Modelinde Sanayi Politikalarının Gelişimi: Türk İmalat Sanayinin Yapısı ve Rekabet Gücü (1980-2011)", ODTÜ Gelişme Dergisi, Vol. 39, Sayı: 3, Aralık.

Bernanke, B. (2003). "The Jobless Recovery", Remarks by Governor Ben Bernanke, The Federal Reserve Board, November, 6.

Boltho, A., A. Glyn (1995). "Can Macroeconomic Policies Raise Employment?" International Labor Review Vol. 134, No. 4-5, 451-470.

Chang, H.J. (2011), 23 Things They Don't Tell You About Capitalism, Penguin Books: U.K..

Courtney, H. (1991*),"*The Beveridge Curve and Okun's Law: a Re-Examination of Fundamental Relationships in the US", PhD Thesis, Massachusett Institute of Technology.

Çaşkurlu, E. (2014). "Public Policies in Response to Jobless Growth (Jobless Recovery) Problem: An Evaluation in the Case of Turkey", Amme İdaresi Dergisi, Haziran, 2014.

Ercan, H., A. Tansel (2006), "How to Approach the Challenge of Reconciling Labor Flexibility With Job Security and Social Cohesion in Turkey", Paper of the Turkish Experts' Group's Preparation, for European Council's FORUM 2005 (Strasbourg).

Eurostat Database <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, 2019, Ekim.

Ghosh, J.(2003), "Exporting Jobs or Watching Them Disappear? Relocation, Employment and Accumulation in the World Economy", In J. Ghosh and C.P. Chandrasekar (Eds.), Work and Well Being in the Age of Finance, Muttukadu Papers I: Tulika Press, 1-26.

Gordon, R.,J. (2003), Macroeconomics, Boston: Addison Wesley.

Heintz, J.,R. Pollin (2003), "Informalization, Economic Growth and the Challenge of Creating Viable Labor Standards in Developing Countries", PERI Working Paper, No. 60, Amherst, MA: Political Economy Research Institute, 1-22.

Heintz, J. (2006), "Globalization, Economic Policy and Employment: Poverty and Gender Implications", Employment Strategy Papers, Employment Policy Unit, Employment Strategy Department, Geneva: ILO, 1-83.

Islam, R. (2004), "The Nexus of Growth, Employment And Poverty Reduction: An Empirical Analysis", Recovery and Reconstruction Department, Geneva: International Labor Office, 1-33.

İsmihan M., K. Metin-Özcan (2006), "Türkiye Ekonomisinde Büyümenin Kaynakları: 1960-2004", İktisat İşletme ve Finans, 21(4).

İsmihan M. et al. (2005), "The Role of Macroeconomic Instability in Public and Private Capital Accumulation and Growth: the Case of Turkey", Applied Economics, 37, 239-251.

Kara, M., M.Duruel (2005), "Türkiye'de Ekonomik Büyümenin İstihdam Yaratamama Sorunu", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Cilt 0, No: 50.

Kapsos, S. (2005), "The Employment Intensity of Growth. Trends and Macroeconomic Determinants", Employment Strategy Papers, No.2005/12, Employment Strategy Department, Geneva: ILO, 1-55.

Khan, A.R. (2007), "Asian Experience on Growth, Employment and Powerty: An Overview with Special Reference to the Findings of Some Recent Case Studies", UNDP Regional Center in Colombo and International Labor Office, Geneva, 1-45.

Khemraj, T. et al. (2006), "Okun's Law and Jobless Growth", MPRA Paper, New School for Social Research, No. 54881, March, 2006, 1-10.

Murat, S., B.Yılmaz-Eser (2013), "Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve İstihdam İlişkisi: İstihdam Yaratmayan büyüme Olgusunun Geçerliliği", HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt: 2, Yıl: 2, Sayı: 3 (2013/1), 92-123.

Okun, A. M. (1962), "Potential GNP: Its Measurement And Significance", Reprinted from Proceedings of the Business and Economics Statistics Section. American Statistical Association, Cowles Foundation Paper, 190.

Onaran, Ö., N. Aydıner-Avşar (2006), "The Controversy Over Employment Policy: Low Labor Costs and Openness, or Demand Policy? A Sectoral Analysis for Turkey", Department of Economics Working Paper Series, 97. Inst. für Volkswirtschaftstheorie und -Politik, WU Vienna University of Economics and Business, Vienna, 1-24.

Osmani, S.R. (2004). "The Employment Nexus Between Growth and Powerty: An Asian Perspective", mimeo, Report prepared for the Swedish International Development, 1-56.

Öz, S. (2020). "Verimlilikte Küresel Yavaşlama ve Türkiye'nin Durumu", EAF, Ekonomik Araştırma Forumu, Araştırma Notu, 20-04: Ekim 2020.

Padalino, S., M. Vivarelli (1997), "The Employment Intensity of Economic Growth in the G-7 Countries", International Labor Review, 136: 191-213.

Palley, T. (1993), "Okun's Law and the Asymmetric and Changing Cyclical Behavior of the USA Economy", International Review of Applied Economics, 7(2): 144-162.

Patnaik, P. (2003), "Money, Finance and Contradictions of Capitalism", In J. Ghosh and C.P. Chandrasekar (Eds.), Work and Well Being in the Age of Finance, Muttukadu Papers I: Tulika Press.

Penn World Table 9. <https://www.rug.nl/ggdc/productivity/pwt/?lang=en>, 2020, Ekim.

Prachowny, M.F.J. (1993), "Okun's Law: Theoretical Foundations and Revised Estimates", Review of Economics and Statistics, 75(2): 331-336.

Rodrik, D. (2010), "Yapısal Dönüşüm ve İktisadi Kalkınma", TEPAV.

Seyfried, W. (2014), "Examining the Employment Intensity of Economic Growth of the PIIGS", International Business and Economics Research Journal, Vol.13, Number 3, May-June 2014, 593-598.

----------, (2005), "Examining the Relationship Between Employment and Economic Growth in the Ten Largest States", Southwestern Economic Review, Spring, 13-24.

Seyfried, W., R. College (2008), "A Cross Country Analysis of the Employment Intensity of Economic Growth", Research Gate Article, January, 2008, 51-61.

Singh, A. (2003), "Trade, Technology, Institutions and Social Norms: A Perspective on the Determinants of Income Inequality", In A. Cornea (Ed.), Rising Income Inequality and Poverty Reduction: Are They Compatible?, UNCTAD Papers, Geneva.

Slimane, S.B. (2015), "The Relationship Between Growth and Employment Intensity: Evidence for Developing Countries". 5(4): 2015, 680-692.

Strange, S. (2015), Casino Capitalism, Manchester University Press.

Telli C. et al. (2006), "Modelling General Equilibrium for Socially Responsible Macroeconomics. Seeking for the Alternatives to Fight Jobless Growth in Turkey", METU Studies in Development, Vol. 33, No. 2, 255-293.

Tezcek, Ö. (2007), "An Alternative Approach to Overcome Jobless Growth in Turkey: A New Strategy of Industrialization", Published in IDEAs (International Development Economics Associates) Webpage, Paper Presented in the IDEAs Conference on "Sustainable Employment Generation in Developing Countries: Current Constraints And Alternative Strategies", University of Nairobi, Kenya, 25 - 27th January 2007, 2019, October.

Tuncer,İ., M. Altıok (2012), "Türkiye İmalat Sanayinde Büyüme ve Büyümenin İstihdam Yoğunluğu: 1980-2008 Dönemi", Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt 3, Sayı 1.

Turkish Central Bank (TCMB) Database <http://www. https://evds2.tcmb.gov.tr/>, 2020, Ekim.

Turkish Statistical Institute (TÜİK) Database <http://www.tuik.gov.tr>, 2020, Ekim.

TÜSİAD, (2008), "Türkiye Ekonomisinin Büyüme Dinamikleri: 1987-2007 Döneminde Büyümenin Kaynakları, Temel Sorunları ve Potansiyel Büyüme Oranı", Küresel Ekonomiye Entegrasyon Sürecinde Büyüme Projesi Üçüncü Raporu, Haziran, 2008.

UNCTAD (1999), "Trade and Development Report", Geneva.

Uras, Ö. (2016), "Türkiye Ekonomisindeki İstihdamsız Büyümenin Ekonometrik Analizi", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı: 24, 2016, 94-108.

Walterskirchen, E. (1999), "The Relationship Between Growth, Employment and Unemployment in the EU", European Economist for an Alternative Economic Policy Workshop, Barcelona, Spain.

KAYNAKÇA

Belot, M. ve Van Ours, J. C. (2001), "Unemployment and Labor Market Institutions: An Empirical Analysis", *Journal of the Japanese and International Economies*, *15*(4), 403-418.

Caroleo, F. E. ve Pastore, F. (2007), "The Youth Experience Gap: Explaining Differences Across EU Countries", *Quaderni del Dipartimento di Economia, Finanza e Statistica*, *41*, 2007.

Choudhry, M. T., Marelli, E. ve Signorelli, M. (2012), "Youth Unemployment Rate and Impact of Financial Crises", *International Journal of Manpower*, *33*(1), 76-95.

Cvecic, I. ve Sokolic, D. (2018), "Impact of Public Expenditure in Labour Market Policies and Other Selected Factors on Youth Unemployment", *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, *31*(1), 2060-2080.

Çondur, F. ve Bölükbaş, M. (2014), "Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", *Amme İdaresi Dergisi*, *47*(2).

Demidova, O. ve Signorelli, M. (2011), "The Impact of Crises on Youth Unemployment of Russian Regions: An Empirical Analysis", *China-USA Business Review*, *10*(7), 491-507.

Ghoshray, A., Ordóñez, J. ve Sala, H. (2016), "Euro, Crisis and Unemployment: Youth Patterns, Youth policies?", *Economic Modelling*, *58*, 442-453.

Günaydın, D. ve Çetin, M. (2015), "Genç İşsziliğin Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 17-34.

Kazgan, G. (2016), Liberalizmden Neoliberalizme Neoliberalizmin Getirisi ve Götürüsü, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Mankiw, G. N. (2010), Makroekonomi (Çev. Edt. Ömer Faruk Çolak), Ankara: Efil Yayınevi.

OECD (2005), *Education at Glance*, Paris.

Rodríguez-Pose, A. ve Vilalta-Bufí, M. (2005), "Education, Migration, and Job Satisfaction: the Regional Returns of Human Capital in the EU", *Journal of Economic Geography*, *5*(5), 545-566.

Ryan, P. (2001), "The School-to-Work Transition: A Cross-National Perspective", *Journal of Economic Literature*, *39*(1), 34-92.

Sayar, A. G. (2009), Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması (Klasik Dönem'den II. Abdülhamid'e), 4. Basım, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Sayar, A. G. (2011), İktisat Metodolojisi ve Düşünce Târihi Yazıları, 2. Basım, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Tatlidil, E. ve Xanthacou, Y. (2002), "Türk İşgücünün Yapısı ve Avrupa Birliği İstihdam Politikaları", *Ege Akademik Bakış Dergisi*, *2*(2), 1-14.

Ülgener, S. F. (1991), Millî Gelir, İstihdam ve İktisadî Büyüme, 7. Basım, İstanbul: Der Yayınları.

Ülgener, S. F. (2006), Makâleler (Der. Ahmed Güner Sayar), İstanbul: Derin Yayınları.

World Bank, World Development Indicators (WDI), https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-development-indicators, (Erişim Tarihi: 03.11.2020).

Yumuşak, İ. G. (2008), "Beşeri Sermâyenin İktisadi Önemi ve Türkiye'de Beşeri Sermâye Potansiyeli", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (55), 3-48.

KAYNAKÇA

Ardic, O., Alper, C. & Hatipoglu, O. (2010). Structural Change and Economic Growth: A Calibration Exercise for Turkey. *Economics Bulletin*, *30*, 983-995.

Atiyas, İ. & Bakis, O. (2015). Structural Change and Industrial Policy in Turkey. *Emerging Markets Finance and Trade*, *51*(6), 1209-1229.

Cecen, A., Aydin, A., Dogruel, S. & Dogruel, F. (1994). Economic Growth and Structural Change in Turkey 1960-88. *International Journal of Middle East Studies* , *26*(1), 37-56.

Celasun, M. (1983). Sources of Industrial Growth and Structural Change the Case of Turkey. *World Bank Staff Working Papers*, No. 614.

Celasun, M. (1994). Development Policy and Industrialization in Turkey. *International Journal on World Peace* , *11*(2), 41-57.

Celâsun, M. & Rodrik, D. (1989). Turkish Economic Development: An Overview. J.D. Sachs & S. M. Collins (Ed.), *Developing Country Debt and Economic Performance, Volume 3: Country Studies - Indonesia, Korea, Philippines, Turkey* içinde (ss. 617-629). University of Chicago Press.

Chenery, H. B. (1960). Patterns of Industrial Growth. *American Economic Review*, *50*(4), 624-654.

Clark, C. (1940). *The Conditions of Economic Progress*. London: Macmillan.

Dickey, D. & Fuller, W.A. (1979). Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root. *Journal of the American Statistical Association*, *74*(366), 427–431. Fisher, A. G. B. (1939). Production, Primary, Secondary and Tertiary, *The Economic Record*, *15*(1), 24-38.

Groningen Growth and Development Centre, Faculty of Economics and Business (2020). https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/data/mpd2018.xlsx (Erişim: 20.06.2020)

Günçavdi, Ö., Küçükçifçi, S. & Bayar, A. A. (2013). Economic Development and Structural Change. *Middle East Development Journal*, *5*(2),1350011-1-1350011-29.

Lewis, A. (1954). Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. *The Manchester School*, 22, 139-191.

MacKinnon, J.G. (1996), "Numerical distribution functions for unit root and cointegration tests", *Journal of Applied Econometrics*, 11, 601-618.

Nurkse, R. (1953). *Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries*. Oxford: Oxford University Press.

Prebisch, R. (1950). *The Economic Development of Latin America and Its Principal Problems.* UN Department of Economic Affairs, New York: ECLA.

Rosenstein-Rodan, P. N. (1943). Problems of Industrialization of Eastern and South Eastern Europe. *Economic Journal*, 53(210-211), 202-211.

Rosenstein-Rodan, P. N. (1961). Notes on the Theory of the Big Push. içinde (der: H. S. Ellis ve H. C. Wallich) *Economic Development for Latin America*. St. Martin's Press.

Rostow, W. W. (1960). *The Stages of Economic Growth, A Non-Communist Manifesto.* Cambridge: Cambridge University Press.

Rostow, W. W. (1963). *The Economics of Take-off into Sustained Growth*. (ed: W. W. Rostow). London: The Macmillan Press Ltd.

Sayan, S. & Demir, N. (2015). Structural Change in Agriculture and Water Requirements in Turkey. *Food, Agriculture, and Economic Policy in the Middle East and North Africa*, 289-315.

Singer, H. (1950). The Distribution of Gains between Investing and Borrowing Countries. *American Economic Review*, 40, 473-485.

Syrquin, M. (1988). Patterns of Structural Change. Handbook of Development Economics, 1, 203-273.

Syrquin, M. & Chenery, H. (1989). Three Decades of Industrialization. The World Bank Economic Review, 3(2), 145-181.

TÜİK. (2014). *İstatistik Göstergeler 1923-2013*. Türkiye İstatistik Kurumu.

KAYNAKÇA

Agnello, L.; D. Furcerive R. M. Sousa, (2013) "How Best To Measure Discretionary Fiscal Policy? Assessing Its Impact On Private Spending", Economic Modelling, Vol.34, 15-24.

Ahmed, S. M. ve M. I. Ansari, (1998) "Financial Sector Development And Economic Growth: The South-Asian Experience", Journal Of Asian Economics, Vol.9, No.3, 503-517.

Alp, H., Y. S. Başkaya, M. Kılınç, C. Yüksel (2011). Türkiye İçin Hodrick-Prescott Filtresi Düzgünleştirme Parametresi Tahmini, TCMB Ekonomi Notları, sayı:2011/18, Şubat.

Al-Tamimi, H. A.; H. M. Al-Awad ve H. A. Charif, (2002) "Finance And Growth: Evidence From Some Arab Countries", Journal Of Transnational Management Development, Vol.7, No.2, 3-18.

Altan, M. ve İ. E. Göktürk, (2007) "Türkiye'de Kredi Kartlarının Toplam Özel Nihai Tüketim Harcamalarına Etkisi: Bir Çoklu Regresyon Analizi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, No.18, 25-47.

Altıntaş, H. ve Y. Ayrıçay, (2010) "Türkiye'de Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Sınır Testi Yaklaşımıyla Analizi: 1987–2007", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt.10, No.2, 71–98.

Altunç, Ö. F. (2008) "Türkiye'de Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt.3, No.2, 113-127.

Amadi, C. W. (2012) "An Examination Of The Adverse Effects Of Consumer Loans", International Journal Of Business And Management, Vol.7, No.3,22-31.

Anderloni, L.; E. Bacchiocchi ve D. Vandone, (2012) "Household Financial Vulnerability: An Empirical Analysis", Research In Economics, Vol.66, No.3, 284-296.

Andersson, F. W. (2008) "Is Concern For Relative Consumption A Function Of Relative Consumption?", The Journal Of Socio-Economics, Vol.37, No.1, 353-364.

André, C. (2016) "Household debt in OECD countries: Stylised facts and policy issues" OECD Economics Department Working Papers, No. 1277, OECD Publishing, Paris. http://dx.doi.org/10.1787/5jm3xgtkk1f2-en

Ang, J. B. (2011) "Finance and Consumption Volatility: Evidence From India", *Journal of International Money and Finance*, 30(6), 947-964.

Ang, J. B. (2011) "Finance And Consumption Volatility: Evidence From India", Journal Of International Money And Finance, Vol.30, No.6, 947-964.

Antzoulatos, A. A. (1996) "Consumer Credit And Consumption Forecasts", International Journal Of Forecasting, Vol.12, No.4, 439-453.

Arslan Ö. ve M. B. Karan, (2009) "Türkiye'de Tüketici Kredileri Ve Tüketici Kredi Riskinin Değerlendirilmesi", 72 Tasarım Ltd. Şti, Ankara.

Aslan, Ö. ve İ. Küçükaksoy, (2011) "Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama", Ekonometri Veİstatistik E-Dergisi, No.4, 25-38.

Attanasio, O. P. ve G. Weber, (1994) "Is Consumption Growth Consistent With Intertemporal Optimization? Evidence From The Consumer Expenditure Survey", National Bureau Of Economic Research, No.W4795.

Attanasio, O. P.; P. K. Goldberg ve E. Kyriazidou, (2008) "Credit Constraints In The Market For Consumer Durables: Evidence From Micro Data On Car Loans", International Economic Review, Vol.49, No.2, 401-436.

Bacchetta, P. Ve S. Gerlach, (1997) "Consumption And Credit Constraints: International Evidence", Journal Of Monetary Economics, Vol.40, No.2, 207-238.

Bahadır, B. ve İ. Gümüş, (2016) "Credit Decomposition And Business Cycles in Emerging Economies", Journal of International Economics, Vol. 103, November,250–262.

Barba, A. ve M.Pivetti, (2009) "Rising household debt: Its causes and macroeconomic implications a long period analysis", Cambridge Journal of Economics, 33, 113–137.

Beaton, K. (2009) "Credit Constraints And Consumer Spending", Bank Of Canada Working Paper, No.25.

Beck, T. (2002) "Financial Development And International Trade: Is There A Link?", Journal Of International Economics, Vol.57, No.1, 107- 131.

Beck, T. ve R. Levine, (2004) "Stock Markets, Banks, And Growth: Panel Evidence", Journal Of Banking & Finance, Vol.28, No.3, 423-442.

Beck, T.; B. Büyükkarabacak ; F. K. Rioja ve N. T. Valev, (2012) "Who Gets The Credit? And Does It Matter? Household Vs. Firm Lending Across Countries", The B.E. Journal Of Macroeconomics, Vol.12, No.1.

Berben, R. P. ve T. Brosens, (2007) "The Impact Of Government Debt On Private Consumption In OECD Countries", Economics Letters, Vol.94, No.2, 220-225.

Bernanke, B. S. ve A. S. Blinder, (1988)"Credit, Money, And Aggregate Demand", NBER Working Paper, No.2334.

Bernanke, B. S.; J. Boivin, ve P. Eliasz, (2004). "Measuring the effects of monetary policy: a factor-augmented vector autoregressive (favar) approach" NBER workingpaperseries, 10220, Cambridge.

Bernanke, B. S.ve M. Gertler, (1995) "Inside The Black Box: The Credit Channel Of Monetary Policy Transmission", National Bureau Of Economic Research, No.W5146.

Bernanke, B. ve J. Boivin (2003) "Monetary Policy in a Data-Rich Environment", Journal of Monetary Economics 50(3), April, 525-546.

Beyaz F. B. ve A. A. Koç (2010) "Tüketim Kalıpları Üzerinde Gelir Ve Sosyo-Demografik Değişkenlerin Etkisi: Türkiye'de 2003 Hanehalkı Bütçe Anketi Analizi", Akdeniz Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, No.20, 41-65.

Biggs, M.; T. Mayer ve A. Pick, (2010) "Credit And Economic Recovery: Demystifying Phoenix Miracles", SSRN.1595980http://www.bde.es/f/webpi/SES/seminars/2015/files/sie1515.pdf

Blake, A.; H. Mumtaz Ve O. Rummel (2015) "Measuring Th eEffects Of Monetary Policy: The Factor- Augmented VAR (FAVAR) Model Centre For Central Banking Studies Economic Modelling And Forecasting Bank Of England

Brady, R. R.(2008) "Structural Breaks And Consumer Credit: Is Consumption Smoothing Finally A Reality?", Journal Of Macroeconomics, Vol.30, No.3, 1246-1268.

Breu, R. M. (2013) "The Welfare Effect Of Access To Credit", Economic Inquiry, Vol.51, No.1, 235-247.

Breu, R. M., (2013) "The Welfare Effect of Access toCredit", *Economic Inquiry*, 51(1) , 235-247.

Brito, D. L. ve P. R. Hartley, (1995) "Consumer Rationality And Credit Cards", Journal Of Political Economy, Vol.103, No.2, 400-433.

Bunker, N. (2015) "Here's how high levels of household debt affect economic growth", Washington Centre of Equitable Growth September 29.

Bunn, P. ve M. Rostom, (2014) "Household debt and spending", Bank of England Quarterly Bulletin http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/2014/qb14q304.pdf, erişim tarihi 31 Mayıs 2017.

Büyükkarabacak, B. ve N. T. Valev, (2010) "The Role Of Household And Business Credit in Banking Crises", Journal Of Banking & Finance, Vol.34, No.6, 1247-1256.

Büyükkarabacak, B. ve S. Krause, (2009) "Studying The Effects Of Household And Firm Credit On The Trade Balance: The Composition Of Funds Matters", Economic Inquiry, Vol.47, No.4, 653-666.

Calderón, C. ve L. Liu, (2003) "The Direction Of Causality Between Financial Development And Economic Growth", Journal Of Development Economics, Vol.72, No.1, 321-334.

Calvo, G. A.; A. Izquierdo ve E. Talvi, (2006) "Phoenix Miracles in Emerging Markets: Recovering Without Credit From Systemic Financial Crises", National Bureau Of Economic Research, No.W12101.

Campbell, J. Y. ve N. G. Mankiw, (1989) "International Evidence On The Persistence Of Economic Fluctuations", Journal Of Monetary Economics, Vol.23, No.2, 319-333.

Campbell, J. Y. ve N. G. Mankiw, (1990) "Permanent Income, Current Income, And Consumption", Journal Of Business & Economic Statistics, Vol.8, No.3, 265-279.

Campbell, J. Y. ve N. G. Mankiw, (1991) "The Response Of Consumption To Income: ACross-Country Investigation", European Economic Review, Vol.35, No.4,723-756.

Carroll, C. D. (2001) "A Theory Of The Consumption Function, With And Without Liquidity Constraints", Journal Of Economic Perspectives, Vol.15, No.3,23-45.

Cecchetti, S. G. ve E. Kharroubi, (2012) "Reassessing The Impact Of Finance On Growth", Bank For International Settlements, No.381.

Ceylan, S. ve M. Durkaya, (2010) "Türkiye'de Kredi Kullanımı-Ekonomik Büyüme İlişkisi", Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt.24, No.2,21-33.

Chang B. Y. (2005) "Greater Access To Consumer Credit: Who Benefits And How?", Fordham Üniversitesi Ekonomi Doktora Tezi, New York.

Chen, J. (2006) "Re-Evaluating The Association Between Housing Wealth And Aggregate Consumption: New Evidence From Sweden", Journal Of Housing Economics,Vol.15, No.4, 321-348.

Chrystal, A. ve P. Mizen, (2002) "Modelling Credit In The Transmission Mechanism Of The United Kingdom", Journal Of Banking & Finance, Vol.26, No.11, 2131-2154.

Chrystal, K. A. ve P. Mizen, (2005) "A Dynamic Model Of Money, Credit, And Consumption: A Joint Model For The UK Household Sector", Journal OfMoney, Credit And Banking, 119-143.

Church, K. B.; P. N. Smith ve K. F. Wallis, (1994) "Econometric Evaluation Of Consumers' Expenditure Equations", Oxford Review Of Economic Policy,Vol.10, No.2, 71-85.

Claessens, S.; M. A. Köse ve M. E. Terrones, (2009) "What Happens During Recessions, Crunches And Busts?", Economic Policy, Vol.24, No.60, 653-700.

Claessens, S.; S. R. Ghosh ve R. Mihet, (2013) "Macro-Prudential Policies To Mitigate Financial System Vulnerabilities", Journal Of International Money AndFinance, Vol.39, December, 153-185.

Coricelli, F. ve I. Masten, (2004) "Growth And Volatility In Transition Countries: The Role Of Credit", International Monetary Fund, April,Washington Dc.

Coricelli, F., F. Mucci, ve D. Revoltella, (2006) "Household Credit in the New Europe: Lending Boom or Sustainable Growth?", Centre For Economic Policy Research, Londra, 2006.

Coricelli, F.; F. Mucci ve D. Revoltella (2006) "Household Credit In The New Europe: Lending Boom Or Sustainable Growth?", Centre For Economic Policy Research, Londra.

Crossley, T. F.; H. Low ve C. O'dea, (2013) "Household Consumption Through Recent Recessions", Fiscal Studies, Vol.34, No.2, 203-229.

Çamoğlu, S. M. ve M. Akıncı, (2012) "Türkiye'de Sektörel Banka Kredilerinin Gelişimi:Bir Zaman Serisi Analizi", Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar ÜniversitesiİktisadiVe İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt.19, No.1, 193-210.

Çetin, M. ve F. Şeker (2013) "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Ve İhracat İlişkisi:Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Bir Nedensellik Analizi" Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,Cilt.8, No.1, 121-142.

Çevik, F. ve Yalçın, Y. (2003). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) İçin Zayıf Etkinlik Sınaması: Stokastik Birim Kök ve Kalman Filtre Yaklaşımı. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,5(1), 21 – 36.

De Gregorio, J. ve P. E. Guidotti, (1995)"Financial Development And Economic Growth", World Development, Vol.23, No.3, 433-448.

Debelle, G. (2004a) 'Macroeconomic Implications of Rising Household Debt', BIS WorkingPaper, no. 153

Debelle, G. (2004b) "Household debt and the macroeconomy" BIS QuarterlyReview, March,51-64. http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt0403e.pdf erişim tarihi: 12 Mart 2017.

Dell'ariccia, G., ve R. Marquez, (2006)"Lending Booms And Lending Standards", The Journal Of Finance, Vol.61, No.5, 2511-2546.

Demetriades, P. O. ve K. A. Hussein (1996) "Does Financial Development Cause Economic Growth? Time-Series Evidence From 16 Countries", Journal Of Development Economics, Vol.51, No.2, 387-411.

Demir, Y.; E. Öztürk ve M. Albeni, (2007) "Türkiye'de Finansal Piyasalar İle Ekonomik Büyüme İlişkisi", Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 438-455.

Demircan, E. S.(2003) "Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme Ve Kalkınmaya Etkisi", Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 21, Temmuz-Aralık, 97-116.

Demirezen, Önder (2015) "Türkiye'de Kredilerin Özel Tüketim Harcamalarına Etkisi", Kalkınma Bakanlığı Yıllık Programlar Ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü yayın No: 2941, Ankara.

Dore, M. H. ve R. G. Singh, (2012) "The Role Of Credit In The 2007–09 Great Recession", Atlantic Economic Journal, Vol.40, No.3, 295-313.

Drakos, K. (2002) "Imperfect Competition In Banking And Macroeconomic Performance: Evidence From Transition Economies", Bank Of Finland.

Drehmann, M. (2013) "Total Credit As An Early Warning Indicator For Systemic Banking Crises", Banking For International Settlements Quarterly Review,June.

Dynan, K. E.; D. W. Elmendorf ve D. E. Sichel, (2006) "Can Financial Innovation Help To Explain The Reduced Volatility Of Economic Activity?", Journal OfMonetary Economics, Vol.53, No.1, 123-150.

Eisenhauer, J. G. ve L. Ventura, (2006) "The Prevalence Of Hyperbolic Discounting:Some European Evidence", Applied Economics, Vol.38, No.11, 1223-1234.

Ekici, T. ve L. Dunn, (2010) "Credit Card Debt And Consumption: Evidence From Household-Level Data", Applied Economics, Vol.42, No.4, 455-462.

Engle, R.F. ve Granger, C.W.J. (1987). Cointegrationanderrorcorrection: Representation., estimationandtesting. Econometrica, 55(2), 251–76. https://doi.org/10.2307/1913236

Erim, N. ve A. Türk, (2005) "Finansal Gelişme Ve İktisadi Büyüme", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, No.10, 21-45.

Ermişoğlu, E.; Y. Akçelik ve A. Oduncu, (2013) "GDP Growth And Credit Data", Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Çalışma Tebliği, No.13/27.

Evans, A.; C. J. Green ve V. Murinde,(2002) "Human Capital And Financial Development In Economic Growth: New Evidence Using The Translog Production Function", International Journal Of Finance & Economics, Vol.7,No.2, 123-140.

Fauver, C. L. ve R. A. Young,(1952) "Measuring The Impact Of Consumer Credit Controls On Spending", The Journal Of Finance, Vol.7, No.2, 388-419.

Feinberg, R. A. (1986) "Credit Cards As Spending Facilitating Stimuli: A Conditioning Interpretation", Journal Of Consumer Research, Vol.13, No.3, 348-356.

Flavin, M. A.(1981) "The Adjustment Of Consumption To Changing Expectations About Future Income", The Journal Of Political Economy, Vol.89, No.5, 974-1009.

Fomby, T. (2008). TheUnobservable Components Model. https://faculty.smu.edu/tfomby/eco5375/data/notes/The%20Unobservable%20Components%20Model.pdf. Erişim tarihi: 15.10.2020.

Fukawa, Kohei (2012) "Estimationof an Empirical FAVAR Model and DSGE Model for Evaluation of Government Expenditure Effects in Japan" City University of New York, Graduate Center, Economics Seminars. http://www.gc.cuny.edu/CUNY_GC/media/CUNY-Graduate-Center/PDF/Programs/Economics/Seminar%20papers/Article-Kohei-Fukawa.pdf

Gali, J. (1993) "Variability Of Durable And Nondurable Consumption: Evidence For Six OECD Countries", The Review Of Economics And Statistics, Vol. 75, No. 3,418-428.

Ganelli, G. ve J. Tervala, (2009) "Can Government Spending Increase Private Consumption? The Role Of Complementarity", Economics Letters, Vol.103,No.1, 5-7.

Ghali, K. H. (1999) "Financial Development And Economic Growth: The Tunisian Experience", Review Of Development Economics, Vol.3, No.3, 310-322.

Ghirmay, T. (2004) "Financial Development And Economic Growth In Sub Saharan African Countries: Evidence From Time Series Analysis", African Development Review, Vol.16, No.3, 415-432.

Glaeser, E. L.; J. D. Gottlieb ve J. Gyourko, (2010) "Can Cheap Credit Explain The Housing Boom?", National Bureau Of Economic Research, No.W16230.

Gourınchas, P-O.; R. Valdes ve O. Landerretche, (2001) "Lending Booms: Latin America And The World", National Bureau Of Economic Research, No.W8249.

Granger, C. W. J. (1969). InvestigatingCausalRelationsbyEconometricModelsand Cross-spectralMethods. Econometrica. 37 (3), 424-438. doi:10.2307/1912791. JSTOR 1912791.

Green, H.; I. Harper ve L. Smirl, (2009) "Financial Deregulation And Household Debt:The Australian Experience", Australian Economic Review, Vol.42, No.3,340-346.

Gross, D. B. ve N. S. Souleles, (2001) "Do Liquidity Constraints And Interest Rates Matter For Consumer Behavior? Evidence From Credit Card Data", National Bureau Of Economic Research, No.W8314.

Güven, S. (2002) "Türkiye'de Banka Kredileri Ve Büyüme", İktisat İşletme Ve Finans, Cilt.17, No.197, 88-100.

Hafalir-Incekara, E. ve G. Loewenstein, (2009) "The Impact Of Credit Cards On Spending: A Field Experiment", Ssrn Elibrary. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1378502

Hall, R. E. (1978) "Stochastic Implications Of The Life Cycle-Permanent Income Hypothesis: Theory And Evidence", The Journal Of Political Economy, Vol.86, No.61,971-987.

Hall, R. E. ve F. S. Mishkin, (1982)"The Sensitivity Of Consumption To TransitoryIncome: Estimates From Panel Data On Households", Econometrica, Vol.50, No.2, 461-481.

Harari, D. (2017) "Household debt: statistics and impact on economy", Briefing Paper Number 7584, 27 April 2017, www.parliament.uk/commons-library

Harvey, A. C. (1989). Forecasting, Structural Time Series Modelsandthe Kalman Filter. Cambridge: Cambridge UniversityPress. https://doi.org/10.1017/CBO9781107049994

Hibers, P.; I. Otker-Robe; C. Pazarbaşıoğlu ve G. Johnsen (2005) "Assessing And Managing Rapid Credit Growth And The Role Of Supervisory And Prudential Policies", IMF Working Paper, No.05/151, 1-59.

Hjelm, G. (2002) "Is Private Consumption Growth Higher (Lower) During Periods Of Fiscal Contractions (Expansions)?", Journal Of Macroeconomics, Vol.24,No.1, 17-39.

Hodrick, R. J., ve E. C. Prescott, (1980). Postwar U.S. Business Cycles: An EmpiricalInvestigation, Carnegie Mellon Universitydiscussionpaperno. 451.

Holmes C. (2011) "The Impact Of Credit Constraints On Private Aggregate Consumption", Business, Finance & Economics In Emerging Economies, Vol.6, No.1, 62-89.

Hondroyiannis, G.; S. Lolos ve E. Papapetrou, (2005)"Financial Markets And Economic Growth In Greece 1986–1999", Journal Of International Financial Markets, Institutions And Money, Vol.15, No.2, 173-188.

Honohan, P. (1997) "Banking System Failures In Developing And Transition Countries: Diagnosis And Predictions", Bank For International Settlements, Working PapersNo.39.

Hoosain A. (2012) "Relationship Between Consumer Credit And Consumption Spending In South Africa", Gordon Institute Of Business Science University of Pretoria, Research Project.

Horvath, M. (2009) "The Effects Of Government Spending Shocks On Consumption Under Optimal Stabilization", European Economic Review, Vol.53, No.7,815-829.

Islam, S. S. ve A. Mozumdar, (2007) "Financial Market Development And The Importance Of Internal Cash: Evidence From International Data", Journal OfBanking & Finance, Vol.31, No.3, 641-658.

İsmihan, M.; M. O. Kıvılcım ve A. Tansel, (2005) "The Role Of Macroeconomic Instability In Public And Private Capital Accumulation And Growth: The Case Of Turkey 1963–1999", Applied Economics, Vol.37, No.2, 239-251.

İşcan, A. (2003) "Banka Kredilerindeki Daralmaların Ekonomik Etkileri Ve Krizlerdeki Gelişimi", Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.

Jappelli, T. (1990) "Who Is Credit Constrained In The Us Economy?", The Quarterly Journal Of Economics, Vol.105, No.1, 219-234.

Jappelli, T.; M. Pagano ve M. D. Maggio (2008) "Households' Indebtedness And Financial Fragility", Journal Of Financial Management Markets And Institutions, Vol.1, No.1, 23-46.

Jayaratne, J. ve P. E. Strahan (1996)"The Finance-Growth Nexus: Evidence FromBank Branch Deregulation", The Quarterly Journal Of Economics, Vol.111,No.3, 639-670.

Johansen, S. (1988). Statistical analysis of cointegrationvectors. Journal of EconomicsDynamicand Control, 12(2-3), 231–254.https://doi.org/10.1016/0165-1889(88)90041-3

Johansen, S. (1991). EstimationandHypothesisTesting of CointegrationVectors in GaussianVectorAutoregressiveModels, Econometrica, 59 (6), 1551-1580. https://doi.org/10.2307/2938278.

Jordà, Ò.; M. Schularick ve A. Taylor (2013): "When credit bites back", Journal of Money, Credit and Banking, 45, (S2), 3–28.

Jordà, Ò.; M. Schularick ve A. Taylor (2015) "Betting the house", Journal of International Economics, 96 (S1), 2–18.

Jordà, Ò.; M. Schularick ve A. Taylor (2016) "The great mortgaging: housing finance, crises and business cycles", Economic Policy, 31(85),107–152.

Kadish, P. (2010) "Consumption In Developed And Emerging Economies", Theoretical And Practical Research In Economic Fields, No.2, 243-252.

Kaminsky, G. L. ve C. M. Reınhart, (1999) "The Twin Crises: The Causes Of Banking And Balance-Of-Payments Problems", American Economic Review, Vol.89, No.3, 473-500.

Kamleıiner, B. ve E. Kirchler (2007) "Consumer Credit Use: A Process Model And Literature Review", European Review Of Applied Psychology, Vol.57, No.4,267-283.

Kandır, S. Y.; Ö. İskenderoğlu ve B. Yıldırım, (2007) "Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Araştırılması", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.16, No.2, 311-326.

Kandil, M. ve I. A. Mirzaie, (2011) "Consumption, Credit, And Macroeconomic Policies:Theory And Evidence From The United States", Global EconomicReview, Vol.40, No.3, 323-360.

Kang, S. J. Ve Y. Sawada,(2000) "Financial Repression And External Openness In An Endogenous Growth Model", Journal Of International Trade & Economic Development, Vol.9, No.4, 2000, 427-443.

Kar, M. ve E. J. Pentecost (2000) "Financial Development And Economic Growth In Turkey: Further Evidence On The Causality Issue", Economic Research Paper, No.27.

Kargi, B. (2013) "Housing Market And Economic Growth Relation: Time Series Analysis Over Turkey (2000-2012)", International Journal Of Human Sciences, Vol.10,No.1,897-924.

Kaufmann, S. ve M. T. Valderrama, (2007) "The Role Of Credit Aggregates And Asset Prices In The Transmission Mechanism: A Comparison Between TheEuro Area And The Us", European Central Bank, No.816.

Kelly, R.; K. Mcquinn ve R. Stuart, (2011) "Exploring The Steady-State Relationship Between Credit And GDP For A Small Open Economy-The Case Of Ireland", Research Technical Papers, No.1.

Kılıç C. Ve İ. Tokatlıoğlu (2017) Hanehalkı Borçlanmasında Kredi Kartlarının Payı ve Büyüme İlişkisi, BKM yayını İstanbul

Kim, Y. K (2016) "Macroeconomic effects of household debt: an empirical analysis" Review of Keynesian Economics, 4 (2), Summer, 127–150

King, R. G. ve R. Levine, (1993) "Finance And Growth: Schumpeter Might Be Right", The Quarterly Journal Of Economics, Vol.108, No.3, 717-737.

Kirchler, E.; E. Hoelzl ve B. Kamleitner, (2008) "Spending And Credit Use In The Private Household", The Journal Of Socio-Economics, Vol.37, No.2, 519-532.

Kletzer, K. ve P. Bardhan, (1987) "Credit Markets And Patterns Of International Trade", Journal Of Development Economics, Vol.27, No.1, 57-70.

Kovu, T. (2002) "Do Efficient Banking Sectors Accelerate Economic Growth In Transition Countries?", Bank Of Finland, Institute For Economies In Transition, No.14.

Kraft, E. ve L. Jankov, (2005) "Does Speed Kill? Lending Booms And Their Consequences In Croatia", Journal Of Banking & Finance, Vol.29, No.1,105-121.

Lettau, M. ve S. C. Ludvigson, (2004) "Understanding Trend And Cycle In Asset Values: Reevaluating The Wealth Effect On Consumption", American Economic Review, Vol.94, No.1 276-299.

Levine, R. (1997) "Financial Development And Economic Growth: Views And Agenda",Journal Of Economic Literature, Vol.35, No.2, 688-726.

Levine, R. ve S. Zervos (1998) "Stock Markets, Banks, And Economic Growth", American Economic Review, Vol.88, No.3, 537-558.

Levine, R.; N. Loayza ve T. Beck (2000) "Financial Intermediation And Growth: Causality And Causes", Journal Of Monetary Economics, Vol.46, No.1, 31-77.

Levitin, A. J. ve S. M. Wachter, (2012) "Explaining The Housing Bubble", Georgetown Law Journal, Vol.100, No.4, 1177-1258.

Lim, C.; F. Columba; A. Costa; P. Kongsamut; A. Otani; M. Saiyid; T.Wezel ve X. Wu, (2011) "Macroprudential Policy: What Instruments And How ToUse Them? Lessons From Country Experiences", IMF Working Paper, No.238.

Linnemann, L. ve A. Schabert (2004) "Can Fiscal Spending Stimulate Private Consumption?", Economics Letters, Vol.82, No.2, 173-179.

Loewenstein, G. ve T. O'donoghue, (2006) "We Can Do This The Easy Way Or The Hard Way: Negative Emotions, Self-Regulation, And The Law", The University Of Chicago Law Review, Vol.73, No.1,183-206.

Lombardi, M.;M. Mohanty, ve I. Shim, (2017) "The real effects of household debt in the short and long run", BIS WorkingPapers, No 607, January.

Ludvigson, S. (1999) "Consumption And Credit: A Model Of Time-Varying Liquidity Constraints", Review Of Economics And Statistics, Vol.81, No.3, 434-447.

Matur-Pirgan, E.; A. Sabuncu ve S. Bahçeci, (2012) "Determinants Of Private Saving And Interaction Between Public & Private Savings In Turkey", Topics In Middle Eastern And African Economies, Vol.14, 102-125.

Mccaig, B. ve T. Stengos, (2005) "Financial Intermediation And Growth: Some Robustness Results", Economics Letters, Vol.88, No.3, 306-312.

Mckiernan, B. (1996) "Consumption And The Credit Market", Economics Letters,No.51, 83-88.

Mendoza, E. G. ve M. E. Terrones (2008) "An Anatomy Of Credit Booms: Evidence From Macro Aggregates And Micro Data", National Bureau Of Economic Research, No.W14049.

Mercan, M. (2013) "Kredi Hacmindeki Değişimlerin Ekonomik Büyümeye Etkisi:Türkiye Ekonomisi İçin Sınır Testi Yaklaşımı", Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi, Sayı 84, 54-71.

Mercan, M. ve O. Peker (2013) "Finansal Gelişmenin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt.8, No.1, 93-120.

Mian, A., A.Sufive E. Verner (2015a) "House hold deb tand business cycles world wide", NBER Working Paper, no 21581.

Mian, A.; A. Sufi ve E. Verner (2015b) "Household Debt and Global Growth", http://www.riksbank.se/Documents/Avdelningar/AFS/2015/Session%203%20-%20MianSufiVerner.pdf , Erişim tarihi: 1 Haziran 2017.

Ogawa, K. ve J. Wan, (2007)"Household Debt And Consumption: A Quantitative Analysis Based On Household Micro Data For Japan", Journal Of Housing Economics, Vol.16, No.2, 127-142.

Olney, M. L. (1999) "Avoiding Default: The Role Of Credit In The Consumption Collapse Of 1930", Quarterly Journal Of Economics, Vol.114, No.1, 319-335.

Onur, S. (2012) "Finansal Liberalizasyon Ve GSMH Büyümesi Arasındaki İlişki", Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi, Cilt.1, No.1, 127-152.

Öztürkler, H. ve A. H. Çermikli, (2007) "Türkiye'de Bir Parasal Aktarım Kanalı Olarak Banka Kredileri", Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt.44,No.514, 57-68.

Palley, Thomas I. (1994). "Debt, aggregate demand, and the business cycle: a model in the spirit of Kaldor and Minsky"Journal of Post Keynesian Economics, 16(3), 371–390.

Peersman, G. ve L. Pozzi (2004) "Determinants Of Consumption Smoothing", Faculteit Economie En Bedrijfskunde, No.231.

Pollin, R.(1988) "The Growth Of Us Household Debt: Demand-Side Influences", Journal Of Macroeconomics, Vol.10, No.2, 231-248.

Proietti, T. ve Luati, A. (2012). Maximum LikelihoodEstimation of Time Series Models: The Kalman Filterand Beyond. MRPA Papers, No: 39600. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/39600/, Erişim tarihi: 15.10.2020.

Rajan, R. G. ve L. Zıngales,(1998) "Financial Dependence And Growth", The American Economic Review, Vol.88, No.3, 559-586.

Reinhart, C. M. ve C. A. Végh, (1995) "Nominal Interest Rates, Consumption Booms, And Lack Of Credibility: A Quantitative Examination", Journal Of Development Economics, Vol.46, No.2, 357-378.

Rioja, F. ve N. Valev, (2004) "Does one size fit all?: A Reexamination Of The Finance And Growth Relationship", Journal of Development Economics, Vol.74, 429-447

Sarno, L. ve M. P. Taylor (1998) "Real Interest Rates, Liquidity Constraints And Financial Deregulation: Private Consumption Behavior In The Uk", Journal Of Macroeconomics, Vol.20, No.2, 221-242.

Schooley, D. K. ve D. D. Worden (2010) "Fueling The Credit Crisis: Who Uses Consumer Credit And What Drives Debt Burden & Quest", Business Economics, Vol.45, No.4, 266-276.

Schor, J. B., (2005) "Prices And Quantities: Unsustainable Consumption And The Global Economy", Ecological Economics, Vol.55, No.3, 2005, 309-320.

Schularick J. Ò. M. ve A. M. Taylor, (2011) "Financial Crises, Credit Booms, And External Imbalances: 140 Years Of Lessons", IMF Economic Review, Vol.59,No.2, 340-378.

Schularick, M ve A. Taylor (2012) "Credit booms gone bust: monetary policy, lever age cycles and financial crises", American Economic Review, 102(2),1029–1061.

Shan, J. (2005) "Does Financial Development Lead Economic Growth? A Vector Auto-Regression Appraisal", Applied Economics, Vol.37, No.12, 1353-1367.

Shan, J. ve Q. Jianhong, (2006) "Does Financial Development Lead Economic Growth? The Case Of China", Annals Of Economics And Finance, Vol.7, No.1, 197-216.

Shan, J. ve A. Morris, (2002) "Does Financial Development Lead Economic Growth?", International Review Of Applied Economics, Vol.16, No.2, 153-168.

Shan, J.; A. G. Morris ve F. Sun, (2001) "Financial Development And Economic Growth: An Egg And Chicken Problem?", Review Of International Economics, Vol.9, No.3, 443-454.

Sims, Christopher (1992) "Interpreting the Macroeconomic Time Series Facts: The Effects of Monetary Policy", European Economic Review 36, 975-1000.

Sinha, D. ve J. Macri (2001) "Financial Development And Economic Growth: The Case Of Eight Asian Countries", Munich Personal Repec Archive, No.18297, 219-234.

Solberger, M. ve Spånberg, E. (2020). Estimating a DynamicFactor Model in EViews Using the Kalman FilterandSmoother. ComputationalEconomics, 55(3), 875–900 doi: https://doi.org/10.1007/s10614- 019-09912-z.

Soman, D. ve A. Cheema (2002) "The Effect Of Credit On Spending Decisions: The Role Of The Credit Limit And Credibility", Marketing Science, Vol.21, No.1, 32-53.

Stefani, P. (2007) "Financial Development And Economic Growth in Brazil: 1986-2006", Economics Bulletin, Vol.3, No.69, 1-13.

Stock, J., ve M. Watson, (2002) "Macroeconomic Forecasting Using Diffusion Indexes", Journal of Business Economics and Statistics, 20(2), 147–162.

Sutherland, D. ve P. Hoeller (2012), "Debt and Macroeconomic Stability: An Overview of the Literature and Some Empirics", OECD Economics Department Working Papers, No. 1006, Paris

Takáts, E. ve C. Upper (2013) "Credit And Growth After Financial Crises", Bank For International Settlements, No.416.

TCMB (2020a) Finansal Hesaplar Raporu-II, Ankara

TCMB (2020b) Finansal İstikrar Raporu, Kasım, Sayı:31, Ankara

Thangavelu, S. M. ve B. J. Ang (2004) "Financial Development And Economic Growth in Australia: An Empirical Analysis", Empirical Economics, Vol.29, No.2, 247-260.

Vlad, S. ve Balan, J. (2018). Kalman FiltersforEstimatingthepotential GDP. Journal of AppliedComputerScience&Mathematics, 12 (25), 39-43. DOI: 10.4316/JACSM.201801006.

Wakabayashi, M. ve C. Y. Horioka (2005) "Borrowing Constraints And Consumption Behavior in Japan", National Bureau Of Economic Research, No.W11560.

Zeldes, S. P. (1989) "Consumption And Liquidity Constraints: An Empirical Investigation", The Journal Of Political Economy, Vol.97, No.2, 305-346.

KAYNAKÇA

ACAR, Y. (1991), *Tarihsel Açıdan Türkiye Ekonomisi ve İzlenen İktisadi Politikalar (1923-1963)*, Uludağ Üniversitesi Basımevi.

AKGÜL, B. (2008), Odaklı Yerel Kalkınma Modeli ve Planlaması, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

AKPINAR, R., KAMİL, T., ve ÖZSAN, M. E. (2011), Teoride ve Uygulamada Bölgesel Kalkınma Politikaları, Bursa: Ekin Yayınevi.

ALTIPARMAK, A. (2002), Türkiye'de Devletçilik Döneminde Özel Sektör Sanayiin Gelişimi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:13, 35-59.

ARSLAN, K. (2005), Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:4 Sayı:7, 275-294.

ATAY, F. R. (2009), Çankaya, Pozitif Yayınları.

AVCIOĞLU, D. (2017), Türkiye'nin Düzeni Dün Bugün Yarın, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

BARUTÇUGİL, İ. S. (1989), Cumhuriyet'ten Bu Yana Türkiye Ekonomisinin Gelişimi ve Geleceğe Bakış, İTO Yayınları, Yayın No:1989-1.

BORATAV, K. (2009), Türkiye iktisat Tarihi 1908-2007, Ankara: İmge Kitabevi.

BULUT, M. (2003), 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Türkiye'de Devletçiliğe Geçiş, Bilig Dergisi, Sayı: 26, 77-101.

CAN, E. (2010), Bölgesel Kalkınma Sürecinde Kalkınma Ajanslarının Rolü, İzmir: Altın Nokta Yayınları.

CEM, İ. (2016), Türkiye'de geri kalmışlığın Tarihi, İstanbul: İş Bankası Yayınları.

ÇİMEN, A. (2013), Türkiye'nin Bölgesel Kalkınma Politikalarının Avrupalılaşması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 38, 67-85.

DİNLER, Z. (2014), Bölgesel İktisat, Bursa: Ekin Yayınevi.

DPT (2000), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, T.C. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.

DPT (2003), Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), Ankara, T.C. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı.

DPT (2004), İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.

DPT (2008), Dokuzuncu Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı.

DOĞRUEL, F. (2006), Türkiye'de Bölgesel Politikalar, Değişen Mekan, Mekansal Süreçlere İlişkin Tartışma ve Araştırmalara Toplu Bakış:1923-2003, Der. Ayda Eraydın, Ankara: Dost Yayınları.

DOĞRUEL, F. (2012), Bölgesel Kalkınma ve Kalkınma Ajansları, Türkonfed.

DULUPÇU, M. A. ve SUNGUR, O. (2007), Dünya'da değişen Kalkınma Ajansları Anlayışı ve Türkiye'deki Tartışmalar: Gecikmiş Bir Uygulama Nasıl Etkinleştirilebilir?, Yerel Siyaset Dergisi, 2(16), 12-17.

EFE, M. ve AKGÜL, B. (2011), Türkiye'de Bölgelemenin temel Veri Alanları ve Bölgesel Kalkınma Model Çalışmaları, Bursa: Ekin Yayınevi.

EKZEN, N. (2009), Türkiye Kısa İktisat Tarihi, Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

ERAYDIN, A. (2006), Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Genel Değerlendirme Paneli, Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, Ankara.

ERDER, N. (2003). Planlı Kalkınma Serüveni, 1960'larda Türkiye'de Planlama Deneyimi Paneli, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

EURADA, (1999). Creation, Development and Management of RDAS, 4th Version, February.

GERAY, C. (1997), Bölgesel Gelişme İçin Planlama ve Örgütlenme, SBF Dergisi, 52(1), 299-312.

GEZİCİ, F. (2004), New Regional Definition and Spatial Analysis of Regional Inequalities in Turkey Related to the Regional Policies of EU, ERSA 44. Kongresi, Portekiz, 2004.

GÖYMEN, K. (2004), Türkiye'de Bölge Kavramı ve Politikalarının Gelişimi, AB ve Türkiye'de Bölgesel Yönetişim Uluslararası Konferansı, İstanbul: Pendik Belediyesi Yayınları, 13-39.

URAS, G. (2012), Saf ve Bakir Anadolu Çocuğu, Söyleşi: Haşim Akman, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

HEATON, H. (1985), Avrupa İktisat Tarihi, Cilt:2, Ankara: Teori Yayını.

HOBSBAWM, E. (2008), Devrim Çağı 1789-1848, Çev: Bahadır Sina Şener, Ankara: Dost Kitabevi.

HOFFMANN, W. G. (1958), The Growth of Industrial Economies, University of Manchester.

FİLİZTEKİN, A. (2008), Türkiye'de Bölgesel Farklar ve Politikalar, TÜSİAD, Yayın No:471.

İNCEKARA, A. (2001), Anadolu'da Yeni Turizm Olanakları ve Bölgesel Kalkınmadaki Yeri, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2001-28,

İNCEKARA A. ve SAVRUL, K. B. (2011), Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme, Sosyoloji Konferansları, Sayı: 44, 91-132.

İNCEKARA, A. (2014), Türkiye Ekonomisi, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları.

İLKİN, A. (1988), Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3847.

KAZGAN, G. (2013), Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KELEŞ, R. (2010), Kalkınma Ajansları Üzerine Gözlemler, Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Yeni Örgütleri Kalkınma Ajansları, Ed. Birol Akgül, Nisfet Uzay, Bursa: Ekin Yayınevi.

KEYDER, Ç. (1999), Osmanlı İmparatorluğunda 18. ve 19. Yüzyıllarda İmalat Sanayii, Osmanlı, C. 3, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

KÜTÜKOĞLU, M. (2013), "Baltalimanı Muahedesi", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C:5, 38-40.

MCMASTER, I. (2006), Czech Regional Development Agencies in a Shifting Institutional Landscape, Europe-Asia Studies, 58(3).

KOÇAK, YAMAN, S., ve ÖKMEN, M. (2010), Merkezi Planlamadan Bölgesel Planlamaya: Yunanistan ve Türkiye Örnekleri, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:27, 149-158.

NURİ, O. (1922), Mecellei Umuru Belediye, Cilt I. İstanbul.

OECD. (2010), Regional Development Policies in OECD Countries, OECD Publications.

ÖNEY, E. (1987), İktisadi Planlama, Ankara: Savaş Yayınları.

ÖZTÜRK, N. (2006), Türkiye'de Bölgesel Kalkınma ve Güneydoğu Anadolu Projesi, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara.

PAMUK, Ş. (2014), Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi, İstanbul: İş Bankası Yayınları.

QUATAERT, D. (2011), Sanayi Devrimi Çağında Osmanlı İmalat Sektörü, Çev: Tansel Güney, İstanbul: İletişim Yayınları.

SARÇ, Ö. C. (1940), Tanzimat ve Sanayimiz, Tanzimat I., İstanbul, Maarif Vekâleti.

SÖNMEZ, A. (2003), Doğu Asya Mucizesi ve Bunalımı Türkiye İçin Dersler, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

TEKELİ, İ. (1972), Üçüncü Beş Yıllık Plan Üzerine Genel Bir Değerlendirme, Elektrik Mühendisliği Dergisi, Sayı: 192, 52-78.

TEKELİ, İ. ve İLKİN, S. (1981), Savaş Sonrası Ortamında 1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı, Ankara: ODTÜ Yayınları.

TEKELİ, İ. ve İLKİN, S. (1983), Türkiye'de Planlama: Ülkesel, Bölgesel, Kentsel, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Ed. Murat Belge, Cilt 6, İstanbul: İletişim Yayınları, 1602-1610.

TEKELİ, İ. (2011), Milli Fiziki Plan Semineri Konusunda Üçüncü Kez Konuşurken, Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TEKELİ, İ. (2011), Osmanlı İmparatorluğu'nda Mekan Organizasyonun Evrimi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Bölgesel Politikasının Kökenler, Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TEKELİ, İ. (2011), Türkiye'de Eşitsiz Gelişme ve Bölgesel Kalkınma Politikaları Üzerine Etkileri, Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TEKELİ, İ. (2011), Osmanlı İmparatorluğu'nda Mekan Organizasyonunun Evrimi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin Bölgesel Politikalarının Kökenleri, 37 Yıl Sonra Yapılması Zorunlu Ek, Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik ve Bölge Planlama Yazıları, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TEKELİ, İ. (2013), Türkiye'de Bölge Planlamanın Öyküsü ve Beşeri Coğrafya ile İlişkisi Üzerine, Beşeri Coğrafya Dergisi, 1(1), 1-17.

TEZEL, Y. S. (1993), "1934 Sanayi Programı" ve Türkiye'de 'iktisadi devletçilik'in tarihindeki yeri, TÜSİAD Görüş Dergisi, s: 12,1-13.

TEZEL, Y. S. (2015), Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

TOKGÖZ, E. (2001), Türkiye'nin İktisadi Gelişme Tarihi (1914-2001), Ankara: İmaj Yayıncılık.

TUTAR, E., ve ÖZTÜRK, N. (2003), Türkiye'de Gerçekleştirilen Bölgesel Planlama Çalışmaları, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,17, (1-2), 1-20.

TBMM. (1924), Zabıt Ceridesi, C:10.

TÜRK TARİH KURUMU (1973), Türkiye Cumhuriyetinin İkinci Sanayi Planı 1936, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

URQUHART, D. (1837), La Turquie, ses Resources, son Organisation Municipale, son Commerce, Bruxelles, 206-223 aktaran Ömer Celal Sarç (1940), Tanzimat ve Sanayimiz, Tanzimat I., İstanbul, Maarif Vekâleti.

VİQUESNEL, A. (1868), Voyage dans la Turquie d'Europe, Paris, aktaran Ömer Celal Sarç (1940), Tanzimat ve Sanayimiz, Tanzimat I., İstanbul, Maarif Vekâleti.

VOZAB, J. (1998), Regional Development Agencies in Czech Republiz, Regional Development Agencies in Europe, Ed. Halkier, H. Danson, C.Damborg, London, Regional Studies Association, 1998, 125-140.

YAMAN, A. (2006), Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Genel Değerlendirme Paneli, Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu, Ankara, 419-421.

YENAL, O. (2003), Cumhuriyet'in İktisat Tarihi, İstanbul: Homer Kitabevi.

YOUNG-HYMAN, T. (2008), The Potential for Effective Regional Development Agencies in Turkey: A Comparative Analysis, Regional and Federal Studies, 18(4), 375-402.

KAYNAKÇA

Akın, Fetullah. (2020), "Otomotiv Sektörü İçin Endüstri İçi Ticaretin Varlığı: Grubel – Lloyd`Un Eit Ölçüm Yöntemine Dayalı 2000-2016 Türkiye Örneği" TÜRKİYE SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ, YIL:24 sayı 1-Nisan 2020

Ayoğlu, Damla ve Seyfettinoğlu, Ümit (2008), "Küreselleşme Karşısında Türk Otomotiv Sanayi", Küreselleşme, Demokratikleşme ve Türkiye Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı, 27–30 Mart 2008. Antalya: Gazi Kitabevi, 391–400.

Azcanlı, Ahmet (1995), "Türk Otomotiv Sanayiinin Tarihsel Gelişimi", Otomotiv Sanayii Derneği, 1995.

Bedir, Atila (1999), "Gelişmiş Otomotiv Sanayilerinde Ana-Yan Sanayi İlişkileri ve Türkiye'de Otomotiv Yan Sanayiinin Geleceği" İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, uzmanlık Tezi, s.7, 1999.

Alkan, Muhammet Ahmet (2019), "Sürücüsüz (Otonom) Araçlar", https://www.endustri40.com/surucusuz-otonom-araclar/ (Erişim Tarihi: 10.10.2019).

Bedir, Atila (2002), "Türkiye'de Otomotiv Sanayii Gelişme Perspektifi" Devlet Planlama Teşkilatı, s.3, 2002.

Başkak, Murat ve Mıhçıoğlu, Eray (2004), "Otomotiv Endüstrisinde Ana Firma-Tedârikçi İlişkileri Ve Bir Anket Uygulaması".

Du, Jiuyu ve Danhua Ouyang (2017), "Progress of Chinese electric vehicles industrialization in 2015: A review", Applied Energy, Vol 188, p. 529-546.

Görener, Ali ve Görener, Ömer (2008), "Türk Otomotiv Sektörünün Ülke Ekonomisine Katkıları ve Geleceğe Yönelik Sektörel Beklentiler", Journal Of Yaşar University, 3(10), 1213-1232.

Yılmaz vd, (2017), "Otomotiv Sektörünün Dünyadaki ve Türkiye'deki Değişimi", Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, s.690, 2017.

Pişkin, Sercan (2017), "Türkiye Otomotiv Sanayii Rekabet Gücü ve Talep Dinamikleri Perspektifinde 2020 İç Pazar Beklentileri", TSKB Ekonomik Araştırmalar, s.7, 2017.

European Comission, (EC) (2017), "Ensurıng That Europe Has The Most Competıtıve, Innovatıve And Sustaınable Automotıve Industry Of The 2030s And Beyond", Fınal Report – 2017.

Bondorová, B. ve Archer, G. (2017), "Does sharing cars really reduce car use", Transport and Environment, 1-8.

International Energy Agency (IEA) (2019), "Global EV Outlook 2019: Scaling-up the transition to electric mobility", IEA 2019.

Özdamar, Gökhan ve Albeni, Mesut (2011), "Türkiye Otomotiv Sanayisi Dış Ticaret Rekabet Gücü Üzerine Bir İnceleme", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S:195, 2011.

Gür Nurullah ve Furuncu Yunus (2019), "Küresel Otomotiv Sektörünün Değişimi Ve Yerli Otomobil Projesinin Geleceği", Seta Yayınları 127 I. Baskı: 2019 ISBN: 978-605-7544-17-9.

TEPAV (2013), "Dünya ve Türkiye Otomotiv Sektörü" S.15, 2013

Saberi, Behzad (2018), "The role of the automobile industry in the economy of developed countries", International Robotics & Automation Journal, s.180, 2018

ACEA, (2019), "World Production" https://www.acea.be/statistics/tag/category/world-production (Erişim Tarihi: 06.10.2019).

The International Organization of Motor Vehicle Manufacturers **(**OICA) (2019), "Yeni Araçların Satış İstatistikleri", http://www.oica.net/wp-content/uploads/total_sales_2018.pdf (Erişim Tarihi: 03.10.2019).

The International Organization of Motor Vehicle Manufactures (OICA) (2019), http://www.oica.net/category/sales-statistics/, (Erişim Tarihi: 04.10.2019).

The International Organization of Motor Vehicle Manufactures (OICA) (2020), "2019 Üretim İstatistikleri", http://www.oica.net/category/production-statistics/2019-statistics/ (Erişim Tarihi 02.03.2020).

KPMG, (2019), "Sektörel Bakış", Kpmg Otomotiv, https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2019/04/sektorel-bakis-2019-otomotiv.pdf Association,

(TCBYO), (2019), "Otomotiv Sektöründe Gündem" 2019 özel sayı, http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/OTOMOTIV.SEKTORUNDE.GUNDEM.pdf.

Verband der Automobilindustrie (VDA) (2018), "The automotive industry in facts and figures" annual report, s.15,2018.", https://www.vda.de/en/services/Publications.html (Erişim Tarihi: 14.12.2018).

Japan Automobile Manufacturers Association (JAMA) (2018), " The Motor Industry Of Japan" http://www.jama-english.jp/publications/industry.html (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

KPMG, (2020), "Otomotiv Sektörel Bakış", https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2020/02/sektorel-bakis-2020-otomotiv.pdf (Erişim Tarihi: 15.01.2020).

Otomotiv Sanayi Derneği (OSD) (2019), "Otomotiv Sanayii Dış Ticaret Raporu" 1. Çeyrek, http://www.osd.org.tr/sites/1/upload/files/1.Ceyrek_2019_OSD_Dis_Ticaret_Raporu-5415.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2019).

UN Comtrade Database, (2019), https://comtrade.un.org/data/ (Erişim Tarihi: 26.12.2018).

World Energy Council (WEC) (2011), "Global Transport Scenarios 2050", World Energy Council, London, https://www.worldenergy.org/publications/entry/world-energy-scenarios-global-transport-scenarios-2050.

European Comission (EC) (2017), "The race for automotive data", https://ec.europa.eu/growth/toolsdatabases/dem/monitor/sites/default/files/DTM_The%20race%20for%20automotive%20data%20v1.pdf

PricewaterhouseCoopers (PWC) (2018), "Five trends transforming the Automotive Industry", https://eu-smartcities.eu/sites/default/files/2018-03/pwc-five-trends-transforming-the-automotive-industry.compressed.pdf.

PricewaterhouseCoopers (PWC) (2020), "otomotiv sektörünü değiştiren beş trend", https://www.pwc.com.tr/otomotiv#tab_5-2-70cb7e2f-aaba-4dd7-b2db-c80089b07856 (Erişim Tarihi 30.10.2020).

International Renewable Energy Agency (IRENA) (2017), "Electrıc Vehıcles Technology Brıef", Abu Dhabi, http://acera.devdualidad.cl/wpcontent/uploads/2019/04/IRENA_Electric_Vehicles_2017.pdf

KPMG, (2015), "Emerging trends and technologies in the automotive sector: Supply chain challenges and opportunities", Kpmg In Indıa And Acma Inıtıatıve, https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2015/08/ACMA.pdf.

Otomotiv Distribütörleri Derneği (ODD) (2019), "Otomotiv Tüketicileri Araç Araştırması İleri Araç Teknolojileri", https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/consumer-business/Deloitte-Otomotiv-Tuketicileri-Arast%C4%B1rmas%C4%B1-2019.pdf(Erişim Tarihi: 12.10.2019).

Otomotiv Distribütörleri Derneği **(**ODD) (2018), "Genel Değerlendirme 2018" http://www.odd.org.tr/folders/2837/categorial1docs/2343/Aral%c4%b1k%202018.pdf (Erişim Tarihi 30.10.2020).

PricewaterhouseCoopers (PWC) (2017), "The 2017 Strategy and Digital Auto Report", https://www.strategyand.pwc.com/gx/en/reports/2017-strategyand-digital-auto-report.pdf

KPMG, (2018), "Autonomous Vehicles Readiness Index", https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/be/pdf/2018/01/avri.pdf.

KPMG, (2018), "Sektörel Bakış", Kpmg Otomotiv, https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2018/01/sektorel-bakis-2018-otomotiv.pdf.

Otomotiv Sanayi Derneği (OSD) (2018), "Otomotiv Sanayii Genel ve İstatistik Bülteni", http://www.osd.org.tr/sites/1/upload/files/2018_YILLIK-3299.pdf, (Erişim Tarihi: 08.10.2018).

ACEA, (2019), "Automobile Industry Pocket Guide 2019 – 2020" s.74, https://www.acea.be/uploads/publications/ACEA_Pocket_Guide_2019-2020.pdf(Erişim Tarihi: 20.02.2020).

ACEA, (2018), "Automobile Industry Pocket Guide 2018 – 2019" s.16, https://www.acea.be/uploads/publications/ACEA_Pocket_Guide_2018-2019.pdf(Erişim Tarihi: 30.10.2020.)

Worldstopexports (2020), "World's Top Exports: Car Exports by Country", http://www.worldstopexports.com/car-exports-country/ (Erişim Tarihi: 24.10.2020).

Sonuç

İktisadi eşyaya şair gözüyle bakılırsa eşyanın şiirsel değeri anlaşılır ve maddi değerine insani bir kimlik kazandırılır. İnsanın bütün melekelerinin eş-anlı açılması ve davranışının "tek yönde karar" vermesi sağlar. Topçu, siyaseti ve ticareti, menfaat hırsı içindeki insanın en büyük kurumsal ma'budları olarak görür ve bu menfaatin toplumsal değil şahsi menfaat olduğunu ifade eder. Çünkü o, kazanç hırsının haram-helâl mefhumlarının şahsi menfaatler tarafından nasıl yıpratıldığını gören bir iradeye sahiptir. Onun yaşadığı dönemde fiyat veya ücret, "hak" edilen değil ne pahasına olursa olsun menfaat için bir başka ifadeyle "artı-değer" elde edilen bir değerler olmuştur. Topçu yeni nesil hak kavramını bireysel ve sömürünün kaynağı olarak görmüştür. İktisadi iradeyle girilen kapı yalnızca piyasa kapısıdır. Dünyada hiçbir başarı piyasada elde edilen kâr kadar şerefli değildir.

KAYNAKÇA

Nurettin Topçu, Kültür ve Medeniyet, Dergâh yayınları, İstanbul, 2018.

KAYNAKÇA

Bilgin, Vedat ve diğerleri (1998), Mesleklere Göre Aile Araştırması: İşçi Ailesi, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara.

Bilton, Tony ve diğerleri (2008), Sosyoloji, (çeviri editörü: K. İnal), Siyasal Kitabevi, Ankara.

Eröz, Mehmet (1977), İktisat Sosyolojisi, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Freyer, Hans (1954), "İndustri Çağı", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Konferansları 3, İstanbul.

Giddens, Anthony (2000), Sosyoloji, Genişletilmiş Yeni Baskı, (Haz. C. Güzel), Ayraç Yayınevi, Ankara

Gülçubuk, Bülent ve diğerleri (2003), Türkiye'de Çay Üretim-İşleme Ekonomisi ve Çay Politikalarının Üretici Davranışlarına Etkisi, Tekgıda-iş Sendikası, Ankara.

Gürün, Tevfik (1991), Sanayi İnkılabı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara

Hall, Stuart ve M. Jacques (1995), Yeni Zamanlar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Hobsbawm, Eric (1989), Devrim Çağı, Verso Yayınları, İstanbul

Kurtkan, Amiran (1986), Genel Sosyoloji, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Kuyucuklu, Nazif 81985), İktisadi Olaylar Tarihi, İstanbul üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Özerman, Tülay (2009), Tekel Özelleştirmesinin Sonuçları: http://www.tekgida.org.tr/

Rosenberg, Nathan ve Birdzel, L.E. (1992), Batı Nasıl Zengin Oldu?, (çev. E. Güven), Form Yayınları, İstanbul.

Slattery, Martin (2007), Sosyolojide Temel Fikirler, (yay .haz. Ü. Tatlıcan-G.Demiriz), Sentez Yayıncılık, İstanbul.

Talas, Cahit (1981), Sosyal Politika, sevinç Matbaası, Ankara.

Üşür, İşaya (1988), "Sanayi Devrimi", Bir Devrim Neyi anlatır?", İktisat Dergisi, sayı:287.

KAYNAKÇA

Acar, M. (2010). Serbest Ticaret, Ekonomik Özgürlükler ve Refah, Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilig *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 53, 1-28.

Akıncı, M., Yüce, G. ve Yılmaz, Ö. (2013). Ekonomik Özgürlükler ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Gelişmiş, Gelişmekte Olan ve Az Gelişmiş Ülkeler Üzerine Bir Panel Veri Analizi, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32 (2), 55-93.

Beach, W.W., Miles, M.A. (2006). Explaining the Factors of the Index of Economic Freedom 2006 Index of Economic Freedom, 55-76.

Beşkaya, A. ve Manan, Ö. (2009). Ekonomik Özgürlükler ve Demokrasi ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkinin Zaman Serileri ile Analizi: Türkiye Örneği, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10), 47-76.

Bozkurt, K. (2013). Dışsal Teknolojik Şokların Gelişmekte Olan Ülkelerin Büyüme Sürecine Etkileri, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 47-69.

Bozkurt, K. (2017). Enerji Tüketimi Ve Ekonomik Büyüme: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Panel Eşbütünleşme Analizi, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15 (1), 194-213.

Bozkurt, K. (2018). Beşeri Sermaye Ve Ekonomik Büyüme: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Panel Veri Analizi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Prof. Dr. Harun Terzi Özel Sayısı, 391-406.

Breusch, T. S ve Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification Tests in Econometrics. Review of Economic Studies, 47, 239-253.

Carlsson. F. and Susanna L. (2002). Economic Freedom and Growth: Decomposing The Effect. *Public Choice*, 112 (3-4), 335-344.

Çetenak, Ö. Ö. ve Işık M. (2016). Ekonomik Özgürlükler ile Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi. OECD Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 6 (1), 1-16.

Eser, Z. E. (2016). Ekonomik Özgürlükler ve Kalkınma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Trabzon.

Güney, T. (2017). Türkiye ve BRICS Ülkelerinde Ekonomik Özgürlüğün Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi, *International Revıew of Economics and Management*, 5 (2), 30-47.

Gwartney, J., Holcombe, R. G., Lawson, R. A. (2004). Economic Freedom, Institutional Quality and Cross-Country Differences in Income and Growth. *Cato Journal*, 24 (3), 205-233.

Işık, M. (2016). Ekonomik Özgürlükler Ekonomik Büyümenin Belirleyicileri mi? OECD Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama. V. Türkiye Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı.

Justesen, M.K. (2008). The Effect of Economic Freedom on Growth Revisited: New Evidence on Causality From A Panel of Countries 1970-1999, *European Journal of Political Economy*, 24 (3), 642-660.

Kangallı, S.G., Uyar, U., ve Buyrukoğlu, S. (2014). OECD Ülkelerinde Ekonomik Özgürlük: Bir Kümeleme Analizi, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,* 6 (3), 95-109.

Oral, İ.O. (2014). Demokratikleşme ve Ekonomik Özgürlüklerin Temel Makroekonomik Göstergeler Üzerindeki Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Erzurum.

Pesaran, M. H. (2006). A Simple Panel Unit Root Test in The Presence of Cross Section Dependence. Cambridge Working Papers in Economics, No: 0346.

Scully, G. W. (2002). Economic Freedom, Government Policy and the Trade-Off Between Equity and Economic Growth. *Public Choice,* 113 (1-2), 77-96.

Sucu, M. (2017). Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Ekonomik Özgürlük, Büyüme ve Kalkınma İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi. Bulletin of Economic Theory and Analysis, 2 (2), 135-167.

Yalçın, S. (2006). Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Açısından Bir İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Ankara.

Yenipazarlı, A. (2009). Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Zaman Serisi Analizi, Yayınlanmamış Doktora tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Aydın.

Taşar, M.O. (2007). Ekonomik Özgürlük Kavramı ve Türkiye'de Ekonomik Özgürlüklerin Gelişimi, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 143-167.

Tunçsiper, B., ve Biçen, Ö. F. (2014). Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Panel Regresyon Yöntemiyle İncelenmesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9 (2), 25-45.

Türkay, H. (2015). Seçilmiş Bazı Geçiş Ekonomilerinde İktisadi Özgürlükler ve İktisadi Büyüme İlişkisi: Bir Panel Veri Analizi, *International Conference on Eurasian Economies*, 825-829.

Westerlund, J. (2007). Testing for Error Correction in Panel Data. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 69 (6), 709-748.

Willamson, C. R., Mathers, R. Economic Freedom, Culture, and Growth. *Public Choice*, 148 (3-4), 313-335.

https://data.worldbank.org/indicator

https://www.heritage.org/index/

KAYNAKÇA

Abouelfarag, H. A., & Qutb, R. (2020). Does Government Expenditure Reduce Unemployment in Egypt? Journal of Economics and Administrative Sciences. https://doi.org/10.1108/JEAS-01-2020-0011

Abrams, B. A. (1999). The Effect of Government Size on the Unemployment Rate. *Public Choice,* 99(3/4), 395–401

Ali, S., Yusop, Z., Kaliappan, S. R., Chin, L., & Meo, M. S. (2021). Impact of trade openness, human capital, public expenditure and institutional performance on unemployment: evidence from OIC countries. International Journal of Manpower.

Alrayes, S. E., & Abu Wadi, R. M. (2018). Determinants of unemployment in Bahrain. *International Journal of Business and Social Science*, 9(12), 64-74.

Ankomah, A. (2019). Public expenditure and unemployment: evidence from Ghana (Doctoral dissertation, University of Cape Coast). Department of Economic Studies of the School of Economics of the College of Humanities and Legal Studies, University of Cape Coast,

Bairam, E. (1991). Government expenditure, money supply and unemployment in the USA: an analysis of the pre-war and post-war functional forms. *Applied Economics,* 23(9), 1483-1486.

Bayrakdar, S. (2014). Kamu büyüklüğü ve işsizlik arasındaki ilişkinin analizi: Türkiye örneği. Yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bayraktar, Y. (2022). Makro İktisat Konu Anlatımı. 13. Basım, İstanbul: 4T Yayınevi

Bayraktar, Y., Özyılmaz, A., Toprak, M., Işık, E., Büyükakın, F., & Olgun, M. F. (2021). Role of the health system in combating Covid-19: Cross-section analysis and artificial neural network simulation for 124 country cases. *Social Work in Public Health*, 36(2), 178-193.

Chireshe, J., & Ocran, M. K. (2020). Health care expenditure and health outcomes in sub□Saharan African countries. *African Development Review,* 32(3), 349-361.

Değer, M. K., & Recepoğlu, M. (2018). Yerel Ekonomik Büyümede Devletin Rolü: Kamu Yatırım Harcamaları mı Yoksa Yatırım Teşvikleri mi?. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi,* 27(1), 1-22.

Dikmen, N. ve Çakır, Ö. (2020). Türkiye'de Kamu Harcamaları ve İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(12): 987-1009.

Doğru, B., Recepoğlu, M., & Çelik, O. (2013). Döviz kuru hareketleri ve bütçe açığı, enflasyona yol açar mı? Gelişmekte olan Asya ülkeleri üzerine bir panel nedensellik analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 8(2), 21-36

Ebi, R. O., & Ibe, R. C. (2019). Government Expenditure and Unemployment: Examination of the Nigerian Evidence. *International Journal of Business & Law Research*, 7(1):25-33.

Egbulonu, K. G., & Amadi, K. W. (2016). Effect of fiscal policy on unemployment in the Nigerian economy. *International Journal of Innovative Finance and Economics Research,* 4(3), 1-7.

Ertekin, Ş. (2020). Türkiye'de Kamu Kesimindeki Büyümenin İşsizlik Üzerindeki Etkisi: 1980 Sonrası Dönem Analizi. *İzmir İktisat Dergisi,* 35(1), 141-154.

Fosu, G. A. (2019). Government Expenditure and Unemployment: Empirical Investigation of Sub-Saharan African (SSA) Countries. Eastern Illinois University, Masters Theses

Gachari, J. M., & Korir, J. K. (2020). Effect of Fiscal Policy on Unemployment in Kenya. *Journal of Economics and Finance*, 11(1), 19-31.

Güney, A., & Balkaya, E. (2018). Kamu harcamaları ve ticari açıklığın işsizlik ve genç işsizliğe etkisi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 49-74.

Halil, K., & Bayraktar, Y. (2021). Kamu Teşvik Mekanizmalarının Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üzerine Etkisi: AB Ülkeleri ve Türkiye'de Güneş Enerjisine Yönelik Dinamik Panel Veri Analizi. *Sosyoekonomi,* 29(48), 181-204.

Hidalgo-Hidalgo, M., & Iturbe-Ormaetxe, I. (2018). Long-run effects of public expenditure on poverty. *The Journal of Economic Inequality*, 16(1), 1-22.

Holden, S., & Sparrman, V. (2018). "Do Government Purchases Affect Unemployment?". *The Scandinavian Journal of Economics*, 120(1), 124-158.

Kamacı, A., & Kılıç, H. (2019). Kamu harcamalarının ekonomik büyüme ve işsizlik üzerindeki etkisi: OECD ülkeleri örneği. *Politik Ekonomik Kuram,* 3(1), 113-128.

Kanca, O. ve M. Bayrak, (2015). "Kamu Harcamaları Bileşenleri ile İşsizlik Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği". *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi,* 1(2), 55-74.

Kato, R.R. and Miyamoto, H. (2015), "Effects of fiscal stimulus on the labor market", *Public Policy Review,* 11(2), 277-302.

Keyifli, N. (2019). Yönetim Kalitesi ve Gelir Eşitsizliği: Seçilmiş Latin Amerika Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Çalışma. *Vergi Sorunları Dergisi*, 42(375), 124-132.

Keyifli, N., & Recepoğlu, M. (2020). Sağlık Harcamaları, CO2 Emisyonu, Yenilenebilir Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme: Bootstrap Panel Nedensellik Testinden Kanıtlar. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi,* 10(20), 285-305.

Kuran, İ., & Bayraktar, Y. (2020). Türkiye İçin Bölgesel Dengesizlikleri Gidermede Kalkınma Ajanslarının Rolü: 26 Kalkınma Ajansı İçin Swot Analizi Işığında Tespitler ve Öneriler. *1. Third Sector Social Economic Review,* 55(3), 2064-2077.

Mahdavi, S., & Alanis, E. (2013). Public expenditures and the unemployment rate in the American states: Panel evidence. Applied Economics, 45(20), 2926-2937. https://doi.org/10.1080/00036846.2012.690849.

Mahmood, H. and Khalid, S. (2013), "Fiscal policy for growth and employment generation inPakistan", *Academic Research International*, 4(6), 372.

Maku, O.E. and Alimi, O.Y. (2018), "Fiscal policy tools, employment generation and sustainable development in Nigeria", *Acta Universitatis Danibius Economica,* 4(3), 186-199.

Matsumae, T. and Hasumi, R. (2016), "Impacts of government spending on unemployment: evidence from a medium-scale DSGE model", Economic and Social Research Institute (ESRI) Discussion Series, No. 329, 1-49.

Meng, X. (2015). Essays on the Dynamic Effects of Fiscal Policy on Output and Unemployment in the Presence of Labor Market Frictions and Labor Mobility Barriers: Theoretical Investigations and Empirical Studies. Dissertation, National Graduate Institute For Policy Studies.

Murwirapachena, G., Choga, I., Maredza, A., & Mavetera, N. (2013). Fiscal policy and unemployment in South Africa: 1980–2010. *Mediterranean Journal of Social Sciences,* 4(6), 579-579.

Murwirapachena, G., Maredza, A. and Choga, I. (2013), "The economic determinants of budget deficit in South Africa", *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(13), 561-569.

Nepram, D., Sıngh, S. P., & Jaman, S. (2021). The Effect of Government Expenditure on Unemployment in India: A State Level Analysis. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business,* 8(3), 763-769.

Obayori, J. B. (2016). Fiscal policy and unemployment in Nigeria. *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention,* 3(2), 1887-1891.

Onodugo, V. A., Obi, K. O., Anowor, O. F., Nwonye, N. G. & Ofoegbu, G. N. (2017). Does Public Spending Affect Unemployment in An Emerging Market?, *Journal of Risk Research,* 7(1), 32-40.

Onwuka, C. E. (2021). The Impact of Fiscal and Monetary Policy on Unemployment Rate in Nigeria. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3959996

Özer, M. O. (2020). Kamu Harcamaları ve İşsizlik Oranı Arasındaki İlişki: Abrams Eğrisinin Türkiye için Sınanması. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi,* 10(20), 307-322.

Öztürk, N., & Bayraktar, Y. (2009). Aksak Rekabetin Önlenmesinde Devletin Rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.* 4(2), 74-93.

Sağdıç, E. N., & Yıldız, F. (2020). Bölgesel düzeyde kamu harcamalarının işsizlik düzeyi üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (64), 208-226.

Selase, A.E. (2019), "Impact of disaggregated public expenditure on unemployment rate of selected African countries: a panel dynamic analysis approach", *American International Journal of Humanities, Arts and Social Sciences,* 1(2), 47-57.

Singh, D., & Shastri, S. (2020). Public expenditure on education, educational attainment and unemployment nexus in India: an empirical investigation. International Journal of Social Economics. 47(5), 663-674.

Şahin, M. ve Ç. Özenç, (2007) "Kamu Harcamaları ile Makro Ekonomik Değişkenler Arasındaki Nedensellik İlişkileri". *Yönetim Bilimleri Dergisi,* 5(2), 177-200.

Toprak, M., Bayraktar, Y., & Özyılmaz, A. (2019). Kamu Yatırımlarının Bölgesel Dengesizlik Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. *Research Journal of Politics, Economics & Management*. 7(3).

Torkamaanı, J., & Jamalı, M. E. (2006). Effects of government expenditure on poverty reduction in rural areas of Iran. *Iranian Economic Research*. 7(25), 153-174.

Turan Erol, Olgun Mehmet Fırat, Güngör Berkan, (2021):Post-Sovyet Türk Cumhuriyetleri'nde Hükümet Etkinliği Ve Yolsuzlukla Mücadele Üzerine Bir Yakınsama Analizi, Editör:Çevik Savaş, Turan Erol, Bağımsızlıklarının 30. Yılında Türk Devletleri Ekonomik, Politik Ve Sosyal Dönüşüm, Yayın Yeri:Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı, , Basım sayısı:1, Bölüm Sayfaları:261 -327

KAYNAKÇA

Asian Development Bank (2020) Regional Comprehensive Economic Partnership: Overview and Economic Impact, No. 164.

Bayraktutan, Yusuf ve Bayraktar, Yüksel (2004) "Yakınlaşma Kriterleri Bağlamında AB Genişlemesi ve Türkiye", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2): 1-17.

Crivelli, Pramile ve Inama, Stefeno (2022) A Preliminary Assessment of the Regional Comprehensive Economic Partnership, ABD Briefs No. 206.

Dinh, K. Duy (2021) "Rules of Origin in RCEP Agreement: Advancement and Convergence", Global Trade and Customs Journal, 16(6): 248-255.

Gaur, Pankhuri (2021) "Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) A Trade Agreement among Equals?", Journal of Asia Pacific Studies, 6(3): 403-416.

Guiding Principles and Objectives for Negotiating the Regional Comprehensive Economic Partnership, rcepsec.org/wp-content/uploads/2019/10/RCEP-Guiding-Principles-public-copy.pdf

Hayakawa, K. 2014. Impact of Diagonal Cumulation Rule on FTA Utilization: Evidence from Bilateral and Multilateral FTAs between Japan and Thailand. Journal of the Japanese and International Economies. 32. pp. 1–16.

Lima, D. Jose; Aguiar, Angel ve Ronzheimer, I. Nadine (2021) Economic and Social Effects of a Possible Trade Agreement between Latin America and the Asia-Pacific Region, International Trade Series: 168.

Mussa, Michael (2000) Factors Driving Global Economic Integration, imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp082500#trade (E.t.: 11.12.2021).

Nicita, Alessandro; Razo, Carlos; Mott, Graham; Peters, Ralf ve Shirotori, Miho (2021) A New Centre of Gravity: The Regional Comprehensive Economic Partnership and Its Trade Effects, UNCTAD.

Pomfret, Richard (2006) Regional Trade Agreements, Regional Economic Integration, Michele Fratianni (Ed.) Elsevier, Oxford, 39-54.

Ratna, S. Rajan ve Huang, Jing /2016) "Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) FTA: Reducing Trade Cost through Removal of Non-Tariff Measures", Korea and the World Economy, 17(2): 213-242.

RCEP Agreement Series, https://rcepsec.org/legal-text/

Rillo, D. Aladdin; Robeniol, M. R. D. Anna ve Buban, M. Salvador (2022) The Story of RCEP: History, Negotiations, Structure and Future Directions,

Rosenbaum, Y. Chika (2018) RCEp or TPP? An Empirical Analysis Based on Global Experience, Asian Politics & Policy, 10(3): 427-441.

Rupal, Vidhi (2020) India's Exit from the RCEP: Why and What's Next, Social and Political Research Foundation, Discussion Paper. Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP): Implications, Challenges and Future Growth of East Asia and ASEAN, (Ed. Kimura, Fukunari; Thangavelu, Shandre; Narjoko, Dionisius) Economic Research Institute for ASEAN and East Asia.

Schott, J. Jeffrey (2022) Which Countries are in the CPTPP and RCEP Trade Agreements and Which Want in? Peterson Institute for International Economics. (piie.com)

Summary of the Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement, rcepsec.org/wp-content/uploads/2020/11/Summary-of-the-RCEP-Agreement.pdf

Tan, Ivy; Hong, Kelvin; Chiang, Y. Choon; Di, Wu; Pan, Jenny ve Kok, K. Weng (2021) Understanding the Regional Comprehensive Economic Partnership Agreement (RCEP): What Does the RCEP Mean to Businesses? https://www.bakermckenzie.com/

The Text of the General Agreement on Tariffs and Trade, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/gatt47.pdf

The Text of the General Agreement on Trade in Services, https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats.pdf

WTO, Regional Trade Agreements Database, https://rtais.wto.org/UI/PublicMaintainRTAHome.aspx

Yu, K. Peter (2017) The RCEP and Intellectual Property Normsetting in the Asia-Pacific, September 2017 89, Available at: https://scholarship.law.tamu.edu/facscholar/1003.

açısından da tarıma dayalı sanayi belirleyici olmuştur. Tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayi ile dokuma sanayinin payının yıllık yurtiçi katma değerin yaklaşık % 84'ünü oluşturması bu iddiayı desteklemiştir. Altıncı olarak, çalışanlar açısından tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde azalan verimler olgusunun geçerli olabileceği savunulabilir. Nitekim çalışan sayısının, işletme sayısının ve yıllık üretim kıymetinin en çok tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde toplanmasına karşın çalışanların ortalama verimliliğinin en yüksek olduğu sektör tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayi değil kimya sanayi olmuştur. Tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayi ise bir hesaplamaya göre ikinci bir başka hesaplamaya göre üçüncü sırada yer almıştır. Elbette böyle bir iddiayı kuvvetli savunabilmek için dinamik verilerin olması gereklidir. Yedincisi, sermaye açısından da tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde azalan verimler olgusunun geçerli olabileceği iddia edilebilir. Çalışan sayısının, işletme sayısının ve yıllık üretim kıymetinin en çok tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde olmasına rağmen sermayenin ortalama verimliliğinin tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde değil kâğıt ve karton sanayinde en yüksek olması buna işaret etmektedir. Tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayi ise üçüncü sırada yer almıştır. Yıllık üretimin beygir gücüne oranı hesaplama sonuçlarına göre de durum aynıdır. Diğer taraftan, böyle bir iddiayı daha güçlü destekleyebilmek için verilerin dinamik olarak da incelenebilmesi gereklidir. Sekizinci ve son olarak, 1927 itibariyle üretimin ithalata bağımlılığının düşük olduğu ifade edilebilir. Üretim kıymeti toplamının ithalata bağımlılığının % 6,79 olarak hesaplanması ve 1927'deki ekonomik yapı açısından belirleyici olan tarım, evcil hayvanlar, balık ve av ürünleri sanayinde üretimin ithalata bağımlılığının daha da düşük olması bu ifadeyi destekleyici niteliktedir.

KAYNAKLAR

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü (1969). Sanayi Sayımı 1927. Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.

Şahinkaya, Serdar (2019). Cumhuriyetimizin İlk Sanayi Sayımı 1927: "Bir Hesaplaşma Hazırlığı", *Çalışma ve Toplum*, 1(60): 199-201.

BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİYLE ÇİZGİ FİLMLER

Aysun KÜRSÜ
Mehmet Akif HAŞILOĞLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-29-5

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ 1
1.1. Bilimsel Süreç Becerileri 3
1.1.1. Temel Süreç Becerileri 4
1.1.1.1. Gözlem Yapma 4
1.1.1.2. Sınıflama Yapma 4
1.1.1.3. İletişim Kurma 5
1.1.1.4. Ölçme 5
1.1.1.5. Tahminde Bulunma (Önceden Kestirme) 5
1.1.1.6. Çıkarımda Bulunma 6
1.1.2. Bütünleştirilmiş Süreç Becerileri 6
1.1.2.1. Verileri Kaydetme ve Yorumlama 6
1.1.2.2. Değişkenleri tanıma ve kontrol etme 6
1.1.2.3. Deney Yapma 7
1.1.2.4. Hipotez Kurma 7
1.1.2.5. Operasyonel Tanımlama 7
1.2. Yaşam becerileri 8
1.2.1 Analitik Düşünme 8
1.2.2. Karar Verme 9
1.2.3. Yaratıcı Düşünme 10
1.2.4. Girişimcilik 10
1.2.5. İletişim 11
1.2.6. Takım Çalışması 12
1.3. Mühendislik ve Tasarım Becerileri 12
1.3.1. Yenilikçi (İnovasyon) Düşünme 12
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 15
3. YÖNTEM 19
3.1. Araştırma Yöntemi 19
3.2. Çalışma Grubu 19
3.3. Veri Toplama Araçları 20
3.4. Veri Analizi 20
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlik 20
4. BULGULAR 21
4.1. Vikingler Çizgi Filminde Yer Alan Fen Bilimleri Alana Özgü Beceriler 21
4.1.1. Deney Yapma Becerisine İlişkin Bulgular 22
4.1.2. İletişim Becerisine İlişkin Bulgular 24
4.1.3. Gözlem Becerisine İlişkin Bulgular 27
4.1.4. Ölçme Becerisine İlişkin Bulgular 30
4.1.5. Tahminde Bulunma Becerisine İlişkin Bulgular 33
4.1.6. Sınıflama Yapma Becerisine İlişkin Bulgular 35
4.1.7. Çıkarım Yapma Becerisine İlişkin Bulgular 35

4.1.8. Verileri Kaydetme Ve Yorumlama Becerisine İlişkin Bulgular 37
4.1.9. Hipotez Kurma Becerisine İlişkin Bulgular 40
4.1.10. Operasyonel Tanımlama Becerisine İlişkin Bulgular 41
4.1.11. Analitik Düşünme Becerisine İlişkin Bulgular 42
4.1.12. Karar Verme Becerisine İlişkin Bulgular 44
4.1.13. Yaratıcı Düşünme Becerisine İlişkin Bulgular 47
4.1.14. Girişimcilik Becerisine İlişkin Bulgular 48
4.1.15. Takım Çalışması Becerisine İlişkin Bulgular 50
4.1.16. Mühendislik ve Tasarım Becerisine (Yenilikçi İnovatif Düşünme) İlişkin Bulgular 52
4.2. Kaptan Tsubasa Çizgi Filminde Yer Alan Fen Bilimleri Alana Özgü Beceriler 54
4.2.1. İletişim Becerisine İlişkin Bulgular 55
4.2.2. Gözlem Becerisine İlişkin Bulgular 56
4.2.3. Ölçme Becerisine İlişkin Bulgular 58
4.2.4. Sınıflama Yapma Becerisine İlişkin Bulgular 59
4.2.5. Tahminde Bulunma Becerisine İlişkin Bulgular 60
4.2.6. Çıkarım Yapma Becerisine İlişkin Bulgular 61
4.2.7. Verileri Kaydetme Ve Yorumlama Becerisine İlişkin Bulgular 63
4.2.8. Hipotez Kurma Becerisine İlişkin Bulgular 64
4.2.9. Operasyonel Tanımlama Becerisine İlişkin Bulgular 65
4.2.10. Analitik Düşünme Becerisine İlişkin Bulgular 66
4.2.11. Karar Verme Becerisine İlişkin Bulgular 67
4.2.12. Yaratıcı Düşünme Becerisine İlişkin Bulgular 68
4.2.13. Girişimcilik Becerisine İlişkin Bulgular 68
4.2.14. Takım Çalışması Becerisine İlişkin Bulgular 69
4.3. Uğur Böceği İle Kara Kedi Çizgi Filminde Yer Alan Fen Bilimleri Alana Özgü Beceriler 70
4.3.1. İletişim Becerisine İlişkin Bulgular 71
4.3.2. Gözlem Becerisine İlişkin Bulgular 74
4.3.3. Ölçme Becerisine İlişkin Bulgular 75
4.3.4. Sınıflama Yapma Becerisine İlişkin Bulgular 77
4.3.5. Tahminde Bulunma Becerisine İlişkin Bulgular 77
4.3.6. Çıkarım Yapma Becerisine İlişkin Bulgular 78
4.3.7. Verileri Kaydetme Ve Yorumlama Becerisine İlişkin Bulgular 79
4.3.8. Hipotez Kurma Becerisine İlişkin Bulgular 80
4.3.9. Operasyonel Tanımlama Becerisine İlişkin Bulgular 81
4.3.10. Analitik Düşünme Becerisine İlişkin Bulgular 82
4.3.11. Karar Verme Becerisine İlişkin Bulgular 83
4.3.12. Yaratıcı Düşünme Becerisine İlişkin Bulgular 84
4.3.13. Girişimcilik Becerisine İlişkin Bulgular 85
4.3.14. Takım Çalışması Becerisine İlişkin Bulgular 85
4.3.15. Mühendislik ve Tasarım Becerisine (Yenilikçi İnovatif Düşünme) İlişkin Bulgular 86

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 89
5.1. Sonuç ve Tartışma 89
5.1.1. Öneriler 91

KAYNAKÇA 93

EK 1. TRT Çocuk - Vikingler Çizgi Filmi Fen Bilimleri Alana Özgü Beceriler (Saniyeler İle) 103

EK 2. Kaptan Tsubasa Çizgi Filmi Fen Bilimleri Alana Özgü Beceriler (Saniyeler İle) 116

KAYNAKÇA

Acıbozlar, Ö., 2006. Yönetici hemşirelerin karar verme stratejileri ve yaratıcılık düzeyler. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Afacan, Ö., 2013. İlköğretim Öğrencilerinin "Fen Ve Teknoloji Dersi" Ve "Fen Ve Teknoloji Öğretmeni" Kavramlarına Yönelik Metafor Durumları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(19), 287-306. https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkusbed/issue/19551/208386

Ağargün M., 2011 Kritik ve Analitik Düşünme Nedir. http://www.kritik-analitik.com/.

Akıncı, A., 2013. Okulöncesi döneme yönelik hazırlanan çizgi filmlerde değerlerin sunumu: TRT Çocuk kanalı örneği. Yüksek lisans tezi, https://tez.yok.gov.tr.

Akoğuz, M., 2002. Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aktamış, H., 2007. Fen eğitiminde bilimsel süreç becerilerinin bilimsel yaratıcılığa etkisi: İlköğretim 7. Sınıf fizik ünitesi örneği.

Alan, İ., 2009. Sevgi içerikli çizgi filmlerin ilköğretim 5.sınıftaki çocukların görsel sanatlar dersinde yaptıkları resimler üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara

Altınkılıç, Z. ve Özkan, H., 2014. Televizyon izlemenin 1-6 yaş çocuk sağlığı üzerindeki etkilerine yönelik annelerin tutum ve davranışlarının belirlenmesi. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi, 4(3), 186-194.

Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010. Sosyal Bilimlerde Araştırma yöntemleri SPSS uygulamaları.

Aral, N. ve Aktaş, Y., 1997. Çocukların Televizyon ve Diğer Etkinliklere Harcadıkları Sürenin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(13), 99-105.

Aral, N., 2011. Okul öncesi eğitimde kaynaştırma. Morpa Yayıncılık, İstanbul.

Arslan, A. G. ve Tertemiz, N., 2004. İlköğretimde bilimsel süreç becerilerinin geliştirilmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(4), 479-492.

Arslan, Ş., 2010. Televizyon reklamlarının okul öncesi dönem çocuklarının tüketici davranışlarına etkileri. Yüksek lisans tezi, https://tez.yok.gov.tr

Arthur, C., 1993. Teaching Science Ihrough discovery. Macmillan Publishing Conıpany, Toronto.

Atan, U., 1995. Animasyonun Kültür Aktarımındaki Yeri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Atik, A. ve Ebren, Ö., 2015. Çizgi Filmlerde Sempatik Şiddet Olgusu: TRT Çocuk Televizyonu Örneği. Atatürk İletişim Dergisi, (8), 99-114. http://dergipark.gov.tr/atauniiletisim/issue/33518/373937

Ayaz, M. F., 2015. Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Fen Derslerindeki Akademik Başarılarına Etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 10/3 Winter 2015, p. 139-160, Ankara. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7664.

Aydoğdu, B., 2006. İlköğretim fen ve teknoloji dersinde bilimsel süreç becerilerini etkileyen değişkenlerin belirlenmesi. Doktora Tezi, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Aymer, A., 2005. Analytical thinking. Cairo: CAPSCU.

Bağcı Kılıç, G., 2003. Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Araştırması (TIMSS): Fen Öğretimi, Bilimsel Araştırma ve Bilimin Doğası. İlköğretim-Online, (10.02.2010), 2 (1), 42-51.

Bayır, E. ve Günşen, G. 2017. Okul öncesi dönem çocuklarının en çok izledikleri çizgi filmlerin bilimsel açılardan analizi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2), 746-761.

Blackvell, F. ve Hofmann, C., 1991. Science - Fiehl test eılition. High scope K-3 curriculum series, 4.

Berber, A., Anilan, B., Odabaş, İ. N. ve Alkan, D., 2019. Fen bilimleri öğretmen adaylarının eğitimde çizgi filmin kullanımına ilişkin görüşleri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 465-492.

Castells, M., 2009. Communication power. Oxford University Press, Oxford.

Cengiz, Ö., İlçi Küsmüş, G. ve Ramazan, O., 2020. TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Gelişim Alanlarına Göre Değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(2), 271-287.

Coade, N., 1997. Be Creative (Her Koşulda Yaratıcı Olmak). (Çev.: Aydın Ekim Savran, 2002). Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic. San. Ltd. Şti, İstanbul.

Conner, C., 1998. Can you teach creativity?. British Educational Research Journal, 24(4), 482-490.

Cüceloğlu, D. ve Çoban, 2007. Yeniden İnsan İnsana, Remzi Kitapevi, İstanbul. Çepni, S., Ayaş, A., Johnson, D. ve Turgut, M. F., 1996. Fizik öğretimi. Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi Deneme Basımı, Ankara.

Çalışkan Çoban, E.; 2007. Sosyal Beceri Sorunu Olan Öğrenciler ve Annelerine Uygulanan Yaratıcı Drama Etkinlikleri Programının Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Gelişmesi Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, İzmir.

Daft, R. L., 2005. The Leadership Experience, Third Edition. Thomson South-Western College Publishing, Canada.

Denzin, N. K. and Lincoln, Y. S., 1994. The research process. Handbook of qualitative research, 45-81.
Doyle, A., 2017. Analytical skills list and examples. https://www.thebalance.com/analytical-skills-list-2063729 (29.03.2018).

Dökme, İ. ve Ozansoy, Ü., 2004. Fen öğretiminde bilimsel iletişim kurabilme becerisi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 6(9).

Dökme, İ., 2005. Milli eğitim bakanlığı ilköğretim 6. sınıf fen bilgisi ders kitabının bilimsel süreç becerileri yönünden değerlendirilmesi. Elementary Education Online, 4(1).

Drucker, P. F., 1998. The Discipline of Innovation. Harvard Business Review, 76(6), s.149-160.

Efe, B., 2014. Küresel Medyada Çocuk Televizyonu Yayıncılığı Türkiye'den Bir Örnek: Disney Channel. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı, İstanbul. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp

Elçi, Ş., 2010. İnovasyon: Nedir, Ne Değildir? www.focusinnovation.net.

Erlendsson, J., 1999. The Role Of Creativity. University of Iceland. http://www.hi.is/~joner/eaps/cq_cr04.htm (02.19.2007).

Esler, K., 1977. Teaching elemenlaıy Science. Technological University, Florida.

European Commission, 2004. Helping to create an entrepreneurial culture. A guide on good practices in promoting entrepreneurial attitudes and skills through education. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission, 2011. Entrepreneurship education: Enabling teachers as a critical success factor. a report on teacher education and training to prepare teachers for the challenge of entrepreneurship education. Bruxelles: Entrepreneurship Unit Directorate-General for Enterprise and Industry.

Fisher, R., 2005. Teaching Children to Think. Nelson Thornes Materyal. 2nd Edition.

Geısler, E., 1993. Middle Managers as Internal Corporate Entrepreneurs: An Unfolding Agenda. Interfaces, 23(6), s.52-63.

Genç, S. Z., 2010. Bilimsel Araştırma Basamakları. Remzi Y. Kıncal (Der.) Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nobel Yayın Dağıtım, 79-95, Ankara.

Güçray, S. S., 1998. Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleri ile ilişkisi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2 (9), 7-16.

Günaydın, B., 2011. Çocuklara yönelik programlarda toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu: TRT Çocuk ve Yumurcak TV. Uzmanlık tezi, https://www.rtuk.gov.tr.

Harlen, W., 1993. Teaching and learning primary Science. Convin Press, London.

Halpern, D. F., 1996. Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking. Lawrence Erlbaum Associates, USA. http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=57201004.

Hazır, A., 2006. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin bilimsel süreç becerilerini edinebilme düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Herron, L., 1992. Cultivating Corporate Entrepreneurs, Human Resource Planning, 15(4), 3-14.

Hu, W. and Adey, P., 2002. A scientific creativity test for secondary school students. International Journal of Science Education, 24, 389- 403.

Hughes, C. and Wade W., 1993. Inspirations For Investigations In Science. Warwickshire: Scholastic Publication, 5-53.

İpek, Y., 2010. Fen ve Teknoloji dersinde bilimsel süreç becerilerinin gelişim düzeylerinin belirlenmesi. Van.

Işık, N. ve Kılınç, E. F., 2012. İnovasyon Sistemi Yaklaşımı Ve İnovasyon'un Coğrafyası: Türkiye Örneği. Bilgi Ekonomisi Ve Yönetimi Dergisi, 1s, 172-178.

Kaba, F., 1992. Animasyonun Eğitim Amaçlı Kullanımı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Kaptan Tsubasa çizgi filmi için görseller https://www.youtube.com/playlist?list=PLRLjyBz90YnfzNOsoVg8Dz4yl9OrfO2r- adresinden alınmıştır.

Kara, B., 2016. Çizgi filmin sosyolojik anatomisi: pepe örneği. Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 14-22.

Karahan, Z., 2006. Fen ve teknoloji dersinde bilimsel süreç becerilerine dayalı öğrenme yaklaşımının öğrenme ürünlerine etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi.

Kaya, Z. ve Uzoğlu, M., 2020. Çizgi Filmlerin Eğitim Alanında Kullanılmasıyla İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. OPUS International Journal of Society Researches, Eğitim ve Toplum Özel sayısı, 6194-6214.

Kılınç, F., 2013. Çizgi filmlerdeki temel sosyal değerler: Pepee ve Pocoyo örneği. Yüksek lisans tezi, https://tez.yok.gov.tr.

Kidenda, M. C. A., 2006. An Investigation of the Impact of Animated Cartoons on Children in Nairobi. Master thesis, http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/15960/Kidenda_An%20Investigation%20of%20the%20Impact%20of%20Animated%20Cartoons%20on%20Children%20in%20Nairobi.pdf?sequence=3.

Koyunlu Ünlü, Z., 2018. Ortaokul öğrencilerinin gözlem yapmaya ilişkin algıları. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (3), 1571-1584.

Kurtulan, B., 2015. Erken çocukluk döneminde (4-7 yaş) bilişsel beceriler ile sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, https://tez.yok.gov.tr.

Kuzgun, Y., 1992. Karar stratejileri ölçeği: geliştirilmesi ve standardizasyonu. VII: Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Türk Psikologlar Derneği, 161 –170.

Lind, K., 1998. Science process skills: Preparing fort he future. World Wide, Monroe.

Lsce, 2017. Life skills and citizenship education initiative middle east and north Africa. The twelve core life skills. http://www.lsce-mena.org/uploads/updated_lsce_files/171020_CPF_Report.pdf (29.03.2018).

Martin, D. J., 1997. Elemantary Science Methods A Constructivist Approach, Delmar Publishers. America.

MEB, 2013. İlköğretim kurumları (ilkokullar ve ortaokullar) fen bilimleri dersi öğretim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.

MEB, 2018. Fen bilimleri dersi taslak öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7, 8. sınıflar). Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.

MEB, 2018. Hayat Bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 1, 2 ve 3. sınıflar). Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

MEB, Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi Tüm Alanlar İş Hayatında İletişim. Ankara.

Mucize Uğur Böceği ile Kara Kedi çizgi filmi için görseller https://www.youtube.com/playlist?list=PLnpBq2b4rDauLSMY2MemxhncHsKdTQe-B adresinden alınmıştır.

Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H., 2011. Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Kişilik Gelişiminde Rol Modellik Ve Çizgi Filmler. Ekev Akademi Dergisi, 281.

Ömeroğlu, E. ve Turla, A., 2001. Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve desteklenmesi. Milli eğitim Dergisi, 151.

Özakçaoğlu, N., 2009. Çizgi filmlerin zihinsel engelli öğrencilerin resimlerine anlatım, biçim ve renk olarak yansıması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim İş Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.

Öztürk, Z. Y. ve Summak, M. S., 2014. İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Bireysel Yenilikçiliklerinin İncelenmesi. International Journal Of Science Culture And Sport, Özel Sayı, (1), 844-853.

Özdemir, H., 2009. İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin bilimsel süreç becerilerine sahip olma düzeyleri (Afyonkarahisar ili örneği). Yüksek lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Özer, Ö., 2015. İkibin Sonrası Sinemalarda Gösterilen Çizgi Filmlerin Okul Öncesinde Kazandırılması Gereken Değerler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Öztürk Samur, A., Durak Demirhan, T., Soydan S. ve Önkol, L., 2014. Pepee çizgi filminin ebeveyn, öğretmen ve çocuk gözüyle değerlendirilmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(26), 151-166.

Padilla, J. M. and Okcy, J. R., 1984. The effccts of instruetion on integrated Science process skill achievement. Journal of Research in Science Teaching, 21(3), 277-287.

Presseisen, B. Z., 1991. Thinking skills: meanings and models revisited, A. Costa (Ed), Developing Minds: A Source Book For Teaching Thinking. Virginia: Association For Supervision and Curriculum Development.

Robinson, C. W. and Zajicek, J. M., 2005. Growing minds: The effects of a one-year school garden program on six constructs of a life skills of elementary school children. HortTechnology, 15(3), 453-457.

Roffe, I., 2004. Innovation and E-Learning, E-Business For An Educatıonal Enterprıse. University Of Wales Press, Cardiff.

Ruskin Üniversitesi, 2011. Üniversite Öğrencileri için Hazırlanmış Rapor. http://www.kritik-analitik.com/

Sadioğlu, Ö., Turan, M., Dikmen, N., Yılmaz, M. ve Özkan, Y., 2018. Değerlerin Öğretiminde Çizgi Filmler: Rafadan Tayfa Örneği. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(3), 240-251.

Samur, A. Ö., Demirhan, T. D., Soydan, S. ve Önkol, L., 2014. Pepee Çizgi Filminin Ebeveyn Öğretmen Ve Çocuk Gözüyle Değerlendirilmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(26), 151-166.

Selanik Ay, T. ve Korkmaz, Ç., 2017. Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerler Ve Kültürel Ögeler Bağlamında "Küçük Hezarfen" Çizgi Filmi. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 8(2), 49-62.

Seymenoğlu, Y., 2009. Televizyon Reklamlarında İknanın Belirleyicileri 'Animasyon Karakter Kullanımının Tüketicilerin İkna Sürecine Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Sungur, N., 1997. Yaratıcı Düşünme. Evrim Yayıncılık, İstanbul.

Tan, M. ve Temiz, B. K., 2003. İlköğretim Fen Öğretiminde Temel Bilimsel Süreç Becerileri. Eğitim ve Bilim Dergisi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Taş Alicenap, Ç., 2015. Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması. Türklük Bilimi Araştırmaları, 11-26.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E., 2001. Sözel, Yazılı Ve Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi Ve Uygulama Örnekleri. Epsilon Yayınları, İstanbul.

Teymuroğlu, B. ve Oruç, Ş., 2016. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Çizgi Film Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi. International Journal of Field Education, 2(2), 92-106. https://dergipark.org.tr/en/pub/ijofe/issue/28468/303428

Torrance, E. P., 1973. "Torrance Tests of Creative Thinking: Norms Technical Manual" Lexington Mass.: Personnel Press Inc. Yaratıcı Düşünme. Evrim Yayıncılık, İstanbul.

Torrance, E. P., 1990. Torrance Tests of Creative Thinking (Beaconville, IL: Scholastic Testing Services). (Aktaran: Hu, W., Adey, P. 2002, A Scientific Creativity Test for Secondary School Students. International Journal of Science Education. Volume 24. Number 4. 1 April 2002. Pp, 389-403.

TRT Çocuk Vikingler çizgi filmi için görseller https://www.youtube.com/playlist?list=PLLhq12gjkgMQ40sxpvWEOAKH88jpB5Byr adresinden alınmıştır.

Türker, V., 2020. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Marmara Üniversitesi, İstanbul

Ünlü, A. S., 2017. Toplumsal cinsiyet rolleri bakımından TRT Çocuk kanalında yayımlanan çizgi filmler. Yüksek lisans tezi, https://tez.yok.gov.tr.

Vestal, W. K., 1995. Nursing Management Concepts And Issues. 2. Edition. J.B.Lippincott Company, Philadelphia.

World Health Organization., 1999. Partners İn Life Skills Education - Conclusions From A United Nations İnter-Agency Meeting. http://www.who.int/mental_health/media/en/30.pdf

Yalın, H. İ., 2000. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Yeşilyaprak, B. ve Uçar, E., 2014. Öğrenmeden öğretime. Eğitim psikolojisi içinde, Pegem Yayıncılık, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H., 2016. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınları, Ankara.

Yorulmaz, B., 2013. Pepee Çizgi Filminin Din Ve Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 24.

Yorulmaz, B., 2013. Din Ve Değerler Eğitimi Açısından Caillou Çizgi Filminin Değerlendirilmesi. Diyanet İlmi Dergisi, 127-143.

Zhao, Y., 2014. Creating The Entrepreneurial Mindset In 2st Century Schools, 1(9), December.

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ÇANAKKALE BÖLGESİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE BÖLGESEL KALKINMA

EDİTÖRLER

Prof.Dr. Ercan SARIDOĞAN

Prof.Dr. Cüneyt KILIÇ

Doç.Dr. Özgür TOPKAYA

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-48-7

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

İçindekiler……...…….	**III**
ÖNSÖZ/Editörden…….....	**V**
Mahalle Yönetimi ve Mahalle Muhtarlığı Üzerine Bir Değerlendirme: Çanakkale Kepez Beldesi Örneği *İsa Yavaş, Hikmet YAVAŞ*..……..	**1**
Orman Yangınlarıyla Mücadelede Yerel Yönetişim: Çanakkale Örneği *Nahit BEK, İbrahim Tanju AKYOL*……..….	**16**
AB Ülkelerinde Akıllı Kent Uygulamaları ve Çanakkale İli Üzerine Bir Değerlendirme *Salih Ziya KUTLU, Didem SAYGIN*……..….	**28**
Millî Mücadele'nin Çanakkale'deki Yansımaları: Çerkeslerin Rolü Üzerine Bir Değerlendirme *Tahir Anıl GÜNGÖRDÜ* ……..….	**40**
Güney Marmara Kalkınma Ajansı Örneği Ekseninde Kalkınma Ajanslarının İdare Hukuku Bakımından Niteliği ve Ceza Hukuku Sorumluluğu *Yağmur Ekim YILMAZ* ……..……..	**51**
Çanakkale İlinde Yaşayan Suriyeli Ve Afganistanlı Sığınmacıların Göç Deneyimleri *Niyazi YILMAZ, Bünyamin BACAK, Canan Öykü DÖNMEZ KARA* …….	**60**
Türkiye'deki Kadın Göçmenlerin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İşgücü Piyasasındaki Yeri: Çanakkale Örneği *Zarife DEMİR Canan Öykü DÖNMEZ KARA* ……..……..	**73**
Sosyal Dışlanmanın Önlenmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Çanakkale İli Örneği *Hüseyin ÇAY, Özgür TOPKAYA*……..….	**88**
Türkiye'de Sosyal Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği *Melih KURAN, Arife UYGUN*……..……..	**100**
Çanakkale İli Sağlık Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği ile Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi *Merve EREZKAYA ŞAHİN* ……..….	**110**
COVID-19 Pandemisinin Çanakkale'nin Ekonomik Büyümesi Üzerindeki Etkisi: İktisadi Faaliyet Kollarına Yönelik Bir Analiz *Gülistan CAN, Burcu KILINÇ SAVRUL, Feyza ARICA, Cüneyt KILIÇ*……..….	**120**
Beveridge Etkisiyle Çanakkale'de 1990-2021 Dönemi Açık İş Sayısı ve İşsizliğin Analizi *Muhammet KARANFİL* ……..….	**134**
Enflasyon Oranı Algısının Sağlıklı Beslenme Kararı Ve Enflasyonda Tüketici Davranışlarıyla İlişkisinin İncelenmesi: Biga Örneği *Hasan AZAZİ, Salih TOSUN, Figen KILIÇ*……..….	**144**
1915 Çanakkale Köprüsünün Bölge Ekonomisine Katkısı *Meral ÇABAŞ, Mustafa TORUN*…….....	**152**

Biga Uygulamalı Bilimler Fakültesi Bankacılık ve Finans Bölümü Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi *Ünzüle KURT, Yusuf YİĞİT, Özgür TOPKAYA, Esra DEMİREL*……	**162**
Yerel Yönetimlerde Katılımcılık Açısından Temsili Demokrasi ve Hemşehrilik Bilinci Üzerine Ampirik Bir Araştırma: Çanakkale Ayvacık Belediyesi Örneği *Erdal EROĞLU, Mehmet ÖKSÜZ, Selçuk İPEK*……	**166**
Çanakkale İlinin Mali Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme *Serkan IŞIK, Rıdvan ENGİN.*……	**175**
Mahalli İdarelerde Bütçe Sürdürülebilirliği: Çanakkale Belediyesi Örneği *Mehmet AVCI*…… ……	**190**
Çanakkale İlinde Vergi Uyum Düzeyi Üzerine Bir Değerlendirme *Yakup TAŞDEMİR*……	**204**
Çanakkale İlindeki Coğrafi İşaretli Ürünler ve Markalaşma *Serkan ÖZDEMİR, Güngör HACIOĞLU*…… ……	**215**
Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılığı Ve Çevre Dostu Ürünleri Kullanma Eğilimleri: Biga MYO Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma *Ahmet ŞAHBAZ*..... ……	**226**
Çanakkale'nin Uluslararası Yüzü Truva: Kentsel Kültürel Mirasın Kalkınmayla İlişkisi *Filiz ÇOBAN ORAN* ……	**237**
Küre-yerelleşme Bağlamında Şehir Diplomasisi: Çanakkale Örneği *Tuğçe YILDIZ* ……	**246**

KAYNAKÇA

19 Ekim 2015 tarihli Resmi Gazete.

1982 Anayasası

2108 sayılı Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasası

2972 sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarları Ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun

4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun.

5393 sayılı Belediye Kanunu

AKMAN, Ç. (2018). "Mahalle Yönetimi ile İlgili Yeni Bir Yasal Düzenleme Gerekir mi? Isparta İli Özelinde Bir Araştırma". Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 10(9): 516-534.

AKPINAR, R. (2017). "Halka En Yakın Birim Olan Muhtarlık Müessesesi: İzmir Karşıyaka İlçesinde Nitel Bir Araştırma". Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (13): 99-110.

ALADA, ADALET B. "Kentsel Yönetime Katılımda 'Mahalle'". Dosya-08: Yerel Yönetimlere Katılım, Bülten 64, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayını, 1-11, http://www.yayed.org/id74-incelemeler/dosya-08-8-kentsel-yonetime-katilimda-mahalle-adalet-b-alada.php#.YpoFgsVBzIU, 03.06.2022.

ARIKBOĞA, E. (1998). Yerel Yönetimler Katılım ve Mahalle Muhtarlığı. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

ARIKBOĞA, E. (2018). "Mahalle Muhtarlığı ve Muhtarlık-Belediye İlişkileri". Yerel Yönetimler ve İyi Yönetişimler içinde (19-35). Argüden Akademi Yayınları, İstanbul.

ASLAN, C. (2021). "Mahalle Muhtarlığı Hukuksal ve İşlevsel Analizleri". Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 30(2): 18-27.

ATAK, Ş, Ş. ve Bek, N. (2015). "Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması Sürecinde Mahalle Yönetimlerinde Değişim". Mecek& M. Doğan& B. Parlak (Ed.) İdari ve Mali Açıdan Türkiye'de Yerel Yönetimler içinde (173-183). Bekad Yayınları, Antalya.

BAL, H.& AYGÜL, H. H.& UYSAL, M. T.& OĞUZ, Z. N. (2012). "Muhtarların Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Mahalle-Kentsel Sorunlara Yaklaşımları (Isparta Örneği)". Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2): 17-40.

BULUT, Y. (2001). "Mahalle Muhtarlığı Üzerine Bir Araştırma". Çağdaş Yerel Yönetimler, 10 (3): 32-51.

ÇADIRCI, M. (1970). "Türkiye'de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine Bir İnceleme". Belleten Dergisi, 34(135). 409-420.

ÇILGIN, K. & YİRMİBEŞOĞLU, F. (2019). "Yerel Demokrasi Arayışında Mahalle Yönetimi". Planlama Dergisi, 29(2): 102-114.

DURMAZ, D.& CANBULUT, T.& ARTAN T. (2021). "Mahalle Muhtarlığı ile Sosyal Hizmet Arasındaki İlişki: Yeni Kamu Yönetimi İlkeleri Bağlamında Müşterek Olmak Mümkün Mü?". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 30 (3): 113-141.

ERGENÇ, Ö. (1984). "Osmanlı Şehirlerindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine". Osmanlı Araştırmaları IV: 65-76.

ERYILMAZ, B. (1988). "Türkiye'de Köy ve Mahalle Muhtarlıklarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi". Türk İdare Dergisi, Sayı 378: 465-478.

GÖKÜŞ, M.& BAYRAKCI, E.& ALPTÜRKER H. (2013). "Mahalle Yönetimi ve Mahalle Muhtarlarının Vatandaşlar Tarafından Değerlendirilmesi". Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18 (2): 31-45.

GÜL, H. (2015). "Kamu Politikası Analizi, Yöntemleri ve Teknikleri". Yasama Dergisi, 10 (29): 5-3.

GÜL, H. (2019). "Değişen Kent ve Mahalle Yönetimi ve Katılım". Y. Ç. Özservet ve Hülya Küçük (Ed.). Mahalle Odaklı Katılım içinde. (19-44). Astana Yayınları, Ankara.

GÜNEŞ, Y. (2009). "Mahalle Yönetimi". Türk İdare Dergisi, Sayı 465: 113-131.

GÜRBÜZ, S. & ŞAHİN, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, "Mülki İdare Birimleri". https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx, 03.06.2022.

KALKINMA BAKANLIĞI. (2018). "On Birinci Kalkınma Planı Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu", https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/YerelYonetimlerOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf, 04.06.2022.

KALKIŞIM, H. M. & YILMAZ, N. (2017). "Mahalle Yönetimi ve Mahalle Muhtarlarının Profili: Trabzon Ortahisar Örneği". Kültürel İktisadi ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 6 (12): 110-126.

KAVRUK, H. (2018). Mahalle Yerleşimi ve Yönetimi. Nobel, Ankara.

KELEŞ, R. (2016). Yerinden Yönetim ve Siyaset. Cem Yayınevi, İstanbul.

KELEŞ, R. & MENGİ, A. (2017). Kent Hukuku. İmge Kitabevi, Ankara.

ORTAYLI, İ. (2017). Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi. Cedit Neşriyat, Ankara.

ÖNVER, M. Ş.(2020). "Türkiye'de Mahalle Yönetimi". Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, 3(4): 37-60.

PALABIYIK, H. & ATAK, Ş. (2000). "21. Yüzyıla Girerken Mahalle Yönetimi". Z.Toprak (Ed.). İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Yerel Gündem 21 Yayını, İzmir.

ŞAHİN, M. & IŞIK, E. (2011). "Osmanlı'dan Cumhuriyete Mahalle Yönetimi". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 30: 221-230.

T.C. MUHTAR BİLGİ SİSTEMİ, https://www.muhtar.gov.tr/, 04.06.2022.

TAVŞANCIL, E. & ASLAN, A. E. (2001). İçerik Analiz ve Uygulama Örnekleri. Elipson Yayınevi, İstanbul.

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu (2022a), "Şehir Köy Nüfus Oranı", https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109, 03.06.2022.

TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu (2022b), "Nüfus, Yıllık Nüfus Artış Hızı, İl, İlçe, Belde Belediyesi, Köy Sayısı ve Nüfus Yoğunluğu", https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109, 03.06.2022.

YILDIRIM, A. & ŞİMŞEK, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

KAYNAKÇA

AGUILAR, S. & MONTIEL, C. (2011). The challenge of applying governance and sustainable development to wildland fire management in Southern Europe. *Journal of Forestry Research*, 22 (4), 627-639, DOI 10.1007/s11676-011-0168-6.

AKYOL, İ. T. (2018). Desantralizasyon ve İyi Yönetişim. M. Karakaş, S. Karatepe & F. Benli (Ed.), Siyasal, Ekonomik ve Entelektüel Boyutlarıyla İyi Yönetişim (181-200), İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

ANADOLU AJANSI (2021). Dünya Genelinde Orman Yangınları İle Mücadele Devam Ediyor. https:// www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-genelinde-orman-yanginlari-ile-mucadeledevam-ediyor/2329068 (20.09.2022).

ATAR, D. & ÖZKAL, M. K. (2021). Türkiye Orman Varlığı, Orman İdaresi ve Planlaması Dairesi Başkanlığı, Ankara.

CLIMATE SCIENCE SPECIAL REPORT (2017). Droughts, Floods and Wildfire, Fourth National Climate Assessment, Volume:1, https://science2017.globalchange.gov, (21.09.2022).

COPES-GERBITZ, K., HAGERMAN, S. M. & DANIELS, L. D. (2022). Transforming fire governance in British Columbia, Canada: an emerging vision for coexisting with fire. *Regional Environmental Change*, 22 (48), https://doi.org/10.1007/s10113-022-01895-2.

CURTIS, P. G., SLAY, C. M., HARRIS, N. L., TYUKAVINA, A. & HANSEN, M. C. (2018). Classifying Drivers of Global Forest Loss. *Science*, 361 (6407), 1108-1111.

ESSEN, M., MCCAFFREY, S., ABRAMS, J. & PAVEGLIO, T. (2022). Improving Wildfire Management Outcomes: Shifting the Paradigm of Wildfire from Simple to Complex Risk. *Journal Environmental Planning and Management*, 1–19, DOI: 10.1080/09640568.2021.2007861.

EUROPEAN COMMISSION (2021). *Land-based wildfire prevention: Principles and experiences on managing landscapes, forests and woodlands for safety and resilience in Europe.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

EUROPEAN COMMISSION (2018). *Forest Fires — Sparking firesmart policies in the EU*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

EUROPEAN COMMISSION (2016). *Supporting decentralisation, local governance and local development through a territorial approach.* Tools and Methods Series, Directorate-General for International Cooperation and Development European Commission, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

FAO. (2020), Global Forest Resources Assessment 2020: Main Report, Rome. https://www.fao.org/3/ca9825en/ca9825en .pdf, (15.09.2022).

FLANNIGAN M. D., KRAWCHUK M. A., DE GROOT W. J., WOTTON B. M. & GOWMAN L. (2009). Implications of Changing Climate For Global Wildland Fire. *International Journal of Wildland Fire* 18, 483–507.

FLEMING, C. J., MCCARTHA, E. B. & STEELMAN, T. A. (2015). Conflict and Collaboration in Wildfire Management: The Role of Mission Alignment. *Public Administration Review,* 75 (3), 445-454.

GILLETT N. P., WEAVER, A. J., ZWIERS, F. W., FLANNIGAN M. D. (2004). Detecting the Effect of Climate Change on Canadian Forest Fires, *Geophysıcal Research Letters*, vol. 31, l18211, 1-4.

GILLSON, L., WHITLOCK, C. & HUMPHREY, G. (2019). Resilience and fire management in the Anthropocene. *Ecology & Society*, 24 (3): 14.

GRAHAM, J., AMOS, B. & PLUMPTRE, T. (2003). *Principles for Good Governance in the 21st Century*. Policy Brief No. 15, Ottawa, Ontario: Institute On Governance.

GÜZELSARI, S. (2004). Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları. K. Öktem & U. Ömürgönülşen (Ed.), *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları* (85-137), Ankara: İmaj Yayınevi.

HANNAH, R., ROSER, M. (2021). Forests and Deforestation, Our world in Data, https://ourworldindata.org/defore station#citation, (30.09.2022).

KALKINMA BAKANLIĞI (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Ormancılık ve Orman Ürünleri Çalışma Grubu.https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/04/Ormancilik_ve_Orman_UrunleriCalismaGrubuRap oru.pdf, (18.09.2022).

MEZA, O. (2015). From Local Government to Local Governance. *Journal of Public Governance and Policy.* 1 (1), 5-22.

MILLER, B. A., YUNG, L., WYBORN, C., ESSEN, M., GRAY, B. & WILLIAMS, D. R. (2022). Re-Envisioning Wildland Fire Governance: Addressing the Transboundary, Uncertain, and Contested Aspects of Wildfire. *Fire*, 5 (2), 49, https://doi.org/10.3390/fire5020049.

NIKOLAKIS, W. & ROBERTS, E. (2021). Wildfire governance in a changing world: Insights for policy learning and policy transfer. *Risk, Hazards & Crisis in Public Policy*, 1-21, DOI: 10.1002/rhc3.12235.

O'DRISCOLL, D. (2018). Demand for Good Local Governance. Helpdesk Report, https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/14254/396_Demand_for_Good_Local_Governance.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (02.09.2022).

OSBORNE, D. T. & GAEBLER, T. (1992). *Reinventing government: how the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. USA: Penguin Books.

ÖZDEN, S. (2020). *İtfaiyeciler İçin Orman Yangınları*, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları, Yayın No:53, Ankara

ROENGTAM, S. & AGUSTIYARA, A. (2022). Collaborative governance for forest land use policy implementation and development. *Cogent Social Sciences*, 8 (1), 2073670, DOI: 10.1080/23311886.2022.2073670.

SOBACI, M. Z. (2007). Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5 (1), 219-235.

TADESSE, E. & SEBOKO, B. (2013). Training Manual On: Forest/Wildland Fire Prevention and Control for Sustainable ForestManagement.https://www.forestcarbonpartnership.org/sites/fcp/files/fcpdocs/2015/October/Forest%20Fire_Manual.pdf, (14.09.2022).

TÜRKEŞ, M. & ALTAN, G. (2012). Çanakkale'nin 2008 Yılı Büyük Orman Yangınlarının Meteorolojik ve Hidroklimatolojik Analizi. *Coğrafî Bilimler Dergisi*, 10 (2), 195-218.

UNITED NATİONS (2009). *Local Governance and Decentralization*, https://www.undp.org/?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=Cj0KCQjw4omaBhDqARIsADXULuV3tvdfAIudEniCZ7ZYzrVAs5ByyJshxa9iH6iFL4qhm0g_1fF_2oQaAu9bEALw_wcB, (15.09.2022).

UNITED NATİONS (1992). Agenda 21. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf, (18.09.2022).

UN ENVIRONMENT PROGRAMME (2020). The State of The World's Forests, https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/32473/WF20BEN.pdf?sequence=1&isAllowed=y#:~:text=More 20than%20half%20of%20the,boreal%2C%20temperate%20and%20subtropical%20domains, (12.09.2022).

UNESCAP (2009). What Is Good Governance?. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 1-3.

WILSON, R. H. (2000). Understandıng Local Governance: An International Perspective. *Administração Pública*, 40 (2), 51-63.

ORMAN YANGINLARININ ÖNLENMESİ VE SÖNDÜRÜLMESİNDE GÖREVLİLERİN GÖRECEKLERİ İŞLER HAKKINDA YÖNETMELİK, Bakanlar Kurulu Karar Tarihi: 10.9.1976, Resmi Gazete Yayım Tarihi: 09.10.1976.

6831 SAYILI ORMAN KANUNU, Kabul Tarihi: 31.08.1956, Resmi Gazete Yayım Tarihi: 08.09.1956, Sayı: 9402.

ÇANAKKALE İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ, https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70467/cografya.html (02.10.2022).

ÇANAKKALE'DE ÇIKAN ORMAN YANGINI KONTROL ALTINA ALINDI (2022). https://www.ensonhaber.com/gundem/canakkalede-cikan-orman-yangini-kontrol-altina-alindi (03.10.2022)

ÇANAKKALE'DE ÇIKAN ORMAN YANGININA MÜDAHALE EDİLİYOR, (2022). https://www.aa.com.tr/tr/gundem/canakkalede-cikan- orman-yanginina-mudahale-ediliyor/2646253 (03.10.2022).

ÇANAKKALE'DE ORMAN YANGININA MÜDAHALE, (2022). https://www.haberturk.com/canakkale-de-orman-yanginina-mudahale-ediliyor-3479658 (02.10.2022).

ORMAN YANGINLARIYLA MÜCADELE, https://www.ogm.gov.tr/tr/orman-yanginlariyla-mucadele, (05.09.2022).

ORMAN YANGINLARIYLA MÜCADELEDE REZERV GÜCE YERLİ VE MİLLİ DESTEK, https://www.iha.com.tr/haber-ormanyanginlariyla-mucadelede-rezerv-guce-yerli-ve-milli-uretim-destegi-1080178/ (03.10.2022).

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2021), 2020 Türkiye Orman Varlığı, Ankara. Ormanlara İlk Müdahale 15 Dakikada Yapılıyor, https://www.tarimorman.gov.tr/Haber/5325/Orman-Yanginlarina-Ilk- Mudahale-15-DakikadaYapiliyor, (03.10.2022).

YANGIN BÖLGELERİNDE HALK SEFERBER OLDU, (2021). https://tr.euronews.com/2021/08/03/yang-n-bolgelerinde-halk-seferber-oldu-sonuna-kadar-buradayız, (05.09.2022).

2021 YILI ÇANAKKALE İLİ ORMAN YANGINLARI İLE MÜCADELE KOORDİNASYON TOPLANTISI, http://www.canakkale.gov.tr/2021- yili-canakkale-ili-orman-yanginlari-ile-mucadele- koordinasyon-toplantisi (12.10.2022).

http://www.canakkale.gov.tr/ (12.10.2022).

https://iog.ca/what-is-governance/, (10.09.2022).

https://ourworldindata.org/deforestation, (01.10.2022).

https://thehaguepeace.org/site/whatcauseswildfires/?gclid=CjwKCAjwv4SaBhBPEiwA9YzZvFPK96FP_BEufFipnOwMVcBt2UQV-g9cj0fWXqVy5T4YyT8gMcwYmhoCHCAQAvD_BwE, (08.09.2022).

https://www.fao.org/forestry/27221-06293a5348df37bc8b14e24472df64810.pdf, (11.09.2022).

https://www.gdrc.org/u-gov/global-neighbourhood/chap1.htm, (09.09.2022).

https://www.wwf.org.co/en/?364633/Increasing-forest-fires-are-a-crisis-for-the-planet, (01.10.2022).

b) Gerekli beceriler kazandırmak ve ağ yapıları oluşturmak suretiyle her iki şehrin ileri düzey akıllı şehir dönüşümü seviyelerine ulaşmaları için uzun vadeli işbirliği yapmak" olarak belirtilmiştir.

Proje kapsamında, 12 Mart 2019 tarihinde Çanakkale'de, İspanya ve Türkiye'den paydaşların katıldığı bir açılış toplantısı düzenlenmiş, Brüksel'e proje ortaklarının katıldığı bir çalışma ziyareti yapılarak akıllı kent çalışmalarında kullanılacak Strateji Belgesi hazırlanmış, Tarragona kentinde, gerçekleştirilmesi planlanan akıllı kent uygulamalarına yönelik bir çalıştay yapılmış ve son olarak 9 Ocak 2020'de Çanakkale'de proje sonuçlarının kamuoyuna açıklandığı kapanış toplantısı organize edilmiştir (Çanakkale -Tarragona Geleceğin Akıllı Şehirleri için Ortaklık Projesi, Faaliyetler, 2021).

6. SONUÇ

Kentlerde günümüzde yaşanan ve gelecekte karşılaşılabilecek sorunları çözmek için geliştirilen çözüm önerilerinden biri olan akıllı kent yaklaşımı, temel olarak teknolojinin kentsel hizmetlerde kullanılması olarak tanımlanmaktadır. Ancak kavramı sadece teknolojiyle eş tutmak ya da akıllı kent unsurlarından sadece bir/birkaçı özelinde çalışma yapmak, sınırlı ve sığ bir yaklaşımı beraberinde getirmektedir.

Son dönemde dünya ülkeleri de akıllı kent kullanımına önem vermektedir. Akıllı kent uygulamalarının bu açıdan en önemli örnekleri Avrupa Birliği ülkelerinde yer almaktadır. Bulunduğu kentin sosyo ekonomik ve kültürel özelliğine göre akıllı kentlerin uygulanma şekilleri Avrupa ülkeleri açısından farklılık göstermektedir. Ama genel ortak özelliğine bakıldığında akıllı kentlerin Avrupa da yaşam kalitesini arttırıp, vatandaşların hayat şartlarını kolaylaştırmak gibi bir hedefi olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca iklim değişikliği ve enerji tasarrufu açısından da akıllı kent uygulamaları Avrupa kentlerinde önem arz etmektedir. Türkiye'de ise geçmişten günümüze akıllı kent uygulamaları üzerine yapılan araştırmalar, konunun genellikle tek düzeyde kaldığı ancak faaliyetler için planlama, strateji belirleme, faaliyetlerin tespiti, uygulama ve denetim olmak üzere çağdaş yönetim yaklaşımının adımları izlenerek yapılacak çalışmaların daha başarılı olması beklenebilir. Ayrıca akıllı kent uygulamalarının her aşamasında kentteki tüm paydaşların katılımıyla karar alınması ve faaliyetlerin uygulamaya geçirilmesi önemli bir unsur olarak ifade edilebilir.

Çanakkale ilinde akıllı kent olma yolundaki girişimler daha çok yerel yönetimler üzerinden gerçekleşmektedir. Belediye tarafından kentsel hizmet sunumu için gerçekleştirilen faaliyetler ve yine belediyenin Avrupa Birliği Kent Eşleştirme (Town Twinning) Hibe Programı'ndan yararlanarak gerçekleştirdiği proje bu ifadeyi doğrulamaktadır. Ancak kenti diğer kentlerden ayıran önemli bir nokta, kentteki akıllı kent kavramına ve uygulamalarına yönelik farklındalığı ve işbirliği kültürünü yükselmek için kamu – özel – sivil birlikteliğiyle hayata geçirilmiş olan "Aklım Fikrim Çanakkale" projesidir. Bu projeyle birlikte akıllı kentleşme sürecinin sadece teknolojik yönünün olmadığı, bunun yanında akıllı kent uygulamalarının kentteki tüm paydaşların katılımıyla beraber çeşitlendirilmesinin ve planlanmasının gerekliliğinin önemli bir örneği verilmiştir. Hem Çanakkale kenti hem de akıllı kent uygulamalarını hayata geçirmek isteyen kentler için öneriler şu şekilde sıralanabilir;

a) Akıllı kent uygulamalarının başarılı şekilde uygulanabilmesi için gerekli olan teknolojik altyapıya yatırım yapmak.
b) Akıllı kent uygulamalarını geliştirebilecek ve sistemde ortaya çıkması muhtemel sorunlara müdahale edebilecek donanımda personel istihdam etmek ya da hizmet satın almak.
c) Akıllı kent uygulamalarına yatırım yapabilmek için gerekli olan mali kaynaklara sahip olmak.
d) "Aklım Fikrim Çanakkale" projesine benzer, kentteki tüm paydaşların katılımıyla gerçekleştirilecek projeler geliştirmek.
e) Akıllı kent uygulamalarına yönelik olarak hem yöneticiler hem de vatandaşlar düzeyinde yüksek farkındalığa sahip olmak.
f) Akıllı kent olmanın sürekli bir gelişimi gerektirdiğini kabul ederek sürdürülebilirliği sağlamak.
g) Akıllı kent unsurlarının çeşitliliğini sağlamak.
h) Akıllı kent uygulamalarını kullanacak bireylere gerekli eğitimleri vermek.

KAYNAKÇA

AKILLI ŞEHİR, Akıllı Şehir Örnekleri, Barselona, https://www.akillisehir.com/idet/4/30/barselona (Erişim tarihi: 27.09.2022)

AKILLI ŞEHİR, Akıllı Şehir Örnekleri, Londra, https://www.akillisehir.com/idet/4/26/londra (Erişim tarihi: 27.09.2022)

AKILLI ŞEHİR, Akıllı Şehir Örnekleri, Paris, https://www.akillisehir.com/idet/4/32/paris) (Erişim tarihi: 27.09.2022)

Aklım Fikrim Çanakkale Projesi Rapor, (2017), http://www.novusens.com/s/2462/i/Canakkale_rapor_final_web.pdf (Erişim tarihi: 01.02.2021)

ALBINO V. & Berardi U. & DANGELICO R. M. (2015). "Smart Cities: Definitions, Dimensions, Performance, and Initiatives", Journal of Urban Technology, 22:1, 3-21.

ALICI O. V., SAYGIN D., (2019) "Kent Bilgi Sistemi", Ö. Sezer ve A. Kayan (Der.), Kent Tartışmaları ve Yeni Yaklaşımlar, Orion Yayınları, Ankara.

ALKAN T., (2015). "Akıllı Kentler ya da 21. Yüzyıl Şehirleri", Bilişim, Yıl: 43, Sayı: 182, s.70-77.

ATEŞ M. & ERINSEL ÖNDER D., (2019). "'Akıllı Şehir' Kavramı ve Dönüşen Anlamı Bağlamında Eleştiriler", MEGARON, 14(1): 41-50.

BAKICI T. & ALMIRALL E. & WAREHAM J. (2013). "A Smart City Initiative: the Case of Barcelona", Journal of the Knowledge Economy, 4: 135-148.

BARRIONUEVO J.M. & BERRONE P. &RICART J.E. (2012). "Smart Cities, Sustainable Progress," IESE Insight 14, 50-57.

BELISSENT J. (2011). WEBINAR: The Core Of A Smart City Must Be Smart Governance., https://www.forrester.com/The+Core+Of+A+Smart+City+Must+Be+Smart+Governance/-/EWEB7738 Retrieved 19/01/21

BRAUNA T. & FUNGA B.C.M. & IQBALB F. & SHAH B. (2018). "Security and Privacy Challenges in Smart Cities", Sustainable Cities and Society, Volume 39, May 2018, 499-507.

CASTELNOVO W. & MISURACA G. & SAVOLDELLI A. (2015). "Smart Cities Governance: The Need for a Holistic Approach to Assessing Urban Participatory Policy Making", Social Science Computer Review, Volume: 34 Issue: 6, 724-739.

COCCHIA A. (2014). "Smart and Digital City: A Systematic Literature Review", R.P. Dameri & C. Rosenthal-Sabroux (Der.), Smart City: How to Create Public and Economic Value with High Technology in Urban Space, Springer, Switzerland.

COLLDAHL C. & FREY S. & KELEMEN J.E. (2013). "Smart Cities: Strategic Sustainable Development for an Urban World", School of Engineering Blekinge Institute of Technology, Dissertation, Sweden.

CÖMERTLER S. & CÖMERTLER N. (2021). "Akıllı Kentlerde Çevresel, Sosyal ve Ekonomik Sürdürülebilirlik, Kopenhag Örneği", Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, 6 (1), 317-333.

ÇANAKKALE AYNALI PAZAR, "Aklım Fikrim Çanakkale" Projesine "En İyi Sosyal Sorumluluk" Ödülü http://mobil.canakkaleaynalipazar.com/haber/aklim-fikrim-canakkale-projesine-en-iyi-sosyal-sorumluluk-odulu/16953/ (Erişim Tarihi: 01.02.2021)

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, Çanakkale Belediyesi Akıllı Uygulamalar.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, "Akıllı Şehirlerin Geleceği İçin Ortaklık" Projesi Hibe Almaya Hak Kazandı… https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1140-tum-haberler/783-akilli-sehirlerin-gelecegi-icin-ortaklik-projesi-hibe-alma (Erişim Tarihi: 03.02.2021)

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, Çağrı Merkezi, https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1422-cagri-merkezi (Erişim Tarihi: 01.02.2021)

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, e-Belediye Uygulaması https://ebelediye.canakkale.bel.tr/web/guest/2 (Erişim Tarihi: 01.02.2021)

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, Çanakkale Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, Çanakkale Belediyesi 2016 Faaliyet Raporu.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, Çanakkale Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, Çanakkale Belediyesi 2019 Faaliyet Raporu.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ 2020-2024 Stratejik Planı, https://www.canakkale.bel.tr/file/316/z9f3t71Yd2lhCaD4MWpCMxYSdv1ttITM.pdf (Erişim Tarihi: 01.02.2021)

ÇANAKKALE BELEDİYESİ, 360 Kent Rehberi, http://webgis.canakkale.bel.tr/keos/ (Erişim Tarihi: 01.02.2021)

Çanakkale - Tarragona Geleceğin Akıllı Şehirleri için Ortaklık Projesi, Kaynaklar, http://www.smartroas.com/uploads/files/23/Canakkale%20Gelecegin%20Sehirleri%20Sunum.pdf (Erişim Tarihi: 01.02.2021)

Çanakkale -Tarragona Geleceğin Akıllı Şehirleri için Ortaklık Projesi, Faaliyetler, http://www.smartroas.com/faaliyetler (Erişim Tarihi: 03.02.2021)

Çanakkale -Tarragona Geleceğin Akıllı Şehirleri için Ortaklık Projesi, Kaynaklar http://www.smartroas.com/uploads/files/2/Sunum1-Canakkale-Mavi-Kart.pdf (Erişim Tarihi: 01.02.2021)

DELOITTE, Akıllı Şehir Yol Haritası, 2016.

DELOITTE, Smart Cities – A Deloitte Point of View, Version 1.0, 2015, 14https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/public-sector/deloitte-nl-ps-smart-cities-report.pdf (Erişim Tarihi: 22.01.2021)

DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI, Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı (2006-2010), 2006, Ankara, s.27.

GALPERINA L.P. & GIRENKO A.T. & MAZURENKO V.P. (2016). "The Concept of Smart Economy as the Basis for Sustainable Development of Ukraine", International Journal of Economics and Financial Issues, 6(S8) 307-314.

GERÇEK H. & GÜLERSOY N.Z. & CILIZ N. & ALTAN OCAKVERDI H. (2011). Vizyon 2050 Türkiye, TÜSİAD.

GIFFINGER R. & FERTNER C. & KRAMAR H. & MEIJERS E. (2008) Smart Cities Ranking of Europen Medium-Sized Cities - Final Report 2007, Prepeared by Vienna University of Technology.

GÜL A. & ATAK ÇOBANOĞLU Ş. (2017). "Avrupa'da Akilli Kent Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Çanakkale'nin Akıllı Kente Dönüşümünün Analizi", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.22, Kayfor15 Özel Sayısı, 1543-1565.

GÜRSOY O. (2019). "Akıllı Kent Yaklaşımı ve Türkiye'deki Büyükşehirler İçin Uygulama İmkânları", Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

HALL R.E. (2000). "The Vision of a Smart City." Proc. of the 2nd International Life Extension Technology Workshop, Paris, France, 2000.

HARRISON C. & DONNELLY I.A. (2011). "A Theory of Smart Cities", Proceedings of the 55th Annual Meeting of the ISSS - 2011, Hull, UK, 55(1).

ISO/IEC (2015). Smart Cities Preliminary Report 2014, JTC Information Technology, Published in Switzerland, https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/developing_standards/docs/en/smart_cities_report-jtc1.pdf (Erişim Tarihi: 22.01.2021)

KARAYILMAZ C. & ÖZKER A.N. (2020). "Kamusal Nitelikli Özel Malların Sunumunda Akıllı Şehirler Olgusu: Akıllı Şehir Uygulamalarında Küresel Değişimler", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 22(38), 82-100.

KALKINMA BAKANLIĞI, Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, 2013, Ankara.

KALKINMA BAKANLIĞI, 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı, 2015, Ankara.

KONYA BÜYÜKŞEHIR BELEDİYESİ, Akıllı Şehir Konya Uygulamaları, http://konya.bel.tr/etkinlik/akillisehir/ (Erişim Tarihi: 30.01.2021)

KÖSEOĞLU Ö. (2019). Metropoliten Kentlerin Geleceği Yeni Yaklaşım, Model ve Uygulamalar, SETA, İstanbul, 2019.

KUMAR T.M.V. & DAHIYA B. (2017). "Smart Economy in Smart Cities", T.M. Vinod Kumar (Ed.), Smart Economy in Smart Cities - International Collaborative Research: Ottawa, St.Louis, Stuttgart, Bologna, Cape Town, Nairobi, Dakar, Lagos, New Delhi, Varanasi, Vijayawada, Kozhikode, Hong Kong, Springer.

LOMBARDI P. & GIORDANO S. & FAROUH H. & YOUSEF W. (2012). "Modelling The Smart City Performance", Innovation: The European Journal of Social Science Research, 25:2, 137-149.

ÖRSELLI E. & DINÇER S. (2019). "Akıllı Kentleri Anlamak: Konya ve Barcelona Üzerinden Bir Değerlendirme", Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, 90-110.

ÖRSELLI E. & AKBAY C. (2019). "Teknoloji ve Kent Yaşamında Dönüşüm: Akıllı Kentler", Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, Yıl: 2019, Cilt: 2, Sayı: 1, 228-241.

PIERCE P. & ANDERSSON B. (2017). "Challenges with Smart Cities İnitiatives – a Municipal Decision Makers' Perspective", Proceedings of the 50th Hawaii International Conference on System Sciences, pp.2804-2813.

SILVAA B.N. & KHANB M. & HAN K. (2018). "Towards Sustainable Smart Cities: A Review of Trends, Architectures, Components, and Open Challenges in Smart Cities", Sustainable Cities and Society, 38, 697–713.

TÜBİTAK. (2004). Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi, Ankara.

TÜRKİYE BİLİŞİM VAKFI. (2016). Türkiye Akıllı Şehirler Değerlendirme Raporu.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI. (2019). On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023, Ankara.

T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI. (2019). 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi, Ankara.

T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, Akıllı Şehirler Beyaz Bülteni.

T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, Akıllı Şehirler Beyaz Bülteni.

T.C. DIŞIŞLERI BAKANLIĞI, Avrupa Birliği Başkanlığı Yerelde AB, Geleceğin Akıllı Şehirleri İçin Ortaklık Projesi https://www.yereldeab.org.tr/sehireslestirme/HibeProjeleri/TabId/472/ArtMID/3697/ArticleID/4890/Gelece%C4%9Fin-Ak%C4%B1ll%C4%B1-%C5%9Eehirleri-%C4%B0231in-Ortakl%C4%B1k-Projesi.aspx (Erişim Tarihi: 03.02.2021)

T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, Avrupa Birliği Başkanlığı Yerelde AB, Geleceğin Akıllı Şehirleri İçin Ortaklık Projesi https://www.yereldeab.org.tr/sehireslestirme/HibeProjeleri/TabId/472/ArtMID/3697/ArticleID/4890/Gelece%C4%9Fin-Ak%C4%B1ll%C4%B1-%C5%9Eehirleri-%C4%B0231in-Ortakl%C4%B1k-Projesi.aspx (Erişim Tarihi: 03.02.2021)

T.C. ULAŞTIRMA VE ALTYAPI BAKANLIĞI. (2019). Ulusal Akıllı Ulaşım Strateji Belgesi ve 2020-2023 Eylem Planı, Ankara.

T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, Kentsel-Kırsal Nüfus Oranı, https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/kentsel---kirsal-nufus-orani-i-85670, (Erişim Tarihi: 19.07.2020)

TÜRKIYE İSTATİSTİK KURUMU BAŞKANLIĞI, Haber Bülteni, Sayı: 13140, 11/07/2012, http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do%3Fid%3D13140, (Erişim Tarihi: 19.07.2020)

UÇAR A. & ŞEMŞİT S. & NEGİZ N. (2017). "Avrupa Birliği Akıllı Kent Uygulamaları ve Türkiye'deki Yansımaları" Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.22, Kayfor15 Özel Sayısı,1785-1798.

ULUKAVAK M. & ÖNDER H.G. (2019). "Akıllı Kent", Ö. Sezer & A. Kayan (Der.), Kent Tartışmaları ve Yeni Yaklaşımlar, Orion Yayınları, Ankara.

UNITED NATIONS HUMAN SETTLEMENTS PROGRAMME (UN-HABITAT), (2013). Planning and Design For Sustainable Urban Mobility Global Report On Human Settlements.

UNITED NATIONS DEPARTMENT OF ECONOMIC AND SOCIAL AFFAIRS. (2018). https://www.un.org/development/desa/en/news/population/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html#:~:text=News-,68%25%20of%20the%20world%20population%20projected%20to%20live%20in,areas%20by%202050%2C%20says%20UN&text=Today%2C%2055%25%20of%20the%20world's,increase%20to%2068%25%20by%202050., (Erişim Tarihi: 19.07.2020)

VANOLO A. (2014). "Smartmentality: The Smart City as Disciplinary Strategy", Urban Studies, 51(5) 883–898.

VAROL Ç. (2017). "Sürdürülebilir Gelişmede Akıllı Kent Yaklaşımı: Ankara'daki Belediyelerin Uygulamaları", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 26 Sayı 1, 43-58.

WORLD BANK, Urban Population, https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?end=2019&start=1960, (Erişim Tarihi: 19.07.2020).

WORLD BANK. (2016). Achieving Energy Savings by Intelligent Transportation Systems Investments in the Context of Smart Cities. https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/24740/Achieving0ener0ext0of0smart0cities.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Erişim Tarihi: 19.01.2021)

tartışmaya yer bırakmayacak ölçüde bir Millî Mücadele karşıtlığına ulaşılmaktadır. Anzavur Ahmet'in mezarının bir tekke hâline gelmesi ve Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra dahi bir ziyaret merkezi olarak görülmesi her koşulda çarpıcı bir anekdot olarak önümüze çıkmaktadır.

Çerkes Ethem için ise aynı kesinlikte ifadeler kullanılması zor gözükmektedir. Kendisinin Millî Mücadele sürecine katkıları açıkça ortaya çıkarılabilirken, ardından Yunan işgal kuvvetleriyle ilişki kurmasına kadar giden olaylar dizisi ise kendisini belki de dönemin en ilginç simalarından birisi hâline getirmektedir. Konu hakkındaki kaynaklar incelendiğinde, İttihatçı geleneğin içindeki serüveni, Ankara'ya davet edildikten sonra edindiği Marksist öğreti filizleri ve liderlik için Mustafa Kemâl Paşa ile bir yarışmaya sürüklenen kişilik özellikleri Çerkes Ethem'in hayat öyküsünü özetleyen en temel faktörler olarak öne çıkmaktadır. Ankara Hükûmetiyle arasındaki ilişkilerin kötüleşmesi ve bir çatışmaya evrilen seyri ise, bugün dahi çeşitli kaynaklarda birbirleriyle çelişen yorumları barındırmaktadır. Bu hâliyle dahi Çerkes Ethem'in hayat hikâyesi didaktik ögeler bakımından oldukça besleyici görünmektedir. Zira tarihî karakterlerin iyi veya kötü, hain veya kahraman olarak net birer portrelerinin çizilmesi adına çaba gösterilmesindense, hayatın olağan akışına uygun şekilde inişli çıkışlı seyirler izleyebildiğini belirtmek, bir sosyal bilim olarak tarih disiplininin ele alınışını daha sağlıklı bir çerçeve oturtabilecektir.

Sonuç olarak, Çanakkale, Balıkesir, Biga, Bandırma, Gönen ve Yenice çevrelerindeki Millî Mücadele döneminin sunduğu resim, sürekli değişiklikler gösteren, çeşitli raslantısal ögelerin bir araya gelmesiyle şekillenen bir süreç görüntüsündedir. Bu süreçte özellikle Türkler ve Çerkesler arasındaki sosyal, siyasal, ekonomik ve kişisel pozisyonların şekillendirdiği tercih ve zorunlulukların değişen kombinasyonları, her bir tarihî öznenin birbirlerinden farklı eğilimlerini ortaya çıkarmıştır. Bölgenin ayırt edici özelliği ise, I. Dünya Savaşı'nı, İngiliz, Fransız ve Yunan işgallerini, Anzavur Ayaklanmaları'nı, Çerkes Ethem'in akınlarını, Millî Mücadeleci sivil ve askerlerin faaliyetlerini, kısaca Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş sürecinin neredeyse tüm safhalarını deneyimlemiş olmasında aranmalıdır. Dolayısıyla, hem demografik yapısı hem de tarihiyle Çanakkale, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş serüveninin bir prototipi görünümündedir.

KAYNAKÇA

ABADAN, Y. (1972). Mustafa Kemal ve Çetecilik (2 b.). İstanbul: Varlık Yayınları.

AKSOY, Z. (2018). Çerkes Sürgünü Hikayelerinde Kimliğin İnşası. Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi(31), s. 62-76.

AKYÜZ, J. (2008). Göç Yollarında; Kafkaslardan Anadolu'ya Göç Hareketleri. Bilig(46), s. 37-56.

APAK, R. (1990). İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ARI, K. (2011). Türk Devrim Tarihi I: Temelleri Gelişimi ve Oluşumu (5 b.). İzmir: Zeus Kitabevi.

ATATÜRK, M. K. (2007). Nutuk. Berikan Yayınevi.

ATAY, F. R. (2010). Çankaya. İstanbul: Pozitif Yayınları.

AVCIOĞLU, D. (1978). Milli Kurtuluş Tarihi: 1838'den 1995'e (3 b., Cilt 2). İstanbul: Tekin Yayınevi.

BAŞABAŞ DİRİER, A. (2021). Kuvayı İnzibatiye / Hilâfet Ordusu. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 8(3), s. 968-983.

BERZEG, S. E. (1990). Türkiye Kurtuluş Savaşı'nda Çerkes Göçmenleri (Cilt 2). İstanbul: Nart Yayıncılık.

BİRLİK, G. (2020). İstanbul Hükümetinin Bursa'da Milli Mücadele'yi Önleme Girişimleri. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(39), s. 1059-1108.

BORAK, S. (2004). Yeşil Ordu ve Çerkes Ethem. Kırmızı Beyaz Yayınları.

BORAY, F. E. (2011). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İsyanlar. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

CEBESOY, A. F. (1953). Millî Mücadele Hâtıraları. İstanbul: Vatan Neşriyatı.

CİLASUN, E. (2006). Çerkes Ethem (2 b.). Versus Kitap.

ÇELİK, K. (2007). Millî Mücadele'de İç İsyanlar, Vatana İhanet Kanunu ve İstiklâl Mahkemeleri. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi(40), s. 569-613.

ESENGİN, K. (1998). Millî Mücadelede Ayaklanmalar (3 b.). İstanbul: Kamer Yayınları.

GOLOĞLU, M. (2014). Milli Mücadele Tarihi-III: 1920 Üçüncü Meşrutiyet (2 b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

GÜVEN, Z. (1965). Anzavur İsyanı. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

HABİÇOĞLU, B. (1993). Kafkasyadan Anadoluya Göçler. Nart Yayıncılık.

HÜLAGÜ, O. (1998). Anzavur İsyanı. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 14(40), s. 49-67.

İĞDEMİR, U. (1989). Biga Ayaklanması ve Anzavur Olayları (Günlük Anılar) (2 b.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

KAYA, A. (2015). Türkiye'de Çerkesler. M. M. Erdoğan, & A. Kaya (Dü) içinde, Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçer. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KELEŞYILMAZ, V. (1999). Dönemin Türk Basınında Anzavur Olayı. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 15(45), s. 861-899.

KUŞHABİYEV, A., NEFLAŞEVA, N., TOPÇU, M., & ORHAN, O. (2012). Suriye Çerkesleri. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmaları Merkezi.

LEWIS, B. (2009). Modern Türkiye'nin Doğuşu (2 b.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

MANGO, A. (2015). Atatürk: Modern Türkiye'nin Kurucusu (11 b.). Remzi Kitabevi.

MCCARTHY, J. (2014). Ölüm ve Sürgün: Osmanlı Müslümanlarının Etnik Kıyımı (1821-1922) (2 b.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

MEHMETEFENDİOĞLU, A. (1993). Rahmi Bey'in İzmir Valiliği. Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, 1(3), s. 347-370.

MERT, Ö. (1992). Anzavur'un İlk Ayaklanmasına Ait Belgeler. Belleten, 56(217), s. 847-962.

NADİ, Y. (1955). Çerkes Ethem Kuvvetlerinin İhaneti. İstanbul: Sel Yayınları.

ORAT, J. A., ve ARSLAN, N. O. (2014). Kafkaslardan Arap Topraklarına Kafkas Muhacirleri. M. Hacısalihoğlu (Dü.) içinde, 1864 Kafkas Tehciri: Kafkasya'da Rus Kolonizasyonu, Savaş ve Sürgün (s. 485-513). İstanbul: Balkar - Ircica.

ÖZKAYA, Y. (1981). Türk İstiklâl Savaşı ve Cumhuriyet Tarihi. Ankara Üniversitesi Yayınları.

SELEK, S. (1982). Milli Mücadele: Ulusal Kurtuluş Savaşı (2 b., Cilt 2). Örgün Yayınlar.

ŞENER, C. (2000a). Çerkes Ethem Olayı I. Cumhuriyet.

ŞENER, C. (2000b). Çerkes Ethem Olayı II. Cumhuriyet.

TAÇALAN, N. (1998). Ege'de Kurtuluş Savaşı Başlarken: Hasan Tahsin. Aksoy Yayıncılık.

TİMUR, T. (2018). Türk Devrimi ve Sonrası (8 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

TUNAYA, T. Z. (1964). Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük. İstanbul: Baha Matbaası.

TUNAYA, T. Z. (1989). Siyasal Partiler: İttihat Terakki Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi (Cilt 3). Hürriyet Vakfı Yayınları.

TUNÇAY, M. (1976). Yeşil Orducuların Yeşil Orducuları Yeşil Orduculuktan Yargılaması. Birikim(20), s. 58-60.

TURAN, M. (1991). İstiklâl Harbi'nde "Milne Hattı". Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 7(21), s. 567-579

YALMAN, A. E. (2018). Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye. (B. Keşoğlu, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

YETİM, F. (2011). Milli Mücadele Döneminde İsyanların Gölgesinde Düzce ve Çevresinde Asayiş Sorunları. Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, 7(13), s. 54-69.

YILMAZ, A. Y. (2020). Millî Mücadelede İç Ayaklanmalar ve 150'liklerden Bazıları. Turkish Studies, 15(3), s. 1001-1018.

YÜMLÜ, M. (2010). Yüzellilikler Meselesi, Mesud Fani ve Risalesi Üzerine Bir İnceleme. History Studies, 2(3), s. 333-349.

bağımsız dış denetimi yaptırmaktan geri durmamıştır. Söz konusu hatanın sebebi, 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi m.207 dayanak alınarak yeni bir kalkınma ajansı denetleme yönetmeliğinin çıkarılmamış olmasıdır.

Aynı ikili denetim modelinin Güney Marmara Kalkınma Ajansı'nda da benimsendiği Güney Marmara Kalkınma Ajansı 2021 Yılı Ajans Faaliyet Raporu'nda da (Faaliyet Raporları, 2022) görülmektedir.

2. SONUÇ

Kalkınma ajanslarının kamu hizmeti gören, kurumu niteliğine haiz olma ölçütlerinden, kanunla yahut Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kurulma ve kamu hizmeti görmeyi sağlamaktadır. Bununla birlikte, personelinin statüsü Yönetim Kurulu kamu personelinden oluşsa da istihdam edilen kişiler özel hukuka tabidir, mallarının devlet malı olduğuna dair bir belirleme olmadığı gibi, ne 5449 Sayılı Kanun ne de 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde kamu gelirlerine kamusal denetim ilkesine tabi olarak bir Sayıştay denetimi gerçekleştirileceği öngörülmemiştir. Bu sebepledir ki,6085 Sayılı Sayıştay Kanunu ile kamu gelirlerinden sağlanan fonların da Sayıştay denetimine tabi olduğu ibaresi getirilmeden önce, kalkınma ajanslarının Sayıştay denetimi yapılmamıştır (Koçberber, 2006: 54). Kanımızca,4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kamusal denetime uygun olmayan dış denetim usulünün kaldırılması ile kamu kurumu niteliğine yaklaştırılsa da, kalkınma ajanslarının hukuki niteliği belirsizliğini korumaktadır.4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde sayılan hususlar dışında özel hukuka tabi olduğu hükmü bulunduğu takdirde ve bu kararnamede de 5449 Sayılı Kanun ile benzer şekilde kamu kurumu niteliği ölçütlerini doğrulayıcı hükümler yer almadığı için kalkınma ajanslarının kamu kurumu olduğu söylenemeyecektir.

KAYNAKÇA

ARSLAN, K. O. (2017). Kamu Malı Niteliğinin Tespiti ve Kamu Mallarından Yararlanmanın Esasları. *TBB Dergisi*, (131): 57-86.

ATAY, E. E. (2022). *İdare Hukuku*. Seçkin Yayıncılık.Ankara.

AYDIN, H. (2010). Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi Kavramı. *Ankara Barosu Dergisi*, *68*(2010/1) : 106-129.

CANKORKMAZ, Z. (2011). Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bu Ajanslara Yönelik Eleştiriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *26*(1) : 113-138.

FAALİYET RAPORLARI. (2022). Güney Marmara Kalkınma Ajansı. 5 Ekim 2022'de https://www.gmka.gov.tr/faaliyet-raporlari adresinden erişildi.

GÜNDAY, M. (2015). *İdare hukuku*. İmaj Yayıncılık.Ankara.

İSTANBUL KALKINMA AJANSI 2021 YILI FAALİYET RAPORU. (2022). İSTKA | İstanbul Kalkınma Ajansı. 5 Ekim 2022'de https://www.istka.org.tr/kurumsal/kurumsal-raporlar/ adresinden erişildi.

KALABALIK, H. (2019). *İdare Hukuku Dersleri* (Vol. 1). Seçkin Yayıncılık.Ankara.

KOÇBERBER, S. (2006). Kalkınma Ajansları ve Sayıştay Denetimi. *Sayıştay Dergisi*, (61) : 37-55.

KÖKSAL, A. G., & KÖSE, E. (2019). Kalkınma Ajanslarının Denetimi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *15*(3) : 281-298.

ŞİNİK, B. (2010). Anayasa Mahkemesi Kararı Işığında Türkiye'de (Bölge) Kalkınma Ajansları. *Megaron Dergisi*, *5*(3) : 128-136.

KAYNAKÇA

IOM. (2022, 07 26). IOM UN MIGRATION: https://www.iom.int/about-migration

ADIGÜZEL, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi.* Ankara: Nobel Yayıncılık.

ÇAĞLAYAN, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(17), 67-91.

DEMİRTAŞ, M. (2019). *Suriyelilerin Türkiye'ye Göç Süreci ve İlişkiler Ağı: Ulubey Mahallesi.* Ankara: (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

DÖNMEZ KARA, C. Ö. (2015). *Göç Bağlamında Uluslararası İşbirliği ve Türkiye'nin Politikaları.* Çanakkale: (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

GÜLLÜPINAR, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*(4), 53-85.

https://refugeesmigrants.un.org/. (2022, 07 27). Definitions: https://refugeesmigrants.un.org/definitions

KIVILCIM, Z. (2016). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği: Toplumsal Cinsiyet Perspektifiyle Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 71*(3), 919 - 940.

ÖNDER, N. (2019). Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik Sağlık Politikalarının Analizi. *Göç Araştırmaları Dergisi, 5*(1), 110-165.

TBMM. (2018). *Göç ve Uyum Raporu.* Ankara.

TUTAR, K. (2015). Türkiye İşgücü Piyasasında İş Arama Kanallarının Niteliği. *İş ve Hayat, 1*(2), 93-106.

Türkiye'nin toplumsal yapısında da toplumsal cinsiyet ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle Türkiye'deki göçmen kadınlar da hem toplumsal cinsiyet ayrımına hem de göçmen olmanın zorluklarına katlanmak durumda kalmaktadır. Bu çalışma bir yandan Türkiye'deki kadın göçmenlerin sorunlarını toplumsal cinsiyet bağlamında tespit etmeye çalışırken bir yandan da özellikle işgücü piyasasına katılımla ilgili sorunları ortaya koymaya çalışmıştır.

Çalışmada toplumsal cinsiyet ve göç ile ilgili kavramlar ve aralarındaki ilişki değerlendirilmiştir. Hem kadın hem de göçmen olmanın Türkiye'de ikamet eden kadın göçmenlerin sorunları, işgücüne katılımla ilgili yaşadıkları zorlukları tespit etmek ve çözmek amacı ile "Toplumsal cinsiyet normlarında kadının yeri ve bunun göçe yansıması nasıldır?", "Türkiye'de kadının göç sürecinde ve sonrasında yaşadığı sorunlar nelerdir?" ve "Türkiye'de göçmen kadınların işgücü piyasasına dahil olurken karşılaştıkları zorluklar nedir?" sorularına cevap aranmıştır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış ve veri toplama yöntemi olarak görüşme yöntemi benimsenmiştir. Bu kapsamda Çanakkale ilinde 12 göçmen kadın ile görüşülmüştür. Tekrar edilen verilerin sıklığı nedeni ile görüşmeler 12 kişi ile sınırlandırılmıştır.

Çalışma bulgularına göre görüşme yapılan kadınlar göç kararını bireysel olarak veya eşlerinin işi dolayısıyla almışlardır. Kadınlar kendilerini güvende hissedene ya da eşlerinin izni olmadan görüşmeyi kabul etmemiştir. Göç ettikten sonra dil sorunu sebebi ile iletişim kuramama ve mesleklerini yapamama kadınların yaşadığı ilk sorunlar arasında sıralanmıştır. Kadınların göç kararı almasında ve göç ettikleri Türkiye'de özgürce karar alamadıkları görülmektedir. Katılımcılar toplumda kadın ve göçmen olmalarından dolayı dışlandıklarını ve bu dışlanmayı özellikle işgücü piyasasında yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle kendileri gibi göçmen olan kadınlarla görüşerek toplumun geri kalanı ile iletişimlerini sınırlı tutmaktadırlar. Bu bağlamda "Toplumsal cinsiyet normlarında kadının yeri ve bunun göçe yansıması nasıldır?" sorusuna cevap bulunmuştur.

Katılımcılar Türk toplumunda güvende yaşayabilmek için daha fazla özen gösterilmesi gerektiğini belirterek entegrasyon politikalarının iyileştirilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. Entegrasyon kapsamında eğitim, sağlık, dil, barınma, işgücüne erişim gibi alanla yer aldığı için bu alanda yapılacak her katkı göçmen kadınların insanca yaşama şansını arttıracaktır. Bu bağlamda "Türkiye'de kadının göç sürecinde ve sonrasında yaşadığı sorunlar nelerdir?" sorusuna cevap bulunmuştur.

Göçmen kadınların Türkiye'de işgücü piyasasına katılımda cinsiyetçi davranışlara uğramışlardır. Özellikle uyrukları ve iş haklarını bilmemeden kaynaklı dışlanmalar gördüklerini ifade etmişlerdir. Haklarını bilmedikleri için fazla iş yükü ve düşük ücret ile çalışmışlardır. Türklerle fazla iletişime geçmeyerek kendileri gibi göçmen olanlara güvenmişler ve onların yanlış yönlendirmeleri sonucunda işgücü piyasasında mağduriyete uğramışlardır. Bu bağlamda sağlanan bulgularla "Türkiye'de göçmen kadınların işgücü piyasasına dâhil olurken karşılaştıkları zorluklar nedir?" sorusuna cevap bulunmuştur.

Çalışma sonucunda görüşülen göçmen kadınların işgücüne katılımla ilgili sorunlarının çözümlenebilmesi için mesleklerine göre bir iş alanı oluşturularak devlet tarafından işverenle iletişime geçmeleri ve iş imkanlarının oluşturulması gerekmektedir. Göçmen kadınların karşılaştığı sorunlar entegrasyon politikalarının iyileştirilmesi gerektiği noktasında buluşmaktadır.

Göçmen kadınların karşılaştığı zorluklardan biri de göç sonrası psikolojik problemlerdir. Bu bağlamında gerekli destek ve imkânların sunulması entegrasyon politikalarına da katkı sağlayacaktır. Göçmen kadın benimsedikleri ve kabul edildikleri bir toplumda topluma faydalı bireyler de yetiştireceklerdir. Bu nedenle göçmen kadınların kadın ve göçmen olarak algılanmadığı, dışlanmadığı ve önyargı ile karşılaşmadığı bir toplumda yaşadıkları bilincinin oluşturulması güvende yaşadıklarını hissettirerek gelecek nesiler açısından da faydalı olacaktır. İdari ve hukuki yapılanmanın yanında politika üretmek ve uygulamak önem teşkil etmektedir. Göçmenlerin toplumun bir parçası olduğu gerçeği devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve gerekli merciler tarafından ele alınarak çalışılmalı ve toplum bilinci arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

AKİS, Y. (2012). Uluslararası Zorunlu Göç Literatüründe Toplumsal Cinsiyet: Başlıca Yaklaşımlar ve Eleştiriler. S. G. Öner ve N. Öner içinde, Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar (s. 379-398). İstanbul: İletişim Yayınları.

AKSOY, N. (2006). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

AKTAŞ, E. ve ŞAHİN, A. (2019). "Harris-Todaro Göç Modeli: Türkiye Örneği". Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28(1), 222-234.

ALTINAY, A. G. (2013). Giriş: Milliyetçilik, Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm. Vatan, Millet, Kadınlar, 15-32.

ARABACI, Z, HASGÜL, E. ve SERPEN, A. (2016). Türkiye'de Kadın Göçmenlik ve Göçün Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 16(36), 129-144.

BALTACI, A. "Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme". Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 7 (2018): 231-274.

BİEHL, K. ve DANIŞ, D. (2020). "Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları", Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları, SU Gender ve GAR Ortak Yayını, İstanbul 2020, ss.8-18.

BİMAY, M. (2019). Göçün Kentleşme Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Etkileri: Batman Örneği. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

BUZ, S. (2004). Zorunlu Çıkış Zorunlu Kabul Mültecilik, Sığınmacılar ve Göçmenler. Ankara: Dayanışma Derneği Yayınları.

BUZ, S. (2009). Göç ve Kentleşme Sürecinde Kadınların "Görünürlüğü" . Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 7 (17), 40-50.

CASTLES, S. ve MİLLER, M. (2008). Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri. (B. U. Bal ve İ. Akbulut, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

COŞKUN, E. (2014). Türkiye'de Göçmen Kadınlar ve Seks Ticareti. Çalışma ve Toplum, 42(3), 185-206. DEDEOĞLU, S. ve EKİZ GÖKMEN, Ç. (2020) "Göç Teorileri, Göçmen Emeği ve Entegrasyon: Kadınların Yeri", içinde (ed.) Kristen Biehl ve Didem Danış Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Türkiye'de Göç Araştırmaları, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi (SU Gender) ve Göç Araştırmaları Derneği (GAR) ortak yayını,s. 18-38.

DEMİR, Ö., ve ACAR, M. (2002). Sosyal Bilimler Sözlüğü. Ankara: Vadi Yayınevi.

DOĞAN, İ. (2012). Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar. Ankara: Pegem Akademi.

EAGLY, A. H. ve WENDY, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolve dispositions versus social rol. American Psychologist, 54(6), 408-423.

ENDER, S. (1986). Refah Toplumunda "Getto" ve Türkler. İstanbul: Teknografik Matbaacılık.

ERDER, S. ve KAŞKA, S. (2003), Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey (Ankara: IOM).

GİDDENS, A. (2000). Sosyoloji. Ankara: Ayraç Yayınevi.

HARZIG, C. (2003). Women Migrants as Global and Local Agents. P. Sharpe içinde, Women, Gender and Labour Migration. London, United Kingdom: Routletge.

HEPŞEN, Ö. (2010). Tevrat, İncil Ve Kuran-ı Kerim'de Kadın Bedeni. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

İÇDUYGU, A. (2004). Türkiye'de Kaçak Göç. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.

JACOPSEN, J. P. ve LEVİN, L. (2000). The Effects of Internal Migration on the Relative Economic Status of Women and Men. Journal of Socio–Economics, 292-293.

KANDİYOTİ, D. (1996). "Çağdaş Feminist Çalışmalar ve Ortadoğu Araştırmaları" Farklı Feminizmler Açısından Kadın Araştırmalarında Yöntem. (S. Çakır ve N. Akgökçe, Dü) istanbul: Sel Yayıncılık.

KARAKILIÇ, İ. Z., KÖRÜKMEZ, L. ve SOYDAN, C. (2019). Resilience, Work and Gender in the (Turkish) Migratory Context Literature Review. İstanbul: GAR Göç Araştırmaları Derneği.

KAŞKA, S. (2020). Exploring 'women' and 'gender': trajectories of migration research in Turkey. L. Williams ve E. Coşkun içinde, Women, Migration and Asylum in Turkey (s. 23-47). Palgrave Macmillan.

LEE, E. S. (1966). A Theory of Migration. Demography, 3(1), 44-57.

LINDSEY, L. L. (2016). Gender Roles A Sociological Perspective. London And Newyork: Routledge.

ÖZER, İ. (2004). Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme (3. Baskı b.). Bursa: Ekin Kitapevi.

PATTON, M. Q. (2018). Nitel Aratırma ve Deerlendirme Yöntemleri (2. Baskı b.). (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.

PFEİFFER, L., RICHTER, S., FLETCHER, P. ve TAYLOR, J. (2008). Gender in Economic Research on International Migration and Its Impacts: A Critical Review. A. R. Morrison, M. Schiff ve M. Sjöblom içinde, The International Migration of Women (s. 11-51). Washington: The World Bank.

SARAÇ, S. (2013). Toplumsal Cinsiyet. L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung , ve A. Şimşek içinde, Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları (s. 27-34). Ankara: Atılım Üniversitesi.

SAYGILIGİL, F. (2010). Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. İstanbul.

SCOTT, J. (2007). Toplumsal Cinsiyet Faydalı Bir Tarihsel Analiz Katagorisi. (A. T. Kılıç, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.

ŞEKER, D. & UÇAN, G. (2016). Göç Sürecinde Kadın. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (1) , 0-0 . DOI: 10.18026/cbusos.36200

SHARPE, P. (2011). Women, Gender and Labour Migration: Historical and Cultural Perspectives. London, United Kingdom: Routledge.

SUBAŞI, M. ve OKUMUŞ, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21 (2), 419-426.

TAŞTAN, A. (2020, Ocak). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Uluslararası Göç ve Kadın: Kırıkkale İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale

TOKSÖZ, G. ve ÜNLÜTÜRK-ULUTAŞ, Ç. (2012). Is Migration Feminized? A Gender- and Ethnicity-Based Review of the Literature on Irregular Migration to Turkey.

TÜMTAŞ, S. ve ERGUN, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(4), 1347-1359.

UNFPA (United Nations Population Fund). (2014). Migration: a world on the move. 1, 11, 2022 tarihinde https://www.unfpa.org/migration adresinden alındı

ÜNLÜTÜRK ULUTAŞ, Ç. ve KALFA, A. (2009). Göçün Kadınlaşması ve Göçmen Kadınların Örgütlenme Deneyimleri. Fe Dergi, 1(2), 13-28.

*2 Nisan 2019 Salı günü Miraç Kandili'nde halka yönelik lokum, kandil simidi ve gül suyu dağıtımı gerçekleştirilmiştir.
*19 Nisan 2019 Cuma günü Berat Kandili'nde Pazar yerinde lokma ikramı olmuştur.
*Dardanos, Güzelyalı, Barbaros, Cevatpaşa, Kemalpaşa, Namıkkemal, Fevzipaşa, İsmetpaşa ve Esenler mahallelerindeki vatandaşlara 8 günde toplamda 19.250 kişilik 9 İftar yemeği düzenlenmiştir.
**20 Eylül 2019 Cuma günü Pazar yerinde Aşure ikramı olmuştur.
**8 Kasım 2019 Cuma günü Mevlid Kandili'nde Pazar yerinde Kandil simidi ikramı olmuştur.
*Şehrimiz eski ve yeni şehir mezarlıklarımıza defni yapılacak olan vatandaşlarımıza ücretsiz olarak kefen, tahta, ibrik hizmeti sunulmaktadır.
*Şehrimiz eski ve yeni şehir mezarlıklarımızda defni bulunan kişilerin evlerine bir akşam olmak üzere her bir haneye 50 kişilik taziye yemeği hizmeti sunulmaktadır. 379 haneye 19.170 kişilik taziye yemeği hizmeti sunulmuştur.
*Şehrin eski ve yeni şehir mezarlıklarımızda defnedilecek kişilerin yakınlarının şehrimiz camilerinden şehrimiz eski ve yeni şehir mezarlıklarımıza ücretsiz olarak taşıma hizmeti sunulmuştur. Toplamda 511 haneye 831 adet otobüs seferi yapılarak cenaze yakınlarına taşıma hizmeti verilmiştir.

4. SONUÇ

Yerel yönetimlerin sosyo-ekonomik yapıda dezavantajlı grupların entegrasyonlarına çeşitli faaliyetler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu faaliyetler temel olarak dezavantajlı grupların başta işgücü piyasalarına erişimlerinde yaşadıkları problemleri ortadan kaldırmaya yönelik olmaktadır. İkinci olarak uygulanan strateji ise işgücü piyasalarına erişimlerinin kısıtlı olması sebebiyle yaşadıkları yoksulluk problemini hafifletmeye yönelik politikalardır.

Toplumsal huzurun sağlanmasında fırsat eşitliği önem arz etmektedir. Dezavantajlı grupların da fırsat eşitliği sağlanarak yaşam standartlarının iyileştirilmesi şüphesiz toplumsal huzurun sağlanması yönünde önemli bir ilerleme olacaktır. Ayrıca dezavantajlı grupların topluma fayda sağlamaları Prof. Amartya Sen'in kapasite yaklaşımı çerçevesinde değerlendirildiğinde önem arz etmektedir. Dezavantajlı grupların refah düzeylerinin iyileştirilmesi ve sosyal içerme politikaları çerçevesinde toplumsal yaşama katılmaları nihayetinde toplumun kendisi için faydalı olacaktır.

Çanakkale Belediyesi'nin dezavantajlı gruplara yönelik olarak yürütmüş olduğu faaliyetler hem entegrasyon hem de yoksulluğun etkilerini azaltmaya yönelik olarak tasarlanmış programlar olarak öne çıkmaktadır. Belediye sosyal yardımların yapılmasını bir kamu görevi olarak yerine getirmektedir. Edindiği bu kamu görevini imkanları doğrultusunda yerine getirmek için gerekli çalışmalar yapılmaktadır.

KAYNAKÇA

AKKAN, B. EKİM, DENİZ, M. BAKİ & ERTAN, M. (2011). Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri. Sosyal Politika Forumu: İstanbul.

ALTINSOY, H. (2019). "Türkiye'de Uygulanan Sosyal İçerme Politikalarının AB Üyesi Ülkeler ile Mukayeseli Değerlendirilmesi", Kamu-İş, 14(4), ss. 37-68.

ALTINSOY, H. (2014). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'nin Sosyal Dışlanmayı Önleyici Politikalarının Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

AY, HATİCE & KARALI, M. A. (2019). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Bağlamında Engellilere Yönelik Hizmetleri: Aydın Büyükşehir Belediyesi Örneği, 1 Mayıs Sosyal Politikalar ve Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Ankara-Türkiye, ss. 163-164.

AYDIN, M. (2008). Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler, Yedirenk yayınları, İstanbul.

ÇELİK, A. (2014). Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği, Gazi üniversitesi, iktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 16/1, ss. 1-20.

ÇOMUK, P. & SELİM, S. (2017). Türkiye'de Yoksunluk ve Sosyal Dışlanma: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 4, Sayı 12, ss. 416-430.

ERSÖZ, H. Y. (2011). Sosyal Politikada Yerelleşme, İTO Yayınları, İstanbul.

ERSÖZ, H. Y. (2011). Sosyal Politika-Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, 55(1), Ss.759-775

SAPANCALİ, F. (2005). "Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu Ve Mücadele Yöntemleri". *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3(6), 51–70.

TİYEK, R. (2012). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamalarındaki Rolü: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardım Birimi Örneği, Yerel Politikalar, Mayıs-Ağustos, ss. 53-84.

TODAİ-TÜRKİYE VE ORTADOĞU AMNE İDARESİ ENSTİTÜSÜ (1991) Kamu Yönetimi Araştırması Genel Rapor-Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu.

URHAN, G. & ARSLANKOÇ, S. (2021). COVID-19 Pandemi Sürecinde Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler: İstanbul ilçe Belediyeleri Örneği, Çalışma ve Toplum, 2021/2, ss. 945-980.

ulaşım desteğinin sağlanması ve 65 yaş ve üzeri yoksul vatandaşlara ev ziyareti yapılarak ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalar yürütülmesidir. Dezavantajlı grupların topluma ve ekonomiye kazandırılmasına yönelik herhangi bir faaliyetin yapılmadığı görülmektedir. Yapılan yardımlar ayni ve nakdi yardımlar olarak sınırlı kalmıştır.

4. SONUÇ

Ekonomik ve sosyal ihtiyaçların giderek arttığı ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği sorunlar ile mücadelede yerel düzeyde en önemli araçlardan biri sosyal belediyeciliktir. Merkezi hükümetin sosyal ve ekonomik sorunlara yönelik getirdiği çözüm önerilerinin yetersiz kaldığı alanlarda sosyal belediyecilik yeni çözümler ve politikalar üreterek sorunların kökenini yok etmeye çalışmaktadır. Özellikle yerel paydaşların katılımı ile ortaya konan politika belirleme süreci ve politika uygulamaları gerçek ihtiyaçları tespit etme ve politikalara güveni arttırmaktadır. Bununla birlikte katılımcı ve demokratik bir şekilde ilerleyen politika belirleme ve uygulama süreci sosyal belediyeciliğin ortaya koyduğu politikaların sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Türkiye'de sosyal belediyeciliğin gelişimi 1970'li yıllarda başlamış olsa da oldukça hızlı bir şekilde gelişmiştir. Özellikle büyükşehir kanunu ile birlikte hızlı bir şekilde değişen idari ve mali yapılar yerel yönetimlere politika alanı açmıştır. Sosyal belediyeciliğin ölçek olarak gittikçe alt merkezlere inmesi ise yine yerelleşme ihtiyacından doğan sorunların ve ihtiyaçların değişimi ve gelişimidir. Bu minvalde özellikle alan olarak büyük olan büyükşehir ve il belediyelerinin ilçe düzeyinde politika üretmesi ve sorunları tespit etmesi gerekmektedir.

Biga belediyesi tarafından yapılan sosyal faaliyetler incelendiğinde dezavantajlı grupların topluma ve ekonomiye katılmasına yönelik herhangi bir faaliyetin yapılmadığı görülmektedir. Yapılan faaliyetler ayni ve nakdi yardımlar olarak sınırlı kalmıştır. Buna karşın farklı grupların sosyal yardımlara dahil edilmesi sosyal faaliyetlerin kapsamının genişletilmesi açısından önem arz etmektedir. Belediyenin çölyak hastaları ve Roman vatandaşlara yönelik yardım faaliyeti yapması farklı grupların sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerine dahil edilmesine örnek olarak gösterebilir. Ayrıca ayni ve nakdi yardımların yanı sıra vatandaşa ve personele psikolojik destek sağlanması önemli bir faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna ek olarak pandemi döneminde halkın ihtiyacını karşılamaya yönelik gıda, erzak ve ulaşım desteğinde bulunulması ve antrenörlerden gelen talep üzerine gıda desteği yapılması aktif bir sosyal politika uygulamasıdır.

KAYNAKÇA

AVRUPA KENTSEL ŞARTI. (1992). 10 09, 2022 tarihinde migm: http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/KentSart-1.pdf adresinden alındı

AYDIN, M. (2009). Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler. İstanbul: Yedirenk Yayınları.

BİGA BELEDİYESİ 2021 YILI FAALİYET RAPORU, https://www.biga.bel.tr/raporlar/faaliyet-raporlari, Erişim Tarihi: 10.09.2022.

DALY, G., & DAVİS, H. (2008). Yerel ve Bölgesel Yöentim, Yönetişim ve Sosyal Politika. P. Alcock, M. May, & K. Rowlingson içinde, Sosyal Politika Kurumlar ve Uygulamalr (s. 354-365). Ankara: Siyasal Kitabevi.

ERSÖZ, H. Y. (2006). Sosyal Politika- Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 55(1).

ORHAN, H. (2007). İstatistiklerle Isparta Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Anlayışından Bir Kesit. Yerel Siyaset Dergisi,(24).

PEKTAŞ, E. K. (2010). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar,. Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi,, 5(1), 4-22.

SARIİPEK, D. B., & ÇÖPOĞLU, M. (2020). Yerel Yönetimler ve Sosyal Politika. İstanbul: Der Yayınları.

TOKSÖZ, F., ÖZGÜR, A. E., ULUÇAY, Ö., KOÇ, L., ATAR, G., & AKALIN, N. (2009). Yerel Yönetim Sistemler,. İstanbul: Tesev Yayınları.

TOPRAK, D., & ŞATAF, C. (2009). Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 1(1), 11-24.

https://www.biga.bel.tr/biga-tanitim/tarihçe, Erişim Tarihi:10.09.2022.

https://www.biga.bel.tr/biga-tanitim/yeri-ve-konumu, Erişim Tarihi: 10.09.2022.

https://www.biga.bel.tr/biga-tanitim/ekonomik-hayat, Erişim Tarihi: 10.09.2022

https://www.google.com/maps/place/Biga,+%C3%87anakkale/@40.2260457,27.2254604,14z/data=!4m5!3m4!1s0x14b6b3e8ed742f0b:0x5db6d4ca26019f8f!8m2!3d40.226527!4d27.243625, Erişim Tarihi: 17.09.2022.

Tükenmişliğin alt boyutlarından kişisel başarı hissinin çalışma koşullarının güvenli olup olmadığı durumda anlamlı ilişki gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre, çalışma koşullarının güvenliği hakkında fikir sahibi olmayanlar diğerlerine kıyasla daha fazla kişisel başarı hissetmektedir. Çalışma koşullarının güvenli olmadığını düşünenlerin hem duygusal tükenme hem de duyarsızlaşma yaşadıkları sonucu göz önünde bulundurulduğunda elde edilen bu sonuç doğal karşılanmaktadır.

Bununla birlikte iş kazası geçirme ile tükenmişliğin alt boyutlarından duygusal tükenme ve kişisel başarı hissi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, iş kazası geçirenlerin, iş kazası geçirmeyenlere göre hem daha yüksek düzeyde duygusal tükenme hem de kişisel başarı hissi yaşadığı gözlemlenmiştir. Duygusal tükenme açısından durum teorik kısımla örtüşmektedir. Kişisel başarı boyutundaki ilişkinin ise, örneklemin iş kazası geçirme oranının oldukça düşük olması ve örneklemin yaklaşık yarısının 10 yıldan fazla süredir çalışan tecrübeli personelden oluşmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu durum, uzun zamandır çalışan personelin çalışma hayatı boyunca yaşadığı az sayıdaki iş kazasını mesleğinin bir gerekliliği olarak kabul edebileceği ile açıklanabilir.

Meslek hastalığına maruziyet ile tükenmişliğin alt boyutlarından duygusal tükenme ve duyarsızlaşma arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, meslek hastalığı geçirenlerin meslek hastalığı geçirmeyenlere göre daha yüksek düzeyde duygusal tükenme ve duyarsızlaşma yaşadığı gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan personelin en çok rapor ettiği meslek hastalığının topuk dikeni, varis gibi dolaşım bozukluğuna bağlı rahatsızlıklar ile depresyon olduğu görülmüştür. Çalışılan sektörün 24 saat hizmet vermesi göz önünde bulundurulduğunda sürekli ayakta çalışmak zorunda olan personelin dolaşım bozukluğuna bağlı rahatsızlık yaşaması oldukça doğaldır. Yaşanılan bu rahatsızlıklar ile mücadele edilemediğinde, depresyon gibi psikolojik rahatsızlıklar meydana gelebilmektedir.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre örneklemin büyük çoğunluğunun iş sağlığı ve güvenliği konularında temel eğitim aldığı, ayrıca işveren tarafından işyerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda periyodik olarak bilgilendirme/eğitim yapılan bir çalışma ortamında bulunduğu, yaklaşık yarısının işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin yeterince alındığını ve çalışma koşullarının güvenli olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir. Örneklemin tükenmişlik düzeyinin yüksek olmaması da göz önünde bulundurularak araştırmanın yapıldığı sektörde yüksek risk faktörleri bulunmasına rağmen iş kazası geçirme ve meslek hastalığına maruz kalma oranı oldukça düşük çıkmıştır. Bu doğrultuda, işyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamındaki personelin tükenmişlik açısından daha düşük risk taşıdığı sonucuna ulaşılabilir. Diğer bir deyişle, iş sağlığı ve güvenliği ile tükenmişlik arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Konuya ilişkin literatür tarandığında, tükenmişlik ile iş sağlığı ve güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik çalışmaların yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. İleride gerçekleştirilecek araştırmalarda, tükenmişlik ile iş sağlığı ve güvenliği arasındaki ilişkinin farklı sektör çalışanları üzerinde ya da aynı sektörde belirli meslek grupları üzerinde iş kazaları ve meslek hastalıkları özelinde incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ALTINEL, H. (2013). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Ankara: Detay Yayıncılık.

ARDIÇ, K. & POLATCI, S. (2009). "Tükenmişlik Sendromu ve Madalyonun Öbür Yüzü: İşle Bütünleşme". Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (32), 21-46.

ARI, G. S. & BAL, E. Ç. (2008). "Tükenmişlik Kavramı: Birey ve Örgütler Açısından Önemi". Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 15 (1), 131-148.

ARICI, K. (1999). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri, Ankara: TES-İŞ Eğitim Yayınları.

BASIM, H. N. & ŞEŞEN, H. (2006). "Mesleki Tükenmişlikte Bazı Demografik Değişkenlerin Etkisi: Kamu'da Bir Araştırma". Ege Akademik Bakış Dergisi, 6 (2), 15-23.

BILIR, N. (2008). "Çalışanların Sağlığının Korunmasında Holistik 'Tümelci' Yaklaşım". İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi, (37), 4-9.

BINGÖL, D. (2006). İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul: Arıkan Yayınları.

CORDES, C. L. & DOUGHERTY, T. W. (1993). "A Review and an Integration of Research on Job Burnout". The Academy of Management Review, 18 (4), 621-656.

ÇETINDAĞ, Ş. (2010). "İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum". Toprak İşveren Sendikası Dergisi, (86), 1-6.

DALKILIÇ, O. S. (2014). Çalışma Hayatında Tükenmişlik Sendromu-Tükenmişlikle Mücadele Teknikleri, Ankara: Nobel Yayınları.

ERGIN, C. (1992). "Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uyarlanması". VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları Bildiri Kitabı, 143-154.

ERKAN, N. (1989). İşletmelerde İnsan Gücü Verimliliği İçin İşçi Sağlığı, İş Güvenliği, Kazalardan Korunma, Acil Yardım ve İlgili Mevzuat, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi.

FREUDENBERGER, H. J. (1974). "Staff Burnout". Journal of Social Issues, (30), 159-165.

GENLY, B. (2015). "Safety&Job Burnout Understanding Complex Contributing Factors". Professional Safety, 61 (10), 45-49.

IZGAR, H. (2001). Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

JACKSON, S. E. & SCHWAB, R. L. & SCHULER, R. S. (1986). "Toward an Understanding of the Burnout Phenomenon". Journal of Applied Psychology, 71 (4), 630-640.

KARAGÜVEN, H. Ü. (1997). "İş Kazaları ile Stres, Kaygı ve Öfke Kavramları Arasındaki Ilişkinin Incelenmesi 9 Türk ve 2 İngiliz Tekstil Fabrikasında Yapılan Bir Araştırma", (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KARAKURT, Ü. & SATAR, S. & BILEN, A. & AÇIKALIN, A. & GÜLEN, M. (2012). "Occupational Accidents and Emergency Medicine". The Journal Of Academic Emergency Medicine, (11), 227-237.

KILKIŞ, İ. (2014). "İş Sağlığı ve Güvenliği", A. Tokol ve Y. Alper (Der.), Sosyal Politika, Bursa: Dora Yayınları.

LASCHINGER, H. & LEITER, M. (2006). "The Impact of Nursing Work Environments on Patient Safety Outcomes: The Mediating Role Of Burnout/Engagement". Journal of Nursing Administration, 36 (5), 259–267.

MASLACH, C. & JACKSON, S. E. (1981). "The Measurement of Experienced Burnout". Journal of Occupational Behavior, 2 (2), 99-113.

MASLACH, C. & SCHAUFELI, W. B. & LEITER, M. P. (2001). "Job Burnout". Annual Rewiev of Psycholog, (52), 397-422.

NAHRGANG, J. D. & MORGESON, F. P. & HOFMANN, D. A. (2011). "Safety at Work: A Meta-Analytic Investigation of the Link Between Job Demands, Job Resources, Burnout, Engagement, and Safety Outcomes". Journal of Applied Psychology, 96 (1), 71-94.

NAKTIYOK, A. & KARABEY, C. N. (2005). "İşkoliklik ve Tükenmişlik Sendromu". İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19 (2), 179-198.

POLATCI, S. (2007). "Tükenmişlik Sendromu ve Tükenmişlik Sendromuna Etki Eden Faktörler Gaziosmanpaşa Üniversitesi Akademik Personeli Üzerinde Bir Analiz", (Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

POON, S. W. & ROWLINSON, S. & KOH, T. Y. & DENG, Y. (2014). "Job Burnout and Safety Performance in The Hong Kong Construction Industry". International Journal of Construction Management, 13 (1), 69-78,

SABUNCU, H. H. (1999). "İş Kazaları", T. Akbulut (Der.), İşyeri Hekimliği Ders Notları, Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayını.

SABUNCUOĞLU, Z. (2011). Uygulamalı İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul: Beta Yayınları.

SÜNTER, A. T. & CANBAZ, S. & DABAK, Ş. & ÖZ, H. & PEKŞEN, Y. (2006). "Pratisyen Hekimlerde Tükenmişlik, İşe Bağlı Gerginlik ve İş Doyumu Düzeyleri". Genel Tıp Dergisi, 16 (1), 9-14.

ULUCAN, D. & TAŞKENT, S. & EYRENCI, Ö. (2006). Bireysel İş Hukuku, İstanbul: Legal Yayıncılık.

YIĞIT, İ. & AKPINAR, A. T. & TAŞ, Y. (2016). "İş Güvenliğinin Tükenmişliğe Etkisi Belirlemeye Yönelik Üniversite Hastanesinde Bir Araştırma". Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (12), 53-75.

KAYNAKÇA

BALCI, Y. & ÇETİN, G. (2020a). Covid-19 pandemisinin Türkiye Ekonomisinde istihdam ve çalışma hayatı üzerindeki etkileri: Sorunlar ve çözüm önerileri", https://www.ticaret.edu.tr/uploads/haberler/1374/%C4%B0stihdam%20 Raporu.pdf

BALCI, Y. & ÇETİN, G. (2020b). "COVID-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı, Yıl:19 Sayı:37 Bahar (Özel Ek), 40-58.

BUDAK, F. & KORKMAZ, Ş. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği, Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi 3(1):62-79.

CAN, G. & KILIÇ, F. (2021). Türkiye'de COVID-19 Salgınının Tüketici ve Üretici Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *2*(1), 17-27.

ESTRADA, M. A. R., KOUTRONAS, E., & LEE, M. (2020). Stagpression: The economic and financial impact of Covid-19 Pandemic. *SSRN Electronic Journal· January*.

FERNANDES, N. (2020). Economic effects of coronavirus outbreak (COVID-19) on the world economy. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id= 3557504, 18.10.2022.

HUREMOVIĆ, D. (2019). Brief history of pandemics (pandemics throughout history). In: Huremović, D. (Ed.), Psychiatry of Pandemics: A Mental Health Response to Infection Outbreak. Springer International Publishing, Switzerland, 7–35.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (2020). "ILO Gözlem 2nci Baskı: COVID-19 ve çalışma yaşamı", ILO, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---iloankara/documents/briefingnote/wcms_741784.pdf, 1-11.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (2021). ILOSTAT, https:// ilostat.ilo.org/data/

INTERNATIONAL MONETARY FUND. (2020). G-20 Surveillance Note, November.

JACKSON, J. K. (2021). *Global economic effects of COVID-19*. Congressional Research Service.

KARA, E. (2020). "COVID-19 pandemisi: İşgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri", Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 269-282.

KILIÇ, C. (2021). "COVID-19 Pandemisinin Türkiye'de Sektörel İstihdam Üzerindeki Etkileri", COVİD-19 Ve İşgücü Piyasaları: Güncel Araştırmalar, Ed: Hasan AZAZİ, Ekin Yayınevi, 1-23.

PINSHI, C. (2020). What impact does COVID-19 have on the Congolese economy and international trade? Economic analysis summary note (June 20), 1-5.

RİES, A. & RİES, L. (2012). "Marka Yaratmanın 22 Kuralı", Çev. Atakan Özdemir, İstanbul: Mediacat.

TÜRK, A.; BİNGÜL, B. A. & Ak, R., (2020). Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri. Gaziantep University Journal of Social Sciences 2020 Special Issue, 612-632.

TÜRKIYE İSTATISTIK KURUMU (TÜİK). İl Bazında GSYİH 2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2020-37188, (10.09.2022).

WORLD TRADE ORGANIZATION (WTO), (2020a). Trade Statistics And Outlook: Trade Set To Plunge As COVID-19 Pandemic Upends Global Economy, https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr855_e.pdf, 17.10.2022.

WORLD BANK (2022). World Development Indicators-Data Bank, https://databank. worldbank.org/source/world-development-indicators, 09.10.2022.

WORLD METERS (2021). COVID-19 Coronavirus Pandemic, https://www.worldometers.info/ coronavirus, 12.09.2022.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye'de 1990-2021 dönem verileri kullanılarak Çanakkale ili işgücü piyasasının değerlendirilmesi, açık iş sayısı ve işsizlik arasındaki durumun analiz edilmesi Beveridge Eğrisi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Türkiye İş Kurumu verilerinden yararlanılarak ulaşılan sonuçlara göre Çanakkale ilinde açık iş oranı % 1,3 olarak belirlenmiş ve bu oran Türkiye ortalaması ile aynı seviyede çıkmıştır. 2012 ve 2013 yıllarından itibaren özel kesimdeki açık iş sayısı ciddi artış göstermiştir. Aksine kamu açık iş sayısı ise önceki yıllara göre bu dönemde gerilemiştir. Dolayısıyla son dönemde Çanakkale ilindeki toplam açık iş sayısındaki artışın nedeni özel kesimdeki açık iş sayısındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

İşe yerleştirme sayılarına bakıldığında en fazla işe yerleştirme rakamlarına 2019 ve 2020 yıllarında ulaşılmıştır. 2011 yılından itibaren özel kesimdeki işe yerleştirmelerde ciddi artışlar yaşanırken aksine kamu kesiminde işe yerleştirmelerde ise 2013 yılından sonra belirgin bir azalış olmuştur. Dolayısıyla son dönemde Çanakkale ilindeki toplam işe yerleştirme sayısındaki artışın nedeni özel kesimdeki işe yerleştirme sayısındaki artıştan gelmektedir.

2021 yılı sonu itibariyle Çanakkale ilinde kayıtlı işsizlerin sayısı 19.196 olarak belirlenmiştir. En düşük işsizlik rakamları sırasıyla 1990, 2000 ve 2005 yılarında gerçekleşmiştir. Ayrıca Çanakkale ilinde en fazla işsizin olduğu meslek temizlik görevlisi mesleği olduğu görülmektedir. İllere göre düzenlenen aktif işgücü piyasası programlarında Çanakkale'de 8 kadın 125 erkek olmak üzere 133 kişinin katıldığı toplam 8 tane mesleki eğitim kursu verilmiş ve yine toplam 1934 kişinin katıldığı 777 tane iş başı eğitim programı düzenlenmiştir. 2021 yılında mesleki eğitim kurs sayısı ve iş başı eğitim programı sayısı toplamı ise 785 olarak gerçekleşmiştir. Bu bağlamda ilgili programların işe yerleştirmede ve işsizliği azaltmada en etkili uygulamalardan biri olduğu görülmektedir ki en fazla işe yerleştirme son üç yılda yapılmıştır. Fakat 2018-2021 yılları arasında Çanakkale ilinde açık iş sayısı ile işsizlik farkı daha belirgin hal aldığından bir uyumsuzluk olduğu görülmekte ve bu doğrultuda aktif işgücü piyasası programlarının daha etkili olabilmesi için nitelik, içerik, kapsam ve ya program sayısının arttırılması gibi konulara daha çok önem verilmelidir.

İncelenen dönem boyunca işsizlerin sayısının açık işlerden 1995, 2015 ve 2016 yılları hariç fazla olduğu görülmektedir. Değişkenler arasındaki farkın en fazla açıldığı dönem ise 2018-2021 yıllarına denk gelmektedir. Son dönemde dünya genelinde Covid-19 salgınının da olumsuz etkisi olduğu açıktır. Bunun yanında farkın fazla olduğu ikinci bir dönem de 2009 yılını göstermektedir. Bu dönemde yine dünya genelinde yaşanan 2008 Ekonomik Krizinin olumsuz etkilerinin yaşandığı döneme (2008-2012) denk gelmiştir.

1990-2021 Çanakkale ili Beveridge Eğrisi eşleştirme dağılımı sonuçlarına göre de 1994, 1995, 2015 ve 2016 yıllarında açık iş sayısı işsizlik sayısının üzerinde seyretmiş ve bu dönemlerde Çanakkale'de firmalar daha fazla işçi talep etme eğilimi içerisinde olduklarından işsiz sayısında gerileme yaşanmıştır. İncelenen dönemde bu belirtilen istisnai yıllar hariç işsizlerin sayısının açık işlerden genellikle fazla olduğu görülmektedir. Bu durum ise emek arzı fazlalığına neden olmuş ve özellikle 2018-2021 yıllarında firmalar daha az işçi talep etme eğilimi içerisine girmiştir. Kısaca son döneme ait verilere bakıldığında hem açık iş sayısında hem de işsiz sayısında artış olduğu gözlenmektedir.

Çanakkale ilinde işgücü piyasasının mevcut durumuna yönelik hareket edilerek öncelikle aktif işgücü piyasası programları üzerinde durulması ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında il genelinde açık iş sayısındaki artışın işsiz sayısındaki artıştan daha fazla olabilmesi konusunda ilgili meslekler, kurumlar ve Çanakkale Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü arasında işbirliğinin arttırılması hedeflenmelidir. Kısaca işgücü arz ve talebinin doğru olarak tespit edilmesi ve buna göre istihdam seçeneklerinin değerlendirilmesi gerekli görülmektedir. Ayrıca işverenlerin eleman ihtiyaçlarını karşılayacak öncelikli meslek gruplarına yönelik ilçeleri ve köyleri de dahil ederek işgücü arz ve talep dengesizliğinin minimum seviyelere indirilmesi işsiz sayısının azaltılması konusunda katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ACUNA, H., CARRASSO D., CARRASSO M. & CARO F. (2018). Dynamics of The Beveridge Curve and Global Crises, Advances in Economics and Business, 6 (4), 218-231.

AYDIN, NOYAN (2012). İşsizlik, Beveridge Eğrisi ve Türkiye İşgücü Piyasasına İlişkin Bir Değerlendirme, DPUJSS, No. 32, Vol. 2, 119-134.

BEVERİDGE, W. H. (1944). Full Employment In A Free Society. London: George Allen & Anvin LTD.

BLANCHARD, O. JEAN & DİAMOND PETER (1989). The Beveridge Curve, Brookings Papers on Economic Activity, 1-76.

BOVA, ELVA, J. TOVAR JALLES & CHRİSTİNA KOLERUS (2016). Shifting The Beveridge Curve: What Affects Labor Market Matching?, IMF Working Paper, Fiscal Affairs Deparment, WP/16/93.

TÜRKİYE İŞ KURUMU (İŞKUR), (2021). İşgücü Piyasası Araştırması Çanakkale İli 2021 Yılı Sonuç Raporu, Çanakkale Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, 1-63.

TÜRKİYE İŞ KURUMU (İŞKUR), (1990-2021). İstatistik Yıllıkları, https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/

YASHİV, ERAN (2006). The Beveridge Curve, Tel Aviv University, CEPR and IZA Bonn, Discussion Paper No. 2479.

beslenme davranışı algıları arasında zayıf düzeyde negatif yönlü ilişki (-,113) bulunurmuştur. Katılımcıların enflasyonda tüketici davranışı ile sağlıklı beslenme davranışı kararları puan ortalamaları arasında yapılan Spearman korelasyon analizi sonucunda anlamlı ilişki saptanmıştır (p=0,022). Katılımcıların tüketici davranışı ile sağlıklı beslenme davranışı algıları arasında zayıf düzeyde negatif yönlü ilişki (-,116) bulunurmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. Katılımcıların Ölçek Puan Ortalamalarına İlişkin Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları (n= 391).

Faktör	X̄	SS	1. Enflasyon Oranı Algısı	2. Enflasyonda Tüketici Davranışı	3. Sağlıklı Beslenme Kararı
1. Enflasyon Oranı Algısı	159,18	118,089	1		
2. Enflasyonda Tüketici Davranışı	4,237	0,592	,026	1	
3. Sağlıklı Beslenme Kararı	3,004	0,658	-,113**	-,116**	1

4.SONUÇ

Enflasyon, alım gücündeki değişiklikleri daha doğrusu alım gücünde meydana gelen azalışları ifade ettiğinden bireylerin satın alma ya da almama; yapılacaksa tüketimin hangi ana tüketim grubu tercih edileceği konusunda belirleyicidir. Tüketicinin bu tutum ve davranışlarında enflasyon oranı gibi enflasyon oranı algı seviyesi ile gelecekte enflasyon beklentisi algısı da önemli rol üstlenmektedir.

Bireylerin temel ihtiyaçlarını giderme ya da gelecekte daha yüksek enflasyon beklentilerini sahip olduklarından temel ihtiyaçlarından kısarak enflasyon ile mücadele güdüsü ile tüketim yaptıkları görülebilmektedir. Çalışmada enflasyon oranı algısı ile sağlıklı beslenme kararı arasında negatif yönlü bir ilişkinin olması bu durumu açıklamaktadır. Yapılan testlerde Biga ilçesi için; bireylerin enflasyonist algılarının olduğu bir konjenktürde, sağlıklı beslenme kararlarından fedakarlık yaparak; konut alımı gibi gelecekte enflasyon ile mücadelede daha etkili olan bir kararı seçtikleri görülmektedir. Biga ilçesi özelinde yapılan bu çalışmaya göre; enflasyon algısı ve tüketim eğilimi farklı demografik özelliklere göre değişkenlik göstermiştir. Çalışmaya göre Biga ilçesinde eğitim düzeyi arttıkça, enflasyon oranı algısı da artmaktadır. Enflasyon oranı algısı yine aynı şekilde yaş ile de doğrun orantılıdır. Buna göre; enflasyonda tüketim davranışı yaş arttıkça daha duyarlı hale gelmiştir. Çalışmaya göre; enflasyonda sağlıklı beslenme algısının da yaş ile doğru orantılı bir değişim gösterdiği söylenebilmektedir. Biga' da yaşayan evli bireylerin enflasyon algısına daha duyarlı olduğu tespit edilmiş; ve bu duyarlılığın yine evli bireylerin bekarlara göre sağlıklı beslenme davranışı konusunda da daha duyarlı olduğu söylenebilir. Biga' da yaşayan erkeklerin enflasyon oranı algıların daha çok olduğu ancak, enflasyonda tüketici davranışı duyarlılığının kadınlarda daha yüksek olduğu yine çalışmanın bulgularından yorumlanabilmektedir.

Biga ilçesi farklı sanayi kollarının aktif olarak işletilmesi yönü ile birbirinden farklı gelir gruplarına ev sahipliği yapan bir coğrafya özelliği taşımaktadır. Bu çok yönlülük ilçede yaşayan bireylerin demografik özelliklerinde farklılıkların özellikle farklı gelir gruplara ayrılmasını da desteklemektedir. Bu yönü ile değerlendirildiğinde; daha düşük gelirli bireylerin enflasyon ortamında tüketim davranışına daya duyarlı oldukları yine çalışmada ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Çalışma Biga ilçesi için enflasyonist ortamda tüketici davranışları ile sağlıklı beslenme davranışları arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda özellikle geç nüfus üzerine yoğunlaşıp işsizlik beklentisi özelinde uygulamalı çalışmalara yoğunluk verilebilir. Nitekim İşsizlik enflasyon gibi bir makro değişken olup enflasyon ile ilişkilidir. Yine genç nüfusta makroekonomik algılar oluşturmaya yönelik ilçe genelinde eğitim faaliyetleri gerçekleştirilebilir ve ilçe gençleri ekonomik boyutlarda daha da bilinçlendirilebilir. İlçe genelinde ekonomik söyleşilerin yer aldığı seriler düzenlenerek mevcut enflasyonist ortamda talep yönlü enflasyonu tetiklenmemesi adına eğitim verilmesi de halkı bilinçli tüketici davranışı gerçekleştirmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ABILDGREN, K. & KUCHLER, A. (2021). Revisiting The Inflation Perception Conundrum. Journal of Macroeconomics, 67, 1-37.

CENNET, S. M. & ÇONDUR M. (2021). Makroekonomik Göstergeler ve Tüketici Davranışları. 6 (1), 52-67.

EVANS, G. W. VE HONKAPOHJA, S. (2001). Learning And Expectations in Macroeconomics, Princeton University Press.

EUROPEAN COMMISSION (2021). The Joint Harmonised EU Programme Of Business and Consumer Surveys: User Guide, European Economy, Directorate-General For Economic and Financial Affairs.

GENÇ, A. & KARAMAN, F. (2019). Üniversite öğrencilerinde Sağlıklı Yaşam Becerileri Ölçeği' nin Geliştirilmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, (7), 656-669.

GÜLŞEN, M. & TOSUN, S. (2022). Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Enflasyon Oranı Algıları İle Sağlıklı Beslenme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kesitsel Bir Çalışma. Ed. Hasan Azazi, Enflasyon ve Güncel Ekonomik Araştırmalar. Ekin Basım Yayın ve Dağıtım, Bursa.

GÜNDÜZ, S., YILDIRIM, S. & DURUKAN, M. B. (2020). An Investigation of The Factors Affecting Inflation Perceptions: A Case Study On Business And Economics Undergraduate Students. Sosyoekonomi, 28(45), 245-263.

GÜRBÜZ, S. & ŞAHIN, F. (2014). Research Methods in Social Sciences: Philosophy-Methods-Analysis. Ankara: Seçkin Publishing House.

MCLEOD S. "https://www.simplypsychology.org/maslow.html" <24.09.2022>

ORAL, E. (2005). Consumer Confidence Index for Turkey, OECD Workshop on International Development of Busınessand Consumer Tendency Surveys, BrükselBelçika, 1-14.

RAMALINGAM, S. & ANURADHA, R. N. (2021). Consumers' Willingness To Pay More For Organic Food Products-A Study With Reference To The Chennai City. Turkish Journal Of Computer And Mathematics Education, 12(11), 5796-5800.

STANISŁAWSKA, E. (2019). Consumers' Perception Of Inflation İn İnflationary And Deflationary Environment. J Bus Cycle Res, 15, 41-71. https://doi.org/10.1007/s41549-019-00036-9.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI (TCMB). https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/search+results?search-query=enflasyon Erişim: 28.09.2022

URAL, A. & KILIÇ, İ. (2006). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.

uygulandıkları bölgede doğaya da ciddi zararlar verebilmektedir. Bu altyapılar doğal alanları küçük parçalara bölerek hayvan ve bitkiler üzerindeki etkileri ile biyoçeşitliliği bozmakta ve ekolojik sistemin dengesiyle oynamaktadır.

1915 Çanakkale Köprüsü'nün inşaatı uluslararası standartlardaki ÇSED (Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi) Raporu'nun içeriğindeki çevre hassasiyetlerine uygun olarak yürütülmüştür. Bu bağlamda; 4 tane kuş türü yaklaşık 2,5 km'lik bir bir bölgede 4 ay gözlenmiş ve rapor oluşturulmuştur. Kazık çakma çalışmaları sırasında deniz memelilerini sualtı gürültüden korumak için geçişleri sırasında inşaat durdurulmuştur. Düşük popülasyona sahip 1054 tane canlı Pinna Nobilis (pina midyesi) türü midyesi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sualtı Araştırma Merkezi ile birlikte yürütülen çalışmalarla güvenli bölgelere taşınmıştır. ÇSED Raporu dğrultusunda otoyol güzergâhındaki nadir bulunan 3 bitkinin tohumları toplanmış Ankarada'ki Türkiye Tohum Gen Bankası'na gönderilerek koruma altına alınmıştır. Projenin çevre hassasiyeti içeren bir diğer etkinliği de projeden etkilenen her bir ağaç yerine beş tane ağaç dikilmesi taahhütünün yapılmasıdır. Bu doğrultuda Orman Genel Müdürlüğü ve Orman Bölge Müdürlükleri ortaklaşa ağaç dikim çalışmalarını yürütmektedir. Tüm bu çalışmalar dikkate alındığında 1915 Çanakkale Köprüsü ve otoyo projesinin çevre dostu olarak yürütüldüğü sonucuna varılmaktadır. Yukarıda bahsedilen çevreye olası zararlarından korunmak için işletim aşamasında da aynı hassasiyetin gösterilmesi ve gerek yerel gerek merkezi yönetim tarafından tüm önlemlerin titizlikle alınması gerekmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ulaşım altyapı yatırımları ulaşım verimliliğini sağlama ve insanların hareketlerini kolaylaştırmanın üstünde bir olgudur. Makro perspektiften bakıldığında ekonomik gelişme, kalkınma ve istihdam yaratma üzerinde oldukça önemli etkilere sahiptir. Ulaşım altyapısı öncelikle bulunduğu coğrafyada sonra ülke genelinde domino etkisi yaparak ekonomik politik ve sosyokültürel faaliyetleri desteklemektedir. Hatta küresel bir pazara dönen uluslararası platformda dahi kültürel etkileşim, taşımacılık faaliyetleri ve dış ticaret gibi birçok alana katkı sağlamaktadır. Bu özelliğiyle altyapı yatırımları, gelişmekte olan ülkelerde öncelikli konular arasında yer almaktadır.Türkiye de gelişmekte olan bir ülke olarak özellikle son on yıldır ulaşım altyapı yatırımlarıyla beraber mega projeleri hayata geçirmektedir. Bu projelerden biri de Çanakkale Boğazı üzerinde Asya ile Avrupa'yı ilk defa karayoluyla birbirine bağlayan 1915 Çanakkale Köprüsü'dür. Köprü boğazı geçme süresini 6 dakikaya indirerek ulaşımı hızlı, konforlu ve güvenli hale geirmiştir. Ayrıca Çanakkale Boğazı'nda Asya ile Avrupa'yı karadan birleştirerek Batı Akdeniz'den Avrupa'ya karayolu lojistik koridoru oluşturmuştur. Taşıma maliyetlerinin düşmesiyle birlikte Ege Bölgesi'nin bu yıl gerçekleştirdiği ihracat geçen yıla oranla %30 artış göstermiştir. Batı Marmara'nın yeni sanayi üssü olarak öngörülen Balıkesir'in ihracatı 2022 Mart ayından itibaren 2021 yılına göre % 30,44 artış kaydederken Aydın (%29,87), İzmir (%22,43) ve Bursa (%10,06) olarak hesaplanmıştır. Ezine'de yapımı devam eden ilk Gıda İhtisas OSB için tüm sanayi parselleri talep görmüş ve faaliyete hazırlanmaktadır. Faaliyete geçtiği anda yaratacağı 8000 kişilk istihdamın %65'inin kadın istihdamından oluşması sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda umut verici bir gelişme olmaktadır. Köpürünün açıldığı 2022 Mart ayından itibaren şehre gelen turist sayısında yüksek oranda artış yaşanmıştır. Yine Mart ayından itibaren konut satış sayılarının arttığını görmekteyiz. Dolayısıyla köprü uzun vadede; bölgesel ulaşım ve Çanakkale'nin statüsünü iyileştirme, endüstriyel gelişimi teşvik ederek gelişimini sağlama, ulaşım faktörlerinin dolaşım süresi ve ulaşım maliyetlerinin azaltılarak kaynak akışının sağlanması, endüstriyel rekabet gücünün artması, koşulların iyileşmesi, bölgesel erişebilirlik ve iletişimin genişletilmesine olanak tanıması gibi kanallarla hem bölge ekonomisine hem de ülke ekonomisine katkı sağlayacaktır. Bu faydaların yanında, bulunduğu coğrafyada hava, gürültü ve su kirliliği, biyoçeşitliliğin bozulması, ekosistem tahribatı ve çarpık kentleşme gibi olumsuzluklara da sebebiyet verebilmektedir. Bu zararları minimize etmek için sonraki süreç yerel ve merkezi yönetim tarafından insan ve doğaya saygı çerçevesinde yönetilmelidir. Planlamalar insancıl ve doğa sever arazi kullanımı çerçevesinde gerçekleştirilirken ekolojik denge optimum seviyede sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

ATMACA, D. (2022). 1915 Çanakkale Köprüsünün Biga ve Bandırma'ya Sektörel Etkileri. Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(1), 241-259. doi: 10.30692/sisad.1020020

AKI, B. (2015). Sürdürülebilir Ulaşım Planlamaları ve Çevre Üzerindeki Olumsuz Etkileri. 2. International Sustainable Buildings Symposium. 25-30 Mayıs, Ankara.

AYDIN, M. ve PERK, E. (2012). Boğaz Köprüsü ve Dışsallık: Çanakkale'ye Yönelik Nitel ve Nicel Bir İnceleme. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12(24), 1-30.

BANERJEE, A., DUFLO, E., and QIAN, N. (2012). On the Road: Access to Transportation Infrastructure and Economic Growth in China. *NBER Working Paper,* No: 17897. https://doi.org/10.3386/w1789

BOWERSOX, D. J. ve CLOSS, D. J. (1996). Logistical Management-The Integrated Suppl Chain Process. McGraw-Hill.

BUTTON, K. and TAYLOR, S. (2000). International Air Transportation and Economic Development. Journal of Air Transport Management, 6, 209-222. https://doi.org/10.1016/S0969-6997(00)00015-6

BÜLBÜL, S. ve KÖSE, A. (2010). Türkiye'de Bölgelerarası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi ile İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 39(1), 75-94.

CENGİZ, S.; SÜSLÜ, B.; BAYDIR, M. ve COŞKUN, B. (2008). Bodrum Adasına Yönelik Ulaştırma Politikalarının Pareto Optimalitesi ve Sürdürülebilirlik Açısından İncelenmesi. Muğla Üniversitesi Basımevi, Muğla.

DPT-Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). İllerin ve Bölgelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. No: 267, Ankara.

EDİZLİOĞLU, E. (1995). Ulaştırmacı Gözüyle 3. Köprü, Yoksa 3. Köprü Mü? İstanbul Dergisi, Sayı: 14, 87-95.

ELMAS, G. ve YILDIZHAN, B. (1999). Türkiye'de Ulaşım Politikaları ve Trafik Kazalarının Ekonomik Analizi, II. Ulaşım ve Trafik Kongresi- Sergisi, Ankara, 268-286.

ERKUT, G.; BAYPINAR, M. B.; ÖZGEN, C. ve GÖNÜL, D. (2008). Batı Marmara Bölgesi'nde Stratejik Gelişme ve Sınırötesi İşbirliği, İTÜ Dergisi/a, Mimarlık, Planlama, Tasarım, 7(2), 114-127.

FANFAN, Z. (2010). The Impact of the Ningbo-Hangzhou Bay Cross-sea Bridge on the Economic Development of the Port of Shanghai and the Port of Ningbo. World Maritime University. http://commons.wmu.se/ all_dissertations//1893

GÜLERSOY, N. Z. (1995). Boğaziçi'nde Arazi Kullanımı ve Ulaşım, Yoksa 3. Köprü Mü? *İstanbul Dergisi*, 14, 59-63.

GWILLIAM, K. M. (1964). Transport and Public Policy, London: George Allen & Unwin Ltd. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İBB Otopark Planı, (2017). https://www.ibb.istanbul/Uploads/2017/3/istanbul-Otopark-Ana-Plani.pdf. (15.10.2022).

KABALCI, M.; ÜYETÜRK, A. ve BİLGEL, AŞICI, T. (2009). İllerin Gelişmişlik Sıralaması Üzerine Nüfus Verileri ile Yaklaşımlar.

KARA, M. A. ve TAŞ, S. (2012). Ulaştırma ve Haberleşme Altyapısının Bölgesel Kalkınmaya Katkısı ve Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *Maliye Dergisi*, *163*, 468-480.

KÖZLEME, A. O. ve ÇİL, G. (2021). Sosyo-Demografik ve Siyasal Görüş Değişkenleri Açısından Çanakkale Halkının 1915 Çanakkale Köprüsü Algısı. International Social Sciences Studies Journal, 7(88), 4266-4276.

KÜÇÜKMEHMETOĞLU, M. (2018). Köprülerle Ekonomik Büyüme ve Gelişme: Mekânsal, Kurumsal, Sosyokültürel Bütünleşme ve Eşiklerin Aşılması. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 271-332. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/bader/issue/41740/504065

MARSHALL, A. (1919). *Industry and Trade*. London: Macmillan and Co. Ltd.

MCCANN, P. ve SHEFER, D. (2004). Location, Agglomeration and Infrastructure. Papers in Regional Science, 83(1), 177-196.

ÖNCÜ, E. (1995). 2500 Yıllık Boğaz Geçişi, Yoksa 3. Köprü Mü? *İstanbul Dergisi*, 14, 67-71.

ÖZALP, N. Y. ve SÖNMEZ, Ö. (2022). Havalimanlarının Kent Makroformuna Etkisi: Yeni İstanbul Havalimanı. Journal of Technology and Applied Sciences, 4(2), 205-226

ÖZKAYNAK B. vd. (2018). Türkiye ve Avrupa'daki Mega Projelere Bir Bakış. Çılgın Projeler Konferansı, Yeni İnsan Yayınevi -163 Ekolojik Serisi-47.

PERK, E. (2012). Dışsallık: Çanakkale'de Yapılması Planlanan Boğaz Köprüsü. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

PRADHAN, R. P. ve BAGCHI, T. P. (2013). Effect of Transportation Infrastructure on Economic Growth in India: The VECM Approach. Research in Transportation Economics, 38, 139-148. https://doi.org/10.1016/j.retrec.2012.05.008

TANOĞLU, M. ve YÜCESAN, M. (2020). Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim: 1915 Çanakkale Örneği. Journal of Academic Value Studies, 6(1), 97-107.

T.C. Merkez Bankası, EVDS (Verinin Merkezi) Turizm İstatistikleri. (2022). https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket. (12.10.2022).

T.C. Sanayi ve Ulaştırma Bakanlığı. (2017). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE.

TÜİK (Türkiye İstataistik Kurumu) https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109. (12.10.2022).

WEGENER, M. (2013). The Future of Mobility in Cities: Challenges for Urban Modelling, Transport Policy, 29, 275-282, https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2012.07.004.

Tablo 2'de 50 1. Sınıf, 59 2. Sınıf, 59 3. Sınıf ve 63 4. Sınıf öğrencilerinin oluşturduğu sınıflar arası finansal okuryazarlık düzeyi gösterilmektedir. Bu sonuçlara göre temel finansal bilgi düzeyi, temel bankacılık bilgisi ve temel sigortacılık bilgisi en yüksek olan 3. Sınıf, temel finansal tablo analizi bilgisi, temel yatırım bilgisi, temel vergi ve mevzuat bilgisi ve finans matematiği bilgisi en yüksek olan sınıf 1. Sınıftır. Genel düzey incelendiğinde de 1. ve 3. Sınıfların birbirine yakın bir düzeyde olduğu, 2. ve 4. Sınıfların da birbirine yakın olduğu; ancak 1. ve 3. Sınıfların gerisinde kaldığı görülmektedir.

Tablo 3'te kredi kartı kullanımına göre finansal okuryazarlık düzeyi karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda kredi kartı kullanımına evet olarak cevap veren öğrencilerin anketi oluşturan 7 ana bölümde de kullanmayanlara göre yüksek puan aldıkları görülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin uygulamalı finans konularında yetersiz oldukları, öğrencilere daha fazla uygulamalı ders verilmesinin uygun olacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin ilgi duydukları derslerin ders planına eklenmesi finansal okuryazarlık düzeyinde artış sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ALKAYA, A., & YAĞLI, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık-Finansal Bilgi, Davranış ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Journal of International Social Research, 8(40).

BAYSA, E., & KARACA, S. S. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (71), 109-126. Ergün, B., Şahin, A., & Ergin, E. (2014). Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. Journal of International Social Research, 7(34).

ER, F., TEMİZEL, F., ÖZDEMİR, A., & SÖNMEZ, H. (2014). Lisans eğitim programlarının finansal okuryazarlık düzeyine etkisinin araştırılması: Türkiye örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *14*(4), 113-125.

HASTİNGS, J. S., MADRİAN, B. C., & SKİMMYHORN, W. L. (2013). Financial literacy, financial education, and economic outcomes. Annu. Rev. Econ., 5(1), 347-373.

KILIÇ, Y., ATA, H. A., & SEYREK, İ. H. (2015). Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Journal of Accounting & Finance.

KUTUKIZ, D., & ÖZDEN, C. (2018). Kadın girişimciliği ve finansal okuryazarlığın kadın girişimciler üzerindeki etkisi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(1), 349-365. Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. Journal of consumer affairs, 44(2), 358-380.

ÖZTÜRK, E., & DEMİR, Y. (2015). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi akademik personel üzerine bir uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (68), 113-134.

VAN ROOİJ, M., LUSARDİ, A., & ALESSİE, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. Journal of Financial Economics, 101(2), 449-472.

YILMAZ, Y., & TUNCE, M. (2017). Finansal Okuryazarlik Düzeyinin Belirlenmesi: Dicle Üniversitesi İibf Öğrencilerine Yönelik Bir Araştirma. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *7*(14), 301-312.

olduğunu düşünmektedir. Dördüncü ve son olarak S4 ifadesinin test istatistiği 1432,5 ve anlamlılık değeri 0,040 olarak hesaplanmıştır. Buna göre, S4 ifadesi ile kendini şehrin bir parçası olarak görme durumu arasında, evet cevabı veren katılımcılar lehine, istatistiki olarak bir farklılaşmanın var olduğu söylenebilmektedir. Böylece, kendini şehrin bir parçası olarak görenler, diğerlerinin aksine, belediyenin vatandaş ile iyi bir iş birliğine sahip olduğunu düşünmektedirler.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yerel yönetimlerde temsili demokrasi ve hemşehrilik bilincinin katılımcılık açısından Ayvacık belediye özelinde incelendiği bu çalışmada elde edilen en önemli sonuç, vatandaşlar kendilerini ne kadar kentin bir parçası olarak görürse kent yönetimine bir o kadar katılım göstermekte ve sorumluluk almaktadır. Buna karşılık vatandaşların yerel seçimlerde oy kullanmaları ile katılımcılık düzeyleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. İlgili literatürde de ifade edildiği üzere temsili demokrasilerde seçmen vatandaşların oy vermek suretiyle ortaya koydukları katılım pasif niteliktedir. Dolayısıyla belediyede katılımcı bir demokrasi anlayışının tesis edilebilmesi için vatandaşların kendilerini şehrin bir paydaşı olarak görmeleri, karar alma ve uygulama süreçlerine doğrudan dahil edilmeleri gerekmektedir. Belediyelerde katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi her şeyden önce kentin tüm paydaşlarının ortak sorumluluğudur. Çalışmada elde edilen bu sonuçlar belediyelerde hemşehri odaklı belediye yönetiminin kurumsallaşması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Hemşehri odaklı belediye işleyişinin yerleşmesi için kurumsal açıklığın sağlanmasına yönelik olarak; belediye meclis toplantılarının açık yapılması, alınan kararların halka duyurulması, faaliyet raporunun kamuoyuna açıklanması, hemşehri ve STK üyelerinin belediye meclisi ihtisas komisyonu toplantılarına katılması ve görüş bildirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda Ayvacık Belediyesi'nde vatandaş katılımının artırılması ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi için belediye yönetimi iç ve dış paydaşlarıyla (belediye meclis üyeleri, muhtarlar, mahalle komiteleri, dernek, vakıf ve STK'lar) katılımcılık konusunda bilgi ve becerilerin geliştirebilmesine yönelik seminerler ya da etkinlikler düzenlemelidir. Belediye tarafından gerçekleştirilen faaliyetler düzenli olarak kamuoyu ile açık toplantı, ziyaret, web sayfası vb. araçlarla paylaşılmalı ve memnuniyet anketleri yapılmalıdır. Son olarak daha katılımcı bir yönetim anlayışı benimsenerek vatandaşların kente ait olma duyguları artırılmalıdır.

KAYNAKÇA

ALMOND, G.A. & VERBA, S. (1963). The Civil Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations. Princeton University Press, New Jersey.

BERNER, M. & AMOS, J.M. & MORSE, R.S. (2011). "What Constitutes Effective Citizen Participation in Local Government? Views from City Stakeholders". Public Administration Quarterly, 35(1): 128-163.

BOGDANOR, V. (1999). "Devolution: Decentralization or Disintegration?". The Political Quarterly, 70(2): 185-194.

BORGE, L.E. & FALCH, T. & TOVMO, P. (2008). "Public Sector Efficiency: The Roles of Political and Budgetary Institutions, Fiscal Capacity, and Democratic Participation". Public Choice, 136 (3-4): 475-495.

CAIN, B.E. & DALTON, R.J. & SCARROW, S.E. (Eds.). (2006). Democracy Transformed? Expanding Political Opportunities in Advanced Industrial Democracies. Oxford University Press, Oxford.

ÇETİNKAYA, Ö. & KORLU, R.K. (2012). "Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü". Maliye Dergisi, 163(2): 95-117.

ÇİTCİ, O. (1996). "Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 5(6): 5-14.

EBDON, C. (2002). "Beyond the Public Hearing: Citizen Participation in the Local Government Budget Process". Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management, 14(2): 273–294.

EBDON, C. & FRANKLIN, A.L. (2004). "Searching for a Role for Citizens in the Budget Process". Public Budgeting & Finance, 24(1): 32-49.

ERDOĞAN, O. (2019). "Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği". Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi, 4(2): 295-310.

ERKUL, H. & BAYKAL, T. & KARA, H. (2013). "Kent Konseylerinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Çanakkale Kent Konseyi Örneği". Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(22): 85-105.

EROĞLU, E. & GERÇEK, A. (2022). "Evaluation of Active Participation on NGOs in Decision Making Process in Turkiye in terms of Relevant Legislation". B. Bozdoğanoğlu, A. Gerçek (Ed.), in Current Issues and Empirical Studies in Public Finance (163-182), Peter Lang Publishing, Inc., Berlin.

EROĞLU, E. & ÖKSÜZ, M. & İPEK, S. (2022). "Belediyelerde Vatandaş Katılımı: Ayvacık Belediyesi Örneği". Yönetim Bilimleri Dergisi, 20(43): 191-247.

GEORGE, D. & MALLERY, P. (2020). IBM SPSS Statistics 26 Step by Step: A Simple Guide and Reference. Routledge, New York.

HUG, S. (2009). "Some Thoughts About Referendums, Representative Democracy, and Separation of Powers". Constitutional Political Economy, 20(3): 251-266.

KARLSSON, M. (2012). "Participatory Initiatives and Political Representation: The Case of Local Councillors in Sweden". Local Government Studies, 38(6): 795-815.

KILIÇ, S. (2016). "Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı". Journal of Mood Disorders, 6(1): 47-48.

KOCAOĞLU, M. (2014). "Katılımcı Demokrasi Algılaması ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği". Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 6(1): 1-15.

KORKUT, H. (2011). "Belediyelerde Yönetime Katılma ve Açıklık Algısı: Ümraniye ve Şişli Belediyeleri Örneği". Öneri Dergisi, 9(36): 147-167.

KORLU, R.K. (2014). Belediyelerde Katılımcılık ve Retro Demokrasi. Ekin Yayın Dağıtım, Bursa.

MANIN, B. (1997). The Principles of Representative Government. Cambridge University Press, Cambridge.

MICHELS, A.M. (2006). "Citizen Participation and Democracy in the Netherlands". Democratization, 13(2): 323-339.

MICHELS, A. & DE GRAAF, L. (2010). "Examining Citizen Participation: Local Participatory Policy Making and Democracy". Local Government Studies, 36(4): 477-491.

MIZRAHI, S. & VIGODA, E. (2009). "Citizens' Learning, Involvement, and Participation in Decision-Making under the Democratic Ethos: A Theoretical Framework and the Israeli Experience", Intl Journal of Public Administration, 32(5): 438-460.

NACAK, O. (2014). "Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi". Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32: 194-214.

ÖZKİRAZ, A. & ZEREN, H.E. (2009). "Yerel Yönetimlerde Halk Katılımı Tokat İl Merkezinde Uygulamalı Bir Çalışma". Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 4(2): 231-247.

POSNER, P.W. (2004). "Local Democracy and the Transformation of Popular Participation in Chile". Latin American Politics and Society, 46(3): 55-81.

ROSANVALLON, P. (2011). Democratic Legitimacy: Impartiality, Reflexivity, Proximity. Princeton University Press, New Jersey.

TORMEY, S. (2014). "The Contemporary Crisis of Representative Democracy". Democratic Theory, 1(2): 104-112.

TÜİK (2021). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, Belediye, Köy ve Mahalle Nüfusları", https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr, 04.03.2021.

TWOMEY, A. (2013). "Compulsory Voting in a Representative Democracy: Choice, Compulsion and the Maximisation of Participation in Australian Elections". Oxford University Commonwealth Law Journal, 13(2): 283-312.

URBINATI, N. (2011). "Representative Democracy and its Critics". S. Alonso, J. Keane, W. Merkel (Ed.), in The Future of Representative Democracy (23-49). Cambridge University Press, Cambridge.

URBINATI, N., & WARREN, M. E. (2008). "The Concept of Representation in Contemporary Democratic Theory". Annual Review of Political Science, 11: 387-412.

USTA, S. & BİLGİ, E. (2016). "Katılım Kültürünün Gelişiminde Kent Konseylerinin Rolü: Karaman Kent Konseyi Örneği". Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 18(31): 36-45.

VIGODA, E. (2002). "Administrative Agents of Democracy? A Structural Equation Modeling of the Relationship between Public-Sector Performance and Citizenship Involvement", Journal of Public Administration Research and Theory, 12(2): 241-272.

YAVUZ, N. (2018). "Yerel Katılım Yöntemi Olarak Mahalle Komiteleri: Bursa Nilüfer Belediyesi Üzerinden Bir Değerlendirme". Uluslararası Kamu Yönetimi Forumu (KAYSEM 12), Kırıkkale, 25-27 Ekim 2018, 70-71.

WAMPLER, B. (2012). "Participation, Representation, and Social Justice: Using Participatory Governance to Transform Representative Democracy". Polity, 44(4): 666-682.

WANG, X. (2001). "Assessing Public Participation in U.S. Cities". Public Performance & Amp; Management Review, 24(4): 322-336.

KAYNAKÇA

ÇANAKKALE TİCARET BORSASI (ÇTB). "Çanakkale Ekonomisi". https://www.ctb.org.tr/canakkale-ekonomisi/, Erişim: 12.08.2022.

EDİZDOĞAN, N. & ÇETİNKAYA, Ö. (2021). Kamu Bütçesi. Bursa: Ekin Yayınevi.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI (2022). "İstatistikler". https://gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/istatistikler, Erişim: 29.08.2022.

GÜNEY MARMARA KALKINMA AJANSI (GMKA). Çanakkale Lojistik Rehberi. https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/Canakkale-Lojistik-Rehberi.pdf, Erişim: 12.08.2022.

IŞIK S. (2022), "Çanakkale İli Vergi Tahsilat/Tahakkuk Oranları Üzerine Bir Değerlendirme". Full-Text Book of International Symposium of Economics Finance and Econometrics (18-19 June, 2022), Çanakkale, 193-202.

İPEK, S. & ÖKSÜZ, M. (2016). "Yerel Kalkınma Açısından Girişimcilik ve Ticaret Becerisi: GMKA Kapsamında Bir Analiz". Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi. 11(1), 115-136.

İPEK, S. & ÖKSÜZ, M. (2019a). "Yerel Kalkınma ve Mesleki Kuruluşlar: Çanakkale İline Yönelik Ampirik Bir Çalışma". Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. C-IASOS Özel Sayısı. Uluslararası Uygulamalı Sosyal Bilimler Kongresi, 04-06 Nisan 2019, İzmir/Türkiye, 47-60.

İPEK, S. & ÖKSÜZ, M. (2019b). "Yerel Kalkınmışlık Seviyesinin Ölçülmesi: Çanakkale İli Meslek Kuruluşlarının Algısı Üzerine Ampirik Bir Çalışma". Yönetim Bilimleri Dergisi. 17(34), 447-464.

KILIÇ, Ö. & İPEK, S. (2020). "Çanakkale İlinde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Vergi İstatistiklerinin Değerlendirilmesi". Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye. Ed. Ersan Öz, Şehnaz Altunakar Mercan ve Selçuk Buyrukoğlu. Ekin Yayınevi. Bursa, 431-468.

MUTLUER, M.K. & ÖNER, E. & KESİK, A. (2011). Bütçe Hukuku. 3.Baskı. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

ÖKSÜZ, M. & IŞIK, S. (2022). "Vergiye Uyumunun Ödüllendirilmesine Mükelleflerin Bakışı: Bir Saha Araştırması". Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi. 6(3), 310-335.

PEHLİVAN, O. (2020). Devlet Bütçesi. 9. Baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık.

RESMİ GAZETE (2003). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. Kanun No: 5018. Resmi Gazete Sayısı: 25326.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI (SBB). 2022-2024 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi. Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/09/2022-2024_ButceHazirlama Rehberi.pdf, Erişim:20.07.2022.

T.C. ÇANAKKALE VALİLİĞİ İL PLANLAMA VE KOORDİNASYON MÜDÜRLÜĞÜ. (2022). Sayılarla Çanakkale. http://www.canakkale.gov.tr/dosyalar-ve-veriler-yatirim-ve-istatistik, Erişim: 20.07.2022.

T.C. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ. (2022). Genel Yönetim Mali İstatistikleri. https://muhasebat.hmb.gov.tr/genel-yonetim-mali-istatistikleri, Erişim: 29.08.2022.

T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI. (2017). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2017. https://www.bebka.org.tr/admin/datas/sayfas/89/sege-2017 1581687211.pdf, Erişim: 12.08.2022.

T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI. (2022). İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2022, https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/birimler/2022-ilce-sege.pdf, Erişim: 12.08.2022.

TÜİK. (2022a). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=ulusal-hesaplar-113&dil=1, Erişim: 30.09. 2022.

TÜİK. (2022b). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1, Erişim: 30.09. 2022.

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ (TBB). https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/ istatistiki-raporlar/59, Erişim: 12.08.2022.

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ (TOBB). Ekonomik Rapor. https://www.tobb.org.tr/MaliveSosyalPolitikalar/Sayfalar/EkonomikRapor.php, Erişim: 14.09.2022.

idareler arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesi, mahalli idarelere daha fazla gelir kaynaklarının sağlanması da önemli görülmektedir.

KAYNAKÇA

AKDUĞAN, U., & AGUN, B. H. (2018). "Türkiye'de Belediyelerin Mali Sürdürülebilirliği: Birincil Denge Yaklaşımı". Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(2), 207-222.

ALVARADO, C. D., IZQUIERDO, A., & PANIZZA, U. (2004). Fiscal Sustainability in Emerging Market Countries with An Application to Ecuador. Inter-American Development Bank, Research Department, Washington, DC.

BAHL, R. (1999). "Fiscal Decentralization as Development Policy". *Public Budgeting Finance*, 19(2), 59–75.

BECKER, B. R., ENDERS, W., & LEE, J. (2006). "A Stationary Test in the Presence of An Unknown Number of Smooth Breaks". Journal of Time Series Analysis, 27(3), 381-409.

BELKE, M. (2021). "Türkiye'deki İl Belediyelerinin Mali Sürdürülebilirliği: Dinamik Panel Veri Analizi". Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 6(1), 128-158.

BOADWAY, R. & SHAH, A. (2007). Intergovernmental Fiscal Transfers Principles and Practice. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, Washington.

BOHN, H. (2007). "Are Stationarity and Cointegration Restrictions Really Necessary for the Intertemporal Budget Constraint?". Journal of Monetary Economics, 54, 1837–1847.

BOZOKLU, S., YILANCI, V., & GORUS, M. S. (2020). "Persistence in Per Capita Energy Consumption: A Fractional Integration Approach with a Fourier Function". Energy Economics, 91, 104926.

BRODA, C., & WEINSTEİN, D. (2004). Happy News from the Dismal Science: Reassessing the Japanese Fiscal Policy and Sustainability. NBER Working Paper Series.

BURNSIDE, C. (2015). Fiscal Sustainability in Theory and Practice. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, NW.

CHALK, N., & HEMMING, R. (2000). "Assessing Fiscal Sustainability in Theory and Practice". IMF Working Paper, WP/00/81.

CHAPMAN, J. I. (2008). "State and Local Fiscal Sustainability: The Challenges". Public Administration Review, 68, 115-131.

CHRISTOPOULOS, D. K., & LEON-LEDESMA, M. A. (2011). "International Output Convergence, Breaks, and Asymmetric Adjustment". Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics, 15(3).

CUDDINGTON, J. T. (1997). "Analyzing the Sustainability of Fiscal Deficits in Developing Countries". SSRN, 597231.

ÇANAKKALE BELEDİYESİ (2022). Belediye Bütçesi. https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1112-belediye-butcesi, 09.09.2022.

DAĞ, M., KIZILKAYA, O., & KIZILKAYA, F. (2018). "Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Bütçe Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Uygulama". Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 55(635), 65-72.

DE MELLO JR, L. R. (2000). "Fiscal Decentralization and Intergovernmental Fiscal Relations: A Cross-Country Analysis". World Development, 28(2), 365-380.

ENDERS, W., & LEE, J. (2012). "The Flexible Fourier Form and Dickey–Fuller Type Unit Root Tests". Economics Letters, 117(1), 196-199.

GÖRMEZ, A. H., & KIZILTAŞ UZUNALİ, E. (2019). "Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapıları ve Bütçe Sürdürülebilirliği: Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği". Journal of International Social Research, 12(62), 1304-1315.

HAMILTON, J. D. & FLAVIN, M. A. (1986). "On the Limitations of Government Borrowing: A Framework for Empirical Testing". The American Economic Review, 76(4), 808-819.

HOTUNLUOĞLU, H. (2016). "Budget Sustainability of Local Governments in Turkey". Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 20-27.

ILKAY, S. C., YILANCI, V., ULUCAK, R., & JONES, K. (2021). "Technology Spillovers and Sustainable Environment: Evidence from Time-Series Analyses with Fourier Extension". Journal of Environmental Management, 294, 113033.

JI, H., AHN, J., & CHAPMAN, J. (2016). "The Role of Intergovernmental Aid in Defining Fiscal Sustainability at the Sub-national Level". Urban Studies, 53(14), 3063-3081.

KOÇDEMİR, M. (2022). "Ankara, İstanbul ve İzmir Büyükşehir Belediyelerinin Bazı Bütçe Sonuçları Çerçevesinde Mali Durumlarının Analizi". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 31(1), 95-126.

MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2022). Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri. https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri, 05.09.2022.

MUSGRAVE, R. (1959). Public Finance. New York: McGraw–Hill.

OATES, W. E. (1972). Fiscal Federalism. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

OMAY, T. (2015). "Fractional Frequency Flexible Fourier form to Approximate Smooth Breaks in Unit Root Testing". Economics Letters, 134, 123-126.

PERRON, P. (1989). The Great Crash, the Oil Price Shock, and the Unit Root Hypothesis". Econometrica 57, 1361–1401.

PRADHAN, K. (2019). "Analytical Framework for Fiscal Sustainability: A review". Review of Development and Change, 24(1), 100-122.

PRUD'HOMME, R. (1995). "The Dangers of Decentralization". Oxford Journals, 10(2), 201-220.

QUINTOS, C. E. (1995). "Sustainability of the Deficit Process with Structural Shifts". Journal of Business & Economic Statistics, 13(4), 409-417.

ROMER, D. (2006). Advanced Macroeconomics. McGraw-Hill Companies.

SCHICK, A. (2003). "The Performing State: Reflection on An Idea Whose Time Has Come But Whose Implementation Has Not". OECD Journal on Budgeting, 3(2), 70-103.

SCHICK, A. (2005). "Sustainable Budget Policy: Concepts and Approaches". OECD Journal on Budgeting, 5(1), 107-126.

TANZI, V. (1995). "Fiscal Federalism and Decentralization: A Review of Some Efficiency and Macroeconomic Aspects". https://www.mef.gob.pe/contenidos/pol_econ/documentos/Fiscal_Federalism_Decentralization.pdf, 20.03.2022.

TEKDERE, M., & GÜRBÜZ, A. Ş. (2021). "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Mali Sürdürülebilirliği: Ampirik Bir Analiz". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (70), 77-96.

TER-MINASSIAN, T. (1997). Intergovernmental Fiscal Relations in A Macroeconomic Perspective: An Overview, T. Ter-Minassian, Fiscal Federalism in Theory and Practice içinde (ss. 3-24). Washington: International Monetary Fund.

TIEBOUT, C. M. (1956). "A Pure Theory of Local Expenditures". The Journal of Political Economy, 64(5), 416-424.

TREHAN, B., & WALSH, C. E. (1988). "Common Trends, Intertemporal Budget Balance and Revenue Smoothing". Journal of Economic Dynamics and Control, 12, 425-44.

TREISMAN, D. (2000). Decentralization and the Quality of Government. https://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/2000/fiscal/treisman.pdf, 22.06.2022.

ULUSOY, A., & TEKDERE, M. (2019). "Türkiye'deki Belediyelerin Mali Sorunları ve Muhtemel Etkiler". Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 4(2), 167-182.

UZUNALİ, E., & GÖRMEZ, A. H. (2019). "Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Mali Yapıları ve Bütçe Sürdürülebilirliklerinin Oran Analiz Yöntemiyle Karşılaştırılması". Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (25), 95-118.

YYGM (2022). Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. https://yerelyonetimler.csb.gov.tr/faaliyet-raporlari-i-88463, 05.09.2022.

KAYNAKÇA

ALABEDE, J, ARİFFİN ZZ, Idris K (2011) "Determinants of Tax Compliance Behaviour: a Proposed Model for Nigeria". Int Res J Finance Econ 78(1):121–136

ALM, J.& KİRCHLER, E., & Muehlbacher, S. (2012). "Combining Psychology and Economics in the Analysis of Compliance: From Enforcement to Cooperation. *Economic analysis and Policy*, *42*(2), 133-151.

ALM, J. (2012). Measuring, Explaining, and Controlling Tax Evasion: Lessons from Theory, Experiments, and Field Studies". International Tax Znd Public Finance, *19*(1), 54-77

ALM, J.& McClelland, G. H., & Schulze, W. D. (1992). "Why do People Pay Taxes?". Journal of Public Economics, 48(1), 21-38.

ALM, J. (1999), "Tax Compliance and Administration", in: W. Bartley Hildreth and James A. Richardson, edt., Handbook on Taxation (Marcel Dekker, New York) pp. 741-768.

ALM, J.& SANCHEZ, I., & JUAN, A. D. (1995). "Economic and Noneconomic Factors In Tax Compliance". KYKLOS-BERNE, 48, 1-18.

AVCI, M. & TAŞDEMİR, Y. & KILIÇ, Ö. (2022). "İslam Ekonomisinde Vergi Uyumu: Dünya Değerler Araştırmasından Bulgular". İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi (İEFD), 8 (1), 33-72.

BECKER, G.S. (1968). "Crime and Punishment: an Economic Approach", Journal of Political Economy. 76: 169-217.

BRAİTHWAİTE, V & WENZEL, M (2008). "Integrating Explanations of Tax Evasion and Avoidance', in A Lewis (ed.), Cambridge Handbook of Psychology and Economic Behaviour. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 304–31. doi.org/10.1017/CBO9780511490118.013.

DEVOS, K. (2013). Factors Influencing Individual Taxpayer Compliance Behaviour. Springer Science & Business Media.

ELFFERS. H. (1991). Elffers. Henk. Income Tai Evasion: Theory and Measurement Amsterdam; Kluwer.

FREY. B. S. (1997). Not Just for Money. An Economic Theory of Personal Motivation. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI (2022). Aylar İtibariyle Mükellef Sayıları. https://gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/istatistikler Erişim Tarihi: 22.09.2022.

HOFMANN, E.& HOELZL, E., & KIRCHLER, E. (2008). "Preconditions of Voluntary Tax Compliance: Knowledge and Evaluation Of Taxation, Norms, Fairness, and Motivation to Cooperate. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, *216*(4), 209.

KARACA, C. & OKTAY, S., & YEMEZ, İ. (2020). "Vergi Uyumunun Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Belirlemeyicileri: Sivas İli Örneği". Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi , (2020 Sonbahar Özel Sayı I/II), 62-73.

KELMANSON, B. & KIRABAEVA, K. & MEDINE, L. & MIRCHEVA, B. & WEİSS, J. (2019) Explaining the Shadow Economy ın Europe: Size, Causes and Policy Options. IMF Working Paper WP/19/278.

KILIÇ, Özalp & İPEK, Selçuk (2020). "Çanakkale İlinde Sosyo-Ekonomik Yapı ve Vergi İstatistiklerinin Değerlendirilmesi". (Editör: Ersan ÖZ & S. Şehnaz ALTUNAKAR MERCAN & Selçuk BUYRUKOĞLU) V*ergi Ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye, 431-468.*

KİTAPÇI, İsmail (2013). Vergi Etiği Vergi Psikolojisi Verginin SosyoPsikolojik Teorisi. Ankara: Seçkin Yayınevi

KİRCHLER, E. (2007) The economic psychology of tax behaviour. Cambridge University Press.

HASSAN, Ibn e & Naeem, A.& Gulzar, S. (2021). "Voluntary Tax Compliance Behavior of Individual Taxpayers in Pakistan". *Financial Innovation*, *7*(1), 1-23.

JAMES, S., & Alley, C. (2002). "Tax Compliance, Self Assessment System and Tax Administration". Journal of Finance, and Management in Public Services, 2(2), 27 – 42.

JAMES, S., & Alley, C. (1999). "Tax Compliance, Self-Assessment and Tax Administration in New Zealand—is the Carrot or Stick More Appropriate to Encourage Compliance?" New Zealand Journal of Taxation Law and Policy 5: 3–14.

MÉDER, Z. Z. & SIMONOVITS, A., & VINCZE, J. (2012). Tax Morale and Tax Evasion: Social Preferences and Bounded Rationality (No. MT-DP-2012/3). IEHAS Discussion Papers.

MUEHLBACHER, S. & KİRCHLER, E. (2010). "Tax Compliance by Trust and Power of Authorities". International Economic Journal, 24(4), 607-610.

TORGLER, B. (2007). Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis. Edward Elgar Publishing.

TORGLER, B. (2004). "Cross-Culture Comparison of Tax Morale And Tax Compliance: Evidence From Costa Rica and Switzerland" International Journal Of Comparative Sociology, Vol: 45, February, 17-43.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI, MUHASEBAT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (2022). İller İtibariyle Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri https://muhasebat.hmb.gov.tr/iller-itibariyle-merkezi-yonetim-butce-istatistikleri-2004-2019 Erişim Tarihi: 26.09.2022.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2022). İstatistik Göstergeler, İl Göstergeleri. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210 Erişim Tarihi: 10.09. 2022.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2022). İstatistik Göstergeler, İl Göstergeleri https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2020-37188 Erişim Tarihi: 10.09. 2022.

PALİL, M.R. (2010). Tax Knowledge and Tax Compliance Determinants in Self Assessment System in Malaysia. University of Birmingham.

ROTH, J. A. & SCHOLZ, J. T. (1989). Taxpayer Compliance, Social Science Perspectives, 2. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

RANDLANE, K. (2015). "Tax Compliance as a System: Mapping the Field". International Journal of Public Administration, 39(7), 515-525.

SCHNEİDER, F. & DOMİNİK, H. E. (2000) "Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences". Journal of Economic Literature, 38(1) (March), 77-114.

SILVANI, C & KATHERINA, B. (2000). "Vergi İdaresi Reform Stratejisinin Planlanması: Tecrübe ve İlkeler" (Çev: Özgür Saraç) Türk İdare Dergisi, Yıl:72, Sayı:426, Mart , 189-220.

Onsekiz Mart Üniversitesi önemli faydalar sağlayabilecek bir birikime sahiptir. Ürünlerin geliştirilmesi, pazarlaması, marka ve pazar stratejilerinin geliştirilmesi, yerel üreticilerin işletme yapılarına ve üretim yönetimi sistemlerine yönelik teknik, ekonomik ve idari eğitimler üniversite ve kamu kurumlarının sağlayabileceği destekler arasındadır.

KAYNAKÇA

AGOSTINO, M.; TRIVIERI, F. (2014) "Geographical Indication and Wine Exports: An Empirical Investigation Considering the Major European Producers", *Food Policy,* 46, 22-36.

AKKOYUNLU, Ş. (2015). "The Potential of Rural–Urban Linkages for Sustainable Development and Trade". International Journal of Sustainable Development & World Policy, 4(2), 20–40.

BRAMLEY, B.; BIENABE, E.; KIRSTEN, J. (2009) "The Economics Of Geographical Indication: Towards a Conceptual Framework for Geographical Indication Research in Developing Countries", Wipo (İçinde) Ed., *The Economics of Intellectual Property: Suggestions for Further Research in Developing Countries and Countries with Economies in Transition,*Cenova, İsviçre: Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü. 109-149.

CEYLAN EROL, E. (2018) "Çanakkale-Çan Halıları Üzerine Bir Değerlendirme", *Kadim Akademi SBD,* 2(1), 50-68.

ÇALIŞKAN, V.; KOÇ, H. (2012) "Türkiye'de Coğrafi İşaretlerin Dağılış Özelliklerinin ve Coğrafi İşaret Potansiyelinin Değerlendirilmesi", *Doğu Coğrafya Dergisi,* 17(28), 193-214.

DEMİRER, H. R. (2010) "Yöresel Ürünler ve Coğrafi İşaretler; Fransa ve Türkiye Üzerine Bir İnceleme", Yayımlanmamış Doktora Tezi, *Akdeniz Üniversitesi.*

DESELCİNU, O. C.; COSTANİGRO, M.; SOUZA-MONTEİRO, D. M.; MCFADDEN, D. T. (2013) "A Meta-Analysis Of Geographical Indication Food Valuation Studies: What Drives The Premium For Origin-Based Labels?", *Journal Of Agricultural And Resource Economics,* 38(2), 204-219.

DOĞAN, B. (2015) "Coğrafi İşaret Korumasının Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Önemi", *Social Sciences,* 10(2), 58-75.

FERNANDEZ-FERRIN, P.; BANDE, B.; GALAN-LADERO, M. M.; MARTIN-CONSUEGRA, D.; DIAZ, E.; CASTRO-GONZALEZ, S. (2019) "Geographical Indication Food Products And Ethnocentric Tendencies: The Importance of Proximity, Tradition, And Ethnicity", *Journal of Cleaner Production,* 241,

GÖKOVALI, U. (2007) "Coğrafi İşaretler ve Ekonomik Etkileri", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 21(2), 141-160.

RAIMONDI, V.; FALCO, C.; CURZI, D.; OLPER, A. (2020) "Trade Effects of Geographical Indication Policy: The EU Case", *Journal Of Agricultural Economics,* 71(2), 330-356.

SUH, J.; MACPHERSON, A. (2007) "The Impact of Geographical Indication on The Revitalisation of a Regional Economy: A Case Study of Beoseong Green Tea", *Area,* 39(4), 518-527.

ŞAHİN, G.; BALCI AKOVA, S. (2020) "Coğrafi İşaret Kapsamındaki Türk Halı ve Kilimlerinin Analizi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 13(69), 447-482.

İnternet Kaynakları

Anadolu Ajansı – Lapseki Şeftalisi Coğrafi İşaretiyle Üreticisinin Elini Güçlendirecek

https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/lapseki-seftalisi-cografi-isaretiyle-ureticisinin-elini-guclendirecek/2592207 (Erişim Tarihi: 03.09.2022).

Anadolu Ajansı - Kazdağları'nın zeytininden coğrafi işaretli 'Bayramiç zeytinyağı' üretiyorlar

https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kazdaglarinin-zeytininden-cografi-isaretli-bayramic-zeytinyagi-uretiyorlar/2599696 (Erişim Tarihi: 03.09.2022).

Çanakkale Ticaret İl Müdürlüğü – Çanakkale İli Yöresel Ürünler Kesinleşmiş Listesi

https://canakkale.ticaret.gov.tr/duyurular/canakkale-ili-yoresel-urunler-kesinlesmis-listesi (Erişim Tarihi: 16.06.2022).

Hürriyet Gazetesi – Paris'in Afrodit'e sunduğu Bayramiç elması tüm Türkiye'de çok seviliyor

https://www.hurriyet.com.tr/lezizz/galeri-parisin-afrodite-sundugu-bayramic-elmasi-tum-turkiyede-cok-seviliyor-41695032/2 (Erişim Tarihi: 03.09.2022).

Milliyet - Bayramiç tahin helvası da tescillendi!

https://www.milliyet.com.tr/yemek/bilgi/bayramic-tahin-helvasi-da-tescillendi-6577629 (Erişim Tarihi: 03.09.2022).

Mynet - Türkiye'de ilk sırada! Yenice kapya biberi tescillendi

https://www.mynet.com/turkiye-de-ilk-sirada-yenice-kapya-biberi-tescillendi-1205294-myyemek (Erişim Tarihi: 03.09. 2022).

NTV – Ata Demirer'in Tanıttığı Bozcaada Çavuş Üzümü Tescillendi

https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/ata-demirerin-tanittigi-bozcaada-cavus-uzumu-tescillendi,h1EYeQeLYkKMHLgfoacQnQ/05X87SDLyESTdRdg5J5f9w (Erişim Tarihi: 02.09.2022).

Statista- Consumer Goods & FMCG: Food & Nutrition

https://www.statista.com/statistics/454967/volume-of-roquefort-cheese-produced-in-france/

https://www.statista.com/statistics/455165/average-expenditure-household-roquefort-cheese-france/ (Erişim Tarihi: 02.09. 2022).

TRT Haber – https://www.trthaber.com/haber/guncel/tescilli-geyikli-zeytinyagi-ingiltereye-ihrac-ediliyor-619105.html

https://www.trthaber.com/haber/guncel/tescilli-geyikli-zeytinyagi-ingiltereye-ihrac-ediliyor-619105.html (Erişim Tarihi: 02.09.2022)

Türk Patent ve Marka Kurumu – Coğrafi İşaret, https://ci.turkpatent.gov.tr/sayfa/coğrafi-işaret-nedir (Erişim Tarihi: 01.09.2022).

WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü) – Geographical Indications, https://www.wipo.int/geo_indications/en/ (Erişim Tarihi 01.09.2022).

- Çevre duyarlılığı ve çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik olarak eğitim ve seminerlerin verilmesi, etkinliklerin düzenlenmesi bu konudaki çalışmaları desteklemiş olur ve teşvik eder. Dolayısıyla öğrencilerde de farkındalık yaratılmış olur.
- Bilinçli tüketiciler arasında yer alan üniversite öğrencilerinin tüketim alışkanlıkları tespiti ve buna yönelik gelecekte yaşanabilecek olumsuz senaryolara karşı önlem alınması mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

ACER,A .& TAŞKIN İ.B. & TAŞKIN,M. (2018). "Yeşil Satın Alma Kapsamında Öğrencilerin Yeşil Ürünlere Yönelik Eğilimlerinin İncelenmesi: Vakıf Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", IV Internatıonal Caucasus-Central Asıa Foreıgn Trade And Logıstıcs Congress, 88-98.

CONDRATOV,I. & NEAMȚU,D.M. &,STANCIU,P.& HAPENCIUC,C.V. (2021)."Green Marketıng A Challenge For Consum Generatıon",The USV Annals Of Economıcs And Publıc Admınıstratıon V:21,1 (33),31-41.

ERCİŞ,A. &DELİGÖZ, K. & ,GÜL,B. (2019). "Yeşil Pazarlama Faaliyetlerinin Tüketici Satın Alma Davranişina Etkileri: Erzurum İli Örneği", Journal of Academic Value Studies, V: 5, Issue: 5, 942-956.

KELEŞ, Ceyda (2007**).** Yeşil Pazarlama Tüketicilerin Yeşil Ürünleri Tüketme Davranışları Ve Yeşil Ürünlerin Tüketiminde Kültürün Etkisi İle ilgili Bir Uygulama,(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KİM,S.H. & SEOCK,Y.K. (2019). "The Roles Of Values And Social Norm On Personal Norms And Proenvironmentally Friendly Apparel Product Purchasing Behavior: The Mediating Role Of Personal Norms", Journal Of Retailing And Consumer Services 51, 83-90.

KUDUZ, Necla (2011), Yeşil Pazarlama Faaliyetlerinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışlarına Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, ,(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

LAUSİ,M.R. & ASTİNA,I.K. & HANDOYON,B. (2020)."Environmental Awareness And Pro-Environmental Behavior: A Case Of University Students İn Malang City", Jurnal Pendidikan Geografi:V: 25, No: 2, 161-169.

MAJİD,E. & BAHMIARY ,E.(2017). **"**Investigating The İmpact Of Environmental Attitude On The Decision To Purchase A Green Product With The Mediating Role Of Environmental Concern And Care For Green Products, Management & Marketing". Challenges For The Knowledge Society V: 12, No. 2, 297-315.

MENSAH, P. A. (2021). "Green Product Awareness Effect On Gren Purchase İntentions Of University Students':An Emerging Market's Perspective", Future Business Journal, 3-13.

QİAO,K.& DOWELL,G. (2022). "Environmental Concerns, İncome İnequality, And Purchase Of Environmentally-Friendly Products: A Longitudinal Study Of U.S." Counties, Research Policy 51,1-18.

SHARMA,A.P.(2021). **"**Consumers' purchase behaviour and green marketing:A synthesis, review and agenda,Internatıonal Journal of Consumer Studies", 1217-1238.

UYGUNTÜRK,H. & ŞENOĞLU,P. (2021). "Karabük Üniversitesi Öğrencilerinin "Yeşil Pazarlama" Farkındalık Düzeyinin Tespit Edilmesi Üzerine Bir Araştırma", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, C: 24 S:1,71-82.

ÜNÜVAR,Ş.,vd (2018). "Turizm Öğrencilerinin Yeşil Ürün Tercihinin Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi",Journal of Tourism and Gastronomy Studies,ss 20-40.

YAPRAKLI, T.Ş. & Küçükoğlu, U. (2021). "Yeşil Ürün Satın Alma Davranışları ve Ambalaja İlişkin Tutumun Çevreye Karşı Tutum Üzerindeki Etkileri" Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25 (1) , 143- 158.

YILMAZ, M.K. & Aytekin,R.İ. (2020). "Genişletilmiş Değer-Tutum-Davranış Modeli Bağlamında Yeşil Ürün Satın Alma Davranışının İncelenmesi" Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(2), 439-465.

merkezi yönetimin kültürel sürdürebilirlik bağlamında Truva'ya ayrıcalıklı bir yer verdiğini göstermektedir. Bu tür etkinlikler kentte insani seçenekleri genişleterek, ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel ilerlemeyle insani gelişimi sağlayarak, kalkınma için gerekli olan yaşam standartlarını iyileştirmede katkıda bulunmaktadır (Bilgili 2017, 51-52).

Bununla birlikte bir önceki bölümde aktarılmaya çalışılan diğer arkeolojik yerleşimlerin yanı sıra kentin sanat tarihsel eserleri de göz önüne alınırsa, Çanakkale'nin Truva'nın ötesinde kayda değer bir zengin kültürel miras ve kalkınma potansiyeli olduğu anlaşılmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Çanakkale'de sürdürülebilir kalkınmanın, sosyal, ekonomik ve çevresel unsurların yanı sıra kültürel unsurlar da hesaba katılarak mümkün olacağı iddia edilmiştir. Bunun için kültürel sürdürülebilirlik kavramından hareketle kentin somut kültürel mirasının çeşitliliği ortaya koyulmuş, Truva örneği üzerinden kültürel mirasın kentin kalkınmasına olası katkıları gösterilmiştir.

Gerçek değişim ve gelişim ancak insanların dünyayı anlamlandırma ve yorumlama biçimlerindeki değişimle mümkün olacaktır. Başka bir deyişle, kültür değişmeden insanlar değişmeyecek, insanlar değişmeden de sürdürülebilir kalkınma mümkün olmayacaktır. Örneğin, kentlere geridönüşüm konteynırları yerleştirmek çevreci bir kent olmaya yetmeyecektir; ancak insanlar atıklarını yeniden değerlendirme üzerine bir bilince sahip olduklarında ve gündelik alışkanlıklarını bu yönde şekillendirdiklerinde çevreye duyarlı bir kalkınma gerçekleşecektir. Kısacası, kültürel kalkınma dönüşüm için önce gelmektedir.

Kültürel sürdürebilirlik, bir yere özgü kültürel somut yapıların korunmasını içerdiği gibi demokrasi, tolerans, çoğulculuk, özgürlük, eşitlik, adalet, barış, sağlık, yaratıcılık gibi soyut yapı ve değerlerin sürdürülmesini de içermektedir. Bu bağlamda dilsel ve kültürel zenginliğin korunmasının bu değerlerin yerleşmesini sağlaması umulmaktadır. Bunun için kültürel yaşamda üretim ve yaratıcılık sürecine herkesin erişimi ve katılımını sağlamak önemlidir. Dolayısıyla kültürel kalkınma için insan kaynağı ve finans kaynağı yaratmak gerekmektedir. Kentin sosyal ve ekonomik yapısının gelişimini sağlayan bu yapılara eğitim ve kalkınma programlarında yer verilmesi bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesini sağlayacaktır.

Kültürel kalkınma için ulusal ve uluslararası aktörler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, olası sosyal ve ekonomik kazanımların değerlendirilmesi ve kentsel kültürel mirasın sahip olduğu potansiyelin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Kültürel politikalar eş zamanlı olarak sosyo-ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesine katkıda bulunduğu gibi yaşam standartlarının yükselmesini, üretimin ve istihdam olanaklarının artmasını da sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Truva'nın kente kazandırdığı kültürel ve sosyo-ekonomik katkılar dikkate alındığında kent sınırları içindeki somut kültürel miras olarak arkeolojik yerleşim alanları ve sanat tarihi yapılarının çeşitliliğinin benzer biçimde değerlendirilmesi Çanakkale'de kentsel kalkınmayı destekleyecektir. Bu bağlamda öneri olarak, bu alanların daha çok araştırılması ve tanıtılması için ulusal ve yerel düzeyde stratejilerin ve eylem planlarının oluşturularak uluslararası iş birlikleri geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

AKŞİT, İ. (2008). Anatolian Civilizations and Antique Cities of Turkey, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

BAŞARAN, C. (2013). Antik Troas'ın Parlayan Kenti Parion: 1997-2009 Yılları Yüzey Araştırmaları, Kazı ve Restarosyon Çalışmaları, İstanbul, Ege Yayınları.

BİLGİLİ, A. (2017). "Concept of Life Quality: A Field Research on Bursa City". Eurasian Econometrics, Statistics & Empirical Economics Journal, 8., 45-64.

BROWN, J. (2017). Homeric Sites around Troy, Canberra, Parrot Press.

CARADONNA, J. L. (2014). Sustainability: A History, Oxford University Press, Oxford

DÜNYA KÜLTÜREL VE DOĞAL MİRASIN KORUNMASI SÖZLEŞMESİ, https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263665/dunya-kulturel-ve-dogal-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html

EBEJER, J. (2019). "Urban heritage and cultural tourism development: a case study of Valletta's role in Malta's tourism", Journal of Tourism and Cultural Change, 17:3, 306-320.

ERDOĞU, B. (2011). "Gökçeada Uğurlu-Zeytinli Kazı Çalışmaları", içinde Çanakkale Arkeoloji Buluşması VIII., ÇABİSAK, ss. 51-58.

ERGEN, Y. (2013). Dünden Bugüne Troya Antik Kenti, İstanbul, Mas Matbaacılık.

FORADORI, P., GIUSTI, S. VE LAMONICA, A. G. (2018). "Reshaping Cultural Heritage Protection Policies at a Time of Securitisation: France, Italy, and the United Kingdom", The International Spectator, 53:3, 86-101

HAWKES, J. (2001) "The Fourth Pillar of Sustainability. Culture's Essential Role in Public Planning." the Cultural Development Network, Australia: Common Ground Publishing.

HÜRRİYET (16.11.2020). "Troya Müzesi'ne pandemi sürecinde 1 milyon sanal ziyaret", https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/troya-muzesine-pandemi-surecinde-1-milyon-sanal-ziyaret-41663547#:~:text=%C3%87anakkale'de%205%20bin%20y%C4%B1ll%C4%B1k,yakla%C5%9F%C4%B1k%201%20milyon%20ziyaret%C3%A7iye%20ula%C5%9Ft%C4%B1.

KEKEÇ, T. (2011). From Troy to Halicarnassus, İstanbul, Hitit Color.

KEYMAN, F. ve KOYUNCU-LORASDAĞI, B. (2020). Sekiz Kentin Hikâyesi: Türkiye'de Yeni Yerellik ve Yeni Orta Sınıflar, İstanbul, Metis Kitap.

KORFMANN, M. O. (2012). Troia Rüzgârı: M. Osman Korfmann'dan Seçme Makaleler, İstanbul, Egemen Matbaacılık.

KORFMANN, M. O. (2004). "Troia Kazıları" içinde Çanakkale-Troas Arkeoloji Buluşması III, Çanakkale Bilim ve Sanat Kültür Derneği, ss.11-23.

MAYER, M. (2007). "Contesting the Neoliberalization of Urban Governance." In Contesting Neoliberalism. Urban Frontiers, edited by H. Leitner, J. Peck, and E. S. Sheppard, 90–115. New York: The Guilford Press.

ÖZGÜNEL, Ç. (2004). "Apollon Smintheion Kazıları", içinde Çanakkale-Troas Arkeoloji Buluşması III, Çanakkale Bilim ve Sanat Kültür Derneği, ss. 51-61.

PURVIS, B., MAO, Y. & ROBINSON, D. (2019). "Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins". Sustainability Science, 14, 681–695

RUSSO, A. ve GIUSTI, S. (2019). "The securitisation of cultural heritage". International Journal of Cultural Policy, 25:7, 843-857.

SANCAK, E. ve BİLGİLİ, A. (2021). "Belediyelerin Çevresel Yönetişim Algısı: Çanakkale Belediyesi Örneği". Türk İdare Dergisi, S. 493, 241-275.

SCHWERTHEIM, E. (2004). "Aleksandria Troas Kazıları", içinde Çanakkale-Troas Arkeoloji Buluşması III, Çanakkale Bilim ve Sanat Kültür Derneği, ss.37-45.

SERDAROĞLU, Ü. (1996). Behramkale Assos, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

SKREDE, J. (2016) "What May Culture Contribute to Urban Sustainability? Critical Reflections on the Uses of Culture in Urban Development in Oslo and Beyond." Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability 9. No. 4: 408–425.

SKREDE, J. & BERG, S. K. (2019). "Cultural Heritage and Sustainable Development: The Case of Urban Densification". The Historic Environment: Policy & Practice, 10:1, 83-102.

SMITH, L. (2006). Uses of Heritage. London: Routledge.

THROSBY, D. (2017). "Culturally sustainable development: theoretical concept or practical policy instrument?". International Journal of Cultural Policy, 23:2, 133-147

TOMBUL, M. (2015). Çanakkale Kültür Envanteri, İstanbul, Zero Prodüksiyon.

UN (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for sustainable development. 25 September 2015 (A/RES/70/1). United Nations, New York

UNESCO (2010). The Power of Culture for Development, https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/ pf0000189382

WEISS, T. ve CONNELLY, N. (2019). "Protecting cultural heritage in war zones". Third World Quarterly, 40:1, 1-17

VAN DER AUWERA, S. (2013). "UNESCO and the protection of cultural property during armed conflict". International Journal of Cultural Policy, 19:1, 1-19.

KAYNAKÇA

ACUTO, M. (2013). Global Cities, Governance and Diplomacy: The Urban Link. Routledge, New York and London.

AKGÜN, B. & YILDIZ, T. (2016). "Küresel Yönetişim Modeli Olarak Pax Urbanica: Yükselen Popülizm Dalgasını Demokratik Kentler ile Aşmak". B Akgün ve Y. Tekin (Ed.), Küreselleşme ve Yerelleşme Ekseninde Yerel Yönetim İçinde (11-32). ŞAR Ankara Şehir Araştırmaları Merkezi, Ankara.

AKMAN, Ç. (2017). "Türkiye'deki Yerel Yönetimlerin Uluslararası Kuruluşlara Üyelikleri Üzerine Değerlendirme", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2): 485-510.

ALGER, C. (1990). "The World Relations of Cities: Closing the Gap between Social Science Paradigms and Everyday Human Experience", International Studies Quarterly, 34(4):493-518.

BLATTER, J. P. (2007). "Glocalization". M. Bevir (Ed.), Encyclopedia of Governance İçinde (357-359). Sage, London.

BETSTİLL, M. (2001). "Mitigating climate change in US cities: opportunities and obstacles", Local Environment, 6(4):393-406.

DODMAN, D. (2009). "Blaming cities for climate change? An analysis of urban greenhouse gas emissions inventories", Environment & Urbanization, 21(1):185-201.

PLUIJM, R. & MELISSEN, J. (2007). "City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics", Clingendael Diplomacy Papers, 10, The Hague, Netherlands. https://www.uclg.org/sites/default/files/20070400_cdsp_paper_pluijm.pdf

ROSENAU, J. (1995). "Governance in the Twenty-First Century", Global Governance, 1:13–43.

ROBERTSON, R. (1995). "Glocalization: time-space and homogeneity-heterogeneity". M. Featherstone, M. S. Lash ve R. Robertson (Ed.), Global modernities İçinde (25-45). Sage, London.

ROMAN, M. (2010). "Governing from the middle: the C40 Cities Leadership Group", Corporate Governance: The international business in society, 10(1):73-84.

SIZOO A. (2007). "Concept Paper on City Diplomacy", Secretariat UCLG City Diplomacy Committee. https://www.uclg.org/sites/default/files/EN_405_conceptpaperoncitydiplomacy.pdf

BÖLGESELLEŞME HAREKETLERİNİN POLİTİK EKONOMİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ: TÜRKİYE VE GÜNEY ORTAK PAZARI (MERCOSUR) ÖRNEĞİ

Dr. Erhan POLAT
Danışman

Aziz ERTAKGÖZ
Hazırlayan

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-83-8
Aralık 2022

Sayfa Düzeni:
Vildan YAVUZ

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ/TEŞEKKÜR

Günümüzde ülkeler ticaret hacimlerini bölgesel entegrasyonlar vasıtasıyla arttırmaktadır. Bu tez çalışmasında bölgeselleşme hareketlerinin hangi uluslararası politik ekonomi teorileri evresinde ortaya çıktığı araştırılmıştır. Bu bağlamda, Türkiye ile Güney Ortak Pazarının ekonomik ilişkileri incelenerek politika önerileri ileri sürülmüştür.

Bu kitap çalışması sürecinde bana destek olan aileme; gölgesinden bile güç aldığım babama, hayatımda bana rehberlik ederek her an destek olan anneme ve nefes almamı sağlayan oksijen tüpüm kardeşime teşekkür ederim. Ayrıca, bana tez çalışması sırasında yön gösteren danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Erhan POLAT'a teşekkür ederim.

Aziz Ertakgöz Mardin-2022

Bu kitap, Mardin Artuklu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Anabilim Dalı, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından onaylanan ve Danışmanlığı Dr. Öğr. Üyesi Erhan POLAT tarafından yapılan "BÖLGESELLEŞME HAREKETLERİNİN POLİTİK EKONOMİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ: TÜRKİYE VE GÜNEY ORTAK PAZARI (MERCOSUR) ÖRNEĞİ" adlı tezden türetilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ/TEŞEKKÜR ..... **iii**

TABLOLAR DİZİNİ ..... **vii**

ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **viii**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **ix**

GİRİŞ **1**
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **3**
1.1. Uluslararası Politik Ekonomi Kavramı 3
1.2. Uluslararası Temel Politik Ekonomi Teorileri 8
1.2.1. Realizm 9
1.2.2. Liberalizm 10
1.2.3. Eleştirel Radikal Yaklaşım 15
1.3. Bölgeselleşmenin Tanımı ve Tarihçesi 20
1.4. Bölgeselleşmenin Sebepleri 26
1.5. Bölgeselleşme Teorileri 27
1.5.1. Tercihli Ticaret Düzenlemeleri 28
1.5.2. Serbest Ticaret Bölgesi 28
1.5.3.Gümrük Birliği 28
1.5.4. Ortak Pazar 31
1.5.5. Ekonomik Birlik 31
1.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi 31
2. BÖLGESEL ENTEGRASYONLAR **37**
2.1. Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması ve Dünya Ticaret Örgütünün Oluşumu 37
2.2. Avrupa Kıtasındaki Entegrasyonlar 41
2.2.1. Avrupa Birliği-EU 41
2.2.2. Avrupa Serbest Ticaret Birliği-EFTA 45
2.2.3. Bağımsız Devletler Topluluğu-CIS 49
2.2.4. Karadeniz İktisadi İş birliği Teşkilatı-BSEC 52
2.3. Asya Kıtasındaki Entegrasyonlar 55
2.3.1. Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği-ASEAN 56
2.3.2. Güney Asya Bölgesel İş birliği Teşkilatı-SAARC 59
2.3.3. Asya ve Pasifik Ekonomik İş birliği Formu -APEC 62
2.3.4. Şangay İş birliği Örgütü-SCO 65
2.4. Afrika Kıtasındaki Entegrasyonlar 68
2.4.1. Güney Afrika Gümrük Birliği-SACU ve Güney Afrika Kalkınma Topluluğu-SADC 69
2.4.2. Doğu Afrika Topluluğu-EAC 73
2.4.3. Orta Afrika Ülkeleri Ekonomik ve Parasal Topluluğu-UDEAC/CEMAC/ ECCAS 76
2.4.4. Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu-ECOWAS 79

2.4.5. Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı-COMESA....82
2.4.6. Arap Mağrip Birliği-AMU....85
2.5. Amerika Kıtasındaki Entegrasyonlar....88
2.5.1. Orta Amerika Ortak Pazarı-CACM....89
2.5.2. Latin Amerika Serbest Ticaret Bölgesi ve Latin Amerika Entegrasyon Topluluğu-LAFTA/LAIA....92
2.5.3. Karayipler Serbest Ticaret Bölgesi ve Karayipler Topluluğu ve Ortak Pazarı-CARIFTA/CARICOM....95
2.5.4. ANDEAN Ülkeleri Paktı....99
2.5.5. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi-NAFTA....103
2.5.6. Güney Amerika Ortak Pazarı-MERCOSUR....108
2.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi....111
3. GÜNEY ORTAK PAZARI (MERCOSUR) ve TÜRKİYE ARASINDAKİ EKONOMİK İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ....115
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi....115
3.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı....115
3.3. Literatür Taraması....116
3.4. Türkiye'nin Politik Ekonomi Tarihi....118
3.5. Güney Ortak Pazarı (MERCOSUR) Üyelerinin Konumu....126
3.5.1. Brezilya ile Türkiye Arasındaki Dış Ticaret İstatistiklerinin İncelenmesi....132
3.5.2. Arjantin ile Türkiye Arasındaki Dış Ticaret İstatistiklerinin İncelenmesi....135
3.5.3. Uruguay ile Türkiye Arasındaki Dış Ticaret İstatistiklerinin İncelenmesi....138
3.5.4. Paraguay ile Türkiye Arasındaki Dış Ticaret İstatistiklerinin İncelenmesi....142
3.5.5. Türkiye ile Güney Ortak Pazarı Arasındaki (MERCOSUR) Dış Ticaret İstatistiklerinin İncelenmesi....146
3.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi....151

SONUÇ....155

KAYNAKÇA....159

KAYNAKÇA

Abbott, R. (1969). The Caribbean Free Trade Association. *Lawyer of the Americas,* Vol. 1*,* Issue 2,1969, pp. 1-20.

Abdul Rahman, M., M. (2019). ECOWAS Bölgesinde Doğrudan Yabancı Yatırımcıların Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz. *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Abente, D. (1989). Foreign Capital, Economic Elites and the State in Paraguay during the Liberal Republic (1870-1936). *Journal of Latin American Studies,* Vol. 21, Issue 1, 1989, pp. 61–88.

Acemoğlu, D., & Robinson, J. A. (2015). *Ulusların düşüşü: güç, zenginlik ve yoksulluğun kökenleri.* Çev. F. R. Velioğlu. İstanbul: Doğan Kitap.

Acevedo, D., & Espenshade, T. (1992). Implications of a North American Free Trade Agreement for Mexican Migration into the United States. *Population and Development Review,* Vo.18, Issue 4,1992, 729-744.

Aghrout, A., & Sutton, K. (1990). Regional Economic Union in the Maghreb. *The Journal of Modern African Studies,* Vol. 28, Issue 1,1990, pp. 115-139.

Akçay, E., Y., Argun, Ç. ve Akman, E. (2011). AB'nin Tarihsel Gelişimi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi,* Sayı 4, Isparta, 2011, s. 117-131.

Akçelik, M. (2019). Türkiye'nin Şanghay İş Birliği Örgütü Ekonomileri ile Dış Ticaretinin Ekonomik Etkileri: Çekim Modeli Analizi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aktan, C. C. (1995). Klasik liberalizm, neo-liberalizm ve libertarianizm. *Amme İdaresi Dergisi,* Sayı 1, 1995, Ankara, s. 3-32.

Al, A. (2015). Politika-Ekonomi Kesişmesi: Yeni Bir Bilim Dalı Olarak Uluslararası Politik Ekonomi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı 1, İstanbul, 2015, s. 143-159.

Al, A., Balcı, M., Kanlı, B. İ. (2017*). Uluslararası Politik Ekonomi.* Ankara: Savaş Yayınevi

Alkin, E., Yıldırım, K., Özer, M., Şıklar, İ. (Ed.). (2005). *İktisada Giriş (3.baskı).* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları

Altundağ, Z. (2016). Geçmişten Günümüze Şanghay İş birliği Örgütü. *Avrasya Etüdleri,* Sayı 49, 2016 s. 99-124.

Anderson, G. (2008). The Institutions of NAFTA. *Norteamérica,* Vol 3. Issue 2, 2008, pp. 11-
41.

Arnold, D. (1995). *Coğrafi Keşifler Tarihi.* Çev. O. Bahadır. İstanbul: Alan Yayıncılık Ateş, D., ve Gökmen, G. S. (2013). Bir Akademik Disiplin Olarak Uluslararası Politik Ekonominin Sınırları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 1, Afyon, 2013, s. 45-71.

Aydemir, C., ve Güneş, H. H. (2016). Merkantilizmin Ortaya Çıkışı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* Sayı 1, 2006, s. 1-23.

Bakan, S., ve Güven, M., E. (2021). B Karadeniz Ekonomik İş Birliği Örgütü (KEİ) Örneğinde Bölgesel İş Birliği Örgütlerinin Etkileri ve Akdeniz Üzerine Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı 18, Kahramanmaraş, 2021, s. 528-557.

Baldwin, E. R., Bhagwati, J. (Ed.), Krishina, P. (Ed.), Panagariya, A. (Ed.). (1999). *A Domino Theory of Regionalism, Trading Blocs: Alternative Approaches to Analyzing Preferential Trade Agreements.* London. MIT Press

Başlar, K. (2001). The Commonwealth of Independent States: Decayed Within A Decade. The *Turkish Yearbook of International Relations,* Sayı 32, Ankara Üniversitesi, 2001, s. 91- 125.

Bayar, A. H. (1996). The developmental state and economic policy in Turkey. *Third World Quarterly,* Vol 17, Issue 4,1996, pp. 773-786.

Baydemir, M. (2018). Doğu Afrika Topluluğu (EAC) – Türkiye İlişkileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme. Afrika Araştırmacıları Derneği. Erişim adresi: https://afam.org.tr/dogu- afrika-toplulugu-eac-turkiye-iliskileri-uzerine-genel-bir-degerlendirme. Erişim Tarihi: 09.01.2022

Baylis, J., & Smith, S. (2001). *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. Oxford: Oxford University Press.

Bayraktutan Y., (2009). *Global Ekonomide Bütünleşme Trendleri* (5.Baskı). Ankara: Nobel Dağıtım

Bhagwati, J. (1992). Regionalism versus multilateralism. *World Economy*, Vol. 15, Issue, 535- 556.

Bhagwati, J., De Melo, J. (Ed.)., Panagariya, A. (Ed.). (1993). *Regionalism and Multilateralism: An Overview New Dimensions in Regional Integration.* Cambridge: Cambridge University Press

Boratav, Korkut., Kazancıgil, A. ve Özbudun, E. (Ed.). (1981) Atatürk: *Founder of a Modern State.* London: C. Hurst & Company

Burawoy, M. (2000). Marxism after Communism. *Theory and Society,* Vol 29, Issue 2, April, 2000,
pp. 151-174.

Burchill, S., Linklater, A., Devetak, R., Donnelly, J., Paterson, M., Reus-Smit, C., & True J. (2005). *Theories of international relations, 3rd Edition.*New York: Palgrave

Çakmak, C. (2006). Türkiye-AB-ABD Üçgeninde Türkiye'nin NAFTA Seçeneği: Gerçekçi Bir Alternatif mi? *Stratejik Öngörü,* Sayı 9, 2006, s. 91-101.

Çalışır, M., ve Şensoy, G. (2018). Türkiye'nin Şangay İş birliği Örgütü ile Entegrasyon Olasılığının Ekonomik Veriler Açısından İncelenmesi: Kümeleme Analizi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi,* Sayı 13, 2018, s. 37-50.

Campos, G. L. (2016). From Success to Failure: Under What Conditions Did Mercosur Integrate? *Journal of Economic Integration,* Vol. 31, Issue 4, 2016, pp 855-897

Can, N., & Maigari, A., A. (2019). Economic Regionalism in Africa: A Study of ECCAS (Economic Community of Central African States). *International Journal of Social Sciences*, Vol.3, Issue,17, 2019 pp. 90-103.

Carranza, M. E. (2006). Clinging Together: Mercosur's Ambitious External Agenda, Its Internal Crisis, and the. *Review of International Political Economy,* Vol. 13, Issue 5, 2006, pp. 802-829.

Çelik, H. (2019). Avrupa Birliğinin Adalet, Özgürlük ve Güvenlik Faslı: Türkiye Üzerine Etkileri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı 2, Kırıkkale, 2013, s. 481- 512

Chirot, D., & Hall, T. (1982). World-System Theory. *Annual Review of Sociology,* Vol. 8, 1982, pp. 81-106

Çolakoğlu, S. (2004). Şanghay İş birliği Örgütü'nün Geleceği ve Çin. *Uluslararası İlişkiler Dergisi,* Sayı 1,2004, s. 173-197.

Cuyvers, A. (2017). Emmanuel Ugirashebuja, John Eudes Ruhangisa & Tom Ottervanger (Ed). *East African Community Law: Institutional, Substantive and Comparative EU Aspects* (s. 22-42). Leiden; Boston: Brill

Dahl, R. A. (1957). The concept of power. *Behavioural science*, Vol. 2, Issue 3, April 1957, pp. 201-215.

Daniel, R., & Nagar, D. (2014). Regional Building and Regional Integration in Africa. Centre for Conflict Resolution, 2014, pp. 20-23.

DEİK. (2015). Arjantin Ülke Bülteni. Erişim adresi: https://www.deik.org.tr/uploads/arjantin- ulke-bulteni-ekim-2015-2.pdf. Erişim Tarihi: 12.09.2021

DEİK. (2019). Türkiye'nin MERCOSUR ile imzalayacağı STA çok daha önemli hale gelmiştir. Erişim Adresi. https://www.deik.org.tr/basin-aciklamalari-nail-olpak-turkiye- nin-mercosur-ile-imzalayacagi-sta-cok-daha-onemli-hale-gelmistir. Erişim Tarihi: 10.09.2021

Demirkaya, Y. (2020). Karadeniz Ekonomik İş birliği Teşkilatı: Sivil İş birliği Stratejileri. *Kent Akademisi,* Sayı 4, 2020, s. 751-760.

Doctor, M. (2013). Prospects for deepening Mercosur integration: Economic asymmetry and institutional deficits. *Review of International Political Economy,* Vol. 20, Issue 3, 2013, pp. 515- 540.

Doğan, A., ve Uzun, M. (2014). Serbest ticaret anlaşmalarının Türkiye'nin dış ticaretine etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* Sayı 15, Sivas, 2014, s. 325-344.

Doğan, M. (2015). Avrupa Birliği ve Ekonomik İlişkileri. *Marmara Coğrafya Dergisi,* Sayı 32, İstanbul, 2015, s. 306-325.

Donduran, C. (2020). Bölgesel Bütünleşmeye İnşacı Bir Yaklaşım: MERCOSUR 'un Ortaya Çıkışı ve Düşünsel Süreçler. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi,* Sayı 2, 2020, s. 249-260.

Donnelly, J. (2008). *The Ethics of Realism. In The Oxford handbook of international relations.* Oxford: Oxford University Press.

DPT. (1995). *Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu, Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye Değerlendirme Raporu,* T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayın No: DPT: 2374- ÖİK: 439, Ankara.

Dulkadir, D. (2016). Mikro Ölçekte Başlayıp Makro Düzeye Taşınmış Bir Çatışma Süreci: 1969 Futbol Savaşı. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 3, 2016, s. 26-36.

Duman, Mehmet. (2002), Hegemonya ve Güçler Dengesi Bağlamında Uluslararası Siyaset ve İktisat İlişkileri, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 2, 2002, s. 1-16.

Duong, T., B., P. (2016). ASEAN: Bölgesel bir Aktör olarak Ekonomik ve Politik Etkinliğinin İncelenmesi. *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Duque, D. (2020). A Compromise towards Inter-Regionalism: The case of the EU-Mercosur Agreement. *Carolina Digital Repository.* (https://doi.org/10.1017/CHOL9780521620963)

Durdak, A. (2021). Türkiye'nin Latin Amerika'ya ihracatı 3 milyar doları geçti. Anadolu Ajansı. Erişim Adresi: https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyenin-latin-amerikaya- ihracati-3-milyar-dolari-gecti/2263622. Erişim Tarihi: 15.09.2021

Either, W. J. (1992). The New Regionalism. *The Economic Journal,* Vol. 108, Issue 449, July, 1998, pp. 1149-1161

Erbaykal, E. (2019). *Türkiye'nin-Sosyo Ekonomik Yapısı.* İstanbul: A Kadro Yayınları

Eren, K. (2012). Bağımsız Devletler Topluluğu İçinde Türk Cumhuriyetleri. *Yıldız Teknik Üniversitesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* Sayı 1, İstanbul, 2012 s. 43-73.

Erenalp, S. (1991). *Sosyal Demokrasi'den 'Sosyal Demokrasi'ye…* İstanbul: AFA Yayınları. Erol, S. (2006). *Eski ve yeni Bölgeselleşme Sürecinde Türkiye. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Ertem, B. (2009). Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 12, Balıkesir, 2009. s. 377-397.

Ertuğrul, A., & Selçuk, F. (2001). A Brief Account of the Turkish Economy, 1980-2000.

Russian & East European Finance and Trade, Vol 37, Issue 6, 2001, pp.6-30

Farrell, M. & Hettne, B. (2005). *Global Politics of Regionalism Theory and Practice*. London: Pluto Press.

Ferraro, V. (2008). Dependency theory: An introduction. *The development economics reader*, Vol 12, Issue 2, 2008, pp. 58-64.

Ferrere, D. (1985). New Trends in Latin American Foreign Trade: The LAIA and Its Work. *The International Lawyer,* Vol. 19, Issue 3, 2016, pp. 933-947

Finefrock, M. M. (1981). Laissez-Faire, the 1923 Izmir Economic Congress and Early Turkish Developmental Policy in Political Perspective. *Middle Eastern Studies,* Vol. 17, Issue 3, pp. 375–392.

Flynn, J. (1967). *Çağdaş İktisatçılar*. Çev. E. Tuncalı. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Friedmann, H., & Wayne, J. (1977). Dependency Theory: A Critique. *The Canadian Journal of Sociology,* Vol. 2, Issue 4, 1977, pp. 399-416.

Fukuyama, F. (1989). The end of history? *The national interest,* Vol 1. Issue, 16, 1989, pp. 3- 18.

Gaier, R., V. & Misculin, N. (2019). Brazil, Argentina discuss lower Mercosur external tariff: sources. Erişim Adresi: https://www.reuters.com/article/us-trade-mercosur- idUKKCN1T62MU. Erişim Tarihi: 07.06.2021

Galbraith, J. K., Ö. Özdem ve Akbaş E. N. (Ed.). (2013). *Büyük Kriz 1929*. İstanbul: Pegasus Yayınları

Gallas, M. C. (2013). The efficiency of industrial policy in 21st century? The case of Brazil. *The Polish Journal of Economics,* Vol. 7, 2013, pp. 5-35.

Gehrels, F. (1956). Customs Union from a Single-Country Viewpoint. *The Review of Economic Studies,* Vol. 24, Issue 1, 1957, pp.61-64.

Gezmiş, H. (2016). Argentina's Neo-developmental Turn: A New Approach towards Integration with Mercosur. *Uluslararası İlişkiler Dergisi,* Vol. 13, Issue 51, pp. 63-80.

Gibb, R. (1997). Regional Integration in Post-Apartheid Southern Africa: The Case of Renegotiating the Southern African Customs Union. *Journal of Southern African Studies,* Vol.23, Issue 1, 1997, s. 67-86.

Gibb, R. (2006). The New Southern African Customs Union Agreement: Dependence with Democracy. *Journal of Southern African Studies,* Vol. 32, Issue 3, 2006, s. 583-603.

Gilpin, R. (1984). The Richness of the Tradition of Political Realism. *International Organization*, Vol. 38, Issue, 2, 1984, pp. 287-304.

Gilpin, R. (1987). *The Political Economy of International Relations.* New Jersey: Princeton University Press.

Grampp, W. (2000). What Did Smith Mean by the Invisible Hand. *Journal of Political Economy,* Vol 108, Issue 3, June, 2000, pp. 441-465.

Griesse, M. A. (2007). The Geographic, Political, and Economic Context for Corporate Social Responsibility in Brazil. *Journal of Business Ethics,* Vol. 73, Issue 1, 2007, pp. 21–37.

Grilli, E. (1997). *Multilateralism and regionalism: a still difficult coexistence. In Multilateralism and regionalism after the Uruguay Round.* London: Palgrave Macmillan.

Habib, I. (1993). The Marxian Theory of Socialism and the Experience of Socialist Societies. *Social Scientist*, Vol. 21, Issue (5/6), May-June, 1993, pp. 3-24.

Hanson, J., & de Melo, J. (1983). The Uruguayan Experience with Liberalization and Stabilization, 1974-1981. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs,* Vol. 25, Issue 4,1983, 477–508.

Harrison, K., & Boyd, T. (2003). *Understanding political ideas and movements.* Manchester: Manchester University Press.

Hassan, D. N., Aboki, H., & Audu, A. A. (2014). International Trade: A Mechanism for Emerging Market Economies. *International Journal of Development and Emerging Economies,* Vol. 2, Issue 4, December, 2014, 24-32.

Hebbert, M. (1987). Regionalism: a reform concept and its application to Spain. *Environment and Planning C: Government and Policy,* Vol. 5, Issue 3, 1987, pp. 239–250.

Heymann, D. (1987). The Austral Plan. *The American Economic Review,* Vol. 77, Issue 2, pp.
284–287.

Heywood, A. (2013). *Politics*, 4th Edition. New York: Palgrave

Hobbes, T. (2007), Leviathan, Çev. S. Lim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Hoffner, H. A. (2010). Hititler Anadolu'sunda Yasal ve Sosyal Alanlar. *Tarih Okulu Dergisi.* Sayı 6, 2009, s. 223-244

Holmstrom, N. (1977). Exploitation. *Canadian Journal of Philosophy,* Vol 7, Issue 2, June 1976, pp. 353–369.

Horness, P. (2015). Understanding Paradigms and Polarity in International Relations. *Atomi Women's University Journal of Human Sciences.* Vol 13, Issue 1, 2015, pp 144-155

Hosny, A. S. (2013). Theories of economic integration: A survey of the economic and political literature. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences,* Vol. 2, Issue 5, May, 2013, pp. 133-155.

Howard, Michael. 1978. *War and the Liberal Conscience.* New Brunswick: Rutgers University Press.

Hurrel, A. (1992). Latin America in the New World Order: A Regional Bloc of the Americas. *International Affairs,* Vol.68, Issue 1, January, 1992, pp.121–139.

Hüseynov F. (2003). Bağımsız Devletler Topluluğun Oluşumunun Hukuki Boyutları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Sayı4, 2003, Ankara, s. 387-401

Hutchison, T. (1976). Adam Smith and The Wealth of Nations. *The Journal of Law & Economics,* Vol.19, Issue 3, March,1976, pp. 507-528.

Iglesias, E., V. (1997). The New Face of Regional Integration. In: Burki, S., J. (Ed.). & Guillermo E., P. (Ed.). Annual World Bank Conference on Development in Latin America and the Caribbean (pp. 20–29). Washington DC: The World Bank.

Ikenberry, G. (1988). *Reasons of State: Oil Politics and the Capacities of American Government.* London: Cornell University Press.

İpek, D., C. (2012). Afrika Birliği Örgütü ve Kıtada İş birliği Arayışları. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Sayı 1, 2012, s. 111-130.

Irwin A., D., De Melo, J. (Ed.). & Panagariya, A. (Ed.). *Multilateral and Bilateral Trade Policies in the World Trading System: An Historical Perspective, New Dimensions in Regional Integration*. Cambridge University Press: Cambridge

James, H. (2010). 1929: The New York Stock Market Crash
Representations, Vol. 110, Issue 1, pp. 129-144.

Johnson, C. (1981). Dependency Theory and the Processes of Capitalism and Socialism. *Latin American Perspectives,* Vol. 8, Issue 3/4,1981, pp. 55-81.

Johnson, H. G. (1962). *Money, trade and economic growth: survey lectures in economic theory.* Cambridge: Harvard University Press.

Jones, D., & Smith, M. (2007). Making Process, Not Progress: ASEAN and the Evolving East Asian Regional Order. *International Security,* Vol 32, Issue 1, 2007, pp. 148-184

Kara, B. (2018). Batı Afrika Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) için Stokastik Yakınsama Hipotezinin Ekonometrik Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

Karataş, M., & Vatansever, N. (2001). Uluslararası Ekonomik ve Mali Kuruluşlar. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 3, Muğla, 2001, s. 35-60.

Karataş, M., ve Vatansever, N. (2001). Uluslararası Ekonomik ve Mali Kuruluşlar. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 3, 2001, s. 35-60.

Karluk, R. (2002). *Uluslararası Ekonomik ve Mali Kuruluşlar ve Siyasal Kuruluşlar.* Ankara: Turhan Kitabevi

Kasım, E. (2012). Bağımsız Devletler Topluluğu içinde Türk Cumhuriyetleri. *Muğla Sıtkı Koçma Üniversitesi Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* Muğla, Sayı 1, 2012, s.43-73.

Katıtaş, Gökhan. Latin Amerika'da Örtüşen Bölgeselcilik. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi,* Sayı 52, İstanbul, 2019 s. 255-293.

Katz, C. J. (1993). Karl Marx on the transition from feudalism to capitalism. *Theory and Society,* Vol. 22, Issue 3, June,1993, pp. 363-389.

Kessler J., A. (1999). The North American Free Trade Agreement, Emerging Apparel Production Networks and Industrial Upgrading: The Southern California/Mexico Connection. *Review of International Political Economy,* Vol. 6, Issue 4, pp. 565-608

Khazeh, K., & Clark, D. (1990). A Case Study of Effects of Developing Country Integration on Trade Flows: The Andean Pact. *Journal of Latin American Studies,* Vol. 22, Issue 2,1990, 317-330

Kleinpenning, J. M. G. (1981). URUGUAY: The Rise and Fall of a Welfare State Seen against a Background of Dependency Theory. *Revista Geográfica,* Vol. 93, 1981, pp. 101–117.

Koç İ. C. (2000). İzmir İktisat Kongresi'nin Türk Ekonomisinin Oluşumuna Etkileri. *Erzurum Üniversitesi Atatürk Dergisi,* Sayı 1, Erzurum, 2000 s. 145-167

Kodama, Y. (1996). Asia-Pacific Region: APEC and ASEAN. *The International Lawyer,* Vol 30, Issue 2, 1996, pp. 367-389.

Konzou, G. (2019). The Role of Perceived Psychic Distance on Turkey-West Africa Trade Relations. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.* Yüksek Lisans Tezi, İzmir

Köse, G. ve Gültekin, H. (2019). Ekonomik Büyümenin Bir Belirleyicisi Olarak Dış Ticaret: NAFTA Ülkeleri Örneği. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi,* Sayı 2, 2019, s. 139-151

Kudaibergenov, Z. (2013). The integration Tendency in East Asia: ASEAN at the Core of Regional Process. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kuppel, O. (2009). The Southern African Development Community (SADC) and its Tribunal: Reflexions on a Regional Economic Communities' Potential Impact on Human Rights Protection. *Law and Politics in Africa, Asia and Latin America,* Vol. 42, Issue 2, 2009, s.173-186

Kürüm, R., S. (2020). Uluslararası İlişkilerde Nitel Yöntemlerle Makale Yazımı: Vaka Analizi ve İncelikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 42, Denizli, 2020, s. 149-169.

Laçiner, S. (2003). Latin Amerika'da Bölgesel Entegrasyon Girişimleri. *Avrasya Dosyası,* Sayı 1, 2003, s.299-324

Langhammer, R. J., & Hiemenz, U. (1990). *Regional integration among developing countries: Opportunities, obstacles and options.* Tübingen: Mohr.

Laswell, H. D. (1936). *Politics: who gets what, when, how*. Cleveland. Meridian Books, 1958, 677-715.

Lipsey, R. (1957). The Theory of Customs Unions: Trade Diversion and Welfare. *Economica,* Vol. 24, Issue 93, February, 1957, pp. 40-46

Lipsey, R. (1960). The Theory of Customs Unions: A General Survey. *The Economic Journal,* Vol. 70, Issue 279, 1960, pp. 496-513.

Lipsey, R., & Lancaster, K. (1956). The General Theory of Second Best. *The Review of Economic Studies,* Vol. 24, Issue 1, 1956, pp. 11-32

Macovei, M. (2009). *Growth and economic crises in Turkey: leaving behind a turbulent past?* (Report No. 386). Directorate General Economic and Financial Affairs: European Commission.

Magu, S. M. (2014). Dilemmas of collective action: Explaining East African regional integration and cooperation. *International Journal of Political Science and Development,* Vol. 2, Issue 4, 2014, pp. 58-67

Mansfield, E., & Milner, H. (1999). The New Wave of Regionalism. *International Organization,* Vol. 53, Issue 3, 1999, pp. 589-627

Marasinghe, M. (1984). A Review of Regional Economic Integration in Africa with Particular Reference to Equatorial Africa. *The International and Comparative Law Quarterly,* Vol. 33, Issue 1,1987, pp. 39-56

McKenzie, N. (1970*). Sosyalizm: Kısa Bir Tarihçe.* Çev. A. V. Öktem. Ankara: Yarın Yayınları.

McKeon Jr, R. W. (1991). The Arab Maghreb Union: Possibilities of Maghrebine Political and Economic unity, and Enhanced Trade in the World Community. *Dickinson Journal of International Law,* Vol.10, Issue 2, 1991, pp. 263-302

Meade, J. R. (1955). *The theory of Custom Unions.* Amsterdam: North Holland Publishing Company

Meyer, A. (2009). Regional conflict management in Central Africa: from FOMUC to MICOPAX. *African Security,* Vol, 2 Issue 2-3,2009, pp. 158-174

Mia, M. (2020). The Role of Political Leadership in the Development of Regional Organization: The Case of Pakistan in SAARC. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Miller, R. C. (2008). *International Political Economy: Constracting World Views.* Londra: Routledge

Mistry, S., P., Hettne, B. (Ed.). Inotai, A. (Ed.). & Sunkel O. (Ed.). (1999*). The New Regionalism: Impediment or Spur to Future Multilateralism? Globalism and the New Regionalism.* Macmillan Press Ltd: Great Britain

Monteiro, N. P. (2012). Unrest assured: Why unipolarity is not peaceful. *International Security,* Vol. 36, Issue 3, Winter, 2012, pp. 9-40.

Mora, F. O. (1998). The Forgotten Relationship: United States-Paraguay Relations, 1937-89. *Journal of Contemporary History,* Vol. 33, Issue 3, 1998, 451–473.

Munck, R. (2001). Argentina, or the Political Economy of Collapse. *International Journal of Political Economy,* Vol. 31, Issue 3, pp. 67–88.

Naazer, M., A. (2018). Regional Power Structure and İnstitutional Arrangements in SAARC: An Assessment of Memebers Hopes and Fears. *ASIAN Journal of International Peace & Security,* Vol 2, Issue 1, 2018, pp. 23-37

Nebioğlu, H. (1997). *Bölgeselleşme Hareketleri Bağlamında 21'inci Yüz Yılda Türkiye.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.

Newmann, W. W. (2016). A Brief Introduction to Theories of International Political Economy. *Genocide Studies International,* Vol. 10, Issue 1,2016, pp.7-26.

Nijs L. (2016). *Liberalism versus Neo-Neoliberalism. In: Neoliberalism 2.0: Regulating and Financing Globalizing Markets:* Pigovian Approach for 21st Century Markets. London: Palgrave Macmillan.

Nohutçu, A., Kaya, A. G., ve Dikkaya. (2019). *İnsan Hakları ve Demokratikleşme (7. Baskı).* Ankara: Savaş Yayınevi

Nurbiansyah, G., F. (2020). The importance of Regionalism in Political and Economic Development: A Comparative Study Between ASEAN and SAARC. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, Konya

Ogola, F. O., Njenga, G. N., Mhando, P. C., & Kiggundu, M. N. (2015). A Profile of the East African community. *Africa Journal of Management,* Vol 1, Issue 4, pp. 333-364.

Oktay, E., G. (2006). Türkiye'nin Avrasya'da Çok Taraflı Girişimlerine bir Örnek: Karadeniz Ekonomik İş birliği Örgütü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi,* İstanbul, Sayı 10, 2006, s.149-179.

Ollman, B. (1968). Marx's Use of Class. *American Journal of Sociology,* Vol. 73, Issue 5, March, 1968, pp. 573-580.

Öniş, Z. (2009). Beyond the 2001 financial crisis: The political economy of the new phase of neoliberal restructuring in Turkey. *Review of International Political Economy,* Vol. 16, Issue 3, 2009, pp. 409-432.

Öniş, Z., & Şenses, F. (2007). *Global dynamics, domestic coalitions and a reactive state: Major policy shifts in post-war Turkish economic development*. (Report No: 20636). METU Economic Research Center Working Paper, Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Ormerod, R. J. (2008). The history and ideas of Marxism: The relevance for OR. *Journal of the Operational Research Society*, Vol. 59, Issue 12, December, 2008, pp. 1573-1590

Oyhantçabal, G. (2019). The Political Economy of Progressive Uruguay, 2005–2016. *Latin American Perspectives,* Vol, 46, Issue1, 2019, pp. 122-136.

ÖZER, Y., Küçük Ahmetoğlu, O. (Ed.)., Çeştepe, H. (Ed.)., Tüysüzoğlu, Ş. (Ed.). (2013). *Dünya Ekonomisinde Gelişme, Bölgeselleşme Hareketleri: Ekonomik Entegrasyon Küresel ve Bölgesel Yaklaşım.* Bursa: Ekin Kitapevi

Özmelek, Ö. S. (2017). Bütünleşme Bünyesindeki Kurumlar: Örnek Olay İncelemesi (MERCOSUR). Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Sayı 2, 2017, s. 92-106.

Öztekin, A. (2014). *Siyaset Bilimine Giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Öztürk, M., B., E. (2020). Türkiye'nin Uluslararası Pazar Arayışında Bir Alternatif Olarak APEC. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi,* İstanbul, Sayı 3, 2020, s. 114-124.

Öztürk, S., & Saygın, S. (2017). 1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri ve Stagflasyon Olgusu. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı 12, Tekirdağ, pp. 1-13.

Palacıoğlu, T. (2018). Mutlak Üstünlük ve Bazı Dış Ticaret Teorileri. *İTO Bilgiyi*

Ticarileştirme ve Araştırma Vakfı İstanbul Düşünce Akademisi. Sayı 8, İstanbul,2018, s.1-35

Pamuk, Ş. (2007). Economic change in twentieth century Turkey: Is the glass more than half full? *Online Journal of The Cambridge History of Turkey,* Volume 4, Issue 1, 2007, pp. 266-300. (https://doi.org/10.1017/CHOL9780521620963)

Panagariya, A., Rodrik, D., & De Melo, J. (1993). *The New Regionalism: A Country Perspective, New Dimensions in Regional Integration.* Cambridge: Cambridge University Press

Parshotam, A, (2020). Regional Integration for the Arab Maghreb Union: Looking Beyond the Horizon. Erişim Adresi: https://www.kas.de/documents/282499/282548/Regional+Integration+AMU_MED +Dial ogue+Series+No+30.pdf/6254393e-f24f-a887-65ac- 6a24a271789c?version=1.0&t=1 60569 3929096

Parsons, T. (1957). The Distribution of Power in American Society. *World Politics*, Vol. 10, Issue 1, October, 1957, pp. 123-143.

Petrovic, G. (1963). Marx's Theory of Alienation. *Philosophy and Phenomenological Research,* Vol. 23, Issue 3, March, 1963, pp. 419-426.

Pollard, S. (1974). *European Economic Integration 1815–1970*. London: Thames and Hudson.

Pugh, M. (1999). *Britain since 1789: A Concise History.* Londra: Macmillan

Reith, S., & Boltz, M. (2011). The East African Community: Regional integration between aspiration and reality. KAS International reports, Vol. 9, Issue 10,2011, pp. 91-107.

Sackey, J. (1978). The Structure and Performance of CARICOM: Lessons for the Development of ECOWAS. Canadian Journal of African Studies, Vol 12. Issue 2,1978, pp.259-277

Sander, O. (2013). *Siyasi Tarih: 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Şanlı F. B., Küreselleşme ve Ekonomik Entegrasyonlar. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi.* Sayı 3, Elâzığ, 2004, s. 160-166

Santos, Sergio Caballero. Identity in Mercosur: Regionalism and Nationalism. *Global Governance*, Vol. 21, Issue 1, 2015 pp. 43-59

Saurombe, A. (2012). The role of SADC institutions in implementing SADC treaty provisions dealing with regional integration. Online Potchefstroom Electronic Law Journal, Vol. 5, No. 2. doi:10.4314/pelj. v15i2.16

Savaş, V. F. (1986). *Politik iktisat.* İstanbul: Beta Yayınları

Sawaneh, M. (2020). İhracat ve İktisadi Büyüme İlişkisi: ECOWAS Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

Seyidoğlu, H. (2002). *Ekonomik terimler: Ansiklopedik sözlük.* İstanbul: Can Yayınları Seyidoğlu, H. (2017*). Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama (21.Baskı).* İstanbul: Güzem Can Yayınları

Shiue, C. H. (2005). From political fragmentation towards a customs union: Border effects of the German Zollverein, 1815 to 1855. *European Review of Economic History,* Vol. 9, Issue 2, 2005, pp. 129-162.

Siradag, A. (2012). African regional and sub-regional organisations' security policies: Challenges and prospects. *Akademik İncelemeler Dergisi,* Sayı 7, 2012, s. 231-255.

Skidelsky, R. (2011). The relevance of Keynes. *Cambridge Journal of Economics,* Vol. 35, Issue 1, November, 2010, pp. 1-13.

Sondrol, P. C. (1992). The Emerging New Politics of Liberalizing Paraguay: Sustained Civil- Military Control without Democracy. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs,* Vol. 34, Issue 2,1992, pp. 127–163.

Sondrol, P. C. (1997). Paraguay and Uruguay: Modernity, Tradition and Transition. *Third World Quarterly*, Vol. 18, Issue 1,1997, pp. 109–125.

Suzan, E. (2010). Arjantin'in Ekonomik İstikrarsızlık Tarihi: İnişler ve Çıkışlar. *Akademik Bakış Dergisi,* Sayı 20, 2010, s. 1-18

Tatlıdil., Arslan, H. (2014). Karadeniz Ekonomi İşbirliğine Üye Ülkelerin 2001 ve 2011 Dönemindeki İktisadi Kalkınması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Özel Sayı, Kütahya,2014, s. 1-16

Temiz, S., ve Aydoğdu, T. (2019). ASEAN ve Türkiye İlişkilerine Bir Bakış: Güneydoğu Asya'nın Yükselen Birliği Olarak ASEAN. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı 19, Iğdır, 2019, s. 563-586.

TEPAV (2005). Türkiye'nin Tam Üyelik Perspektifinin İncelenmesi, *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*, Ankara, Sayı 1, 2005, s. 1-17

Tucker Jr. KH (2002*). Classical Social Theory: A Contemporary Approach.* Blackwell: Maiden, MA.

Tumwebaze, H. K., & Ijjo, A. T. (2015). Regional economic integration and economic growth in the COMESA region, 1980–2010. *African Development Review,* Vol. 27, Issue 1, 2015, pp. 67-77.

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). Arjantin Ülke Profili. Erişim Adresi: https://ticaret.gov.tr/data/5eff169d13b87612f80cb8c9/Arjantin%20%C3%9Clke%20Prof ili.pdf. Erişim Tarihi: 02.09.2021

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). Uruguay Ülke Profili. Erişim Adresi: https://ticaret.gov.tr/data/5f0d64d213b8769ff0574981/Uruguay%20%C3%9Clke%20Pro fili.pdf. Erişim Tarihi: 05.09.2021

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). Brezilya Ülke Profili. Erişim Adresi: https://ticaret.gov.tr/data/5f03238413b876ced4013ae9/Brezilya%20%C3%9Clke%20Pro fili.pdf. Erişim Tarihi: 29.08.2021

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). Paraguay Ülke Profili. Erişim Adresi: https://ticaret.gov.tr/data/5f0c3aab13b8761f08aa4085/Paraguay%20%C3%9Clke%20Profili.pdf. Erişim Tarihi: 05.09.2021

Väyrynen, R. (2003). Regionalism: Old and New. *International Studies Review,* Vol 5, Issue 1, March, 2003, pp 25-51.

Verhaeghe, E., & Woolfrey, S. (2017). Understanding COMESA and the East African Power Pool. Erişim Adresi: https://ecdpm.org/wp-content/uploads/COMESA-Background- Paper-PEDRO-Political-Economy-Dynamics-Regional-Organisations-Africa-ECDPM- 2017. Erişim Tarihi. 25.06.2021.

Vervaele, J. A. (2005). Mercosur and regional integration in South America. *International & Comparative Law Quarterly,* Vol. 54, Issue 2,2005, pp. 387-410.

Waltz, K. N. (1979*). Theory of international politics.* Reading, Mass: Addison-Wesley Pub. Co.

Warren, H. G. (1950). Political Aspects of the Paraguayan Revolution, 1936-1940. *The Hispanic American Historical Review,* Vol. 30, Issue 1, 1950, pp. 2–25.

Weeks, J. (1981). The Differences between Materialist Theory and Dependency Theory and Why They Matter. *Latin American Perspectives,* Vol.8, Issue 3/4, 1981, s. 118-123

Wilford, W. T. "The Central American Common Market: Trade Patterns after a Decade of Union." *Nebraska Journal of Economics and Business,* Vol. 12, Issue 3, 1973, pp.3-22.

Woldemicheal, A., W. (2017). COMESA-FTA Ekonomilerinde Bölgesel Entegrasyonun Ticaret Etkileri: Etiyopya'nın Vaka İncelemesi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Wyatt-Walter, A. (1995). *Regionalism, Globalization, and World Economic Order.* In: Fawcett, L. (Ed.) and Hurrell, A. (Ed.) Regionalism in World Politics: Regional Organization and International Order. Oxford: Oxford University Press

Yalçınkaya, A. (2017). Kuruluşundan Günümüze Karadeniz Ekonomik İş birliği Örgütü. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi,* 5.Özel Sayı, 2017, İstanbul s. 1-16.

Yanık, E., Y. (2017). Türkiye'nin EFTA Ülkeleri ile Arasında İmzaladığı Serbest Ticaret Anlaşmasının Dış Ticaret Hacmine Etkisi. *Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Yardımcı P. (2012). *Küreselleşme ve Bölgeselleşme Ekseninde Uluslararası Ekonomik Entegrasyonlar Teori ve Uygulama.* Ankara: Detay Yayıncılık.

Yazıcı, A., ve Sağlam, N. (1992). Türkiye Avrupa Serbest Ticaret Birliği İlişkilerinin Avrupa Topluluğu-EFTA İlişkileri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Eskişehir Anadolu*

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Sayı 1, Eskişehir, 1992, s. 109- 130

Yıldırım, E., & Dura, C. (2007). Gümrük Birliğinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkileri konusundaki literatüre bir bakış. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Sayı 28, Kayseri, 2007, s.142-177.

Yılmaz, B. (2018). Türkiye ile Asya ve Pasifik Ekonomik iş birliği Ülkeleri Arasındaki Dış Ticaretin Çekim Modeli ile İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Yuldasheva, S. (2016). Avrasya Güvenliği Bağlamında Rusya-Çin İlişkileri: Şangay İş Birliği Örgütü. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

BLOCKCHAİN TEKNOLOJİSİ, KRİPTO PARALAR VE VERGİLEME

Dr. İnci SANDALCI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-23-3

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Blockchain teknolojisi, ağ üzerinde gerçekleştirilen işlemler sırasında aracıya ihtiyaç duymaması, kullanıcılar tarafından işlemlerin izlenebilmesi yani işlemlerin şeffaflığı ve kimlik gizliliği ve kullanıcılara özel anahtar imkanı sunması nedeniyle yüksek güvenli bir sistem olarak kabul edilmekte ve sayılan özellikleri nedeniyle de önem kazanan ve kullanım alanı giderek artan bir uygulamadır. Blockchain teknolojisinin geçmişi yaklaşık çeyrek yüzyıl öncesine dayansa da, 2008 Küresel Finans Krizi sonrasında ortaya çıkan Bitcoin vb. kripto paraların yaygınlaşması ile tartışılmaya başlanmıştır. Nitekim Blockchain teknolojisinin en yaygın kullanım alanlarından biri kripto paraların transferini sağlayan finans sektörüdür. Bunun dışında bankacılık ve finans sektörü dışında yaygın kullanım alanları arasında sağlık sektörü, turizm sektörü, imalat, enerji, telekominikasyon vb. sektörlerde de kullanımı giderek artmaktadır.

Kripto paraların ekonomik sistemde giderek yaygın olarak kullanılmaya başlanması, bu paraların yasal statüsünün ve vergisel boyutunun tartışılmasına neden olmuştur. Geleneksel vergi düzenlemelerinin kripto paralar karşısında yetersiz kalması bu alanda birçok soruna yol açmaktadır. Bunlardan biri bu paraların işlem yapıldığı yerde yasal mevzuat olmadığından kaynakta kesintiye tabi olmazlar. Çünkü bu paralar sanal cüzdanlarda tutulmaktadırlar. İkincisi ise, kullanıcıların kimlikleri gizlidir. Para birimi hesapları anonimdir ve kullanıcılar istedikleri kadar sanal cüzdana sahip olabilir ya da Bitcoin çıkarabilirler. Bunlar dışında kripto paralar vergi kaçakçılarına, vergi cennetlerinin sunmadığı önemli bir avantajı da sunmuş olmaktadır. Bu kapsamda birçok ülke ve uluslararası kuruluş tarafından, kripto paraların vergilendirilmesine yönelik çalışma başlatılmıştır. Yapılan çalışmalarda kripto varlıklar finansal varlık, para veya emtia olmak üzere üç farklı şekilde değerlendirmeye tabi tutulmakta ve buna göre vergilendirme usulleri de değişiklik göstermektedir. Buna göre kripto paraların "finansal varlık" olarak tanımlanması halinde, bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları gibi değerlendirileceği ve buradan elde edilen kazancın ise değer artış kazancı usullerine göre vergilendirilmesi gerektiği ifade dilmektedir. Kripto paraların "menkul kıymet" olarak tanımlanması halinde, buradan elde edilen kazançların gelir vergisi kapsamında vergilendirileceği açıktır. Kripto paraların "emtia" olarak tanımlanması halinde ise kripto para ticareti süreklilik arz edecek şekilde yapılıyorsa ticari kazanç, süreklilik arz edecek şekilde yapılmıyorsa arızi kazanç kapsamında değerlendirilerek vergiye tabi olması gerektiği ileri sürülmektedir.

Kripto varlıkların vergilendirilmesi hususunda Dünya genelinde ortak bir uygulama olmamakla birlikte ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, kripto varlıklara ilişkin vergi alanı üzerinde çalışmaların devam ettiği görülmektedir. Bu kapsamda bu çalışmada Blockchain teknolojisi, geleneksel paradan kripto paralara geçiş süreci ve kripto varlıklardan elde edilen gelirlerin vergilendirme usulleri Dünya'dan örneklerle ve Türkiye için öneriler ela alınarak açıklanmıştır. Yeni ve gelişen bir alan olarak Blockchain teknolojisi ve kripto paraları ele alan bu çalışma, Blockchain teknolojisi ve kripto paraların vergilendirilmesiyle ilgili gelişmeleri takip eden araştırmacı ve öğrencilerin istifadesine sunulmuştur.

Dr. İnci SANDALCI

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I: BLOCKCHAİN TEKNOLOJİSİ, AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI, KULLANIM ALANLARI 1
1. BLOCKCHAİN TEKNOLOJİSİ 1
1.1. SİSTEMİN İŞLEYİŞİ 3
1.1.1.Veri Tabanı Mimarisi 3
1.1.2.Blok Yapısı ve Zincir Oluşumu 5
1.1.3.Ağ Üzerinde Doğrulama 6
1.2.BLOCKCHAİN TEKNOLOJİSİNİN AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI 8
1.2.1. Avantajları 8
1.2.2.Dezavantajları 10
1.3. BLOCKCHAİN TEKNOLOJİSİNİN KULLANIM ALANLARI 11

BÖLÜM II: PARA, KRİPTO PARA VE ÇEŞİTLERİ 15
2. PARA KAVRAMI VE TARİHÇESİ 15
2.1.KRİPTO PARA KAVRAMI 19
2.2.KRİPTO PARA ÇEŞİTLERİ 21
2.2.1.Bitcoin (BTC) 21
2.2.2. Altcoin 24
2.2.2.1.Ethereum (ETH) 25
2.2.2.2.Tether (USDT) 26
2.2.2.3.Binance (BNB) 27
2.2.2.4.Ripple (XRP) 27

BÖLÜM III: KRİPTO PARALAR VE VERGİLENDİRME 29
3.1.KRİPTO PARALARDA VERGİLENDİRME ANLAYIŞI 29
3.2.KRİPTO PARALARIN VERGİLENDİRİLMESİNİN OLUMLU VE OLUMSUZ YANLARI 31
3.3. KRİPTO PARALARIN VERGİLENDİRMESİNDE ULUSLARARASI ALAN 35
3.4. KRİPTO PARA VERGİLENDİRMESİNDE DÜNYA ÖRNEKLERİ 39
3.4.1. İngiltere 39
3.4.2. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 40
3.4.3. Kanada 41
3.4.4. Almanya 41
3.4.5. Fransa 42
3.4.6. Avustralya 43
3.4.7. Hindistan 43
3.4.8. Japonya 43

3.4.9. Çin *44*
3.4.10. Diğer Ülkeler *45*
3.5. TÜRKİYE'DE KRİPTO PARANIN VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK DÜZENLEMELER 47
3.5.1. Emtia Olarak Kripto Paranın Vergilendirilmesi *58*
3.5.2. Para Olarak Kripto Paranın Vergilendirilmesi *62*
3.5.3. Menkul Kıymet Olarak Kripto Paranın Vergilendirilmesi *64*

KAYNAKLAR 71

KAYNAKLAR

Abaday, A. (2018), *Nasıl Bitcoin Zengini Olunur,* (1.Basım), İstanbul: Madrabaz Kitap.

Alpago, H. (2018), "Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para", *IBAD*, 3(2): 411-428.

Akiz, E. H. (2019), *Kripto Paranın Vergilendirilmesi, Muhasebeleştirilmesi ve Denetim*, T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Tartışma Metinleri, WPS NO/ 224 / 2019-06.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, (2013), Basın Açıklaması, Sayı: 2013 / 32, 25 Kasım 2013, https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir/510?ekId=530, Erişim Tarihi: 11.03.2022

Baydakova, A. (2022), Russian Government Introduces Crypto Bill to Parliament Over Central Bank Objections, CoinDesk, https://www.coindesk.com/policy/2022/02/21/russian-government-introduces-crypto-bill-to-parliament-over-central-bank-objections/, Erişim Tarihi: 10. 04.2022

Bayer, D., Haber S. ve Stornetta, W. S. (1992), *Improving the efficiency and reliability of digital time-stamping,* March.

Beşer, M.K. ve Hızarcı Beşer, B. (2021), *Dışsallık sorunu, Çevresel Vergiler ve Ekolojik Ayak İzi*, Bursa:Ekin Yayınevi,

Burzyński, K. (2019), Taxation of cryptocurrency trading in 2019, BTTP Advisosr, https://bttp.pl/en/aktualnosci/taxation-of-cryptocurrency-trading-in-2019/#:~:text=Polish%20Government%20plans%20significant%20changes%20in%20cryptocurrency%20trading%20taxation%20for%202019&text=The%20draft%20amendment%20to%20the,19%20%25%20PIT%2FCIT%20rate, Erişim Tarihi: 24.03.2022

Cebecioğlu, E. (2017), *Kripto Paraların (Bitcoin) Uluslararası Boyutuyla Vergisel Açıdan İncelenmesi*, PKF İstanbul, https://www.pkfistanbul.com/kripto-paralararin-bitcoin-uluslararasi-boyutuyla-vergisel-acidan-incelenmesi/, Erişim Tarihi: 11.03.2022

Chessex, B. (2021), "Cryptocurrency: tax treatment in Switzerland", *RSM,* https://www.rsm.global/switzerland/en/news/cryptocurrency-tax-treatment-switzerland, Erişim Tarihi: 10.04.2022

Cambridge Bitcoin Elektrik Tüketim Endeksi (CBECI), https://ccaf.io/cbeci/index, Erişim Tarihi: 5.03.2022

Çakmak, M. (2019), *Kripto Paraların Gelişim Süreci, Blok Zincir Teknolojisi ve Kripto Paraların Türkiye'de Vergilendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çarkacıoğlu, A. (2016), *Kripto-Para Bitcoin,* Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi.

Çağlar, B. (2021), *Çin Kripto Para Piyasasında İlginç Gelişme: Vergi İstendi!,* Kripto Koin, https://kriptokoin.com/cin-kripto-para-piyasasinda-ilginc-gelisme/, Erişim Tarihi: 24.03.2022.

Çelen, M. (2018), "Türk Vergi Mevzuatına Göre Paraların Vergilendirmesi", *Bilimevi İktisat Ekonomi Siyaseti ve Kültür Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran, 2.

Çetinkaya, Ş. (2018), "Kripto Paraların Gelişimi ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi ile İncelenmesi", *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(5).

Deloitte Report (2017), *Blockchain Technology and Its Potential Impact on the Audit profession.* https://www2.deloitte.com/za/en/pages/audit/articles/impact-of-blockchain-in-accounting.html, Erişim Tarihi: 20. 02.2022.

Demir, F. (2021), "Kripto Para Borsalarında Kripto Para Alım Satım İşlemlerinin Vergilendirilmesine İlişkin İki Farklı Öneri", *Vergi Raporu*, 260:79-102.

Demirkol, Z. (2019), "Kripto Para: Tanımı, Hukuki Statüsü ve Vergilendirilmesi", *Vergi Raporu*, 236:164-88.

Dilek, Ş. (2018), *Blockchain Teknolojisi ve Bitcoin,* Seta Analiz, Şubat, 31.

Doğan, Z., Buyrukoğlu S. ve Kutbay H. (2018), "Türkiye'de Bitcoin İşlemlerinin Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneriler", *Vergi Sorunları Dergisi,* 36.

Doğan, H. (2018), "İslam Hukuku Açısından Kripto Paralar ve Blockchain Şifreleme Teknolojisi", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 26(2): 225-253.

Eğilmez, M., *Kripto Paralar, Bitcoin ve Blockchain,*

https://www.mahfiegilmez.com/2017/11/kripto-paralar-bitcoin-ve-blockchain.html, Erişim Tarihi: 5.03.2022.

Ekiz, Y. (2019), *Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimlerinin Gelişimi ve Türkiye'de Vergilendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ekonomist, (2021), https://www.ekonomist.com.tr/encyclopedia/emtia-nedir-emtia-yatirimi-nasil-yapilir, Erişim Tarihi: 11.02.2022

Elmas, B. ve Aydın, S. (2021), "Geçmişten Günümüze Paranın Tarihi: Fizikî Paradan Kripto Paraya", *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi,* Özel Sayı, 253-264.

Ersoy, E. C. (2021), *Kripto Paraların Vergilendirilmesi*, Kılınç Hukuk & Danışmanlık, https://kilinclaw.com.tr/kripto-paralarin-vergilendirilmesi/, Erişim Tarihi: 11.03.2022

European Central Bank (1998), *Report on Electronic Money*, Frankfurt.

Fidan, M., Dilek, S. ve Esev, A. (2019), "Dünden Bugüne Paranın Tarihi ve Türkiye'de Kağıt Para Kullanımı", *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (18): 141-162.

Günay, H.F. ve Kargı, V. (2018), "Kripto Paranın Vergilendirilmesi Fikrinin Mali Yönden Değerlendirilmesi", *Journal of Life Economics,* 5(3), 61-76.

Güleç, T.C. (2018), *Blockchain Tabanlı Kripto Para Birimlerinin Mevcut Durumuna Dair Finansal Analizler ve Geleceği,* (Dokotra Tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gültekin, Y. ve Bulut Y. (2016), "Bitcoin Ekonomisi: Bitcoin Eko- Sisteminden Doğan Yeni Sektörler ve Analizi", *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 3 (3): 82-92.

Güven, V. ve Şahinöz, E. (2018), *Blokzincir Kripto Paralar Bitcoin Satoshi Dünyayı Değiştiriyor*, İstanbul: Kronik Kitap.

Karaarslan, E. ve Akbas, M.F. (2017), "Blok zinciri Tabanlı Siber Güvenlik Sistemleri", *Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi*, 3(2).

Kılavuz, Z. ve Günsel, B. (2021), *Kripto Paralar ve Vergilendirilmesine İlişkin Değerlendirmeler*, BTS & PARTNERS, https://www.bts-legal.com/publication-detail/Kripto%20Paralar%20ve%20Vergilendirilmesine%20İlişkin%20Değerlendirmeler, 10.03.2022

Koinly, (2021), *Germany Crypto Tax Guide 2022,* https://koinly.io/guides/crypto-tax-germany/, Erişim Tarihi: 11.03.2022

Koyuncu, E. (2021), *Merkez Bankası Dijital Parası ve Elektronik Paranın Gelişimi Üzerine Ampirik Bir Araştırma, Bitirme Tezi,* Trakya Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Finans ve Bankacılık Bölümü, Edirne.

Kowalski, P. (2015), "Taxing Bitcoin Transactions Under Polish Tax Law", *Comparative Economic Research*, 18 (3).

Kuşçu, S. (2021), *Güney Kore'de Kripto Para Vergisi 2023'e Ertelendi,* koinbülteni, https://koinbulteni.com/guney-korede-kripto-para-vergisi-2023e-ertelendi-110658.html, 25.03.2022

Marian, O. (2013), "Kripto Para Birimi Üstün Vergi Cenneti Mi?", *İÜHFM, LXXIV* (2), Çev. Sedef Pelin Gürlek Keleş.

Mendi, A. F. ve Çabuk, A. (2018), "Power Behind Bitcoin: Blockchain", *GSI Journals Serie C: Advancements in Information Sciences and Technologies*, 1 (1): 12-23.

Nakamoto, S. (2008), *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, https://bitcoin.org/bitcoin.pdf, Erişim Tarihi: 16.11.2022.

Nakamoto, S. (2008), *Re: Bitcoin P2P E-Cash paper. The Cryptography Mailing List.* http://users.encs.concordia.ca/~clark/biblio/bitcoin/Nakamoto%202008.pdf,

Nebil F.S. (2018), *Bitcoin ve Kripto Paralar Sistemi Yıkan Bir Araç Olabilecek mi? Dünyada ve Türkiye'deki Gelişmeler*, (1.Baskı), İstanbul: Pusula 20 Teknoloji ve Yayıncılık A.Ş.

Nuroğlu, E. (2018), *Dünya Bitcoin'i Tartışıyor*, Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/dunya-bitcoini-tartisiyor/1028051, Erişim Tarihi: 24.03.2022

Özdemir, O. (2021), "Kripto Para Kaynaklı Kazançların Vergilendirilmesi", *Vergi Raporu*, 264:76-90.

Özkan, Ö. (2020), *Vergi, Muhasebe ve Denetim Açısından Kripto paraların İncelenmesi*, Türkiye Bilişim Vakfı, Blockchain Türkiye Platformu, Set Pozitif Matbaa, İstanbul.

Öztürk, N. ve Koç, A. (2006), "Elektronık Para, Dığer Para Türlerıyle Karşılaştırılması ve Olası Etkıleri", *SÜ IIBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 6 (11):207-243.

Pehlivan, S. (2019), "Teknolojisi ve Vergilendirilmesi ile Kripto Para", *Vergi Raporu*, 236:123-156.

Pisa, M. ve Juden, M. (2017), "Blockchain and Economic Development: Hype vs. Reality", *CGD Policy Paper*, 107.

Peters, G., Panayi, E. ve Chapelle, A. (2015), "Trends in crypto-currencies and blockchain technologies: A monetary theory and regulation perspective", *Journal of Financial Perspectives,* 3(3).

Ramachandran, V. ve Rehermann, T. (2017), *Can Blockchain Technology Address De-Risking in Emerging Markets?*, EMCompass, No. 38, International Finance Corporation, Washington, DC.

Serçemeli, M. (2018), "Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 639:33-66.

Şahın, M. (2019), "Kripto Para Yeni Bir Vergi Sığınağı Mı? Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler Temelinde Bir Değerlendirme" *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34:169-181.

Şat, N. (2019), "Blokzincir (Blockchain)'in Kamu İdaresine Olası Etkileri Üzerine", *Amme İdaresi Dergisi*, 52 (4):117-147.

Tolga, S. (2019), Kripto Para ve Vergisel Boyutu, *Vergi Raporu* e-Makale.

Topaloğlu, B. "Krıpto Paraların Devlet Otorıtelerıyle Entegrasyonu", *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, (4):244-258.

Türkyılmaz, T. (2018), *Kripto Para Kaynaklı Kazançlarda Vergileme*, EY, Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.

Ulukut, O. (2018), *Fransa, kripto para gelirlerinden aldığı vergi oranını yüzde 45'ten 19'a indirdi,* Webrazzi, https://webrazzi.com/2018/04/30/fransa-kripto-para-vergi/, Erişim Tarihi: 25.03.2022

Usta, A. (2018), *Paranın Serüveni, Kripto Paraların Öncesi ve Sonrası,* Bankalararası Kart Merkezi.

Uyanıker, G. (2021), *Arjantin Kripto Varlıklara Getirdiği Yeni Vergi Rejimini Açıkladı*, paranfil, https://www.paranfil.com/arjantin-kripto-varliklara-getirdigi-yeni-vergi-rejimini-acikladi/, Erişim Tarihi: 25.03.2022

Ünal, G. ve Uluyol, Ç. (2020), "Blok Zinciri Teknolojisi", *Bılışım Teknolojıleri̇ Dergısi̇*, 13(2).

Ünalan, G. (2019), *Kripto Paraların Vergilendirilmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yalçın, O. G. (2019), *Taxation Of Cryptocurrencies And Initial Coin Offerings*, Koç University Graduate School Of Social Sciences & Humanities, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yavuz, M.S. (2019), "Ekonomıde Dıjıtal Dönüşüm: Blockchaın Teknolojısı̇ ve Uygulama Alanları Üzerıne Bır İnceleme", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 4(1): 15-29.

Yılmaz, Y. (2019), "Kripto Paralar, Blockchain ve Bitcoin Vergilendirilmesi", *Vergi Rapo-ru Dergisi* e-Makale.

Yüce, M. (2021), "Kripto Paraya Vergi Gelecek mi?", *Kriter Dergi*, https://kriterdergi.com/ekonomi/kripto-paraya-vergi-gelecek-mi, Erişim Tarihi: 11.03.2022

Verma, A.K. ve Garg A. (2017), "Blockchain: An analysis on next-generation internet", *International Journal of Advanced Research in Computer Science*, 8(8), 429-432.

Walport, M. (2016), *Distributed Ledger Technology: beyond block chain,* Londra: UK Government Office for Science.

Wright, A. ve De Filippi, P. (2015), *Decentralized Blockchain Technology and the Rise of Lex Cryptographia*, https://ssrn.com/abstract=2580664 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2580664,

Wts Global (2021), https://wts.com/global/publishing-article/20210625-finland-fsnl~publishing-article?language=en, Erişim Tarihi: 25.03.2021

Wundertax, (2021), *Cryptocurrencies in Your German Tax Return,* https://germantaxes.de/tax-tips/bitcoin/, Erişim Tarihi: 11.03.2022

İnternet Kaynakları

https://www.engage.hoganlovells.com/knowledgeservices/news/france-cuts-cryptocurrency-tax-rate, Erişim Tarihi: 25 Mart 2022

https://www.engage.hoganlovells.com/knowledgeservices/news/france-cuts-cryptocurrency-tax-rate, Erişim Tarihi: 25 Mart 2022

https://www.bloomberght.com/hindistan-kripto-gelirlerine-vergi-2297887, Erişim Tarihi: 24 Mart 2022

https://tr.investing.com/news/cryptocurrency-news/hindistanda-kripto-para-vergisi-donemi-baslyor-2281145, Erişim Tarihi: 24 Mart 2022

https://www.sabah.com.tr/ekonomi/kazakistandan-kripto-para-madenciliginde-vergi-artisi-5861979, Erişim Tarihi: 24 Mart 2022

https://cryptocurrency-tax.info/fi, Erişim Tarihi: 25 Mart 2022

https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/blok-zincir.html, Erişim Tarihi: 21 Mart 2022

https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/blok-zincir.html, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2022

https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/blok-zincir.html, Erişim Tarihi: 21 Şubat 2022

https://coinmarketcap.com/tr/currencies/bitcoin/, Erişim Tarihi: 18 Mart 2022

Economist, *Altcoin*, https://www.ekonomist.com.tr/encyclopedia/altcoin-nedir-nasil-alinir-altcoin-cesitleri-nelerdir-bitcoin-altcoin-farki-ne, Erişim Tarihi: 18 Mart 2022

https://tr.investing.com/crypto/currencies, Erişim Tarihi: 11 Mart 2022

Ethereum (ETH) Nedir?, https://www.bitlo.com/rehber/ethereum-nedir, Erişim Tarihi: 20 Mart 2022

Tether (USDT) Nedir?, https://www.bitlo.com/rehber/tether-nedir, Erişim Tarihi: 20 Mart 2022

Tether nedir? Tether (USDT) hakkında her şey, https://uzmancoin.com/tether-nedir-tether-usdt-hakkinda-her-sey/, Erişim Tarihi: 21 Mart 2022

Binance Coin (BNB), https://www.bitlo.com/kolay-alis-satis/BNB-TRY, Erişim Tarihi: 21 Mart 2022

https://o3schools.com/wp-content/uploads/2021/04/Guide-To-Mining-Pools-o3schools.pn,

Erişim Tarihi: 25 Şubat 2022

https://koinmedya.com/bitcoin3-q-saldirisi-yapilabilir-mi/, Erişim Tarihi: 26 Şubat 2022

https://academy.bit2me.com/en/what-is-cryptocurrency-mining-pool/, Erişim Tarihi: 26 Şubat 2022

https://www.dunyaenerji.org.tr/bitcoinin-karbon-problemi-nasil-cozulebilir/, Erişim Tarihi: 20 Ocak 2022)

https://www.ntv.com.tr/teknoloji/bitcoine-vergi-kapida,riHhA6CgEUqJgGXs7RWIgA, 13.01.2022

https://cointaxlist.com/blog/how-does-germany-taxes-crypto-is-it-really-tax-free, 22 Erişim Tarihi: Mart 2022

Bilimsel Gelişmeler Işığında Yönetim ve Strateji Araştırmaları

Editör
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-37-0

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bir işletmenin amaçlarına ulaşabilmek için sahip olduğu kaynakları etkili ve verimli olarak kullanması süreci yönetimi ifade ederken, strateji ise; rakiplerin faaliyetlerini de inceleyerek, amaçlara ulaşmak için belirlenmiş sonuç odaklı, uzun dönemli, dinamik kararlar bütünüdür. Bu noktada bir işletmenin belirlediği amaçlara ulaşabilmesi için en önemli iki temel unsurların başında yönetim ve strateji gelmektedir. Yönetim, strateji ve organizasyon konularının bilimsel açıdan ele alındığı bu kitapta ÖZAY, whistleblowing (bilgi sızdırma) üzerine yazılmış lisansüstü tezlerin bibliyografik bir analizini yapmıştır. ŞARDAĞ KARABULUT, çalışmasında değişim yönetimi ile ilgili olarak liderlik, dijital dönüşüm ve örgütsel değişim sinizmi gibi konulara değinmiştir. DAL ve YILMAZ GÜZEY, sağlık işletmelerinde büyük veri, yapay zeka ve akıllı sağlık kavramlarını ele almıştır. DAĞLAR, toplam kalite yönetiminin temel ilkeleri olan müşteri odaklılık, üst yönetimin liderliği ve sorumluluğu, sürekli iyileştirme ve geliştirme, personel eğitimi ve hataları önlemeye yönelik yaklaşım açılarından toplam kalite yönetimi ve ahilik sisteminin ortak noktalarını incelemiş ve ahilik sistemindeki toplam kalite yönetimi uygulamalarını araştırmıştır. ŞİMŞEK, kültürel zekâda araç olarak örgütsel değerleri ele almıştır. GENÇER, konteyner taşımacılığını bilimsel gelişmeler ve sektörde yaşanan değişimler ışığında incelemiştir. TURHAN, çalışma yaşamında yabancılaşmayı konu edinmiştir. GENİŞ, pazarlama tarih araştırmasında karşılaşılan sorunları değerlendirmiştir. ÇİL, yönetim ve organizasyon alanında sunulan bildirilerin son yedi yıllık dönemde odaklandıkları konuların karşılaştırmalı analizini yapmıştır. KAÇMAZ ve ÜNGÜREN, konaklama işletmeleri açısından örgütsel dayanıklılığın stratejik rolünü ele almıştır. ARI ve ŞAHİN, sağlık sektöründe kamu-özel iş birliğini tartışmıştır. ERCAN, girişimcilik eğitiminin, girişimci yetiştirme potansiyelini incelemiştir.

KAYACI, işletme gruplarında çeşitlendirme, sahiplik ve performans ilişkisini ortaya koymuştur. ERBİR, bankacılık sektöründe çalışan bireylerin algıladıkları kurumsal sosyal sorumluluk düzeylerinin iş doyumuna olan etkisinin varlığı ve yönünü belirlenmeye çalışmıştır. ÖZTÜRK, barış konusunu ayrıntılı olarak incelemiştir. ÇELİK, örgütler için temel problemler arasında yer alan teknostres kavramını bütün boyutlarıyla incelemiştir. ACAR, aile işletmelerini irdelemiştir. KURT, iş yaşam dengesi açısından insan kaynakları yönetimi stratejilerine önerilerde bulunmuştur. ÖZTIRAK, kişisel markalaşma ve sürdürülebilir kariyer yönetimini ele almıştır. IŞILDAK, KURNAZ, KELEŞ ve ÖZDAĞOĞLU, çalışmalarında savunma sanayisine ve havacılık ve uzay alanında faaliyet gösteren yöneticilere ve literatüre ışık tutmayı amaçlamıştır. AYDEMİR, dönemin en önemli kaynaklarından olan Evliya Çelebi Seyahatnamesinde anlatılan Osmanlı harp sanayinin incelemiştir. UYGURTÜRK, markaların sürdürülebilirlik kapsamında gerçekleştirdikleri uygulamaları irdelemiştir. AKSOY, Türkiye'de en yaygın büyük ölçekli kurumsal örgüt formu olan holding yapısının doğuşu ve yayılımını politik, ekonomik bağlamı içerisinde analiz etmeyi amaçlamıştır. ULAŞ, YÜKSEL ve ANTMEN, Covid-19 pandemi döneminin Türkiye'deki sektörler ve işletmeler açısından oluşturduğu tehditler ve fırsatları tartışmıştır.

GANİYUSUFOĞLU, örgütlerde sanal kaytarma (cyberloafing) konusunu ele almıştır. FİDANOĞLU, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin sürdürülebilir alanında yapmış olduğu uygulamaları ortaya koymuştur. ELMAS ATAY, kariyer bağlılığını incelemiştir. ARSLAN, firmaların yeşil dönüşüm süreçlerinin firmalara rekabetçi avantaj sağlamaları hakkında kavramsal bir model önermiştir. KARADEMİR, mavi okyanus stratejisi ile e-ticaret üzerinde durmuştur. YILMAZ ve KANBUR, iş becerikliliği kavramının öncülleri ve sonuçları ile irdelemiştir. COŞKUN, örgütsel davranış alanında son yıllarda ilgi odağı olan örgütsel adalet, örgütsel sessizlik ve örgütsel yaratıcılık kavramlarını ele almıştır. COŞAR, akademi

dünyasında sürdürülebilirlik konusuna değinmiştir. DEMİR, karmaşıklığın modellenmesini incelemiştir. BEŞTAŞ, iktisadi alanda tedarik zincirlerinin verimli çalışabilmesi için blok zincir teknolojisinin kullanımı amacıyla metot önerisinde bulunmuştur. BAYRAMOV ve ÖZEN, vergi idarelerinde dijital dönüşümü seçili ülke uygulamaları özelinde incelemiştir. YAPICI SAPANKAYA ve ÖZEN, kamu sektöründe yeşil dijitalleşmeyi ele almıştır. Yönetim ve strateji konularının çeşitli bakış açılarıyla bilimsel olarak incelendiği bu kitap, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Altınbaş Üniversitesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Avrasya Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Karabük Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Kayseri Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Milli Savunma Üniversitesi, Nişantaşı Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, T.C. İçişleri Bakanlığı, Türk Hava Kurumu Üniversitesi ve Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı olmak üzere 33 farklı üniversite ve kurumdan 46 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Ahmet ÖZEN	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof.Dr.	Bayram ŞAHİN	Hacettepe Üniversitesi
Prof.Dr.	Yıldız YILMAZ GÜZEY	Beykent Üniversitesi
Doç.Dr.	Aşkın ÖZDAĞOĞLU	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç.Dr.	Engin KANBUR	Kastamonu Üniversitesi
Doç.Dr.	Figen ANTMEN	Çukurova Üniversitesi
Doç.Dr.	Muzaffer AYDEMİR	Altınbaş Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet Turan ÖZTÜRK	Türk Hava Kurumu Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali DEMİR	Avrasya Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali GANİYUSUFOĞLU	Selçuk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ayşe KAYACI	Dicle Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Bora COŞAR	Beykent Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Eda AKSOY	Koç Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Engin ÜNGÜREN	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hasan DAĞLAR	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hilal UYGURTÜRK	Karabük Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hüseyin GENÇER	Piri Reis Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	İlge KURT	Nişantaşı Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mehmet Ali GENİŞ	Giresun Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mesut ÖZTIRAK	İstanbul Esenyurt Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Murat Kemal KELEŞ	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Neriman ÇELİK	Selçuk Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Özge TURHAN	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Salim KURNAZ	Süleyman Demirel Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sertaç ERCAN	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Mustafa ERBİR	Kayseri Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Ömer Faruk COŞKUN	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Ömer KARADEMİR	Kastamonu Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Safa ACAR	Siirt Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Safa ARSLAN	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Fatma YAPICI SAPANKAYA	Dokuz Eylül Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Umut ÇİL	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr.	Ahmet FİDANOĞLU	Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
Dr.	Hakan Oğuz ARI	Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı
Dr.	Mansur BEŞTAŞ	Siirt Üniversitesi

Dr.	Öznur DAL	Beykent Üniversitesi
Dr.	Savaş ŞİMŞEK	T.C. İçişleri Bakanlığı, Hakkâri Emniyet Müdürlüğü
Dr.	Sevgi ELMAS ATAY	İstanbul Üniversitesi
Dr.	Yaşar Yiğit KAÇMAZ	
Öğr.Gör.	Barış IŞILDAK	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr.Gör.	Melek ŞARDAĞ KARABULUT	Sinop Üniversitesi
Öğr.Gör.	Mustafa Ali ÖZAY	Milli Savunma Üniversitesi
Araş.Gör.	Fatma Şeyma YÜKSEL	Çukurova Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Elvin BAYRAMOV	Dokuz Eylül Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Yücel YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi
	Ozan ULAŞ	

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Whistleblowing Üzerine Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Bir Analizi 1
Mustafa Ali ÖZAY

İşletmelerde Değişim Yönetimi, Değişime Uyum Sağlama ve Dijital Dönüşüm 13
Melek ŞARDAĞ KARABULUT

Sağlık Hizmetleri Kalitesini İyileştirmede Büyük Veri, Yapay Zeka ve Akıllı Sağlık..... 23
Öznur DAL, Yıldız YILMAZ GÜZEY

Toplam Kalite Yönetimi İlkelerinin Ahilik Sistemindeki Uygulamaları 35
Hasan DAĞLAR

Kültürel Zekâda Araç Olarak Örgütsel Değerler: Birleşmiş Milletler Örneği..... 45
Savaş ŞİMŞEK

Covid-19 Pandemisi Sürecinde Konteyner Taşımacılığında Öne Çıkan Gelişmeler 59
Hüseyin GENÇER

Çalışma Yaşamında Yabancılaşma 69
Özge TURHAN

Pazarlama Tarih Araştırmasında Karşılaşılan Sorunların Bir Ön Değerlendirmesi..... 83
Mehmet Ali GENİŞ

Türkiye'de Yönetim ve Organizasyon Çalışmalarının Güncel Görünümü 2022... 93
Umut ÇİL

Konaklama İşletmeleri Açısından Örgütsel Dayanıklılığın Stratejik Rolü 109
Yaşar Yiğit KAÇMAZ, Engin ÜNGÜREN

Sağlık Sektöründe Kamu-Özel İşbirliği 121
Hakan Oğuz ARI, Bayram ŞAHİN

Girişimci Doğulur mu, Olunur mu? Girişimcilik Eğitimi Üzerine Bir İnceleme... 139
Sertaç ERCAN

İşletme Gruplarında Çeşitlendirme, Performans ve Sahiplik İlişkisi: Türkiye Örneği 149
Ayşe KAYACI

Algılanan Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeyinin İş Doyumu Üzerindeki Etkisinin Çok Boyutlu Olarak İncelenmesi, Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama..... 159
Mustafa ERBİR

Barış, İnsan Zihninde Şekillenir: Ama Nasıl? 173
Ahmet Turan ÖZTÜRK

İş Yaşamında Teknostres ve Yansımaları..... 181
Neriman ÇELİK

Aile işletmelerinde Sürdürülebilirliğin, Üçlü Sorumluluk Yaklaşımı Yönüyle Değerlendirilmesi 191
Safa ACAR

İş Yaşam Dengesi: Kuramsal Bir Bakış 205
İlge KURT

Kişisel Markalaşmanın Sürdürülebilir Kariyer Yönetimine Etkisi 215
Mesut ÖZTIRAK

MEREC Tabanlı MAIRCA ve MULTIMOOSRAL Yöntemiyle Hava Savunma Sistemi Seçimi 225
Barış IŞILDAK, Salim KURNAZ, Murat Kemal KELEŞ, Aşkın ÖZDAĞOĞLU

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde 17. Yüzyılda İstanbul'da Harp Sanayi..... 239
Muzaffer AYDEMİR

Sürdürülebilirlik Perspektifinde Markaların Sürdürülebilirlik Uygulamalarına İlişkin Bir Değerlendirme 249
Hilal UYGURTÜRK

Development and Proliferation of The Turkish Holding Company Form: The Role of State-Dependent Political Economic Context 263
Eda AKSOY

Covid-19 ve Pandemi Döneminin Türkiye'deki Sektörler ve İşletmeler Açısından Oluşturduğu Tehditler ve Fırsatlar Üzerine Bir İnceleme..... 275
Ozan ULAŞ, Fatma Şeyma YÜKSEL, Figen ANTMEN

Örgütlerde Sanal Kaytarma (Cyberloafing): Sistematik Bir Analiz..... 285
Ali GANİYUSUFOĞLU

Sürdürülebilir Uygulamalarının Yönetici Düzeyleri Bakımından Değerlendirilmesi: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği 299
Ahmet FİDANOĞLU

Kariyer Bağlılığı Araştırmalarının Son 20 Yılı: Bir Sistematik Derleme..... 315
Sevgi ELMAS ATAY

Yeşil Dönüşüm ve Sürdürülebilir Rekabetçi Avantaj 329
Safa ARSLAN

E-Ticarette Mavi Okyanus Stratejisi: Türkiye ve Dünya'dan Teorik ve Pratik Uygulamalar..... 341
Ömer KARADEMİR

İş Becerikliliği Kavramı: Öncülleri ve Sonuçları 355
Yücel YILMAZ, Engin KANBUR

Örgütsel Adaletin, Örgütsel Sessizliğin ve Örgütsel Yaratıcılığın Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi 367
Ömer Faruk COŞKUN

Sustainability in the World of Academy: A Qualitative Research 379
Bora COŞAR

Managing The Complexity 397
Ali DEMİR

Medikal Tedarik Zinciri İçin Blok Zincir Destekli Model Önerisi 411
Mansur BEŞTAŞ

Vergi İdarelerinde Dijital Dönüşüm ve Seçili Ülke Uygulamaları 419
Elvin BAYRAMOV, Ahmet ÖZEN

Kamu Sektöründe Yeşil Dijitalleşme Örnek Uygulamaları 431
Fatma YAPICI SAPANKAYA, Ahmet ÖZEN

Örneklem olarak en çok tercih edilen grubun hastane çalışanları olması ise dikkat çekmektedir. Bu örneklem grubunda tam 18 çalışma yapılmıştır. Bu grupta bu kadar çok çalışmanın yapılmasında neden olan faktörler hakkında bir çıkarım yapılması zor görünmektedir.

Örneklem sayılarında da en büyük toplanmanın 1-400 arasında olduğu görülmektedir. Ele alınan 61 çalışmanın 40 tanesi bu aralıkta yer almaktadır. Bu durum veri toplamanın zorluğu ve en önemlisi nitel olarak yapılan çalışmalarda ki örneklem sayılarının düşük olması ile açıklanabilmektedir. Nitel analizler daha zor gerçekleştiğinden örneklem sayılarının da düşük olduğunu söylemek mümkündür. 4 çalışmada ise örneklem sayısının belirtilmediği görülmektedir.

Son olarak çalışmaların kaynakçalarına değinilecek olursa kaynakça sayısının en çok 101-200 arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmalarda en çok Türkçe kaynaklardan yararlanılmıştır. Bu durum bize çalışmalarda yabancı kaynaklardan ve literatürden yararlanma daha az yararlanıldığını ve bunun sonucunda Türkçe literatüre daha az katkı sunulduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (2006). Organizasyonlarda Yanlış Uygulamalara Karşı Bir Sivil Erdem, Ahlaki Tepki ve Vijdani Red Davranışı: Whistleblowing. Mercek Dergisi, 7(2), 1-13.

Arslan, E. T. & Kayalar, M. (2017). Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının İfşa (Whistleblowing) Niyeti Karşılaştırmalı Bir Analiz. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19(32), 15–26.

Ayar, M. (2020). Sağlık Sektöründe Açık Etme (Whistleblowing). 1. Baskı, Astana Yayınları, Ankara.

Aydın, U. (2002). İş Hukuku Açısından İşçinin Bilgi ifşasısı (Whistleblowing). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 79-100.

Bakar, Ş. (2012). Çalışanların, İş Yerlerinde Karşılaştıkları Etik Olmayan Durumları Raporlama Eğilimleri ve Bir Uygulama, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Bouville, M. (2007). Whistleblowing and Morality, Journal of Business Ethics, 81(3), 579-585.

Büyükarslan, B.A. (2016). Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Whistleblowing İlişkisine Yönelik Bir Araştırma, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Candan, H. & Kaya, T. P. (2015). İhbarcılık (Whistleblowing) ve Algılanan Örgütsel Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Kamu Kurumunda Araştırma, 13. Kamu Yönetimi Kongresi (KAYFOR 13), Konya: Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü, 305-330.

Dasgupta, S. & Kesharwani, A. (2010). Whistleblowing: A Survey of Literature, The IUP Journal of Corporate Governance, 9(4), 1-14.

Dworkin T.M. & Near J.P. (1997). A Better Statutory Approach to Whistleblowing, Business Ethics Quarterly, 7(1), 1-16.

Dworkin, T.M. & Baucus, M.S. (1998). Internal vs. External Whistleblowers: A Comparison of Whistleblowering Processes, Journal of Business Ethics, 17(12), 1281-1298.

Emir S., Kıymık. H. & Apalı A. (2020). Muhasebe Alanında Yürütülen Çalışmaların Nitel İçerik Analizi Tekniğiyle Değerlendirilmesi (2015-2019), Mali Çözüm Dergisi, 30(162), 95-126.

Farrell, D. (1983). Exit, Voice, Loyalty, and Neglect as Responses to Job Dissatisfaction: A Multi-dimensional Scaling Study, Academy of Management Journal, Sayı: 26(4), 596-607.

Hirschman, A.O. (1970). Exit, Voice and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations, and States, Harvard University Press, Cambridge, MA.

Anonim, Lost in translation? How do you say Whistleblower in different languages? (2016), https://transparency.eu/babelfish/, (18.01.2022)

Mercan, N., Altınay, A. & Aksanyar, Y. (2012). Whistleblowing (Bilgi İfşası, İhbar) ve Yolsuzlukla Mücadelede İç Denetimin Gelişen ve Değişen Rolü. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2), 167-176.

Miceli, M.P., Near, J.P. & Dworkin, T.M. (2009). A Word to the Wise: How Managers and Policy-Makers Can Encourage Employees to Report Wrongdoing, Journal of Business Ethics, 86(3), 379-396.

Near J.P. & Miceli M.P. (1985). Organizational Dissidence: The Case of Whistleblowing, Journal of Business Ethics, 4(1), 1-16.

Near Janet P & Miceli Marcia P (1996). Whistleblowing: Myth and Reality, Journal of Management, 22(3), 507-526.

Paul, R.J. & Townsend, J.B. (1996). Don't Kill the Messenger! Whistleblowing in America—A Review with Recommendations, Employee Responsibilities and Rights Journal, 9(2), 149-161.

Ponnu, C.H., Naidu. K. & Zamri. W. (2008). Determinants of Whistleblowing, International Journal of Business, Research Papers, 4(1), 276-298.

Rocha, E. & Kleiner B.H. (2005). To Blow or Not to Blow the Whistle? That is the Question, Management Research News, 28(11/12), 80-87.

Uyar, S. & Yelgen, E. (2015). Bilgi İfşasi (Whistleblowing) ve Denetim, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 13(1), 85-106.

Üsdiken, B. & Pasadeos, Y. (1993). Türkiye'de Örgütler ve Yönetim Yazını, Amme idaresi Dergisi, 26(2), 73-93.

Yılmaz, G.E. (2009). Kurumsal İletişim ve Prensiplere Dayalı Kurumla Uyuşmazlık Davranışı:Whistleblowing. Isparta: Uluslararası Davraz Kongresi, 1455-1477.

Zakaria, M. (2015). Antecedent Factors of Whistleblowing in Organizations, 7th International Conference on Financial Criminology 2015, Procedia Economics and Finance, 28, 230 – 234.

Değişim yönetimi, işletmelerdeki çalışanların mevcut durumlarından gelecekteki durumlarına geçmelerini desteklemek için yapılandırılmış bir yaklaşım sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Akgeyik, T. (2013). Değişim yönetimi: İnsan kaynakları yönetiminin yeni görev alanı. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, (40), 103-122.

Aktan, C. C. (2011). Organizasyonlarda değişim yönetimi: Değişim mühendisliği. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(1), 67-78.

Argüden, Y. (2004). Değişim yönetimi. İstanbul: Arge Danışmanlık Yayınları.

Aslam, U., Muqadas, F., Imran, M. K., & Saboor, A. (2018). Emerging organizational parameters and their roles in implementation of organizational change. Journal of Organizational Change Management, 31 (5), 1084-1104.

Çiçeklioğlu, H. (2020). Örgütsel değişim ve değişim yönetimi. İ. Bakan (Editör), Örgütsel Davranış (535 -557) içinde. İstanbul: Beta.

Gill, R. (2003). Change management--or change leadership?. Journal of change management, 3(4), 307-318.

Güleç, U. T. (2020). Örgütsel değişim ve değişime direnç üzerine teorik bir inceleme. Academic Review of Humanities and Social Sciences, 3(2), 373-402.

Hammer, M., & Champy, J. (1993). Değişim Mühendisliği, Çev: Sinem Gül. İstanbul: Sabah Kitapları Çağdaş Bakışlar Dizisi.

Hussain, S. T., Lei, S., Akram, T., Haider, M. J., Hussain, S. H., & Ali, M. (2018). Kurt Lewin's change model: A critical review of the role of leadership and employee involvement in organizational change. Journal of Innovation & Knowledge, 3(3), 123-127.

Huber, G. P., & Glick, W. H. (Eds.). (1993). Organizational change and redesign: Ideas and insights for improving performance. Oxford University Press on Demand.

İlğan, A. (2008). Örgütsel değişim/değişme. Milli Eğitim, (177), 80-103.

Kakırman Yıldız, A. (2011). Bilgi hizmetlerinde değişim yönetimi süreç ve haritalar. 1. Baskı, İstanbul: Beta Basım A.Ş.

Luecke, R. (2009). Değişim ve Geçiş dönemini Yönetmek. (Çev. Ümit Şensoy), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Markus, M. L. (2004). Technochange management: Using IT to drive organizational change. Journal of Information Technology, 19(1), 4-20.

McKeown, M. (2012). Uyum sağlama yeteneği: Sürekli yenilenen iş dünyasının belirsizliğinde kazanma sanatı. (Çev. Ümit Şensoy), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Moran, J. W., & Brightman, B. K. (2001). Leading organizational change. Career development İnternational, 6(2), 111-119.

Mutlucan, N. Ç. (2019). Örgütsel değişim sırasında ortaya çıkan psikolojik sözleşme ihlalinin iş tatmini ve örgütsel bağlılık üzerindeki etkisi ve otantik liderliğin rolü üzerine kuramsal bir çalışma. Beykoz Akademi Dergisi, 7(2), 1-16.

Olafsen, A. H., Nilsen, E. R., Smedsrud, S., & Kamaric, D. (2020). Sustainable development through commitment to organizational change: The implications of organizational

culture and individual readiness for change. Journal of Workplace Learning, 33(3), 180–196. https://doi.org/10.1108/JWL-05-2020-0093

Özgeldi, M. (2020). Dijital dönüşümde insan faktörü. G. Telli ve S. Aydın. (Editörler). Dijiital Dönüşüm (449 – 472) içinde. 2. Baskı. İstanbul: Kapital Medya.

Özmen, Ö.N.T., Eriş, E. D., & Özer, P. S. (2019). Dijital liderlik çalışmalarına bir bakış. 7. Örgütsel Davranış Kongresi, 1-2 Kasım, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, 1-18.

Öztop, S. (2014). Kurumsal aidiyet bilincinin çalışanların örgütsel değişim algısı üzerinde etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1), 299-316.

Phaal, R., Farrukh, C. J., & Probert, D. R. (2006). Technology management tools: concept, development and application. Technovation, 26(3), 336-344.

Reichers, A. E., Wanous, J. P., & Austin, J. T. (1997). Understanding and managing cynicism about organizational change. Academy of management perspectives, 11(1), 48-59.

Sezgin, O., Tolay, E., & Sürgevil, O. (2016). Örgütsel değişim sinizmi: Çalışanların değişime karşı tutumlarının incelenmesine yönelik nitel bir araştırma. Öneri Dergisi, 12(45), 411-438.

Sirkin, H. L., Keenan, P., & Jackson, A. (2005). The hard side of change management. HBR's 10 Must Reads on Change, 83(10), 97-109.

Suddaby, R., & Foster, W. M. (2017). History and organizational change. Journal of Management, 43(1), 19–38.

Todnem, R. (2020). Organizational change and leadership: Out of the quagmire. Journal of Change Management, 20(1), 1-6.

Tunçer, P. (2011). Örgütsel değişim ve liderlik. Sayıştay Dergisi, 80(1), 57-83.

Tunçer, P. (2013). Değişim yönetimi sürecinde değişime direnme. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(1), 373-406.

Wanza, S. L., & Nkuraru, J. K. (2016). Influence of change management on employee performance: A case of university of Eldoret, Kenya. International Journal of Business and Social Science, 7(4), 190-199.

Vakola, M., & Nikolaou, I. (2005). Attitudes towards organizational change. Employee relations, 25(2), 160–174. doi:10.1108/01425450510572685

Yalçın, İ., Seçkin, Z. & Demirel, Y. (2009). Bilgideki Değişimin Örgütsel Değişime Etkisi Üzerine Bir İnceleme. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), 48-69.

Yankın, F. B. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde çalışma yaşamı. Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(2), 1-38.

Yeşil, A. (2018). Örgütlerde değişimin önemi ve değişim yönetimi üzerine kavramsal bir değerlendirme. Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(5), 307-323.

sağlanmaktadır (Dal, 2021: 116). Ayrıca verilere dayalı olarak karar alma şekli etkilenmekte ve politika kararlarının iyileştirilmesi sağlanabilmektedir.

Akıllı sağlık sistemleri, sağlık hizmetlerinin maliyetini azaltabilir, hastalıklara zamanında müdahale sağlayabilir, hastanelere gereksiz ziyaretleri azaltabilir, salgınların saptanmasını ve kontrolünü sağlayabilir. Salgın durumunda olası yeni vakaların tespiti, risk alanlarının tanınması ve salgının etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayabilir. Radyasyon veya kirlilik gibi risklerin tespiti ve organizasyonunda uygulanabilir (Al-Azzam vd., 2019: 175).

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık hizmetlerinde büyük veri, yapay zeka ve akıllı sağlık kavramlarına genel bir bakış açısı sağlayan bu çalışma, sağlık endüstrisinin karşı karşıya olduğu mevcut zorlukları ve fırsatları araştırdı. Büyük veri tanımlarına, sağlık hizmetleri için büyük verilerin ne ifade ettiğine yer verildi ve büyük verilerin 5 "V" özellikleri açıklandı. Çalışmada BVA'nın, sağlık hizmetlerinin kalitesini iyileştirmeye yönelik olarak müşteri odaklılık, önleyici yaklaşım, istatistik ve analizden yararlanma, maliyet etkinliği, çalışanların eğitimi ve karar verme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Sağlık hizmetlerinde büyük verilere dayalı sağlık bilgi sistemlerinin etkinliğini ve kalitesini artırmak fayda sağlayabilir. Ayrıca BVA yeteneklerine sahip çalışanlara yatırım yapılmalıdır ve BVA yeteneklerini geliştirmeye yönelik çalışanlara eğitim verilmelidir.

Sağlık hizmetlerinde yapay zeka ile kuruluşlar sağlık hizmetini daha hızlı, daha kaliteli ve daha düşük maliyetle sunabilir. Sağlık profesyonelleri ve hastalar için yapay zekayı benimsemeye ve kullanımına yönelik bazı engeller söz konusudur. Bu engellerin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılabilir. Direnç faktörlerinin önem sırasını anlayarak yöneticiler, sorunları uygun önceliklerle çözmek için verimli stratejiler geliştirebilir.

Büyük veri çağında akıllı sağlık sistemlerine yatırım yapılmalıdır. Akıllı sağlık sistemleri ile kişiselleştirilmiş hizmetler sunulabilir, sağlık hizmetleri bakım kalitesi artırılabilir ve maliyetlerin etkin yönetimi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Al-Azzam, M. & Alazzam, M. B. (2019). Smart city and smart-health framework, challenges and opportunities. International Journal of Advanced Computer Science and Applications, 10(2), 171-176.

Archenaa, J. & Anita, E. A. M. (2015). A Survey of Big Data Analytics in Healthcare and Government. Procedia Computer Science, 50, 408–413.

Bachhety, S., Kapania, S. & Jain, R. (2021). Big Data Analytics for Healthcare.: theory and applications. (Edit. A. Khanna, D. Gupta & N. Dey) Applications of Big Data in Healthcare Theory and Practice. Academic Press. 45-66.

Balakrishna, C. (2012). Enabling technologies for smart city services and applications. In 2012 sixth international conference on next generation mobile applications, services and technologies. IEEE, 223-227.

Bates, D. W., Saria, S., Ohno-Machado, L., Shah, A. & Escobar, G. (2014). Big data in health care: using analytics to identify and manage high-risk and high-cost patients. Health affairs, 33(7), 1123-1131.

Cao, G., Duan, Y., Edwards, J. S. & Dwivedi, Y. K. (2021). Understanding managers' attitudes and behavioral intentions towards using artificial intelligence for organizational decision-making. Technovation, 106, 102312.

Chen, P.-T., Lin, C.-L. & Wu, W.-N. (2020). Big data management in healthcare: Adoption challenges and implications. International Journal of Information Management, 53 102078**.**

Dal, Ö. (2021). Sağlık hizmetlerinde büyük veri: mobil sağlık uygulamalarının kullanımını etkileyen faktörlerin genişletilmiş teknoloji kabul modeli ile incelenmesi. Yayınlanmış doktora tezi, Beykent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Dal, Ö. & Güzey, Y.Y., (2022). Sağlık hizmetlerinde dijital dönüşüm ve toplumsal değişim. (Edit. Ş. Karabulut). Bilimsel Açıdan Yönetim-Strateji-Organizasyon Konuları, Gazi Kitabevi, 187-198.

Fan, W., Liu, J., Zhu, S. & Pardalos, P. M. (2020). Investigating the impacting factors for the healthcare professionals to adopt artificial intelligence-based medical diagnosis support system (AIMDSS). Annals of Operations Research, 294(1), 567-592.

Gandomi ve Haider, A. & Haider, M. (2015). Beyond the hype: Big data concepts, methods, and analytics. International Journal of Information Management, 35(2), 137–144.

Hashem, I. A. T., Chang, V., Anuar, N. B., Adewole, K., Yaqoob, I., Gani, A., … Chiroma, H. (2016). The role of big data in smart city. International Journal of Information Management, 36(5), 748–758.

Herland, M., Khoshgoftaar, T. M. & Wald, R. (2014). A review of data mining using big data in health informatics. Journal of Big Data, 1(1), 2.

Hradecky, D., Kennell, J., Cai, W. & Davidson, R. (2022). Organizational readiness to adopt artificial intelligence in the exhibition sector in Western Europe. International Journal of Information Management, 65, 102497.

Ismagilova, E., Hughes, L., Dwivedi, Y. K. & Raman, K. R. (2019). Smart cities: Advances in research—An information systems perspective. International Journal of Information Management, 47, 88-100.

Janssen, M., van der Voort, H. & Wahyudi, A. (2017). Factors influencing big data decision-making quality. Journal of Business Research, 70, 338–345.

Jarrahi, M. H., Askay, D., Eshraghi, A. & Smith, P. (2022). Artificial intelligence and knowledge management: A partnership between human and AI. Business Horizons.

Kaur, P., Sharma, M. & Mittal, M. (2018). Big Data and Machine Learning Based Secure Healthcare Framework. Procedia Computer Science, 132, 1049–1059.

Khanijahani, A., Iezadi, S., Dudley, S., Goettler, M., Kroetsch, P. & Wise, J. (2022). Organizational, professional, and patient characteristics associated with artificial intelligence adoption in healthcare: A systematic review. Health Policy and Technology, 11, 100602.

Kumar, S. & Singh, M. (2018). Big data analytics for healthcare industry: impact, applications, and tools. Big data mining and analytics, 2(1), 48-57.

Li, L., Lin, J., Ouyang, Y., Luo, X. R. (2022). Evaluating the impact of big data analytics usage on the decision-making quality of organizations. Technological Forecasting and Social Change, 175, 121355.

Matarazzo, M., Penco, L., Profumo, G., Quaglia, R. (2021). Digital transformation and customer value creation in Made in Italy SMEs: A dynamic capabilities perspective. Journal of Business Research, 123, 642–656.

McAfee, A. ve Brynjolfsson, E. (2012). Big Data: The Management Revolution. Harvard Business Review, 1-9.

Mehta, N. & Pandit, A. (2018). Concurrence of big data analytics and healthcare: A systematic review. International Journal of Medical Informatics, 114, 57–65.

Nam, T. & Pardo, T. A. (2011). Conceptualizing smart city with dimensions of technology, people, and institutions. In Proceedings of the 12th annual international digital government research conference: digital government innovation in challenging times**.** 282-291.

Pramanik, M. I., Lau, R. Y., Demirkan, H., Azad, M. A. K. (2017). Smart health: Big data enabled health paradigm within smart cities. Expert Systems with Applications, 87, 370-383.

Pustokhin, D. A., Pustokhina, I. V., Rani, P., Kansal, V., Elhoseny, M., Joshi, G. P., Shankar, K. (2021). Optimal deep learning approaches and healthcare big data analytics for mobile networks toward 5G. Computers & Electrical Engineering, 95, 107376.

Raghupathi, W. & Raghupathi, V. (2014). Big Data Analytics In Healthcare: Promise And Potential. Health Information Science And Systems, 2(1), 1-9.

Raguseo, E. (2018). Big Data Technologies: An Empirical Investigation On Their Adoption, Benefits And Risks For Companies. International Journal Of Information Management, 38(1), 187–195.

Verma, S., Bhattacharyya, S. S. & Kumar, S. (2018). An extension of the technology acceptance model in the big data analytics system implementation environment. Information Processing & Management, 54(5), 791-806.

Wang, S., Li, J. & Zhao, D. (2017). Understanding the intention to use medical big data processing technique from the perspective of medical data analyst. Information Discovery and Delivery, 45(4), 194-201.

Wang, Y., Kung, L., Gupta, S. & Ozdemir, S. (2019). Leveraging big data analytics to improve quality of care in healthcare organizations: A configurational perspective. British Journal of Management, 30(2), 362-388.

Zeadally, S., Siddiqui, F., Baig, Z. & Ibrahim, A. (2020). Smart healthcare: Challenges and potential solutions using internet of things (IoT) and big data analytics. PSU Research Review, 4(2), 149-168.

yüzyılda Selçuklu devleti ve sonrasında Osmanlı devletinin iktisadi hayatına yön veren ahilik sisteminin, 20. yüzyılın sonlarında yönetim literatüründe önem kazanan toplam kalite yönetiminin bir uygulaması özelliği taşıdığı belirlenmiştir. Günümüzde modern yönetim tekniği olarak uygulanan ve özellikle Japon işletmelerinin rekabet güçlerini artırmada çok başarılı sonuçlar aldığı toplam kalite yönetimi ilkelerinin, yüzyıllar önce kurulmuş ve kaliteli üretimi esas almış ahilik sisteminde de başarılı bir şekilde uygulandığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Anadol, C. (1991). Türk İslam medeniyetinde ahilik kültürü ve fütüvvetnameler, Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, No:150.

Bayram, M. (1991). Ahi Evren ve ahi teşkilatının kuruluşu, Konya: Damla Matbaacılık.

Ceylan, K. (2013). Ahilik, Ankara.: T. C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kültür Yayını, No:1.

Çağatay, N. (1990). Ahilik nedir, Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları, No:137.

Çalışkan Y., & İkiz, M. L. (1993). Kültür sanat ve medeniyetimizde ahilik, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, No:193.

Çelen, A. İ. (2014). Toplam kalite yönetiminin çekirdeği: Ahilik, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmalar Dergisi, 4(10), 5-14.

Çelik, A. (2010). Toplam kalite yönetimi, Ankara: Gazi Kitabevi.

Doğan, H. (2006). Ahilik ve örtülü bilgi, Bursa: Ekin Kitabevi.

Durak İ., & Yücel, A. (2010). Ahiliğin sosyo-ekonomik etkileri ve günümüze yansımaları, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2), 151-168.

Ekinci, Y. (1993). Ahilik, 4. Baskı, Ankara, Sistem Ofset.

Gündüz, A. Y., Kaya, M. & Aydemir, C. (2012). Ahilik teşkilatında ve günümüzde tüketicilerin korunmasına yönelik çalışmalar üzerine bir değerlendirme, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 14(2), 37-53.

Karatop B., & Kubat, C. (2018). Ahiliğin Türk kalite yönetim sistemine etkisi, Akademik İncelemeler Dergisi, 13(1), 351-368.

Kıngır, S. (2010). Toplam kalite yönetimi, Ankara: Nobel Yayınevi.

Koçel, T. (2003). İşletme yöneticiliği, İstanbul: Beta Yayınları.

Köksal, M. F. (2006). Ahi Evran ve ahilik, Kırşehir: Kırşehir Valiliği Kültür Yayını, No:5.

Şimşek, H. (2009). Toplam kalite yönetimi, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yatkın, A. (2004). Toplam kalite yönetimi, Ankara: Nobel Yayınevi.

ifadelerin çözümlemelerini yapmaktadır. Buna ek olarak bu tür ifadelerin, kültürel zekanın yapısal unsurları olan motivasyon ve davranışı belirli bir yöne sevk edici şekilde olması gerektiği açıktır.

Çalışmanın örneklemini teşkil eden ve üyesi bulunan 193 ülke personelini barındıran Birleşmiş Milletlerde de durum yukarıda açıklandığı şekilde olmuştur. 1999 yılına kadar kendi anayasasında dağınık halde bulunan örgüt değerleri, 1999 yılında dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri olan Kofi ANNAN'ın girişimleri ile "çekirdek" hale getirilerek, tüm personele benimsetilmek istenmiştir. Bu uygulamayla örgüt içinde çalışanların, dağınık haldeki değerleri daha çabuk kavramaları ve hayata geçirmeleri hedeflenmek istenmiştir. Annan tarafından imzalanan 1999 tarihli genelgede bu değerlerin (*bütünlük (integrity), profesyonellik (professionalism) ve çeşitliliğe saygı (respect for diversity*) üst yönetim komitelerince üzerinde çalışıldığı belirtilmektedir. Dolayısıyla bu değerler örgütün üst yönetimlerince oluşturulmuş ve haklarında karar alınmıştır. Ayrıca çekirdek değerlere göz gezdirildiğinde kısa kelimelerle birçok şeyin sembolik olarak ifade edildiği açıktır. Aslına bakılacak olunursa Birleşmiş Milletlerin çekirdek değerleri, çalışanlarının örgüt içindeki motivasyon ve davranışlarına bir düzen vermenin yanı sıra örgüt dışında uluslararası alanda görev yaparlarken, görev yaptıkları/hizmet ettikleri bölgelerdeki çeşitliliğe de saygı duymaları gerektiğini belirtmektedir.

Bu çalışma kendisinden sonra yapılacak olan çalışmalara fikirsel olarak destek verici niteliktedir. Öncelikle kültürel zekâ ve örgüt tarafından benimsetilmek istenen değerler arasındaki ilişkinin tespitine yönelik alan araştırmasına başlangıç teşkil edebilir. Yapılacak olan çalışmalar kültürel zekânın sadece kapasite açısından değil bu kapasiteye sahip bireylerin kişilik özellikleri de dikkate alınarak örgütsel değerlerin benimsetilmesi noktasında inceleme konusu olabilir. Hangi yönden olursa olsun kültürel zeka temel alınmak suretiyle yapılacak olan çalışmalar kendi ülkeleri dışında çalışmak zorunda olanlar için belirli bir bakış açısı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

About Us. (2022), https://www.un.org/en/about-us. (23.03.22)

Ang, S. & Van Dyne, L. (2015). Conceptualization of Cultural Intelligence: Definition, Distinctiveness, and Nomological Network. In Handbook of Cultural Intelligence: Theory, Measurement, and Applications (Eds. S. Ang, & L. Van Dyne) , New York, Routledge, 3-15.

Ang, S. & Van Dyne, L., & Rockstuhl T. (2015). Cultural Intelligence: Origins, Conceptualization, Evolution and Methodological Diversity. In Handbook of Advances in Culture and Psychology (Eds.M.J.Gelfand, C.-Y. Chiu & Y.-Y. Hong), Vol. 5, Oxford University Press, 273-323.

Ang, S., Rockstuhl T., & Tan M.L. (2015). Cultural Intelligence and Competencies. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2nd edition, V. 5, 433-439.

Annan, K. (1999). Organizational Competencies for the Future. United Nations Secretary General's Bulletin, ST/SGB/1999/15.

Bain, R. (142). A Definition of Culture. Sociology and Social Research, V.27, 87-94.

Barney, J.B. (1986). Organizational Culture: Can It Be a Source of Sustained Competitive Advantage? The Academy of Management Review, 11(3), 656-665.

Black, J.S. & Gregersen, H.B. (1999). The Right Way to Manage Expats. Harvard Business Review, 77(2), 52-62.

Blumenthal, Al. (1940). A New Definition of Culture. American Anthropologist, 42(4), 571-586.

Bordo, M.D., Taylor A.M.,& Williamson J.G. (2003). Globalization in Historical Perspective. University of Chicago Press, USA.

Caligiuri, P.M. (2000). The Big Five Personality Characteristics as Predictors of Expatriate's Desire to Terminate the Assignment and Supervisor-Rated Performance. Personnel Psychology, 53(1), 67–88.

Charter of United Nations, Signed date: 26.06.1945.

Crowne, K.A. (2008). What Leads to Cultural Intelligence? Business Horizons, 51, 391-399.

Crowne, K.A. (2013). Cultural exposure, emotional intelligence, and cultural intelligence: An exploratory study. International Journal of Cross Cultural Management,13(1), 5–22.

Cullen, J.B. (1978). The Structure of Professionalism: A Quantitative Examination. USA,

Davis, K.(1949). Human Society. USA, The Macmillan Company.

Denison, D.R. (1990). Corporate Culture and Organizational Effectiveness. USA, John Wiley & Sons.

Earley, P.C. (2002). Redefining Interactions Across Cultures and Organizations: Moving Forward with Cultural Intelligence. Research in Organizational Behavior, V.24, 271-299.

Earley, P.C., Ang, S. & Tan, J.S. (2006). Developing Cultural Intelligence at Work. Stanford Business Books. California, USA.

Earley, P.C., Mosakowski, E. (2004). Cultural Intelligence. Harvard Business Review, Oct.2004., 1-8.

Ellwood, C.A. (1944). Culture. In H. P. Fairchid, (Ed.) Dictionary of Sociology. Philosohical Library, New York.

Fang F., Schei V., & Selart M. (2018). Hype or hope? A new look at the research on cultural intelligence. International Journal of Intercultural Relations, V. 66, 1-24.

Flavell, J.H. (1979). Metacognition and Cognitive Monitoring: A New Area of Cognitive Developmental Inquiry. American Psychologist, 34(10), 906-911.

Hanhima¨ki J. (2008). The United Nations : A very short introduction. Oxford University Press, New York.

Hatch, M.J. (1993). The Dynamics of Organizational Culture. Academy of Management Review, 18(4), 657-693.

Henderson, G. (1994). Cultural Diversity in The Workplace : Issues and Strategies. USA Praeger.

Hofstede, G.H. (1991). Cultures and Organizations: Software of the Mind. McGraw-Hill Company, USA.

Khandelwal, K. A., & Mohendra, N. (2010). Espoused Organizational Values, Vision, and Corporate Social Responsibility: Does it Matter to Organizational Members? Vikalpa, 35(3), 19–36.

Killinger, B. (2007). Integrity: Doing the Right Thing for the Right Reason. McGill-Qneen's University Press, Canada.

Kluckhohn, C. (1962). Values and Value-Orientations in the Theory of Action: An Exploration in Definition and Classification. In Toward a General Theory of Action (Eds. T. Parsons & E. Shils), Cambridge, Harvard University Press, 388-433.

Kreitner, R. & Kinicki, A. (2007). Organizational Behavior. The McGraw-Hill Companies, New York.

Margulies, N. & Raia, A.P. (1972). Organizational Development: Values, Process, and Technology. McGraw-Hill, Inc., USA.

Marshall, G. (1998). A Dictionary of Sociology. Oxford University Press, Great Britain.

McCrae, R.R. & Costa, P.T. (1999). In L.A. Pervin & O.P.John (Eds.) Handbook of Personality:Theory and Research.Guilford, Newyork.

McLaughlin, B. (1965). Values in Behavioral Science. Journal of Religion and Health,4(3), 258-279.

Molinsky A. (2007). Cross-Cultural Code-Switching: The Psychological Challenges of Adapting Behavior in Foreign Cultural Interactions. The Academy of Management Review, 32(2), 622-640.

Ng, K.Y., Van Dyne, L., & Ang, S., (2012). Cultural Intelligence: A Review, Reflections, and Recommendations for Future Research. In Conducting Multinational Research: Applying Organizational Psychology in the Workplace (Eds. A.M. Ryan, F.T.L. Leong, & F.L. Oswald), 29-58, Washington, DC, American Psychological Association.

Opler, M.E., (1944). Cultural and Organic Conceptions in Contemporary World History. American Anthropologist, New Series, 46(4), 448-460.

Peterson, B. (2004). Cultural Intelligence. Intercultural Press, Boston.

Petrocelli Book.

Phelps, P.H. (2006). The Three Rs of Professionalism. Kappa Delta Pi Record, 42(2),69-71.

Rokeach, M. (1968). A Theory of Organization and Chane within Value-Attidute Systems. Journal of Social Issues, 24(1), 13-33.

Roosevelt, R.R. (1995). A Diversity Framework. In Diversity in Organizations: New Perspectives for A Changing Workplace, (Eds. M.M. Chemers, S. Oskamp & M.A. Costanzo), USA, Sage Publications, 245-263.

Schein, E. H. (1983). Organizational Culture: A Dynamic Model. Alfred P. Sloan School of Management Working Paper, WP#1412-83, Sloan School of Management Massachusetts Institute of Technology.

Swisher, L.L. & Page, C.G. (2005). Professionalism in Physical Therapy: History, Practice and Deveopment. Missouri, Elsevier Saunders.

Thomas, D.C. (2006). Domain and Development of Cultural Intelligence. Group and Organization Management, 31(1), 78-99.

Thomas, D.C. ve diğ. (2008). Cultural Intelligence: Domain and Assesment. International Journal of Cross Cultural Management, 8(2), 123-143.

Thomas, D.C., & Inkson, K. (2003). Cultural Intelligence: People Skills for Global Business. Berrett-Koehler Publishers, Inc., San Francisco.

Triandis, H.C. (2006). Cultural Intelligence in Organizations. Group and Organization Management, 31(1), 20-26.

Tropman, J.E. (1998). Social Issues, Social Policy, and Workplace Diversity. In Workplace Diversity : Issues and perspectives, (Ed. A. Daly), USA, NAWS Press.

Ward, C., Leong, C.-H., & Low, M. (2004). Personality and Sojourner Adjustment. Journal of Cross-Cultural Psychology, 35(2), 137–151.

Waters, M. (1995). Globalization. Routledge, London.

White, L.A. (1944). The Symbol: The Origin and Basis of Human Behavior. ETC: A Review of General Semantics, 1(4), 229-237.

Williams, R.M. (1968). The Concept of Values. In International Encyclopedia of the Social Sciences, D.L.Sills (Ed.), The Macmillan Company and The Free Press, USA.

Yaşbay Kobal, H. (2018). Globalization. In An Approach to Globalization from Different Perspectives, E. Bada (Ed.), New York, Nova Science Publishers.

karşısındaki pazarlık güçlerini iyice düşürmektedir. Dolayısıyla, taşıtanların sesini duyurabileceği ve pazarlık güçlerini artırabileceği yeni oluşumlara veya uluslararası düzenlemelere ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Covid-19 pandemisi nedeniyle konteyner taşımacılığında yaşanan gelişmeler sadece denizcilik sektörü için değil lojistik, işletme ve ekonomi alanlarında da önemli araştırma fırsatları sunmaktadır. Önümüzdeki dönemlerde, pandeminin etkisine yönelik veriler geldikçe bu alanlarda çok daha özgün araştırmaların olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Alphaliner (2022). Growth at the world's 30 largest container ports exceeded 6.5% in 2021, https://globalmaritimehub.com/growth-at-the-worlds-30-largest-container-ports-exceeded-6-5-in-2021.html

Attinasi, M.G., Bobasu, A., and Gerinovics, R. (2021). What Is Driving the Recent Surge in Shipping Costs?, ECB Economic Bulletin, 3.

Charbonnaux, A., Chaumette, P., Fedi, F. (2020). Santé au travail, relève des équipages, dialogue social et emploi maritime: retour d'expériences sur la gestion en France de la crise de la COVID-19. Droit Maritime Français no:827, 686–694.

Clarksons. (2022). Container Intelligence Quarterly.

Drewry. (2022). Shippers and ocean shipment visibility: Closing the gap between worsening carrier service and rising customer demands, White Paper.

Fedi, L., Faury, O., Rigot-Muller, P. & Montier, N. (2022) COVID-19 as a catalyst of a new container port hierarchy in Mediterranean Sea and Northern Range, Maritime Economics & Logistics https://doi.org/10.1057/s41278-022-00223-z.

Gençer, H. (2019). Dünden Bugüne Konteyner, http://denizstrateji.com/tr/dunden-bugune-konteyner/, (5.10.2022).

Gençer, H. (2020a). Koronavirüs Panemisinin Denizcilik Sektörüne Etkisi-1, Koster Dergisi, 17, 22-24.

Gençer, H. (2020b). Koronavirüs Panemisinin Denizcilik Sektörüne Etkisi-2, Koster Dergisi, 19, 20-21.

Gençer, H. (2021). Konteyner Navlunlarındaki Aşırı Artışların Kuru Yük ve Çok Amaçlı Gemi Navlunlarına Etkisi, Koster Dergisi, 21, 28-30.

Guerrero, D., Letrouit, L. & Pais-Montes, C. (2022). The container transport system during Covid-19: An analysis through the prism of complex networks, Transport Policy, 115, 113-225.

Hansa. (2018). https://hansa-online.de/2018/10/featured/108306/maersk-investiert-in-digitalen-ladungsbroker-oaktree-auch-an-bord/, (15.11.2021).

Hansa. (2019). https://hansa-online.de/2019/04/featured/125527/maersk-startet-pionierprojekt-fuer-digitale-zoll-deklaration/, (20.11.2021).

Hansa. (2021). https://hansa-online.de/2021/03/featured/171619/drewry-end-to-end-logistik-bleibt-im-fokus-grosser-carrier/, (20.11.2021).

Jin, L., Chen, J., Chen, Z., Sun, X. & Yu, B. (2022). Impact of COVID-19 on China's international liner shipping network based on AIS data, Transport Policy, 121, 90-99.

Lezcano, G.F. (2017). The shipping container as a digitalization catalyst, World Maritime University, The Maritime Commons: Digital Repository of the World Maritime University.

Notteboom, T. (2012). Container Shipping. in The Blackwell Companion to Maritime Economics, Wiley-Blackwell, Oxford, UK, 230-262.

Notteboom, T., Pallis, T. & Rodrigue, J.-P. (2021). Disruptions and resilience in global container shipping and ports: The COVID-19 pandemic versus the 2008–2009 fnancial crisis. Maritime Economics & Logistics, 23, 179–210, https://doi.org/10.1057/s41278-020-00180-5.

Swallow, Y. C., Deb, P., Furceri, D., Jiménez, D. ve Ostry, J. D. (2022). Shipping Costs and Inflation, International Monetary Fund, WP/22/61.

TGL. (2022). https://tgl-group.net/en/search-detail224_28_0.htm, (10.05.2022).

UNCTAD. (2021). Review of Maritime Transpot 2021. Geneva.

Weerth, C. (2020). WCO and IMO on COVID-19: Joint statement on the integrity of the global supply chain during the COVID-19 pandemic, Technical report.

Zakaria, F. (2021). Pandemi Sonrası Dünya İçin On Ders, Kırmızı Yayınları, İstanbul.

Zhou, X., Dai, L., Jing, D. Hu, H. & Wang, Y. (2022). Estimating the economic loss of a seaport due to the impact of COVID-19, Regional Studies in Marine Science, 52, 102258.

Yönetim bilimin doğruları arasında işletme fonksiyonlarının etkili kullanılmasının başarıya götürdüğü bilgisi mevcuttur. Çalışmada işletmelerin-örgütlerin başarısını olumsuz etkilediği kanıtlanmış bir kavram ele almaktadır. Örgütsel yabancılaşmanın yaşanmasına etki eden örgüt içi faktörlerin önceden belirlenmesi ve olası sorunlara önceden müdahale edilmesi ile işgörenlerin yabancılaşmasının engellenebilecek bir durum olduğu bilimsel araştırmalarla kanıtlanmıştır. Burada insan kaynakları fonksiyonlarının başarılı biçimde örgütlerde uygulanması sorunlarla mücadelede en etkili yöntem olacaktır. Çünkü doğru nitelik ve nicelikte kişinin doğru işe yerleştirilmesi başarılan bir örgütte, örgüt kültürünün benimseme sorunu, örgütte sessizlik, bağlılık, adalet ve örgütsel sinizm sorunu yaşanması olası görünmemektedir. Yani, kişi-iş uyumu sağlanmış, performans, bağlılık ve iş tatmini yüksek, kendisiyle çatışmayan, kendine ve örgütüne yabancılaşmayan, örgütsel yalnızlık yaşamayan, etkili, verimli ve motivasyonu yüksek işgörenler doğal olarak örgütü daha kaliteli işlerin çıktıya dönüşmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Aiken, M. and Hage, J. (1966). "Organizational Alienation: A Comparative Analysis", American Sociological Review, 31(4), 497-507.

Ali Yalçın Göymen, (2007) "Hegel ve Marx'ın Tarih Anlayışlarının Karşılaştırılması, Basılmamış Yüksek Lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı, s. 153.

Amarat, M., Ay, F., Ünal, Ö. ve Hekim, S. (2018). İstihdam Şekillerine Göre Örgütsel Adalet Algılaması: Üniversite Hastanesi Örneği. Iş ve İnsan Dergisi, 5(1), 33- 46.

Babür, S. (2009). Turizm Sektöründe Örgütsel Yabancılaşma: Antalya Beş Yıldızlı Konaklama İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Antalya.

Blauner, R. (1964). Alieation and Freedom: The Factory Worker and His Industry. The Universty of Chicago Press: Chicago.

Doğu Ergil, (1978) "Yabancılaşma Kuramına İlk Katkılar", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 33 Sayı: 3, Ankara, ss. 93- 108.

Durkheim, E. (2006). Toplumsal İş bölümü, (Çev. Özer Ozankaya), İstanbul: Cem Yayınevi.

Ertoy, M. (2007). Yabancılaşma: Kader Mi, Tercih Mi?, Ankara: Lotus Yayınevi

Fromm, E. (1982). Sağlıklı Toplum, çev. Yurdanur Salman, Zeynep Tanrısever, İstanbul: Payel.

Erich Fromm, Yeni Bir İnsan Yeni Bir Toplum, çev. Necla Arat, (İstanbul: Say 1981).

O.C. Ferrell Geoffrey A. Hirt Linda Fer (2017) İşletme. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Stack, G. J. ve Rotenstreich, N. (1991). Alienation: The Concept and its reception. Leiden: New York.

Enver, Ö. (2014) Sosyolojiye Giriş. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Frost, P. (1980). "Toward a Radical Framework for Practicing Organization Science", The Academy of Management Review, 5(4), 501-507.

Georg Lukacs, (1998)Tarih ve Sınıf Bilinci, çev. Yılmaz Öner, İstanbul: Belge Yay., The Young Hegel: Studies in the Relations Between Dialectics and Economics, (London: Merlin Press 1975).

Giddens, A. (2003). Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Eleştirisi, (Çev. Tatlıcan Ü. Ve Balkız B.), İstanbul: Paradigma Yayınları.

Tarhan, D. E., (2021), Kadın ve Yabancılaşma. Küresel Dünyada Kadın ve Siyaset Uluslararası Kongresi II, Transnational Press London, s.131-140.

Tsang, K. K. (2018) "Teacher alienation in Hong Kong." Discourse: Studies in the cultural politics of education, 39(3), 335-346.

Tutar, H. (2010). İşgören yabancılaşması ve örgütsel sağlık ilişkisi: Bankacılık sektöründe bir uygulama. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 65(1), 175-204.

Türe, A. ve Akkoç, İ. (2021). Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde Lider Üye Etkileşiminin İşten Ayrılma Niyetine Etkisinde İşe Yabancılaşmanın Aracılık Rolü. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 24(1), 93-108.

Tokmak, M. (2020). Algılanan Örgütsel Desteğin Çalışanların İşe Yabancılaşması Ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(2), 429-439

Herbert Marcuse, (1998) Eros ve Uygarlık (Freud üzerine Felsefi bir İnceleme), çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea .

Hırlak, B., Çiçeklioğlu, H., ve Taşlıyan, M. (2018). İşe Yabancılaşma İle Örgütsel Sağlık İlişkisi: Sağlık Sektöründe Bir Alan Araştırması. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi, 22(2), 245-267.

Hirschfeld, R. R. and Feild, H. S. (2000). "Work Centrality and Work Alienation: Distinct Aspects of a General Commitment to Work", Journal of Organizational Behavior, 21(7), 789-800.

Ivancevich, M. J., Konopaske, R. Ve Matteson, T. M. (2014). Organizational Behavior & Management. McGraw-Hill: New York.

İlhan, F. (2019). İstanbul'daki Kent İçi Raylı Sistem Hatlarında Yer Altında Çalışan Personelin İşyeri Yalnızlığı, Yabancılaşma ve Stres Seviyeleri Arasındaki İlişkinin Analizi, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Jean Hyppolite,(2010) Marx ve Hegel Üzerine Çalışmalar, çev. Doğan Barış Kılınç, Ankara: Doğu Batı.

Kanungo, R. N. (1979). "The Concepts of Alienation and Involvement Revisited", Psychological Bulletin, 86(1), 119-138.

Kılıç, İ., Saraçlı, S., Doğan, İ., ve Pelit, E. (2017). Hastane İşletmelerinde Mobbingin Örgütsel Yabancılaşma Üzerine Etkisi: Afyonkarahisar'da Bir Uygulama. İşletme Araştırmaları Dergisi 9(4):734-747.

Kırman, T. ve Atak, H. (2020). Yabancılaşma: Kavramsal ve Kuramsal Bir Değerlendirme. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2) , 279-295. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/56190/673811

Karl Marx, (1976) 1844 El Yazmaları, çev. Kenan Somer, Ankara: Sol, Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi, çev. Kenan Somer, (Ankara: Sol Yayınları 1997).

Korkmazer, F., ve Ekingen, E. (2017). Örgütsel Yabancılaşma'nın İş Tatmini İle İlişkisi: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama. The Journal of Academic Social Science Studies, 63, 459-470.

Kopuz, K., ve İşçi, E. (2020). Hastanelerde Kurumsallaşmanın Performans Üzerindeki Etkisinde İşe Yabancılaşmanın Rolü. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 16(4), 1013-1028.

Louis Dupré, (1988) "Objectivism and The Rise of Cultural Alienation", Lukács Today: Essays in Marxist Philosophy içinde, ed. Tom Rockmore, (D. Reidel Publishing Company.

Ludwig Feuerbach, Geleceğin Felsefesinin İlkeleri, çev. Oğuz Özügül, (İstanbul: Ara 1991)

Lukács, G. (1998). Tarih ve Sınıf Bilinci, (Çev. Yılmaz Öner), İstanbul: Belge Yayınları.

Mirze, K. S. (2016). İşletmelerde Organizasyon Tasarımı ve Yapılandırma: Sosyal, İnsani ve Fiziki Yapılandırma, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Mottaz, C. J. (1981). "Some Determinants of Work Alienation", The Sociological Quarterly, 22(4), 515-529.

Mohapatra, M., Madan, P., & Srivastava, S. (2020). Loneliness at work: Its consequences and role of moderators. Global Business Review, 33, 1-18. https://doi.org/10.1177/0972150919892714

Ofluoğlu, G., ve Büyükyılmaz, O. (2008). Yabancılaşmanın Teorik Gelişimi ve Tarihsel Süreç İçinde Farklı Alanlarda Görünümler. Kamu-İş Dergisi 10(1), 113-144.

Öz, E. (2020). Örgüt Yapısının, Çalışanların Örgütsel Sinizm Algılarına Ve Örgütsel Yabancılaşma Düzeylerine Etkisi: Sağlık Sektöründe Bir Araştırma. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Özdemir, S. ve Cemaloğlu, N. (2021). Örgütsel Davranış ve Yönetimi. Pegem Akademi: Ankara.

Özler, E. D. (Ed.) (2015). Örgütsel Davranışta Güncel Konular. Ekin Yayınevi: Bursa.

Santas, G., O. Isik, A. Demir (2016), "The Effect of Loneliness at Work; Work Stress on Work Alienation and Work Alienation on Employees' Performance in Turkish Health Care Institution", South Asian Journal of Management Sciences, 10(2), 30-38.

Seeman, M. (1959). "On The Meaning of Alienation". American Sociological Review, 24(6), 783-791.

Seeman, M. (1975). "Alienation Studies". Annual Reiew of Sociology, 1, 91-123.

Semiz, E. (2019). İşe Yabancılaşma İle Sanal Kaytarma Arasındaki İlişki: Sağlık Çalışanlarına İlişkin Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Shehada, M., Khafaje, N. (2015). Themanifestation of organizationalalienation of employeesanditsımpact on workconditions. International Journal of Business andSocialScience,6(2), 82-86.

Siruri, M. M. ve Muathe, S. (2014). "A Critical Review of Literature on Job Designs in Sociotechnical Systems". Global Journal of Commerce & Management Perspective, 3(6), 44-49.

Vanderstukken, A. and Caniels, M. C. J. (2021). Predictors of Work Alienation: Differences Between Hierarchical Levels. Career Development International. ISSN: 1362-0436.

Zielinski, E. A. ve Hoy, K. W. (1983). "Isolation and Alienation in Elementary Schools". Educational Administration Quarterly, 19(2), 27-45.

Zaganjorı, O. (2016). An Empirical Research on The Relationship Between Emotional Labor and Work Alienation. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Sonuç olarak, pazarlama tarih araştırmasındaki sorunların çözüme kavuşması, öncelikle her iki ayrımın temel gerekçelerinin farkında olma ve her iki yaklaşım çerçevesini birbirinin alternatifi olarak değil; birbirinin tamamlayıcısı olarak görmekle mümkün görünmektedir. Çünkü pazarlamada salt pozitivist şekilde tarihsel araştırma yapamayacağımız gibi salt rölativist şekilde de tarihsel araştırma yapamayız. Diğer bir deyişle bilimsel araştırma sistematiğinin bize kazandırdığı sistematik bakış ile bağlamsal çözümlemelerin, bakışı kuran temel bağlamı açıklama yetkinliklerinin bütünsel katkısı olmadan, pazarlamada tarih araştırmalarının anlamlı sonuçlar elde etmesi mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

Alderson, W. (1957). Marketing behavior and executive action, Homewood, Ill.: Richard D. Irwin.

Anderson, P. F. (1983). Marketing, scientific progress, and scientific method. Journal of Marketing, *47*(4), 18-31.

Arndt, J. (1985). On making marketing science more scientific: role of orientations, paradigms, metaphors, and puzzle solving. Journal of Marketing, 49(3), 11-23.

Bagozzi, R. P. (1975). Marketing as exchange. Journal of Marketing, 39(4), 32-39.

Bartels, R. (1951). Can marketing be a science?, Journal of Marketing, 15(3), 319-328

Bartels, R. (1976). The history of marketing thought. Columbus, OH: Grid.

Brown, S. (1996). Art or science?: Fifty years of marketing debate. Journal of Marketing Management 12(4): 243-267.

Brown, S., Hirschman, E. C., & Maclaran, P. (2001). Always historicize! Researching marketing history in a post-historical epoch. Marketing Theory, 1(1), 49-89.

Cassels, J. M. (1936). The significance of early economic thought on marketing. Journal of Marketing, 1(2): 1-12.

Cochoy, F. (1998). Another discipline for the market economy: marketing as a performative knowledge and know-how for capitalism. The Sociological Review, 46(1), 194-221.

Converse, P. D. (1945). The development of the science of marketing -An exploratory survey. Journal of Marketing, 10(1), 14-23.

Dixon, D. F. (2002). Emerging macromarketing concepts: from socrates to alfred marshall. Journal of Business Research, 55(2): 87-95.

Fırat, A. F. (1987). Historiography, scientific method, and exceptional historical events. (Eds. Melanie Wallendorf and Paul Anderson). Advances in Consumer Research, 14, Provo, 435-438. UT: Association for Consumer Research.

Fullerton, Ronald A. (1983). Historical analysis as an aid to understanding current and future demand, (Eds. Stanley C. Hollander ve Ronald Savitt), Proceedings of the First North American Workshop on Historical Research in Marketing, East Lansing, MI: Michigan State University, 128-135.

Fullerton, R. A. (1987). The poverty of a historical analysis: present weakness and future cure in U.S. marketing thought. (Eds. A. Fuat Firat, Nikhilesh Dholakia, ve Richard P. Bagozzi),Philosophical and Radical Thought in MarketingLexington, MA: Lexington Books, 97-116.

Fullerton, R. A. (1988). How modern is modern marketing? Marketing's evolution and the myth of the "production era". Journal of Marketing, 52(1), 108-125.

Geniş, M. A. (2022). Pazarlama faaliyetlerinin izlerini eski asur ticaretinde aramak: kültepe tabletlerine ilişkin yazın üzerinden bir yeniden okuma. Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 15(1), 245-270.

Hollander, S. C., Rassuli, K. M., Jones, D. B. ve Dix, L. F. (2005). Periodization in marketing history. Journal of Macromarketing, 25(1), 32-41.

Hunt, S. D. (2011). On the intersection of marketing: history and marketing theory. Marketing Theory, 11(4), 483-489.

Hunt, S. D. (1992). Marketing is... Journal of the Academy of Marketing Science, 20(4), 301-311.

Hunt, S. D. (1976). The nature and scope of marketing. Journal of Marketing, *40*(3), 17-28.

Hunt, S. D. (1990). Truth in marketing theory and research. Journal of Marketing, *54*(3), 1-15.

Jones, D. B. (2010). A History of Historical Research in Marketing. (Eds. M. Baker ve M. Saren) Marketing Theory, 51–82. Los Angeles, CA and London: Sage.

Jones, D. B. ve Tadajewski, M. (2017). Foundations of marketing thought: the influence of the german historical school. Newyork: Routledge.

Karababa, E., ve Ger, G. (2005). An alternative historical method for marketing research: a foucaultian approach. In Proceedings of the Conference on Historical Analysis and Research in Marketing, 12: 345-347.

Kavanagh, D. (1994). Hunt versus Anderson: round 16. European Journal of Marketing. 28(3), 26-41.

Keith, R. J. (1960). The marketing revolution. Journal of marketing, 24(3), 35-38.

Kuhn, T. S. (1970). The structure of scientific revolutions (Vol. 111). University of Chicago Press: Chicago.

Layton, R. A. (2015). Marketing, marketing systems, and the framing of marketing history. Journal of Historical Research in Marketing, 7(4), 549-572

McKitterick, John B. (1957), What Is the Marketing Management Concept? (Eds.Frank M. Bass), The Frontiers of Marketing Thought and Action,. Chicago: American Marketing Association, 71-82.

Milonakis, D., & Fine, B. (2009). From political economy to economics: method, the social and the historical in the evolution of economic theory. London: Routledge.

Muncy, J. A., & Fisk, R. P. (1987). Cognitive relativism and the practice of marketing science. Journal of Marketing, 51(1), 20-33.

Nevett, T. (1991). Historical investigation and the practice of marketing. Journal of Marketing, 55(3), 13-23.

Papatya, N. ve Papatya, G. (2003). Pazarlamada paradigmik değisim ya da postmodern devrim; tarihsel ve eleştirel bir deneme. Pi- Pazarlama İletişim ve Kültür Dergisi, 2(6), 24-39.

Peter, J. P., & Olson, J. C. (1983). Is science marketing?. Journal of Marketing, *47*(4), 111-125.

Popper, K. (1962), Conjectures and refutations, New York: Harper.

Savitt, R. (1980). Historical Research in Marketing. Journal of Marketing, 44(4): 52-58.

Shaw, E. H. (1995). The first dialogue on macromarketing. Journal of Macromarketing, 15(1), 7-20.

Shaw, E. H. (2016). Ancient and Medieval Marketing. (eds. D.G. Brian Jones, Mark Tadajewski) Routledge Companion to Marketing History, 23-40. London: Routledge.

Shaw, E. H. (2020). Constructing a partially formalized general theory of the marketing system: ınsights from the history of marketing thought. Journal of Historical Research in Marketing, 12(2), 263-283.

Shaw, E. H. ve Jones, D. B. (2005). A history of schools of marketing thought. Marketing Theory, 5(3), 239-281.

Sheth, J., Garrett, D. E. ve Gardner, D. M. (2019). Pazarlama teorisi: gelişimi ve değişimi (Çev. Edt. Elif Yolbulan Okan vd.) İstanbul: Beta Yayınevi.

Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2004). Evolving to a new dominant logic for marketing. Journal of Marketing, 68(1), 1-17.

Wilkie, W. L. ve Moore, E. S. (2003). Scholarly research in marketing: exploring the "4 eras" of thought development. Journal of Public Policy & Marketing, 22(2): 116-146.

Wooliscroft, B. (2011). Marketing theory as history. Marketing Theory, 11(4), 499-501.

Zizek, S. (2009). The Parallax View. London: MIT Press.

Araştırmacıların bağlı olduğu üniversiteler açısından elde edilen veriler, biri yurtdışından olmak üzere 97 farklı üniversiteden araştırmacıların olduğunu ve farklı üniversiteler arasında iş birliğinin yoğun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu incelemeye yönetim organizasyonun diğer alt alanları da eklendiğinde, bu rakamın daha yükseleceği açıktır. Dolayısıyla, UYOK'un Türkiye'yi temsil oranının iyi ve üniversiteler arası iş birliğinin yaygın olduğu öne sürülebilir. Ancak, kongre her ne kadar ulusal olsa da kanımca uluslararası iş birlikleri açısından daha güçlü olması gerekmektedir.

Akademik bir çalışmanın en önemli özelliklerinden biri diğer akademik çalışmalara ne ölçüde vakıf olduğudur. Bu bağlamda diğer akademik dergilere yapılan referansların daha önemli olduğunu düşündüğümden, bunların ayrıca değerlendirilmesi gereklidir. Üç alanın da en çok atıf yaptığı çalışmaların, alanın en önemli dergilerinde yayımlanmış olduğu görülmektedir. Özellikle en çok atıf yapılan dergilerin, *Academy of Management Journal* (Örgüt Kuramı – 115), *Business History (*İşletmecilik Tarihi- 17) ve *Strategic Management Journal* (Stratejik Yönetim -151) gibi alan özelinde en önemli dergilerden oluşuyor olması memnuniyet vericidir. Bu durum özelikle kaliteli yayınların izlendiğini ve dolayısıyla alan için önemli konuların Türkiye bağlamında değerlendirilmesinin yaygınlığına işaret etmektedir. Kaliteli ve uluslararası arenada gündemde olan çalışmaların izlenmesinin, yerel akademik çalışma kalitesini de arttıracağı açıktır. Ancak, mevcut verilerle bildirilerin daha sonra ne tür çalışmalara ve nasıl evrildiğinin anlaşılması mümkün değildir. Bu durum UYOK'ta sunulan bildirilerin, sonrasında ne tür dergilerde yayımlandıklarının izlenmesiyle netleşebilir. Gelecekte yapılacak çalışmalarla bu konu değerlendirilebilir.

Son olarak, ilgili çalışmanın temalarıyla yakından ilişkili olduklarından kullanılan anahtar kelimelerin analizi yapılmıştır. İlgili dönemde örgüt kuramı alanında en popüler konuların kurumsal mantık, kurumsal değişim ve kurumsal kuram olduğu görülürken, stratejik yönetim alanında İnovasyon yönetimi ve kurumsal sosyal sorumluluk konuları öne çıkmıştır. İşletmecilik tarihi alanında ise fabrika (sistemi/yönetimi) ve işletme(cilik) tarihi anahtar kelimeleri öne çıkmaktadır.

UYOK bildirilerin analiziyle yönetim organizasyon alanının güncel durumunu resmetmeyi amaçlayan bu çalışmada, ileri analizlerin yapılması UYOK bildiri kitaplarında gözlemlenen bazı sorunlar nedeniyle gerçekleştirilmemiştir. Bu sorunların ele alınmasının gelecekteki çalışmalar açısından önemli olduğu düşünüldüğünden kısaca değinilmiştir. İlk olarak, referanslar açısından hem kongre bazında hem de farklı kongreler arasında kongre yazım kurallarına uymayan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bunların elemine edilmesi özellikle atıf analizi yapacak çalışmalar açısından oldukça önem arz etmektedir. Ayrıca, bazı çalışmalarda anahtar kelimeler belirtilmemişken bazı çalışmalarda da yöntem açıklamalarında ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Alanın Türkiye'deki başat kongresi olan ve kurumsallaşma sürecini tamamlamış bir kongrede bu tür eksikliklerin olmaması gerekirken, bu eksikliklerin giderilmesi kongre düzenleme kurulları kadar bildiri yazarlarının da sorumluluğundadır.

KAYNAKÇA

Alakavuklar, O. N., & Parker, M. (2011). Responsibility and the local: The prospects for critical management in Turkey. Critical Perspectives on International Business. 7(4):326-342

Alakavuklar, O. N. (2010). Eleştirel bakış açısı: Türkiye için bir lüks mü yoksa gereklilik mi?. 18. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 290-298.

Ardıç, K., & Erdoğmuş, N. (2009). Öznenin Nesneleşmesi: Türkiye'de Yönetim ve Organizasyon Alanında Çalışan Öğretim Elemanlarının Akademik Özgeçmiş ve

Eserleri Bakımından Nicel Görünümü. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 199-237.

Barca, M. (2005). Stratejik Yönetim Düşüncesinin Evrimi: Bilimsel Bir Disiplinin Oluşum Hikayesi. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 5(1): 7-38

Barca, M., & Hızıroğlu, M. (2009). 2000'li Yıllarda Türkiye'de Stratejik Yönetim Alanının Entellektüel Yapısı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 113-148.

Benligiray, S. (2009). Türkiye'de insan kaynakları yönetimi alanında yapılan lisansüstü tezler ve bu tezlerde incelenen temaların analizi: 1983-2008 dönemi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 167-197.

Berkman, A. Ü. (1987). Amme İdaresi Dergisi'nde yayınlanan makaleler ve Türk yönetim bilimi. Amme İdaresi Dergisi, 20(4): 19-42

Berkman, A. Ü. (2009a). Amme İdaresi Dergisi'nde yayınlanan makaleler ve Türk yönetim bilimi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 25-49.

Berkman, A. Ü. (2009b). Türk yönetim yazını ve Türkiye'de yönetim-örgüt alanının gelişimi: 1990 yılı sonrası (Nereden nereye). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 13-24.

Berkman, A. Ü., & Kozan, K. (1979). Amme İdaresi Dergisi'nde yayımlanan makaleler üzerine bir inceleme. Amme İdaresi Dergisi, 12(1), 9-26.

Coşkun, R. (2009). Yönetim-Organizasyon ders kitaplarında biçim ve ideoloji. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 239-258.

Dirlik, S. (2016). Bakmak ya da görmek: Türk yönetim yazınını inceleyen çalışmaların seyri. Yönetim ve Organizasyon Araştırmaları Dergisi, 1(1), 79-132.

Dirlik, S. ve Şehitoğlu, Y. 2015. Türkiye'deki yönetim yazınında süreklilik ve değişim: 2000'li yıllarda Türkiye'de yönetim yazını. 23. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt: 1, 59-66.

Dirlik, S., & Şehitoğlu, Y. (2016). Türkiye'deki Akademik Yönetim Yazınında Süreklilik ve Değişim: 2000'li Yıllar Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 45, 94-109.

Döven, S. ve Coşkun, R. (2005), "Türk Bilim Cemaatinin Bilimsel Duruşu (Yönetim ve Organizasyon Kongre Bildirileri Örneği)", 13. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 71-73.

Duman, Ş. A., Kalemci, R. A. ve Çakar, M. 2005. Türkiye'de stratejik yönetim alanının kapsamını belirlemeye yönelik bir araştırma. Yönetim Araştırmaları Dergisi. 5(1): 57-72.

Erdem, F. (2009). Örgütsel davranış araştırmalarında niş alanlar nasıl belirleniyor? Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi yazını üzerine kısa bir değerlendirme. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 65-78.

Erdemir, E. (2009). Türkiye'de yönetim/örgüt alanının gelişimi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 7-12.

Erdemir, E. 2008. Yönetim ve örgüt araştırmalarında ölçek kullanımı: Yönetim organizasyon kongre bildirileri örneği. 16. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 397-403.

Eroğlu, O. (2015). Türk yönetim ve organizasyon yazınında mobbing: Yönetim ve organizasyon kongresi bildirileri ve lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(1), 269-286.

Eroğlu, O. (2020). Türkiye'de İşletme Tarihinin Görünümü ve Gelişimi: Yönetim ve Organizasyon Kongre Bildirileri Üzerinden Bir Bakış. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(5), 1603-1609.

Kaplan, M., & Turak Kaplan B., (2020). Amme İdaresi Dergisinde Örgütsel Davranış Alanının İzini Sürmek: Yazın Ölçme ve Değerlendirme Çalışması (2008-2018). Journal of Organizational Behavior Review, 2(2), 138-148.

Kırkbeşoğlu, E., Sözen, H. C., & Kurt, E. (2015). Türkiye'de Örgüt Kuramı Çalışmalarının Bibliyometrik Profili: Atıf Ağlarının Dönemsel Karşılaştırması. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (52): 109-136

Kızıldağ, D., & Özkara, B. (2014). Türkiye'de örgütsel davranış araştırmalarındaki yönelimler: Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi örneği. Yönetim Bilimleri Dergisi, 14(28), 611-631.

Koç, U. (2010). Türk Örgütsel Öğrenme Yazını: Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongre Bildirileri Örneği, 18. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, 20-22.

Köseoglu, M. A., Karayormuk, K., & Barca, M. (2013). Stratejik Yönetim Literatüründe İş Etiginin Örüntüsü Nasil Gelişiyor? Türkiye'deki Akademik Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma. İş Ahlakı Dergisi, 6(1), 79.

Özcan, K. (2012). From the Frankfurt School to business schools: critical management studies in Turkey. International Journal of Organizational Analysis. 20(1): 107-123

Özen, Ş. (2000). Türk Yönetim/Organizasyon Yazınında Yöntem Sorunu: Kongre Bildirileri Üzerine Bir İnceleme. Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(1), 89-118.

Özen, Ş. (2002). Türkiye'deki Örgütler/Yönetim Araştırmalarında Törensel Görgülcülük Sorunu. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 5-31.

Özen, Ş. (2004). Örgütsel analizde Türkiye kaynaklı kurumsal kuram çalışmaları. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(2), 89-100.

Özen, Ş., & Kalemci, A. (2006). Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongrelerinin Türkiye'deki Görgül Araştırma Anlayışının Benimsenmesine Etkisi. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, 2, 576-583.

Özen, Ş., & Kalemci, A. (2009). Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi'nin doğuşu, kurumsallaşması ve alana etkileri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1):79-112.

Pekdemir, I. M., Sözüer, A., Yaşlıoğlu, D. T., & Ceran, E. B. (2016). Yönetim ve organizasyon yazını üzerine inceleme: Bir anabilim dalı akademisyenlerinin 2005-2014 yılları arasındaki yayınları. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 45: 81-93.

Sargut, A. S. (2009). Türkiye'de işletme yönetimi eğitiminin kurumsal çerçevesi: çeşitlilikten eşbiçimliliğe. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 51-63.

Sayılar, Y. (2005). İnsan kaynakları yönetimi alanının Türkiye'deki gelişim çizgisi: Yönetim organizasyon kongreleri üzerine bir araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (2): 147-176.

Üsdiken, B. (1996). Importing theories of management and organization: The case of Turkish academia. International Studies of Management & Organization, 26(3), 33-46.

Üsdiken, B. (2002). Tarihsel bir bakışla bilim-yönetim birlikteliği. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(2), 127-154.

Üsdiken, B., & Çetin, D. (1999). Türkiye'de akademik dünyanın yönetme işine yaklaşımında 1950'li yıllarla birlikte ne değişti. Amme İdaresi Dergisi, 32(4), 47-65.

Üsdiken, B., & Çetin, D. (2001). From Betriebswirtschaftslehre to human relations: Turkish management literature before and after the Second World War. Business History, 43(2), 99-124.

Üsdiken, B., & Erden, Z. (2001). Örnek alma, mecbur tutulma ve geçmişe bağımlılık: Türkiye'deki yönetim yazınında değişim. Amme İdaresi Dergisi, 34(4), 1-31.

Üsdiken, B., & Erden, Z. (2002). 1990'lı yıllarda Türkiye'de yönetim alanı: disiplinin yapısı ve yaklaşımlar. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 91-112.

Üsdiken, B., & Pasadeos, Y. (1992). Türkiye'de yayınlanan yönetimle ilgili veri temelli makalelerde yöntem. ODTÜ Gelişme Dergisi, 19(2), 249-266.

Üsdiken, B., & Pasadeos, Y. (1993). Türkiye'de örgütler ve yönetim yazını. Amme İdaresi Dergisi, 26(2), 73-93.

Üsdiken, B., & Wasti, S. A. (2009). Preaching, teaching and researching at the periphery: Academic management literature in Turkey, 1970—1999. Organization Studies, 30(10):1063-1082.

Üsdiken, B., Selekler, N., & Çetin, D. (1998). Türkiye'de yönetim yazınına egemen anlayışın oluşumu: Sevk ve idare dergisi üzerine bir inceleme. Amme İdaresi Dergisi, 31(1): 57-87.

Yalçınkaya, A., & Türker, Y. (2016). Türk Yönetim/Örgüt Yazınında Örgüt Kuramı Çalışma Alanı: 2002-2013 Yılları Arası Bir Değerlendirme. Ege Academic Review, 16(3): 519-530.

Yıldırım Okutan, E., & Erdoğan, H. (2017). Türkiye'de Son On Yıldaki Örgütsel Davranış Kongrelerindeki Yönelimler: Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi ve Örgütsel Davranış Kongresi Örneği. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 107-117.

Yozgat, U., & Kartaltepe, N. (2009). Ulusal yönetim ve organizasyon kongre kitaplarında yer alan bildirilerin bibliyometrik profili: Örgüt teorisi ve örgütsel davranış bildirileri üzerine bir araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(1), 149-165.

KAYNAKÇA

Adger, W. N. (2000). Social and Ecological Resilience: Are They Related?. Process in Human Geography, 24(3), 347-364. Doi: 10.1191/030913200701540465

Annarelli, A. & Nonino, F. (2016). Strategic and Operational Management of Organizational Resilience: Current State of Research and Future Directions. Omega. Doi: 10.1016/j.omega.2015.08.004

Biggs, D., Hall, C. M. & Stoeckl, N. (2012). The Resilience of Formal and Informal Tourism Enterprises to Disasters: Reef Tourism in Phuket, Thailand. Journal of Sustainable Tourism, 20(5), 645-665. Doi: 10.1080/09669582.2011.630080

Blake, A., Sinclair, T. & Sugiyarto, G. (2003). Quantifying the Impact of Foot and Mouth Disease on Tourism and the UK Economy. Tourism Economics, 9(4), 449-465. Doi: 10.5367/000000003322663221

Börekçi, D. Y. ve Gerçek, M. (2018). "Resilience" Kavramının Sosyal Bilimlerde Türkçe Kullanımları Bağlamında Değerlendirilmesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30, 41-51. Doi: 10.5505/pausbed.2018.72473

Brand, F. S. & Jax, K. (2007). Focusing the Meaning(s) of Resilience: Resilience as a Descriptive Concept and a Boundary Object. Ecology and Society, 12(1). DOI: 10.5751/ES-02029-120123

Brock, W. A., Maler, K. G. & Perrings, C. (2002). Resilience and Sustainability: The Economcis Analysis of Nonlinear Dynamics Systems. Gunderson, L. H. & Holling, C. S. (Eds.). *Panarchy: Understanding Transformations in Human and Natural Systems.*(pp. 261-289). United States of America: Island Press.

Brown, N. A. (2018), Disaster Resilience in the Hotel Sector: A Mixed Methods Study, Massey University.

Brown, N. A., Rovins, J. E., Feldman-Jensen, S., Orchiston, C. & Johnston, D. (2017). Exploring Disaster Resilience Within the Hotel Sector: A Systematic Review of Literature. International Journal of Disaster Risk Reduction, 22, 362-370. Doi: 10.1016/j.ijdrr.2017.02.005

Brown, N. A., Rovins, J. E., Feldman-Jensen, S., Orchiston, C. & Johnston, D. (2019). Measuring Disaster Resilience Within the Hotel Sector: An Exploratory Survey of Wellington and Hawke's Bay, New Zealand Hotel Staff and Managers. International Journal of Disaster Risk Reduction, 33, 108-121. Doi: 10.1016/j.ijdrr.2018.09.014

Burnard, K., Bhamra, R. & Tsinopoulos, C. (2018). Building Organizational Resilience: Four Configurations, IEEE Transactions On Engineering. Management, 65 (3): 351-362.

Chen, R. J. C. & Noriega, P. (2004). The Impacts of Terrorism. Journal of Travel & Tourism Marketing, 15(2-3), 81-97. Doi: 10.1300/J073v15n02_05

Cheng, S. & Kao, Y. (2022). The Impact of the COVID-19 Pandemic on Job Satisfaction: A Mediated Moderation Model Using Job Stress and Organizational Resilience in the Hotel Industry of Taiwan. Heliyon, 8(3). Doi: 10.1016/j.heliyon.2022.e09134

Cooper, M. (2005). Japanese Tourism and the SARS Epidemic of 2003. Journal of Travel&Tourism Marketing, 19(2-3), 117-131. Doi: 10.1300/J073v19n02_10

Dinç, Y. ve Cengiz, S. (2014). Muhasebe Denetiminde Hata ve Hilenin Denetçi Etiği Açısından İncelenmesi: Enron Skandalı Örneği. Çankırı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 221-236.

Eraydın, A. & Tasan-kok, T. (2013). Introduction: Resilience Thinking in Urban Planning. Eraydın, A. & Tasan-kok, T. (Eds.). Resilience Thinking in Urban Planning. (pp. 1-16). United States of America: Springer.

Fang, S., Prayag, G., Ozanne, L. K. & De Vries, H. (2020). Psychological Capital, Coping Mechanisms and Organizational Resilience: Insights from the 2016 Kaikoura Earthquake, New Zealand. Tourism Management Perspectives, 34. Doi: 10.1016/j.tmp.2020.100637

Filimonau, V., Derqui, B. & Matute, J. (2020). The COVID-19 Pandemic and Organisational Commitment of Senior Hotel Managers. International Journal of Hospitality Management. 91. Doi: 10.1016/j.ijhm.2020.102659

Gaudreau, K. & Gibson, R. B. (2010). Illustrating Integrated Sustainability and Resilience Based Assessments: A Small-scale Biodiesel Project in Barbados. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 28(3), 233-243. Doi: 10.3152/146155110X12772982841122

Ghaderi, Z., King, B. & Hall, C. M. (2022). Crisis Preparedness of Hospitality Managers: Evidence from Malaysia. Journal of Hospitality and Tourism Insights, 5(2), 292-310. Doi: 10.1108/JHTI-10-2020-0199

Gittell, J. H., Cameron, K., Lim, S. & Rivas, V. (2006). Relationships, Layoffs, and Organizational Resilience. The Journal of Applied Behavioral Science, 42(3), 300-329. Doi: 10.1177/0021886306286466

Hall, C. M. (2010). Crisis Events in Tourism: Subjects of Crisis in Tourism. Current Issues in Tourism, 13(5), 401-417. Doi: 10.1080/13683500.2010.491900

Holling, C. S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. Annual Review of Ecology and Systematics, 4, 1-23. Doi: 10.1146/annurev.es.04.110173.000245?j=

Horne, III, J. F. & Orr, J. E. (1998). Assessing Behaviors That Create Resilient Organizations. Employment Relations Today, Winter, 29-39. Doi: 10.1002/ert.3910240405

Huang, J. & Min C. H. (2002). Earthquake Devastation and Recovery in Tourism: The Taiwan Case. Tourism Management, 23, 145-154. Doi: 10.1016/S0261-5177(01)00051-6

Hussien, F. M., Ahmed, Y. I. & Sultan, N. M. (2021). The Relationship between Organizational Resilience and Human Resources Practices in the Hotel Industry. Journal of Association of Arab Universities, 20(2), 152-177. Doi: 10.21608/jaauth.2021.63042.1135

Ivkov, M., Blesic, I., Janicevic, S., Kovacic, S., Miljkovic, D., Lukic T. & Sakulski, D. (2019). Natural Disasters vs Hotel Industry Resilience: An Exploratory Study among Hotel Managers from Europe. Open Geosci., 11, 378-390. Doi: 10.1515/geo-2019-0030

Jalil, M. F., Ali, A., Ahmed, Z. & Kamarulzaman, R. (2021). The Mediating Effect of Coping Strategies between Psychological Capital and Small Tourism Organization Resilience: Insights from the COVID-19 Pandemici Malaysia. Front Psychol., 12. Doi: 10.3389/fpsyg.2021.766528

Kaçmaz, Y. Y. (2021). Öğrenen Örgütlerin Kurumsallaşma Aracılığı ile Örgütsel Dayanıklılık Üzerindeki Etkisi: Alanya'da Konaklama İşletmeleri Yöneticileri Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Kaçmaz, Y. Y. & Çevirgen, A. (2021). The Impact of Learning Organizations on Organizational Resilience Through Institutionalization: A Study During the Period of

Covid-19. International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences, 11(2), 469-488. Doi: 10.5281/zenodo.5831835

Klein, R. J. T., Nicholls, R. J. & Thomalla, F. (2004). Resilience to Natural Hazards: How Useful is This Consept?. Germany: Postdam Institute for Climate Impact Research.

Konovalchuk, V. (2006). A Computable General Equilibrium Analysis of the Economic Effects of the Chernobyl Nuclear Disaster. (Unpublished Master Thesis). The Pennsylvania State University, United States of America.

Kumbalı, H. Ç. (2018). Örgüt Yapısına Göre Bilgi Yönetimi ve Örgütsel Dayanıklılık İlişkisi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Lamanna, Z., Williams, K. H. & Childers, C. (2012). An Assessment of Resilience: Disaster Management and Recovery for Greater New Orleans' Hotels. Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism, 11(3), 210-224. Doi: 10.1080/15332845.2012.668653

Lengnick-Hall, C. A., Beck, T. E. & Lengnick-Hall, M. L. (2011). Developing a Capacity for Organizational Resilience Through Strategic Human Resource Management. Human Resource Management Review, 21, 243-255. Doi: 10.1016/j.hrmr.2010.07.001

Mallak, L. (1998). Putting Organizational Resilience to Work. Industrial Management, December, 1-9.

Manyena, S. B. (2006). The Concept of Resilience Revisited. Disasters, 30(4), 433-450. Doi: 10.1111/j.0361-3666.2006.00331.x

Marco-Lajara, B., Ubeda-Garcia, M., Ruiz-Fernandez, L., Poveda-Pareja, E. & Sanchez-Garcia, E. (2022). Rural Hotel Resilience during COVID-19: The Crucial Role of CSR. Current Issues in Tourism, 25(7), 1121-1135. Doi: 10.1080/13683500.2021.2005551

Melian-Alzola, L., Fernandez-Monroy, M. & Hidalgo-Penate, M. (2020). Hotels in Contexts of Uncertainty: Measuring Organisational Resilience. Tourism Management Perspectives, 36, 1-14. Doi: 10.1016/j.tmp.2020.100747

Min, J. C. H., Lim, C. & Kung, H. (2011). Intervention Analysis of SARS on Japanese Tourism Demand for Taiwan. Qual Quant, 45, 91-102. Doi: 10.1007/s11135-010-9338-4

Njuguna, P. K., Maingi, S. & Kiria, S. (2021). Recruitment and Employee Training and Organisational Resilience in Kenyan Hotels. African Journal of Hospitality, 10(3), 999-1012. Doi: 10.46222/ajhtl.19770720-145

Orchiston, C., Prayag, G. & Brown, C. (2016). Organizational Resilience in the Tourism Sector. Annals of Tourism Research, 56, 145-148. Doi: 10.1016/j.annals.2015.11.002

Partelow, S. (2020). Social Capital and Community Disaster Resilience: Post-earthquake Tourism Recovery on Gili Trawangan, Indonesia. Sustanability Science, 16, 203-220. Doi: 10.1007/s11625-020-00854-2

Pathak, D. & Joshi, G. (2021). Impact of Psychological Capital and Life Satisfaction on Organizational Resilience during COVID-19: Indian Tourism Insights. Current Issues in Tourism, 24(17), 2398-2415. Doi: 10.1080/13683500.2020.1844643

Pearlman, D. & Melnik, O. (2008). Hurricane Katrina's Effect on the Perception of New Orleans Leisure Tourists. Journal of Travel&Tourism Marketing, 25(1), 58-67. Doi: 10.1080/10548400802164905

Perrings, C. (2006). Resilience and Sustainable Development. *Environmental and Development Economics,* 11, 417-427. Doi: 10.1017/S1355770X06003020

Phuong, D. M. (2021). The Effect of Psychological Capital and Life Satisfaction on Organizational Resilience during COVID-19: Vietnam Tourism Insights. The International Conference on Management and Business – COMB 2021, 28-42, 26 November, Danang City, Vietnam.

Pizam, A. & Smith G. (2000). Tourism and Terrorism: A Quantitative Analysis of Major Terrorist Acts and Their Impact on Tourism Destinations. Tourism Economics, 6(2), 123-138. Doi: 10.5367/000000000101297523

Prayag, G., Spector, S., Orchiston, C. & Chowdhury, M. (2019). Psychological Resilience, Organizational Resilience and Life Satisfaction in Tourism Firms: Insights from the Canterbury Earthquake. Current Issues in Tourism, 23(10), 1216-1233. Doi: 10.1080/13683500.2019.1607832

Probst, G. & Raisch, S. (2005). Organizational Crisis: The Logic of Failure. Academy of Management Executive, 19(1), 90-105. Doi: 10.5465/ame.2005.15841958

Radic, M. N., Dragicevic, D. & Sotosek, M. B. (2018). The Tourism-led Terrorism Hypothesis-evidence from Italy, Spain, UK, Germany and Turkey. Journal of International Studies, 11(2), 236-249. Doi: 10.14254/2071-8330.2018/11-2/16

Richardson, G. (2007). Categories and Causes of Bank Distress during the Great Depression, 1929-1933: The Illiquidity versus Insolvency Debate Revisited. Explorations in Economics History, 44(4), 588-607. Doi: 10.1016/j.eeh.2007.01.001

Seeger, M. W., Sellnow, T. L. & Ulmer, R. R. (1998). Communication, Organization, and Crisis. Annals of the International Communication Association, 21(1), 231-276. Doi: 10.1080/23808985.1998.11678952

Setiaji, M. A. & Dewi, Y. E. P. (2022). Analysis of Organizational Resilience Capacity in Accommodation Service Business in Semarang. Jurnal Manajemen dan Organisasi, 13(1), 36-47. Doi: 10.29244/jmo.v13i1.38336

Sobaih, A. E. E., Elshaer, I., Hasanein, A. M. & Abdelaziz, A. S. (2021). Responses to COVID-19: The Role of Performance in the Relationship between Small Hospitality Enterprises' Resilience and Sustainable Tourism Development. International Journal of Hospitality Management, 94. Doi: 10.1016/j.ijhm.2020.102824

Sommers, S. A., Howell, J. M. & Hadley, C. N. (2016). Keeping Positive and Building Strength: The Role of Affect and Team Leadership in Developing Resilience During an Organizational Crisis. Group&Organization Management, 41(2), 172-202. Doi: 10.1177/1059601115578027

Sönmez, S. F. (1998). Tourism, Terrorism, and Political Instability. Annals of Tourism Research, 25(2), 416-456. Doi: 10.1016/S0160-7383(97)00093-5

Sönmez, S. F., Apostolopoulos, Y. & Tarlow, P. (1999). Tourism in Crisis: Managing the Effects of Terrorism. Journal of Travel Research, 38, 13-18. Doi: 10.1177/004728759903800104

Spencer, D. C. & Fitzgerald, A. (2013). Three Ecologies, Transversality and Victimization: The Case of the British Petroleum Oil Spill. Crime Law Soc Change, 59, 209-223. Doi: 10.1007/s10611-013-9422-5

Sullivan-Taylor, B. & Branicki, L. (2011). Creating Resilient SMEs: Why One Size Might not Fit All. International Journal of Production Research, 49(18), 5565-5579. Doi: 10.1080/00207543.2011.563837

Suryaningtyas, D., Sudiro, A., Troena, E. A. & Irawanto, D. W. (2019). Organizational Resilience: As Mediating Effect of Organizational Culture and Organizational Performance. SU-AFBE 2018, 06 December, Jakarta, Indonesia.

Taşan-Kok, T., Stead, D. & Lu P. (2013). Conceptual Overview of Resilience: History & Context. Eraydın, A. & Taşan-Kok, T. (Eds.). Resilience Thinking in Urban Planning. (pp. 39-51). United States of America: Springer.

Thompson, D., Muriel, P., Russell, D., Osborne, P., Bromley, A., Rowland, M., Creigh-Tyte, S. & Brown, C. (2002). Economic Costs of the Foot and Mouth Disease Outbreak in the United Kingdom in 2001. Revue Scientifique et Technique-Office International des Epizooties, 21(3), 675-687.

Tibay, V., Miller, J., Chang-Richards, A., Egbelakin, T., Seville, E. & Wilkinson, S. (2018). Business Resilience: A Study of Auckland Hospitality Sector. Procedia Engineering, 212, 1217-1224. Doi: 10.1016/j.proeng.2018.01.157

Timmerman, P. (1981). Vulnerability, Resilience and the Collapse of Society. Environmental Monograph, 1, 1-42.

Treitel, R. & Fockler, S. (1991). The US Domestic Travel Market. Travel & Tourism Analyst, 6, 63-76.

Triatmanto, B. & Nursyamsi, I. (2011). Strategic Human Resources Management, Organizational Change, Organizational Resilience and Improvement of Organization Performance on the Hospitality Industry. International Seminer, 22 Agustus, Makassar, Indonesia.

Tuyet, T. T. (2021). The Effect of Resilience, Agility on Hotel Performance during the COVID-19 Pandemic: The Moderating Effect of Environmental Turbulence. The International Conference on Management and Business – COMB 2021, 17-27, 26 November, Danang City, Vietnam.

Üngüren, E., & Güçlü, C. (2021). COVID-19 pandemic and the hospitality and tourism industry: effects on socio-cultural environment. In COVID-19 and the Hospitality and Tourism Industry. Edward Elgar Publishing

UNWTO (2021). World tourism barometer, Ocak/2021. Erişim: 23 Mayıs 2021, https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data

Vogus, T. J. & Sutcliffe, K. M. (2007). Organizational Resilience: Towards a Theory and Research Agenda. IEEE International Conference on Systems, Man and Cybernetics. Janvuary, Montreal, Canada.

ülkenin borç stoku ve cari denge üzerindeki etkileri de analiz edilmelidir (Alagöz ve Yokuş, 2017, s.121).

KAYNAKÇA

2U1K. (2014). Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsü Projesi, Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme (ÇSED) Raporu. Ankara: 2U1K Mühendislik ve Danışmanlık A.Ş.

Acartürk, E., & Keskin, S. (2012). Türkiye'de Sağlık Sektöründe Kamu Özel Ortaklığı Modeli. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(3), 25-51.

Alagöz, M. & Yokuş, T. (2017). Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) Yatırımları ve Ekonomik İllüzyon Etkisi. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 19 (32): 115-122.

Aslan, Ç., & Duarte, D. (2014). How Do Countries Measure, Manage, and Monitor Fiscal Risks Generated by Public-Private Partnerships? Chile, Peru, South Africa, Turkey. World Bank Group

Aydın, S. (2015). Entegre Sağlık Kampüsleri veya Nam-I Diğer Şehir Hastaneleri. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi(34), 12-19. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu.

Barlow, J., Roehrich, J., & Wright, S. (2013). Europe Sees Mixed Results From Public-Private Partnerships For Building And Managing Health Care Facilities And Services. Health Affairs, 32(1), 146-154.

Barros, P. P., & Giralt, X. M. (2009). Contractual design and PPPs for Hospitals: Lessons for the Portuguese Model. The European Journal of Health Economics, 10, 437-453.

Bovaird, T. (2004). Public–private Partnerships: From Contested Concepts To Prevalent Practice. International Review of Administrative Sciences 70(2), 199-215.

Brinkerhoff, D., & ve Brinkerhoff, J. (2011). Public–Private Partnerships: Perspectives on Purposes, Publicness, And Good Governance. Public Administration And Development,(31), 2-14.

Duran, D.Ş. (2018). Türkiye'de Kamu Özel İşbirliği Uygulamalarının Mali Riskleri Üzerine Değerlendirmeler (pp. 316–333). Akademik Bakış.

EBRD, T. E. (2014). Turkey: Hospital PPP Programme, Establishment of A Value For Money Methodology For The Ministry Of Health.

Emek, U. (2009). Türkiye'de Altyapı Hizmetlerinin Özel Sektöre Gördürülmesi: Neden, Ne Zaman, Nasıl? İktisat İşletme ve Finans, 24(284), 9-45.

Emek, U. (2019). Bilkent Şehir Hastanesine Yapılacak Ödemeler Ne Durumda? Erişim: http://uemek.blogspot.com/2018/11/bilkent-sehir-hastanesine-yaplacak.html

Emek, U. (2019). Bilkent Şehir Hastanesine Yapılacak Ödemeler Ne Durumda? Erişim: http://uemek.blogspot.com/2018/11/bilkent-sehir-hastanesine-yaplacak.html

EPEC. (2018). Review of the European PPP Market in 2017. Luxembourg: European Investment Bank.

European Commission. (2003). European Economy. Brussels: Directorate-General for Economic and Financial Affairs.

Farquharson, E., Mästle, C. T., Yescombe, E., & Encinas, J. (2011). How to Engage with the Private Sector in Public-Private Partnerships in Emerging Markets. Washington DC : The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.

Geddes, R. R., & Wagner, B. (2013). Why do U.S. States Adopt Public-Private Partnership Enabling Legislatıon? New York: Department of Policy Analysis and Management Cornell University

Group Law Firm. (2013). Summary of Healthcare PPP Program of Republic of Turkey 2013 .

Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2021). 2021 Yılı Genel Yönetim Bütçe İstatistikleri.

HM Treasury. (2012). A New Approach To Public Private Partnerships. London: HM Treasury.

HM Treasury. (2018). Private Finance Initiative and Private Finance 2 projects: 2017 summary data. London: Infrastructure and Projects Authority.

Huxham, C. (2003). Theorizing Collaboration Practice. Public Management Review, 5(3), 1-21.

Jubilee Debt Campaign. (2017). Double Standards: How the UK Promotes Rip-Off Health PPPs Abroad. London.

Kalkınma Bakanlığı. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Kamu Özel İşbirliği Uygulamalarına İlişkin Gelişmeler. Ankara: Yatırım Programlama, İzleme ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü.

Kalkınma Bakanlığı. (2017). Kamu Özel İşbirliği Raporu 2016. Ankara: Yatırım Programlama İzleme ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). Kamu Özel İşbirliği Raporu 2017. Yatırım Programlama İzleme ve Değerlendirme Genel Müdürlüğü.

Karasu, K. (2011). Kamu Hizmetlerinin Örgütlenmesinde Kamu Özel Ortaklığı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 66(3), 217-262.

Kerman, U., Altan, Y., Aktel, M., & Eke, E. (2012). Sağlık Hizmetlerinde Kamu Özel Ortaklığı Uygulaması. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(3), 1-23.

Kumaraswamy, M., & Zhang, X. (2001). Governmental role in BOT-led infrastructure development. International Journal of Project Management , 195-205.

Mollahaliloğlu, S., Gürsöz, H., Arı, H. O., & Öncül, H. G. (2010). Türk Sağlık Sistemi'nde Kurum Dışından Hizmet Alımı Uygulamaları . Ankara: Sağlık Bakanlığı.

Monteiro, R. S. (2005). Public-Private Partnerships: Some Lessons From Portugal. A. Riess içinde, Innovative Financing Of İnfrastructure – The Role of Public-Private Partnerships: Lessons From The Early Movers (s. 72-82). Luxembourg: European Investment Bank.

Nikolic, I. A., & Maikisch, H. (2006). Public-Private Partnerships and Collaboration in the Health Sector: An Overview with Case Studies from Recent European Experience. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.

OECD. (2008). Public-Private Partnerships: In Pursuit of Risk Sharing and Value for Money. Paris: OECD.

Özcan, B. (2015). Analysing Public Private Partnership Model in Turkish Healthcare Sector: Things to Consider During The Implementation Process And Lessons From the UK Experience. The University of Edinburgh.

Pessoa, A. (2008). Public–Private Partnerships In Developing Countries: Are Infrastructures Responding To The New Oda Strategy? Journal of International Development, 311-325.

Rakić, B., & Rađenović, T. (2011). Public-Private Partnerships as An Instrument Of New Public Management. Economics and Organization, Vol.8(No:2), 207-220.

Resmi Gazete. (1984). 3096 sayılı Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti İle Görevlendirilmesi Hakkında Kanun, 4 Aralık 1984.

Resmi Gazete. (1997). 4283 Sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 23051, 16 Temmuz 1997.

Resmi Gazete. (2005). Sağlık Hizmetleri Temel Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun, 25875, 14 Temmuz 2005.

Resmi Gazete. (2006). Sağlık Tesislerinin, Kiralama Karşılığı Yaptırılması ile Tesislerdeki Tıbbî Hizmet Alanları Dışındaki Hizmet ve Alanların İşletilmesi Karşılığında Yenilenmesine Dair Yönetmelik, 26236, 22 Temmuz 2006.

Resmi Gazete. (2011). Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 28103, 2 Kasım 2011.

Resmi Gazete. (2014). Sağlık Bakanlığınca Kamu Özel İş Birliği Modeli ile Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınmasına Dair Uygulama Yönetmeliği, 28995, 9 Mayıs 2014.

Resmi Gazete. (2018). 2018/3 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi, 30497, 2 Ağustos 2018.

Reynaers, A.-M., & Graaf, G. (2014). Public Values in Public–Private Partnerships. International Journal of Public Administration, 37(2), 120-128.

Russo, S. (2013). The Swing of Public-Private Partnership in the Italian Hospitals. A Comparative Analysis of Two Case Studies. Department of Management at Università Ca' Foscari Venezia.

Sağlık Bakanlığı. (2019). Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2018.

Sağlık Yatırımları Genel Müdürlüğü, S. B. (2021). Şehir Hastaneleri. Erişim: https://sygm.saglik.gov.tr/TR,33960/sehir-hastaneleri.html

Salamon, L. M. (2011). The New Governance and the Tools of Public Action: An Introduction. Fordham Urban Law Journal Volume 28, 1611-1674.

SASAM Enstitüsü. (2018). Şehir Hastaneleri Araştırması. Ankara: Sağlık-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi Enstitüsü.

Skelcher, C. (2005). Jurisdictional Integrity, Polycentrism, and the Design of Democratic Governance,. Governance,, 18, 89-110.

Skelcher, C., & Sullivan, H. (2008). Theory-Driven Approaches to Analysing Collaborative Performance,. Public Management Review,, 10(6), 751-771.

Sözer, A. N. (2013). Sağlıkta Yeniden Yapılanmanın (Özelleştirmenin) Devamı Olarak Şehir Hastahaneleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(Özel Sayı), 215-253.

Spectrum. (2019). The Canadian Council for Public-Private Partnerships, Erişim: http://www.p3spectrum.ca/

Stafford, A. (2012). PPPs in Spain: Critical Financial Analysis of Toll Road and Healthcare Cases. Manchester: Manchester Business School.

Stoker, G. (1998). Governance as Theory: Five Propositions. International Social Science Journal, 50(155), 17-28.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). Kamu Özel İşbirliği ile Yürütülen Projeler Erişim: https://koi.sbb.gov.tr/

Şenel Tekin, P. (2017). Küresel Kamu Özel Ortaklığı Uygulamaları ve Türkiye Sağlık Sektörü Açısından Bir Değerlendirme. Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi, 16(2), 5-20.

Tarazona, M. C., & Consuelo, D. V. (2016). A cost and performance comparison of Public Private Partnership and public hospitals in Spain. Health Economics Review, 6(1), 17.

TBMM. (2011). T.C. Anayasası.

Teicher, J., Alam, Q., & Van Gramberg, B. (2006). Managing Trust and Relationships in PPPs: Some Australian Experiences. International Review of Administrative Sciences 72(1), 85-100.

Teisman, G. R., & Kljin, E.-H. (2002). Partnership Arrangements: Governmental Rhetoric or Governance Scheme ? Public Administration Review, 62(2), 197-198.

The World Bank. (2018). Private Participation in Infrastructure (PPI) Annual Report 2017.

The World Bank. (2020). Public-Private Partnerships. World Bank: Erişim: https://www.worldbank.org/en/topic/publicprivatepartnerships/overview

Toker, Ç. (2018). Bütçeyi Hasta Eden Bir Sağlık Modeli: Şehir Hastaneleri. K. Pala içinde, Türkiye'de Sağlıkta Kamu Özel Ortaklığı, Şehir Hastaneleri (s. 249-261). İstanbul: İletişim Yayınları.

Toker, Ç. (2021). Şehir Hastanelerine 22,5 Milyar TL, Erişim: https://www.sozcu.com.tr/2021/yazarlar/cigdem-toker/sehir-hastanelerine-22-5-milyar-tl-6818141/.

Tükel, R. (2018). Sağlıkta Dönüşümde Son Dönem: Şehir Hastaneleri. K. Pala içinde, Türkiye'de Sağlıkta Kamu Özel Ortaklığı, Şehir Hastaneleri (s. 209-227). İstanbul: İletişim Yayınları.

UK Government. (2020). Collection Public Private Partnerships. Erişim: https://www.gov.uk/government/collections/public-private-partnerships

Ünal, A., & Ünal, A. (2017). Sağlık Sektöründe Kamu Özel Ortaklığına Yönelik Sağlık Yöneticilerinin Görüşleri. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 51-56.

Visconti, R. M. (2016). Healthcare Public-Private Partnerships in Italy: Assessing Risk Sharing And Governance Issues With Pestle And Swot Analysis. Corporate Ownership & Control, 13(4), 122-131.

Voß, J.-P. (2007). Innovation Processes in Governance: The Development of 'Emissions Trading' as a New Policy İnstrument. Science and Public Policy 34(5), 329-343.

Wang, Y., & Zhao, J. (2014). Motivations, Obstacles, and Resources: Determinants of Public-Private Partnership in State Toll Road Financing. Public Performance & Management Review, Vol 37(No:4), 679-704.

Yavuz, C. I. (2018). Şehir Hastanelerinde Çalışanların İstihdam Koşulları ve Özlük Hakları. K. Pala içinde, Türkiye'de Sağlıkta Kamu Özel Ortaklığı, Şehir Hastaneleri (s. 227-249). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yescombe, E. (2007). Public–Private Partnerships: Principles of Policy and Finance. London.

- Başlangıç aşamasında daha çok sermaye ve fikirle eşleştirilen girişimciliğin ekip, network, risk ve inovasyon gibi farklı unsurlardan oluştuğunu fark etmişlerdir.
- Girişimciliğin sadece kâr gibi sonuçları olan bir faaliyet değil, fikirden inovasyona kadar birçok faktörü içinde barındıran bir süreç olduğunu idrak etmişlerdir.

Bu sonuçlarla birlikte, araştırma sadece teorik bilgi konusunda bir ölçüm sağlamaktadır. Ancak girişimciliğin eyleme dönük tarafının ölçümü için farklı deneysel çalışmaların da gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu örneklemden yola çıkılarak iyi bir girişimcilik eğitiminin teorik olarak bilgi seviyesinin artırılmasına olumlu katkıda bulunduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte girişimcilik eğitimi sadece teorik bilgilerden oluşmaması gerektiği için bu eğitim faaliyetlerinin birtakım pratik uygulama ve deneysel çalışmalarla geliştirilmesi gerektiği aşikardır. Bu ise lisans seviyesindeki bir dersten ziyade daha komplike, teorik içerikten uygulamaya kadar uzanan, geniş kapsamlı bir eğitim sisteminin tasarlanmasını gerektirmektedir. Bu tasarı da eğitimciden girişimciye ve eğitim kurumundan şirketlere kadar birçok unsurun bir araya gelmesi ve harekete geçirilmesi ile mümkün olacaktır.

Çalışmanın sınırlı bir kitleyle yürütülmüş olması ve sadece bilgi seviyesi bazlı bir tespit yapması sınırlılıklarını teşkil etmektedir. Bundan sonraki çalışmaların daha geniş kitlelerle birlikte yapılması ve girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimi, niyeti ve becerisi gibi faktörlere ilişkin katkılarının izlenmesi, konunun mahiyetinin daha doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Amway (2014). Global Entrepreneurship Report: Education, advancing entrepreneurship.

Balaban, Ö. & Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya üniversitesi örneği. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 3(2), 134-148.

Berg, B. L. & Lune, H. (2019). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Eds. A. Arı), Konya, Eğitim Yayınevi.

Berglund, H. & Wennberg, K. (2006). Creativity among entrepreneurship students: Comparing engineering and business education, International Journal of Continuing Engineering Education and Life-long Learning, 16(5), 366-79.

Bulut, Ç. & Aslan, G. (2014). Üniversitelerde girişimcilik eğitimi. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(27), 1-20.

Davey, T., Hannon, P. & Penaluna, A. (2016). Entrepreneurship education and the role of universities in entrepreneurship Introduction to the special issue. Industry and Higher Education, 30(3), 171-182.

Dugassa, T. G. (2012). The context of entrepreneurship education in Ethiopian universities. Management Research Review, 35(3), 225-244.

Emeraton, U. G. (2008). Re-thinking higher education management for poverty reduction among the youth in Africa. Paper presented at the 3rd Regional Conference of Higher Education for Youth Empowerment, Opportunities, Capabilities and Second Chance, August 18–21, Ibadan, Oyo State.

European Comission. (2008). Entrepreneurship in higher education, especially within non-business studies, Final Report of the Expert Group.

Fayolle, A., Gailly, B. & Lassas-Clerc, N. (2006). Assessing the impact of entrepreneurship education programmes: a new methodology. Journal of European Industrial Training, 30(9), 701-720.

Fidan, Y. (2002). Girişimcilik ve girişimci özellikleri (Sivas Örneği), İstanbul, Beta Basım.

Galloway, L. & Brown, W. (2002). Entrepreneurship education at university: A driver in the creation of high growth firms? Education+ Training, 44(8/9), 398-405.

Gibb, A. A. & Hannon, P.D. (2006). Towards the entrepreneurial university. International Journal of Entrepreneurship Education, 4, 73-110.

Gorman, G., Hanlon, D. & King, W. (1997). Some research perspectives on entrepreneurship education enterprise education and education for small business management: A ten year literature review. International Small Business Journal, 15, 56-77.

Groen, A.J. (2005). Knowledge intensive entrepreneurship in networks: Towards a multilevel / multi-dimensional approach. Journal of Enterprising Culture, 13(1), 69-88.

Guzmán J. & Liñán, F. (2005). Perspectives on entrepreneurial education: A US-Europe comparison. Documentos de Trabajo Nebrija. Serie Módulo Europeo Jean Monnet, (9), 11-31.

Henry, C., Hill, F. & Leitch, C. (2005). Entrepreneurship education and training: Can entrepreneurship be taught? Part I. Education and Training 47(2), 98-111.

Herrmann, K., Hannon, P. & Cox, J. (2008). Developing entrepreneurial graduates - Putting entrepreneurship at the centre of higher education. London: Council for Industry and Higher Education, National Endowment for Science, Technology and the Arts and National Council for Graduate Entrepreneurship.

Jones, C. & English, J. (2004). A contemporary approach to entrepreneurship education. Education + Training, 46(8/9), 416-423.

Karadeniz, E.E. (2019). Türkiye'de girişimcilik ve uluslararası karşılaştırma 2018, Global Entrepreneurship Monitor (GEM), Yeditepe Üniversitesi Yayınevi.

Lourenco, F. & Jones, O. (2006). Developing entrepreneurship education: Comparing traditional and alternative teaching approaches. International Journal of Entrepreneurship Education, 4, 111-140.

Lüthje, C. & Franke, N. (2003) The making of an entrepreneur: Testing a model of entrepreneurial intent among engineering students. R&D Management, 33(2), 135-147.

Pittaway, L. & Cope, J. (2007) Entrepreneurship education: a systematic review of the evidence. International Small Business Journal, 25(5), 479-510.

Raposo, M. & Paço A. (2011). Entrepreneurship education: Relationship between education and entrepreneurial activity. Psicothema, 23(3), 453-457.

Rasmussen, E. & Sorheim, R. (2006). Action based entrepreneurship education. Technovation, 26(2), 185-194.

Sánchez, J. C. (2013). The impact of an entrepreneurship Education program on entrepreneurial competencies and intention. Journal of Small Business Management, 51(3), 447-465.

Soylu, A. & Kepenek, Y. (2008). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ve aldıkları eğitimin girişimciliğe olan katkılarının belirlenmesi: PAU Honaz meslek yüksekokulu örneği. Uluslararası Girişimcilik Kongresi, Kırgızistan.

Yılmaz, A. S. (2014). Bir sosyal değişim ajanı olarak girişimcilik eğitimi. Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken, 6(1).

sahipliği ve kontrolünün grup performansını negatif şekilde etkilediğine dair kısmi bulgulara ulaşılmıştır.

İlişkisiz çeşitlendirme stratejisinin işletme gruplarına ve bağlı şirketlerine oluşturduğu geniş kaynak ve yetkinlik havuzunun büyüme ve performans avantajı sağlayacağı yönündeki ilgili yazının tersine (Guillen, 2000: 375; Manikandan ve Ramachandran, 2015: 611) Türkiye'deki işletme gruplarının bu stratejinin anlamlı etkisinden faydalanamadığı görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında özellikle 2001 krizi sonrasında uygulanmaya başlanan piyasa düzenleyici politikaların etkili olduğu söylenebilir. Özellikle son yıllarda Türk işletme grupları faaliyet gösterdikleri endüstri sayısını daha fazla arttırmak yerine, daha karlı endüstrilere geçmeden önce doygunluğa ulaşmış endüstrilerdeki faaliyetlerini sonlandırmaktadırlar (Karaevli, 2008: 102). Bu da işletme gruplarının ilişkisiz çeşitlendirme stratejisini sürekli takip etmekten ziyade "çok odaklı büyüme" stratejisine doğru yöneldiğini belirten Karaevli (2008: 93)'nin önermesiyle ötüşmektedir. İlişkisiz çeşitlendirme stratejisinin ithal ikameci dönemin bir sonucu olması Türkiye'deki işletme gruplarının ilk ortaya çıktıkları dönemlerde bu stratejiye daha fazla önem vermelerini gerektirmiştir. Ancak özellikle 2000'li yıllardan itibaren birçok Türk işletme grubu uluslararası pazarlara açılmaya başlamış ve çok uluslu işletmeler haline gelmeye başlamıştır (Yaprak ve Karademir, 2010: 256). Bu durumda, Türkiye'deki işletme gruplarının performansı üzerinde yerel pazarlardaki çeşitlendirme düzeyinden ziyade uluslararası pazarlardan elde ettikleri finansal getiriler daha belirleyici hale gelmiş olabilir. Bundan sonra ortaya konacak çalışmalarda, Türk işletme gruplarının uluslararasılaşmasının performanslarına olan etkisi irdelendiğinde bu konu açıklığa kavuşmuş olacaktır.

Aile sahipliği ve kontrolünün işletme gruplarının performansını olumsuz etkilemesi bulgusu da Türkiye'de değişen kurumsal çevre koşulları ile birlikte ele alınabilir. Aile sahipliği ve kontrolünün çoğunlukla gelişmemiş piyasa koşullarının bir sonucu olduğu varsayıldığında, Türkiye'nin 1980'li yıllardan itibaren yaşadığı neo-liberal ekonomik dönüşümün yarattığı kurumsal çevreyle birlikte işletme gruplarında bu tarz sahiplik yapısının faydadan daha çok zarar getirmesi normal görülebilir. Piyasa geliştirici reformların birçok gelişmekte olan ülkedeki şirket stratejisini ve yapısını dönüştürmeye başladığı da göz önüne alınırsa, Türkiye'deki işletme gruplarının kurumsal yönetişim mekanizmalarını daha fazla benimsemesinin ve farklı örgütlenme biçimlerini benimsemelerinin genel performansları için daha olumlu olacağı görünmektedir. Öte yandan, mevcut çalışmada aile sahipliği ve kontrolünün işletme grubu performansına piramit yapılar şeklindeki etkisi irdelenmemiştir. Sonraki araştırmalarda bu durumun ele alınması daha net bulgulara ulaşılmasını sağlayabilir.

Genel bir şekilde ele alındığında, mevcut çalışmada ortaya çıkan bulgular, Türkiye'deki işletme gruplarının yapı ve stratejilerinin kurumsal boşluklar bakış açısını kısmen yansıttığını göstermektedir. Bununla birlikte, işletme gruplarının performansının farklı boyutları ve uluslararasılaşma performansı da irdelenmeyi gerektiren başlıklar olarak görünmektedir.

KAYNAKÇA

Almeida, H. V., & Wolfenzon, D. (2006). A Theory of Pyramidal Ownership and Family Business Groups. The Journal of Finance, 61(6), 2637–2680. https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2006.01001.x

Ararat, M., Black, B. S., & Yurtoglu, B. B. (2017). The effect of corporate governance on firm value and profitability: Time-series evidence from Turkey. Emerging Markets Review, 30(13), 113–132. https://doi.org/10.1016/j.ememar.2016.10.001

Carney, M., Gedajlovic, E. R., Heugens, P. P. M. A. R., Essen, M. V., & van Oosterhout, J. .

(2011). Business Group Affiliation , Performance , Context , and Strategy : A Meta-Analysis . Academy of Management Journal, 54(3), 437–460.

Chang, S. J., & Hong, J. (2000). Economic performance of group-affiliated companies in Korea : Intragroup Resource Sharing and Internal Business Transactions. Academy of Management Journal, 43(3), 429–448.

Colli, A., & Colpan, A. M. (2016). Business Groups and Corporate Governance: Review, Synthesis, and Extension. Corporate Governance: An International Review, 24(3), 274–302. https://doi.org/10.1111/corg.12144

Colpan, A. M. (2010). Business Groups in Turkey. içinde The Oxford Handbook of Business Groups (Eds. A. M. Colpan, T. Hikino, & J. R. Lincoln) Oxford University Press, 486–525

Colpan, A. M., & Hikino, T. (2008). Türkiye'nin Büyük Şirketler Kesiminde İşletme Gruplarının İktisadi Rolü ve Çeşitlendirme Stratejileri. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 8(1), 23–58.

Colpan, A. M., & Hikino, T. (2010). Foundations of Business Groups: Towards an Integrated Framework. içinde The Oxford Handbook of Business Groups (Eds A. M. Colpan, T. Hikino, & J. R. Lincoln) Oxford University Press, 15–66

Colpan, A. M., & Hikino, T. (2018). The Evolutionary Dynamics of Diversified Business Groups in the West History and Theory. içinde Business Groups in the West: Origins, Evolution, and Resilience (Eds. A. M. Colpan & T. Hikino) Oxford University Press, 26–68 https://doi.org/10.1093/oso/9780198717973.001.0001

Dirlik, S. (2014). Türkiye ' de Egemen İktisadi Aktörler Olarak İşletme Grupları. Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar, 51(594), 9–36.

Dirlik, S., & Kızıltuğ, T. (2016). Türkiye ' deki İşletme Gruplarına Bağlı İşletmeler ile Diğer İş Örgütlerinin Başarımlarının Karşılaştırılması : Boylamsal Bir Analiz. Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar, 53(613), 21–32.

George, R., & Kabir, R. (2012). Heterogeneity in business groups and the corporate diversification-firm performance relationship. Journal of Busıness Research, 65(3), 412–420. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2011.07.005

Gómez-Mejía, L. R., Haynes, K. T., Núñez-Nickel, M., Jacobson, K. J. L., & Moyano-Fuentes, J. (2007). Socioemotional wealth and business risks in family-controlled firms: Evidence from Spanish olive oil mills. Administrative Science Quarterly, 52(1), 106–137. https://doi.org/10.2189/asqu.52.1.106

Gopal, S., Manikandan, K. S., & Ramachandran, J. (2021). Are There Limits to Diversification in Emerging Economies? Distinguishing between Firm-Level and Business Group Strategies. Journal of Management Studies, 58(6), 1532–1568. https://doi.org/10.1111/joms.12680

Gu, Q., Lu, J. W., & Chung, C. N. (2019). Incentive or Disincentive? A Socioemotional Wealth Explanation of New Industry Entry in Family Business Groups. Journal of Management, 45(2), 645–672. https://doi.org/10.1177/0149206316678450

Guillen, M. F. (2000). Business Groups in Emerging Economies :A Resource-Based View. The Academy of Management Journal, 43(3), 362–380.

Jiang, Y., & Peng, M. W. (2011). Principal-principal conflicts during crisis. Asia Pacific Journal of Management, 28(4), 683–695. https://doi.org/10.1007/s10490-009-9186-8

Karaevli, A. (2008). Türkiye'deki işletme gruplarinda çeşitlendirme stratejilerinin evrimi. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 8(1–2), 85–107.

Karaevli, A., & Yurtoglu, B. B. (2018). Founding family effects on business group growth: Longitudinal evidence from Turkey (1925–2012). Long Range Planning, 51(6), 831–864. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2017.08.003

Khanna, T., & Palepu, K. (2000a). Is Group Affiliation Profitable in Emerging Markets? An Analysis of Diversified Indian Business Groups. The Journal of Finance, 55(2), 867–891.

Khanna, T., & Palepu, K. (2000b). The Future of Business Groups in Emerging Markets: Long-Run Evidence from Chile. The Academy of Management Journal, 43(3), 268–285. http://www.jstor.org/stable/1556395%5Cnhttp://www.jstor.org/stable/1556395?seq=1&cid=pdf-reference#references_tab_contents%5Cnhttp://about.jstor.org/terms

Khanna, T., & Rivkin, J. W. (2001). Estimating the Performance Effects of Business Groups in Emerging Markets. Strategic Management Journal, 22(1), 45–74. https://doi.org/10.1002/1097-0266(200101)22:1<45::AID-SMJ147>3.0.CO;2-F

Khanna, T., & Yafeh, Y. (2007). Business Groups in Emerging Markets : Paragons or Parasites ? Business Groups in Emerging Markets : Paragons or Parasites ? Journal of Economic Literature, 45(3), 331–372. https://doi.org/10.1257/jel.45.2.331

Kock, C. J., & Guillén, M. F. (2001). Strategy and Structure in Developing Countries: Business Groups as an Evolutionary Response to Opportunities for Unrelated Diversification. Industrial and Corporate Change, 10(1), 77–113. https://doi.org/10.1093/icc/10.1.77

La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A., & Vishny, R. (2000). Investor protection and corporate governance. Journal of Financial Economics, 58(1–2), 3–27. https://doi.org/10.1016/S0304-405X(00)00065-9

Leff, N. H. (1978). Industrial Organization and Entrepreneurship in the Developing Countries: The Economic Groups. Economic Development and Cultural Change, 26(4), 661–675. https://doi.org/10.1086/451052

Manikandan, K. S., & Ramachandran, J. (2015). Beyond institutional voids: Business groups, incomplete markets, and organizational form. Strategic Management Journal, 36(4), 598–617. https://doi.org/10.1002/smj.2226

Nguyen, Q. T. K., & Kim, S. (2020). The multinationality and performance relationship: Revisiting the literature and exploring the implications. International Business Review, 29(2), 101670. https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101670

Peng, M. W., & Jiang, Y. (2010). Institutions behind family ownership and control in large firms. Journal of Management Studies, 47(2), 253–273. https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2009.00890.x

Rajan, P. ", Varadarajan, ", & Ramanujam, V. (1987). Diversification and Performance: A Reexamination Using a New Two-Dimensional Conceptualization of Diversity in Firms. The Academy of Management Journal, 30(2), 380–393.

Schneider, B. R. (2009). A comparative political economy of diversified business groups, or how states organize big business. Review of International Political Economy, 16(2), 178–201. https://doi.org/10.1080/09692290802453713

Tatoğlu, F. Y. (2012). Panel veri ekonometrisi: stata uygulamalı. Beta Basım Yayın.

Williamson, O. E. (1979). Transaction-Cost Economics : The Governance of Contractual Relations. The Journal of Law & Economics, 22(2), 233–261.

Yaprak, A., & Karademir, B. (2010). The internationalization of emerging market business groups: an integrated literature review. International Marketing Review, 27(2), 245–262. https://doi.org/10.1108/02651331011037548

Yaprak, A., Karademir, B., & Osborn, R. N. (2006). How do Business Groups Function and Evolve in Emerging Markets? The Case of Turkish Business Groups. Advances in International Marketing, 17(06), 275–294. https://doi.org/10.1016/S1474-7979(06)17010-6

Yiu, D. W., Lu, Y., Bruton, G. D., & Hoskisson, R. E. (2007). Business Groups: An Integrated Model to Focus Future Research. Journal of Management Studies, 44(8), 1551–1579. https://doi.org/10.1111/j.1467-6486.2007.00735.x

Yurtoglu, B. (2000). Ownership, control and performance of Turkish listed firms. Empirica, 27, 193–222. http://link.springer.com/article/10.1023/A:1026557203261

Araştırma sonuçlarına bütüncül olarak bakıldığında, banka çalışanlarının daha verimli çalışmasının yollarından biri olan İD düzeylerinin yükseltilmesinin yollarından birinin de çalışanların KSS algılarını artırmak olduğu görülmektedir. Bu nedenle banka yöneticilerinin çalışanların KSS algı düzeyini yükseltmek amacıyla çeşitli KSS faaliyetleri planlamaları ve uygulamaları büyük önem taşımaktadır.

Bu araştırma banka çalışanları üzerine yapılmış ve bölgesel olarak sadece Kayseri İlinde gerçekleştirilmiştir. Gelecek çalışmaların daha geniş örneklem grupları üzerinde yapılması veya kamu ve özel sektör karşılaştırılarak benzer bir çalışmanın yapılması literatüre katkı sağlayacağı düşüncesiyle tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

Abaeian, V., Yeoh, K.K. & Khong, K.W. (2014), An Exploration of CSR Initiatives Undertakenby Malaysian Hotels: Underying Motivations from Managerial Perspective, Procedia-Socialand Behavioral Sciences, 144, 423-432.

Akkoç, İ., Çalışkan, A. & Turunç, Ö. (2012), Örgütlerde Gelişim Kültürü ve Algılanan Örgütsel Desteğin İş Tatmini ve İş Performansına Etkisi: Güvenin Aracılık Rolü. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 19(1), 105-135.

Aktan, C.C. & Börü, D. (2007), Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İşletmeler ve Sosyal Sorumluluk, (Editör: Aktan, C.C) İgiad Yayınları, İstanbul, 19-22.

Atlığ, N. S. (2006), İş Etiği, Sosyal Sorumluluk ve İlaç Sektöründen Uygulamalar, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avşar, Y. (2020), Çalışanların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algısının İş tatminine Olan Etkisi: Telekomünikasyon Şirketleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytaç, M. & Öngen, B. (2012). Doğrulayıcı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi. İstatistikçiler Dergisi: İstatistik ve Aktüerya, 5(1), 14-22.

Bakan İ. & Büyükbeşe T. (2004), Örgütsel İletişim İle İş Tatmini Unsurları Arasındaki İlişkiler: Akademik Örgütler İçin Bir Alan Araştırması, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi 7, 1-30.

Bakan, İ., Doğan, İ.F., Koçdemir, M. & Oğuz, M. (2018), Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Kurumsal İmaj ve İş Tatmini İlişkisi, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(12), 205-226.

Bali, S. & Cinel, M. (2011), Bir Rekabet Aracı Olarak Kurumsal Sosyal Sorumluluk, Orta Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2(4), 45-60.

Baran, M. & Çelik, Y. (2017), The Relationship Between Employee Perceptions of Corporate Social Responsibility and Job Satisfaction, Journal of Behavior at Work, 2(1), 63-79.

Bay, E. (2006), İsteğe Bağlı Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bileşeninin Türkiye Kapsamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Bayrak Kök, S. (2006). İş tatmini ve örgütsel bağlılığın incelenmesine yönelik bir araştırma, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(1), 291-317.

Bayraktaroğlu, S., Yılmaz, S. E. & Can, F. (2014), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algısının Örgütsel Bağlılığa Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2 (3), 99-122.

Becan, C. (2011), Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının paydaş teorisi ve iletişim yaklaşımı açısından değerlendirilmesi: Bankaların basın bültenlerine yönelik bir içerik analizi, Selçuk İletişim, 7(1), 16-35.

Brammer, S. J. &Pavelin, S. (2006), Corporate Reputation and Social Performance: The Importance of Fit, Journal of Management Studies, 43(3), 435-455.

Branco, M. C. & Rodrigues, L. L. (2007), Positioning Stakeholder Theory Within The Debate On Corporate Social Responsibility, Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies, 12(1), 5-15.

Bronn, P.S. ,Vrioni, A.B. & Belliu, A. (2001),Corporate Social Responsibility and Cause-Related Marketing: An Overview, International Journal of Advertising, 20(2), 207-222.

Büyüköztürk, Ş. (2002), Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 32, 470-483.

Carroll, A. B. (1991), The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward The Moral Management of Organizational Stakeholders, Business Horizons, 39-48.

Çalışkan, O. & Ünüsan, Ç. (2011), Otel Çalışanlarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algısının İş Tatmini ve İşte Kalma Niyetine Etkisi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 22 (2), 154-166.

Çerik, Ş. & Özarslan, E. (2008), Çalışanların Sosyal Sorumluluk Boyutlarına İlişkin Algılamaları: İlaç Sektöründe Karşılaştırmalı Bir Uygulama, Ege Akademik Bakış Dergisi, 8(2), 587-604.

Çetinkanat, C. (2000), Örgütlerde güdülenme ve iş doyumu. Ankara: Anı Yayıncılık.

Davies, I. K. (1981), Task Analysis for Reliable Human Performance, Performance and Instruction, 20(2), 8-10.

Demir, N. (2005). Örgüt Kültürü – İş Tatmini İlişkisi: Plastik Sektöründe Bir Araştırma Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Dinç Ö. E. (2011), Kişilik Bakış Açısından Örgüt Yapısı ve İş Tatmini. İstanbul, Beta Basım.

Dinçer, M. & Özdemir, Y. (2013). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları ve Eş Biçimcilik: On Büyük Türk Holding Üzerine Vaka Çalışması. Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 15(2), 31-66.

Eğinli, A. T. (2010), Çalışanlarda İş Doyumu: Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının İş Doyumuna Yönelik Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(3), 35-52.

Erbir, M. (2020), Sağlık Kurumları Çalışanlarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algıları ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının İç Girişimcilik Düzeylerine Etkisi, Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Eren, E. (2000), Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: Beta Basım Yayım.

Erkman, T. & Şahinoğlu, F. (2012), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerine İlişkin Çalışan Algıları ile Örgütsel Bağlılığın Hizmet Sektöründe İncelenmesi. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 33 (2), 267-294.

Fulford, M. D. (2005), That's Not Fair!: The Test Of A Model Of Organizational Justice, Job Satisfaction And Organizational Commitment Among Hotel Employees, Journal Of Human Resources In Hospitality And Tourism, 4(1), 73-84.

Greenberg, J. & Baron R. A. (2003), Behavior in Organization: Understanding and Managing the Human Side of Organization, Eighth Edition, Prentice Hall, New Jersey, USA.

Greenberg, B. & Baron, R. A. (1995), Behavior in Organizations: Understanding And Managing The Humanside Of Work. New Jersey: Prentice Hall.

Gümüş, M. & Öksüz, B. (2009), Turizm İşletmelerinde Kurumsal İtibar Yönetimi (1. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Günay, Z. (2015). İş Tatmini, 360 Derece Performans Değerleme ve Algılanan Performans İlişkisi: Bir Telekomünikasyon Şirketi Örneği, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Gündoğdu, F. & Aksu, H. (2011), Mevduat Bankacılığında Karlılık ve Makroekonomik Değişkenler İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Atatürk Üniversitesi, İİBF Dergisi, 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu Özel Sayısı, 243-270.

Karatepe, S. & Ozan, M.S. (2017), Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Kurumsal İtibar İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 8(2), 80-101.

Kaya, U. (2006), İşletme-Doğal Çevre İlişkilerinin Mali Tablolar Aracılığıyla Raporlanması ve Denetimi, SPK Yayını, No:201, Ankara.

Kelgökmen, D. (2010), İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Literatür Taraması. Ege Akademik Bakış Dergisi,10(1), 303-318.

Koustelios, A. D. (2001), Personal Characteristics And Job Satisfaction Of Grek Teachers, The International Journal Of Educational Management, 15(7), 354-358.

Maignan, I. & Ferrell, O. C. (2001), Corporate Citizenship As a Marketing Instrument: Concepts, Evidence And Research Directions, European Journal of Marketing, 35(3/4), 457-484.

Özaslan, E. (2006), Sosyal Sorumluluk Projelerinin Desteklenmesinde Etik Değerlerin Rolü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Özdemir, H. (2009), Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Marka İmajına Etkisi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15, 57-72.

Riordan, C. M., Gatewood R. D. & Bill, J. B. (1997), Corporate Image: Employee Reactions And Implications For Managing Corporate Social Performance, Journal of Business Ethics, 16, 401-412.

Sanrı, Ö. & İlgün Kamanlı, A. (2020), Çalışanların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algısının İş Tatmini ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Gemi Acentelerinde Bir Uygulama, Akademik Hassasiyetler, 7(13), 489-504.

Tamm, K., Eamets, R. & Motsmees, P. (2010), Relationship Between Corporate Social Responsibility And Job Satisfaction: The Case of Baltic Countries, The University of Tartu FEBA, Tartu, 76. çevrimiçi: www.mtk.ut.ee/research/workingpapers, Erişim: 13 Nisan 2022.

Taş, Y. (2011). İş Tatmini ve Bilgi Paylaşımı Düzeyinin Duygusal Bağlılığa Etkisi: Kocaeli Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinde Bir Araştırma", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(1), 117-131.

Telman, N. & Ünsal, P. (2004), Çalışan Memnuniyeti. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Tengilimoğlu, D. (2005), Hizmet İşletmelerinde Liderlik Davranışları ile İş Doyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 23-45.

Türk, S. (2007), Örgüt Kültürü ve İş Tatmini (1. Baskı), Özkan Matbaacılık, Ankara.

Valentine, S & Fleischman, G. (2008), Ethics Programs, Perceived Corporate Social Responsibility And Job Satisfaction, Journal of Business Ethics, 77, 159-172.

Valor, C. (2005), Corporate Social Responsibility And Corporate Citizenship: Towards Corporate Accountability. Business And Society Review, 110(2), 191-212.

Vitell, S. & Davis, J.D.L. (1990), The Relationship Between Ethics And Job Satisfaction, Journal of Business Ethics, 9, 489-494.

Vural, Z., Beril, A. & Coşkun, G. (2011), Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1, 61-87.

Weeks, W. A. & Nantel, J. (1992), Corporate Codes of Ethics And Sales Force Behavior: A Case Study, Journal of Business Ethics, 11, 753-760.

Weiss, D. J., Davis, R.V., England, G.W. & Lofquist, L.H. (1967), Manual For The Minnesota Satisfaction Questionnaire. Work Adjustment Poject Industrial Relations Center University of Minnesota.

Windsor, D. (2001), The Future of Corporate Social Responsibility, The International Journal of Organizational Analysis, 9(3), 225-256.

Yağan, A. Ö. (2012), Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projeleri İçin Tasarlanan Videoların Göstergebilimsel Çözümlemesi: HAYTAP ve BGD'nin Empati Videosunun Çözümlemesi, The Turkish Online Journal of Design, Art And Communication – TOJDAC, 2, 1-12.

Yaşın, F. (2013), İş Doyumsuzluğuna Verilen Tepkiler Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Nesne, 1(2), 1-20.

nedenlerle ortaya çıkan şiddetin ve şiddet kültürünün etkisinin azaltılması ve aynı zamanda, şiddet karşıtı barış kültürünün oluşturulmasında, temel faktörlerden de birisidir (Matthews, 2002).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Giderek huzursuzlaşan dünyada; barış değerine ve barış kültürüne olan ihtiyaç, her kesimce hissedilmekte ve barışı tehdit eden etmenler ortadan kaldırılmaya çalışmaktadır. Birleşmiş Milletler, 1998 yılındaki Genel Kurul'unda UNESCO'nun önerisi ile 2000 yılını, barış kültürüne adamış, 2000-2010 yılını da dünya çocuklarına şiddetle karşı olma ve barış kültürünü benimsetme 10 yılı ilan etmiştir. Savaşlar, önce insanlık zihninde çıkar, o zaman barışı da orada inşa etmek gerekir sözü ile başlayan Genel Kurul Bildirisi; hükümet dışı kuruluşlar ile ulusal ve uluslararası grupların işbirliğini gerektirmektedir.

Şiddet, küçük yaşta aile içinde, yakın çevrede, okulda ve medyadan öğrenilmekte; öğrenilen şiddet ise başka şiddetleri doğurmaktadır. Bu nedenle, ötekilere karşı hoşgörülü olmanın yolu eşitlik, adalet, demokrasi, insan hakları, dayanışma ilkelerine dayanan ve birlikte yaşamayı ve bütünleşmeyi destekleyen barış kültürünün erken yaşta kazandırılması, barış değerine katkı sağlayacaktır. Barışın somutlaştırılması, değerli öğrenilmeye değer ve uğruna çabalanması gereken bir şey olarak öğrencilere sunulması gerekmektedir. Bu amacı gerçekleştirmede, erken çocukluk dönemi olan (0-8 yaş) en az diğer eğitim kademeleri kadar önemlidir. Ayrıca yetişkinlerin (ana-baba) de bu alanda eğitime tabi tutulması, etkinliği artıracaktır. Savaş kültüründen barış kültürüne geçişi çabuklaştırmak için aşağıdaki enstrümanlar önerilmektedir:

- Paylaşma kültürüne yönelik eğitimler verilmelidir.
- İnsanlar birbirilerini tanımak için dinlemeye yöneltilmelidir.
- Tüketimde sorumluluk duyulmalı, doğal kaynakların kullanımda denge sağlanmalıdır.
- Kadına karşı şiddet ve ayrımcılıkla mücadele edilmelidir.
- Dinsel çeşitlilik ve dinsel azınlıklara dinsel özgürlük, demokratik rejimlerin meşrutiyetini artıracaktır.
- Demokrasi belli bir vatandaş tipini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle dünya çapında barış ve adalet için endişe duymak dahil, sorumlu vatandaşlar yetiştirilmelidir (Aktif Yurttaş) .
- Ders kitaplarında önemli ve öncelikli bir alan olarak barış kültürü, bireye saygı ve dayanışmaya yer verilmelidir.
- Yoksulluğun, açlığın, işsizliğin, eşitsizliğin egemen olduğu toplumlarda barış kültürünün yeşermeyeceği bilinerek; kamu otoriteleri, küresel örgütler sivil toplum örgütleri tarafından yoksulların sessizliklerini ve acılarını giderecek bütünleşik önlemler alınmalıdır.

Sivil toplum kuruluşları, barışın korunmasında kamusal bir görev yaparak, sorunların çözülmesinde ve demokratik kararların üretilmesinde baskı grubu olarak görevlerini yerine getiren çok önemli aktörler olup, desteklenmelidirler. Son söz olarak, kalıcı barış; şiddetsizdik ve yaratıcılıkla sağlanacak, acımasız. Savaşları; ancak kalıcı barış kültürü durdurabilecektir.

KAYNAKÇA

Barış Kültürü Bildirgesi,2nci Kültür Kongresi,16-18 Ekim 2000 (www.tarihikentlerbirligi.org).

BM En Az Gelişmiş Ülkeler (LDC) 2008 Raporu, 18 Temmuz 2008, Milliyet.

Deborah, M.S. Brown (2003), Dünyayla ortaklık, ABD Dışişleri Bakanlığı Elektronik Dergisi Cilt 8, Sayı 2.

Doğan, İ. (2002), Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum, Alfa/Aktüel Kitabevi,istanbul.

Güneysu,S.(2005),Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinde Kalite Okul Öncesi Eğitimde Kalite: Üniversitelerin Rolü Toplantısı Raporu. MEB, AÇEV, UNICEF ve Eğitim Reformu Girişimi. Istanbul, 20-21 Nisan 2005.

Johan, Galtung. (1975), Strukturelle Gewalt: Beitrage Zur Friends -und Konfliktforschung Reinbek Journal USA, ,

Kamaraj, I ve Kerem, E. Aktan.(2006), Erken Çocukluk Dönemi "Barış" Değerine Evrensel Bir Bakış. Ağustos 2006 .

Matthews, i. (2002), Peace With Me, Non-Violent Conflict Resolution In and Out-of-School, UNESCO, Paris .

Putnam, R. (1990) Making Democracy Work .

Sancar, M.(2006), Barış ya da Kandan Kına Yakılmaz, Birikim Dergisi, 5.6.2006 .

Tarhan, N. (2003), Barış Ahlakı, Köprü Dergisi, Bahar 2003 .

Türkçe Sözlük (2005), Türk Dil Kurumu, 10. Baskı, Ankara .

www.stringfixer.com, (25 Nisan 2022).

KAYNAKÇA

Adecco Group. What is Technostress and How You Can Manage It. 8.10.2021. https://www.adeccogroup.com/future-of-work/latest-insights/what-is-technostress-and-how-you-can-manage-it/, Erişim Tarihi: 22.04.2022

Ayyagari, R.(2007). "What and Why of Technostress: Technology Antecedents and Implications". All Dissertations. https://tigerprints.clemson.edu/all_dissertations/133

Ayyagiri, R. Grover, V. Purvis R. (2011). Technostress: Technological Antecedents and Implications. MIS Quarterly, Vol. (35), pp: 831 -858. https://www.jstor.org/stable/41409963

Bondanini G., Giorgi G., Ariza-Montes A., Vega-Muñoz A., Andreucci-Annunziata, P.(2020). Technostress Dark Side of Technology in the Workplace: A Scientometric Analysis. Int J Environ Res Public Health. 17(21):8013, doi:10.3390/ijerph17218013.

Brivio E., Gaudioso F., Vergine I., Mirizzi CR., Reina C., Stellari A. and Galimberti C. (2018). Preventing Technostress Through Positive Technology. Front. Psychol. 9:2569. doi: 10.3389/fpsyg.2018.02569

Chiappetta M. (2017). The Technostress: definiton, symptoms and risk prevention, Chiappetta M. Senses Sci 2017: 4 (1)358-361 doi: 10.14616/sands-2017-1-358361. https://www.researchgate.net/publication/325031719_The_Technostress_definition_symptoms_and_risk_prevention

Cummings, T. G., Cooper, C. L. (1998). A cybernetic theory of organizational stress. In C. L. Cooper (Ed.), Theories of organizational stress, Oxford, New York: Oxford University Press, pp. 101-121.

Çoban, R., Aydoğdu, T. (2020). Havacılık Sektöründe Zaman Baskısının Teknostrese Etkisi: Uçak Bakım Teknisyenleri Üzerine Bir Araştırma, İşletme Araştırmaları Dergisi, 12 (3), ss:2442-2460.

Fischer, T., Riedl, R.(2017). "Technostress Research: A Nurturing Ground for Measurement Pluralism?," Communications of the Association for Information Systems: Vol.40, http://aisel.aisnet.org/cais/vol40/iss1/17

Hang Y, Hussain G, Amin A., Abdullah M., (2022). The Moderating Effects of Technostress Inhibitors on Techno-Stressors and Employee's Well-Being. Front. Psychol. 12:821446. doi: 10.3389/fpsyg.2021.821446

https://medlineplus.gov/ency/article/003211.htm, Stress and your healt. Erişim 21.4.2022.

https://online.king.edu/news/technostress/, Technostress: This Is Your Brain on Computer Screens, Erişim 21.04.2022.

https://www.britannica.com/science/homeostasis, What is homestasis? Erişim 21.04.2022.

https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/ccupational-health-stress-at-the-workplace, Occupational healt: Stress at the workplace, Erişim 21.04.2022.

Jena, R.K. (2015). Impact of Technostress on Job Satisfaction: An Empirical Study among Indian Academician. The International Technology Management Review, Vol. 5, No. 3, pp.117-124

Marchiori, D. M., Mainardes ,E. W., Rodrigues, R. G. (2018). Do Individual Characteristics Influence the Types of Technostress Reported by Workers?, International Journal of Human–Computer Interaction, DOI: 10.1080/10447318.2018.144971.

OECD (2015), Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1 - 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. Syf. 11. http://dx.doi.org/10.1787/9789264241046-en

OECD (2020), Digital Transformation in the Age of COVID-19: Building Resilience and Bridging Divides, Digital Economy Outlook 2020 Supplement, OECD, Paris, www.oecd.org/digital/digital-economy-outlook-covid.pdf

Ragu-Nathan T.S., Tarafdar, M., Ragu-Nathan, B.S., Tu, Q. (2008). The Consequences of Technostress for End Users in Organizations: Conceptual Development and Emprical Validation. Vol. 19, No. 4, pp. 417–433. doi 10.1287/isre.1070.0165. https://www.tecnostress.it/wp-content/uploads/2015/02/Consequences-Technostress-End-Users.pdf

Riedl, R., Kindermann, H., Auinger, A.; and Javor, A. (2012). "Technostress from a Neurobiological Perspective - System Breakdown Increases the Stress Hormone Cortisol in Computer Users, Business & Information Systems Engineering: Vol. 4: Iss. 2, 61-69, https://aisel.aisnet.org/bise/vol4/iss2/2

Salanova M., Liorens S., Cifre E. (2013). The dark side of technologies: Technostress among users of information and communication technologies. International Journal of Psychology, Vol. 48, No. 3, 422–436, http://dx.doi.org/10.1080/00207594.2012.680460. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1080/00207594.2012.680460

Salazar-Concha C., Ficapal-Cusí P., Boada-Grau, J., Camacho, L.J. (2021). Analyzing the evolution of technostress: A science mapping approach, https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06726

Tarafdar, M., Pulins, E. B., Ragu-Nathan, T.S., (2015). Technostress: Negative Effect on Performance and Possible Mitigations. Information Systems Journal. Volume 25 ,Issue 2, pp. 103–132. https://doi.org/10.1111/isj.12042

Tarafdar, M., Tu Q, RAgu-Nathan T.S. (2003). The impact of technostress on role stress and productivity. Journal of Management Information Systems, Vol. 24 No. 1. pp.301-328.

Sonuç olarak aile işletmeleri, içinde bulundukları ekonominin önemli aktörlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple aile işletmelerinin sürdürülebilirliği genel olarak ekonominin sürdürülebilir bir kalkınma ivmesi kazanması anlamına gelebilmektedir. Aile işletmelerinin sürdürülebilir bir yapı kazanabilmeleri için üçlü sorumluluk yaklaşımının vurguladığı noktaları olan ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğin dengeli bir biçimde gerçekleştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Acar, S. (2021). Aile işletmelerinde sürdürülebilirlik. 3. International Gobeklitepe Scientific Studies Congress (s. 243-252). Şanlıurfa: İsarc.

Ahn, H. S., Jeong, E., & Cho, H. (2020). Toward an understanding of family business sustainability: A network-based systematic review. Sustainability, 13(5), 1-15. doi:https://dx. doi.org/10.3390/su13010005 (ahn 2020, P. 1: 372)

Alwadani, R., & Ndubisi, N. O. (2019). Sustainable family business: The role of stakeholder involvement, mindful organizing, and contingent human factors. International Journal of Manpower, 41(7), 945-965.

Carlock, R. S., & Ward, J. L. (2001). Strategic planning for the family business: Parallel planning to unify the family and business. New York: Palgrave.

Chang, R. D., Zuo, J., Zhao, Z. Y., Zillante, G., Gan, X. L., & Soebarto, V. (2017). Evolving theories of sustainability and firms: History, future directions and implications for renewable energy research. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 72, 48-56.

Chow, W., & Chen, Y. (2012). Corporate Sustainable Development: Testing a New Scale Based on the Mainland Chinese Context. Journal of Business Ethics, 105, 519-533.

Chrisman, J. J., Chua, J. H., & Sharma, P. (2005). Trends and directions in the development of a strategic management theory of the family firm. Entrepreneurship theory and practice, 29(5), 555-575.

Chua, J. H., Chrisman, J. J., & Sharma, P. (1999). Defining the family business by behavior. Entrepreneurship theory and practice, 23(4), 19-39.

Cuthill, M. (2009). Strengthening the 'social' in sustainable development: Developing a conceptual framework for social sustainability. Sustainable Development, 18, 362-373.

Daspit, J. J., Chrisman, J. J., Sharma, P., Pearson, A. W., & Long, R. G. (2017). A strategic management perspective of the family firm: Past trends, new insights, and future directions. Journal of Managerial Issues, XXIX(1), 6-29.

Dobson, J. R., & Swift, J. S. (2008). The sustainability of family businesses: evidence from three UK case studies. Journal of Business Management, 1, 57-72.

Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. Business Strategy and the Environment, 11(2), 130-141.

Elmo, G. C., Arcese, G., Valeri, M., Poponi, S., & Pacchera, F. (2020). Sustainability in tourism as an innovation driver: An analysis of family business reality. Sustainability, 12(5), 1-14.

Ferreira, J. J., Fernandes, C. I., Schiavone, F., & Mahto, R. V. (2021). Sustainability in family business–A bibliometric study and a research agenda. Technological Forecasting and Social Change, 173, 1-10.

Filho, L. W. (2000). Dealing with Misconceptions on the Concept of Sustainability. International Journal of Sustainability in Higher Education., 1(1), 9-19.

Fischler, F. (2014). Sustainability: The concept for modern society. C. Weidinger içinde, Sustainable Entrepreneurship (s. 13-21). Berlin, Heidelberg.: Springer.

Fonseca, A. P., & Carnicelli, S. (2021). Corporate social responsibility and sustainability in a hospitality family business. Sustainability, 13, 1-19.

Gallego Villegas, C. (2021). Family business and sustainability. Universitata Jaume.

Gladwin, T. N., Kennelly, J. J., & Krause, T.-S. (1995). Shifting Paradigms For Sustainable Development: Implications For Management Theory and Research. Academy of Management Review, 20(4), 874-907.

Hall, J. K., Daneke, G. A., & Lenox, M. J. (2010). Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions and future directions. Journal of business venturing, 25(5), 439-448.

Harris, M. J. (2000). Basic Principles of Sustainable Development. Global Development and Environment Institute(00-04), 1-25.

Kouaib, A., Mhiri, S., & Jarboui, A. (2020). Board of directors' effectiveness and sustainable performance: The triple bottom line. The Journal of High Technology Management Research, 31(2), 1-11.

Leon, R. D. (2013). From the sustainable organization to sustainable knowledge-based organization. Economic Insights-Trends & Challenges, 65(2), 63-73.

Miller, D., & Breton-Miller, I. L. (2006). Lessons from family firms about managing for the long run. Leader to Leader, 39, 13-17.

Munasinghe, M. (2001). Sustainable development and climate change: applying the sustainomics transdisciplinary meta-framework. International Journal of Global Environmental Issues, 1(1), 13-55.

Olson, P. D., Zuiker, V. S., Danes, S. M., Stafford, K., Heck, R. K., & Duncan, K. A. (2003). The impact of the family and the business on family business sustainability. Journal of business venturing, 18(5), 639-666.

Orji, I. J., Kusi-Sarpong, S., & Gupta, H. (2020). The critical success factors of using social media for supply chain social sustainability in the freight logistics industry. International Journal of Production Research, 58(5), 1522-1539.

Poza, E. J. (2013). Family business. CSouth-Western engage Learning.

Sutton, P. (2004). A perspective on environmental sustainability. Paper on the Victorian Commissioner for Environmental Sustainability, 1-32.

Vehkamaki, S. (2005). The Concept of Sustainability in Modern Times. University of Helsinki Department of Forest Ecology Publications, 31, 1-33.

Zachary, R. K. (2011). The importance of the family system in family business. Journal of Family Business Management., 1(1), 26-36.

gelemediği zaman onun yerine hemen geçebilecek yetişmiş ve işi iyi bilen çalışan ihtiyacı karşılanmaktadır (Parakandi ve Behery, 2016:1372).

Ayrıca, çalışanlara kreş yardımı, işyerinde kreş hizmeti, sağlık, eğitim gibi nedenlerle izin fırsatı gibi uygulamalar da yer almaktadır.

5. SONUÇLAR

İş-yaşam dengesi, son yıllarda insan kaynakları yönetiminin önem verdiği, örgütün başarısında yeri olan bir kavramdır. Bir işletmenin en önemli unsuru insan kaynağı olduğu için çalışanların mutluluğu ve refahı işletmelere olumlu sonuçlar getirmektedir. Bu çalışmada, iş-yaşam dengesi kavramı için kavramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Bu kavramın bireysel ve örgütsel düzeyde belirleyicileri ve sonuçları bulunmaktadır.

İş-yaşam dengesinin sağlanamaması bireysel ve örgütsel düzeyde olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Bireysel düzeyde, tükenmişlik sendromu, stres, depresyon, madde bağımlılığı gibi ruh ve beden sağlığını etkileyen olumsuz unsurların yanı sıra yaşamdan memnuniyet duymama, aile problemleri gibi sorunlara yol açmaktadır. Örgütsel düzeyde ise, performans düşüklüğü, artan işten ayrılma niyeti, artan kazalar ve devamsızlık gibi sonuçları nedeniyle maliyetlerde artışa neden olmaktadır.

Teknolojik gelişmeler, demografik değişimler, Covid-19 salgını süreci ile birlikte artan esnek ve evden çalışma imkânları çalışanların iş yaşamına bakış açısını ve beklentilerini değiştirmiştir. İş-yaşam dengesini sağlamak çalışan memnuniyetinin önemli unsurlardan biri olmuştur. Bu nedenle işletmelerin insan kaynakları yönetimi politikalarında bu kavramı destekleyici uygulamaların ve politikaların yer alması önem kazanmıştır.

İş hayatında yönetim kademelerinde yer almaya başlayan Y kuşağı ve iş hayatına adım atma aşamasında olan Z kuşağının iş yaşamından beklentileri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, her iki kuşak için de iş-yaşam dengesinin beklentiden öte bir gereklilik olarak algılandığı gözlemlenmektedir (Düzgün, 2020: 226). Bu nedenle, gelecekte iş-yaşam dengesi uygulamalarının ve politikalarının, insan kaynakları yönetimi stratejilerinde ve işveren markası uygulamalarında daha önemli bir yer tutması beklenmektedir. Bu bağlamda, bu çalışma iş-yaşam dengesi kavramını çok yönlü açılardan ele alarak, gelecek uygulamalara katkıda bulunmayı hedeflemiştir.

KAYNAKÇA

Aksakal, Y. N. (2021). A descriptive study on work-life balance of Turkish employees in various sectors during Covid-19 pandemic. Journal of Research in Business, 6(2) , 493-509.

Anatan, L. (2013). A proposed conceptual framework of work-family/family-work facilitation (WFF/FWF) approach in inter-role conflict. Journal of Global Management, 6, 89–100.

Cegarra-Leiva, D., Sánchez-Vidal, M.E., & Gabriel Cegarra-Navarro, J. (2012), Understanding the link between work life balance practices and organisational outcomes in SMEs: The mediating effect of a supportive culture. Personnel Review, 41(3), 359-379.

Chaudhuri, S., Arora, R., & Roy, P. (2020). Work–Life balance policies and organisational outcomes – a review of literature from the Indian context. Industrial and Commercial Training, 52(3), 155-170.

Clark, S. C. (2000). Work/Family border theory: A new theory of work/family balance. Human Relations, 53(6), 747-770.

Delecta, P. (2011). Work life balance. International Journal of Current Research, 3(4), 186-189.

Dizaho, E., & Othman, M. (2013). Antecedents of work life balance and its impact on loyalty, satisfaction and performance. Proceeding of the Global Conference on Business, Economics and Social Sciences, 25-26 June, Kuala Lumpur, 467-480.

Doğrul, B. Ş., & Tekeli, S. (2010). İş - yaşam dengesinin sağlanmasında esnek çalışma. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2(2) , 11-18.

Düzgün, A. (2020). Y ve Z kuşaklarının iş hayatından beklentilerinin karşılaştırılması. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(1), 218-241.

Edwards, J. R., & Rothbard, N. P. (2000). Mechanisms linking work and family: Clarifying the relationship between work and family constructs. The Academy of Management Review, 25(1), 178–199.

Fotiadis A., Abdulrahman K., & Spyridou A. (2019) The mediating roles of psychological autonomy, competence and relatedness on work-life balance and well-being. Frontiers in Psychology, 10 (1267), 1-7.

Frone, M. R., Yardley, J. K., & Markel, K. S. (1997). Developing and testing an integrative model of the work–family interface. Journal of vocational behavior, 50(2), 145-167.

Greenhaus, J. H., & Allen, T. D. (2011). Work–family balance: A review and extension of the literature. in handbook of occupational health psychology (Eds. J. C. Quick & L. E. Tetrick, American Psychological Association, 165–183.

Greenhaus, J. H., & Powell, G. N. (2006). When work and family are allies: A theory of work-family enrichment. The Academy of Management Review, 31(1), 72–92.

Guest, D. E. (2002). Perspectives on the study of work-life balance. Social Science Information, 41(2), 255–279.

Haider, S., Jabeen, S., & Ahmad, J. (2018). Moderated mediation between work life balance and employee job performance: The role of psychological wellbeing and satisfaction with coworkers. Journal of Work and Organizational Psychology, 34(1), 29–37.

Lazar, I., Osoian, C., & Ratiu, P. (2010). The Role of work-life balance practices in order to improve organizational performance. European Research Studies Journal, 13(1), 201-214.

Lockwood, N.R. (2003). Work-life balance: Challenges and solutions, SHRM Research Quarterly No 2. Society for Human Resource Management, USA.

Naithani, P. (2010). Overview of work-life balance discourse and its relevance in current economic scenario. Asian Social Science, 6(6), 148-155.

Özaydın M., & Özaydın, M. (2013). Cinsiyete dayalı refah sınıflandırmaları temelinde iş ve aile yaşamının uyumlaştırması sorunu, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(3), 47-72.

Parakandi M., & Behery, M. (2016) Sustainable human resources: examining the status of organizational work–life balance practices in the United Arab Emirates. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 55, 1370–1379.

Richert-Kaźmierska, A., & Stankiewicz, K. (2016). Work–life balance: Does age matter?.Work, 55(3), 679 – 688.

Sheikh, M., Ashiq, A., Mehar, M., Hasan, A., & Khalid, M. (2018). Impact of work and home demands on work life balance: Mediating role of work family conflicts. Journal of Business and Finance Management Research, 4(5), 48-57.

Sirgy, M., & Lee, DJ. (2018). Work-life balance: An integrative review. Applied Research Quality Life, 13, 229–254.

Tosun, C., & Keskin, F. (2017). Çalışan-dostu kurumlarda iş-yaşam dengesi politikaları, kurumsal iletişim ve verimlilik. Verimlilik Dergisi, 4, 7-27.

KAYNAKÇA

Aaker, J. (1991). The negative attraction effect? A study of the attraction effect under judgment and choice. ACR North American Advances.

Batı, U. (2015). Marka yönetimi: vazgeçme çağında yüksek sadakat markaları yaratmak. Alfa.

Bayram, V., & Öztırak, M. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Tipleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi: Bir Vakıf Üniversitesi Örneği. OPUS International Journal of Society Researches, 18(44), 8119-8153.

Bişkin, F. & Kaya, Y. (2011). İş Yaşamında Kişisel Marka. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11 (21) , 555-570

Çayıroğlu, Aslı, Markalaşma ve Reklam, Etap Yayınevi, İstanbul, 2010

Gürel, E., & Arslan, E. (2020). Kişisel Marka ve Kişisel Markalaşma: Bir Literatür Çalışması. ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD), 10(3), 694-706.

Karaduman, İ. (Ed.). (2016). Kişisel marka yönetimi. Nobel.

Kotler, P., Keller, K. L., Brady, M., Goodman, M., & Hansen, T. (2009). Marketing management. Harlow, England.

Malär, L., Krohmer, H., Hoyer, W. D., & Nyffenegger, B. (2011). Emotional brand attachment and brand personality: The relative importance of the actual and the ideal self. Journal of marketing, 75(4), 35-52.

Swaminathan, V., Stilley, K. M., & Ahluwalia, R. (2009). When brand personality matters: The moderating role of attachment styles. Journal of consumer research, 35(6), 985-1002.

Freling, T. H., Crosno, J. L., & Henard, D. H. (2011). Brand personality appeal: conceptualization and empirical validation. Journal of the Academy of Marketing Science, 39(3), 392-406.

Spiggle, S., Nguyen, H. T., & Caravella, M. (2012). More than fit: Brand extension authenticity. Journal of Marketing Research, 49(6), 967-983.

Üzüm, B. (2017). Psikolojik Sözleşme İle İşten Ayrılma Niyetin İlişkisinde Kariyer Yönetiminin Rolünün Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

www.iienstitu.com

KAYNAKÇA

Army Technology, (2021). Hong Qi 9 (HQ9) Air Defence Missile System, https://www.army-technology.com/projects/hong-qi-9-hq-9-air-defence-missile-system/

Ayçin, E., & Güçlü, P. (2020). BIST ticaret endeksinde yer alan işletmelerin finansal performanslarının ENTROPI ve MAIRCA yöntemleri ile değerlendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (85), 287-312.

Aydın, Y., & Eren, T. (2018). Hava savunma sanayii alt yüklenici seçiminde bulanık mantık altında çok kriterli karar verme ve hedef programlama yöntemlerinin kullanılması. Journal of Aviation, 2(1), 10-30.

Goswami, S. S., Mohanty, S. K., & Behera, D. K. (2022). Selection of a green renewable energy source in India with the help of MEREC integrated PIV MCDM tool. Materialstoday: Proceedings, 52(3), 1153-1160. Doi:10.1016/j.matpr.2021.11.019.

Hadi, A., & Abdullah, M.Z. (2022). Web application system to find best urban hospital location for COVID-19 patients based on internet of things. Bulletin of Electrical Engineering and Informatics, 11(1), 386-395. Doi:10.11591/eei.v11i1.3214.

Kabak, M. (2011). Birlik hava savunma önceliklerinin tespitine bulanık bir yaklaşım. Savunma Bilimleri Dergisi, 10(2), 1-17.

Kaplan, S., & Arikan, F. (2012). Hava savunma sektörü tezgah yatırım projelerinin bulanık analitik hiyerarşi prosesi ile değerlendirilmesi. Journal of Aeronautics & Space Technologies/Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi, 5(3).

Keleş M. K., Özdağoğlu A., & Armağan, İ. Ü. (2021). Üretim ile işletme alanlarında teknolojik yenilikler ve sürdürülebilirlik. İstanbul, (145-172). Efe Akademi Yayınevi.

Keshavarz-Ghorabaee, M. Amiri, M. Zavadskas, E.K. Turskis, Z., & Antucheviciene, J. (2021). Determination of objective weights using a new method based on the removal effects of criteria (MEREC). Symmetry, 13(4), 525. Doi:10.3390/sym13040525.

Lockheed Martin, (2022). PAC-3 MSE Overview, https://www.lockheedmartin.com/content/dam/lockheed-martin/mfc/documents/pac-3/2022-01-05_LM_PAC-3_MSE_Overview.pdf

Mishra, A. R., Saha, A., Rani, P., Hezam, I. M., Shrivastava, R., & Smarandache, F. (2022). An integrated decision support framework using single-valued-MEREC-MULTIMOORA for low carbon tourism strategy assessment. IEEE Access, 10, 24411-24432. Doi:10.1109/ACCESS.2022.3155171.

Missile Treat, (2021). S-400 Teiumf, https://missilethreat.csis.org/defsys/s-400-triumf/

Mousavi, S. A., Hafezalkotob, A., Ghezavati, V., & Abdi, F. (2022). An integrated framework for new sustainable waste-to-energy technology selection and risk assessment: An R-TODIM-R-MULTIMOOSRAL approach. Journal of Cleaner Production, 335, 130146. Doi:10.1016/j.jclepro.2021.130146.

Özdağoğlu, A., Keleş, M. K., & Işıldak, B. (2020). Isparta Süleyman Demirel Havalimanı'nıkullanan havayolu firmaları performanslarının BWM, MAIRCA VE MABAC ile değerlendirilmesi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (29), 175-194

Özdağoğlu, A., Ulutaş, A., & Keleş, M. K. (2022). Lojistik değerlendirme ölçütlerine göre ülke sıralamaları: farklı yöntemlerin sıralama üzerindeki etkisi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 512-541.

Pala, O. (2022). BIST sigorta endeksinde CRITIC ve MULTIMOOSRAL tekniklerine dayalı finansal analiz. İzmir İktisat Dergisi, 37(1), 218-235.

Pamučar, D. S., & Savin, L. M. (2020). Multiple-Criteria model for optimal off-road vehicle selection for passenger transportation: BWM-COPRAS model. Vojnotehnički Glasnik, 68(1), 28-64. Doi:10.5937/vojtehg68-22916.

Pamučar, D. S., Tarle, S. P., & Parezanovic, T. (2018). New hybrid multi-criteria decision-making DEMATEL MAIRCA model: Sustainable selection of a location for the development of multimodal logistics centre, Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 31 (1), 1641–1665. Doi:10.1080/1331677X.2018.1506706.

Rani, P., Mishra, A. R., Saha, A., Hezam, I. M., & Pamučar, D. S. (2022). Fermatean fuzzy Heronian mean operators and MEREC-based additive ratio assessment method: An application to food waste treatment technology selection. International Journal of Intelligent Systems, 37(3), 2612-2647. Doi:10.1002/int.22787.

Solunoğlu, A. (2022). Kapadokya bölgesi sıcak hava balon pilotu seçim sürecinde CRITIC ve MAIRCA yöntemlerinin kullanılması. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 19(1), 41-58.

Toslak, M., Aktürk, B., & Ulutaş, A. (2022). MEREC ve WEDBA yöntemleri ile bir lojistik firmasının yıllara göre performansının değerlendirilmesi. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (33), 363-372.

Trung, D. D., & Thinh, H. X. (2021). A multi-criteria decision-making in turning process using the MAIRCA, EAMR, MARCOS and TOPSIS methods: A comparative study. Advances in Production Engineering & Management, 16(4), 443-456. Doi:10.14743/apem2021.4.412.

Uçakcıoğlu, B., & Eren, T. (2017). Hava savunma sanayinde yatırım projelerinin çok ölçütlü karar verme ve hedef programlama ile seçimi. Journal of Aviation, 1(2), 39-63.

Ulutaş, A., Stanujkıc, D., Karabasevic, D., Popovic, G., Zavadskas, E. K., Smarandache, F., &Brauers, W.K.M. (2021). Developing of a novel integrated MCDM MULTIMOOSRALapproach for supplier selection. Informatica, 32(1), 145–161. Doi:10.15388/21-INFOR445.

URL1, Rafael, Iron Dome Family, Multi-Mission C-RAM, V-SHORAD and Naval Area Defence System, https://www.rafael.co.il/worlds/air-missile-defense/short-range-air-missile-defense/

URL2, MBDA Missile Systems, Aster 15 & 30, https://www.mbda-systems.com/product/aster-15-30/

URL3, Military-today, MEADS Medium-range air defence system, http://www.military-today.com/missiles/meads.htm,

URL4, Israel Aerospace Industries Ltd.https://www.iai.co.il/p/barak-er,

URL5, Military Today, Missiles, Air Defense Missile Systems, http://www.military-today.com/missiles.htm

URL6, Army Recognition, Defence Industry, https://www.armyrecognition.com/world_defense_industry_list/index.php

gelen stratejik örgütlerine sahiptir. Böylesi zor bir coğrafyada varlığını sürdürebilmesinde bu örgütlerin katkısı yadsınamaz.

Osmanlı savunma sanayi hakkında bilgi sahibi olabileceğimiz önemli tarihi kaynaklardan olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi XVII. yüzyılda başkentte söz konusu örgütlere ait önemli bilgiler aktarmaktadır. Bahse konu dönemde Osmanlı savunma sanayi üç ana gruptan oluşmaktadır. İlki, kapsamlı bir organizasyon olan, devlet tarafından kurulup işletilen Tophane ve Baruthane'dir. İkinci grup devlet işletmeleri üretimi dışındaki ana ihtiyaçları karşılayan esnaflardır. Üçüncü grup da her iki grubun üretiminin bir parçası olan alt destek esnaflarıdır. Üçüncü grup, silah ve teçhizatın kendisini yerine ona ait bir parçayı üretmişlerdir. Seyahatnamede yer alan harp sanayine yönelik dikkat çeken bir diğer husus, devlet tarafından işletilen örgütlerin askeri esaslarla yapılandırılmasıdır. Tophane ve Baruthane bölük yapısında faaliyet göstermiştir. Seyahatnameye göre esnaflar dükkân şeklinde yapılandırılmış, çalışanları ise nefer olarak ifade edilmiştir. Ayrıca, dönemin harp sanayinde faaliyet gösteren her esnaf grubu kutsal bir şahsiyet ile ilişkilendirilmiştir.

Günümüz Türk harp sanayi ile XVII. yüzyıl başkent harp sanayini karşılaştırdığımızda büyük bir benzerlik olduğunu görmekteyiz. Günümüz harp sanayi; devlete ait, TSK vakfına ait işlemeler ile özel mülkiyete ait işletmelerden oluşmaktadır. Bunlara ilave olarak ana şirketlerin üretimine katkı sağlayan işletmeler de savunma sanayinin bir diğer unsurudur. Osmanlı dönemi savunma sanayi ile temel farkları XVII. yüzyılda vakıf işletmeleri olmaması ve özel şirketler yerine esnafların olmasıdır. Vakıf işletmeleri yaşanan siyasi yaptırımlar sonucu kurulmuşlardır. Diğer hususlar hemen hemen aynıdır. Aradan yüzyıllar geçmesine rağmen Türk savunma sanayi örgütleri ve özelliklerinde çarpıcı bir farklılık bulunmamaktadır. Türk askeri ve yönetim tarihinde, farklı zamanlarda kurulan örgütsel yapılarda büyük değişiklikler olmaması sahip olunan yönetsel kültür ve potansiyelin gücü ile açıklanabilir.

Türk tarihi, işletme ve yönetim tarihi araştırmaları için birçok özgün örgüte sahiptir. Türk işletme ve yönetim tarihi çalışmaları için özgün örgütsel yapılardan bir tanesi de harp sanayi işletmeleridir. İleride yapılacak çalışmalarda mikro düzeyde bireysel örgütler, yaşadıkları örgütsel dönüşümler ele alınabileceği gibi makro düzeyde sektör de tüm boyutları ile incelenebilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2016). 30. yılında TSKGV: gelişimi, stratejik önemi, yönetim esasları ve gelecek öngörüsü. Savunma ve Havacılık. 176, 75-80.

Amatori, F. ve Jones, G. (2003). Business history around the world. New York: Cambridge University Press.

Ateş, E. (2020). Savunma sanayi sektörünün ihracat rekabet gücünün belirlenmesi: Türkiye örneği. Euroasia Summit Congress on Scientific Researches and Recent Trends-7, 6-9 December, Baku, Azerbaijan, 65-77.

Aydüz, S. (2004). Osmanlı askerî teknoloji tarihi: ateşli silâhlar. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi. 2 (4), 265-295.

Çelik, B. (2018). Osmanlı seferlerinde orducu esnafının fonksiyonları, vakanüvis. Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 3(1), 136-139.

Demirbulak, A. (2016). Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde İstanbul camileri. Journal of Social Sciences, 14, 25-47.

Erduran, Z. (2006). Evliya Çelebi Seyahatname'sine göre İstanbul'da esnaf, zanaat ve ticaret, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Ertaş, M. Y. ve Eğnim, K. (2011). Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde hastalıklar. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10, 83-108.

Gemici, N. (2011). Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi ışığında çok kültürlü ve dinli hayatın merkezinde İstanbul. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24, 181-208.

Gül, M. (2006). Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde başkasına ait söz ve düşünce aktarımı, yayınlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bölümler Enstitüsü, Samsun.

Kahraman. S. A. ve Yücel. D. (2008). Günümüz türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnamesi: İstanbul 1. cilt 2. kitap. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Kahraman, S. A. (2013). İlk savaş muhabirimiz Evliya Çelebi, yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kayan, A. (2017). Savunma sanayinin gelişimi ve savunma harcamalarının ekonomik büyüme ile ilişkisi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Leontiç, M. (2013). Evliya Çelebi'nin "Seyahatname"sinde Makedon şehirleri ve onların tasviri. Bal-tam Türklük Bilgisi, 19, 83-93.

Özgan, M. (2018). Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'ndeki (1. Cilt) meslek adları üzerine bir dil incelemesi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Özlü, H. (2006). II. Dünya Savaşından günümüze Türkiye'de savunma sanayinin gelişimi, (1939- 1990), yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Soyluer, S. (2013). Osmanlı silah sanayiinde modernleşme çabaları (1839-1876), yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

STM. (2021). Türk savunma sanayiinin yükselişi ve ambargolar. İstanbul: Optimist Yayıncılık.

Şehitoğlu, Y. ve Kurt, E. (2021). Türk Savunma Sanayii tarihi (1834-2020) dönemler ve aktörler. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Taştan, Y. K. (2011). Seyyah-ı âlem Evliyâ Çelebi'nin dünyaya bakışı. Karadeniz Araştırmaları, 28, 165-175.

Yerasimos, M. (2019). Evliyâ Çelebi Seyahatnamesinde yemek kültürü yorumlar ve sistematik dizin. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Ziylan, A. (2001). Savunma nereden nereye Türkiye'de savunma sanayii tarihçesi. Ulusal Strateji Dergisi, Kasım/Aralık, 1-7.

içerisinde yürüttükleri otizmde farkındalık projelerine 2015 yılı itibariyle yeni bir yön vererek "Ben Büyüyünce" kampanyası başlatılmıştır. Bu kampanya ile otizmde erken tanıya ve otizmin bilinen tek tedavisi olan sürekli ve yoğun özel eğitimin önemine dikkat çekmek hedeflenmektedir (Starbucks.com, 2022c).

Tüm bu çalışmaların yanında son dönemde Starbucks, sürdürülebilirlik vizyonu kapsamında tek kullanımlık bardaklardan geri dönüştürülen Starbucks Circular Cup kullanmaya başlamıştır. 2025 yılına kadar atıkları azaltmak amacıyla ikonik karton ve plastik bardaklardan yeniden kullanılabilir bardaklara geçmeyi planlamakta, bu kapsamda müşterilerin seramik ya da tekrar kullanılabilen kupa ödünç alarak kahve siparişlerinde kullanabilmesi hedeflenmektedir. Bu ürünlerin yanı sıra başka bir ürün olan Reusable bardaklar, alternatif tasarımları ile misafirlerle buluşmaktadır. İşletme, misafirlerini Reusable ürünlerini kullanarak kâğıt bardak atığının önüne geçmeye ve sürdürülebilirliğe katkı sağlamaya davet etmektedir. Bu kapsamda sürdürülebilirlik ve pozitif kaynak amacını gerçekleştirmek amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir (Instyle, 2022; Cumhuriyet Gazetesi, 2022).

5. SONUÇ

Sürdürülebilirlik, dünya çapında değişen bakış açıları nedeniyle işletmeler için giderek daha fazla bir zorunluluk haline gelmektedir. Kurumsal sorumluluk konusundaki beklentilerdeki artışlar ve şeffaflığın yaygınlaşması da işletmeleri sürdürülebilirlik konusunda harekete geçirmeyi teşvik etmektedir. Dolayısıyla ekonomik, çevresel ve sosyal konulara dikkat etmek, artık tüm sektörlerdeki işletmeler için daha fazla önem arz etmektedir. Buna bağlı olarak da sürdürülebilir iş uygulamalarını benimseyerek uygulamaya geçiren işletme sayısı günden güne artış göstermektedir. Atıkların azaltılması, kirliliğin önlemesi, temiz enerjinin benimsemesi, suyun koruması, enerji verimliliğinin artırılması, fosil yakıtların azaltılması, yenilenebilir kaynaklara yatırım yapılması, çalışanların önemsenmesi, ürünlerin geri dönüşümünün ve yeniden kullanımının gerçekleştirilmesi, yerel tedarikçilerle ve hizmet sağlayıcılarla iş birliğinin yapılması gibi unsurlar benimsenmesi gereken başlıca faaliyetlerden bazılarıdır.

Bir işletmenin ekolojik, sosyal ve ekonomik ortamları dikkate alarak faaliyetlerini sürdürmesi uzun vadeli değer yaratmaya yönelik bir iş yaklaşımı olarak değerlendirilebilir. Bundan dolayı sürdürülebilirlik merkezli iş stratejileri geliştirmek, işletmeleri uzun ömürlü olarak müşteri nezdinde kendilerini konumlandırmalarına yardımcı olmaktadır. Ayrıca sürdürülebilirlik konusunda çok yönlü bir yaklaşıma sahip olan işletmeler geniş kapsamlı büyüme fırsatlarını görebildiklerinden, rekabet avantajı ve değer maksimizasyonu sağlama noktasında bir adım öne geçmektedirler.

KAYNAKÇA

Arslan, Z., Gokaliler, E., & Arslan, S. (2020). Sürdürülebilir kurumsal marka kavramı üzerine bir literatür çalışması. Business and Economics Research Journal, 11(1), 247-259.

BM-Birleşmiş Milletler- (1987). Report of the World commission on environment and development: our common future. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf. (10.04.2022).

Chladek, N. (2019). Why you need sustainability in your business strategy. https://online.hbs.edu/blog/post/business-sustainability-strategies. (10.04.2022).

Cumhuriyet Gazetesi (2022). Starbucks'ta bir devir kapanıyor: 3 yıl içinde tarih olacak. https://www.cumhuriyet.com.tr/yasam/starbucksta-bir-devir-kapaniyor-3-yil-icinde-tarih-olacak-1916439. (07.05.2022).

Çam, M. S., & Ürün, E. (2015). Sürdürülebilirlik ve yeşil markalar: Toyota örneği üzerine bir inceleme, 3. Uluslararası KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, 22-24 Ekim, Aksaray, Türkiye.

Çelik, İ. E., Akman, Ö., Ceyhan, A., & Akman, V. (2016). Yeşil pazarlamada sürdürülebilirlik ve Dünya'dan bir örnek: Tchibo. International Conference on Eurasian Economies, 29-31 Ağustos, Kaposvár, Hungary, 278-282.

Enerji Ekonomisi (2018). WWF-Türkiye ile iş birliği Yeşil Ofis'de çalışıyor. https://www.enerjiekonomisi.com/wwf-turkiye-ile-is-birligi-yesil-ofis-de-calisiyor/1701/. (13.04.2022).

Erdil, T. S. (2013). Strategic brand management based on sustainable-oriented view: An evaluation in Turkish home appliance industry. Procedia – Social and Behavioral Sciences, (99), 122-132.

Errichiello, O., & Zschiesche, A. (2022). Green branding, basics, success factors and instruments for sustainable brand and innovation management. Wiesbaden: Springer.

Fedkin, M. (2022). Sustainability definitions. https://www.e-education.psu.edu/eme807/node/575. (16.04.2022).

Gericke, N., Pauw, J. B., Berglund, T., & Olsson, D. (2019). The Sustainability consciousness questionnaire: The theoretical development and empirical validation of an evaluation instrument for stakeholders working with sustainable development. Sustainable Development, 27(1), 35-49.

Gerlach, A., & Witt, J. (2012). Sustainability in the context of strategic brand management-a multiple case study on the automobile industry. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Halmstad University School of Business and Engineering, İsveç.

Grubor, A., & Milovanov, O. (2017). Brand strategies in the era of sustainability. Interdisciplinary Description of Complex Systems, 15(1), 78-88.

Haberler.com (2018). Tchibo, yüzde 100 sürdürülebilirlik yolunda ilerliyor. https://www.haberler.com/guncel/tchibo-yuzde-100-surdurulebilirlik-yolunda-10906102-haberi/. (13.04.2022).

Harris, J. M. (2009). Basic principles of sustainable development. Dimensions of sustainable development- Vol. I (Eds. K. S. Bawa, & R. Seidler), Oxford: EOLSS Publishers, 21-40.

Hürriyet Gazetesi (2022). THY, sürdürülebilirlik temalı ilk uçuşunu Stockholm'e yaptı. https://www.hurriyet.com.tr. (27.04.2022).

Instyle (2022). Starbucks sürdürülebilirlik vizyonunu yeni ürünleriyle genişletti. https://www.instyle.com.tr/starbucks-surdurulebilirlik-vizyonunu-yeni-urunleriyle-genisletti-20076. (06.05.2022).

Investing (2022), Sürdürülebilir geleceği inşa etmek için sorumluluk almaya devam edeceğiz. https://tr.investing.com/news/markets/vestelerdogan-surdurulebilir-gelecegi-insa-etmek-icin-sorumluluk-almaya-devam-edecegiz-2295226. (30.04.2022).

ITA- Investor Turkish Airlines- (2021a). Sürdürülebilirlik politikamız. https://investor.turkishairlines.com/documents/surdurulebilirlik/surdurulebilirlik-politikamiz-tr.pdf. (29.04.2022).

ITA- Investor Turkish Airlines- (2021b). Sürdürülebilirlik uyum raporu ve tablolar. https://investor.turkishairlines.com/documents/surdurulebilirlik/surdurulebilirlik-uyum-raporu-ve-tablolar-tr-2021.pdf. (29.04.2022).

ITA- Investor Turkish Airlines- (2021c). 2020 sürdürülebilirlik raporu. https://investor.turkishairlines.com/documents/surdurulebilirlik/turk-hava-yollari-2020-surdurulebilirlik-raporu_21_12_ 2021.pdf. (28.04.2022).

ITA- Investor Turkish Airlines- (2022). Sürdürülebilirlik. https://investor.turkishairlines.com/tr/kurumsal-yonetim/surdurulebilirlik. (29.04.2022).

LCW- LC Waikiki- (2022a). LC Waikiki Green. https://corporate.lcwaikiki.com/lc-waikiki-green, (24.04.2022).

LCW- LC Waikiki- (2022b). LC Waikiki "Sürdürülebilir Markalar" konferansında. https://corporate. lcwaikiki.com/Bizden-Hikayeler/lc-waikiki-surdurulebilir-markalar-konferansinda. (24.04.2022).

LCW- LC Waikiki- (2022c). https://www.lcwaikiki.com/tr-TR/TR/lp/recycle-metin. (24.04.2022).

Meffert, H., Rauch, C., & Lepp, H. L. (2010). Sustainable branding - mehr als nu ein neues schlagwort?!. Marketing Review St. Gallen (5), 28-35.

Paun, D. (2018). Corporate sustainability reporting: An innovative tool for the greater good of all. Business Horizons, 61(6), 925-935.

Starbucks.com (2022a). Our company. https://www.starbucks.com/about-us/. (03.05.2022).

Starbucks.com (2022b). Becoming resource positive. https://www.starbucks.com/responsibility/planet/. (03.05.2022).

Starbucks.com (2022c). Topluma katkı. https://www.starbucks.com.tr/responsibility/community. (04.05.2022).

Starbucksathome.com (2022). Kahvenin sürdürülebilirliği. https://www.starbucksathome.com/tr/icerigi/kahvenin-surdurulebilirligi. (04.05.2022).

Stuart, H. J. (2011). An identity-based approach to the sustainable corporate brand. Corporate Communications An International Journal, 16(2), 139-149.

Tchibo (2022a). Biz kimiz. https://www.tchibo.com.tr/biz-kimiz-c400082713.html. (27.04.2022).

Tchibo (2022b). Sürdürülebilir ahşap. https://www.tchibo.com.tr/surdurulebilir-ahsap-c400107069.html. (27.04.2022).

Tchibo (2022c). Sürdürülebilir kahve. https://www.tchibo.com.tr/-surdurulebilir-kahve-c400073873.html. (27.04.2022).

Tchibo (2022d). Sürdürülebilir kahveler. https://www.tchibo.com.tr/surdurulebilir-kahveler-c400107078.html. (27.04.2022).

Tchibo (2022e). https://www.tchibo.com.tr/-kahve-projeleri-c400072792.html. (13.04.2022).

Tchibo (2022f). Geri dönüştürülmüş malzemelerden sürdürülebilir ürünler. https://www.tchibo.com.tr/geri-donusturulmus-malzemeden-surdurulebilir-urunler-c400106012.html. (13.04.2022).

Tchiboblog (2022a). Neler yaptık? https://www.tchiboblog.com.tr/neler-yaptik/. (27.04.2022).

Tchiboblog (2022b). Daha sürdürülebilir bir dünya için alınabilecek bireysel önlemler. https://www.tchiboblog.com.tr/daha-surdurulebilir-bir-dunya-icin-alinabilecek-bireysel-onlemler/. (27.04.2022).

Tchiboblog (2022c). Organik ürünlerimizin sırrı. https://www.tchiboblog.com.tr/organik-urunlerimizin-sirri/. (27.04.2022).

Tchiboblog (2022d). Sürdürülebilir tarım–kahve. https://www.tchiboblog.com.tr /surdurulebilir-tarim-kahve/. (27.04.2022).

Vestel (2022). Evsel dönüşüm nedir? https://www.vestel.com.tr/kampanya/evsel-donusum-projesi. (28.04.2022).

Voigt, P. (2015). The integration of sustainability as brand value of main stream brands: An explorative investigation of the natural skin care market in Germany. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Copenhagen Business School, Danimarka.

VYİ-Vestel Yatırımcı İlişkileri- (2020). Vestel'le sürdürülebilir gelecek. http://www.vestelyatirimciiliskileri.com/_assets/pdf/faliyet/2020/faaliyet-raporu-2020.pdf. (25.04.2022).

VYİ-Vestel Yatırımcı İlişkileri- (2022a). Çevre uygulamaları. http://www. vestelyatirimciiliskileri.com/surdurulebilirlik/ekolojik-duyarlilik/cevre-uygulamalari. aspx. (25.04.2022).

VYİ-Vestel Yatırımcı İlişkileri- (2022b). Sosyal sürdürülebilirlik. http://www. vestelyatirimciiliskileri.com/surdurulebilirlik/sosyal-duyarlilik/default.aspx. (25.04.2022).

VYİ-Vestel Yatırımcı İlişkileri- (2022c). Sürdürülebilir iş mükemmelliği. http://www. vestelyatirimciiliskileri.com/surdurulebilirlik/surdurulebilir-is-mukemmelligi.aspx. (25.04.2022).

Warnick, J. (2020). 5 things to know about Starbucks new environmental sustainability commitment. https://stories.starbucks.com/stories/2020/5-things-to-know-about-starbucks-new-environmental-sustainability-commitment/. (03.05.2022).

Yalçıner Ercoşkun, Ö. (2018). Sürdürülebilir kentsel planlama ve tasarım: Dünya örnekleri. Ankara: Gazi Kitabevi.

Zein, S. A. E., Segura, C. C., & Garcia, R. H. (2020). The role of sustainability in brand equity value in the financial sector. Sustainability, 12(1): 254, 1-19.

current business group structures are likely to be in question, as seen by the changes in corporate structures in Japan and South Korea. The same may also be applicable to the holdings in Turkey. However, the question of how and when such a change in corporate structure may happen depends heavily on the rate and extent of reform that the Turkish state will be willing to pursue.

REFERENCES

Aktas, Z. (2014). Borsa'nın yarısı 6 grubun elinde. Milliyet. https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/borsa-nin-yarisi-6-grubun-elinde-1817447#:~:text=Borsa%20%C4%B0stanbul'da%20i%C5%9Flem%20g%C3%B6ren,27%20grubun%20%C3%A7at%C4%B1s%C4%B1%20alt%C4%B1nda%20bulunuyor. Access date: 13.04.2022.

Ararat, M., & Ugur, M. (2003). Corporate governance in Turkey: An overview and some policy recommendations", Corporate Governance, 3(1): 58-75.

Bugra, A. (1994a). State and business in modern Turkey: A comparative study. Albany, NY: State University of New York Press.

Bugra, A. (1994b). Ideological and political contradictions of capitalism in the late industrializing countries. In The Milano papers: Sssays in societal alternatives (Ed. M. Cagniani), Black Rose Books.

Chandler, A. D. (1969). Strategy and structure: Chapters in the history of the American industrial enterprise (Vol. 120). MIT Press, Cambridge, MA.

Chang, S. J. (2006). Financial crisis and tranformation of Korean business groups: The rise and fall of chaebols. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Eres, B. (2005). Capital accumulation and the development of a financial system: The Turkish example. Review of Radical Political Economics, 37(3): 320-328.

Goksen, N. S. & Usdiken, B. (2001), Uniformity and diversity in Turkish business groups: Effects of scale and time of founding. British Journal of Management, 12(4): 325-40.

Hoskisson, R. E., Johnson, R. A., Tihanyi, L., & White, R. E. (2005). Diversified business groups and corporate refocusing in emerging economies. Journal of Management, 31(6), 941-965.

Guillen, M. F. (2000). Business groups in emerging economies: A resource-based view. Academy of Management Journal, 43(3), 362-380.

Karaevli, A. (2008). Türkiye'deki işletme gruplarında çeşitlendirme stratejilerinin evrimi. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 8, (1-2), s. 85-107.

Keyder, C. (1987). State and class in Turkey: A study in capitalist development, New York : Verso.

Khanna, T., & Yafeh, Y. (2007). Business groups in emerging markets: Paragons or parasites. Journal of Economic Literature, 45(2), 331-372.

Krueger, A. O., & Aktan, O. H. (1992). Turkish economy before 1980. In Swimming against the tide (Eds. A. O. Krueger & O. H. Aktan), San Francisco: ICS Press, 5-34.

Lee, Y. (1997). The state society and big business in South Korea. London: Routledge.

Oh, I., & Varcin, R. (2002). The mafioso state: State-led market bypassing in South Korea and Turkey. Third World Quarterly, 23(3), 711-723.

Onis, Ziya. (1995). The political economy of export oriented industrialization in Turkey. In Turkey: Political, social and economic challenges in the 1990s (Ed. C. Balim) Brill: Leiden, 107–129.

Palich, L. E., Cardinal, L. B., & Miller, C. C. (2000). Curvilinearity in the diversification–performance linkage: an examination of over three decades of research. Strategic management journal, 21(2), 155-174.

Ramanujam, V., & Varadarajan, P. (1989). Research on corporate diversification: A synthesis. Strategic Management Journal, 10(6): 523-551.

Rumelt, R. P. (1982). Diversification strategy and profitability. Strategic Management Journal, 3(4), 359-369.

Waldner, D. (1999). State building and late development, Ithaca, NY: Cornell University Press.

Yanagimachi, I. (2004). Chaebol reform and corporate governance in Korea. Policy and Governance Working Paper Series No. 18, Graduate School of Media and Governance, Keio University, Japan.

Yıldırım-Öktem, Ö., & Üsdiken, B. (2010). Contingencies versus external pressure: Professionalization in boards of firms affiliated to family business groups in late-industrializing countries, British Journal of Management, 21 (1), pp.115-130.

Yurtoglu, B. (2000a). Ownership, control and performance of Turkish listed firms. Emprica, 27: 193-222.

Yurtoglu, B (2000b), Persistence of firm-level profitability in Turkey. Applied Economics, 36(6): 615-625.

Endüstri 4.0 ve Toplum 5.0 kavramlarıyla ile birlikte gelişen teknoloji, dijital hayatımızla fiziksel hayatımız arasındaki bağı güçlendirip kolaylaştırırken bütün davranışlarımızın da değişmesini sebep olur dereceye gelmiştir. Satın alma davranışları, eğlence anlayışı, eğitim süreçleri, ödeme sistemleri ve çalışma koşulları tamamen dijitalleşirken bu süreçle birlikte karşımıza yeni kavramlar ve onların önemleri ortaya çıkmaktadır.

İnternet kullanım oranının artması daha hızlı ve güvenli bir dijital dünya ihtiyacını desteklerken, siber güvenlik ve 5G altyapı hizmetleri burada karşımıza çıkmaktadır. Bireylerin veya işletmelerin bu alandaki gerek kişisel gerekse kurumsal ihtiyaçlarını karşılamaları artık kaçınılmaz bir gereklilik olmuştur. Çevrimiçin toplantılar, çalışma süreleri, satın almalar veya eğitimler gerçekleşirken bireylerin kişisel verilerinin korunması aynı zamanda da süreçte aktif olarak bulunmaları için bu altyapıların sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Yeni normal diye adlandırılan sürece geçişte yaşanılan bütün değişimler ve yeni uygulamalar ekonomik düzenle birlikte finansal sistemi de değişim sürecine getirmiştir. Kripto para borsalarının işlem hacminin artışı, Dünya'nın dikkatini dijital paralara çekerken burada da asıl konuşulması gereken konular ise blockchain teknolojileri ve merkeziyetsiz finans kavramı olmuştur. Çevrimiçi veya temassız ödeme alışkanlıklarının tüketicilerde gelişmesiyle birlikte finansal teknoloji alanındaki ürün geliştirmeler ve yatırımlar hız kazanarak finansal sistemin değişimine katkıda bulunmaktadır. Bu süreç ise devletler açısından yakın olarak takip edilmekle birlikte, ülkelerin kendi kripto paralarıyla birlikte sisteme dair ilk adımları yine Covid-19 salgını ve sonrasındaki süreçte en çok konuşulan konulardan birisi olacaktır.

Karantina süreciyle birlikte evlerinde yeni arayışlara odaklanan insanlar, yeni hobi edinme, mental-fiziksel sağlık uygulamalarını kullanma ve doğal gıda arayışına girmiştir. Pandemi döneminde yine defalarca gündem olan evde ekmek yapma kavramı ise bize tarım odaklı ürünlerin önemini bir kez daha hatırlatmaktadır. Birleşmiş Milletler 'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile birlikte Dünya üzerindeki bütün çalışmalar sürdürülebilir bir yapıya dönüştürülmek istenmektedir. Bireylerin sağlıklı ve kaliteli gıdaya erişiminin giderek kolaylaştırılmak istenmesi 2020 yılında gündemde olan konulardan birisi olmuştur.

Sonuç olarak, Covid-19 salgın dönemi bize sahip olduğumuz kaynakların kullanımı konusunda yeni alışkanlıklar edinmemizi sağlarken aynı zamanda da çalışmakta olan bütün sistemlerinden yeniden şekillenmesini sağlamıştır. Bütün krizlerin çıkarttığı sorunların yanında getirmiş olduğu yenilikler ise inkâr edilemez bir gerçektir. Dünya küreselleşme yolculuğunda hızlı adımlarla ilerlerken Türkiye açısından bu konuyu daha detaylı değerlendirmemiz gerekmektedir. Yaşanan salgın krizi ülkemiz açısından tehditler barındırırken aynı zamanda da birçok fırsatı kendisiyle birlikte getirmektedir. Politik ve ekonomik stratejilerle bu değişime ayak uydurmak ve sonrasında öncülerinden biri olmak önceliklendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Deloitte, (2020). Küresel Covid-19 Salgınının Türkiye'de Farklı Kategorilere Etkileri, https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/consulting/articles/kuresel-covid-19-salgininin-turkiyede-farkli-kategorilere-etkileri.html, (16.05.2022).

Koyuncu, T. & Meçik O., (2020). EEG Covid-19 Pandemisinin Türkiye'de Ekonomik Büyümeye Sektörel ve Sektörler Arası Etkileri, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 18(4), 112-131.

KPMG, (2021). Dijitalleşme Yolunda Türkiye 2021, https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2021/04/dijitallesme-yolunda-turkiye-2021.html, (16.05.2022).

Learned, E., Christensen, C., Andrews, K., & Guth, W., (1969). Business Policy: Text and Cases. Homewood IL: Richard D. Irwin, Inc.

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2020). https://yigm.ktb.gov.tr/TR201116/turizm-gelirleri-ve-giderleri.html, (16.05.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, (2020). https://covid19.saglik.gov.tr/TR66301/covid-19-rehberi.html, (16.05.2022). TÜSİAD, (2021). 2021 Türkiye Ekonomisi, https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10746-turkiye-ekonomisi-2021, (16.05.2022).

Wang J., & Wang Z., (2020). Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (SWOT) Analysis of China's Prevention and Control Strategy for the COVID-19 Epidemic. International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(7):2235. https://doi.org/10.3390/ijerph17072235.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

İncelenen araştırmalardan hareketle genel anlamda sanal kaytarma davranışının hiç de azımsayacak derecede örgütler içerisinde yer aldığı görülmüştür. Günümüzde hızla gelişen teknoloji içerisinde önemli bir yönetim sorunu hale gelen sanal kaytarmanın önüne geçilmemesi durumu örgütleri çok daha sert ve olumsuz kriz ortamlarıyla karşılaşmasına sebep olabilir. Bu yüzden yaşanan sert rekebet ve değişim ortamı içerisinde örgütlerin, daha verimli ve etkin bir yönetim ve süreç gerçekleştirebilmeleri için sanal kaytarma gibi örgüt içinde entropiye ve iş kaybına yol açan durumları daha dikkatle ve ciddiyetle takip etmeli ve üstesinden gelmek için çaba göstermesi gerekmektedir.

Ayrıca sistematik bir analize tabii tutulan tez çalışamalarında hem nicel hem de nitel yöntemin birlikte kullanılmadığı tespit edilmiştir. Her iki yöntemi içine alan ve uygulayan araştırmalar ile sanal kaytarma davranışı kavramının ilgili örneklem özelinde derinlemesine inceleme fırsatı oluşturulması daha doğru bir yaklaşım tarzı olacaktır. Bu nedenle her iki yöntemi içine alan çalışmaların gelecekte yapılması ve bu anlamda araştırma boşluğunun doldurulması çok daha kaliteli ve nitelikli çalışmaların ortaya çıkmasına sebep olacaktır.

KAYNAKÇA

Akca, A. (2013). "Okul yöneticilerinin iş dışı internet kullanım (Siber aylaklık) davranışlarının incelenmesi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Altınışık, F. U. (2019). "Gençlik hizmetleri ve spor il müdürlüklerinde çalışan personelin iş tatmini ve sanal kaytarma davranışının örgütsel yabancılaşma üzerindeki etkisinin incelenmesi: Ege bölgesi örneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Arslan S. (2020). "Akademik çalışanlarda örgütsel adalet ve sanal kaytarma ilişkisi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Aytekin, D. (2019). "Örgütsel sosyalizasyon ve sanal kaytarma ilişkisi: Türkiye'deki kamu üniversiteleri üzerinde bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Baydar, F. (2021). "Sanal kaytarma ve etik davranışlar arasındaki ilişki: Öğretmen ve yöneticilerin karşılaştırmalı analizi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Cihan, A. (2018). "Sanal kaytarma ve algılanan mesleki etik arasındaki ilişkiye yönelik bir araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Çakırlar, B. (2020). "Sağlık sektöründe sanal kaytarmanın örgütsel yabancılaşma ile arasındaki ilişkinin incelenmesi: Tekirdağ ili örneği". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Dede, E. (2018). "Organizasyonlarda sanal kaytarma ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki: Banka çalışanları üzerinde bir araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Demirkıran, M. (2021). "Akademisyenlerin sanal kaytarma davranışlarının iş stresine etkisinin kuşaklar teorisi üzerinden incelenmesi" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Doorn, O. N. (2011). "Cyberloafing: A Multi-dimensional Construct Placed in a Theoretical Framework". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eindhoven University of Technology, The Netherlands.

Eker, İ. (2021). "Teknostres ile sanal kaytarma arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Elciyar, K. (2020). "İşyerlerindeki sanal kaytarmanın kurumsal ve bireysel değişkenler açısından kişilerarası davranış kuramı bağlamında incelenmesi". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Genç, E. (2014). "İşyerinde sanal tembellik davranışı ve etkin zaman yönetimi ilişkisi: Bir kamu kurumunda araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güğerçin, S. (2020). Sanal kaytarma davranışı ve yıkıcı yönetim algısının işteki üretkenlik üzerine etkisi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye.

Gülduran, Ç. A. (2018). "Beş büyük kişilik özelliğinin sanal kaytarma davranışı ve iş performansı üzerindeki etkisi: Otel işletmelerinde bir araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Gülümoğlu, G. (2018). "Sanal kaytarma ile çalışan performansı arasındaki ilişki: Kastamonu ili örneği". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensititüsü, Kastamonu.

Güngör, M. (2016). "Sanal kaytarma ve örgütsel bağlılık ilişkisi: Kamu ve özel sektör üzerine bir araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Güngör, A. Y. (2019). "Sanal kaytarmanın çalışan performansı üzerine etkisi: Türkiye-Polonya örneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Haberdar, A. G. (2019). "Sanal kaytarma ve çalışan performansının kişilik özellikleri ile olan ilişkisi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensititüsü, İstanbul.

Higgins, JPT., Green, S. (2011). Cochrane Handbook for Systematic Reviews of Interventions Version 5.1.0 [updated March 2011]. The Cochrane Collaboration.

İşgüzar, S. (2020). "Siber aylaklık davranışlarının bir kamu kurumu özelinde incelenmesi: Log analizine dayalı bir çalışma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Kanık, Ö. (2019). "İş özelliklerinin sanal kaytarmaya etkisi: Kamu hastanelerinde bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Kaplan, U. (2021). "Öğretmenlerde sanal kaytarma davranışı: Diyarbakır ili örneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.

Karaca, B. (2018). "Sağlık personelinin sanal kaytarma davranışları ile örgütsel özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bir kamu hastanesi örneği". Yayımlanmamış

Yüksek Lisans Tezi, Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tunceli.

Kasap, Y. (2019). "İşyerlerindeki siber aylaklık davranışı ve yönetim uygulamaları". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kasar, M. (2019). "Örgüt kültürünün sanal kaytarmaya etkisi: Bilişim teknolojileri çalışanları üzerine bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kılıç, G. N. (2017). "Öğretmenlerin okulda internet ve teknoloji kullanımına ilişkin sanal kaytarma davranışlarının incelenmesi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kim, S. J., Byrne, S. (2011). "Conceptualizing Personal Web Usage In Work Contexts: A Preliminary Framework", Computers in Human Behavior, 27/6, 2271-2283.

Koç, Y. D. (2020). "İş yerinde sanal kaytarma: Planlı davranış teorisine dayalı bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Koçak, Y. (2021). "Öğretmenlerin örgütsel sapma davranışlarının, sanal kaytarma ve örgütsel engeller ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Korkmaz, A. S. (2020). "Liderin fiziksel mesafesi, sanal kaytarma ve sosyal kontrol ilişkisinde hiyerarşi kültürünün etkisi: Bir düzenlenmiş aracılık modelİ", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kurun, M. (2019). "Okul yöneticilerinin yönetsel davranışları ile sanal kaytarma davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Kuzkaya, E. (2021). "Mesleki tükenmişliğin, işe yabancılaşma ve sanal kaytarma ile ilişkisinin incelenmesi: Muhasebe meslek grupları üzerine bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Kuznek, E. (2019). "Sanal kaytarma ve iş performansı: Kuşaklar teorisi yaklaşımı", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,

Lim, V. K. (2002). "The IT Way of Loafing on the Job: Cyberloafing, Neutralizing and Organizational Justice". Journal of Organizational Behavior, 23(5), 675-694.

Mahhehagi, H. T. H. "Tükenmişliğin sanal kaytarma üzerindeki etkisi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensitüsü, Kastamonu.

Mercado, B. K.,Giordano, C., Dilchert, S. (2017). "A Meta-analytic Investigation of Cyberloafing", Career Development International, 22/5, 546-564.

Öçal, M. A. (2018). "Seyahat acentalarında görev yapan yöneticilerin iş stres düzeylerinin sanal kaytarma davranışları üzerindeki etkisi ve bir araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

Özcan, H. M. (2019). "Kişilik özellikleri ile sanal kaytarma davranışı arasındaki ilişkide gelişmeleri kaçırma korkusunun (GKK) rolü", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Özdemir, A. (2016). "Sanal kaytarmanın iş tatmini üzerine etkisi: Aksaray Üniversitesi örneği".

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Özkan, S. (2021). "Örgüt iklimi ve örgütsel destek algısının çalışanların sanal kaytarma davranışları üzerindeki etkisi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Özdemir, H.Ö. (2017). "Yöneticilerin otantik liderlik tarzlarının çalışanların sanal kaytarma ve sinizm davranışları üzerine etkileri". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Öztürk, O. (2019). "Örgütsel sinizmin iş erteleme ve sanal kaytarma üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Öztürk, M. (2021). "Örgütsel bağlılığın sanal kaytarma davranışı üzerine etkisinde örgütsel sinizmin aracılık rolü: Seyahat işletmelerinde bir uygulama". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Özüdoğru, M. (2019). "Sanal kaytarma ve işgören performansı ilişkisinde iş stresinin düzenleyici etkisinin incelenmesi: Sağlık sektöründe bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Petticrew, M., Roberts, H. (2008). "Systematicreviews in Thesocialsciences: A Practicalguide". John Wiley&Sons.

Polat, G. (2020). "Liderlik tarzlarının sinizm ve sanal kaytarma davranışına etkisi: Afyonkarahisar ili belediye çalışanları üzerine bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Sao, R., Chandak, S., Patel, B. Bhadade, P. (2020). "Cyberloafing: Effects on Employee Job Performance and Behavior". International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE), 8(5): 1509-1515.

Sarıca, P. (2020). "Algılanan örgütsel adalet ile sanal kaytarma arasındaki ilişkinin analizi: Bir telekomünikasyon şirketi örneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sadıç, E. (2019). "Sanal kaytarma ve örgütsel vatandaşlık davranışı arasındaki ilişki: Üniversite çalışanları üzerinde bir uygulama", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyhedebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Semerci, E. (2021). "Sanal kaytarma ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin teknoloji firmalarında incelenmesi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Semiz, E. (2019). "İşe yabancılaşma ile sanal kaytarma arasındaki ilişki: Sağlık çalışanlarına yönelik bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Serttaş, O. (2016). "Turizm işletmelerinde sanal kaytarma: Kuşadası'nda faaliyet gösteren konaklama işletmeleri üzerine bir uygulama". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Sıçrar, H. (2017). "Sanal kaytarma ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişki: Erzurum ilinde bir kamu örneği". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Skeja, A. (2019). "Sanal tembellik ve yaratıcılık arasındaki ilişkide stresin rolü: Kosova

örneği". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şeker, T. (2019). "Çalışanlarda tükenmişlik ve sanal kaytarma davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Enerji sektöründe bir araştırma", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tan, M. (2017). "Otel işletmelerinde işgörenlerin kişilik özellikleri ile sanal kaytarma davranışı arasındaki ilişkinin analizi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Tatari, M. (2021). "Beyaz yakalı çalışanların işyerindeki mobbing algılarının sanal kaytarma davranışlarına etkisi: İletişim sektörü örneği". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uzun, Ö. (2019). "Seyahat acentası çalışanlarının motivasyonları ile sanal kaytarma davranışları arasındaki ilişki: Trakya Bölgesi örneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyakl Bilimler Enstitüsü.

Weatherbee, T. G. (2010). "Counterproductive Use of Technology at Work: Information & Communications Technologies and Cyberdeviancy". Human Resource Management Review, 20(1), 35-44.

Yaldız, M. (2021). "Bilişim teknolojileri öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile sanal kaytarma davranışlarının incelenmesi". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, K.S. (2016). "Etik iklim ve örgütsel kontrol mekanizmalarının sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisinde örgütsel sinizmin aracılık rolü". Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Yıldız, R. (2021). "Nomofobinin sanal kaytarma üzerindeki etkisi: Antalya Belek örneği", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Yılmaz, B. (2018). "Seyahat acentesi çalışanlarının sanal kaytarma davranışları, iş motivasyonu ve iş tatmini arasındaki ilişkilerin incelenmesi" Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.

Yılmaz, F. (2019). "Sanal kaytarma ve işgören verimliliği arasındaki ilişki üzerine bir araştırma". Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

beklenmektedir. Araştırmanın Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin sürdürülebilir uygulamalarını ve sonuçlarını sunarak literatüre katkı yapması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Ataseven, B. (2012). Nitel Bilimsel Araştırmalarda Veri Kalitesinin Önemi, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 33(2) 543-564.

Bener, Ö. ve Babaoğul, M. (2008). Sürdürülebilir tüketim davranışı ve çevre bilinci oluşturmada bir araç olarak tüketici eğitimi, http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/ makaleler/surdurulebilir tuketim davranisi.pdf.

Bıçakçı, A. B. (2014). Sürdürülebilirlik Yönetiminde Halkla İlişkilerin Rolü. Sosyal bilimler dergisi, 2.(4) 212.

Bithas, P.K. and Christofakis, M. (2006). Environmentally sustainable cities, Critical review And Operational Conditions, Sustainable Development, DOI: 10.1002/sd.

Bonnes, M. ve Bonaiuto, M. (2002). Çevre psikolojisi: Mekânsal-fiziksel ortamdan sürdürülebilir kalkınmaya. RB Bechtel and A. Churchman'da (Ed.), Handbook of Environmental psikoloji (s. 28–54).

Catalin, R.and Beverlee B.A. (2014). Sustainability in complex environments: making sense of the Katrina lawsuits, World Journal of Science. Technology and Sustainable Development, 11(3), 162 – 169.

Corrêa, L.H. and Xavier, H.L. (2013). Concepts, desgin and implementation of reverse logistics systems for sustainable supply chains in Brazil, Journal of Operations and Supply Chain Management, 6(1), 1-25.

Cramer, W., Yohe, GW, Auffhammer, M., Huggel, C. , Molau, U., da Silva Dias, MAF, Tibig, L. (2014). İklim değişikliği 2014: Etkiler, uyum ve kırılganlık. Bölüm a: Küresel ve sektörel yönler. Çalışma grubu iklim değişikliğine ilişkin hükümetler arası panelin beşinci değerlendirme raporuna katkısı (s. 979 – 1037). Cambridge, Birleşik Krallık: Cambridge University Press.

Çakar, U., Alakavuklar, N.O. (2014). Sustainability and environmental perspectives in Turkey: a socio-cultural analysis. Corporate Social Responsibility and Sustainability: Emerging Trends in Developing Economies, Volume 8, 117-137.

Çamlıca, Z. (2014). Lojistik Sektöründe Sürdürülebilirlik Uygulamaları. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 2. (1), 146-165.

Dyllick, T. and Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. Business Strategy and The Environment, DOI: 10.1002/bse.323.

E-Belediye, (2021). (https://www.sanliurfa.bel.tr/icerik/7076/21/geri-donusumde-buyuksehir basarisi.

E-Belediye, (2022). https://www.sanliurfa.bel.tr/icerik/12317/21/bin-iki-yuz-gonullu-genc-firat-havzasinda-iklim-degisikligine-dikkat-cekti.

Elkington, J. (1997). Cannibals with forks: the triple bottom line of 21st century business. Oxford: Capstone.

Emrealp, S. (2005). Türkiye Yerel Gündem 21 Programı. İstanbul: Birmat Matbaası.

Eraqi, M.I. (2006). Tourism services quality (TourServQual) in Egypt.Benchmarking: An International Journal, 13 (4), 469-492.

Fisk, P. (2010). Sürdürülebilir büyüme; insanlar, gezegen ve kâr, MediaCat, Çeviri, Evren Yıldırım. İstanbul.

Haber Urfa, (2021). https://www.sanliurfa.bel.tr/icerik/7815/21/buyuksehir-sifir-atikda-kararli.

Hart, L.S., Milstein, B.M. & Caggiano, J. (2003). Creating Sustainable Value, Academy of Management Executive, 17(2), 56- 69.

Helliwell, JF., Wang S. and Xu, j. 2013, How Durable Are Social Norms? Immigrant Trust and Generosity in 132 Countries, Social Indicators Survey Ses 128, pages 201–219.

Henden, H.B. and Henden, R. (2005). Yerel yönetimlerin hizmet sunumlarındaki değişim ve e-belediyecilik. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (4), 48–66.

Henriques, A. (2004). CSR, sustainability and the triple bottom line. The Triple Bottom Line: Does it All Add Up? Assessing the Sustainability of Business and CSR (ss. 26-33). Editörler A. Henriques ve J. Richardson. Londra: Earthscan.

Hilbig, be., Zettler, I., Leist, F and Heydasch, T., 2013, Two required: Integrity – Humility and Agreeableness predict active and reactive collaboration differently, Personality and Individual Differences, Volume 54, Issue 5, 598-603.

Hsu, SH. 2010, The Effects of Environmental Education Program on Responsible Environmental Behavior and Associated Environmental Literacy Variables in Taiwanese University Students, Journal of Environmental Education, Volume 35, 2004 - Issue 2, Page 37-48.

Huang, Y. and Yang, M. (2014). reverse logistics innovation, institutional pressures and performance, Management Research Review, doi:10. 1108/Mrr-03-2013-0069.

Hürriyet. Com tr, (2018). http://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/sanliurfa/sanliurfada-copler-enerjiye-donusturuluyor- 40997967.

Kaçmaz, E. 2019, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kalite Fonksiyon Göçeririne Dayalı Sürdürülebilir Tedarik Zinciri Tasarımı: Otomotiv Yan Sanayinde Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Sayfa 27.

Karalar, R. and Kiracı, H. (2011). Çevresel sorunlara karşı bir çözüm önerisi olarak sürdürülebilir tüketim düşüncesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 30, ss. 63-76.

Kurgun, A., Özdemir, A., Kurgun H. ve Bakıcı Z. (2008). Belediyelerde hizmet yeterliliğinin ve hizmet kalitesinin artırılmasını etkileyen faktörlerin analizi: İzmir Karşıyaka Belediyesinde uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (2), 29-54.

Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik ve İçsel Unsurları, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 14(2), 227-242.

Lee, M.K.C. and Lam, L.S.J. (2012). Managing reverse logistics to enhance sustainability of industrial marketing, Industrial Marketing Management, doi:10.1016/j.indmarman. 2012.04.006.

Lethonen, M. (2004). The environmental- social interface of sustainable development: capabilities, social capital, institutions. Ecological Economics, doi:10.1016/j.ecolecon. 2004.03.019

Milfont , TL and Duckitt , J. (2004). "Çevresel tutumların yapısı: birinci ve ikinci dereceden doğrulayıcı faktör analizi",Çevre Psikolojisi Dergisi, Cilt. 24No.3,s.289-303.

Morse, M.j., Barrett, M., Mayan, M., Olson, K. & Spiers, J. (2002). Verification strategies for establishing reliability and validity in qualitative research, International Journal of Qualitative Methods. 1(2), 13-22.

Mucan, B. (2015). Managers' Perceptıons Of Sustaınabılıty And Assessment Of The Fırm Applıcatıons The International Journal of Economic and Social Research, Vol. 12, Year 12, No. 2, 2016 www.iibfdergi.ibu.edu.tr ISSN: 1306.

Naoui, F. (2014). Customer service in supply chain management: a case study. Journal of Enterprise Information Management, doi:10.1108/JEIM-04-2013-0015.

Öztel, A., Köse, S.M. ve Aytekin, İ. (2012). Kurumsal sürdürülebilirlik performansının ölçümü için çok kriterli bir çerçeve: Henkel örneği, Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,1(4), 32-44.

Ranganathan, J. (1998). Sustainability rulers: measuring corporate environmental and social performance, sustainability enterprise perspective. May. 1-11. Washington.

Sach, I., (1999). Social sustainability and whole development. In: Becker, E., Jahn, T. (Eds.), Sustainability and the Social Sciences. zed Books and UNESCO, New York, pp.25-36.

Sarkis, J., Helms, M.M. and Hervani, A.A., (2010). reverse logistics and social sustainability. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, doi:10.1108/14635770510609015.

Schmuck, P. and Schultz, PW. 2002, Sustaınable Development As A Challenge For Psychology, C, 1, 3-11.

Sezen, B., Çankaya, Y.S. (2013). Effects Of Green Manufacturing And Eco-Innovation On Sustainability Performance, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 99, 154-163.

Shin, D.C. (2018). The quality of municipal service: concept, measure and results. Social Indicators Research, 4 (2), 207-229.

Stern, P.C. (1999). "Bilgi, teşvik ve çevre dostu tüketici davranışı",Tüketici Politikası Dergisi, Cilt. 22No.4,s.461-478.

Stern, P.C. (2000). "Çevresel açıdan önemli davranışın tutarlı bir teorisine doğru", Journal of Social Issues, Cilt. 56No.3,s.407-424.

Suski, (2021). https://www.suski.gov.tr/icerik/257/19/suski-camurdan-dogal-gubre-uretiyor. YlU7eXhBypo.

Şahin, A. ve Temizel, H. (2007). Bilgi toplumunun örgütsel ve yönetsel yapılar üzerine etkileri bağlamında Türk kamu yönetiminde liderlik anlayışı: Bir anket çalışması. Maliye Dergisi, (153), 179–194.

Tapia-FC., Corral-Verdugo,V., Fraijo-Sing, B. and Durón-Ramos,MF. Sustainability Assessing Sustainable Behavior and its Correlates: A Measure of Pro-Ecological, Frugal, Altruistic and Equitable Actions, 2013, 5, 711-723; doi:10.3390/su5020711.

Vallance, S., Perkins, C.H. and Dixon, E.J. (2011). What is social sustainability? a clarification of concepts. Geoforum. 42(1), 342–348.

Van Lange, PAM (2000). Cooperation and competition. In AE Kazdin (Ed.), Encyclopedia of Psychology (Vol. 2, pp. 296–300). American Psychological Association.

Vertisa, (2018). https://www.vertisa.com.tr/sanliurfa-tibbi-atik-sterilizasyon-tesisi.

Vourc'h, A. ve Denman, R. (2003). Tourism and Local Agenda 21: The role of local authorities in sustaninable tourism. 1. Baskı. Paris: United Nations Environment

Programme (UNEP) ve Almanya: International Council for Local Environmental Initiatives (ICLEI).

WECD, (1987). World Commission on Environment and Development. http://www.regjeringen.no/upload.

Yelkikalan, N. (2010). Aile İşletmelerinin Yaşamlarını Sürdürebilmesinde Sonraki Kuşakların Duygusal Sahiplik Algılamasının Rolü ve. Yönetim Bilimleri , 1.(2), 142.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. 9. Baskı. Seçkin Yayıncılık. Ankara.

Zhu, Q. and Sarkis, J. (2004). Relationships between operational practices and performance among early adopters of green supply chain management practices in chinese manufacturing enterprises. Journal of Operations Management, doi:10.1016/j.jom.2004.01.005

çalışmalarda daha farklı ve çalışmaya özgü ölçekler geliştirilip kullanılsa da ağırlıkla literatürdeki temel ölçeklerin esas alındığı söylenebilir.

İncelenen makalelerde kariyer bağlılığının öncülleri ve sonuçlarına yönelik bir değerlendirme yapılmış, ilgili değişkenin genellikle "bağımlı değişken" olarak ele alındığı ortaya çıkmıştır. Yapılan incelemelerde, motivasyon, insan sermayesi, kişilik gibi kategorilerin kapsamında giren değişkenlerin birer öncül olup olmadığının irdelenmesi dikkat çekmektedir. Bu anlamda bireylerin işe adanmışlıkları, öz-yeterlilikleri gibi birçok motivasyonel unsur ile, modern iş dizaynı tekniklerinin ve kişiliğin sorumluluk, uyumluluk gibi bazı boyutlarının kariyer bağlılığı üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğu görülmüştür. Bu anlamda, kariyerine yatırım yapan, yaptığı iş ile ve çalıştığı örgüt ile uyumluluğu yüksek olan, örgütsel uygulamaların adil ve geliştirici olduğu durumlarda çalışanların kariyer bağlılığı düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Öncüllerden negatif yönlü etkisi saptanan değişkenlerin en önemlisi ise iş güvencesizliği algısı olmuştur. Her ne kadar kavram açıklanırken yeni psikolojik sözleşme kapsamında ele alınıp, iş güvencesizliğinin ortaya çıkaracağı sonuçlar ile çok ilişkili olmadığı ifade edilse de elde edilen sonuçlara göre bu konunun önemini koruduğu söylenebilir. Ayrıca iş kıdemi ve mesleki körelme tehlikesinin kariyer bağlılığı üzerinde negatif yönlü etkileri olduğunun saptanması da aynı örgütte uzun yıllardır çalışmanın kavram üzerinde olumsuz etkileri olacağına dair görüşleri destekler niteliktedir.

İncelenen makalelerde kariyer bağlılığının, çeşitli iş tutumları, bağlılık, kariyer başarısı gibi konular üzerinde pozitif yönlü bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla, kariyer bağlılığı yüksek olan çalışanların aynı zamanda işlerine ve örgütlerine de bağlı olmaları, yüksek düzeyde iş ve kariyer tatmini duymalarının beklendiği öne sürülebilir. Kariyer bağlılığının işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisine ilişkin ise farklı araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu nedenle kariyer bağlılığı ile işten ayrılma niyeti arasındaki ilişkiye yönelik belirli bir örüntü tespit edilemediği ifade edilebilir.

Makalelerin temel aldığı teorik çerçeveler değerlendirildiğinde, genellikle 2015 yılı sonrası yayınlanan çalışmaların bir teorik temele dayandırıldığı saptanmıştır. Bu doğrultuda öz-belirleme teorisi ve sosyal mübadele teorilerinin sıklıkla temel alınmış, ancak genel itibariyle, makalenin odak noktasına göre değişen farklı teorik çerçevelere dayalı olarak araştırmalar kurgulanmıştır. Elde edilen sonuçlar ışığında, makalelerde temel alınan varsayımın, bireylerin temel psikolojik ihtiyaçları giderildiği müddetçe, bunun yanı sıra, sahip oldukları özellikler ve beklentileri ile iş ve örgütün özellikleri ne kadar benzerse ve/ya birbirini tamamlıyorsa, kariyer bağlılıklarının da o denli yüksek olacağı şeklinde olduğu öne sürülebilir.

Bu araştırmada belirli veri tabanlarının dikkate alınması, yalnızca ampirik araştırmaların olduğu ve çalışanlar üzerinde gerçekleştirilen çalışmaların ele alınması bir sınırlılık olarak ifade edilebilir. Bu anlamda gelecek çalışmalarda, yine sıklıkla üzerinde araştırmalar yapılan bir diğer örneklem grubu olan "öğrencilerin" kariyer bağlılığı ile ilişkili değişkenlerin de incelenmesi, çeşitli karşılaştırmalar yapılmasına olanak tanıyabilir. Ayrıca ileriki çalışmalarda, makalelerin araştırma yöntemlerine yönelik detaylı incelemeler yapılması, kavramın ele alınış biçiminin daha kapsamlı bir şekilde yorumlanabilmesini sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Adio, G., & Popoola, S. O. (2010). Job satisfaction and career commitment of librarians in federal university libraries in Nigeria. Library Review, 59(3), 175-184.

Afsar, B., Umrani, W. A., & Khan, A. (2019). The impact of perceived calling on work outcomes in a nursing context: The role of career commitment and living one's calling. Journal of Applied Biobehavioral Research, 24(1).

Aremu, A. O. (2005). A confluence of credentialing, career experience, self-efficacy, emotional intelligence, and motivation on the career commitment of young police in Ibadan, Nigeria. *Policing:* An International Journal of Police Strategies & Management, 28(4), 609-618.

Arora, R., & Rangnekar, S. (2016a). Linking the Big Five personality factors and career commitment dimensions: A study of the Indian organizations. Journal of Management Development, 35(9), 1134-1148.

Arora, R., & Rangnekar, S. (2016b). The interactive effects of conscientiousness and agreeableness on career commitment. Journal of Employment Counseling, 53(1), 14-29.

Arora, R., & Rangnekar, S. (2016c). Towards understanding the two way interaction effects of extraversion and openness to experience on career commitment. International Journal for Educational and Vocational Guidance, 16(2), 213-232.

Aryee, S., & Tan, K. (1992). Antecedents and outcomes of career commitment. Journal of Vocational Behavior, 40(3), 288-305.

Ballout, H. I. (2009). Career commitment and career success: moderating role of self-efficacy. Career Development International, 14(7), 655-670.

Baluku, M. M., Balikoowa, R., Bantu, E., & Otto, K. (2020). Applying self-determination theory to explaining differences in career commitment between self-employed and salaried employees: The role of basic psychological needs. Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies, 12(5), 593-619.

Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. Annual Review of Psychology, 52(1), 1-26.

Blau, G. (1988). Further exploring the meaning and measurement of career commitment. Journal of Vocational Behavior, 32, 284−297.

Blau, G. J. (1985). The measurement and prediction of career commitment. Journal of Occupational Psychology, 58(4), 277-288.

Blau, G.J. (1989). Testing the generalizability of a career commitment measure and its impact on employee turnover. Journal of Vocational Behavior, 35, 88-103.

Cai, H., Ocampo, A. C. G., Restubog, S. L. D., Kiazad, K., Deen, C. M., & Li, M. (2018). Career commitment in STEM: A moderated mediation model of inducements, expected contributions, and organizational commitment. Journal of Career Assessment, 26(2), 359-376.

Carless, S. A. (2005). The influence of fit perceptions, equal opportunity policies, and social support network on pre-entry police officer career commitment and intentions to remain. Journal of Criminal Justice, 33(4), 341-352.

Carson, K. D., & Bedeian, A. G. (1994). Career commitment: Construction of a measure and examination of its psychometric properties. Journal of Vocational Behavior, 44(3), 237-262.

Chang, P. C., Rui, H., & Wu, T. (2021). Job autonomy and career commitment: A moderated mediation model of job crafting and sense of calling. SAGE Open, 1-11.

Cicek, I., Karaboga, T., & Sehitoglu, Y. (2016). A new antecedent of career commitment: work to family positive enhancement. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 229, 417-426.

Colarelli, S. & Bishop, R. (1990). Career commitment: Functions, correlates, and management. Group and Organization Studies, 15, 158–176.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268.

Duffy, R. D., Dik, B. J., & Steger, M. F. (2011). Calling and work-related outcomes: Career commitment as a mediator. Journal of Vocational Behavior, 78(2), 210-218.

Ekmekcioglu, E. B., Erdogan, M. Y., & Sokmen, A. (2020). Career commitment and subjective career success: the moderating role of career-enhancing strategies. International Journal of Manpower, 41(8), 1287-1306.

Ellemers, N., Gilder, D., & Heuvel, H. (1998). Career oriented versus team oriented commitment and behaviour at work, Journal of Applied Psychology, 83(5), 717-730.

Fredrickson, B. L. (2004). The broaden–and–build theory of positive emotions. Philosophical transactions of the royal society of London. Series B: Biological Sciences, 359(1449), 1367-1377.

Freund, A., Koltun, G. J., & Zriker, A. (2021). Career commitment among social workers: The contribution of personal, organizational, and vocational factors. International Social Work.

Fu, J. R. (2011). Understanding career commitment of IT professionals: Perspectives of push–pull–mooring framework and investment model. International Journal of Information Management, 31(3), 279-293.

Fu, J. R., & Chen, J. H. (2015). Career commitment of information technology professionals: The investment model perspective. Information & Management, 52(5), 537-549.

Goulet, L. R., & Singh, P. (2002). Career commitment: A reexamination and an extension. Journal of Vocational behavior, 61(1), 73-91.

Hall, D. T. (1971). A theoretical model of career subidentity in organizational settings. Organizational Behavior and Human Performance, 6, 50–76.

Homans, G. (1958). Social behavior as exchange. American Journal of Sociology, 63(6), 597-606.

Jyoti, J., Sharma, P., Kour, S., & Kour, H. (2020). The role of job involvement and career commitment between person–job fit and organizational commitment: a study of higher education sector. International Journal of Educational Management, 35(1), 109-130.

Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 6(1), 26-33.

Kim, H., Kang, D. S., Lee, S. W., & McLean, G. (2016). Career commitment as a mediator between organization-related variables and motivation for training and turnover intentions. Journal of Career Development, 43(2), 130-144.

Kim, S. (2017). Perceived organizational support as a mediator between distributive justice and sports referees' job satisfaction and career commitment. Annals of Leisure Research, 20(2), 169-187.

Kim, S. J., Song, M., Hwang, E., Roh, T., & Song, J. H. (2021). The mediating effect of individual regulatory focus in the relationship between career commitment and job satisfaction. European Journal of Training and Development, 45(2/3), 166-180.

Kim, Y. G., Kim, S., & Yoo, J. L. (2012). Travel agency employees' career commitment and turnover intention during the recent global economic crisis. The Service Industries Journal, 32(8), 1247-1264.

Koslowsky, M., Weisberg, J., Yaniv, E., & Zaitman-Speiser, I. (2012). Ease of movement and sector affiliation as moderators of the organizational and career commitment: Turnover intentions link. International Journal of Manpower, 33(7), 822-839.

Lin, C. P. (2020). Exploring career commitment and turnover intention of high-tech personnel: A socio-cognitive perspective. The International Journal of Human Resource Management, 31(6), 760-784.

Lin, C. P., & Chen, M. F. (2004). Career commitment as a moderator of the relationships among procedural justice, perceived organizational support, organizational commitment, and turnover intentions. Asia Pacific Management Review, 9(3), 519-538.

London, M. (1983). Toward a theory of career motivation. Academy of Management Review, 8, 620–630.

Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., The PRISMA Group. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: The PRISMA statement. PLoS Medicine, 6(7).

Mrayyan, M. T., & Al-Faouri, I. (2008). Career commitment and job performance of Jordanian nurses. Nursing Forum, 43(1), 24-37.

Nisa, Z. U., Ibrahim, A., & Memon, U. (2021). Teachers' career commitment amid terrorism: The role of religiousness in a parallel mediation model. Journal of Public Affairs, e2788.

Niu, H. J. (2010). Investigating the effects of self-efficacy on foodservice industry employees' career commitment. International Journal of Hospitality Management, 29(4), 743-750.

Onyishi, I. E., Enwereuzor, I. K., Ogbonna, M. N., Ugwu, F. O., & Amazue, L. O. (2019). Role of career satisfaction in basic psychological needs satisfaction and career commitment of nurses in Nigeria: A self-determination theory perspective. Journal of Nursing Scholarship, 51(4), 470-479.

Özdevecioğlu, M., & Aktaş, A. G. A. (2007). Kariyer bağlılığı, mesleki bağlılık ve örgütsel bağlılığın yaşam tatmini üzerindeki etkisi: İş-aile çatışmasının rolü. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (28), 1-20.

Pathardikar, A. D., Sahu, S., & Jaiswal, N. K. (2016). Assessing organizational ethics and career satisfaction through career commitment. South Asian Journal of Global Business Research, 5(1), 104-124.

Pearson, C., & Ananthram, S. (2008). Career development, job satisfaction, and career commitment: Evidence from the Singaporean hospitality industry. Paradigm, 12(2), 12-28.

Poon, J. M. (2004). Career commitment and career success: moderating role of emotion perception. Career Development International, 9(4), 374-390.

Popoola, S. O., & Oluwole, D. A. (2007). Career commitment among records management personnel in a state civil service in Nigeria. Records Management Journal, 17(2), 107-116.

Porter, L. W., Steers, R. M., Mowday, R. T., & Boulian, P. V (1974). Organizational commitment, job satisfaction and turnover among psychiatric technicians. Journal of Applied Psychology, 59, 603-609.

Poulose, S., & Dhal, M. (2020). Role of perceived work–life balance between work overload and career commitment. Journal of Managerial Psychology, 35(3), 169-183.

Shim, D. C., & Rohrbaugh, J. (2011). Government career commitment and the shaping of work environment perceptions. The American Review of Public Administration, 41(3), 263-284.

Singhal, H., & Rastogi, R. (2018). Psychological capital and career commitment: the mediating effect of subjective well-being. Management Decision, 56(2), 458-473.

Son, S., & Kim, D. Y. (2021). Organizational career growth and career commitment: Moderated mediation model of work engagement and role modeling. The International Journal of Human Resource Management, 32(20), 4287-4310.

Sultana, R., Yousaf, A., Khan, I., & Saeed, A. (2016). Probing the interactive effects of career commitment and emotional intelligence on perceived objective/subjective career success. Personnel Review, 45(4), 724-742.

Sun, J., & Wang, J. B. (2018). A study on career commitment and work value of physical education teachers in Chinese traditional sports school. Journal of Discrete Mathematical Sciences and Cryptography, 21(6), 1467-1472.

Ugboro, I. O., & Obeng, K. (2015). The moderating effects of perceived threat to valued job features on career commitment among university professors. Australian Journal of Career Development, 24(1), 39-52.

Vandenberghe, C., & Ok, A. B. (2013). Career commitment, proactive personality, and work outcomes: A cross-lagged study. Career Development International, 18(7), 652-672.

Wallace, J. E. (2013). Social Relationships, Well-Being, and Career Commitment: Exploring Cross-Domain Effects of Social Relationships. Canadian Review of Sociology, 50(2), 135-153.

Wang, P., Sang, J., Li, P., & Zhao, J. (2016). How to make a newcomer happy? The mediating role of career commitment on the relationship between unmet expectations and job satisfaction. Social Indicators Research, 127(1), 401-412.

Wickramasinghe, V. (2016). The mediating effect of job stress in the relationship between work-related dimensions and career commitment. Journal of Health Organization and Management, 30(3), 408-420.

Wong, S. I., Kost, D., & Fieseler, C. (2021). From crafting what you do to building resilience for career commitment in the gig economy. Human Resource Management Journal, 31(4), 918-935.

Zhang, J., Wu, Q., Miao, D., Yan, X., & Peng, J. (2014). The impact of core self-evaluations on job satisfaction: The mediator role of career commitment. Social Indicators Research, 116(3), 809-822.

Zhu, D., Kim, P. B., Milne, S., & Park, I. J. (2021). A meta-analysis of the antecedents of career commitment. Journal of Career Assessment, 29(3), 502-524.

5. SONUÇ

Yeşil yönetim uygulamaları, işletmelerin çevresel performanslarına doğrudan katkıları olmakla beraber, finansal performanslarına katkıları tartışılmaktadır. Süreçlerin uyarlanmasındaki zorluklar, yüksek maliyetleri ile yeşil yönetimin işletimler için ciddi bir stratejik sorun olmaktadırlar. Yasal düzenlemeler ve tüketici tercihlerindeki değişim ile giderek artan baskılar işletmeler için yeşil yönetim süreçlerini stratejik şekilde yönetmelerini gerektirmektedir. Bu bölümde işletmeler için yeşil yönetime stratejik bir açıdan yaklaşmak adına bir model önerildi. Bu modele göre işletmenin değer zinciri faaliyetleri doğrusal bir şekilden döngüsel bir hale geliyor, yeşil yönetimi örgüt, insan ve teknoloji temelli kapsayıcı bir çerçeve ile ele alınması önerilmektedir. Bununla beraber döngüsel hareket eden değer zinciri faaliyetleri uyarladıkları yeşil yönetim uygulamaları ile üstün değer üretimin gerçekleştirmekte ve işletmeye uzun dönemde rekabetçi avantaj sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Chaudhary, R. (2020). Green human resource management and employee green behavior: An empirical analysis. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 27(2), 630-641.

Chen, P.-H., Ong, C.-F., & Hsu, S.-C. (2016). Understanding the relationships between environmental management practices and financial performances of multinational construction firms. Journal of Cleaner Production, 139, 750–760. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.08.109

Chiabai, A., Rübbelke, D., & Maurer, L. (2013). ICT applications in the research into environmental sustainability: a user preferences approach. Environment, development and sustainability, 15(1), 81-100.

Dahhan, A., & Arenkov, I. A. (2021). Green marketing as a trend towards achieving sustainable development. Journal of Economics, 11(11), 2497-2512.

Darwish, S., Shah, & S., Ahmed, U. (2021). The role of green supply chain management practices on environmental performance in the hydrocarbon industry of Bahrain: testing the moderation of green innovation. Uncertain Suppl. Chain Manag. 9 (2), 265–276.

Daily, B. F., Bishop, J. W., & Massoud, J. A. (2012). The role of training and empowerment in environmental performance: A study of the Mexican maquiladora industry. International Journal of operations & production management.

Dedrick, J. (2010). Green IS: concepts and issues for information systems research. Communications of the Association for Information Systems, 27(1), 11.

Garg, S., & Vandana, S., (2017). Green Marketing: An Emerging Approach to Sustainable Development. International Journal of Applied Agricultural Research. 12(2), 177-184.

Geiger, S. M., Grossman, P., & Schrader, U. (2019). Mindfulness and sustainability: Correlation or causation?. Current Opinion in Psychology, 28, 23-27.

Han, B., Zheng, M., Fan, L., & Shi, W. (2022). Mechanism of governance pressures, green production and collaboration on the performance of maritime supply chain: Evidence from the moderating effect of government subsidies. Research in Transportation Business & Management, 100820.

Handfield, R., Walton, S. V., Sroufe, R. and Melnyk, S. A., (2002). Applying environmental criteria to supplier assessment: A study in the application of the Analytical Hierarchy Process. European journal of operational research, 141 (1), 70-87.

Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2001). Strategic management: Competitiveness and globalization. Cincinnati, Ohio: South-Western College Pub.

Husaini, Pirzada, K. and Saiful, (2020). Risk Management, Sustainable Governance Impact on Corporate Performance. Journal of Security and Sustainability Issues, 9 (3), 993-1004.

Jackson, G., & Apostolakou, A. (2010). Corporate Social Responsibility in Western Europe: An Institutional Mirror or Substitute? Journal of Business Ethics, 94(3), 371–394.

Khan, S. A. R., & Zhang, Y. (2021). Assessing the ecoenvironmental performance: An PLS-SEM approach with a practice-based view. International Journal of Logistics Research and Applications, 24(3), 303–321

Leenders, R. T. A., Van Engelen, J. M., & Kratzer, J. (2003). Virtuality, communication, and new product team creativity: a social network perspective. Journal of Engineering and technology management, 20(1-2), 69-92.

Liu, Z., Wang, H., & Li, P. (2018). The antecedents of green information system and impact on environmental performance. International Journal of Services, Economics and Management, 9(2), 111-124.

Mahmoud, T., (2018). Impact of green marketing mix on purchase intention. International Journal of Advanced and Applied Sciences. 5(2), 127-135.

Molina, hyphen;Azorín, J. F., Claver, hyphen;Cortés, E., López, hyphen;Gamero, M. D., & Tarí, J. J. (2009). Green management and financial performance: a literature review. Management Decision, 47(7), 1080–1100. https://doi.org/10.1108/00251740910978313

Nogueira, S. (2020). The Importance of a Green Marketing Strategy in Brand Communication - M. Coutinho Multi-Brand Car Dealer Case in Northern Portugal.

Pellegrini, C., Rizzi, F., & Frey, M. (2018). The role of sustainable human resource practices in influencing employee behavior for corporate sustainability. Business Strategy and the Environment, 27(8), 1221-1232.

Roh, T., Lee, K., & Yang, J. Y. (2021). How do intellectual property rights and government support drive a firm's green innovation? The mediating role of open innovation. Journal of Cleaner Production, 317. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.128422

Rumanti, A. A., Wiratmadja, I. I., Muhammad, F., Rizana, A. F., & Andrawina, L. (2019, December). Green Production Implementation Through Perspective of Knowledge Sharing and Open Innovation: Case Study at Indonesian Handmade Batik Industries. In 2019 IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management (IEEM) (pp. 104-108). IEEE.

Saeed, B. B., Afsar, B., Hafeez, S., Khan, I., Tahir, M., & Afridi, M. A. (2019). Promoting employee's proenvironmental behavior through green human resource management practices. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 26(2), 424-438.

Sarkis, J., (Ed.)., (2006). Greening the supply chain. Springer Science & Business Media, Germany.

Schedlitzki, D. (2019). Developing apprentice leaders through critical reflection. Higher Education, Skills and Work-Based Learning, 9(2), 237–247. https://doi.org/10.1108/HESWBL-09-2018-0095

Srinivasan, A., & Kurey, B. (2014). Creating a culture of quality. Harvard business review, 92(4), 23-25.

Tang, G. (1), Chen, Y. (2), Jia, J. (2), Jiang, Y. (3), & Paillé, P. (4). (n.d.). Green human resource management practices: scale development and validity. Asia Pacific Journal of Human Resources, 56(1), 31–55. https://doi.org/10.1111/1744-7941.12147

Wei, Y. S., & Wang, Q. (2011). Making sense of a market information system for superior performance: The roles of organizational responsiveness and innovation strategy. Industrial Marketing Management, 40(2), 267-277.

Yong, J. Y., Yusliza, M. Y., Ramayah, T., Chiappetta Jabbour, C. J., Sehnem, S., & Mani, V. (2020). Pathways towards sustainability in manufacturing organizations: Empirical evidence on the role of green human resource management. Business Strategy and the Environment, 29(1), 212-228.

KAYNAKÇA

Aditya, W., Ikhwan, F. S., Pradnyana, N. A., Sherly, M., Prasetyo, B., Nazri, M., ... & Hidayanto, A. N. (2019, September). Analysis of Information Technology Support for Business Models Based on The Blue Ocean Strategy in Indonesian Organization. In 2019 2nd International Conference of Computer and Informatics Engineering (IC2IE) (pp. 153-158). IEEE.

Akyazı, A. (2018). Dijitalleşen Ticaret: Yaşlı Dostu E-Ticaret Siteleri Üzerine Bir Araştırma. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 8(4), 602-614.

Allison, J. (2017). E-Commerce and The Newspaper Industry: Determinants to First-Movership, Academy of Strategic Management Journal, 16 (1), 225-243

Carpenter, M. A., & Sanders, W. G., (2008). Strategic Management: A Dynamic Perspective Concepts [With Access Code]. Prentice Hall PTR.

Chaus, M. M., & Pandey, R. K. A (2020). study on significance of the Blue Ocean Strategy. Mukt Shabd Journal 9(4),

Coppola, D. (2021). Global number of digital buyers 2014-202. available in https://www.statista.com/statistics/251666/number-of-digital-buyers-worldwide/. (22.05.2022)

Çakır, S. (2022). Türkiye'de e-ticaret ekosistemi 2022'de 560 milyar lira hedefliyor. https://worldef.net/turkiyede-e-ticaret-ekosistemi-2022de-560-milyar-lira/.(22.05.2022).

Demirdöğmez, M., Gültekin, N., & Taş, H. Y. (2018). Türkiye'de e-ticaret sektörünün yıllara göre gelişimi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(15), 2216-2236.

Dreier, H. (2006). Electronic Commerce (E-Commerce). In: Medien von A bis Z. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.

Dvorak, J., & Razova, I. (2018). Empirical validation of blue ocean strategy sustainability in an international environment. Foundations of Management, 10(1), 143-162.

Erer, B. (2021) . Kızıl Okyanuslarda Mücadele Etmek Yerine Mavi Okyanuslara Açılmak: Peki Ama Nasıl?. Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 1-20.

Gedik, Y. (2021). E-Ticaret: Teorik bir çerçeve. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), 184-198.

Hammer, T. (2022) Value Innovation by Creating Blue Oceans. Open Access Library Journal, 9, 1-12.

Kabukin, D. (2014). Reviewing the blue ocean strategy: Is the blue ocean strategy valid and reliable. Master's thesis., University of Twente, Enschede, Netherlands

Kantarcı, Ö., M. Özalp, C. Sezginsoy, O. Özaşkınlı ve C. Cavlak. (2017). Dijitalleşen Dünyada Ekonominin İtici Gücü: E-Ticaret. İstanbul: TUSİAD

Keenan, M. (2022). Global Ecommerce Explained: Stats and Trends to Watch in 2022. available in https://www.shopify.com/enterprise/global-ecommerce-statistics. (22.05.2022).

Kim, W.C. & Mauborgne, R. (2005a), Blue Ocean Strategy: How to Create Uncontested Market Space and Make the Competition Irrelevant, Harvard Business Review Press, Boston, MA.

Kim, W. C. & Mauborgne, R. (2005b). Blue ocean strategy: from theory to practice. California management review, 47(3), 105-121.

Kim, W. C., and Mauborgne, R. (2005c). Value innovation: a leap into the blue ocean. Journal of Business Strategy,

26(4), 22-28

Kim, C., Yang, K. H., & Kim, J. (2008). A strategy for third-party logistics systems: A case analysis using the blue ocean strategy. Omega, 36(4), 522-534.

Kim, W. C., & Mauborgne, R. (2015). Blue Ocean Strategy, Expanded Edition: How to Create Uncontested Market Space and Make the Competition Irrelevant. Boston: Harvard Business School Publishing Corporation.

Kim, W. C., & Mauborgne, R. A. (2017). The W. Chan Kim and Renée Mauborgne Blue Ocean Strategy Reader: The Iconic Articles by Bestselling Authors W. Chan Kim and Renée Mauborgne. Harvard Business Review Press

Kunesova, H. & Eger, L. (2017). Evaluation and Comparison of B2C E-Commerce Intensity in EU Member States. EM Ekonomie A Management, 20 (4), 151-167

Laudon, K. C. & Traver, C. G. (2021). E-commerce 2021-2022: Business. Technology. Society. Pearson. ISBN 978-1292409313

Li, W., & Heupel, T. (2019). Blue Ocean Strategy® in China—Successful Examples in E-Commerce. In Die Blue-Ocean-Strategie in Theorie und Praxis (pp. 275-297). Springer Gabler, Wiesbaden.

MacGregor, R & Vrazalic, L. (2005). Role of SmallBusiness Strategic Alliances in the Perception of Benefits and Disadvantages of E-Commerce Adoption in SMEs, Advanced Topics in Electronic Commerce, IGI Global 1, 1-27.

Naeem, I. (2016). Grounding the Blue Ocean Strategy on technological innovations and network externalities, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yaşar University Institute of Social Sciences, İstanbul

Öztaş, Ş. (2009). E-Ticaret şirketlerinin markalaşma süreci: amazon. com ve yemeksepeti. com Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniverisitesi İzmir.

Statista, (2022). Retail e-commerce sales worldwide from 2014 to 2025. available in https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales/. (22.05.2022).

Suhendi, A. A. (2020). Implementatıon Of Blue Ocean Strategy (Bos) At Pt. Aneka Dıgıtal Suksesındo In The Effort To Increase The Competıtıve Advantage Agaınst The Competıtors. Dinasti International Journal of Economics, Finance & Accounting, 1(3), 413-420.

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı. (2021). İstatistikler. https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler. (22.05.2022).

Uğrak, U., & Uğurluoğlu, Ö. (2020). Mavi Okyanus Stratejisi ve Sağlık Sektörü Uygulamaları Üzerinde Bir Çalışma. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(2), 245-261.

Upadrista, V. (2017). The Art of Consultative Selling in IT: Taking Blue Ocean Strategy a Step Ahead. CRC Press

Walther, H. (2021). Use the Blue Ocean Strategy to Avoid Ecommerce Competition. . available in https://partners.snagshout.com/blog/avoid-ecommerce-competition-with-blue-ocean-strategy. (22.05.2022).

yaparak işlerini daha eğlenceli, daha yararlı ve daha etkili hale getirmeye çaba harcarlar. İş becerikliliği çalışanların örgüte daha iyi uyum sağlamak, bağlanmak ve tatmin edici bir rol kazanmak amacıyla işlerini yeniden tasarlamada daha proaktif olabileceğini öne süren iş becerikliliği teorisinden türetilmiştir (Berg vd., 2010).

Bir örgütte iş tasarımcılarının ana karakterleri yöneticiler ve çalışanlar yani insan kaynaklarıdır. Ancak çalışanlar işlerinin tasarlanmasından rahatsız olabilir ve bu durum onların performanslarına olumsuz yansıyabilir. Bu nedenle çalışanlar örgüte ve yaptıkları işe daha iyi uyum sağlamak amacıyla işlerinin bazı yönlerini yeniden tasarlamaya çalışması, bilişsel bakış açılarını değiştirmesi ve örgüt içinde yararlı ilişkiler kurması ve sürdürmesi gibi bazı proaktif iş becerikliliklerine girmelerine neden olabilmektedir (Tims vd., 2012).

Örgütler, iş becerikliliğini olumlu veya olumsuz olarak etkileyen; kişilik, liderlik, öz yeterlilik, iş oryantasyonu, işyerinde bağımsızlık, iş baskısı gibi öncül değişkenlerin farkında olmalı, bu ve bunun gibi öncül değişkenleri olumlu bir şekilde kullanarak iş becerikliliğinin sonuçlarını (iş tatmini, örgütsel bağlılık, örgütsel vatandaşlık davranışı, işe adanmışlık, tükenmişlik, işten ayrılma niyeti vb.) olumluya dönüştürebilmelidirler. Gelişen iş yaşamında hayatta kalmak isteyen örgütler, iş becerikliliği kavramına gerekli önemi vermeli ve çalışanlarının bu becerilerini geliştirmenin yollarını aramalıdırlar. Böylece kritik öneme sahip örgütsel çıktıları olumluya çevirip arzuladıkları hedeflerine ulaşabileceklerdir.

KAYNAKÇA

Akçakanat, T., Uzunbacak, H. H., & Acar, O. K. (2019). İnsan kaynakları yöneticilerinin iş becerikliliklerinin işe adanmışlıkları üzerine etkisi. OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10(17), 395-419.

Akın, M. & Özdevecioğlu, M. (2012). The influence of workplace exclusion on workplace deviance behaviors: The role of employees regulatory focus. Varşova, IAMB Warsaw 2012 Conference.

Aktaş, H., & Karataş, M. T. (2019). İşe adanmışlık, iş becerikliliği ve işgören performansı etkileşimi: Havacılık sektöründe bir araştırma. 28. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, Ankara.

Autry, C. W., & Daugherty, P. J. (2003). Warehouse operations employees: Linking person-organization fit, job satisfaction, and coping responses. Journal of Business Logistics, 24(1), 171-197.

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2007). The job demands-resources model: State of the art. Journal of Managerial Psychology, 22(3), 309-328.

Bakker, A. B., Tims, M., & Derks, D. (2012). Proactive personality and job performance: The role of job crafting and work engagement. Human relations, 65(10), 1359-1378.

Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. American Psychologist, 44(9), 1175-1184.

Bell, C., & Njoli, N. (2016). The role of big five factors on predicting job crafting propensities amongst administrative employees in a South African tertiary institution. SA Journal of Human Resource Management, 14(1), 1-11.

Berg, J. M., Dutton, J. E., & Wrzesniewski, A. (2008). What is job crafting and why does it matter. Retrieved form the website of Positive Organizational Scholarship on April, Positive Organizational Scholarship.

Berg, J. M., Dutton, J. E., & Wrzesniewski, A. (2013). Job crafting and meaningful work. In B. J. Dik, Z. S. Byrne, & M. F. Steger (Eds.), Purpose and meaning in the workplace (pp. 81–104). American Psychological Association.

Cheng, J. C., & Yi, O. (2018). Hotel employee job crafting, burnout, and satisfaction: The moderating role of perceived organizational support. International Journal of Hospitality Management, 72, 78-85.

Chiaburu, D. S., & Harrison, D. A. (2008). Do peers make the place? Conceptual synthesis and meta-analysis of coworker effects on perceptions, attitudes, OCBs, and performance. Journal of Applied Psychology, 93(5), 1082.

Crant, J. M. (1995). The proactive personality scale and objective job performance among real estate agents. Journal of Applied Psychology, 80(4), 532.

Crum, A. J., & Langer, E. J. (2007). Mind-set matters: Exercise and the placebo effect. Psychological science, 18(2), 165-171.

Çakıroğlu, D., & Öztürk Başpınar, N. (2020). İş becerikliliği job crafting kuram ve uygulama. Ankara: Detay Yayıncılık.

De Beer, L. T., Tims, M., & Bakker, A. B. (2016). Job crafting and its impact on work engagement and job satisfaction in mining and manufacturing. South African Journal of Economic and Management Sciences, 19(3), 400-412.

Demerouti, E. (2014). Design your own job through job crafting. European Psychologist, 19, 237-247.

Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. Annual Review of Psychology, 41(1), 417-440.

Gordon, H. J., Demerouti, E., Le Blanc, P. M., Bakker, A. B., Bipp, T., & Verhagen, M. A. (2018). Individual job redesign: Job crafting interventions in healthcare. Journal of Vocational Behavior, 104, 98-114.

Grant, A. M., & Parker, S. K. (2009). 7 redesigning work design theories: The rise of relational and proactive perspectives. Academy of Management Annals, 3(1), 317-375.

Grant, A. M., & Ashford, S. J. (2008). The dynamics of proactivity at work. Research in Organizational Behavior, 28, 3-34.

Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. Organizational Behavior and Human Performance, 16(2), 250-279.

Harju, L. K., Kaltiainen, J., & Hakanen, J. J. (2021). The double-edged sword of job crafting: The effects of job crafting on changes in job demands and employee well-being. Human Resource Management, 60(6), 953-968.

Hetland, J., Hetland, H., Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2018). Daily transformational leadership and employee job crafting: the role of promotion focus. European Management Journal, 36(6), 746-756.

Higgins, E. T. (1997). Beyond pleasure and pain. American psychologist, 52(12), 1280.

Humphrey, S. E., Nahrgang, J. D., & Morgeson, F. P. (2007). Integrating motivational, social, and contextual work design features: A meta-analytic summary and theoretical extension of the work design literature. Journal of Applied Psychology, 92, 1332-1356.

Ingusci, E., Callea, A., Chirumbolo, A., & Urbini, F. (2016). Job crafting and job satisfaction in a sample of Italian teachers: the mediating role of Perceived Organizational Support. Electronic Journal of Applied Statistical Analysis, 9(4), 675-687.

Iqbal, Q. (2016). Job-crafting and organizational commitment: person-job fit as moderator in banking sector of Pakistan. International Journal of Management, Accounting and Economics, 3(12), 837-851.

Kanbur, E., & Mazıoğlu, V. (2021). Psikolojik iyi oluşun iş becerikliliği üzerine etkisi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10(2), 1839-1857.

Karataş, M. (2019). İşe adanmışlık, iş becerikliliği ve işgören performansı etkileşimi: Havacılık sektöründeki bir firmada araştırma. (Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Kark, R., & Van Dijk, D. (2007). Motivation to lead, motivation to follow: The role of the self-regulatory focus in leadership processes. Academy of Management Review, 32(2), 500-528.

Kerse, G. (2017). İş becerikliliği (job crafting) ölçeğini Türkçe'ye uyarlama ve duygusal tükenme ile ilişkisini belirleme. İşletme Araştırmaları Dergisi, 9(4), 283-304.

Kerse, G. (2018). The impact of job crafting on person-job fit:"I am compatible with my work because I can make changes in my work". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 32(4), 941-958.

Kerse, G., & Babadag, M. (2019). Dönüştürücü liderliğin iş becerikliliği üzerindeki etkisi: Akademisyenler üzerinde bir uygulama. İş ve İnsan Dergisi, 6(2), 133-143.

Leana, C., Appelbaum, E., & Shevchuk, I. (2009). Work process and quality of care in early childhood education: The role of job crafting. Academy of Management Journal, 52(6), 1169-1192.

Lichtenthaler, P. W., & Fischbach, A. (2016). Promotion-and prevention-focused job crafting: A theoretical extension and meta-analytical test. In Academy of Management Proceedings. Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.

Lu, C. Q., Wang, H. J., Lu, J. J., Du, D. Y., & Bakker, A. B. (2014). Does work engagement increase person–job fit? The role of job crafting and job insecurity. Journal of vocational behavior, 84(2), 142-152.

Makikangas, A. (2018). Job crafting profiles and work engagement: A person-centered approach. Journal of Vocational Behavior, 106, 101-111.

Mamak Y.B., (2018). Proaktif kişiliğin iş becerikliği, iş performansı ve duygusal bağlılık üzerindeki etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Marquis B. L., & Huston, C. L. (2017). Leadership roles and management functions in nursing. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Miller, M. L. (2015). Relationships between job design, job crafting, idiosyncratic deals, and psychological empowerments. (Doctoral dissertation), Walden University.

Niessen, C., Weseler, D., & Kostova, P. (2016). When and why do individuals craft their jobs? The role of individual motivation and work characteristics for job crafting. Human Relations, 69(6), 1287-1313.

Ogbuanya, T. C., & Chukwuedo, S. O. (2017). Job crafting-satisfaction relationship ın electrical/electronic technology education programme: Do work engagement and

commitment matter? Revista de Psicologia del Trabajo y de las Organizaciones, 33(3), 165-173.

Parker, S. K., & Ohly, S. (2008). Designing motivating jobs: An expanded framework for linking work characteristics and motivation. In R. Kanfer, G. Chen, & R. D. Pritchard (Eds.), Work motivation: Past, present, and future (pp. 233-284). Routledge/Taylor & Francis Group.

Peng, C. (2018). A literature review of job crafting and its related researches. Journal of Human Resource and Sustainability Studies, 6(01), 1.

Petrou, P., Demerouti, E., Peeters, M. C., Schaufeli, W. B., & Hetland, J. (2012). Crafting a job on a daily basis: Contextual correlates and the link to work engagement. Journal of Organizational Behavior, 33(8), 1120-1141.

Petrou, P., Demerouti, E., & Schaufeli, W. B. (2015). Job crafting in changing organizations: Antecedents and implications for exhaustion and performance. Journal of occupational health psychology, 20(4), 470.

Rudolph, C. W., Katz, I. M., Lavigne, K. N., & Zacher, H. (2017). Job crafting: A meta-analysis of relationships with individual differences, job characteristics, and work outcomes. Journal of Vocational Behavior, 102, 112-138.

Slemp, G. R., & Vella-Brodrick, D. A. (2013). The job crafting questionnaire: A new scale to measure the extent to which employees engage in job crafting. International Journal of Wellbeing, 3(2), 126-146.

Sobacı, F. (2017). İş becerikliliği (Job Crafting). S. Polatcı, & K. Özyer içinde, 21. Yüzyılda örgütsel davranış (s. 153-178). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Sözber, S., & Ergeneli, A. (2019). Dışsal prestijin, iş becerikliliğinin ve kişi-örgüt uyumunun iş-aile çatışması ile ilişkisi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(4), 3404-3420.

Tims, M., & Bakker, A. B. (2010). Job crafting: Towards a new model of individual job redesign. SA Journal of Industrial Psychology, 36(2), 1-9.

Tims, M., Bakker, A. B., & Derks, D. (2012). Development and validation of the job crafting scale. Journal of Vocational Behavior, 80(1), 173-186.

Tims, M., Bakker, A. B., & Derks, D. (2014). Daily job crafting and the self-efficacy-performance relationship. Journal of Managerial Psychology, 29(5), 490-507.

Tims, M., Bakker, A. B., & Derks, D. (2015). Job crafting and job performance: A longitudinal study. European Journal of Work and Organizational Psychology, 24(6), 914-928.

Tims, M., Derks, D., & Bakker, A. B. (2016). Job crafting and its relationships with person–job fit and meaningfulness: A three-wave study. Journal of Vocational Behavior, 92, 44-53.

Wang, H., Wang, X., & Li, J. (2018). Is new generation employees' job crafting beneficial or detrimental to organizations in China? Participative decision-making as a moderator. Asia Pacific Business Review, 24(4), 543-560.

Wrzesniewski, A., & Dutton, J. E. (2001). Crafting a job: Revisioning employees as active crafters of their work. Academy of Management Review, 26(2), 179-201.

Wu, C., McMullen, J. S., Neubert, M. J., & Yi, X. (2008). The influence of leader regulatory focus on employee creativity. Journal of Business Venturing, 23(5), 587-602.

Zhang, F., & Parker, S. K. (2019). Reorienting job crafting research: A hierarchical structure of job crafting concepts and integrative review. Journal of Organizational Behavior, 40(2), 126-146.

KAYNAKÇA

Adams, J. S. (1965). Inequity in social exchange. Advances in Experimental Social Psychology, 2, 267-299.

Amabile, T. M., Conti, R., Coon, H., Lazenby, J. & Herron M. (1996). Assessing the work environment for creativity. Academy of Management Journal, 39(5), 1154-1184.

Balay, R. (2010). Öğretim elemanlarının örgütsel yaratıcılık algıları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 43(1), 41-78.

Baldwin, S. (2006). Organisational justice. Brighton: Institute for Employment Studies.

Beugre, C. D. (1998). Managing fairness in organizations. Santa Barbara: Greenwood Publishing Group.

Bies, R. J., & Moag, J. F. (1986). Interactional justice: Communication criteria of fairness. Research on Negotiations in Organizations, 1, 43-55.

Brinsfield, C. T., Edwards, M. S., & Greenberg, J. (2009). Voice and silence in organizations: Historical review and current conceptualizations. Voice and Silence in Organizations (Eds. J. Greenberg & M.S. Edwards), Emerald Group Publishing Limited, Bingley, 1-33.

Cengiz, E., Acuner, T., & Baki, B. (2007). Örgütsel yaratıcılığı belirleyen faktörler arası yapısal ilişkiler. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(1), 98-121.

Chang, W., & Chiang, Z. (2007). A study on how to elevating organizational creativity of design organization. International Association of Societies of Design Research, The Hong Kong Polytechnic University, 12-15 Kasım, 1-24.

Cohen-Charash, Y. & Spector, P. E. (2001). The role of justice in organizations: A meta-analysis. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 86(2), 278-321.

Colquitt, J. A., Scott, B. A., Judge, T. A., & Shaw, J. C. (2006). Justice and personality: Using integrative theories to derive moderators of justice effects. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 100(1), 110-127.

Colquitt, J. A. (2001). On the dimensionality of organizational justice: A construct validation of a measure. Journal of Applied Psychology, 86(3), 386-400.

Colquitt, J. A., Conlon, D. E., Wesson, M. J., Porter, C. O. L. H., & Ng, K. Y. (2001). Justice at the millennium: A meta-analytic review of 25 years of organizational justice research. Journal of Applied Psyhology, 86(3), 425-445.

Çakıcı, A. (2007). Örgütlerde sessizlik: Sessizliğin teorik temelleri ve dinamikleri. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(1), 145-162.

Deutsch, M. (1975). Equity, equality and need: What determines which value will be used as the basis for distributive justice?. Journal of Social Issues, 31(3), 137-149.

Duran, C. & Saraçoğlu, M. (2009). Yeniliğin yaratıcılıkla olan ilişkisi ve yeniliği geliştirme süreci. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 16(1), 57-71.

Eigen, Z. J. & Litwin, A. S. (2014). Justice or just between us? Empirical evidence of the trade-off between procedural and interactional justice in workplace dispute resolution. ILR Review, 67, 171-201.

Eroğlu, A. H., Adıgüzel, O., & Öztürk, U. C. (2011). Sessizlik girdabı ve bağlılık ikilemi: işgören sessizliği ile örgütsel bağlılık ilişkisi ve bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(2), 97-124.

Folger, R. (1987). Distributive and procedural justice in the workplace. Social Justice Research, 1(2), 143-159.

Folger, R., & Cropanzano, R. (1998). Organizational justice and human resource management, Thousand Oaks: Sage Publications.

Greenberg, J. (1987). A taxonomy of organizational justice theories. Academy of Management Review, 12(1), 9-22.

Greenberg, J. (1990). Organizational justice: Yesterday, today, and tomorrow. Journal of Management, 16(2), 399-432.

Greenberg, J., & Bies, R. J. (1992). Establishing the role of empirical studies of organizational justice in philosophical inquiries into business ethics. Journal of Business Ethics, 11, 433-444.

Hahn, M. H., Lee, K. C., & Seo, Y. W. (2011). Pattern analysis of organizational creativity revelation based on agent-based modeling. International Conference on Management and Service Science, IEEE,1-4.

Hirschman, A. O. (1970). Exit, voice and loyalty. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Homans, G. C. (1961). Social behavior: Its elementary forms. New York: Harcourt, Brace and World.

İçerli, L. (2010). Örgütsel adalet: kuramsal bir yaklaşım. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 5(1), 67-92.

İşcan, Ö. F., & Naktiyok, A. (2004). Çalışanların örgütsel bağdaşımlarının belirleyicileri olarak örgütsel bağlılık ve örgütsel adalet algıları. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 59(1), 181-201.

Jensen, J. V. (1973). Communicative functions of silence. ETC: A Review of General Semantics, 30, 249-257.

Leventhal, G. S. (1980). What should be done with equity theory?. New York: Plenum.

Leventhal, G. S. (1976). Fairness in social relationships. Morristown, NJ: General Learning Press.

Leventhal, G. S., Karuza, J., & Fry, W. R. (1980). Beyond fairness: A theory of allocation preferences. Justice and Social Interaction, 3(1), 167-218.

Mainemelis, C., & Ronson, S. (2006). Ideas are born in fields of play: Towards a theory of play and creativity in organizational settings. Research in Organizational Behavior, 27, 81-131.

Moorman, R. H. (1991). Relationship between organizational justice and organizational citizenship behavior: do fairness perceptions influence employee citizenship?. Journal of Applied Psychology, 76, 845-855.

Morrison, E.W., & Milliken, F. J. (2000). Organizational silence: A barrier to change and development in a pluralistic world. Academy of Management Review, 25(4), 706-725.

Nasurdin, M. A., & Khuan, S. L. (2007). Organizational justice as an antecedent of job performance. Gadjah Mada International Journal of Business, 9(3), 325–343.

Nazari, M. Z., & Shahdadnejad, N. (2011). Barriers to creativity and innovation in the organization's management. Management and Economics, 25, 256-260.

Ng, T. W. H., & Feldman, D. C. (2012). Employee voice behavior: A meta-analytic test of the conservation of resources framework. Journal of Organizational Behavior, 33(2), 216-234.

Niehoff, B. P., & Moorman, R. H. (1993). Justice as a mediator of the relationship between methods of monitoring and organizational citizenship behavior. Academy of Management Journal, 36(3), 527-556.

Özçer, N. (2005). Yönetimde yaratıcılık ve yenilikçilik. İstanbul: Rota Yayınları.

Özdamar, K. (2003). Modern bilimsel araştırma yöntemleri: araştırma planlama, toplum ve örnek seçimi, güç analizi, proje hazırlama, veri toplama, veri analizi, bilimsel rapor yazımı. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Öztürk, A., & Wilemon, D. (2001). Enhancing managerial competencies through organizational creativity. H.U. İktisadi ve İdari Bilimler Fakultesi Dergisi, 19(1), 81-104.

Pinder, C. C., & Harlos, K. P. (2001). Employee silence: Quiescence and acquiescence as responses to perceived injustice. Research in Personnel and Human Resources Management, 20, 331-369.

Suliman, A., & Kathairi, M. A. (2013). Organizational justice, commitment and performance in developing countries: The case of the UAE. Employee Relations, 35(1), 98-115.

Suliman, A. M. T. (2007). Links between justice, satisfaction and performance in the workplace: A survey in the UAE and arabic context. Journal of Management Development, 26(4), 294-311.

Taşkıran, E. (2010). Liderlik tarzının örgütsel sessizlik üzerindeki etkisinde örgütsel adaletin rolü ve bir araştırma. yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Thibaut, J., & Walker, L. (1975). Procedural justice: A psychological analysis. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Van Dyne, L., Ang, S., & Botero, I. C. (2003). Conceptualizing employee silence and employee voice as multidimensional constructs. Journal of Management Studies, 40(6), 1359-1392.

Woodman, R. W., Sawyer, J. E., & Griffin, R. W. (1993). Toward a theory of organizational creativity. Academy of Management Review, 18(2), 293-321.

Yıldırım, F. (2002). Çalışma yaşamında örgüte bağlılık ve örgütsel adalet ilişkisi. yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

following innovations and learning causes us to move forward with the old methods that are still known. To be successful in this profession, it is very important to be individuals with self-efficacy. In this context, academics should isolate themselves from the inertial environment they are in, be aware of their profession and purpose, and publish works with a sustainable production approach. It is thought that the administration at the university should play the leading role in destroying the inertial environment with a dynamic understanding of organizational culture from top to bottom. Also, personal and professional development training should be given within the university. In this way, the number of academicians with professional awareness and self-efficacy can be increased.

The way to be a sustainable academic is also through a good family and school education. In this context, there is a lot of empirical evidence showing that people with higher education family members are successful in their careers (Hargrove et al. 2002; Hargrove et al. 2005; Tracey et al. 2006). In this context, it is seen how important roles family and school education play in a person's career. At this point, families should support and guide their children according to their abilities and interests. For this, it would be appropriate for parents to give importance to their personal development and to do detailed research on the subject. Also, it is a bitter fact that memorization-oriented education, which has been received since childhood, causes serious problems in the future. It is observed that people who are exposed to this training experience serious problems regarding professional development (Yılmaz and Altınkurt 2011). For this purpose, starting from the primary education system in Turkey to be revised to university is strongly recommended.

REFERENCES

Aarrevaara, T. (2010). Academic freedom in a changing academic world. European Review 18(1): 55-69.

Aktaş, Z. (2020). Problems and Solution Suggestions Faced by Women Academic Administrator in Higher Education. Work and Society 1: 269-300.

Altınoluk, D. (2017). Academia as a Gendered Institution: The Construction of Masculinity through “Otherness” of Male Academics. Masculinities Journal (8): 37-58.

Amasralı, A., & Aslan, H. (2017). The relationship between organizational sinism and the levels of burnt of secondary school and high school mathematics teachers. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty (43): 64-92.

Ardiç, K., & Polatci, S. (2008). An application on burnout syndrome academics (EMU Example). Gazi University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal 10(2).

Arı, G. S., & Bal, E. Ç. (2008). The concept of burnout: Its importance in terms of individuals and organizations. Management and Economics: Journal of Celal Bayar University Faculty of Economics and Administrative Sciences 15(1): 131-148.

Armstrong, P. I., Rounds, J., & Hubert, L. (2008). Re-conceptualizing the past: Historical data in vocational interest research. Journal of Vocational Behavior 72(3): 284-297.

Aslan, G. (2010). Faculty members' views on entrepreneurial university and university-industry cooperation concepts. Education Science Society Journal 8(30): 7-22.

Ayçiçegi-Dinn, A., & Caldwell-Harris, C. L. (2011). Individualism–collectivism among Americans, Turks and Turkish immigrants to the US. International Journal of Intercultural Relations 35(1): 9-16.

Aydın, D. (2019). Investigation of the working life characteristics of the turkish society within the framework of Hofstede's dimensions. Management and Political Sciences Review 1(2): 131-151.

Aypay, A. (2003). Restructuring of higher education: The effects of socio-economic and political environments on institutional adaptation in universities. Educational Administration: Theory and Practice. 9 (2): 194-213.

Azevedo, A., Apfelthaler, G., & Hurst, D. (2012). Competency development in business graduates: An industry-driven approach for examining the alignment of undergraduate business education with industry requirements. The International Journal of Management Education, 10(1), 12-28.

Balyer, A. (2011). Academic freedom: Perceptions of academics in Turkey. Education and Science. 36(162): 138-148.

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. Psychological review 84(2): 191-215.

Bathmaker, A. M., & Avis, J. (2005). Becoming a lecturer in further education in England: the construction of professional identity and the role of communities of practice. Journal of Education for Teaching. 31(1): 47-62.

Bayraktar, U. (2017). Women in municipalities, municipality for women. TESEV Good Governance Reports.

Boyle, G. J., Borg, M. G., Falzon, J. M., & Baglioni, A. J. (1995). A structural model of the dimensions of teacher stress. British Journal of Educational Psychology 65 (2): 49-67.

Boyles, J.L. (2016). The Isolation of innovation, Digital Journalism 4(2): 229–246. doi: 10,1080 / 21670811.2015.1022193

Brennan, J. (2007). The Academic Profession and Increasing Expectations of Relevance. In M. Kogan & U. Teichler (Eds.), Key Challenges to the Academic Profession (pp. 19-28). Kasser: Jenior Kassel.

Capel, S. A. (1991). A longitudinal study of burnout in teachers. British Journal of Educational Psychology 61: 36-45.

Cavalli, A., & Teichler, U. (2010). The academic profession: A common core, a diversified group or an outdated idea? European Review 18(1): 1-5. doi:

Cemaloğlu, N., & Kayabaşi, Y. (2007). The Relationship Between The Burnout Level of Teachers Classroom Management and Discipline Models. Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty 27(2): 125-155.

Clark, B. (1987). The Academic Profession: National, Disciplinary and Institutional Settings. London: University of California Press, Ltd.

Clegg, S. (2008). Academic identities under threat? British Educational Research Journal. 34(3): 329-345.

Çuhadar, S. (2020). General Overview of Non-Governmental Organizations and ANKOS. Journal of Ibn Haldun Studies 5(2): 137-151.

Day, C., & Sachs, J. (2004). Professionalism, performativity and empowerment: discourses in the politics, policies and purposes of continuing professional development. In C. Day & J. Sachs (Eds.), International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers (pp. 3-32). Berkshire: Open University Press.

Day, C., Kington, A., Stobart, G., & Sammons, P. (2006). The personal and professional selves of teachers: stable and unstable identities. British Educational Research Journal. 32(4): 601-616.

Demir, R., Türkmen E., Doğan, A. (2015). Examination of Burnout Level of Academics in Terms of Demographic Variables. International Journal of Social Sciences and Education Research 1(4): 1194-1222.

Dick, R. V. & Wagner, U. (2001). Stres and strain in teaching: A structural equation approach. British Journal of Educational Psychology 71: 243-259.

Dikmen, N., & Maden, D. (2012). A research on invisible labor of women academics: example of Ordu University. Istanbul Commerce University Journal of Social Sciences 11(21): 257-288.

Dill, D. D. (1982). The structure of the academic profession: toward a definition of ethical issues. Journal of Higher Education 53(3): 255-267.

Enders, J. (1999). Crisis? What crisis? The academic professions in the 'knowledge' society. Higher Education 38(1): 71-81.

Erben, G. S., & Ötken, A. B. (2014). The role of work-life balance in the relationship between paternalistic leadership and work related well being. Journal of Management and Economics Studies 12 (22): 103-121.

Eriksen, S. H., Nightingale, A. J., & Eakin, H. (2015). Reframing adaptation: The political nature of climate change adaptation. Global Environmental Change. 35: 523-533.

Fidan, Y. (2011). Comparison of public and private managers' time management behaviors. Adıyaman University Institute of Social Sciences Journal 4(6): 47-74.

Friesen, D., Prokop, C. M. ve Sarros, J.C. (1988). Why teacher burnout. Educational Research Quarterly 12 (3): 9-19.

Friesen, D., & Sarros, J. C. (1989). Sources of burnout among educators. Journal of Organizational Behaviour 10: 179-188. https://www.jstor.org/stable/2488243

Gaziel, H. H. (1995). Sabbatical leave, job burnout and turnover intentions among teachers. International Journal of Lifelong Education 14(4): 331-338.

Göker, S. D., & Gündüz, Y. (2017). Accountability and transparency practices in educational supervision process. Ondokuz Mayıs University Journal of Faculty of Education 36(1): 83-93.

Guest, D. (2002). Perspectives on the study of work-life balance. Social Science Information 41(2): 255-279.

Hargrove, B. K., Creagh, M. G., & Burgess, B. L. (2002). Family interaction patterns as predictors of vocational identity and career decision-making self-efficacy. Journal of vocational behavior, 61(2), 185-201.

Hargrove, B. K., Inman, A. G., & Crane, R. L. (2005). Family interaction patterns, career planning attitudes, and vocational identity of high school adolescents. Journal of Career Development, 31(4), 263-278.

Harris, P. R., & Moran, R. T. (1982). Managing cultural synergy. Houston Texas: Gulf Publishing Co.

Henkel, M. (2005). Academic identity and autonomy in a changing policy environment. Higher Education, 49(1-2): 155-176.

Hesselberg, J. (2018). Unlocking Agility: An Insider's Guide to Agile Enterprise Transformation. Addison-Wesley Professional.

Hofstede, G. (1984). Culture's consequences: International differences in work-related values (Vol. 5). sage.

İrey, Ç. (2011). Female labor force universities in Turkey, Selcuk University, a study on female academics (Doctoral dissertation, Selcuk University Institute of Social Sciences).

Karaaslan, S. (2016). Reading Habits in Turkish Education Policy. Information World 17 (1): 104-119.

Karabıyık, L., Eker, M., & Anbar, A. (2008). Determining The Factors That Affect Burnout Among Academicians. Ankara University SBF Journal 63(2): 91-115.

Kharkheli, M. (2019). Methods and Means to Order the Organizations' Workload by Prioritizing Time Management. 7th Mediterranean Interdisciplinary Forum on Social Sciences and Humanities, MIFS 2019. 16-17May, Barcelona, Spain, Proceedings.

Koehler, W. (2006). National Library Associations as Reflected in their Codes of Ethics: Four Codes Examined. Library Management 27(1/2): 83-100. ISSN: 0143-5124

Kogan, M., Teichler, U., & Kassel, G. (2007). Key challenges to the academic profession. Kassel: Jenior.

Kremer, L., & Hofman, J. E. (1985). Teachers' professional identity and burn-out. Research in education. 34(1): 89-95.

Küçükali, B. (2018). Fuzzy AHS and fuzzy AHS-Fuzzy TOPSIS hybrid model application regarding factors causing burnout syndrome in faculty members (Doctoral dissertation, Ankara Yıldırım Beyazıt University Institute of Science).

Ljovkina, A. O., Dusseault, D. L., Zaharova, O. V., & Klochkov, Y. (2019). Managing innovation resources in accordance with sustainable development ethics: Typological analysis. Resources 8(2), 1-17.

Moore, M., & Hofman, J. E. (1988). Professional identity in institutions of higherlearning in Israel. Higher Education. 17(1): 69-79.

Morrison, E. W., & Milliken, F. J. (2000). Organizational silence: A barrier to change and development in a pluralistic world. Academy of Management review 25(4): 706-725.

Nauta, M. M. (2010). The development, evolution, and status of Holland's theory of vocational personalities: Reflections and future directions for counseling psychology. Journal of counseling psychology 57(1): 11.

Nemli, E. (2004). Sustainable development: Environmental and social approaches of companies. Filiz Publishing.

Nieuwoudt, M. J., Wilcocks, J. S., & Kilpert, O. V. (2006). Time perceptions of South African accounting academics. Meditari Accountancy Research 14(2): 17-32.

Ortaş, İ. (2014). Comparison of Turkey and the world of reading book value and their ımpact on our social life. Turkish Librarianship. 28(3): 323-337.

Oyman Bozkurt, N. (2017). Investigation of Power Relations in Higher Education Institutions in the Context of Field Theory. Public Administration Journal: 50 (4).

Özbilgin, M. F., Küçükaltan, B., & Açar, A. (2019). Sycophancy as a factor that corrodes merit in academic life. Business & Management Studies: An International Journal 7(5): 2828-2850.

Özdemir, A. A. (2014). Culture, self-esteem and entrepreneurial intention: A comparison study between American and Turkish university studens. Istanbul University Journal of the School of Business 43(2): 351-367. ISSN: 1303-1732

Parsons, T. (1968). The position of identity in the general theory of action. In C. Gordon & K. J. Gergen (Eds.), The Self in Social Interaction: I Classic and contemporary perspectives (pp. 11-24). Oxford, England: John Wiley & Sons.

Perkin, H. J. (1987). The academic profession in the united kingdom. In B. Clark (Ed.), The Academic Profession: National, Disciplinary and Institutional Settings (pp. 13-59). London: Thw University of California Press.

Smith, K. (2012). Fools, facilitators and flexians: academic ıdentities in marketised environments. Higher Education Quarterly, 66(2): 155-173.

Şevik, S. (2016). Evaluation With A Problematic Approach Of Employment Of Women Academics In Technical Sciences Areas Of Vhss. International Vocational Education and Training Symposium in Higher Education 173-184.

Teichler, U., Arimoto, A., & Cummings, W. K. (2013). The Changing Academic Profession: Major Findings of a Comperative Survey. Dordrecht: Springer Science and Business Media.

Toker, Y. (2020). The mediating role of interests towards complex stem areas between antecedants and vocational fit criteria. Journal of Ankara University Faculty of Language, History and Geography 57(2), 1103-1126.

Tracey, T. J., Lent, R. W., Brown, S. D., Soresi, S., & Nota, L. (2006). Adherence to RIASEC structure in relation to career exploration and parenting style: Longitudinal and idiothetic considerations. Journal of Vocational Behavior 69(2): 248-261.https://doi.org/10.1016/j.jvb.2006.02.001

Tracey, T. J., & Robbins, S. B. (2006). The interest–major congruence and college success relation: A longitudinal study. Journal of Vocational Behavior 69(1): 64-89.

Tülübaş, T. (2017). Occupational identity perceptions of mid-career academics: Collective instrumental case study. (Doctoral dissertation, Kocaeli University Institute of Science).

Türkmen, A. (2018). Cultural Individualism/Collectivism Elements in Sports Brands Promotion: A Case Study on the USA and Turkey Market Examples. ICPESS 2018 PROCEEDINGS Volume 2: Ecomonic Studies 208-214.

Van Iddekinge, C. H., Putka, D. J., & Campbell, J. P. (2011). Reconsidering vocational interests for personnel selection: The validity of an interest-based selection test in relation to job knowledge, job performance, and continuance intentions. Journal of Applied Psychology 96(1): 13.

Volkmann, M. J., & Anderson, M. A. (1998). Creating professional identity: Dilemmas and metaphors of a first-year chemistry teacher. Science Education. 82(3): 293-310.

Wellman, N. (2010). The employability attributes required of new marketing graduates. Marketing Intelligence & Planning 28(7): 908-930.

Williams, K. (2008). Troubling the concept of the ‘academic profession’ in 21st Century higher education. Higher Education. 56(5): 533-544.

Wiltbank, R., Read, S., Dew, N., & Sarasvathy, S. D. (2009). Prediction and control under uncertainty: Outcomes in angel investing. Journal of Business Venturing 24(2): 116-133.

Winter, R. (2009). Academic manager or managed academic? Academic identity schisms in higher education. Journal of Higher Education Policy and Management 31(2): 121-131.

Wood, M. S., Long, A., & Artz, K. (2020). Angel investor network pitch meetings: The pull and push of peer opinion. Business Horizons 63(4): 507-518.

Yıldız, D. Ç., Ceran, D., & Sevmez, H. (2015). Reading Habits Profile of Faculty of Education Students. Uşak University Journal of Social Sciences. 8(3): 141-166.

Yılmaz, K., & Altınkurt, Y. (2011). Prospective teachers' views about the problems of Turkish educational system. International journal of Humanities 8(1): 942-973.

Yılmaz, A., Çelik, A., Abul, A., & Nalçın, A. Z. (2014). Do synergistic leaders overcome organizational inertia? Mediation effect of employee self-efficacy. 22nd National Management and Organization Congress 22: 22-24.

Yılmaz, K., & Altınkurt, Y. (2015). The relationship between occupational professionalism and work-life balance of teachers. Educational Sciences and Application 14 (28): 105-128.

suitable, for the expectation system, but mainly on a sociological level. However, there is a need for concept that brings the forms of deliberation (reciprocity and complementarity) with the type of (a-symmetric) power in a given institution. The concept developed was then transferred to the field of arbitration. At the same time it was also pointed out that complementarity can be applied not only in management, but also in other fields, such as international relations. Anyway, leadership is a form of reduction and a form of social power unfolding. Through leadership, continuity can be transferred into discontinuity, or vice versa; the light planks for this are, in the best case, set beforehand advance by universally valid norms

REFERENCES

Acemoglu, D. and Robinson, J. A. (2012). Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty. New York: Crown.

Adorno, T. W. (1998). Soziologie und empirische Forschung. In: Gesammelte Schriften (Ed. R. Tiedemann), 8, 196-216. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Cave, S. (2012). Immortality: the quest to live forever and how it drives civilization. New York: Crown Publishers.

Cheneval, F. (2015). Demokratietheorien zur Einführung. Junius: Hamburg.

Durkheim, E. (1964). The Elementary Forms of the Religious Life. London: George Allen.

Durkheim, E. (2013). The Division of Labour in Society. London: Palgrave Macmillan.

Ellickson, R. C. (2001). The Evolution of Social Norms: A Perspective from the Legal Academy. In Social Norms (Eds. Hechter, M., & Opp, K.-D.), 35-75. New York: Sage.

Fisher, R., & Ury, W. (2011). Getting to Yes. Negotiating an agreement without giving in. Random Hause Business Books.

Fisher, R., & Ury, W. (1978). International Mediation: A Working Guide; Ideas for the Practitioner. Cambridge: International Peace Academy.

Habermas, J. (1983). Moralbewusstsein und kommunikatives Handeln. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Habermas, J. (1991). Erläuterungen zur Diskursethik. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Hardin, G. (1968). The tragedy of the commons. Science, 162 (3859), 1243-1248. DOI: 10.1126/science.162.3859.1243

Lewicki, R. J., Saunders, D. M., & Barry, B. (2011). Essentials of negotiation. Singapore: McGraw-Hill.

Luhmann, N. (1993). Das Recht der Gesellschaft. Suhrkamp: Frankfurt am Main.

Luhmann, N. (1997). Die Gesellschaft der Gesellschaft. Suhrkamp: Franfurt am Main.

Luhmann, N. (2005). Soziologische Aufklärung. Soziales System, Gesellschaft, Organisation. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Mill, J. S. (1882). A system of logic ratiocinative and inductive. London: Longmans.

Nash, J. (1951). Non-cooperative games. Annals of Mathematics, 54 (2), 286-295.

Sartori, Giovanni (1997). Demokratie Theorie. Darmstadt: Primus.

National Transportation Safety Board (2009). Loss of Thrust in Both Engines After Encountering a Flock of Birds and Subsequent Ditching on the Hudson River. US

Airways Flight 1549. Airbus A320-214, N106US. Accident Report. NTSB/AAR-10/03. PB2010-910403. Weehawken: New Jersey.

Parsons, Talcott (1960). Pattern Variables Revisited: A Response to Robert Dubin. American Sociological Review, 25 (4), 467-483.

Parsons, Talcott (1962). Some Fundamental Categories of the Theory of Action: General Statement. In: Toward a General Theory of Action (Eds. T. Parsons & E. A. Shils.), 1-29. Cambridge: Advard Universtiy Press.

Quy, H.& Vuori, T. (2015). Who Killed Nokia? Nokia Did. Instead Knowledg,. URL: https://knowledge.insead.edu/strategy/who-killed-nokia-nokia-did-4268, (31. 03. 2022).

Rawls, John (1971). A theory of justice. Cambridge: Harvard University Press.

Russell, Bertrand (2009). What I Believe. In: The Basic Writings of Bertrand Russell (Eds. R. E Egner & L. E. Denonn). Routledge: London.

Stallard, M. L., Pankau, J. & Stallard, K. P. (2015). The Competitive Advantage of Connection Culture. Seelbein&Company.

Transportation Safety Boord of Canada (2011). Aviation Investigation Report. A11H0002. Controlled Flight into Terrain. Bradley Air Sercies Limited (First Air). Boeing 737-210C, C-GNWN. Resolute Bay, Nuvavut. Canada.

Weber, Max (1988). Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre. (Ed. J. Winckelmann). Mohr Siebeck: Tübingen.

KAYNAKÇA

Apte, S., & Petrovsky, N. (2016). Will blockchain technology revolutionize excipient supply chain management?. Journal of Excipients and Food Chemicals, 7(3), 910.

Bagozzi, D., Lindmeier, C, (2017), 1 in 10 medical products in developing countries is substandard or falsified, World Health Organization, https://www.who.int/news/item/28-11-2017-1-in-10-medical-products-in-developing-countries-is-substandard-or-falsified, erişim tarihi : 18.04.2022

Balakrishnan, Y. V., 2019. "Blockchain for robust and efficient supply chain", A TCS white paper, https://www.tcs.com/content/dam/tcs/pdf/Industries/life-sciences-and-healthcare/insights/Blockchain-for-a-Robust-and-Efficient-Supply-Chain.pdf (10.05.2022)

Bocek, T., Rodrigues, B. B., Strasser, T., & Stiller, B. (2017, May). Blockchains everywhere-a use-case of blockchains in the pharma supply-chain. In 2017 IFIP/IEEE symposium on integrated network and service management (IM) (pp. 772-777). IEEE.

Bryatov, S. R., & Borodinov, A. A. (2019, May). Blockchain technology in the pharmaceutical supply chain: Researching a business model based on Hyperledger Fabric. In Proceedings of the International Conference on Information Technology and Nanotechnology (ITNT), Samara, Russia, 21-24.

Casassus, B (2017), . Health agency reveals scourge of fake drugs in developing world. Nature . https://doi.org/10.1038/nature.2017.23051 (10.05.2022)

Doyduk, H. B. B., & Tiftik, C. (2017). Nesnelerin interneti: kapsamı, gelecek yönelimi ve iş fırsatları. Third Sector Social Economic Review, 52(3), 127-147.

Glover, D. G., & Hermans, J. (2017). Improving the traceability of the clinical trial supply chain, https://www.appliedclinicaltrialsonline.com/view/improving-traceability-clinical-trial-supply-chain, (10.05.2022).

Health Research Funding, https://healthresearchfunding.org/20-shocking-counterfeit-drugs-statistics/. Erişim Tarihi: 19.04.2022

Idrees, S. M., Nowostawski, M., Jameel, R. ve Mourya, A. K. (2021). Security Aspects of Blockchain Technology Intended for Industrial Applications. Electronics, 10(8), 951. doi:10.3390/electronics10080951

Jamil, F., Hang, L., Kim, K., & Kim, D. (2019). A novel medical blockchain model for drug supply chain integrity management in a smart hospital. Electronics, 8(5), 505.

Kumar, A., Liu, R., & Shan, Z. (2020). Is blockchain a silver bullet for supply chain management? Technical challenges and research opportunities. Decision Sciences, 51(1), 8-37.

Mackey, T. K., & Nayyar, G. (2017). A review of existing and emerging digital technologies to combat the global trade in fake medicines. Expert opinion on drug safety, 16(5), 587-602..

Mattke, J., Hund, A., Maier, C., & Weitzel, T. (2019). How an Enterprise Blockchain Application in the US Pharmaceuticals Supply Chain is Saving Lives. MIS Quarterly Executive, 18(4), 245-262.

Mohammad Tamimi, Balan Sundarakani, Prakash Vel, 2010. "Cold chain logistics implementation strategies", POMS Annual Conference, Canada, 1-15.

Plotnikov, V., & Kuznetsova, V. (2018). The prospects for the use of digital technology "blockchain" in the pharmaceutical market. In MATEC web of conferences, EDP Sciences, Vol. 193, p. 1-6

Reda, M., Kanga, D. B., Fatima, T., & Azouazi, M. (2020). Blockchain in health supply chain management: State of art challenges and opportunities. Procedia Computer Science, 175, 706-709.

Sahoo, M., Singhar, S. S., & Sahoo, S. S. (2020). A blockchain based model to eliminate drug counterfeiting. In Machine Learning and Information Processing, Springer, Singapore, 213-222.

Sylim, P., Liu, F., Marcelo, A., & Fontelo, P. (2018). Blockchain technology for detecting falsified and substandard drugs in distribution: pharmaceutical supply chain intervention. JMIR research protocols, 7(9), e10163, 1-13.

Tseng, J. H., Liao, Y. C., Chong, B., & Liao, S. W. (2018). Governance on the drug supply chain via gcoin blockchain. International journal of environmental research and public health, 15(6), 1055.

Yıldız, A. (2018). Endüstri 4.0 İle bütünleştirilmiş dijital tedarik zinciri. Business and Management Studies: An International Journal, 6(4), 1215-1230.

Yükçü, S., & Gönen, S. (2008). Tedarik zinciri yönetimi ile hedef maliyetlemenin birlikte uygulanabilirliği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (40), 71-83.

Araştırmamızda ister gelişmiş ülkelerde ister gelişmekte olan ülkelerde dijitalleşmenin vergi gelirlerini ciddi anlamda olumlu yönde etkilediğini görmekteyiz.

Çalışmamızda yer verdiğimiz seçili ülke örnekleri, büyük ekonomileri ve geniş ticaret hacmi ile birlikte, gelişmiş dijital vergi idarelerine sahip olmaları ile seçilmektedirler. Örneklerden de görüldüğü gibi, vergi idarelerinin oluşturduğu dijital sistemlerin her biri aynı olmayıp, ülkelerin idare yöntemlerine, ekonomik ve sosyal yapısına, toplumun taleplerine göre farklılık göstermektedir. Mesela, açıkladığımız ülke örneklerinden biri olan Rusya'da, kürkten yapılan ürünlere olan yüksek talep ve bu alanda ticaret boyutunun büyüklüğü, vergi idaresinin dijitalleşmeden yararlanarak sadece bu alanda geçerli ayrı bir sistem yaratmasına neden olmuştur. Vergi idarelerinin geliştirdikleri sistem farklı olsa da elde edilen sonuçlar genel olarak aynı olmuş, kayıtlı gerçek ve tüzel kişilerin sayısı ve vergi gelirleri yükselmiş, vergi açığı ve vergi kaçakçılığı azalmıştır. Pozitif yönde elde edilen bu sonuçlarla birlikte, beyannamelerin ve faturaların sunulması gibi temel hizmetlerin dijital ortamda gerçekleştirilmesi, bazı ülkelerde tamamen, bazı ülkelerde ise geliri belli bir cironun üzerinde olan mükellefler için zorunlu hale getirilmiştir. Mükelleflere önemli ölçüde zaman kazandıran bu uygulamalar, vergi idareleri tarafından yapılan anketlerde memnuniyet oranının ortalama %90'nın üzerinde olmasıyla ve vergi ödeyicilerinin de yeni dijital uygulamaların geliştirilmesi konusunda istekli davranmasıyla sonuçlanmıştır. Dolayısıyla vergi idaresinin dijitalleşmesi aslında tipik bir kazan-kazan uygulamasıdır. Bu sayede hem mükellefin mikro vergi planlamasını kolaylaşmakta hem de devletin makro vergi planlamasını desteklenebilmiş olmaktadır. Dijitalleşen vergi idareleri sayesinde devlet algısı toplum nazarında daha modern bir devlete dönüşmekte ve ayrıca devlet daha hızlı ve az maliyetle vergi toplayabilen bir yapıya da bürünmüş olmaktadır.

KAYNAKÇA

Barbantini, P. V. ve Savini, P. (2018). Digital Transformation in Italy: Between Past and Future. Impact of Digitalisation on The Transformation of Tax Administrations. Budapest: IOTA, https://bit.ly/3LmCkl2, (15.07.2021).

Birinci, N. ve Aydemir, B. (2020). Vergi İdarelerinin Dijitalleşmesi: Vergi İdareleri ve Vergi Mükellefleri Açısından Fırsatlar ve Zorluklar. Vergi Sorunları Dergisi, 43(383): 73-88.

Bozdoğanoğlu, B. (2020). Dijitalleşme Süreci ve Vergilendirme. Ankara: Gazi Kitabevi.

Collard, A. (2018). Embracing Digital Transformation the HMRC Way. Impact of Digitalisation on The Transformation of Tax Administrations. Budapest: IOTA, https://bit.ly/3kfY1an, (15.07.2021).

Dikmen, S. ve Çiçek, H. G. (2020). Vergi İdaresinin Dijital Dönüşümü. Bilişim Çağında Vergi Hukuku. (ss. 153-173). Bursa: Ekin Yayınevi. https://bit.ly/3rajdTe, (08.07.2021).

Ernst & Young. (2019a). Why More Digital Tax Administration May Mean More Risks for Boards. https://go.ey.com/37RIydX, (12.07.2021).

Ernst & Young. (2019b). How Tax Can Shape Transformation. https://go.ey.com/3vRqXep, (13.07.2021).

Ernst & Young. (2019c). How Russia is Using Technology to Transform Tax Administration. https://go.ey.com/3Kk6hkf, (14.07.2021).

Gerger, G. Ç. (2019). Gelir Idarelerinde Dijitalleşme: Yapay Zekâ ve Nesnelerin İnternetine Bir Bakış. Vergi Sorunları Dergisi, 42(364): 43-50.

Global Financial Integrity. (2015). Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2004-2013. https://bit.ly/36XGiSc, (07.07.2021).

Heikura, M. (2018). Digital Transformation Challenges and Possible Solutions Through İnternational Cooperation. Impact of Digitalisation on The Transformation of Tax Administrations. Budapest: IOTA. https://bit.ly/3KtGlD2, (15.07.2021).

HM Revenue & Customs. (2020). Impact of Making Tax Digital for VAT. https://bit.ly/3vcd5Ls, (10.09.2021).

ICAEW. (2019). Digitalisation Of Tax: International Perspectives. https://bit.ly/3vnz3fM, (12.07.2021).

Nazarov, M. A., Mikhaleva, O. L. ve Chernousova, K. S. (2019). Digital Transformation of Tax Administration. In International Scientific Conference "Digital Transformation of the Economy: Challenges, Trends, New Opportunities" (pp. 144-149). Springer, Cham. https://bit.ly/3vo2jDa, (10.09.2021).

OECD. (2016). Technologies for Better Tax Administration: A Practical Guide for Revenue Bodies. https://bit.ly/38wg21m, (07.07.2021).

PWC. (2017). Digital Transformation of Tax Administration. https://pwc.to/3vN4j6T, (07.07.2021).

Volvach, D. ve Solovyev, M. (2018). Tax Administration in the Digital Era: the FTS of Russia Approach. Impact of Digitalisation on The Transformation of Tax Administrations. Budapest: IOTA, https://bit.ly/3kgLPGe, (15.07.2021).

Vuković, M. (2018). Towards the Digitization of Tax Administration. Centre of Excellence of Finance, 30. https://bit.ly/3vhLREd, (08.07.2021).

yaşlıların afet öncesi uyarı sistemlerini kullanabilmesi sağlanmalıdır. Romanya'da hava kalitesi ölçümü yapan uRADMonitor ile Malta Hava Kirlilik Kontrol Sistemi incelendiğinde ise bu sistemlerin uzaktan algılama ile hava kirliliğini kontrol altına alma ve havadaki zehirli gazların konsantrasyonunun envanterini tutma ile toplumu bu konuda anlık bilgilendirme özelliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hava kirliliğinin kontrol altına alınması politikalarının da kirliliğin izlenmesi kadar önem taşımaktadır. Polonya'da ise 2026 yılında tamamlanması planlanan Akıllı Şebeke Sisteminin tamamlanması elektriğin hanelere ve işyerlerine daha ucuz ve hızlı sağlanması ile kayıpları azaltarak verimli kullanılmasını sağlayacaktır. Elektrik tüketiminin devamlı artış gösterdiği dijital çağda elektriğin tasarruflu kullanılması, elektriğin üretilmesinde kullanılan fosil yakıtların da daha az tüketilmesi anlamına geleceğinden dolaylı olarak sera gazı emisyonlarını azaltacaktır. İngiltere'nin Belfast şehrinde 2018 yılında kurulan Glider isimli Hızlı Taşımacılık Sistemi kurulurken şehirde daha hızlı ve kesintisiz ulaşım amaçlanmış, bu sayede bireylerin toplu taşımaya özendirilmesi istenmiştir. Lüksemburg'da 2019 yılında kurulan Döngüsellik Veri Kümesi Girişimi döngüsel ekonominin oluşturulması amacıyla ürünlerin verilerinin işlenmesi, saklanmasını ve paylaşımını amaçlamıştır.

Araştırma kapsamında incelenen örneklerde görüldüğü gibi hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde toplumların afetlerden korunması, daha sürdürülebilir bir çevrede yaşam için sera gazı emisyonlarının ölçümü ve kontrolü, ürünlerin geri dönüşümü ve atıkların azaltılması için döngüsel ekonominin tesisi ile elektriğin verimli kullanılması gibi amaçlarla dijital devlet çözümleri üretilmektedir. İlerleyen dönemlerde teknolojideki gelişmelere bağlı olarak mevcut dijitalleşme uygulamalarının çevresel amaçlarla geliştirilmesi ve kullanımı mümkündür.

KAYNAKÇA

Arfeen, M. I. ve Saranti, D. (2021). Digital Government Strategies for Sustainable Development: A Case Study of Pakistan. Preprints 2021, 2021050725.

Bhat, G. K., Karanth, A., Dashora, L. ve Rajasekar, U. (2013). Addressing Flooding In The City Of Surat Beyond Its Boundaries. Environment and Urbanization, 25(2): 429-441.

Bahn-Walkowiak, B., Magrini, C., Berg, H., Gözet, B., O'Brien, M., Arjomandi, T., Doranova, A., Le Gallou, M., Gionfra, S., Graf, v., Kong, M. A., Jordan, N., Miedziński, M. ve Bleischwitz, R. (2021). Eco-Innovation And Digitalisation: Case Studies, Environmental And Policy Lessons From EU Member States For The EU Green Deal And The Circular Economy: EIO Biennial Report 2020. https://epub.wupperinst.org/frontdoor/deliver/index/docId/7753/file/7753_Eco-Innovation_Digitalisation.pdf, (18.02.2022).

Burlacu, S., Popescu, M. L., Diaconu, A. ve Sârbu, A. (2021). Digital Public Administration for Sustainable Development. European Journal of Sustainable Development, 10(4): 33-33.

Surat Municipal Corporation, Mid-year Population Estimates of Surat Municipal Corporation, https://www.suratmunicipal.gov.in/TheCity/City/Stml13, (11.05.2022).

WeADAPT, End-to-End Early Warning System for Ukai and Local Flood in Surat City-EWS, https://www.weadapt.org/placemarks/maps/view/932, (11.05.2022)

Reliefweb, India: End to End Early Warning System for Ukai and Local Floods in Surat City, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/End%20to%20end%20EWS_Surat.pdf, (11.05.2022).

City of Melbourne, Heatwaves, https://www.melbourne.vic.gov.au/community/safety-emergency/emergency-management/Pages/heatwaves.aspx , (10.05.2022).

Del Río Castro, G., González Fernández, M. C. ve Uruburu Colsa, Á. (2021). Unleashing The Convergence Amid Digitalization And Sustainability Towards Pursuing The Sustainable Development Goals (Sdgs): A Holistic Review. Journal of Cleaner Production.

Environment & Resources Authority-ERA (2019). Malta's National Air Pollution Control Programme 2019, https://ec.europa.eu/environment/air/pdf/reduction_napcp/MT%20final%20NAPCP%2018March20.pdf, (11.05.2022).

ElMassah, S. ve Mohieldin, M. (2020). Digital transformation and localizing the sustainable development goals (SDGs). Ecological Economics, 169, 106490.

EUR-Lex, Ulusal Emisyon Azaltma Taahhütleri (NEC) Direktifi (2016/2284/EU), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.344.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2016:344:TOC, (11.05.2022).

European Environment Agency-EEA, National Emission reduction Commitments Directive https://www.eea.europa.eu/themes/air/air-pollution-sources-1/national-emission-ceilings , (11.05.2022).

European Commission (2019). Poland Rolling Out Smart Grid Infrastructure, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/Poland/poland-rolling-out-smart-grid-infrastructure , (11.05.2022).

European Commission, (2022). The Digital Economy and Society Index (DESI 2021), https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi, (28.04.2022).

European Union (2019). Luxembourg Launched "Circularity Dataset Initiative" Supported By Major International Industry Leaders, https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/strategies/luxembourg-launches-circularitydataset-initiative-supported-major-international-industry-leaders, (28.04.2022).

European Commission (2019). Poland Rolling Out Smart Grid Infrastructure, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/Poland/poland-rolling-out-smart-grid-infrastructure , (11.05.2022).

Fenech, S., Aquilina, N. J. ve Vella, R. (2021). COVID-19-Related Changes In NO2 And O3 Concentrations And Associated Health Effects In Malta. Frontiers in Sustainable Cities, 1.

International Trade Administration, Poland Smart Grid https://www.trade.gov/market-intelligence/poland-smart-grid, (1.05.2022).

Romanian Startups, Uradmonitor Environmental Pollution Monitoring https://www.romanianstartups.com/startup/uradmonitor/, (11.05.2022).

Scott, S. (3 September 2018) Belfast's Glider System - How It Works As Buses Hit The City's Roads, https://www.belfastlive.co.uk/news/belfast-news/belfasts-glider-system-how-works-15103454 , (11.05.2022).

TWI2050 - The World in 2050 (2019). The Digital Revolution and Sustainable Development: Opportunities and Challenges. Report prepared by The World in 2050 initiative.

International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA), Laxenburg, Austria. www.twi2050.org

uRADMonitor, https://www.uradmonitor.com/, (11.05.202).

Victoria Department of Health, Heat Health Alerts, https://www.health.vic.gov.au/environmental-health/heat-health-alerts, (10.05.2022).

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI KAPSAMINDA

BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİ

VE

KİLİT DENETİM KONULARI

Dr. Neriman POLAT ÇELTİKCİ

TÜRKİYE DENETİM STANDARTLARI KAPSAMINDA

BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİ

VE

KİLİT DENETİM KONULARI

Dr. Neriman POLAT ÇELTİKCİ

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler MYO
Orcid: 0000-0002-0267-9972
npceltikci@akdeniz.edu.tr

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-97-5

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Varlığımı kıymetlendiren aileme teşekkürlerimle…

ÖN SÖZ[1]

Bu çalışma, Uluslararası/Türkiye denetim standartları kapsamında yürütülen denetim faaliyetinin kalitesine yönelik uygulamaları, denetim sürecini, BDS 701 standardının gerekliliklerini ve denetçi raporlaması hususlarını ele almaktadır.

Dr. Neriman POLAT ÇELTİKCİ

[1] Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi M. Serdar ATAY danışmanlığında yürütülen ve Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan "BDS 701 Kapsamında Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetim Kalitesine Etkisi" İsimli Doktora Tezinden Üretilmiştir."

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 6
KISALTMALAR DİZİNİ 10
TABLOLAR DİZİNİ 12
ŞEKİLLER DİZİNİ 12
GRAFİKLER DİZİNİ 12
EKLER DİZİNİ 13
GİRİŞ 14

BİRİNCİ BÖLÜM

BAĞIMSIZ DENETİMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1 Bağımsız Denetime Duyulan İhtiyaç, Yararları ve Gelişimi 17
1.1.1 Bağımsız Denetime Duyulan İhtiyaç 17
1.1.2 Bağımsız Denetimin Yararları 19
1.1.3 Bağımsız Denetimin Tarihi ve Gelişimi 20
1.2 Bağımsız Denetimin Tanımı, Amacı ve Tarafları 21
1.2.1 Bağımsız Denetimin Tanımı ve Özellikleri 21
1.2.2 Bağımsız Denetimin Amacı, Kapsamı ve Tarafları 23
1.2.3 Bağımsız Denetim Hizmetleri 23
1.3 Türkiye'de Bağımsız Denetim Uygulamaları 26
1.3.1 Bağımsız Denetimin Koşulları 26
1.3.2 Bağımsız Denetimde Yetkilendirme 28
1.3.2.1 Bağımsız Denetim Kuruluşunun Yetkilendirilmesi 28
1.3.2.2 Bağımsız Denetçilerin Yetkilendirilmesi 30
1.3.3 Bağımsız Denetim Ekibi ve Yeterlikleri 31
1.3.4 Bağımsız Denetime Tabi Olma Koşulları 32
1.3.4.1 Bağımsız Denetime Tabi Şirketler 32
1.3.4.2 Uygulamaya İlişkin Esaslar 34
1.4 Genel Kabul Görmüş Denetim Standartları 34
1.4.1 Genel Standartlar 35
1.4.2 Çalışma Alanı Standartları 37
1.4.3 Raporlama Standartları 38
1.4.4 Denetimde Standart Belirleyici Kurumlar ve Düzenlemeleri 40
1.4.4.1 Uluslararası Kuruluşlar ve Düzenlemeleri 40
1.4.4.2 Ulusal Kuruluşlar ve Düzenlemeleri 43

İKİNCİ BÖLÜM

DENETİM STANDARTLARI KAPSAMINDA BAĞIMSIZ DENETİM SÜRECİ VE KALİTE

2.1 Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçilere Yönelik Kalite Unsurları 47
2.1.1 Kalite Kontrol Sistemi 47
2.1.1.1 Kalite Kontrol Sistemi Kavramı 47
2.1.1.2 Kalite Kontrol Sisteminin Unsurları 50
2.1.2 Bağımsız Denetçilere Yönelik Etik Kurallar ve Temel Kavramlar 53
2.1.2.1 Etik Kurallar 53
2.1.2.2 Mesleki Muhakeme 54
2.1.2.3 Bağımsızlık 56
2.1.2.4 Mesleki Şüphecilik 56
2.2 Bağımsız Denetim Faaliyetine Yönelik Kalite Unsurları 57
2.2.1 Denetim Faaliyetinin Kalite Kontrolü 57
2.2.2 Denetimin Bağımsız Denetim Standartlarına Uygun Olarak Yürütülmesi 59
2.2.2.1 Denetim Sürecine Yönelik Temel Kavramlar 61
2.2.2.1.1 Denetim Kanıtı 61
2.2.2.1.2 Denetim Riski 61
2.2.2.1.3 Önemli Yanlışlık Riski 62
2.2.2.1.4 Tespit Edememe Riski 63
2.2.2.2 Risk Değerlendirme Süreci 64
2.2.2.2.1 Yeni Müşteri Kabulü veya Mevcut Müşteri İle Devam Kararı 65
2.2.2.2.2 Ön Denetim Çalışmaları 69
2.2.2.2.3 Denetimin Planlanması 72
2.2.2.2.4 İç Kontrol Sisteminin Gözden Geçirilmesi 78
2.2.2.3 Riske Karşılık Verme Süreci 87
2.2.2.3.1 Hesap Bakiyelerinin ve İşlemlerin Denetlenmesi 87
2.3 Denetçi Raporlamasına Yönelik Kalite Unsurları 92
2.3.1 Yeni Denetçi Raporlaması Düzenlemeleri 92
2.3.1.1 Denetimin Tamamlanması 95
2.3.1.2 Görüş Oluşturma ve Raporlama 106
2.3.2 Yeni Denetçi Raporlaması Uygulama Sonrası İnceleme Çalışmaları 108

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİLİT DENETİM KONULARI (KDK)

3.1 KDK Kavramı ve KDK Bildiriminin Amaçları 110
3.2 KDK Bildirimine Yönelik Yaklaşımlar 111
3.3 KDK'nın Bağımsız Denetim Sürecinde Değerlendirilmesi 116
3.3.1 KDK'nın Belirlenmesi ve Azami Düzeyde Dikkat Gerektiren Konular. 116
3.3.1.1 "Önemli Yanlışlık" Riski Daha Yüksek Olarak Değerlendirilen veya Ciddi Riskli Olduğu Belirlenen Alanlar 118
3.3.1.2 Yönetimin Önemli Yargılarını İçeren Finansal Tablo Alanlarına İlişkin Önemli Denetçi Yargıları 119
3.3.1.3 Muhasebe Tahmininin Niteliği ve Finansal Tablolara Alınmasının Değerlendirilmesi 120
3.3.1.4 Dönem İçinde Gerçekleşen Önemli Olay veya İşlemlerin Denetime Olan Etkileri 122
3.3.1.5 En Çok Önem Arz Eden Konuların Değerlendirilmesi 122
3.3.2 KDK ve Üst Yönetimden Sorumlu Olanlarla Kurulacak İletişim 124
3.3.3 KDK ve Belgelendirme 125
3.4 KDK'nın Raporlama Sürecinde Değerlendirilmesi 126
3.4.1 KDK'nın Bildirilmesi 126
3.4.1.1 Denetçi Raporunda Ayrı Bir Bölüm Olarak Raporlanması 126
3.4.1.2 Münferit Kilit Denetim Konularının Açıklanması 127
3.4.1.3 Finansal Tablo Dipnotlarına Atıfta Bulunulması 128
3.4.2 KDK Bildiriminin Niteliği 129
3.4.3 KDK Olarak Belirlenen Bir Konunun Denetçi Raporunda Bildirilmediği Durumlar 130
3.4.4 KDK'nın Açıklanması ile Denetçi Raporunda Yer Alması Gereken Diğer Unsurlar Arasındaki Etkileşim 130
3.4.5 Diğer Durumlarda KDK Bölümünün Şekli ve İçeriği 130
3.4.6 KDK Prosedürlerinin Açıklanması 131
3.4.7 En Çok Bildirimi Yapılan KDK'lar 132

KAYNAKÇA 135

EKLER 140

KAYNAKÇA

Ajao, O. S.; Jayeoba, O. O. & Ajibade, A. T. (2016). Evolution and Development of Auditing. *Unique Journal of Business Management Research,* Vol. 3(1), April, pp. 032-040.

Arens, A. A.; Elder, R. J. & Beasley, M. S. (2008). Auditing and Assurance Services: An Integrated Approach, 12th ed. Prentice Hall. New Jersey.

Ciğer, A.; Vardar, G. Ç. & Kınay, B. (2019). Bağımsız Denetçi Raporlarında Yer Alan Kilit Denetim Konularının Analizi: Borsa İstanbul Örneği. *Mali Çözüm Dergisi,* 29(153), ss.115-119.

Collings, S. J. (2011). Interpretation and Application of International Standards on Auditing, John Wiley and Sons Ltd. Publication United Kingdom.

Davies, M. & Aston, J. (2011). Auditing Fundamentals. Pearson Education Limited. Financial Times Prentice Hall. England.

Dikson, S. (2020). An Overview of KAMs. Audit Analytics. (Erişim) https://blog.auditanalytics.com/an-overview-of-kams-2019/, 01 Kasım 2020.

Doğan, A. (2018). Bağımsız Denetimde Yeni Bir Yaklaşım: Kilit Denetim Konuları. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(1); 65-89, https://doi.org/10.31460/mbdd.355378

Glover, S. M. & Prawitt, D. F. (2014). Enhancing Auditor Professional Skepticism: The Professional Skepticism Continuum. *American Accounting Association, Current Issues in Auditing,* Volume 8, Issue 2.

Gören, İ.; Atakan, N.; Efe, Ş. & Özbaran, M. H. (2003). Denetimde Kalite Yönetimi Güvencesi Kontrolü. Araştırma/İnceleme/Çeviri Dizisi. Sayıştay Yayın İşleri. Ankara.

Güredin, E. (2014). Denetim ve Güvence Hizmetleri. Türkmen Kitabevi,14.bs., İstanbul.

Güvemli, O. & Birecikli, M. (2011). Türkiye'de Bağımsız Muhasebe Denetiminin Gelişim Süreci 1990-2011. *MUFTAV Dergisi,* ss.173-174.

Haftacı, V. (2016). Muhasebe Denetimi, 4.bs, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Hayes, A. (2020). Quality Control. (Erişim) https://www.investopedia.com/terms/q/quality-control.asp, 20 Eylül 2020.

Hayes, R.; Dassen, R.; Schilder, A. & Wallage, P. (2005). Principles of Auditing. Second Edition. Pearson Education Limited.

Ivan, I. (2016). The Importance of Professional Judgement Applied in The Context of The International Financial Reporting Standards. *Audit Financiar,* Vol. XIV, no. 10(142), ss.1135.

Johnstone, K. M.; Gramling, A. A. & Rittenberg, L. E. (2014). Auditing A Risk-Based Approach To Conductıng A Quality Audit. Ninth Edition. South-Western. Cengage Learning

Karacan S. & Uygun, R. (2016). Denetim ve Raporlama. Umuttepe Yayınları. 2.bs. Kocaeli

Kendir, K. (2010). Kalite ve Yönetim Sistemi. (Erişim) http://kaliteliyonetim.blogspot.com/2010/07/kalite-yonetim-sistemi.html, 26 Mayıs 2020, ss.1

Kenton, W. (2019). What is Adequate Disclosure?. (Erişim) https://www.investopedia.com/terms/a/adequate-disclosure.asp, 10 Ekim 2020.

Kibar, A. F. (2018). Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Asimetrik Bilgi Sorunsalı ve Çözüm Yolları. (Erişim) https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/594383, 7 Kasım 2019. ss.192.

Kumar, E. P. & Mohan, Dr. B. 2015). Origin And Development of Auditing. *Paripex - Indian Journal of Research*, Volume : 4, Issue, ss.43.

Kurt, Z. (2019). BDS 701 Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi: Kamuyu Aydınlatma Platformunda Yayımlanan 2017-2018 Yılları Bağımsız Denetçi Raporlarının İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.İstanbul. ss.97.

Lucy, J. & Partners, P. (2010). The Value of An Audit to Small And Medium Sized Businesses. (Erişim) httpps://www.pitcher.com.au/sites/default/files/downloads/Discussion%20Paper%20%20the%20Value%20of%20an%20Audit.pdf, 10 Kasım 2019, ss.3.

Mckeon, J. (2019). More to Discover with CAMs. (Erişim) https://blog.auditanalytics.com/more-to-discover-with-cams/, 17 Nisan 2020.

Melnyk, N. (2013). History Of Origins And Development of System of International Accounting. *Journal of Europe An Economy*, Vol. 12 (№ 4). December, ss.488.

Memiş, T. (2015). Şirketler Hukukunda Denetim. *EÜ. Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XVI, S. 3-4 (2012) ss.172-173.

Messier, W. F.; Glover, S. M. & Prawitt, D. F. (2017). Auditing & Assurance Services: A Systematic Approach. Tenth Edition. Published by McGraw-Hill Education, New York.

Moroney, R.; Campbell, F. & Hamilton J. (2017). Auditing: A Practical Approach. 3rd Edition. John Wiley & Sons Australia, Ltd.

Motahary, H. & Emami, T. (2016). Key Audit Matters - The Answer? : An Exploratory Study İnvestigating Auditors Possibilty to Accomplish The Purpose of The New Audit Report. Unpublished Master's Thesis. Department of Business Studies. Uppsala University Spring Semester.

Montgomery, D. (2015). Auditor Reporting Project. IAASB, Press Release. 15 Jan.

O'regan, D. (2004). Auditor's Dictionary. John Wiley & Sons. Inc. Hoboken. New Jersey,. I.Title. pp.217.

Pardillo, J. C. (2019). Business Communication. E-Book Edition. Oakville on Canada: Society Publishing.

Selimoğlu S. K.; Özbirecikli, M. & Uzay, Ş. (2017). Bağımsız Denetim. Nobel Kitabevi. 2. Baskı. Ankara.

Tek Z. & Çetinkaya, E. M. (2019). İç Denetim. (Erişim) https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/06/6850-C413C0E25DB23B61DC010B749CDE47F1528FD734.pdf, 10 Kasım 2019.

Tuncer, N. (2019). Denetimin Değeri. KPMG, (Erişim) https://sayistay.gov.tr/en/Upload/files/panel/3%20Denetimin%20De%C4%9Feri-Nesrin%20Tuncer%20sunum.pdf, 29 Ekim 2020.

Türel, A. & Türel A. (2016). Yeni Denetim Raporlarının Finansal İletişime Etkileri. Muhasebe Enstitüsü. In book: Seçmeler. ss.103.

Usul, H. (2015). Bağımsız Denetim. Detay Yayıncılık. 2.bs., Ankara.

Uygun, R. (2010). Bağımsız Denetim Kalitesinin Kontrolü. (Erişim) http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/rahmiuygun/008/, 02 Ağustos 2017.

Üstündağ, S. (2000). Muhasebe Standartları Oluşturulması Süreci. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, Nisan, ss.31-57.

Vik, C. & Walter, M.C. (2017). The Reporting Practices of Key Audit Matters in The Big Five Audit Firms in Norway. Unpublished Master's Thesis. BI Norwegian Business School. Oslo. ss.6.

Whittington, O. R. & Pany, K. (2016). Principles of Auditing & Other Assurance Services.Twentieth Edition. Published by McGraw-Hill Education. New York.

Yereli, A. (2016). Türkiye'de Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Bağımsız Denetim Sistemi ve Kalite Uygulamaları. Gazi Kitabevi. Ankara.

Zencirkıran, S. (2015). Uluslararası Muhasebe ve Denetim Standartlarının Ulusal Düzeydeki Mevzuat ile İlişkisi: Türkiye Örneği. *Sayıştay Dergisi,* Sayı: 98/Temmuz-Eylül.

YARARLANILAN KURUM VE MEVZUAT KAYNAKLARI

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Resmî Gazete. Sayı 27846.

660 sayılı KGK'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamesi Resmî Gazete. Sayı 28103.

ACCA. (2018). Key Audit Matters: Unlocking The Secrets of The Audit.

ACCA. "Auditors' Reports To Those Charged With Governance", (Erişim) https://www.accaglobal.com/lk/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/p7/technical-articles/auditors-reports-governance.html. 25 Ekim 2020.

AICPA. (1980). Adequacy of Disclosure in Financial Statements. (Erişim) https://www.aicpa.org/content/dam/aicpa/research/standards/auditattest/downloadabledocuments/au-00431.pdf. 10 Ekim 2020.

Bağımsız Denetim Yönetmeliği (BDY), Resmî Gazete, Sayı 28509.

IAASB. (2014). A Framework For Audit Quality, Key Elements That Create An Environment For Audit Quality. (Erişim) https://www.iaasb.org/publications/framework-audit-quality-key-elements-create-environment-audit-quality-3. 10 Haziran 2020.

IAASB. (2015a). Auditor Reporting - Key Audit Matters. (Erişim) https://www.ifac.org/system/files/publications/files/Auditor-Reporting-Toolkit-KAM-Overview.pdf. 15 Kasım 2019.

IAASB. (2015b). Auditor Reporting. (Erişim) https://www.iaasb.org/projects/auditor-reporting. 15.Kasım 2019.

IAASB. (2015c). New and Revised Auditor Reporting Standards and Related Conforming Amendments. (Erişim) https://www.ifac.org/system/files/uploads/IAASB/Audit%20Reporting-At%20a%20Glance-final.pdf. 12 Kasım 2019.

IAASB. (2016). Auditor Reporting. (Erişim) https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-KAMPublication-for-Audit-Committees-and-Finance-Executives_0.pdf. 01 Mart 2020.

IFAC. (2018). Who We Are. (Erişim) https://www.ifac.org/who-we-are/membership. 24 Kasım 2019.

KGK. (2021). Faaliyet Raporu

KGK. Türkiye Denetim Standartları Külliyatı. 2019 ve 2020 Seti.

KPMG. (2016). (Erişim) https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2016/08/bagimsiz-denetci-raporlarinin-gelecegi.html, 29 Kasım 2019.

PCAOB. (2013). (Erişim) https://pcaobus.org/Rulemaking/Docket034/Release_2013-005_ARM.pdf, 10 Nisan 2019.

PWC. (2017). Understanding A Financial Statement Audit. (Erişim) https://www.pwc.com/im/en/services/Assurance/pwc-understanding-financial-statement-audit.pdf , 25 Ekim 2020.

Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkındaki Tebliğ (Seri: X, No: 22)

Türk Dil Kurumu (TDK). 2019.

DİĞER İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.accountancyage.com/rankings/top-25-international-networks-2021/ (Erişim) 9 Kasım 2022.

https://www.accountingedu.org. (Erişim) 09 Ekim 2019.

https://www.accountingverse.com/articles/big-4-accounting-firms.html. (Erişim) 9 Kasım 2022.

http://www.finansaleksen.com.tr/genis-acidan-bagimsiz-denetim/. (Erişim) 19 Eylül 2020.

http://www.iaasb.org/.(Erişim) 29 Ekim 2020.

https://www.ifac.org/. (Erişim) 29 Ekim 2020.

https://www.investopedia.com/ask/answers/041615/what-are-some-examples-inherent-risk.asp.(Erişim) 08 Kasım 2020.

http://www.kap.org.tr. (Erişim) 01 Kasım 2020.

http://www.kgk.gov.tr. (Erişim) 2019 - 2020.

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/11/20221130-14.pdf. (Erişim) 8 Aralık 2022.

http://www.sistemglobal.com.tr/bagimsizdenetim.html. (Erişim) 10 Kasım 2019.

AVRUPA BİRLİĞİ BAĞLAMINDA KÜRESEL EKONOMİK GELİŞMELER

Editörler

Prof. Dr. Hatice ERKEKOĞLU
Kayseri Üniversitesi, UBF, UTL Bölümü
herkekoglu@gmail.com

Prof. Dr. Kıvanç Halil ARIÇ
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF, UTL Bölümü
halilaric@gmail.com

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-04-3

Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

1. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNİN MAASTRİCHT KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ..... 1
Prof. Dr. Hatice ERKEKOĞLU, Prof. Dr. Kıvanç Halil ARIÇ, Arş. Gör. Rabia ÖZAT

2. GRİ MODEL İLE EKONOMİK BÜYÜME ÖNGÖRÜSÜ: AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ İÇİN BİR UYGULAMA.....20
Doç. Dr. Serkan TAŞTAN

3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE YÜKSEK TEKNOLOJİLİ ÜRÜN İHRACATININ ÇEVRESEL KALİTE VE EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....32
Doktorant Büşra ÖZER AKSOY, Uzman Kevser İNCE, Doç. Dr. Fatma ÜNLÜ

4. AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE EKONOMİK POLİTİKA BELİRSİZLİĞİ VE MAKROEKONOMİK PERFORMANS İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME.....51
Doç. Dr. Serap BARIŞ, Dr. Öğr. Üyesi Hilal ŞEKER

5. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YENİLENEBİLİR ENERJİ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKALARI.....69
Doç. Dr. Filiz KUTLUAY TUTAR, Doktora Öğrencisi, Merve EKİCİ

6. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ RİSKİ ÜZERİNE BİR ANALİZ.....87
Doç. Dr. Yunus Emre BİROL, Doç. Dr. Bünyamin DEMİRGİL

7. ENTROPİ TEMELLİ COPRAS YÖNTEMİ İLE AB ÜLKELERİNİN ENDÜSTRİ 4.0 DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....104
Prof. Dr. Hatice ERKEKOĞLU, Doktorant Burcu YILMAZ

8. BİLGİ EKONOMİSİ BAĞLAMINDA AVRUPA BİRLİĞİ'NİN YAPISI: KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ.....127
Doç. Dr. Serkan TAŞTAN, Prof. Dr. Kıvanç Halil ARIÇ

9. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN BÖLGESEL İNOVASYON POLİTİKALARI KAPSAMINDA AKILLI UZMANLAŞMA STRATEJİLERİ.....139
Doç. Dr. Filiz KUTLUAY TUTAR, Doktora Öğrencisi, Merve EKİCİ

10. TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ DIŞ TİCARETİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....155
Dilek ŞAHİN, Savaş DURMUŞ

11. DIŞ TİCARET VERİLERİ ÜZERİNDEN TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ KARŞILAŞTIRILMASI.....175
Doç.Dr.Bünyamin DEMİRGİL, Doç.Dr.Yunus Emre BİROL

12. AVRUPA BİRLİĞİNİN REKABETÇİ POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE DİJİTAL PİYASALAR ve DİJİTAL FİNANSALLAŞMA.....187
Dr. Öğr. Üyesi Tuba GÜLCEMAL

13. AVRUPA BANKACILAR BİRLİĞİNİN ROLÜ VE FİNANSAL SAĞLAMLIK İLE BANKA KARLILIĞI İLİŞKİSİ.....201
Doç. Dr. Ferhat PEHLİVANOĞLU, Dr. Zeynep NARMAN

14. TİCARİ DIŞA AÇIKLIĞIN YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİ ÜZERİNE ETKİSİ: AB ÜLKELERİ İÇİN EKONOMETRİK BİR ANALİZ.....215
Doç. Dr. Mustafa Necati ÇOBAN

Birlik üyesi ülkelerin enflasyon, faiz oranı, kamu borcu ve bütçe açıkları konusuna genel perspektifte bakıldığında ele alınan beş dönem ve dört ekonomik kriter için referans değerleri yakalayarak en iyi ekonomik göstergelere sahip olan ülkelerin ikinci kümede yer alan İsveç ve Lüksemburg olduğu görülmektedir. Kamu borç açıklarında Birliğin 10 üyesi (Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, İsveç, Letonya, Lüksemburg, Polonya, Romanya ve Slovakya), bütçe açıklarında Birliğin sadece 2 üyesi (İsveç ve Lüksemburg), faiz oranında Birliğin 10 üyesi (Almanya, Avusturya, Belçika, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İsveç ve Lüksemburg), enflasyon oranında ise Birlik üyesi ülkelerden sadece İrlanda beş dönemde de referans değerleri sağlayarak ekonomik ve parasal birlik unsurlarını yerine getirmiş olduğu göze çarpmaktadır. Faiz oranı kriterinde üye ülkelerin çoğunluğunda yıllar geçtikçe ortalama faiz oranlarını yakaladığı görülürken bütçe açıkları konusunda ülkelerin kriterden uzaklaştığı görülmektedir. Fiyat istikrarını koruma konusunda kriteri sağlayan ülkelerin sayısı artarken kamu borçları konusunda kriteri sağlayan ülkelerin ise azaldığı görülmektedir.

Ekonomik ve parasal birlik için hem üye ülkelerin hem de aday ülkelerin mali ve parasal politikalarına önem vermeleri birliğin güçlü ve sağlıklı bir şekilde devamlılığı için ayrıca ülkelerin de ekonomik ve parasal refahları için önem arz etmektedir. Özellikle enflasyon ve faiz kriterlerinde ülkelerin farklı kümelenmeler oluşturduğu düşünülürse fiyat istikrarındaki düzensizliklerin ortadan kaldırılmasının ve faiz oranlarının en düşük faize sahip ülkelere göre azaltılmasının ülkeler açısından faydalı olacağı açıktır. Aday ülkeler de kendi makroekonomik kriterlerinde ne kadar iyileştirmeler yaparlarsa AB hedeflerine o kadar yakınlaşacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Atik, H. (2015). Türkiye'de 6360 ve 6447 Sayılı Kanunlarla Kurulan Büyük Şehirlerin Göreli Kalkınma Düzeyleri. *TISK Akademi* , ss. 370-389.

Atik, H., & Ünlü, F. (2019). Endüstri 4.0'a Dönüşüm Süreci: Avrupa Birliği Ülkelerinin Performansı Üzerine Ampirik Bir Analiz. *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, ss. 145-168.

Bayraktutan, Y. (2017). *Uluslararası İktisat.* Kocaeli: Umuttepe Yayın.

Bayraktutan, Y., & Bayraktar, Y. (2004). Yakınlaşma Kriterleri Bağlamında AB Genişlemesi ve Türkiye. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , ss. 1-17.

Bektaş, Ç., & Saraç, Ö. (2021). Maastricht Kriterleri Avrupa Birliği'nin Geleceğinin Teminatı mı? Almanya - Britanya - İspanya - Yunanistan Analizi (1998-2018). *Sosyoekonomi* , ss. 383-406.

Berberoğlu, B. (2010). Bilgi Toplumu ve Bilgi Ekonomisi Oluşturma Yolunda Türkiye ve Avrupa Birliği. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, ss. 11-131.

Çakmak, Z., Uzgören, N., & Keçek, G. (2015). Kümeleme Analizi Teknikleri ile Illerin Kültürel Yapilarina Göre Siniflandirilmasi ve Değişimlerinin Incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 1-21.

Çütçü, İ., & Yaşar, M. (2016). Brexit Sonrası Türkiye–AB Ilişkileri: Maastricht Kriterleri Bağlaminda Karşilaştirmali Bir Analiz. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* , ss. 800-817.

Dura, C., & Atik, H. (2007). *Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Türkiye.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Erkekoğlu, H. (2007). AB'ye Tam Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Üye Ülkeler Karşısındaki Göreli Gelişme Düzeyi: Çok Değişkenli İstatistiksel Bir Analiz. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 28-50.

Günay, A., & Özen, A. (2002). Avrupa Birliği'nde Mali Disiplinin Sağlanmasına Yönelik Maastricht Kriterlerinin Anayasal İktisat Perspektifinden Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , ss. 66-82.

İmer Ertunga, E. (2013). *Avrupa'da Ekonomik ve Parasal Birlik ve Türkiye.* Ankara: İmaj Yayınevi.

Karluk, R. S., & Tonus, Ö. (1998). Avrupa Para Birliği, Euro ve Geleceği. Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, ss. 261-292.

Kılıç, S. B. (2005). Avrupa Birliği'ne Üye ve Aday Ülkelerin Bazı Temel Makro Ekonomik Kriterlere Göre Sınıflandırılması: Çok Kriterli Karar Alma Analizine Dayalı Bir Modelin Tahmini. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss. 339-352.

Masca, M. (2017). Economic Performance Evaluation of European Union Countries by TOPSIS Method. *North Economic Review*, ss. 83-94.

Nakip, M. (2006). *Pazarlama Araştırmaları Teknikler ve (SPSS Destekli) Uygulamalar.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Nakip, M. (2013). *Pazarlamada Araştırma Teknikleri ve SPSS Uygulamaları.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Oğuz, S., Çetiner, Ö., & Yalçıntaş, D. (2020). Avrupa Birliği'ne Aday ve Potansiyel Aday Ülkelerin Ekonomik Göstergelerinin TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 17-28.

Oğuz, S., Yalçıntaş, D., & Çetiner, Ö. (2020). Avrupa Birliği'ne Aday ve Potansiyel Aday Ülkelerin Ekonomik Göstergelerinin TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 17-28.

Özdamar, K. (2018). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi.* Eskişehir: Nisan Kitapevi.

Özden, Ü. H. (2011). Topsıs Yöntemi ile Avrupa Birliğine Üye ve Aday Ülkelerin Ekonomik Göstergelere Göre Siralanmasi . *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , ss. 215-236.

Sevgin, H., & Kundakcı, N. (2017). TOPSIS ve MOORA Yöntemleri ile Avrupa Birliği'ne Üye Olan Ülkelerin ve Türkiye'nin Ekonomik Göstergelere Göre Sıralanması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, ss. 87-107.

Seyidoğlu, H. (2017). *Uluslararası İktisat Teori Politika Ve Uygulama.* İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Soukiazis, E., & Castro, V. (2005). How the Maastricht criteria and the Stability and Growth Pact affected real convergence in the European Union A panel data analysis. *Journal of Policy Modeling*, ss. 385–399.

Tatıdil, H. (1996). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz.* Ankara: Cem Web Ofset Ltd. Sti.

Tunçsiper , B., & Yakut, Ş. (1998). Avrupa Birliği'nin Ekonomik Parasal Birlik Hedefi ve Türkiye'nin Uyumu. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss. 100-119.

Uysal, F. N., Ersöz, T., & Ersöz, F. (2017). Türkiye'deki Illerin Yaşam Endeksinin Çok Değişkenli Istatistik Yöntemlerle Incelenmesi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, ss. 49-65.

Yavuz, H., & Yavuz , S. (2015). Türkiye'nin AB'ye Üyelik Sürecinin Mali Göstergeler Açisindan AB'nin Yeni Üye Ülkeleriyle Karşilaştirilmasi. *Sakarya İktisat Dergisi*, ss. 81-94.

Yılmaz, Ö., & Kaya, V. (2005). Genişleme Sürecindeki Avrupa Birliği: Ekonomik Performansa Dayali Kümeleme Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss. 361-376.

5. Sonuç

Bu çalışmada, 27 Avrupa birliği ülkesinin ekonomik büyümeleri gri öngörü modelleri ile analiz edilmiştir. Az sayıda gözlem ile basit hesaplamalar yardımıyla tahmin edilebilen GM(1,1) gri modeli reel GSYH verilerinin modellenmesi ve öngörüsünde kullanılmıştır. GM(1,1) modelinin tahmininde iki farklı yaklaşım izlenmiştir. Öncelikle modelin tahmininde veri setinin tümü kullanılmış devamında belirli sayıdaki son gözlemden hareketle model tahmini yapılarak RGM(1,1) modeli belirlenmiştir. Bu doğrultuda yapılan karşılaştırma sonucunda, genel olarak son dört gözlemin kullanılması ile tahmin edilen RGM(1,1) modelinin, tüm gözlemlerin tahmin aşamasında kullanıldığı GM(1,1) modelinden daha iyi kestirim ve öngörü performansına sahip olduğu görülmüştür.

RGM(1,1) modelinin tüm ülkeler için, GM(1,1) modelinin ise Yunanistan dışında kalan ülkeler için yüksek doğruluk düzeyinde kestirimler sağladığı görülmüştür. Gerçekleştirilen öngörüler bağlamında değerlendirildiğinde, RGM(1,1) modelinden 20 ülke için daha düşük RMSE, MAE ve MAPE değerleri elde edilmiştir. Bu açıdan, RGM(1,1) modeli GM(1,1) modeline kıyasla yine daha başarılıdır. Sonuç olarak, İrlanda dışında kalan ülkeler için her iki modelden en azından birinin çoğunlukla her ikisinin öngörüleri güvenilirdir. Dolayısıyla ülkelerin makroekonomik politikaları belirlenirken bu öngörülerden faydalanılabileceği söylenebilir.

Kaynakça

Akay, D., & Atak, M. (2007). Grey prediction with rolling mechanism for electricity demand forecasting of Turkey. *Energy*, *32*(9), 1670–1675. https://doi.org/10.1016/j.energy.2006.11.014

Cheng, M. (2019). A Grey CES Production Function Model and Its Application in Calculating the Contribution Rate of Economic Growth Factors. *Complexity*, *2019*, e5617061. https://doi.org/10.1155/2019/5617061

Chia-Nan, W., & Van-Thanh, P. (2015). An Improved Nonlinear Grey Bernoulli Model Combined with Fourier Series. *Mathematical Problems in Engineering*, *2015*, e740272. https://doi.org/10.1155/2015/740272

Deng, J. L. (1982). Control Problems of Grey System. *Systems and Control Letters*, 5, 288-294.

Kayacan, E., Ulutas, B., & Kaynak, O. (2010). Grey system theory-based models in time series prediction. *Expert Systems with Applications*, *37*(2, 2), 1784–1789. https://doi.org/10.1016/j.eswa.2009.07.064

Liao, Y., Wang, X., & Wang, J. (2022). Application of Fractional Grey Forecasting Model in Economic Growth of the Group of Seven. *Axioms*, *11*(4, 4), 155. https://doi.org/10.3390/axioms11040155

Li, C. (2021). Macroeconomic Short-Term High-Precision Combined Forecasting Algorithm Based on Grey Model. *Security and Communication Networks*, *2021*, e7026064. https://doi.org/10.1155/2021/7026064

Li, S., & Wu, N. (2021). A new grey prediction model and its application in landslide displacement prediction. *Chaos, Solitons & Fractals*, *147*, 110969. https://doi.org/10.1016/j.chaos.2021.110969

Liu, S., & Lin, Y. (2011). *Grey Systems* (Vol. 68). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-16158-2

Onalan, O., & Basegmez, H. (2018). Estimation of economic growth using Grey Cobb-Douglas production function: An application for US economy. *Journal of Business Economics and Finance*, *7*(2, 2), 178–190. https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2018.840

Pao, H.-T., Fu, H.-C., & Tseng, C.-L. (2012). Forecasting of CO2 emissions, energy consumption and economic growth in China using an improved grey model. *Energy*, *40*(1), 400–409. https://doi.org/10.1016/j.energy.2012.01.037

Phan, V.-T., Malara, Z., & Nguyen, N. T. (2020). Using Fourier Series to Improve the Discrete Grey Model (1, 1). In M. Hernes, K. Wojtkiewicz, & E. Szczerbicki (Eds.), *Advances in Computational Collective Intelligence* (pp. 99–109). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-63119-2_9

Tien, T.-L. (2009). A new grey prediction model FGM(1, 1). *Mathematical and Computer Modelling*, *49*(7, 7), 1416–1426. https://doi.org/10.1016/j.mcm.2008.11.015

Wang, C., & Cao, Y. (2021). Forecasting Chinese economic growth, energy consumption, and urbanization using two novel grey multivariable forecasting models. *Journal of Cleaner Production*, *299*, 126863. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.126863

Elde edilen ampirik bulgular, yüksek teknoloji ürün ihracatının çevresel kalite ve ekonomik büyüme üzerinde pozitif yönlü etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle, yüksek teknolojili ürün ihracatındaki artışlar bir yandan ekonomik büyümeye katkı sağlarken, diğer yandan emisyon hacmini artırarak çevresel kaliteyi azaltmaktadır. Bu temel bulgular; Falk (2007), Yoo (2008), Kılavuz ve Topcu (2012), Telatar vd. (2016) ve Şahin vd.'nin (2019) çalışmalarında ulaştığı bulgularla büyük oranda tutarlılık göstermektedir.

Bu çalışmada, yüksek teknolojili ürün ihracatının çevresel kalite ve ekonomik büyüme üzerindeki etkileri makro boyutta analiz edilmiştir. Verilerin elde edilebilirliği kriterine bağlı olarak, teknolojinin sektörel etkileri dikkate alınarak söz konusu bağlantılar mikro bazda araştırılabilir. Ayrıca çevresel kaliteyi temsil etme kabiliyeti daha güçlü değişkenlerin tespit edilmesi halinde bu değişkenler ile analizler tekrarlanabilir.

KAYNAKÇA

Abbasi, K. H., Shahbaz, M., Jiao, Z. & Tufail, M. (2021). How Energy Consumption, Industrial Growth, Urbanization, and CO2 Emissions Affect Economic Growth In Pakistan? A Novel Dynamic ARDL Simulations Approach. *Energy*, 221, 1-12.

Afzal, M. & Hussain, I. (2010). Export-Led Growth Hypothesis: Evidence from Pakistan. *Journal of Quantitative Economics*, 8 (1), 130-147.

Altıntaş, H., (2013). Türkiye'de Birincil Enerji Tüketimi, Karbondioksit Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(1), 263-294.

Bbaale, E. & Mutenyo, J. (2011). Export Composition and Economic Growth in Sub-Saharan Africa: A Panel Analysis. *Consilience: The Journal of Sustainable Development*, 6 (1), 1-19.

Beşer, N. & Soyyiğit, S. (2019). The Effects of High Technology Export and Per Capita Income on Carbon Emission: An Investigation on G20 Countries. *Business and Economic Horizons*, 15(4), 542-559.

Bilgili, F., Kuşkaya, S., Ünlü, F. & Gençoğlu, P. (2022). Export Quality, Economic Growth and Renewable-Nonrenewable Energy Use: Non-Linear Evidence through Regime Shifts. *Environmental Science and Pollution Research*, 29 (24), 36189-36207.

Canbay, Ş. (2020). Investigating The Effect of Turkey's High-Tech Exports on The Economic Growth Using the Structural Break ARDL Bounds Testing. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (74). 865-878.

Cole, M. A. (2006). Does Trade Liberalization Increase National Energy Use? *Economics Letters*, 92, 108-112.

Değer, M. K. & Doğanay, M. A. (2016). Yükselen Piyasa Ekonomilerinde İhracat ve Ekonomik Büyüme İlişkileri: Panel Veri Analizleri (1996-2014). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi,* 12 (2), 55-71.

Dinh, C.H., Ngo, Q. T. & Nguyen, T.T. (2021). Medium- and High-Tech Export and Renewable Energy Consumption: Non-Linear Evidence from the ASEAN Countries. *Energies,* 14(15), 4419.

Ergün, S. & Atay Polat, M. (2015). OECD Ülkelerinde CO2 Emisyonu, Elektrik Tüketimi Ve Büyüme İlişkisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 45, 115-141.

European Commission, (2022). Eco-innovation,https://ec.europa.eu/environment/ecoap/about-action-plan/union-funding-programmes (Erişim tarihi: Nisan 2022).

Falk, M. (2007). High-Tech Exports and Economic Growth in Industrialized Countries. *Applied Economics Letters*, 16 (10), 1025-1028.

Fosu, A. K. (1990). Export Composition and the Impact of Exports on Economic Growth of Developing Economies. *Economics Letters*, 34 (1), 67-71.

Greenaway, D., Morgan, W. & Wright, P. (1999). Exports, Export Composition and Growth. *Journal of International Trade and Economic Development*, 8(1), 41-51.

Hadri, K. (2000). Testing for Stationarity in Heterogeneous Panel Data. *The Econometrics Journal*, *3*(2), 148-161.

Han, M. & Zhou, Y. (2022). The Impact of High-Tech Product Export Trade on Regional Carbon Performance in China: The Mediating Roles of Industrial Structure Supererogation, Low-Carbon Technological Innovation, and Human Capital Accumulation. *Environmental Science and Pollution Research*, 29, 31148–31163.

Im, K. S., Pesaran, M. H. & Shin, Y. (2003), Testing for Unit Roots in Heterogeneous Panels, *Journal of Econometrics*, 115 (1), 53-74.

Johansen, S. (1988), Statistical Analysis of Cointegration Vectors, *Journal of Economic Dynamics and Control,* 12 (2), 231-254.

Kabaklarli, E., Duran, M.S. & Telli Üçler, Y. (2018). High-Technology Exports and Economic Growth: Panel Data Analysis for Selected OECD Countries. *Wydawnictwo Naukowe Akademii WSB*, 6(2), 47-60.

Kılavuz, E. & Altay Topcu, B. (2012). Export and Economic Growth in the Case of the Manufacturing Industry: Panel Data Analysis of Developing Countries. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 2 (2), 201-215.

Levin, A., Lin, C. F. & Chu, C. S. J. (2002). Unit Root Tests in Panel Data: Asymptotic and Finite Sample Properties. *Journal of Econometrics,* 108(1), 1-24.

Li, L., Hong, X. & Peng, K. (2018). A Spatial Panel Analysis of Carbon Emissions, Economic Growth and High-Technology Industry in China. *Structural Change and Economic Dynamics.* 49, 83-92.

Maddala, G. S. & Wu, S. (1999). A Comparative Study of Unit Root Tests with Panel Data and A New Simple Test, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61 (1), 631-652.

Nazlıoğlu, Ş. (2010). Makro İktisat Politikalarının Tarım Sektörü Üzerindeki Etkileri: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Bir Karşılaştırma. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kayseri.

Öztürk, İ. & Acaravcı, A. (2010). CO_2 Emissions, Energy Consumption and Economic Growth In Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews,* 14, 3220-3225.

Pao, H.T. & Tsai, C-M. (2010). CO_2 Emissions, Energy Consumption and Economic Growth in BRIC Countries. *Energy Policy*, 38, 7850–7860.

Pedroni, P. (1999). Critical Values for Cointegration Tests in Heterogeneous Panels with Multiple Regressors, *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61 (S1), 653-670.

Pedroni, P. (1999). Critical Values for Cointegration Tests in Heterogeneous Panels with Multiple Regressors. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61 (1), 653- 670.

Pedroni, P. (2000). Fully Modified OLS for Heterogeneous Cointegrated Panels, Advances in *Econometrics*, 15, 93-130.

Pedroni, P. (2001). Purchasing Power Parity Tests in Cointegrated Panels, *Review of Economics and Statistics*, 83 (4), 727-731.

Pedroni, P. (2004). Panel Cointegration: Asymptotic and Finite Sample Properties of Pooled Time Series Tests with An Application to the PPP hypothesis, *Econometric Theory*, 20 (03), 597-625.

Sadorsky, P. (2011). Trade and energy consumption in the Middle East. *Energy Economics*, 33, 739-749.

Shao, W., Li, F., Cao, X., Tang, Z., Bai, Y. & Yang, S. (2020). Reducing Export-Driven CO_2 and PM Emissions in China's Provinces: A Structural Decomposition and Coordinated Effects Analysis. Journal of Cleaner Production, 274, 123101.

Şahin, B. (2019). Impact of High Technology Export on Economic Growth: An Analysis on Turkey. *Journal of Business, Economics and Finance (JBEF)*, 8(3), 165-172.

Telatar, O. M., Değer, M. K. & Doğanay, M. A. (2016). Teknoloji Yoğunluklu Ürün İhracatının Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği (1996: Q1-2015: Q3). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30 (4), 921-934.

Ünlü, F. (2013). Avrupa Birliği Yenilik Karnesi ve Türkiye: Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 42, 161-192.

Vohra, R. (2001). Export and Economic Growth: Further Time Series Evidence from Less-Developed Countries. *International Advances in Economic Research*, 7 (3), 345-350.

Waheed, R., Sarwar, S. & Mighri, Z. (2020). Role of High Technology Exports for Energy Efficiency: Empirical Evidence in the Context of Gulf Cooperation Council countries. *Energy & Environment*. 32(5), 803-819.

Wang, S.S., Zhou, D.Q., Zhou, P. & Wang, Q. W. (2011). CO_2 Emissions, Energy Consumption and Economic Growth in China: A Panel Data Analysis. *Energy Policy*, 39, 4870–4875.

Weber, S., Gerlagh, R., Mathys, N.A. & Moran, D. (2021). CO_2 Embodied in Trade: Trends and Fossil Fuel Drivers. *Environmental Science and Pollution Research*, 28, 27712-27730.

World Bank, World Bank Data Team, https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators (Date of Access: May 2022).

Yalman, İ. N. (2019). Yüksek Teknolojili Ürün İhracatı, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, Enerji Tüketimi ve Karbon Emisyonunun Ekonomik Büyüme İle İlişkisi: BRICS-T Ülkeleri Örneği. *S.C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20 (2), 1-23.

Yıldız, G. A. & Adıyaman, G. (2021). Yüksek Teknolojili Ürün İhracatının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Üst-Orta Gelirli Ülkeler İçin Panel Veri Analizi. *Verimlilik Dergisi*, 3, 249-261.

Yoo, S. H. (2008). High-Technology Exports and Economic Output: An Empirical Investigation. *Applied Economics Letters*, 15 (7), 523-525.

enflasyon arasındaki ilişkinin 1990'ların ortalarından sonlarına doğru pozitiften negatife doğru değiştiğini bulgulamıştır.

- ✓ *Model 2 (İşsizlik ve EPB):* İşsizlik ve EPB arasında %1 anlamlılık düzeyinde beklendiği üzere pozitif ilişki tespit edilmiştir. Belirsizlik yüksek olduğunda tüketim ve yatırım harcamaları düşeceğinden işsizlik de artabilecektir. Leduc ve Liu (2016), belirsizlik yüksek olduğunda işsizlik oranlarının da yüksek olduğunu ve bunun tüketim ve harcama talebinin azalmasına yol açtığını göstermektedir. Caggiano ve diğerleri (2017), belirsizliğin işsizlik üzerindeki etkisini önceki çalışmalarda tahmin edilenden daha önemli bulmuş ve EPB'nin özellikle durgunluk dönemlerinde işsizlik oynaklığına önemli ölçüde katkıda bulunduğunu göstermiştir.

- ✓ *Model 3 (Cari açık ve EPB):* Cari açık ve EPB arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

- ✓ *Model 4 (Ekonomik büyüme ve EPB):* Ekonomik büyüme ve EPB arasında %5 anlamlılık düzeyinde negatif ilişki bulgulanmıştır. Bloom'a (2009) göre belirsizlik ekonomik büyümeyi düşürerek tüm ekonomiyi etkilemektedir. Literatür kısmında verilen pek çok çalışma (4 nolu dipnot), EPB'nin ekonomik büyüme üzerinde anlamlı negatif etkisini doğrulamaktadır.

Sonuç olarak EPB'nin enflasyon, işsizlik ve büyüme üzerinde etkileri olduğu belirlenmiştir. Burada elde edilen sonuçlar açısından EPB, hükümetler ve firmalar tarafından ciddiye alınmalıdır. Ekonomi yönetimleri belirsizliği bir risk faktörü olarak değerlendirmelidir. Çünkü yüksek EPB'nin yol açacağı yüksek işsizlik ve daha yavaş ekonomik büyüme, ekonomilerde hem makro hem de mikro seviyelerde sıkıntıya neden olabilir. Bu nedenle hükümetler, belirsizliği azaltmak ve daha önce bahsedilen sonuçları en aza indirmek için daha net, öngörülebilir ve daha basit politikalar tasarlamalıdır.

Kaynakça

Ahir, H., Bloom, N. & Furceri, D. (2018). The World Uncertainty Index (No. w29763). *National Bureau of Economic Research.* Paper No. 29763

Akkuş, Ö. (2017). Ekonomik Politika Belirsizliği ve Politik İstikrarsızlığın Büyüme Üzerindeki Etkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 27–42.

Alada D., (2000). İktisat Felsefesi ve Belirsizlik, İstanbul: Bağlam Yayınları,

_____, (2012). Keynes'in İktisat Felsefesinde Belirsizlik Kavramının Yeri Üzerine Düşünceler, İstanbul: Kalkedon Yayınları, s. 151 – 184.

Alkan, B. (2018). Ekonomide Belirsizlik ve Türkiye İçin Bir Belirsizlik Endeksi Önerisi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Sayısal Yöntemler Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Alexopoulos, M., & Cohen, J. (2009). Uncertain times, uncertain measures. *University of Toronto Department of Economics Working Paper*, *352*(7), 8.

Al-Thageb S. A. & Algharabali B.G., (2019). Economic Policy Uncertainty: A Literature Review. *The Journal of Economic Asymmetries,* 20 (C).

Baker, S. R., Bloom, N., & Davis, S. J. (2012). *Policy uncertainty: a new indicator* (No. 362). Centre for Economic Performance, LSE.

Baker, S.R., Bloom N. & Davis S. J. (2013). Measuring Economic Policy Uncertainty, *EPU_BBD_2013.pdf (policyuncertainty.com)*, Erişim Tarihi: 03.03.2022.

Baker, S. R., Bloom, N. & Davis, S. J. (2016). Measuring Economic Policy Uncertainty. *The Quarterly Journal of Economics*, *131*(4), 1593-1636.

Balcilar, M., Gupta, R. & Segnon, M. (2016). The role of economic policy uncertainty in predicting US recessions: A mixed-frequency markov-switching vector autoregressive approach. Economics the open-access. Open-Assessment E-Journal, 10(27), 1–20.

Baltagi, B. H. (1998). Panel data methods. In *Handbook of applied economic statistics* (pp. 311-323). CRC Press.

Benati, L. (2014). Economic Policy Uncertainty, The Great Recession, and The Great Depression. *economic policy uncertainty.dvi*. Erişim Tarihi: 03.03.2022

Bernanke, B. S. (1983). Irreversibility, Uncertainty, and Cyclical Investment. *Quarterly Journal of Economics*, 98, 85– 106.

Bhagat, S, Ghosh, P. & Rangan, S. P. (2013). Economic Policy Uncertainty and Economic Growth in India. *Indian Institute of Management Bangalore*, Working Paper No: 407, 1-20.

Bloom, N. (2009). The Impact of Uncertainty Shocks. E*conometrica*, 77 (3), 623-685.

Brown, K. D., Harlow, W. V. & Tinic, S. M. (1988). Risk aversion: Uncertain Information, and Market Efficiency. *Journal of Financial Economics*, 22, 355−385.

Brogaard, J. & Detzel, A. (2015). The asset-pricing implications of government economic policy uncertainty. *Management Science*, 61(1), 3–18

Caggiano, G., Castelnuovo, E., & Figueres, J. M. (2017). Economic policy uncertainty and unemployment in the United States: A nonlinear approach. Economics Letters,151, 31–34.

Cerda, R., Silva, Á. & Valente, J.T. (2018). Impact of Economic Uncertainty in A Small Open Economy: The Case of Chile. *Journal Applied Economics*, 50: 26, 2894-2908.

Čižmešija, M., Lolić, I. & Sorić, P. (2017). Economic Policy Uncertainty Index and Economic Activity: What Causes What. *Croatian Operational Research Review*, 8: 563-575.

Dakhlaoui, I. & Aloui, C. (2016). The Interactive Relationship Between the US Economic Policy Uncertainty and BRIC Stock Markets, *International Economics*, 146, 141–157.

Daştan, M. & Karabulut, K. (2022). Küresel ekonomik politika belirsizliklerinin makroekonomik aktivite üzerindeki etkileri: Türkiye örneği. *Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences*, *36*(1).

Davis, S. J. (2016). An Index of Global Economic Policy Uncertainty. *National Bureau of Economic Research,* (No. w22740).

Dima, B., Dincă, M.S., Dima M.S. & Dincă, G. (2017). Does Economic Policies Uncertainty Affect Economic Activity? Evidences from The Unıted States of America. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 20:1, 60-74.

EPB (2022). Econonmic Policy Uncertainity Index, https://www.policyuncertainty.com/index.html, Erişim Tarihi: 03.03.2022

Ferrara, L. & Guérin, P. (2016). What Are The Macroeconomic Effects of High-Frequency Uncertainty Shocks. *Bank of Canada Staff Working Paper*, WP No: 2016-25, 1-44.

Friedman M. (1968). The Role of Monetary Policy. *American Economic Review*, 58 (1), 1-17.

Fontaine, I., Razafindravaosolonirina, J., & Didier, L. (2018). Chinese Policy Uncertainty Shocks and The World Macroeconomy: Evidence From STVAR, *China Economic Review,* https://doi.org/10.1016/j.chieco Erişim Tarihi: 03.03.2022

Gemici, E. (2020). Ekonomi Politikası Belirsizliği ile G7 Ülke Borsaları Arasındaki İlişki, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Yıl/Year:10, Sayı/Issue:20,

Gavaldón, A., Hirschbühl D., Onorante L., & Saiz L. (2020). Economic Policy Uncertainty in The Euro Area: An Unsupervised Machine Learning Approach, *ECB Working Paper Series*, No:2359

Gürgün, G., (2020). Belirsizlik Kavramı, Belirsizlik Ölçütleri ve Belirsizliğin Makroekonomik Etkileri Üzerine Bir İnceleme, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 34(1): 21-38, DOI: 10.16951/atauniiibd.428508

Hardouvelis, G. A., Karalas, G. I., Karanastasis, D. & Samartzis, P. (2018). Economic Policy Uncertainty, Political Uncertainty and The Greek Economic Crisis. SSRN: *https://www.researchgate.net/publication/324670581* Erişim Tarihi: 04.02.2022

Jones, P. M. & Olson, E. (2013). The Time-Varying Correlation Between Uncertainty, Output, and Inflation: Evidence From a DCC-GARCH Model. *Economics Letters*, 118(1), 33-37.

Karamelikli H. & Bayar Y. (2016). Makroekonomik ve Finansal İstikrarın Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. ICAFR 16 Özel Sayısı

Kaya O. (2018). Economic Policy Uncertainty In Europe, Detrimental to Capital Markets and Bank Lending, *Deutsche Bank Research*, January 23

Ko, J.-H. & Lee, C.-M. (2015). International Economic Policy Uncertainty and Stock Prices: Wavelet Approach. *Economics Letters*, 134, 118–122.

Korkmaz, Ö., & Güngör, S. (2018). Küresel ekonomi politika belirsizliğinin borsa istanbul'da işlem gören seçilmiş endeks getirileri üzerindeki etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(ICEESS'18), 211-219.

Krol R. (2014). Economic Policy Uncertainty and Exchange Rate Volatility, *International Finance* 17:2, 2014: pp. 241–255

Lawson, T. (1988). Probability and Uncertainty in Economic Analysis. *Journal of Post Keynesian Economics* 11(1), 38-65.

Leduc, S., & Liu, Z. (2016). Uncertainty shocks are aggregate demand shocks. Journal of Monetary Economics, 82, 20–35.

Lee, S. (2015). Macroeconomic Uncertainty and It's Impact on Economic Activity: Investigating TwoDifferentMeasures..*http://www.revecap.com/encuentros/trabajos/l/pdf/182.pdf* Erişim Tarihi: 07.03.2022

Lovato, C. (2013). On The Impact of Economic Policy Uncertainty Shocks on Macroeconomic Expectations in The United States. *Anno Accademico*, 2012/13. No: 1010635, 1-67.

Luk P., Cheng M., Phillip N., & Wong K. (2018). Economic Policy Uncertainty Spillovers in Small Open Economies: The Case of Hong Kong, *Pacific Economic Rewiev*, DOI: 10.1111/1468-0106.12283

Manela, A. & Moreira, A. (2017). News Implied Volatility and Disaster Concerns. *Journal of Financial Economics*, 123(1), 137–162.

Manteu, C. & Serra, S. (2017). Impact of Uncertainty Measures on The Portuguese Economy. *Economic Bulletin and Financial Stability Report Articles and Banco de Portugal Economic Studies*, 2951, https://www.bportugal.pt/sites/default/files/anexos/papers/ree201706_e.pdf, (Erişim Tarihi: 09.03.2022.

Moulton, B., & Randolph, W. (1989). Alternative tests of the error components model. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 685-693.

Nowzohour, L. & Stracca, L. (2017). More Than a Feeling: Confidence, Uncertainty and Macroeconomic Fluctuations. *European Central Bank (ECB)*, Working Paper Series No 2100, 1-57.

Özoğuz, A. (2009). Good Times or Bad Times? Investors' Uncertainty and Stock Returns, *The Review of Financial Studies*, v.22, n. 11.

Pazarlıoğlu, M. & Gürler, K. Ö. (2007). Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 44(508): 35-43.

Rice, A., Vehbi, T., & Wong, B. (2018). Measuring Uncertainty and It's Impact on The New Zealand Economy. *Reserve Bank of New Zealand Analytical Note Series*,ISSN/ISBN**:**ISSN 2230-5505

Rodrik, D. (1991). Policy Uncertainty and Private Investment, *Journal of Development Economics,* Vol. 36, No. 2, pp. 229-42.

Sorić, P. & Lolić, I.(2017). Economic Uncertainty and It's Impact on The Croatian Economy. *Public Sector Economics*, 41:4, 443-477.

Sum V. (2013). Economic Policy Uncertainty in The United States and Europe: A Cointegration Test, *International Journal of Economics and Finance*, Vol. 5, No. 2

Stockhammar, P., & Österholm, P. (2016). Effects of US policy uncertainty on Swedish GDP growth. *Empirical Economics*, *50*(2), 443-462. Tsai, I.-C. (2017), The Source of Global Stock Market Risk: A Viewpoint of Economic Policy Uncertainty, *Economic Modelling*, 60, 122–131.

Yalçınkaya Ö., & Aydın, H.İ. (2017). Ekonomik ve Politik Belirsizliğin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: G-7+BRC Ülkeleri Üzerine Bir Panel Veri Analizi (1997-2015), *Ege Akademik Bakış*, c.17, s.3

Yalçınkaya Ö. (2019), Küresel Ekonomik, Politik ve Jeopolitik Belirsizliklerin Makroekonomik Etkileri: Türkiye Ekonomisi Üzerine SVAR Analizi (1992:Q1-2018Q:2), Journal of Yasar University, 14/53, 56-73.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2016), Panel Veri Ekonometrisi (Stata Uygulamalı), Genişletilmiş 3. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2020). Panel Zaman Serileri Analizi (Stata Uygulamalı), 3. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Zalla, R. (2017). Economic Policy Uncertainty in Ireland. *Atlantic Economic Journal*, 45, 269-271.

konusunda son derecede mücadeleci bir tavır sergilemesini sağlamıştır. AB iklim değişikliği ile mücadele kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi, Kyoto Protokolü ve Paris İklim Sözleşmesi gibi önemli uluslararası sözleşmelerde yer almış ve dolayısıyla üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmiştir. AB, 2030 İklim Hedef Plânı adlı raporunda küresel sıcaklıkların ani bir şekilde arttığını dile getirmiştir. Avrupa'nın 2050 yılına kadar 'iklim değişikliği açısından nötr bir kıta haline gelmek' hedefini gerçekleştirmeye yönelik kararlı adımlar atmaya devam etmektedir. AB'nin temiz bir enerjiye sahip olması, enerji ithalatının azaltılması ve modernize edilmiş bir Avrupa ekonomisine ulaşması için yenilenebilir enerji alanına yatırımlarını artırması gerekmektedir. İklim değişikliği ile mücadele konusunda ise 2030 ve 2050 hedeflerinin gerçekleştirilmesi kapsamında başarılı bir liderlik yürütmeye devam etmekte ve bu alana yönelik projeleri desteklemektedir.

Kaynakça

AKİB. (2021). AB Emisyon Ticareti Sistemi. file:///C:/Users/prmm/Downloads/AB%20Emisyon%20Ticareti%20Sistemi.pdf (Erişim Tarihi: 02.04.2022).

Bayraç, H. N., & Çildir, M. (2017). AB Yenilenebilir Enerji Politikalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 201-212.

Berry, T., & Jaccard, M. (2001). The Renewable Portfolio Standard: Design Considerations and an Implementation Survey. *Energy Policy*, 29: 263-277.

Birchfield, V.L. (2015). Coercion with Kid Gloves? The European Union's Role in Shaping a Global Regulatory Framework for Aviation Emissions. *Journal of European Public Policy,* 22(9), 1276-1294.

Blok, K. (2006). Renewable Energy Policies in The European Union. *Energy Policy*, 34(3), 251-255.

Çelikkaya, A. (2017). Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Yenilenebilir Enerjiye Sağlanan Teşvikler Üzerine Bir İnceleme. *Sayıştay Dergisi*, Sayı:104, 1-26.

Djerf-Pierre, M., Cokley, J., & Kuchel, L. J. (2015). Framing Renewable Energy: A Comparative Study of Newspapers in Australia and Sweden. *Environmental Communication*, 1-22.

Erdoğan, S. (2018). İklim Değişikliğine Karşı Verilen Küresel Mücadele ve Avrupa Birliği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 703-718.

European Commission. (2013). Progress Towards Achieving The Kyoto and EU 2020 Objectives. https://ec.europa.eu/clima/system/files/2016-11/com_2013_698_en.pdf (Erişim Tarihi:10.04.2022).

European Commission. (2014). Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions, a Policy Framework for Climate and Energy in the Period from 2020 to 2030, Brussels. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0015&from=EN (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

European Commission. (2016). Directive of The European Parliament and of The Council. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:151772eb-b7e9-11e6-9e3c-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF (Erişim Tarihi: 15.04.2022).

European Commission. (2019). The European Green Deal. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f 01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF (Erişim Tarihi: 20.04.2022).

European Commission. (2020a). EU Climate Target Plan 2030. file:///C:/Users/prmm/Downloads/EU_Climate_Target_Plan_2030_Building_a_modern__sustainable_and_resilient_Europe.pdf.pdf (Erişim Tarihi: 11.04.2022).

European Commission. (2020b). A New Circular Economy Action Plan for a Cleaner and More Competitive Europe. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN (Erişim Tarihi: 23.04.2022)

European Commission. (2020c). Circular Economy Action Plan. https://ec.europa.eu/environment/pdf/circular-economy/new_circular_economy_action_plan.pdf (Erişim Tarihi: 23.04.2022).

European Commission ve IRENA. (2018). Renewable Energy Prospects for The European Union. file:///C:/Users/prmm/Downloads/IRENA_REmap_EU_2018.pdf (Erişim Tarihi: 16.05.2022).

European Union. (2009). EU 2020 Climate and Energy Package. https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2020-climate-energy-package_en#renewable-energy--national-targets (Erişim Tarihi: 09.05.2022).

Eurostat. (2022a). Share of Energy from Renewable Sources: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NRG_IND_REN__custom_2675015/default/table?lang=en (Erişim Tarihi: 12.05.2022).

Eurostat. (2022b). Energy Statistics-Quantities. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/envir?lang=en&subtheme=nrg.nrg_quant.nrg_quanta.nrg_t.nrg_ti&display=list&sort=category&extractionId=NRG_TI_SFF (Erişim Tarihi: 11.05.2022).

Eurostat. (2022c). Net Greenhouse Gas Emissions. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SDG_13_10__custom_2718334/default/table?lang=en (Erişim Tarihi: 14.05.2022).

Faura, J.C. (2022). European Union Policies and Their Role in Combating Climate Change Over the Years. *Air Quality, Atmosphere & Health,* 1-8.

Fırat, D., Hoca, Y., & Bozkurt, K. (2021). Avrupa Birliği Politikaları Çerçevesinde Yenilenebilir Enerji ve Türkiye. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), 743-763.

Frondel, M., Ritter, N., Schmidt, C.M., & Vance, C. (2010). Economic Impacts from the Promotion of Renewable Energy Technologies: The German Experience. *Energy Policy,* 38: 4048–4056.

Gerritsen, M. (2015). Renewable Energy Policy in The European Union. *European Policy Review*, 1(2), 3-30.

Haines, A., & Scheelbeek, P. (2020). European Green Deal: A Major Opportunity for Health Improvement. *The Lancet,* DOI: 10.1016/S0140-6736(20)30109-4.

IEA. (2015). Energy Policies of IEA Countries: Spain. https://iea.blob.core.windows.net/assets/2b3ca35b-3ff7-4c70-b59c-7093ac4b1b51/IDR_Spain2015.pdf (Erişim Tarihi: 02.05.2022).

IRENA. (2022). Renewable Capacity Statistics 2022, The International Renewable Energy Agency, Abu Dhabi. file:///C:/Users/prmm/Downloads/IRENA_RE_Capacity_Statistics_2022.pdf (Erişim Tarihi: 06.05.2022).

Kılınç Ata, N. (2016). The Evaluation of Renewable Energy Policies Across EU Countries and US States: An Econometric Approach. *Energy for Sustainable Development,* 31: 83-90.

Klessmann C, Lamers P, Ragwitz M, Resch G. (2010). Design Options for Cooperation Mechanisms Under the New European Renewable Energy Directive. *Energy Policy,* 38: 4679–4691.

KPMG International. (2013). Taxes and Incentives for Renewable Energy. https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2013/11/Taxes-and-Incentives-for-Renewable-Energy-2013-O-201310.pdf (Erişim Tarihi: 09.05.2022).

Kwant, K.W. (2003). Renewable Energy in The Netherlands: policy and instruments. *Biomass Bioenergy*, 24(4): 265–267.

Marques, C.A., Fuinhas, J.A., & Manso, J.R.P. (2010). Motivations Driving Renewable Energy in European Countries: A Panel Data Approach. *Energy Policy,* 38: 6877–6885.

Menegaki, A.N. (2013). Growth and Renewable Energy in Europe: Benchmarking with Data Envelopment Analysis. *Renewable Energy,* 60: 363–369.

Métais, L. (2019). Reaching 40 Percent Renewable Electricity Generation in France By 2030: How to Combine Boosting the Economy and Environmental Sustainability. *The Public Sphere: Journal of Public Policy*, 7(1), 183-230.

Narin, M., & Gholizadeh, Y. (2016). Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Politikalarının Karşılaştırılması. *Eurasian Economists Association International Conference - 10th International Conference, Tashkent*, 277-285.

Oberthür, S., & Dupont, C. (2021). The European Union's International Climate Leadership: Towards a Grand Climate Strategy ?. Journal of European Public Policy, 28(7), 1095-1114.

Oberthür, S., & Groen, L. (2017). The European Union and The Paris Agreement: Leader, Mediator,or Bystander? *Wires Clim Change*, 8: 1-8.

Rodríguez, R., Rodríguez Monroy, C., & Peláez, M. Á. (2012). Economic Analysis of the Renewable Energy Policies in The European Union. *Annals Of Industrial Engineering*, 45-51.

Swedish Energy Agency. (2018). Energy in Sweden 2017. file:///C:/Users/prmm/Desktop/Swedish%20Energy%20Agency_Energy%20in%20Sweden%202017.pdf (Erişim Tarihi: 17.05.2022).

Talu, N. (2019). Avrupa Birliği İklim Politikaları. https://www.iklimin.org/wp-content/uploads/egitimler/seri_03.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

TÜSİAD. (2021). Avrupa Yeşil Mutabakatı Döngüsel Ekonomi Eylem Planı Türk İş Dünyasına Neler Getirecek? https://www.aso.org.tr/uploads/1/ui/51-06_18_21-74469368148.pdf (Erişim Tarihi: 14.05.2022).

Ubay, B., & Bilgici, Y. (2021). Karbon Fiyatlandırmasında Emisyon Ticaret Sistemi ve Önemi. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 47-72.

Ulusoy, A., & Bayraktar Daştan, C. (2018). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına Yönelik Vergisel Teşviklerin Değerlendirilmesi. *Emek ve Toplum Dergisi*, 7(17), 123-160.

United Nations. (1992). UN Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf (Erişim Tarihi:11.05.2022).

United Nations. (1998). Kyoto Protocol to The United Nations Framework Convention on Climate Change. https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf (Erişim Tarihi: 16.05.2022).

Zafir, C. Z., & Keivanfa, M. (2017). Comparing Renewable Energy Policies in The European Union and Turkey. *International Business Research*, 10(6), 112-122.

Bölgesi enerji kaynaklarıdır. Bu bölgedeki enerji kaynaklarının hatta Orta Doğu enerji kaynaklarının AB'ye taşınması için planlanan ve Türkiye üzerinden geçmesi planlanan Nabuccu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nin hayata geçirilememesi, AB'nin bu bölgedeki enerji kaynaklarına erişimini engellemiştir. Bu noktada Türkiye üzerinden geçmesi muhtemel diğer projeler önem kazanmıştır. Türkiye ve Azerbaycan ortaklığında hayata geçirilen TANAP Doğal Gaz Boru Hattı Projesi, AB'nin Rusya'ya alternatif olarak doğal gaz tedariki sağlayacağı tek seçenektir. İlk etapta Azeri doğal gazını AB'ye taşıması planlanan TANAP'a diğer bölge ülkelerinin kaynaklarının da entegre edilmesiyle TANAP Boru Hattı'nın dolayısıyla da Türkiye'nin öneminin artması ve AB'nin enerji arz güvenliği noktasında kırılganlığının azalması beklenmektedir.

Kaynakça

Alpar, C. & Ongun, M. T. (1985). Dünya Ekonomisi ve Uluslararası Ekonomik Kuruluşlar 'Az Gelişmiş Ülkeler Yönünden Değerlendirme'. Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu.

Birol, Y. E. (2019). Avrupa Birliği Enerji Arz Güvenliği Politikası. İstanbul: Kriter Yayınevi.

Birol, Y. E. (2021a). Doğal Gaz Arz Güvenliği Açısından Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 44, 451–467.

Birol, Y. E. (2021b). Türkiye'nin Enerji Arz Güvenliği Paradigması. Ankara: İksad Yayınevi.

Birol, Y. E., & Demirgil, B. (2022). Rüzgâr Enerjisi Üretimi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: AB-15 Ülkeleri İçin Bir Panel Veri Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 61, 305–327.

Dura, C. & Atik, H. (2003). Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ediger, V. Ş. (2007). Enerji Arz Güvenliği ve Ulusal Güvenlik Arasındaki İlişki. Enerji Arz Güvenliği (ss.1–47). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Eurostat (2022). Energy Statistics. http://ec.europa.eu/eurostat/data/database (27.07.2022).

Gültekin, A. H. & Örgün, Y. (1993). Doğal Gaz ve Çevre. *Ekoloji,* 3(9), 37–41.

Röller, L.-H., Delgado, J. & Friederiszick, H. W. (2007). Energy: Choices for Europe. Belgium: Bruegel Blueprint Series.

Yücel, F. B. (1994). Enerji Ekonomisi. İstanbul: Febel Ltd. Şti.

makroekonomik istikrar, finansal sistemin gelişimi, pazar büyüklüğü, hukukun üstünlüğü ve iş gücünün kalitesi gibi pek çok faktörü dikkate almaktadırlar (Dünya Bankası, 2020). Bu kapsamda ülkelerin iş yapma kolaylığının Endüstri 4.0 düzeylerinin belirlenmesinde rol oynayacağı ifade edilebilir. Bu nedenle AB ülkelerinin Endüstri 4.0 düzeylerinin analiz edilmesinde İş Yapma Kolaylığı Endeksi de bir kriter olarak çalışmaya dahil edilmiş, ancak diğer endekslerle karşılaştırıldığında, ağırlık değeri olarak son sırada yer almıştır. Bu da çalışmada ortaya çıkan bir başka önemli sonuçtur.

Kriterlerin ağırlık değerleri temel alınarak COPRAS yöntemiyle alternatif ülkelerin sıralanması gerçekleştirilmiştir. Buna göre; Endüstri 4.0'ın ortaya çıkışı ve Asya'daki ucuz iş gücüne dayalı üretim sistemi yerine akıllı üretim sistemini benimseme konusundaki çalışmalarıyla dijital dönüşümde öncü ülke konumunda bulunan Almanya'nın birinci sırada yer alması dikkat çeken bir sonuçtur. Onu sırasıyla Belçika ve Çekya takip etmektedir. Belirlenen kriterler kapsamında yapılan değerlendirmelere göre, Almanya'nın tarımsal üretiminin GSYİH'ye oranının en düşük ikinci ülke ve ekonomik kompleksite bakımından en önde gelen ülke olması, hükümetin yapay zekâya hazır olması bakımından da Finlandiya'dan sonra ikinci sırada gelmesi ve e-ticarette de üçüncü sırada bulunması gibi nedenler bu ülkeyi AB ülkeleri içerisinde Endüstri 4.0 düzeyi en yüksek ülke konumuna getirmiştir. Belçika, Almanya ile benzer şekilde tarımsal üretimin GSYİH'ye oranının en düşük olduğu ülke konumundadır. Ayrıca, GSYİH'si içerisinde Ar-Ge harcamalarına ayırdığı payın İsveç'ten sonra ikinci sırada gelmesi de AB ülkelerinin Endüstri 4.0 düzeylerinin belirlenmesinde Belçika'nın ikinci sırada yer alması konusunda etkilidir. Çekya ise ekonomik kompleksite bakımından AB ülkeleri arasında üçüncü sırada yer almaktadır. Buna ilave olarak, ülke yüksek teknolojili ürün ihracatında AB üyeleri arasında önemli bir farkla ilk sırada yer almaktadır. Bu nedenle yapılan analizler sonucunda, Çekya belirtilen kriterlerdeki üstünlüğü nedeniyle Almanya ve Belçika'dan sonra Endüstri 4.0 düzeyi en yüksek üçüncü ülke olmuştur.

Bu çalışmada; Avrupa Birliği'nde yer alan ülkelerin Endüstri 4.0 düzeyleri Entropi ve COPRAS yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Gelecekteki çalışmalar, farklı ülkeleri ya da ekonomik grupları temel alarak daha farklı olan kriterlerle inceleme yapabilir, farklı sektörlerdeki Endüstri 4.0 düzeyleri uzman görüşü alınarak incelenebilir ve farklı değerlendirme teknikleriyle ülkelerin Endüstri 4.0 düzeyleri ölçülebilir.

KAYNAKÇA

Arıkan, E. (2020). Korona Sonrası Yeni Normal ve Sayısal Teknolojiler. İçinde I. Çelebi (Koordinatör). *Gelecek Nasıl Olacak? Dijital Yönetim, Kırılma & Yeni Bir Dünya Düzeni* (ss. 202-205). İstanbul: Altınbaş Üniversitesi Yayınları.

Ataman, A. C. (2018). *Savunma Sanayinde Endüstri 4.0 Olgunluk Parametrelerinin Tereddütlü Bulanık AHP Yöntemi ile Önceliklendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Avrupa Komisyonu (2015). Europe's Future is Digital. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/SPEECH_15_4772 (Erişim Tarihi: 05.07.2022).

Avrupa Komisyonu (2017). Ease of Doing Business: Thematic Discussions on Growth and Jobs. http://www.consilium.europa.eu/media/23590/note-ease-of-doing-business-2017 0220.pdf (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Avrupa Komisyonu (2020). Digital Economy and Society Index (DESI) 2020. https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2020 (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

Avrupa Komisyonu (2021a). The Digital Economy and Society Index (DESI). https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi (Erişim Tarihi: 02.07.2022).

Avrupa Komisyonu (2021b). Questions and Answers: Digital Economy and Society Index (DESI) 2021. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_21_ 5483 (Erişim Tarihi: 02.07.2022).

Ayçin, E. (2020). *Çok Kriterli Karar Verme Bilgisayar Uygulamalı Çözümler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Aydın, E. (2018). Impact of Capital Intensity and R&D Spending on Manufacturing Industry Value Added in Industry 4.0 Process: Panel Data Analysis. *Journal of Management and Economics Research*, 16(1), 303-314.

Bartodziej, C. J. (2017). *The Concept Industry 4.0*. Wiesbaden: Springer Gabler.

BCG (2015). Industry 4.0: The Future of Productivity and Growth in Manufacturing Industries. https://www.bcg.com/publications/2015/engineered_products_project_business_industry_4_future_productivity_growth_manufacturing_industries (Erişim Tarihi: 15.07.2022).

Bulut, E., & Yenipazarlı, A. (2020). Endüstri 4.0 ve Teknolojinin İstihdam Üzerindeki Etkisi, Panel Veri Analizi. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 7(2), 15-35.

Chatterjee, P., Athawale, V. M., & Chakraborty, S. (2011). Materials Selection Using Complex Proportional Assessment and Evaluation of Mixed Data Methods. *Materials & Design*, 32(2), 851-860.

Çatı, K., Eş, A., & Özevin, O. (2017). Futbol Takımlarının Finansal ve Sportif Etkinliklerinin Entropi ve TOPSİS Yöntemiyle Analiz Edilmesi: Avrupa'nın 5 Büyük Ligi ve Süper Lig Üzerine Bir Uygulama. *International Journal of Management Economics and Business*, 13(1), 199–222.

Dalenogare, L. S., Benitez, G. B., Ayala, N. F., & Frank, A. G. (2018). The Expected Contribution of Industry 4.0 Technologies for Industrial Performance. *International Journal of production economics*, 204, 383-394.

Dünya Bankası (2016). How Can Countries Take Advantage of the Fourth Industrial Revolution?. https://blogs.worldbank.org/psd/how-can-countries-take-advantage-four th-industrial-revolution (Erişim Tarihi: 02.07.2022).

Dünya Bankası (2020). Doing Business 2020. https://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

Dünya Bankası (2022). World Development Indicators. https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&-country=TUR# (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) (2020). Global Innovation Index 2020 Rankings https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020-intro4.pdf (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

Erkan, B., & Yildirimci, E. (2015). Economic Complexity and Export Competitiveness: The Case of Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences,* 195, 524-533.

Erkekoğlu, H., & Uslu, H. (2021). Endüstri 4.0 Teknolojik Dönüşüm Sürecinde Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye'nin Durumu: Ampirik Bir Analiz Geçiş Performansı. *Verimlilik Dergisi*, (4), 51-65.

Eşiyok, S., & Demircioğlu, M. (2022). OECD Ülkelerinin Endüstri 4.0 Düzeylerinin CRITIC ve CODAS Yöntemleri ile Değerlendirilmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(43), 377-398.

Federal Ministry of Education and Research (2022). High-Tech Strategy 2025. https://www.bmbf.de/bmbf/en/research/hightech-and-innovation/high-tech-strategy-2025/high-tech-strategy-2025.html. (Erişim Tarihi: 28.07.2022).

Fortune (2021). Global 500. https://fortune.com/global500/2021/search/ (Erişim Tarihi: 16.07.2022).

Frank, A. G., Dalenogare, L. S., & Ayala, N. F. (2019). Industry 4.0 Technologies: Implementation Patterns in Manufacturing Companies. *International Journal of Production Economics*, 210, 15-26.

Huawei (2020a). Global Connectivity Index. https://www.huawei.com/minisite/gci/en/index. html (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

Huawei (2020b). GCI Ranking Table. https://www.huawei.com/minisite/gci/en/country-rankings.html (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

Hwang, C., & Yoon, K. (1981). *Multiple Attribute Decision Making: Methods and Applications, A State of the Art Survey*. New York, ABD: Springer-Verlag.

IMD Dünya Rekabetçilik Merkezi (2020). IMD World Digital Competitiveness Ranking 2020. https://www.imd.org/globalassets/wcc/docs/release-2020/digital/digital_2020 .pdf (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

IMD Dünya Rekabetçilik Merkezi (2021). World Digital Competitiveness Ranking 2021. https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-co mpetitiveness/ (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

Jasinska, K., & Jasinski, B. (2019). Clustres Under Industry 4.0 Conditions-Case Study: The Concept of Industry 4.0 Cluster in Poland. *Transformations in Business & Economics*, 18, 802-823.

Kökümer, Z. (2018). *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Beyaz Eşya Sektöründe Endüstri 4.0 Dijital Dönüşüm Yetkinlik Analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri

Enstitüsü.

Lasi, H., Fettke, P., Kemper, H.G., Feld, T., Hoffmann, M. (2014). Industry 4.0. *Business & Information Systems Engineering*, 6(4), 239-242.

Manesh, M. F., Pellegrini, M. M., Marzi, G., & Dabic, M. (2020). Knowledge Management in the Fourth Industrial Revolution: Mapping the Literature and Scoping Future Avenues. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 68(1), 289-300.

Miao, Z. (2022). Industry 4.0: Technology Spillover Impact on Digital Manufacturing Industry. *Journal of Enterprise Information Management*, 35(4/5), 1251-1266.

Nimawat, D., & Gidwani, B. D. (2021). Prioritization of Barriers for Industry 4.0 Adoption in the Context of Indian Manufacturing Industries using AHP and ANP Analysis. *International Journal of Computer Integrated Manufacturing*, 34(11), 1139-1161.

OEC (2022). Country Rankings (ECI). https://oec.world/en/rankings/eci/hs6/hs96 (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

OECD (2011). Isic Rev. 3 Technology Intensity Definition. https://www.oecd.org /sti/ind/48350231.pdf (Erişim Tarihi: 16.07.2022).

Oxford Insights (2019). Government Artificial Intelligence Readiness Index 2019. https://www.oxfordinsights.com/ai-readiness2019 (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

Oxford Insights (2020). Government Artificial Intelligence Readiness Index 2020. https://static1.squarespace.com/static/58b2e92c1e5b6c828058484e/t/5f7747f29ca3c20ecb598f7c/1601653137399/AI+Readiness+Report.pdf (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

Ozdemir, Y. S. (2022). A Spherical Fuzzy Multi-Criteria Decision-Making Model for Industry 4.0 Performance Measurement. *Axioms*, 11(7), 325.

Oztemel, E., & Gursev, S. (2020). Literature review of Industry 4.0 and Related Technologies. *Journal of Intelligent Manufacturing*, 31(1), 127-182.

Öztürk, S., & Alaşahan, Y. (2019). Türkiye Endüstri 4.0 Uygulamalarının Değerlendirmesi: Panel Veri Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (61), 1-18.

Pfohl, H. C., Yahsi, B., & Kurnaz, T. (2016). Concept and Diffusion-Factors of Industry 4.0 in the Supply Chain. In U. Clausen, M. ten Hompel, & R. De Souza (Eds.). *Lecture Notes in Logistics* (pp. 381–390). Cham: Springer.

Podvezko, V. (2011). The Comparative Analysis of MCDA Methods SAW and COPRAS. *Engineering Economics*, 22(2), 134-146.

Portulans Institute (2021). Global Innovation Index (GII) 2021. https://www.global innovationindex.org/Home (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

Rejikumar, G., Arunprasad, P., Persis, J., & Sreeraj, K. M. (2019). Industry 4.0: Key Findings and Analysis from the Literature Arena. *Benchmarking: An International Journal*, 26(8), 2514-2542.

Rymarczyk, J. (2021). The Impact of Industrial Revolution 4.0 on International Trade. *Entrepreneurial*

Business and Economics Review, 9(1), 105-117.

Schröder, C. (2016). The Challenges of Industry 4.0 for Small and Medium-sized Enterprises. https://library.fes.de/pdf-files/wiso/12683.pdf (Erişim Tarihi: 16.07.2022).

Schwab, K. (2017). *Dördüncü Sanayi Devrimi* (Çev. Zülfü Dicleli). İstanbul: Optimist Kitap.

Shang, C., Saeidi, P., & Goh, C. F. (2022). Evaluation of Circular Supply Chains Barriers in the Era of Industry 4.0 Transition using an Extended Decision-Making Approach. *Journal of Enterprise Information Management*, 35(4/5), 1100-1128.

Shao, X. F., Liu, W., Li, Y., Chaudhry, H. R., & Yue, X. G. (2021). Multistage Implementation Framework for Smart Supply Chain Management under Industry 4.0. *Technological Forecasting and Social Change*, 162, 120354.

Ślusarczyk, B. (2018). Industry 4.0: Are We Ready?. *Polish Journal of Management Studies*, 17, 232-248.

Sriram, R. M., & Vinodh, S. (2020). Analysis of Readiness Factors for Industry 4.0 Implementation in SMEs using COPRAS. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 38(5), 1178-1192.

Swart, J., & Brinkmann, L. (2020). Economic complexity and the Environment: Evidence from Brazil. In W. L. Filho, U. Tortato & F. Frankenberger (Eds.). *Universities and Sustainable Communities: Meeting the Goals of the Agenda 2030* (pp. 3-45). Cham: Springer.

Şahin, C. (2019). *Ülkelerin Endüstri 4.0 Düzeylerinin COPRAS Yöntemi ile Analizi: G-20 Ülkeleri ve Türkiye*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2022). İş Yapma Kolaylığı Nedir?. https://www.hmb.gov.tr /is-yapma-kolayligi-nedir (Erişim Tarihi: 05.07.2022).

UNCTAD (2020). The UNCTAD B2C E-Commerce Index 2020. https://unctad.org /system/files/official-document/tn_unctad_ict4d17_en.pdf (Erişim Tarihi: 22.06.2022).

UNCTAD (2022). What is 'Industry 4.0' and What Will It Mean for Developing Countries?. https://unctad.org/news/blog-what-industry-40-and-what-will-it-mean-developing-countries#:~:text=Technological%20change%20affects%20inequality%20through,skilled%20workers%20in%20better%20jobs. (Erişim Tarihi: 05.07.2022).

Uslu, B., Eren, T., Gür, Ş., & Özcan, E. (2019). Evaluation of the Difficulties in the Internet of Things (IoT) with Multi-Criteria Decision-Making. *Processes*, 7(3), 164.

Ünlü, F., & Atik, H. (2018). Türkiye'deki İşletmelerin Endüstri 4.0'a Geçiş Performansı: Avrupa Birliği Ülkeleri ile Karşılaştırmalı Ampirik Analiz. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 17(2), 431-463.

Vyshnevskyi, O., Liashenko, V., & Amosha, O. (2019). The Impact of Industry 4.0 and AI on Economic Growth. *Scientific papers of Silesian University of Technology Organization and Management Series*, 140, 391-400.

Yıldırım, M. A. (2018, February). *Kompleksite ve Ürün Uzayı Metodolojisiyle Türkiye*. İstanbul: Koç University-TUSIAD Economic Research Forum Working Papers (No. 1806).

Yıldırım, M., Yıldız, M. S., & Durak, İ. (2020). Industry 4.0 Performances of OECD Countries: A Data Envelope Analysis. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2788-2798.

Yin, Y., Stecke, K. E., & Li, D. (2018). The Evolution of Production Systems from Industry2.0 through Industry 4.0. *International Journal of Production Research*, 56 (1–2), 848–861.

Yüksel, H. (2020). An Empirical Evaluation of Industry 4.0 Applications of Companies in Turkey: The Case of a Developing Country. *Technology in Society*, 63, 101364.

Zhou, K., Liu, T., & Zhou, L. (2015, August). Industry 4.0: Towards Future Industrial Opportunities and Challenges. In Z. Tang, J. Du, S. Yin, L. He & R. Li (Eds.). *2015 12th International Conference on Fuzzy Systems and Knowledge Discovery (FSKD)* (15-17 Ağustos 2015). Zhangjiajie, China: IEEE.

söylenebilir. Kümelerin bilgi ekonomisi göstergeleri açısından avantaj ve dezavantajları incelendiğinde, üçüncü küme (Bulgaristan, Yunanistan, İspanya, Hırvatistan, Kıbrıs, Lüksemburg, Letonya, Portekiz, Litvanya, Polonya) tüm göstergelerde en dezavantajlı ülkeleri kapsamaktadır. Bunun dışındaki kümeler arasında bilgi ekonomisi göstergeleri açısından avantaj ve dezavantaj durumları farklılık göstermektedir. Birinci kümede yer alan ülkeler üç göstergede (performans sektörlerine göre araştırma ve geliştirme harcamaları; araştırma ve geliştirmeye yönelik devlet bütçesi ödeneklerinin veya harcamalarının payı; bilim ve teknolojide insan kaynakları) en avantajlı durumu sahip iken, ikinci kümedeki ülkeler iki göstergede (yüksek ve orta-yüksek teknolojili imalat sektörlerinde; bilgi yoğun hizmet sektörlerinde istihdam) diğer kümelere kıyasla avantajlı durumdadırlar. Dördüncü kümede yer alan İrlanda ve Malta ise sadece bir göstergede (yüksek teknoloji ihracatı) en avantajlı durumdadırlar.

Tüm bu sonuçlar, AB'nin daha rekabetçi ve bilgi ekonomisine dayalı bir ekonomi politikası geliştirmesine dönük olarak ortaya koymuş olduğu Lizbon Stratejisi kapsamında değerlendirildiğinde, ilgili ülkelerin bilgi ekonomisine yönelik çabalarının on yıllık süre zarfında gelişme gösterdiği fakat bu gelişmenin boyutlarının AB içerisinde homojen bir şekilde gerçekleşmediği, ülkelerin kendilerine özgü farklı koşullara bağlı olarak bilgi ekonomisinde gelişme gösterdikleri söylenebilir. Bu nedenden ötürü AB'nin söz konusu farklılıkları dikkate alarak her ülkenin kendi koşullarına özgü bilgi ekonomisi politikaları geliştirmesi, AB'nin küresel ekonomideki konumunu daha üst sıralara taşıyabilecektir.

Kaynakça

Arundel, A.; Cruysen, A. ve Kanerva, M. (2008), Knowledge Economy Indicators, *Workpackage 1 Defining the Knowledge-Based Economy: Final Synthesis Report,* KEI-WPI-D1.5, ss. 1-58.

Beldarrain, X.G. (2006), S&T Indicators: Importance for Research Policy-Making and Areas for Improvement, European Commission, Working Paper Series, *Conference on Knowledge Economy Challenges for Measurement*, Luxemburg, 8-9 December 2005.

Brinkley I. ve Lee, N. (2007), The Knowledge Economy in Europe, *A Report Prepared fort the 2007 EU Spring Council*, The Work Foundation, ss. 1-30.

Calinski, R. B. ve Harabasz, J. (1974) A dendrite method for cluster analysis. *Communications in Statistics*, 3, ss. 1–27.

Charrad, M., Ghazzali, . N., Boiteau, V., & Niknafs, A. (2014). NbClust: An R Package for Determining the Relevant Number of Clusters in a Data Set. *Journal of Statistical Software*, 61(6), ss. 1–36.

Chen, D. H. C. ve Dahlman C. J. (2006), The Knowledge Economy, *The KAM Methodology and World Bank Operations*, World Bank Institute, Stock No. 37256, ss. 1-42.

De Smedt, P. (2006), Supporting the Lisbon 2010 Goals, European Commission, Working Paper Series, *Conference on Knowledge Economy Challenges for Measurement*, Luxemburg, 8-9 December 2005.

Hadad, S. (2017), Knowledge Economy: Characteristics and Dimensions, *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, Vol.5, No.2, ss. 203-225.

James, G., Witten, D., Hastie, T., & Tibshirani, R. (2013). An Introduction to Statistical Learning: with Applications in R. *Springer Science & Business.*

Karahan, Ö. (2012), Input – Output Indicators of Knowledge-Based Economy and Turkey, *Journal of Business, Economics & Finance*, Vol.1, No.2, ss. 21-36.

MacQueen, J. B., (1967), Some Methods for Classification and Analysis of Multivariate Observations, *Proceedings of the Fifth Berkeley Symposium on Mathematical Statistics and Probability*, ss. 281–297.

Marriott, F. H. C. (1971) Practical problems in a method of cluster analysis. *Biometrics*, 27, ss. 501–514.

Powell, W. W. ve Snellman K. (2004), The Knowledge Economy, *Annu. Rev. Sociol*., 30, ss.199-220.

Rousseeuw, P.J. (1987) Silhouettes: A graphical aid to the interpretation and validation of cluster analysis. *Journal of Computational and Applied Mathematics*, 20, ss. 53–65.

Skrodzka, I. (2016), Knowledge-Based Economy in the European Union – Cross Country Analysis, *Statistics in Transition new series*, Vol.17, No.2, ss. 281-294.

Smith, K. (2000), What is the "knowledge economy"? Knowledge-intensive industries and distributed knowledge bases, *Prepared as part of the Project "Innovation Policy in a Knowledge-Based Economy" commissioned by the European Commission*. ss. 1-30.

Svarc, J. ve Dabic, M. (2017), Evolution of the Knowledge Economy: a Historical Perspective with an Application to the Case of Europe, *Journal of the Knowledge Economy*, 8, ss. 159-176.

Unger, R. M. (2019), The Knowledge Economy, *Verso Publishing*, ss.1-304.

Uppenberg, K. (2009), The Knowledge Economy in Europe, A Review of the 2009 EIB *Conference in Economics and Finance*, ss. 1-48.

Vovk, M. ve Braga, D. (2017), Knowledge Economy of the EU: Strengths and Weaknesses, *Marketing and Management of Innovations*, 4, ss. 292-300.

Çalışmada AB'nin bölgesel inovasyon sürecine yönelik kapsayıcı, akıllı ve sürdürülebilir büyümeyi hedeflediği, ar-ge ve teknolojik faaliyetlerin bölgelerde akıllı uzmanlaşma sürecine katkı sağladığı belirlenmiştir. AB üye ülkelerin, bölgelere uyguladığı akıllı uzmanlaşma stratejilerinin yenilikçi fikirleri filizlendirmesi ve bunun yeni bir ürüne dönüştürülmesi sürecini hızlandırdığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda AB'nin bölgesel inovasyonu tüm üye ülkeler için öncelikli hale getirmesiyle birlikte kırsal bölgelerde bilgiye dayalı ekonominin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Her bölgenin ekonomik kalkınma çabaları ve yatırımları fonlar aracılığıyla desteklenerek özel sektörün de bu alana yönelik teşvik edilmesi sağlanmıştır.

Kaynakça

Akberdina, V. (2021). Smart Specialization and Sustainable Regional Growth. *E3S Web of Conferences*, Volume: 250, Article Number: 04009, 1-7.

Akyıl, L., & Budak, S. (2020). Avrupa Birliği'nde Bölgesel Yenilikçilik Sistemleri: Polonya Örneği. *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi*, Sayı:1, 8-27.

Arogyaswamy, B., & Nowak, A. (2009). High Tech and Societal Innovation in Poland: Prospects and Strategies . *EAST-WEST Journal of Economics and Business*, 12(1), 47-73.

Baier, E., Kroll, H., & Zenker, A. (2013). Templates of Smart Specialisation: Experiences of Place-Based Regional Development Strategies in Germany and Austria. *Fraunhofer-Institut für System- und Innovationsforschung ISI*, Karlsruhe, ISSN 1438-9843, 1-42.

Balland, P.A., & Boschma, R. (2021). Complementary Interregional Linkages and Smart Specialisation: An Empirical Study on European Regions. *Regional Studies*, 1-12, DOI: 10.1080/00343404.2020.1861240.

Boschma, R. (2020). The Entrepreneurial Discovery Process (EDP) Cycle: From Priority Selection to Strategy Implementation. *Interreg Europe, Smart Specialisation Strategy (S3)*.

Camagni, R., & Capello, R. (2013). Regional Innovation Patterns and the EU Regional Policy Reform: Toward Smart Innovation Policies. *Growth and Change*, 44(2): 355–389.

Capello, R. (2013). Knowledge, Innovation, and Regional Performance: Toward Smart Innovation Policies. *Growth and Change*, 44(2), 185-194.

Devrim, F., & Dökmen, G. (2012). Avrupa Birliği'nde Bölgesel Yenilik Sistemlerine Yönelik Kamu Politikaları: Seçilmiş Ülke Örnekleri. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(1), 1-30.

Di Cataldo, M., Monastiriotis, V., & Rodriguez-Pose, A. (2020). How 'Smart' Are Smart Specialization Strategies? *Journal of Common Market Studies*, 1-27, DOI: 10.1111/jcms.13156.

Dzemydaite, G. (2021). The Impact of Economic Specialization on Regional Economic Development in the European Union: Insights for Formation of Smart Specialization Strategy. *Economies*, 9:76, 1-15, https://doi.org/10.3390/economies9020076.

European Commission. (1995). Green Paper on Innovation: file:///C:/Users/prmm/Downloads/gp_eudor_PDFA1B_CMNF95005ENC_001.pdf.en.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

European Commission. (2004). Facing the Challenge: The Lisbon Strategy for Growth and Employment. Report from the High Level Group Chaired by Wim Kok, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, November.: https://ec.europa.eu/councils/bx20041105/kok_report_en.pdf (Erişim Tarihi: 12.05.2022).

European Commission. (2014). An Introduction to EU Cohesion Policy 2014-2020: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_en.pdf (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

European Commission. (2017a). Strengthening Innovation in Europe's Regions: Strategies for Resilient, Inclusive and Sustainable Growth: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/2014/com_2017_376_2_en.pdf (Erişim Tarihi: 05.05.2022).

European Commission. (2017b). Smart Specialisation: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/smart_spec/strength_innov_regions_en.pdf (Erişim Tarihi: 18.04.2022).

European Commission. (2020). Science, Research and Innovation Performance of the EU 2020: A Fair, Green and Digital Europe: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/srip/2020/ec_rtd_srip-2020-report.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

European Commission. (2021). Regional Innovation Scoreboard: file:///C:/Users/prmm/Downloads/ETBC21001ENN.en%20(1).pdf (Erişim Tarihi: 22.05.2022).

European Parliament (2010). The Lisbon Strategy 2000-2010, Final Report, IP/A/EMPL/ST/2008-07 http://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201107/20110718ATT24270/20110718ATT24270EN.pdf (Erişim Tarihi: 14.06.2022).

Eurostat. (2022). International Trade and Production of High-Tech Products: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_and_production_of_high-tech_products#EU_exports_of_trade_in_high-tech_products (Erişim Tarihi: 18.04.2022).

Gómez Prieto, J., Demblans, A., & Palazuelos Martínez, M. (2019). *Smart Specialisation in the World, an EU Policy Approach Helping to Discover Innovation Globally, EUR 29773 EN.* Publications Office

of the European Union, Luxembourg, ISBN 978- 92-76-08393-1, doi:10.2760/962643, JRC117005.

Işık, N., & Kılınç, E. C. (2011). Bölgesel Kalkınma'da Ar-Ge ve İnovasyonun Önemi: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(2), 9-54.

Kitapcı, İ. (2019). Joseph Schumpeter'in Girişimcilik ve İnovasyon Anlayışı: Yaratıcı Yıkım Kavramı ve Geçmişten Günümüze Yansımaları. *Uygulamalı Ekonomi ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 54-74.

Kogut Jaworska, M., & Ociepa Kicińska, E. (2020). Smart Specialisation as a Strategy for Implementing the Regional Innovation Development Policy - Poland Case Study. *Sustainability*, 1-21, Doi:10.3390/su12197986.

Laranja, M., Edwards, J., Pinto, H., & Foray, D. (2020). Implementation of Smart Specialisation Strategies in Portugal: An Assessment. *European Union*, Luxembourg, ISBN 978-92-76-20400-8.

McCann, P., Ortega-Argiles, R., & Foray, D. (2015). Smart Specialization and European Regional Development Policy. *Oxford Handbooks Online*, 1-27, DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199993307.013.26 .

OECD. (2020). OECD Science, Technology and Innovation Scoreboard: https://www.oecd.org/innovation/scoreboard.htm (Erişim Tarihi: 12.05.2022).

Rodríguez-Pose, A. (2020). The Research and Innovation Divide in the EU and Its Economic Consequences. *European Commission, Working Paper*.

Sandu, S. (2012). Smart Specialization Concept and the Status of Its Implementation in Romania. *Procedia Economics and Finance*, 236-242.

Sitek, B. (2012). European Policy Towards Regional Innovation Strategy Illustrated with the Example of the Mazovia (Poland). *Regional Formation and Development Studies*, No:8(3), 202-210.

Ünlü, F. (2021). Avrupa Birliği'nde Bölgesel İnovasyon Politikalarının Etkinliği: NUTS-I ve NUTS-II Bölgeleri Üzerine Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 31-50.

Wøien, M., & Teräs, J. (2019). Implementing Smart Specialisation Strategies in Nordic Regions. *Nordregio Policy Brief*, 1-8, ISSN 2001-3876. Nordregio Policy Brief. www.lestudium-ias.com

olan Ortak Pazar uygulaması ile mal, hizmet, sermaye ve insan dolanımının serbestleştirilmesi vasıtasıyla dış ticaretin ve gelirin artırılması amaçlanmaktadır (Karakaş ve Karakaş, 2012:70).

Dünyadaki en büyük ekonomik ve siyasi örgütlenme olan AB, 27 üye ülkeden oluşmaktadır. Oldukça derin ve çeşitlendirilmiş bir piyasa yapısına sahip AB dünya ihracat ve ithalat hacminde önemli bir yere sahiptir. Büyük ve oldukça önemli bir pazar olan AB ile Türkiye arasındaki dış ticaret ilişkisi önem arz etmektedir. 31 Aralık 1995 tarihinde Gümrük Birliği'nin ihdas edilmesi ile birlikte Türkiye ve AB arasında büyük bir ivme kazanan ticaret hacmi 2021 yılında 178,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiş ve AB ülkemizin en önemli ticaret ortağı olmayı sürdürmüştür. Ülkemiz, AB'nin toplam ihracatından aldığı %3,6'lık pay ile 6. sırada yerini almıştır (www.ticaret.gov.tr). AB, 2021 yılında 93 milyar dolar ile ihracatımızdan %41,3 oranında pay almakta olup toplam ihracatımızda ilk sırada yer almaktadır. Türkiye'nin ihracatında en yüksek paya sahip AB ülkelerinin Almanya, İtalya, İspanya, Fransa ve Hollanda olduğu görülmektedir.

Ülkemiz AB'nin toplam ithalatında ise %3,7'lik payla 6. sırada gelmektedir. Ayrıca AB, ülkemizin ihracatında olduğu gibi ithalatında da ilk sırada yer almaktadır. 2021 yılı rakamlarına göre; Türkiye 271 milyar dolarlık toplam mal ithalatının 85 milyar dolarlık kısmını (%31,5'lik pay) AB'den gerçekleştirmiştir. 2021 yılında ülkemizin AB ile olan ticaretinde ihracatın ithalatı karşılama oranı %108,7 seviyesinde gerçekleşmiştir (www.ticaret.gov.tr). 2021 yılında Türkiye AB ile dış ticaretinde 7,7 milyar dolar fazla verirken toplam dış ticarette 46,2 milyar dolar dış ticaret açığı vermiştir. Bu yönüyle bakıldığında AB Türkiye'nin dış ticaret açığının azaltılmasına katkı sağlamaktadır.

Türkiye'nin dış ticaretinde önemli bir paya sahip olan AB ile olan ilişkilerinin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Türkiye ve AB arasında uygulanan Gümrük Birliği mevcut durumu ile sanayi ve işlenmiş tarım ürünlerini kapsamaktadır. Gelecek dönemler için Gümrük Birliğinin kapsamının modernizasyonu ile diş ticarette AB'nin Türkiye için öneminin daha da artacağı öngörülmektedir. Ayrıca olası bir AB üyelik müzakerelerinin yeniden başlamasının da dış ticarette olumlu yansımaları olacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

Ağır, H. & Metin, M. (2016). Türkiye - Avrupa Birliği Dış Ticaret Göstergeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 11-26.

Dilbaz Alacahan, N. & Akarsu, Y. (2017). Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası'nın Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. *Journal of Life Economics*, 4 (1), 25-38.

Gündüz O. & Esengün K. (2007). Gümrük Birliğinin Türkiye'nin Avrupa Birliği (15) İle Dış Ticareti Üzerine Etkileri. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(1), 43-49.

Işık, N. (2015). Avrupa Birliği - Türkiye Dış Ticaret Akımlarının Genişletilmiş Panel Çekim Modeliyle Tahmini. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 49-67.

Karakaş, A. & Karakaş, D.N. (2012). Bölgesel Ekonomik Güç Merkezi Olma Yolunda Türkiye'nin Dış Ticaretinin Karşılaştırmalı Görünümü: Yenidünya Düzeninde Yeni Cazibe Merkezi (mi?). *Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(3): 67-90.

Nart, E. Ç. (2010). Gümrük Birliği'nin Türkiye'nin Dış Ticareti Üzerine Etkileri: Panel Veri Analizi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 5(17), 2874-2885.

Seyhan N. & Tayalı S. T. (2019). Türkiye'nin Avrupa Birliği Ülkelerine Makroekonomik Olarak Yakınsaması Üzerine. *Turkish Studies - Economics, Finance*, *Politics*, 14(3), 995-1010.

Yılmaz, N. (2008). Avrupa Birliği Ortak Ticaret Politikası ve Türkiye Tarımının Uyumu. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, AB Uzmanlık Tezi, Ankara.

İnternet Kaynakları

https://ticaret.gov.tr/data/5f3b996913b876ea88e4ca2d/belcika_%20%C3%BClke%20profili%20_2021.pdf

https://ticaret.gov.tr/data/5ef1fa4913b876b1f885180c/ALMANYA-%C3%9Clke%20Profili_ 2021.pdf

https://ticaret.gov.tr/data/5f3b96e213b876ea88e4ca0c/Fransa%20%C3%BClke_profili%202021.pdf

https://ticaret.gov.tr/data/5ef9d37413b87640180841db/HOLLANDA-%C3%9Clke%20Profili _2021.pdf

https://ticaret.gov.tr/data/5e9ff13f13b8766324dec4ef/ispanya%20%C3%9Clke%20Profili%2026.10.2021.pdf

https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/italya/ulke-profili

https://ticaret.gov.tr/data/5efc842913b876f898f3c36d/İTALYA-%C3%9Clke%20Profili_ 2021.pdf

www.worldbank.org/ indicator

https://www.tuik.gov.tr/

https://www.trademap.org

ekonominin maddi olmayan duran varlıkları, yeni ürün ve hizmetler için gerekli üretim faktörlerini ifade etmektedir. Avrupa, dijital ürün ve hizmet geliştirmede yenilikçi şirketlerden yoksun ve dolayısıyla diğer ülkelerden geride kalmıştır.

KAYNAKÇA

Afilipoaie, A., Donders, K. & Ballon, P. (2022). The European Commission's approach to mergers involving software-based platforms: Towards a better understanding of platform power. *Telecommunications Policy*, *46*, 1-18.

Cincera, M. & Veugelers, R. (2014). Differences in the rates of return to R&D for European and US young leading R&D firms. *Research Policy*, *43*(8), 1413-1421.

Cini, M. & Czulno, P. (2022). Digital Single Market and the EU Competition Regime: An Explanation of Policy Change. *Journal of European Integration*, *44*(1), 41-57,DOI: 10.1080/07036337.2021.2011260

Cisco (2020). Cisco Global Digital Readiness Index 2019 – Cisco White Paper.

https://www.cisco.com/c/dam/en_us/about/csr/reports/global-digital-readiness-index.pdf

Cr´emer, J., Montjoye, Y.-A. de, & Schweitzer, H. (2019). Competition policy for the digital era, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/ publication/21dc175c-7b76-11e9-9f05-01aa75ed71a1.

European Comission (2017). Annual Activity Report 2017- Competition.
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/comp_aar_2017_final.pdf

European Commission (2022). Communication to the Commission.
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/strategy/decisionmaking_process/documents/c_2022_4388_1_en_act.pdf

European Union (2021). The state of digital transformation at regional level and COVID-19 induced changes to economy and business models, and their consequences for regions. https://www.europa.eu, 1-136.

Gruber, H. (2019). Proposals for a digital industrial policy for Europe. *Telecommunications Policy, 43, 116–127*

Ha, L. T. (2022). Effects of digitalization on financialization: Empirical evidence from European countries. Technology in Society, 68, 10185. https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101851

Jaumotte, F., Lall, S. & Papageorgiou, C. (2013). Rising income inequality: technology, or trade and financial globalization?. *IMF Econ. Rev*., 61(2), 271–309. https:// doi.org/10.1057/imfer.2013.7.

Mathieu, E. (2020). Functional Stakes and EU Regulatory Governance: Temporal Patterns ofRegulatory Integration in Energy and Telecommunications. *West European Politics, 43* (4),991–1010.

PwC (2021). Global Top 100 Companies by Market Capitalization. https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/publications/assets/pwc-global-top-100- companies-2021.pdf

Sassi, S. & Goaied, M. (2013). Financial development, ICT diffusion and economic growth: Lessons from MENA region. *Telecommunications Policy*, 37(4), 252-261.

Schmidt, C. & Krimmer, R. (2022). How to implement the European digital single market: identifying the catalyst for digital transformation. *Journal of European Integration,* 44(1), 59-80, DOI: 10.1080/07036337.2021.2011267

Schimmelfennig, F. (2018). European Integration (Theory) in Times of Crisis. A Comparison of the Euro and Schengen Crises. *Journal of European Public Policy* 25 (7), 969–989.

Ursula, von der Leyen. (2021). "Ursula Von der Leyen Tweet "Digital Green Pass" [Tweet]". Twitter Erişim:15.07.2022. https://twitter.com/vonderleyen/status/1366346729289904128

Van Ark, B., O'Mahoney, M. & Timmer, M. P. (2008). The productivity gap between Europe and the United States: trends and causes. *Journal of Economic Perspectives*, *22*(1), 25-44.

World Bank (2006). The World Bank Annual Report 2006. Washington, DC, World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/7526 License: CC BY 3.0 IGO.

World Economic Forum (2013). The Global Competitiveness Report 2013–2014,1-569 https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

World Economic Forum (2021). COVID-19: How digital investments can help the recovery. (n.d.), World Economic Forum, https://www.weforum.org/agenda/2020/04/covid-19-digital-foreign-direct-investment-econo mic-recovery/.

World Bank International Finance Corporation (2022). World Bank Group Global Market Survey: Digital Technology and the Future of Finance. World Bank, Washington, DC., World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37364 License: CC BY 3.0 IGO

World Bank International Finance Corporation (2022). Fintech and SME Finance : Expanding Responsible Access. World Bank, Washington, DC. World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37355 License: CC BY 3.0 IGO."

Yoo, T., Wysocki, M. & Cumberland, A. (2018). Country Digital Readiness: Research to Determine a Country's Digital Readiness and Key Interventions. Cisco Corporate Affairs.https://www.cisco.com/c/dam/assets/csr/pdf/Country-Digital-Readiness-White-Paper-US.pdf

İnternet Kaynakları

https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1978

https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/risk/articles/digital-services-act.html

https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_en

bankaya özgü farklı belirleyicilerini ve farklı banka özellikleri arasındaki etkileşimlerin banka kredi riski üzerindeki etkisini araştırabilir. Farklı makroekonomik ve düzenleyici değişkenlerin bankaların sorunlu kredileri üzerindeki etkisi araştırılabilir. Bu makroekonomik ve düzenleyici değişkenler, döviz kuru, farklı kurumsal yönetim önlemleri, banka özel sektör kredisinin GSYİH'ye oranı ve sermaye gereksinimleri gibi önlemleri içerebilir.

Kaynakça

Allan, F., Gale, D.(2000), Comparing Financial Systems, Mıt-Press.

Albertazzi, U., &Gambacorta, L.(2009). Bank Profitability and The Business Cycle. *Journal of Financial Stability 5*, 393–409

Abreu, M., &Mendes, V. (2011), Commercial Bank İnterest Margins and Profitability: Evidence From Some Eu Countries. Paper Presented at The Pan-European Conference Jointly Organised by The Iefs-Uk & University Of Macedonia Economic & Social Sciences, Thessaloniki, Greece (May)

Andries, A. M., & Capraru, B. (2011). Bank Performance ın Central and Eastern Europe: The Role Of Financial Liberalization. In *European Financial Management Association*. Braga, Portugal,22-25

Andries,A.M.,Capraru,B.(2013). Impact of Financial Liberalization on Banking Sectors Performance From Central and Eastern European Countries,*Plos One*,8(3)

Agapova, A., & Mcnulty, J. E. (2016). Interest Rate Spreads and Banking System Efficiency: General Considerations with An Application To The Transition Economies Of Central And Eastern Europe. *International Review of Financial Analysis*, *47*, 154-165. Https://Doi.Org/10.1016/ J.İrfa.2016.07.004

Athanasoglou,P.vd.(2008).Bank-Specific, İndustryspecific and Macroeconomic Determinants of Bank Profitability. *Journal Of International Finance Markets,* Institutions and Money 18: 121–36. Doi: 10.1016/J.İntfin.2006.07.001.

Beck, T., Levine,R.,& Loayz, N.(2000). Finance and The Sources Of Growth. *Journal Financial Economics 58*, 261–300. Doi:10.1016/S0304-405x(00)00072-6.

Berger, A.,& Humphrey, D., (1997). Efficiency of Financial İnstitutions: International Survey and Directions For Future Research. *European Journal Of Operational Research,* 98, 175–212.

Charitou,M.(2019). Which profitability Measures Explain Better the Bank's Financial Soundness. *Journal of Finance and Economics,* 7(2): 62-67

Digitalisation and İts İmpact On Banks' Costs and Profitability", Ecb Financial Stability Review, November 2018

Demirgüç-Kunt, A., Huizinga, H., (1999). Determinants of Commercial Bank İnterest Margins And Profitability: Some İnternational Evidence. *World Bank Economic Review 13*, 379–408

Djalilov, K., & Piesse, J. (2016). Determinants of Bank Profitability İn Transition Countries: What Matters Most? *Research İn International Business and Finance*, *38*. Https://Doi.Org/10.1016/J.Ribaf.2016.03.015

Erarslan,C.,Pehlivanoğlu.& Narman,Z.(2021). Türkiye'de Finansal Derinleşme ve Cari Açık İlişkisinin Var Modeli İle Analizi. *Kmü Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,*23(41):238-251

Freixs, X.& Rochet, J.J. (1996). The Microeconomics of Banking, Mıt-Press. European Bank For Reconstruction and Development (Ebrd): Transition Report 1998,London

Fries, S., Neven, D., & Seabright, P. (2002). Bank Performance İn Transition Economies (William Davidson Institute (Wdı), *Working Papers,* 2002.

Güngör, B. (2007). Affecting Profitability Levels of Local And Foreign Banks Operating İn Turkey Factors: Panel Data Analysis. *Iktisat Isletme ve Finans,* 22(258), 40–63. Https://Doi.Org/10.3848/ İif.2007.258.1464

Goddard, J., Molyneux, P., & Wilson, J.(2004). Dynamics of Growth and Profitability İn Banking. *Journal of Money, Credit And Banking, 36*(3), 1069-1090.

Grigorian, D., Manole, V., (2006). Determinants of Commercial Bank Performance İn Transition: An Application of Data Envelopment Analysis. *Comparative Economic Studies 48*, 497–522.

Havrylchyk, O., & Jurzyk, E. (2011). Profitability of Foreign Banks İn Central And Eastern Europe: Does The Entry Mode Matter? *Economics of Transition*, *19*(3), 443-472. Https://Doi.Org/10.1111/ J.1468-0351.2010.00406.X

Isik, I., Hassan, K., (2003). Financial Deregulation And Total Factor Productivity Change: an Empirical Study Of Turkish Commercial Banks. *Journal Of Banking And Finance 27*, 1455–1485.

Levin, A., Lin C.F. & Chu C.S.J. (2002). Unit Root Tests İn Panel Data: Asymptotic and Finite Sample Properties, *Journal Of Econometrics.*

Keeley, M. C. 1990. Deposit Insurance, Risk, and Market Power ın Banking. *The American Economic Review* 80 (5): 1183-1200.

Maddala, G.S. & Wu, S. (1999). A Comparative Study of Unit Root Tests With Panel Data and A New Simple Test, *Oxford Bulletin Of Economics and Statistics*, 61: 631-652.

Mishkin, F.(2001), The Econommics of Money, Banking and Financial Markets, 6th Edition, Addison, Wesly Longman.

Mamatzakis, E. C.,& Remoundos, P. C.(2003). Determinants of Greek Commercial Banks Profitability, 1989 – 2000. *Spoudaı, 53*(1), 84-94.

Molyneux, P., Thorton, J.(1992). Determinants of European Bank Profitability: A Note. *Journal of Banking And Finance 16*, 1173–1178.

Niţoi, M., & Spulbar, C. (2015). An Examination of Banks' Cost Efficiency İn Central and Eastern Europe. *Procedia Economics and Finance*, *22*, 544-551. https://Doi.Org/10.1016/S2212-5671(15)00256-7

Nurboja, B., & Kosak, M. (2017). Banking Efficiency ın South East Europe: Evidence For Financial Crises And The Gap Between New Eu Members and Candidate Countries.*Economic Systems*,*41*(1),122-138. https://Doi.Org/10.1016/J.Ecosys.2016.05.006

Natalya, M., L. Ratnovski, and R. Vlahu. 2015. "Bank Profitability and Risk-Taking," *Imf Working Paper* 15/249, Imf

Pasiouras, F., Kosmidou, K., (2007). Factors İnfluencing The Profitability of Domestic and Foreign Commercial Banks ın The European Union. Research İn *International Business and Finance 21*, 222–237.

Psillaki, M., & Mamatzakis, E. (2017). What Drives Bank Performance ın Transitions Economies? The İmpact of Reforms and Regulations. *Research İn International Business and Finance*, *39*, 578-594. Https://Doi.Org/10.1016/J.Ribaf.2016.09.010

Rajan, R.,& Luigi Zingales. 1998. Financial Dependence and Growth. American Economic Review 88: 559–86.

Saunders, A., & Schumacher, L., (2000). The Determinants of Bank Interest Rate Margins: An International Study. *Journal of International Money and Finance, 19*, 813-832.

Staikouras, C., & Wood, G.(2003). *The Determinants of Bank Profitability İn Europe.* Paper Presented At The European Applied Business Research Conference, Venice, Italy

Seyedi, S.A.,& Abdoli,M.R.(2019). Modeling and Rating Financial Soundness Indicators of Commercial Banks Using Confirmatory Factor Analysis and TOPSIS method. *Iranian Journal of Finance*, 3(3)

Short, B., (1979). The Relation Between Commercial Bank Profit Rates And Banking Concentration İn Canada, Western Europe And Japan. *Journal Of*
Banking and Finance 3, 209–219.

Şit, A. (2022). The effect of the financial soundness index on the financial performance of banks: An application in Turkey. *Journal of Economics Business and Political Researches,* 7(17): 129-140

Kaynakça

Akar, B. G. (2016). The Determinants Of Renewable Energy Consumption: An Empirical Analysis For The Balkans. *European Scientific Journal, ESJ*, *12*(11), 594. https://doi.org/10.19044/esj.2016.v12n11p594

Alam, M. M. & Murad, M. W. (2020). The Impacts of Economic Growth, Trade Openness and Technological Progress on Renewable Energy Use in Organization for Economic Cooperation and Development Countries, *Renewable Energy*, Volume 145, Pages 382-390, ISSN 0960-1481, https://doi.org/10.1016/j.renene.2019.06.054.

Amri, F. (2019). Renewable and Non-renewable Categories of Energy Consumption and Trade: Do the Development Degree and the Industrialization Degree Matter?, *Energy*, Volume 173, Pages 374-383, ISSN 0360-5442

Bayer, C. & Hanck, C. (2009). Bayerhanck: Stata module to compute test for non-cointegration, Statistical Software Components, S457061, Boston College Department of Economics.

Bhattacharya, M., Paramati, S. R., Ozturk, I. & Bhattacharya, S. (2016). The Effect of Renewable Energy Consumption on Economic Growth: Evidence from Top 38 Countries, *Applied Energy*, Volume 162, pp. 733-741,ISSN 0306-2619.

Chen, C., Pinar, M. & Stengos, T. (2021). Determinants of Renewable Energy Consumption: Importance of Democratic Institutions, *Renewable Energy*, Volume 179, Pages 75-83, ISSN 0960-1481, https://doi.org/10.1016/j.renene.2021.07.030.

Han, J., Zeeshan, M., Ullah, I., Rehman, A. & Afridi, F. E. A. (2022). Trade Openness and Urbanization Impact on Renewable and Non-renewable Energy Consumption in China. *Environ Sci Pollut Res,* 29**,** 41653–41668 . https://doi.org/10.1007/s11356-021-18353-x

Kumaran, V. V., Ridzuan, A. R., Khan, F. U., Abdullah, H. & Mohamad, Z. Z. (2020). An Empirical Analysis of Factors Affecting Renewable Energy Consumption in Association of Southeast Asian Nations-4 Countries, *International Journal of Energy Economics and Policy*, 10(2), 48-56.

Kyophilavong, P., Shahbaz, M., Anwar, S. & Masood, S. (2015). The Energy-Growth Nexus in Thailand: Does Trade Openness Boost up Energy Consumption?, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, Volume 46, Pages 265-274, ISSN 1364-0321, https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.02.004.

Murshed M. (2018). Does Improvement in Trade Openness Facilitate Renewable Energy Transition? Evidence from Selected South Asian Economies. *South Asia Economic Journal*. 2018;19(2):151-170. doi:10.1177/1391561418794691

Murshed, M. (2020). Are Trade Liberalization Policies Aligned with Renewable Energy Transition in Low and Middle Income Countries? An Instrumental Variable Approach, *Renewable Energy*, Volume 151, 2020, Pages 1110-1123, ISSN 0960-1481

Omri, A. & Nguyen, D. K. (2014). On the Determinants of Renewable Energy Consumption: International Evidence,*Energy*,Volume 72,Pages 554-560,ISSN 0360-5442

Qamruzzaman, M. & Jianguo, W. (2020). The Asymmetric Relationship Between Financial Development, Trade openness, Foreign Capital Flows, and Renewable Energy Consumption: Fresh Evidence

from Panel NARDL Investigation, *Renewable Energy*, Volume 159, Pages 827-842, ISSN 0960-1481, https://doi.org/10.1016/j.renene.2020.06.069.

Shi, D. (2015). Understanding China's Energy Strategy and Its Sustained Economic Growth: Present and Future. *China Finance Econ Rev* 3(1):1–8

Su, M., Wang, Q., Li, R. & Wang, L. (2022). Per capita Renewable Energy Consumption in 116 Countries: The Effects of Urbanization, Industrialization, GDP, Aging, and Trade Openness, *Energy*, Volume 254, Part B, 124289, ISSN 0360-5442, https://doi.org/10.1016/j.energy.2022.124289.

Tiwari, A. K., Nasreen, S. & Anwar, M. A. (2022). Impact of Equity Market Development on Renewable Energy Consumption: Do the Role of FDI, Trade Openness and Economic Growth matter in Asian Economies?, *Journal of Cleaner Production*, Volume 334, 130244, ISSN 0959-6526, https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.130244.

Uzar, U. (2020). Is Income Inequality a Driver for Renewable Energy Consumption?, *Journal of Cleaner Production*, Volume 255,120287, ISSN 0959-6526, https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.120287.

Wang, Q. & Zhang, F. (2021). Free Trade and Renewable Energy: A Cross-Income Levels Empirical Investigation using Two Trade Openness Measures, *Renewable Energy*, Volume 168, Pages 1027-1039, ISSN 0960-1481, https://doi.org/10.1016/j.renene.2020.12.065.

Yahya, F. & Rafiq, M. (2019). Unraveling the Contemporary Drivers of Renewable Energy Consumption: Evidence from Regime Types, *Environmental Progress & Sustainable Energy*, 38(5), 13178, https://doi.org/10.1002/ep.13178

Zhang, M., Zhang, S., Lee, C. C. & Zhou, D. (2021). Effects of Trade Openness on Renewable Energy Consumption in OECD Countries: New Insights from Panel Smooth Transition Regression Modelling, *Energy Economics*,Volume 104, 105649, ISSN 0140-9883.

Zhao, P., Lu, Z., Fang, J., Paramati, S. R. & Jiang, K. (2020). Determinants of Renewable and Non-renewable Energy Demand in China, *Structural Change and Economic Dynamics*, Volume 54, Pages 202-209, ISSN 0954-349X, https://doi.org/10.1016/j.strueco.2020.05.002.

Zeren, F. & Akkuş, H. T. (2020). The Relationship Between Renewable Energy Consumption and Trade Openness: New Evidence from Emerging Economies, *Renewable Energy*, Volume 147, Part 1, Pages 322-329, ISSN 0960-1481, https://doi.org/10.1016/j.renene.2019.09.006.

AFRİKA'NIN SEKTÖREL YAPISI VE TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ

Editör

Prof. Dr. İbrahim ÖRNEK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-73-9

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

Dünya'da yaşanan nüfus artışları nedeniyle doğal kaynaklara olan ihtiyaçlar artmış ve bu süreçte ülkeler yeni kaynak arayışlarına gitmişlerdir. Özellikle son yıllarda enerji ve gıda tedarikinde yaşanan sorunlar bu alandaki arayışları arttırarak Afrika'yı ön plana çıkaran gelişmelerin başında gelmiştir. Afrika'nın sahip olduğu zengin enerji kaynakları ve tarım arazileri, yenidünya düzeninde, birçok ülkenin dikkatini çekmeye başlamış ve bu ülkeler Afrika ile yatırım ve ticari ilişkilerini geliştirme yolunda önemli adımlar atmışlardır. Önümüzdeki süreçte önemi daha da artacak olan Afrika Kıtası ile ikili ilişkilerin geliştirilebilmesi ancak Kıta'nın potansiyellerini ortaya koyabilmek ile mümkün olacaktır. Bu sebeple yapılan bu çalışmada Afrika'nın sahip olduğu potansiyelleri ortaya koyabilmek maksadıyla, Kıta'nın sektörel analizleri, Kuzey Afrika, Güney Afrika, Orta Afrika, Doğu Afrika ve Batı Afrika olmak üzere coğrafi olarak beş bölgeye ayırmak suretiyle ayrı ayrı değerlendirilmiştir. İncelenen bu bölgeler üzerinde genel ekonomik göstergeler ile birlikte madencilik, tarım ve enerji sektörleri detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu sektörel analizlerle birlikte Türkiye-Afrika ekonomik ilişkileri de ele alınmıştır.

Bu kitapta Afrika Kıtası'nın ekonomik potansiyelleri sektörel analizler çerçevesinde ve Türkiye-Afrika ekonomik ilişkileri kapsamında bir bütün olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla Afrika Kıtası ve Türkiye-Afrika ilişkileri üzerinde çalışma yapacak araştırmacılara bir referans kaynak olması arzu edilmektedir. Bu kitabın hazırlanmasında katkı sağlayan tüm çalışma arkadaşlarıma ve ilgilerinden dolayı Ekin Yayınevi'ne teşekkür eder, kitabın araştırmacılara yararlı ve yeni çalışmalara vesile olmasını temenni ederim.

Prof. Dr. İbrahim ÖRNEK
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İİBF İktisat Bölümü Öğretim Üyesi
KAHRAMANMARAŞ

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
AFRİKA KITASI'NIN GENEL EKONOMİK YAPISI
Gülsen KOZ

1.1. GİRİŞ 1
1.2. AFRİKA KITASI'NIN GENEL EKONOMİK YAPISI 2
1.3. AFRİKA KITASI'NIN DIŞ TİCARET YAPISI 6
1.3.1. Kuzey Afrika'nın Dış Ticaret Yapısı 8
1.3.2. Güney Afrika'nın Dış Ticaret Yapısı 9
1.3.3. Orta Afrika'da Ticaret 11
1.3.4. Doğu Afrika'da Ticaret 12
1.3.5. Batı Afrika'da Ticaret 13
1.4. SONUÇ 14
KAYNAKÇA 15

BÖLÜM 2
AFRİKA'DA MADENCİLİK SEKTÖRÜ
Prof. Dr. İbrahim ÖRNEK
Gülsen KOZ

2.1. GİRİŞ 16
2.2. AFRİKA KITASI'NIN MADENCİLİK POTANSİYELİ 17
2.2.1. Kuzey Afrika'da Madencilik 18
2.2.2. Güney Afrika'da Madencilik 19
2.2.3. Orta Afrika'da Madencilik 23
2.2.4. Doğu Afrika'da Madencilik 24
2.2.5. Batı Afrika'da Madencilik 26
2.3. TÜRKİYE'NİN MADEN DIŞ TİCARETİ 28
2.3.1. Maden İhracatı 28
2.3.2. Maden İthalatı 30
2.4. TÜRKİYE'NİN AFRİKA İLE MADEN DIŞ TİCARETİ 31
2.4.1. Maden İhracatı 31
2.4.2. Maden İthalatı 33
2.5. SONUÇ 36
KAYNAKÇA 39

BÖLÜM 3
AFRİKA'DA YENİLENEBİLİR ENERJİ

Prof. Dr. İbrahim ÖRNEK
Tuğçe DALLI

3.1. GİRİŞ 42
3.2. YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI 43
3.2.1. Rüzgâr Enerjisi 46
3.2.2. Güneş Enerjisi 48
3.2.3. Dalga Enerjisi 49
3.2.4. Hidroelektrik Enerji 51
3.2.5. Biyokütle Enerjisi 52
3.2.6. Jeotermal Enerji 54
3.2.7. Türkiye'de Yenilenebilir Enerji 55
3.3. YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARINA YÖNELİŞİN NEDENLERİ 65
3.3.1. Çevre Kirliliği 65
3.3.2. İklim Değişikliği ve Küresel Isınma 66
3.3.3. Enerji Güvenliği 66
3.4. AFRİKA'DA YENİLENEBİLİR ENERJİ 67
3.4.1. Kuzey Afrika 69
3.4.2. Güney Afrika 74
3.4.3. Orta Afrika 77
3.4.4. Doğu Afrika 80
3.4.5. Batı Afrika 84
3.5. AFRİKA'DA YENİLENEBİLİR ENERJİYE YATIRIM YAPAN KURULUŞLAR VE ÜLKELER 88
3.5.1. Avrupa Birliği 88
3.5.2. Çin 89
3.5.3. Amerika Birleşik Devletleri 90
3.6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 91
KAYNAKÇA 93

BÖLÜM 4
AFRİKA'DA TARIM SEKTÖRÜ

Prof. Dr. İbrahim ÖRNEK
Doç. Dr. Enver GÜNAY
Bahar OĞUL

4.1. GİRİŞ 103
4.2. AFRİKA'DA TARIM 106
4.2.1. Kuzey Afrika 112
4.2.2. Güney Afrika 119
4.2.3. Orta Afrika 126

4.2.4. Doğu Afrika 132
4.2.5. Batı Afrika 140
4.3. AFRİKA VE TÜRKİYE TİCARİ İLİŞKİLERİ 148
4.3.1. Türkiye'nin Afrika ile Dış Ticareti 148
4.3.2. Türkiye'nin Dış Ticaretinde Önde Gelen Afrika Ülkeleri 150
4.3.3. Türkiye-Afrika Tarım Ürünleri Ticareti 151
4.4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 155
KAYNAKÇA 157

BÖLÜM 5
AFRİKA KITASININ FOSİL KAYNAK KAPASİTESİ VE ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ

Prof. Dr. Seyhan TAŞ
Esra KÜTÜKÇÜ

5.1. GİRİŞ 159
5.2. FOSİL KAYNAKLARIN TANIMI VE ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ 160
5.2.1. Petrol 160
5.2.2. Kömür 163
5.2.3. Doğalgaz 165
5.2.4. Fosil Kaynaklar Piyasasının Enerji Arz Güvenliği 169
5.3. AFRİKA KITASININ FOSİL KAYNAKLAR KAPASİTESİ 171
5.3.1. Kuzey Afrika Fosil Kaynaklar Kapasitesi 172
5.3.1.1. Petrol 172
5.3.1.2. Doğalgaz 174
5.3.2. Sahra Altı Afrika 175
5.3.2.1. Petrol 176
5.3.2.2. Doğalgaz 179
5.3.2.3. Kömür 180
5.4. TÜRKİYE'DE FOSİL KAYNAKLAR VE AFRİKA İLİŞKİLERİ 180
5.5. SONUÇ 183
KAYNAKÇA 185

KAYNAKÇA

African Trade Report, (2022). https://media.afreximbank.com/afrexim/Africa-trade-report-2022.pdf (Erişim Tarihi: 26.11.2022).

DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu), (2021). Afrika Bilgi Notu. http://turkeyafricaforum.org/assets/files/2021-Afrika-Notu.pdf (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

OPEC, (2022). https://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm. (Erişim Tarihi: 24.05.2022).

Oruç, A. (2022). *Türkiye'nin Afrika Stratejisinin Dış Ekonomik İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi ve Öneriler.* Uzmanlık Tezi, İSEDAK ve Uluslararası Kalkınma İş Birliği Genel Müdürlüğü, 220s. Ankara.

Orakçı, S. (2011). Afrika'da Küresel Rekabet ve Türkiye. T.C. Türk İş Birliği ve Koordinasyon İdaresi Başkanlığı, Avrasya Etütleri 40/2011-2, 73-96.

Pulat, A. (2021). Kuzey Afrika Ülkelerinin Enerji Rezerv ve Kaynakları. Dünya Enerji Trendleri. (Ed. İnat, K. & Özdemir, D. B. Z.), İstanbul, 179-194.

Roser, M. & Ortiz-Ospina, E. (2019). Global Extreme Poverty. https://ourworldindata.org/extreme-poverty/ (Erişim Tarihi: 21.05.2021).

Yahya Goudja, O. (2021). Afrika'nın Değişen Jeopolitiğinde Türkiye'nin Rolü. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi,* 3(2), 113-121.

https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.KD?locations=ZG (Erişim Tarihi: 02.05.2022).

https://insamer.com/tr/afrika-kitasinda-kuresel-rekabet_2808.html#:~:text=Afrika%20k%C4%B1tas%C4%B1%20bilindi%C4%9Fi%20%C3%BCzere%20yer,ve%20minarelin%20varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20s%C3%B6z%20konusudur. (Erişim Tarihi: 03.05.2022).

https://exportpotential.intracen.org/en/exporters/gapchart?toMarker=w&markt=w&fromMarker=i&whatMarker=a&what=a (Erişim Tarihi: 25.11.2022).

https://www.trademap.org/stDataAvailability.aspx?nvpm=%7c%7c%7c%7c%7c%7c%7c%7c%7c%7c%7c%7c2%7c1%7c%7c%7c%7c1 (Erişim Tarihi: 25.11.2022).

https://www.ikmib.org.tr/files/downloads/CHEMIST_45.compressed.pdf (Erişim Tarihi: 26.11.2022).

KAYNAKÇA

Adu, G. & Dramanı, J. B. (2018). Africa's Mineral Economies: Breaking Their Dependence on Mining. *The Nordic Africa Institute (NAI). Policy Note,* 6, 1-8.

Aydın, N. (2016). Enerji ve Tabii Kaynaklar Açısından Nijerya https://www.nurettinaydin.com/files/akademik-makaleler/nijerya.pdf (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

Chuhan-Pole, P. L., Dabalen, A. & Christopher Land, B. (2017). Mining in Africa: Are Local Communities Better Off? Africa Development Forum Series, Washington D. C: World Bank.

Çoban, S., Gön, E. & Çoban, U. (2021). Yoksulluk Kıskacındaki Afrika'da Tarım Politikalarının Geliştirilmesinde Selem'in Rolü. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Afrika Araştırmaları Dergisi,* 1(2), 16-27.

Çondur, F. & Evlimoğlu, U. (2007). Türkiye'de Madencilik Sektörünün Girdi Çıktı Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 9(18), 25-41.

DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu), (2017). Cezayir Ülke Bülteni. https://www.deik.org.tr/uploads/cezayir-b99.pdf (Erişim Tarihi: 03.05.2022).

DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu), 2021. Afrika Bilgi Notu. http://turkeyafricaforum.org/assets/files/2021-Afrika-Notu.pdf (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

Demir, E. (2013). Küresel Ekonomide Afrika Ülkelerinin Konumu ve Türkiye ile İlişkiler. İş Bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü, Eylül-2013. https://ekonomi.isbank.com.tr/ContentManagement/Documents/ar_12_2013.pdf (Erişim Tarihi: 03.05.2022)

Denton, F. (2017). Assessment of Mineral Regimes in the East African Community:Aligning Frameworks with the African Mining Vision. Economic Commission for Africa (ECA) P.O. Box 3001.

Gajigo, O., Mutambatsere, E. & Ndiaye, G. (2012). Gold Mining in Africa: Maximizing Economic Returns for Countries. *African Development Bank Group Working Paper Series,* 2012/147.

http://koto.org.tr/images/upload/c6f0cfe385a3f844dee878cd1658af79.pdf (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

http://turkeyafricaforum.org/assets/files/2021-Afrika-Notu.pdf (Erişim Tarihi: 06.05.2022).

http://turkeyafricaforum.org/assets/files/2021-Afrika-Notu.pdf (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

https://archive.uneca.org/sites/default/files/PublicationFiles/assessment_of_mining_policies_in_east_africa_0.pdf (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://archive.uneca.org/sites/default/files/PublicationFiles/assessment_of_mining_policies_in_east_africa_0.pdf (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.KD?locations=ZG (Erişim Tarihi: 02.05.2022).

https://eac.opendataforafrica.org/oahswcc/mineral-production (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://ekonomi.isbank.com.tr/ContentManagement/Documents/ar_12_2013.pdf (Erişim Tarihi: 03.05.2022).

https://insamer.com/tr/afrika-kitasinda-kuresel-reka-bet_2808.html#:~:text=Afrika%20k%C4%B1tas%C4%B1%20bilindi%C4%9Fi%20%C3%BCzere%20yer,ve%20minarelin%20varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20s%C3%B6z%20konusudur. (Erişim Tarihi: 03.05.2022).

https://ourworldindata.org/extreme-poverty (Erişim Tarihi: 21.05.2022).

https://www.deik.org.tr/ (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

https://www.deik.org.tr/uploads/cad-b44.pdf (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://www.deik.org.tr/uploads/cezayir-b99.pdf (Erişim Tarihi: 03.05.2022).

https://www.gbreports.com/wp-content/uploads/2014/08/WestAfrica_Mining2014.pdf (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://www.gov.za/ (Erişim Tarihi: 26.05.2022).

https://www.gov.za/about-sa/minerals (Erişim Tarihi: 27.05.2022).

https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/sd-strategicframework-minerals-april-2009.pdf (Erişim Tarihi: 27.05.2022).

https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/201409/sd-strategic-framework-minerals-april-2009.pdf (Erişim Tarihi: 27.05.2022).

https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/202204/46246gon2026.pdf (Erişim Tarihi: 26.05.2022).

https://www.gov.za/sites/default/files/gcis_document/202204/46246gon2026.pdf (Erişim Tarihi: 26.05.2022).

https://www.ktso.org.tr/UserFiles/File/ULKE/2021%20Nisan%20Ulke%20Raporu%20ANGOLA.pdf (Erişim Tarihi: 31.07.2022).

https://www.mfa.gov.tr/kamerun-ekonomisi.tr.mfa (Erişim Tarihi: 29.05.2022).

https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/turkiyede-madencilik/2021-yili-maden-dis-ticaret.pdf (Erişim Tarihi: 08.06.2022).

https://www.nurettinaydin.com/files/akademik-makaleler/nijerya.pdf (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

https://www.usgs.gov/centers/national-minerals-information-center/minerals-yearbook-metals-and-minerals (Erişim Tarihi: 14.05.2022).

https://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/07/23/making-mining-work-for-west-africa (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

Kocaeli Ticaret Odası, (2020). Fas Ülke Raporu. http://koto.org.tr/images/upload/c6f0cfe385a3f844dee878cd1658af79.pdf (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

Lwazi, F. (2019). The Mining Dynamics and Economic performance in South African Mineral Resources Using Quantile Regression. Munich Personal RePEc Archive (MRPA) Paper, Nelson Mandela University, 2019/95284, 1-32.

Memiş, H., Kara, M. & Tayfur, L. (2010). Yoksulluk, Yapısal Uyum Programları ve Sahra Altı Afrika Ülkeleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 7(14), 325-346.

Moussa, M. A. (2016). Afrika Ülkelerindeki Yoksulluk Nedenleri. *ВестникБишкекского гуманитарного университета,* 3(4), 288-291.

Orakçı, S. (2011). Afrika'da Küresel Rekabet ve Türkiye. *T.C. Türk İş birliği ve Koordinasyon İdaresi Başkanlığı, Avrasya Etütleri,* 40/2011-2, 73-96.

Pulat, A. (2021). Kuzey Afrika Ülkelerinin Enerji Rezerv ve Kaynakları. Dünya Enerji Trendleri. (Ed. İnat K., Özdemir, D. B. Z.), İstanbul, 179-194.

Roser, M. & Ortız-Ospına, E. (2019). Global Extreme Poverty. https://ourworldindata.org/extreme-poverty/ (Erişim Tarihi: 21.05.2021).

Signé L. & Johnson, C. (2021). Africa's Mining Potential: Trends, Opportunities, Challenges and Strategies. Policy Center for The New South, Policy Paper, 1-40.

Staatskoerant, (2022). The Exploration Strategy for The Mining Industry of South Africa. Department of Mineral Resources and Energy, Republic of South Africa, 2022/46246.

Swart, E., vd. (2009). A Strategic Framework for Implementing Sustainable Development in the South African Minerals Sector: Towards Developing Sustainable Development Policy & Meeting Reporting Commitments. *Discussion Document,* 2019/2.

U.S. Geological Survey, (2020). Mineral Commodity Summaries 2020, https://doi.org/10.3133/mcs2020.

Yahya Goudja, O. (2021). Afrika'nın Değişen Jeopolitiğinde Türkiye'nin Rolü. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi,* 3(2), 113-121.

Yüksel Arabacı, R. (2019). Dünya Bankasının Yeni Uluslararası Yoksulluk Sınırları ve Küresel Yoksulluğun Yeniden Değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi,* 9(1), 123-140.

KAYNAKÇA

Acaroğlu, M., Koçar, G., Eryılmaz, A., Acar, M. & Dok, M. (2015). Biyoyakıtların Türkiye'deki Durumu Geleceği ve Yasal Sorunlar. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı II, 12-16 Ocak 2015, Ankara, 1165-1199.

Adıyaman, Ç. (2012). *Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Politikaları.* Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

AES (Africa Energy Series), (2021). Africa Renewables. Ayuk, N. J. (2021). African Countries Must Take A Balanced Approach to the Energy Transition.

AES (Africa Energy Series), (2021). Africa Renewables. https://d2n41s0wa71yzf.cloudfront.net/wpcontent/uploads/2021/03/04144325/AES_Africa_Renewables_2021.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

AFDB (African Development Bank), (2018). West Africa Economic Outlook. https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/2018AEO/African_Economic_Outlook_2018_West-Africa.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

African Energy Chamber, (2022). The State of African Energy 2022. https://energychamber.org/wp-content/uploads/AEC-Outlook-2022_b.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

African Energy Portal, (2020). Central Africa. https://africa-energy-portal.org/region/central-africa (Erişim Tarihi: 22.05.2022).

Akdağ, V. & Gözen, M. (2019). Yenilenebilir Enerji Projelerine Yönelik Güncel Yatırım ve Finansman Modelleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri Üzerinden Bir Değerlendirme. *Izmir Democracy University Social Sciences Journal,* 2(2), 138-172. https://dergipark.org.tr/tr/pub/idusos/issue/51534/639643

Akzeybek, R. (2016). Enerji Güvenliği Bağlamında Çin'in Afrika Politikası. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(8), 25-42.

Anlar, A. (2017). Farklı Bakış Açıları ile Enerji Güvenliği Üretici, Tüketici ve Transit Ülkeler: Türkiye Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi,* (19), 59-88.

Armağan, K., Armağan, C., Baysal, M., Kitiş, Ş. & Kıratlı, N. (2017). Jeotermal Enerji Kullanımında Müşteri Memnuniyetini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Çitgöl Belediyesi Örneği. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Türk Dünyasında Afro-Avrasya Çalışmaları Kongre Özel Sayısı, 8-15. https://dergipark.org.tr/tr/pub/klujfeas/issue/32584/364031

Arslan, E. & Solak, A. (2019). Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Tüketiminin İthalat Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,* 10(17), 1380-1407.

AUC/OECD, (2022). Africa's Development Dynamics 2022: Regional Value Chains for A Sustainable Recovery. AUC, Addis Ababa/ OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/2e3b97fd-en

Aydın, F. F. (2010). Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (35), 317-340.

Aydın, F. F. (2018). D-8 Ülkelerinde Biyokütle Enerjisi Tüketimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 371-377.

Aydın, İ. (2014). Balıkesir'de Rüzgâr Enerjisi. *Doğu Coğrafya Dergisi,* 18(29), 29-50. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunidcd/issue/2457/31305

Aydoğdu, Ç. (2021). *Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Stratejisi ve Federal Almanya Stratejisinin Analizi.* Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Ayhan, E., Baydaş, M., Azman, F. & Akcan, A. T. (2016). Renewable Energy Investments of The European Union: Opportunities and Constraints. *The Macrotheme Review*, 5(1), 13-27.

Bayraç, H. N. & Çemrek, F. (2020). *Enerji Ekonomisi ve Politikaları Piyasalar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler.* Bursa: Ekin Yayınevi.

Bayraç, H. N. & Özarslan, B. (2018). Biyokütle Enerjisi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Ampirik Bir Analizi: Türkiye Örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi,* 8(17), 1-17. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yalovasosbil/issue/39903/432567

Bayraç, H. N. (2011). Küresel Rüzgâr Enerjisi Politikaları ve Uygulamaları. *Uludağ Journal of Economy and Society,* 30(1), 37-57.

Bayraç, H. N., Çelikay, F. & Çildir, M. (2018). *Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Enerji Politikaları.* Bursa: Ekin Yayınevi.

Bayram, M. (2014). Afrika Genelinde İstisnaî Bir Devlet: Botsvana. *ADAM AKADEMİ,* 4(1), 74-88.

Bekar, N. (2020). Yenilenebilir Enerji Kaynakları Açısından Türkiye'nin Enerji Jeopolitiği. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi,* 3(1), 37-54. https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsbder/issue/53350/709200

Bilgin, M. S. (2020). Apartheid Sonrası Güney Afrika Cumhuriyeti Dış Politikasında Güney Afrika-Türkiye İlişkileri. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi,* 4(2), 254-288 https://dergipark.org.tr/tr/pub/bader/issue/59113/850723

BNEF (Bloomberg New Energy Finance), (2021). Renewable Assets. Bloomberg New Energy Finance, www.bnef.com/projects/search (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

Bozkurt, Y. & Kurtoğlu, A. (1980). Yenilenebilir Enerji Kaynakları. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* 30(2), 93-104.

Bozkurt, Y. (2017). *Uluslararası Politik Ekonomi Bağlamında Yenilenebilir Enerji Politikaları: Desertec Projesi Örneği.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

Bulut, F. (2019). *Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye İçin Yenilenebilir Enerji ile İstihdam İlişkisi: Panel Veri Analizi.* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Chen, Y. (2018). Comparing North-South Technology Transfer and South-South Technology Transfer: The Technology Transfer Impact of Ethiopian Wind Farms. *Energy Policy,* 116, 1-9.

Cingil, İ. (2008). *Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Ekonomik Etüdü.* Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çakır, M. T. (2010). Türkiye'nin Rüzgâr Enerji Potansiyeli ve AB Ülkeleri İçindeki Yeri. *Politeknik Dergisi*, 3(4), 287-293.

Çemrek, F. & Çelikay, F. (2020). *Yenilenebilir Enerji Piyasaları ve Politikaları*. Enerji Ekonomisi ve Politikaları Piyasalar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler, 57-87, Ekin Yayınevi: Bursa.

Çetintaş, B. (2020). *Çin'in Afrika'daki Enerji Politikaları.* Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çınar, M. & Öz, R. (2017). Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme İlişkisine Yenilenebilir Enerji Bağlamında Bir Öneri. *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies),* 3(13), 40-54.

Çukurçayır, M. A. & Sağır, H. (2008). Enerji Sorunu, Çevre ve Alternatif Enerji Kaynakları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 20, 257-278.

Demirbaş, B. (2022). *Türkiye'de Yenilenebilir Enerjinin Durumu, Ekonomiye ve Çevreye Etkilerinin Değerlendirilmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Drahor, M. G, Kumlutaş D. & Göktürkler, G. (2001). Dünya'da ve Türkiye'de Jeotermal Enerji ve Kullanımı. *Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* 61-68, İzmir.

Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, (2009). Dünya'da ve Türkiye'de Güneş Enerjisi. *EKC Form Ofset,* ISBN 978-605.

EIB (2022). InnovFin Energy Demo Projects. https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/innovfin/products/energy-demo-projects.htm (Erişim Tarihi: 02.08.2022).

EİE (2015). Rüzgâr Enerjisi Su Pompalama Sistemleri Projesi. http://www.eie.gov.tr/eie-web/turkce/YEK/ruzgar/ruzgar_supompa.html (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

Ekici, Y. (2014). *Yenilenebilir Enerji Kaynakları, İstihdama Katkısı, Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Teşvikleri Türkiye Güneş Enerjisi Potansiyeli Kahramanmaraş'ta Güneş Enerji Potansiyeli ve Yatırımları*. Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Elshaded, M. (2018). Solar Panels on A Farm in Kafr Al-Dawar Village in Northern Egypt's Nile Delta. https://www.africanews.com/2021/09/01/in-north-africa-solar-energy-is-struggling-to-shine/

Erata, M. (2018). *Sahra altı Afrika'da Enerji: Türkiye-Afrika Ortaklığı.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erdal, L. (2012). Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Yatırımları ve İstihdam Yaratma Potansiyeli. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi,* 4(1), 171-181.

Erdoğan, N. (2020). *Türkiye'de Yenilenebilir Enerjiye Yönelik Teşvikler ile Yenilenebilir Enerji Üretimi Arasındaki Etkileşim ve Finansal Yansımaları.* Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

ETKB (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı), (2009). Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Stratejisi Belgesi. http://www.enerji.gov.tr/enerjı/arz guvenligi.pdf (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

European Commission, (2007). An Energy Policy for Europe, Communication from the Commission to the European Council and the European Parliament, Brussels, 19-25.

European Commission, (2017). Empowering Development Implementation of the New European Consensus on Development in Energy Cooperation. https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/staff-working-document-empowering-development-february-2018_en.pdf (Erişim Tarihi: 05.07.2022).

European Commission, (2018). Scaling-up Energy Investment in Africa for Inclusive and Sustainable Growth. Report of the Africa-Europe High-Level Platform for Sustainable Energy Investments in Africa https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/report-africa-europe-high-level-platform-sei_en.pdf (Erişim Tarihi: 05.07.2022).

European Commission, (2019). EU External Investment Plan FMO Ventures Programme. https://ec.europa.eu/eu-external-investment-plan/projects/fmo-ventures-programme_en (Erişim Tarihi: 02.08.2022).

Evli, S. (2018). *Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları.* Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.

FAO (The Food and Agriculture Organization of The United Nations), (2011). Water for Agriculture and Energy in Africa The Challenges of Climate Change. Report of the Ministerial Conference, 15-17 Aralık 2008, https://www.fao.org/3/i2345e/i2345e.pdf (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

Feliho, A. C. R. (2021). *Türkiye-Benin Özelinde, Merkezi Yönetim Düzeyinde Kamu Özel Ortaklığı Karşılaştırması.* Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Günay, E. K. (2017). *Küreselleşmenin Ekonomik Büyümeye Etkileri: Afrika Ülkeleri Örneği.* Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Güner, E. D. & Turan, E. S. (2017). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Küresel İklim Değişikliği Üzerine Etkisi. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi,* 3(1), 48-55.

Gürcün, D. & Petek, A. (2021). Jeotermal Enerji Potansiyelinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi: Aydın İli Örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 14(2), 349-364.

Gürdallı, F. (2009). *Avrupa Birliği Dış Politikasında Enerji Faktörü*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Haddoum, S., Bennour, H. & Zaid, T. A. (2018). Algerian Energy Policy: Perspectives, Barriers, and Missed Opportunities. *Global Challenges,* 2(8), 1-4.

https://data.worldbank.org/country/angola (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

https://www.aktermenerji.com/hizmet/dalga-enerjisi/ (Erişim Tarihi: 03.08.2022).

https://www.ren21.net/wpcontent/uploads/2019/05/REN21_GSR2021_Factsheet_SouthAfrica.pdf (Erişim Tarihi: 25.04.2022).

https://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx?nvpm=1%7c404%7c%7c792%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c4%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1 (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

IEA (International Energy Agency), (2019). World Energy Outlook 2019. https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook2019/renewables#abstract (Erişim Tarihi: 05.05.2022).

IEA (International Energy Agency), (2020). Clean Energy Transitions in North Africa. https://iea.blob.core.windows.net/assets/b9c395df-97f1-4982-8839 79f0fdc8c1c3/Clean_Energy_Transitions_in_North_Africa.pdf (Erişim Tarihi: 19.05.2022).

IRENA (International Renewable Energy Agence), (2021). Renewable Capacity Statistics 2022. https://irena.org/publications/2022/Apr/Renewable-Capacity-Statistics-2022 (Erişim Tarihi: 10.05.2022).

IRENA (International Renewable Energy Agence), (2021). Renewable Energy and Jobs Annual Review 2021. https://www.irena.org/publications/2021/Oct/Renewable-Energy-and-Jobs-Annual-Review-2021 (Erişim Tarihi: 30.07.2022).

IRENA (International Renewable Energy Agence), (2022). Renewable Energy Market Analysis Africa and its Regions. https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2022/Jan/IRENA_Market_Africa_2022.pdf?la=en&hash=BC8DEB8130CF9CC1C28FFE87ECBA519B32076013 (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

İlkılıç, Z. (2016). Türkiye'de Rüzgâr Enerjisi ve Rüzgâr Enerji Sistemlerinin Gelişimi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi,* 6(2), 1-13.

Jebli, M. B. & Youssef, S. B. (2017). The Role of Renewable Energy And Agriculture in Reducing CO2 Emissions: Evidence for North Africa Countries. *Ecological Indicators,* 74, 295-301.

Kadir, K., Şenel, M. C. & Koç, E. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Değerlendirilmesi. *Technological Applied Sciences,* 13(3), 219-234.

Karabağ, N., Kayıkcı, C. B. Ç. & Öngen, A. (2021). %100 Yenilenebilir Enerjiye Geçiş Yolunda Dünya ve Türkiye. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi,* (21), 230-240.

Karagöl, E. T. & Kavaz, İ. (2017). Dünyada ve Türkiye'de Yenilenebilir Enerji. SETA, 197, (Nisan, 8), https://setav.org/assets/ uploads/2017/04/YenilenebilirEnerji.pdf

Karataş, S. (2009). *Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Kaynakları İçerisinde Rüzgâr ve Güneş Enerjilerinin Yeri.* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karayılmazlar, S., Saraçoğlu, N., Çabuk, Y. & Kurt, R. (2011). Biyokütlenin Türkiye'de Enerji Üretiminde Değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 13(19), 63-75.

Kaş, G. (2019). *Petrol Üretimi ve Kalkınma İlişkisi: Angola Örneği.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kaya, K., Şenel, M. C. & Koç, E. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Değerlendirilmesi. *Technological Applied Sciences,* 13(3), 219-234.

Kaygusuz, K. & Sarı, A. (2003). *Türkiye'nin Mevcut Enerji Durumu, Sürdürülebilir Kalkınma ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları.* Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı 3-4 Ekim 2003 347-356, Kayseri: Türkiye Mühendisler ve Mimarlar Odaları Birliği Yayınları.

Kenfack, J., Lewetchou, K. J., Bossou, O. V. & Tchaptchet, E. (2017). How Can We Promote Renewable Energy and Energy Efficiency in Central Africa? A Cameroon Case Study. *Renew. Sustain. Energy Rev.,* 75, 1217-1224.

Keskin, M. H. & Güleren, K. M. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Rüzgâr Enerjisi Üretiminin Güncel Bir Analizi. *Mühendis ve Makina,* 54(639), 57-68.

Koç, Ü. (2021). Güneş Enerjisi ve Ekonomik Büyüme. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi,* 6(2), 515-533.

Koçaslan, G. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi Çerçevesinde Türkiye'nin Rüzgâr Enerjisi Potansiyelinin Yeri ve Önemi. *Sosyal Bilimler Dergisi,* 1, 53-61.

Kum, H. (2009). Yenilenebilir Enerji Kaynakları: Dünya Piyasalarındaki Son Gelişmeler ve Politikalar. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 0(33), 207-223. https://dergipark.org.tr/tr/pub/erciyesiibd/issue/5890/77921

Kumbur, H., Özer, Z., Özsoy, H. D. & Avcı, E. D. (2005). Türkiye'de Geleneksel ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Potansiyeli ve Çevresel Etkilerinin Karşılaştırılması. *Yeksem 2005, III. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu ve Sergisi*, 19-21.

Küçük, Ü. (2022). Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Konusunda Kurumsal Yapılanma ve Yerel Yönetimlere İlişkin Mevzuat İçinde Yenilenebilir Enerji. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 12(1), 369-381.

Külekçi, Ö. C. (2009). Yenilenebilir Enerji Kaynakları Arasında Jeotermal Enerjinin Yeri ve Türkiye Açısından Önemi. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 1(2), 83-91.

Mackay, D. J. C. (2009). Sustainable Energy-Without the Hot Air. England: UIT Cambridge Ltd, http://www.inference.phy.cam.ac.uk/sustainable/book/tex/cft.pdf

Mahmutoğlu, M. (2013). *Türkiye'de Elektrik Sektöründe Yenilenebilir Enerjinin Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Makower, J., Pernick, R. & Wilder, C. (2009). Clean Energy Trends 2009. *Clean Edge Inc.,* http://www.cleanedge.com/reports/pdf/Trends2009.pdf (Erişim Tarihi: 23.05.2022).

Manjong, N.B., Oyewo, A.S. & Breyer, C. (2021). Setting The Pace for A Sustainable Energy Transition in Central Africa: The Case Of Cameroon. *IEEE Access.*

Mercan, B. (2014). *Orta Ölçekli Hidroelektrik Enerji Tesislerinin İncelenmesi için Örnek Bir Çalışma-Bağışlı Regülatörü ve Hes.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Enerji Enstitüsü, İstanbul.

Mogalakwe, M. (2003). Botswana: An African Miracle or a Case of Mistaken Identity. *Pula: Botswana Journal of African Studies,* 17(1), 85-93.

Nizic, M. K. & Rudan, E. (2013). Economic Possibilities and Management of Solar Energy Use in Tourism. *Economia Seria Management*, 16(1), 93-105. http://www.management.ase.ro/revec-onomia

Obahoundje, S. & Diedhiou, A. (2022). Potential Impacts of Climate, Land Use and Land Cover Changes on Hydropower Generation in West Africa: A Review. E*nviromental Research Letters,* 17, 1-19.

Oral, M. (2021). Barajlı HES'lerin Fonksiyonel Özelliğine Bir Örnek: Kesikköprü Barajı ve HES. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi,* 56(1), 426-450.

Ordu, S. (2021). *Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Gelişmekte Olan Ülkelerin Kalkınma Süreçlerindeki Rolü.* Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Oruç, A. (2022). *Türkiye'nin Afrika Stratejisinin Dış Ekonomik İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi ve Öneriler.* Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Uzmanlık Tezi, Yayın No: 0022.

Öymen, G. & Ömeroğlu, M. (2020). Yenilenebilir Enerjinin Sürdürülebilirlik Üzerindeki Rolü. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 19(39), 1069-1087.

Özarslan, B. & Bayraç, H. N. (2018). Türkiye'de Rüzgâr Enerjisinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD),* 10(19), 381-395.

Özen, A., Şaşmaz, M. Ü. & Bahtiyar, E. (2015). Türkiye'de Yeşil Ekonomi Açısından Yenilenebilir Bir Enerji Kaynağı: Rüzgâr Enerjisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* (1), 85-93.

Özenç, B. & Özen, E.N. (2019). Türkiye'de Yenilenebilir Enerjiyle Sanayi Gelişimi, Ticaret Fırsatları ve Inovasyon Elektrik Sektörünü Karbonsuzlaştırmanın Yan Faydalarının Analizi. İstanbul Politikalar Merkezi Sabancı Üniversitesi, https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/Document/66ba27/66ba27.pdf

Özsümbül, B. (1999). *Türkiye'nin Enerji Potansiyeli, Gelişimi ve Gelecekteki Enerji Portresinin Çıkarılması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Phillips, C. (2021). The Expansion of Renewables in North Africa. https://www.diligenciagroup.com/blogs/the-expansion-of-renewables-in-north-africa

Polat, F. (2021). *Kuzey Afrika Ülkelerinin Enerji Politikaları,* 563-582. SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı), (2021). Dünya Enerji Trendleri Rezervler, Kaynaklar ve Politikalar (Ed. İnat, K. & Daşcıoğlu, B. Z. Ö.).

Pulat, A. (2021). *Kuzey Afrika Ülkelerinin Enerji Rezerv ve Kaynakları.* 179-193, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı), (2021). Dünya Enerji Trendleri Rezervler, Kaynaklar ve Politikalar. (Ed. İnat, K. & Daşcıoğlu, B. Z. Ö.).

RE-GA, (2011). Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğünün Kuruluşu ve Görevleri Hakkında 662 Sayılı KHK 82. Maddesi. http://www.resmigazete.gov.tr/662khk/index?html (Erişim Tarihi: 04.11.2022).

Sabuncu, B. (2020). *Yenilenebilir Enerji ve Muhasebe Uygulamaları.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Sağdıç, E. (2012). Güneş Enerjisi İçinde: TR33 Bölgesinin Yenilenebilir Enerji Potansiyeli ve Stratejik Alt Bölgelerin Tespiti. Zafer Kalkınma Ajansı Proje No: ZAFER/20125-01/MD-DFD, Kütahya.

Sağlam, M. & Uyar, T. S. (2005). Dalga Enerjisi ve Türkiye'nin Dalga Enerjisi Teknik Potansiyeli. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu.

Sağsen, İ. (2016). Dünyanın Geleceği Üzerine Önemli Bir Viraj: 2015 İklim Değişikliği Zirvesi. *Ortadoğu Analiz,* 8(72), 72-75.

Saraçoğlu, N. (2006). Enerji Ormancılığının Kırsal Kalkınmaya Katkısı. *Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi,* 26-28 Mayıs 2006.

Seçkin, H.H. (2022). *Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Yapı Malzemeleri Kullanımı ile Pasif Çelik Ev Tasarımı.* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Sevim, C. (2022). *Küresel Enerji Stratejileri ve Jeopolitik*. (5. Bs.), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sevim, U. & Karaman, G. (2019). Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Yatırımları ve Finansman Yöntemleri: Geçmişten Günümüze Eğilimlerin İncelenmesi. *Asya Studies,* 2(8), 97-109.

Shafey, T. (2012). Why Integrated Policies Are Vital for Egypt's Energy Future. Economy Watch, https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Why-Integrated-Policies-are-Vital-for-Egypts-Energy-Future.html (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

Silva, P. P., Cerqueira, P. A. & Ogbe, W. (2018). Determinants of Renewable Energy Growth in Sub-Saharan Africa: Evidence From Panel ARDL. *Energy,* 156, 45-54.

Statista, (2022). https://www.statista.com/statistics/1277860/distribution-of-energy-production-in-africa-by-source/ (Erişim Tarihi: 21.05.2022).

Sür, B. (2007). *Türkiye'de Elektrik Enerjisinin Geçmişi, Bugünü ve Gelecek Planlamaları.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Süslü, G. (2021). *Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Düzenlenmesi, Denetlenmesi ve Yenilenebilir Enerji Politikaları.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Şenel, M.C. & Koç, E. (2015). Dünya'da ve Türkiye'de Rüzgâr Enerjisi Durumu-Genel Değerlendirme. *Engineer & The Machinery Magazine*, (663).

Şengül, B. (2015). *21. Yüzyılda Afrika ve Türkiye-Afrika İlişkileri (2005-2015).* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tanrıseven, K. (2018). *Yenilenebilir Enerji ve Ekonomik Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği.* Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Tasnak, M. (2019). *Türkiye'nin Enerji İthalatının Alternatifi Olarak Yenilenebilir Enerji Kaynakları*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, (2022). Enerji. https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji (Erişim Tarihi: 24.11.2022).

TİKA **(**Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı**)**, (2022). Cezayir'e Yenilenebilir Enerji Alanında TİKA Desteği. https://www.tika.gov.tr/tr/haber/cezayir%27e_yenilenebilir_enerji_alaninda_tika_destegi-6653 (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

Tilki, F. & Çiçek, E. (2003). Biyokütle Enerjisi ve Enerji Ormancılığı. *Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi,* (1-2), 33-40.

Tracking SDG 7, (2022). 2022 Tracking SDG7 Report. https://iea.blob.core.windows.net/assets/e2e30d7e-3051-4a25-9720 d608c7d6b2f4/TrackingSDG7TheEnergyProgressReport2022.pdf (Erişim Tarihi: 01.07.2022).

Ummalla, M. & Samal, A. (2018). The Impact of Hydropower Energy Consumption on Economic Growth and CO2 Emissions in China. *Environmental Science and Pollution Research,* 25(35), 35725-35737.

UNECA (United Nations Economic Commission), (2012). The Renewable Energy Sector in North Africa: Current Situation and Prospects, United Nations Economic Commission for Africa, Subregional Office for North Africa, CEA-AN/PUB/ 12/01, Addis Ababa, https://repository.uneca.org/bitstream/handle/10855/22282/b10695461.pdf (Erişim Tarihi: 19.05.2022).

United Nations Economic Commission for Africa, (2012). The Renewable Energy Sector in North Africa: Current Situation and Prospects. *United Nations Economic Commission for Africa,* Rabat, Morocco.

United Nations, (2021). Statistics Division: Methodology. https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/overview/ (Erişim Tarihi: 22.05.2022).

United Nations, (2021). World Population Prospects. https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/ (Erişim Tarihi: 22.05.2022).

USAID (United States Agency for International), (2019). Leveraging Partnerships to Increase Access to Power in sub-Saharan Africa. https://www.usaid.gov/powerafrica/aboutus (Erişim Tarihi: 31.07.2022).

Uslu, S. (2021). *Sahra Altı Afrika Ülkelerinin Enerji Politikaları,* 583-600. SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı), (2021). Dünya Enerji Trendleri Rezervler, Kaynaklar ve Politikalar (Ed. İnat, K. & Daşcıoğlu, B. Z. Ö.).

Waruru, M. (2014). East African Countries Move to Adopt Renewable Energy Technologies. https://www.renewableenergyworld.com/baseload/east-african-countries-move-to-adopt-renewable-energy-technologies/#gref (Erişim Tarihi: 23.05.2022).

World Bank, (2022). Olkaria Geothermal Power Project. https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P001275 (Erişim Tarihi: 27.07.2022).

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü, (2017). Biyokütle Enerjisi Nedir? http://www.eie.gov.tr/yenilenebilir/biyokutle_enerjisi.as px (Erişim Tarihi: 04.05.2022).

Yenisey, D. (2015). *İç Anadolu Bölgesi İçin Güneye Bakan Eğimli Yüzeye Gelen Günlük Global, Direkt ve Difüz Radyasyonunun Hesaplanması.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yergin, D. (2011). *Energy, Security, and The Remaking of The Modern World.* New York: The Penguin Press.

Yıldırım, O. & Awa, Y. M. J. (2018). Batı Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği'ne Üye Ülkelerin Ekonomik Gelişmeleri. *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* 1(1), 144-163. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ubeyad/issue/41932/508749

Yılmaz, O. & Hotunluoğlu, H. (2015). Yenilenebilir Enerjiye Yönelik Teşvikler ve Türkiye. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 74-97.

Yurtkuran, S. (2021). Seçilmiş E7 Ülkelerinde Hidroelektrik Enerji Tüketimi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi,* 21(2), 79-99.

Yücel, F. B. (1994). *Enerji Ekonomisi.* İstanbul: Febel Yayım.

KAYNAKÇA

Affoh, R., Zheng, H., Dangui, K. & Dissani, B. M. (2022). The Impact of Climate Variability and Change on Food Security in Sub-Saharan Africa: Perspective from Panel Data Analysis. *Sustainability*, 14(2), 759.

Africa Agribusiness Outlook (2022). file: ///C:/Users/Asus/Desktop/masa/AFR%C4%B0KA%20TOPLAM/afrika-2/Africa%20Agribusiness%20Outlook_Report%202022%20Final.pdf

Africa Agriculture Trade Monitor (AATM), (2021). https://www.ifpri.org/publication/africa-agriculture-trade-monitor-2021#:~:text=Against%20this%20backdrop%2C%20the%202021,cash%20crops%20and%20niche%20products.

Africa Development Bank Group (ADBF), (2022). https://www.afdb.org/en/topics-and-sectors/sectors/agriculture-agro-industries/african-agriculture

Africa-Regional Overview of Food Security and Nutrition 2021: Statistics and Trends (AOFSNST), FAO, ECA and AUC. 2021. Accra, FAO. https://doi.org/10.4060/cb7496en

Afrika Bilgi Notu, 2021. http://turkeyafricaforum.org/assets/files/2021-Afrika-Notu.pdf

Afrika Kıtası, (2022). https://ogreniyo.com/afrika-kitasi/

Agricultural Outlook 2021-2030, OECD-FAO, OECD: Paris, France, 2021.

Agriculture in Africa, (2021). https://oxfordbusinessgroup.com/blog/bernardo-bruzzone/focus-reports/agriculture-africa-2021-focus-report#:~:text=The%20Agriculture%20in%20Africa%202021,growth%20opportunities%20across%20the%20entire

Ali Sara, A. & Dellal, İ. (2018). Türkiye'nin Afrika Ülkeleri ile Tarım Ürünleri Ticareti. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 46-57.

Arslan, K. (2018). Türkiye'nin Yeni Pazar Arayışları İçinde Afrika Ülkelerinin Yeri ve Önemi. *Verimlilik Dergisi*, (2), 133-162.

Bank, W. (2021). Employment in Agriculture (% of Total Employment) Sub-Saharan Africa. Available online: https://data.worldbank. org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS?locations=ZG

BİLGİPEDİA, (2022), https://www.bilgipedia.com.tr/bilgipedia-bilgi/

Blog Artı, (2022). https://www.blogarti.com/afrika-kitasindaki-ulkeler.html

Çamuka, S., Gön, E. & Çoban, U. (2021). Yoksulluk Kıskacındaki Afrika'da Tarım Politikalarının Geliştirilmesinde Selem'in Rolü. *Africania*, 1(2), 16-27.

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), (2022). Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi (AFCFTA) ve Türk Firmalarına Etkisi. https://www.deik.org.tr/

Dinçer, M. (2019). *Türkiye-Afrika İlişkileri ve Afrika Açılımı*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

FAO, (2022). https://www.fao.org/faostat/en/#data

Fırat, M. (2012). *Türkiye-Afrika İlişkileri* (Ed. Sönmezoğlu, F., Özgür, N., Baklacıoğlu, N. Ö. & Terzi, Ö.), XXI. Yüzyılda Türk Dış Politikasının Analizi.

Fukuyama, F. (2005). *Devlet İnşası: 21. Yüzyılda Dünya Düzeni ve Yönetişim*. Remzi Kitabevi, Ankara.

Gaymard, H. (2009). L'agriculture au cœur de l'avenir de l'Afrique. Politique étrangère, (2), 265-276.

Intergovernmental Panel on Climate Change IPPC, İklim Değişikliği 2022: Etkileri, Uyum ve Kırılganlık, (2022). https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/downloads/report/IPCC_AR6_WGII_FinalDraft_ FullReport.pdf https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/

International Trade Statistics Yearbook (2020). file: ///C:/Users/Asus/Desktop/masa/AFR%C4%B0KA%20TOPLAM/VolI2020.pdf

İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi (İNSAMER), (2022). https://insamer.com/tr/afrika-kitasinda-kuresel-rekabet_2808.html

İstikbal, D. (2020). *Afrika'da İş Birliği ve Rekabet Türkiye ve Çin*. SETA Rapor, 1-51.

Lewis, J. P. & Kallab, V. (1986). Development Strategies Reconsidered, Transaction Books, New Brunswick-Washington, US Overseas Development Council.

OECD (2022). https://stats.oecd.org/

Second Continental Progress Report on the Implementation of Agenda 2063, (2022). file:///C:/Users/Asus/Desktop/masa/AFR%C4%B0KA%20TOPLAM/sahraal/2nd%20Continental%20Progress%20Report%20on%20Agenda%202063_FINAL_21.2.2022_comp.pdf

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB), (2022). https://www.sbb.gov.tr/

Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB), (2022). https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/Uluslararas%C4%B1%20Kurulu% C5%9Flar/afrika%20ve%20tar%C4%B1m.pdf

The Regional Strategic Analysis and Knowledge Support System (ReSAKSS), (2022). https://www.resakss.org/node/3

Thies, C. G. (2009). National Design and State Building in Sub-Saharan Africa. World Politics, 61, 04, 623-669.

Trade Map, (2022). https://www.trademap.org/

Trade Statistics For International Business Development (TRADEMAP), (2022). http://www.trademap.org/

TÜİK, (2022). https://www.tuik.gov.tr/

TÜİK, (2022). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (TDB), (2022). https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı (TTB), (2022). https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/afrika

Ulimwengu, J. M., Constas, M. A. & Ubalijoro, E. (Eds.) (2021). Building Resilient African Food Systems After COVID-19. ReSAKSS 2021 Annual Trends and Outlook Report. Kigali and Washington, DC: AKADEMIYA2063 and International Food Policy Research Institute (IFPRI).

KAYNAKÇA

Adana Ticaret Odası, (2020). Nijerya Ülke Profili Raporu.

Africa Oil and Gas Rewiev (2019). "https://www.oilreviewafrica.com/exploration/industry/africa-s-oil-and-gas-industry-poised-for-further-growth-pwc-report (Erişim Tarihi: 25.11.2022).

Africa Unıon, (2020). The Impact of COVID-19 on African Oil Sector. https://au.int/sites/default/files/documents/38601-doc-afrec_report-_covid-19_and_its_impact_on_african_oil_markets-_final_27-05-2020.pdf (Erişim Tarihi: 30.05.2022).

Akkuş, E. G. (2022). Ülkelerin Güç Unsurları ve Küresel Barış Gücü Arasındaki İlişki", Millî Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri ve Millî Güvenlik Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Savunma Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.

Aksoy, B. (2007) Enerjide Arz Güvenliği: Politikalar ve Öneriler: Enerjide Arz Güvenliğinin Sağlanması ve Türkiye Enerji Stratejisi. TÜSİAD Enerji Çalışma Grubu Konferansı, 27 Aralık 2007, Ceylan Intercontinental Hotel-İstanbul.

Aksöz, H. (2014). *Analysis of the Relationship Between Energy Import and Current Account Deficit in Turkey.* Unpublished Master's Thesis. İstanbul University, Institute of Social Sciences, Department of Economics Department of Economic Policy, İstanbul.

Alkin, K. & Atman, S. (2006). *Küresel Petrol Stratejilerinin Jeopolitik Açıdan Dünya ve Türkiye Üzerindeki Etkileri.* Ankara: Mega Ajans Matbaacılık.

Aydın. L. (2016). *Enerji Ekonomisi ve Politikaları.* Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aydın. L. (2020). *Enerji Ekonomisine Giriş.* Seçkin Yayınevi. Ankara.

Bayraç, H. N. (2005). Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, 67. 21ss. Eskişehir.

BP, (2020). BP Statistical Review of World Energy 2020. Londra.

BP, (2021). Statistical Review of World Energy, https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-natural-gas.pdf

BP, (2021). Statistical Review of World Energy, https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-coal.pdf.

BP, (2021). Statistical Review of World Energy, https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-oil.pdf

Çıtak, E. (2014). *Dünya Petrol Piyasasındaki Değişimlerin İncelenmesi ve Gelecek Projeksiyonu.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Enerji Enstitüsü, İstanbul.

Çoruh, B. (2019). *Enerji Arz Güvenliği Kapsamında Türkiye'nin Enerji Politikaları.* Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

DEİK, (2017). Çad Ülke Raporu. https://www.deik.org.tr/uploads/cad-b44.pdf

DEİK, (2017). Sudan Ülke Raporu. https://www.deik.org.tr/uploads/sudan.pdf

Demir, İ. (2014). *Uluslararası Petrol Politikaları, Piyasaları, Fiyatları.* Bursa: Dora Yayınları.

EİGM, (2020). Enerji İşleri Genel Müdürlüğü Denge Tablosu 2019. https://enerji.gov.tr/enerji-isleri-genel-mudurlugu-denge-tablolari (Erişim Tarihi: 23.04.2021).

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), (2022). Kömür https://enerji.gov.tr/bilgimerkezitabiikaynaklarkomur#:~:text=K%C3%B6m%C3%BCr%3B%20siyah%2C%20koyu%20gri%20veya,fazla%20k%C3%B6m%C3%BCrle%C5%9Fmi%C5%9F%20bitki%20kal%C4%B1nt%C4%B1lar%C4%B1ndan%20olu%C5%9Fur. (Erişim Tarihi: 15.05.2022).

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB), (2022). Petrol. https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-petrol (Erişim Tarihi: 14.05.2022).

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (ETKB). Doğalgaz https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-94-1007/dogal-gazyillik-sektor-raporu (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

Erata, M. (2018). *Sahra Altı Afrika'da Enerji: Türkiye-Afrika Ortaklığı.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erdal, L. & Karakaya, E. (2012). Enerji Arz Güvenliğini Etkileyen Ekonomik, Siyasî ve Coğrafî Faktörler. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 31(1), 107-136.

Erik, N. Y. (2021). Yeni Ortadoğu mu? Sahra Altı Afrika'nın Petrol ve Gaz Potansiyeli, Küresel Enerji Sektöründeki Önemi. *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi,* 3(2), 25-47.

Esen, Ö. & Bayrak, M. (2017). Does More Energy Consumption Support Economic Growth in Net Energy Importing Countries? *Journal of Economics, Finance and Administrative Science,* 22(42), 75-98.

İlarslan, K. (2021). Uluslararası Fosil Yakıt Fiyatlarının Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkisinin ARDL Sınır Testi ile İncelenmesi: 1986-2019 Dönemi Türkiye Örneği. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi,* 13(24), 143-158.

International Energy Agency: (IEA), (2022). https://www.iea.org/reports/key-world-energy-statistics-2022 (Erişim Tarihi: 18.04.2022).

Janardhan, V. & Fesmire, B. (2011). *Energy Explained: Conventional Energy and Alternative.* United Kingdom: Rowman & Littlefield Publishers.

Gültekin, A. H. & Örgün, Y. (1993). Doğal Gaz ve Çevre. *Çevre Dergisi,* 1(9), 37-41.

Karta, M. (2015). Türkiye'de Kömür TESPAM (Türkiye Enerji Politikaları ve Araştırmaları Merkezi) Yayınları, 46s.

Kayalar, S. (2021). *Türkiye'nin Resmi Kalkınma Yardımları Afrika'ya Yönelik Sosyal Altyapı ve Hizmetler Yardımlarının Analizi (2005-2021) Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) Örneği.* Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kavaz, İ. (2019). Yerli ve Milli Enerji Politikaları Ekseninde Kömür. 265, SETA.

Kete, H. (2020). *Türkiye'de Yenilenebilir Enerji ve Kamu Politikalar.* Bursa: Ekin Yayınevi.

Pala, C. (2003). 21. Yüzyıl Dünya Enerji Dengesinde Petrol ve Doğalgazın Yeri ve Önemi, Hazar Boru Hatlarının Kesişme Noktasında Türkiye. Ankara: Avrasya.

Pascual C. & Zambetakis E. (2010) The Geopolitics of Energy From Security to Surviva, Bölüm 1, 1-2.7 Energy Security Economics, Politics, Strategies, and Implications, (Editor: Pascual C. & Elkind J.), 288, brookings institution press Washington, D.C. www.brookings.edu.

Pulat, A. (2021). *Dünya Enerji Trendleri, Rezervler, Kaynaklar, Politikalar.* ED: Kemal İNAT, Büşra Zeynep ÖZDEMİR DAŞCIOĞLU, SETA, Ankara.

Polat, F. (2021). Dünya Enerji Trendleri, Rezervler, Kaynaklar, Politikalar. ED: Kemal İNAT, Büşra Zeynep ÖZDEMİR DAŞCIOĞLU, Ankara: Seta Yayınları.

SETA, (2020). *Koronavirüs Krizi Döneminde Enerji Politikaları.* Ankara: Seta Yayınları.

Sevim, C. (2009). Geçmişten Günümüze Enerji Güvenliği ve Paradigma Değişimleri. *Stratejik Araştırmalar Dergisi,*13, 93-135.

Sevim, C. (2019). *Küresel Enerji Stratejileri ve Jeopolitik.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sevim, C. (2022). *Enerji Ekopolitiği.* Ankara: Seçkin Yayınevi.

OPEC, (2022). https://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm.

Telatar, F. (2004). *Politik İktisat Politikası.* Ankara: İmaj Yayıncılık.

The İnfrastructure Consortium for Africa (2022). https://www.icafrica.org/en/knowledge-hub/article/african-economic-outlook-2019-362/ (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

Ticaret Bakanlığı, (2022). https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati.

Ticaret Bakanlığı, (2022). https://ticaret.gov.tr/data/5f0c163113b8761f08aa3fe3/ANGOLA.pdf

TKİ, (2020). Kömür (Linyit) Sektör Raporu 2019. Ankara.

TPAO, (2020). Petrol ve Doğal Gaz Sektör Raporu. https://www.tpao.gov.tr/file/2106/2020-petrol-ve-dogal-gaz-sektor-raporu-47460b743c70c609.pdf

TPAO, (2022). https://www.tpao.gov.tr/tarihce

TSKB, (2021). Enerji Görünümü, 2021 https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/enerji-sektor-gorunumu-2021.pdf.

Türkmen, S. (2019). *Enerjide Çevresel Sürdürülebilirlik: Yükselen ve Gelişmiş Ekonomiler Karşılaştırması.* Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Unıted Natıons, (2011). Promotion of New and Renewable Sources of Energy, 1-24.

Uzuner, M. T. (2018). Dünya Ham Petrol Piyasasının Ekonomi Politiği Üzerine Bir İnceleme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi,* 8(17), 106-127.

Yıldız, M. (2006). *Dünyada ve Türkiye'de Alternatif ve Fosil Enerji Kaynaklarının Geleceğe Yönelik Etüdü.* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Zumerchik, J. (2003). *Macmillan Encyclopedia of Energy.* USA: Macmillan Reference.

1980 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİM SÜRECİ

"TBMM'DE YAPILAN TARTIŞMALAR VE BU TARTIŞMALARIN BASINA YANSIMASI"

Fatih ÖCAL

Editör
Doç Dr. Ahmet EDİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-74-6

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Kitap içerisinde yer alan bilgilerden birinci derecede yazar sorumludur.

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Cumhuriyet rejimlerinde seçimler en önemli demokratik unsurdur. Türkiye Cumhuriyeti 29 Ekim 1923 tarihinde kurulduğunda cumhuriyeti yönetim biçimi olarak kabul etmiştir. Bu tarihte ilk kez meclis tarafından devletin başı konumundaki cumhurbaşkanı seçimi de yapılmıştır. Anayasal kurallar dahilinde yapılan seçimler toplumun tamamını ilgilendirdiği için büyük merak uyandırmıştır. Konumuz olan 1980 cumhurbaşkanlığı seçimleri, önceki dönemlerde yapılan seçimlerde olduğu gibi büyük bir heyecan ve beklentiyle başlamıştır. Turların uzaması ve nihayetinde sonuçsuz kalması Türk Demokrasi Tarihi'nde 1980 cumhurbaşkanlığı seçiminin, sonuçsuz kalan seçim olarak anılmasına neden olmuştur.

Çalışmada 1923 ile 1980 yılları arasında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimleri incelenmiştir. 1980 cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yaşanan gelişmeleri incelemek için; Akşam Gazetesi, Bugün Gazetesi, Cumhuriyet Gazetesi, Devrim Gazetesi, Günaydın Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Milliyet Gazetesi, Sabah Gazetesi, Tercüman Gazetesi ile TBMM Tutanak Dergisi'nden, bu dönem hakkında daha önce yazılmış kitap, tez ve makalelerden yararlanılmıştır.

Çalışma esnasında gösterdiği derin hoşgörü ve tecrübeleriyle değerli katkılarda bulunan hocam sayın Doç. Dr. Ahmet EDİ'ye, teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca çalışmanın yazım aşamasında beni sürekli motive eden kıymetli eşime ve aileme şükranlarımı sunuyorum.

Ağrı-2022
Fatih ÖCAL

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
1980 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİNE KADAR OLAN CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

1.1. 1921 ANAYASASINA GÖRE CUMHURBAŞKANI SEÇİMİ 3
1.1.1. 1923 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 4
1.1.2. 1927 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 5
1.1.3. 1931 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 7
1.1.4. 1935 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 7
1.1.5. 1938 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 8
1.1.6 1939 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 10
1.1.7. 1943 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 10
1.1.8. 1946 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 11
1.1.9. 1950 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 11
1.1.10. 1954 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 12
1.1.11. 1957 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 13
1.1.12. 1961 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 13
1.1.13. 1966 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 15
1.1.14. 1973 Cumhurbaşkanlığı Seçimi 17

İKİNCİ BÖLÜM
1980 CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

2.1. MECLİSTE YAPILAN TURLAR 22
2.1.1. 6. Birleşim 22
2.1.1.1. Basına Yansıması 23
2.1.2. 7. Birleşim 25
2.1.2.1. Basına Yansıması 27
2.1.3. 8. Birleşim 31
2.1.3.1. 3.ve 4. Tur oylamaların Basına Yansıması 32
2.1.4. 9. Birleşim 34
2.1.4.1. 5. ve 6. Tur Oylamanın Basına Yansıması, ... 35
2.1.5. 10. Birleşim 37
2.1.5.1. 7. ve 8. Tur Oylamanın Basına Yansıması, ... 37
2.1.6. 11.Birleşim 40
2.1.6.1. 9 ve 10. Tur Oylamanın Basına Yansıması 41
2.1.7. 12. Birleşim 43

2.1.7.1. 11. ve 12. Tur Oylamanın Basına Yansıması 44
2.1.8. 13. Birleşim 46
2.1.8.1. 13. ve 14. Tur Oylamanın Basına Yansıması 47
2.1.9. 14. Birleşim 50
2.1.9.1. 15. ve 16. Tur Oylamanın Basına Yansıması 51
2.1.10. 15. Birleşim 53
2.1.10.1. 17. ve 18. Tur Oylamanın Basına Yansıması 54
2.1.11. 16. Birleşim 56
2.1.11.1. 19. ve 20. Tur Oylamanın Basına Yansıması 57
2.1.12. 17. Birleşim 61
2.1.12.1. 21. ve 22. Tur Oylamanın Basına Yansıması 62
2.1.13. 18. Birleşim 65
2.1.13.1. 23. ve 24. Tur Oylamanın Basına Yansıması 66
2.1.14. 19. Birleşim 69
2.1.14.1. 25, 26 ve 27. Tur Oylamanın Basına Yansıması 70
2.1.15. 20. Birleşim 74
2.1.15.1. 28, 29 ve 30. Tur Oylamanın Basına Yansıması 75
2.1.16. 21. Birleşim 79
2.1.17. 22. Birleşim 80
2.1.17.1. Basına Yansıması 80
2.1.18. 23. Birleşim 83
2.1.18.1. Basına Yansıması 84
2.1.19. 24. Birleşim 86
2.1.19.1. Basına Yansıması 87
2.1.20. 25. Birleşim 91
2.1.20.1. Basına Yansıması 92
2.1.21. 26. Birleşim 94
2.1.22.1. Basına Yansıması 95
2.1.22. 27. Birleşim 98
2.1.23. 28. Birleşim 98
2.1.23.1. 19-22 Nisan arası Basın 98
2.1.24. 29. Birleşim 100
2.1.25. 30. Birleşim 100
2.1.25.1. 45 ve 46. Tur oylamanın Basına Yansıması 102
2.1.26. 31. Birleşim 104
2.1.26.1. 47 ve 48. Tur oylamanın Basına Yansıması 104
2.1.27. 32. Birleşim 105
2.1.28. 33. Birleşim 106
2.1.28. 1. Basına Yansıması 106
2.1.29. 134. Birleşim 108
2.1.29.1. Basına Yansıması 109
2.1.30. 35. Birleşim 110
2.1.30.1. Basına Yansıması 111
2.1.31. 36. Birleşim 112

2.1.31.1. Basına Yansıması 112
2.1.32. 37. Birleşim 114
2.1.32.1. Basına Yansıması 115
2.1.33. 38. Birleşim 117
2.1.33. 1. Basına Yansıması 117
2.1.34. 39. Birleşim 119
2.1.34.1. Basına Yansıması 119
2.1.35. 40. Birleşim 120
2.1.36. 41. Birleşim 121
2.1.36.1. Basına Yansıması 121
2.1.37. 42. Birleşim 122
2.1.37.1. Basına Yansıması 122
2.1.38. 43. Birleşim 123
2.1.38.1. Basına Yansıması 124
2.1.39. 44. Birleşim 124
2.1.39.1. Basına Yansıması 125
2.1.40. 45. Birleşim 126
2.1.40.1. Basına Yansıması 126
2.1.41. 46. Birleşim 128
2.1.41.1. Basına Yansıması 129
2.1.42. 47. Birleşim 130
2.1.42.1. Basına Yansıması 130
2.1.43. 48. Birleşim 132
2.1.43.1. Basına Yansıması 133
2.1.44. 49. Birleşim 133
2.1.44.1. Basına Yansıması 134
2.1.45. 50. Birleşim 135
2.1.45.1. Basına Yansıması 136
2.1.46. 51. Birleşim 137
2.1.46.1. Basına Yansıması 137
2.1.47. 52. Birleşim 141
2.1.47.1. Basına Yansıması 141
2.1.48. 53. Birleşim 142
2.1.48.1. Basına Yansıması 143
2.1.49. 54. Birleşim 144
2.1.50. 55. Birleşim 146
2.1.50.1. Basına Yansıması 146
2.1.51. 56. Birleşim 147
2.1.51.1. Basına Yansıması 148
2.1.52. 57. Birleşim 150
2.1.52.1. Basına Yansıması 151
2.1.53. 158. Birleşim 153
2.1.53.1. Basına Yansıması 155
2.1.54. 59. Birleşim 156

2.1.54.1. Basına Yansıması 158
2.1.55. 60. Birleşim 161
2.1.55.1. Basına Yansıması 161
2.1.56. 61. Birleşim 162
2.1.57. 62. Birleşim 162
2.1.57.1. Basına Yansıması 163
2.1.58. 63. Birleşim 164
2.1.59. 64. Birleşim 165
2.1.60. 65. Birleşim 165
2.1.61. 66. Birleşim 166
2.1.62. 67. Birleşim 166
2.1.63.1. Basına Yansıması 167
2.1.64. 71. Birleşim 167
2.1.64.1. Basına Yansıması 168
2.1.65. 78. Birleşim 169
2.1.66. 92. Birleşim 170
2.1.67. 106. Birleşim 172
2.1.68. 109. Birleşim 172
2.1.69. 124. Birleşim 173

SONUÇ 175

KAYNAKLAR 181

EKLER 185

KAYNAKLAR

ARŞİV BELGELERİ

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi (CDA)

TBMM ARŞİVİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (TBMMZC)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD)

SÜRELİ YAYINLAR

Akşam Gazetesi.

Bugün Gazetesi.

Cumhuriyet Gazetesi.

Devrim Gazetesi.

Günaydın Gazetesi.

Hürriyet Gazetesi.

Milliyet Gazetesi.

Sabah Gazetesi.

Tercüman Gazetesi.

T.C. Resmî Gazete.

YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

Akal, M., *12 Mart 1971 Muhtırası, 12 Eylül 1980 Darbesi ve 28 Şubat Sürecinde Bir Politikacı Olarak Süleyman Demirel'in Farklı Konum ve Tepkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul- 2013.

Akyüz, S., *Türk Siyasal Sisteminde Cumhurbaşkanının Yeri ve Seçimi,* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya-2006.

Atayakul, F.A., Türkiye'de *Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul-2007.

Kara, F., *Türk siyasal yaşamında Cemal Gürsel*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara-2006.

Ural, Y., *Türk Anayasal Sisteminde Cumhurbaşkanının Konumu ve Yetkilerine İlişkin Tartışma ve Öneriler Üzerine Bir İnceleme,* Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2008.

Yücel, M.S., *Türk Siyasal Hayatında Cumhurbaşkanı Seçimleri*, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik 2012.

MAKALELER

Acar, A., ve Çelebi, M.B., "Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında Cumhurbaşkanlığı Makamının Önemi ve 2007 Yılı Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Abdullah Gül'ün Görev Süresi Tartışmaları", *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 12, Sayı 23, 2012, ss.1-34.

Şimşek, M., "Çoğulculuk ve Vesayet İkileminde 1961 Anayasası", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı, Kasım 2020, ss.221-240.

Tavaş, İ. H., "Türk Anayasalarında Cumhurbaşkanı Seçimi", *Yasama Dergisi*, 5,2007, ss.26-33.

Yıldız, M. ve Edi, A., "1980 Cumhurbaşkanlığı seçim süreci", *Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi,* 10(4), Türkiye 2021, ss.1651-1658.

KİTAPLAR

Akın, R., *Gazi'den Günümüze Cumhurbaşkanlığı 1923-2007,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.

Atatürk, M.K., *Nutuk,* Kaynak Yayınları, Ankara 2015.

Çakmak, H., *Cumhurbaşkanları ve Dış Politika*, Kripto Basım, Ankara 2016.

Kocaş, S., *Atatürk'ten 12 Mart'a III.Cild,* Doğuş Kitabevi, İstanbul 1977.

Önder, S., *Türk Parlamenter Sisteminde Cumhurbaşkanının Rolü*, Turhan Kitabevi 2007.

Özdemir, H., *Cumhurbaşkanlığı Seçimleri*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2007.

Tanör, B., *Osmanlı- Türk Anayasal Gelişmeleri*, Der Yayınları, İstanbul 1995.

Yılmaz*, C., Ord.Prof.Dr.Ali Fuat Başgil*, Çarşamba Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2013.

Yücel, M.S., *Demokrat Parti*, Ülke Kitapları, İstanbul 2001.

İNTERNET

Recep Tayyip ERDOĞAN, Biyografi, Erişim Tarihi: 01.01.2022 https://tccb.gov.tr/receptayyiperdogan/biyografi/

1923'ten günümüze Cumhurbaşkanı seçimleri, Erişim Tarihi: 01.05.2022 https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/1923-ten-gunumuze-cumhurbaskani-secimleri/134629

1961 Anayasası, Erişim Tarihi: 11.05.2022 https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/

Teşkilâtı Esasiye Kanununun Bazı Mevaddının Tavzihan Tadiline Dair Kanun, Erişim Tarihi: 01.02.202 https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200364.pdf

1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun bazı hükümlerinin kaldırılması ve bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında, Erişim Tarihi: 01.05.2022 https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10525.pdf

Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, Erişim Tarihi: 08.04.2022 https://www.hurriyet.com.tr/gundem/turkiye-cumhuriyeti-hukumetleri-134271

Yazı dizisi: 40. yılında tüm ayrıntıları ile 12 Mart muhtırası-3, Erişim Tarihi: Tarihi 11.04.2022 https://web.archive.org/web/20130720005301/http://blog.milliyet.com.tr/yazi-dizisi--40--yilinda-tum-ayrintilari-ile-12-mart-muhtirasi-3/Blog/?BlogNo=294982

Çorum olaylarının araştırılması amacıyla Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergesi (10/807), Erişim Tarihi: 11.05.2022

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d23/c074/tbmm23074128.pdf

Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Üzerine, Erişim Tarihi:15.05.2022

Https://tasam.org/tr-TR/Icerik/2446/cumhurbaskanligi_secimleri_uzerine

Tüm Yönleriyle

Sezai Karakoç

Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Düşünceler

Editörler

Prof. Dr. Yılmaz Demirhan

Dr. Öğr. Üyesi Nurettin Menteş

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Taylan

Öğr. Gör. Mümtaz Korkutan

Öğr. Gör. Mehmet Şevket Arıkan

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-14-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ
Kapak Tasarımı: Fatih ASLAN

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitap, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Diyarbakır Valiliği, Dicle Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği'nin katkılarıyla basılmıştır.

Kitapta yer alan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

TAKDİM

Diyarbakır, asırları aşan kadim tarihiyle, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir yerleşim merkezidir. İnsanlığın ortak mirasını gelenekten geleceğe taşıyan, birikimini farklı pek çok kültür ve inançtan alan, adeta tarihin taşlara nakşedildiği bir şehirdir.

Diyarbakır'ı beşeriyetin ortak mirası yapan bir özelliği de her biri alanında yaygın tesirler bırakan fikir, sanat ve bilim insanlarını bağrında yetiştirmesidir. Bir beldenin tarihini tam manasıyla okuyabilmek, kadim tarihini görebilmek için, yetiştirdiği beşerî değerleri tanımak, onların kente, insanlık ve medeniyete katkılarını göz önünde bulundurmakla mümkün olmaktadır.

Bununla birlikte, bilim insanının, sanatkârın, düşünürün, şairin eserlerini de doğduğu topraklardan, yaşadığı şehirden, toplumsal yapıdan ayrı olarak ele almak, o kişinin tam manasıyla anlaşılmasını zorlaştırır. Bu değerlendirmeyi belki de en çok Diyarbakır ve Sezai Karakoç için yapmak mümkündür. Sezai Karakoç'u Diyarbakır'dan bağımsız şekilde okumak, fikriyatının membaını, inancının ve kişiliğinin temellerindeki derin manayı eksik anlamak demektir. Aynı şekilde Diyarbakır'ı da Sezai Karakoç'tan ayrı okumak, Anadolu ve İslam coğrafyasını ve onun önemli bir merkezi olan Diyarbakır'ı yeterince anlamamak, tanımamak ve onun neyi temsil ettiğini tam olarak bilememektir.

Sezai Karakoç, külliyatıyla okuyanları Dicle Nehri misali, şiir gibi diyarlara götürmekte, düşüncesinin kökleri ise, Diyarbakır Surları gibi sağlam temellere oturmaktadır. Eserlerindeki manevi atmosferi solumak, Ulu Camii'nin meydanındaki havayı teneffüs etmek gibidir.

Bu bilinç ve sorumlulukla, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olarak, kadim şehir Diyarbakır'ın önemli bir değeri olan şair ve mütefekkir Sezai Karakoç'un fikriyatını tüm ilgililere aktarabilmeyi, anlam dünyamıza tatbik etmeyi ve gelecek nesillerimizin mana arayışında bir yol gösterici olmasını görev bilmekte ve bunu Karakoç'a bir vefa borcu olarak görmekteyiz.

Muhtelif alanlardan bilim insanları ve araştırmacılar tarafından kaleme alınan elinizdeki eser de bu düşüncenin bir tezahürü olarak meydana getirilerek siz değerli okuyuculara sunulmaktadır. Bu vesileyle *Diriliş Şairi Sezai Karakoç'u* rahmetle yâd ediyor, çalışmaya kıymetli katkılarıyla emek veren tüm yazarlara teşekkür ediyorum.

Ali İhsan Su
Diyarbakır Valisi
Büyükşehir Belediyesi Başkan V.

ÖN SÖZ

Sezai Karakoç eserleriyle, şiirleri ve siyasi kimliği ile ülkemizin yakın tarihinde toplumun önemli bir kesimi üzerinde yönlendirici etkide bulunmuş önemli bir fikir, sanat ve siyaset adamıdır. Daha çok şair kimliği ile tanınmasına rağmen farklı alanlardaki düşünce ve yazılarıyla kendine özgü bir fikir ve anlam dünyasıyla yaşadığı çağın sorunlarıyla ilgilenmiş, düşüncelerini kendine has üslubu ve yöntemleriyle dile getirmiştir.

Karakoç, diriliş düşüncesini siyasi parti aracılığıyla da topluma anlatmak istemiş, diriliş fikrini eylem boyutuna taşımak istemiştir. Sezai Karakoç bu amaçla önce Diriliş Partisi'ni daha sonra Yüce Diriliş Partisi'ni kurarak genel başkanlığını yapmıştır. Karakoç, "*ben milletimin hayat ve memat gününde, şiirimle, düşünce çalışmalarımla ve politik atılımımla aynı kişiliği sürdürdüğüm inancındayım*" demek suretiyle topluma hizmet etmenin bir yönünün de siyaset olduğunu vurgulamış, siyasi kimliğinin şair ve fikir adamı kimliğinden ayrı düşünülemeyeceği belirtmiştir. Sezai Karakoç, genel başkanı olduğu dönemlerde genel ve yerel herhangi bir seçime girmemiştir. Karakoç için siyaset, amaç değil aynı ideale bağlı insanların bir arada bulunmasını sağlayan bir araçtır.

Sezai Karakoç, sosyal ve toplumsal hayat ile alakadar olmuş yaşadığı zamanı gözlemlemiş ve düşüncelerini eserlerinde kaleme almıştır. Karakoç, ideal toplumun oluşmasını hedeflemiştir. ideal toplumun ise ahlak ve inanç temeli üzerine kurulabileceğini belirtmiştir. Karakoç, ideal toplumu canlı organizmaya benzetmiş, toplumun yeniden canlandırılması, insanın yeniden düşünce boyutuyla dirilmesi ile mümkün olacağına inanmıştır. İdeal toplumun gerçekleşmesini bireyin İslami prensiplere bağlı bir şekilde yaşamasıyla, daha sonra toplumsal hayata taşımasıyla mümkün olacağına inanır. Bireyin tarih ve medeniyet bilincine sahip olmasını önemsemiş ve vahiyden beslenmesi gerektiğine inanmıştır.

Sezai Karakoç, yeniden dirilişin ve varoluşun temel yapı taşlarından birinin de İslam iktisat ve ekonomi anlayışına sahip olmaktan geçtiğine inanmıştır. Kapitalist, komünist ve liberal ekonomik modelleri eleştirmiştir. Ona göre materyalist dünya anlayışı emeği ve toprağı metalaştırmış, insanı ve doğayı köleleştirmiştir. Karakoç, İslam'ın iktisadi yapısını inanç, ibadet, ahlak, hukuk sosyal hayat ve genel dünya görüşünden ayrı ve bağımsız düşünmemiş, bir bütün olarak ele almış ve kabul etmiştir. Ona göre İslam, salt ekonomik bir doktrin veya inanış değil, tutumu ve çerçevesi olan bir dünya görüşü, yaşayış ve medeniyet tarzıdır.

Sezai Karakoç'un siyasi, sosyal ve iktisadi anlayışı ve düşüncelerinin yer aldığı bu eseri alanında uzman akademisyen, yazar ve araştırmacılar kaleme aldılar. Sezai Karakoç'un farklı yönlerinin ele alındığı bu çalışma yaşadığı zamana iz bırakmış Karakoç'un daha yakından tanınmasını sağlayacağını düşünüyor ve temenni ediyoruz.

Editör Kurulu

İÇİNDEKİLER

YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİNİN PROGRAMINA KAMU YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE ELEŞTİREL BİR BAKIŞ 1
Adnan SÖYLEMEZ

YÜCE DİRİLİŞ PARTİ PROGRAMINDA SANAT VE EDEBİYAT 9
Ahmet İhsan KAYA

SEZAİ KARAKOÇ: TÜRKİYE İSLAMCILIĞINDA DİP DALGA 15
Ali Haydar BEŞER

SEZAİ KARAKOÇ'UN İSLAM İKTİSADI ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ 31
Fatih YARDIMCIOĞLU
Abdullah Talha GENÇ

SEZAİ KARAKOÇ'UN SİNEMA HAKKINDAKİ FİKİRLERİ VE FİKİRLERİNİN TÜRK SİNEMASINDAKİ İZLERİ 41
Gazi DOĞAN

SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNDE "SOSYAL SORUN" YAKLAŞIMI: EMEK, ADALET VE İKTİSAT KAVRAMLARI ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK 63
Haci SARI

EL-MEDİNETÜ'L-FAZILA KAVRAMININ SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNDEKİ YERİ: İDEAL TOPLUM-İDEAL İNSAN 81
Hasan OCAK

SEZAİ KARAKOÇ VE ROMANTİK TARİH ANLAYIŞI 99
Hüsrev AKIN
Mahmut Gazi TAŞ

YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİNDE İSLAM MİLLETİ 113
İkram FİLİZ

SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNDE SİYASET FELSEFESİ NASIL BİR ROL OYNAR? 131
İrfan KARADENİZ

SEZAİ KARAKOÇ'UN DEMOKRASİ ALGISI VE TARİHSEL SÜREÇTE İSLAM MEDENİYETİ İLE BATI MEDENİYETİNİN DEMOKRASİ TECRÜBELERİNİ MUKAYESESİ 141
Mekki ULUDAĞ

SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE HÜZÜN, AYRILIK VE ÖLÜM MOTİFLERİ 153
Merziyye NECEFOVA

SEZAİ KARAKOÇ'UN HİKÂYELERİNDE ERGANİ'YE DAİR İZLENİMLER 159
Mustafa YİĞİTOĞLU

SEZAİ KARAKOÇ'UN MEDENİYET TASAVVURUNDA OSMANLI DEVLETİ'NİN YERİ VE OSMANLI DEVLETİNE BAKIŞI 171
Oktay BOZAN

SEZAİ KARAKOÇ'TA "İSLAMCILIK" VE "MUHAFAZAKÂRLIK" DÜŞÜNCESİNİN OLUŞMASINI SAĞLAYAN KİŞİLER 189
Ömer Faruk KIRMIT

MUHAFAZAKÂRLIK BAĞLAMINDA SEZAİ KARAKOÇ VE YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİ'NİN PROGRAMININ İNCELENMESİ 201
Şeyhmus DEMİR

SEZAİ KARAKOÇ'TA İDEAL İNSANIN İNŞASI 215
İsmet KAYA

YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİNİN PROGRAMINA KAMU YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Adnan SÖYLEMEZ*

GİRİŞ

Diriliş Partisi veya DİRİ-P, şair Sezai Karakoç tarafından 26 Mart 1990 yılında "Güller Açan Gül Ağacı" amblemiyle kurulan siyasi bir partidir. Sezai Karakoç yedi yıl boyunca partinin genel başkanlığını yürütmüştür. 18 Şubat 1997'de, üst üste iki genel seçime mazeretsiz olarak girmediği için kapatılmıştır. Sonrasında, Diriliş Partisinin devamı niteliğindeki Yüce Diriliş Partisi, 2007 yılında kurulmuştur. Partinin kısa adı "YÜCEDİRİ-P" olup amblemi de dolunay, gül ağacı ve yoldur. Amblemin manası ise, 'Diri' olan 'Gül'dür; 'Yüce' olan 'Ay'dır ve 'Yol' da 'Parti'dir.

Sezai Karakoç, 1960 yılında çıkarmaya başladığı Diriliş dergisi ile İslam medeniyetinin yeninden ihyası için yıllarca mücadele etmiş, bu uğurda insanüstü gayret göstererek ömrünü bir "Diriliş Nesli" teşekkülüne sarf etmiştir. Derginin ilk çıkışından otuz yıl sonra, 1990 yılına gelindiğinde ise düşüncesinin neşvünema bulduğunu, etrafında bir gençlik oluştuğunu düşünen Karakoç, düşüncesiyle ilmek ilmek ördüğü bu Diriliş davasını fikir boyutundan aksiyon boyutuna taşıyarak 26 Mart 1990'da Diriliş Partisini kurar. Parti kurulduktan sonra 1990-1997 yılları arasında Genel Başkan sıfatıyla yazdığı yazılar, verdiği röportajlar ve konferanslar, ülkenin çeşitli yerlerinde yaptığı meydan konuşmaları ile partinin kendileri için bir amaç değil araç olduğunu dile getirir. Siyasi Partiler Kanunu gereğince Türkiye'deki toplam il sayısının yarısında şube açamadığı ve iki dönem art arda seçime katılmadığı için 1997 yılında parti kapatılır. 1997 yılında Diriliş Partisi kapatıldıktan sonra siyasi faaliyetlerine devam eden Karakoç, bu kez 16 Nisan 2007 tarihinde Yüce Diriliş Partisi adıyla yeni bir parti kurar (Kula, 2021: 75-76).

Siyasal bir parti olarak kamusal alanda diriliş tezinin yer edinmesi, Karakoç'un parti kuruluş tarihine kadar dile getirmiş olduğu politik içeriğin bizzat siyaset edimleri aracılığı ile test edilmesine imkân tanımıştır. Diriliş tezinin

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, soylemez@selcuk.edu.tr , 0001-8153-0238

siyasal bir parti vasıtasıyla kamusal alandaki teşhiri aynı zamanda bir kurumsallaşma çabası olarak da değerlendirilebilir. Varlık-anlam-değer olarak siyasal ufuklar, felsefi-analitik bir muhakeme sürecinden geçirilmiş ve içerisinde müphemliğe yer bırakmayan bir yapı dâhilinde konumlandırılmıştır. Yüce Diriliş Partisi ismi altında kamusal alandaki varoluş biçimi, siyasal muhtevanın pratiklere resmi bir dil ile aktarımına imkân sağlamıştır. Partileşme sürecini, Karakoç düşüncesindeki siyasal ufuklar ile siyaset edimleri arasındaki ahengin tesis edilmesi, sürdürülmesi ve muhafaza edilmesi için bir kurumsallaşma teşebbüsü olarak değerlendirebiliriz (Akdemir, 2019: 104).

Partileşme süreci, Karakoç'un dile getirdiği siyasal fikrin kurumsal bir yapı kazanması için ilk adımı oluşturur. Bu sayede ontolojik olarak temellendirilmiş bir siyasal duruşun, siyaset pratikleri ile bütünsel bir yapıya kavuşması umut edilir. Karakoç'un siyasal fikri, parti programına da açıkça yansımıştır (Akdemir, 2019: 105).

Bu çalışmada, Yüce Diriliş Partisi'nin on altı bölümden oluşan parti programının tümü incelenerek özellikle "Devlet ve Yönetim" başlıklı ikinci bölümü, "İç Güvenlik – İdarî Organizasyon –Yerel Yönetimler" başlıklı dokuzuncu bölümü ve "Şehirleşme-Konut-Ulaştırma" başlıklı on dördüncü bölümü kamu yönetimi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Parti programında devlet yönetiminin yapısından yerel yönetimlere kadar birçok farklı konuya yer verilmiştir. Bu bakımdan oldukça ayrıntılı bir şekilde konulara ve sorunlara değinen parti programında ortaya konulan görüşler ve değerlendirmeler makalenin başlıca konusunu oluşturmaktadır.

PARTİ PROGRAMINA BAKIŞ

Parti programında Yüce Diriliş Partisinin partileşme ve siyasal yaşa katılma serüvenine yönelik olarak parti programının giriş bölümünde açıklamaya yer verilmiştir. Bu açıklamada demokratik yönetim sistemlerinin gelişimi üzerinde durulmuştur:

"Yüzyılımızda ve en çok da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, "Demokrasi" günümüzün geçerli siyasî düzen, düşünce ve şekillerinin birinci kaynağı, genel çerçevesi, renk ve çizgi hazinesi olmuştur. Kimi ülkede bir hayat tarzı gibi başlayan ve benimsenen demokrasi, giderek siyasî rejimi de kendi maya ve hamuruyla yoğurmuştur. Kimi ülkede ise, biraz da doğuş yeri olan ülkelerden esinlenerek, sadece, siyasî rejim olarak kavranmış, fakat zaman içinde, kişi yaşantısını da etkileyerek ve insan psikolojisiyle kaynaşarak hayat tarzını oluşturma aşamasına varmıştır. Kişilerin eşitliği, çok partililik, düzenli ve açık muhalefetin meşruluğu, karşı fikirlerin, eleştirilerin yararlılığı, kurallar çerçeve-

sinde yarışmanın yönetim kadrosunun oluşumu ve kalitesi bakımından verimliliği, halkın yöneticilere etkisinin gerekliliği ve daha geniş bir anlamda kişilerin ekonomik ve sosyal durumlarının devletçe de düşünülmesi ve gereğinde desteklenmesi gibi ilkelere dayandığı ve özellikler taşıdığı söylenebilecek olan demokrasinin çağımızda hemen hemen bir alternatifi kalmamış olduğuna ve yakın bir gelecekte de böyle bir alternatifin teşekkül edeceğine dair bir belirti bulunmadığına göre, yönetim modellerinin belki daha uzun bir süre bu çerçeve ve yönde oluşmakta devam edeceği kuşkusuzdur. Hiç kuşku duymuyoruz ki, bir gün, insanlığın gerçek mutluluk yönetimine kavuşturulması başarısı, demokrasi deneyimini de göz önünde tutmak suretiyle, engin geçmişinden öz, kök ve hız alan, milletimizin nasibi olacaktır (Yüce Diriliş Partisi, 2019)."

"Devlet ve Yönetim" Başlıklı 2. Bölüm

Karakoç insanlık tarihini iyi ve kötü devlet başkanlarının tarihi olarak değerlendirir. Devlet başkanlığı ister insanlık tarihi, ister toplumun tarihi açısından düşünülsün önemi inkâr edilemez bir kurumdur. Devlet başkanının önemini ifade ederken düşünür, aynı zamanda devlet başkanının görevlerini de sıralamaktadır. Devlet başkanlığı müessesesi bir ülkenin tüm toplum olayları, iç ve dış siyaset ve ekonomi hareketlerinden nihai derecede sorumlu olan kurumdur. Ayrıca toplumun dışarıda mümessilliğini üstlenen bir makam ve milli bir semboldür. Karakoç, devlet başkanlığı meselesinde aydınların büyük sorumluluklara sahip olduğunu vurgular. Ona göre aydınlar net fikirler üreterek devlet başkanlığı meselesini ele almalıdırlar. Çünkü devlet başkanı olacak kişi hem milletin ruhunu yansıtmalı ve milletle kaynaşmış olmalı hem de milletin aydınları tarafından çizilen yolları takip etmelidir. Karakoç devlet ve kurumların geleceği açısından hayatî derecede gördüğü eleştiri hususunu devlet başkanlığı makamı ve bu makamın sahibi olan devlet başkanları için de önemli görür (Karadeniz, 2017: 82).

Parti programının 24. maddesinde "Devlet başkanının halk tarafından seçilmesi ve yürütmenin ona bağlı olması esası getirilerek, başkanlık sistemine gidilmesine çalışılacaktır. Devlet Başkanının üç yardımcısı olacak; birini, kendisi Meclis içinden doğrudan seçecek, diğer ikisini meclis ve yüksek yargı kurulunun önerdiği üçer kişi içinden seçecektir. Kendi seçtiği yardımcı, yürütme işlerine bakacak, Başbakan adını taşıyacak, bakanlarını Meclis içinden veya dışından seçecek, onay ve güvenoyu sistemi işleyecektir. Yüksek yargı kurulunun önerdiği kişiler içinden seçilen yardımcı, yargı ile başkanlık arasındaki ilişkiyi sağlayacak, aynı şekilde üçüncüsü de Meclisle başkan arasındaki ilişkiyi sürdürecektir. Üçüncü yardımcı, gerektiğinde Cumhurbaşkanına vekâlet edecektir." denilmektedir.

6771 sayılı Kanun'un 10. maddesinde Cumhurbaşkanı yardımcılarının cumhurbaşkanı tarafından atanabileceğine, Cumhurbaşkanlığı makamı herhangi bir nedenle boşaldığında kırk beş gün içinde cumhurbaşkanı seçimi yapılacağına ve bu süreçte bu makama Cumhurbaşkanı yardımcısının vekâlet edeceğine yer verilmiştir. Bu süreçte genel seçimlere bir yıldan az bir süre kaldığı takdirde TBMM seçimlerinin yenilenmesi, bir yıldan daha uzun bir süre kalmışsa yeni cumhurbaşkanının TBMM seçimlerine kadar görevine devam edip TBMM seçimleri ile birlikte cumhurbaşkanlığı seçimlerinin de tekrar yapılması söz konusu olacaktır. Üstelik bu süre cumhurbaşkanı için dönemden sayılmayacaktır.

Parti programının 26. Maddesinde "Seçim sistemi, tam nisbî sistemdir. Seçime partiler girer. Parti içinde aday tespiti demokratik şekilde olur. Lider sultasına meydan verilmez. Baraj uygulanmaz. Başbakanlık ve hükûmet, yürütmenin ana organıdır." Denilmektedir. Baraj uygulamasının kaldırılması yer almaktadır. Şu anda son yapılan seçim kanununda ki değişiklikle seçim barajı %7 ye düşürülmüştür.

Yerel ve genel seçimlerin birlikte yapılacağı öngörülmüştür. Yerel ve genel seçimlerin aynı zamanda yapılması ülkemizde uzun süredir uygulanan bir seçim uygulaması değildir. Gerek yerel yöneticilerden bazılarının genel seçimler için aday gösterilmesi gerekse seçim işlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi açısından her iki seçimin farklı zamanlarda yapılması iyi olacaktır. Parti programında bu birlikte seçim fikrinin gerekçesi açıklanmamıştır.

Kamu personelinin seçilmesine yönelik olarak yetenek, uzmanlık, çalışma ve ahlâk gibi ölçülerin temel alındığı bir değerlendirmenin yapılacağı programda yer almaktadır. Söz konusu personel politikası açıklanırken "Temel Görüş ve Fikirler Kurumu" oluşturulması fikrinden bahsedilmiş ve bu kurumun 'Medeniyet' ve 'Millet' fikir temeli üzerine oturtulacağı beyan edilmiştir. Ancak, bu kurumun personel politikaları üzerine mi çalışacağı yoksa bir fikir ve strateji kuruluşu mu olacağı ayrıntılı olarak açıklanmamıştır.

Bir başka önemli teklif mevcut idari yapılanmanın içinde "Büyük İlçe", "Büyük İl birimleri"nin eklenmesidir. Ayrıca bu büyük ilçe ve büyük iller için "Başkaymakamlık" ve "Başvalilik" görevlerinin ihdas edilmesi programda yer almaktadır. 2014 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi sayısı 29 a yükseltilmiş bir yıl sonrasında Ordu iline de Büyükşehir belediyesi statüsü verilerek toplam ülke genelinde otuz büyükşehir belediyesi olmuştur. Yüce Diriliş Partisi'nin programında sözkonusu büyük il ve büyük ilçe kavramları ile nasıl bir uygulama yapılmak istendiği belirtilmemiştir. Şu anda halen devam eden büyükşehir belediyesi kanununa benzer yasal düzenlemeler uygu-

lanmak istendiği anlaşılmaktadır. Yürüklükte olan uygulamada büyükşehir statüsündeki bu iller de görev alan Vali ve Kaymakamların unvanlarının diğer illerde görev alan mülki amirlerden farklı olmadığı görülmektedir. Yüce Diriliş Partisi'nin programında ise büyük ihtimalle nüfusu fazla olan il ve ilçelerde görev yapan Vali ve Kaymakamlar "Başkaymakamlık" ve "Başvalilik" unvanlarının ihdas edilmesi öngörülmektedir. Bu programda yer alan teklif, aslında belediye başkanlığı yerine büyükşehir belediye başkanlığı olan iller ve nüfusu belirli bir ölçeğin üzerinde olan ilçeler için uygulanabilir.

"İç Güvenlik – İdarî Organizasyon –Yerel Yönetimler" başlıklı 9. Bölüm

Dokuzuncu bölümün 84 numaralı maddesinde[1] idari teşkilatın güçlendirilmesine yönelik olarak uzman danışman kadrosu ihdas edileceği belirtilmektedir. Ancak personel politikası oluşturulurken liyakate ve ehliyete dayalı kadrolar oluşturulacakken bu kadrolara güvensizlik addedip tekrardan bir danışmanlarla çalışma fikri uygun olmayabilir. Kamu maliyesinin yükü daha da artabilir.

Dokuzuncu bölümün 85 numaralı maddesinde[2] terör ve anarşi doğuran ideolojik faaliyetlerle mücadele etmek açısından İçişleri Bakanlığı bünyesinde bir Doktrinler ve Fikirler Dairesi oluşturulacağı yer almaktadır. Bu daire bünyesinde "devletçe desteklenen" aydın, gazeteci ve bilim insanlarının basın yoluyla mücadele verecekleri ifade edilmektedir. Bağımsız olması gereken aydın, gazeteci ve bilim insanlarının bu şekilde devlet tarafından "fon"lanarak propaganda için kullanılması özgür basın ve özgür bilim e uygun bir ortam oluşturmayabilir. Bir de terör ve anarşi kavramlarının içi doldurulmadan bir kalıba oturtulmadan genele olarak ifade edilmesi uzun vadede temel insan haklarına zarar verebilir. Bu bakımdan parti programı hazırlanırken bir devlet idaresine talip bir parti gibi değil de bir manifesto yayınlayan sivil toplum kuruluşu gibi hareket edildiği görülmektedir.

---

[1] "İdarî teşkilat, yeni baştan gözden geçirilerek çağdaşlaştırılacak, geniş bilgi, imkân ve yetkiyle donatılacak yöneticiler, uzman danışman kadrolarıyla sosyal ve iktisadî hayatı izleme ve verimlendirmede vazifeli olacaklardır. İşsizliğin önlenmesi ve gençlerin iş hayatına uyum sağlaması ve fikir açısından beslenmeleri de yöneticilerin izlediği bir konu olacaktır. Mevcut idarî teşkilâta Büyük İlçe, Büyük İl birimleri eklenmeli, Başkaymakamlık ve Başvalilik görevleri ihdas edilmeli, yönetim, uzman danışmanlarla güçlendirilmelidir."

[2] Dıştan gelen ve memleket içinde terör ve anarşi doğuran ideolojik faaliyetlerde sadece koğuşturmadan ibaret bir ilgilenişle yetinilmeyecek; İç İşleri Bakanlığında oluşturulacak Doktrinler ve Fikirler Dairesi yoluyla fikren de mücadele imkânı araştırılacaktır. Devletçe desteklenen fikir adamları, gazeteciler ve bilim adamları bu ideolojilerle basında da bilfiil mücadele vereceklerdir.

"Şehirleşme-Konut-Ulaştırma" başlıklı 14. Bölüm

"Şehirleşme-Konut-Ulaştırma" başlıklı 14. bölümde özellikle kentleşmenin ortaya koyduğu sorunlar üzerinde durulmaktadır. Köyden kente göçün engellenmesine yönelik olarak ortaya konulan çözüm yollarından birisi İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde meskun olmayan mahallerde oluşturulacak sanayi bölgeleri ve sanayi bölgelerinin yanında kurulacak kentlerdir. Böylelikle insanlar kente göç etmeden kendi bölgelerinde çalışacaklardır.[3]

Çevre ve İletişim Konularına Bir Bakış

"Devlet ve Yönetim" başlıklı ikinci bölümün 33ünci maddesinde[4] radyo televizyon ve internet yayıncılığına yönelik düzenlemeler ele alınmıştır. Burada internet yayıncılığı yalnızca denetim ve gözetim için geçmektedir. Onun dışında tanıtım ve propagandaya yönelik yayınlar için televizyona vurgu yapılmaktadır. Gerek ülkenin tanıtılması gerekse milli savunmaya yönelik halka bilinç kazandırılması için televizyonun öne çıkarılması parti programı açısından bir güncellemeye ihtiyaç duyduğu açıktır. Kitle iletişim teknolojilerinde yaşanan değişim ile ilgili bir güncelik yakalama eksikliği vardır.

SONUÇ YERİNE

Yüce Diriliş Partisi'nin programında demokrasinin günümüz yönetim biçimleri açısından en iyi yönetim şekli olduğu ancak ideal olan "mutluluk yönetimi"ne geçene kadar bu şekilde bir yönetim şekliyle devem edileceği belirtilir. Mutluluk yönetimi ile kastedilenin Karakoç'un eserlerinde de görüleceği üzere temel ilkeleri Kur'an'da verilen yönetim olarak anlaşılabilir.

Yönetim biçimi olarak demokratik bir seçim desteği ile başkanlık sisteminin uygulanması gerektiği belirtilmesine karşın bununla ilgili olarak hangi

---

[3] Fabrikalar, büyük işyerleri, daha çok meskûn olmayan ve tarıma elverişsiz bölgelerde, yanında şehirler oluşturulmak ve buradaki konutlara işçilerin sahip olmaları için kolaylıklar sağlanmak suretiyle ve özellikle, doğu, güneydoğu ve orta anadoluda temerküz ettirilecektir.

[4] Televizyon ve radyo yönetimleri, yurttaşın doğru haber alma ve üst seviyede sanat ihtiyacını giderme, yurt ve dünya açısından çok cepheli olarak bilgilenme, tarih bilgisi ve bilincinin artması, görgü kuralları öğrenilmesi yönünde kaliteli yayın yapma zorunda olup devletle kurumlar arasında işbirliği yapılması gerekir. Özel televizyon ve radyo kurulması serbest olmakla birlikte, milli birlik ve bütünlük, ahlâk ve yayınların kalitesi açısından denetlenir. Tüm yayınlar, ahlâkça yücelmeyi hedef alma zorunluluğundadırlar. İktidar, televizyon ve radyo yayınlarını kendi siyasî çıkarı için baskı altına alamaz.
İnternet kurumları, devlet gözetimi ve denetimi altında hizmet üretmek zorundadırlar. Genel ahlâk kuralları, toplum yapısının, kişi onur ve haklarının korunması sağlanmalıdır. İnternet kurumlarından yararlanma da yine devletin özenli gözetiminde olmalıdır.

noktalardan başkanlık sisteminin desteklendiği ile ilgili programda bilgi yer almamaktadır. Bunun yanı sıra cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne yönelik parti tarafından bir açıklamaya yer verilmemiştir. Özellikle referandum dönemleri ile ilgili partinin aktüel siyasi tartışmaların içinde yer almadığı görülebilir. Belki de bunun en önemli nedeni yasal teşkilatlanmasını tamamlayamadığı için seçimlere girememesi olabilir.

Bir milletin yazgısını belirleyenlerin aydınlar ve şairler olduğunu, aydınların kriz anlarında millete doğru yolu göstermesi, şairlerin de toplumların benliklerini unutmamaları için sanatlarıyla çalışma yapmalarını yazılarında ifade eden Sezai Karakoç'un bu noktada yönetsel meseleleri sadece siyasetçi ve devlet görevlilerine bırakmadığı görülmektedir.

Seçimlere girmeyen ve toplumsal sorunlarla ilgili açıklamalar yapan bir siyasi partinin amacı da gündelik siyaset dilinin içerisinde kaybolmak değil ülkenin ve milletin geçmişten günümüze çözülmesi gereken meselelerine yönelik saptamalar yapıp çözümler üretme çabasıdır. Bu bakımdan Karakoç ve yol arkadaşlarının bu çabası kıymetlidir. Toplumun yaşam meşgalesi içerisinde ekonomik ve sosyal sorunlarının yanı sıra kültürel varoluşsal sorunlarına değinen ve bununla ilgili çalışmalar yapan her siyasi oluşum ve sivil toplum kuruluşu toplum için bir değerdir.

KAYNAKÇA

Akdemir, H. (2019). *Sezai Karakoç'un Siyasal Fikri ve Diriliş Tezi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

Kanun (2017). 6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2017), https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6771.html

Karadeniz, İ. (2017). *Sezai Karakoç'ta Toplum, Millet ve Devlet Kavramları,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Rize.

Kula, F. (2021). Sezai Karakoç'un Hayatına Dair, *Türk Dili*, Aralık 2021, Yıl: 70 Sayı: 840

Yüce Diriliş Partisi (2019). Parti Programı. Erişim Tarihi: 9 Mayıs, 2022, http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/

YÜCE DİRİLİŞ PARTİ PROGRAMINDA SANAT VE EDEBİYAT

Ahmet İhsan KAYA*

GİRİŞ

İkinci Yeni şairi olan Karakoç, modern Türk şiirinin önemli isimlerinden biridir. Karakoç, İkinci Yeni hareketinin diğer şairlerinden - Edip Cansever, İlhan Berk, Cemal Süreya, Turgut Uyar, Ece Ayhan ve Ülkü Tamer- hem poetik hem de dünya görüşü olarak ayrılır. Marksist bir anlayışa sahip olan diğer şairler, geleneğe sırtlarını tamamen dönerken, Doğu ve Batı şiirine hâkim olan Karakoç şiir evrenini gelenek ve İslam medeniyeti üzerine kurgular. Üslubuyla kendi sesini bulan şair, anlamı da tamamen gizlemez. Fikir ve mücadele adamı olan Karakoç, şiirlerinde de toplumsal konuları ihmal etmez. "Bu açıdan onun şiir ve şair anlayışı çerçevesinde, bir medeniyet ve uygarlık tasarısı fikrine sahip olduğunu ve poetik plandaki eserleriyle de düşünce adamı yönünü ortaya koyduğu" söylenebilir (Bayraklı, 2017).

Sezai Karakoç'un fikir dünyası "Diriliş" hareketi ekseninde şekillenir. Zira onun yazı ve şiirlerinde en fazla "Diriliş" kavramıyla karşılaşılır. Bu kavram onun düşünce sitemini oluşturur. Genel anlamıyla Diriliş, İslâm medeniyetinin yeniden doğuşudur. Bu doğuş, ölümden sonra tekrar hayat bulma değil; unutulmaya terk edilen medeniyetin tozlarından arınarak tüm insanlığa yol gösterici bir ışığın yeniden parlamasıdır (Karakoç, 2005: 18). Bu ışığın açtığı yolda birey ve toplum yeniden özüne dönerek ihtişamlı günlerini yaşayarak daha güçlü bir geleceğe kavuşacaktır. Karakoç, Tanzimat'tan sonra ivme kazanan Batı hayranlığından bir an evvel kurtulması gerektiğini savunur. Bunun da geçmişle gelecek arasında dengeli bir tavır sergilenerek başarılabileceğine inanır. Batı tutsaklığını reddeden Diriliş hareketi geçmişin bir tekrarı niteliğinde değil, yeni bir oluşumun adıdır. Karakoç, bu hareketi "Metafizik temelin, tazelenişinden başlayarak, tarihi perspektifi yenileme, hakikat doğrultusuna getirme erdeminin insanda mayalanmaya başlayan öz değişimi" olarak ifade eder (Karakoç, 2005: 137).

* Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ikaya@gantep.edu.tr , ORCID ID: 0000-0001-5031-8226

Yaşamını Diriliş fikri ekseninde sürdüren Karakoç, eserlerinin evrenini İslam ve gelenek anlayışı üzerine kurar. Bir aydın olarak ülke ve dünya sorunlarına Diriliş penceresinden bakarak çözüm yolları arar. Şairleri toplumun sözcüsü ve yol göstericisi olarak kabul eden yazar, bu misyonunu gerçekleştirmek için farklı gazete ve dergilerde yazar. Sonra 1960'da Diriliş Dergisini kurar. Dergi yayım hayatını aralıklarla 1992 yılına kadar sürdürür. Ardından Diriliş yayın evini kurarak Diriliş kitaplarını yayımlar. Bununla da yetinmez, Diriliş fikrini topluma yaymak, aydınları da ülke yönetimine katmak için siyasi bir parti kurar ve siyasette aktif rol almaya başlar. Bir şairin yazdığı parti programı ve faaliyetlerinin diğer partilerden birçok yönüyle farklılık göstermesi beklenir. Zira programın bir siyasi parti programından çok bir düşünce ve fikir hareketi özelliği göstermesi yanında sanat ve edebiyata da çokça yer verdiği görülmektedir.

YÜCE DİRİLİŞ PARTİ PROGRAMINDA SANAT VE EDEBİYAT

Bir fikir ve mücadele adamı olan Karakoç, Diriliş fikrini hayata geçirmek için dergi, yayınevi/kitaplar ve partiden oluşan üç önemli kaynağı aktif olarak kullanır. "Dergi irşad, kitap inşa ve ibda, parti ise düşüncenin uygulanmasıdır. Dergi, şahsi düşüncenin sergi alanı, kitap, düşüncenin zihinlere damıtılmasının bir vasıtası; parti ise tarihi, fikri ve sosyolojik manada sorumluluğun duyurulması olarak yorumlanabilir" (Erbay, 2015: 102). Diriliş fikrinin hareket geçişini temsil eden parti 26 Mart 1990 tarihinde "Güller Açan Gül Ağacı" amblemiyle kurulur. Şair, partinin yedi yıl genel başkanlığını yapar. Ancak genel seçimlere üst üste mazeretsiz iki defa giremeyince 1997'de kapatılır. On yıl sonra 17 Nisan 2007 tarihinde Yüce Diriliş Partisi adıyla yeniden kurulur. Parti programını anlatırken "İlim ocağı, sanat ocağı, ahlak ocağı, fikir ocağı, iman ocağı nasıl tekrar çalışır hale gelecektir?" ifadesiyle programın içeriği hakkında ipuçları verir (Karakoç, 2010: 105). Bu cümlede ocak ifadesiyle belirtilen her kavramın parti programında detaylı bir şekilde ele alındığı görülür. Diğer siyasi parti programları incelendiğinde sanat ve edebiyata ilk defa bu kadar yer verildiği söylenebilir. Bu da Yüce Diriliş Programının sanatı içselleştiren bir şairin kaleminden ya da denetiminden geçmiş olacağını göstermektedir.

Karakoç, uygulamaya geçmeyen düşünceleri bataklığa dönen durgun sulara benzetir. Ona göre fikirler de akan sular gibidir. Fikirlerin toplumun ruhunda ve davranışında yeni arayışlar bulursa canlılığını koruyabileceğini söyler. İşte bu yüzden milletinin hayat ve memat gününde şiiriyle, düşünce çalışmaları ve politik atılımlarıyla aynı kişiliği sürdürdüğünü ifade eder (Karakoç,

2007: 10). O, fikirlerin uygulamaya geçişinde sanata ve şiire büyük görevlerin düştüğüne inanır. Bu da Yüce Diriliş Partisi'nin programına bakıldığında açıkça görülecektir.

Yüce Diriliş Partisi programı 16 bölüm, 153 maddeden oluşur. Programda sanat ve edebiyat en çok Kültürel Yapı-Kültür Politikası başlıklı beşinci bölümde yer almakla birlikte Çalışma Hakkı-Emeklilik-Toplum Dayanışması, Tanıtma, Öğretim ve Eğitim bölümlerinde de bulunmaktadır. Kültürel Yapı-Kültür Politikası bölümünde sanat ve edebiyat kavramıyla ilgili şunlar söylenebilir:

Bu bölümün ilk maddesi olan 44. madde aynen şöyledir: "*Edebiyat, bir milletin en belirleyici özelliklerinin başında gelen ülke varlığı olduğu için, geçmişte edebiyatımıza mal olmuş tüm kalıcı eserlerin bilimsel, çağdaş ve eğitim amaçlı türde basımları yapılarak yetişen genç kuşakların yararlanmasına sunulacaktır. Yeni yorumlar, tanıtımlarla şairlerimiz, tarihçilerimiz, tüm geçmiş zaman yazarlarımız, tasavvufî, dinî ve ilmî tüm klasik kültür ve edebiyat eserlerimiz yeniden okunur ve canlı olarak heyecan saçar hale getirilecektir. Bu eserlerin sahipleri de tüm cepheleriyle tanıtılacak ve sevdirilecektir yeni nesillere. Tarih konusunu işleyen başyapıt değerindeki eserler gün ışığına çıkarılıp aydınlarca konu konu tartışılacak derecede güncelleştirilecektir.*"

Karakoç, bir milletin en belirleyici özelliğinin edebiyat olduğuna inanır. Bundan dolayı Diriliş fikrini, edebiyat aracılığıyla harekete geçirmek ister. Zira geçmişte var olan; ancak unutulmaya terk edilen topluma mal olmuş şairlerimiz, tarihçilerimiz, tüm geçmiş zaman yazarlarımız ve tasavvufî, dinî, ilmî tüm klasik kültür ve edebiyat eserlerimiz gün yüzüne çıkarılacaktır. Bunlar her yönüyle yeniden okunur ve canlı olarak heyecan saçar hale getirilecektir. Bunun için günümüz şartları ve eğitim ilkeleri dikkate alınarak yeni yorumlar ve tanıtımlarla gelecek nesillere tüm cepheleriyle tanıtılacak ve sevdirilecektir.

Geçmişi ve geleceği birbirinden ayırmayan Karakoç, sanat eseri ile sanatçıyı da birlikte değerlendirir. Tarihte yer edinen aydın ve sanat insanları yanında çağımız edebiyatçıları ve eserlerinin hem kendi ülkemizde hem de dünyada en iyi şekilde tanıtımı için adımlar atılması ister. Bu durum 45, 46 ve 47. maddelerde şöyle dile getirilir: Günümüz edebiyatçılarının da hem yurt içi hem de yurt dışında tanınması ve eserlerinin okunması sağlanacak, yaşarlarken değerlerinin bilinmesine çalışılacaktır. Madde 46 "*Edebiyatçıların biyoğrafilerinin yine edebiyatçılar tarafından senaryolaştırılarak filmleştirilmesi, televizyon filmi ya da dizisi haline getirilmesi için geniş bir çalışma yapılacaktır.*" Madde 47 "*Romanlar da yine edebiyatçılar tarafından senaryolaştırılarak ekrana getirilecektir.*" Söz konusu uygulamaların yine edebiyatçılar tarafından

yapılacağı hatırlatılarak edebiyat sanatının önemine vurgu yapılmaktadır. Bu maddenin devamında yer alan -"*Klasik ve çağdaş Türk şiiri en seviyeli bir düzenleme ile süreklice televizyonda görüntülerle verilerek tanıtılacak, çağdaş aydınımızın bu konulardaki ihtiyacı giderilecek, kültür alanı süreklice geliştirilip beslenecektir.*" İfadesiyle Cumhuriyetle birlikte reddedilen klasik Türk şiirinin de yeniden dirilişi istenmektedir.

Programda Diriliş fikrinin hayat bulması için daha çok edebiyata görev yüklense de fikrin asıl uygulanışında en stratejik işlevi bir diğer sanat dalı olan sinemaya verilir. Bu da 48. maddede şöyle dile getirilir: "*Sinema, yeni baştan, devlet eliyle, sadece, sanat ve ahlâk yüceliği ve kendi kültürümüzün dirilişi göz önünde tutularak kurtarılacaktır. Yöneticiler, oyuncular ve tüm diğer elemanlar hep okuldan yetiştirilecek, seviyeli film çalışması yapan özel girişimciler de desteklenecektir. Siyasî sansürden ziyade estetik sansür uygulanacak, hiç bir değeri olmayan filmler üretilmesine ve millî servetin heba edilmesine göz yumulmayacaktır.*"

Programda unutulmaya itilen ama kaldıkça değerlenen klasik müzik de ihmal edilmez. 49. maddede klasik müzikle ilgili alınacak tedbirler şöyle dile getirilir: "*Klasik müziğimiz, her yerde ve her vesile ile asıl müziğimiz olarak kabul edilip yeniden topluma yerleştirilecektir. Halk müziği ve klasik batı müziğinin de izlenmesine imkân sağlanacaktır. Müziğin yozlaşmaması için kültür savaşı verilecektir.*" Programının 50. maddesinde ise güzel sanatlar ve mimari yer alır. "*Başta mimarî olmak üzere bütün güzel sanat dallarında geçmişin değerlendirilmesi, geçmişten ilham alınması yanında çağdaş teknoloji ve sanat imkânlarının da göz önünde tutulup günümüz sanatçılarının eserlerinin bunlardan yararlandırılması, sanatçıların toplumda lâyık oldukları yere oturtulmaları, maddî açıdan da haklarını almaları, sanat ekollerinin sağlıkla doğup gelişmeleri yine devletin özerkleştirilmiş kurumlarınca izlenecektir*". Karakoç, bir şair olması hasebiyle parti programında sanat dallarından edebiyatı biraz daha ön planda tuttuğu görülür. Ancak diğer sanat dallarını da ihmal etmez, sanatçıları ve eserlerini hak ettiği yere ulaşması için gerekli adımların atılmasını ister.

SONUÇ

Yüce Diriliş Parti programı bir siyasi parti programından ziyade bir fikir ve hareket programı niteliğindedir. Felsefi ve fikri bir zemine oturtulan programda edebiyat, bir milletin en belirleyici özelliği olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle diriliş fikrinin uygulanışında ona önemli görevler düşer. Zira sanat ve edebiyatın işlevi için programda Kültürel Yapı-Kültür Politikası başlığıyla özel

bir bölüm ayrılmıştır. Metinde sanatçı ve sanat eserlerine bütün olarak bakılır. Genel anlamda sanata, özelde ise kendi sanat ve sanatçılarımıza önem verilmediğine vurgu yapılarak hak ettikleri değere ulaştırılması için atılacak gerekli adımlar anlatılır.

Tüm değerleriyle unutulmaya terk edilen bir milletin yeniden dirilmesinde asıl görev önemli işlevleri olan edebiyata yüklenir. Edebiyat aracılığıyla hem günümüz hem de geçmişte var olan önemli sanatçı ve serleri asrın en gelişmiş imkânları kullanılarak nesillere ve tüm dünyaya tanıtılacaktır.

Önemli sanat dallarına tek tek yer verilen programda en çok edebiyatın ön plana çıkarıldığı söylenebilir. Başta edebiyat olmak üzere sinema, müzik ve güzel sanatlardan mimari gibi sanat dallarının bireysel ve toplumsal işlevlerinden adım adım nasıl yararlanılacağı anlatılır. Sanat eserlerinin korunması ve değerlendirilmesi hakkında alınacak tedbirlere yer verilir.

Yüce Diriliş Partisinin programı farklı açılardan bakılarak yeniden değerlendirilebilecek niteliktedir. Diğer parti programlarıyla karşılaştırılması, diğer parti programlarına etkileri ve iktidar partilerinin uygulamalarındaki yansımaları da ayrı birer çalışma konusu olabilir.

KAYNAKÇA

Bayraklı, D. (2017). *Sezai Karakoç'un Poetikası-1*, http://www.edebifikir.com/ (Erişim tarihi: 08.05.2022)

Erbay, E. (2015). Yirminci Asrın Müslüman Manifastosu: Karakoç ve Diriliş. Ali Dursun (Ed.), *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç Kitabı* (s. 97-108). Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği.

Karakoç, S. (2005). *Düşünceler I Kavramlar, 3. bs.*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2005). *İnsanlığın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *Çıkış Yolu II*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007). *Tarihin Yol Ağzında I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Sezai Karakoç: Türkiye İslamcılığında Dip Dalga (Ali Haydar BEŞER)

SEZAİ KARAKOÇ: TÜRKİYE İSLAMCILIĞINDA DİP DALGA

Ali Haydar BEŞER*

GİRİŞ

Dışarıya karşı izzet arayışı, içeriye doğru ıslah düşüncesi ve hareketleri olarak İslamcılık, Müslümanların modernite ile ilişkisinin neticesi olarak doğdu ve gelişti. 19. yüzyıldan itibaren Müslüman coğrafyanın farklı bölgelerinde modernitenin hayatın her alanındaki meydan okumaları, tehditleri, sömürüsü, tasallutu karşısında onun imkanlarından da istifade ederek toplumsal, kültürel, siyasal, fikrî, hukuki bir varoluş mücadelesi ortaya koyması, çeşitli İslamcılık yaklaşımlarının ortak niteliğini oluşturdu. İster dar anlamıyla ister geniş anlamıyla alınsın, İslamcılık Batılı modernitenin tüm dünyada belirleyici olduğu dönemde din olarak İslam'ın tarihsel olarak varlığını mümkün hale getirmeye, toplumsal ve siyasal alandaki dönüşüm talebiyle İslam'ın etkinliğini artırmaya çalışan çabalar ortaya koydu. Düşünce boyutuyla farklı coğrafyalardaki Müslüman düşünürleri birbirine yaklaştıran; hareket boyutuyla ise yerel toplumsal ve siyasal şartlar, öncelikler ve hedefler tarafından şekillenen ve dolayısıyla birbirinden farklılaşan görünümler kazandı.

Türkiye'de İslamcılık düşüncesi ise 19. yüzyılın ortalarından itibaren teşekkül etmeye başlayan, ittihad-ı İslam fikri ile gelişen, II. Meşrutiyet (1908) sonrasında dergiler vasıtasıyla ve aydın tipolojisiyle diğer ideolojilerden ayrışan tarihsel süreçle beraber müstakil bir kimlik kazandı. 1924'e kadar hem düşüncede hem de hareket boyutunda bütün çabasını İslam'ın izzetini yeniden elde etmek ve Müslümanları (onların İslam tasavvurlarını, toplumsal ve siyasal kurumları, eylemleri vs.) ıslah etmek maksadıyla devleti kurtarmak istikametinde harcadı. Cumhuriyetin ilanı ve inkılaplar sonrasında tek parti yönetimi ve yöntemiyle ortaya çıkan yeni siyasal gerçeklik içerisinde İslamcılık, laikçi bir ulus-devlet formu altında kendisini yeniden üretti ve çeşitlenen bir görünüm arz etti. Bir müddet ancak milliyetçi (mukaddesatçı/muhafazakâr) çatı altında varlık gösterebildikten sonra 1960'lardan itibaren, II. Meşrutiyet döneminde olduğu gibi yeniden müstakil bir düşünce ve hareket olduğunu ortaya koydu. Tam da bu süreçte Sezai Karakoç'un fikirleri önemli bir yerde durmaktaydı. II. Meş-

* Arş. Gör. Dr., Kırklareli Üniversitesi İİBF, alihbeser@gmail.com, ORCİD ID: 0000-0002-9496-2002.

rutiyet'te *Sırat-ı Müstakim* ve Mehmet Akif'in temsil ettiği İslamcılığın diğer ideolojilerden ayrışması ve tezlerini ortaya koyması gibi Sezai Karakoç ve *Diriliş* de Cumhuriyet döneminde yeni bir kimlik kazanmayı temsil etti. İslamcılığın milliyetçilikten ayrışması ve kendi dilini oluşturması sürecinde Sezai Karakoç hem öncü hem de kalıcı oldu.

SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNİN SOSYOLOJİSİ

Sezai Karakoç'un aktif olarak yazdığı ve *Diriliş'*i çıkardığı dönem 1960-1990 yılları arasıdır. Bu dönemin siyasal, toplumsal ve düşünsel şartları Karakoç'un fikriyatını anlamak açısından çok önemlidir. Bu dönemde siyasal düzlemde en belirgin unsurun Soğuk Savaş şartları olduğu söylenebilir. İki kutuplu bir dünyanın varlığı, diğer ülkelerin bu iki bloktan birisine yaklaşma mecburiyetinde bırakılması sadece politika kararlarını belirlemekle kalmıyor, aynı zamanda o ülke aydınlarının fikriyatını da şekillendiriyordu. Sezai Karakoç'un bütün düşüncelerine sinmiş olan İslam'ı ve İslam Medeniyetini "üçüncü yol" olarak konumlandırması bunun en önemli sonucudur. Hemen her alanda ikilikler kurması ve İslam'ı bu ikiliklerin bir sentezi olarak değil, fakat onların üzerinde bir yerde konumlandırması hem dönemin şartlarını hem de o şartları aşma iradesini göstermektedir. Akıl-ruh, dünya-ahiret, rasyonellik-mistisizm gibi daha felsefi, itikadi ikiliklerde olduğu gibi sağ-sol, kapitalizm-komünizm gibi daha siyasi ve ideolojik ikiliklerde de tavrı aynıdır; bu ikilikler üzerinden düşünmek ama onlara mahkum olmamak iradesi. İslam'ı ve İslam Medeniyetini bu ikili düzlemin çok daha üzerinde bir yerde tasavvur etmiş, dilini ve gramerini buna göre oluşturmaya özen göstermiştir:

"İslâmı, sırf doğulu ve sırf batılı veya ikisinin uyuşması saymak yanlıştır, İslâm ortadadır, ortalama değildir. Doğunun ve Batının yanında Orta, Sağ ve Sol diye adlandırılan Kapitalist ve Komünist dünyalar yanında Orta; Hıristiyanlıkla Yahudilik ifratlarının ortasında Orta; Tanrıtanımazlıkla çok tanrıya tapıcılık arasında bir Allah'a inanıcılık olarak Orta. Ne ifrat, ne tefrit, Orta. Başın ve yüreğin, bir vücudun simetrik yapısında, eksen etrafına düşmesi gibi orta. [...] Bütün yönler, Orta içindir. Sağ ona göre Sağ, Sol ona göre Soldur. Doğu ona göre Doğu, Batı ona göre Batıdır" (Karakoç, 2020: 100).

Sömürge durumundaki Müslüman ülkelerin bağımsızlıklarını kazanması da Karakoç düşüncesinin oluşumu açısından çok önemli bir yerde durmaktadır. Daha sonra çok daha fazla içeriğini dolduracağı ve derinleştireceği "diriliş" kavramını da bu dekolonizasyon süreci bağlamında üretmişti. 1960'ta Cezayir'in bağımsızlık mücadelesini konu edindiği "Bir Milletin Basubadelmevti" yazısı ve "diriliş"i basübadelmevt karşılığında kullanmış olması (Kirenci,

2021: 51) fikir dünyasının oluşumunda bu sürecin önemini ortaya koymaktadır. Sonraki yazı ve yayıncılık hayatı boyunca İslamcılık düşüncesini bu kavramın altında geliştirerek derinleştirecektir. Bu boyutuyla da Karakoç'un düşüncesi ile postkolonyal düşünce arasında rahatlıkla irtibat noktaları kurulabilir. Bu bağlamda düşünceleri Malik bin Nebi ile önemli paralellikler göstermektedir.

Toplumsal düzlemde ise Türkiye bu dönemde ciddi bir nüfus artışı sürecine girmiş, çok hızlı bir kente göç dalgası ortaya çıkmış, yoğun bir kentleşme devri yaşanmıştır. Kente tutunma, genç nüfusun artışı, eğitimin yaygınlaşması gibi olgular İslam'ın geleneksel yaşayış biçimlerinin sorgulanmasına yol açmış; kentte yeni karşılaşma mekanları, ideolojik öbeklenmeler, geleneksel dinî önderlerden farklı olarak Batılı bilgiyle daha fazla ilgilenen aydın veya kanaat önderleri ortaya çıkmıştır. Üniversitelerdeki gençlik hareketleri, geleneksel İslami eğitimin kesintiye uğramış olması ve yetersiz gelmesi, ideolojik kamplaşmalar ve aidiyet ihtiyacı, İslam'ın kent hayatında yeniden tesis edilme çabası olarak birtakım dergiler, yayınevleri, dernekler etrafında kümelenmeyi öne çıkartmıştır. Karakoç düşüncesini ve *Diriliş'*i bu bağlamda bir İslamcı dil teklifi olarak okumak mümkündür.

Bu dönem aynı zamanda, küresel ve ulusal siyasal şartların da neticesi olarak ideolojik mücadelelerin yoğun ve sert olduğu bir dönemdir. Özellikle sol düşüncenin ve hareketlerin yükselişte ve dinamik olduğu bu dönemde Müslüman gençlerin pozisyon alma ve dil geliştirme ihtiyacı ve çabası vardır. Bu dönemde bu boşluğu büyük ölçüde önce Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* dolduracak, sonrasında ise tercümelerin de etkisiyle oluşan evrenselci ve "radikal" düşünce ve hareketler de önemli bir yer işgal edeceklerdir. Karakoç ise, düşüncesinin açık karakteri sonucu hepsinden istifade eden ama onlara mahkum olmak istemeyen bir dil kurmaya yönelecektir. Burada da İslamcı düşünce içerisinde fiilî bir ikilik ve Karakoç'un onu aşma iradesi söz konusu olacaktır.

1960 SONRASINDA İSLAMCILIĞIN İKİ HATTI VE SEZAİ KARAKOÇ

1960 sonrası dönemde Türkiye'de İslamcılığı taşıyan iki baskın hat olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi, daha önce başlamış olan milliyetçi (mukaddesatçı/muhafazakar) tonları baskın hattır. Nurettin Topçu ve *Hareket* ile başlatılabilecek asıl gücünü Necip Fazıl ve *Büyük Doğu'*nun temsil ettiği bu hat, Türkiye'yi ve onun özgül konumunu daha fazla ön plana çıkaran, Müslüman coğrafya irtibatları daha zayıf, kültürelci ve reaksiyoner dile sahiptir. İslamcılığı yerelleştiren, daha çok bir Kemalizm eleştirisi üzerinden yürüyen bu

akış, Necip Fazıl'ın karakteriyle de şekillenen retorik tarafı güçlü, gür akan, kitleselleşme temayülü taşıyan bir akıştır. Dergi, dernek ve konferanslarla ülke sathında, özellikle yeni kentli Müslüman gençliği nezdinde önemli bir karşılık bulmuş bu hat İslamcılığın özgüven kazanmasında, ideolojik mücadele alanında mevzi elde etmesinde önemli işlevler yüklenmiştir. Tarihin Kemalizm'le ve solculuk ile ideolojik mücadelede öne sürülmesi, komünizmle mücadele bağlamında aktif tavır yüklenmesi bu hattı sağa ve kültürelciliğe yaklaştırmıştır. Kitleselleşme arzusu derinlik arayışını arka plana itmiş, diğer Müslüman coğrafyalardan gelen düşüncelere karşı tavır alışı evrensel bir dil kurmasına mani olmuştur.

İkinci hat ise tercümelerin de etkisiyle oluşan daha "radikal" bir hattır. 1960 sonrası hızla devreye giren ve gelişen bu hat farklı kişi ve dergiler kanalıyla birinci hattın karşısında güçlü bir yer edinmiştir. Daha evrenselci bir dil çabasına girmiş, yerellikten kurtulmaya çalışmış; tevhid, cahiliye, tağut, İslam Devleti gibi kavramlar etrafında örgülenen yaklaşımıyla mevcut devlet ile ve toplum ile çatışmacı bir dil üzerinden ilişki kurmuş bir hattır. Asıl "radikalliği"ni ise Türkiye'de yaşayan Müslüman halkın İslam anlayışı ve yaşayışına karşı çıkışıyla kazanmıştır. Bu keskin dil bir yönüyle tahrip edici diğer yönüyle inşacı bir karakter arz etmiştir. İslam'a referansla kendisini halkın üzerinde bir yerde konumlandırmış ve halkın oraya gelmesi için çağrıda bulunmuştur. Müslüman coğrafya ile daha yakından ilgilenmiş, Türkiye'yi oranın bir parçası olabildiği ölçüde değerli görmüştür. Kendisini milliyetçi/muhafazakar dilden özenle ve keskin bir şekilde ayrıştırmış, İslamcılık ve sağ siyaset ilişkisini reddetmiştir. Bu dil ve söylem de Müslüman yeni kentli gençler arasında güçlü bir karşılık bulmuş, kendi içerisinde ufak farklılıklarla beraber çeşitli gruplar, dergi çevreleri, dernek ve vakıflar oluşmuştur.

Sezai Karakoç'un yazılarıyla aktif olduğu dönem tam da gür bir şekilde akan bu iki hattın baskın olduğu dönemdir. Sezai Karakoç düşüncesini ise bu iki hatla da teması olan ama onlardan farklılaşan bir yere konumlandırmak gerekir. Karakoç, milliyetçi çatı altında bir dil kuran birinci hattan, kullandığı kelime dağarcığı ile dikkatli ve bilinçli bir şekilde kendisini ayrıştırmıştır. Tunus ve Cezayir bağımsızlık mücadeleleriyle başlayan, daha sonra özellikle Ortadoğu vurgusuyla devam eden, İslam medeniyetinin şehirlerini ayrıca ön plana alan yaklaşımıyla Müslüman coğrafya ile çok daha yakından ilgilenmiş ve Türkiye'yi bunun parçası olarak konumlandırmıştır. Kültürelci dilin karşısında evrenselci bir dil oluşturmaya özen göstermiştir. Diğer taraftan, topluma ve devlete karşı daha çatışmacı bir dil kuran ikinci hattan ise halkın duyuşuna ve duruşuna saygı göstererek, doğrudan onunla çatışmaya girmeyerek, devrimci yöntemlere mesafeli durarak kendisini ayrıştırmıştır. Halkın üzerinde bir yer-

den ona seslenmektense, onun yanında durarak beraber yükselme yolunu tercih etmiştir. Bu özelliği dolayısıyla Sezai Karakoç, Türkiye'de İslamcılık düşüncesinin 1960-1990 arası dönemdeki gür akan iki hattının dışında bir dip dalga oluşturma başarısı göstermiştir. Dip dalgadır, çünkü sözkonusu dönemde iki hat kadar gür ve kitlesel değildir, ama bütün İslamcı kesimleri yatay kesecek şekilde ağırdan ama istikrarlı bir etki oluşturabilmiştir. Kişisel karakterinin de bir neticesi olarak sürekli olarak görünür, yüksek sesli olmamış ama hem her yaş grubundan hem de farklı yöntemleri benimseyen İslamcı grupların hepsine birden aynı anda etki edebilmiştir. Dip dalga olarak tanımlamayı daha da güçlü kılan bir başka nokta da dalgalarının yazdığı dönemden sonra daha etkili bir şekilde sahiline ulaşmasıdır. Bunu hem kitaplarının baskı ve satış adetlerinden hem de doğrudan kendisine referansla yazılan metinlerin artışından çıkarmak mümkündür.

Sezai Karakoç düşüncesini gür akan bu iki hattan ayrıştıran diline onun tarih tasavvuru, tercih ettiği kelime dağarcığı ve özellikle de diriliş ve medeniyet kavramlarına yüklediği anlamlar üzerinden bakabiliriz.

Evrenselci Dili: Milliyetçi Hattan Ayrılış

Cumhuriyet döneminde ulus-devlet formu içerisinde kendisini yeniden kuran İslamcılık, 1960'lara kadar milliyetçi (mukaddesatçı/muhafazakar) çatı altında alt bir şube olarak varlık gösterebilmişti. Türk, Türkiye, Anadolu, millet, devlet, vatan, tarih vurgularının ağırlıkta olduğu bu İslamcılık formunda Müslüman coğrafyada olup bitenlerle ve oralarda üretilen düşüncelerle çok zayıf bir ilişki vardı. Sezai Karakoç'un Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* ile sıkı bir irtibatı ve derin saygısı olmakla birlikte *Diriliş* ile ondan ayrışan yeni bir dil inşasına girdi (Duran, 2013: 291). Bu teşebbüs aynı zamanda Cumhuriyet döneminde müstakil olarak bir İslamcılık düşüncesinin ilk defa kuruluşunu da temsil ediyordu. Bu bağlamda aslında evrenselci bir İslamcı dil, tercümelerden önce Karakoç ile başlamıştı. Bu aynı zamanda Türkiye İslamcılığının tercümeler karşısında sadece edilgen değil, onu talep eden bir etkenliğinin de var olduğunu gösteren bir delildir.

Sezai Karakoç, dünyadaki Müslümanları bir bütün olarak görüyordu, "medeniyet" söylemini de bunun için istihdam etti. Türkiyeli Müslümanların onlardan farklı olmadığını, bu açıdan bir ayrıcalığa sahip olmadığını düşünüyordu:

"Kaderimiz bütün Müslümanların kaderine ilişkindir. Ya bütün Müslümanlarla birlikte kurtulacağız, ya hep birlikte yok olacağız. Dünya Müslüman-

lığı içinde bizim ayrı bir yaşama imtiyazımız olmadığını iyice bilelim" (Karakoç, 1975: 706).

Bir din olarak İslam'dan hareketle hiçbir ırkın diğerinden üstün görülemeyeceğini, doğuştan getirilen herhangi bir üstünlüğün olamayacağını; üstünlüğün ancak takva ile, "Allah yolunda ve Allah'ın buyrukları çerçevesinde" olabileceğini vurgulamak ihtiyacı hissetmişti (Karakoç, 2021: 84). Karakoç'a göre (1975a: 58) Türklerin medeniyeti ve kültüründen bahsedilebilirse, bu ancak İslam medeniyet ve kültürünün tarihsel bir evresini ve parçasını oluşturur.

İslamcılığı milliyetçilikten ayrıştırma çabasında Sezai Karakoç'un en dikkat çekici özelliklerinden biri kelime tercihleridir. Uzun yıllar boyunca ve kendi içerisinde oldukça tutarlı ve istikrarlı bir şekilde bazı kelimeleri geriye çekmiş, bazılarını ön plana almıştır. Bu bağlamda dikkat çekici olan tercihlerinden biri "vatan" kelimesi yerine "yurt" kelimesini tercih edişidir. Daha milliyetçi bir muhteva kazanmış ve dinî kaynaklardan da istifadeyle kutsallaştırılmış "vatan" kelimesini neredeyse hiç kullanmamış, bunun yerine ısrarla fazla değer yüklü olmayan "yurt" kelimesini tercih etmiştir. "Yurt" kelimesini de "vatan"da olduğu gibi diğerlerinden ayrıştıran bir kavram olarak değil, Müslüman halkları birbiriyle irtibatlandıracak şekilde kullanmıştır:

"Bütün İslâm ülkelerinde zaman zaman yabancılarla olan savaşlar sonucunda ölenler, ne yazık ki, ülke sınırını aşmayan bir anlamın mahkûmu edilmişlerdir. Nerede yurdu için ölmüş bir Müslüman varsa bizim için de öldü diye düşünmedikçe ve o ölen de yalnız yurdu için değil, bütün İslâm ülkeleri uğruna can verdiğini bilerek ölmedikçe, bu ölümler gerekli yemişi veremeyecektir" (Karakoç, 1975: 748).

Zira Karakoç'a göre (2016b: 75) şehit de bir "toprak uğruna ölen" kişi değildir, "bir anlam uğruna, hakikat ülküsü uğruna ölen" kişidir. Toprağın bir anlam kazanabilmesi de ancak "hakikat ülküsünün yurdu" olmasıyla mümkün olabilir. Düşüncelerini bir tür siyasal program haline getirdiği daha sonraki parti teşebbüslerinde ve partilerin metinlerinde dahi "vatan" kelimesi yerine "yurt" kelimesini kullanmaya devam edecektir.

Sezai Karakoç'un özen gösterdiği, içeriklerini dikkatle birbirlerinden ayrıştırdığı ve uzun yıllar boyunca istikrarlı bir şekilde milliyetçilikten ayrıştırıcı bir işlev de yüklediği "millet", "ümmet", "halk" kavramlarını kullanım biçimleri bu bağlamda verilebilecek en iyi örnektir. Burada "millet"i en geniş daire olarak kabul edip, onun içerisindeki bir halka olarak "ümmet"i konumlanladırır. En altta ise kavim veya mevcut devletlerin vatandaşları anlamında "halk" yer alır:

"İslâm milleti, ilk insandan başlayarak, bugüne kadar, Allah'ın varlık ve birliğine inanan, peygamberleri ve kutsal kitapları tanıyan, kendi dönemlerindeki peygamberlerin getirdikleri vahiy gerçeklerini benimseyerek onların istediği bir düzeni gerçekleştiren bütün insanların meydana getirdiği büyük inanmışlar topluluğudur. Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi, millet, İslâm topluluğunun objektif adıdır. […] Ümmetse, bu büyük tarihî topluluğun, kronolojik bir sıra takip eden bölümlerine de denk düşen, topluluk başlarına, peygamberlere izafe edilmesinden doğan bir kavramdır. […] Demek ki, ümmet ve millet kelimeleri, bazı düşünürlerin sandığı ve ısrar ettikleri gibi ayrı toplulukların adı değil, ayni topluluğun, İslâm topluluğunun, inanmışlar topluluğunun birbirinden ayrılmaz, biri öbürünü bütünleyen, biri mümin ve inanç, öbürü peygamber ve tarih açısından bakan iki adıdır" (Karakoç, 2018a: 118-119).

"Millet"i "ümmet"in de üzerinde daha geniş bir halka olarak tanımlaması, "ulus" ve "İslam kültürü" birleşimini esas alan muhafazakâr "millet" tanımından da özellikle ayrıştırması anlamına gelir. Diğer bir söyleyişle bu kavramlara yüklediği anlamlarla kendi düşüncesini sadece milliyetçilikten değil, aynı zamanda muhafazakârlıktan da ayrıştırmış olur. Zira Karakoç'a göre (2016b: 79) "millet" ırka bağlı bir topluluk olmadığı gibi bir dile bağlı bir topluluk da değildir. Batının "nation" kavramıyla millet arasındaki bu önemli farka dikkate çekerek Batılı "nation" kavramının "kavim"e yakın bir anlam taşıdığını, oysa "millet"in "bütün insanlığı hedef alan bir genişliğe sahip" olduğunu belirtir. Ayrıca Hıristiyan mezheplerinin bir "cemaat" olduğunu, ama "İslam milleti"nin kendi içerisindeki bütün mezhep ve meşrepleri kapsayan bir kavram olduğuna vurgu yapar (Karakoç, 2015: 131).

Mevcut dünyada farklı devletlerin vatandaşı olarak yaşayan Müslümanları ise aynı ümmete ve millete mensup farklı halklar olarak ele alır. "Halklar"ı bir tür parçalanmış milletin her bir unsuru olarak zikreder. İçerisinde yaşadığı "halk"ı ise bir gerçeklik olarak kabul ederek, oradan hareketle İslami dönüşüm programını oluşturur. Bu boyutuyla, Sosyoloji disiplininin imkanlarını var olan sosyal gerçekliği tespit etmek üzere kullanıp, onun üzerine ıslah düşüncesini ("İslamlaşma") inşa eden Said Halim Paşa'ya oldukça yaklaşır.

Diğer taraftan "ümmet"in üzerinde konumlandırdığı ve daha fazla kullandığı "millet" tanımlaması, aynı zamanda "ümmet"i merkeze alan "radikal" ikinci hattan da farklılığı temsil eder. Zira ikinci hat Karakoç'un kullandığı anlamda "halkı" tamamen ihmal ederek "ümmet"e o kadar fazla vurgu yapar ki, dünyadaki siyasal gerçekliği gözden kaçırmış olur. Sezai Karakoç ise birbiri içerinde yer alan halkaları (millet→ümmet→halk) dikkate alarak "ümmet"in de

üzerinde "millet"i yerleştirir. Karakoç'un bu iki hattan farklı üçüncü ve dip bir dalga oluşturduğu tezimizi kuvvetlendirici bir örneği temsil eder.

Milliyetçi hattan kendisini ayrıştırırken Sezai Karakoç, bir din olarak İslam'ın evrenselliğini merkeze alır. "Medeniyet" söylemini de bütün insanlığı dikkate alan böyle bir evrensellik fikri üzerinden kurar. Bu evrenselci bir dil inşa çabası, onu milliyetçi hattan uzaklaştırarak ikinci hat ile yakınlaştırır:

"Bütün insanlık, aslında, hem din, hem ideoloji ihtiyacını karşılayacak bir evrensel görüşe muhtaç. Bu da, hem inanışı, hem hayatı düzenleyen, hem kadim, hem çağdaş olan, hem geçmişi değerlendiren, hem geleceğe bakan İslâmdır İslâm" (Karakoç, 2018: 36).

Sezai Karakoç'un İslamcılık fikriyatı, kendisini milliyetçilikten olduğu gibi onunla ilişkili biçimde muhafazakarlıktan da ayrıştıran bir gramere sahiptir (Çiğdem, 1996: 1228). Karakoç, kültürelci, etrafına duvarlar örücü, dışarıdan geleni sosyal bünyeye zararlı gören bir anlayıştan çok "medeniyet" söyleminden istifade ederek daha özgüvenli ve dışarıya alabildiğine açık bir dil kurmayı tercih eder. Bu tavrı Müslüman coğrafyanın diğer kısımlarına olduğu kadar, Batıya karşı da geçerlidir. *Diriliş*te bizzat tercüme ettiği veya yayımladığı metinlere, şiirlere bakıldığında bu tavrın örneğini çok açık bir biçimde görmek mümkündür. Ayrıca Karakoç'a göre (2019: 16) "arzın varisi Müslümanlardır" ve Müslümanlar hem "İslam Medeniyeti"nden kalanları hem de "öbür medeniyetlerde bulunan ve hakikate ters düşmeyen, geliştirilmiş iyi ve güzel şeyleri almasını" bilmelidir.

Karakoç'un muhafazakarlıktan ayrışan taraflarını en iyi temsil eden düşünceleri değişime yaptığı vurgularda ortaya çıkar:

"Çok radikal bir değişime ihtiyaç vardır şüphesiz İslâm ülkelerinde. İsterseniz bunun adına devrim deyiniz, isterseniz daha doğru bir adlandırma ile, Diriliş deyiniz. Diriliş, batılılaşmaya paydos deyiştir. Diriliş, içe doğru radikal bir değişimdir. Daha sonra da bu değişimin dışa yansıması olacaktır. Diriliş, dev veya cüceler ülkesi kuran Batı ütopyalarına set çeken bir öze dönüş değişimidir. Gelen diriliş erleri, çağın alnına 'Devrim yok, Diriliş var' sloganını yazacaktır. Ya da 'Gerçek Devrim Diriliştir' sloganını. Ya da, devrimi bugünkü anlamında kullanan bir deyiş içinde 'Devrimin ötesi var: Diriliş' sloganı" (Karakoç, 2021b: 79-80).

Sezai Karakoç bu anlamda "diriliş"i aynı zamanda toplumsal ve siyasal bir dönüşüm programı olarak kurduğunu gösterir. Bu yöntemi sadece Müslümanların değil "insanların kurtuluşa ermesinde" gerekli olan ve "peygamberlerin bize bıraktıkları yol, miras, metot" olarak görür (Karakoç, 2018: 83). Fakat bu değişimi mutlaklaştırmaz, onu "sürekli tazeleniş ve yenileniş" olarak görür.

Onun için de Karakoç'a göre (2021b: 153) "yenilik bir amaç değil, bir yöntemdir". Değişime bu nüanslı bakış Karakoç'u muhafazakarlıktan ayrıştırdığı gibi "devrimci" bir yöntem benimsenmesi gerektiğini düşünen ikinci hattaki İslamcılardan da ayrıştırır. Kurtuluş Kayalı'nın da (2021: 229-230) belirttiği gibi "Sezai Karakoç milliyetçi-muhafazakâr düşünceden kopup kopmamakla, bu düşüncenin bütünüyle etkisi altında kalıp kalmamak gerilimini, bir başka deyişle tarihsel/toplumsal arka planın unutulmasıyla hepten ona teslim olunması gerilimini en gerçekçi şekilde aşan entelektüellerden biridir."

İslamcılığın en başından bugüne kadarki sürecinde en önemli iki özelliği olan "izzet arayışı" ve "ıslah" konularında Sezai Karakoç oldukça nettir ve şüphesiz olarak İslamcı vasfını üzerinde taşımaktadır. İzzet arayışı kısmında Sezai Karakoç'ta bolca örnek bulmak mümkünse de temsil etme gücü yüksek iki iktibas ile yetineceğiz:

"İslâm dünyası, kapitalist ve emperyalist batı dünyasına başkaldırıyorsa, bu, kelimenin tam anlamıyla var olmak içindir. Yoksa sadece ekonomik bakımdan ezildiği için değil. […] İslâm dünyasının savaşı, her türlü kölelikten kurtuluş savaşıdır. Kültür köleliğinden, siyasî kölelikten ve ekonomik kölelikten. Bu kölelikten kurtulma savaşı, hem batıya karşıdır, hem komünist dünyaya karşıdır. Hatta bunları aşan bir öz taşımaktadır ve yirminci yüzyılda köleleştirilmiş bütün bir insanlığın köleleşmesine karşı açılmış bir savaştır" (Karakoç, 1975: 599-600).

"Düşüncede, edebiyatta, sanatta, ekonomi alanında varlığımızı, onurlu bir İslâm hayatının şartlarına ayarlamak için tek tek içine kapatıldığımız manevî zindanların kâğıttan zarlarını yırtmak zorundayız. Bu böyle olmadıkça ölüm hayattan iyidir. Onursuz bir hayatın karşısında her ölüm başlı başına bir şandır" (Karakoç, 1975: 703).

Islah kısmında ise Karakoç'un değişime yaptığı vurgu örneklerini zikretmiştik. Karakoç bu görevi ise aydınlara yükler. Halkın ancak bir "direniş" ortaya koyabileceğini ve nitekim koyduğunu teslim ettikten sonra bunun bir değişime ("dirilişe") dönüşmesinin ise "aydın kadronun bilinçlenmesi ve devreye girmesiyle mümkün" olabileceğini belirtir (Karakoç, 2016a: 52).

Son olarak Sezai Karakoç'un genelde Müslüman coğrafyaya, özel olarak da İslamcı kişi ve hareketlere bakışını, onu milliyetçi hattan belirgin bir biçimde ayıran bir husus olarak zikretmek gerekir. 1963-1964 yıllarında Mevdudi'nin hapsedilmesi üzerine ve Seyyid Kutub'un hapiste oluşunu da zikrederek "bir diriliş hareketi başlamıştır. Bu ülkelerin gerçek aydınları kendi ülkelerinin insana olan mesajını ulaştırmak için savaşıyor. Yüzyılımız insanlığının kurduğu fikir yapısına bir mermer sütun da onlar ekliyor" (Karakoç, 1975a: 63) de-

miştir. Seyyid Kutub'un idam edilmesi üzerine Sezai Karakoç *Diriliş*'te bir yazı yayımlamış ve MTTB'de Necip Fazıl'ın da katıldığı bir programda konuşma yapmıştır. Necip Fazıl o programda Kutup hakkında söylediği övücü ifadeleri daha sonra geri çekmiş, daha sonra onun aleyhine ve sert bir söylem geliştirmiştir. Sezai Karakoç (2018a: 130) ise söz konusu metninde "Şehit Seyyid Kutub'un bize bıraktığı miras, zaferdir." demiş ve bu olayı İslam Medeniyetinin ve dirilişin varlığına bir delil olarak görmüştür:

"Seyyid Kutub'un Mısır'da asılması göstermiştir ki, İslâm, tam anlamıyla, çağın içindedir, çağın aksiyonunun ortasındadır. […] Çağ dışı olmuş hiçbir inanç ve dünya görüşünün adamı asılmaz. […] İslâm düşüncesi ve ülküsü artık ayağa kalkmış ve büyük bağımsızlık savaşını açmıştır. Elbet şehit verilecektir. Ama her şehide karşılık İslâm saflarına bir melek ordusu katılacaktır. […] Bir Seyyid Kutub asılırsa, doğacak bin çocuğa Seyyid Kutub ismi verilecektir. "Seyyid Kutub'u astık ve kurtulduk" sananlar bilsinler ve bilmeliler ki, en kısa zamanda bin Seyyid Kutub'la karşılaşacaklardır. Bin Seyyid ve bin Kutub'la karşılaşacaklardır" (Karakoç, 2018a: 125-126).

İslam dünyasının diğer yerlerindeki İslamcı hareketlere hep olumlu bakmış, onlarla duygusal ve fikrî yakınlığını beyan etmekten geri durmamıştır. Bu da milliyetçi/muhafazakar hattan çok net bir biçimde ayrıldığı noktalardan birisidir. Nitekim çok daha sonraları Mavi Marmara Olayı sonrası İsrail'in yaptığı saldırıyı sadece "sözüm ona bir devletin kendi başına tertipleyip gerçekleştirdiği saldırısı" olarak değil Batı'nın Soğuk Savaş sonrasında topyekun "düşman ilan ettikleri İslâm'a" bir saldırı olarak değerlendirmesi (Kirenci, 2021: 78) ve yine yakın tarihte Muhammed Mursî'nin ölümü üzerine Yüce Diriliş Partisi Genel Başkanı sıfatıyla "Muhammed Mursi'nin Şehit Edilişi ve Dolayısıyla" başlıklı basın bildirisi de bu bağlamda değerlendirilebilir. Mursî hakkındaki yazısında Karakoç "Muhammed Mursi, gerçek bir Müslüman lider olma tavrını göstermiş, asla tâviz vermemiş, dâvası uğruna hayatını feda etmekten kaçınmamıştır. Bu sebeple, O'na Allah'tan rahmet dilerken, İslam yolunda şehit olmuş bir kahraman olduğunu söylemek hakkı teslim etmek olacaktır" ifadeleriyle anmıştır.

Tarihe ve Halka Bakışı: "Radikal" Hattan Ayrılış

Sezai Karakoç'un aktif yazı ve yayım hayatında olduğu dönemde Türkiye İslamcılığında iki güçlü hattan diğeri olan ve tercümelerin de etkisiyle oluşan "radikal" hattın öne çıkan kavramları "tevhid", "tağut", "İslam devleti", "devrim" gibi kavramlardı. Karakoç, bu kavramları sınırlı olarak kullanmış olsa da kendi düşüncesini bu hattan da ayrıştırmıştır. "Hükümdarların ilâhlaştı-

rılması, tevhid dininin bir numaralı mücadele alanı oldu" (Karakoç, 2018b: 8) derken veya İslam'ın bir inanç sisteminden ibaret olmayıp "bir hukuk ve devlet düzeni de getirmiş" olduğuna vurgu yaparken (Karakoç, 2018a: 122) bu hatta paralel bir yerde durmaktadır. Rejim eleştirisi yaparken de doğrudan muhatap almadan kurduğu dilin bu hatta yakınlaştığı söylenebilir:

"Putlaştırılan rejimler, sistemler, sonunda Allah'ın estireceği hakikat rüzgârlarıyla yere serilmeye mahkum. [...] Ve zamanla, karşı koyucu kuvvet birikimi gerçekleşecek ve günü gelince de yalanla gerçeğin savaşı kaçınılmaz olacaktır. Bu savaşın sonucunda ise, muhakkak ki, zafer hakikatindir. Uzun vadede zafer, hep hakikatindir" (Karakoç, 2015: 144).

"Sen, inanmamanın, inkârın ve reddin heykeli, kara bir kardan adamsın. Yalnız bir şeyi iyi bilirsin. Güneş çıkar çıkmaz eriyeceğini... [...] Biçimini, batıl inançlar çağından artakalıp çocuklar arasına sürgün bir puta tapıcılık eğilimine, göğdeni bir karakış felâketine ve yaşamanı güneşsizliğe borçlusun. [...] Ve güneş çıkacak bir gün nasıl olsa, işte o gün, sen Karakardanadam, e.. ri.. ye.. cek.. sin" (Karakoç, 1975a: 87).

Ama Karakoç'un genel yaklaşımına bakıldığında kendisini dikkatle bu hattan ayrıştırdığını görmek mümkündür. Bunu en net bir şekilde tarihe ve halka bakışında görebiliriz. Zira "radikal" hat hem siyasal ve sosyal tarihi hem de düşünsel geleneği neredeyse tamamen reddederek, kendisini sadece metne (Kur'an ve Sünnet) bağlı kabul eden, mevcut problemleri oradan hareketle çözmeye çalışan bir yaklaşıma sahiptir. Aynı şekilde halka ve onun din anlayışına, yaşama biçimine sert bir şekilde karşı çıkan, onu "cahiliye" kavramı içerisine sokan, yeniden inanması ve dinle kendi yanlarına yükselmesi gerektiğini düşünen bir gramere sahiptir. Sezai Karakoç'un tarihe ve halk konusuna yaklaşımı ise oldukça nüanslı, zaman içerisinde kurduğu ve özenle kendisini hem milliyetçi/muhafazakar hattan hem de "radikal" hattan ayrıştıran bir yaklaşım tarzını temsil eder.

Sezai Karakoç'a göre halk (buna "halk İslam'ı" da diyebiliriz) ne kendisine mahkum olunacak bir şey ne de reddedilecek bir şeydir. Onun içinde erimek kadar onun üstünde bir yerde durarak buyurgan bir dille konuşmak da yanlıştır. Karakoç'a göre (1975: 494) "Müslümanın ödevi dinde halka inmek değil, halkı dine yükseltmek, halkla birlikte dinde yükselmektir". Sezai Karakoç'un dilinde dikkat çeken hususlardan biri de İslam tarihinden önemli isimleri örnek vermesi gerektiğinde hep Yunus Emre, Mevlana ve İbn Arabi isimlerini zikretmesidir. Bu isimleri halkın değer verdiği isimler olarak muhafaza etmektedir. Karakoç'a göre halk, toplumsal ve siyasal dönüşüm sürecinde ("diriliş"), kültürel olarak veya kolektif yapı olarak kendisine güvenilebilecek, hatta

beraber hareket edilmesi gereken bir güçtür. Bu sürece liderlik edecek olanlar ise aydınlardır, ama bunu halkla çatışmaya girmeden yapmalıdır.

"Diriliş, aydın işidir. Ama, halktan ve insanlıktan kopuk olmayan, tam tersine onların hakikate muhtaç olduklarına şüphe edilmemesi gereken ruhları ve şahdamarlarıyla can ve kan birliği ve ilişkisi içinde bir kader ilgisi taşıyan aydın işi" (Karakoç, 2021a: 121).

Sezai Karakoç'a göre (2018a: 60-61) halk üzerine düşeni yapmıştır. Uzun müddet dış düşmanlara karşı savaşmış ve direnmiştir. Yapılanlara sabretmiş, "giydirilmek istenen hasta gömleğini atmış"tır, bu süreç dolayısıyla da yorgundur ve "hassaslaşmış"tır. Onunla ilişki kurulurken bu durum dikkate alınmalı, anlayışlı, sabırlı olunmalı, "insanca ve sürekli bir diyalog" kurulmalı, "aşırı zorlamalara" girilmemeli ve ona güven duyulmalıdır. Tek tek bakıldığında "ihanet eden kişiler olmuştur", ama kolektif olarak halk "asla" dine ihanet etmemiştir. Hatta aydınlar "şuur" kaybına uğramış olsa da o şuur halkta yaşamıştır (Karakoç, 2018a: 25-26). Bunun için de halka mahkum olmadan ondan ümidi de kesmemek gerekir:

"Halkta sağlığı gösteren bir çok önemli işaretler de yok değildir. Her türlü baltalamaya rağmen, dine olan bağlılığını kaybetmemesi ve hatta günden güne daha çok arttırması, verilen en ufak fırsatlarda din sevgisini en keskin ifadelerle açığa vurması, sağlığının birinci değerde bir ölçüsüdür. […] Halk sağ ve sağlam olarak kaldıkça da, gelecekten umut kesilmez" (Karakoç, 2018b: 188).

Devlet de Karakoç'a göre (2018a: 54) halka göre biçim almalıdır. Çünkü devlet "tarihî-sosyolojik bir kurum olarak, kendi toplumunun bir simgesidir" ve halkın değerleriyle çatışmamalıdır. Yöneticiler de aydınlar da medya da halka yönelik saygılı olmalı, sağlıklı bir iletişim kurmalıdır (Karakoç, 2018a: 59). İslami değerlerden hareketle yürütülecek toplumsal ve siyasal dönüşüm ("diriliş") hareketi, halkın içinde erimeden ama onu da incitmeden sürdürülmelidir:

"Halka zorbalıkta bulunmak ve baskı yapmak İslâm töresiyle uyuşamayacağı gibi İslâm aydınlarının yetişmemesi, İslâm düşüncesinin gelişmemesi bahasına halk arzularının okşanması da Müslüman idealistine yaraşmaz" (Karakoç, 1975b: 547).

Halkın devlet karşısındaki durumu da Karakoç'a göre bu mutedillik içerisinde olmalıdır. Bunun için de Karakoç "huruç alessultan" literatürüne de atıf yaparak Batı tarihinde "bir başkaldırma hakkı" varken İslam'da "bir başkaldırma hukuku"nun olduğunu belirtir. Bu önemli fark Müslüman halk ile devlet ilişkisinde "hürriyetle itaatın altın tertibi"ni oluşturur (Karakoç, 1975a: 61).

Karakoç'a göre (2018b: 86) "Batı usulü başkaldırma" ile yol alınamaz, zira bu yol "kölelikten başka bir yola götürmez. Yani ölüme…".

Halk ile ilişkisinde geliştirdiği Karakoç'un bu dili onu, din ile kültür arasına keskin bir çizgi çeken "radikal" hattan ayırmaktadır. Zira bu hatta kültür, dinden uzaklaşmış, hurafe ve bid'atlere dalmış, dolayısıyla yeniden inşa edilmesi gerekli olan bir şeyken Karakoç'ta (2018c: 62) din ve kültür "birbirinden ayrılamaz derecede iç içe" geçmiş, beraber kullanılması gereken güçlerdir. Kültür, muhafazakârlıkta peşinden gidilmesi gerekli olan, "radikal" hatta kökten değiştirilmesi gerekli olan bir şeyken Karakoç'ta onun imkânlarından istifade edilmesi gereken ama aynı zamanda ıslaha muhtaç olan bir şeydir. Bunun için de devrimi doğru bir yöntem olarak görmez:

"Eskinin "mümin" kavramının yerine "devrimci"yi koyma yenikliği içinde ezgin bir çağ bu. İnanç yitirmenin sürüngenliği. Yenilenmeyi bilmeyen, tazeliğin sırrını yitiren ruhun eline tutsak düştüğü ürperiş. Ruhta kaybedileni kitlede, kalabalıklarda arayış. Kalabalığı bir toplum, kitleyi tarih içindeki yerini almış bir topluluk olarak değil, âdeta şuurdan ve şuuraltından soyunmuş, sıyrılmış, sadece bir içgüdü sürüsü haline gelmiş bir topluluk olarak alan bir kavrayış" (Karakoç, 2021b: 57).

Sezai Karakoç bu yaklaşımıyla ne muhafazakar bir evrim yöntemini ne de "radikal" bir devrim yöntemini benimser. "Diriliş" kavramını ve içeriğini bir ıslah teşebbüsü olarak bunların dışında bir yerde konumlandırır. Türkiye'de İslamcılık düşüncesi bağlamında bu iki güçlü hattan ayrışır:

"[N]e gelişim (evolüsyon), ne devrim (revolüsyon). Sadece diriliş (rezüreksiyon)… Bir topluluğun kurtulmasında, insanların kurtuluşa ermesinde, mutlak gerçeğin habercileri olan peygamberlerin bize bıraktıkları yol, miras, metot budur. […] [Diriliş] kendine mahsus dinamiğinde, toplumun ruhunu tazeler. Ölü yerleri canlandırır. Çürümeye yüz tutmuş lifleri ayıklar ve ayıklanan yerden yeni, canlı dokular çıkar ve yapıyı yeniden örmeğe başlar. […] Adeta, eski toplumun içinden yepyeni bir millet çıkar; eski gömlek üstünden düşer ve o, gün ışığında yeni ve canlı pırıldar. […] Bir insanın ölümden sonra dirilmesi, ne bir gelişmenin, ne bir devrimin sonucudur. Sadece, bir başka ve ulvî bir hayatta ayağa kalkmadır" (Karakoç, 2018b: 83-84).

Sezai Karakoç'u "radikal" hattan ayrıştıran diğer önemli bir tema ise tarihe bakışlarındaki farklılıktır. Zira Karakoç'a göre (2018a: 67) tarih, sırt çevrilebilecek, görmezden gelinebilecek veya reddedilebilecek bir şey değildir. Tarihi reddetmek demek kültürü, medeniyeti reddetmek demektir ve böyle bir tavır içerisine girenler "ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar, karanlıkta, ışıksız ve gözsüz yürüyen yaratıklar gibi, yabancıların avı olmaya mahkumdurlar."

Çünkü "tamamen yeni, yani geçmişle hiçbir kök bağlantısı olmayan bir hakikat sistemi düşünülemez" (Karakoç, 2021b: 136).

İslami dönüşüm sürecinde Karakoç'a göre günümüze ve geleceğe odaklanmak gerektiği gibi geçmişten de kopmamak gerekir. Çünkü onun içinde erimeden yeni bir bakışla geçmişe bakmak "umudumuzu arttıracak, karamsarlık ve kötümserlik ufuklarını yeniden aydınlığa boğacaktır" (Karakoç, 2015: 28). Hiçbirini ihmal etmeden "geçmişi ve çağı birlikte devreye sokmak" gerekmektedir, ancak böyle olursa "yeni Altın Çağ" ortaya çıkabilir (Karakoç, 2016a: 27).

Sezai Karakoç'a göre tarihi dikkate almayan ve aceleci bir şekilde devrim yöntemleriyle yol almak isteyenler en az tarihi kutsallaştıranlar kadar hatalıdır. "Üçüncü yol" mümkündür. Mizaç farklılıklarının bir sonucu olarak ortaya çıkan, tarihi kutsallaştıranlara bugünü hatırlatmalı, geçmişle ilgisini kesenlere ise tarih hatırlatılmalıdır.

"İslâm dünyasında, İslâmî olarak görülen akımlar içinde de, son derece tehlikeli bir eğilim gözlenmekte: geçmişin tümden inkârı. […] Geçmiştekinden başka değer tanımama ve yaşanan çağın hakkını vermeme ne kadar zararlı olmuşsa, şimdi, geçmişi inkârla bir yerlere varılacağını sanmak da o kadar, hatta daha çok zararlı olacaktır. Kendini radikal olarak tanıtan, İslâm devrimcisi diye niteleyen bu sözde yeni akımlar, gerçekte, çok dar bir bilgi dağarcığı ve slogan fakirliği içinde kendi kendilerini aldatmaktan öte bir başarının sahibi olabilmiş değildirler" (Karakoç, 2021a: 25).

Demokrasiye bakışını da Sezai Karakoç bu yaklaşımına paralel olarak geliştirir. Zira bilindiği gibi "radikal" hattın demokrasiye bakışı oldukça serttir ve bir "küfür" düzeni olarak bakmaktadır. Karakoç ise (2018c) daha gerçekçi ve mutedil bakarak demokrasiyi ideal bir yönetim olmasa da "mutlak monarşilere, diktatörlüklere tercih edilir" görmektedir. İslami bir siyasal düzen inşa edilirken mevcut sosyal gerçeklik, tarih, kültür dikkate alınmalı, aynı zamanda dünyadaki mevcut siyasi yönetimleri de hesaba katarak onu çağdaşlaştırmak gerekir (Karakoç, 1975a: 59). Karakoç'a göre mevcut siyasal gerçekliği dikkate almak, İslamcılığın siyasal dönüşüm talebinden vazgeçmek demek değildir:

"İnsanlığa yeniden gerçek düzen gelinceye kadar, çağdaş demokrasinin geliştirile geliştirile denenmesi dışında realist bir formül gözükmüyor. Kapitalizm, demokrasinin arka planı olarak kendini empoze ederken, komünizm ve her türlü sosyalizm, çağdaş demokrasiden yararlanmakta. İslâm kültür ve medeniyetinin mirasçıları da, eleştirel gözle bakarken, bugünkü siyasal ortamda demokrasiyi bir veri olarak görmek zorundadırlar. Bu, onların radikal bakışla-

rını zedeleyecek bir görüş ödünü değil, bir yöntem zarureti olmaktan öteye bir anlam taşımaz" (Karakoç, 2018a: 97-98).

Sezai Karakoç'un demokrasiye bakışı da halk ve tarihe bakışında olduğu gibi onu "radikal" hattan ayrıştırır.

SONUÇ

Modern dönemde toplumsal ve siyasal her alanda İslam'ın gerilere düşen veya tamamen kaybolan gücünü yeniden temin etmek üzere Müslümanların bir izzet arayışı olarak şekillenen ve ıslah yöntemiyle yol alan İslamcılık düşüncesi ve hareketlerinin kendi içerisinde de önemli yaklaşım, dil ve yöntem farklılaşmaları vardır. Tarihsel dönem farklılıklarından bahsedilebileceği gibi aynı dönem içerisinde farklı ekollerden de bahsedilebilir. Türkiye özelinde bakılırsa mesela Osmanlı dönemi İslamcılığı ile Cumhuriyet dönemi İslamcılığı arasında niteliksel bir fark gözlemlenebilir. Birinde "devleti kurtarmak" merkezî bir yerde dururken, diğerinde laikçi ulus-devlet bünyesinde geliştirilen düşünce ve hareketler söz konusudur. Cumhuriyet döneminde de 1960'lara kadar milliyetçi (mukaddesatçı/muhafazakar) çatı altında ve onun bir şubesi olarak bulunan İslamcılık, bu tarihten sonra -aynen II. Meşrutiyet ile beraber oluştuğu gibi- bağımsız ve müstakil bir kimlik kazanmıştır. Sezai Karakoç bu bağımsızlaşma sürecinde çok önemli bir yerde durmaktadır.

Sezai Karakoç'un aktif yazı ve yayım hayatı kabaca 1960-1990 arasıdır. Bu dönemde Türkiye'de iki güçlü İslamcı hat vardır. Bunlardan birisi, daha önceden başlamış olan milliyetçi hat, diğeri ise 1960 sonrasında gelişmeye başlayan "radikal" hattır. Bu iki hat kurdukları dil, oluşturulan çevreler, yayımladıkları dergiler ve etkiledikleri kitleler bakımından İslamcılık açısından gür akan iki nehir gibidir. Sezai Karakoç ise bu iki hattan da kendisini ayrıştıran bir İslamcılık dili kurmayı başarabilmiştir. Kurduğu evrenselci dil, millet, vatan, Türkiye gibi kavramlara yüklediği anlamlar onu milliyetçi hattan ayrıştırırken; halka, tarihe, devlete, devrime, demokrasiye bakışı onu "radikal" hattan ayrıştırmıştır.

Diğerleri kadar "sahada" ve görünür olmasa da uzun vadede bir dip dalgaya da dönüşme başarısı göstermiştir. Dip dalga, hemen görünür olmasa da altta bir hareketliliği temsil ettiği gibi, etkisi ancak sahile vurduğunda ortaya çıkan bir gücü de temsil eder. Sezai Karakoç'un eserlerinin baskı adetlerine ve tarihlerine bakmak bile bir dip dalga oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda farklı yöntemleri ve araçları kullanan bütün İslamcı kesimlerce okunması da, Cumhuriyet dönemi İslamcılık düşüncesindeki konumunu gösteren bir delildir. Bu bağlamda Mehmet Akif ile benzeştirilebilir.

KAYNAKÇA

Çiğdem, A. (1996). "İslâmcılık", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi,* Cilt 15, İletişim Yayınları.

Duran, B. (2013). "Türkiye İslâmcılığında Medeniyet Söylemi ve Sezai Karakoç'un Düşüncesi", Ed. İsmail Kara, Asım Öz, *Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi ve Hareketi Sempozyum Tebliğleri,* İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Yayını.

Karakoç, S. (1975a). *Farklar* (2. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1975b). *Sütun* II (2. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II: Diriliş Şoku* (5. Baskı) İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016a). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III: Doğum Işığı* (5. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016b). *Yitik Cennet* (30. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2018a). *Çağ ve İlham IV: Kuruluş* (6. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2018b). *Dirilişin Çevresinde* (9. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2018c). *Düşünceler II: Kurumlar* (6. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2019). *Düşünceler I: Kavramlar* (8. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2020). *İslâm (21. Baskı),* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021a). *Diriliş Muştusu* (18. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021b). *İnsanlığın Dirilişi* (43. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021c). *Ruhun Dirilişi* (21. Baskı), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kayalı, K. (2021). *Düşüncenin Coğrafyası*, İstanbul: Ketebe Yayınları.

Kirenci, M. (2021). *Sabah Yıldızı: Sezai Karakoç ve Diriliş'e Dair*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

http://yucedirilis.org.tr/muhammed-mursi/ (Erişim Tarihi: 13.05.2022)

SEZAİ KARAKOÇ'UN İSLAM İKTİSADI ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

Fatih YARDIMCIOĞLU[*]
Abdullah Talha GENÇ[**]

GİRİŞ

İslam iktisadı 1970 sonrası ağırlıklı olarak çalışmaya başlansa da öncesinde öncü fikir adamlarının oluşturduğu fikri birikim önemini korumaktadır. Sezai Karakoç "İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü" kitabı bu alandaki önemini sahip olduğu bütüncül bakış ile sürdürmektedir. Karakoç, İslam iktisadını kapitalizm ve sosyalizmle karşılaştırarak, özgün yönlerini, üretim-tüketim, mülkiyet, devlet, kapsayıcılık ve tarihi bağlamlarda ele almıştır. Bu çalışmada Karakoç'un, kapitalist ve sosyalist sisteme yönelik eleştirileri ile İslami iktisat noktasında ortaya koyduğu fikirler sahip olduğu kültür ve medeniyet perspektifi çerçevesinde bütüncül bir şekilde tartışılmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere çalışmada içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. 1989'de sosyalizmin çöküşü ve 2008'de neo-liberal politikaların sonucunda oluşan kapitalizmin krizi ve 2020 yılı sonrası yaşanan ve hala devam eden Covid-19 krizi, kapitalist sistemin oturduğu temel yapı taşlarının sorgulanmasına neden olmuştur. Bu bağlamda Karakoç'un fikirleri İslam iktisadının özgün yönlerinin ortaya koyulması açısından insanlığın sorunlarına çözüm anlamında daha da önem kazanmaktadır. Dünyanın içerisinde bulunduğu iktisadi kriz, sadece iktisadi alanda yapılacak değişikliklerle çözülemeyecek derecededir. Materyalist dünya anlayışı noktasında emeğin ve toprağın metalaştırılması insanın ve doğanın sömürüsüne yol açmıştır. Karakoç bu bağlamda iktisadi alana yönelik bütüncül bir bakışla, insanın emek gücü olarak sömürülmesine karşı çıkmıştır. İslam iktisadı vahiy temelinde ahlak, din ve ekonomi noktasında bütüncül bir bakış açısına sahiptir. Karakoç, insan, toplum, devlet ve piyasanın İslam toplumunda uyum ve denge içerisinde var olacağını vurgulamıştır.

[*] Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye Bölümü, fyoglu@sakarya.edu.tr, 0000-0002-7758-8549.
[**] Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, İslam Ekonomisi ve Finansı EABD, abdullahgenc@sakarya.edu.tr, 0000-0001-8811-8609.

Metodoloji ve Üç Önemli İlke

Çalışmada Sezai Karakoç'un İslam iktisadı düşünceleri İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü eseri üzerinden ele alınacaktır. Karakoç'un bir iktisatçı olmadığı malum olsa da bir düşünür olarak İslam iktisadı üzerine kendi başına bir eserinin olması iktisat alanına dışarıdan bir bakışı sunmakla beraber İslam iktisadına dair bütüncül yaklaşım da getirmektedir.

Sezai Karakoç, İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü kitabının başında İslam'ın iktisadi yönlerini ele alınmasına yönelik bakış açısının ve metodun nasıl olması gerektiğine dair bir yaklaşım sunmaktadır. Öncelikle kapitalizm ve sosyalizme benzer ve farklı yönlerini vurgulayan yazarları eleştiri getirip, İslam'ın kendine has ilkelerinden kendine özgü iktisadi yapısının ortaya koyulması gerektiğini ancak daha sonra diğer sistemler ile benzer veya farklı yönlerinin tartışılabileceğini belirtmektedir. Hâkim paradigmanın kavramları, batının tarihsel açıdan yaşadığı iktisadi olaylar sonucu ürettiği bakış açısının hiç değişmeden farklı bir toplumda aynı kavramlar üzerinden sürdürülmesi batılı perspektiften İslam'ın iktisadi sisteminin nasıl görüldüğünü tespit eder. Oryantalist bir yaklaşımla İslam toplumlarının anlaşılmaya çalışılması iktisadi yapılarının, olayların batılı şemalarla yorumlanmasına sebep olmaktadır.

Öncelikle İslam iktisadı ilahi kaynaktan neşet etmiştir (Karakoç, 2015:15). Karakoç'a göre İslam iktisadı kendine özgün özelliklere, işlemlere ve kurumlara sahip bir sistemdir. "*İslam'ın getirdiği iktisadi perspektif, Medine'de İslam devletinin kuruluşundan başlayarak bugüne kadar gelmiş İslam toplumuna uygulanmış ve bir iktisadi strüktür doğurmuştur."* (Karakoç, 2015:8). Sezai Karakoç'un İslam iktisadı üzerine düşüncelerine bakarken başta onun bu mesele üzerine çalışanlara sunduğu perspektife dikkat etmek gerekmektedir. Bu nokta 3 ilke üzerinden açıklanabilir:

1) İslam'ın herhangi bir cephesinin diğer medeniyetlerde kendisine tekabül eden cepheden bağımsızlığı,
2) İslam iktisadı İslam'ın ruhuna ve ana prensiplerine ve öbür alanlarına olan bağımlılığı noktasında kendine özgü (sui generis) bir yapıya sahip oluşu,
3) İslam ülkelerinin bugünkü durum ve sistemlerine bakılıp İslam'ın iktisat sisteminin bulunamayacağı ve İslami prensiplerinden çıkacak bir sistemin bugünkü yapıda hala bazı faydalı etkilerinin bulunmadığının hemen söylenemeyeceği.

Günümüz kapitalist iktisadı sistemi özellikle Batı Avrupa'da yaşanan siyasi, sosyal ve iktisadi gelişmelerin neticesinde batılı kavramlar etrafında

oluşmuş bir yapıyı arz etmektedir. Bu anlamda iktisadi kavramları batılı tecrübenin bir ürünü olarak görmek, diğer medeniyetlerin iktisadi sistemlerini anlamaya çalışırken aynı kavramların başka bağlamlarda farklı anlamlara gelebileceğini unutmamak gerekir. Karakoç'un ilk ilkede vurgulamak istediği nokta İslam iktisadı üzerine çalışan kişilerin batılı iktisadi kavramları ve tanımlarını birebir değişmeden İslam iktisadı çerçevesinde okumamaları noktasıdır. Bu çerçeveyi daha anlaşılır kılmak adına, Orman'ın iktisadi bilginin evrensel geçerli olan ve bağlamsal olan unsurlar arasında yaptığı ayrım hatırlanabilir Orman (2014: 61). Bağlam bağımlı iktisadi bilgi, "belirli bir ekonomik sistem veya yapıya, onun daha alt seviyedeki bileşenlerine ve belli yapıdaki iktisadi aktörlerin davranışlarına dair bilgilerdir" şeklinde tanımlanırken, evrensel geçerli bilgi "bütün ekonomik sistemler ve alt yapılar daha seviyedeki iktisadi yapı bileşenleri ve iktisadi aktörler olarak bütün insanlar için, yani bütün iktisadi özne ve nesneler için geçerli olan bilgiler" olarak tanımlanmaktadır (Orman, 2014: 61). Kapitalist sistem, sosyalist sistem veya İslami iktisat ayrımlarında bağlam bağımlı teorik iktisadi bilgilerin bulundukları bağlamın adıyla anılması gerekmekte iken örneğin homoeconomicus varsayımı gibi, evrensel geçerli iktisadi bilgi olarak azalan marjinal fayda kanununu gösterebiliriz. Homoeconomicus kapitalist iktisadi sistem bağlamında bir insan tipolojisini ifade etmekte iken azalan marjinal fayda kanunun her iktisadi sistemdeki insan davranışını göstermektedir (Orman, 2014:61-62). Bu ayrımdan yola çıkılırsa görüleceği gibi çağdaş iktisat literatürü, önemli ölçüde bağlamlı bilgi üreten bir disiplindir, yani kapitalist iktisadi sistem çerçevesinde geçerli olan bilgileri barındırmaktadır. Kapitalist iktisadi sistem çerçevesinde üretilen bilgilerin, bu sistem içerisinde yaşanmayan bölgelere gidildiğinde geçerli olmayan yönlerinin olduğu görülebilir. Fakat bugün batının sahip olduğu siyasi ve iktisadi güce dayanan diğer toplumların iktisadi sistemlerine olan nüfuzu pek çok dönüşüme yol açmış ve kapitalist iktisadi sistemin evrensellik iddiasını sürdürmesine sebep olmuştur. Bu iddia Orman'ın da belirttiği gibi epistemolojik olmaktan ziyade siyasi ve iktisadi güçten gelmektedir. Bu bağlamda Sezai Karakoç'un belirttiği ilk ilkeyi daha iyi anlamak adına bağlam bağımlı ve evrensel geçerli iktisadi bilgi ayrımı akıldan çıkarılmaması gereken önemli bir noktaya dikkat çekmektedir.

İlk ilke bağlamında Karakoç, Marksist düşüncenin temelinde olan toplumsal meselelerin altyapısını iktisadi altyapının oluşturduğu iddiasını ve kapitalist sistemin insan görüşü olan homoeconomicusu Adam Smith ve Marx'ın kurguları olduğunu belirtir (Karakoç, 2015:17). Marx ve Smith'in düşüncelerinin yeni bir insan yaratmak olduğunu belirten Karakoç'u, Karl Polanyi çerçevesinde okuduğumuzda, Polanyi'nin bakışından emeğin, toprağın ve paranın

meta hayali perspektifinden piyasa sistemi kurgusu, iktisadi çıkarıyla hareket etmese de ettiğini varsayan rasyonel bireyi doğurmaktadır (Polanyi, 2016). Bu anlamda ütopya tam olarak gerçekleşmese de kurgu bir yere kadar insan düşüncesini etkilemektedir. Liberalizmin yargılarına bir süre olsa kapılan insanların sonrasında bunu terk edeceğini belirten Karakoç, aynı sürecin sosyalizmin de başına geleceğini öngörmüştür. Polanyi, yıkıcı kendi kendine işleyen piyasa sisteminin 19. yüzyılda çöktüğünü belirtmiştir. Sovyetlerin dağılması da sosyalizmin çöküşünü ifade etmektedir. Bu noktada Karakoç'un görüşleri doğrulanmaktadır.

İkinci ilke ise İslam iktisadının vahye dayanan, bütüncül bir hayat görüşü çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Modern bilginin kartezyen anlayışa dayalı, parçalı yapısının getirdiği ahlak, iktisat, sosyoloji, felsefe gibi ayrımlar üzerinden insana bakan bir yapıyı değil bunların hepsiyle bağlantılı ve ötesinde İslam'ın sahip olduğu ilkeler temelinde meselelere yaklaşım sergileyen bir düşünce yapısına ihtiyaç vardır. Ona göre İslam'ın iktisadi yapısı, inanç, ibadet, ahlak, hukuk sosyal hayat ve genel dünya görüşünden ayrı ve bağımsız ele alınamaz.

Üçüncü ilke özellikle kitabın yayınlandığı İslam iktisadı çalışmalarının yeni yeni başladığı bir dönem olan 1960-70'li yıllarda Müslüman ülkelerin içerisinde bulundukları politik-iktisadi dünya sistemi çerçevesinde daha iyi anlaşılabilir. Bağımsızlıklarını yeni kazanan İslami coğrafyalar olduğu gibi hakim sistemin çeşitli kurumlar aracılığıyla tüm dünyaya dayattığı iktisadi politikalar İslam iktisadi sisteminin pratik uygulamasına imkan tanımamaktadır. Bu noktada Karakoç'un İslam iktisadının daha zamana ihtiyacı olduğunun farkında olduğu belirtilebilir.

Kapitalizm, Sosyalizm ve İslam İktisadı

Karakoç, İslam iktisadını kapitalizm ve sosyalizmle karşılaştırmalı olarak inceleyerek ortaya koymaktadır. Başlangıçta mevcut kapitalist sistemin sahip olduğu ilkeleri ve pratikteki uygulamalarını ele almakta, sonrasında komünizm ile zıtlıklarını belirtmekte ve en son İslam'ın getirdiği hükümlerin ilahi dayanaklarına vurgu yaparak sahip olduğu emir ve yasakların öz ifadelerle açıklayan Karakoç, bütüncül bir okuma imkanı sunmaktadır.

Karakoç'a göre liberalizmin prensipleri, hürriyet, çalışma, icat, müteşebbis hakkı gibi müspet noktalar olsa da uygulaması olan kapitalizmde bunların tıkandığı görülür. Diğer yönden sosyalizmin prensiplerinde eşitlik ve kardeşlik görülür fakat uygulamada komünizm, insanı eşyalaştıran bir yapıya bürünmüştür (Karakoç, 2015: 18-19).

"Kapitalizm insana değil, ekonomik gelişmeye, eşyaya bakar" (Karakoç, 2015: 22). Kapitalizm bütün gücünü üretim çevresinde odaklamışken bu tüketime sıkı sıkıya bağlıdır. Üretim düzeni olarak ifade edebileceğimiz kapitalizm, tüketim olmadığında çöküntüye uğrar. Üretimin artışı ve uluslararası yayılışı mümkün olsa da tüketimle desteklenmemesi kapitalizmi sıkıntıya sokmaktadır. Ülkelere yapılan yardımlar bu tüketimi desteklese de bu ülkelerin kalkınmaları tümden alıcı olmaktan öteye geçerek üretim sanayilerini geliştirmelerine sebep olabilir. Karakoç bu ülkelerin gün geçtikçe bu yönde bir uyanışa sahip olduğunu belirtmektedir. Ayrıca kapitalizmin dağıtımdaki adaletsizlikleri tüketimin daha da düşmesine sebep olmaktadır. Karakoç, komünizm ve kapitalizmin pratikteki problemli yönlerini üretim ve tüketim ikiliği üzerinden ortaya koymaktadır.

Kapitalizmde üretim ve tüketim birbirinin fonksiyonu iken komünizmde tamamen bağımsız gibi görülmektedir. Üretim ve tüketim arasındaki denge İslam iktisadında birbirine bir ölçü ile bağlı ekonomik bağ olsa da ekonomi ötesi, ahlaki ve inanç çerçevesinde sürdürülür. Özel mülkiyet, teşebbüs ve ölçülü rekabet bulunması, devletin kişiye baskısını önlerken kâr ekonomik şevki artırsa bile faiz yasağı emeksiz kazancın önüne kesmekte ve zekat sosyal bir regülatör olarak sınıf uçurumlarını engellemektedir. İsraf aşırı tüketimi sınırlamakta, cihat ve hayır kavramları insanları üretme anlamında destekliyor. *"Ekonomi düzeni kendi başına tam buyruk olarak bütün öbür alanları ve faaliyetleri şartlandıracak zapt edilemez bir kuvvet olmuyor, buna karşılık kendine has kanunları ve iş düzeni de büsbütün iptal edilmiş bir duruma da düşmüyor"* (Karakoç, 2015: 27). Karakoç İslam iktisadında iktisadi yapının diğer alanlarla olan ilişkisini önceki bölümde ikinci ilke çerçevesinde belirtmiştik. İktisadi yapının diğer alanlara ve faaliyetleri zapt eden bir kuvvet olmamasını ise Polanyi'nin iktisadi alanın sosyal yapı içerisine gömülülüğü üzerinden daha iyi kavrayabiliriz. Polanyi, emek, para ve toprağın meta haline gelişi ile sosyal yapıyı inşa eden insanın ve üzerinde yaşanılan dünyanın iktisadi saiklerle belirlenen bir özelliğe büründüğünü ve aslında kapitalist iktisadi sistemden önce diğer sistemlerde veya toplumlarda böyle bir olgunun olmadığını belirtmektedir (Polanyi, 2016). Kapitalist iktisadi sistemde sosyal yapı metaların alınıp satıldığı bir mübadele sistemi üzerinden kurgulanmaktadır. Bu durum ekonominin diğer tüm alanlar üzerindeki belirleyiciliğini göstermektedir. Kapitalist iktisadi sisteminin meta mübadelesi üzerinden gerçekleştirdiği sosyal yapının iktisadi alan içerisine kalışı, iktisadın sosyal yapının içine gömülü olmaktan çıkmasını temsil etmektedir. Karakoç, İslam iktisadını bu anlamda hem sosyal yapıya gömülü olduğunu hem de iktisadın ahlak, inanç vb. diğer alanlarla ilişkisinin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Bunu veciz bir ifade ile *"İslam, insanı eko-*

nomiye değil, ekonomiyi insana bağlamıştır" şeklinde açıklamıştır (Karakoç, 2015: 27).

Karakoç'a göre İslam'ın iktisadi müesseseleri, hayatın sadece maddi yüzüne değil ve diğer pek çok yüzüne baktığından sağlam bir düzen kurmaktadır. İslam'ın zekat emrinin dini, iktisadi ve sosyal bir kurum olması, faiz yasağının bulunup bir sömürüye yol açmaması bu düzen içerisinde daha da anlam kazanmaktadır. Bu noktada Sabri Orman'ın İslam'ın faiz yasağının bulunduğu bir toplumda, sermayedarın daha aktif ve orta sınıfın daha güçlü bir yapıya teorik olarak nasıl mümkün olduğunu vurgulaması hatırlanmalıdır (Orman, 2016: 159-175). Faiz yasağı ve kredi mekanizmasının borç temelli sömürüden arınması daha adil bir servet dağılımının bulunduğu anonim banka borç/kredi ilişkisinden öte farklı bir sosyalliğin imkanını sunmaktadır (Genç vd., 2021).

Karakoç'a göre İslam, salt ekonomik bir doktrin veya inanış değil "ekonomi anlayışı, tutumu ve çerçevesi olan bir dünya görüşü, yaşayış ve medeniyet tarzıdır." (Karakoç, 2015: 16). Bu açıdan insan ahiretin ebediliğine aday olarak dünyayı yorumlar ve kullanır.

Batı'nın hem sosyalizmde hem de liberalizmde sahip olduğu ideallerin müsbet çıkış noktaları olsa da uygulamada Hristiyan merhametinin engizisyona geldiği süreç gibi katı ve sert insanlık dışı bir yapının ortaya çıkacağını belirtmektedir. "Çıkılan ve varılan yol aynı sadece gidiş yolu farklı. İki sistemde kendi dışındaki toplulukların sömürüsü için kurulmuş sistemlerdir" (Karakoç, 2015: 19).

Mülkiyet Anlayışı

Karakoç, iktisadi sistemlerin mülkiyet anlayışı üzerinde durarak İslam iktisadının sahip olduğu mülkiyet yaklaşımını da detaylı bir şekilde açıklamıştır. Kapitalist iktisadi sistemde mülkiyet, mutlak anlamda bireye aittir. Bu sistem içerisinde salt bireye bir güven duyulur, topluluğa, topluma veya insanlığa duyulan bir güven yoktur. Komünizm ise, tek bir insana bile güven duymayan bir sistemdir. Karakoç'a göre komünizmde mülkiyet sözde reddedilse bile, aslında öyle yüceltilir ki insan o mülkiyete layık görülmez. Komünizmde insanı bir çarkın dişlisi olarak ifade etmektedir.

Kapitalizmde birey eşyanın sahibi olduğunda onun tanrısı kabul edilir ve o bireyden başka başka kimsenin eşya üzerinde hak sahipliği bulunamaz. Karakoç'a göre bu anlayışın arkasında Hristiyanlıktaki tanrının eşya düzenine karışmaması bulunmaktadır. İnsan ve eşya ilişkisinde tanrının çekilmesi, eşyanın ruhunun kaybı olarak ifade edilebilecek süreç doğanın talanına, çevrenin hoyratça kullanımına sebep olmaktadır. Hatta mülk sahibi olmayan insanın, kapita-

lizmde bir nevi insan da olamadığını belirten Karakoç, insanın da eşya gibi faydalanılan bir şeye dönüştüğünü vurgulamaktadır. İnsanın eşya ve hatta köle statüsü gibi bir statüde tutulmak istendiğini vurgulayan Karakoç'u meta mübadelesinin temelinde yatan emek gücünün metalaşması süreci çerçevesinde daha iyi anlayabiliriz. Meda'nın detaylı bir şekilde ele aldığı insan emeğinin kendisinden kopartılarak, metanın üzerindeki tüm haklarını yitirmesi ve ücretli çalışmaya tabi kılınması aslında insanın emek gücüne indirgenmesinin bir sonucudur (Meda, 2012). Komünizmde ise eşyanın tanrılaştığını, insanın onun kölesi olduğunu belirten Karakoç, eşyaya tek başına sahip olamayan insanın mutluluğunun mümkün olmayacağını vurgulamaktadır (Karakoç, 2015: 32).

İslam'ın mülkiyet anlayışının temelinde Allah'ın yaratıcı olduğu ve insanın eşya ile arasındaki ilişkide asla unutulmayan bir yaratıcı olduğunu vurgulamaktadır. İnsanın mutlak mülkiyet anlayışının bulunmadığı bu ilişki belirli sınırlar içerisinde gerçekleşmelidir ki bu sınırlar eşyanın, insanın ve toplumun hakkını korur. *"Müslüman, mülk edinişinde ve ona tasarruf edişinde, daima, asıl mülk sahibini hatırlar ve hatırlamak zorundadır"* (Karakoç, 2015: 32). İnsan, İslam iktisadında Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak hareket eder, mülkiyet bu noktada mutlak anlamda Allah'a ait iken, insanın, hayvanın, bitkinin ve eşyanın hakları unutulmaz. Bir eşyanın kullanımındaki bu haklar Müslümanın onu en faydalı ve verimli şekilde kullanmasını gerektirir. Gereksiz yere gerçekleştirilen her bir eylemin hesabını ahirette vereceğini düşünen insan, doğayı talan edecek üretime sebep olmaz ve insanı sömüren, onu sadece çalışan bir işçi olarak gören materyalist perspektife uzak bir yaklaşım sergiler. İslam'da *"mülkiyet hakkı, kullanma usul, sınır ve gayesiyle birlikte tanınmıştır"* (Karakoç, 2015: 34).

Mülkiyet anlayışları komünizmde insanın topluma feda edilmesini veya kapitalizmde toplumun insana feda edilmesini gerektirirken İslam mülkiyet üzerindeki mutlaklığı Allah'a ait görüp, onu emanet anlayışı ile mülk edinen insan sayesinde hem ferdi topluma karşı korumuş hem de toplumun fert üzerindeki haklarını tanımıştır. Bunun en güzel göstergesi zekatın, fakirin zenginin malı içerisindeki hakkı olarak tanımlanmasıdır. İsraf yasağının yanı sıra komşusunun açlığıyla da ilgili olması gereken bir insan tipi öngören İslam iktisadı, insanın bu sınırlar çerçevesinde insanın mülkiyet hakkını da tanımıştır. Bu mülkiyet hakkı sorumluluklarla birlikte verilmektedir. Madde üzerinde tasarrufta bulunurken manevi yönün asla ihmal edilmemesi gerekmektedir. Karakoç mülkiyete dair bu düşüncelerinin yanında, eşyanın insanın manevi yükselişinin bir aracı olduğunu belirtmektedir (Karakoç, 2015:38). Karakoç'a göre İslam'da miras hakkı, mülkiyetin anlayışının bir uzantısı olarak dikey dağılımda adaleti sağlamaya yönelik tasarlanmıştır.

Kapitalist mülkiyet anlayışının dünyayı nasıl bir yıkımın eşiğine getirdiğini yazan Hickel, mutlak mülkiyet, verimlilik, üretim ve büyümecilik üzerine önemli eleştiriler getirerek yaşanabilir bir dünya için artık büyümemek gerektiğini hatta küçülmenin gerekli olduğunu vurgulamaktadır (Hickel, 2021). Kapitalist ekonomi, mutlak mülkiyet anlayışı çerçevesinde sonsuz sermaye birikimine dayanan, Karakoç'un da belirttiği gibi üretimin öncülük ettiği bir anlayışa sahip fakat bunu sürdürmek adına doğayı, insanı, çevreyi umursamadan sömüren bir düzendir. Mülkiyet anlayışındaki mutlaklığın sonucu olarak paradan para kazanmayı hak gören, kârın maksimize edilmesi gerektiğini savunarak gelir, servet eşitsizliklerinin oluşmasına sebep olan kapitalist iktisadi düzen, "insan ihtiyaçlarını gidermek ya da toplumsal hedeflere ulaşmak için değil, sermaye birikimi için, büyümek için büyümeye odaklanan" bir büyümecilik anlayışına sahiptir (Hickel, 2021: 117).

Şahsi Teşebbüs Hakkı

Karakoç'a göre mülkiyet anlayışının bir devamı olarak, İslam iktisadı insana halife ve şahsiyetli bir varlık olarak bakar ver ona şahsi teşebbüs hakkı tanır. Ona göre bu teşebbüs, tam rekabetten ziyade ölçülü bir hayırda yarış olarak görülmelidir. Bu hak çerçevesinde çalışma ve emek, insanın halifeliğini yerine getirmesinin bir aracı olarak görülmektedir. Elde ettiği kazanç sayesinde zekat verebilir konuma gelmesi insanın Allah'a karşı ibadetini yerine getirmesini sağlayacaktır. Şahsi teşebbüs, diğer yönüyle çalışma maddi çıktıların sağlamasının yanında manevi boyutuyla ele alınmaktadır. Karakoç, şahsi teşebbüsü faydalarının yanı sıra bir ödev ve sorumluluk ile birlikte yorumlamaktadır. Bu ödev ve sorumluluklar İslam iktisadının sadece maddi dünya ile ilgili değil, ahiret inancının da bir sonucu olarak görülmelidir.

Devletin Rolü

İslam'ın insana tanıdığı mülkiyet, teşebbüs, miras ve çalışma hakkı Karakoç'a göre din, ahlak ve devletin koyduğu kurallar çerçevesiyle işlerlik gösterir. Onun ön gördüğü insan tipi davranışlarında Allah korkusuyla hareket eder. İslam'ın itidal anlayışı bu insan tipinde ölçülü ve adil davranışın temelini oluştururken ahiret de bu denklemde yer almaktadır. İnsanın sadece dış denetimle değil, vicdani ve her şeyi gören, bilen Allah tarafından eylemlerinin izlendiğini bilen bir şekilde eyleme geçeceğini belirtmektedir (Karakoç, 2015: 43). Eğer eylemlerinde buna dikkat etmeyenler olursa da bu noktada İslam Devleti'nin görevine dikkat çekmektedir.

İslam toplumunun ve devletinin bulunduğu bir yapıda bireylerin ve devletin çatışma içerisinde değil bir uyum ve amaç içerisinde birlikte hareket etti-

ğini belirten Karakoç, serveti vergilendiren devletin zengin ve fakir arasındaki dengeyi sağlayacağını vurgulamıştır. Devlet ölçülü müdahaleler ile sosyal adaleti sağlamalıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sezai Karakoç'un İslam iktisadı üzerine düşüncelerini İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü kitabı üzerinden ele alan bu çalışmada, Karakoç'un kitabını yazdığı dönem itibarıyla var olan iki iktisadi sistem üzerine eleştirilerinden hareketle İslam iktisadının özgün yönlerini karşılaştırmalı olarak ele aldığı görülmüştür. İslam iktisadını çalışırken sahip olunması gereken metodolojik yaklaşımın, batılı iktisadi kavramlar ve kurumlar üzerinden değil İslam iktisadının kendi özgün yönleri çerçevesinde çalışılması gerektiğini vurgulamıştır. Evrensel iktisadi bilginin, iktisadi realiteler ile bağını kurarken bağlam bağımlı iktisadi bilgilerin farklı iktisadi sistemlerin temelinde olan varsayımlar ve prensipler şekilde belirtirsek, Karakoç'un düşüncelerinin İslam iktisadı bağlamında mülkiyet, miras, çalışma, emek, teşebbüs, faiz yasağı, zekat, israf yasağı, sosyal adalet ve diğer kavramlar çerçevesinde oluştuğu görülmektedir. Bu çalışmanın bir kısıtı olarak Karakoç'un İslam iktisadı üzerine düşüncesinin izleği sadece İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü kitabı çerçevesinde değil, tüm eserlerinin derin bir okuması yapılarak daha detaylı bir şekilde ortaya koyulması gerektiğidir. Mülkiyet anlayışının özgün bir okumasını yapan Karakoç, günümüzde çevre kirliliği, büyümecilik tartışmalarında İslam'ın doğa ve eşya ile olan ilişkisini öz bir biçimde görmemizi sağlamaktadır. İktisat literatürü küçülmeyi, doğanın ve insanın anlamını tartıştığı son dönemlerde Karakoç'un eşyanın, insanın ve toplumun birbiri üzerine olan haklarını vurgulaması daha da değer kazanmaktadır. Sezai Karakoç'un İslam iktisadı düşüncesinde birey, toplum ve devletin bir amaç uğruna uyum içerisinde hareket ettiği, faiz yasağının ve zekatın sosyal adaletsizliklerinin önüne geçtiği ve işçi - işveren ilişkilerine varan etkilerinin olacağını belirtilmektedir. Karakoç'un İslam'a ve özelde İslam iktisadına olan bütüncül yaklaşımı günümüzde materyalist temelli kurulan dünyanın yaşadığı sorunlara vahiy temelli bir bilgiden yola çıkarak emeğin ve doğanın sömürüsünün önüne geçecek bir perspektifi ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Genç, A. T., Yenice, A. C., & Orhan, Z. H. (2021). İslami İktisat Çerçevesinde Günler: Karma Yöntem Araştırması. *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(1), 31–66.

Hickel, J. (2021). *Çoğu Zarar Azı Karar*. İstanbul: Metis Yayınları.

Karakoç, S. (2015). *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* (15th ed.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Meda, D. (2012). *Emek: Kaybolma Yolunda Bir Değer mi?* İstanbul: İletişim Yayınları.

Orman, S. (2014). *İslami İktisat, Değerler ve Modernleşme Üzerine*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Orman, S. (2016). *İktisat, Tarih ve Toplum*. İstanbul: Küre Yayınları.

Polanyi, K. (2016). *Büyük Dönüşüm*. İstanbul: İletişim Yayınları.

SEZAİ KARAKOÇ'UN SİNEMA HAKKINDAKİ FİKİRLERİ VE FİKİRLERİNİN TÜRK SİNEMASINDAKİ İZLERİ

Gazi DOĞAN*

GİRİŞ

Sezai Karakoç son dönem Türk edebiyatının en önemli şairlerinden birisidir. Şairliğinin ötesinde hikâye, deneme, fıkra, piyes, düşünce yazıları gibi çeşitli türlerde vermiş olduğu eserlerle 1950lerin ortalarından günümüze kadar etki eden, belli bir felsefi altyapısı ve sistematiğini oluşturduğu 'diriliş' fikrinin de öncüsüdür. Karakoç, toplumumuzun uzun bir süre içinde bulunduğu fikri çoraklığı azaltmak, bu toplumun bireylerine çoktandır yok sayılmaya çalışılan 'milli şuurunu' yeniden hatırlatmak ve bu tüm değişimler içinde insanımızın öz benliğine yeniden kavuşmasını gerçekleştirmek için diriliş fikrini ortaya koyarak önemli bir boşluğu dolduran bir mütefekkirdir.

Bu bağlamda Kur'an ve vahye dayanan bir anlayışla özünü oluşturduğu diriliş düşüncesi ekseninde Sezai Karakoç, kadim geleneğin anahtarlarını elinde tutarak gelecek nesillere yeni bir heyecan aşılamayı ümit eder. Bu ümidinin de neticesini diriliş neslinden bekler. Diriliş fikrini medeniyetten sanata, dinden eğitime pek çok alanda bir 'çıkış yolu' olarak gören Karakoç, bu yolun sonunu bir hayalden ziyade gerçekleşmesi mümkün bir ideal olarak görür ve bu doğrultuda da dirilişin gerçekleşeceği inancını bir ömür boyunca zihninde ve yüreğinde taşır.

Türkiye'nin III. Selim'den bu yana içinde bulunduğu kültürel değişim çabaları, Türk aydınlarında kimi zaman içinden çıkılmaz bir kompleks kaynağı olmuş ve kendi kadim kültürümüz ve medeniyet değerlerimiz tamamen göz ardı edilmeye çalışılmıştır. Erken cumhuriyet döneminin Batılılaşma çabaları pek çok alana nüfuz ettiği gibi sanat alanında da kendisini göstermiş ve bu kabuk değiştirme gayreti diğer sanat alanlarındakine benzer bir biçimde görece genç bir alan olan sinemayı da etkilemiştir. Kaba materyalist bir yaklaşımla daha çok taklitçi bir yol arayışında olan Türk sinemasında kısmi bir özgünlük

* Arş. Gör., Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, gazi.dogan@asbu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0001-8668-6266

ancak 1950'lerin ortalarında sağlanabilmiş, 1960'lar ise yeni bir anlayışla kör taklitçilikten uzaklaşmaya çabalayan kimi sinema ekollerini doğurmuştur. Kendi toplumsal yapımıza dönük kimi özgün yaklaşımlar sergilen bu 'Ulusal Sinema' dönemi bu kısmi özgünlüğü ile yeni çabalar içinde olsa da Karakoç'un medeniyet tasavvurundan bir noktada ayrışır. Sezai Karakoç'un fikriyatını oluşturan ana unsur olan kadim kültürümüzün medeniyet değerleri bir parça 'Milli Sinema' döneminde ortaya konulmuş olsa da, Karakoç'un sinemaya dönük temel yaklaşımları yeterince net bir şekilde beyazperdeye yansıtılamaz. Bu çalışma Sezai Karakoç'un sinemaya dönük düşünceleri ekseninde fikriyatının sinemadaki izlerine ve yansımalarına mütevazı bir katkı yapmaya gayret edecektir.

SEZAİ KARAKOÇ'UN SİNEMA HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Sinema, kitleleri yönlendirme ve biçimlendirme bakımından oldukça etkili bir iletişim aracıdır. Geniş bir alana yayılma gücü ve üstün temaşa gücü ile şehirlerden en ücra köylere kadar içinde bulunduğu toplumu değiştirme ve dönüştürme gücüne sahip bir sanattır. Bu bakımdan sinemanın etki alanı bütün bir toplumu kapsayacak kadar geniş, mesajı toplumun temel değer yargılarını değiştirebilecek kadar kuvvetlidir. Bundan dolayı sinemayı ve sinema filmlerini salt bir görsel eğlence kavramı olarak ele almak oldukça dar bir bakış açısı olur. Sinema toplumları manevi, ahlaki ve kültürel yönden kökten sarsacak, insan davranışlarını temelden şekillendirecek kadar radikal bir yenilik olması onu evrensel düzeyde önemli bir araç haline getirmektedir.

Sinemanın teknolojik gelişimine bakıldığında ilk evresinin kırılma noktası olarak Lumiêre kardeşlerin kendi buluşları olan aygıta sinematograf (cinématographe) adını vermeleri ve böylece sinematografi (cinématographie) sözcüğünden kısaltılarak kullanılan sinema kavramının literatüre girmesidir. Sinematograf kavram olarak 'devinimi yazan, devinimi saptayan' sinematografi ise 'devinimi yazma, saptama anlamında kullanılmaya başlandı. İlk başta sinema sözcüğü hareketi ve yaşamı olduğu gibi aktaran bir buluş olarak ortaya çıkmasına rağmen daha sonra filmlerin gösterildiği yapı, yer, sinema çalışmalarının tümü ve sinema endüstrisi kavramlarını kapsayan anlam genişlemesine de uğrayarak günümüzdeki halini aldı Özön, 2008: 3-4).

Sezai Karakoç'un sinema üzerindeki düşüncelerinin ana eksenini yine diriliş düşüncesinin özünde bulmak mümkündür. Sinema sanatını da kendi penceresinden oldukça dikkatli bir şekilde inceleyen Karakoç, sinemanın Doğu-Batı çekişmesi içinde nasıl etkili bir araç olarak Batılılar tarafından kullanıldığını farklı yazılarında kendi beliğ üslubunca dile getirir.

Karakoç uzun süre Batı'yı dikkate almayan, bir çağdan sonra adeta içine kapanarak hayaller, rüyalar ve hülyalar dünyasına dalmış Doğu'nun bu tutumuna karşı Batı'nın kimi yeni metotlara başvurduğunu düşünmektedir. Batı'nın Karakoç'un tabiriyle "gerek kendi tatminsiz ruhunun iştihası sonucu, gerek kendi dışındaki âlemi kendine hayran etmek ya da kendi üstünlüğünü tartışmasız kabul etme şokuyla çarpmak, böylece de zaman kazanmak, egemenliğini devam ettirmek yolunu seçerek" Doğu karşısında üstünlük kurmak için bir takım kitle iletişim araçlarından faydalandığı bu yeni dönemde önce gazeteyi icat etmeleri oldukça önemlidir. Her ne kadar günlük gazete Doğuda ve İslam Dünyasında da aydın çevrede bir yankı bulsa da geniş halk kitlelerini fazla etkilemedi. Buna karşın radyo ve sinemanın keşfi toplumsal değişimde daha etkili oldu. Sinema "hayalci ve hülyacı Doğu'da" biraz daha içeriye nüfuz ederken radyo, evlere ve kişilere direkt etki yaptı (Karakoç, 2004: 48).

Sinema, Karakoç'a göre modern Batı'nın getirdiği en önemli sanat yeniliklerinden birisidir. Başlangıçta tartışmalı görülse de günümüzde sanat olarak kabul edilen sinema şiir, resim, tiyatro, roman gibi sanat ve edebiyat türlerinin de yapısında bir anlatım aracı özelliği bulduğu bir sanattır. Kelime yerine görüntüyü birim alan ya da kelime akışı yerine görüntü akışı üzerine kurulan bir sanat türüdür. Karakoç'a göre başta bir araç gibi görünen sinema, tiyatronun katı duvarlarını yıkarak, gölge oyunundan karton figürler yerine fotoğrafın soyutladığı aktörü koyarak, bu sanatların enine boyuna derinliğine soyutlanma ve somutlanma sınırlarını başka bir sanat doğacak denli genişletmiştir. Eski Yunanda bir tapınak gibi algılanan tiyatro ise Rönesans sonrasında eski Yunan tiyatrosunun fonksiyon alanı daraltılmış ve sosyal bir kurum olarak toplumun temel öğelerinden biri olmaktan çıkmış, sadece bir sanat olma niteliği içine itilmiştir. Hâlbuki sinema ise gelişerek bir sosyal kurum olmaya doğru gitmiş ve böylece hayatın içine girmiş ve hayatı içine almıştır (Karakoç, 2011: 123).

Sezai Karakoç sinemayı genç kuşakların ruhsal oluşumunda en büyük katkı sahibi olan sanat olarak değerlendirerek eski Yunan tiyatrosunun katarsis görevini yüklendiğini belirtmektedir. Ona göre eski Yunan metafizik katarsisi söz konusu değilse de modern çağın psikanalitik katarsisi daha çok sinema sanat kurumuyla sağlanmaktadır. Televizyonun evin içine girmesi ve bütün sanatlardan yararlanması imkânıyla sinema karşısında daha etkili bir güce ulaşmasına rağmen sinemanın ruhlardaki etkisini dengeleyecek bir kıvam ve güce erişemediği düşüncesindedir Karakoç (Karakoç, 2011: 124).

Sinemanın Batı ve dünya sanatında yeni bir etki duygusu doğurduğunu kabul eden Karakoç, bu etkinin öbür sanatları yıkacak nitelikte ve güçte olmadığına ve olmayacağına inanmaktadır. Ona göre sinema ne denli güçlü, sürekli

ve şuuraltına yönelik bir etkisi olursa olsun, Batı ve dünya sanatını toptan bir metamorfoza uğratacak bir devrim radikalizmine kavuşamayacaktır. Bu sanatın Batı uygarlığına en büyük yararı olarak onun ömrünü biraz daha uzatma ve etkisini biraz daha yaygınlaştırma olduğu düşüncesinde olan Sezai Karakoç, sinemanın sanat olarak ise öbür sanatların yazgısını er veya geç paylaşacağını ifade ederek sosyal kurum gücü zayıfladıkça sinemanın da sanatlar içinde bir sanat niteliğine bürüneceğini düşünmektedir (Karakoç, 2011: 125-126).

Karakoç Batı'nın görsel teknolojide önce sinema ve sonra televizyon ile adeta "insanı duygularından yakalayan ve hamur gibi yoğurup zaman içinde şekillendiren" yeni bir dünya kurduğuna değinir. Böylece bu görüntü saltanatı sinema öncesi insanla sinema sonrası insan arasında sanki yüzyıllar varmış gibi bir uçurum açmak isteyen Batı'nın bu teşebbüsüne cesaret verir (Karakoç, 2004: 52-53).

Sezai Karakoç'a (2008: 27) göre Avrupalıların Hristiyanlığı bütün batıllığı içinde koruyabilmek için özellikle sinema sanatından yararlandıklarını ve Hristiyanlığın uzun vadede kazanacağı bir şey olmadığını düşünmektedir. Bilim ve teknoloji alanındaki tüm gelişmelere rağmen, temeli hurafe olan bu dini bizzat sığındığı bilim de kurtaramayacaktır. Ona göre bilim ve düşünce biraz daha aydınlık getiriyorsa, bu durum aydınlık dini olan İslam'ı daha çok ortaya çıkararak İslam'ın haklılığını daha çok onaylıyor demektir. Hristiyanlık, bilimden umudunu keserek ancak sanatın, karanlık ve labirentli sanatın, sinemanın, fotoğraf gölgelerinin tefsirine sığınarak gerçekten ziyade bir mitle yaşamayı tercih etmektedir (Karakoç, 2009: 68-69).

Batılıların sinema sanatını bir propaganda aygıtı olarak İslam'a ve İslami değerlere karşı kullanmasına dikkatleri çeken Sezai Karakoç bu kara propagandaya karşı İslam'ı, Doğu'yu ve Batı'yı hakkıyla bilen idealistler yetiştirmenin şart olduğunu düşünmektedir. Bu idealistler özellikle televizyon, sinema, tiyatro, çizgi, basın gibi insanları zihin, ruh ve duygu dünyalarını hegemonyalarını altına almış olan çağın teknik harika ifade eden araçlarını en az Batılılar seviyesine denk bir kültür ve idrak gücüyle İslam'ın emrine vermelidirler (Karakoç, 2008: 11).

Sanatsal olarak soyut-somut kavramları üzerinden de sinemayı ve görsel sanatları değerlendiren Sezai Karakoç, Batı'nın Doğu'nun ve hatta Müslümanların fazla soyuta kaçtığını görünce, ruhuna zaten uygun olana, somuta sarıldığını ifade ederek günden güne daha somutçu olduğunu ve böylece soyutu da somutun, teoriği olarak kullanıp geliştirdiğini düşünmektedir.

Doğu, çizgide minyatürü seçmişken, Batı, kendini resim sanatına verdi. Resimden filme geçti. Bizde Karagöz, perdede hayal âleminde kalırken, Batı

görüntü sanatını enine, boyuna ve derinliğine kucakladı. Görüntü ve somut, belki insanın bu dünyadan yukarılara yükselmesine engel bir psikolojik takıntıdır diye gerek Doğu'da, gerek İslam ülkelerinde belli bir noktadan ileriye götürülmemiş olsa gerek. Oysa Batı bu dünyaya, daha fazla bu dünyaya sarılmak istediği için, duygularla seslenen her noktadan ve her açıdan bakmayı ve hareket etmeyi denemiş durmuştur (Karakoç, 2004: 48).

Buna karşın kendi değerlerimiz çerçevesinde bir sanat anlayışı ortaya koymak zaruretinde olduğumuzun altını çizen Sezai Karakoç, yalnız şiirde ve edebiyatta değil, sanatın tüm alanlarında geleneğe yaslanılması gerektiğini belirtmektedir. Karakoç'a göre tiyatromuzu orta oyunundan; sinemamızı soyut sinema olarak Karagöz'den; resmimizi, minyatür, hattatlık, çinicilik motifleri, tezhip sanatları ve modern soyut resim sanatından ilham alarak oluşturmak gerekmektedir. Soyut resmimizi kurarken, kendi öz, duygu ve düşünce muhtevası, şuuraltı gölgesi ülkü hayali İslâm'a dayanmak şartıyla Batı sanatından faydalanabiliriz. Resimde, sinemada, tiyatroda da bugünkü Batı ekollerini taklide özenti yersizdir. Soyut sinema, sinemada "saf şiir ekolü" , "Karagöz"ün çok değişik bir ölçüde yenilenerek "rüya sineması" ve "hayal sineması"nın kurulması söz konusu olabilir. Böylece sinemada yeni bir kavram oluşturan Karakoç, son tahlilde şekilsel unsurlardan faydalanılsa bile muhtevanın İslam ruhuna uygun olması ve kendi realitemize dayanması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Felsefesinin özünü bir kez daha yineleyen Karakoç'a göre şiir, resim, tiyatro, sinema, metafizik bir temele oturmalıdır. Çünkü hayatın ve hayat anlayışının en derin tabakasını dillendirmeyen, seslendirmeyen bir sanatın ömrü uzun olamaz (Karakoç, 1999a: 40-41).

Zihnindeki ideal sanat anlayışını net bir şekilde çizmesine rağmen Sezai Karakoç sinemanın Türkiye'de sahipsiz, başıboş bırakılmış bir toplum kurumu olduğu kanısındadır. Çağımızda sinema kadar kişilere etki eden çok fazla araç olmadığının altını çizen Karakoç, televizyonun kendisini doğuran ve besleyen temel sanat dalı sinema aleyhine günden güne gelişmesine rağmen sinema ile özdeşleşemeyeceğine ve onun yerini alamayacağına inanmaktadır. Ona göre (2004: 65) televizyon televizyondur, sinema sinemadır.

Türkiye'ye girdiğinden beri sinemanın kendi haline terk edildiğini dile getiren Sezai Karakoç, tiyatronun bir genel müdürlük çerçevesinde devletçe himaye edilmesine rağmen, daha yaygın ve cazip bir kurum olma şansına sahip sinemanın Türkiye'de ihmal edilerek "sadece ne açıdan olduğu pek belli olmayan bir sansüre tabi tutulmakla bütün meselenin hallolacağı sanılmıştır" diye düşünmektedir (Karakoç, 2004: 66-67).

Sinemayı çağın getirdiği büyük bir sanat olarak değerlendiren Karakoç, 7. sanat denilen sinemayı görmezden gelmenin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Şiir gibi, mimari gibi, musiki gibi sinema da artık kendi başına bir sanat sayılabilecek geniş etkinliğe geçen yüzyıllık sürede kavuşmuştur. Sinemadan faydalanılması gerektiği kanaatlinde olan Karakoç, sinemanın zararlarını önlemek için meseleyi doğru ele almak taraftarıdır. Her sanat gibi sinemayı da tüm devlet tekeline ve kontrolüne almanın doğru olmadığını belirten Karakoç'a (2004: 67) göre bunca önemli ve genç nesiller için hayat memat çapında etkili bir sanatı tamamen ticaret erbabının istediği gibi at oynatacağı bir alan gibi kabul etmenin toplum açısından oldukça sakıncalı olduğu fikrindedir. Bu açıdan sinemanın kendi medeniyet değerlerimizden beslenerek daha da etkili kullanılması onun bu konudaki en berrak düşüncesidir.

SEZAİ KARAKOÇ'UN DOĞU-BATI EKSENİNDE BİR MEDENİYET TASAVVURU VE BUNUN TÜRK SİNEMASINA YANSIMALARI

Sezai Karakoç'un düşünce sistematiğini oluşturan belki de en belirgin kavram medeniyet kavramıdır. Batılılaşma sürecinde Türkiye'de yaşanan toplumsal değişim, dönüşüm ve kırılmaların bütününe yerli, köklerini İslam'dan alan özgün bir medeniyetin bakışla bakmaya çalışan Karakoç, bu bakımdan nevi şahsına münhasır bir fikir adamıdır. Bundan dolayı medeniyet kavramı Karakoç'un sinema hakkındaki düşüncesinin de ana sütunlarından birisini oluşturur.

Sezai Karakoç'ta Medeniyet Anlayışı

Batı medeniyetinin son yüzyıllarda hâkim medeniyet olarak dünyayı etki altına aldığı dönemde, Batı dışındaki toplumlar kendi hayat tarzlarını değiştirmeye dönük hamlelere girişmişlerdir. İnsanlığın karşı koyulamaz bir biçimde Batılılaşmadan etkilendiği bu dönemde Tanzimat ile birlikte toplumumuzda da değişim hareketleri görülmüştür. Batılılaşmanın muhtevası üzerine Türk toplumunda hayat bulan farklı düşünceler özellikle kültür, medeniyet ve din ekseninde ortaya çıkmıştır. Kimi düşünürlerin herhangi bir ayrıma gitmeden kökten bir değişimi ve Batı'ya mutlak entegrasyonu arzuladığı süreçte, kimi aydınlar kültür planında özgün fakat medeniyet çerçevesinde Batılı bir anlayışı benimsediler. Sezai Karakoç ise bu iki yaklaşımın aksine kendi kültür ve medeniyetimizi tek kurtuluş yolu olarak görmüş ve fikirlerini de bu pencereden dile getirmiştir.

Sezai Karakoç'un medeniyet anlayışı kendi düşünce dünyasının mihenk taşıdır. İnsanın ideali ve amacını bir ilahi kaynağa hasreden Karakoç, bu ama-

cın da 'Tanrı'nın istediği yaratık' olmak olduğunu ifade eder. Medeniyet ise bu anlamda insanın bu amacını en üst planda gerçekleştirmesi, onu sürekli kılması faaliyetleri ve bunun anıtlaşması, kurumlaşması, kalıcı kılınmasıdır. Bu yüzden Sezai Karakoç medeniyetin en gerçek anlamını ve kaynağını vahiyde bulduğunu dile getirerek, öbür medeniyet türlerinden ayırmak için kendi medeniyetimize 'vahiy medeniyeti', 'hakikat medeniyeti' dediğimizi belirtmektedir (Karakoç, 2012a: 10-11). Karakoç'a (1998: 72) göre iman ve İslâm bu medeniyetin, merkezi çekirdeği, tohumudur.

Sezai Karakoç günümüz insanının içinde bulunduğu bunalımın ve mutsuzluğun kaynağını bir medeniyet krizi olarak değerlendirmektedir. Hatta yaşanan bu buhranı Karakoç, bir nevi Batı medeniyetinin 'varoluş bunalımı' olarak ifade etmektedir (Karakoç, 2011: 13). Sezai Karakoç'un hakikat medeniyeti olarak formüle ettiği ideal düzenin kimi zaman krizler içine girmesi ona göre yeryüzündeki insanın bir nevi sınavı olarak değerlendirilmelidir (Karakoç, 1998: 74).

Rönesans sonrası Doğu'ya karşı üstünlüğünü günden güne artıran Batı medeniyeti İslam medeniyetini o güne kadar hiç bilmediği ve tanımadığı bir güç tarafından kuşatılmışlık hissine sürüklemiştir. Bu durumun psikolojisini Sezai Karakoç şöyle özetlemektedir:

…sanki karşımızda gerçek bir kuvvet değil de bir heyula, bir öcü vardı. Onunla savaşmaktan başka çare göremiyorduk. Onunla yapılan her savaş yitirildikçe de aşağılık duygusuna saplanıyorduk. Bu aşağılık duygusudur ki bizi tarihi taklit hadisesine sürükledi. Sonunda kendi kendimizden toptan şüpheye düşerek, tam anlamıyla karşımızda heyula biçiminde tasarladığımız deve teslim olup gittik (Karakoç, 2012b: 99).

Osmanlı medeniyetinde uzun süre İslam ruhunun hâkim konumda bulunması ile Doğu-Batı mücadelesinde toplumun, devletin ve medeniyetin sarsıntılardan korunduğunu düşünen Sezai Karakoç, Osmanlı'nın zayıf dönemlerinde ise kendisini günden güne artıran Batı tahribatı ile 20. yüzyılda Doğu ruhunun ve İslâm'ın yok sayılarak Batı ruhunun tek taraflı hâkimiyeti ile sonuçlandığını belirtmektedir (Karakoç, 1998: 81-82). Sadece Osmanlı İmparatorluğu değil Batı medeniyetinin bu mutlak üstünlüğü ile sarsılan Doğu'da pek çok ülke kurtuluşu başka alternatif göremedikleri için Batılılaşmada aramışlardır. Bu ülke aydınları için temel problem Batılı olup olmamak değil, fakat 'nasıl bir Batılı olmak' noktasında düğümlenmiştir (Karakoç, 1988: 52-53). Kimi zaman Batı dışında alternatif yollar arayan aydınlar da bu hâkim bakış açısı tarafından Batı'yı kritik ettikleri için eleştirilmiştir. Karakoç bu durumu bir nevi tahammülsüzlük olarak değerlendirmektedir (Karakoç, 1998: 98).

Tanzimat sonrası çağdaşlaşma hamlelerimizde görülen Batı'nın mutlak üstünlüğü mefhumu tüm ağırlığı ile medeniyetimizin üstüne çöktü. Bu tavır kendisini her alanda gösterdiği gibi görece yeni bir alan olan Türk sinemasının da ilk dönemini etkileyen bir tavır oldu.

Türk Sinemasında Batılılaşma Temayülleri ve Özden Uzaklaşma

Batılılaşma hikâyemiz sadece fikir düzeyinde değil ama bir yerde biçimsel olarak da özden uzaklaşma ve kabuk değiştirme hikâyemizdir. Toplumumuzun yüzlerce yıl sürdürdüğü pek çok alışkanlıkların değiştiği ve yerine Batı medeniyetinin kimi zihinsel kodlarının eklemlendiği bu dönemden elbette kültür ve sanat hayatımızın da nasibini aldığı bir gerçekliktir. Sezai Karakoç kültürü tıpkı T.S.Elliot gibi din temelli bir olgu olarak kabul eder. İslam kültürünün son iki yüz yıldan beri yok edilmek istenen bir kültür olduğunu düşünen Karakoç, "Batı'nın düşünce, edebiyat, kültür, din, politika ve silahlarıyla, teknik ve madde gücüyle kültürümüzü yok etmek için elinden geleni yapmasına rağmen kültürümüzün dayanışı ve dayatışını" çağın en önemli destanı olarak görmektedir (Karakoç, 1999b: 61).

Sezai Karakoç'a göre başka kültüre adapte olma, başkasının kalbiyle yaşama denemesine girişmekten farksızdır. Sanatta ve düşüncede Batılılaşma fikrini ise Batı kalbiyle Doğulu olmak gibi bir hilkat garabeti olarak değerlendirir. Bu adaptasyondan çıkan en büyük güçlük ise kalbin doku uyuşmazlığına benzer bir zaman uyuşmazlığından muzdarip olacağıdır. Çünkü Karakoç'un değerlendirmesi ile bu uyuşmazlık neticesinde geçmiş zamanla gelecek zamanın anlaşamaması söz konusudur. Karakoç aslında Batılılaşma ve tam anlamı ile Batılılaşamama problemimize o kadar net teşhis koyuyor ki bunun ne kadar anlaşılabildiği hala meçhuldür. Ona göre;

Doğulunun hasta kalbi onarılacağına, yerine bir Batı kalbi takılmak istendi. İlkin, büyük bir başarıya ulaşıldığı sanılarak romantik sevinç çığlıkları atıldı. Fakat aradan yüz yıl geçmeden bu kalbin çevresine uyum yapamadığı ve dokularla uyuşamadığı görüldü. Doğuluya bu kalp takıldı takılalı, gözleri iyi görmez oldu, kulakları iyi işitmez oldu. Mistik bir vücuda yaşantısız bir beyin, duygulu bir vücuda gözsüz kulaksız bir kalp. Batılılaşma macerasının özü budur (Karakoç, 1999b: 466).

Batılılaşma süreçlerinde yerli kültürün dışlandığı veya hafife alındığı bir dönemi Türk sineması için de söylemek mümkündür. Sinemamızın ilk yıllarında medeniyet ve kültür geçmişimize dönük herhangi bir çabanın olmaması esasen bilinçli bir yok saymanın işaretidir.

Türk sinemasının evrelerini birkaç ana dönem şeklinde tasnif etmek mümkündür. Bu dönemler, 'İlk Dönem' (1910-1922), 'Tiyatrocular Dönemi' (1922-1939), 'Geçiş Dönemi' (1939-1950), 'Sinemacılar Dönemi (1950-1970) ve Genç/Yeni Sinemacılar Dönemi (1970 ve sonrası) şeklindedir (Özön, 1985: 433). Sinemanın Türkiye'ye gelişi sinematografın 1895'teki icadından hemen bir yıl sonradır. Önceleri sadece saray çevresinde yapılan gösteriler, II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra İstanbul, İzmir ve Selanik gibi imparatorluğun kimi merkezlerinde açılan sinema salonları ile daha geniş halk kitlelerine yönelmiştir. Sinemaya artan ilgi Ferah (1914), Temaşa (1918) ve Sinema Postası (1923) gibi sinema dergilerinin yayın hayatına başlamasına olanak sağlamıştır. Bundan başka sinema ile ilgili çıkan kitaplar yine 1920'lerin ikinci yarısında yayımlanmaya başlamıştır. 1933 yılında yayımlanan Hilmi Adnan Malik Bey'in *Türkiye'de Sinema ve Tesirleri* adlı eseri ise bu konuda yazılmış dönemin en esaslı ürünüdür. Kitap bir nevi Türk İnkılâbının sinema hakkındaki temel kanaatini özetlemektedir:

Her şeyi avucu içine alan ve yoğuran yüce Türk inkılâbı halkın terbiyesinde çok mühim roller oynayan sinemayı başıboş bırakamaz. Türkiye'de gösterilen filmleri kontrolden başka; halkın terbiyesine, siyasî ve içtimaî hayatına doğru umumiyetle takip edilen hedefe çok uygun ve millî filmlerin hazırlanması da inkılâbın hazırladığı yeni mektepler kadar mühim ve lâzımdır.

Bunun ehemmiyetini ve lüzumunu takdir ve idrak eden Avrupa memleketleri, … bu sahada çok ileri adımlar atabilmişlerdir. Türk milleti, Türk inkılâbı bunlardan geri kalamaz, kalmaması gayedir (Varlık, 2009: 215-217).

Her ne kadar Hilmi Adnan Bey sinemaya dönemin inkılâpçı penceresinden bakmaya çalışsa da Türk sinemasının ilk evreleri işlediği konuların niteliği bakımından oldukça yetersiz filmlerin ortaya çıktığı dönemlerdir. Birinci Dünya Savaşı yıllarından 1950'li yıllara gelinceye dek, üretilen eserlerin niteliği göz önünde bulundurulacak olursa, Türkiye'de sinema bir sanat, bir iletişim aracı ve kültürel bir olgu olarak istenilen düzeyde varlık gösterememiştir. Bundaki temel nedenlerden en önemlisi sinemanın, Karakoç'un da yazılarında belirttiği gibi, konularını bu toplumun temel değerlerinden almamasıdır.

Sezai Karakoç'un edebiyat noktasındaki fikri çoraklığımızı değerlendirirken ortaya koyduğu yaklaşım, ana hatlarıyla, Tanzimat'la birlikte temelsiz ve köksüz bir edebiyat doğması neticesinde ülkemiz uzunca bir süre dünya çapında edebiyat ürünü verememesi şeklindedir. Çünkü o dönemden sonra kendi insanından, kendi trajedisinden kopmuş, kendi toprağına dokunmayan bir edebiyat türüne yol verilmiştir (Karakoç, 1999b: 145). Benzer sonucun sinemanın ilk dönemlerinde de görülmesi esasen kaçınılmazdır.

Türk sinemasının ilk dönemlerinin tartışmasız tek adamı Muhsin Ertuğrul'dur. 'Tiyatrocular Dönemi' olarak bilinen bu dönemin öncü ismi olan Ertuğrul, tiyatrodaki parlak başarısını 'Avrupa görmüşlükle' süslediği için dönemin aranan yıldızı olmuştur. Türk sinemasının, Muhsin Ertuğrul'un vesayetine bırakıldığı bu dönem İkinci Dünya Savaşı ile devrini tamamlamıştır. Muhsin Ertuğrul'dan geriye filmlerinde 'tiyatroyu, dekoru makyajı ve abartılı oyunu ile sinemaya taşıdığı ve Batı sinemasını taklit ettiği' eleştirileri kalmıştır (Özön, 1985: 350). Bu taklitçilik esasen sinema düzeyinde de dönemin ruhuna ve genel karakterine uygun bir eğilim göstermiştir. Osmanlı toplumsal düzeni ile bağları koparma, Batı uygarlığı temeli üzerinde yeniden yapılanma şeklinde algılanacak reformlar çerçevesinde sinema da aslında Batı'yı uyarlamakta, tabiri caiz ise taklit etmekteydi. Karakoç'un yukarıda edebiyat üzerine ifade ettiği gibi sinema da erken dönemde kaba bir taklitçilik ile kendi toplumsal değer yargılarına oldukça sert bir karşı koyuşta bulunmaktaydı.

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte Muhsin Ertuğrul sineması devrini tamamlamış oldu. Bu dönemden itibaren 1950'ye değin sürecek bir geçiş dönemi yaşandı. Savaş dönemi içerisinde üretim anlamında Türk sineması neredeyse hiç ürün veremezken, toplumu etkileyen ve oldukça rağbet gören filmler Amerikan ve Mısır filmleriydi. Bu yıllarda tiyatro dışından gelen ve yeni düşünce akımlarından etkilenen Lütfi Ömer Akad, Faruk Kenç gibi yeni kuşak sinemacılar bir sonraki dönemin önemli isimleri olarak ortaya çıkmaya başladı. Agâh Özgüç'ün (1993: 17) tabiriyle Kenç "Ertuğrul'un bir ölçüde hızını kesen ve Türk sinemasındaki tiyatrocular saltanatının belini büken" ilk yönetmen olarak değerlendirilmekteydi. Her ne kadar kendine has bir tarz denemek istese de Kenç tiyatrocuların etkisinden tam anlamıyla hiçbir zaman kurtulamayacaktı (Özön, 1962: 121). Bu durum elbette sinemada özgün bir dil oluşturacak ve konusunu kendi değerlerimizden ve gerçekliğimizden alacak yapımların hayat bulmasına engel olacaktı.

Bu dönemde ortaya çıkan bağımsız sinemacılardan Baha Gelenbevi, Şakir Sırmalı, Turgut Demirağ Çetin Karamanbey ve Aydın Arakon dikkat çekseler bile hiç biri Türk sinemasında bir çığır açabilecek kapasiteye ulaşamadılar. Baha Gelenbevi 'Günahkârlar Cenneti', Şakir Sırmalı 'Kamelyalı Kadın filmiyle Türk sinemasında 'ilk soyut denemeleri' gerçekleştirmişlerdir (Özgüç, 1993: 19-20). Elbette bu filmlerdeki soyut temaların Karakoç'un daha sonra sinemamız için düşündüğü soyut kavramlardan çok uzakta olduğu bir gerçektir.

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile birlikte ekonomik yapıda başlayan değişimlere paralel olarak köy ve kasabalarda görülen geleneksel ekonomik düzen değişmiş, köylerden kentlere doğru bir göç olgusu 1950'lerin ortala-

rından itibaren görülmeye başlanmıştır. Türk sineması da 'Sinemacılar Dönemi' denilen bu yeni dönemde yeni bir hareketlilik yaşamasına rağmen endüstrileşemeyen ve özgün tarafları olmayan bir sinemadır. 1950'lerin belki de en kayda değer yönetmeni olarak Lütfi Ömer Akad gösterilebilir. Sinemacılar kuşağının öncülerinden birisi olarak Akad'ın 1952 yılında yaptığı 'Kanun Namına' filmi özgün bir anlatımı ve sinema dili ile Türk sinemasında bir dönemeç olarak değerlendirilmektedir (Özgüç, 1993: 19-20). Kent yaşamını doğal mekânları içinde anlatan film, sinemamızda salt bir film olarak değerlendirilecek ilk film olması nedeniyle önemlidir. .

Aynı yıllarda ortaya çıkan "tarihi filmler" modası ise sinemacılar çağının getirdiği yeniliklerdendir. Vedat Ar'ın 'Üçüncü Selim'in Gözdesi', Baha Gelenbevi'nin 'Barbaros Hayrettin Paşa', Münir Hayri Egeli'nin 'Cem Sultan', Aydın Arakon'un 'İstanbul'un Fethi' ve Sami Ayanoğlu'nun 'Yavuz Sultan Selim Ağlıyor' filmleri bu modanın örnekleri olarak öne çıkmışlardır (Özgüç, 1993: 21). Elbette bu dönem filmlerini anakronik bir şekilde Sezai Karakoç'un tarihe bakışı üzerinden değerlendirmek mümkün değildir. Fakat Sezai Karakoç'un daha sonra 1980'lerde sinemamızı ilk baştan değerlendirdiği yazılarda bu tür filmleri senaryolarının sıradanlığı üzerinden eleştirdiği de bilinmektedir.

1950-1970 döneminde sinemada kimi yönleri ile oldukça dikkat çeken yönetmenler de Türk sinemasında var olmuştur. Bunların başında Âşık Veysel'in hayatı üzerine kurduğu 'Karanlık Dünya' filmi ile ilk kez film yöneten Metin Erksan gelmektedir. Türk sinemasında 'ilk gerçekçi köy filmi' (Özgüç, 1993: 22) olarak dikkati çeken film bu anlamda Erksan'ın sonraki süreçte diğer önemli filmlerine öncü olacaktır. Bu dönemde Memduh Ün ve 1958 yılında yönettiği 'Üç Arkadaş' filmi ile küçük insan dramlarını, sevgi dayanışmasını sıcak bir dille sergilediği filmlerin bir prototipini ortaya koymaktadır (Özgüç, 1993: 27). Bu filmlerdeki hikâyelerin toplumumuzun realitelerinden beslendiğini söyleyebiliriz. Elbette Karakoç'un sinemadan beklentisi muhteva bakımından salt kendi realitemiz değil, bundan başka İslam'ın ruhuna da uygun düşmesidir. Bu filmler bu bakımdan tam anlamıyla Karakoç'un sinemadan ümit ettiği filmler olmasa da, düşünce pratiğine çok da aykırı değildir.

Dönemin önemli bir yönetmeni de Ertem Göreç'tir. Vedat Türkali'nin senaryosunu yazdığı 'Otobüs Yolcuları' filmi ile ilk çıkışını yapan Göreç, 1964 yılında Türk sinemasının 'ilk grev filmi' denemesi olan 'Karanlıkta Uyananlar' ile dönemin önemli sinemacıları arasına girer (Özgüç, 1993: 33). 1964-1965 arası Türk sinemasının gençleşme döneminin başlangıcı sayılır. Halit Refiğ, Feyzi Tuna, Tunç Başaran, Bilge Olgaç ve Erdoğan Tokatlı gibi genç yönetmenlerin bu dönemde en dikkat çekeni Halit Refiğ ve onun 1964 yapımı öykü-

sünü bir "iç göç" olayı üzerine kurduğu "Gurbet Kuşları" filmidir (Özgüç, 1993: 37). Türk sinemasında yeni bir arayışın izlerini taşıyan bu film dönemi ve sonrasında ulusal sinema oluşturma çabaları anlamında kıymetlidir.

Her ne kadar bu dönemde kimi sıra dışı yönetmen ve bu yönetmenlerin ezber bozan filmleri Türk sinemasına değer katmışsa da, ağırlıklı olarak sinema kötü bir Batı taklitçisi, tüccar zihniyetli egemen zümrenin elinden kurtulamamıştır. Sezai Karakoç 1980'lere kadar uzanan bu bayağı sinemadan oldukça mustariptir ve bu sinema anlayışını oldukça sert eleştirir:

Sinema, Türkiye'ye girdiği günden bugüne, belki ışık, renk, fotoğraf, çekim gibi teknik açıdan ilerlemişse de sanat açısından sürekli düşüş göstermiştir. Önceleri hiç olmazsa zaman zaman bir edebi esere bağlanma niyet ve istidadı gösteren senaryo, giderek son derece gayri ciddi bir uğraş gibi önem açısından geri plana itilmiştir… Senaryo makineleri gibi insanlar vardır Türkiye'de. Bunlar durmadan senaryo üretirler. Çok velutturlar da ondan mı? Hayır, sadece eserlerinin eser, senaryolarının senaryo olmamasından.

Dünyanın hiçbir ülkesinin sineması, bizimki kadar gayri ciddi değildir. O kadar ki 'Türk filmi' denince, akla o türlü bir film geliyor ki, bunun dünyada bir başka örneği yoktur. Fakir kız- zengin çocuk ya da zengin erkek- fakir kız, bir kaza ya da mucize kabilinden gözü açılan kör gibi, sözde en acıklı yerinde güldüren konularıyla, çağla, ülkeyle, fikirlerle, sanatla ilişkisi olmayan bir film türünün adı oldu ne yazık ki 'Türk filmi'.

Sinema, giderek ciddiyetini yitirmiş, daha sonra sözde ideolojik bir karakter kazanmış, böylece kendini haklılaştırmak istemiş, bir daha içinden çıkamayacağı bir batağa saplanıp kalmıştır… Sanki bazı kişiler bilerek sinemayı böyle sahipsiz bırakmışlar ki, onun aracılığıyla bu soylu (ruh soyluluğunu kastediyoruz) milletin ahlakı, zevki bozulsun, değerli zamanı yıl boyu kaybedilsin, hatta sağduyusu bile yitsin. Hainlik derecesine varan bir kasıt veya ihmal, insanı utançtan yere geçirecek seviyede bir sinema doğurtmuş. Zavallı insanlarımız, elli yıl ve daha fazla bir zamandır, bu kültür, his, kafa, ahlak ve ruh öldürücü kurumun sultası altında manen ezilip çürütülmüştür.

Çaresi Yeşilçam'ın ıslahı değildir. Çünkü bunca yoz bir sinema ıslah edilemez. Yeşilçam'ı kendi haline bırakmak, yeni baştan sıfırdan başlayarak sinemayı kurmak gerekir. Yok edilen Yeniçeri Ocağı belki ıslah edilebilirdi. Ama bu Yeşilçam ıslah edilemez.

Meşhur(!) aktörleri ve yıldızları, ünlü(!) yönetmenleri, yapıcıları, stüdyolarıyla Yeşilçam'ı unutmalı, yeni baştan, yetenekli gençler eğitilerek, mutlaka edebi bir eserin yine yetkin kişilerce senaryolaştırılması suretiyle ve devletin ciddi kontrolünde yapım ve üretimiyle yeni filmler meydana getirilip yine kont-

rollü sinemalarda oynatılmalı. Konular tarihimizden, gerçek hayatımızdan alınmalı, ciddi yazarlarca yazılmış senaryolarla filmleştirilmeli. Devlet her alanda yardımını esirgememeli, planlama, projeleştirme, sinemayı yeni baştan kurma, bir gros plan konusu olmalı. Sinema oluştuktan sonra, yavaş yavaş özel sektörde de rakip bir sinema doğurulmaya çalışılmalı.

Sinema, milletimizin eğitimi için çok önemli bir kurumken, bu, şimdiye kadar bir anti-eğitim, irfanın ve kültürün yıkım vasıtası olmuştur demek mübalağalı olmaz" (Karakoç, 2004: 68-71).

Türk Sineması'nda "Yerli Duruş" Arayışları ve "Ulusal Sinema"

Türk sinemasının içinde bulunduğu taklitçi ve sıradan görüntüyü değiştirmeye dönük en önemli çaba yeni bir anlayış ile ortaya çıkan Ulusal Sinema akımı olmuştur. 1960'larda sinemamızda oldukça önemli iz bırakan bu akımın öncü yönetmenleri Halit Refiğ ve Metin Erksan olmuşlardır. Kavramın gerisindeki entelektüel akıl ise hem edebiyatı ile hem de Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısına dönük fikirleri ile oldukça kıymetli bir mütefekkir olan Kemal Tahir'dir. Halit Refiğ'in (2009: 9-13) 'Ulusal Sinema Kavgası' adlı eseri bu akımın temel paradigmalarını ve çıkış gerekçelerini oldukça net bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu akımda Refiğ'in yol arkadaşları olan diğer yönetmenler olarak Metin Erksan, Lütfi Akad, Memduh Ün, Duygu Sağıroğlu ve Ertem Göreç'i sayabiliriz.

Halit Refiğ'in kitabında Türkiye'deki toplumsal değişimleri salt bir Batıcı pencereden okumanın yanlış olduğu ana fikri ekseninde günümüz meselelerinin Türk toplumunun duyuş, düşünüş özelliklerine göre ortaya konması gerektiği belirtilmekteydi. Batı sinemasının en büyük kaynağı Batı sanatı ise, Türk sinemasının kaynağının da yerli bir kaynak olması elbette gerekmekteydi. Sadık Yalsızuçanlar'a (2014: 55) göre bu tavrın Kemal Tahir'den mülhem anti-Batıcı bir tarz olduğuna değinerek yapılan hatırı sayılır filme karşılık Ulusal sinemacı yönetmenlerin 'geç kalmış bir estetiğin kurulması yönünde hissedilir bir sıçramaya tanık olunmasına karşılık, yukarıda anılan sorun, özgül bir sinema dilinin oluşmasının sürekli karşısına çıkmış ve dram diye koyulan yollar hep melodrama varmıştır' diyerek, bu tavrın sonucunun pek de müspet neticelenemediğini dile getirmektedir.

Sinemanın, roman ve hikâye gibi Türk toplumuna Batı'dan geldiğini, bu alanlarda uzun bir taklit döneminden sonra nasıl ulusal olmak başarıldıysa, sinemada da benzer tavrın başarılı olacağına inanan Ulusal sinemacılardan Halit Refiğ, "Haremde Dört Kadın" ve "Bir Türke Gönül Verdim" filmlerinde Metin Erksan ise "Sevmek Zamanı" ve "Kuyu" filmlerinde ulusal sinema akı-

mının en güzel örneklerini verirler. Yalsızuçanlar (2014: 185-186) ise kader düşüncesine ilişkin derinlikli ve gerçekçi bir bakış açısının bu filmlerde de doğmamış olmasından ve İslam kültürüne bir veri olarak bile eğilmemelerinden ötürü ulusal sinemacıları bir geçiş dönemi kuşağı ve sinemacısı olarak değerlendirmektedir.

Bu akımın en verimli ve özgün yönetmenlerinden olan Metin Erksan, köy gerçekliğini anlattığı 1962 yılı yapımı 'Yılanların Öcü' ve 1964 Berlin Film Şenliği'nde "en iyi film" seçilen Altın Ayı ödüllü 'Susuz Yaz' filmleri ile bu tavrını sürdürecektir. Bundan başka kent filmi olan 'Gecelerin Ötesi'yle de Türk sinemasında "toplumsal gerçekçilik" adıyla yeni bir akımın oluşmasını sağlayacaktır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası Türkiye'nin ABD eksenli bir politik atmosfer içine girmesi ile Türkiye'de kapitalist anlayışın ilk tohumları atılmış oldu. İlk defa 1949 yılında CHP'li Bayındırlık Bakanı Nihat Erim tarafından dile getirilen 'Türkiye'yi küçük bir Amerika yapacağız' anlayışı, 1950-1960 arası on yıllık Demokrat Parti iktidarı tarafından da benimsendi. Çarpık bir kapitalistleşme anlayışı ile her mahallede bir milyoner yetiştirme amacı sonunda sınıf atlama düşleri sağlıksız bir şekilde körüklenmiş ve başarıya giden yolda her şey mübah anlayışı toplumun dokusunu ve manevi kimliğini derinden sarsmıştır. Tanpınar'ın 1960'da kitabın önsözünde zikrettiği "hayatımızda kaybolan şeylerin ardından duyulan üzüntü ile yeniye karşı beslenen iştiyak" sözleri bir yerde Türk sinemasında aynı yıl benzer kaygılarla makes bulmuştur. 1960 yılında Metin Erksan'ın 'Gecelerin Ötesi' filmi bu anlamda özellikle 1950'lerde başlayan toplumsal değişimleri ve bu değişimlerin neden olduğu toplumsal ve kültürel yozlaşmaları çarpıcı bir biçimde ortaya koyar (Doğan, 2020: 431).

Bu dönemde ulusal bir sinema dili oluşturmaya çalışan yönetmenler estetik kaygılardan da taviz vermeyerek yaptıkları toplumsal gerçekçi filmlerle sadece hayatın temel gerçeklerine objektiflerini tutmuyorlar, bundan başka bir nevi toplumsal muhalefet görevi görerek bir yerde toplumun genelinin hayıflandığı 'kaybolan şeyleri' sinemasal bir dille eleştiriyorlardı. Bu dönemde çekilen Gecelerin Ötesi (Metin Erksan, 1960), Yılanların Öcü (Metin Erksan, 1962), Otobüs Yolcuları (Ertem Göreç, 1961) Şehirdeki Yabancı (Halit Refiğ, 1962), Acı Hayat (Metin Erksan 1963), Susuz Yaz (Metin Erksan, 1964), Karanlıkta Uyananlar (Ertem Göreç, 1964), Bitmeyen Yol (Duygu Sağıroğlu, 1965) ve Haremde Dört Kadın (Halit Refiğ, 1965) filmlerini 1960'ların ilk yarısında yapılan toplumsal gerçekçi filmlerin önemli örnekleri olarak sıralayabiliriz.

Erksan'ın en önemli yönlerinden birisi de sinema dilinde tutkuyu çok başarılı bir şekilde dile getirebilmesidir. "Acı Hayat" filminde kara sevda diye nitelendirebileceğimiz tutku kavramını sınıfsal çelişkiler etrafında ortaya koyarken, 1965'de yönettiği 'Sevmek Zamanı' ise, sergilediği soyut dünya ile bir tutkunun şiiridir. Özgüç'e göre 'Sevmek Zamanı'nın atmosferine son derece uygun düşüp yakaladığı bu şiirsel estetik, Metin Erksan için olsun, Türk sineması için olsun bir zirvedir. Ve 'Sevmek Zamanı' Erksan'ın en kişisel filmidir (Özgüç, 1993: 23). Erksan'ın 'Sevmek Zamanı' filmindeki tavrı belki de Sezai Karakoç'un soyuta dayalı sinema kavramına en yakın Ulusal sinema dönemi filmidir. Bu bakımdan Sezai Karakoç'un hem sanatsal hem de şiirsel estetiğine en yakın dönem filmi olarak 'Sevmek Zamanı' filmini göstermemiz mümkündür.

Dönemin köksüz modernleşme ve çarpık Batılılaşma eleştirisi 1966 yapımı Atıf Yılmaz filmi 'Ah Güzel İstanbul'da da dile getirilir. Aslında daha derinden bir 'ahhh' anlatısıdır bu film. Haşmet İbriktaroğlu (Sadri Alışık), kuşaklar boyu İstanbul'da yaşamış güngörmüş bir ailenin çocuğudur. Yıllar geçtikçe değişen çağa ve çevresine uyum sağlayamamış, çalışmayı da pek sevmediği için ailesinden kalan servetini peyderpey kaybetmiştir. Atadan kalma yalının bahçesine kurduğu gecekonduda daha doğrusu kulübe-i ahzan'da (hüzünler kulübesi) yaşamaktadır. Bildiği tek iş olan seyyar fotoğrafçılık yaparken bir gün İzmir'den İstanbul'a artist olmak için gelen genç kız Ayşe (Ayla Algan) ile katılacağı yarışma için fotoğraf çektirirken tanışırlar. 'Bütün artist mecmualarını hatmetmiş ve orada bahse konu olan bütün artistlerin hayatlarını ezberlemiş' olan ve mahallesinde 'Artist Ayşe' olarak tanınan bu yalnız ve saf kıza acıyan Haşmet onu gecekondusuna getirir ve sokakta kalmaktan kurtarır. Görmüş geçirmiş adam Haşmet, genç kız Ayşe'yi yolundan döndürmek ve bu işlerin sandığı kadar kolay olmadığına ikna etmek için çalışsa da Ayşe vazgeçmek istemez.

Ulusal sinema akımının izlerinin görüldüğü filmin temel dertlerinden birisi iç göçler sonrası Anadolu insanının batılılaşma sürecine giren 'Yeni İstanbul' ile gireceği sınav sonucunda yavaş yavaş oluşan sosyo-kültürel değişimin etkilerini tespit ederek, bu toprakların değerlerini korumak ve yozlaşmaya karşı direnç göstermek olduğu söylenebilir. Tanpınar'ın hemen hemen her şehirde Türk kültürünün olmazsa olmaz öğelerinden birisi olarak görülen Türk musikisi burada geleneksellik ve modernizm arasındaki çatışmaların bir parçasıdır. Filmde Türk müziğini çağdaşlaştırma adına yozlaştıran elitler çok keskin bir biçimde eleştirilmiştir. Özellikle Cumhuriyetin erken dönemlerinde Türk müziğine karşı oluşturulan negatif algı elitlerde böyle absürtlüklere sebebiyet vermiştir. Haşmet'in işgüzar arkadaşının meyhanede söylediği, 'yerli müziğimizi

alaturkalıktan kurtarmak ve alafrangalaştırmak için sosyal etütler yapıyoruz' ve 'anlayacağınız halkımızın zevkini Batılılaştırmaya ve bayağılıktan kurtarmaya çalışıyoruz' şeklindeki sözleri bir döneme damga vuran anlayıştır esasında. Var olan müziğin bayağı diye addedilmesi çok zoruna gider Haşmet'in. Korumacı bir refleksle sahip çıkar medeniyet değerlerine. Meyhanedeki arbeden sonra kaçan müzik misyonerlerinin arkasından da 'kültür hizmeti ha, anası babası belli olmayan kozmopolit maskaralar' diyerek net tavrını ortaya koyar bu halkın değerlerine tepeden bakmacı anlayışa. Atıf Yılmaz Ah Güzel İstanbul ile Haşmet'in ağzından Batıya ait her şeyi kutsal gören ve kendi kültürünü küçümseyen aydın takımının kötü taklitçiliğine verip veriştirmiştir. Bunun sonucunun modernleşmeden ziyade yozlaşmışlığa neden olacağını da müzik üzerinden dile getirmiştir (Doğan, 2020: 451). Buradaki çarpık Batılılaşma eleştirisi yine Sezai Karakoç'un medeniyet değerlerine sırt çevirmiş, Batı'dan gelen her değeri kutsayan Orta Doğu aydını eleştirisi ile paralellik gösterir. Yine de Ulusal Sinema akımı tam anlamı ile Karakoç'un zihnindeki diriliş düşüncesinin sineması olmaktan uzaktır.

Türk Sinemasında 'Dirilişin İzleri' ve 'Milli Sinema'

Her ne kadar 'dini film' diye adlandırılan dönem moda olarak 1965 sonrası Türk sinemasında etkili olduysa da, bu filmler ticari kaygılarla yapılmaktan öteye gidemediler. Nuri Akıncı'nın 1965 yılında çevirdiği 'Hazreti Yusuf un Hayatı' filmi bu akımın öncüsü olarak etkisi 1973'e kadar sürecek bir modayı da beraberinde getirdi (Özgüç, 1993: 41). Bu modanın gayri ciddiliği yanında, 1970 yılında 'Ulusal Sinema' tartışmalarının ardından yeni bir düşünce akımı daha ciddi bir biçimde gündeme gelir. Yücel Çakmaklı'nın yönettiği 'Birleşen Yollar' filmi 'Milli Sinema' ya da 'İslami Sinema' akımının öncüsü olarak dikkati çeker. Çakmaklı bu akımın kuramcısı olarak 'Milli Sinema üzerine temellendirilmiş filmlerle İslami sinema hareketini sürdürür (Özgüç, 1993: 453).

Sezai Karakoç'un düşüncelerini, köklerini milli kültürden ve manevi değerlerden alan bir anlayışla, belki de sinemada en iyi yansıtan isim Yücel Çakmaklı ve onun temsil ettiği Milli Sinema ekolü olmuştur. Ulusal sinema akımının yerellik arayışına maneviyat unsurunu ekleyen Çakmaklı 'taklitçilikten uzak, kökleri olan, milletiyle bağ kuran, kültürel temelleri olan, millî-manevî değerlere bağlı bir sinema' (Bilim ve Sanat Vakfı Sanat Araştırmaları Merkezi: 2008: 14) anlayışı ile Tanpınar'ın Beş Şehir'de belirlediği istinat noktalarını sinemada içselleştirir. Çakmaklı'nın çektiği ilk filmi *Birleşen Yollar*'dır.. Sonrasında ise Necip Fazıl'ın eserlerinden uyarladığı *Çile* (1972) ve *Zehra* (1972), *Oğlum Osman* (1973), *Kızım Ayşe* (1974) ve *Memleketim* (1975) gibi filmlerle

bireylerin ve toplumun manevi bir derinliğe ihtiyaç duyduğu, geçmişin kuvvetli birikimini reddetmenin Türk toplumunu kimliksizleştirdiği gibi mesajlarla bir yerde Sezai Karakoç'un üzerinde durduğu kimi noktaları sinemada yeniden toplumla buluşturur (Doğan, 2020: 433).

Yücel Çakmaklı'nın milli sinemanın ilk filmi sayılan 1970 yapımı Birleşen Yollar filmi Şule Yüksel Şenler'in "Huzur Sokağı" romanından uyarlanmıştır. Bu film, Teknik Üniversite'ye devam eden iki gencin; zengin kızı, Avrupai düşünceli Feyza (Türkan Şoray) ile fakir ve muhafazakar görüşlü Bilal'in (İzzet Günay) aşk öyküsüdür. Film ana hatlarıyla modernitenin gerçek anlamda mutlu edemediği kuşakların inanç ekseninde manevi dönüşüm yaşayarak mutluluğu aramalarını anlatır.

Annesi ile İstanbul'un mütevazı hayat süren ailelerinin yaşadığı mahallelerin birinde orta halli bir ailenin oturduğu ahşap bir evde yaşayan Bilal ile gelir düzeyi yüksek bir ailenin ev tipini gösteren yeni yapılmış apartmanda oturan Feyza arasında zamanla gelişen aşk anlatılır filmde. Feyza yaşayış olarak Avrupai, ailesi tarafından ihmal edilmiş, paraya, lükse ve eğlenceye düşkün bir kızı canlandırmaktadır. Bilal ise, okulunu bitirip iş güç sahibi olmaktan başka bir şey düşünmeyen, çalışkan, yardımsever, herkesin sevdiği, maneviyatı kuvvetli birisidir. Arkadaşları ile iddiaya giren Feyza, Bilal ile yakınlaşmaya çalışır. Bu sayede ikisi arasında bir aşk başlar. Öte yandan, Feyza yaşadığı hayatın yüzeyselliğinin farkındadır. Feyza zamanla yaşadığı bu hayatın içinde derin boşluklar açtığına inanarak, bunu kapatmanın yolunun dine yönelmek olduğunu idrak eder. Giyimini kuşamını değiştiren Feyza, içki gibi kötü alışkanlıkları bırakarak namaza ve diğer ibadetlere başlar. Filmde İslami değerler ve öğeler pek çok karede gösterilir. Bilal'in namaz kılması, Feyza'ya hediye olarak başörtüsü alması, ilahi ve ezanların eşliğinde cami ve namaz sahneleri ile dini simgeleyen öğelere gönderme yapar. Birleşen Yollar, birbirine ters hayat tarzlarının bir gün o eski zaman maneviyatında birleşeceğinin kanıtı niteliğinde bir filmdir (Doğan, 2020: 458).

Yücel Çakmaklı, Birleşen Yollar'da Bilal ve Feyza karakterleri üzerinden toplumun modernleşme tecrübesini eleştirir. Güçlü bir medeniyetin mirasçısı olan bir topluluğu, toplumun tamamının desteği şöyle dursun bilakis çoğunluğun arzusu hilafına Batılı bir hayat tarzıyla dönüştürme süreci toplumda ciddi bir kimlik krizine neden olur. Bilal'in temsil ettiği dindar kesim ekonomik açıdan güçsüzlüğü nedeniyle küçük bir seküler Batılaşmacı grup karşısında acizdir. Fakat Batılaşan bu marjinal grup da dejeneredir ve kurtuluşları ancak maneviyata tekrar dönmeleri ile mümkün olacaktır. Bu yönleri ile filmin verdi-

ği mesajların Karakoç'un fikirlerine, en azından modernleşme tecrübesi ve kendi kültürel kimliğimizi koruma noktasında, yakın olduğunu söyleyebiliriz.

Milli Sinema akımı çerçevesinde film çeken yönetmenler içerisinde Çakmaklı dışında Mesut Uçakan ve İsmail Güneş'i de özellikle zikretmek gerekmektedir. İbrahim Yenen, Mesut Uçakan'ı Çakmaklı'ya nazaran sinemayı temelde bir tebliğ aracı kabul ettiği için daha radikal bir söyleme sahip olmakla nitelendirir (Yenen, 2012: 257). Uçakan'a göre İslam düşüncesinin pratik bir örneği olarak değerlendirilebilecek Milli sinemanın ilk örneklerini, mevcut düzenin olumsuz şartlarından kaynaklanan bir takım taviz ve eksikliklerle kendi bünyesinde barındıran çabalar olarak nitelendirmektedir. Uçakan Çakmaklı sinemasını Milli Sinema düşüncesine yeterince uygun olmadığı gerekçesi ile eleştirir (Uçakan, 2010: 166-167). Özellikle dinin sadece mili bir kültür meselesi olarak Çakmaklı tarafından vurgulanması Uçakan'ın eleştirdiği bir diğer konudur. Ona göre İslam'ın milli kültürü meydana getiren en önemli unsur olmasının yanında ekonomik, sosyal, siyasal ve ahlaki görüşlerinin de Milli sinemada tebliğ amacıyla kullanılmasıdır. Uçakan, 1990 yılından sonra ise Milli Sinema akımın en dikkat çeken yönetmeni haline gelerek dönemin hassas konuları olan başörtüsü ve İskilipli Atıf Hoca üzerine filmler çeker. Türkiye'de yükselen İslamcılığa paralel bir sinema dili de kendisinde günden güne artar (Yenen, 2012: 258).

Yücel Çakmaklı ve Mesut Uçakan'dan sonra bu alanda en önemli eserleri veren yönetmen İsmail Güneş olmuştur. Güneş'i diğerlerinden belirgin biçimde ayıran özelliği onun Milli Sinema akımının genelde sanat eylemini mesaj kaygısının önünde tutan yönetmeni olmasıdır (Yenen, 2012: 259). Tüm bu eksikliklerine rağmen Milli Sinema akımını Sezai Karakoç'un idealine en yakın akım olarak değerlendirmek mümkündür. Buna rağmen diğer akımlar gibi Milli Sinema da Karakoç'un zihnindeki hem sanat tarafı hem de mesaj tarafı yüksek bir akım olarak sinemada yer alamamıştır.

SONUÇ

Sezai Karakoç 1950'lerin ikinci yarısından itibaren Türkiye'nin düşünce ve sanat dünyasına belirgin bir iz bırakan önemli mütefekkirlerden birisidir. Kökleri kadim medeniyete ve İslam'ın özüne dayanan "diriliş" felsefesi ile düşünce dünyamızı zenginleştiren Karakoç, toplumu ilgilendiren hemen hemen her konuda yazılar yazmış, bu yazılar doğrultusunda da yeni bir "diriliş nesli"nin geleceğine yürekten inanmıştır. Sanat ve edebiyatın her alanında kendi diriliş düşüncesi ekseninde fikirler üreten Karakoç'un üzerinde durduğu konulardan bir tanesi de sinemadır. Görece genç bir sanat dalı olan sinemanın öne-

mine dikkat çeken Karakoç'a göre bu sanatın Türkiye'deki serencamı kendi haline bırakılmışlık ve sahipsizliktir. Oysa propaganda anlamında belki de en etkili silahlardan olan sinemayı kendi kadim medeniyet değerlerimizin emrine veremediğimiz için bugün anti-propaganda etkisinde kalan İslam ve medeniyeti tarafsız gözlerin nazarında oldukça negatif bir şekilde değerlendirilmektedir.

Türk sinemasının gelişim hallerini pek çok gelişmekte olan ülkelerdeki aydın tavrına benzer biçimde bir taklit ve kendi değerlerine yabancı bir tutum olarak görür Karakoç. Batı'dan gelen her şeyi gözü kapalı kabul eden bir yarı-aydınlar topluluğunun hegemonyasındaki bir sinemanın pek de yol alabileceğini düşünmez. Sinemanın her şeyden önce medeniyet değerlerimize bakması gerektiği noktasının üzerinde özelikle durur. Kendi hikayemiz ve kendi değerlerimiz sinemanın ana muhtevasını oluşturmalıdır.

İlk dönem Türk sineması Karakoç'un bu düşüncelerinin çok uzağındadır. Modernleşme çabalarının en hızlı olduğu erken cumhuriyet döneminde sinemacılar da dönemin modernleşme perspektifinde Batı'ya bakarlar. Batı'nın her alanda üstünlüğü burada da söz konusudur. Muhsin Ertuğrul önderliğindeki Tiyatrocular Dönemi bir nevi Fransız komedilerinin kötü tekrarlardır. Sezai Karakoç'un medeniyet düşüncesine kimi yönleri ile yaklaşan filmler ise sinemacılar kuşağı'nın içinden çıkan memleketin sosyo-ekonomik gelişimini göz önünde tutarak Batı'dan farklı bir ekonomik dönüşüm yaşandığı gerekçesi ile kadrajını direkt kendi topraklarına çeviren Ulusal Sinemacılar olmuştur. Kendi insanımızı konu alan bu sinemacıları Karakoç'tan ayıran ise muhtevanın İslam olması durumudur. Bu eksikliği ise Milli Sinema akımı doldurmaya çalışacak fakat Karakoç'un ideal sinemasına yaklaşan film sayısı belki de bir elin parmaklarını geçmeyecektir.

Sanat ve din Karakoç'un düşünce sistematiğinde en önemli kavramlardır. Türk sinemasının evreleri ise ilk başlarda hem sanattan hem de dini değerlerden uzaktır. Kolaya kaçan bir taklitçilik barındırır. Ulusal sinema döneminde bu akım sanatsal olarak kimi filmlerde kendi insanımızı anlatma noktasında oldukça başarılı olmasına karşın muhtevasını İslam'dan almadığı için tam olarak Sezai Karakoç'un idealindeki sinema değildir. Her ne kadar Batı'ya karşı kendi değerlerimizi kendi ekonomik koşullarımız ekseninde incelemesi ile Karakoç düşüncesi ile kimi paralellikler gösterse de ulusal sinema son kertede İslam'ın temel bakış açısından olaylara bakmamaktadır. Sezai Karakoç'u idealindeki sinema mefhumuna tüm eksikliklerine rağmen Milli Sinema döneminde rastlamak mümkündür. Burada hem sanat hem de dini kavramlar belirli dozda kullanılmıştır. Elbette sinemada salt bir İslami anlayış, yerleşik düzenin açmazlarından ötürü tam anlamı ile mümkün olamamıştır. Bu bakımdan Karakoç'un

hayal sineması veya rüya sineması şeklinde kavramsallaştırmaya çalıştığı kendi sinema anlayışına Milli Sinema döneminde de bütünüyle rastlamak imkânsızdır. Yine de belli bir estetik çaba gözetilen bu filmler dini değerleri öne çıkarma anlamında başarılı olmuşlardır. Bütün bu kısmi başarılarına rağmen verdiği ürünler bakımından Milli Sinema akımı, kanımca, sinema dili ve sanatsal yönü ile Ulusal Sinema 'ya yaklaşamamıştır. Son dönemlerde yapılan kimi dini öğelerin öne çıktığı film ve dizilerin ise sanatsal değeri oldukça tartışmalıdır.

Son olarak, Sezai Karakoç'un sinema anlayışı hala tam anlamı ile beyaz perdeye yansımamıştır. Küreselleşme ile birlikte daha yoğun bir saldırı karşısında bulunan İslam toplumunun ve medeniyetinin kendi özgün sinema dilini toplumuzda oluşturması kapitalizm ve değerlerinin daha şiddetli baskısı neticesinde günden düne daha da zorlaşmaktadır. Bu zorlu sürecin sonunda idealist bir diriliş nesli kendi varlığını ortaya koyabilirse, Karakoç'un idealindeki sinema anlayışı da hayat bulabilir.

KAYNAKÇA

Doğan, G. (2020). Beş Şehir'de 10 Film: Tanpınar Maneviyatından Yeşilçam Toplumsal Gerçekçiliğine, S. ERŞAHİN ve Z. ERŞAHİN içinde, *Kent ve Maneviyat*, (s.430-460), Ankara: İdealkent Yayınları

Karakoç, S. (1988). *Fizikötesi Dirilişin Çevresinde,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998). *Fizikötesi Açısından Ufuklar Ve Daha Ötesi I- Perde Devrildiği An,* İstanbul: Diriliş Yayınları

Karakoç, S. (1999a). *İslam'ın Dirilişi*, (8. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1999b). *Günlük Yazılar II- Sütun* (5. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2004). *Düşünceler II- Kurumlar*, (3.Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). *Fizikötesi Açısından Ufuklar Ve Daha Ötesi II- Diriliş Şoku,* (3. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2009). *Fizikötesi Açısından Ufuklar Ve Daha Ötesi III- Doğum Işığı,* (3. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *İnsanlığın Dirilişi,* (8.Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012a). *Düşünceler I- Kavramlar,* (4. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012b). *Çağ Ve İlham II- Sevgi Devrimi*, (8.Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Özgüç, A. (1993). *100 Filmde Başlangıcından Günümüze Türk Sineması,* İstanbul: Bilgi Yayınları.

Özön, N. (1962). *Türk Sinema Tarihi 1896-1960*, İstanbul: Artist Yayınları.

Özön, N. (1985). *Sinema: Uygulayımı-Sanatı-Tarihi*, İstanbul: Hil Yayınları.

Özön, N. (2008). *Sinema Sanatına Giriş*, İstanbul: Agora Kitaplığı.

Refiğ, H. (2009*). Ulusal Sinema Kavgası*, İstanbul: Dergah Yayınları.

Varlık, M., B. (2009). Türkiye'de Sinema Ve Tesirleri Üzerine Notlar, *Kebikeç*, (28), 215-222.

Uçakan, M. (2010). *Türk Sinemasında İdeoloji*. İstanbul: Sepya Yayıncılık.

Yenen, İ. (2012). Türk Sinemasında İslam(Cılık) Pratiği: Milli Sinema Örneği, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 240- 271.

SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNDE "SOSYAL SORUN" YAKLAŞIMI: EMEK, ADALET VE İKTİSAT KAVRAMLARI ÜZERİNE YENİDEN DÜŞÜNMEK

Haci SARI*

GİRİŞ

Sezai Karakoç, son dönem Türkiye düşüncesinde İslam nokta-i nazarından sarfı efkâr edip, icale-i kalemde bulunan önemli düşünürlerden biridir. Şiir ve nesir türünde pek çok eser veren Karakoç, eserlerinde bir hayat nizamı olarak İslam'ın değindiği hemen hemen her konuya değinir. Varlık ve metafizik, sanat ve estetik gibi mevzuları içeren eserlerin yanında siyaset, ekonomi, toplum gibi gündelik hayatın dizaynını içeren yazılar da kaleme almıştır.

Daha çok makro perspektiften yazılar kaleme alan Karakoç'un iktisadi alana yönelik yazıları bir kurgu olan üst alanın izdüşümü şeklinde izah edilebilecek karaktere sahiptir. Karakoç'un düşüncesinde iktisadi alan kurucu bir özne değil, inanç ve ahlakın belirlediği ilkelerle inşa olunan veya olunması gereken, bu sebeple de tabi olması gereken bir alandır.

Karakoç'un düşüncesi inanç-ahlak ve toplumsal-iktisadi alan karşıtlığında kurduğu ilişkide ahlaki alanın toplumsal ve iktisadi alana yön verdiği bir yapı fikri üzerine inşa edilmiştir. Ancak günümüz modern toplumlarındaki kurgu tersinden inşa olunduğu için Karakoç'un inanç-ahlak ile iktisadi alan arasında kurduğu mihaniki ilişkinin gerçekleşmesi mümkün gözükmemektedir. Buna rağmen Karakoç, eserlerinde bir fikri sabite olarak bu duruşun gösterdiği yönde toplumsal ve iktisadi alanı değerlendirmiştir ve bu sebeple de eserlerinde toplumsal sorunları önemsemediği şeklinde eleştirilere maruz kalmıştır.[5]

Karakoç'un "İslam toplumunun ekonomik strüktürü" adlı eseri başta olmak üzere toplumsal ve iktisadi alana dair konuları ihtiva eden eserlerinde oluşturulan toplum ve iktisadi yapı yaklaşımı ilke esaslı olduğundan toplumsalın ürettiği sorunlardan hareketle oluşturulmamıştır. Aslında bu yaklaşım bir bakıma İslam'dan kaynaklanmayan sorunların cevabını İslam içinden vermeye

* Dr. Öğretim Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, haci.sari@klu.edu.tr , Orcid:0000-0002-0583-2565

[5] Sabahattin Gökalp, Sezai Karakoç'un Ezilenlerle İlişkisi • Emek ve Adalet Platformu

çalışmanın yersiz olduğu iddiasını barındırmaktadır: "Eğer toplumsal yapı bahsolunan ilkeler ışığında inşa olunursa mevcut sorunlar da vuku bulmayacaktır" şeklinde formüle edilen bu yaklaşım doğal olarak kapitalist ya da sosyalist ilkelerce yönetilen toplumsal yapının sorunlarına cevap üretme yerine sistemsel bir öneri olarak kendini gösterir. Karakoç'un eserlerinde İslam ve diğer sistemler şeklinde yapılan karşılaştırılmaları da bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Bu çalışmada Karakoç'un toplumsal hayatın önemli bir unsuru olan ekonomiye dair yazıları üzerinden toplumsalın inşasını içeren bakış açısı değerlendirilmeye çalışılacaktır. Karakoç'un düşüncelerini iktisat, emek ve adalet kavramları bağlamında ele alındığı bu çalışma sosyal sorun ve sosyal adalet fikri ön plana çıkmaktadır. Bu sebepten Karakoç'un sosyal alanı ilgilendiren düşüncelerinin değerlendirilmesine geçemeden evvel Karakoç'un kullandığı kavramlar ve sosyal sorun kavramına eğilmek gerekir.

SEZAİ KARAKOÇ'UN LÜGATÇESİ

Sezai Karakoç günümüz sosyal sorunlarına yaklaşırken modern bir dil kullansa da kullandığı kavramlar ve kavramlara yüklediği anlamlar İslam düşünce ve tecrübesinden neşet etmiştir. İktisadi alana dair görüşleri de İslâmî perspektifin oluştuğu, Medine İslam toplumun iktisadî hayatından neşet eden iktisadî yapıdır (Baş, 2005: 114). İktisadi alana dair en önemli yazılarını ihtiva eden "İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü" adlı eserinin hemen başında bu hususa dikkat çeken Karakoç, İslami bir bakış açısını ve bunun kavramlarını kullanma zorunluluğuna işaret eder. Karakoç'a göre İslam iktisat yaklaşımını, öncelikle İslam değerler skalasından türemiş kavramlar ve Müslüman tecrübe üzerinden kavramak gerekir (Karakoç, 2013: 7-15). Karakoç da iktisadi hayata dair meseleleri ve bunların toplumsal hayata tesirini İslam'ın temel esasları üzerinden kavrar (Okumuş, 2022: 108). Karakoç'un kavram ve yöntemlerde gösterdiği hassasiyet bir küçük lügatçe oluşturmaktadır.

Karakoç'un iktisadi ve sosyal alana dair düşüncelerinden neşet eden lügatçede bazı önemli kavramlar ön plana çıkar. Bir kısmı Müslüman bir zihnin toplumsal sorunlara yönelik bakışını nitelerken diğer bir kısmı da karşıtlığı ifade için kullanılmıştır.

Karakoç'un lügatçesinin temel kavramı 'diriliş'tir. *Diriliş*; her ne kadar uyuşukluktan silkinme, uykudan uyanma, tembellikten kurtulma yeninden hayat bulma anlamlarını barındırsa da asıl anlamı ölümden sonra dirilişi hatırlatmaktadır. İnsanın Allah'a, hemcinsine ve tabiata karşı sorumluluğunu hatırlatırken kavramın asıl bağlamı ahiret hayatı ve hesap günüdür. Bu sebeple 'hesap' Karakoç'un yaklaşımında önemli bir yer tutar. Dirilişi takiben insan öm-

rünün muhasebesinin yapıldığı hesap günü ve mizan Karakoç'un düşüncesinde en önemli noktalardan biridir. Allah'a karşı sorumluluk bilinci taşıyan insan toplumsal alanda adaleti, mizanı gözetmek zorundadır. Ahlak ise Karakoç'un fikriyatında temel kavramlardan biridir. İslam inancında neşet eden ahlakilik Karakoç'un toplumsal meseleleri yorumlamasında temel kavramlardan biridir.

Korakoç'un sosyal ve iktisadi alana dair fikirleri temelde haram ve helâl (Karakoç, 2020: 87) lüks ve israf yasağı (Karakoç, 2013: 17-22), zekât (Karakoç, 2013, s. 46), istihsal ve istihlak (üretim-tüketim) (Karakoç, 2020: 87), emek ve kazanç (Karakoç, 2013: 44-45), faiz ve faiz yasağı (Karakoç, 2013: 44-45) ve zulüm gibi kavramlar çerçevesinde şekillenir. Karakoç'un çerçevesini çizdiği İslam'ın ekonomik strüktürü; bencillik, bireycilik, tefecilik, faiz ve sınırsızca biriktirmenin olmadığı, aksine paylaşma, sadaka, infak ve zekat üzerine kurulu bir hayat tarzı olduğunu vurgulanır (Okumuş, 2022: 109-110).

İslam'ın buyruklarını esas alan Karakoç, emir ve yasaklara itaati adalet, bunlara isyanı da zulüm olarak görür. Emir ve yasaklara uymamak sadece Allah'ın hakkına riayet etmek anlamında değil, aynı zamanda toplumsal dengenin bozulmasına sebebiyet vereceği için de insanların birbirine zulmetmesine, birbirlerinin haklarını gözetmemesine neden olur. Buyruklara itaat ise hem Allah'a hem de sair insanlara karşı sorumluluk bilinciyle hareket etmeyi gerektirdiği için adaletin tesisinde yegâne amildir.

Karakoç'un İslam inancından ilhamla kullandığı kavramlar düşüncesinin "ne"liği hakkında fikri verirken bu kavramları yerleştirdiği bağlam da önem arz eder. İkinci kategori onun düşüncesinin politik-ideolojik tarafını oluşturur ve sarf edilen çabayı anlamlı kılar. Yukarda bahsedilen kavramların çerçevesini İslam oluşturur. İslam mazlum, ezilen, sömürülen, hakkı gasp edilen yetim bırakılmış ve mağdur edilmişi ifade eder. Mazlum ve İslam eşitlemesi şeklinde olmamakla birlikte Müslüman modern çağda en çok mağdur edilendir. Böylece adaletsizliğin, zulüm ve sömürünün kaynağı olarak modern sistemin kurucu zihniyeti ve failleri işaret edilirken aynı zamanda çekilen acının politik bir düzeleme de taşınmasını sağlar. Müslüman ülkelerin ve sair diğer mağdur milletlerin çektiği sebebin müsebbibi ve faili Batı'dır.

İkincisi kavram dizisi ise doğu-batı ayrımı şeklinde ifade bulur. Doğu kavramı biraz müphem kullanılır. Bazen İslam'ı içerecek şekilde geniş (Karakoç, 2011: 27-28 & Karakoç, 2021: 409-413), şekilde yorumlasa da doğu farklı bir medeniyet ve düşünüş tarzı olarak ifade bulur, doğu Asya'dır (Koçak, 2016: 55-56). Batı ise kötülüğün, sömürünün, gasp ve talan etmenin ifadesidir. Doğu-Batı karşıtlığında İslam Hz. Adem'den itibaren temsil edilen tevhidi yönelişin

ismi olarak farklı bir medeniyet şeklinde tezahür eder (Karakoç, 2004: 76 & Koçak, 2016: 58-59).

Doğu-Batı karşıtlığının yanında Komünizm-Kapitalim karşıtlığı da sıkça işlenen temalardandır. İslam bu bağlamda sahte muştuculara karşı bir umuttur. İslam sömürücü ve aldatıcı Kapitalizm ile baskıcı ve aldatıcı komünizm karşıtlığında bir umut, hakikate götüren ve aldatıcının aldatmasına karşı dayanak oluşturan bir umuttur. Doğu-batı, kapitalizm-komünizm karşıtlığında İslam'ın insan anlayışı da ortaya çıkar. Sahte insancıllık süsüyle bezenmiş bu konumlanmalar insanı özgürlük ve eşitlik gibi duygularla sömürürken insana karşı güvensizliği de doruğa taşımaktadırlar (Karakoç, 1975: 128-129). Bu ayrımlar politik düzlemde ise ABD, Rusya ve Çin şeklinde temsil edilir. Bunların her biri hem Müslümanlara hem de sair mazlumlara karşı oldukça gaddardır. Rusya eşitlik idealinden evvel panslavizm ülküsünün ve Rus jeo-politikasının yürütücüsüdür, Komünizm ise bunun için kılıftır. ABD de özgürlük ülküsünün değil panamerikanizmin savunucusudur. Gerçekte her iki sistemde de ne özgürlük ne de eşitlik mevcuttur (Karakoç, 2004: 32).

SOSYAL SORUN VE SEZAİ KARAKOÇ'UN İKTİSADİ VE TOPLUMSAL DÜZEN BAĞLAMINDA SOSYAL SORUN YAKLAŞIMI

Sezai Karakoç, günümüz sosyal sorunlarıyla alakalı kavramlar üzerine düşünürken İslam'ın klasik çağının kavramları ve bu kavramların klasik dönem muhtevasıyla düşünür. Ama aynı zamanda modern yaklaşımlarla birlikte ele alır. Yazılarında İslam nokta-ı nazarından harekete eden Karakoç, bir inanç, uygarlık ve alternatif olarak İslam'ı çağdaş sorunların kavranmasında ve çözüm önerisinde esas alır (Onart, 1973: 14-16).

Ancak bu yaklaşımda sentezden ziyade bir karşıtlığa vurgu yapar. Doğu-Batı, Komünizm-Kapitalizm karşıtlığı Karakoç'un düşüncesinde önemli bir yer tutar ve bu kavramlar günümüz sosyal sorunlarının anlaşılmasında ve aşılmasında da mihenk taşıdır.

Karakoç'un yaklaşımlarına geçmeden evvel bu çalışmada düşünce mirasının değerlendirilmesinde anahtar kavram olarak kullanılan 'sosyal sorun' kavramına açıklık getirmek gerekir. Sosyal sorunun ortaya çıkış vasatı Karakoç'un çözüm önerilerini daha anlamlı kılacaktır.

Sosyal Sorun?

Modern toplumlarda soysal sorun olarak telakki edilen unsurlar çoğunlukla ekonomi kaynaklı, gelir bölüşümü ve yoksulluk çerçevesinde dile getirilmektedir. Gelir bölüşümü ve yoksulluk ise kişilerin gelir kaynaklarına bağlı olarak ortaya çıkmakla birlikte çağdaş dünyada insanların çoğu için gelir çalışmak, ücret ilişkisi içinde çalışmakla aynı anlama gelmektedir. Yoksulluk insan türü için kadim bir sorun olmakla birlikte modern iktisadi düzende oluşturulan üretim örgütlenmesi tipi, yoksulluğu emeğin bir fonksiyonu haline getirmiştir. Bağımlı çalışma türünün norm olduğu günümüz dünyasında emek, hem iktisadi anlamda kazanç sağlamanın aracı hem de sosyal anlamda topluma katılabilmenin bir ön şartıdır (Arendt, 1981 & Dahrendorf, 1983 & Standing, 2015). Sağlık, eğitim, toplumsal hareketlilik, olumlu ya da olumsuz anlamda çalışmanın / emeğin türevi olarak ortaya çıkmakta ve sosyal sorun ile çalışma, emek özdeşleşmektedir (Castel, 2017: 25-30 & Standing, 2020). Gelir kaynaklarındaki daralma özellikle ekonomik sorunlar ile bağımlı çalışmayı türünün özdeşlemesine neden olmaktadır.

Bu bağlamda adil olmayan gelir bölüşümü ve bunun sonucu olarak oluşan yoksulluk çalışmanın, emeğin bir neticesi olarak tezahür etmektedir. Sosyal sorunun önemli bir veçhesinin ekonomi kaynaklı olması, ekonomiyi sosyal sorunun sebebi ve çözümü bakımından önemli bir konuma yerleştirirken aynı zamanda sosyal adaletin tesisi (sosyal sorunun çözümü bakımından) için de adres kılmaktadır.

Bu bağlamda bir ideal kurma çabası içinde olan ve hayat hikayesinden başlayarak bütün ameliyesini (dergi, kitap, makale, konferans, parti ve sohbet halkaları) buna ayıran Sezai Karakoç'un modern çağda üretilen sorunlara ilgisi ve sunduğu çözümler önem kazanmaktadır. Bu çalışmada Karakoç'un iktisada dair görüşleri üzerinde sosyal sorunlara yaklaşımı değerlendirilirken sorunu tanımlama, yaklaşım tarzı ve çözümleri bir arada değerlendirilmeye çalışılacaktır.

İktisat

Karakoç'un iktisadi alana dair görüşleri istihsal ve istihlak, mülkiyet, miras, özel teşebbüs hakkı, faiz, zekât gibi kavramlar çerçevesinde şekillenir.

Karakoç'un iktisadi alana dair görüşlerinde modern iktisadi sisteme dair metodolojik eleştiriler belirleyicidir. Öncelikle iktisadi alanın insan hayatı üzerindeki mutlak belirleyici rolünü reddeder. Bu bağlamda Karakoç için iktisat ya iktisadi alan ameli hikmetin bir yan dalı olarak (Beşer, 2014: 8) genel ahlaka tabi olması gereken bir alandır. Bunun yanında ekonominin insanın yegâne

gayesi ve kıymet ölçüsü olarak sunulması ve hayat gayesi belirlemesine de karşıdır. İktisadın belirleyici rolüne karşı çıkmak İslam ekonomisi üzerine yazanların ortak noktasıdır. Chapra bu hususta şunları ifade eder:

Bazı insanlar öncelikle refahın maddi içeriklerine vurgu yapma eğiliminde olsa da genel eğilim gerçek refahın, insan kişiliğinin maddi olduğu kadar maddi olmayan ve manevi ihtiyaçlarının da tatmin edilmesini gerektirdiği yönündedir. Gelir ve servetteki artış insan kişiliğinin temel maddi ihtiyaçlarını temin etmesine yardımcı olsa da bu artışın kendisi zorunlu olarak tüm maddi olmayan ve manevi ihtiyaçların tatminini karşılamayabilir (Chapra, 2018: 63).

Karakoç, iktisadi alanın tahakkümüne karşı "metaekonomik" (Karakoç, 2018: 166) alan olarak adlandırdığı ve iktisadi alanın sınırlanması gerektiği fikrinden hareket eder. Metaekonomik kavramı parçalı bir insan anlayışı yerine bütüncül bir kavrayıştır. İhtiyaç kavramının daha geniş yorumlanması olan metaekonomik, pazarda satışa sunulan mal ve hizmetlerin yanında manevi ve psikolojik unsurları da içeren ve Karakoç'un düşüncesinde inançtan neşet eden bir kavramdır. Metaekonomik, bu bağlamda iktisadın toplumsal düzenleme, belirleme ve yönlendirme fonksiyonunu kısıtlama iradesidir.

Karakoç, benliğin, milletlerin benliğinin tanımlanmasında iktisadi olanın tahakkümünü reddeder. Karakoç'a göre iktisadi yeterlilik ya da çözüm arayışları pazardaki ilişkilerin ötesine geçemeyecek derecede olmalıdır. İnsanın kimliklenmesi, benliğin dışavurumu pazar ekonomisi üzerinden değil, insanın özüne yönelik olanın serpilmesine imkân verecek, tarih ve toplum unsurunun yönlendirdiği bir kıymet biçme ve yön tayin etme ameliyesi esas alınmalıdır. Tarih, millet olarak inşa sürecini ve sorumluluklarını (İbrahim milleti) belletirken toplum bu vazifenin inşa ve icra alanı olarak insanların birbirleriyle, tabiatla ve mülkle kuracakları ilişkinin zeminidir (Karakoç, 2018: 166-171).

Daha açık ifadeyle Karakoç için iktisadi alan, kendi rasyonalitesine sahip ahlaktan bağımsız bir alan olamaz, olmamalı. İktisadi alan, insanın nihai gayeye ulaşmak (Karakoç, 2013: 16) için gerekli araçların temin edildiği alanlardan biridir ve genel ahlaki kurallar ve amaçlar çerçevesinde işlemesi gereken bir araçtır. Buna mukabil kapitalist düzende iktisadi alan ahlaktan bağımsız, kendi rasyonalitesine sahip ve bu sebeple de ahlaki alanın dışında konumlandırılmıştır (Bilici, 2019: 13-15). Modern piyasanın işleyiş mantığı gereğince aktörlerin kârlarını maksimize gayretleri en temel rasyonel davranış olarak değerlendirilir. Piyasalaşma mantığı her türlü ilişkinin tecime elverişli hale getirilmesine yönelik olduğundan sosyal sorunun da kaynağıdır.

Karakoç'un düşüncesinde haram ve helal ölçüleri iktisadi alanın en temel belirleyenidir. Kazanç'ın temelde emeğe dayandığı bu sistemde faiz doğal ola-

rak meşru olmayan bir kazanç türüne girer. Faiz yasağı zekât uygulamasıyla birlikte sosyal adaletin tesis edilmesini sağlayan araçlardandır. Toplumsal gelir farklılıklarını, dolayısıyla tüketim farklılıklarını azaltmanın aracı olarak zekât, bir çeşit gelir transferi aracıdır. Toplumsal duyarlılık şeklinde inşa edilen iktisadi alan karşılıklı sorumluluk ve diğerkamlığın icra edildiği bir alandır. Lüks ve israf yasağı yaşayış tarzı açısından farklılıkları azaltırken aynı zamanda hırsı da dizginler. Karakoç'un 'tasarruf'a dair düşüncesi mülk yaklaşımının bir açılımı ve aynı zamanda sosyal sorumluk yükleyen bir araçtır. Biriktirilen mülkün, yani paranın kullanılması da ancak toplumsal ihtiyacı karşılamak üzere kullanıldığı oranda meşrudur. Bu anlamda parayı bir işte kullanmayacak şekilde biriktirme, piyasa dışına çıkarma yasaklanmıştır. Başka bir ifadeyle mülk sahibinin yatırım yapmak mecburiyeti vardır ve insanın mülk üzerindeki hakkı toplumsal yarar ilkesiyle sınırlandırılmıştır (Karakoç, 2013: 35-36).

Karakoç'un İslam inancından ve geçmiş Müslüman toplum tecrübelerinden ilhamla çerçevesini çizdiği ekonomik düzen toplumsalın öncelediği bir sistemdir. Bu bağlamda Karakoç'un yaklaşımı ile Gazali (Orman, 2018), İbn Teymiye (İbn Teymiyye, 2001), Kemalpaşazade (Sarı, 2018) gibi klasik dönem İslam alimlerinin yaklaşımıyla benzerlik gösterir. Uygulamadaki bu benzerlik aynı ilkeleri referans almaktan kaynaklanmaktadır. Ancak bu noktada Karakoç'un bu ilkeleri çağın ihtiyaçları çerçevesinden yeniden yorumlaması gerekirdi.

İktisada dair görüşlerinin devamı olarak mülkiyet yaklaşımı önem arz eder. Karakoç mülkiyet dair geliştirdiği yaklaşımda İslam'ı referans almakla birlikte mülkiyet yaklaşımı yine kapitaliz-komünizm karşıtlığında ele alınır. Mülk'ün katmanlarından bahseden Karakoç, birey, toplum ve Allah'ın mülk üzerindeki hakları gözetilir.

"İslam'da … malın üzerinde üç katlı bir mülkiyet vardır. Kişinin, cemiyetin Allah'ın … Her şeyden önce mal Allah'ındır, sonra cemiyetindir, sonra kişinindir. Kişinin arzusunu cemiyet kaideleri, cemiyetin arzularını da ilahi kaideler sınırlar. Bir malı, kişi gerekiyorsa Tanrı yolunda, cemiyet uğrunda harcamaya mecburdur. Müslüman, kendi malında, Allah'ın cemiyetin ve öbür Müslümanların hakkını yerine getirdikten sonra dilediği gibi tasarrufta serbesttir. … İslam'da mal insanın elinde bir fikrin ve inancın gerçekleşme vasıtalarından biridir (Karakoç, 2020: 88).

Allah'ın mülk üzerindeki hakkını teslim etmek ise mülkün toplumsallığını pekiştirmek anlamına gelmektedir. Zira Allah'ın hakkı ancak kullarına ödenmek suretiyle ifa edildiğinden mülkiyetin toplumsal vasfı daha bir önem kazanmaktadır. Mülk edinmenin meşru yollarından birisi kazanç ve emek ise

diğer bir yolu da mirastır. Miras hakkını mülkiyet hakkının devam (Karakoç, 2013: 39) olarak gören Karakoç'a göre miras ve mülkiyet hakkı, bireyi toplum karşısında güçlendiren önemli bir araçtır. "Miras ve mülkiyet hakkı gerekirse toplumu boykot edebileceği bir asgari gücü ona sağlamıştır" (Karakoç, 2013: 35). Ancak kişinin mülk üzerindeki tasarrufu sınırsız değildir ve gerektiği hallerde idare tarafından toplum yararına kısıtlamalar uygulanabilir (Karakoç, 2013: 43). Toplum yararına bu müdahaleyi yapacak olan da tabii ki devlettir. Karakoç'un iktisat ve mülkiyet anlayışının doğal sonucu olarak modern devleti oluşturan dinamiklerin karşısında yer alır. Devlet, burjuva devleti ya da sınıf ve zümre devleti değil, toplumun yararına işleyen bir mekanizmadır. Karakoç'un mülkiyet üzerindeki üç katmanlı sahiplik yaklaşımı doğal olarak fertler arasında daha mütecanis bir birliktelik doğurur.

Emek

Günümüzde insanların çoğu için iktisadi etkinlik emek, çalışmak ile eş değerdir. Bu bakımdan Karakoç'un iktisada dair yaklaşımının devamı ve tamamlayıcısı emek dair ileri sürdükleridir. Karakoç, emeği konumlandırırken en temel kavramları kullanır. Ona göre "Çalışma kutsaldır. Emek kutsaldır" (Karakoç, 2013: 41). Böylece emeğe ulvilik atfedilerek insanın ihtimam göstermesi gereken bir olgu olduğunu söyler. Evvela kişi çalışmak suretiyle bu kutsal alana dahil olur, bir nevi bir adayıştır çalışmak ve işçi de kendini adayandır (Karakoç, 2008: 61-62). Saniyen de ihtimam, saygı gösterilmesi gereken kutsal bir şey olduğunu söylemiş oluyor. Ancak emeğin kutsiyeti kendinden menkul bir şey değildir. Emek hem kazancın yegane meşru kaynağı olması bakımından insanın ihtiyaçlarını gidermesinin aracıdır, hem de manen yükselmesinin aracıdır (Karakoç, 2021b: 53). Şükrün ifası ve sabrın nişanesi olarak telakki edilen çalışma, dirilişe vesiledir. Aksi olan tembellik ise ölüme tekabül eder. Çalışma bağlamında sıkça dile getirilen tevekkül de Karakoç'a göre ancak çalışanın, cehd edenin hakkıdır (Karakoç, 2021b: 53). Karakoç'ta 'alın teri' olarak sembolleşen emek, insanlığın ruha ilişkin ilerleme yolunun destekçisi ve materyalizm karşısında insanın kurtuluş vesilesidir (Karakoç, 2021b: 55-56).

Karakoç her ne kadar geleneksel dönemin kavram setini kullansa da temel ilkeleri esas aldığından, ilkelerin değişen zamana ve şartlara uyum problemi olmayacağı görüşünde. Bu sebeple "Fabrikalar, tapınakların uzantısı, çalışılan sekiz saat, namaz ışığının günün bütün saatlerine yayılışı görülecektir diriliş erlerince*"* (Karakoç, 2021b: 56). Karakoç'un teknik ve medeniyet ortaklığı şeklinde ifade edilebilecek bu yaklaşımında fabrika merkezli üretim örgütlenmesinin mazurları görülmez. Bu anlamda tekniğin muhasebesini yapmadığını söylemek mümkündür.

Sezai Karakoç'un emek kavramı ya da ekonomi üzerine olan yazılarının bir yüzü İslam'ın emek ve iktisat yaklaşımını açıklamaya yönelik olduğu halde öbür yüzü çağdaş ideolojiler, özellikle de Marksizm karşıtlığında ifade bulur. Marksizm'e cevap olarak kaleme alır ekonomi ya da emeğe dair yazılarını. Marksizm'i doğu/batı karşıtlığında ve emperyalizmin bir çeşidi olarak değerlendiren Karakoç için Marksizm, 1850'lerin Avrupa'sında madunların hakkını savunmaya gayret etmiş bir hareket ya da fikir değildir. Daha çok Doğuyu ifsat eden Batılı emperyalizmin başka bir versiyonudur. Marksizm, Sovyetlerdir, Doğu bloğudur, Emperyalizmin kızıla boyanmış rengidir.

Her ne kadar Karakoç, Marksizm ve Kapitalizm dünya görüşlerine eşit şekilde mesafeliyse de Marksizm'in çok sesli emek / işçi söylemi Karakoç'un dikkatini ve itirazlarını daha çok bu kaynağa yöneltmesine sebebiyet vermiştir. Eğer kapitalizme yönelik olan eleştirinin dozu daha cılız görünüyorsa, bu Karakoç'un Kapitalizmi daha tercihe şayan bulduğundan ya da ehven-i şer gördüğünden değil, bilakis Diriliş nesli için daha az tehlike arz ettiğindendir. Ayrıca hali hazırda icra edilen bir düzenin eksik ve aksayan yönlerini tecrübe eden insanlar için Kapitalizm bir alternatif olmaktan çıkmıştır. Kapitalizmi bir esaret sistemi (Karakoç, 2004: 31-32) olarak nitelendiren Karakoç'un azmi sarf edilen emeğin heba olmaması yönündedir. Karakoç'un Marksizm eleştirisi bir zorba düzenden kurtulmaya azmeden insanlığın başka bir zorbalığın tuzaklarına düşmesi tehlikesine karşı müteyakkız olmaya çağrıdır. Karakoç'a göre Komünizm insanın kurtuluşu değil esaretidir (Karakoç, 2004: 31-32). Ayrıca Komünizm'in hümanist olmadığını savunan Karakoç, Komünizm'in göre "İnsan ona göre sadece insan değildir; "fabrikadaki insan"dır; makinanın yanında olmaksızın, tek başına insan insan değildir" (Karakoç, 1975: 128-129) iddiasını ileri sürer. Bu sebeple artı değer gaspı, emek sömürüsü batılı işçi için söz konusu değildir. Bilakis bir bütün olarak Batı, sair coğrafyaları sömürmektedir ve Batılı işçi sınıfı da bundan payını yüksek ücretler olarak almaktadır (Karakoç, 1975: 127).

Her ne kadar Karakoç, Marx'ın emek-değer yaklaşımını konu edinse de ilgilendiği 19.yy Avrupası değil ve cevap ürettiği de Marks değildir. Muhatap aldığı 1970'lerin Türkiye'sinden yazan biri olarak dünya düzeninin ıstırap dolu halini daha da katmerleştiren ve sömürüyü devrim perdesiyle gölgeleyen Marksizm'dir. "Aslında Marksizm, … belki Avrupa'nın, Asya ve Afrika'dan getirdiği değerlerin, yağmanın paylaşılması kavgasında işçi sınıfı adına koparılan bir şamatadan başka bir şey değildir"(Karakoç, 1975: 127).

Karakoç'un Marksizm'e ya da solculuğa mesafeli duruşunun Türkiye'nin toplumsal yapısındaki gerçekliğe tekabül eden bir yanı vardır. Türkiye'de ve Batıda sağ ve sol kavramlarını karşılaştıran Karakoç, Avrupa'da sağ-

sol ayrımının tekabül ettiği bir iktisadi altyapı olduğunu, bu açıdan Batı'da sağcılık ve solculuğun bir sınıf meselesi olarak ortaya çıktığını ve bu şekilde devam ettiğini söyler (Karakoç, 1975: 115). Buna mukabil Türkiye'de vaziyet bunun tam tersidir. Türkiye'nin solcusu, imkanları bol entelektüel bir toplumsal zeminden gelmektedir. Toplumun bu elit kesimi için solculuk sadece bir entelektüel faaliyettir, bir hayat-memat, yoksulluk ve açlık meselesi değildir, en azında kendileri için;

"… bizdeki sağcı ve solcu ayrımının asıl faktörü ekonomik değil, ruhidir. Ekonomik iddia ve görüş, bu psikolojinin tabii sonucu olur. Solcu, iktisaden iyi pozisyonda olduğu halde, ruhça dindarlığa karşı olduğu için sosyalist olur. … Türkiye'de sağcıyı solcudan ayıran inançlı olmak, inkârcı olmak, sabırlı olmak, sabırsız olmak, yerli kültürcü olmak, yabancı kültürcü olmak gibi ruh farkıdır" (Karakoç, 1975: 116).

Bununla birlikte Karakoç'un emek yaklaşımında bir bütünlük olduğunu söylemek mümkün değildir ya da emek yaklaşımında politik/ ideolojik unsurun eksikliği hissedilir. Karakoç'un emek-değer teorisine dair açıklamalarını buna örnek göstermek mümkündür. Marks'ın artı değer kavramına yaklaşımını değerlendiren Karakoç, artı değerin kaynağının sadece "maliyet, fiyat, ücret" olamayacağını aynı zamanda "ihtiyaç" gibi psikolojik etmenlerin de artı değerin kaynağı olabileceğini söyleyen marjinal teori üzerinden Marksizm'i eleştirir (Karakoç, 1975: 127).

Bu yaklaşımıyla Karakoç'un İktisadı politik bir okumaya tabi tutmadığını söylemek mümkündür. Artı değerin kaynağı, yukarda belirtildiği üzere, piyasada fiyat ya da ücretin oluşumunu psikolojik etmenlere bağlayan marjinalist teoriye sarılır. Oysa emek-değer teorisi Kapitalizmi kemiren bir kurttur ve Marjinalist yaklaşım bu kurdu yok etmeye çalışan bir ecza olarak da yorumlanabilirdi. Emek-değer yaklaşımı mülkün toplumsallığına vurgu yapar ve bölüşümde adalet talebine kaynaklık eder. Bu bakımdan Karakoç'un mülk yaklaşımı ile paralellik arz eder. Ancak Karakoç, bu bağlantıyı kurmak yerine Komünizm karşıtlığını ön plana çıkarır (Karakoç, 1975: 126-127). Oysa Karakoç'un ileri sürdüğü İslam toplumunun ekonomik yapısında kazanç, emeğe dayanır ve emek temel değer kaynağı ve üretim faktörüdür (Karakoç, 2013: 44).

Emeğe dair teorik yaklaşımlarında hakkın ihkakını önemseyen Karakoç, şiirlerinde emekçilerle, madunlarla kurduğu ilişki daha duygusaldır. Açın, hastanın, işsizsin acısını benliğinde hisseder;

Kaç aç varsa hepsi ben

Kaç hasta varsa hepsi ben

Kaç liman önlerinde dönen

İşsiz hamal hepsi ben (Karakoç, 2021a: 109).

Yoksul, madun ve mağdurlar için sızlanmak yerine mücadele eden biridir. Üstelik mağdurun hakkı ile tanrı hakkı bir tutulmaktadır. Yoksul hakkına göz dikmek şirk ve kibir gibi büyük günahlarla bir tutulmuştur;

Kim ki Tanrı'ya dayanmamakta dayanmakta kendine

Yakarız kendisini de kentini de

Kim ki ortak olmuş yoksulun yarı ekmeğine

Kendini bir yerde bulur

Ağzını ekmekle birlikte bir başka yerde

Kim ki Tanrı kullarına bakarsa yukardan

Kartallarca inişimizi görür ansızın yukarlardan (Karakoç, 2021a: 281).

Tanrı'nın hakkı ile Mazlumun ekmeği aynı kıymettedir. Bu anlamda Karakoç'un şiiri bir haykırış, bir isyan olarak belirir (Tuna, 2021). Hızır, melek ve işçiyi bir arada anan Karakoç için işçilik titizlik, hüner, bilgelik ve masumiyet ile aynı anlama geliyor olsa gerek.

Hızır Hızır, işçi demek

Meleğe öykünen demek" (Karakoç, 2021a: 185).

Adalet

Karakoç'un iktisat ve emeğe dair görüşlerinin aktığı mecra adalet kavramıdır. Adalet, günümüz siyaset düşüncesinin temel kavramlarından olmakla birlikte geçmiş dönem adalet yaklaşımlarıyla aralarında önemli bir fark vardır. Bu da adalete kaynaklık eden ahlak anlayışıyla alakalıdır (Bilici, 2019). Günümüzde adalet tartışmaları en çok gelir bölüşümü ve eşitsizlik (Barry, 2017) bağlamında emek ve sermaye karşıtlığında ifade bulmakta ve daha çok 'sosyal adalet' şeklinde ifade edilmektedir (Çebi, 2012).

Karakoç'un emek ve iktisat bağlamında dile getirdiği görüşlerin asıl mecrası da adalet kavramında neticelenir. Bu anlamda adalet hem hareket noktası hem de gayedir. Karakoç'un düşünce mirasında ortaya çıkan bu yaklaşımın kökenleri İslam siyaset düşüncesinde '*adalet dairesi'* (Kömbe, 2013) şeklinde ifade bulmuştur. Adalet dairesi ise daha temelde '*ahlak dairesi*'nin bir parçası ve tamamlayıcısıdır (Dinçer, 2019: 48-50).

İktisadi sistemin temel sorularından olan üretim ve bölüşüm ilişkileri sosyal sorunun ortaya çıktığı bir alandır. Bölüşüm ilişkileri ise modern ekonomik düzenin aktörlerinden emek ve sermayenin üretim süreci sonunda elde edeceği payı belirler. Sosyal adalet de aktörlerden bir ya da bazılarının toplumun geneli aleyhine hareket etmesi suretiyle bozulan toplumsal ahengin dengeye getirilmesini ifade eder. Sosyal sorunun kaynağı olan bölüşüm sürecinde ahlaki davranma şartı, sorunun ortaya çıkmasını engeller. Bu bakımdan önleyici bir tedbir olarak düşünülebilir.

İktisadi düzen ve emeğe dair ileri sürdüğü görüşlerle Karakoç, sosyal adaletin tesis edilmesini amaçlar. Ancak Karakoç'ta adalet kavramı sadece bölüşüm hususunu değil hayatın bütün alanlarını kapsadığı gibi tanrı-insan ilişkisini de içerir. Karakoç'un iktisat ve emek yaklaşımı inanç ve ahlakın kaynaklık ettiği, tanrı-insan, insan-insan ve insan-tabiat ilişkilerini de içkin olan bir adalet düzenidir. İnancın vazettiği ahlak nizamı tabiat düzeninde ve toplumda adaleti gerektirdiği gibi adaletli davranmanın da şartıdır. Zira inanç kaynaklı ahiret ve hesap verme bilinci ahlaki davranış ve adil tutumun gerekçesi ve destekleyicisidir. İktisadi alan ise inancın sınanma alanı olarak belirir.

Karakoç için adalet ilahi buyrukla eştir ve tanrının rızasını kazanmaya yöneliktir. İsmet Özel'in şu dizesi Karakoç'un adalet yaklaşımını en özlü şekilde tasvir eder;

Yer etmedi adalet duygusu
içimde benim
çünkü ben
ömrümce adle boyun eğdim (Sebeb-i Telif) (Özel, 2004: 14-16).

Netice olarak Karakoç'un en başta hayata karşı tutunduğu tavır, parti tecrübesi, yazıları ve şiirleri göz önünde bulundurulduğunda bütün gayesi ve çabasının toplumsal sorun merkezli olduğunu söylemek mümkündür (Mengüşoğlu, 2017). İktisadi düzen ve emeğe dair yaklaşımlarının da adaletin tesisine yönelik olduğu kolayca fark edilir. Ancak Karakoç'un adalet yaklaşımı iktisat ve mülkiyete dair görüşlerinde olduğu gibi çok katmanlıdır ve insanın nihai gayesine müteveccihtir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Karakoç'un iktisat, emek, adalet bağlamında ortaya koyduğu toplumsal yapının asıl unsuru "insan" kavramıdır. İnsan olmak ise Allah'a kul olmakla eş tutulmuştur. İnsan denilen varlık evvela iyiye, doğruya güzele yandaş olmalıdır

(Karakoç, 2009: 16) diyen Karakoç için iyilik, doğruluk ve güzellik de ilahi kaynaklıdır.

İnsanlığın kurtuluşu ise Tanrı'dan başkası önünde eğilmeyen soylu ruhların çoğalmasıyla mümkündür. Yasaya, kanuna değil, faydacı ya da eşitlikçi ahlaka değil, sadece İlahi mesaja davettir Karakoç için zulmü ortadan kaldıracak ve adaleti tesis edecek unsur. Zira insan için kurtuluş, tanrıya imandan neşet etmiş bir ahlak düzeni bağlamında mümkündür (Karakoç, 2009: 17).

Karakoç'u bugünün insanı için anlaşılır kılacak bakış açısı, Karakoç'un fikir dünyasının inşasında önemli bir amil olan Kur'an ve sünnete yaklaşımla mümkündür. Günümüz zihin yapısı için pek anlaşılır olmasa da Karakoç'un çağrısı bütünüyle farklı bir iktisadi ve sosyal düzen çağrısıdır. Dolayısıyla sorunun tanımlanması ve mücadele yöntemleri de farklı olacaktır. Mülke emanet olarak bakan, gücün (sermaye ve grup) temerküzüne müsaade etmeyen bir bakış açısıdır. Bu açıdan Karakoç'un savunduğu düzen eklenmeye müsait değildir, ancak müstakilen var olabilecek bir sosyal düzendir.

Bununla birlikte, Karakoç'un vazettiği ahlak anlayışı bireysel bir ahlak anlayışıdır. Burada çağrı kişileredir. Her ne kadar ahlakiliği toplumsal sorumluluk olarak görse de bu noktada asıl sorumluluk bireyleredir. Ancak ahlakiliğin öznesi olan birey için modern toplumlarda ahlaki davranışta bulunma imkânı daralmıştır. Zira toplumsal örgütlenmenin özellikle iktisadi veçhesi bireylerin ahlaki davranış sergileme kapasitesi üzerinde önemli derecede etkilidir. Oysa Karakoç bu noktada bireyleri esas alır ve ahlaki davranışı imkân dahiline sokacak maddi koşulları dikkatte almadan onları ahlaki davranışa çağırır.

Mazlumların Sezai beyce ağladığı, masumların Sezai beyce üzüldüğü bu çağda (Tuna, 2021) Sezai Karakoç'un madunları, mazlumları ve emekçileri görmezden geldiği ya da bu minvalde fikir irad etmediği iddiası fazlaca iddialı ve bir o kadar da Karakoç'u almamaktan kaynaklanır. Karakoç, mazlumların, madunların, ezilmişlerin acısına bir anlam kattı. Acıyı, ezilmişliği ve sömürüyü Müslümanların şahsiyetinde Doğu-Batı karşıtlığında hak arayışı ve zalime karşı başkaldırı olarak politikleştirdi.

Karakoç'un toplumsal sorunlara üstünkörü değindiği ya da sosyal sorunları çağın kavrayışı içinde okuyamadığı ve en önemlisi de madunları görmediği şeklinde çeşitli eleştirilerin (Gökalp, 2012) bir çeşit eksik okuma ya da farklı öncüllerden hareket etmekten kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte toplumun karşıt kesimlerine İslam'ın temel prensipleri üzerinden yaklaşan ve her ikisine de eşit mesafede kalmaya özen gösteren Karakoç'un "Ne Sermayenin, ne emeğin" (Karakoç, 1975) şeklinde ifade bulan yaklaşımı günümüz sosyal sorunlarını çözümü için yeterli olduğu söylenemez.

Karakoç'un tasarladığı iktisadi düzen, ahlaki değerlere sahip bir toplumsal vasatta mümkün olan bir durumdur. Karakoç'un uğraşısı ahlaki normlara (İslam ahlakı) sahip bir toplumsal düzenin inşasına (diriliş nesli) yöneliktir. Bu sebeple de inanca, ibadete, ahlaka ve toplumsala dair olan şeyler bir arada işlenmektedir. Karakoç'un çabası ahlaki bir toplum meydana getirmeye yöneliktir. Eğer ahlaki inşa süreci tamamlanırsa iktisadi ve toplumsal sorunlar da çözüme kavuşabilir. Ancak Karakoç'un idealden yola çıkarak ulaşmaya çalıştığı durumun önünde pek çok engel bulunmaktadır. Öncelikle ahlakiliğin maddi koşullarını göz ardı ettiğini söyleyebiliriz. Özellikle güvencesiz şartlarda çalışan ve bir mesleğe sahip olmayan sayısız insan için ortaya çıkan gelecek kaygısı ve ekonomik güvencesizliğin ahlaki boşluk doğuracağı açıktır (Standing, 2015: 43-47). Karakoç, iktisadi şartların doğuracağı ahlaki boşluğu hesaba katmaz.

Oysa inanç ve ahlakiliğe çağrı, gerekli şartların hazırlanmasını da gerektirir. Cihadın gayesine yönelik açıklamalarda görüldüğü üzere cihad, öncelikle insan ile Allah arasına girmiş zorbaları ortadan kaldırmaya yöneliktir (Kutub, 1980: 50-51). Bir anlamda mevcut politik ve iktisadi düzenin insanlar üzerinde kurduğu baskı ortadan kaldırılmadan yapılan çağrı pek de gerçekçi olmaz ve gerçekleşme imkânı da bulamaz. Bu anlamda Karakoç'un çağrısı zorunlu olarak siyasi örgütleme gerektirir. Ancak Karakoç'un bu noktada daha yumuşak davrandığını söylemek mümkündür.

Karakoç'un öngördüğü iktisadi düzende temel ilkeler ileri sürülür. Faiz yasağı, zekât, infak gibi uygulamaları kapsayan bu yaklaşımda üretim örgütlenmesine dair ipuçları bulunmaz. Örneğin Gökalp'in tesanütçü korporatizm modeli ya da zanaat üretimine dayanan küçük ölçekli üretim modeli veya fabrika düzenine dair açılımlar yer almaz. Aynı zamanda ücretli çalışmanın mahiyetine dair de bir açıklama yoktur. Oysa üretim örgütlenmesi ile toplumsal yapı arasında kopmaz bir ilişki olduğunu aşikardır. '*Fabrika düzeni*'nin Müslüman toplumda doğuracağı sonuçları irdelemez. Bunları birer araç olarak değerlendirir ve hakim prensipler çerçevesinde farklı sonuçlar doğuracağını öngörür. Oysa fabrika düzeni kitlesel, üretim, kitlesel istihdam ve kitlesel tüketimi zorunlu olarak beraberinde getirir. Sermaye ve modern şirketin mantığı ise sürekli kâr etme üzerine kurulmuştur (Dardot ve Laval, 2012). Nostaljik idealist bir yaklaşımla iktisadi düzen fikrini inşa eden Karakoç için emek, ücretli çalışmanın sorunlarına da eğilmez. Bununla birlikte sistemin doğurduğu acıların ıstırabını iliklerinde hisseder.

Karakoç'un önerileri İslam'ın bir sistem olarak mevcut olduğu bir toplum için geçerlidir. Bu sebeple de klasik dönem yaklaşımlarıyla oldukça ortak

yanları vardır. Ancak Sezai Karakoç kapitalizmden ya da cari düzenden kurtuluş önerisi veya programı sunmaz. Oysa olağanüstü şartlar fıkhının işletilmesi icap ettiği bir dönemde yazıyordu. İslam toplumunu Batılı toplumlarla veya İslam ekonomik ve toplumsal düzenini çağdaş ideolojilerle mukayesesi ise İslam'ın daha tercihe şayan olduğunun makul gerekçeleri bakımından önemlidir. Oysa rakip sistemlerin cari düzenleri insanlara tercih hakkı bırakmıyor. Bu açıdan Karakoç'un yaklaşımının Müslümanların zihinlerini bir asırdan fazla süredir meşgul eden, 'Kur'an'dan ilhamla İslam'ı asrın idrakine söyletme' (Mehmed Akif, 2021: 783) arayışına bir çare olarak görmek de pek mümkün değildir.

Karakoç, ilkelerden hareketle ve geçmiş tecrübeler ışığında tercih edilmesi halinde gelecek toplumunun düzenini tasvir etmeye çalışmaktadır. Bu bakımdan Karakoç'un ekonomi yazıları hedeflenen topluma ulaştıracak bir *program* değildir (en azında ekonomi bağlamındaki yazıları çerçevesinde düşündüğümüzde). Karakoç'un tecrübesi, dergi çalışmaları, kitap, konferans ve parti çalışmaları, bu ideal topluma ulaşmak için birer araç ve bu bakımdan bir program (Kirenci, 2021: 85-169) olarak değerlendirmek mümkündür.

Bununla birlikte Karakoç'u çıkışını anlamlı kılan, özellikle Türkiye için uzun bir fetret döneminde sonra İslam, iktisat, adalet ve emek mevzularını bir arada kullanma cesareti ve özgünlüğüdür. Karakoç'un çağdaş meselelere Kur'an'dan hareketle bir çözüm arama çabası Müslümanların da çağın sorunlarına çözüm üretebilme özgüveni göstermesi açısından önemlidir. Bu yaklaşımıyla Karakoç Türkiye özelinde anlamlı bir örneklik göstermiştir. Bütün bunlar Karakoç'un bir anlamda başlattığı bir vazifenin daha ileriye taşınması çabasında olanlar için Kur'ani referans çerçevesinde kalmanın önemini anlatması bakımından önemlidir.

Karakoç'u anlamak bir miktar emek ister, en azında 'taşların kalp atışını duyacak' (Karakoç, 2021a: 184) kadar emek. Ancak taşların hatıra yazılamayacak kadar karardığı (Karakoç, 2021a: 176) bir çağda şüphesiz bu zor olacaktır. Karakoç'un duruşu onurlu ve uzun bir susuştur.

KAYNAKÇA

Arendt, H. (1981). Vita Activa oder vom tätigen Leben. München: Piper Verlag.

Barry, B. (2017). Sosyal Adalet Neden Önemlidir. (E. Kılıç, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.

Baş, M. K. (2005). Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar. (Doktora Tezi). https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/28127/2130.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden erişildi.

Beşer, A. H. (2014). Ahlakta İktisat: Ahlâk-ı Alâî'de İktisadi Meseleler. Turkish Journal of Business Ethics, 7(1), 5-33. doi:10.12711/tjbe.2014.7.1.0137

Bilici, M. V. (2019). Toplumsal Değişim Bağlamında Modernlik ve Ahlak: Duyguculuk. Toplumsal Değişim, (1), 5-24.

Castel, R. (2017). Ücretli Çalışmanın Tarihçesi Sosyal Sorunun Dönüşümü (1. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Chapra, M. U. (2018). İslam iktisadında ahlak ve adalet. İSİFAM Yayınları, 212.

Çebi, S. S. (2012). Sosyal Adalet—Tarihsel ve Kuramsal bir Bakış (1. bs.). İstanbul: XII Levha Yayınları.

Dahrendorf, R. (1983). Wenn der Arbeitsgesellschaft die Arbeit ausgeht. Krise der Arbeitsgesellschaft?: Verhandlungen des 21. Deutschen Soziologentages in Bamberg 1982 içinde . Frankfurt a. M.: Campus.

Dardot, P. ve Laval, C. (2012). Dünyanın Yeni Aklı, Neoliberal Toplum Üzerine Deneme. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Dinçer, Ö. (2019). Siyasetnameleri Yeniden Okumak Bir Yönetim Bilimci Gözüyle Geleneksel Siyasi Düşünce (2. bs.). İstanbul: Klasik Yayınları.

Gökalp, S. (2012). Sezai Karakoç'un Ezilenlerle İlişkisi • Emek ve Adalet Platformu. Emek ve Adalet Platformu. 24 Ocak 2022 tarihinde https://www.emekveadalet.org/islam-iktisadi/sezai-karakocun-ezilenlerle-iliskisi/ adresinden erişildi.

İbn Teymiyye, T. (2001). Bir İslam Kurumu Olarak Hisbe. (V. Akyüz, Çev.). İstanbul: İnsan Yayınları.

Karakoç, S. (1975). Farklar (2. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2004). Düşünceler—1/ Kavramlar (4. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). İnsanlığın Dirilişi (7. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2009). Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). Düşünceler—2 / Kurumlar (3. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü (13. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2018). Dirilişin Çevresinde. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2020). İslam (21. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021a). Gün Doğmadan (29. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021b). Diriliş Muştusu (18. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kirenci, M. (2021). Sabah Yıldızı (1. bs.). İstanbul: Büyüyenay.

Koçak, A. (2016). Sezai Karakoç'un Fikrî Yazılarında Doğu ve Batı Medeniyeti Tasavvuru. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (5), 51-63.

Kömbe, İ. (2013). Dünya Düzeninin Temelleri: Adalet Dairesi Literatürüne Giriş. Divan: Disiplinler arası Çalışmalar Dergisi, (35), 139-198.

Kutub, S. (1980). Yoldaki İşaretler (1. bs.). İstanbul: Hicret Yayınları.

Mehmed Akif. (2021). Safahat. (Turinay, Ed.) (1. bs., C. 1-1). Ankara: TBMM.

Mengüşoğlu, M. Ö. (2017). "Felsefe Sıfır Din Bir'di " Sezai Karakoç. Okur Kitaplığı.

Okumuş, E. (2022). Sezai Karakoç, İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü. Journal of Islamic Economics, 2(1), 106-115.

Onart, E. (1973). Bir Şairin Düzyazıları. Yeni Sanat, 1(1), 12-17.

Orman, S. (2018). Gazâlî, Adalet ve Sosyal Adalet (1. bs.). İstanbul: İktisat Yayınları.

Özel, İ. (2004). "Sebeb-i Telif", Bir Yusuf Masalı. İstanbul: Şule Yayınları.

Sarı, H. (2018). Kemalpaşazade'nin "fi'l-Hassi 'ala's-Sa'yi ve'l-Men'i 'ani'l-Betâle" Adlı Risalesi Çerçevesinde İslam Emek Tasavvuru Üzerine Bir Deneme. İş Ahlakı Dergisi, 11(2), 377-390. doi:10.12711/tjbe.2018.11.2.0102

Standing, G. (2015). Prekarya—Yeni Tehlikeli Sınıf (2. bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Standing, G. (2020). Temel Gelir. İstanbul: Tellekt Yayınları.

Tuna, F. (2021). Sezai Karakoç; Göğümüzdeki Eleğimsağmamız. Türkiye Yazarlar Birliği. 11 Mayıs 2022 tarihinde https://www.tyb.org.tr/sezai-karakoc-gogumuzdeki-elegimsagmamiz-21544yy.htm adresinden erişildi.

EL-MEDİNETÜ'L-FAZILA KAVRAMININ SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNDEKİ YERİ: İDEAL TOPLUM-İDEAL İNSAN

Hasan OCAK[*]

GİRİŞ

Sezai Karakoç eserleriyle ülkemizin yakın tarihinde toplumun önemli bir kesimi üzerinde yönlendirici etkide bulunmuş önemli bir düşünce insanıdır. Öncelikle şair olarak bilinmesine rağmen farklı alanlardaki düşünce ve yazılarıyla kendine özgü bir fikir ve anlam dünyası kuran Karakoç, içinde bulunduğu dönemin düşünce yapısından büsbütün kopuk olmamakla beraber, birçok açıdan ondan ayrılan özgün bir bakış açısına sahiptir. Bu bakış açısı, kurulmakta olan yenidünya düzeni ve bu düzen içerisinde Müslüman toplumların konumunu yorumlamada daha belirgin biçimde kendini göstermektedir.

Karakoç'un çalışmalarında denemeden düşünceye, hikâyeden şiire kadar uzanan geniş bir entelektüel birikim ve çeşitlilik söz konusudur. Karakoç'un dünya sistemine ilişkin algısı ve önerdiği kurgu bu anlamda tarihi derinliği olan ve aktüel stratejik konumu gözeten tarihi-sosyolojik bir çözümlemedir. O, Modern dönemin ulus-devlet ideolojisinin şekillendirdiği kavramsal çerçeveye itibar etmeyerek, önceliği İslam medeniyetinin bütün unsurları ve kurumlarıyla yeniden inşasına verir ve bu düşünceyi sürekli gündemde tutmaya çalışır.

Karakoç, İslam dünyasına karşı topyekûn bir savaş yürütüldüğünü, buna karşı sadece inanç, siyasal, askeri, iktisadi vb. alanlarda karşı koymanın mümkün olmadığını buna ancak medeniyet çerçevesinden bütüncül olarak cevap verilebileceğini belirtir. Karakoç'a göre Müslümanları sadece namaz kılmakla, oruç tutmakla ve kötülüklerden kaçınmakla sınırlayan bir zihniyetin amacı, Müslümanları oyalamaktan başka bir şey olamaz. Çünkü bu ibadet ve eylemlerin gerçekleşmesini mümkün kılmak için de öncelikle bir ideal oluşturmak, şuur kazanmak ve uygun bir mekân hazırlamak gerekir. Sezai Karakoç, köklerine yabancı olmayan, Doğu'yu bilip okuduğu gibi Batı'yı da bilen; birçok Batılı yazarı, filozofu tahlil eden bir düşünce birikimine sahiptir. Kısacası o,

[*] Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Ve Din Bilimleri Bölümü, hasan.ocak@igdir.edu.tr, 0000-0003-2895-8176

Doğu'nun mistisizmini, Batı'nın biçemini ve her ikisinin bilgisini içselleştirip yaşadığı dünyanın yorumuyla yeniden ortaya koymuştur (Akın, 2003: 577). Bu yönüyle bakıldığında, ilk İslam filozofu olarak kabul edilen Farabi'nin medeniyet tasavvuru etrafındaki düşünceleriyle Karakoç'un düşünceleri arasında bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmanın amacı da bu ilişkiyi ortaya koymaya çalışmaktır.

FARABİ'DE TOPLUM VE MEDENİYET TASAVVURU

İslam dünyasında felsefenin gerçek kurucusu olarak kabul edilen Farabi, aynı zamanda bu kültürün yetiştirdiği ilk ve en büyük siyaset felsefecisidir. Felsefi sisteminin bütününde olduğu gibi, ahlak ve siyasete ilişkin görüşlerinde de teleolojik bir anlayışa sahip olan filozofun düşüncesine göre her varlık, kendi şartları içerisinde bir amacı gerçekleştirmek; içinde bulunduğu varlık düzeyine göre, ulaşabileceği en son yetkinliğe erişmek için var olmuştur. Farabi, diğer Orta çağ filozofları gibi, eudaimonist (mutlulukçu) ahlak geleneğini izleyerek, bu yetkinliğin insana özgü olanını mutluluk olarak adlandırmaktadır. Eudaimonist ahlak anlayışında mutluluk her insanın ulaşmak istediği nihai amacı oluşturmaktadır. Mutluluğa ulaşmanın yolunu münzevi hayatta görmeyen Farabi, onu insanların arasında, toplumun içinde aramaktadır (Aydın, 2000: 11). Fakat pek çok insanın bir arada, birlikte mutlu olabilmeleri için birtakım kurallar gerekmektedir. Bu kuralların nasıl ve kimin tarafından konacağı ise siyaset ilminin işidir.

Siyaset ilmi insana gerçek mutluluğu gösterir. Farabi, fiiller ve hayat tarzları arasında ayrım yaparak, gerçek mutluluğu kazandıracak fiillerin, iyi/güzel davranışlar ve erdemler olduğunu; onlardan başkalarının ise kötü/çirkin davranışlar ve kusurlar olduğunu; erdemli fiiller ve hayat tarzlarının ise şehirler ve milletler arasında bir tertip üzere dağıtılmış olması ve ortak olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini bildirir. Bütün bunların ancak bir önderle mümkün olduğunu savunan Farabi, bu fiiller ve hayat tarzlarının, özellikle yetiler ve huyların şehirlerde ve milletler arasında ancak onunla gerçekleşebileceğini, önderliğin ise bütün bunları ortadan kalkmamaları için korumaya çalıştığını gösterir. Yine bu ilim, önderliğin ancak özel bir meslek ve yetenek meselesi olduğunu, insanlar arasında düzeni temin ile onlar arasında koruma altına alınan şeylerin korunmasına ilişkin fiillerin kaynağının bu meslek ve uzmanlık olduğunu da açıklar. Bu meslek; hükümdarlık, devlet veya insanlar ona ne ad veriyorsa işte odur. Siyaset de bu mesleğin fiilidir (Arslan, 1999: 92-93). İnsanlar mutluluğu nasıl elde edeceklerini siyaset sayesinde öğrenirler. İnsanları

mutluluğa ulaştıracak siyasetin uygulandığı yer ise Faziletli Şehir (el-Medînetü'l-Fâzıla)'dir.

Farabi'ye göre her erdemli toplumun kurucusu ve kanun koyucusu durumunda bulunan bir ilk başkanı (el-Reis el-Evvel) vardır. İlk Başkan, toplumun yönetimi yanında eğitiminden de sorumlu olan kişidir. O, bu sorumluluğunu sahip olduğu iki üstün nitelikle, peygamber ve filozof olmakla yerine getirir. İlk Başkan, bir taraftan maddi alana ilişkin bütün sınırları aşıp metafizik âleme uzanırken, diğer taraftan metafizik âlemden inip yeryüzünü düzenlemekte ve yönetmektedir. O, tüm faaliyetlerini Tanrı'dan almış olduğu vahiy doğrultusunda gerçekleştirir (Arslan, 1999: 106-107). Farabi'ye göre mükemmel bir başkanda hem nazari aklın hem de hayal gücünün mükemmel olması gerekir. Bu yüzden Farabi, siyaset felsefesinin ve devletin en üst noktasında başkanı, peygamberi ve filozofu birleştirir. Felsefe olmadan devlet başkanı mutluluğun ne olduğunu kavrayamaz, hayal gücü olmadan da mutluluğun ikamesi için şart olan kanun yapma ve dolayısıyla siyasi bir çerçeve ortaya koyma imkânını bulamaz. Siyaset olmadığı zaman ise mutluluk başkalarına öğretilemez. Teorik olarak mutluluğun ne olduğunu bilen insanın, onun elde edilmesini sağlayan fiilleri de yapması gerekir. Buna ek olarak, başkalarının mutluluğuyla ilgilenmek de onun görevidir. Farabi, mutluluğun elde edilebilmesi için filozofluğu ve devlet başkanlığını tek bir insanda toplar. Ona göre *filozof, en yüksek yönetici, hükümdar, kanun koyucu* ve *imam* terimlerinin hepsi aynı anlama gelmektedir (Arslan, 1999: 93). Böylece ilahi olan şey siyaset kanalıyla elde edilir. Fa'al Akıl sayesinde maddi dünya ile ilahi âlem birbirine bağlanır. Filozof-İmam ise insanın ilahi âlemle temas kurmasını sağlar ve böylelikle kâinattaki bütünlüğe ulaşılmış olur.

Faziletli şehrin yöneticisi olan İlk Başkan gerçek hükümdardır ve şu özelliklere sahiptir:

1- Hikmet
2- Tam pratik hikmet
3- Bedeninde savaşa engel bir kusur olmaması
4- Bizzat savaşa (cihat) katılma gücü
5- İyi hayal ettirme gücü
6- İkna gücü

Farabi'ye göre, kendisinde bu özellikleri bulunduran bir insan, tüm insanlık için örnek olabilecek bir insandır. Dahası, tüm fiillerinde ve tavırlarında kendisine uyulması gereken, sözleri ve tavsiyeleri kabul edilecek yegâne insandır (Yasin, 1399: 50).

Bu insan, bir başka insanın denetim ve yönetimi altına girmesi mümkün olmayan kişidir. Onun muhayyile kuvveti, daha önce belirttiğimiz gibi, tabiatı gereği mükemmelliğin son haddine varmış ve böylece gerek uykuda, gerekse uyanık iken Faal Akılla ittisal etmiştir (Arslan, 1999: 105). O, ilim ve marifeti gerçek anlamda elde etmiş olup, hiçbir şeyde kendisine yol gösterecek bir insana ihtiyaç duymaz. Yapmak zorunda kaldığı işlerin her birini iyice anlayabilecek güçtedir. O, öğrettiği her şeye başkalarını en iyi şekilde yönlendirecek, mutluluğa giden bütün işleri belirleyecek, tanımlayacak ve değerlendirecek güce de sahiptir. Yaratılış itibariyle büyük yetkinliklere sahip olan bu kişi, Fa'al Akıl'la bağlantı kurma işini önce edilgen aklı, sonra da kazanılmış aklı (müstefad) elde etmesiyle başarır.

Böyle bir kişi gerçekte hükümdar olup, vahiy almış olduğu doğrudur. Çünkü insana ancak bu mertebeye ulaşınca, yani Fa'al Akıl'la kendisi arasında hiçbir aracı kalmadığı zaman vahiy gelir. Böyle bir insanın başkanlığı, İlk Başkan'lık (el-Reis el-Evvel) olup, diğer insani başkanlıklar ondan sonra gelir ve kaynağını ondan alır (Farabi, 1980: 44-45).

Görüldüğü üzere Farabi'nin tek-merkezli devlet modeli, onun Tanrı-merkezli evren anlayışının doğal bir uzantısıdır. İlahi kanunlar doğrultusunda kurulan ve yönetilen erdemli toplum, yeryüzünde bir Tanrı devleti görünümüne sahiptir. Orada en yüce amaç, bu dünyanın gelip geçiciliğinden kurtulmak, maddi olana sırt çevirip ilahi olanla ilişki kurmak ve bu ilişkinin sonsuzluğunu yaşamaktır. Bu kutsal ilişkinin gerçekleşmesinde en önemli görev, bu kutsal ilişkiyi her zaman yaşama imkânına sahip olan İlk Başkan'a düşmektedir. İlk Başkan, bir taraftan maddi alana ilişkin sınırları aşıp öteki âlemde yaşarken, diğer taraftan da bu ilişkiden sıyrılarak, aşağılara inmekte, ama yine bu ilişkinin amaçlarına uygun bir doğrultuda yeryüzünü düzenlemekte ve yönetmektedir. İlk Başkan'ın, bir başka deyişle peygamberin asıl işlevi ve salt ruhani varlıklar üzerindeki ayrıcalığı da herhalde onun bu inişinde yatmaktadır.

İlk Başkan'ın özelliklerini sayarken, Farabi aslında bir yerde peygamberin özelliklerini saymaktadır (Arslan, 1999: 108). Filozofa ancak İlk Başkan'ın olmadığı yerde görev veren Farabi (Arslan, 1999: 109), böylelikle her ikisinin de yerini ayrı ayrı belirlemektedir. Buradan, onun peygamberleri filozoftan daha üstün bir mertebeye yerleştirdiği sonucu çıkmaktadır. Farabi'nin açıkça söylemediği bir husus vardır ki, o da peygamber kelimesiyle kimi kastettiğidir.

İlk Başkan'ın Fa'al Akıl'la birleştiğini (ittisal) söyleyen Farabi, bu birleşmeyi aynı zamanda vahiy olarak da isimlendirir fakat vahiy alan bu kişinin adını vermez. Bu durum onun siyasetle ilgili başlıca eserlerinde göze çarpar. Ancak Farabi bir eserinde İlk Başkan'a vahiy meleği Cebrail'in vahiy getirdi-

ğini söyler.[6] Yani Farabi Fa'al Akıl ile Cebrail'i özdeşleştirirken, aslında İlk Başkan'dan kastının da Hz. Muhammed (sav) olduğunu ima etmektedir. Nitekim bu konuda araştırma yapan pek çok düşünür de bunu tasdik etmektedir. Farabi'nin nazarında Hz. Muhammed (sav), gerçeği sadece tahayyül edebilen bir kişi değildir. Onda hem tasavvur hem de tahayyül gücü vardır. Bu yüzden O, en mükemmel insandır ve erdemli şehir için gerekli olan bütün şartları kendinde toplayan yegâne kişidir, yani el-Reis el-Evvel'dir.

Farabi'nin böyle düşünmesinde en önemli etken, sanırız baştan beri söyleyegeldiğimiz şekilde onun bir filozof olmasından kaynaklanmıştır. O, meseleyi İslami bakış açısıyla bir kelamcı gibi ele alarak dar bir alana hapsetmemiş, akılcı bir yaklaşımla konuya evrensel bir nitelik kazandırırken, nübüvvetin ne derece önemli olduğunu göstermek istemiştir. O, Hz. Muhammed (sav) ismini kullanmayıp, yerine "İlk Reis" gibi bir kavram ikame etmekle, bu konudaki fikirlerini kendi inanç ve kültür çevresine göre değil, bütün filozofların benimseyeceği ölçüde genişletmiştir. Eğer devlet başkanından kastının, inandığı dinin peygamberi Hz. Muhammed (sav) olduğuna direkt işaret etseydi, onunla aynı inancı paylaşmayan devletlerin başkanı kim olacak, görüşleri onlar tarafından nasıl kabul görecekti?

Farabi'nin konuya yaptığı en önemli katkılardan biri de bize göre İslam dünyasında çözülmesi zor bir düğüm olan "Halife" kavramının yerine başka bir kavram getirmiş olmasıdır. Böylece onun çabalarıyla bu konu yeni bir boyut kazanmış, halife kavramı, fıkıh ve kelamdan felsefeye intikal ederek devlet başkanına (reis) dönüşmüştür. Farabi bunu yaparken, sanırız ki, İslam dünyasında bu konudaki tartışmaları hafifletmek istemişti. Çünkü aksi takdirde devlet başkanlığı konusuna getirilecek farklı bakış açıları ve izahlar, halifelik kavramı altında gerçekleşmeyecekti. Neticede kendinden önceki âlim ve mezheplerin dar yorumlarına Farabi de takılıp kalacaktı. Tarihi veriler bize onun konuya yaklaşımının ne derece haklı olduğunu göstermektedir. Çünkü gerek Farabi'den önceki gerekse ondan sonraki âlimlerin bu konuda fasit bir dairenin içinde boğulup kaldıkları bir gerçektir. Dolayısıyla bu konudaki gereksiz tartışmalara hiç girmeyen Farabi, "İlk Başkan" kavramıyla "Erdemli Devlet"'in başına peygamberi getirerek, hem nübüvvete verdiği önemi göstermiş, hem de insanları ilahi öğreti olmaksızın soysal açıdan gerçek mutluluğa ulaşamayacaklarına dikkat çekmiştir.

[6] Farabi, Fususu-l Hikem, s. 46; Ayrıca Bkz: Bayraktar Bayraklı, Farabi'de Devlet Felsefesi, Doğuş Yay. İstanbul, 1983, s. 116

SEZAİ KARAKOÇ'TA TOPLUM VE MEDENİYET TASAVVURU

Toplum, ortak bir kültür paydasında toplanan, belirli bir toprak parçasında yaşam devamlılığı sürdüren, kendilerini bütün, özgün ve yerleşik birer varlık olarak gören insanların oluşturduğu popülasyon olarak tanımlanmaktadır. Sosyologlar toplumları ele alırken, toplumların sistemlerinin merkezindeki sosyal süreçlerin oluşumu ve bu oluşumu tanımlayan ifadelerle toplumu tarif etmeye çalışmışlardır (Oskay, 1977: 45).

Karakoç'a göre toplumsal yaşam, insan için vazgeçilemez bir durumdur. İnsanoğlu, maddi/biyolojik varoluşunu toplumsal yaşamla sağladığı gibi, manevi/psikolojik tekâmülünü de ancak toplum içerisinde gerçekleştirebilir. Karakoç bu durumu şöyle ifade eder: *"Duyguların ifadesi, bilgiler, düşünceler, inançlar, ahlak, estetik, zevk her türlü eğitim ruhumuza ve zihin dünyamıza toplumdan sürekli bir akışla gelen verimler, değerler ve yargılardır. Bireyin ruhu için tükenmez bir kaynak olan toplum ruhudur. Olumlu yanlarıyla bireyin kimliğinin oluşmasında büyük rol oynayan toplum, olumsuz ve sağlıksız yanlarıyla da insanı aynı şekilde etkileyebilir"* (Karakoç, 1999: 92-93).

Toplum, insan için temel yaşamsal imkânları içinde barındırdığı ve insanlığın maddi ihtiyaçlarını karşıladığı gibi eş zamanlı olarak manevi bir ortam da oluşturmaktadır. Tarihin bazı dönemlerinde toplumlar, kendilerinden önce var olan toplumsal özellikleri aynıyla korumuş ve uyum sağlamıştır. Bazı toplumlar ise zamana uygun revizelerle toplumsal yapıyı kendilerine göre şekillendirmeye çalışmışlardır. Burada karşımıza kolektif vicdan kavramı çıkmaktadır. Kolektif vicdan, kişinin vicdanının temel yapı taşı ve beslendiği malzeme niteliğindedir. Kolektif vicdanın kaybedilmesi, bir anlamda toplumun da kaybedilmesi demektir. Sezai Karakoç'a göre bu durum, toplumsal yaşamın en sancılı anlarını ve bunalımlı dönemlerini ifade eder. Kolektif vicdanın kaybedilmesiyle birlikte ortaya çıkan problemli dönemin sarsıntılarını yaşamaya başlayan toplum, devamında çöküşü yaşar ve yine kendi iç dinamiklerinden güç alarak kendini toparlamaya, tekrar yükselmeye ve ilerlemeye başlar (Karakoç, 1999: 97-98).

Çöküşe başlayan ve nihayetinde yıkılan toplumların kendi iç dinamiklerinden hareketle yeniden yükselişe geçmeleri konusu Karakoç için son derece önemlidir. Çünkü kendisi Batı düşüncesini ve Batı toplumlarını yakından izlemekte ve onların yaşadıkları tecrübeleri de kullanmak suretiyle toplumsal ve medeniyet anlamında sıkıntılı süreçlerden geçtiğini düşündüğü İslam dünyası için bir çıkış yolu ortaya koymaya çalışmaktadır.

Karakoç'a göre, son birkaç asırdır Batının yaşadığı hızlı değişim ve gelişim, Batı'da ortaya konan değerlerin yegâne hakikat olduğu izlenimini uyandırmış ve diğer tüm medeniyetler adeta yok sayılmıştır. Ancak toplumlar arası iletişimin iyiden iyiye arttığı günümüzde, Batı dışındaki inanış ve fikirlerin önemini yeniden gün yüzüne çıkarmıştır (Karakoç, 2012: 54).

Batı Medeniyetinin geçirdiği evreleri tarihsel açıdan sıralayan Karakoç, aslında Batı Medeniyetinin, Rönesans'la birlikte kayda değer bir ilerleme kaydettiğini şu sözleriyle dile getirmektedir: *"Grek Medeniyetinin hazanında bir Roma, Romanın bağbozumunda bir Hıristiyanlık, Orta çağın günbatımında bir Rönesans, Rönesans'ın altın noktasında bir Reform, Reformun arkasından aklın diktatörlüğü" (Karakoç, 2006: 38).* Sezai Karakoç'a göre Hristiyanlık, tek başına bir medeniyet olamamış, oluşturamamış, sadece bir alt-medeniyet unsuru olarak kalabilmiştir. Aslıyla ait olduğu medeniyetin değil, kendisine özde yabancı bir medeniyetin; paganizm ve politeizm temelli antik medeniyetin ilave unsuru olmuştur (Karakoç, 2014: 25).

Batı medeniyetinin tipik özelliklerini sıralayan Karakoç, Batının kendi efendiliğini, başkasının köleleşmesinde bulduğunu söyler: *"Marksist, başkasının ölmesinde bulmakta, biz başkasının yaşamasında buluyoruz kendi yaşamamızı. Başkasının efendiliğinde buluyoruz kendi efendiliğimizi. Başkasını yaşatabildiğimiz sürece yaşayabileceğimizi, başkasını efendileştirebildiğimiz sürece efendileşebileceğimizi biliyoruz"(Karakoç, 1999: 275).*

Avrupa'nın, kendisi dışındaki insanlara bakış açısının bugüne kadar yalnızca tabiata bakışı gibi olduğunu ifade eden Karakoç'a göre, bizim bütün ümidimiz batıya adapte olmak iken, bunun olmasını da mümkün görmemektedir. Çünkü böyle bir adaptasyonu Batı istememektedir. Roma'dan, Antik Yunan'dan bu yana Batı medeniyetinin dünya görüşünde arî ırk düşüncesi vardır. Onların içinden bazı filozoflar çıkıp "insanlar eşittir" deseler de Avrupalının şuuraltında, "biz beyaz ırkız, üstün ırkız, diğer insanlar bizim mahkûmumuz olmalıdır, hizmetçimiz olmalıdır" fikri yatar ve bu fikir asla değişmez. O sebeple, arî ırk sınırı, Avrupa'nın coğrafi sınırıdır. Onun dışında olanlar, ancak sömürge olarak düşünülür (Karakoç, 2017: 48).

Karakoç, İslam ülkeleri ve medeniyeti olarak, yalnızca kendi buhranımızı yaşamakla kalmadığımızı, medeniyeti içten ve dıştan kuşatmış Batının buhranını da yaşadığımızı vurgulamaktadır. Bunun nedenini de tekniğin çok ilerleyip, dünyayı küçültmüş olması ve bunalımların da her yere taşınırlığını kolaylaştırması olarak görmektedir (Karakoç, 1995: 20). Ona göre Batı Medeniyeti, insanlığı felakete sürükleyecek birçok düşünce anlayışına ev sahipliği yapmış olup insanlık için her zaman tehlike arz etmiştir (Karakoç, 2000: 42).

Batı Medeniyeti harap eden bir medeniyet anlayışı içinde olup yıkıcı bir medeniyettir. Kalkınmalarının temeli olan Rönesans'ın öğreticisi olan Endülüs Medeniyetini yok etmeyi büyük bir hınçla yapmışlardır*: "İslam, Yunan kültürünü, Roma, Yunan, Hıristiyanlık-Roma kültürüyle uyuşup, kendi bünyesine katmışken Avrupa Rönesans'la beraber, kendisine her müspet alanda öğretmenlik yapmış olan İslam Medeniyetini bütün gücüyle inkârcı, yıkmaya ve yok etmeye çalışmıştır. Dünya tarihinin bir eşini kaydetmediği bir medeniyet olan Endülüs Medeniyetinin katili bizzat Avrupa'dır" (Karakoç, 1995: 10).*

Sezai Karakoç'a göre, Avrupa medeniyetinin en büyük trajedisi kendisini hiçbir zaman sevdirememesidir. Her zaman samimi bir yakınlık duygusundan mahrum kalan Avrupa medeniyeti, diğer medeniyetler karşısında hiçbir medeniyetin görüp göremeyeceği bir antipati ve cevapsızlıkla karşı karşıya gelmiştir. Zekâlarının ve teknik açıdan gelişmişliklerinin ön planda olmasının temel nedeni diğer medeniyetlerin kendilerine duyduğu sevgisizliğin doğurduğu güvensizlik psikolojisidir (Karakoç, 1995: 8).

Dönemin en büyük imparatorluğu olan İngiltere ile dünyanın en büyük ve nükleer gücüne sahip olan Rusların bugün içinde bulundukları buhranın sebebi olarak kötülük temeline dayanan devletler olmalarını gören Karakoç, onların bu duruma gelmiş olmalarını kuvvete tapan devlet, millet ve medeniyet olduklarına bağlamaktadır. Ona göre, Batılılar, *Batı Medeniyet'inin kurucusu oldukları halde, bugünkü durumlarından memnun değildir. Müsrif oğul olan Amerika ile Nuh'un gemisine binmeyi reddeden oğlu durumunda olan Rusya, Batı'nın gelecek hakkındaki bütün umutlarını kırmıştır. Batı, yaramaz çocukları tarafından mülkü ve hükmü elinden alınmış eski bir kral konumundadır. Sonuç itibariyle Batı, bugün yeni bir medeniyet arayışındadır (Karakoç, 2006: 139–140).*

Karakoç 'tehlike medeniyeti' olarak adlandırdığı Batı medeniyetinin yıkılışının diğer bazı medeniyetler gibi bir başka medeniyet tarafından değil tam aksine korku ve tehlike üzerine inşa edilmiş olduğu için Batı medeniyetinin kendi elinden olacağını söyler (Karakoç, 1996: 56-58). Batı'nın ve Doğu'nun kurtuluşu ise vahyi her daim özünde barındıran Ortadoğu'ya bağlıdır: *"Size tarihin matematik kuralını söyleyeyim: İnsanlığın dirilişi, Ortadoğu'nun dirilişiyle doğru, Batı'nın dirilişiyle ters orantılıdır" (Karakoç, 1979: 50).*

Batı, eline geçen vahiy fırsatını çok çabuk kaybetmiştir. Tarihin gerçekleri altında ezilen veya tarihi gerçeklikleri reddeden toplumların varoluşlarının uzun soluklu olamamasının temel nedeni, topluma ait kavramların içinde yaşanılan dönem ile uyumlu olmamasıdır. Özellikle Hıristiyan dünyasında vahiy temelli sağlıklı bir toplum oluşturulamamasının arka planında, hiç şüphesiz

zaman içinde Hz. İsa'nın öz kimliğinden koparılıp Tanrısal bir yapıya dönüştürülmesi yer almaktadır. Bu tutum zamanla devlet ve toplum hayatının vahiyden bağımsız hale getirilmesine ve dinin bir nevi kişi endeksli ve bağlayıcılığı olmayan bir yapıya büründürülmesine sebep olmuştur. Neticede Batı medeniyetleri, toplumlarının tabiat ve tarih ile olan ilişkilerini koruyamamışlardır (Bilge, 2003: 63).

Karakoç'a göre, vahyin merkeze alındığı, başka bir tabirle, vahiyle yoğurulmuş ve peygamberler aracılığıyla inşa edilmiş toplum şekillerinin temel alındığı bir toplumsal yaşam biçimi ve mantığı, insanlığa sorun teşkil eden tüm olaylara ve düşüncelere ışık tutacak bir nitelik arz eder. İslam toplumu ve medeniyeti bu modelin en zirve halidir. İlk peygamberden başlayarak son peygambere kadar devam eden bu model, her peygamber döneminde farklı bir görüntü hissi verse de aslında tamamında temel kalıp ve ilkeler aynıdır (Karakoç, 1999: 95).

Karakoç'a göre insanlık döneminin başlangıcından bu yana süregelen her bir toplumda, tanınan veya tanınmayan peygamberler ve onlara iman etmiş ümmetleri, Allah'ın vahyi sayesinde yapay farklılıkları ortadan kaldırarak, Allah'ın huzurunda üstün gelme bakımından yarışma bağımsızlığını ve eşitliğini tesis etmişlerdir. İtaat etme ve değişim, gelenek-göreneklere bağlanma ve ilerleyiş, yaratılışta var olan özelliklerin uyumluluğu, toplumun ve insanın ilerideki hedeflenen ve olması gereken toplum kurallarına uyarak ilerlemesi, toplum ve insanlık için dinin ana hedefidir (Karakoç, 2012: 55).

Peygamberlerin kurdukları toplumlar İslam toplumlarıdır. İnsanların fıtratından kaynaklanan anlaşmazlıkların bütünüyle yok sayılması mümkün değildir. Peygamberlerin yalnızca barış ve sevgi benzeri yüce duyguları aşıladığını, ancak toplumu ıslah etme konusundaki çalışmalarının zamanla değerini yitirebileceği düşüncesi içinde bulunanlar yanılmaktadır (Baş, 2015: 92).

Karakoç İslam'ın toplum mefkûresinin temel vasıflarını saptamıştır. İnsanların yaşam hakları ve özgürlükleri koruma altına alınmıştır. İnsanlar bulunduğu toplumda her şeyden önce bireysel bir varlık olarak var olmaktadır. Bu sebeple İslam medeniyetinde sınıf farklılığı yok denecek kadar azdır. İslam'da ruhban sınıfı olmadığından dolayı din, herkes tarafından korunmaya çalışılan bir değerler bütünüdür. İslam, toplum ve insanı her açıdan koruma altına alabilmek için faiz, fuhuş, kumar, içki gibi akla gelebilecek her türlü kötülüğü yasaklamıştır. Aynı şekilde toplum ve birey için zararlı olan hırsızlık, cimrilik, kin, haset, açgözlülük gibi kötü karakterler de İslam medeniyetinde yasaklanmıştır. İslam medeniyeti, toplumda meydana gelebilecek sıkıntılar oluşmadan önce önlem alır. Ölçülü bir birey olmak ve ifrat-tefritten uzak kalmaları İslam

medeniyetinde bireylerin en önemli özelliğidir. O, her şeye rağmen meydana gelen olumsuzlukları ortadan kaldırabilecek dinamik bir mekanizmaya sahiptir. İslam'da insan maddeci olmanın aksine ruhçudur. İnsanı günah işlemekten uzak tutan ahiret inancıdır. İslam toplumunda insan ruhunun anlamı ve davranışlarının ölçüsü hem bireysel hem de toplumsal anlamda erdemli olmaktır (Karakoç, 2012: .67).

SEZAİ KARAKOÇ'TA İDEAL TOPLUM VE İDEAL İNSAN

İdeal Toplum

Karakoç'un ideal toplumu, yeni bir yol veya yeni bir yöntemden ziyade, "mevcut sistemin yanlış seyrine karşı geçmişin, yani olması gerekenin gölgesini düşürerek, sebep sonuç ilişkilerini tekrar değerlendirmek ve saptamak" olarak tanımlanabilir ve anahtar kavram olarak kullandığı diriliş düşüncesi, Rönesans ile ortaya çıkan krizleri saptamak ve yok etmek için temel ilkeleri gün yüzüne çıkarma adımı olarak adlandırılabilir. Onun öne sürdüğü ideal toplum, canlı bir organizma olarak kabul edildiği ve toplumun yeniden canlandırılması, adeta bir insanın yeniden dirilmesi olarak kabul edildiği için, bu fikir *diriliş* olarak kavramlaştırılır. Bu açıdan bakıldığında Karakoç'un diriliş fikrinde İbn Miskeveyh'in, Farabi'nin, Gâzzali'nin, Tûsi'nin ve diğer önemli isimlerin tesirleri görülür.

Karakoç'un kurmayı hedeflediği toplum ideal toplumdur. Her şeyden evvel bir İslam toplumu olan bu yapıda temel değer; ahlâk ve inançtır. Müslüman çağdaş olmalıdır. Yeni bir birey ve toplum ortaya koymak için Diriliş erinin görevi kültür mücadelesinin lideri olmaktır. Karakoç "diriliş erleri" ve "çağ fatihleri" gibi isimlerle tanıttığı amaç insanını veya "özülke, medine-i fazıla, erdemli öncüler topluluğu" Karakoç, 1979: 7) şeklinde simgeleştirdiği ideal toplum-ideal devlet tasarımını açıklamadan önce, onun aslında çok uzakta ve imkânsız olmadığını anlatmaya çalışır (Karakoç, 2012: 13). Toplumun çıkarlar ağıyla örgütlenmiş olması ve aşk-feragat toplumu olmaktan çıkmış olması ise bizi ideal toplumdan uzaklaştıran ana unsurlardır.

İdeal toplumun tam anlamıyla gerçekleşmesi için insanın ilk önce bireysel hayatında İslami prensipleri yaşaması, daha sonra bu yaşamı toplumsal alana aktarması gerekmektedir. En sonunda da bu bireysel ve toplumsal kazanımlara tarih bilincini eklemelidir. Günümüz insanının bu değerlere karşı iç dünyasında sürdürdüğü savaş en büyük savaştır. İslam, Doğu'nun başı ve önderi olarak Batı'yı da yola getirecek tek hakikattir (Karakoç, 1995: 13). Öncelikle buna Müslümanların inanması gerekmektedir. Bu amentü, İlahi varlığa dayalı, gücü-

nü ve mantığını vahiyden alan bir diyalektiktir. Aynı zamanda diriliş erinin inanç hayatı ile düşünce hayatı arasında zedelenmiş hatta kopmuş olan bağları onarma davasıdır.

Her medeniyet, temel referans değerlerinden hareketle insana ve genelde topluma ideal bir yol çizer. Hiçbir olay ve olgu tek başına var olmamıştır; her zaman belli bir idealin öncülüğünde var olmuştur. İnsanın fiziksel ve duygusal bütün işlerine sirayet eden ve hayatını anlamlandıran dünya görüşü, insana ve doğaya dair bilgi birikimine, elde ettiği bu bilgi birikimini de onun pratiğe uygulanması sonucunda elde edilen manevi ve maddi sonuçlarla canlılık kazanır. Öte taraftan bir medeniyetin topluma, insana ve doğaya bakış açısını alenileştiren, bu bakış sebebiyle ortaya çıkan *"iyi"* sonuçlardır (Karakoç, 2003: 67).

XVII. yüzyıla gelindiğinde, Ortaçağın hâkim kozmos anlayışı, yerini mekanik bir model üzerinden kavramsallaştırılan yeni bir kozmos anlayışına bırakır; bu yeni kozmosa göre evrenin bir ruhu ya da aklı yoktur; cansız maddeden yapılmıştır. Var olan her şey yapısal ve ilkesel olarak iki niteliğe sahiptir ama önemli olan yapısal niteliklerdir. Örneğin bir çarkın, herhangi bir makinede yerine getirdiği görevden bağımsız olarak ağırlığı, maddesi ve biçimi gibi yapısal nitelikleri vardır. Bu yapısal nitelikler, pek çok o matematiksel denklemleri doğrulayan ve doğa yasasını sağlayan, bir faktör olarak meydana gelmekte, sonra belirli işlevleri yerine getirmeye başlamakta, eğer bunu yapabilirse hayatta kalmayı başarmakta, yapamazsa yok olmaktadır. Diğer bir deyişle o canlı varlık veya fiziksel nesne, belirli amaçları yerine getirmek için varlığa gelmemektedir; bilakis sadece belirli yasalar bağlamında varlığa gelmekte, sonra da kendine bir görev edinmektedir. Bu anlayışın dönemimizdeki bir kolu olan varoluşçu felsefeye göre de gerçeklik böyledir. Bu bağlamda yaşamın kendinde bir anlamı yoktur, yani insan mekanik yasalara göre işleyen anlamsız ve amaçsız bir evrenin içine doğar, sonra seçimleri ile bu dünyaya bir anlam verir; başka bir tabir ile kendi varoluşuna bir amaç verir. Bu nedenle Sartre'ın ünlü ifadesi, *"Öz, varlıktan sonradır"* şeklindedir (Bezirci, 1987: 61).

Moderniteye göre toplumlar sürekli olarak ileri doğru bir yol izlemektedir. Önceleri sadece iktisadi yönden ele alınan modernlik zamanla hayatın diğer yönlerinde de hayat bulmuş ve giderek hayatı her yönden kapsamaya başlamıştır. Modernlik yeniye ve yeniliğe olan ilgisi dâhilinde zamanla yeni-eski, geleneksel-asri, ileri-geri gibi ikilikler oluşturmakta ve sürekli bir değişim-dönüşüm yaşamaktadır. Modernlik için önem arz eden bir diğer husus ise akıl ve aklın etkili kullanımıdır. Modernlik birçok problemin deney denetimindeki aklın kullanımı ile çözüleceğini savunur. Modernliğin bir diğer unsuru -belki de eleştiriyi en çok hak eden unsur- modernliğin temsilcisi olarak batının gö-

rülmesidir. Bu yaklaşıma göre modernliği benimseyen bütün toplumlar batıyı örnek almak zorundadır.

Batı ile mücadele etmenin yolu medeniyetin sanat, bilim, düşünce ve estetik açısından gelişmesi ve bu alanlarda özgün bir üslup geliştirmesine bağlıdır. Bu anlamda diriliş, tam olarak Hz. Peygamberin sünnetini ihya etmek demektir. Zira Hz. Peygamber, düşünce, iman-inanç ve ahlak bakımından olduğu gibi köhnemiş zihniyete eylem yoluyla da bir karşı duruş göstermiştir. Kur'an sadece emirler ve yasaklar bütünü olan bir kitap değildir. O, insana sosyal hayatını kemale erdireceği bir toplum düzeni de göstermektedir (Karakoç, 2017: 27).

Kurulmak istenen site/ideal devlet/erdem devleti; kent-tarih-insan-anlam dörtlüsü üzerine bina edilen kompleks bir yapıdır. Toplumun kurucusu, temel ilkelerini İslam'dan alan "diriliş eri" olacaktır. Bu toplumun en güçlü yanı ise, toplumun her alanını kapsayan sosyal yapısı olacaktır. Buna göre;

a) Fakir ve zengin çok farklı bir hayat yaşamayacak.
b) Yıkıcı etki yaratan komünizm ve kapitalizmden uzak durulacak.
c) Demokrasi putlaştırılmadan halk yönetimi esas alınacak ve ilahi buyruk ile çatışmayacak.
d) Hırsızlık, kumar, içki, faiz, fuhuş, gibi kötülükler toplumdan uzak tutulacak.
e) Engelliler, dul, öksüz, yetim ve sahipsiz yaşlılar, toplumda öncelikli sayılacak ve korunacaklar.
f) İşsiz kimse kalmayacak ve devlet herkese iş imkânı sağlamak zorunda olacak. Ayrıca herkesin sağlık ve okuma hakkı devlet tarafından karşılanacak.
g) Kentin imarın, yeme-içme, giyim ve ev hayatında ve sadelik ön planda olacak.
h) İslam'ı yaşatmak için daima diri bir vaziyette bulunulacak.
i) Devlet hayatında samimi eleştirilere açık olunacak.
j) Sevgi ve saygı toplum yaşamında daima egemen kılınacak.
k) Gerekli temel esaslar, ilahi vahye dayalı İslam ahlakından alınacaktır (Karakoç, 1979: 42-46).

Karakoç *"millet"* kavramını ırk olarak değil aynı inancı paylaşan insan topluluğu olarak ele alır. İslam inancını benimsemiş toplulukları bilinçli topluluk olarak tanımlayan Karakoç, insan topluluklarını "*insan milleti"* ve *"küfür milleti"* olarak ikiye ayırır. Karakoç insanların Hz. Âdem soyundan geldiği

düşüncesinden yola çıkarak insanları her konuda aynı yükümlülüğe sahip olduğunu söyler ve onları ayıranın din, dil ve ırk değil İslam'ı benimsemiş ve inkâr etmiş millet olarak ayırır. Türk milleti kavramının ise daha ziyade *"İslam milleti"* kavramı etrafında oluştuğunu savunur.

Sezai Karakoç hayatı boyunca Türkiye'nin istenen ihtişamını kazanması için Selçuklu-Osmanlı dönemindeki anlayışla hareket etmesi gerektiğini savunmuş ve bütün çalışmalarını bu yolda sürdürmüştür. Karakoç Selçuklu-Osmanlı dönemini bahara, Batı tesiri altında olan cumhuriyet dönemini ise kışa benzetmektedir. Bu kış döneminden çıkışın da Selçuklu ve Osmanlı döneminin millet anlayışına geri dönülerek mümkün olacağını savunur. Avrupa'dan alınan *"Millet anlayışından"* vazgeçilerek kendi *"millet anlayışımızı"* tekrar güçlendirmemiz gerektiğini düşünen Karakoç, aslımıza geri dönmediğimiz takdirde, milletimizin sergilediği o büyük gerçeği kavramadıkça, geleceğe emin bir şekilde ilerleyemeyeceğimizi vurgulamaktadır (Karakoç, 2011: 22-23).

Karakoç Türkiye'nin çıkış yoluna ulaşması için kendi kişiliğini ve kimliğini koruyan, çağın teknolojisine ve bilim de değer veren, manevi değerlerini daima diri tutmaya çalışan yeni bir toplum geliştirmek gerektiğini savunur. Geleceği garanti altına almanın yolu olarak, tekrar büyük devlet haline gelmek gerektiğine inanan Karakoç, ırkçılık sebebiyle dışlanmış insanların bir topluluk haline getirilmesinin maneviyatız olamayacağını düşünmektedir (Karakoç, 2011: 185).

İdeal İnsan

Medeniyetleri insanlar inşa eder, insanları ise fikirler, idealler ve vizyonlar. İnsanın, fikri dayanak noktası ne kadar güçlü ise ortaya çıkaracağı medeniyetin tezahürlerde o kadar yüce olacaktır (Karakoç, 2005: 68).

Karakoç'un 1976 yılında ilk yayınladığı '*Diriliş Neslinin Amentüsü'* isimli yazısı, hasret duyulan *'diriliş neslinin'* niteliklerini göstermesi sebebiyle oldukça önemli bir eserdir. Karakoç'un kanaati şudur ki; diriliş neslinin yetişmesi zorunludur. Yetişen diriliş neslinin en belirgin nitelikleri; tarih bilincine sahip, yaşamını sürdürdüğü toplumla barışık, toplumunun bütün tabakasında varlık gösteren, çalışkan ve savaşçı bir kişilik olmasıdır (Karakoç, 1979: 34-36).

İlk olarak diriliş eri savaşçı olmalıdır çünkü o, konumunu korumakla mükelleftir. Bu cenkte, Karakoç'u ifadesiyle, top, tüfek, molotof, bomba, füze kullanılmayacaktır. Sebebi ise bu savaşın bir ruh savaşı olmasıdır. Savaş hakikat savaşıdır, medeniyet ve zihniyet savaşı. Dava hakikat davası… Bu savaşın ana öğesi ise manevi ilerleyiştir (Karakoç, 1979: 8-10).

Karakoç, hayatı ve tarihi tahlil ederken "hakikat savaşı" ve "hakikate karşı savaş" ifadelerini kullanmaktadır. Onun gözünde Batılı düşünürler ve sistemler, temelde aynı vasıflara sahiptirler. Çünkü bunların neredeyse tamamı insan benliğini putlaştıran ve kendinden olmayanları köleleştirmek isteyen köhne zihniyetin savunucularıdırlar (Karakoç, 1979: 14).

Karakoç, neslin amentüsü ile kendi amentüsünün daimî bir özeleştiri olduğunu açıklar. Ona göre bu özeleştiri takva ve erdem çizgisi üzerinde olmalıdır. Bu durumu koruma ve hakikate erme açısından daimî bir özeleştiri olmalıdır. Günümüzün dava erleri içinde Karakoç'un bu *'amentüsü*' önemli bir rehberdir. Makam, mevki, rütbe, şöhret gibi ne kadar dünyevi kriter varsa önemini yitirecektir dava erinin nezdinde. Dava eri eğer kendisini erdem ve takva çizgisi üzerinde bir özeleştiriye tabi tutarsa onun için Allah'ın rızası dışında tüm kriterler önemini kaybedecektir (Karakoç, 1979: 24-25).

Karakoç'a göre; '*diriliş eri*' hem batıyı hem de doğuyu öğrenmeli ve tanımalıdır. Eski medeniyetleri en ince ayrıntısına kadar araştırmalı, bu medeniyetlerin çöküş ve yükseliş nedenlerini bilmelidir. Günümüzün hazin durumunun birden çok nedeninin olduğunu anlaşılmalı ve İslam kültür ve medeniyeti mensuplarının bu hali kabullenilmemesi gerektiğine akıl erdirmelidir. Olayların ve sözlerin sadece görünen anlamlarıyla değil, arka yüzünde gizli olanlarla da alakadar olmalıdır. Tarihin gizemlerini kurcalamalı ve peşin çıkarımlardan uzak durmalıdır (Karakoç, 1979: 15).

Karakoç'un Müslümanların yerinde saymasıyla ilgili yaptığı tespit azami önem arz etmektedir. Ona göre bunun en önemli sebebi, Müslümanların İslam tarih bilinci ve şimdiki zaman yükümlülüğünü kaybetmeleri nedeniyle toplum sorunlarına karşı duyarsızlaşmalarıdır. Nihayetinde bugün, ne yazık ki, İslam karşıtlarının saldırıları her bir Müslümanın iç benliğine doğru uzanmaya başlamıştır. Bu durum onların şahitlik bilinciyle yaşamaları açısından önem arz eder. Bu saptama bize şunu göstermektedir ki Müslümanlar içinde yaşadıkları zamana ve topluma karşı yükümlüdürler. Bu şahitlik gelecek nesillere olması gerektiği gibi doğru bir miras olacak nitelikte bir şahitliktir (Karakoç, 1979: 11-17).

Karakoç, öne sürdüğü feragat ve aşk toplumu ifadelerini çözümlerken kullandığı kavramlarla, Farabi'nin ve Platon'un siyaset felsefesinin temel taşlarını meydana getiren sevgi siyasetini anımsatır. Platon'da toplumun bir arada olmasını sağlayan öz siyasi bağlamda aşk, cesaret, bilgelik, adalet ve ölçülülük gibi meziyetlerin kaynağıdır (Çilingir, 2018: 73). Pedagojide adından çokça söz edilen Kohlberg de benzer biçimde; *"Ahlak gelişim basamaklarının ahlak eğitimine uyarlanması konusunda yaptığım çalışmalar neticesinde Platon'un ras-*

yonel iyinin gücüne olan inancının yeniden ileri sürülmesi gerektiğini fark ettim" diyerek ahlak gelişimi kuramını Platon'a dayandırmıştır (Çinemre, 2013: 14). Bu açıdan Kohlberg'in ahlak gelişim kuramı Sezai Karakoç ve Tevfik Fikret'in ahlak konusuna bakışıyla kıyaslandığında, karşımıza modernleşme çağından beri tartışılagelen ahlakın kaynağının milli mi, dini mi yoksa milletler arası mı olması gerektiği tarzındaki tartışmalar çıkar.

Karakoç'un Müslüman dünyası ile ilgili söz konusu görüşü ümmet bilincinin en iyi misalini vermektedir. O, Müslümanların salt bir kültüre ulaşma zaruretinden söz ederek, Müslümanların tarih ve coğrafyalarını bir araya getirmelerini, bu bilinci uyandırmanın yolu olarak gösterir. Müslüman coğrafyaların bugün ihtiyaç duyduğu şey hasretle beklenen bu uyanıştır. Yaşananlar göstermektedir ki *'gâvurun'* merhameti yoktur. Eğer Müslümanlar birlik oluşturmazlarsa çok uzak olmayan bir dönemde daha büyük olaylarla karşılaşmaları muhtemeldir. O halde Müslümanların tek yürek olmaktan başka çareleri kalmamıştır (Karakoç, 1979: 11-12).

Karakoç'a göre bu tek yürek olma durumunu gerçekleştirecek yeni bir *nesle* gereksinim vardır ve inşallah bu nesil gelmektedir. Karakoç' un ifadesiyle bu nesil *diriliş nesli*dir. Bu nesil, dönemine ait ve dönemini aşan bir yansıtım ile çığlık çığlığa insanlığa sesini duyuracaktır. İdeal, diriliş ve ülkü davası uğruna kendini feda edecek bir nesildir bu. Kendisini her zaman ihsan, ihlas ve iman kefesinde ölçen bir nesildir (Karakoç, 1979: 56-47).

Allah'ın insanoğluna en büyük nimeti olan İslâm inanç ve medeniyetine mensup olan bir toplum nasıl olur da bugünkü acıklı duruma düşer? Bunun mutlaka bir veya birçok sebebi vardır. Bunu bilmeliyim. İşte bütün bu konuları incelemekte ilim benim rehberim olacaktır (Karakoç, 1979: 15). Bu şekilde sesleniyor Karakoç "*Diriliş Neslinin Amentüsü*" adlı eserinde. Bu eser, geçmişe hasret veya yakınma kitabı değildir; gücünü geçmişten alan fakat yönü ileriye dönük bir eserdir. Fikirlerini şaşırtıcı bir entelektüel cesaret ve cüretle serdeden ve üslubu Cemil Meriç'i anımsatan Karakoç, kimseye iyi görünme derdinde olmayan, kimseden çekinmeyen ve her şeyi açık açık konuşan bir düşünce insanıdır.

SONUÇ

Farabi'nin medeniyet tasavvuruna göre, her erdemli toplumun kurucusu ve kanun koyucusu durumunda bulunan bir ilk başkanı (el-Reis el-Evvel) vardır. İlk Başkan, toplumun yönetimi yanında eğitiminden de sorumlu olan kişidir. O, bu sorumluluğunu sahip olduğu iki üstün nitelikle, peygamber ve filozof olmakla yerine getirir. İlk Başkan, bir taraftan maddi alana ilişkin bütün sınırla-

rı aşıp metafizik âleme uzanırken, diğer taraftan metafizik âlemden inip yeryüzünü düzenlemekte ve yönetmektedir. O, tüm faaliyetlerini Tanrı'dan almış olduğu vahiy doğrultusunda gerçekleştirir. Farabi'ye göre mükemmel bir başkanda hem nazari aklın hem de hayal gücünün mükemmel olması gerekir. Bu yüzden Farabi, siyaset felsefesinin ve devletin en üst noktasında başkanı, peygamberi ve filozofu birleştirir. Felsefe olmadan devlet başkanı mutluluğun ne olduğunu kavrayamaz, hayal gücü olmadan da mutluluğun ikamesi için şart olan kanun yapma ve dolayısıyla siyasi bir çerçeve ortaya koyma imkânını bulamaz.

Karakoç'un kurmayı hedeflediği toplum da ideal toplumdur. Her şeyden evvel bir İslam toplumu olan bu yapıda temel değer; ahlâk ve inançtır. Müslüman çağdaş olmalıdır. Yeni bir birey ve toplum ortaya koymak için Diriliş erinin görevi kültür mücadelesinin lideri olmaktır. Karakoç "diriliş erleri" ve "çağ fatihleri" gibi isimlerle tanıttığı amaç insanını veya "özülke, medine-i fazıla, erdemli öncüler topluluğu" şeklinde simgeleştirdiği ideal toplum-ideal devlet tasarımını açıklamadan önce, onun aslında çok uzakta ve imkânsız olmadığını anlatmaya çalışır. Toplumun çıkarlar ağıyla örgütlenmiş olması ve aşk-feragat toplumu olmaktan çıkmış olması ise bizi ideal toplumdan uzaklaştıran ana unsurlardır.

İdeal toplumun tam anlamıyla gerçekleşmesi için insanın ilk önce bireysel hayatında İslami prensipleri yaşaması, daha sonra bu yaşamı toplumsal alana aktarması gerekmektedir. En sonunda da bu bireysel ve toplumsal kazanımlara tarih bilincini eklemelidir. Günümüz insanının bu değerlere karşı iç dünyasında sürdürdüğü savaş en büyük savaştır. İslam, Doğu'nun başı ve önderi olarak Batı'yı da yola getirecek tek hakikattir. Öncelikle buna Müslümanların inanması gerekmektedir. Bu amentü, İlahi varlığa dayalı, gücünü ve mantığını vahiyden alan bir diyalektiktir. Aynı zamanda diriliş erinin inanç hayatı ile düşünce hayatı arasında zedelenmiş hatta kopmuş olan bağları onarma davasıdır.

Karakoç'a göre, vahyin merkeze alındığı, başka bir tabirle, vahiyle yoğurulmuş ve peygamberler aracılığıyla inşa edilmiş toplum şekillerinin temel alındığı bir toplumsal yaşam biçimi ve mantığı, insanlığa sorun teşkil eden tüm olaylara ve düşüncelere ışık tutacak bir nitelik arz eder. İslam toplumu ve medeniyeti bu modelin en zirve halidir. İlk peygamberden başlayarak son peygambere kadar devam eden bu model, her peygamber döneminde farklı bir görüntü hissi verse de aslında tamamında temel kalıp ve ilkeler aynıdır.

KAYNAKÇA

Bayraklı, B. (1983). *Farabi'de Devlet Felsefesi,* Doğuş Yay. İstanbul: 116

Akın, G. (2003). *"Sayın Hüseyin Su, Hece Dergisi*", Hece, Sayı 73, Ocak, s. 577.

Farabi, (1980). *es Siyasetü-l Medeniyye,* Çev: Komisyon, Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul, 1980, s. 44-45

Arslan, A. (1999). *Farabi, El Medinetü-l Fazıla,* Çev: A. Arslan, Vadi Yay., Ankara: 106-107

Yasin, M. H. (1399). *Farabi, Fusulu-l Medeni,* Neş: M.H. EL Yasin, Matbaatu Emir, Bağdat,(h), s. 50

Arslan, A. (1999). *Farabi, İhsau-l Ulum*, Çev:A. Arslan, Vadi Yay. Ankara, 1999, s. 92-93

Arslan, A. (1999). *Farabi, Tahsilu-s Saade,* Çev: A. Arslan, Vadi Yay., Ankara, 1999, s. 93

Akın, G. (2003). *"Sayın Hüseyin Su, Hece Dergisi*", Hece, Sayı 73, Ocak, 2003

Jean- Paul Sartre, *(1987). Varoluşçuluk*, çev. Asım Bezirci, Say Yayınları, 8. basım, İstanbul.

Çilingir, L. (2018). *Platon'dan Tusi'ye Sevgi Siyaseti*, Temaşa Dergisi, Sayı 8, Ocak

Aydın, M.S. (2000). *İslam Felsefesi Yazıları*, Ufuk Kitapları, İstanbul, s. 11

Bilge, M. (2003).*"Diriliş Düşüncesinde Toplum, Millet ve Devlet",* Hece Dergisi,

Baş, M. K. (2015). *Diriliş 'in Yapı Taşları*, Lim Yayınları, Ankara,

Çinemre, S. (2013). *Bir Ahlak Eğitimcisi Olarak Lawrence Kohlberg*, UÜ. İFD C.: 22-1,

Karakoç, S. (2012). *Çağ ve İlham I*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (2014). *Çağ ve İlham IV*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (2017). *Çıkış Yolu I*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (2005). *Çıkış Yolu II*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (2011). *Çıkış Yolu III*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (1979). *Diriliş Neslinin Amentüsü*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (2006). *Dirilişin Çevresinde,* Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (2000). *Dirilişin Çevresinde*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (1995). *Düşünceler I*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (1999). *Günlük Yazılar II Sütun*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (1979). *Günlük Yazılar III Sûr*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (1996). *Günlük Yazılar,* Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (1995). *İslam'ın Dirilişi*, Diriliş Yayınları, İstanbul,

Karakoç, S. (2003). *Var olma Savaşı,* Diriliş Yayınları İstanbul,

Karakoç, S. (1999). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I Başyazılar*, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Yapı Taşları Ve Kaderimizin Çağrısı II Başyazılar*, Diriliş Yayınları.

Bottomore, T.B. (1977). *Toplumbilim.* Çeviren: Ünsal Oskay. Doğan Yayınevi, Ankara.

SEZAİ KARAKOÇ VE ROMANTİK TARİH ANLAYIŞI

Hüsrev AKIN[*]
Mahmut Gazi TAŞ[**]

GİRİŞ

Sanat akımları içerisinde yalnızca belirli bir döneme hitap etmekle kalmayıp felsefî/poetik/politik yönleriyle bir tavır veya duyuş tarzı haline gelen romantizmin derin etkileri, günümüze değin hemen her ülkenin/milletin düşüncesinde, sanatında ve politik kültüründe mevcuttur. Genellikle İngiltere-Almanya-Fransa kökenli olarak geliştiği bilinen romantik anlayışın Türkiye'deki varlığı da geniş bir yelpazeye sahip politik yapı üzerinde ortaya konulmuştur.

Avrupa romantizminin yanında bir "Türk romantizmi"nden bahsetmek, şüphesiz ki Türk modernleşmesiyle birlikte anlatıldığında mümkün olacaktır. Nitekim romantizmin moderniteyle ortaya çıkması ve aynı zamanda anti-modern/kapitalist bir yapıda olması, bunun başlıca faktörlerinden biridir. Şöyle ki Türk romantizminin başladığı devir Osmanlı'da modernleşmenin olgun bir biçimde ilerlediği Tanzimat Devri'dir. Bu süreçte hem edebî hem politik alanda bir akım olarak etkisini sürdüren romantizm, sonraki yıllarda İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde bir "millî romantizm"in oluşmasıyla ve 1960 sonrasında romantizmin/romantikliğin politik çerçevede çeşitlenmesiyle son halini almıştır.[7]

Milliyetçi romantizmden, devrimci romantizme; muhafazakâr romantizmden, İslâmcı romantizme kadar çeşitli politik anlayışları içerisinde barındıran Türk romantizmi, politik olduğu kadar sanatın çeşitli dallarıyla temsil edilebilecek bir sanatsal yapıya da sahiptir. Şüphesiz ki edebiyat bu noktada önemli bir pay sahibidir. Türk romantizminin başından, yakın döneme kadar bakıldığında birçok yazarın ve şairin birbirinden farklı ideolojilere romantik bir

[*] Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. husrevakin@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9844-1781.
[**] Yüksek Lisans, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, mtgazitas@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4194-6607.
[7] Türk romantizmiyle ilgili daha kapsamlı bir inceleme için bk. Hasan Aksakal, *Türk Politik Kültüründe Romantizm*, İstanbul: İletişim Yayınları 2015.

biçimde öncülük etmesi -veya öyle kabul edilmesi- bunun en bariz göstergesidir.

İslâmcı romantizm içerisinde değerlendirdiğimiz Sezai Karakoç da Türk şiirinde İslâmcılığın romantik bir temsilcisi/öncüsü olarak bu çalışmanın odağında yer almaktadır. Özelde Sezai Karakoç'u, genelde ise İslâmcı şiiri romantik kılan hususlar, (genellikle şairlerin gençlik dönemlerindeki) edebî romantizmin ve politik romantizmin varlığından kaynaklanmaktadır. Tabi idealist yönleriyle ön plana gelen bu şairlerde odaklanılması gereken en önemli faktör, ideolojinin romantize edilmesidir.

İslâmcıların temelde rasyonalist/materyalist anlayışa karşı dinî/metafizik düşünceyle gösterdikleri refleksle başlayan romantik tutum, akıl-madde-muhayyile arasında bir tür "denge arayışı" olarak belirmektedir. Bu durum, gerçeklik karşıtı bir anlayıştan ziyade "gerçekliği aşma veya belirli ölçüde dönüştürme çabası" olarak açıklanabilir. Böyle bir düşünsel temel üzerinde şekillenen İslâmcı romantizmin tam anlamıyla başlangıcı ise endişeli bir tavrın ve düşüncenin ortaya çıkmasıyla mümkün olmuştur. Modernleşme/yabancılaşma, dinî bilginin ve kültürel normların toplumsal/politik düzlemde önemini veya geçerliliğini yitirdiği düşüncesi, İslâmî birliğin bozulması vs. durumlar karşısında duyulan "muhafaza endişesi", bu romantik durumun başlıca hususları olarak tespit edilmiştir.

Endişeli hâlin bastırılması için gereken motivasyon ise dinî/millî/poetik bir haklılık veya "bahşedilmiş" bir üstünlük/seçilmişlik düşüncesiyle sağlanmıştır. Tarihin romantik bir anlayış/üslup ile edebiyata (şiire) konu edilmesinden, günlük ideolojik kutuplaşmalara; gelecek (medeniyet) tasavvurlarından, modernizm/kapitalizm eleştirilerine kadar birçok romantik yaklaşım temelde, bahsedilen haklılık/üstünlük/seçilmişlik algısıyla şekillenmiştir. Ancak edebî türlerin hangisi olursa olsun, söz konusu üstünlük/seçilmişlik algısı, romantize edilmiş bir tarih anlayışının yansıtıldığı eserlerde daha fazla ve daha belirgin biçimde görülmektedir.[8] Bununla birlikte diğer türlere nazaran şiirin, fikri "romantize etme" eylemine son derece müsait olduğu, bir gerçektir.

İslâmcı Türk şiirinde romantizmi görünür kılan en bariz durum, gerek hüzünle gerekse övgüyle yad edilen bir tarihin olmasıdır. Nitekim tarih hemen her dönemde İslâmcı düşüncenin ve söylemin ayrılmaz bir parçası durumundadır. Tarık Z. Tunaya'nın ifadesiyle "Romantik bir mazi özlemi ve her şeyi ana

[8] İslâmcılık-şiir-romantizm ilişkisine dair daha detaylı bilgi ve Sezai Karakoç'un yanı sıra Mehmet Akif, Necip Fazıl ve İsmet Özel gibi İslâmcılığın öncü şairlerinin şiirleri üzerinde bir inceleme için bk. Mahmut Gazi Taş, *İslâmcı Türk Şiirinde Romantizm*, (Danışman: Doç. Dr. Hüsrev Akın), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2022.

kaynaklara, geriye dönerek başlatmak fikri, İslamcılık cereyanının sürekli fakat soyut ana tezi, kalkınma metodu olmuştur" (Tunaya, 1991: 246) Birçok şairin hitap ettiği kesim üzerinde derin (ideolojik) etkiler bırakan şiirleri bunun en önemli göstergesidir. "İşleniş biçimi şaire göre değişse de bu yönelimdeki amaç ya (resmî) tarihe bir itiraz yöneltmek ya da içinde bulunulan toplumu (destansı) tarihle buluşturmak veya benzeştirmektir" (Taş, 2022: 187). Bu bakımdan İslâmcılık merkezli romantik tarih anlayışının temeli, rasyonalizme karşı bir eleştiriyi de içermektedir. Mustafa Oral'ın bu konu üzerine yaptığı incelemeye göre romantik tarih anlayışı genel anlamda da "rasyonalist tarih görüşüne âdeta bir tepkidir" (Oral, 2014: 21). Tarihin romantize edilme amacı, çeşitli şekilleri vs. birçok husus, -İslâmcı romantizm içerisinde- Sezai Karakoç'un şiirlerindeki tarih anlayışının da yansımalarıdır.

SEZAİ KARAKOÇ VE ROMANTİK TARİH ANLAYIŞI

İslâmcı bir tavır/fikir çerçevesinde tarihin romantik bir üslup ve içerikle idealize edilmesi, İslâmcı romantizmin en önemli unsurlarından biridir. Sezai Karakoç'un şiirlerine yansıyan romantik tarih de benzer birçok şairde olduğu gibi geçmişe/geleneğe dönüş çabasının göstergesidir. Gerek fikrî, gerekse edebî düzlemde geleneği, bir "öz kaynak" olarak gören ve daima bir "yenilik arayışıyla" birlikte işleme eğiliminde olan Karakoç gibi bir şair için bu durum, oldukça doğaldır. Şiirlerinde tarihi, geleneği ve dinî/ideolojik düşünceyi modern şiir anlayışıyla işlenmesi, farklı romantik yaklaşımlara kapı aralamıştır. Özellikle şiirlerindeki iki farklı romantik tarih biçimi bunun en önemli göstergesidir.

Sezai Karakoç'un tarihe yaklaşımı, genellikle özel bir anlam yüklenen maziye duyulan özlem biçimindeyse de bilindiği üzere diğer yönüyle mazideki "ruhu" diriltme amacını taşımaktadır. Yani romantik çerçevede idealize edilmiş "ihtişamlı" tarihle içinde bulunulan zamana ve topluma yön verme adımıdır. Modern şiirin imkânları Karakoç'un bu anlayışını ve adımını romantizme bağlı olarak son derece etkili kılmıştır. Şöyle ki şiirleri üzerinden bakıldığında tarihî olaylar, şahsiyetler vs. ilk olarak -benzer birçok şairde görülebildiği gibi- belirli gerçeklik sınırları içerisinde destansı/hamasî bir romantizmle idealize edilmiştir. Romantik tarih anlayışının bu biçiminde İslâm tarihinden, dünya tarihine; peygamberler tarihinden, Müslüman toplumların yakın geçmişine kadar geniş bir dairede İslâmcı bir idealizmin yükseldiği görülmektedir. Romantik tarih anlayışının en doğal hali olması nedeniyle buna "Tarihin Romantik Hali" demek uygun olacaktır. Nitekim tarih, aynı adlı kısımda da inceleneceği üzere alışılagelen bir romantik üslup/tavır ile şiirlere konu edilmiştir.

Romantik tarih anlayışında bir diğer yaklaşım, tarihî şahsiyetlerin, olayların ve çeşitli kavram ve işaretlerin (buna dinler/peygamberler tarihi de dâhil) gerçeküstü (sürrealist) bir kurgu/anlatı içerisinde işlenmesidir. Modern şiirin imkânları, bunun oluşmasına ciddi oranda katkı sağlamıştır. *Hızırla Kırk Saat*, *Taha'nın Kitabı* ve *Gül Muştusu* gibi anlatılar ve içerdikleri tarihî göndermeler romantik tarih anlayışının, bir rasyonalizm eleştirisi olduğu fikrini güçlendirmiştir. Bu "tarihten mülhem" anlatılar, "tarihten hareketle kurulur, onu çağrıştırır ancak tamamen farklı bir içerikte olabilir ve verilmek istenen mesaj, gerçeküstü kurgunun derin yapısında gizlidir. Daha kapsamlı ifadeyle tarih büyülü hale getirilir veya doğrudan efsanelerin vb. anlatıların, (yakın tarihe de benzetilerek) sembolleştirilmesiyle eleştirel ve ideolojik çağrışımlarda bulunulur" (Taş, 2022: 188). Bu durum, romantik tarih anlayışını daha belirgin kılmaktadır.

Mustafa Oral'ın, Eski Yunan ve Roma'daki tarih anlayışını açıklarken bu minvalde yaptığı bir yorum, bu noktada önemli bilgiler vermektedir. O zamanlarda halkın, her şeyi efsaneleştirme tutumundan söz eden Oral'a göre "bu fantastik ve mitolojik olana karşı tutum, o günden bugüne tarih yazımının en heyecanlı ve en muharrik noktasını oluşturması bakımından oldukça önemlidir; üstelik kahramanlık kültüne yakınlığı da romantik tarih anlayışının özünü oluşturur" (Oral, 2014: 51). Sezai Karakoç'un şiirleri üzerinden açıklayacağımız bu konu ise "Anlatı ve Büyülü Tarihin Romantikliği" kısmında ele alınacaktır.

Tarihin Romantik Hali

Romantik tarih anlayışı, birçok milliyetçi, muhafazakâr veya İslâmcı şairde genellikle yoğun bir hamasetle çevrilidir. Bugüne ve geleceğe "yön vermek" adına tarihi romantikleştirerek fikri idealize etmenin en önemli yöntemi destansı hâle getirilen içeriği hamasî bir dille anlatmaktır. Sezai Karakoç'un bu yaklaşıma sahip şairlerden ayrılan bir yönü ise genellikle sadece yoğun bir hamasete kapılmaktan ziyade anlatım kusursuzluğuna veya estetiğe de odaklanmış olmasıdır. Bu bakımdan hamaset ve estetik, onun romantik anlayışında dengeli bir biçimde yer alır.

Sezai Karakoç'un hamasî ve destansı bir içeriğe dâhil ettiği, şüphesiz ki öncelikle İslâm tarihi ve Müslüman toplumlardır. 1830 yılına kadar Osmanlı Devleti egemenliğinde bulunan Cezayir'in, Fransa tarafından işgal edilişini ve sonraki bağımsızlık sürecini "destansı" biçimde konu alan Kutsal At şiiri, bu noktada iyi bir örnektir. Karakoç'un şiirlerinde genellikle mücadelenin imgesi

olarak öne çıkan "at", diğer yandan ona yüklenen bir kutsiyetle Cezayir güzellemesine dâhil edilmiştir:

Cezayir'in atları
Sever çılgınca Tanrı'yı ve insanı
Ne kırmızı ne kara kutsal
Cezayir'in atı böyledir (Karakoç, 2018: 84).

Müslüman bir toplum olan Cezayir'in yıllar önce işgal edilmesi ve Osmanlı'dan ayrılması, şairin hüzünle yâd ettiği tarihî bir olaydır. Ancak Cezayir'in, Fransa sömürüsüne karşı verdiği bağımsızlık mücadelesi diğer yandan gurur nedeni olmuştur. Nitekim Müslüman bir toplumun bağımsızlığının söz konusu olması, bu olayın bir "kutsiyet" nişanesi olarak kabul edilmesinde önemli bir yere sahiptir. Karakoç'un bu noktada İslâmcı bir yaklaşımla destanlaştırdığı Cezayir-Fransa arasındaki savaş, Müslümanların lehine olmak üzere romantize edilmiştir:

Yurdunu sevenlerin
Gözlerini kimse bağlamaz
At üstünde can verirler
Atla birlik güneş doğarken
Ve yaşar Cezayir (Karakoç, 2018: 84).

Gerek tarihte, gerekse Sezai Karakoç'un yaşadığı süreçte Müslüman toplumların yaşadığı işgal vb. durumlar daima onun şiirlerinde benzer çerçevede yer almaktadır. Kudüs, Afganistan, Beyrut, Afrika gibi İslâmcı bir dikkatle gözettiği birçok şehir/ülke, çeşitli şiirlerde karşımıza çıkmaktadır. Kutsal At şiiri, Cezayir'in işgalinden, şairin yaşadığı dönemdeki bağımsızlığına kadar olan süreci kapsaması nedeniyle tarihî bir yöne sahiptir.

Sezai Karakoç'un İslâmî/İslâmcı fikirleri ekseninde gelişen romantik tarih anlayışında önemli bir yer tutan, İslâm tarihidir. Çocukluğumuz adlı şiiri, İslâm tarihinin, onun üzerindeki etkisini ve romantize edilmiş hâlini göstermesi bakımından iyi bir örnektir. Çocukluk zamanlarını özlemle yâd eden şair ayrıca kendisini o dönemlerde etkilendiği "Müslüman kahramanların" ve "destansı olayların" merkezinde hayal etmektedir:

Babamın uzun kış geceleri hazırladığı cenklerde
Binmiş gelirdi Ali bir kırata

Ali ve at, gelip kurtarırdı bizi darağacından
Asya'da, Afrika'da, geçmişte gelecekte (Karakoç, 2018: 97).

Şairin çocukken dinlediği İslâm tarihinden (mülhem) destansı anlatılar, çocukluk özlemiyle yazdığı bu şiirde de romantik bir tarih tasavvurunu ortaya çıkarmıştır. Bu kısımda her ne kadar muhayyel bir olay söz konusuysa da şairin zihnindeki İslâm tarihi, destanların, kahramanlıkların ve dinî mücadelenin oluşturduğu coşkulu bir romantik anlayışa kapı aralamıştır. Nitekim Müslüman toplumlar olarak (geçmişte ve gelecekte) kazanılan İslâmî varoluşun/bağımsızlığın temelinde bunların olduğuna gönderme yapmaktadır. Bu nedenle şairin, kendisini bu olayların merkezine konumlandırması, destansı İslâmî anlatılarla kurduğu duygusal bağdan kaynaklanmaktadır:

Peygamber'in günümüzde küçük sahabileri biz çocuklardık
Bedir'i, Hayber'i, Mekke'yi özlerdik, sabaha kadar uyumazdık (Karakoç, 2018: 98).

Genellikle dinî duyguların veya İslâmcı idealin şekillendirdiği bir tarih anlayışının yansıması olan bu dizeler netice itibariyle hem çocukluk özleminin hem de İslâm tarihinin romantik düzlemde algılanışının tezahürüdür. Çünkü İslâmî düşüncenin idealize edilmesi, bütün olarak İslâm'ın idealize edilmesini gerekli kılmaktadır. Buna bağlı olarak tarihin romantize edilmesi de kaçınılmaz olmuştur. Genel anlamda Sezai Karakoç'un medeniyet tasavvuru, tam da böyle bir örüntüye sahiptir.

Karakoç'un medeniyet anlayışında tarihle kurduğu bağ, mimarî bakımından da romantik derecededir. Bu yargıya örnek teşkil edebilecek en bilinen şiirlerinden biri de Şehzadebaşı'nda Gün Doğmadan'dır. 1962 tarihli bu şiire konu olan Şehzadebaşı Camii, şairin Türk-İslâm kültür ve değerlerine dair dizelerine ilham olmuştur. Bunun yanında yıllar sonra şairin kabrinin de bulunacağı ve şiirin biraz daha anlam kazanacağı bir duruma gelmiştir. Şiirdeki tarihî unsurlara bakıldığında ise romantizm büyük ölçüde, betimlenen mekanın tarihî estetiğine duyulan hayranlıkla öne çıkmaktadır:

Lâle gibi çeşmeleri
Menekşeden sebilleri
Türbeleri bir şelâle
Gün doğmadan Şehzadebaşı'nın (Karakoç, 2018: 117).

Şehzadebaşı Camii'nde yapılan bu betimleme, tarihî yapıların geleneksel motiflerle/imgelerle özdeşleştirilmiş bir anlatımını vermektedir. Bu bakımdan şiirde bir mimarî ile romantik tarih ilişkisinden söz etmek mümkündür. Şairin bu tarihî mekan aracılığıyla ortaya koyduğu romantik tarih anlayışı, şiirin sonraki dörtlüğünde Türk/İslâm tarihinin önemli şahsiyetleriyle desteklenmiştir:

Külâhıyla Yunus Emre

Sarığıyla Akşemseddin

Kavuğuyla Mimar Sinan

Gün doğmadan Şehzadebaşı'nda (Karakoç, 2018: 117).

Sezai Karakoç'un geleneksel sanatla ve tarihî/edebî şahsiyetlerle -duygusal derecede- kurduğu yoğun ilişki, sanat hayatının hemen her döneminde görülebilir. Özellikle klasik Türk şiirindeki çeşitli motif, mazmun vs. unsurları modern şiir çerçevesinde yepyeni bir biçime ve içeriğe kavuşturması bu bakımdan en önemli ve en bilinen hususlardan biridir.

Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine II şiirinde klasik şiirin vazgeçilmez iki mazmunu olan "gül ve bülbül", üzerinden yaptığı benzetmeler, ondaki romantik tarih anlayışının farklı bir örneğini teşkil etmektedir. "Gelin gülle başlayalım atalara uyarak" (Karakoç, 2018: 427) dizesiyle başlayan şiir, üçüncü dizede bülbülün de zikredilmesiyle bu iki mazmundan hareketle romantik bir tarih anlayışının ortaya konulmasına hazır hâle gelmektedir. Nitekim geleneğin yanı sıra temsil ettiği değerleri ve tarihî/sosyolojik bir arka planı da taşıyan birer "kök" olarak kabul edilmiştir. Yani şair, bu iki mazmuna "bir uygarlık" değeri yükleme eğiliminde olmuştur. Hatta bütün yabancı uygarlıkları reddettiğini de ilan ederek onlara bir uygarlık karakteri atfetmiştir. Söz konusu uygarlık da doğal olarak Osmanlı tarihinden ve sanatından izler taşımaktadır:

Sen bir uygarlık oldun bir ömür boyu

Geceme gündüzüme

Gözlerin

Lâle Devri'nden bir pencere

Ellerin

Baki'den Nefi'den Şeyh Galib'den

Kucağıma dökülen

Altın leylâk (Karakoç, 2018: 427-428).

Osmanlı Devleti'nin belirli dönemlerine, izlerine, şairlerine vs. duyulan özlem düzeyinde yapılan göndermeler, tarihe romantik tavırla yaklaşılmasını kaçınılmaz kılmıştır. İslâmî geleneğin ve kültürün egemen olduğu düşünülen bu dönemlerin idealize edilmesi, modern çağa yönelik bu minvalde bir hatırlatmada bulunma çabasını akıllara getirmektedir. Nitekim -daha önce de bahsedildiği üzere- Sezai Karakoç, sanat anlayışını belki bütünüyle "İslâmî geleneği/tarihi" veya "ilahî olanı" tekrar hatırlatmaya ve özgün bir poetik çerçevede yeniden anlatmaya hasretmiştir. Yukarıdaki -ve benzer birçok- şiirde de modern şiirin imkânlarıyla Türk-İslâm geleneğini ve tarihini romantik duyuş tarzıyla işlemiştir.

Sezai Karakoç'un Diriliş ideali çerçevesinde bakıldığında dinî düşünce, tarih ve gelenek, medeniyet tasavvurunun da mihenk taşları olmuştur. Yani tüm bunlar romantik bir mazi özlemiyle idealize edilmenin yanı sıra, geleceğe yönelik fikrî ve sanatsal bir "insanın" temeli olarak da işlem görmüştür. Fecir Devleti adlı şiir, alışılagelen tarihî göndermelerin, böyle bir ütopik çerçevede kullanıldığını göstermesi açısından önemli bir örnektir.

Diriliş metaforuyla oluşmasını ümit ettiği yeni devlet ve toplum, Karakoç'un deyimleriyle "İslâm'ın/insanlığın dirilişi baz alınarak tasavvur edilmiştir. Ancak son din olduğu fikrinden hareketle "ilâhî olanı" bütünüyle kapsayan İslâm merkeze alınmıştır. Bu noktada İslâm'a dair ise yine genellikle Osmanlı/Türk tarihi ve kültürü başroldedir. Şöyle ki şiirde tasavvur ettiği o "fecirde yoğrulacak yapı" için "Alevler içinde bir Şeyh Galib'tir ustası" (Karakoç, 2018: 415) dizesiyle bir ön bilgi vermektedir. Klasik Türk edebiyatının son temsilcisi kabul edilen Şeyh Galib'in burada öncü olarak konumlandırılması buraya kadar bahsedilen bütün hususlar düşünüldüğünde oldukça anlamlıdır. Şiirin sonraki bölümlerinde ise Türk tarihi romantik bir söylemle yâd edilmekte ve tasavvur edilen medeniyet için -motivasyon sağlayacak- bir dayanak addedilmektedir:

Halkım yalnız iki duyguyu tanıdı
Ya birini yaşadı ya öbürünü yaşadı
Fetih veya bozgun;
İşte sırrı ulusumun.
Ya fethin zafer anıtıdır o
Gökten inmiş bir dizi güvercin gibi
Gök pusatı
Ya da yıkılmış atlar, ölüm çığlıkları
İçinden çekilen karanlık bir akşam

Ve güneş karanlık bir kilise gibi sönen

– Yahya Kemal mi?

– Ha evet Yahya Kemal;

Bozgunda bir fetih düşü (Karakoç, 2018: 418).

Şiirin böylesine romantik bir tarih anlayışını yansıtan bu kısmı, romantik tarih anlayışıyla bilinen bir başka şair Yahya Kemal ile de desteklenmiştir.[9] Nihad Sami Banarlı'dan sonra Şerif Aktaş'ın da "en büyük millî romantiğimiz" (Aktaş, 2011: 74) olarak nitelediği Yahya Kemal, bu şiirden hareketle Sezai Karakoç'un romantik tarih anlayışında önemli bir faktör olarak yorumlanabilir.

Tarihî ve geleneksel bir yönü temsil etmesi açısından Şeyh Galib'in ve "millî romantik" bir kişilik olarak Yahya Kemal'in yanı sıra Hz. Ali, Hz. İsa ve İbn-i Velid gibi şahsiyetlere yapılan göndermeler, Fecir Devleti şiirinin, romantik tarih anlayışı bakımından en önemli örneklerin başında geldiğini kanıtlar niteliktedir. Sezai Karakoç'un bütün bu tarihî ve gelenek odaklı göndermeleri, salt romantik bir duygulanım veya şiir malzemesi olmaktan ziyade tasavvur ettiği medeniyetin/ütopyanın temelini oluşturmaktadır. Zikredilen şahsiyetler ise onun nezdinde bu hayalî düzenin öncüleridir:

Koşanlar bunlardır çağırdığım fecre doğru

Yoğrulacak bir fecre doğru

Aydan sütunlar taşıyorlar

Gün ışığından kemerler (Karakoç, 2018: 420).

Sezai Karakoç'un incelenen şiirler üzerinden ortaya konulan romantik tarih anlayışı, belirli gerçeklik sınırları içerisinde belirmektedir. Fecir Devleti şiiri her ne kadar ütopik nitelikte olsa da odaklanılan bölümleri genellikle bu çerçevededir. Bu bakımdan Karakoç'un şiirlerinin geneli, başta Türk-İslâm tarihini olmak üzere dinler/peygamberler tarihinden de yoğun izler taşımaktadır. Nitekim burada onu romantik kılan en genel husus, geçmişin, "romantik düzeyde bir tarih bilincine" dönüşmesine dair gösterdiği çabadır. Bu çabayı da "dünyayı yeniden büyüleme" ifadesiyle yorumlamak mümkündür.[10] Çünkü giriş bölümünde de değinildiği üzere romantik tarih anlayışı temelde bir rasyonalizm eleştirisi taşıyarak ortaya çıkmıştır. İslâmcılık veya muhafazakârlık gibi ideolojiler söz konusu olduğunda bunun biraz daha doğrulandığını söylemek

[9] Yahya Kemal'in bahsedilen romantik yönüne dair Şerif Aktaş'ın "Millî Romantik Duyuş Tarzıyla Yahya Kemal ve Ziya Gökalp" adında önemli bir incelemesi mevcuttur. İlgili metin için bk. Şerif Aktaş, *Edebiyat ve Edebî Metinler Üzerine Yazılar*, Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları 2011, s. 64-75.

[10] Bu romantik ifade, Hasan Aksakal'ın Avrupa romantiklerini incelediği kitabına verdiği isimdir. Bk. Hasan Aksakal, *Dünyayı Yeniden Büyülemek: Avrupa Romantizminden Portreler,* İstanbul: Beyoğlu Kitabevi 2021.

mümkündür. Ancak gerçeküstü/mitolojik bir yapıya sahip, tarihî göndermeler içeren anlatılar/şiirler, rasyonalizme karşı eleştirel yönü daha yoğun bir romantizmin taşıyıcısıdır.

Anlatı ve Büyülü Tarihin Romantikliği

Sezai Karakoç'un bu kısımda ele alınacak romantik tarih anlayışı, sadece hamasî/duygusal üsluptan ve tarihî göndermelerden değil, anlatıların gizemli bir uzamda tarihî şahsiyetlerden, olaylardan, eleştirilerden vs. izler taşımasından da kaynaklanmaktadır. Modern şiirin imkânlarıyla ortaya konan *Hızırla Kırk Saat*, *Taha'nın Kitabı* ve *Gül Muştusu* anlatılarında gerçeküstü durumlarla (dinî) mucizelerin girift bir hâlde olması, muhayyileye tanınmış bir ayrıcalığın göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu da rasyonalizme şiir vasıtasıyla karşı koyma romantikliğini akıllara getirmektedir. Bu bakımdan ilgili anlatıların, felsefî yönden romantik bir niteliği olduğu da söylenebilir.

Hızırla Kırk Saat anlatısı, tarihî metinlere, şahsiyetlere, kültüre vs. ideolojik (İslâmcı) çerçevede yer vermesi açısından Türk şiirinde İslâmcı romantizmin en önemli örneklerinden biri sayılabilir. İslâm kültüründe uzun bir geçmişe dayanarak gerek sözlü, gerekse yazılı olarak günümüze ulaşan Hızır karakteri, ona atfedilen vasıflardan şairin (geçmişe ve çağa yönelik) fikirlerine kadar birçok unsuru şiirde yansıtmaktadır. Ayrıca Turan Karataş'ın ifadesiyle "çağın ürettiği sahte ve yabancı figürlere karşılık" (Karataş, 2013: 298) atıf yapılan birçok tarihî şahsiyet (peygamberler, mutasavvıflar vs.) de bu ideal çerçevesinde son derece parlak biçimde anlatılmaktadır. Yani tarih, daha önceki kısımda da görüldüğü gibi genellikle şahsiyetler -ve onların başından geçen olaylar- üzerinden idealize edilmektedir. Anlatının en önemli romantik yönü ise bütün olayların, "tarihten mülhem" olması ancak gerçeküstü bir kurgu içerisinde anlatılmasıdır.[11]

Aynı özelliklere sahip *Taha'nın Kitabı* eseri de "büyülü" bir olay örgüsü çerçevesinde tarihî göndermelerle doludur. Sezai Karakoç'un, Hızır'ın ardından yeni kahraman olarak kurguladığı, kısmen de kendisinden izler taşıyan Taha, tam anlamıyla idealize edilmiş bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Sembolik anlatımın yoğun olduğu bu metinde hemen anlaşılmasa da Taha, adeta Karakoç'un İslâmcı fikirleri doğrultusunda bir "mücadele" sergilemektedir. İnançsızlığın en temel faktörü addedilen rasyonalizmden, toplumsal yabancılaşmaya neden olduğu düşünülen modernizme kadar birçok şey bu düşünsel

[11] Sezai Karakoç'un *Hızırla Kırk Saat* eserindeki romantik tarih anlayışı hakkında daha detaylı bilgi için bk. Taş, *İslâmcı Türk Şiirinde Romantizm*, s. 198.

devinim hâliyle eleştirilmektedir. Hızır anlatısında olduğu gibi eleştirilen unsurların karşısına yine tarihî/dinî şahsiyetler, olaylar ve kültür konulmaktadır.

"Doktorun Karşısında" adlı bölümde Taha'nın yabancı bir doktor ile hesaplaşma çabası, bir bakıma dinî/metafizik düşünceyi dışlayan rasyonalizmle -veya bilimsel düşünceyle- hesaplaşma izlenimi vermektedir. Bu eleştirel tavır, şairin duygusal bir bağ kurduğu dinler tarihine ve tarihî mekânlara yapılan göndermelerle birlikte ortaya çıkmaktadır:

Nasıl ki Meryem de bir çocuk sezmişti Cebrail sularından
Nasıl ki yeşil sancaklar inmişti bir gün Diyarbekir surlarından
Kurtarıyordunuz beni
Bana bir gemi gibi yaklaşan
Üsküdar akşamlarından
Fatih Camii gibi aydınlıktınız
Bir fakir ölüsü kadar sessiz ve sade
Sağımda kırgın solumda çılgın
Önümde Yakup Yusuf ve İshak'tınız
Arkada kaynak suları kadar berraktınız
Dün akşam üzeri güneşi siz batırdınız
Başkası değil doktor güneşi siz batırdınız
Ama inandım ki doktorsunuz değilsiniz süryani
Doktorsunuz doktordan başka bir şey değilsiniz yani (Karakoç, 2018: 312-313).

Taha'nın başta tarihî benzetmelerle övdüğü yabancı bir doktora karşı sitemi, toplumsal yabancılaşma/yozlaşma fikrinden kaynaklanmaktadır. Geçmişte kendi tarihî/dinî/geleneksel kültürünü ve düşüncesini taşıdığı gerekçesiyle yoğun övgüye mazhar olan doktor, daha sonra tüm bunlara yabancılaşarak rasyonalist bir düşünce dünyasına geçmiştir. Taha ise onun "ruhtan ve hakikatten" soyutlandığına ve bu hakikatten yoksun, anlamsız bir varoluş sergilediğine kanaat getirmektedir. İnsanlığın, rasyonalist/materyalist vb. düşünce yapısıyla böyle bir boşluğa düşmesinden de onu sorumlu tutmaktadır. Burada odaklanılması gereken genel husus ise temeldeki rasyonalizm eleştirisine ek olarak dinî/metafizik ve estetik yönleriyle tarihî şahsiyetlerin, mekânların ve olayların idealize edilmesidir. Bir yandan tarihin kavranış biçimi, diğer yandan dinî/metafizik düşüncenin etkisiyle yapılan rasyonalizm eleştirisi, romantik niteliği yüksek bir seviyeye taşımıştır.

Şiirde peygamberlere yapılan göndermelerde onların insanlık için ideal "kahramanlar" olduğu görüşünü destekleme çabası söz konusudur. Şiirin "Kontrpuvan" adlı bölümünde "kurtuluş kardeşlerim" diyerek işaret ettiği insanlardan -veya tüm insanlıktan- bahsederken onların, peygamberler sayesinde hayatlarını şekillendirecek bir anlayışa/düzene vs. kavuştukları fikrini öne sürmüştür.

Güneş ışıtamamış başlarını
Dünya yaratıldı yaratılalı
Ay ışıtamamış onları
İbrahim'le aydınlanmışlar
Lût'la çile tozuna batmışlar
Musa'yla yolculuk aşından tatmışlar
İsa'yla gök sofrasından utanmışlar
Derken yüz yıllar geçmiş
Çölün sesi yükselmiş
Kumun şarabı yemişlenmiş (Karakoç, 2018: 322).

Dinler/peygamberler tarihine yönelik bu romantik bakış, özelde İslâm'ın, genelde ise dinî tarihin, düşüncenin ve öncülerin insanlık için "kurtuluş" yolu olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Son üç dizede ise Hz. Muhammed'in gelişinin ve İslâm'ın ortaya çıkışının kastedildiği düşünülmektedir. Tarihî olarak bakıldığında İslâm, son hakikat yolu olarak kabul edilmektedir. Tabi sadece İslâm'ın idealize edilmesiyle sınırlı kalınmamış, "dünyayı yeniden büyüleme" amacıyla genel anlamda dinî/ilahî olanı temsil eden tarihî bir birikim idealize edilmiştir.

Taha'nın Kitabı, tarihin romantik bir felsefî temel üzerinde işlendiği bir anlatıdır. *Hızırla Kırk Saat* gibi aynı türden bir romantik tarih anlayışı yansıtmaktadır. Bu iki eserin "süreği" kabul edilen *Gül Muştusu* kitabı da buna benzer bir içeriğe sahiptir. Bu kitapta aynı adlı uzun bir şiirin yanı sıra Ses ve Fecir Devleti gibi şiirler, tarihin yine gerçeküstü bir içerikte romantize edildiği metinlerdendir.

Destansı olduğu kadar lirik bir niteliği olan *Gül Muştusu*, adından da anlaşılacağı üzere daha en başta klasik Türk şiirindeki "gül" mazmununu hatırlatmaktadır. Burada da mazi özleminin/tutkusunun, inancın ve idealin sembolü olarak şiirde yer almıştır. Bu şiirin XIII. bölümüne bakıldığında şairin tarihî şahsiyetlere yaptığı göndermeler, bu kez kendisine yüklediği bir misyona bağlı olarak mevcuttur: "Sen beni gönderdin/Gülün muştusunu vermek için" (Kara-

koç, 2018: 398) dizeleri, sonraki dizelerde Hz. İsa, Hz. Yahya ve Hz. Zekeriya gibi peygamberlerin bildirdiği hakikati savunma görevinin kanıtı olarak gösterilmiştir.

Sezai Karakoç'un gerçeküstü içeriğe sahip şiirlerde/anlatılarda görülen tarih yaklaşımı genel itibariyle gerçekliği dönüştürme veya aşma amacı güden felsefî bir romantizmi de içermektedir. Böylece şairin dine ve dinî kültüre yaklaşımında olduğu gibi tarihe yaklaşımı da duygusal ve muhayyel bir tavırla şekillenmiştir. Bu durum ise İslâmcı romantizm kavramı içerisinde ideali yaymak ve kalıcı kılmak adına oldukça önemli bir yere sahiptir.

SONUÇ

Sezai Karakoç bir külliyat hacmindeki şiirleri, modern şiirin imkânlarıyla var olmuş hatta modern şiire yeni imkânlar kazandırmıştır. Geçmişten geleceğe uzanan bir fikrî çizgide bulunan bu şiirlerinde romantik tarih anlayışının hem hamasî söylemle hem de gerçeküstü içerikle oluştuğu görülmüştür. Karakoç'un tarih anlayışı, bir mazi özleminin yanı sıra düşünsel/ideolojik bir alana açılan yaklaşımlarının sonucudur. Nitekim İslâmcılık açısından da düşünüldüğünde Karakoç'un tarihi romantize etme amacı, din merkezli bir fikir veya medeniyet tasavvuru ortaya koyma amacıyla özdeştir. Şöyle ki rasyonalist/materyalist düşünceye karşı dinî/metafizik düşünceyi; toplumu dönüştürme potansiyeli olan modern unsurlara karşı ise idealize ettiği tarihi konumlandırmıştır.

Sezai Karakoç'un şiirlerinde tarihî göndermelerin geneli dinler/peygamberler tarihine yöneliktir. Osmanlı/Türk/İslâm tarihi bu noktada şüphesiz ki özel bir yere sahiptir. Ancak diğer dinlerin tarihi ve peygamberleri de sıkça şiirlere konu edilmiştir. Bu bakımdan Karakoç'un romantik tarih anlayışı, yalnızca Türk/İslâm tarihini idealize etmekten ziyade genel olarak olguya/kavrama odaklanıldığı görülmektedir. Bu da son derece açık olduğu üzere dindir.

KAYNAKÇA

Aksakal, H. (2015). Türk Politik Kültüründe Romantizm (1 b.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Aksakal, H. (2021). Dünyayı Yeniden Büyülemek: Avrupa Romantizminden Portreler. İstanbul: Beyoğlu Kitabevi.

Aktaş, Ş. (2011). Edebiyat ve Edebî Metinler Üzerine Yazılar. (M. Kurt, Haz..) Ankara: Kurgan Edebiyat Yayınları.

Karakoç, S. (2018). Gün Doğmadan (24 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2013). Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Oral, M. (2014). Türkiye'de Romantik Tarihçilik (2 b.). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Taş, M., G. (2022). İslâmcı Türk Şiirinde Romantizm. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.

Tunaya, T., Z. (1991). İslamcılık Akımı. İstanbul: Simavi Yayınları.

YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİNDE İSLAM MİLLETİ

İkram FİLİZ*

GİRİŞ

Yüce Diriliş Partisi teorik çerçevede tanımlanan ideallerin pratiğe döküldükten sonra anlam bulabileceği kabulünün bir sonucu olarak kurulmuştur. Burada modern dönemin siyasal örgütlenme biçimi olarak siyasal partiler, demokratik zeminin bir sonucu olarak okunmaktadır. Bu anlamda demokrasi, kişi hak ve özgürlüklerinin, toplumsal taleplerin meşru zemininin ve siyasal iktidara ulaşabilmenin imkanı olarak konumlanmaktadır. Millet bu anlamda demokratik tecrübelerle malul bir pratiğin içinden geçerek partisel örgütlenme sayesinde demokratik değerlerin ve kültürün yaşamsallaştırılmasında öncü bir role sahiptir. Bu anlamda partisel mücadelenin demokratik değerlerle, milli ve yerli kültürle, Müslüman ülkelerle ve nihayetinde bütün insanlıkla tanış olmanın ilgisi kurularak yürütülmesi hedeflenmektedir.

Partinin kurulma gerekçeleri bağlamında ülkedeki yerleşik demokratik kültür gösterilmektedir. İnsanlığın evrensel mücadelesinin bir sonucu olarak demokratik seçimlerin yapılabilmesi ve bunun içselleştirilebilmesi partisel örgütlenmenin gerekçesi olarak sunulmaktadır. Yüce Diriliş Partisi, evrensel temelde gelişen bu olgunun yerlileştirilerek içselleştirilmesinin somut tezahürüdür. Bu anlayışa göre yerlileştirme süreci halkın ruhunun siyasal iktidarda tecelli edebilmesi ile mümkün olabilecektir. Böyle bir iktidar zemininde halkın ruhu ile aydınların iradesi buluşabilecektir. Halk ve aydınların buluştuğu bu zemin siyasal istismarların önüne geçecektir. Aynı zamanda belli bir azınlığın diktatoryasının yerleşik hale gelmesinin engellenmesi söz konusu olabilecektir. Millet, böyle bir anlayışın hem muhatabıdır hem de meşru zeminidir.

Yüce Diriliş Partisi'nin arzuladığı anayasa milli ve yerli değerlerle barışık bir anayasa olmalıdır. Bu anayasa yerli tarihsel şartların özüne uygun olarak tasarlanmalıdır. Türkiye'de olduğu şekliyle Batılı kültürel ve tarihsel dünyanın izdüşümleriyle oluşturulmuş kurum ve kuruluşların yereldeki gerçekler üzerin-

* Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Kürt Dili ve Edebiyatı Bölümü, i.filiz@alparslan.edu.tr, ORC ID: 0000-0002-2522-9122.

den sıfırdan olmasa da yeniden ve yerinden inşa edilmesi hedeflenmektedir. Böylece darbe süreçlerinin etkisi altında şekil ve muhteva kazanan anayasalar, yerini kendi topraklarının kadim değerlerine yaslanarak var edecek olan uzun süreli anayasalara bırakacaktır. Coğrafyasının ruh dünyasından beslenecek olan böyle bir anayasa, demokrasinin yabancılıktan kurtulmasına ve yerelleştirilmesine katkıda bulanacaktır. Millet, demokratik kültürün içinden şekillenerek inşa edilmek istenmektedir. Bu anlamda demokrasinin harcı idealize edilmiş millet, milletin bekası da demokratize edilmiş toplumsal ve siyasal ortamdır. Yüce Diriliş Partisi ve kurucu liderinin Sezai Karakoç'un anlatısında demokrasi, elbette yerelden güç alınarak form ve muhteva itibariyle yerelleştirilerek içselleştirilmektedir.

Kutlu ülkenin büyük milleti olarak kavramsallaştırılan ideal, Yüce Diriliş Partisi'nin anlatısında evrensel kültürel değerlerin yerelden melezlenerek içselleştirilmesi ile yerelin evrenselden inşa edilmesi siyasetinin merkezinde yer almaktadır. Toplumsal ilerlemenin maddi yönü manevi değerlerden beslenerek milli ve yerli zeminde güçlendirilmek istenmektedir. Parti, hedeflerin gerçekleştirilmesinde devrimler, ihtilaller ve her türlüsü ile şiddetin karşısında konumlanmaktadır. Çünkü bu tür girişimlerin toplumda daha fazla zarara yol açtığı kabul edilmektedir.

Bu çalışmada Yüce Diriliş Partisi'nde millet ve onunla ilgili kavramlar üzerinde durulacaktır. Partinin millet kavramına yüklediği anlam, onu nasıl tanımladığı ve sunduğu çalışmanın merkezinde yer alacaktır. Partinin resmi internet sitesinde yayınlanan programında ve kurucu lideri Sezai Karakoç'un eserlerinde geçen millet kavramı analiz edilecektir. Mümkün mertebe birincil yazılı ve online veriler üzerinden konu işlenecektir. Çalışmada sosyolojik ve siyasal bir perspektifle millet ve ilgili kavramlar üzerinde durulacaktır. Bu anlamda çalışmanın kavramsal bir seyir, işleyiş üzerinden sürdürülmesi hedeflenmektedir. Millet kavramının algılanış biçiminin ve boyutlarının parti ve kurucu fikri lider nezdinde ifade edilen anlama örüntülerine ulaşılmaya çalışılacaktır. Millet kavramının etimolojik kökeni, partinin kurucu liderinin millet kavramına yüklediği anlam, parti programında millet anlatısı ve bu kavram etrafında şekillenen kavramsal dünya çalışmanın nirengi noktasını teşkil edecektir Çalışmada, Sezai Karakoç da siyasi bir partinin lideri ve ideoloğu olarak betimlenecektir. Bu yüzden Yüce Diriliş Partisi'nin fikri ve kurucu lideri Sezai Karakoç'un edebi kişiliği üzerinde durulmayacaktır.

MİLLET KAVRAMININ ETİMOLOJİK VE KAVRAMSAL BOYUTLARI

Millet, farklı etimolojik anlamlarıyla birlikte Kuran'da 18 yerde geçer. Kelimenin etimolojik kökeninde (م ل ل) "m-l-l" harfleri vardır. Millet kelimesinin Kuran'daki kullanımlarından üçü bir şeyi yazmak, yazdırmak, ezbere yazdırmak, imla ettirmek (فَلْيُمْلِلْ) anlamıyla ilgilidir. Geriye kalan kullanımların tümünde millet (مِلَّة) formu/kalıbı doğrudan yer tutar. Millet kelimesinin 8 yerdeki kullanımı Hz. İbrahim'e izafe edilerek İbrahimin Milleti (مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ) terkibiyle gelir. Bunlardan bir kısmı dolaylı bir şekilde de olsa yine İbrahim Milleti'ne atıfta bulunur. Diğer yedi kullanım da peygamberlerin mensup olduğu, davet ettiği veya kaçındığı/reddettiği/ ve kaçınılmasının emredildiği millet/din/religion anlamında bir kullanıma sahiptir (https://corpus.quran.com/qurandictionary.jsp?q=mll). Kelimenin etimolojisindeki yazdırma anlamını dışarıda tutarsak millet kavramı, Kuran'da din veya dini topluluk anlam örüntüsüyle birbirinden farklı dini toplulukları tanımlamayı içermektedir.

Millet kelimesinin etimolojik kökeninde yazdırmak veya ezbere yazmak anlamları bulunduğu ifade edilmişti. Ayrıca Elmalılı Hamdi Yazır, "girilen yol" anlamında kavramın esas anlamına dikkat çeker. Ona göre din, şeriat ve millet farklı nüanslara sahip olmakla birlikte eş anlamlı kelimeler olarak da kullanılırlar. Bu nüansları açıklarken Elmalılı, dinin inanç çerçevesini belirlediğini, şeriatın davranışlarla ilgili olduğunu ve milletin de toplumsal hayata karşılık geldiğini söyler. Bu anlamların da birbirinden kopuk olmadığını, içiçe geçmiş olduğunu, inancın ve amelin toplumsallık ile birlikte millet kelimesinde muhteva kazandığını belirtir. Elmalılı, kavramın farklı dini terimlerle ilişkisine dikkat çektikten sonra millet kavramını şu şekilde açıklar: "Millet, toplumsal bir grubun etrafında toplandığı ve üzerinde yürüdüğü, bir başka tabirle toplumsal ruhun kendisine tabi olduğu ve toplumsal yapıların kendisine bağlı bulunduğu ilkeler bütünü ve girilen yoldur" (Yazır, 1992: 398-400). Böyle bir kavramsal tanımlamanın merkezinde "inançlılar topluluğu" anlamı sakladır.

Kavramın etimolojik kökenindeki yazdırma anlamı ile kavramsallaşan şekliyle millet arasındaki bağlantıya tefsirinde İbn-i Aşur da dikkat çeker. Ona göre millet, belli bir inanç temelinde bir araya gelen topluluğa karşılık gelmektedir. Bu topluluk inanç merkezli bir birliktelikte ittifak etmişlerdir. Kavramın yazdırmak/imla etmek manasında ise peygamberin imla ettirdiği inanç sisteminin yazılı uygulamalarla bir milleti/topluluğu/ümmeti inşa etmesi yatmaktadır (İbn-i Aşur, 1984: 693-694). Yazılı bir kültürün, içkin bir özellik olarak inançlılar topluluğu içinde var edilmek istenmesi çabası millet tanımında öne çıkmaktadır. Bu çerçevede Yüce Diriliş Partisi'nde ve kurucu fikri lideri Sezai

Karakoç'ta İslami literatürde yerleşmiş şekliyle millet kavramının yer ettiği/kullanıldığı söylenebilir.

SEZAİ KARAKOÇ VE MİLLET

Sezai Karakoç'ta İslam, hakikati temsil eden somut tezahürleriyle birlikte neşv-ü nema bulan bir inanç sistemidir. Ona göre toplumsal yaygınlık İslam Milleti'nin ortaya çıkmasında ve şekillenmesinde önem arz etmektedir. Bu çerçevede millet soyut bir idealden öte sosyo-siyasal pratikleriyle var olan bir olgudur (Karakoç, 2014: 11). Karakoç, eserlerinde İslam Milleti terkibini doğrudan kullanır (Karakoç, 2010: 23). Eserlerinde Millet kavramı, belli bir ırkı/halkı/ulusu tanımlamaktan öte Müslüman halkları/ulusları kapsayan bir anlam örüntüsüne sahiptir. Ona göre ırklar saf halleriyle kalabilmiş değillerdir. Irk/halk/etnik bağlamında anlaşılmak istenen millet tanımının modern bir olgu olduğu üzerinde durur. Kavram karmaşasına dikkat çekerek millet kavramının muhtevasına ve ona yakın kelime gruplarının nasıl anlaşılması gerektiğine vurgu yapar:

Irkdaşlarımızın çektiği ıstırapların yanında ırkımızdan olmasa da dinimizden, kültürümüzden, milletimizden olan diğer kardeşlerimizin de dertlerini birlikte mütalaa etmek zorundayız. Çünkü geçmişte bu bölgede büyük bir millet vardır. Ve bu millet suni sınırlarla bölünmüş olarak halen de vardır. Kimi politikacılar veya bilim adamlarının da söylediği gibi bizde millet vakası 1923'te başlamış değildir. Bin yıldan beri yaşayan ve büyük bir medeniyeti teşkil eden büyük bir millet vardır: İslam Milleti. Bu millet Ortadoğu'da büyük bir devlet kurmuştu, bu devlet Osmanlı Devleti'ydi. Medeniyet, millet ve devlet bir yerde birleşmişti. Bu vakayı sadece dini cemaat olma yönünden ifade eden "ümmet" kelimesi ile açıklamak mümkün değildir. Nitekim Mısır literatüründe "ümmet" denilince millet anlaşılıyor. Zaten ümmet, milletin öbür yüzüdür. Bu kavramları birbirine zıt, birbirinden ayrı kavramlar olarak değil, ayın ön yüzü, arka yüzü gibi birbirini tamamlayan kavramlar olarak düşünmek lazımdır (Karakoç, 2012: 56).

Medeniyet ve millet kavramları Sezai Karakoç'ta bir araya gelir. Ona göre bir medeniyetin toplumuna millet denir. Halklar medeniyet çatısı altında bir milleti oluşturur (Karakoç, 2012a: 36). Geçmişteki şekliyle Osmanlı Devleti böyle bir milletin ve medeniyetin siyasal sitemi olabilmiştir (Karakoç, 2012: 17). Osmanlı Devleti, Ortadoğu halklarının yani İslam Millleti'nin devleti olarak tebarüz etmiştir. Devlet yıkıldıktan sonra ise İslam Milleti de kendi içinde parçalanarak devletini yitirmiştir (Karakoç, 2012: 11). Sonrasında ortaya çıkan suni ulusal sınırların dışında aslında bir millet vardır. Fakat bu millet farklı

ırklardan oluşan halkları bünyesinde barındıran tek bir devletten mahrum kalmıştır (Karakoç, 2012: 18-20). Karakoç için milletin sınırları Müslüman halkların yaşadığı ve yaşamış olduğu coğrafyaların tümünü kapsamaktadır. Ona göre milletin sınırı "Ne dağla, ne mayın tarlasıyla, ne nehirlerle, ne demir tellerle birbirinden ayrılabilir" (Karakoç, 2012: 60-61). Devletini ve medeniyetini kaybeden bu millet İslam'ın yeniden dirilişi ile birlikte tekrardan ihya olabilecek, devletini ve medeniyetini yeniden inşa edebilecektir (Karakoç, 2011d: 54). Böyle bir inşayı gerçekleştirebilecek millet belli bir inanç ve ruhla donanmış olmalıdır:

Millet, sadece bir yığın, kupkuru bir topluluk değildir. Millet, bir "hakikat ideali"nin bir araya getirdiği ve bu bir araya gelişi zaman içinde kökleştirip gelenekleştirmiş ona süreklilik kazandırmış; inanç, düşünce, duyuş ve davranış kurum ve tutumlarıyla uygarlık dediğimiz büyük tarih olgusuna bütün varlığı ve gücüyle katılmış kişilikli toplum demektir (Karakoç, 2010a: 147-148).

Millet inanca dayalı daha üst bir organizasyon olarak kabile anlayışından farklıdır (Karakoç, 2010a: 148). Onun millet anlayışı onları da içinde barındıran, onlara kendi rengini veren, bütünlüklü bir yapının ve inancın adıdır. Millet, tek bir dilin, tek bir ırkın, tek bir kültürün yansıması değildir. Ona göre, ırk ve dilin tekliği üzerinden millet kavramına belli bir anlam yüklemek Batı Medeniyeti ile karşılaşmanın neticesinde Müslüman toplumlarda yerleşmiştir. Bu yüzden onun tanımlamalarında İslam Milletleri terkibi değil İslam Milleti terkibi öne çıkmaktadır. Bu anlayışa göre İslam Milleti içinde de Müslüman halklar vardır (Karakoç, 2011: 88-89). Milletin temelini oluşturan İnanç birlikteliği kardeş olmanın ölçütüdür. Biyolojik kardeşlik hakikatin ölçüsünde yani inanç kardeşliği anlamında gerçek kardeşlik değildir (Karakoç, 2009a: 8).

Karakoç, milletleri ve devletleri tarihsel gelişimleri ve misyonları itibariyle üç kategoride değerlendirir. Bunlardan ilki büyük milletler ve devletlerdir. Ona göre bu milletler ve devletler "Bir misyonu, bir mesajı, bir ideali, en azından gerçekleştirilmesi gerekli yüz yılı aşkın bir planı, programı olan büyük milletler ve devletler." İkincisi, mevcut durumunu milletlerarası düzende korumak isteyen statükocu, orta halli millet ve devletlerdir. Son olarak da misyonu ve vizyonu olmamasının yanında mevcut uluslararası düzen içinde belli bir ağırlığa sahip olmayan ve sürekli büyük devletlerin himayesinde olmaya çabalayan küçük millet ve devletler vardır (Karakoç, 2011a: 11). Onun için İslam Milleti belli bir misyon ve vizyona sahip söz sahibi ve güçlü bir devleti inşa etmelidir.

YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİ'NDE İSLAM MİLLET VE İLGİLİ KAVRAMLAR

Yüce Diriliş Partisi, Sezai Karakoç'un fikir dünyasında yer edinen düşüncelerinin pratikteki karşılığı olarak kurulmuştur. Fikirlerinin siyasal temeli partinin kurulmasında etkili olmuştur (Karadeniz, 2017: 12). Böyle bir zeminden ilkin 1990 yılında "güller açan gül ağacı" amblemiyle Diriliş Partisi kurulmuştur. Fakat Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasal şartlar, partinin 1997 yılında kapatılmasını da beraberinde getirmiştir. Parti, 2007 yılında Yüce Diriliş Partisi adıyla tekrardan kurulmuştur (Karadeniz, 2017: 24). Partisel mücadele, Sezai Karakoç için kişisel bütünlüğünün bir tezahürü olarak düşünülürse elzem görülmüştür. Bu anlamda sanat ve edebiyat, din ve siyaset, birey ve toplum söz konusu bütünselliğin farklı yansımaları olarak partisel örgütlenmede somut karşıtlığını bulmuştur (Karakoç, 2012: 9-10).

Yüce Diriliş Partisi, mevcut partilerden dünya görüşü bağlamında hem teorik hem de pratik boyutlarıyla farklı olma iddiasındadır. Bu anlatıya göre Türkiye'de çok partili siyasal hayata 1945 yılında geçiş yapılmış olmasına rağmen bu gerçekleştirilememiştir. Tek partili dönemin sonunda çok partili siyasal hayat birbirine benzeyen partiler ile yürütülerek devam etmiştir. Bu anlamda çok seslilik, özgünlük ve özgürlük alanları kısır kalmıştır. Partinin lideri Sezai Karakoç'a göre, belli bir dünya görüşünü temellendirerek kurulmayan partiler, ülkenin sorunlarının çözülmesinde de ciddi bir başarı elde edememiştir. Bu nedenle fikri bir hareketin siyasi yüzü olan Diriliş Partisi kurulmuştur. Diriliş Partisi, bir kişinin veya sınıfın partisi olmaktan öte milletin partisi olarak tasarlanmıştır (Karakoç, 2012: 15-16).

Diriliş Partisi, aydınların mevcut sorunlara çözüm üretebilmelerini sağlayabilecek partisel bir örgütlenmedir (Karakoç, 2012: 22). Diriliş Partisi, partizanca bir tutumla savunulacak bir parti değildir. Aydınların, toplumun hayatına doğrudan katkıda bulunabilecekleri bir zemin var etmek çabası partinin öncelikleri arasındadır içindedir (Karakoç, 2012: 25-26). Ona göre, uzun vadeli başarılara ulaşabilmek amacıyla parti, aydınlar tarafından yönetilmelidir ve partinin diğer partilerden farklılığı da bu çerçevede tezahür etmelidir (Karakoç, 2012: 41).

Diriliş partisi, fikri bir harekettir. Hedefi, siyasal sorunları günlük kısır tartışmalardan kurtarıp fikri bir zemine taşımaktır. Diyalog zemini temelinde herkes fikrini özgürce söyleyebilmenin imkanlarına ulaşabilmelidir. Bu söyleme göre, propaganda araçlarını değil fikri yelpazede yürüyen fikirsel tartışmaları gündeme taşımak elzemdir. Fikir partileri ellerinde yetersiz imkanlardan

dolayı elbette kitleselleşememe sıkıntısı içinde olabilirler. Fakat böyle bir sürecin başlatılması bile ileride belli bir dünya görüşüne dayalı partilerin ortaya çıkmasına, güçlenmesine ve kitleselleşmesine imkan tanıyabilecektir (Karakoç, 2012: 62-63). Böylece bir dünya görüşüne sahip Diriliş Partisi, kitleselleşme adına çıkar ilişkilerinden uzak durabilecektir. Anadolu halklarının sosyo-politik duruşlarının adresi ve temsilcisi olabilecektir. Ve milletin 200 yıldır beklediği parti Diriliş Partisi olacaktır (Karakoç, 2011: 140).

Diriliş Partisi, hak ve hakikatin temsilcisi anlamında sağcı bir partidir. Fakat Batılı literatür ve kavramsal anlamıyla ne sağcı ne de solcudur. Karakoç, günümüzdeki anlamıyla sağcılık ve solculuk ayrımlarının ikisinin de solculuk olduğuna inanmaktadır. Bu çerçevedeki tanımlama, Batılı paradigmal dünyanın dışında kalınarak yapılmaya çalışılmaktadır:

Gerçek sağ, Kur'an'da tanımlanmıştır. Kur'ân'da, sağcılar, Allah topluluğu, solcular da şeytan topluluğu olarak, sağcıların topluluğu uğurlu topluluk, solcu topluluk da uğursuz topluluk olarak vasıflandırılmıştır. Diriliş, uğurlu, iyilikçi topluluğu gerçekleştirme yoludur. Diriliş, şeytanın topladığı ve uğursuzluk saçan her topluluğu dağıtma, Allah'ın ipine sımsıkı sarılan topluluğu kurma yolu, yöntemi, savaşı demektir (Karakoç, 2015: 13).

Belli bir dünya görüşü üzerinden partisel mücadele içinde bulunmayı tercih eden Diriliş Partisi'nde millet kavramı, merkezi bir konumda yer almaktadır. Parti programında millet tanımı, genel hatlarıyla sıfatı olmadan isim formatında kullanılmaktadır. İslam Milleti terkibi kullanılmakla birlikte asıl vurgu sıfatı olmayan bir milletedir. Bu anlamda Diriliş Partisi'nde belli bir ulusu ve halkı anlatmak anlamında millet kavramı ve anlayışına rastlamak mümkün değildir. Millet, özünü kendisinin de içinden yoğrulduğu medeniyet idealinden almaktadır. Partinin ana ilkelerinin soyut ve genel ilkeler üzerinden tanımlanması ve anlatılması genel bir yaklaşım olarak tezahür etmektedir. Nitekim partinin beşinci maddesinde amaç; hakikat, adalet ve fazilet kavramlarıyla ifade edilirken de bu yaklaşım genel olarak sürmektedir (http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Erişim Tarihi: 01.05.2022). Elbette teorik düzeyde kimsenin itiraz edemeyeceği hakikat, adalet ve fazilet soyutlamaları söz konusu genel yaklaşımın bir sonucu olarak okunabilir.

Partinin temel felsefesinde göre, toplumsal yapı milletin temelinin inşa edilmesinde önem arz etmektedir. Milletin dışarıdan gelecek zararlı akımlara ve propagandalara karşı korunması elzemdir. Farklı millet ve medeniyetlerden alınacak kültürel unsurlar yerli ve milli kültürün hilafına olmayacak şekilde titizlikle gözden geçirilip içeriye alınmalıdır. Toplumsal yapının farklı etnik ve mezhebi unsurlardan oluştuğu düşünülerek milletin, tarihsel yüzü konumunda

olan medeniyet zemininde yeniden inşa edilmesi hedeflenmektedir. Partinin 38. Maddesinde bu duruma dikkat çekilmektedir:

Kişilerin, ırk, dil, mezhep v.b. ayrımlara bakılmaksızın bir milletin mensupları oldukları bilincine ve övüncüne sahip olması, millet olmanın bir medeniyete mensup olmaktan ayrı düşünülmeyeceği, medeniyetin de tüm insanlığa hitap edebilecek boyutta ve çok seslilikte olması gerektiği, medeniyetler ve kültürler arasında ilişkiler bulunmasının doğal ve yararlı olduğu, ama dış kültür ve medeniyetlere mahkûmluk veya teslimiyetin kabul edilemeyeceği düşüncesine göre yeni kuşaklara formasyon verilecek, toplumda millet, medeniyet ve tarih bilinci somut bir şekilde görülür hale getirilecektir (http://yucedirilis.org.tr /parti-programi/ Erişim Tarihi: 01.05.2022).

Parti programında, toplumsal yapının temeli maneviyat olarak görülmekte, din söz konusu edilen maneviyatın kaynağı ve dayanağı olarak tanımlanmaktadır. Bu amaçla medeniyet değerlerinden kaynaklanan milli eğitim politikaları işe koşulacaktır. Kendi medeniyetinin insanı olarak yetiştirilecek bireyler, hem ahlaki hem karakter açısından *en üstün insan* olmaları için yetiştirileceklerdir. Partinin lideri Karakoç'a göre, bu insan inançlı ve yurt ve millet sevgisiyle donanmış olmalıdır. Siyaset de zaten insana ve eşyaya iman nazarıyla bakarak bu bireylere inancın temel ilkelerini nakşetmeye çalışacaktır (Karakoç, 2015: 19).

İnancın temelini İslam oluşturmaktadır. Bu anlamda Yüce Diriliş Partisi'nde İslam, milletin dini, dünya görüşü ve tarihsel sürecinin meşru özüdür: "Milletimizin tarihte varoluş hikmeti haline gelen ve hayat tarzını belirleyen görüş ve yaşayış, şüphe götürmez bir hakikat olarak İSLÂM'dır." (http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Erişim Tarihi: 01.05.2022). Milletin tarihten silinmesini engelleyecek güç İslamdır. Toplumsal yapıların ve ilişki biçimlerinin temelinde ekonomi değil inanç yatmaktadır. İnanç dışındaki yansıma biçimleri özü temsil etmezler. Partinin lideri Karakoç'a göre, bireyler inanç temelinde belli bir kategorizasyon içinde sınıflandırılmaktadır (Karakoç, 2015: 14). Bu nedenle de milletin tarihsel yolculuğunda Müslüman halklar, birbiriyle dayanışma içinde olmalıdır (Karakoç, 2008: 25-26).

Diriliş Nesli

Diriliş ideali İslam'ın metafizik alemden başlayan yolculuğunun (Karakoç, 2008a: 12) yaşamsallaştırılması idealidir. Bu ideal çerçevesinde millet, İslam'ın dirilişini gerçekleştirebilecek sosyo-siyasal bir organizasyondur. Diriliş sayesinde millet, tarihte yaşanmış haliyle İslam'ın tekrardan egemen olmasına çalışacaktır. Parti programının 9. Maddesinde diriliş kavramı şu şekilde

tanımlanmaktadır: "Diriliş, ruhumuzun en temel derinliğinden başlayarak, kimliğimizi gelişimden öteye götürme, varoluşumuzu köklüleştirme ve ilerlemeyi, toplumun ihtiyacı olan en yüksek hıza kavuşturma düşünce, duyuş, inanış ve iradesinin bütününe verdiğimiz addır." (http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Erişim Tarihi: 10.05.2022). İslam medeniyetinin dirilişi ideali partinin dünya görüşünün merkezinde yer almaktadır:

İşte, bu noktada, özgün DİRİLİŞ GÖRÜŞ VE HAREKETİ'nin, devreye girerek, son ve tam bir atılımla, İSLÂM MİLLET ve MEDENİYETİ'NİN DİRİLİŞİ amacını gerçekleştirmesi, inanç, düşünce, edebiyat ve politika alanında olduğu gibi toplumu her alanda ayağa kaldıracak süreçleri tamamlaması ve yeni bir çağ açması günü gelmiştir. Yetişen DİRİLİŞ NESLİ'nin yolu açık olsun. Allah, onu başarıya ulaştırsın (http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Erişim Tarihi: 10.05.2022).

Diriliş Nesli, İslam dünyasının yeniden ayağa kalkması ile mümkün hale gelecektir. Ancak liderlerle bu gerçekleştirilemeyecektir. Diriliş neslinin liderleri ahlaklı olacaktır, bilgi ve kültürle kuşanacaktır, dindar ve mütevazi olacaktır. Karakoç'a göre İslam dünyasını kurtaracak erenleri beklemenin bir anlamı kalmamıştır. İslam dünyası, modern çağda erleri ve erenleri kendi içinden çıkaracaktır, çıkarmak zorundadır (Karakoç, 2010: 24-25). Bu yüzden geçmişi bugüne aktaracak/taşıyacak diriliş neslinin inşasına çalışılmalıdır. Bu konuda Karakoç şunları söyler:

Eski kültürü günümüze olanca canlılığı ile aktarmak, kabiliyet ve dehamızı köreltmeden birbiriyle ilişkili olarak her alanda dirilişe çevirmek, kendimizi, İslam dünyasını ve insanları hakikat sistemi olan İslam'da kurtuluşa ermeye çağırmak, bu ulular kadrosunun doğumu için ilk hazırlık şartlarıdır (Karakoç, 2010: 25).

Diriliş neslinin bir dünya görüşü vardır. Mutlak bilgi ve varoluş, diriliş neslinin sabiteler üzerinden inşa etmek istediği hakikatin içkin özelliğidir (Karakoç, 2011c: 53). Diriliş neslinin, ontolojik zemininde varoluşsal ruhani bir mücadele vardır. Ruhani savaşın erleri diriliş amentüsünün diriliş neslidir (Karakoç, 2010c: 17). Bu nesil özgürlüğünü Allah'a olan inancından alır. Bu anlayışa göre tutsaklık inkar etmenin, inkarcı olmanın, tanrısız bir hayatın karakteridir (Karakoç, 2015: 7-8). Diriliş neslinin davası, peygamberlerin tarihsel mücadelesinde sakladır. Onlar kutsi tarihsel yolculuğun bugüne bakan yüzleri olan dava erleri, maddi ve manevi alemin kendilerinde mezc olduğu müslümanlarıdır (Karakoç, 2015: 10).

Diriliş neslinin ilkeleri ve amentüsü kör bir bakış değildir. Bunun gözü bağlamakla ilgisi yoktur, gözü dört açmakla, açık bir zihne sahip olmakla ilgisi

vardır. Geçmişten günümüze akış halinde gerçekleşen seyrin içinden bakmak, aynı zamanda günün öyküsüne muttali olabilmek diriliş neslinin amentüsüdür. Geçmişin tozlu raflarında kaybolmamış, anın güncel olayları içinde boğulmamış, bir ayağı mazide bir ayağı atide bir nesildir, Diriliş Nesli. Zaman Kahramanlığı kavramı sözü edilen neslin belirgin özelliğidir. Demin içinden çağa şahitlik etme/ettirme, güncelin, gündemin, günün adamı olmaktan uzaklık Zaman Kahramanlığı, demin adamı olmaklıktır (Karakoç, 2015: 25-26). Bu çerçevede İslam'ın yeniden dirilişi üç boyutlu gerçekleşir:

İslam'ın yeniden dirilişi, onun için, üç dallıdır. Diriliş atılımımız, bir yandan içimizde mümkün olduğu ölçüde derinleşme şeklinde oluşurken, bir yandan da genişliğine topluma dalbudak salma, toplumun bütün faaliyetlerine katılmayı bir imân ve İslâm gereği bilme, bir yandan da tarih içinde boylamasına uzama duygusunu kaybetmeme biçiminde gelişir (Karakoç, 2015: 31).

Diriliş nesli birliğin inşa edicisidir. Söz konusu birlikte Öz-ülke birliği altında İslam beldelerinin birlikteliği yatmaktadır. Bu birlik vatan birliğidir. Tarih birliği bu birlikteliğin diğer bir sütunudur. Ayrıca Müslüman coğrafyanın aynı ideal etrafında bir araya gelmesini sağlayacak olan da kültür birliğidir. Bunlar hep birlikte millet idealinin doğumuna imkan tanıyacaktır. Karakoç'a göre böylece İslam Milleti, Hakikat Medeniyeti/İslam Medeniyeti'nin dirilişi gerçekleşmiş olacaktır (Karakoç, 2015: 64). Bu çerçevede diriliş bir aksiyondur. Aksiyonun merkezinde inanç ile yoğrulmuş kültürel anlam türlerinin tümü vardır. Bunun içinde ahlak da, sanat ve edebiyat da, medeniyet de vardır (Karakoç, 2010b: 22). Diriliş bütünden parçaya doğru toplumsal düzenin inşasına yönelik gerçekleştirilecek plan ve projelerin uygulanmasına da parçadan bütüne doğru gelişen teklif ve önerilerin yapılmasına da çalışacaktır. Düzen inşasında sorunların mahiyeti ve şartları böyle tercihlerin çeşitlenmesini de beraberinde getirecektir (Karakoç, 2011b: 40). Yüce Diriliş Partisi ise Diriliş Nesli idealini gerçekleştirmek için kurulmuş siyasal bir organizasyon olarak bunun için hizmete koşulacaktır.

Millet Organizasyonu Olarak Devlet

Devlet, partinin tanımladığı şekliyle milletin en üst organizasyonudur. İyiliğin yayılmasında ve yerleştirilmesinde, kötülüğün önünün kesilmesinde milletin organizasyonu olarak devlet, kutlu milletin medeniyetinin mekanıdır. Devletin temel amacı bireylerin kültürel dünyasının şekillendirilmesi, milletin fertlerinin kaynaştırılması ve bunların milletin örnek şahsiyetleri olmalarını sağlamaktadır. Milletin ve ülkenin bütünlüğü devletin alacağı tedbirlerle mümkün olacaktır. Ülkenin bütünlüğüne zarar verebilecek toplumsal örgütlenmeler

tolerans sınırları içinde değerlendirilmeye tabi tutulmayacaktır. Bunun için de çocukluktan başlamak üzere *fikri beslenme planı* uygulanacaktır (http:// yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Erişim Tarihi: 10.05.2022). Tüm bunlarla birlikte yurttaşların eşit haklara sahip olduğu, dil, din ve ırk temelinde bir ayrımcılığa maruz kalmayacağı ifade edilerek eşitlik ve özgürlüğün milli birlik ve beraberliğin temelini güçlendireceği kabul edilmektedir. Partinin programında özgürlükler kapsamında ihtilal, anarşi ve teröre müsaade edilmeyeceği mükerreren beyan edilmektedir. Bu çerçevede milletin devletinde özgürlükler şiddete başvurulmadığı sürece garanti altına alınacaktır. Yurttaş olarak kişilerin bireysel ve toplumsal hakları garanti altına alınacaktır. Partinin programında söz konusu özgürlükler ve sınırları 14. Maddede şu şekilde tarif edilmektedir:

Kişilerin, haklarını tüm genişliğiyle kullanmaları için, devlet, özen gösterir. Konut dokunulmazlığı, haberleşme mahremliği, din ve fikir özgürlüğü ve benzeri insan hakları, en büyük saygıya lâyık görülecek ve en büyük saygınlığa kavuşturulacaktır. Kişilerin düşünce ve görüşlerini ifade hakkı kısıtlanamaz. Ancak, ihtilâl, terör ve anarşi için kışkırtıcılık yapmak, kişileri başkalarının can, namus, şeref ve mallarına saldırmaya teşvik etmek, düşünce özgürlüğü çerçevesinde düşünülemez. Buna karşılık, yurttaşların siyasî parti kurma, dernek, vakıf ve sendika oluşturma hakları azami genişlikte tutulup devletçe tasvip ve teşvik görür (http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Erişim Tarihi: 11.05.2022).

Devlet yönetiminde yargı organları kuvvetler ayrılığı ilkesine tabi tutulacaktır. Halk tarafından seçilmiş devlet başkanı ise bunların kendisinde birleştiği en üst makam olacaktır. Yargı kurumları olarak bağımsız mahkemeler evrensel hukuk değerlerine ve millerin örf ve adetlerine dayanarak görevlerini millet adına yerine getirecektir. Çok partili siyasi hayat milletin iradesinin siyasal sistemde tezahür etmesine aracılık edecektir. Yüce diriliş partisinin 31. Maddesinde devlet anlayışı millete dayandırılarak anlatılmaktadır:

Devlet, görevlerinin verilmesinde, ehil olma, yetenekli bulunma özellikleri göz önünde tutulacaktır. İnsanların boş gezmesi, işsizlik tasvip edilemez. Devlet tüm yurttaşların bir iş sahibi olmasını sağlayacak önlemleri almak zorundadır. Gerek kamu kesiminde olsun, gerek özel kesimde olsun, maaş ve ücretler, kişinin insanca yaşaması, hayatını ve yaşlılığını garanti altına alması, ailesini geçindirmesi için yeterli olmalıdır. Devlet bu yeterliliği gözlemler ve sağlar. Devletin bir personel politikası bulunmalı ve görevliler yetenek, uzmanlık, çalışma ve ahlâk gibi ölçülerle değerlendirilmelidir. Devletin Temel Görüş ve Fikirler Kurumu oluşturulacak, o da Medeniyet ve Millet fikir temeli üzerine

oturtulacaktır (http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Erişim Tarihi: 01.05.2022).

Sezai Karakoç, devlet örgütlenmesinin milletin bir üst organizasyonları olarak varlığına dikkat çeker. Halkın yönetimi bu devlette esas olacaktır. Özgür seçimler, halk yönetimin sağlanabileceği araçlar olacaktır. Siyaset sadece devlet iktidarını elinde bulundurma aracı olarak değil aynı zamanda hakikatin keşfinde de aracı olacaktır. Bürokratlar, demogoglar içinden seçilmeyecektir. Karakoç'a göre erdemli entelektüeller, yönetimin merkezinde seçimle yer alacaktır. Halk bunların egemenliğine saygılı olacaktır. Devlet, halkın bireysel, toplumsal, ekonomik ve eğitim ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Halk da sade bir yaşamı kendisine rehber edinecektir (Karakoç, 2015: 45).

Millet, devlet örgütlenmesi ile ontolojik varlığını güvence altına alır. Millet ve devlet arasındaki ilişki zorunlu bir ilişkidir. Karakoç, devletini yitiren milletlerin varlıklarını devam ettiremeyeceği üzerinde durur. Bunun için devlet adamlarının yapmaları gereken üç şeye dikkat çeker. İlk olarak devlet adamları milletlerinin yanında durmalıdır. Milleti tesadüfen bir araya gelmiş topluluklar olarak değil tarihsel ve geleneksel bir süreklilik içinde varlığı bugüne ulaşmış kişilikli bir topluluk olarak görmelidir. Tarihsel süreklilik içinde inşa edilmiş olan milletin sadece bugünü değil geçmişi de bilinmelidir. Milletlerin karakterleri geçmişten günümüze akan bir seyir içinde gelişir, olgunlaşır ve günümüze ulaşır, bunun farkında olunmalıdır. Devlet adamları bu durumu göz önünde bulunduracak politikalar geliştirmelidir. Kendi varlıklarını milletin varlığına feda etmelidir. İkinci olarak Devlet adamları devletin yanında olmalıdır. Devletin olmadığı yerde milletin var olamayacağını bilmelidir. Devlet adamları, kişisel menfaatlerinden sıyrılıp varlıklarını devlete adamalıdır. Otorite ve disiplin, diktatörlüğe vardırılmadan umumun menfaati adına uygulanmalı, kişisel menfaatlerden uzak, vatandaşlar arasında eşitlik ve adaleti gözeten bir tutum takınılmalıdır. Devlet adamlarının üçüncü görevi ise tarih ve devam şuurunu milletin içinde inşa etmek olmalıdır. Böyle bir bilinçle devlet adamları çağı atlamayan, geçmişi bugüne taşıyabilen, ikisinin karşılaşmasından milletin varlığını devam ettirebilecek, karakterini şekillendirebilecek bir mekan ve zaman içinde olunduğunun farkında olup bunu gerçekleştirmek için çabalamalıdır (Karakoç, 2010a: 147-154).

Karakoç'a göre devlet bir İslam Kenti'dir. Tarihini peygamberlerden alır, ruhunu İslam ile inşa eder. Özülkenin[12] somutlaştığı zemin İslam Yurdu'dur

[12] Özülke kavramı, Müslümanların tümünün geçmişten bugüne varlıklarını devam ettirdikleri toprakların tümü anlamında kullanılmaktadır. Nitekim Darul'l İslam ifadesinin yerine Özülke kavramının kullanıldığı ifade edilmektedir. Bunun için bkz. (Karakoç, 2015: 63-64)

(Karakoç, 2015: 18). Bu devlet diriliş sitesidir, İslam sitesidir. İslam Kenti ibadethanelerin merkezde olduğu, dinin ve diyanetin ruhlarda yaşamsallaştırıldığı bir mekanın adıdır (Karakoç, 2015: 40). Devletin şehirleri iman şehirleri, mümin şehirler olmalıdır. Bu şehirlerin karakterinin ve kimliğinin özü bireysel ve toplumsal planda imanı karakterize etmenin adıdır (Karakoç, 2009: 57). İnsan, kent, anlam ve tarih iç içe geçmiş sütunlar şeklinde şehrin kimliği olurlar (Karakoç, 2015: 41).

Devlet, vatandaşlarının ekonomik refahını sağlamakla birlikte toplumsal kesimler arasındaki makasın açılmamasına ve bu makasın minimize edilmesine çalışır. Bu anlamda diriliş neslinin devleti ne kapitalist ne de komünist uygulamalara izin verecektir. Ona göre, kapitalist ve komünist devlet yönetimlerinde insan köleleştirilmiştir. İlkinde bireyin kendi başına bırakılıp köleleştirilmesi söz konusu iken ikincisinde devletin, toplumun ve partinin yararına bireyin köleleştirilmesi söz konusu olmaktadır. Diriliş toplumunda ise kişiler ekonomik perspektiften tanımlanmamaktadır. Devletin ekonomik imkanlarının da belli bir grubun ve tekelin elinde sömürge aracına dönüştürülmesine imkan tanınmamaktadır (Karakoç, 2015: 43-44). İşin özünde diriliş sitesinde madde mananın denetimindedir. Diriliş Partisi'nin idealize edilmiş devletinin adı Erdem Devleti'dir. Belli bir sınıfın veya ırkın egemenliğinde değildir bu devlet. Erdem Devleti (Medinetu'l-Fadıla), inancın somut tezahürlerinin neşvünema bulduğu, insanın ve toplumun İslam'ın ruhuyla şekillendiği ve bunu kuruluş ve teşkilatlanma düzeyinde yaşamsallaştıran bir devlettir (Karakoç, 2015: 47-48).

Milletin devleti demokratik bir devlettir. Halkın yönetimine dayanır. Fakat spekülatif ve manipülatif propaganda araçlarıyla yönlendirilen bir halkın egemenliği yanıltıcıdır. Bunun için de demokrasinin ifrat ve tefrit boyutlarının farkında olunmalıdır. Esasında ideal devletin demokratik düzenini sağlayacak ve koruyacak olan, varlığını inancına adamış olan adanmışlar topluluğu olan Müslüman'lardır. Böyle bir topluluğun devleti ruhbanlar topluluğu, belli bir sınıfın temsilcileri, aristokratik ve otokratik bir topluluk da değildir (Karakoç, 2009: 58). Bu topluluk, İslam toplumu içinden çıkmış adanmış inananlar topluluğudur. Bu topluluk doğunun itaatkar mistik pratiklerinden de Batı'nın itaate gelmez insan profillerinden de uzak kalacaktır. Kaldıracın her iki tarafında dengenin adresi erdemli devlet, erdemli topluluk olacaktır (Karakoç, 2015: 49-50).

Tarihsel Miras Olarak Medeniyet

Medeniyet, İslam toplumunun metafizik kaynaklı tarihsel yolculuğunun günümüze kadar uzanan serüvenidir. Gerçek uygarlık, İslam medeniyetinin

adıdır. Metafizik dünya ile içinde yaşadığımız dünya birleşerek İslam medeniyetini meydana getirir. Sezai Karakoç'a göre bu birliktelik şu şekildedir: "Evet, hayatımızı metafiziğe ve metafiziği uygarlığa bitiştirmeliyiz. Dinin içindedir o. Din de onunla kucak kucağadır. Öyle ki, bizim anlayışımızda, din, uygarlık ve metafizik, birbirine kopmaz bağlarla kenetlenmiş, birbiriyle içiçe geçmiş, birbirinden ayrılmaz, somut bir hakikat bütünü, yaşantısı ve tarihidir (Karakoç, 2014: 11)." Bunların yanı sıra İslam Medeniyeti belli bir ırkın veya ırkların kültürel bir tablosu değildir. İslam, Müslüman olan toplulukların İslam ile bağdaşan yanlarını bütüne katarak kendi potasında eritmiştir (Karakoç, 2012a: 11).

Sezai Karakoç'a göre, ilk çağ medeniyetlerinde kehanetlerle ve büyülerle insan ruhu köleleştirilmiştir. Tanrı ve din insanın kendisinden kopartılarak kabul edilmiştir. Bu duruma dikkat çekerek "Çağımızda, uygarlıkların gerçek özlerini ve boyutlarını göz ardı etmeyi sanat edinenler, iki önemli kavramı, uygarlıkta temel olan iki kavramı da tersyüz ettiler; bunlardan birincisi "metafizik", İkincisi "soyut" kavramıdır (Karakoç, 2014: 7)." Adaletin ve bilincin yerini alan kehanetler, zulümlerin kaynağı haline gelmiştir. Buna karşılık İslam Medeniyeti, köleleştirilen bedenin ve ruhun yeniden özgürlüklerine kavuşarak zafer elde etmesini sağlamıştır. Ruh ve beden ikilisi mutlak medeniyetin içinde varoluşsal hakikatine erişerek İslam Medeniyeti içinde yolunu bulabilmiştir (Karakoç, 2014: 115-116). Bunlarla birlikte medeniyetlerin doğup gelişmesinde onları kalıcı kılan bir takım arketipler vardır. Arketipler medeniyetlerin devamlılığında bir temel oluştururlar. Ayrıca medeniyetler içinde tekrarlanan öğeler bu medeniyetlere belirgin ortak özellikler yükler. Böylece medeniyetler özgün özelliklerini edinirler (Karakoç, 2014). İslam Medeniyeti, özgün nitelikleriyle farklı medeniyet havzalarını içine alaraktan özgünlüğünü devam ettirebilmiştir.

Medeniyet fikriyatı, milletin ontolojik gerekçesi olarak Yüce Diriliş Partisi'nin dünya görüşünün merkezinde yer almaktadır. Günümüzde zayıflamakla birlikte İslam/Hakikat medeniyetinin varlığı sürmektedir (Karakoç, 2008: 26). Batı Medeniyeti, günümüzde egemendir. İddia edildiği şekliyle tek medeniyet, son medeniyet ve evrensel medeniyet olarak tanımlanması doğru değildir. Böyle bir tanımlanma ideolojik bir zemini içinde barındırmaktadır (Karakoç, 2012: 71). Bugün itibariyle İslam Medeniyeti, Batı Medeniyeti karşısında mağlup konumda da olsa ayağa kalkabilecek ve tarihsel misyonunu yeniden icra edebilecek niteliğe sahiptir. Çünkü bu medeniyetin milleti olduğu gibi durmaktadır (Karakoç, 2008: 25).

İslam Medeniyetinin son varyasyonu Osmanlı uygarlığı olmuştur. Bu yüzden fethedilen topraklarda tarih ve medeniyet yok edilmemiş, üzerine inşa

edilen yeni eserlerle yola devam edilmiştir (Karakoç, 2011: 88). Bu çerçevede İslam Medeniyeti içinde imha edilen uygarlıklar yoktur. İslam karşılaştığı medeniyet havzalarındaki bilgi ve birikimleri içselleştirerek, kendinden kılarak, onlara kendi rengini vererek onları korumuştur (Karakoç, 2010a: 24). Hakikat, müminlerin yitik malı olarak görülmüş onu nerede bulmuşlarsa alıp hakikatin evrensel karakterini devam ettirebilmiştir (Karakoç, 2015: 21). Nebevi buyruk, hakikati her yerde ve mekânda aramanın yolunu işaret ederek Müslümanlara yol göstermiştir.

Hakikat Medeniyeti kavramı, bütün medeni bilgi ve birikimlerin özü olarak görülmektedir (Karakoç, 2011c: 11). Karakoç, medeniyetlerin karşılaşma durumlarında ortaya çıkan durumu anlatmak anlamında öz ve iç medeniyet diye ikiye ayırır. Bunlardan öz dediği medeniyet Musa peygamberin şahsında sembolize ettiği Hakikat Medeniyeti iken iç medeniyet ise geçici ve yalan üzerinden kurgulanan bir niteliği sahiptir (Karakoç, 2010a: 99). Hakikat, sadece özel ismiyle son din İslam'ın içinde değil bunu da kapsayarak ilk insanın getirdiği dinle bugüne kadar gelen peygamberler silsilesinin içkin özelliğidir. Bu hakikat, dünya hayatı son buluncaya kadar varlığını devam ettirecektir (Karakoç, 2015: 12). Ona göre çağımızda düşünmenin yolları açılarak İslam medeniyeti/Hakikat Medeniyeti yeniden iktidar olabilir (Karakoç, 2010a: 157).

Medeniyetlerin yok oluşunda savaşlar ve ekonomik çöküşlerin etkisi olmakla birlikte asıl neden bireylerin ve toplumların ruhtan ve maneviyattan kopuşu olarak gösterilmektedir. İnsanlığın yeniden dirilişi bu çerçevede ruhun yeniden dirilişine bağlı olarak gerçekleşecektir. Günümüzün iktidar ideolojileri kapitalizm ve komünizm medeni bir sıçrayış gerçekleştirebilmekten uzaktır. İslam ise bunların karşısında medeniyeti yeniden diriltecek ve onu taşıyabilecek ruha da, maneviyata da, enerjiye de sahiptir (Karakoç, 2010: 117-118). Medeniyetlerin ömürleri vardır. Ama içlerindeki öz, İslam, vahiy, hakikat, mutlaklık öğretisi, dirlik kültürü yok olmayacaktır. Bu yüzden uzun da sürse hakikatin görünmezliği eninde sonunda hakikat gün yüzüne çıkacaktır:

Kimi zaman bir öğreti öncesiz ve sonrasızmışçasına insana ve insanlığa egemen olur. Ebediymiş gibi gözükür insanlara. Ama gün gelir tarihin sayfaları çevrilir, onun bu otorite ve prestijini yitirmiş olduğunu görürüz. Yeni bir öğreti ve ona bağlanış çağı gelmiştir. Kültür ve medeniyetlerin ömürleri, gelişimleri, atılımları ile ilgilidir bu değişimler. Ama ta derinde değişmeyen, eskimeyen bir Medeniyet, bir Kültür, bir Öğreti vardır. İnsanoğlu, ondan ne kadar ayrılsa bir gün ona dönmek ihtiyacını hisseder, ne kadar onu unutsa bir gün onu hatırlar. Bu, Hakikat Uygarlığı, Vahiy Uygarlığı'dır. Tanrı'nın insana bağışladığı Mutlaklık Öğretisi, dirilik Kültürü'dür (Karakoç, 2010a: 122).

İslam Medeniyeti, batın ve zahir boyutlarıyla bir bütündür. Manevi veya maddi cephede ortaya çıkacak aşırılıklar hakikatin anlaşılmasında engeller olarak tezahür edecektir. Sorunun bir boyutunda maneviyatı inkar edenler varken diğer boyutunda ise maneviyatı darlaştıranlar vardır. İslam'ın bireysel ve toplumsal boyutlarının maneviyat adına inkarı İslam'ın bütünsel perspektifinin kaybolması ile neticelenebilecektir. Denge, söz konusu olabilecek sapmaların nirengi taşıdır (Karakoç, 2015: 22). Denge, sadece madde ile mana arasında değil aynı zamanda Doğu ve Batı okumalarında, değerlemelerinde de söz konusu olmalıdır (Karakoç, 2015: 23). İslam ve düşünce, medeniyetin kültürel havzasında birleşir. Diriliş bu anlamda İslam ve düşünce medeniyetinin beraberliğinden zuhur edecektir (Karakoç,1999: 22).

SONUÇ

Yüce Diriliş Partisi, kavramsal çerçevesi idealist bir zeminde çizilmiş diriliş nesli söylemiyle siyasal mücadele yürütmektedir. Parti, kurucu ve fikri lider Sezai Karakoç'un düşünce dünyasının siyasal arenadaki temsilcisi konumundadır. Millet, partinin din, tarih ve toplum perspektifiyle mezc edilerek okunmaktadır. Dünün ve bugünün sosyo-siyasal olay ve olguları, portreleri idealize edilmiş bir dünyanın içinden partinin söylem ve eylem analizlerinde ön plana çıkmaktadır. Popüler siyasal kültürün aksine Diriliş Partisi, kitlesel bir iktidar elde etmek adına hareket etmekten uzak durmaktadır. Entelektüel bir liderin başkanlığında yola çıkan fikri bir hareket, siyasal bir harekete evirildikten sonra da söylem ve eylem tutarlılığını sağlamak için azami gayret göstermektedir. Söz konusu bu özellikler nedeniyle parti, marjinal kalmakla birlikte düşünsel zemininden kopmamaktadır.

Diriliş Partisi'nin dünya görüşünü kurucu lideri olan Sezai Karakoç'tan ayırabilmek mümkün gözükmemektedir. Parti programı, bu anlamda liderin düşünce dünyasının siyasal alandaki tezahürlerini yansıtmaktadır. Sezai Karakoç, sadece edebi kişiliğiyle kalmamış aynı zamanda fikirleriyle de siyasal bir partinin öncülüğünü yaparak hayatı bir bütün olarak algılamanın verdiği inançla Diriliş Partisi'ni kurmuştur. Onun din ve siyaset, madde ve mana, insan ve toplum, batın ve zahir, geçmiş ve gelecek, dünya ve hareket okumalarının/anlamalarının böyle bir bütünsel yaklaşımdan beslendiğini söylemek mümkündür. Sezai Karakoç için hayat bütünüyle ahirete açılan bir pencere iken ahiret bütünüyle hayata tecelli eden, yön veren bir hakikattir. Millet, bu dünya görüşünün yeryüzündeki yansıması olan bir inançlılar topluluğudur.

Belirgin bir dünya görüşüyle ön plana çıkan Diriliş Partisi'nin düşünce dünyasını şekillendiren kavramsal bir çerçeveden söz edilebilir. İslam Milleti

terkibi bu kavramsal formun merkezine yerleşerek partinin siyasal perspektifini belirlemiştir. İslam Milleti, bir inanç topluluğu olarak insanlığın başlangıç tarihinden günümüze kadar getirilmiş ve idealize edilmiş Diriliş Nesli söylemiyle ete kemiğe büründürülerek okunmuştur. Bu söylemde tarih, milletin medeniyet inşa etme misyonuna hem tanıklık eden hem de medeniyeti bugüne taşıyan bir muhtevaya sahiptir. Milletin en üst siyasal organizasyonu olarak devlet ise milletin varlığının korunmasının ve sonsuza kadar taşınmasının sembolü olarak bu söylemde yer etmiştir. Nitekim Diriliş Nesli'nin asli görevi bu ideal devleti gerçekleştirme çabası olarak görülmüştür. Diriliş Partisi'nin ve liderinin İslam Milleti anlatısı bir inşa, diriliş, amaç ve gayedir.

Yüce Diriliş Partisi'nin idealize ederek takdim ettiği millet, belli bir sınıfın veya ırkın ötesinde İslam Milleti'dir. Kadim İslam/Hakikat medeniyetin iman topluluğunun tarihi İslam insanının tarihidir. İslam Milleti'nin devleti zorunlu ve koruyucu nitelikleriyle milletin hizmetindedir. Diriliş Nesli ise söz konusu edilen dünya görüşünün bugünü ve yarınını söylem ve eylem düzeyinde inşa edecek olan bir nesildir.

KAYNAKÇA

İbn-i aşur, M.T. (1984) *Tefsiru't-Tahrir ve't-Tenvir*. Cild 1. Tunus: ed-Daru't-Tunusiyetu li'n-Neşri

Karadeniz, İ. (2017). *Sezai Karakoç'ta Toplum Millet ve Devlet Kavramları,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Rize.

Karakoç, S. (1999). *Günlük Yazılar IV Gün Saati.* 2. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). *Çağ ve İlham IV Kuruluş*. 3. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008a). *Unutuş ve Hatırlayış*. 3. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2009). *Çağ ve İlham I Metafizik Gerilim Şartı*. 7. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2009a). *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III Doğum Işığı.* 3. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *Sûr.* 5. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010a). *Çağ ve İlham III Yazgı Seçişi*. 4. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010b). *Varolma Savaşı I.* 3. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010c). *Gündönümü*. 7. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II.* 3. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011a). *Farklar Günlük Yazılar I.* 6. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011b). *Düşünceler II Kurumlar Devlet Başkanlığı-Üniversite Televizyon-Sinema.* 3. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011c). *İnsanlığın Dirilişi.* 8. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011d). *Mehmed Akif.* Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Çağdaş Batı Düşüncesinden Çeviriler.* 3. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Tarihin Yol Ağzında.* 4. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012a*). Düşünceler I Kavramlar.* 4. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014). *Edebiyat Yazıları 1 Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015). *Diriliş Neslinin Amentüsü.* 30. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Yazır, Elmalılı H. (1992). *Hak Dini Kuran Dili.* Cild 1. İstanbul: Azim Dağıtım.

https://corpus.quran.com/qurandictionary.jsp?q=mll

SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNDE SİYASET FELSEFESİ NASIL BİR ROL OYNAR?

İrfan KARADENİZ*

GİRİŞ

Tarihî arka plan düşünülmeden siyaset üzerine yazılanları sağlıklı bir şekilde anlamak eksik bir telakkiyi içerir. Nitekim Sorokin, *Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri* adlı eserinde bu hususa şöyle dikkat çeker: "Anlamlı tarih felsefelerinin, tarih olaylarının açıklıkla anlaşılabilir yorumlarının ve toplumsal-kültürel süreçler üstüne önemli genellemelerin çoğu, gerçekten de ya ciddî bunalım, felâket ve geçiş-çözülme dönemlerinde ya da bu gibi dönemlerin hemen öncesinde ve sonrasında ortaya çıkmışlardır" (Sorokin, 1997: 13).

Karakoç'un düşünce dünyasında siyaset felsefesinin temel iki kavramı olan toplum ve devlet mefhumları da bahsi geçen arka plan dikkate alınmaksızın anlaşılamaz. Bu anlamda Karakoç'un devlet ve toplum mefhumları ile ilgili yazdıklarına bakmadan önce bu eserleri yazdığı dönemin siyasî ve sosyal atmosferini bilmekte fayda vardır. Sözgelimi Karakoç, Türkiye'de üniversitelerin anarşi yuvalarına döndüğü, Batı'nın sorgusuz ve bilinçsiz bir şekilde taklit edildiği, sürekli askeri darbelerin yaşandığı ve halkın ekonomik buhranlarla bunaldığı bir dönemde yaşamıştır. Karakoç'un diriliş mefhumu endeksli İslâm medeniyeti fikri tam da bu zamanlara denk gelir ve Batı karşısında ezilen Müslümanları ayağa kaldırma, kendine getirme tasavvuru şeklinde tecessüm eder. Söz konusu iki mefhumun bu tasavvurun iki temel sac ayağı olduğu söylenebilir.

Asrımızın önemli bir düşünürü olan Karakoç'un 1960'lı yıllardan günümüze değin üzerinde durduğu toplum ve devlet mefhumları onun düşünce dünyasında merkezi bir konuma sahiptir. Onun siyaset düşüncesi bünyesinde hem teoriyi hem de pratiği barındırır. Siyaset düşüncesi hakkında yazdıkları, Karakoç'un düşüncesinin teorik boyutunu; siyasî bir parti kurup, konferanslar vererek, meydan konuşmaları yapması da pratik yönünü gösterir. Bu çalışmada

* Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri, İslam Felsefesi Ana Bilim Dalı, irfan.karadeniz@erdogan.edu.tr, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-2126-8973.

Karakoç'un diriliş fikrini inşa ederken dayandığı toplum ve devlet kavramlarının siyaset felsefesindeki izdüşümlerine odaklanılacaktır.

TOPLUM

Toplum kavramı üzerine birçok tanım yapılabilir. En genel anlamda toplum "organlaşmış veya bütün zümreler arası birliklerin tamamı, her yaştan insanı içine alan, herhangi bir sözleşme veya içgüdü eseri olmayıp ortak inançlar ve kurumlara dayalı doğal bir müessesedir" (Ülken, 1969: 292). Ayrıca toplum "ortak bir kültürü paylaşan belli bir toprak parçasında yerleşik ve kendilerini birleşik ve özgün bir varlık olarak gören insanlardan oluşan bir gruptur" (Marshall, 1999: 732).

Karakoç, toplumu ana unsuru gelenek ve tabiat; baba unsuru din duygusu, tarih zekâsı ve devlet hikmetinden mürekkep bir birleşim görür. Ayrıca düşünür, sosyoloji, sosyal psikoloji, antropoloji ve tarih gibi bilim ve disiplinlerin toplumu sadece onu meydana getiren kişilerden ibaret görmediklerini, aksine toplumun üstünde yeni bir kişiliğe ve yeni bir güce işaret eden bir varlık olarak gördüklerine değinir (Karakoç, 2015a: 50-51 & Karakoç, 2013a: 124). Fikir tarihinde toplum birçok düşünürün ilgisini çekmiştir. Hatta Karakoç, geçmişte filozofların, çağımızda bilim adamlarının yaptıkları araştırmalarının tümünün aslında toplum üzerine olduğu görüşündedir (Karakoç, 2014a: 94).

Toplum mefhumu ve toplum hakkında yapılan tartışmalar bu çalışmanın sınırlarını aşacağından Karakoç'un eserlerinde temas ettiği teoriler içerisinde şu başlıklarla sınırlı kalmak yeterli olacaktır: Toplumların ortaya çıkışına dair teoriler nelerdir? Toplumu meydana getiren katmanlar nasıl anlaşılmalıdır?

Toplumların Ortaya Çıkışı

Toplumun ortaya çıkışıyla ilgili teorileri iki başlıkta toplamak mümkündür. Bunlardan birincisi toplumun bireyin tek başına yerine getirmekte zorlandığı işler veya zorunlu ihtiyaçlar sebebiyle bir birlikteliğe yani topluma ihtiyaç duymasıyla meydana geldiğini savunan tezdir. Bu görüşü savunanlar içerisinde Eflâtûn, Câhız, Fârâbî, Gazzâlî, İbn Rüşd, İhvân-ı Safâ ve İbn Haldûn zikredilebilir. Toplumun ortaya çıkışıyla ilgili bir diğer teori ise toplumun bir anlaşma ile ortaya çıktığı görüşüdür. Rousseau ile Thomas Hobbes bu grubun mümessilleridir.

Eflâtûn'a göre toplum, insanın tek başına kendi kendine yetememesi yani başkalarına ihtiyaç duymasıyla meydana gelmiştir (Platon, 2015: 54). Crone'a göre 'insan doğası gereği başkalarına ihtiyaç duyar. Hatta ona göre 'Allah

ihtiyaçlarını kendi başına görebilen hiçbir şey yaratmamıştır' görüşüyle insanların niçin bir toplumda yaşadıklarına dair soruyla ilk defa ilgilenen Müslüman düşünür Câhızdır (Crone, 2007: 386-387).

Fârâbî ise toplumun ortaya çıkışını insan bedenindeki farklı kuvve ve organların varlığı ve birbirleriyle olan ilişkileriyle açıklar: İnsan farklı kuvvelerden meydana gelmiştir. Bu kuvveler içinde âmir olan kuvve besleyici kuvvedir ve tabiatı gereği diğer kuvveleri yönetir. Âmir kuvvet kalptir. Kalp, kendisine başka bir organın emretmediği âmir organdır. Sonra ikincil âmir olarak beyin gelir. O kalbin emirlerine uyar ve bütün diğer organlara emreder. Beyin gibi bazı organlar mesela karaciğer hem âmir hem memurdur. Mesela karaciğer, kalbin bir memuru, ancak öd, böbrek ve benzeri organların âmiridir (Fârâbî, 2015: 74, 77).

Olguner'e göre Fârâbî nezdinde insan vücudu yaşamını devam ettirmek için organların birbirleriyle olan yardımlaşmalarına muhtaçtır. Tıpkı bunun gibi insanlar da hayatlarını devam ettirebilmek için böyle bir yardımlaşmaya ihtiyaç duyar. Bu yardımlaşma da toplum dediğimiz mekanizmayı ortaya çıkarır. Ayrıca Fârâbî düşüncesinde toplumun varlığının zorunlu kabul edilişi, insanın akıl âlemine yükselip gerçek mutluluğa ulaşması için de gerekli görülür (Olguner, 1999: 120).

Toplumun ortaya çıkışıyla ilgili bir diğer teori ise toplumun bir anlaşma ile ortaya çıktığı görüşüdür. Rousseau'da karşılığını *toplum sözleşmesi* kavramıyla bulan bu teoriye göre toplumu meydana getiren şey bir tür anlaşmadır. Bu anlaşmaya göre her fert doğal yaşam süreci içerisinde kalıp hayatiyetini devam ettirmek için bir güç kullanır. Hayatın getirdiği zorluklarla mücadele etmede yetersiz olan bu güç, fertlerin güçlerinin birleştirilmesi, her ferdin canı ve malını bütün fertlerin ortak güçleri ile savunup korumayı sağlar. Rousseau buna toplum sözleşmesi adını verir (Rousseau, 1998: 45-46). Toplum sözleşmesi sözlükte "devlet ve yurttaşları arasındaki, tarafların hak ve ödevlerinin açıkça ifade edildiği ve yazılı olmayan bir anlaşma" olarak tanımlanır (Marshall, 1999: 734). Toplum kavramına Rousseau ile aynı düzlemde baktığı öngörülebilecek yazarlardan birisi de Thomas Hobbes'tur. Hobbes'a göre toplum sözleşmesinin temelinde, insanın tabiatı itibariyle kendi yarar ve çıkarını gözetmesi yatmaktadır. İnsan doğasındaki bu eylemler kontrol altına alınmazsa toplumdaki herkes birbiriyle çatışma içerisinde olur. Bunun ortaya çıkmaması için kendi davranışlarını düzenleyecek bir üst yapıyı kurumsallaştırarak insanlar "toplum sözleşmesi" yaparlar (Güçlü, vd., 2002: 1310).

Toplumsal Katmanlar

Toplumun çeşitli katmanlardan ya da tabakalardan oluştuğu fikri İslam düşüncesinde birçok düşünürün üzerinde durduğu bir meseledir. Sözgelimi İhvân-ı Safâ'ya göre toplum çeşitli katmanlardan oluşur. İnsanlar ya tüccar ya melik ya da fakir çocuğu olarak dünyaya gelmektedir. Bu farklılık İhvân-ı Safâ'ya göre bir hikmete râcidir. Çünkü toplumdaki işler, tek bir insan grubunun üzerinden gelebileceği kadar basit değildir. İnsanlar arasındaki bu farklılık ise toplumun birbiriyle yardımlaşmasını kolaylaştırır (Çetinkaya, 2012: 322). İhvân-ı Safâ'nın bu yorumu, toplumu ortaya çıkaran sebebin en temelde insanların tek başlarına yetememesi ve bir başkasının yardımına muhtaç olduklarını ifade eder.

Gazzâlî toplumu bir canlıya benzeterek canlılarda olan çeşitli uzuvların toplumun çeşitli mesleklerine tekabül ettiğini düşünür: Kadı toplumun arzusu, polis öfkesi, hükümdar kalbi, hakan sağduyusudur. Gazzâlî de insanın doğasından hareketle toplumun doğal bir şekilde oluştuğunu iddia eder (Taplamacıoğlu, 1964: 86). İbn Rüşd de Platon gibi toplumun varlığını insanların birbirlerine karşı hissettiği yardımlaşma ve dayanışma duygusu ile izah eder. Ayrıca İbn Rüşd insanın doğası gereği medenî olduğunu ve erdem sahibi olabilmesinin de diğer insanlarla yardımlaşmaktan geçtiğini iddia eder (Şulul, 2015: 251 & İbn Rüşd, 2011: 32). İbn Haldûn'a göre ise insanoğlu önce bedevî bir toplum olarak ortaya çıkmıştır. Zamanla içtimaı bir hayat yaşamak zorunda kalmaları onları hadarî (yerleşik) bir toplum olmaya itmiştir. Ona göre insanların toplu yaşamaları da sırf geçimlerini sağlamak maksadıyla yardımlaşmak içindir (İbn Haldun, 2011: 323-324).

Karakoç'a göre de bir ağaç, bir hayvan nasıl kendine yetmiyor, kendi cinsinden ağaç veya hayvana ihtiyaç duyuyorsa insanlar da kendi cinslerinden insanlarla birlikte yaşamaya muhtaçtırlar. O, iç içe girmiş, yoğun ve karmaşık bir şekilde toplu olma, toplum olmayı insanın yazgısının bir gereği olarak değerlendirir (Karakoç, 2014a: 92). Düşünüre göre insan yalnız bir şekilde yaşayarak kendini toplumdan ne kadar soyutlarsa soyutlasın, toplumun kendisine öğrettiği inançlarla, düşüncelerle ve alışkanlıklarla sürekli ilişki içerisindedir. Hatta Robinson Crusoe'nin bir adada tek başına yaşaması her ne kadar toplumdan uzak bir şekilde yaşadığını gösterse de gerçekte Crusoe toplumdan kopmuş sayılmaz. Çünkü gemi enkazı ve diğer insanlardan kazandığı yetenekler en nihayetinde bir toplumun ona verdiği şeylerdir (Heywood, 2011: 49-50). Dolayısıyla insan toplumsuz yaşayamaz. Yaşamak için annesinden süt emmeye mecbur bir çocuk gibi, insan da toplumla iç içe olma mecburiyetindedir (Karakoç, 2014a: 93-97).

Karakoç, Hz. Peygamber ve dört halife döneminde kurulan devleti ideal devlet olarak gördüğü gibi İslâm'ın öngördüğü toplumu da ideal toplum olarak görür. Ona göre İslâm toplumu ahiret inancının şuuraltından şuur üstüne kadar insan psikolojisini kapladığı bir toplumdur (Karakoç, 2014a: 110). İslâm toplumunu idealleştirmesindeki en önemli nokta onun, toplumların bir inanç temeline dayandıkları zaman, zamanı aşacak bir etkiye ve ömre sahip olacaklarını iddia etmesidir (Karakoç, 2013a: 126). O, İslâm toplumunda ahiret fikri sürekli bir şekilde gündemde tutulsa da dünyanın ihmal edilmediğini vurgular. Renkler nasıl zıtlarıyla belirgin hale geliyorsa, yokluk uçurumundan bu dünyayı kurtaran ahiret de öyledir (Karakoç, 2014a: 113-114). Düşünüre nezdinde böyle bir toplumun varlığı, ancak İslâm idealini yaşayan ve yaşatmak için gerektiğinde hayatlarından vazgeçebilen, devlet ideasının teorik kalmasını engelleyebilen bir toplulukla gerçekleşebilir (Karakoç, 2010: 49).

Karakoç'a göre İslâm sadece tek kişiye seslenmekle kalmamıştır. Müslümanların, toplum olarak da varlıklarını göstermelerinin gereğini vurgulamıştır. Toplum olarak var olabilmeleri için gerekli ilkeleri ve kuralları insanlara bildirmiştir (Karakoç, 2014a: 98-99). Onun ifadesiyle şayet İslâm tek kişiye hitap etseydi ne İslâm toplumu ne de İslâm toplumuna bağlı olarak İslâm milleti, İslâm medeniyeti ve İslâm devleti meydan gelirdi (Karakoç, 2015b: 28).

Karakoç toplumu meydana getiren faktörlerin, insanların ihtiyaçları ve yardımlaşma duygusu olduğunu iddia ederek Platon, Fârâbî, İbn Rüşd ve İbn Haldûn ile aynı düşünceyi paylaşır. Yani toplumun insanın hem maddi hem de mânevi ihtiyaçlarına cevap vermesinden hareketle zorunlu olarak meydana geldiğini savunur.

DEVLET

Devlet Arapçada "değişmek, üstün gelmek, zafer kazanmak" manalarında kullanılmaktadır ve mefhumun birtakım safhalardan geçerek anlam değişikliğine uğradığı söylenebilir. Bu safhalar sırasıyla "hâkimiyetin dönüşümlü olarak el değiştirmesi", "hâkimiyetin sürekliliği" ve "state" kelimesi ile kastedilen "siyasî gücün kurumsallaşması" safhalarıdır (Davutoğlu, 1994: 234-235). Bir başka ifade ile toplumu yöneten kuralları belirleme yetkisine sahip olan özel bir kurumlar bütünüdür (Marshall: 1999: 146). Daha genel bir ifade ile devlet, "bir kavmin siyasî organlaşmasını içte ve dışta korumaya yönelik, bu görev için gerekli araçları olan ve başka toplumlarla münasebetlerinde zorla kontrol yapan bir toplum kurumu" şeklinde de tanımlanır (Ülken, 1969: 78).

Siyaset felsefesinin temel kavramlarından biri olan devletle ilgili genel olarak şu sorulara cevap aranmıştır: İnsan niçin bir devlete itaat etmek zorundadır? Devletin insan yaşamındaki yeri nedir? Devlet birey ilişkisi nasıl olma-

lıdır? İdeal devlet nasıl olmalıdır, ideal yönetim biçimi hangisidir? Devletin başına gelecek kişide bulunması gereken özellikler nelerdir? İdeal devletin yöneticileri filozof ve düşünürler midir? Adaletli bir devlet yönetimi mümkün müdür? (Gewirth, 2011: 363 & Güçlü, vd., 2002: 363).

Karakoç düşüncesinde 'devlet' hakkındaki tartışmaların birçoğuna eserlerinde yer verilir. Bu çalışma devletin gerekliliği ve birey-devlet arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiği konularıyla sınırlandırılmıştır.

Devletin Gerekliliği

Karakoç'a göre devlet insanların mutluluğu için kurulmuş üst bir müessese, insan ve toplum ruhuyla uyumlu yüce bir düzenlemedir. Devlet fiziki bir gerçeklik olmadan önce bir düşüncedir. Devlet düşüncesi güçlü olmaya başlayınca fizikî planda yeşermeye başlar (Karakoç, 2012: 55 & Karakoç, 2013b: 133).

Devleti toplumdaki kurumların en önemlisi gören Karakoç'a göre diğer kurumların hatta kişilerin üzerinde etkili olan devlet, tarihin ilk çağlarından beri var olmuş, çağın şartları çerçevesinde genişleme ve değişme göstermiş çok anlamlı ve çok yönlü tarihî, sosyolojik bir kavramdır. İnsanların inanç ve düşünceleri devlete etki ettiği gibi devlet mefhumu da insanların inanç, düşünce, ahlâk gibi toplumsal yönlerine etki eder (Karakoç, 2014a: 46). Karakoç, devleti ekonomik bir kuruluş, ırk veya sınıf hegemonyasına dayalı bir müessese veya tek amacı sınıflar arası denge kurmak olan bir kurum gibi görmemektedir (Karakoç, 2010: 47).

Karakoç'un eserlerinde devlet, insanın mutluluğunu ve refahını artırmaya yönelik bir çabadır. Bu çaba yani devletin zorunlu ve kaçınılmaz bir kurum oluşu, insan tabiatıyla beraber düşünüldüğünde daha anlaşılır hale gelir. Platon, "haksızlık etme fırsatını bulan herkes haksızlık eder" sözüyle insanın doğasının, devletin mevcudiyetini zorunlu kıldığını savunur (Platon, 2015: 45). Hobbes ise insan doğasındaki rekabet, güvensizlik, şan ve şeref gibi arzuları devletin varlığını zorunlu kıldığından bahseder (Hobbes, 2007: 94). Karakoç'un devletin gerekliliği konusundaki düşüncelerinin, Gazzâlî ile de paralel olduğu görülür. Gazzâlî'ye göre dünya hayatında zararlı olan şeyleri def etmek ve muhtelif faydalara ulaşmak için devlet; devleti ayakta tutabilmek için de devlet başkanı tayin etmek zorunludur (Gazzâlî, 2014: 191). İnsanlar arasında çıkması muhtemel kargaşaya mani olması yönüyle de devlet gereklidir (Uyanık, 2001: 7). Ancak Karakoç'a göre devletin insan ve toplum hayatındaki zorunluluğu, devletin her yaptığını onaylamak anlamına gelmez. Çünkü devleti putlaştırmak insanı ve toplumu içten içe çürütür. Tam aksi olan devleti hayattan soyutlamak ve gereksiz olduğunu söylemek de anarşiye sebep olur. Düşünüre göre, toplum ve insanın huzurunu sağlayacak şey bu iki bakış açısının dengelenmesidir.

Birey-Devlet İlişkisi

Devlet ve birey ilişkisinin siyaset düşüncesinde temel olarak iki başlıkta ele alındığı söylenilebilir: Devletin bireye üstün tutulduğunu savunan totaliter yaklaşım; bireyi devletin üstünde gören liberal yaklaşımdır (Ebenstein, 2001: 337).

Liberal yaklaşımın savunucularından olan Hobbes ve J. Locke bireyin devlete itaat etmesinin nedenlerini incelemiş ve devletin gerekliliğini ortaya koymuşlardır. Ancak devletin gerekliliği hususunu ortaya koymalarına rağmen liberal yaklaşımı savunanlarda devlet, toplumun efendisi değil, hizmetçisi olarak görülür (Heywood, 2014: 129-130). Totaliter yaklaşım ise devletin tüm gücü elinde bulundurmasını savunan yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre her şey devlet içindir, devletin dışında hiçbir şey olmadığı gibi devlete karşı da hiçbir şey olamaz (Heywood, 2013: 223).

Devlet birey ilişkisinde bir üçüncü yaklaşım olarak anarşik yaklaşımdan da bahsetmek gerekir. Bu yaklaşımda birey ve onun özgürlüğü en yüksek değer görüldüğünden "devlet" en büyük kötü şeklinde anlaşılır. Bu da anarşizmi doğurur (Arslan, Felsefeye Giriş: 247). Anarşizmi doğuran bu bakış açısının temelinde bütün devletlerin insanları tahakküm altına almayı amaç edindikleri ön yargısı yatar (Abramson, 2013: 388). Anarşik yaklaşım en net bir şekilde Proudhon'un şu ifadesinde kendini gösterir: "Artık hükümet olmasın! Ne monarşi ne aristokrasi hatta ne de demokrasi, çünkü bu üç sözcük, halk adına hareket eden ve kendine halk diyen herhangi bir hükümeti imleyecektir" (Ferry – Renault, 2015: 519).

Bireylerin toplumları, toplumların da devletleri oluşturduğu düşüncesinden yola çıkan Karakoç'ta ise birey ve devlet ilişkisi dinamik bir ilişki şeklinde karşımıza çıkar. Çünkü ona göre devletten hareketle yola çıkarsanız, devleti ayakta tutmak için güçlü fertlere ihtiyaç duyarsınız. Fertlerden hareket ederseniz, güçlü fertler yetiştirmeye imkân sağlayacak devletlere ihtiyaç duyarsınız (Karakoç, 2014a: 55).

Bu anlamda devlet ve birey arasında Karakoç sıkı bir ilişki kurar ve bu ilişkinin yukarıdaki yaklaşımlardan bağımsız ele alınabileceğine şöyle işaret eder: "Devlet otoritesi ile kişi özgürlüğü, birbirini yıkıcı, yok edici iki düşman değil, birbirini besleyici, geliştirici iki dosttur" (Karakoç, 2014a: 56). Görüldüğü üzere Karakoç ne bireyi devletin üstünde gören liberal yaklaşımı ne de devleti bireyin üzerinde gören totaliter yaklaşımı benimser. Karakoç'un zihin dünyasında devlet-birey ilişkisinin temelinde toplumda anarşinin oluşmaması için devletin de bireyin de sınırlarının belli olması fikri yatar. Öte yandan Karakoç'un, devlet ile bireyi birbirini besleyici ve geliştirici iki dost olarak değerlendirmesi, devlet ile bireyi karşı karşıya getiren yukarıdaki yaklaşımlara bir

eleştiri olarak da okunabilir. Karakoç'a göre devlet-birey ilişkisinin topluma yansıyan birtakım boyutları da vardır: Kişi, toplum ve devlet ilişkisi sağlıksız olan ülkelerin akıbeti karanlıktır. Güçlü kişiler, güçlü toplumu, güçlü toplum da güçlü devleti teşkil eder düşüncesi doğrudur. Ancak tek boyutlu bir doğrudur bu. Mefhum-i muhalifinden de bu kuralın sağlanması gerekir. Yani güçlü devletin toplumunu; güçlü toplumun da kişiyi güçlü kılması gerekir (Karakoç, 2015f: 5).

Aşırı bireyci akımlar, düşünce ve sistemler, devlete tümden olumsuz bakamaz. Çünkü düşünüre göre tek bir kişinin mutluluğu ve huzuru için bile devletin sağladığı veya sağlayacağı bir imkân veya ortam gereklidir (Karakoç, 2014a: 56). Karakoç'un devlet mefhumuyla özel olarak kast ettiği devletin İslâm devleti olduğu göz önünde bulundurulduğunda onun düşüncesinde devletin birey ile olan ilişkisinde İslâm'ın rolü daha iyi görülebilir. Ona göre İslâm bireyleri kurtaracak bir teori olarak harekete geçirildiğinde toplumlar ve devletler de kurtulur. Devlet ve toplumlar İslamlaşırsa bireyler de kurtulur (Karakoç, 2014a: 91). Karakoç'a göre her birey devlete sahip çıkmakla görevlidir. Ona göre birey devlete üç şekilde sahip çıkar. Birincisi bireyin kendini iyi yetiştirerek, ikincisi ailesine ve topluma yarar sağlayacak görevlerde vazife alarak, üçüncüsü toplumda bulunan aydınlarla devletin ve toplumun geleceğine dair yapılması lazım gelen şeyleri yaparak. Karakoç bireyin devlete sahip çıkmadığı durumlarda toplumun bağlarının kopacağını, milletin fertlerinin çözüleceğini düşünür. Ona göre devlet bireye sahip çıkmasa bile birey devlete sahip çıkmalıdır (Karakoç, 2014a: 65-67). Karakoç bireyin devlete sahip çıkmasını hayatî bir mesele olarak ele alır. Ona göre toplum, devlet hakkında net bir fikir sahibi olmazsa veya devlet için birtakım fedakârlıklar yapmayı göze almazsa böyle bir devletin uzun ömürlü olması beklenemez. Devletin ömrü bittiğinde ise esaret başlar. Esaret ise dünyanın en acı kaderidir (Karakoç, 2013c: 66). Bundan dolayı Karakoç'a göre toplumu oluşturan her bir fertte devletin tümüne ait sorumluluk duygusu yerleşmeli, devleti kendi omzunda taşırcasına sorumluluk sahibi ve ağırbaşlı olmalıdır (Karakoç, 2014c: 65). Devletin bireyi köleleştirdiğini ve birtakım özgürlüklerini elinden aldığını iddia eden yaklaşımların aksine Karakoç, devleti, fikir, vicdan ve din özgürlüğünün teminatı olarak görür (Karakoç, 2013c: 67). Karakoç'a göre Hz. Peygamber ve dört halifelerden sonra Emeviler, Abbasîler, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde kurulan yönetimler İslâm toplumlarının devletsiz kalamadıklarını gösteren mühim tarihsel örneklerdir. Bu durumun sebebi ise İslâm toplumlarında ortaya çıkan devlet şuur ve anlayışıdır. Toplumda oluşturulan bu şuur, devletin varlığının gerekliliğinin su ve ekmek gibi zorunlu bir ihtiyaç olduğunu gösterir (Karakoç, 2014a: 80).

SONUÇ

Siyaset felsefesinde toplum ve devlet mefhumları bağlamındaki birçok tartışmanın izini, Sezai Karakoç'un düşüncelerinde bulmak mümkündür. Karakoç toplum müessesinin varlığını, insanların kendi kendilerine yetememesinin yani ihtiyaç duygusunun doğal bir sonucu görür. Ayrıca toplumu meydana getiren farklı tabakaların varlığını birçok klasik düşünür gibi insan anatomisi üzerine kurgulanmış bir metafor ile izah eder. Karakoç nezdinde bedendeki organların farklı işlevleri haiz olması gibi toplum da çeşitli görevler yerine getiren bireylerden kurulu bir yapıdır.

Karakoç'un devlet mefhumu etrafında söyledikleri yani devletin gerekli oluşu ve bireyin devlet ile olan ilişkisi gibi konular siyaset felsefesinde çokça tartışılmıştır. Dolayısıyla Karakoç'un siyaset felsefesindeki güncel tartışmalara kayıtsız kalamadığı söylenebilir. Düşünür nezdinde tarihî bir vakıa olarak devlet kurumunun varlığı tartışmasızdır. İnsanların birbirlerine karşı her daim adaleti tesis edemeyeceği gerekçesi insanları kendi elleriyle bir devlet kurmaya mecbur bırakmıştır. Ancak Karakoç devlete salt böyle bir vazife yüklemez. Aynı zamanda onun düşüncesinde devlet, insanların mutluluğunu sağlamak için bir vasıta görülür. Devletin gerekliliği meselesinde onun yaklaşımını sarîh bir şekilde ifade eden şu düşünceleridir: Ne sonu anarşiye varacak kadar devletin olmadığı bir atmosfer ne de devletin mutlaklaştırılıp insanların devlet altında ezildiği bir atmosfer.

Devlet-birey arasındaki irtibatı Karakoç'un lazım ile melzum ilişkisi etrafında değerlendirdiği söylenebilir. Başka bir ifadeyle birey devleti, devlet de bireyi gerektirir. Öte taraftan Karakoç birey üzerinde tahakküm kuran veya bireyin dilediği her şeyi yerine getirmek için bir vasıtaymış gibi gören ideolojileri de tenkit eder. O bir taraftan devletin birey üzerindeki otoritesini yadsımaksızın diğer taraftan da mutlak bir otorite vererek devleti bireyin üzerinde görmeyen bir yaklaşımı savunur.

Sonuçta, eserlerinin büyük bir çoğunluğu tarih, felsefe, siyaset vb. sahalar hakkında enva-i tahlil içeren Karakoç'u, salt edebî yönleri ile anmak, en hafif tabirle onun mirasına sahip çıkmamaktır. Bu açıdan siyaset felsefesinin problem alanlarından birçoğu hakkında kalem oynattığını göstermeye matuf halihazırdaki bu çalışmada söz konusu önyargının haksızlığına yönelik bir tenkit vardır. Karakoç'un eserleri farklı pencerelerden tetkik edildiğinde yukarıdaki tespiti ispatlayan sayısız tartışma ortaya çıkarılacaktır. Bu ise Karakoç'u sadece övme ya da şairlik vasfını ön planda tutarak yerme gibi tavırlar bir kenara bırakıldığında mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Abramson, J. (2013). *Minerva'nın Baykuşu: Batı Siyasî Düşünce Tarihi.* (Yıldız İ. Çev.) Ankara: Dipnot Yayınları.

Arslan, A. (2012). *Felsefeye Giriş.* Ankara: Adres Yayınları.

Crone, P. (2007). *Ortaçağ İslâm Dünyasında Siyasi Düşünce.* (H. Köni, Çev.) İstanbul: Kapı Yayınları.

Çetinkaya, B. A. (2012). *Onuncu Yüzyılda Felsefî Bir Topluluk Olarak İhvan-ı Safa.* B. A. Çetinkaya içinde, İslâm Felsefesi Tarihi (Cilt I, s. 241-325). Ankara: Grafiker Yayınları.

Davutoğlu, A. (1994). *Devlet. Kollektif içinde, TDVİA* (s. 234-240). İstanbul: DİB Yayınları.

Ebenstein, W. (2001). *Siyasî Felsefenin Büyük Düşünürleri.* (Özel İ. Çev.) İstanbul: Şule Yayınları.

Fârâbî. (2015). *El-Medinetü'l Fazıla.* (A. Arslan, Çev.) Ankara: Divan Kitap.

Gazzâlî. (2014). *İtikatta Orta Yol.* (O. Demir, Çev.) İstanbul: Klasik Yayınları.

Gewirth, A. (2011). Siyaset Felsefesi. (A. Kesgin, Çev.) *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* L(1), 349-379.

Güçlü, A. B., Uzun, E., Uzun, S., & Yolsal, Ü. H. (2002). *Sarp Erk Ulaş Felsefe Sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Haldun, İ. (2011). *Mukaddime (Cilt I).* (S. Uludağ, Çev.) İstanbul: Dergâh Yayınları.

Hobbes, T. (2007). *Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti.* (Semih Lim Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Heywood, A. (2011). *Siyaset Teorisine Giriş.* (H. M. Köse, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.

İbn Rüşd. (2011). *Siyasete Dair Temel Bilgiler* (ed-Daruri fi's-Siyase). (M. H. Özev, Çev.) İstanbul: BS Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *Diriliş Neslinin Amentüsü*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Çağ ve İlham IV. İstanbul:* Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013a). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II. İstanbul:* Diriliş yayınları.

Karakoç, S. (2013b). *Çağ ve İlham III*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013c). *Çıkış Yolu III Kutlu Millet Gerçeği.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014a). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014c). *Günlük Yazılar III Sûr.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015a). *Çağ ve İlham I.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015b). *Çıkış Yolu II Medeniyetimizin Dirilişi.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015f). *"Yoz Partilerin Ülkemize Getirdiği: İçte Bitmişlik; Dışta Teslimiyet ve Mahkûmluk",* Diriliş Işığı Gazetesi, 12 Mayıs 2015, 5.)

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* (O. Akınhay, & D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Olguner, F. (1999). *Fârâbî.* İstanbul: Ötüken Yayınları.

Platon. (2015). *Devlet.* (S. Eyüboğlu, & M. A. Cimcoz, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Rousseau, J. J. (1998). *Toplum Sözleşmesi.* (A. Erenuluğ, Çev.) Ankara: Öteki Yayınları.

Sorokin, P. (1997). *Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri.* (M. Tuncay, Çev.) İstanbul: Göçebe Yayınları.

Şulul, C. (2015). *İbn Rüşd'ün Siyaset Felsefesi*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Taplamacıoğlu, M. (1964). Bazı İslâm Bilginlerinin Toplum Görüşleri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XII(1), 83-97.

Uyanık, M. (2001). *İslâm Siyaset Felsefesinde Sivil İtaatsizlik.* İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji Sözlüğü.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

SEZAİ KARAKOÇ'UN DEMOKRASİ ALGISI VE TARİHSEL SÜREÇTE İSLAM MEDENİYETİ İLE BATI MEDENİYETİNİN DEMOKRASİ TECRÜBELERİNİ MUKAYESESİ

Mekki ULUDAĞ*

GİRİŞ

Sezai Karakoç, başta medeniyet ve diriliş kavramları olmak üzere toplumsal ve siyasal konularda uzun yıllar çok sayıda yazı yazmış, çeşitli mecralarda konuşmalar yapmış olan son dönemin önde gelen muhafazakâr düşünce temsilcilerinden biridir. İslam Medeniyetini en doğru ve sona ermeyecek olan tek medeniyet olarak tanımlayan Karakoç'a göre bu medeniyet bozulmaz, vahiy kaynaklı olduğu için sona ermez, her çağa uydurulabilir ve kendisinden önceki ve sonraki diğer medeniyetlerden tamamen farklıdır. İslam Medeniyeti ile doğu ve batı medeniyetlerini kıyaslayıp İslam Medeniyetinin her ikisinden de farklı bir medeniyet olduğunu belirtmiş olan Karakoç, devamında uzun uzadıya İslam Medeniyeti ile Batı Medeniyeti karşılaştırması yapmış, İslam Medeniyetinin üstünlüklerini ortaya koymaya çalışmıştır.

Karakoç'un İslam Medeniyeti bağlamında üzerinde durduğu hususlardan biri demokrasi olmuştur. Karakoç'a göre demokrasi, henüz alternatifi olmadığı için veya günümüz toplumlarının yapısına en uygun idari yöntem olduğu için tercih edilmektedir. Ona göre İslam Medeniyeti için demokratik yönetim sorun teşkil etmez, diğer sistemler gibi, demokrasi de İslam'ın temel ilkelerinden taviz vermemek koşuluyla kullanılabilir. Fakat demokratik yönetimin başarılı olabilmesi için toplumun yetenekli bireylerinin yönetim kademesine geçmeleri gerekir. Ayrıca halkın da demokrasi bilincine sahip olması lazımdır. Demokrasi amaç değil aksine hedefe götüren bir araç olmalı ve demokratik sistemde İslam ideali esas olmalıdır. Karakoç, Batı demokrasisi ile İslam demokratik modelini karşılaştırmaktadır. Ona göre Batılı modelde demokrasinin halka sunduğu imkan seçim iken İslam modelinde halk hem seçer hem seçilir.

* Arş. Gör. Dr. Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mekki.uludag@dicle.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6557-7917.

Karakoç, demokratik sistemin günümüz için en uygun yönetim modeli olduğunu söylediği halde bu sistemin uygulanacağı topluma göre düzenlenmesi gerektiğini belirtir. Ona göre tarihsel gerçekler ve kurumlar göz önünde bulundurulacak, toplumun değer yargıları dikkate alınarak demokratik sistem bir tür adaptasyon sürecinden geçirildikten sonra uygulanacaktır. Böylece demokrasi sadece bir sistem değil, aynı zamanda bir yaşam şekli de olabilecektir.

SEZAİ KARAKOÇ'UN DEMOKRASİ VE MEDENİYET ALGISI

Karakoç'a Göre Demokrasi

Sezai Karakoç, iki tür demokrasi olduğunu ileri sürer. Ona göre ilki bir yaşama şekli olan demokrasi, ikincisi ise bir hükümet şekli olan demokrasidir. İlki bir dünya görüşü, bir medeniyet şekli iken ikincisi sadece bir siyasi rejimdir. İlkinde demokrasi bir amaçtır, hedeftir. İkinci durumda ise demokrasi amaca götüren bir araçtır. İlk tür demokraside demokrasi olmadan olmaz, demokrasi zorunludur. İkinci tür demokraside ise demokrasinin varlığı şartlara ve demokrasinin gerekliliğine bağlıdır. Bunun sonucunda kimi toplumlarda demokrasi içten gelen hayati bir şey iken başka bazı toplumlarda ise montajlanmıştır, zoraki durur, adeta aşı gibidir. Birincisi yaşamadan, ikincisi düşünceden gelir, ilki sosyolojik, diğeri ise psikolojiktir. İlkinin ortadan kalkması için bir toplumun tamamen yok olması gerekirken diğerinin yok olması, toplumun bir süre için psikolojik durumuna bağlıdır. Karakoç'a göre Amerikan demokrasisi ilk tür demokrasiye uygun iken kara Avrupa'sının demokrasisi ikinci tür demokrasiye uyumludur. Bu nedenle Amerikan demokrasisi başarılı bir şekilde sürerken Avrupa hep bir deneme süreci içerisinde olmuştur. Ülkemiz demokrasiyi Avrupa'dan aldığı için bir türlü istenen seviyeye gelinemiyor. Oysa Karakoç, toplum yapımız için Amerikan demokrasinin daha uygun olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre Amerika'da demokrasi adeta tabii bir süreç ve olgu iken Avrupa'da uzun ve yıkıcı savaşlar sonucunda elde edilmiş olan bir zaferdir (Karakoç, 2011: 64-68). Karakoç'un bu düşüncesini destekler nitelikte, Tocqueville de Amerikan demokrasinin başarısını Amerikan kanunları ve kurumlarının başarısına bağlamaktadır (Tocqueville, 2000: 409).

Karakoç'a göre her devrin kendine has yönetim şekilleri vardır ve bunlar o dönemlerin toplumsal yapıları ve dünya görüşleri ile ilgilidir. Günümüzün siyasi düzeni demokrasi olup bunun çeşitli sebepleri vardır. Ya henüz daha iyi bir siyasi yapı bulunamadığı için demokrasi geçerliliğini koruyor veya henüz insanlığın toplumsal yapısı başka bir siyasi yapıya gereksinim duyacak kadar değişmediği için demokratik düzen devam etmektedir (Karakoç, 1999: 195).

Karakoç bu düşüncesinde haklıdır, zira son dönemde demokrasi, faşizm ve komünizm gibi ideolojilerle mücadele etmek durumunda kalmaktadır ve bu mücadelede oldukça zorlandığı durumlar yaşanmaktadır (Fukuyama, 1992: 7). Demokrasinin gücü ve zaafı kitle ve yığın psikolojisinden gelir. İşler yolunda ise moral yüksek olur, demokrasiye güven artar, sorunlar baş gösterince şiddetli panik ile demokrasi sorgulanır. Bu durumda demokrasinin sorunları yine demokrasi kullanılarak çözülebilir. Demokrasi, tek partili düzenlerden ve diktatörlüklerden üstün bir siyasi idare şeklidir. Fakat kamuoyu araçlarının demokratik zemini yanlış yönlendirme durumu her zaman mümkündür ve bu da başka bir düzen arayışı ile sonuçlanabilir. Karakoç'a göre demokrasinin hakikat, erdem gibi yüce değerlerle beslenerek kullanılması gerekir (Karakoç, 1999: 195-196).

Demokrasi, halkın yönetimi, halkın egemenliği anlamına gelmekle birlikte Karakoç'a göre halk kavramı tarihsel süreç içerisinde farklı anlamlarda kullanılmıştır. Öyle ki demokrasi ile ilgisi bulunmayan dikta rejimler bile demokrasiden faydalanmak için yönetim isimlerine demokrasiyi eklemektedirler. Karakoç, demokrasinin ancak bir demokrasi terbiyesi ile, yani eğitimli bilinçli bir halk ile anlam kazanacağını ifade eder. Bu nedenle de halk eğitilmelidir. Halka en küçük birimler olan aile, mahalli birimler ile kamu kurumlarında yönetim görevi verilmelidir ki bu kişiler zaman içinde tecrübe kazanırlar ve devlet yönetiminde başarılı olurlar (Karakoç, 2005: 34-37). Bulliet'e göre, tam da bu yüzden, yani tam yerleşmemiş demokratik sistemlerin sonucunda birçok İslam ülkesinde demokratik yönetim denemesi dikta rejimlerin kurulmasıyla sonuçlanmıştır (Bulliet, 2004: 92).

Karakoç, demokrasinin yararlarını ve tehlikelerini tartışmıştır. Ona göre politikanın halka açık olması demokrasinin en önemli faydalarından birisidir. Yine toplumun kültürlü bireylerden oluşması durumunda demokrasinin bu açıklıktan kaynaklı tehlikeleri önemli oranda bertaraf edilebilecektir. Karakoç'a göre halkın geçmişini, birikimini unutarak kendisini politikaya kaptırması olumsuz bir durumdur. Devletlerin gizli kalması gereken bazı tasarım ve planlarının politik amaçlar uğruna ortaya saçılması demokrasinin bir başka tehlike arz eden tarafıdır. Fakat sonuçta Karakoç'a göre demokrasinin yararları tehlikelerinden daha fazladır ve bu yüzden tercih edilmesinde bir sakınca yoktur. Ona göre demokrasi gereklidir ve toplumun kültürel yapısı ile değerlerine adapte edildiği durumda oldukça yararlı bir hale getirilebilir (Karakoç, 1999: 197-198). Karakoç, demokrasideki kişi hak ve özgürlüklerine vurgu yaparak bunların sınırını belirlemeye çalışmıştır. Ona göre bu haklar devletin yıkımına gidecek süreçleri kapsamaz. Buna karşılık devlet de kişilik haklarına saygı göstermelidir, bunun sonucunda güçlü bir millet oluşacaktır, güçlü millet zaten güçlü

devlet demektir. Buna karşılık olarak kişiler ve siyasal yapılar da devlete zarar verecek çalışmaların içerisinde yer almamalıdırlar, çünkü güçlü devlet, tüm vatandaşlarına yarar sağlayacaktır (Karakoç, 1999: 2.207).

Karakoç'a göre demokratik sistemin başarılı olabilmesi bazı ön koşulların sağlanmasına bağlıdır. Öncelikle demokratik sistemin başarılı olabilmesi için toplumun yetenekli bireylerinin yönetim kademesine geçmeleri gerekir. Ardından toplumun demokrasi bilincine sahip olması zorunludur. Propaganda yöntemleriyle toplumun demokratik eğilimlerinin yönlendirilmesi veya güdümlü demokrasi çabaları istenen sonucu vermeyecektir. Son olarak toplumun demokrasi ile birlikte ideal İslam bilincine sahip olması ve bu ideal uğruna her türlü fedakarlığı yapmaya hazır olması gerekir. Böyle bir toplum devletin temel taşı olacaktır ve devletin başarısını temin edecektir (Karakoç, 2015: 49).

Karakoç'un Medeniyet Algısı

Sezai Karakoç, medeniyetin tanımını yaptıktan sonra medeniyete dair görüşlerini ifade etmiştir. Ona göre medeniyet, hayatımızın her aşamasını oluşturur ve tüm duygu ve düşünceleri ile bütün davranışlar ahlâk ile birlikte bir bütün olarak medeniyeti oluşturur. Yani insanın her anı, her hareketi medeniyetle ölçülür, tartılır, ona göre değerlendirilir, onunla değişir, yaşar, devam eder veya değer kazanır (Karakoç, 2012c: 134). Karakoç, medeniyetin ırk esaslı teorilerle açıklanamayacağını, özü itibariyle medeniyetin tüm insanlığı kapsadığını ve bu nedenle bir kişiye veya belirli bir ırka ait bir medeniyet tanımının yanlış olacağını belirtmiştir (Karakoç, 2005: 7). Karakoç'un bu tanımı, Ziya Gökalp'in medeniyet tanımına oldukça benzerlik gösterir. Gökalp'e göre medeniyet, din, ahlak, hukuk, akıl, sanat, iktisat, fen ve dil gibi değerlerin tamamıdır (Gökalp, 1990: 26). Mehmet Akif'in medeniyet tanımı da bu iki tanımdan pek farklı değildir; ona göre medeniyeti oluşturan unsurlar din, dil, kültür, gelenek, bilim teknik ve ilerlemedir ve gelişme ancak İslam'a bağlı kalmakla mümkündür (Ersoy, 2021: 623).

Karakoç, medeniyetin üç temel ilkeye dayandığını söylemiştir. Ona göre medeniyet ilkeleri güzellik, doğruluk ve iyilik olup asıl olarak medeniyet, bir toplumun kendisine ait güzellik algısının hayata geçirilmesi anlamına gelir. İnanç sistemleri, felsefe kavrayışı, düşünce şekli ve bilim doğruluk ilkesini oluşturur. Sanat ve estetik anlayışı güzellik ilkesine karşılık gelir. Ahlâk ise iyiliği oluşturur (Karakoç, 2012c: 83). Karakoç'a göre medeniyetin kaynağı kültürdür. Toplumlar öncelikle bir kültür ortaya çıkarırlar, ardından o kültürden bir medeniyet meydana gelir, oluşan medeniyetten ise millet doğar, son olarak milletten devlet oluşur (Karakoç, 2013: 19). Karakoç, kültürün ve medeniyetin

ruhunu, özünü ve canını dinden aldığını, din olmadan bu mevhumların olamayacağını ileri sürer. Karakoç'a göre bir inanç ve düşünce sisteminin devamlı olabilmesi, yaşayabilmesi için medeniyete evirilmesi gerekir ve bu durum İslam için de geçerlidir, yani ya İslam, medeniyete dönüşerek gelişip yayılacaktır veya yok olacaktır (Karakoç, 2005: 19). Karakoç, şehir ile medeniyeti bağdaştırarak etimolojik bir tanımlama yapmış ve medeniyetin merkezinin Medine olduğundan hareketle tezini ileri sürmüştür. İslamcı düşünce yapısını önemli oranda etkileyen bir başka düşünür ve şair olarak İsmet Özel de Karakoç'un bu tanımına katılarak medeniyet ile şehir arasında bağ kurmuştur (Özel, 1984: 120).

İslam Medeniyeti ve Demokrasi

Sezai Karakoç, literatürde çoğunlukla iki medeniyet olarak yer almış olan Doğu ve Batı Medeniyetlerinin yanına İslam Medeniyetini eklemiş olup bu medeniyetin diğer iki medeniyetten farklı olduğunu ileri sürmüştür. Karakoç'a göre İslam Medeniyeti, tarih boyunca birikim sonucu oluşan tüm medeniyetlerin gelişmesi ve medeniyet halini alması sonucunda oluşmuştur. Ona göre tarihi süreç içerisinde peygamberlerden bilginlere ve toplumun önde gelen kimselerine kadar toplum düzeninin sağlanmasına yönelik kurallar konmuş olup bu kurallar süreç içerisinde maddi ve manevi eserlere dönüşmüştür. Bu eserler sonucunda bir hayat tarzı meydana gelmiştir, bu hayat tarzından da bir medeniyet doğmuştur ki o da İslam Medeniyetidir. Karakoç bu tanımı yaparken İslami terminolojiye bağlı kalarak medeniyetin başlangıcı olarak ilk insan ve peygamber olan Hz. Adem'i başlangıç olarak kabul etmektedir (Karakoç, 2012d: 18-19).

Karakoç'a göre İslam Medeniyeti hem tüm geçmiş medeniyetleri bünyesinde barındırmaktadır, hem de bugünkü medeniyetlere de temel teşkil etmektedir ve dolayısıyla asıl medeniyettir. Karakoç, saf ve hiçbir medeniyetten etkilenmemiş, faydalanmamış bir İslam Medeniyeti değil, aksine diğer medeniyetlerden etkilenmiş ve onların birikimlerinden önemli oranda faydalanmış bir İslam Medeniyeti çerçevesi çizmektedir (Karakoç, 2013: 20). Karakoç'a göre Emevi, Abbasi, Selçuklu, Osmanlı, Endülüs ve Maveraünnehir medeniyetleri İslam Medeniyetini oluştururlar. Buna karşıt olarak Karakoç, İslam Medeniyetinin Roma hukukundan, Bizans'ın musikisi ve mimarisinden, Hint mistisizminden etkilendiğini iddia edenleri suçlamaktadır. Ona göre bu kişiler ya yarı bilginlerdir veya bilinçli bir şekilde İslam'a zarar verme çabası içerisindedirler (Karakoç, 2012a: 120). Karakoç'a göre Doğu Medeniyeti mutlak bir itaati emrederken Batı Medeniyeti sürekli bir başkaldırı ve isyanı teşvik etmektedir. İslam Medeniyeti ise Tanrı'nın rızasına dayalı insan olurunu esas alarak bu iki

medeniyetten ayrılmaktadır (Karakoç, 2015: 50). Ziya Gökalp, doğu ve batı medeniyetlerinin birbirlerinden tamamen farklı şeyler olduğunu, bunların karışımından yeni bir medeniyet elde etmenin imkânsız olduğunu söyleyerek Karakoç'tan farklı bir noktada durmaktadır. Hatta Gökalp, bu çabanın bir sonucu olarak insanların bünyesinde çok sayıda ikilemli bir yapının oluştuğunu belirterek iki medeniyetin birleştirilmesi çabalarını eleştirmektedir (Gökalp, 2019: 62).

İslam Medeniyetinin, Batı Medeniyeti tarafından engellendiğini iddia eden Karakoç, Batılıların bunu kendi sömürgeci emellerini gerçekleştirebilmek için yaptıklarını öne sürmüştür. Karakoç'un aksine, Ziya Gökalp, İslam Medeniyetinin üzerine kurulduğu Doğu Medeniyetine önemli bir etkide bulunamadığını belirtmiştir (Gökalp, 2019: 56). Karakoç, millet tanımını da İslam Medeniyeti esaslı yapmış olup ona göre İslam inancına sahip bütün insanlar, toplumlar hangi dil veya etnik kökene ait olurlarsa olsunlar tümü birlikte İslam Milletini oluşturur (Karakoç, 2012c: 20). Karakoç, medeniyet denilen olgunun aslında İslam Medeniyeti olduğunu ileri sürer ve bu nedenle de ideal olanın İslam Medeniyeti olduğunu iddia eder. Ona göre İslam Medeniyeti, medeniyetlerin medeniyeti, hakikat medeniyeti olup değişmez bir medeniyettir. Bu medeniyet vahiy kaynaklı, Tanrı'ya dayandığı için ölümsüzdür, diğer medeniyetler gibi sonlu değildir. İslam Medeniyeti, bir bayrak misali bir toplumdan diğer bir topluma, devlete geçer fakat hep devam eder, toplumlar, devletler değişir, ama medeniyet hep aynı kalır, bitmez, değişmez (Karakoç, 1999: 238). Bernard Lewis, İslam Medeniyeti ile demokratik yönetimi karşılaştırır ve İslam'ın demokrasiye karşı avantajlı bir durumda olduğunu belirtir. Ona göre demokratik bir sistemde, sistem doğru veya yanlış tüm görüşlere eşit imkanlar sunmak zorundadır. Oysa İslam'da en önemli emirlerden biri Tanrı'nın buyruklarına uymayan her şeyin yok edilmesi, ortadan kaldırılması emredilir. Yani demokrasi en azından İslami yönetim dahil tüm fikirlere kendisini ifade etme ve duyurma şansı verirken İslam'ın aynı özgürlüğü tüm ideolojilere sunması dinin esasları gereği mümkün değildir. Bu nedenle başka bir ideolojinin İslam toplumları arasında yayılması oldukça zordur (Lewis, 2011: 13-14).

Karakoç'un aksine medeniyet karşılaştırması yapmış olan Toynbee'ye göre günümüze kadar aşağı yukarı yirmi civarında medeniyetten bahsedilebilir ve bunlardan sadece Batı Medeniyeti varlığını sürdürmektedir. Diğer İslam dahil diğer medeniyetler başta savaş olmak üzere çeşitli sebeplerle sona ermişlerdir (Toynbee, 1948: 23). Değişim özde olmaz, değişen şeyler dışa, şekle aittir. Kurullar, örgütler son bulabilir, devletler veya yönetim şekilleri sona erebilir. Düşüncelerin dile getirildiği şekiller yol ve yöntemler değişebilir, fakat

düşünceler aynıdır, medeniyetin kendisine aittir, değişmez bozulmaz. Bazen bir kesinti dönemi yaşansa bile medeniyetin özü aynı kalır (Karakoç, 1999: 238).

Karakoç, İslam Medeniyetinin yeniden, bir rövanş amacıyla doğması gerektiğini, batının üstünlüğünü sona erdirerek, intikam hırsı ile değil fakat üstünlüğü ele geçirmesinin lazım olduğunu belirtir. Ona göre İslam'ın içinde zaten bu potansiyel var ve bunun yeniden ortaya çıkarılması gerekir (Karakoç, 1999: 213). Karakoç, medeniyetlerin zaman içinde önce değiştiğini ve ardından nihayete ererek son bulduğunu söylemekle beraber bu durumun İslam Medeniyeti için geçerli olmadığını ifade etmiştir. Ona göre tüm medeniyetler sona erecek, hepsinin yönü İslam Medeniyetine dönecek çünkü hakiki medeniyet odur (Karakoç, 1999: 250). Bu düşüncelerine rağmen Karakoç İslam dünyasının medeniyet anlamında ölümle karşı karşıya olduğunu ifade eder. Ona göre birkaç yüzyıldan beri İslam medeniyetinin yitirilmesi devam etmektedir ve yeni bir diriliş olmadığı sürece bu yitirme durumu devam edecektir (Karakoç, 2005: 21). İslam Medeniyetine Mekke, Medine, Kudüs, Bağdat, Şam ve Diyarbakır şehirlerini örnek olarak gösteren Karakoç'a göre İslam Medeniyetinin başkenti Bağdat, kalbi Mekke ve Medine'dir (Karakoç, 2012: 12). Karakoç, İslam Medeniyetinin tekrar dirilerek gelişmesi gerektiğini, bunun için de öncelikle kendisine ait bir teknik, sanat, estetik, düşünce ve bilim ağına sahip olmasının zaruri olduğunu ifade eder (Karakoç, 2015: 32).

Batı Medeniyeti ve Demokrasi

Sezai Karakoç, Batı Medeniyetini bir bütün olarak tarif etmekle birlikte Avrupa'yı bu medeniyetin merkezi olarak kabul etmektedir. Karakoç, Batı Medeniyetinin bir parçası olarak gördüğü Hristiyanlık dininin bir medeniyet değil sadece bir medeniyet unsuru olduğunu, kendi başına bir medeniyet olamadığını söyler. Üstelik aslına ait bir unsur değil, özüne yabancı olduğu bir medeniyetin unsuru olduğunu iddia eder. Karakoç'a göre Hristiyanlık, Roma ve Grek medeniyetlerine katılarak özünü önemli ölçüde yitirmiş olduğu gibi Roma ve Grek medeniyetleri de bu birleşmeden zarar görmüş, eski önemlerini yitirmişlerdir. Karakoç'a göre Rönesans, Hristiyanlığın maddi bir diriliş denemesidir. Fakat bu diriliş denemesi de sona ermek üzeredir, faşizm ve komünizm gibi cehennemi ideolojiler karşısında Batı Medeniyeti sarsılmaktadır ve Hristiyanlık bu medeniyet düşmanı düşüncelerle mücadele edemeyecektir. Karakoç, buradan ölmeyen tek medeniyetin İslam olduğu sonucunu çıkarmaktadır (Karakoç, 2012b: 27-29). Huntington ise demokrasi dahil son yüzyılın tüm büyük ideolojilerinin Batı Medeniyetinin eseri olduğunu ve başka hiçbir medeniyetin global ölçekte etki bırakacak ideolojiler üretemediğini ileri sürmektedir (Huntington, 1996: 54).

Toynbee, bu konuda Karakoç'un tam aksine düşüncelere sahiptir. Ona göre Batı Medeniyeti ve İslam Medeniyeti uzun yüzyıllar süren bir mücadeleye girişmiş olup bu mücadeleden galip olarak çıkan Batı Medeniyeti olmuştur. Günümüzde Batı Medeniyetinin İslam dahil diğer medeniyetlere karşı bilimsel ilerlemeden ekonomiye, eğitimden askeriyeye değin hemen her konuda daha avantajlı bir durumda olduğunu belirten Toynbee, bu nedenlerle diğer medeniyetlerin Batı Medeniyetine karşı üstünlük sağlama ihtimallerinin zayıf olduğunu belirtmektedir (Toynbee, 1948: 187). Karakoç, İslam Medeniyetinin ölümsüzlüğünün kaynağını ilahi olmasına dayandırmaktadır. Oysa Hristiyanlık da ilahi kaynaklı olduğunu iddia eder ve Karakoç bu hususa değinmemiştir. Karakoç, Batı Medeniyetinin insanlığı ezmeyi ve sömürmeyi amaçladığını iddia eder (Karakoç, 2015: 50). Karakoç'un aksine Gökalp'e göre Batı Medeniyeti ilerlemeye, gelişmeye sevk eder (Gökalp, 1990: 60).

KARAKOÇ'UN DEMOKRASİ MUKAYESESİ VE İDEAL DEMOKRASİ

Karakoç, demokrasinin bir hak olduğu kadar bir vazife de olduğunu ifade eder. Ona göre demokrasi, demokratik terbiye ile birlikte düşünülmelidir. Demokratik sistemde halk iyi tanınmalı, halkın ruh hali iyi tahlil edilmeli ve halk en doğru şekilde örgütlenmelidir. Halk, kuru bir kalabalıktan ziyade bir milleti ifade etmelidir. Halkın yöneticilerinden beklentisi her isteneni yapmak değil, mümkün olanın yapılabileceğini kabul etmeye yönelik olmalıdır. Halk yöneticilerine saygı göstermeli fakat onları asla putlaştırmamalı, efsaneleştirmemelidir. Halkın gerçeklerden kopmaması, ancak eğitilmesiyle mümkündür, demokratik bilinç için halkın eğitilmesi gereklidir. Halkın kişilere veya demokrasiye aşırı bir şekilde bağlanması önlenmelidir. Demokratik gelişim ve halkın demokratik bilinci kültürel eğitim ile mümkündür. Kültürel seviyenin ilerlemesi demokrasiyi geliştirecek, demokrasiyi kısırlıktan kurtaracaktır. Nihayetinde halkın tam bir demokratik bilince erişmesi için insanların küçük idari birimlerde görev almalarıyla mümkündür. Mahalle, semt, köy, ilçe, il, okul, aile ve çeşitli kamu kurumlarında insanların görev almaları, onarlın yönetim tecrübesi edinmelerini sağlayacak ve ülke yönetiminde başarılı olmalarının önünü açacaktır (Karakoç, 2005: 34-37). Karakoç'un bu önermelerine karşın Huntington'a göre İslam kültürünün yapısı liberal batılı sistemleri kabul etmeye ve taşımaya uygun olmadığından, İslam ülkelerinin İslami Demokrasi veya Modern İslam gibi modeller geliştirip denemelerine rağmen demokrasinin İslam Medeniyetinde başarılı olma şansı düşüktür (Huntington, 1996: 114-115).

Karakoç, İslam Medeniyetini batılı kavramlardan biri olan demokrasi ile tanımlamanın yanlış olacağını ileri sürer. Ona göre bir medeniyet başka bir medeniyetin kavramlarıyla tanımlanamaz. Çünkü Batı Medeniyeti ile İslam Medeniyetinin kaynakları ve tarih içindeki yolculukları farklıdır. Örneğin hürriyet Batı'da başkaldırma, isyan gibi kavramlarla birlikte anılırken İslam'da biat ile beraber ve ayrılmaz bir mana ifade eder. Karakoç'a göre Osmanlı idaresi de monarşi değil, nihai kararlar İslami hukuk prensiplerine göre verildiği için yasamaya dayalı bir yönetim şekliydi. Karakoç'a göre ideal idare şekli oluşturulurken toplum yapısı, tarihi hakikatler, kolektif sosyal düzen, kişi hürriyeti ve adalet anlayışı göz önünde bulundurulmalı, bunlar dünyadaki siyasi sistemlerle eleştirel bir süreçten geçirildikten sonra uygulanmalıdır. Aksi halde kötü bir demokrasi kopyasını aynen uygulamak, oligarşi ve hatta tiranlıkla sonuçlanabilecektir. Karakoç, temelleri ve tarihsel süreçleri farklı olduğu halde İslam Medeniyeti ile Batı Medeniyetinin yönetim biçimlerinin en gelişmiş olanının ve gelişmesi mümkün olanının demokrasi olduğunu ve her iki medeniyetin demokratik sistemlerinin arasında benzerlikler olduğunu belirtir. Ona göre demokrasinin esas kurumu olan meclis, İslam'daki Şura kurumunun batıda teknik bir şekle sokulmuş bir benzeridir (Karakoç, 2011: 64-66).

Karakoç'un bu düşüncesine benzer olarak ancak farklı bir perspektifle, Toynbee demokrasiyi Hristiyanlık kitabının bir sayfası olarak tanımlamaktadır (Toynbee, 1948: 236). Huntington'a göre demokrasi, Batı Medeniyetinin politik idare şeklidir Hristiyanlığa aittir (Huntington, 1996: 53). Fakat yine de aralarında önemli farklar vardır. Demokraside halkın yönetimi başlangıçta ve sebep olarak varken İslam'da sonuç olarak yer alır. Demokratik sistemde halk kontrol eden konumundadır, İslam'da halk hem kontrol eder hem kontrol edilir. Demokraside halk yöneticilerini seçerken İslam'da halk yöneticiyi seçtiği gibi yönetici de halkı seçer. Yani demokraside aşağıdan yukarıya tek yönlü bir hareket varken İslam'da aşağıdan yukarıya ve yukarıdan aşağıya doğru çift yönlü bir hareket vardır. Demokraside sıradan kişilerin yönetime gelmeleri mümkün iken İslam'da yüksek ruhsal değerlere sahip kişilerin yönetimde etkilerini arttırmaya yönelik biat kurumu bulunur. Yani İslam'da hakkın egemenliği vardır. Batı Medeniyetinde isyan hakkı sadece özgürlük için ve başkaldırmanın başarılı olduğu durumda varken İslam'da bu hak bazı hükümlere bağlanmıştır. Ona göre idarecinin uyması gerektiği esaslara uymadığı durumlarda başkaldırma hakkı ve hukuku vardır (Karakoç, 2011: 64-72). Ziya Gökalp, Karakoç'un aksine demokraside tüm bireylerin eşit olduğunu ileri sürerek farklı bir tanım yapar (Gökalp, 2019: 170). Nietzsche'nin demokrasi tanımı da Gökalp'in tanımına yakındır, ona göre demokraside büyük adamların varlığına inanılmaz, tüm bireylerin eşitliği esastır (Nietzsche, 1967: 397).

SONUÇ

Sezai Karakoç, yazılarında kendi bakış açısıyla demokrasi tanımı yapmış, demokrasi çerçevesi çizmiş ve ideal demokrasiyi tarif etmiştir. Ona göre ideal bir demokrasi, halkın kabiliyetli bireylerinin yönetim kademesinde olduğu, toplumun demokrasi bilincine sahip olduğu ve insanların İslam idealine bağlı kaldığı bir demokratik düzen, ideal bir demokratik sistemdir. Böyle bir sistemde halkın yönetimi esas olmakla birlikte putlaştırılmış bir demokratik anlayış olmayacak. Ayrıca toplumu ayrıştıran, kutuplaştıran partizan anlayışa yer yoktur. Seçimler gerçek anlamda serbest bir ortamda yapılmalı, toplum, aydınların fikirlerine saygıyla yaklaşmalıdır. Basın sorumluluğunu bilmeli ve ihmal etmemeli, bilim insanları onurunu hiçbir şeye değiştirmemelidir. Bürokratik kademeler arasında denge ve saygı olmalı, sürekli yenilenen kurumsal yapılar bulunmalıdır.

Batı ile İslam'ın demokratik sistemlerini karşılaştıran Karakoç, İslam'ın temelinde zaten bir demokratik anlayış olduğunu ileri sürerek demokrasi ile şura sistemi arasında bağlantı kurmaya çalışmaktadır. Ona göre Batı demokrasisi yüzeysel olup halka sadece seçme rolünü yüklemektedir. Oysa İslam modelinde halk hem seçer, hem seçilir, hem de denetler. Batı tipi demokraside halk özgürlük amacıyla isyan ederken İslam modeli demokraside halk hem hak talebi durumunda hem de yöneticilerin hakikatlerden uzaklaşması durumunda başkaldırabilir.

KAYNAKÇA

Bulliet, R. W. (2004). *The Case For Islamo-Christian Civilization*, New York, Colombia University Press.

Ersoy, M. A. (2021). *Safahat*, Ankara, TBMM Yayınları.

Fukuyama, F. (1992). *The End of History and The Last Man*, New York, The Free Press.

Göklap, Z. (2019). *Türkçülüğün Esasları*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Huntington, S. P. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking the World Order*, New York, Simon & Schuster.

Karakoç, S. (2012a). *Çağ ve İlham II, Sevgi Devrimi*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012b). *Çağ ve İlham IV, Kuruluş*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012c). *Çıkış Yolu II, Medeniyetimizin Dirilişi*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Çıkış Yolu III, Kutlu Millet Gerçeği*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S., (2015). *Diriliş Neslinin Amentüsü*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S., (2005). *Düşünceler I, Kavramlar*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012d). *Edebiyat Yazıları II, Dişimizin Zarı*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Günlük Yazılar I, Farklar*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1999). *Günlük Yazılar IV, Gün Saati*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012e). *Şiirler IX, Alınyazısı Saati*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Lewis, B. (2011). *The End of Modern History in the Middle East*, California, Hoover Institution Press.

Nietzsche, F. (1967). *The Will to Power*, Trans. & Ed. By: Walter Kaufmann, New York, Vintage Books.

Özel, İ. (2014). *Üç Zor Mesele, Teknik-Medeniyet-Yabancılaşma*, Tiyo Yayıları, İstanbul.

Tocqueville, A. (2000). *Democracy in America*, New York, Harper Perennial Modern Classics.

Toynbee, A. J. (1948). *Civilization on Trial*, Oxford University Press, New York.

SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE HÜZÜN, AYRILIK VE ÖLÜM MOTİFLERİ

Merziyye NECEFOVA[*]

GİRİŞ

Sezai Karakoç yaratıcılığı türk araşdırmaçılarının eserlerinde önemli yer tutur. Şairin hem siyaset alemi, hem de şiir dünyası-şiir alemi hep gündemde olmuşdur. Onun araştırmaçılarından konuşarken ilk hatırlanan Şakir Diclihan olur. Şakir Diclihan başdan-başa Sezai karakoç yaratıcılığının hayranlarındandır desek heç de yanılmarız. Şakir Diclihan Sezaini bir şahsiyyet gimi de deyerlendirmiş onun şiirlerini inceleyerek böyük bir dünya yaratmışdır. Şakir Declihanın "Kırk saat", " Monna Rosa dan leyla ile mecnuna" kimi eserlerinde Sezai Karakoc ve onun yaratıclığı anlatılır, incelenir. Onun şiirlerinin benzersiz olduğu vurğulanır. Eslinde Şakir Declihan edebiyatı baş tacı eden birisi olarak edebiyatın böyüklüyü haqqında makalelerinin birinde yazıyor: "Edebiyat Allahın insana verdiyi bir bağışdır...Buna sahib olan kişi, toplumda düşünce dirilişini gerçekleşdirir. Bozuk düzenlere öldürücü darbeler endirir. Gönüllerde kahramanlık ve cesaret gibi duyğuları ateşler.Ölkeyi ayağa kaldırır, insanları sarsar, kişileri şerden alıkoyar ve hayra yöneltir (Diclehan, 2021).

Araşdırmaçı edebiyatın tesirini real şekilde eks etdirir ve bu makalesinde Sezai Karakoçun şiirlerini ve şiir haqqındakı fikrini hatırladaraq ifade etdiyi fikri daha da derinleşdirir:

" Şair, bir toplukda, insanların içinde kırık dökük bin mühürle mühürlü ahengleri derler, toplar, demetler, buket haline getirir ve onu toprağın içinde uzanan zengin maden damarları gibi, edebiyat alanına uzatır"(Karakoç, 2021).

İki böyük söz ustadının fikirleri edebiyatın tiyoresidir desek heç de yanılmarız. Şiirinde ayrılıkın, nisgilin, ölümün resmini yaratan böyük söz ustası "Ölüm ve çerçiveler" şiirinde yazyor:

[*] Prof. Dr., Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, necefova.merziyye@mail.ru, Orcid no:0000-0001-9502-3392

Bir lamba yanyor hafif ve sarı

Garib bir yolçuluk, tren ve geyve

Bir hancer bölyor, ah... rüyalar

Bir röya, bir hancer, bir el: ve, ve, ve..

Şairin içindeki duyğular hep onun şiirlerine yansıyor. Bu dünyada sürgün hayatı yaşıyan, bir şeyleri düzeltmek isteyen, bunun üçün de hep çırpınan, mücadile veren bir şairin sesi, harayı, feryadı şu dünyanı başına alyor.

Lambalar yanıyor, hafif ve sarı

Gece kar yağacak sabaha kadar

Toprakta et, kemik çatırtıları...

Yarı ölüleri bir korku tutar,

Degince bir taşa kafa taşları,

Ölülüer ki, yalnız tırnakları var,

Ve yalnız bükülmüş diz kapakları..

Şirin felsefi gücü də düşündürücü ve tesirlidir. Eslinde şair yarı ölülüer deyince toprak altındakı ölülerden bahs etmiyor. Bu dünyada yarı can daşıyan insanların yapa bilmedikleri şairi daha çoh düşündüryor. Bu dünya onun üçün keder motividir. Ve şair bu keder motivinden çıxmaq, sürgün hayatından uzak olmak için kendini de azarlayır.

Şairin "anneler ve çocuklar"şirinde de real boyaların eksini görmek olur. Gözlerimiz karşısında annesini itiren bir çocukun portresi canlanır. Hem de eksine çocukunu kayb eden bir anneni görürüz. Çok tesirli ve kederli anıların şahidi olmak olyor.

Anne ölünce çocuk

Bahçenin en yalnız köşesinde

Elinde siyah bir çubuk

Ağzında küçük bir leke.

Ne kader sade ve banal ifade olunmuşsa da ancaq bu sadelikde, adilikde ele meqamlar poetikleşir ki, insan düşünmeye bilmiyor. Neden anesini itiren çocuk insanlardan kaçarak kendini yalnızlığına veriyor?

- ve bu misralarda bu soruya cevab da bulunur. Belkede ona göre ki, en deyerli varlığını kayb eden çocuk sonda yalnız kaldığını derk edir. O anlayır ki, artıq kendi-kendi ile, kederi ve acısı ile baş-başa qaldığı zamanın ilk günüdür.

Çocuk öldü mü güneş

Simsiyah görünür gözüne

Elinde bir ip nereye

Bilmez bağlayacağını anne

Haqiqeten de güneşin şafaflığı anneni gözlerinde yalnız siyaha belener. Çocuğun kayb etdiyi an annenin aklının da kayb olan günü başlar. Hep deyerler ya "çocuğum sen aklımı bana kayb etdirdin." Evet adi görünen misralar böyük, evesiz metlebler anlatyor.

Kaçar herkesden

Durmaz bir yerde

Anne ölünce çocuk

Çocuk ölünce anne (Karakoç).

Şiirde anne ve çocukun bir birine olan bağlılığı ve evezedilmez sevgisi eserin esas ideyasını teşkil ediyor. Şiir sade halk dilinde yazılsa da anne ve balanın ölümünün tüm kederini anlatıyor.

Sezai Karakoçun herkesler terefinden ezberden söylenilen bir şirinde şairin iç dünyası, kendinde didib-paramparça etdiyi duyğular farklı biçimde, farklı şekilde tecessüm etdirilir."Sürgün" şirindede acı haqiqetler açıklanır. Ey sevgili, uzatma dünya sürgünümü benim" deye haykırışını eşitmemek mümkün deyil. "Nece yorulduğum ayakkabılarımdan degil ayaklarımdan belli" deyen şair hayatın ezablarını, iztirablarını eks etdirir.

Senin kalbinde sürgün oldum ilkin

Bütün sürgünlüklerim bir bakıma

Bu sürgünün bir süreği.

Bütün törenlerin şölenlerin

Ayinlerin yortuların dışında

Sana geldim ayaklarına kapanmay geldim

Af dilemeye geldim affa layik olmasam da

Uzatma dünya sürgünümü benim

Güneşi bahardan koparıb

Aşkın bu en onulmazlığından koparıb

Bir tuz bulutu gibi

Savuran yürgime

Ah uzatma dünya sürgünümü benim (Karakoç).

Sezai Karakoçun sene deye muraciet etdiyi kişinin hayatını, yaşantılarını anlatması hem kederli , hem de düşündürücüdür. Ölümünde bele keşf etdiyi "sen" le derdleşmesi, onnan ölüm ayakında güc ala bilmesi , amma şunun evezinde o kişinin onun hayatda güle bilmediyini, mutlu ola bilmediyini ifade etmesi bir tarfdan insanlara olan sevgisini ifade etmsidirse, diger tarafdan hayatda "Kandan elbise geymesinin" bir poetik anlamıdır:

Kendinden birşeyler katddın

Gözelleşdirdin ölümü de

Ellerinin içi ile aydınlatt

Ölüm ne demektir anladım.

Sezai Karakoç "Kandan elbise geydim hiç deyişdirsinler istemezdim" şiirinde felsefi fkir güclüdür.Şair sen xitabını ümümi bir müraciat gibi seslendirirek bir kaç şeylere yüz tutur.Oxucuda çoh sayda fikir yaratır. Belke zamana, belke dünyaya , belkede yalnız bir kişiye hitabdı. Amma bu fark etmez, esas olan şairin dahili dunyası, munasibetidir.

Yer degişdiren ben degildim

Farklaşan sendin

Sendin bana gelen aynalarla

Sendin bana gelen sendin.

Bu misralarda daha çoh bir kişiden behs edilirse de, diger bendde şair fikrini tüm şekilde degişdirir. Artıq ölümün yüzüne dik baha bilen şair, sonda hayatın tüm yüzünü görmüş, geçinmiş biri olarak yaşadıklarını yazyor. Dünyay gelen günden çetinlikleri, sıkıntıları kendiine yol arkadaşı olmasını bir mısrada anlatıyor. Ne kadar çetin ve ağır olsa da Sezai Karakoç bu mısralardan tanınır ve yaddaşlara yazılyor.

Artık ölebilirdim

Bütün İstanbul şahidim

Ben kandan elbiseler giydim

Bundan senin haberin var mı (Karakoç)

"Çeşmeler" şiiri de felsefi makamlara söykenir. Şair hem kendi yalnızlığını damlayan çeşmelerde arayır, hem de kurumuş, unutulmuş çeşmelerin akışında insanlık içinde etdiyi mücadeleni göryor. Küçük bir şiirde çoh böyük fikir canlanır.

Benim yalnızlığımdan
Damıtılmış çeşmeler
Kurutulmuş, unutulmuş
Çeşmelerin akışıyım
İnsanlık içinde (Karakoç)

Ne kadar böyük mena canlanır. Bir bendlik şiirde bir insanın tüm yaşantılarının iztirabın görmek olur. Acı keder hissi damla-damla şairin kalbinden kağızlara dökülür. Bir insan yaşantıları arasında geçen ömür damla-damla bulaklardan süzülür.

Sezai Karaköç yardıcılığında nisgil, keder ve ölüm hissi yeterince çohdur. Bunlar bir makalede ifade etmek çetin. Onun şirleri hakkında türkdilli ölkekelerde de araşdırma aprılır ve aparılmakda devam edir. Azer Turan isimli bir araşdırmacı ve Edebiyat dergisi editörü makalelerininbirinde yazıyor: " Sezai Karaköçun"Hızırla qırk saat kitabında olduğu gibi. Şu şiirde cazibedar olan bir de odur ki, Sezai Karakoçun poetikası (hetta "Kurban bayramı" şiirinin ilk misalarında da) önce mensub olduğu ikinci yeni poetikasına bağlılığını koruyub sahlamakla Cemal Sürayenin dedigi gibi, Mehmet Akifle Necib Fazil Kısakürük poetikasının qarışığı (aslında , polifoniyası) gibi tezahür edir. Şiirin mistik ritmi de kendi yerinde"(Turan, 2021:3)

Sezaki Karakoç şiirleri hangi konuda olursa olsun yattaşlara yazılyor ve müallifini hep sevdirir. Onun ölümünden sonar Türk halqı onun yaratıcılığını eks etiren saysız konqre ve sempozyumlar düzenlemiş, şairin şiirleri araşdırılaraq dünyaya çatdırılmaqdadır.

EDEBIYAT SIYAHISI

Diclehan, Ş. (2021). "Şiir ve edebiyatın gücü", haziran, 2021 internet resusları.

Karakoç, S. (2021). ", "Şiir ve edebiyatın gücü", 14 haziran, 2021

_____ "Ölüm ve çerçiveler", internet resusları

_____ " Anneler ve çocuklar", internet resusları

_____ "Sürgün" , internet resusları

_____ "Kandan elbise geydim heç deyişdirsinler istemedim", internet resusları.

_____ "Çeme", İnternet resusları

Turan, A. (2021). Sezai Karakoç şiirleri", "Edebiyat" dergisi, 7 may, 2021

SEZAİ KARAKOÇ'UN HİKÂYELERİNDE ERGANİ'YE DAİR İZLENİMLER

Mustafa YİĞİTOĞLU *

GİRİŞ

Türk edebiyatında 1950'li yıllar sonrasında *diriliş* fikriyle kendine özgü bir yer edinen Ahmet Sezai Karakoç, edebî açıdan şiirleriyle ön planda olan mümtaz bir şahsiyettir. Yazarın eserleri dikkate alındığında şiirlerinin yanı sıra piyes, deneme ve hikâye türlerinde de kitaplarının yayımlandığı görülür. Karakoç, *Meydan Ortaya Çıktığında* ve *Portreler* isimli eserlerinde 17 adet hikâye kaleme almış ve bunları okurlarla buluşturmuştur. Bu hikâyelerin bir kısmı *Diriliş* dergisinin muhtelif sayılarında yayımlanmış ve sonrasında kitaplara dâhil edilmiştir.

İlk baskısı 1978'de yapılan *Meydan Ortaya Çıktığında*, 5 hikâyeden oluşur. Kitaptaki en hacimli hikâye, kitapla aynı adı taşıyan *Meydan Ortaya Çıktığında'*dır. Bunun dışında *İz, Ölü, Ziyaret* ve *Kartal* isimli hikâyeler de eserde yer almaktadır. 1982 yılında yayımlanan *Portreler* kitabında ise sırasıyla *Geç Kalan Adamın Öyküsü, Sâde Bir Yüz, Topraktan Başlayarak, Tuzak ya da Son Günler, Dönüş, Gezi, Bağbozumu, Dağ, Bülbül, Bekçi, Kayboluş* ve *Kiralık Bir Ev* isimli 12 hikâye mevcuttur. Karakoç, bu eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Hikâye Ödülü'ne layık görülür.

Hikâye türünde iki eser kaleme alan Sezai Karakoç, sonraki yıllarda *diriliş* fikri çerçevesinde çalışmalarına devam eder. Birçok araştırmacı, yazarın hikâyelerini de *diriliş* fikri bağlamında değerlendirir. Karataş, yazarın "toptan bir edebiyat dili" oluşturmanın peşinde olduğunu ve hedeflediği "yeni öz" doğrultusunda her eserin önem teşkil ettiğini belirtir (1994: 243). Hüseyin Su'ya göre bu öyküler, "yalnızca bir yazarın öyküleri değil, zaman zaman bir *diriliş eri*nin ve bir *diriliş nesli*nin, zaman zaman da *diriliş erenleri*nin ve *pirleri*nin öyküleri olarak kendilerini açarlar okuyucuya" (2010: 354). Daha çok, şair ve mütefekkir yönüyle bilinen Sezai Karakoç'un hikâyeciliği nicelik olarak geri

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, myigitoglu@dicle.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2509-1896.

planda kalmıştır. Yazarın kendisi de bu alanda pek yoğunlaşmamıştır. Yine de yukarıda belirtildiği gibi "bir bütünün parçası" olması münasebetiyle bu metinler de önem arz etmektedir.

Muhtelif içeriklerle hikâyeler yazan Karakoç'un bu metinleri incelenirken ilgili mekânlar da göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü "Her yazar bildiği bir dünyanın tasvirini yapar: sesler, görüntüler, renkler… Bütün bunlar, tıpkı bir ressamın tuvalindeki renkler gibi kelimelerle canlılık kazanır… Bazen sadece bir mekân tasvirinden yola çıkarak öykü hakkında öğrenmemiz gerekenlerin çoğunu öğreniriz" (Boynukara, 2000: 46). Dolayısıyla bazı hikâyelerin bağlamlarının tam olarak anlaşılması için söz konusu mekânlara dair bilgi sahibi olmak gerekir. Bu sayede metnin ve yazarın hedeflediği anlam dünyasına yaklaşılır.

Sezai Karakoç'a göre Anadolu, büyük medeniyetlere beşiklik eden yurtlardan biridir. Kasaba ve köylere ayrı bir önem veren yazar, edebiyatı da bu mekânlar bağlamında yorumlar (Diclehan, 1980: 35-37). Şiirlerinde olduğu gibi hikâyelerinde de kasaba ve köy gibi mekânlar, metinlerin kurgularına dâhil edilir. Hikâyelerde bu mekânların isimleri doğrudan zikredilmez. Ancak metinlerde yer alan sınırlı bilgiler; ilgili kasabanın Ergani, köylerin ise civar köyler olduğuna işaret eder.

Karakoç'un hikâyelerinden bir kısmı otobiyografik nitelikte olup çocukluk yıllarına ait izler taşır. Bu metinlerde geçen kasabaya dair fikir yürütmek nispeten daha kolaydır. Fakat bazı hikâyelerde mekân hakkında yeterince bilgi verilmediğinden olaylar ve kişiler, sadece metin bağlamında yorumlanır. Oysa metindeki ipuçlarından hareketle mekân hakkında öngörüde bulunulursa anlam genişler ve iletiler daha iyi idrak edilebilir. Bu doğrultuda, yazarın hikâyelerinde geçen yerleşim yerlerini incelemek, birçok açıdan faydalı olacaktır. Sezai Karakoç'un hikâyelerinde öne çıkan mekânlardan biri, yazarın doğup büyüdüğü şehir olan Ergani'dir.

HİKÂYELERDE ERGANİ'YE DAİR İZLENİMLER

1933 yılında Ergani'de dünyaya gelen Sezai Karakoç'un çocukluğu, genellikle bu kasaba ve civarında geçer. Nüfus kayıtlarına göre yazarın ailesi Saray Mahallesi'nde ikamet eder. Bu mahalle, ilçedeki Zülküfül Dağı'nın hemen eteğinde ve doğayla iç içe olan bir mevkidedir. Yazarın yaşama dair ilk tecrübeleri böyle bir ortamda gerçekleşir. Ortaokul ve lise dönemlerinde Ergani'den uzaklaşsa da yaz tatillerini kasabada geçiren Karakoç, birçok yazar gibi çocukluk yıllarına ait bazı hatıralarını eserlerine yansıtır. Bunun yanı sıra Erga-

ni'nin dinî, tarihî, coğrafi ve kültürel özelliklerine de değinir. Yazarın hikâyeleri de bu bağlamda incelenmesi gereken metinler arasında yer alır.

Sezai Karakoç'un en hacimli hikâyesi olan *Meydan Ortaya Çıktığında*, savaş meydanında yaralanan ve aylar sonra gözlerini açan Ahmet'in bu süreçte yaşadığı ruhsal değişimi, metafizik bir duyuşla anlatır. Berki'nin yorumlarına göre, "…bir cephe hastanesinde ağır ateşle yatan ağır yaralı Ahmet'e, imgelemin dönüşmesi ile, öldükten sonra mahşer düzlüğüne doğru yürüme motifinde, yeryüzünde yaşamış olduğu hayatın gözden geçirilişi yükletilmiştir" (2000: 220). Hikâyede görülen geri dönüşlerde mekân olarak bir kasaba öne çıkar. Bu kasabanın neresi olduğuna dair fikir yürütmek başlangıçta güçtür. Çünkü birçok kez bahsedilen kasabaya dair doğrudan bir bilgi mevcut değildir. Ancak metnin dördüncü bölümündeki bazı ifadeler, söz konusu kasabanın Ergani olduğunu imler. Hikâyenin ilgili kısmı şöyledir:

Anıyorum doğduğum şehrin dağ dağ harabelerini. Cami yıkıntılarını. Ağıllaşan cami avluları. Taşlaşan, kayalardan bir parça olan hamamlar. Mezar taşı yığıntısı haline gelmiş evler. Yalnız diri kalmış sarnıçlar. Sarnıç, aşmış yüzyılları. Azrail, sarnıcı, görüyor ve yaklaşamıyor. Ve sarnıçlardan buzlu sular içiyorum yaz ortasında.. Abdest alıyorum. Bakıyorum kimseler yok; atılıyorum sarnıcın ortasına, yüzüyorum. Sarkıt ve dikitlerin, kemerlerin altından geçiyorum. Kimse yok artık; kent aşağıda, günlük yalana batmış. Eski şehir kül olmuş, ben ter içinde. Yatakta. Hayır gül kokularının içinde.. Hayır kiraz ağaçlarında.. Hayır, sarnıçta, yüzerek Bağdat'a gidiyorum. Atalarımızdan kalan masallara göre, bu sarnıcın altından bir yol Dicle'ye çıkar ve Dicle Bağdat'a akar. Ve demek ki bu sarnıçtan bir kağıt atarsanız, oradan Dicle'ye, oradan da Bağdat'a gidecek… Ben de bilmiyorum hangi alandayım. Zülküfül Makamından, Eyyup Makamından, Hızır Makamından, Halilürrahmandan bir takım görüntüler, sesler ve haberler kolaylıklar, ışıklar. Şefaatler, yumuşaklıklar... Af, merhamet ve aşk (Karakoç, 2015: 37-38).

Yukarıdaki bilgiler, Ergani ilçesinin tarihi ve coğrafyasıyla benzer niteliktedir. Zülküfül/Zülküf Dağı'nın ya da yöredeki ismiyle Makam Dağı'nın yüksek kesimlerine kurulan eski Ergani, zamanla terk edilmiş ve yeni şehir ovaya doğru yayılmıştır. Metnin sonunda zikredilen Zülküfül Makamı, dağın zirvesindeki türbenin adıdır. Yazarın bahsettiği eski şehirden kalma yıkıntıları ve harabeleri bugün de görmek mümkündür. Karakoç, bu harabeler arasında sarnıçlara dikkat çeker. Söz konusu sarnıçlardan biri, dağın zirvesine giden yolda diğeri ise zirveye yakın bir mevkidedir. Bugün dahi insanlar dağın zirvesindeki türbeyi ziyarete gittiklerinde bu sarnıçlara uğrayıp abdest alır. Yakın zamana kadar sapasağlam ayakta olan bu sarnıçlarda, son yıllarda bazı çökün-

tüler meydana gelmiştir. Yazarın da bahsettiği inanışa göre yöre insanı, bu sarnıçların Dicle Nehri ile bağlantısı olduğu kanaatindedir. Sarnıçlara bırakılan bir kâğıdın ya da bir miktar samanın Dicle Nehri'nden çıktığı iddia edilir. Diğer taraftan Karakoç'un "Kimse yok artık; kent aşağıda, günlük yalana batmış." ifadesi dönemin sosyal yaşantısına dair bir gönderme niteliğindedir. Yazarın diğer hikâyelerinde de hâlihazırdaki yaşam tarzına dair birçok eleştiri söz konusudur.

Hikâyenin birinci bölümünün son kısmında Ahmet çocukluk yıllarını hatırlar ve bir Kurban Bayramı'nı ayrıntılarıyla anlatır. Kesilen kurbanlar, aile ziyaretleri, el öpmeler, verilen harçlıklar, kılınan namazlar gibi hususlar Anadolu'nun birçok kasabasında olduğu gibi Ergani'de de süregelen yaşamın bir parçasıdır. Hikâyenin üçüncü bölümü ise bir bahar tasviriyle başlar. Kuşlardan çiçeklere, derelerden dağlara kadar kasabanın her yerinde bahar hissedilir. İlgili bölümdeki şu ifadeler, söz konusu mekânın Ergani olduğuna işaret eder: "Dağın bir sırtına yaslanmıştı kasaba. Çok eski devirlerden kalmıştı. Her devri hatırlatan yarı yıkık yapılar yan yana duruyorlardı. Hatta aynı yapının üstünde birkaç medeniyetin çalıştığı sık sık görülebilirdi" (Karakoç, 2015: 29). Kasabaya baharın gelmesiyle hem doğadaki hem de insanların yaşamındaki değişim ve canlanma yazar tarafından dile getirilir. Bununla birlikte hikâyenin zamanıyla paralel olarak yörede savaş yıllarının getirdiği fakirlik, umutsuzluk, belirsizlik ve endişeler de aktarılır. Eşi, dostu, akrabası savaşta olan insanlar, onlardan gelecek haberleri tedirginlikle beklemektedir: "Evet, bu yıldırımlarda ve bu şimşeklerde bir anlam gizliydi. Savaşı hatırlatıyorlardı. Savaşta olan oğullarını, kardeşlerini, nişanlılarını.. Kimse onlardan konuşmuyordu. Adeta onlardan konuşmak yasaktı… Bu kulakların en çok işitmekten korktukları bir haber vardı: ölüm haberi" (Karakoç, 2015: 31).

İz başlıklı hikâyede, terk edilmiş bir şehirde tek başına yaşayan ve yıkılışa direnen hikâye kahramanının mücadelesine şahit olunur. Bu öyküde, terk edilen mekâna dair şu bilgiler verilir:

Bütün evler yıkılmıştı. Bütün kent bir harabe yıkım halindeydi. Herkesin çekip gittiği günü hatırladı. «Panik, ne panikti!». Herkesin karşısına çıkmış, adeta onlarla çarpışmış, vuruşmuş, fakat kimseyi durduramamıştı… Boşuna yırtınıp döğünmüştü. Hepsi teker teker çekip gitmişti; yalnız kendisi kalmıştı orda. Yıllar geçtikçe, evler yıkılmaya yüz tutmuş, sadece, tapınaklar, bir süre daha, onlardan öğle vakti dinlenmesi için faydalanan sürüler için barınak olarak kalmıştı. Sonra onları da yıldırımlar devirmiş, yer sarsıntıları yerle bir etmişti. Hamamlar, hanlar da iyice harap hale gelince, artık, çobanlar da oralara uğramaz olmuştu (Karakoç, 2015: 50-51).

Daha önce de bahsedildiği üzere Ergani'nin tarihsel sürecinde de benzer bir durum söz konusudur. Ancak yukarıdaki bilgileri doğrudan Ergani'yle ilişkilendirmek güçtür. Her ne kadar terk edilen ve harabeye dönen bir şehirden bahsedilse de mevcut bilgiler ışığında kesin bir sonuca varmak mümkün değildir. Yine de yazarın, gerçek ve kurguyu harmanlayıp hayalî bir kent tasavvur ettiği söylenebilir. Karaca da "Hikâyeye dar açıdan bakarsak «Ergani'nin yıkılışı»nı sergilediğini görürüz; ancak geniş manada «İz» devletin yıkılışını da çağrıştırır; çünkü 'ev' bir bakıma hem Ergani'nin hem de devletin simgesidir." der (1989: 1). Hikâyeyi bu bağlamda yorumlamak, Sezai Karakoç'un düşünce dünyasına ters düşmez.

Karakoç'un *Ziyaret* başlıklı hikâyesi, kurgusuyla daha ilk satırlardan itibaren okurda heyecan ve gerilim yaratan bir anlatıdır. Bu hikâyede, birkaç ölüye vaktinden önce dirilme izni verilir ve ölüler mezarlarından çıkıp şehre doğru yol alır. Metnin hemen başında ölülerin kalktıkları mezarlığa ve çevresindeki yapılara dair şu bilgiler verilir:

Kalktıkları mezarlık, Dağın yamacındaydı… Mezarlar yarıldı ve ölüler dışarı çıktı. Ancak, gözle görülür bir varlıkları yoktu. İçlerinden biri: «haydin, Kasaba 'ya gidelim. Bakalım, torunlarımız nelerle meşguller.» dedi. Yavaş yavaş yukarı tırmanmaya başladılar. Kasaba'nın bulunduğu yere geldiklerinde, şaşkınlıkla, bir harabeden başka bir şey göremediler. Yanlış gelmemişlerdi. Ortalığı dolduran taş yığınlarından anlaşılıyordu bu. Biri: «ne olmuş yahu, taş taş üstünde kalmamış. Deprem mi olmuş dersiniz.» diye söylendi… Bir müddet gözleriyle çevreyi yokladıktan sonra hepsinin gözleri aşağılardaki bir takım ışıklara takıldı ve ağızlarından aşağı yukarı şu sözler döküldü: «Baksanıza, aşağı inmişler. Işıklar yanıyor orda. Dağı terk edip aşağı inmişler.» Sonra bir sessizliğe gömüldüler... «Bizden sonrakiler Dağdan hoşlanmıyorlar galiba» diyen biri sessizliği bozdu. «Yükseklikten hoşlanmıyorlar desene» diye karşılık verdi bir başkası. Bir üçüncüsü, bu konudaki düşüncesini: «Onlar Dağı boşladıklarını sanıyorlar ama kim bilir belki de Dağ onları koğmuştur» diye belirtti (Karakoç, 2015: 62-63).

Hikâyede söz konusu kasabanın, dağın ya da mezarlığın adı geçmez. Anadolu'daki herhangi bir kasaba mekân olarak düşünülmüş olabilir. Ya da yazar, kendi hayalî dünyasında böyle bir kasabayı yaratmış olabilir. Bütün bunlarla birlikte, yukarıdaki bilgiler Ergani'nin tarihi ve coğrafyasıyla birebir uyumludur. Makam Dağı'nın yüksek kesimlerinde kurulan eski Ergani'nin hemen altında bir mezarlık vardır. Yeni Ergani ise dağın eteklerinden ovaya doğru uzanmaktadır. Dolayısıyla ölülerin kasabayı ziyaret etmek için ilk önce yukarı çıkması ve orada bir harabeyle karşılaşması, sonrasında ovada yanan

ışıkları görmesi ve şehrin taşınmış olması, Ergani'nin tarihî süreç içerisindeki değişimiyle paraleldir.

Karakoç'un *Ziyaret* hikâyesini mekân bağlamında değerlendirmek, her şeyden öte, metne yeni anlamlar kazandırır. Hikâyede öne çıkan toplumsal bozulma ve yozlaşmayı yorumlamak için Ergani'nin yakın tarihteki sosyolojik yapısı da dikkate alınmalıdır. Nitekim metinde bu doğrultuda birçok unsur söz konusudur. Bir kahvehaneye giren ölülerin duydukları kelimeler, insanların temel kaygılarını gösterir: "Seçilen, ilk anda kulağa çarpan kelimeler de bu sanıyı güçlendiriyordu; para, kredi, ücret, mal, seçim ve benzeri kelimeler, tavana doğru kirli sinekler gibi yükseliyor, sonra kahvenin dumanlı havasında uçuşarak kondukları her yerde leke bırakıyorlardı" (Karakoç, 2015: 65). Kahvehanelerin değişen işlevi, camilerin tenhalığı, insanların gündelik endişeleri gibi hususlar hikâyede yer alan toplumsal eleştirilerdir.

Tuzak ya da Son Günler Sezai Karakoç'un yaşamından izler taşıyan bir metindir. Birçok araştırmacı bu konuda hemfikirdir. "Hikâyenin kahramanı, yazardan başkası değildir aslında. Yaşadığı kasaba, çocukluk anıları, tahsil hayatı, düzenli bir işte çalışmadığı için emekliliği hak edemeyişi, daha hikâyedeki bir çok motif Karakoç'un hayatıyla tıpatıp çakışmaktadır" (Karataş, 1994: 250). Şairin hayatından birçok unsur bulundurmasına rağmen bu hikâyede Ergani'ye dair verilen bilgiler asgari düzeydedir. Hikâye kahramanının çocukluğunun geçtiği kasaba hakkında sadece şu ifadeler kullanılır:

Çocukluğundaki o kasaba hayatı dışında hiç oturmamıştı böyle bir evde. O vakitler, tek katlı, bahçeli evler vardı kasabada. Sabahleyin kuşlar ötüşür ve güneş, dağın ucundan döne döne, âdeta yaramaz bir çocuğun neşesiyle çıkardı. Erkenden kalkar, bahçelerinin yanındaki düzlükte -ki orada kasaba biter, dağ eteği ve ova başlardı-, güneşin doğuşunu, mavi kır çiçeklerine, çiğlerle, pırıl pırıl parlayan yeşil çayırlara vuruşunu seyrederdi (Karakoç, 2010: 40-41).

Metindeki bu ifadeler 1940'lı yıllardaki Ergani'nin yapısıyla örtüşür. Dağın eteğine kurulan mahallelerdeki evler, genellikle bahçelidir. Yöredeki diğer çocuklar gibi Karakoç da çocukluk dönemlerinde doğa ile haşır neşir olmuştur. Yazar, metnin sonraki bölümlerinde kent hayatının doğadan uzak mimari yapısını eleştirir.

Gezi isimli hikâye, Sezai Karakoç'un çocukluk hatıralarının yer aldığı bir metindir. Hikâyedeki mekânlar ve kişiler, yazarın biyografisiyle paralellik teşkil eder. Metinde, henüz ilkokul çağlarındaki bir çocuğun, tüccar babasıyla yaklaşık on gün süren köy gezileri anlatılır. Karakoç, ilgili dönemde memleketin içinde bulunduğu ahvali Ergani nezdinde dile getirir:

İktisadî hayat durgunluğu bütün şiddetiyle devam ediyordu. Köylünün bir şey alacak durumu yoktu. Büyük bir sefalet vardı ve âdeta satın alma gücü sıfırdı... Ne satacaktık? Kimsede bir şey alacak takat yoktu ki! Satılan geleneksel mallar Kasabaya, pazara getiriliyor, satılıyor, sonra hemen tuz, sabun ve beze dönüşüyordu. Yumurta, yağ, yoğurt, ayran, buğday, odun v.s. idi köylünün getirip sattığı. Yaşlı kadınlar, on kilometre öteden, sırtlarına yükledikleri dağ gibi çalı çırpının altında iki büklüm, pazara geliyorlar ve hemen hemen yok pahasına onu satıyorlardı. Kasabalının da durumu iyi değildi. Hemen hemen herkes işsizdi (Karakoç, 2010: 73).

Karakoç'un bu hikâyesinde dikkatleri çeken hususlardan biri, taşrayı ya da köyü farklı bir bakış açısıyla ele almasıdır. Özellikle 1950'li yıllardan sonra edebiyatta yoğun bir şekilde görülen köy muhtevalı eserler, Kaplan'a göre daha çok ekonomik problemleri ele alır ve insanları ekonomik perspektiften görür. Sosyal meseleler üzerinde dururken bile aynı tutumu sergiler (1988: 316). Sezai Karakoç'un hikâyesinde ise böyle bir durum söz konusu değildir. Elbette ki fakirlikten kan davalarına, eğitimden kadınların maruz kaldığı şiddete kadar birçok soruna satır aralarında değinilir ama bu, sınıf çatışması bağlamında değildir. Köy ya da kasaba olumsuz değil olumlu bir intiba ile kaleme alınmıştır. Tüm sorunlara rağmen köylüler insani değerlerden vazgeçmemiştir:

O köyde etkin, fakat biraz zalim kişiler varmış vaktiyle. Tarihî bir köydü ve anladığım kadarıyla bunun da farkındaydı o köylüler. Âdeta mağrurdular. Oralarda sürekli olarak birbirleriyle uğraşmaları, çatışıp durmaları olağandı. Düşmanlık olsun diye birbirlerinin bağ ve bahçelerini tahrip etmeleri, günlük olaylardandı. Kan davaları sürüp gidiyordu. Aileler arası rekabetler, kin ve nefrete dönüşüyor ve ilk fırsatta taraflar silaha sarılıyorlardı. Yine de bir araya gelenleri vardı ve hiç bir şey olmamış gibi yabancıları konukluyorlardı. Sanki biz o köye bir şeyler satmak için gitmemiştik. Köylüler bize satıcı değil de, köylerini ziyarete gelmiş misafirler gibi davranıyorlardı (Karakoç, 2010: 74).

Yazarın yukarıdaki tespitleri, Ergani'nin köylerinin o dönemki sosyal şartlarının bir göstergesidir. Metnin ilerleyen kısımlarında köy ziyaretleri devam eder. Her köy hakkında çeşitli bilgiler verilir. Köydeki evlerin mimarisinden dekoruna, ahalinin kıyafetinden dinî inanışlara kadar birçok hususa değinilir. Bademli isimli köyüne geldiklerinde ise kendilerini Abbasilerin soyundan kabul eden bir ahaliyle karşılaşırlar. Karakoç, bu insanların soyluluğuna dair şunları söyler: "Yoksul, fakat soylu kişilerdi o köylüler. Bu bana dokunuyordu. Onlarda gördüğüm nezaket ve saygı bana dokunuyordu; kıyafetleri ve hayatlarıyla tavır ve edaları çelişiyordu" (Karakoç, 2010: 77-78). Tüm ekonomik ve

sosyal şartlara rağmen bu köylüler, soyluluklarını muhafaza etmeyi başarmış ve gelen misafirlerini en iyi şekilde ağırlamıştır.

Hikâyenin sonraki bölümlerinde baba ve oğulun seyahati devam eder. Ziyaret edilen köylerdeki izlenimler Karakoç tarafından kaleme alınır. Yörenin coğrafi yapısından bitki örtüsüne kadar birçok unsur hikâye kahramanının gözünden anlatılır. Bununla birlikte köylüler tarafından anlatılan meselelere de yer verilir. Bir kadının töre gereği cezalandırılmasına dair tevatür, köy yerindeki toplumsal normların ne denli kötü sonuçlar doğurabileceğini gösterir:

Bazı köylerde bizden ayrılıp öbür köylerde bizimle birleşen köylüler mi, yoksa oranın köylülerinden biri mi anlatmıştı: orda bir kadın kötülük yapmış. Ama bu kötülük neydi, belli değildi. Belki de evli olmayan bir kadındı, âşıkı vardı. Kabileler bunu affetmezler. O ağacın orda bir kuyu varmış, oraya sarkıtmışlar kadını ve orda ölmüş. Kuyu hala duruyordu. İçi görünmüyordu. Kör bir kuyuydu. Ağacı kesmişler ve o evi yıkmışlar. Ve ibret için kuyu ve kesilmiş ağaç öyle duruyordu (Karakoç, 2010: 81).

Kimsenin pek bahsetmediği fakat herkesin bildiği bu olay, kuyu ve kesilmiş ağaçla sembolleştirilip köyün toplumsal hafızasına kaydedilmiştir. Bir kadının töre gereği cezalandırılması, Anadolu'nun birçok kasabasında olduğu gibi Ergani'de de görülen bir vakadır. Hikâyedeki olay zamanı düşünüldüğünde bu ve benzeri hadiselerin yadırganmadığı söylenebilir. Bugün dahi, eski sıklıkta olmasa bile, yörede benzer vakaların görülmesi muhtemeldir.

Hikâyenin sonraki mekânı yine bir köydür. Bu köyde öne çıkan husus ise dinî değerlerdir. Ergani'nin tarihçesi dikkate alındığında yörede şeyhlerin, hocaların toplumsal hayatta manevi önder olarak kabul edildiği görülür. Bu kişilerin takvaları ve dine ne kadar hâkim oldukları ayrı bir araştırma konusudur. Manevi yönleriyle birlikte şeyhler, bulundukları bölgenin idaresinde de söz sahibidir. Bütün bunlar, onların iktidar alanının genişliğini gösterir. Yüz yıl öncesine nazaran etkileri kısmen azalan şeyhler, bölgede hâlâ önemli bir konumdadır. Hikâyenin ilgili kısmı şöyledir:

Babam şeyhle el sıkıştı. Şeyh yanında yer gösterdi, babam oturdu. Babamın işareti üzerine şeyhin elini öpüp oturdum. Şeyh, az konuşuyordu. Bizden sonra gelenler de şeyhin eteğini öpüp işarete göre kimileri oturdu, kimileri ayakta kaldı. Şeyhin, mânevî cephesini anlayacak yaşta olmadığımdan bir şey söyleyemeyeceğim, ama maddî yönden oranın reisi olduğu ilk bakışta belli oluyordu. Köyün her işinde onun sözünün geçerli olduğu anlaşılıyordu. Babama hemen hemen eşit gibi davranıyordu. Öbürlerinden çok farklı tuttuğunu hissettiriyordu âdeta (Karakoç, 2010: 82).

Yaklaşık on gün süren seyahat boyunca ziyaret edilen her köy hakkında çeşitli bilgiler verilerek Ergani ve çevresi birçok yönden okura tanıtılır. Metnin sonunda hikâyenin kahramanının kendi kasabasına duyduğu özlem dile getirilir. Bir çocuğun gözünden bir dağın intibası şöyle ifade edilir: "Ve ben, o ufku çevreleyen yabancı dağlar ve tepeler arasından kasabamızın dağını hayal meyal fark ettim. Evet, gerçek bir dağdan çok hayalî bir dağı andırıyordu… Elimi uzatsam tutacaktım onu sanki. Ama, bir bakıma da ne kadar uzaktı. Onu ne kadar özlemiştim" (Karakoç, 2010: 83). Söz konusu dağ, Karakoç'un birçok eserinde okurun karşısına çıkan Zülküfül Dağı'dır.

Bağbozumu, Karakoç'un çocukluk hatıralarından oluşan diğer bir metindir. Hikâye kahramanı ve babası, pekmez yapıp satmak amacıyla iki köyde bulunan üzüm bağlarını kiralar. Esas anlatıya geçilmeden evvel, sonbahar aylarının güzelliğinden ve yöre insanın kış hazırlıklarından bahsedilir. Pestil, sucuk, kesme, kavurma, pastırma, bulgur, yarma, döğme, nişasta, tarhana, un, kurutma, turşu ve reçel gibi birçok ürün, çetin geçen kış aylarını atlatmak için hazırlanır ve muhafaza edilir. Bugün Ergani'de yöresel pazarlarda bu ürünlerin birçoğunu görmek mümkündür. Metinde yaz aylarındaki sebze ve meyve bolluğundan da bahsedilir. Ancak insanların temel endişesi, kışı sağ salim geçirebilmektir: "Kışı da kurtaran yazdı o vakitler. Yazdaki o bolluk, o bereket. Yaz, hayatın ta kendisiydi. Kışsa, âdeta, ölüm kadar ciddiye alınırdı. Kışa, sanki uzun bir yolculuğa çıkılacakmışçasına ve çok uzaklara gidilecekmişçesine hazırlanılırdı" (Karakoç, 2010: 87). Yazar bir yandan kış mevsiminin zorluğunu anlatırken diğer yandan soba başında geçen güzel anlardan bahseder.

Bağbozumu hikâyesinde yukarıdaki girişten sonra ana konuya geçilir. Kiralanan bağlarda yetişen üzümler pekmez yapılır ve Adana'ya gönderilir. Ancak bu pekmezler tüccar tarafından beğenilmez ve iade edilir. Böylece tüm masraflar ve emekler heba olur. Metinde bu muhtevanın yanı sıra yöredeki kan davalarına dair bazı bölümler de mevcuttur. İnsanların yaşadığı tedirginlik metinde şöyle ifade edilir:

İşin esasını kan davaları oluşturuyordu. Hepsi vaktiyle kimin kimi öldürdüğünü, kimin kimin öcünü alması gerektiğini, kimin henüz öcünün alınmamış olduğunu, karışık ve içinden çıkılmaz bir şecere gibi öğrenmişti… Fırsat bulunca da birbirinin evini kundaklıyor, bağlarını tahrip ediyorlarmış. Âdeta bunun dışında hayat yoktu. Köylünün zihni bunlarla doluydu ve bunların dışındaki şeylerden âdeta soyutlanmıştı (Karakoç, 2010: 89-90).

Hikâyede yer alan yukarıdaki ifadeler, yörede süregelen kan davalarının sosyal hayata ne denli tesir ettiğinin göstergesidir. İnsanlar, bu davaları hayatlarının merkezine koymuş ve yaşamdan ziyade ölümü düşünür olmuştur. Yüzyıl-

lar öncesinden miras kalan kan davalarının Ergani ve çevresinde hâlâ mevcut olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu davaların etkinliği zamanla azalmıştır.

Karakoç, *Dağ* isimli hikâyesinde şehir hayatından uzaklaşıp dağdaki bir mağaraya sığınan kahramanın yaşadıklarını anlatır. Şehir yaşamına dair tereddütlere sahip olan hikâye kahramanı, dağda geçirdiği günlerde muhtelif sorgulamalar içerisine girer ve tefekkür eder. Neticede dağın zirvesindeki yatırda birine rastlar ve şehre geri dönmeye karar verir.

Yukarıda özetlenen hikâyede mekân bir dağ ve bu dağdaki mağaradır. Herhangi bir dağ gibi algılanan bu yer, esasında, yamaçlarında Ergani'nin kurulduğu Zülküfül ya da yöredeki adıyla Makam Dağı'dır. Hikâyedeki birçok unsur buna işaret etmektedir:

Sonbahar geldiğinde, kuşlar yavaş yavaş görünmeyen yerlere çekilirken, zaman zaman, dağı, bulutların sisi basıyor ve o geri dönmeyi düşünüyordu… Biraz daha dolaşınca bir mezarlığa rastladı. Yazıları silinmiş mezar taşları devrilmiş mezarlar birbirine geçmiş, ölü kanı kokan bodur ağaçlar birbirlerine sarılmışlardı... Dağın etrafını dolandı. Yarı yıkık bir yatır türbesi vardı o tarafta. Aşağıda bahçeler, ta doğuda, gün ışığında bir gümüş şerit gibi uzanan Nehir vardı… Dağı dolanıp mağaranın önüne geldiğinde, aşağıda şehir gerine gerine uyanan bir genç gibi geldi ona (Karakoç, 2010: 97-98).

Dağın zaman zaman sisle kaplanması, zirvesinde yarı yıkık bir yatırın ve mezarlığın mevcut olması, hemen doğusunda bir nehrin akması gibi hususlar, Zülküfül Dağı'nın özellikleriyle birebir örtüşür. Hikâyenin yayımlandığı 1980'li yıllar dikkate alındığında o dönemde söz konusu yatırın ya da türbenin yıkık bir hâlde olduğu bilinir. Bu türbe Hz. Zülküfül'ün makamı olarak kabul edilir. Bütün bunlarla birlikte, dağa çıkıp tefekkür etme geleneği bugün dahi Ergani'de görülen bir durumdur. Şehrin yoğun yaşamından uzaklaşıp doğayla baş başa kalmak ve ruhunu dinlendirip dinî tefekküre dalmak amacıyla birçok kişi Zülküfül Dağı'nın yolunu tutar.

Karakoç'un *Dağ* hikâyesini yukarıdaki bilgiler ışığında okumak, metne yeni yorumlar ve anlamlar kazandırır. Her şeyden öte dağların kutsal bir yönü vardır. "Dağların kutsal oluşu ve onlara karşı tâzimde bulunulması, Tanrı'ya en yakın yerler olarak kabul edilmeleri, daha gelişmiş dinlerde ise Tanrı'nın yüceliğini ve aşkınlığını sembolize etmelerinden ileri gelmektedir" (Harman, 1993: 400). Zülküfül Dağı'nın dinî boyutu da dikkate alındığında Karakoç'un hikâyesinin muhtevası daha iyi anlaşılır.

SONUÇ

Edebî ve mütefekkir yönüyle Türk edebiyatında öncü isimlerden olan Sezai Karakoç, yayımladığı hikâyelerde *diriliş* fikrine paralel muhtevaları işler. Kasabaya ayrı bir önem veren yazar, hikâyelerinde de genellikle bu mekânı kullanır. Otobiyografik nitelikte metinler de kaleme alan Karakoç, hikâyelerinin dokusuna doğup büyüdüğü toprakları da ekler. Ancak mekân, doğrudan zikredilmeyip çeşitli tasvirlerle metinlerin kurgusuna dâhil edilir. Hikâyelerde yer alan söz konusu kasaba, birçok yönüyle Diyarbakır'ın Ergani ilçesini imler.

Meydan Ortaya Çıktığında hikâyesinde, kahramanın doğduğu ve geri dönüşlerle hakkında bilgi verdiği kasaba, her şeyiyle Ergani'yi anımsatır. Metinde, dinî inanışlardan yörenin doğal yapısına kadar birçok gönderme mevcuttur. Ayrıca savaş yıllarının, insanlar üzerindeki olumsuz etkisine de değinilmiştir. *İz* başlıklı hikâyede terk edilmiş şehrin adı belirtilmez ama bu mekân, yıkılış süreci göz önünde bulundurulduğunda birçok açıdan Ergani'yle benzerlik gösterir. *Ziyaret* hikâyesinde dağdan ovaya taşınmış bir kasabadan bahsedilir. Bu da Ergani'nin tarihsel süreç içerisindeki gelişimiyle birebir uyumludur. Metinde ilgili dönemlerde görülen toplumsal yozlaşma da kısmen anlatılmıştır. *Tuzak ya da Son Günler,* Karakoç'un yaşamından izler taşıyan bir metin olduğu için söz konusu kasabanın Ergani olduğu açıktır. Burada da ilçenin doğal güzelliklerine birkaç cümleyle değinilmiştir.

Karakoç'un hikâyelerinde Ergani'nin ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı metin *Gezi*'dir. Köy gezilerinden oluşan bu hikâyede yörenin ekonomik durumundan eğitimine, törelerinden dinî inanışlarına kadar birçok hususa kısmen yer verilmiştir. Bununla birlikte yöre insanının nezaketinden, soyluluğundan ve saygısından da bahsedilmiştir. Ayrıca kasabanın coğrafi yapısına dair bilgiler de aktarılmıştır. *Bağbozumu* hikâyesinde esas mevzuyla birlikte, kasabadaki insanların çetin geçen kış mevsimi için yaptığı hazırlıklar anlatılır. Bugün de insanların tükettiği yöresel birçok ürün metinde geçer. Yazar, süregelen kan davalarının sosyal hayattaki olumsuz etkilerinden de bahsetmiştir. *Dağ* isimli hikâyenin kurgusal yapısında yer alan mekân, eteklerinde Ergani'nin kurulduğu Zülküfül Dağı'dır. Yörede kutsal kabul edilen bu dağ, metnin muhtevasına paralel niteliktedir.

Sezai Karakoç'un hikâyelerini yorumlarken mekânı göz önünde bulundurmak, her şeyden öte metinlerin anlam katmanlarını genişletir. Hikâyelerde geçen kasaba, köy, dağ, mağara, mezarlık, nehir, harabe gibi unsurları; Ergani'nin dinî, tarihî, coğrafi ve kültürel özellikleriyle birlikte düşünmek, yazarın temel endişelerini ve iletilerini anlamada şüphesiz okurlara ve araştırmacılara yeni ufuklar açacaktır.

KAYNAKÇA

Berki, K. E. (2000). "Sezai Karakoç'un Hikâyeleri", *Hece Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, 46-47*, 220-223.

Boynukara, H. (2000). "Hikâye ve Hikâye Kavramları", *Hece Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, 46-47*, 40-47.

Cangül, E. (2016). *Sezai Karakoç'un Hikayelerinde Yapı ve Tema*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Diclehan, Ş. (1980). *Sanat ve Düşünce Dünyasında Sezai Karakoç*, İstanbul: Piran Yayınları.

Harman, Ö. F. (1993). "Dağ", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, *8*, 400-401, https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/8/C08023782.pdf, Erişim Tarihi: 16.04.2022.

Kaplan, R. (1988). *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Köy*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Karaca, A. (1989). "Sezai Karakoç'un Hikâyeleri Üzerine", *Ayane*, *2 (23),* 1-3

Karakoç, S. (2010). *Portreler Hikâyeler II*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015). *Meydan Ortaya Çıktığında Hikâyeler I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1994). *Sezai Karakoç (Hayat-Sanat-Tenkit),* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Sezer, M. A. & Özkan, E. (2011). *Dil ve Anlatım Sanatları*, Ankara: Pulat Basımevi.

Su, H. (2010). "Diriliş Neslinin Öyküleri", *Hece Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Dergisi ve Sezai Karakoç Özel Sayısı*, *73*, 354-367.

SEZAİ KARAKOÇ'UN MEDENİYET TASAVVURUNDA OSMANLI DEVLETİ'NİN YERİ VE OSMANLI DEVLETİNE BAKIŞI

Oktay BOZAN*

GİRİŞ

Bir şair, münevver ve mütefekkir olan Sezai Karakoç'un eserlerinde Osmanlı Devleti adıyla müstakil bir bölüm veya başlık söz konusu değildir. Karakoç'un Osmanlı Devleti ile ilgili atıfları genellikler satır aralarında yer almaktadır. Söz konusu atıflar da genel olarak medeniyet tasavvuru bağlamında yer almaktadır. Öncelikle şunu belirtelim ki Karakoç'un eserlerinde Osmanlı Devleti'ne genellikle olumlu bir şekilde vurgu yapılmaktadır. Zira Karakoç göre Osmanlı Devleti, İslam medeniyeti açısından önemli bir yere sahiptir. Osmanlı Devleti ile ilgili atıf ve değerlendirmelerin büyük bir kısmı Tanzimat/Batılılaşma bahsinde yer almaktadır. Zira Karakoç, Tanzimat'ı medeniyet iddiasından uzaklaşma hatta ötekileşme, kendi özünden uzaklaşma olarak değerlendirmektedir. Karakoç, Osmanlı Devleti'nin bir güçlü ve muktedir bir imparatorluğa giden süreci ve etkin olan saikleri detaylı bir şekilde ele almadığı gibi, yıkılışa neden olan etmenleri de doyurucu bir şekilde irdelemez. Her ne kadar bahsedilen hususlar alanla ilgili ciddi tahkiki ve müktesebatı gerektirse de mevcut medeniyetin yozlaşmasını sağlıklı değerlendirmek için buna ihtiyaç duyulmaktadır. Benzer şekilde Tanzimat ve batılılaşma sürecindeki başarısızlıkların de iyi bir şekilde ortaya konması için uygulamaların detayının ve alternatif olabilecek uygulamaların belirtilerek analiz edilmesi gerekmektedir.

Sezai Karakoç'un medeniyet tasavvurunda devletin nereye tekabül ettiğini anlayabilmek için onun insan, toplum, diriliş sitesi ve millet tasavvurunu hatırlamak gerekiyor. Bu bağlamda Sezai Karakoç'a göre Allah'a bağlı ideal insan, ideal toplum ve ideal devlet Hz Peygamber zamanında gerçekleşmişti (Karakoç, 2012: 119). Şehir düşüncesini "Site" kavramına bağlayan Sezai Karakoç, Platon'un "Devlet"i gibi bir site tahayyül eder. Karakoç, adını "Diriliş Sitesi" ya da fazilet esasına dayanan "İslam Sitesi" koyduğu bu kentlerin her

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, oktaybozan210@gmail.com.

yönüyle Müslüman olmasını arzular ve bu bağlamda Diriliş Sitesi'nin bir dizi özelliğinden bahseder (Karakoç, 2011: 87). Bu sitede toplum, tıpkı taş duvarın birbirine geçmiş, kenetlenmiş taşları gibi olacaktır. Diriliş Sitesi, Farabi'nin "medinetü'l-fâzıla"sı yani "erdem devleti" olacaktır. Bu devlet her şeyden önce bir ülkü-ideal, bir İslam ideası devleti olacaktır (Karakoç, 2015: 41-62). Karakoç'a göre bir ırkın değil, bir medeniyetin halkına "millet" denir. Bu medeniyet neredeyse orada bir tek millet vardır. İslam medeniyeti mensuplarının hepsi bir halktır ve bir millettir. Bu millete de "İslam Milleti" denir (Karakoç, 2011: 58).

Karakoç'a göre millet manasındaki ideal İslam toplumu Kur'an-ı Kerim'in ortaya koyduğu ruh ve şuur dünyasına sahiptir (Karakoç, 2012: 36). Sezai Karakoç Milleti, toplumu veya devleti tanımlarken etnik ve bölgesel tanımlamadan uzak durmaya özen gösterir. Bunun yerine tüm Müslümanları kuşatacak tanımlamaları tercih etmektedir. Bu bağlamda mesela "Arap yazısı" terimine karşı çıkar. Ona göre bu yazı hem Arab'ın hem Türk'ün hem Acem'in hem Kürd'ün hem Kafkasyalı'nın hepsinin katkısı olan bir yazıdır. Aynı şekilde ortak mimari de Arap mimarisi değil İslam mimarisidir. İslam milletlerinin musikisi de Arab'ın, Acem'in Türk'ün, Kürd'ün Kafkasyalı'nın ve bütün Afrika Müslümanlarının musikisidir (Karakoç, 2003: 119-120). Sezai Karakoç'a göre Hz Peygamber dönemi ve daha sonraki halifeler dönemi Kur'an'ın adalet ve devlet anlayışına göre İnsanların mutluluğunu sağlamış, bu nedenle ideal devletin gerçekleştiği dönemler olmuştur. Peygamber sitesi bu manada ebedî modeldir (Karakoç, 2004: 9-11).

Selçuklu Devleti: Saf Bir Gönül Medeniyeti

Sezai Karakoç, İslam öncesi Türk devletleri, diğer bir ifade ile söz konusu dönemlerin Türk toplumu, yaşam tarzı, inancı ve medeniyet tasavvuru üzerinde fazla durmaz. Bu tutum geleneksel Müslüman aydınların yaklaşım tarzıdır. Ona göre göre İslam'dan önce bir Türk medeniyeti varsa bile bu medeniyet tamamen ölmüştür. İslam'dan sonraki Türk medeniyetleri ile ilgisini kaybetmiştir. İslam'dan sonraki Türk medeniyetleriyle bir zincir halinde birleşememiş, onların atası olamamış bir medeniyet, karanlığa gömülmüş bir çağın medeniyetidir. Bu yüzden, sözü edilecek ve günümüze ışık tutan Türk medeniyeti, İslam medeniyetinin bir modülasyonundan başka bir şey değildir. Türk kültürü, İslam kültürünün belli bir çağda, belli bir ırk elinde gerçekleşmesidir (Karakoç, 1997: 68).

Sezai Karakoç'un İslam öncesi Türk toplumuna yaklaşım tarzı akademik ve ilmi bir yaklaşımdan ziyade geleneksel İslamî hassasiyeti olan bazı aydınların bakış açısına tekabül etmektedir. XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar baskın

olan bu düşünce Türkçülük düşüncesinin gelişmesine paralel olarak değişmiş ve Türklerin İslamiyet öncesi yaşam tarzı ve kurdukları devletler aydın bir zümrenin gündemi olmuştur. Muhafazakâr, milliyetçi ve İslamcı olarak tanımlanan kesimlerin önemli bir kısmı Türk tarihini neredeyse Malazgirt Zaferi ile başlatmış, söylem ve çalışmalarını müteakip dönem üzerinde yoğunlaştırmıştır. Bu düşüncenin etkisiyledir ki Sezai Karakoç, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu devletlerinin önemli bir yere sahip olduğuna dikkat çekmiştir. Ona göre Selçuklu yaşam tarzı, yani medeniyeti yemişli bir medeniyettir. Selçuklular, Haçlı ve Moğollarla çarpışmalarına rağmen Anadolu'yu parça parça çeşme, kervansaray ve camilerle örmeyi başarmışlar, halktan kopmamışlardır. Selçuklular, Anadolu'nun geri verilmez bir tarzda İslamlaşması ve Türkleşmesinin birinci dönemini başarmışlardır. Selçuk medeniyeti, Anadolu'nun bir nevi otarşik (içe dönük ve kendine yeter olmayı planlayan bir devlet idare tarzı) medeniyeti oluşturmuştur. Saf bir gönül medeniyeti, bulutsuz bir yaz medeniyeti olan Selçuklularda bir ideadan çok bir duygu, duyarlık söz konusu olmuştur. On üçüncü, on dördüncü yüzyıllar sonuçta Anadolu'nun ruhî, sosyal, tarihi rönesansının çağı olmuştur (Zariç: 2019: 364).

Osmanlı Devletine Bakışı

Türk ve İslam tarihinin en uzun soluklu devleti olan Osmanlı Devleti, Sezai Karakoç'un ruh dünyasında ve medeniyet tasavvurunda belirgin bir yere sahiptir. Karakoç, öncelikle imparatorluk kullanımına itiraz eder. Sezai Karakoç'a göre Avrupa'dan aldığımız ve dil alışkanlığı, zihin tembelliği olarak kullandığımız "İslam İmparatorluğu", Osmanlı İmparatorluğu" gibi terimler de yanlıştır. Bunların yerine İslam Devleti, Emevi İslam Devleti, Abbasi İslam Devleti denmelidir. Çünkü imparatorluklarda devletler hür ve kölelerden oluşurken, İslam devletinde ise tüm Müslüman halklar hürdür. Müslüman halklar "İslam Milletinin" bölünmez ve ayrılmaz bir parçası olmuştur (Karakoç, 1988: 93). Karakoç'a göre medeniyet, bir ideali olan insanların büyük fedakârlıklarla gerçekleştirdikleri bir harekettir. Bu nedenle Karakoç, Osmanlı medeniyetini İslam medeniyetinin bir varyasyonu olarak görmektedir (Karakoç, 2005: 46). Bir başka yerde Karakoç, Osmanlı Devleti'ni Ortadoğu'nun, İslam Milleti'nin devleti olarak tanımlamaktadır (Karakoç, 2007: 11).

Sezai Karakoç, Osmanlı Devlet ve medeniyetini bir kabileye bağlama ve bir aşirete indirgeme düşüncesine eleştiri yöneltmektedir. Bu kapsamda Namık Kemal'in "cihangirane bir devlet çıkardık bir aşiretten" mısraını bilimsel bulmamıştır. Karakoç'a göre bunun bir mısra ve şiir olduğu unutulmamalıdır (Karakoç, 2005: 46). Bu cümleden hareketle Osmanlı Devleti'nin daha derin ve organize hareket olduğunu, mukaddes bir davayı kuşanan kuşatıcı bir ekip tara-

fından kurulduğunu salık vermektedir. Moğol istilalarının meydana getirdiği felaketin Osmanlı'nın doğuşuna zemin hazırladığını vurgulamaktadır. Karakoç'a göre Moğol akını, Doğu İslam kitlelerini önüne katıp Batı'ya getirdiği zaman halkımızın Horasan erleri, erenleri dediği "ruh yoğurucuları" da beraber geldi. Hatta bazısı daha önce Anadolu'ya varmıştı. O gelişten yeni çiçeklenişler oldu. Hamlıkla olgunluğun çarpışmasından Batı aynasında Doğu ruhunun yansımasından, kısır topraklara sabırlı tohumların düşmesinden yepyeni bir oluşa erdik. Maveraünnehirli olarak öldükse ruhumuzun fosforundan ışık alarak Osmanlı olarak dirildik (Karakoç, 1996: 21).

Sezai Karakoç'a göre Osmanlılar sanıldığının aksine kendilerini tam doğulu bir devlet olarak kabul etmiyorlardı. Onlar, bir dünya devleti gibi Doğu'ya da Batı'ya da bakıyorlar, dinlerin, halkların, medeniyetlerin özelliklerini inceliyorlar, ama düzeni kendi medeniyetimiz açısından yürütüyorlardı (Karakoç, 1996a: 33). Sezai Karakoç'un medeniyet tasavvurundaki toplum ve devlet ile Osmanlı Devleti'ne bakışı arasında önemli benzerlikler vardır. Karakoç'a göre Osmanlı medeniyeti, İslam'ın ruhundan ilham alarak gerçekleşen büyük bir hamledir. Osmanlı, üç yüzyıl bu rüyayı yani "vahiy medeniyetini" batıya doğru taşımak için mücadele vermiş, üç yüz yıl da onu kaybetmemek için savunmuştur (Karakoç, 1999: 37). Osmanlı Devleti ile ilgili kurulan bu cümlelerden hareketle Karakoç'un Osmanlı Devleti'ni "*İlâyı Kelimetullah*" davası güden ve bu uğurda mücadele eden bir devlet olduğu görülmektedir. Bu nedenledir ki Karakoç, çoğu zaman "Osmanlı İslam medeniyeti" ifadesini kullanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin idaresi altındaki topraklardaki istikrar ve asayişi "Osmanlı yazını yaşamak" olarak tanımlamaktadır (Karakoç, 2004a: 88). Nitekim Osmanlı'nın Balkanlardan çekilişini Rumeli'de bir medeniyetin yıkılışı olarak değerlendirmektedir (Karakoç, 2011a: 10). Karakoç eserlerinin birçok yerinde Osmanlı'dan "Büyük İslam Devleti" diye bahsetmektedir. Onun yıkılmasıyla büyük bir hüsran meydana geldiğini ve İslam dünyasının paramparça olduğunu dile getirmektedir (Karakoç, 1998: 111).

Sezai Karakoç, Emevi, Abbasi, Fatimiler, Atabeyler, Selçuklu ve Osmanlı hanedan idaresini "şeklen hanedan sistemleri içerisinde" olmakla birlikte öz itibarıyla Doğu ve Batı'daki hanedanlıklardan farklı olarak değerlendirmektedir. Karakoç'a göre bunlar öz itibarıyla öbürlerinden mahiyet farkına sahiptirler. Zira halifeler şeriata bağlıydılar. Hükümdarlarda mutlak hâkimiyet yoktu. Emevi halifesi Ömer b. Abdülaziz, birçok Abbasi halifesi ile Selçuklu ve Osmanlı hükümdarları bunun şuurunda olarak "*eşsiz bir yönetim sergilemişlerdir*", cumhuriyet ve demokrasi rejimlerini aratmayacak adil ve mutlu bir düzen kurmuşlardır. Bununla birlikte Karakoç'a göre şüphesiz görevinin sınırlarını aşan, suiistimal eden hükümdarlar da görülmüştür (Karakoç, 2004: 10-11).

Osmanlı Devleti'nin bazı dönemlerde çağdaşı olan bazı devletlere nazaran daha iyi bir yönetim kurduğu genel kabul görse de "eşsiz bir yönetim sergilendiği" ifadesi duygusal bir aidiyet refleksiyle ortaya konulan bir yaklaşımdır. Karakoç, bazı Osmanlı padişahlarını zaman zaman eserlerinde öne çıkarmaktadır. Bunlar genel olarak Fatih Sultan Mehmed, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve Sultan II. Abdülhamid'dir. Osmanlı Devleti'nin gerçekleştirilecek devlet yönetimlerinin en üstünlerinden birisini tesis ettiğini vurgulayan Karakoç'a göre Osmanlı padişahlarından Kanuni Sultan Süleyman'ın devlet için bazı oğulları ve torunlarının ölümüne katlanması bir bilgelik göstergesidir (Karakoç, 2003a: 43).

Sezai Karakoç, Osmanlı Devleti'ne karşı duyduğu hayranlığı ve aidiyeti eserlerinde ve konuşmalarında birçok defa ima etmektedir. Nitekim bir konuşmasında "Biz Osmanlıların torunlarıyız. Onlarla övünüyoruz, onlar bizim ecdadımızdır. Bize şerefli bir geçmiş bırakmışlardır. Ancak şu an o güçten çok uzağız. Biz ancak eşit bir şekilde kardeşçe yanaşabiliriz. Biz eski Osmanlıyız, siz bize tabiydiniz, ben yine geldim seni kurtarmaya derseniz. Bu çok büyük bir hayal kırıklığına uğrarsınız. Artık biz o Osmanlı değiliz. Ne Yavuz Sultan Selim'iz, ne de Kanuni Sultan Süleyman'ız" ("Sezai Karakoç'un," 2021) diyerek Osmanlı Devletine bakışını, aidiyet duygusunu ve yaklaşımını ortaya koymuştur. Bu kapsamda kendi köklerine yabancılaşmış ve Batı'ya hayranlık duyan bazı aydınların aksine Karakoç, Osmanlı Devleti'ni İslam medeniyetinin devam ettiricisi olarak değerlendirmektedir. Bu anlamda Mehmet Akif ve Necip Fazıl Kısakürek çizgisini sürdürür.

Sezai Karakoç, bazen Osmanlı Devleti'ne yöneltilen suçlamalara karşı çıkar ve bu konuda değerlendirme yapar. Bunlardan birisi Osmanlı Devleti'nin Anadolu'yu ihmal ettiği iddiasıdır. Sezai Karakoç'a göre bu iddia hem doğru hem de yanlış bir sözdür. Doğrudur; Osmanlılar, Anadolu'dan çok Rumeli'ye, imparatorluğun uçsuz bucaksız ülkeleri içinde vaha gibi olan ya da verimliliğiyle ünlenmiş bölgelerine yatırım yapmıştır. Anadolu'nun hissesi, öbürlerine nazaran düşük olmuştur. Bunun bir sebebi o günün teknik imkânlarıyla Anadolu'dan çok, suyu bol ve arazisi verimli olan toprakların değerlendirilmesi mecburiyeti idi. Diğer sebebi ise psikolojiktir. Avrupa'da Afrika'da, Asya'da ele geçirilen toprakların kaybedilmemesi kaygısı, itina ve dikkatin o noktalarda toplanmasına sebep olmuştur. Anadolu'nun kaybı düşünülmemiştir. Atalarımız ruhlarının ta içlerinden, şuuraltılarının derinliklerinden biliyorlardı ki Anadolu kaybedilemez. Çünkü Anadolu'nun kaybı demek, kendimizin yok olması demek, kendimizin kendimiz olmaktan çıkmamız demekti. Anadolu koca devleti ayakta tutmuş, buna karşılık eşsiz tevazuu ile sessiz ve iddiasız gözükmüştür (Karakoç, 1998a: 31-32).

Osmanlı'nın Anadolu'yu ihmal ettiği iddiası gibi Osmanlı Devleti'nin gerilediği yönündeki genel yaklaşımına da Karakoç itiraz etmektedir. Karakoç, Osmanlı devleti tarihinin yükselme, duraklama ve gerileme diye üçe bölünmesine karşı çıkar. Ona göre Osmanlı gerilememiştir, yavaş yavaş ilerlemiştir. Söz konusu dönemlerde Avrupa ise büyük gelişmeler göstermiştir. Bu manada Osmanlı için "yükselme, ilerleyip olgunlaşma ve sonra da çökme" biçiminde bir isimlendirme yapmak daha isabetli olacaktır. Aksi halde, medeniyetimiz için "geriledi", Avrupa için "ilerledi" demekle aydınlara aşağılık duygusu aşılanacaktır (Karakoç, 2012a: 76-78). Karakoç'un yaklaşımından çıkarılacak genel bir sonuca göre Osmanlı medeniyeti yıkılmış değil, "*dondurulmuş*" bir medeniyettir. Karakoç, İslâm medeniyetinin devam ettiricisi olarak gördüğü Osmanlı Devleti'nin gerilemediğini, yavaş yavaş ilerlediğini, ancak Batı'nın teknik alanda dev adımlar attığı için diğerinin geri kalmış göründüğünü söyler. Sosyal hayatta 19. hatta 20. yüzyılın başlarında Osmanlı'nın medeni bir toplum olduğunu, gayrimüslimlere karşı tavrında bir değişmenin olmadığını ifade eder. Bunun böyle olmasının tek sebebi de İslâm medeniyetidir (2012a: 76-77).

Sezai Karakoç**,** Osmanlı Devleti'nin bozulmaya başladığı andan itibaren, Osmanlı devlet adamlarında mal mülk biriktirme hırsı görüldüğünü dile getirir. Bu nedenle Karakoç'a göre millet ve devlet fakirleştikçe, devlet adamları ise zenginleşmekte ve mal mülk düşkünü olmaktadır (Karakoç, 2003: 104). Sezai Karakoç, Osmanlı Devleti'nin sağlam temeller üzerine kurulduğunu ancak zaman içerisinde tepedeki yozlaşmanın sıkıntılara neden olduğunu dile getirmektedir. Karakoç'a göre bir ülke dışarıdan gelen propagandaya ne kadar dayanıklı ise o kadar sağlamdır. Karakoç, bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin toplum yapısının gerçekten çok sağlam olduğuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle dışarıdan gelen telkinlerin çarptığı levhalardan geri yansıdığını vurgulamaktadır. Bu sebeple yüzyıllarca Osmanlı Devleti ayakta durdu. Ama ne yazık ki Batı, saraya mensup olanların çocukları kanalıyla yavaş yavaş kötülük tohumları saçmaya başladı, o gün bu gün durmaksızın toplum bu yöndeki sağlamlığını yitirmektedir. Jöntürk hareketinin de böyle doğduğunu belirten Karakoç, bu hareketin Batıcılık cereyanı halini aldığını, sürekli olarak devlet eliyle gençliğin şartlandırıldığını, şartlandırılmış bürokratlar tabakasının yavaş yavaş toplumun yapısını Batı telkinlerine göre ayarlamaya çalıştığını belirtmektedir (Karakoç, 2003a: 48-49). Bu cümlelerden hareketle Karakoç, Batılı devletlerin bazı telkin ve operasyonları ile Osmanlı Devleti'nin eski muktedir yapısını kaybettiğini vurgulamaktadır. Ancak Karakoç, sorunun kaynağını bu şekilde her zaman dışarıda görmez. Nitekim Karakoç'a göre Fatih Sultan Mehmed devrinde kuruluşunu en yüksek düzeye çıkaran Osmanlı dönemi medresesi, yüzyıllar boyunca toplumu ayakta tutmuş fakat 18. yüzyıldan sonra zamanla dünyada

olup bitenleri tamı tamına değerlendirememiş, bu nedenle giderek içine kapanmış gibi bir görünüm almıştır. Bu kurumlar Tanzimat'tan sonra takip edilen yanlış politikalarla öz evlatken üvey evlat durumuna düşürülmüştür. Batı'dan gelme sözde modern okulların yanında yaşamaya çabalamış, hızla hayat alanı daralmış, Cumhuriyetle de tamamen tasfiye edilmiştir (Karakoç, 2004: 20).

İslam Medeniyetinin Gerilemesinin Nedenleri: Şuur Tıkanıklığı

Sezai Karakoç, eserlerinde Osmanlı Devletine mahsus çözülme nedenleri değil genel bir yozlaşma nedenleri üzerinde durmuşudur. Bazı nedenlerin İslam devletleri için olduğu kadar Osmanlı Devleti içinde geçerliği olduğu belirtilir. Bu bağlamda Hz Osman'ın şehit edilmesini İslam tarihindeki ilk zaaf olarak göstermektedir. Karakoç'a göre gerek Moğollar gerek Haçlı saldırıları İslam dünyasının maddi birikintisini ve insan enerjisini seller gibi akıtıp tüketmiştir. Bu tavmatik şokun psikolojik etkisiyle tutuklaşan Müslüman halklarının ruhu da yavaş yavaş tahlil gücünü, kurtuluş umut ve şevkini, hatta yavaş yavaş iman güç ve zevkini kaybetmeye başlamıştır. Buna rağmen Karakoç'a göre çöküntümüzün asıl sebebi safiyetimizi, inanç halisliğimizi, umut ve aşkımızı, ilim sevgimizi, inceleme yetimizi kaybetmeye başlamamızdır. Bu nedenle bugün İslam dünyasının kötü durumundan dinimiz değil bizzat İslam'ı ruhlarında tutamayan Müslümanlar sorumludur (Karakoç, 1999: 79-83). Bu bağlamda Endülüs medeniyeti de Karakoç'a göre materyalizme ve aşırı hazcılığa kayan yanıyla, İslam ruhunun harika bir tecellisi olduğu halde yaşamını lekelemiş ve trajik bir şekilde son bulmuştur. Endülüs'e önce Batı ruhu sızmıştır, sonra Batı gelip bütün zulüm ruhuyla onu yok etmiştir (Karakoç, 2012a: 83). Karakoç'a göre Endülüs'teki küçük İslam beyliklerinin, devletlerinin büyük tehlikeyi idrak edememeleri yok olmalarına sebep olmuştur. Endülüs'te her bir devletçik ortadan kaldırılırken, Hıristiyanlarla anlaşan öbürleri sevinçlerinden yerlerinde duramamıştır. Cengiz istilası döneminde olduğu gibi günümüzde de İslam dünyasında sömürgeci güçlere karşı aynı "şuur tıkanıklığı" söz konusudur. Timur da aynı şuursuzluğun en büyük dahi çılgınlarından biri olarak altına ve huzura batmış İslam ülkelerini kıpkırmızı bir kan denizine gömmüştür (Karakoç, 1997: 39-40).

Sezai Karakoç'a göre İslam medeniyetinin yaşadığı sarsılış, çöküş ve medeniyet krizi "Şii meselesi, Abbasilerin Yunan felsefesi ile teması, Moğollar ve Haçlıların saldırı ve istilaları, Timur saldırısı ve Coğrafi keşiflerle" açıklanabilir, anlaşılabilir. Çöküşün hazırlayıcılarından birisi de Abbasiler döneminde, kaliteyi yitirmeme endişesiyle, elle imalattan fabrikasyon imalata geçilememesidir. Coğrafi keşifler sonucunda İpek Yolu da önemini kaybetmiş ve İslam âlemi fakirleşmiştir. Coğrafi keşifler sonucunda askeri manada denizci-

likte de ilerleyen Avrupalılar, Çin ve Hindistan'ı sömürgeleştirmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nda da fakir düşmüş olan İslam âlemini paramparça etmişlerdir. Yeni deniz yollarını keşfeden maceraperest Avrupalıyı, İslam âlemi başlangıçta küçümsemiş, bu gelişmeleri sağlıklı bir şekilde değerlendirememiştir. Bu ihmal ona pahalıya mal olmuştur. Sanayi Devrimi'ni gerçekleştiren Batı'ya karşılık İslam âlemi, zirai ekonomi seviyesinde kalmıştır. Kaliteyi bir kenara bırakan Batı, ucuza mal etmek ve ithalden de kurtulmak için fabrikasyonla yeni imal yolları aramış, bulmuştur. Sonuçta seri imal, sınırız etki çerçevesi, savaş ekonomisini, silah sanayisini de içine alacak şekilde genişletilmiştir.

Sezai Karakoç'a göre Osmanlı'da ilk bozulma, yönetimin üst kademesinde görülmüştür. Vezirlerin kişisel çatışmaları, zaman içinde "gelenek-yenilik" şeklinde görülmüştür. Bu sürtüşmelerdeki taraflar bir nevi gayri resmi fiili partiler gibi davranmıştır. Vezir partileri arası çatışmada çoğu kez Hükümdarlar da kurban seçilmiştir. Batı'ya karşı yenilgiler sürdükçe de tasfiyeler ve Batı'da aranan yenilik ihtiyaçları gündeme gelmiştir. Mısır da bu zaaflar yüzünden Osmanlı'dan kopmuş ve Batı'yla diyaloğa girmiştir (Karakoç, 2012a: 118-133). Sezai Karakoç'a göre Batı'ya karşı girişilen büyük savaşlarda yenilmeye başlayınca yöneticilerimiz paniğe kapılmışlardır. O gün bugündür bu panikten kurtulmuş değiliz (Karakoç, 1999a: 23-24). Karakoç'a göre Osmanlı toplumunda, zaman zaman baş gösteren isyanları bir nevi bati tipi başkaldırma sayarsak aldanmış oluruz. Bu başkaldırmalar diyalektik yapı gereği olan tepkiler değil, bozulan büyük uyumun yerine gelmesi için toplumun kendi içinden doğrulma hareketleridir (Karakoç, 2008: 93). Karakoç'a göre Osmanlı Devleti'nin Batı karşısında yenilgiyle gelen panik şoku sağlıklı değerlendirilememiştir. Bu konuda sadece paşalara ve toplumdan kopuk aydınlara danışılmakla büyük bir hata yapılmıştır. Karakoç, Osmanlı Devleti'ndeki "harika gidişin" Avrupa'nın dirilişine kadar sürdüğünü, Avrupa dirildikçe de İslam âleminin söndüğüne dikkat çekmektedir (Karakoç, 2004: 12).

Islahatlar: Düşmana Benzemek

15 ve 16.yüzyıllarda geniş bir coğrafyada güçlü ve muktedir bir devlet olan Osmanlı 17.yüzyıldan itibaren önce duraklamaya müteakip yüzyıllarda ise toprak kaybetmeye başlamıştır. Bu durum karşısında devletin karşı karşıya kaldığı toplumsal, ekonomik ve askeri meselelere yüzeysel yaklaşılarak bazı tedbirlere başvurulmuştur. 17. yüzyılda başvurulan tedbirler genellikle bu kabildendir. 18. yüzyılda Batı'daki gelişmeler de dikkate alınarak askeri ıslahatları önceleyen düzenlemelere gidilmiştir. Bu süreçte yöneticiler, sorunların kaynağını askeri başarısızlıkta görülmüş ve bunun üzerine yoğunlaşmıştır. 19. yüzyılda askeri ıslahatların yanı sıra birçok alanda yasal düzenlemeler yapıl-

mış, devletin geleneksek kodlarını sarsacak ıslahatlara girişilmiştir. Gittikçe toprak kaybeden ve yıkılmaya yüz tutan devleti kurtarmayı hedefleyen bu ıslahatlar etkili olmamış hatta yer yer yeni problemlerin parçası haline gelmiştir. Bu süreçte yapılan ıslahatların gayesi ve başarısızlığı hakkında Sezai Karakoç önemli tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Osmanlı Devleti'nin emperyalist Batı karşısında adeta beka mücadelesi verdiği bir dönemde yapılan ıslahatların neden başarısız olduğu hususu aslında iki asırdır aydınlarımızın gündeminde olan bir husustur. Sezai Karakoç'a göre Osmanlı, yenilenmek zorundaydı fakat yenilenmesini bilemedi. Hep aynı kalma düşüncesine saplanıp kaldı (Karakoç, 2003: 27).

Islahatların başarısızlığı konusunda Sezai Karakoç öncelikle usul açısından değerlendirme yapmaktadır. Karakoç'a göre Osmanlı Devleti'nde ilk başarısızlıklar, askeri yenilgiler olduğu için değil, sebeplere değil sonuçlara odaklanılmış ve işe askeri ıslahattan başlanmıştır. Yenilgiler sürdükçe de idari ıslahat yapılmıştır. Ardından siyasi ıslahata girişen siyaset ve devlet adamları, Batı'dan iktibas yanlışlığına düşmüş, alelacele formüllerle reformlar yapmaya girişmiş ve en son olarak rejimi değiştirmiştir. Yöneticiler, bu süreçte tek metot olarak da Osmanlı Devleti'ni yenen ülkelere yani düşmana benzemek metodunu benimsemiştir. Böylece farkında olmadan kendi kendimizin düşmanı olmuşuz. Islahatlar fayda vermedikçe de suçu özümüzde bulmuş, işi sosyal inkılaplara kadar götürmüşüz. Usul konusundaki bu eleştiriyi yapan Karakoç'a göre kurtuluş için "*bu yapılanların tersi bir sıralamada önlemler alınmalıydı*". Bunun için öncelikle Devlet modelinde yapılması gereken değişiklikleri İslam bilim ve düşünce adamları yapmalıydı. Öte yandan ilkin dünya görüşünde, sonra sosyal yapıda, eğitimde, idarede, askeriyede olmak üzere düzeltmeler yapılmalıydı. Karakoç'a göre şayet, devlet adamları bunu başarabilseydi Osmanlı Devleti, belki varlığını sürdürebilirdi (Karakoç, 1988: 32; Karakoç, 1998a: 32).

Bu şekilde Sezai Karakoç, Osmanlı modernleşme sürecinde takip edilen usule itiraz eder. Karakoç'un modernleşme sürecinde Tanzimatçılara yönelttiği eleştiriler dikkate alındığında onun inkılapçı bir düşünceden ziyade ıslahatçı bir anlayışa sahip olduğunu gösterir. Karakoç'a göre mevcut kurumların aksayan yönleri iyice gözden geçirilerek bozulan kurumlar yeniden işler hale getirilmelidir. Bu kapsamda Karakoç'a göre Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılıp yeni ordu düzenine geçilmesi, eski idari yapının kaldırılarak Batı tipi bürokrasiye geçilmesi, medreselerin kaldırılıp Batı taklidi üniversitelerin kurulması yolu, kolaya kaçılmış yanlış bir yol olmuştur. Sağlıklı bir yenilenme, ancak "eski"den çıkarılan ipuçlarının uzatılması, geliştirilmesi ve beslenmesiyle, yeniden yorumlanmasıyla olabilirdi. Batı'nın iğfal ettiği Tanzimat aydınları düzelteyim derken

bozmaya başlamış, huzura kavuşturayım derken huzurdan mahrum etmeye başlamışlardır. Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet aydınları üst düzey kademeleri elde edilmiş bir toplumdu. Fakat bu rejimler, halka nüfuz edememiştir. Sonuna kadar Batılılaşmaya direnemeyen halk da bu kadroları deviremeyince, yüz ifadeleri ile o aydınları kendine yabancı bulduğunu ve reddettiğini belli etmiştir. Batıcı kadro, tiyatro sahneleri gibi sağ-sol, liberal-sosyalist biçiminde bir çatışma içine girmiştir. Oyun kızışınca da halk, oyuna gelip taraf tutulmuştur (Karakoç, 2004: 21-22).

Tanzimat Hareketi: Truva Atı

Tanzimat Hareketi, amacı, içeriği, süreci, uygulayıcıları, savunucuları ve muhalifleri itibarıyla yaklaşık iki asırdır tartışılmaktadır. Tanzimat'ı bir kıble değiştirme olarak değerlendirenler olduğu gibi aslında hiçbir bir etkisi olmayan düzenleme olarak görenler de olmuştur. Benzer şekilde Tanzimat, "Getirdikleri" veya "Götürdükleri" üzerinden taban tabana zıt olarak değerlendirmeye muhatap olmuştur. Bu kapsamda Sezai Karakoç, Tanzimat ve sürecine ciddi eleştiriler getirmektedir. Sezai Karakoç, Meşrutiyet hadisesini öncesi, yaşandığı süreç ve neticeleri ile yansımaları bakımından incelemiştir. Ona göre Meşrutiyet öncesi dönemlerde Batı'nın ezici maddi üstünlüğü karşısında bizde ilk şok, düşünce planında yaşanmıştır. Yönetici çevredeki gizli şüphenin ardından devlet gücü, toplumu dünyacı bir inanca sürüklemeye başlamıştır. Bu dönemde gençler, materyalist ve dünyacı yetiştirilmiştir. Halkın içindeki inanç da küllenmeye başlamıştır (Karakoç, 2013: 162). Tanzimat'tan sonra ölçü kaçırılmış, içeri alınması gerekenlerse tam alınamamış, hiç sokulmaması gerekenler başköşeye oturtulmuştur. Memleket sorgusuz sualsiz istilacıların manevi egemenliğine sunulmuştur (Karakoç, 1999b: 156). Bu cümle ile Yazar, ülkenin Batı medeniyeti tarafından işgal edildiğini ima etmektedir.

Sezai Karakoç, Tanzimat'ı, Avrupa'nın içimize girdiği ve onlar açısından "yok oluncaya kadar terk edilmeyecek hilenin sembolü" olan Truva Atı'na benzetir (Karakoç, 2003: 149). Ona göre Tanzimat, "değişmezsen değiştirilirsin" deyişiyle özetlenebilecek bir tarih psikolojisinin ön safhasına verilen addır. Tanzimat öncesinde ve sonrasında devlete sunulmuş değerli düşünce ve gözlemlerin bulunduğu layihalar, daha çok tatbikatçıların, bürokratların düşüncelerini oluşturmaktaydı. Oysa bundan önce düşünürlerin fikirleri alınmalıydı. Devlet, daha çok resmi görüşlere itibar etmişti, düşünürlere doğuş imkânı, fırsatı ve şansı tanımamıştı. Tanzimat'tan bu yana yapılan bir seri operasyonla din, toplumun, devlet biçiminin ve hukukun kaynağı olmaktan çıkarılmıştır. Daha sonra da dinin kültür kaynağı olma özelliği yok edilmiştir (Karakoç, 1999b: 27, 28, 43). Bu millet, İslam medeniyetinin öncüsü veya büyük akıncı gücü olduğu

halde Tanzimat'la, Meşrutiyet'le ve daha sonraki dönemlerle de tamamen ondan çıkma, ayrılma uğraşının içine girmiştir (Karakoç, 2011: 47).

Sezai Karakoç'a göre Tanzimat, başarıya ulaşamamıştır. Sonucunda da Osmanlı'nın çöktüğü ve bütün İslam ülkelerinin esir düştüğü bir tazelenme, gençleşme denemesidir. Bu nedenle Tanzimat'a bir "Rönesans" denmesi de güçtür; çünkü Batı'ya dönmemiz, eski medeniyetimizden bir düşünce ve sanat hızı alarak olmamıştır. Tanzimat'la "*ülke medeniyetin tam terki yönünde"* Batı medeniyetine adapte olma yolunda bir değişme görülmüştür. Bu manada Tanzimat, bir nevi asimilasyondur (Zariç, 2019: 368). Karakoç'a göre Tanzimat, öyle bir çocuk doğurdu ki (Meşrutiyet), onun da çocuğu şimdi kendini beğenmiyor. Aslında bu kadar uzaklaşacağını bilseydi acaba kaç Tanzimatçı yolunda ısrar ederdi? Bu da gösteriyor ki Tanzimat hareketi, geride kalanı göremediği gibi ileriyi hatta tarih için yakın sayılabilecek bir geleceği bile görememiş bir hareket olmuştur (Karakoç, 2000: 19).

Bu yaklaşımdan hareketle Sezai Karakoç'un Batılılaşma haraketlini bir "medeniyet hamlesi" olarak değerlendirmediği açıkça görülmektedir. Karakoç, bu konudaki medeniyet söylemi ile yeni fikirler ortaya koymuştur. Karakoç'tan önce Abdullah Cevdet, Namık Kemal, Şinasi gibi isimler hatta Ziya Gökalp medeniyet kavramı ile daha ziyade Batılılaşmayı kast etmişler tek çıkış yolu olarak da Batılılaşmayı kabul etmişlerdir. Karakoç'a göre Batılılaşma, bir medeniyet fikri ortaya koymak demek değildir. Medeniyet denilen olgu, diğer medeniyetler ile temasa geçen onları etkileyen ve etkilenen bir olgudur. Oysa Batıcılık ya da modernlik, tek taraflı olan ve karşı tarafı tamamen kendine benzetmeye çalışan bir görünüm ortaya koymaktadır. Yani Batıcılığı temele koymak aslında yeni bir medeniyet fikri ortaya atmak değildir (Kaplan, 2011: 221-22).

Sezai Karakoç'a göre tamamen Batı medeniyetine adapte olmayı düşünmek İslam medeniyetinin yok olması demektir. Dolayısıyla Karakoç, Cumhuriyet Dönemi uygulamalarına ciddi eleştiriler yöneltir. Türklerin İslam medeniyetini kabul ettikten sonra da kimliklerini koruduğu yönündeki eleştirilere de ''Türkler, İslam'ı kabul ederek medeniyet değiştirmedi, henüz kurulmamış olan İslam medeniyetine çok büyük katkılar vererek İslam medeniyeti inşa etti'', şeklinde bir cevap vermektedir. Yani Karakoç'a göre tarihi süreç içerisinde Türklerin İslamiyet'i kabul etmesi demek bir medeniyetten başka bir medeniyete geçiş değil yeni bir medeniyetin inşasıdır. Sezai Karakoç "dirilişi" ile sadece Türkleri veya dondurulmuş Osmanlı medeniyetini kastetmez. Karakoç'ta diriliş, ümmetin ve tüm İslam coğrafyasın uyanışıdır. İslam birliğini savunan Karakoç'a göre Müslümanlar tek millet, İslam coğrafyası da tek va-

tandır. Karakoç, Tanzimat/Batılılaşma aydınlarının ve paşalarının Batı romantizmi içine düştüğünü, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu krizden kurtarmak yerine onun yıkılışına neden olduğunu vurgulamaktadır. Uzun süredir fetret dönemi yaşayan medeniyetimizin yeniden dirilişi için İslam milletinin kendi aklına dönmesi, kendi tecrübelerine güvenmesi, kendi özüne güvenmesi gerektiği dile getirilmiştir.

Sezai Karakoç, 18 Kasım 2021 tarihli bir röportajda Tanzimat aydınları/paşaları hakkında şu değerlendirmede bulunmaktadır:

"Tanzimat'la gelen, gidip de Avrupa'ya görev yapıp gelen Paşalar, bir Batı romantizmi içine düştüler. Eleştiri yapmadan, her bir batı hayranlığı onları kapladı. Ondan sonra bir ikilik doğurdular memlekette. Bu ikilik de yavaş yavaş sahipsiz kaldı. Yavaş yavaş da tasfiye olmaya başladı. Ondan sonra gelenler. Bu sefer Fransız İhtilal hayranlığı, 'Büyük devrim' diye Fransız İhtilaline olan hayranlıkları ve Napolyon'a olan hayranlıkla koca imparatorluğu yok ettiler. Devleti, tabi imparatorluk, Batı diliyle Bizim İslam devleti Müslümanların son büyük devletini, göz göre göre yok ettiler. Napolyon hayranlığı düşünemediler bir Selahattin Eyyubi, Fatih'i, Yavuz Sultan Selim'i olan devletin Napolyon'a özenecek ne tarafı var. Dünyada en büyük medeniyeti kurmuş olan İslam varken, Fransız İhtilali'ne özenilecek ne yan vardır. Ondan sonra onların da uzantısı olan Cumhuriyet rejimi, büsbütün İslam'ı silmek istedi. İşte orada camiler var, camiler birtakım ihtiyarlara kalsın. Onlar da öldüğü zaman, tamamen bu 'İslam silinir, kurtuluruz ve biz de Batılı' oluruz diye düşündüler" ("Sezai Karakoç'un," 2021). Sezai Karakoç'a göre bu millet, İslam medeniyetinin öncüsü veya büyük akıncı gücü olduğu halde Tanzimat'la, Meşrutiyet'le ve daha sonraki dönemlerle de tamamen ondan çıkma, ayrılma uğraşının içine girmiştir (Karakoç, 2011: 47). Karakoç'a göre Birinci Meşrutiyet yaşayamazdı. Çünkü gerçekte ona ne halk ne padişah ne de aydınlar inanmaktaydı. Aydınlar, sadece inanmış gibi gözükerek Padişaha ve idareye hâkim olma aracı gibi onu kullanmak istemişlerdi. Ama kinleri, ihtirasları, hareketlerini yüzlerine gözlerine bulaştırmaya sebep oldu. Meşrutiyet ortadan kaldırıldı. Hareketi yönetenler de bunun cezasını çektiler (Karakoç, 1999a: 133).

İttihat ve Terakki: Kötülük Tohumları Saçanlar

İttihat ve Terakki Cemiyeti, Türkiye'nin yakın tarihine damgasını vurmuş en büyük siyasal örgütlerden birisidir. Bu örgütün adı ilk olarak 1889'da duyulur. Bu yılda Mekteb-i Tıbbîye-i Şahane öğrencilerinden küçük bir grup "İttihad-ı Osmanî" adıyla gizli bir cemiyet kurarlar. Aynı yıl Paris'te kurulan İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birleşirler ve bu adı benimserler. Ancak bir siya-

si güç olarak İttihat ve Terakki 1906'da Selanik'te III. Ordudaki bazı subayların girişimi ile kurulan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin 1907'de Paris'teki örgütle birleşmesi ile ortaya çıkmıştır. Kısa bir dönem Terakki ve İttihat adıyla anılan teşkilat daha sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti olarak anılmaya başlamıştır (Bozan, 2018: 387). İttihat ve Terakki, düşünce yapısı, örgütlenme biçimi, iktidarı ele geçirmek için giriştiği mücadeleler ve iktidar olduğu dönemdeki icraatları nedeniyle farklı değerlendirmelere maruz kalan bir harekettir. Sezai Karakoç, Tanzimat aydınları gibi İttihat ve Terakki'nin önde gelenlerini de kıyasıya eleştirmektedir. Sezai Karakoç'a göre Osmanlı'da saray mensubu kişilerin çocuklarından oluşan Jön Türk hareketi, "kötülük tohumları" saçmıştır ve o tarihten beri toplum eski sağlamlığını yitirmektedir. Daha sonra Batıcılık akımı halini alan Jön Türk anlayışı, devlet eliyle şartlandırılmış gençlik ve bürokrasi, toplumu Batılılaştırmayı sürdürmüştür (Karakoç, 2003a: 47-48).

Karakoç'a göre gizli bir örgüt olan İttihat ve Terakki Fırkası tamamen Batı'ya bağımlıydı. Onların yaptıklarının sonunda devlet yıkılmış ve paramparça olmuştur. Milyonlarca ölüden başka geride perişan, sefalete düşmüş bir halk kalmıştır (Karakoç, 1999b: 33). İttihat ve Terakki, Balkan çeteciliğini ve dağ kanunlarını devlet yönetimine taşımıştır (Karakoç, 1999b: 161). Birinci Dünya Savaşı'ndan önce de İttihatçılar, tecrübeli Sultan İkinci Abdülhamid'i devirerek ve komutanları tasfiye ederek devleti tecrübesiz ve bilgisiz adamlarına işgal ettirmişlerdir. Devletin tüm ordularının savaş yöneticiliği görevi olan Başkumandan Vekilliğine Enver Paşa, 35 yaşında tümen, kolordu, ordu gibi hiçbir bir birliği yönetmemiş bir askerdi. Kadrosu da aşağı yukarı bu durumdaydı. Sonucun öylesine felaketle bitmesine şaşmamak gerekir (Karakoç, 1999a: 66). İttihat ve Terakki yönetiminde milletin dört sene boyunca aç susuz kalmasına rağmen, en kötü sistemle, adeta zulüm altında cephelerde yine de çarpıştığını hatırlatan Karakoç, İttihat ve Terakki'nin bu milleti ucuza harcadığını ve her tarafta kan seli aktığını dile getirir (Karakoç, 2003: 34, 168). Sezai Karakoç'a göre İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra etkisizleştirilen Sultan İkinci Abdülhamid'in uygulamalarının aksine ülkede sonsuz bir konuşma, acelecilik, devrimcilik ve meydan hükümetçileri hâkim olmuştur. İttihat ve Terakki yönetimi her şeye hâkim olmuş ve iktidardan bin yıl gitmeyecekmiş gibi bir görüntü sergilemiştir. Oysa daha 1920'lerde Osmanlı ile birlikte İttihat ve Terakki de yok olmuştur (Karakoç, 1988: 179-181).

Milli Mücadele: Aydın değil Halk Hareketi

Sezai Karakoç'a göre Binci Dünya Savaşı'nın çıkışında en ufak bir suçu olmamasına rağmen Müslümanlar en büyük zararı görmüştür (Karakoç, 1999c: 647). Almanlar Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlıyı ihanetle, kurbanlık koyun

gibi cepheye sürmüş ve savaşta büyük kayıp veren ülke hala belini doğrultamamıştır (Karakoç, 2003: 155). Birinci Dünya Savaşı, diğer bir değişle Osmanlı'nın parçalanması bir açıdan da hala devam etmektedir. Osmanlı'dan kalan parçalar hala el değiştirmektedir. Tarih yerine oturuncaya kadar da el değiştirmeye devam edecektir. Osmanlı'dan sonra kurulan sunî devletçikler tekrar teker teker yıkılmak istenmektedir (Karakoç, 1986: 180-181). Sezai Karakoç'a göre Birinci Dünya Savaşı'nın devamı niteliğindeki Kurtuluş Savaşı da bir kültür ve medeniyetin ölüm kalım savaşıdır. Karakoç'a göre Milli Mücadele'de can verenler de her gün dinlerine ve Müslümanlara hakaret edilsin diye, dinleri ve kültürleri hor görülsün, aşağılansın, ışıksız karikatürlerin, katran renkli alayların konusu olsun diye yurtlarından ve çocuklarından, tüten ocaklarından uzakta can vermemişti (Zariç, 2019: 372). Bu cümlelerle Cumhuriyet döneminde tercih edilen modernleşme hamlelerine eleştiriler yönelten Karakoç, Milli Mücadele hareketini bir aydın hareketi değil bir "halk hareketi" olarak görmektedir. Bu savaşta halk sadece kendini kurtarmamış, Fransızlarla mücadele etmemiş aynı zamanda Maraş'ta olduğu gibi dinsizlikle de savaşmıştı (Karakoç, 1997: 147).

Milli Mücadele'yi bir halk hareketi olarak gören ve bir medeniyet savunusu olarak değerlendiren Karakoç, bu süreçte önemli hizmetleri olan ancak daha sonra itibarsızlaştırılmaya çalışılan bazı komutanların hizmetlerine de değinmektedir. Bu bağlamda Milli Mücadele'de yararlı faaliyetlerde bulunan Kazım Karabekir'in hizmetlerini ele alır. Kazım Karabekir'i "dine bağlı, cesur, yiğit, kahraman, dünya mevkilerini yurt faydası için elinin tersiyle itmiş, halk ve memleket için ölümü umursamamış, korkusuz millet oğulu, milletin ta içten, sessiz ve gösterişsiz, hatta ölüm günlerinde bile değil de psikolojik çağrışımın gerektirdiği her andığı ululardan" birisi olarak anar. Karakoç'a göre Kazım Karabekir'in kazandığı Doğu Anadolu zaferi, halkı Birinci Dünya Savaşı'nın melankolisinden sıyırmıştır. İstiklal Savaşı'nın psikolojik temeli de bu "Doğu Zaferi"dir. Eğer Kazım Karabekir yeni Türkiye'nin kurucu ve destekleyicilerinden olmasaydı İstiklal Savaşı'nın kazanılması ve yeni devletin kurulması çok güç olacaktı. Kazım Karabekir, yeni devlet kurulduktan sonra devlet yeni biçimini alırken de en güçlü kritiği mücadelesiyle yapanların başında gelmiştir (1997: 107).

Sezai Karakoç, vermiş olduğu bu örnekten hareketle Milli Mücadele'de hizmeti geçmiş bazı şahsiyetlerin daha sonra devre dışı bırakıldığı dile getirmektedir. Bununla birlikte benzer bir ihmale halkın da maruz kaldığı vurgulanmıştır. Karakoç'a göre Anadolu, Milli Mücadele'de şehitlik aşkıyla düşmanı kovduktan sonra yeni yaşantının devlet düzenini aynı ruhla idare etmesini bilememiştir. Ülkenin idari hâkimiyetini Tanzimat'tan gelen ve kendini devrimci,

inkılapçı gören Batıcı kadroya kaptırmıştır (Karakoç, 1998a: 32-33). Karakoç, Osmanlı Devleti'nin yerine kurulan yeni yeni devleti, hiçbir iddiası olmayan ve sadece "var olmayı" ana amaç edinmekle eleştirmektedir. Kurulan devlet ne yazık ki bin yıllık devlet ve millet geleneğine uygun yeni bir açılım yapmak yerine, onu terk edip, Batılılaşma akımına kapılmıştır (Karakoç, 2003a: 37).

Bu nedenle Karakoç'a göre Cumhuriyet dönemi, tüm geçmişi inkâr ederek, sözde yeni bir toplum "yaratmak" işine girişmiştir. Oysa bu, tarih açısından da sosyoloji açısından da mümkün olmayan bir ham hayaldi. Devrimle kısa vadede kadroları değiştirir ama ruhları değiştiremez. Ülke, devrim adı altında sözde "ideal" bir dünya kurmak için realiteye ve tarihe gözünü kapatmıştır. Cumhuriyet'ten, sözde bağımsızlığını kazandıktan sonra ruhça Batı'ya teslim oluşa karşı millet, içe kapanıp direnmiştir. Nice korkular ve azaplar çekmiştir. Nice mistik umutlar ve hayaller içinde çırpınmıştır. Bir gün baskıdan kurtulursa mukaddesata dört elle sarılırım hasretiyle beklemiştir. Osmanlı Devleti'nin ortadan kalkmasıyla toplum yaşantımızda büyük bir manevi çöküntü meydana geldi. Kurulan yeni devlet, yıkılanın devamı olduğunu kabul etmedi. Onun ağır mirasının altından kalkamayacağı inancıyla tüm red yoluna saptı. Böylece ağırlıksız, kuş gibi hafif, problemlerden arınmış olacağını sandı. Bu büyük bir aldanış, daha doğrusu kendini aldatış oldu (Karakoç, 1999a: 7).

Buna rağmen Karakoç'a göre İslam medeniyet ve milleti tüm benliğini yitirmiş sayılmaz. Derinlere kaçmış ruhanî ve manevî, nuranî ve rahmanî benliği bir sonda ile su yüzüne çıkararak, talihi tersine çevirecektir. Bu tepki Batı'nın ilk zafer raunduna bir rövanş cevabı olacaktır. Köklü ve güçlü bir sonda, ruhun derinliklerinde dağılmaya yüz tutan müspet benliği uyandıracak, derleyip toparlayacak ve yeniden hayata döndürmüş olacaktır. Bu sondaj ve sonra Diriliş Hareketi'dir. Edebiyatta, fikirde, toplum hayatında, siyasette toplu bir atılım ifade eden Diriliş Akımı. Bir akım ki bu güne kadarki tüm olumlu hareketleri benliğinde toplamakta ve milletimizin hakiki benliğini bulması için en büyük köklü ilerleyişi içermektedir (Karakoç, 1998: 60). Karakoç'a göre İslam âleminin uyanması için, bütün gerçek ve samimi aydınların birleşmesi ve bunun için geceyi gündüze katması lazımdır. Kendi aklı ile düşünmeyen bir çevrenin, bir kitlenin, bir aydınlar gurubunun varacağı bir yer yoktur. Bu nedenle önce kendi aklımıza dönmemiz lazım ("Sezai Karakoç'un," 2021). Aksi halde Karakoç, Ortadoğu'da tam bir hayat-memat dönemine girildiğine dikkat çekerek karşılaştığımız problemleri köklü bir şekilde çözüme kavuşturamazsak Ortadoğu'nun tüm problemlerinin altında ezileceğimize değinerek "Ya diriliş ya ölüm" parolasıyla hareket edilmesini dile getirmektedir (Karakoç, 2007: 21).

SONUÇ

Sezai Karakoç'un Osmanlın Devleti adına müstakil bir eseri mevcut değildir. Karakoç, Osmanlı Devleti ile ilgili düşüncelerini genellikle medeniyet tasavvuru bağlamında ele almıştır. Karakoç eserlerinde, genellikle Osmanlı Devleti'nden olumlu bir şekilde bahsetmektedir. İslam medeniyeti açısından önemli bir yere konumlandırdığı Osmanlı Devleti ile ilgili değerlendirmelerin büyük bir kısmı Tanzimat dönemi diğer bir ifade ile Batılılaşma süreci üzerinde yoğunlaşmaktadır. Karakoç, Tanzimat'ı medeniyet iddiasından uzaklaşma hatta ötekileşme, kendi özüne yabancılaşma olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle Tanzimat bir medeniyet inşası değil bir medeniyet krizi meydana getirmiştir. Karakoç, Tanzimat'ı yeni bir medeniyet tasavvuru ve Rönesans olarak değil tam tersine kendi iddialarından vazgeçme olarak değerlendirir. Bu nedenle Batılılaşma bir medeniyet değildir aslında bir asimilasyondur. Karakoç'a göre ilk yozlaşmanın nedeni seküler bir hayat tarzını benimseme, devlet adamlarını mal mülk devşirmeye başlaması olarak görmektedir. Müslümanların gerilemesinin asıl nedeni ruhunu kaybetme, ruh tıkanıklığıdır. Karakoç, Islahatların başarısızlığın nedenini bilim ve düşünce adamlarına danışmayan ve sadece kendi dünya görüşünden hareketle taklitçi bir metodun benimseyen devlet adamlarının stratejisine bağlamaktadır. Tanzimat'ı bir operasyon olarak gören Karakoç'a göre Yeniçeri Ocağı ve medreseler lağvedilmeden ıslah edilip geliştirilebilirdi. Sorgulamadan Batı'ya ve değerlerine hayran olan aydınlara sert eleştiriler yöneltmektedir. Bu kapsamda İttihat ve Terakki Hareketini, uğursuz ve kendi toplumunu imhaya çalışan bir ekip olarak görmektedir. Karakoç, Milli Mücadele'yi bir kültür ve medeniyetin ölüm kalım savaşı olarak değerlendirmektedir. Emperyalizme karşı elde edilen başarının Cumhuriyet rejimi ile taçlanmadığını, toplumun mukaddesatına yönelik yanlış uygulamaların gerçekleştirildiğine dikkat çekmiştir. Bir grup aydının yeni bir toplum yaratma iddiasıyla cebri uygulamalarda bulunduğunu ancak bu milletin bir gün baskıdan kurtulursa tekrar değerlerine ve iddialarına sahip çıkacağını dile getirmektedir. Karakoç'a göre İslam medeniyetinin akıncı gücü olan milletimiz kendi özünü ve davasını yeniden kuşanarak geleceğini yeniden tanzim edecektir. Her fırsatta umuda vurgu yapan Karakoç, "yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır" ifadesiyle bu hakikate gönderme yapmaktadır.

KAYNAKÇA

Bozan, O. "Peyman Gazetesi Bağlamında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Diyarbakır Şubesinin Faaliyetleri", Diyarbakır: Âlimler, Arifler, Edipler, Edit: İbrahim Özcoşar, Ali Karakaş, Mustafa Öztürk, Ziya Polat, Ensar Yayınları, İstanbul, 2018, s. 385-408.

Kaplan, Y. "Bütün Zamanların Çocuğu ve Medeniyet Fikriyatının Öncüsü Düşünür: Sezai Karakoç", Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Ed. Saadettin Acar&Vahdettin Işık, 2. Baskı, Ak Basım, İstanbul, 2011, s. 213-233.

Karakoç, S. (1986). *Günlük Yazılar IV-Gün Saati*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1988). *Dirilişin Çevresinde*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1996). *Sûr-Günlük Yazılar III*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1996a). *Çağ ve İlham IV, Kuruluş*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1997). *Farklar Günlük Yazılar I*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1998). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III, Doğum Işığı*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1998a). *Unutuş ve Hatırlayış*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1999). *Çağ ve İlham I, Metafizik Gerilim Şartı*, İstanbul.

Karakoç, S. (1999a). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1999b). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (1999c). *Günlük Yazılar II-Sütun*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2000). *Edebiyat Yazıları III-Eğik Ehramlar*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2003). *Çıkış Yolu III- Kutlu Millet Gerçeği*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2003a). *Varolma Savaşı*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2004). *Düşünceler II, Kurumlar*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2004a). *Gündönümü*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2005). *Düşünceler I, Kavramlar*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2007). *Tarihin Yol Ağzında*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2008). *İnsanlığın Diriliş*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2011). *Çıkış Yolu I-Ülkemizin Geleceği*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2011a). *Mehmed Akif*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2012). *Kıyamet Aşısı*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2012a). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I-Perde Devrildiği An*, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Ruhun Dirilişi*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2015). *Diriliş Neslinin Âmentüsü*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Sezai Karakoç'un yayımlanmayan röportajı ortaya çıktı. (2021, 18 Kasım). Erişim Adresi, https://ocakmedya.com/sezai-karakocun-yayimlanmayan-roportaji-cikti/ (Erişim Tarihi: 20/06/2022)

Zariç, M. (2019). *Sezai Karakoç*, Akademik Kitaplar, İstanbul.

SEZAİ KARAKOÇ'TA "İSLAMCILIK" VE "MUHAFAZAKÂRLIK" DÜŞÜNCESİNİN OLUŞMASINI SAĞLAYAN KİŞİLER

Ömer Faruk KIRMIT*

GİRİŞ

Karakoç, bir şair olmasının yanında ayrıca bir dava adamıdır. Onun bir ideali ve derdi vardır. Yaşamı boyunca bu idealini gerçekleştirmeye çalışmıştır. O, düşüncesinde İslam dini temelli örnek insan ve örnek toplum modeli tasarlamıştır. Eski İslam medeniyetini yaşadığı çağa uygulayarak, tekrar İslam topluluklarını yükseltmeyi amaçlamıştır. Bunun için kendilerinden öncekileri örnek alarak kendi metodunu oluşturmuş ve yeni bir çağ okuması yaparak, gününün araç gereçleriyle yaşadığı çağa hitap etmiştir. Karakoç yazmış olduğu çeşitli eserleriyle edebiyata da katkıda bulunmuştur. Vermiş olduğu eserler arasında; düşünce yazıları, şiir kitapları, hikâyeleri, piyesleri, denemeleri ve çeviri eserler vardır. O, vermiş olduğu eserlerin hepsinde davasını savunmuş ve belirttiği 'Diriliş Nesli'ni oluşturmak çabasını hiç bırakmamıştır (Dere-Şentürk, 2021: 42).

Karakoç'un çocukluk çağından itibaren kendisinin zihni olarak gelişmesini sağlayan ve fikir hayatı besleyen kişiler vardır. Doğu'dan ve Batı'dan olan bu mütefekkirler, Karakoç'un şairlik yönü de oldukça etkilemiştir. Bunlar arasında tasavvufi olarak onu etkileyen en başta gelen kişileri: İmam Rabbani, Muhyiddin-i Arabî, Mevlana, Yunus Emre olarak gösterebiliriz. Bunların yanında, onu daha çok etkileyen ve çağımızda eser veren Mehmet Akif, Yahya Kemal ve Necip Fazıl ise onun düşünce dünyasında derin tesirler meydana getiren kişiler olmuştur. Bütün bu isimlerin dışında ise onun birçok sanatçıdan da ilham alıp, onlardan etkilendiği bilinmektedir (Mert, 2016: 14).

Karakoç, çocukluk çağından itibaren sanata ilgi ve alaka duymuştur. Onun sanat anlayışının oluşmasında, gelişmesinde Yunus Emre, Mevlana, Mehmet Akif Ersoy, Yahya Kemal ve Necip Fazıl Kısakürek'in etkisi oldukça

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Polatlı Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, kirmit1989@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1219-2647.

büyüktür. Karakoç, bütün bu kişilerden etkilenmiş ama kendi ayrı sanat anlayışını oluşturmuştur. Böylece özgün bir edebiyat ve sanat anlayışına sahip olmuştur (Güzel, 2017: 15). Hatta Karakoç, bu kişilerden o kadar etkilenmiştir ki yazmış olduğu ve inceleme türü arasında sayabilecek eserler arasında Yunus Emre, Mevlâna ve Mehmet Akif vardır.

Bunların yanında Karakoç'un şairlik yönü de çok güçlüdür. Onun, daha okul öncesi hayatında bile şairliğine dair izler taşıdığı bilinmektedir. O yaşlarda ezberlediği şiirleri çevresindeki kişilere okumuştur. O, İlkokulda Namık Kemal, Ziya Paşa, Tevfik Fikret ve Ziya Gökalp' in yazılarını okumuş; pansiyonda kaldığı ortaokul yıllarında da Arapça ve Farsça çalışıp, Mehmet Akif, Süleyman Nazif, Abdulhak Hamit Tarhan, Feridüddin Attar ve Mevlana'nın eserleriyle çeşitli dergileri okumuştur. Ortaokul yıllarında hayatının dönüm noktası olarak nitelendirdiği, Necip Fazıl'ın çıkardığı Büyük Doğu'yla tanışmıştır. Lise yıllarında ise Batı edebiyatıyla ilgili eserlere yönelmiş; Shakespeare, Andre Gide ve Duhamel'in eserlerini okumuştur. Karakoç, liseyi bitirdiğinde İstanbul'a gitmeyi hedeflemiş fakat ailesinin maddi durumu el vermediği için, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde burslu okumak için çalışmıştır. Eğer İlahiyat da olmazsa Siyasal Bilgiler Fakültesinde okumak istemiştir. İlahiyat olmamış ve Karakoç, Siyasal Bilgiler Fakültesi sınavını 13. sırayla kazanmış ve Ankara'da okumaya başlamıştır. Karakoç, Üniversite okurken Necip Fazıl Kısakürek'le sürekli irtibat halinde olmuştur (Güzel, 2017: 7).

SEZAİ KARAKOÇ'TA YUNUS EMRE VE MEVLANA DÜŞÜNCESİ

Karakoç, bütün İslam medeniyete kaynaklık eden ana kütüphanenin Kur'an-ı Kerim olduğunu belirtmiştir. Kur'an-ı Kerim'den ortaya çıkan ışık oklarının bütün her yöne ulaşarak, aydınlığa kavuşturduğunu söylemiştir. Karakoç, Mevlana'nın, İmam Gazali'nin, Muhyiddin-i Arabi'nin, İmam-ı Rabbani'nin ve daha nice bilgin, mutasavvıf ve şairlerin de eserlerinde sadece Kur'an-ı Kerim'den ilham aldıklarını vurgulamıştır. Bu nedenle bunların, bitip tükenmeyen bilgi ve hikmet kaynağına sahip olduklarına değinmiştir (Güzel, 2017: 121).

Karakoç'un tasavvufi yönünün gelişmesinde Yunus Emre ve Mevlana'nın büyük tesiri olmuştur. Karakoç, her ne kadar Cumhuriyet Döneminde 'İkinci Yeniciler' edebiyat akımının içinde sayılsa da gerek duruşuyla gerekse söylemleriyle kendine has bir tarz oluşturmuş ve bu gruptan farklı olmuştur. O şiirlerinde, geleneğe yakın bir üslup kullanmış, Yunus Emre'nin diliyle konuşmuş ve Mevlana'nın Mesnevi'sindeki hikmetli sözleri çağımızın ruhuyla yoğurarak, tekrar diriltmiştir (Dere-Şentürk, 2021: 48).

Hatta Yunus Emre ve Mevlana sadece Karakoç için değil Osmanlı Devleti için de önemlidir. Bu yüzden Karakoç, Osmanlı Devleti'ni diğer İslam devletlerinden daha farklı müstesna bir konuma oturtur. Bunun nedenini ise şöyle açıklar: Osmanlı devleti diğer devletler gibi hakimiyet-i altında bulunan toplumlara dıştan değil içten bakar ve adeta toplumla bütünleşir. Bundan dolayı Osmanlı Devletinin hakimiyet sahası içinde hem kendinden önce hem kendi döneminde Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş ve Hacı Bayram vb. gibi büyük tarihi şahsiyetler yetişmiştir (Karakoç. 2014c: 65-67). Karakoç, bu kişilerin Anadolu'da manevi önder kurucular arasında en başta gelen kişiler olarak ifade ettiği görülmektedir.

Karakoç, Mevlana'nın yaşadığı çağda insanların manevi hastalıklarının giderek yaygınlaştığını görmüş ve büyük bir dava adamı şuuruyla, bunun önüne geçmek için çaba sarf ettiğini belirtir. Bu nedenle Karakoç, Mevlana'yı çağının ve çağlar ötesinin metafizik mimari olarak nitelendirir. Hatta onun Anadolu'da ki manevi temellerinin atılmasında ve insanların ruh yapısının sağlam bir biçimde meydana gelmesinde baş aktörlerden biri olduğunu söyler (Karakoç. 2014b: 70-71,75-77).

Karakoç, Mevlana'nın yaşadığı çağda Anadolu'da Moğol istilası olmuş, bu istila Anadolu'yu maddi olarak kasıp kavurduğu gibi insanlarda da manevi bir boşluk meydana getirdiğini ifade eder. Karakoç, o korkunç dönemi bir fetret devri olarak nitelendirir ve Mevlana'yı da İslam ruhunu tekrar yaşatmak için çabalayan bir eren olarak gösterir. Karakoç, bundan yola çıkarak kendi zamana atıf yapar, Mevlana o zaman insanları nasıl fetretten çıkardıysa bizi de şu anda yaşadığımız fetretten çıkaracak kişiler arasında onu da sayar. Onun manevi tasarrufuyla da asırlar sonrasına ışık tutuğunu ifade eder (Karakoç. 2014b: 79-80).

Karakoç, Mevlana adlı eserinde Mevlana'nın metafizik üstatlar arasında sayar. Herkesin Mevlana'ya ait sandığı göstermek için onun "*Ne olursa olsun ol yine gel"* adlı sözün ona değil de İranlı bir şaire ait olduğunu belirttikten sonra, Mevlana'nın insanlık sevgisinin ne denli büyük olduğunu vurgular (Karakoç. 2014b: 70-71,75-77).

Karakoç, devletten geçmiş edebiyat şaheserlerinin bastırılıp, ucuz fiyatla raflarda gençlerin hizmetine sunulmasını beklemektedir. Sadece bunlar değil İmam-ı Gazali, Muhyiddin-i Arabi, Mevlana, Fuzuli, Baki, Nef'i, Şeyh Galip vb. gibi birçok kişilerin eserleri basılıp, gençlerini bunları tanıması gerektiğini söylemiştir. Karakoç, bu eserleri okuyan gençlerin ruh ve şahsiyet kazanacağını bundan dolayı o gün gençler arasında etkili olan Rusya ve diğer komünist üni-

versite ve kültür çevrelerinde oluşturulmaya çalışılan farklı akımlara kapılmayacaklarını belirtmektedir (Güzel, 2017: 49).

Karakoç, hece şiirinin ilk çıkış zirvesinde yer alan kişinin Yunus Emre olduğunu belirtir. Ona göre hece şiirinin bitim zirvesi de Necip Fazıl olmuştur. Karakoç, bu iki şair ekseninde halk şiirinde sınırlarını çizmiş, bu iki isimle şiirin estetik bularak, bir atılım hamlesine dönüştüğünü belirtmiştir (Turna, 2014: 229).

Karakoç, Mevlana ve Yunus Emre'yi birbirine çok benzetir. İkisi arasında büyük bir din bağı olduğunu söyler. Mevlana nasıl sözleriyle insanların ruhuna dokundaysa aynı görevi Yunus Emre'nin de yazdığı şiirlerle yerine getirdiğini belirtir. Karakoç bu nedenle Yunus Emre'nin şiirlerini sıradan şiirler olmadığını vurgular. Onun yazdığı şiirlerde İslam dininin temel esaslarını halka anlatıp benimsetmeye çalıştığını anlatır. Hatta Karakoç, Akif'in Türkçesini çok beğenir, onun şiirlerini sade ve anlaşılır şekilde kaleme aldığı gerçeğini hatırlatır (Karakoç. 2015d: 15-17).

SEZAİ KARAKOÇ'TA MEHMET AKİF ERSOY VE NECİP FAZIL KISAKÜREK DÜŞÜNCESİ

Karakoç, şairi sanatçı olarak nitelendirir. Ona göre sanatçının bir takım özelliklere haiz olması gerekir. En başta gelen bu özellikler şunlardır: Çile çekerek topluma önder olmaları. Bu onları üstün bir insan da yapar. Sanatçı gelecekte neler olabileceğini sezer ve bu şekilde milleti uyarabilir. Sanatçı dinle ilintili olmalıdır. Eserine inancını da üflemelidir (Duymaz, 2014: 89). Aslında Karakoç, bir şair olarak kalemini kullanırken, ta 1400 sene öncesine gitmektedir. Onu asırlar öncesine götüren en güçlü bağın dini yönü olduğu görülmektedir. Karakoç, Hz. Muhammed döneminde sahabe şairlerin de halkta inancın sağlam bir şekilde yerleşmesi ve yayılması için müstesna bir görev oluşturduklarını söylemiştir. Ona göre şair, aynı zamanda bir kahraman da sayılmaktadır. Fakat burada şairi diğer kahramanlardan ayıran bir özelliğini belirtir, o da silahıdır. Kahramanlar, alet olarak silah kullanırken şairler ise duygu silahını kullanır. Şairler bir duygu savaşçısı olarak, insanların duygularına hitap ederler (Duymaz, 2014: 85). Kendisine rehber olarak seçtiği kişileri de bu yönde değerlendirmiş ve örnek almıştır. Gerek M. Akif Ersoy'u gerekse de N. Fazıl Kısakürek'i bu değerlendirme içinde söylemek mümkündür.

Karakoç, medeniyet dirilişinin kendi kültürümüz ile tekrar canlandırılabileceğini belirtirken, bunun da ancak İslam'a özgü olan sanatla olacağını ifade eder. Bu canlandırma işini yapacak sanatçının da kendi duyarlılığımızdan biri olmasının yanı sıra kendi sanatımızı da bu şekilde ören olmalıdır der (Karakoç,

1967: 46). İşte Karakoç bu kişilerin başına Mehmet Akif ve N. Fazıl'ı koyduğunu görürüz. Karakoç, kendi zamanını yani 20. asırdaki uyanış hareketinde edebiyatın büyük önemi olduğu gerçeğinin unutulmaması gerektiğini belirtir. Bu nedenle M. Akif ve N. Fazıl'ın edebiyatla büyük bir uyanış hareketine öncülük ettiklerini söyler. Onların, yazdığı şiirler ile bir aksiyon gerçekleştirdiklerini ve bu aksiyonun da uyanışı beraberinde getirdiğini vurgular. Hatta Karakoç, tamamen 20. asırla birleşen, bu asır içinde doğmuş, yaşamış ve vefat etmiş olan Necip Fazıl'ı Türkiye'de İslam'ı temsil eden güçlü bir kalem sahibi kişi olarak nitelendirir (Karakoç, 1967: 40).

Karakoç, bununla kalmaz ve gelecekteki Türk şiirine Mehmet Akif, Yahya Kemal ve Necip Fazıl'ın mana ve hız kazandıracağını söyler. Bu şairler Karakoç'u etkilemiş ve onların şiirleri üzerinde düşünmeye sevk etmiştir. Bu şairlerin yazdığı şiirleri ise rezerv olarak hemen yanı başında tuttuğunu belirtir. Karakoç'u etkileyen bu üç şair de 20. yüzyılda Türk şiirini kuran şairlerdir. Akif, sosyal şiirleriyle; Yahya Kemal maziyi ön plana çıkaran şiirleriyle; Necip Fazıl ise geleneği harmanlayan şiirleriyle ön plana çıkmıştır. Karakoç, bu üç ismin gelecek Türk şiirine yön vereceği ve gelecek şairlerinde bu şairlerin açtığı yolda ilerleyeceği tahmininde bulunmaktadır (Turna, 2014: 228,235). İşte Karakoç bunları örnek almış, bunların şiirlerini özümsemiş, geçmişle geleceği harmanlayarak kendi yolunu çizmiştir.

Karakoç, Mehmet Akif'i bir yönden değerlendirmez. Onun çok yönlü bir insan olduğunu belirtirken hem milli hem de manevi bir şair olduğunu vurgular. Karakoç, Akif'in sadece kalemiyle değil bizzat savaşlara da katılarak halkın adamı konumuna yükseldiğine değinir. Onu aynı zamanda cephe şairi olarak nitelendirir. Akif'in Milli Mücadele Dönemindeki faaliyetlerini anlatarak onun boş yere savaşmadığını ifade eder (Karakoç. 2015b: 34-35). Karakoç, Akif'in bir yönüne çok hayranlık duyduğunu ifade eder. Onun şairliğiyle hayatını birleştirdiğini belirtir ve hatta Mehmet Akif'ten başka Türk Edebiyatında hayatıyla şiiri bütünleştiren kimsenin olmadığını söyler (Karakoç. 2015b: 38). Karakoç, Mehmet Akif'in şiirlerinde gençlere bir örnek olması için Asımın neslini idealize ettiğini bu nedenle genç nesillere önder olup yol gösterdiğini söyler (Karakoç. 2015b: 49).

Bazı kişiler Akif'le Karakoç arasında büyük bir benzerlik olduğunu söylerler. Haksız de değillerdir. Çünkü Karakoç, Akif'in tamamlayıcısı olarak görülür. Akif'in kendisinden 30-40 yıl önce üstlendiği misyonu artık Karakoç devralmıştır. Akif, çalkantıların, karışıklıkların ve savaşın olduğu dönemde yaşamıştır. Karakoç ise din hayatının sekteye uğratılmaya çalışıldığı bir dönemde yaşamıştır. Akif, maddi manevi yangın yerine dönen İslam coğrafyası-

nın ve ümmetin feryadını dile getirirken; Karakoç ise yangın sonrası küllerden yeniden bir İslam evi inşa etmeye çalışmıştır. Akif, düşman ve yedi düvele karşı savaşırken, Karakoç ise, karanlıkla ve ruhu inkar eden maddecilerle mücadele etmiştir (Mert, 2016: 21).

Karakoç, yazmış olduğu İslam'ın Dirilişi adlı eserinde 20. asırda bu dirilişi gerçekleştiren kişileri sıralarken Türkiye'de en başa Necip Fazıl'ı koyduğunu görürüz. Dünyada ise İslam ülkeleri arasında Pakistan'da Mevdudi'nin, Mısır'da ise Seyyid Kutup ve arkadaşlarının bu görevi üstlendiğini söyler. Karakoç, bütün bunların ortak özelliklerini ise bu çağda ikinci İslam düşüncesini yürüten kişiler olduğunu söyler. Bunların, topyekûn bir düşünce cihadı gerçekleştirip, bu yolda hapis yatıp, can verdiklerine değinirken onların bir İslam şehidi olduğunu da belirtir (Karakoç, 1967: 35).

Karakoç'u en çok etkileyen kişi şüphesiz Necip Fazıl Kısakürek'tir. Karakoç, Necip Fazıl'ın çıkardığı ve Anadolu'nun en ücra köşelerine bile ulaşan Büyük Doğu ortaokul yıllarında tanışmıştır. Hatta Büyük Doğu, Karakoç'un hayatında büyük bir dönüm noktası olmuştur (Baş, 2015: 14). Karakoç, Büyük Doğu sayesinde, orada tanıdığı Mevlana ve onun eseri olan Mesnevi'den haberdar olup, onu okumaya başlamıştır. Hatta kendisi de Büyük Doğu'da 1950-1963 yılları arasında yazılar yayımlamıştır (Dere-Şentürk, 2021: 44).

Din, insanları maneviyat altında birleştirdiği gibi aynı dönem içinde yaşamasa bile aynı dine inanan kişiler arasında kozmolojik ve ontolojik bir bağ da oluşturur. Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç üçlüsü buna en güzel örneklerden biridir. Çünkü bu üç kişi de farklı dönemlerde yaşamış ve farklı sosyal şartlar altında yetişmiş olmalarına rağmen, bunlar İslam dininin getirdiği değerler altında birleşmektedirler. Nitekim bu kişilerin hem duygu ve düşünceleri hem de hedef ve amaçları aynı olmuş, bu birliği de farklı şiir ve düşüncelerle ifade etmişlerdir (Karataş, 2013: 422-423). Ortaya çıkan ürün farklı ifade şekilleriyle tamamen aynı amaca hizmet etmiştir.

İslamcı aydınlar, erken Cumhuriyet döneminde Batılılaşma ekseninden çok İslami kimliği korumak için Kemalist devrimleri karşısında güçlü bir şekilde durmuşlardır. Nilüfer Göle'ye göre; İslamcı aydınlar bu düşüncelerinden vazgeçmemişler ve İslam kimliğine meşruiyet kazandırmak amacıyla ideallerini gerçekleştirmek için çaba sarf etmişlerdir. Özellikle 1980'lı yılların başından itibaren İslam düşüncesine yeni bir ivme kazandırılmış ve buda tarihsel bir geriye dönüş yaşanmasını sağlamıştır. Bundan dolayı Mehmed Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç, Göle'nin de belirttiği gibi "Müslüman kimliğin gittikçe yükselen sesi" olmuşlardır. Bu kişiler Müslümanların geçmiş belleklerini yeniden keşfetmelerini sağlamışlardır. Bu kişiler Batı tarzı

modernleşme yerine İslam kültürüne dayalı bir modernleşmenin esas alınmasını gündeme getirmişlerdir (Koçak, 2016: 6-7).

Necip Fazıl Kısakürek, Türkiye'de 1940'lı yılların ortasından itibaren dini düşünce merkezine yerleştirmiş ve dini iyice belirgin olarak ön plana almıştır. Necip Fazıl'ın, çıkardığı *Büyük Doğu,* İslami dünya görüşüyle yayın yapan bir dergi olmuştur. Sezai Karakoç'ta, Necip Fazıl'ın en yakınında bulunan ve düşüncelerinden etkilenen bir kişidir. *Büyük Doğu'ya da* ilk yıllarından itibaren gönül vermiştir. Cemal Süreya'da Karakoç'u, "*Çok daha yetenekli bir Mehmet Âkif'in tinsel (dini) görüntüsüyle adamakıllı dürüst bir Necip Fazıl'ın iç içe"* geçmiş hali olarak tanımlamaktadır. Bütün bunların yanında Karakoç, Büyük Doğu hareketini siyasi olarak daha dengeli bir düzleme oturtmuş, İslami hareketi, dünü, bugünü ve yarını kuşatacak şekilde oluşturmaya çalışmıştır. Karakoç'ta, etkilendiği ve örnek aldığı Mehmet Akif ve Necip Fazıl gibi edebiyat adamı ve şairdir. Onlardan ayrı bir kimlik taşımamıştır. Sadece onlar sayesinde Diriliş Düşüncesinin estetik formunu pekiştirmiştir. Karakoç'a göre gerçek yenilik ancak kökleri derinlerde bulunan İslam medeniyetinin diriltilmesiyle sağlanacaktır. Mehmet Akif, Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'ta İslam kültür, gelenek ve kimliğinden kopuş sonucunda, üçünde de ortak bir bilinç meydana getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda Mehmed Akif "Bugün bir serseri, bir derbedersin kendi yurdunda!" söylemi Necip Fazıl'da, "Öz yurdunda garipsin öz vatanında parya" şeklinde, Karakoç'ta ise "Bir ölüm gibi gurbetleşmiş biriysem de ülkemde" biçiminde ifade edilmiştir. Görüldüğü gibi anlam aynı ifade ediş tarzı farklıdır. Geçmiş bellek kaybı, modernleşmenin getirdiği değişim üç şairde de benzer hissiyatlar ortaya çıkarmıştır. Hatta bu modernleşmenin ortaya çıkardığı yabancılaşma/bellek krizine ortak bir çözüm de bulunduğu görülür. Bundan dolayı Âkif "Âsım"ı, Necip Fazıl "büyük doğu gençliğini, Karakoç ise "diriliş nesli" ekseninde İslami bir bilinç meydana getirmeye çalışmışlardır. Asım, Büyük Doğu Gençliği ve Diriliş Nesli tekrardan İslam kültürünü, geleneğini ve kimliğini yaşatacak nesillerdir. Diyebiliriz ki Mehmet Akif, Necip Fazıl ve Sezai Karakoç'un, İslam geleneğinde bir bellek oluşturmak için üç şeye atıf yaparlar. Bunlar: coğrafya, tarih ve medeniyet (Koçak, 2016: 8-10). Hatta Karakoç, Varolma Savaşı adlı yazdığı eserde bu durumu öze dönüş hareketi olarak belirtmiştir (Karakoç, 2013: 14).

Karakoç, Necip Fazıl'ı üstat olarak gördüğü için her daim onun düşüncelerine büyük önem vermiştir. Hatta ona karşı oldukça saygılı davrandığı bilinmektedir. O, Necip Fazıl'ın sohbetlerine katılır, fakat hiç konuşmadan onun anlattıklarını dinler, soru bile sormazdı. Karakoç, Necip Fazıl'ın çıkardığı Büyük Doğu'nun her sayısını ve onun bütün eserlerini de tek tek okumuştur. Bü-

tün bunların yanında Necip Fazıl hakkında çıkan her yazıyı okumuş ve onun hakkında olan biten her şeyden haberdar olmuştur (Karataş, 2013: 139).

Sezai Karakoç'un hem Mehmet Akif'le hem de Necip Fazıl'la benzerliği çoktur. Bunlardan birkaçına değinmek gerekir. İbn Haldun'un herkesin de bildiği coğrafya kaderdir dediği söze Mehmet Akif, Necip Fazıl ve Sezai Karakoç karşı çıkar. Çünkü coğrafya genel olarak insan karakterini şekillenmesinde tek etken değildir. Aynı yerden iyi insan da kötü insan da çıkabilir. Karakoç, ilerlemenin sadece coğrafyaya indirgenemeyeceğinin ve aynı coğrafyada tarihin farklı dönemlerinde bazen ilerilik bazen de geriliğin yaşanabileceği gerçeğinin unutulmaması gerektiğini belirtir (Karakoç, 2015a: 84).

Karakoç'ta izinden gittiği Akif ve Necip Fazıl gibi Batı coğrafyasına olumlu bakmaz. Karakoç'a göre bu coğrafya ağyardır. Batı coğrafyası içinde bulunan Endülüs Emevilerin hakim olduğu ve Osmanlı'nın Viyana'ya kadar aldığı yerler dışında kalan Batı coğrafyası sınır olmalıdır. Yani Karakoç, Batı topraklarını kurguladığı ideal İslam coğrafyası haritasına dâhil etmemiştir. Karakoç, her ne kadar coğrafya konusunda Mehmed Akif, Necip Fazıl gibi düşünse de onun İslam medeniyetini oluşturacak coğrafya haritası hepsinden daha geniş sınırları kaplar. Bu coğrafyanın bir ucu Cebelitarık diğer ucu da Cava Adası sonunda olacaktır. Burada tek bir devlet yani İslam hakim olacak, sınırlarında tel örgüler bulunmayacaktır. Buralarda üniversiteler kurulacak ve aynı ideal ile nesiller yetiştirilecektir. Ayrıca bu koca coğrafyanın her yeri karayolu ve demiryolu ile birbirine bağlanacaktır (Karakoç, 2014a: 155-160).

O zaman diyebiliriz ki Karakoç hem Akif'e hem de N. Fazıl'a göre coğrafya tahayyülü farklıdır. Onun coğrafyası daha geniş ve oldukça kapsayıcıdır. Bütün bunların dışında Karakoç'a göre İstanbul bütün coğrafyayı kapsar. Coğrafyanın merkezi burasıdır. İstanbul sadece İslam ve Türk dünyasının değil aynı zamanda Orta Doğu'nun da merkezidir (Karakoç, 2014a: 213).

Karakoç'ta, geçmişten beri önemini koruyan Müslüman toplumların yaşadığı Ortadoğu'ya, Akif ve Necip Fazıl gibi bakmaktadır. Hatta Karakoç, onlar gibi bakmasının yanında daha kapsayıcı ifadelerle Ortadoğu'ya verdiği önemi vurgular. Karakoç, nerdeyse Orta Doğu'yu Türkiye ile bir görür. Her ikisinin de birbirinden ayrılamayacağını belirtir. Onun Ortadoğu'yu bu şekilde bir bütün olarak görmesinde, Ortadoğu'nun asırlardır Osmanlı Devletinin elinde bulunduğu içindir. Burada hem tarihi hem de dini bağ olduğu için, Karakoç Türkiye'nin bu coğrafyayı görmezden gelemeyeceğini belirtir. Karakoç'a göre Orta Doğu barışı simgeler. Karakoç, bu coğrafyada yaşayan Müslümanların, bir hikmet neticesinde burada bulunduğuna inanmaktadır (Karakoç, 2015c: 13-15, 37-39).

Karakoç, Necip Fazıl'ı kendi çağında ilkleri gerçekleştiren kişi olarak nitelendirir. Onun, entelektüel kişilerin İslam dininin temel meselelerine sorunlarına eğilmeleri gerektiğini söyleyen ilk kişi olduğunu belirtir. Ayrıca onun İslam dininin hem çağımıza hem de gelecek zamana hitap ettiğini ve bu nedenle İslam'ın yaşanılacak hayat tarzı olarak seçilmesi gerektiğini de söylediğini ifade eder. Karakoç, Necip Fazıl'ın çıkardığı Büyük Doğu'yu sadece bir dergi olarak görmez. Dergiyi mektebe benzetmiş ve 25 yıl gençliğe ideal aşılayan kutlu bir ocak olduğunu vurgulamıştır. Karakoç, dergini ehlisünnet yolunu benimseyen, hem inançlı hem de aksiyoner olan yeni bir gençlik yetiştirdiğini de söyler. Hatta dergiye çok büyük bir misyon yüklemiş ve İslam idealini yaymak için yayın yapan her türlü yayın organlarının az çok Büyük Doğu'dan etkilendiğini ifade eder (Mert, 2016: 23-24).

Karakoç'un da hemen hemen Anadolu'ya bakışı ve Anadolu'ya yüklediği mana Necip Fazıl'la aynı olmuştur ve birbirini tamamlar bir niteliktedir. Anadolu salt toprak parçası değil çok farklı bir değere sahiptir. Anadolu bir bellek mekânı ve kimlik hatırlatıcı bir görev yüklenmiştir. Necip Fazıl, nasıl Büyük Doğu neslinin Anadolu'dan yükseleceği inanmışsa, Karakoç da diriliş neslinin önce Anadolu'da mayalanacağını vurgulamıştır. Necip Fazıl, "Yüzüstü çok süründün ayağa kalk Sakarya!" ve "Sen kıvrıl ben gideyim son Peygamber kılavuz" mısralarını söylerken; Karakoç ise, "Anadolu'da yeniden Fatihlerin, Yavuzların, Mevlana'nın, Yunus Emre'nin, Fuzuli'nin, Şeyh Galip'in, Itri'nin ve Dede Efendi'nin, Hak yoluna adanmış kılıçların ve kalemlerin, erenlerin ve erlerin nesli gelecektir" demiştir (Koçak, 2016: 123).

Necip Fazıl Türkiye'ye başkentin Ankara değil de İstanbul'un uygun olacağını eserlerinde dile getirir. Karakoç'ta bu yönden Necip Fazıl gibi düşünmektedir. Karakoç, İslam Medeniyetine başkentlik yapan İstanbul'un tarihi öneminden dolayı şimdi de buna uygun olduğunu belirtirken, İstanbul'u New York'a benzetir (Karakoç, 2015c: 23-25). Çünkü New York bütün dünya insanlarının bir arada yaşadığı yerdir. İstanbul da aynen o şehir gibi hem dünya Müslümanlarının hem de başka milletlerden insanın bir arada bulunduğu yerdir.

Burada şunu belirtmek gerekir. Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç her ne kadar farklı dönemlerde yaşasalar da idealize ettikleri düşünce, ufak istisnalar dışında hemen hemen aynıdır. Her üçü de idealize ettikleri tarihi dönemleri ve şahsiyetleri genel olarak üç grupta sıralayabiliriz: Birinci grupta, Hazreti Muhammed ve dört halife dönemi gelmektedir. İkinci grupta ise, bilhassa Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyılın sonuna kadar başa geçen padişahlarla, dönemin önemli devlet adamları vardır. Ayrıca - M. Âkif istisna tutulursa- Osmanlı Devleti'nin son dönem padişahlarından II. Abdülhamid ve

bazı devlet adamları da vardır. Üçüncü grupta ise İslam tarihinin en başından 20. yüzyıla kadar olan süreçte bilim, felsefe, sanat, edebiyat, İslam tasavvufu ve İslam hukuku vb. gibi alanlarda yetişmiş, İslam tarihinde çok önemli yer edinmiş kişiler de yer almıştır. Görüldüğü üzere her üçünün de idealize ettikleri tarihi dönemler ve şahsiyetler Müslümanların dünya tarihinde hâkim veya söz sahibi oldukları dönemlerdir (Koçak, 2016: 142). Bu nedenle geçmişe sık sık atıf yapmışlar ve oradan alınacak güçle geleceğin doğru olarak şekillendirileceğini belirtmişlerdir.

Mehmet Akif, her ne kadar II. Abdülhamit'i yerse de Necip Fazıl ve Karakoç'un nezdinde II. Abdülhamit ideal bir şahsiyettir. Ayrıca Karakoç'a göre Abdülhamit, çok mağdur edilmiş bir şahsiyettir. Karakoç, her zaman yaptığı gibi burada da Abdülhamid'i din bağıyla ilintiler. O, İslam Dünyası ile irtibata geçmek için elinden geleni yapsa da Osmanlı Devleti içindeki devşirmelerin onu engellediğini, hatta tahttan bile uzaklaştırdığını belirtmiştir (Karakoç, 1967: 18).

Hatta Karakoç kaleme aldığı Edebiyat Yazıları II adlı eserin bir bölümünde "Akif / Yahya Kemal / Necip Fazıl – Tahliller" başlığı koymuş ama burada Necip Fazıl'a çok fazla yer ayırmıştır. Bu eserde "Necip Fazıl'ın Şiiri" başlığı altında üç seri yazı vardır. Bunun yanında ise "Bir Adam Yaratmak" başlığıyla bir tiyatro incelemesi yapmıştır. Edebiyat Yazıları adlı eser toplamda 108 sayfadır. Karakoç, bu eserde doğrudan Necip Fazıl'la ilgili olan 41 sayfa ayırmıştır. Karakoç, kitabın üçte birisini Necip Fazıl'a ayırması, ona verdiği önemi gösterdiği gibi kendi üzerinde onun ne derece etkili olduğunu da göstermektedir. Hatta Karakoç eserin, 41 sayfasının dışında da Necip Fazıl'ın sanatına değinmiştir (Turna, 2014: 229). Böylece neredeyse eserin yarısına yakın bir kısımda Necip Fazıl'dan bahsetmesi, ne derece onun üzerinde etki bıraktığını anlamamızı sağlar.

İslamcı şair ve yazarlar nasıl kendilerinden öncekilerden etkilendiyse kendileri de sonraki nesilleri etkilemişlerdir. Buna en güzel örneklerden biri olan Karakoç'un, Mehmet Akif ve Necip Fazıl'dan etkilenmesi gösterilebilir. Karakoç'ta 1960'tan günümüze kadar gelen süreçte mukaddesatçı sanatçı ve yazarları etkilemiştir. Onun yazdığı şiirlerinden etkilenmeyen hiçbir İslamcı şair yok gibidir. Hatta ondan aldıkları ilhamla yolunu çizen bir çok yazar ve şairler arasında İsmet Özel, Cahit Zarifoğlu ve Rasim Özdenören'i sayabiliriz (Mert, 2016: 14-15).

SONUÇ

Karakoç'un üzerinde Yunus Emre, Mevlana, Mehmet Akif, Yahya Kemal ve Necip Fazıl Kısakürek'in etkisinin çok büyük olduğu görülmüştür. Çünkü Karakoç'a göre medeniyet hareketinin tekrar başlatılması ve bir dirilişin gerçekleştirilmesi için bütün bu kişiler örnek alınmalı vermiş olduğu eserler okunmalı ve özümsenmelidir. Nitekim Karakoç'ta yazmış olduğu bütün eserlerde bu kişilerin tesiri yoğun olarak hissedilmektedir. Fakat Karakoç, en çok Mehmet Akif ve Necip Fazıl'dan etkilenmiştir. Hatta onun üzerinde Necip Fazıl'ın yoğun etkisi göze çarpmaktadır. Birçok yazısında Necip Fazıl faktörü ön plana çıkmaktadır. Karakoç, Necip Fazıl ile arasında nerdeyse bir nesil olsa da, onun çıkardığı Büyük Doğu'da belli bir yıl yazılar yayımlamış ve ondan aldığı ilhamla da kendi Diriliş nesli olarak adlandırdığı tahayyülü gerçekleştirmeye gayret etmiştir.

KAYNAKÇA

Baş, M. K. (2015). *Dirilişin Yapı Taşları- Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar-, İstanbul:* Lim Yayınları.

Dere, L.-Şentürk, H. (2021). "Sezai Karakoç'un Kişiliği ve Dini Hayatı Üzerine Psiko-Biyografik Analizler", *Türk Din Psikolojisi Dergisi,* 3, 39-57.

Duymaz, R. (2014). *Sezai Karakoç'un Estetiği,* İstanbul: Akademik Kitaplar Yayınevi.

Güzel, Y. (2017). *Sezai Karakoç'un Düşünce Yazılarında Yer Alan Değerler,* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.

Karakoç, S. (1967). *İslam'ın Dirilişi, İstanbul:* Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Varolma Savaşı I,* İstanbul:Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014a). *Dirilişin Çevresinde,* İstanbul:Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014b). *Mevlana.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014c). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I,* İstanbul,: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015a). *Gün Saati: Günlük Yazılar IV,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015b). *Mehmet Akif,* İstanbul: Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2015c). *Tarihin Yol Ağzında,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015d). *Yunus Emre*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2013). *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç,* İstanbul:Kaynak Yayınları.

Koçak, M. (2016). *Mehmet Akif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç'un Eserlerinde Coğrafya, Tarih, Medeniyet Düşüncesi,* (Basılmamış Doktora Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mert, H. (2016). *Sezai Karakoç'un Poetikasında Metafizik Unsurlar,* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

Turna, M. (2014). "Sezai Karakoç'un "Edebiyat Yazıları", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,* XLIX, 215-241.

MUHAFAZAKÂRLIK BAĞLAMINDA SEZAİ KARAKOÇ VE YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİ'NİN PROGRAMININ İNCELENMESİ

Şeyhmus DEMİR*

GİRİŞ

Temel düstur ve hareket noktası İslami gelenek ve bakış açısı olan bir düşünür ve aksiyon insanını, Aydınlanmacı düşüncenin süzgecine tabi tutmak, Yıldız (2013: 6)'ın ifadesiyle bir yönüyle modern din özelliği içeren ideolojiler nazariyesinden değerlendirmek kendi içinde bazı zorluklar barındırmaktadır. Bu hususu yazının daha başında bir rezerv olarak belirlemekle birlikte siyaset felsefesinin modern kavram setleri üzerinden İslami hassasiyetleri olan kişi, kurum ve olguları incelemek gerekli hatta kaçınılmazdır.

Yaygın şekilde Aydınlanma çağı olarak tasnif edilen on sekizinci yüzyıl neticeleri açısından modern tarihin şekillenmesinde Fransız Devrimi ile birlikte önemli rol oynamıştır (Çelik ve Özgür, 2019: 80). Bu dönemin en belirgin özelliklerinden biri de modern ideolojiler olarak insanlığın geleceğini şekillendiren sosyalizm ve liberalizme hayat vermesidir. Muhafazakârlık da sosyalizm ve liberalizm gibi modern dönemin ürünü olup başta Fransız Devrimi olmak üzere geleneğe ve geleneğe içkin kurum ve olgulara (din, aile gibi) karşı yıkıcı bir bakış geliştiren düşüncelerin bir yönüyle antitezi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal bağlamda geleneksel etmenleri merkeze alarak bunların korunmalarını destekleyen bir ideolojik formasyon olarak muhafazakarlık; toplumun çağa göre gereksinimlerini yok saymadan tarihsel ve kültürel birikimlerin kaybolmadan/ topluma içkin dinamiklerin zorunlu olmadıkça değişimine direnç gösterir.

Manevi rehberlik yanında kurucu liderliğini de Sezai Karakoç'un yaptığı ve programında manevi değerleri ve bu değerlerle içkin toplum psikolojisini merkeze alan Yüce Diriliş Partisi, kuruluş amaç ve felsefesi bakımından klasik demokratik süreçlerle içkin partilerden ayrışmaktadır. Bu çerçevede İslami

* Dr. Dicle Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü, demirs4780@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8251-6566.

gelenek ve değerlerin Yüce Diriliş Partisinin ana hatlarını oluşturduğu söylenebilir. Bu yazı, özelde Sezai Karakoç ve daha genel olarak Yüce Diriliş Partisinin kuruluş felsefesi olarak benimsediği İslami çerçevenin muhafazakârlıkla olan ilişkisine açıklık getirme denemesidir.

MUHAFAZAKÂRLIK

Muhafazakârlık, kendisinden sıkça söz edilen, övülen veya yerilen ama yeterince tanınmayan bir düşünce geleneği ve bir siyasal ideolojidir. Kavrama ilişkin bu genel bilgisizlik ve müphemlik durumu, kolayca onun değişime karşı olmakla özdeşleştirilmesine veya "tutuculuk/ gericilik" olarak etiketlenip ve çoğunlukla mahkûm edilmesine sebebiyet vermektedir.

Oysaki muhafazakârlık, Batı tarihinde zengin bir felsefi mirasın taşıyıcısı olan ciddi bir düşünce geleneğini, Modernizmin hem parçası, hem de muhalifi olan kapsamlı bir doktrini ve içinde yaşadığımız tarih dönemine liberalizm ve sosyalizmle birlikte damgasını vuran bir siyasal ideolojiyi ifade etmektedir. Muhafazakârlık, insanın akıl, bilgi ve birikim bakımından sınırlılığına inanan, bir toplumun tarihsel olarak sahip olduğu aile, gelenek ve din gibi değer ve kurumlarını temel alan, radikal değişimleri ifade eden sağ ve sol siyasi projeleri reddederek ılımlı ve tedrici değişimi savunan ve siyaseti, bu değer ve kurumları sarsmayacak bir çerçeve içinde sınırlı bir etkinlik alanı olarak gören bir düşünce tarzı, bir fikir geleneği ve bir siyasal perspektiftir (Özipek, 2022).

Muhafazakârlık, tarihi ve gelenekselin/ tecrübenin ve pratik bilginin çok farklı sonuçlara götürebilen soyut akıl yürütmeye tercih edilir olduğu bir epistemolojiye sahiptir (Ardoğan, 2007). Muhafazakârlık "ontolojik bakımdan insanın sınırlı bir varlık olduğunu, onun akıl kapasitesinin evreni ve insanlığı anlayamayacağı, insanın kendi aklını kullanarak bunu başarabileceğine ilişkin Aydınlanma iyimserliğinin tersine aklın, bu kurum ve değerlerin yardımından bağımsız kaldığında gerçek bilgiye ulaşamayacağını öngörür." Bu çerçevede "yeni ve eski, klâsik veya modern, gelenekselci veya liberteryen tüm muhafazakârlıkların özünde bu temel ön kabul vardır" (Özipek, 2004: 10). Değişimin tedrici boyutta kavranışı, aile ve din gibi geleneksel kurumların muhafazası, toplumun hiyerarşik bir bütün olarak algılanması ve radikal olandan uzak durma hali ve formasyonu ile karakterize edilebilir (Yıldız, 2013: 10).

Muhafazakâr düşüncenin değişim karşısındaki temkinli ve eleştirel yaklaşımı devrimle ilişkisi bağlamında aynı holistik[13] çerçevede anlaşılma kapasi-

[13] Birbirleriyle alakalı ve birbirine eklemlenen parçaların birlikte değerlendirilmesi ile öznenin gerçek yapı ve niteliğinin kavranabileceğini öngören bir yaklaşım biçimi (Demir, 2015: 421) olarak holizm, bütünün, ken-

tesine de sahiptir: "Muhafazakârlığın değişime ilişkin (bu ihtiyatlı) tutumunun kökleri derindedir. Felsefi çerçevede Aydınlanma aklının muhafazakarların el üstünde tuttukları geleneksel kurum ve değerleri aşındırması, nostaljik geçmişin sıcaklığının giderek yerini soğuk bir dünyaya bırakması, değişimin sonuçlarından duyulan kaygıların doğurduğu güvensizlik duygusu... Bütün bunlara bir de 1789'daki gibi devrimci kopuşların yaşattığı acılar eklendiğinde, muhafazakârlığın değişime ilişkin tutumlarını anlamak mümkündür" (Özipek, 2004: 90). Buna göre değişim reddedilmez, ancak tedrici ve kendiliğinden bir süreçle gerçekleşmesi tercih edilir. Bu kendiliğinden olma hali, muhafazakârlığın siyasetin toplumu şekillendirici, tektipleştirici projeler sunma eğilimlerine karşı getirdiği eleştirilerle, toplumun uyumlu ve organik bir organizma şeklinde tahayyül edilmesiyle veya toplumların kendi kültürel yaşam alanları içinde algılanması gerektiği düşünceleriyle de uyumludur.

Muhafazakârlığın özellikle tarih ve toplumla ilgili izlenecek süreç ve yöntemler bağlamında ihtilal/ devrim, darbe gibi yolların izlenmeyeceği; bu yöntemlerin reddedildiği tedrici/ kendiliğinden bir değişimi öncelediği anlaşılmaktadır.

Muhafazakârlığın genellikle hızlı sosyal değişimlere direnme ve geleneksel normları destekleme eğiliminde olan bir siyasi felsefe olarak karakterize edilmesi, muhafazakâr düşünce ve onun değişim konusundaki yaklaşımın yanlış anlaşılmasına da neden olmakta, muhafazakârlığın tüm değişimlere direnen, hep eski statükoyu arzu eden bir tür "gerici" hareket olarak anlaşılmasına yol açmaktadır (Akıncı, 2009: 134).

Muhafazakâr düşüncenin fikir öncüllerinden ve muhafazakârlığın kapsamlı bir siyasal ideoloji haline gelmesinde önemli katkıları olan İrlanda asıllı İngiliz düşünür Edmund Burke, Fransada'ki *Devrim Üzerine Düşünceler (Reflections on the Revolution in France)* çalışmasında Fransız İhtilalini teorik ve uygulamada bağlı olunan toplumsal bağları koparmak ve onu sosyal/ medeni olmaktan uzak, birbirinden kopuk bir temel unsurlar kaosuna sürüklemekle suçlamıştır (Nisbet, 2007: 75-76).

Burke (1955: 108)'e göre bireyler; değerlerin, geleneklerin ve işlevlerin taşıyıcıları olarak sosyokültürel sürekliliği sağlarlar. Bu anlamda insanların beklenti ve tutumlarında sürekliliği engelleyen köktenci değişimler önlenmelidir. Çünkü her toplumun köklere ihtiyacı vardır. Bu düşünceye göre "geleneksel toplum"u kaybeden birey; istikrar, güven, hayatın anlamı ve varlığının amacı gibi duygulardan mahrum kalır.

---

disini oluşturan parçaların toplamından daha fazla olduğunu savunan felsefi görüşe dayanmaktadır. Ayrıca "Sistem Kuramı" içerisinde de değerlendirilen bir yaklaşımdır (bkz. https://tr.wikipedia.org/wiki/Holizm).

DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ VE MUHAFAZKARLIK

Diriliş kavramı, Sezai Karakoç ve düşüncesinden bahsedildiği hemen her bağlamda önümüze çıkmaktadır. Arapçadaki öldükten sonra dirilme anlamına gelen basübadelmevt (TDK, 2022) kelimesine referansla kullanılan diriliş, Sezai Karakoç'un tüm düşünce altyapısını oluşturan temel kavram setlerindendir. Bu çerçevede Baş (2008: 242)'ın belirttiği üzere "Diriliş" Karakoç'un öznesi "İslam" olan, inanç, düşünce, ruh ve duyarlılığın yeniden yorumlanarak yapılandırılmasını temel hedef olarak belirleyen bir uygarlık tezidir. Karakoç'un düşünce dünyası ve sistematiği, "diriliş" kavramının içini doldurma sürecidir. Bu süreç Karakoç'un çok ciddi ve geniş bir yelpazede okuma, biriktirme, eleştiri ve süzme dönemlerinden geçmiş özgün bir üretime dönüştürmüş bir düşünce yolculuğudur. Bu çerçevede Karakoç, edebi, sanatsal, felsefi, sosyal, ekonomik ve siyasal neredeyse tüm eserlerinde/ öğretisinde "diriliş" tezini ete kemiğe büründürmeye yönelmektedir.

Sezai Karakoç gerek şiirlerinde gerekse denemelerinde "diriliş" kavramını merkezden çevreye yayılan bir şekilde ele alır. "Diriliş estetiği", dikey boyutu ile insanı ve Türk-İslâm medeniyetini simgelemektedir. Karakoç'un sanat, düşünce ve eylemlerinin metne yansıyan yüzünü oluşturan "diriliş" kavramı, O'nun kişisel mitinin şifrelerini de barındırır (Şahin, 2017: 36- 37).

Sezai Karakoç, yaşadığı coğrafyaya, insanına, geleneğine ve tüm değerlerine sahip çıkmıştır. Eserlerinde tüm insanlığın ortak konusu olan aşka; başta anne, sevgili ve eş olarak kadına; inanma ve sığınma ihtiyacı ile tutunduğumuz dine; köklerimiz olan geleneğe; kaybettiğimiz değerlere tekrar dönmeyi ve bu değerleri yüceltmeyi önceler (Şahin, 2017: 38).

1950-1963 yılları arasında Büyük Doğu dergisinde yayımlanan Karakoç'un yazıları, 1963 yılından sonra Yeni İstanbul, Babıâli'de Sabah ve Milli Gazete'de yayımlanmaya başlamıştır. Bu yıllarda (1960) Diriliş dergisini çıkarmaya başlayan Karakoç gerek dergide gerek yayınladığı diğer basılı eserlerde, İslam medeniyetinin yeniden dirilişini konu edinmiştir. 1974 yılından sonra Diriliş dergisi dışında hiçbir yerde yazı yazmayan Karakoç için Diriliş, bir edebiyat ve sanat dergisinden ziyade, İslam düşünce ve siyasetinin yeni bir yüzle şekillendiği yayın niteliği taşımıştır (Dere ve Şentürk, 2021: 44).

Karakoç'un uygarlık tezine "diriliş" adını vermesi bir tesadüfi bir kullanım değildir. Bu sadece duygusal değil aynı zamanda gerçekçi ve bilinçli bir tercihin ayrılmaz parçasıdır. Çünkü ona göre diriliş, insanlık tarihinin büyük değişim dönemlerinde gerçekleşmiş ve gelecekte yine gerçekleşecek olan somut bir vakıadır (Baş, 2008: 243).

Karakoç, dirilişi "bir medeniyetin başka bir medeniyetin etkisiyle asimile edilecek bir duruma gelmişken tekrar ayağa kalkması ve kurtulması" olarak tarif etmektedir (2005: 331). Karakoç için "diriliş" yaratıcının armağanı olan İslam Medeniyetini çökertmeye çalışan güçlere karşı verilen mücadelenin adıdır. Karakoç (2012: 101)'a göre, "(Y)eni Dünya Düzeni dedikleri emperyalizme karşı, mazlum milletlerin, halkların, insanların hakkını koruyacak bir düzenin adıdır diriliş".

Diriliş her ne kadar köklü bir değişim ve dönüşüm olsa da özünde Rönesans kavramında anlam kazanan bir yeniden doğuştur. Bu bağlamda Karakoç ve arkadaşları "diriliş"i bir devrim değil bir ihya hareketi olarak tanımlamaktadır (Önal, 2017: 192). "Diriliş"teki aksiyon ve hareket noktası kendi özünü, manevi ve moral kökünü hatırlamak, kendini yeniden bulmak, geçmiş ve gelenekle ilişki kurmak şeklinde özetlenebilir. Bu açıdan bakıldığında da klasik bir muhafazakâr çizginin izlendiği anlaşılmaktadır.

Sezai Karakoç'un felsefi düşüncesini ve hayata bakışını şiirleri başta olmak üzere hemen tüm eserlerine yansıttığı ve eserlerinin bu minvalde angaje olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu angaje olma halinin mihenk taşı İslam olarak karşımıza çıkmaktadır. Diriliş düşüncesinin İslami geleneğin birikimlerini geleceğe taşımak; eğer gerekiyorsa yeni bir üslupla ama özünü değiştirmeden aktarmak olduğu şeklinde bir yorumlananın en makul biçim olacağı söylenebilir. Sezai Karakoç yazınını yakından takip eden Acar'ın da belirtiği gibi "diriliş kavramının izini sürdüğümüzde karşımıza çıkan kavram ihya"dır (Acar, 2022). Buradaki "ihya", İslami geleneği batılı modernleşme kıskacından kurtarıp asıl özüne iade etmek, onu muhafaza şeklinde yorumlanabilir. İşte tam olarak Sezai Karakoç'un bilimsel, felsefi, sanatsal ve siyasal olarak mücadelesini verdiği durum bu olsa gerektir: İslami öze uygun bir muhafazakârlık.

Farklı bağlam ve kavramlar üzerinden yapılan tanım ve açıklamaları olmakla birlikte Avrupa'da ortaya çıkıp dünyanın geri kalanını etkileyen yeni bir toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimi (Altun, 2005: 10) olarak modernlik sadece ekonomik boyutta değil hayatın tüm alanlarını kapsamıştır. Modernliğin başat bileşenlerinden biri, yeni ve akli olanın kutsanması ve kendi haricindekileri geleneksel/ eski olarak etiketleyerek mahkûm etmesidir (Başkal, 2010: 52). Başkal'a göre Karakoç "modernliğin toplumu ve toplumun bir üyesi olan bireyi ister istemez değiştirdiğini düşünmektedir". Modernlik anlamında yeni olanın tek kutsal biçim olarak sunulması, yerel ve geleneksel olanın hakir görülmesi, içinde var olunan doğal alanın metalaştırılması modern demokrasinin ve bireyi merkeze alan düşüncenin sonuçları Karakoç'un eserlerinde yoğunlukla eleştirilmiştir (2010: 54).

Karakoç modernizmi, insanı merkeze alıyor gibi görünse de aslında, onu ve geleneğini/ geçmişini ihmal ettiği, aklı ve yeniliği ilahlaştırdığı, gelişme, kâr, verimlilik gibi değerleri esas aldığı, dolayısıyla da insana mutluluk getirmediği yönüyle eleştirmektedir (2010: 64). Bu bağlamda, Karakoç'ta diriliş ve ihya kavramlarıyla karşımıza çıkan kapsamlı modernlik eleştirisi ve dini/ geleneği ve aileyi önceleyen bir muhafazakârlıktır.

YÜCE DİRİLİŞ PARTİSİ VE PARTİ PROGRAMI

Karakoç ve arkadaşları 26 Mart 1990 yılında "Güller Açan Gül Ağacı" amblemiyle Diriliş Partisini (DİRİ-P) kurmuşlardır. Karakoç'un yedi yıl boyunca genel başkanlığını yürüttüğü parti 18 Şubat 1997'de, aralıksız iki dönem genel seçimlere girmediğinden onbir (11) üyeli, Anayasa Mahkemesinin beş (5) üyesinin karşı oyuna karşın çoğunluk kararıyla kapatılmıştır[14]. Diriliş Partisinin devamı niteliğindeki Yüce Diriliş Partisi (YÜCEDİRİ-P), 2007 yılında kurulmuştur. Parti, kapatılan Diriliş Partisi gibi ambleminde dolunay, gül ağacı kullanmaya devam etmiştir.

Kurulduğu 2001 yılından sonra girdiği her seçimde birinci parti olup halen iktidarda bulunan Adalet ve Kalınma Partisi (AK Parti) Cumhuriyet tarihinde ilk defa muhafazakârlığı açık kimlik düzeyinde sahiplenmesine karşın, Türkiye'de kendi başına varlık kazanmış bir siyasal muhafazakâr akımdan söz etmek pek mümkün değildir (Özipek, 2004: 82). Buna karşın konumuz bağlamında düşünsel metin ve pratiklerinde belirgin muhafazakâr nitelikler taşıyan Yüce Diriliş Partisi adını koymadan muhafazakâr söylem ve pratikler sergilemektedir. Kemalizm konusunda büyük ölçüde statükocu bir çizgi ortaya koymalarına karşın Türkiye'de muhafazakâr ideolojiye en açık olması muhtemel sağ partiler, ekonomik ve siyasal konularda reformist bir yaklaşım sergilemişlerdir. Muhafazakârlığı demokrasiye eklemlemekte oldukça başarılı olan sağ partiler siyasi değişimi tedrici bir süreç içinde gerçekleştirmeyi pratik olarak gerçekleştirmek üzere, aile ve dini toplumsal süreklilik unsuru olarak merkeze alan tek milletli bir muhafazakârlık anlayışına yakın durmuşlardır (Yıldız, 2013: 9-10).

İslami bağlama oturtulmuş bir siyasal biçimlenme ve gelecek projeksiyonu ile muhafazakârlık arasında karşılıklı bir geçişgenlik olduğu söylenebilir (Yıldız, 2013: 30). İslamiyet, muhafazakârlığın somutlaşmasına, bu çerçevede kendisini ifade etmesine zemin sağlayan imkânlar sağlarken, paralel şekilde İslamcılığın kendisini ifade etmesinde en meşru kanal muhafazakârlık olmuş-

[14] T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası. (2022). https://siyasipartikararlar.anayasa.gov.tr/, Erişim Tarihi: 20.04.2022.

tur. Değişim karşısındaki ihtiyatlı dil, dini geleneğin ifadesi açısından muhafazakâr bir dil doğurmaktadır. Yüce Diriliş Partisi örneğinde muhafazakârlık İslami duyarlılıklara dayalı siyasal bir söylem ve pratiğe dönüşmektedir.

Uluslararası politika bağlamında Karakoç, İslam medeniyetine referansla, Batı ve Çin arasında İslami dünyanın durduğu belirterek, İslam toplumunu/ medeniyetini "Orta Yol" medeniyeti olarak tanımlamaktadır (2010: 160). Parti dünyada İslam âleminin gerçek bir devlete ihtiyacı olduğunu, bu devletin topraklarının da Müslümanların yaşadığı topraklar olduğunu savunmaktadır [15].

Yüce/ Diriliş Partisinin (YÜCE DİRİ-P/ Diriliş Partisi) manifestosu olarak okunabilecek Diriliş Çağrısı kısa ve sade cümlelerle ancak iddialı bir fikri düzlemde Sezai Karakoç'un felsefi düşüncelerinden yola çıkarak ve Onun kaleminden şiirsel bir tonda görülebilir. Diriliş Çağrısı metnini oluşturan her dört paragrafın ilk kelimesi "milletim" ile başlamaktadır. Metnin tamamı nazarı dikkate alındığında "milletim" ifadesinin sadece Türk, Kürt, Arap gibi İslami toplulukları tek tek değil topluca tüm İslam toplulukları yekpare bir şekilde tanımlamak için kullanıldığı anlaşılmaktadır. "Millet" derken ortak paydanın etnik/ dilsel olmadığı bunun yerine "İslam" ortak zemininin milleti oluşturduğu görülmektedir. Sezai Karakoç açısından "millet", tüm Müslümanları kuşatan ve etnik aidiyetler gibi özcü kavramlarla sınırlı olmayan bir bakış açısının tezahürüdür.

Diriliş Çağrısı "Milletim! Uyan, kendine gel! Yeni bir sayfa aç. Yeni bir çağ aç. Geçmişte birkaç kez çağ açmıştın. Yine açabilirsin. Yine açabilirsin. Yine açabilirsin"[16] şeklinde sonlandırılmaktadır. Sezai Karakoç'un şiirlerinde olduğu gibi burada da kendine özgü, mistik ve İslami tandanslı bir içeriğe yer verdiği görülmektedir. Bu bağlamda Diriliş Çağrısını, İslam ve geleneğin sahiplenilmesi zemininde muhafazakâr bir parti manifestosu olarak değerlendirmek mümkündür.

Parti Programının[17] "Giriş" bölümünde toplumsal görüş ve düşüncelerinin toplamı olarak "diriliş" fikrinin iletilmesi ve yaygınlaştırılmasının benimsendiği ve bu idealin Yüce Diriliş Partisi sayesinde somutlaşacağı ifade edilmektedir. Programın Giriş bölümünün son cümlesinde "manevi değerlerden kaynaklanan ışık ve sevinç demetleriyle toplum psikolojisinin aydınlanması platformu olacak ortamın hazırlanması" Partiye biçilen rol olarak tespit edilmiştir.

[15] https://www.haberler.com/, Erişim Tarihi: 20.04.2022.
[16] "Diriliş Çağrısı", http://yucedirilis.org.tr/dirilis-cagrisi/, Erişim Tarihi: 14.04.2022.
[17] Yüce Diriliş Partisi Programı, http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/, Erişim Tarihi: 11.02.2022.

Programın amaçlarının belirlendiği 5. maddede şu üç kavram/ ilke sıralanmıştır: "hakikat, adalet ve fazilet". Bunların seçimi ve özellikle vurgulanması ve İslami geleneğin ana temaları niteliğinde olmaları tesadüfi değildir. Zira Karakoç, gerek şiir gerekse yazı ve konuşmalarında İslam'ın temel dinamikleri olarak bu üç temayı yoğun şekilde işlemektedir. Karakoç ve arkadaşları, manevi temel üzerine kurulu bir düzenin beraberinde maddi kalkınmayı da getireceğinden hareketle sağlıklı ve bayındır bir toplumun ancak bu üç ilke ile olacağını savunmaktadırlar.

Yüce Diriliş Partisinin tedrici değişimden yana bir tavır içinde olma hali ve köktenci/ devrimci yaklaşımlara mesafeli duruşunu göstermesi bakımından Programın 7. maddesi yol gösterici görünmektedir: "(i)htilâl, darbe, kanlı devrim gibi fikrini zorla kabul ettirme yollarının hiç biri benimsenemez inancındayız. Bu usullerin zararı, faydasından çok fazladır kanaatini taşıyoruz. Bu tür girişimler, yapımdan çok yıkım getirirler." Bu noktada Karakoç ve arkadaşlarının, değişim ve dönüşümü ancak muhafaza etme amacının bir gereği olarak (Yıldız, 2013: 10) kabul ettiklerini söyleyebiliriz. Son belirlemede mevcudun, zamanın/ tecrübenin tezgâhından geçerek hayatta kaldığı biçimindeki gelenek savunması ve devrimci yenileşmenin güvensizce (14. md.) karşılanması doğal olarak muhafazakâr düşüncenin daha başta ve temelden "devrimci" hareketleri reddettiği sonucuna götürmektedir.

Karakoç ve arkadaşlarının, değişim ve dönüşümün gelenek üzerinden üretilmesini savunmalarını ve bu anlamda İslami özün korunarak icabında yeni bir üslup oluşturulmasını (Parti Programı 7.-9. md.); muhafazakârlığın tedrici değişim düsturu çerçevesinde düşünmek mümkündür.

Karakoç, toplumu, aynı kültür ve coğrafya içinde yaşayan insanlardan farklı olarak holistik bir bakışla ayrı bir bütün/ kişilik olarak görmekte ve bu da bize muhafazakâr bağlamı göstermektedir. Parti programlarında "birlik, beraberlik ve bölünmezlik" (11., 12. ve 15. md.) vurgusu da bu durumu destekler niteliktedir. Parti programında mülkiyet (30. md.), gelenek, görenek ve adetler İslami bir vurguyla altı çizilen hususlar olarak belirlenmektedir (17. md.).

Parti, muhafazakâr düşünce geleneği ile benzer şekilde aile kurumuna özel bir atıfla "ailenin fizik ve ruh sağlığı" açısından korunmasını bir kamusal görev olarak tanımlamaktadır (36. md.). Parti, din ve dine dair olanın milletin "kaynağı ve dayanağı" olarak belirlendiğini programına yansıtmıştır (39. md.). Karakoç ve arkadaşları dine yaptıkları bu özel vurgu ile muhafazakârlıklarının altını çizmektedirler. Bu husus gençliğin kötü alışkanlıklar (İçki, kumar ve fuhuş gibi) bakımından korunmasını bir kamusal politika olarak görmelerinde de somutlaşmaktadır (40. md.).

Parti programının 48. maddesine bakıldığında özellikle sinema konusunda, din ve ahlak bağlamında belirlenecek bir estetik bakışın sansür olarak kullanılması gerektiği ifade edilmektedir. Bu durum Yüce Diriliş Partisinin klasik muhafazakâr çizgiyle paralel şekilde bir toplum projeksiyonu çizerek buna uygun sanatsal ve edebi üretimlerin yaygınlaştırılması fikrini gerekirse kamu gücüyle dayatmak istediği sonucunu karşımıza çıkarmaktadır. Genel anlamda müzik, edebiyat (şiir, roman vd), mimari ve benzeri konularında maddi ve manevi geleneğin referans alınarak güçlendirilmesi gerektiği Parti programına alınmıştır (44-50. md.).

Parti programının 50. maddesinde eğitimin temel amacı şöyle özetlenmektedir: "… kendi medeniyetimizden kaynaklanan bir ruhla, millet bilincine ermiş idealist bir gençlik yetiştirmektir. Bu gençlik, yüksek ahlâkî değerlere inanacak, yurtsever, fedakâr ve feragatkâr olacaktır." denilmektedir.

Parti, temel referansı olan İslam ortak paydasındaki ülkelerle ortaklaşarak dayanışmacı bir yapının oluşturulması gerektiği vurgulamaktadır: "(b)ölgede bir ortak pazar teşebbüsü düşünülecek, ayrıca, Türkî cumhuriyetler, İslâm ülkeleri ve Afrika ülkeleriyle iktisadî işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma imkânları araştırılacaktır" (md.61).

İslam dininin haram/ günah/ yasak kıldığı dolayısıyla toplumu yozlaştıran ve pek çok problemin kaynağı olarak nitelendirilen faizin[18] yerine Parti programında "kar ortaklığı"nın tercih edileceği belirtilmektedir (md. 77.).

Parti programında, din/ inanç ve ahlak, eğitim-öğretim düzeninin temel hedef ve kaynakları arasında gösterilmektedir (md. 87-99.). Programın eğitim-öğretimin gelenekleri dışlamadan ve beşeri bilimlerin (fizik, matematik vb) yanında inancın korunmasını önceleyen hususları özellikle belirttiği görülmektedir.

Yüce/ Diriliş Partisi Sezai Karakoç'un ölümün sonrada kurumsal yapısını sürdürmekte ve "açtığı yolda ve fikirleri doğrultusunda", "İslâm Milleti ve Ülkesinin, yeniden diriliş hareketi"ne[19] yönelik faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çerçevede özellikle üç aylar, ramazan ayı ve kandiller gibi İslam'da önemli görülen dini gün ve dönemlerde programları çerçevesinde fikirlerini paylaşmayı sürdürmektedirler.

Diriliş Partisi 22 Şubat 2022'de "Miraç Kandili" vesilesiyle yayınladığı mesajda; "İslam Milletinin birlik olmasının gereğini her vesile ile tekrar etmekten, elimizden geldiğince bu yolda çaba sarf etmekten usanmayacağız… Bugü-

[18] Faiz, https://islamansiklopedisi.org.tr/faiz, Erişim Tarihi: 11.02.2022.
[19] "Miraç Kandili Kutlaması", http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 11.04.2022.

nün dünyasında küçük ülkelerin bağımsız kalma şansları, sadece başkalarının lütuflarına bağlıdır. Adalet duygusundan uzak Amerika'nın ve Avrupa ülkelerinin Suriye'de, Irak'ta, Afganistan ve Libya'da gerçekleştirdikleri işgaller ve işledikleri cinayetler ortadadır. Fırsatını bulduklarında bunu tekrarlayacaklarına hiç kuşku yoktur. Doğu Türkistan'ı esaret altında tutan Çin çevresinde yeni işgaller için fırsat kollamaktadır. İslam Milletinin kültürel, ekonomik ve askeri bir güç olarak ortaya çıkması, İslam Medeniyetinin dirilişi sadece Müslümanlar için değil bütün mazlum halklar için de bir umuttur" denilmektedir[20].

Regaip Kandili mesajında, "İslam Medeniyetinin ortak değerlerini ve İslam Milletinin bütünlüğünü yeniden düşünmemizi ve bu yönde büyük çaba sarf etmemizi bizlere hatırlatan önemli vesilelerdir. Üstadımız Sezai Karakoç, bir ömür boyu, Müslümanların başına gelen istilâ, işgal, ve benzeri felâketlerin sebebinin birleşmemeleri, küçük devletçiklere bölünmeleri olduğunu, sözleri, yazıları ve davranışları ile ortaya koydu."[21] denilmektedir.

Sezai Karakoç hem konuşmalarında hem de Yüce Diriliş Partisi adına çeşitli vesilelerle paylaştığı yazılı mesajlarında başta Müslümanlara olmak üzere insanlığın "kurtuluş" ve "refahının", "güçlü bir devletler birliği ve bütünlüğüne kavuşması" (Önal, 2017: 193)[22]nın gerekliliğine vurgu yapar.

Parti yazılı bildiri ve mesajlarında İslami gelenek ve ritüellere yaptığı vurgularla farklı bir görüntü oluşturmaktadır. Bu anlamda yayınladıkları "Hicrî (Kamerî) Yılbaşı Kutlaması" mesajında "(y)eni bir yıla girerken, İslâm aydınlarının, daha çok, tüm İslâm ülkesini ve İslâm milletini ilgilendiren bu gelişmelere odaklanmalarının, enerjilerini ve umutlarını bu büyük (İ)slâm birliği ve bütünleşmesine yönlendirmelerinin kurtuluş için tek çare olduğunu bir kez daha belirtmekte yarar görüyoruz."[23] ifadeleri seçtikleri görülmektedir.

Diriliş Partisi hemen her vesileyle "umut… İslam'da[24]", "İslami uyanış/ diriliş", "İslam birliği", "İslam ülkesi" kavramsallaştırmalarını paylaşarak İslami muhafazakâr duyarlılıklarını somutlaştırmaktadır.

Diriliş Partisi 2021 yılındaki Kurban Bayramıyla ilgili yayınladıkları yazılı mesajda elliyedi (57) İslâm İşbirliği Teşkilâtına (The Organisation of Islamic Cooperation -OİC-)[25] özel atıfla OİC'i sadece ekonomik ve kültürel değil askeri ve siyasi bir güç haline getirmek gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bu

[20] "Miraç Kandili Kutlaması", http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 14.04.2022.
[21] "Regaip Kandili Kutlaması", http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 03.02.2022.
[22] "Hicrî (Kamerî) Yılbaşı Kutlaması", http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 02.04.2022
[23] "Hicrî (Kamerî) Yılbaşı Kutlaması", http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 02.04.2022
[24] "Kurban Bayramı Kutlaması". http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 02.04.2022
[25] Resmi sitesinde "İslami dünyanın sesi" olduğu belirtilen İslâm İşbirliği Teşkilâtı hakkında detaylı bilgi için bkz. https://www.oic-oci.org/, Erişim Tarihi: 14.04.2022.

çerçevede Sezai Karakoç ve arkadaşları İslami devlet ve toplulukların oluşturacakları askeri ve siyasi bir birlik sayesinde "diriliş" düşüncesini daha rahat hayata geçirebileceklerini ve nihayetinde Müslümanların "kendilerini doğudan, batıdan, kuzeyden gelen tasallutlardan kurtaracaklarını"[26] vurgulamaktadırlar.

SONUÇ YERİNE

Muhafazakârlık, gelenek ile köklü bir değişim arasında yol ayrımındaki bir toplumda eski ile yeninin ne olduğuna göre anlam kazanır. Her zaman için belli esaslara sahiptir; birey anlayışı, akla ve değişime karşı temkinli, tarihsel tecrübeyi sürdürme, toplum, kültür ve geleneğin dokusunu yaralamama gibi… Ancak, bir zaman karşı olduğu köklü değişimler gerçekleşip istikrar kazandığında, onu yeni köklü değişikliklere karşı savunur.

Muhafazakârlık, dini doğruluk kıstasına tabi tutmadan, bireysel ve toplumsal yararları bağlamında korunmaya değer bulur. Din kültürleşmiş ve toplumun töre ve gelenekleriyle iç içe karışmış ve bu arada öz saflığını erozyona uğramış olabilir. Sezai Karakoç ile ilişkilendirilen muhafazakârlık fikrinde İslam, insanların "yarar"dan önce doğru, hak ve iyi kavramlarıyla düşünmelerini salık vermektedir.

Sezai Karakoç ve takipçileri "diriliş düşüncesi" etrafında önce dergi ve yayınevi şeklinde geliştirdikleri çalışmalarını Yüce/ Diriliş Partisi çatısı altında ulusal, uluslararası meseleler; toplumsal, ekonomik, sosyal ve kültürel konularda da siyasa oluşturmak ve kamuoyunda farkındalık oluşturmak şeklinde yaygınlaştırdıkları görülmektedir. Kurdukları ilk siyasal organizasyon olan Diriliş Partisinin mevzuat gerekliklerini tam olarak yerine getirmemesi sebebiyle kapatılması sonrasında tekrar Partileşme sürecine girerek Yüce Diriliş Partisi adıyla bir araya gelen Sezai Karakoç ve arkadaşları genel ve yerel seçimlere girmelerine karşın yaygın bir seçmen desteği bulamamışlardır.

Özellikle "Diriliş Çağrısı" olarak özetledikleri ve temelinde İslami değer ve normlara vurgu yaptıkları metinlerden; çeşitli vesilelerle yayımladıkları bildiri ve mesajlarda; Parti Tüzük ve Programlarından anlaşıldığı üzere modernleşme karşıtı ve dini muhafazakar bir muhteva ve ideali savundukları anlaşılmaktadır. Sezai Karakoç'un ölümüne kadar ruhani, felsefi ve kurumsal olarak liderlik/ rehberlik ettiği "Diriliş Hareketi" siyasal parti olarak hayatını sürdürmektedir.

Sezai Karakoç'un ve İslami düşünce yapısının politik alanda somutlaştığı Yüce Diriliş Partisinin Aydınlanma sonrası ortaya çıkan Batılı bir ideoloji

[26] "Kurban Bayramı Kutlaması", http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 14.04.2022.

olarak muhafazakârlığın, aile ve geleneksel ahlak konusundaki tezlerini benimsediği görülmektedir. Toplam ve kökten şekilde muhafazakâr ideolojik formasyonun kabına sığmamasına karşın kendisi ve takipçileri tarafından siyasal/ toplumsal düzeyde taraftar toplamak adına siyasal parti düzeyinde örgütlenmeleri, Karakoç ve arkadaşlarının diriliş kavramı etrafında somutlaştırdıkları İslami/ muhafazakâr mücadelelerinin, sadece yazın alanındaki bir entelektüel çaba değil siyasal toplumsallaşmayı da değiştirip dönüştürmeyi hedefledikleri söylenebilir.

Son tahlilde Karakoç ve fikirlerinin siyasal örgütlenme düzeyinde somutlaştığı Yüce Diriliş Partisinin, muhafazakârlığın temel nirengi noktalarından olan "tedrici değişim ve radikal olandan uzak durma", "geleneksel kurumların (aile ve din vd) muhafazası", "aklın sınırlılığı ve geleneğin değeri", "insan tabiatına bakış", "organik toplum", "hiyerarşi ve otorite" ve "mülkiyet" gibi düstur ve kavramsallaştırmalara kendi üslup, kavram (diriliş/ ihya vd) ve zihni formasyonları çerçevesinde hemhal oldukları, en nihayetinde muhafazakar düşünce yapısına angaje olduğu tespiti ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Acar, S. (2022). "Sezai Karakoç'un Yazısı, Şiiri ve Hayatı Arasında Asla Bir Tenakuz Yoktu", https://www.cins.com.tr/, Erişim Tarihi: 14.04.2022.

Akıncı, M. (2009). "Muhafazakârlık ve Değişim: Değişime Direniş Mi Yoksa İhtiyatlı Değişimi Savunmak Mı?", *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 133-148. (http://aksarayiibd.aksaray.edu.tr/tr/pub/issue/22558/241029)

Altun. F. (2005). *Modernleşme Kuramı,* İstanbul: Küre.

Ardoğan, R. (2007). "İslam Açısından Muhafazakâr Teorinin İlkeleri", 97, *Köprü*, (http://koprudergisi.com/, Erişim Tarihi: 11.02.2022).

Baş, M. K. (2008). *Diriliş Taşları*, Ankara: Lotus Yayınevi.

Başkal, Z. (2010). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Modernlik Eleştirisi". *Türkoloji Dergisi*, 17 (2), 51-65.

Burke, E. (Ed. Thomas H.D. Mahoney) (1955). *Reflections on the Revolution in France*, New York: Bobbs Merrill

Çelik, F. & Özgür, H. (2019). "Aydınlanma, Karşı Aydınlanma ve Karşı Devrim Kavramlarına Kısa Bir Bakış". *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5 (2), 79-89. (https://dergipark.org.tr/en/pub/kkujebpir/issue/51926/664556).

Demir, Ö. (2015). "Din Eğitiminde Bütüncül Dünya Görüşü Çerçevesinde Bütünsel Öğrenme". *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10/1, 74-98.

Dere, L. & Şentürk, H. (2021). "Sezai Karakoç'un Kişiliği ve Dini Hayatı Üzerine Psiko-Biyografik Analizler". *Türk Din Psikolojisi Dergisi*, (3), 39-57. (https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdpd/issue/63295/825595).

https://www.haberler.com/, Erişim Tarihi: 20.04.2022.

İslam Ansiklopedisi. (2022). Faiz, https://islamansiklopedisi.org.tr/faiz, Erişim Tarihi: 11.02.2022.

Karakoç, S. (2005). *Günlük Yazılar 2- Sütun*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *Çıkış Yolu 2 Medeniyetimizin Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012), *Çıkış Yolu II*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Nisbet. R. (2007). *Muhafazarlık: Düş ve Gerçek*, (Çev. M. Fatih Serenli ve Kudret Bülbül), Ankara: Kadim Yayıncılık.

Önal, M. (2017). "Son Konferansları Bağlamında Sezai Karakoç'un "Medeniyet" ve "Diriliş" Kavramları". *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 189-195. (https://dergipark.org.tr/tr/pub/inijoss/issue/33661/432721).

Organization of Islamic Cooperation (OIC). https://www.oic-oci.org/, Erişim Tarihi: 14.04.2022.

Özipek, B. B. (2004). *Muhafazakârlık-Akıl, Toplum, Siyaset*, Ankara: Liberte.

Özipek. B. B. (2004). *Muhafazakârlık, Devrim ve Türkiye*, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Muhafazakârlık, İstanbul: İletişim Yayınları.

Şahin, V. (2017). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Kur(t)uluş Değerleri ve Diriliş Estetiği", *Mecmua*, (3), 29-41. (https://dergipark.org.tr/tr/pub/mecmua/issue/29967/306197).

T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası. (2022). https://siyasipartikararlar.anayasa.gov.tr/, Erişim Tarihi: 20.04.2022.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (TDK). (2022). Diriliş, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 21.03.2022.

Vikipedi. (2022). Holizm, https://tr.wikipedia.org/wiki/Holizm, Erişim Tarihi: 22.03.2022.

Yıldız, A. (2013). "İslamın Muhafazakâr Görünümünden Muhafazakârlığın İslami Bakiyesine Bedîüzzaman, Nurculuk ve Muhafazakârlık". *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 10 (38), 5-34. (https://dergipark.org.tr/tr/pub/muhafazakar/issue/52848/698489).

Yüce Diriliş Partisi. (2022). Diriliş Çağrısı, http://yucedirilis.org.tr/dirilis-cagrisi/, Erişim Tarihi: 14.04.2022.

Yüce Diriliş Partisi. (2022). Hicrî (Kamerî) Yılbaşı Kutlaması, http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 02.04.2022.

Yüce Diriliş Partisi. (2022). Kurban Bayramı Kutlaması, http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 02.04.2022.

Yüce Diriliş Partisi. (2022). Miraç Kandili Kutlaması, http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 11.04.2022.

Yüce Diriliş Partisi. (2022). Regaip Kandili Kutlaması, http://yucedirilis.org.tr/, Erişim Tarihi: 03.02.2022.

Yüce Diriliş Partisi. (2022). Yüce Diriliş Partisi Programı, http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/, Erişim Tarihi: 11.02.2022.

SEZAİ KARAKOÇ'TA İDEAL İNSANIN İNŞASI

İsmet KAYA*

GİRİŞ

"O çocuğu bekliyoruz. Dünyayı değiştirecek, yenileyecek, meşhur kelimemizle söyleyelim, diriltecek çocuğu. O çocuğu ki, görüntüye değil, öze, dışa değil, içe baksın. O çocuğu ki, ön planı değil, arka planı görsün. O çocuğu ki, reklam ve propaganda edilenleri değil, edilmeyenleri bilsin. Kendine verileni aşan bir çocuk olsun o çocuk. Verilmeyeni alabilen bir çocuk."

Sezai Karakoç'un bütün eserlerinde genel vurgu; İslam hassasiyeti, diriliş nesli, insanlığın dirilişi, kıyamet aşısı ve ruhun dirilişi gibi öze ve hakikate bir çağrıyı savunmaktır. Kıyamet aşısı kitabında bir Müslüman'ın gerek yalnız başına gerek toplum içinde nasıl bir duruşu sergilemesi gerektiğini şu şekilde ifade eder;

"Her Müslüman bir sancak adamıdır. Her an durmamacasına üstünde ve içinde bir sancak taşıyandır o. O, hangi topluluğa girse, oraya sanki bir sancak girmiştir. Yüzünde hep bir sancak aydınlığı vardır. Yüreğinde hep bir sancak canlılığı.

Her Müslüman, sancak gibi başlı başına bir semboldür. Kendi davasının sembolüdür. Öbür insanlar içinde yükselen, ateş almış, alevi sancak yeşili bir kıyamet kayasıdır. İçi kaynar fakat dışı sakindir.

Tek başına olsun, toplulukta olsun, Müslüman İslam'ın bir arması gibi hemen ayrılır, fark edilir öbür insanlardan.

Her Müslüman, arştan bir haberi, bir görünüşü, bir rengi, bir çizgiyi, bir dokuyu beraberinde bulunduruyor gibidir…"

Fertten topluma herkese düşen görevler mevcuttur. Her görev bizim için bir değer alanı ve kutsaldır. Kendi payımıza düşenin farkında olmalı ve bunu eksiksiz olarak yapmaya gayret etmeliyiz. Savsaklamadan, tembellik etmeden elimizden gelen bütün çabalarımızı ortaya koymalıyız. Her Müslüman'ın bir sancak adam tanımlaması oldukça etkili bir yakalayıştır. Genç insana verilen

* Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, ismetkaya@dicle.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-9998-1261

anlam-değer, elbette bir maden gibi işlenmesi, ihtiyaçlara göre eğitilip yetiştirilmesidir. Böylece "sancak" olma anlayışı zahirde ve batında bir bütünlük oluşturulmalıdır (Garip, 2022: 118-121).

Sezai Karakoç; İslam Dinini donuk bir ayin süreci olarak değil yaşamın en büyük dinamik kaynağı olarak tasavvur eder. Bu doğrultuda İslamî felsefenin yaşamın tüm boyutlarına sirayet etmesi gerektiğini savunması, savaşını geniş bir cephede yürüttüğünün de göstergesidir. Karakoç'un, İslam coğrafyasının medeniyet kavgasında tayin ettiği en önemi kavram: Diriliş Kavramı'dır. Diriliş ve direnişi merkezine alıp bakış açısını şekillendirdiğini görüyoruz. Ona göre Diriliş yaşamın mottosu, İslam'ın ana motivasyon kaynağı. Medeniyetin yeniden inşa sürecinde dirilişi orjine mıhlayan Karakoç'un genç nesli bu çağrı etrafında toplamaya çalıştığını görüyoruz. Karakoç için Liberal ve Sosyalist anlayışların iflası İslami düşüncenin medeniyet için tek çare olduğunun ve yerkürede yeni bir aydınlanma için yeni neslin diriliş eri olması gerektiği anlayışı var.

"Ruh dirilecek yeniden. Çağımızda yeniden dirilecek. Ölüm tuzağından kurtulacak. İnkar bataklığından çıkacak. Puta tapıcılık panayırını bozacak. Benlik sergisini devşirecek. Madde sofrasını dökecek. Deha toprağını vahiy ışığıyla yeniden yoğuracak. Nefisten kurtulmuş bir horoz gibi sahaf yapraklarını eşeleyecek."

Ortaya koyduğu ideal tip/ideal toplum ve bir kurum olarak bu ferdin ve toplumun eğitimi bir insanı diriltmek olarak kabul edildiği ve diriliş olarak kavramlaştırıldığı için, öncelikle tezin hangi şartlara karşı bir teklif olduğu ortaya konulmalıdır. Yeni bir yol, yeni bir yöntem olmaktan çok, günün yanlış koşullanmalarına karşı geçmişin olması gereken şartlarının ışığını düşürerek, koşul sonuç ilişkilerini yeniden belirlemek ve değerlendirmek olarak ifade ettiği diriliş tezi, bu anlamda Rönesans ile başlayan yanlış şartlanmanın son ucundaki krizleri belirlemek ve ortadan kaldırmak için şartları açığa çıkarma girişimi olarak ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında Sezai Karakoç'un Diriliş düşüncesinde Farabi'nin, İbni Miskeveyh'in, Tûsi'nin, Gâzzali'nin ve diğer öncü isimlerin etkileri görülür (Özsaray, 2018: 243-274).

Sezai Karakoç; "diriliş eri, çağ fatihleri" gibi adlandırmalar altında ortaya koyduğu ideal insanını veya "öz ülke, medine-i fazıla, erdemli öncüler topluluğu" olarak sembolleştirdiği ideal devlet-ideal toplum tasarımını tarif etmeden önce içinde yaşadığı çağı tanıma ve tanıtma gayretindedir. Karakoç'un "… Gözünüzü yumup elinizi uzatın, ne yazık ki ona dokunacaksınız." diyerek hitap ettiği; muhatabının hemen yakın çevresinden (aile-komşu-mahalle…) başlattığı toplumun yapısı; ona göre "feragat" ve "aşk toplumu" olmaktan çıkarılmış,

küçük çıkarlar ağı, toplumsal etkileşimin temelini oluşturan unsur olmuştur. Sezai Karakoç'un bu ifadesinde iki temel tespit öne çıkmaktadır (Özsaray, 2018: 243-274).

1. Toplumun çıkarlar ağıyla örgütlenmiş olması

2. Toplumun aşk ve feragat toplumu olmaktan uzaklaşmış olması

Karakoç, medeniyeti ancak bir ideali olan insanların büyük fedakarlıklarla gerçekleştirdikleri bir hareket olarak değerlendirmektedir. Ona göre fedakâr ve özverili olmak maddi faktörlere aykırı ve karşıt terimlerdir. Nitekim fayda faktörü medeniyette bir amaç değil araç olabilir ancak (Karakoç, 2005: 7).

Modern zamanda hesaplaşılması gereken nesne dönüşmüştür; artık putların yerini kâğıttakiler almıştır. Ayrıca "put" kelimesi, Sezai Karakoç'a çağın buhranlarını, bunalımlarını vermesi açısından iyi bir zemin hazırlamıştır. İnsanlar, yaratıcının yerine modern putlara meyletmektedirler. Hâlbuki Karakoç'a göre, ilk insandan beri izinde gidilecek olan, meyledilecek olan Allah'a inanma ve peygamber sancağıdır: "Hakikat ilk insandan beri sancaktarlarını bulmuştur. En büyük sancaktarlar, hakikat sancaktarları peygamberlerdir. Ben buna inanıyorum. Bir diriliş eri olarak, gelecek zamanın biricik kenti diriliş kentinin, diriliş sitesinin kurulması için taş taşıyan, harç taşıyan biri olarak, onların izinden gitmekten başka bir erlik ve yapıcılık bulunmadığına inanıyorum. Evet, biz diriliş erleri son peygamberin sancağı altına sığınıyoruz. Bu sancağın yere düşmemesi görevimizdir, varoluş hikmetimizdir. Bu sancak, Allah'a inanma sancağıdır. Bu sancak, insanın putların önünde eğilmemesi, onları yerle bir etmesi, insanın insan veya eşya önünde ezgince ve alçalarak baş eğmesine sebep olan köleliği ortadan kaldırıcı, insanı gerçek özgürlüğe ve teslimiyete ulaştırıcı hakikat sancağıdır" (Karakoç, 1998: 11). Karakoç'un dert yandığı durum sadece insanın başka insanların oluşturdukları "kâğıttan" putların önünde baş eğmesi de değildir. İnsanlar modern zamanlarda yeni "kentler" oluşturmuşlardır ve bu kentler artık, "şehir" değildir (Kesebir, 2015: 247-257).

Karakoç, insanın varoluşunu Tanrı ile açıklar ve ona göre insan, Allah'a inanmadan ve onun varlığıyla var olmadan gerçek anlamda yaşadığını anlayamaz. Ona göre insanın hayatta hep bir arayış içinde olması da temelde bu mesele ile ilgilidir. İnsanın yaratıldığı günden bugüne sürekli bir anlam arayışında olduğunu söyleyen Karakoç, insanın bu çabasını şu şekilde ifade eder (Karakoç, 2013: 45-48):

"Arayan, arayan, bulamadığı zaman bile arayan, bulduktan sonra da arayan, bulamadığına aklı kesince kendine şu veya bu tarzda, şu veya bu dil ve semboller içinde bir anlam yakıştıran, fakat sonunda bu anlamla da yetinemeyen, bu kez kendi anlamını çevresinde arayan, çevrenin, güneşin, uzayın, za-

manın ve mekânın, eşyanın, varoluşun anlamını arayan ve bu aramasına bir türlü ara vermeyen, durmadan arayan (…) bir yaratık."

Karakoç, insanın akıl ve irade sahibi bir varlık olmasına rağmen salt kendi aklıyla hakikati kavrayamayacağı düşüncesindedir. Bu sebeple şiirlerinde de yansımalarını gördüğümüz şekilde insanın bu arayışının asıl gayeye doğru ilerlemesi için peygamberlik misyonunun zorunluluğuna işaret eder. Ona göre insan, sahip olduğu niteliklere rağmen asıl hakikate ancak peygamber öncülüğünde erebilir. Bu düşüncenin günümüz insanı için de geçerli olduğunu düşünen Karakoç, gerek Hızır'la Kırk Saat'te gerek Taha'nın Kitabı ve diğer şiirlerinde de gördüğümüz gibi, insanın hakikate ulaşmasının peygamberlerin, başta da Hazret-i Peygamber olmak üzere, yolundan geçtiği düşüncesindedir (Enser, 2018: 135).

Karakoç, Müslümanların son birkaç yüzyıldır yaşadığı sorunları ele alırken kolay çözümler peşinde koşmaz. O, sorunların kaynağına gitmeye çalışarak daha külli bir bakış açısıyla sorunlara çözüm önerileri üretmeye çalışır. Karakoç, sadece bu krizden etkilenen İslam toplumu açısından olaya yaklaşmaz, aynı zamanda Batının da içinde bulunduğu durumdan kurtulması için uyarılarda bulunur. "Tehlike medeniyeti" olarak adlandırdığı modern Batı uygarlığı Karakoç'a göre kendisi de dâhil nüfüz ettiği her uygarlığı yok etme tehlikesi taşımaktadır (Karakoç, 2011: 62). Bunun sebebi, modern Batı uygarlığının üzerine kurulu olduğu dünya görüşünün metafizikten yoksun oluşudur. Bu yoksunluk insanı ve diğer bütün mevcudatı değerlendirme hususunda art arda büyük yanlışlıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu temel yoksunluk ise, Descartes'la başlayan mekanik dünya görüşüdür. Karakoç, pek çok şiirinde Batının yıkıcı tarafını eleştirmesine rağmen bu medeniyetin felsefi anlamda yaslandığı temeli Taha'nın Kitabı'nda gerek metaforik anlamda gerek açıktan çok daha kapsamlı ele alır. Medeniyet meselesini insan üzerinden okumaya çalışan Karakoç, söz konusu kitapta hem bireysel hem tarihi-sosyolojik anlamda yaşanan medeniyet krizini Taha'nın merkezde olduğu bir kurgu ile göstermeye çalışır (Enser, 2018: 113):

"Taha dağın ucunda
Bir kavis gördü
Dönen bir göz yayıydı bu
Kirpiklerden ve güneşten
Dünyanın sularda kırılmasından
Doğma bir yaz yayıydı bu
(...)

Bir atın savaşa akışında mı olur böyle bir eğri
Yoksa bir mimarın boğulurken gördüğü son kent çizgisi mi
Bir kundak kıvrımı mı
Belki de gözün ileriye fırlattığı
Yakınlaştırılmış geometrik bir anı
Soyut bir Yahudi tapınağı" (Karakoç, 2012: 299).

Tıpkı cemil Meriç gibi Karakoç da, toplumların yaşadığı krizlerde çıkış yolunu bulma sorumluluğunu doğal olarak aydına yükler. Bu yüzden son birkaç yüzyıldır İslam milletinin yaşamış olduğu modernite krizinin temelinde aydının gereken çabayı sarf etmeyip sorumluluğu üstlenmemesi olarak değerlendirir. Cemil Meriç toplumun geri kalmış durumunu, fil dişi kulelerinde yaşayan aydınlara bağlar: "Işık diye ateşe koştunuz… ve kanatlarınız tutuştu. Yaşamağa susuzdunuz, ölüm saçtınız çevrenize. Kimse elinizden tutmadı. Bu ne korkunç beddua, ne meş'um alınyazısı… Kanlı mirasınız, sizden sonra gelen nesiller için de bir ibret dersi olamadı. Onlar da aynı hızla ölüme koşuyor. Ölüme ve cinayete. İntihar eden bir nesil bu. İntihar eden, daha doğrusu harcanan. Harcanan yalnız onlar mı? Gerçek suçlular, bu işitilmemiş faciayı fildişi kuleden seyredenlerdir. Gerçek suçlular biziz: Biz hocalar, biz eli kalem tutanlar, biz politika esnafı…"

Bu düşünce şiirlerine kısmen yansımakla birlikte fikir yazılarında sıklıkla dile getirilir. Karakoç, aydının yabancılaşmasını iki farklı şekilde ele alır. Birincisi, İslam'ın inanç yönüne bağlı bulunmakla birlikte çağın değişen şartlarını göremeyen din adamlarının realiteye yabacılaşmaları. İkincisi ise, inançla aralarına mesafe koyup seküler bir anlayışla modern düşünceyi her yönüyle benimseyen ve bunun sıkı savunuculuğunu yapan, ilerici Batıcı aydınlardır (Enser, 2018: 114). Zira büyük bir değişim yaşanmıştır ve yaşanan her hadise karşısında toplum adına bir çözüm sunması gereken aydınlar hiçbir çözüm üretememiştir.

Ayrıca nitelikli insanı inşa ederken yaşadığımız en büyük sorunlardan birinin de realiteyi kavrayamayan Din adamlarının olduğunu söeyler. "Yeşil sarıklı ulu hocalar", yaşanan modernizm sürecini anlayamamış, algılayamamış ve toplum karşısındaki görevlerini de yerine getirememişlerdir. Karakoç, burada sorumluluğu dinde değil; çağın şartlarını ve sorunlarını dine göre yorumlayarak bir çözüm ortaya koymayan aydında bulmaktadır.

"Ey yeşil sarıklı ulu hocalar bunu bana öğretmediniz
Bu kesik dansa karşı bana bir şey öğretmediniz
Kadının üstün olduğu ama mutlu olamadığı
Günlere geldim bunu bana öğretmediniz
Hükümdarın hükümdarlığı için halka yalvardığı
Ama yine de eşsiz zulümler işlediği vakitlere erdim
Bunu bana söylemediniz
İnsanlar havada uçtu ama yerde öldüler
Bunu bana öğretmediniz" (Karakoç, 2012: 177).

Halk arasında yaygın olan kimi dualar ya da yazılış amacından çıkan Mevlit gibi kitaplardan bir kurtuluş yolu umulmaktadır. Bu tavır, toplumun realite karşısında ne kadar savunmasız olduğunun bir göstergesidir. İnsanlar yaşayanlar yerine ölülerden umut beklediklerinde ne kadar çaresiz olduklarını da ortaya koymuş olmaktadır aslında. Karakoç, yaşadığı bu durumun arkasında örtük olarak aydını sorumlu göstermektedir.

"Çareyi eskimiş yapraklarında aradık
Kiralık ev koğuklarındaki kitapların
Suhrabat'tan Çevirgel'e Çevirgel'den Mevlüt'lere
Yokladık deniz diplerini ayın ters yüzünü güneşin çekirdeğini döndüre döndüre"

"Ulular" diye tarif edilen aydınların öğretmediği çağın şartlarına uygun bir yaşam için gerekli bilgi; gözlem ve akıl yoluyla doğa ve tarihten öğrenilmiştir. Buradaki doğa, hiç şüphesiz ki aydınlanmacı mekanik doğa anlayışı değildir. Bu organik dünya görüşünün doğa bilgisidir. Hızır'ın dilinden söylenen aşağıdaki dizelerin kimin adına konuştuğu açık bir şekilde ifade edilmese de, çağın sorunlarıyla doğrudan yüz yüze kalan insanın olduğunu söylemek mümkündür. Bu insan, aydınsız bir toplum içinde kendi sorunları için çaba gösteren sorumluluk sahibi, bireydir. Bir açıdan taşradan gelip merkezin sorumluluğunu üstlenen Karakoç'un da içinde bulunduğu taşralı yeni aydındır (Enser, 2018: 114):

"Ey ulular sizin bana öğretmediğinizi
Ben zamandan öğrendim
Kuruyan hurma dalından öğrendim
Damıtılmış petrolden öğrendim
Yavrusunu arayan bir deveden öğrendim
Hapsedilmiş yarı yanık
Sancaklardan öğrendim
Yıkılmış taş kemerlerden öğrendim
Harap handan köprülerden öğrendim"

Karakoç, İslam topraklarında ortaya çıkan mevcut olumsuz durumun sorumluluğunu doğrudan aydına yükler. Bu konuda topluma yol göstermesi gerekenler yollarını kaybetmekle kalmamış, öncülük ettikleri topluma da yollarını kaybettirtmek için adeta ellerinden geleni yapmıştır. Bu yüzden suçlu Batı değil Batıyı körü körüne ve taparcasına taklit eden aydın kesimidir. Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere çağı iyi analiz edip toplumun karşılaşacağı/karşılaştığı sorunları çözmesi gereken "ulular" görevlerini yerine getirememiştir. Karakoç'un yaşanan medeniyet krizinde yapmış olduğu bu içerden eleştiri, onun bu duruma realist yaklaştığını göstermektedir. Tabiî ki çağ değişmiştir ve insan da değişmelidir. İlerlemenin ve insan olmanın olmazsa olmazı bu değişimi kabul etmek ve yönetmektir. Ona göre bu değişime sırtını dönmek yanlıştır. Aksine insan bu değişimi şah damarından yakalamak ve buna yöne vermek zorundadır:

"Yeni çağ ve yeni zaman
Geldi ve geçiyor aman
Kurtulur ona yapışan
Kurtulur ona yapışan
Kurtulur yeniye koşan"

Batılılaşma ile ortaya çıkan bu yabancılaşma sürecini bütün sorumluluğunu Batıya yüklemez. Ona göre Batının bu tahakkümüne cevap veremeyen entelektüeller bu olumsuz tablonun ortaya çıkmasında büyük bir pay sahibidir. Bu hususta din adamları ve düşünürlerin üzerlerine düşeni yapmamış olmaları toplumu batıl inanışlara yöneltmiştir (Enser, 2018: 116).

KAYNAKÇA

Enser, R. (2018). Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Geleneğin Tezahür Odakları Olarak İnsan, Zaman ve Mekân, Doktora Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Garip, R. (2022). Sezai Karakoç'ta Gençlik Düşüncesi, *Ay Vakti*, 2022, *22*(197), 118-121.

Karakoç, S. (1998). Diriliş Neslinin Amentüsü, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2005). Düşünceler ve Kavramlar 1, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). Dirilişin Çevresinde, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). Gün Doğmadan, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). Ruhun Dirilişi, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kesebir, E. (2015). Hızırla Kırk Saat ve Modernleşme Vurgusu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *12*(29), 247-257.

Özsaray, Y. E. (2018). Sezai Karakoç'un Eğitim-Öğretim ile İlgili Görüşleri: Eserlerinden Hareketle Fert ve Toplum İdeali. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, *12*, 243-274.

TEDARİK ZİNCİRİ
ve
LOJİSTİKTE GÜNCEL KONULAR
ve
STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

Editör
Doç. Dr. Hanifi Murat MUTLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2020

© 2020 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 0607-16-008681

ISBN: 978-625-7090-27-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 25931

Baskı Tarihi: Haziran 2020

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinyayinevi.com

ÖNSÖZ

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), COVID-19 pandemisini sadece bir sağlık krizi değil, derin izler bırakan sosyal, ekonomik ve siyasi bir kriz olarak tanımlamaktadır. Özellikle, COVID-19 pandemisinin küresel tedarik zincirleri üzerinde yaratmış olduğu baskı ve bazı ürün tedarik zincirlerinde yaşanan kesintiler, işletmelerin tedarik yapılarının görünenden daha savunmasız ve olağanüstü kriz dönemleri için planlanandan daha hazırlıksız olduğunu göstermiştir. Oysa ki genel algımız, işletmelerin güncel tedarik zinciri ve lojistik uygulamaları iş süreçleri içersinde etkin bir biçimde kullandıkları yönündeydi. Salgının tekrarlayacağı ve döngüsel olarak ikinci ya da üçüncü dönemlerinin yaşanabileceği ihtimali nedeniyle işletmelerin, tedarik zincir tasarımlarını ve ilişki yönetim biçimlerini tekrar gözden geçirmeleri ve uygun stratejiler geliştirmeleri önemli hale gelmiştir. Bu salgın dönemi içerisinde tamamlanan bu kitap çalışması, farklı üniversitelerden alanında uzman değerli akademsiyenleri ve doktora öğrencilerinin güncel tedarik zinciri ve lojistik uygulamalarına ilişkin değerlendirmelerini içeren on bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümü, yeşil tedarik zinciri ve lojistik başlığı ile İlhan Kanuşağı tarafından hazırlanmıştır. Bu bölümde, yeşil tedarik zinciri ve lojistik uygulamalarının gelişimi ve uygulamaları ile bilgiler verilmekte ve bu kavramın gösterdiği gelişim ele alınmaktadır. Çalışmasın ikinci bölümü, Dr.Mehmet Seyhan tarafından hazırlanan "Tedarik Zincirinde İnovasyon Kültürü" başlığını taşımaktadır. Tedarikçilerin inovasyon eğilimleri ve yetkinliklerinin değerlendirilmesinin ağdan bağımsız yürütülecek bir süreç olmadığına işaret edilen bu bölümde zincirde inovasyon kültürünün oluşmasının uzun vadeli bir ortaklığın varlığına dayandığına işaret edilmektedir. Ayrıca, işletmeler için tedarik zincirinde inovasyon kültürü oluşturma sürecinde başarılı olabilmelerine yönelik yapmaları gerekenler de bu bölüm içersinde tartışılmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, insani yardım lojistiği kavramı, hem tedarik zinciri hem de lojistik bakış açısı ile değerlendirilmiştir. Dr. Öğretim Üyesi Bülent Yıldız tarafından hazırlanan bu bölümde, insani yardım lojistiğinde işbirliği ve koordinasyon teması kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır. Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Akben tarafından ele alınan dördüncü bölüm Şehir Lojistiği kavramını incelemektedir. Özellikle kentlerin hem nufus yoğunluğu artması hem de işgal ettikleri alanların genişlemesi nedeniyle şehir içerisindeki yük ve insan hareketliliğinin optimize edilmesinde izlenebilecek yok ve yöntemler ile akıllı şehir konseptine ilişkin

açıklamalar yer almaktadır. Çalışmanın beşinci bölümü, tedarik zincirlerişinin iki temek fonksiyonu olan entegrasyon ve işbirliği faliyetlerini derinlemesine mercek altına almaktadır. Arş.Gör. Can Özcan tarafından hazırlanan bu bölümde, özellikle entegrasyon ve işbirliği kavramlarını odağına alan güncel tedarik ziniri yönetimi çalışmalarının derinlemesine incelenmektedir. Tersine lojistik kavramı, öncülleri, sonuçları ve süreçleriyle Oya Öztürk tarafından hazırlanan altıncı bölümde ele alınmaktadır. Ayrıca, bu bölümde tersine lojistiğin, otomotiv sektöründen örnekleri ve tedarik zincir performansına etkisi tartışılmaktadır. Lojistik ve tedarik zinciri yönetiminde veri ve bilgi akışlarından faydalanma eğilimi yeni bir olgu olmamakla birlikte, bu süreçlerdeki bilgi akışlarının hızı ve kapasitesinin artması, karar alma süreçlerini iyileştirmek için büyük veri kavramını yakından incelemeyi gerektirir. Dr. Öğretim Üyesi Şemsettin Çiğdem, çalışmanın yedinci bölümünde lojistik ve tedarik zincirinde büyük veri kavramını çok yönlü incelemektedir. Çalışmanın sekizinci bölümü, Kaynak Bağımlılığı teorisinin tedarik zinciri yönetimi açısından bulunduğu çerçeveyi, ağ üyeleri arasında nasıl bir zincir yönetim mekanizması olarak ele alınacağını, güncel alan yazın örnekleriyle tartışmaktadır. Dr. Öğretim Üyesi Ertuğrul Çavdar tarafından hazırlanan bu bölüm, rekabet ortamında örgütleri sürdürülebilir yapan ve başarıya götüren en önemli unsurlardan biri her türlü soyut ve somut kaynağın en iyi şekilde yönetilmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Dilber Nilay Kütahyalı tarafından hazırlanan dokuzuncu bölüm, dış kaynak kullanımının gelişimini, lojistik sektöründeki yerini ve olası avantaj ve dezanataj yaratan unsurları tartışmaktadır. Bu kitap çalışmasının onuncu ve son bölümünde, Endüstri 4.0 ve Lojistik 4.0 kavramları, Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Çetindaş tarafından hem kavramsal olarak hem de lojistik sektörü ve tedarik zinciri yönetimi açısından getirdikleriyle kapsamlı bir analizi yapılmıştır.

Bu çalışma, yazarların bilgi birikimlerinin bir yansıması olarak, tedarik zinciri profesyonellerine, lojistik sektörüne ve akademik çalışma yürüten meslektaşlarımıza katkı vermesini umuyoruz.

Çalışmaya ilişkin önsözün kaleme alındığı, 10 Mayıs 2020 tarihinin Anneler Gününe rast gelmiş olması sebebiyle, bu kitap, editör ve yazarların, kendilerini bu güne getiren çok kıymetli annelerine ithaf edilmiştir.

Gaziantep, 2020

Hanifi Murat Mutlu

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
YEŞİL TEDARİK ZİNCİRİ VE LOJİSTİK 1
Öğr. Gör. İlhan KANUŞAĞI

İKİNCİ BÖLÜM
TEDARİK ZİNCİRİNDE İNOVASYON KÜLTÜRÜ 23
Dr. Mehmet SEYHAN

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İNSANİ YARDIM LOJİSTİĞİ..... 43
Dr. Öğr. Üyesi Bülent Yıldız

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ŞEHİR LOJİSTİĞİ..... 73
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKBEN

BEŞİNCİ BÖLÜM
TEDARİK ZİNCİRİNDE ENTEGRASYON VE İŞBİRLİĞİ..... 89
Arş. Gör. Can ÖZCAN

ALTINCI BÖLÜM
TERSİNE LOJİSTİK 111
Oya ÖZTÜRK

YEDİNCİ BÖLÜM
ENDÜSTRİ 4.0'DA LOJİSTİK UYGULAMALARI: LOJİSTİK 4.0..... 131
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÇETİNDAŞ

SEKİZİNCİ BÖLÜM
TEDARİK ZİNCİRİNDE KAYNAK BAĞIMLILIĞI..... 151
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul ÇAVDAR

DOKUZUNCU BÖLÜM
LOJİSTİKTE DIŞ KAYNAK KULLANIMI..... 185
Öğr. Gör. Dilber Nilay KÜTAHYALI

ONUNCU BÖLÜM
LOJİSTİK VE TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE BÜYÜK VERİ..... 201
Dr. Öğr. Üyesi Şemsettin ÇİĞDEM

KAYNAKÇA

Alp, T. (2019). Geleneksel Tedarik Zincirinden Yeşil Tedarik Zincirine Dönüşüm ve Entegre Et Tesisinde Pilot Bir Uygulama. İzmir.

Ayyıldız, H., & Genç, K. Y. (2008). Çevreye Duyarlı Pazarlama: Üniversite Öğrencilerinin Çevreye Duyarlı Pazarlama Uygulamaları İle İlgili Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma. Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 506–527.

Basu, R., & Wright, J. N. (2008). Total Supply Chain Management (Elsevier J). Oxford.

Beamon, B. M. (1999). Designing the green supply chain. Logistics Information Management, 12(4), 332–342.

Bowersox, D. J. (1969). Readings in Physical Distribution Management: Logistics of Marketing. Newyourk: The Macmillan Company.

Brown, L. R. (2003). Eko-Ekonomi Dünya İçin Yeni Bir Ekonomi Kurmak (Y. A. Erkan, ed.). İstanbul: TEMA Vakfı Yayınları.

Bucklin, L. P., & Sengupta, S. (1993). Organizing Successful CO-Marketing Alliances. Journal of Marketing, 57(April), 32–46.

Büyüközkan, G., & Vardaloğlu, Z. (2008). Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi. Lojistik Dergisi, 8(36), 66–73.

Büyüközkan, G., & Vardaloğlu, Z. (2013). Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.

Çalıcı, S. (2019). Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi: Mersin İli Yeşil Tedarik Zinciri Yönetimi: Mersin İli.

Cooper, M. C., & Ellram, L. M. (1993). Characteristics of Supply Chain Management and the Implication for Purchasing and Logistics Strategy. The International Journal of Logistics Management, 4(2), 13–24.

Çoşkun, S. (2017). Yeşil TedariZinciri Uygulamalari Üzerine Kimya Sektöründe Bir Alan Araştirmasi. 135.

Dilaola, M. (2019). Yeşil tedarik zinciri yönetimi uygulamalarinin inovasyon üzerindeki etkisi ve elektronik sektöründe bir araştirma.

Eltayeb, T. K., Zailani, S., & Ramayah, T. (2011). Green supply chain initiatives among certified companies in Malaysia and environmental sustainability: Investigating the outcomes. Resources, Conservation and Recycling, 55(5), 495–506.

Fleischmann, M., Bloemhof-Ruwaard, J. M., Dekker, R., Van Der Laan, E., Van Nunen, J. A. E. E., & Van Wassenhove, L. N. (1997). Quantitative models for reverse logistics: A review. European Journal of Operational Research, 103(1), 1–17.

Ganeshan, R., Jack, E., Magazine, M. J., & Stephens, P. (1999). A Taxonomıc Revıew Of Supply Chaın Management Research. In Quantitative Models For Supply Chain Management. New York: S. Tayur et al. (eds.), The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.

Govil, M., & Proth, J.-M. (2002). Supply Chain Design and Management: Strategic and Tactical Perspectives.

Green, K., Morton, B., & New, S. (1996). Purchasıng And Envıronmental Management: Interactıons, Polıcıes And Opportunıtıes. Business Strategy and the Environment, 5, 188–197.

Green, K. W., Whitten, D., & Inman, R. A. (2008). The impact of logistics performance on organizational performance in a supply chain context. Supply Chain Management, 13(4), 317–327.

Green, K. W., Zelbst, P. J., Meacham, J., & Bhadauria, V. S. (2012). Green supply chain management practices: Impact on performance. Supply Chain Management, 17(3), 290–305.

Güzel, D. (2011). Tedarik Zinciri Bütünleşmesi, Yeşil Tedarik Zinciri Uygulamaları Ve İşletme Performansı Arasında Ki İlişki Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi İşletme Anabilim Da, 3.

Hervani, A. A., Helms, M. M., & Sarkis, J. (2005). Performance measurement for green supply chain management. Benchmarking, 12(4), 330–353.

Ho, J. C., Shalishali, M. K., Tseng, T. L., & Ang, D. (2009). Opportunities in Green Supply Chain Management. The Coastal Business Journal, 8(1), 18–31.

Houlihan, J. B. (1985). Internatıonal Supply Chaın Management. International Journal of Physical Distribution and Matems Management, 15(1), 22–38.

Houlihan, J. B. (1988). International Supply Chains : A New Approach. Management Decision, 26(3), 13–19.

İnce, M. E. (2015). Yeşil tedarik zinciri yaklaşimi ve örnekleri. Konya Ticaret Odası, 1–14.

Jiange, T. (2001). Researches on Establishment Model of Green Logistics System. Zhongyuan University of Technology, 533–537. Retrieved from

Jones, T. C., & Riley, D. W. (1985). Using inventory for competitive advantage through supply chain management. International Journal of Physical Distribution and Materials Management, 15(5), 16–26.

Lassar, W. M., & Zinn, W. (1995). Informal Channel Relationships In Logistics. Journal of Business Logistics, 16(1), 81–106.

Lee, S. Y., & Klassen, R. D. (2008). Drivers and enablers that foster environmental management capabilities in small- and medium-sized suppliers in supply chains. Production and Operations Management, 17(6), 573–586.

Long, D. (2019). Uluslararası Lojistik Küresel Tedarik Zinciri Yönetimi (M. Tanyaş & M. Düzgün, eds.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Manjunath, G. (2014). Green Logistics: A Learn, Evaluation And Initiatives In Business Organizations. International Journal of Business Quantitative Economics and Applied Management Research, 1(7), 36–45.

Mentzer, J. T., DeWitt, W., Keebler, J. S., Min, S., Nix, N. W., Smith, C. D., & Zacharia, Z. G. (2001). Defining supply chain management. Journal of Business logistics. Journal of Business Logistics, 22(2), 1–25.

Min, H., & Galle, W. P. (1997). Green Purchasing Strategies: Trends and Implications. International Journal of Purchasing and Materials Management, 33(2), 10–17.

Özdemir, A. İ. (2004). Tedarik Zinciri Yönetiminin Gelişimi, Süreçleri ve Yararları. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0(23), 87–96.

Pokharel, S., & Mutha, A. (2009). Perspectives in reverse logistics: A review. Resources, Conservation and Recycling, 53(4), 175–182.

Ross, D. F. (1998). Competing Through Supply Chain Management: Creating Market-Winning Strategies Through Supply Chain Partnerships.

Schmied, M. (2010). Green Logistics: Aktuelle Entwicklungen zur Standardisierung der CO 2 -Berechnung. Hannover.

Seroka-Stolka, O. (2014). The Development of Green Logistics for Implementation Sustainable Development Strategy in Companies. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 151, 302–309.

Terzi, B. T. (2016). Yeşil lojistik yönetiminde dengelenmiş skorkart ile lojistik performansı ölçümü: intermodal lojistik sektöründe bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Tsoulfas, G. T., & Pappis, C. P. (2006). Environmental principles applicable to supply chains design and operation. Journal of Cleaner Production, 14(18), 1593–1602.

Vasileiou, K., & Morris, J. (2006). The sustainability of the supply chain for fresh potatoes in Britain. Supply Chain Management, 11(4), 317–327.

Zelbst, P. J., Green, K. W., Abshire, R. D., & Sower, V. E. (2010). Relationships among market orientation, JIT, TQM, and agility. Industrial Management & Data Systems, 110(5), 637–658.

Zengin, E. (2017). Yeşil Lojistik Göstergeleri Ve Türkiye'de Yeşil Lojistik Uygulamaları. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Zhu, Q., & Sarkis, J. (2004). Relationships between operational practices and performance among early adopters of green supply chain management practices in Chinese manufacturing enterprises. Journal of Operations Management, 22(3), 265–289.

KAYNAKÇA

Aiman-Smith, L., Goodrich, N., Roberts, D., & Scinta, J. (2005). Assessing your organization's potential for value innovation. Research-Technology Management, 48(2), 37-42.

Almirall, E., & Casadesus-Masanell, R. (2010). Open versus closed innovation: A model of discovery and divergence. Academy of management review, 35(1), 27-47.

Azadegan, A. (2011). Benefiting from supplier operational innovativeness: the influence of supplier evaluations and absorptive capacity. Journal of Supply Chain Management, 47(2), 49-64.

Bakos, J. Y., & Brynjolfsson, E. (1993). Information technology, incentives, and the optimal number of suppliers. Journal of Management Information Systems, 10(2), 37-53.

Belderbos, R., Carree, M., & Lokshin, B. (2006). Complementarity in R&D cooperation strategies. Review of Industrial Organization, 28(4), 401-426.

Bianchi, M., Campodall'Orto, S., Frattini, F., & Vercesi, P. (2010). Enabling open innovation in small‐and medium‐sized enterprises: how to find alternative applications for your technologies. R&d Management, 40(4), 414-431.

Birkinshaw, J. (2001). Strategies for managing internal competition. California Management Review, 44(1), 21-38.

Bowersox, D. J., & Daugherty, P. J. (1995). Logistics paradigms: the impact of information technology. Journal of Business logistics, 16(1), 65-80.

Bowersox, D. J., Closs, D. J., & Stank, T. P. (2000). Ten mega-trends that will revolutionize supply chain logistics. Journal of business logistics, 21(2), 1-16.

Cao, M., & Zhang, Q. (2011). Supply chain collaboration: Impact on collaborative advantage and firm performance. Journal of operations management, 29(3), 163-180.

Chesbrough, H., & Schwartz, K. (2007). Innovating business models with co-development partnerships. Research-Technology Management, 50(1), 55-59.

Chung, S. A., & Kim, G. M. (2003). Performance effects of partnership between manufacturers and suppliers for new product development: the supplier's standpoint. Research Policy, 32(4), 587-603.

Colombo, M. G., Piva, E., & Rossi-Lamastra, C. (2014). Open innovation and within-industry diversification in small and medium enterprises: The case of open source software firms. Research policy, 43(5), 891-902.

Crossan, M. M., & Apaydin, M. (2010). A multi‐dimensional framework of organizational innovation: A systematic review of the literature. Journal of management studies, 47(6), 1154-1191.

Daugherty, P. J., Germain, R., & Droge, C. (1995). Predicting EDI technology adoption in logistics management: the influence of context and structure. Logistics and Transportation Review, 31(4), 309-324.

Dawe, ILL. (1994) "An Investigation of the Pace and Determination of InformationTechnology Use in the Manufacturing Materials Logistics System", Journal of Business Logistics, 15 (1), 229-260.

Drucker, P. F. (1985). The practice of innovation. Innovation and Entrepreneurship Practice and Principles, Harper & Row, New York, 19-33.

Ellram, L. M., & Choi, T. (2000). Supply management for value enhancement. National Association of Purchasing Management, Tempe, AZ.

Fujimoto, T., Iansiti, M., & Clark, K. B. (1996). External integration in product development (pp. 121-161). Oxford University Press, Oxford.

Grover, V. (1993). An empirically derived model for the adoption of customer□based interorganizational systems. Decision sciences, 24(3), 603-640.

Handfield, R. B., Ragatz, G. L., Petersen, K. J., & Monczka, R. M. (1999). Involving suppliers in new product development. California management review, 42(1), 59-82.

Isaksen, S. G., & Aerts, W. S. (2011). Linking problem-solving style and creative organizational climate: An exploratory interactionist study. IJCPS-International Journal of Creativity and Problem Solving, 21(2), 7-38.

Johannessen, J., Olsen, B. and Lumpkin, G.T. (2001), "Innovation as newness: what is new, how new, and new to whom?", European Journal of Innovation Management, Vol. 4 No. 1, 20-31.

Koufteros, X., Vonderembse, M., & Jayaram, J. (2005). Internal and external integration for product development: the contingency effects of uncertainty, equivocality, and platform strategy. Decision Sciences, 36(1), 97-133.

Kwon, T. H., & Zmud, R. W. (1987). Unifying the fragmented models of information systems implementation. In Critical issues in information systems research, 227-251.

Langley, J. (2012). 2013 third-party logistics study: the state of logistics outsourcing. Capegemeni Consulting, 1, 2-17.

Lee, S., Park, G., Yoon, B., & Park, J. (2010). Open innovation in SMEs—An intermediated network model. Research policy, 39(2), 290-300.

Leonard, D., & Sensiper, S. (1998). The role of tacit knowledge in group innovation. California management review, 40(3), 112-132.

Levary, R. R. (2000). Better supply chains through information technology. Industrial Management, 42(3), 24-30.

Lusch, R. F., Zizzo, D., & Kenderdine, J. M. (1993). Strategic renewal in distribution. Marketing Management, 2(2), 20-32.

Manceau, D., Kaltenbach, L. B. H., Moatti, V., & Fabbri, J. (2012). Putting External Knowledge to Work. Supply Chain Management Review, 16(6), 42-48.

McLean, L. D. (2005). Organizational culture's influence on creativity and innovation: A review of the literature and implications for human resource development. Advances in developing human resources, 7(2), 226-246.

Mentzer, John T., ed. (2000), Supply Chain Management, Sage publications Inc., Thousand Hills, CA.

Merrifield, D. B. (2000). Changing nature of competitive advantage. Research-Technology Management, 43(1), 41-45.

Monczka R.M., K.J. Petersen, RJ. Handfield & GX. Ragatz (1998) "Success Factors in Strategic Supplier Alliances: The Buying Company Perspective", Decision Sciences, 29 (3), 553-577.

Narayanan, S., Narasimhan, R., & Schoenherr, T. (2015). Assessing the contingent effects of collaboration on agility performance in buyer–supplier relationships. Journal of Operations Management, 33, 140-154.

Naughton, D. (2004), "Innovation and learning – value through innovation", Facilities Manager, Vol. 20 No. 6.

Nusair, T. T. (2013). The role of climate for innovation in job performance: Empirical evidence from commercial banks in Jordan. International Journal of Business and Social Science, 4(3), 208-217.

Oke, A., & Kach, A. (2012). Linking sourcing and collaborative strategies to financial performance: The role of operational innovation. Journal of Purchasing and Supply Management, 18(1), 46-59.

Panuwatwanich, K., Stewart, R. A., & Mohamed, S. (2007). Investigating the link between climate for innovation and diffusion outcomes in architecture and engineering design organisations. In Proceedings of the Fourth International Conference on Construction in the 21st Century, Gold Coast, Australia.

Porter, M. E., & Stern, S. (2001). Innovation: location matters. MIT Sloan management review, 42(4), 28-36.

Porter, MX. & S. Stem (2001) "Innovation: Location Matters", MIT Sloan Management Review , 42 (4), 28-36.

Pörzse, G., Takacs, S., Csedő, Z., Berta, Z., Sara, Z., & Fejes, J. (2012). The impact of creative organizational climate on the innovation activity of medical devices manufacturing firms in Hungary. European Journal of Business and Management, 4(13), 1-11.

Premkumar, G. P. (2000). Interorganization systems and supply chain management. Information systems management, 17(3), 1-14.

Premkumar, G., Ramamurthy, K., & Crum, M. (1997). Determinants of EDI adoption in the transportation industry. European Journal of Information Systems, 6(2), 107-121.

Quinn, J. B., & Hilmer, F. G. (1994). Strategic outsourcing. MIT Sloan Management Review, 35(4), 43-55.

Ragatz, G. L., Handfield, R. B., & Petersen, K. J. (2002). Benefits associated with supplier integration into new product development under conditions of technology uncertainty. Journal of business research, 55(5), 389-400.

Razavi, S. H., & Attarnezhad, O. (2013). Management of organizational innovation. International Journal of Business and Social Science, 4(1), 226-232.

Schumpeter, J.A. (1934). The Theory of Economic Development, Cambridge, Mass: Harvard University Press (Orijinal basım; Almanya, 1911; Tekrar Basım; Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey in 1997).

Simchi-Levi, D., Kaminsky, P., Simchi-Levi, E., & Shankar, R. (2008). Designing and managing the supply chain: concepts, strategies and case studies. Tata McGraw-Hill Education.

Srinivasan, K., Kekre, S., & Mukhopadhyay, T. (1994). Impact of electronic data interchange technology on JIT shipments. Management Science, 40(10), 1291-1304.

Stank, T. P., & Lackey Jr, C. W. (1997). Enhancing performance through logistical capabilities in Mexican maquiladora firms. Journal of business logistics, 18(1), 91-123.

Stank, T., Crum, M., & Arango, M. (1999). Benefits of interfirm coordination in food industry supply chains. Journal of business logistics, 20(2), 21-41.

Story, V. M., Boso, N., & Cadogan, J. W. (2015). The form of relationship between firm□level product innovativeness and new product performance in developed and emerging markets. Journal of Product Innovation Management, 32(1), 45-64.

Sundbo, J. (2003). Innovation and strategic reflexivity: an evolutionary approach applied to services. The international handbook on innovation, 97-114.

Tan, K. C., Kannan, V. R., & Handfield, R. B. (1998). Supply chain management: supplier performance and firm performance. Journal of Supply Chain Management, 34(3), 2-9.

Taylor, D. H. (1999). Measurement and analysis of demand amplification across the supply chain. The International Journal of Logistics Management, 10 (2), 55-70.

Ussahawanitchakit, P. (2011). Moderating effects of environment on the strategic leadership, organizational learning, innovation, and performance relationships. Journal of International Business and Economics, 11(2), 45-55.

Veugelers, R. (1997). Internal R & D expenditures and external technology sourcing. Research policy, 26(3), 303-315.

Wagner, S. M. (2012). Tapping supplier innovation. Journal of Supply Chain Management, 48(2), 37-52.

Wagner, S. M., & Hoegl, M. (2006). Involving suppliers in product development: Insights from R&D directors and project managers. Industrial marketing management, 35(8), 936-943.

Whipple, J.M. & R. Frankel (2000) "Strategic Alliance Success Factors", The Journal of Supply Chain Management, 36 (3), 21-28.

Zaltman, GN., Duncan, R.B., Holbek, I. (1973). Innovations and Organization. New York: Wiley.

Zsidisin, G. A., & Smith, M. E. (2005). Managing supply risk with early supplier involvement: a case study and research propositions. Journal of supply chain management, 41(4), 44-57.

KAYNAKÇA

Agostinho C.F. (2013). Humanitarian logistics: how to help even more?. 6th IFAC Conference on Management and Control of Production and Logistics The International Federation of Automatic Control September 11-13, 2013. Fortaleza, Brazil

Ahmed W., Najmi A., Khan F. & Aziz H. (2019). Developing and analyzing framework to manage resources in humanitarian logistics. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 9 (2) 270-291.

Akhtar P., Marr N. & Garnevska E. (2012). Coordination in humanitarian relief chains: chain coordinators. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 2 (1) 85-103.

Apte A., Gonçalves P. & Yoho K. (2016). Capabilities and competencies in humanitarian operations. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 6 (2) 240-258.

Aslam H., Blome C., Roscoe S. & Azhar T.M. (2018). Dynamic supply chain capabilities: How market sensing, supply chain agility and adaptability affect supply chain ambidexterity. International Journal of Operations & Production Management, 38 (12) 2266-2285.

Awara N.F., Udoh E.G. & Anyadighibe J.A. (2018). Information technology tools and supply chain performance of online retailers in calabar metropolis, cross river state, Nigeria. Global Journal of Social Sciences 17, 55-67.

Baharmand H., Comes T. & Lauras M. (2017). Managing in-country transportation risks in humanitarian supply chains by logistics service providers: Insights from the 2015 Nepal earthquake. International Journal of Disaster Risk Reduction 24, 549–559.

Bag S., Luthra S., Venkatesh V. & Yadav G. (2020). Towards understanding key enablers to green humanitarian supply chain management practices. Management of Environmental Quality, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. https://doi.org/10.1108/MEQ-06-2019-0124

Balcik B. & Beamon B.M. (2008). Facility location in humanitarian relief. International Journal of Logistics: Research and Applications, 11 (2) 101-21.

Balcik B., Caglar Bozkir C.D. & Kundakcioglu O.E. (2016). A literature review on inventory management in humanitarian supply chains. Surveys in Operations Research and Management Science 2, 101–116.

Baldini G., Oliveri F., Braun M., Seuschek H. & Hess E. (2012). Securing disaster supply chains with cryptography enhanced RFID. Disaster Prevention and Management 21 (1) 51-70.

Banomyong R. & Julagasigorn P. (2017). The potential role of philanthropy in humanitarian supply chains delivery: the case of Thailand. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 7 (3) 284-303.

Bealt J., Fernández Barrera J.C. & Mansouri S.A. (2016). Collaborative relationships between logistics service providers and humanitarian organizations during disaster relief operations. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 6 (2) 118-144.

Biswal A.K., Jenamani M. & Kumar S.K. (2018). Warehouse efficiency improvement using RFID in a humanitarian supply chain: Implications for Indian food security system. Transportation Research Part E 109, 205–224.

Chandes J. & Pache G. (2010). Investigating humanitarian logistics issues: from operations management to strategic action. Journal of Manufacturing Technology Management 23 (3) 320-340.

Charles A. (2008). Apprentissage croise´ entre secteur humanitaire et industriel pour une meilleure gestion des chaıˆnes logistiques. Actes du IX`e Congre`s EDSYS, Toulouse, 1-6 (CD-rom).

Choi S. & Hanaoka S. (2017). Diagramming development for a base camp and staging area in a humanitarian logistics base airport. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 7 (2) 152-171.

Cozzolino A., Wankowicz E. & Massaroni E. (2017). Logistics service providers' engagement in disaster relief initiatives An exploratory analysis. International Journal of Quality and Service Sciences 9 (3/4) 269-291.

Crumbly J. & Carter L. (2015). Social media and humanitarian logistics: The impact of tasktechnology fit on new service development. Procedia Engineering 107, 412 – 416.

CSCMP (2011). Supply chain management definitions. available at: www.cscmp.org/about-us/ supply-chain-management-definitions.

da Costa S.R.A., Gouvêa Campos V.B. & de Mello Bandeira R.A.(2012). Supply chains in humanitarian operations: cases and analysis. Procedia - Social and Behavioral Sciences 54, 598 – 607.

Das R. (2018). Disaster preparedness for better response: Logistics perspectives. International Journal of Disaster Risk Reduction 31, 153–159.

Dubey R., Luo Z., Gunasekaran A., Akter S., Hazen B. & Douglas M. (2018). Big data and predictive analytics in humanitarian supply chains: Enabling visibility and coordination in the presence of swift trust. International Journal of Logistics Management, 29 (2) 485-512.

Duran S., Gutierrez M.A. & Keskinocak P. (2011). Pre-Positioning of Emergency Items for CARE International. Interfaces 41 (3) 223-237.

Ganguly K.K., Padhy R.K. & Rai S.S. (2017). Managing the humanitarian supply chain: a fuzzy logic approach. International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment 8 (5) 521-536.

Goffnett S.P., Helferich O.K. & Buschlen E. (2013). Integrating service-learning and humanitarian logistics education. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 3 (2) 161-186.

Goldschmidt K.H. & Kumar S. (2016). Humanitarian operations and crisis/disaster management: A retrospective review of the literature and framework for development. International Journal of Disaster Risk Reduction 20, 1–13.

Goyal G., Samalia H. & Verma P. (2018). Mediating role of process simplification in process integration and upstream supply chain flexibility. International Journal of Productivity and Performance Management, 67 (5) 825-844.

Gralla E., Goentzel J. & Chomilier B. (2015). Case study of a humanitarian logistics simulation exercise and insights for training design. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 5 (1) 113-138.

Haavisto I. & Goentzel J. (2015). Measuring humanitarian supply chain performance in a multi-goal context. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 5 (3) 300-324.

Haavisto I. & Kovacs G. (2014). Perspectives on sustainability in humanitarian supply chains. Disaster Prevention and Management 23 (5) 610-631.

Heaslip G., Kovács G. & Haavisto I. (2018). Cash-based response in relief: the impact for humanitarian logistics. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 8 (1) 87-106.

Hugos M. (2006). Essentials of supply chain management. 2. Baskı. John Wiley & Sons, Inc.

Ismail H.S. & Sharifi H. (2006). A balanced approach to building agile supply chains. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 36 (6) 431-444.

Jahre M. & Jensen L.M. (2010). Coordination in humanitarian logistics through clusters. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 40 (8/9) 657-674.

Jahre M. & Fabbe-Costes N. (2015). How standards and modularity can improve humanitarian supply chain responsiveness. The case of emergency response units. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 5 (3) 348-386.

John L. & Ramesh A. (2012). Humanitarian supply chain management in India: a SAP-LAP framework. Journal of Advances in Management Research 9 (2) 217-235.

Klumpp M., de Leeuw S., Regattieri A. & de Souza R. (2015). Humanitarian logistics and sustainability. Springer Cham Heidelberg New York Dordrecht London

Kovacs G. & Spens K. (2007). Humanitarian logistics in disaster relief operations. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 37 (2) 99-114.

Kovacs G. & Spens K. (2009). Identifying challenges in humanitarian logistics. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 39 (6) 506-528.

Kovacs G. & Spens K.M. (2012). Relief supply chain management for disasters: humanitarian aid and emergency logistics. IGI Global Business Science Reference.

Kovacs G., Spens K. & Moshtari M. (2018). The palgrave handbook of humanitarian logistics and supply chain management. Palgrave Handbooks. This Palgrave Macmillan imprint is published by Springer Nature

Kunz N. & Reiner G. (2012). A meta-analysis of humanitarian logistics research. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 2 (2) 116-147.

Kunz N. & Reiner G. (2016). Drivers of government restrictions on humanitarian supply chains An exploratory study. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 6 (3) 329-351.

Kunz N., Van Wassenhove L., Besiou M., Hambye C. & Kovács G. (2017). Relevance of humanitarian logistics research: best practices and way forward. International Journal of Operations & Production Management, 37 (11) 1585-1599.

Larrea O. (2013). Key performance indicators in humanitarian logistics in Colombia. 6th IFAC Conference on Management and Control of Production and Logistics The International Federation of Automatic Control. September 11-13, 2013. Fortaleza, Brazil.

Lee H.W. & Zbinden M. (2003). Marrying logistics and technology for effective relief. Forced Migration Review, 18 (3) 34-35.

L'Hermitte C., Tatham P. & Bowles M. (2014). Classifying logistics-relevant disasters: conceptual model and empirical illustration. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 4 (2) 155-178.

L'Hermitte C., Bowles M., Tatham P. & Brooks B. (2015). An integrated approach to agility in humanitarian logistics. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 5 (2) 209-233.

L'Hermitte C., Tatham P., Brooks B. & Bowles M. (2016). Supply chain agility in humanitarian protracted operations. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 6 (2) 173-201.

Lu Q., Goh M. & De Souza R. (2013). Learning mechanisms for humanitarian logistics. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 3 (2) 149-160.

Lu Q., Goh M. & De Souza R. (2018). An empirical investigation of swift trust in humanitarian logistics operations. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 8 (1) 70-86.

McLachlin R., Larson P.D. & Khan S. (2009). Not-for-profit supply chains in interrupted environments: the case of a faith-based humanitarian relief organisation. Management Research News, 32 (11) 1050-1064.

McLachlin R. & Larson P.D. (2011). Building humanitarian supply chain relationships: lessons from leading practitioners. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 1 (1) 32-49.

Moshtari M. (2016). Inter-organizational fit, relationship management capability, and collaborative performance within a humanitarian setting. Production and Operations Management 25(9)1542–1557.

Nikkhoo F., Bozorgi-Amiri A. & Heydari J. (2018). Coordination of relief items procurement in humanitarian logistic based on quantity flexibility contract. International Journal of Disaster Risk Reduction 31, 331–340.

Oloruntoba R. & Gray R. (2006). Humanitarian aid: an agile supply chain?. Supply Chain Management, 11 (2) 115-120.

Overstreet R.E., Hall D., Hanna J.B. & Rainer, Jr R.K. (2011). Research in humanitarian logistics. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 1 (2) 114-131.

Owusu-Kwateng K., Hamid M.A. & Debrah B. (2017). Disaster relief logistics operation: an insight from Ghana. International Journal of Emergency Services 6 (1) 4-13.

Panchamgam K.V. (2011). Essays in retail operations and humanitarian logistics. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). University of Maryland.

Petrudi S.H.H., Tavana M. & Abdi M. (2020). A comprehensive framework for analyzing challenges in humanitarian supply chain management: A case study of the Iranian Red Crescent Society. International Journal of Disaster Risk Reduction 42, 1-20.

Pettit S. & Beresford A. (2009). Critical success factors in the context of humanitarian aid supply chains. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 39 (6) 450-468.

Russell T. (2005). The Humanitarian Relief Supply Chain: Analysis of the 2004 South East Asia Earthquake and Tsunami. Unpublished master thesis, Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, MA.

Sahebi I.G., Alireza Arab A. & Sadeghi Moghadam M.R. (2017). Analyzing the barriers to humanitarian supply chain management: A case study of the Tehran Red Crescent Societies. International Journal of Disaster Risk Reduction 24, 232–241.

Santarelli G., Abidi H., Klumpp M. & Regattieri A. (2015). Humanitarian supply chains and performance measurement schemes in practice. International Journal of Productivity and Performance Management, 64 (6) 784-810.

Scarpin M.R.S. & Silva R.D.O. (2014). Humanitarian logistics: empirical evidences from a natural disaster. Procedia Engineering 78, 102 – 111.

Schulz S.F. & Blecken A. (2010). Horizontal cooperation in disaster relief logistics: benefits and impediments. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 40 (8/9) 636-656.

Seifert L., Kunz N. & Gold S. (2018). Humanitarian supply chain management responding to refugees: a literature review. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management, 8 (3) 398-426.

Sigala I.F. & Wakolbinger T. (2019). Outsourcing of humanitarian logistics to commercial logistics service providers An empirical investigation. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 9 (1) 47-69.

Şahin A., Ertem M.A. & Emür E. (2014). Using containers as storage facilities in humanitarian logistics. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 4 (2) 286-307.

Tabaklar T., Halldórsson A., Kovács G. & Spens K. (2015). Borrowing theories in humanitarian supply chain management. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 5 (3) 281-299.

Taniguchi E., Ferreira F. & Nicholson A. (2012). A conceptual road network emergency model to aid emergency preparedness and response decision-making in the context of humanitarian logistics. Procedia - Social and Behavioral Sciences 39, 307 – 320.

Tatham P. & Houghton L. (2011). The wicked problem of humanitarian logistics and disaster relief aid. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 1 (1) 15-31.

Thompson D.D.P. (2015). Disaster logistics in small island developing states: Caribbean perspective. Disaster Prevention and Management 24 (2) 166-184.

Thomas A. & Kopczak L.R. (2005). From logistics to supply chain management: the path forward in the humanitarian sector. Fritz Institute, San Francisco, CA. available at: www.fritzinstitute.org/PDFs/ WhitePaper/FromLogisticsto.pdf (accessed 24 February 2011).

Tomasini R. & Wassenhove L.V. (2009). Humanitarian logistics. Palgrave Macmillan. England.

Tse Y.K., Zhang M., Akhtar P. & MacBryde J. (2016). Embracing supply chain agility: an investigation in the electronics industry. Supply Chain Management: An International Journal, 21 (1) 140-156.

UNISDR, Living with Risk: a Global Review of Disaster Reduction Initiatives, vol. 1, United Nations International Strategy for Disaster Reduction, 2004.

Vaillancourt A. (2016). A theoretical framework for consolidation in humanitarian logistics. Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management 6 (1) 2-23.

Vega D. & Roussat C. (2015). Humanitarian logistics: the role of logistics service providers. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management 45 (4) 352-375.

Vickery S., Calantone R. & Droöge C. (1999). Supply chain flexibility: an empirical study. The Journal of Supply Chain Management, 35 (3) 16-24.

Yang H., Yang L. & Yang S.H. (2011). Hybrid Zigbee RFID sensor network for humanitarian logistics centre management. Journal of Network and Computer Applications 34 (3) 938-948.

Whiting M.C. & Ayala-Öström B.E. (2009). Advocacy to promote logistics in humanitarian aid. Management Research News 32 (11) 1081-1089.

Zarei M.H., Carrasco-Gallego R. & Ronchi S. (2019). To greener pastures An action research study on the environmental sustainability of humanitarian supply chains. International Journal of Operations & Production Management Vol. 39 (11) 1193-1225.

Zeimpekis V., Ichoua S. & Minis I. (2013). Humanitarian and relief logistics research ıssues, case studies and future trends. Springer NewYork Heidelberg Dordrecht London.

Zhang L., Tian J., Fung R.Y.K. & Dang C. (2019). Materials procurement and reserves policies for humanitarian logistics with recycling and replenishment mechanisms. Computers & Industrial Engineering 127, 709–721.

KAYNAKÇA

Arslaner, D. (2019). Lojistik Merkezlerin Kentsel Lojistik Uygulamalarına Etkileri: Çorum İli Uygulaması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, işletme Anabilim Dalı, , Kırıkkale.

Aydın, G.T. & Öztürk, Z., (2018). Akıllı Kent Lojistiğinin Mekansal İlişkilendirilmesi, İşletme Bilimi Dergisi (JOBS), 7(1), 237-261. DOI: 10.22139/jobs.536608

Benjelloun, A., Crainic, T.G. & Bigras, Y., (2010). Towards a Taxonomy of City Logistics Projects, Procedia Social and Behavioral Sciences, 2, 6217–6228.

Cracknell, J.A. (2000). Experience in Urban Traffic Management and Demand Management in Developing Countries, World Bank Urban Transport Strategy Review –Background Paper, Washington D.C.

Çekerol, G.S. (2013). Lojistik ve Tersine Lojistik. Mehmet Necdet Timur (Ed.), Lojistik Yönetimi içinde (s.2-32), Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir.

Erdir, A. (2013). Kentsel Lojistik: İzmir İli İçin Bir Uygulama. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Erdumlu, M.R. (2006). Kentsel Lojistik ve Lojistik Köy Uygulaması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Gerolimins, N. & Daganzo, C. F. (2012). World Urban Logistics and Applications

Görçün, Ö.F. & Görçün, Ö., (2019). Lojistik Karar Destek Sistemleri, Serpil Koçdar (Ed)., Bilişim Sistmleri ve Lojistik içinde (s.44-68). Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

https://sozluk.gov.tr/?q=lojistik&aranan= (Erişim tarihi: 24.04.2020).

https://www.britannica.com/topic/logistics-business#ref528537, (Erişim tarihi: 24.04.2020).

https://www.haberturk.com/kentten-mega-kente-1974171-ekonomi, (Erişim tarihi: 27.04.2020).

ISO 2014, https://www.akillisehirler.gov.tr/akilli-sehir-nedir/, (Erişim tarihi: 28.04.2020).

İnanç, H., (2012). İstanbul'un Kentsel Lojistik analizi ve Çözüm Önerilerinin Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) ile Değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İsbir, E.G. (2005). Kentleşme. Bülent Açma (Ed.), Kentleşme ve Çevre Sorunları içinde (s.1-20). Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

Kağnıcıoğlu, C.H., (2017). Elektronik Ticaret ve Lojistik. Arman Aziz Karagül (Ed.), Elektronik Ticaret içinde (s.146-167), Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

Karlı, H., Öztaş, R.G. & Aydın, H., (2019). Akıllı Kentlerin Kentsel Lojistik Üzerindeki Etkileri, Çukurova 3. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi. 3-6 Ekim 2019.

Keskin, M.H., (2011). Lojistik Tedarik Zinciri Yönetimi, Geçmişi, Değişimi, Bugünü, Geleceği, Nobelyayın

Kılıç, D. & Turgut, M. (2019). Kentsel lojistik açısından İstanbul Havalimanı ve Atatürk Havalimanı'nın değerlendirilmesi. KOCATEPE İİBF Dergisi, Aralık, 21(2), 148-157.

Özdemir, A., (2017). Lojistiğin Temel Kavramları, Meserret Nalçakan (Ed.) ve Fikret Er (Ed.), Lojistik İlkeleri içinde (s.3-18). Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:2343, Eskişehir

OECD, (2012), OECD Environmental Outlook to 2050, OECD Publishing, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/environment/oecd-environmental-outlook-to-2050_9789264122246-en#page48

Özceylan, E., Çetinkaya, C. & Korkmaz, İ.H., (2018). Gaziantep Kent Lojistiğine Genel Bakış: Trafik Problemleri ve Çözüm Önerileri, International Academic Research Congress INES-2018., ss.2008-2013.

Savrun, B. & Mutlu, H.M. (2019). Kent Lojistiği Üzerine Bibliyometrik Analiz, Kent Akademisi, Volume, 12 (38), 2,364-386

Taniguchi, E. & Van Der Heijden R.E.C.M. (2000). An Evaluation Methodology for City Logistics, Transport Reviews, 20 (1), 65-90, DOI: 10.1080/014416400295347

Taniguchi, E., Thompson, R.G., Yamada, T. & Duin, R.V. (2001). City Logistics Network Modelling and Intelligent Transport Systems, Pergamon.

Taylor, M.A.P., (2010). The City Logistics Paradigm for Urban Freight Transport, Transport Systems Centre. University of South Australia.

Yardımcı, İ. (2016). Vehicle Routing In City Logistics With A Case Study. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yardımcı, İ., Vayvay., Ö. & Tanyaş, M., (2016). Kentsel Lojistikte Araç Rotalama, V. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi. Toros Üniversitesi, Mersin.

KAYNAKÇA

Al-Mudimigh, A. S., Zairi, M., & Ahmed, A. M. M. (2004). Extending The Concept of Supply Chain: The Effective Management of Value Chains. International Journal of Production Economics, 87(3), 309–320. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2003.08.004

Anderson, C. (2012). Makers: The New Industrial Revolution. In Futures (1st ed., Vol. 23). A.B.D.: Crown Business.

Ataseven, C., & Nair, A. (2017). Assessment of Supply Chain Integration and Performance Relationships: A Meta-Analytic Investigation of The Literature. International Journal of Production Economics, 185, 252–265. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2017.01.007

Boddy, D., MacBeth, D., & Wagner, B. (2000). Implementing Collaboration Between Organisations. Journal of Management Studies, 37(7), 1003–1017.

Cao, M., & Zhang, Q. (2011). Supply Chain Collaboration: Impact on Collaborative Advantage and Firm Performance. Journal of Operations Management, 29(3), 163–180. https://doi.org/10.1016/j.jom.2010.12.008

Caridi, M., Cigolini, R., & De Marco, D. (2005). Improving Supply-Chain Collaboration by Linking Intelligent Agents to CPFR. International Journal of Production Research, 43(20), 4191–4218. https://doi.org/10.1080/00207540500142134

Çevik, A., Büyüközkan, G., & Öztürk, Ö. C. (2004). Tedarik Zinciri Entegrasyonu. YA/EM'2004, 1–5. Gaziantep - Adana.

Chen, H., Daugherty, P. J., & Landry, T. D. (2009). Supply Chain Process Integration: A Theoretical Framework. Journal of Business Logistics, 30(2), 27–46. https://doi.org/10.1002/j.2158-1592.2009.tb00110.x

Chen, H., Daugherty, P. J., & Roath, A. S. (2009). Defining and Operationalizing Supply Chain Process Integration. Journal of Business Logistics, 30(1), 63–84. https://doi.org/10.1002/j.2158-1592.2009.tb00099.x

Chen, I. J., & Paulraj, A. (2004). Towards a Theory of Supply Chain Management: The Constructs and Measurements. Journal of Operations Management, 22(2), 119–150. https://doi.org/10.1016/j.jom.2003.12.007

Christopher, M. (2000). The Agile Supply Chain: Competing in Volatile Markets. Industrial Marketing Management, 29(1), 37–44. https://doi.org/10.1016/S0019-8501(99)00110-8

Cousineau, M., Lauer, T. W., & Peacock, E. (2004). Supplier source integration in a large manufacturing company. Supply Chain Management: An International Journal, 9(1), 110–117. https://doi.org/10.1108/13598540410517629

Dombrowski, U., & Karl, A. (2016). Systematic Improvement of Supplier Integration within the Product Development Process. Procedia CIRP, 57, 392–397. https://doi.org/10.1016/j.procir.2016.11.068

Ellram, L. M. (1995). Partnering Pitfalls and Success Factors. International Journal of Purchasing and Materials Management, 31(1), 35–44. https://doi.org/10.1111/j.1745-493X.1995.tb00201.x

Fawcett, S. E., Fawcett, A. M., Watson, B. J., & Magnan, G. M. (2012). Peeking Inside The Black Box: Toward An Understanding of Supply Chain Collaboration Dynamics. Journal of Supply Chain Management, 48(1), 44–72. https://doi.org/10.1111/j.1745-493X.2011.03241.x

Fawcett, S. E., Magnan, G. M., & McCarter, M. W. (2008). A Three-Stage Implementation Model for Supply Chain Collaboration. Journal of Business Logistics, 29(1), 93–112. https://doi.org/10.1002/j.2158-1592.2008.tb00070.x

Fliedner, G. (2003). CPFR: An Emerging Supply Chain Tool. Industrial Management and Data Systems, 103(1), 14–21. https://doi.org/10.1108/02635570310456850

Flynn, B. B., Huo, B., & Zhao, X. (2010). The Impact of Supply Chain Integration on Performance: A Contingency and Configuration Approach. Journal of Operations Management, 28(1), 58–71. https://doi.org/10.1016/j.jom.2009.06.001

Frankel, R., Bolumole, Y. A., Eltantawy, R. A., Paulraj, A., & Gundlach, G. T. (2008). The Domain and Scope of Scm's Foundational Disciplines — Insights and Issues To Advance Research. Journal of Business Logistics, 29(1), 1–30. https://doi.org/10.1002/j.2158-1592.2008.tb00066.x

Frohlich, M. T., & Westbrook, R. (2001). Arcs of Integration: An International Study of Supply Chain Strategies. Journal of Operations Management, 19(2), 185–200. https://doi.org/10.1016/S0272-6963(00)00055-3

Gove, P. B. (1996). Webster's Third New International Dictionary of The English Language (3rd ed.). Merriam-Webster.

Gulati, R., Puranam, P., & Tushman, M. (2012). Meta-Organization Design: Rethinking Design in Interorganizational and Community Contexts. Strategic Management Journal, 33(6), 571–586. https://doi.org/10.1002/smj.1975

Gunasekaran, A., & Ngai, E. W. T. (2004). Information Systems in Supply Chain Integration and Management. European Journal of Operational Research, 159(2 SPEC. ISS.), 269–295. https://doi.org/10.1016/j.ejor.2003.08.016

Ha, B. C., Park, Y. K., & Cho, S. (2011). Suppliers' Affective Trust and Trust in Competency in Buyers: Its Effect on Collaboration and Logistics Efficiency. International Journal of Operations and Production Management, 31(1), 56–77. https://doi.org/10.1108/01443571111098744

He, Y., Sun, H., Ni, W., & Ng, S. C. H. (2017). Re-Examining The Effects of Supplier Integration on Operations Performance: A Relational View. International Journal of Operations and Production Management, 37(12), 1702–1721. https://doi.org/10.1108/IJOPM-04-2016-0205

Holweg, M., Disney, S., Holmström, J., & Småros, J. (2005). Supply Chain Collaboration: Making Sense of The Strategy Continuum. European Management Journal, 23(2), 170–181. https://doi.org/10.1016/j.emj.2005.02.008

Huang, M.-C., Yen, G.-F., & Liu, T.-C. (2014). Reexamining supply chain integration and the supplier's performance relationships under uncertainty. Supply Chain Management: An International Journal, 19(1), 64–78. https://doi.org/10.1108/SCM-04-2013-0114

Hudnurkar, M., Jakhar, S., & Rathod, U. (2014). Factors Affecting Collaboration in Supply Chain: A Literature Review. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 133, 189–202. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.04.184

Huo, B. (2012). The Impact of Supply Chain Integration on Company Performance: An Organizational Capability Perspective. Supply Chain Management, 17(6), 596–610. https://doi.org/10.1108/13598541211269210

Kampstra, R. P., Ashayeri, J., & Gattorna, J. L. (2006). Realities of Supply Chain Collaboration. The International Journal of Logistics Management, 17(3), 312–330. https://doi.org/10.1108/09574090610717509

Kannan, V. R., & Tan, K. C. (2010). Supply Chain Integration: Cluster Analysis of The Impact of Span of Integration. Supply Chain Management, 15(3), 207–215. https://doi.org/10.1108/13598541011039965

Koçoğlu, I., Imamoğlu, S. Z., Ince, H., & Keskin, H. (2011). The Effect of Supply Chain Integration on Information Sharing: Enhancing The Supply Chain Performance. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 24, 1630–1649. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.09.016

Koufteros, X., Vonderembse, M., & Jayaram, J. (2005). Internal and External Integration for Product Development: The Contingency Effects of Uncertainty, Equivocality, and Platform Strategy. Decision Sciences, 36(1), 97–133.

Lai, F., Zhang, M., Lee, D. M. S., & Zhao, X. (2012). The Impact of Supply Chain Integration on Mass Customization Capability: An Extended Resource-Based View. IEEE Transactions on Engineering Management, 59(3), 443–456. https://doi.org/10.1109/TEM.2012.2189009

Landeros, R., & Monczka, R. M. (1989). Cooperative Buyer/Seller Relationships and a Firm's Competitive Posture. Journal of Purchasing and Materials Management, 25(3), 9–18. https://doi.org/10.1111/j.1745-493x.1989.tb00485.x

Lee, H. L., Padmanabhan, V., & Whang, S. (2004). Information Distortion in A Supply Chain: The Bullwhip Effect. Management Science, 50(12), 1875–1886. https://doi.org/10.1287/mnsc.1040.0266

Lee, H. L., So, K. C., & Tang, C. S. (2000). The Value of Information Sharing in a Two-Level Supply Chain. Management Science, 46(5), 626–643.

Long, D. (2012). Uluslararası Lojistik: Küresel Tedarik Zinciri Yönetimi (2nd ed.; P. Gülter, ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Lummus, R. R., Vokurka, R. J., & Alber, K. L. (1998). Strategic Supply Chain Planning. Production and Inventory Management Journal, 39(3), 49–58.

McLaren, T., Head, M., & Yuan, Y. (2002). Supply Chain Collaboration Alternatives: Understanding The Expected Costs and Benefits. Internet Research, 12(4), 348–364. https://doi.org/10.1108/10662240210438416

Mentzer, J. T., Dewitt, W., Keebler, J. S., Min, S., Nix, N. W., Smith, C. D., & Zacharia, Z. G. (2001). DEFINING SUPPLY CHAIN MANAGEMENT. In JOURNAL OF BUSINESS LOGISTICS (Vol. 22). Retrieved from http://www.aui.ma/personal/~A.Berrado/MGT5309/DEFINING SUPPLYCHAIN MANAGEMENT_Metzner et al. 2001.pdf

Min, S., Roath, A. S., Daugherty, P. J., Genchev, S. E., Chen, H., Arndt, A. D., & Glenn Richey, R. (2005). Supply Chain Collaboration: What's Happening? The International Journal of Logistics Management, 16(2), 237–256. https://doi.org/10.1108/09574090510634539

Morash, E. A., & Clinton, S. R. (1998). Supply Chain Integration: Customer Value through Collaborative Closeness versus Operational Excellence. Journal of Marketing Theory and Practice, 6(4), 104–120. https://doi.org/10.1080/10696679.1998.11501814

Natour, A., Kiridena, S., & Gibson, P. (2011). Supply Chain Integration and Collaboration for Performance Improvement: An Agency Theory Approach. In Faculty of Engineering - Papers (Archive). Retrieved from https://ro.uow.edu.au/engpapers/1620

Nyaga, G. N., Whipple, J. M., & Lynch, D. F. (2010). Examining Supply Chain Relationships: Do Buyer and Supplier Perspectives on Collaborative Relationships Differ? Journal of Operations Management, 28(2), 101–114. https://doi.org/10.1016/j.jom.2009.07.005

Panahifar, F., Heavey, C., Byrne, P. J., & Fazlollahtabar, H. (2015). A framework for Collaborative Planning, Forecasting and Replenishment (CPFR): State of the Art. Journal of Enterprise Information Management, 28(6), 838–871. https://doi.org/10.1108/JEIM-09-2014-0092

Pearcy, D. H., Parker, D. B., & Giunipero, L. C. (2008). Using Electronic Procurement to Facilitate Supply Chain Integration: An Exploratory Study of US□based Firms. American Journal of Business, 23(1), 23–36. https://doi.org/10.1108/19355181200800002

Power, D. (2005). Supply Chain Management Integration and Implementation: A Literature Review. Supply Chain Management, 10(4), 252–263. https://doi.org/10.1108/13598540510612721

Ramanathan, U., & Gunasekaran, A. (2014). Supply Chain Collaboration: Impact of Success in Long-Term Partnerships. International Journal of Production Economics, 147(PART B), 252–259. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2012.06.002

Robson, M. J., Katsikeas, C. S., & Bello, D. C. (2008). Drivers and Performance Outcomes of Trust in International Strategic Alliances: The Role of Organizational Complexity. Organization Science, 19(4), 647–665. https://doi.org/10.1287/orsc.1070.0329

Rosenzweig, E. D., Roth, A. V., & Dean, J. W. (2003). The Influence of An Integration Strategy on Competitive Capabilities and Business Performance: An Exploratory Study of Consumer Products Manufacturers. Journal of Operations Management, 21(4), 437–456. https://doi.org/10.1016/S0272-6963(03)00037-8

Samaddar, S., & Kadiyala, S. S. (2006). An Analysis of Interorganizational Resource Sharing Decisions in Collaborative Knowledge Creation. European Journal of Operational Research, 170(1), 192–210. https://doi.org/10.1016/j.ejor.2004.06.024

Simatupang, T. M., & Sridharan, R. (2005). An Integrative Framework for Supply Chain Collaboration. The International Journal of Logistics Management, 16(2), 257–274. https://doi.org/10.1108/09574090510634548

Simatupang, T. M., & Sridharan, R. (2008). Design For Supply Chain Collaboration. Business Process Management Journal, 14(3), 401–418. https://doi.org/10.1108/14637150810876698

Simatupang, T. M., Wright, A. C., & Sridharan, R. (2004). Applying The Theory of Constraints to Supply Chain Collaboration. Supply Chain Management, 9(1), 57–70. https://doi.org/10.1108/13598540410517584

Singh, P. J., & Power, D. (2009). Supply Chain Management: An International Journal. Supply Chain Management: An International Journal, 14(3), 189–200. https://doi.org/10.1108/13598540910954539

Soosay, C. A., & Hyland, P. (2015). A Decade of Supply Chain Collaboration And Directions for Future Research. Supply Chain Management, 20(6), 613–630. https://doi.org/10.1108/SCM-06-2015-0217

Spekman, R. E., Kamauff, J. W., & Myhr, N. (1998). An Empirical Investigation Into Supply Chain Management: A Perspective on Partnerships. Supply Chain Management: An International Journal, 3(2), 53–67. https://doi.org/10.1108/13598549810215379

Stefansson, G. (2002). Business-to-Business Data Sharing: A Source for Integration of Supply Chains. International Journal of Production Economics, 75(1–2), 135–146. https://doi.org/10.1016/S0925-5273(01)00187-6

Stevens, G. C. (1989). Integrating the Supply Chain. International Journal of Physical Distribution & Materials Management, 19(8), 3–8. https://doi.org/10.1108/EUM0000000000329

Tan, K. C. (2001). A framework of supply chain management literature. European Journal of Purchasing & Supply Management, 7(1), 39–48. https://doi.org/10.1016/S0969-7012(00)00020-4

Van Der Vaart, T., & Van Donk, D. P. (2008). A Critical Review of Survey-Based Research in Supply Chain Integration. International Journal of Production Economics, 111(1), 42–55. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2006.10.011

Vickery, S. K., Jayaram, J., Droge, C., & Calantone, R. (2003). The Effects of An Integrative Supply Chain Strategy on Customer Service and Financial Performance: An Analysis of Direct Versus Indirect Relationships. Journal of Operations Management, 21(5), 523–539. https://doi.org/10.1016/j.jom.2003.02.002

Vijayasarathy, L. R. (2010). Supply Integration: An Investigation of Its Multi-Dimensionality and Relational Antecedents. International Journal of Production Economics, 124(2), 489–505. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2010.01.010

Walter, A. (2003). Relationship-Specific Factors Influencing Supplier Involvement in Customer New Product Development. Journal of Business Research, 56(9), 721–733. https://doi.org/10.1016/S0148-2963(01)00257-0

Wilhelm, M. M. (2011). Managing Coopetition Through Horizontal Supply Chain Relations: Linking Dyadic and Network Levels of Analysis. Journal of Operations Management, 29(7–8), 663–676. https://doi.org/10.1016/j.jom.2011.03.003

Williams, B. D., Roh, J., Tokar, T., & Swink, M. (2013). Leveraging Supply Chain Visibility for Responsiveness: The Moderating Role of Internal Integration. Journal of Operations Management, 31(7–8), 543–554. https://doi.org/10.1016/j.jom.2013.09.003

Wong, C. Y., & Boon-itt, S. (2008). The influence of institutional norms and environmental uncertainty on supply chain integration in the Thai automotive industry. International Journal of Production Economics, 115(2), 400–410. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2008.05.012

Yuen, K. F., & Van Thai, V. (2017). The Influence of Supply Chain Integration on Operational Performance: A Comparison Between Product and Service Supply Chains. International Journal of Logistics Management, 28(2), 444–463. https://doi.org/10.1108/IJLM-12-2015-0241

Yuen, K. F., Wang, X., Ma, F., Lee, G., & Li, X. (2019). Critical Success Factors of Supply Chain Integration in Container Shipping: An Application of Resource-Based View Theory. Maritime Policy and Management, 46(6), 653–668. https://doi.org/10.1080/03088839.2019.1597289

Zhang, M., Lettice, F., Chan, H. K., & Nguyen, H. T. (2018). Supplier Integration and Firm Performance: The Moderating Effects of Internal Integration and Trust. Production Planning and Control, 29(10), 802–813. https://doi.org/10.1080/09537287.2018.1474394

Zhao, G., Feng, T., & Wang, D. (2015). Is More Supply Chain Integration Always Beneficial to Financial Performance? Industrial Marketing Management, 45(1), 162–172. https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2015.02.015

Zhao, X., Huo, B., Selen, W., & Yeung, J. H. Y. (2011). The Impact of Internal Integration and Relationship Commitment on External Integration. Journal of Operations Management, 29(1–2), 17–32. https://doi.org/10.1016/j.jom.2010.04.004

Zhu, Q., Krikke, H., & Caniëls, M. C. J. (2018). Supply Chain Integration: Value Creation Through Managing Inter-Organizational Learning. International Journal of Operations and Production Management, 38(1), 211–229. https://doi.org/10.1108/IJOPM-06-2015-0372

Zimmermann, F., & Foerstl, K. (2014). A Meta-Analysis of the "Purchasing and Supply Management Practice-Performance Link." Journal of Supply Chain Management, 50(3), 37–54. https://doi.org/10.1111/jscm.12051

KAYNAKÇA

Abdullah, N. A. H. N., & Yaakub, S. (2014). Reverse logistics: Pressure for adoption and the impact on firm's performance. International Journal of Business and Society, 15(1), 151–170.

Badenhorst, A. (2016). Prioritising the implementation of practices to overcome operational barriers in reverse logistics. Journal of Transport and Supply Chain Management, 10(1). https://doi.org/10.4102/jtscm.v10i1.240

Brito, de M. P., & Dekker, R. (2003). A framework for Reverse Logistics. April 2003, 1–23. https://doi.org/10.1007/978-3-540-24803-3

Council of Supply Chain Management Professionals. (2013). Supply Chain Management Terms and Glossary. https://cscmp.org/research/glossary-terms

Dale S. Rogers, & Ronald S. Tibben-Lembke. (1998). Going Backwards: Reverse Logistics Trends and Practices. In Reverse Logistics Executive Council.

de Oliveira Neto, G. C., & de Sousa, W. C. (2014). Economic and Environmental Advantage Evaluation of the Reverse Logistic Implementation in the Supermarket Retail. IFIP Advances in Information and Communication Technology, 439(PART 2), 197–204. https://doi.org/10.1007/978-3-662-44736-9_24

Fleischmann, M., Bloemhof-Ruwaard, J. M., Dekker, R., Van Der Laan, E., Van Nunen, J. A. E. E., & Van Wassenhove, L. N. (1997). Quantitative models for reverse logistics: A review. European Journal of Operational Research, 103(1), 1–17. https://doi.org/10.1016/S0377-2217(97)00230-0

Gilanlı, E., Altuğ, N., & Oğuzhan, A. (2012). İşletmelerde İleri ve Ters Lojistik Karşılaştırması. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1), 149–166.

Gülsün, B., Tuzkaya Gülfem, & Bildik, E. (2008). Reverse Logistics Network Design A Simulated Annealing Approach. Journal of Engineering and Natural Sciences Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi, 26(1), 68–80.

Hervani, A. A., Helms, M. M., & Sarki, J. (2005). Performance measurement for green supply chain management. Benchmarking An International Journal, 12(4), 330–353. https://doi.org/10.1108/14635770510609015

Khor, J. K. S., & Udin, Z. M. (2012). Impact of reverse logistics product disposition towards business performance in Malaysian E&E companies. Journal of Supply Chain and Customer Relationship Management, 2012, 1–19. https://doi.org/10.5171/2012.699469

Kinobe, J. R., Gebresenbet, G., & Vinnerås, B. (2012). Reverse Logistics Related to Waste Management with Emphasis on Developing Countries—A Review Paper. Journal of Environmental Science and Engineering B Formerly Part of Journal of Environmental Science and Engineering, 1, 1104–1118.

Lambert, S., Riopel, D., & Abdul-Kader, W. (2011). A reverse logistics decisions conceptual framework. Computers and Industrial Engineering, 61(3), 561–581. https://doi.org/10.1016/j.cie.2011.04.012

Mashek, W. (2016). Automotive Recycling: Devalued is now Revalued. SPI: The Plastics Industry Trade Association, 1–48. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiSmf3KldvkAhWBrJ4KHZuMDLkQFjACegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fwww.plasticsindustry.org%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2F2016-03256-SPI-PMW-Auto-Recycle-web.pdf&usg=AOvVaw3fZ5Z

Mohamed, A. G., Fathi, A. A., Marouf, M. A., Hassan, M. S., & Barky, S. E. S. (2015). Impact of Reverse Logistics Applications on Customer Satisfaction. Proceedings of the 2015 International Conference on Operations Excellence and Service Engineering Orlando, Florida, USA, 393–405.

Nakıboğlu, G. (2007). Tersine Lojistik: Önemi ve Dünyadaki Uygulamaları. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 181–196. http://dergipark.gov.tr/gaziuiibfd/issue/28332/301099

Panousopoulou P., Manthou V., & Vlachopoulou M. (2006). Reverse Logistics through Recycling: A Case Study from the Brewery Sector.

Reverse Logistics Association. (2020). Reverse Logistics Association. https://rla.org/site/about

Smith, A. (2017). All Things Supply Chain. https://www.allthingssupplychain.com/reverse-logistics-101/

Somuyiva, A. O., & Adebayo, I. T. (2014). Empirical Study of the Effect of Reverse Logistics Objectives on Economic Performance of Food and Beverages Companies in Nigeria. International Review of Management and Business Research, 3(3), 1484–1494.

Stek, L. Van. (2012). Using reverse logistics for failed spare parts. University of Twente.

Tepprasit, P., & Yuvanont, P. (2015). The Impact of Logistics Management on Reverse Logistics in Thailand's Electronics Industry. International Journal of Business and Information, 10(2), 257.

Turrisi, M., Bruccoleri, M., & Cannella, S. (2013). Impact of reverse logistics on supply chain performance. International Journal of Physical Distribution and Logistics Management, 43(7), 564–585. https://doi.org/10.1108/IJPDLM-04-2012-0132

Yimsiri, S. (2009). Designing Multi-Objective Reverse Logistics Networks Using Genetic Algorithms. In Society (Vol. 3, Issue May). The University of Texas At Arlington.

Yu, Z., Tianshan, M., & Din, M. F. U. (2018). The Impact of Reverse Logistics on Operational Performance. American Journal of Mechanical and Industrial Engineering, 3(5), 99. https://doi.org/10.11648/j.ajmie.20180305.14

KAYNAKÇA

Amr, M., Ezzat, M. & Kassem, S. (2019). Logistics 4.0: Definition and Historical Background. Novel Intelligent and Leading Emerging Sciences Conference 2019 At: Nile University, Giza, Egypt

Ballou, R. H. (2006). The evolution and future of logistics and supply chain management, Production, vol. 16, no. 3, pp. 375–386.

Banger, G. (2016). Endüstri 4.0 Ekstra. Ankara: Dorlion Yayınları

Barreto., L, Amaral, A., & Pereira, T (2017). Industry 4.0 implications in logistics: an overview, Procedia Manufacturing 13, pp.1245-1252.

Bartodziej, C.J. (2017). The Concept Industry 4.0: An Empirical Analysis of Technologies and Applications in Production Logistics. Wiesbaden: Springer Fachmedien

Ben-Daya, M., Hassini, E. & Bahroun, Z. (2017). Internet of things and supply chain management: a literature review. International Journal of Production Research, pp. 1–24.

Borgi, T., Zoghlami, N., & Abed, M. (2017). Big data for transport and logistics: A review. Proceedings of 11th International Conference on Advanced Systems and Electric Technologies, IC_ASET 2017, March 44–49, 2018. Edinburgh, Scotland.

Christopher, M. (2011). Logistics & Supply Chain Management, 4th ed. Financial Times Prentice Hall, London.

Dobrin, C. (2014). Industry 4.0, M2m, Iot&S - All Equal? Acta Universitatis Cibiniensis. Technical Series, v 64, n 1, 40-5. November. Publisher: De Gruyter Open, Romania.

Elia, V., Gnoni, M. G. & Lanzilotto, A. (2016). Evaluating the application of augmented reality devices in manufacturing from a process point of view: an AHP based model. Expert Systems with Applications, 63, 187-197.

Galındo, L. D. (2016). The Challenges of Logistics 4.0 for the Supply Chain Management and the Information Technology. Master of Science in Mechanical Engineering, Norwegian University of Science and Technology, Department of Production and Quality Engineering, Norway.

Geissbauer, R., Schrauf, S., Koch, V. & Kuge, S. (2014). Industry 4.0 – Opportunities and Challenges of the Industrial Internet, available at: www.pwc.nl/en/assets/documents/pwc-industrie-4-0.pdf (accessed 24 April 2020).

Görçün, Ö. F. (2016). Dördüncü Endüstri Devrimi Endüstri 4.0. Istanbul: Beta Basım.

Heistermann, F., ten Hompel, M., & Mallée, T. (2018). Digitisation in logistics, BVL International, available at: www.bvl.de/en. (accessed 24 April 2020).

Herman, M., Pentek T., & Otto, B. (2015). Design Principles for Industrie 4.0 Scenarios: A Literature Review. Technische Universität Dortmund. Fakultät Maschinenbau.Business Engineering Institute St. Gallen

Herman, M., Pentek, T. & Otto, B. (2016). Design principles for industrie 4.0 scenarios. In: System Sciences (HICSS), 49th Hawaii International Conference, January 5-8. Hawaii, 3928-3937.

Hofmann, E. & Rüsch, M. (2017). Industry 4.0 and the current status as well as future prospects on logistics, Computers in Industry, 89, pp. 23–34.

Horenberg, D. (2017). Applications With in Logistics 4.0 A Research Conducted on the Visions of 3PL Service Providers. Thesis, University of Twente.

İçten, T., & Bal, G. (2017). Artırılmış gerçeklik üzerine son gelişmelerin ve uygulamaların incelenmesi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Part C: Tasarım ve Teknoloji, 5(2), 111-136.

Jeske, M., Grüner, M. & Weiß, F. (2013). Big Data in Logistics. Retrieved from www.dhl.com. (Accessed 23.12.2018)

Kagermann, H., Wahlster, W. & Helbig, J. (2013). Umsetzungsempfehlungen für das Zukunftsprojekt Industry 4.0. Abschlussbericht des Arbeitskreises Industry 4.0. Deutschlands Zukunft als Produktionsstandort sichern. In: Promotorengruppe Kommunikation der Forschungsunion Wirtschaft – Wissenschaft. Berlin

Kückelhaus, M. & Chung, G. (2016). Logistics Trend Radar, DHL Customer Solutions & Innovation, Germany. available at: www.dhl.com. (Accessed 25.04.2020)

Lasi, K., Kemper, H.-G., Fettke, P., Feld, T. & Hoffmann, M. (2014). Industry 4.0, BISE Journal.

Lee, J. (2015). Smart factory systems. Informatik-Spektrum, 38(3), 230-235

Lee, J., Bagheri, B. & Kao, H-A. (2015). A Cyber-Physical Systems Architecture for Industry 4.0-based manufacturing systems, Manufacturing Letters 3. pp. 18-23.

Lehmacher, W., Betti, F., Beecher, P, Grotemeier, C. & Lorenzen, M. (2017). Impact of the Fourth Industrial Revolution on Supply Chains. Wold Economic Forum, available at: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Impact_of_the_Fourth_Industrial_Revolution_on_Supply_Chains_.pdf. (Accessed 25.04.2020)

Manners-Bell, J. & Lyon, K. (2012). The Implications of 3D Prıntıng for The Global Logistics Industry. Transport Intelligence. available at: http://www.logisticsexecutive.com/wp-content/uploads/2015/01/The-Implications-of-3D-Printing-for-the-Global-Logistics-Industry.pdf (Accessed 25.04.2020)

Cichosz, M. (2018). Digitalization and Competitiveness in the Logistics Service Industry, “e-mentor” No 5(77), pp. 73–82,

Nagy, J., Oláh, J., Erdei, E., Máté, D., & Popp, J. (2018). The Role and Impact of Industry 4.0 and the Internet of Things on the Business Strategy of the Value Chain: The Case of Hungary. Sustainability, 10(10), 1–25.

Nee, A. Y., Ong, S. K., Chryssolouris, G. & Mourtzis, D. (2012). Augmented reality applications in design and manufacturing. CIRP Annals-manufacturing technology, 61(2), 657-679.

Obitko M. & V. Jirkovsky. (2001). Big Data Semantics in Industry 4.0. Springer International Publishing Switzerland. 9266, 217-229.

Obitko, M., Jirkovský, V. & Bezdíček, J. (2013). Big data challenges in industrial automation. In: Marik, V., Lastra, J.L., Skobelev, P. (eds.) HoloMAS 2013. LNCS, 8062:305–316. Springer, Heidelberg.

Oleśków-Szłapka J. & Stachowiak A. (2019). The Framework of Logistics 4.0 Maturity Model. In: Burduk A., Chlebus E., Nowakowski T., Tubis A. (eds) Intelligent Systems in Production Engineering and Maintenance. ISPEM 2018. Advances in Intelligent Systems and Computing, Springer, Cham, 835, 771-781,

Plattform Industry 4.0 (2015): Industry 4.0. Whitepaper FuE-Themen. available at: https://www.din.de/blob/67744/de1c706b159a6f1baceb95a6677ba497/whitepaper-fue-themen-data.pdf (Accessed 25.04.2020)

Radivojević, G. & Milosavljević, L. (2019). THE CONCEPT OF LOGISTICS 4.0. 4th Logistics International Conference. May 23-24, 2019. Belgrad, Serbia.

Radivojević, G. (2016). Information Management in Logistics, Faculty of Transport and Traffic Engineering, University of Belgrade.

Radivojević, G., Bjelić, N. & Popović, D. (2017). Internet of Thing in Logistics, 3th Logistics International Conference. May 25-27, 2017. pp. 185-190. Belgrad, Serbia.

Roblek, V., Mesko, M. & Krapez, A. (2016). A complex view of Industry 4.0, SAGE Open, April-June, pp. 1-11.

Hasan, S. Siddique, N. & Chakraborty, S. (2013). Intelligent Transport Systems. 802.11-based Roadside-to-Vehicle Communications. Springer Publication, New York.

Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution: What It Means, How To Respond. In World Economic Forum. pp. 51-59 available at: https://goo.gl/rKmm4U. (Accessed 25.04.2020)

Sheffi, Y & Klaus, P. (1997). Logistics at large: jumping the barriers of the logistics function. in Proceedings of the Twenty-sixth Annual Transportation and Logistics Educators Conference, October, pp. 1–26.

Sivan, A.P., Johns, J. & Venugopal, J. (2014). Big data intelligence in logistics based on hadoop and map reduce. International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology, 2014 International Conference on Innovations in Engineering and Technology (ICIET'14) Volume 3, Special Issue 3, March 21-22. India.

Soylu, A. (2018). Endüstri 4.0 ve Girişimcilikte Yeni Yaklaşımlar. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bililmler Enstitüsü Dergisi. 32, 43-57.

Sternad, M., Lerher, T., & Gajšek, B. (2018). Maturity levels for logistics 4.0 based on NRW's industry 4.0 maturity model," in 18th international scientific conference Business Logistics in Modern Management. Osijek, Croatia

Sun, C. (2012). Application of RFID Technology for Logistics on Internet of Things, AASRI Procedia, Volume 1, Pages 106-111,

Szymańska, O., Cyplik, P. & Adamczak, M. (2017). Logistics 4.0 A new paradigm or a set of solutions, Research in logistics and production, Poznan University of Technology Publishing House 7(4): 299-310

Tjahjono, B., Esplugues, C., Ares, E, & Pelaez, G. (2017). What does Industry 4.0 mean to Supply Chain? in Manufacturing Engineering Society International Conference, 2017, vol. 13, pp. 1175–1182. November 16. Vigo, Spain

Uckelmann D. (2008). A Definition Approach to Smart Logistics. In: Balandin S., Moltchanov D., Koucheryavy Y. (eds) Next Generation Teletraffic and Wired/Wireless Advanced Networking. NEW2AN 2008. Lecture Notes in Computer Science, vol 5174. Springer, Berlin, Heidelberg

Wang, K. (2016). Logistics 4.0: New challenges and opportunites. In Proceedings of the Conference: 6th International Workshop of Advanced Manufacturing and Automation, pp. 68–74 November 10–11. Manchester, UK

Wang, S., Wan, J., Shang, D., Li, D., Zhang, C. (2016). Towards smart factory for industry 4.0: a self-organized multi-agent system with big data based feedback and coordination, Compt: Networks 101 158-168.

Windelband, L., Fenzel, C., Hunecker, F. & Riehle, T. (2010). Qualifikationsanforderungen durch das Internet der Dinge in der Logistik. Bremen

Yıldız, T. (2017). Yaklaşan Dördüncü Endüstri Devrimi ve Türkiye'deki Mevcut Durum. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü. available at: https://www.researchgate.net/publication/321419039_Yaklasan_Dorduncu_Endustri_Devrimi_ve_Turkiye'deki_Mevcut_Durum (accessed 24 April 2020).

KAYNAKÇA

Acar, A. Z. (2013). Dikey Entegrasyon. İ. P. Tavmergen, ve Ç. Bulut içinde, Uluslararası İşletmecilik: Temel Kavramlar (s. 109-124). Nobel Yayıncılık.

Antheaume, N., Thiel, D., de Corbière, F., Rowea, F., ve Takeda, H. (2018). An Analytical Model to Investigate the Economic and Environmental Benefits of a Supply Chain Resource-Sharing Scheme Based on Collaborative Consolidation Centres. Journal of the Operatıonal Research Socıety, 69(12), 1888–1902.

Barney, J. B. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. Journal of Management(17), 99-121.

Barney, J. B. (2001). Is the Resouce-Based "View" a Useful Perspective for Strategic Management Researsh? Yes. Acedemy of Management Review, 26(1), 41-57.

Barratt, M., & Oke, A. (2007). Antecedents of Supply Chain Visibility in Retail Supply Chains: A Resource-Based Theory Perspective. Journal of Operations Management, 25, 1217–1233.

Bates, K., & Flynn, J. (1995). Innovation History and Competitice Advantage: A Resource-Based View Analysis of Manufacturing Technology Innovations. Academy of Management Best Papers Proceedings, 235-240.

Bode, C., Wagner: M., Petersen, K. J., & Ellram, L. M. (2011). Understanding Responses to Supply Chain Dısruptions: Insights from Information Processing and Resource Dependence Perspectives. Academy of Management Journal, 54(4), 833-856.

Bowen, H., & Wiersema, M. (1999). Matching Method to Paradigm in Strategy Research: Limitations of Crosssectional Analysis and Some Methodological Alternatives. Strategic Management Journal(20), 625-636.

Bowman, C. (2001). "Value" in the Resource-Based View of the Firm: A contribution to the debate,Academy of Management. The Academy of Management Review, 26(4), 501-502.

Boyd, B. (1990). Corporate Linkages and Organizational Environment: A Test of the Resource Dependence Model. Strategic Management Journal, 11(6), 419-431.

Brandon‐Jones, E., Squire, B., Autry, C. W., & Petersen, K. J. (2014). A Contingent Resource‐Based Perspective of Supply Chain Resilience and Robustness. Journal Of Supply Chain Management, 50(3), 55-73.

Brush, T., & Artz, K. (1999). Toward a Contingent Resource-Based Theory: The Impect of Information Asymmetry on the Value of Capabilities in Veterinary Medicine. Strategic Management Journal(20), 223-251.

Chae, B. K., Olson, D., & Sheu, C. (2014). The Impact of Supply Chain Analytics on Operational Performance: A Resource-Based View. International Journal of Production Research, 52(16), 4695–4710.

Cheng, J.-H., & Lu, K.-L. (2017). Enhancing Effects of Supply Chain Resilience:Insights from Trajectory and Resource-Based Perspectives. Supply Chain Management: An International Journal, 22(4), 329–340.

Christensen, C. (1997). The Innovator's Dilemma. Cambridge, MA: HBS Press.

Combs, J., & Ketchen, D. (1999). Explaining Interfirm Cooperation and Performance: Toward a Reconciliation of Predictions from the Resource-Based View and Organizational Economics. Strategic Management Journal(20), 867-889.

Çakırel, Y. (2016). İşletmelerde Büyük Veri. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(1), 52-62.

Ghozzi, H., Soregaroli, C., Boccaletti & Sauvée, L. (2016). Impacts of Non-GMO Standards on Poultry Supply Chain Governance: Transaction Cost Approach vs Resource-Based View . Supply Chain Management: An International Journal, 21(6), 743–758.

Gruca: T. &Klemz, B. R. (2004). Resource Dependence and Managerial Threat Assessment. Institute for the Study of Business Markets. The Pennsylvania State University.

Heil, O. & Walters, R. (1993). Explaining Competitive Reactions to New Products: an Empirical Signaling Study. Journal of Product Innovation Management(10), 53-65.

Hultink, E. & Langerak, F. (2002). Launch Decisions and Competitive Reactions: An Exploratory Market Signaling Study. Journal of Product Innovation Management(19), 199-212.

Huo, B., Han, Z. & Prajogo, D. (2016). Supply Chain Information Integration. Supply Chain Management: An International Journal, 21(6), 661–677.

Johnson, J. B. (1998). Resource Dependence Theory: A Political Economy Model of Organizations. J. Shafritz (Dü.) içinde, International Encyclopedia of Public Policy and Administration (Cilt 4: 1969-1974). New York: Henry Holt Company.

Karacan, A. R. (2010). Tarımsal Üretim, Pazarlama ve Kooperatifçilikte Entegrasyon Uygulaması ve Önemi. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 8(1), 209-220.

Kızıldağ, D., & Özkara, B. (2016). Yerel Aile İşletme Gruplarında Çeşitlendirme Stratejileri: Pazar Yönelimli mi Kaynak Yönelimli mi? İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 45(1), 12-21.

Koçel, T. (1999). İşletme Yöneticiliği. Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş.

Lai, F., Zhang, M., Lee, D. M., & Zhao, X. (2012). The Impact of Supply Chain Integration on Mass Customization Capability: An Extended Resource-Based View. IEEE Transactıons on Engıneerıng Management, 59(3), 443-456.

Litz, R. (1996). A Resource-Based View of the Socially Responsible Firm: Stakeholder Interdependence, Ethical Awareness, and Issue Responsiveness as Strategic Assets. Journal of Business Ethics(15), 1355-1364.

Michalisin, M., Smith, R., & Kline, D. (1997). In Search of Strategic Assets. International journal of Organizational Analysis(5), 360-388.

Morash, E. A., & Lynch, D. F. (2002). Public Policy and Global Supply Chain Capabilities and Performance: A Resource-Based View. Journal of International Marketing, 10(1), 25–51.

Nakano, M., Akikawa, T., & Shimazu, M. (2013). Process Integration Mechanisms in Internal Supply Chains: Case Studies from a Dynamic Resource-Based View. International Journal of Logistics: Research and Applications, 16(4), 328–347.

Nienhüser, W. (2008). Resource Dependence Theory: How Well Does It Explain Behavior of Organizations? Management Revue, 19(1/2), 9-32.

Özgüven, A. (1992). İktisadi Düşünceler- Doktrinler ve Teoriler. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Pfeffer, J., & Salancik, G. (1978). The External Control of Organizations. New York: Harper and Row.

Powell, T. (1992). Strategic Planning as Competitive Advantage. Strategic Management Journal, 13(7), 551-559.

Prasad:, Zakaria, R., & Altay, N. (2018). Big Data in Humanitarian Supply Chain Networks: A Resource Dependence Perspective. Ann Oper Res(270), 383–413.

Priem, R. L., & Butler, J. E. (2001a). Is the Resouce-Based "View" a Useful Perspective for Strategic Management Researsh. Acedemy of Management Review, 26(1), 22-41.

Priem, R. L., & Butler, J. E. (2001b). Tautology in the Resoruce-Based "View" and the Implications of Externally Determined Resource Value: Further Comments. Acedemy of Management Review, 26(1), 57-67.

Rindova, V., & Fombrun, C. (1999). Constructing Competitive Advantage:The Role of Firm-Constituent Interactions. Strategic Management Journal(20), 691-711.

Rungtusanatham, M., Salvador, F., Forza, C., & Choi, T. (2003). Supply-chain linkages and operational performance: A resource-based-view perspective. International Journal of Operations and Production Management, 23(9), 1084-1099.

Schnittfeld, N. L., & Busch, T. (2016). Sustainability Management within Supply Chains –A Resource Dependence View. Business Strategy and the Environment(25), 337–354.

Sheu, J.-B. (2014). Green Supply Chain Collaboration for Fashionable Consumer Electronics Products under Third-Party Power Intervention—A Resource Dependence Perspective. Sustainability(6), 2832-2875.

Shi, V. G., Koh: L., Baldwin, J., & Cucchiella, F. (2012). Natural Resource Based Green Supply Chain Management. Supply Chain Management: An International Journal, 17(1), 54–67.

Shibin, K. T., Dubey, R., Gunasekaran, A., Hazen, B., Roubaud, D., Gupta:, & Foropon, C. (2017). Examining Sustainable Supply Chain Management of SMEs Using Resource Based View and Institutional Theory. Ann Oper Res. doi: https://doi.org/10.1007/s10479-017-2706-x

Skilton, P. F. (2014). Value Creatıon, Value Capture, and Supply Chaın Structure: Understandıng Resource–Based Advantage in a Project–Based Industry. July Journal of Supply Chain Management, 50(3), 74-93.

Steiner, B., Lan, K., Unterschultz, J., & Boxall, P. (2017). Applying the Resource-Based View to Alliance Formation in Specialized Supply Chains. Journal of Strategy and Management, 10(3), 262-292.

Tevfik, A., & Özek: (2011). Kurum Stratejisi ve Çeşitlendirme. Reforma, 2(50), 1 – 4.

Ulrich, D., ve Barney, J. B. (1984). Perspectives in Organizations: Resource Dependence, Efficiency, and Population, Academy of Management. The Academy of Management Review, 9(3), 471-481.

Wu, F., Yeniyurt:, Kim, D., ve Çavuşgil: T. (2006). The Impact of Information Technology on Supply Chain Capabilities and Firm Performance: A Resource-Based View. Industrial Marketing Management(35), 493– 504.

Xiao, C., Petkova, B., Molleman, E., ve van der Vaart, T. (2019). Technology Uncertainty in Supply Chains and Supplier Involvement: The Role of Resource Dependence. Supply Chain Management: An International Journal, 24(6), 697–709.

Yalçın, A. (1991). İktisadi Doktrinler ve Sistemler Tarihi. Ankara.

Yang, Y., Jia, F., & Xu, Z. (2019). Towards an Integrated Conceptual Model of Supply Chain Learning: An Extended Resource-Based View. Supply Chain Management: An International Journal, 24(2), 189–214.

Yip, G. (1982). Barriers to Entry. Lexington: D.C. Health and Co.

Yu, W., Jacobs, M. A., Chavez, R., & Feng, M. (2017). The Impacts of IT Capability and Marketing Capability on Supply Chain Integration: A Resource-Based Perspective. International Journal of Production Research, 55(14), 4196–4211.

Yuen, K. F., Wang, X., Ma, F., Lee, G., & Li, X. (2019). Critical Success Factors of Supply Chain Integration In Container Shipping: An Application of Resource-Based View Theory. Maritime Policy ve Management, 46(6), 653–668.

Zhang, C., & Dhaliwal, J. (2009). An Investigation of Resource-Based and Institutional Theoretic Factors in Technology Adoption for Operations and Supply Chain Management. Int. J. Production Economics(120), 252–269.

KAYNAKÇA

Acar, D. & Ateş, B. A. (2011). Tedarik Zincirinin Temel Faaliyetlerinde Dış Kaynak Kullanımı: Tekstil-Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinde Bir Araştırma. Mali Çözüm Dergisi, 106, 17-46.

Aslantaş A. B. (2011). Tedarik Zinciri Faaliyetlerinde Dış Kaynak Kullanımının Maliyet Yönetimine Etkileri: Tekstil–Konfeksiyon Sektörü İşletmelerinde Bir Araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Aslantaş, T. (2020). https://www.tankutaslantas.com/lojistik-sureclerinde-dis-kaynak-kullanimi-3pl-ve-4pl/ (Erişim tarihi: 19.04.2020).

Bakan, İ. & Şekkeli, Z. H. (2017). Lojistik Yönetimi. İstanbul: Beta Yayınevi.

Batarliene, N. & Jarasuniene, A. (2017). 3PL Service Improvement Opportunities in Transport Companies. Procedia Engineering, 187, 67-76.

Çabuk, S., Orel, F.D. & Nakıboğlu, G. (2010). İşletmelerin Lojistik Süreçlerinde Dış Kaynak Kullanımları: ISO 500 İşletmelerinde Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20 (2), 253-268.

Çekorol, G. S. (2013). Lojistik Faaliyetlerde Dış Kaynak Kullanımı. Mehmet Necdet Timur (Ed.), Lojistik Yönetimi içinde (s. 172-196). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2823.

Demir, H. M. (2019). Lojistikte Dış Kaynak Kullanımı. Bahar Yetiş Kara ve Atıl Taşer (Ed.), Çağdaş Lojistik Uygulamaları içinde (s. 32-51). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2752.

Orhan, O. Z. (2003). Dünyada ve Türkiye'de Lojistik Sektörünün Gelişimi. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2003-39.

Özkan, E. & Türksoy, A. (2011). Otel İşletmelerindeki Yiyecek İçecek Bölümlerinde Dış Kaynak Kullanımı: Swot Analiziyle Bir Değerlendirme. Akademik Bakış Dergisi, 25.

Öztürk, H. (2014). http://lojistiknotlari.blogspot.com/2014/07/ds-kaynak-kullanm-outsourcing.html (Erişim tarihi: 19.04.2020).

Razzaque, M. A. & Sheng, C.C. (1998). Outsourcing of Logistics Functions: A Literature Survey. International Journal of Physical Distribution and Logistics Management, 28 (2), 89-107.

Sevim, Ş., Akdemir, A. & Vatansever, K. (2008). Lojistik Faaliyetlerinde Dış Kaynak Kullanan İşletmelerin Aldıkları Hizmetlerin Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13 (1), 1-27.

Srabotic, A. & Ruzzier, M. (2012). Logistics Outsourcing: Lessons From Case Studies. Managing Global Transitions, 10 (2), 205–225.

Vissak, T. (2008). Achieving Success in Logistics Services Outsourcing: Some Recommendations. Organızacıjų Vadyba: Sıstemınıaı Tyrımaı, 46, 149-162.

Yalçın. İ., Akın. M. & Şeker. M. (2011). Kamu Hastanelerinde Dış Kaynak Kullanımı: Kayseri Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (20), 83-92.

Yurt, Ö. (2004). Lojistik Dış Kaynak Kullanımında Güven Faktörü: Türkiye Uygulaması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) . Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KAYNAKÇA

Barratt, M., & Oke, A. (2007). Antecedents of supply chain visibility in retail supply chains: A resource-based theory perspective. Journal of Operations Management, 25(6), 1217-1233. https://doi.org/10.1016/j.jom.2007.01.003

Ben-Daya, M., Hassini, E., & Bahroun, Z. (2019). Internet of things and supply chain management: A literature review. International Journal of Production Research, 57(15-16), 4719-4742. https://doi.org/10.1080/00207543.2017.1402140

Bhattacharjya, J., Ellison, A. B., Pang, V., & Gezdur, A. (2018). Creation of unstructured big data from customer service: The case of parcel shipping companies on Twitter. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 723-738. https://doi.org/10.1108/IJLM-06-2017-0157

Biswas, S., & Sen, J. (2017). A proposed architecture for big data driven supply chain analytics. arXiv preprint arXiv:1705.04958.

Boiko, A., Shendryk, V., & Boiko, O. (2019). Information systems for supply chain management: Uncertainties, risks and cyber security. Procedia Computer Science, 149, 65–70.

Brinch, M., Stentoft, J., Jensen, J. K., & Rajkumar, C. (2018). Practitioners understanding of big data and its applications in supply chain management. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 555-574. https://doi.org/10.1108/IJLM-05-2017-0115

Butner, K. (2010). The smarter supply chain of the future. Strategy and Leadership, 38(1), 22-31. https://doi.org/10.1108/10878571011009859

Cai, J., Liu, X., Xiao, Z., & Liu, J. (2009). Improving supply chain performance management: A systematic approach to analyzing iterative KPI accomplishment. Decision support systems, 46(2), 512–521.

Chen, H., Chiang, R. H. L., & Storey, V. C. (2012). Business Intelligence and Analytics: From Big Data to Big Impact. MIS Quarterly, 36(4), 1165-1188. JSTOR. https://doi.org/10.2307/41703503

Chen, M., Mao, S., Zhang, Y., & Leung, V. C. M. (2014). Big data: Related technologies, challenges and future prospects. Springer.

Da Xu, L., He, W., & Li:(2014). Internet of things in industries: A survey. IEEE Transactions on industrial informatics, 10(4), 2233–2243.

Daneshvar Kakhki, M., & Gargeya, V. B. (2019). Information systems for supply chain management: A systematic literature analysis. International Journal of Production Research, 57(15-16), 5318-5339. https://doi.org/10.1080/00207543.2019.1570376

Davenport, T. (2014). Big data @ work: Efsaneye son vermek, fırsatları keşfetmek (M. Çavdar ve M. Dinçer, Çev.). Turk Hava Yolları Yayınları.

Decker, C., Berchtold, M., Chaves, L. W. F., Beigl, M., Roehr, D., Riedel, T., Beuster, M., Herzog, T., & Herzig, D. (2008). Cost-benefit model for smart items in the supply chain. Içinde The Internet of Things (ss. 155–172). Springer.

Dey, N., Ashour, A. S., & Bhatt, C. (2017). Internet of Things Driven Connected Healthcare. Içinde C. Bhatt, N. Dey, ve A. S. Ashour (Ed.), Internet of Things and Big Data Technologies for Next Generation Healthcare (C. 23:3-12). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-49736-5_1

Dubey, R., Gunasekaran, A., Childe:J., Wamba:F., & Papadopoulos, T. (2016). The impact of big data on world-class sustainable manufacturing. The International Journal of Advanced Manufacturing Technology, 84(1), 631-645. https://doi.org/10.1007/s00170-015-7674-1

Fosso Wamba, S., Akter, S., Edwards, A., Chopin, G., & Gnanzou, D. (2015). How 'big data' can make big impact: Findings from a systematic review and a longitudinal case study. International Journal of Production Economics, 165, 234-246. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2014.12.031

Fosso Wamba, S., Gunasekaran, A., Papadopoulos, T., & Ngai, E. (2018). Big data analytics in logistics and supply chain management. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 478-484. https://doi.org/10.1108/IJLM-02-2018-0026

George, G., Haas, M. R., & Pentland, A. (2014). Big Data and Management. Academy of Management Journal, 57(2), 321-326. https://doi.org/10.5465/amj.2014.4002

Gobble, M. M. (2013). Big data: The next big thing in innovation. Research-technology management, 56(1), 64–67.

Gravili, G., Benvenuto, M., Avram, A., & Viola, C. (2018). The influence of the Digital Divide on Big Data generation within supply chain management. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 592-628. https://doi.org/10.1108/IJLM-06-2017-0175

Gunasekaran, A., Papadopoulos, T., Dubey, R., Wamba:F., Childe:J., Hazen, B., & Akter (2017). Big data and predictive analytics for supply chain and organizational performance. Journal of Business Research, 70, 308-317. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2016.08.004

Gupta, S., Qian, X., Bhushan, B., & Luo, Z. (2019). Role of cloud ERP and big data on firm performance: A dynamic capability view theory perspective. Management Decision, 57(8), 1857-1882. https://doi.org/10.1108/MD-06-2018-0633

Hey, T. (2009). The Fourth Paradigm: Data-Intensive Scientific Discovery (S. Tansley ve K. Tolle, Ed.; 1 edition). Microsoft Research.

Hoehle, H., Aloysius, J. A., Chan, F., & Venkatesh, V. (2018). Customers' tolerance for validation in omnichannel retail stores: Enabling logistics and supply chain analytics. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 704-722. https://doi.org/10.1108/IJLM-08-2017-0219

Hofmann, E., & Rutschmann, E. (2018). Big data analytics and demand forecasting in supply chains: A conceptual analysis. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 739-766. https://doi.org/10.1108/IJLM-04-2017-0088

Hopkins, J., & Hawking, P. (2018). Big Data Analytics and IoT in logistics: A case study. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 575-591. https://doi.org/10.1108/IJLM-05-2017-0109

Hurwitz, J. (2013). Big data for dummies. For Dummies, a Wiley brand.

Jansen, B. J., Zhang, M., Sobel, K., & Chowdury, A. (2009). Twitter power: Tweets as electronic word of mouth. Journal of the American Society for Information Science and Technology, 60(11), 2169-2188. https://doi.org/10.1002/asi.21149

Jeble, S., Dubey, R., Childe:J., Papadopoulos, T., Roubaud, D., & Prakash, A. (2018). Impact of big data and predictive analytics capability on supply chain sustainability. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 513-538. https://doi.org/10.1108/IJLM-05-2017-0134

Lai, Y., Sun, H., & Ren, J. (2018). Understanding the determinants of big data analytics (BDA) adoption in logistics and supply chain management: An empirical investigation. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 676-703. https://doi.org/10.1108/IJLM-06-2017-0153

Lambert, D. M., & Cooper, M. C. (2000). Issues in Supply Chain Management. Industrial Marketing Management, 29(1), 65-83. https://doi.org/10.1016/S0019-8501(99)00113-3

McAfee, A., Brynjolfsson, E., Davenport, T. H., Patil, D. J., & Barton, D. (2012). Big data: The management revolution. Harvard business review, 90(10), 60–68.

Ochs, Th., & Riemann, U. (2018). Smart Manufacturing in the Internet of Things Era. Içinde N. Dey, A. E. Hassanien, C. Bhatt, A. S. Ashour, ve S. C. Satapathy (Ed.), Internet of Things and Big Data Analytics Toward Next-Generation Intelligence (C. 30:199-217). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-60435-0_8

Ooi, K.-B., Chong, A. Y.-L., & Tan, B.-I. (2011). Application of web 2.0 in supply chain management: A brief overview. Trends in Applied Sciences Research, 6(4), 394–399.

Queiroz, M. M., & Telles, R. (2018). Big data analytics in supply chain and logistics: An empirical approach. The International Journal of Logistics Management, 29(2), 767-783. https://doi.org/10.1108/IJLM-05-2017-0116

Russom, P. (2011). Big data analytics. TDWI best practices report, fourth quarter, 19(4), 1–34.

Sanders, N. R. (2016). How to Use Big Data to Drive Your Supply Chain. California Management Review, 58(3), 26-48. https://doi.org/10.1525/cmr.2016.58.3.26

Sanders, N. R., & Ganeshan, R. (2015). Special Issue of Production and Operations Management on “Big Data in Supply Chain Management”. Production and Operations Management, 24(11), 1835-1836.

Shim, J. P., French, A. M., Guo, C., & Jablonski, J. (2015). Big Data and Analytics: Issues, Solutions, and ROI. Communications of the Association for Information Systems, 37. https://doi.org/10.17705/1CAIS.03739

Srinivasan, R., & Swink, M. (2018). An Investigation of Visibility and Flexibility as Complements to Supply Chain Analytics: An Organizational Information Processing Theory Perspective. Production and Operations Management, 27(10), 1849-1867. https://doi.org/10.1111/poms.12746

Tingling, P., Gemino, A., & Parker, D. (2011). Changing Channels: The Impact of Web 2.0 on Supply Chain Management. Production and Inventory Management Journal, 47(2), 31.

Waller, M. A., & Fawcett:E. (2013). Data science, predictive analytics, and big data: A revolution that will transform supply chain design and management. Journal of Business Logistics, 34(2), 77–84.

Wang, G., Gunasekaran, A., Ngai, E. W. T., & Papadopoulos, T. (2016). Big data analytics in logistics and supply chain management: Certain investigations for research and applications. International Journal of Production Economics, 176, 98-110. https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2016.03.014

Wang, L., & Alexander, C. A. (2015). Big Data Driven Supply Chain Management and Business Administration. American Journal of Economics and Business Administration, 7(2), 60-67. https://doi.org/10.3844/ajebasp.2015.60.67

OHAL İLE KALICILAŞAN "DÜŞMAN CEZA HUKUKU" REJİMİ ve Alternatif Bir Kuram Denemesi: "PERFORMATİF HUKUK"

Av. Doğan ERKAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-7565-48-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Kapak İllüstrasyon: Jens Galscihot'un eseri "Survival of the Fattest

Baskı ve Cilt:

Sonçağ Yayıncılık

Matbaacılık Reklam

San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı

48/48 İskitler - Ankara

Tel.: (0312) 341 36 67

Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Yazar

Doğan Erkan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 2003 yılında mezun olduktan sonra avukatlık stajını Ankara Barosu'nda tamamladı. 2004 yılında serbest avukatlığa başladı. 2013 yılında ARKHE Avukatlık Bürosunu kurdu.

2002 yılında İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi Delegeliği ve 2000-2004 tarihleri arasında Cezaevleri Komisyonu üyeliği, 2003-2006 yılları arasında Çağdaş Hukukçular Derneği Ankara Şube Yöneticiliği, 2008-2010 yılları arasında Tüm Hukukçular Derneği Denetim Kurulu üyeliği, 2008-2012 yılları arasında Ankara Cumhuriyet Okurları Karar Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. 2012-2015 yılları arasında Ankara Barosu Avukat Hakları Merkezi ve CMK Merkezi başkan yardımcılığı, 2014-2016 yılları arasında Türkiye Barolar Birliği Avukat Hakları Merkezi üyeliği, 2015 yılında Ankara Barosu Toplumsal Olaylara ve Davalara Müdahil Avukatlar Kurulu kurucu Başkanlığı görevlerini sürdürdü. OHAL'e Karşı Hukukçular İnisiyatifinin kuruluşunda yer aldı. Halen kurucusu olduğu Ankara Barosu Toplumsal Davalar ve Hukuk Araştırmaları Merkezi Başkanıdır.

Türkiye Barolar Birliği, Ankara Barosu ile diğer barolarda ve Avrupa Konseyi ile pek çok sivil hukuk kurumu/kolektifi adına ya da nezdinde İnsan Hakları, Ceza Hukuku, Ceza Muhakemesi Hukuku, OHAL Hukuku, Ceza Hukuku Felsefesi eğitimleri verdi.

Siyaset, Ceza Hukuku, İdare Hukuku, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, İnsan Hakları Hukuku alanlarında makaleleri; "OHAL KHK Rejiminin Eleştirisi ve KHK Müeyyidelerine Karşı İzlenebilecek Hukuki Yollar", "OHAL KHK Rejiminin Eleştirisi ve OHAL ile Kalıcı Olarak Dönüşen Ceza Hukuku Rejimi" isimli iki kitabı vardır.

İÇİNDEKİLER

OHAL HUKUKUNA DAHİ UYMAYAN TÜRKİYE 2016-2018 OHAL'İ YAHUT HUKUK DEVLETİ TAAHHÜDÜNÜN SONU 1

GİRİŞ 1
I. POZİTİF HUKUKTA OHAL NEYDİ? 3
II. OHAL' DE NE YAPILIR? 3
III. KISITLAMA ŞARTLARI 6
1. Kısıtlamaların Gerekçelendirilmesine İlişkin Genel Açıklayıcı İlkeler 6
2. Özel Kısıtlama Şartlarına İlişkin Açıklayıcı İlkeler 8
2.1. Kanunla belirlenmiş olma 8
2.2. "Demokratik bir toplumda" 8
IV. NORMATİF OLARAK OHAL NEYDİ? 8
V. OHAL'DE, OHAL KHK YOLUYLA KALICI YASAL DEĞİŞİKLİK YAPILABİLİR Mİ? 11
VI. TÜM BU ANAYASA YARGISI, İNSAN HAKLARI YARGISI KARARLARINA VE İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMELERİ / PRENSİPLERİNE, AVRUPA KONSEYİ VE BM KONSEYİ İLKE VE RAPORLARINA RAĞMEN, 2 YILLIK TÜRKİYE 15 TEMMUZ OHAL 'İNDE NELER OLDU? 18
VII. OHAL KHK'LERİ MECLİS DENETİMİNDEN KAÇIRILDI, SÜRESİ İÇİNDE YASAN'MADI VE ÖLÜ DOĞDU 20
VIII. İHLALLER 25
1. OHAL Rejimi İle Yaşam Hakkı İhlal Edilmiştir. 25
2. Örgütlenme Özgürlüğü (AİHS M. 11) İhlal Edilmiştir 27
3. İfade Özgürlüğü (AİHS M. 10) İhlal Edilmiştir. 28
4. Etkili Başvuru Hakkı (AİHS M. 13) İhlal Edilmiştir 31
5. Adil Yargılanma Hakkı OHAL'de topyekûn ihlal edilmiştir. 32
6. Kanunsuz Ceza Olmaz (Suçta Ve Cezada Kanunilik İlkesi- Nullum crimen nulla poena Sine Lege) İlkesi Gerek KHK'ler İle Gerekse Ceza Soruşturmaları Süreciyle İhlal Edilmiştir. 33
7. Adalete Erişim Hakkı İhlaline Dönük ve Yargısal Güvencelere Yönelik Düzenlemeler ile İhlaller 35

8. Adil Yargılanma Hakkı, Savunma Hakkı, Avukatlık Hak Ve Yetkileri Ve Ceza Usul Hakları İhlalleri 36
8.1. Müdafiden Yararlanma Hakkı ve Avukatlık Mesleğinin İcrasına Yönelik Düzenlemeler 36
8.1.1. Müdafisiz Duruşmaya Devam Edilebilmesi 36
8.1.2. Duruşmada Avukatla Temsile Kısıtlama 36
8.1.3. Müdafilik Görevinden Yasaklama 36
8.1.4. Soruşturma Safhasında Müdafiyle Görüşme Hakkına Sınırlama 37
8.1.5. Cezaevinde Avukatla Görüşme Hakkına Sınırlama 37
9. Soruşturma Tedbirlerine Karar Verme Yetkisine Yönelik Düzenlemeler ve Adil Yargılanma Hakkı İhlalleri 38
9.1. Savcılara Yakalama Kararı Verme Yetkisi Tanınması 38
9.2. El Koyma İşlemine Yönelik Yargısal Denetimin Zayıflatılması 39
9.3. Arama ve El koyma Sırasındaki Güvencelerin Kaldırılması .. 39
9.4. Taşınmaz, Banka Hesabı ile Her Türlü Hak ve Alacaklara El Koymanın Koşullarının Yeniden Düzenlenmesi 40
9.5. Kolluğa Belgeleri İnceleme Yetkisi Verilmesi 40
9.6. Savcıya Bilgisayar Kayıtlarına El Koyma Yetkisi Tanınması . 41
9.7. Savcıya İletişimin Tespiti ve Dinlenmesi Kararı Verebilme Yetkisi Tanınması 41
9.8. Savcıya Gizli Soruşturmacı Görevlendirme ve Teknik Araçlarla İzleme Kararı Verme Yetkisi Tanınması 42
10. Ceza Yargılamasında Silahların Eşitliği ve Doğrudan Doğruyalık İlkesine Yönelik Düzenlemeler 42
10.1. Avukatın Dosya İçeriğini İnceleme ve Örnek Alma Hakkının Kısıtlanması 42
10.2. Tanığı Sorguya Çekme Hakkına Sınırlama 43
10.3. Sanığın Duruşmada Hazır Bulunma Hakkına Sınırlama 43
10.4. Hükmün Müdafi Yokluğunda Açıklanabilmesi 44
11. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkına Yönelik Düzenlemeler ve Adil Yargılanma Hakkı İhlalleri 44
11.1. Gözaltı Süresinin Uzatılması 44
11.2. Terörle Bağlantılı Suçlar Bakımından Azami Tutukluluk Süresinin Uzatılması 45
11.3. Hukuka Aykırı Gözaltı ve Tutuklama Nedeniyle Ödenecek Tazminatın Kesinleşmesi Şartı 45

12. Mahpus Haklarına Yönelik Düzenlemeler 46
12.1. Mahpusların Ziyaret ve Haberleşme Hakkına Yönelik Kısıtlamalar 46
12.2. Mahpusların Ceza İnfaz Kurumu Dışına Çıkmasının Kısıtlanması 47
12.3. Mahpuslara Tek Tip Kıyafet Uygulaması 47
13. Adalete Erişim Hakkı ve Yargısal Güvencelere Yönelik Düzenlemeler 48
13.1. OHAL KHK'ları Kapsamındaki İşlemler İçin Yürütmeyi Durdurma Yasağı 48
13.2. OHAL KHK'ları Kapsamında Karar Alan, Darbe Teşebbüsü ve Terör Eylemlerinin Bastırılmasında Görev Alan Kişilere Sorumsuzluk Getirilmesi 48
13.3. Memur Disiplin Hukukundaki Soruşturma Sürelerinin Uygulanmaması 49
13.4. Yargıtay'da Duruşmalı Yargılamaya Kısıtlama 49
IX. KHK'LAR ELİYLE CEZA USUL KANUNUNDA YAPILAN KALICI TEMEL YASAL DEĞİŞİKLİKLER 50
X. DİĞER İHLALLER 55
XI. ARA SONUÇ 56
XII. OHAL İŞLEMLERİ İNCELEME KOMİSYONUNUN OLUŞUMUNA, KARARLARINA VE KARAR ALMA SÜREÇLERİNE DAİR BİR ELEŞTİRİ 57
1. OHAL İNCELEME KOMİSYONU NEYDİ? 57
2. KOMİSYON HANGİ HUKUK KATEGORİSİNE DAYANMALIYDI? 59
3. Peki, Adil Yargılanma Hakkı uygulanması hangi hukuksal kategoriler için olmazsa olmazdır? 60
XIII. ABD VE AVRUPA'DA OHAL VE TERÖR HUKUKUNUN VE GİDEREK DEVLETİN REVİZYONU 66
XIV. OLAĞAN HUKUKU OHAL'DEN ARINDIRMAK VE AVUKATLIK 78

"HELVADAN PUT", OTPOR/CANVAS, MORDOR YA DA DÖNGÜSEL SAFSATA 79

ANAYASA MAHKEMESİ OHAL'İ OLAĞANLAŞTIRDI 84
Anayasa Mahkemesi OHAL KHK'ları İçin Hangi Ölçütleri Getirdi? ... 85

İKİLİ DENETLEME 86
Kararda Kısmen Olumlu Bir "İkili Denetleme" Örneği: Yürütmenin Durdurulması Engelinin İptal Edilmesi 90

SİYASİ DAVALARDA REHİN ALMALAR 93

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ, KHK DAYANAĞI İLE İŞTEN ÇIKARMAYA NE DEDİ? 97

KARARIN OLUMSUZ YÖNLERİ 98

KARARIN OLUMLU YÖNLERİ 102
Özel ve Aile Hayatına Saygı Ölçütü 103

İNSAN HAKLARI VE HUKUK DEVLETİNDE BÜYÜK GERİ SIÇRAYIŞ: OHAL İLE KALICILAŞAN DÜŞMAN CEZA HUKUKU REJİMİ VE ALTERNATİF BİR KURAM DENEMESİ: "PERFORMATİF HUKUK" ... 106

HUKUK, KİMİN ÜRÜNÜDÜR? 111

DÜŞMAN CEZA HUKUKU 114
Kavram ve Doğası 115
Düşman Ceza Hukukunda "Yurttaş" Yerini "Tehlikeli Kişi"ye Bırakır 116
Düşman Ceza Hukukunun Usul Hukuku 118

PERFORMATİF HUKUK 121
Praksis Varlığı Olarak İnsan Tasarımı – İnsan Hakları İçin Felsefi Bir Temel 128

DİYALEKTİK HUKUK BİLİMİ 131

SON SÖZ 134

BÖLÜM KAYNAKÇASI 135

EKLER 139

BÖLÜM KAYNAKÇASI

Agamben, Giorgio (2018), **İstisna Hali,** çev. Kemal Atakay, Ayrıntı Yayınları

Akbaş, Kasım (2015), **Hukukun Büyübozumu,** NotaBene Yayınları

Althusser, Louis (2003), **İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları,** çev. Alp Tümertekin, İthaki Yayınları

Aydın, Devrim (2011), **Ceza Hukukunda Okullar,** Ceza Hukuk Dergisi Yıl: 6 Sayı: 15 Nisan 2011 içinde, s. 48-57

Collins, Hugh (2013), **Marksizm ve Hukuk,** çev. Deniz Tuna Dipnot Yayınları

Cotterrell, Roger (2018), **Hukuk Bilimin Politikası**, çev. Saim Üye, Pinhan Yayıncılık

Duguit, Leon (1954) **Kamu Hukuku Dersleri**, çev. Süheyp Derbil, Ankara: A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları.

Deflem, Mathieu (2008), **Habermas'ın İletişimsel Eylem Kuramı'nda Hukuk,** çev. Ülker Yükselbaba, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 72(1):877-894

Dworkin, Ronald (1977), **Hakları Ciddiye Almak**, çev. Ahmet Ulvi Türkbağ (2007), Dost Kitabevi

Erkan, Doğan (2018), **Ohal Hukukuna Dahi Uymayan Türkiye 2016-2018 Ohal'i Yahut Hukuk Devleti Taahhüdünün Sonu**, Ankara Barosu Dergisi 2018/4 sayısı, s. 375-433

Erkan, Doğan (2019), **OHAL KHK Rejiminin Eleştirisi ve OHAL İle Kalıcı Olarak Dönüşen Ceza Hukuku Rejimi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım

Esgün, Toros Güneş (2018), **Levıathan'ın Hayaletleri: Schmitt ve Neumann'da Hukuk ve Devlet**, DTCF Dergisi 58.1, s. 905-930

Ferraris, Maurizio (2019), **Yeni Gerçekçilik Manifestosu,** çev. Kemal Atakay, Kolektif Kitap

Feteris, Eveline T. (2019), **Hukuki Argümantasyonun Temelleri**, çev. Ertuğrul Uzun, Pinhan Yayıncılık

Gramatica, Filippo (2005), **Toplumsal Savunma İlkeleri**, çev. Sami Selçuk, İmge Kitabevi

Gramsci, Antonio (2007), **Hapishane Defterleri,** çev. Adnan Cemgil, Belge Yayınları

Jakobs, Günther (2008), **Düşman Ceza Hukuku-Hukukiliğin Şartlarına Dair Bir İnceleme,** Yener Ünver (Ed.), Terör ve Düşman Ceza Hukuku içinde s.507-526, Çev. Mehmet Cemil Özansü, Seçkin Yayıncılık

Karadağ, Ulaş (2018), **Schmitt'in Uğrakları Üzerine: 'Kararcılık'tan 'Somut-Düzen'e,** Hukuk Kuramı, C. 5, S. 2 içinde ss. 1-10

Karahanoğulları, Onur (2017) **Marksizm ve Hukuk,** Diyalektik Hukuk Bilimi, Yordam Kitap

Melia, Manuel Cancio (2017), **Terörizm ve Ceza Hukuku: Engel Olma Hayali, Hukukun Üstünlüğü'ün Karabasanı**, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Çev. Serkan Oğuz, S.1. s-115-126

Markovic, Mihailo (2013), **İnsan Haklarının Felsefi Temelleri**,

sendika63.org/2013/07/insan-haklarinin-felsefi-temelleri-mihailo-markovic-129833/

Marx, Karl (2013), **Artı Değer Teorileri,** çev. Yurdakul Fincancı, Sol Yayınları

Mısır, Mustafa Bayram (2013), **Hukuk ve Devlet Özdeşliğinin Ötesinde Kamu Hukuku**, Ankara Barosu Dergisi, sayı: 2013/3

Neumann, Franz Leopold (1944), Behemoth, **The Structure and of National Socialism,** Chicago: Ivan R. Dee, 2009.

Oralgül, Ezgi Demir (2016), **Judith Butler'ın Kimlik ve Siyaset Anlayışı,** www.ethosfelsefe.com/ethosdiyaloglar/mydocs/JudithButler.pdf

Ozansü, Mehmet Cemil (2020), **Düşman Ceza Hukuku:Kanundan Tedbire Geçiş,** Düşmanı Yargılamak, hazırlayan Ozan Değer, Zoe Kitap, içinde s.105-125

Paye, Jean Claude (2009), **Hukuk Devletinin Sonu**, Olağanüstü Halden Diktatörlüğe Terörle Mücadele, çev. Demet Lüküslü, İmge Kitabevi

Pashukanis, Evgeny B.(1926), **Genel Hukuk Teorisi ve Marksizm**, çev. Onur Karahanoğulları, Birikim Yayınları (2013)

Serozan, Rona (2018), **Devlet ve Hukuk – Karl Marx-Friedrich Engels,** Ayrıntı Yayınları

Şanlı, Denizer (2019), **Düşman Ceza Hukuku,** Notabene Yayınları

Uzun, Ertuğrul (2016), **Hukuk Metodolojisinin Sorunları,** Nora Kitap

Vago, Steven (2003), **Law and Society,** Yedinci Basım, New Jersey: Pearson Education Inc.

Yelkenci, Taner (ed.) (2013), **Marksist Devlet ve Hukuk Teorisi**, Notabene Yayınları

Kentin Gelişim Potansiyelini Ortaya Çıkarma Bağlamında

MUŞ İLİ SWOT ANALİZİ

Dr. Ömer ARSLAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-61-6

Editör: Dr. Nadir ÇOMAK

Dil Editörü: Muhammetnur KORKMAZ

Son Okuma: Yusuf YILDIZ

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Aralık 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Bu kitabı, üzerimde ödenmesi mümkün olmayacak kadar büyük emekleri olan fedakârlık abideleri rahmetli babam Yusuf Arslan ve annem Fikriye Arslan'a ithaf ediyorum…

KİTAP HAKKINDA

SWOT Analizi; yani herhangi bir kurumun, bir sistemin, bir mekânın; hatta bir insanın güçlü yönlerini (strengths), zayıf yönlerini (weaknesses), fırsatlarını (opportunities) ve tehdit arz eden yönlerini (threats) ortaya çıkarmak için yapılan bir analiz türüdür. Bir bakıma bu analiz, bir özeleştiri olmakla birlikte, gelecekte iyi bir kalite ve verimliliğin inşası için elzem olan ve tüm ilgili kurumların mutlaka yapması gereken bir analiz türüdür.

SWOT Analizi kişinin, girişimin, kurumların ya da işletmenin iç ve dış faktörleri değerlendirmek suretiyle karşılaşılabilecek sorunları, fırsatları değerlendirmesine ve tehditleri ön görmesine imkân sağlamakla birlikte, SWOT analizi yapılan kurumların veya işletmelerin rekabet gücünün artırılmasına ve başarılı bir süreç yönetimi sağlamasına da yardımcı olur.

Bütün bunları göz önünde bulundurursak, yazarımızın Muş İli için uyguladığı bu SWOT Analizinin şehrin kalkınması, sorunlarının giderilmesi, gelecekteki akıllı şehirlerle rekabet ederek çok iyi bir konuma ulaşması için ne kadar önemli olduğu açıktır.

Dr. Ömer Arslan, büyük bir sorumluluk duygusuyla Muş İli'ne ait güçlü ve zayıf yönleri, potansiyel olarak mevcut olan fırsatları, istikbalde karşılaşılabilecek tehditleri çok iyi analiz ederek bilhassa ita amiri olmak üzere, belediye başkanı ve diğer yetkili devlet erkânına oldukça önemli bir rehber niteliğinde çalışma arz etmiştir. Bu bağlamda mezkûr devlet erkânının bu önemli tavsiyeleri göz önünde bulundurarak Muş İli'mizin kalkınması ve daha müreffeh bir vilayet haline gelmesi için gayret sarf etmesi gerekir.

Dr. Ömer Arslan hocamızın böylesine önemli bir çalışma yaparak literatüre katkı sağlamasını can-ü gönülden tebrik ediyor; başarılarının devamını diliyorum.

Prof. Dr. Kenan ÖREN

KİTAP HAKKINDA

Muş ili ve kenti önemli doğal ve coğrafi kaynaklara sahip olmasına rağmen, 81 il arasında sosyo-ekonomik göstergeler açısından en altlarda yer almaktadır. Sahip olduğu potansiyele rağmen böyle bir sonucun ortaya çıkması, ilin kaynaklarının yeterince kullanılamadığının somut bir göstergesidir ve bu durumun sorgulanmasını zorunlu olarak gerektirir. "Kentin Gelişim Potansiyelini Ortaya Çıkarma Bağlamında Muş İli SWOT Analizi" adlı bu eser, sosyo-ekonomik açıdan hem ilin potansiyelini ortaya koymakta hem de sosyo-ekonomik gelişmeye engel olan faktörlerin tespiti ve analizi açısından oldukça kıymetli bilgi ve analizler içermektedir. Bilimsel perspektifle yapılan bu tespit ve analizler, gerek merkezi yönetimin ildeki yöneticileri gerekse de yerel yönetimlerin idarecileri açısından yol gösterici mahiyettedir. Benzerine pek rastlamayan bu çalışmayı gerçekleştiren değerli meslektaşım Dr. Ömer ARSLAN'ı kutluyor ve çalışmanın yayımlanmasını temin eden Muş Ticaret ve Sanayi Odası'nı tebrik ediyorum. Bu eserin Muş'un sosyo-ekonomik kalkınmasına önemli bir katkı yapması temennilerimle.

Prof. Dr. Bayram COŞKUN

ÖN SÖZ

Kentin potansiyelini belirlemek ve bu potansiyelin şimdiye kadar neden etkin bir şekilde değerlendirilemediği sorusuna tatmin edici bir cevap verebilmek için kentin objektif olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Bu da hiçbir problemi sümen altı etmeden apaçık bir şekilde göz önüne serilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden "Muş SWOT Analizi" kitabında kent ve çevre şartlarını yansıtmada yalın bir ayna gibi olunmaya çalışılmıştır. Şehirden kaynaklanan güçlü ve zayıf yönler ile kentin dışındaki çevre ve paydaşlardan kaynaklanan fırsat ve tehditler (sorunlar) bilimsel dürüstlük ilkesiyle bu çalışmada sergilenmeye çalışılmıştır. Bu çabada bir nebze de olsa başarılı olunmaya çalışılmıştır. Çünkü ancak bu şekilde hareket edilebilirse potansiyel ve fırsatlar göz önüne serilebilir. Kentin zayıf yönleri ile dış çevreden kaynaklı tehditler bu sayede bertaraf edilebilir. Böylece yapılması gerekenler iç ve dış paydaşların öngörü kazanmasına yardımcı olunabileceğine inanılmaktadır. Ayrıca bu paydaşların, üzerine düşen sorumluluk ve vazifeyi idrak ederek gereğini yerine getirme çabasına girmelerinin teşvik edilebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada öncelikle Muş'un güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarmak için kentin sosyo-kültürel yapısıyla beraber ekonomik aktör ve parametreleri objektif ve detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. İkinci olarak güçlü yönlerinin önemi ve etkin değerlendirilmesi için yapılması gerekenler konu başlıkları altında net bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kentin zayıf yönleri de aynı yaklaşımla ele alınmış ve bunların giderilmesi konusunda çözümler üretilmeye çalışılmıştır. Aynı şekilde kentin dışında gelişen dış konjonktür ve paydaşlardan kaynaklanan fırsat ve tehditlerin analizinde objektif gözlemler ve olası fırsatların etkin değerlendirilmesi konusunda argümanlar geliş-

tirilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda tehditlerin bertarafı için de çözümler üretme gayreti sarf edilmiştir. Bu çalışma diğer formel SWOT analizi yaklaşımlarından sıyrılarak, "Her bir öge neden önemli?" sorusuna bir nevi cevap olacak açıklamalar konu başlıkları altında yapılmıştır. Daha sonra her bir ögenin ildeki konum ve yansıması irdelenmiştir. Son olarak da güçlü yön ve fırsatlarda bu ögelerin etkin değerlendirilmesi konusunda argümanlar geliştirilmeye çalışılmıştır. Zayıflık ve tehditlerde ise bu ögelerin etkisinin minimize edilmesi için çözümler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu açıdan, yapılan bu SWOT analizi pratik yönü ağır basan bir çalışmadır. Hazırladığım "Muş Sanayi Modeli" kitabı ile yakın zamanda basılacak olan "Muş Ekonomi Modeli ve Muş Enerji Modeli" kitaplarım için temel kaynak kitap işlevi de göreceği düşünülmektedir.

Bu kitabın ortaya çıkmasına fikri ve manevi destekleriyle katkı sağlayan başta Veli Sırım, Bayram Coşkun, Nadir Çomak, Recep Kotan, Şükrü Çobanoğlu ve Mesut İnanç olmak üzere ismini burada yazamadığım tüm arkadaş ve dostlarıma en içten teşekkürlerimi sunarım. Bu kitabın basımını *Muş Ticaret ve Sanayi Odası* üstlenmiştir. *Muş Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı* Sayın Erdal Koç'a ve Yönetim Kurulu Üyelerine bu desteklerinden dolayı teşekkür ederim. Muş kenti için bundan sonra yapılacak akademik çalışmaları özendirme ve destekleme faaliyetlerine de aynı istekle devam etmelerini diliyorum.

Ömer ARSLAN (PhD, DIC)
Aralık 2021, Muş

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
KENTİN EKONOMİK GELİŞİM POTANSİYELİNİN (SWOT) ANALİZİ

GİRİŞ 2
Muş İlinin Coğrafi Özellikleri 5
Swot Analizi Nedir Ve Ne İşe Yarar 7

BÖLÜM 2
MUŞ İLİNİN EKONOMİK GELİŞİM AÇISINDAN GÜÇLÜ YÖNLERİ

Muş İlinin Ekonomik Gelişim Açısından Güçlü Yönleri 12
Organik Tarıma Elverişli Büyük Ölçekli Tarım Arazisi Potansiyeli .. 13
Büyük Ölçekli Mera Alanları 16
Endemik Bitki Çeşitliliği Zenginliği 18
Hidroelektrik Potansiyeli Varlığı 19
Değerlendirilebilecek Büyük Biyogaz Potansiyeli 20
Yüksek Güneş Enerjisi Potansiyeli 21
Sınırlı Alanlarda Rüzgâr Enerjisi Potansiyeli 22
Ortaya Çıkarılmayı Bekleyen Jeotermal Enerji Potansiyeli 23
Madencilik Ve Yer Altı Kaynakları Avantajı 24
Kayak Ve Yayla Turizmi Potansiyeli 25
Kentin Coğrafi Konum Avantajı (Lojistik Potansiyel) 27
Genç Ve Ucuz İşçilik Avantajı 29
Muş Alparslan Üniversitesinin Kurulması Ve Gelişim Potansiyeli .. 31

BÖLÜM 3
MUŞ İLİNİN EKONOMİK GELİŞİM AÇISINDAN ZAYIF YÖNLERİ

Muş İlinin Ekonomik Gelişim Açısından Zayıf Yönleri 37
Kalifiye Eleman Yetersizliği 39
Sermaye Göçü Ve Finansal Yönetim Yetersizliği 40
Kentin İstihdam İmkânlarının Yetersizliği 43
İldeki Sektör Ve Firmaların Gerekli Ölçüde Kurumsallaşamaması 47
Ara Malların Uzak Mesafelerden Temini 49
Kente Ait Verilerin Nicelik Ve Nitelik Bakımından Yetersiz Olması 50
Özel Sektörde Düşük Ücret Politikaları Ve Kamuda Yetersiz Ve Tecrübesiz Uzman Sayısı 51
Tarımsal Üretimde Bilim Ve Teknolojiden Yeterince Yararlanmama 52
Girişimci Profilinin Yetkinlik Sorunu 53
İnovasyon Ve Ar-Ge Bilinç Eksikliği 55
Kamu Hibe Destek Ve Teşviklerinden Gereğince Faydalanılamaması 56
Tanıtım Ve Pazarlama Yetersizliği 57
Kentin Eğitim Olanaklarının Yetersizliği 59
Kentin Sağlık İmkânlarının Kısıtlılığı 62
Üniversite Yerleşkesi Seçimindeki Yanlışlıklar 67
Aşiretçiliğin (Klancılık) Etkinliğinin Devam Etmesi 68
Manevi Klancılık, Şeyhliğin Etkisi 74
Yaygın Dedikodu Alışkanlığının Neden Olduğu Olumsuz Etkiler 77
Kadınların Miras Hakkının Verilmemesinin Oluşturduğu Olumsuzluklar 84
Yaşanabilir Kent Profilinin Düşüklüğü 87
Varto, Bulanık Ve Malazgirt İlçelerinin Kent Merkeziyle Entegrasyon Sorunu 91
Sivil Toplum Örgütlerinin Yeterince Güçlü Olmaması 93

BÖLÜM 4
MUŞ İLİNİN EKONOMİK GELİŞİMİ İÇİN OLASI FIRSATLAR

Muş İlinin Ekonomik Gelişimi İçin Değerlendirilebilecek Fırsatlar...96
Küresel Ölçekte Doğal Gıda Pazarının Gün Geçtikçe Büyümesi...97
Kentte Meraya Dayalı Büyük Ve Küçük Baş Hayvancılığın Sunduğu Fırsatlar...98
Kentin Devlet Teşviklerinde En Avantajlı Bölge Olan 6. Bölgede Yer Alması...99
İşletme Binası Tahsis Kolaylığı Ve Fabrika Arazisi Temin Etme Avantajı...100
Muş Alparslan Üniversitesinin Giderek Büyümesi...101
Türkiye'nin Büyük Metropollerinde İkamet Eden Muşlu İşadamlarının Varlığı...102
Alparslan II Barajı Muş Ovası Sulama Projesinin Hayata Geçirilmesiyle 785 Bin Dekar Arazi Sulanabilecek Olması...102
Organik Tarım Ve Mera Hayvancılığında Marka Şehir Olma Fırsatı...104

BÖLÜM 5
MUŞ İLİNİN EKONOMİK GELİŞİMİ İÇİN TEHDİTLER

Muş İlinin Ekonomik Gelişimine Tehdit Oluşturabilecek Etmenler...106
Bütünsel, Planlı Ve Kente Özgü Bir Ekonomik Gelişim Stratejisi İzlenmemesi...107
Gerçeği Yansıtmayan Verilere Göre Karar Verme Eğilimi...108
Terörden Etkilenen Bölgelerin Varlığı...109
İlin Birinci Derece Deprem Kuşağında Yer Alması...109
Kış Mevsiminin Uzun Ve Çetin Geçmesi...112
Kente Karşı Var Olan Ön Yargı...113
Kamu Kurumlarında Tecrübeli Personel Bulunmaması...114

BÖLÜM 6
SWOT ÇIKTILARININ ANALİZİ

SWOT ÇIKTILARININ ANALİZİ.....117

KAYNAKÇA 127

Kaynakça

30 Nisan Gazetesi. (2017). Muş İlinin Jeotermal Potansiyeli Belirlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalarda Bir Etabın Daha Tamamlandığı Belirtildi. (Erişim Tarihi: 09.03.2018), http://www.30nisan.com/haber/jeotermal-kaynaklarinin-belirlenmesi-25349.html

AFAD (2014). Müdahale, İyileştirme ve Sosyoekonomik Açıdan Van Depremi 2011. AFAD Yayınları, Ankara

AFAD (2017). T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Deprem Dairesi Başkanlığı Deprem Bölgeleri Haritası. http://www.deprem.gov.tr/tr/ kategori/deprem-bolgeleri-haritasi-28841 (Erişim Tarihi: 17.09.2017).

Akgemci, T. (2007). Stratejik Yönetim. Gazi Kitabevi, Ankara.

Alp, Ş., Sarı, M. (2019). Muş ve Çevresinde Doğal Olarak Yetişen Muş Lalesinin (Tulipasintenisii BAKER) Fenolojik, Morfolojik Karakterizasyonu ve Kültüre Alınması İçin Öneriler. *Muş Ovası Uluslararası Tarım Kongresi*, Muş, Turkey, pp.472-486.

Anadolu Ajansı (2020a). Alparslan-2 Barajı Muş Ekonomisinin Can Damarı Olacak. Erişim Tarihi: 16.12.2021, https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/alparslan-2-baraji-mus-ekonomisinin-can-damari-olacak/2063999

Anadolu Ajansı (2020b). Şehit Emniyet Müdürü Ali Gaffar Okkan'ı Arkadaşları Anlattı. (Erişim Tarihi: 18.11.2021), https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ sehit-emniyet-muduru-ali-gaffar-okkani-arkadaslari-anlatti-/1711016

Arslan, Ö. (2017a). Kamu, Üniversite ve Sanayi İşbirliğinin Doğu Anadolu Bölgesinin Sanayi Gelişimine Katkıları Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Hakemli Ekonomi Yönetimi Araştırmaları Dergisi (UHEYAD)*, sayı 11, 54-77.

Arslan, Ö. (2017b). Kamu-Üniversite-Sanayi İşbirliği Yapılanma Çalışmalarının Türkiye Sanayisinin Gelişimine Olası Katkıları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3):823-849.

Arslan, Ö. (2017c). Muş İlinin Yenilenebilir Enerji Kaynakları Potansiyelinin Analizi. *2. Uluslararası Mühendislik Mimarlık ve Tasarım Kongresi*, 12/13 Mayıs, Kocaeli-Türkiye.

Arslan, Ö. (2018a). Muş İli Özelinde Doğal Tarım ve Hayvancılığa Dayalı Sürdürülebilir Bir Ekonomik Gelişim. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 6(1):75–91.

Arslan, Ö (2018b). Muş İlinde Öne Çıkan Sektörlerin Sürdürülebilir Gelişimi İçin Bir Ekosistem Oluşturulması. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* 7(1):114-167.

Arslan, Ö. (2021). Türkiye'deki Bölgesel Kalkınma Ajanslarına Alternatif Bir Model: Çoklu Tip İl Kalkınma Ajansları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 20(78): 819-843.

Ateş Durç, S. (2009). *Türkiye'de Aşiret ve Siyaset İlişkisi: Metinan Aşireti Örneği*Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avcı, M. (2005). Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü. *İÜ Coğrafya Dergisi*, Sayı 13, 27-55.

Avdar, R. (2017). 1999-2011 Arası Dönemde Türkiye'de Meydana Gelen Depremlerin Ekonomik Etkileri. *Econder International AcademicJournal*, 1(1):53-63.

Ay, S. (2012). Türkiye'de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme. Yönetim ve Ekonomi, 19(2):321-341

Batal, S. (2016). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Görev Tanımında Yeni Bir Misyon: Kent Kültürü Kazandırma ve Kentlileştirme, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Aralık, Cilt/Vol: 11, Özel Sayı, Sayfa: 24-40.

Bekiroğlu, C. (2010). Türkiye'de İşsizlik Sorununun Çözümlenmesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans Bankacılık Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

Birol, G. (2008).Kentlilik Bilinci ve Balıkesir'den Yarım Asırlık Bir Örnek: Yeni Çarşı Deneyimi. Ege Mimarlık Dergisi, 2(65):28-31.

Bulut, A. .(2016). 112 Acil Durum Ambulanslarında İSG Risklerinin Tespiti ve İSG Rehberi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi, Ankara.

Büyüktaş, O. (2020). Miras Kadının Hakkı. Cumhuriyet Gazetesi, Erişim Tarihi: 08.06.2021,https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/miras-kadinin-hakki-1791090

CHP Doğu ve Güneydoğu Komisyonu (1999). CHP Doğu ve Güneydoğu Raporu. https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/806/200002536.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Erişim Tarihi: 19 Eylül 2017).

Coğrafya Dünyası (2021). Muş. (Erişim Tarihi: 29.12.2021), https://www.cografya.gen.tr/tr/mus/fiziki.html

Couvreu, S., Hurtau, C., Lopez, C., Delaby, L. &Peyraud, J. L. (2006). The Linear Relationship between the Proportion of Fresh Grass in the Cow Diet, Milk Fatty Acid Composition, and Butter Properties. *Journal of Dairy Science*, 89:1956–1969.

Çaha, Ö. & Tutar, H. (2013). TRA2 Bölgesi'nde Yoğun Kamu Çalışanı Göçü: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Serhat Kalkınma Ajansı.

Çakıcı, A., Özer, B.Ş. (2007). Mersin'de Faaliyet Gösteren Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin Kurumsallaşma Göstergeleri Açısından İncelenmesi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 10 Sayı 18.

Çelebi, S. (2019).Dedikodudan Uzak Durmanın Yararları. Vezirköprü Özlem Gazetesi, Erişim Tarihi: 18.05.2021, http://vezirkopruozlem.net/yazar-dedikodudan-uzak-durmanIn-yararlarI-1270.html

DAKA (2017b).Muş İli Jeotermal Projesi Çalışmaları Başlatıldı. (Erişim Tarihi: 09.03.2018), http://www.daka.org.tr/haberler/477

DHA (2021).Alparslan-2 Barajı, Muş Ekonomisine Hayat Veriyor. Erişim Tarihi: 16.12.2021, https://www.dha.com.tr/yurt/alparslan2-baraji-mus-ekonomisine -hayat-veriyor/haber-1847186

Dilovani, T. (2019). Ürdün'de Erkek Egemen Kültür Kadını Mirastan Mahrum Bırakıyor. Independent Türkçe, Erişim Tarihi: 08.06.2021, https://www.indyturk.com/node/102086/d%C3%BCnya/%C3%BCrd%C3%BCnde-erkek-egemen-k%C3%BClt%C3%BCr-kad%C4%B1n%C4%B1-mirastan-mahrum-b%C4%B1rak%C4%B1yor

Dölek, İ. (2014). Muş Depremleri (Eylül 2013) ve Muş İlinin Deprem-selliği, Makalelerle Muş, 2014, p. 183-204.

DPT (2003). Kamu Kuruluşları İçin Stratejik Planlama Nihai Taslak. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT).

Duckett, S.K., Neel, J.P.S., Fontenot, J.P. &Clapham, W.M.(2009). Effects of Winter Stocker Growth Rate and Finishing System on: III. Tissue Proximate, Fatty Acid, Vitamin and Cholesterol Content. *Journal of Animal Science*, 87(9):2961-2970.

Dünya Gazetesi(2020).Organik Gıda Pazarı COVID ile Büyüyor. Yayınlanma Tarihi: 30.06.2020 Erişim Tarihi: 19.08.2020, https://www.dunya.com/ sektorler/tarim/organik-gida-pazari-covid-ile-buyuyor-haberi-473902

Eden, M. (2015).*Sabancı Holding'in Kuruluş Öyküsü ve Yükselişi.* (Erişim: 19.09. 2017), http://kimkurdu.com/ sabanci-holdingin-kurulus-oykusu-ve-yukselisi/

Erdoğan, N. (2019). Demokrat Parti'nin Muş'ta Teşkilatlanması ve Genel Seçimler. *Burası Muş'tur*, (Ed. E. Çağlayan), Pınar Yayınları, 159-163, 1.Baskı.

Etikan, İ. &Erkorkmaz, Ü. (2012). Türkiye'de 81 İlde, Şahsa ve Mala Karşı İşlenen Suçlarda 2008 Yılına Ait Adli İstatistiklerin Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi ile İncelenmesi. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32 :1295-1306.

Geyik, S. (2010). Kırdan Kente Göç Sonrası Kentlilik Bilinci (Mevlana Mahallesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Gümüştekin, G.E., Adsan, E. (2006). Aile işletmelerinde Kurumsal Yönetim ve Kurumsal Yönetim İlkelerinin Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma. 2. Aile İşletme Kongresi Kongre Kitabı, (Ed. Tamer KOÇEL), İstanbul, 14-15 Nisan.

Günaydın Muş Gazetesi (2015).Üniversite'nin Öğrenci Sayısı 10 Bini Geçti, Günaydın Muş Gazetesi, 18 Ağustos 2015. (Erişim Tarihi: 19.09.2017), http://www.gunaydinmus.com/HaberGoster/110f68c3-a6c8-4388-9812-fc153ea41b00/universitenin-ogrenci-sayisi-10-bini-gecti.aspx

Haber Türk Gazetesi (2018).Dedikodunun Anatomisi. Erişim Tarihi: 18.05.2021,https://www.haberturk.com/dedikodunun-anatomisi-2018083

Hallam, D. (2003). The Organic Market in OECD Countries: Past Growth, Current Status and Future Potential. p. 179-186, Organic Agriculture: Sustainability, Markets and Policies, OECD.

HendenŞolt, B. .(2018). Kentsel Yaşanabilirlik Kavramı ve Sosyo Ekonomik Gelişmişlik. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD), 5(6):71-85

Hoffer, E. (2019). Kesin İnançlılar. Olvido Kitap, İstanbul.

IFOAM (2021). Definition of OrganicAgriculture. Erişim Tarihi: 14.11.2021, https://www.ifoam.bio/why-organic/organic-landmarks/definition-organic

İSO (2013).Ekonomik Durum Tespit Anketi Sonuçları. İstanbul Sanayi Odası Yayınları, İstanbul:

İSO (2018). Devlet Destekleri ve Teşvikler. İstanbul Sanayi Odası Yayınları, İstanbul.

Kardaş, C. (2019). Muş'ta Yabani Bitkilerin Halk Hekimliğinde Kullanılması. *Lokman Hekim Dergisi,* 9(1):85-96

Kalkınma Bakanlığı (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) İstihdam ve Çalışma Hayatı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Kalkınma Bakanlığı (2015). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018): Madencilik Politikaları

Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No: KB 2926, 199 sayfa, Ankara.

Kalkınma Bakanlığı (2018).On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): Madencilik Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Yayın No: KB: 3041, 219 sayfa, Ankara.

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (2015). Erzurum - Erzincan – Bayburt İhracat Stratejisi ve Eylem Planı.

Yavuz Tiftikçigil, B., Güriş, B., YAŞGÜL, Y.S. (2018). Does Middle Income Trap Exist?: Evidence From Emerging Economies: E7 Countriesfor 1969-2015. Revista Galega de Economía, 27 (1):145-158.

Karayolları Genel Müdürlüğü (2021). Mesafe Sorgulama. (Erişim Tarihi: 05.12.2021), https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Uzakliklar/ilcedenIlceyeMesafe.aspx

Keyman, F. (2016). *Batı İstanbul Yaklaşımı ve Kentlilik Bilinci, Yerel Yönetimlerde Yeni Bir Model Arayışı*, Batı İstanbul Çalıştayı, 15-16 Nisan, Beylikdüzü İstanbul; ss. 20-23.

Kılıç, M., Dokur, M., Ulutaşdemir, N. (2016). Acil Hasta Sevklerinde Yaşanan Sorunlar: Küçük Bir İl Düzeyinde Yapılan Değerlendirme. *Zirve Tıp Dergisi*, 1(1):17-21.

Kozaryn, A.O. (2013). City Life: Rankings (Livability) VersusPerceptions (Satisfaction), *SocialIndicatorsResearch*, January, Volume 110, Issue 2, pp 433–451.

Kraft, J., John K.G. Kramer, FriedrichSchoene, Jim R. Chambers, andGerhardHahreise(2008). Extensive Analysis of Long-Chain Polyunsaturated Fatty Acids, CLA, Trans-18:1 Isomers, and Plasmalogenic Lipids in Different Retail Beef Types. *Journal of Agriculture and Food Chemistry*, 56:4775-4782.

Köstekli, Ş.İ. (2005). İstihdam Stratejileri ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Leblebici, F. (2002). Devlet Yardımları Uygulamasının Maliyeti ve Ekonomik Göstergelerle Mukayesesi. Devlet Planlama Teşkilatı, Yayın No:2663, Ankara

MAUN Personel Daire Başkanlığı (2021). Muş Alparslan Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı.

MAUN Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı (2021). Muş Alparslan Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı.

Medimagazin (2009). Hastaya Saygısız Davranan Doktorlara Eğitim Geliyor! (Erişim Tarihi: 26.12.2021), https://www.medimagazin.com.tr/hekim/genel/tr-hastaya-saygisiz-davranan-doktorlara-egitim-geliyor-2-12-19193.html

Met, Ö. (2011). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları: Kırgızistan'da Bir Araştırma. *Sosyoekonomi Dergisi*, 14(14). 127-144.

Mızrak, M. (2017). Asya Örneklerinden Hareketle Türkiye İçin Bir Kalkınma Modeli Değerlendirmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Milliyet Gazetesi (2017). Muş'ta Uygulamalı Bilimler Fakültesi'nin Kurulması Resmi Gazetede Yayımlandı. 17.09.2017 tarihli gazete arşivi. (Erişim: 29.12.2017), http://www.milliyet.com.tr/mus-ta-uygulamali-bilimler-fakultesi-mus-yerelhaber-2281925/.

Milliyet Gazetesi (2018). MŞÜ Hayvancılıkta "Pilot Üniversite" Seçildi. (Erişim: 31.07.2019), http://www.milliyet.com.tr/msu-hayvancilikta-pilot-universite-secildi-mus-yerelhaber-3219583/

Milliyet Gazetesi (2015). Kadınlar için miras meselesi bir tabu. Erişim Tarihi: 08.06.2021, https://www.milliyet.com.tr/gundem/kadinlar-icin-miras-meselesi-bir-tabu-2061143

Milliyet Gazetesi (2020). İklim Nedir? İklim Türleri Nelerdir? İklimin Kısaca Tanımı. Erişim Tarihi. 11.11.2021, https://www.milliyet.com.tr/egitim/iklim-nedir-iklim-turleri-nelerdir-iklimin-kisaca-tanimi-6176346

MTA Genel Müdürlüğü. (2005). *Türkiye Jeotermal Kaynakları Envanteri*. Ankara: MTA Genel Müdürlüğü.

MTA (2015). *MTA Doğu Anadolu Bölge Müdürlüğü Brifingi*. Muş: Muş Valiliği.

Muş Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü. (2017).*Muş İli 2016 Yılı Çevre Durum Raporu*. Muş.

Muş Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Müdürlüğü (2021). İlimiz Hakkında Genel Bilgiler. (Erişim Tarihi: 29.12.2021), https://mus.csb.gov.tr/ilimiz-hakkinda-genel-bilgiler-i-1136

Muş İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü (2015). Muş İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2015 Brifingi.

Muş Milli Eğitim Müdürlüğü (2019). Muş Milli Eğitim Müdürlüğü 21019-2023 Stratejik Planı, Muş.

Muş Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü (2021). Muş İli Aktif Sanayi Sicil Belge Sayısı, Kasım 2021, Muş.

Muş Valiliği (2021). Muş'un Coğrafi Yapısı. (Erişim Tarihi: 29.12.2021), http://www.mus.gov.tr/cografi-yapi-mus

Muş Valiliği (2015). 60 Dakikalık Muş İl Brifingi. Muş: Muş Valiliği.

Oğrak, A., Karataş, O. (2017). Aile Şirketlerinde Kurumsallaşma: Van İlinde Bir Araştırma. Journal of Academic Value Studies, 3(13):11-20.

Oktay, D. (2007). Sürdürülebilirlik, Yaşanılabilirlik ve Kentsel Yaşam Kalitesi. *Mimarlık Dergisi* S.335 Mayıs- Haziran

Ökten, Ş. (2010). İktidarın Sosyolojik Kimliği: Aşiretlerde İktidarın Biçimi ve Kaynakları. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 13 Sayı: 2 - Güz 2010.13(2):183-215.

Özlü, T. (2009). Sağlık Kurumları Arasında Hasta Naklinde Yaşanan Sorunlar. (Erişim Tarihi: 24.12.2021), https://www.medimagazin.com.tr/authors/tevfik-ozlu/tr-saglik-kurumlari-arasinda-hasta-naklinde-yasanan-sorunlar-72-45-2228.html

Öztürk, S.; Torun, İ.; Özkök, Y.(2011). Anadolu'da Kurulan Üniversitelerin İllerin Sosyo-Ekonomik Yapılarına Katkıları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16):145-158.

Peel, J. M., Nicholas, W. (1995). Working Capitaland Financial Management Practices in the Small Firm Sector. International Small Business Journal, 14(2), 52-68.

Rezafar, A. (2011). Farklı İklim Kuşaklarında Yer Alan Eko-Kentlerin, Tasarım İlkelerinin Derlenmesi ve Türkiye İçin Ekolojik Kentsel Tasarım Ön Çalışma Önerisi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Rivera, L. (2017). Why the Most Ethically Farmed Cows Produce the Tastiest Meat. (Erişim Tarihi: 24.11.2021), https://www.independent.co.uk/life-style/food-and-drink/ethical-farming-cows-tastiest-meats-produce-beef-best-taste-daylesford-hannan-meats-higher-hacknell-a7872606.html

RiverfordOrganicFarmers (2021). WhyOrganic? (Erişim Tarihi: 21.11.2021), https://www.riverford.co.uk/ethics-and-ethos/why-organic

Sarı, V.İ., Kındap, A. (2018). Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesi Göstergelerinin Analizi.*Sayıştay Dergisi, Sayı:*108:39-72

Sayılan, H. (2008). Endemik Bir Bitki Türü Olan Muş Lalesi'nin (TulipaSintenisii Baker) Botanik Turizmi (Bitki Gözlemciliği) Amaçlı Değerlendirilmesi, Ulusal Coğrafya Sempozyumu, 16-17 Ekim 2008, ss.473-483, Ankara.

Saygılı, R.(2020). Muş İl Haritası. (Erişim Tarihi: 29.12.2021), http://cografyaharita.com/haritalarim/4l_mus_ili_haritasi.png

Sensoy, S., Demircan, M. & Ulupınar, Y. (2016). Climate of Turkey, http://www.mgm.gov.tr/files/en-US/climateofturkey.pdf., Retireved on 20.04.2016.

Sırım, V., Çayın, M. (2014). Muş Alparslan Üniversitesinin İlin Sosyo-Ekonomik Gelişmesindeki Etkileri Üzerine Teorik Bir İnceleme, Makalelerle Muş, s. 63-76.

Sönmez, M.E. (2010). Muş İlinde Nüfus Hareketlerinin Nedenleri ve Sonuçları. *Türk Coğrafya Dergisi*, sayı 55:45–57.

Sönmez, M. E. (2014). Muş Ovası'nın Tarımsal Potansiyeli ve Arazi Kullanım Arasındaki İlişkiler, Makalelerle Muş, s. 5-32.

Sütaş (2021). Sütaş Doğu-Güneydoğu Anadolu Sütçülük Projesi Bingöl Entegre Tesisleri Yatırımının Sosyo-Ekonomik Etkileri, Bölgesel Dinamik Girdi-Çıktı Analizi (2018-2033), Ana Rapor. Sütaş Bilimsel Araştırmalar Yayın Dizisi.

Şahnagil, S, Güler, T. (2019).Kentlilik Bilincinin Oluşumu ve Kente Entegrasyon Sürecinde Hemşehri Derneklerinin Etkisi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 17 (4):91-105.

Şen, Y.F. (2015). Terörün Toplumlar Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkilerine Bakış: PKK Terörü ve Ağrı Gerçeği. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(2):17-70.

Şenkul, Ç., Kaya, S. (2017). Türkiye Endemik Bitkilerinin Coğrafi Dağılışı. Türk Coğrafya Dergisi 69 109-120

Tandoğan, U. (2019).Tarımda Bilim ve Teknoloji. Yazım Tarihi: 26.12.2019, Erişim Tarihi: 26.02.2021, https://www.dunya.com/kose-yazisi/tarimda-bilim-ve-teknoloji/459345

Tanyaş, M., Arıkan, F. (2013). *Bursa İli Lojistik Merkez Ön Fizibilite Raporu.* BUSİAD, 2013.

Tarhan, N. (2020). İş Yerlerinde Açık ve Seffaf İlişki Kurmak Gıybeti Önlüyor! Erişim Tarihi: 218.05.2020, https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/5677/is-yerlerinde-acik-ve-seffaf-iliski-kurmak-giybeti-onluyor

Tarhan, N. (2021). Dedikodu ve Gıybet Zarar Veriyor. Erişim Tarihi: 18.05.2021, https://npistanbul.com/dedikodu-ve-giybet-zarar-veriyor.

Tarım ve Orman Bakanlığı (2021). Muş Tarımsal Yatırım Rehberi 2021. (Erişim Tarihi: 19.11.2021),https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_ yatirim_rehberleri/mus.pdf

TDK (2021).Dedikodu. Erişim Tarihi: 20.05.2021, https://sozluk.gov.tr/

Tek, Ö.B., Özgül, E. (2005).Modern Pazarlama İlkeleri: Uygulamalı Yönetimsel Yaklaşım, İzmir.

TÜİK (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları.

TÜİK (2021a). İl, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus, 2007-2020.

TÜİK (2021b). Sağlık Personeli Sayılarının İllere Göre Dağılımı, 2002-2019. 16 Nisan 2021, Ankara.

TÜİK (2021c). Hastane yatak sayılarının illere göre dağılımı, 2002-2019. 16 Nisan 2021, Ankara.

Tursun, M., Cihangir, M. (2017). KOBİ'lerin Devlet Destekleri ve Teşviklerinden Yararlanma Düzeyleri ve Yararlanmama Nedenleri. III. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu 26-27-28 Ekim, Kahramanmaraş.

TÜRSAB (2019). TÜRSAB Kış Turizmi Raporu. Erişim Tarihi: 03.02.2021, http://www.tursab.org.tr/dosya/12196/tursab-kis-turizmi-raporu119314251845-1_12196_3978793.pdf

Ulutaş, E. (2019). Muş'ta Etnisite, Aşiret ve Tarikat Tezahürleri. *Burası Muş'tur*, (Ed. E. Çağlayan), Pınar Yayınları, 201-217, 1.Baskı.

Ulutaş, E. (2019). Türkiye Taşrasında Siyasetin Şeyh Hali: Emre Ailesi. Tarihî ve Kültürel Dokusuyla Koğak, (Ed. M. Salmazzem), Çizgi Kitapevi,135-152, 1.Baskı

Uyar, T. S. (2017).BarriersandOpportunitiesforTransformation of Conventional EnergySystem of Turkeyto 100% RenewableCommunityPower. In T. S. Uyar (Ed.), Towards 100% RenewableEnergyTechniques, CostsandRegional Case-Studies (pp. 105–118). Part of theSpringerProceedings in Energy.

Uzelli, T. (2019). Varto ve Muş Havzalarındaki (Doğu Anadolu, Türkiye) Jeotermal Sistemlerin Yapısal Kontrolleri. Hacettepe Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.

Ünal, S. (2006). Organik Tarım ve Hayvancılık. *Aktüel Veteriner Hekimler Derneği Dergisi,* 77(4):8-12

Vikipedi (2021). Türkiye'deki İklim Çeşitleri. (Erişim Tarihi: 11.11.2021), https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27deki_iklim_%C3%A7e%C5%9Fitleri

Yanbaşlı, E. (2014). Türkiye'de Genç İşsizliği Sorunu ve İşsizlikle Mücadelede Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

Yayar, R., Şeker, H., Karanfil, N. (2018). Amasya Üniversitesinin İl Ekonomisine Etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 55(635):37-49.

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (2018a). Güneş Enerjisi Potansiyeli Atlası. (Erişim Tarihi: 22.06.2018), http://www.yegm.gov.tr/MyCalculator/pages/ 49.aspx

Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü. (2018b). Muş İli Rüzgar Kaynak Bilgileri. (Erişim Tarihi: 04.07.2018), http://www.yegm.gov.tr/YEKrepa/MUS-REPA.pdf

MALİYET MUHASEBESİ

Adem YILDIRIM

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-64-7

Sayfa Düzeni: Aslı AYRANCI

Kapak Tasarımı: Şermin Merve YILDIRIM

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Aralık 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Değerli Okuyucu;

Bu kitap, maliyet muhasebesinin temel bakış açısını sunmak, geleneksel maliyet muhasebesi ilke, yöntem ve tekniklerinin pratik hayata uygulanabilirliğini örnekler ile açıklamak için hazırlanmıştır.

Terzi çırağı kumaşları tanır, temel dikiş bilgisini öğrenir. Hangi kumaşta, nasıl dikiş yapması gerektiğini, zayıf ya da kilolu, kısa veya uzun boylu müşterisinde kumaşın dökümünü, kişinin üzerinde nasıl duracağını tecrübe eder. Her müşterisine aynı kalıbı uygulamaz, her kumaşı aynı şekilde dikmez, ütülemez. Kişiye özgü model, kumaşa özgü dikiş ve ütü yapar, astar kullanıp kullanmayacağına karar verir. En son bir de müşterisinin beklentisini dinler. Aynı müşterisine beş yıl önceki elbiseyi dikmez. Her elbise yeni bir projedir. Oysa konfeksiyon işletmeleri, ortalama kalıplar belirler, en çok giden kalıp ve bedene göre standart elbiseler diker.

Maliyet muhasebesi, terzi işine benzetilebilir. Klasik maliyet muhasebesi, üretim işletmelerinin maliyetlerinin ölçüm, hesaplama, kayıt ve raporlamalarına ilişkin temel yaklaşımları konu edinir. Her işletmeye doğrudan uygulanacak teknik ve yaklaşımlar öğrenilip bu hap bilgiler doğrudan pratik hayata uygulanmaz.

Maliyet muhasebesi ile edinilen genel bilgi ve işletmeye özgü değerlendirmeler yapılarak, ***işletme maliyet muhasebesi bilgi sistemi*** oluşturulur. İşletmelerin üretim şekli, üretimde kullandığı emek veya makine yoğun teknoloji, üretim süreçlerinde ortaya çıkan işlemlere dair verilerin manuel ya da otomasyon ile toplanabilirliği, kullanılan muhasebe yazılımların temel muhasebe veya ERP yazılımları olma özelliği, veri toplayan ve işleyenlerin yetkinliği, işletme yönetiminin beklentileri, maliyet muhasebesi sistemi kuracak kişilerin bilgi birikim ve tecrübesi, işletmeye özgü kurulacak maliyet muhasebesi sisteminin oluşumunu belirleyecektir.

Öğr. Gör. Adem YILDIRIM
ayildirim@uludag.edu.tr

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 3
İÇİNDEKİLER 5

1. BÖLÜM: MALİYET MUHASEBESİNE GİRİŞ MALİYET HESAPLARININ İŞLEYİŞİ VE SATIŞLARIN MALİYETİ TABLOSU

1. MALİYET MUHASEBESİNİN TANIMI ve AMACI 3
2. MALİYET MUHASEBESİ FAALİYETLERİ 4
3. MALİYETLERİN HESAPLANMASI ve RAPORLANMASI; ÜRETİM & TİCARİ BİRİM MALİYET 5
4. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ, FİNANSAL VE MALİYET MUHASEBESİ İLİŞKİSİ 7
5. MALİYET MUHASEBESİ TEMEL KAVRAMLAR 9
6. ÜRETİM SÜRECİ VE TEK DÜZEN HESAP PLANINDA MALİYET HESAPLARI 11
7.TEKDÜZEN HESAP PLANINDA MALİYET HESAPLARI 12
8. 7/A: ÜRETİM MALİYET HESAPLARI 14
8.1. Direkt İlk Madde Malzeme Giderleri (710) 14
8.2. Direkt İşçilik Giderleri (720) 14
8.3. Genel Üretim Giderleri (730) 15
9. ÜRETİM SÜRECİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ 16
10. EŞ ZAMANLI KAYIT YÖNTEMİ 21
11. BİR GİDERİN; DÖNEM (FAALİYET) YA DA MALİYET GİDERİ OLDUĞUNUN TESPİTİ VE ÖNEMİ 21
12. BİR MONOGRAFİ ve SATIŞLARIN MALİYETİ TABLOSU 22
13. SATIŞLARIN MALİYETİ TABLOSU; ÇÖZÜMLÜ ÖRNEK SORULAR 27
14. HİZMET İŞLETMELERİNDE MALİYET MUHASEBESİ KAYIT SÜRECİ 32
15. MALİYET MUHASEBESİ KAYIT SÜRECİ 34

2. BÖLÜM: DİREKT İLK MADDE MALZEME GİDERİ

1. DİREKT - DOLAYLI MALZEME AYIRIMI 41
1.1. Direkt Malzeme 41
1.2. Dolaylı (Endirekt) Malzeme 41
2. ÜRETİMDE KULLANILAN MALZEMELERİN MUHASEBE KAYDI 42
3. STOKLARDA DEĞERLEME 42
4. STOK MALİYETLERİNİ HESAPLAMA (TAKİP) YÖNTEMLERİ 43
5. STOK MALİYETLERİNİ HESAPLAMA (TAKİP) YÖNTEMLERİNİN MANTIĞI 44
6. STOK DEĞERLEME YÖNTEMLERİ: GENEL UYGULAMA (FİFO, LİFO, ORTALAMA) 45
6.1. Dönemsel Ortalama 45
6.2. Hareketli Ortalama 46
6.3. FİFO (İlk Giren İlk Çıkar) Yöntemi 47
6.4. LİFO (Son Giren İlk Çıkar) Yöntemi 48
7. STOK DEĞERLEME YÖNTEMLERİ ÇALIŞMA SORULARI 50
8. STOK YÖNETİMİ: PLANLAMA VE KONTROL 56

8.1. Ekonomik (Optimal) Sipariş Miktarı Modeli 56
8.2. Stoklar İle İlgili Maliyetler; 60
8.3. Stok Kontrolü 61

3. BÖLÜM: İŞÇİLİK MALİYETLERİ

1. ÜCRET SİSTEMLERİ 67
2. İŞÇİ ÜCRETLERİNİN TAKİP EDİLMESİNE YÖNELİK BELGELER 68
3. DİREKT ve DOLAYLI İŞÇİLİK AYIRIMI 68
4. İŞÇİLİKLERDE ÖZELLİKLİ KONULAR 71
4.1. Teşvik - Vardiya Primleri 71
4.2. Boşa Geçen İşçilik Maliyetleri 71
4.3. Fazla Mesai İşçilik Maliyetleri 72
4.4. Kıdem Tazminatı – İkramiyeler 74
5. ÜCRET HESAPLAMASI VE MUHASEBE KAYDI 75

4. BÖLÜM: GENEL ÜRETİM GİDERLERİ

1. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HANGİ GİDERLERDEN OLUŞUR 85
2. GİDER YERLERİ KAVRAMI 86
3. GENEL ÜRETİM GİDERLERİNİN ÖZELLİKLERİ 87
4. ZAMAN İÇİNDE FARKLILIK GÖSTEREN GÜG'LERİN DÖNEM ÜRETİM MALİYETLERİNE YÜKLENMESİ 88
5. GENEL ÜRETİM GİDERLERİNİN DAĞITIMI 89
6. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ 1. DAĞITIM 90
7. GENEL ÜRETİM GİDERLERİ İKİNCİ DAĞITIM 93
7.1. Basit (Doğrudan) Dağıtım Yöntemi 94
7.2. Kademeli Dağıtım Yöntemi 99
7.3. Matematiksel Dağıtım Yöntemi 102
8. ÜÇÜNCÜ DAĞITIM 104

5. BÖLÜM: SİPARİŞ MALİYET YÖNTEMİ

1. ÜRETİMİN YAPISINA GÖRE MALİYET YÖNTEMLERİ: SİPARİŞ ve SAFHA MALİYET YÖNTEMİ113
2. SİPARİŞ ve SAFHA MALİYET YÖNTEMLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ 114
3. SİPARİŞ MALİYET YÖNTEMİNİN İŞLEYİŞİ 115
4. SİPARİŞ MALİYET YÖNTEMİNDE KULLANILAN BELGELER 116

6. BÖLÜM: SAFHA MALİYET YÖNTEMİ

1. SAFHA MALİYET YÖNTEMİ GENEL ÖZELLİKLER 121
2. SAFHA MALİYET YÖNTEMİNDE MALİYETLERİN HESAPLANMASI 122
3. SAFHA MALİYET HESAPLAMALARINDA YÖNTEMLER 131

7 BÖLÜM: STANDART MALİYET YÖNTEMİ

1. MALİYETLERİN BELİRLENDİĞİ ZAMAN AÇISINDAN YAPILAN SINIFLAMAYA GÖRE FİİLİ, TAHMİNİ ve STANDART MALİYET YÖNTEMLERİ 147
2. FİİLİ, TAHMİNİ ve STANDART MALİYET YÖNTEMLERİNİN MUHASEBE SÜREÇLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI 148
3. STANDART MALİYET YÖNTEMİNİN ÖZELLİKLERİ VE İŞLEM SÜRECİ 151
4. DİREKT İLK MADDE MALZEME GİDERİ STANDARTLARININ BELİRLENMESİ FARKLARIN HESAPLANMASI VE ANALİZİ 152
5. DİREKT İŞÇİLİK GİDERİ STANDARTLARININ BELİRLENMESİ FARKLARIN HESAPLANMASI VE ANALİZİ 156
6. GENEL ÜRETİM GİDERİ STANDARTLARININ BELİRLENMESİ FARKLARIN HESAPLANMASI VE ANALİZİ 160

8. BÖLÜM: ÜRETİM HACMİ İLE OLAN İLİŞKİSİNE GÖRE MALİYETLERİ SINIFLAMA

1. ÜRETİM HACMİ İLE OLAN İLİŞKİSİNE GÖRE MALİYETLERİ SINIFLAMA 163
1.1. Sabit Maliyet 163
1.2. Değişken Maliyet Giderleri 165
1.3. Yarı Değişken Maliyetler 166
1.4. Yarı Sabit Maliyetler 166
2. KAPSAMINA GÖRE MALİYET YÖNTEMLERİ: TAM, ASAL, DEĞİŞKEN VE 167
NORMAL MALİYET YÖNTEMLERİ 167
3. TAM, ASAL, DEĞİŞKEN VE NORMAL MALİYET YÖNTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 169
4. DEĞİŞKEN MALİYET VE KATKI TİPİ GELİR TABLOSU 173

9. BÖLÜM: MALİYET HACİM KAR ANALİZLERİBAŞABAŞ ANALİZİ

1. MUHASEBENİN YÖNETİCİLERE KATKI SUNDUĞU ALANLAR 179
2. GENEL MUHASEBE İLE YÖNETİM MUHASEBESİNİN FARKLARI 179
3. MALİYET HACİM İLŞKİSİ 180
4. MALİYET TAHMİN FONKSİYONU - ESNEK BÜTÇE DENKLEMİ 181
5. MALİYET – HACİM - KAR ANALİZİ 181
6. MALİYETLERİN SABİT VE DEĞİŞKEN KISIMLARININ BELİRLENMESİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER 182
6.1. Maliyetlerin Davranış Biçimleri 182
6.2. Maliyetlerin Sabit ve Değişken Kısımlarının Belirlenesinde Kullanılan Yöntemler 182
7. KAR FONKSİYONU VE BAŞABAŞ NOKTASI ANALİZİ 185
7.1. Kar Fonksiyonu ve Kar/Zararın Hesaplanması 185
7.2. Karlılık Hesaplamalarında Katkı Oranının Kullanımı 187
7.3. Başabaş Noktası Miktar ve Tutarı 189
7.4. Başabaş Noktası Miktar ve Tutarının Kar Fonksiyonu İle Hesaplanması 190
7.5. Başabaş Noktası Grafik 191

8. GÜVENLİK MARJI 192
9. FAALİYET KALDIRACI 194
10. MALİYET HACİM KAR VE BAŞABAŞ ANALİZİ ÇALIŞMA SORULARI 196

10. BÖLÜM: ORTAK (BİRLEŞİK) ÜRETİM

1. ORTAK ÜRETİMDE MALİYETLERİN DAĞITIMI 199
2. BİRLEŞİK ÜRETİMDE ORTAK VE YAN ÜRÜNLERİN TOPLAM MALİYETİ 200
3. ORTAK ÜRETİM MALİYETLERİNİN ORTAK ÜRÜNLERE DAĞITIM YÖNTEMLERİ 201
3.1. Üretim Miktarı Yöntemi 201
3.2. Katsayı Yöntemi 202
3.3. Satış Hasılatı veya Piyasa Değeri Yöntemi 203
3.4. Net Satış Hasılatı Yöntemi 205

11. BÖLÜM: MALİYET MUHASEBESİNDE YENİ YAKLAŞIMLAR

1. FAALİYETE DAYALI MALİYETLEME (FDM, Activity Based Costing – ABC) 211
2. HEDEF MALİYETLEME 217
3. KAİZEN MALİYETLEME 217
4. TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ VE KALİTE MALİYETLERİ 217
5. TAM ZAMANINDA ÜRETİM (JIT) 217
6. KISITLAR TEORİSİ 217

12. BÖLÜM: 7/B MALİYET HESAPLARI ve MALİYET MUHASEBESİNİN BAĞIMSIZ ÇALIŞMASI

1. 7/B MALİYET HESAPLARI 221
2. FİNANSAL MUHASEBE VE MALİYET MUHASEBESİNİN BİRİBİRİNDEN BAĞIMSIZ ÇALIŞMASI 224

KAYNAKLAR 229

KAYNAKLAR

1. ABDİOĞLU Hasan, Maliyet Muhasebesi, Dora Yayınevi, 2. Baskı, 2013
2. AKDOĞAN Nalan, Maliyet Muhasebesi Uygulamaları, Gazi Yayınevi, 9. Baskı, 2015
3. ATABEY N. Ata, PARLAKKAYA Raif, KURŞUNEL Fahri, ALAGÖZ Ali, Ticaret ve Muhasebe Belgeleri, Nobel Yayın Dağıtım, 2001
4. BÜYÜKMIRZA Kamil, Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Gazi Kitabevi, 18. Baskı, 2013
5. CİVELEK Muzaffer, ÖZKAN Azzem, Temel ve Tekdüzen Maliyet Muhasebesi, Detay Yayıncılık, 7. Baskı, 2014
6. CİVELEK Muzaffer, Maliyet Muhasebesi Sorunlar Sorular Cevaplar, Detay Yayıncılık, 3. Baskı, 2002
7. DEMİRCİOĞLU Elif N., Yönetim Muhasebesinde Çağdaş Yaklaşımlar, Karahan Kitabevi, 2016.
8. ERTAŞ Fatih Coşkun, Maliyet Muhasebesi, Beta Yayınları, 2. Baskı, 2016.
9. ERTAŞ Fatih Coşkun, Yönetim Muhasebesi, Beta Yayınları, 2. Baskı, 2015
10. EROL Mikail, ATMACA Metin, TERZİ Serkan, Maliyet Muhasebesi, Beta,1. Baskı, 2015
11. GÜRSOY Cudi Tuncer, Yönetim ve Maliyet Muhasebesi, Beta Basım Yayım, 2. Baskı, 1999.
12. HACIRÜSTEMOĞLU Rüstem, Maliyet Muhasebesi, Türkmen Kitabevi, 1997
13. KARAKAYA Mevlüt, Maliyet Muhasebesi, Gazi Yayınları, 6. Baskı, 2014
14. KARTAL Ali, SEVİM Adnan, GÜNDÜZ H. Erdin, Maliyet Muhasebesi, Anadolu Üniversitesi Yayın No; 1524,3.Baskı, 2005
15. KAYGUSUZ Sait Yüksel, DOKUR Şükrü, Maliyet Muhasebesi, Dora Yayınevi, 2.Baskı, 2014
16. KAYGUSUZ Sait Yüksel, DOKUR Şükrü, Yönetim Muhasebesi, Dora Yayınevi, 2012.
17. KAYGUSUZ Sait Yüksel, DOKUR Şükrü, İşletmelerde Stratejik Planlama ve Bütçeleme, Dora Yayanları, 2009
18. KOÇ YALKIN Yüksel, Volkan DEMİR, Yönetim Aracı Olarak İşletme Bütçeleri, Nobel Yayınları, 4. Baskı, 2015
19. KÖSE Tunç, AĞDENİZ Şafak Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Nisan Kitabevi,2019
20. KÜÇÜKSAVAŞ Nihat, Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi, Kare Yayınları, 2. Baskı, 2006
21. LAZOL İbrahim, Maliyet Muhasebesi, Ekin Yayınevi, 6. Baskı,2013
22. ORHON BASIK Feryal, Rekabet Stratejisinde Maliyet Yönetimi, Türkmen Kitabevi, 2012
23. ÖRNEK Nurten, Muhasebecinin El Kitabı, MuhasebeTR Yayınları, 2014
24. ÖZKAN Cengiz, Maliyet Muhasebesi Kullanım Kılavuzu, Uygulama Yayıncılık, 2011
25. PARLAKKAYA Raif, Muhasebe Belgeleri Ders Notları, Nobel Yayınevi, 1. Basım, 2010

26. SABAN Metin, ERDOĞAN Necmettin, Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Beta, 6. Baskı, 2014
27. SELDÜZ Hakan, Faaliyete Dayalı Maliyet Yönetimi, Ekin Yayınevi, 2013
28. ŞENER Recep, Maliyet Yöntemleri Muhasebesi ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, Gazi Kitabevi, 2008
29. YAZICI Nusret, Maliyet Yönetim Sistemleri, Savaş Yayınevi, 2008
30. YILDIRIM Adem, Muhasebe Ve Vergi Uygulamalarında Belgeler, Ekin Yayınevi, 2020
31. YÜKÇÜ Süleyman, Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi, Altın Nokta Yayınevi, 8. Baskı, 2015

MAKALE VE DİĞER KAYNAKLAR

32. UNUTKAN Özcan, Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi ve Bir Uygulama, Mali Çözüm, Sayı 97,2010
33. Türk Dil Kurumu, İktisat Terimleri Sözlüğü. http://www.tdk.gov.tr
34. Vergi Usul Kanunu, Muhasebe Uygulama Genel Tebliği

SERMAYE PİYASASI VE MENKUL DEĞER ANALİZİ

Finansal Piyasalar
Finansal Kurumlar
Finansal Araçlar
Pay ve Tahvil Değerlemesi
Türev Piyasalar ve Türev Araçlar
Portföy Yönetimi
Riske Maruz Değer
Davranışsal Finans
Menkulleştirme

Gözden Geçirilmiş 9. Baskı

Prof. Dr. Turhan Korkmaz
Mersin Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Ali Ceylan
Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Emekli Öğretim Üyesi

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-79-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Prof. Dr. Metin Kamil Ercan Hocamıza
İthaf Ediyoruz

DOKUZUNCU BASKIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın dokuzuncu baskısında bütün bölümleri gözden geçirip mümkün olduğunca güncellemeye çalıştık.

Bilindiği gibi finansal sistem; para, sermaye ve türev piyasalar olmak üzere üç kısımda incelenebilir. Bununla beraber kitabımızın içeriğinde özellikle sermaye ve türev piyasalarına geniş yer verdik.

Birinci bölümünde kısaca para ve sermaye piyasalarını tanıtmaya çalıştık.

İkinci bölümünde, yeni finansal kurumlar dâhil olmak üzere finansal kurumları inceledik.

Üçüncü bölümde, yatırımcı bakış açısından yeni finansal araçlar dâhil olmak üzere finansal araçları tek tek incelemeye çalıştık.

Dördüncü bölümdeki pay ve tahvil değerlemesi ile ilgili konuları okuyucular açısından daha anlaşılır hale getirmeye çalıştık.

Yatırımcılar açısından önemli konulardan biri olan portföy yönetimini ayrı bir bölüm olarak ele aldık.

Finansal krizlerin çözümü açısından önemli gördüğümüz, türev piyasalar ve türev ürünlerle ilgili olarak risk yönetimi konularına geniş yer verdik.

Kitabımızın diğer bölümlerinde, riske maruz değer ve davranışsal finans konularını işledik.

Kitabın son bölümünde ise, menkulleştirme konusunu gözden geçirdik.

Kitabımızın dokuzuncu baskısında da diğer baskılarda olduğu gibi varsa hatalarımızı gidermeye çalıştık.

Konuların daha kolay anlaşılması için kavramları ve konuları yalın bir dille anlatmaya ve duru bir Türkçe kullanmaya özen gösterdik.

Meslektaşlarımızın, öğrencilerimizin ve okuyucularımızın yaptıkları/yapacakları eleştiriler, kitabımızın daha az hatayla ve daha doyurucu bir içerikle çıkmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, kitabımızla ilgili her tür eleştirinizi, yazarların ali@ceylanproses.com veya korktur@gmail.com elektronik posta adreslerine gönderebilirsiniz.

Dokuzuncu baskıda emeği geçen meslektaşlarımıza ve kitabın basımını özenle gerçekleştiren Ekin Kitabevi sahibi ve personeline en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Son olarak, bizlere huzurlu bir çalışma ortamı sağlayarak çalışmalarımıza yardımcı olan ailelerimize teşekkür etmeyi onurlu bir görev biliriz.

Bu basımı, çok değerli hocamız ve meslektaşımız Prof. Dr. Metin Kamil Ercan'a ithaf ediyoruz.

Dr. Turhan Korkmaz
Mersin, Şubat 2022

Dr. Ali Ceylan
Bursa, Şubat 2022

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
FİNANSAL PİYASALAR

1. FİNANSAL PİYASALAR 1
1.1. PARA PİYASASI 8
1.1.1. Para Piyasası Enstrümanları 9
1.1.1.1. Vadeli Mevduat 10
1.1.1.2. Mevduat Sertifikaları 19
1.1.1.3. Hazine Bonosu 21
1.1.1.4. Kambiyo Senedi / Poliçe 25
1.1.1.5. Geri Satın Alma Anlaşması 25
1.1.2. Para Piyasasının Fonksiyonları ve Riski 28
1.1.2.1. Faiz Oranı Riski 29
1.1.2.2. Likidite Riski 30
1.1.2.3. Kredi Riski 31
1.1.2.4. Döviz Kuru Riski 31
1.1.2.5. İşlem Riski 31
1.1.2.6. Operasyonel Risk 32
1.1.2.7. Hükümranlık Riski 32
1.1.3. Banka Hizmetleri 38
1.1.4. Banka Fon Kaynakları 40
1.1.5. Organize Olmuş Para Piyasası 40
1.1.6. Organize Olmamış Para Piyasası 41
1.2. SERMAYE PİYASASI 41
1.2.1. Sermaye Piyasasının Fonksiyonları 45
1.2.2. Organize Olmuş Sermaye Piyasası 47
1.2.3. Organize Olmamış Sermaye Piyasası 48
1.2.4. Sermaye Piyasasının Sınıflandırılması 50
1.2.4.1. Birincil Sermaye Piyasası 50
1.2.4.2. İkincil Sermaye Piyasası 50
1.2.4.3. Üçüncül Sermaye Piyasası 51
1.2.4.4. Dördüncül Sermaye Piyasası 53
1.3. TÜRKİYE'DE FİNANSAL PİYASALAR 53

BÖLÜM SONU SORULARI 58

İKİNCİ BÖLÜM
FİNANSAL KURUMLAR

2. FİNANSAL KURUMLAR 67
2.1. FİNANSAL KURUMLAR VE FONKSİYONLARI 67
2.1.1. Vade Farklarının Uyumlaştırılması 68
2.1.2. Tutar Ayarlayıcı Etkisi 69
2.1.3. Çeşitlendirme ile Riskin Azaltılması 69
2.1.4. Maliyetlerin Düşürülmesi 69
2.1.5. Ödeme Mekanizması Fonksiyonu 70
2.2. DEVLETİN FİNANSAL PİYASALARI DÜZENLEME AMACI 71
2.2.1. Para Politikası Araçları ve Merkez Bankası 73
2.2.1.1. Munzam Karşılıklar 74
2.2.1.2. Açık Piyasa İşlemleri 74
2.2.1.3. Açık Piyasadan Geri Satın Alma Anlaşmaları (Repo) 75
2.2.1.4. Reeskont Oranı 75
2.2.2. Para Politikasının Amaçları 76
2.3. SERMAYE PİYAYASI KURULU (SPK, SPKr) 81
2.4. TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI KURUMLARI VE ŞİRKETLER 86
2.4.1. Yatırım Kuruluşları 86
2.4.1.1. Aracı Kurumlar 87
2.4.1.1.1. Aracı Kurumların Online Hizmetleri 91
2.4.1.1.2. Müşteri Sınıflandırması 95
2.4.1.1.3. Emir Türleri 97
2.4.1.1.4. Açıktan Satma İşlemi 99
2.4.1.1.5. Kredili Menkul Kıymet İşlemi 99
2.4.1.2. Yatırım Bankaları 100
2.4.2. Kolektif Yatırım Kuruluşları 109
2.4.2.1. Yatırım Fonları 109
2.4.2.1.1. Fonların Organizasyonu 111
2.4.2.1.2. Yatırım Amaçlarına Göre Fon Türleri 112
2.4.2.1.3. Açık-Uçlu Yatırım Fonları 113
2.4.2.1.4. Kapalı-Uçlu Yatırım Fonları 114
2.4.2.1.5. Sabit Getirili Yatırım Fonları 115
2.4.2.1.6. Türkiye'de Yatırım Fonları 116
2.4.2.1.7. Borsa Yatırım Fonları (BYF) 121
2.4.2.1.8. Serbest Yatırım Fonları (Hedge Funds) 122
2.4.2.1.9. Yabancı Yatırım Fonları 124
2.4.2.1.10. Gayrimenkul Yatırım Fonları (GYF) 128
2.4.2.1.11. Emeklilik Fonları 128
2.4.2.1.12. Bireysel Emeklilik Fonları 133
2.4.2.1.13. Ulusal Varlık Fonları 136

2.4.2.2. Yatırım Ortaklıkları 137
2.4.2.2.1. Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları 141
2.4.2.2.2. Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları (GSYO) 142
2.4.3. Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunan Bağımsız Denetim, Değerleme ve Derecelendirme Kuruluşları 144
2.4.3.1. Bağımsız Denetim Kuruluşları 144
2.4.3.2. Gayrimenkul Değerleme Şirketleri 147
2.4.3.3. Derecelendirme Kuruluşları 148
2.4.4. Portföy Yönetim Şirketleri 149
2.4.4.1. Yatırım Danışmanlığı 151
2.4.4.2. Portföy Yöneticiliği 153
2.4.5. İpotek Finansmanı Kuruluşları (İFK) 155
2.4.6. Konut Finansmanı ve Varlık Finansmanı Fonları 156
2.4.7. Varlık Kiralama Şirketleri 157
2.4.8. Merkezi Takas Kuruluşları 158
2.4.9. Merkezi Saklama Kuruluşları 161
2.4.10. Veri Depolama Kuruluşları (VDK) 164
2.5. ÖZDÜZENLEYCİ KURULUŞLAR 165
2.5.1. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) 165
2.5.2. Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği (TDUB) 168
2.6. MENKUL KIYMET BORSALARI 169
2.6.1. Menkul Kıymet Borsalarının Ekonomik İşlevleri 173
2.6.2. Borsaların Sınıflandırılması ve Uluslararası Borsalar 176
2.6.3. Dünyadaki Büyük Borsalar 179
2.6.4. Borsalar Arası Birleşme ve Satın Almalar 181
2.6.5. Borsa İstanbul (BİST) 184
2.6.5.1. Borsa İstanbul'daki Piyasalar 186
2.6.5.1.1. Pay Piyasası 187
2.6.5.1.2. Borçlanma Araçları Piyasası 195
2.6.5.1.3. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) 196
2.6.5.1.4. Kıymetli Madenler ve Taşlar Piyasası 198
2.7. HALKA AÇIK ŞİRKETLER 201
2.8. SERMAYE PİYASASI LİSANSLAMA SİCİL VE EĞİTİM KURULUŞU (SPL) 207
2.9. SERMAYE PİYASASINDA YATIRIMCININ KORUNMASI VE KAMUYU AYDINLATMA PLATFORMU (KAP) 209
2.10. YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ 214
2.11. SERMAYE PİYASASI SUÇLARI 215

BÖLÜM SONU SORULARI 219

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

3. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI 227
3.1. PAY VE TÜRLERİ 229
3.1.1. Adi Paylar 229
3.1.1.1. Adi Pay Sahibin Hakları 232
3.1.1.2. Yeni İhraç Edilecek Paylardan Öncelikle Satın Alma Hakkı 237
3.1.1.3. Temettü Olarak Payı Dağıtma 247
3.1.1.4. Pay Sayısının Çoğaltılması 248
3.1.1.5. Payın Sulandırılması 249
3.1.1.6. Birikimli Oylama 249
3.1.2. İmtiyazlı Paylar 251
3.1.2.1. İmtiyazlı Pay Sahibinin Hakları 252
3.1.2.2. İmtiyazlı Payların Değerlendirilmesi 254
3.1.3. Depo Sertifikaları 255
3.2. TAHVİL VE TÜRLERİ 260
3.2.1. Tahvil Türleri 264
3.2.1.1. Güvenceli Tahviller 264
3.2.1.2. Güvencesiz Tahviller 264
3.2.1.3. Kâra İştirakli Tahviller 265
3.2.1.4. Rüçhan Haklı Tahviller 266
3.2.1.5. Ödenim Fonlu Tahviller 266
3.2.1.6. Primli, İskontolu ve Başabaş Tahviller 266
3.2.1.7. İkramiyeli Tahviller 267
3.2.1.8. Endeksli Tahviller 267
3.2.1.9. Faizi Tahvil Olarak Ödenebilen Tahviller 267
3.2.1.10. Riskli Tahviller 268
3.2.1.11. Kuponsuz Tahviller 268
3.2.1.12. Belediye Tahvilleri 269
3.2.1.13. Ebedi Tahvil 269
3.2.1.14. Geri Çağrılabilir Tahviller 270
3.2.1.15. Paya Dönüştürülebilir Tahviller 271
3.2.1.16. Değiştirilebilir Tahviller 271
3.2.2. Tahvilin Üstünlük ve Sakıncaları 271
3.2.3. Tahvil Sahipleri Genel Kurulu 272
3.2.4. Tahvillerin Derecelendirilmesi 273
3.2.5. Paya Dönüştürülebilir Menkul Kıymetler 277
3.2.5.1. Paya Dönüştürülebilir Menkul Kıymetlerin Finansmanın Nedenleri 278
3.2.5.2. Dönüştürme Fiyatı ve Oranı 278
3.2.5.3. Dönüştürülebilir Menkul Kıymetlerin Analizi 279
3.2.6. Tahvillerin veya İmtiyazlı Payların Tekrar Finansmanı 281

3.3. BONO VE TÜRLERİ 281
3.3.1. Kıymetli Maden Bonoları 282
3.3.2. Finansman Bonoları 282
3.3.3. Banka Bonoları 283
3.3.4. Banka Garantili Bonolar 284
3.4. GAYRİMENKUL SERTİFİKALARI 284
3.5. İPOTEK TEMİNATLI VE İPOTEĞE DAYALI MENKUL KIYMETLER 286
3.6. VARLIK TEMİNATLI VEYA VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMETLER 287
3.7. KİRA SERTİFİKALARI 290
3.8. BORSALARDA İŞLEM GÖREN TÜREV ARAÇLAR 291
3.8.1. Vadeli İşlem (Futures) Sözleşmeleri 292
3.8.2. Opsiyon Sözleşmeleri 294
3.9. BORSA YATIRIM FONU KATILIM PAYLARI 295
3.10. YATIRIM KURULUŞU VARANTLARI VE SERTİFİKALARI 296
3.11. ORTAKLIK VARANTLARI 297
3.12. SERTİFİKALAR 299
3.13. KAR VE ZARAR ORTAKLIĞI BELGELERİ 300
3.14. KATILMA İNTİFA SENETLERİ 301
3.15. GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİ 302
3.16. EUROBOND 302
3.17. OYDAN YOKSUN PAYLAR 304
3.18. KALDIRAÇLI ALIM SATIM İŞLEMLERİ (FOREX) 305
3.19. KAMU MENKUL KIYMETLERİNİN ÇEŞİTLERİ 307
3.19.1. Kamu Menkul Kıymetleri Birincil Piyasası 307
3.19.2. Kamu Menkul Kıymetleri İkincil Piyasası 309
3.19.3. Hazine Bonosunda Alış ve Satış Aktarımları 309
3.19.4. Yeniden Satın Alma Anlaşması (Repo) 311
3.20. GENEL OLARAK MENKUL KIYMETLERİN DENETİM, KÂR VE RİSK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 312
3.21. İŞLETMELERDE FON KAYNAKLARININ SIRASI 313

BÖLÜM SONU SORULARI 315

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
PAY VE TAHVİL DEĞERLEMESİ

4. PAY VE TAHVİL DEĞERLEMESİ 323
4.1. PAY DEĞERLEMESİ 325
4.2. PAYLARIN FİYATINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER 326

4.3. PAY DEĞERLEME MODELLERİ 329
4.3.1. İskonto Edilmiş Nakit Akışları Modeli 330
4.3.2. Kâr Payı İskonto Modeli 333
4.3.2.1. Sıfır Büyüme Modeli 335
4.3.2.2. Sabit Oranda Büyüme Modeli 336
4.3.2.3. Sabit Olmayan Büyüme Modeli 341
4.3.3. Göreceli Değerleme Modelleri 349
4.3.3.1. Fiyat / Kazanç Oranı Yaklaşımı 349
4.3.3.2. Piyasa Değeri / Defter Değeri Oranı Yaklaşımı 352
4.4. PAY GETİRİSİNİN HESAPLANMASI 353
4.5. PAYIN BEKLENEN GETİRİSİ VE RİSKİNİN ÖLÇÜMÜ 360
4.6. İMTİYAZLI PAYIN DEĞERİ 366
4.7. ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ 367
4.8. PAY FİYATLARININ YÖNÜNÜN TAHMİN EDİLMESİ 370
4.9. TAHVİL DEĞERLEMESİ 373
4.9.1. Vadeye Kadar Getiri 382
4.9.2. Macaulay Ortalama Süresi 383
4.9.3. Düzeltilmiş Süre (Modified Duration) 385
4.9.4. Tahvillerin Doğrusal Olmayan Yapısı 388
4.9.5. Dış Bükeylik (Konveksiti) 389
4.10. TEMEL ANALİZ 391
4.10.1. Küresel (Global) Şartlar 392
4.10.2. Ülke Şartları ve Genel Ekonomik Göstergeler 393
4.10.3. Ekonomik Dalgalanmalar 398
4.10.4. Endüstri Yaşam Dönemleri 399
4.10.5. Firma Analizi 400
4.11. TEKNİK ANALİZ 405
4.11.1. Teknik Analizin Dayandığı Temel İlkeler ve Dow Kuramı 407
4.11.2. Dow Teorisi 407
4.11.3. Teknik Analizde Grafik Çeşitleri 412
4.11.4. Trendler ve Trend Çizgileri 417
4.11.5. Destek ve Direnç Kavramı 420
4.11.6. Formasyonlar 426
4.12. TEMEL VE TEKNİK ANALİZ ARASINDAKİ FARKLAR 457
4.13. RASSAL YÜRÜYÜŞ TEORİSİ VE ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ 458

BÖLÜM SONU SORULARI 460

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜREV PİYASALAR VE TÜREV ARAÇLAR

5. TÜREV PİYASALAR 467
5.1. FORWARD (ALİVRE) SÖZLEŞMELER 469
5.1.1. Forward İşlem Çeşitleri 472
5.1.2. Forward Sözleşmelerinin Riski 475
5.1.3. Forward Faiz Oranı Anlaşmaları (Forward Rate Agreements-FRAs) 475
5.2. VADELİ İŞLEM (FUTURES) PİYASALAR 478
5.2.1. Vadeli İşlem (Futures) Sözleşmelerinin Özellikleri 479
5.2.2. Vadeli İşlemlerde Teminat (Marjin) Kullanma 480
5.2.3. Vadeli İşlem (Futures) Fiyatları ve Taşıma Maliyeti 484
5.2.4. Dövize Dayalı Vadeli İşlemler 488
5.2.5. Eurodollar Piyasasında Vadeli İşlemler 489
5.3. OPSİYON PİYASALARI 490
5.3.1. Alım ve Satım Opsiyonları 491
5.3.2. Opsiyonların Kullanım Alanları 495
5.3.3. Opsiyon Özelliği İçeren Tahviller 496
5.3.4. Opsiyonların Paylarla Karşılaştırılması 497
5.3.5. Konusuna Göre Opsiyon Türleri 498
5.3.5.1. Pay Opsiyonları 499
5.3.5.2. Vadeli İşlem (Futures) Sözleşmeler Üzerine Opsiyonlar 499
5.3.5.3. Döviz Opsiyonları 501
5.3.5.4. Endeks Opsiyonlar 504
5.3.6. Vadelerine Göre Opsiyon Türleri 504
5.3.6.1. Amerikan Tipi Opsiyonlar 505
5.3.6.2. Avrupa Tipi Opsiyonlar 505
5.3.6.3. LEAPS (Uzun Vadeli Pay Opsiyonları) 505
5.3.6.4. FLEX (Esnek) Opsiyonlar 506
5.3.6.5. PERCS Opsiyonları 507
5.3.7. Opsiyon Fiyatlama Modelleri 508
5.3.7.1. Pay Opsiyonunun Fiyatını Etkileyen Faktörler 508
5.3.7.2. Black-Scholes Opsiyon Fiyatlama Modeli 515
5.3.8. Türkiye'de Organize Olmuş Türev Piyasalar 525
5.3.8.1. Türkiye'de Organize Olmuş Opsiyon Borsası'nın Başarı Şansı 527
5.3.8.2. Türkiye'deki Opsiyon Borsasının Yabancı Yatırımcıya Faydası 530
5.4. SWAP PİYASALARI 531
5.4.1. Swap Piyasaları ve Kullanım Alanları 534
5.4.2. Swap Sözleşme Türleri 536
5.4.2.1. Faiz Swapı 536
5.4.2.2. Para Swapı 539
5.4.2.3. Swap Opsiyonları 543

5.4.2.4. Mal Swapı 544
5.4.2.5. Diferansiyel Swaplar 545
5.4.3. Kredi Türev Ürünleri ve Swapların Bileşimi 546
5.4.4. Türkiye'de Swap Piyasası 547
5.5. DÖVİZ KURU RİSKİNDEN KORUNMA ALTERNATİFLERİ 548
5.6. GELİŞMEKTE OLAN SERMAYE PİYASALARINDA YATIRIM VE TÜREV ÜRÜNLERİN ROLÜ 557
5.6.1. Gelişmekte Olan Piyasalara Sermaye Akışı 559
5.6.2. Gelişmekte Olan Piyasalarda Türev Ürünler 562

BÖLÜM SONU SORULARI 565

ALTINCI BÖLÜM
PORTFÖY YÖNETİMİ

6. PORTFÖY YÖNETİMİ 573
6.1. RİSK VE BEKLENEN GETİRİ 574
6.2. FAYDA FONKSİYONU VE YATIRIMCI TİPLERİ 576
6.3. PORTFÖY RİSKİNİN VE GETİRİSİNİN HESAPLANMASI 582
6.4. RİSKLİ VE RİSKSİZ MENKUL KIYMETLER ARASINDA YATIRIM KARARI 589
6.5. YATIRIMLARLA İLGİLİ RİSKLER VE TOPLAM RİSKİN KAYNAKLARI 592
6.5.1. Sistematik Riskin Kaynakları 594
6.5.1.1. Satın Alma Gücü Riski 596
6.5.1.2. Faiz Oranı Riski 598
6.5.1.3. Piyasa Riski 601
6.5.1.4. Politik Risk 602
6.5.1.5. Kur Riski 602
6.5.2. Sistematik Olmayan Risk Kaynakları 603
6.5.2.1. Finansal Risk 603
6.5.2.2. İş ve Endüstri Riski 605
6.5.2.3. Yönetim Riski 605
6.6. PORTFÖY ÇEŞİTLENDİRMESİ 606
6.6.1. N Sayıda Menkul Kıymetten Oluşan Portföyler ve Markowitz Çeşitlendirmesi 615
6.6.2. Etkin Portföyler ve Optimal Portföy Seçimi 616
6.7. ENDEKS MODELLER 627
6.7.1. Tekli Endeks Modeli 627
6.7.2. Çoklu Endeks Modeli 631
6.8. SERMAYE VARLIKLARINI FİYATLANDIRMA MODELİ (SVFM) 632
6.9. MENKUL KIYMET PAZAR DOĞRUSU 635
6.10. BETA (β) KATSAYISININ KULLANILMASI 638

6.11. ARBİTRAJ FİYATLAMA TEORİSİ (AFT) 640
6.12. PORTFÖY SİGORTASI 642
6.13. PORTFÖY YÖNETİMİ STRATEJİLERİ 644
6.13.1. Satın Al ve Elde Tut Stratejisi 645
6.13.2. Maliyeti Ortalama Stratejisi 646
6.13.3. Gelecekteki Yükümlülükleri Karşılama Stratejisi 648
6.13.4. Analiz Yöntemlerine Dayanan Stratejiler 648
6.13.5. Sabit Değer Stratejisi 648
6.13.6. Sabit Oran Stratejisi 650
6.13.7. Değişken Oran Stratejisi 652
6.13.8. Endeks İçerikli Fon Stratejisi 654
6.14. PORTFÖY PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 654
6.14.1. Sharpe Oranı 656
6.14.2. M² Performans Ölçütü 657
6.14.3. Treynor Endeksi 660
6.14.4. Jensen Ölçütü 661
6.14.5. Sortino Oranı 663
6.15. ULUSLARARASI PORTFÖY YATIRIMLARI 665
6.15.1. Piyasalar Arasındaki Korelasyon 665
6.15.2. Uluslararası Pay Senedi Çeşitlendirmesi ve Risk 667
6.15.3. Uluslararası Tahvil Çeşitlendirmesi 669
6.15.4. Gelişmekte Olan Ülkelerde Portföy Yatırımları 670
6.15.5. Uluslararası Yatırımlarda Döviz Kuru Riski 670

BÖLÜM SONU SORULARI 679

YEDİNCİ BÖLÜM
RİSKE MARUZ DEĞER

7. RİSKE MARUZ DEĞER (RMD) 685
7.1. RMD'NİN KULLANILDIĞI ALANLAR 687
7.2. RMD HESAPLAMALARI 689
7.2.1. Risk ve Korelâsyon Matrisi 691
7.2.2. Varyans-Kovaryans Matrisi 692
7.2.3. Portföyün Standart Sapması 693
7.3. RMD HESAPLAMASINDA KULLANILAN YÖNTEMLER 694
7.3.1. Varyans-Kovaryans Yöntemi 694
7.3.2. Tarihi Yöntem 694
7.3.3. Stokastik veya Monte Carlo Simulasyon Yöntemi 695
7.4. ÜÇ VARLIKTAN OLUŞAN PORTFÖYÜN VARYANS-KOVARYANS MATRİSİ 695

7.5. SABİT GETİRİLİ FİNANSAL VARLIKLAR ve RMD 700
7.6. TAHVİL YATIRIMLARINDA RMD HESAPLAMASI 700
7.7. FORWARD FAİZ ORANI ANLAŞMASI (FORWARD RATE AGREEMENT (FRA)) ve RMD 700
7.8. TAHVİL PORTFÖYLERİNİN DEĞERLEMESİ VE RMD 703

BÖLÜM SONU SORULARI 706

SEKİZİNCİ BÖLÜM
DAVRANIŞSAL FİNANS

8. DAVRANIŞSAL FİNANS 711
8.1. DAVRANIŞSAL FİNANSIN ORTAYA ÇIKIŞI VE ÖNEMİ 713
8.2. YATIRIMCI PSİKOLOJİSİ 715
8.2.1. Yatırım Kararlarını Etkileyen Bilişsel Önyargılar 716
8.2.1.1. Hevristik (Sezgisel) Yanılsamalar 716
8.2.1.2. Zihinsel Yanılsamalar 722
8.2.2. Yatırım Kararlarını Etkileyen Cinsiyet Faktörü 724
8.2.3. Yatırım Kararlarını Etkileyen Dışsal Faktörler 725
8.3. SÜRÜ DAVRANIŞI 730

BÖLÜM SONU SORULARI 733

DOKUZUNCU BÖLÜM
MENKULLEŞTİRME

9. MENKULLEŞTİRMENİN TANIMI 737
9.1. MENKULLEŞTİRMEYE KONU OLAN FİNANSAL VARLIKLAR 739
9.2. MENKULLEŞTİRME YAPILARI 740
9.3. MENKULLEŞTİRME SÜRECİ 741
9.4. MENKULLEŞTİRME İÇİN TEMEL KOŞULLAR 744
9.5. MENKULLEŞTİRME YARAR VE SAKINCALARI 746

BÖLÜM SONU SORULARI 749

EKLER 755

KAYNAKÇA 763

KAYNAKÇA

Abadir, Karim M. and Laura Spierdijk, "The Festivity Effect and Liquidity Constraints: A Test on Countries with Different Calendars," 2005, www.home.math. utwente.nl/~spierdijkl/calendar.pdf, [Erişim Tarihi: 29.08.2006].

Adelson, Mark, "Securitization: Popular Explosion," *International Securitization of Structured Finance Report,* World Trade Executive, 31.03.1998.

Afşar, Muharrem ve Aslı Afşar, *Finansal Ekonomi*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010.

Akgüç, Öztin, *Finansal Yönetim*, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı, Yayın No: 17, 7. Baskı, İstanbul, 1998.

Akmut, Özdemir, *Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi*, Ankara, 1989.

Aksoy, Ahmet, *Menkul Kıymet Yatırımlarının Analizi*, Ankara, 1987.

Alpan, Fulya, Gürman Tevfik ve Arman T. Tevfik, *Excel ile Finans,* Literatür Yayınları: 42, İstanbul, 2000.

Alper, Değer, "Uluslararası Menkulleştirme ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulamalar," Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1999.

Altaş, Dilek, "Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlerle Karşılaştırılması," Öneri Dergisi, C. 5, s. 18, Haziran 2002, ss. 147-154.

Altıntaş, M. Ayhan, *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği 85411 Sayılı Bankacı-lık Kanunu, Basel-I ve Basel-II Düzenlemeleri Çerçevesinde*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.

Altıntaş, M. Berna, *Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin Özelleştirilmesi ve Özelleştirmenin Sermaye Piyasasına Etkileri*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, No: 8, Ankara, 1988.

Amling, Frederick, *Investments: An Introduction to Analysis and Management*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1993.

Anbar, Adem, "Sermeye Piyasasında E-Ticaret," Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2000.

Arditti, D. Fred, *Derivatives: A Comprehensive Resource for Options, Futures, Interest Rate Swaps and Mortgage Securities*, Bostons Harvard Business Press, 1996.

Arkan, Sabih, *Halka Açık Anonim Ortaklıkların Özellikleri ve Dış Denetimleri*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 121, Ankara, 1976.

Aslan, Nurdan ve Nuray Terzi, *Küresel Finans*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2013.

Aşıkoğlu, Rıza, *Sermaye Piyasası Aracı Olarak Enflasyon Ortamında Tahvilleri Değerleme*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 35, Eskişehir, 1983.

Aydın, Nurhan, Finans Matematiği, Birlik Ofset, Eskişehir, 1996.

Aydın, Nurhan, *Finansal Yönetim,* 3. Baskı, Ünite:1, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 779, Eskişehir, 2005.

Aydın, Nurhan, "Yatırım Araçları, Risk ve Getiri Hesaplamaları", *Portföy Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No: 1809, Editör: Mehmet Başar, Eskişehir, 2013.

Aydoğan, Kürşat, *Portföy Teorisi*, SPK Araştırma Raporu, Ankara, 1989.

Babuşcu, Şenol, *Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, 4C Basım, Eylül, 2005.

Bağcı, Hamdi, *Enflasyon ve Endeksleme*, Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi Araştırma Raporu (Yeterlik Etüdü), Ankara, Ocak 1990.

Baker, Kent H. and Nofsinger, John R., "Psychological Biases of Investors," *Financial Services Review,* 11, 2002, ss. 97-116.

Bakır, Pınar, *İşletmeler Açısından Temettü Politikası*, İstanbul, 1979.

Bakırhan, Cafer, *Portföy Analizi, Geleneksel Yaklaşım-Modern Yaklaşım, Markowitz Ortalama Varyans Modelinin İMKB için Uygulama Denemesi*, SPK Araştırma Raporu, Yeterlilik Etüdü, Ankara, 1989.

Balaban, Ercan, "Hisse Senedi Piyasasında Fiyat Aykırılıkları: Gelişen Bir Piyasada Gün Etkisine Dair Yeni Betimsel Bulgular," Tebliğ No: 9504, Şubat 1995, http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/ 9504tur.pdf, [Erişim Tarihi: 01.09.2006].

Balaban, Ercan, "İMKB'de Ocak Ayı Etkisi, Ömer Hayyam Etkisi ve Ümit Yaşar Etkisi," TCMB Araştırma Genel Müdürlüğü, Tebliğ No: 9511, Mayıs 1995, http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/ 9511tur.pdf, [Erişim Tarihi: 01.09.2006].

Başoğlu, Ufuk, Ali Ceylan ve İlker Parasız, *Finans, Teori-Kurum-Uygulama*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2001.

Bekçioğlu, Selim, "Hisse Senetlerinin Riskliliği: Bazı Türk Firmalarına Ait Hisse Senetleri Üzerinde Bir Deneme," *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 37, Ağustos 1984.

Benninga, Simon, *Financial Modeling*, The MIT Press, Massachusetts, 1997.

Berk, Niyazi, *Sigortacılıkta Fon Yönetimi*, İMKB Yayınları, İstanbul, 2001.

Bernstein, William, *Yatırımın Dört Temel Taşı*, Çev Neşenur Domaniç, Nusret Avhan, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Beşinci, Murat "Basel Kriterleri, Basel II'nin Finans ve Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Türk Bankacılık Sektörünün Basel II'ye Uyum Süreci," *Active Bankacılık ve Finans Dergisi,* Kasım-Aralık 2005.

Bhattacharya, Amand K., "Early Amortization Trigger," Der: Amand K. Bhattacharya and Frank F. Fabbozzi, *Asset-Backed Securities*, ABD, 1996.

Bittman, James B., *Fundamentals of Options: Options-Essential Concepts and Trading,* Edited by The Options Institute, Illinois, 1990.

Black, Fisher and Myron Scholes, "The Pricing of Options and Corporate Liabilities," *Journal of Political Economy* 81, May/June 1973.

Black, Fisher, "How We Came up With The Options Formula," *Journal of Portfolio Management* 15, Winter 1989.

Bodie, Zvi and Robert C. Merton, *Finance*, Prentice Hall: New Jersey, 2000.

Bodie, Zvi, Alex Kane, and Alan J. Marcus, *Investments*, McGraw-Hill, Sixth Edition, New York, 2005.

Bolak, Mehmet, "Borsada Etkin Varlıklar ve Pazar Portföyünün Etkinliği," *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 7, Temmuz 1988.

Bolak, Mehmet, *Sermaye Piyasası - Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*, Beta Basım, Dördüncü Baskı, İstanbul, 2001.

Bozkurt, Ünal, "Yatırım Ortaklıkları ve Yatırım Fonları," *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 6.

Bozkurt, Ünal, *Menkul Değer Yatırımlarının Yönetimi*, İktisat Bankası Eğitim Yayınları No:4, İstanbul, 1988.

Brabazon, T. "Behavioral Finance: A New Sunrise or A False Dawn," University of Limerick Accountancy Department, 2000.

Brad, M. Barber and Terrance Odean, "Boys Will Be Boys: Gender, Overconfidence, and Common Stock Investment," *Quarterly Journal of Economics*, 2001, 116, ss. 261-292.

Brealey, Richard A., Stewart C. Myres and Alan J. Marcus, *İşletme Finansının Temelleri*, Çevirenler: Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan, Hatice Doğukanlı, Literatür Yayıncılık Dağıtım, İstanbul, 1997.

Brealey, Richard A., Stewart C. Myers, and Alan J. Marcus, *Fundamentals of Corporate Fi-nance,* McGraw-Hill Irwin, 7. Edition, New York, 2012.

Brealey, Richard and Stewart Myers, *Principles of Corporate Finance*, Mc-Graw Hill/Irwin Se-ries in Finance. New York, 2013.

Breek, Van Ronald, "How to Hedge," *Resident Abroad*, (August), 1993.

Brigham, Eugene F. and Joel F. Houston, *Fundamentals of Financial Management,* The Dryden Pres, Orlando, 1998.

Brigham, Eugene F., Louis C Gapenski and Michael C. Ehrhardt, *Financial Management, Theory and Practice*, Ninth Edition, The Dryden Press, Forth Worth, 1999.

Bryon, Lovel L., "Introduction," Der: Philip L. Zweing, *The Asset Securitization Handbook*, Dow Jones-Irwin, Illinois, 1989.

Buck, G. Clyde, "Spreads and Fees in Investment Banking," Editör: Robert Lawrence Kuhn, *The Library of Investment Banking*, Volume 2, Homewood, Dow Jones-Irwin, 1990.

Butler, Cormac, *Mastering Value at Risk*, Financial Times Pitman Publishing, London, 1999.

Büker, Semih ve Doğan Bayar, *Finansal Yönetim,* 5. Baskı, Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Ders Kitapları Yayın No: 6, Eskişehir, 2001.

Campbell, R. Harvey and Stephen Gray, "Forward and Future Contracts", *Global Financial Management*, 1997, http://people.duke.edu/~charvey/Classes/ ba350_1997/ futures/lecture. htm, ss. 3-5, [Erişim Tarihi: 24.01.2017].

Canbaş, Serpil ve Hatice Doğukanlı, *Finansal Pazarlar, Finansal Kurumlar ve Sermaye Pazarı Analizleri*, Ankara, 1995.

Chambers, Nurgül R., *Türev Piyasalar,* Avcıol Basın Yayın, İstanbul, 1998.

Cecchetti, Stephen G., *Money, Banking, and Financial Markets,* McGraw-Hill International Edition, New York, 2006.

Ceylan, Ali, "Sermaye Piyasasında Küçük Tasarruf Sahibinin Korunması Sorunu," *B.İ.T.İ.A. İşletme Fakültesi Dergisi*, Bursa, C: 1, Sayı: 1, Mart 1982.

Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, 15. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2017.

Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz, *Borsada Uygulamalı Portföy Yönetimi*, 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 1998.

Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz, Finansal Teknikler, 8. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2014.

Ceylan, Onur, Beklenen Getiri Nedir, Nasıl Hesaplanır? http://piyasarehberi.org/yatirim/ portfoy-yonetimi/165-beklenen-getiri-nedir-nasil-hesaplanir, [Erişim Tarihi: 28.01.2017].

Ceylan, Onur, "Etkin Piyasalar Hipotezi ve Temel Varsayımları", http://piyasarehberi.org /yatirim/portfoy-yonetimi/153-etkin-piyasalar-hipotezi-ve-varsayimlari, [Erişim Tarihi: 29.01.2017].

Chambers, Nurgül, *Firma Değerlemesi*, Avcıol Basım Yayım, İstanbul, 2005.

Chance, M. Don, "Translating the Greek: The Real Meaning of Call Option Derivatives," *Financial Analysts Journal*, July/August 1994.

Chen, Son-Nan and Cheng F. Lee, "The Effects of the Sample Size, The Investment Horizon and Market Conditions on the Validity of Composite Performance Measures: A Generalization," *Management Science*, Vol: 32, No: 11, November, 1986.

Chris, Neil A., *The Black- Scholes and Beyond Interactive Toolkit,* McGraw-Hill Company, New York, 1997.

Christy, George A. and Peyton Foster Roden, *Finance Environment and Decision*, Second Edition, New York, 1976.

Chunhachinda, Pornchai vd., "Efficacy of Portfolio Performance Measures: An Evaluation," *Quarterly Journal of Business and Economics*, Vol: 33, No: 4, Autumn, 1994.

Conrad, Jennifer, "The Price Effect of Option Introduction," *Journal of Finance* 44, No:2, June 1989.

Coşkun, Yener, *Türkiye'de Konut Finansmanı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Nisan 2015.

Cox, C. John, Stephen A. Ross and Mark Rubinstein, "Option Pricing: A Simplified Approach," *Journal of Finance Economics* 7, September 1979.

Çabuk, Adem ve İbrahim Lazol, *Mali Tablolar Analizi*, 15. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2016.

Çağırman, Haluk, *Finans Piyasalarında Bermuda Şeytan Üçgeni*, Siyasal Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 1999.

Çakırsoy, N. Şerif, "Hayat Sigortaları ve Bireysel Emeklilik Sistemi'ne İlişkin Vergisel Düzenlemelere Genel Bakış," *Active Dergisi*, s. 1, Mayıs- Haziran 2004, No: 36, www.makalem.com [Erişim Tarihi: 06.07.2006].

Çanakçı, İbrahim, "Emeklilik Fonları Piyasalara Uzun Vadeli Bir Fon Akışı Sağlayacaktır," *İşveren Dergisi*, Kasım 2003.

Çevik, Serkan ve Mahir Aşut, "Oyunun Kuralları: Hisse Senedi Fiyatları Faiz Oranlarıyla Ters Orantılıdır: Zıt Kardeşler," *Para Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 37, Ekim 1990.

Derman, Emanuel and Iraj Kani, "The Volatility Smile and Its Implied Tree," Goldman Sachs Quantitative Strategies Research Notes, 1994.

Donovan, Peter "Closed-End Funds in the United States of America," in Stefano Preda (ed.), Funds and Portfolio Management Institutions: An International Survey (Amsterdam: North-Holland, 1991).

Döm, Serpil, *Yatırımcı Psikolojisi*, Değişim Yayınları, İstanbul, 2003.

Dönmez, Çetin Ali, "Sermaye Piyasalarımız İçin Yeni Bir Enstrüman: Borsa Fonları (Exchange Traded Funds)," *İMKB Dergisi,* Yıl. 6, Sayı. 23, Temmuz/Ağustos/Eylül 2002.

Eğilmez, Mahfi, "Varlık Fonu", Kedime Yazılar, http://www.mahfiegilmez.com/2016/08/varlk-fonu.html, [Erişim Tarihi: 23.12.2016].

Eiteman, David K., Arthur I. Stonehill, and Michael H. Moffett*, Multinational Business Finance*, Sixth Edition, Addison-Wesley Publishing Company, New York, 1992.

Ercan, Metin Kamil, M. Başaran Öztürk, İlhan Küçükkaplan, E. Savaş Başçı ve Kartal Demirgüneş, *Firma Değerlemesi-Banka Uygulaması,* Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Ercan, Metin Kamil ve Ünsal Ban, *Değere Dayalı Finansal Yönetim,* Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

Erdinç, Yaşar, *Borsada Analiz*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1998.

Ergenekon, Çağatay ve Erol Emed, "Portföy Stratejisi Finansal Riskin Yönetilmesi Üzerine Kurulan Fonların (Hedge Fonların) Olumlu ve Olumsuz Yönleri: LTCM Örnek Olayı," Balıkesir Üniversitesi V. Finans Eğitim Sempozyumunda Sunulan Tebliğ, Kasım 2001.

Ergincan, Yakup, "Davranışçı Finans ve Yatırımcı Bilgilendirme Perspektifiyle Merkezi Kaydi Sistem (MKS) Uygulamaları," http://bsy.marmara.edu.tr/TR/ konferanslar/2005/2005tebligleri/3.doc, [Erişim Tarihi: 11.09.2006].

Ersan, İhsan, *Bankalarda Döviz Yönetimi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No: 150, Ankara, 1988.

Ersan, İhsan, *Finansal Türevler*, İstanbul, 1998.

Ertuna, İ. Özer, *Yatırım ve Portföy Analizi (Bilgisayar Uygulama Örnekleriyle),* Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1991.

Ertuna, Özcan, *Finansal Kurumlar*, Teori Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 1986.

Ertuna, Özcan ve Güntaç Özler, *Sermaye Piyasasının Banka Sistemi Üzerine Etkileri*, İstanbul Bankası T.A.Ş. Yardım Cemiyeti Yayınları-1.

Fabozzi, J. Frank, *Current Topics in Investment Management*, Harper C. Row Publishers, New York, 1990.

Fabozzi, Frank J., Franco Modigliani, and Michael G. Ferri, *Foundations of Financial Markets and Institutions,* Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1994.

Feridun, Mete, Küresel Bankacılık Düzenlemelerinin Dünü, Bugünü ve Yarını, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, 2020.

Fettahoğlu, Abdurrahman, *Menkul Değerler Yönetimi*, Rengin Matbaası, İstanbul, 2003.

Firth, Michael, *The Valuation of Shares and The Efficient Markets Theory*, The Macmillan Pres Ltd., London 1977.

Francis, J. Clark, *Investments Analysis and Management*, 4. Edition, McGraw-Hill Book Company, New York, 1986.

Geske, Robert and Richard Roll, "On Valuing American Call Options with the Black-Scholes European Formula," *Journal of Finance* 39, June 1984.

Gjerde, Oystien and Frade Saettem, "Option Initiation and Underlying Market Behavior: Evidence from Norway," *Journal of Futures Markets* 15, December 1995.

Goetzman, ,Willam and Ning Zhu, "Rain or Shine: Where Is The Weather Effect?," NBER Working Papers No: 9465, 2003.

Gonzales, E. Vallelado, "*The Relationship Between Stock Index Options and Stock Markets in Spain*," Unpublished Ph.D. Thesis, Universidad De Valladolid, 1996.

Gönenli, Atilla, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, İstanbul, 1990.

Graham, Benjamin, David L. Dodd, and Sidney Cottle, *Security Analysis, Principles and Technique*, McGraw-Hill Book Company, New York, 1962.

Güneş, Hurşit, "Maneviyat Ekonomi ile Tüpte Ekonomi," http://www.milliyet.com/2002/10/11/-yazar/gunes.html, [Erişim Tarihi: 23.08.2006].

Gürkan, Serhan, Emrah İ. Çevik ve Turhan Korkmaz*, Borsa İstanbul'un Gelişmiş ve Geliş-mekte Olan Ülke Borsaları ile Entegrasyonu*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2014.

Harrington, Diana R., *Modern Portfolio Theory and CAPM and APT*, Second Edition, Prenti-ce-Hall, New Jersey, 1987.

Harvey, Campbell R., and Stephen Gray, "WWWFinance – Global Financial

Management- Equity Valuation," Lecture Notes, http://www.duke.edu/~charvey/classes/ba350_1997/vcf1/vcf1.htm, [Erişim Tarihi: 17.02.2004].

Hirshleifer, David and Tyler Shumway, "Good Day Sunshine: Stock Returns and the Weather," Working Paper, Ohio State University and SSRN, 2001.

Hodges, Charles W., Walton R. L. Taylor and James A. Yoder, "Stocks, Bonds, the Sharpe Ratio, and the Investment Horizon," *Financial Analysts Journal*, Vol: 53, No: 6, November/December, 1997.

Hodges, Jeremy, "Global Foreign Exchange," *Corporate Finance*, 1993.

Hodges, Stewart, *Option, Recent Advances in Theory and Practice*, Manchester-University Press, New York, 1990.

Horne, James C. Van, *Finansal Yönetim ve Politikaları*, Çevirenler: Osman Tekok, Demir Yener, Selim Bekçioğlu, Güngör Keşci, Ankara, 1978.

Horne, J. Van and John M. Wachowicz, *Fundamentals of Financial Management*, Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 2008.

Hull, John C., *Options, Futures, and Other Derivative Securities,* Second Edition, Prentice Hall, New Jersey, 1993.

Hunt, Pearson, Charles M. Williams, and Gordon Donaldson, *Basic Business Finance*, Richard D. Irwin Inc., Georgetown, 1971.

İnselbağ, Işık, *Portföy Yönetimi,* Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara, 1989.

Jensen, Michael C., "The Performance of Mutual Funds in the Period 1945-1964," *The Journal of Finance*, Vol: 23, Iss: 2, May, 1968.

Johnson, Robert W., *Financial Management*, Allyn and Bacon, Inc., Boston, 1996.

Jones, P. Charles, Donald L. Tuttle and P. Cherill, *Essentials of Modern Investments*, The Ronald Pres Co., New York, 1977.

Jorion, Philippe, *Value at Risk, The New Benchmark for Controlling Derivatives Risk*, McGraw Hill, New York, 1997.

Kahneman, Daniel and M.W. Riepe, "Aspect of Investor Psychology," *The Journal of Portfolio Management,* Volume: 24, No: 4, 1998.

Kaptanbaş, Yasemin, "Şeker Yatırım'dan Yurtdışı Borsalarda İşlem Yapma İmkanı", http://www.milliyet.com.tr/2006/05/10/son/soneko28.asp, [Erişim Tarihi: 10.05.2006].

Karabıyık, Lale ve Adem Anbar, *Sermaye Piyasaları ve Yatırım Analizi*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2010.

Karabulut, Hakkı, "Hayat Sigortası Fonları Ekonomide İstikrarı Sağlayan Para Barajlarıdır," http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Yayınlar/Birlikten+makaleler/Hayat-Bireysel+Emeklilik/, [Erişim Tarihi: 06.07.2006].

Karacabey, Ali Argun ve Fazıl Gökgöz, *Emeklilik Fonlarının Portföy Analizi*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2005.

Karan, Mehmet Baha, *Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi*, İkinci Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.

Karan, M. Baha ve Kartal Somuncu, "Uluslararası Portföy Yatırımlarının İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Üzerine Etileri", 9. Ulusal Finans Sempozyumu, Kapadokya, 29-30 Eylül 2005.

Karaşin, Gültekin, Sermaye Piyasası Analizleri, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No:4, Ankara, 1986.

Kepekçi, Celal, Sermaye Piyasasını Gelişmesinde Muhasebenin Rolü, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 6, Eskişehir, 1983.

Keskin, Jülide, "Kurumsal İmaj ve Ekonomik Performans İMKB İçin Bir Analiz," http://www.econ.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/P297.pdf, [Erişim Tarihi: 24.08.2006].

Kılıç, Saim, *Türkiye'deki Yatırım Fonlarının Performanslarının Değerlendirilmesi*, Mart Matbaacılık, İstanbul, 2002.

Kırım, Arman, "Döviz Faiz Swapları," *Bankacılık Dergisi*, Temmuz 1991.

Kidwell, David S. and Richard L. Peterson, *Financial Institutions Markets and Money*, Fourth Editon, The Drysten Press, ABD, 1990.

Kim, W ve S. Wei, "Foreign Portfolio Investors Before and During a Crisis", CID Working Paper, No: 6, 1999.

Koç, Asuman, "*Elektronik Para ve Para Politikası Üzerindeki Etkileri,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, 2006,

Koç, İ. Özlem, Şirketlerin Halka Açılması ve Bir Uygulama, Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No: 118, Ankara, 1998.

Kogut, Bruce and Nalin Kulatilaka, "Options Thinking and Platform Investments:Investing in Opportunity," *California Management Review*, Winter 1994.

Korkmaz, Turhan, *Hisse Senedi Opsiyonları ve Opsiyon Fiyatlama Modelleri*, Ekin Kitabevi, Bursa, 1999.

Korkmaz, Turhan, "Portföy Yönetimi", *Portföy Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No: 1809, Editör: Mehmet Başar, Eskişehir, 2013.

Korkmaz, Turhan ve Mehmet Pekkaya, *Excel Uygulamalı Finans Matematiği,* 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2012.

Korkmaz, Turhan ve Neilan Soylu, "Sermaye Piyasaları", Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem, Editörler: Güven Delice ve İlhan Ege, Gazi Kitabevi, Ankara, 2016.

Kotar Erhan, *Menkul Kıymet Borsalarında Borsa Emirleri ve Muhasebesi*, Ankara, 1971.

Köksal, M. Oğuz, Şenol Babuşcu ve Adalet Hazar, "Basel IV Neleri Değiştirecek?", Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 2(1), 2020, ss. 1-25.

Küçüközmen, C. Coşkun, "Basel II, (Pillar III): Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini," http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/Pillar-3.pdf [Erişim Tarihi: 02.10. 2005].

Küçüközmen, Çoşkun, "Sistemik Risk, Finansal İstikrar ve Volatilite", *Ekonomik Çözüm Dergisi,* 19-28 Eylül, 2012.

Lakanishok, J., Shleifer, A., and Vishny, W., "The Impact of Institutional Trading on Stock Prices", *Journal of Financial Economics*, 32: 1992, 23-43.

Lauterbacb, Beni and Meyer Ungar, "Real v.s Nominal Stock Return Seasonalities: Empirical Evidence," *International Review of Economics and Finance*, 4(2), ss. 133-147.

Lee, Dan and Wei Chan, "Securitization: An Overview of Arbitrage and Tranching," *The Secu-ritization Conduit*, Cilt:1, No:1, 1998, s. 5.

Lerner, Eugene M., *Managerial Finance: A Systems Approach*, Harcourt Brace Jovanovich Inc., New York, 1971.

Ludtke, James B., The American Financial System, Literary Licensing, New York, 2012.

Ma K., Christopher and Rames P. Rao, "Information Astmmetry and Options Trading," *The Financial Review* 23, No: 1, February, 1998.

Madura, Jeff, *International Financial Management*, 12th Edition, Cengage Learning Publishing Company, Stamford, 2014.

Mehra, Rajnish, "The Equity Premium: Why is it a Puzzle?" *Financial Analysts Journal,* January/February 2003, Vol: 59, No: 1. ss. 54-69.

Melvin, Michael and Stefan C. Norrbin, *International Money and Finance*, 8th Edition, Elsevier Inc., Delaware, 2013.

Mengetürk, Muhsin, "Sermaye Piyasası Kanunu'na Getirilen Yenilikler," *İMKB Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 12, Ekim-Kasım-Aralık 1999, İstanbul.

Menteş, A. Ertay, *Sermaye Piyasası ve Tekniği*, Doğuş Matbaacılık ve Ticaret Ltd. Şti., Ankara, 1975.

Mergen, Ahmet, *Fibonacci*, Söğüt Ofset, İstanbul, 1997.

Mergen, Ahmet, *Grafiklerle Borsa*, 3. Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 1998.

Meriç, İlhan,"Enflasyon Koşullarında Taşınır Kıymet Yatırımları," *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, İstanbul, Kasım 1979.

Mishkin, Frederic S. and Stanley G. Eakins, *Financial Markets and Institutions,* Fifth Edition, Pearson International Edition, Pearson Addison Wesley, New York, 2006.

Modica, Michael, *Day of the Quants,* Illinois Institute of Technology, Stuart Graduate School of Business, Finansal Matematik Ders Notları, Chicago, 1996.

Modigliani, Franco and Leah Modigliani, "Risk Adjusted Performance," *Journal of Portfolio Management*, Vol: 23, No: 2, Winter, 1997.

Moy, Ronald L., "Portfolio Performance: Illustrations from Morningstar," *Journal of Education for Business*, Vol: 77, No: 4, March/April, 2002.

Mullins, W. David, "Sermaye Varlık Fiyatlandırma Modeli (SVFM) Çalışıyor mu?" (Çev: Selim Bekçioğlu), *Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1-2, Ankara, 1986.

Newbold, Paul, *İşletme ve İktisat İçin İstatistik*, 4. Basımdan Çeviren Ümit Şenesen, Literatür Yayıncılık, İs-tanbul, 2000.

Okay, N. Can, "Yatırım Danışmanlığı ve Finans Sektörü,"

http://www.elyadal.org/pivolka/13/finans.htm [Erişim Tarihi: 26.08.2006].

Örerler, O. Esin ve Dicle Taşpınar, "Türk Yatırımcısının Risk Tercihi," *İşletme ve Finans Dergisi,* Yıl: 21, Sayı: 239, Şubat 2006, ss. 82-92.

Özçam, Mustafa, *Portföy Sigortası (Portfolio Insurance)*, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara, 1989.

Özer, Gökhan, "Hisse Senedi Piyasalarında Uzun Süreli Getiri Zıtlıkları: Aşırı Tepki Verme (Kazandıran-Kaybettiren) Hipotezi ve Bir Değerlendirme," http://www.basarm. com.tr/dergi/2000-03/a/uzun sureligetiri.htm, [Erişim Tarihi: 05.09.2006].

Parasız, İlker, *Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü*, Ezgi Kitapevi, Bursa 1999.

Parasız, İlker, *Para Banka ve Finansal Piyasalar,* Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2005.

Pasmantier, Anita B., "Hedging Foreign Exchange Exposure," *Journal of Cash Management* , Vol:13, Nov/Dec, 1993.

Pavel, Christine, *Securitization: The Analysis and Development of The Loan-Based/Asset Backed Securities Markets,* ProbusPub, Chicago, 1998.

Pedersen, Christian S. and Stephen E. Satchell, "On the Foundation of Performance Measures Under Asymmetric Returns," February: 1-2, 2002, http://www.sortino.com/htm/stachell.pdf [Erişim Tarihi: 30.04.2006].

Pennacchi, George G., "Loan Sales and Cost of Bank Capital," *Journal of Finance*, July 1998.

Philippatos, George C., *Essentials of Financial Management - Text and Cases*, San Francisco, 1974.

Philippatos, C. George, Nicolas Gressies, and Philip L. Baird, "Implicit Volatility and The Pricing of Stock Index and Interest Rate Options in US Markets," *Managerial Finance* 20, 1994.

Polverini, Leo J. Jr., "Portfolio Insurance Controls Equity Risk for Plan Sponsors," *Journal of Compensation & Benefits*, Vol: 3, Iss: 1, Jul/Aug 1987, pp. 29-32.

Rainer, Lewis R., "The Origins of Securitization, Sources of Its Growth and Its Future Potential," *A Primer on Securitization*, Der: Lean Kendall ve Micheal J. Fishman, MIT Press, 1996.

Ritter, J.R., "Behavioral Finance," *Pacific-Basin Finance Journal*, Vol: 11, No: 4, 2003, ss. 429-437.

Robinson, I. Ronald and Dusayne Wrightsman, *Financial Markets: The Accumulation and Allocation of Wealth*, McGraw-Hill Book Company, New York, 1980.

Ross, Stephen A., Randolp W. Westerfield, and Bradford D. Jordan, *Essentials of Corporate Finance*, Sixth Edition, McGraw-Hill Irwin, New York, 2008.

Saltoğlu, Burak, *Türev Araçlar, Piyasalar ve Risk Yönetimi*, SPL Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, İstanbul, 2017.

Sancak, Ethem, *Türev Finansal Araçlar Sözlüğü*, İkinci Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2012.

Sancak, Ethem, *Sermaye Piyasası Sözlüğü*, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Sarı, Yusuf, *Borsada Sistemli Teknik Analiz*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1996.

Sarı, Yusuf, *Borsada Göstergelerle Teknik Analiz*, Alfa Yayınları, İstanbul.

Sarıkamış, Cevat, Sermaye Pazarları, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2000.

Saunders, Anthony, *Financial Institutions Management: A Modern Perspective*, New York, Richard D. Invin Inc., 1994.

Saunders, Anthony and Millon Cornett, *Financial Markets and Institutions: A Modern Perspective*, 7th McGraw-Hill Co., New York, 2018.

Seler, İhsan, T., "Haftanın Günleri: İMKB'ye Etkileri Üzerine Bir İnceleme," *Sermaye Piyasası ve İMKB Üzerine Çalışmalar*, Ünal Ofset, Ankara, 1996.

Seyidoğlu, Halil, *Uluslararası Finans,* Güzem Can Yayınları, Geliştirilmiş 4. Baskı, İstanbul, 2003.

Shapiro, Alan C., *Multinational Financial Management*, Boston, Allyn and Bacon, Inc., 1982.

Sharpe, William F., "Mutual Fund Performance," *The Journal of Business*, Vol : 39, No: 1, January, 1966.

Sharpe, F. William, *Portfolio Theory and Capital Markets*, McGraw-Hill Series in Finance, New York, 1971.

Shefrin Hersh, *Beyond Greed and Fear: Understanding Behavioral Finance and the Psychology of Investing*, Oxford University Press US, 1999.

Smithson, Charles W., Clifford W. Smith, and Jr. D. Sykes Wilford, *Managing Financial Risk*, Irwin Publishing, Chicago, 1995.

Solnik, Bruno, *International Investments,* Third Edition, Addison Wesley Publishing Co., New York, 1996.

Somes, Paul Steven, *Structuring a Portfolio Insurance Program, Portfolio Insurance:A Guide to Dynamic Hedging*, John Wiley and Sons Inc., New York, 1988.

Sortino, Frank A. and Robert van der Meer, "Downside Risk," *Journal of Portfolio Management*, Vol: 17, No: 4, Summer: 28, 1991.

Soydemir, Selim ve Abdullah Akyüz*, Sermaye Piyasası ve Borsa*, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Steiner, Robert, *Mastering Financial Calculations,* Prentice Hall Financial Times, Market Editions, London, 1999.

Tabak, Seda, "Konut Finansmanında Yeni Dönem", Sabah Gazetesi, 18.07.2014, http://www.sabah.com.tr/emlak/2014/07/18/konut-finansmaninda-yeni-donem, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

Tanör, Reha, *Türk Sermaye Piyasası*, 1. Cilt, Taraflar, İkinci Basım, İstanbul, 1999.

Tanrıöven, Cihan, "Futures," *Finansal Teknikler ve Türev Araçlar,* Yazarlar: Kürşat Yalçıner, Cihan Tanrıöven, Hasan Bal, E. Ebru Aksoy ve Çiğdem Kurt, Gazi Kitabevi,
Ankara, 2008.

Tekbaş, M. Şükrü, "Borsa Her Zaman Risklidir," *Para Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 22, Haziran 1990.

Teziş, Füsun, "Hisse Senedi Yatırımlarında Risk Türleri," *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 98, Nisan 1987.

Teziş, Füsun, "Hisse Senetlerinde Risk Türlerinin Ölçülmesi," *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 99, Mayıs 1987.

Thaler, Richard H., " The End of Behavioral Finance*," Financial Analysts Journal* 55, 1999, ss. 12-17.

Tokol, Tuncer, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Bursa, 1981.

Treynor, Jack L., "How to Rate Management of Investment Funds," *Harvard Business Review*, Vol: 43, Iss: 1, January/February, 1965.

Tufan, Ekrem ve Bahattin Hamarat, "Yatırımcılar Hava Koşullarından Etkilenir mi? İstanbul Menkul Kıymet Borsası'ndan Bir Kanıt," *İMKB Dergisi*, Sayı:31, Cilt: 8, 1997.

Tuncel, Kürşat, *Risk Sermayesi Finansman Modeli*, SPK Yayın No. 37, Ankara.

Tuncer, Baran, "Nobel İktisat Ödülü," http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=53071, [Erişim Tarihi: 25.08.2006].

Türkbal, Aydın, *Uygulamalı İstatistik*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.

Uludağ, İlhan ve Erişah Arıcan, *Finansal Hizmetler Ekonomisi, Piyasalar, Kurumlar, Araçlar*, Beta Kitabevi, İstanbul, 2001.

Uyanık, Senan, "Faiz Oranı Riski Süre Analizi," *Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 9, Temmuz 1992, Ankara.

Ünvan, Hayal, "Finansal Varlıkları Fiyatlandırma Modeli ve Türkiye Üzerine Bir Deneme
1978-1986," Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No: 11, Ankara, 1989.

Üreten, Akyan ve Metin Kâmil Ercan, *Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi*, Ankara, 2000.

Üreten, Naile ve Ferhat Özçam "Finansal Piyasalarda Yatırımcı Davranışları Teknik Analiz ve Türk Hisse Senedi Yatırımcıları," *Sermaye Piyasası ve İMKB Üzerine Çalışmalar*, Ünal Ofset, Ankara, 1996.

Weston, J. Fred and Eugene F. Brigham, *Essentials of Managerial Finance,* 11th Edition, Dryden Press Series in Finance, New York, 1996.

Whalley, E. Robert, "Valuation of Call Options on Dividend Paying Stocks: Empirical Tests," *Journal of Financial Economics* 10, 1989.

Yalçıner, Kürşat, "Uluslararası Hisse Senedi Piyasasına Hisse Senedi İhracı ve İMKB'de İş-lem Gören Firmaların İhraç Performansı", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergi-si, Cilt: 19 Eylül 2005 Sayı: 2, s. 396.

Yazıcı, Bilgehan, "Davranışçı Finans'ın Öncülerinden Kahneman Türkiye'de," http://www.bilgehanyazici.com/weekly/030103. htm, [Erişim Tarihi: 21.08. 2006].

Yıldırım, Abdurrahman, "Türkiye'de Krizli Yıllarda Bile Para Faizden Kazanılıyor," *Sabah Gazetesi*, 08.01.2008.

Yıldız, Ayfer, "Foreks Piyasası 10 Trilyon TL'ye Koşuyor", 17.11.2015, http://www.fortuneturkey.com/foreks-piyasasi-10-trilyon-tlye-kosuyor-23077, [Erişim Tarihi: 24.01.2017].

Yılmaz, Rasim, "Uluslararası Uzun Vadeli Borçlanma Piyasaları ve Kredi Derecelendirmesi", Uluslararası Finans, Editörler: Güven Delice ve İlhan Ege, Gazi Kitabevi, Ankara, 2015.

Young, K. Christopher, "What's the Right Black-Scholes Value?" *Financial Executive*, September/October 1993.

Yüksel, Ali Sait ve Gültekin Rodoplu, *Sermaye Piyasası*, İstanbul, 1980.

YARARLANILAN DİĞER KAYNAKLAR

http://analiz.ibsyazilim.com/egitim/anomali/05.html, [Erişim Tarihi: 13.09.2006].

http://cbs.marketwatch.com/news, [Erişim Tarihi: 23.09.2001].

http://en.wikipedia.org/wiki/Sortino_ratio, [Erişim Tarihi: 01.05.2006].

http://en.wikipedia.org/wiki/January_effect, [Erişim Tarihi: 01.09.2006].

http://hisse.net/okul_sozluk.php, [Erişim Tarihi: 03.07.2006].

http://www.bddk.org.tr, Temel Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri: Eylül 2021, [Erişim Tarihi: 22.01.2022].

http://www.bddk.org.tr, Dijital, internet ve Mobil Bankacılık İstatistikleri: Mart 2021, [Erişim Tarihi: 22.01.2022].

http://www.cmegroup.com/trading/fx/g10/euro-fx_contract_specifications.html, [Erişim Tarihi: 12.02.2010].

http://www.ecb.int/, "European Central Bank (ECB)," [Erişim Tarihi: 17.05.2003].

http://www.finansinvest.com/egitim2/, [Erişim Tarihi: 10.02.2004].

http://www.hedgeco.net/sharpe-ratio-sortino-ratio.htm, [Erişim Tarihi: 01.05.2006].

http://www.iab.gov.tr/krono.asp, [Erişim Tarihi: 07.02.2010].

http://www.investorwords.com/2657/January_Effect.html, [Erişim Tarihi: 31.08.2006].

http://www.mahfiegilmez.nom.tr/kose_2.htm, [Erişim Tarihi:14.09.2006].

http://www.platinonline.com/v1/haberdetay.asp?haberid=598, "Fareler ve İnsanlar Hangisi Daha Rasyonel", [Erişim Tarihi: 25.08.2006].

http://www.sonbaski.com/nisan2006ozge.html, [Erişim Tarihi: 13.09.2006].

http://www.tspakb.org.tr/tr/LinkClick.aspx?fileticket=ogBAnZRWAd8%3d&tabid=152&mid=1167 [Erişim Tarihi: 15.10.2012].

http://www.takasbank.com.tr/tr/, "Takasbank Hakkında," [Erişim Tarihi: 05.07.2006].

http://evds.tcmb.gov.tr/cbt.html, [Erişim Tarihi: 01.08.2017].

http://www.termbank.net/psychology/4340.html, [Erişim Tarihi: 11.09.2006].

http://www.vob.org.tr, [Erişim Tarihi: 04.02.2010].

https://www.mkk.com.tr/tr/content/Bilgi-Merkezi/Borsa-Trendleri-Raporu, Ocak - Mart 2017, [Erişim Tarihi: 01.08.2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/pay-piyasasi/piyasa-yapicilik, [Erişim Tarihi: 06.08.2017].

https://www.otcmarkets.com/home, [Erişim Tarihi: 15.01.2017].

https://www.tspb.org.tr/tr/yatirimci-kosesi/, [Erişim Tarihi: 07.08.2017].

http://www.tcmb.gov.tr, [Erişim Tarihi: 27.07.2016].

https://www.tspb.org.tr/tr/uye-bilgileri/, [Erişim Tarihi: 27.01.2022].

http://www.burganportfoy.com, [Erişim Tarihi: 21.12.2016].

https://www.tspb.org.tr/tr/yatirimci-kosesi/, [Erişim Tarihi: 27.12.2016].

http://www.fonturkey.com.tr/, [Erişim Tarihi: 22.11.2016].

https://www.tspb.org.tr/tr/yatirimci-kosesi-3/, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

https://en.wikipedia.org/wiki/Hedge_fund, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

https://www.oecd.org/finance/private-pensions/globalpensionstatistics.htm, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6362.pdf, Erişim Tarihi: [16.11.2016].

http://www.gsghukuk.com/images/pdf/GSGBulletin-YeniMenkulKiymetYOTebligi.pdf, [Erişim Tarihi: 16.11.2016].

http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=2007823&subid=0&ct=c, [Erişim Tarihi: 18.11. 2016].

https://www.tspb.org.tr/hakkimizda/, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://www.tdub.org.tr/, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://www.investing.com/indices/world-indices, [Erişim Tarihi: 31.01.2017].

https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/2_finansal_piyasalar.pdf, [Erişim Tarihi: 28.12.2016].

https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/2_finansal_piyasalar.pdf, [Erişim Tarihi: 28.12.2016].

http://www.borsaistanbul.com/kurumsal/borsa-istanbul-hakkinda/misyon-ve-vizyon, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

http://www.borsaistanbul.com, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/489/urunler, [Erişim Tarihi: 04.02.2022].

http://borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/vob-viop/vob-viop-duyurular/2013/08/06/vob-viop-birle%C5%9Fme-s%C3%BCreci-ba%C5%9Far%C4%B1yla-tamamland%C4%B1, [Erişim Tarihi: 03.02.2014].

http://borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/vadeli-islem-ve-opsiyon-piyasasi/pazarlar, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/vadeli-islem-ve-opsiyon-piyasasi, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-tas lar-piyasasi/elmas-ve-kiymetli-tas-piyasasi, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

https://www.spl.com.tr/spl/eep/Specific/OEP/Upload/SPL%20BROSUR.pdf, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

https://www.kap.org.tr/tr/icerik/KAP-Hakkinda/Genel-Bilgi, [Erişim Tarihi: 06.09.2016].

http://www.ytm.gov.tr, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

https://finance.yahoo.com/quote/MSFT?p=MSFT&.tsrc=fin-srch, [Erişim Tarihi: 30.01.2022].

http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/endeksler/ozsermaye-hallerinde-paylarin-teorik-referans-fiyatlarinin-belirlenme-yontemi.pdf?sfvrsn=4, [Erişim Tarihi: 18.01.2017].

https://www.takasbank.com.tr/tr/hakkimizda/tanitim/sermaye-yapisi, [Erişim Tarihi: 29.01. 2022].

http://www.reitix.com/Makaleler/Depo-Sertifikasi-Nedir/ID=182, [Erişim Tarihi: 19.01. 2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borclanma-araclari, [Erişim Tarihi: 19.01.2017].

http://www.spk.gov.tr/apps/mevzuat/MevzuatGoster.aspx?nid=11, [Erişim Tarihi, 22.01.2017].

http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=823&submenuheader=0, [Erişim Tarihi: 24.01. 2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borsa-yatirim-fonlari_tr, [Erişim Ta-rihi: 24.01.2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/sertifikalar/sertifika-cesitleri, [Eri-şim Tarihi: 22.01.2017].

https://www.ici.org/pdf/2021_factbook.pdf, [Erişim Tarihi: 27.01.2022].

http://www.investopedia.com/terms/e/eurobond.asp, [Erişim Tarihi: 22.01.2017].

http://www.dunya.com/gundem/eurobond-nedir-getirisi-ve-vergilendirilmesi-1-haberi-104222, [Erişim Tarihi: 22.01.2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borclanma-araclari, [Erişim Tarihi: 23.01.2017].

https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/506/pazarlar, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://piyasarehberi.org/sozluk/beta-katsayisi, [Erişim Tarihi: 12.08.2017].

http://www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 16.11.2016].

https://www.kgk.gov.tr/custom_page-216-kgk-tanitim-kitapcigi.html, [Erişim Tarihi: 13.12. 2016].

https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bist-surdurulebilirlik-endeksinde-yeni-donem-basliyor/2379899, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

https://www.qnbfi.com/finansodak/iremdispinar/bist-pazarlari-yeniden-duzenleyerek-kucuk-yatirimciyi-korumayi-hedefliyor, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://msci.com, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksi, [Erişim Tarihi: 29.01. 2022].

https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].

https://www.investopedia.com/financial-edge/1212/stock-exchanges-around-the-world.aspx, [Erişim Tarihi: 02.02.2022].

https://www.tvf.com.tr/portfoyumuz, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].

https://spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/PeriyodikDokumanlar/PERD02, Uluslararası Ekonomik ve Finansal Göstergeler, [Erişim Tarihi: 27.01.2022].

https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Mevduat/mevduat.kapsam, Erişim Tarihi [23.01.2022].

A'dan Z'ye Bireysel Emeklilik," Ak Emeklilik, Eylül 2005.

Anonim Şirketler ve Borsa ile İlgili Konular, Sıkça Sorulan Sorular, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 19.01.2017].

Asiamoney 7, "Exchange-traded Derivatives Markets Grow," December 1996/January 1997.

Avrupa Birliği'nde Teknik Karşılıklar, OECD Aspects Fondamentaux Des Assurances,

Tercüme Eden: Gül Metezade http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Yayınlar/Birlikten+ makaleler/Hayat Bireysel+Emeklilik/ [Erişim Tarihi: 06.07.2006].

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Sorularla Basel III, Aralık 2010.

Basel Committee On Banking Supervision International, "Convergence of Capital Measurement and Capital Standards," November 2005, http://www.bis.org/publ/bcbs118.pdf [Erişim Tarihi: 10.07.2005].

BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı," (Basel-II).

Behavioral Finance, http://introduction.behaviouralfinance.net/, [Erişim Tarihi: 15.09.2006].

Borsa Fonları İMKB'yi Demokratikleştirecek,http://arsiv.sabah.com.tr/2005/09/05/eko119.html.

Borsa Yatırım Fonları Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

Dar Kapsamlı Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Meslek Kuralları, www.spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 16.11.2016].

Derecelendirme Faaliyeti, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Dış Sermaye Piyasaları: Menkul Kıymet Piyasalarında Verim ve Risk, İMKB, Aylık Bülten, Mart 1991.

Finansal Piyasalar, spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 19.01.2017].

Futures and Options Lead Growth in Forex Trading, Risk Manager/Forex, Corporate Finance, 1993 (May).

Gayrimenkul Değerleme Şirketleri, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Gayrimenkul Yatırım Fonu Tanıtım Rehberi, http://www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 16.01.2017].

Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Geniş Kapsamlı Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Meslek Kuralları, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, İstanbul, 2021.

Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Hürriyet Gazetesi, www.hurriyet.com.tr, [Erişim Tarihi: 14.01.2005].

Kaldıraçlı İşlemlere İlişkin Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçığı, s. 1-3, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 24.01.2017].

Kurulun Görev, Yetki ve Sorumlulukları, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

Kurulun Temel Fonksiyonları, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 04.12.2016].

Manager Fees Head South, Greenwich Says, Money Mangement Letter, March 30, 1992.

Milliyet Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Cilt: 1, Milliyet Gazetesi Yayınları, Mart 1988.

Options: LEAPS, Long-Term Equity Anticipation Securities, The Chicago Board Options Exchange, Chicago, 1995.

Pension Forum: Over There, Institutional Investor, February 1991.

Portföy Yönetim Şirketleri Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Resmî Gazete, 31 Temmuz 1992, Sayı: 21301.

Risk (October 1995).

Özsermaye Hallerinde Payların Teorik Fiyatlarının Belirlenmesi, ss. 3-4. http://www.borsaistanbul.com/data/Genelge/gn2013415.pdf, [Erişim Tarihi: 19.01. 2017].

Sermaye Piyasaları, http://www.spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 06.09.2016].

Sermaye Piyasası Araçları 1, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, İstan-bul, 2020, www.spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 16.01.2022].

Sermaye Piyasası Araçları, SPK Yatırımcıları Bilgilendirme Kitapçıkları, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara, 2016, s. 3, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 16.01.2017].

Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları 1, Şubat: 1993.

SPK Başkanı Vahdettin Ertaş'ın gayrimenkul sertifikası hakkında görüşleri neler? http://emlakkulisi.com/5-soruda-gayrimenkul-sertifikasi-nedir/492616, [Erişim Tarihi, 22.01.2017].

Takas, Saklama ve Operasyon İşlemleri, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, 1012, İstanbul, 2021.

Taking a Fancy to Mutual Funds, Institutional Investor, May 1992.

TBMM 2003, Genel Kurul Tutanağı, 22. Dönem 1. Yasama Yılı, 111. Bileşim, 24 Temmuz.

The Chicago Options Exchange, 1996 Annual Report, Chicago.

TMSF 2005, Yıllık Faaliyet Raporu 2004, İstanbul.

"Türk Lirası Referans Faiz Oranları Uygulaması," http://www.trlibor.org, [Erişim Tarihi: 23.01.2022].

VOB - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, Türev Araçlar Lisanslama Rehberi, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş. İzmir, Kasım 2005.

Why Companies Split Stock, Motley Fool,http://biz.yahoo.com/fool/040527/1085664900_ 2.html, [Erişim Tarihi: 27.05.2006].

Yabancı Yatırım Fonları: Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

Yatırım Fonları Kitapçığı, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 2016.

Yatırımcılara Yeni Güvence: Yatırımcı Tazmin Merkezi, http://www.dunya.com/gundem/yatirimcilara-yeni-guvence-yatirimci-tazmin-merkezi-haberi-217096, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

2016 Preqin Global Hedge Fund Report, https://www.preqin.com/docs/samples/2016-Preqin-Global-Hedge-Fund-Report-Sample-Pages.pdf, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

İŞ HUKUKUNA GİRİŞ

Doç. Dr. Polat TUNÇER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-82-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Sayısı: 1. Baskı
Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Yazarın Özgeçmişi

1960 Yozgat doğumlu ve evli olan yazarın Hesna Pınar ve Hilal Pelin adında iki kız vardır. Halen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimin Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmakta olup, Gazi Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi mezunudur. Yüksek Lisansını Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalında, doktora çalışmasını ise Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yapmıştır. Doçentlik unvanını Kasım 2018 tarihinde almıştır.

Kitaplar

1- Tunçer, P., Satış Teknikleri, Adres Yay., Aralık 2008. Gözden geçirilmiş, 2. Baskı, Beta Yay., İstanbul 2012. Gözden geçirilmiş 3. Baskı, Ekin Yay., Bursa 2017.

2- Tunçer, P., İttihatçı Cavit Bey, Yeditepe Yay., Nisan 2010.

3- Tunçer, P., Yönetimde Değişim ve Değişim Yönetimi Teknikleri, Ekin Yay., Şubat 2011.

4- Tunçer, P., İnsan Kaynakları Yönetimi, Ekin Yay., Eylül 2011. 2. Baskı, Ekin Yay., Bursa, 2016.

5- Tunçer, P., Yerel Yönetimlerde Değişim Yönetimi, Ekin Yay., Bursa, Kasım 2011.

6- Tunçer, P., İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ekin Yay., Şubat 2012. 2. Baskı, Ekin Yay., Bursa, 2013. Gözden geçirilmiş ve yenilenmiş 3. Baskı, Ekin Yay., Bursa, 2015.

7- Tunçer, P., Yönetim ve Organizasyon, Beta Yay., Aralık 2012. Gözden geçirilmiş 2-4. Baskılar, Ekin Yay., Bursa, 2017-2021.

8- Temel Hukuk Bilgisi, Adalet Yay., Ankara, Haziran 2013. Gözden geçirilmiş ve yenilenmiş 2.Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2018.

9- Ticaret Hukuku, Adalet Yay., Ankara, Şubat 2014.

10- Sağlık Hukuku: Temel Bilgileri, 1-6.Baskıar, Adalet Yay., 2016-2020.

11- Borçlar Hukuku: Temel Bilgiler, Adalet Yay., Ankara, 2016.

12- Ceza Hukukuna Giriş: Genel Hükümler, Adalet Yay., Ankara, Ağustos 2017.

13- Demem o ki!.. Nebula!.., Ekin Yay., Bursa, 2018.

14- Tunçer, Polat; İş Hukuku, 1. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019.

15- Tunçer, Polat; Sağlık Hukukuna Giriş, 1.Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2020.

16- Tunçer, Polat; İdare Hukukuna Giriş, 1.Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2020.

17- Tunçer, Polat; Yönetim Bilimine Giriş, 1.Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2021.

18- Tunçer, Polat; İş Hukuku Temel Bilgiler, Adalet Yay., Ankara, 2021.

Makaleler

1- İttihatçı Cavit Bey (Makale: Liberal Düşünce Dergisi Yıl: 9, Sayı: 34, Bahar 2004, s.215-235).

2- Örgütsel Değişim ve Liderlik (Sayıştay Dergisi, Sayı: 80, s.57–83, Ocak-Mart 2011).

3- Kentlerin Siyasi Fonksiyonları (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, Aralık 2011, s.50–64).

4- Değişen İnsan Kaynakları Yönetimi Anlayışında Kariyer Yönetimi (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31/1, Haziran 2012, s.203–233).

5- Değişim Yönetimi Sürecinde İnsan Kaynakları ve Performans Yönetim (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, Haziran 2012, s.131–156,).

6- Örgütlerde Cinsel Taciz ve Örgüt Kültürü (JASSS, Volume 5, Issue 7, p.707–723, December 2012).

7- Değişim Yönetimi (JASSS Volum 6, Issue 2, p.891-915, February 2013).

8- Küreselleşme-Yerelleşme ve Türkiye'de Yerel Demokrasinin Geliştirilmesi (Türk İdare Dergisi Sayı 475, Aralık 2012, s.131–146).

9- Örgütlerde Performans Değerlendirme ve Motivasyon (Sayıştay Dergisi, Sayı: 88, Ocak- Mart 2013, s.87–108).

10- Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32/1, Haziran 2013, s.373–406).

11- Örgütsel Değişim Sürecinde Öğrenen Örgütler ve Örgüt Geliştirme (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, Haziran 2013, s.214–244).

12- Yerel Yönetimlerde Yönetişim Sorunu (Uluslararası Kamu Yönetimi Formu - KAYFOR XI: 31 Ekim- 2 Kasım 2013 Samsun). Afro-Avrasya Coğrafyasında Kamu Yönetimi Uygulamaları ve Sorunları (XI. KAYFOR – Bildiriler Kitabı), TODAİE Yayınları, 2013, (ISBN: 978- 975- 8918- 62- 1).

13- Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yerel Yönetimlerde Performans Yönetimi (Türk İdare Dergisi, Sayı: 477, Aralık 2013).

14- Gençlik ve Siyaset Bilinci (Genlik ve Kültürel Mirasımız – Uluslararası Kongre: 15-18 Mayıs 2014 Samsun). Cilt: 2, Ed. Bekir Şişman – Muhittin Düzenli, Ağustos 2014, Samsun, s.491-510, ISBN: 978- 605- 5085- 12- 4).

15- Türkiye'de Kentleşme Politikaları (The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science, Doi number: http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3024), Number: 37, p.275-290, Autumn I 2015.

16- Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Sürecinde Kentleşme ve Beslenme", International Journal of Social Science, Number: 40, p.225-245. Winter 2015.

17- Sürdürülebilir Kentleşme Politikaları ve Türkiye, Turkish Studies, Volume 11/2 Winter 2016, p. 1267-1300 DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/ TurkishStudies.9366 ISSN: 1308-2140,

18- Yeni Kamu Yönetimi ve Türkiye'de Obezite Sorunu, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/2, p. 241-264 DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9979 ISSN: 1308-2140.

19- Örgütlerde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Beslenme, **Beslenme ve Diyetetiğin Psikososyal Boyutu,** Ed.: Aliye Özenoğlu, Nobel Yay., Ankara, 2017, s.165-190. (**Kitap Bölümü**).

20- Türkiye'de Kadına Karşı Şiddet Olgusu ve Kamu Yönetiminin Sorumluluğu, Year: 8, Vol:8, Issue: 28, International Congress Of Eurasian Social Sciences (ICOESS) Özel Sayısı, Ağustos 2017, (s.552-588=DLII-DLXXXVIII). Bu çalışma 6-8 Nisan 2017'de International Congress Of Eurasian Social Sciences'ta Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.

21- Medikal Etik ve Türk Ceza Kanunu, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 58, Kasım 2017, s. 201-229.

22- Çocuk İhmal ve İstismarında Kamu Yönetiminin Sorumluluğu, **Kesit Akademi Dergisi**, Sayı 14, **2018**, s. 162-187.

23- Tıbbî Etik ve Hukuk, **Asos Journal**, Yıl: 6, Sayı: 76, Ağustos **2018,** s.166-192.

24- Avrupa Birliği'nde Çocuk İstismarına Genel Bir Bakış, Journal of Institute of Economic Development and Social Researches (**IKSAD journal**), **2018**, s. 418-439.

25- Avrupa Birliği'nde Çocuk İstismarı ve Kamu Yönetiminin Sorumluluğu, Social Sciences Studies Journal (SSSjournal), Vol:4, Issue:21, **2018**, p.3547-3567.

26- Amerika Birleşik Devletleri'nde İnternet/ Online Yoluyla Çocukların Cinsel İstismarına Genel Bir Bakış, **JSHSR (Journal of Social and Humanities Sciences Research**, Vol. 5, Issue 27, **2018**, p.3090-3104.

27- Bir Kamu Yönetimi Problemi Olan Çocuk İstismarına Amerika Birleşik Devletleri Bağlamında Genel Bir Bakış, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Volume 11, Issue 59, **2018**, p.1153-1170.

28- Kamu Yönetimi ve Çocukların İnternet Yoluyla Cinsel İstismarı, **Route Educational and Social Science Journal**, Cilt 5, Sayı 13, Kasım 2018, s.118-145.

29- Cavit Bey'in Felaket Günleri, Türkiye Notları Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 2, Aralık 2018- Ocak 2019, s.27-51.)

30- "Kamu Yönetiminde Dispepsi (Hazımsızlık) Sendromu", International Social Sciences Studies Journal, Cilt 5, Sayı 32, Nisan 2019, s.1935-1945.

31- "Amerika Birleşik Devletleri'nde Çocuk Koruma Hizmetlerinin Kısa Tarihi", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 37, Haziran 2019, s.46-65.

32- "ABD'de Kamu Yönetiminin Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Çalışmaları", Researcher Social Science Studies, Cilt 7, Sayı 2, 2019, s.132-166.

33- "Amerika Birleşik Devletleri Çocuk İstismarını Önleme Yasası'na (CAPTA) Genel Bir Bakış", Route Educational and Social Science Journal, Cilt 6, Sayı 7, Ağustos, 2019, s.1136-1153.

34- “Mobbing ve İş Hukuku”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 6, Sayı 39, Ağustos 2019, s.81-98.

35- “Mobbing ve Örgüt Kültürü”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 96, Eylül 2019, s.85-103.

36- “Kent ve Sağlık”, Kent Ve… Editör: M. Akif Özer, 1. Baskı, Gazi Yay., Ankara, 2019, s.335-360.

37- “Türkiye’deki Belediyelerin Sağlıklı Kent Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 29, Sayı 4, Ekim 2020, s.119-145.

38- Tunçer, Polat; “Türkiye’de İdarenin Yargı Tarafından Denetimi ve Yargının Siyasallaşması”, Leges Hukuk Dergisi, Özel Sayı, Cilt III, Prof. Dr. Saim Üstündağ’a Vefa Andacı, Yıl 11, Sayı 130-131, Ekim-Kasım 2020, s.18-34.

39- Kocakoç, N. ve Tunçer, P., “Yüksek Sağlık Şurası’nda 2008-2017 Yılları Arasında Görüşülen Malpraktis Olgularının Değerlendirilmesi”, International Social Sciences Studies Journal, Cilt 7, Sayı 85, 2021, s.3135-3144.

40- Yozgat İleri Gazetesi **Köşe Yazıları** (1995–1997).

Hayatta tek şansım olan,
Sevgili eşim Pakize,
Kızlarımız, Hesna Pınar ve
Hilal Pelin'e!...

Önsöz

Bazı yüksek öğretim programlarında iş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku konuları birlikte okutulmaktadır. Ve çoğu zaman haftada iki ya da üç saatlik derslerle bu iki önemli hukuk dalı öğrencilere verilmeye çalışılmaktadır. Ancak, her iki hukuk dalı da zamanla çok gelişmiş ve değişmiştir. Artık birlikte okutulmasının akademik bakımdan faydalı olmadığı kanaati taşıyorum. Kaldı ki sosyal güvenlik hukuku yalnızca İş Kanunu kapsamında çalışan işçileri değil, bütün kamu ya da özel kurum ve kuruluşlarda çalışanları kapsamına almaktadır. Bu nedenle her iki hukuk dalının birlikte okutulmasının bir anlamı ve yararı olmadığı gibi, ders saatleriyle kıyaslandığında, yalnızca bu hukuk dallarından birinin konuları bile işlenemez. Bu nedenle iş ve sosyal güvenlik hukuku kitabımı ayırma ihtiyacı duydum.

Günümüzde hukuk kuraları sürekli değişmektedir. İş hukuku da bundan vareste değildir. Bu nedenle meydana gelen değişiklikleri işlemek ve konuları zenginleştirmek suretiyle kitabı yeniledim; yeni test sorularıyla (175) zenginleştirdim.

Kitapta mümkün olduğunca sade ve anlaşılır bir dil kullanmaya, yasalardaki uzun ve karmaşık ifadeleri olabildiğince açık ve net bir biçimde anlatmaya çalıştım.

Kitabımın tüm işçi ve işveren dünyası ile öğrencilerimize faydalı olmasını dilerim…

Doç. Dr. Polat TUNÇER

2022 / Samsun

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
AÇSGB	:	Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
AHBY	:	Toplu İş Sözleşmesinde Arabulucuya ve Hakeme Başvurma Yönetmeliği
AK	:	Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
AÜY	:	Asgari Ücret Yönetmeliği
BK	:	Borçlar Kanunu
Bölge Müdürlüğü	:	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğü
ÇGİY	:	Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (6 Nisan 2004).
ÇSGB	:	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇSY	:	İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği
eBK	:	Eski Borçlar Kanunu
Ek m.	:	Ek madde
FÇY	:	İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği
gm.	:	Geçici madde
İK	:	4857 sayılı İş Kanunu
İMK	:	İş Mahkemeleri Kanunu
İSGY	:	İşçi Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği
İSK	:	İşsizlik Sigortası Kanunu
İSGK	:	İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
KÇY	:	Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Yönetmelik

KİGÇY	:	Kadın İşçilerin Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik.
m.	:	Madde
MEK	:	Mesleki Eğitim Kanunu
MK	:	Medeni Kanun
RG	:	Resmi Gazete
STİSK	:	Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
SSK	:	Sosyal Sigortalar Kurumu
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
SGKK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
SSGSSK	:	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
SK	:	Sendikalar Kanunu
SÜKSE	:	Sendika Üyeliğinin Kazanılması ve Sona Ermesi ile Üyelik Aidatlarının Tahsili Hakkında Yönetmelik
TİSGLK	:	Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu
UBGTHK	:	Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun
YÜİY	:	Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM
HUKUK KAVRAMI VE BÖLÜMLERİ

A. Hukuk Kavramı 1
B. Hukukun Bölümleri 2
1. Özel Hukuk 2
2. Kamu Hukuku 3

II. BÖLÜM
İŞ HUKUKU KAVRAMI, TARİHÇESİ VE ÖZELLİKLERİ

A. İş Hukuku Kavramı 5
B. İş Hukukunun Amacı 6
1. Toplumda Düzeni Sağlamak 6
2. Toplumun İhtiyaçlarını Karşılamak 7
3. Toplumda Güveni Sağlamak 8
4. Adaleti Gerçekleştirmek 9
a. Denkleştirici Adalet 10
b. Dağıtıcı Adalet 11
c. Sosyal Adalet: 11
5. Özgürlüğü Sağlamak 11
C. İş Hukukunun Özellikleri 12
1. İşçinin Korunması Ön Plandadır 12
2. İşçi Lehine Yorum İlkesi Geçerlidir 13
3. İşçinin Kişiliği Önem Taşır 13
4. Toplumsal Denge Kurmaya Çalışır 14
5. Kuralları Genellikle Nispî Emredicidir 14
6. Karma Nitelikli Bir Hukuk Dalıdır 15
E. İş Hukukunun Kapsamı 15
F. İş Hukuku Temel Kavramları 17
1. İşçi 17

2. İşveren 19
3. İşveren Vekili 20
4. Alt İşveren 21
5. Çırak 23
6. Stajyer 24
7. İşyeri 25
8. İşletme 26

III. BÖLÜM
İŞ HUKUKUNUN KISA TARİHİ

A. Genel Olarak Dünyadaki Gelişimi 27
B. Türkiye'de Durum 31
1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 31
2. Cumhuriyet Dönemi 36

IV. BÖLÜM
İŞ HUKUKUNUN KAYNAKLARI

A. Genel Kaynaklar 39
1. Anayasa 39
2. Kanunlar 40
3. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri 40
4. Bakanlar Kurulu Kararları 42
5. Tüzükler 43
6. Yönetmelikler 43
7. Yargı Kararları 44
8. Örf ve Adet 44
B. Uluslararası Kaynaklar 45
C. Özel Kaynaklar 46
1. İşyeri İç Yönetmeliği 47
2. İş ya da Hizmet Sözleşmesi 48
3. Toplu İş Sözleşmesi 49
4. İşyeri Uygulamaları 49

V. BÖLÜM
BİREYSEL İŞ HUKUKU

A. İş Sözleşmesi 51
1. Tanımı ve Unsurları 51
2. İş Sözleşmesinin Özellikleri 53
a. Bir Özel Hukuk Sözleşmesidir 53
b. Karşılıklı Borç Yükler 54
c. Devamlılık 54
d. Kişiye Bağlılık 54
3. İş Sözleşmesi Türleri 54
a. Sürekli ve Süreksiz İş Sözleşmesi 55
b. Belirli ve Belirsiz Süreli İş Sözleşmesi 55
c. Kısmî ve Tam Süreli İş Sözleşmesi 55
d. Deneme Süreli İş Sözleşmesi 56
e. Çağrı Üzerine Çalışma Sözleşmesi 57
f. Uzaktan Çalışma Sözleşmesi 57
g. Takım Sözleşmesi 61
h. Geçici (Ödünç) İş İlişkisi 61
4. İş Sözleşmesinden Doğan Borçlar 65
a. İşçinin Borçları 65
1) İş Görme (Hizmet) Borcu 65
2) Emir ve Talimatlara Uyma Borcu 66
3) İşi Özenle Yapma Borcu 66
4) Sadakat Borcu 67
5) Rekabet Etmeme Borcu 68
6) Fazla Çalışma Borucu 70
7) Teslim ve Hesap Verme Borcu 70
8) İşçinin Sorumluluğu 70
b. İşverenin Borçları 71
1) Ücret Ödeme Borcu 71
2) İşçiyi Koruma Borcu 72
3) Eşit Davranma Borcu 74
4) Giderleri Ödeme Borcu 74
5) İş, Araç ve Malzeme Sağlama Borcu 75
6) Ceza Koşulu ve İbra Borcu 76
7) Tatil ve İzin Verme Borcu 76
8) Hizmet Belgesi Verme Borcu 77

9) Eğitim Borcu ... 78
5. İş Sözleşmesinin Feshi (Sona Ermesi) ... 79
a. Bildirimli Fesih ... 79
1) Feshin Geçerli Sebebe Dayandırılması ... 79
2) Fesih Hakkının Kötüye Kullanılması ... 80
3) Geçersiz Sebeple Yapılan Feshin Sonuçları ... 81
4) Bildirimli Fesihte Bekleme Süreleri ... 82
b. Bildirimsiz (Haklı Nedenle) Fesih ... 82
1) İşçinin Haklı Nedenle Derhal Fesih Hakkı ... 83
2) İşverenin Haklı Nedenle Derhal Fesih Hakkı ... 84
3) Derhal Fesih Hakkını Kullanma Süresi ... 87
6. Sözleşmeyi Fesih Dışında Sona Erdiren Haller ... 87
a. Tarafların Anlaşması ... 87
b. Taraflardan Birinin Ölümü ... 88
c. Sözleşme Süresinin Bitmesi ... 89
d. Geçersizlik Beyanı ile Sona Ermesi ... 90
7. Sözleşmenin Feshine İlişkin Özel Durumlar ... 92
a. Toplu İşçi Çıkarma ... 92
b. Askerlik veya Kanundan Doğan Çalışma Ödevi ile Ayrılma ... 93
8. İş Sözleşmesinin Sone Ermesinin Hukukî Sonuçları ... 94
a. Çalışma Belgesi Verilmesi ... 94
b. İbraname Alınması ... 94
c. Kıdem Tazminatı ... 95
d. Yeni İş Arama İzni ... 97
B. Ücretler ... 98
1. Ücret Kavramı ... 98
2. Ücret Türleri ... 98
a. Zamana Göre Ücret ... 99
b. Akort (Parça Başına) Ücret ... 99
c. Götürü Ücret ... 99
d. Yüzdelik Ücret ... 100
3. Ücret Ekleri ... 100
a. Primler ... 101
b. İkramiyeler ... 101
c. Komisyon Ücreti ... 102
d. Kârdan Pay Alma ... 103
4. Ücretin Miktarı ve Asgari Ücret ... 103
5. Ücretin Ödenme Yeri ve Zamanı ... 104

C. Çalışma Süreleri 106
1. Çalışma Süresi Kavramı 106
2. Çalışma Süresinden Sayılan Haller 107
3. Normal Çalışma Süreleri 108
4. Denkleştirme Süresi 109
5. Gece Çalışması 111
a. Çalışma Şartları 111
b. Gece Çalıştırma Yasağı 112
6. Telafi Çalışması 114
7. Kısa Çalışma 115
a. Kısa Çalışma Bildirimi 115
b. Faydalanma Koşulları ve Ödenmesi 116
c. Ödeneğin Kesilmesi ve Kaydı 118
8. Fazla Çalışma Süreleri 118
9. Fazla Sürelerle Çalışma 120
10. Fazla Çalışma Türleri 121
a. Olağan Fazla Çalışma 121
b. Zorunlu Fazla Çalışma 121
c. Olağanüstü Hallerde Fazla Çalışma 122
11. Fazla Çalışmanın Yasaklandığı Haller 123
12. Çalıştırma Yasakları 124
a. Çocuklarda Çalıştırılma Yasağı 124
b. Yer ve Sualtında Çalıştırılma Yasağı 127
c. Analık Halinde Çalıştırılma Yasağı 127
13. İş Sürelerinde Esneklik 129
a. Kısmi Süreli Çalışma 129
b. Kayan (Kaygan) İş Süresi Uygulaması 129
c. Vardiyalı Çalışma Sistemi 130
d. Telafi Çalışması 130
e. Yoğunlaştırılmış İş Haftası 130
14. Uzaktan Çalışma Sistemi 130
D. Dinlenme Süreleri 134
1. Ara Dinlenmesi 135
2. Ücretli Tatiller 135
a. Hafta Tatili 136
b. Ulusal Bayram ve Genel Tatiller 136
3. Yıllık Ücretli İzin 137
4. Doğum İzinleri 140

5. Mazeret İzinleri 141
6. Ücretli İzin Hesabına Katılan Süreler 141
7. İzin Süresi ve Uygulanması 143
a. İzin Süresi 143
b. İzin Uygulaması 143
c. Yıllık İzin Ücreti 144
d. İzin Kullanma Dönemleri 145
e. Toplu İzin 145
E. İş Sağlığı ve Güvenliği 147
1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı 147
2. İş Sağlığı ve Güvenliği İhtiyacı 149
3. İşverenin Yükümlülükleri 150
a. İşverenin Genel Yükümlülükleri 150
b. Risklerden Korunma İlkeleri 151
c. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri 152
d. Risk Değerlendirmesi 153
e. Acil Durumlarla İlgili Yükümlülükleri 154
f. İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Bildirimi 155
g. Sağlık Gözetimi Yükümlülüğü 156
h. Çalışanların Bilgilendirilmesi 157
ı. Çalışanların Eğitimi 157
j. Çalışanların Kararlara Katılımının Sağlanması 158
k. İşin Durdurulması 159
4. Çalışanların Hak ve Yükümlülükleri 161
a. Çalışanların Hakları 161
b. Çalışanların Yükümlülükleri 161
1) Bağımlılık Yapan Maddeleri Kullanma Yasağı 163
2) İşyeri Hekim ve Uzmanlarının Yükümlülüğü 164

VI. BÖLÜM
TOPLU İŞ HUKUKU

A. Sendikalar Hukuku 166
1. Sendika Kavramı 167
2. Sendika Türleri 169
a. İşçi Sendikaları 170
b. İşveren Sendikaları 170

c. Konfederasyonlar 171
3. Sendikaya Üye Olma Nedenleri 172
a. Ekonomik Faydası 173
b. İş Güvencesi 173
c. Yönetimin Tutumuna Karşı Güvence 174
d. Sosyal İhtiyaçların Karşılanması 174
e. Sendikal Hizmetlerden Faydalanma 175
4. Sendika Hürriyeti 175
a. Bireysel Sendika Hürriyeti 175
b. Kolektif Sendika Hürriyeti 176
5. Sendika ve Konfederasyonların Kuruluş Esasları 176
a. Kuruculardа Aranan Nitelikler 177
b. Kuruluş Usulü 178
c. Kuruluşların Tüzüğü 179
6. Sendika ve Konfederasyonların Organları 180
a. Organlara Dair Ortak Hükümler 180
b. Genel Kurulun Oluşması, Görev ve Yetkileri 181
c. Genel Kurulun Toplantı Zamanı 183
d. Genel Kurulun Toplantı ve Karar Yeter Sayısı 183
e. Seçimlerde Uyulacak Esaslar 184
f. Seçimlere İtiraz 186
7. Sendika ve Konfederasyonlara Üyelik 187
a. Sendika Üyeliği ve Üyeliğin Kazanılması 187
b. Üyelik Aidatı 188
c. Sendika Üyeliğinin Sona Ermesi 188
d. Üst Kuruluşlara Üyelik 189
e. Uluslararası İşçi ve İşveren Kuruluşlarına Üyelik 190
f. Kuruluşların Katılması veya Birleşmesi 190
8. Sendikal Teminatlar 191
a. İşçi Kuruluşu Yöneticiliğinin Güvencesi 191
b. İşyeri Sendika Temsilciliğinin Güvencesi 192
c. Sendika Özgürlüğünün Güvencesi 192
9. Sendikal Faaliyetler 194
a. Kuruluşların Faaliyetleri 194
b. İşyeri Sendika Temsilcisinin Atanması ve Görevleri 195
10. Sendika ve Konfederasyonların Gelir ve Giderleri 196
11. Kuruluşların Denetimi 197
a. İdarî ve Malî Denetim 197

b. Tutulacak Kayıtlar 197
12. Kuruluşların Kapatılması ve Sona Ermesi 198
a. Kuruluşun Kapatılması 198
b. Kuruluşun Sona Ermesi 199
B. Toplu İş Sözleşmesi Hukuku 199
1. Toplu İş Sözleşmesi Kavramı 200
2. Toplu İş Sözleşmesinin Genel Esasları 200
a. Toplu İş Sözleşmesi ve Sözleşmenin İçeriği 200
b. Toplu İş Sözleşmesinin Kapsamı ve Düzeyi 201
c. Toplu İş Sözleşmesinin Şekli ve Süresi 201
d. Toplu İş Sözleşmesinin Hükmü 202
e. Tarafların Durumunda Değişiklik 202
f. İşyerinin veya Bir Bölümünün Devri 202
g. Toplu İş Sözleşmesinden Yararlanma 203
h. Teşmil 204
3. Toplu İş Sözleşmesinin Yapılması 205
a. Yetki 205
b. Yetki Tespiti İçin Başvuru 206
c. Yetki İtirazı 207
d. Yetki Belgesi 208
e. Toplu Görüşmeye Çağrı 208
f. Toplu Görüşmenin Başlaması ve Süresi 208
g. Toplu İş Sözleşmesinin İmzalanması ve İlanı 209
4. Toplu İş Uyuşmazlıkları 209
a. Uyuşmazlık Kavramı 209
b. Uyuşmazlığın Tespiti 210
c. Arabuluculuk Görevi 211
5. Toplu İş Uyuşmazlığının Barışçı Çözüm Yolları 212
a. Yüksek Hakem Kuruluna Başvurma 212
b. Özel Hakeme Başvurma 212
c. Yorum Davası ve Eda Davasında Faiz 213
6. Grev ve Lokavt 213
a. Grev Kavramı 213
b. Lokavt Kavramı 214
c. Kanuni Grev ve Lokavt Kararı 214
d. Grev Oylaması 215
e. Grev ve Lokavt Yasakları 216
f. Grev ve Lokavtın Ertelenmesi 217

g. Grev ve Lokavtın Uygulanması 217
h. Kanuni Grev ve Lokavta Katılamayan İşçiler 218
7. Kanunî Grev ve Lokavtın Sonuçları 219
a. Grev ve Lokavtın Güvencesi 219
b. İş Sözleşmelerine Etkisi 220
c. İşçi Alma ve Başka İşe Girme Yasağı 220
d. Konut Haklarına Etkisi 221
8. Kanun Dışı Grev ve Lokavtın Sonuçları 221
9. Tespit Davası ve Hakkın Kötüye Kullanılması 222
a. Tespit Davası 222
b. Hakkın Kötüye Kullanılması 222
10. Greve ve Lokavt Gözcüleri 223
11. Greve ve Lokavt Halinde Mülkî Amirin Yetkileri 223
12. Greve ve Lokavtı Sona Erdirme Kararı 223

VII. BÖLÜM
İŞ HUKUKUNDA UYUŞMAZLIK

Giriş 225
A. Uyuşmazlık ve Anlaşmazlık Kavramı 226
B. Çatışma ve Uyuşmazlık Kavramı 228
C. Arabuluculuk Kavramı 229
D. Dava Şartı Olarak Arabuluculuk 230
E. Toplu İş Uyuşmazlığı ve Arabuluculuk 232
F. Hukukî Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk 234

I-III. BÖLÜMLERLE İLGİLİ TEST SORULARI 241

IV. BÖLÜMLE İLGİLİ TEST SORULARI 272

GÜNCELLEME SORULARI 297

EK: 1 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Değerlendirilmesi 359
EK: 2 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nun Değerlendirilmesi 362

KAYNAKÇA 371

KAYNAKÇA

Adal, Zeki; "İnsan Kaynakları Yönetiminin Hukukî Boyutları", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.491-612.

Akyiğit, Ercan; **İş Hukuku**, 7. Baskı, Ankara, Seçkin Yay., 2008.

Altan, Ömer Zühtü; "İş Hukuku'nun Tarihsel Gelişimi ve Hukuk Bilimi İçindeki Yeri", **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, Ed. Ömer Zühtü Altan, Ünite: 1-28, 3. Baskı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., 2000, s.1-18

Altan, Ömer Zühtü; "Türkiye'de İş Hukuku'nun Tarihsel Gelişimi ve Yasal Çerçevesi", **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, Ed. Ömer Zühtü Altan, Ünite: 1-28, 3. Baskı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., 2000, s.34-49

Anayurt, Ömer; **Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları**, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yay., 2002.

Andaç, Faruk; **İş Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yay., 2008.

Battal, Ahmet; **Hukukun Temel Kavramları**, 2. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2003.

Beken, Hikmet Gülçin; "Kadınların Sendikal Katılımını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi", HAK-İŞ Uluslararası **Emek ve Toplum Dergisi**, Cilt 4, Sayı 9, 2015/2, s.156-179.

Bingöl, Dursun; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 6.Baskı, İstanbul, Arıkan Yay., 2006.

Borjas, George J.; **Çalışma Ekonomisi**, Altıncı Baskı, Çev. Çağatay Edgücan Şahin, Kerem Gökten ve Ümit Akçay, McGraw Hill, 1.Baskı, Dora Yay., 2015.

Bozkurt, Enver; **Hukukun Temel Kavramları**, 3. Baskı, Anakara, Asil Yay., 2004.

Budak, Gönül; **Yetkinliğe Dayalı İnsan Kaynakları Yönetimi**, İzmir, Barış Yay., 2008.

Canbolat, Talat; "6356 Sayılı Kanunda Barışçıl Çözüm Yolu Olarak Arabuluculuk**", Çalışma ve Toplum Dergisi,** 2013/4, s.247-273.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, **İş Kanunları ve Türk Borçlar Kanununa Göre Sözleşme Türleri,** İş Teftiş Kurulu Başkanlığı Yay., Ankara, 2012.

Çelik, A. Hâkim; **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 5. Baskı, Trabzon, Murathan Yay., 2009.

Çukur, Mürsel ve Muzaffer Koç, "Ülkemizde Bireysel İş Uyuşmazlıklarının Çözümünde Özel Hakem", **Çimento İşveren**, Eylül 2010, s.4-29.

Demir, Fevzi; "Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi", **Çalışma ve Toplum**, Sayı 4, 2013, s.17-42.

Demircioğlu, Murat- Tankut Centel; **İş Hukuku**, 14. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2010.

Deryal, Yahya; **Hukukun Temel Kavramları**, 5. Baskı, Trabzon, Murathan Yay., 2006.

Erdoğan, Gürbüz; **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 4. Baskı, Ankara, Detay Yay., 2009.

Eren, M. Yusuf; "Uluslar arası Uyuşmazlıkların Çözümünde Arabuluculuk Yöntemi", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014, (s. ix+143).

Gerek, Nüvit; "İş Hukuku'nun Temel İlkeleri ve Kaynakları", **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, Ed. Ömer Zühtü Altan, Ünite: 1-28, 3. Baskı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., 2000, s.21-33

Gerek, Nüvit; "Toplu İş Uyuşmazlığı ve Barışçı Çözüm Yolları", **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, Ünite: 1-28, Ed. Ömer Zühtü Altan, 3. Baskı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., 2000, s.298-312.

Görgün, Şanal; **Hukukun Temel Kavramları**, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yay., 1996.

Gözler, Kemal; **Genel Hukuk Bilgisi**, Bursa, Ekin Yay., 2010.

Gözler, Kemal; **Hukukun Temel Kavramları**, 7. Baskı, Bursa, Ekin Yay., 2010.

Gözübüyük, Şerif; **Hukuka Giriş**, 18. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2003.

Gürüz, Demet ve Gaye Özdemir Yaylacı; **İnsan Kaynakları Yönetimi: İletişimci Gözüyle**, 4. Baskı, İstanbul, MediaCat Yay., 2009.

Hür, Ayşe, **Öteki Tarih I**, 1. Baskı, İstanbul, Profil Yay., 2012.

Emir Timur Kafkas, İmran Sarmış ve Osmanbey Şahin; **Uluslararası İşgücü Anlaşmaları,** Ed. Fazıl Aydın, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara, 2014.

Kafkas, Emir Timur - İmran Sarmış ve Osmanbey Şahin; Uluslararası **İşgücü Anlaşmaları**, Ed. Fazıl Aydın, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Ankara, 2014.

Kağnıcıoğlu, Deniz; "İş Sağlığı ve Güvenliği", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., No.1747, 2007, s.229-250.

Kağnıcıoğlu, Deniz; "Çalışma İlişkileri ve İnsan Kaynaklarının İş Güvenliği", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Bursa, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.231-266.

Kaplan, Emine Tuncay; "İşverenin Koruma ve Gözetme Borcunun Kapsamı", **Kamu-İş,** Cilt 7, Sayı 2, 2003, s.2-16.

Karacan, Esin **İş Hukuku**, Kocaeli, Umuttepe Yay., 2010.

Karadoğan, Emirali; "Sendika ve Konfederasyon İlişkileri Açısından Sendikaların Konfederasyon Hareketliliği: Liman-İş Örneği", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, Sayı 4, 2017, s.2093-2132.

Karcıoğlu, Fatih ve Zişan Duygu Alioğulları; "Çatışmanın Nedenleri ve Çatışma Yönetim Tarzları İlişkisi", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 26, Sayı 3-4, 2012, s.215- 237.

Kayık Aydınalp, Aslıhan; "İş Hukukunda Prim", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (**TAAD)**, Cilt 9, Sayı 36, Ekim 2018, s.53-72.

Kazanç, Mehmet Buğra; "İkili İşgücü Anlaşmalarının Türkiye'nin Yurtdışı İstihdamı Üzerine Etkileri ve İŞKUR İçin Öneriler", **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü**, Uzmanlık Tezi, Ankara, 2014.

Koç, İ. Ceyhan; "İzmir İktisat Kongresi'nin Türk Ekonomisinin Oluşumuna Etkileri", **Atatürk Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, 2000, s.145-167.

Koçaşlı, İbrahim Onur; "1923 İzmir İktisat Kongresinde Alınan Kararların Dönemin İktisat Politikalarına Etkileri", **International Journal of Academic Value Studies**, Vol 3, Issue17, 2017, s.134-148.

Kökdemir, Doğan ve Ünsal Sığrı; "Çatışma Teorisi", **Temel Arabuluculuk Eğitimi (Katılımcı Kitabı**), 2017, s.12-23.

Kumaş, Handan; "İşverenlerin Sendika Üyeliğine Bakışları (Denizli İli Örneği)", **Çalışma İlişkileri Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1, Ocak 2017, s.1-45.

Kurt, Resul; "İş Yargısında; Arabuluculuk", **TBB Dergisi**, Sayı 135, 2018, s.405-444.

Özdemir, Mustafa Çağlar; "Sendikal Örgütlenmenin Kurumsallaşması: AFL-CIO Örgütlenme Enstitüsü Tecrübesi Çerçevesinde Türkiye İçin Örgütlenme Enstitüsü Model Önerisi", **14.Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi,** s.233-242.

Pıçak, Murat ve Hamza Kadah, "Türkiye'de Sendikalaşmanın Tarihsel Gelişimi", **Dünden Bugüne Ekonomi Yazıları,** Ed. Selçuk Koç, Sema Yılmaz Genç ve Kerem Çolak, 1. Baskı, Umuttepe Yay., İstanbul, 2018, s.198-241.

Şevket Pamuk**, Türkiye'nin 200 yıllık İktisadî Tarihi**, 5. Baskı, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2015.

Sengenberger, Werner; **Uluslararası Çalışma Örgütü, Amaçları, İşlevleri ve Politik Etkileri**, Çev.: Osman Tezgel, Friedrich- Ebert-Stiftung Derneği- Küresel Gelişim ve Politika, Alman Sendikalar Konfederasyonu (DGB) - Uluslararası Sendika Politika, Berlin, Almanya.

Sökmen Güler, Ekin; "Toplu İş Uyuşmazlıklarının Çözümünde Yüksek Hakem Kuruluna Başvurma ve Özel Hakeme Başvurma", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 19, 2015, Sayı 3, s.55-71.

Süzek, Sarper; **İş Hukuku**, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2011.

Süzek, Sarper; "İş Hukukunda İç Yönetmelikler", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 44, Sayı 1, 1995, s.183-191.

Süzek, Sarper; "İşyeri Uygulamaları", **İş Hukuku ve İktisat Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, 1997, s.151-155. https://www.tuhis.org.tr/pdf/428.pdf (ET: 22 Eylül 2021).

Şahinkaya, Sarp; "Belirli Süreli İş Sözleşmeleri", **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı 4, 2016, s.179-208.

Şakar, Müjdat; **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 3. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2011.

Şimşek, M. Şerif-H. Serdar Öge; **İnsan Kaynakları Yönetimi: Stratejik ve Uluslararası Boyutlarıyla**, 2. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2009.

Şişli, Zeynep; "Bireysel İş Uyuşmazlıkları ve Yargısal Çözüm", **Ankara Barosu Dergisi**, 2012/ 2, s.45-67.

Taş, H. Yunus; "Toplumsal Sınıfların Değişim Sürecinde, Sendikalar ve Sendikaların Geleceği", **Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2012, s.60-80.

Terzioğlu, Ahmet; "İş Hukukunda İşyerinin Borcu Olarak Ücret", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 18, Sayı,72, 2019, s.1934-1952.

Urhan, Betül; "İşçilerin Sendikaya Üye Olma Nedenleri ve Sendikaların Yeni Üye Kazanmaya Yönelik Stratejileri", İŞ, GÜÇ" **Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,** Cilt 14, Sayı 2, Nisan 2012, s.33-56.

Uşan, M. Fatih; **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku: İş Hukuku**, Cilt 1, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2006.

Vatansever, Çiğdem; "İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Çalışan Sağlığı, Güvenliği ve Esenliği", **Yönetimde İnsan Kaynakları Çalışmaları**, Ed. Atilla Yelboğa, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2010, s.471-496.

Yeşilırmak, Ali; "Arabuluculuk Nedir?", **Temel Arabuluculuk Eğitimi** (Katılımcı Kitabı), 2017, s.26-40.

Yıldız, Kemal; "Bireysel İş Uyuşmazlıklarının Nedenleri, Yoğunlaştığı Konular ve Çalışma ve İş Kurumu'nun Bu Uyuşmazlıkları Çözme Yeteneği", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, 2108/3, s.1361-1380.

Yorgun, Sayım; "Sosyal Politika Açısından 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu", **Çalışma ve Toplum, Dergisi**, Sayı 4, 2013, s.357-379.

Yüksel, Öznur; **İnsan Kaynakları Yönetimi,** 6. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2007.

https://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_372880/lang--tr/index.htm (ET: 26 Kasım 2018).

Kanunlar

2709 sayılı **TC. Anayasası** (09 Kasım 1982)

657 sayılı **Devlet Memurları Kanunu** (23 Temmuz 1965).

818 sayılı **Borçlar Kanunu** (22 Nisan 1926).

6098 **Türk Borçlar Kanunu** (11 Ocak 2011)

1475 sayılı **İş Kanunu** (25 Ağustos 1971).

2429 sayılı **Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun** (19 Mart 1981).

2821 sayılı **Sendikalar Kanunu** (5 Mayıs 1983).

2822 sayılı **Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu** (5 Mayıs 1983).

3308 sayılı **Mesleki Eğitim Kanunu** (5 Haziran 1986).

4447 sayılı **İşsizlik Sigortası Kanunu** (8 Eylül 1999).

4721 sayılı **Medeni Kanun** (1 Ocak 2002).

4857 sayılı **İş Kanunu** (22 Mayıs 2003)

5252 sayılı **Türk Ceza Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun** (13 Kasım 2004).

5335 sayılı **Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun** (27 Nisan 2005).

6325 sayılı **Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu** (7 Haziran 2012).

6331 sayılı **İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu** (20 Haziran 2012).

6356 sayılı **Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu** (18 Ekim 2012).

6764 sayılı **Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri** Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2 Aralık 2016).

7036 sayılı **İş Mahkemeleri Kanunu** (12 Ekim 2017).

Yönetmelikler

Ağır ve Tehlikeli İşler Yönetmeliği (16 Haziran 2004 tarihli RG).

Analık İzni veya Ücretsiz İzin Sonrası Yapılacak Kısmî Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelik (8 Kasım 2016 tarihli RG).

Asgari Ücret Yönetmeliği (1 Ağustos 2004 tarihli RG).

Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik (6 Nisan 2004 tarihli RG).

Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik (14 Temmuz 2004 tarihli RG).

İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği (06 Nisan 2004 tarihli RG).

İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği (06 Nisan 2004 tarihli RG.)

İş Kolları Yönetmeliği (19 Aralık 2012 tarihli RG).

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği (9 Aralık 2003 tarihli RG).

Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik (24 Temmuz 2013 tarihli RG).

Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneği Hakkında Yönetmelik (30 Nisan 2011 tarihli RG).

Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (7 Nisan 2004 tarihli RG).

Sendika Üyeliğinin Kazanılması ve Sona Ermesi ile Üyelik Aidatının Tahsili Hakkında Yönetmelik (9 Temmuz 2013 tarihli RG).

Sendika ve Konfederasyonların Denetim Esasları ve Tutacakları Defterler ile Toplu Sözleşmesi Sicili Hakkında Yönetmelik (26 Kasım 2013 tarihli RG).

Toplu İş Sözleşmesi Yetki Tespiti ile Grev Oylaması Hakkında Yönetmelik (11 Ekim 2013 tarihli RG).

Toplu İş Sözleşmesinde Arabulucuya ve Hakeme Başvurma Yönetmeliği (7 Aralık 2013 tarihli RG).

Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği (3 Mart 2004 tarihli RG).

HAÇOVA
GAZÂ-NÂMESİ

MÜELLİFİ BİLİNMEYEN BİR HARP MANZUMESİ
İNCELEME-METİN

Dr. Kadir ALPER

MÜELLİFİ BİLİNMEYEN BİR HARP MANZUMESİ

HAÇOVA GAZÂ-NÂMESİ

Gazâ(vât)-nâme-i Sultân Mehmed-i Sâlis
İNCELEME-METİN

Dr. Kadir ALPER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8024-92-0

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Ön Söz

Edebî eserler; içinden çıktığı toplumu türlü biçimler ve muhtevalarla aksettirir, bir yönüyle de temsil eder. Bu manâda doğumdan ölüme kadar pek çok hayat sahnesi, duygu ve konusanatçının kabiliyeti ölçüsünde edebiyat eserlerinde vücut bulabilir.Sağlam esaslar üzerine bina edilmiş klasik edebiyatın kendine mahsus dünyasında da ferdî ve toplumsal pek çok konu, estetik kurguyla yeni bir ruha ve görünüme bürünür. Klasik edebiyatın özgün ve tasavvurları zorlayan dünyasındaaşk, âşık, sevgili, rakîb, övgü, yergi, nefret gibi ferdî konuların yanında öfke ve hiddetin bir nevi küllî yansıması olan sefer, harp, gazâ,kıtal, zafer gibi konuların da edebî eser yekünü oluşturacak çoklukta işlendiği görülür.Bu eserler, zamanla kendi içinde belirleyici özellikleri olan bir harp edebiyatı teşekkül ettirir.Bu sahaya, has ismiyle belirtmek gerekirse "harp edebiyatına" dikkat çeken vebu alanda ilk sistematik çalışma başlatan araştırmacı Âgâh Sırrı Levend'dir. Onun bu alanda açtığı yol; zamanla genişletilmiş, arşiv taramalarıyla ve yapılan tahlilî çalışmalarla harp edebiyatının tanınmasına ve anlaşılmasına eriştiren bir "şeh-râh" hâline gelmiştir. Harp edebiyatı şubesinde telif edilen müellifi belli olan veya olmayan eserlerin müşterek karekteristiği yapılan her yeni çalışmayla daha belirgin hâle gelirken eserlerdeki farklılık oluşturan hususiyetlerin de ayrıca tespit edilebilme imkânı ortaya çıkmıştır.

Harp edebiyatı alanında yapılan çalışmalara katkı sunma amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın esas gayesiher şeyden önce Levend'in açtığı yolu edebiyat biliminin imkânlarıyla olabildiğince işlevsel hâle getirmeye yardımcı olmaktır. Bu

nedenle daha önce hiç çalışılmamış ve bir mecmua içinde saklı kalmış,müellifi bilinmeyen *Haçova Gazâ-nâmesini*; inceleme, metin ve tıpkıbasımıyla birlikte bilim dünyasının nazar-ı dikkatine sunma amaçlanmıştır. İnceleme öncesinde de Levend'in dönem esasına göre gerçekleştirdiği harp edebiyatı eserlerinin tasnifi, *HaçovaGazâ-nâmesi'*nin de içinde olduğu III. Murad ve III. Mehmed dönemleri özelinde güncellenme denemesiyle yenilenmeye çalışıldı. Müellifi belli olmayan eserin muhtevasından hareketle şâirin kişiliği ve edebî yönü ortaya konulmaya gayret edildi. Muhteva incelemesi kısmında; olayın kronolojik akışı doğrultusunda metin ana hatlarıyla açıklanırken eserdeki söz ve anlam sanatlarına da temas edildi. Eserin muhteva unsurları ana hatlarıyla açıklanırken metnin bileşenleri ve ismi meçhul şâirin sanatı hakkında örnekler verildi.Olayın tarihî gerçekliği ile eserdeki yansıması ortaya konularak *Gazâ-nâme*'nin hem edebî bir eser hem de Eğri Seferi ve Haçova Savaşından bahseden manzum tarihî bir kaynak olduğu gösterildi. Elbette bu vadide yapılacak daha çok çalışma, araştırma olacaktır. Klasik edebiyatın engin deryasında bir damla olan bu çalışmanın başka araştırmalara katkı sağlamasını temenni ederim.

Dr. Kadir ALPER

Bursa 2022

Kısaltmalar

a.g.e	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
b.	beyit
c.	cilt
d.i.b	Diyanet İşleri Başkanlığı
ens.	enstitü
İst.	İstanbul
s.	sayfa
tdvia	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
teis	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
yay.	Yayınevi

İçindekiler

Ön Söz 1

Kısaltmalar 3

İçindekiler 4

Giriş 14

BİRİNCİ BÖLÜM 16

Gazâ(vât)-nâmeler 16

III. Murâd ve III. Mehmed Dönemi Gazâvât-nâmeleri 18

I. Üçüncü Murâd Dönemi (1574 -1595)Gazâ-nâmeleri 19

1. Cevâhirü'l-Menâkıb 19

2. Fursat-nâme 20

3. Gazâvât-ı Özdemiroğlu Osman Paşa 20

4. Gencîne-i Feth-i Gence 20

5. Gürcistan (Revân) Seferi 20

6. Murâd-nâme (Tebrîziyye) 21

7. Nusret-nâme 21

8. Osman Paşa'nın Gürcistan Seferi 21

9. Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Dağıstan ve Şirvan Seferleri Tarihçesi 21

10. Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Şirvan Seferi Târîhi 22

11. Şecâ'at-nâme 22

12. Şifâü'l-Kulüb ve Likâü'l-Mahbûb yahut Natru'n-Nâzirîn ve Makbûlü'l-Hâtırîn 22
13. Târîh-i Feth-i Yanık 22
14. Târih-i Gazâvât-ı Sultân Murâd-ı Sâlis 23
15. Zafer-nâme-i Ali Paşa 23
16. Zafer-nâme-i Kal'a-i Üstüvar yahut Yanık Kal'a Fetih-nâmesi 23
II. Üçüncü Mehmed Dönemi(1595-1603) Gazâ-nâmeleri 23
1. Cihâd-nâme-i Hasan Paşa 23
2. Eğri Fethi Târîhi 24
3. Eğri Seferi Rûz-nâmesi 24
4. Gazâvât-nâme-i Muhammediyye 24
5. Gazâvât-ı Tiryâkî Hasan Paşa 25
6. Gazâ(vât)nâme-i Sultân Mehmed-i Sâlis 25
[Haçova Gazâ-(vât)nâmesi] 25
7. Hasenât-ı Hasan 26
8. Kanije Fetih-nâmesi 26
9. Târîh-i Üngürüs 26
10. Târih-i Engürüs ve Feth-i Eğri 26
11. Târîh-i Feth-i Üngürüs 27
İKİNCİ BÖLÜM 28
A. Edebiyata ve Kroniklere Yansıyan HaçovaMeydan Muharebesi 28
1. Haçova ve Eğri Gazâları Üzerine Söylenmiş Gazeller 28
2. Muhtelif Kroniklere Yansıyan Eğri ve Haçova Gazâları 37
a. 1596 Yılı Eğri Seferi Hazırlıkları 37

b. III. Mehmed'in Ordunun Başında İstanbul'dan Belgrad'a Hareketi 38
c. Hatvan'ın Düşmesi 40
d. Eğri Kalesi'nin Fethi 41
e. Haçova Meydan Muharebesi 42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 48
A. Haçova Gazâ-nâmesi 48
a. Eserin Nüshası 48
b. Eserin Adı 49
c. Gazâ-nâme'nin Müellifi, Müstensihi ve İstinsah Târihine Dâir 51
d. Edebî Kişiliği 52
A. Gazâ-nâmenin Şeklî Yapısı ve Âhenk Unsurları 56
a. Şeklî Yapısı 56
b. Gazâ-nâmenin Bölümleri 57
c. Âhenk Unsurları 58
1. Vezin 58
2. Kafiye ve Redif 60
B. Dil ve Üslup Özellikleri: 63
C. Haçova Gazâ-nâmesi'ninMuhtevası 72
Muhteva Unsurları 101
Rezm (Harp, Vegâ, Cidâl, Kâr-Zâr, Peygâr, Cenk) 101
Ordu ve Birimleri 101
Sağ ve Sol Kanat (Kol) 102
Eyalet Askeri 103

Bağlı Devletlerden Katılan Kuvvetler (Kırım Hanlığı) 103
Alay … 104
Tabur 104
Devlet (Askerî) Teşkilatı 105
Padişah, Sultan, Hüsrev-i Rum, Şehr-i Yar 105
Vezir/Âsaf 105
Kadı-asker/ Kadı 106
Beylerbeyi / Mîr-i Mîrân 107
Mîr …. 108
Ayân ve Ağalar 108
Sipâhî 110
Piyâde / Yeniçeri 110
Solaklar 111
Kapıkulu 111
At Oğlanı- İç Oğlanı 111
Askerî İstihbarat (Câsûsluk Faaliyetleri) 112
Savaş Aleti ve Eşyası 112
At, Esb, Feres, Semend 112
Balta, tırpan,teber 114
Gemi /Fülk 115
Kılıç/Tîg/Şemşîr/Gaddâr(e) 115
Ok / Tîr 115
Sîh, harbe 116
Siper …. 116
Top …. 116

Tüfek/Tüfeng 117
Yay/Kemân 117
Zenberek 118
Zırh/Kalkan 118
Bayrak ve Sancak 119
Alem 119
Bayrak, Livâ 119
Tuğ …..... 120
Mûsikî..... 120
Ceres …..... 121
Davul/Tabl/Kudüm..... 121
Kös/Kûs 121
Nefir …..... 122
Zurna/Sûrnâ 122
Cemiyet 123
İnanç Unsurları 123
Müslüman 123
Hristiyan 123
Mecûsî 124
Lât, Menâd (Putperestlik)..... 124
Tasavvufî Unsurlar 124
Aşk …..... 125
Dervîş 125
Gavs …..... 126
Hânkâh..... 126

Hırka 126
Kabâ 127
Kutb 127
Mürîd 128
Ricâlullâh 128
Şeyh /Pîr 128
Zühhâd 129
Kişiler 129
Dinî Şahsiyetler 129
Peygamberler 129
Hz. Muhammed 129
Hz. Süleymân 130
Hz. İsâ / Mesih 131
Hz. İbrahim 131
Hz. Hızır 132
Diğer Din Ulları ve Metafizik Varlıklar 132
Ricâlullâh 132
Kerrubiyân /Ruhâniyân 132
Hoca Sadeddin Efendi 132
Şeyh Yayabaşı-zâde Hızır Efendi 133
Şeyh Şemseddin Sivâsî 134
Ahmed Dede 134
Süleymân 134
Hükümdarlar, Devlet Adamları 135
Osmanlı Padişahları 135

III. Murâd 135
III. Mehmed 136
Süleymân Hân 136
Osmân Hân 137
Kırım Hanları 138
Gâzî Giray 138
Fetih Giray 138
Paşalar ve Beyler 139
Cafer Paşa 139
Cağaloğlu Sinan Paşa 139
Ferhad Paşa 139
Telli Hasan Paşa 140
İbrahim Paşa 140
Koca Sinan Paşa 141
Sofu Sinan Paşa 141
Sokullu-zâde Hasan Paşa 142
Tarihî-Efsanevî Kişiler 142
Târihî Kişilikler 142
Hâtem 142
Feridûn 143
Hüsrev 143
İskender 143
İsfendiyar 144
Keyhüsrev 144
Mânî ve Ejreng 144

Tehemten/Rüstem 144
Zâl …. 145
Düşman Şahıslar ve Firârî Elebaşı 145
Fare Marko 146
Mihal 146
Makşemilyen'in Kardeşi (II. Ferdinand) 146
Narpal (Pal Nyary) 146
Yunus Ağa 147
Kozmik Unsurlar 147
Ayyuk 147
Felek 147
Gök/Gökyüzü/Semâ 148
Encüm / Yıldızlar 148
Güneş/ Hurşîd/Mihr 149
Mâh/Ay 149
Merih/Mirrih 150
Kıymetli Taşlar ve Madenler 150
Altın/Zer 151
Gümüş/Sîm 151
İnci/Dür 151
Giyim-Kuşam 152
Atlas 152
Cepkân/Cepken 152
Dibâc 153
Hil'at 153

Libâs 153
Hırka 153
Kuşak 154
Külah / Üsküf / Sorguç 155
Tâc 155
Ziyafet/ Eğlence 156
Haberleşme 158
Tabiat Unsurları 158
Çiçekler 158
Gül, Verd 158
Lâle … 159
Hayvanlar 159
A(r)slan/Şîr/Hizebr 159
At …… 160
Anka … 160
Bülbül/Andelib 161
Çakâl/Şegâl 161
Deve /Üştür /Nâka 161
Ejderha 162
Hınzır 163
Kaplan/Peleng 163
Karınca, Neml, Mûr 163
Köpek, İt, Seg, Kelb, Kıtmîr 164
Kuş …. 165
Panter/Bebr 165

Tâvus 165
Zâğ/ Kelâğ 166
Sonuç 166
Kaynakça 171
Metnin Çevriyazısı ile İlgili Hususlar 175
Metin 179
Haçova Gazâ-nâmesinin İlk ve Son Varakları 253

Kaynakça

Abdülkâdir, Vakayi-i Tarihiyye, Esat Efendi Kitaplığı, No. 2151, Varak 15.

AK, Mahmut, "Derviş Paşa, Bosnevî," DİA, c. 9, s. 196-197

AKSOY, Hasan (2002), Türk Edebiyatında Fetihnâmeler, Türkler c.11. Ankara.

ALPER, Kadir, *Derviş Paşa ve Derviş Paşa İnşası*, İnternational Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences (JOSHAS) 2019, Number 16.

BABİNGER, Franz, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, çev. Coşkun Üçok, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000.

BÖREKÇİ Günhan (2017), Macaristan'da Bir Osmanlı Padişahı Sultan III. Mehmed'in Eğri Seferi Rûznâmesi (1596), Okur KitaplığıİstanbuI.

ÇELEBİOĞLU Âmil (1999), Türk Edebiyatında Mesnevi (15.yy'a Kadar), Kitabevi Yay. İstanbul

DANİŞMENT İsmail Hâmi (1972),İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi Türkiye Yayınevi, İstanbul, C. III, s.127.

DİLÇİN, Cem (1983), Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, AÜ Basımevi Ankara.

EBÛ DAVUT, Kitabü'l- Cihad, s.101, Hadis No: 2636

EMECEN Feridun, "Haçova Meydan Savaşı" TDVİA, 14, İstanbul 1996, s.546-547.

GIYNAŞ Kamil Ali, "Hilâlî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi," Turkish Studies 7/1 (2012).

GÜLSEVİN Gürer (1997), Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

İPEKTEN Haluk (1999), Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yayınları, İstanbul.

PEÇEVİ (İbrahim Peçevî) (1968); Peçevî Tarihi, Son Telgraf Basımevi İstanbul, c. II.

LEVEND Âgâh Sırrı (1956), *Türk Edebiyatında Gazâvât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazâvât-nâmesi* Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

MACİT Muhsin (1996), Divan Şiirinde Ahenk Unsurları, Akçağ Yayınları, Ankara.

MENGİ Mine (1991), Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1991, s. VII.

NAÎMÂMustafa Efendi, Naîmâ Târihi (Çev. Zuhurî Danışman) (1967), Bahar Matbaası, İstanbul C.I. s. 79.

ÖZKAN Mustafa (2000), Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul.

PALA İskender (2018), Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, C. I-II, Akçağ Yay., Ankara s. 273.

RÛZ-NÂME, Kayıt No:3495, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Konya.

SAKOĞLU Nurettin, 16. Yüzyıl Osmanlı Tarihine Kaynak Olarak "Gazâvâtnâme-i Muhammediye" Adlı Eserin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Osman Paşa Üniversitesi, SBE 2015

ŞENLİK Ahmet Şefik (2017), Tiryâkî Hasan Paşa Gazâvâtnâmesi ve Bazı Filolojik Notlar, TÜBA Ankara.

TDVİA (2008), Rûz-nâme Maddesi (Yazan: Fikret Sarıcaoğlu), Cilt 35,s.278-281.

TİMURTAŞ F. Kadri (1981), Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Vilayet Yayınları, İstanbul.

ULUDAĞ Süleyman (1995), Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yay. İstanbul.

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı (1954), Osmanlı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

VON HAMMER (1332); Devlet-i Osmaniye Tarihi(Çev. Mehmet Atâ, c.VII, İstanbul.

YILDIZ Âlim, Edebiyatımızda Çok Bilinmeyen Bir Tür: Rûz-nâme ve Bir Örneği, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyât Dergisi 20. Sayı, s.429-444, Haziran 2016.

Dijital Kaynaklar:

Abdülkadir Erkan, "Hâdî: Mama-zâde Hâdî Ahmed Çelebi" Türk EdebiyatıİsimlerSözlüğü: (E.T: 10.11.2020):http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4716

Beyhan Kesik, "Derviş Paşa,"Türk EdebiyatıİsimlerSözlüğü: (TEİS) http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=992 (E.T: 27.12.2020)

İsmail Hakkı Aksoyak, "Hüsâm/ Hüsâmî, Derviş Hasan Gülşenî, (TEİS) http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5136 (Erişim Tarihi [E.T.] 10.11.2020)

İsmail Hakkı Aksoyak, "Hilâlî, Ramazan Çelebi,(TEİS) http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7350 (Erişim Tarihi: 10.11.2020).

Kur'an-ıKerim-D.İ. B https://kuran.diyanet.gov.tr

Şerife Ördek, "Tîğî, Mehmed Bey",Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk EdebiyatıİsimlerSözlüğü (TEİS): http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2365 (Giriş tarihi 27.12.2020).

Turgay Kabak,"Hâşîmî",Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk EdebiyatıİsimlerSözlüğü (TEİS):http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1214 (Erişim Tarihi 10.11.2020).

Yunus Kaplan, "Bilâlî", Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk EdebiyatıİsimlerSözlüğü TEİS:

http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=982 (Erişim Tarihi 10 Kasım 2020).

Görseller

Görsel-1:

https://www.fikriyat.com/yazarlar/erhan-afyoncu/2019/01/06

Görsel-2:

https://tr.pinterest.com/pin/610730399476571893/

Görsel-3:
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/01/Battle_of_Mez%C5%91keresztes_1596.jpg

,

Metnin Çevriyazısı ile İlgili Hususlar

1. Müstensih kaleminden çıktığı tespit edilen ve tek nüshası elde olan metnin varak numaraları, mecmuadan soyutlanarak, mecmua içinde

TÜRK GELİR İDARESİNDE VE VERGİ UYGULAMALARINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM

Dr. Öğr. Üyesi Orçun AVCI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8024-99-9

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Canım babamın aziz hatırasına, rahmetle ve özlemle...

"Dijitalleşme sayısız fayda ve fırsat getiriyor, ancak aynı zamanda geleneksel kurallarımızda ve sistemlerimizde de düzenlemeler gerektiriyor".

Pierre Moscovici

ÖNSÖZ

Çağımızda bilgi ve iletişim teknolojileri oldukça önemli bir gelişim göstermektedir. Bu gelişim beraberinde toplumda sosyal ve ekonomik çeşitli sonuçlar doğurmaktadır. Bununla birlikte zaman içinde devletler de elektronikleşmeden nasibini almıştır. Devletlerin dijitalleşmesi en nihayetinde kamu gelirleri içinde en önemli paya sahip olan vergilere de sirayet etmiş ve vergi uygulamalarında dijitalleşme süreci başlamıştır. Dünyada bu gelişim ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte yapay zekâ, nesnelerin interneti ve bulut bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişimle daha da artmıştır. Elektronik uygulamaların zaman içinde daha da yaygınlaşmasıyla bu uygulamalara tâbi olan mükellef sayısı da yıldan yıla artmıştır/artmaya devam etmektedir. Dolayısıyla da bu durum konunun önemini artırmaktadır. Dijitalleşmenin temel amacı, gelir idaresindeki elektronik uygulamaların esas itibariyle elektronik devletin bir parçası olarak diğer kamu kurumları ile entegrasyonun sağlanmasıdır. Aradaki uyum sağlandığı müddetçe de başarı gelecektir. Bu çalışmada bir çerçeve çizebilmek adına Türk gelir idaresinde ve vergi uygulamalarında gerçekleşen dijital dönüşüm ele alınmıştır. Özellikle vergi uygulamalarındaki dönüşüm her an her dakika gelişmeye devam etmektedir. Çalışmanın tamamlandığı esnada bile bu dönüşüm süregelmektedir. Bu sebeple de geçecek olan her zaman bu çalışmanın güncellenme gereğini ortaya çıkaracaktır.

"Türk Gelir İdaresinde ve Vergi Uygulamalarında Dijital Dönüşüm" adlı bu çalışmanın hazırlanması sırasında bana en büyük desteği veren anneme, çalışmanın seyri ve okunması konusunda destek olan Prof. Dr. Harun YENİÇERİ, Prof. Dr. Engin HEPAKSAZ ve Dr. Öğr. Üyesi Serap ÜRÜT SAYGIN'a, yayım aşamasındaki özverili çalışmaları sebebiyle Ekin Yayınevi'ne teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın konuya ilgi duyanlara ve tüm okuyuculara yararlı olması dileğiyle…

Dr. Öğr. Üyesi Orçun AVCI

Aksaray, 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
E-DEVLET, DİJİTAL DÖNÜŞÜM, DİJİTAL DEVLET KAVRAMLARI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. GELENEKSEL DEVLETTEN E-DEVLETE GEÇİŞ 5
1.1.1. E-Devlet Dönüşümünün Tarihsel Gelişimi 9
1.1.2. E-Devletin Temel Unsurları 14
1.1.2.1. Devlet 15
1.1.2.2. Vatandaş 15
1.1.2.3. Şirketler 15
1.1.2.4. Kamu Kurum ve Kuruluşları 16
1.1.2.5. Kamu Çalışanları 16
1.1.3. E-Devletin Amaçları ve Yararları 16
1.1.4. Türkiye'de E-Devlet Uygulamaları 19
1.1.5. Dünyada E-Devlet Uygulamaları 25
1.1.5.1. ABD 27
1.1.5.2. Danimarka 30
1.1.5.3. Singapur 32
1.1.5.4. İngiltere 35
1.1.5.5. Kanada 37
1.1.5.6. Japonya 39
1.2. DİJİTAL DÖNÜŞÜM 40
1.3. E-DEVLETTEN DİJİTAL DEVLETE DÖNÜŞÜM 45

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRK GELİR İDARESİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM

2.1. GENEL OLARAK GELİR İDARESİNİN TANIMI, ÖNEMİ VE AMAÇLARI 57
2.2. TÜRK GELİR İDARESİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ 58
2.3. TÜRK GELİR İDARESİNİN MEVCUT YAPISI 61
2.4. TÜRK GELİR İDARESİNDE VERGİLEME SÜRECİNİN DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜ 62
2.4.1. Türk Gelir İdaresi Tarafından Kullanılan Teknolojiler 65
2.4.1.1. Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP) 66
2.4.1.1.1. VEDOP I 69
2.4.1.1.2. VEDOP II 70
2.4.1.1.3. VEDOP III 72

2.4.1.2. Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu (E-VDO) 74
2.4.1.3. Bankalar Aracılığıyla Tahsilat ve E-Tahsilat Sistemi 74
2.4.1.4. Özelge Otomasyon Sistemi (E-Özelge) 76
2.4.1.5. Takdir Komisyonu Otomasyonu Projesi (TAKKOM) 78
2.4.1.6. İnsan Kaynakları Projesi (İNKA) 79
2.4.1.7. Mekânsal Veri Analizi Sistemi (MEVA) 79
2.4.1.8. Veri Erişim ve Görsel Analiz Uygulaması (VEGAS) 79
2.4.1.9. Kamu Alacakları Tahsil Projesi (KATP) 80
2.4.1.10. Performans Bilgi Sistemi (PBS) 82
2.4.1.11. Dava Takip Programı (DATAP) 83
2.4.1.12. Haciz İhbarnameleri Takip Programı (HİTAP 89) 83
2.4.1.13. Veri Ambarı Projesi (VERİA) 84
2.4.1.14. İnteraktif Vergi Dairesi Uygulaması 85
2.4.2. Vergilemede Yeni Bir Deneyim: Dijital Vergi Dairesi Projesi 88
2.5. GELİR İDARELERİNİN DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜ İLE ULAŞILMAK İSTENEN HEDEFLER VE DİJİTALLEŞME DÜZEYLERİNE DAİR AÇIKLAMALAR 90
2.6. GELECEĞİN DİJİTAL GELİR İDARESİ 94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK VERGİ UYGULAMALARINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM

3.1. DİJİTAL VERGİ UYGULAMALARININ TÜRKİYE'DEKİ GENEL GELİŞİMİ 97
3.1.1. E-Fatura Uygulaması 98
3.1.2. E-Arşiv Fatura Uygulaması 109
3.1.3. E-İrsaliye Uygulaması 114
3.1.4. E-SMM Uygulaması 117
3.1.5. E-Müstahsil Makbuzu Uygulaması 118
3.1.6. E-Gider Pusulası Uygulaması 119
3.1.7. E-Bilet Uygulaması 120
3.1.8. E-Sigorta Komisyon Gider Belgesi Uygulaması 122
3.1.9. E-Sigorta Poliçesi Uygulaması 122
3.1.10. E-Döviz Alım Satım Belgesi Uygulaması 123
3.1.11. E-Dekont Uygulaması 124
3.1.12. E-Adisyon Belgesi 126
3.1.13. E-Defter Uygulaması 127
3.1.14. Defter Beyan Sistemi 136
3.1.15. E-Haciz Uygulamaları 139
3.1.16. E-Yoklama Sistemi 143
3.1.17. E-ÖTV Takip Sistemi 146
3.1.18. E-Tebligat Sistemi 146
3.1.19. Vergi İadelerine Yönelik Uygulamalar 152
3.1.19.1. İade Takip Sistemi 152

3.1.19.2. KDV İadelerine İlişkin Uygulamalar 154
3.1.19.2.1. KDV İadesi Risk Analiz Sistemi (KDVİRA) 155
3.1.19.2.2. KDV İadesi Makro Analiz Raporu (MAR) 156
3.1.19.2.3. KDV İade Takip Sistemi 157
3.1.19.2.4. Sahte Belge Risk Analiz Programı (SARP) 157
3.1.19.2.5. Riskli İade Takip ve Analiz Programı (RİTAP) 158
3.1.19.3. Gelir ve Kurumlar Vergisi Standart İade Sistemi (GEKSİS) 159
3.1.19.4. ÖTV İadesi Risk Analiz Sistemi (ÖTVİRA Projesi) 160
3.1.20. YMM Tasdik Raporlarının Elektronik Ortamda Gönderilmesi Sistemi (E-YMM) 161
3.1.21. Engelli Vergi İndirim Sistemi 161
3.1.22. Hazır Beyan Sistemi 162
3.2. DİJİTAL VERGİ UYGULAMALARININ MÜKELLEF DAVRANIŞLARI ÜZERİNE ETKİLERİ 164
3.3. DİJİTAL VERGİ UYGULAMALARININ GELİR İDARESİ ÜZERİNE ETKİLERİ 165

SONUÇ VE ÖNERİLER 167

KAYNAKÇA 171

KAYNAKÇA

Acar, A. E. (2016). Elektronik tebligat. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası,* 74(1), 159-174.

Admiş, Ö. (2019). *Türkiye'de elektronik devlet uygulamalarının vergilendirme işlemlerine yansımaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın).

Ağar, S. (2007). Geçmişten bugüne mali idare. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* (73), 372-432.

Akçakaya, M. (2017). E-devlet anlayışı ve Türk kamu yönetiminde e-devlet uygulamaları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* (3), 8-31.

Akkaya, Ş. (1995). Gelişmekte olan ülkelerde vergi idaresi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (81), 30 Ağustos 2021 tarihinde http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/gelismekte-olan-ulkelerde-vergi-idaresi/3642 adresinden erişildi.

Aksoy, İ. (2018). E-defter ve e-fatura uygulamasıyla birlikte defter belge ibraz etmeme durumunun değerlendirilmesi. *Vergi Raporu Dergisi,* (220), 23-30.

Aksümer, E. (2014). E-haciz sisteminin değerlendirilmesi. *Vergi Raporu Dergisi,* (177), 32-42.

Akurgal, A. (2003). Dünyada e-devlet uygulamaları, sağlanan yararlar ve Türkiye. Murat Erdal (Ed.), *Elektronik Devlet Paneli,* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Albayrak, H. (2021). Mukayeseli hukuk ve yargı kararları ışığında elektronik tebligatın yapılmış sayıldığı tarih. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 29(3), 2415-2453.

Alçin Şahintürk, D. ve Çelebi, A. K. (2021). *Dijital (yeni) ekonomi: Yarattığı fırsat ve tehditler*. A. Kemal Çelebi ve Birol Kovancılar (Ed.), Dijital Devlet (45-74). Ankara: Gazi Kitabevi.

Ali, M., Asmi, F., Rahman, M., Malik, N. ve Ahmad, M. S. (2017). Evaluation of e-service quality through customer satisfaction (A case study of FBR e-taxation). *Open Journal of Social Sciences,* 5, 175-195.

Alpaslan, M. (2015). Vergi usul hukukunda: Müstahsil makbuzu. *E-Yaklaşım Dergisi,* (274), 13 Kasım 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=27878 adresinden erişildi.

Altıntaş, C. (2019). *Vergilemede e-devlet uygulamalarının vergi tahakkuku, vergi tahsilatı, vergi denetimi ve vergi maliyeti üzerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat).

Arslan, M. (2016). Vergi hukukunda yoklamanın etkinliği ve elektronik yoklama. *Yaklaşım Dergisi,* (279), 24 Kasım 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=28399 adresinden erişildi.

Arslan, M. ve Biniş, M. (2016). Türk vergi sisteminde tebligat ve elektronik tebligat. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 14(1), 300-317.

Ashton, K. (2009). That 'internet of things' thing. *RFID Journal*, 24 Ocak 2021 tarihinde https://www.rfidjournal.com/that-internet-of-things-thing adresinden erişildi.

Aslanoğlu, İ. B. (2008). Gelir idaresinde risk yönetimi I. *Vergi Sorunları Dergisi,* (236), 10 Eylül 2021 tarihinde http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/gelir-idaresinde-risk-yonetimi-i/2187 adresinden erişildi.

Avaner, T. ve Fedai, R. (2019). Türk kamu yönetiminde ofis sistemi: E-devlet uygulamalarından dijital dönüşüm ofisine. *Amme İdaresi Dergisi,* 52(2), 149-172.

Ay, H. M. (2006). Türkiye'de kayıtdışı ekonomiyi önlemede bilgi ekonomisinin etkinliği ve gelir idaresinin rolü. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi,* (9), 57-82.

Aydemir, R. (2020). Vergi incelemesinde tebliğ hükümlerinde karşılaşılan sorunlar ve elektronik tebligatın önemi. *Vergi Raporu Dergisi,* (244), 164-179.

Aydoğan, E. (2020). İnternetten hediye amaçlı alınan ürünün gönderiminin e-arşiv fatura yerine sevk irsaliyesi ile belgelendirilmesi. *Yaklaşım Dergisi,* (335), 19 Ekim 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=34317 adresinden erişildi.

Ayfer, Ü. (2015). Elektronik haciz uygulamaları ve yaşanan bazı problemler. *Vergi Sorunları Dergisi,* (322), 57-60.

Aygün, F. (2012). Vergilendirmede tebligata ilişkin usul ve esaslar. *Vergi Sorunları Dergisi,* (281), 42-52.

Aykın, H. (2016). Mükellefin özelge yoluyla izaha talep hakkı, hukuki sonuçları ve bazı tartışmalı konular. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* (125), 147-186.

Ayyıldırım, K. (2021). Türk vergi hukukunda elektronik tebligat uygulamasının değerlendirilmesi. Burçin Bozdoğanoğlu (Ed.), *Maliye Araştırmaları – 4* (40-60). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Bakar, F. ve Gerçek, A. (2016). Vergi denetiminde risk analizinin yeri: Bazı ülke uygulamaları ve Türkiye için bir değerlendirme. *International Journal of Public Finance,* 1(2), 168-193.

Bakon, K. A., Elias, N. F. ve Abusamhadana, G. A. O. (2020). Culture and digital divide influence on e-government success of developing countries: A literature review. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology,* 98(9), 1362-1378.

Baştan, S. ve Gökbunar, R. (2004). Kamu hizmetlerinin sunumunda e-devletle ilgili yeni gelişmeler: Tümleşik e-devlet sistemlerine doğru. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 19(1), 71-89.

Bayrakdar, B. (2016). KDV iadesi mükellef memnuniyeti yönetim sistemi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (339), 53-57.

Bayraktar, A. (2019). Mevcut uygulamada elektronik yoklama ve değişen yoklama süreleri. *Vergi Sorunları Dergisi,* (367), 92-98.

Beam, A. L. ve Kohane, I. S. (2018). Big data and machine learning in health care. *American Medical Association,* 02 Şubat 2021 tarihinde http://www.zdrav.by/pdf/1237.pdf adresinden erişildi.

Bellek, İ. B. (2010). Osmanlı'dan günümüze mali idare reformları. *Vergi Sorunları Dergisi,* (263), 03 Ekim 2021 tarihinde http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/ osmanlidan-gunumuze-mali-idare-reformlari/2870 adresinden erişildi.

Bentley, D. (2020). Digital tax administration: Transforming the workforce to deliver. *eJournal Tax Research,* 18(2), 353-381.

Beşel, F. ve Çokgezer, C. (2015). Maliye alanında e-teknolojiler ve etkinliği. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 1(1), 13-23.

Birinci, N. ve Aydemir, B. (2020). Vergi idarelerinin dijitalleşmesi: Vergi idareleri ve vergi mükellefleri açısından fırsatlar ve zorluklar. *Vergi Sorunları Dergisi,* (383), 73-88.

Blasio, E. D. ve Selva, D. (2019). Implementing open government: A qualitative comparative analysis of digital platforms in France, Italy and United Kingdom. *Quality & Quantity,* (53), 871-896.

Bletz, J. (2016). *Molenwaard: The world's first digital municipality*. European Commission. 23 Ekim 2021 tarihinde https://joinup.ec.europa.eu/collection/egovernment/document/molenwaard-worlds-first-digital-municipality adresinden erişildi.

Bojang, M. B. S. (2019). Challenges and successes of e-government development in developing countires: A theoretical review of the literature. *International Journal of Research and Innovation in Social Science,* 3(4), 410-414.

Bosbec Sweden (2020). The world is changing fast: Can you keep up?. Complex Development Made Simple.

Bozdoğan, D. ve Bülbül, E. (2020). E-fatura yerine kâğıt fatura düzenlenmesine ilişkin kesilen özel usulsüzlük cezasının vergilemede kıyas yasağı ilkesi açısından incelenmesi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (386), 36-42.

Bozdoğanoğlu, B. (2020). *Dijitalleşme süreci ve vergilendirme.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Börü, L. (2020). Elektronik tebligat. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi,* 10(1), 183-225.

Calayoğlu, İ. (2019). Elektronik vergi denetimindeki teknolojik gelişmeler ve tam denetime geçiş adımları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* (81), 143-162.

Canbolat, İ. (2019). *Türk vergi idaresinde e-dönüşüm* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul).

Carter, L., Yoon, V. ve Liu, D. (2022). Analyzing e-government design science artifacts: A systematic literature review. *International Journal of Information Management,* 62, 1-13.

Cenikli, E. ve Şahin, D. (2013). Türk gelir idaresinde otomasyon projeleri. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi,* 4(1), 37-51.

Centre for Public Impact (2016). Building a digital government in Singapore. 18 Haziran 2021 tarihinde https://www.centreforpublicimpact.org/case-study/building-digital-government-singapore adresinden erişildi.

Chun, S. A., Shulman, S., Sandoval, R. ve Hovy, E. (2010). Government 2.0: Making connections between citiziens, data and government. *Information Polity,* 15, 1-9.

Collosa, A. (2020). *The digitalization of the tax administrations and the future of Teleworking*. 25 Eylül 2021 tarihinde https://www.gccfintax.com/articles/the-digitalization-of_the-tax-administrations-and-the-future-of-teleworking-1464.asp adresinden erişildi.

Conti, M., Dehghantanha, A., Franke, K. ve Watson, S. (2018). Internet of things security and forensics: Challenges and opportunities. *Future Generation Computer Systems,* 78(2), 544-546.

Coşar, A. (2003). Gelir idaresinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin alternatif bir çözüm önerisi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (179), 62-71.

Coşkun, E. (2019). E-vergilendirme uygulamalarının mükellef davranışlarına etkisi: Hazır beyan sistemi örneği. *Vergi Sorunları Dergisi,* (369), 24-32.

Cotton, M. ve Dark, G. (2017). Use of technology in tax administrations 1: Developing an information technology strategic plan (ITSP). *Technical Notes and Manuals* 17/01.

Çakır, C. (2015). E-devlet uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi,* 4(7), 37-48.

Çarıkçı, O. (2010). Türkiye'de e-devlet uygulamaları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 2(12), 95-122.

Çelebi, B. (2018). *E-devlet ve e-maliye kapsamında Gelir İdaresi Başkanlığı projeleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır).

Çelik, F. (2018). *Maliye Bakanlığı'nın elektronik dönüşüm süreci ve elektronik maliye uygulamalarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya).

Çelik, İ. E. (Ed.). (2020). *Dijital dönüşüm ekonomik ve toplumsal boyutlarıyla* (1. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Çetin, G. (2010). Bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin vergilemede kayıt düzeni ve denetim uygulamalarına etkisi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi,* 2(1), 79-86.

Çetin Gerger, G. (2019). Gelir idarelerinde dijitalleşme: Yapay zeka ve nesnelerin internetine bir bakış. *Vergi Sorunları Dergisi,* (364), 43-50.

Çetinkaya, K., Demircioğlu, P., Özsoy, K. ve Duman, B. (Ed.). (2019). *Sanayi 4.0 teknolojik alanları ve uygulamaları* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Çevikbaş, R. (2009). Türkiye'de e-devlet ve e-imza altyapısı uygulamaları. *Türk İdare Dergisi,* 81(463), 71-92.

Çiçek, S., Çiçek, H. G. ve Çiçek, U. (2007). Kamu hizmetlerinin etkinliğinde e-devlet kullanımına yönelik ampirik bir çalışma. *22. Türkiye Maliye Sempozyumu Bildiriler*, Mali Yapılanma Sürecinde Stratejik Yönetim ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Kamu Maliyesine Etkileri, Antalya, 201-224.

Çolak, M. (2019a). Vergilemede dijital uygulamalarının dünü, bugünü ve mükellef davranışları üzerine etkileri. *Yaklaşım Dergisi,* (318), 11 Kasım 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=33152 adresinden erişildi.

Çolak, M. (2019b). Kayıtdışı ekonomi ile mücadele yerine kayıtlı ekonominin teşviği stratejisi ve dijitalleşmenin katkısı. *Yaklaşım Dergisi,* (319), 11 Kasım 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=33227 adresinden erişildi.

Çolak, M. (2021). Vergilemede yeni bir deneyim: Dijital vergi dairesi projesi. *Yaklaşım Dergisi,* (340), 16 Ekim 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/Magazine Content.aspx?ID=34655 adresinden erişildi.

Çopur, R. (2021). *E-maliye uygulamalarında vergi verimliliği: Türkiye ve seçilmiş OECD üye ülkeleri üzerine 2015 yılı sonrası bir değerlendirme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bandırma).

Dağ, C. (2019). Yükümlü hakları bağlamında Türk vergi usulünde bilgi toplama yöntemi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (369), 148-164.

Dai, H-N., Zheng, Z. ve Zhang, Y. (2019). Blockchain for internet of things: A survey. *IEEE Internet of Things Journal,* 6(5), 8076-8094.

Değirmenci, İ. (1993). Gelir idaresi otomasyon uygulamaları hakkında görüş ve öneriler. *Vergi Sorunları Dergisi,* (64), 12 Eylül 2021 tarihinde http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/gelir-idaresi-otomasyon-uygulamalari-hakkinda-gorus-ve-oneriler/3802 adresinden erişildi.

Delibaş, K. ve Akgül, A. E. (2010). Dünyada ve Türkiye'de e-devlet uygulamaları: Türkiye'de e-demokrasi ve e-katılım potansiyellerinin harekete geçirilmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,* 13(1), 101-144.

Deliktaş, E. (2021). E-fatura uygulamasına dahil olan alıcı ve satıcıların, birbirlerine e-arşiv fatura kesmeleri durumunda, özel usulsüzlük cezası tatbik edilmesi hukuki mi?. *E-Yaklaşım Dergisi,* (337), 19 Ekim 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=34478 adresinden erişildi.

Demir, İ. C. ve Eğmir, R. T. (2019). Elektronik vergilendirme sisteminin vergiye gönüllü uyum üzerindeki etkisi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (375), 45-56.

Demirbaş, K. (2020). E-irsaliye ve vergi mevzuatı açısından önemi. *E-Yaklaşım Dergisi,* (327), 11 Kasım 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=33803 adresinden erişildi.

Demirbaş, T., Gerçek, A., Giray, F., Yüce, M. ve Oğuzlar, A. (2012). Mükelleflerin e-vergileme sistemini benimsemelerini etkileyen faktörlerin analizi: Bursa araştırması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 31(1), 59-84.

Demirel, D. (2006). E-devlet ve dünya örnekleri. *Sayıştay Dergisi,* (61), 83-118.

Demirhan, Y. ve Türkoğlu, İ. (2014). Türkiye'de e-devlet uygulamalarının bazı yönetim süreçlerine etkisinin örnek projeler bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* 10(22), 235-256.

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2005). *E-dönüşüm Türkiye projesi 2003-2004 KDEP uygulama sonuçları ve 2005 eylem planı.* Ankara: Bilgi Toplumu Dairesi.

Dikmen, S. ve Çiçek, H. G. (2020). Vergi idaresinin dijital dönüşümü. Mustafa Göktuğ Kaya ve Ersan Öz (Ed.), *Bilişim Çağında Vergi Hukuku* (231-260). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Doğan, D. (2018). Sorularla defter beyan sistemi. *E-Yaklaşım Dergisi,* (302). 27 Kasım 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=30757 adresinden erişildi.

Doğan, U. (2012). KDV iadesi risk analiz sistemi (KDVİRA). *Vergi Sorunları Dergisi,* (288), 53-61.

Doğan, U. (2013). E-fatura oluşturma yöntemleri. *Vergi Dünyası Dergisi,* (386), 73-80.

Doğan, U. ve Tercan, Y. (2014). Elektronik deftere (e-defter) geçerken nelere dikkat edilmelidir?. *Vergi Sorunları Dergisi,* (315), 79-89.

Doğan, U. (2015). Vergi teknolojileri. *Vergi Sorunları Dergisi,* (322), 9-40.

Doğan, U. ve Gür Nalçacı, İ. (2015). E-arşiv fatura ve e-fatura arasındaki farklılıklar. *Vergi Sorunları Dergisi,* (321), 144-152.

Doğrusöz, A. B. ve İnce, E. (2016). Türk vergi sisteminde vergi iadeleri ve çeşitli yönlerden değerlendirilmesi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (334), 22-31.

Dokuz, A. Ş. ve Çelik, M. (2017). Bulut bilişim sistemlerinde verinin farklı boyutları üzerine derleme. *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi,* 6(2), 316-338.

Du, M., Liu, N. ve Hu, X. (2019). Techniques for interpretable machine learning. *Communications of the ACM.* 02 Şubat 2021 tarihinde https://arxiv.org/pdf/1808.00033.pdf adresinden erişildi.

Dündar, H. (2014). Elektronik fatura uygulaması. *Vergi Raporu Dergisi,* (173), 92-98.

Ebert, C. ve Duarte, C. H. C. (2018). Digital transformation. *Software Technology,* 23 Ocak 2021 tarihinde https://www.chcduarte.com/dx2018.pdf adresinden erişildi.

Efendioğlu, A. ve Sezgin, E. (2007). E-devlet uygulamalarında bilgi ve paylaşım güvenliği. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 16(2), 219-236.

E-Government Survey (2020). *Digital government in the decade of action for sustainable develpment.* New York: United Nations.

Elçin, R., Gerekan, B. ve Usta, M. (2018). E-fatura, e-defter ve e-arşiv uygulamalarına geçiş sürecinde yaşanan sorunlar: Serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir araştırma. *Mali Çözüm Dergisi,* (Mart-Nisan), 13-42.

Erdal, M. (2004). *Elektronik devlet e-Türkiye ve kurumsal dönüşüm.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Erdem, A. ve Gülten, S. (2021). *Dijital muhasebe uygulamaları.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Erdem, T. (2004). E-devlet, e-dönüşüm, e-beyan. *Vergi Sorunları Dergisi,* (194), 95-121.

Erdem, T. (2012). Elektronik defter uygulaması. *Vergi Sorunları Dergisi,* (280), 75-85.

Ernst ve Young (2019). *How tax can shape transformation*. 12 Ekim 2021 tarihinde https://www.ey.com/en_pt/tax/how-tax-can-shape-transformation adresinden erişildi.

Eroğlu, Ş. (2013). *E-devlet kapısında kurumsal bilgi sistemlerinin değerlendirilmesi: İçişleri Bakanlığı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).

Erturan, İ. E. ve Ergin, E. (2017). Muhasebe denetiminde nesnelerin interneti: Stok döngüsü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* (75), 13-30.

European Commission (2015). E-government in Denmark. 17 Haziran 2021 tarihinde https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/document/2015-03/egov_in_denmark_-_january_2015_-_v_17_0_final.pdf adresinden erişildi.

Federal Trade Commission (2021). Digital government strategy. 14 Ekim 2021 tarihinde https://www.ftc.gov/site-information/digital-government-strategy adresinden erişildi.

Fil, M. (2019). E-tebligatta 511 seri no'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yapılan değişiklikler ne anlama gelmektedir?. *Yaklaşım Dergisi,* (324), 07 Aralık 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=33569 adresinden erişildi.

Gerçek, A. (2002). *Çağdaş eğilimler çerçevesinde Türkiye'de vergi idaresi ve vergi denetiminin yeniden yapılandırılması.* Ekonomik Ve Mali Araştırma Yarışması, Çağdaş Bir Vergi Ortamı Oluşturmak İçin, Türkiye'de Vergi İdaresi ve Vergi Denetimi Nasıl Yapılandırılmalıdır?, Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, Yayın No:13.

Gerçek, A. (2010). Gelir İdaresi Başkanlığı'nda e-devlet uygulamaları. *Bilanço Dergisi,* (122), 77-83.

Gerçek, A. (2019). Türk gelir idaresinde dijital dönüşüm ve yansımaları. Mehmet Yüce, Mustafa Mıynat, Ahmet Vecdi Can ve Şakir Sakarya (Ed.), *Yeni Ekonomik Trendler ve İş Fırsatları* (384-391). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2006). *Faaliyet raporu 2005*. Yayın No: 14, Ankara: Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2007). *Faaliyet raporu 2006*. Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2010). *Faaliyet raporu 2009*. Yayın No: 112, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2013). *Faaliyet raporu'12*. Yayın No: 167, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2014). *Faaliyet raporu'13*. Yayın No: 187, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2015). *2015 yılı performans programı*. Yayın No: 188, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2016). *Faaliyet raporu'15*. Yayın No: 216, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2019a). *2018 yılı faaliyet raporu*. Yayın No: 314, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2019b). *2019 yılı performans programı*. Yayın No: 289, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2020a). *2019 yılı faaliyet raporu*. Yayın No: 349, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2020b). *E-irsaliye uygulama kılavuzu*. Ankara: Uygulama ve Veri Yönetimi Daire Başkanlığı (III).

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2020c). *Elektronik dekont (e-dekont) kılavuzu*. Ankara: Uygulama ve Veri Yönetimi Daire Başkanlığı (III).

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2021). *E-fatura mevzuat ve teknik mimari*. 23 Ekim 2021 tarihinde https://ebelge.gib.gov.tr/efaturamevzuat.html adresinden erişildi.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2021a). *2020 faaliyet raporu*. Yayın No: 387, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2021b). *2021 yılı performans programı*. Yayın No: 363, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2021c). *Gelir İdaresi Başkanlığının tarihi gelişimi*. 12 Eylül 2021 tarihinde https://www.gib.gov.tr/kurumsal/gelir-idaresi-baskanliginin-tarihi-gelisimi adresinden erişildi.

Gov.Uk (2020). *Overview of making tax digital*. 18 Ekim 2021 tarihinde https://www.gov.uk/government/publications/making-tax-digital/overview-of-making-tax-digital adresinden erişildi.

Gökçen, G. ve Özdemir, M. (2016). Türkiye'de muhasebe uygulamalarından e-defter ve e-fatura uygulaması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi,* 12(46), 137-154.

Gündüz, A. (2016). Kamu alacaklarının tahsilinde e-haciz (elektronik haciz) uygulaması. *Mali Çözüm Dergisi,* (138), 199-208.

Günek, E. (2015). Tebligatta yeni dönem: E-tebligat. *Vergi Sorunları Dergisi,* (325), 86-89.

Hagen, M. (2004). Electronic government in the United States. Martin Eifert and Jan Ole Püschel (Ed.), *National Electronic Government Comparing Governance Structures in Multi-Layer Administrations.* London and New York: Routledge.

Halachmi, A. (2005). E-government theory and practice: The evidence from Tennessee (USA). Marc Holzer, Mengzhong Zhang and Keyong Dong (Ed.), *Frontiers of Public Administration Proceedings of the Second Sino-U.S. International Conference: Public Administration in the Changing World* (pp. 24-36). New York: The United Nations Public Administration Network.

Haruna, I. U., Nadzir, M. M., Awang, H. ve Mohamed, L. (2021). A conceptual model of e-taxation satisfaction: How can taxpayers be tickled pink with the smart web-based taxation application?. *Journal of Physics: Conference Series,* 1-8.

Hepaksaz, E. (2011). *Türkiye'de e-devlet ve e-mali uygulamalar.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Hepaksaz, E. ve Hayrullahoğlu, B. (2011). E-devlet kapsamında VEDOP uygulamaları ve e-haciz. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,* 3(2), 109-120.

Hepaksaz, E. (2012). Türkiye'de vergi sisteminin yeniden yapılandırılmasında muhtemel fayda ve maliyetleriyle VEDOP projesi ve e-maliye uygulamaları. *27. Türkiye Maliye Sempozyumu,* Vergi Sistemlerinin Yeniden Yapılandırılması Gereği ve Alternatif Finansman Arayışları, Antalya, 27-46.

Hodzic, S. (2019). Tax administrative challenges of the digital economy: The Croatian experience. *eJournal of Tax Research,* 16(3), 762-779.

Hofmann, S., Madsen, C. O. ve Distel, B. (2020). Developing an analytical framework for analyzing and comparing national e-government strategies. *The 27th International Conference on Electronics Circuits and Systems,* 1-14.

Işık, A., Karagöz, Ö. ve Şeren, G. Y. (2014). Türk vergi sisteminde elektronik fatura ve uygulaması. *Vergi Sorunları Dergisi,* (314), 31-40.

Işık, T. (2019). *Türkiye'de sağlık kurumlarında dijital dönüşüm adımları.* Elgiz Yılmaz Altuntaş (Ed.), Sağlık Hizmetleri Uygulamalarında Dijital Dönüşüm (11-39). Konya: Eğitim Yayınevi.

İnce, E. (2018). Vergi tebligatında yapılan yeni düzenlemeler ve özellikli durumlar. *Vergi Sorunları Dergisi,* (352), 119-123.

İnce, E. (2019). Bir idari işlem olarak vergi iadesi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (369), 18-23.

İnce, N. M. (2001). *Elektronik Devlet kamu hizmetlerinin sunulmasında yeni imkanlar*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

İnteraktif Vergi Dairesi Broşürü (2021). *Vergi daireniz yanı başınızda 7/24*. Yayın No: 391, Ankara: Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı.

Jain, P. (2002). The catch-up state: E-government in Japan. *Japanese Studies,* 22(3), 237-255.

Jun, C. N. ve Chung, C. J. (2016). Big data analysis of local government 3.0: Focusing on Gyeongsangbuk-do in Korea. *Technological Forecasting & Social Change,* 110, 3-12.

Kalkınma Bakanlığı On Birinci Kalkınma Planı (2018). *E-devlet hizmetlerinin geliştirilmesi*. Çalışma Grubu Raporu, Ankara.

Karaboyacı, A. ve Ergüden, Ö. (2016). Katma değer vergisi iadesi ve KDV iadesi risk analizi (KDVİRA) uygulaması. *E-Yaklaşım Dergisi,* (285), 10 Aralık 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=29077 adresinden erişildi.

Karaçoban Güneş, T. (2017). *Vergi usul hukukunda re'sen araştırma ilkesi.* Ankara: Seçkin Yayınları.

Karasoy, H. A. ve Babaoğlu, P. (2020). Türkiye'de elektronik devletten dijital devlete doğru. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi,* 12(23), 115-134.

Karasu Öztemel, G. (2018). Özelgelerin hukuki mahiyeti ve uygulamada karşılaşılan sorunlar-çözüm önerileri. *Vergi Sorunları Dergisi,* (361), 55-68.

Katı, Ö. (2021). *Türkiye'de elektronik devletin ortaya çıkışı ve gelişimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne).

Kaya, F. (2016). E-tebligat ve hukuki güvenlik ilkesi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (329), 23-28.

Ke, W. ve Wei, K. K. (2004). Successful e-government in Singapore. *Communications of the Acm,* 47, 95-99.

Kefe, İ. Ve Kanarığ, Z. (2019). Türkiye'de e-fatura başvuru süreci ve kullanımı. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi,* (25), 165-178.

Keskin, N., Kıran, A. N., Eğdemir, F. K. ve Eren, T. (2020). Bulut bilişim güvenlik gereksinimlerine göre çok ölçütlü karar verme yöntemleri ile hizmet sağlayıcı seçimi. *Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi,* 6(1), 45-60.

Kırçova, İ. (2003). *E-devlet uygulamaları ve ekonomiye etkileri.* İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.

Koçak, M. S. (2014). E-fatura gönderme ve alma zorunluluğu ve uygulamanın kapsam, usul ve esasları. *Vergi Raporu Dergisi,* (172), 118-124.

Korkmaz, A. (2021). Elektronik defterlerin vergi inceleme elemanına ibraz edilmemesi ancak mahkemeye sunulması. *Vergi Dünyası Dergisi,* (482), 91-104.

Kumar, S., Baishya, K., Sadarangani, P. H. ve Samalia, H. V. (2020). Cultural influence on e-government development. *The Electronic Journal of Information Systems Evaluation,* 23(1), 17-33.

Kuran, N. H. (2005). *Devlet baba'dan e-devlet'e Türkiye için e-devlet modeli analiz ve model önerisi.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Küpeli, C. (2020). *Tüzel kişi verilerinin korunmasında idarenin sorumluluğu.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Kwan, W. L., Dorasamy, M., Ahmad, A. A. B., Jayabalan, J., Kumar, P. ve Subermaniam, L. (2022). Digital taxation to promote frugal innovation in institutions of higher learning: A three-decade systematic literature review. *F1000 Research*, 1-15.

Laxafoss, J. (2020). *The fourth industrial revolution and its impact on tax*. Deloitte.

Lindgren, I. ve Veenstra, A. F. V. (2018). Digital government transformation: A case illustrating public e-service development as part of public sector transformation, *dgo'18 Proceedings of the19th Annual International Conference on Digital Government Research,* 1-6.

Liva, G., Codagnone, C., Misuraca, G., Gineikyte, V. ve Barcevicius, E. (2020). Exploring digital government transformation: A literature review. *ICEGOV'20,* 23-25 September 2020, Athens, Greece, 502-509.

Ma, L. ve Zheng, Y. (2018). Does e-government performance actually boost citizen use? Evidence from european countries. *Public Management Review,* 20(10), 1513-1532.

Maclean, D. ve Titah, R. (2021). A systematic literature review of empirical research on the impacts of e-government: A public value perspective. *Public Administration Review,* 82(1), 23-38.

Maç, M. (2022). Gider pusulasının kullanım alanı genişletilmiş ve bazı belgelerin gider pusulası yerine geçeceği hükme bağlanmıştır. *Yaklaşım Dergisi,* (349), 12 Ocak 2022 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=35186 adresinden erişildi.

Manoharan, A. P., Ingrams, A., Kang, D. ve Zhao, H. (2021). Globalization and worldwide best practices in e-government. *International Journal of Public Administration,* 44(6), 465-476.

Maraş, G. (2011). Kamu yönetimlerinde e-devlet ve e-demokrasi ilişkisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* (37), 121-144.

Marufoğlu, A. (2021). *Dijital devletin hangi aşamasındayız: Uluslararası dijital devlet indeksleri bağlamında bir değerlendirme.* A. Kemal Çelebi ve Birol Kovancılar (Ed.), Dijital Devlet (187-223). Ankara: Gazi Kitabevi.

Mazlum, M. S. (2011). E-fatura uygulaması. *Vergi Raporu Dergisi,* (140), 79-91.

Meng, T., Jing, X., Yan, Z. ve Pedrycz, W. (2020). A survey on machine learning for data fusion. *Information Fusion,* 57, 115-129.

Mergel, I., Edelmann, N. ve Haug, N. (2019). Defining digital transformation: Results from expert interviews. *Government Information Quaterly,* 36(4), 1-16.

Motzfeldt, H. M. ve Naesborg-Andersen, A. (2018). Developing administrative law into handling the challenges of digital government in Denmark. *The Electronic Journal of E-Government,* 16(2), 136-146.

Mukhoryanova, O. A., Novikova, I. V., Rudich, S. B. ve Bogushevich, E. V. (2016). E-government in the western european countries, Asia and in the USA. *Indian Journal of Science and Technology,* 9(16), 1-13.

Mustafa, A., Ibrahim, O. ve Mohammed, F. (2020). E-government adoption: A systematic review in the context of developing nations. *International Journal of Innovation,* 8(1), 59-76.

Nam, T. (2015). Challenges and concerns of open government: A case of government 3.0 in Korea. *Social Science Computer Review,* 33(5), 556-570.

Nas, A. (2019). Vergi denetim yollarından yoklama ve yoklamanın hukuki sonuçları. *Vergi Sorunları Dergisi,* (373), 69-81.

Ndou, V. D. (2004). E-government for developing countries: Opportunities and challenges. *The Electronic Journal of Information Systems in Developing Countries,* 18(1), 1-24.

Nguyen, D. C., Ding, M., Pathirana, P. N., Seneviratne, A., Li, J. ve Poor, H. V. (2021). Federated learning for internet of things: A comprehensive survey. *IEEE Communications Surveys & Tutorials,* 23(3), 1622-1658.

Nord, J. H., Koohang, A. ve Paliszkiewicz, J. (2019). The internet of things: Review and theoretical framework. *Expert Systems with Applications,* 133(1), 97-108.

Odabaş, H. (2009). *E-devlet sürecinde elektronik belge yönetimi* (1. Baskı). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi Yayınları.

Onursal, M. (2019). *Elektronik maliye uygulamalarının vergi uyumuna etkisi: Mali müşavirler üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya).

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2004). *Compliance risk management: Progress with the development of internet search tools for tax administration.* Centre for Tax Policy and Administration, Paris: OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2020). *Digital government index: 2019 results*. OECD Public Governance Policy Papers No. 3.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2021). *OECD digital government toolkit*. 19 Eylül 2021 tarihinde

https://www.oecd.org/governance/digital-government/toolkit/12principles/ adresinden erişildi.

Orkunoğlu Şahin, I. F. (2016). Elektronik vergilendirme (e-vergilendirme). *Vergi Sorunları Dergisi,* (334), 144-168.

Oussous, A., Benjelloun, F-Z., Lahcen, A. A. ve Belfkih, S. (2018). Big data technologies: A survey. *Journal of King Saud University – Computer and Information Sciences,* 30(4), 431-448.

Ölçer, S. (2019). Vergisel işlemlerin dijital dönüşümü sürecinde blok zincir (blockchain) teknolojisinin rolü. *Vergi Raporu Dergisi,* (236), 284-301.

Önday, Ö. (2017). *Dijital dönüşüm.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Önder, R. ve Hayırlı, N. (2018). E-fatura ile form Ba-Bs ilişkisi ve entegrasyona ilişkin öneriler. *Vergi Dünyası Dergisi,* (444), 39-46.

Önder, R. ve Hayırlı, N. (2019). E-fatura ile KDV beyannamesi ilişkisi ve bütünleştirilmesine yönelik öneriler. *Vergi Dünyası Dergisi,* (449), 48-55.

Öz, N. S. (2004). E-devlet uygulamaları çerçevesinde internetten beyanname alımı. *Vergi Sorunları Dergisi,* (194), 7-21.

Öz, S. (2008). Elektronik beyan uygulaması. *Vergi Sorunları Dergisi,* (235), 13 Ekim 2021 tarihinde http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/elektronik-beyan-uygulamasi/2168 adresinden erişildi.

Özata, M. ve Sevinç, İ. (2010). *Türk kamu yönetiminde bilgi sistemleri ve e-dönüşüm.* Konya: Eğitim Akademi.

Özbek, M. (2007). *E-devlet ve Türkiye uygulamaları kapsamında "VEDOP" projesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat).

Özdemirci, F. (2011). Elektronik fatura (E-fatura) uygulaması. *Vergi Dünyası Dergisi,* (353), 26-34.

Özer, E. (2015). Vergi incelemesinde yeni dönem: E-defter. *Vergi Sorunları Dergisi,* (322), 65-70.

Özer, E. (2016). E-defter ile vergi incelemesi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (332), 65-70.

Özmen, A. Z. (2015). Türk vergi sisteminde yoklama müessesesinin etkinliği ve elektronik yoklama. *Yaklaşım Dergisi,* (273), 25 Kasım 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=27728 adresinden erişildi.

Panagiotopoulos, P., Klievink, B. ve Cordella, A. (2019). Public value creation in digital government. *Government Information Quarterly,* 36(4), 1-8.

Panthee, M. ve Sharma, Y. K. (2019). Review of e-government implementation. *International Journal of Recent Research Aspects,* 6(1), 26-30.

Park, E. ve Lee, J-W. (2015). A study on policy literacy and public attitudes toward government innovation- focusing on government 3.0 in South Korea. *Journal of Open Innovation: Technology, Market and Complexity,* 1-23.

Paşaoğlu, C. ve Cevheroğlu, E. (2020). Bulut bilişim sistemleri kapsamında kişisel verilerin şifreleme yöntemleri ile korunması. *Bilişim Teknolojileri Dergisi,* 13(2), 183-195.

Paul, A. ve Jeyaraj, R. (2018). Internet of things: A primer. *Human Behavior and Emerging Technologies,* Special Issue, 37-47.

Pedersen, K. (2017). Realizing e-government benefits with minimal capabilities. *Transforming Government: People, Process and Policy,* 11(2), 262-285.

Pehlivan, A. ve Akkaya, Y. (2021). Defter beyan sistemi uygulamasının sorunları üzerine Trabzon ilinde bir araştırma. *Mali Çözüm Dergisi,* 31(163), 13-35.

Pekgözlü, İ. (2016). E-devlet proje yönetiminde örgütsel ve yönetsel başarı unsurları: PolNet örnek olay incelemesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 20(3), 1091-1119.

Persson, J. S., Reinwald, A., Skorve, E. ve Nielsen, P. A. (2017). Value positions in e-government strategies: Something is (not) changing in the state of Denmark. *Proceedings of the 25th European Conference on Information Systems.* Aalborg University, Denmark, 1-14.

Polat, Z. A. ve Alkan, M. (2020). The role of government in land registry and cadastre service in Turkey: Towards a government 3.0 perspective. *Land Use Policy,* 1-11.

Premsankar, G., Francesco, M. D. ve Taleb, T. (2018). Edge computing for the internet of things: A case study. *IEEE Internet of Things Journal,* 5(2), 1275-1284.

Reddy, G. T., Reddy, M. P. K., Lakshmanna, K., Kaluri, R., Rajput, D. S., Srivastava, G. ve Baker, T. (2020). Analysis of dimensionality reduction techniques on big data. *IEEE Access,* 8, 54776-54788.

Reitz, J. C. (2006). E-government. *The American Journal of Comparative Law,* 54, 733-754.

Riedl, R., Benlian, A., Hess, T., Stelzer, D. ve Sikora, H. (2017). On the relationship between information management and digitalization. *Business & Information Systems Engineering,* 59(6), 475-482.

Sansarcı, İ. (2013). *Elektronik devlet ve e-demokrasi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla).

Saraçoğlu, F., Gökkaya, M. ve Ülkü, Y. E. (2019). Gelişen teknoloji ve iletişim altyapısı karşısında vergi dairelerinin fonksiyonu. *Legal Mali Hukuk Dergisi,* 15(173), 1003-1030.

Saraçoğlu, F. ve Çakır, M. (2021). Avustralya ve Yeni Zelanda'daki özelge uygulamalarının ülkemizdeki uygulama ile karşılaştırılması ve öneriler. *Vergi Sorunları Dergisi,* (391), 13-29.

Sarı, Ö. K. (2019). *İdare hukuku bağlamında e-devlet dönüşümü ve UYAP.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Sarıcalar, Ş. (2020). Vergi Usul Kanunu karşısında defter-beyan sistemi'nin değerlendirilmesi. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi,* (2), 229-262.

Sarılı, M. A. (2003). Türkiye'de vergi tahsilatında etkinliğin sağlanabilmesi için gelir idaresi nasıl yapılandırılmalıdır?. *Vergi Dünyası Dergisi,* (262), 12 Eylül 2021 tarihinde https://www.vergidunyasi.com.tr/arsiv/makaleler/turkiye-de-vergi-tahsilatinda-etkinliginsaglanabilmesi-icin-gelir-idaresi-nasilyapilandirilmalidir adresinden erişildi.

Sarkın Şahin, F. (2017). Elektronik defter uygulamaları. *Vergi Dünyası Dergisi,* (429), 64-70.

Schwertner, K. (2017). Digital transformation of business. *Trakia Journal of Sciences,* 15(1), 388-393.

Sear, M. J. (2021). Denmark: The top e-government. *Linkedin*, 18 Haziran 2021 tarihinde https://www.linkedin.com/pulse/denmark-top-e-government-mohammad-j-sear adresinden erişildi.

Selim, E. (2019a). Elektronik faturanın mevcut mimarisinin faturanın denetlenebilirliğine ve bazı kaçakçılık suçlarının işlenmesine etkisi. *Vergi Raporu Dergisi,* (236), 189-203.

Selim, E. (2019b). Şema ve şematron kuralları ve elektronik defter ve belgelerde bu kuralların ihlalinden kaynaklanan hatalar. *Vergi Dünyası Dergisi,* (460), 139-154.

Selim, E. (2019c). Elektronik defter değişmezlik paradoksu: Gelir İdaresi Başkanlığı elektronik defteri neden muhafaza altına almalı?. *Vergi Sorunları Dergisi,* (369), 33-49.

Serçemeli, M. (2019). Risk odaklı vergi denetiminde elektronik uygulamalar üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 12(65), 1232-1240.

Serim, N. (2006). E-devlet dönüşümünün Türk gelir idaresi'ne etkilerinin değerlendirilmesi. *E-Yaklaşım Dergisi,* (33), 12 Eylül 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=6461 adresinden erişildi.

Sisinni, E., Saifullah, A., Han, S., Jennehag, U. ve Gidlund, M. (2018). Industrial internet of things: Challenges, opportunities, and directions. *IEEE Transactions on Industrial Informatics,* 14(11), 4724-4734.

Stolterman, E. ve Fors, A. C. (2004). Information technology and the good life. Bonnie Kaplan, Duane P. Truex III, David Wastell, A. Trewor Wood-Harper ve Janice I. DeGross (Ed.), *Information Systems Research: Relevant Theory and Informed Practice* (ss. 687-692), London: Kluwer Academic Publishers.

Şahin, A. ve Örselli, E. (2003). E-devlet anlayışı sürecinde Türkiye. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (9), 343-356.

Şahin, N. ve Yılmaz, A. (2013). Elektronik haciz uygulama esasları karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Vergi Raporu Dergisi,* (166), 43-57.

Şahin, T. (2020). Danıştay kararı sonrasında e-fatura yerine fatura düzenlenmesinde ceza karmaşası. *Yaklaşım Dergisi,* (333), 17 Ekim 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=34197 adresinden erişildi.

Şahin, Y., Arık, İ. ve Sakallı, K. (2021). Defter-beyan sistemi: Açık kaynak temelli geliştirilen büyük ölçekli bir kamu projesi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* 3(1), 60-65.

Şentürk, S. H. ve Karakurt, B. (2019). Türkiye'de e-maliye uygulamaları: Tarihsel bir bakış. Bekir Parlak ve Kadir Caner Doğan (Ed.), *E-Yönetişim Kavramsal/Kuramsal Çerçeve, Ülke İncelemeleri ve Türkiye'ye Yansımaları* (ss. 547-572), İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Tadapaneni, N. R. (2018). Cloud computing: Opportunities and challenges. *SSRN Electronic Journal,* 1-3.

Tarı Kasnakoğlu, B. ve Kalender, Y. (2020). *Kobi'ler için dijital dönüşüm* (1. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Taytak, M. ve Vural, K. (2018). Türk ve Alman vergi sistemleri açısından üçüncü şahıslara karşı elektronik haciz uygulamalarının karşılaştırılması. *Vergi Sorunları Dergisi,* (362), 79-91.

Taytak, M. ve Vural, K. (2019). Bilişim sistemlerindeki gelişmelerin Türkiye'de e-vergi uygulamaları üzerine yansımaları ve değerlendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar,* (647), 65-100.

TBD (2006). *E-devlet kavramları el kitabı.* Kamu Bilişim Platformu VIII Sonuç Raporu, Antalya: Türkiye Bilişim Derneği.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 05 Eylül 2021 tarihinde https://cbddo.gov.tr/hizmet-birimlerimiz/ adresinden erişildi.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 14 Aralık 2021 tarihinde https://cbddo.gov.tr/bgrehber adresinden erişildi.

Tektüfekçi, F. (2018). Türkiye'de e-dönüşüm sürecinde elektronik belge ve defter kontrolü ile denetimi üzerine bir inceleme. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 1(1), 101-119.

Tercan, Y. (2016). Elektronik defterlerin usul hükümlerine uyumluluğu. *Vergi Sorunları Dergisi,* (329), 73-93.

Terzi, S., Votis, K., Tzovaras, D., Stamelos, I. ve Cooper, K. (2019). Blockchain 3.0 smart contracts in e-government 3.0 applications. *Arxiv Preprint,* 1-6.

Tezcan, K. (2003). Türk vergi idaresinin tarihsel gelişimi ve bu süreçte geçirdiği aşamaların etkinlik açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 12(12), 125-146.

Tezcan, K. (2004). Vergi istihbarat merkezine gelen bilgi ve belgeler çerçevesinde kayıt dışı ekonominin önlenmesi. *E-Yaklaşım Dergisi,* (11), 11 Eylül 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=4514 adresinden erişildi.

Tolkun, S. (2021). *Türk vergi sisteminde dijital dönüşüm ve vergi güvenliğinin etkinliği üzerindeki rolü: Ampirik bir araştırma* (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Topal, T. (2017). Osmanlı'dan günümüze maliye teşkilatı ve önemi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (344), 136-143.

Turan, D. (2020). Yapay zekâ ve vergi uygulamalarına etkisi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2(1), 55-70.

TÜİK (2021). *Yaşam memnuniyeti araştırması.* Tablo 4: Genel olarak kamu hizmetlerinden memnuniyet düzeyi, 20 Ekim 2021 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yasam-Memnuniyeti-Arastirmasi-2020-37209 adresinden erişildi.

Türkay, İ. (2017). Türk vergi hukukunda hazır beyan sistemi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (341), 63-76.

Türkay, İ. (2018). Vergisel işlemlerde dijital dönüşüm "interaktif vergi dairesi uygulaması". *Yaklaşım Dergisi,* (304), 17 Eylül 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=30929 adresinden erişildi.

Türkiye Bilişim Şurası (2002). *E-devlet çalışma grubu raporu.* Ankara.

Uçkan, Ö. (2003). *E-devlet, e-demokrasi ve Türkiye* (1. Baskı). İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Uğur, A. A. ve Çütcü, İ. (2009). E-devlet ve tasarruf etkisi kapsamında VEDOP projesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi,* 1(2), 1-20.

Ulusan, H. ve Bozkurt, E. (2021). Yozgat'ta faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının e-fatura ve e-defter uygulamalarına karşı tutumları. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi,* 14(1), 1-44.

UNCTAD (2021). *Digital economy report 2021 cross border data flows and development: For whom the data flow.* Geneva: United Nations Publications.

Usta, M., Gerekan, B. ve Kizir, E. (2017). İhtisas vergi dairelerinin işlevini arttırmaya yönelik KDV iade sürecinde yaşanan sorunlar üzerine bir araştırma. *Vergi Sorunları Dergisi,* (345), 56-66.

Uzun Çam, M. (2021). Türkiye'de kamu hizmetlerinde dijitalleşme uygulamaları: Adalet, güvenlik, savunma, eğitim ve sağlık hizmetleri. A. Kemal Çelebi ve Birol Kovancılar (Ed.), *Dijital Devlet* (365-397). Ankara: Gazi Kitabevi.

Ürel, G. ve Uzunoğlu, Y. (2020). Bütün yönleriyle e-irsaliye uygulaması. *Yaklaşım Dergisi,* (332), 26 Ekim 2021 tarihinde https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=34124 adresinden erişildi.

Üstün, Ü. S. (2007). *Türk vergi hukukunda idarenin takdir yetkisi*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Üstün, Ü. S. (2010). Elektronik haciz uygulamasının değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 18(2), 9-37.

Vial, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *Journal of Strategic Information Systems,* 28(2), 118-144.

Yanık, R. ve Karadaş, A. (2013). E-faturanın Türkiye Muhasebe Standartları uyum sürecine uygun düzenlenmesine ilişkin bir öneri. *EKEV Akademi Dergisi,* (57), 133-141.

Yankın, F. B. (2018). Dijital dönüşüm sürecinde çalışma yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 7(2), 1-38.

Yardımcı, T. E. (2019). Yeni elektronik tebligat yönetmeliği çerçevesinde elektronik tebligat. *Ankara Barosu Dergisi,* (3), 1-38.

Yasuoka, M., Nielsen, M. M. ve Iversen, K. E. (2022). The exercise of mandate – How mandatory service implementation promoted the use of e-government services in Denmark. *Proceedings of the 55th Hawaii International Conference on System Sciences,* 2658-2667.

Yavaş, A. A. (2014). Vergi dairesi otomasyon projesi'nin (VEDOP) bilgi güvenliği yönetim sistemi. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası, 15 Ekim 2021 tarihinde file:///C:/Users/Or%C3%A7un/Downloads/e5186bca8f75fca_ek.pdf adresinden erişildi.

Yeniçeri, H. (2014). *Türk vergi hukukunda yoklama.* Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Yıldırım, A. (2005). E-beyanname ya da VEDOP etkin bir gelir idaresi için yeterli mi?. *Vergi Dünyası Dergisi,* 13 Temmuz 2021 tarihinde https://www.vergidunyasi.com.tr/arsiv/makaleler/e-beyanname-ya-da-vedop-etkin-bir-gelir-idaresi-icin-yeterli-mi adresinden erişildi.

Yıldırım, A. (2018). *E-devlet uygulamalarında kritik başarı faktörleri ve kullanıcı memnuniyetinin ölçülmesi: Osmaniye valiliği örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye).

Yıldırım, A. H. (2011). Vergi denetiminde etkinlik nasıl arttırılabilir?. *Vergi Sorunları Dergisi,* (271), 19 Ağustos 2021 tarihinde http://www.vergisorunlari.com.tr/makale/vergi-denetiminde-etkinlik-nasil-arttirilabilir/3886 adresinden erişildi.

Yıldız, F. ve Duru, E. (2020). Türkiye'de vergi denetiminde elektronik yoklama ve yaygın yoğun vergi denetimi. *Vergi Raporu Dergisi,* (245), 72-94.

Yılmaz, İ., Sözer, C. ve Elver, E. (2021). Yapay zekâ ile ilgili güncel düzenlemeler: Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletlerinde Alınan Aksiyonlar Işığında Bir Değerlendirme. *Adalet Dergisi,* (66), 445-469.

Yılmaz, Y. (2019). Osmanlı Devleti'nde vergi sistemi ve vergi denetimi. Vergi Raporu Dergisi, (232), 11-22.

Yiğit Şakar, A. (2011). Türkiye'de e-devlet uygulamalarının vergi hukuku alanına yansımaları: E-haciz uygulaması ve karşılaşılan sorunlar. *Mali Çözüm Dergisi,* (Temmuz-Ağustos), 69-87.

Yüce, M. ve Çimen, G. (2019). Vergi hukukunda takdir komisyonu kararlarının dava konusu edilebilirliği. *Vergi Sorunları Dergisi,* (371), 23-36.

Yürük, E. ve Öztaş, N. (2017). E-devlet ana kapıları üzerine inceleme: Türkiye ve seçilmiş ülkeler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 22(Kayfor15 Özel Sayısı), 2133-2157.

Zafer Özaki, G. (2017). Elektronik defter uygulaması hakkında bilinmesi gerekenler. *Vergi Dünyası Dergisi,* (433), 100-103.

Zolanvari, M., Teixeira, M. A., Gupta, L., Khan, K. M. ve Jain, R. (2019). Machine learning-based network vulnerability analysis of ındustrial internet of things. *IEEE Internet of Things Journal,* 6(4), 6822-6834.

GELİR VERGİSİNİN
ve
TRANSFER HARCAMALARININ
GELİR DAĞILIMINDA
EŞİTSİZLİK SORUNUNU
AZALTMAKTAKİ ROLÜ
TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ARSLAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2019

© 2019 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 0607-16-008681

ISBN: 978-625-7983-10-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 25931

Baskı Tarihi: Aralık 2019

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinyayinevi.com

SUNUŞ

İnsanlığın var oluşundan bu zamana kadar bireyler arasında gelir farklılığı mevcut olmuştur. Günümüzde ise gelir adaletinin sağlanmasına yönelik çabalar daha özel ve daha bir önem arz etmektedir. Bireyler elde edilen gelirin paylaşımı konusunda adil mi değil mi daha fazla sorgular bir duruma gelmişlerdir. Gelir dağılımı eşitsizliği kavramının küresel anlamda tüm ülkeleri ilgilendiren bir yanı vardır. Bununla beraber tüm ülkeler için gelir dağılımı eşitsizliği için yapılan genel yorum " gelir eşitsizliği ne kadar fazla ise o ülkede yaşanan sosyal ve ekonomik problemlerde o düzeyde artmaktadır" şeklindedir.

Devletin maliye politikasını gerçekleştirmede kullandığı araçların başında kamu geliri olarak vergiler ve kamu harcamaları gelmektedir. Bu araçlardan hangisini seçmenin doğru olacağı ülkenin ekonomik koşullarına göre ve hükümetin uyguladığı politika önceliğine göre değişmektedir.

Maliye literatüründe gelir dağılımına yönelik çalışmalara bakıldığında transfer harcaması ve gelir vergisinin gelir dağılımın olan etkisi konusunda sınırlı derecede kaynak mevcuttur. Bu kitap ile bu alanda teorik ve uygulamaya dayalı çalışma yapacak kişilerin yararlanması amaç edinilmiştir.

Bu düşüncelerden yola çıkarak kitabın hazırlanmasında konuya ilişkin temel kaynaklardan yararlanma yoluna gidilmiştir. Bu vesile ile yararlanılan eserlerin yazarlarına teşekkür borçluyuz. Verdiği desteklerden ötürü Arş. Gör. Müge Seda Ateşe teşekkürlerimi sunarım. Son teşekkürümüz kitabın dizgi ve basımını özenli bir şekilde gerçekleştiren Ekin Yayınevinedir.

Bu kitabın hazırlanmasında her türlü eksiklik, hata ve sorumluğun tarafıma ait olduğunu belirterek, bu kitabın eğitim, öğretim ve kariyer yaşamınıza katkı yapmasını diler, tarafıma iletilecek eleştirilerin şükranla karşılanacağını belirtmek isterim.

Ahmet ARSLAN

AHMET ARSLAN

Yozgat'ın Sorgun İlçesi doğumlu Ahmet Arslan, lisans öğrenimini Hacettepe Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü'nde, yüksek lisansını 2011 yılında Dicle Üniversitesi Maliye ve Ekonomi Anabilim Dalı'nda tamamlamıştır. Doktora öğrenimini Celal Bayar Üniversitesi İİBF Maliye Anabilim Dalı'nda 2016 yılında tamamlamıştır.

Ahmet Arslan 2011 yılında İnönü Üniversitesi Maliye Bölümünde başladığı akademik kariyerine 2019 yılından itibaren Gaziantep Üniversitesi Maliye Bölümü'nde Doktora Öğretim Üyesi olarak devam etmektedir.

Sayın Arslan İnönü Üniversitesi Maliye Bölümü'nde Maliye alanında çeşitli dersler vermiş ve halen Gaziantep Üniversitesi ve Hasan Kalyoncu Üniversitesinde çeşitli dersler vermektedir. Uzmanlık alanı mali iktisat olan Arslan'ın maliye alanı ile ilgili yayınları ve kongrelerde bildirileri bulunmaktadır.

Ahmet Arslan evli ve 1 çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

1. GELİR VERGİSİ'NİN GELİR DAĞILIMINDA ADALETİ SAĞLAMADAKİ ROLÜ 3
1.1. GELİR EŞİTSİZLİĞİ TANIMI, NEDENLERİ VE TÜRLERİ.....3
1.2. GELİR EŞİTSİZLİĞİNİ ÖLÇMEDE KULLANILAN TEKNİKLER.....5
1.3. GELİR DAĞILIMINDA ADALETİ SAĞLAMADA VERGİLERİN ROLÜ.....7
1.3.1. Gelir Vergisinin Genel Yapısı ve Gelir Dağılımında Adaleti Sağlamada Rolü.....8
1.3.2. Çeşitli Ülkelerde Gelir Vergisi Uygulaması.....17
1.3.2.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Gelir Vergisi Uygulaması.....17
1.3.2.2. Almanya'da Gelir Vergisi Uygulaması.....24
1.3.2.3. İngiltere'de Gelir Vergisi Uygulaması.....26
1.3.2.4. Fransa'da Gelir Vergisi Uygulaması.....28
1.3.2.5. Avusturya, Belçika ve İtalya'da Gelir Vergisi Uygulaması.....31
1.3.2.6. Türkiye'de Gelir Vergisi Uygulaması.....33
1.3.2.7. Gelir Eşitsizliğini Gidermede Gelir Vergisi Uygulaması Bakımından Ülkelerin Değerlendirilmesi.....35

2. KAMU HARCAMALARI İÇİNDE TRANSFER HARCAMALARININ GELİR DAĞILIMI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....39
2.1. KAMU HARCAMASI KAVRAMI VE TRANSFER HARCAMASININ KAMU HARCAMASI İÇİNDE YERİ.....39
2.2. TÜRKİYE'DE KAMU HARCAMALARI İÇİNDE TRANSFER HARCAMALARININ GELİŞİMİ.....46

2.3. TRANSFER HARCAMALARININ EKONOMİK VE SOSYAL ETKİLERİ 52
2.3.1. Transfer Harcamalarının Ekonomik Açıdan Etkileri 52
2.3.2 Transfer Harcamalarının Sosyal Açısından Etkileri 54

GENEL DEĞERLENDİRME 65

KAYNAKLAR 71

KAYNAKLAR

Akdoğan, A. (1989). **Kamu Maliyesi**, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

Aksoy, Ş. (1998). **Kamu Maliyesi**, Üçüncü Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2002). **Gelir Dağılımında Adalet(siz)lik ve Gelir Eşit(siz)liği: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, Yoksullukla Mücadele Stratejileri**, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.

Alper, Y.& Tokol A. (2012). **Sosyal Politika**, Bursa: Dora Yayıncılık.

Armağan, R. & İçmen, M (2017). **Gelişmiş Ülke Örnekleri Bağlamında Gelir Vergisi Uygulamaları ve Vergi Adaleti İlişkisi**, Vergi Raporu Dergisi.

Ay, H.(2014). **Kamu Maliyesi**, Nobel Yayınevi, 2. Baskı, Ankara.

Aydoğan, S. D.(2017). **Türkiye'de ve Seçilmiş OECD Ülkelerinde Vergilemede Adaleti Sağlamaya Yönelik Uygulamaların Değerlendirilmesi**, Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, ss. 37-50.

Aytaç, D. (2004). Türkiye'de Konsolide Bütçe Harcamalarının Gelişimi: Avrupa Birliği Ülkeleri ile Bir Karşılaştırma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Ekonomisi/ Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, ANKARA

Bellu, L. G. (2005). **Charting Income Inequality The Lorenz Curve**, EASYPol Resource for Policy Making, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).

Bozdoğan, K., Buyrukoğlu, S. & Bozdoğan, D. (2012). **Sosyal Vergileme İlkeleri Açısından Asgari Geçim İndiriminin Değerlendirilmesi**, Vergi Dünyası Dergisi, 375, 128-136.

Buğra, A. (2007). **Türkiye'nin Kamu Sosyal Koruma Harcamalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi**, Sosyal Politika Forumu, 1-57.

Bulutoğlu, K. (2008). **Kamu Ekonomisine Giriş**, 7. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

BÜMKO, https://www.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-gercekles-melerine-iliskin-grafikler-2002-2008 (Erişim Tarihi:20.11.2019)

Celepcioğlu, M.E. (2011). **Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, BALIKESİR.

Çalışkan, Ş. (2010). **Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk**, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (59), 89-132.

Çıkmaz, E.(2018). Kamu destekleri aşamasında kadın girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Yol Analizi, Assam Uluslar arası Hakemli Dergi,Assam İnternational Refereed Journal, Sayı.11.

Demir, İ.C (2008). **ABD Vergi Sistemi ve Gelir İdaresi**, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(1).

Doğan, C. & Tek, M. (2007). **Türkiye'de Gelir Dağılımının Toplanma Oranı Yöntemiyle Analizi**, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi.

ECOVIS-Deutschland (2017), http://www. de.ecovis.com// , (Erişim Tarihi: 11.10.2019).

Eggert, W., & Genser, B. (2005). Dual income taxation in EU member countries. CESifo DICE Report, 3(1), 41-47.

Eğilmez, M. **Kamu Maliyesi**, Remzi Kitabevi,3.Baskı,İstanbul.

Elter, C. (2019). **How The Germany Tax System Works**, http://deutschland.de/en/topic/business/taxation-in-germany-income-tax-in-a-nutshell, (Erişim Tarihi: 15.10.2019).

English Income Tax Act, http://www.legislation.gov.uk/all?title= English%20Income%20Tax%20Act, (26.11.2017).

Ensari, S. (1997). **Son 20 Yılda Gelir Dağılımı: 1973, 1987, 1994 Araştırmaları ve Sonuçları**, Ekonomik Forum,16–22.

Erb, K. P., (2018), **IRS Announces 2019 Tax Rates, Standart Deduction Amounts and More**, http://www.forbes.com/sites/kellyphillipserb/2018/11/15irs-announces-2019-tax-rates-standard-deduction-amounts-and-more/*278203b92081, (Erişim Tarihi: 12.10.2019).

Erçakar, M. E., & Güvenoğlu, H. (2018). **Türkiye'de Gelir Dağılımı Ve Sosyal Koruma Harcamalarına Bir Bakış**, Sosyal Bilimler Metinleri, Sayı:01, ss. 38-53.

Erdem, M., Şenyüz, D. & Tatlıoğlu, İ. (2007). **Kamu Maliyesi**, 5. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Fedaral Tax Rates (2016), https://www.irs.com/articles/2016-federal-tax-rates-personal-exemptions-and-standard-deductions, (Erişim Tarihi**:** 25.11.2017).

Filiztekin, A., & Çelik, M. A. (2010). **Türkiye'de Bölgesel Gelir Eşitsizliği**, Megaron, 5(3), 116-127.

French Property.com, http://www.french-property.com/guides/france/finance-taxation/calculation-tax-library/allowances/, (**Erişim Tarihi:** 27.11.2017).

Gelir İdaresi Başkanlığı, http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028, (**Erişim Tarihi:** 25.11.2017).

Genser, B. (2006), The Dual Income Tax: Implementation and Experience in European Countries, Andrew Young School of Policy Study, Germany.

Gerçek, A., Bakar, F., Mercimek, F., Çakır, E. U., & Semih, A. S. A. (2014). **Vergilemenin Anayasal Temellerinin Çeşitli Ülkeler Açısından Karşılaştırılması ve Türkiye İçin Çıkarımlar**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 63(1), ss. 81-130.

GOV.UK, **UK Income Tax Rates and Personal Allowances**, http://www.gov.uk/income-tax-rates, (**Erişim Tarihi:** 18.10.2019).

Gök, M. ve ark, (2015). **Vergilemede Adalet İlkesinin Anayasal Temelleri ve Uygulamaya Yansımaları: Seçilmiş OECD Ülkeleri Açısından Karşılaştırmalı Bir Analiz**, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 34(1).İstanbul.

Han, E. & Kaya, A.A. (2006); **Kalkınma Ekonomisi - Teori ve Politika**, 5. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Hyman, D.N. (1990), **Public Finance: A Contemporary Application of TheorytoPolicy**, Chicago: TheDrydenPress.

Kalaycı, C. (2016). **Türkiye'de Transfer Harcamalarının Gelişimi ve Ekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ordu.

Karaca, C., & Çam, Y. Türkiye'de Sosyal Devlet Anlayışının Değerlendirilmesi.

Karayılmazlar, E., & Güran, M. (2005). Gelir vergisinde tarife yapısı: Adalet ve etkinlik temelli teorik tartışmalar çerçevesinde karşılaştırmalı bir analiz. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 60(2), 141-169.

Karaman, M.& Özçalık, B.(2007). Türkiye'de gelir dağılımı eşitsizliğinin bir sonucu: çocuk işgücü. Yönetim ve Ekonomi.

Karaoğlulları, E.(2017). Maliye Politikası, Agon Yayınevi,4.Baskı, Ankara.

Kaya, E. (2006). Kamu Harcamalarının Büyüme Üzerine Etkileri, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Kayalıdere, G. & Şahin, H. (2014). Sosyal Devlet Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 57-75.

Kolçak, M (2014) Türkiye ve OECD Ülkelerinde Vergi Harcamalarının Değerlendirilmesi, Vergi Jurnalı, 117(3).

Küresel Varlık Raporu-2016 (Credit Suisse Global Wealth Databooks) https://www.credit-suisse.com/corporate/en/articles/news-and-expertise/the-global-wealth-report-2016-201611.html, (**Erişim Tarihi:** 24.11.2017).

Mutluer, K.Öner E. Kesik, A.(2007). Kamu Maliyesi, 1. Baskı, İstanbul Üniv. Yayınları, İstanbul.

Nazalı, E.(2016). **Fransa Gelir Vergisi Sisteminde Faiz ve Kar Paylarının Vergilendirilmesi**, http://vergi-ajandasi.com/blog/2016/07/30/fransa-gelir-vergisi-sisteminde-faiz-ve-kar-paylarinin-vergilendirilmesi/, (**Erişim Tarihi:**27.11.2017).

OECD (2017). **Taxing Wages 2017**, Paris: OECD Publishing, http://www.dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2017-en, (**Erişim Tarihi:** 15.10.2019)

OECD Data-Tax Revenue Statistics (2018), http://www.oecd.org/ ctp/tax-policy/revenue-statistics-19963726.htm, (Erişim Tarihi: 10.10.2019).

OECD Data-Tax Revenue Statistics (2019), http://www.oecd.org/ ctp/tax-policy/revenue-statistics-19963874.htm, (Erişim Tarihi: 10.10.2019).

Öğretir, A.H.(2019). **Maliye Konu Anlatımı**, Editör: Yüksel Bilgili, 6. Baskı, 4T Yayınevi, İstanbul.

Pehlivan, M. S. (2009). **Gelir Dağılımı Eşitsizliğine Devletin Müdahale Araçları: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Örneği**, Ankara.

Pınar, A.(2017). **Maliye Politikası**, 6. Baskı, Turhan Yayınevi, Ankara.

Türkiye'de Gelir Vergisi, http://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-de-gelir-vergisi, (**Erişim Tarihi:**25.11.2017)

Gelir İdaresi Başkanlığı, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/CVI3.htm (**Erişim Tarihi:** 04.08.2019).

OECD Data-TaxRevenue Statistics (2018),http://www.oecd.org /ctp/tax-policy/revenue-statistics-19963726.htm, (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

T.C. 1982 Anayasası, https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/ anayasa_ 2011.pdf (Erişim Tarihi:12.09.2019)

Sakal, M. (2001).Türkiye'de Mali Disiplin Sorunu: Kamu Açıkları ve Borçlanmanın Sürdürülebilirliği, Anadolu İzmir.

Sakal, M. (2003).**Türkiye'de Mali Disiplin Sorunu: Kamu Açıkları ve Borçlanmanın Sürdürülebilirliği**, Ankara: Gazi Kitabevi.

Susam, N. (2016). **Kamu Maliyesi**, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

Şen, H. & Sağbaş, İ. (2017), **Vergi Teorisi ve Politikası**, Arıkan Yayınları, Ankara.

Tekir, S.(1990), **Vergi Teorisi**, İzmir: Aklıselim Ofset.

Todaro, M.P. (1994); **Economic Development**, Fifth Edition, Longman: New York&London.

Topuz, S. (2009). **Türkiye'de Sosyal Devlet Harcamalarının Genel Eğilimi: 2001–2009 Yılları Arasında Yapılan Eğitim, Sağlık Ve Sosyal Koruma Harcamaları**. Alternatif Politika, 1 (1), 115-136.

Tosuner M. &ArıkanZ(2014).**Türk Vergi Sistemi**, İzmir: Kanyılmaz Matbaacılık

The World Bank Data;http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators, (**Erişim Tarihi:** 25.11.2017).

TÜİK, Gelir ve Yasam Koşulları Araştırması 2016, http://tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=24579. ,TÜİK, Gelir ve Yasam Koşulları Araştırması 2017, http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27823.

Uysal, Yaşar; (2007), Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Bağlamında Ge-lir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,9(2). 248-292 Nisan-Haziran.

ECOVIS Deutschland, https://www.ecovis.com/fokus-tuerkei/alman-vergi-sistemi-hakknda/, (**Erişim Tarihi:** 26.11.2017).

Confederation Fiscale Europeenne, http://www.cfe-eutax.org/taxation/personal-income-tax/germany, (**Erişim Tarihi:** 26.11.2017).

GOV.UK-Data Service (2016), https://www.gov.uk/income-tax-rates, (26.11.2017).

OECD Data-Tax Revenue Statistics (2017), http://www.oecd.org/ctp/ tax-policy/revenue-statistics-19963726.htm, (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

The Internal Revenue Service (IRS), **http://www.irs.gov/tax-rates-political-organization-taxable-income, (Erişim Tarihi: 10.12.2019).**

The World Bank Data, http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators, (**Erişim Tarihi:** 25.10.2019).

The World Bank Data, http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators, https://data.worldbank.org/country/turkey?locale=tr, (**Erişim Tarihi:** 25.10.2019).

Yentürk, N. (2012). **Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamaları: 2006-2013 Harcama İzleme Güncelleme Notu**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimleri.

Yıldıran, M. (1998). **Kamu Harcamalarının Enflasyon Üzerindeki Etkilerinin Ekonometrik Bir Model Yardımıyla İncelenmesi Ve Bir Uygulama**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Yılmaz, G. A. (2006). **Türkiye'de Gelir Vergisi Tarifesinde Meydana Gelen Değişikliklerin Vergilendirmede Adalet İlkesi Bakımından Değerlendirilmesi**, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi,11(1).

Yumuşak, İ.G. (2000) Beşeri **Sermaye Teorisi ve Beşeri Sermayenin İktisadi Gelişmedeki Rolü, İstanbul**: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

DİSİPLİNLER ARASI SOSYOEKONOMİK YAKLAŞIMLAR

Editör:
Dr. Öğretim Üyesi Kemal ÇİFTYILDIZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-95-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

TAKDİM

Günümüzde yaşanan toplumsal ve siyasi olayların da etkisiyle sosyal bilimlerdeki paradigma değişimi oldukça dikkat çekicidir. Bu kitabın içeriğinin hazırlanması sırasında dünya, henüz tamamlamak üzere olduğu Covid-19 salgınının akabinde küresel dünya konseptinin zarar görmesi muhtemel bir Rusya-Ukrayna savaşını karşılamıştır. Belirtilen salgın ve savaşın kuşkusuz tüm dünyaya yıkıcı etkileri olmaktadır. Sosyal bilimler alanında yapılmakta olan ve gelecekte yapılacak araştırmaların bu iki hususa ilişkin etkileri yadsınamayacaktır. Dolayısıyla önümüzdeki dönemin sosyal bilimler için daha da zenginleşeceği unutulmamalıdır.

Bu anlamda sosyal bilimlerin güncel yaklaşımlarını kullanmak suretiyle bir sosyal bilimler meslek yüksekokulu olan Manyas Meslek Yüksekokulunun farklı bilim dallarından çok kıymetli akademisyenleri bir araya gelerek bu kitabı sunmaktadır. 2021 yılında ilk defa ve sadece konumlandığı Manyas ilçesine ilişkin sosyo-ekonomik araştırmaların yer aldığı *"Çok Disiplinli Manyas Araştırmaları"* kitabı ile bir akademik teamül oluşturan çok değerli Manyas Meslek Yüksekokulu Akademisyenleri, 2022 yılı içerisinde de bu teamülü devam ettirmek üzere ikinci kitabımızı hazırlamıştır. Manyas Meslek Yüksekokulu, özellikle bünyesindeki eğitimden istihdama geçişte oldukça tercih edilen programları ve genç, akademik kararlılığı ve azmi çok yüksek akademik kadrosu sayesinde akademik çevrelere ve iş dünyasına önemli katkılar sunmaktadır. Söz konusu katkılardan biri olan bu esere bölümleri ile katkı sağlayan tüm hocalarımıza, eseri yayına hazırlayan Dr. Kemal ÇİFTYILDIZ'a, bizlere akademik ve idari anlamda desteğini esirgemeyen değerli rektörümüz Sn. Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR'e teşekkürlerimi sunarım. Eserimizin yüksekokulumuza, Üniversitemize hayırlı olmasını temenni eder, istifade edeninin bol olmasını dilerim.

Doç. Dr. Ufuk BİNGÖL
Manyas Meslek Yüksekokulu Müdürü

EDİTÖR'DEN

Başta eserin hazırlanmasında katkı sağlayan tüm hocalarımıza, değerli rektörümüz Sn. Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR'e, eserin hızlı bir şekilde hazırlanması konusunda destek veren ve bizi cesaretlendiren meslek yüksekokulu müdürümüz Sn. Doç. Dr. Ufuk BİNGÖL'e teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Eserin sosyal bilimler alanındaki tüm araştırmacılara fayda sağlamasını temenni ederim.

Sanayi devrimi ve buna bağlı olarak büyük sayıda İşçi sınıfının ortaya çıkışı Avrupa'da ve ülkemizde farklı bir gelişim seyri izlemiştir. Sanayi devrimi Avrupa'da özellikle İngiltere ve Almanya'da çok eski tarihlere dayandığından büyük işçi kitleleri ve bu sınıfa dair yaşanan problemlerin ilk örnekleri bu bölgede görülmektedir. Ülkemizde ise Sanayi devrimi ve beraberinde getirdiği toplumsal ve ekonomik sorunlara çok çok daha sonraki yıllarda görmekteyiz. Uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, çocuk işçilik, iş kazaları gibi problemler çalışma barışını zedeleyen unsurlar zaman içerisinde büyük bir toplumsal huzursuzluğa sebep olmuştur.

Bu noktada sosyal ve ekonomik politikalar birer çözüm aracı olarak karşımıza çıkmıştır. İnsanın psikolojik ve sosyolojik yönü olan bir varlık olarak kabul görmesi sosyal politikaların gelişiminin de önünü açmıştır. Sosyal politika daha çok zayıf ve dezavantajlı grupların korunmasına yönelik çalışmalar yürüterek iş hayatında çalışma barışının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Değişen işgücü profili ve buna bağlı olarak değişen beklentilere paralel olarak sosyal politika kavramının içeriği de günden güne daha da genişlemektedir. Çalışma koşullarının yanı sıra, kadınların iş yaşamında daha fazla yer alması, çocuk işçiliğim önüne geçilmesi, düzensiz göçmenlerin çalışma hayatı üzerindeki etkileri gibi birçok farklı alanda giderek artan bir gündem ile iş yaşamında ve sosyal yaşamda önemini artırmakta ve konumunu güçlendirmektedir.

Sadece geliştirilen sosyal politikalar ile bu sorunlara tek başına çözüm bulmak mümkün olmamaktadır. Ekonomi bilimi de günümüz iş yaşamındaki istihdam ve ücret seviyeleri gibi çalışma hayatını yakından ilgilendiren konular üzerinde yeni politikalar üretilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Globalleşme karamı ile birlikte bölgeler ve ülkeler arasında etkileşimin artması ekonomik anlamda bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Covid 19 pandemi sürecinde de tecrübe edildiği üzere dünyanın bize göre diğer ucu sayılabilecek

bir ülkede ortaya çıkan bir hastalık ülkemizde dahil olmak üzere tüm dünya ülkelerini hem sağlık hem ekonomik boyutları ile etkilemektedir. Bu süreçte yaşanan problemlerin çözümünde, ekonomi, sosyoloji, psikoloji başta olmak üzere sosyal bilimlerin birçok disiplinin ortak çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ortak çalışmalar sadece pandemi sürecine özgü olmayıp günümüz koşullarının vazgeçilmezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilimler alanında yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında farklı disiplinlerden akademisyenlerin ortak çalışmalar yapma eğilimin arttığını görmekteyiz. Bunun temelinde aynı konuya farklı perspektiflerden yaklaşımlar ile çok daha verimli sonuçların ortaya çıkması yatmaktadır.

Bu bağlamda editörlüğünü üstlenmiş olduğum eserimizde sosyal bilimlerin farklı disiplinlerine mensup akademisyenlerimizin alanlarındaki güncel kavram ya da sorunlara yönelik çalışmalarına konu bütünlüğünü sağlayacak bir akış çerçevesinde yer verilmektedir.

Birinci bölümde Ufuk BİNGÖL "**Platform Ekonomisini Engellilere Dönük Sosyal Politikalara Etkileri: E-Spor Ekosistemi İstihdam ve Sosyal İçerme Üzerine Bir Değerlendirme**" konulu çalışmasında Platform ekonomisi, Dijital Paylaşım Ekonomisi ya da Gig Ekonomisi bireylere, istihdamda, düzenli ve/veya gelir ediniminde, iş ağlarının genişletilmesinde, bireyler ve topluluklar arasındaki etkileşimin sağlanmasında, çeşitli sebeplerle erişim sağlanamayan kaynakların kullanımı ve erişiminde sunduğu fırsatlar üzerinde durmaktadır. Daha sonra Dar anlamda sosyal politikanın temel hedefi olan dezavantajlı grupların gig ekonomisinin fırsatları sayesinde toplumsal hayata ve ülke ekonomisine katılımı ile mümkün olabileceği vurgulanmaktadır. Günümüzüde dahil edici eylemler kapsamında platform ekonomisi unsurlarının bir sosyal politika aracı olarak kullanımı yaygınlaştığından bahsedilmektedir. Çalışmada platform ekonomisi unsuru olan espor ekosisteminin engelli bireylere yönelik sosyal politikalardaki rolü tartışılmaktadır. Güncel esnek çalışma yöntemleri bağlamında ekosistemin tüm unsurları, engelli bireylerin istihdamını kolaylaştırırken aynı zamanda bireylerin toplumsal hayata entegrasyonuna olumlu katkı sağlaması muhtemel olduğu belirtilmektedir.

İkinci bölümde Bülent ARPAT, Yakup TOKTAY ve Emrah Utku GÖKÇE, "**Araştırma Yöntemleri Üzerine Kitaplar: Araştırmacılar İçin Bir Tanıtım**" adlı çalışmasında bilimsel araştırmalara dair temel felsefi paradigmaları ve nicel, nitel ve karma araştırma yaklaşımlarını betimleyici bir tarzda ele almaktadırlar. Seçilen kitapların yöntem konusunu anlamak isteyen araştırmacılar için ana rehberler olacağı düşünülmüştür. Çalışmada ilk olarak metodoloji ve metot tanımları yapılmıştır. Bu iki kavramın birbirlerinden farklı olduğu or-

taya konulmuştur. Ardından metodolojik tartışmalar içinde konumlanan üç metodolojik yaklaşım -pozitivizm, konstrüktivizm, bilimsel realizm- Jonathan Moses ve Torbjorn Knutsen'in Bilmenin Yolları kitabı üzerinden değerlendirilmiştir. İkinci olarak, bilimsel araştırmalarda pozitivist paradigmanın içinde yer alan nicel yöntemler John W. Creswell'in Araştırma Deseni kitabını merkeze alarak anlatılmıştır. Nicel çalışmanın temel mantığı, desenleri, veri toplama teknikleri ve veri analizleri açıklanmıştır. Çalışmanın sonraki aşamalarında konstrüktivist paradigma içinde konumlanan nitel çalışmalar David Silverman'ın Nitel Araştırma Nasıl Yapılır kitabı üzerinden ele alınırken; daha çok pragmatik paradigma içinde konumlandırılabilecek karma yönteme dayalı çalışmalar yine John W. Creswell'in Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş kitabı üzerinden ele alınmıştır. Nitel ve karma yöntemler de desenlerine ayrılmış; bu yöntemler içinde nasıl veri toplanacağı ve analiz edileceği açıklanmıştır. Böylece bu bölüm, araştırma yöntem ve tekniklerini dört yöntem kitabı üzerinden ele alarak araştırmacıların hangi yöntem kitaplarına yönelmeleri gerektiğine bir cevap vermiştir. Ayrıca araştırmacıların yöntem konusunda bilgilerini artırmayı amaçlamıştır.

Üçüncü bölümde Burcu ÜZÜM ve Osman Seray ÖZKAN "**Kültürel Zeka ve Kısa Form Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlaması**" konulu çalışmalarında; ilk olarak kültür, zeka ve kültürel zeka kavramlarına yer vermişler, kültürel zekanın önemini açıklamışlar ve son olarak kültürel zeka ve ilişkili kavramları incelemişlerdir. Daha sonra araştırma sorunsalını, araştırmanın örneklemini, ölçeğin çeviri sürecini ve veri analizini açıklamışlardır. Veri analizi sürecinde, kültürel zeka ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmışlardır. Geçerlik çalışmalarında, ölçeğin üç faktörlü orijinal yapısını Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), verilerden elde edilen bulguların teorik yapı ile uyum gösterip göstermediğini Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test etmişlerdir. Ölçek maddelerinin iç tutarlılığını, Cronbach Alfa analizi ve birleşik güvenirlik analizi ile hesaplamışlardır. Orijinali on madde ve üç faktörden oluşan ölçeğin Türkçe'ye uyarlandığında, sekiz maddeden ve üç faktörden meydana geldiğini gözlemişlerdir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, modelin iyi uyum değerlerine ($\chi 2/df=1.82$; RMSEA=.06; SRMR=.04; GFI=.96; IFI=.97; CFI=.97) sahip olduğunu saptamışlardır. Ayrıca ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ile birleşik güvenirlik değerini (sırasıyla) .77 ve .87 olarak tespit etmişlerdir. Analizler sonucunda, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin bulguları elde etmişler ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunmuşlardır.

Dördüncü bölümde Erkan SOLMAZ, "**Sosyal Puanlamanın Bireyi Ötekileştirmesi (Black Mirror "Nosedive" Bölümü Üzerinden Bir Analiz)**" başlıklı çalışmasında; sosyal medya platformları üzerinden yapılan

etkileşimlerin (beğeni, paylaşım, görüntüleme vb.) bireylerin sosyal hayatlarına nasıl yansıdığını "Nosedive" bölümü üzerinden analiz ederek yorumlamıştır. Bu bağlamda sinemanın toplumsal yapı üzerindeki sosyolojik etkisine dikkat çekerek, bireylerin yaşam pratiklerini doğrudan etkileyen iletişim araçlarının ve sosyal ağların ortaya çıkardığı sınıflandırmayı "ötekileştirme" kavramı perspektifinden irdelemiştir.

Beşinci bölümde Kemal ÇİFTYILDIZ ve Hayrettin ŞAHİN "**İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Medyanın Rolü Üzerine Bir İnceleme**" isimli çalışması ile insan kaynakları yönetimi ve fonksiyonları ile bu fonksiyonlarda yaşanan değişimleri ortaya koymuştur. Sosyal medya kavramı ele alınmış ve sosyal medya alanında en sık kullanılan uygulamalar ve bunların özellikleri ele alınmıştır. Bu iki kavram ile ilgili tanım ve gelişmeler sonrasında aralarındaki ilişki ve günümüzde bir araya geldikleri kesişim noktalarına değinilmiştir. Herbir insan kaynakları yönetimi fonksiyonu açısından sosyal medya ile bağlantıları ve önemi hususunda bilgiler aktarılmıştır. Z ve alfa kuşakları ile birlikte değişen işgücü yapısı ve beklentilerinin itici gücü ile insan kaynakları yönetimi uygulamaları ve sosyal medya kullanımının bu alanlarda ne kadar zaruri olduğu ortaya konulmuştur. Türkiye'de büyük işletmeler ve kobiler açısından bu alanda sosyal medya kullanım seviyelerinde farklılıklar ortaya konsa da her ikisi içinde ilerleyen yıllarda kullanımından kaçılması mümkün olmayacağı değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise bu insan kaynakları yönetimi ve sosyal medya kavramlarının bu aşamadan sonra ayrılmaz birer ikili olarak düşünülmesi gerektiği vurgulanmıştır. İnsan kaynakları yönetimi açısından Rekabet üstünlüğü sağlamak için nitelikli çalışanları işletmeye çekme, çalışan bağlılığı oluşturma, kurumsal imaj, işveren markası gibi amaçları gerçekleştirmek için kullanılabilecek yegane unsurlardan birinin sosyal medya olduğundan hareketle sosyal medyanın aktif kullanımı konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Altıncı bölümde Müjde AKSOY ve Özer YILMAZ "**Endüstri 4.0' ın Turizm Sektörüne Etkileri: Akıllı Turizm Kavramı ve Uygulamaları**" adlı çalışmalarında, 4. Endüstri Devrimi'nin turizm sektörü üzerindeki etkilerini araştırmışlar, ilk olarak kavramsal çerçeveye yer vermişler ve Endüstri Devrimlerini inceleyerek, Endüstri 4.0 ve sonucunda ortaya çıkan "Akıllı" kavramanı ele almışlardır. Devamında Endüstri 4.0'ın turizm sektörüne etkisi ve "Turizm 4.0" yaklaşımını değerlendirerek, Turizm 4.0'da kullanılan teknolojiler örnekleri ile irdelenmiştir. Son olarak Turizm 4.0 teknolojilerinin uygulamaları başlıklar halinde incelendikten sonra çalışmanın sonuç bölümünde ise Turizm 4.0 uygulamalarının Türkiye'de ve Dünyadaki örnekleri tartışılarak sektöre yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Yedinci Bölümde Sercan HATİPOĞLU "**Turizm Endüstrisinde Hizmet Atmosferine Yönelik Bir Değerlendirme**" adlı çalışmasında, hizmet atmosferinin turizm endüstrisinde değerlendirilmesini araştırmıştır. Çalışmada ilk olarak, kavramsal çerçeveye yer verilmiş ve müşterilerin satın alma ortamlarının tasarlanması konusunda ortaya konan alternatif kavramlar ile hizmet atmosferi kavramı karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Devamında, zaman içerisinde hizmet atmosferinin bileşenleri ile ilgili geliştirilen farklı yapılar ilgili sektöre atıfta bulunularak, örnekleri ile incelenmiştir. İzleyen bölümde, Mehrabian ve Russell'ın Modeli baz alınarak, hizmet atmosferinin müşteriler üzerindeki olası etkileri ve müşterilerin tepkisel cevapları bir çerçeve içinde değerlendirilmiştir. Ek olarak, turizm ve konaklama işletmelerinde hizmet atmosferi konusunda yapılan çalışmalar ile, konunun ilgili sektör açısından önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılıp, sektöre yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Sekizinci bölümde Süleyman UĞURLU "**İş Yapma Kolaylığının Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkelerinden Kanıtlar**" adlı çalışmasında ilk olarak doğrudan yabancı yatırımlar ve iş yapma kolaylığı hakkında teorik altyapıyı sunmuştur. Ardından doğrudan yabancı yatırımların ülke ekonomileri için avantaj ve etkilerine değinilerek, doğrudan yabancı yatırımı etkileyen unsurlara yer verilmiştir. Daha sonra konuya ilişkin akademik literatürde yer alan önemli çalışmalar kronolojik olarak sunulmuştur. Çalışmanın ampirik kısmında ise seçili OECD ülkelerinin verileri kullanılarak 2010-2019 döneminde iş yapma kolaylığının doğrudan yabancı yatırımlar üzerindeki etkisi panel eşbütünleşme, eşbütünleşme katsayı tahmincisi (FMOLS) ve nedensellik testleri ile analiz edilmiştir. Son olarak ise sonuç ve değerlendirme kısmında analiz sonuçlarına ilişkin değerlendirme yapılarak, birtakım politika önerilerinde bulunulmuştur.

Dokuzuncu bölümde Mustafa KEVSER, "**Davranışsal Finans ve Beklenti Teorisi: Kuramsal Bir Değerlendirme**" adlı çalışmasıyla 21. yüzyılda değişim ve gelişim gösteren finans teorilerini kavramsal çerçevede değerlendirmiştir. Geleneksel finans teorileri rasyonel yatırımcı davranışı varsayımı altında yatırımcıların kârını maksimize etme çabasında olduklarını savunmaktadır. Buna karşın Kahneman ve Tversky tarafından temelleri atılan davranışsal finans yaklaşımı yatırımcıların her zaman rasyonel davranmadıklarını, yatırım kararını verirken psikolojik, sosyolojik ve antropolojik faktörlerin de etkili olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda çalışmada ilk olarak geleneksel finans yaklaşımının temel teorileri ele alınmış sonrasında davranışsal finans yaklaşımı irdelenmiştir. Araştırmanın son kısmında davranışsal finans yaklaşımına ilişkin uygulama yapılmıştır.

İÇİNDEKİLER

PLATFORM EKONOMİSİNİN ENGELLİLERE DÖNÜK SOSYAL POLİTİKALARA ETKİLERİ: E-SPOR EKOSİSTEMİ İSTİHDAM VE SOSYAL İÇERME ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 1
UFUK BİNGÖL

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ ÜZERİNE TEMEL REHBER KİTAPLAR: ARAŞTIRMACILAR İÇİN BİR TANITIM 17
EMRAH UTKU GÖKÇE
YAKUP TOKTAY
BÜLENT ARPAT

KÜLTÜREL ZEKA VE KISA FORM ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE'YE UYARLAMA ÇALIŞMASI 31
BURCU ÜZÜM
OSMAN SERAY ÖZKAN

SOSYAL PUANLAMANIN BİREYİ ÖTEKİLEŞTİRMESİ (BLACK MİRROR "NOSEDİVE" BÖLÜMÜ ÜZERİNDEN BİR ANALİZ) 51
ERKAN SOLMAZ

İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE SOSYAL MEDYANIN ROLÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME 61
KEMAL ÇİFTYILDIZ
HAYRETTİN ŞAHİN

ENDÜSTRİ 4.0' IN TURİZM SEKTÖRÜNE ETKİLERİ: AKILLI TURİZM KAVRAMI VE UYGULAMALARI 77
MÜJDE AKSOY
ÖZER YILMAZ

TURİZM ENDÜSTRİSİNDE HİZMET ATMOSFERİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME 105
SERCAN HATİPOĞLU

İŞ YAPMA KOLAYLIĞININ DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: OECD ÜLKELERİNDEN KANITLAR 121
SÜLEYMAN UĞURLU

DAVRANIŞSAL FİNANS: KURAMSAL BİR DEĞERLENDİRME 135
MUSTAFA KEVSER

KAYNAKÇA

Aktaş Şenkardeşler, Rabia, "Belirsizlik ve Risk Altında Karar Alma Problemini Geleneksel ve Davranışsal Finans Perspektiflerinden Değerlendirme", İşletme Araştırmaları Dergisi, Cilt No:8, Sayı No:4, 2016, s.360-379.

Atasever, Gülbahar; Baydur, Cem Mehmet, "Muğla Konut Piyasasında Yatırımcı Psikolojisinin Analizi", Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, Cilt No: 6, Sayı No:1, s. 34-51.

Atıcı, Sinem; Demir, Nihan; Ural, Mert, "Arbitraj Fiyatlama Modeli ile Türkiye'de Pay Getirilerini Etkileyen Makroekonomik Göstergelerin Analizi", Cilt No:4, Sayı No:1, 2019, s. 106-120.

Aytekin, Yunus Emre; Aygün, Mehmet, "Finansta Yeni Bir Alan Davranışsal Finans", Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı No:2, 2016, s. 143-156.

Bailey, Roy, E., "The Economics of Financial Markets", First Edition, UK Bambridge University Press.

Baker, H. Kent; Nofsinger, John, R., "Behavioral Finance: An Overview", Baker vd., (Eds). Behavioral Finance: Investors, Corporations and Markets, New Jersey: John Wiley&Sons, 2010.

Barber, Brad, M.; Odean, Terrance, "Boys will be Boys: Gender, Overconfidence, and Common Stock Investment", The Quarterly Journal of Economics, Cilt No: 116, Sayı No: 1, 2001, s. 261-292.

Benartzi, Shlomo; Thaler, Richard H., "Naive Diversification Strategies in Defined Contribution Saving Plans", Economic Review, Cilt No: 91, 2001, s. 79-98.

Bodie, Zvi, Kane, Alex; Marcus, Alan, J., "Investments", Mc Graw Hill Yayınevi, 8. Baskı, Singapur, 2009.

Coval, Joshua, D.; Shumway, Tyler, "Do Behavioral Biases Affect Prices?", The Journal of Finance, Cilt No: 60, Sayfa No:1, 2005, s.1-34.

Cross, Rod; Grinfeld, Michael; LAMBA, Harbir; SEAMAN, Tim, "A Thresold Model of Investor Psychology", Physica, Cilt No: 354, 2004, s. 463-478.

Dolvin, Steven D., "Can Cognitive Error Explain the IPO Partial Adjustment Phenomenon?", Klein, E. (Eds), Stock Exchanges, IPO's amd Mutual Funds, New York, Nova Science Publishers.

Döm, Serpil, "Yatırımcı Psikolojisi: IMKB Üzerine Ampirik Bir Çalışma", 2003, İstanbul: Değişim Yayınları.

Emin, Doğuş, "Modern Finansın ve Finans Teorisinin Yakın Tarihteki Gelişimi: 20. ve 21. Yüzyıl", içinde Finansın Temel Teorileri, Ed: Aysel Gündoğdu, Beta Yayın Evi, 2018, s. 1-14, İstanbul.

Fama, Eugene, "Efficient Capital Markets", *The Journal of Finance*, Cilt No: 25, Sayı: 2, 1970, s. 383- 417.

Hanson, Jon, D.; KYSAR, Douglas, A., "Taking Behavioralism Seriously: The Problem of Market manipulation", New York University Law Review, Cilt No:74, Sayı No:3, 1999, s. 630-749.

Kahneman, Daniel; Tversky, Amos, "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk", Econometrica, Cilt No: 47, Sayı: 2, 1979, s. 263-291.

Kahneman, Daniel; Tversky, Amos, "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk", Econometrica, Cilt No: 47,, Amos, "Choices, Values and Frames", American Psychologist, Cilt No: 39, Sayı No:4, 1984, s. 341-350.

Kale, Süleyman, "Modern Portföy Teorisi ve Portföy Seçimi", içinde Finansal Yönetim, Ed: Ferudun Kaya, Beta Yayın Evi, 2015, s. 471-488.

Kale, Süleyman, "Finansal Varlıkları Fiyatlama Modeli", içinde Finansal Yönetim, Ed: Ferudun Kaya, Beta Yayın Evi, 2015, s. 489-503.

Lintner, J., "The Valuation of Risk Assets and the Selection of Risky Investments in Stock Portfolios and Capital Budgets", The Review of Economics and Statistics. Cilt No:47, Sıra No:1, 1965, 13e37.

Markowitz, Harry, "Portfolio Selection", *The Journal of Political Economy, Cilt No:7,* 1952, s. 77-91

Modigliani, Franco; Miller, Merton Howard, "The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment", *The American Economic Review, Cilt No:* 48, Sayı: 3, 1958, s. 261-297.

Mongin, Philippe; D. W., Hands; Uskalı, Mäki, "Expected Utility Theory", Davis John, Wade Hands, Uskali Mäki (eds.). (1997).

Mossin, Jan, "Equilibrium in a Capital Asset Market", Econometrica, Cilt No:34, Sayı No: 4, 1966,768e783. https://doi.org/10.2307/1910098

Müldür, Gözde Türkmen, "Geleneksel ve Davranışsal Finans: Tarihsel ve Kavramsal Çerçeve", Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No: 2, Sayı:1, 2018, s.37-45.

Myers, David G.; Dewall, C. Nathan, "Psychology", New York: Worth Publishers.

Nickerson, Raymond S., "Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises", Review of General Psychology, Cilt No: 2, s. 175-220.

Nofsinger, John, R., "Investment Madness: How Psychology Affects Your Investing and What to Do About It", Prentice Hall, 2001.

Ritter, Jay, R., "Behavioral Finance", Pacific-Basin Finance Journal, Cilt No: 11, 2003, s. 429-437.

Ross, Stemhen Alan "The Arbitrage Theory of Capital Asset Pricing", *Journal of Economic Theory, Cilt No: Adana 13,* 1976, s. 341-360.

Sansar, Nazlı Gamze, "Değişen Finansal Akımlar: Rasyonalizmden Davranışsal Finans Yaklaşımına", İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No:3, Sayı: 2, 2016, s. 135-150.

Sharpe, William F., "Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium Under Conditions of Risk", The Journal of Finance, Cilt No:19, Sıra No:3, 1964, 425e442. https://doi.org/10.2307/2977928.

Shleifer, Andrei; Vishny, Robert, W., "The Limits of Arbitrage, Advances in Behavioral Finance", Richard H. Thaler (Eds). Russel Sage Foundations: New York.

Shostak, Frank, "In defense of Fundamental Analysis: A Critique of the Efficient Market Hypothesis", Cilt No: 10, Sayı: 2, 1997, s.27-45.

Taner, Berna; Akkaya G. Cenk, "Yatırımcı Psikolojisi ve Davranışsal Finans Yaklaşımı", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Cilt No: 27, 2005, s.47-54.

Taşdemir, Murat, "Belirsizlik Altında Tercihler ve Beklenen Fayda Modelinin Yetersizlikleri", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No:7, Sayı: 1, 2007, s.307-318.

Tomak, Serpil, "Girişmci Hevristikleri: Bir Kavramsal Çözümleme", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Cilt No: 10, Sayı No: 2, 2009, 145-166.

Tufan, Cenk; Sarıçiçek, Reyhan, "Davranışsaş Finans Modelleri, Etkin Piyasa Hipotezi ve Anomalilerine İlişkin Bir Değerlendirme", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No: 15, Sayı No:2, s. 159-182.

Vardar, Gülin, "Arbitraj Fiyatlama Teorisi: Ross ve Çok Faktörlü Modeller", içinde Finansın Temel Teorileri, Ed: Aysel Gündoğdu, Beta Yayın Evi, 2018, s. 1-14, İstanbul.

Wahla, Khalil Ur Rehman; AKHTAR, Hameeda; SHAH, Syed Zulfiqar Ali, "Framing Effect and Financial Wellbeing: The Role of Investment Behaviours as Mediator", Review of Economics and Development Studies, Cilt No: 5, Sayı No:2, 2019, s. 343-352.

YANLI İDARİ KARARLARIN

NEDENİ...

GÖRMEDİM, DUYMADIM, BİLMİYORUM!

Hamdi KORKMAZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-08-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Nisan 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

HÛD SURESİ[1]

112. Beraberindeki tevbe edenlerle birlikte, emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Haddi aşmayın. Çünkü Allah, yaptıklarınızı görür.

112. Ey Muhammed! Peygamber kardeşlerinin hallerini ve kavimlerinden çektikleri eziyetleri öğrendikten sonra artık **«beraberindeki»** şirkten uzaklaşıp **«tevbe edenlerle»** ve imanda sana katılanlarla **«birlikte emrolunduğun gibi»** Allah'ın sana emrettiği şekilde tevhid ve ona çağrı konusunda **«dosdoğru ol.»** Sapmadan yoluna devam et. Sen ve onlar **«haddi aşmayın.»** İfrat ve tefrite düşmeksizin, size çizilmiş olan yoldan sapmayın. Bu ifade işin ağırlığını göstermek için kullanılmıştır. **«Çünkü Allah yaptıklarınızı görür.»** O'na hiçbir şey gizli kalmaz. Size, buna göre karşılık verir. Koyduğu sınırlara uyma konusunda Allah'tan korkun. Bu ifade, yukarıdaki emir ve nehyin sebebidir. Çünkü görmek, karşılık vermenin sebebidir.

Ebû Ali Cürcanî şöyle demiştir: Keramet değil, istikamet peşinde ol. Senden istikamet istendiği halde, nefsin keramet isteğinde pek gayretlidir. En büyük keramet, harikulâde şeyler göstermek değil, yaratanın hizmetinde dosdoğru hareket etmektir. Bu hususlara riâyet etmek son derece zordur. Onun için Hz. peygamber şöyle buyurmuştur: *"Beni Hûd Sûresi ihtiyarlattı."*[17]

17- Hadisi, Tirmizî ve Hakim *"Beni Hûd, Vâkıa ve Mürselât sûreleri ihtiyarlattı..."* şeklinde tahric etmiştir. İbn Merdeveyh ile Taberânî de buna yakın lâfızlarla tahric etmişlerdir. Bkz. *el-Fethu'l-Kebîr*, 2/179.

1 İsmail Hakkı Bursevi, Rühu'l Beyan Tefsiri, (1st edn, Damga Yayınevi, 1995) 183

ÖZGEÇMİŞ

YRD.DOÇ.DR.Hamdi KORKMAZ

1965 yılında Bulgaristan'ın Kırcali şehrinin Tarnovitzi ilçesinde doğdu. 1968 yılında bizlere büyük halasının eşinin istek yapması üzerine, turist olarak ailece İstanbul'a yanlarına geldi. 1973 yılında Türk vatandaşlığına kabul edildi ve Bursa'ya tamamen yerleşti. İlk-Orta-Lise'yi (Ticaret) Bursa'da tamamladı.

1986 yılında Lisans, İktisat Bölümü,

1993 yılında Yüksek Lisans, İşletme Bölümü (Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı), "Anonim Şirketlerde Tutulması Gereken Defter ve Belgelerin Tutulmaması Durumunda Uygulanacak Yaptırımların Değerlendirilmesi" konusu tez çalışması ile,

2000 yılında Doktora, Maliye Bölümü (Mali Hukuk Anabilim Dalı), "Türkiye'de Vergi Denetiminin Vergi Potansiyeli ve Kayıpları üzerindeki Etkinliği" konulu tez çalışması ile Uludağ Üniversitesi'nden mezun oldu.

2001 yılında Yardımcı Doçent Doktor, Maliye ve Ekonomi Bölümü (Mali Hukuk Anabilim Dalı) Kocaeli Üniversitesi'nden ünvanı aldı.

1999-2000 yıllarında Devlet Planlama Teşkilatının Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (2001-2005) Vergi Özel İhtisas Komisyonunda (Vergisel Açıdan Kayıt Dışı Ekonomi Alt Komisyonu) görev aldı.

1987 yılında askerliğini kısa dönem olarak Denizli'de yaptı. Özel sektörde muhasebe elemanı olarak Bursa'da çalıştı. (01/02/1991-30/04/2001) tarihleri arasında kendi nam ve hesabına Bursa'da Serbest Muhasebeci – Mali Müşavirlik yaptı. Evli ve iki çocuk babası.

2001-2010 yıllarında Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Maliye (Mali Hukuk) ve Vergi Hukuku derslerini verdi. 2001-2008 yıllarında Maliye ve Ekonomi Bölümü Başkanlığı ve 2001-2009 yıllarında Mali Hukuk Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürüttü.

2010-2018 yıllarında Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Türk Vergi Sistemi, Maliye ve Vergi Uygulamaları derslerini verdi.

14/12/2018 tarihi itibariyle Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'nce Görevden Uzaklaştırma İhtiyatı Tedbiri kararı verildi, uygulama halen devam etmekte.

11/11/2020 tarihi itibariyle Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'nce İlişiğinin Kesilmesine karar verildi. Açtığım iptal davası Kocaeli İdare Mahkemesi'nde halen devam etmekte.

Hakkını, aklını kiraya verme,

Haksızlığa sakın boyun eğme.

Hakkın ortadan kaybolduğu gibi,

Haysiyetin de beş paralık olur.

ÖNSÖZ

Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'in ilgili ayetlerinde yaşadığımız zalimlerin zulümler karşısında, bizlere şöyle öğüt veriyor.

"Gevşemeyin, üzülmeyin, gerçek müminlerseniz, yükselecek olan sizlersiniz."(Al-i İmran Süresi:3/139)[2]

"…Şüphesiz Allah zalimler topluluğunu doğru yola çıkarmaz." (En'am Süresi:6/144)[3]

Bizler hiçbir zaman zalimin zulmüne boyun eğmemeliyiz, yalnız Rabbimizin takdirine boyun eğmeliyiz. İnsanlar yaşadıkları sürece her yıl en az bir-iki kez musibet ve sıkıntılarla imtihan olmaktadır. Bu imtihanın gayesi, insanların günah ve kusurlarından pişman olup tövbe etmelerini sağlamak ve bu zorlu imtihanın sonuçlarını düşünüp tefekkür etmeye, ebedi hayatı kaybetmemek için, içinde bulunduğu fani hayatı sorgulamaya teşvik etmektir.

"İslam'ın diğer batıl dinlerden en büyük farkı dürüstlüğe, doğru sözlü olmaya verdiği kıymettir. İslamiyet sadece Allah'a karşı dürüst ve muti olmamızı emretmez; Allah'ın kulların karşı da dürüst olmayı gerçek dindarlığın en önemli şartı olarak görür. Dürüstlüğün olmadığı yerde yalancılık, aldatma ve zulüm vardır.

Yüce Rabbimiz "en güzel şekilde yarattım" buyurduğu kullarının haklarını koruma hususunda son derece gayurdur. Öyle ki Rabbine karşı ibadetlerini yerine getirdiği halde, O'nun kullarının hakkına riayet etmeyenler Allah katında makbul bir insan sayılmamıştır."[4]

Doğru, dürüst ve güvenilir insan olmak bir idealdir, fakat esas hedef bu ilkeleri yaşatmaktır. Günümüzde genellikle, makamların hukuka, edebe aykırı ve yanlı işlem yapma alışkanlığına dönüştüğü, dürüst insanların mumla arandığı, sözü başka uygulaması başka olan, Dünya menfaati için zalimin zulmüne boyun eğen, maddi menfaatlerini her şeyin önünde tutan, değersiz-kısa Dünya nimetleri için, kalıcı olan Ahiret hayatını satan sözde Müslümanlar, yüce dinimize en büyük zararı vermekte, insanları adeta İslam dininden soğutmaktadır.

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru olanlarla beraber olun." (Tevbe Süresi:9/119)[5]

---

2 Hamdi E. Yazır, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, Burhan Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012, s. 68.

3 Yazır, a.g.e., s. 148.

4 Süleyman Derin, "Dürüstlük İmtihanından Geçiyoruz", Altınoluk Dergisi, Sayı:433, Erkam Yayınları, İstanbul, 2022, s. 8.

5 Yazır, a.g.e., s.207

"…2019 yılında makalelerimi akademik dergilere göndermedim ve bundan sonra da Türkiye'de akademik dergilere makale göndermeyeceğim. Benim bu tavrım, Türkiye'de akademik dergi yayıncılığına karşı bir protesto ve bir meydan okumadır. Türkiye'de akademik dergiler üzerinde hakimiyet kuranlara şunu göstermek istiyorum: Devir değişti. Artık bir yazarı, onun makalelerini dergilerinizde yayınlamayarak susturamazsınız."[6]

21/03/2022 tarihinde Legal Hukuk Dergisi tarafından, gönderdiğiniz "Makaleniz yayınlanamaz" sonucu tarafıma bildirilen, "İdare Hukuk Açısından Devlet Memurlarının Disiplin Cezalarına Karşı Başvuru Yolları" başlıklı makalemden dolayı, 1- "Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Çifte Standart Uygulaması ve Mahkeme Kararları" 2- "Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm Birinci Komisyon'un Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Yıpranmasın Anlayışının Uygulaması ve Kararı" 3- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yazı İşleri Müdürlüğü Türkiye Devleti Yıpranmasın Anlayışının Uygulaması ve Kararı" başlıklı elimde hemen hemen hazır legal dergisinde yayınlanmayı beklettiğim makalelerimi göndermeyip; "Yanlı İdari Kararların Nedeni… Görmedim, Duymadım, Bilmiyorum! Başlıklı tek kitap halinde Ekin Basım Yayın Dağıtımına yayınlatmak hasıl oldu.

Kitap çalışmam sırasında, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her türlü kaprislerime tahammül gösteren eşim Sevil'e, kızım İrem'e ve oğlum Kerem'e candan teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Kitabımın basım işlerini, titizlikle –şahsından kaynaklanan hariç olmak üzere- gerçekleştiren Ekin Basım Yayın Dağıtımın sahibi Mehmet OYMAK ve mizanpaj düzenini yapan Vildan YAVUZ hanımefendiye teşekkür ederim.

Kitabımda aciz hane duygu ve düşüncelerimle, iddiadan uzak, lehime yargı kararlarını bilerek ve kasten uygulamayarak mağduriyetime yol açan, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı hukukçu Zehra Gönül BALKIR'ın YÖK tarafından görevden alınmayıp, adeta "ÖDÜLLENDİRİLEREK" tekrar hukuka aykırı bir şekilde Dekan atanması işlemini detaylı bir şekilde, başta öğrencilerim olmak üzere idari yargı alanında çalışanlara, bu konulara ilgili duyan herkesle paylaşmak, hayırlara ve güzel amelleri vesile olması Yüce Allah'tan (c.c.) dilerim.

Önsözümü Yüce Peygamberimiz (s.a.v.) sık sık yaptığı bir duası ile bitirmek istiyorum.

Allah'ım ürpermeyen kalpten,
Makbul olmayan duadan,
Doymayan nefisten ve
Faydasız ilimden sana sığınırım. (Müslim, zikir 73)

Bursa / Nilüfer , 2022
Hamdi KORKMAZ

---

6 Kemal Gözler, Türkiye Nereye Gidiyor? (Makalelerim 2019) Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Bursa, 2020, s.XXI.

Yayın İlkeleri
Yayınlanmasını istediğiniz kitaplarınız ile (aşağıda özel linkleri belirtilen dergiler dışında) makalelerinizi "akademi@legal.com.tr" adresine gönderebilirsiniz.

MAKALE YAYIN İLKELERİ

1. Dergi'de yayınlanabilecek yazılar, hukuk alanını ilgilendiren içerikte her türlü makale, karar incelemesi ve kitap incelemesi ile çevirilerdir. Yazıların dili, Türkçe veya diğer Avrupa dilleridir.
2. Dergi'de yayınlanmak üzere gönderilen yazılar başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.
3. Yazılar Microsoft Word (Microsoft Office 98 ve üzeri versiyonlar) formatında (.doc veya. docx dosya uzantılı olarak) yazılmış olmalıdır. Ayrıca yazılar, aşağıdaki şekil şartlarına uygun olarak kaleme alınmış olmalıdır:
   Kağıt boyutu: A4
   Üst: 2, 5 cm; Alt: 2, 5 cm; Sol: 2 cm; Sağ: 2 cm
   Metin: Times New Roman, 12 punto, 1.5 satır aralığı, iki yana yaslı
   Dipnotlar: Sayfa altında, Times New Roman, 10 punto, 1 satır aralığı, iki yana yaslı
4. "Legal Hukuk Dergisi (LHD)"nde yayınlanmak üzere gönderilecek makaleler "http://basvuru.legaldergi.com.tr/dergi.jsp"; "İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi (İSGHD)"nde yayınlanmak üzere gönderilecek makaleler "https://ishukuku.legal dergi.com.tr/dergi.jsp"; "Banka ve Finans Hukuku Dergisi (BFHD)"nde yayınlanmak üzere gönderilecek makaleler "https://bankavefinanshukuku.legaldergi.com.tr/ dergi.jsp"; "Mali Hukuk Dergisi (MHD)"nde yayınlanmak üzere gönderilecek makaleler "https://malihu kuk.legaldergi.com.tr/dergi.jsp" adresinden ulaşılacak dergi sistemine yazar tarafından yüklenmelidir. Makale yüklemesi için yazarların belirtilen dergi sistemi üzerinden email adresleri ve oluşturacakları şifre ile kayıt olmaları gerekmektedir. Kayıt ve makale yükleme aşamalarına ilişkin detaylı bilgi için "Dergi Platformu Yazar Kullanım Klavuzu" incelenmelidir. Makale yükleme işlemi tamamlandıktan sonra yayınevi tarafından gerekli değerlendirme yapılacak olup, makale yazarları süreç takibini anılan sistem üzerinden gerçekleştirebilecektir. "Legal Hukuk Dergisi (LHD)" , "İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi (İSGHD)", "Banka ve Finans Hukuku Dergisi (BFHD)" ve "Mali Hukuk Dergisi (MHD)" dışındaki dergilerimizde yayınlanmak üzere gönderilecek makaleler elektronik posta yolu (e-mail) ile Microsoft Word formatında editöre gönderilmelidir. Yazının basılı olarak teslimi gerekmemektedir. Bu makalelere ilişkin süreç takibi editörlere aittir.
5. Yazıyla birlikte yazarın (veya yazarların) adına, unvanına, çalıştığı kuruma, açık adresine, kolay ulaşım sağlanabilecek telefon numaralarına, elektronik posta adreslerine ve "https://orcid.org" adresinden alınacak ORCID koda ilişkin bilgiler ve fotoğraflı özgeçmişi de editöre ulaştırılmalıdır.
6. Dergi'ye gönderilen makaleler Türkçe ve İngilizce başlık ile hem İngilizce hem de Türkçe özet (öz) kısmı içermelidir. Özet (öz) yazımında en fazla 160 kelime kullanılmalıdır.
7. Dergi'ye gönderilen makalelerde, ilgili makaledeki konuyu tanımlayan Türkçe ve İngilizce uygun anahtar kelimeler bulunmalıdır.
8. Dergi'ye gönderilen makalelerde kaynakça ve atıf dipnotları Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) stilinde hazırlanmalıdır.
9. Dergi'ye gönderilen makalelerin yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu ve basılmaya hazır olarak verildiği kabul edilir.
10. Tüm Hakem Raporları, ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) Hukuk Veri Tabanı Komitesi tarafından denetlenmesine olanak verecek şekilde 5 yıl saklanır.

11. Dergi'ye ait yeni sayı yayınlandıkça, bu sayı tek bir PDF kopyası şeklinde ULAKBİM Online Dergi Takip Sistemine (ODİS) yüklenir. Ayrıca Dergi'nin 2 adet basılı kopyası da ULAKBİM'e kargo ile ulaştırılır.
12. Dergi basıldıktan sonra ilgili sayının yazarlarına ve bu sayıda hakemlik yapmış olanlara ücretsiz olarak gönderilir.
13. Yayın Kurulu'nda ilk değerlendirilmesi yapılan makaleler, anonim olarak hakeme gönderilecek, hakemden gelen rapor doğrultusunda makalenin yayınlanmasına ya da düzeltme istenmesine ya da yayınlanmamasına karar verilecek ve yazar durumdan en kısa zamanda haberdar edilecektir. Tamamlanmış veya düzeltilmiş yazı, Yayın Kurulu'nca, tekrar hakeme gönderilir.
14. Her makale için hakem sayısı en az iki olup, iki hakemin görüşlerinin farklı olması durumunda editör veya üçüncü bir hakemin görüşü alınacaktır.
15. Dergi, hakemin yazarı bilmemesi esasına (kör hakemlik) dayanır. Hakeme gönderilecek makalelerde de yazarın kimliğine ilişkin bilgilerin gizliliği sağlanır.
16. Hakemli yayınlanacak makalelerin 60 gün önceden gönderilmesi gerekir.

KİTAP YAYIN İLKELERİ

1. Kitap olarak yayınlanabilecek metinler, hukuk alanını ilgilendiren içerikte her türlü yüksek lisans tezi, akademik araştırma, uygulamaya yönelik çalışmalar ile çevirilerdir. Metinlerin dili, Türkçe veya diğer Avrupa dilleridir.
2. Kitap metni, elektronik posta, kaydedildiği bir CD ya da USB ile Microsoft Word formatında yayınevine iletilmelidir. Metnin basılı olarak teslimi gerekmemektedir.
3. Kitap içeriği/metni ile birlikte yazarın (veya yazarların) adına, unvanına, çalıştığı kuruma, açık adresine, kolay ulaşım sağlanabilecek telefon numaralarına, elektronik posta adreslerine, doğum tarihlerine ve "https://orcid.org" adresinden alınacak ORCID koda ilişkin bilgiler ve fotoğraflı özgeçmişi de yayınevine bildirilmelidir.
4. Kitapların hazırlanmasında kullanılan kaynakça ve atıf dipnotları Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) stilinde hazırlanmalıdır.
5. Gönderilen kitap metinlerinin yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu ve basılmaya hazır olarak verildiği kabul edilir.
6. Gönderilen kitaplar, genel yayın yönetmenince yayın ilkelerine uygunluk açısından incelenir ve kitabın yayınlanıp yayınlanmayacağına karar verilir.
7. Yayınlanmasına karar verilen kitap hakkında yayınevince Telif Hakları Sözleşmesi hazırlanıp, gönderilir.
8. Sözleşmesi imzalanan kitapların sayfa düzenlemesi/mizanpajı ve kapak tasarımları yapılarak pdf formatıyla kontrol için yazara gönderilir. Yazar son okuma ve kontrolü yapar ve varsa düzeltmelerini bildirir. Kontrol sonucunda yazardan yazılı baskı onayı istenir. Baskı onayı verilen kitapların yazarı tarafından kontrol edilerek onaylandığı kabul edilir.
9. Yazarın baskı onayı sonrası yayınevinin kontrol ve onayı ile kitap baskıya gönderilir.
10. Baskısı tamamlanan kitap çalışmasından sözleşmede kararlaştırılan sayıda yazar nüshası adeti yazara gönderilir ve basılan kitaplar Legal Yayıncılık A.Ş. tarafından satış ve dağıtıma çıkarılır.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ MAKALE
YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU (YÖK) ÇİFTE STANDART UYGULAMASI VE MAHKEME KARARLARI

ÖZET 3
ANAHTAR KELİMELER 4
I- GİRİŞ....5
II- YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU (YÖK) DEKAN ATAMASINDA ÇİFTE STANDART UYGULAMASI....11
A- YARGI KARARLARINI UYGULAMAYAN BAKANLAR VE REKTÖR HAKKINDA UYGULANAN YAPTIRIMLAR....11
1- Yargı Kararlarının Uygulanmaması Yönünde Eylemde Bulunan Devlet Bakanının TBMM'ye Bildirilmesi Danıştay 8. Daire 31/05/2001 Tarih ve E:1999/5815-K:2001/2353 Sayılı Kararı....11
2- Yargı Kararlarını Uygulamayan Eski Milli Eğitim Bakanı Çelik ve 3 Bürokrat 2004 Yılındaki Kararla İlgili Tazminata Mahkum Oldu Yazı....14
3- Mahkeme Kararlarını Uygulamadığı İddiaları, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu'nu 2004 Yılında Görevden Aldı Yazı ve Danıştay 8. Daire 27/02/2009 Tarih ve E:2007/7560-K:2009/1399 Sayılı Kararı....15
B- YARGI KARARLARINI UYGULAMAYAN DEKAN ZEHRA GÖNÜL BALKIR'IN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU TARAFINDAN GÖREVDEN ALINMAYIP, ADETA ÖDÜLLENDİRİLİP TEKRAR DEKAN ATANMASININ BAŞLICA NEDENLERİ....19
1- Dekan Zehra Gönül Balkır'ın Ortak Açıklaması Milliyet Gazetesi 08/12/2007 Tarih "Mülakatı Bakanlık Değil, HSYK Yapsın" Yasa Değişmeli Diyen Dekanlardan Uyarı: Yazı....19
2- Dekan Zehra Gönül Balkır'ın Ortak Bildiri Hürriyet Gazetesi 10/02/2008 Tarih "Hukuk Dekanları: Kaygıyla İzliyoruz" Yükseköğretimde Türbanın Serbest Bırakılması Teklifine Tepki Gösterenler Yazı....20
3- Dekan Zehra Gönül Balkır'dan Destek 20/03/2008 tarih "AKP Karşıtı Bildiriye KOÜ Hukuk Fakültesi Dekanı Gönül Balkır'dan Destek" Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın AKP'ye Kapatma İstemi Dava Açması Yazı....21 21
C- ZEHRA GÖNÜL BALKIR (ATANAN DEKAN) YUSUF ZİYA ÖZCAN (YÖK BAŞKANI VE DEKAN ADAYLARI DEĞERLENDİRME KOMİSYONU YÜRÜTÜCÜSÜ), KEMAL ALEMDAROĞLU (GÖREVDEN ALINAN İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ) ARALARINDAKİ BENZER ÖZELLİKLER....23
1- Zehra Gönül Balkır – Yusuf Ziya Özcan Benzerlikleri....23
a) YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan: Görevden Alma Yetkim Yok....23
b) YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan: İmam Hatipler Genel Lise Olsun....25
c) YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan: İmam Hatipler Kapanabilir....26
d)YÖK Başkanlığı: Hukuk Fakültelerinde Maliye ve Ekonomi Bölümü Kaldırıldı....28

e) YÖK Başkanlığı: Hukuk Fakültelerinde Bölümler Kaldırıldı 29
2- Zehra Gönül Balkır – Kemal Alemdaroğlu Benzerlikleri 30
a) Kemal Alemdaroğlu: Türban Serbest Bırakılmasına Karşı – AKP Kapatılması Taraftarı 30
3- Yusuf Ziya Özcan – Kemal Alemdaroğlu Benzerlikleri 31
III- YÜKSEKÖĞRETİM KURUMUNUN (YÖK BAŞKANI YUSUF ZİYA ÖZCAN KABULÜ - KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜTESİ DEKAN VEKİLİ ZEHRA GÖNÜL BALKIR'IN TEKLİFİ) HUKUKA AYKIRI HUKUK FAKÜLTESİNDEKİ KADROMUN İ.İ.B.F. DOLU OLARAK AKTARILMASI 32
A- YÖK DOLU KADRO AKTARIMINDA USUL VE ESASLAR 32
1- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 2008.31 Nolu Yürütme Kurulunun Üniversitelerin Dolu Kadro Aktarma Tekliflerinin İncelenmesinin Neticesi Yürütme Kurulu Kararları 32
2- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının 2009.2917 Nolu Hukuk Fakültelerinde Maliye ve Ekonomi Bölümünün Kapatılması ve Öğretim Elemanlarının Kadro Durumları Yönetmeliği 33
3- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 2009.9 Nolu Yürütme Kurulu Görevlendirilecek Öğretim Üyelerinin Rızalarının Alınması Yürütme Kurulu Kararları 35
B- YÖK DOLU KADROMUN AKTARILMA UYGULAMASI 36
1- Hukuk Fakültesi Dekanlığı Anabilim Dalı Öğretim Elamanları Hakkında Yapılması Gereken İşlemler Yazısı 36
2- Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü Kadromun Dolu Olarak Başka Fakülteye Aktarılması Teklifi Yazısı 37
3- YÖK Hukuk Fakültesindeki Dolu Kadromun İ.İ.B.F. Aktarılması 38
IV- İLGİLİ MAHKEME KARARLARI 39
A- DAVA SAFHASI 39
1- Kocaeli 2. İdare Mahkemesi 08/01/2010 tarih ve E:2009/2080 sayılı kararında yürütmenin durdurulması isteminin REDDİNE oy birliği ile karar verildi 39
2- Sakarya Bölge İdare Mahkemesi 09/03/2010 Tarih ve Y.D. İtiraz No: 2010/152 Sayılı Kararı İtirazın Reddine Oybirliğiyle Karar Verildi 40
3- Kocaeli İdare Mahkemesi 24/12/2010 tarih ve E:2009/2080 Sayılı Ara Kararında Davalı İdareden Tekrar Bilgi ve Belge İstedi 41
4- Kocaeli 2. İdare Mahkemesi 04/02/2011 Tarih ve E:2009/2080-E:2011/101 Sayılı Kararında Davanın Reddine Oybirliğiyle Karar Verildi 42
5- Danıştay 8. Dairesi 15/07/2011 Tarih ve E:2011/5248 Sayılı Yürütmenin Durdurulması İsteminin Reddine Oybirliği İle Karar Verildi 45
6- Danıştay 8. Dairesi 25/05/2015 Tarih ve E:2011/5248-K:2015/4976 Sayılı Temyiz İsteminin Reddi İle Anılan Kararın Onanmasına Oybirliği İle Karar Verildi 46
7- Danıştay 8. Dairesi 29/11/2016 Tarih ve E:2015/11241-K:2016/9928 Sayılı Düzeltme İsteminin Reddine Oybirliği İle Karar Verildi 47
B- YARGILAMANIN YENİLENMESİ SAFHASI 48
1- Kocaeli 2. İdare Mahkemesi 21/09/2018 Tarih ve E:2018/433-K:2018/1109 Sayılı Kararında Yargılanmanın Yenilenmesi Talebinin Reddine Oybirliğiyle Karar Verildi 48
2- İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Yedinci İdare Dava Dairesi 01/03/2019 Tarih ve E:2019/72-K:2019/429 Sayılı Kararında İstinaf Başvurusunun Reddine Oybirliğiyle Kesin Olarak Karar Verdi 50

3- İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Yedinci İdare Dava Dairesi 28/05/2019 tarih ve E:2019/72-K:2019/118 sayılı kararında temyiz isteminin reddine oybirliğiyle karar verildi....51
4- Danıştay 8. Dairesi 25/09/2019 Tarih ve E:2019/6551-K:2019/7794 Sayılı Kararında Temyiz İsteminin Reddi ve Kararın Onanmasına Kesin Olarak Oybirliği İle Karar Verildi....53
C- İHLAL SAFHASI....55
1- Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm Birinci Komisyon 27/07/2020 Tarih Ve Başvuru Numarası: 2020/11369 Sayılı Kararında İhlal Edildiği Kabul Edilemez Olduğuna Kesin Olarak Karar Verildi....55
2- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 19/03/2021 Tarih ve Ref. 10510/21 Sayılı Yazı İşleri Müdürlüğü'nün İddiasına Göre; " Altı Aylık Süre Sınırlamasına Riayet Edildiğini Gösteren Belgelerin Örnekleri Sunulmamıştır. Özellikle, Anayasa Mahkemesi'nin 2020/11369 Sayılı Ve 27.07.2020 Tarihli Kararının Tebliğ Tarihini Gösterir Evrakın Bir Örneği Gönderilmemiştir." Mahkeme Bu Eksik Başvurunuzla İlgili Yazılarınızı Veya Telefonlarınızı Cevaplandırmayacaktır. 57
SONUÇ....59
EKLER....61
1- Kocaeli İdare Mahkemesinin 11/12/2007 Tarih ve E:2007/259-K:2007/2028 Sayılı Kararı İlgililer Tarafından Uygulanmadı 61
2- Kocaeli İdare Mahkemesinin 28/02/2019 Tarih ve E:2019/143-K:2019/246 Sayılı Kararıyla Dolu Kadrom Başka Fakülteye Aktarılması İşleminin İptaline Oybirliği ile Karar verdi 63
3- Kocaeli 2. İdare Mahkemesine Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 20/01/2011 Tarih ve 609 Sayılı Talep Edilen Belgeleri Sundu....66
BİRİNCİ MAKALE KAYNAKÇA 86

İKİNCİ MAKALE
ANAYASA MAHKEMESİ BİRİNCİ BÖLÜM BİRİNCİ KOMİSYON'UN YÜKSEKÖĞRETİM KURUMU (YÖK) YIPRANMASIN ANLAYIŞININ UYGULAMASI VE KARARI

ÖZET 91
ANAHTAR KELİMELER 92
I- GİRİŞ....93
II- MAHKEMEYE BİREYSEL BAŞVURU VE İNCELEME USULU 95
A- BİREYSEL BAŞVURU HAKKI 95
B- BİREYSEL BAŞVURULARIN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI VE İNCELEMESİ....98
C- KARARLAR 99
D- BÖLÜM VE KOMİSYONLARDA OYLAMA VE KARAR, KOMİSYON KARARLARININ ŞEKLİ, KARARLARIN İMZALANMASI, TEBLİĞİ....101
E- HAMDİ KORKMAZ (MAĞDUR), ÖMER ANAYURT (YÖK DENETÇİSİ), SERDAR ÖZGÜLDÜR (ANAYASA MAHKEMESİ KOMİSYON ÜYESİ) ARALARINDAKI İLİŞKİLER 103
1- Hamdi Korkmaz ((Mağdur) – Ömer Anayurt (YÖK Denetçisi) ilişkisi 103
2- Ömer Anayurt (YÖK Denetçisi) – Serdar Özgüldür (Anayasa Komisyon Üyesi) 112

III- AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ 6. MADDE ADİL YARGILAMA HAKKI.....127
IV- ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU 129
A- FORM DOLDURMA.....129
B- KARAR 140
C- BENZER YÖNDE LEHİMİZE OLABİLECEK KARARLAR.....168
D- İTİRAZ - CEVAP.....202
V- SONUÇ.....206
İKİNCİ MAKALE KAYNAKÇA.....208

ÜÇÜNCÜ MAKALE
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN TÜRKİYE DEVLETİ YIPRANMASIN ANLAYIŞININ UYGULAMASI VE KARARI

ÖZET.....213
ANAHTAR KELİMELER 214
I- GİRİŞ.....215
II- MAHKEMEYE BİREYSEL BAŞVURU VE İNCELEME USULU.....216
A- BAŞVURULARIN KARAR VERİLMEK ÜZERE İLGİLİ BİRİMLERE GÖNDERİLMESİ 219
B- TEK YARGIÇ ÖNÜNDE UYGULANAN USUL.....219
C- KABUL EDİLEBİLİRLİK İNCELEMESİ 220
D- BAŞVURUMUN KABUL EDİLEBİLİRLİK AŞAMASINDA REDDEDİLMESİ 221
III- AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ 6. MADDE ADIL YARGILAMA HAKKI.....222
IV- UYGULAMASI VE KARARI 224
A- BİREYSEL BAŞVURU FORMU.....224
B- YAZI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ KABUL EDİLEBİLİRLİK KESİN RED KARARI.....238
C- AİHM'DEN KESİN RED KARARIN İNCELENEREK DÜZELTİLMESİ İSTEMİMDE BULUNDUM.....239
V- SONUÇ.....249
ÜÇÜNCÜ MAKALE KAYNAKÇA.....250

GENEL KAYNAKLAR 251

ÜÇÜNCÜ MAKALE KAYNAKÇA

A- KANUNLAR, SÖZLEŞMELER VE PROTOLOLLER

1- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Yürürlük Tarihi 01/10/2010

2- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İÇ TÜZÜK, Yürürlük Tarihi 01/01/2020

3- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmesi 15 Nolu Protokolü 01/02/2022

B- BASILI ESERLER

1- Aybay R, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol", 2010, Sayı 88, Türkiye Barolar Birliği Dergisi

2- Bursevi İ H, Muhtasar Rühu'l Beyan Tefsiri, (2nd edn, Damga Kitapevi, 1996) 435

3- Dutertre G, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, (1st edn, Avrupa Konseyi Yayınları, Şen Matbaası, 2007) 228

4- Gölcüklü A F and Gözübüyük Ş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, (3rd edn, Turhan Kitapevi, 2002) 87

5- Gözler K, İnsan Hakları Hukuku, (3rd edn, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2020) 534

6- İnceoğlu S, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılama Hakkı, (4th edn, Beta Basım A.Ş., 2013)

7- Korkmaz H, Yükseköğretim Kurumların Yıpranmasın Anlayışının Uygulaması ve Davası, (1st edn, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2021) 161

8- Özdek Y, Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye, (1st edn, TODAİF Yayınları, 2004)

9- Salihpaşaoğlu Y, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yargılamada Kullandığı Yöntem, İlke ve Usuller, (2nd edn, Adalet Kitabevi, 2021)

GENEL KAYNAKLAR

A- KANUNLAR, İÇ TÜZÜKLER, SÖZLEŞMELER VE PROTOLOLLER

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Yürürlük Tarihi 01/10/2010
2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İÇ TÜZÜK, Yürürlülük Tarihi 01/01/2020
3. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmesi 15 Nolu Protokol, Yürürlülük Tarihi: 01/02/2022
4. 1982 Anayasası, Yürürlülük Tarihi: 09/11/1982
5. Devlet Memurları Kanunu, Yürürlülük Tarihi: 23/07/1965
6. Yüksek Öğretim Kanunu, Yürürlülük Tarihi: 06/11/1981
7. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Yürürlülük Tarihi: 30/03/2011
8. 6216 Sayılı Kanun İç Tüzük Yürürlülük Tarihi: 12/07/2012

B- BASILI ESERLER

1. Akgüner T, Kamu Personel Yönetimi, (2dn edn, Der Yayınları, 1992)
2. Alemdaroğlu K, "Terörist" Rektör Kumpasçılara Neşter, (1st edn, Kaynak Yayınları, 2015)
3. Arslan N T (Ed), Kamu Yönetimi, (1st edn, Alfa Akademi Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2005)
4. Aybay R, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Bazı Genel Gözlemler ve 14. Protokol", 2010, Sayı 88, Türkiye Barolar Birliği Dergisi
5. Bursevi İ H, Muhtasar Rühu'l Beyan Tefsiri, (2nd edn, Damga Kitapevi, 1996)
6. Derin S, "Dürüstlük İmtihanından Geçiyoruz"Altınoluk Dergisi, Sayı:433, Erkam Yayınları, İstanbul, 2022
7. Dutertre G, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, (1st edn, Avrupa Konseyi Yayınları, Şen Matbaası, 2007)
8. Erdoğan M, Anayasal Demokrasi, (13th edn, Siyasal Kitabevi, 2017)
9. Fendoğlu H T, Anayasa Yargısı, (1st edn, Yetkin Yayıncılık, 2018)
10. Gölcüklü A. F and Gözübüyük Ş, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, (3rd edn, Turan Kitabevi, 2002)
11. Gözler K, İnsan Hakları Hukuku, (3rd edn, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2020)
12. Gözler K, Özgüldür. v. Gözler Davası, (1st edn, Yazarın Kendi Yayını, 2020)
13. Gözler K, Türkiye Nereye Gidiyor? (Makalelerim 2019) Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Bursa, 2020
14. İnceoğlu S, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılama Hakkı, (4th edn, Beta Basım A.Ş., 2013)

15. Karan U, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi, (1st edn, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015)
16. Korkmaz H, İdare Hukuku Açısından Zulüm (Mobbing) Uygulamaları ve Davaları, (1st edn, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2021)
17. Korkmaz H, Yükseköğretim Kurumları Yıpranmasın Anlayışının Uygulaması ve Davası, (1st edn, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2021)
18. Özbudun E, Türk Anayasa Hukuku, (20th edn, Yetkin Yayınları, 2020)
19. Özdek Y, Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye, (1st edn, TODAİF Yayınları, 2004)
20. Öztürk C, Liderlik, (1st edn, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti., 2018)
21. Salihpaşaoğlu Y, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yargılamada Kullandığı Yöntem, İlke ve Usuller, (2nd edn, Adalet Kitabevi, 2021)
22. Süleyman Derin, "Dürüstlük İmtihanında Geçiyoruz", (2022) (433. Sayı) Altınoluk Dergisi, 8
23. Topbaş O N, "Sevilen Bir Eğitimcinin Vasıfları", (2021) (200. Sayı) Şebnem Dergisi
24. Yazır E H, Kur'ânı Kerîm ve Türkçe Anlamı, (1st edn, Burhan Yayın Dağıtım), 2012
25. Yılmazoğlu Y E, Bireysel Başvuru Rehberi, (1st edn, Adalet Yayınevi, 2019)
26. Yüce M, Bireysel Başvuru, (1st edn, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019)

C- WEB SİTELERİ

1. https://www.T24.com.tr/haberler/yargi-kararini-uygulamayan-eski-milli-eğitim-bakanı-hüseyin-çelik
2. https://www.hurriyet.com.tr/gündem/alemdaroğlu-görevden-alindi-259492
3. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/dekan-bey-istifayi-dusunmuyor-13080992, 01/12/2009
4. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gerekirse-hukuku-dolanacagiz-13179544, 12/12/2009
5. https://www.hurriyet.com.tr/gundem/yok-baskani-imam-hatipler-kapanabilir-13172012, 11/12/2002
6. Https://www.milliyet.com.tr siyaset kurumlar yıpranmasın anlayışı bedel ödetiyor
7. https://www.milligazete.com.tr/makale/7567431/abdulaziz-kiransal/aliya-izzetbegoviçten-musluman-genclere
8. https://legal.com.tr/icerik/yayin-ilkeleri
9. Kılıç H, Kurumlar yıpranmasın anlayışı bedel ödetiyor, Https://www.milliyet.com.tr siyaset kurumlar yıpranmasın anlayışı bedel ödetiyor

Teknoloji, Yenilik ve İktisadi Dönüşüm

Editör
Dr. Abdullah ERKUL

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-12-7

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İktisadi anlamda yenilik kavramı girişimci, firma, sektör ve ülke düzeyindeki kesimlerin gelişme ortaya çıkarma potansiyeline sahip faaliyetlerine karşılık gelmektedir. Yenilikçilik ise söz konusu kesimlerin bu faaliyetlere yönelik irade ortaya koyması, yani beşerî, finansal ve fiziki sermaye kaynağı ayırmasıdır. Kitapta yenilik kavramı, ortaya çıkardığı değişim ve gelişme süreci ile bu sürecin yönetimi üzerinden ele alınmaktadır.

Kitap 7 bölümden oluşmaktadır. İlk dört bölüm yenilik alanındaki teorik altyapı ve pratikte öne çıkan etki alanlarına odaklanmaktadır. 1. Bölümde firma ölçeğinde yenilikçilik ve uluslararası piyasalara yönelim noktasındaki etkiler tartışılmaktadır. 2. Bölüm finansman noktasındaki pratik yaklaşımlardan risk sermayesi ve melek yatırım uygulamalarını açıklamaktadır. 3. Bölüm güncel bir konu olan çevreci politikaların yenilik ve teknoloji üretimine etkilerini tartışmaktadır. 4. Bölüm ise günümüz karma ekonomik sistemlerinde regülasyonların yenilik süreçlerine etkisini ele almaktadır.

Sonraki üç bölüm ise yeni teknolojiler, sektörel örnekler ve ülke örneklerine odaklanmaktadır. 5. Bölümde dijital teknolojilerdeki gelişmelerin çeşitli üretim, organizasyon ve pazarlama uygulamalarına entegre edilmesi konusu tartışılmaktadır. 6. Bölümde yenilik faaliyetlerinin önemli etkiye sahip olduğu küresel otomotiv sektörü ele alınmakta, Türkiye'nin sektördeki konumu ve önündeki fırsatlar değerlendirilmektedir. Son olarak 7. Bölümde Latin Amerika ülkelerinin kalkınma deneyimleri, yenilik alanında başarılı gelişmekte olan ülkeler ile karşılaştırılmaktadır.

Kitabın her bölümü kendi içerisinde ele aldığı konuyu hem ilgili genel okuyucuya hem de lisans-lisansüstü öğrencilere genel hatlarıyla açıklamayı amaçlamaktadır. İlk başta alanla ilgili genel teoriler ve başka alandaki teorilerin bu alana olası uzantıları tartışılmaktadır. Temel teoriler yanında, öne çıkan yaklaşımlar/uygulamalar aktarılmaktadır. Kitabın genel teması "İktisadi Dönüşüm" olduğu için bölümlerin yazımında bu yönde bir yazım tercih edilmiştir.

YAZARLAR KURULU

Editör: Dr. Abdullah ERKUL
Balıkesir Üniversitesi

I. BÖLÜM: YENİLİKÇİLİĞİN TEMEL BELİRLEYİCİLERİ VE FİRMA ULUSLARARASILAŞMASINDAKİ ROLÜ
Arş. Gör. Güven DEMİRDAŞ

II. BÖLÜM: YENİLİĞİN FİNANSMANINDA GÜNCEL YÖNTEMLER: RİSK SERMAYESİ VE MELEK YATIRIM
Dr. Yasemin BAŞARIR

III. BÖLÜM: ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İÇİN KİLİT BİLEŞENLER: EKOLOJİK YENİLİK VE YEŞİL TEKNOLOJİLER
Arş. Gör. Dr. Kumru TÜRKÖZ

IV. BÖLÜM: REGÜLASYON UYGULAMALARININ YENİLİK SÜRECİNE ETKİLERİ
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Murat BİCİL

V. BÖLÜM: DİJİTAL DÖNÜŞÜM SÜRECİ VE TÜRKİYE
Doç. Dr. Mustafa Cem KIRANKABEŞ

VI. BÖLÜM: OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE YENİLİK VE KÜRESEL REKABET
Arş. Gör. Dr. Abdullah ERKUL

VII. BÖLÜM: LATİN AMERİKA EKONOMİLERİNDE KALKINMA: YENİLİK DENEYİMLERİ ÜZERİNE İNCELEME
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KÜLÜNK

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1 1

YENİLİKÇİLİĞİN TEMEL BELİRLEYİCİLERİ VE FİRMA ULUSLARARASILAŞMASINDAKİ ROLÜ 1

1. Giriş 2
2. Firmalarda Yenilikçilik Başarımının Belirleyicileri 8
3. Firma Ölçeği ve Yenilikçilik Başarımı 21
4. Yenilikçilik ve Uluslararasılaşma 25
5. Yenilikçilik Daima Faydalı Mıdır? 29
6. Genel Değerlendirme 30

Kaynakça 31

BÖLÜM 2 41

YENİLİĞİN FİNANSMANINDA GÜNCEL YÖNTEMLER: RİSK SERMAYESİ VE MELEK YATIRIM 41

1. Giriş 42
2. Risk Sermayesi 44
3. Melek Sermaye 49
4. Değerlendirme 52

Kaynakça 54

BÖLÜM 3 57

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İÇİN KİLİT BİLEŞENLER: EKOLOJİK YENİLİK VE YEŞİL TEKNOLOJİLER 57

1.Giriş 58

2. Çevresel Sürdürülebilirlik: Kavramsal Çerçeve 60

3. Çevresel Sürdürülebilirlik İçin Ekolojik Yenilik ve Yeşil Teknolojiler: Kavramlar, Gelişmeler ve Politikalar 62

3.1. Kavramlar 63

3.2. Gelişmeler 65
3.3. Politikalar 73
4. Sonuç ve Tartışma 76
Kaynakça 79

BÖLÜM 4 84

REGÜLASYON UYGULAMALARININ YENİLİK SÜRECİNE ETKİLERİ 84
1. Giriş 85
2. Regülasyon Kavramı, Regülasyonun Gerekçesi ve Türleri 86
2.1. Regülasyonun Kavramı ve Regülasyonun Gerekçesi 86
2.2. Regülasyonun Sınıflandırılması 88
3. Regülasyonların Yenilik Süreciyle İlişkisi 91
4. Sonuç ve Değerlendirme 94
Kaynakça 95

BÖLÜM 5 97

DİJİTAL DÖNÜŞÜM SÜRECİ VE TÜRKİYE 97
1. Giriş 98
2. Türkiye'de Yürütülen Dijital Dönüşüm Çalışmaları 99
3. Dijital Dönüşüm Sürecine Katkı Sağlayan Teknolojiler 102
3.1. Büyük Veri (Big Data) 103
3.2. Bulut Bilişim (Cloud Computing) 103
3.3. Siber-Fiziksel Sistemler (Cyber-Physical Systems) 104
3.4. Akıllı Fabrika (Smart Factory) 104
3.5. Yapay Zekâ 105
3.6. Blokzincir (Blockchain) 105
3.7. Nesnelerin İnterneti (Internet of Things) 106

3.8. Sanal Gerçeklik (Virtual Reality) 106

4. Küresel Bilgi Teknolojisi Raporu Çerçevesinde Türkiye'nin Değerlendirilmesi 107

5. Sonuç 111

Kaynakça 112

BÖLÜM 6 115

OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE YENİLİK VE KÜRESEL REKABET . 115

1. Giriş 116

2. İlk Dalga: Artan Petrol Fiyatları ve Enerji Verimliliği 117

3. İkinci Dalga: Elektrikli Araçlar ve Alternatif Yakıt Teknolojileri . 120

4. Yeni Teknolojiler ve Türk Otomotiv Sektörünün Geleceği 124

Kaynakça 126

BÖLÜM 7 128

LATİN AMERİKA EKONOMİLERİNDE KALKINMA: YENİLİK DENEYİMLERİ ÜZERİNE İNCELEME 128

1. Giriş 129

2. İthal İkameci Sanayileşme Politikaları 130

3. 1980 Sonrası Latin Amerika Ülkelerinde Reform Süreçleri 134

4. Latin Amerika Kalkınma Deneyiminin Teknoloji ve Yenilik Yönünden Diğer Gelişen Ekonomilerle Karşılaştırması 136

5. Sonuç 139

Kaynakça 140

dezavantajlarının formel iş birliklerini zorunlu kılmakla kalmayıp, çoğunlukla özgün girişimci niteliklerinin bir fonksiyonu olarak ortaya çıkan şahsi ilişkilerin sağladığı bilgi sızıntıları ve örtük bilginin yayılımı gibi enformel yollarla yenilikçilik ve firma uluslararasılaşmasında potansiyel bir avantajı temsil ettiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda firmaların sahip oldukları fiziki ve finansal kaynak kısıtlılıkların yenilikçilik ve uluslararasılaşma performansı üzerinde ne ölçüde belirleyici olmaya devam ettiği sorusu görgül çalışmalarla desteklenmesi gereken yeni bir kuramsal sorgulamaya muhtaçtır.

Çalışmanın araştırmacılara yönelik temel önerisi, disiplinler arası kaynak taramasının; doğası gereği disiplinlerarası bir kavram olan yenilikçilik faaliyetine yönelik çalışmalarda benimsenmesi gereken ideal yaklaşım olacağı yönündedir. Konuya ilişkin görgül çalışmalarda sıklıkla ortaya çıktığı gözlemlenen "beklenenin dışında" sonuçların, çoğunlukla farklı disiplinler altında yürütülmüş kuramsal çalışmalarda sunulmuş teorilerle desteklenebildiği görülmektedir. Kuramsal çalışmaların görgül çalışmalara rehberlik edici misyonu araştırmacılarca gözden kaçırılmamalı; araştırma modelinin kurgulanmasında aşırı indirgemeci, bulguların yorumlanmasında ise aceleci yaklaşımlardan kaçınılmalıdır.

Kaynakça

Acs, Z. J. and Audretsch, D. B. (1988). Innovation and firm size in manufacturing. Technovation, 7(3), 197-210.

Andrijauskienė, M. i Dumčiuvienė, D. (2017). Hofstede's Cultural Dımensıons And Natıonal Innovatıon Level. Diem, 3 (1), 189-205. Preuzeto s https://hrcak.srce.hr/187380

Arrow, K. (1962). Economic welfare and the allocation of resources for invention. In The rate and direction of inventive activity: Economic and social factors (pp. 609-626). Princeton University Press.

Azar, G., and Ciabuschi, F. (2017). Organizational innovation, technological innovation, and export performance: The effects of innovation radicalness and extensiveness. International business review, 26(2), 324-336.

Azar, G. and Drogendijk, R. (2016). Cultural distance, innovation and export performance: An examination of perceived and objective cultural

distance. European Business Review, Vol. 28 No. 2, pp. 176-207. https://doi.org/10.1108/EBR-06-2015-0065

Baregheh, A., Rowley, J. and Sambrook, S. (2009), "Towards a multidisciplinary definition of innovation", Management Decision, Vol. 47 No. 8, pp. 1323-1339. https://doi.org/10.1108/00251740910984578

Beyhan, B., Dayar, E., Findik, D. Ve Tandogan, S. (2009). Comments and critics on the discrepancies between the Oslo Manual and the community innovation surveys in developed and developing countries. Ankara: Sciences and Technology Policies Research Centre (TEKPOL)–Middle East Technical University, 11.

Birukou, A., Blanzieri, E., Giorgini, P. and Giunchiglia, F. (2013). A formal definition of culture. In Models for intercultural collaboration and negotiation (pp. 1-26). Springer, Dordrecht.

Bogers, M. (2011). The open innovation paradox: knowledge sharing and protection in R&D collaborations. European Journal of Innovation Management, Vol. 14 No. 1, pp. 93-117. https://doi.org/10.1108/14601061111104715

Brumann, C. (1999). Writing for culture: Why a successful concept should not be discarded. Current anthropology, 40(S1), S1-S27.

Calia, R. C., Guerrini, F. M. and Moura, G. L. (2007). Innovation networks: From technological development to business model reconfiguration. Technovation, 27(8), 426-432.

Callander, S. and Matouschek, N. (2022). The Novelty of Innovation: Competition, Disruption, and Antitrust Policy. Management Science, 68(1), 37-51.

Carton, R. B., Hofer, C. W. and Meeks, M. D. (1998, June). The entrepreneur and entrepreneurship: Operational definitions of their role in society. In Annual International Council for Small Business. Conference, Singapore (pp. 1-12).

Casonato, R. and Harris, K. (1999). Can an Enterprise Really Capture “Tacit Knowledge”: We answer two top questions on knowledge management from the Electronic Workplace 1999 Conference. Gartner Group Research Note Select Q&A, 16.

Castellaci, F., Grodal, S., Mendonca, S. and Wibe, M. (2005). Advances and challenges in innovation studies. Journal of economic issues, 39(1), 91-121.

Chen, J., Sousa, C. M., and Xinming, H. (2016). The determinants of export performance: a review of the literature 2006-2014. International marketing review., 33(5), 626-670.

Chesbrough, H. and Brunswicker, S. (2013). Managing open innovation in large firms. Garwood Center for Corporate Innovation at California University, Berkeley in US & Fraunhofer Society in Germany.

Chung, S. (2002). Building a national innovation system through regional innovation systems. Technovation, 22(8), 485-491.

Cosh, A. and Hughes, A. (2010). Never mind the quality feel the width: University–industry links and government financial support for innovation in small high-technology businesses in the UK and the USA. The Journal of Technology Transfer, 35(1), 66-91.

Cumming, D. (2007). Government policy towards entrepreneurial finance: Innovation investment funds. Journal of Business Venturing, 22(2), 193-235.

Dampney, K., Busch, P. and Richards, D. (2002). The meaning of tacit knowledge. Australasian Journal of Information Systems, 10(1).

De Faria, A. M., Junior, M. D. M. O. and Borini, F. M. (2019). Pubic funding for innovation: The importance of individual resources of the entrepreneur and the relational resources of the firm. Technology in society, 59, 101159.

Díaz-García, C., González-Moreno, Á. and Sáez-Martínez, F. J. (2015). Eco-innovation: insights from a literature review. Innovation, 17(1), 6-23.

DiPietro, W. R. and Anoruo, E. (2006). Creativity, innovation, and export performance. Journal of Policy Modeling, 28(2), 133-139.

Doraszelski, U. (2003). An R&D race with knowledge accumulation. Rand Journal of economics, 20-42.

Drucker, P. (1985). Innovation and entrepreneurship. Harper&Row, Publishers, Inc.

Edwards-Schachter, M. (2018). The nature and variety of innovation. International Journal of Innovation Studies, 2(2), 65-79.

Enkel, E., Gassmann, O. and Chesbrough, H. (2009). Open R&D and open innovation: exploring the phenomenon. R&d Management, 39(4), 311-316.

Ernst, D. (2011). China's Innovation Policy is a Wake-Up Call for America (April 10, 2011). in Asia Pacific Issues, May 2011, East-West Center , Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2770063

Fan, P. (2014). Innovation in China. Journal of Economic Surveys, 28(4), 725-745.

Farrukh, M., Ying, C. and Mansori, S. (2016). “Intrapreneurial behavior: an empirical investigation of personality traits”, Management & Marketing. Challenges for the Knowledge Society, Vol. 11, No. 4, pp. 597-609. DOI: 10.1515/mmcks-2016-0018.

Fisher, G. J. and Fang, E. E. (2018). Customer-driven innovation: A conceptual typology, review of theoretical perspectives, and future

research directions. In Handbook of research on new product development. Edward Elgar Publishing.
Fuentelsaz, L., Maicas, J. P. and Montero, J. (2018). Entrepreneurs and innovation: The contingent role of institutional factors. International small business journal, 36(6), 686-711.
Gallego-Álvarez, I. and Pucheta-Martínez, M. C. (2021). Hofstede's cultural dimensions and R&D intensity as an innovation strategy: a view from different institutional contexts. Eurasian Business Review, 11(2), 191-220.
Gemünden, H. G., Heydebreck, P. and Herden, R. (1992). Technological interweavement: a means of achieving innovation success. R&D Management, 22(4), 359-376.
Geroski, P. A. (1990). Innovation, technological opportunity, and market structure. Oxford economic papers, 42(3), 586-602.
Godin, B. (2008). Innovation: the history of a category. Institut national de la recherche scientifique, Centre Urbanisation Culture Société, Montréal. (Project on the Intellectual History of Innovation Working Paper No. 1)
Guan, J. and Ma, N. (2003). Innovative capability and export performance of Chinese firms. Technovation, 23(9), 737-747.
Hagedoorn, J., and Ridder, A. K. (2012). Open innovation, contracts, and intellectual property rights: an exploratory empirical study. (United Nations University Working Paper Series No. #2012-025)
Hansen, J. A. (1992). Innovation, firm size, and firm age. Small Business Economics. 4(1), 37-44.
Hofstede, G. (1980). Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values. Beverly Hills: Sage
Hofstede, G. (2001). Culture's Consequences - Second Edition: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations. London: Sage
Hofstede, G. (2004). Business goals and corporate governance. Asia Pacific Business Review, 10(3-4). 292-301.
Holt, D. H. (1997). A comparative study of values among Chinese and US entrepreneurs: Pragmatic convergence between contrasting cultures. Journal of business venturing, 12(6), 483-505.
Hortinha, P., Lages, C. and Lages, L. F. (2011). The trade-off between customer and technology orientations: impact on innovation capabilities and export performance. Journal of International Marketing, 19(3), 36-58.
Howell, S. T. (2017). Financing innovation: Evidence from R&D grants. American Economic Review, 107(4), 1136-64.

Howells, J., Ramlogan, R. and Cheng, S. (2012). "Universities in an open innovation system: a UK perspective", International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, Vol. 18 No. 4, pp. 440-456. https://doi.org/10.1108/13552551211239483

Hsieh, H. L., Hsieh, J. R. and Wang, I. L. (2011). Linking personality and innovation: the role of knowledge management. World Transactions on Engineering and Technology Education, 9(1), 38-44.

Jang, H., Lee, K. and Yoon, B. (2017). Development of an open innovation model for R&D collaboration between large firms and small-medium enterprises (SMES) in manufacturing industries. International Journal of Innovation Management, 21(01), 1750002-1- 1750002-29

Johanson, J. and Vahlne, J.E. (2009). "The Uppsala internationalization process model revisited: From liability of foreignness to liability of outsidership." Journal of international business studies 40.9, 1411-1431.

John, O. P., and Srivastava, S. (1999). The Big Five Trait Taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), Handbook of Personality: Theory and Research (2nd ed., pp. 102-138), New York: Guilford Press.

Joung J, Jung K, Ko S, Kim K. (2019). Customer Complaints Analysis Using Text Mining and Outcome-Driven Innovation Method for Market-Oriented Product Development. Sustainability. 11(1):40. https://doi.org/10.3390/su11010040

Kamien, M. I. and Schwartz, N. L. (1975). Market structure and innovation: A survey. Journal of economic literature, 13(1), 1-37.

Kraft, K. (1989). Market structure, firm characteristics and innovative activity. The Journal of Industrial Economics, 329-336.

Kroll, H., Conlé, M. and Schüller, M. (2008). China: innovation system and innovation policy. New Challenges for Germany in the Innovation Competition, 169-243

Kwon, J., Kim, D. and Koh, C. E. (2016, January). A comparative study of national culture and innovation: Effects of cultural dimensions on traditional innovation and online innovation. In 2016 49th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS) (pp. 3615-3624). IEEE.

Lazzarotti, F., Samir Dalfovo, M. and Emil Hoffmann, V. (2011). A bibliometric study of innovation based on Schumpeter. Journal of technology management & innovation, 6(4), 121-135.

Levin, R. C. (1989). Empirical studies of innovation and market structure. Handbook of industrial organization, 2, 1059-1107.

Love, J. H. and Roper, S. (2015). SME innovation, exporting and growth: A review of existing evidence. International small business journal, 33(1), 28-48.
Mansfield, E. (1963). Size of firm, market structure, and innovation. journal of Political Economy, 71(6), 556-576.
Marshall, A. (1920). Principles of Economics, 8th Edition, London: Macmillan.
Martin, C.R. and Horne, D.A. (1993). Services Innovation: Successful versus Unsuccessful Firms. International Journal of Service Industry Management, Vol. 4 Iss 1 pp. 49 – 65
Marvel, M. R. and Lumpkin, G. T. (2007). Technology entrepreneurs' human capital and its effects on innovation radicalness. Entrepreneurship Theory and Practice, 31(6), 807-828.
Marvel, M. R., Lee, I. H. and Wolfe, M. T. (2015). Entrepreneur gender and firm innovation activity: a multilevel perspective. IEEE Transactions on Engineering Management, 62(4), 558-567.
McGrath, R. G., MacMillan, I. C. and Scheinberg, S. (1992). Elitists, risk-takers, and rugged individualists? An exploratory analysis of cultural differences between entrepreneurs and non-entrepreneurs. Journal of business venturing, 7(2), 115-135.
Migendt, M., Polzin, F., Schock, F., Täube, F. A. and von Flotow, P. (2017). Beyond venture capital: an exploratory study of the finance-innovation-policy nexus in cleantech. Industrial and corporate change, 26(6), 973-996.
Mintzberg, H. (1973). The nature of managerial work. New York: Harper & Row.
Moonen, P. (2017). "The impact of culture on the innovative strength of nations: A comprehensive review of the theories of Hofstede, Schwartz, Boisot and Cameron and Quinn", Journal of Organizational Change Management, Vol. 30 No. 7, pp. 1149-1183. https://doi.org/10.1108/JOCM-08-2017-0311
Mowery, D. C. and Oxley, J. E. (1995). Inward technology transfer and competitiveness: the role of national innovation systems. Cambridge journal of economics, 19(1), 67-93.
Nelson, R. R. (1992). National innovation systems: a retrospective on a study. Industrial and corporate change, 1(2), 347-374.
Nonaka, I., Toyama, R. and Konno, N. (2000). ''SECI, ba and leadership: a unified model of dynamic knowledge creation'', Long Range Planning, Vol. 33, pp. 4-34.
OECD/Eurostat (2005). Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3rd Edition, The Measurement of

Scientific and Technological Activities, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/9789264013100-en.
OECD/Eurostat (2018). Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th Edition, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris/Eurostat, Luxembourg, https://doi.org/10.1787/9789264304604-en.
OECD/Eurostat/European Union (1997), Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data: Oslo Manual, The Measurement of Scientific and Technological Activities, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/9789264192263-en.
O'grady, S. and Lane, H. W. (1996). The psychic distance paradox. Journal of international business studies, 27(2), 309-333.
Patterson, F. and Zibarras, L. D. (2017). Selecting for creativity and innovation potential: implications for practice in healthcare education. Advances in Health Sciences Education, 22(2), 417-428.
Polanyi, M. (1958). Personal Knowledge. Towards a Post Critical Philosophy. London: Routledge.
Polanyi, M. (1966). The Tacit Dimension, Routledge & Keagan Paul, London.
Polanyi, M. (1969). Knowing and Being: Essays by Michael Polanyi, ed. by Marjorie Grene. University of Chicago Press, Chicago. 1969
Porter, M. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. The Free Press. New York.
Porter, M. (1990). “The Competitive Advantage of the Nations”, The Free Pres, New York.
Gallego-Álvarez, I., & Pucheta-Martínez, M. C. (2021). Hofstede’s cultural dimensions and R&D intensity as an innovation strategy: a view from different institutional contexts. Eurasian Business Review, 11(2), 191-220.
Puusa, A. and Eerikäinen, M. (2010). Is tacit knowledge really tacit?. Electronic Journal of Knowledge Management, 8(3), pp 307-318.
Quintane, E., Mitch Casselman, R., Sebastian Reiche, B. and Nylund, P.A. (2011), "Innovation as a knowledge-based outcome", Journal of Knowledge Management, Vol. 15 No. 6, pp. 928-947. https://doi.org/10.1108/13673271111179299
Reinert, E., Daastøl, A.M. (1997) Exploring the Genesis of Economic Innovations: The Religious Gestalt-Switch and the Duty to Invent as Preconditions for Economic Growth. European Journal of Law and Economics 4, 233–283. https://doi.org/10.1023/A:1008631410924

Reinert, H. and Reinert, E. S. (2006). Creative destruction in economics: Nietzsche, Sombart, schumpeter. In Friedrich Nietzsche (1844–1900) (pp. 55-85). Springer, Boston, MA.

Rhyne, L. C., Teagarden, M. B. and Van den Panhuyzen, W. (2002). Technology-based competitive strategies: The relationship of cultural dimensions to new product innovation. The Journal of High Technology Management Research, 13(2), 249-277.

Rinne, T., Steel, G. D. and Fairweather, J. (2012). Hofstede and Shane revisited: The role of power distance and individualism in national-level innovation success. Cross-cultural research, 46(2), 91-108.

Ritter, T. and Gemünden, H. G. (2004). The impact of a company's business strategy on its technological competence, network competence and innovation success. Journal of business research, 57(5), 548-556.

Roper, S. and Love, J. H. (2002). Innovation and export performance: evidence from the UK and German manufacturing plants. Research policy, 31(7), 1087-1102.

Sarri, K.K., Bakouros, I.L. and Petridou, E. (2010), "Entrepreneur training for creativity and innovation", Journal of European Industrial Training, Vol. 34 No. 3, pp. 270-288. https://doi.org/10.1108/03090591011031755

Scherer, F. M. (1965). Firm size, market structure, opportunity, and the output of patented inventions. The American economic review, 55(5), 1097-1125.

Schmookler, J. (1962). Economic sources of inventive activity. The Journal of Economic History, 22(1), 1-20.

Schumpeter, J.A. (1934). The Theory of Economic Development, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.

Schwanen, D. (2017). Innovation Policy in Canada: A Holistic Approach (December 14, 2017). C.D. Howe Institute Commentary 497, ISBN: 978-1-987983-50-0, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3088156 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3088156

Seidler-de Alwis, R. and Hartmann, E. (2008), "The use of tacit knowledge within innovative companies: knowledge management in innovative enterprises", Journal of Knowledge Management, Vol. 12 No. 1, pp. 133-147. https://doi.org/10.1108/13673270810852449

Shrieves, R. E. (1978). Market structure and innovation: a new perspective. The Journal of Industrial Economics, 329-347.

Soete, L. (2013). Is innovation always good? In J. Fagerberg, B. R. Martin, & E. S. Andersen (Eds.), Innovation studies—Evolution and future challenges (pp. 134–144). Oxford: Oxford University Press.

Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2000). Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. Türk Psikoloji Dergisi, 17(49), 21-33.

Song, M. and Thieme, J. (2009). The role of suppliers in market intelligence gathering for radical and incremental innovation. Journal of Product Innovation Management, 26(1), 43-57.

Sousa, C. M., Martínez-López, F. J. and Coelho, F. (2008). The determinants of export performance: A review of the research in the literature between 1998 and 2005. International Journal of Management Reviews, 10(4), 343-374.

Spithoven, A, Vanhaverbeke, W. andRoijakkers, N. (2013). Open innovation practices in SMEs and large enterprises. Small Business Economics, 41(3), 537–562.

Steel, G. D., Rinne, T. and Fairweather, J. (2012). Personality, nations, and innovation: Relationships between personality traits and national innovation scores. Cross-Cultural Research, 46(1), 3-30.

Steensma, H. K., Marino, L. and Weaver, K. M. (2000). Attitudes toward cooperative strategies: A cross-cultural analysis of entrepreneurs. Journal of International Business Studies, 31(4), 591-609.

Stewart Jr, W. H., Carland, J. C., Carland, J. W., Watson, W. E. and Sweo, R. (2003). Entrepreneurial dispositions and goal orientations: A comparative exploration of United States and Russian entrepreneurs. Journal of small business management, 41(1), 27-46.

Stock, G. N., Greis, N. P. and Fischer, W. A. (2002). Firm size and dynamic technological innovation. Technovation, 22(9), 537-549.

Storey, C., Cankurtaran, P., Papastathopoulou, P. and Hultink, E. J. (2016). Success factors for service innovation: A meta-analysis. Journal of Product Innovation Management, 33(5), 527-548.

Sweezy, P. M. (1943). Professor Schumpeter's theory of innovation. The review of economic statistics, 93-96.

Vecchi, A. and Brennan, L. (2009). A cultural perspective on innovation in international manufacturing. Research in International Business and Finance, 23(2), 181-192.

Vernon, V. (1966). International investment and international trade in the product cycle. Quarterly Journal of Economics 80, 190-207.

Wagner, S. M. (2012). Tapping supplier innovation. Journal of Supply Chain Management, 48(2), 37-52.

Wakasugi, R. and Koyata, F. (1997). R&D, firm size and innovation outputs: are Japanese firms efficient in product development?. Journal of Product Innovation Management, 14(5), 383-392.

Watkins, A., Papaioannou, T., Mugwagwa, J. and Kale, D. (2015). National innovation systems and the intermediary role of industry associations in building institutional capacities for innovation in developing countries: A critical review of the literature. Research Policy, 44(8), 1407-1418.

Woodruff, R. B. (1997). Customer value: the next source for competitive advantage. Journal of the academy of marketing science, 25(2), 139-153.

Yun, J. H. J., and Mohan, A. V. (2012). Exploring open innovation approaches adopted by small and medium firms in emerging/growth industries: case studies from Daegu–Gyeongbuk region of South Korea. International Journal of Technology, Policy and Management, 12(1), 1-19.

Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: a means-end model and synthesis of evidence. Journal of marketing, 52(3), 2-22.

Zhou, J., Xu, X., Li, Y. and Liu, C. (2020). Creative enough to become an entrepreneur: A multi-wave study of creative personality, education, entrepreneurial identity, and innovation. Sustainability, 12(10), 1-16.

Zou, S. and Stan, S. (1998). The determinants of export performance: a review of the empirical literature between 1987 and 1997. International Marketing Review, Vol. 15 No. 5, pp. 333-356. https://doi.org/10.1108/02651339810236290

alanda gerek politik gerekse ekonomik birtakım politikalar yapılmaya ve stratejiler izlenmeye başlanmıştır. Yenilikçi projelerin desteklenmesinde kamu sektörünün özel sektöre yol gösterici olması, yenilik politikalarının uygulanması ve ulusal politikaların oluşturulması atılan başlıca adımlardır. Bu alanda özellikle yenilikçi firmaların başlıca sorunu olan yatırımların finanse edilmesi konusunda adımlar atılmıştır. Bu kapsamda yenilikçi ve büyüme potansiyeli yüksek girişimcilerin finansmanında girişim sermayesi (risk sermayesi) ve melek yatırımcılık yenilik fikri olan girişimcilere finansman desteğinin sağlaması açısından günümüz ekonomik ve finansal ortamında ön plana çıkmaktadır.

Kaynakça

Angel Capital Association (2022). *Angel Funders Report 2021*. Erişim Linki: https://www.angelcapitalassociation.org/angel-funders-report/

Antonelli, C. (2009). The Economics of Innovation: From The Classical Legacies to the Economics of Complexit., *Economics of Innovation and New Technology,* 18(7),611-646.

Aytaç, D. (2015). Yeniliğin Finansmanı: Girişim Sermayesi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *16*(1), 59-80.

Baysoy, E. ve Özkul, G. (2020). Girişimciliğin Finansmanında Banka Finansmanına Karşı Risk Sermayesi: ODTÜ Teknokent Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 610-630.

Bingöl, G. ve Türkmen, S. (2016). Girişimciliğin Finansmanında Melek Sermaye ve Türkiye Uygulaması, *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(45), 357-373.

Böyükaslan, A. ve Tiryakioğlu, M. (2016). Girişimci Devlet, Yenilikçi Finansman: Türkiye İçin Bir Politika Arayışı. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, *8*(1), 592-618.

Drucker, P.F. (1998).The Discipline of Innovation. *Harvard Business Review,* http://ogsp.typepad.com/focus_or_die_ogsp/files/drucker_185_the_discipline_of_innovation.pdf

Dünya Bankası (2022). *Research and Development Expenditure*. Erişim Linki: https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS

Eban (2022). *Statistics Compendium 2021 European Early Stage Market Statistics.* Erişim linki: https://www.eban.org/statistics-compendium-2021-european-early-stage-market-statistics/

Ertem, Ü. (2015*). Uluslararası Finansman*. Paradigma Akademi Yayınları.

Ertürk, H. ve Sayilgan, G.(2014). Girişim Sermayesi Fonları Ve Bu Fonların Geliştirilmesinde Kamunun Rolü, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt/Vol:43, Sayı/No:2, 2014, 293-318.

Freeman, C. ve Soote, L. (2003). *Yenilik İktisadı*. (Çev. Ergun Türkcan), Ankara: Tübitak.

Gompers, P. A., ve Lerner, J. The Venture Capital Revolution. *Journal of Economic Perspectives.* 15 (2), 145–168.

Guilhon, B. (2020). *Venture Capital and the Financing of Innovation*. John Wiley & Sons.

Hindle, K. ve Lee, L. (2002). An Exploratory Investigation Of Informal Venture Capitalists In Singapore. *An International Journal of Entrepreneurial Finance*, Volume 4, 2002 - Issue 2.

Howell, S. T. (2017). Financing Innovation: Evidence from R&D Grants. *American Economic Review, 107*(4), 1136-64.

Invest Europe (2020). *Central and Eastern Europe: Private equity Statistics*. Erişim linki: https://www.investeurope.eu/media/3225/central_and_eastern_europe_activity_report_2019.pdf

İçke, M. A. (2014). Schumpeter ve Yeniliklerin Finansmanı, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:11, Sayı:1, 17-38.

İpekten, O. B. (2006). Risk Sermayesi Finansman Modeli. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*(1), 385-408.

Josh Lerner, Joacim Tåg, Institutions and Venture Capital, *Industrial and Corporate Change*, Volume 22, Issue 1, February 2013, Pages 153–182

Kurnaz, G. ve Bedük, A. (2017). Türkiye'de ve Dünya'da Melek Yatırımcılık. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*. 20(1), 27-40.

Mazzucato, M. ve Semieniuk, G. (2017). Public Financing Of Innovation: New Questions. *Oxford Review of Economic Policy, 33*(1), 24-48.

National Venture Capital Association (2021). NVCA 2022 Yearbook Data Pack. Erişim linki: https://nvca.org/research/nvca-yearbook/

OECD (2006), Oslo Kılavuzu: Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler; 3. Baskı: OECD ve Eurostat Ortak Basımı.

Özkan, T. (2019). Girişimcilikte Melek Finansman Modeli, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl: 23 Sayı: 78, 533- 566.

Padilla-Ospina, A. M., Medina-Vásquez, J. E., ve Rivera-Godoy, J. A. (2018). Financing Innovation: A Bibliometric Analysis Of The Field. *Journal of Business & Finance Librarianship, 23*(1), 63-102.

Resmî Gazete (2013). Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliği (III-48.3). Sayı: 28790. 9 Ekim 2013. Erişim linki: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/10/20131009-15.htm

Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. New Brunswick.

Sevsay, H., Miynat, M., ve Aktaş, H. (2017). Teknoloji Geliştirme Bölgesi Yatırımları Finansman Modellerinin İncelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *24*(2), 447-467.

Styhre, A. (2015). *Financing Life Science Innovation: Venture Capital, Corporate Governance and Commercialization*. Springer.

Tuna, A. K., ve Isabetli, I. (2014). İnovasyonun Finansmani Ve Risk Sermayesi. *Journal of the Faculty of Economics/Iktisat Fakültesi Mecmuasi*, *64*(1).

Turhan, G. T. (2020). Dış Kaynakli Finansal Destek Düzeyinin Ar-Ge Harcamalari, İnovasyon Ve Rekabet Endeksi Açısından Değerlendirilmesi: Risk Sermayesi. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, *4*(Özel Sayı 1), 162-181.

Uluyol, O. (2008). Girişimcilikte Alternatif Bir Finansman Modeli Olarak Melek Finansman Yöntemi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, C.3, S.2, ss.43-68.

Wallmeroth, J., Wirtz, P., ve Groh, A. P. (2018). Venture capital, angel financing, and crowdfunding of entrepreneurial ventures: A literature review. Foundations and Trends in Entrepreneurship, 14(1), 1-129.

Yalçıner, K., Aksoy, E.E., Kurt, Ç., Bal, H. Ve Tanrıöven, C. (2014). *Finansal Teknikler ve Türev Araçlar,* Ankara: Detay Yayıncılık.

Zaimoğlu, T. (1995). *Risk Sermayesi ve Türkiye'de Uygulama Olanakları*, SPK Yayınları.

Zider, B. (1998). How Venture Capital Works. *Harvard Business Review*, November-December 1998, 131-139.

Kaynakça

Andabaka, A., Basarac Sertić, M. and Harc, M. (2019). Eco-innovation and economic growth in the European Union. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 22(2), 43-54.

Andersen, M. S. (2007). An introductory note on the environmental economics of the circular economy. *Sustainability Science*, 2(1), 133-140.

Avramchikova, N., Rozhnov, I., Zelenskaya, T., Maslova, O. and Avramchikov, V. (2021). Circular economy and "green technologies". *In E3S Web of Conferences* (Vol. 291, p. 02014). EDP Sciences.

Bartlett, D. and Trifilova, A. (2010). Green technology and eco-innovation: Seven case-studies from a Russian manufacturing context. Journal of Manufacturing. *Technology Management*, 21(8), 910-929.

Burnson, P. (2018). New studies measure the benefits of the circular economy. *Supply Chain Management Review*, May/June 2018, 10-12.

Cancino, C. A., La Paz, A. I., Ramaprasad, A. and Syn, T. (2018). Technological innovation for sustainable growth: An ontological perspective. *Journal of Cleaner Production*, 179, 31-41.

Colombo, L. A., Pansera, M. and Owen, R. (2019). The discourse of eco-innovation in the European Union: An analysis of the eco-innovation action plan and horizon 2020. *Journal of Cleaner Production*, 214, 653-665.

Costa, J. (2021). Carrots or sticks: Which policies matter the most in sustainable resource management?. *Resources*, 10(2), 12.

Diesendorf, M. (2000). Sustainability and sustainable development. *Sustainability: The corporate challenge of the 21st century*, 2, 19-37.

Dovers, S. R. and Handmer, J. W. (1992). Uncertainty, sustainability and change. *Global Environmental Change*, 2(4), 262-276.

Du, K. and Li, J. (2019). Towards a green world: How do green technology innovations affect total-factor carbon productivity. *Energy Policy*, 131, 240-250.

Ekins, P. (2010). Eco-innovation for environmental sustainability: concepts, progress and policies. *International Economics and Economic Policy*, *7*(2), 267-290.

Ekins, P., Domenech, T., Drummond, P., Bleischwitz, R., Hughes, N. and Lotti, L. (2019). "The Circular Economy: What, Why, How and Where", Background paper for an OECD/EC Workshop on 5 July 2019 within the workshop series *"Managing environmental and energy transitions for regions and cities*", Paris.

Ellen Macarthur Foundation. (2013). Towards the circular economy. Economic and business rationale for an accelerated transition. *Journal of Industrial Ecology*, 2, 23-44.

Ellen Macarthur Foundation. (2022). *What is Circular Economy?* https://ellenmacarthurfoundation.org/ (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

European Commission (2011). Communication from the commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee and The Committee of the regions. Innovation for a sustainable future - *The Eco-Innovation Action Plan (Eco-Ap).* Brussels.

European Commission (2012). Eco-innovation the key to Europe's future competitiveness. http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/eco_innovation.pdf (Erişim Tarihi: 11.02.2022).

European Commission (2020). EU Eco-innovation index 2019. https://ec.europa.eu/environment/ecoap/sites/default/files/eio_brief_eu_eco-innovation_index_2019.pdf (Erişim Tarihi: 17.02.2022).

European Commission (2021). European innovation scoreboard exploratory report how to measure environmental innovation.

European Commission (2022a). The Eco-innovation Action Plan. https://ec.europa.eu/environment/ecoap/about-action-plan/objectives-methodology_en (Erişim Tarihi: 10.02.2022).

European Commission (2022b). Environment. Eco-innovation. https://ec.europa.eu/environment/green-growth/eco-innovation/index_en.htm (Erişim Tarihi: 10.02.2022).

Eurostat (2022). Database. https://ec.europa.eu/eurostat (Erişim Tarihi: 19.03.2022).

Fei, J.,Wang, Y., Yang, Y., Chen, S. and Zhi, Q. (2016). Towards eco-city: the role of green innovation. *Energy Procedia*, 104, 165-170.

Fikirli, Ö., Ünlü, H. ve Yücel, M. E. (2022). Türkiye'de eko-inovasyon göstergeleri ve eko-inovasyon Etkinliği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 17(1), 104-126.

Gallopín, G. C. (2003). A systems approach to sustainability and sustainable development. ECLAC. *United Nations Publication.* Serie 64.

Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. and Hultink, E. J. (2017). The circular economy-A new sustainability paradigm?. *Journal of Cleaner Production*, 143, 757-768.

Goodland, R. (1995). The concept of environmental sustainability. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 26(1), 1-24.

Guo, Y., Xia, X., Zhang, S. and Zhang, D. (2018). Environmental regulation, government R&D funding and green technology innovation: Evidence from China provincial data. *Sustainability*, 10, 940.

Kemp, R. and Pearson, P. (2007). Final report MEI project about measuring eco-innovation. UM Merit, Maastricht, 10(2), 1-120.
Lélé, S. M. (1991). Sustainable development: A critical review. *World Development*, 19(6), 607-621.
Lewandowski, M. (2016). Designing the business models for circular economy-towards the conceptual framework. *Sustainability*, 8(1), 43.
McKinnon, A. (2010). Environmental sustainability. Edited by McKinnon, A., Cullinane, S., Browne, M. and Whiteing, *A Green Logistics: Improving the Environmental Sustainability of Logistics.* Kogan Page Limited, London.
Mebratu, D. (1998). Sustainability and sustainable development: Historical and conceptual review. *Environmental Impact Assessment Review*, 18(6), 493-520.
Memiş, S. A. (2015). *G20 Ülkelerinde Bilim, Teknoloji ve İnovasyon.* Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV). Değerlendirme Notu.
Miao, C., Fang, D., Sun, L. and Luo, Q. (2017). Natural resources utilization efficiency under the influence of green technological innovation. *Resources, Conservation and Recycling*, 126, 153-161.
Moldan, B., Janoušková, S. and Hák, T. (2012). How to understand and measure environmental sustainability: Indicators and targets. *Ecological Indicators*, 17, 4-13.
Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *Journal of environmental sustainability*, 1(1), 2.
Munasinghe, M. (1993). Environmental economics and sustainable development. *World Bank Environment Paper 3.*
OECD (2001). OECD Environmental Strategy for the First Decade of the 21st Century. OECD, Paris.
OECD (2008). Eco-Innovation Policies in Turkey, Environment Directorate.
OECD (2011). Better policies to support eco-innovation, OECD Studies on Environmental Innovation; OECD Publishing: Paris, France.
OECD (2019). OECD Çevresel Performans İncelemeleri: Türkiye 2019. *OECD Environmental Performance Reviews.*
OECD (2022). OECD Database. Green Growh Indicators. https://stats.oecd.org/index.aspx?lang=en (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
Panapanaan, V., Uotila, T. and Jalkala, A. (2014). Creation and alignment of the eco-innovation strategy model to regional innovation strategy: A case from Lahti (Päijät-Häme Region), Finland. *European Planning Studies*, 22(6), 1212-1234.
Porter, M. E. and Van der Linde, C. (1995). Toward a new conception of the environment-competitiveness relationship. *Journal of Economic Perspectives*, 9(4), 97-118.

Rennings, K. (2000). Redefining innovation-eco-innovation research and the contribution from ecological economics. *Ecological Economics*, 32(2), 319-332.

Sartori, S., Latrônico, F. and Campos, L. (2014). Sustainability and sustainable development: a taxonomy in the field of literature. *Ambiente & Sociedade*, 17, 01-22.

Sauvé, S., Bernard, S. and Sloan, P. (2016). Environmental sciences, sustainable development and circular economy: alternative concepts for trans-disciplinary research. *Environmental Development*, 17, 48-56.

Shimova, O. (2020). *Belarus on the way to sustainable development: circular economy and green technologies.* In modeling economic growth in contemporary Belarus. Emerald Publishing Limited.

Sikdar, S. K. (2003). Sustainable development and sustainability metrics. *AIChE Journal*, 49(8), 1928-1932.

Sobczak, E., Głuszczuk, D. and Raszkowski, A. (2022). Eco-innovation and innovation level of the economy as a basis for the typology of the EU Countries. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), 2005.

Spaini, C., Markianidou, P. and Doranova, A. (2018). EU eco-innovation index: 2018 version, *Technical Note.* Eco-innovation observatory. Technopolis Group.

Sutton, P. (2004). A perspective on environmental sustainability. *Paper on the Victorian Commissioner for Environmental Sustainability*, 1-32.

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) (2004). Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi (Vizyon 2023).https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf (Erişim Tarihi: 12.02.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/ (Erişim Tarihi: 12.02.2022).

United Nations (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future.

Urbaniec, M., Tomala, J. and Martinez, S. (2021). Measurements and trends in technological eco-innovation: evidence from environment-related patents. *Resources*, 10(7), 68.

Wang, Q., Qu, J., Wang, B., Wang, P. and Yang, T. (2019). Green technology innovation development in China in 1990-2015. *Science of the Total Environment*, 696, 134008.

Ye, Q. and Cheng, C. (2019). Green technological innovation efficiency and financial ecological environment. *Open Journal of Social Sciences*, 7(12), 132-151.

Zarębska, J. and Michalska, M. (2016). Ecological innovations as a chance for sustainable development-directions and obstacles in their implementation. *Management*, 20(2), 49-64.

olduğu görülmektedir. Herhangi bir regülasyon uygulaması bir taraftan uyum maliyetleri ve inovasyonu teşvik etmeyen olumsuz etkiler yaratırken, diğer taraftan inovasyonu teşvik eden olumlu etkiler yaratmaktadır. Bu etkilerden hangisinin uygulamada baskın olacağı halen önemli bir tartışma konusu olmaktadır.

Kaynakça

Ardıyok, Ş. (2002). Doğal Tekeller ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye İçin Düzenleyici Kurum Modeli. Rekabet Kurumu.

Ashford, N. A., & Heaton Jr, G. R. (1983). Regulation and technological innovation in the chemical industry. Law & Contemp. Probs., 46, 109.

Baldwin, R., Cave, M., & Lodge, M. (2012). Understanding regulation: theory, strategy, and practice. Oxford university press.

Blind, K. (2012). The influence of regulations on innovation: A quantitative assessment for OECD countries. Research Policy, 41(2), 391-400.

Blind, K. (2016). The impact of regulation on innovation. In Handbook of innovation policy impact. Edward Elgar Publishing.

Den Hertog, J. A. (1999). General theories of regulation. Encyclopedia of law and economics, 223.

Den Hertog, J. A. (2010). Review of economic theories of regulation. Utrecht School of Economics Working Papers, (10-18).

Joskow, P. L., & Rose, N. L. (1989). The effects of economic regulation. Handbook of industrial organization, 2, 1449-1506.

Peltzman, S. (1976). Toward a more general theory of regulation. The Journal of Law and Economics, 19(2), 211-240.

Posner, R. A. (1974). Theories of economic regulation (No. w0041). National Bureau of Economic Research.

Ricketts, M. (2006). Economic regulation: Principles, history, and methods. International handbook on economic regulation, Edited by: Michael Crew and David Parker, Edward Elgar Publishing,34-62.

Sahu, S. K., & Narayanan, K. (2016). Environmental certification and technical efficiency: A study of manufacturing firms in India. Journal of Industry, Competition and Trade, 16(2), 191-207.

Sarısoy, S. (2010). Düzenleyici devlet ve regülasyon uygulamalarının etkinliği üzerine tartışmalar. Maliye Dergisi, (159), 278-298.

Shleifer, A. (2005). Understanding regulation. European Financial Management, 11(4), 439-451.

Stewart, L. A. (2010). The impact of regulation on innovation in the United States: A cross-industry literature review. Information technology & innovation foundation, 6.

Stigler, G. J. (1971). The theory of economic regulation. The Bell journal of economics and management science, 3-21.

Viscusi, W. K., Harrington Jr, J. E., & Sappington, D. E. (2018). Economics of regulation and antitrust. MIT press.

Windholz, E., ve Hodge, G. A. (2012). Conceptualising social and economic regulation: Implications and economic regulation: Implications for modern regulators and regulatory activity. Monash UL Rev., 38, 212.

düzeyinin üzerinde performans göstermiştir. Bununla beraber AB geneli ile kıyaslandığında ise AB'nin bir miktar altında performans göstermiştir.

Endeksten elde edilen bilgiler doğrultusunda Türkiye'nin çalışmaya katılan diğer ülkelerle kıyaslandığında daha az başarılı olduğu kriterler yaşam seçimlerini yapma özgürlüğünün yeterli düzeyde olmaması, gelişmekte olan teknolojilere yatırım istenilen düzeyde olmaması, yasal olarak kişisel verilerin ve gizliliğin korunması konusunda yeterli başarının gösterilememesi, hane halkı mutluluk düzeyinde düşüklük, bilgi işlem teknoloji hizmetleri uzmanlarının sayısı ve kalitesinin yeterli düzeyde olmaması, gelir adaletsizliği, mobil telefon fiyatlarının yüksekliği gibi kriterler dikkat çekicidir. Portulans Enstitüsü tarafından uygulanan Ağ Teknolojilerine Hazırbulunuş Endeksinde Türkiye'nin dijital dönüşüm sürecinde çalışma kapsamında yer alan diğer ülkelerle kıyaslandığında daha başarılı olduğu kriterler ise E-ticaret mevzuatının yeterli olması, üçüncü seviye (lise) eğitime kayıt oranının yüksek olması, uluslararası internet bant genişliğinin yeterli olması, SMS kullanımının yaygınlığı, çalışan kişi başına GSYİH büyüme oranı, telekomünikasyon hizmetlerine yapılan yıllık yatırım miktarının istenilen düzeyde olması gibi değişkenlerdir.

Kaynakça

Akçomak, S.İ. (2020). Reseach and Innovation Outlook of Turkey, *Technology Development Foundation Of Turkey*. https://www.ttgv.org.tr/tur/images/publications/616d3c9738fea.pdf

Bayraktutan, Y. ve Bıdırdı, H. (2015). Teknoloji Politikaları: Temel Göstergeler ve İhracata Yansımaları (Seçilmiş Ülke Örnekleri), *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, KOSBED, s. 1-30.

Daintith, J. and Wright, E. (2008). A Dictionary of Computing (6 ed.). *Oxford University Press*. eISBN: 9780191726576

Dutta, S. and Lanvin, B. (2020). *The Network Readiness Index 2020*. Washingto: Portulans Institute. Erişim linki: https://networkreadinessindex.org/2020/

Dutta, S. and Lanvin, B. (2021). *The Network Readiness Index 2021*, Portulans Institute. Erişim linki: https://networkreadinessindex.org/nri-2021-edition-press-release/

Fırat Ümit, S. ve Fırat, O.Z. (2017). Sanayi 4.0 Devrimi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme: Kavramlar, Küresel Gelişmeler ve Türkiye, *Toprak İşveren Dergisi*, Sayı:114, 2017 s.10-23.

Iberdrola (2022). Virtual Reality: Another World within Sight. Erişim linki: https://www.iberdrola.com/innovation/virtual-reality

Investopedia (2022). Artificial Intelligence (AI). Erişim linki: https://www.investopedia.com/terms/a/artificial-intelligence-ai.asp

Kim, L. (1998). "Technology Policies and Strategies for Developing Countries: Lessons from the Korean Experience", *Technology Analysis & Strategic Management*, 10(3): 311-324.

Lipsey, R.G. (1998). Technology Policies In Neo-Classical and Structuralist-Evolutionary Models, *OECD Science Technology Industry Review* No. 22.

OECD (2022). Science, Technology and Innovation Outlook. Erişim linki: https://www.oecd.org/sti/science-technology-innovation-outlook/

Oracle (2022). *What is Internet of Things*. Erişim linki: https://www.oracle.com/tr/internet-of-things/what-is-iot/

Portulans Institute (2022). *Network Readiness Index 2021 Turkey*. Erişim linki: https://networkreadinessindex.org/wp-content/uploads/reports/turkey.pdf

Stringfixer (2022). Dijital Elektronik. Erişim linki: https://stringfixer.com/tr/Digital_networks

T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2018). *Türkiye'nin Sanayi Devrim, Dijital Türkiye Yol Haritası*. Erişim linki: https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_Dijital-Turkiye-Yol-Haritasi.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Erişim linki: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf

Turak, Y. (2015). "*Nesnelerin İnterneti ve Güvenliği*". Erişim linki: http://www.yigitturak.com/wp-content/uploads/IoTGuvenligi.pdf

Wikipedia (2022a). *Technology Policy*. Erişim linki: https://en.wikipedia.org/wiki/Technology_policy

Wikipedia (2022b). *Dijital Elektronik*. Erişim linki: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dijital_elektronik

Wikipedia (2022c). *Büyük Veri.* Erişim linki: https://tr.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCy%C3%BCk_veri

Wikipedia (2022d). *Dijital Dönüşüm*. Erişim linki: https://tr.wikipedia.org/wiki/Dijital_d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCm

Yıldız, A. (2018). Endüstri 4.0 ve akıllı fabrikalar. *Sakarya University Journal of Science*, 22 (2) , 546-556 .

Kaynakça

ACEA (2021). *Economic and Market Report: EU Automotive Industry Full-Year 2020*. European Automobile Manufacturers Association. Erişim Linki: https://www.acea.auto/nav/?content=publications

ACEA (2022). Fuel Types of new passenger cars in the EU. Erişim linki: https://www.acea.auto/figure/fuel-types-of-new-passenger-cars-in-eu/

Britannica (2020). *Automotive Industry: Europe after World War II*. Erişim linki: https://www.britannica.com/technology/automotive-industry/Europe-after-World-War-II

Bureau of Transportation Statistics (2022). *World Motor Vehicle Production*. United States Department of Transportation. Erişim Linki: https://www.bts.gov/content/world-motor-vehicle-production-selected-countries

CompaniesMarketCap (2022). *Largest electric vehicle companies by Market Cap*. Erişim linki: https://companiesmarketcap.com/electric-vehicles/largest-ev-companies-by-market-cap/

European Commission (2019). *The European Green Deal*. Brussels: European Commission. Erişim linki: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en#documents

EV-volumes (2022). *Global EV Sales for 2021*. Erişim linki: https://www.ev-volumes.com/news/ev-sales-for-2021/

Hillstrom, K., & Hillstrom, L. C. (2005). *The Industrial Revolution in America: Automobiles*. California: ABC-CLIO.

Hoffman, K., & Kaplinsky, R. (2019). *Driving force: The global restructuring of technology, labour, and investment in the automobile and components industries*. New York: Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429044199

Kesgingöz, H., & Dilek, S. (2016). Middle Income Trap and Turkey. *The Empirical Economics Letters*, *15*(7), 658-666.

Maxfield, S., & Nolt, J. H. (1990). Protectionism and the internationalization of capital: US sponsorship of import substitution industrialization in the Philippines, Turkey and Argentina. *International Studies Quarterly*, *34*(1), 49-81.

Nasdaq (2022). *Crude Oil Prices from 1861*. Nasdaq Inc. Erişim Linki: https://data.nasdaq.com/data/BP/CRUDE_OIL_PRICES-crude-oil-prices-from-1861

OSD (2020), *Otomotiv Sanayii Genel ve İstatistik Bülteni*. Otomotiv Sanayii Derneği Yayını. Erişim Linki: https://www.osd.org.tr/osd-yayinlari/istatistikler

Özek, Yavuz (2020). Küreselleşme ve Ekonomik Krizler. Ankara: Gazi Kitabevi

Öztürk, S. ve Saygın, S. (2017). 1973 Petrol krizinin ekonomiye etkileri ve stagflasyon olgusu. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(12), 1-12.

Perkins, D. H. (1994). There are at least three models of East Asian development. *World Development*, *22*(4), 655-661.

Schwartz, M. (2000). Markets, networks, and the rise of Chrysler in Old Detroit, 1920–1940. *Enterprise & Society*, *1*(1), 63-99.

Sturgeon, T. J., Memedovic, O., Van Biesebroeck, J., & Gereffi, G. (2009). Globalisation of the automotive industry: main features and trends. *International Journal of Technological learning, innovation and development*, *2*(1-2), 7-24.

Ünlü, F., & Yıldız, R. (2018). Orta Gelir Tuzağının Belirlenmesi: Ekonometrik Analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *14*(1), 1-20. https://doi.org/10.17130/ijmeb.2018137570

sanayileşme modelinin uygulamaya alınması ve küresel rekabet ortamının uzmanlık, teknoloji, ar-ge ve ürün çeşitliliği üzerine olgunlaşmasıdır. Karşılaştırma yapılan Doğu Asya bölgesinde 1980 sonrası araştırma geliştirme faaliyetlerine yatırım, teknolojik gelişmeye dayalı endüstriyel planlama, elektronik ürünler başta olmak üzere ürün çeşitliliğini önceleyen planlı kalkınma stratejileri, eğitimde mesleki uzmanlaşmanın ve teknik eleman yetiştirmeye verilen önem Latin Amerika ülkelerinin küresel rekabette beklenen performansı gösterememesinin dışsal faktörleri olarak görülebilir. Bunun nedeni aynı dönemlerde Latin Amerika ülkelerinin teknolojik dönüşümü ve beşeri sermaye gelişimini tamamlayamamış olmasıdır. Karşılaştırma çerçevesinde Latin Amerika'nın küresel rekabette düşük performansının başka nedeni de Doğu Asya ülkelerinin ihracata dayalı büyüme modeline geçiş öncesi uyguladıkları sanayileşme politikalarında Latin Amerika'da yaşanan politik kararlara benzer dar küme (zümre) anlayışının olmamasıdır. Özellikle Tayvan, Güney Kore, Japonya ve yakın dönemde Çin gibi ülkelerin hızlı büyümelerinde planlı kalkınma dönemlerindeki istikrar ve yerli firmaların devlet eliyle güçlendirilmesi bu ülkelerin hem iç piyasa hem de gelişmiş ülke piyasalarında önemli ölçüde rekabet gücü elde etmelerini sağlamıştır.

1950'li yıllarda milli gelirleri Doğu Asya ülkelerine göre yaklaşık %50 daha fazla olan Latin Amerika ülkelerinin uzatmalı ve borca dayalı ithal ikameci politikaları bu ülkelerin 1980 sonrası dış piyasalarla ilişkilerinde iki temel yoksunluğu ortaya çıkarmıştır. Fiziki ve beşeri sermaye yetersizliği ve girişimci eksikliği bu ülkelerin dışa açılma süreçlerinde diğer bölgelere göre daha düşük performans sergilemelerinde etkili olmuştur.

Kaynakça

Aghion P., Howitt P., (1989). A model of growth through creative destruction, *Department of Economics Research Reports*, 8904, London.

Barro, J. R. (1990). Government spending in a simple model of endogenous growth, *The Journal of Political Economy*, Vol: 98, No: 5, ss.103-125.

Benderli, Z. Z., GÖRENEL, Z. (2006). Neoliberal ekonomi politikalarının Latin Amerika üzerindeki etkileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 183-201.

Daude, C. (2010), Innovation, productivity and economic development in Latin America and the Caribbean, *OECD Development Centre*, Working Paper No. 288.

De Melo, J., Dhar, S., Mundial, B. (1992). Lessons of trade liberalization in Latin America for economies in transition (Vol. 1040). *Country Economics Department*, World Bank.

Erdil, E., Pamukçu, M. T., Akçomak, İ. S., Tiryakioğlu, M. (2016). Bilgi, bilim, teknoloji ve yenilik: Kavramsal tartışma. *Science and Technology Policies Research Center Tekpol Working Paper Series*, 1-28.

Eşkinat R. (1997), Gelişmekte olan ülkelerin ekonomi politikalarında değişim (1980'li yıllar). *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(1), 349-360.

Evans, D. (1991). Trade policy reform. states or markets?: Neo-liberalism and the Development Policy Debate, 48.

Grossman G. M., Helpman E., (1991). *Innovation and growth in the global economy*, Cambridge: MIT Press.

Hamilton, A. (1791) *Report on Manufactures, reprinted in The Papers of Alexander Hamilton*, by Syrett, H.C. (ed.), New York: Columbia University Press, 1966.

Kıroğlu, P. (2020). Kalkınma Stratejileri Ekseninde Latin Amerika ve Türkiye Karşılaştırması, Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

List, F. (1844) *The national system of political economy*, London: Longmans, Green & Co., 1885, reprinted by Fairfield: Augustus M. Kelley, 1977.

Lucas, E. R. (1988), On the mechanics of economic development, *Journal of Monetary Economics*, 22, ss.3-42.

Narula, R. (2002). Switching from import substitution to the'New Economic Model'in Latin America: A case of not learning from Asia. MERIT – *Maastricht Economic Research Institute on Innovation and Technology*, The Netherlands.

Rebelo, S. (1991). Long-run policy analsis and lon-run growth, *The Journal of Political Economy*, Vol: 99, No: 3, pp.500-521.

Romer, P. M. (1986). Increasing retuns and long-run growth, *The Journal of Political Economy*, Vol: 91, No: 5, ss.1002-1037.

Romer, P. M., (1990). Endogeneus technological change, *The Journal of Political Economy*, Vol: 98, No: 5, ss.71-102.

Sağır, H. (2011). İthal İkameci Sanayileşme ve İhracata Dönük Büyüme Stratejileri. Latin Amerika, Doğu Asya ve Türkiye Karşılaştırmalı

Analizi. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı,* Yüksek Lisans Tezi.
Smith, A. (1937). *The wealth of nations* [1776] (Vol. 11937).
Solow R., M., (1956). A contribution to the theory of economic growth, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol: 70, No: 1, ss.65-94.
Williamson, J. (1994). *The Political Economy of Policy Reform*. Washington, DC: Institude for international Economics.
Williamson, J. (2003). The Washington consensus and beyond. *Economic and Political Weekly*, Apr. 12-18, Vol. 38, No. 15, pp.1475-1481.

BATI FELSEFESİNDE KADININ YERİ

Abdullah Çağıl

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-22-6

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM **3**
BİR KONU OLARAK "KADIN" **3**
1.1. ÖZEL ALANDA KADIN 3
1.1.1 Form-Madde Düalizminde Kadın 5
1.1.2 Akıl-Duygu Düalizminde Kadın 11
1.2. KAMUSAL ALANDA KADIN 18
1.2.1. Eş Olarak Kadın 19
1.2.2 Yurttaş Olarak Kadın 27

İKİNCİ BÖLÜM **35**
BİR ÖZNE OLARAK "KADIN" **35**
2.1. CİNSEL BİR KAVRAM OLARAK "KADIN" 35
2.1.1 Toplumsal Cinsiyet 39
2.1.2 Öteki Cins 43
2.2. FELSEFE TARİHİNDE KADININ ETKİSİ 46
2.2.1. Kadın Felsefeciler 46
2.2.2. Feminizm 50

SONUÇ **59**

KAYNAKÇA **63**

KAYNAKÇA

Adler, Alfred, *İnsanın Doğası*, (Çev.: Ayşen Tekşen Kapkın), Payel Yayınevi, İstanbul 2004.

_____, *Cinsiyetler Arasında İşbirliği*, (Çev.: Seçkin Selvi), Payel Yayınevi, İstanbul 1999.

Ahmed, Sara, "Bu Öteki ve Başka Ötekiler", (Çev.: Elis Simson), *Cogito*, 58, (Bahar 2009), 173-192.

Aristophanes, *Eşekarıları, Kadınlar Savaşı ve Diğer Oyunlar*, (Çev.: Sabahattin Eyüboğlu-Azra Erhat), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

Aristoteles, *Metafizik*, (Çev.: Saffet Babür), Sosyal Yayınları, İstanbul 1996.

_____, *Politika*, (Çev.: Ersin Uysal), Dergah Yayınları, İstanbul 2007.

Aydın, Mahmut, *İsa Tanrı mı? İnsan mı? Dinler Arası Diyalog Bağlamında İsa-Mesih'in Konumu Sorunu*, İz Yayıncılık, İstanbul 2002.

Bacigalupo, Ana Mariella, "Düşünümsel Bir Söylem Olarak Şamanizm: Mapuche Dinsel Deneyiminde Toplumsal Cinsiyet, Cinsellik ve İktidar", (Çev.: Sibel Özbudun), Sylvia Marcos (Der.), *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2006.

Bacon, Francis, *Novum Organum*, (Çev.: Sema Önal), Say yayınları, İstanbul 2012.

Bağcı, Barış, " Otto Weininger ve Bilimsel Cinsiyetçiliğin İmkansızlığı", *Felsefelogos*, 38, (2010/1), 33-47.

Battaglia, Anthony, "Helenistik Beden Kavrayışı ve Hıristiyan Toplumsal Etiğindeki Mirası", (Çev.: Sibel Özbudun), Sylvia Marcos (Der.), *Bedenler, Dinler ve Toplumsal Cinsiyet*, Ütopya Yayınevi, Ankara 2006.

Bauberot, Jean, "Protestan Kadın" Georges Duby- Michelle Perrot (Ed.), *Kadınların Tarihi I-V*, (Çev.: Ahmet Fethi), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005.

Beauvoir, Simone de, *Kadın "İkinci Cins": Genç Kızlık Çağı I-III* (7. Baskı), (Çev.: Bertan Onaran), Payel Yayınları, İstanbul 1993.

Briffault, Robert, *Analar*, (Çev.:Şemsa Yeğin), Payel Yayınevi, İstanbul 1990.

Butler, Judith, *Bela Bedenler*, (Çev.: Cüneyt Çakırlar-Zeynep Talay), Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2014.

_____, *Cinsiyet Belası*, (Çev.: Başak Ertür), Metis Yayınları, İstanbul 2012.

_____, *Taklit ve Toplumsal Cinsiyete Karşı Durma*, (Çev.: Osman Akınhay), Agora Kitaplığı, İstanbul 2007.

Cihan, Mustafa, *Jose Ortega Y Gasset'de İnsan ve Tarih Felsefesi*, Çizgi Kitabevi, Konya 2010.

Cournut-Janin, Monique, *Kadınsı ve Kadınlık*, (Çev.: Özge Soysal-Murat Erşen), Bağlam Yayınları, İstanbul 2012.

Çimen, Ünsal, *Platon ve Kadın*, Cinius Yayınları, İstanbul 2011.

Descartes, *Ahlak Üzerine Mektuplar*, (Çev.: Mehmet Karasan), M.E.B. Yayınevi, İstanbul 1992.

_____, *Metot Üzerine Konuşma*, (Çev.: İbrahim Ethem Mesut), Babil Yayınları, Erzurum 2000.

_____, *Ruhun İhtirasları*, (Çev.: Mehmet Karasan), M.E.B. Yayınevi, İstanbul 1991.

Diogenes, Laertios, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, (Çev.: Candan Şentuna), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.

Direk, Zeynep, *Dünyanın Teni*, Metis Yayınları, İstanbul 2003.

Dzielska, Maria, *İskenderiyeli Hypatia*, (Çev.: Gamze Deniz), Berfin Yayınları, İstanbul 1999.

Elmalı, Osman-Özden, H. Ömer, *İlkçağ Felsefesi Tarihi*, Arı Sanat Yayınları, İstanbul 2011.

Elmalı, Osman, *Bertrand Russell'da Ahlak Felsefesi*, Ataç Yayınları, Erzurum 2005.

Engels, Friedrich, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, (Çev.: Hasan İlhan) Alter Yayıncılık, Ankara 2013.

Erkızan, H. Nur- Çüçen, A. Kadir, *Felsefe Tarihi I; Antik Çağ ve Orta Çağ Felsefesi Tarihi*, Sentez Yayıncılık, Ankara 2013.

Erkızan, H. Nur Beyaz, *Aristoteles'ten Nussbaum'a İnsan*, Sentez Yayıncılık, İstanbul 2012.

_____, *Aristoteles Yazıları; Feminizm ve Aristotelesçi Feminizm Üzerine,* Sentez Yayıncılık, İstanbul 2012.

Euripides, *Troyalı Kadınlar*, (Çev.: Sema Sandalcı), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.

Farge, Arlette, "Protestocular" Georges Duby- Michelle Perrot (Ed.), *Kadınların Tarihi I-V*, (Çev.: Ahmet Fethi), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005.

Firestone, Shulamith, *Cinselliğin Diyalektiği*, (Çev.: Yurdanur Salman), Payel yayınları, İstanbul 1993.

Foucault, Michel, *Cinselliğin Tarihi* (5. Baskı), (Çev.: Hülya Uğur Tanrıöver), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2013.

Freud, Sigmund, *Cinsellik Üzerine*, (Çev.: Emre Kapkın), Payel Yayınları, İstanbul 2011.

Gasset, Ortega Y., *İnsan ve "Herkes*", (Çev.: Neyire Gül Işık), Metis Yayınları, İstanbul 1999.

Gatens, Moira, "Biyolojik Cinsiyet/Toplumsal Cinsiyet Farkının Kritiği", (Çev.: Hülya Şimga Durudoğan), *Özne*, 18, (Bahar 2013), 59-72.

Gleichauf, Ingeborg, *Kadın Filozoflar Tarihi*, (Çev.: Leyla Uslu), Odtü Yayıncılık, Ankara 2007.

Gönenç, Fulya İlçin, *Roma Hukukunda Kadın*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2010.

Greer, Germaine, *İğdiş Edilmiş Kadın*, (Çev.: Mefkure Bayatlı), Pencere Yayınları, İstanbul 1996.

Hartmann, Heidi, *Marksizm'le Feminizm'in Mutsuz Evliliği*, (Çev. Gülşad Aygen), Agora Kitaplığı, İstanbul 2006.

Hegel, G.W.F., *Tinin Görüngübilimi,* (Çev.: Aziz Yardımlı), İdea Yayınevi, İstanbul 2011.

_____, *Tüze Felsefesi*, (Çev.: Aziz Yardımlı), İdea Yayınevi, İstanbul 2006.

_____, *Karalama Defterinden Aforizmalar*, (Çev. Enver Orman), Belge Yayınları, İstanbul 2010.

Heidegger, Martin-Arendt, Hannah, *Mektuplar*, (Çev.: Melek Paşalı), Kaknüs Yayınları, İstanbul 2012.

Hesiodos, *İşler ve Günler-Tanrıların Doğuşu*, (Çev. Furkan Akderin), Say Yayınları, İstanbul 2014.

Herodotos, *Tarih*, (Çev.: Müntekim Ökmen), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

Hobbes, Thomas, *Leviathan*, (Çev.: Semih Lim), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.

_____, *Yurttaşlık Felsefesinin Temelleri*, (Çev.: Deniz Zarakolu), Belge Yayınları, İstanbul 2007.

Hooks, Bell, *Feminizm Herkes İçindir*, (Çev.: Ece Aydın- Berna Kurt-Şirin Özgün-Aysel Yıldırım), Bgst Yayınları, İstanbul 2012.

Hume, David, *İnsan Doğası Üzerine Bir İnceleme,* (Çev. Aziz Yardımlı), İdea Yayınevi, İstanbul 1997.

İrigaray, Luce, *Başlangıçta Kadın Vardı*, (Çev.: İlknur Özallı-Melike Odabaş), Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2014.

_____, *Ben Sen Biz; Farklılık Kültürüne Doğru*, (Çev.: Sabri Büyükdüvenci-Nilgün Tutal), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

Kant, Immanuel, *Güzellik ve Yücelik Duyguları Üzerine Gözlemler*, (Çev.: Ahmet Fethi), Hil Yayın, İstanbul 2010.

Kristeva, Julia, *Kadın Dehası; Hannah Arendt*, (Çev.: Zeynep Mertoğlu Oğur), Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2012.

Kutsal Kitap Eski ve Yeni Antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil), Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 2011.

Lacan, Jacques, *Fallus'un Anlamı*, (Çev.: Saffet Murat Tura), Altıkırkbeş Yayın, İstanbul 2013.

Leduc, Claudine, "Antik Yunanistan'da Evlilik" Georges Duby- Michelle Perrot (Ed.), *Kadınların Tarihi I-V*, (Çev.: Ahmet Fethi), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005.

Levinas, Emmanuel, *Zaman ve Başka*, (Çev.: Özkan Gözel), Metis Yayınları, İstanbul 2005.

Lloyd, Genevieve, *Erkek Akıl*, (Çev.: Muttalip Özcan), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 1996.

Locke, John, *Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*, (Çev.: Fahri Bakırcı), Ebabil Yayınları, Ankara 2012.

Lucas, Henry S., *A Short History of Civilization* (Second Edition), McGraw-Hill Blook Company, New York-Toronto-London, 1953.

MacKinnon, Catharine A., *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*, (Çev.: Türkân Yöney-Sabir Yücesoy), Metis Yayınları, İstanbul 2003.

Merleau-Ponty, Maurice, *Phenomenology of Perception,* (Trans.: Routledge & Kegan Paul ltd), Redwood Burn Limited and Trowbridge & Esher, London 1978.

Millett, Kate, *Cinsel Politika*, (Çev.: Seçkin Selvi), Payel Yayınları, İstanbul 2011.

Nasio, J.D., *Jacques Lacan'ın Kuramı Üzerine Beş Ders*, (Çev.: Özge Erşen-Murat Erşen), İmge Kitabevi Yayınları, İstanbul 2007.

Nietzsche, Friedrich, *Tragedyanın Doğuşu*, (Çev.: İsmet Zeki Eyuboğlu), Say Yayınları, İstanbul 2002.

_____, *Böyle Dedi Zerdüşt*, (Çev.: Gülperi Sert), Doğu Batı Yayınları, Ankara 2014.

Notz, Gisela, *Feminizm*, (Çev.: Sinem Derya Çetinkaya), Phoenix Yayınevi, Ankara 2012.

Özden, H. Ömer, *Aşk Felsefesi,* Arı Sanat Yayınları, İstanbul 2007.

Perrot, Michelle, *Kadınların En Güzel Tarihi*, (Çev.: Yonca Aşçı Dalar), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.

Platon, *Menon*, (Çev.: Furkan Akderin), Say Yayınları, İstanbul 2013.

_____, *Yasalar I-II*, (Çev.: Candan Şentuna-Saffet Babür), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1998.

_____, *Devlet*, (Çev.: Sabahattin Eyüboğlu-M. Ali Cimcoz), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2014.

_____, *Şölen*, (Çev.: Furkan Akderin), Say Yayınları, İstanbul 2013.

_____, *Theaitetos*, (Çev.: Macit Gökberk), M.E.B. Yayınevi, İstanbul 1990.

_____, *Meneksenos,* (Çev.: İrfan Şahinbaş), Sosyal Yayınları, İstanbul 2001.

_____, *Timaios,* (Çev.: Erol Güney-Lütfi Ay), M.E.B. Yayınevi, İstanbul 1997.

Plumwood, Val, *Feminizm ve Doğaya Hükmetmek*, (Çev.: Başak Ertür), Metis Yayınları, İstanbul 2004.

Reed, Evelyn, *Kadının Evrimi; Anaerkil Klandan Ataerkil Aileye I-II*, Payel Yayınevi, İstanbul I-2012, II-1995.

Rousseau, Jean-Jacques, *Toplum Anlaşması*, (Çev.: Vedat Günyol), M.E.B. Yayınları, İstanbul 1997.

_____, *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı ve Temelleri Üzerine*, (Çev.: Hakan Zengin), Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2003.

_____, *Emile*, (Çev.: Mehmet Baştürk-Yavuz Kızılçim), Babil yayınları, Erzurum 2003.

Rowbotham, Sheila, *Kadınlar Direniş ve Devrim*, (Çev.: Nilgün Şarman), Payel Yayınları, İstanbul 1994.

_____, *Kadının Gizlenmiş Tarihi*, (Çev.: Nilgün Şarman), Payel Yayınları, İstanbul 2011.

Rullmann, Marit, *Kadın Filozoflar I-II; Romantik Çağdan Modern Çağa Kadar*, (Çev. Tomris Mengüşoğlu), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1998.

Russell, Bertrand, *Evlilik ve Ahlak*, (Çev.: Ender Gürol), Cem Yayınevi, İstanbul 2005.

Sartre, Jean-Paul, *Varlık ve Hiçlik*, (Çev.: Turhan Ilgaz, Gaye Çankaya Eksen), İthaki Yayınları, İstanbul 2013.

Schopenhauer, Arthur, *Aşka ve Kadınlara Dair*, (Çev.: Ahmet Aydoğan), Say Yayınları, İstanbul 2012.

Scott, Joan W., *Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi*, (Çev.: Aykut Tunç Kılıç), Agora Kitaplığı, İstanbul 2007.

Sennett, Richard, *Ten ve Taş*, (Çev.: Tuncay Birkan), Metis Yayınları, İstanbul 2014.

Shaw, Charles Gray, *Trends of Civilization and Culture*, American Book Company, New York-Cincinnati-Chicago-Boston-Atlanta, 1932.

Smith, Nicholas D., "Kadınların Doğası Hakkında: Platon ve Aristoteles", (Çev.: Aylin Çankaya), *Özne*, 18, (Bahar 2013), 85-96.

Sophokles, Antigone, (Çev.: Furkan Akderin), Sümer Kitabevi, İstanbul 2013.

Türcke, Christoph, *Cinsiyet ve Akıl*, (Çev.: Mustafa Tüzel), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1997.

Vernant, Jean-Pierre, *Pandora*, (Çev.: Devrim Çetinkasap), Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2011.

Vorlander, Karl, *Felsefe Tarihi*, (Çev.: Mehmet İzzet-Orhan Saadeddin), İz Yayıncılık, İstanbul 2008.

Walters, Margaret, *Feminizm*, (Çev.: Hakan Gür), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2009.

Wittig, Monique, "Kadın Doğulmaz", (Çev.: Çiğdem Akanyıldız-Şeyda Öztürk), *Cogito*, 58, (Bahar 2009), 193-201.

_____, *Straight Düşünce*, (Çev.: Leman Sevda Darıcıoğlu-Pınar Büyüktaş), Sel Yayıncılık, İstanbul 2013.

Witt, Charlotte, "Feminist Bir Perspektifle Aristoteles'te Form, Normatiflik ve Cinsiyet", (Çev.: Nurten Öztanrıkulu Özel), *Özne*, 18, (Bahar 2013), 115-134.

Wright, Elizabeth, *Lacan ve Postfeminizm*, (Çev.: Ebru Kılıç), Everest Yayınları, İstanbul 2002.

Yazıcı, Çiğdem, " Sokrates'ten Hegel'e Felsefe Tarihinin Irkı", *Felsefelogos*, 51, (2013/4), 97-107.

Zerzan, John, "Ataerkillik, Uygarlık ve Toplumsal Cinsiyetin Kökenleri", (Çev.: Utku Özmakas), *Felsefelogos*, 38, (2010/1), 49-56.

TÜRKİYE'DE SİYASAL SÖYLEMDE DİNÎ GRUPLAR

(2000-2015 T.B.M.M. TUTANAKLARI ÖRNEĞİ)

Ersin SAVAŞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-26-4

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SÖYLEM KAVRAMI **7**
1.1.1. Söylemin Tanımı 7
1.1.2. Söylem-Anlam İlişkisi 11
1.1.3. Söylem- Bağlam İlişkisi 15
1.2. SÖYLEM KAVRAMININ DAYANDIĞI FELSEFİ AKIMLAR **17**
1.2.1. Yapısalcı Söylem 17
1.2.2. Post- Yapısalcı Söylem 21
1.2.3. Hermeneutik Söylem ve Hermeneutik Söylemin Temsilcileri 26
1.3. SÖYLEM ÇEŞİTLERİ **28**
1.3.1. Siyasî Söylem 28
1.3.2. Dinî Söylem 30
1.4. CEMAAT/TARİKAT ve DİNÎ GRUP KAVRAMLARI **33**

İKİNCİ BÖLÜM
METODOLOJİK ÇERÇEVE

2.1. ARAŞTIRMANIN METOT VE KAPSAMI **39**
2.1.1. Araştırmanın Problemi 39
2.1.2. Araştırmanın Amacı 40
2.1.3. Araştırmanın Önemi 40
2.1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları 41
2.1.5. Araştırmanın Temel Varsayımları 42
2.1.6. Araştırmanın Yöntemi Verileri Toplama ve Analiz Etme Teknikleri 43
2.2. ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ **43**
2.3. VAN DIJK'IN SÖYLEM ANALİZİNİN DAYANDIĞI KAVRAMLAR **49**
2.3.1. Söylem 50
2.3.2. Metin 53
2.3.3. Bağlam 54
2.3.4. Bilgi / İdeoloji / Medya / İktidar / Hegemonya 56
2.3.5. Irkçılık 58
2.4. VAN DIJK'IN SÖYLEM ANALİZİ MODELİ **60**
2.5. ANALİZİN SINIRLARI **62**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
2000-2015 YILLARI T.B.M.M. TUTANAKLARININ DİNÎ GRUPLAR AÇISINDAN ANALİZİ

3.1. GÜLEN YAPILANMASI (FETÖ/PDY) İLE İRTİBATLANDIRILAN KAVRAMLAR 66

3.1.1. T.B.M.M Tutanaklarında Gülen Yapılanmasına (FETÖ/PDY) Yönelik İsimlendirmeler ile İlgili Sayılar Veriler 66

3.2. T.B.M.M TUTANAKLARINDA GÜLEN YAPILANMASINA (FETÖ/PDY) YÖNELİK İSİMLENDİRMELERİN MAKRO ÖZELLİKLERİ 70

3.2.1. T.B.M.M Tutanaklarında İktidarın Gülen Yapılanmasına (FETÖ/PDY) Yönelik İsimlendirmelerinin Makro Özellikleri 71

3.2.1.1. İktidarın *"Camia"* Kavramını Kullanımı 72

3.2.1.2. İktidarın *"F tipi"* Kavramını Kullanımı 77

3.2.1.3. İktidarın Gülen Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Faaliyetleri ile İlgili Konuşmaları 79

3.2.1.4. İktidarın *"Haşhaşi"* Kavramını Kullanımı 83

3.2.1.5. İktidarın *"Hizmet Hareketi"* Kavramını Kullanımı 86

3.2.1.6. İktidarın *"Paralel Devlet Yapılanması"* Kavramını Kullanımı 88

3.2.1.7. İktidarın *"Pensilvanya"* Kavramını Kullanımı 94

3.2.1.8. İktidarın *"Okyanus Ötesi"* Kavramını Kullanımı 96

3.2.2. T.B.M.M Tutanaklarında Muhalefetin Gülen Yapılanmasına (FETÖ/PDY) Yönelik İsimlendirmelerinin Makro Özellikleri 98

3.2.2.1. Muhalefet Partileri'nin *"Camia"* Kavramını Kullanımı 99

3.2.2.2. Muhalefetin *"F Tipi"* Kavramını Kullanımı 104

3.2.2.3. Muhalefetin *"Gülen'in Faaliyetleri"* İle İlgili Konuşmaları 108

3.2.2.4. Muhalefetin *"Haşhaşi"* Kavramını Kullanımı 117

3.2.2.5. Muhalefetin *"Hizmet Hareketi"* Kavramını Kullanımı 122

3.2.2.6. Muhalefetin *"Paralel Devlet Yapılanması"* Kavramını Kullanımı 128

3.2.2.7. Muhalefetin *"Pensilvanya"* Kavramını Kullanımı 133

3.2.2.8. Muhalefetin *"Okyanus Ötesi"* Kavramını Kullanımı 137

3.3. T.B.M.M TUTANAKLARINDA GENEL MANADA CEMAAT VE GÜLEN YAPILANMASINA (FETÖ/PDY) YÖNELİK İSİMLENDİRMELERİN MİKRO ÖZELLİKLERi 140

3.3.1. T.B.M.M Tutanaklarında İktidarın Genel Manada Cemaat ve Gülen Yapılanmasına (FETÖ/PDY) Yönelik İsimlendirmelerinin Mikro Özellikleri 141

3.3.1.1. *"Birey Karşıtlığı"* Olarak Cemaat (Koalisyon İktidarı ve AK Parti İktidarı Dönemi) 142

3.3.1.2. 17/25 Aralık Süreci Kapsamında *"Millet İradesine Darbe ve Suç Örgütü"* Bağlamında Gülen Yapılanması (AK Parti İktidarı Dönemi) 144

3.3.1.3. *"Dış Güçlerle ve Millet Düşmanları ile İşbirliği"* Bağlamında Gülen Yapılanması (FETÖ/PDY) (AK Parti İktidarı Dönemi) 149
3.3.2. T.B.M.M Tutanaklarında Muhalefetin Genel Manada Cemaat ve Gülen Yapılanmasına (FETÖ/PDY) Yönelik İsimlendirmelerinin Mikro Özellikleri 154
3.3.2.1. Laiklik 155
3.3.2.2. Diyanet İşleri Başkanlığı 163
3.3.2.3. Kadrolaşma 169
3.3.2.4. Toplum/Birey 177
3.3.2.5. Başörtüsü/Türban 185
3. 4. T.B.M.M. TUTANAKLARINDA CEMAATLER VE TARİKATLAR İLE İLGİLİ İFADELER 191

SONUÇ 209

KAYNAKÇA 219

KAYNAKÇA

Abel, O. Poreé, J. (2011). *Ricoeur Sözlüğü*, (çev. Atakan Altınörs), İstanbul: Say Yayınları.

Acar, Ç. (2014). *Dün Cemaat Bugün Paralel Devlet*, İstanbul: Profil Yayıncılık.

Acar, M. (2018). *Hizmetten Hezimete FETÖ*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Akarsu, B. (1984). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*, 3. Basım, Ankara: Savaş Yayınları.

Akca, E. B. (2009). "İdeoloji-Dil-Söylem ve Anlam İlişkisi: Medyada Anlamın Toplumsal İnşası", İsmet Parlak (Ed.) *Medyada Gerçekliğin İnşası Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış* (s. 77-106) içinde, Konya: Çizgi Kitabevi.

Akdoğan, A. (2008). "Dînî Hayat Açısından İlahiyat Fakülteleri ve Diyanet Teşkilatı'nın Fonksiyonu", *Diyanet İlmi Dergi*, 2008, cilt: XLIV, sayı: 3, s. 87-110.

Akdoğan, Y. (2017). *Asker Sivil İlişkileri ve Kumpastan Darbeye FETÖ*, 4. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Akinan, S. (2017). *Buzdağı Nazilerden "FETÖ"ye Siyasal İslamcıların Tarihi*, 3. Basım, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Akkır, R. (2016). *17-25 Aralık'tan 15 Temmuz'a FETÖ*, İstanbul: AZ Yayıncılık.

Akkuş, M. (1996). *Mektubât-ı Hulûsî-i Dârendevî,* Ankara: Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı.

Aksakaloğlu, Y. (2018). *FETÖ Kıskacında Askeri Okullar*, Ankara: Galeati Yayıncılık.

Aksan, D. (2006). *Anlambilim*, 4. Baskı, Ankara: Engin Yayın Evi.

Aksoy, M. (2005). *Başörtüsü-Türban Batılılaşma-Modernleşme, Laiklik ve Örtünme*, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Aktaş, A. (2018). *FETÖ'nün Kumpası ByLock Zokası*, Ankara: MGV Yayınları.

Akyüz, N. (2007). *Dinin Örgütsel İklimi Dini Gruplar*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Alagözlü, N, Şahin, S. (2010). "Siyasi Söylemde Güç ve Edimsel Kullanım Biçimleri". *Türkbilig* , (20) , 12-36.

Alpsoy, S. (2015). *Çelişkiler İnsanı*, İstanbul: Umran Yayınları.

Althusser, L. (2010). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (çev. Alp Tümertekin), 4. Basım, İstanbul: İthaki Yayınları.

Althusser, L. (2016). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (çev. Alp Tümertekin), 5. Baskı, İstanbul: İthaki Yayınları.

Altınörs, A. (2000). *Dil Felsefesi Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma.

Amman, T. (2017). "Türkiye'de Dinî Grupların Anatomisi ve FETÖ Hareketi", Osman Güman-Hülya Terzioğlu (Ed.) *Dini İstismar Boyutuyla 15 Temmuz Darbe Girişiminin Arka Planı Teolojik, Tarihsel ve Sosyolojik Analizler*, (s. 224-235) içinde, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Anderson, P. (1988). *Gramsci Hegemonya Doğu/Batı Sorunu ve Strateji*, (çev. Tarık Günersel), İstanbul: Alan Yayıncılık.

Arda Erhan, Kılıçgedik Necla, Bakan Selahattin, Bakan İsmail, Barbaros Kemer (2003). *Sosyal Bilimler El Sözlüğü*, İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Arslan, H. (2016). *Dinî Gruplar ve Siyaset-2 FETÖ/PDY*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

Aslantürk, Z.- Amman, T. (2000). *Sosyoloji*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ataberk, K. (2017). *FETÖ'den Sonra Pusudaki Cemaatler*, İstanbul: İleri Yayınları.

Austin, J. L. (2017). *Söylemek ve Yapmak,* (çev. R. Levent Aysever), 2. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.

Avcı, H. (2010). *Haliç'te Yaşayan Simonlar Dün Devlet Bugün Cemaat*, 4. Baskı, Ankara: Angora Yayıncılık.

Avcı, H. (2015). *Cemaatin İflası Hoca'nın Ayağının Kaydığı Yer*, İstanbul: Tekin Yayınevi.

Aydın, M. (2017). *Fetö'nün Uluslararası Kodları Cemaatten Terör Örgütlüğüne*, Ankara: Eskiyeni Yayınları.

Aydın, S. (2003). "Claude Lévi-Strauss", Kudret Emioğlu, Suavi Aydın (Haz.), *Antropoloji Sözlüğü,* (s. 553) içinde, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Ayık, H. (2016). "Din - Devlet İlişkileri Bağlamında İslâmî Cemaatlerin Devletle İlişkileri Üzerine", *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1) s. 62-77.

Bacon, F. (2012). *Novum Organum*, (çev. Sema Önal), İstanbul: Say Yayınları.

Bagnasco, A. (2011). "Cemaat", Massimo Borlandi, Raymond Boudon, Mohamed Cherkaouni, Bernard Valade (Haz.) (çev. Bülent Arıbaş) *Sosyolojik Düşünce Sözlüğü*, (s. 130-132) içinde, İstanbul: İletişim Yayınları.

Bahtin, M. M. (2016). *Söylem Türleri ve Başka Yazılar*, (çev. Okan N. Çiftci), İstanbul: Metis Yayınları.

Bal, H. (2014). *Din Sosyolojisi Din Olgusu, Dini Gruplar, Yöntem*, Ankara: Sentez Yayıncılık.

Bardakoğlu, A. (2010). *21. Yüzyıl Türkiye'sinde Din ve Diyanet I*, (der. Dr. Ömer Menekşe), Ankara: DİB Yayınları.

Barthes, R. (1996). *Camera Lucida*, (çev. Reha Akçakaya), 2. Baskı, İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.

Barthes, R. (1998). *Roland Barthes*, (çev. Sema Rifat), İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Başbuğ, İ. (2019). *Ergenekon'dan Çıkış*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Başgil, A. F. (2007). *Din ve Laiklik*, 8. Baskı, İstanbul: Yağmur Yayınevi.

Baudrillard, J. (1991). *Sessiz Yığınların Gölgesinde Ya da Toplumsalın Sonu*, (çev. Oğuz Adanır), İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.

Baudrillard, J. (2013). *Simulakrlar ve Simülasyon*, (çev. Oğuz Adanır), 7. Basım, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Baudrillard, J. (2016). *Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm*, (çev. Oğuz Adanır), 4. Baskı, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Bauman, Z. (2010). *Küreselleşme*, (çev. Abdullah Yılmaz), 3. Basım, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2013). *Postmodernlik ve Hoşnutsuzlukları*, (çev. İsmail Türkmen), 2. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2016). *Cemaatler Güvenli Olmayan Bir Dünyada Güvenlik Arayışı,* (çev. Nurdan Soysal), İstanbul: Say Yayınları.

Beck, U. (2011). *Risk Toplumu,* (çev. Kazım Özdoğan - Bülent Doğan), İstanbul: İthaki Yayınları.

Bell, D. (2013). *İdeolojinin Sonu*, (çev. Volkan Hacıoğlu), Bursa: Sentez Yayıncılık.

Berger, P. L. (2003). "Küreselleşmenin Kültürel Dinamikleri", Peter L. Berger-Samuel P. Huntington (Ed.) *Bir Küre Bin Bir Küreselleşme* (çev. Ayla Ortaç), (s. 9-26) içinde, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Berkes, N. (1984). *Teokrasi ve Laiklik*, İstanbul: Adam Yayıncılık.

Bican, M. (2017). *28 Şubat'tan "Bugün"e Bakmak*, Ankara: Galeati Yayıncılık.

Bilgiseven, A. K. (1985). *Din Sosyolojisi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Bin Nebi, Malik. (2002). *Beyne'r Reşad ve't Tîh*, Şam: Daru'l Fikr.

Birkiye, A. (1984). *Yapısalcılığın Eleştirisine Doğru*, İstanbul: Varlık Yayınları.

Blanchot, M. (1997). *İtiraf Edilemeyen Cemaat*, (çev. Işık Ergüden), İstanbul: Ayarıntı Yayınları.

Blommaert, J. (2005). *Discourse,* Cambridge University Press.

Bodur, H. E. (2003). "Moonculuk Hareketi ve Türkiye'de Benzer Bir Cemaat Yapılanmasının Sosyolojik Analizi", *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, I (2003), s. 13-39.

Bodur, H. E. (2007). "Küreselleşme, Din ve Ulus-Devlet", Şahin Gürsoy-İhsan Çapçıoğlu (Ed.) *Küreselleşme Ulus-Devlet ve Din* (s. 17-42) içinde, Ankara: Platin Yayınları.

Bolay, S. H. (2013). *Felsefe Doktrinleri ve Terimleri Sözlüğü*, 11. Basım, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Bora, T. (2005). "Turgut Özal", Murat Yılmaz (ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Liberalizm*, Cilt 7 içinde (589-601), İstanbul: İletişim Yayınları.

Bottomore, T. (2015). *Toplumbilim*, (çev. Ünsal Oskay), İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayın.

Bourdieu, P. (2015). *Eril Tahakküm*, (çev. Bediz Yılmaz), 2. Basım, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Boyraz, H. M. (2018). "FETÖ'nün Eleman Devşirme Yöntemleri", Enes Bayraklı-Ufuk Ulutaş (Ed.) *FETÖ'nün Anatomisi*, (s. 48-58) içinde, 3. Baskı, İstanbul: SETA.

Bulut, F. (1998). *Kim Bu Fethullah Gülen Dünü- Bugünü-Hedefi*, İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Bursalı, O. (2014). *Çatışmanın Anatomisi*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Büyükkara, M. A. (2007). "Dinî Grup Yapılarında Dine İlişkin Muhtemel Anlama ve Temsil Sorunları". *Usul İslam Araştırmaları*, c. 7, sayı 7, s. 107-136.

Büyükkara, M. A. (2019). *Çağdaş İslâmî Akımlar,* 8. Baskı, İstanbul: Klasik Yayınları.

Büyükkara, M. A. (2017). "Dini Gruplaşmanın Doğası: Kişilikler, Zihniyetler, Cemaatler, Mezhepler / The Nature of Religious Grouping: Personalities, Mentalities, Religious, Communities, Sects / **طبيعة التحزب الديني: الشخصيات، الذهنيات، الجماعات، المذاهب**", *İlahiyat Akademi* / 5 (Temmuz 2017): s. 37-58.

Büyükkörükçü, M. T. (2016). "Tahir Büyükkörükçü", *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (Ek-1 Cilt s. 232-234), İstanbul: TDV Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.

Cabas, M. (2017). *2001 Eski Türkiye'nin Son Yılı*, 2. Baskı, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Canetti, E. (2006). *Kitle ve İktidar*, (çev. Gülşat Aygen) 3. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Cerrahoğlu, İ. (2010). *Tefsir Tarihi*, 5. Baskı, Ankara: Fecr Yayıncılık.

Cerrahoğlu, İ. (2013). *Tefsir Usûlü*, 24. Baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Cevizci, A.(2013). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Ceylan, H. H. (tarihsiz). *Cumhuriyet Dönemi Din/Devlet İlişkileri 1,* 21. Baskı, Ankara: Rehber Yayıncılık.

Cezayirli, G. (1997). "Dini Grup Ve Toplumsal Grup", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 37 (1) , s. 365-375.

Chomsky, N. (2001). *Dil ve Zihin*, (çev. Ahmet Kocaman), Ankara: Ayraç Yayıncılık.

Cléro, J. P. (2011). *Lacan Sözlüğü*, (çev. Özge Soysal), İstanbul: Say Yayınları.

Cooley, C. H. (1910). *Social Organization A Study of The Larger Mind*, New York: Charles Scribner's Sons.

Coser, L. A. (2011). *Sosyolojik Düşüncenin Ustaları,* (çev. Himmet Hülür, Serhat Toker, İbrahim Mazman), 2. Baskı, Ankara: De Ki Basım Yayım.

Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (Çev. Ed: Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir), 3. Baskıdan Çeviri, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed: S. B. Demir). İstanbul: Eğiten Kitap.

Culler, J. (1985). *Saussure,* (çev. Nihal Akbulut), İstanbul: Afa Yayınları.

Çaha, Ö. (2016). "Cemaatten Terör Örgütüne Gülen Hareketinin Anatomisi", *Liberal Düşünce Dergisi*, (83), s. 91-114.

Çakır, A. (2014). *Söylem Analizi*, Konya: Palet Yayınları.

Çakır, C. (2004a). *Bağlam*. Ahmet Cevizci (Ed.) Felsefe Ansiklopedisi 2. Cilt, (s. 59-63) içinde, İstanbul: Etik Yayınları.

Çakır, C. (2004b). Anlamın Bağlam Açısından İncelenmesi: Kökanlambilim ve Artanlambilim. GÜ, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 24, Sayı 3, 245-255.

Çakır, R. (2008). *Mahalle Baskısı*, İstanbul: Doğan Kitap.

Çakır, R. (2011). *Derin Hizbullah*, 2. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.

Çakır, R. (2014). *Ayet ve Slogan*, 11. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.

Çakır, R.- Bozan, İ. (2005). *Sivil, Şeffaf ve Demokratik Bir Diyanet İşleri Başkanlığı Mümkün mü?* İstanbul: Tesev Yayınları.

Çakır, R.- Bozan, İ. (2009). *Mahalle Baskısı Var mı Yok mu?* 2. Baskı, İstanbul: Doğan Kitap.

Çakır, R.- Sakallı, S. (2014). *100 Soruda Erdoğan X Gülen Savaşı*, İstanbul: Metis Yayınları.

Çalışır, K. T. (2016). *15 Temmuz ve FETÖ Bir Terör Örgütünün Anatomisi*, 2. Basım, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Çav, E. (2017). *Küresel Kuşatmaya Direnen Türkiye*, İstanbul: Piya Yayınları.

Çaylak, A, Kartal, R. (2019). "İslam Siyasi Tarihinde Bilgi(Ulema)-İktidar(Umera) İlişkisi: Ebu Hanife Örneği." *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (38) , 143-160.

Çelebi, N. (2007). *Sosyoloji Notları*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Çelik, C. (2017). "Örgütlü Dinî Gruplarda Hegemonik Dönüşüm Nurculuktan Post-Nurculuğa, Cemaatten Örgüte Gülenist Yapının Sosyolojik Kodları", *insan & toplum*, cilt: 7, sayı: 1, s. 25-68.

Çelik, Hilal- Ekşi, Halil, (2008). "Söylem Analizi". *Marmara University Atatürk Education Faculty Journal of Educational Sciences*, 27 (27) , s. 99-117.

Çetinkaya, H. (2004). *Fethullah Gülen'in 40 Yıllık Serüveni*, İstanbul: Günizi Yayıncılık.

Çobanoğlu, Y. (2016). *"Altın Nesil"in Peşinde Fethullah Gülen'de Toplum, Devlet, Ahlak, Otorite*, 2. Baskı, İsttanbul: İletişim Yayınları.

Dede, A. (2019). "15 Temmuz Sonrasında Dinî Cemaatlere Yönelik Artan Güvensizliğe İlişkin Sosyolojik Bir Değerlendirme". *Dicle Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (17) , 101-121.

Demir, H. (2018). "İsmailağa Cemaati Medreselerinde Arap Dilinin Öğretimi", *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi = Journal of the Faculty of Islamic Sciences of Bartın University*, cilt: V, sayı: 9, s. 2-10.

Demir, Ö.- Acar, M. (2002). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, 3. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları.

Depeli, G. (2010). "Roland Barthes", Çetin Veysal (Ed.), *1900'den Günümüze Büyük Düşünürler* (s. 143-241) içinde, İstanbul: Etik Yayıları.

Derrida, J. (1997). *Of Grammatology*, (çev. Gayatri Chakravorty Spivak) Baltimore and London: The Johns Hopkinson University Press.

Derrida, J. (2014). Gramatoloji, (çev. İsmet Birkan), 2. Baskı, Ankara: BilgeSu Yayıncılık.

Deutscher, G. (2015). *Dilin Aynasından,* (çev. Cemal Yardımcı), 2. Baskı, İstanbul: Metis Yayıncılık.

Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*, İstanbul: Başlık Yayın Grubu.

DİA. (1998). "Osman Hulusi Efendi", *Diyanet İslam Ansiklopedisi* (18. Cilt s. 345), Ankara: TDV Yayınları.

DİB, (2017). *Kendi Dilinden FETÖ Örgütlü Bir Din İstismarı*, Ankara: DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI.

Dilipak, A. (1991). *Laisizm,* 2. Baskı, İstanbul: Beyan Yayınları.

Doğan, A. (2015). "Cemaat Ve Siyaset: Siyasal Davranışta Cemaat Üyelerinin Sosyal İlişkileri", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* , (38) , s. 325-351.

Dönmezer, S. (1990). *Sosyoloji*, 10. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım.

Durkheim, É. (2013). *Toplumbilimin Yöntem Kuralları*, (çev. Özer Ozankaya), İstanbul: Cem Yayınevi.

Düzgün, Ş. A. (2011). "Mâtürîdî'nin Kur'an Yorum Yöntemi", Şaban Ali Düzgün (Ed.) *İmam Mâtürîdî'nin Eserlerinden Türkçe Seçki*, (s.27-44) içinde, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

Eagleton, T. (1991). *Ideology*, London. Newyork: Verso.

Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*, (çev. Muttalip Özcan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ebu Zeyd, N. H. (2015). *Söylem ve Yorum,* (çev. Muhammed Coşkun), İstanbul: Mana Yayınları.

Efe, A. (2013). *Dinî Gruplar Sosyolojisi*, İstanbul: Dönem Yayıncılık.

Ege, R. (2006). *Jacques Derrida*. Ahmet Cevizci (Ed.) Felsefe Ansiklopedisi 4. Cilt, (s. 181-19) içinde, Ankara: Babil Yayıncılık.

Elbirlik T, Karabulut, F. (2015). Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması. *Dil Araştırmaları*, Güz 2015/17, 31-50.

Ellul, J. (2017). *Sözün Gözden Düşüşü*, (çev. Emre Can Ercan), İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Erdem, E. (2012). *Nurjuvazi*, 6. Baskı, İstanbul: Destek Yayınevi.

Erdoğan, L. (2016). *Şeytanın Gülen Yüzü*, 5. Baskı, İstanbul: Turkuvaz Medya Grubu.

Erdoğan, M. (1995). "Sekülerizm, Laiklik ve Din = Secularism, Laicizm and Religion", *İslâmî Araştırmalar*, 1995, cilt: VIII, sayı: 3-4, s. 179-194.

Erdoğan, M. (2017). *Siyasî Hafıza*, İstanbul: Kopernik Kitap.

Eren, S. (2000). "Cemaatsel Oluşum ve Dinin Rolü". *Dini Araştırmalar*, 3 (7) , s. 93-112.

Ergat, E. A. (2017). *John Locke ve G. Berkeley'de Dil, Düşünce ve Varlık İlişkisi*, İstanbul: Cinius Yayınları.

Erkal, M. E. (2012). *Sosyoloji*, 16. Basım, İstanbul: Der Yayınları.

Eroler, E. G. (2019). *"Dindar Nesil Yetiştirmek" Türkiye'nin Eğitim Politikalarında Ulus ve Vatandaş İnşası (2002-2016)*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Evre, B. (2009). "Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi"*,* İsmet Parlak (Ed.) *Medyada Gerçekliğin İnşası Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış* (s. 77-106) içinde, Konya: Çizgi Kitabevi.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*, Polity Press.

Fairclough, N. (1996). *Language and Power*, 10. Baskı, Longman.

Fairclough, N. (2015). "Dil ve İdeoloji", (çev. Barış Çoban), Barış Çoban/Zeynep Özarslan (Haz.) *Söylem ve İdeoloji,* (s. 121-135) içinde, 2. Baskı, İstanbul: Su Yayınevi.

Fairclough, N., Wodak, R. (1997). "Critical Discourse Analysis". T. van Dijk (Ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (Vol. 2, s. 258-284) içinde, London: Sage.

Ferré, F. (1999). *Din Dilinin Anlamı*, (çev. Zeki Özcan), İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Fığlalı, E. R. (2003). "Din ve Laiklik İlişkisi", *II. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri*: (23-27 Kasım 1998), 2003, cilt: I, s. 131-144.

Fındıkoğlu, Z. F. (1947). *İctimaiyyat*, 3. Baskı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayımları.

Fichter, J. H. (2015). *Sosyoloji Nedir?*, (çev. Nilgün Çelebi), 2. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

Filiz, Ş. (2008). *"Başörtüsü" Söyleminin Dinsel Temelsizliği ve İslam Felsefesi Açısından Eleştirisi,* 8. Baskı, Antalya: Yeniden Anadolu Ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları.

Foucault, M. (1987). *Söylemin Düzeni,* (çev. Turhan Ilgaz), İstanbul: Hil Yayın.

Foucault, M. (2000). *Özne ve İktidar*, (çev. Işık Ergüden-Osman Akınhay), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2002). *Toplumu Savunmak Gerekir*, (çev. Şehsuvar Aktaş), İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Foucault, M. (2011). *Entelektüelin Siyasi İşlevi*, (çev. Işık Ergüden, Osman Akınhay, Ferda Keskin), 3. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü,* (çev. Işık Ergüden), 3. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Freud, S. (2014). *Uygarlığın Huzursuzluğu*, (çev. Saffet Murat Tuna), 5. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.

Freyer, H. (1964). *Din Sosyolojisi*, (çev. Turgut Kalpsüz), Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Frolov, I. (1991). *Felsefe Sözlüğü*, (çev. Aziz Çalışlar), İstanbul: Cem Yayınevi.

Fuller, S. (2018). *Post Truth Knowledge as a Power Game*, London, New York: Anthem Press.

Gadamer, H. G. (2009). *Hakikat ve Yöntem İkinci Cilt,* (çev. Hüsamettin Arslan ve İsmail Yavuzcan), İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Gasset, J. O. Y. (2010). *Kitlelerin Ayaklanması,* (çev. Neyyire Gül Işık) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Giddens, A. (2012). *Modernliğin Sonuçları*, (çev. Ersin Kuşdil), 5. Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gordon, M. (2009). *Sosyoloji Sözlüğü*, (çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Göka, E, Topçuoğlu, A, Aktay, Y. (1999). *Önce Söz Vardı Yorumsamacılık Üzerine Bir Deneme*, Ankara: Vadi Yayınları.

Gömük, M. (2017). *FETÖ Ana Dava İddianamesi Çatı İddianame*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Gömük, M. (2019). *FETÖ'nün Emniyet Yapılanması*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Gözaydın, İ. (2009). *Diyanet Türkiye Cumhuriyeti'nde Dinin Tanzimi,* İstanbul: İletişim Yayınları.

Gramsci, A. (2011). *Prison Notebooks Volume 1*, Joseph A. Buttigieg (Ed.) (çev. Joseph A. Buttigieg ve Antonio Callari), Paperback Edition, New York: Columbia University Press.

Gunther, K. (1989). "*History And Language: Towards A Social Account Of Linguistic Change"*, Journal of Pragmatics, V. 13, I. 3, s. 445-466.

Gutting, G. (2010). *Foucault*, (çev. Hakan Gür), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Gülener, S.- Öztürk, S. H. (2018). *İtiraflarda Fetö'nün Devlete Sızması (Askeriye, Mülkiye, Adliye),* İstanbul: SETA.

Gülerce, H. (2016). *Kirli Hesaplar Çarşısı*, İstanbul: Kahverengi Kitap.

Gültekin, L. (2014). "AK Parti-Cemaat Kavgası Kimin ve Neyin Kavgası," *Türkiye Günlüğü*, Kış, sayı, 117, s. 68-71.

Günay, Ü. (2012). *Din Sosyolojisi*, 11. Baskı, İstanbul: İnsan Yayınları.

Günay, V. Doğan (2013). *Söylem Çözümlemesi*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Günerigök, M. (2019). "Cemaat Sosyolojisi: Bir Kavramın Tarihsel Serüveni". *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (5) , s. 287-297.

Güngör, Ö. (2020). *Dönüşen Zihinler, Değişen Aidiyetler: TÜRKİYE'DE DİNİ GRUPLAR,* Ankara: Son Çağ Yayıncılık.

Güven, S. (2015). "Postmodern Kimliklerin Kurulumu". *Selçuk İletişim, 9 (1)* , 266-286.

Hablemitoğlu, N. (2005). *Köstebek,* 2. Baskı, İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Hamidullah, M. (2016). "İslam'da Sembolik Anlatım", (çev. Sadık Kılıç) Sadık Kılıç, *İslam'da Sembolik Dil*, (s. 207-222) içinde, 2. Baskı, İstanbul: İnsan Yayınları.

Heidegger M. (2004). *Varlık ve Zaman*, (çev. Aziz Yardımlı), İstanbul: İdea Yayınevi.

Heidegger M. (2008). *Varlık ve Zaman,* (çev. Kaan H. Ökten), İstanbul: Agora Kitaplığı.

Heisenberg, W. (1968). *Çağdaş Fizikte Doğa,* (çev. Vedat Günyol, Orhan Duru) İstanbul: Çan Yayınları.

Hoffer, E. (1968). *Toplumda Kitle Hareketleri ve Gerçek İnanç Adamı*, (çev. Erkıl Günur), İstanbul: Bozak Matbaası.

Işık, İ. E. (2000). *Öznenin Dili*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

İlhan, A. (1998). *Hangi Laiklik*, 2. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi.

İmer, K., Kocaman, A., Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

İnat, K.- Bayraklı, E.- Keskin, K.-Yılmaz, Ö.-Doğan, H. İ.-Can, S.-Eliaçık, S. (2018). *Almanya'da FETÖ Yapılanması ve Almanya'nın FETÖ Politikası*, 2. Baskı, İstanbul: SETA.

İnce, Ö. (2013). *Yazınsal Söylem Üzerine,* 3. Baskı, Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

İnceoğlu, G. Y. ve Çokmak, A. N. (2016). *Metin Çözümlemeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İşcan, M. Z. (2002). *Siyasal İslam Dinî ve Fikrî Temelleri*, Erzurum: Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınevi.

Jeanniere, A., (2000). "Modernite nedir?", (çev.: Nilgün Tutal) Mehmet Küçük (Der.) *Modernizm versus Postmodernizm*, (s. 95-107) içinde, Ankara: Vadi Yayınları.

Jorgensen, M., Phillips, L. J. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. London: Sage Publications.

Kandiyoti, D. (1993). "Ataerkil Örüntüler: Türk Toplumunda Erkek Egemenliğinin Çözümlenmesine Yönelik Notlar", Şirin Tekeli (Yayına Haz.), *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*, (s. 367-382) içinde, 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Kara, İ. (1985). *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karabaşoğlu, M. (2014) "Gülen Hareketinde Merkezde Risale-i Nur Değil, Fethullah Gülen Var" (Söyleşi: Engin Dinç), Mehmet Şahin (Haz.) Fethullah Gülen'in Dini Söyleminin Eleştirisi, (s. 295-323) içinde, İstanbul: Evre Yayınları.

Karaca, İ. (2019). "Dini Gruplar ve Yeni Dini Hareketler", Erdi Aksakal-Süleyman Yurttaş (Ed.) *Sosyolojik Açıdan Din ve Dini Gruplar,* (s. 107-138) içinde, Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Karaca, N. (2003). "Louis Althusser", Ahmet Cevizci (Ed.) *Felsefe Ansiklopedisi Cilt 1,* (s. 285- 295) içinde, İstanbul: Etik Yayınları.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.

Kaya Keha, M. (2016). "Modern Felsefenin Öncüleri: Descartes ve Bacon'da Yöntem Sorunu The Pioneers of Modern Philosophy: Methodological problems in Descartes and Bacon." *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0 (56) , 117-132.

Kaya, İ. (2020). *"Osmanlılarda Devlet- Dini Gruplar İlişkisinde Bir Model Olarak Meclis-i Meşayih"* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keleş, A. (2016). *FETO'nun Günah Piramidi*, İstanbul: Destek Yayınları.

Kepel, G. (2001). *Cihat İslamcılığın Yükselişi ve Gerilemesi*, (çev. Haldun Bayrı), 2. Baskı, İstanbul: Doğan Kitapçılık.

Keskin, Z. E. (2004). "Türkiye'de Haber İncelemelerinde van Dijk Yöntemi", Çiler Dursun (Der.) *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*, (s. 391-405) içinde, Ankara: Elips Kitap.

Kılıç, S. (2016). *İslam'da Sembolik Dil*, 2. Baskı, İstanbul: İnsan Yayınları.

Kılıçbay, M. A. (1994). *Cumhuriyet Ya Da Birey Olmak*, Ankara: İmge Kitabevi.

Kılıçbay, M. A. (1996). *Uyruktan Vatandaşa Geçimden İktisada*, Ankara: İmge Kitabevi.

Kındıra, Z. (2001). *Fethullah'ın Copları*, 2. Baskı, İstanbul: Su Yayınları.

Kındıra, Z. (2017). *Islak İmza*, 2. Baskı, İstanbul: Siyah Beyaz Kitap.

Kıray, M. B. (2006). *Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme*, 2. Basım, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Kırık, H. (2007). *Türban Sorunu? Kamusal Alan ve Demokrasi*, İstanbul: Salyangoz Yayınları.

Kışlalı, A. T. (2001). *Kemalizm Laiklik ve Demokrasi*, 7. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Kintsch, W.- Van Dijk, T. A. (1978). "Toward a Model of Text Comprehension and Production", *Psychological Review,* v. 85, n. 5, s. 363-394.

Van Dijk, T. A. (1979). "Cognitive Processıng of Literary Discourse" *Poetics Today*, 1, , s.143-160.

Kirman, M. A. (2000), *Türkiye'de bir 'yeni dini cemaat' örneği olarak 'Süleymancılık'* (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kirman, M. A. (2011), *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı İstanbul: Rağbet Yayınları.

Kivisto, P. (2008). *Sosyolojinin Temel Kavramları*, (çev. İhsan Çapçıoğlu-Sefer Yavuz), 2. Baskı, Ankara: Birleşik Yayınevi.

Kocaman, A (2003). "Dil Bilim Söylemi", *Söylem Üstüne* (yaz. Haz. Ahmet Kocaman v. dğr.), 2. baskı, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, s. 1-11.

Koç, T. (2017). *Din Dili,* 5. Baskı, İstanbul: İz Yayıncılık.

Kongar, E. (1997). *Demokrasi ve Laiklik*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Koru, F. (2016). *Ben Böyle Gördüm: Cemaat'in Siyasetle Sınavı,* İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Kozanoğlu, C. (2018). *Bıçkın ve Ağlak Yeni Türkiye'nin Hikâyesi*, 2. Basım, İstanbul: Can Yayınları.

Kösemihal, N. Ş. (1971). *Durkheim Sosyolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Krech, D. - Crutchfield, R. – Ballachey, E. L. (1970), *Cemiyet İçinde Fert*, (çev. Mümtaz Turhan), İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Kurtkan, A. (1976). *Genel Sosyoloji*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Kurtkan, A. (1977). *Sosyolojik Açıdan Tasavvuf ve Laiklik*, İstanbul: Kutsun Yayınevi.

Kutlu, S. (2017). "Tarihsel Din Söylemleri Açısından 15 Temmuz'"un Analizi ve Eleştirisi", Mustafa Çalık (Haz.) *15 Temmuz "İslam'sız Müslümanlığın" Öteki Yüzü*, (s. 19-42) içinde, Ankara: Cedit Neşriyat.

Lacan, J. (2013). *Fallus'un Anlamı*, (çev. Saffet Murat Tura), İstanbul: Altıkırkbeş Yayın.

Le Bon, G. (1997). *Kitleler Psikolojisi*, (Yayına Haz. Yunus Ender) İstanbul: Hayat Yayıncılık.

Le Play, F. (1879). *Les Ouvriers Européens Etudes,* 2. Baskı, Paris: ALFRED MAME ET FILS, LIBRAIRES-ÉDITEURS.

Leach, E. (1985). *Lévi-Strauss*, (çev. Ayla Ortaç), İstanbul: AFA Yayınları.

Lewis, B. (1992). *İslam'ın Siyasal Dili*, (çev. Fatih Taşar), İstanbul: Rey Yayıncılık.

Lingis, A. (1997). *Ortak Bir Şeyleri Olmayanların Ortaklığı*, (çev. Tuncay Birkan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Lombardi, F. (2000). *Antonio Gramsci'nin Marksist Pedagojisi*, (çev. Sibel Özbudun-Başak Ekmen), Ankara: Ütopya Yayınevi.

Lyotard, J. F. (2014). *Postmodern Durum* (çev. İsmet Birkan) Ankara: Bilgesu Yayıncılık.

Macit, M. (2008). "Türkiye'de Sosyal Değişme, Din ve Siyaset (Çok partili demokratik hayata geçişten günümüze din-siyaset ilişkisinde etkin sosyal dinamikler çerçevesinde bir inceleme)", *Dini Araştırmalar*, 10 (30) , s. 91-120.

Macit, M. (2010a). *Türkiye'de Toplumsal Değişim ve Siyaset Siyasal Reklam ve İlanların Dilinden / 1950-2000*, İstanbul: Birey Yayıncılık.

Macit, M. (2010b). "Laiklikle İlgili Sosyal Temsillerin Yeniden Üretimi ve Medya", *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl: 14 Sayı: 44 (Yaz 2010), s.19-36.

Macit, M. (2014). "Dünden Bugüne Akp-Gülen Cemaati İlişkisinin Sosyo-Politik Bir Analizi", *Toplum Bilimleri*, Ocak 2014, 8 (15), s. 39-56.

Macit, N. (2010). *Dünya-Dil Sistemi ve Dini Söylem*, Ankara: Sarkaç Yayınları.

Maciver, R. M. (1917). *Community A Sociological Study,* London: Macmillan and Co. Limited.

Mardin, Ş. (2011). *Türkiye, İslam ve Sekülarizm Makaleler 5*, (çev. Elçin Gen - Murat Bozluolcay), İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Marks, K.- Engels, F. (2002). *Din Üzerine*, (çev. Kaya Güvenç), 3. Baskı, Ankara: Sol Yayınları.

Memiş Önder, B. (2017). "Siyasette ve Siyasal İletişimde Erkeklik Söylemi: 2015-2017 Arası Türkiye İncelemesi". *ulakbilge*, 5 (11), s.557-570.

Mensching, G. (2012). *Din Sosyolojisi*, (çev. Mehmet Aydın), 3. Baskı, Konya: LİTERATÜRK.

Michels, R. (1915). *Political Parties A Sociological Study of Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*, (çev. Eden Paul ve Cedar Paul), New York: HEARST'S INTERNATIONAL LIBRARY CO.

Mills, C. W. (1974). *İktidar Seçkinleri*, (çev. Ünsal Oskay), Ankara: Bilgi Yayınevi.

Mills, C. W. (2016). *Sosyolojik Tahayyül*, (çev. Ömer Küçük), İstanbul: Hil Yayıncılık.

Mills, S. (1997). *Discourse*, London and Newyork: Routledge.

Mumcu, U. (1993). *Tarikat Siyaset Ticaret*, 5. Basım, Ankara: Tekin Yayınevi.

Nacar- Logie, N. (2014). *Dil Niyet Aidiyet*, Ankara: Alter Yayıncılık.

Nacar- Logie, N. (2015). Dilbilimsel ve Edimbilimsel Açıdan Siyasi Söylem ve Türk Siyasi Söylemi, Nacar-Logie N. (Yayına Hazırlayan), Kuyumcu, N.-Kalkan, E.-Tanman, M.-Ekinci, C.-Kalkan, H. E. *Siyasi Söylem* (s. 13-58) içinde, Ankara: Alter Yayıncılık.

Nacar, İ. (2018). *Gördüğüm Derin Devlet ve Neo-Haşhaşi FETÖ*, Konya: Kitaparası Yayınları.

Newton, I. (1998). *Doğal Felsefenin Matematiksel İlkeleri (Seçmeler),* (çev. Aziz Yardımlı) İstanbul: İdea Yayınevi.

Nietzsche, F. (2002). *Güç İstenci Bütün Değerleri Değiştiriş Denemesi*, (çev. Sedat Umran), İstanbul: Birey Yayıncılık.

Nietzsche, F. (2010). *Putların Alaca Karanlığı*, (çev. Mustafa Tüzel), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Nisbet, R. (2016). *Sosyolojik Düşünce Geleneği*, (çev. Yusuf Kaplan), 2. Baskı, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Ozankaya, Ö. (1991). *Toplumbilim*, 7. Basım, İstanbul: Cem Yayınevi.

Önkibar, S. (2015). *İmamlar ve Haramiler Medyası*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Önkibar, S. (2016). *Mehdi'nin Darbesi Eşikteki Kıyamet*, 2. Basım, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Önkibar, S. (2019). *Takkeli Firavunlar ve Büyük Siyasi Sırlar*, 13. Basım, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.

Özakıncı, C. (2008). *İblisin Kıblesi*, 8. Basım, İstanbul: Otopsi Yayınları.

Özbolat, A. (2014). "Değerleri Küreselleşme Sürecinden Değerlendirmek", M. Ali Kirman-Abdullah Özbolat (Der.) *Kültür ve Din*, (s. 147-165) içinde, Adana: Karahan Kitabevi.

Özbudun, S. (2003). "Yapısal Antropoloji", Kudret Emioğlu, Suavi Aydın (Haz.), *Antropoloji Sözlüğü,* (s. 883-887) içinde, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Özdalga, E. (2007). *İslamcılığın Türkiye Seyri Sosyolojik Bir Perspektif,* (çev. Gamze Türkoğlu), 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Özek, Ç. (1968). *100 Soruda Türkiye'de Gerici Akımlar*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Özek, Ç. (tarihsiz). *Devlet ve Din*, İstanbul: Ada Yayınları.

Özel, C. (2018). "Dini Grupların Birbirleriyle Olan İlişkilerini Etkileyen Bazı Faktörler: Psikososyal Bir Yaklaşım", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Autumn III, p. 329-348.

Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji*, Konya: LİTERATÜRK.

Özhan, T. (2014). "17 Aralık Süreci: Post-Kemalist Türkiye ve Gülen Grubu", *Türkiye Günlüğü*, Kış, sayı, 117, s. 53-67.

Özkalp, E. (2016). *Sosyolojiye Giriş*, 26. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Özkır, Y. (2017). *FETÖ Medya ve Darbe*, İstanbul: Pınar Yayınları.

Öztürk, H. (2018). "FETÖ Üzerine Bir Analiz". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt 15, 15 Temmuz ve Türkiye Demokrasisi Özel Sayısı, s. 175-191.

Öztürk, M. (2016). *Kur'an ve Aşırı Yorum*, 4. Basım, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

Öztürk, M. (2017). *Din Sermayesinden İktidar Devşirmek Fetö*, 2. Baskı, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

Öztürk, S. (2016). *Okyanus Ötesindeki Vaiz*, 15. Baskı, İstanbul: Doğan Kitap.

Öztürk, S. (2019). *Menzil Bir Tarikatın İki Yüzü*, 30. Baskı, İstanbul: Doğan Kitap.

Öztürk, Y. Ş. (1989). *Kur'an-ı Kerim ve Sünnete Göre Tasavvuf*, 3. Baskı, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Özüdoğru, M. (2016). *Eleştirel Söylemden Eleştirel Okumaya*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Palakoğlu, İ. (2005). *Gönüller Sultanı Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi*, 2. Baskı, Ankara: Somuncu Baba Araştırma ve Kültür Merkezi Yayınları.

Palmer, R. E. (2008). *Hermenötik*, (çev. İbrahim Görener), 3. Basım, İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.

Pécheux, M. (1982). *Language, Semantics and Ideology,* (çev. Harbans Nagpal), The Macmillan Press.

Peçe, H. (2016). "Dinî Çeşitliliğin Artması: Dinî Grupları Sınıflandırma Sorunu Bağlamında Tarikat-Cemaat Ayrımı", *V. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı*, 12-15 Mayıs 2016, Isparta, 2016, cilt: III, s. 189-200.

Pena-Ruiz, H. (2007). *Laiklik Nedir?* (çev. Ümran Derkunt), İstanbul: Gendaş Kültür.

Perinçek, D. (2016). *FETÖ Darbesi Kökleri Yükselişi Ezilmesi ve Sonuçları*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Piaget, J. (2007). *Yapısalcılık*, (çev. Ayşe Şirin Okyayuz Şener), İstanbul: Doruk Yayımcılık.

Polat, F. (1996) Diyanet İşleri Başkanlığı Çerçevesinde Din Toplum İlişkisine Bir Bakış (1980 – 1990), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: AÜSBE.

Polat, F. (2002a). *Sosyal Değişim ve Din İlişkisi (Erzurum Örneği)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum: AÜSBE.

Polat, F. (2002b). "Din - Devlet İlişkisi ve Diyanet", *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl: 6 Sayı: 10 (Kış 2002), 119-128.

Polat, F. (2007). *Kültürel Kimlikten Ulusal Kimliğe Kırgızistan Örneği*, Ankara: Aktif Yayınevi.

Polat, F. (2013). *Gündelik Yaşam Tercihler ve Din*, Ankara: SAGE Yayıncılık.

Ricoeur, P. (1990). "Anlamlı Eylemi Bir Metin Gibi Görmek", Paul Rabinow ve William Sullivan (Der.) Toplum Bilimlerinde Yorumcu Yaklaşım (çev. Taha Parla) (s. 27-44) içinde, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Ritzer, G, Stepnisky, J. (2014). *Sosyoloji Kuramları,* (çev. Himmet Hülür), Ankara: De Ki Basım Yayım.

Ritzer, G. (2012). *Modern Sosyoloji Kuramları*, (çev. Himmet Hülür), 7. Edisyon, Ankara: De Ki Basım Yayım.

Roy, O. (2005). *Siyasal İslam'ın İflası*, (çev. Cüneyt Akalın), 3. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.

Ruhi, Ş. (2003). "Söylem ve Birey", *Söylem Üstüne* (yaz. Haz. Ahmet Kocaman v. dğr.), 2. baskı, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, s. 12-26.

Sancar, S. (2014). *İdeolojinin Serüveni*, 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Sarup, M. (2017). *Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm*, (çev. Abdülbaki Güçlü), 5. Basım, Ankara: Pharmakon Yayınevi.

Sassoon, A. S. (1993). "Antonio Gramsci", (çev. Meral Özbek), Tom Bottomore (Yay. Yön.) *Marksist Düşünce Sözlüğü*, (çev. Der. Mete Tunçay),(s. 246-248) içinde, İstanbul: İletişim Yayınları.

Saussure, F. D. (1998). *Genel Dilbilim Dersleri*, (çev. Berke Vardar),İstanbul: Multilingual.

Saussure, F. D. (2005). *Cours de Lingustique Générale,* Genéve, Arbre d'Or.

Saussure, F. D. (2014). *Genel Dilbilim Yazıları*, (çev. Savaş Kılıç),İstanbul: İthaki Yayınları.

Savcı, B. (1967). "Diyanet İşleri Teşkilatının Gelişmeleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* 1967, cilt: XXII, sayı: 3, s. 85-102.

Saylan, T. (1998). *Cumhuriyet'in Bireyi Olmak*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Saymaz, İ. (2010). *Post Modern Cihad Tarikat Siyaset Adalet Üçgeninde Erzincan Davası,* 3. Baskı, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Scollon, R. (2001). "Action and text: towards an integrated understanding of the place of text in social (inter)action, mediated discourse analysis and the problem of social action", Gilbert Weiss, Ruth Wodak (Ed.) *Critical Discourse Analysis*, (s. 139-183) içinde, New York: Palgrave Macmillan.

Searle, J. R. (2000). *Söz Edimleri,* (çev. R. Levent Aysever), Ankara: Ayraç Yayınevi.

Searle, J. R. (2015). *Zihin Dil ve Toplum,* (çev. Alaattin Tural), 2. Baskı, İstanbul: Litera Yayıncılık.

Searle, J. R. (2016). *Bilinç ve Dil,* (çev. Muhittin Macit-Cüneyt Özpilavcı), İstanbul: Litera Yayıncılık.

Senem, N. (2012a). *Fehullah ve Susurluk*, 3. Basım, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Senem, N. (2012b). *Fehullah Gülen'in Konuşmaları ve Pensilvanya İfadesi*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Senem, N. (2016). *Devlet Arşivlerinde FETÖ*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Sezal, İ. (1991). *Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Sezen, Y. (1990). *Sosyolojide ve Din Sosyolojisinde Temel Bilgiler ve Tartışmalar*, İstanbul: Marmara Üniversittesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Sezen, Y. (1997). *Sosyolojide Temel Bilgiler ve Tartışmalar*, İstanbul: Marmara Üniversittesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Sezen, Y. (2000). *İslamın Sosyolojik Yorumu*, İstanbul: Birleşik Yayınları.

Sezen, Y. (2006). *Dinlerarası Diyalog İhaneti Dinî-Psikolojik-Sosyolojik Tahlil*, 2. Baskı, İstanbul: Kelam Yayınları.

Slattery, M. (2014). "Oligarşinin Tunç Yasası" (çev. Ümit Tatlıcan), Ümit Tatlıcan-Gülhan Demiriz (Yayına Hazırlayanlar) *Sosyolojide Temel Fikirler* (s. 64-70) içinde, 6. Baskı, İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Slattery, M. (2014). "Yapısal Marksizm" (çev. Ümit Tatlıcan), Ümit Tatlıcan-Gülhan Demiriz (Yayına Hazırlayanlar) *Sosyolojide Temel Fikirler* (s. 493-499) içinde, 6. Baskı, İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Sorokin, P. A. (1994). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları II*, (çev. M. Münir Raşit Öymen), Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Sorokin, P. A. (1997). *Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri*, (çev. Mete Tunçay), 2. Baskı, İstanbul: Göçebe Yayınları.

Sönmez, V. , Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sözen, E. (2014). *Söylem 'Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite'*, Ankara: Birleşik Yayınları.

Sözer, S. (2017). "El-İbriz" ve "İlim ve Sanat" Sembolleri Üzerinden İskenderpaşa Cemaati'nin Epistemik Dönüşümü", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2017/2, sayı: 39, s. 101-124.

Storey, J. (2000). *Popüler Kültür Çalışmaları*, (çev. Koray Karaşahin), İstanbul: Babil Yayınları.

Strauss, C. L. (2002). *Yaban Düşünce*, (çev. Tahsin Yücel), 4. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Strauss, C. L. (2012). *Yapısal Antropoloji*, (çev. Adnan Kahiloğulları),Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Strauss, C. L. (2013). *Mit ve Anlam*, (çev. Gökhan Yavuz Demir), İstanbul: İthaki Yayınları.

Strauss, C. L. (2014). *Modern Dünyanın Sorunları Karşısında Antropoloji*, (çev. Akın Terzi), 2. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.

Swingewood, A. (1998). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, (çev. Osman Akınhay), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Şahin, İ. (2016). "Yol Bir, Sürek Bin Binbir Modernleşme, Kimlik ve Topluluk: Alevilik Örneği", Abdullah Özbolat-Mustafa Macit (Ed.) *Kimlik ve Din* (s. 127-165) içinde, Adana: Karahan Kitabevi.

Şahin, M.- Tınas, M.-Sarı, B.-İrdem, İ.-Şahin, Y.-Kıyıcı, H.-Öztürk, M. (2018). *Uluslararası Bir Tehdit Olarak Fetö Polis Akademisi II. Uluslararası Güvenlik Sempozyumu Raporu*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Şener, (1998). "Kim Bu Faik Bulut, Ne Yapmak İstiyor?", Ali Aktaş, Hüseyin Bal, Nasuh Barın, İlhan Cem Erseven, Sadık Göksu, Burhan Kocadağ, Murat Küçük, İsmail Onarlı, Baki Öz, Cemal Şener, Ali Yaman, Rıza Zelyut (Yaz.) *Alisiz Alevilik Olur mu?* (s. 133-161) içinde, İstanbul: Ant Yayınları.

Şener, N. (2018). *Kahraman Hainler Türk Silahlı Kuvvetleri'nde FETÖ'nün Kriptoları*, 3. Baskı, İstanbul: Destek Yayınları.

Şenol, Ş. (2012). *Araştırma ve örnekleme yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Taplamacıoğlu, M. (1963). *Din Sosyolojisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Taş, N. T. (2003). "Din ve Laiklik", *II. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri*: (23-27 Kasım 1998), 2003, cilt: I, s. 159-167.

T.B.M.M. TUTANAK METİNLERİ (2000-2015).

TDV, (2017). *Fetö Örgütlenmiş Din İstismarının Tahlili*, 2. Baskı, Ankara: TDV Yayınları.

Terkan, B. (2013). "Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları" (AKP ve CHP Örneği). *Selçuk İletişim* , 6 (2) , 115-136 .

Tezcan, M. (2010). *Sosyolojiye Giriş*, 5. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

Timuçin, A. (2004). *Felsefe Sözlüğü*, 5. Baskı, İstanbul: Bulut Yayınları.

Topaloğlu, B. (1998). "Din ve Laiklik Akıl ve Vahiy", "Dini Konularda Toplumun Aydınlatılması ve Dinin Farklı yorumlanmasından Kaynaklanan Problemler ve Çözüm Yolları" *Komisyonu Bildirileri*, 23-27 Kasım 1998 Ankara, 1998, s. 110-112.

Topçu, N. (2013). *Sosyoloji*, (Yayına Haz. Ezel Erverdi-İsmail Kara), 4. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Touraine, A. (2014). *Modernliğin Eleştirisi*, (çev. Hülya Uğur Tanrıöver), 9. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Tönnies, F. (1944). "Cemaat ve Cemiyet Nazariyesi", (çev. Ziyaeddin Fındıkoğlu), *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, c. 9, sayı 3-4, s. 712-748.

Tönnies, F. (2001). *Community and Civil Society*, Jose Harris (Ed.) (çev. Jose Harris ve Margaret Hollis), Cambridge: Cambridge University Press.

Tönnies, F. (2019). *Cemaat ve Cemiyet*, (çev. Emre Güler), İstanbul: VakıfBank Kültür Yayınları.

Turan, A. (1997). "Süleymancılık", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1997, sayı: 9, s. 35-39.

Turner, B. (2014). *Klasik Sosyoloji*, (çev. İdil Çetin), İstanbul: İletişim Yayınları.

Türk Dil Kurumu, (1998), Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türköz, E. (2016). "Özal'lı Anap Döneminde Muhafazakâr Düşüncenin Gelişimi". *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (1) , 103-116.

Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, Detay Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara.

Usta, N. (1997). *Menzil Nakşiliği Sosyolojik Bir Araştırma*, Ankara: Töre Yayıncılık.

Usta, N. (2008). *Din ve Toplum Yazıları*, Ankara: Platin Yayınları.

Uzun, C. D.- Akgün, M. H.- Yücel, H. (2017). *İddianamelerde 15 Temmuz Darbe Girişimi ve FETÖ*, İstanbul: SETA.

Ülken, H. Z, (1983). *Bilim Felsefesi*. 2. Baskı, İstanbul: Ülken Yayıncılık.

Ülken, H. Z. (1941). *İctimaî Doktrinler Tarihi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Neşriyatı.

Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji Sözlüğü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Van Dijk, T. A. (1972). "Models For Text Grammars", Paper 4th Int. Congress of Logic, Methodology and Philosophy of Science. Bucharest, 1971. Linguistics 105, 1972, s.35-68.

Van Dijk, T. A. (1973). "Text grammar and Text logic.", Paper int. Symposium on Textlinguistics, 'Zur Form der textgrammatischen Basis', Constance, 1972. In: J.S. Petoefi & H. Rieser, (Eds.) Studies in Text Grammar. Dordrecht: Reidel, 1973, 17-78.

Van Dijk, T. A. (1977a). "Context and cognition. Knowledge frames and speech act comprehension." *Journal of Pragmatics* 1, s. 211-232.

Van Dijk, T. A. (1977b). "Semantic Macro-Structures and Knowledge Frames in Discourse Comprehension". Marcel Adam Just and Patricia A. Carpenter (Eds.) *Cognitive Processes in Comprehension*. (s. 3-32) içinde, Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

Van Dijk, T. A, Walter K. (1983). *Strategies of Discourse Comprehension*, New York: Academic Press.

Van Dijk, T. A. (1984). *Prejudice in Discourse*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Van Dijk, T. A. (1985). "Introduction: The role of discourse analysis in society." Van Dijk, T. A. (Ed.) Handbook of Discourse Analysis Discourse Analysis in Society Vol. 4, (s. 1-8) içinde, Academic Press London.

Van Dijk, T. A. (1987). "Episodic Models in Discourse Processing", In: R. Horowitz-S.J. Samuels, (Eds.) *Comprehensing oral and written language*, (161-196) içinde, New York: Academic Press.

Van Dijk, T. A. (1988). *News News Analysis Case Studies Of International And National News In The Press,* New Jersey, London: LAWRENCE ERLBAUM ASSOCIATES, PUBLISHERS.

Van Dijk, T. A. (1989). "Structures of Discourse and Structures of Power", J.A. Anderson (Ed.), *Communication Yearbook 12*, (s. 18-59) içinde, Newbury Park, CA: Sage.

Van Dijk, T. A. (1992). "Text, Talk, Elites And Racism", *Discours Social/Social Discourse* (Montreal), 4 (1/2), s.37-62.

Van Dijk, T. A. (1993a). "Discourse and cognition in society.", D. Crowley, D. Mitchell (Ed.) *Communication Theory Today*. (s. 107-126) içinde, Oxford: Pergamon Press.

Van Dijk, T. A. (1993b). "Principles of critical discourse analysis", *Discourse & Society*, 4(2), s. 249-283.

Van Dijk, T. A. (1995). "Power and the News Media", D. Paletz (Ed.), *Political Communication and Action*. (s. 9-36) içinde. Cresskill, NJ: Hampton Press.

Van Dijk, T. A. (1996). "Discourse, Power And Access", Carmen Rosa Caldas-Coulthard and Malcolm Coulthard (Eds.), *Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis.* (s. 84-104) içinde, London: Routledge.

Van Dijk, T. A. (1997a). "The Study of Discourse" Van Dijk, T. A. (Ed.) Discourse as Structure and Process, (s. 1-34) içinde, SAGE Publications.

Van Dijk, T. A. (1997b). "What is Political Discourse Analysis?", Jan Blommaert & Chris Bulcaen (Eds.), Political linguistics.(pp. 11-52) içinde, Amsterdam: Benjamins.

Van Dijk, T. A. (1997c). "Political Discourse and Racism: Describing Others in Western Parliaments", S. H. Riggins (Ed.), *The Language and Politics of Exclusion*. *Others in Discourse.* (s.. 31-64) içinde, Thousand Oaks, CA: Sage.

Van Dijk, T. A. (1997d). "Cognitive Context Models and Discourse" M. Stamenow (Ed.). *Language Structure, Discourse and the Access to Consciousness* . (s. 189-226) içinde, Amsterdam: Benjamins.

Van Dijk, T. A. (1997e). "Cognitive Context Models and Discourse", M. Stamenow (Ed.) *Language Structure, Discourse and the Access to Consciousness*. (s. 189-226) içinde, Amsterdam: Benjamins.

Van Dijk, T. A. (1998). *Ideology A Multidisciplinary Approach*, London • Thousand Oaks • New Delhi: SAGE Publications.

Van Dijk, T. A. (1999). "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları," Medya İktidar İdeoloji (Derleyen ve Çeviren Mehmet Küçük) içinde (s. 331-395), 2. Baskı, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Van Dijk, T. A. (2000). "Ideologies, Racism, Discourse: Debates on Immigration and Ethnic Issues", Jessika ter Wal & Maykel Verkuyten (Eds.), *Comparative perspectives on racism*. (s. 91-116) içinde, Aldershot etc.: Ashgate.

Van Dijk, T. A. (2001). "Critical discourse analysis." D. Tannen, D. Schiffrin, & H. Hamilton (Eds.) *Handbook of discourse analysis* (s. 352-371) içinde, Oxford: Blackwell.

Van Dijk, T. A. (2003a). "Specialized Discourse And Knowledge A Case Study Of The Discourse Of Modern Genetics", En E. M. Morato, A. C. Bentes & M. L. Cunha Lima (Eds.), Homenagem a Ingedore Koch. Cadernos de Estudos Lingüisticos 44, Unicamp, Campinas, Brasil, s. 21-56.

Van Dijk, T. A. (2003b). "Söylem Ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım", (çev. N. Ateş), Barış Çoban/Zeynep Özarslan (Haz.) *Söylem ve İdeoloji Mitoloji Din ve İdeoloji,* (s. 13-112) içinde, 1. Baskı, İstanbul: Su Yayınları.

Van Dijk, T. A. (2006). "Discourse and manipulation", *Discourse & Society*, 17(2), s. 359-383.

Van Dijk, T. A. (2008a). "The Study of Discourse: An Introduction", Teun A. Van Dijk (Ed.) Discourse Studies V. 1, (s. XIX- xlii) içinde, SAGE Publications.

Van Dijk, T. A. (2008b). *Discourse and Context*, New York, Cambridge University Press.

Van Dijk, T. A. (2009). *Society and Discourse How Social Contexts Influence Text and Talk*, New York: Cambridge University Press.

Van Dijk, T. A. (2011a). "Discourse, Knowledge, Power and Politics. Towards Critical Epistemic Discourse Analysis.", Christopher Hart (Ed.), *Critical Discourse Studies in Context and Cognition*. (s. 27-63) içinde, Amsterdam: Benjamins.

Van Dijk, T. A. (2011b). "Discourse and Ideology", Teun A.van Dijk (Ed.), *Discourse Studies. A Multidisplinary Introduction. Second Edition.* (s. 379-407) içinde, London: Sage.

Van Dijk, T. A. (2012). "Knowledge, Discourse and Domination", Michael Meeuwis, Jan-Ola Östman (Eds.), *Pragmaticizing Understanding. Studies for Jef Verschueren*. (s. 151-196) içinde, Amsterdam: John Benjamins.

Van Dijk, T. A. (2015). "Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım", (çev. Nurcan Ateş), Barış Çoban/Zeynep Özarslan (Haz.) *Söylem ve İdeoloji,* (s. 15-100) içinde, 2. Baskı, İstanbul: Su Yayınları.

Van Dijk, T. A. (2019). *İdeoloji Multidisipliner Bir Yaklaşım*, (çev. Ayşe Demir), Ankara: Hece Yayınları.

Vardar, B., Güz, N., Huber, E., Senemoğlu, O. Öztokat, E. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Veren, N. (2007). *ABD'nin Truva Atı Fethullah Gülen Hareketi Kuşatma*, İstanbul: Siyah Beyaz Kitap.

Veren, N. (2016). *FETO*, İstanbul: Destek Yayınları.

Wach, J. (1987). *Din Sosyolojisine Giriş*, (çev. Battal İnandı), Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Walsh, D. F. (2014). "Yapı/Faillik" (çev. İhsan Çapcıoğlu), Chris Jenks *Temel Sosyolojik Dikotomiler* (çev. Ed. İhsan Çapcıoğlu) (s. 23- 59) içinde, 2. Baskı, Ankara: Atıf Yayınları.

Weber, M. (1995). *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, (çev. Özer Ozankaya), Ankara: İmge Kitabevi.

Weber, M. (2005). *Bürokrasi ve Otorite*, (çev. H. Bahadır Akın), Ankara: Adres Yayınları.

Weber, M. (2011). *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, (çev. Özer Ozankaya), İstanbul: Cem Yayınevi.

Weber, M. (2012a). *Din Sosyolojisi*, (çev. (çev. Latif Boyacı), İstanbul: Yarın Yayınları.

Weber, M. (2012b). *Ekonomi & Toplum 1*, (çev. Latif Boyacı), İstanbul: Yarın Yayınları.

Weber, M. (2012c). *Sosyal Bilimlerin Metodolojisi*, (çev. Vefa Saygın Öğütle), 2. Baskı, İstanbul: Küre Yayınları.

Weiss, G., Wodak, R. (2003), "Introduction: Theory, Interdisciplinarity and Critical Discourse Analysis", Gilbert Weiss, Ruth Wodak (Ed.) *Critical Discourse Analysis*, (s. 1-32) içinde, New York: Palgrave Macmillan.

Wetherell M. and Potter J. (1992). *Mapping the Language of Racism Discourse and the Legitimation of Exploitation.* London and New York: Harvester Wheatsheaf and Columbia University Press.

Wilkinson S. and Kitzinger C. (Eds.) (1995). *Feminism and Discourse: Psychological perspectives.* Sage Publications.

Wittgenstein, L. (2016). *Tractatatus Logico- Philosophicus,* (çev. Oruç Aruoba), 8. Basım, İstanbul: Metis Yayınları.

Wodak, R. (2001). "The Discourse- Historical Approach". Ruth Wodak ve Michael Meyer (Ed.). *Methods of Critical Discourse Analysis*, (s.63-94) içinde, London: SAGE Publications.

Wodak, R. (2002). "Aspects of Critical Discourse Analysis", *ZfAL*, 36, 2002, 5-31.

Yalçın, E. S. (2017). *FETÖ İhaneti ve Devlet Bahçeli Gerçeği*, Ankara: Berikan Yayınevi.

Yanardağ, M. (2006). *Fethullah Gülen Hareketinin Perde Arkası Türkiye Nasıl Kuşatıldı?* 4. Baskı, İstanbul: Siyah Beyaz Kitap.

Yanık, H. (2016). Yapısöküm üzerine birkaç not. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1 (2) , 91-98.

Yaşar, M. E. (2011). "İskenderpaşa Cemaati". Yasin Aktay (ed.) *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce İslâmcılık* Cilt 6 içinde (323-340). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yavuz, M. H. (2003). *Islamic Political Identity in Turkey*, New York: Oxford Universitty Press.

Yavuz, M. H. (2013). *Toward an Islamic Enlightenment The Gülen Movement*, New York: Oxford University Press.

Yavuz, M. H. (2017). "15 Temmuz Darbe Teşebbüsü Üzerine", Mustafa Çalık (Haz.) *15 Temmuz "İslam'sız Müslümanlığın" Öteki Yüzü*, (s. 315-335) içinde, Ankara: Cedit Neşriyat.

Yerlikaya, T. (2017). Batı Kamuoyunda FETÖ Algılar, Manipülasyonlar ve Mücadele Biçimleri, (Analiz), sayı: 180, İstanbul: SETA.

Yetiş, Mehmet (2009), "Antonio Gramsci", Çetin Veysal (Ed.), *1900'den Günümüze Büyük Düşünürler* (s. 119-172) içinde, İstanbul: Etik Yayıları.

Yıldırım A, Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, T. (2011). "Malik Bin Nebi'de Sömürülebilirlik Olgusu The Fact of Colonizability in Malek Bennabi". *Milel ve Nihal* 8, s. 33-52.

Yurttaş, S. (2019). "Toplumsal Gruplar ve Grup İçi Süreçler", Erdi Aksakal-Süleyman Yurttaş (Ed.) *Sosyolojik Açıdan Din ve Dini Gruplar,* (s. 51-81) içinde, Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Yücel, T. (2005). *Yapısalcılık*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Yücel, T. (2014). *Söylemlerin İçinden*, İstanbul: Alakarga Yayıncılık.

Zelyut, R. (2019). *Tarikat Kuşatmasındaki Türkiye Halidi Cehennemi*, 5. Basım, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Zeyrek, D. (2003). "Söylem ve Toplum", *Söylem Üstüne* (yaz. haz. Ahmet Kocaman v. dğr.), 2. baskı, Ankara: ODTÜ Yayıncılık, s. 27-47.

İnternet Kaynakları

URL-1, http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx Erişim Tarihi: 14.09.2018.

URL-2, https://www.yenisafak.com/arsiv/2000/haziran/19/g2.html Erişim Tarihi: 14.09.2018.

URL-3,http://www.haber7.com/guncel/haber/2137663-alihan-kuris-kimdir-suleymancilarin-yeni-lideri-kuris-kac-yasindadir Erişim Tarihi: 14.09.2018.

URL-4, http://www.hurriyet.com.tr/fethullah-gulen-papa-bulusmasi-39005400 Erişim Tarihi: 19.09.2018.

URL-5,https://www.yenisafak.com/gundem/hizbullaha-buyuk-operasyon-2667801 Erişim Tarihi: 20.09.2018.

URL-6, http://arsiv.sabah.com.tr/2000/01/18/g01.html Erişim Tarihi: 20.09.2018.

URL-7,http://www.iskenderpasa.com/F6CB50C1-D747-49B0-B35D C320DA30CCE.aspx Erişim Tarihi: 04.10.2018.

URL-8, http://www.hurriyet.com.tr/gulen-cemaat-mi-camia-mi-17472510 Erişim Tarihi: 16.08.2019.

URL-9,http://www.hurriyet.com.tr/gulen-camiasi-ve-gulen-in-hatirlatmasi-17533054 Erişim Tarihi: 16.08.2019.

URL-10,https://www.turkiyegazetesi.com.tr/politika/164179.aspx Erişim Tarihi: 17.08.2019.

URL-11, https://sonuc.ysk.gov.tr/sorgu Erişim Tarihi: 17.08.2019.

URL-12,http://www.haber7.com/siyaset/haber/891422-erdogan-gulene-artik-don-cagrisi Erişim Tarihi: 20.08.2019.

URL-13,https://www.hurriyet.com.tr/cemaat-efsanelesen-gucu-nun-esiri-oluyor-15970467 Erişim Tarihi: 06.02.2020.

URL-14,https://www.hurriyet.com.tr/gulen-cemaati-sir-perdesini-daha-da-aralamali-15979380 Erişim Tarihi: 06.02.2020.

URL-15,https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/meclis_arastirma_onergeleri. onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=91724 Erişim Tarihi: 23.08.2019.

URL-16,https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/1053/index.html Erişim Tarihi: 01.03.2020.

URL-17,http://www.haber7.com/guncel/haber/544719-hocaefendiyi-iftira-atanlar-karsilayacak Erişim Tarihi: 01.03.2020.

URL-18,https://www.ntv.com.tr/turkiye/cemaat-devlete-sizmis-buna-kargalarguler, FMxmUxVJhUqKz-8NGPbZnQ Erişim Tarihi: 01.03.2020.

URL-19, https://www.milliyet.com.tr/siyaset/bozdaga-acik-acik-cemaati-sordu-1503527 Erişim Tarihi: 01.03.2020.

URL-20,http://www.haber7.com/partiler/haber/1062493-bozdag-cemaatle-sorun-cikmasi-icinugrasiliyor Erişim Tarihi: 01.03.2020).

URL-21,https://www.yenisafak.com/politika/ne-istedilerse-evet-dedik-585570 Erişim Tarihi: 01.03.2020.

URL-22,https://www.ntv.com.tr/turkiye/albay-dursun-cicek-tutuklandi,n2q1DVVU eUyELMHB_DdTLw Erişim Tarihi: 28.08.2019.

URL-23,https://www.mgk.gov.tr/index.php/20-temmuz-2016-tarihli-toplantiErişim Tarihi: 28.08.2019.

URL-24,https://www.akparti.org.tr/site/haberler/basbakan-erdoganin-trabzon-mitinginde-yaptigi-konusmanin-tam-metni1/61449#1 Erişim Tarihi: 12.10.2018.

URL-25,https://www.aksam.com.tr/siyaset/bulent-arincfethullah-gulen-gorusmesi-arinc-anlatti/haber-208603 Erişim Tarihi: 02.03.2020.

URL-26, https://www.sabah.com.tr/gundem/2012/01/06/ilker-basbug-tutuklandi Erişim Tarihi: 28.08.2019.

URL-27,https://www.ntv.com.tr/turkiye/ilker-basbug-tutuklandi,whBUK9hC6EeEinxky F0fbQ Erişim Tarihi: 28.08.2019.

URL-28,http://www.milliyet.com.tr/siyaset/gokten-ne-yagar-ki-yer-kabul-etmez-1708749 Erişim Tarihi: 21.08.2019.

URL-29,https://www.akparti.org.tr/site/haberler/basbakan-erdoganin-trabzon mitinginde-yaptigi-konusmanin-tam-metni1/61449#1 Erişim Tarihi: 12.10.2018.

URL-30,https://www.haberturk.com/polemik/haber/537886-fethullah-gulenin-referandum-yorumu Erişim Tarihi:23.08.2019.

URL-31, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/yargitayin-imami-dosyayi-pensilvanyaya-gonderdi-25465751 Erişim Tarihi:23.08.2019.

URL-32,https://www.cnnturk.com/2010/turkiye/09/12/erdogan.demokrasi.bayrami /589419.0/index.html Erişim Tarihi:23.08.2019.

URL-33,http://www.hurriyet.com.tr/gundem/saribas-da-akpden-ayrildi-38698758 Erişim Tarihi: 25.09.2019.

URL-34,https://www.ntv.com.tr/turkiye/halici-ve-genc-chpye-katildi,9eGGIPeca0qdS F6w2mR6AQ Erişim Tarihi: 16.12.2019.

URL-35,http://www.hurriyet.com.tr/gundem/eski-msp-liye-gizli-ziyaret-3664444 Erişim Tarihi: 30.10.2019.

URL-36,http://www.hurriyet.com.tr/basbakana-yollanan-resm-ruyanin-tasavvuf-sifreleri-3568998 Erişim Tarihi: 31.10.2019.

URL-37, http://www.milliyet.com.tr/siyaset/erdogan-ve-unakitan-seyh-cosanla-birlikte-148311 Erişim Tarihi: 31.10.2019.

URL-38,http://www.radikal.com.tr/turkiye/erzincan-bassavcisi-tutuklandi-980644/ Erişim Tarihi: 31.10.2019.

URL-39,http://www.radikal.com.tr/turkiye/savcidan-vahim-baski-iddialari-970916/ Erişim Tarihi: 31.10.2019.

URL-40,https://www.cnnturk.com/turkiye/son-dakika-eski-savci-osman-sanala-fetoden-hapis Erişim Tarihi: 31.10.2019.

URL-41,http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/faiz-haram-diye-topla-paralari-sedaya-yolla-39226142 Erişim Tarihi: 04.10.2019.

URL-42,https://www.haberturk.com/gundem/haber/711672-dindar-bir-genclik-yetistirmek-istiyoruz- Erişim Tarihi: 04.10.2019.

URL-43,https://www.yok.gov.tr/kurumsal/baskanlarimiz/yekta-sarac Erişim Tarihi: 04.10.2019.

URL-44,https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/bediuzzamanin-talebelerinden-ortak-aciklama/193904 Erişim Tarihi: 04.10.2019.

URL-45,http://www.gazetevatan.com/rusen-cakir-610386-yazar-yazisi-nurcular-olup-bitenlere-ne-diyor-/ Erişim Tarihi: 04.10.2019.

Gazeteler

Hürriyet, 18.04.1997,

Hürriyet, 30.04.2001,

Sabah, 19.06.1999,

LATİFİ'NİN RİSALE-İ ESRARNAME İSİMLİ ESERİ VE ESERDEKİ EĞİTİM İLE İSLAMİ İLİMLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Ersin SAVAŞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-28-8

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Çalıştığı alana, yeni bir şeyler kazandırıp bunları değerlendirmek akademik anlayışın temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple başladığım araştırmalar bizi, Latifi'nin *Risale-i Esrarname* adlı eserine götürdü.

Araştırma esnasında gördüğümüz kadarıyla bu eser hiç çalışılmadığı gibi kaynaklarda adından dahi bahsedilmemekteydi. Eserin muhtevasının da alanımıza uygunluğu ve katkı sağlayacağı kanaati hâsıl olunca, bu eseri Eğitim ve İslami İlimler açısından incelemeye karar verdik.

Birinci bölümde, eserin yazarı Latifi'nin hayatı, eğitimi ve eserlerini inceledik. Burada karşımıza oldukça ilginç bir portre çıktı. Bir tarafta hayatında gün yüzü görememiş bir insan diğer tarafta ise, edebiyattan tefsire, ahlaktan metafiziğe kadar geniş bir yelpazede eserler sunan bir insan. Bunca sıkıntıya rağmen Latifi'nin başarılı eserler verebilmesi onun hayatıyla ilgili tespit edebildiğimiz en önemli özellikti. Yine u Bölümde eseri, Osmanlıca metninden günümüz Türkçesine çevirmeye çalıştık. Metnin çok ağır olmaması, üslubun da yalın olması doğrusu işimizi oldukça kolaylaştırdı.

İkinci Bölümde Latifi'nin eserinde değindiği meseleleri farklı başlıklar altında toplayıp değerlendirmeye çalıştık. İslam dünyasından bu meselelerle ilgili farklı görüşleri toplayıp Latifi'nin bunlar arasında nerede durduğunu tespit etmeye gayret ettik.

Üçüncü ve son Bölümümüzde ise, eseri, Eğitim ve İslami İlimler açısından inceledik.

Latifi'nin *Risale-i Esrarname* adlı eseri Konya Karatay Yusufağa Kütüphanesi'nde, 42 Yu 693 nolu arşiv numarası ile kayıtlıdır. Eserin elektronik kopyasını www.yazmalar.gov.tr adlı internet adresinden elde etme imkânımız oldu. Tezde, eserin tıpkıbasım olarak bu elektronik kopyası kullanılmıştır. Bu vesile ile Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığına da böyle bir imkân sağladıkları için teşekkürlerimizi arz ederiz.

Konunun seçiminde daha doğrusu eseri bulmada ve çalışmada çokça desteklerini gördüğümüz değerli abilerimiz ve büyüklerimiz Yrd. Doç. Dr. Coşkun Taştan ve Öğretim Görevlisi Fatih Taştan'a teşekkürlerimizi arz ederiz.

Çalışmalarımız esnasında çokça desteklerini gördüğümüz çok değerli abimiz Arş. Gör. Abdullah Çağıl'a, değerli kardeşlerimiz Arş. Gör. Bahri Kuş'a , Arş. Gör. Burak Armağan'a ve Arş. Gör. Ahmet Akçay'a çok teşekkür ederiz. Yoğun mesaileri içinde yine bize zaman ayırdılar.

Okumakta zorlandığımız bazı kelimeleri okumamızda bize yardımcı olan değerli hocamız Yrd. Doç. Dr. Fatih Kaya'ya da teşekkürü bir borç biliriz.

Ayrıca yine kendisinden çok yardım gördüğümüz Erzurum El Yazmaları Müdürü Sayın Selahattin Durgun Beyefendiye de sonsuz şükranlarımızı sunarız.

Çalışmamızın, eserin Osmanlıcadan günümüz Latin harflerine çevirisi bölümünde hatalarımız olabilir. Bunların hoş görülmesini istirham ediyoruz. Zira biz edebi bir çalışma yapmadık. Çalışmamızda esas olan Latifi'nin İslam düşüncesindeki yerini ortaya çıkarmaktı. Bu hususun dikkate alınarak eserimizin değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Araştırmamızın, bulunduğumuz Anabilim dalına bir katkı sağladığını düşünüyoruz. Neticede alanımızla ilgili çalışılmamış bir eseri bulup gün yüzüne çıkardığımız kanaatindeyiz.

Araştırmamız esnasında bizden maddi-manevi desteklerini esirgemeyen Danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Vahit Celal'e teşekkürlerimizi arz ederiz.

Ersin SAVAŞ, AĞRI, 2013

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

A) Araştırmanın Problemi, Amacı, Önemi ve Metodu 1
B) Araştırmanın Kaynakları 2

BİRİNCİ BÖLÜM
1. LATİFİ'NİN HAYATI VE "RİSALE-İ ESRARNAME" İSİMLİ ESERİ 3
1.1. Latifi'nin Hayatı ve Eserleri 3
1.1.1. Hayatı 3
1.1.2. Eğitimi 4
1.1.3. Bulunduğu İdari Görevler 5
1.1.4. Eserleri 6
1.1.4.1. Tezkiretü'ş Şuara ve Tabsıratu'n Nuzama 6
1.1.4.2. Evsaf-ı İstanbul 7
1.1.4.3. Fusul-i Erbaa 7
1.1.4.4. Rebiyye-i Ezhar 7
1.1.4.5. Subhatü'l Uşşak 7
1.1.4.6. Nazmü'l Cevahir 8
1.1.4.7. Evsaf-ı İbrahim Paşa 8
1.1.4.8. Divan 8
1.1.4.9. Esma-ü Süveri'l Kur'an 8
1.1.4.10. Enisü'l Fusaha 8
1.1.4.11. Risale-i Esrarname 8
1.1.5. Genel Değerlendirme 8
1.2. "Risale-i Esrarname" İsimli Eserin Tıpkı Basımı 10
1.3. "Risale-İ Esrarname" İsimli Eserin Tam Metni 56

İKİNCİ BÖLÜM
2. LATİFİ'NİN RİSALE-İ ESRARNAME İSİMLİ ESERİNDEKİ METAFİZİK, AHLAKİ VE FELSEFİ TEMALAR 75
2.1. Eserin Ana Temaları 75
2.1.1. Metafizik Temalar 75
2.1.1.1. Âlem görüşü 75
2.1.1.2. Zat-Sıfat ilişkisi 77
2.1.1.3. Nuru'l Envar terimi 79
2.1.2. Ahlaki Temalar 79

2.1.2.1. İnsana atfettiği değer 80
2.1.2.2. İnsanın insanlık vasfını koruması 82
2.1.2.3. Kaçınılması gereken gayr-ı ahlaki fiiller 83
2.1.2.4. Dünyaya meyletmenin fenalığı 86
2.1.2.5. Dünya-Ahiret ilişkisi 86
2.1.2.6. Yenilen ve içilen şeylerin insan tabiatına tesiri 87
2.1.2.7. Avamla oturmanın sakıncaları 88
2.1.3. Felsefi Temalar 89
2.1.3.1. Düşünceye verdiği değer 89
2.1.3.2. Her şeyin sudan yaratılması 91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. LATİFİ'NİN RİSALE-İ ESRARNAME İSİMLİ ESERİNDEKİ TASAVVUF VE EĞİTİM İLE İLGİLİ TEMALAR 93
3.1. Tasavvufi Temalar 93
3.1.1. Vahdet-i Vücud Anlayışı 93
3.1.2. Halvet kavramı 95
3.1.3. Mürşid-i Kâmilin gerekliliği 96
3.1.4. Zikrin Önemi 96
3.1.5. Tasavvuf Eğitim İlişkisi 97
3.2. Eğitimle İlgili Temalar 102
3.2.1. Öğretmen - Öğrenci İlişkisinde Öğretmenin Önemi 102

SONUÇ 107

KAYNAKLAR 109

KAYNAKLAR

Acluni, İ. M. (H. 1351). *Keşfü'l hafa,* Beyrut: C. II.

Arıcan, K. (2008). İbn rüşd'ün hakikat öğretisi: çifte hakikat ve hakikatin birliği tartışması. *C. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 12 (2), 225-252.

Aristoteles (1996). *Metafizik.* (Çev. A. Arslan). (2. Basım). İzmir: Sosyal Yayınları.

Atalan, M. (2000). Cafer es- sadık 'da tanrı, bilgi, insan ve alem. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 5 [Prof. Dr. Şaban Kuzgun Armağanı], 621-631.

Atay, H. (2003). Gazzâlî ve ibn rüşd felsefesinin karşılaştırılması. *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 3-48.

Atay, R. (2007). Peygamber varisi mevlana: insan sevgisi merkezli çoğulcu bir okuma denemesi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *12*(17), 113-122.

Ateş, S. (1992). İslam tarihinde ilk pedagojik eserlerden bir örnek: "öğretmen ve öğrenci meseleleri". *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 6, 21-44.

Aydın, A. R. (2009). Öğretmen – öğrenci ilişkilerinde empati ve öğretmenlerin rol modelliği üzerine**.** *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, *9* (4), 75-83.

Aydın, M. Ş. (2001). İslam eğitim geleneğinde öğretmenlik. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 11, 59-74.

Aydın, M. (1999). *Din felsefesi* (8. Baskı). İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Aydın, M. Ş. (1992). İbn cemaa'ya göre öğretmenin görev ve nitelikleri. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *8,* 213-228.

Banarlı, N. S. (2004). *Resimli türk edebiyatı tarihi.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Baymur, F. B. (2011). *Genel psikoloji.* İstanbul: İnkılap Yayınları.

Bayrakdar, M. (2004). *İslam düşüncesi yazıları.* Ankara: Elis Yayınları.

Bayrakdar, M. (2005). *İslam felsefesine giriş.* (6. Basım). Ankara: TDV Yayınları.

Bolay, S. H. (1981). *Felsefi doktrinler sözlüğü.* İstanbul: Ötüken Yayınları.

Buhari, E. A. M. İ. (2004). *Sahihu'l buhari*. Beyrut: Darü'l Marife.

Can, Ş. (1990). *Hz. mevlana'nın rubaileri.* (Cilt II). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Canan, İ. (1995). Resulullah'ta "muhataba göre hareket" ve "tedric" prensipleri. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *12,* 5-10.

Canan, İ. (1993). Resulullah'ta "muhataba göre" ve "tedric" prensipleri, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 11*, 37-73.

Canım, R. (2000). *Latifi tezkiretü'ş şuara ve tabsıratu'n nuzama. Ankara:* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Çakmak, M. (2009). Din eğitimi ve öğretiminde metodolojik bir yaklaşım - seyahate dayalı tasavvufî irşad metodu. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, *9*(4), 127-148.

Demirci, M. (2007, Haziran). *İnsan Eğitimi Açısından Mevlevi Çilesi*. Mevlânâ ve İnsan Sempozyumunda sunulan bildiri, Ege Üniversitesi İzmir.

DİB (2009). *Kur'an-ı kerim meali.* (18. Baskı). Ankara: DİB Yayınları.

Dölek, A. (2003). Sünnet ışığında hırs hastalığı ve korunma yolları. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 11*(6), 50-76.

Efendi, M. S. (1976). Kainatın Allah'a göre durumu (mevkıf'ul-âlem min'allah) birinci bölüm "vahdeti vücud" meselesi. (Çev. H. Atay). *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi, 6*(3-4), 63-80.

el- Ehvani, Ahmet Fuad, (2000). "el-Kindi" içinde (M. M. Şerif) Klasik islam filozofları ve düşünceleri, (çev. Osman Bilen) İstanbul: İnsan Yayınları.

Ersoy, M. A. (2006). *Safahat.* (Haz. M. E. Düzdağ). (4. Basım). İstanbul: Çağrı Yayınları.

Erzurumlu, İ. H. (1981). *Marifetname. (*Sad. F. Meyan). İstanbul: Veli Yayınları.

Fahri M. (1998). *İslam felsefesi tarihi*. (Çev. K. Turhan). İstanbul: Ayışığı Kitapları.

Gemalmaz, E. (2010). *Türkçe'nin derin yapısı.* (haz. C. Alyılmaz, O. Mert). Ankara: Belen Ofset.

Göktaş, V. (2011). Tasavvufî terbiye'nin günümüz din eğitim - öğretimine sunabileceği imkânlar. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *52*(2), 137-155.

Gölcük, Ş. ve Toprak, S. (2001). *Kelam tarih, ekoller, problemler*.(5. Basım). Konya: Tekin Kitabevi.

Gözütok, Ş. (2012). *Sufi pedagojisi*. İstanbul: Nesil Yayınları.

Gözütok, Ş. (2001). Tasavvufî eğitimde bilginin elde edilmesi. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, 2*(6), 91-104.

Güneş, K. (2004). *Şii* kaynaklarda şia (imamiyye) ile mu'tezile arasında ittifak ya da ihtilaf edilen bazı kelami meseleler üzerine. *Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlmî Mecmuası*, *1*(2), 183-202.

İpekten, H., İsen, M., Toparlı, R., Okçu, N. ve Karabey, T. (1988). *Tezkirelere göre divan edebiyatı sözlüğü.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

İpekten, H., İsen, M., Kılıç, F., Aksoyak, İ. H., Eyduran, A. (2002). *Şair tezkireleri,* Ankara: Grafiker Yayınları.

İsen, M. (1994). *Künhü'l ahbar'ın tezkire kısmı. Ankara:* Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Kara, M. (1985). *Tasavvuf ve tarikatlar tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kara, M. (2008). Tekke eğitimi ve literatürü. Türkiye *Araştırmaları Literatür Dergisi, 6*(12), 107-138.

Kartal, A. (2005). *İmâm-ı* rabbânî'nin vahdet-i vücûd eleştirisi ve tarihsel arkaplanı. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,14*(2), 59-80.

Kaya, M. (2005). *İslam filozoflarından felsefe metinleri*, (3. Baskı). İstanbul: Klasik Yayınları.

Korlaelçi, M. (1992). Panteizm vahdet-i vücud mudur?. *Felsefe Dünyası, 3,* 43-50.

Kutlu, M. (1986). *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi*. (C.6.). (İstanbul, Dergah Yayınları).

Latifi (1977). *Evsaf-ı istanbul.* (Sad. N. Suner). İstanbul: Baha Matbaası.

Latifi, *Risale-i Esrarname*.

Leaman, O. (2000). *Ortaçağ islam felsefesine giriş.* (Çev. T. Koç). İstanbul: İz Yayıncılık.

Marulcu, H.T. (2008). İbn teymiyye'nin vahdet-i vücûd, hulûl ve ittihâd yaklaşımlarına kelâm açısından bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2*(21), 75-86.

M.E.B. Devlet Kitapları (1997). *İslâm ansiklopedisi: İslâm âlemi, tarih, coğrafya, etnografya ve biografya lügati.* Ankara: MEB.

M.E.B. (1983). *Türk ansiklopedisi.* (C. 32). Ankara:, Milli Eğitim Basımevi.

Müslim, b. H. en- N. (2010). *Sahih-u müslim.* Beyrut:Darü'l Marife.

Goodman, L. E. (2011). "Muhammed B. Zekeriya Er- Razi", içinde (Seyyid Hüsyin Nasr, Oliver Leaman) İslam Felsefesi Tarihi, s (237-258), c. 1, (2. Baskı). İstanbul: Açılım Kitap Yayınları.

Nasr, S. H. (1993). Fârâbî'ye niçin "ikinci öğretmen" adı verilmiştir?. (Çev.Süleyman Tülücü). *Diyanet İlmi Dergi, 29*(1), 51-56.

Oruç, C. (2008). Din eğitiminin hedefleri. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *13*(1), 259-269.

Özdemir, S. (2002). *Din eğitiminde soru-cevap metoduyla öğretimde Hz. peygamber örneği.* IV. Kutlu Doğum Sempozyumunda sunulan bildiri, (Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Isparta).

Parladır, S. (1986). Öğretmenliğin dünü, bugünü. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3, 121-134.

Saka, Ş. (2001). İnsanı aydınlatmada tedrici metodun önemi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 62,* 59-76.

Serdaroğlu, A. (1965). Dinimiz, müslümanları kin tutmaktan şiddetle men eder. *Diyanet İlmi Dergi,4*(5-6).

Sevgi, A. (1987). *Latifi hayatı ve eserleri inceleme metin.* Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Sevgi, A. (2003). DİA, (C.27). (Ankara, TDV Yayınları).

Sevgi, A. (1992). Latifi ve subhatu'l uşşak'ı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 47-92.

Sevgi, A. (1986). *Latifi'nin iki risalesi: enisü'l fusaha ve evsaf-ı İbrahim paşa. Konya:*

Selçuk Üniversitesi Yayınları.

Sevgi, Ahmet. (2010). *Yunus Emre'de insan sevgisinin evrensel niteliği üzerine.* X. Uluslararası Yunus Sevgi Bilgi Şöleninde sunulan bildiri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yunus Emre Araştırmaları Merkezi, Eskişehir.

Soysaldı, İ. (2007). Halvet kavramı üzerine bir değerlendirme. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, *13*(19),

Şahin, H. (2000). İslam felsefesi tarihi dersleri. Ankara: Önder Matbaacılık.

Tahir, B. M. (1926). *Osmanlı müellifleri*, c.3. İstanbul: Matbaa-i Amire.

Tirmizi, E. İ. M. b. İ. (2002). *Sünenü't tirmizi.* Beyrut: Darü'l Marife.

Tolasa, H. (1983). S*ehi, latifi, aşık çelebi tezkirelerine göre 16. yy'da edebiyat araştırma ve eleştirisi.* İzmir: Ege üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Topaloğlu, B. (tarihsiz). *Kelam ilmi giriş*. (6. Baskı). İstanbul: Damla Yayınevi.

Tosun, N. (2009). *İmâm-ı rabbânî'ye göre vahdet-i vücûd ve vahdet-i şuhûd*. *Tasavvuf: İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, 9*(23), 181-192.

Tufail, M. M. (1989). İkbal ve dewey'in öğretmenle ilgili bazı görüşleri. (Çeviren: A. Özer). *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *6*, 639-646.

Türkdoğan, O. (1995). *Bilimsel değerlendirme ve araştırma metodolojisi.* İstanbul: MEB Yayınları.

Uysal, M. (2001). *Tasavvuf kültüründe hadis*. Konya:Yediveren Yayınları.

Wolfson, H. A. (1986). İbn haldun'a göre Allah'ın sıfatları ve kader. (Çev. S. Toprak). *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2,* 213-228.

Metodolojik Bir Bakış Açısıyla

TARİH VE MEKÂN

Doç.Dr.Engin EROĞLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-40-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Babama ithafen…

Doç. Dr. Engin EROĞLU

1999 yılında Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nden mezun olmuştur. 2007 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans, 2014 yılında ise yine adı geçen enstitüde doktora eğitimini tamamlamıştır. Bir süre yardımcı doçent ve doktor öğretim üyesi olarak çalıştıktan sonra, 2018 yılında doçentlik ünvanını almaya hak kazanmıştır. Hâlen Amasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

ÖNSÖZ

Tarih bilimi; geçmişte insan iradesiyle meydana gelen olayları ele alırken, aynı zamanda sosyal, kültürel ve siyasal yapı üzerinde etkisi bulunan coğrafi şartları da konu edinmektedir. Nitekim yaşanılan coğrafi mekânın etkisiyle her milletin karakteri diğerlerinden farklıdır. Bunda yaşanılan coğrafyanın tabiat şartlarının ve toplumların gelenek görenekleri yoluyla devraldıkları davranışların büyük etkisi bulunmaktadır. Bir insan topluluğunun sosyal, kültürel ve siyasal gelişiminin içinde bulunduğu coğrafi şartlara bağlı olması, gelişimin sadece bu şartlarla sınırlandırılmış olması anlamına gelmemektedir. Tarih, aynı coğrafya üzerinde farklı alanlarda gelişmiş birçok insan topluluğunun varlığını ortaya koymaktadır. Öyleyse coğrafi faktörler, tarihe etki eden kudretler içerisinde önemli bir yer teşkil etmekle birlikte, coğrafi mekânın sağladığı imkânlardan yararlanmak ise insanoğlunun coğrafyayı kullanma becerisine ve yaşama dair tercihlerine bağlı olmuştur.

Mekânın algılanma biçimini şekillendiren zaman, mekânla birlikte insan zihninde derin izler bırakmıştır. Örneğin geleneksel insan için yaşam felsefesi; çoğunlukla yaşadığı coğrafyanın doğal güzelliklerini seyretmek, mevsimlerini yaşamak, renklerini görmek, kokularını almak ve bu renklerin, kokuların, ormanların ve dağların büyülü atmosferini yaşamaktı. Modern öncesi toplumlarda sosyal yaşamın mekânsal boyutları ise çeşitli yerel etkinliklerle belirlenmekteydi. Oysa zamanın yaşanılan yerle ilişkisinin koparılması, modern zamanlarda yöre kavramının kaybolmasına diğer bir ifadeyle yerin gittikçe düşsel bir mahiyet kazanmasına neden olmuştur. Denilebilir ki tarihin ana unsurlarından olan zaman ve mekân modern zamanlara kadar aynı etkinliğe sahipti. Ancak moderniteyle birlikte zaman, mekân üzerinde tahakküm kurmaya başladı. Bu nedenle tarihi olayların anlaşılmasında, diğer taraftan toplumların sosyal, kültürel ve siyasal karakterlerinin ortaya ko-

nulmasında bu ayrımın dikkate alınması önem arz etmektedir. Öyleyse tarihi süreç içerisinde mekânın rolünün ne olduğunun ve zamana göre nasıl bir değişim gösterdiğinin belli bir metodoloji dahilinde ortaya konulması, tarihi sürecin anlaşılması bakımından elzemdir.

Doç. Dr. Engin EROĞLU
Amasya 2021

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ vii
GİRİŞ 1

1. BÖLÜM
TARİH, MEKÂN VE ZAMAN
1.1. Tarihi Mekân ve Disiplinlerarası Çalışmanın Önemi 9
1.2. Modernite ve Geleneksellik Arasında: Mekân Algısı 13
1.2.1. Geleneksel Zamanlarda Mekân 18
1.2.2. Modern Zamanlarda Mekân 20
1.3. Kültürel Özgünlüğe Dair 24

2. BÖLÜM
COĞRAFYA, SİYASET VE HÂKİMİYET
2.1. Coğrafyanın Hâkimiyet Anlayışına Etkisi 29
2.1.1. Jeopolitik Kültüre Dair Yaklaşımlar 34
2.1.1.1. Siyasi Coğrafya, Jeopolitik ve Jeostrateji İlişkisi 38
2.1.1.2. Jeopolitik Hâkimiyet Teorileri Üzerine 42
2.1.1.3. Tarihi Coğrafyaya Yaklaşımlar ve Aryan Teorisi 48
2.1.2. Coğrafyanın Uluslararası Siyaset Üzerine Etkileri 51
2.1.2.1. Rus Donanmasının Tarih Sahnesine Çıkışı 52
2.1.2.2. Coğrafyanın Rus Siyasetine Etkisi: Kırım 55
2.1.2.3. Batılı Devletlerin Stratejik Üs Elde Etme Stratejisi 58

3. BÖLÜM
COĞRAFYA, EKONOMİ VE KÜLTÜR
3.1. Coğrafyanın Ekonomi Üzerine Etkisi 67
3.1.1. Coğrafya'ya Özgü Toprak, Bitki ve Hayvan Türleri 70
3.1.2. Orta Asya Nehirleri ve Ekonomi 74
3.1.3. Coğrafyaları Birbirine Bağlayan Ticari Koloniler 78
3.2. Coğrafyanın Kültürel ve Siyasi Yapı Üzerine Etkisi 89
3.2.1. Coğrafi Mekân ve Kültür: Mezopotamya ve Mısır 91

3.2.2. Coğrafyanın Türk Bozkır Kültürüne Etkisi 94
3.2.3. Denizlerle Çevrili Olmanın İngiliz Siyasetine Etkisi 101

4. BÖLÜM
COĞRAFYANIN SAVAŞ TAKTİKLERİNE ETKİSİ
4.1. Mekân, Teknoloji ve Savaş Stratejileri 107
4.1.1. Topoğrafya, Savaş Stratejileri ve Lojistik 114
4.1.2. Coğrafya, Savunma Yapıları ve Ordugâhlar 118
4.1.3. Adaların Deniz Savaşlarındaki Rolü 123
4.1.4. Barbarossa Harekâtı ve Coğrafyanın Bütünlüğü Meselesi 128
4.1.5. Türkler, Macar Ovası ve Karpatlar 134
4.1.6. Mekânın Yeniden İnşası: Don-Volga Kanal Projesi 136

5. BÖLÜM
COĞRAFYA VE ŞEHİRCİLİK
5.1. Şehirlerin Kurulmasını Etkileyen Coğrafi Faktörler 145
5.1.1. Dünya'da Şehirlerin Ortaya Çıkışı 148
5.1.2. Kültürlere Göre Şehir Planları 155
5.1.2.1. İslamiyet Öncesi Türklerde Yerleşim Düzeni ve Şehirler 164
5.1.2.2. İslamiyet Sonrası Türklerde Yerleşme ve Mekân Anlayışı 173

6. BÖLÜM
MEKÂNIN YENİDEN İNŞASI VE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ
6.1. Tarihi Mekânı Araştırma Yöntemleri 183
6.1.1. Tarihi Malzemenin Menşei Meselesi 189
6.1.2. Tarihi Mekân Araştırmalarında Kaynaklar 192
6.1.2.1. Yerleşimler ve Mimari Öğeler 193
6.1.2.2. Görsel Malzemeler .....
6.1.2.3. Görüntülü ve Sesli Malzemeler .....
6.1.2.4. Arkeolojik Eserler 196
6.1.2.5. Yazılı Kaynaklar 198

6.1.2.6. Arşiv Belgeleri 207
6.1.2.7. Yer Adları (Onomastik) 209

7. BÖLÜM
MEKÂNIN YENİDEN İNŞASI VE HARİTALAR
7.1. Haritalar ve Topoğrafya 213
7.1.1. Saha Araştırmaları ve Haritalar 217
7.1.1.1. Akarsu Topoğrafyası 218
7.1.1.2. Ova Topoğrafyası 219
7.1.2. Tarihi Haritaların Araştırmalardaki Yeri ve Önemi 221
7.1.2.1. Dünyada Haritacılık Çalışmaları 222
7.1.2.2. Türklerde Haritacılık Çalışmaları 231
7.1.3. Coğrafi Bilgi Sistemleri 238
7.1.3.1. Coğrafi Konum ve Uydu Görüntüleri 242
7.1.3.2. Tarihi Alanlar ve Uydu Fotoğrafları 242

8. BÖLÜM
MEKÂNIN YENİDEN İNŞASI VE SAHA ÇALIŞMALARI
8.1. Arkeolojik Kazılar 245
8.1.1. Uydu Görüntüleri ve Fotoğraflama 248
8.1.2. Simülasyon 249
8.2. Yüzey Araştırması 251
8.2.1. Jeofizik Yöntemler 254
8.2.2. Kaya Resimleri 256
8.2.3. Ağaç Halkası ve İklim (Dendroklimatoloji) 259

9. BÖLÜM
MEKÂNIN YENİDEN İNŞASI VE TARİHLENDİRME YÖNTEMLERİ
9.1. Tarihlendirme Yöntemleri ve Kronoloji 261
9.1.1. Göreceli Tarihlendirme 265
9.1.1.1. Stratigrafik Tarihlendirme 266
9.1.1.2.Tipoloji (Biçim) Değerlendirme Yöntemi 268
9.1.2. Radyoaktif Yöntemler 269
9.1.2.1. Karbon-14 Tarihlendirme Yöntemi 270

9.1.3. Mevsimsel ve Yıllık Döngülere Dayalı Tarihlendirme..... 273
9.1.3.1. Varv Tarihlendirmesi 274
9.1.3.2. Polen Tarihlendirmesi 275
9.1.3.3. Ağaç Halkalarıyla Tarihlendirme (Dendrokronoloji).... 277
9.1.4. Dilbilimsel Tarihleme (Glottokronoloji) 280

KAYNAKÇA..... 283

EKLER..... 299

KAYNAKÇA

Ahmetbeyoğlu, A. (2018). Avrupa Hunları. Ed. Osman Karatay, Serkan Acar. *Doğu Avrupa Türk Tarihi.* İstanbul: Kitabevi, s. 107-188.

Akarca, A. (1998). *Şehir ve Savunması*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Akengin, H. (2019). *Siyasi Coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi.

Akın, N. (1995). Ev. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 11, s. 507-512.

Akkemik, Ü. ve Güzel, S. (2004). Kastamonu Civarındaki Bazı Ahşap Yapıların Dendrokronolojik Yöntemlerle Tarihlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, C. 5, S. 1, s. 65-71.

Akkemik, Ü., Aytuğ, B., Güzel, S. (2004). Archaeobotanical and Dendroarchaeological Studies in Ilgarini Cave (Pınarbaşı, Kastamonu, Turkey). *Turkish Journal of Agriculture And Forestry,* volume 28, issue 1, pp. 9-17.

Akkuş, A. (1990). *Harita Bilgisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Aktüre, S. (2004). *Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Alami I. vd. (2021). Geopolitics and the 'New' State Capitalism. *Geopolitics*, volume 27, issue 3, pp. 995-1023.

Aliağaoğlu, A. (2019). Tarihsel Süreçte Dünya'da ve Türkiye'de Tarım Coğrafyası Alanındaki Çalışmalar. *Coğrafi Bilimler Dergisi,* C. 17, S. 2, s. 367-383.

Angelov, A. B. (2011). *Conversion and Empire: Byzantine Missionaries, Foreign Rulers, and Christian Narratives (ca. 300-900).* PhD Thesis. The University of Michigan.

Anttonen, P. J. (2005). *Tradition through Modernity: Postmodernism and the Nation-State in Folklore Scolarship*. Studia Fennica. Helsinki.

Apaydın, A. (2001). Jeolojik Zaman Cetveli Doğuşu ve Gelişimi. *Mavi Gezegen*. Jeoloji Mühendisleri Odası, S. 5, s. 8-15.

Aras, İ. ve Yıldız, F. (2011). İnternet Tabanlı CBS'nin Sivil ve Askerî Amaçlı Acil Durum Uygulamalarında Kullanılmasında Yeni Bir Yaklaşım. *Harita Dergisi*, S. 145, s. 38-51.

Arıkan, B. (2017). Arkeoloji, Etmen-Temelli Modeller ve Simülasyonlar. *Colloquium Anatolicum*, S. 16, s. 1-13.

Arkan, M. S. (2015). Kıbrıs'ın Fethi: Haritalarda 1570-1 Mağusa Kuşatması. *Turkish Studies*, C. 10, S. 5, s. 1-12.

Aslanapa, O. (2007). *Anadoluda İlk Türk Mimarisi Başlangıç ve Gelişmesi*. Atatürk Kültür Merkezi.

Atalay, İ. (2005). *Genel Fiziki Coğrafya.* İzmir: META Matbaacılık.

Aydoğan, F. (2016). Beş Şehir'in Hafıza Mekânları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 39, s. 29-60.

Aygen, F. Z. (2020). Osmanlı Ars□iv Belgelerinin Gu□nu□mu□z Restorasyon Çalıs□maları Açısından Önemi. Ed. Musa Kazım Arıcan vd. *İnsan, Tarih ve Şehir*. Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları, s. 25-41.

Aygün, A. (1933). Topkapı Sarayı Müzesindeki Coğrafi Eserler ve Haritalar. *Haritalar Mecmuası.* İstanbul, C. IV, S. 13, s. 108-113.

Aytaç, P. (2017). Türk Düşünce Tarihinde Mitik Tefekkürün Önemi ve Değeri. Ed. Fatma Ahsen Turan, Meral Ozan. *Türk Mitolojisine Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi, s. 1-6.

Ayverdi, E. H. ve Yüksel, İ. A. (1976). *İlk 250 Senenin: Osmanlı Mimarisi*. İstanbul: Baha Matbaası.

Baktir, H. (2018). British Merchants and Silk Road in the 17th Century: British Attempt to Access Silk Road in the Age of Discovery. *The Journal of International Civilization Studies,* volume 3, issue 1, pp. 151-159.

Balkaya Ç. ve Göktürkler G. (2016). Karşılıklı Kuyu Yer Radarı Verilerinin Modellenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, C. 22, S. 6, s. 581-596.

Balogh, P. (2021). The concept of the Carpathian Basin: its evolution, counternarratives, and geopolitical implications. *Journal of Historical Geography*, volume 71, pp. 51-62.

Barthold, V. V. (1990). *Moğol İstilasına Kadar Türkistan*. Çev. Hakkı Dursun Yıldız. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Bassin, M. (1987). Imperialism and the nation state in Friedrich Ratzel's political geography. *Progress in Human Geography.* Department of Geography, University of Wisconsin, USA, volume 11, issue 4, pp. 473-495.

Başaran, C. (1988). *Arkeolojiye Giriş*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Baykara, İ. ve Dinçer B. (2018). Yontmataş Alet Çalışma Metodolojisi. Ed. Sinan Ünlüsoy vd. *Arkeolojide Temel Yöntemler*. İstanbul: Ege Yayınları, s.315-348.

Baykuzu, T. D. (2009). Bir Hun Başkenti: T'ung-Wan Ch'eng. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, C. 6, S. 3, s.110-126.

Bekaroğlu, E. (2013). Radyometrik Tarihleme Metotları. Ed. Yılmaz Arı, İlhan Kaya. *Coğrafi Araştırma Yöntemleri*. Coğrafyacılar Derneği, s. 407-432.

Bilgi, C. (2006). *Antik Kartaca Limanı*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Bilgin, T. (1987). *Genel Kartoğrafya.* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. Genişletilmiş 3. Baskı. İstanbul.

Black, J. (2020). *Kısa İngiltere Tarihi*. Çev. Ekin Duru. İstanbul: Say Yayınları.

Bozkurt, N. (1993). Çadır. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 8, s. 158-162.

Braudel, F. (1990). *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası.* Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Eren Yayıncılık, C. 2.

Bremensis, A. (2020). *Barbarlıktan Medeniyete Vikingler*. Çev. Selahattin Özkan. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Büyüktuğrul, A. (1964). Tuna Nehri. *Donanma Dergisi*, C. 77, S. 446, s. 16-21.

Candansayar, M. E. (2013). Arkeoloji Jeofiziği. *Jeofizik Bülteni,* S. 72, s. 6-9.

Carrion, D. vd. (2016). From historical documents to GIS: A spatial database for medieval fiscal data in Southern Italy. *Historical Method,* volume 49, no 1, pp. 1-10.

Çakaş, C. Ö. (2019). 18'inci Yüzyıldan 21'inci Yüzyıla Britanya'nın Akdeniz Politikasının Realist Bakış Açısı ile Analizi. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 1, s. 205-229.

Çetin, M. ve Kök, R. (2015). Askerî Devrim Bağlamında Batı Savaş Lojistiğinin Tarihsel Gelişimi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* C. 3, S. 4, s. 1-25.

Danino, M. (2016). Aryans and the Indus Civilization: Archaeological, Skeletal, and Molecular Evidence. Ed. G. R. Schug, S. R. Walimbe. *A Companion to South Asia in the Past*. West Sussex, pp. 205-224.

Dean, J. S. (1997). Dendrochronology. Ed. R. E. Taylor, Martin J. Aitken. *Chronometric Dating in Archaeology*. Advances in Archaeological, and Museum Science, New York, volume 2, pp. 31–64.

Deer, J. (1954). İstep Kültürü. Çev. Şerif Baştav. *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 1-2, s. 159-176.

Demir, M. (2013). Türk İslam Medeniyetinde Şehirleşme. *İslami Araştırmalar Dergisi*, C. 16, S. 1, s. 156-165.

Demirezen, M. (1981). Dil Tarihlemesi (Glottochronology) ve Dilbilimdeki Yeri. *Belleten*, C. 28-29, S. 1980-1981, s. 101-111.

Diyarbakırlıoğlu, K. (2020). Viktor F. Yanukoviç Dönemi Ukrayna'nın Avrupa Birliği İle İlişkilerini Belirleyen Dinamikler. *International Journal of Social Inquiry*, C. 13, S. 1, s. 209-234.

Doğan, K. C. ve Şentürk, S. H. (2017). İngiltere'de On Yedinci Yüzyıl Devrimler Çağı ve Parlamentarizmin Gelişimi Doğrultusunda Bütçe Hakkı. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 7, S. 14, s. 353-373.

Durmuş, F. (2019). Osmanlı Arşiv Belgeleriyle Muarız (Saros) Körfezi'ndeki Kale-i Cedid (Manastır) Kalesi. *OTAM,* C. 45, s. 39-48.

Durmuş, İ. (2009). Bozkır Kültür Çevresi Türk Tarihi Araştırmaları ve Kronoloji. *Gazi Türkiyat*, C. 1, S. 5, s. 129-141.

Durmuş, İ. (2013). *Türk Tarihinin Öncüleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Durmuş, İ. (2015). *İskitler.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Dzhurakulov, M. D. & Avanesova, N. A. (1983). *Istoriografiya Epokhi Bronzy Sredney Azii*. Samarkand.

Egeli, S. (2021). Hava Gücünün Tarihi Gelişimi: Nitelikler, Bileşenler, Görevler ve Açısından Bir Değerlendirme. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C. 17, S. 39, s. 603-638.

Eker, S. (2012). Orta Asya'nın Gizemli Halkı: Soğdlular, Soğd ve Soğdca. *Türkbilig*, S. 24, s. 77 -92.

Eker, S. (2015). Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, C. 2, S. 1, s. 31-66.

Ergin, M. (2013). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Eroğlu, E. (2007). *Kutsal Kitaplardaki Tufan Olayı'nın Tarihi Temelleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Eroğlu, E. (2014a). *Bozkır Kavimlerinde İktisadi ve Mesleki Yapı: Baslangıçtan Uygur Dönemi Sonuna Kadar.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Eroğlu, E. (2014b). İskitlerde Kuyumculuk. *Cappadocıa Journal of Hıstory and Socıal Scıences*, volume 3, Ahlen, Germany, pp.14-22.

Eroğlu, E. (2014c). Ege Göçleri ve M.Ö I. Binde Anadolu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. C. 1, S. 1, s. 43-55.

Eroğlu, E. (2018). *Onuncu Yüzyıla Kadar: Türklerde Ticaretin Seyri.* İstanbul: Kriter Yayınevi.

Eroğlu, E. (2020). Orta Asya Türk Tarihi Coğrafyasında Nehirler. *Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu*. Türklerin Dünyası Enstitüsü, s. 373-380.

Eroğlu, E. (2021). Tuna Bulgarlarının Din Değiştirme ve Milliyetlerini Kaybetme Meselesi. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S. 46, s. 1-22.

Esin, U. (1985). Arkeolojide Kullanılan Arkeometrik Araştırmalara Genel Bir Bakış. *I. Arkeometri Sonuçları Toplantısı.* Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, s. 1-6.

Feng, Q., Jin, H. & Su, Z. (1999). Desert evolution and climatic changes in the Tarim River basin since 12 ka BP. *Science in China Series D-Earth Science*, volume 42, issue 1, pp. 101–112.

Findley, C. V. (2006). *Dünya Tarihinde Türkler*. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Gabain, A. V. (1944). Köktürklerin Tarihine Bir Bakış. Çev. Saadet Çağatay. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,* C. 2, S. 5, s. 685-696.

Gallotta, A. L. (1993). Ceneviz. *İslâm Ansklopedisi.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 7, s. 363-365.

Garwood, S. (2017). *Cross-Cultural Exchange in the Post-Medieval Adriatic: An Examination of Glass Artefacts from the 15th through Mid-18th Centuries*. Unpublished Doctoral Thesis. The University of Sheffield Faculty of Arts and Humanities Department of Archaeology.

Genç, R . (1997). Türk İnanışları ile Millî Geleneklerinde Renkler ve Sarı-Kırmızı-Yeşil. *Erdem*, C. 9, S. 27, s. 1075-1110.

Genç Y. İ. vd. (2010). *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü. İstanbul.

Gertsen, A. A. vd. (2012). *Volga–Glavnaya Ulitsa Rossii.* Proyekt Russkogo Geograficheskogo Obshchestva. Moskva.

Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*. Çev. Ersin Kuşdil. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Girgin, G. (2006). *Fenikeliler'de Akdeniz Ticareti.* Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Gökyay, O. Ş. (1993). Cihannüma. *İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 7, s. 541-542.

Göney, S. (2017). *Şehir Coğrafyası II*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Gözlü, A. (2015). Antik Yunan (Hellen)'da Kolonıler ve Bunların Nitelıkleri. *Folklor/Edebiyat,* C. 21, S. 81, s. 179-190.

Gumilëv, L. N. (2011). *Eski Türkler.* Çev. Ahsen Batur. İstanbul: Selenge Yayınları.

Gümüşçü, O. (2014). *Temelleri Gelişimi ve Yapısıyla: Tarihi Coğrafya.* İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Güneş, M. (2016). İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Aydın'da Hava Taarruzlarına Karşı Uygulanan Sivil Savunma Tedbirleri. *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 14, S. 28, s. 77–102.

Hanilçe, M. (2010). Coğrafi Keşiflerin Nedenlerine Yeniden Bakmak. *Tarih Okulu.* S. VII, s. 47-70.

Harley, J. B. (1999). The Map and the Development of the History of Cartography. Ed. J. B. Harley and David Woodward. *The History of Cartography*. Chicago University Press, volume 1, pp. 1-42.

Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu.* Çev. Sungur Savran. İstanbul: Metis Yayınları.

Hawes, J. (2021). *Kısa Almanya Tarihi*. Çev. Yavuz Alogan. Say Yayınları.

Hodder, L. ve Hutson S. (2017). *Geçmişi Okumak*. Çev. Burcu Toprak, Emre Rona. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Hofmann R. ve Görlitz, W. (1995). *İkinci Dünya Savaşı'nın Kesin Sonuçlu Muharebelerinden Moskova ve Stalingrad Muharebeleri*. Çev. İbrahim Ulus. Ankara: Genelkurmay Basım Evi.

Holt-Jensen, A. (2019). *Coğrafya: Tarihi, Felsefesi, ve Temel Kavramları*. Çev. Erdem Bekaroğlu vd. İstanbul: İdilya Yayıncılık.

Hornung, E. (2004). *Ana Hatlarıyla Mısır Tarihi*. Çev. Zehra Aksu Yılmazer. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Hou Ren-zhi. (1985). Ancient city ruins in the deserts of the Inner Mongolia Autonomous Region of China, *Journal of Historical Geography*, volume 11, issue 3, pp. 241-252.

http://assets.mhs.manchester.ac.uk/Mummy1770/Articles/Chapter13.pdf (E.T. 24.08.2021).

http://expositions.nlr.ru/eng/ex_map/Russia/peter.php (E.T. 25.12.2021).

http://www.360derece.info/navigasyon.htm (E.T. 04.09.2021).

https://archaeology.nsc.ru/issledovaniya-drevnej-dnk-otkryli-novye-stranitsy-v-istorii-yuzhnoj-i-tsentralnoj-azii/ (E.T. 07.07.2021).

https://earth.google.com/web (E.T. 11.04.2021).

https://whc.unesco.org/en/list/274/ (E.T. 27.09.2021).

https://www.4vsar.ru/articles/kolokol-rossii/65455.html (E.T. 13.07.2021).

https://www.nobelprize.org/uploads/2018/06/libby-lecture.pdf (E.T. 10.11.2021).

https://www.stratejikortak.com/2020/05/hava-hakimiyet-teorisi.html#_ftn2 (E.T. 26.09.2021).

https://yunus.hacettepe.edu.tr/~kdirik/IMU231_8_Geologic_time_2015-16.pdf (E.T. 24.08.2021).

İbn Haldun. (2007). *Mukaddime.* Haz. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları.

İlgürel, M. (1995). Evliya Çelebi. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 11, s. 529-533.

İlhan, S. (1985). Jeopolitik ve Tarihle İlişkileri. *Belleten*, C. XLIX, S. 195, s. 607-624.

İnalcık, H. (1948). Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don-Volga Kanalı Teşebbüsü (1569). *Belleten*, S. 46 (Ayrı Basım).

İnalcık, H. ve Arı, B. (2005). Türk-İslam-Osmanlı Şehirciliği ve Halil İnalcık'ın Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 6, s. 27-56.

İplikçioğlu, B. (2007). *Hellen ve Roma Tarihinin Anahatları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Jiang L. vd. (2017). The Heritage and Cultural Values of Ancient Chinese Maps. *Journal of Geographical Sciences*, volume 27, issue 12, pp. 1521-1540.

Kafesoğlu, İ. (2014). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Karamanoğlu, K. (1971). Türkiye'nin Önemli Liken Türleri. *Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi,* C.1, S. 1, s. 53-75.

Karpat, K. M. (1992). Balkan. *İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 5, s. 25-32.

Karpat, K. M. (1995). Erdel. *İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 11, s. 280-283.

Keményfi, R. (2015). The Mythical Power of the Dual River-System of the Carpathian Basin: The Notion of a Hungarian Mesopotamia. *Hungarian Cultural Studies. e-Journal of the American Hungarian Educators Association,* volume 8, pp. 165-186.

Kırmızıgül, E. (2008). *Buhar Gücü İcadının Küreselleşmeye Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Klein, J. A. and Ridgway, M. B. (1955). *The German Campaign in Russia Planning and Operations (1940-1942)*. Washington: Department of the Army.

Koca, S. (2003). *Türk Kültürünün Temelleri.* II.Cilt. Ankara.

Koca, S. (2005). *Selçuklular'da Ordu ve Askerî Kültür*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Koday, Z., Koday, S., Kaymaz, Ç. K. (2017). Dünyadaki Bazı Önemli Boğazlar ile Kanalların Coğrafi Özellikleri ve Jeopolitik Önemleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* C. 21, S. 3, s. 879-910.

Korkmaz, F. ve Keskin, B. (2018). İpek Yolundaki Eski Uygur Ticari İlişkileri. Ed. Fikret Turan vd. *Uluslararası İpek Yolu Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul. 2-3 Temmuz, s. 94-109.

Köroğlu, K. (2013). *Eski Mezopotamya Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kurat, A. N. (1937). *Peçenek Tarihi.* İstanbul: Devlet Basımevi.

Kurat, A. N. (1987). *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar*. 2. Baskı. Ankara:Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kütükoğlu, M. S. (1998). *Tarih Araştırmalarında Usûl*. 6. Baskı. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Langlois, C. V. ve Seignobos, C. (2010). *Tarih Tetkiklerine Giriş*. Çev. Galip Ataç. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Lattimore, O. (1962). *Inner Asian Frontiers of China*. Boston: Beacon Press.

Mamatov, N. vd. (2012). Yüksek Rakımlı Meraların Kullanımı ve Yak (Topoz) Etolojisinin Araştırılması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 1, s. 41-43.

Mansel, A M. (1999). *Ege ve Yunan Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Martinov A. İ. (2013). *Altay Kaya Resimleri*. Çev. Bağlan Özer. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Memiş, E. (2015). *Eskiçağ Türkiye Tarihi*. Bursa: Ekin Yayınları.

Memiş, E. (2016). *Tarihi Coğrafyaya Giriş*. Bursa: Ekin Yayınları.

Mörner, N. A. (2014). Varve Chronology. Ed. Nils-Axel Mörner. *Geochronology*: *Methods and Case Studies.*, s.73-87.

Nagra G. vd. (2017). Dating Stalagmites in Mediterranean Climates Using Annual Trace Element Cycles. *Scientific Reports*, volume 7, issue 621, pp. 1-12.

Okuyucu, D. (2007). Derinkuyu Yeraltı Şehri. 1. Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu. *Kongre Sempozyum Bildiriler Kitabı*. 27-29 Eylül, s. 515-529.

Okladnikov, A. P. vd. (1979). *Petroglifi dolini reki Elangaş (yug Gornogo Altaya)*. Novosibirsk.

Orkun, H. N. (1933). *Peçenekler*. İstanbul: Remzi Kîtaphanesi.

Ögel, B. (1991). *Türk Kültür Tarihine Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, C. 4.

Ögel, B. (2010).*Türk Mitolojisi.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, C. 1.

Önder, M. (2002). *Geçmişten Günümüze Resimlerle Türk Haritacılık Tarihi*. Harita Genel Komutanlığı. Ankara.

Ören, K. ve Yüksel, H. (2012). Geçmişten Günümüze Çalışma Hayatı. *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, C. 1, Yıl 1, S.1, s. 21-59.

Özcan, A. (2000). İngiliz Doğu Hindistan Şirketi. *İslâm Ansiklopedisi.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 22, s. 294-295.

Özcan, E. S. (2013). İlk ve Orta Çağlardan Piri Reis'e Haritacılık. *Bilim ve Teknik Dergisi*, s. 56-61.

Özcan, K. (2006). Anadolu-Türk Kent Tarihinden Bir Kesit: Selçuklu Döneminde Anadolu-Türk Kent Model(ler)i. *Bilig*, S. 38, s. 161-184.

Özdemir, M. M. (2018). Denizcilikte Yelkenliden Buharlılara Geçiş Dönemindeki Tereddütler ve Tartışmalar. *Tarih ve Günce*, C. I, S. 3, s. 111-124.

Özen, M. E. (2006). Piri Reis ve Müntehab-ı Kitab-ı Bahriye. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, C. VII, S. 2, s. 119-130.

Özey, R. (2015). *Avrupa Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özey, R. (2017). Mackinder'in Heartland Teorisi'nin Düşündürdükleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, S. 35, s. 95-100.

Özgüven, H. B. (1997). *Barut ve Tabya: Rönesans Mimarisi Bağlamında Fatih Sultan Mehmet Kaleleri.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Özkan, S. H. (2019). Giriş Yerine: Osmanlı Kuruluş Meselesi ve Osmanlı Kimliği. Ed. Selim Hilmi Özkan. *Osmanlı Tarihi I: Siyasi Tarih-Kültür ve Medeniyet (1299-1774).* İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, s. 3-13.

Parlak, S. (2016). Orta Karadeniz'in Savunmasında Stratejik Öneme Sahip Bir Kale: Niksar Kalesi. *Sanat Tarihi Yıllığı*, S. 25, s.105-148.

Pearson, C. L. vd. (2021). Dendrochronology and Radiocarbon Dating. *Radiocarbon*. Cambridge University Press, volume 00, issue 00, pp. 1-20.

Pedani, M. P. (2013). Venedik. *İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 43, s. 44-47.

Pelizza, S. (2013). Geopolitics. *Education, and Empire: The Political Life of Sir Halford Mackinder, 1895-1925.* PhD Thesis: University of Leeds, School of History.

Petrov, G. (2010). *Beyaz Zambaklar Ülkesinde*. Çev. Sevil İnan Sönmez. İstanbul: Eflatun Matbaası.

Phillips, E. J. (1995). *The Founding of Russia's Navy: Peter the Great and the Azov Fleet,1688-1714*. London: Greenwood Pres.

Rásonyi, L. (2017). *Doğu Avrupa'da Türklük.* Haz. Yusuf Gedikli. İstanbul: Selenge Yayınları.

Reinhard, J. (2007). *Machu Picchu: Exploring an Ancient Sacred Center*. Cotsen Institute of Archaeology, University of California. Los Angeles.

Renfrew C. ve Bahn, P. (2017). *Arkeoloji: Anahtar Kavramlar*. Çev. Selda Somuncuoğlu. İstanbul: İletişim Yayınları.

Renfrew C. ve Bahn, P. (2020). *Arkeoloji: Kuramlar, Yöntemler ve Uygulama*. Çev. Gürkan Ergin. İstanbul: Homer Kitabevi.

Retaillé, D. (2000) . Geopolitics in History. *Geopolitics,* volume 5, issue 2, pp. 35-51.

Reyhan, E. ve Cengiz, T. B. (2015). *Eski Çağ Tarihi ve Uygarlığı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Roose, M. vd. (2021). User-Centred Design of Multidisciplinary Spatial Data Platforms for Human-History Research. *Geo-Information,* volume 10, isssue 7, pp. 1-23.

Saifullah, M., Adi, G., David, A. (2007). Radyokarbon (Carbon-14) Tarihleme Yöntemi ve Kur'ân Yazmaları. Çev. Mehmet Dağ. *Bilimname*, C. XIII, S. 2, s. 175-192.

Sakin, S. ve Deveci, C. (2011). Ortadoğu Kavramı ve Sınırları Üzerine Bir Değerlendirme. *History Studies,* C. 3, ABD ve Büyük Ortadoğu İlişkileri Özel Sayısı, s. 281-293.

Sapia, V. vd. (2021). Multi-Parametric Imaging of Etruscan Chamber Tombs: Grotte Di Castro Case Study (Italy). *Applied Sciences,* volume 11, issue 17, pp. 1-19.

Sarıcaoğlu, F. (2002). Kitâb-ı Bahriyye. *İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 26, s. 72-75.

Schmidt, K. (2011). Göbekli Tepe Kazısı 2009 Yılı Raporu. *32. Kazı Sonuçları Toplantısı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. İstanbul, C. 2, 24-28 Mayıs 2010, s. 209-224.

Sesana E. (2021). Climate change impacts on cultural heritage: A literature review. Ed. Timothy Carter vd. *Wires Climate Change*. University of the West of Scotland, volume 12, issue 4.

Sevin, V. (1995). *Arkeolojik Kazı Sistemi El Kitabı.* Haz. Nezih Başgelen. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Seydi, S. (2020). İkinci Dünya Savaşı. *İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 1, s. 631-634.

Sletteland, A. (2008). *The Geopolitics of 'Hearts and Minds': American Public Diplomacy in the War on Terrorism Era.* Master's Thesis. Faculty of Social Sciences. University of Oslo.

Solak, S. G. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal Ve Kuramsal Bir Bakış. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi,* C. 6, S. 1, s. 13-37.

Storrs C. and Scott, H. M. (1996). The Military Revolution and the European Nobility, c. 1600-1800. *War in History*, volume 3, issue 1, pp. 1-41.

Sümer, F. (2007). Peçenekler. *İslam Ansiklopedisi.* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 34, s. 212.

Sümer, F. (2019). *Eski Türklerde Şehircilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Şahin, E. (2012). Karasal veya Karasal Kökenli Humik Madde Eldesinde Yeni Bir Kaynak Araştırması. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 1, s. 417-433.

Şahin, İ. (2015). Utrecht'ten Tilsit'e İngiltere'nin Akdeniz Politikası. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* C. 4, S. 4, s. 838-859.

Şahinalp, M. S. ve Günal, V. (2012). Osmanlı Şehircilik Kültüründe Çarşı Sisteminin Lokasyon ve Çarşı İçi Kademelenme Yönünden Mekânsal Analizi. *Millî Folklor,* Yıl 24, S. 93, s. 149-168.

Şakiroğlu, M. H. (1992). Barut. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 5, s. 92-94.

Şenay, F. ve Koçak, M. http://file.setav.org/Files/Pdf/20140828172938_ukrayna-uzerinde-guc-mucadelesi-pdf.pdf (E.T. 15.09.2021).

Şenel, Ş. (2016). 19. Yüzyılda İngiltere'nin Basra Bölgesindeki Faaliyetleri. *Gazi Akademik Bakış*, C. 9, S. 18, s. 187 – 207.

Şerbetçi, M. (1999). *Türk Haritacılığı Tarihi (1895-1995).* 2.Baskı. İstanbul.

Taşağıl, A. (2018). *Gökbörü'nün İzinde*. İstanbul: Kronik Kitap.

Tekeli, S. (1985). İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmud. *Erdem,* C. 1, S. 3, s. 645 – 652.

Tezcan, N. (2009). Seyahatnâme. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 37, s. 16-19.

Togan, Z. V. (1981a). *Tarihte Usul.* 3. Baskı. İstanbul: Enderun Yayınları.

Togan, Z. V. (1981b). *Umumi Türk Tarihine Giriş.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Tolmacheva, M. (2001). İstahrî. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 23, s. 203-205.

Tolstov, S. P. (2017). *Oğuz Şehirleri ve Oğuzlar*. Çev. Ekaterina S. Şeremeteva. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.

Toprak, M. F. (2004). Yâkût el-Hamevî'nin Mu'cemu'l-buldân Adlı Eserine Eleştirel Bir Bakış. *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl 8, S. 21, s. 173-181.

Tukin, C. (1996). Girit. *İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 14, s. 85-93.

Umar, B. (1990). Myriokephalon Savaşının Yeri: Çivril Yakınında Kûfi Çayı Vadisi. *Belleten*, C. 54, S. 209, s. 99-116.

Ünlü, T. S. ve Göksu, E. (2020). On Dokuzuncu Yüzyılda Doğu Akdeniz Liman Kentinin Yapısı. *Planlama Dergisi,* C. 30, S. 1, s. 1–14.

Üre, P. (2015). İstanbul'da Rus Arkeoloji Enstitüsü, 1894-1914. *Toplumsal Tarih*, S. 254, s.16-21.

Vitruvius. (2005). *Mimarlık Üzerine On Kitap*. Çev. Suna Güven, Şevki Vanlı. İstanbul: Mimarlık Vakfı Yayınları.

Walker, M. (2005). *Quaternary Dating Methods*. John Wiley & Sons Ltd. England.

Witzel, M. (2019). Early 'Aryans' and their Neighbors outside and inside India. *Indian Academy of Sciences*, volume 44, issue 3, pp. 1-10.

Yakubovskiy, A. Y. (1976). *Altın Ordu ve Çöküşü.* Çev. Hasan Eren. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Yetkin, Ş. (1972). *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi.* İstanbul.

Yıldırım, E. (2020). Türk Boylarından Kurıkanlar'ın Maddi Kültür Unsurları. *Türk Dünyası Araştırmaları*, C. 125, S. 246, s. 27-40.

Yıldırım, F. (2016). *18. Yüzyılda Tuna Nehri Donanması (1711-1792).* Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.

Yılmaz A. ve Daşman, A. (2010). Saymalı Taş'ın Bronz Dönemi Petroglifleri. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 5, s. 143-159.

Yılmaz, C. A. (2016). *Büyük İskender'in Hayatı ve Faaliyetleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.

Yılmaz, E. (2017). Altay Dillerinin Genetik Akrabalığı Konusuna Glottokronoloji ve Leksikoistatistik Açıdan Bakış. Ed. Ertan Gökmen, Pınar Altundağ. *Türkiye'de Kore Çalışmaları 1.* Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, s. 165-170.

Yomralıoğlu, T. (2002). *Coğrafi Bilgi Sistemleri: Temel Kavramlar ve Uygulamalar.* İstanbul.

Yücel, M. U. (2018a). Kumanlar. Ed. Osman Karatay, Serkan Acar. *Doğu Avrupa Türk Tarihi*. İstanbul: Kitabevi, s. 541-575.

Yücel, M. U. (2018b). Peçenekler. Ed. Osman Karatay, Serkan Acar. *Doğu Avrupa Türk Tarihi*. İstanbul: Kitabevi, s. 449-527.

DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN CEZALARI UYGULAMALARI ve DAVALARI

Hamdi KORKMAZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-43-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÂL-İ İMRAN SURESİ[1]

139. Uhud gününde size isabet eden yaralanmadan dolayı **«gevşemeyin»** zayıflayıp da cihaddan geri kalmayın, sizden öldürülen, şehid edilen kimselerden dolayı **«üzülmeyin. Eğer inanıyorsanız en üstün sizlersiniz.»** Buradaki *"üzülmeyin"* yasağından kasıt, onları teskin etmek ve sabretmeye teşviktir. Yoksa hiç üzülmeyin manasına değildir.

Âyetin açık anlamı şöyledir: Eğer gerçekten mü'minler iseniz, sakın gevşemeyin ve üzülmeyin. Çünkü siz düşmanlarınıza galip geleceksiniz. Onların sonu perişanlıktır. Çünkü, bâtıl yok olmaya mahkûmdur. İman, kalbin güçlü olmasını, Allah'ın yarattığı şeye razı olmayı ve onun düşmanlarına önem vermemeyi gerektirir.

---

1 İsmail Hakkı Bursevi, Rühu'l Beyan Tefsiri, Damla Yayınevi, İstanbul, 1997, 3. Baskı, 2. Cilt, s.88.

ÖZGEÇMİŞ

YRD.DOÇ.DR.Hamdi KORKMAZ

1965 yılında Bulgaristan'ın Kırcali şehrinin Tarnovitzi ilçesinde doğdu. 1968 yılında bizlere büyük halasının eşinin istek yapması üzerine, turist olarak ailece İstanbul'a yanlarına geldi. 1973 yılında Türk vatandaşlığına kabul edildi ve Bursa'ya tamamen yerleşti. İlk-Orta-Lise'yi (Ticaret) Bursa'da tamamladı.

1986 yılında Lisans, İktisat Bölümü,

1993 yılında Yüksek Lisans, İşletme Bölümü (Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı), "Anonim Şirketlerde Tutulması Gereken Defter ve Belgelerin Tutulmaması Durumunda Uygulanacak Yaptırımların Değerlendirilmesi" konusu tez çalışması ile,

2000 yılında Doktora, Maliye Bölümü (Mali Hukuk Anabilim Dalı), "Türkiye'de Vergi Denetiminin Vergi Potansiyeli ve Kayıpları üzerindeki Etkinliği" konulu tez çalışması ile Uludağ Üniversitesi'nden mezun oldu.

2001 yılında Yardımcı Doçent Doktor, Maliye ve Ekonomi Bölümü (Mali Hukuk Anabilim Dalı) Kocaeli Üniversitesi'nden ünvanı aldı.

1999-2000 yıllarında Devlet Planlama Teşkilatının Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (2001-2005) Vergi Özel İhtisas Komisyonunda (Vergisel Açıdan Kayıt Dışı Ekonomi Alt Komisyonu) görev aldı.

1987 yılında askerliğini kısa dönem olarak Denizli'de yaptı. Özel sektörde muhasebe elemanı olarak Bursa'da çalıştı. (01/02/1991-30/04/2001) tarihleri arasında kendi nam ve hesabına Bursa'da Serbest Muhasebeci – Mali Müşavirlik yaptı. Evli ve iki çocuk babası.

2001-2008 yıllarında Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Maliye ve Ekonomi Bölümü Başkanlığı ve 2001-2009 yıllarında Mali Hukuk Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürüttü.

2001-2010 yıllarında Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Maliye (Mali Hukuk) ve Vergi Hukuku derslerini verdi.

2010-2018 yıllarında Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Türk Vergi Sistemi, Maliye ve Vergi Uygulamaları derslerini verdi.

14/12/2018 tarihi itibariyle Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'nce Görevden Uzaklaştırma İhtiyatı Tedbiri kararı verildi, uygulama halen devam etmekte.

11/11/2020 tarihi itibariyle Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'nce İlişiğinin Kesilmesine karar verildi. Açtığım iptal davası İstanbul Bölge İdare Mahkemesinde halen devam etmekte.

Rahmetli Ablalarım Nebibe ve Emine'nin,

Aziz Hatıralarına……..

Hakkını, aklını kiraya verme,

Haksızlığa sakın boyun eğme.

Hakkın ortadan kaybolduğu gibi,

Haysiyetin de beş paralık olur.

ÖNSÖZ

Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim ayetlerinde, zalimlerin (yöneticilerin) haksızlıklarına boyun eğmeyen devlet memurlarına karşı uyguladıkları disiplin cezaları hakkında şöyle buyuruyor;

"…Şüphesiz Allah'ın gösterdiği yol, yolun ta kendisidir. Biz Alemlerin Rabbine boyun eğin diye emrolduk." (En'am Süresi : 6/71)[2] "…Şüphesiz Allah zalimler topluluğunu doğru yola çıkarmaz." (En'am Süresi:6/144)[3]

"Bir devleti idare eden idareci, mülk ü devletini dinine hizmetkar eyler ve aynı zamanda takvayı kemal manada yaşarsa bütün şer güçler, nefis, şeytan ve onun avanesi ona ram olur. Nitekim Süleyman aleyhisselama cinlerin müsahhar olduğu gibi. Gerek zahirde ve gerekse batındaki – yani zahiri ve batini – düşmanların tamamı zapt u rapt altına alınır. Amma velakin; Amma bir idareci, dinini kendi makam ve devletine hizmetkar edip kullanırsa onun makamına bütün insanlar tamah edip göz koyarlar, yani kendisiyle kıyasıya mücadele ederler. İşte takvada noksanlığın ve dinde zafiyetin hükmü budur."[4]

Bizler hiçbir zaman zalimin haksızlıklarına karşı boyun eğmemeliyiz, yalnız Rabbimizin takdirine boyun eğmeliyiz. İnsanlar yaşadıkları sürece her yıl en az bir-iki kez musibet ve sıkıntılarla imtihan olmaktadır. Bu imtihanın gayesi, insanların günah ve kusurlarından pişman olup tövbe etmelerini sağlamak ve bu zorlu imtihanın sonuçlarını düşünüp tefekkür etmeye, ebedi hayatı kaybetmemek için, içinde bulunduğu fani hayatı sorgulamaya teşvik etmektir. Allah (c.c.) Resulü (s.a.v.) hadisi şerifinde şöyle buyuruyor; "Ameller ancak niyetlere göre değer kazanır." (Buhari, Bed'ül-Vahy,1) Her Müslüman; fıtratına bağlı olarak vahyin ışığında kendini iyi bir insan ve Müslüman olarak geliştirmek, şöhret, şehvet ve servette yıkılmayacak bir kimlik inşa etmekle mükelleftir. Fıtratı bozulmamış olan insanoğlu iç dünyası yanlışlar karşısında alarm verir. Hatayı, günahı reddeder. Haksızlığa ve zulme boyun eğmez karşı gelir, rahatsız olur. Fakat bir kere fıtrat bozulursa artık insan ayar tutmaz, adeta kula köle olur.

Kitap çalışmam sırasında, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her türlü kaprislerime tahammül gösteren eşim Sevil'e, kızım İrem'e ve oğlum Kerem'e candan teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Kitabın basım işlerini, titizlikle –şahsımdan kaynaklanan hariç olmak üzere- gerçekleştiren EKİN Basım Yayın Dağıtımının sahibi Mehmet OYMAK ve mizanpaj düzenini yapan Vildan YAVUZ hanımefendiye teşekkür ederim.

---

[2] Hamdi E. Yazır, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, Burhan Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012, s. 137.
[3] Yazır,a.g.e., 148.
[4] İsmail Hakkı Bursevi, İdarecilere Öğütler, Uludağ Yayınları, İstanbul, 2015, 1.Baskı, s.10 – 11.

Kitabımda aciz hane duygu ve düşüncelerimle, iddiadan uzak, haksızlıklara boyun eğmediğim için yaşadığım zalimlerin zulümlerini, başta öğrencilerim olmak üzere idari yargı alanında çalışanlarla, devlet memurlarıyla, bu konulara ilgili duyan herkesle paylaşmak ve hayırlara ve de güzel amellere vesile olmasını Yüce Allah'tan (c.c.) niyaz ederim.

Önsözümü Yüce Peygamberimiz (s.a.v.) sık sık yaptığı bir duası ile bitirmek istiyorum.

Allah'ım ürpermeyen kalpten,
Makbul olmayan duadan,
Doymayan nefisten ve
Faydasız ilimden sana sığınırım. (Müslim, zikir 73)

Bursa / Nilüfer , 2022
Hamdi KORKMAZ

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL BİLGİLER

A- DEVLET MEMURU KAVRAMI 1
1- MEMUR GÜVENLİĞİ 4
B- DEVLET MEMURLARIN HAKLARI HAKINDA YAPILMASI GEREKEN DÜZENLEMELER 7
1- NEREDEN BULDUN? YASASI YENİDEN YÜRÜRLÜĞE KONMALI VE UYGULANMALI 7
2- DEVLET MEMURUNUN MAL BİLDİRİMİNDE BULUNMA ZORUNLULUĞU KALDIRILMALI 11
3- DEVLET MEMURLARI ÜCRETLERİNE UYGULANAN KAYNAKTAN VERGİLENDİRME İSTEĞE BAĞLI HALE GETİRİLMELİ, İSTEYEN GERÇEK USULDE VERGİLENDİRİLMELİ 12
C- DEVLET MEMURU VASIFLARI 13
1- KİMLER DEVLET MEMURU OLMALI? (ÜST DÜZEY YÖNETİCİLİK HARİÇ) 13
2- DEVLET MEMURLARININ BAŞLICA ÖZELLİKLERİ 13
3- DEVLET MEMURLARININ HALKA KARŞI GÖREVLERİ 13
D- DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI KORUNMA YOLLARI 14
1- 1982 ANAYASASI 14
2- 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU 14
3- 2547 SAYILI YÜKSEK ÖĞRETİM KANUNU 16
4- 6328 SAYILI KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU KANUNU 16
5- 6701 SAYILI TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU KANUNU 16
6- 2011/2 SAYILI BAŞBAKANLIK GENELGESİ 17
7- 10/ARALIK/1948 TARİHLİ İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ 18
8- CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA ŞİKÂYETTE BULUNMA 18
E- DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI 20
1- İTİRAZ 21
2- YARGIYA MÜRACAAT 21
a- 1982 ANAYASASI 21
b- İdari Yargılama Usulü Kanunu 22
3- ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU 23
4- AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU 24

İKİNCİ BÖLÜM
DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN SORUŞTURMASI

A- DİSİPLİN 27
B- SORUŞTURMA 28
1- TANIM 28
2- SORUŞTURMA TÜRLERİ 29
3- SORUŞTURMA İLKELERİ 30
4- EYLEM VE EYLEMCİ İLİŞKİSİ 31
5- GERÇEKLERİN GİZLENMESİ VE GERÇEKLİĞİN SINIRI 33
6- SORGULAMANIN YAPILMASI 33

a- Sorgu 34
b- İfade Tutanağı 35
c- İstinabe 35
d- İstiza 36
C- MEMURLARINSORUŞTURULMASI VE DİSİPLİN YAPTIRIMLARI 36
1- SORUŞTURMA İZNİ 37
2- ADLİ CEZALAR İLE DİSİPLİN CEZALARININ BİRBİRLERİNE ETKİSİ 37
3- DİSİPLİN CEZALARI 39
a- Disiplin Soruşturması Prosedürü 39
b- Görevden Uzaklaştırma 40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN VE CEZA SORUŞTURMASI

A- MEMURLAR HAKKINDA DİSİPLİN VE CEZA KOVUŞTURMASI 41
1- MEMURLAR HAKKINDA DİSİPLİN KOVUŞTURMASI 41
a- Disiplin Hukukunun İlkeleri 42
b- Disiplin Kovuşturmalarında Yöntem 46
2.- MEMURLAR HAKKINDA CEZA KOVUŞTURMASI 48
a- Memurların Suç İşleme Durumları 48
b- Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Usulü 50
B- DİSİPLİN HUKUKU İLE CEZA HUKUKU ARASINDAKİ FARKLAR VE BENZERLİKLER 55
1- DİSİPLİN HUKUKU İLE CEZA HUKUKU ARASINDAKİ FARKLAR 55
2- DİSİPLİN HUKUKU İLE CEZA HUKUKU ARASINDAKİ BAZI BENZERLİKLER 57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MEMURLARIN DİSİPLİN REJİMİ

A- DİSİPLİN SUÇLARI VE CEZALARI 61
1- DİSİPLİN CEZALARI 61
2- DİSİPLİN SUÇLARI 65
3- DİSİPLİN CEZASI VERMEYE YETKİLİ MAKAMLAR 67
4- DİSİPLİN USÛLÜ 67
5- DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI 71
6- DİSİPLİN CEZALARININ ORTADAN KALKMASI 72
7. SORUŞTURMA VE DİSİPLİN CEZASI VERME ZAMANAŞIMI 73
B- MAHKUMİYETİN SORUŞTURMA SIRASINDA ETKİLERİ 73

BEŞİNCİ BÖLÜM
UYGULAMALAR VE DAVALAR

A- DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN SORUŞTURMASI 79
1- REKTÖRLÜK 05/01/2005 GÜN VE 09 SAYILI VE 15/03/2005 GÜN VE 155 SAYILI, GÖREVİ AKSATTIĞIMA DAİR SORUŞTURMA DEKANLIK 15/04/2005 TARİH VE 176 SAYILI SORUŞTURMAYA DEKAN TARAFINDAN GEREK DUYULMADI 79

2- DEKANLIK 12/10/2005 TARİH VE 462 SAYILI, GÖREVİ AKSATTIĞIMA DAİR SORUŞTURMADA (İFADE TUTANAĞIM, ESKİ DEKAN HAMDİ YILMAZ TANIK İFADE TUTANAĞI VE BURSA SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASININ 30/04/2001 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞANLAR LİSTESİNDEKİ KAYDI KAPATILMIŞTIR YAZISINA İSTİNADEN) 04/01/2006 TARİH VE 2006/1 SAYILI FAKÜLTE DİSİPLİN KURULU KARARIYLA HERHANGİ BİR CEZA VERİLMEMESİNE OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERİLDİ 80
a- Dekanlık 12/10/2005 tarih ve 462 sayılı görevi aksattığıma dair soruşturma 80
b- Soruşturmacı Mustafa Koçak'a 26/10/2005 tarihinde yazılı savunmamı verdim 81
c- Soruşturmacı 26/10/2005 tarihinde tutanak düzenledi 82
d- Soruşturmacı 16/11/2005 tarihinde Eski dekan Hamdi Yılmaz'ın Tanık İfade Tutanağını Düzenledi 83
e- Soruşturmacı 01/11/2005 tarihinde Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasından çalışanlar listesinde bulunup bulunmadığımın bildirilmesini istedi 85
f- Soruşturmacıya Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası 18/11/2005 tarih ve 3554 sayılı 30/04/2001 tarihi itibariyle çalışanlar listesindeki kaydı kapatılmıştır bilgisi sunuldu 86
g- Fakülte Disiplin Kurulunun 04/01/2006 tarih ve 2006/01 sayılı soruşturma sonucunda herhangi bir ceza verilmemesine oy birliği ile karar verildi 87
B- DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN VE CEZA KOVUŞTURMASI 88
1- DİSİPLİN SORUŞTURMASI VE CEZA KOVUŞTURMASI REKTÖRLÜK 16/01/2006-14/03/2006 TARİHLERİ ARASINDA 20 TANE TUTANAKLA, FAKÜLTEMDEKİ ODAMDA TUTANAK SAATİNDE BULUNMADIĞIMDAN DOLAYI, 23/05/2006 TARİH VE 475 SAYILI "KAMU GÖREVİNDEN ÇIKARMA" DİSİPLİN CEZASI TEKLİFİ, YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU TARAFINDAN 24/08/2007 TARİHİNDE UYGUN BULUNDU. BU TEKLİF MAHKEMELER TARAFINDAN REDDEDİLDİ 88
a- Dekanlık 17/03/2006 tarih ve 167 sayılı 16/01/2006-14/03/2006 tarihleri arasında 20 tane fakültemdeki odamda tutanak saatinde bulunmadığından dolayı tutanakla kontrolör Dekan Yardımcısı Mehmet Bahtiyar alt yazı ile Dekanlığa iletti, Dekanlık rektörlüğe sundu. 88
b- Dekanlık 23/01/2006 tarih ve 45 sayılı mazeretsiz ve izinsiz devam etmeyenler hakkında yasal işlem yapılması gereğini Mali Hukuk ve Ekonomi Anabilim Dalı Başkanına bildirdi. 110
c- Rektörlük 10/04/2006 tarih ve 299 sayılı Servettin Bilir'i resen soruşturmacı atadı 111
d- Soruşturmacı 13/04/2006 tarih ve Sor. 06-299/1 sayılı savunmamı istedi 112
e- Soruşturmacı 13/04/2006 tarih ve Sor.06-299/3 sayılı Rektörlükten disiplin cezası alıp almadığım konusunda bilgi istedi 113
f- Rektörlük 19/06/2006 tarih ve 3443 sayılı disiplin cezası almadığımı soruşturmacıya bildirdi 114
h- Soruşturmacı 08/05/2006 tarih Rektörlüğe soruşturma raporunu sundu 117
ı- Rektörlük 23/05/2006 tarih ve 475 sayılı soruşturmacı raporunu Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına iletti 120
i- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 08/06/2006 tarih ve 12583 sayılı 23/06/2006 tarihinde kurul binasında yapılacak disiplin soruşturmasını tebliğ etti 121
j- Rektörlük 14/06/2006 tarih ve 581 sayılı disiplin cezası almadığımı Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na iletti 122

k- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 15/06/2006 tarih ve 13209 sayılı disiplin soruşturmasının ileri bir tarihe ertelendiğini bildirdi 123
l- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 03/07/2006 tarih ve 14664 sayılı 21/07/2006 tarihinde kurul binasında yapılacak disiplin soruşturmasını tebliğ etti 124
m- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 17/07/2006 tarih ve 4133 sayılı raportörlük görevini M. Emin Kuz'a verdi 125
n- Yüksek Disiplin Kurulu Ara Kararı 21/07/2006 tarih ve 2006/55 karar sayısı soruşturma dosyasının Rektörlüğe iadesine oy birliği ile karar verildi 126
o- Yüksek Disiplin Kurulu 24/08/2006 tarih ve 19478 sayılı soruşturma dosyasını Rektörlüğe iletti 131
ö-Yüksek Disiplin Kurulu 04/08/2006 tarih ve 17574 sayılı soruşturma dosyasını Rektörlüğe iletti 132
p- Rektörlük 04/09/2006 tarih ve 757 sayılı Servettin Bilir'i resen soruşturmacı atadı 133
r- Soruşturmacı 12/09/2006 tarih ve 614 sayılı görevden affını istedi 134
s- Rektörlük 29/09/2006 tarih ve 799 sayılı Ali Demirci'yi resen soruşturmacı atadı 135
ş- Soruşturmacı 08/11/2006 tarih ve Sor.l savunmamı istedi 136
t- Soruşturmacı 08/11/2006 tarih ve Sor.3 sayılı Dekanlıktan bilgi istedi 137
u-Dekanlık 09/11/2006 tarih ve 654 sayılı bilgi verdi 138
ü- Soruşturmacıya 17/11/2006 tarih yazılı savunmamı verdim 139
v- Soruşturmacı 20/11/2006 tarih ve Sor.4 sayılı eski Dekan Vekili Yusuf Çağlar'dan bilgi istedi 140
y- Soruşturmacıya 27/11/2006 tarih eski Dekan Vekili Yusuf Çağlar bilgi verdi 141
z- Soruşturmacı 29/11/2006 tarih Rektörlüğe soruşturma raporunu sundu 142
a1- Rektörlük 05/12/2006 tarih ve 973 sayılı soruşturmacı raporunu Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na iletti 146
b1- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 08/01/2007 tarih ve 411 sayılı 02/02/2007 tarihinde kurul binasında yapılacak disiplin soruşturmasını tebliğ etti 147
c1- Yüksek Disiplin Kurulu'na 02/02/2007 tarih ek savunmamı sundum 148
d1- Yüksek Disiplin Kurulu'na 02/05/2007 tarih ve 23052 evrak sayılı ek-2 savunmamı ilettim 151
e1- Yüksek Disiplin Kurulu'na 02/08/2007 tarih taahhütlü posta yoluyla ek-3 savunmamı ilettim 153
f1- Dekanlık 1. Sicil Amiri Rektörlük 2. Sicil Amiri 2005 (Dekan Hamdi Yılmaz'ın nihai kanaati: olumlu) yılı Öğretim Elemanları İçin Sicil Belgeleri 156
g1- Dekanlık 1. Sicil Amiri Rektörlük 2. Sicil Amiri 2006 (Dekan Vekili Yusuf Çağlar'ın nihai kanaati: zayıf) yılı Öğretim Elemanları İçin Sicil Belgeleri 157
h1- Yüksek Disiplin Kurulu Kararı 24/08/2007 tarih ve 2007/68 karar sayısı "Kamu Görevinden Çıkarma Cezası" ile cezalandırılmasına oybirliği ile kabulüne karar verildi 158
ı1- Rektörlük 25/09/2007 tarih ve 7264 sayılı Yüksek Disiplin Kurulu kararını tebliğ etti 168
i1- Yüksek Disiplin Kurulu Kararına 09/11/2007 tarih ve E:2007/2373 sayılı Kocaeli İdare Mahkemesine yürütmenin durdurulması ve iptali davası açtım 169
j1- Kocaeli İdare Mahkemesi 14/11/2007 tarih ve E:2007/2373 sayılı ara kararında davalı idareden bilgi ve belge istedi 176
k1- Kocaeli İdare Mahkemesi 07/01/2008 tarih ve 132 sayılı davalı idare davanın reddine karar verilmesini arz ve talep etti 177

l1- Kocaeli İdare Mahkemesi 07/01/2008 tarih ve E: 2007/2373 sayılı kararında dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. 183
m1- Rektörlük 11/04/2008 tarih ve 2682/1138 sayılı Kocaeli İdare Mahkemesi 23/01/2008 tarih ve E:2007/2373 sayılı kararını uyguladı göreve başlayabileceğimi tebliğ etti 185
n1- Sakarya Bölge İdare Mahkemesi 06/03/2008 tarih ve 1286 sayılı davalı idare yürütmenin durdurulmasına karşı itirazlarını sundu 186
o1- Sakarya Bölge İdare Mahkemesi 09/05/2008 tarih ve Y.D. İtiraz No: 2008/296 sayılı kararında yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne dair karara yapılan itirazın reddine oybirliğiyle karar verildi 191
ö1- Kocaeli İdare Mahkemesi 25/09/2008 tarih ve E:2007/2373-K: 2008/1377 sayılı kararında dava konusu işlemin İPTALİNE oybirliğiyle karar verildi 192
p1- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 27/10/2008 tarih ve 30990 sayılı mahkeme işlemin iptal kararını Rektörlüğe tebliğ etti 194
r1- Danıştay ilgili dairesi 23/10/2008 tarih ve 6974 sayılı davalı idare temyizen incelenerek bozulmasına ve yürütmenin durdurulmasına karar verilmesini arz ve talep etti 195
s1- Danıştay İlgili Dairesi'ne 02/12/2008 tarih işlemin iptalini kararının onaylanması için cevap hakkımı kullandım 201
ş1- Danıştay 8. Dairesi 17/02/2009 tarih ve E:2008/11150 sayılı yürütmenin durdurulması isteminin reddine oybirliği ile karar verildi 203
t1-Danıştay 8. Dairesi 25/04/2011 tarih ve E:2008/11150-K:2011/2336 sayılı temyiz isteminin reddi ile anılan kararın onanmasına oybirliği ile karar verildi 204
u1- Danıştay 8. Dairesi 21/06/2011 tarih ve 4328 sayılı davalı idare karar düzeltme arz ve talebinde bulundu 206
ü1- Danıştay 8. Dairesi 18/11/2011 tarih ve E: 2011/6961-K: 2011/5720 sayılı yasal dayanağı olmayan düzeltme isteminin reddine oybirliği ile karar verildi 212
2- CEZA SORUŞTURMASI VE KOVUŞTURMASI 213
a-Kocaeli İdare Mahkemesi 10/04/2007 tarih ve E:2007/259 sayılı ara kararında dava konusu Maliye ve Ekonomi Bölümü Başkanlığın elimden alınması ile ilgili işlemlerde hukuka uyarlılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Dava sonuçlana kadar yürütmesinin durdurulmasına oybirliğiyle karar verildi 213
b- Rektörlük 15/05/2007 tarih ve 192 sayılı kararında Hukuk Fakültesi Dekanlığına dava sonuçlanıncaya kadar yürütmesinin durdurulması kararın yerine getirilmesi zorunluluğunu belirtmiştir 215
c- Resmi Gazete 27/10/2008 tarih ve 27037 sayı ile Hukuk Fakültelerinde Maliye ve Ekonomi Bölümü kaldırıldı 216
d- Dekanlığa 29/10/2008 tarihli dilekçemde mahkeme kararının uygulanmasını, Maliye ve Ekonomi Bölümü Başkanlığım tarafıma iadesini talep ve arz ettim 217
e- Dekanlık 17/11/2008 tarih ve 579 sayılı yazı talebimi reddetti 218
f- Dekana yazısı hakkında Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı'na 17/12/2008 tarih ve Soruşturma No: 2008/20854 sayılı suç duyurusunda bulundum 219
g- Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı 22/12/2008 tarih ve K:2008/110 sayılı görevsizlik kararı verdi 222
h- Kocaeli İdare Mahkemesi 05/06/2007 tarih ve E: 2007/552 sayılı ara kararında 27/04/2007 tarihinde dolacak olan görev süresinin uzatılmamasına ilişkin dava konusu

işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Dava sonuna kadar yürütmesinin durdurulmasına oybirliğiyle karar verildi 224
ı- Dekan dilekçeye rağmen yargı kararını tam olarak uygulamadığından ve geçmişe yönelik maaş ve diğer özlük haklarımı sağlamadığından, Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı'na 07/04/2009 tarih ve Soruşturma No: 2009/6271 sayılı suç duyurusunda bulundum 226
i- Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı 13/04/2009 tarih ve K:2009/35 sayılı görevsizlik kararı verdi 229
j- Rektörlük 09/06/2009 tarih ve 114 sayılı ödeme yapılmamasına ve ceza soruşturması açılmamasına karar verdi. 230
k-Rektörlük 23/10/2009 tarih ve 8376 sayılı görevinde ayrı kalmış olduğu sürüdeki özlük haklarının yeniden düzenlenmesine karar verdi. Konuyla ilgili daha geniş bilgileri "idari Hukuk Açısından Zulüm (Mobbing) Uygulamaları ve Davaları" Kitabımda bulabilirsiniz 231
l- Rektörlük 31/12/2008 tarih ve 810 sayılı Hülya Yengin'i soruşturmacı olarak görevlendirdi 232
m-Soruşturmacı 05/01/2009 tarih ve 44 sayılı Zehra Gönül Balkır'ın yazılı savunmasını istedi 233
n- Soruşturmacı 05/01/2009 tarih ve 42 sayılı yazılı ifademi istedi 234
o-Soruşturmacıya 15/01/2009 tarihinde Zehra Gönül Balkır yazılı savunmasını verdi 235
ö- Soruşturmacı 15/01/2009 tarih ve 50 sayılı Personel Daire Başkanlığından göreve başlama tarihi bilgisini istedi 237
p Soruşturmacıya 20/01/2009 tarihinde yazılı ifademi verdim 238
r- Soruşturmacıya 28/01/2009 tarih ve 631 sayılı Personel Daire Başkanlığı 02/05/2008 göreve başladığımı bilgisini verdi 241
s- Soruşturmacı 28/01/2009 tarih ve 103 sayılı ilk soruşturma raporunda Son Soruşturma açılmasına yer olmadığı görüşünü Rektörlüğe arz etti 242
ş- Rektörlük 02/02/2009 tarih ve 89 sayılı Son Soruşturma Kurulu üyelerini görevlendirdi 251
t- Soruşturmacıya 09/02/2009 tarih ve 267 sayılı Zehra Gönül Balkır yazılı ek savunmasını verdi 252
u- Soruşturmacı 09/02/2009 tarih ve 125 sayılı Zehra Gönül Balkır'ın ek savunmasını Rektörlüğe arz etti 253
ü- Rektörlük 11/02/2009 tarih Son Soruşturma Kurulu Kararında Son Soruşturma Açılmamasına (Men-i Muhakeme) oybirliği ile karar verilmiştir 254
v- Rektörlük 11/02/2009 tarihli kararına 03/03/2009 tarihinde Danıştay İlgili Dairesine İtiraz hakkımı kullandım 259
y- Danıştay 1. Dairesi 27/03/2009 tarih ve E:2009/381-K:2009/551 sayılı Men-i muhakeme kararının bozulmasına, adı geçenin lüzum-u muhakemesine oybirliğiyle karar verildi 261
z- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 18/06/2009 tarih Dosya No : 2009/456 sayılı Yıldırım Nöbetçi Asliye Ceza Mahkemesi'nden şikayet ve delillerimin sorulması tespiti ve tanzim edilerek 22/10/2009 tarihinden önce gönderilmesi yazısı 264
a1- Bursa 8. Asliye Ceza Mahkemesi'ne 27/08/2009 tarihinde Duruşma Tutanağı ile şikayetimi yazılı ve sözlü olarak verdim 265

b1- Resmi Gazete 08/09/2009 tarih ve 27343 sayılı Hukuk Fakültelerinde Bölümler kaldırıldı 267
c1-Danıştay 8. Dairesi 26/01/2010 tarih ve E:2009/9595 sayılı kararı ile Hayrettin Ökçesiz tarafından yönetmeliğin dava konusu edilen 1. maddesine yönelik yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne oybirliği ile karar verildi. (Kararı ilgili yerlerde kullanabilmem için, tarafıma Hayrettin Ökçesiz izin vermiş bulunmaktadır) 268
d1- Resmi Gazete 17/04/2010 tarih ve 2755 sayı ile Hukuk Fakültelerinde özel hukuk ve kamu hukuku bölümleri kuruldu (nedense maliye ve ekonomi bölümü kurulmadı) ... 272
e1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 22/10/2009 tarih 1. Duruşma Tutanağı (sanığın duruşmaya katılamama mazereti programı) 273
f1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 23/12/2009 tarih 2. Duruşma Tutanağı (sanığın 1. duruşmaya katılmaması mazeretine, itiraz arz ve talep dilekçem-sanık vekilinin beyanları ile tanık listesinin sunulması talep dilekçesi) 276
g1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ne Rektörlüğün 11/02/2010 tarih ve 1043-650 sayılı bilgi yazısı 281
h1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ne Rektörlüğün 12/02/2010 tarih ve 29/45 sayılı bilgi yazısı 282
ı1-Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 17/02/2010 tarih 3. Duruşma Tutanağı 283
i1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 05/05/2010 tarih 4. Duruşma Tutanağı 285
j1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 21/07/2010 tarih 5. Duruşma Tutanağı 286
k1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 02/11/2010 tarih 6. Duruşma Tutanağı 287
l1- Resmi Gazete 19/12/2010 tarih ve 27790 sayılı Türk Ceza Kanununun 257. Maddesinin bazı fıkraları değiştirildi 288
m1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 25/01/2011 tarih 7. Duruşma Tutanağı 289
n1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 10/03/2011 tarih 8. Duruşma Tutanağı 290
o1-Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 05/05/2011 tarih 9. Duruşma Tutanağı 291
ö1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 05/07/2011 tarih 10. Duruşma Tutanağı 292
p1-Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 19/10/2011 tarih 11. Duruşma Tutanağı 293
r1-Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 19/10/2011 tarih gerekçeli kararı 294
s1- Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı, Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi kararını Yargıtay Ceza Dairesinden 15/11/2011 tarih Temyiz No: 2011/52 sayılı BOZULMASINA karar verilmesi Kamu adına arz ve talep olunur 298
ş1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi kararına, Yargıtay İlgili Dairesinden 25/11/2011 tarih kararın temyizen incelenerek bozulmasını arz ve talep ettim 299
t1- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 05/10/2013 tarih Bölüm : 4. Bölüm-Tebliğname No: 2011/409129 sayılı sanığın beratine karar verilmesi, Yasaya aykırı olup, hükmün BOZULMASINA; 300
u1- Yargıtay 5. Ceza Dairesi 14/01/2016 tarih ve E:2013/15263-K:2016/353-T:4-2011/409129 sayılı hükmün BOZULMASINA oybirliğiyle karar verildi 301
ü1- Bursa 12. Asliye Ceza Mahkemesi'ne 08/04/2016 tarih Duruşma Tutanağı ile şikayet beyanında bulundum 303
v1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 29/02/2016 tarih Tensip Zaptı (Bozma) 304
y1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi25/05/2016 tarih 1. Duruşma Tutanağı (sanık vekilinin mazeret dilekçesi) 305
z1- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 11/11/2016 tarih 2. Duruşma Tutanağı 307

a2-Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ne 01/12/2016 tarih Duruşma Gününün Öne Alınması talep dilekçem (sanık vekilinin 02/02/2017 ve 16/02/2017 tarihli arz ve talep dilekçeleri) 308
b2- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 23/03/2017 tarih 3. Duruşma Tutanağı 311
c2- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 25/04/2017 tarih 4. Duruşma Tutanağı (sanık vekili 24/04/2017 tarih esasa ilişkin savunmalarını arz ve talep etti) 312
d2- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ne 11/05/2017tarih Son Karar Aşamasında beyanlarımı sundum 314
e2- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 16/05/2017 tarih 5. Duruşma Tutanağı 318
f2- Resmi Gazete 20/10/2017 tarih ve 30216 sayı ile Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliğinin Yürürlükten kaldırıldı 319
g2-Kocaeli 4 Asliye Ceza Mahkemesi 30/11/2017 tarih 6. Duruşma Tutanağı 320
h2- Kocaeli Adalet Komisyonu Başkanlığı 07/12/2017 tarih ve 2017/1235 sayılı Tensip bilgilendirme yazısı 321
ı2-Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 28/12/2017 tarih 7. Duruşma Tutanağı 322
i2-Dekan Zehra Gönül Balkır hakkında haberler yaşam 15/03/2011 tarih "Danıştay'dan Örnek Karar!" mobbing davalarında örnek teşkil edecek … (Mustafa Çakır ve Emek Bayraktar'la ilgili "Görevi Kötüye Kullanmak") 323
j2-Dekan Zehra Balkır hakkında cumhuriyet.com.tr 03/11/2011 tarih "mobbing uyguladığı iddia edilen dekana hapis cezası" Görevi Kötüye Kullanma suçundan 5 ay hapis cezasına çarptırıldı 325
k2- Dekan Zehra Gönül Balkır hakkında özgür Kocaeli 06/11/2011 "istifa et hocam" çalışmaları ile değil ama yaptıklarıyla "örnek vaka" olarak adını bütün Türkiye duydu 326
l2- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 01/02/2018 tarih E:2016/205-K:2018/99-C.Savcılığı E:2009/4457 5 yıl Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Denetim Serbestlik kararı 328
m2- Kocaeli Ağır Ceza Mahkemesine (sanık vekili 12/02/2018 tarih müvekkilin beraatına ve yeniden yargılanmasına karar verilmesi arz ve talebinde bulundu) 15/02/2018 tarihli "hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına yer olmadığına" ve sanık hakkında verilen 5 ay mahkumiyet hükmünün açıklanmasını itirazen arz ve talebinde bulundum 333
n2- Kocaeli 3. Ağır Ceza Mahkemesi 16/02/2018 tarih Değişik İş No: 2018/186 yasaya aykırılık bulunmadığı anlaşıldığından itirazların REDDİNE; oybirliği ile kesin olarak karar verildi 337
o2- Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi 21/02/2018 tarih Kesinleşme Şerhi ve Sanık Karar Takip Formu kaydı 338

EKLER 341
EK 1: DEVLET MEMURLARI KANUNU 341
EK 2: MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN 351
EK 3: DEVLET MEMURLARI DİSİPLİN YÖNETMELİĞİ 359

KAYNAKÇA 373

KAYNAKÇA

Arslan Onur Ender, Devlet Bürokrasi ve Kamu Personel Rejimi, İmge Kitabevi, Ankara, 2012, 2. Baskı.

Atay Ender Ethem, İdare Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 7. Baskı, 2021.

Bucaktepe Adil, Ceza Mahkumiyetinin Devlet Memurluğuna Etkisi, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2015, 1. Baskı.

Bursevi İsmail Hakkı, İdarecilere Öğütler, Uludağ Yayınları, İstanbul, 2015, 1.Baskı.

Bursevi İsmail Hakkı, Rühu'l Beyan Tefsiri, Damla Yayınevi, İstanbul, 1997, 3. Baskı, 2. Cilt.

Derdiman Cengiz, İdare Hukuku, Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Bursa 2010. 3. Basım.

Eryılmaz Bilal, Kamu Yönetimi, Umut Yayınları, Kocaeli, 2021, 14. Baskı.

Gözler Kemal - Kaplan Gürsel, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2021, 23. Baskı.

Gözübüyük A. Şeref - Turgut Tan, İdare Hukuku, Cilt I, 14. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2021

Gözübüyük A. Şerif, Yönetim Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2000, 14. Baskı.

Karabaş Fatma, Memur Yargılama Hukuku ve Uygulaması, Legal Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul, 1. Baskı, 2002.

Kayar Nihat, Kamu Personel Yönetimi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2021, 11. Baskı.

Korkmaz Hamdi, İdare Hukuku Açısından Zulüm (Mobbing) Nedeniyle Korunma Yolları, Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayını, Bursa, 2021, Sayı: 176.

Korkmaz Hamdi, İdare Hukuku Açısından Zulüm (Mobbing) Uygulamaları ve Davaları, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2021.

Korkmaz Hamdi, Yükseköğretim Kurumları Yıpranmasın Anlayışının Uygulaması ve Davası, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2021, 1. Baskı.

Korkmaz Hamdi, Yanlı İdari Kararların Nedeni… GÖRMEDİM, DUYMADIM, BİLMİYORUM!, EKİN Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2022.

Saran Ulvi, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Atlas Yayıncılık, Ankara, 2004, 1. Baskı

Topbaş Osman Nuri, Peygamber Edebi, Elma Basım, İstanbul, 2017.

Tutan Hasan - Uslu Ferhat, Mobbing Hukuku, Adalet Kitabevi, Ankara, 2018, 1. Baskı.

Tutum Cahit, Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Tesav Yayınları No:3, Ankara, 1994, 1. Baskı.

Tutum Cahit, Türkiye'de Memur Güvenliği, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, (Yayın No: 132) Sevinç Matbaası, Ankara, 1972, 1. Baskı.

Ulusoy Ali D., Yeni Türk İdare Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2021, 4. Baskı.

Ulusoy Ali D., İdari Yargılama Hukuku, Yetkin Yayınları, 2020, Ankara, 2. Baskı.

Yazır Elmalılı Hamdi, Kur'ânı Kerîm ve Türkçe Anlamı, Burhan Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012

Yatkın Ahmet, Kamuda Etik Yönetimi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 1. Baskı, 2015.

Yıldırım Turan Ed., İdare Hukuku, Onikilevha Yayıncılık AŞ, Berdan Matbaa, İstanbul, 2018, 7. Basım.

Yılmazoğlu Yunus Emre, Bireysel Başvuru Rehberi, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, 1. Baskı.

Yüzgün Arslan, Genel Denetim Yaklaşımı, Dünya Yayınları, 1984.

İNTERNET KAYNAKLARI

Turhan Mine Kasapoğlu, Kamu Görevlileri Bakımından İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Hukuki Korunma Yolları, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2013, app.trdizin.gov.tr.

Oğuz Nesrullah, Devlet Memurluğunda Disiplin Cezası Nedir?, (barandogan.av.tr,2016), https://barandogan.av.tr>Blog>VergiveİdareHukuku>MemurlaraDisiplinSoruşturması,DisiplinCezalarıveİptalDavasıŞartları, erişim tarihi 12 Ocak 2022.

ENFLASYON
VE
GÜNCEL EKONOMİK
ARAŞTIRMALAR

Editör Dr.Öğr.Üyesi Hasan AZAZİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-91-2

Eylül 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

"Enflasyon Ve Güncel Ekonomik Araştırmalar" adlı bu kitap; Covıd-19 Pandemi Süreci ve genel ekonomik süreçleri kapsayan enflasyon özelinde hazırlanmış olup; birbirinden farklı başlıklarda ele alınan 9 bölümden oluşmaktadır. Bu çalışma, katkı veren bölüm yazarlarının ve editoryal çalışmaların emeği ile gerçekleşmiştir.

Kitapta yer alması için önerilen çalışmalar editör ve yazarların yoğun çabalarıyla belirlenmiştir. "Enflasyon ve Güncel Ekonomik Araştırmalar" teması ile kitapta yer alan kitap bölümü çalışmalarının, son zamanlarda ekonomide adından söz ettiren enflasyonu konu alması ve farklı ekonomik değişkenler ile enflasyon ilişkilerinin dinamiklerini açıklamaya yönelik katkı sağlaması düşüncesiyle projelendirilmiştir. Ayrıca farklı çalışma alanlarını içermesi nedeniyle literatüre güncel kaynak kazandırılması amaçlanmıştır.

Kitapta yer alan bölümler özgün olup, editöryal çalışmalar sonucunda uygun görülen çalışmaların yayımlanmasına karar verilmiştir. Kitap bölümlerinin hepsi benzerlik raporuna tabi tutulmuş ve bu konuda özel bir hassasiyet gözlenmiştir. Bununla beraber kitapta yer alan bölümlere ait bilimsel sonuçlar, bulgular, yöntemler ve yararlanılan kaynaklar, atıf ve kaynakça gibi etik ilkeler ile öneriler; yazarların sorumluluğuna bırakılmıştır.

Editör olarak büyük bir titizlikle ve hassasiyetle üzerinde durduğum bu kitap projesinin gerçekleşmesinde destek olan, özgün çalışmalarını bizimle paylaşan değerli yazarlarımıza ve kitabın yayınlanmasında emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım.

Editör Dr.Öğr.Üyesi Hasan AZAZİ

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
OLIVERA-TANZİ ETKİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ GEÇERLİLİĞİNİN İNCELENMESİ..... 1
Feyza ARICA
Günay KOYUNCU

İKİNCİ BÖLÜM
EŞBÜTÜNLEŞME VE NEDENSELLİK TESTİ UYGULAMASI İLE TÜRKİYE'DEKİ ENFLASYON VE GENÇ İŞSİZLİK İLİŞKİSİNİN UZUN DÖNEMLİ ANALİZİ 13
Mustafa KARAKUŞ
Aslı ÖZEN ATABEY

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE EKONOMİSİNDE İMALAT SANAYİ SEKTÖRÜ İLE ENFLASYON İLİŞKİSİ: VAR ANALİZİ YAKLAŞIMI..... 32
Doruk DERELİ
Nazife Zeynep ÇAKIR

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
2022 KÜRESEL ENFLASYON ŞOKUNUNUN ETKİLERİNİN GELİR DAĞILIMI POLİTİKALARI İLE HAFİFLETİLMESİ ÜZERİNE BETİMSEL BİR ANALİZ 47
Özgür TOPKAYA

BEŞİNCİ BÖLÜM
CUMHURİYET'TEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE ENFLASYONUN TARİHSEL GELİŞİMİ..... 61
Figen KILIÇ
Mustafa TORUN

ALTINCI BÖLÜM
TÜRKİYE'DE COVID-19 SALGINININ ENFLASYON ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 83
Burcu KILINÇ SAVRUL
Gülistan CAN

YEDİNCİ BÖLÜM
COVID-19 SONRASI TÜRKİYE'DEKİ ENFLASYONUN TURİZM İŞLETMELERİNE ETKİLERİ 98
Mehmet POLAT

SEKİZİNCİ BÖLÜM
HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ENFLASYON ORANI ALGILARI İLE SAĞLIKLI BESLENME DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: KESİTSEL BİR ÇALIŞMA 114
Mehmet GÜLŞEN
Salih TOSUN

DOKUZUNCU BÖLÜM
ENFLASYON VE FAİZ YANSIMASINDA OTOMOTİV SATIŞLARI: TÜRKİYE'DE 2015-2021 DÖNEMİ İÇİN BİR DEĞERLENDİRME 126
Onur UZMA
Hasan AZAZİ

KAYNAKÇA

AKCAN, A.T. (2019). Mortgage Krizi Öncesi ve Sonrasında Enflasyon - Faiz Etkileşimi: Türkiye Örneği, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2019 7(4) 239–244.

BRONFENBRENNER, M. ve HOLZMAN, F. D. (1963). "Survey of Inflation Theory". The American Economic Review, 53(4), 593-661.

DİNLER, Z. (2009). "İktisada giriş". (15. Baskı). Bursa: Ekin Kitapevi.

KARLUK, R. (1973). "Enflasyon Kavramı Ve Sonuçları". Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, 9(1), 201-219.

KILIÇ, F. ve TORUN, M. (2018). Bireysel Kredilerin Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. Yönetim ve Eknomi Araştırmaları Dergisi. Cilt/Volume: 16 Sayı/Issue: 1 ss./pp. 18-40.

KILIÇ, C.; KURT, S.; KILINÇ, S., B.; TOPKAYA, Ö.; ARSLANBOĞA, K.; TORUN, M.; SAVRUL, M. ve BALAN, F. (2018). "İktisada Giriş". (Ed.: Cüneyt Kılıç, Burcu Kılınç Savrul, Mesut Savrul), 2. Baskı, Çanakkale: Pozitif Matbaa.

ODD, https://www.odd.org.tr/web_2837_1/neuralnetwork.aspx?type=36.

PARASIZ, İ. (1988). "Para Politikası". Haşet Kitabevi, Bursa

PAYA, M. M. (2002). "Para Teorisi Ve Politikası". (3. Baskı). İstanbul: Filiz Kitapevi.

RİLEY, G. (2018, 11 Nisan). Revision: Cost Push & Demand Pull Inflation. Economics. https://www.tutor2u.net/_legacy/blog/files/Revision_Causes_of_Inflation.pdf. adresinden erişildi.

SAMUELSON PAUL. A. ve NORDHAUS WİLLİAM D. (1992). "Economics". N.Y., McGraw-Hill Int. Editions.

SAMUELSON, P., (1973). "İktisat". (Çev.), Demirgil, D., İstanbul, Menteş Kitabevi.

SEYİDOĞLU, H. http://www.metinberber.com/kullanici_dosyalari/file/F.doc. (Erişim: 01.01.2022).

SEYREK, İ.; DUMAN M. ve SARIKAYA, M.(2002). "Parasal Aktarım Mekanizması ve Para Politikası Aracı: Türkiye'de Aktarım Mekanizması". Cumhuriyet Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 5(1), ss.201-212.

TCBM. https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket/#collapse_3.

TCMB. (2013). Enflasyon ve fiyat istikrarı (1. Baskı [Broşür]). Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayını.

TOTONCHİ, J. (2011). "Macroeconomic Theories of Inflation". (C. 4, ss. 459-462). International Conference on Economics and Finance Research IPEDR, sunulmuş bildiri, Singapur: IACSIT Press.

TÜİK, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=enflasyon-ve-fiyat-106&dil=1.

YILDIRIM, K.; KARAMAN, D., ve TAŞDEMİR, M. (2010). Makro ekonomi (12. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

VAKIF VE İKTİSADİ İŞLETMELERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VERGİ UYGULAMALARI

Yeminli Mali Müşavir Yakup KAYIHAN
Prof. Dr. Orhan BOZKURT
Öğr. Gör. Adem YILDIRIM
Dr. Öğr. Üyesi Şükrü DOKUR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-7565-70-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir. Ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluklar da bölüm yazarlarına aittir."

ÖNSÖZ

Temelinde sosyal amaç barındıran vakıflar, tarih boyunca hep veren ile alan arasında köprü olmuş ve önemli hizmetler ifa etmişlerdir. Kuruluşu çok eskilere dayanan vakıflar günümüzde de bu görevlerini artırarak sürdürmektedirler. Sosyal ve ekonomik anlamda faaliyette bulunan vakıfların bir yanda parasal kaynaklara ihtiyaç duyması söz konusu iken diğer yanda bu kuruluşlara kullanılmak üzere tahsis edilen nakdi ve ayni değerlerin de belli bir hesap sistemi ile takibi gerekmiştir.

Bu noktada vakıfların kuruluşundan bu güne parasal kaynaklar dönemlerinin hesap sistemine göre hep kayıt altına alınmıştır. Günümüzde vakıflara ait muhasebe kayıtları, Ülkemizin önemli genel müdürlüklerinden biri olan Vakıflar Genel Müdürlüğünce uygulanması kabul edilen "vakıflar için tek düzen muhasebe sistemi" kapsamında tutulmakta ve raporlanmaktadır.

Osmanlı döneminde ve günümüzde vakıflara aktarılan miktarların önemli tutarlara ulaştığı ve bunun sistematik bir şekilde kullanıldığı söylenebilir. Her ne kadar vakıfların yüklü miktarlarda parasal kaynaklara sahip oldukları görülse de aslında bu kurumların kuruluş amaçları ekonomik tabanlı değildir. Bir başka ifade ile bu kuruluşlar kar amaçlı kurulmazlar.

Batıda bu kuruluşlara "üçüncü sektör" denmektedir. Bu kuruluşların temel amacı; dini inançlardan gelen fakir fukarayı zenginin gözetme ve darda olana yardım elini uzatma zorunluluğu şartını gerçekleştirmedir. Yani bu kuruluşların temel amacı sosyo-ekonomik dengenin kurulmasına katkı sağlamaktır. Bu sebeplerle vakıf muhasebe sisteminin daha iyi tanıtımını yapmak maksadı ile bu çalışma ele alınmıştır.

Yapılan literatür taramasında vakıf muhasebesi ile ilgili fazla çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu konuya yönelişimizin temel nedenlerinden biri de aslında hem vakıf muhasebesini inceleyerek muhasebe sisteminin uygulanmasına katkı sağlamak, hem de özgün bir kaynak hazırlamaktır.

Bu çalışma; temelde kar amacı gütmeyen vakıfların amaçlarını gerçekleştirmek üzere yasalarla kendilerine verilen hak gereği iktisadi işletmelerinin muhasebe sistemlerinin nasıl kurulacağı ve muhasebe kayıtlarının nasıl hazırlanıp raporlana-cağını, temel konu olarak almıştır. Bu çalışma, daha önceden Yakup KAYIHAN tarafından fikri açıdan desteklenen ve Orhan BOZKURT tarafından yazılmış olan Vakıflar ve Vakıf İktisadi İşletmelerinin Muhasebesi kitabına yeni bölümler eklenerek kitabın genişletilmesi ile ortaya çıkmıştır. Kitabın adı "Vakıf ve İktisadi İşletmelerinin Muhasebeleştirilmesi Vergi Uygulamaları" olarak gün-

cellenmiştir. Daha önceki kitapta yer alan konular da, aşağıda belirtildiği gibi, bölüm yazarları tarafından yeniden gözden geçirilmiştir. Hâlihazırda üzerinde daha fazla çalışılan vakıf muhasebesi konusu gelecekte yeni ilaveler ile okuyucuya sunulacaktır. Muhasebe alanında akademik ve uygulama alanında bilimsel faaliyette bulunanlar tarafından hazırlanan bu çalışma yedi bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; vakıflara genel bir bakış yapılarak temel kavramlar açıklanmıştır. Bu bölümde vakıfların kuruluş amaçları, işleyişleri, çeşitleri ele alınmıştır. İkinci bölümde; vakıfların hukuki yapıları ve vakıf muhasebesi ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca vakıfların vergilendirilmesinde usul, vakıf işletmeleri ile ilgili vergi kanunlarındaki düzenlemeler, vakıf muhasebesi ve vakıflara ait iktisadi işletmelerde muhasebe uygulamaları ele alınmıştır. Bu bölümler daha önceki baskıda da yer almıştır. Bölümün güncellenmesi BOZKURT ve KAYIHAN'a aittir.

Üçüncü bölümde; vakıf muhasebe sisteminin Vakıf Üniversiteleri tarafından nasıl uygulandığı ve bu üniversitelerin gelir giderlerinin özellikleri ele alınmıştır. Bu bölüm BOZKURT tarafından hazırlanmıştır. Dördüncü bölümde vakıflarda uygulanan muhasebe sistemi ve finansal muhasebe kısmı KAYIHAN, YILDIRIM ve DOKUR tarafından güncellenmiştir. Beşinci bölümde ise; vakıfların denetim faaliyetlerinin ve özelliklerinin güncellenmesi KAYIHAN tarafından yapılmıştır. Çalışmanın altıncı bölümünde vakıf muhasebesi ve uygulamaları yer almıştır.

Kitabımıza değerli çalışmaları ile katkı sağlayan tüm yazarlara ve kitabın basımın-da her türlü desteği sağlayarak okuyuculara ulaşmasını sağlayan Ekin Yayınevi'ne teşekkürlerimi sunar, kitabın vakıf muhasebesi konusunda çalışma yapanlara ve bu konu ile ilgilenenlere faydalı olmasını temenni ederiz.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
VAKIFLARA GENEL BAKIŞ

1.1. VAKIF KAVRAMI TANIM VE TARİHÇESİ 1
1.1.1. Vakıf Kavramı Tanım ve Özellikleri 1
1.1.2. Vakıf Tarihçesi ve Osmanlı Devletinde Vakıf Uygulamaları 3
1.1.3. Osmanlı Döneminde Vakıf Muhasebesi 4
1.1.4. Vakıflarla Yakın İlişkili Kavramlar 6
1.2. VAKIFLARIN KURULUŞ VE HUKUKİ YAPISI 7
1.2.1. Vakıfların Hukuki Yapısı 8
1.2.2. Vakıfların Kuruluşu 8
1.3. VAKIFLARIN AMAÇLARI 11
1.4. VAKIF ÇEŞİTLERİ 12
1.4.1. Mazbut Vakıflar 12
1.4.2. Mülhak ve Esnaf Vakıfları 13
1.4.3. Cemaat Vakıfları 14
1.4.4. Yeni Vakıflar 17
1.4.4.1. Yeni Vakıfların Kuruluşu, Mal Varlığı ve Temsilcilikleri 17
1.4.4.2. Yeni Vakıfların Yönetim ve Temsil Şekli 17
1.4.4.3. Yeni Vakıfların Organlarının Tamamlanması 17
1.4.4.4. Vakıfların Yöneticisi Olamayacaklar 17
1.4.5. Diğer Vakıflar 18
1.4.5.1. Aile Vakıfları 18
1.4.5.2. Kamuya Yararlı Vakıflar 18
1.4.5.3. Üniversite Vakıfları 18
1.4.5.4. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları 18
1.4.5.5. Hayri Vakıflar 18
1.4.5.6. Zürri Vakıflar 18
1.4.5.7. Avarız Vakıflar 19
1.4.5.8. İcare-i Vahideli Vakıflar 19
1.4.5.9. Mukataalı Vakıflar 19
1.4.5.10. İcareteynli Vakıflar 19
1.5. VAKIFLARIN İŞLEYİŞİ 19
1.5.1. Vakıf Senedi 19
1.5.1.1. Vakfın Yönetimi ve Temsili 20
1.5.1.2. Vakıf Yönetimi ve Sorumlulukları 21
1.5.1.3. Vakıf Merkezi ve Şubesi 21
1.5.2. Vakıf Gayri Menkullerinin Tescili 22
1.5.3. Yeni Vakıfların Yönetimi 22

1.5.3.1. Mütevelli Heyeti 23
1.5.3.2. Yönetim Kurulu 23
1.5.3.3. Denetim Kurulu 23
1.5.3.4. Genel Olarak Vakıf Senedi Örneği 24
1.6. VAKIFLARIN EKONOMİK FAALİYETLERİ 30
1.7. VAKIFLARIN GİDERLERİ 30
1.8. VAKIFLARIN GELİRLERİ 31
1.8.1. Bağış ve Yardımlar 31
1.8.2. Vakıfların Diğer Gelirleri 32
1.9. VAKIFLARIN SONA ERMESİ 32
1.9.1. Vakıfların Tasfiyesi 33
1.9.2. Vakfın Sicil Kayıtlarından Silinmesi 33

İKİNCİ BÖLÜM
VAKIFLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

Yakup KAYIHAN

2.1. VAKIF VE VAKIF İŞLETMELERİ İLE İLGİLİ VERGİ KANUNLARINDAKİ DÜZENLEMELER 35
2.1.1. Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki Düzenlemeler 36
2.1.2. Gelir Vergisi Kanunu'ndaki Düzenlemeler 37
2.1.2.1. Vakıfların Yapacakları Ödemeler Üzerinden Gelir Vergisi Kesintisi 37
2.1.2.2. Vakıflara Ait Gayrimenkul Sermaye İradının Vergilendirilmesi 37
2.1.2.3. Vakıf İktisadi İşletmesi Karının Vakfa Aktarılmasında Vergi Kesintisi 38
2.1.2.4. Vakıfların Tasarruflarını Bankada Değerlendirmesi Sonucunda Elde Ettiği Menkul Sermaye İratlarından Tevkifat Yapılması 39
2.1.2.5. Hizmet Karşılığı Olmaksızın Vakıf Gelirlerinden Alınan Hisselerin Vergilendirilmesi 40
2.1.3. Katma Değer Vergisi Kanunu'ndaki Düzenlemeler 41
2.1.3.1. Vakıflara Ait Gayrimenkullerin Kiralanmasının KDV Karşısındaki Durumu 41
2.1.3.2. Diğer Mal ve Hakların Kiralanması İşlemlerinin KDV Karşısındaki Durumu 42
2.1.4. Vakıflara ait Gayrimenkullerin Kiralanmasına İlişkin Düzenlenen Kira Sözleşmelerinin Damga Vergisi Karşısındaki Durumu 44
2.1.5. Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'ndaki Düzenlemeler 44
2.1.6. Diğer Vergi Kanunlarındaki Düzenlemeler Bakımından Vakıflar 45
2.2. VAKIFLARDA VERGİ MUAFİYETİ 45
2.2.1. Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınmasının Şartları 46
2.2.1.1. Faaliyet Konusu 46
2.2.1.2 Faaliyet Süresi 47
2.2.1.3. Defter Tutma 47
2.2.1.4. Mal Varlığı ve Yıllık Gelir 48

2.2.1.5. Gelirin harcanma şekli 48
2.2.1.6. İlgili kuruluşların görüşünün alınması 49
2.2.1.7. Hazine ve Maliye Bakanlığınca yaptırılacak denetim 49
2.2.1.8. Münhasıran devlet üniversitelerinin faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve desteklenmesi amacıyla kurulan vakıfların durumu 50
2.2.1.9. Vergi Muafiyetinden Yararlanmada Usul 50
2.2.2.2. Vergi Muafiyeti Tanınan Vakıfların Yükümlülükleri 51
2.2.2.1. Resmi Senet Değişikliklerinde İzin Alınması 51
2.2.2.2. Gönderilecek Mali Tablolar ve Raporlar 51
2.2.2.3. Fon Oluşturulması 51
2.2.2.4. Vergi Muafiyetinin Kaldırılması 52
2.2.3. Diğer Hususlar 53
2.2.3.1. Şartlı Bağışlarla İlgili İşlemler 53
2.2.3.2. Vakfa Bağlı İktisadi İşletmelerde Muhasebe İşlemleri ve İşletme Gelirlerinin Vakıf Bütçesinde Gösterilmesi 53
2.2.3.3. Vakfa Tahsis Edilen Mal Varlığının Satışı veya Kamulaştırılması 53
2.2.4. Vergisel Avantajlar 53
2.2.4.1. Katma Değer Vergisi İstisnası 54
2.2.4.2. Veraset ve İntikal Vergisi İstisnası 54
2.2.4.3. Harç İstisnası 55
2.2.4.4. Emlak Vergisi Kanunu Muafiyeti 55
2.2.4.5. Damga Vergisi İstisnası 55
2.3. VAKIFLARA AİT VEYA BAĞLI İKTİSADİ İŞLETMELERİN VERGİLENDİRİLMESİ 56
2.3.1.Kurumlar Vergisi Yönünden Vakıflara Ait İktisadi İşletmeler 56
2.3.1.1. Vakıflara Ait İktisadi İşletmelerin Vergilendirilmesi ile İlgili Genel Açıklamalar 56
2.3.1.2. Vakıflara Ait İktisadi İşletmelerinin Kazançlarının Beyanı 56
2.3.1.3. Gelir Vergisi Yönünden Vakıflara Ait İktisadi İşletmeler 58
2.3.1.4. Vergi Usul Kanunu Yönünden Vakıflara Ait İktisadi İşletmeler 58
2.3.1.5. Katma Değer Vergisi Yönünden Vakıflara Ait İktisadi İşletmeler 58
2.3.1.6. Diğer Vergi Kanunları Yönünden Vakıflara Ait İktisadi İşletmeler 58
2.4. VAKIFLARA YAPILAN BAĞIŞLARIN VERGİ MEVZUATI KARŞISINDAKİ DURUMU 59
2.4.1. Bakanlar Kurulunca Vergi Muafiyeti Tanınmamış Vakıflara Yapılan Bağışlar 59
2.4.1.1. Bağışa Konu Olacak Mallar ve Bağışın Niteliği 59
2.4.1.2. Bağışın Yapılacağı Vakıflar 59
2.4.1.3. Bağışı Yapanlarca Düzenlenecek Belge 59
2.4.1.4. Vakıflarca Düzenlenecek Belge 60
2.4.1.5. Kayıt Düzeni ve Beyannamelerde Gösterim 60
2.4.2. Cumhurbaşkanınca Vergi Muafiyeti Tanınan Vakıflara Yapılan Bağışlar 61
2.4.2.1. Kurumlar Vergisi Mükelleflerince Yapılan Bağışlar 61
2.4.2.1.1. Kurum kazancının %5'i ile sınırlı bağış ve yardımlar 61

2.4.2.1.1. Kurum kazancından Tamamı Düşülebilecek bağış ve yardımlar 63
2.4.2.2. Gelir Vergisi Mükelleflerince Yapılan Bağışlar 64
2.4.2.2.1. Gelir Vergisi Matrahının %5'i ile sınırlı bağış ve yardımlar 64
2.4.2.2.2. Gelir Vergisi Matrahından Tamamı Düşülebilecek Bağış ve Yardımlar 65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ GELİR VE GİDERLERİNİN NİTELİĞİ, MUHASEBE ÖZELLİKLERİ

Orhan BOZKURT

Giriş 67
3.1. Vakıf Üniversitelerinin Amaç ve Hedefleri 68
3.1.1. Vakıf Üniversitelerinin Kuruluşu ve Hukuki Durumu 69
3.1.2. Vakıf Üniversitelerinin Yönetimi 71
3.1.3. Vakıf Faaliyetlerinin Sona Ermesi 72
3.2. Vakıf Üniversitelerinin Gelirleri ve Özellikleri 72
3.3. Vakıf Üniversiteleri Giderleri ve Özellikleri 73
3.4. Vakıf Üniversitelerinin Muhasebe Hesaplarında Özellik Arz Eden Unsurlar 76
3.5. Vakıf Üniversitelerinde Kullanılan Hesap Planı ve Muhasebesi Özellikleri 77
3.5.1. Gider Hesapları 77
3.5.2. Gelir Hesapları 79
Sonuç 80
Bölüm Kaynakları 82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
VAKIF MUHASEBESİ ve KONSOLİDASYONU

Adem YILDIRIM - Yakup KAYIHAN - Şükrü DOKUR

4.1. VAKIFLARDA FİNANSAL RAPORLAMA ÇERÇEVESİ 84
4.2. VAKIFLARDA MUHASEBE SİSTEMİ 86
4.2.1. Muhasebe Temel Kavramları 88
4.2.2. Mali Tablolar İlkeleri 90
4.2.2.1. Bilanço İlkeleri 91
4.2.2.2. Gelir – Gider Tablosu İlkeleri 93
4.2.3. Tek Düzen Genel Hesap Planı ve Hesap Planı Açıklamaları 94
4.2.4. Bilanço Hesapları 94
4.2.5. Gelir – Gider Tablosu Hesapları 112
4.3. VAKIFLARA ÖZEL DURUMLAR İÇİN KULLANILACAK HESAPLAR VE TEKDÜZEN HESAP PLANI İLE VAKIFLAR TEKDÜZEN HESAP PLANI ARASINDA FARKLAR 122

4.4. VAKIFLARDA ÖZELLİK ARZEDEN HESAPLAR 128
4.4.1. Vakıf Kuruluşu Kaydı 128
4.4.2. Vakfa Şartsız Bağış Yapılması 129
4.4.3. Vakfın Amaçlarına Uygun Gider Yapması 129
4.4.4. Vakfa Yapılan Şartlı Bağış 129
4.4.5. Çek Tahsilatı 130
4.4.6. Üyelik Aidatı Tahsilatı 130
4.4.7. Vakfın Amaçlarına Uygun Yardım Ödemesi 130
4.4.8. Vakfın Pul Alımı 131
4.4.9. Vakfın Amaçları İçin Yapılan Bağışlar 131
4.4.10. Vakfın Üyelerine Borç Vermesi 131
4.4.11. Vakfın Sosyal Amaçlı Yardım Maksatlı Yardım Alması 132
4.4.12. Vakfın Sosyal Amaçlı Yardım Dağıtımı 132
4.4.13. Vakıf Çalışanı Giderlerinin Kaydı 133
4.4.14. Vakfın Ceza Ödemesi 134
4.4.15. Vakıf Gelirlerinin Bir Kısmının Sermayeye Eklenmesi 134
4.4.16. Vakıf Bina Değer Artışının Sermayeye Eklenmesi 134
4.4.17. Vakıf Gayri Menkul Değer Artışının Sermayeye Eklenmesi 135
4.4.18. Vakfa Yapılan Hayvan ve Hayvan Ürünleri Stokları 135
4.4.19. Vakıf Bina Sigortasının Ödemesi 136
4.4.20. Vakıf Amortisman Kaydı 136
4.5. VAKIFLARDA KONSOLİDASYON 136

BEŞİNCİ BÖLÜM
VAKIFLARIN DENETİM FAALİYETLERİ

Yakup KAYIHAN - Adem YILDIRIM

5.1. GENEL OLARAK DENETİM KAVRAMI 141
5.2. VAKIFLARDA DENETİM FAALİYETİ İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER SÜRECİ 142
5.3. VAKIFLARDA UYGULANAN DENETİM TÜRLERİ 143
5.4. VAKIFLARIN İÇ DENETİMİ 143
5.5. VAKIFLARIN ŞUBE VE TEMSİLCİLİKLERİNİN DENETİMİ 144
5.6. VAKIFLARIN İÇ DENETİMİNİN AMACI 144
5.7. VAKIFLARIN İÇ DENETİMİN KAPSAMI 145
5.8. VAKIFLARIN İÇ DENETİMİNİ YAPABİLECEKLER 145
5.9. VAKIFLARIN BAĞIMSIZ DENETİM KURULUŞUNDAN HİZMET ALIMI 145
5.10. VAKIFLARIN İÇ DENETİM RAPORU 145
5.11. VAKIFLARIN İÇ DENETİMİN GEÇERLİLİĞİ 146
5.12. VAKIFLARIN İÇ DENETİMİ İLE İLGİLİ YAPILACAK BAĞIMSIZ DENETİMDE DİĞER HUSUSLAR 146
5.13. VAKIFLARIN DENETİMİ İLE İLGİLİ ÖZET BİLGİ 146
5.14. VAKIFLARIN İÇ DENETİMİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME VE ÖNERİ 147

ALTINCI BÖLÜM
VAKIF MUHASEBE UYGULAMALARI

VAKIF MUHASEBE UYGULAMALARI.....149

EKLER.....213

KAYNAKLAR 239

KAYNAKLAR

1. Akatay, A. & Yelkikalan, N. (2007). Sivil Toplum Kuruluşlarında İnsan Kaynakları Yönetimi. Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa,
2. Akpınar, Y. (2010). 610 Nolu Uluslararası Denetim Standardı Hükümleri İle Türkiye Uygulamaları Çerçevesinde İç Denetim ve İç Denetim Çalışmaları. (Turkish). Trakya University Journal of Social Science, 12(2), 174-200.
3. Ataç, O. A. (2020). Kar Amacı Gütmeyen Kurumlar (1-2), Dünya Gazetesi, 1 ve 8 Ocak, Erişim: https://www.dunya.com/kose-yazisi/kar-amaci-gutmeyen-kurumlar-2/460077
4. Arslan, Oğuzhan (2019). Türk Medeni Kanunu'na Göre Kurulan Vakıfların Mali Tablolarının Analizi, Muhasebe Ve Finans İncelemeleri Dergisi, MUFİDER, 2 ,2, 94 – 103
5. Aydın, D. (1992). Kar Amacı Güden ve Kar Amacı Gütmeyen İşletmelerin Karşılaştırılması, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Dergisi, C: X, S:1-2, s 235-238.
6. Ballar, S. (2008), Yeni Vakıflar Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara.
7. Barkan, Ö.İ. (1944). Osmanlı İmparatorluğunda Toprak Vakıflarının İdari-Mali Muhtariyet Meselesi. THTD, c. 1, s. 15. Ankara.
8. Baş, Y. & Tekin, R. (2007). Maraş Vakıfları: Dulkadirli ve Osmanlı Dönemi, Oğuz Dulkadiroğlu Bektik Kültürünü Yaşatma Derneği Kültür Hizmeti; Konya, ISBN No: 9789750175503
9. Beşik, C. (2020). Vakıfların Muhasebe Hesapları İle 1 ve 2 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerinde Yer Alan Hesaplar Arasındaki Farklar, Erişim: https://siviltoplum.com/stk-yonetisim-rehberi/vakif-muhasebesinde-farklilik-arz-eden-durumlar-1300/
10. Büker, S., Aydın, D., & Sağlam, S. (1998). Son Değişikliklere Göre Vakıflar Kuruluşu Yönetim ve Muhasebesi, TURMOB Yay., Eskişehir.
11. Durmuş, A.H. (2011). Vakıflar Muhasebesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayını, İstanbul
12. Durmuş, A.H. (2012), Vakıflarda Bina Edinmelerinin Muhasebeleştirilmesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 11 Sayı: 21 Bahar / 1 S.469-492.

13. Ebussuûd, Fetva-yı Ebussuûd, Kitabu'l-Evkaf, Süleymaniye Kütüphanesi, varak 87a-b.; ayrıca bkz., Ebussuûd, Fetva bi Tescili Vakfi'n-Nukûd, Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi, No.:1036, varak 46a.
14. Erkan, M., Elitaş, C. & Aydemir, O. (2009). Osmanlı'da Vakıf Muhasebesi ve Lala Sinan Paşa Vakfı Muhasebe Örneği, Mufad Journal - Sayı 41 – Ocak, Sayfa:208-221.
15. Erşahin, S. (2003). Vakıf Düşüncesini Doğuran Temel Dinamikler Üzerine, Vakıf Medeniyeti Sempozyum Kitabı. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara.
16. Gür, M. (1982). Kur. Ver. Kan. Yor. ve Açıklamaları. s. 37.
17. Güredin, E. (2000). Denetim / Ersin Güredin. İstanbul: Beta, 1993
18. Güredin, E. (2000). Denetim / Ersin Güredin. İstanbul: Beta, 2000.
19. Güvemli, Oktay (1993). Kurumlar Topluluğunun Muhasebe, 'Finansman, Vergi ve Ticaret Hukuku Açısından Yönetimi, Marmara Üniversitesi Nihat Sayar Eğitim Vakfı Yayın No:451/684.
20. http://www.ito.org.tr/wps/portal/!ut/p/c4/04_SB8K8xLLM9MSSzPy8xBz9CP0os3iDgCBzUzcPIwP_EEM3A0-LYDc3S7cwQwsPI_2CbEdFAMt9ggU!/#
21. http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=44
22. Kurt, İ. (1996). Para Vakıfları –Nazariyat ve Tatbikat– İslâmî İlimler Araştırma Vakfı/Ensar Neşriyat, İstanbul 1996.
23. Davut, A. (1992). Kar Amacı Gütmeyen İşletmelerin Karşılaştırılması, Anadolu Üniversitesi, Dergisi, Sayı 1-2.
24. Kurt, İ. (1996). Para Vakıfları –Nazariyat ve Tatbikat– İslâmî İlimler Araştırma Vakfı/Ensar Neşriyat, İstanbul.
25. Kurt, İ. (2014). Vakıf Müessesesi XV ve XVI. Asır Vakıfları, Asırları Türk Asrı Yapan Değerler; Bildiri
26. Oktay, S. (2020). Bağımsız Denetim Etkinliğinin Arttırılmasında, Denetim Hizmetinde Kalite ve Kalite Kontrol: ABD Düzenlemeleri. (Turkish). Maliye Finans Yazıları, 27(100), 41-91.
27. Özcan, T. (2008). Osmanlı Toplumuna Özgü Bir Finansman Modeli: Para Vakıfları, Çerçeve Dergisi, İstanbul, s.124.
28. Özçelik, H., Şenol, H., & Aktürk, A. (2014). Muhasebe Meslek Mensuplarının Bağımsız Denetim Alanındaki Güncel Gelişmelere Bakış Açıları ve Farkındalıkları Üzerine Bir Araştırma. (Turkish). Journal of Accounting & Finance, (62), 55-71.
29. Özkan, C. (2000). Tüm Yönleriyle Dernekler ve Vakıflar Vergilendirilmesi, Muhasebesi ve Mevzuatı, Yaklaşım Yayınları, Ankara.

30. Özön, M. N. (1965). Osmanlıca – Türkçe Sözlük, 4. baskı, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul.

31. Nihal Çiğdem ERGÜNEŞ, Vakıfların Denetimi ve Mali Tabloların Konsolidasyonu, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2005, Sf.155.

32. Sağlam, N. (2020). Vakıflarda Finansal Raporlama ve Hesap Verilebilirlik, Dünya Vakıflar Konferansı = World Foundations Conference, (23-24 Eylül/September 251-261., http://organizations.vgm.gov.tr/db/dosyalar/menu21.pdf http://hdl.handle.net/11352/1889,

33. Saydam, O. & Ekinci, M. (1997). Türk Medeni Kanunu'na göre "Vakıf" (Yeni Vakıflar), Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, s.6, İstanbul.

34. Saydam, O. & Ekinci, M. (1998). Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıf (Yeni Vakıflar), Kuruluşu, Hukuki Yapısı, Muhasebe Düzeni, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş., S.: 53

35. Şahin, M. & Dönmez, C. (2004). Vakıf ve Derneklerin Vergilendirilmesi ve Denetimi, E-Yaklaşım, Ekim, Sayı:15.

36. Şahin, N. K. (2016). Sivil Toplum Kuruluşlarından (Stk) Vakıflarda Muhasebe Ve Vergi Uygulamaları, Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi, ICAFR 16 Özel Sayısı, Int. Journal Of Management Economics And Business, ICAFR 16 Special Issue, 703.

37. Selvi, Y. &Yılmaz, F. (2002), "SPK Konsolidasyon Tebliğ'inin İncelenmesi ve Örnek Bir Uygulama", Mali Çözüm Dergisi, 59, ss.1-15.

38. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı; Vakıflar İçin Muhasebe Standartları Taslağı, İstanbul, 2009, s.2.

39. Türkmen, M. N. (2012). Halep Para Vakıfları Muhasebelerinin Kısa Bir Değerlendirmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Journal of The Institute of Social Sciences, Sayı Number 9, Bahar Spring, 121-131.

40. Türkmen, M. N. (2012). Osmanlı İmparatorluğu'nda 500 Yıl Boyunca Kullanılan Muhasebe Yöntemi, Merdiven Yöntemi, / Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 9, 121-131. Maliye Bakanlığı, Yayını, Ankara.

41. Ünver, F. (1995). Vakıflar Dünden Bugüne, 3. Sektör Dergisi, Ekim, Tüsev yayınları, s.16.

42. Yarar, Ç. (2015). Vakıflar Tek Düzen Hesap Planı, Erişim: 05.08.2020: https://www.alomaliye.com/2015/09/02/vakiflar-tek-duzen-hesap-plani-2/

43. Yarar, Ç. (2020). Bağımsız Denetim Açısından Vakıflar, Vakıfların İktisadi İşletmeleri ve İştirakleri, Erişim: 10.09.2020

https://www.alomaliye.com/2020/07/14/vakiflar-vakiflarin-iktisadi-isletmeleri-ve-istirakleri-bagimsiz-denetimi/

Kanunlar ve Yönetmelik:

1. Kurumlar Vergisi Kanunu, Kanun No. 5520, Kabul Tarihi: 13/6/2006
2. Türk Medeni Kanunu, Kanun No. 4721, Kabul Tarihi: 22/11/2001
3. Vakıflar Kanunu, Kanun No. 5737, Kabul Tarihi: 20/2/2008
4. Vakıflar Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 27.09.2008 Resmi Gazete Sayısı: 27010.

Mükteza:

1. Vakıf İktisadi İşletme Karlarının Vakfa Aktarımında Gelir Vergisi kesintisi yapılıp yapılamayacağının sorulması üzerine Gelir İdaresi Başkanlığı Samsun Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Grup Müdürlüğü'nün 27/10/2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.55.15.01-2010-KVK-ÖZE-09-200 sayılı muktezası,
2. GİB, 16/04/2014 ve 62030549-120[70-2013/1000]-965 sayılı mukteza.
3. Malatya Vergi Dairesi muktezası (Sayı: B.07.1.GİB.4.44.15.01-2011-KV-3-10 Tarih:05/03/2012).
4. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 05.03.2010 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.18.01-005.01-19 sayılı muktezası.

AKADEMİA
ve
ENTRİKA

Hamdi KORKMAZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-69-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ağustos 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

MÂİDE SÛRESİ[1]/5/8

8. Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan ve adaletle şahitlik eden kimseler olun. Bir topluluğa olan öfkeniz sizi, adaletsizliğe sürüklemesin. Âdil olun; bu, takvaya daha yakındır. Allah'tan sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.

8. «Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan», emirlerine kulak veren ve onlara sarılan, onları uygulayan **«ve adaletle şahitlik eden kimseler olun.»** Onu ayaklar altında çiğnetmeyin. **«Bir topluluğa olan öfkeniz»** yani müşriklere olan şiddetli kızgınlığınız, **«sizi, adaletsizliğe sürüklemesin.»** Adaleti terketmenize ve size helâl olmayan şeyleri yapmanıza neden olup, onlara zulmetmenize sebep olmasın. **«Âdil olun; bu,»** yani adalet; emrolunduğunuz **«takvaya daha yakındır.»** Kâfirlere karşı bile adaletli olmamız emredildiğine göre, müslümanlara karşı nasıl davranmak gerektiği artık düşünülsün. **«Allah'tan sakının.»** Çünkü Allah korkusu inanmanın gereği ve ahiret yolculuğunun azığıdır. **«Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.»** Dolayısıyla her şeyin karşılığını eksiksiz verecektir.

[1] İsmail Hakkı Bursevi, Rühu'l Beyan Tefsiri, Damla Yayınevi, İstanbul, 1997, 3. Baskı, 2. Cilt, s.388-389.

ÖZGEÇMİŞ

YRD.DOÇ.DR.Hamdi KORKMAZ

1965 yılında Bulgaristan'ın Kırcali şehrinin Tarnovitzi ilçesinde doğdu. 1968 yılında bizlere büyük halasının eşinin istek yapması üzerine, turist olarak ailece İstanbul'a yanlarına geldi. 1973 yılında Türk vatandaşlığına kabul edildi ve Bursa'ya tamamen yerleşti. İlk-Orta-Lise'yi (Ticaret) Bursa'da tamamladı.

1986 yılında Lisans, İktisat Bölümü,

1993 yılında Yüksek Lisans, İşletme Bölümü (Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı), "Anonim Şirketlerde Tutulması Gereken Defter ve Belgelerin Tutulmaması Durumunda Uygulanacak Yaptırımların Değerlendirilmesi" konusu tez çalışması ile,

2000 yılında Doktora, Maliye Bölümü (Mali Hukuk Anabilim Dalı), "Türkiye'de Vergi Denetiminin Vergi Potansiyeli ve Kayıpları üzerindeki Etkinliği" konulu tez çalışması ile Uludağ Üniversitesi'nden mezun oldu.

2001 yılında Yardımcı Doçent Doktor, Maliye ve Ekonomi Bölümü (Mali Hukuk Anabilim Dalı) Kocaeli Üniversitesi'nden ünvanı aldı.

1999-2000 yıllarında Devlet Planlama Teşkilatının Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, (2001-2005) Vergi Özel İhtisas Komisyonunda (Vergisel Açıdan Kayıt Dışı Ekonomi Alt Komisyonu) görev aldı.

1987 yılında askerliğini kısa dönem olarak Denizli'de yaptı. Özel sektörde muhasebe elemanı olarak Bursa'da çalıştı. (01/02/1991-30/04/2001) tarihleri arasında kendi nam ve hesabına Bursa'da Serbest Muhasebeci – Mali Müşavirlik yaptı. Evli ve iki çocuk babası.

2001-2008 yıllarında Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Maliye ve Ekonomi Bölümü Başkanlığı ve 2001-2009 yıllarında Mali Hukuk Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürüttü.

2001-2010 yıllarında Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Maliye (Mali Hukuk) ve Vergi Hukuku derslerini verdi.

2010-2018 yıllarında Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Türk Vergi Sistemi, Maliye ve Vergi Uygulamaları derslerini verdi.

14/12/2018 tarihi itibariyle Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'nce Görevden Uzaklaştırma İhtiyatı Tedbiri kararı verildi, uygulama halen devam etmekte.

11/11/2020 tarihi itibariyle Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü'nce İlişiğinin Kesilmesine karar verildi. Açtığım iptal davası İstanbul Bölge İdare Mahkemesinde halen devam etmekte.

Rahmetli Annem Fatma Korkmaz'ın

Aziz Hatırasına…

Hakkını, aklını kiraya verme,

Haksızlığa sakın boyun eğme.

Hakkın ortadan kaybolduğu gibi,

Haysiyetin de beş paralık olur.

ÖNSÖZ

Yüce Rabbimiz Kur'an-ı Kerim ayetlerinde, zalimlerin (yöneticilerin) haksızlıklarına boyun eğmeyen devlet memurlarına karşı uyguladıkları zulümler (mobbingler) hakkında şöyle buyuruyor;

"…Şüphesiz Allah'ın gösterdiği yol, yolun ta kendisidir. Biz Alemlerin Rabbine boyun eğin diye emrolduk." (En'am Süresi : 6/71)[2] "…Şüphesiz Allah zalimler topluluğunu doğru yola çıkarmaz." (En'am Süresi:6/144)[3] "Allah, zulme uğrayanlarınki hariç kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez…" (Nisa Süresi: 4/148)[4] "Gerçekten o zorlukla beraber bir kolaylık var." (İnşirâh Suresi: 94/6)[5]

"Bir devleti idare eden idareci, mülk ü devletini dinine hizmetkar eyler ve aynı zamanda takvayı kemal manada yaşarsa bütün şer güçler, nefis, şeytan ve onun avanesi ona ram olur. Nitekim Süleyman aleyhisselama cinlerin müsahhar olduğu gibi. Gerek zahirde ve gerekse batındaki – yani zahiri ve batini – düşmanların tamamı zapt u rapt altına alınır. Amma velakin; Amma bir idareci, dinini kendi makam ve devletine hizmetkar edip kullanırsa onun makamına bütün insanlar tamah edip göz koyarlar, yani kendisiyle kıyasıya mücadele ederler. İşte takvada noksanlığın ve dinde zafiyetin hükmü budur."[6]

Bu Kitabımda bahsettiğim bütün olayların BAŞAKTÖRÜ, Kocaeli Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Yusuf Çağlar'dır. Başlıca özellikleri, bana göre, akıllı, kurnaz, mantıklı, plancı, kinci, hileci, sabırlı, başkalarını zekice oyunlarıyla manipüle edebilen, kendine kurulan tuzakları sezip tedbirler alabilen, müritlerine ve yandaşlarına karşı sonsuz lütufkar, hasımlarına karşı ise görevin verdiği yetkileri sonuna kadar kötüye kullanan bir kişilik yapısına sahiptir.

Akılsız dostun olacağına, Prof. Dr. Yusuf Çağlar gibi hukuken akıllı düşmanın olsun. Çünkü düşmanı olmayan ilerleyemez. Unutulmamalıdır ki yokuşlar meşakkatsiz çıkılmaz. Çilesiz insan olgunlaşmaz. Dert, insanı hamken pişirir. Demir kızgın ateşle yumuşatılıp dövüldükçe kuvvet kazanır. Allah (c.c.) izniyle ve onun sayesine ilk defa bir yıllık dönem içinde (09/2021/-08/2022) bu kitap dahil altıncı kitabım hayırlısıyla satışa çıkacak inşallah!

---

[2] Hamdi E. Yazır, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, Burhan Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012, s.137.
[3] Yazır,a.g.e., s.148.
[4] Yazır,a.g.e., s.103.
[5] Yazır, a.g.e., s.598.
[6] İsmail Hakkı Bursevi, İdarecilere Öğütler, Uludağ Yayınları, İstanbul, 2015, 1.Baskı, s.10 – 11.

"Ey maneviyatta merhaleler kat eden Hak yolcusu! Gam ve kederin varsa sevin! Onlar, Cenab-ı Hakk'ın senin için hazırladığı buluşma tuzağıdır. Zira insan gam ve kederle dolu olduğu zaman Hakk'a sığınır, Hakk'ı unutmaz. Kulun takdiri sevmesi ve razı olması, Cenab-ı Hakk'ın rahmet ve hikmetine de tevekkülüdür."[7]

Kitap çalışmam sırasında, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, her türlü kaprislerime tahammül gösteren eşim Sevil'e, kızım İrem'e ve oğlum Kerem'e candan teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Kitabın basım işlerini, titizlikle – şahsımdan kaynaklanan hariç olmak üzere- gerçekleştiren EKİN Basım Yayın Dağıtımının sahibi Mehmet OYMAK ve mizanpaj düzenini yapan Vildan YAVUZ hanımefendiye teşekkür ederim.

Kitabımda aciz hane duygu ve düşüncelerimle, iddiadan uzak, haksızlıklara boyun eğmediğim için yaşadığım zalimlerin (özellikle Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Yusuf Çağlar'ın) zulümlerini, başta öğrencilerim olmak üzere idari yargı alanında çalışanlarla, devlet memurlarıyla, bu konulara ilgili duyan herkesle paylaşmak ve hayırlara ve de güzel amellere vesile olmasını Yüce Allah'tan (c.c.) niyaz ederim.

Önsözümü Yüce Peygamberimiz (s.a.v.) sık sık yaptığı bir duası ile bitirmek istiyorum.

Allah'ım ürpermeyen kalpten,
Makbul olmayan duadan,
Doymayan nefisten ve
Faydasız ilimden sana sığınırım. (Müslim, zikir 73)

Bursa / Nilüfer, 2022
Hamdi KORKMAZ

[7] Osman Nuri Topbaş, Peygamber Edebi, Yüzakı Yayıncılık İstanbul, 2017, s.124-125.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL BİLGİLER

I- TERÖRLE İLGİLİ KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER VE CUMHURBAŞKANINA HAKARET SUÇU VE CEZASI 1
A- OLAĞANÜSTÜ HAL KAPSAMINDA ALINAN TEDBİRLERE İLİŞKİN KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME 1
B- OLAĞANÜSTÜ HAL KAPSAMINDA ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER İLE BAZI KURUM VE KURULUŞLARA DAİR DÜZENLEME YAPILMASI HAKKINDA KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME 8
C- OLAĞANÜSTÜ HAL KAPSAMINDA BAZI TEDBİRLER ALINMASI VE MİLLİ SAVUNMA ÜNİVERSİTESİ KURULMASI İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME 9
D- CUMHURBAŞKANINA HAKARET SUÇU VE CEZASI 10
II- TERÖR, TERÖRİST, TERÖRİZM TANIMI VE NİTELİĞİ 11
III- NASIL ÖĞRETİM ÜYESİ OLDUM? 18
IV- BAZI KİŞİLERE GÖRE ÜNİVERSİTEDE YAPTIĞIM VUKUATLAR 19
A- RAMAZAN AYINDA HEREKE KAMPÜSÜNDEKİ BÜTÜN ÖĞRENCİLERE İFTAR YEMEĞİ VERMEM 19
B- HUKUK FAKÜLTESİNDEKİ İSTEYEN BÜTÜN ÖĞRENCİLERE YÜCE KİTABIMIZ KUR'AN-I KERİM TÜRKÇE MEALİ VE CD'SİNİ HEDİYE ETMEM 20
C- ÜNİVERSİTELER BAŞÖRTÜLÜ ÖĞRENCİLERİN GİRMESİNİN YASAK OLDUĞU DÖNEMDE, SINIFTAKİ BAŞÖRTÜLÜ ÖĞRENCİLERİME HOŞGÖRÜLÜ DAVRANMAM 20
V- REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. YUSUF ÇAĞLAR'IN BENİ ÜNİVERSİTEDEN TAMAMEN UZAKLAŞTIRMAYA ÇALIŞMASININ BAŞLICA NEDENLERİ 21
A- ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ NURAY AŞÇI AKINCI 21
Ek:1 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Arş. Gör. Nuray Aşçı Akıncı Hakkında Tez Savunma Tutanağı 22
Ek:2 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Arş. Gör. Nuray Aşçı Akıncı Hakkında Kaydının Silinmesi Yazısı 23
Ek: 3 Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı Maliye ve Ekonomi bölümü Başkanlığı Arş. Gör. Nuray Taşçı Akıncı'nın Görev Süresi Hakkında Yazı 24
Ek: 4 Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı Arş. Gör. Nuray Taşçı Akıncı Hakkında Fakülte Yönetim Kurulu Karar Sureti 25
B- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİNİN ESKİ EŞİ (HANIMI) X. 29
C- PROF. DR. ZEHRA GÖNÜL BALKIR 30
Ek: 5 Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı 11/01/2007 Tarih ve 26 Sayılı Maliye ve Ekonomi Bölümü Başkanlığım Elimden Alındı 32
Ek: 6 Kocaeli İdare Mahkemesi 11/12/2007 Tarih ve E:2007/259 Sayı-K:2007/2028 Sayılı Davanın İptali Kararı Yazısı 33
Ek:7 Dekana yazısı hakkında Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı'na 17/12/2008 tarih ve Soruşturma No: 2008/20854 sayılı suç duyurusunda bulundum 35

Ek: 8 Kocaeli 4. Asliye Mahkemesi E:2016/205-K:2018/99-C.Sav.E:2009/4457 Sayılı Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması ve Denetimli Serbestlik Verilmesi Yazısı 37
a- Prof. Dr. Zehra Gönül Balkır Hakkında Basında Yer Alan Bazı Haberler....46
aa- Dekan Zehra Gönül Balkır'ın Ortak Açıklaması Milliyet Gazetesi 08/12/2007 Tarih "Mülakatı Bakanlık Değil, HSYK Yapsın" Yasa Değişmeli Diyen Dekanlardan Uyarı: Yazı 46
bb- Dekan Zehra Gönül Balkır'ın Ortak Bildiri Hürriyet Gazetesi 10/02/2008 Tarih "Hukuk Dekanları: Kaygıyla İzliyoruz" Yükseköğretimde Türbanın Serbest Bırakılması Teklifine Tepki Gösterenler Yazı 47
cc- Dekan Zehra Gönül Balkır'dan Destek 20/03/2008tarih "AKP Karşıtı Bildiriye KOÜ Hukuk Fakültesi Dekanı Gönül Balkır'dan Destek" Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın AKP'ye Kapatma İstemi Dava Açması Yazı 48
D- REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. YUSUF ÇAĞLAR'A "HUKUKEN SEN BENİM EN BÜYÜK DÜŞMANIMSIN" DEMEM 50
Ek:9 T.C. Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığı'na Hitaben 08/01/2010 Tarihli Tarafıma Ait olduğu İddia Edilen Dilekçe 52
a- Öğretim Elemanları İçin Sicil Belgem, 2006 Yılında Birinci Sicil Amiri Dekan Vekili Prof. Dr. Yusuf Çağlar Tarafından Hakkımda Nihai Kanaattini Verdi 54
b- Soruşturmacıya 27/11/2006 Tarih ve Eski Dekan Vekili Prof. Dr. Yusuf Çağlar'a Bilgi Verdi 55
c- Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Yusuf Çağlar Hakkında Basında Yer Alan Bazı Haberler ..56
aa- Kocaeli Üniversitesi Kongre Merkezindeki emeklilik Töreni 56
bb- Prof. Dr. Yusuf Çağlar Hakkında Yazı 57
cc- Prof. Dr. Yusuf Çağlar Hakkında Yazı 58
VI. REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. YUSUF ÇAĞLAR'IN MÜRİDİNİ, YANDAŞINI KORUMASI – KOLLAMASI 62
A- YRD. DOÇ. DR. MÜSLÜM AKINCI (MÜRİT)....62
Ek:10 Mimar Ali Öztürk'ün Yrd. Doç. Dr. Müslim Akıncı Hakkındaki Şikayet Yazısı 63
Ek:11 Yrd. Doç. Dr. Müslüm Akıncı'nın İstanbul büyükşehir Belediye Başkanlığında Görevlendirilmesi Hakkında T.C. Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu Toplantı Tutanağı....67
Ek:12 Yüksek Disiplin Kurulu'nun Yrd. Doç. Dr. Hamdi Korkmaz Hakkında Kamu Görevinden Çıkarma Cezası Hakkında Yazı....69
B- PROF. DR. MUSTAFA KOÇAK (YANDAŞ)....77
Ek:13 Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Prof. Dr. Hamdi Yılmaz Tanık İfade Tutanağı 78
Ek: 14 Almanya Federal Eğitim ve Araştırma Bakanı Annette Schavan özür dileyerek istifa etti....80
Ek: 15 30. BURSA 2. ASLİYE CEZA MAHKEMESİNİN 22 OCAK 2015 TARİH VE E.2014/384, K.2015/30 SAYILI GEREKÇELİ KARARI 81
Ek:16 Kocaeli İdare Mahkemesi E:2007/259-K:2007/2828 Sayılı Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Bölüm Başkanlığına Prof. Dr. Mustafa Koçak'ın Atanması Hakkında İptaline Karar Yazısı....92

İKİNCİ BÖLÜM
REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. YUSUF ÇAĞLAR VE YANDAŞLARI TARAFINDAN MAİL YOLUYLA, ŞİKAYET DİLEKÇESİ İLE BENİM YAPMIŞ OLABİLECEĞİM İMASI VERİLEN BİLGİLENDİRMELER

I- MAİL YOLUYLA BİLGİLENDİRME 96
A- KOCAELİ HUKUK FAKÜLTESİNDE NELER OLUYOR? YAZI 96
a- Kocaeli Gazetesi 08/02/2007 Tarihli, "KOÜ Hukuk'ta Neler Oluyor?" Haberi Yazısı 101
b- Kocaeli Gazetesi 13/02/2007 Tarihli "KOÜ Hukuk'tan Açıklama Geldi" Haberi Yazısı 102
B- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ'NDE ÖNÜNE GEÇİL(E)MEYEN BÖLÜCÜ ÖRGÜTLENME 103
a- Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı 06/02/2008 Tarih ve Sor:2008/2373-E:2008/778-İdd:2008/313 Sayılı İddianame 112
b- Kocaeli 1. Sulh Ceza Mahkemesi 10/12/2009 Tarih ve 2008/271-K:2009/954-C.Sav E:2008/778 Sayılı Gerekçeli Karar 114
II. ŞİKAYET DİLEKÇESİ İLE BİLGİLENDİRME 119
A- TARAFIMDAN DÜZENLENMEMİŞ VE İMZALANMAMIŞ 08/01/2010 TARİHLİ VE 15/01/2010 TARİHLİ FAX İLE BAŞBAKANLIK TEFTİŞ KURULU BAŞKANLIĞI TARAFINDAN BİLGİLENDİRİLDİĞİM , BAŞKANLIĞA GÖNDERİLEN ŞİKAYET DİLEKÇESİ 119
a- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu 12/01/2010 Tarih ve 27 Sayılı Yazısı 122
b- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği 02/02/2010 Tarih ve 1417 Sayılı Yazısı 123
c- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Kurul Sekreterliği'ne 10/02/2010 Tarihli Cevabım 124
d- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği 01/03/2010 Tarih ve 2409 Sayılı Yazısı 125
e- Yükseköğretim Kurulu Bilgi Edinme Birimi'nden 06/05/2011 Tarihli Bilgi Ve Belge Arz ve Talebim 126
f- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 29/06/2011 Tarih ve 27482 Sayılı Olumsuz Cevabı 127

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. YUSUF ÇAĞLAR VE YANDAŞLARI TARAFINDAN TARAFIMA UYGULANAN ZULÜMLER (MOBBİNGLER)

I- OLAYLAR VE SORUŞTURMALAR 130
A- REKTÖRLÜK 05/01/2005 GÜN VE 09 SAYILI VE 15/03/2005 GÜN VE 155 SAYILI, GÖREVİ AKSATTIĞIMA DAİR SORUŞTURMA DEKANLIK 15/04/2005 TARİH VE 176 SAYILI SORUŞTURMAYA DEKAN TARAFINDAN GEREK DUYULMADI 130
B- DEKANLIK 12/10/2005 TARİH VE 462 SAYILI, GÖREVİ AKSATTIĞIMA DAİR SORUŞTURMADA (İFADE TUTANAĞIM, ESKİ DEKAN PROF. DR. HAMDİ YILMAZ TANIK İFADE TUTANAĞI VE BURSA SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER ODASININ 30/04/2001 TARİHİ İTİBARİYLE ÇALIŞANLAR LİSTESİNDEKİ KAYDI KAPATILMIŞTIR YAZISINA İSTİNADEN) 04/01/2006 TARİH VE 2006/1 SAYILI FAKÜLTE DİSİPLİN KURULU KARARIYLA HERHANGİ BİR CEZA VERİLMEMESİNE OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERİLDİ 131
a- Dekanlık 12/10/2005 tarih ve 462 sayılı görevi aksattığıma dair soruşturma 131

b- Soruşturmacı Prof. Dr. Mustafa Koçak'a 26/10/2005 tarihinde yazılı savunmamı verdim 132
c- Soruşturmacı 26/10/2005 tarihinde tutanak düzenledi 133
d- Soruşturmacı 16/11/2005 tarihinde Eski Dekan Prof. Dr. Hamdi Yılmaz'ın Tanık İfade Tutanağını Düzenledi 134
e- Soruşturmacı 01/11/2005 tarihinde Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasından çalışanlar listesinde bulunup bulunmadığımın bildirilmesini istedi 136
f- Soruşturmacıya Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası 18/11/2005 tarih ve 3554 sayılı 30/04/2001 tarihi itibariyle çalışanlar listesindeki kaydı kapatılmıştır bilgisi sunuldu 137
g- Fakülte Disiplin Kurulunun 04/01/2006 tarih ve 2006/01 sayılı soruşturma sonucunda herhangi bir ceza verilmemesine oy birliği ile karar verildi 138
II- UYGULAMALAR VE DAVALAR 139
A- REKTÖRLÜK 16/01/2006-14/03/2006 TARİHLERİ ARASINDA 20 TANE TUTANAKLA, FAKÜLTEMDEKİ ODAMCA TUTANAK SAATİNDE BULUNMADIĞIMDAN DOLAYI, 23/05/2006 TARİH VE 475 SAYILI "KAMU GÖREVİNDEN ÇIKARMA" DİSİPLİN CEZASI TEKLİFİ, YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU TARAFINDAN 24/08/2007 TARİHİNDE UYGUN BULUNDU. BU TEKLİF MAHKEMELER TARAFINDAN REDDEDİLDİ 139
a- Yüksek Disiplin Kurulu Kararı 24/08/2007 Tarih ve 2007/68 Karar Sayısı "Kamu Görevinden Çıkarma Cezası" ile Cezalandırılmasına Oybirliği İle Kabulüne Karar Verildi 139
b- Rektörlük 25/09/2007 tarih ve 7264 sayılı Yüksek Disiplin Kurulu kararını tebliğ etti ... 149
c- Yüksek Disiplin Kurulu Kararına 09/11/2007 tarih ve E:2007/2373 sayılı Kocaeli İdare Mahkemesine Yürütmenin Durdurulması ve İptali Davası Açtım 150
d- Kocaeli İdare Mahkemesi 25/09/2008 Tarih ve E:2007/2373-K:2008/1377 Sayılı Kararında Dava Konusu İşlemin İPTALİNE Oybirliğiyle Karar Verildi 157
e- Danıştay 8. Dairesi 18/11/2011 Tarih ve E: 2011/6961-K: 2011/5720 sayılı Yasal Dayanağı Olmayan Düzeltme İsteminin Reddine Oybirliği İle Karar Verildi 159
B- DEKANLIK 11/01/2007 TARİH VE 22 SAYILI, GEÇERLİ HİÇBİR HUKUKİ GEREKÇE GÖSTERMEKSİZİN VERMİŞ OLDUĞUM" DERSLERİMİ ELİMDEN" ALDI. BU İŞLEM MAHKEMELER TARAFINDAN İPTALİNE KARAR VERİLDİ 160
a- Dekanlık 11/01/2007 Tarih ve 22 Sayılı Kararı ile Vermiş Olduğum Derslerimi Elimden Aldı 160
b- Dekanlık Kararına 01/02/2007 Tarih ve E:2007/260 Sayılı Kocaeli İdare Mahkemesine Yürütmenin Durdurulması ve İptali Davası Açtım 161
c- Kocaeli İdare Mahkemesi 11/12/2007 Tarih ve E: 007/694 -K:2007/2026 Sayılı Kararında Dava Konusu İşlemin İptaline Oybirliği ile Karar Verildi 164
d- Danıştay 8. Dairesi 15/02/2011 Tarih ve E:2008/3155-K:2011/862 Sayılı Temyiz İsteminin Reddi İle Anılan Kararın Onanmasına Oybirliği İle Karar Verildi 166
C- DEKANLIK 11/01/2007 TARİH VE 26 SAYILI, HİÇBİR HAKLI GEREKÇE GÖSTERMEDEN AYKIRI BİR ŞEKİLDE "MALİYE VE EKONOMİ BÖLÜMÜ BAŞKANLIĞIMI" ELİMDEN ALDI. BU İŞLEM MAHKEMELER TARAFINDAN İPTALİNE KARAR VERİLDİ 168
a- Dekanlık 11/01/2007 tarih ve 26 sayılı Maliye ve Ekonomi Bölümü Başkanlığımı elimden aldı 168
b- Dekanlık Kararına 01/02/2007 Tarih ve E:2007/259 Sayılı Kocaeli İdare Mahkemesine Yürütmenin Durdurulması ve İptali Davası Açtım 169
c- Kocaeli İdare Mahkemesi 11/12/2007 tarih ve E:2007/259-K:2007/2028 Sayılı Kararında Dava Konusu İşlemin İPTALİNE Oybirliği İle Karar Verildi 172

d- Danıştay 8. Dairesi 01/10/2010 Tarih ve E:2008/2620-K:2010/4894 Sayılı Verilen Kararın Dayandığı Gerekçe Usul ve Yasaya Uygun Olup, Bozulmasını Gerektiren Bir Neden Bulunmadığından, Temyiz İsteminin Reddine Oybirliği İle Karar Verildi....174
D- REKTÖRLÜK 25/04/2007 TARİH VE 3168 SAYILI, GEÇERLİ HİÇBİR HUKUKİ GEREKÇE GÖSTERMEKSİZİN "GÖREV SÜREMİ" UZATMADI. BU İŞLEM MAHKEMELER TARAFINDAN İPTALİNE KARAR VERİLDİ 176
a- 25/04/2007 Tarih ve 3168 Sayılı Görev Süremi Uzatmadı....176
b- Rektörlük Kararına 13/03/2007 Tarih ve E:2007/552 Sayılı Kocaeli İdare Mahkemesine Yürütmenin Durdurulması ve İptali Davası Açtım 177
c- Kocaeli İdare Mahkemesi 11/12/2007 Tarih ve E:2007/552-K:2007/2027 Sayılı Kararında Dava Konusu İşlemin İPTALİNE Oybirliği ile Karar Verildi 181
d- Danıştay 8. Dairesi 15/03/2011 Tarih Ve E:2008/3114-K:2011/1582 Sayılı Verilen Kararın Dayandığı Gerekçe Usul ve Yasaya Uygun Olup, Bozulmasını Gerektiren Bir Neden Bulunmadığından, Temyiz İsteminin Reddi ile Anılan Kararın Onanmasına Oybirliği İle Karar Verildi. 183
E- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI 30/09/2009 TARİH VE 31488 SAYILI," HUKUK FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYELİĞİ KADROMUN DOLU OLARAK İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ'NE AKTARMA" GEÇERLİ HİÇBİR HUKUKİ GEREKÇE GÖSTERMEKSİZİN YAPILDI. BU İŞLEM MAHKEMELER TARAFINDAN İPTALİNE KARAR VERİLDİ 184
a- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 07/01/2009 Tarih ve 429 Sayılı Kararı Üniversite Rektörlerine Dolu Kadro Aktarma Taleplerinizin Alınan Karar Çerçevesinde Değerlendirilerek Uygun Görülenler Hakkında Başkanlığımıza Teklifte Bulunması ...184
b- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 30/09/2009 Tarih ve 31488 Sayılı Hukuk Fakültesi Öğretim Üyeliği Kadromun Dolu Olarak İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne Aktarma 185
c- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Kararına 17/11/2009 Tarih ve E:2009/559 Sayılı Kocaeli 1. İdare Mahkemesine Yürütmenin Durdurulması ve İptali Davası Açtım 186
d- Kocaeli İdare Mahkemesi 28/02/2019 Tarih ve E:2019/143-K:2019/246 Sayılı Kararı Danıştay'ın Bozma Kararına Uydu Dava Konusu İşlemin İPTALİNE Oybirliğiyle Karar Verildi, Rektörlük Halen Bozma Kararını (NEDENSE) Uygulamadı 190
e- Danıştay 8. Daire 09/07/2020 Tarih ve E:2020/3422-K: 2020/3323 Sayılı Kararı İstemde Bulunan Tarafından Öne Sürülen Düzeltme Nedenleri Sözü Edilen Maddede Belirtilen Nedenlerden Hiçbirisine Uymadığından Karar Düzeltme İsteminin Reddine Oybirliğiyle Karar Verildi 193

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
REKTÖR YARDIMCISI PROF. DR. YUSUF ÇAĞLAR VE YANDAŞLARI TARAFINDAN TERÖRİST VE CUMHURBAŞKANINA HAKARET İDDİALARINA MARUZ BIRAKILDIM

I- HAKKIMDA TERÖRİST İDDİASIYLA, İLGİLİ KAMU KURUMLARINDAN ALINAN İSTİHBARİ BİLGİLER KAPSAMINDA KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ TARAFINDAN HALEN (NEDENSE) SORUŞTURMA BAŞLATILMADI....196
A- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ 17/12/2018 TARİH VE 2461 SAYILI, İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA İHTİYATİ TEDBİR KARARI YAZISI VE TEBLİĞ VE TEBELLÜĞ BELGESİ 196

B- KOCAELİ EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ 25/12/2018 TARİHLİ İPTAL PASAPORT KAYBINA İSTİNADEN (15/03/2009 TARİHLİ KAPIKULE KARA HUDUT KAPISINDA) PASAPORT İPTALİ TEBLİĞ TEBBLÜĞ TUTANAĞI 198
II- HAKKIMDA CUMHURBAŞKANINA HAKARET İDDİASIYLA, SEDAT KARAASLAN'IN ŞİKAYETİYLE, KOCAELİ ÜNİVERSİ-TESİ REKTÖRLÜĞÜ TARAFINDAN BAŞLATILAN SORUŞTURMA HALEN DEVAM ETMEKTE 199
A- SEDAT KARAASLAN'IN KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE YAZDIĞI ŞİKAYET DİLEKÇESİ 199
B- SEDAT KARAASLAN'LA İLGİLİ KOCAELİ BİZİMYAKA GAZETESİ 27 KASIM 2016 TARİHLİ ÇED TOPLANTISI 200
C- SEDAT KARAASLAN'LA İLGİLİ MİLLİYET GAZETESİ YUVACIK BARAJI TESİSLERİ YIKIMI 203
D- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI PERSONEL DAİRE BAŞKANLIĞI 17/12/2018 TARİH VE 2463 SAYILI HAMDİ KORKMAZ HAKKINDA GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA TEDBİRİ 205
E- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ 18/12/2018 TARİH VE 26055 SAYILI, KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA CUMHUR BAŞKANINA HAKARET İDDİASIYLA DİSİPLİN SORUŞTURMASI BAŞLATILMIŞTIR YAZISI 206
F- KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI HAZIRLIK BÜROSU 16/01/2019 TARİH VE 2014/241 SAYILI, DİSİPLİN SORUŞTURMASI BULUNUP BULUNMADIĞININ TESPİTİ YAZISI 207
G- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ'NİN KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI'NA 18/12/2018 TARİH VE 26055 SAYILI YAZIYA İLİŞKİN DELİLLERİN EKLENMESİ YAZISI 208
H- KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI HAZIRLIK BÜROSU 14/03/2019 TARİH VE 2019/7160 SAYILI KOCAELİ EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE, HAZIRLIK DOSYASININ TAMAMLANMASI BİLGİ YAZISI 209
I- İDDİA EDİLEN 11/04/2019 TARİHLİ CD İÇERİSİNDE BULUNAN GÖRÜNTÜ VE KONUŞMA ÇÖZÜMÜ YAZISI 210
İ- KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI 15/04/2019 TARİH VE 2019/160 SAYILI HAMDİ KORKMAZ'IN CUMHURBAŞKANINA HAKARET İÇERİKLİ BAŞKA İHBARIN OLUP OLMADIĞI YAZISI 211
J- KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI 15/04/2019 TARİH VE 2019/160 SAYILI, KOCAELİ EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ'NE GEREKLİ ARAŞTIRMALARIN YAPILMASI YAZISI 212
K- SEDAT KARAASLAN'IN BİLGİ ALMA İFADE TUTANAĞI 213
L- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ 2019/160 NO.LU SORUŞTURMA HAKKINDA HAMDİ KORKMAZ'IN CUMHURBAŞKANINA HAKARET İÇERİKLİ BAŞKA İHBARIN OLUP OLMADIĞI YAZISINA CEVAP YAZISI 214
M- KOCAELİ VALİLİĞİ İL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ 06/05/2019 TARİH VE 2019/121 SAYILI SORUŞTURMA TAHKİKAT YAZISI 215
N- KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI 26/07/2019 TARİH VE S:2019/7160-K:2019/2017 SAYILI SORUŞTURMA YETKİSİZLİK KARARI YAZISI 216
O- BURSA CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI 31/07/2019 TARİH VE 63775 SAYILI CBS SORUŞTURMA SAVUNMA ALINMASI YAZISI 217
Ö- BURSA GÜVENLİK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ 22/08/2019 TARİH VE 2019/107 SAYILI EVRAK İLE ŞÜPHELİ OLARAK İFADEMİ VERDİM 218
P- KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ 24/12/2019 TARİH VE 2131 SAYILI SORUŞTURMANIN BİR YIL SÜRE İLE UZATILMASI YAZISI 221

KAYNAKÇA

Altındağ Aytunç, Devlet ve Kimlik, Destek Yayınları, İstanbul, 6. Baskı, 202.
Altuğ Yılmaz, Terörün Anatomisi, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1995.
Arıboğan Deniz Ülke, Terör Korku Hali, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2007.
Bursevi İsmail Hakkı, Rühu'l Beyan Tefsiri, Damla Yayınevi, İstanbul, 1997, 3. Baskı, 2. Cilt,.
Bursevi İsmail Hakkı, İdarecilere Öğütler, Uludağ Yayınları, İstanbul, 2015, 1.Baskı.
Çitlioğlu Ercan, Gri Tehdit Terörizm, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005.
Gözler Kemal, Özgüldür v. Gözler Davası, Yazarın Kendi Yayını, Bursa, 2020.
İlhan Suat, Terör Neden Türkiye, Alfa Yayınları, İstanbul, 2008.
Martin Gus, Çevirmenler: İhsan Çapoğlu-Bahadır Metin, Terörizm, Adres Yayınları, Ankara, 2017.
Tekin Üzeyir, Şiddet, Drient Yayınları, Ankara, 2011.
Tezer Özlem, Sınırı Aşmak, Drient Yayınları, Ankara, 2012.
Topbaş Osman Nuri, Peygamber Edebi, Yüzakı Yayıncılık İstanbul, 2017.
Türkdoğan Orhan, Günümüzde Toplum Şiddet ve Türkiye Gerçeği, Çizgi Kitabevi, Konya, 2016,.
Uçkan Gazi, Pehlivan Ekrem, Boyraz Hasan Ali, Gürbüz Ahmet, Türkiye'de Özel Dedektiflik, Ürün Yayınları, Ankara, 2006.
Yazır Hamdi E., Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, Burhan Yayın Dağıtım, İstanbul, 2012.
Yıldırım Dr. Ahmet Hamdi, Düşmanı Olmayan İlerleyemez, Altınoluk Dergisi, Temmuz 2022, Sayı:437, Erkam Yayın San. ve Tic. Aş.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.bizimyaka.com/yazdirkose.php?id=66947
https://www.milliyet.com.tr/galeri/yuvacik-baraji-cevresindeki-tesislerin-yikiminda-biber-gazli-mudahale-428793/10
https://www.aa.com.tr/tr/politika/muddei-iddiasini-ispatla-mukelleftir/183330, 11.02.2014
https://www.ozgurkocaeli.com.tr/haber/4437225/yusuf-hoca-artik-burali#
https://www.kocaelihalkgazetesi.com/haber/8954115/kocaeli-universitesi-rektoru-hulagu-doneminde-skandallar-bitmiyor-koude-kapatilan-kornea-hirsizligi-yeniden-sorusturulacak
https://sen.av.tr/tr/makale/terorist-kimdir
https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/almanya-milli-egitim-bakani-istifa-etti-402994
https://sen.av.tr/tr/makale/terorist-kimdir, Prof. Dr. Ersan Şen.
https://www.milliyet.com.tr/galeri/yuvacik-baraji-cevresindeki-tesislerin-yikiminda-biber-gazli-mudahale-428793/10

İKLİM KRİZİ
VE
SOSYAL POLİTİKA

Editör
Dr. Abdulhalim ÇELİK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-86-8

Eylül 2022

Sayfa Düzeni: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

İnsanlık tarihinde, toplumu kökten etkileyen iki önemli devrimden ilki tarım devrimi, diğeri ise sanayi devrimidir. Sanayi devrimi insanlık üzerinde tarım devrimine göre daha derin etkiler bırakmıştır. Bu bağlamda sanayi devriminin başta ekonomik olmak üzere siyasi, kültürel, sosyal, hatta askeri düzeyde birçok etkisi söz konusu olmuştur.

Sanayi devriminin tetikleyici unsuru ise özellikle üretimde kullanılan enerji türleridir. Daha önceleri hayvan ve insan enerjisi ile sağlanan üretim, 18. yüzyıl itibariyle çoğunlukla fosil yakıtlardan elde edilen enerji ile sağlanmıştır. Bu dönemde, kullanılan enerji türünün değişiminin yanı sıra makineleşmenin de etkisi ile üretim miktarında önemli düzeyde artışlar meydana gelmiştir. Buna rağmen üretimin ve verimliliğin ana belirleyicisi yine de emek olmuştur. Bu dönemin belirleyici ekonomik düşüncesi olan liberal ekonomi anlayışının gereği tam rekabet piyasası şartları oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede sanayi devriminin ilk dönemlerinde emekçilerin çalışma saatinin aşırı uzun olması ve çok ağır şartlar altında çalışması, emeğin meta olarak görülmesi, emeğe hane ücretinin yerine sefalet ücretinin verilmesi, vb. nedenlerle işçi sınıfında bir mukavemet ve bilinç oluşumu başlamıştır. İşçi sınıfı bilincinin doğuşu, liberal ekonomi anlayışının emek piyasasında meydana getirdiği sorunların gün yüzüne çıkmasına ve toplumsal olayların yaşanmasına neden olmuştur. Bu sorunların çözülmesi amacıyla aşama aşama gelişme kaydeden sosyal politikalar her ne kadar önceleri sadece mavi yakalı erkek işçilerin sorunlarına odaklansa da günümüzde mavi, beyaz, yeşil hatta altın yakalı hem erkek hem de kadın çalışanların sorunlarına çözüm aramaktadır. Sosyal politikalar sadece çalışma yaşamında ortaya çıkan sorunlara çözümler önermemekte, ayrıca toplumu ilgilendiren birçok alanda ortaya çıkan farklı problemlere de çözümler sunmaktadır. Bu çerçevede günümüzde sosyal politikalar; klasik sosyal politika konularının yanı sıra, dezavantajlı grupların sorunları, aile ile ilgili konular ve benzerleriyle birlikte çevreyi korumaya yönelik politikaları da kapsamı alanına almaktadır.

İklim değişikliği konusu, dünyanın doğal döngüsü içinde her zaman kendine yer bulmuştur. Günümüzde ise iklim değişikliğinin bir sorun olarak nitelendirilmesinin temelinde, iklim değişikliğinin doğal nedenlerinin dışında, insan etkisinin ön plana çıkması bulunmaktadır. Burada anılan insan etkisi ise, sanayi devriminin de tetikleyici faktörü olarak üretimde kullanılan fosil yakıtların kullanımı sonucunda doğayı tahrip edici etkisi bulanan karbon gazı salınımının giderek artması ve bunun da iklimi neredeyse geri dönülemez bir

düzeyde olumsuz olarak etkilemesidir. Bu bağlamda, *Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'*nde iklim değişikliği, doğrudan veya dolaylı olarak atmosferin bileşimini bozan *insan faaliyetleri* sonucunda iklimde meydana gelen değişiklik olarak ifade edilmektedir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere insan etkisi nedenine bağlı olarak ortaya çıkan iklim değişikliği, bir dizi soruna yol açmaktadır. Bu sorunların önemli bir kısmı sosyal politika alanına aittir ve günümüzde yaşanan iklim değişikliği ile ilgili sorunların çözümü için eş zamanlı olarak farklı sosyal politikaların da üretilmesine ve sürdürülmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Sosyal politikaların ilgilendiği konular arasında yer alan işgücü piyasaları, istihdam, yoksulluk, refah, sosyal koruma, sosyal adalet, göç ve nüfus gibi konuların iklim değişikliği çerçevesinde değerlendirilerek okuyucuya sunulduğu bu kıymetli eserin, alanda önemli bir boşluğu dolduracağı şüphesizdir. Günümüzde hem ulusal hem de uluslararası akademik camiada en çok konuşulan ve tartışılan iki konudur "iklim değişikliği" ve "sosyal politika / refah". Bu nedenle, özellikle geniş anlamda sosyal politikanın içerisinde yer alan bu iki konunun "*İklim değişikliği ve Sosyal Politika*" adlı bu kitapta bir araya getirilmesi ve tartışılması çok değerlidir. Kitabın editörlüğünü yürüten kıymetli meslektaşım Dr. Öğr. Üyesi Abdulhalim ÇELİK başta olmak üzere, kitaba katkıda bulunan tüm meslektaşlarımı sarfettikleri emeklerinden dolayı tebrik eder, kitabın yeni çalışmalara ufuk açmasını, iklim değişikliği ile mücadele ederken sosyal politika konularının da gözden kaçırılmamasına yol açmasını temenni ederim.

Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR
İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü
Sosyal Politika ABD Öğretim Üyesi &
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Rektörü

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN DÖNÜŞTÜRDÜĞÜ SOSYAL POLİTİKA VE TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER **5**
Mehmet Merve ÖZAYDIN
Fatma KARAKUŞ KAÇMAZ

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ KAYNAKLI SOSYAL EŞİTSİZLİK VE SOSYAL POLİTİKA **19**
Kübra YAVUZ

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SOSYAL KORUMA: SOSYAL KORUMADA YENİ ARAYIŞLAR **35**
Abdulkadir ŞENKAL

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN İŞGÜCÜ PİYASALARINA ETKİSİ: YEŞİL İSTİHDAM **55**
Gökçe CEREV
Emine Elif AYHAN

İKLİM DEĞİŞİMİNİN İSTİHDAM VE SOSYAL ADALET ÜZERİNE YANSIMALARI **73**
Doğa Başar SARIİPEK

YEŞİL İŞ, YEŞİL MESLEKLER VE YEŞİL İKY UYGULAMALARI **87**
Doç. Dr. Meryem AYBAS

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ, GÖÇ VE SOSYAL POLİTİKA **103**
Dr. Ezgi Yaman KENNEDY

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN GÖÇ ÜZERİNE ETKİLERİ **125**
Mehmet ERÇORUMLU
Muharrem ES

İKLİM KRİZİ BAĞLAMINDA GÖÇE MECBUR KALANLAR: İKLİM MÜLTECİLERİ .139
Çiğdem ULUDAĞ GÜLER

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE YOKSULLUK.....157
Ayşe Şeyma TURGUT

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YAŞLI NÜFUS ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 173
Abdulhalim ÇELİK
Muhammet Enes KAYAGİL

KAYNAKÇA

Al, İ. (2019). Sürdürülebilir kalkınma ve yeşil ekonomi: Türkiye için bir endeks önerisi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(1),* 112-124.

Aşıcı, A.A. (2021). *Avrupa Birliği'nin Sınırda Karbon Uyarlaması Mekanizması ve Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: İPM-Mercator Politika Notu.

Başol, O. (2018). Dünyada ve Türkiye'de yeşil işlerin gelişimine ilişkin bir değerlendirme, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 55(636), 71-87.

CAN EUROPE. (2019). Kömürün Gerçek Bedeli Muğla. Erişim Adresi: https://komurungercekbedeli.org/

Cerit Mazlum, S. (2019). *Küresel İklim Politikaları* (iklimİNProjesi İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi 2). Ankara: Weglobal.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2021, 29 Ekim). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı: 31643). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211029.pdf

Ecer, K., Güner, O. ve Çetin, M. (2021). Avrupa yeşil mutabakatı ve Türkiye ekonomisinin uyum politikaları, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi,* 9(2), 125-144.

Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism.* UK: Polity Press.

European Comission. (2019). The European Green Deal. Erişim adresi: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN

IPCC. (2014). *Climate Change 2014: Synthesis Report.* Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Geneva: IPCC. Erişim adresi: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/05/SYR_AR5_FINAL_full_wcover.pdf

İklim Şûrası. (2022). T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. Erişim Adresi: https://iklimsurasi.gov.tr/sayfa/s%C3%BBranin-amaci-ve-hedefleri

İKV. (2013). *2020'ye Doğru Kyoto-Tipi İklim Değişikliği Müzakereleri Avrupa Birliği'nin Yeterliliği ve Türkiye'nin Konumu* (Yayın No: 268). İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.

İKV. (2021). *AB Yeşil Mutabakatı Temel Unsurları ve Yol Haritası*. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.

İPM. (2021). Türkiye'nin Karbonsuzlaşma Yol Haritası 2050'de Net Sıfır Yönetici Özeti. (Ed. Ü. Şahin). Erişim Adresi: https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/CKeditorImages/20211103-19115588.pdf

Karakuş Kaçmaz, F. (2020). *Bir sosyal politika sorunu olarak küresel iklim değişikliği: Türkiye Akdeniz ikliminde bir alan araştırması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karakuş Kaçmaz, F. ve Özaydın M.M. (2019). Sosyal Politika Disiplini Bağlamında Küresel İklim Değişikliği, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 10(2), 96-128.

Kleinman, M. (2006.) "Kriz Mi? Ne Krizi? Avrupa Refah Devletlerinde Süreklilik ve Değişim" (Çev. B. Çakar, U. Balaban). A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.), *Sosyal Politika Yazıları* içinde (s. 159-193) İstanbul: İletişim Yayınları.

Komisyon Tavsiye Kararları. (2022, 25 Şubat). İklim Şûrası 2022. Erişim adresi: https://iklimsurasi.gov.tr/public/images/sonucbildirgesi.pdf

Leichenko, R. ve O'brein, K. (2021). *İklim ve Toplum Geleceği Dönüştürmek* (Çev. O. Orhangazi). Ankara: Ütopya Yayınları.

Metin, B. ve Özaydın M.M. (2016). Çalışma ve Refah. Ankara: Gazi Kitabevi.

Özaydın, M.M. (2008). Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak, *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 163-180.

Özaydın, M.M. (2020). Sosyal Politika Disiplininin Dönüşümünde Küresel Bir Değişim Önerisi: Sosyal Risk Yönetimi, *OPUS*, 15(24), 3043-3067.

Paris Anlaşması. (2021, 7 Ekim). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı: 31621 Mükerrer). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211007M1-1.pdf

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). *Yeşil Mutakabat Eylem Planı.* Erişim adresi: https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf

TÜİK. (2022). *Ocak 2022 Dış ticaret İstatistikleri* [TÜİK Haber Bülteni, Sayı: 45536]. Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Ocak-2022-45536

TÜSİAD. (2020). *Ekonomik Göstergeler Merceğinden Yeni İklim Rejimi Raporu*. Erişim Adresi: https://tusiad.org/tr/tum/item/10634-tusi-ad-in-ekonomi-k-gostergeler-mercegi-nden-yeni-i-kli-m-reji-mi-raporu-tanitildi

United Nations. (2015). Paris Agreement. Erişim adresi: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

Yeşil Mutabakat Eylem Planı Hakkında Genelge. (2021, 16 Temmuz). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı: 31543). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210716-8.pdf

KAYNAKÇA

Barker T., I. Bashmakov, L. Bernstein, J. E. Bogner, P. R. Bosch, R. Dave, O. R. Davidson, B. S. Fisher, S. Gupta, K. ve diğerleri (2007). Technical Summary. In: Climate Change 2007: Mitigation. Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [B. Metz, O. R. Davidson, P. R. Bosch, R. Dave, L. A. Meyer (eds)], Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA.

Carleton, T.A. & Hsiang, S.M. (2016). Social and economic impacts of climate. Science, 353(6304), 13 aad9837, doi:10.1126/science.aad9837.

Carleton, T. A., Hsiang, S. M. & Burke, M. B. (2016). Conflict in a changing climate. Eur. Phys. J. Spec. Top. 225, 489–511 (2016). doi: 10.1140/epjst/e2015-50100-5

Costello, A., Abbas, M., Allen, A., Ball, S., Bell, S., Bellamy, R., Friel, S., Groce, N., Johnson, A., M. Kett, M. Lee, C. Levy, M. Maslin, D. McCoy, B. McGuire, H. Montgomery, D. Napier, C. Pagel, J. Patel, J.A.P. de Oliveira, N. Redclift, H. Rees, D. Rogger, J. Scott, J. Stephenson, J. Twigg, J. Wolff, C. Patterson (2009). Managing the health effects of climate change. Lancet, 10.1016/s0140-6736(09)60935-1

Deacon, A., & Mann, K. (1999). Agency, Modernity and Social Policy. Journal of Social Policy, 28(3), 413–435. doi:10.1017/s0047279499005644

Esping-Andersen, G. (1999). Social Foundations of Postindustrial Economies, Oxford University Press.

Halsnæs, K., P. Shukla, D. Ahuja, G. Akumu, R. Beale, J. Edmonds, C. Gollier, A. Grübler, M. Ha Duong ve diğerleri (2007). Framing issues. In Climate Change 2007: Mitigation. Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [B. Metz, O. R. Davidson, P. R. Bosch, R. Dave, L. A. Meyer (eds)], Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA

Gasper, R., Blohm, A. & Ruth, M. (2011). Social and economic impacts of climate change on the urban environment. Current Opinion in Environmental Sustainability, 3(3), pp. 150-157, https://doi.org/10.1016/j.cosust.2010.12.009.

Goodin, R. E. (1988). Reasons for Welfare: The Political Theory of the Welfare State. New Jersey: Princeton University Press.

Gough, I., Meadowcroft, J., Dryzek, J., Gerhards, J., Lengfeld, H., Markandya, A. & Ortiz, R. (2008). JESP symposium: climate change and social policy. Journal of European Social Policy, 18 (4). pp. 325-344. DOI: 10.1177/0958928708094890

Islam, S.N., and J. Winkel. 2017. “Climate Change and Social Inequality.” DESA Working Paper no. 152. https://www.un.org/esa/desa/papers/2017/wp152_2017.pdf.

Kadıoğlu, M. (2001) Bildiğiniz Havaların Sonu Küresel İklim Değişimi ve Türkiye, İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Kanlı, I. B. (2021). Küresel Dünyanın Küresel Sorunu: İklim Mülteciliği. https://www.aa.com.tr/tr/analiz/kuresel-dunyanin-kuresel-sorunu-iklim-multeciligi/2372775. Erişim 07.06.2022.

Karakuş Kaçmaz, F. & Özaydın, M. (2019). Sosyal Politika Disiplini Bağlamında Küresel İklim Değişikliği . Çalışma İlişkileri Dergisi , 10 (2) , 96-128.

Karaman, S. & Gökalp, Z. (2010). Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Su Kaynakları Üzerine Etkileri, Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi 3 (1): 59-66.

Kundzewıcz, Z. W., Mata, L. J., Arnell, N. W., Döll, P., Jımenez, B., Mıller, K., Okı, T., Şen, T. & Shıklomanov, I. (2008) The implications of projected climate change for freshwater resources and their management, Hydrological Sciences Journal, 53:1, 3-10, DOI: 10.1623/hysj.53.1.3

Mann, M. (2009). Do Global Warming and Climate Change Represent a Serious Threat to Our Welfare and Environment? Social Philosophy and Policy, 26(2), 193-230. doi:10.1017/S0265052509090220

Mann, M. A. (2022). Potantial Effects of Global Warming. Britannica. https://www.britannica.com/science/global-warming/Potential-effects-of-global-warming (e.t. 12.06.2022).

Mertz, O., Halsnæs, K., Olesen, J. E., Rasmussen, K. (2009). Adaptation to Climate Change in Developing Countries. Environmental Management, 43:743–752

Nishtar, S. (2021). Climate Policy is Social Policy. https://ekoiq.com/2022/05/31/iklim-degisikligi-insan-haklarindan-yararlanma-onunde-engel-olusturuyor/ (e.t. 01.06.2022).

Schaffrin, A. (2014). The new social risk and opportunities of climate change. In: International Handbook of Social Policy and Enviroment [Tony Fitzpatrick (ed)]. pp. 3- 62. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, UK.

Skoufias, E. (2012). The Poverty and Welfare Impacts of Climate Change: Quantifying the Effects, Identifying the Adaptation Strategies. World Bank Publications, Washington DC.

Silove, D. ve Steel, Z. (2006). Understanding community psychosocial needs after disasters: implications for mental health services. J Postgrad Med, 52, pp. 121-125

Şenkal, A. (2005). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika. İstanbul: Alfa Yayınları

Taşçı, F. (2017). Türkiye'de Sosyal Politika ve Dönüşüm: Zihniyet, Aktörler, Uygulamalar. Ankara: Seta Yayınları.

Tokol, A. ve Y. Alper. (2017). Sosyal Politika. 8. Baskı, Bursa: Dora Yayınları.

Tol, R. S. J. (2009). The Economic Effects of Climate Change. Journal of Economic Perspectives. Vol. 23 (2), pp. 29–51.

Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 62-1. s.279-298.

KAYNAKÇA

Agrawal, A.C.Costella, N. Kaur, J. Tenzing, C. Shakya, A. Norton. (2019), *Climate resilience through social protection*, Background paper to the 2019 report of the Global Commission on Adaptation. Rotterdam and Washington, DC. Available online at www.gca.org.

Aleksandrova Mariya, Cecilia Costella.(2021), *Reaching the poorest and most vulnerable: addressing loss and damage through social protection*, Current Opinion in Environmental Sustainability, Volume 50, June, pp.121-128

Alló Maria, Maria L.Loureiro.(2014), The role of social norms on preferences towards climate change policies: A meta-analysis, *Energy Policy*, Volume 73, October, pp.563-574

Barrientos, A. (2017), Design and rural context in antipoverty transfers: Implications for programme outcomes, *Global Food Security*, 12(3), pp.103-108.

Bharadwaj, R. (2022), *Social protection to enhance climate resilience: what works where?.* IIED, London, https://pubs.iied.org/20821iied

Bergquist Parrish, Mildenberger Matto and Leah C Stokes.(2020), Combining climate, economic, and social policy builds public support for climate action in the US, *Environmental Research Letters*, Volume 15, Number 5

Chris Béné, Terry Cannon, Mark Davies, Andrew Newsham and Thomas Tanner.(2014), *Centre for Social Protection and Climate Change*, OECD Development Co-Operation Working Paper, Institute of Development Studies, United Kingdom

Christophe Béné.(2011), *Social Protection and Climate Change*, IDS Bulletin, Volume 42 Number 6 November

Costella, C, McCord, A, van Aalst, M, Holmes, R, Ammoun, J, Barca, V. (2021), *Social protection and climate change: scaling up ambition', Social Protection Approaches to COVID-19 Expert Advice Service (SPACE)*, DAI Global UK Ltd, United Kingdom

Daniel O. Gilligan, Stephen Devereux And Janna Tenzing.(2022), *Social protection: Designing adaptive systems to build resilience to climate change, Global Food Policy Report*, International Food Policy Research Institute (IFPRI)

Davies, M, J. Leavy, T.Mitchell, T.Tanner.(2008), *Social Protection and Climate Change Adaptation,* Brighton:Institute of Development Studies, Kräftriket, Sweden

Davies, M. Guenther, B, Leavy, J.Mitchell, T & Tanner, T. (2009), *Climate change adaptation, disaster risk reduction and social protection: Complementary roles in agriculture and rural growth?* (IDS Working Papers (320), 1–37. https://doi.org/10.1111/j.2040-0209.2009.00320_2.x

Gugushvili, D & Otto, A. (2021), Determinants of Public Support for Eco-Social Policies: A Comparative Theoretical Framework, *Social Policy and Society*, 1-15. doi:10.1017/S1474746421000348

FAO and Red Cross Red Crescent Climate Centre. (2019), *Managing climate risks through social protection-Reducing rural poverty and building resilient agricultural livelihoods*. Rome.

Hallegatte, S.Bangalore, M, Bonzanigo, L, Fay, M, Kane, T, Narloch, U, Vogt-Schilb, A. (2016), *Managing the impacts of climate change on poverty. Shock Waves: Climate change and development series*. https://doi.org/10.1596/978-1-4648-0673-5

Helm.D. (2012), Climate change: Kyoto protocol has failed**,** *Nature*, 491, pp.663-665

https://gsdrc.org/document-library/social-protection-and-climate-change-adaptation/#:~:text=Social%20protection%20and%20climate%20change%20adaptation%20both%20seek%20to%20protect,connections%20between%20them%20are%20needed.&text=Case%20studies%20show%20that%20the,the%20effects%20of%20climate%20change.

https://www.theigc.org/blog/building-climate-responsive-social-protection/

ILO. (2016), *Protecting people and the environment: Lessons learnt from Brazil's Bolsa Verde, China, Costa Rica, Ecuador, Mexico, South Africa and 56 other experiences*, ESS Working paper, No.54, Geneva

ILO. (2019), *Social Protection For A Just Transition A Global Strategy For Increasing Ambition In Climate Action*, Switzerland

ILO. (2017), *Universal Social Protection to Achieve the Sustainable Development goals*, World Social Protection Report 2017-19

IPCC. (2018), Global Warming of 1.5° C. An IPCC Special Report on the Impacts of Global Warming of 1.5° C Above Pre-Industrial Levels and Related Global Greenhouse Gas Emission Pathways, in the Context of Strengthening 75 the Global Response to the Threat of Climate Change, Sustainable Development, and Efforts to Eradicate Poverty

Ulrichs Martina, Slater Rachel, Costella Cecilia. (2019), Building resilience to climate risks through social protection: from individualised models to systemic transformation, *Disasters*, Volume 43, IssueS 3, Special Issue: Resilience from the Ground Up, April, pp. 368-387

Nelson Valerie. (2011), *Gender, Generations, Social Protection & Climate Change: A thematic review*, Overseas Development Institute 111 Westminster Bridge Road London SE1 7JD, UK, August

Ramkumar, S. (2022), What Is Climate Change? , Available from: (https://studentenergy.org/influencer/climate-change/?gclid=Cj0KCQiA_c-OBhDFARIsAIFg3eyNGhzXGZ308gxdxTRZqU44r8qtL1mO2aoaeGeVi00ZWeUU9CtAd-kaAoOkEALw_wcB)

Schiermeier, Q. (2012), The Kyoto Protocol:Hot Air, *Nature*. 491, (7426) Available from:〈http://www.nature.com/news/the-kyoto-protocol-hot-air-1.11882〉.

Schwan, S., & Yu, X. (2018). Social protection as a strategy to address climate-induced migration, *International Journal of Climate Change Strategies and Management*, 10(1), 43– 64

Stokes L & Warshaw C. (2017), Renewable Energy Policy Design and Framing influence public support in the United States, *Nature Energy*, 2 17107

Tenzing, Janna (2020), Integrating social protection and climate change adaptation: a review, *WIREs Climate Change*, Vol.11, No.2

UNFCC (1992), *United Nations Framework Convention on Climate Change,*

World Bank. (2018), *The state of social safety nets 2018*. Retrieved from https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29115/9781464812545.pdf?sequence=5&isAllowed=y

KAYNAKÇA

Anderson, M., Dobardzic, S. ve Gardiner, D. (2006). *Climate Change and Insurance: An Agenda for Action in the United States*. Allianz Group and WWF.

Arıkan, Y. ve Özsoy, G. (2008). *A'dan Z'ye İklim Değişikliği Başucu Rehberi*. Bölgesel Çevre Merkezi, REC Türkiye. Ankara: Ajanstürk Matbaacılık.

Arias, C. (2009). *Going Green to Make Green Hiringand Looking for Sustainable Jobs at Colleges and Corporations.* Mary Ann Liebert, Inc., 2 (3).

Aşıcı, A. A. ve Şahin, Ü. (2013). *Yeşil Ekonomi*. Yeni İnsan Yayınları, İstanbul, ss.153-154.

Başoğlu, A. (2014). *Küresel İklim Değişikliğinin Ekonomik Etkileri*. Sosyal Bilimler Dergisi. Sayı 7, ss. 175-196.

Cunningham, S. (2002). *The Restoration Economy: The Greatest New Growth Frontier*. Berrett Koehler Currents Book. San Francisco, USA.

Çelik, S., Bacanlı, H. ve Görgeç, H. (2008). *Küresel İklim Değişikliği ve İnsan Sağlığına Etkileri*. Telekomünikasyon Şube Müdürlüğü. https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/sagkileri.pdf, Erişim Tarihi: 14.01.2022.

Degregori, T. R. (2002). *The Environment, Our Natural Resources and Modern Technology*. First Press. Lowa: Lowa State Press. USA.

Duffy, P. B. (2008). *Internal Climate Variability*. Encyclopedia of Global Warming and Climate Change Ed. George Philander, California: Sage Publications.

Forstater M. (2006*). Green Jobs Public Service Employment and Environmental Sustainability*, Challenge, 49 (4), ss. 58-72

ECO Canada (2010). *Defining the Green Economy*. Labour Market Research Study (LMRS) https://www.unep.org/regions/asia-and-pacific/regional-initiatrce-efficiency/green-economy. Erişim Tarihi: 11.01.2022.

European Trade Union Institute ETUI (2014). *Climate Change: Implications for Employment*. https://www.etui.org/publications/guides/climate-change-implications-for-employment. Erişim Tarihi: 21.01.2022.

Ediger, Ş. V. ve Çiftçi, S. (2011). *Sürdürülebilir Kalkınmanın İki Temel Unsuru: Enerji ve Çevre.* Türkiye Bilimler Akademisi Dergisi. Sayı 43, ss. 22-25.

Hallegatte, S., Bangalore, M., Bonzanigo, L.ve Fay, M. (2014). *Climate Change and Poverty*. Policy Research Workıng Paper. World Bank Group. https://documents1.worldbank.org/cu26.pdf, Erişim Tarihi: 20.01.2022.

Hallegatte, S., Bangalore, M., Bonzanigo, L., Fay, M., Kane, T., Narloch, U., Rozenberg, J., Treguer, D. ve Vogt Schilb, A. (2016). *Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty*, Washington: DC: World Bank, ss. 190-192.

Hughes, G. (2011). *The myth of green jobs, The Global Warming Foundation Report No.3*, London.

Houghton, J. (2004). *Global Warming*, Cambridge: Cambridge University Press.

ILO (2011). *Assessing Green Jobs Potential in Developing Countries: A Practitioner's Guide*. International Labour Office. Geneva, ss. 30-32.

ILO (2013). *Sustainable Development, Decent Work and Green Jobs.* International Labour Conference, 102nd Session. Geneva, ss. 23-27.

Kadıoğlu, M. (2001). *Bildiğiniz Havaların Sonu Küresel İklim Değişimi ve Türkiye*. Güncel Yayıncılık, İstanbul.

Korkmaz, K. (2007). *Küresel Isınma ve Tarımsal Uygulamalara Etkisi*. Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Ala Tarım Dergisi, 6 (2), ss. 44-45.

Lecocq, F. ve Shazili, Z. (2007). *How Might Climate Change Affect Economic Growth in Developing Countries? A Review of the Growth Literature with a Climate Lens*. World Bank Policy Research Working Paper. Number: 4315, ss. 1-52.

Lawson, R. (2006). *An Overview of Green Economics*. International Journal of Green Economics. 1(1/2), ss. 23-36.

Martinez, F. C., Hinojosa, C. ve Miranda, G. (2010). Gren Jobs and Skills: The Local Labour Market Implications of Addressing Climate Change. OECD Working Document. https://www.oecd.org/cfe/leed/44683169.pdf, Erişim Tarihi: 17.01.2022.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2022). https://www.mgm.gov.tr/genel/sss.aspx, Erişim Tarihi: 02.01.2022.

Michaels, R, ve RP Murphy (2009). *Green jobs: fact or fiction? Institute for Energy Research*, Houston, Texas, January.

Miranda, G. ve Larcombe, G. (2012). *Enabling Local Green Growth: Addressing Climate Change Effects on Employment and Local Development*. OECD Local Economic and Employment Development Working Papers, 01. https://www.oecd.org/cfe/leed/49387595.pdf, Erişim Tarihi: 14.01.2022.

Munich, R. (2013). *Natural Catastrophes 2012 Analyses*, *Assessments, Positions*. Nat Cat Service Topics Geo, ss. 49-55.

Perroy, L. (2005). *Impacts of Climate Change on Financial Institutions. Medium to Long Term Assets and Liabilities*. The Staple in Actuarial Society, https://www.actuaries.org.uk/doy.pdf, Erişim Tarihi: 14.01.2022.

Rodrik, D. (2016). *Premature Deindustrialization*. Journal of Economic Growth, 21(1), ss. 1-3

Sungur, Z. (2011). *Türkiye'de Yeşil Yakalı Mesleklerin Gelişiminde Güncel Eğilimler*. International Conference on Eurasian Economies, ss. 154-159.

Sungur, Z. (2010). *Yeşil Yakalı Meslekler*. 12. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi Bildiriler Kitabı. 7-10 Ekim 2010, Antalya, ss. 77-90.

Scott, M. (2014). *İklim Değişikliği: İstihdama İlişkin Sonuçlar, Hükümetler Arası İklim Değişikliği Raporu Önemli Bulgular*. University of Cambridge Institute for Sustainability Leadership, ETUI.

Şanlı, B. ve Özekicioğlu, H. (2007). *Küresel Isınmayı Önlemeye Yönelik Çabalar ve Türkiye*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. Sayı 2, ss. 456-482.

Turan, F. (2016). *İklim Değişikliğinin Toplumsal Etkileri*. Küresel İklim Değişikliği ve Etkileri. Editör: Somuncu, M., Türkiye Çevre Vakfı Yayını. Ankara, ss.143-156.

UNFCCC (1992). *United Nations Framework Convention on Climate Change*. IPCC. Intergovernmental Panel on Climate Change. 20225th Assessment Report, Summary for Policymakers, https://www.ipcc.ch/assessment-report/ar5/, Erişim Tarihi: 11.01.2022.

UNEP (2008). *Green Jobs: Towards Decent Work in A Sustainable, Low-carbon World*. United Nations Environment Programme, https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/publications/WCMS_127/lang--en/index.htm, Erişim Tarihi: 25.02.2022.

UNEP (2011). *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication.* https://sustainabledevelopment.un.org/index0&nr=126&as=35, Erişim Tarihi: 02.01.2022.

Wagner, G. ve Weitzman, M.L. (2016). *Climate Shock: The Economic Consequences of a Hotter Planet*, USA: Princeton University Press.

World Meteorological Organization (2022). Climate. https://public.wmo.int/en/our-mandate/climate, Erişim Tarihi: 02.01.2022.

KAYNAKÇA

AFP (2015). India heatwave: More Than 500 Dead As Temperatures Near 50 Degrees Celsius. Australian Broadcasting Corporation. www.abc.net.au/news/2015-05-25/india-heatwave-kills-hundreds/6496314 (Erişim Tarihi: 11/03/2022).

CIEL- Center for International Environmental Law and CARE International (2015). Climate Change: Tackling the Greatest Human Rights Challenge of Our Time: Recommendations for Effective Action on Climate Change and Human Rights. http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2015/06/CCandHR_Feb2015.pdf. (Erişim Tarihi: 02/03/2022).

Climate Just (2022), https://www.climatejust.org.uk/what-climate-justice (Erişim Tarihi: 01/04/2022).

Climate-Adapt (2018). Adaptation Needs and Options. https://ec.europa.eu/clima/eu-action/adaptation-climate-change_en (Erişim Tarihi: 13/03/2022).

Employment in Europe 2009 (2009). Climate Change and Labour Market Outcomes. European Commission. DG Employment, Social Affairs and Equal Opportunities. November 2009.

European Commission (2021). https://ec.europa.eu/clima/eu-action/adaptation-climate-change_en (Erişim Tarihi: 13/03/2022).

Evans G. ve Phelan L. (2016). Transition to a Post-Carbon Society: Linking Environmental Justice and Just Transition Discourses. Energy Policy 99: 329–339.

Fankhaeser, S. Sehlleier, F. ve Stern, N. (2011). Climate Change, Innovation and Jobs, Climate Policy, Vol.8, Issue 4.

Gross J. (2002) The Severe Impact of Climate Change on Developing Countries. Medicine and Global Survive. 7: 96-100.

HREOC- Human Rights and Equal Opportunity Commission (2008). Human Rights and Climate Change. Sydney, Australia: http://www.ohchr.org/Documents/Issues/ClimateChange/Submissions/Australia_HR_Equal_Opportunity_Commission_HR_ClimateChange_4.pdf (Erişim Tarihi: 11/03/2022).

ILO (2011). Local Investments for Climate Change Adaptation: Green Jobs through Green Works. Geneva.

ILO (2018). The Employment Impact of Climate Change Adaptation. Input Document for the G20 Climate Sustainability Working Group International Labour Office, Geneva.

ILO, (2018). World Employment and Social Outlook 2018: Greening with jobs, Geneva

Leach, J. (2021). What We Mean by “Climate Injustice”. https://www.uusc.org/what-we-mean-by-climate-injustice/ (Erişim Tarihi: 30/03/2022).

Masterman-Smith H. (2010). Green Collaring a Capital Crisis?. Labour & Industry 20(3): 317–330.

Noy, I. (2014). A Non-Monetary Global Measure of the Direct Impact of Natural Disasters. Geneva. United Nations Office for Disaster Risk Reduction.

O'Brien, K. (2012) Global Environmental Change II: from Adaptation to Deliberate Transformation, Progress in Human Geography, 36 (2012), 10.1177/0309132511425767.

Olsson, P., Galaz, V. ve Boonstra, W.J. (2014). Sustainability Transformations: a Resilience Perspective. Ecology and Sociology, 19 10.5751/ES-06799-190401.

Oxfam International (2009). Climate Wrongs and Human Rights: Putting People at the Heart of Climate-Change Policy. Washington, DC: Oxfam. https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bp117-climate-wrongshuman-rights-summary-0809.pdf (Erişim Tarihi: 29/03/2022)

Pearce, A. ve Stilwell, F. (2008). "Green-Collar" Jobs: Employment Impacts of Climate Change Policies. The Journal of Australian Political Economy, (62), 120–138.

Serdeczny, O. M., Bauer, S. ve Huq, S. (2017) Non-Economic Losses from Climate Change: Opportunities for Policy-Oriented Research, Climate and Development, Vol.10, Issue 2.

Triple E Consulting (2014). Assessing the Implications of Climate Change Adaptation on Employment in the EU: Final Report and Annexes. https://ec.europa.eu/clima/system/files/2016-11/climate_change_employment_eu_en.pdf (Erişim Tarihi: 01/03/2022).

UN (2019), https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/climate-justice/ (Erişim Tarihi: 01/04/2022).

UNFCCC- United Nations Framework Convention on Climate Change (2022). https://unfccc.int/topics/mitigation/the-big-picture/introduction-to-mitigation (Erişim Tarihi: 15/03/2022).

UNFCCC- United Nations Framework Convention on Climate Change (2016). Just Transition of the Workforce, and the Creation of Decent Work and Quality Jobs. Geneva: United Nations.

Vona, F. (2018): Job Losses and Political Acceptability of Climate Policies: Why the 'Job-Killing' Argument is So Persistent and How to Overturn it, Climate Policy, DOI:10.1080/14693062.2018.1532871

KAYNAKÇA

AA, 2022. “Almanya, AB'nin yeni benzinli ve dizel otomobillerin 2035'te yasaklanması planını reddetti”, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-abnin-yeni-benzinli-ve-dizel-otomobillerin-2035te-yasaklanmasi-planini-reddetti/2619151

Alavi, S. and Aghakhani, H. (2021), "Identifying the effect of green human resource management practices on lean-agile (LEAGILE) and prioritizing its practices", *International Journal of Productivity and Performance Management*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. https://doi.org/10.1108/IJPPM-05-2020-0232

Allen, C., Clouth, S., 2012. A Guide to the Green Economy. UN Division for Sustainable Development.

Arulrajah, A. A., Opatha, H. H. D. N. P., & Nawaratne, N. N. J. (2015). Green human resource management practices: A review. Sri Lankan Journal of Human Resource Management, 5(1).

Asnawi, R. & Djatmiko, I. W (2015). "A challenge of vocational education for preparing green employment." (2015): 175-178. The 3rd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training (TVET)

Becker, G. S. (1992). Human capital and the economy. Proceedings of the American philosophical society, 136(1), 85-92.

Berksü, Z. Ö. (2019). Geleceğin Yeşil Meslekleri. https://www.oggusto.com/surdurulebilir-yasam/gelecegin-yesil-meslekleri Erişim tarihi: 30.04.2022

Berrone, P., & Gomez-Mejia, L. R. (2009). Environmental performance and executive compensation: An integrated agency-institutional perspective. Academy of Management Journal, 52(1), 103-126.

Bombiak, E., & Marciniuk-Kluska, A. (2018). Green human resource management as a tool for the sustainable development of enterprises: Polish young company experience. *Sustainability*, *10*(6), 1739.

Bowen, A., Duffy, C., & Fankhauser, S. (2016). Green growth’and the new industrial revolution. Policy Brief. Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment and Global Green Growth Institute.

Bowen, A., Kuralbayeva, K., & Tipoe, E. L. (2018). Characterising green employment: The impacts of ‘greening’on workforce composition. *Energy Economics*, 72, 263-275.

Chaudhary, R. (2020). Green human resource management and employee green behavior: an empirical analysis. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 27(2), 630-641.

Consoli, D., Marin, G., Marzucchi, A., & Vona, F. (2016). Do green jobs differ from non-green jobs in terms of skills and human capital?. Research Policy, 45(5), 1046-1060.

Deshwal, P. (2015). Green HRM: An organizational strategy of greening people. *International Journal of applied research*, *1*(13), 176-181.

Dumont, J., Shen, J., & Deng, X. (2017). Effects of green HRM practices on employee workplace green behavior: The role of psychological green climate and employee green values. Human resource management, 56(4), 613-627.

Evans-Klock, C. & Lettmayr, C. F. (2022). Yeşil iş becerileri ve küresel bir bakış: 21 ülke araştırmasına dayalı sentez raporu. https://media.iskur.gov.tr/15340/yesil-is-becerileri-kuresel-bir-bakis.pdf Erişim tarihi: 08.06.2022

Grolleau, G., Mzoughi, N., & Pekovic, S. (2012). Green not (only) for profit: An empirical examination of the effect of environmental-related standards on employees' recruitment. Resource and Energy Economics, 34(1), 74-92.

HRMI (2021) https://hrmi.org/green-hrm/ Erişim tarihi: 28.10.2021

ILO, 2015. Yeşil Ekonomide İnsana Yakışır İşler: Türkiye'den İyi Örnekler Vaka Çalışması / International Labour Organization; ILO Office for Turkey. - Ankara: ILO, 2015

ILO, 2016. Green Jobs: Progress Report 2014-2015 / International Labour Office. – Geneva.

ILO, (2022a). Green Jobs, https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/news/WCMS_220248/lang--en/index.htm Erişim tarihi: 30.04.2022

ILO, (2022b). Green Jobs Act Assessment. https://www.ilo.org/manila/eventsandmeetings/WCMS_631373/lang--en/index.htm

Nidumolu, R., Prahalad, C. K., & Rangaswami, M. R. (2009). Why sustainability is now the key driver of innovation. Harvard business review, 87(9), 56-64.

Sabancı (2022). Sürdürülebilirlik. https://www.sabanci.com/tr/calisma-prensipleri/surdurulebilirlik

Singh, S. K., Del Giudice, M., Chierici, R., & Graziano, D. (2020). Green innovation and environmental performance: The role of green transformational leadership and green human resource management. Technological Forecasting and Social Change, 150, 119762.

Taşeli, B. vd. (2017). Gençler İçin Yeşil Kariyer Rehberi. 2014-2-TR01-KA205-014469

Trinomics, 2022. Green skills and jobs in developed countries. https://trinomics.eu/project/green-skills-and-jobs-in-developed-countries/ Erişim tarihi: 28.05.2022

UNEP, ILO, IOE, ITUC (2008): Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_098504.pdf

Vantage Fit (2021) https://blog.vantagefit.io/green-hr-practices/

Youmatter, (2021) https://youmatter.world/en/definition/green-human-resources-management-meaning-definition/ Erişim tarihi: 28.10.2021

KAYNAKÇA

Asian Development Bank (2012). *Addressing Climate Change and Migration in Asia and the Pacific*. Mandaluyong City: Asian Development Bank.

Adams H. (2015). Why populations persist: mobility, place attachment and climate change. *Popul Environ*, 37:429–448.

Baldwin, A. (2017). Climate change, migration, and the crisis of humanism. *WIREs Climate Change*, *8*(3). https://doi.org/10.1002/wcc.460

Bauböck, R. (Ed.). (2006). *Migration and citizenship: Legal status, rights and political participation*. Amsterdam University Press.

Baumann Z, Evans B. (2016). The refugee crisis is humanity's crisis (Zygmunt Baumann interviewed by Brad Evans). *The New York Times, The Stone*.

Betts, A. (2013). *Survival migration: Failed governance and the crisis of displacement*. Cornell University Press.

Boas I. (2015). *Climate Migration and Security: Securitisation as a Strategy in Climate Change Politics*. New York/London: Routledge.

Christian Aid (2017). Christian aid annual report and accounts 2017/18. London: UK. https://www.christianaid.org.uk/sites/default/files/2018-10/Christian%20Aid%20Annual%20Report%2017-18_1.pdf

Climate Watch. (2022). *Global greenhouse gas emissions database* [Database]. Available at www.climatewatchdata.org/ghg-emissions?regions=TOP&source=34

Conisbee, M., & Simms, A. (2003). Environmental refugees. *The Case for Recognition. New Economics Foundation, London*.

Expert Group on Climate Obligations of Enterprises. (2020). *Principles on Climate Obligations of Enterprises: Legal Perspectives for Global Challenges*. Eleven Publications. https://climateprinciplesforenterprises.files.wordpress.com/2021/01/epwebpdf2.pdf

FAO. (2015). *Mapping the vulnerability of mountain peoples to food insecurity*.

Heede, R. (2014). Tracing anthropogenic carbon dioxide and methane emissions to fossil fuel and cement producers, 1854–2010,. *Climatic Change*, *122*(1–2), 229–241. https://doi.org/10.1007/s10584-013-0986-y

Human Rights Watch. (2015). *There is no time left: Climate change, environmental threats, and human rights in Turkana County, Kenya*.

ILO. (2022). *Climate change, displacement and labour migration*. https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/climate-change/green-jobs/lang--en/index.htm

IPCC. (2014). *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability*.

IPCC. (2018). *Press release 2018/24/PR, "Summary for Policymakers of IPCC Special Report on Global Warming of 1.5°C approved by governments"*. www.ipcc.ch/2018/10/08/summary-for-policymakers-of-ipcc-special-report-on-global-warming-of-1-5c-approved- by-governments/

IOM (2017). Migration, environment, climate change: evidence for policy. https://www.iom.int/migration- and-climate-change-0.

Jakobeit, C., & Methmann, C. (2012). 'Climate refugees' as dawning catastrophe? A critique of the dominant quest for numbers. In *Climate change, human security and violent conflict* (pp. 301-314). Springer, Berlin, Heidelberg.

Kniveton, D., Schmidt-Verkerk, K., Smith, C., & Black, R. (2008). *Climate Change and Migration: Improving Methodologies to Estimate Flows*. UN. https://doi.org/10.18356/6233a4b6-en

Kolmannskog VO. (2008). *Future Floods of Refugees*. Oslo: Norwegian Refugee Council.

Kurnaz, L. (2019). *Son Buzul Erimeden*. Doğan Kitap.

McLeman R, Smit B. (2006). Migration as an adaptation to climate change. *Clim Change*, 76:31–53.

Myers, N. (2002) Environmental refugees: a growing phenomenon of the 21st century. *Philosophical Transactions of the Royal Society* 357, 609–613.

Myers, N., & Kent, J. (2001). Food and hunger in sub-Saharan Africa. *Environmentalist*, *21*(1), 41-69.

Our World in Data. (2022). *Cumulative Share of Global CO2 Emissions. The long-run history: Cumulative CO2* [Database]. https://ourworldindata.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions#the-long- run-history-cumulative-co2

Oxfam. (2015). *Extreme Carbon Inequality: Why the Paris climate deal must put the poorest, lowest emitting and most vulnerable people first*. Oxfam Media Briefing. https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/mb-extreme-carbon-inequality-021215-en.pdf

Piguet E. (2014). From "primitive migration" to "climate refugees": the curious fate of the natural environment in migration studies. *Ann Assoc Am Geogr*, 103:148–162.

Renaud, F. G., Bogardi, J. J., Dun, O., & Warner, K. (2007). *Control, adapt or flee: How to face environmental migration?*. UNU-EHS.

Stern, N. (2006). *Stern Review: The economics of climate change.*

The World Bank Group. (2021). *Climate Change Action Plan 2021-2025: Supporting Green, Resilient, and Inclusive Development* (p. 61) [Action plan]. World Bank. https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35799

UK Foresight. (2011). Foresight: migration and global environmental change. Final Project Report. London: Government Office for Science.

UN. (2022). *Sustainable Development*. UN Department of Social and Economic Affairs. https://sdgs.un.org/goals

UNDP. (2016). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030* (p. 74). UNDP. https://www.undp.org/myanmar/publications/sendai-framework-disaster-risk-reduction-2015-2030?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=Cj0KCQjwz96WBhC8ARIsAATR253x70yqZQUfJEQ9RIkYY5PwgDyAR6dUe5mzj5u9u77TtjS9ykhnSmwaAmslEALw_wcB

UNDP, & Huyer, S. (2016). *Gender Equality in National Climate Action: Planning for Gender-Responsive Nationally Determined Contributions*. https://www.undp.org/publications/gender-equality-national-climate-action-planning-gender-responsive-nationally-determined-contributions

UNEP. (2019). *Global Environment Outlook 6: Healthy Planet, Healthy People*. https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/27539

UNFCCC (2015). *Adoption of the Paris Agreement*. Document number: FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1. Paris.

United Nations, & Boyd, D. R. (2019). *Human rights obligations relating to the enjoyment of a safe, clean, healthy and sustainable environment* (United Nations General Assembly A/74/161; p. 25). United Nations. http://www.ohchr.org/EN/Issues/Environment/SREnvironment/Pages/Annualreports.aspx

UNHCR. (2015). *UNHCR, the Environment, and Climate Change*. Geneva: United Nations High Commission for Refugees.

WHO. (2014). *Quantitative risk assessment of the effects of climate change on selected causes of death, 2030s and 2050s*. WHO. https://www.who.int/publications/i/item/9789241507691

World Bank. (2016). *Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty*. The World Bank.

KAYNAKÇA

Akçayaka, A. ve öte. (2015). "IPCC İklim Değişikliği Senaryoları ve Tarihsel Gelişimi", https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-degisikligi.aspx?s=senaryolar, (Erişim:05.07.2022).

Dahlman, L. & Lindsey, R. (2020). Climate Change: Spring Snow Cover. Erişim Adresi (25. 06. 2022): https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-spring-snow-cover

Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç. E. (2011). Göç ve sosyal dışlanma.

Denhez, F., Petit, M., ve Mazoyer, K. (2007). Küresel Isınma Atlası: Atmosferin Isınması: Yüzyılımızın Bir Numaralı Sorunu İstanbul: çev. Özgür Adadağ. Doğuş Grubu İletişim Yay. ve Tic. A.Ş.

Gülçubuk, B. ve Parça, H. (2020). Dünyada göç hareketliliğinin yeni bir belirleyicisi: İklim değişikliği ve etkileri, Aydın Ruşen, Sadık Alper Yıldızel (Ed.), International Studies on Natural and Engineering Sciences (Birinci Basım) içinde (s. 64- 86). Ankara: Gece Kitaplığı.

Harari, Y. N. (2018). 21. Yüzyıl için 21 Ders. (1. Baskı). (S. Siral, Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.

IDMCb. (2018). Research agenda and call for partners. Thematic Series: No Matter of Choice: Displacement in a changing climate. Erişim Adresi (17. 06. 2022): https://www.internal-displacement.org/research-areas/displacement-in-a-changing-climate

IOM. (2019). Climate change and migration in vulnerable countries: A snapshot of least developed countries, landlocked developing countries and small island developing States. IOM, Geneva. Erişim Adresi (26. 06. 2022): https://publications.iom.int/books/climate-change-and-migration-vulnerable-countries

IPCC. (2014a). Summary for policymakers. In: Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Field, C.B., V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.). Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, pp. 1-32.

IPCC. (2014b). Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, R.K. Pachauri and L.A. Meyer (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland, 151 pp.

Kadıoğlu, M. (2019). Bildiğiniz Havaların Sonu. (1. Basım). İstanbul: Sia Kitap.

Kaplan, A. (1999). Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi: 3, (19).

Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2020). Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO): 2020'nin En Sıcak Üç Yıldan Biri Olması Bekleniyor. Erişim Adresi (01. 07. 2022): https://www.mgm.gov.tr/FILES/Haberler/2020/02.12.2020WMO2020EnSicak3Yil.pdf

Mcleman, R. & Smit, B. (2006). Migration as an adaptation to climate change. Climatic Change, 76 (1-2), 31-53. DOI: 10.1007/s10584-005-9000-7.

Oakes, R., Banerjee, S. & Warner, K. (2020). Human mobility and adaptation to environmental change. World Migration Report, International Organization for Migration (IOM).

Sadioğlu, U. ve Ağıralan, E. (2020). İklim değişikliği çerçevesinde 25. Taraflar Konferansı (COP 25). Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakultesi Dergisi, 11 (Ek sayı 1), 361-385.

TC Dış İşleri Bakanlığı. (t.y.). Paris Anlaşması. Erişim Adresi (20. 06. 2022): https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa

UNFCC. (t. y.). Taske Force on Displacement. Erişim adresi (16. 06. 2022): https://unfccc.int/process/bodies/constituted-bodies/WIMExCom/TFD#eq-5

UNHRC. (t.y.). Climate Change and Disaster Displacement. Erişim adresi (02. 05. 2022): https://www.unhcr.org/climate-change-and-disasters.html

Yaşar, D., ve Yıldız, D. (2009). Küresel Isıtılan Dünya ve Su. İstanbul: Truva Yayınları.

KAYNAKÇA

An, N. (2013). Climate Change Impacts on Migration in The Vulnerable Countries, Master Thesis, Institute of Science and Technology, Boğaziçi University.

BMMYK (UNHCR) (1997). Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-1998: Bir İnsanlık Sorunu, Ankara, BMMYK Türkiye Temsilciliği.

Castles, S. & Miller, M. J. (2003). Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri, Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Chakrabarty, D. (2019). "Tarihin İklimi: Dört Tez", Çev. Merve Erol, Cogito, Sayı: 93, Yapı Kredi Yayınları.

Chomsky, A. (2007). They Take Our Jobs And 20 Other Myths About Immigration, Beacon Press.

Cohen, R. & Deng, F. (1998). Masses in Flight: The Global Crisis of Internatıonal Displacement, Washington, D. C., The Brookings Instıtutıon.

Constitution of the International Refugee Organization, Çevrimiçi Kaynak: http://www.unhcr.org/refworld/type,INTINSTRUMENT,UN,3ae6b37810,0.html, Erişim Tarihi: 21 Haziran 2022.

Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, Çevrimiçi Kaynak: http://conventions. coeint/Treaty/en/Treaties/Html/005.htm, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2022.

Crips, J. (2009). "Refugess, Person of Concern and People on The Move: The Broadening Boundaries of UNCHR", *Refuge*, 26(1), 73-76.

Duruel, M. (2017). "Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri: Fırsatlar ve Tehditler", Sayı: 2, ICPESS.

Ekşi, N. (2016). İklim Mültecileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 10-58.

Esen, A. (2016). "Uluslararası Düzensiz Göçler ve Yerel Yönetimler", ed. Adem Esen ve Mehmet Duman, Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler, İstanbul, Ayran Basım.

Forced Migration, http://www.forcedmigration.org/about/whatisfm/what-is-forced-migration, 10.04.2022.

Goodwin-Gill, G. S., & McAdam, J. (2021). *The Refugee in International Law*. Oxford University Press.

Gültekin, A. S. (2019). Tuvalu'nun Batan Adaları: Bir Gün Gelecek ve Biz Yok Olacağız, Yeşil Gazete, 23.11.2019. https://yesilgazete.org/tuvalunun-batan-adalari-bir-gun-gelecek-ve-biz-yok-olacagiz/ , 10.05.2022.

Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, (1992). HCR/IP/4/Eng/REV.1 Reedited, Geneva.

UNHCR 1979: http:// www.unhcr.org/publ/PUBL/3d58e13b4.pdf, 20 Haziran 2022.

IOM, (2009). Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü, Cenevre.

IOM, (2020). World Mıgratıon Report.

IPCC, (2013). Climate Change 2013 The Physical Science Basis, Intergovernmental Panel on Climate Change, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/02/WG1AR5_all_final.pdf, (20.02.2019).

Joly D. & Suhrke, A. (2004). "A New Paradigm for the European Asylum Regime", International Migration: Prospects and Policies in a Global Market, Ed. Douglas S. Massey ve J. Edward Taylor, New York ve Oxford, Oxford University Press.

Kadıoğlu, M. (2004). "İklim Değişiyor... Türkiye Daha da Kuraklaşacak", 2023 Aylık Dergi, Ağustos 2004, Röportaj.

Kalin, W. & Künzli, J. (2009). The Law of Internatıonal Human Rights Protection, Oxford, Oxford Univesity Press.

Karatani, R. (2005). "How History Separated Refugee and Migrant Regimes: In Search of Their Institutional Origins", International Journal of Refugee Law, 17(3), 519-520.

Kayğusuz Akbay, M. (2021). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin Teitiota Kararının Ardından "İklim Mültecileri" Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (1), 223-248.

Klein, D. (2015). Capitalism and Climate Change: The Science and Politics of Global Warming.

Kobler, B. & Lattes, P. (2017). International Migration Report 2017, New York: United Nations, Department of Economic and Social Affairs.

Lindstrom, C. (2003). "Addressing the Root Causes of Forced Migration: A European Union Policy of Containment", University of Oxford Refugee Studies Centre, Working Paper No. 12, 3-4.

Lopez, A. (2007). The Protection of Environmentally-Displaced Persons in International Law, 37, Envtl.

McEldowney, J. F. (2021). Climate Change and The Law. In *The Impacts of Climate Change* (pp. 503-519). Elsevier.

McEldowney, J. F. & Drolet, J. L. (2021). Climate Change and Refugees. In *The Impacts of Climate Change* (pp. 537-545). Elsevier.

McEldowney, J. F. & Drolet, J. L. (2021). Climate Change and Refugees. In *The Impacts of Climate Change* (pp. 537-545). Elsevier.

Moberg, K. K. (2008). Extending Refugee Definitions to Cover Environmentally Displaced Persons Displaces Necessary Protection, 94(200), 1107-1126.

Molu, E. (2011). Avustralya Mülteci Temyiz Mahkemesi'nin İklim Değişikliklerinin Kiribati Vatandaşına Mülteci Statüsü Kazandırmayacağına İlişkin 10 Aralık 2009 Tarihli Kararı, X(2011)1 İKÜHFD, 225-238.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, "Convention Relating to the Status of Refugees", Çevrimiçi Kaynak: http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/o_c _ref.htm, Erişim Tarihi: 05 Haziran 2022.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, Convention Relating to the Status of Refugees, Çevrimiçi Kaynak: http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/o_c _ref.htm, Erişim Tarihi: 15 Haziran 2022.

NAP, (1990). Confronting Climate Change, National Academy Press, Washington.

Peker, B. & Sancar, M. (2005). Mülteciler ve İltica Hakkı: Yaşamın Kıyısındakilere Hoş geldin Diyebilmek, Ankara, İnsan Hakları Derneği İktisadi İşletmesi.

Phuong, C. (2004). The International Protection Of Internally Displaced Persons, Cambrige, Cambridge University Press, 2004, p. 1.

Protocol Relating to the Status of Refugees, Çevrimiçi kaynak: http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain? docid=3ae6b3ae4&page=search, ErişimTarihi: 15 Haziran 2022.

Statute of the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees A/RES/428, Çevrimiçi Kaynak: http: //www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/excom/opendoc.htm?tbl= EXCOM&id=3ae69ee64, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2022.

The Universal Declaration of Human Rights, Çevrimiçi Kaynak: http://www.un.org/Overview/rights.html, Erişim Tarihi: 01Temmuz 2022.

Türk, V. (1999). "The Role of UNHCR in the Development of International Refugee Law", Refugee Rights and Realities, Ed. Frances Nicholson ve Patrick Twomey, Cambridge, Cambridge University Press.

UNCHR, (2020). Figures at a Glance, Çevrimiçi Kaynak: https://www.unhcr.org/data.html, Erişim Tarihi: 01.03.2020.

Wasem, R. E. & Ester, K. (2010). Temporary Protected Status: Current Immigration Policy and Issues, Congressional Research Service, *CRS Report for Congress,* 7-5700 RS20844, 2-3.

Wood, W. B. (1994). "Forced Migration: Local Conflicts and International Dilemmas", Annals of the Association of American Geographers, 84(4), 614-615.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/ 1.5.6458.pdf, 10 Mayıs 2022.

Zetter, R. (2009). The Role of Legal and Normative Frameworks fort he Protection of Environmentally Displaced People, Migration, Environment and Climate Change: Assessing the Evidence, Edited by Frank Laczko/Christine Aghazarm, International Organization for Migration IOM, Geneva 2009, s. 415-416.

Zieck, M. (1997). UNHCR and Voluntary Repatriation of Refugees: A Legal Analysis, Boston, Martinus Nijhoff Publishers, p. 71-74.

Zolberg, A. R., Suhrke, A., & Aguayo, S. (1989). Escape From Violence: Conflict And The Refugee Crisis In The Developing World. Oxford University Press on Demand.

21. Yüzyılın Yakıcı Gerçeği: İklim Mülteciliği, https://www.hayatadestek.org/blog/kategori/insani-yardim/21-yuzyilin-yakici-gercegi-iklim-multeciligi/

KAYNAKÇA

Adger, W.N. (2004). Commentary: The Right to Keep Cold. – Environment and Planning A 36: 1711-1715.

Asmita, N. (2009). Migration and Natural Disasters, Environment and Climate Change: Assessing the Evidence, Edited by Frank Laczko/Christine Aghazarm. International Organization for Migration-IOM, Geneva.

Benli, A. ve Yenihan, B. (2018). Yoksulluğun Kavramsal Çerçevesi. *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla* (1. Baskı) içinde (1-15). Bursa: Dora Basım Yayın.

Berchin, I. I., Valduga, I. B., Garcia, J. ve de Andrade, J. B. S. O. (2017). Climate change and forced migrations: An effort towards recognizing climate refugees. *Geoforum, 84*, 147-150.

Besthorn, F. H. ve Meyer, E. E. (2010). *Environmentally Displaced Persons: Broadening Social Work's Helping Imperative*. Critical Social Work Critical Social Work Critical Social Work.

Biermann, F. ve Boas, I. (2010). Preparing for a Warmer World: Towards a Global Governance System to Protect Climate Refugees. *Global Environmental Politics, 10*(1), 60-88.

Brown, D. A. (2003). The importance of expressly examining global warming policy issues through an ethical prism. *Global Environmental Change, 13*(4), 229-234.

Castles, I. (1998). Human Development Report 1998. *Population and Development Review, 24*(4), 831-832.

Cerev, G. ve Yenihan, B. (2018). *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla*. (1. Baskı). Eskişehir: Dora Yayıncılık.

Demirtürk, R. B., Bozkuş, N., Cephe, A., Aktaş, B., Afşar, S. T. ve Çıngı, H. (2011). Yoksulluk Düzeyinin Modellenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 14*(1), 29-67.

Ekşi, N. (2016). İklim Mültecileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (4), 10-58.

El-Hinnawi, E. (1985). Environmental refugees United Nations Environment Programme. *Nairobi, Kenya*.

Erkmen, O. (2010). Gıda kaynaklı tehlikeler ve güvenli gıda üretimi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 53*(3), 220-235.

FAO (2001). Food Insecurity in the World 2001. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, Italy.

FAO (2008) Food Security in Mountains – High Time for Action. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, Italy.

Gleditsch, N. P. (1998). Armed conflict and the environment: A critique of the literature. *Journal of Peace Research, 35*(3), 381-400.

Global Nutrition Report (2021). The state of global nutrition. 16 Haziran 2022 tarihinde https://globalnutritionreport.org/reports/2021-global-nutrition-report/executive-summary/ adresinden alındı.

Gorlick, B. (2007). Environmentally displaced persons: A UNHCR perspective. Environmental Refugees: the Forgotten Migrants", Discussion Event, New York.

Gorski, P. (2008). The Myth of the``Culture of Poverty''. *Educational Leadership, 65*(7), 32.

Gupta, J. (2000). On behalf of my delegation...: a survival guide for developing country climate negotiators. Centre for Sustainable Development for Americas, Washington, WA, US.

Güngörmüş, Ö. (2021). Devletler görmese de 'iklim mültecileri' hızla göç ediyor. *TRT Haber*. 9 Haziran 2022 tarihinde https://www.trthaber.com/haber/cevre/devletler-gormese-de-iklim-multecileri-hizla-goc-ediyor-588513.html adresinden alındı.

Güzel, B. ve Buz, S. (2019). "Yeşil" Yoksulluk, Çevresel Adalet ve Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 30* (3), 1052-1069.

Huntjens, P. ve Zhang, T. (2016). Climate justice: Equitable and inclusive governance of climate action. The Hague Institute, Working Paper, 16.

IDMC. (2016). Briefing Paper. Seizing the Momentum. Displacement on The Global Climate Change Agenda. Internal Displacement Monitoring Centre, Switzerland 2016.

Ikeme, J. (2003). Equity, environmental justice and sustainability: incomplete approaches in climate change politics. *Global Environmental Change, 13*(3), 195-206.

Ilık-Bilben, M. (2018). Yeni Bir Toplumsal Düzenin Doğum Sancısı: İklim Adalet(sizliğ)i ve Hak Temelli Yaklaşımın Önemi. *Mediterranean Journal of Humanities, 8*(1), 213-226.

Ilık-Bilben, M. S. (2019). Dünyadan Örnekler Işığında İklim Değişikliği Kaynaklı Göçleri Anlamak. *Mediterranean Journal of Humanities, 9*(2), 335-355.

Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M.M. (2015). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*. (10. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Karakaş, M. (2010). Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences, 12*(2).

Khagram, S., Clark, W., ve Raad, D. F. (2003). From the environment and human security to sustainable security and development. Journal of Human Development, 4(2), 289-313.

Leichenko, R. ve Silva, J. A. (2014). Climate change and poverty: vulnerability, impacts, and alleviation strategies. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change, 5*(4), 539-556.

Lewis, O. (1961). *The Children of Sanchez*. New York: Vintage

Mbow C., Rosenzweig C., Barioni L.G., Benton T.G., Herrero M., et al. (2019). Food security. In Climate Change and Land: An IPCC Special Report on Climate Change, Desertification, Land Degradation, Sustainable Land Management, Food Security, and Greenhouse Gas Fluxes in Terrestrial Ecosystems, ed. PR Shukla, J Skea, E Calvo Buendia, V Masson-Delmotte, H-O Pörtner, et al., s. 437–550. Geneva: Intergov. Panel Clim Change.

Myers, N. (1993). Ultimate Security: The Environmental Basis of Political Stability.

O'Brien, K. ve R. Leichenko 2003: Winners and Losers in the Context of Global Change. *Annals of the Association of American Geographers 93* (1), 99-113.

O'Brien, K. ve Leichenko, R. (2006). Climate change, equity and human security. *Die Erde, 137*(3), 165.

O'Brien, K., Sygna, L., ve Haugen, J. E. (2004). Vulnerable or resilient? A multi-scale assessment of climate impacts and vulnerability in Norway. *Climatic change, 64*(1), 193-225.

Onwuegbuchulam, S. P. C. (2018). A Capability Approach assessment of poverty in the sociopolitical history of South Africa/KwaZulu-Natal. *Journal of Poverty, 22*(4), 287-309.

Özdoğan, F. ve Coşkun, S. (2009). Yoksulluk kültürü yaklaşımına eleştirel bir bakış. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.

Slabbert, I. (2018). Applying the capability approach in social work education. *Social Work Education, 37*(7), 867-881.

Şenkal, A. (2021). *Yoksulluğun Politik Ekonomisi*. (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Şenses, F. (2001). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. (2. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

The World Bank (2011). The Poverty Impacts of Climate Change: Poverty Reductıon And Economıc Management (Prem) Network.

The World Bank (2022). Understanding Poverty. 30 Haziran 2022 tarihinde https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview adresinden alındı.

Topgül, S. ve Beytaş, O. (2022). İklim Mültecileri ve Sosyal Hizmet: Kriz mi Fırsat mı? *Toplum ve Sosyal Hizmet, 33*(2), 687-705.

Turgut, A. Ş. (2020). Yapabilirlikten Yoksunluk Yaklaşımı Bağlamında Engelli Yoksulluğu. *Current Debates on Social Sciences* 5 (1. Baskı) içinde (501-513). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Uysal, Y. (2022). İklim değişikliği ve küresel ısınma ile mücadelede yerel yönetimlerin rolü: Tespitler ve öneriler. *Kesit Akademi Dergisi, 8* (30), 324-354.

Wang, Y., Jiang, Y., Cai, J. ve Zhang, N. (2021). Value Orientation and Realization Path of Ecological Poverty Alleviation Based on Green Poverty Reduction Concept.

Yuncu, D. (2005). İki yoksulluk yaklaşımı: A. Sen'in Yapabilirlikten Yoksunluk Teorisi ve Toplumsal Dışlanma çerçevesinin karşılaştırması, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul.

Yücel-Batmaz, N. (2016). Kentsel Yoksullukla Mücadelede Belediyelerin Rolü "Keçiören Belediyesi Örneği". *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 8*(1), 37-50.

Zhou, D., Cai, K. ve Zhong, S. (2021). A Statistical Measurement of Poverty Reduction Effectiveness: Using China as an Example. *Social Indicators Research, 153*(1), 39-64.

KAYNAKÇA

Abeygunawardena, P. V., Yogesh Knill, Philipp Foy, et al. (2009). *Poverty and climate change: reducing the vulnerability of the poor through adaptation* .Washington, D.C. : World Bank Group.

Andor, M. A., Schmidt, C. M., & Sommer, S. (2018). Climate Change, Population Ageing and Public Spending: Evidence on Individual Preferences. *Ecological Economics*, *151*, 173–183. https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.05.003

Bressler, R. D. (2021). The mortality cost of carbon. *Nature Communications*. (2021)12:4467. https://doi.org/10.1038/s41467-021-24487-w.

Brittanica. (2022). https://www.britannica.com/story/a-recent-history-of-climate-change. Erişim tarihi: 22.08.2022.

Calleja-Agius, J. & England, K. & Calleja, N. (2020). The effect of global warming on mortality. *Early Hum Dev*. 2021 Apr;155:105222. doi: 10.1016/j.earlhumdev.2020.105222.

Epa, U., & Change Division, C. (n.d.). *Climate Change and the Health of Older Adults*.

Filiberto, D., Wells, N., Wethington, E., Pillemer, K., & Wysocki, M. (n.d.). *Climate Change, Vulnerability and Health Effects: Implications for the Older Population.*

Frumkin, H., Fried, L., & Moody, R. (2012). Aging, climate change, and legacy thinking. In *American Journal of Public Health* (Vol. 102, Issue 8, pp. 1434–1438). https://doi.org/10.2105/AJPH.2012.300663

Haq, G. (2017). Growing Old in a Changing Climate. *Public Policy & Aging Report*, *27*(1), 8–12. https://doi.org/10.1093/ppar/prw027

Haq, G., & Gutman, G. (2014). "Klima-Gerontologie": Herausforderung Bevölkerungsalterung und Klimawandel. *Zeitschrift Fur Gerontologie Und Geriatrie*, *47*(6), 462–467. https://doi.org/10.1007/s00391-014-0677-y

Haq, G., Brown, D., & Hards, S. (2010). *Older People and Climate Change: the Case for Better Engagement.* Stockholm Environment Institute.

IPCC. (2022). Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Working Group II Contribution to the IPCC Sixth Assessment Report. *IPCC WGII Sixth Assesment Report*, *59*.

Kurnaz, L. (2021). Küresel İklim Krizi, TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, Yıl:55, Sayı:648, 12-23

Landmark Academy. (2022). https://www.landmarkacademyhub.co.uk/climate-change-impacts-of-the-industrial-revolution/. Erişim tarihi: 20.08.2022.

Levy, B. S., & Patz, J. A. (2015). Climate change, human rights, and social justice. In *Annals of Global Health* (Vol. 81, Issue 3, pp. 310–322). Elsevier USA. https://doi.org/10.1016/j.aogh.2015.08.008

Lundgren, K., Kuklane, K., Gao, C., & Holmér, I. (2013). Effects of Heat Stress on Working Populations when Facing Climate Change. *Ind Health.* 2013;51(1):3-15. doi: 10.2486/indhealth.2012-0089.

Mohd Yaziz, N. A. mirah, Azlina, A. A., Hussain, N. E., & Koris, R. (2022). The impact of population ageing on the environmental quality in late-demographic dividend countries. *International Journal of Social Economics*, *49*(4), 581–598. https://doi.org/10.1108/IJSE-03-2021-0192

Monash. (2022). https://www.monash.edu/news/articles/worlds-largest-study-of-global-climate-related-mortality-links-5-million-deaths-a-year-to-abnormal-temperatures. Erişim tarihi: 21.08.2022.

Okoye, U. (2011). *Climate change and older people: A discourse Rehabilitation of Internally Displaced people in Delta and Edo state Nigeria View project*. https://www.researchgate.net/publication/313107329

Paavola, J. (2017). Health impacts of climate change and health and social inequalities in the UK. In *Environmental Health: A Global Access Science Source* (Vol. 16). BioMed Central Ltd. https://doi.org/10.1186/s12940-017-0328-z

Pillemer, K., & Filiberto, D. (2017). Mobilizing Older People to Address Climate Change. *Public Policy & Aging Report*, *27*(1), 18–21. https://doi.org/10.1093/ppar/prw030

Pillemer, K., Tillema Cope, M., & Nolte, J. (2021). *Older People and Action on Climate Change: A Powerful But Underutilized Resource*. Commissioned report for HelpAge International, January 2021.

Schwela, D. (2021). Climate Change, Vulnerability, and Older People. In: Gu, D., Dupre, M.E. (eds) Encyclopedia of Gerontology and Population Aging. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-22009-9_466

UN. (2019). Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2019). World Population Ageing 2019: Highlights (ST/ESA/SER.A/430)

UN. (2021). Analytical study on the promotion and protection of the rights of older persons in the context of climate change, Human Rights Council Report, A_HRC_44_30-EN.pdf, Erişim tarihi:18.08.2022

UN. (2022a). Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP). Climate Change and Population Ageing in the Asia-Pacific Region: Status, Challenges and OpportunitiesAvailable at: https://www.unescap.org/kp/2022/climate-change-and-population-ageing-asia-pacific-region-status-challenges-and, Erişim tarihi:19.07.2022

UN. (2022b). https://www.un.org/en/global-issues/ageinghttps://www.un.org/en/global-issues/ageing. Erişim tarihi: 21.08.2022.

WHO. (2020). *The 2030 Agenda for Sustainable Development and the UN Decade of Healthy Ageing 2021-2030*. https://www.who.int/initiatives/decade-of-healthy-ageing

WHO. (2021). *COP26 İklim Değişikliği ve Sağlık Özel Raporu: İklim Eylemi için Sağlık Argümanı*. Cenevre.

WHO. (2022). https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health. Erişim tarihi: 19.07.2022.

World Population Review. (2022). https://worldpopulationreview.com/country-rankings/carbon-footprint-by-country. Erişim tarihi: 23.08.2022.

MALİYE KURAMI BAĞLAMINDA TÜRKİYE'DE YURT İÇİ ORİJİNAL GÜNAHIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Eren ERGEN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-99-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Devletin yürütmüş olduğu ekonomik faaliyetleri kamu harcamalarına dayanmaktadır. Kamu harcamalarının en önemli gelir kaynağını ise vergiler oluşturmakla birlikte, kamusal ihtiyaçların finansmanında bazen borçlanma da gündeme gelmektedir. Borçlanma bütçe açıklarının finansmanına ek olarak maliye politikası amaçlarına yönelik de kullanılabilmektedir. Devletin artan bir şekilde borçlanmaya başvurması, günümüzde özellikle iç borçlanmanın sıklıkla kullanılan bir kaynak haline gelmesine neden olmuştur. Bu kitabın amacı; Türkiye'de kamu borç yönetimi kapsamında yurt içi orijinal günah göstergesini araştırmak ve ilgili gösterge hakkında okuyucuya genel bilgiler kazandırmaktır.

Üç bölümden oluşan kitapta mevcut eksik ve hatalar şüphesiz yazara aittir. Bu konuda gelecek eleştiri ve uyarılar yazarı ziyadesiyle memnun edecektir.

Kitabın okuyuculara faydalı olması dileğiyle.

Dr. Eren ERGEN

Denizli, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER v
TABLO DİZİNİ vii
GRAFİK DİZİNİ ix
ŞEKİL DİZİNİ xi

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAMU BORÇLANMASINA YÖNELİK GENEL AÇIKLAMALAR

1.1.Kamu Açığı ve Kamu Borçlanması Kavramları 3
1.1.1.Kamu Açığı 3
1.1.2.Kamu Borçlanması 4
1.1.3.Vergi ile Kamu Borcunun Benzer ve Farklı Yönleri 5
1.1.3.1.Benzer Özellikler 5
1.1.3.2.Farklı Özellikler 5
1.2.Kamu Borçlanmasında Sınıflandırma 6
1.2.1.Vadelerine Göre Kamu Borçlanması 6
1.2.1.1.Kısa Vadeli Kamu Borçları 7
1.2.1.2.Uzun Vadeli Kamu Borçları 7
1.2.2.Sağlandığı Kaynağa Göre Kamu Borçlanmasının Sınıflandırması 8
1.2.2.1.İç Borç ve Dış Borç Ayrımı 8
1.2.2.1.1.Alacaklının Milliyeti 9
1.2.2.1.2.Piyasanın Milliyeti 9
1.2.2.1.3.Paranın Milliyeti 9
1.2.2.2.Özellikleri Açısından İç Borç ve Dış Borç 10
1.2.2.2.1.Kaynaklar Açısından 10
1.2.2.2.2.Milli Gelir Açısından 10
1.2.2.2.3.Ulusal Amaçlar Açısından 11
1.3.İç Borç ve Dış Borç Ayrımında Genel Hususlar 11
1.3.1.Dış Borç 11
1.3.2.İç Borç 14
1.3.2.1.İç Borçlanmayı Açıklayan Teorik Yaklaşımlar 15
1.3.2.1.1.Klasik Teori Kapsamında İç Borçlanma 15
1.3.2.1.2.Neo-Klasik Teori Kapsamında İç Borçlanma 17
1.3.2.1.3.Keynesyen Teori Kapsamında İç Borçlanma 18
1.3.2.1.4.Monetarist Teori Kapsamında İç Borçlanma 20
1.3.2.1.5.Kamu Tercihi-Anayasal İktisat Teorisi Kapsamında İç Borçlanma 22
1.3.2.2.Kamu İç Borçlanmasının Avantajları ve Dezavantajları Açısından Değerlendirilmesi 22
1.3.2.3.İç Borçlanmaya Yol Açan Faktörler 24

1.3.2.4.Kamu İç Borçlanmasının Sağlandığı Kaynaklar 26
1.3.2.4.1.Bireyler ve Özel Kurumlar 26
1.3.2.4.2.Ticari Bankalar 27
1.3.2.4.3.Merkez Bankası 27
1.3.2.4.4.Kamu Kurum ve Kuruluşları 28

İKİNCİ BÖLÜM
KAMU İÇ BORÇ YÖNETİMİ

2.1.Kamu İç Borçlanmasının Ekonomik Etkileri 29
2.1.1.Kamu İç Borçlanmasının Ekonomik Etkileri 29
2.1.1.1.Kamu İç Borçlanmasının Enflasyonist Etkisi 30
2.1.1.2.Kamu İç Borçlanmasının Tasarruf, Yatırım ve Tüketim Üzerindeki Etkisi 31
2.1.2.Kamu İç Borçlanmasının Mali Etkisi 32
2.1.3.Kamu İç Borçlanmasının Sosyal Etkisi 32
2.1.3.1.Kamu İç Borçlanması ve Gelecek Nesiller 33
2.1.3.2.Kamu İç Borçlanması ve Gelir Dağılımı 33
2.2.Kamu Borç Yönetimi 34
2.2.1.Kamu Borç Yönetimi Tanımları 35
2.2.1.1.Kamu Borç Yönetiminin Dar Anlamda Tanımı 35
2.2.1.2.Kamu Borç Yönetiminin Geniş Anlamda Tanımı 35
2.2.2.Kamu İç Borç Yönetiminin Amaçları 35
2.2.2.1.Devletin Borçlanma İhtiyacının Karşılanması 36
2.2.2.2.Mali Piyasalara Girişin Sürekliliğinin Sağlanması 36
2.2.2.3.Borçlanma Maliyetlerinin En Aza İndirilmesi 37
2.2.2.4.Borçlanma Alanlarının Genişletilmesi 37
2.2.2.5.Bono Piyasalarının Sağlıklı Gelişimine Destek Verilmesi 37
2.2.2.6.Para Politikası, Maliye Politikası ve Borçlanma Politikası Koordinasyonunun Sağlanması 38
2.2.2.7.Dengeli Bir Vade Yapısının Oluşturulması 38
2.2.3.Olağan Kamu Borç Yönetimi 38
2.2.3.1.Kamu İç Borçlarının Ödenmesi 39
2.2.3.2.Borcun Reddi ve Moratoryum 40
2.2.3.3.Borcun Silinmesi 41
2.2.4.Olağanüstü Kamu Borç Yönetimi 41
2.2.4.1.Konsolidasyon (Tahkim) 41
2.2.4.1.1.Gönüllü Konsolidasyon 42
2.2.4.1.2.Zorunlu Konsolidasyon 43
2.2.4.1.3.Konsolidasyonun Etkileri 43
2.2.4.2.Konversiyon 43
2.2.4.2.1.Zorlama ve Gönüllü Olma Açısından Konversiyon 44
2.2.4.2.2.Uygulama Bakımından Konversiyon Türleri 44
2.2.4.2.3.Konversiyonun Etkileri 45
2.2.4.3.Monetizasyon 46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İÇ BORÇ YÖNETİM POLİTİKALARI VE YURT İÇİ ORİJİNAL GÜNAH İLİŞKİSİ

3.1.Türkiye'de Kamu İç Borçlanmasına Tarihsel Bakış 47
3.1.1.1933-1960 Döneminde Kamu İç Borçlanması 47
3.1.2.1960-1980 Döneminde Kamu İç Borçlanması 50
3.1.3.1980-2000 Döneminde Kamu İç Borçlanması 52
3.1.4.2000-2020 Döneminde Kamu İç Borçlanması 55
3.2.Türkiye'de Kamu Borç Yönetimi 61
3.2.1.Kamu Borçlanma Yetkisi ve Limiti 61
3.2.2.Kamu Borç Yönetimi Kurumunun Dönüşümü 61
3.2.3.Kamu İç Borçlanmasında Türkiye'de Uygulanan Yöntemler 63
3.2.3.1.İhale Yöntemi 63
3.2.3.2.Sürekli Borçlanma Yöntemi (TAP) 64
3.2.3.3.Halka Arz Yöntemi 64
3.2.4.Türkiye'de Kamu İç Borçlanma Senetleri 65
3.2.4.1.Vadelerine Göre Kamu İç Borçlanma Senetleri 65
3.2.4.2.Kupon Ödemesi Olup Olmaması Bakımından İç Borçlanma Senetleri 66
3.2.4.3.Yerli Para Cinsinden ve Döviz Cinsinden Kamu İç Borçlanma Senetleri 66
3.2.4.4.Kira Sertifikası 66
3.2.4.5.Altına Dayalı Kira Sertifikası 68
3.3.Türkiye'de Yurt İçi Orijinal Günaha İlişkin Göstergeler ve Hesaplamalar 68
3.3.1.Yurt İçi Orijinal Günah 68
3.3.1.1.Kavram Olarak Orijinal Günah 69
3.3.1.2.Orijinal Günahın Faydaları ve Zararları 69
3.3.2.Türkiye'de Yurt İçi Orijinal Günaha İlişkin Göstergeler (2000-2021) 70
3.3.2.1.Türkiye'de İç Borç Stokunun Yapısı ve Miktarı 70
3.3.2.2.Türkiye'de İç Borç Stokunun Vade Yapısı 72
3.3.2.3.Türkiye'de İç Borç Stokunun Döviz ve Faiz Yapısı 74
3.3.3.Türkiye'de 2003-2021 Dönemi İçin Yurt İçi Orijinal Günahın Hesaplanması 76
3.3.3.1.Orijinal Günaha İlişkin Literatür ve Hesaplama Yöntemi 76
3.3.3.2.Türkiye'de Yurt İçi Orijinal Günah Göstergesinin Hesaplanması 79

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME 80

Kaynakça 83

Kaynakça

Abbas, A., & Christensen, J. (2010). The Role of Domestic Debt Markets in Economic Growth: An Empirical Investigation for Low-Income Countries and Emerging Markets. IMF Staff Papers, 57(1), 209-255.

Adıyaman, A. T. (2006). Dış Borçlarımız ve Ekonomik Etkileri. Sayıştay Dergisi, 62, 21-45.

Akdemir, T., & Yeşilyurt, Ş. (2017). Borç Etiği ve Borç Etiği Perspektifinden Osmanlı Devleti'nde Dış Borçlar. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 379-405.

Akdoğan, T., Altun, N., & Akdoğan, İ. (2020). 1994 Yılından Günümüze Türkiye'de İç Borçların Gelişimi. Turkish Studies-Social Sciences, 15(8), 3339-3361.

Akıncı, M., Kolçak, M., & Yılmaz, Ö. (2013). Yurt İçi Orijinal Günah'ın Belirleyicileri: Robust Regresyon Analizi. Maliye Dergisi, 165, 140-162.

Aklan, A. (2010). Yeni Gelişen Ülkeler ve Orijinal Günah Sorunu. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 47(539), 33-47.

Akyürek, M. B. (2008). Enflasyondaki Değişimlerin Gelir Dağılımına Etkileri. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akyüz, F. (2021). 1923-1929 Dönemi'nde Türkiye'de Denk Bütçe ve Kamu İç Borçlanması. Cumhuriyet Araştırmaları Dergisi, 741-773.

Alkan, I., & Ümit, Ö. (2015). Türkiye'de Kamu Açıkları: 1980-2012 Dönem Analizi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 19(1), 247-274.

Altunöz, U. (2013). Kamu Kesimi İç Borçlanmasının Özel Yatırım Harcamaları Üzerinde Etkisi: Türkiye Örneği. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(2), 25-53.

Arıcan, E. (2005). Ricardocu Denklik Teoremi ve Teorilerde Kamu Açıklarına İlişkin Yaklaşımlar: Türkiye Ekonomisine İlişkin Bir Uygulama. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 10(1), 77-94.

Arsan, Ü. (1979). Kamu Borçlarının Sınıflandırılmaları. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 34(1), 43-50.

Avrupa Birliği Başkanlığı. (2019). T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. Ağustos 8, 2022 tarihinde https://www.ab.gov.tr/katilim-muzakereleri_37.html adresinden alındı

Aytaç, D., & Sağlam, M. (2014). Kamu Açıkları, İç Borç ve Faiz Oranı İlişkisi: Türkiye Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 9(1), 131-149.

Bakkal, S., & Gürdal, T. (2007). İç Borçlanmanın Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. Akademik İncelemeler, 2(2), 147-173.

Bal, H., & Özdemir, P. (2012). Orijinal Günah Göstergelerinde Kurumsal Yapı ve Yurt İçi Borçlanma Piyasasının Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 49(573), 5-14.

Bayraktar, C. (2011). Türkiye'de İç Borçlanmanın Yapısı: 1980-2010 Dönemi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(1), 1-14.

Bayraktar, Y. (2009). İç Borçlanmanın Ekonomik ve Sosyal Etkileri: 1980 Sonrası Türkiye Deneyimi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 34, 285-313.

Bayraktar, Y. (2010). Kasım 2000-Şubat 2001 Krizi Sonrasında Alınan Önlemlerin Borç Kompozisyonunda Yansımaları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(1), 463-480.

Bedir, S., & Karabulut, K. (2011). İç Borçların Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 25(1), 13-30.

Berkay, F., & Ağcakaya, S. (2017). Türkiye'de Kamusal Açıkların Finansmanında İç ve Dış Borç Tercihi: 1990-2015 Dönemi. AKÜ İİBF Dergisi, 19(1), 1-20.

Bernheim, D. (1989). A Neoclassical Perspective on Budget Deficits. Journal of Economic Perspectives, 3(2), 55-72.

Birvural, A., & Coşar, N. (2020). Türkiye'de Demokrat Parti Dönemi ve Planlı Dönemde Faiz Oranlarının Gelişimi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(71), 876-889.

Borçlanma Genel Müdürlüğü. (2022). T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. Haziran 20, 2022 tarihinde https://www.hmb.gov.tr/borclanma-genel-mudurlugu-hakkimizda adresinden alındı

Buchanan, J. M., & Wagner, R. E. (1967). Public Debt In A Democratic Society. Washington: American Enterprise Institute.

Bülbül, D., Ejder, H. L., & Şahan, Ö. (2006). Türkiye'de Kamu Borçlarının Kaynakları, Yapısı ve Niteliklerinin Değerlendirilmesi (1990-2004 Dönemi Analizi). İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 35, 101-123.

Bulutoğlu, K. (1977). Kamu Ekonomisine Giriş (2. b.). İstanbul: Temat Yayınları.

Çadırcı, Ç. (2022). Türkiye'de Kamu Kesimi Borçlanma Gereği: 2010-2021 Dönemi. Journal of Current Researches on Social Sciences, 12(1), 19-32.

Cangöz, C. (2020). Dövizle İç Borçlanmanın Günahı. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 1-6.

Çaşkurlu, E. (2009). Hazine Borç Yönetiminde Risk Analizi Uygulamasının Yasal ve İdari Açıdan Değerlendirilmesi. Ekonomik Yaklaşım, 20(70), 89-119.

Çataloluk, C. (2009). Kamu Borçlanması, Gerçekleşme Biçimi ve Makro Ekonomik Etkileri (Teorik Bir Yaklaşım, Türkiye Örneği). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(21), 240-258.

Çelebi, E. (2001). Türkiye'de Devalüasyon Uygulamaları (1923-2000). Doğuş Üniversitesi Dergisi, 2(1), 55-66.

Çelen, M., & Zülfüoğlu, Ö. (2008). Klasik Kamu Borçlanma Teorisinin Oluşumu. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 25(2), 289-308.

Çoban, O., Doğanalp, N., & Uysal, D. (2008). Türkiye'de Kamu İç Borçlanmasının Makroekonomik Etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20, 245-255.

Çöğürcü, İ. (2012). Türkiye'nin İç Borç Genel Yapısı Üzerine Geçmişten Günümüze Bir Değerlendirme. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(1), 93-104.

Coşkun, B., & Pank Yıldırım, Ç. (2018). Türkiye'de Stratejik Planlama: Son Dönem Gelişmelerin İncelenmesi. Strategic Public Management Journal, 4(8), 1-16.

Cukadar, P. Ö. (2017). Yönetişim Kriterlerinin Yurtiçi Orijinal Günah Göstergelerine Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz. 3rd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS), (s. 244-265).

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018, Temmuz 10). Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. Temmuz 3, 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf adresinden alındı

Demir, G. (1988). Dış Borçlanma ve Türkiye'nin Dış Borçları Üzerine Bazı Gözlemler. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 219-238.

Demir, M., & Sever, E. (2008). Kamu İç Borçlanmasının Büyüme, Faiz ve Enflasyon Oranı Üzerindeki Etkileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(25), 170-196.

Derdiyok, T. (2001). 1980 Sonrası Borçlanma Politikaları. Maliye Dergisi, 138, 1-18.

Dileyici, D., & Özkıvrak, Ö. (2010). Bütçe Anlayışındaki Değişim Süreci: Denk Bütçe İlkesinin Erozyonu ve Açık Bütçe Politikası. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 2(1), 33-55.

Dönek, E. (1995). Türkiye'nin Dış Borç Sorunu ve 1980 Sonrası Boyutları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 50(1), 173-186.

Egeli, H. (2002). Mali Açıkların Ölçümüne Yönelik Bazı Gözlemler ve Bu Konuda Geliştirilmiş Alternatif Açık Ölçüleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2), 29-41.

Eichengreen, B., & Hasumann, R. (1999). Exchange Rates and Financial Fragility. NBER Working Papers, Working Paper 7418.

Ejder, H. L., & Aksoy, H. M. (2018). Türkiye'de 2000 Sonrası İç Borç Yönetimi Politikasının Enflasyona Etkisi. International Journal of Public Finance, 3(2), 135-160.

Ekrem, D. (1995). Türkiye'nin Dış Borç Sorunu ve 1980 Sonrası Boyutları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 50(1), 173-186.

Emil, F. (2003). 1950'den Bu Yana Türkiye'de Kamu Borçlanmasına Yol Açan Nedenlerin Bazı Tarihsel Veriler Işığında İncelenmesi. XVIII. Maliye Sempozyumu, (s. 35-52). Girne-Kıbrıs.

Erdem, A. (2021). Türkiye'de 2000 Sonrası İç Borçlanma Politikaları İle Orijinal Günah Arasındaki İlişki. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı.

Erdem, M., Şenyüz, D., & Tatlıoğlu, İ. (2013). Kamu Maliyesi (11. b.). Bursa: Ekin Yayınevi.

Ertekin, Ş. (2018). Kamu Borçlarının Gelir Dağılımı Üzerine Olası Etkileri: OECD Ülkeleri Üzerine Panel Nedensellik Analizi. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16(4), 334-348.

Eser, L. Y., & Birinci, N. (2014). İç ve Dış Borç Tercihini Etkileyen Faktörler. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 10(23), 31-52.

Friedman, M. (1968). The Role of American Monetary Policy. American Economic Review, 58, 1-17.

Friedman, M. (1982). Monetary Policy: Theory and Practice. Journal of Money Credit and Banking, 14(1), 98-118.

Friedman, M. (1983). A Monetarist View. The Journal of Economic Education, 14(4), 44-45.

Gayer, A. D. (1938). Fiscal Policies. The American Economic Review, 28(1), 90-112.

Gök, A. (2003). Türkiye'de İç Borçlanmanın Ekonomik Etkileri. Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 18(1), 119-138.

Günay Bekar, A. (2022). Kamu Finansman Aracı Olarak Kira Sertifikası Uygulaması ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. H. Karadal, İ. Erdoğan Tarakçı, R. Aslan, & E. Dinçer (Dü) içinde, İşletme ve İktisat Araştırmaları (s. 29-57). İstanbul: Efe Akademi Yayınları. Ağustos 3, 2022 tarihinde https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=tBNzEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA29&dq=kamu+i%C3%A7+bor%C3%A7lanmas%C4%B1+kira+sertifikas%C4%B1&ots=vpOQQ8NHH4&sig=P1HtELqxS5C_LRLH8_L7zrLwCag&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false adresinden alındı

Gürcihan, B., & Yılmaz, E. (2007). Türkiye'de Kamu Borç Stokunun Yapısı: Orijinal Günah Göstergeleri ve Risk-Dahil Kamu Borç Yükü. Araştırma ve Para Politikası Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliği, 1-22.

Gürler, S. (1998). Devlet İç Borç Yönetimi OECD Ülkeleri ve Türkiye Uygulaması. Devlet Planlama Teşkilatı.

Hausmann, R., & Panizza, U. (2003). On the Determinants of Original Sin: An Empirical Investigation. Journal of International Money and Finance, 957-990.

HMB. (2022a). T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. Ağustos 8, 2022 tarihinde Sıkça Sorulan Sorular: https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-sikca-sorulan-sorular adresinden alındı

HMB. (2022b). T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. Temmuz 28, 2022 tarihinde https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/02/ABD-Dolar%C4%B1-Cinsi-Sabit-Kira-%C3%96demeli-Kira-Sertifikas%C4%B1-Yat%C4%B1r%C4%B1mc%C4%B1-K%C4%B1lavuzu.pdf adresinden alındı

HMB. (2022c). T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. Ağustos 2, 2022 tarihinde Kira Sertifikası: https://www.hmb.gov.tr/yatirimci-klavuzu-kira-sertifikasi adresinden alındı

Holtfrercih, C., Feld, L., Heun, W., Illing, G., Kirchgassner, G., Kocka, J., . . . Weizsacker, C. (2016). Government Debt: Causes, Effects and Limits (1. b.). Berlin: Union der deutschen Akademien der Wissenschaften e. V.

İman Er, B. Z. (2016). Hazine İç Borçlanma İhalelerinin İkincil Piyasa DİBS İşlemleri Üzerindeki Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.

İnan, A. (2006). Kamu Borç Yönetiminde Koşullu Yükümlülüğün Rolü. Sayıştay Dergisi, 62, 107-121.

Kamu Borç Yönetimi Raporları. (2022). T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. Temmuz 26, 2022 tarihinde https://hmb.gov.tr/kamu-finansmani-raporlari adresinden alındı

Kamu Finansmanı İstatistikleri. (2021). T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. Ağustos 15, 2022 tarihinde https://www.hmb.gov.tr/kamu-finansmani-istatistikleri adresinden alındı

Kanlıgöz, C. (1997). Kamu Borçlanma (İstikraz) Sözleşmeleri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 52(01), 339-357.

Karaçam, N. (2014). İç Borçlanmada Piyasa Yapıcılığı Sisteminin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, (s. 185-200).

Karakoç, Y. (2003). Kamu Kesimi İç Borçlanma İşlemlerinin Hukuki Niteliği. XVIII. Maliye Sempozyumu, (s. 55-88). Girne-Kıbrıs. Haziran 25, 2022 tarihinde http://www.maliyesempozyumu.org/wp-content/uploads/2017/10/Maliye-Sempozyumu_18_55_88.pdf adresinden alındı

Karayılmazlar, E., & Berk, E. (2017). Bütçe Açığının Cari Açık, Ekonomik Büyüme ve Enflasyon Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği. Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies, 4(1), 26-36.

Keynes, J. M. (2013). The General Theory of Employment Interest and Money (4. b.). New York: Cambridge University Press.

KFBYDHK. (2002, Mart 28). 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun. Temmuz 18, 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4749.pdf adresinden alındı

Kilimci, E., Er, H., & Çerçil, İ. (2014). Devlet İç Borçlanma Senetleri İkincil Pİyasa Likidiesini Etkileyen Faktörler. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ekonomi Notları.

Kindleberger, C. (1987). Bubbles, The New Palgrave: A Dictionary of Economics. Edited by John Eatwell, Murray Milgate and Peter Newman, 4, 3-20.

Kırcı Çevik, N., & Mehmet, C. (2013). İç Borçlanma, Dış Borçlanma ve Ekonomik Büyüme Arasında Nedensellik İlişkisi: 1989-2012 Dönemi Türkiye Örneği. Maliye Dergisi, 165, 115-139.

Kol, E. N., & Karaçor, Z. (2012). 2001 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve İstihdam Üzerine Etkileri. Maliye Dergisi, 162, 379-395.

Köse, S. (2000). 24 Ocak 1980 ve 5 Nisan 1994 İstikrar Programları Çerçevesinde Yapılan Hukuki ve Kurumsal Düzenlemelerin Mukayeseli Analizi. Devlet Planlama Teşkilatı.

Köstekçi, A., & Yıldız, F. (2020). Türkiye'de Kamu Borç Yönetimi ve Hazine: Tarihsel Süreçte Yapısal ve Kurumsal Dönüşüm. D. Bülbül, & S. E. Gümüş Özuyar içinde, Türkiye'nin Güncel Mali Yapısı ve Yönetimi Usuller, Esaslar ve Uygulamaları (s. 161-186). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Lerner, A. P. (1943). Functional Finance and The Federal Debt. Social Research, 10(1), 38-51.

Luca, A., & Ricardo, S. (2009). The Determinants of Public Deficit Volatility. Frankfurt: European Central Bank.

Mehl, A., & Reynaud, J. (2005). The Determinants of "Domestic" Original Sin in Emerging Market Economies. European Central Bank Working Paper Series.

Mercan, N., & Ergen, E. (2018). Ekonomik Büyüme ve Dış Borçlanma Arasındaki İlişki: Türkiye Açısından Ekonometrik Bir Analiz. Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies, 5(2), 13-30.

Nart, E. Ç. (2015). Dış Borç Yönetimi Açısından Finansal Kriz Riski. Dokul Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30(2), 71-85.

Noyan, E. (2019). Kamu İç Borç Yönetiminde Tek Hazine Hesabının Revize Edilmesi Gerekliliği ve Yerel İdarelerin Kapsam Dışında Olması: Türkiye Örneği. International Journal of Social and Humanities Sciences, 3(3), 131-144.

Özer, İ. (1986). Devlet Maliyesi (2. b.). Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Öztürk, N., & Dilek, D. (2011). Faiz Oranlarının Belirleyicileri: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 3(1), 117-144.

Pehlivan, N. (2003). Risk Analizine Dayalı Kamu Borç Yönetimi. XVIII. Türkiye Maliye Sempozyumu (s. 385-417). Girne-Kınrıs: Marmara Üniversitesi Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Pehlivan, O. (2014). Kamu Maliyesi (1. b.). Trabzon: Celepler Matbaacılık.

Polat, M. A. (2019). Türkiye Kaynaklı Finansal Krizlerin Anatomisi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(1), 329-345.

Resmi Gazete. (2019, Mart 9). Resmi Gazete. Ağustos 26, 2022 tarihinde https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190309-1.htm adresinden alındı

Ricardo, D. (2001). On the Principles of Political Economy and Taxation. Canada: Batoche Books.

Rubin, I. (1990). The Politics of Public Budgeting: Getting and Spending, Borrowing and Balancing (Fourth b.). New York: Chatham House Publishers.

SBB. (2019, Ekim 4). Türkiye Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Ağustos 26, 2022 tarihinde https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/10/YeniEkonomiProgrami_OVP_2020-2022.pdf adresinden alındı

Şeker, M. (2006). Dış Borçlanmaya Teorik Bir Bakış ve Dış Borçların Ekonomik Etkileri. Sosyo Ekonomi, Ocak-Haziran, 73-92.

Şen, H., Yardımcıoğlu, M., & Kar, M. (2007). Türkiye'de İç Borçların Gelişimi ve Yönetimi. A. Ay (Dü.) içinde, Türkiye Ekonomisi: Makroekonomik Sorunlar ve Çözüm Önerileri (s. 227-268). Konya: Çizgi Yayınları.

Smith, A. (1977). The Wealth of Nations. Chicago: University of Chicago Press.

Sugözü, İ. H. (2009). Türkiye'de İç Borçlanma Ödenebilirliği ve Tahkimler (1990-2000). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11(17), 69-83.

Susam, N. (2009). Türkiye'de Uygulanan Maliye Politikaları 1923-2008,. İstanbul: Derin Yayınları.

Sweezy, A. (1972). The Keynesians and Government Policy, 1933-1939. The American Economic Review, 62(1/2), 116-124.

Takım, A. (2011). Türkiye'de 1960-1980 Yılları Arasında Uygulanan Kalkınma Planlarında Maliye Politikaları. Maliye Dergisi, 160(1), 154-176.

Taşar, M. O. (2010). Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(1), 79-97.

Tatlıyer, M. (2016). Enflasyon Neden Yükselir, Nasıl Düşer?: Türkiye Örneği. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12(30), 1-20.

TCMB. (2001). TCMB. Haziran 8, 2022 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Resmi WEB Sitesi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9d4e51b/program.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9%20d4e51b-m3fB7oF adresinden alındı

Temel Ekonomik Göstergeler. (tarih yok). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Ağustos 10, 2022 tarihinde https://www.sbb.gov.tr/temel-ekonomik-gostergeler/#15422 68521132-a9825b93-fa4c adresinden alındı

Türk, İ. (1989). Maliye Politikası (8. b.). Ankara: S Yayınları.

Türkal, H. (2020). Borç Yönetimi: Türkiye Üzerine Bir İnceleme. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 12(22), 151-163.

Uluatam, Ö. (2014). Kamu Maliyesi (13. b.). Ankara: İmaj Yayınevi.

Ulusoy, A. (2013). Devlet Borçlanması (7. b.). Trabzon, Türkiye: Aksakal Kitabevi.

Ulusoy, A., & Erdem, H. F. (2014). İç Borçlanma ve Enflasyon Etkileşimi: Türkiye Örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 22, 122-135.

Ulusoy, A., & Kara, D. (2017). Kamu Borç Yönetiminin Maliye ve Para Politikası ile Uyum Sorunu: Türkiye Pratiği. Maliye Araştırmaları Dergisi, 3(1), 29-38.

Uysal, D., & Mucuk, M. (2003). Crowding-Out (Dışlama) Etkisi: Türkiye Örneği (1975-2000). The Journal of Social Economic Research, 3(5), 158-171.

World Bank. (2005). Global Development Finance 2005: Mobilizing Finance and Managing Vulnerability. Mayıs 20, 2022 tarihinde http://siteresources.worldbank.org/GDFINT/ Resource /3349 52-12571978663 75/gdf05complete.pdf adresinden alındı

World Development Indicators. (2022). Dünya Bankası. Ağustos 15, 2022 tarihinde https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators# adresinden alındı

Yaraşır Tülümce, S., & Buyrukoğlu, S. (2013). Türkiye'de Kamu ve Özel Yatırımlar Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi: Dışlama Etkisi (1980-2010). Mali Çözüm, 23(119), 59-77.

Yaraşır Tülümce, S., & Yavuz, E. (2017). Türkiye'de Borçlanma ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 13(13), 1034-1048.

Yavuz, A. (2009). Başlangıcından Bugüne Türkiye'nin Borçlanma Serüveni: Durum ve Beklentiler. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 203-226.

Yavuz, H. (2009). Kamu Borç Yönetiminde Yabancı Para Cinsinden Borçlanmanın Etkileri: Türkiye Örneği. Maliye Dergisi, 15, 277-292.

Yıldız, F. (2014). Türkiye'de 1990-2012 Döneminde Kamu Borç Yönetimi ve Kamu Borç Yapısındaki Değişim Üzerine Bir İnceleme. Sakarya İktisat Dergisi, 3(4), 67-104.

Yıllar Bazında Devlet İstatistikleri. (2022). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Ağustos 15, 2022 tarihinde https://www.sbb.gov.tr/yillar-bazinda-genel-devlet-istatistikleri/ adresinden alındı

Yılmaz, B. E. (2011). Kamu Borç Yönetiminde Piyasa Yapıcılığı Sistemi. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 47, 57-85.

Yılmaz, B. E. (2018). Domestic Original Sin in Public Debt Management: The Case of Turkey (1999-2016). Akdeniz İİBF Dergisi, 18(38), 240-256.

Yurdadoğ, V., Akça, H., & Albayrak, M. (2021). 2000 Sonrası Dönemde Türkiye'nin İç ve Dış Borç Yapısının Analizi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30(3), 88-101.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE

PARA, BANKACILIK VE FİNANS TARTIŞMALARI

Editörler:

Prof. Dr. Mahmut KARĞIN

Doç. Dr. Süleyman Emre ÖZCAN

Doç. Dr. Doğan BAKIRTAŞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-97-4

Eylül 2022

Dizgi: Araş. Gör. Hasan YAZAR & Araş. Gör. Metin NAZLIOĞLU

Kapak Tasarımı: Araş. Gör. Hasan YAZAR

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Para insanlık tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Bir uygarlık göstergesidir. Nitekim dünya medeniyetlerinin doğduğu yer olan Anadolu, aynı zamanda paranın da doğduğu yerdir. Milattan önce VII. yüzyılda ilk madeni para Lidyalılar'ın başkenti olan Sardes'te (bugünkü Salihli – Sart) darp edilmiştir.

Güç ve iktidarın sembolü haline gelen ve bu yönüyle kutsal kitaplara bile konu olan para, Lidyalılar'dan günümüze varlığını sürdürmüştür. Değerli metallerden üretilen madeni paralar, zamanla yerini banknota ve sonrasında da kâğıt paraya bırakmıştır. Günümüzde ise kripto paralar ve blokchain teknolojileri ile paranın gücü ve işlevleri daha farklı boyutlara ulaşmıştır.

Biz de kadim uygarlıklar kadar eski ama günümüzün teknolojisi kadar genç ve dinamik olan paranın tarihi ve geleceğinin tartışılacağı bir kongreyi paranın anavatanı olan Salihli-Sart'ta gerçekleştirmeyi kararlaştırdık. Buna finans ve bankacılık alanlarındaki geçmişten günümüze yapılan tartışmaları da ekleyerek, para, bankacılık ve finans ile ilgili oluşturduğumuz kongre başlıklarını tüm yönleri ile incelenmesine vesile olduk.

Manisa Celal Bayar Üniversitesinin 30. Kuruluş Yılı etkinlikleri ve Salihli'nin düşman işgalinden kurtuluşunun 100. Yıldönümü kapsamında da olmasını arzu ettiğimiz "I. Salihli – Sart Para Kongresi" Açılış Töreni, 17 Mayıs 2022 tarihinde paranın ilk basıldığı yer olan Manisa'nın Salihli İlçesi Sart Antik Kentindeki Artemis Tapınağı'nda gerçekleştirildi. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Salihli Belediyesi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Salihli Ticaret ve Sanayi Odası, Salihli Ticaret Borsası ve Denizbank tarafından desteklenen, MCBÜ Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Salihli Meslek Yüksekokulu tarafından düzenlenen kongre büyük ilgi gördü.

Kongrenin, yüzlerce katılımcı ile birlikte bilimsel birçok konunun tartışılmasına olanak sağladığını düşünüyoruz. Kongrenin ayrıca bilimsel amaçlarının yanı sıra Salihli'nin madeni paranın ilk darp edildiği yer olması, para ile ilgili tarihi geçmişinin ön plana çıkarılması, yakın gelecekte yine para ile ilgili önemli toplantıların yapılabileceği, konu ile ilgili araştırma merkezlerinin kurulabileceği bir "para merkezi" olduğu fikrinin oluşmasına da öncülük ettiğimize inanıyoruz.

Desteklerini esirgemeyen tüm kurumlarımıza, saygıdeğer yöneticilerine ve çalışma arkadaşlarına ne kadar teşekkür etsek azdır. Kongrenin her adımını birlikte planladığımız Salihli Meslek Yüksekokulu Müdürü Sayın Prof. Dr. Cihangir ALACA ve ekibine, bütün akademik personelimize, Fakülte ve Yüksekokul Sekreterlerimiz ve idari personelimize, paydaş kurum çalışanlarına müteşekkiriz. En önemlisi kongremize katılan, mesaj gönderen ve heyecanımızı paylaşan herkese çok teşekkür ederiz.

Kıymetli okuyucularımız, kongrede yapılan tartışmaların bilimsel kriterlere göre hazırlanarak sizlere ulaştırılması da oldukça önemliydi. Katkı sunan yazarlarımız ve hakemlerimiz ile birlikte yaptığımız titiz çalışma sonucu elinizdeki kitap ortaya çıktı.

Bu kitap; Salihli-Sart Para Kongresi sürecinde sunulan bildirilerin tam metin haline getirilmiş ve geliştirilmiş bölümlerinden oluşmaktadır. Tam metin haline getirilmiş ve geliştirilmiş bildiriler, editör/hakem görüşleri temel alınarak gözden geçirilmiş ve bilimsel yayın kriterleri çerçevesinde değerlendirilerek gerekli görülen düzeltmelerin yazar/yazarlar tarafından yapılması talep edilmiştir.

Kitabın yayımlanma sürecinde öncelikle kitaba bölüm yazarı olarak katkı sağlayan değerli bilim insanlarına, kitap bölümlerinin hakem değerlendirmesi sürecine vakit ayıran kıymetli hocalarımıza, kitap tasarımı, dizgi ve iletişim konularında destek olan araştırma görevlisi arkadaşlarımıza ve kitabın sizlerin eline ulaşmasını sağlayan Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Yararlı olmasını diler, saygılarımızı sunarız.

Editörler

Prof. Dr. Mahmut KARĞIN

Doç. Dr. Süleyman Emre ÖZCAN

Doç. Dr. Doğan BAKIRTAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... ***i***

PARANIN YOLCULUĞUNUN BAŞLADIĞI YER SALİHLİ – SART'IN TANINIRLIĞININ ARTTIRILMASI: BİR MODEL ÖNERİSİ ***1***

Mahmut KARĞIN & Rabia AKTAŞ & Tolga ÇAĞLAYANSUDUR

SARDES'TEN DÜNYAYA AÇILAN PENCERE ***21***

Ece DEMİRAY EROL & Elif ÇULPAN

ÖDEME ARAÇLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ: SART SİKKESİNDEN DİJİTAL PARALARA ***31***

Ramazan GÖKBUNAR & Füsun KÜÇÜKBAY

MERKEZ BANKASI DİJİTAL PARA BİRİMLERİNE DİJİTALLEŞME VE MERKEZİYETSİZLİK ÇERÇEVESİNDEN ELEŞTİREL BİR BAKIŞ ***41***

Burak ÖZDOĞAN & Zeynep TURAN

YENİ NESİL FİNANSMAN YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ: KİTLE FONLAMASI VE KRİPTO PARA İLK HALKA ARZI ***73***

Nuray DEMİREL ARICI & Musa OVALI

KRİPTO PARA PSİKOLOJİSİ: KRİPTO PARA YATIRIMCILARININ MOTİVASYON KAYNAKLARI ***94***

Serap DEMİRLER

KRİPTO PARALARIN HUKUKİ NİTELİKLERİ ***116***

Seda SEYMAN

KRİPTO PARA PİYASASINDA FİYAT TAHMİNLEMESİ: BİTCOİN ÜZERİNE BİR UYGULAMA ***132***

Mahmut KARĞIN & Selim Baha YILDIZ & Ümit Hasan GÖZKONAN

SANATIN KRİPTO HALİ: NFT'LERİN BİBLİYOMETRİK PROFİLİ ***144***

Ramazan GÖKBUNAR & İsmail METİN & Gencay TEPE

KRİPTO VARLIK FİYATLARININ MAKİNE ÖĞRENMESİ KULLANILARAK TAHMİN EDİLMESİ ***159***

M. Yasir BUDAK & Sinan AYTEKİN

TODA-YAMAMOTO NEDENSELLİK ANALİZİ YÖNTEMİYLE KRİPTO PARA BİRİMLERİ ARASINDAKİ FİYAT İLİŞKİSİNİN ANALİZİ 176

Koray KAYALIDERE & Musa OVALI

ULUSLARARASI EKONOMİK VE MALİ KURULUŞLARIN DİJİTAL PARA BİRİMLERİNE YAKLAŞIMLARI 195

Ayşe ATILGAN YAŞA

DİJİTALLEŞME SÜRECİNDE BANKALARIN FAALİYETLERİNİN TÜRK EKONOMİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ... 219

Mustafa MIYNAT & Güngör ÖZCAN

MODERN BİR VERGİ ÖDEME ARACI: KRİPTO PARA..... 233

Hasan YAZAR & Muhammed Fatih CÜRE

BLOK ZİNCİRİNDE AKILLI KONTRATLAR, İŞLEYİŞ MEKANİZMALARI, COIN VE TOKEN ARASINDAKİ FARKLAR, TOKENLARIN SINIFANDIRILMASI VE KRİPTO VARLIKLARIN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ..... 249

Bedriye Melek ÖNDEROĞLU

ULUSLARARASI TİCARET'TE KRİPTO PARALARIN REZERV PARA OLARAK KULLANIMI: FIRSATLAR VE ZORLUKLAR..... 270

Sibel KARĞIN & Ümit Hasan GÖZKONAN

KRİPTO PARALAR ve DIŞ TİCARET..... 288

Süleyman Emre ÖZCAN & Gizem İÇÖZ PEKER

TİCARETİN FİNANSMANINDA BLOCKCHAIN TEKNOLOJİSİNİN ROLÜ: KRİPTO PARA TİCARETİ İLE İLİŞKİSİ..... 302

Yağmur SAĞLAM LİMAN & Şule ÖZTÜRK BİRİM

KRİPTOGRAFİ VE BİREYSEL EGEMENLİK..... 312

Doğan BAKIRTAŞ & Metin NAZLIOĞLU

KRİPTO PARA İLE DOLANDIRICILIK SUÇU..... 324

Simge Nil YURTSEVEN

KRİPTO PARA KAVRAMININ İŞLETME YÖNETİMİ ALANINDAKİ GELİŞİMİNİN BİBLİYOMETRİK ANALİZ YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ 341

Lale ORAL ATAÇ & Hilmiye TÜRESİN TETİK

PAZARLAMANIN KAVRAMSAL GELİŞİMİNDE LİDYALILARIN ETKİSİ 358

Burak KARTAL & Çiğdem SOFYALIOĞLU

BLOKZİNCİRİ TEKNOLOJİSİ VE KLASİK MUHASEBE DÜZENİNİN DÖNÜŞÜMÜ 369

Mustafa OĞUZ & Hüseyin AKAY

TEDARİK ZİNCİRİNDE BLOKZİNCİRİ (BLOCKCHAIN) TEKNOLOJİSİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ..... 390

Aysun BAŞ KIRKAN

İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE YAPAY ZEKA: ENDÜSTRİ 4.0, BLOCKCHAİN VE KRİPTO PARA DEVRİ 411

Ümran ALTAY MORGÜL

FİNANSAL OKURYAZARLIK, ÖZ YETERLİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ İLİŞKİSİ..... 432

Nurdanur TAVLAN SOYDAN & Bahadır BİRİM

TÜRKİYE'DE EKONOMİK KRİZLERDE UYGULANAN PARA POLİTİKALARI; 1980'DEN GÜNÜMÜZE 446

Ayşe Nur ÇIRAK

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE PARANIN ÜÇLÜ AÇMAZ BAĞLAMINDA GELİŞİMİ VE DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜ 464

Cemal Erdem HEPAKTAN & Behice Banu Çiçek BOŞKUT

DÖNGÜSEL EKONOMİ VE MUHASEBEYE POTANSİYEL ETKİLERİ: LİTERATÜR ARAŞTIRMASI 476

Batuhan Fatih MOLLAOĞULLARI

E-PERAKENDECİLİK GELİRLERİNİN VERGİLENDİRİLMESİ 491

Pelin MASTAR ÖZCAN & Gül KAYALIDERE

TÜRKİYE'DE SOSYO-EKONOMİK VE MALİ BOYUTLARIYLA BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ (BSMV) 506

Ayşe ARMAĞAN & Ramazan ARMAĞAN

BİST-100 ENDEKSİNDEKİ MEVDUAT BANKALARININ 2019-2021 DÖNEMİ ETKİNLİKLERİNİN VERİ ZARFLAMA VE KÜMELEME ANALİZİ İLE İNCELENMESİ 536

Tuncer ÖZDİL & Anıl İlkem ASLAN

DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERİN BAŞARILI GİRİŞİMCİLİĞE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA..... 549

Beran GÜLÇİÇEK TOLUN & Tuncer ÖZDİL & Cengiz YILMAZ

OSMANLI DÖNEMİNDE TEREKE DEFTERLERİ ve TEREKE DEFTERLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ 574

Alpay BİZBİRLİK & Anıl GACAR

Z KUŞAĞININ KRİPTO PARAYA YÖNELİK BİLGİ VE BEKLENTİLERİNİN İNCELENMESİ..... 585

Burak KARTAL & Aysun KAHRAMAN & Selin GÖRAL NAZLIOĞLU

FİNANS VE BANKACILIK PİYASALARINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM: YAPAY ZEKÂ VE BULUT BİLİŞİMİN KULLANIMI..... 601

Şevin EREN & Cüneyt Yenal KESBİÇ

XBANK ENDEKSİNDE PORTFÖY OPTİMİZASYONU VE PERFORMANS İNCELEMESİ 614

Erdi BAYRAM & Aysun BAŞ KIRKAN

TÜRKİYE'DE KREDİ RİSK PRİMİ ve DOLARİZASYON İLİŞKİSİ..... 621

Hakan ARACI & Bilal ÖZDEN & Ecem BÖREKCİ DİLSİZLER

ENGELSİZ BANKACILIK: MANİSA İLİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA . 634

Hatice Nur GERMİR

SANAL PARANIN ORATAYA ÇIKIŞI; BİTCOİN MADENCİLİĞİ..... 647

Şeyma ÇELEBİOĞLU & Cüneyt Yenal KESBİÇ

MADENİ PARADAN NAKİTSİZ EKONOMİYE UZANAN TARİHTE BİR YOLCULUK 655

Bahar MATUR & Cüneyt Yenal KESBİÇ

yüksek, bilinen ve marka bir şehir haline gelebilecektir. Bu çerçevede, şehrin markalaşması için kısa ve orta vadeli, sistematik bir eylem planı hazırlanmalı, bu plan doğrultusunda uygulanacak doğru stratejiler belirlenmeli ve şehrin sürdürülebilir bir marka değeri ve tanınırlığa kavuşması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Aktaş R., Karğın M., Kayalıdere K., Karğın S., Kayalıdere G., Aracı H., Cura S., Özdoğan B., (2017) İnovasyonun Korunması Kapsamında İşletmelerin Patent ve Markalaşma Kapasitelerinin Arttırılması: Manisa için Model Önerisi, ZAFER Kalkınma Ajansı, Manisa. https://zafer.gov.tr/tr-tr/Kaynaklar/Raporlar-Strateji-Belgeleri/Raporlar/DFD

Archie, L. and Archie J. G., (2004). Reading for Philosophical Inquiry A Brief Introduction to Philosophical Thinking ver. 0.21; s.1-415.

Agnihotri, A. (2016). Extending boundaries of blue ocean strategy. Journal of Strategic Marketing, 24(6), 519-528.

Barutcu, Ş. (2014). The Usage of Blue Ocean Strategy in City Marketing: Case of Bodrum. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bernstein, Peter L., (2008). Altının Gücü, Bir Tutkunun Olağanüstü Tarihi, Scala Yayınları, s. 1-302.

Burden, Duncan, (2017). The Ring of Gyges – the Lord of Rings

İsen, İ. (2013), Bir Şehrin Markalaşması ve Şehir Pazarlaması Açısından İncelenmesi: Örnek Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kim, W. C. ve Mauborgne, R. (2005a). Blue Ocean Strategy: From Theory to Practice. California management review, 47(3), 105-121.

Kim, W. C. ve Mauborgne, R. (2005b). Value innovation: a leap into the blue ocean. Journal of business strategy.

Kumar, N., Scheer, L., ve Kotler, P. (2000). From market driven to market driving. European management journal, 18(2), 129-142.

Porter, M. E. (1980). Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. The Free Press.

Porter, M. E. (1985). Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. The Free Press.

Porter, M.E. (1996). What is Strategy? Harward Business Review.

Sert, N. (2014). Milli Mücadele Dönemi'nde Salihli. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yel, T. (2020). Mavi Okyanus Stratejisi ile Kamu Hizemeti Sunmada Yenilikçi Bir Yaklaşım: Beşiktaş Belediyesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnternet kaynakları

http://www.ardyshotel.com/, Erişim Tarihi, Mayıs 2022.
https://en.wikipedia.org/wiki/The_Lord_of_the_Rings_(film_series)#Box_office, Erişim Tarihi, Haziran 2022.
https://www.haberturk.com/manisa-haberleri/97313410-paranin-ilk-basildigi-sehirde-para-kongresisalihli-jacson-hole-olma-yolunda, Erişim Tarihi, Temmuz 2022.
https://www.kansascityfed.org/research/jackson-hole-economic-symposium/, Erişim Tarihi, Haziran 2022.
https://kulasalihligeopark.com/kurumsal/, Erişim Tarihi, Haziran 2022.
http://www.manisa.gov.tr/salihlide-altingemoloji-ve-kuyumculuk-sempozyumu, Erişim Tarihi, Mayıs 2022.
https://www.salihli.bel.tr/external/dokuman/STRATEJ%C4%B0K_PLAN_2020-2024_Son1592925093.pdf, Erişim Tarihi, Haziran 2022. (2020-2024 Salihli Belediyesi Stratejik Planı, s. 26)
https://www.salihlisektorgazetesi.com/12217/2/Haber/bilkent-senfoni-orkestrasi-ndan-artemis-tapinagi-nda-konser-.aspx, Erişim Tarihi, Mayıs 2022.
https://sardisexpedition.org/tr/essays/about-bin-tepe, Erişim Tarihi, Haziran 2022.
https://www.tutav.org.tr/tutav-genel-bilgiler.html, erişim Tarihi, Haziran 2022.

Para, insanlığın en önemli buluşu ve en temel ihtiyacıdır. İnsanların yaşam koşulları ve ihtiyaçları değiştikçe paranın da şekli değişmiştir. Paranın ağırlığı da bu yeniliğe ayak uydurmuştur. Ancak günümüzde paraların dijital ortama taşınıyor olması, birtakım endişeleri de beraberinde taşımaktadır. Güvenlik ise bu endişelerin başında yer almaktadır.

İnsanlık tarihi kadar eski olan para, ilk anlardan beri somut bir nesnedir. Teknolojinin gelişimine ayak uyduran para, şu an elle tutulur gözle görülür bir halden soyut bir hale geçmek üzeridir. Teknolojinin hızı ile eşdeğer bir biçimde ülkemiz ve diğer ülkeler, genel itibariyle söz konusu yeni para düzenine geçmekte tereddüt yaşamakta ve bu nedenle yasallaştırma yolunda çalışmaları, araştırmaları devam etmektedir.

Para, insan ve ülkeler için hem güven duygusu hem de bir güç göstergesini barındırmaktadır. Teknoloji ile genişleyen ve gelişen yeni dünya düzeninde oluşan sanal paranın bağımsız ve eşitlik düşünce yapısını desteklediği düşünülmektedir.

Çağlar boyunca yenilenen dünya düzeni ve bu düzene bir şekilde ayak uydurarak evrilmiş olan insanlığın günümüzdeki yeni dünya düzenine de ayak uydurması gerektiği düşünülerek, insanlığın daima evrilmesi gerektiği, devrilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Alpago, H. (2018). Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi. 3(2): 411-428.

Çetinkaya, Ş. (2018). Kripto Paraların Gelişimi ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi ile İncelenmesi. Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi. 2(5): 11-21.

Çizmeci, B. Ve Göver, İ. H. (2020). Toplumlarda Fiziksel Paradan Dijital Paraya Geçiş: Bitcoin Örneği. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 21(2): 310-333.

Dulupçu M. A., Yiyit M. ve Genç A. G. (2017). Dijital Ekonominin Yükselen Yüzü: Bitcoin'in Değeri ile Bilinirliği Arasındaki İlişkinin Analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 22(Özel Sayısı): 2241-2258.

Eğilmez, M. (2017). Kendime Yazılar. https://www.mahfiegilmez.com/2017/11/kripto-paralar-bitcoin-ve-blockchain.html , (18.03.2022).

Elmas, B. ve Aydın, S. (2021). Geçmişten Günümüze Paranın Tarihi: Fiziki Paradan Kripto Paraya. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi. 2021 Special Issue: 253-264.
Fidan, M., Dilek, S. ve Esev, A. (2019). Dünden Bugüne Paranın Tarihi ve Türkiye'de Kâğıt Para Kullanımı. Sosyal Bilimler Dergisi. 9 (18): 141-162.
Gürsoy, S. ve Kartal, K. (2020). Takas Ekonomisinden Altın Paraya, Kâğıt Paradan Dijital (Sanal) Paraya Dönüşüm: Kripto Paralar; Bitcoin ve Blockchain Sistemlerinin Araştırılması. İktisat ve İşletme Alanında Değişen Yaklaşımlar. (ss. 79-106). Ankara: İksad Yayınevi.
Hiç, M. (1987). Para Teorisi ve Politikası. İstanbul: Menteş Yayınevi.
https://coinmarketcap.com/tr/?page=98 , (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
https://www.bitlo.com/rehber/bitcoin-nedir , (Erişim Tarihi: 15.03.2022).
Kaplanhan, F. (2018). Kripto Paranın Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi "Bitcoin Örneği". Vergi Sorunları Dergisi. (353): 105-123.
Kaya, F. (2009). Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, Yayın no. 263.
Özkul, F. ve Baş, E. (2020). Dijital Çağın Teknolojisi Blokzincir ve Kripto Paralar: Ulusal Mevzuat ve Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Mali Yönden Değerlendirme. Muhasebe ve Denetime Bakış. (60): 57-74.
Pirinçci, A. E. (2018). Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi. 1(1): 45-52.
Şahin, H. (2016). Paranın Doğası ve Türleri Üzerine Bir İnceleme. Liberal Düşünce Dergisi. 21 (84): 93-102.
Tolunay, D. (1 Nisan 2020). ''Salgın Hastalıklar, Ekosistem Tahribatları ve İklim Değişikliği ile İlişkili mi?'' https://www.iklimhaber.org/salgin-hastaliklarekosistem-tahribatlari-ve-iklim-degisikligi-ile-iliskili-mi/, (20.05.2021).
Türkiye Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, (2020), "Kripto Para Araştırma Raporu", www.btk.gov.tr, https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/quiz/kriptopara-madenciligi-mining-nedir , (Erişim Tarihi: 16.03.2022).
Yavuz, M. (2019). Ekonomide Dijital Dönüşüm: Blockchain Teknolojisi ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. 4(1): 15-29.
Yıldırım, F. (2015). Kripto Paralar, Blok Zinciri Teknolojisi ve Uluslararası İlişkilere Muhtemel Etkileri. Medeniyet Araştırmaları Dergisi. 2(4): 81-97.

SONUÇ

İnsanlar ilk çağlardan itibaren ticaret yapmaktadır. Ticaret yapılınca bu alışverişin nasıl ödeneceği de önemli bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Bu çalışmada ödeme araçlarının tarihsel süreç içerisindeki değişimi anlatılmaya çalışılmıştır.

Geleneksel olarak müşteri bir ürünü görür, inceler ve ardından nakit, çek ya da kredi kartları ile öderler. Zaman içerisinde ticaret hacminin artması ve elektronik ticaretin gelişmesi ile geleneksel ödeme araçlarına alternatif olarak dijital para, sanal kredi kartı, dijital cüzdan gibi elektronik ödeme araçları üretilmiş ve ödeme araç çeşitliliği artmaya devam etmektedir.

Ödeme araçları hızla değişmeye devam etmekte ve yeni teknolojiler tarafından yönlendirilmektedir. Elektronik ödeme çeşitliliği ve kolaylığı arttıkça müşterilerin bu ödeme araçlarına olan ilgisi her geçen gün artmaktadır. İhtiyaçlar değiştikçe ödeme araçlarındaki gelişim de devam edecektir.

KAYNAKÇA

BKM (2021). 2021 Faaliyet Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. Raporu, https://bkm.com.tr/wp-content/uploads/2015/06/BKM_Faaliyet_Raporu_2021.pdf.

Macit,D. (2022). İşletme ve İktisadî Bilimler Metodoloji, Araştırma ve Uygulama, Bölüm Adı: Paranın Evrimsel Dinamikleri: Dijital Çağda Nakitsiz Ekonominin Oluşumu, editör Yüksel Akay Unvan.

Elmas, Aydın (2021). The History of Money from Past to Present: From Physical Money to Crypto Money. (n.d.)., Muhasebe ve Finans Tarihi 253-264.

İşler, B, Gülaç, H. (2017). Mobil Ödemeler, Güvenlik Sorunları ve Çözüm Önerileri, BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar. 11 (2), 53-86.

Galbraith, J. K. (2021). Payment Methods A Brief History and a Look to the Future, cardknow.com.tr.

Gönüllüoğlu, S., Sezer, S. (2022). Kripto Para Farkındalığı Üzerine Bankacılık Sektöründe Nitel Bir Araştırma, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(1), 193-205.

Rachna, Singh (2013). Issues and Challenges of Electronic Payment Systems, / International Journal for Research in Management and Pharmacy, 2(9). ISSN: 2320- 0901.

Singh, V., Pradesh, A., Supriya, I.,N. (2016). Issues and Challenges of Electronic Payment Systems, Internatıonal Journal Of Innovatıve Research & Development, ISSN 2278 – 0211.
Usta, A. (2018). Paranın Serüveni: Kripto Paraların Öncesi ve Sonrası. Bankalararası Kart Merkezi Genel Müdürlüğü (BKM).
Yu, H. C., Hsi, K. H., & Kuo, P. J. (2002). Electronic payment systems: an analysis and comparison of types. Technology in Society, 24(3), 331–347. https://doi.org/10.1016/S0160-791X(02)00012-X.
Yükçü, S., Gör, A., & Atağan, G. (2011). Ortadoğu'da Zaman Tünelinde Ticaret Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 1(86).
Yükçü, S., Göneni S. (2014). Anadolu'da İlk Paranın Ayar ve Alaşımı, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi.
Zengin, B. Güngördü, A. (2013). Elektronik Ödeme Sistemlerinin Olası Etkileri Üzerine Bir İnceleme. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 15(3). 129-150
https://cigp.com/insights/evolution-of-payment-methods Erişim: Haziran 2022.
https://www.investopedia.com/terms/f/fiatmoney.asp Erişim: Haziran 2022.
https://www.bbva.ch/en/news/the-evolution-of-the-payment-methods/ Erişim: Haziran 2022.
https://bkm.com.tr/kronoloji/ Erişim: Haziran 2022.
https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Odeme+Sistemleri/Turkiyedeki+Odeme+Sistemleri/Elektronik+Fon+Transfer+%28EFT%29+Sistemi, Erişim: Haziran 2022.

hakkı veren özel anahtara sahip olduğu sürece) tam hakimiyet tanırken kimliğini saklı tutmasına imkân tanımaktadır. Merkez bankaları ise çıkarmayı arzuladıkları dijital itibari paralar ile kullanıcılarına herhangi bir anonimlik tanımaksızın aksine dijitalleşmenin sağladığı kullanıcıya yönelik daha fazla veri elde etme imkanlarından da yararlanarak söz konusu dijital paranın hakimiyeti, kullanımı ve izlenmesi ile ilgili daha önce hiç olmayan imkanlara sahip olacaktır. Bu da özünde yüksek merkeziyetçi bir parasal sistemin çok daha sıkı izleme ve müdahale araçlarıyla donatılmış bir halinin ortaya çıkmasına yol açacaktır. Merkez bankalarının blokzinciri ve finansal teknolojilerle rekabette yeni bir paradan ziyade birden fazla paranın desteklendiği ödeme platformlarına odaklanması gerektiği yönünde eleştiriler de literatürde yer almaktadır (Bofinger ve Haas, 2020).

Çalışmada da kısaca açıklanan itibari para sisteminin tarihine göz atıldığında bu sistemin üzerinde yoğun bir bilimsel araştırma süreci olmaksızın, üzerinde teknik detaylarına yönelik kapsamlı çalışmaların gerçekleştirilmeden dönemin ihtiyaçları çerçevesinde uygulamaya geçirilen bir sistem olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan bugün CBDC'lerin kullanımına ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar, zamana yayılmış biçimde birden fazla ülkenin eş zamanlı olarak yürüttüğü, bilimsel araştırma sürecinin etkin biçimde işletildiği ve uygulama sonuçlarına dair çok kapsamlı değerlendirmelerin yapıldığı bir süreçten geçmektedir. Bu yönüyle, CBDC'lerin bu çalışmada da sözü edilen potansiyel faydaları ortaya çıkarması halinde küresel finansal piyasaların daha geniş bir katılım seviyesine erişmesi[15], geleneksel itibari para sisteminin kontrolsüz ve krizlere yol açan yönlerinin törpülenmesi ve netice itibariyle parasal sistemin topluma yönelik vaatlerini daha güçlü bir araçla yerine getirebilmesi mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Acar, O. ve Öztürk, N. (2019). Paranın Dönüşümünde Yeni Bir Evre: Merkez Bankası Dijital Parası. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi, 3(2), 85-104.

Al, İ. ve Akyazı, H. (2019). Merkez Bankası Dijital Parası ve Para Politikasına Yansımaları. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(3), 573-593.

[15] Dünya Bankası yaklaşık 2 milyar insanın finansal piyasalara erişim imkanı olmadığını belirtmektedir.

Allen, F., Gu, X. ve Jagtiani, J. (2022). Fintech, Cryptocurrencies, and CBDC: Financial Structural Transformation in China. *Journal of International Money and Finance*, *124*, 102625.
Ammous, S. (2018). *The bitcoin standard: the decentralized alternative to central banking*. John Wiley & Sons.
Ammous, S. (2022). Fiat Standardı: İtibari Paranın Gerçek Yüzü, Merdora Yayınları, İstanbul.
Atlantic Council. (2022). *Central Bank Currency Tracker*. Atlantic Council: https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/ (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Bank of England (1926), The Bank of England 1914-21 (Unpublished War History), https://www.bankofengland.co.uk/archive/bank-of-england-1914-21-ww1, Erişim Tarihi: 10.05.2022
Banque de France. (2021, 12 16). *The Banque de France has successfully completed the first tranche of its experimentation programme in Central Bank Digital Currency*. Banque de France: https://www.banque-france.fr/en/communique-de-presse/banque-de-france-has-successfully-completed-first-tranche-its-experimentation-programme-central-bank (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Başçı, E., & Kara, H. (2011). Finansal istikrar ve para politikası. *İktisat İşletme ve Finans*, *26*(302), 9-25.
Bignell, F. (2022, 05 22). *rCBDC to be Launched in Hong Kong, e-HKD, Has Adoption Strategies Analysed in Latest Whitepaper*. The Fintech Times: https://thefintechtimes.com/rcbdc-to-be-launched-in-hong-kong-e-hkd-has-adoption-strategies-analysed-in-latest-whitepaper/ (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Bindseil, U. (2019). Central bank digital currency: Financial system implications and control. *International Journal of Political Economy*, *48*(4), 303-335.
Bindseil, U. (2020). Tiered CBDC and The Financial System. BIS Series No.2351. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3513422
Bank for International Settlements (BIS) (2018). Central Banks Digital Currencies, Bank for International Settlements Committee on Payments and Market Infrastructures. March 2018, pp.1-28.
Bank for International Settlements (BIS). (2020, 12). *Project Helvetia Settling tokenised assets in central bank money*. BIS.org: https://www.snb.ch/en/mmr/reference/project_helvetia_report/source/project_helvetia_report.en.pdf (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Bank for International Settlements (BIS). (2021, 11 08). *Project Dunbar: international settlements using multi-CBDCs* . BIS:

https://www.bis.org/about/bisih/topics/cbdc/dunbar.htm (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Board of Governors of the Federal Reserve System (US). (2022, 06 30). *Currency in Circulation [CURRCIR]*. Federal Reserve Bank of St. Louis (FRED): https://fred.stlouisfed.org/series/CURRCIR (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Blockchain Türkiye. (2022, 05 13). *10 Merkez Bankasından 9'u CBDC'yi araştırıyor*. Blockchain Türkiye: https://bctr.org/arastirma-10-merkez-bankasindan-9u-cbdcyi-arastiriyor-26226/ (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Bofinger, P., & Haas, T. (2020). *CBDC: A systemic perspective* (No. 101). WEP-Würzburg Economic Papers.
Chen, S., Goel, T., Qiu, H. ve Shim, I. (2022). CBDCs in Emerging Market Economies. BIS Papers No.123.
Chen, H., ve Siklos, P. L. (2022). Central bank digital currency: A review and some macro-financial implications. Journal of Financial Stability, 100985.
Consulting.us. (2021, 05 20). *The Sand Dollar is the world's most advanced 'official' digital currency*. Consulting.us: https://www.consulting.us/news/6047/the-sand-dollar-is-the-worlds-most-advanced-official-digital-currency (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Crawley, J. (2021, 10 25). *Nigeria's eNaira CBDC Goes Live*. Coindesk.com: https://www.coindesk.com/policy/2021/10/25/nigerias-enaira-cbdc-goes-live/ (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Demir, O. ve Odabaşı, H. (2022). Merkez Bankası Dijital Para Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları Neler Olabilir?. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (61), 199-222.
Davoodalhosseini, S. M. (2021). Central bank digital currency and monetary policy. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 104150.
Dupuis, D., Gleason, K., & Wang, Z. (2022). Money laundering in a CBDC World: A Game of Cats and Mice. *Journal of Financial Crime*. 29(1), 171-184.
Eastern Caribbean Central Bank. (2022). *What You Should Know*. Eastern Caribbean Central Bank: https://www.eccb-centralbank.org/p/what-you-should-know-1 (Erişim Tarihi 14.05.2022)
European Central Bank. (2015, 06 10). *What is a central bank?* European Central Bank: https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me/html/what-is-a-central-bank.en.html (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Evlimoğlu, U. ve Gümüş, U. T. (2018). İtibari Paranın Kullanımdan Kaldırılmasına Yönelik Teorik Bir Değerlendirme. LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), 167-183.

Foster, K., Blakstad, S., Gazi, S., & Bos, M. (2021). Digital Currencies and CBDC Impacts on Least Developed Countries (LDCs). The Dialogue on Global Digital Finance Governance Paper Series.
Garanti BBVA (2021), Dijital Para ile Kripto Para Arasında Ne Fark Var? https://www.garantibbva.com.tr/tr/blog/dijital-para-kripto-para-arasindaki-farklar.page (Erişim Tarihi 15.05.2022)
Hanke, S. H., & Bushnell, C. (2017). On Measuring Hyperinflation. *World Economics*, *18*(3), 1-18.
Iwamoto, K. (2022, 01 04). *Cambodia's digital currency reaches nearly half the population*. Nikkei Asia: https://asia.nikkei.com/Business/Finance/Cambodia-s-digital-currency-reaches-nearly-half-the-population (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Kirkby, R. (2018). Cryptocurrencies and Digital Fiat Currencies. Australian Economic Review, 51(4), 527-539.
Knack, S. (2015). Trust, assocational life, and economic performance. HRDC-OECD International Symposium on The Contribution of Investment in Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-Being
Koç, S. (2020). Paranın Dijitalleşmesi ve Merkez Bankası Dijital Para Olasılığı. Akademik İzdüşüm Dergisi, 5(2), 196-204.
Kumhof, M., ve Noone, C. (2021). Central bank digital currencies—Design principles for financial stability. *Economic Analysis and Policy*, *71*, 553-572.
Law Library (2021). Regulation of Cryptocurrency Around the World: November 2021 Update, https://tile.loc.gov/storage-services/service/ll/llglrd/2021687419/2021687419.pdf (Erişim Tarihi: 16.05.2022)
Martino, P. (2021). *Blockchain and Banking: How Technological Innovations Are Shaping the Banking Industry*. Springer Nature.
Mayer, R. C., Davis, J. H., ve Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of management review*, *20*(3), 709-734.
Minesso, m. F., Mehl, A. ve Stracca, L. (2022). Central bank digital currency in an open economy, *Journal of Monetary Economics*, 127, 54-68.
NASDAQ Data Link (2022). https://data.nasdaq.com/data/BCHAIN/NTRAT-bitcoin-total-number-of-transactions (Erişim Tarihi: 14.05.2022)
OECD (2019). Business and Finance Outlook 2019: Strengthening Trust in Business, https://www.oecd-ilibrary.org/sites/2d3bc84b-

en/index.html?itemId=/content/component/2d3bc84b-en, Erişim Tarihi: 14.05.2022
Özçelik D. B. (2021), "Merkez Bankası Dijital Parası: Geleceğin Parası (Mı?)". Ulusal, Uluslararası ve Küresel Ölçekte Finans Uygulamaları. Gazi Kitabevi. 31-59.
Özel, İ. T. (2021). İngiliz Doğu Hindistan Şirketi. *Vadi Yayınevi*, İstanbul.
Riksbank.se. (2022, 04 06). *New report from the e-krona pilot project* . Riksbank.se: https://www.riksbank.se/en-gb/press-and-published/notices-and-press-releases/notices/2022/new-report-from-the-e-krona-pilot-project/ (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Scott, J. (2022, 03 17). *BANK OF CANADA TO COLLABORATE WITH MIT ON DIGITAL CURRENCY RESEARCH PROJECT*. Betakit.org: https://betakit.com/bank-of-canada-to-collaborate-with-mit-on-digital-currency-research-project/ (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Swan, M. (2015). *Blockchain: Blueprint for a new economy*. " O'Reilly Media, Inc.", California.
Sandner, P. G., Gross, J., Grale, L., ve Schulden, P. (2020). The digital programmable euro, Libra and CBDC: Implications for European banks. *Libra and CBDC: Implications for European Banks. EBA Policy Research Workshop: New technologies in the banking sector – impacts, risks, and opportunities (July 29, 2020)*.
Tech Crunch (2019). Facebook announces Libra cryptocurrency: All you need to know, https://techcrunch.com/2019/06/18/facebook-libra/?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAABZGQrZibzH0rgTgFYZ_nvrPRp6Rz8Hgp-smRd2IkFXuUSJxlfmUyUAjVuOilcRE5Zs1JlEwz_ERqeBXGhKX9XuWVv5fMaU7k4mo5gXGUP3M5Buq9oS0nu2BPUbVuK5LjQ0Q2PLYUb89AZBxN4qt7mI2EKN--rK6LnljFks4R5jB (Erişim Tarihi: 16.05.2022)
Usher, A., Reshidi, E., Rivadeneyra, F., & Hendry, S. (2021). *The positive case for a CBDC* (No. 2021-11). Bank of Canada.
Ward, O. ve Rochemont, S. (2019). Understanding Central Bank Digital Currencies (CBDC). Institute and Faculty of Actuaries.
Webster, I. (2022). *Value of $1 from 1800 to 2022*. Official Data.Org: https://www.officialdata.org/us/inflation/1800?amount=1 adresinden alındı. (Erişim Tarihi 14.05.2022)
Werbach, K. (2021). Blokzinciri ve Yeni Güven Mimarisi, Koç Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
Yaslıdağ, B. (2022). Kripto Paralar (2. Basım). Seçkin Kitabevi: Ankara.

katkıda bulunacaktır. Türkiye'de son yıllarda oyun sektöründe ciddi başarılar kazanıldığı düşünüldüğünde, bu alanda çalışan girişimciler için kitle fonlamasının iyi bir finansman alternatifi olduğu söylenebilir. Bununla birlikte fon toplama süreci öncesinde amaçlarına uygun hareket eden ve bu süreci başarılı bir şekilde yöneten girişimler için ICO'lar da oldukça etkili fon toplama araçlarıdır. Burada unutulmaması gereken husus, kötüye kullanımın önüne geçilmesidir. Kripto para piyasasında aldatıcı, dolandırma amacıyla yatırımcı çekmeyi amaçlayan ICO'lar güveni zedelemekte, yatırımcılarının umut ve sermayesini kötüye kullanarak zarara uğratmaktadır. Kötüye kullanım arttıkça yatırımcıların güveni sarsılacak, girişimlerin ICO yoluyla finansman ihtiyacının karşılanma durumu da tehlikeye girecektir. Kötüye kullanımın önlenebilmesi ise, şeffaflık prensibiyle proje ekibi tarafından sunulan her bilginin geçerliliğinin tespiti ve iş planlarının kapsamlı teknik incelemesini yapacak düzenleyicilerin piyasaya kazandırılmasından geçmektedir. Bu durum her ne kadar kripto para piyasasının merkeziyetsizlik prensibine aykırı olsa da yatırımcılarının iyi niyetini ve para kazanma motivasyonlarını istismar ederek onları zarara uğratan girişimlere karşı hiçbir yaptırım ve cezai sonucun olmaması, ICO pazar gelişim hızını olumsuz etkilemektedir.

Yeni nesil finansman yöntemlerine yönelik akademik çalışmaların arttırılması, yöntemlerin bilinirliğinin artmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca bu yöntemleri kullanarak fon toplamada başarılı ve başarısız olan projelerin incelenerek başarılı olma kriterlerinin bilimsel olarak ortaya konması, daha sonra gerçekleştirilecek projelerin planlanmasında girişimlere yol gösterici olacaktır.

KAYNAKÇA

Alexandre, A. (2018, 13 Temmuz). https://cointelegraph.com/news/new-study-says-80-percent-of-icos-conducted-in-2017-were-scams (e.t. 21/03/2022).

Amsden, R. ve D. Schweizer (2019). Are Blockchain Crowdsales the New'Gold Rush'? Success Determinants of Initial Coin Offerings. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3163849 (e.t. 21/06/2022).

Arıcı, N. D. (2021). *Dijital Para Kullanımı ve Ekonomik Etkileri*. Kılınç, E.C. ve Kılınç N.Ş. (Editörler) Ekonominin Güncel Konuları. Ankara: Gazi Kitabevi.

Aslan, A., A. Şensoy ve L. Akdeniz (2021). *Determinants of ICO Success and Post-ICO Performance.* Ankara: TCMB.

Atsan, N. ve E. O. Erdoğan (2015). Girişimciler için Alternatif Bir Finansman Yöntemi: Kitlesel Fonlama (Crowdfunding). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(1): 297-320).

Baktas, S. (2018, 13 Temmuz) https://medium.com/@simabaktas/t%C3%BCrki%CC%87ye-ve-d%C3%BCnyada-ico-ve-yasal-durumu-ef9827b3fcc5 (e.t. 21/06/2022).

Battisti, E., E. A. Graziano ve M. Christofi (2021). Equity Crowding Platforms and Social Media: A Twitter Analysis. International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research, ahead-of-print https://doi.org/10.1108/IJEBR-01-2021-0081

BBC (2017, 5 Eylül). https://www.bbc.com/news/business-41157249#:~:text=Chinese%20regulators%20have%20launched%20a,them%20to%20%22cease%20immediately%22 (e.t. 19/03/2022)

Belleflamme, P., T. Lambert ve A. Schwienbacher (2014). Crowdfunding: Tapping the Right Crowd. Journal of Business Venturing, 29(5): 585-609.

Benedetti, H. ve L. Kostovetsky (2021). Digital Tulips? Returns to Investors in initial coin offerings. *Journal of Corporate Finance*, 1-54.

Davies, R. (2015). Three Provocations for Civic Crowdfunding. Information, Communicatio&Society, 18(3): 342-355.

Erazo, F. (2021, 25 Kasım). https://finance.yahoo.com/news/south-korea-might-reverse-ban-230533307.html (e.t. 19/03/2022).

Fettahoğlu, S. ve S. Khusayan (2017). Yeni Finansman Olanağı: Kitle Fonlama. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(4): 497-521.

Fisch, C. (2019). Initial coin offerings (ICOs) to finance new ventures. *Journal of Business Venturing, 34*(1), 1-22.

Frankenfield, J. (2022, 3 Ocak). https://www.investopedia.com/terms/i/initial-coin-offering-ico.asp#toc-advantages-and-disadvantages-of-initial-coin-offerings (e.t. 21/06/2022).

Freedman, D. M. ve M. R. Nutting (2015). Equity Crowdfunding for Investors-A Guide to Risks, Returns, Regulations, Funding Portals, Due Diligence, and Deal Terms. John Wiley & Sons, Inc., New Jersey.

Hobbs, J., G. Grigore ve M. Molesworth (2016). Success in the Management of Crowdfunding Projects in the Creative Industries. Internet Research, 26(1): 146-166.

Howe, J. (2006). The Rise of Crowdsourcing. *Wired Magazine*, (14.06.2006)'dan aktaran Howe, J. (2009). How the Power of the Crowd is Driving the Future of Business, Random House Business, London.

Kauflin, J. (2018, 29 Ekim). https://www.forbes.com/sites/jeffkauflin/2018/10/29/where-did-the-money-go-inside-the-big-crypto-icos-of-2017/?sh=118db834261b (e.t. 17/03/2022).
Kırbıyık, Ö. F. (2018). Türk ve Amerikan Mevzuatında Kitlesel Fonlama Düzenlemeleri. Banka ve Finans Hukuku Dergisi, 7(26): 303-312.
Locke, T. (2021, 20 Aralık). https://www.cnbc.com/2021/12/20/crypto-news-7-billion-dollars-stolen-in-crypto-scams-in-2021-radioshack-defi.html (e.t. 17/03/2022).
Metin, İ. ve E. Yakut (2018). Kripto Para Girişimciliğinde Güven Faktörü Üzerine Bir Araştırma. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi,* 7(2), 67-78.
Mollick, E. (2014). The Dynamics of Crowdfunding: An Exploratory Study. Journal of Business Venturing, 29: 1-16.
OECD. (2019). *Initial Coin Offerings (ICOs) for SME Financing.* https://www.oecd.org/finance/initial-coin-offerings-for-sme-financing.htm (e.t. 21/03/2022).
Özkul, G. ve E. Baysoy (2020). Dijital Dönüşüm ve Girişimciliğin Finansmanında Ortaya Çıkan Yeni Yaklaşımlar, Dijital Dönüşüm ve Finansal Teknolojiye Yansımaları (Editör: Yavuz Demirdöğen), Nobel Bilimsel Eserler, 19-74.
Panin, A., K. K. Kemell ve V. Hara (2019). Initial coin offering (ICO) as a fundraising strategy: a multiple case study on success factors. *International Conference on Software Business*, 237-251.
Sherry, B. (2021, 25 Ağustos). https://www.investopedia.com/news/what-ico/ (e.t. 19/03/2022).
Shin, L. (2017, 21 Eylül). https://www.forbes.com/sites/laurashin/2017/09/21/heres-the-man-who-created-icos-and-this-is-the-new-token-hes-backing/?sh=4fd88f661183 (e.t. 17/03/2022)
Stevanovic, I. (2022, 17 Mart). https://www.smallbizgenius.net/by-the-numbers/crowdfunding-stats/#gref (e.t. 14/05/2022).
Ural, A. E. (2022). Türk, ABD ve AB Hukuku Düzenlemeleri Çerçevesinde Kitle Fonlaması. Bilkent Üniversitesi ESBE.
https://thecrowddatacenter.com/insights (e.t. 28/03/2022).
https://www.crowdfunder.co.uk/uploads/projects/cf_how_to_guide.pdf (e.t. 17/03/2022).
https://www.kickstarter.com/help/handbook/funding?ref=handbook_index (e.t. 28/03/2022).
https://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/20210826/0 (e.t. 17/03/2022).
https://www.thecrowdfundingcenter.com/index.php?page (e.t. 28/03/2022).

taşımaktadır. Kripto para psikolojinin rasyonalite dışı olduğu yorumunu yapmak mümkündür. Sonuç olarak sezgiler ve kullanıcıların genel özellikleri piyasaların belirlenmesinde ve işleyişinde kritik bir unsurdur.

KAYNAKÇA

Abraham, J., Sutiksno, D.U., Kurniasih, N. & Warokka, A. (2019). Acceptance and Penetration of Bitcoin: The Role of Psychological Distance and National Culture. SAGE Open July-September 2019: 1 – 14.

Abromova, S., Beznosov, K.,Voskobojnikov, A., Böhme, R. (2021). Bits Under the Matress: Understanding Diferent Risk Perceptions and Security Behaviors of Crypto-Asset Users. CHI '21: Proceedings of the 2021 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems. Pages 1–19.

Afzal, A. & Asif, A. (2019). Cryptocurrencies, Blockchain and Regulation: A Review. The Lahore Journal of Economics, 24(1), 103–130.

Ajaz, T. & Kumar, A.S. (2018). Herdıng In Crypto-Currency Markets. Annals of Financial Economics Vol. 13, No. 2.

Arias-Oliva M, Pelegrín-Borondo J. & Matías-Clavero G (2019). Variables Influencing Cryptocurrency Use: A Technology Acceptance Model in Spain. Front. Psychol. 10: 475.

Avdeychik, V. & Capozzi, J. (2018). SEC's Division of Investment Management Voices Concerns Over Registered Funds Investing in Cryptocurrencies and Cryptocurrency Related Products. Journal of Investment Compliance, 19 (2), 8–12.

Aydın, Ü., Ağan, B. & Aydın, Ö. (2020). Herd Behavior In Crypto Asset Market And Effect Of Financial Information On Herd Behavior. International Journal Of Economics And Finance Studies. 12(2): 581-604.

Biggs, J. (2018). Study: 6 in 10 Americans have heard about bitcoin. TechCrunch. https://techcrunch. com/2018/01/23/study-6-in-10-americans-have-heard-aboutbitcoin/

Bilir, H. & Çay, Ş. (2016), "Elektronik Para ve Finansal Piyasalar Arasındaki İlişki", Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 2131.

Bohr, J. & Bashir, M. (2014). "Who uses bitcoin? Exploration of the Bitcoin community," in 12th Annual Conference on Privacy, Security and Trust (PST), Toronto,ON:IEEE,94–101.

Bolt, W. & Van Oordt, M.R. (2019). On the value of virtual currencies. Journal of Money, Credit and Banking. https://doi.org/10.1111/jmcb.12619

Bouri, E., Roubaud, D. & Shahzad, S.J.H. (2019), "Do Bitcoin and Other Cryptocurrencies Jump Together?", The Quarterly Review of Economics and Finance, Journal Pre-Proof, pp. 1-30.
Canning, J. (2019). Linguistic study of the bitcoin community. BitEdge. Retrieved from https://bitedge.com/wp-content/uploads/2016/01/Linguistic-Study-of-e-communication-in-the-Bitcoin-Community-1.pdf
Ceraldi, S. (2018). Can Cryptocurrency Revolutionize the Rituals of Money?. https://www.realclearscience.com/articles/2018/08/06/can_cryptocurrency_revolutionize_the_rituals_of_money.html
Delfabbro, P., King, D.L. & Williams, J. (2021). The psychology of cryptocurrency trading: Risk and protective factors. Journal of Behavioral Addictions, 10(2): 201–207.
Dirican, C. & Canoz, İ. (2017), "The Cointegration Relationship Between Bitcoin Prices and Major World Stock Indices: An Analysis with ARDL Model Approach", Journal of Economics, Finance and Accounting, Vol.: 4, Issue: 4, pp. 377-392.
Dizkırıcı, A.S. & Gökgöz, A. (2018), "Kripto Para Birimleri ve Türkiye'de Bitcoin Muhasebesi", Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, Cilt: 4, Sayı: 2, ss. 92-105.
FSB (2022). Assessment of Risks to Financial Stability from Crypto-assets. https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P160222.pdf
Fang, Y., Yi-Hsuan Chen, Y. & Jiang, C. (2020). A flight-to-safety from bitcoin to stock markets: Evidence from cyber attacks. https://www.fma.org/assets/docs/Consortium2022/A%20flight-to-safety%20from%20bitcoin%20to%20stock%20markets.pdf
Gibbs, T., & Yordchim, S. (2014). Thai perception on Litecoin value. World Academy of Science, Engineering and Technology: International Journal of Economics and Management Engineering, 8, 2634-2636. https://waset.org/ publications/9999129/thai-perception-on-litecoin-value
Güleç, T.C. (2018). Blockchain Tabanlı Kripto Para Birimlerinin Mevcut Durumuna Dair Finansal Analizler ve Geleceği, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmış Doktora Tezi.
Gültekin, Y. (2017), "Turizm Endüstrisinde Alternatif Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimleri: Bitcoin", Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, ss. 96-113.
Grgic, P. & Podobnik, V. (2021). Application of Data Science for Understanding Emotional Dimensional Behavior and Their Connection to Uncertainty and Risk Behavior. IEEE Access, V: 9: 72624-72636.

Hotar, N. (2020). Herd Behavıor In Terms Of Socıal Psychology: The Example Of Crypto Asset Markets. INTERNATIONAL JOURNAL OF *e*BUSINESS and *e*GOVERNMENT STUDIES, Vol:12, No:1, Pp. 79-90.

Houben, R. & Snyers, A. (2018). Cryptocurrencies And Blockchain. European Union. https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf

İri, R. (2020). Finansal Pazarlama Kapsamında Kripto Para Pazarlaması ve Kripto Para Birimlerinin Bilinirliği ve Farkındalığı. ASBİ Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 2021, Cilt: 21, Sayı: 3/Güz: 811-833.

Kaplanhan, F. (2018), "Kripto Paranın Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi "Bitcoin Örneği" ", Vergi Sorunları Dergisi, Şubat 2018, ss. 105-124

Kemp, S. (2022). DIGITAL 2022: BIG RISE IN CRYPTOCURRENCY OWNERSHIP. https://datareportal.com/reports/digital-2022-big-rise-in-cryptocurrency-ownership

Khalilov, M., Gündebahar, M. & Kurtulmuşlar, İ. (2017), "Bitcoin ile Dünya ve Türkiye'deki Dijital Para Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme", 19. Akademik Bilişim Konferansı, 8-10 Şubat 2017, Aksaray. https://pdfs.semanticscholar.org/ad26/e43d2a03ca9f7d817907c83ba6b803b945e3.pdf

Khan, I. U., Hameed, Z. & Khan, S. U. (2017). Understanding online banking adoption in a developing country: UTAUT2 with cultural moderators. J. Glob. Inf.Manag.25,43–65.

Kim, S. Y., Lee, S. H., Chi, Y. D., Im, E. T. & Gim, G. Y. (2018). A study on the factors a*ff*ecting the intention to use biometrics in payment services. Int.J.Bank Mark.36,170–183.

Kim, H.J., Hong, H.J.,Hwang, H.C., Kim, S.M. & Han, S.D. (2020). Comparison of Psychological Status and Investment Style Between Bitcoin Investors and Share Investors. Front. Psychol., 17 November 2020. https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.502295/full

Kristoufek, L. (2013). BitCoin meets Google Trends and Wikipedia: quantifying the relationship between phenomena of the Internet era. Sci. Rep. 3:3415.

Li, X. & Wang, C. A. (2017). The technology and economic determinants of cryptocurrency exchange rates: The case of Bitcoin. Decision Support Systems, 95, 49-60.

Mai, F., Shan, Z., Bai, Q., Wang, X. & Chiang, R.H. (2018). How does social media impact bitcoin value? A test of the silent majority hypothesis. J. Manag. Inf. Syst. 35: 19–52.

Kyriazis, N.A. (2020). Herding Behaviour in Digital Currency Markets: An Integrated Survey And Empirical Estimation. Heliyon 6.
Mai, E. (2019). Connections Between Stock Market and Bitcoin Market. Master's thesis, Radboud University, Nijmegen. https://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/8411/Mai%2C_Elettra_1.pdf?sequence=1
Makanyeza, C. & Mutambayashata, S. (2018). Consumers' acceptance and use of plastic money in Harare, Zimbabwe: application of the unified theory of acceptance and use of technology 2. Int. J. Bank Mark. 36, 379–392.
Mendoza-Tello, J.C., Mora, H., Pujol-Lopez, F.A. & Lytras, M.D. (2018). Social Commerce As A Driver To Enhance Trust And İntention To Use Cryptocurrencie Sfor Electronic Payments. IEEE Access 6, 50737–50751.
Molling, G., Klein, A., Hoppen, N. & Rosa, R.D. (2020). Cryptocurrency: A Mıne Of Controversıes. Journal of Information Systems and Technology Management – Jistem USP Vol. 17.
Moon, Y. & Hwang, J. (2018). Crowdfunding as an alternative means for funding sustainable appropriate technology: acceptance determinants of backers.Sustainability10:1456.
Musialkowska, I., Kliber, A., Swierczynska, K. & Marszalek, P. (2020). Looking for a safe-haven in a crisis-driven Venezuela: The Caracas stock exchange vs gold, oil and bitcoin. Transform. Gov. People Process Policy.
Nakamoto, S. (2008). "Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system.", http://www.blockchainstarter.eu/BTCwhitepaper.pdf
NORC (2021). More Than One in Ten Americans Surveyed Invest in Cryptocurrencies. https://www.norc.org/NewsEventsPublications/PressReleases/Pages/more-than-one-in-ten-americans-surveyed-invest-in-cryptocurrencies.aspx
Oehler, A., Wendt, S., Wedlich, F., & Horn, M. (2018). Investors' personality influences investment decisions: experimental evidence on extraversion and neuroticism.J.Behav.Fin.19,30–48.
Pelegrín - Borondo, J., Arias - Oliva, M., González - Menorca, L. & Juaneda Ayensa, E. (2015). Pricing Policies İn Hotels: A Psychological Threshold Research in Online And *Off*line Channels. Int. J. Internet Mark. Advert. 9, 161–179.
Pelster, M.B. & Bastian - Hasso, T. (2019), "Are Cryptocurrency Traders Pioneers or Just Risk-Seekers? Evidence From Brokerage Accounts", Economics Letters, Vol: 182: 98-100.

Pichet, E. (2017). "Bitcoin: speculativebubble or future value?," The Conversation (Frenchedition), SSRN Electronic Journal.
Pirinççi, A.E. (2018), "Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi", Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri, Cilt:1, Sayı:1, ss. 45-52.
Rahman, S., Hemel, J.N., Anta, S.J.A. & al Muhee, H. (2018). Sentiment Analysis Using R: An Approach to Correlate Bitcoin Price Fluctuations With Change in User Sentiments. Bachelor's Thesis, BRAC University, Dhaka.
Reijers, W. & Coeckelbergh, M. (2018). The blockchain as a narrative technology: Investigating the social ontology and normative configurations of cryptocurrencies. Philosophy & Technology, 31, 103-130.
Scharding, T. (2019). National Currency, World Currency, Cryptocurrency: A Fichtean Approach to the Ethics of Bitcoin. Business and Society Review, 124(2), 219–238.
Schaupp, L. C. & Festa, M. (2018). "Cryptocurrency Adopt ion and the Road to Regulation," in Proceedings of the 19th Annual International Conference on Digital Government Research: Governance in the Data Age, ed. A. C. C. H. Zuiderwijk (Delft: ACM), 1–9.
Schuh, S. & Shy, O. (2015). U.S. consumers' adoption and use of bitcoin and other virtual currencies. In Proceedings of De Nederlandsche Bank conference, "retail payments: Mapping out the road ahead." https://www.bankofcanada.ca/wp-content/uploads/2015/12/us-consumers-adoption.pdf
Senarathne, C.W. & Jianguo, W. (2020). Herd Behaviour In The Cryptocurrency Market: Fundamental Vs. Spurıous Herding. EJAE, 17(1): 20 – 36.
Shahzad, F., Xiu, G., Wang, J. & Shahbaz, M. (2018). An Empirical İnvestigation On The Adoption Of Cryptocurrencies Among The People Of Mainland China. Technol. Soc. 55: 33–44.
Sharma, R. (2021). Why Is Cryptocurrency Trading Popular In South Korea?. https://www.investopedia.com/news/why-cryptocurrency-trading-popular-south-korea-0/
Shrotryia, V.K. & Kalra, H. (2021). Herding in the crypto market: a diagnosis of heavy distribution tails. Review of Behavioral Finance. 1940-5979.
Stieg, C. (2021). Why people are so obsessed with bitcoin: The psychology of crypto explained. https://www.cnbc.com/2021/01/23/why-people-invest-in-bitcoin.html

Sütçü, C.S. & Aytekin, Ç. (2018). Bıtcoın ve Kripto Para İle İlgili Sosyal Medya Kullanıcılarının Girişimcilik Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC ISSN: 2146-5193, July 2018 Volume 8 Issue 3, p. 466-488.
Symanto Research (2021). Crypto Market Psychology: Key To Understanding Trends and Behaviours. https://medium.com/@Symanto/crypto-market-psychology-key-to-understanding-trends-and-behaviours-a95b981810b
Tauni, Z. M., Fang, H. X., & Iqbal, A. (2017). The role of financial advice and WOM communication on the association between investor personality and stock trading behavior: evidence from the Chinese stock market. Pers. Individ. Dif.
Uçkun, N. & Dal, N. (2021). Kripto Para Yatırımcılarında Finansal Risk Toleransı. Muhasebe ve Finansman Dergisi – Ocak 2021. (89): 155-170.
Xie, P., Wu, J. & Wu, C. (2017). Social Data Predictive Power Comparison Across Information Channels and User Groups: Evidence from the Bitcoin Market. The Journal of Business Inquiry, 17(1), 41-54.
Wang, S., & Vergne, J. P. (2017). Buzz Factor or Innovation Potential: What Explains Cryptocurrencies' Returns? Plos One, 12(5), 1.
https://tr.investing.com/crypto/
https://www.milliyet.com.tr/gundem/kripto-vurgunu-6662345
https://www.bbc.com/news/business-59990477
https://www.bbc.com/news/technology-60072195

taşımamaktadır. Davacının yatırım amaçlı alması sebebiyle yine taraflar arasındaki uyuşmazlık tüketici işlemi olmadığı gibi davacının tüketici sıfatı da bulunmamaktadır. Bu nedenle Tüketici Mahkemeleri de görevli değildir. Dosya kapsamındaki yazı, belge ve bilgilere, yasaya uygun gerektirici nedenlere, İlk Derece Mahkemesi kararının gerekçesinde dayanılan delillerle, delillerin tartışılması sonucu maddi olay ve hukuki değerlendirmede usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına; incelemenin istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılıp, kamu düzenine herhangi bir aykırılığın da bulunmamasına, mahkemece verilen kararın yerinde bulunduğu anlaşılmakla davalının tüm istinaf itirazları yerinde görülmediğinden istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermek gerekmiştir. Açıklanan tüm bu nedenlerle aşağıdaki şekilde hüküm tesisi usul ve yasalara uygun görülmüştür." E.2021/3166, K. 2021/2411, KT. 21/12/2021, https://emsal.uyap.gov.tr/)

SONUÇ

Tüm dünyada kripto para kullanımın giderek arttığı yadsınamaz bir gerçektir. Mevzuatımızda kripto paralara ilişkin olarak bugüne kadar yapılmış olan tek düzenleme Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından hazırlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmeliktir. Yönetmelikte kripto varlık, "*dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlık*" olarak tanımlanmış ve ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. Kanaatimizce, kanun koyucu tarafından getirilecek yasal düzenlemeler ile birlikte kripto paraların hukuki niteliklerinin belirlenmesi ve yasal zemine kavuşturulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

BİLGİLİ, F., CENGİL, F. (2019). Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23(3), 3-23.

BOZKURT, Y., ARMAĞAN, E. (2015). Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin Ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, LXXIII(2), 173-220.

GÜÇLÜTÜRK, O. G. (2019) "Türk Hukukunda Kripto Varlıkların Para ve Elektronik Para Niteliğinin İncelenmesi", REGESTA, 4(3), 383-408.
ÖZDEMİR, G.(2021). Kripto Paraların Eşya Niteliği. Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1), s. 289-306.
TURANBOY, A. (2019). Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları Ve Hukukî Nitelikleri. Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi, 35(3), 47-62.
YARDIMCI, T. E. (2019). İcra Takibi Yoluyla Bitcoin Alacağının İleri Sürülmesi ve Borçlunun Bitcoininin Haczedilmesi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23(3), 97-128.
YURTÇİÇEK, M. S. (2015). Hukuki Açıdan Elektronik Para. Seçkin Yayıncılık
https://sozluk.gov.tr/
https://cbddo.gov.tr/sss/blokzincir-sozlugu/
https://emsal.uyap.gov.tr/

ve benzer sonuçlara ulaşıldığını da ifade etmek mümkündür. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda tahmin gücü yüksek farklı makine öğrenmesi yöntemlerinin kullanımının literatür açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Buna ek olarak sonraki çalışmalarda bu yöntemlerin farklı finansal veri setleri ile kullanılmasının da literatüre önemli bir katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

Alpay, Özlem. (2020). LSTM Mimarisi Kullanarak USD/TRY Fiyat Tahmini. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi Özel Sayı*, 452-456. https://doi.org/10.31590/ejosat.araconf59

Arslankaya, Seher ve Toprak, Şevval. (2021). Makine Öğrenmesi ve Derin Öğrenme Algoritmalarını Kullanarak Hisse Senedi Fiyat Tahmini. *Uluslararası Mühendislik ve Araştırma Geliştirme Dergisi, 13(1)*, 178-192. https://doi.org/10.29137/umagd.771671

Bjerg, Ole. (2016). How is Bitcoin Money?. *Theory, Culture & Society, 33(1),* 53–72. https://doi.org/10.1177/0263276415619015

Brito, Jerry ve Castillo, Andrea. (2013). Bitcoin: A primer for policymakers. Arlington, USA: Mercatus Center at George Mason University. https://www.mercatus.org/system/files/Brito_BitcoinPrimer.pdf

Ciaian, Pavel ve Rajcaniova, Miroslava. (2016). The Digital Agenda of Virtual Currencies: Can BitCoin Become a Global Currency?. *Information Systems and e-Business Management, 14(4),* 883-919. DOI: 10.1007/s10257-016-0304-0

Çipiloğlu Yıldız, Zeynep ve Yıldız, Selim Baha. (2022). A Portfolio Construction Framework Using LSTM-Based Stock Markets Forecasting. *International Journal of Finance & Economics, 27(2),* 2356-2366. https://doi.org/10.1002/ijfe.2277

Demartino, Ian. (2018). *The Bitcoin Guidebook – How to Obtain, Invest and Spend The World's First Decentralized Cryptocurrency.* New York-USA: Skyhorse Publishing.

Graves, Alex. (2012). *Supervised Sequence Labelling with Recurrent Neural Networks.* Berlin-Germany: Springer Berlin. 37-45. https://doi.org/10.1007/978-3-642-24797-2

Hochreiter, Sepp ve Schmidhuber, Jürgen. (1997). Long Short-Term Memory. *Neural Computation, 9(8),* 1735-1780. https://doi.org/10.1162/neco.1997.9.8.1735

Jin, Zhigang, Yang Yang, and Yuhong Liu. (2020). Stock Closing Price

Prediction Based on Sentiment Analysis and LSTM. *Neural Computing and Applications, 32(13),* 9713-9729. https://doi.org/10.1007/s00521-019-04504-2

Kurt, Levent. (2018). *Kripto Para Bitcoin*, Ankara: Karina Yayınevi, 1. Basım.

Rahman, Hafizur ve ark. (2021). Price Prediction Using LSTM Based Machine Learning Models. 12th Annual Information Technology. *Electronics and Mobile Communication Conference (IEMCON),* 453-459. DOI: 10.1109/IEMCON53756.2021.9623120

Sarıkoç, Mehmet ve Çelik, Mete. (2022). *Boyut İndirgeme Teknikleri ve LSTM Derin Öğrenme Ağı ile BIST100 Endeksi Fiyat Tahmini. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi Özel Sayı, 34,* 519-524. https://doi.org/10.31590/ejosat.1083255

Say, Cem. (2018). 50 Soruda Yapay Zeka. 50 Soruda Kitap Dizisi (1. Baskı). İstanbul: Bilim ve Gelecek Yayınları.

Stern, Steven. (2017). Digital Currency: May Be a Bit Player Now, but in the Longer Term a Game Changer for Tax. *Journal of Australian Tax, 19 (1),* 1-25.

Süzen, Ahmet Ali., Yıldız, Ziya ve Yılmaz, Tuğrul. (2019). LSTM Tabanlı Derin Sinir Ağı ile Ayak Taban Basınç Verilerinden VKİ Durumlarının Sınıflandırılması. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 8(4),* 1392-1398. https://doi.org/10.17798/bitlisfen.540273

Şişmanoğlu, Gözde ve ark. (2020). Derin Öğrenme Yöntemleri ile Borsada Fiyat Tahmini. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 9(1),* 434-445. https://doi.org/10.17798/bitlisfen.571386

Wu, Chih-Hung ve ark. (2018). A New Forecasting Framework for Bitcoin Price with LSTM. *IEEE - International Conference on Data Mining Workshops (ICDMW)*, 168-175). DOI: 10.1109/ICDMW.2018.00032

Yardımcıoğlu, Mahmut ve Şerbetçi, Gamze. (2018). Bitcoin'in Yapısı ve Yasadışı Kullanımı. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4),* 165-190.

Zhang, Ziheng. (2022). Research on Stock Price Prediction Based on PCA-LSTM Model. *Academic Journal of Business & Management, 4(3),* 42-47. DOI: 10.25236/AJBM.2022.040308

yapmak isteyen bir araştırmacının çalışmaya başlamadan önce; Finance Research Letters, Applied Sciences (Switzerland) ve Sensors dergilerinde yayınlanan NFT konusunda yazılmış makaleleri incelemesi önerilmektedir. Ayrıca kavram-yoğunluk çalışmaları neticesinde NFT'ler hakkında araştırma yapmak isteyen bir araştırmacının blok zincir, akıllı kontratlar, kripto paralar, dijital sanat gibi kavramlara hâkim olması ve bu alanlarda da araştırma yapması gerekliliği önerilmektedir.

Bu çalışma NFT ile ilgili yayınların bibliyometrik analizi konusunda yapılan ilk çalışmalardandır. Araştırmanın konusunun çok güncel olması ve sadece son 4 yıla ait verilerin incelenmesi çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Bu konuda çalışma yapmak isteyen yazarlara, NFT konusunda bir literatür boşluğu olduğu ve bu konuda yakın zamanda yapılacak çalışmaların gelecekte temel kaynak niteliği taşıyabileceği önerisi getirilebilir.

KAYNAKÇA

Aharon, D.Y. ve Demir, E. (2022). NFTs and Asst Class Spillovers: LEssons From the Period Around the Covid-19 Pandemic, Finance Research Letters, 47, https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102515

Alsmadi, A.A., Alrawashdeh, N., Al-Dweik, A.F. ve Al-Assaf, M. (2022). Cryptocurrencies: A bibliometric Analysis, International Journal of Data and Network Science 6 (2022). S.619–628

Aysan, A. F., Demirtaş, H. B. ve Saraç, M. (2021). The Ascent of Bitcoin: Bibliometric Analysis of Bitcoin Research. Journal of Risk and Financial Management, 14(9), 427. https://doi.org/10.3390/jrfm14090427

Bao, H., ve Roubaud, D., (2022). Recent development in Fintech: Non-Fungible Token. FinTech 1 (1), 44–46.

Chalmers, D., Fisch, C., Matthews, R., Quinn, W., ve Recker J. (2022). Beyond the Bubble: Will NFTs and Digital Proof of Ownership Empower Creative Industry Entrepreneurs? Journal of Business Venturing Insights, 17, https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2022.e00309

Chen, Y. (2018). Blockchain Tokens and the Potential Democratization of Entrepreneurship and Innovation, 61, 567-575. https://doi.org/10.1016/j.bushor.2018.03.006

Coinmarketcap. (2022). Marketcap, Sales Volume and Total Sales Statistics of NFT, https://coinmarketcap.com/nft/

Dabbagh, M., Sookhak, M. ve Safa, N.S. (2019). The Evolution of Blockchain: A Bibliometric Study, IEEE Access, 7, s.19212-19221.

Dowling, M. (2022a). Is Non-Fungible Token Pricing Driven By Cryptocurrencies?, Finance Research Letters, 44. https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102097
Dowling, M. (2022b). Fertile LAND: Pricing Non-Fungible Tokens, Finance Research Letters, 44. https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102096
Garcia-Corral, F.J., Cordero-García, J.A., Pablo-Valenciano, J.D., ve Uribe-Toril, J. (2022). A Bibliometric Review of Cryptocurrencies: How Have They Grown? Financial Innovation, 8-2, s.1-31. https://doi.org/10.1186/s40854-021-00306-5
Jalal, R.N., Alon, I., ve Paltrinieri, A. (2021) A Bibliometric Review of Cryptocurrencies as a Financial Asset, Technology Analysis & Strategic Management, DOI: 10.1080/09537325.2021.1939001
Jarneving, B. (2007). Bibliographic Coupling And Its Application To Research-Front And Other Core Documents. Journal of Informetrics, 1(4), 287-307. https://doi.org/10.1016/j.joi.2007.07.004
Kaczynski, S. ve Kominers, S.D. (2021). How NFTs Create Value, Harvard Business Review, 10.11.2021. https://hbr.org/2021/11/how-nfts-create-value
Karim, S., Lucey, B.M., Naeem, M.A., ve Uddin, G.S. (2022). Examining the Interrelatedness of NFTs, DeFi tokens and cryptocurrencies, Finance Research Letters, 47, https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.102696
Karandikar, N., Chakravorty, A. ve Rong, C. (2021). Blockchain Based Transaction System With Fungible and Non-Fungible Tokens For a Community-Based Energy Infrastructure, Sensors, 21 (3822), https://doi.org/10.3390/s21113822
Ko, H.,Son, B., Lee, Y., Jang, H. ve Lee, J. (2022). The Economic Value of NFT: Evidence From a Portfolio Analysis Using Mean-Variance Framework, Finance Research Letters, 47, https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.102784
Kugler, L. (2021). Non-Fungible Tokens and the Future of Art, Communications of the ACM, 64(9), https://doi.org/10.1145/3474355
Muhuri, P. K., Shukla, A. K. ve Abraham, A. (2019). Industry 4.0: A Bibliometric Analysis and Detailed Overview. Engineering Applications Of Artificial Intelligence, 78, 218-235. https://doi.org/10.1016/j.engappai.2018.11.007
Nadini, M., Alessandretti, L., Di Giacinto, F., Martino, M., Aiello, L.M. ve Baronchelli, A. (2021). Mapping the NFT Revolution: Market Trends, Trade Networks, and Visual Features, Scientific Reports, 11(20902), https://doi.org/10.1038/s41598-021-00053-8
Nonfungible.com. (2022). NFT Türleri, https://nonfungible.com/about

Okoduwa, J. (2021). Non-Fungible Tokens (NFT): An Innovation That Presents an Opportunity for Everyone Seeking to Tap Digital Assets? KPMG, https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ng/pdf/non-fungible-tokens.pdf

Ovalı M. (2018). Kripto Paralar ile İlgili Finansal Terimler. V. Alptekin, İ. Metin, & A. T. Akcan (Ed.) , Kripto Para Ekonomisi (s. 191-206). Konya: Eğitim Yayınevi.

Ovalı, M. ve Metin, İ. (2019). Ticaret Savaşlarında Korumacı Politikaların İşletmelerin Hisse Senedi Getirileri Üzerine Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24(4), 1141-1156.

Regner, F., Schweizer, A. ve Urbach, N. (2019). NFTs in Practice - Non-Fungible Tokens as Core Component of a Blockchain-Based Event Ticketing Application. 40th International Conference on Information Systems, ICIS 2019, https://aisel.aisnet.org/icis2019/blockchain_fintech/blockchain_fintech/1

Sousa, A., Calçada, E., Rodrigues, P., ve Pinto Borges, A. (2022). Cryptocurrency Adoption: A Systematic Literature Review and Bibliometric Analysis, EuroMed Journal of Business, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. https://doi.org/10.1108/EMJB-01-2022-0003

Zupic, I. ve Cater, T. (2015). Bibliometric Methods in Management and Organization. Organizational Research Methods, 18(3), 429-472. https://doi.org/10.1177/1094428114562629

(FED) faiz kararının alındığı 10 Mayıs 2022 tarihine kadar olan günleri içermektedir. Bu tarihten sonra kripto varlık piyasasında görülen sert düşüş, uluslararası otoritelerin aldığı kararların kripto varlık fiyatlarının tahmin edilmesinde önemli etkisinin olduğu görülmüştür. Bu etkiler değerlendirildiğinde görülüyor ki, FED 2022 yılında dünya genelindeki diğer birçok merkez bankası gibi, 2020 ve 2021 yıllarında benimsediği faiz oranlarını sıfırda tutma şeklindeki aşırı güvercin politikasından uzaklaşmıştır. FED faiz politikasındaki bu değişiklik, ABD hazine bonoları ve tahvillerinin getirisini artırmıştır. Risksiz getiri oranındaki bu artış parayı kripto varlıklar gibi spekülatif varlıklardan çıkmaya zorlamıştır. Bu durum en büyük piyasa değerine sahip iki kripto varlıktan Bitcoin'in piyasa değerinde 2021 yılındaki en yüksek seviyelerinden %65 ve Ethereum'un piyasa değerinde ise yaklaşık %75 düşüş ile bu varlıkların sırasıyla %25 ve %30'un üzerinde değer kaybetmesine neden olmuştur.

Çalışma, bundan sonra yapılacak araştırmalarda aynı tarihlerde işlem görmeye başlayan kripto varlıkların geçmiş fiyat verilerinin incelenmesi ve/veya kripto varlıkların fiyatlarını etkileyecek haber akışlarının modele dahil edilmesi yönünden geliştirilmeye açıktır.

KAYNAKÇA

Ali, M., & Shatabda, S. (2020). A data selection methodology to train linear regression model to predict bitcoin price. In 2020 2nd International Conference on Advanced Information and Communication Technology (ICAICT).

Benston, G.J., Smith, C.W., (1976). A transactions cost approach to the theory of financial intermediation. Journal of Finance 31 (2), 215-231.

Chen Y., Bellavitis C. (2020). Blockchain disruption and decentralized finance: The rise of decentralized business models, Journal of Business Venturing Insights, 13.

Chen, M.A., Wu, Q., Yang, B., (2019). How valuable is FinTech innovation? Review of Financial Studies 32 (5), 2062-2106.

Chen, Y., (2018). Blockchain tokens and the potential democratization of entrepreneurship and innovation. Business Horizons 61 (4), 567-575.

Cong, L.W., He, Z., (2019). Blockchain disruption and smart contracts. Review of Financial Studies 32 (5), 1754-1797.

David A. Freedman (2009). Statistical Models: Theory and Practice. Cambridge University Press. A simple regression equation has on the right hand side an intercept and an explanatory variable with a slope coefficient. A multiple regression e right hand side, each with its own slope coefficient.

Fisch, C., (2019). Initial coin offerings (ICOs) to finance new ventures. Journal of Business Venturing 34 (1), 1-22.
Greaves, A., & Au, B. (2015). Using the bitcoin transaction graph to predict the price of bitcoin.
Ho, A., & Ravichandran, S. K. (2021). Bitcoin Price Prediction Using Machine Learning and Artificial Neural Network Model. Indian Journal of Science and Technology, 14 (27).
https://scikit-learn.org/0.24/modules/linear_model.html#ordinary-least-squares. Erişim Tarihi: 10.05.2022
https://tr.investing.com/news/cryptocurrency-news/en-buyuk-10-kripto-parann-2021-yl-performans-2245850 Erişim Tarihi: 10.05.2022
Libra Association (2019). An Introduction to Libra: White Paper, https://libra.org/en-US/white-paper/.
Murray, A., Kuban, S., Josefy, M., Anderson, J., (2019). Contracting in the smart era: the implications of blockchain and decentralized autonomous organizations for contracting and corporate governance. Academy of Management Perspectives.
Nakamoto, S., (2008). Bitcoin: a peer-to-peer electronic cash system. https://bitcoin.org/bitcoin.pdf.
Poongodi, M., Sharma, A., Vijayakumar, V., Bhardwaj, V., Sharma, A. P., Iqbal, R., & Kumar, R. (2020). Prediction of the price of Ethereum blockchain cryptocurrency in an industrial finance system. Computers & Electrical Engineering, 81.
Popper, N., (2015). Digital Gold: Bitcoin and the Inside Story of the Misfits and Millionaires Trying to Reinvent Money. Harper, New York.
Rathan, K., Sai, S. V., & Manikanta, T. S. (2019). Crypto-currency price prediction using decision tree and regression techniques. In 2019 3rd International Conference on Trends in Electronics and Informatics (ICOEI).
Roth, A.E., (2015). Who Gets What-and Why: The New Economics of Matchmaking and Market Design. Houghton Mifflin Harcourt, New York.
Source: Ripple Announces Strategic Partnership with Money Transfer Giant, MoneyGram. Available at: https://ripple.com/insights/ripple-announces-strategic-partnership-with-money-transfer-giant-moneygram. Erişim Tarihi: 10.05.2022
Uras, N., Marchesi, L., Marchesi, M., & Tonelli, R. (2020). Forecasting Bitcoin closing price series using linear regression and neural networks models. PeerJ Computer Science, 6.
Zuboff, S., (2019). The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. Public Affairs, New York.

Dogecoin, BNB Coin, Ripple, Cardano kripto paraları arasındaki nedensellik ilişkisi 01.01.2020-31.12.2021 tarihleri arasında günlük frekansta analize dahil edilmiştir. Toda Yamamoto nedensellik analizi sonuçlarına göre birkaç istisnai durum dışında kripto para birimlerinin büyük çoğunluğunun birbirleriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Yatırımcı açısından bu durum, benzer yönlü hareket eden kripto paralardan bir portföy oluşturulduğunda maruz kalınacak riski arttırmaktadır. Kumar & Ajaz (2019) çalışmalarında elde ettikleri sonuçlara benzer şekilde kripto para birimlerine dayalı bir portföy oluşturmak, bu varlıkların birbirleri arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda maruz kalınacak riski arttırabilmekte, geleneksel araçlara kıyasla kripto varlıklarla gerçekleştirilen bir çeşitlendirme, riskten korunmaya yönelik işlevsiz bir tercih olabilmektedir. Çalışmada elde edilen sonuçlar (Yaşar Akçalı & Şişmanoğlu, 2019) (Aksoy, Teker, Mazak, & Kocabıyık, 2020) benzerlik göstermektedir.

KAYNAKÇA

Adriana, D. (2014). Revisiting the relationship between unemployment rates and shadow economy. A Toda-Yamamoto approach for the case of Romania. *Procedia Economics and Finance*, 227-236.

AĞAN, B., & AYDIN, Ü. (2018). KRİPTO PARA BİRİMLERİNİN KÜRESEL ETKİLERİ: ASİMETRİK NEDENSELLİK ANALİZİ. *Uluslararası Katılımlı 22. Finans Sempozyumu*, (s. 797-816).

Aksoy, E., Teker, T., Mazak, M., & Kocabıyık, T. (2020). KRİPTO PARALAR VE FİYAT İLİŞKİLERİ UZERİNE BİR ANALİZ: TODA-YAMAMOTO NEDENSELLİK ANALİZİ İLE BİR İNCELEME. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(37), 110-129.

Alharby, M., & Van Moorsel, A. (2017). Blockchain-based smart contracts: A systematic mapping study. *Computer Science & Information Technology*, 125-140. https://arxiv.org/abs/1710.06372 adresinden alındı

ATİK, M., KÖSE, Y., YILMAZ, B., & SAĞLAM, F. (2015). Kripto Para: Bitcoin ve DövizKurları Üzerine Etkileri. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 6*(11), 247-261.

Bloomberg. (2020, 03 19). *bloomberg*. 05 09, 2022 tarihinde https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-19/the-great-coronavirus-crash-of-2020-is-different adresinden alındı

Bloomberg. (2021, 10 19). bloomberg.com: https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-10-19/proshares-bitcoin-futures-etf-starts-trading-in-watershed-moment adresinden alındı

Çil Yavuz, N. (2006). TÜRKİYE'DE TURİZM GELİRLERİNİN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİNİN TESTİ : YAPISAL KIRILMA VE NEDENSELLİK ANALİZİ. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 7*(2), 165-171.

Doğan, S., & Yamak, N. (2021). Kripto Para Fiyatları ile Dolar Endeksi Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *Bankacılar Dergisi*, 105-123.

Erdogan, S., Ahmed, M. Y., & Sarkodie, S. A. (2022). Analyzing asymmetric effects of cryptocurrency demand on environmental sustainability. *Environmental Science and Pollution Research*, 31723-31733.

Granger, C. (1969). Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-spectral Methods. *Econometrica, 37*(3), 424-438.

Kumar, A. S., & Ajaz, T. (2019). Co-movement in crypto-currency markets: evidences from wavelet analysis. *Financial Innovation, 5*(1), 1-17.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.

Ovalı, M., & Tepe, G. (2019). TÜRKİYE-ABD ARASINDAKİ S-400 KRİZİ VE ENDEKS GETİRİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİST100 ÖRNEĞİ. *V.ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR KONGRESİ* (s. 1-13). Makedonya: Turkuaz Kongre Yayınları.

Özyeşil, M. (2020). Relationship between Popularity and Returns of the Cryptocurrencies: A Panel Data Analysis. *The Empirical Economics Letters, 19*(5), 461-475.

Reinicke, C. (2021, 02 19). Want to get in the crypto trade without holding bitcoin yourself? Here are some investing ideas. 05 04, 2022 tarihinde https://www.cnbc.com/2021/02/19/ways-to-invest-in-bitcoin-without-holding-the-cryptocurrency-yourself-.html adresinden alındı

Samirkas, M. C. (2020). DETERMINATION OF RELATIONSHIP BETWEEN GOOGLE BITCOIN SEARCHES AND BITCOIN PRICE. *PressAcademia Procedia (PAP)*(11), 67-72.

Taş, T., Alptekin, V., & Yılmaz, K. Ç. (2017). The Stability of Money Demand under the Structural Breaks in Turkey. *Journal of Current Researches on Business and Economics, 7*(1), 265-280.

Tepe, G., Geyikci, U. B., & Sancak, F. M. (2022). FinTech Companies: A Bibliometric Analysis. *International Journal of Financial Studies*, 1-17.

Tetik, M., & Kara, G. (2020). FED ve TCMB Politika Kararları Arasındaki Stratejik Etkileşimin Testi: Toda-Yamamoto Yaklaşımı. *Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics*(32), 35-47.

Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated process. *Journal of Econometrics*, 225-250.

TOPALOĞLU, E. E. (2019). KRİPTO PARA BİTCOİN ve DÖVİZ KURLARI İLİŞKİSİ: YAPISAL KIRILMALI EŞBÜTÜNLEŞME ve NEDENSELLİK ANALİZİ. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 17*(2), 367-382.
Yaşar Akçalı, B., & Şişmanoğlu, E. (2019). KRİPTO PARA BİRİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TODA–YAMAMOTO NEDENSELLİK TESTİ İLE ANALİZİ. *Ekev Akademi Dergisi, 23*(78), 99-122.
Yaşar Akçalı, B., & Şişmanoğlu, E. (2019). KRİPTO PARA BİRİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN TODA–YAMAMOTO NEDENSELLİK TESTİ İLE ANALİZİ. *EKEV AKADEMİ DERGİSİ, 23*(78), 99-122.
Yılmaz, K. Ç. (2022). Time-varying causality between dollarization and exchange rate. *bmij, 10*(1), 163-175.
Yli-Huumo, J., Ko, D., Choi, S., Park, S., & Smolander, K. (2016). Where Is Current Research on Blockchain Technology?—A Systematic Review. *PLoS ONE, 11*(10), 1-27.

Ek1. Sistemde kurulan denklemler

BTC = C(1)*BTC(-1) + C(2)*BTC(-2) + C(3)*BTC(-3) + C(4)*BTC(-4) + C(5)*BTC(-5) + C(6)*ETH(-1) + C(7)*ETH(-2) + C(8)*ETH(-3) + C(9)*ETH(-4) + C(10)*ETH(-5) + C(11)*DOGE(-1) + C(12)*DOGE(-2) + C(13)*DOGE(-3) + C(14)*DOGE(-4) + C(15)*DOGE(-5) + C(16)*BNB(-1) + C(17)*BNB(-2) + C(18)*BNB(-3) + C(19)*BNB(-4) + C(20)*BNB(-5) + C(21)*XRP(-1) + C(22)*XRP(-2) + C(23)*XRP(-3) + C(24)*XRP(-4) + C(25)*XRP(-5) + C(26)*ADA(-1) + C(27)*ADA(-2) + C(28)*ADA(-3) + C(29)*ADA(-4) + C(30)*ADA(-5) + C(31)

ETH = C(32)*BTC(-1) + C(33)*BTC(-2) + C(34)*BTC(-3) + C(35)*BTC(-4) + C(36)*BTC(-5) + C(37)*ETH(-1) + C(38)*ETH(-2) + C(39)*ETH(-3) + C(40)*ETH(-4) + C(41)*ETH(-5) + C(42)*DOGE(-1) + C(43)*DOGE(-2) + C(44)*DOGE(-3) + C(45)*DOGE(-4) + C(46)*DOGE(-5) + C(47)*BNB(-1) + C(48)*BNB(-2) + C(49)*BNB(-3) + C(50)*BNB(-4) + C(51)*BNB(-5) + C(52)*XRP(-1) + C(53)*XRP(-2) + C(54)*XRP(-3) + C(55)*XRP(-4) + C(56)*XRP(-5) + C(57)*ADA(-1) + C(58)*ADA(-2) + C(59)*ADA(-3) + C(60)*ADA(-4) + C(61)*ADA(-5) + C(62)

DOGE = C(63)*BTC(-1) + C(64)*BTC(-2) + C(65)*BTC(-3) + C(66)*BTC(-4) + C(67)*BTC(-5) + C(68)*ETH(-1) + C(69)*ETH(-2) + C(70)*ETH(-3) + C(71)*ETH(-4) + C(72)*ETH(-5) + C(73)*DOGE(-1) + C(74)*DOGE(-2) + C(75)*DOGE(-3) + C(76)*DOGE(-4) + C(77)*DOGE(-5) + C(78)*BNB(-1) + C(79)*BNB(-2) + C(80)*BNB(-3) + C(81)*BNB(-4) + C(82)*BNB(-5) + C(83)*XRP(-1) + C(84)*XRP(-2) + C(85)*XRP(-3) + C(86)*XRP(-4) +

- Tüketicinin korunması, operasyonel ve siber dayanıklılık, aktarım veya depolamadaki fonların korunması, veri koruması, dijital dışlama ve piyasa yoğunlaşması açısından potansiyel riskleri de beraberinde getirdiği için banka dışı ödeme sağlayıcıların ülkeler ve uluslararası düzeyde yetkililerce, mevcut düzenleyici çerçevelerinin yeterli olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.
- G20 ülkelerinin sınır ötesi ödemelerde CBDC kullanımına ilişkin yayımladığı Raporda henüz ülkelerin CBDC ihracı hakkında bir karara varmadıkları görünmektedir. Daha az aracı ile etkinliğin, entegrasyonun, uyumluluğun ve güvenliğin artırılması, sınır ötesi ve çapraz kur risklerinin azalması imkanı sunan CBDC kullanımının risklerine ilişkin düzenlemelerin uluslararası kuruluşlarca bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir.
- Uluslararası para sistemi (IMS) istikrarlı ve verimli kalmalıdır. Dijital para, ülkelerin para politikası, finansal koşullar, sermaye açıklığı ve döviz rejimleri üzerinde kontrol sahibi olmaları için düzenlenmeli ve tasarlanmalıdır. Ödeme sistemleri parçalı değil, giderek daha fazla entegre olmalı ve dijital bölünmeyi önlemek için tüm ülkeler için çalışmalıdır. IMF'nin dijital paranın yaygın bir şekilde benimsenmesinin yerel ve uluslararası ekonomik ve finansal istikrarı teşvik etmesini sağlamaya yardımcı olma yetkisi vardır. IMF bu konulara ayrılan bütçesini artırmalıdır.
- IMF; Dünya Bankası, Uluslararası Ödemeler Bankası ve diğer düzenleyici kuruluşlarla ortaklıklarını güçlendirmelidir.

KAYNAKÇA

Adrian, M. T., & Griffoli, M. T. M. (2019). The Rise of Digital Money. International Monetary Fund.

Alpago, H. (2018). Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2):411-428.

Bank for International Settlements (2020a). Central bank digital currencies: foundational principles and core features, Report no.1 in a series of collaborations from a group of central banks, https://www.bis.org/publ/othp33.pdf, 12.03.2022.

Bank for International Settlements (2020b). Central bank digital currencies for cross-border payments, Report to the G20, July.

Bank for International Settlements (2018). "Central Bank Digital Currencies," Committee on Payments and Market

Infrastructures, March, https://www.bis.org/cpmi/publ/d174.pdf, 15.04.2022.
Bank for International Settlements (2018). "Cryptocurrencies: Looking Beyond the Hype," in Annual Economic Report (June 17), https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2018e5.htm, 15.04.2022.
Bank of Japan. (2020), The Bank of Japan's Approach to Central Bank Digital Currency, https://www.boj.or.jp/, 26.03.2022.
Baur, D. G., & McDermott, T. K. (2010). Is gold a safe haven? International evidence. *Journal of Banking & Finance*, *34*(8), 1886-1898.
Brunnermeier M. K., James H., Landau J.P. (2019). The Digitalization of Money, NBER Working Paper Series, Working Paper 26300, Cambridge.
Campbell-Verduyn, M. (ed.) (2017). Bitcoin and beyond: Cryptocurrencies, blockchains and global governance. Routledge.
Carstens, A. (2021). Digital Currencies and the Future of the Monetary System. Bank for International Settlements, at the Hoover Institution policy seminar. Basel, January.
Ciuriak, D. (2021). The Challenge of Updating Institutions for Digital Trade, Centre for International Governance Inovation.
Chair's Summary: G-7 Finance Ministers and Central Bank Governors' Meeting, (2018). Whistler, British Columbia, Canada, June 2, http://www.g7.utoronto.ca/finance/180602-summary.html, 15.04.2022.
Cooper, R. N., Dornbusch, R., & Hall, R. E. (1982). The gold standard: historical facts and future prospects. *Brookings Papers on Economic Activity*, *1982*(1), 1-56.
Congressional Research Service (2018a). International Approaches to Digital Currencies,CRS Report R45440.
Congressional Research Service (2018b). The G-20 and International Economic Cooperation: Background and Implications for Congress. G-20, CRS Report R40977.
Crosby M, Nachiappan Pattanayak P, Verma S, Kalyanaraman V (2016) Blockchain technology: Beyond bitcoin.
Appl Innov Rev 2:6–19.
Dimitropoulos, G. (2022). The use of blockchain by international organizations: effectiveness and legitimacy. Policy and Society.
European Central Bank (2020), "Report on Digital Euro", https://www.ecb.europa.eu/, 25.03.2022
Federal Reserve System (2022). Money and Payments: The U.S.Dollar in the Age of Digital Transformation.

Research&Analysis, https://www.federalreserve.gov/publications/files/money-and-payments-20220120.pdf, 10.04.2022.
Financial Stability Board (FSB). 2018. "Crypto-Asset Markets: Potential Channels for Future Market Stability Implications." Basel. https://www.fsb.org/wp-content/uploads/P101018.pdf, 27.03.2022.
Financial Stability Board (2020), "Regulation, Supervision and Oversight of "Global Stablecoin" Arrangements Final Report and High-Level Recommendations", https://www.fsb.org/, 16.03.2022.
Financial Action Task Force (2018). "Regulation of Virtual Assets," October 19, http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/regulation-virtual-assets.html, 15.04.2022.
Friedman, M. (1990). Bimetallism revisited. *Journal of Economic Perspectives*, *4*(4), 85-104.
Financial Stability Board (2018). "FSB Report Sets Out Framework to Monitor Crypto-Asset Markets," July 16, http://www.fsb.org/2018/07/fsb-report-sets-out-framework-to-monitor-crypto-asset-markets/, 15.04.2022.
Hagan. S. (2018). "Cryptocurrencies are like ponzi schemes, says World Bank chief", https://economictimes.indiatimes.com/, 20.04.2022.
Hicks, J. R. (1967), Critical Essays in Monetary Theory, Oxford at the Clarendon Press.
Hui, A. (2020), "IMF, World Bank, G20 Countries to Create Central Bank Digital Currency Rules", https://www.coindesk.com/, 20.03.2022.
International Monetary Fund (2019a). Uruguay: Staff report for the 2018 article IV consultation 16 (IMF Country Report No. 19/64). https://www.imf.org/~/media/Files/Publications/CR/2019/1URYEA2019001.ashx, 20.03.2022.
International Monetary Fund (2019b). Corporate Taxation in the Global Economy. IMF Policy Paper. Washington, D.C.
International Monetary Fund (2021a). Central Bank Digital Currencies for Cross-Border Payments. Policy Paper No.2021/048, International Monetary Fund, Washington, DC.
International Monetary Fund (2021b). The Rise of Digital Money. Policy Paper No. 2021/054, International Monetary Fund, Washington, DC.

International Monetary Fund (2021c). The Rise of Public and Private Digital Money." Policy Paper No. 2021/055,
International Monetary Fund, Washington, DC.
International Monetary Fund (IMF) (2021d), The Crypto Ecosystem and Financial Stability Challenges, Chapter 2,
https://www.elibrary.imf.org/, 29.03.2022.
International Organization of Securities Commissions (IOSCO) (2018). Board Communication on Concerns Related to Initial Coin Offerings (ICOs),", January, https://www.iosco.org/news/pdf/IOSCONEWS485.pdf, 15.04.2022.
Koç, S. (2020). Paranın dijitalleşmesi ve merkez bankası dijital para olasılığı. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 5(2), 196-204.
Konovalova, M. E., Kuzmina, O. Y., & Salomatina, S. Y. (2020). Transformation of the Institution of Money in the Digital Epoch. In *Digital transformation of the economy: challenges, trends and new opportunities* (pp. 315-328). Springer, Cham.
Lemieux V. & C. Dener (2021). Blockchain technology has the potential to transform government, but first we need to build trust.World Bank Blogs. Published on Governance for Development.
Mundell, R. A. (1961). A theory of optimum currency areas. *The American economic review*, *51*(4), 657-665.
Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. *Decentralized Business Review*, 21260.
Rahimi, F., & Sharifian, S. (2020). Cryptocurrency in the National and International System. *Archives of Pharmacy Practice*, *1*, 87.
Redish, A. (1990). The evolution of the gold standard in England. *The Journal of Economic History*, *50*(4), 789-805.
Palmer, D. (2020), "Federal Reserve, 6 Other Central Banks Set Out Core Digital Currency Principles", https://www.coindesk.com/, 26.03.2022.
Pentland, A., Lipton, A., & Hardjono, T. (2021). Time for a new, digital bretton woods. Barron's. https://www.barrons.com/articles/new-technologies-will-reshape-the-financial-ecosystem-and-theworld-with-it-51624023107, 25.03.2022.
T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020). 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı.

The World Bank (2022). "ECA Talk: Digital Currencies and the Challenges for Central Banks", https://www.worldbank.org/, 17.04.2022.
Türkiye Bilişim Vakfı, (2020), "Kriptopara ve ICO Raporu", Hukuk, Düzenlemeler ve Kamu İlişkileri Çalışma Grubu.
UNCTAD (2019). "Digital Economy Report 2019, Value Creation and Capture: Implications for Developing Countries", United Nations, New York, USA, https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/der2019_en.pdf, 10.04.2022.
Scarcella L. (2020). Adopting a Central Banking Digital Currency: A Tax Policy Perspective. AfronomicsLaw. https://www.afronomicslaw.org/, 05.04.2022.
Shapley, L., & Shubik, M. (1977). Trade using one commodity as a means of payment. *Journal of political economy*, *85*(5), 937-968.
Sholihah R. P. & A. Afriansyah (2020). Regulation of Crypto Currency in World Trade Organization. Advances in Economics, Business and Management Research, Volume 130, pp.39-45.
Siegel, J. J. (2021). *Stocks for the long run: The definitive guide to financial market returns & long-term investment strategies*. McGraw-Hill Education.
Stone, D., & Moloney, K. (Eds.). (2019). The Oxford handbook of global policy and transnational administration. Oxford University Press.
Sung M. J.& R. Awasthi& H. C. Lee (2017). Can Tax Incentives for Electronic Payments Reduce the Shadow Economy? Korea's Attempt to Reduce Underreporting in Retail Businesses, World Bank Group Policy Research Working Paper 7936.
World Bank Group. (2021). World development report 2021: Data for better lives. International Bank for Reconstruction and Development / World Bank. https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2021.
World Bank Group ve IMF Annual Meetings (2021), IMF Seminars Recommended Reading, https://www.imf.org/, 17.04.2022.
World Trade Organization (2021). World Trade Report 2021 Economic resilience and trade.

para ticareti yapılmaktadır. Katılım bankacılığında ise kar – zarar ortaklığı esas olup temel ilke para ticareti ve faizin olmamasıdır. Dijitalleşme ile bankalar müşterilerine temelde zaman tasarrufu sağlarken kendi bünyelerinde çeşitli avantajlar elde etmektedirler. Bunların başında iş performansı, dayanıklılık, girdi tasarrufu, rekabet kuvveti ve varlık gösterebilme bulunmaktadır. Dijitalleşmenin bankacılık sektörüne getirdiği banka-müşteri avantajının yanında Türk ekonomisine de iki önemli noktada katkı sağlamaktadır. Bunlardan ilki kayıt dışı ekonomi ile mücadele diğeri ise ekonomik büyümeye katkı sağlamaktır. Dijital hizmet kanallarından olan internet ve mobil bankacılık kanallarından müşteriler tarafından yapılan başta para transferleri ve kredi kartı işlemleri kayıtlı ekonomiyi güçlendirirken ticaret hacmini yükseltmekte ve ekonomik büyümeyi talep yönüyle olumlu etkilemektedir. Kamu politikaları gereğince bankacılık sektöründeki dijitalleşmenin meydana getirdiği bu olumlu durum karşısında mevzuatsal düzenleme önem arz etmektedir. Çünkü bankalara maliyet müşterilere de zaman tasarrufu sağlayan dijitalleşme beraberinde dijital bankaları da getirmektedir ve dijitalleşmenin Türk ekonomisine olumlu etkisi sebebiyle dijital bankalara destek verilmelidir. Bu açıdan 01/01/2022 tarihinde yürürlüğe girecek olan "Dijital Bankaların Faaliyet Esasları ile Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik Taslağı" önem arz eder. Taslağın 1. maddesinde "*bankacılık sektöründe finansal inovasyonu teşvik etmek, finansal kapsayıcılığı artırmak ve bankacılık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak üzere, sadece dijital kanallar üzerinden hizmet veren şubesiz bankaların faaliyet esaslarının ve bankacılık hizmetlerinin talep eden işletme ve yenilikçi girişimlere bir servis modeli olarak sunulabilme şartlarının belirlenmesidir*." ifade edilmektedir. Taslağın getirdiği yönetmelik ile dijital bankacılık alanında önemli bir düzenleme yapılarak kanun boşluğu ortadan kaldırılacaktır. Böylece dijital bankacılıktan mevzuatsal eksiklik sebebiyle uzak duran müşterilerin de sistem içine dahil edilmesi ile internet ve mobil bankacılıktan yararlanan müşteri adedi artarken Türk ekonomisine bu durum olumlu yansıyacaktır.

KAYNAKÇA

Altun, F. (2020). Teknolojik Gelişmeler, Dijitalleşme ve Çalışmanın Geleceği. O. Bayrakcı içinde, *Kelebek Etkisi Çalışma Yaşamında Değişim ve Dönüşüm* (s. 169-190). İstanbul: Kriter Yayınevi.

Armağan, R., & Armağan, A. (2021). Yapay Zekanın Türk Vergi Sistemi Uygulamalarına Yansıması. V. Yurdadoğ, N. Koç, & O. Bozatlı içinde, *Bireyden Yapay Zekaya: Sosyal Bilimler Çalışmaları* (s. 71-86). Ankara: Akademisyen Kitapevi.

Babuşcu, Ş., & Hazar, A. (2017). *Bankacılığa Giriş.* Ankara: Bankacılık Akademisi Yayınları.
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2022). *Dijital Bankaların Faaliyet Esasları ile Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik Taslağı.* Ankara: BDDK Yayınları.
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2022). *Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri.* Ankara: BDDK Veri ve Sistem Yönetimi Daire Başkanlığı Yayınları.
Çelik , K. (2021). Bulut Bilişim Teknolojileri. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12*(24), 436-450.
Emhan, A. (2009). Risk Yönetim Süreci ve Risk Yönetmekte Kullanılan Teknikler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23*(3), 209-220.
Gülen, M. (2015). *Bankacılık Sektöründe Kamu ve Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması.* Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
Kaya, F. (2017). *Banka ve Bankacılık Kavramları.* İstanbul: Beta Yayınları.
Oğuz, O., & Canan, A. (2016). Türkiye'de Finansal Sistem ve Bankacılık. N. Eroglu, H. Aydın, & C. Kespiç içinde, *Para-Banka ve Finans* (s. 463 - 490). Ankara: Orion Kitapevi.
Özulucan, A., & Deran, A. (2009). Katılım Bankacılığı İle Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması. *T.C. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(11), 85-108.
Şenel, C., & Şekeroğlu, S. (2019). Yatırım ve Kalkınma Bankalarının Etkinliklerinin VZA Yöntemiyle Analizi ve Türk Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 565-580.
TBMM. (2005). *Bankacılık Kanunu.* Ankara: Resmi Gazete.
Tuba. (2020). *Yatırım ve Kalkınma Bankacılığı.* İstanbul: Tuba Yayınları. https://acikders.tuba.gov.tr/pluginfile.php/2552/mod_resource/content/3/Yat%C4%B1r%C4%B1m_%C5% adresinden alındı
Türkiye Bankalar Birliği. (2022). *Bankaların Dijital Yolculukları ve Türkiye Bankalar Birliği Çalışmaları.* Ankara: TBB Yayınları.
Türkiye Bankalar Birliği. (2022). *Dijital, İnternet ve Mobil Bankacılık İstatistikleri Mart 2022.* Ankara: TBB Yayınları.
Türkiye Katılım Bankaları Birliği. (2021). *Katılım Bankacılığı Dijital Araştırma Raporu 2021.* Ankara: TKBB Yayınları.
Uzun, U. (2021). Türkiye'de Dijital Bankacılık Kullanımı Üzerinde Covid-19 Pandemisinin Etkileri. *Fiscaoeconomia, 5*(1), 309-323.

KAYNAKÇA

Akdoğan , A. (2014). *Kamu Maliyesi* (16. b.). Ankara: Gazi Kitabevi.

Akkuş, Y., & Yıldırım, K. (2017). Dünyada ve Osmanlı'da Zorunlu Çalıştırma: "Amele-i Mükellefe" Uygulaması ve Tarihsel Gelişimi. *Çalışma ve Toplum: Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 53*(2), 507-546.

Alves , P. (2022, Mart 28). *Rio de Janeiro to Allow Real Estate Tax Payments With Crypto as of 2023, Mayor Says*. Temmuz 25, 2022 tarihinde CoinDesk: coindesk.com/policy/2022/03/28/rio-de-janeiro-to-allow-real-estate-tax-payments-with-crypto-as-of-2023-mayor-says/#:~:text=The%20Brazilian%20city%20of%20Rio,of%20a%20tax%20using%20cryptocurrencies.

Arizona Eyalet Senatosu. (2022). Elli Beşinci Yasama Meclisi. *İkinci Olağan Oturum*. Haziran 10, 2022 tarihinde https://www.azleg.gov/legtext/55leg/2R/bills/SB1341P.pdf.

Bondarenko, O., Kichuk, O., & Antonov, A. (2019). The Possibilities of Using Investment Tools Based on Cryptocurrency In The Development of The National Economy. *Baltic Journal of Economic Studies, 5*(2), 10-17.

Carlson, R. H. (2005). A Brief History of Property Tax. *Fair and Equitable*, 3-10.

Chainalysis. (2021). *The 2021 Geography of Cryptocurrency Report Analysis of Geographic Trends in Cryptocurrency Adoption and Usage.* Mart 15, 2022 tarihinde https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/Geography-of-Cryptocurrency-2021.

Çakır, C. (2012). *Tanzimat Döneminde Osmanlı Maliyesi* (3. b.). İstanbul: Küre.

Çarkacıoğlu, A. (2016). *Kripto-para Bitcoin.* Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi.

Çelen, M. (2018). Türk Vergi Mevzuatına Göre Kripto Paraların Vergilendirilmesi. *Bilimevi İktisat Dergisi, 1*(2), 154-177.

Çetinkaya, Ş. (2018). Kripto Paraların GeliÇimi Ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi İle İncelenmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi, 2*(5), 11-21.

Demirhan, H. (2019). Effective Taxation System by Blockchain. U. Hacioglu (Dü.) içinde, *Blockchain Economics and Financial Market Innovation* (s. 347-360). İstanbul: Springer.

Erb, K. P. (2019, Kasım 6). *Citing Legal Issues, Ohio Suspends Crypto Tax Payment Program*. Forbes: https://www.forbes.com/sites/kellyphillipserb/2019/11/06/citing-legal-issues-ohio-suspends-crypto-tax-payment-program/?sh=3c7ed0e74853.

Feyen, E., Kawashima, Y., & Mittal , R. (2022). *Crypto-Assets Activity around the World Evolution and Macro-Financial Drivers.* World Bank.

Gabrielle, N. (2021, Haziran 6). *Colorado Governor Wants to Allow Residents to Pay State Taxes in Crypto.* 16 Haziran, 2022 tarihinde Nasdaq: https://www.nasdaq.com/articles/colorado-governor-wants-to-allow-residents-to-pay-state-taxes-in-crypto-2021-06-06

Google Finans. (2022, Temmuz 25). *Bitcoin - ABD Doları*. Temmuz 25, 2022 tarihinde Google: https://g.co/finance/BTC-USD?window=MAX

Ivashchenko , A. I. (2016). Using Cryptocurrency in the Activities of Ukrainian Small and Medium Enterprises in order to Improve their Investment Attractiveness. *Problems of economy*, 267-273.

Kanton Zug Finanzdirektion. (2020, Eylül 3). *Tax Payment With Cryptocurrencies.* Şubat 18, 2022 tarihinde Kanton Zug: https://www.zg.ch/behoerden/finanzdirektion/steuerverwaltung/tax-payment-with-cryptocourrencies

Kazıcı, Z. (1986). Osmanlılarda Örfî Vergiler ve Bu Vergilerin Kaynağı Olan Örfî Hukuk. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(4), 285-310.

Klein, M., & Neumann , M. J. (1990). Seigniorage: What Is It and Who Gets It? *Weltwirtachaftliches Archive*, 205-221.

Lapidus, I. M. (1969). The Grain Economy of Mamluk Egypt. *Journal of the Economic and Social History of the Orient, 12*(1), 1-15.

Marke, A. (2019). *Cryptocurrency for Ohio Tax Payments The Buckeye State's Bold Initiative.* Blockchain Research Institute.

Monson, A., & Scheidel, W. (2015). Studying Fiscal Regimes. A. Monson, & W. Scheidel içinde, *Fiscal Regimes and the Political Economy of Premodern States* (s. 3-28). Cambridge: Cambridge University Press.

Ohio Treasurer's Office. (2019, Ekim 2). *Treasurer Sprague Announces Suspension of OhioCrypto.com*. Temmuz 25, 2022 tarihinde Ohio Treasurer's Office: https://tos.ohio.gov/newsroom/article/treasurer-sprague-announces-suspension-of-ohiocryptocom

Oswego. (2022). *The Basics about Cryptocurrency*. oswego.edu: https://www.oswego.edu/cts/basics-about-cryptocurrency#:~:text=A%20cryptocurrency%20is%20a%20digital,you%20need%20a%20cryptocurrency%20wallet.

Pelin, İ. F. (1935). Verginin Tarihsel Evrimi ve Batı ile Doğu Arasında Bu Hususta Muvazilik. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*(4), 401-406.

Reiners, L. (2020). Cryptocurrency and the State: an Unholy Alliance. *S. Cal. Interdisc. LJ*, 695-715.

Rio Prefeitura. (2022, Mart 25). *Carioca poderá pagar IPTU com criptomoeda em 2023*. Temmuz 25, 2022 tarihinde Rio Prefeitura:

https://prefeitura.rio/cidade/carioca-podera-pagar-iptu-com-criptomoeda-em-2023/
Rossow, A. (2019, Haziran 2). *Why Ohio's State Treasurer Backs Decision to Accept Btc for Tax Payments*. Mart 18, 2022 tarihinde Bitcoin Magazine: https://bitcoinmagazine.com/business/why-ohios-state-treasurer-backs-decision-accept-btc-tax-payments
Swanish, P. T. (1933). Soviet Russia's Single Agricultural Tax of 1923-24. *The Bulletin of the National Tax Association, 18*(4), 98-101.
Tanzi, V. (2000). Taxation in Latin America in the Last Decade. *Conference on Fiscal and Financial Reforms in Latin America.* California: Stanford University.
Tarasova, T., Usatenko, O., Makurin, A., Ivanenko, V., & Cherchata, A. (2020). Accounting and features of mathematical modeling of the system to forecast cryptocurrency exchange rate. *Accounting, 6*(3), 357-364.
Wyoming Eyalet Senatosu. (2022). Virtual currency and government operations. Haziran 16, 2022 tarihinde https://wyoleg.gov/InterimCommittee/2021/S19-2022012422LSO-0251v0.6.pdf
Yost, D. (2019, Kasım 5). *Opinions Section*. Temmuz 25, 2022 tarihinde https://s3.documentcloud.org/documents/6540536/ISSUED-2019-033-STATE-BOARD-of-DEPOSIT.pdf
Zinca, D., & Negren, V.-A. (2018). Development of a Road Tax Payment Application using the Ethereum Platform. *International Symposium on Electronics and Telecommunications* . Timisoara: IEEE.

işletmelerinin varlık hesaplarında mı yoksa kaynak hesaplarında mı muhasebe kaydının yapılması gerektiği üzerine birçok çalışmalar yapmıştır. Benim çalışmamın amacı da bütün bunlardan yola çıkılarak kripto varlık olan tokenların türlerine göre nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği ve aynı zamanda sadece hazır değerler menkul kıymetler, stoklar ve değer artışında komisyon gideri olarak değil de Kar katılımı ve katılım haklarını içerdiği için kar yedeklerinde, sahibine ağın faaliyetlerine katılma konusunda belirli haklar verdiği için ödenmiş sermaye hesabında ana hesaba mı yardımcı hesaba mı kaydedilip edilmeyeceği yönündedir.

KAYNAKÇA

Angelo, M. D., & Salzer, G. 2020). Tokens, Types, and Standards: Identification and Utilization in Ethereum

Anson, M., Chambers, D. R., Black, K. H., & Kazemi, H. (2012). CAIA Level I: An Introduction to Core Topics in Alternative Investments,. *2nd Edition*.

Bamakan, S., Nezhadsistani, N., Bodaghi, O., & Qu, Q. (2022). Patents and intellectual property assets as non fungible tokens; key technologies and challenges. *Scientificreports, 12*(2178).

Bitcoin. (2009). *How does Bitcoin work?* 03 26, 2022 tarihinde https://bitcoin.org/en/how-it-works adresinden alındı

Büyükkurt, Ö. F. (2021). Reflection Of The Cryptocurrencıes In The Financial Statements. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives, 9*(1), 49-63.

Crumpler, W. (2021). What Is Blockchain, and How Does It Work? *Center for Strategic and International Studies (CSIS)*.

Dizkırıcı, A. S., & Gökgöz, A. (2018). Kripto Para Birimleri ve Türkiye'de Bitcoin Muhasebesi. *Journal of Acounting, Finance and Auditing System, 4*(2), 92-105.

Ferrari, V. (2020). The regulation of crypto-assets in the EU-investment and payment tokens under the radar . *Maastricht Journal of European and, 27*(3), 325-342.

The Global Findex Database World Bank Group. (2017). Measuring Financial Inclusion and the Fintech Revolution. 1-151.

Gül, H. (2020). Bitcoin ve Türevi Varlıkların Muhasebeleştirilmesine İlişkin Bir Değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22*(2), 444-454.

Härdle, W. K., Harvey , C. R., & Reule , R. C. (2018). Understanding Cryptocurrencies. *International Research Training Group 1792*, 1-39.

Hong, S., Noh, Y., & Park, C. (2019). Design of Extensible Non-Fungible Token Model in Hyperledger Fabric. *Proceedings of the 3rd Workshop on Scalable and Resilient Infrastructures for Distributed Ledgers*.

James, I. (2021, December 27). *Cryptocurrency Tokens: What are Security Tokens, Utility Tokens, and Governance Tokens.* 04 03, 2022 tarihindehttps://www.techtimes.com/articles/268597/20211127/cryptocurrency-tokens-what-security-utility-governance.htm adresinden alındı

Jensen, J. R., Wachter, V., & Ross, O. (2021). An Introduction to Decentralized Finance (DeFi). *Complex Systems Informatics and Modeling Quarterly (CSIMQ), 150*(26), 46-54.

Li , X., Wu, X., Pei , X., & Yao, Z. (2019). Tokenization: Open Asset Protocol on Blockchain. *IEEE 2nd International Conference on Information and Computer Technologies*, 204-209.

Liang, W. (2020). How to value crypto utility token? *Grenoble Ecole De Management*,

Liu, M., Wu, K., & Xu, J. (2019). How Will Blockchain Technology Impact Auditing and Accounting: Permissionless Vs. *American Acoounting Association*.

Mohanty, D. (2019). THE WORLD OF BLOCKCHAIN. *India International Centre Quarterly, 3*(4), 196-203.

Momtaz, P. P., Rennertseder, K., & Schr¨oder, H. (2019). Token Offerings: A Revolution in Corporate Finance? 1-20.

Nakamoto, S. (2009). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.

Ng., T. S. (2017). Blockchain and Beyond. *American Bar Association*, 1-2.

Rohr, J., & Wright, A. (2017). Blockchain-Based Token Sales, Initial Coin Offerings and the Democratization Of Public Capital Markets. 464-523.

Özkul, F., & Baş, E. (2020), Dijital Çağın Teknolojisi Blokzincir ve Kriptoparalar: Ulusal Mevzuat ve Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Mali Yönden Değerlendirme, *Muhasebe ve Denetime Bakış, 60*, 57-74.

Pazos, J. (2018). Valuation of Utility Tokens based on the Quantity Theory of of Money . *The JJBA*, 1-8.

Perlman, L. (2019). A Model Crypto-Asset Regulatory Framework.

pwc. (2019). *In depth A look at current financial reporting issues.*

Sazandrishvili, G. (2019). Asset tokenization in plain English. *Corporate Accounting &Finance* , 68-73.

Serçemeli, M. (2018). Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi. *Finans, Politik & Ekonomik Yorumlar , 639*, 33-66.

Steverding , F., & Zureck , A. (2020). Initial Coin Offerings in Europe The Current Legal Framework and its Consequences for Investors and Issuers. 1-63.

Şahin, O. N. (2018). TMS & TFRS Işığında Muhasebe, Vergi Ve Denetim Açısından Bitcoin Ve Diğer Kripto Para Birimleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20*(4), 898-923.

Tian, Y., Lu., Z., Adriaens, P., Minchin, R. E., Caithness, A., & Woo, J. (2020). Finance infrastructure through blockchain-based tokenization. *Frontiers of Engineering Management* , 1-15.

Uzsoki, D. (2019). *International Institute for Sustainable Development*, 1-34.

Uzsoki, D. (2019). A blockchain-based solution to financing sustainable infrastructure. *International Institute for Sustainable Development (IISD)*.

Uzsoki, D. (2019). Tokenization of Infrastructure A blockchain-based solution to financing sustaianable infrastructure. *International Institute for Sustainable Development* .

Wang, Q., Li, R., Wang, Q., & Chen, S. (2021). Non-Fungible Token (NFT): Overview, Evaluation, Opportunities and Challenges. *(Tech Report V2*, 1-22.

Whitaker, A. (2009). A Primer, History, and Taxonomy of Blockchain Use Cases in the Arts., Artiviate: a Journal of Entrepreneurship in the Arts*, 8*(2), 21-46.

Wronka, C. (2021). Financial crime in the decentralized finance ecosystem:new challenges for compliance.

Wu,Ke., Wheatley,S., &Sornette,D. (2018). Classification of cryptocurrency coins and tokens by the dynamics of their market capitalizations. *Royal Society Open Science*, 1-10.

https://www.ndtv.com/topic/ndtv-business-desk. (2022). *How Are Crypto Coins Different From Tokens?* 08 23, 2023 tarihinde https://www.ndtv.com/business/crypto-assets-whats-the-difference-between-coins-and-tokens-271481 adresinden alındı

Yadav, N. S., Goar, V. K., & Kuri, D. (2020). Crypto Wallet: A Perfect Combination with Blockchain and Security Solution for Banking. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation, 24*(2).

açısından sahip olduğu fırsatların yanı sıra bazı dezavantajlar kripto paralar açısından zorluk olarak değerlendirilebilir. Bu zorlukların başında kripto paraların herhangi bir yasal düzenleme ile düzenlenmemiş olması ve işlemlerin herhangi bir denetime tabi olmaması gelmektedir. Aslında bu durum kripto para birimlerinin merkeziyetsiz yapısına aykırı bir durumu ifade etmekle birlikte, kripto para birimlerinin yasal bir zemine kavuşturulması kullanıcıları açısından güven artırıcı bir unsur olarak değerlendirilecektir. Bu yasal alt yapı eksikliğinin neden olduğu bir diğer zorluk ise kripto para birimlerinin vergilendirmesi problemidir. Bu da ülkelerin farklı farklı yöntemler ile çözüm bulmaya çalıştığı bir zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak kripto para piyasasının aşırı dalgalanmalara konu olması, kripto para birimlerinin itibari para veya rezerv para yerine geçmesi önündeki bir diğer zorluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dalgalanmaların giderek azalması kripto para birimlerine olan güvenin artması ve eksik olan yasal altyapının oluşturulması ile mümkün olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Aren, Sadun. (2007). Ekonomi Dersleri. Ankara: İmge Yayınları.

Arıç, Halil. (2013). Yeni Bir Dış Ticaret Teorisi Olarak Porter'in Rekabetçi Üstünlükler Teorisi'nin Yapısı. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(5), 81-97.

Antonopoulos, Andreas. (2015). Mastering Bitcoin. Sebastopol. O'Reilly Media, Inc.

Balaam, David ve Dillman, Bradford. (2019). Introduction to International Political Economy 7th Ed. New York: Taylor & Francis.

Bayraktutan, Yusuf. (2003). Bilgi ve Uluslararası Ticaret Teorileri. Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 1(4), 175-186.

Bedlek, Pınar. (2022). Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında Yazılan Tezlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Tarsus Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Tarsus.

Berber, Metin ve Bocutoğlu, Ersan. (2014). Genel İktisada Giriş. Bursa: Ekin Yayınları.

Barisheff, Nick. (2013). The Irreversible Trends Driving Gold to $10,000. BMG Group Inc. (https://bmg-group.com/irreversible-trends-driving-gold-10000/, Erişim Tarihi: 31.05.2022)

Brunton, Finn. (2019). Collapse Of Governments. Digital Cash: The Unknown History of the Anarchists, Utopians, and Technologists Who

Created Cryptocurrency (s. 62-79). Princeton: Princeton University Press. doi:10.2307/j.ctvc77f9r.
Carradice, Ian ve Price, Martin. (2001), Hellen Dünyasında Sikke. Çev. Oğuz Tekin, İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık.
Çarkacıoğlu, Abdurrahman. (2016). Kripto Para Bitcoin. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dergisi. 1-84. https://spk.gov.tr/siteapps/yayin/yayingoster/1130.
Demirakça, İpek Zehra., (2019). Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsünün Uluslararası Ticaretin Kolaylaştırılmasına ve Gümrüklü Antrepoların Kullanımına Katkısı: İzmir İli İçin Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
Dinçer, Hasan ve Yüksel, Serhat. (2018). Finansal İktisat. Orion Yayıncılık. İstanbul.
Eichengreen, Barry. (2014). International Currencies Past, Present and Future: Two Views from Economic History. Bank Of Korea WP: 1-24.
Erkuş, Hakan ve Gümüş, Arif. (2019). Blockchain ve Kripto Paraların Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme. Anemon – Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 7(2), 41-49.
European Banking Authority (EBA). (2014). Opinion on virtual currencies. Available on https://www. eba. europa. eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014-08+ Opinion+ on+ Virtual+ Currencies. pdf.
Fauzi, Muhammad, Ashraf., Paiman, Norazha ve Zarina, Othman. (2020). Bitcoin and Cryptocurrency: Challenges, Opportunities and Future Works. Journal of Asian Finance, Economics and Business. 7(8), 695-704.
Fidan, Murat., Dilek, Serkan ve Esev, Ayşegül., (2019). Dünden Bugüne Paranın Tarihi ve Türkiye'de Kâğıt Para Kullanımı. Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (18), 141-162, doi: https://doi.org/10.31834/ kilissbd.613107
Gerek, Sevgi., vd. (2018). Para Teorisi. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları. Eskişehir.
Gonnard, Rene ve Suvla, R. (2011). Paranın Fonksiyonları. Journal of Istanbul University Law Faculty , 4 (14) , 346-360 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9179/114925
He, Dong vd. (2016). Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations. International Monetary Fund - Monetary and Capital Markets, Legal, and Strategy and Policy Review Departments. 1-42.
Hüseyinova, Kübra. (2006). Uluslararası Ticarette Kültürel Farklılıklar ve Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kalaiselvi, S. (2022). Bitcoin and Cryptocurrency: Challenges and Opportunities. Gedrag & Organisatie Review, 35(1).
Kardaş, Süleyman ve Kiraz, Mehmet Sabir. (2018). Bitcoin'de Mahremiyeti Sağlama Yöntemleri. Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi. c. 4 s. 1: 1-9.
Katarzyna, Ciupa. (2019). Cryptocurrencies: Opportunities, Risks and Challenges for Anti-Corruption Compliance Systems. OECD Conference Centre. Paris.
Kaya, Zekai ve Şahin, Levent. (2015). Dış Ticaret Hacmi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Panel Eşbütünleşme Analiziyle Değerlendirilmesi: BRIC Ülkeleri (1995-2013). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 7(13): 434-446.
Keş, Yusuf ve Turgut, Burcu Fikriye. (2015). Kültür ve Sanatın Yansıması Para Tasarımı (Osmanlı Son Dönem Kaimeleri ve Cumhuriyetin Emisyonları. Medeniyet Sanat, İMÜ Sanat ve Tasarım Fakültesi Dergisi, 1(2), s. 31-47.
Kethineni, Sesha., Cao, Ying ve Dodge, Cassandra. (2017). Use of Bitcoin in Darknet Markets: Examining Facilitative Factors on Bitcoin-Related Crimes. American Journal of Criminal Justice, 43(2), 141-157. DOI 10.1007/s12103-017-9394-6
Kırbaş, İsmail. (2018). Blokzinciri Teknolojisi ve Yakın Gelecekteki Uygulama Alanları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi. c. 9 s. 1: 75-82.
Krugman, Paul. (1984). The International Role of the Dollar: Theory and Prospect. Exchange Rate Theory and Practice, Marston University of Chicago Press, 261-278.
Natarajan, Harish., Krause, Solvej ve Gradstein, Helen. (2017). Distributed ledger technology and blockchain. 1-46.
Özbilen, Şevki. (2015). Para Teorisi. Ankara: Gazi Kitapevi. Ankara.
Öztürk, Nazım. (2003). Dış Ticaret Kuramında Yeni Yaklaşımlar. Öneri Dergisi. 5(19), 109-126.
Öztürk, Nazım. (2016). Para Banka Kredi. Ekin Yayınları. Bursa.
Parasız, İlker. (1996). İktisada Giriş. Ezgi Kitapevi. Bursa.
Prasad, Eswar. (2017). Gaining Currency: The Rise of Renminbi. New York, US of America: Oxford University Press.
Sekmen, Fuat. (2012). Para Teorisi, Kavram-Kuramlar- Modeller. Seçkin Yayınevi. Ankara.
Seyidoğlu, Halil. (1999). Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük, 2. Baskı. Güzem Can Yayınları. İstanbul.
Seyidoğlu, Halil, (2017). Uluslararası İktisat: Teori Politika ve Uygulama. 21. Baskı. Güzem Can Yayınları. İstanbul.

Subramanian, Arvind. (2011). Renminbi Rules: The Conditional Imminence of the Reserve Currency Transition. Peterson Institute for International Economics Working Paper. 1-33.
Şahin, Fatma Nur. (2020). Uluslararası Rezerv Paralar ve Geleceği. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Şanlısoy Selim ve Çiloğlu, Tuğberk. (2019). An Investigation on the Cryptocurrencies and Its Future. International Journal of eBusiness and eGovernment Studies. 11(1), 69-88.
TDK. https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 28.05.2022
Topçu, Ebru. (2017). İhracata Dayalı Büyüme Hipotezine Yeni Bir Yaklaşım: Türkiye Ekonomisi Üzerine Sektörel Bir Uygulama. Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
Tsoumanis, Ioannis. (2019). Can a Cryptocurrency Become the Next Global Reserve Currency? Master Thesis Economics of Management & Economics. Erasmus University. Rotterdam.
Vejacka, Martin. (2014). Basic Aspects of Cryptocurrencies. Journal of Economy, Business and Financing. c. 2 s. 2: 75-83.
Yılmaz, Mutlu ve Özken, Ahmet. (2015). Dış Ticarete Giriş. Gazi Kitabevi. Ankara.
Yüksel, Esra ve Sarıdoğan, Ercan, (2011). Uluslararası ticaret teorileri ve Paul R. Krugman'ın katkıları. Öneri Dergisi, 9(35), 199-206.
https://www.statista.com/statistics/863917/number-crypto-coins-tokens/, Erişim Tarihi: 28.05.2022

tarafların uzun dönemli sözleşme yapmasına da engel olacaktır. (Cryptocurrencies and Bitcoin, 2018).

Kripto para kullanımının dış ticaret işlemlerindeki varlığı görece yeni bir durumdur. Bu nedenle hem ulusal hem de uluslararası alanda hukuki düzenlemeleri daha başlangıç aşamasındadır. Özellikle uluslararası ticaret için gerekli ortak bir yasal zemin oluşturulamamıştır. Öyle ki günümüzde kripto para biriminin kısıtlandığı ya da tamamen yasaklandığı ülkeler bulunmaktadır. Yasal düzenlemelerin gecikmesi ve uygun yasal ortamın oluşturulamaması kripto paraların kullanımını sınırlayan bir diğer hususdur (Chuen, 2015:25).

Kripto para teknolojisinin ticarete olan pozitif etkilerinin daha da artırılabilmesi için dezavantajlı kullanıcıların da bu teknolojiye ve gerekli alt yapıya ulaşımının sağlanması gerekmektedir. Ancak ne yazık ki hala, gereken dijital cihazlara sahip olamayan veya elektrik, internet gibi temel altyapılara erişimi olmayan ülke ve topluluklar bulunmaktadır. İçinde bulunduğumuz konjonktürde uluslararası piyasadaki söz konusu bölünmüş ticari yapının sorun olmaya devam edeceği öngörülmektedir (Xiao ve Fan, 2022). Günümüzde kripto paralar uluslararası ticaretin finansmanında kullanılıyor olsa da halihazırda karşılaşılan zorluklar sistemin tam olarak bütünleştirilmesinin zaman alacağını göstermektedir.

SONUÇ

İçinde bulunduğumuz bilgi ve dijitalleşmenin baş döndürücü bir şekilde geliştiği dönemde, hayatımıza her gün bir yenilik girmektedir. Bu yenilikler birçok avantaj sağlasa da beraberinde birtakım zorlukları ve engelleri de getirmektedir. Nitekim, kripto paraların dış ticarette kullanılması birçok avantaj yaratsa da beraberinde birtakım sorunlar ve zorluklar da getirmektedir. Kripto paralar, ticaret yapan taraflara daha az maliyetli, daha hızlı, şeffaf ve güvenli bir ortam sağlamaktadır. Buna karşın, kripto paraların sistemle tam olarak bütünleştirilememesi de yeni sorunları doğurmaktadır. Kripto para piyasalarındaki istikrarsızlıklar, tarafların gerekli teknolojiye tam hâkim olamaması, gerekli hukuki düzenlemenin tam olarak oluşturulamaması, dış ticaretin yeni zorlukları olarak ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Alptekin, V. ve Yılmaz, K. Ç. (2018). "Para Kuramı: Deniz Kabuklarından Dijital Paraya", Kripto Para Ekonomisi, Editörler Volkan Alptekin, İsmail Metin ve Ahmet Tayfur Akcan, Eğitim Yayınevi. ss.5-20.

Altay, F. (2017). "21. Yüzyılda Para Kavramı… Bitcoin – Kripto Para", Yeni İpekyolu Konya Ticaret Odası Dergisi, Yıl 30, Sayı 357, Kasım 2017, ss.34-40.

Chuen, D. (2015). Handbook of Digital Currency: Bitcoin, Innovation, Financial Instrument and Big Data. Academic Press.

Coppola, F. (2019). Pros and Cons of Bitcoin for International Payments. https://www.americanexpress.com/en-gb/business/trends-and-insights/articles/bitcoin-a-part-of-the-international-payments-landscape/#:~:text=The%20Takeaway%3A,to%20work%20entirely%20in%20bitcoin. (Erişim Tarihi: 15.06.2022).

Cryptocurrencies and Bitcoin. (2018). World Bank Group. Working Paper. 1(1).

Çetinkaya, Ş. (2018). Kripto Paraların Gelişimi Ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi ile İncelenmesi, Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi- C:2-S:5 Yıl: 2 ss.11-21.

Dayanan, D. (2021). Kripto Para Birimleri ve Türkiye'deki Yasal Uygulamaları, Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 1, Sayı:1, ss. 37-44.

Doğan, Ş. (2020). Dijital Çağda Paranın Dönüşümü: Kripto Para Birimleri ve Blok Zinciri Teknolojisi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma (Blockchain), Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2020 8(3) ss.859–870.

European Central Bank. (1998). Report on Electronic Money, Frankfurt. https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/emoneyen.pdf (Erişim Tarihi 06.07.2022).

European Central Bank. (2012). Virtual Currency Schemes, October Germany. https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf (Erişim Tarihi 17.07.2022).

Etimoloji Türkçe Web Sitesi. https://www.etimolojiturkce.com/kelime/para erişim tarihi (29.06.2022).

Evlimoğlu, U. ve Gümüş, U.T. (2018). İtibari Paranın Kullanımından Kaldırılmasına Yönelik Teorik Bir Değerlendirme, Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık IX-II, ss.167-183.

Galbraith, J. K. (1990). Para, Nereden Gelir Nereye Gider, Altın Kitaplar Yayın Evi, 1. Baskı, İstanbul.

Güney, N. (2020). "İslam Hukukunda Para Kavramına Genel Bir Bakış", İslami Finans ve Finansal Teknolojiler (FINTECH) Blokzincir – Akıllı

Sözleşmeler – Kripto Paralar, Editörler Murat Şimşek, Mahmut Samar, Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, No:47.
Gonnelli, A. (1993). The Basics of Foreign Trade And Exchange, Supplementary Materials. Federal Reserve Bank of New York, Public Information Department.
Gürsoy, S. (2021). Para, Gelmişi Geçmişi ve Geleceği, Sonçağ Akademi, Ankara.
Gürsoy, S. ve Tunçel, M.B. (2020). Kripto Paralar ve Finansal Piyasalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bitcoin ve Seçili Pay Piyasaları Arasında Yapılmış Nedensellik Analizi (2010-2020), Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 55(4) 2020, ss.2126-2142.
doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.10.1344.
Kripto Para Araştırma Raporu. (2020). Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi, Ankara.
Marweg, A. (2019). Toward a New Economy: Cryptocurrecy and International Development. https://magazine.libarts.colostate.edu/article/toward-a-new-economy-cryptocurrency-and-international-development/ (Erişim Tarihi: 25.05.2022).
Melnyk, N. (2019). Cryptocurrency in International Trade: Accounting Aspects.
Morgan, R. ve Katsikeas, C. (1997). Theories of International Trade, Foreign Direct Investment and Firm Internationalization: A Critique. Management Decision. 35(1), ss.68 – 78.
Nesbitt, J. (2018). How Bitcoin Could Shake up International Trade. https://www.tradeready.ca/2018/topics/international-trade-finance/how-bitcoin-could-shake-up-international-trade/ (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
Özcan, S. E. (2022). Blokzincir ve Dış Ticarete Etkileri, BiGu Magazin (Birleşik Gümrük Müşavirliği Dergisi), Sayı 1, Nisan, ss.34-37 . http://birlesikgumrukleme.com.tr/wp-content/uploads/2022/dergi/sayi1/
Özkul, F. U. ve Baş, E. (2020). Dijital Çağın Teknolojisi Blokzincvir ve Kripto Paralar: Ulusal Mevzuat ve Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Mali Yönden Değerlendirme, Muhasebe ve Denetime BAKIŞ, 60, ss.57-7.
Smith, B. (2021). What Role Can Crypto Play in International Trade?. https://www.universalcargo.com/what-role-can-crypto-play-in-international-trade/ (Erişim Tarihi: 03.05.2022).
Tanrıverdi, M., Uysal, M. ve Üstündağ, M.T. (2019). Blokzinciri Teknolojisi Nedir? Ne Değildir? Alanyazın incelemesi, Bilişim Teknolojileri Dergisi, Cilt 12, Sayı 3, Temmuz. ss:203-217
Tekin, O. (1998). Eskiçağda Para Antik Nümismatiğe Giriş, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları :1.

Xiao, Y. ve Fan, Z. (2022). 3 Ways Digital Currencies Could Change Global Trade. https://www.weforum.org/agenda/2022/01/digital-currencies-international-trade/
(Erişim Tarihi: 06.06.2022).
Yıldız, B. (2019). "Dijital Dönüşüm Sürecinde Blokzincir Teknolojisi ve Akıllı Sözleşmeler", Dijital Dönüşüm Trendleri, Ed: E. Sibel Meydanoğlu, Müge Klein ve Dilek Kurt, Filiz Kitabevi, İstanbul, Kasım. ss.120-139.
Yüksel, A. E. B. (2015). Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış, İstanbul Üniversitesi Hukuk Mecmuası, Cilt LXXIII, S. 2, ss.173-220.

olarak değil, taraflar arasındaki işlemlerin kolaylaştırılması amacıyla da kullanılabilmektedir. Blok zincir teknolojisi ile taraflar birbirleriyle akıllı kontratlar aracılığıyla iletişim kurarlar. Akıllı kontratlar fiziksel doküman gerekliliğini azaltarak zaman harcayan prosedürleri en aza indirmeye yarayan bir araçtır. Blok zincir teknolojisi, eş zamanlı bilgi paylaşımı özelliği ile akreditif kullanımında tarafların ve sürece dahil olan bankanın onay işlemlerini daha hızlı yapabilmesine imkân tanımaktadır. Blok zincir teknolojisinin sağladığı en önemli avantajlardan birisi ürünlerin taşınmasında ve bilgi paylaşımında şeffaflığa izin verebilmesidir. Bu şeffaflık ürünlerin tedarik zinciri boyunca hem alıcı hem de satıcı tarafından kolaylıkla izlenmesine olanak vermektedir. Bu sayede alıcılar ürünün ellerine ne zaman geçeceğini bilmekte ve ödeme işlemlerini de hızlandırmaktadır. Bu durum zincirdeki nakit akışının sürekliliğini sağlamaktadır. Ayrıca ortaya çıkan şeffaflık ve fiziksel dokümantasyona duyulan ihtiyacın azalmasıyla ödeme araçları dijital olarak oluşturulabilir. Bu durum özellikle kredi bulmakta sıkıntı yaşayan KOBİ'lerin nakit ihtiyacını karşılama seçeneklerini genişletecektir. Bu çalışmada gerçekleştirilen literatür taraması neticesinde dış ticaret finansmanında ve uygulamalarında blok zincir kullanılmasının mevcut uygulamaları geliştireceği ve işlemleri hızlandıracağı çıkarımına varılmaktadır. Bu çıkarımı destekleyebilmek adına gelecek çalışmalar, blok zinciri kullanan global tedarik zincirlerini gözlemlemeli ve beklenilen olumlu durumların hangi ölçüde gerçekleştiği takip edilmelidir.

KAYNAKÇA

Bertolo, T. (2017). *Pros and Cons : Letters of Credit*.

Chang, S. E., Chen, Y. C., & Lu, M. F. (2019). Supply chain re-engineering using blockchain technology: A case of smart contract based tracking process. *Technological Forecasting and Social Change*, *144*(March 2018), 1–11. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.03.015

Chang, S. E., Chen, Y. C., & Wu, T. C. (2019). Exploring blockchain technology in international trade: Business process re-engineering for letter of credit. *Industrial Management and Data Systems*, *119*(8), 1712–1733. https://doi.org/10.1108/IMDS-12-2018-0568

Chang, S. E., Luo, H. L., & Chen, Y. (2020). Blockchain-enabled trade finance innovation: A potential paradigm shift on using letter of credit. *Sustainability (Switzerland)*, *12*(1). https://doi.org/10.3390/su12010188

Chekuri, V. V. (2020). *Blockchain Technology in Cryptocurrency and Trade Finance*. https://doi.org/10.13140/RG.2.2.31422.72005

Coinmarketcap. (2022). *Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap*. www.coinmarketcap.com

Guegan, D. (2017). Public Blockchain versus Private blockhain. *Documents de Travail Du Centre d'Economie de La Sorbonne*.

Hackius, N., & Petersen, M. (2017). Blockchain in Logistics and Supply Chain: Trick or Treat? *Reinforced Plastics*, *9783745043*(April), 23. https://doi.org/10.15480/882.1444

Jain, N., & Sedamkar, R. R. (2020). A Blockchain Technology Approach for the Security and Trust in Trade Finance. *Proceedings of the 2020 14th International Conference on Innovations in Information Technology, IIT 2020*, 192–197. https://doi.org/10.1109/IIT50501.2020.9299060

McDaniel, C. A., & Norberg, H. C. (2019). Can Blockchain Technology Facilitate International Trade? *Mercatus Research Paper*. https://doi.org/10.2139/ssrn.3377708

Takahashi, K. (2018). Blockchain Technology for Letters of Credit and Escrow Arrangements. *The Banking Law Journal*, *135*(2), 89–103.

Tekiner, E., Acar, A., Uluagac, A. S., Kirda, E., & Selcuk, A. A. (2021). SoK: Cryptojacking malware. *Proceedings - 2021 IEEE European Symposium on Security and Privacy (EurpS&P)*, 120–139. https://doi.org/10.1109/EuroSP51992.2021.00019

Tijan, E., Aksentijević, S., Ivanić, K., & Jardas, M. (2019). Blockchain technology implementation in logistics. *Sustainability (Switzerland)*, *11*(4). https://doi.org/10.3390/su11041185

Varghese, L., & Goyal, R. (2017). How Blockchain Can Revitalize Trade Finance (Part 1). *Digital Business*. https://www.cognizant.com/whitepapers/how-blockchain-can-revitalize-trade-finance-part1-codex2766.pdf

Vovchenko, N. G., Andreeva, A. V., Orobinskiy, A. S., & Filippov, Y. M. (2017). Competitive Advantages of Financial Transactions on the Basis of the Blockchain Technology in Digital Economy. *European Research Studies Journal*, *XX*(3B), 193–212. https://doi.org/10.35808/ersj/778

Wang, Y., Han, J. H., & Beynon-Davies, P. (2019). Understanding blockchain technology for future supply chains: a systematic literature review and research agenda. *Supply Chain Management*, *24*(1), 62–84. https://doi.org/10.1108/SCM-03-2018-0148

Yang, R., Wakefield, R., Lyu, S., Jayasuriya, S., Han, F., Yi, X., Yang, X., Amarasinghe, G., & Chen, S. (2020). Public and private blockchain in construction business process and information integration. *Automation in Construction*, *118*, 1–21. https://doi.org/10.1016/j.autcon.2020.103276

kripto teknolojisini, iş ispatı algoritmasını ve gizli anahtar kriptografisini bir potada eriterek ortaya çıkan Bitcoin, para ve zenginliğin yönetimine sahip olan kurumların gücünü sarsmaya başlamıştır. Bitcoin gibi kripto para birimlerinin işlemlerin ve katılımcıların güvenliğini tesis eden, merkezi bir otoriteden bağımsızlığı garanti eden ve çifte harcamayı ortadan kaldıran fonksiyonlar, bireyi kurumlar karşısında daha güvenli ve daha güçlü bir hale getirmektedir. Bireyler artık bilgi ve değer transferini güvenilir bir kuruma ihtiyaç duymadan gerçekleştirebilme yeteneğine kavuşmaktadır.

KAYNAKÇA

Ahram, T., Sargolzaei, A., Sargolzaei, S., Daniels, J., & Amaba, B. (2017). Blockchain Technology Innovations. *IEEE Technology & Engineering Management Conference (TEMSCON)*. Santa Clara: IEEE.

Buchanan, B. (2016). Cryptography and Sovereignty. *Survival, 58*(5), 95-122. doi:10.1080/00396338.2016.1231534

Cohen, G. A. (1995). *Self-Ownership, Freedom, and Equality*. Cambridge: Cambridge University Press.

Encryption Consulting. (2022, 03 01). *What is Cryptography in security? Asymmetric, Symmetric, and Hashing*. Encryption Consulting: https://www.encryptionconsulting.com/education-center/what-is-cryptography/ adresinden alındı

Epstein, J. (2020, 10 7). *Before the Web: The 1980s Dream of a Free and Borderless Virtual World*. reason: https://reason.com/video/2020/10/07/before-the-web-the-1980s-dream-of-a-free-and-borderless-virtual-world/ adresinden alındı

Hayek, F. A. (1976). *Denationalisation of Money*. Sussex: The Institue of Economic Affairs.

Hertig, A. (2022, 03 20). *What is Proof-of-Work?* CoinDesk: https://www.coindesk.com/learn/2020/12/16/what-is-proof-of-work/ adresinden alındı

Hughes, E. (1993). A Cypherpunk's Manifesto. B. Schneier, & D. Banisar içinde, *The Electronic Privacy Papers: Documents on the Battle for Privacy in the Age of Surveillance* (s. 285-287). New York: John Wiley & Sons, Inc.

IBM. (2022, 03 10). *Public key cryptography*. IBM: https://www.ibm.com/docs/en/ztpf/1.1.0.14?topic=concepts-public-key-cryptography adresinden alındı

Ilievski, N. L. (2015). The individual sovereignty: conceptuatization and manifestation. *Journal of Liberty and International Affairs, 1*(2), 23-36.

Katz, J., & Lindell, Y. (2007). *Introduction to Modern Cryptography*. Boca Raton: CRC Press.

Locke, J. (1988). *Two Treatises of Government* (Student Edition b.). Cambridge: Cambridge University Press.
Mill, J. S. (2018). *Özgürlük Üzerine* (3 b.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System.* https://bitcoin.org/bitcoin.pdf adresinden alındı
Olsaretti, S. (2004). *Liberty, Desert and The Market: A Philosophical Study*. New York: Cambridge University Press.
Sharma, T. K. (2022, 03 15). *How Does Blockchain Use Public Key Cryptograpyh?* Blockhain Council: https://www.blockchain-council.org/blockchain/how-does-blockchain-use-public-key-cryptography/ adresinden alındı
Shashank. (2022, 03 02). *What is Cryptography? – An Introduction to Cryptographic Algorithms*. eduraka!: https://www.edureka.co/blog/what-is-cryptography/ adresinden alındı
Tabble, A. (2021, 01 28). *Friedrich Hayek: Prophet of Cryptocurrency?* Center for the Study of Governance & Society: https://csgs.kcl.ac.uk/friedrich-hayek-prophet-of-cryptocurrency/ adresinden alındı
Taşyürek, G. (2022, 03 10). *Kriptografi Nedir? Teknikleri Nelerdir?* IIENSTITU: https://www.iienstitu.com/blog/kriptografi-nedir-teknikleri-nelerdir adresinden alındı
Woodfine, G. (2022, 03 01). *How Blockchain uses Cryptography*. Gary Woodfine: https://garywoodfine.com/blockchain-cryptography/ adresinden alındı
Yavuz, M. (2019). Ekonomide Dijital Dönüşüm: Blockchain Teknolojisi ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4*(1), 15-29.

KAYNAKÇA

Aydın, D. (2021). "Dolandırıcılık Suçu", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi,* C.11(2), ss.649-705.
Balcı, U. (2021). "Kripto Paraların Ceza Hukuku Boyutu ve Türk Mevzuatındaki Muhtemel Düzenleme Yeri", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C.34, S.155, ss.203-259.
Başbüyük, İ. (2019). "*Dolandırıcılık Suçunda Hile Unsuru*," (Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
Bulut, E. (2022). "Klasik Ponzi Girişimcilikten Dijital Ponzi Girişimciliğe: Benzer Taktikler, Farklı Platformlar", *Marmara Üniversitesi Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi*, C.14, S.26, Ocak 2022, ss.18-54.
Centel N., Zafer, H., Çakmut, Ö., (2011). *Kişilere Karşı İşlenen Suçlar*, Cilt:1, İstanbul: Beta Yayıncılık.
Durdu, E. (2018). "*Kripto Para Birimi Olarak Bitcoin ve Ceza Hukuku*", (Yüksek Lisans Tezi), Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Dülger, M., Özkan, O. (2020). "Kripto Para Suçları: Kripto Para Birimlerinin Hukuki Boyutu ve Türk Ceza Kanunu Bakımından Değerlendirilmesi." *Prof. Dr. Mehmet Emin Artuk'a Armağan*, ed. Mahmut Koca, 963-994. Ankara: Seçkin Yayınevi.
Dülger, M. (2022), *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
Eker-Kazancı, B., Zeyrek, İ. (2019). "TCK'da Dolandırıcılık Suçu", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan Armağanı*, C. 21, Özel Sayı, ss. 517-583.
Özbek, V., Doğan, K., Bacaksız, P. (2019). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
Tarakçıoğlu, Z. (2021). "Kripto Varlıklar Ve Ceza Hukuku Sorumluluğu", *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.11, S.2, ss. 295-352.
Tezcan D., Erdem, M., Önok, M. (2018). *Teorik Ve Pratik Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Seçkin Yayınevi.
Tomrukçu, T. (2022). "Kripto Varlıkların Konu Olduğu Dolandırıcılık Suçları", *Kripto Para ve Ceza Hukuku* (Editörler: Y. Ünver-K. Öz), ss. 261-286, Ankara: Seçkin Yayınevi.

İnternet kaynakları:
https://academy.binance.com/
https://archives.fbi.gov/
https://www.bbc.com/
https://bctr.org/

https://www.bddk.org.tr/
https://blockchain.bilgem.tubitak.gov.tr/
http://www.kazanci.com/
https://www.resmigazete.gov.tr/
https://www.spk.gov.tr/
https://www.tcmb.gov.tr/
https://tr.sputniknews.com/
https://bitcoingazete.com/
https://tr.wikipedia.org/
https://www.mevzuat.gov.tr/

sonuçları ise bu bilgi üretimini besleyen önemli çalışmaları ortaya çıkartmaktadır. Ortak kelime analizi sonuçları, alandaki araştırmacıların yöneldiği kavramlara ve araştırma temalarına ilişkin bilgi vermektedir. Bu kavram ve temalar, alanın ne yönde gelişim göstermekte olduğuna işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Adhami, S., Giudici, G., & Martinazzi, S. (2018). Why do Businesses Go Crypto? An Empirical Analysis of Initial Coin Offerings. *Journal of Economics and Business*, 100, 64-75.

Atsalakis, G. S., Atsalaki, I. G., Pasiouras, F., & Zopounidis, C. (2019). Bitcoin Price Forecasting with Neuro-Fuzzy Techniques. *European Journal of Operational Research*, 276(2), 770-780.

Bağış, M. (2021). Bibliyometrik Araştırmalarda Kullanılan Başlıca Analiz Teknikleri, O. Öztürk & G. Gürler (Ed.), *Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz* (97-109). Nobel Bilimsel Eserler.

Balcilar, M., Bouri, E., Gupta, R. & Roubaud, D. (2017). Can Volume Predict Bitcoin Returns and Volatility? A Quantiles-based Approach. *Economic Modelling*, 64: 74-81.

Baur, D. G., Hong, K., Lee, A. D. (2018). Bitcoin: Medium of Exchange or Speculative Assets? *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 54: 177-189.

Böhme, R., Christin, N., Edelman, B. & Moore, T. (2015). Bitcoin: Economics, Technology and Governance. *Journal of Economic Perspectives*, 29(2).

Catania, L., Grassi, S., & Ravazzolo, F. (2019). Forecasting Cryptocurrencies under Model and Parameter Instability. *International Journal of Forecasting*, 35(2), 485-501.

Cheah, E. T. & Fry, J. (2015). Speculative Bubbles in Bitcoin Markets? An Empirical Investigation into the Fundamental Value of Bitcoin. *Economics Letters*, 130: 32-36.

Ciaian, P., Rajcaniova, M., & Kancs, D. A. (2016). The Economics of BitCoin Price Formation. *Applied economics*, 48(19), 1799-1815.

Corbet, S., Meegan, A., Larkin, C., Lucey, B. & Yarovaya, L. (2018). Exploring the Dynamic Relationships Between Cryptocurrencies and other Financial Assets. *Economics Letters*, 165: 28-34.

Çevik, Z. (2021). Bibliyometrik Araştırmalarda Kullanılan Başlıca Analiz Teknikleri, O. Öztürk & G. Gürler (Ed.), *Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz* (97-109). Nobel Bilimsel Eserler.

Dwyer, G. P. (2015). The Economics of Bitcoin and Similar Private Digital Currencies. *Journal of financial stability*, 17, 81-91.

Dyhrberg, A. H. (2016). Bitcoin, Gold and the Dollar-A GARCH Volatility Analysis. *Finance Research Letters*, 16: 85-92.

Francisco, K., & Swanson, D. (2018). The Supply Chain Has No Clothes: Technology Adoption of Blockchain for Supply Chain Transparency. *Logistics*, 2(1), 2.

Gomber, P., Kauffman, R. J., Parker, C., & Weber, B. W. (2018). On the Fintech Revolution: Interpreting the Forces of Innovation, Disruption, and Transformation in Financial Services. *Journal of Management Information Systems*, 35(1), 220-265.

Iansiti, M., & Lakhani, K. R. (2017). The Truth About Blockchain. *Harvard Business Review*, 95(1): 118-127.

Katsiampa, P. (2017). Volatility Estimation for Bitcoin: A Comparison of GARCH Models. *Economics Letters*, 158: 3-6.

Lu, Y. (2018). Blockchain and the Related Issues: A Review of Current Research Topics. *Journal of Management Analytics*, 5(4), 231-255.

Mai, F., Shan, Z., Bai, Q., Wang, X., & Chiang, R. H. (2018). How does Social Media Impact Bitcoin Value? A Test of the Silent Majority Hypothesis. *Journal of Management Information Systems*, 35(1), 19-52.

Miau, S., & Yang, J. M. (2018). Bibliometrics-Based Evaluation of the Blockchain Research Trend: 2008–March 2017. *Technology Analysis & Strategic Management*, 30(9), 1029-1045.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-peer Electronic Cash System. *Decentralized Business Review,* 21260.

Rogerson, M., & Parry, G. C. (2020). Blockchain: Case Studies in Food Supply Chain Visibility. *Supply Chain Management: An International Journal*, 25(5), 601-614.

Swan, M. (2015). *Blockchain: Blueprint for a New Economy*. O'Reilly.

Swan, M. (2017). Anticipating the Economic Benefits of Blockchain. *Technology Innovation Management Review*, 7(10), 6-13.

Sun Yin, H. H., Langenheldt, K., Harlev, M., Mukkamala, R. R., & Vatrapu, R. (2019). Regulating Cryptocurrencies: A Supervised Machine Learning Approach to De-Anonymizing the Bitcoin Blockchain. *Journal of Management Information Systems*, 36(1), 37-73.

Yli-Huumo, J., Ko, D., Choi, S., Park, S. & Smolander, K. (2016) Where Is Current Research on Blockchain Technology?—A Systematic Review. *PLoS ONE*, 11(10).

Zheng, Z., Xie, S., Dai, H. N., Chen, X., & Wang, H. (2018). Blockchain Challenges and Opportunities: A Survey. *International Journal of Web and Grid Services*, 14(4), 352-375.
Zheng, Z., Xie, S., Dai, H., Chen, X., & Wang, H. (2017, Haziran 25-30). *An Overview of Blockchain Technology: Architecture, Consensus, and Future Trends* [Konferans Sunumu]. IEEE 6th International Congress on Big Data, Honolulu, ABD.

konuda milattan önce yüzlerce hatta binlerce yıl öncesine ilişkin kesin konuşma imkanı olmadığı için hemen hemen tüm araştırmacıların iddialarını esnek bir biçimde ileri sürdüğü görülmektedir. Benzer bir belirsizlik madeni para konusunda da yaşanmaktadır. Bir para hangi koşullarda madeni para olarak kabul edilebilir? Döküm veya baskı mı olmalı? Yuvarlak veya başka bir şekilde mi olmalı? Üzerinde bir devlet garantisi mi olmalı? Değeri üzerinde yazmalı mı? İçeriğinde ağırlıklı olarak değerli metaller mi olmalı? Ya da sadece altın veya gümüşten mi olmalı? İçeriğindeki değerli metal oranları olabildiğince sabit mi olmalı? Ağırlığı sabit mi olmalı? Alt birimleri standart mı olmalı? Diğer devletler veya sonraki nesiller tarafından değeri, standartları, vb. özellikleri benimsenmeli mi? Bu ve benzeri soruların her biri ve hepsinin cevaplanması kolay değildir ve tartışmaya açıktır. İncelememiz sonucunda araştırmacıların büyük çoğunluğu tarafından Lidyalıların altın ve gümüş paranın mucidi, çok sayıda araştırmacı tarafından madeni paranın mucidi, az sayıda araştırmacı tarafından ise paranın mucidi olarak görülmesinin başlıca nedeni literatürde karşımıza çıkan bu ve benzeri soruların hakkını en iyi veren millet olmasıdır. Aksine bazı görüşler olsa bile incelediğimiz araştırmacıların çoğu Lidyalıların baskı yoluyla ürettiği madeni paraların göreli olarak daha standart olduğunu, ilk saf altın ve saf gümüş paraların Lidyalılar tarafından basıldığını, Lidya devletini temsil eden aslan figürünün paranın üzerinde kullanıldığını, döneminin ve sonraki zamanların devletlerinin Lidyalılardan etkilendiğini kabul etmektedir. Antik dönemin tarihçileri de bu konuda Lidyalılara gereken referansı vermektedir. Artemis gibi tarihi kalıntılarda bulunan madeni paralar da bu görüşü desteklemektedir. Araştırmamızın diğer amaçlarına baktığımızda ise mübadele kavramının pazarlama kavramı içindeki öneminin son zamanlarda biraz azalmakla birlikte hala vazgeçilmez sayılabileceğini söyleyebiliriz. Diğer yandan paranın bulunmasının mübadelenin tarihsel gelişimindeki kritik aşamalardan birisi olduğu düşüncesi de yaygın biçimde benimsenmektedir. Araştırmamızda vardığımız sonuçların tarihsel yeni kanıtların ortaya çıkmasıyla ve pazarlama ile mübadelenin gelecekteki evrimiyle değişmesi olasıdır.

KAYNAKÇA

Alderson, W., & MARTİN, M. W. (1965). Toward a formal theory of transactions and transvections. *Journal of Marketing Research*, 117-127'den aktaran Çildir, 2020.

AMA, (1985; 2017). American Marketing Association, https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/.

Armstrong, M. A. (2022). *Monetary History of the World*. https://www.armstrongeconomics.com/research/monetary-history-of-the-world/ (06.05.2022).
Bagozzi, R. P. (1979). Toward a formal theory of marketing exchanges. Conceptual and theoretical developments in marketing, 431-447'den aktaran Çildir, 2020.
Bresson, A. (2009). Electrum coins, currency exchange and transaction costs in Archaic and Classical Greece, http://economics.yale.edu/sites/default/files/files/Workshops-Seminars/Economic-History/bresson-090921b.pdf, (28.04.2022).
Cohen, H. (2011, Mart 29). 72 Marketing Definitions. Geliş tarihi 15 Mayıs 2022, gönderen Heidi Cohen website: https://heidicohen.com/marketing-definition/
Çildir, Ç. (2020). Pazarlama Perspektifinden Değişim (Mübadele) Teorisine Kısa Bir Bakış / A Brief Overview of the Exchange (Exposure) Theory from the Marketing Perspective. *Academic Review of Consumer Behavior and Research*, *1*(1), 31-40.
Davies, Glyn (2010). *A History of Money*, University of Wales Press, 1 Eyl 2010, 739 sayfa.
Erdoğan, B. Z. (2009). Pazarlama: Küresel Krizin Suçlusu mu, Kurtarıcısı mı? *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 41-51'den aktaran Çildir, 2020.
Erdoğan, B. Z. ve Ekici, N. (2013). Sosyoloji Biliminin Pazarlamaya Katkıları Üzerine Bir Deneme, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 5(2).
Gundlach, G., & Wilkie, W. (2009). The American Marketing Association's New Definition of Marketing: Perspective and Commentary on the 2007 Revision. *Journal of Public Policy & Marketing American Marketing Association ISSN*, *28*, 259-264. https://doi.org/10.1509/jppm.28.2.259
Gülmez M. & Dörtyol İ. T. (2013). *Açıklamalı Pazarlama Sözlüğü*, Detay Yayıncılık, 2013, Ankara, 2. Baskı, 524 sayfa.
https://coinsweekly.com/record-update-the-most-expensive-greek-coin/. (2018). Record Update – The Most Expensive Grek Coin. (07.05.2022)
https://tr.ucoin.net/coin/papua_new_guinea-1-kina-2002-2004/?tid=41484. (2022). (Erişim tarihi: 29.06.2022)
https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=5628&lot=30047. (06.05.2022)
https://www.vice.com/en/article/9kp5ye/papua-new-guinea-tolai-tribe-shell-money. (2022). (Erişim tarihi: 06.05.2022)

İslamoğlu H. (2006). *Pazarlama Yönetimi*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1. Baskı, 486 sayfa.
Kaveh, K. (2019a, Şubat 24). Evolution of Money—Second Stop, Paper Money & Bank Currency. Geliş tarihi 16 Mayıs 2022, gönderen Medium website: https://medium.com/@kasra.kaveh/evolution-of-money-second-stop-paper-money-bank-currency-ecc16f69bd77
Kaveh, K. (2019b, Şubat 25). The History of Money and Banking. Geliş tarihi 16 Mayıs 2022, gönderen Medium website: https://medium.com/@kasra.kaveh/the-history-of-money-and-banking-f51fbaa74a26
Mundell, R. A. (2002). *The birth of coinage*. https://doi.org/10.7916/D8Q531TK
Qureshi, S. (2014, Kasım 4). What is Barter System & its History. Geliş tarihi 16 Mayıs 2022, gönderen Commerce and Management Sciences World website: https://www.commercepk.com/what-is-barter-system/
Sedillot, R. (1983). *Değiştokuştan Süpermarkete*, (Çev.) Esat Mermi Erendo, İstanbul, s.11-12'dan aktaran İslamoğlu H. (2006).
TDK (2022). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*, https://sozluk.gov.tr/, (Erişim: 05.06.2022).
Weatherford, J. (2009). *The History of Money*. Crown.
www.dictionary.com. (2022). (Erişim tarihi: 06.05.2022)
www.gruppomps.it/en/about-us/presentation.html. (2022). (Erişim tarihi: 06.05.2022)
www.guinnessworldrecords.com/world-records/most-expensive-coin-sold-at-auction. (06.05.2022)
www.meriam-webster.com. (2022). (Erişim tarihi: 06.05.2022)

tartışmaları yakından takip etmelerini sağlamak amacıyla uluslararası muhasebe kuruluşlarının görüş ve önerilerini, kripto paralarla yapılan işlemler açısından bayrağı elinde bulunduran MicroStrategy, Tesla ve Block gibi şirketlerin finansal raporlama uygulamalarını tanıtan ve tartışmaya açan çeşitli akademik ve mesleki toplantıların ve yayınların düzenli aralıklarla yapılması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

ACCA. (t.y.). *Accounting for Cryptocurrencies.* https://www.accaglobal.com/in/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/strategic-business-reporting/technical-articles/cryptocurrencies.html .

Arslantaş, B. (2016). Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 7*(1), 349-366.

Beck, R. Stenum Czepluch, J., Lollike, N., & Malone, S. (2016). Blockchain-The Gateway to Trust-Free Cryptographic Transactions. *ECIS 2016 Proceedings Research Papers.* Twenty-Fourth European Conference on Information Systems, İstanbul. https://aisel.aisnet.org/ecis2016_rp/153/ .

Bonyuet, D. (2020). Overview and Impact of Blockchain on Auditing. *The International Journal of Digital Accounting Research, 20,* 31-43.

Böhme, R., Christin, N., Edelman, B., & Moore, T. (2015). Bitcoin: Economics, Technology, and Governance. *Journal of Economic Perspectives*, *29*(2), 213-38.

Byrnes, P. E., Al-Awadhi, A., Gullvist, B., Brown-Liburd, H., Teeter, R., Warren, J. D., & Vasarhelyi, M. (2018). Evolution of Auditing: From the Traditional Approach to the Future Audit. In Chan, D. Y., Chiu, V., & Vasarhelyi, M. A. (Eds.), *Continuous Auditing* (pp. 285–97). Rutgers Studies in Accounting Analytics.

CPA Canada & American Institute of Chartered Accountants (AICPA). (2017). *Blockchain Technology and Its Potential Impact on the Audit and Assurance Profession.* https://www.cpacanada.ca/en/business-and-accounting-resources/audit-and-assurance/canadian-auditing-standards-cas/publications/impact-of-blockchain-on-audit .

Dai, J. & Vasarhelyi, M. A. (2017). Toward Blockchain-Based Accounting and Assurance. *Journal of Information Systems, 31*(3), 5-21.

Dai, W. (1998). *B-money.* http://www.weidai.com/bmoney.txt

De Filippi, P., & Hassan, S. (2016). Blockchain Technology as a Regulatory Technology: From Code is Law to Law is Code. *First Monday, 21*(12).
Dizkırıcı, A. S. ve Gökgöz, A. (2018). Kripto Para Birimleri ve Türkiye'de Bitcoin Muhasebesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 4*(2), 92-105.
Dodd, N. (2018). The Social Life of Bitcoin. *Theory, Culture & Society, 35*(3), 35-56.
Ernst & Young. (2021). *Applying IFRS.* https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey.com/en_gl/topics/ifrs/ey-apply-ifrs-crypto-assets-update-october2021.pdf?download
Fortin, M. & Pimentel, E. (2022). *Bitcoin: An Accounting Regime without Accountants.* Available at SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4071976
Garay, J., Kiayias, A., & Leonardos, N. (2015, April). The Bitcoin Backbone Protocol: Analysis and Applications. In *Annual International Conference on the Theory and Applications of Cryptographic Techniques* (pp. 281-310). Springer.
George, K. & Patatoukas, P. N. (2021). *The blockchain evolution and revolution of accounting.* Available at SSRN: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3681654
Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Polity.
Griffith, E. E. (2020). Auditors, Specialists, and Professional Jurisdiction in Audits of Fair Values. *Contemporary Accounting Research*, *37*(1), 245-276.
Harz, D., & Boman, M. (2019). The Scalability of Trustless Trust. In A. Zohar, E. Eyal, V. Teague, J. Clark, A. Braccali, F. Pintore, & M. Sala (Eds.), *Financial Cryptography nd Data Security* (pp. 279-293). Springer.
Hayes, A. (2019). The Socio-Technological Lives of Bitcoin. *Theory, Culture & Society*, *36*(4), 49-72.
Hyvonen, T., Jarvinen, J., & Pellinen, J. (2006). The Role of Standard Software Packages in Mediating Management Accounting Knowledge. *Qualitative Research in Accounting & Management*. *3*(2), 145-160.
ICAEW. (2018). *Blockchain and the Future of Accountancy.* https://www.icaew.com/technical/technology/blockchain/blockchain-articles/blockchain-and-the-accounting-perspectives
Jones, T. C. & Dugdale, D. (2002). The ABC Bandwagon and the Juggernaut of Modernity. *Accounting, Organizations and Society, 27*(1-2), 121-163.
KGK. (2018a). TMS 7 Nakit Akış Tablosu.

https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TMS%207.pdf
KGK. (2018b). TMS 2 Stoklar. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TMS%202.pdf
KGK. (2018c). TMS 10 Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TMS%2010.pdf
KGK. (2019a). TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TMS%2032.pdf
KGK. (2019b). TMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TMS%2038.pdf
KGK. (2019c). TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TMS%2021.pdf
KGK. (2019d). TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TFRS%2013.pdf
Kızıl, C. (2022). Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi Hususunda Uygulamalari Alternatif Yaklaşımlar ve Öneriler. *Akademik Hassasiyetler, 9*(18), 103-129.
Kokina, J., Mancha, R., & Pachamanova, D. (2017). Blockchain: Emergent Industry Adoption and Implications for Accounting. *Journal of Emerging Technologies in Accounting, 14*(2), 91-100.
Lee, D., Chuen K. G., L., & Wang, Y. (2018). Cryptocurrency: A New Investment Opportunity? *The Journal of Alternative Investments, 20*(3), 16-40.
Moilanen, S. (2008). The Role of Accounting and An Intermediate Subsidiary in the Management Control System. *Management Accounting Research*, *19*(3), 252-269.
Nakamoto, S. (2008). *Bitcoin Whitepaper.* https://bitcoin.org/bitcoin.pdf
Nofer, M., Gmber, P., Hinz, O., & Schiereck, D. (2017). Blockchain. *Business & Information Systems Engineering, 59*(3), 183-187.
Peck, M. E. (2017). *Blockchains: How They Work and Why They'll Change the World.* https://spectrum.ieee.org/blockchains-how-they-work-and-why-theyll-change-the-world
Pirinççi, A. E. (2018). Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi. *International Journal of Economics Politics Humanities and Social Sciences, 1*(1), 45-52.

Prochazka, D. (2018). Accounting for Bitcoin and Other Cryptocurrencies Under IFRS: A Comparison and Assessment of Competing Models. *International Journal of Digital Accounting Research, 18*, 161-188.
Radford, R. A. (1945). The Economic Organisation of a P.O.W. Camp. *Economica, 12*(48), 189.Raiborn, C., & Sivitanides, M. (2014). Accounting issues related to bitcoins. *Journal of Corporate Accounting & Finance, 26*(2), 25-34.
Ramassa, P., & Leoni, G. (2021). Standard Setting in Times of Technological Change: Accounting for Cryptocurrency Holdings. Accounting, Auditing & Accountability Journal. Ahead-of-print.
Serçemeli, M. (2018). Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 33-66.
Smith, S. S., Petkov, R., & Lahijani, R. (2019). Blockchain and Cryptocurrencies – Considerations for Treatment and Reporting for Financial Services Professinals. *The International Journal of Digital Accounting Research,* 19, 59-78.
Smith-Lacroix, J. H., Durocher, S., & Gendron, Y. (2012). The Erosion of Jurisdiction: Auditing in A Market Value Accounting Regime. *Critical Perspectives on Accounting*, *23*(1), 36-53.
Swan, M. (2018). Blockchain Economics: 'Ripple for ERP.' *European Financial Review.* 24-27. https://melanieswan.com/documents/RippleERP.pdf
Şahin, O. N. (2018). TMS ve TFRS Işığında Muhasebe: Vergi ve Denetim Açısından Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20*(4), 898-923.
Tan, B. S. & Low, K. Y. (2017). Bitcoin – Its Economics for Financial Reporting. *Australian Accounting Review, 27*(2), 220-227.
TÜBİTAK. (2017). *Blokzincir.* https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/blok-zincir.html
Unerman, J., & O'Dwyer, B. (2004). Enron, WorldCom, Andersen et al.: A Challenge to Modernity. *Critical Perspectives on Accounting*, *15*(6-7), 971-993.
Yalçın, S. (2019). Kripto Değişim Araçlarının Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* (81), 101-120.
Yermack, D. (2017). Corporate Governance and Blockchains. *Review of Finance, 21*(1), 7-31.
Yumuşaker, M. C. (2019). Kripto Para ve Tipleri, Bitcoin Olgusu ve Muhasebesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (OPUS), 12*(18), 1008-1029.

uyulmasına yardımcı olurken hem sürdürülebilirliğe katkı sağlamakta hem de tüketicilere şeffaflık sağlayarak memnuniyeti arttırmaktadır.
Tedarik zinciri yönetiminde blokzinciri teknolojisini kullanan örnek işletmelerin incelenmesi sonucunda; tedarik zincirlerinin daha sağlıklı bir yapıya dönüştüğü, uluslararası ticareti kolaylaştırdığı, daha az evrak ve bürokrasi işi ürettiği, zincir boyunca şeffaflık sağladığı, güvenli ve doğru bilgi paylaşımını kolaylaştırdığı, yüksek hacimli, verimli ve hızlı bir ticaret dönemini başlattığı görülmektedir. Çalışma sonucunda blokzinciri teknolojisinin, veri ve işlem güvenliğini uluslararası standartlarda koruması, zaman ve maliyet unsurlarını azaltması, işletmeye dijital yetenekler geliştirmesi, etik ve sürdürülebilirlik konularında iş süreçleri oluşturmaya çalışması gibi katkılar sağlamaktadır.
Tedarik zincirlerinde blokzinciri altyapısının yeni bir teknoloji olması, deneme çalışmalarının henüz başlangıcında olunması, hala güvenlik, maliyet ve sonuçlarının öğrenilmeye çalışılması, yatırım maliyetlerinin yüksek olması, kullanmaya başlama sürecinin zaman alması ve yavaş ilerlemesi ve tüm ortakların teknolojiyi benimsemesinin zorluğu da çalışmanın kısıtlarıdır. Ayrıca yapılan araştırma sonucunda çalışmanın yapıldığı tarihe kadar tedarik zinciri yönetimi alanında blokzinciri teknolojisini aktif olarak kullanmaya başlayan bir Türk firmasının olmadığı görülmüştür. Blokzinciri Türkiye Platformu Üretim, Lojistik ve Taşımacılık Çalışma Grubu tarafından bu konuda kararlar alındığı ve çalışmalara başlandığı duyurulmuştur.

KAYNAKÇA

Abeyratne, S. A. ve Monfared, R. P. (2016). Blokzinciri Ready Manufacturing Supply Chain Using Distributed Ledger. *International Journal of Research in Engineering and Technology*, *5*(9), 1-10.
Adnan, M. (2022) https://www.siasat.com/blokzinciri-could-emerge-as-new-operating-system-for-supply-chain-networks-dtdc-2284177/ (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Akben, İ. ve Çınar, S. (2018). Lojistik ve Tedarik Zinciri Yönetiminde Blokzinciri: Vaatler, Uygulamalar ve Engeller. *Anadolu I. Uluslararasi Multidisipliner Çalişmalar Kongresi*.
Askew, K. (2022) https://www.foodnavigator.com/Article/2022/03/24/Unilever-pilots-SAP-blokzinciri-tech-for-deforestation-free-palm-oil-This-will-be-transformational-for-smallholder-inclusion (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Ayhan, E., Aytekin, M. ve Güvener, H. (2021). Türkiye'de İlaç Tedarik Zincirinde Kullanılan İlaç Takip Sistemi ile Blok Zincir Tabanlı İlaç Tedarik Zinciri Uygulamalarının Karşılaştırılması.

Bakan, İ. ve Şekkeli, Z. H. (2019). Blok Zincir Teknolojisi ve Tedarik Zinciri Yönetimindeki Uygulamaları. *Opus International Journal of Society Researches*, *11*(18), 2847-2877.
Behnke, K. ve Janssen, M. (2020). Boundary Conditions for Traceability in Food Supply Chains Using Blokzinciri Technology. *International Journal of Information Management*, *52*, 101969.
Blossey, G., Eisenhardt, J. ve Hahn, G. (2019). Blokzinciri Technology in Supply Chain Management: An Application Perspective.
Bourgı, S. (2022) https://cointelegraph.com/news/gold-industry-taps-blokzinciri-for-supply-chain-management-and-fraud-prevention (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Cankül, D. ve Kızıltaş, M. Ç. (2020). Yiyecek İçecek İşletmelerinde Tedarik Zinciri ve Blokzincir Teknolojisi. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, *3*(2), 244-259.
Chang, S. E. Ve Chen, Y. (2020). When Blokzinciri Meets Supply Chain: A Systematic Literature Review on Current Development and Potential Applications. *Ieee Access*, *8*, 62478-62494.
Chang, A. J., El-Rayes, N. ve Shi, J. (2022). Blokzinciri Technology for Supply Chain Management: A Comprehensive Review. *Fintech*, *1*(2), 191-205.
Cole, R., Stevenson, M. ve Aitken, J. (2019). Blokzinciri Technology: Implications for Operations and Supply Chain Management. *Supply Chain Management: an International Journal*.
Donnelly, J. (2018, 05 01). *Alibaba Food Supply Chain Consortium Uses Blockchain*. Port Technology: https://www.porttechnology.org/news/alibaba_food_supply_chain_consortium_uses_blockchain/ adresinden alındı
Ferrer, B. (2022) https://www.foodingredientsfirst.com/news/blokzinciri-platform-tackles-cocoa-supply-chain-scandals-and-farmer-poverty.html (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Gaur V. ve Gaiha, A. (2020). Şeffaf Bir Tedarik Zinciri Oluşturmak. Harvard Business Review Türkiye
Gerdan, D., KOÇ, C. ve Vatandaş, M. (2020). Gıda Ürünlerinin İzlenebilirliğinde Blokzinciri Teknolojisinin Kullanımı. *Tarım Makinaları Bilimi Dergisi*, *16*(2), 8-14.
Henderson, J. (2020) https://supplychaindigital.com/technology/dhl-and-accenture-working-blokzinciri-based-pharma-supply-chain-project (Erişim Tarihi 10.05.2022)

Huang, E. (2017) https://qz.com/1031861/blokzinciri-could-fix-a-key-problem-in-chinas-food-industry-the-fear-of-food-made-in-china/ (Erişim Tarihi 10.05.2022)

IBM. (2017, 12 14). *Walmart, JD.com, IBM and Tsinghua University Launch a Blockchain Food Safety Alliance in China* . IBM: https://newsroom.ibm.com/2017-12-14-Walmart-JD-com-IBM-and-Tsinghua-University-Launch-a-Blockchain-Food-Safety-Alliance-in-China adresinden alındı

Insights, L. (2022) https://www.ledgerinsights.com/coca-cola-partners-diginex-for-esg-supply-chain-traceability-using-blokzinciri/ (Erişim Tarihi 10.05.2022)

Jacobovitz, O. (2016). Blokzinciri for Identity Management. *The Lynne and William Frankel Center for Computer Science Department of Computer Science. Ben-Gurion University, Beer Sheva*, *1*, 9.

Kamble, S. S., Gunasekaran, A. ve Sharma, R. (2020). Modeling the Blokzinciri Enabled Traceability in Agriculture Supply Chain. *International Journal Of Information Management*, *52*, 101967.

Kaya, S. ve Turğut, M. (2019). Blokzinciri Technology ın Supply Chain. *the Journal of International Scientific Researches*, *4*(2), 121-134.

Keleş, B. ve Ova, G. (2020). Gıda Tedarik Zinciri Yönetiminde Bilgi Teknolojileri Kullanımı. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, *17*(1), 137-143.

Koç, E. (2020). Tedarik Zinciri İzlenebilirliği ve Sürdürülebilirliğinde Yeni Paradigma: Blokzincir. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Busbed)*, *10*(20), 417-437.

KPMG-DÜNYA GAZETESİ. (2021, 06 03). *Uluslararası Ticarette Blokzinciri Dönemi Başlıyor*. KPMG: https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/pdf/2021/06/uluslararasi-ticarette-blokzinciri-donemi.pdf adresinden alındı

Levitt, T. (2016, 09 07). *Blockchain technology trialled to tackle slavery in the fishing industry*. The Guardian: https://www.theguardian.com/sustainable-business/2016/sep/07/blockchain-fish-slavery-free-seafood-sustainable-technology adresinden alındı

Market Screener. (2022, 03 28). *Fujitsu: Building a sustainable business and ethical supply chain with blockchain technology*. Market Screener: https://www.marketscreener.com/quote/stock/FUJITSU-LIMITED-6492460/news/Fujitsu-Building-a-sustainable-business-and-ethical-

supply-chain-with-blockchain-technology-39883627/ adresinden alındı
Miller, J.A. (2022) https://www.supplychaindive.com/news/blokzinciri-drives-transparency-supply-chain/620299/ (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Nestle, (2019), https://www.nestle.com/media/news/carrefour-consumers-blokzinciri-mousline-puree-france (Erişim Tarihi 05.05.2022)
Newsroom, E. (2022) https://www.edie.net/news/8/Traceable-palm-oil--Unilever-and-SAP-team-up-for-blokzinciri-supply-chain-tracking/ (Erişim Tarihi 10.05.2022)
O'Brien, M., De, N. ve Custodio, M. (2018) https://innovationatwork.ieee.org/shipping-giants-employ-blokzinciri-technology-to-manage-supply-chain-logistics/ (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Perkmann, M. (2022) https://medium.datadriveninvestor.com/vechain-blokzinciri-supply-chain-tracking-54e71c12474f (Erişim Tarihi 10.05.2022)
ReportLinker. (2022, 03 22). *Blockchain In Agriculture And Food Supply Chain Global Market Report 2022*. Yahoo Finance: https://finance.yahoo.com/news/blockchain-agriculture-food-supply-chain-152000020.html?guccounter=1&guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS8&guce_referrer_sig=AQAAAEtETBMaOH2xl5D5w0KG15buxHgAnsVKx4rFuy_juMj9TwYK3SYhmGGxZ9dptDGM_53mt6SAoLkvKbMo5JMtx3M adresinden alındı
Rodrigue, J. P. (2018). Efficiency and Sustainability in Multimodal Supply Chains. International Transport Forum Discussion Paper.
Sharma, T.K. (2020) https://www.blokzinciri-council.org/blokzinciri/top-companies-using-blokzinciri-to-increase-supply-chain-management/ (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Tian, F. (2016, June). An Agri-Food Supply Chain Traceability System for China Based on RFID & Blokzinciri Technology. In *2016 13th İnternational Conference On Service Systems And Service Management*.
Tripoli, M. ve Schmidhuber, J. (2018). Emerging Opportunities for the Application of Blokzinciri in the Agri-Food Industry.
Vitasek, K., Bayliss, J., Owen, L.ve Srivastava, N. (2022) https://hbr.org/2022/01/how-walmart-canada-uses-blokzinciri-to-solve-supply-chain-challenges (Erişim Tarihi 10.05.2022)
Yıldızbası, A. ve Üstünyer, P. (2019). Tarımsal Gıda Tedarik Zincirinde Blokzincir Tasarımı: Türkiye'de Hal Yasası Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, *21*(2), 458-465.

Resmi statüsü olmayan, hatta bazı ülkelerde yasaklanmış bir ödeme yöntemini kullanmak işveren için tedirgin edici bir durumdur. Bunun yanı sıra dijital para biriminin çıkışından sonra, birim fiyatlarında geniş aralıklarda dalgalanmalar meydana gelmiştir. Bu dalgalanmalar dijital para birimlerinin çökmesine neden olabilir. Ekonomi de istikrarsızlaşma görülebilir ve para aklamak isteyen kaçakçılar için bir pazar yaratma olasılığı bulunabilir. Aynı şekilde Blockchain teknolojisi de mükemmel değildir. Yıkıcı doğasıyla birlikte daha küçük işletmelerin İnsan Kaynakları araçlarıyla entegresyonu zaman alacaktır. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen İnsan Kaynakları Yönetimi Derneği'ndeki uzmanlara göre iki yıl içinde Blockchain teknolojisinin ve kripto para devrinin artacağı beklenmektedir (adp.ca, 2022). Şüphesiz yapılabilecek en doğru karar bu süreci iyi yönetecek yöneticilere sahip olmak ve yeniliklere kapıları kapatmamak olacaktır.

KAYNAKÇA

Alexander, P. (2017). "Meet Phil Alexander Of Nexus A.I In River North", The Journal Of Voyage Chicago, 1(10), 1-10.

Aksoy, S. (2017). "Değişen Teknolojiler ve Endüstri 4.0: Endüstri 4.0'ı Anlamaya Dair Bir Giriş", Katkı Teknoloji Dergisi, 4, 1-58.

Bitpanda.com 14 Mart 2022 tarihinde https://www.bitpanda.com/academy/tr/dersler/blockchain-nedir/ adresinden alınmıştır.

Blog.sage.Hr 16 Mart 2022 tarihinde https://blog.sage.hr/blockchain-in-hr-8-ways-blockchain-will-impact-the-hr-function/ adresinden alınmıştır.

Blokzincir.com.tr 18 Mart 2022 tarihinde https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/blok-zincir.html adresinden alınmıştır.

Cembarut.com.tr 18 Mart 2022 tarihinde https://cembarut.com.tr/blockchain-dijital-defter-nedir/ adresinden alınmıştır.

Chang, H.Y. (2009) "Employee Turnover: A Novel Prediction Solution With Effective Feature Selection", WSEAS Transactions On Information Science And Applications, 6 (3), 252-256.

Commpayhr.com 17 Mart 2022 tarihinde https://www.commpayhr.com/blockchain-in-hr-5-ways-blockchain-technology-will-impact-hr-management/ adresinden alınmıştır.

Correll, S. ve Simard, C. (2016). "Vague Feedback is Holding Women Back", Harward Business Review, 94 (1), 1-5.

Crosby, M., Nachiappan, Pattanayak, P., Verma, S., & Kalyanaraman, V. (2016). BlockChain Technology: Beyond Bitcoin. *Applied Innovation Review*, (2), 6–19. Retrieved from https://j2-capital.com/wp-content/uploads/2017/11/AIR-2016-Blockchain.pdf

Demirbaş D. ve İncekara A. (2020). "Blokzincir ve Covıd-19 Küresel Salgın İlişkisi", Covıd-19 Pandemisinin Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Etkileri. DOI: 10.26650/B/SS46.2020.005.04

Doğan, A. (2011). "Elektronik İnsan Kaynakları Yönetimi ve Fonksiyonları, İnternet Uygulamaları ve Yönetim Dergisi", 2 (2), 52-80.

Ekonomist.com 15 Mart 2022 tarihinde https://www.ekonomist.com.tr/encyclopedia/blockchain-nedir-blockchain-teknolojisi-nasil-calisir adresinden alınmıştır.

Erdemirozmen.com 14 Mart 2022 tarihinde https://www.erdemirozmen.com/hukukta-gundem/makaleler/blockchain-nedir adresinden alınmıştır.

Erkuş, H. ve Gümüş, A. (2018). "Blockchain ve Kripto Paraların Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme", Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (2), 41-49. http://dx.doi.org/10.18506/anemon.427976

Eskill.com 14 Mart 2022 tarihinde https://www.eskill.com/blog/cryptocurrencies-as-hr-benefits/ adresinden alınmıştır.

Financialexpress.com 16 Mart 2022 tarihinde https://www.financialexpress.com/industry/technology/crypto-calls-how-hr-managers-can-use-bitcoins-blockchain/2194071/ adresinden alınmıştır.

Fenech, R., Baguant, P. and Ivanov, D. (2019). "The Changing Role Of Human Resource Management In An Era Of Digital Transformation", International Journal Of Entrepreneurship, 22 (2), 166-175.

Gartner.com 16 Mart 2022 tarihinde https://www.gartner.com/smarterwithgartner/5-ways-blockchain-will-affect-hr adresinden alınmıştır.

Goktaş, P. ve Baysal, H. (2018). "Türkiye'de Dijital İnsan Kaynakları Yönetiminde Bulut Bilişim", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23 (4), 1409-1424.

İbm.com 17 Mart 2022 tarihinde https://www.ibm.com/tr-tr/topics/what-is-blockchain adresinden alınmıştır.

Kambur, E. (2020). "Yapay Zekânın İnsan Kaynakları Süreçlerinde Yaratabileceği Değişiklikler ve Algılanma Düzeyleri", Bandırma On yedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Karataş, E. (2018). "Moodle Öğrenme Yönetim Sistemi için Ethereum Blok Zinciri Tabanlı Belge Doğrulama Akıllı Sözleşmesinin Geliştirilmesi", *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 11(4), 399–406.

Hawkıng, S., Tegmark, M. And Wılczek, F. (2014) "Stephen Hawking: Transcendence Looks At The Implications Of Artificial Intelligence-But Are We Taking Artificial Intelligence Seriously Enough?", The Independent, 5, 93-113.

Hegadekatti, Kartik, Blockchain ve İnsan Kaynakları Yönetimi (15 Ağustos 2018). SSRN'de mevcuttur: https://ssrn.com/abstract=3232203 veya http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3232203

İçer, Z. Ve Buluz, B. (2019) "Yapay Zekânın Ceza Muhakemesindeki Rolü ve Geleceği", 9. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali, İstanbul, 1-39.

İnnova.Com.Tr 3 Nisan 2021 Tarihinde Https://Www.İnnova.Com.Tr/Tr/Blog/İk- Blog/Insankaynaklari40nedir-İse-Alim-Surecini-Nasil-Degistiriyor Adresinden Alınmıştır.

Md. Mehedi Hassan Onik, Mahdi H. Miraz and Chul-Soo Kim, "A Recruitment and Human Resource Management Technique Using Blockchain Technology for Industry 4.0" in Proceeding of Smart Cities Symposium (SCS-2018), Manama, Bahrain, 2018, pp. 11-16.IET.

Mercer.com 17 Mart 2022 tarihinde https://www.mercer.com/our-thinking/blockchain-for-human-resources.html adresinden alınmıştır.

Pazarlamasyon.Com 28 Mart 2021 Tarihinde Https://Pazarlamasyon.Com/İk-Uzmani-Olarak- Adaylarla-İs-Gorusmesi-Yapan-Volvo/ Adresinden Alınmıştır.

Pozam, M. (2021). "Kripto İk Devri Yakında Başlıyor Mu?". https://www.linkedin.com/pulse/kripto-ik-devri-yak%C4%B1nda-ba%C5%9Fl%C4%B1yor-mu-mehmet-pozam/?originalSubdomain=tr

Sındu, M. (2018). "Artificial Intelligence Vs. Human Resource Practices İn Banking Sector", International Journal Of Social Science And Economic Research, 3 (9), 5253-5258.

Skrypnyk M., Lebid O., Poprozman N., Chmeruk H. ve Rakhimova K. (20019). "Strategic Management of Entrepreneurship Activities in the Field of Cryptocurrency Circulation", Academy of Strategic Management Journal, 18 (1). https://www.abacademies.org/articles/strategic-management-of-entrepreneurship-activities-in-the-field-of-cryptocurrency-circulation-8696.html

Sıngh, P. and Fınn, D. (2003). "The Effects Of Information Technology On Recruitment", Journal Of Labor Research, 14(3), 396-408.

Soules, C. (2020). "Blockchain Technology as a Disruptive Innovator in Human Resource Management", Sacred Heart University, 1-19.
Şendoğdu, A. A. (2020). "Endüstri 4.0 Devriminde Robotik Kaynaklar Yönetimi Bağlamında İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Açılımların Kaçınılmazlığı", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 34 (1), 168-184.
Tanrıverdi, M. Uysal, M. ve Üstündağ, M. (2019). "Blokzinciri Teknolojisi Nedir? Ne değildir? Alan Yazın İncelemesi", Bilişim Teknolojileri Dergisi, 12 (3), 203-218. DOI: 10.17671/gazibtd.547122
Tandon, L.S., Joshı, P. and Rastogı, R.K. (2017). "Understanding The Scope Of Artificial Intelligence In Human Resource Management Process: A Theoretical Perspective", Ijbarr, 1(19), 62-66.

zamanlarda toplanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte araştırmanın farklı bölgelerde okuyan, farklı demografik özelliklere sahip öğrencilere uygulanması da gelecekte yapılacak araştırmalar için öneri niteliğindedir.

KAYNAKÇA

Aldi, B. E., Herdjiono, I., Maulany, G., & Fitriani. (2019). The Influence of Financial Literacy on Entrepreneurial Intention. In 3rd International Conference on Accounting, Management and Economics 2018 (ICAME 2018) (pp. 700-703). Atlantis Press.

Atkinson, A. ve Messy, F. (2012). *Measuring Financial Literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) Pilot Stud.* Erişim Tarihi: 03.03.2022, https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/measuring-financial-literacy_5k9csfs90fr4-en.

Bandura, A. (1977). "Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change. Psychological Review", 84(2), 191.

Bandura, A. (1982). Self-Efficacy Mechanism in Human Agency, American Psychologist, 37(2), 122.

Bandura, A., (1993) "Perceived Self-Efficacy in Cognitive Development and Functioning", Educational Psychologist, 28, 117-148.

Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The Exercise of Control.: W.H. Freeman and Company, New York

Chong, K. F., Sabri, M. F., Magli, A. S., Abd Rahim, H., Mokhtar, N., & Othman, M. A. (2021). The Effects of Financial Literacy, Self-Efficacy and Self-Coping on Financial Behavior of Emerging Adults. The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 8(3), 905-915.

Ergun, S., Çinko, M., AVCI, E., & TEKÇE, M. (2018). An Analysis On The Relationship Between Financial Literacy and Entrepreneurial Intention: Evidence From Turkish University Students. Economıcs, Management And Marketing (MAC-EMM 2018), 25.

İrmiş, A. & Barutçu, E., (2012). *Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini Ve Iş Kurma Niyetlerini Etkileyen Factorler: Bir Alan Araştırması*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26 (2), 1-25.

Liñán, F., & Chen, Y. W. (2009). Development and cross–cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. Entrepreneurship theory and practice, 33(3), 593-617.

Liu, L., & Zhang, H. (2021). Financial Literacy, Self-Efficacy And Risky Credit Behavior Among College Students: Evidence From Online Consumer Credit, *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 32.

Noor, N., Batool, I., & Arshad, H. M. (2020) Financial Literacy, Financial Self-Efficacy and Financial Account Ownership Behavior İn Pakistan, *Cogent Economics & Finance*, 8(1), 1-17.
Özgül, E. (2020) *Girişimcilik El Kitabı*, KOSGEB.
Luszczynska, A. Scholz, U. ve Schwarzer, R. (2005). "The General Self Efficacy Scale: Multicultural Validation Studies", The Journal of Psychology, 139(5), 439- 457.
Schwarzer, R., ve Jerusalem, M. (1995). Generalized Self-Efficacy Scale. In J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston (Eds.), Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs (pp. 35-37). Windsor, UK: NFER-Nelson.
Sherer, M., ve Maddux, J. E. (1982). "The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation", Psychological Report, 51, 663-671.
Zhao, H., Seibert, S. E., & Hills, G. E. (2005). The Mediating Role Of Self-Efficacy İn The Development Of Entrepreneurial Intentions. *Journal of applied psychology*, 90(6), 1265.

uygulanması yüksek yapısal reformlar içeren ve günümüzdeki Endüstri 4.0 çağına uygun ekonomi politikaları üretilmelidir.

KAYNAKÇA

Akarsu, Ü. (2015). 1989 sonrası yaşanan ekonomik krizlerde kayıt dışı ekonomi: Türkiye değerlendirmesi. T.C. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Tezli Yüksek lisans, Çanakkale.

Aktan, C. C. ve Şen, H. (2001). Ekonomik kriz: Nedenler ve çözüm öneriler. Yeni Türkiye, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, 2(42), 1225-1230.

Aktan, S. (2018). Adım Adım Brunson Krizi: Nereden Çıktı? Nasıl Çözüldü? https://tr.euronews.com/2018/10/12/adim-adim-brunson-krizi-abd-turkiye-iliskilerinde-yaptirimlar-noktasina-nasil-gelindi- Erişim Tarihi: 30.06.2022.

Ayyıldız Onaran, Z. (1995). Para Politikasına Yeni Bir Bakış: Merkez Bankası Bağımsızlığı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Para-Banka Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Bakkal, U. Ve Oktayer, (2003) N. Dış Borçlanma Ödemeler Dengesi http://www.maliyesempozyumu.org/wp-content/uploads/2017/10/Maliye-Sempozyumu_18_217_229.pdf Erişim Tarihi: 30.06.2022

Bilgili, Y. (2020). Makro İktisat.4T Yayınevi, 11. Baskı, İstanbul.

İmamoğlu, Ö. ve Demircan, G. (2019). 2008 Krizinin Türkiye'ye Etkileri. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler, 4-135, https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/63676574/Gece_Akademi_Sosyal__Beseri_ve_Idari_Bilimler_Ekim.2019_Cilt_420200619-36197-k8in8h-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1656624453&Signature=NAPNt9PrkFTiE8vL6Dnjkx5qEZiRASsLYmFF86Ct8qtlrre~qep9FfPE75G3fQNwxgi6Zp-WMW-X9DE9Z5u4TeAeyRX-0g~iw9jmaP1Z083ySNhLpI-ALYfm5fQYevSk3lsbeTpW3d46tFwoUBSVpC1S9FtYFBVO48qDexirsU~61cC8SDrGq0JFpFCJ-vOVbSAkq8ccaPh9KsqwCIKPqlRmLPYFhhMiETOEHRxm9N2ZmEsptFod52U0K7bjAa0HsfXTi2ACWJ8gZaYQ6fFcTH9EdyuDF-RBmbehUHBqjBYi58FH0nE7dUvWeZDenzxBGEOj9X337ctxTRStQRO1NA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA#page=136 Erişim Tarihi: 30.06.2022

Çırak, A.N. (2019) Türkiye'de Gelir Dağılımı Sorunsalının Ekonomik Krizler Çerçevesinden Analizi: 1980'den Günümüze, 8. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi - Bildiriler Kitabı II

Darıcan, M. F. (2015). Ekonomik krizler ve Türkiye. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 5(17), 39-46.
Demirhan, İ. (2007). Türkiye'de Para Politikası Uygulamaları ve Enflasyon Hedeflemesi, Marmara Üniversitesi, sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
Eğilmez, M. (2012). Güncellenmiş Para Politikası Uygulamaları, Kendime Yazılar, https://www.mahfiegilmez.com/2012/09/guncel-para-politikas.html Erişim Tarihi: 30.06.2022
Eğilmez, M. (2019). Değişim Sürecinde Türkiye Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Sosyo-Ekonomik Bir Değerlendirme. Remzi Kitabevi, 16. Baskı, İstanbul.
Eğilmez, M. (2020). Para Politikası Araçları El Kitabı, Kendime Yazılar, https://www.mahfiegilmez.com/2020/09/para-politikas-araclar-el-kitab.html#:~:text=Para%20politikas%C4%B1%3B%20ekonomik%20b%C3%BCy%C3%BCme%2C%20istihdam,olarak%20yap%C4%B1lan%20uygulamalar%C4%B1%20ifade%20eder. Erişim Tarihi: 30.06.2022
Ergeç, H. E. (2013). Para Politikası. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
Kandemir, O. (2005). Türkiye'nin 2000/2001 Ekonomik krizlerin nedenleri ve alınan önlemleri. T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Bolu.
Kibritçioğlu, A. (2001). Türkiye'de ekonomik krizler ve hükümetler;2001-1969. Yeni Türkiye Dergisi (Ekonomik Kriz Özel Sayısı), 1-17.
GEGP, (2022). Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9d4e51b/program.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9d4e51b-m3fB7oF Erişim Tarihi: 30.05.2022
Küçükbay, F., Uysal, D.,ve Çırak, A. N. (2021). Covid-19 Salgının Dünya Ekonomisi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(4), 15-20.
Öztürk, Ş., Nas, F. ve İçöz, E. (2008). 24 Ocak Kararları, Neo-Liberal Politikalar ve Türkiye Tarımı, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 15-32.
TCMB (2022). Fiyat İstikrarı ve Enflasyon, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Fiyat+Istikrari+ve+Enflasyon/ Erişim Tarihi: 30.06.2022
TÜİK (2022). https://www.tuik.gov.tr/ Erişim Tarihi: 30.06.2022

Serel, A. ve Bayır, M. (2013). 2008 Finansal Krizinde Para Politikası Uygulamaları: Türkiye Örneği. Journal of Management and Economics Research, 11(19), 59-80.
Sönmezer, S. (2014). Niceliksel Gevşeme Politikalarının Türk Finansal Piyasaları Üzerindeki Kısa Vadeli Etkileri, Maliye ve Finans Yazıları, 1(101), 38-52.
Şahin, K. ve Kalaycı, İ. Niceliksel Gevşeme Para Politikası Üzerine Bir İnceleme: Japonya Deneyimi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33(3), 99-130.
Uğurlu, İ. (2022). 2008 Dünya Finansal Krizinin Türkiye'nin Dış Ticareti Üzerine Etkisi, T.C: Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Karabük.
Uygur, E. (2001). Krizden krize Türkiye: 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri. Tartışma Metni. Ankara.
Uysal, Y. (2007). Gelir dağılımı türleri arasındaki ilişkiler perspektifinde Türkiye'de gelir dağılımının düzenlenmesine yönelik öneriler. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), 248-292.
Ünsal. M. E. (2007). Makro İktisat. İmaj Yayıncılık, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara.
WB. (2022). https://data.worldbank.org/ Erişim Tarihi: 16.07.2022

ancak yatırım alan girişim sayısı 14'ten 17'ye yükselmiştir. Dünyada ise, 2019 yılı itibariyle yatırım tutarı 35 milyar dolar olurken yatırım sayısı da 2.827 olmuştur. 2019 yılı itibariyle Dünya genelindeki Fintech yatırımlarının %49'u Kuzey Amerika'da gerçekleşmektedir. Dijital ödeme sistemlerinin çok daha az maliyetli olması ve 7/24 kullanım alanı bulunmasından dolayı nakit kullanımın yerini dijital paralar almıştır.

SONUÇ

Güven duygusu, insan yaşamının değerli unsurları arasındadır. Bu duygu, ekonomik yapılar içinde yön verici olmaktadır. Güvenin sağlanması iktisadi göstergelerde ithalat, reel döviz kuru ve toplam sanayi üretiminde pozitif etkiler yaratmaktadır. Bu güven hammadde ve ara malı ithalatını artırarak, üretim artışını ve büyüme artışını sağlayacaktır. Üretimin artması yeni istihdam olanaklarıyla işsizlikte düşüş yaratarak, gelir artışını gerçekleştirecektir. Bu durum güven düzeyini de daha da artıracaktır. Ekonomiye güven, istikrarlı büyümede, dış yatırımcının kazanılmasında ve kalkınmada olumlu etkiler yaratacaktır. Bu anlamda değişen dünyaya entegrasyon sağlayabilmek için, ekonomi, hukuk, sosyal vb. alanlarda dijital dönüşümü sağlamak önem arz etmektedir. Değişen rekabet koşulları, finansal teknolojilerin gelişimine uyumu zorunlu hale getirmektedir. Dijital ödeme araçları da daha az maliyetli olması, kullanım alanının geniş olması ve pandemi gibi sebeplerle vazgeçilmez hale gelmiştir.

KAYNAKÇA

Aizenman, J., & Menzie D. C., & Hiro. İ., (2008). "Assessing the Emerging Global Financial Architecture: Measuring the Trilemma's Configurations over Time", *NBER Working Paper No. 14533, December 2008 (Cambridge, Massachusetts: National Bureau of Economic Research)*Albayrak, Ş. G., & Dağlaroğlu T. (2020). Gelişmekte Olan Ülkelerde "Dalgalanma Korkusu" Baskısı Altında Dalgalanmadan Korkusuz Dalgalanmaya Geçiş. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi. 55(4), 2361-2379.Akdiş, Muhammet, (2011), Para Teori ve Politikası, Gazi Kitabevi, *2. Baskı, Ankara*.

Akar, N. Ç., & Varlık, C. (2022). Üçlü Açmaz-İkili Açmaz Hipotezlerine İlişkin Tartışmalar. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 3. Sayı. s. 189-209.

Akçağlayan, A., & Gemicioğlu, S. (2020). Döviz Kuru Şoklarının Para Politikası Üzerindeki Asimetrik Etkileri: Türkiye Örneği. *Maliye Cilt 178, Dergisi*, s. 1-18.

Aybek, H. S. Y. (2017). Üniversite 4.0'a Geçiş Süreci: Kavramsal Bir Yaklaşım. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, S. 164-176.
Aydın, Y. (2014). Açık Ekonomide Trilemma. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 0, Sayı 1, S. 1-15.
Aydın, E. (2018). Türkiye'de Teknolojik İlerleme İle İstihdam Yapısındaki Değişme Projeksiyonu: Endüstri 4.0 Bağlamında Ampirik Analiz Yönetim. Bilimleri Dergisi, Cilt 16, Sayı 31, S. 461 - 471
Bayrak. A. (2018, Eylül). Dünya'da ve Türkiye'de Sanayi'de Dijital Dönüşüm (Sanayi4.0) İncelemesi ve Türkiye'nin Entegrasyonu İçin Değerlendirmeler. https://digitalturkey.org.
Bekir. E., & Aydın, S. (2021). Geçmişten Günümüze Paranın Tarihi: Fiziki Paradan Kripto Paraya. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı s. 253-264.
Beşli, E., & Yazıcı, S., & Canko, S. (2018). Türkiye FinTech Ekosistemi'nin Sürdürülebilir Gelişimi İçin 23 Öneri Raporu.
Bilik, M., & Aydın, Ü. (2018). Finansal Hizmetlerde Dijital Dönüşüm ve Etkileri. 3rd Internatıonal Congress On Economıcs, Fınance And Energy, Almaty, Kazakistan, cilt.1, ss.22-45.
Cayın, M., & Aydın, İ. H. (2016). Paranın Ekonomideki Yeri, Fonksiyonları ve Tarihte Para Standartları(Rejimleri). Para-Banka ve Finans Kitabı. Orion Kitabevi. Ankara.
Cengiz, Ç. (2018). Ankara. *Döviz Kurları, Euro ve Türkiye Ekonomisi.* İmaj Yayıncılık, Cilt:1.
Cömert, H. (2016). İmkansız Üçleme'den. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 34, Sayı 1, S. 115 – 136.
Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin. *Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi*, s. 1-73.
Çelik, K. (2011). Genel Ekonomi. Murathan Yayınevi. 3. Baskı. Trabzon.
Çizmeci, B., & Gover, İ. H. (2020). Toplumlarda Fiziksel Paradan Dijital Paraya Geçiş: Bitcoin Örneği. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, S. 310 - 333.
Deloitte, (2017, Nisan). Türkiye FinTech Ekosistemi. *Deloitte Fintech İstanbul Powered by bankalararası Kart Merkezi*.
Erdem, E., (2006), Para Banka ve Finansal Sistem. *Detay Yayıncılık, Birinci Baskı, Ankara.*
Erkan, A. (2006). Döviz Kurları, Enflasyon ve Faiz Oranlarının Dış Ticaret Üzerindeki Etkileri Türkiye Örneği (1985-2005). *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı*, s. 1-125.
Eğilmez, M. (2022, Nisan 20). Türkiye, GSYH Büyüklüğünde 21'inci Sıraya Düştü. https://www.mahfiegilmez.com.

Eğilmez, M. (2022, Nisan 16). *Bütçeden Ödenen Faizler.* https://www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022, Nisan 04). *Enflasyon Dosyası.* https://www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2013, Mart 05). İmkansız Üçleme Nedir. s. 2. https://www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022, Mart26). *Son Gelişmeler ve Türkiye'ye Olası Etkileri*. https://www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022, Mart01). *2021'de Kim Büyüdü Kim Küçüldü?* https://www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022, Mart16). *Ayrıntılı Bütçe Analizi*. https:// ww.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022). *Dolar Niçin Yükselişte*. https:// www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022, Mart 13). *Döviz Kuru Rejimleri ve Türkiye Uygulaması*. https://www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022, Ocak 13). *Enflasyon Farklı Ama Çözüm Aynı*. https://www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Ocak 03). *Faiz İndiriminin Maliyeti*. https:// www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Şubat 17). *Faize Hiç Dokunmasaydık Ne Olurdu?* https://www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Mart 09). *Faize Takılmanın Faturası*. https:// www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Ocak 26). *Faizsiz Para Politikası*. https:// www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Mart24). *Kuru Hazine Koruyacak da Hazineyi Kim Koruyacak?* https://www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Şubat 09). *Negatif Reel Faizle Tasarruf Artmaz*. https://www.mahfiegilmez.com.
Eğilmez, M. (2022, Mart26). *Son Gelişmeler ve Türkiye'ye Olası Etkileri*. https://www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Mart 17). *Tasarruflar Yerine Tüketimi Destekleyen Ekonomi Modeli*. https://www.mahfiegilmez.com
Eğilmez, M. (2022, Şubat 15). *Türkiye'nin Risk Derecesinde Son Durum*. https://www.mahfiegilmez.com
Frankel, J. A. (1999). No Single Currency Regime İs Right For All Countries Or At All Times. *National Bureau Of Economic Research, Working Paper No: 7338.*
Fırat, D. Ç. (2021). *İpekyolu'ndan Ankara'ya Kağıt Para.* Eskişehir Ticaret Odası Yayınları: 36. Sistem Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.

Gönülalçak, M. H. (2018). Rezerv Biriktirme ve Uluslararası Para Sistemine Yönelik Beklentiler. *TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensititüsü*, s. 1-50.
Karagöl, V. (2021). Küresel Finansal Çevrimler Türkiye'de İş Çevrimlerine Neden Olur mu? Bir Frekans Alanı Analizi. *Maliye Dergisi*, Sayı: 180, S. 345-362.
Kasa, H., & Arslan. G. (2020). Endüstri 4.0 Kapsamında Teorik bir Analiz: Türkiye Örneği Theoretıcal Analysıs Of Industry 4.0: The Case Of Turkey. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi Electronic Journal of Social Sciences, Cilt 19, Sayı 76, S. 1810 – 1826.
Kardaşlar, A. (2013). Döviz Kuru İle Makroekonomik Büyüklükler Arasındaki İlişki: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, s. 1-100.
Karapınar, D. Ç., & Öcal D. (2020, Kasım). Endüstri 4.0'ın Endüstrilerin Yapısı ve Paydaş İlişkileri Üzerine Yansımaları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, S. 684 – 705.
Kelleci, M. A. (2003). *Bilgi Ekonomisi, İşgücü Piyasasının Temel Aktörleri ve Eşitsizlik: Eğilimler, Roller, Fırsatlar ve Riskler. Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Stratejik Araştırmalar Dairesi*. Yayın No: DPT. 2674
Koç, H. (2020). Trilemma Hipotezi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Farklı Bir Perspektif. *İstanbul İktisat Dergisi*, Cilt 70, Sayı 2, S. 383 – 412.
Kutlu, E. A. (2016). *Dünya Ekonomisi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayınları.
Öztürk, S., & Alaşahan. Y. (2019). Türkiye'de Endüstri 4.0 Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Panel Veri Analizi. *Dumlu Pınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 61, Sayı: 1 - 18.
Şahin, C. (2019). Ülkelerin Endüstri 4.0 Düzeylerinin Copras Yöntemi İle Analizi: G-20 Ülkeleri ve Türkiye. *Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı S*. 1-130.
Taş, H. Y. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi'nin Endüstri 4.0 Çalışma Hayatına ve İstihdama Muhtemel Etkileri OPUS International Journal of Society Researches, Cilt: 9, S. 16.
TCMB. (2019). 100 Soruda Merkez Bankacılığı. Sayı:2
TÜBİSAD. (2020). *Türkiye'nin Dijital Dönüsüm Endeksi*. A4 Ofset Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Sertifika No: 44739 http://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad-dde-2020.
TÜSİAD. (2020). *İnovasyon ve Dijital Dönüşüm Çalıştayı Sonuç Raporu Erişim:* https://tusiad.org/tr /yayinlar/raporlar/item/10647.
Usta, A. (2018). *Paranın Serüveni Kripto Paraların Öncesi ve Sonrası. Bankalararası Kart Merkezi (BKM), Syf:16.*

Ünlü, F., & Atik, H. (2018). Türkiye'deki İşletmelerin Endüstri 4.0'a Geçiş Performansı: Avrupa Birliği Ülkeleri İle Karşılaştırmalı Ampirik Analiz. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2, S. 431 – 463.
Yalçınkaya, Y., & Tunalı, H. (2019). 2017-2018 Döviz Kuru Türbülansı ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Yeni Para Politikası Araçları. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 17-36.
Yazıcı, S., & Elgin, İ., & Canko, S., & Ünsal, S. 2019. Türkiyede ve Dünyada Fintech Raporu. İstanbul: Fintech İstanbul Powered By Bankalararası Kart Merkezi.
Yılmaz, R., & Meçik, O. (2017). Teorideki Dönüşüm: Paranın Nötrleşmesi ve Sosyal Sermayenin Güçlenmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, S. 23 - 38.
Yükçü, S., & Atağan G. (2011). Ortadoğu'da Zaman Tünelinde Ticaret. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırma Dergisi. Cilt: 1. Syf: 86-109 Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF.
Yüksekbilgili, Z., & Çevik, G. Z. (2018). Endüstri 4.0 Bağlamında Türkiye'nin Yerine İlişkin Güncel ve Gelecek Eksenli Bir Analiz. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 3 Sayı: (2), S. 422-436. DOI: 10.29106/fesa.412009 Erişim adresi: https://dergipark.org.tr.

KAYNAKÇA

Abou Taleb, M., Al Farooque, O. (2021). Towards a circular economy for sustainable development: An application of full cost accounting to municipal waste recyclables. *Journal of Cleaner Production*, *280*.

Almagtome, A. H., Al-Yasiri, A. J., Ali, R. S., Kadhim, H. L., Heider, N. B. (2020). Circular economy initiatives through energy accounting and sustainable energy performance under integrated reporting framework. *International Journal of Mathematical, Engineering and Management Sciences*, *5* (6), 1032.

Ambrus, R., Izvercian, M., Artene, A., Ivascu, L. (2017). Regenerative management accounting in the context of circular economy. In *4th BE-ci International Conference on Business & Economics*.

Balbay, S., Sarihan, A., Avsar, E. (2021). "Circular Economy / Industrial Sustainability" Approach in the World and in Turkey, European Journal of Science and Technology, (27), 557-569.

Camacho-Otero, J., Boks, C., Pettersen, I. N. (2018). Consumption in the circular economy: A literature review. *Sustainability*, *10*(8), 2758.

Demircioğlu, E. N., Demet, E. (2020). Döngüsel Ekonomiye Geçişte Endüstriyel Simbiyozun Maliyetler Üzerine Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *29*(3), 461-473.

Di Vaio, A., Hasan, S., Palladino, R., Hassan, R. (2022). The transition towards circular economy and waste within accounting and accountability models: a systematic literature review and conceptual framework. *Environment, development and sustainability*, 1-77.

Ellen MacArthur Foundation (2013). Towards the Circular Economy 1: Economic and Business Rationale for an Accelerated Transition; Ellen MacArthur Foundation.

Ellen MacArthur Foundation (2015). Growth Wıthın: A Cırcular Economy Vısıon For A Competıtıve Europe

En-Zhu, L. I., Gang, L. I., Guan-Nan, L. I. (2019, January). Study for innovative contents of accounting professional education in circular economy. In *4th Annual International Conference on Social Science and Contemporary Humanity Development (SSCHD 2018)* (pp. 208-213). Atlantis Press.

Geisendorf, S., Pietrulla, F. (2018). The circular economy and circular economic concepts—a literature analysis and redefinition. *Thunderbird International Business Review*, *60*(5), 771-782.

Growth within: a Circular Economy Vision for a Competitive Europe. McKinsey Center for Business and Environment, 2015.
Koçan, A., Gültekin, D. G., Baştuğ, M. (2019). Yeni ekonomi ve iş modelleri: döngüsel ekonomi ve paylaşım ekosistemleri. Uluslararası Ekonomi Araştırmaları ve Finansal Piyasalar Kongresi 7-8-9. November 2019-Gaziantep, 529-548.
Larrinaga, C., Garcia-Torea, N. (2022). An ecological critique of accounting: The circular economy and COVID-19. *Critical Perspectives on Accounting*, *82*, 102320.
Li, H., Bao, W., Xiu, C., Zhang, Y., Xu, H. (2010). Energy conservation and circular economy in China's process industries. Energy, 35(11), 4273-4281.
Liu, XY, Zhang, H, Zhao, R. (2010). A Study of the Accounting Information Disclosure Mode of Corporate Social Responsibility in China Based on Circular Economy. Proceedıngs Of 2010 Internatıonal Conference On Management Scıence And Engıneerıng, 193-197.
MacArthur, E. (2020). Financing the Circular Economy—Capturing the Opportunity. *Ellen MacArthur Foundation Publishing: Cowes, UK*.
Mellquist, A. C., Boyer, R., Williander, M. (2022). Market Endurance: A cost-accounting based metric for measuring value retention for the Circular Economy. *Resources, Conservation and Recycling*, *179*.
Rathinamoorthy, R. (2019). Circular fashion. Circular Economy in Textiles and Apparel, 13–48.
PwC (2021). Taking on tomorrow The rise of circularity in energy, utilities and resources, www.pwc.com/circularity
Scarpellini, S., Marín-Vinuesa, L. M., Aranda-Usón, A., & Portillo-Tarragona, P. (2020). Dynamic capabilities and environmental accounting for the circular economy in businesses. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, *11*(7), 1129-1158.
Shen, HT., Lu, C. (2015). Empirical Study on Circular Economy Accounting Information Disclosure in China's Listed Companies, 2015 4th International Conference On Energy And Environmental Protection (Iceep 2015), 602-605.
Vegera, S., Malei, A., Sapeha, I., Sushko, V. (2018). Information support of the circular economy: the objects of accounting at recycling technological cycle stages of industrial waste. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, *6*(1), 190-210.
Velenturf, A. P., & Purnell, P. (2021). Principles for a sustainable circular economy. *Sustainable Production and Consumption*, *27*, 1437-1457.
Wang, N., Guo, Z., Meng, F., Wang, H., Yin, J., Liu, Y. (2019). The circular economy and carbon footprint: A systematic accounting for

typical coal-fuelled power industrial parks. *Journal of cleaner production*, *229*, 1262-1273.
Wang, P., Che, F., Fan, S., Gu, C. (2014). Ownership governance, institutional pressures and circular economy accounting information disclosure: An institutional theory and corporate governance theory perspective. *Chinese Management Studies*.
https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20151201STO05603/circular-economy-definition-importance-and-benefits#:~:text=Moving%20towards%20a%20more%20circular,creating%20jobs%20(700%2C000%20jobs%20in
https://ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy-diagram

KAYNAKÇA

Aksulu, İ. (2002). Dünyada ve Türkiye'de Perakendecilik ve Özel Markalar, İlkem Matbaası, İzmir.
Altunışık, R., Özdemir, Ş., Torlak, Ö. (2002). Modern Pazarlama. Değişim Yayınları, İstanbul.
Arıkbay, C. (1996). Perakendecilikte Gelişmeler ve Yeni Yaklaşımlar. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No:572, Ankara.
Barutçu, S. (2008). Perakendecilik Sektöründe Teknolojik Değişim: E-Perakendecilik, E-Mağaza Bağlılığı ve E-Mağaza Bağlılığını Etkileyen Faktörler. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(1), 317-334.
Coşkun, N. (2005). Elektronik Ticarette Vergilendirme Sorunları ve Uluslar Arası Düzeyde Çözüm Arayışlarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1),153-170.
Cura S. & Rüzgar M.T (2019). Bürokrasinin Azaltılmasına Yönelik Uygulamaların Girişimciliğe Etkisi: Türkiye Örneği. Yeni Nesil Girişimcilik ve Ekonomi, Editörler: M.Miynat, T.Özdil, M.H Yalçınkaya, C.Çılbant, 247-265, Ekin Kitapevi, Bursa
Deliçay, M. (2021). Perakende E-Ticaretin Yükselişi (Fırsatlar, Sorunlar ve Öneriler), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/01/Perakende_E-Ticaretin_Yukselisi.pdf, Erişim: 14/06/2022.
Doherty N.F., Chadwick F.E. ve Hart C.A. (1 "Cyber Retailing in the UK: The Potential of the Internet as a Retail cChannel". International Journal of Retail and Distribution Management, Vol 27, No 11, 22-36.
Durdu, M. (2020). Avrupa Birliği'nde Dijital Hizmet Vergisi ve Türkiye Uygulaması, İstanbul Hukuk Mecmuası, 78(4), 1959-1988.
e-Marketer (2019). https://www.emarketer.com/content/global-ecommerce-2019, Erişim: 14/06/2022.
Enginkaya, E. (2006). Elektronik Perakendecilik Elektronik Alişveriş. Ege Academic Review, 6(1), 10-16.
European Commission (2018), Proposal for a council directive on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A148%3AFIN, (erişim Tarihi:29.06.2022)
Gedik, Y (2021). E-Ticaret: Teorik Bir Çerçeve. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), 184-198.

Glowik, M. (2007). Case study: Alibaba Group: A Successful Chinese and International Digital Business Giant?. Global Strategies in the Service Industries. Dynamics, Analysis and Growth.London and New York. Routledge, Taylor and Francis Group. https://www.researchgate.net/publication/345581234_Case_study_Alibaba_group, 1-13, (Erişim Tarihi:21.06.2022)

Gülşen, İ. & Özdemir, Ş. (2019). Mobil Teknolojinin Perakendecilik Üzerindeki Etkileri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (2), 421-440.

Gürman, A. A. (2006). Dünya Perakendeciliğinde Globalleşme Eğilimleri ve Türk Perakendecilik Sektörüne Etkileri. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Keskin, M. V. ve Yıldız, D. (2018). Büyük Veri Araçları ve Kullanarak Amerikan Havayolu Firmalarının Sorunlarının Keşfedilmesi. Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (2) , 1-19.

Karabulut,Ş (2020). Dijital Çağın Mali Yansımaları: Dijital Hizmet Vergisi, Maliye Dergisi, 178, 263-288.

Mucuk, İ. (1994). Pazarlama İlkeleri, Altıncı Basım. Der Yayınları, İstanbul.

Tek, Ö. B. (1984). Perakende Pazarlama Yönetimi. Üçel Yayıncılık, İzmir.

Tunçay, B (2021). Kamu Sektöründe Dijital Dönüşüme Bakış (Öneriler/Eleştiriler). Dijital Devlet, Editörler: K. Çelebi ve B. Kovancılar, Gazi Kitabevi, Ankara.

TÜSİAD (2021). Çok Kanallı Perakende ve Covid-19. Mayıs. file:///C:/Users/User/Downloads/tusiad-cok-kanalli-perakende-raporu.pdf, Erişim: 10/06/2022.

Yılmaz, Ö. & Bayram, O. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Türkiye'de E-ticaret ve Eihracat. Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (2), 37-54.

için de geçerli konulardır. BSMV oranlarının yüksek tutulması ile özellikle kredi kullanımında maliyet artırıcı etki yapacağından kredi kullanımını sınırlandırmak mümkün olabilecektir.

Bankacılık ve sigortacılık sektöründe gerçekleştirilen işlemler özellikle yüksek enflasyon ve faiz oranlarındaki düşme sonucunda finansal kurumların işlemleri üzerindeki vergi ve benzeri yüklerin aracılık maliyetlerini yükselteceği ve ekonomide olumsuz etkilere neden olabileceği için BSMV'nin oranı, istisna ve muafiyet kapsamında mevcut ekonomik koşullara uygun düzenlemelerin yapılmasında yarar görülmektedir.

Aynı zamanda devlet BSMV ile vergi gelirlerinin artırılmasını amaçlarken ekonominin yapısını bozucu etkilere de fırsat vermemelidir. BSMV oranlarının yüksek tutulması sonucunda özellikle kayıtlı yatırım araçları yerine farklı vergilendirilen veya hiç vergilendirilmeyen alternatif yatırım araçları veya farklı ülkelerde yatırım tercihi söz konusu olabilecektir. Bu durum tasarrufların ekonomiden ve yatırım alanlarından çekilmesine neden olabileceği için BSMV'nin finansal sektör maliyetlerini artırmayacak şekilde belirlenmesine dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

Akdoğan Abdurrahman, (1993), Kamu Maliyesi, 4.Baskı, Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
Aykın, Hasan, Döviz Alımında Kambiyo Vergisi Binde 2'ye İndirildi, vergidosyasi.com, 24.05.2020, Erişim Tarihi: 02.04.2022.
Bakova, Raif, İlyas BALOĞLU, (2008), Yetkili Müesseseler (Döviz Büroları) Döviz Bürolarının Tarihi, Mevzuatı ve Denetimi, İstanbul, https://archive.ismmmo.org.tr/ docs/yayinlar/kitaplar/114/dovizburo.pdf, Erişim Tarihi: 02.04.2022.
Bayraktar, Bekir, (2001), Banka ve Sigorta Muamele Vergisi'nde Mükellefiyet, Vergi Dünyası, Sayı:236, Nisan, Ankara.
Birinci Murat, https://www.aa.com.tr/tr/analiz/turkiyenin-en-buyuk-10-bankasinin-ekonomiye-destegi-4-trilyon-tlyi-asti/2509679, 22.02.2022, Erişim Tarihi:11.04.2022.
Bozkurt, Ünal, (1988), Menkul Değer Yatırımlarının Yönetimi, İktisat Bankası Eğitim Yayınları, No: 4, Nisan.
Bulutoğlu, Kenan, (1971), Kamu Ekonomisine Giriş, İstanbul.
Civan, Mehmet (2010), Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi, Ekin Kitabevi, Bursa.

Çağan Nami, (1976), Bankaların Vergi Yükümlülükleri ve Vergi Sorumlulukları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:33 Sayı:1, Ankara.
Çakıcı, Ömer, Mehmet CEYLAN, (2014), Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:301, İstanbul.
Delikanlı İhsan Uğur, (2012), Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş, (Kitap 2.Bölümü-Bankacılık İşlemleri ve Banka Türleri) T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2478.
Dikmen, M.Orhan, (1945), Türkiye'de Muamele Vergisinin İnkişafı, İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası, 1945, Cilt-5 Sayı 1-4, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8671.
Erdal Fuat, Leman ERDAL, (2012), Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş, (Kitap 2.Bölümü-Bankacılık İşlemleri ve Banka Türleri) T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2478.
Karakoç Güven, (2008), Banka Sigorta Muameleleri Vergisinin (BSMV),Kapsamı, Özellikleri, Kanundaki Yeri, Özellik Arz Eden Durumlar, Özelgeler Ve Danıştay Kararları, Vergi Raporu, Sayı: 105, Haziran, Ankara.
Karslı Muharrem, (1994), Sermaye Piyasası, Borsa, Menkul Kıymetler, İstanbul.
Kaya Uğur, Bilal GEREKAN, (2011), Faktoring Şirketi Ve Satıcı İşletme Açısından Faktoring İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt: XIII, Sayı: II.
Kırman Ahmet, (2001), Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Kendi Yayını, 2.Baskı, Ankara.
Musaballı, Hakkı, (1966), Çağdaş Gider Vergileri, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Cilt 0, Sayı 12, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/7812, Erişim Tarihi:03.04.2022.
Özcan, Güngör, (2022), Bankacılık ve Mali Kurumlar, Enki Matbaacılık,1.Baskı, Mart, Manisa.
Seyhan, Fatih, (2008),Finansal İşlem Vergileri ve Türkiye'de Banka Ve Sigorta Muameleleri Vergisi Uygulaması, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, https://www.proquest.com/openview/e54b6259e8c4714142db8665e93f04e5/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y Erişim Tarihi:10.04.2022.
Uçak, Mesut, (2013), İkrazatçılık 13.12.2012 Tarihinde Yayımlanan 6361 Sayılı "Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu" İle

Yapılan Son Düzenlemelerle Değişti, Vergi Raporu, Sayı:164, Mayıs, Ankara.
Talaslı, İsmail Anıl, (2012), Türkiye'de Bankacılık Sistemi Zorunlu Karşılık Yönetimi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Piyasalar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Mayıs, Ankara.
Tanrıverdi, Sezai, (2010), Banka Muameleleri Vergisi'nin Bankacılık Sektöründe Rekabeti Bozucu Etkileri Ve Bir Model Önerisi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık ABD, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, https://www.proquest.com/openview/ec2cb906e8e50f4279a69700108d3f14/ 1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y, Erişim Tarihi:11.04.2022.
Yıldız Nazan, KARAGÖZ Fatih, (2001), Döviz Büfelerinde Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Gider Olarak Dikkate Alınabilir mi?, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:158, Kasım, Ankara.
HMB, Muhasebat Genel Müdürlüğü, Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri, https://ms.hmb.gov.tr, Erişim Tarihi:01.04.2022.
Borsa İstanbul, https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/378/para-piyasasi Erişim Tarihi: 12.04.2022.
Türkiye Bankalar Birliği (TBB), 26.04.2022 Tarihi İtibariyle Gruplar Bazında Banka ve Bankaların Şube Sayıları, https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/ banka_ sube_bilgileri.asp) Erişim Tarihi:11.04.2022.
Vergi Konseyi (2004), Para ve Sermaye Piyasalarının Vergilendirilmesi, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği Yay., İstanbul, Ekim, https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/AIM_Yayin_ve_Raporlar_Arastirma_Raporlari_Para_ SerPiy_Vergi.pdf, Erişim Tarihi: 12.04.2022.
Tüsiad, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi "(BSMV)" Uygulama Genel Tebliği Düzenlemesi İçin Öneriler, https://tusiad.org › vergi-cg › item › 9621-banka-ve-sig..., Erişim Tarihi:02.04.2022.
https://www.sigortam.net/sovtaj-nedir, Erişim Tarihi:02.04.2022.

SONUÇ

Ülkemizde pandeminin yoğun olarak yaşandığı 2019-2021 yıllarında, evden çalışma prensibinin uygulandığı, e-ticaret ve e-bankacılığın yoğun olarak kullanıldığı, özellikle bankacılık sektörünün bilişim teknolojilerine yatırım yapmalarının ne kadar önemli olduğunun anlaşıldığı dönemlerdir. Analize konu olan veriler ve bankalar dikkate alındığında, pandemi sürecinde yaşanan değişimlere adapte olma konusunda problem yaşanmadığı gözlemlenmiştir. Her üç yılda da 9 mevduat bankasından 8'inin etkin çalıştığı tespit edilmiştir. Ayrıca, 2019-2020 yıllarında bankaların ele alınan verilere göre daha benzer özelliklere sahip olduğu ve bu nedenle de 9 bankanın sadece 2 küme de toplandığı ve ulusal-yabancı sermayeli banka ayrımının gözlemlendiği anlaşılmıştır. 2021 yılında ise etkinlik skorları değişmemekle birlikte, bankaların kümeleme analizi sonucunda elde edilen 3 küme ile ulusal, yabancı sermayeli ve devlet bankası ayrımının biraz daha netleştiği görülmektedir. Son olarak, yaşanan pandeminin bankaların etkinlikleri üzerinde olumsuz bir etkisinin olmadığı dikkat çekmektedir.

Sonuçların teyidinin yapılabilmesi için farklı veri setleri ile aynı analizlerin yapılması ve ayrıca zaman aralığının daha geniş tutulması yeni yapılacak çalışmalarda dikkate alınması gereken önemli unsurlardır.

KAYNAKÇA

AMİN, G.R., BOAMAH, M.I. (2022). Modeling Business Partnerships: A Data Envelopment Analysis Approach. European Journal of Operational Research ss: 1-9. https://doi.org/10.1016/j.ejor.2022.05.036

DUA, K., WORTHİNGTON, A.C., ZELENYUK, V. (2018). Data Envelopment Analysis, Truncated Regression And Double-Bootstrap For Panel Data With Application To Chinese Banking. European Journal of Operational Research 265 (2018), ss: 748 –764. http://dx.doi.org/10.1016/j.ejor.2017.08.005

KHODABAKHSHI, M., ASGHARIAN, M., GREGORIOU, G.N. (2010). An İnput-Oriented Super-Efficiency Measure İn Stochastic Data Envelopment Analysis: Evaluating Chief Executive Officers Of US Public Banks And Thrifts. Expert Systems with Applications 37 (2010) ss: 2092–2097. doi:10.1016/j.eswa.2009.06.091

LAGASIO, V., QUARANTA, A.G. (2022). Cluster Analysis Of Bank Business Models: The Connection With Performance, Efficiency And

Risk. Finance Research Letters 47 (2022) 102640, ss: 1-8. https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102640

MAHMOUDABADİ, M.Z., EMROUZNEJAD, A. (2019). Comprehensive Performance Evaluation Of Banking Branches: A Three-Stage Slacks-Based Measure (SBM) Data Envelopment Analysis. International Review of Economics and Finance 64 (2019) 359–376. https://doi.org/10.1016/j.iref.2019.08.001

MIKOLAJEWSKI, K., RUMAN, M., KOSEK, K., GLIXELLI, M., DZIMINSKA, P., ZIETARA, P., LICZNAR, P. (2022). Development Of Cluster Analysis Methodology For İdentification Of Model Rainfall Hyetographs And İts Application At An Urban Precipitation Field Scale. Science of the Total Environment 829 (2022) 154588, ss: 1-20, http://dx.doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.154588

MOHANTA, K.K., SHARANAPPA, D.S., AGGARWAL, A. (2021). Efficiency Analysis İn The Management Of COVID-19 Pandemic İn India Based On Data Envelopment Analysis. Current Research in Behavioral Sciences 2 (2021) 100063, ss: 1-8. https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2021.100063

OZTURK, B., ÇELIK, Y. (2021). Dendrogram For Anthropometric And Biomechanical Variables Causing Foot Deformities By Using Hierarchical Cluster Analysis: A Cross-Sectional Study. Journal of Chiropractic Medicine Volume 21, Number 2, ss: 108-115. https://doi.org/10.1016/j.jcm.2022.02.009

SAINI, A., TROUNG, D., PAN, J.Y. (2022). Airline Efficiency And Environmental İmpacts – Data Envelopment Analysis. International Journal of Transportation Science and Technology xxx (xxxx) xxx. https://doi.org/10.1016/j.ijtst.2022.02.005

SAEZ-FERNANDEZ, F.J, PİCAZO-TADEO, A.J., JİMENEZ-HERNANDEZ, I. (2021). Performance And Risk İn The Brazilian Banking İndustry. Heliyon 7 (2021) e06524, ss: 1-11. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e06524

ŞAHİN, G., GÖKDEMİR, L. ÖZTÜRK, D. (2016). Global Crisis and Its Effect on Turkish Banking Sector: A Study with Data Envelopment Analysis. Procedia Economics and Finance 38 (2016), ss: 38 – 48. doi: 10.1016/S2212-5671(16)30174-5

TATA, F. (2018). Client-Proximity-Based Spatial Clustering Of European Corporate And İnvestment Banking After A Hard Brexit. Finance Research Letters 27 (2018), ss: 241–246. https://doi.org/10.1016/j.frl.2018.03.015

YANNİCK, G.Z.S., HONGZHONG, Z., THİERRY, B. (2016). Technical efficiency assessment using data envelopment analysis: an application to

ölçekli, daha çok sayıda işletme üzerinde gerçekleştirilmesi daha farklı sonuçların elde edilmesine olanak sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

Akbaş, T., T., Arpat, B. , (2020), Ön Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Eğiliminin Demografik Değişkenler ile İlişkisi, Journal of Yasar University, 15/57, ss:1-14

Alparslan, A. M.,Çetinkaya Bozkurt, Ö. , Aydoğdı A. (2017), "Etkin Bir Girişimcilik Eğitim İçeriği Tartışması: Akademisyenler, Girişimciler ve Öğrenciler Üzerinde Saha Araştırmaları", MAKÜ-Uyg. Bil. Dergisi., 1(1), ss:51-63.

Bilge, H., ve Bal, V. (2012) "Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma". Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2012/2, (16), ss: 131-148.

Bolat, S., (2015), Girişimcilerin ilk dersi haksız rekabet **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.**(Erişim Tarihi: Haziran 2022

Bozkurt, Ö., Erdurur, K., (2013), "Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (8:2), ss:57-78.

Büyükyılmaz, O., Yıldıran, C., Ercan, S. (2020), "Girişimcilik ve işletme bölümü öğrencilerinin girişimciliğe bakış açılarının yıllar itibariyle karşılaştırılması", Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl:25, Sayı:2, ss: 331-344.

Cerev, G. ve Saylan, B. (2021), "Çalışanların demografik Özelliklerinin Girişimcilik Algısına Etkisi, Sağlık Sektörü Çalışanlarına Yönelik Nicel Bir Çalışma", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 31, ss: 245-260.

Çelik, M., Karababa, A. G. (2018), "Girişimcilik Niyetlerinin Demografik Faktörlere Göre İncelenmesi", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt:13 Sayı:1, ss: 57-67

Çetinkaya Bozkurt, Ö., (2011), Dünyada Ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler Ve Öğretim Üyelerinden Öneriler,Detay yayıncılık, Ankara

Döldöş,İ.Haksiz-rekabet-fiilleri-ve-hizmet-saglayicilarinin-hukuki-sorumlulugu,https://startuphukuku.com/haksiz-rekabet-fiilleri-ve-hizmet(Erişim Tarihi: Haziran 2022)

Evci, G. ve Alper, E. N. (2022), "Girişimcilik Dersinin İşletme Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi:Yalova Üniversitesi Örneği", Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:12, sayı:1, ss:159-173

Göktaş, P, Kazaferoğlu, E., (2018), "Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Dergisi, Cilt:5, Sayı:1, ss:39-63.

Gültekin N. ve Sönmez M. , (2017) "Girişimciliğin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Şanlıurfa Örneği", Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, Sayı:2017/1, ss: 87-102.

Güney, S. ve Çetin, A., (2003) "Kültürün Girişimciliğe Etkisi ve Türkiye'de Girişimcilik Kültürü." H.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt:21, sayı:1, ss:189-210

Halis Öztürk B ve Bozkurt V (2020) Cinsiyete göre değerlerde farklılaşma, Tarih, Sosyoloji ve Antropoloji Bağlamında İncelemeler (Hiper Yayın, İstanbul.

İşcan, Ö. ve Kaygın, F. (2011) "Potansiyel Girişimciler Olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi, (2) ss:275-286.

Kahyalar, V., (2017), Başarılı Bir İşletme için Yeni Girişimcilik , Erguvan yayınevi.

Karasioğlu, F., Erdemir, (2005). N. K. "Enflasyon Muhasebesi Uygulamalarında Temel İşlemler Üzerine Bir Çalışma"Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi Sayı:2 Cilt:5., ss: 145-167

Kayalar, M. ve Ömürbek N. (2007) "Girişimci Adaylarının Risk Almaya Yatkınlık Özelliğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi", İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 21(1) ss:185-200.

Kılıç, R., Keklik, B. ve Çalı, N. (2012) "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2):423-435.

Özcan, B., Çeltek, E. E., Sönmez, N., Kırım, B., (2018), "Girişimci Kişilik Özelliklerinin ve Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi-Kocaeli Üniversitesi Örneği", Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi,2018 Özel sayısı, ss:37-54

Özdemir, S. , Ersöz, H. , Sarıoğlu, H. (2011), "Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri". Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Ocak sayısı, ss:173-230.

Palaz, S. ve Turgut, B. (2009) "Kadın Girişimcilerin Kişisel Ve İş Yaşamına İlişkin Özellikleri, Motivasyonları Ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma Örneği", Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi, 4(1):99-115.

Pearce, J ve Robinson, R. (2015). Stratejik Yönetim. Çeviren: Mehmet Barca, Ankara: Nobel Akademi

Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.

Salik, N., Kaygın, E. (2016), "Demografik Değişkenler Açısından Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Kafkas Üniversitesi Örneği", KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:13 Sayı:1, ss:145-162.

Soylu, A., Şenel, D., Kalfa, V.R., Kocaalan, M.L. (2015). "Girişimcilik Eğitimlerinin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerine Olan Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Pamukkale Üniversitesi Honaz Meslek Yüksekokulu Örneği", İşletme Araştırmaları Dergisi, 7(3), Ss:311-335

Turan, A., Kıvrak, Y., Atasayar, A., Başar, M. (2021), "İköğretim öğrencilerinin girişimcilik niyetlerinin bazı demografik değişkenler açısından değerlendirilmesi", Anadolu Ekonomi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:3, ss: 358-378.

Tutar, H., Altınkaynak, F., Terzi, D., (2017), Girişimcilik, Temel Girişimcilik ve İş Kurma Süreci, Detay

Yayıncılık, Ankara. , s.22.
Yetim, N. (2002), "Sosyal Sermaye olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği", Ege Academic Review, Volume
2, Issue 2, ss:79 – 92
Yılmaz, C., Özdil, T. Gülçiçek Tolun, B. (2019), Başarılı girişimcilerin kişilik özelliklerinin faktör analizi ile belirlenmesi, 10. Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiri Kitabı, ss:463-477
Yüzüak, E., (2010), Üniversitelerde Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Etkileyen Faktörler: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İ.İ.B.F. Örneği, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

payları, annesi, eşi ve kızlarına aittir. Eşine dağıtılacak olan pay 819 para olup annesi ve diğer dört kızı 546'şar para almaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada, Osmanlı Devleti'nin sosyoekonomik yapısında önemli bir yeri olan tereke muhasebesi uygulamasına yönelik örnekler yer almaktadır. Tereke kayıtlarında, vefat eden kişilerin varlıklarının parasal karşılığı sol tarafta; mirastan pay alacak hak sahiplerinin karşılıkları ise sağ tarafta yer almaktadır. Tereke kayıtları ve muhasebesi, Osmanlı muhasebe sistemi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Tereke uygulamaları, Osmanlı'da yaklaşık altı yüzyıl boyunca uygulanagelmiştir.

Tereke kayıtlarında varlıklar, öncelikle kişisel eşyalar daha sonra taşınmaz malların sıralanması; bu tutara alacaklar ve nakit tutarın eklenmesinden oluşmaktadır. Varlıkların belirlenmesinin ardından hak sahipleri kısmında, vefat eden kişinin borçları, kadı, kassam, tereke işlemlerini yapanlar vb. ücreti ile hak sahiplerine ödenecek paylar yer almaktadır. Ayrıca, tereke kayıtları tasfiye bilançosu niteliği taşımakta ve belirli bir mali tablo özelliği taşıyarak bilanço eşitliği ortaya konulmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde sosyoekonomik ve yasal düzeninin devam ettirilmesinde önemli bir yeri olan tereke uygulaması, sağlam muhasebe kurallarına dayanan ve çok uzun yıllar boyunca sürdürülen uygulamalardır. Bu doğrultuda, Osmanlı'da sosyoekonomik yapının korunması ve yasal uygulamalardaki başarısında muhasebe kuralları ve uygulamalarında önemli bir payı olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Bilmen, Ö. N. (2021). Hukuk-i İslamiyye ve Istılahat-ı Fıkhiye Kamusu. İstanbul.

Bozkurt, F. (2013). Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 11, Sayı 22, 2013, 193-229.

Erkan, M., C. Elitaş, O. Aydemir ve U. Özcan (2007a). Accounting System of the Ilhanians and a Sample.

Ertaş, F.C. ve Şişman, B. (2013). VI. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlı'da Tereke Uygulaması ve Muhasebesi- Sosyo-Ekonomik Yapıya Etkileri* . Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (4) , 197-222.

Patacı, Ö. O. (2016). Osmanlı Tereke Kayıtlarının Sanat Tarihi Açısından Önemi. OTAM, 40. 327-354.

Practice, The Balkan Countries. 1st International Conference On Accounting and Auditing, 755-771, Edirne, Türkiye, 8-9 March.

Gökçurak, T. (2016). A. 31 Nolu Bursa Tereke Defterine Göre Bursa Şehri'nin Sosyo-Ekonomik Hayatı. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Güvemli, O. (1995). Türk Devletleri Muhasebe Tarihi. Avcıol Basım Yayın. İstanbul.

Güvemli, O. ve Güvemli, B. (2015). Osmanlı Devlet Muhasebesinde Kayıt Düzeni ve Defter Sistemi.
Kundakçı, S. K. (2014). Tereke Kayıtlarına Göre 19. Yüzyılda Merzifon'da Sosyal ve Ekonomik Hayat, History Studies, VI/4.
Uzunçarşılı, İ.H. (1994). Osmanlı Tarihi, 2. Cilt. TTK Yayınları, Ankara.
Ünal, M. (2011). Osmanlı Tarih Sözlüğü, İstanbul.
Toraman, C. (2013). Bir Kamu Politikası Uygulama Aracı Olarak Tereke Muhasebesi ve Osmanlı Uygulaması. Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 115, Ocak-Şubat, 116-126.

kripto paraların geleceği konusunda olumsuz düşünceye sahip gözükmektedir.

Gelecek çalışmalar ile gözlenen bu farklılıkların kaynaklarının araştırılması hem kripto para kullanımının hem de Z kuşağının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O.; Ekşili, N.; Batur H. Z. (2014) Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(19).

Al-Amri, R.; Zakaria, N. H., Habbal, A. & Hassan, S. (2019). Cryptocurrency adoption: current stage, opportunities, and open challenges. International Journal of Advanced Computer Research, 9(44), 293-307. http://dx.doi.org/10.19101/IJACR.PID43

Amsyar, I., Christopher, E., Dithi, A., Khan, A.N., & Maulana, S.(2020). The Challenge of Crypto currency in the Era of the Digital Revolution: A Review of Systematic Literature. Aptisi Transactions on Technopreneurship (ATT), 2(2), 153-159.

Andaç, Ş. (2021, Ağustos 22). Z Kuşağı başımıza bir çorap örüyor! Milliyet. https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/sukru-andac/z-kusagi-basimiza-bir-corap-oruyor-6580265

Arias-Oliva, M., Pelegrín-Borondo, J., & Matías-Clavero, G. (2019). Variables Influencing Cryptocurrency Use: A Technology Acceptance Model in Spain. Frontiers in Psychology, 10.

Bayram, E. (2021, Kasım 17). Y ve Z Kuşakları Maaşlarının Bir Kısmını Bitcoin İle Almayı Tercih Ediyor. Coinkolik. https://www.coinkolik.com/y-ve-z-kusaklari-maaslarinin-bir-kismini-bitcoin-ile-almayi-tercih-ediyor/

Dawn B.; Valentine Thomas; L. Powers, (2013), Generation Y values and lifestyle segments", Journal of Consumer Marketing, 30(7), 597 – 606.

DeVries, P.D. (2016). An analysis of cryptocurrency, bitcoin, and the future. International Journal of Business Management and Commerce. 1(2), 1-9.

Digital Age. (2022). Kripto para piyasasına Z kuşağı yön veriyor. Digital Age. https://digitalage.com.tr/kripto-para-piyasasina-z-kusagi-yon-veriyor/

Finansgündem. (2021, Kasım 19). Z kuşağının hayali kripto milyarderi olmak. https://www.finansgundem.com/haber/z-kusaginin-hayali-kripto-milyarderi-olmak/1619527

Fung, B. & Halaburda, H.(2014) Understanding platform-based digital currencies. Bank of Canada Review, Spring, 12-20.

Gabrielova, K., & Buchko, A. A. (2021). Here comes Generation Z: Millennials as managers. Business Horizons, 64(4), 489–499.

Gupta, S.; J. Pirsch (2006). The Company-Cause-Customer Fit Decision in Cause-Related Marketing. Journal of Consumer Marketing, 23(6), 314–326.

Gündoğu, M. (2021, Mart 11). Z Kuşağı, kolay ulaşım ve teknoloji ile BTC'ye yöneliyor. platinonline.com. https://www.platinonline.com/kripto-para/z-kusagi-kolay-ulasim-ve-teknoloji-ile-btcye-yoneliyor-1076659
İşçeviren, U. (2021, Kasım 18). KRİPTO DÜNYASININ X-Y-Z KUŞAĞI VE CİNSİYETİ. kargala.com. https://kargala.com/kripto-dunyasinin-xyz-kusagi-ve-cinsiyeti/15494
Jorgensen, B. (2003). Baby Boomers, Generation X and Generation Y?, Foresight, 5(4), 41-49.
Kesebir, M., & Günceler, B. (2019). Kripto para birimlerinin parlak geleceği. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (17), 605-626.
Kaya, T.; Topaloğlu, İ. (2020). Kripto Paralarin Gelişimi ve Türk Hukukundaki Yansimalari. http://www.mtopaloglu.av.tr/img/makaleler/kripto-paralarin-gelisimi-ve-turk-hukukundaki-yansimalari-142.pdf (Erişim Tarihi: 10.05.2022).
Kırık, A. M. (2022). Z kuşağına kripto para uyarısı—TGRT Haber. Tgrt. https://www.tgrthaber.com.tr/ekonomi-videolari/z-kusagina-kripto-para-uyarisi
Kotler, P.; Armstrong, G. (2004). Principles of Marketing, 10. Baskı , New Jersey: Prentice Hall.
Kuyucu, M. (2014). Y Kuşağı ve Facebook: Y Kuşağının Facebook Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir İnceleme, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13(49), 55-83.
Levickaite, R. (2010). Generations X Y Z: How Social Networks Form the Concept of the World Without Borders the Case of Lithuania, LIMES, 3(2),170-183.
Marian, O. (2016). Is Cryptographic Currency an Outstanding Tax Heaven?. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 74 (2), 919-930
Murphy, E.V., Murphy M.M. & Seitzinger M.V. (2015) Bitcoin: questions, answers, and analysis of legal issues. Library of Congress, Congressional Research Service.
Munsch, A. (2021) Millennial and generation Z digital marketing communication and advertising effectiveness: A qualitative exploration, Journal of Global Scholars of Marketing Science, 31:1, 10-29.
Nagy, A. and Kölcsey, A. (2017). Generation Alpha: Marketing or Science? Acta Technologica Dubnicae, 7(1), 107-115.
Para Durumu. (2021, Aralık 29). Y ve Z Kuşağı Hediye Olarak Kripto Para Birimi, NFT'ler ve Metaverse Arazilerine mi Para Harcıyor? https://www.paradurumu.com/kripto-paralar/y-ve-z-kusagi-hediye-olarak-kripto-para-birimi-nftler-ve-metaverse-arazilerine-mi-para-harciyor-haberi-8342;
Para Durumu. https://www.paradurumu.com/kripto-paralar/y-ve-z-kusagi-hediye-olarak-kripto-para-birimi-nftler-ve-metaverse-arazilerine-mi-para-harciyor-haberi-8342
Parment, A. (2013). Generation Y vs. Baby Boomers: Shopping behavior, buyer involvement and implications for retailing. Journal of Retailing and Consumer Services. 20(2), 189-199.
Pekdoğru, Ş. (2021, Kasım 20). Dikkat Çeken Kripto Anketi: Z Kuşağı Yatırımcıları Kripto Para Birimlerine Nasıl Yaklaşıyor? KoinFinans.

https://www.koinfinans.com/dikkat-ceken-kripto-anketi-z-kusagi-yatirimcilari-kripto-para-birimlerine-nasil-yaklasiyor/
Santos, A. P. S.D.; Yamaguchi, C. K. (2015). Tools for Knowledge Management: A study between the generations. Proceedings of the Seminar on Education, Knowledge and Educational Processes.
Steinmetz, F., von Meduna, M., Ante, L., & Fiedler, I. (2021). Ownership, uses and perceptions of cryptocurrency: Results from a population survey. Technological Forecasting and Social Change, 173, 121073.
Süleyman, S. (2022). Z Kuşağı ve Gelecekteki Dünyamız. https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/uzmanina-danisin/makaleler/girisimcilik/www.halkbankkobi.com.tr/content/kobi/tr/uzmanina-danisin/makaleler/girisimcilik/z-kusagi-ve-gelecekteki-dunyamiz.html
Twenge, J.M., Campell S.M. (2008). Generational Differences in Psychological Traits and Their Impact on The Workplace, Journal of Managerial Psychology, 23(8), 862-877.
Viswanathan, V.; Jain, V. (2013). A Dual-System Approach to Understanding "Generation Y" Decision Making, Journal of Consumer Marketing, Vol. 30 Iss. 6 pp. 484 – 492.
Wątorek, M., Drożdż, S., Kwapień, J., Minati, L., Oświęcimka, P., & Stanuszek, M. (2021). Multiscale characteristics of the emerging global cryptocurrency market. Physics Reports, 901, 1–82.
Williams,C.K.; Page, A.R. (2011). Marketing to the Generations, Journal of Behavioral Studies in Business, 3, 3-11
Yalçın, F. G. (2019, Kasım 13). Z Kuşağı kripto paraya güveniyor | Fintechtime. https://fintechtime.com/tr/2019/11/z-kusagi-kripto-paraya-guveniyor/
Yıldız, G. (2021, Temmuz 8). Türkiye'de Kripto Para İşlemleri Bir Yılda 11 Kat Arttı. Marketing Türkiye. https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/arastirma/kripto-para-islemleri-11-kat-artti/
Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye'de Y Kuşağının Yaş Aralığı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 14(53), 259-267.

sunarak hizmet kalitesini arttırmış ve bankalar için maliyetleri minimize ederek, azalan maliyetlerin yeni yatırımlara dönüşmesine neden olmuştur.

Dünyada birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de bulunan bankalarda da yapay zekâ destekli uygulamaların kullanımı artmakta ve akıllı telefonlar aracılığıyla bankalara ulaşmak daha hızlı, işlemleri gerçekleştirmek daha kolay, müşterilere kalan zaman daha çok olmaktadır. Mobil bankacılık uygulamaları müşteri tercihlerinin doğru tespiti ve hızlı hizmeti sayesinde yaygın kullanılmaktadır. Aynı zamanda internet bankacılığı bankacılık için bir devrim olarak görülmektedir. Kullanıcı tercihleri yapay zekâ fonksiyonu yüksek olan uygulama kanallarının tercih edilmesine neden olmaktadır. Günlük yaşamda bireysel ya da kurumsal olarak birden çok kez gerçekleştirilen işlemler, (Örneğin ödemeler, transferler ve yatırımlar vb.) bankalar teknolojik gelişmeleri yakından takip etmekte bununla birlikte teknolojiyle bütünleşik hale gelmiştir. Bu etkileşimler toplum5.0 sürecine katkı sağlamakta ve teknolojik okur yazarlığa etki etmektedir.

Dijital dönüşüm bankacılık sektöründe müşteri hizmetlerinin hızını arttırmakta ve siber güvenliğin sağlanmasıyla kullanıcılar açısından olumlu görülmektedir. Her geçen gün sayısı artan "Fintech" şirketleri büyük teknoloji şirketlerine oluşturduğu ödeme sistemleriyle bankacılık sektöründeki rekabet ortamını büyütmektedir. Dijital dönüşüm sürecinin gerisinde kalan bankalar ortaya çıkan dijital rakipler nedeniyle pazar kaybına uğrayacaktır. Daha iyi bir müşteri deneyimi anlayışıyla ortaya çıkan hizmetler günümüzde yapay zekâ uygulamaları ve bulut bilişim kullanımıyla müşterilerin ayrıcalıklı hissetmesine sektör yeniliklerini yakından takip ederek, çağın gerisinde kalmayan hizmetlerin sunulduğu alanlara yönelmesine neden olmaktadır.

Ülke ekonomisi için büyük önem taşıyan finans ve bankacılık piyasalarında hizmet veren kurumların, mevcut iş düzenini yapay zekâya dönüştürmeleri değil, yapay zekâ çalışmaları için yeni bir düzen oluşturmaları oldukça önemlidir. Bu kapsamda bankalar, yapay zekâ yatırımlarına öncelik vermeli ve iş modellerini bu değişime göre düzenlemelidir. Önümüzdeki dönemde kazanan kurumlar sahip oldukları doğal zekâ yeteneklerini, yapay zekâ yatırımları ile birleştirebilenler olacak gibi gözükmekte ve gelecekle ilgili belirsizliğini sürdürmektedir. Bu belirsizliği en güzel özetleyen cümle ise "Stephen Hawking"in "Yapay zekâ insanlığın başına gelen en iyi şey ya da en kötü şey olacak." cümlesi olmuştur.

KAYNAKÇA

Akın, F. (2020), "Dijital Dönüşümün Bankacılık Üzerine Etkileri", Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, (Erişim Tarihi: 10.06.2022). https://www.ibaness.org/bnejss/2020_06_02/03_Akin.pdf

Arıkan, E., Karaağaçlı, B. ve Avcı, E. (2019), "Finans Sektöründe Dijital Dönüşüm", TSE, Standard, Ekonomik ve Teknik Dergi, 680, (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
https://statik.tse.org.tr/upload/tr/dosya/icerikyonetimi/9289/29082019123359-2.pdf

Gümüş, E., Medetoğlu, B., Tutar, S. (2020), "Finans ve Bankacılık Sisteminde Yapay Zekâ Kullanımı: Kullanıcılar Üzerine Bir Uygulama", Bucak İşletme Fakültesi

Dergisi, (Erişim Tarihi: 10.06.2022). https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1081451
Kandemir, Ş., (2021), "Bankacılık ve Finansın Denetiminde Denetim Teknolojisi (SupTech)ve Yapay Zekâ", Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 59-81, (Erişim Tarihi: 10.06.2022). https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1851029
Yetiz, F., (2016), "Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi", Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Nisan 2016; 9(2), (Erişim Tarihi: 10.06.2022). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185227
Körpe, E., (2021), "Dijital Dönüşüm ile Yeni Finans Çağı ve Gelecek Yaklaşımları", Journal Of Internatıonal Bankıng Economy And Management, (Erişim Tarihi: 10.06.2022). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1935150
Akbaba, A.İ., Gündoğdu, Ç., (2021),"Bankacılık Hizmetlerinde Yapay Zekâ Kullanımı", Journal of Academic Value Studies, https://javstudies.com/files/javstudies_makaleler/e754ba61-188c-4045-9081-41144b0fab81.pdf
Türkiye İş Bankası, (2020), "Bankacılıkta Yapay Zekâ Teknolojisi", (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.isbank.com.tr/blog/bankacilik-ve-yapay-zeka
TRAİ, (2021), "Yapay Zekânın Yönetişim, Ekonomi ve Finans'a Etkisi", (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://turkiye.ai/yapay-zekanin-yonetisim-ekonomi-ve-finansa-etkisi/
Sönmez, S. (2017), "ATM'ye Dokunmadan Para Çekme", (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.dunyahalleri.com/bankaciligi-dijitallestiren-6-yeni-teknoloji/
Sönmez, S. (2017, Ocak 19). "Bankacılığı Dijitalleştiren 6 Yeni Teknoloji". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.dunyahalleri.com/bankaciligi-dijitallestiren-6-yeni-teknoloji/ adresinden alınmıştır.
Sönmez, S. (2017, Ocak). "Kasasız Alışveriş". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.dunyahalleri.com/bankaciligidijitallestiren-6-yeni-teknoloji/ adresinden alınmıştır.
Şahin, B. (2018, Mayıs). "BKM Express'in Kasasız Alışveriş Projesini Yerinde Deneyimledik". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://digitalage.com.tr/bkm-expressin-kasasiz-alisveris-projesini-yerinde-deneyimledik/ adresinden alınmıştır.
Türkiye İş Bankası. (2016). "İşcep Karekod ile Bankamatikten Para Çekme". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.isbank.com.tr/TR/dijital-bankacilik/Documents/qrkod_para_cekme.pdf adresinden alınmıştır.
Öner, E., (2018), "Giyilebilir Teknoloji", (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.wowslides.com/users/emel.yolcu/projects/2017/07/giyilebilir-teknoloji?slide=4
Barutçu, S. (2010). "Mobil Pazarlama" (Derl. İ. Varinli ve K. Çatı). Güncel Pazarlama Yaklaşımlarından Seçmeler. Ankara: detay yayıncılık. (Erişim Tarihi: 11.06.2022).

Ercişli, N. (2007). "Yüksek Lisans Tezi. İnternet Bankacılığı Uygulamaları ve İşletme Performansı Üzerine Etkileri: Denizbank Örnek Olay Çalışması", (Erişim Tarihi: 11.06.2022). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
Market Palace, A. (2016, Mayıs). (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.atmmarketplace.com/news/idea-bank-mobileatm-fleet-grows-in-popularity-and-size/ adresinden alınmıştır.
Parasız, İ. (2007). "Modern Bankacılık Teori ve Uygulama". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). İstanbul: Kuşaf Ofset.
Countly (2017). "Bankacılık ve Finans Sektörünün Dijital Altın Madeni: Analitik". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://count.ly/downloads/f4111f8787bd5ea9fe158dcb9433acb8/Bankac%C4%B1l%C4%B1k%20Sekt%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCn%20Dijital%20Alt%C4%B1n%20Madeni%20Analitik.pdf adresinden alınmıştır.
Yıldırım, O. (2004). "Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları ve Sektörde Yaşanan Mali Riskler". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). Dış Ticaret Dergisi, Dış Ticaret Müsteşarlığı, 36.
Aktaş, P. (2018). "Banka kavramı". (Erişim Tarihi: 11.06.2022).
Öztürk, K., Şahin, M.E., (2018). "Yapay Sinir Ağları ve Yapay Zekâ'ya Genel Bir Bakış". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/596690
Pirim, H., (2006). "Yapay Zekâ". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179113
Köroğlu, Y. (2017). "Yapay Zekânın Teorik ve Pratik Sınırları", VI. Evrim, Bilim ve Eğitim Sempozyumu'nda sunulan bildiri, (Erişim Tarihi: 11.06.2022). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
Aydın, N. (2006). "Bankacılık Uygulamaları". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). Anadolu Üniversitesi Yayınları,13-30.
Yetiz, A. (2009). "Ofis Mobilyaları ve Ofis Mobilyalarının Tasarımını Etkileyen Ergonomi Faktörünün İncelenmesi Adana'da Bir Banka Örneği". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, Turkey.
İşler, A. U. (2015). Yüksek Lisans Tezi. "Bankacılık Sektöründe İnternet ve Mobil Bankacılık Kullanımının E-Hizmet Tarafından Kullanılmasının Değerlendirilmesi". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). Karabük Üniversitesi Sosyal Ana Bilim Dalı Enstitüsü.
Alkan, H., & Küçükyılmaz, T. (2018, Mart). "Kasasız Alışveriş". (Erişim Tarihi: 11.06.2022) https://shiftdelete.net:https://shiftdelete.net/kasasiz-odeme-ile-alisveris-yaptik-hediyeli-video adresinden alınmıştır.
Özcan, Z. Ö. (2007, Ekim). Yüksek Lisans Tezi. "Türkiye'de Elektronik Bankacılık: İnternet Bankacılığı Üzerine Bir Çalışma". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
Dr. Canko, S. (2021, Haziran). "Yapay Zekâ ve Bankacılık". (Erişim Tarihi: 11.06.2022). https://www.bloomberght.com/yorum/dr-soner-canko/2281600-yapay-zek-ve-bankacilik.

yüksek risk içerdiği görülmüştür. Genel olarak çeşitlendirmenin portföy performansı üzerinde belirleyici olduğu ilgili veri seti ve analizler bağlamında da kanıtlanmıştır.

KAYNAKÇA

Aksöyek, İ. ve Yalçıner, K. (2014), Çözümlü Problemleriyle Finansal Yönetim, İkinci Baskı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
Bacon, C. R. (2022), Practical Risk-Adjusted Performance Measurement, Second Edition, Wiley: West Sussex.
Bernstein, P. L. (1997), Sermaye Üzerine Büyük Düşünceler (S. Gürtunca, Çev.), Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No: 66.
Büberkökü, Ö. (2021), Alternatif Yöntemlere Dayalı Portföy Optimizasyonu, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (59), 333-358.
Charkasov, M. ve Hepşen, A. (2021), Ortalama-Varyans ve Tek Endeks Yöntemlerinin Portföy Modellemesine Uygulanması: BIST 30 Üzerine Bir Çalışma, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(4), 956-967.
Jorıon, P. (1992), Portfolio Optimization in Practice, Financial Analysts Journal, 48(1), 68-74.
Karan, M. B. (2020), Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi, 6. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.
Kılıç, S. ve Alp, A. (2021). Finansal Yönetim, İstanbul: Beta Yayınları.
Liu, W. (2018), Portfolio Diversification across Cryptocurrencies, Finance Research Letters, (29), 200-205.
Markowıtz, H. (1952), Portfolio Selection, The Journal of Finance, 7(1), 77-91.
Öcal, H. (2021), Borsa İstanbul'da Sharpe ve Sortino Oranları Kullanılarak Oluşturulan Pay Portföylerinin Getirilerinin İncelenmesi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 56(2), 825-849.
Sarıoğlu, S. E. (2018), Modern Portföy Teorisi, A. Gündoğdu içinde, Finansın Temel Teorileri (s. 39-57), İstanbul: Beta Yayınları.
Schmidt, A. B. (2019), Managing Portfolio Diversity within The Mean Variance Theory, Annals of Operations Research, 282(1), 315-329.
Urun, K., TAŞ, O. ve Uğurlu, U. (2020), Portföy Optimizasyonunda Veri Setlerinin ve Optimizasyon Seçeneklerinin Karşılaştırılması: BIST-30 Endeksi Üzerine Bir Uygulama, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 38(1), 139-165.

Öncelikle Türk lirasına olan güvenin sağlanabilmesi için ulusal para kullanımının yaygınlaşmasını sağlayacak politikalar üretilmelidir.

Yabancı para talebinin önüne geçebilmek için ekonomik istikrar ortamının sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda enflasyonla mücadele kapsamında kalıcı çözümler oluşturulmalıdır. Fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülebilir hale gelmesi de bu süreçte oldukça önemlidir.

Ekonomi politikalarının ana amacı olan toplumsal refah artışının sağlanabilmesi için, Türkiye'nin kronik problemlerine yönelik yapısal reformlar üretilmeli, enflasyonda kalıcı azalış sağlanmalı, yüksek faiz oranlarıyla mücadele edilmelidir. Tüm bunların sonucunda da kredi risk primlerinde bir azalış sağlanması oldukça önemlidir.

Çalışma kapsamında, Türkiye'de 2015:1-2022:2 dönemleri arasında kredi risk primi ve dolarizasyon verileri Zaman Serileri analizine tabi tutulmuştur. VAR modeli oluşturularak, değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kapsamda kredi risk primlerindeki artışın, dolarizasyon üzerine etkisinin pozitif yönde olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve nedenselliğini tespit etmek için Granger Nedensellik testinden yararlanılmıştır. Granger Nedensellik testine göre, kredi risk priminden dolarizasyona doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla CDS değişkeni Dolarizasyon değişkeninin nedenidir. Elde edilen nedensellik testi sonuçlarının VAR öngörü modelini doğrular nitelikte olması, analizin tutarlılığı açısından önemlidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kredi risk primlerinin yükselmesi dolarizasyonun artmasına neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

Adeniji, S. (2013). Investigating the Relationship between Currency Substitution, Exchange Rate and Inflation in Nigeria: An Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Approach. *MPRA Paper No. 52551*, 1.

Calvo, G. ve Gramont, C. V. (1992), Currency Substitution in Developing Countries, *IMF Working Paper,* 92(40), 3.

Calvo, G. A. (1999), On Dollarization. *The Economics of Transition* , The European Bank for Reconstruction and Development, 10(2), 393-403.

Çonkar, M. K. ve Vergili, G. (2017), Kredi Temerrüt Swapları ile Döviz Kurları Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Amprik Bir Analiz, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 10(4), 59-66.

Eğilmez, M. (2020), *CDS Primi Niçin Yükseliyor?,* 30 Haziran 2022 tarihinde Kendime Yazılar : https://www.mahfiegilmez.com/2020/03/cds-primi-nicin-yukseliyor.html

Gujarati, D. N. (2016). Örneklerle Ekonometri, Çeviren: N. Bolatoğlu, BB101 Yayınları, Ankara.

Güriş, B. ve İçen, H. (2021), Türkiye Ekonomisinde Döviz Kuru, Faiz Oranı ve Risk İlişkisi,N. ÇİL içinde, *Ekonometride Güncel Yöntemler ve Uygulamalar* (267-278) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi.
İskenderoğlu, Ö. ve Balat, A. (2018), Ülke Kredi Notlarının CDS Primleri Üzerindeki Etkisi: BRICS Ülkeleri ve Türkiye Üzerine Bir Uygulama, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar*, 12(2), 47-64.
Olayungbo, O. D. ve Ajuwon, T. K. (2015), Dollarization, Inflation and Interest Rate in Nigeria. *CBN Journal of Applied Statistics 6*, 1(b), 241-261.
Özçelik, Ö. ve Göksu, S. (2020), CDS Primleri ve Enflasyon Oranının, Faiz Oranlarına Etkisi: Türkiye Örneği, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 12(1), 69-78.
Özden, B. ve Kesbiç, C. Y. (2020), İçsel Büyüme Modelleri Çerçevesinde Türkiye'de Teknolojik Gelişmenin Nüfus Üzerine Etkisi (Romerian Bakış Açısı), *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi,* 1(4), 331-349.
Özen, A. E. (2018), Dolarizasyon Olgusu: Teorik Bir İnceleme ve Türkiye Örneği, *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi,* 3(1), 101-113.
Özman, H., Özpınar, Ö. ve Doru, O. (2018), Kredi Temerrüt Takası (CDS) ve Kur-Faiz İlişkisi: Türkiye Örneği, *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 167-179.
Rodrik, D. (2000), *Yeni Küresel Ekonomi ve Gelişmekte Olan Ülkeler*, Çeviri: S. Gül, İstanbul:Sabah Kitapları.
Sever, E. (2012), Türkiye'de Dolarizasyon Süreci ve Döviz Kuru Belirsizliği İlişkisi, *Sosyoekonomi*, 17(17), 204-222.
Sevüktekin, M., Nargeleçekenler, M. (2010). *Ekonometrik Zaman Serileri Analizi*: *Eviews Uygulamalı*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, TCMB (2022). https://www.tcmb.gov.tr/
Yenisu, E. ve Yenice, S. (2018), Temel Makroekonomik Göstergelerin Ülke Riski Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği, *İş ve Hayat*, 4(8), 27-53.
Yılmaz, M. ve Uysal, D. (2019), Türkiye' de Dolarizasyon ve Enflasyon İlişkisi, *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi,* 4(10), 286-306.
https://tr.investing.com/ (Erişim Tarihi: 15.04.2022)
https://www.bloomberght.com/turkiye-nin-5-yillik-cds-i-2008-den-beri-en-yuksek-seviyede-2307920 (Erişim Tarihi: 18.04.2022).

- Tüm banka sistemi içinde olduğu gibi, Kamusal sermayeli bankalar içinde de en fazla şube ve ATM'ye sahip olan Ziraat Bankası'nın şube ve ATM sayılarını muhafaza ederek, şube bazında ortopedik ve engelli erişilebilir sayısını arttırdığı,
- Yabancı sermayeli bankalar içinde şube ve ATM sayısı en fazla olan Denizbank'ın özellikle görme engelli erişilebilirliğinin ATM kanalında artış kaydettiği,
- Yerli özel sermayeli banka grubunda İş Bankası'nın şube ve ATM sayıları yanı sıra engelli erişilebilirliğinde ön sırada olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Akdu, U., Akdu, S. (2018). Engelli Turizmi: Yasal Düzenlemeler ve Uygulamalar, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(23): 99-123.

Alper,M. Ö. (2019). Havalimanlarının Engelli Bireylerin Erişilebilirliği Üzerinden Değerlendirilmesi: Antalya Havalimanı Örneği, 2nd Erasmus International Academic Research Symposium, October 11-13, 2019, Paris, France, Proceeding Book 1, 121-137.

Bayram, U. ve Bayram, U. (2010). Braille Alfabesi ile Yazılmış Kabartma Yazının Bilgisayar Ortamına Aktarılarak Okunabilir Metin Haline Getirilmesi, 10 - 12 Şubat 2010, Muğla Üniversitesi, XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildiri Kitabı, s: 504-508.

Baysa, E., Karaca, S. S. (2016). Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 71: 109-125.

Çaha, H. (2016). Engellilerin Toplumsal Hayata Katılmasına Yönelik Politikalar: Türkiye, ABD ve Japonya Örnekleri, İnsan ve Toplum Dergisi, 5 (10): 123- 150, https://doi.org/10.12658/human.society.5.10.M0122

Çondur, F., Yenipazarlı, A. ve Cömertler, N. (2020). Engelli İstihdamının Dünyada ve Türkiye'deki Görünümü, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE), 7(5):347-362, ISSN:2148-9963 www.asead.com

Disabled People's Association. (2013). Access to Banking Services Survey Report, 1- 18.

Germir, H. N. (2020/a). Bankacılık ve Finansal Hizmetlere Erişim Göstergelerinin İncelenmesi: Afyonkarahisar İli Örneği, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Erişilebilirlik Özel Sayısı Cilt II, 327-356.

Germir, H.N. (2020/b). TR 33 Bölgesinde Bankacılık ve Finansal Hizmetlere Erişim Göstergelerinin İncelenmesi, İKSAD Publishing House, Ankara, ISBN: 978-625-7687-46-1.

Genç, Y., Çat, G. (2014). Engellilerin istihdamı ve sosyal içerme ilişkisi. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(1): 363-394.

Güremen, L., Dede O. M. (2019). Amasya Kent Merkezi Mustafa Kemal Paşa Caddesi Üzerinde Engellilerin Erişim Güçlükleri, Technological Applied Sciences, 14(3): 80-97.
Kahraman, S., Bulut, Ç., Aydın, E. (2019). Disability – Accessibility at Workplace: A Research from Turkey, Business and Economic Research Journal, 10(4): 1005-1013.
Metts, R.L. (2000). Disability Issues, Trends and Recommendations for the World Bank, World Bank, Social Protection Unit, Human Development Network, World Bank Social Discussion Paper No. 0007, Washington DC.
Resmi Gazete (2016). Bankacılık Hizmetlerinin Erişilebilirliğine Dair Yönetmelik, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/06/20160618-2.htm.
Sümer, G. Ç. (2015). "Engelsiz Şehir" Kavramı Açısından Malatya, Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 22(1): 139-157.
Taşpınar, Y. Bir Kamu Politikası Alanı Olarak Engellilik ve Türkiye'de Mevcut Durum, Www.Researchgate.Net/Profile/Yasin-Taspinar/Publication/351638860_BIR_KAMU_POLITIKASI_ALANI_OLARAK_ENGELLILIK_VE_TURKIYE'DE_MEVCUT_DURUM_DISABILITY_AS_A_PUBLIC_POLICY_AREA_AND_CURRENT_SITUATION_IN_TURKEY/Links/60a2ffb5a6fdccb8dc614ce8/BIR-KAMU-POLITIKASI-ALANI-OLARAK-ENGELLILIK-VE-Tuerkıyede-MEVCUT-DURUM-DISABILITY-AS-A-PUBLIC-POLICY-AREA-AND-CURRENT-SITUATION-IN-TURKEY.Pdf
Tekin, N. B. Ö., Süngü, B., Aydoğan, A.A., Özer, D. (2022). Pandemi Sürecinde Araştırma Etiği ve Dijital Bölünme Ekseninde Bir Çalışma Örneği: Engelli Bireyler ve Annelerinin Yaşam Kaliteleri, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 25(1):88-100.
Yıldız, M. (2021). Özel Gereksinimli Müşterilerin Bankacılık Erişimi Ve Memnuniyet Düzeyi: Çankırı İli Örneği, International Congress of Management, Economy and Policy (ICOMEP'21), 16-17 Ekim 2021 Proceedıngs Book, 54-72.
Zencir, M. B., Kutlutürk, L., Subaşıoğlu, F. (2017). Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Engellilere Yönelik Hizmetler Web Sayfaları Bağlamında Bir İnceleme, The Journal of the Faculty of Languages and History-Geography, 57(1): 720-739.

için aynı durum söz konusu değil. Yapılan işlemlerin altyapısının hukuka dayanmaması da endişe verici bir durum ortaya çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

Çakmak, M. (2019) Kripto paraların gelişim süreci, Blokzinciri teknolojisi ve kripto paraların Türkiye'de vergilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
TCMB (2019). Kâğıt Paranın Tarihçesi.s2.2,3.https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d189b219-fe71-40bf-9754-6a5f7d0a65eb/KagitParaTarihce.pdf?MOD=AJPERES
Çetinkaya,Ş.(2018) kripto paraların gelişimi ve para piyasalarındaki yerinin swot analizi ile incelenmesi, *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi,C:2-S:5*,Uşak Üniversitesi.
Namakato,S.(2008)Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System,[çeviri:bitcoin haber.net,Bitcoin: Eşten-eşe Elektronik Nakit Ödeme Sistemi]https://bitcoin.org/bitcoin.pdf.
Üzer,B.(2017)Sanal Para Birimleri, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.
Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi (2020), Kripto Para Araştırma Raporu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.
Usta, Doğantekin, M. (2017), Blokchain 101*, ISBN: 9786054584970*
BKM Yayınları.
Tanrıverdi,M; Uysal,M; Üstündağ,T,(2019)Blokzinciri Teknolojisi nedir? ne değildir? , *Bilişim Teknolojileri Dergisi, Cilt:*12, Sayı:3, Sayfa:208,
DOI: 10.17671/gazibtd.547122

Günümüze kadar devamlılığını sürdürmüş olan paranın yerini, teknolojinin gelişmesiyle birlikte dijital ödeme sistemleri ve dijital paralar almıştır. Bir zamanlar hayal gibi gözüken nakitsiz ekonomi, artık hayal olmaktan çıkmış, dünyayı etkisi altına alan bir ekonomik sisteme dönüşmeye başlamıştır. Sonuç olarak yukarıda yer aldığı gibi nakitsiz ekonomi hem birçok avantaja hem de önemli bir kısmı bilgisizlikten kaynaklanan bazı dezavantajlara sahiptir. Bu yüzden devletlerin nakitsiz ekonominin artılarını ve eksilerini iyice ölçüp tartmaları ve nakitsiz ekonomiyi insanlara zorla kabul ettirmek yerine, insanların nakitsiz ekonomiyi doğal bir süreç içerisinde kendiliğinden kabul etmesine zaman tanımaları muhtemelen en ideal tercih olacaktır. (konupara.com, "Nakitsiz Ekonominin Avantaj ve Dezavantaj Yarattığı 6 Durum, Erişim Tarihi:09.05.2022) Dünya olarak yakın gelecekte tamamen yeni bir ekonomik sistemle karşı karşıya kalacağız. Sabit kur sisteminde de olsak, dalgalı kur sisteminde de olsak geçmişte kullandığımız para ve maliye politikalarının etkili olamayacağı bir sistemle karşı karşıya kalabiliriz. Bu yüzden geçmişteki kullandığımız politikalara takılıp kalmak yerine, 'Keynesyen Paradigmanın' savunucularından 'John Maynard Keynes'in' de dediği gibi 'Gerçekler değiştiğinde fikrimizi değiştirmeliyiz.

KAYNAKÇA

Para nasıl ortaya çıkmıştır? Paranın tarihi gelişimi nedir? - Tarih- E-OKUL Bilgi (Erişim Tarihi: 08.05.2022)
S-Ticaret Nedir? | Türkiye İş Bankası A.Ş. (isbank.com.tr) (Erişim Tarihi: 08.05.2022)
Swift Nedir? Swift Ne demek? - Nedir.com (Erişim Tarihi: 08.05.2022)
Nakitsiz Ekonominin Avantaj ve Dezavantaj Yarattığı 6 Durum – Konu para (Erişim Tarihi: 08.05.2022)
Nakitsiz İşlemlerde Dünyaya Öncülük Eden Ülkeler – World Atlas (Erişim Tarihi: 08.05.2022)
https://www.bilimkurgukulubu.com/genel/inceleme/dolardan-once-dunya-parasi-deniz-kabuguydu/ (Erişim Tarihi: 09.05.2022)
https://evrimagaci.org/bir-meta-olarak-paranin-ortaya-cikisi-deniz-kabuklarindan-metal-paralara-yolculuk-11202 (Erişim Tarihi: 09.05.2022)
https://evrimagaci.org/bir-meta-olarak-paranin-ortaya-cikisi-deniz-kabuklarindan-metal-paralara-yolculuk-11202/amp (Erişim Tarihi: 09.05.2022)
https://baslangicnoktasi.org/nakitsiz-ekonomiler/ (Erişim Tarihi: 09.05.2022)
https://www.youtube.com/watch?v=i5QuIUnJBdU, Dikkat, Nakitsiz Toplum Ve Dijital Paralar, Ekonomi Haberleri - Dünyanın Haberi 87 - 19.04.2020 (Erişim Tarihi: 09.05.2022)
https://www.youtube.com/watch?v=v-OijKWaPZA&t=511s, E ticaret Nedir? | E ticaret Modelleri Nelerdir?, 22 Mart 2022 (Erişim Tarihi: 09.05.2022)

https://www.youtube.com/watch?v=iyxtME0oxIg&t=528s, Para Nasıl Üretildi Paranın Gerçek Tarihi (Belgesel), 22 Tem 2017 (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
https://www.youtube.com/watch?v=LDIc30EQrEM&t=276s, Nakitsiz Ekonomi Nedir? Avantaj ve Dezavantajları Nelerdir? Türkiye'nin Durumu Nedir? 13 May 2018 (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/d189b219-fe71-40bf-9754-6a5f7d0a65eb/KagitParaTarihce.pdf?MOD=AJPERES, (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
https://www.halkbank.com.tr/tr/blog/finans/paranin-tarihi.html, (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
İlyas Şıklar, Para Teorisi ve Politikası Sayfa 3-12, (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
https://www.darphane.gov.tr/paranin-tarihi (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/paranin-icadi (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
https://www.isbank.com.tr/blog/paranin-icadi-ve-gelisimi (Erişim Tarihi: 10.05.2022)
https://konupara.com/ekonomi/nakitsiz-ekonominin-avantaj-dezavantaj-13556/ (Erişim Tarihi: 09.05.2022)

TÜRKİYE'YE SEKTÖREL AÇIDAN BAKIŞ

Editörler
Doç. Dr. Selçuk BUYRUKOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Mualla AKÇADAĞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-92-9

Ekim 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Ailelerimiz;

Ayşin ve Akif BUYRUKOĞLU,

ile

Tunahan, Halil Turan ve Azra AKÇADAĞ'a,

ÖNSÖZ

Ülkelerin coğrafi ve jeopolitik konumları küresel piyasa da ne derece söz sahibi olduğunun en önemli göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Çünkü ülke ekonomileri; iktisadi, ticari, yeraltı, kültürel ve hatta askeri anlamda bulundukları konum itibariyle etkileşim halindedirler. Ayrıca dünya ülkelerinin sanayi devrimi, Türkiye'nin ise 24 Ocak 1980 tarihinde yapısal dönüşümleri içeren dışa açılma politikaları ile klasik iktisadi düşüncenin öne sürdüğü ve devlet müdahalesinin yoğun olduğu dışa kapalı ekonomi modelinden vazgeçilmiştir. Böylece ülkeler küresel ekonomide; emek, sermaye veya teknolojik anlamda ön planda olduğu sektörler ile adlarından söz ettirmeye başlamıştır.

Türkiye'de ön plana çıkan; inşaat, tarım, gıda, lojistik, otomotiv, mücevherat, sosyal medya, savunma sanayi, teknoloji ve elektronik sektörlerini konu alan bu kitap çalışması on üç bölümden oluşmaktadır. Her bir bölümde ilgili sektörlere ait teorik bilgiler verildikten sonra bu sektörlerin Türkiye'deki gelişimi ele alınmıştır.

Kitabın tüm okuyuculara katkı sağlaması temennisiyle…

Editörler

Doç. Dr. Selçuk BUYRUKOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Mualla AKÇADAĞ

İÇİNDEKİLER

KORONAVİRÜS' ÜN (COVID-19) KOBİLERİN İHRACAT PERFORMANSINA ETKİSİ: KONYA'DAKİ İHRACATÇI FİRMALARA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA.....1
Doç. Dr. Hüseyin KUTBAY
Abdullah EKİCİ

BİST'DE FAALİYET GÖSTEREN ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA SEKTÖRÜ ŞİRKETLERİNİN LİKİDİTE VE KARLILIK ORANLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: 2015-2021.....23
Doç. Dr. Ülkü MAZMAN İTİK

PAZARLAMA KARMASI ELEMANLARI AÇISINDAN ELEKTRONİK TİCARET SİTELERİNDEN AMAZON VE TRENDYOL'UN KARŞILAŞTIRILMASI.....34
Zerrin IŞIKSAL

TÜRK SAVUNMA SANAYİNİN GELİŞİMİ VE MALİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....58
Dr. Öğr. Üyesi Gamze ÇİMEN

OTOMOTİV SEKTÖRÜNÜN ULUSLARARASI VE KÜRESEL PAZARLAMA AÇISINDAN SEKTÖR İNCELEMESİ.....73
Ayten KIYAK

SAHTE HABERLERİN SEKTÖREL ETKİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME.....97
Öğr.Gör. Esra TÜRK

TÜRKİYE'YE LOJİSTİK SEKTÖRÜ AÇISINDAN BAKIŞ.....118
Dr. Öğr. Üyesi Bihter KARAGÖZ TAŞKIN

DONDURMA MARKALARININ KÜRESEL PAZAR AÇISINDAN SEKTÖR İNCELEMESİ.....146
Gamze ÇINAR

TÜRKİYE'DE KAMU ÖZEL SEKTÖR İŞ BİRLİĞİ YATIRIMLARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ.....184
Arş. Gör. Furkan Şükrü BOZKURT
Prof. Dr. Coşkun KARACA

TÜRKİYE ALTIN VE MÜCEVHERAT SEKTÖRÜNDE ULUSLARARASI TİCARET VERİLERİNİN İNCELENMESİ.....205
Tuba BOZKURT

TEKNOLOJİ SEKTÖRÜNDE AKILLI TELEFONLARIN KÜRESEL PAZARLAMA FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ.....228
İrem YILMAZ

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNİN, PERAKENDE TİCARET SEKTÖRÜNDEKİ ŞİRKETLERİN KARLILIK DÜZEYLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİST ÖRNEĞİ 2018-2021.....254
Doç. Dr. Ülkü MAZMAN İTİK

TARIM SEKTÖRÜ VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEDE ALINAN ÖNLEMLER.....264
Doç. Dr. S. Şehnaz ALTUNAKAR MERCAN
Yunus BÖRÜTEÇENE

KAYNAKÇA

Akçacı, T. ve Çınaroğlu, M. (2020). Yeni Koronavirüs (Covıd-19) Salgınının Lojistik Ve Ticarete Etkisi. Gaziantep University Journal Of Social Sciences, Cilt 19 Covıd-19 Özel Sayısı, 447-456.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, 7.Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Ayipey, P. (2020). Impact of Covid-19 on Ginger Export, a Root Crop as Traditional Remedy for Covid-19. Journal of Basic and Applied Research in Biomedicine. 6(1): 25-31.

Bekar, A. (2020). Ürün Konumlandırmada Covid-19'un İhracat ve Pazarlama Stratejisine Etkisi: Pandemi Süreci ve Sonrası Mobilya Sektörü. Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2, 2687–2641.

Bekkers, E., Keck, A., Koopman, R., ve Nee, C. (2020). Trade and COVID-19: The WTO's 2020 and 2021 Trade Forecast. https://voxeu.org/article/trade-and-covid-19-wto-s-2020-and-2021-trade-forecast (20.03.2022).

Brunnermeier, M. ve Krishnamurthy, A. (2020). COVID-19 SME Evergreening Proposal: Inverted Economics.,https://akris.people.stanford.edu/sites/g/files/sbiybj1876/f/covidsmeevergreeningmemo.pdf (15.03.2022).

Bularafa, B. A. ve Adamu U. G. (2021). Effect of Covid-19 Pandemıc on SME Performance in Nigeria. Advanced International Journal of Business, Entrepreneurship and SMEs, 3 (7), 75-92.

Cepel, M., Gavurová, B., Dvorský, J. ve Belas, J. (2020). The Impact of the COVID-19 Crisis on the Perception of Business Risk in the SME SEgment. Journal of International Studies, 13, 248-263.

Chabossou, A. F. C., Nonvide, G. M. A., Lokonon, B. O. K., Amegnaglo, C. J. ve Akpo, L. G. (2021). Covid-19 and the Performance of Exporting Companies in Benin. The European Journal of Development Research, 34, 828–842.

Dai, R., Feng, H., Hu, J., Jin, Q., Li, H., Wang, R., Wang, R., Xu, L. ve Zhang, X. (2021). The Impact of COVID-19 on Small and Medium-sized Enterprises: Evidence from Two-wave Phone Surveys in China. China Economic Review, Elsevier, 67, 72-109.

Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30 (3), 211-216.

Fath, B., Fiedler, A., Sinkovics, N., Sinkovics, R. R. ve Sullivan-Taylor, B. (2021). International Relationships and Resilience of New Zealand SME Exporters during COVID-19. Critical Perspectives on International Business, 17 (2), 359-379.

Fischer, A., Oßwald, M., Wenzel, S. ve Santo, M (2020). German Government Measures for SME Exporters in Times of COVID-19 Crisis. IfTI Working Paper 9.

Friedt, F. L. ve Zhang, K. (2020). The Triple Effect of Covid-19 on Chinese Exports: First Evidence of the Export Supply, Import Demand and GVC Contagion Effects. Covid Economics: Vetted and Real-Time Papers, 53, 72-109.

Fuchs, A., Kaplan, L. C., Kis-Katos, K., Schmidt, S., Turbanisch, F. ve Wang, F. (2020). Mask Wars: China's Exports of Medical Goods in Times of COVID-19. Covid Economics, 42, 26– 64.

George, D. ve Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.

Goujon, M. ve Mien, E. (2020). L'impact à court terme de la crise Covid19 sur l'industrie manufacturière en Afrique: évaluations d'experts africains. Hal-02954904.

Hayakawa, K. ve Mukunoki, H. (2021). Impacts of Covid19 On Global Value Chains. The Developing Economies, 59(2), 154–177.

Hiroyasu, I. ve Yasuyuki, T. (2020). The Propagation of Economic Impacts through Supply Chains: The Case of a Mega-city Lockdown to Prevent the Spread of COVID-19. 15(9), e0239251.

Hoekman, B. M., Fiorini, M. ve Yıldırım, A. (2020). Export Restrictions: A Negative-Sum Policy Response to the COVID-19 Crisis. EUI Working Paper RSCAS 2020/23.

İslamoğlu, A. H. ve Alnıaçık, Ü. (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. İstanbul. Beta Yayınları.

Liu, X. (2020). Influence and Response of China's Cross-Border E-Commerce Exports under PHEIC -Take COVID-19 as an Example. 2020 International Conference on E-Commerce and Internet Technology (ECIT), IEEE, https://dx.doi.org/10.1109/ECIT50008.2020.00021.

Meier, M. ve Pinto, E. (2020). Covid-19 Supply Chain Disruptions. CRC TR 224 Discussion Paper Series crctr224_2020_239, University of Bonn and University of Mannheim, Germany.

Merkel, L., Feißt, R. ve Müller, P. (2020). Spanish Government Measures for SME Exporters in Times of COVID-19 Crisis., IfTI Working Paper 12.

OECD (2020). Coronavirus (COVID-19): SME Policy Responses. OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/04440101-en.

Randa, I.O. ve Atiku, S.O. (2021). SME Financial Inclusivity for Sustainable Entrepreneurship in Namibia During COVID-19. https://www.igi-global.com/chapter/sme-financial-inclusivity-for-sustainable-entrepreneurship-in-namibia-during-covid-19/271308 (05.03.2022).

Soylu, Ö. (2020). Türkiye Ekonomisinde Covıd-19'un Sektörel Etkileri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7 (6) , 169-185.

Schärrer, L. ve Wegmann, R.M. (2021). Task Forces as Silver Bullets for Crisis Management: A Case Study of an SME During COVID-19. In book: Global Perspectives on Change Management and Leadership in the Post-COVID-19 Era (pp.240-253), Publisher: IGI Global.

Shafi, M., Liu, J. ve Ren, W. (2020). Impact of COVID-19 Pandemic on Micro, Small, and Medium-Sized Enterprises Operating in Pakistan. Research in Globalization, 2, 1-14.

Şanlı, O. (2020). Keynesyen Model Bağlamında Covid-19 Pandeminin Küresel Ekonomiye Muhtemel Etkileri ABD ve Çin Ekonomileri Üzerine Bir Araştırma. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Covıd-19 Özel Sayısı 2, 597-634.

Tekoğlu, A. (2020). Covid-19 Salgını ve Dış Ticarette Kriz Yönetimi: Türkiye Örneği. Gümrük ve Ticaret Dergisi, 7(22), 32-53.

Telias, D. ve Urdinez, F. (2020). China's Foreign Aid Determinants: Lessons from a Novel Dataset of the Mask Diplomacy During the COVID-19 Pandemic. Forthcoming in the Journal of Current Chinese Affairs, 1-45, doi:10.1177/18681026211020763.

TUSİAD (2021). Covid-19 Krizinin İşletmeler Üzerindeki Etkileri. https://www.business4goals.org/wp-content/uploads/2021/03/B4G_Covid-19-Q4-Anket-Raporu_TR.pdf, (07.01.2021).

Tseng, T. (2020). Lessons of COVID-19 Pandemic on Cross-Border E-Commerce and Suggestions. ICEB 2020 Proceedings, 1, https://aisel.aisnet.org/iceb2020/1.

Uzun, E. (2021). Covid-19 Öncesi ve Sonrası Güneydoğu Anadolu Bölgesi Gümrüklerinden Yapılan İhracat ve İthalat Verilerindeki Değişimler. OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 17(Pandemi-Özel Sayısı), 3593-3620. DOI: 10.26466/opus.817647.

Wei, P., Jin C. ve Xu, C. (2021). The Influence of the COVID-19 Pandemic on the Imports and Exports in China, Japan, and South Korea. Front. Public Health 9: 682693. doi: 10.3389/fpubh.2021.682693.

Weick, K. E. (1993). The Collapse of Sensemaking in Organizations: The Mann Gulch Disaster. Administrative Science Quarterly, 38 (4), 628-652.

Wijayasiri, J. (2019). COVID-19 and Impact on Export Sector in Sri Lanka. https://www.kiep.go.kr/galleryExtraDownload.es?bid=0026&list_no=9311&seq=4 (12.04.2022).

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yıldırım, U. (2021). COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatistiksel Bir Yaklaşım. Fiscaoeconomia, 5(1), 280-295.

Yılmaz, Ö. ve Bayram, O. (2020). COVID-19 Pandemi Döneminde Türkiye'de E-Ticaret ve e-İhracat. Kayseri Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 37–54.

Zainuddin, M. T. (2020). Accelerating The Performance of SME Business in Malaysia During Covid-19 Pandemic Crisis. 3 rd International Seminar on Islam and Science 2020 (SAIS 2020)
Covid-19: Implication, Impact and Solution, 1211-1232.

Zhang, X, ve Han, Y (2020). Impact of COVID-19 on Small and Medium Sized Cross-border E-commerce Enterprises and Suggestions. International Journal of Frontiers in Engineering Technology, 2(2), 71-80.

Zainuddin, M. R. K. V., Shukor, S., Zulkifli, M. S. ve Abdullah, A. H. (2021). Dynamics of Malaysia's Bilateral Export Post Covid-19: A Gravity Model Analysis. Jurnal Ekonomi Malaysia, 55(1), 51-69.

KAYNAKÇA

ALNIPAK, S. & Kale, S. (2021). Covid-19 Sürecinin Ulaştırma Sektörü Finansal Performansına Etkileri. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, IERFM Special Issue, 139-156. DOI: 10.30784/epfad.1020882

AYAZ, Ö. & Bakan, S. (2022). *Türkiye'deki Ulaştırma Sektörünün Sosyo-ekonomi Politiği. Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 7 (1) , 22-46. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/beuiibfaid/issue/69148/1037435

BAŞDEĞİRMEN, A. & Işıldak, B. (2018). Ulaştırma Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Performanslarının Gri İlişkisel Analiz İle Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23 (2) , 559-577. https://dergipark.org.tr/en/pub/sduiibfd/issue/52999/703580 adresinden erişildi.

DOĞAN, Z., & BELLER DİKMEN, B. (2018). *Türkiye'deki Ulaştırma Sektörü Ve Ulaştırma Türlerinin Karşılaştırılması*. Journal of International Social Research, 11(56).

ELMAS, B. Ve Özkan, T. (2021). *Ulaştırma ve Depolama Sektörü İşletmelerinin Finansal Performanslarının SWARA-OCRA Modeli ile Değerlendirilmesi*, İşletme Akademisi Dergisi, 2 (3): 240-253.

Mazman İtik, Ü. (2021). Mali Tablolar Analizi: Borsa İstanbul (Bist)'Da Faaliyet Gösteren Bir Gıda İşletmesinde Uygulama (2015-2019). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 20 (80) , 1641-1661. DOI: 10.17755/esosder.819470

ÜLKER, Y., & ARSLAN, Ö. (2020). *Türkiye'de Gıda Perakendeciliği Sektöründe Finansal Analiz ve Bir Uygulama*. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, *9* (4), 2531-2546.

https://www.borsaistanbul.com/tr/ (Erişim Tarihi:02.06.2022)

KAYNAKÇA

Akgün, M., & Can, A. V. (2017). Pazarlama Karması Stratejilerinin Etkileşimli Yapısı ve Finansal Performans Üzerindeki Etkileri. *Journal Of Suleyman Demirel University Institute Of Social Sciences*, *29*(4).

Aksu, M., & Gürbüz, A. E-Ticaret Firmalarında Stratejik Pazarlama Planlaması: Sektörel Bir Değerlendirme. In *Econder 2020 3rd. International Economics, Business And Social Sciences Congress* (P. 117).

Akyol, A., Azabağaoğlu, M. Ö. & Özay, A. (2004). Şarap Sektörünün Pazarlama Karması Elemanları Açısından İncelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 15-29.RetrievedFrom https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Trakyasobed/İssue/30237/326571

Altunışık, R. Ş. Özdemir ve Ö. Torlak. 2006. Modern Pazarlama, Değişim Yayınları, Geliştirilmiş 4. Baskı, İstanbul.

Amazon, (Erişim Tarihi: 04 Ocak 2022), https://www.amazon.com.tr/

Amazon, (Erişim Tarihi: 1 Mart 2022), https://www.amazon.com.tr/gp/browse.html?node=2466323031&ref_=nav_cs_beauty

Badem, C. & Fırat, D. (2011). Temel Pazarlama Bileşenleri Açısından Muhasebe Verilerinin Kullanılması: Pazarlama Muhasebesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21),77-101.Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/kosbed/issue/25698/271189

Börü M., (1999), "E-ticarete Adım Atarken", Power Ekonomi Dergisi, Ekim Sayısı,40.

Bulunmaz, B. (2016). Gelişen Teknolojiyle Birlikte Değişen Pazarlama Yöntemleri ve Dijital Pazarlama. *TRT Akademi*, 1(2), 348-365. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/trta/issue/23620/25260

Blythe, J. 2006. Marketing. Sage Publications. London. UK.

Chackochan, N. (2018). A Study on E-commerce Marketing Mix Strategy Wiht Special Reference to Amazon.com, Inc. *Journal of Social Welfare and Management*, 448-452.

Coşkun, A. N. (2004). Elektronik Ticaretin Gelişiminde Temel Dinamikler ve Gelişimi Önündeki Engeller. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2),. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/4370/59783

Çatlı, Ö., & Çatlı, A. (2012). Geleneksel Pazarlama Karması Elemanlarından Sanal Pazarlama Karması Elemanlarına Geçişte Karşılaşılan Farklı Modellerin Değerlendirilmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, *47*(2), 83-97.

Çoroğlu, Ç. (2002). Yeni Ekonomide Yönetim ve Pazarlama. İstanbul: Alfa Yayınları.

Das, C. (2019). Web Marketing Strategy a Study on Amazon Incorporation. hptts://www.scribd.com/Incorporation-Chandan-Das-Aca (Erişim Tarihi: 15.05.2022)

Demirdöğmez, M., Gültekin, N. & Taş, H. Y. (2018). Türkiye'de E-Ticaret Sektörünün Yıllara Göre Gelişimi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 2216-2236. DOI: 10.26466/opus.453147

Gökgül, M. (2014). *Türkiye'de Elektronik Ticaret ve İşletmelere, Tüketicilere Sağladığı Avantajlar, Dezavantajlar* (Doctoral dissertation, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/İşletme Anabilim Dalı/İşletme Bilim Dalı).

Gülmez, M., (2002), "İnternet'te Mal veya Hizmetlerin Özellikleri ve Pazarlaması", *Pazarlama Dünyası Dergisi*, Ocak-Şubat Sayısı.

Gürbüz, E. (2018). Pazarlama Karması Elemanları ve Güven. *Electronic Turkish Studies*, *13*(30).

Kaya, M. (2020). Satın Alma Davranışında Yorumların Rolü: Trendyol Müşterileri Üzerinden *Bir Değerlendirme. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 49-67. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/iled/isse/54932/754640

Khan, M. T. (2014). The Concept Of'marketing Mix'and İts Elements (A Conceptual Review Paper). *International Journal Of İnformation, Business And Management*, *6*(2), 95.

Kılınç, B. & Akın, F. (2021). Pandeminin Türkiye'de E-Ticaret Sektörüne Etkileri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20. Bölge Bilimi ve Planlama Kongresi Özel Sayısı*, 87-97. Doı: 10.46790/Erzisosbil.956829

Marangoz, M., Yeşildağ2, B. & Saltık2, İ. A. (2012). E-Ticaret İşletmelerinin Web ve Sosyal Ağ Sitelerinin İçerik Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. *Journal of Internet Applications and Management,* 3 (2), 53-78. DOI: 10.5505/iuyd.2012.87597

Opia, C. (2021). Outside-In Marketing Srategy: The Case of Amazon. *University of Souht Wales*, 1-22.

Özdener, İ. H. (2018). *E-Perakende Hizmet Kalitesinin Marka Değerine Etkisi: Trendyol Örneği* (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Öztaş, Ş. (2009). *E-Ticaret Şirketlerinin Markalaşma Süreci: Amazon.Com ve Yemeksepeti.Com* (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Pektaş, G. Ö., Durmaz, A. & Yüksel, M. (2017). E- Pazarlama Karması Unsurlarının Müşteri Memnuniyetine Etkisi: E-Ticaret Siteleri Üzerine Bir Araştırma. Dumlupınar *Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Pazarlama Kongresi Özel Sayısı*, 105-118. Retrieved From Https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Dpusbe/İssue/29857/321493

Sümer, S. I., & Zeliha, E. S. E. R. (2006). Pazarlama Karması Elemanlarının Evrimi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(1), 165-186.

Şirzad, N. (2019). Sosyal Ticarette Etkileşimi Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Trendyol Örneği.

Medium, (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2022), https://medium.com/rexven/neden-amazonda-sat%C4%B1%C5%9F-yapmal%C4%B1s%C4%B1n%C4%B1z-64b5105e5779

Muala, Dr. Ayed Al and Qurneh, Dr. Majed Al (2012) " Assessing the Relationship Between Marketing Mix and Loyalty Through Tourists Satisfaction in Jordan Curative Tourism", *American Academic & Scholarly Research Journal* Vol. 4, No. 2, March 2012

Tek, Ö. B. ve E. Özgül. 2007. Modern Pazarlama İlkeleri Uygulamalı Yönetimsel Yaklaşım, Birleşik Matbaacılık, 2. Baskı, İzmir.

Thabit, T., & Raewf, M. (2018). The Evaluation of Marketing Mix Elements: A Case Study. *International Journal of Social Sciences & Educational Studies*, *4*(4).

Trendyol, (Erişim Tarihi: 04 Ocak 2022), https://www.trendyol.com/

Trendyol, (Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2022), https://www.trendyol.com/butik/liste/1/kadin

Trendyol, (Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2022), https://www.trendyol.com/butik/liste/2/erkek

Trendyol, (Erişim Tarihi: 05 Mayıs 2022), https://www.trendyol.com/butik/liste/3/cocuk

Trendyol, (Erişim Tarihi: 01 Mart 2022), https://www.trendyol.com/butik/liste/11/kozmetik

Trendyol, (Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2022), https://www.trendyol.com/s/trendyol-indirim-gunleri

TÜİK, Bilim, Teknoloji ve Bilgi Toplumu İstatistikler, 2004-2021, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Bilim,-Teknoloji-ve-Bilgi-Toplumu-102, Erişim Tarihi: 11.03.2022

Yıldırım, N. T. (2015). Fiyatlandırma ve İnternet Ortamında Fiyatlandırma Stratejileri. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *5*(8), 10-29.

Yılmaz, A. (2012). *Özel Alışveriş Sitelerinde Uygulanan Satış Geliştirme Aktivitelerinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışları Üzerine Etkileri* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).

Yılmaz, A. (2020). *Özel Alışveriş Sitelerinin Kampanya Stratejileri.* Ankara: İksadyayınevi.

Yurdakul, M., & Kiracı, H. (2008). Sanal Pazarlama Karması Bileşimi. *Suleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences*, *13*(2).

KAYNAKLAR

Akça, İ., Özden, B. A. (2021). Türkiye Savunma Sanayiinin Ekonomi-Politik Haritası. https://bit.ly/3HGCtig

Ambros, C. C. (2017). Defense and Development Industry: Theoretical Controversies and Implications in Industrial Policy. *Brazilian Journal of Strategy & International Relations*, 6(11): 132-153.

Bakeer, A. (2020). Turkey's Defense Industry in the Covid Age. Retrieved from https://cgpolicy.org/articles/turkeys-defense-industry-in-the-covid-age/.

Black, J., Flint, R., Harris, R., Galai, K., Paille, P., Quimbre, F. and Plumridge, J. (2021). Understanding the Value of Defence Towards a Defence Value Proposition for the UK. Defence, *Security & Infrastructure RAND Europe Report*, 6-92.

Demir, İ. (2020). Transformation of the Turkish Defense Industry. *Insight Turkey*, 22(3): 17-40.

Dünya Gazetesi. (2022). Savunma ve Havacılık ihracatını %49 artırdı. https://bit.ly/3I15PrL

Giray, F. (2004). Savunma Harcamaları ve Ekonomik Büyüme. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1): 181-199.

Güneş, M. (2011). Etkin Bir Kamu Yönetimi için Artan Savunma Harcamalarının Denetimi ve Hesap Verebilirliğin Rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2): 139-166.

Harborne, B., Dorotinsky, W. and Bisca, P. M. (2017). *Securing Development: Public Finance and the Security Sector*. Washington, DC: World Bank Publications.

Hartley, K. and Solomon, B. (2015). Measuring Defence Output : An Economics Perspective. In F. Melese, A. Richter & B. Solomon (Ed.), *Military Cost-Benefit Analysis Theory and Practice* (1st Edition) (34-72). London: Routledge

İstikbal, D. (2022). Türkiye'nin Savunma Harcamaları. *Kriter Siyaset Toplum ve Ekonomi Dergisi*, 66(6).

Kurç, Ç. (2017). Between Defence Autarky and Dependency: The Dynamics of Turkish Defence Industrialization. *Defence Studies*, 17(3): 260-281.

Musgrave, R. A., Musgrave, P. B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice*, Fifth Edition, New York: McGeaw-Hill Book Company.

Nawaz, S. (1983). Economic Impact of Defense. *Finance & Development*, 34-35.

Patel, R., Schafft, K., Rademacher, A. and Koch-Schulte, S. (1999). Can Anyone Hear us ? Voices From 47 Countries. *The World Development Report 2000/01 on Poverty and Development,* 1. The Consultations with the Poor Project.

Peñalver, A. J. B. (2013). The Economics of Security and Defence. Transfer of Knowledge and Innovation Related to the Defence Industry. *Revista del Instituto Español de Estudios Estratégicos*, (2):1-22.

Reichel, P. L. (2013). *Comparative Criminal Justice Systems A Topical Approach*. 6th ed., New Jersey: Pearson Education, Inc.

SASAD (Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği) (2015). Sektörün Sürdürülebilirliği ve Rekabetçiliğin Geliştirilmesi. Sektör Ortak Görüş Notu. 1-10. https://www.sasad.org.tr/uploaded/Sektorun-Surdurulebilirligi-ve-Rekabetciliginin-Gelistirilmesi.pdf

SASAD. (2013). Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği Sektör Raporu 2012.

SASAD. (2019). Performans Raporu I. Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği.

SIPRI. (Stockholm International Peace Research Institute) (2021). Trends in World Military Expendıiture 2021. SIPRI Fact Sheet, https://www.sipri.org/sites/default/files/2022-04/fs_2204_milex_2021_0.pdf

SIPRI. (2022). Military Expenditure Database, https://milex.sipri.org/sipri.

SSB. (Savunma Sanayi Başkanlığı) (2020). Haberler, Savunma Sanayii İlk 100'de 7 Türk Firması Yer Aldı. https://www.ssb.gov.tr/Website/ContentList.aspx?PageID=2622

SSB. (2022). Haberler, MMU Milli Muharip Uçak Projesi. https://www.ssb.gov.tr/Website/ContentList.aspx?PageID=362

Şit, M. (2018). Macroeconomic Effects of Defense Expenditures in Turkey. *The Journal of Defense Sciences*, 17(2): 94-114.

TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) (2014). Stratejik Vizyon Belgesi (Taslak). Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü. https://bit.ly/3bdmOuz.

Taş, S., Örnek, İ. & Aksoğan, G. (2013). Türkiye'de Savunma Harcamaları, Büyüme ve Gelir Eşitsizliği, 1970-2008: Ekonometrik Bir İnceleme. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 12(3): 659-682.

TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) (2008). Türk Savunma Sanayii Sektör Raporu. (69): 1-88.

TOBB. (2017). Savunma Sanayi Sektör Meclisi 2017 Yıllık Raporu.

TUSAŞ. (Türk Havacılık Uzay Sanayii) (2022). Milli Muharip Uçak. https://www.tusas.com/urunler/yeni-projeler/ozgun/mmu

Tüğen, K. (1988). Dünyada ve Türkiye'de Savunma Harcamalarındaki Gelişmeler ve Ekonomik Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2): 285-302.

UNSG. (2008). Securing Peace and Development: The Role of the United Nations in Supporting Security Sector Reform. *Report of the Secretary-General*, (62): 2-19.

UNSG. (United Nations Secretary General). (2005). In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All. *Report of the Secretary-General*, (59): 2-31.

USGAO. (United States General Accounting Office).(1982). The Defense and Economic Cooperation Agreement-U.S. Interests And Turkish Needs. *Report of Comptroller General of the United States*, (82-31): 1-68.

Walther, T. (2002). *The World Economy*. (çvr. Ünal Çağlar), İstanbul: Alfa Yayınları.

World Bank. (2003). *Making Services Work for Poor People. World Development Report 2004.* Washington, DC: The World Bank and Oxford University Press.

World Bank. (2005). Afghanistan Managing Public Finances for Development. (In Five Volumes) Volume V: Improving Public Financial Management in the Security Sector. The World Bank Report, N. 34582.

KAYNAKÇA

Aaker, D. A., (1991), *Managing brand equity: capitalizing on the value of a brand name*, New York: The Free Press.

Akat, Ö., (2004), Uluslararası Pazarlama Karması ve Yönetimi; Ekin Kitabevi, 5.Baskı, Ankara, 105

Akat, Ö., (2004), Uluslararası Pazarlama Karması ve Yönetimi; Ekin Kitabevi, 5.Baskı, Ankara, 162

Altınbaşak, İ., (2008), *Küresel pazarlamaya giriş*, Küresel Pazarlama Yönetimi, Beta yayınları, İstanbul, 432

Ambrose, G., Harris, P., (2008), Yaratıcı *tasarımın temel prensipleri*, Bilge Adam Yayınları.

Babbie, E. R., (2006), *The practice of social research*, Wadsworth Publishing.

Babbie, E. R., (2007), Basics *of social research*, Wadsworth Publishing.

Belch, G. E., Belch, M. A., (1990), *Introduction to advertising and promotion management*, Richard D. Irwin Inc.

Bişkin, F., (2004), *Markanın pazarlama açısından önemi ve tüketici tercihleri-memnuniyeti çerçevesinde otomobil sahipleri üzerinde bir araştırma*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Bradley, F., (2002), *Uluslararası pazarlama stratejisi*, Çeviren: İçlem Er, PrenticeHall, London, 361.

Bromley, D. B., (1986*), The case-study method in psychology and related disciplines*, Chichester, Great Britain: Wiley.

Brown, G. H., (1952*), Brand loyalty-fact or fiction*, Advertising Age, 23, 53- 55.

Chaudhuri, A. and Holbrook, M. B., (2001), *The chain of effects from brand trust and brand affect to brand performance: The role of brand loyalty*, Journal of Marketing, 65(2), 81-93.

Cunningham, S. M., (1956), *Brand loyalty-what, where, how much?,* Harvard Business Review, 34, 116-128.

Edwan, I., (1977), Sanat *ve insan*, İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul.

Ersoy, H. ve Fırat, A., (2006), *Türk otomotiv sanayinde markaların tüketici tercihleri üzerine etkisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1), 200-212.

Johnston, G., (1978), *Resim sanatı*, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Karafakioğlu, M., (2010), *Uluslararası pazarlama*, 6.Baskı, Literatür Yayınevi, İstanbul, 281.

Karafakioğlu, M., (2015), Uluslararası Pazarlama Yönetimi: Teori, Uygulama ve Örnek Olaylar, 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul Ocak.

Kırdar, Y., 'Dış Pazarlara Yönelme Nedenleri ve Stratejileri: Coca Cola Örneği', http://journals.manas.edu.kg/mjsr/oldarchives/Vol07_Issue13_2005/4 31.pdf,

Kotler, P., (1980), *Marketing management*, Prentice-Hall International.

02.01.2022 tarihinde https://cdnacikogretim.i stanbul.edu.tr/au zefcontent/20_21 _Bahar/ uluslararasi _ pazarlama/10/index.html adresinden erişildi.

15.01.2022 tarihinde https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/911041 adresinden erişildi.

Matzler, K., Grabner-Kräuter, S. and Bidmon, S., (2008), *Risk aversion and brand loyalty: the mediating role of brand trust and brand affect*, Journal of Product and Brand Management, 17(3), 154-162.

Mesci, H., (1984), *Reklamcılık*. Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Yayınları, No.30, Eskişehir.

Morgan, R. M. and Hunt, S. D., (1994), *The commitment-trust theory of relationship marketing*, Journal of Marketing, 58, 20-38.

Moriarty, S., (1991), *Creative advertising theory and practice*, Prentice Hall.

Nagashima, A., (1970*), A Comparison of Japanese and U.S. attitudes toward foreign products*, Journal of Marketing, 34, 68-74.

Nelson, R. P., (1985), *The design of advertising*, Wn. C. Brown Publishers.

Neuendorf, K. A., (2001), *The content analysis guidebook*, Sage Publications.

Özgür, A. Z., (1994), *Televizyon reklamcılığı: kavramlar-süreçler*, Der Yayınları.

Parameswaran, R. and Yaprak, A., (1987), *A cross-national comparison of consumer research measures*, Journal Of International Business Studies,18, 35-49.

Rugman, A. and Mc, Hodgetts, R. M., (2000), International Business A Strategic Management Approach, London, Pearson Education Limited.

Terpstra,V. and Ravi S., (2000), *International marketing, eighth edition, the dryden pres-houcorth college publishers*, Chicago, 468.

Timur N., ve Özmen A., (2009), *Stratejik küresel pazarlama*, 1. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 193-498.

15.01.2022 tarihinde Sanayi Genel Müdürlüğü, Otomotiv Sektörü Raporu (2020), Sektörel Raporlar ve Analizler Serisi adresinden erişildi.

Sezgin, S., (1992), Global Pazarlama: Stratejik Yaklaşım, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul

Yip, G. S., Loewe, P. M., Yoshino, M. Y., (1988), *How to Take Your Company to the Global Market*, Colombia Journal of World Business, Vol: 23, No: 4, Winter, 37- 47.

KAYNAKÇA

Aydın, A. F. (2020). Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci. Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar, 4(12), 76-90.

Baines, D. and Elliott, R. (2020), "Defining Misinformation, Disinformation and Malinformation: an Urgent Need for Clarity During the COVID-19 İnfodemic", Discussion Papers 20-06, Department of Economics, University of Birmingham, http://www.repec.bham.ac.uk/pdf/20-06.pdf.

Berger, Guy (2018), Foreword, (Editors), Cherilyn Ireton and Julie Posetti. Journalism, 'Fake News' & Disinformation, Paris: Unesco, p. 7-13, https://en.unesco.org/sites/default/files/journalism_fake_news_disinformation_print_fr iendly_0.pdf Erişim Tarihi: 10.03.2021.

Berthon, P.R. and Pitt, L.F. (2018), "Brands, truthiness and post-fact: managing brands in a Post-rational world", Journal of Macromarketing, Vol. 38, No. 2, pp. 218-227.

Berthon, P., Treen, E. and Pitt, L. (2018), "How truthiness, fake news and post-fact endanger brands and what to do about it", GfK Marketing Intelligence Review, Vol. 10 No. 1, pp. 18-23.

Borges Tiago T, Tiago F, Silva O, Guaita Martínez JM, Botella Carrubi D. (2018) Online users' attitudes toward fake news: Implications for brand management. Psychol Mark., 37:1171–1184.

Brown, E. (18 December 2019). Online fake news is costing us $78 billion globally each year, (https://www.zdnet.com/article/online-fake-news-costing-us-78-billion-globally-each-year/).

Burkhardt, J. M. (2017). Combating Fake News in the Digital Age, American Library Association, 53:8, ISBN: 978-0-8389-5991-6.

Dizikes, P. (2018 March 08). Study: On Twitter, false news travels faster than true stories, MIT News Office, https://news.mit.edu/2018/study-twitter-false-news-travels-faster-true-stories-0308.

Duffy, A., Tandoc, E., Ling, R., (2019). Too Good To Be True, Too Good Not To Share: The Social Utility Of Fake News. Information Communication and Society 1–15.

Edson C.T. Jr., Zheng, W.L. & Richard, L. (2018). Defining 'Fake News'. *Digital Journalism*, 6:2, 137-153.

Erdoğan E, Uyan-Semerci P, Eyolcu-Kafalı B, Çaytaş Ş. (2022) İnfodemi ve Bilgi Düzensizlikleri Kavramlar, Nedenler ve Çözümler, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Flostrand A., Pitt L. (2020). Bridson S. The Delphi technique in forecasting – A 42-year bibliographic analysis. Technological Forecasting & Social Change. 150, 119773.

Foça M. A. (2019) Sözlük: Yanlış bilginin en yaygın yedi türü, https://teyit.org/sozluk-yanlis-bilginin-en-yaygin-7-turu, 02.05.2022.

Frau-Meigs, D. (2018). Societal costs of "fake news" in the Digital Single Market, Study for the Committee on the Internal Market and Consumer Protection, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg,

Haciyakupoglu, G., Hui, J.Y., Suguna, V.S, Leong, D., Rahman M.F.B.A., (2018). Countering Fake News: A survey of recent global initiatives. Policy Report. S. Rajaratnam School of International Studies. Nanyang Technological University.

Hargreaves, S. (2008), "Steve jobs rumor causes brief fall in apple stock", CNN money, 3 October".

Horne, B. D., & Adali, S. (2017). This just in: Fake news packs a lot in title, uses simpler, repetitive content in text body, more similar to satire than real news. ArXiv eprints,.

House of Commons Digital, Culture, Media and Sport Committee, (2019). Disinformation and 'fake news': Final Report, Eighth Report of Session 2017-19, https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmcumeds/1791/1791.pdf

Karlova, N. and Fisher, K. (2012), "Plz RT: A Social Diffusion Model of Misinformation and Disinformation for Understanding Human Information Behaviour", Proceedings of the ISIC2012, Tokyo, 1-17, https://www.hastac.org/sites/default/files/documents/karlova_12_isic_misdismodel.pdf.

Kavaklı, N. (2019). Yalan Haberle Mücadele ve İnternet Teyit/Doğrulama Platformları. Erciyes İletişim Dergisi, 6 (1), 663-682.

Kırdemir B. (2020). Türkiye'nin Dezenformasyon Ekosistemi Genel Bakış, Centre for Economics and Foreign Policy Studies (2020) URL: https://www.jstor.org/stable/resrep26095 Erişim, 12-05-2022 13:45.

Kohli, C. (1997), "Branding consumer goods: insights from theory and practice", Journal of Consumer Marketing, Vol. 14 No. 3, pp. 206-219.

Korkmaz, A. (2014). Etik Bağlamda Haber Fotoğrafçılığının Manipülasyon ve Propaganda Aracı Olarak Kullanılmasının Değerlendirilmesi, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2 (4), 26-52.

McGonagle, T. (2017). "Fake News": False Fears Or Real Concerns? Netherlands Quarterly of Human Rights 35 (4), 203–209.

Mills, A. J., Robson, K. (2019). Brand management in the era of fake news: narrative response as a strategy to insulate brand value. Journal of Product & Brand Management, 29 (2), 159–167. doi: http://doi.org/10.1108/jpbm-12-2018-2150.

Mody S., (30 December 2020). Managing The Risk of Fake News, The Institute of Risk Management, https://www.theirmindia.org/blog/managing-the-risk-of-fake-news/.

Revesz, R. (2017), "Donald trump tweets about toyota, company instantly loses $1.2bn", The Independent, 5 January, available at: www.independent.co.uk/news/world/ americas/toyota-12bn-value-plummet-shares-stock-marketdonald- trump-tweet-move-mexico-tax-a7512096.html.

Rubin, V.L., Conroy, N.J. & Chen, Y. (2015). Towards News Verification: Deception Detection Methods for News Discourse, Presentation, HICSS2015, http:// works.bepress.com/victoriarubin/6/.

Santos-D'amorim, K. and de Oliveira Miranda, M. K. F. (2021), "Misinformation, Disinformation and Malinformation: Clarifying the Definitions And Examples in Disinfodemic Times", Encontros Bibli: Revista Eletrônica de Biblioteconomia E Ciência da Informação, 26, p. 01-23.

Shane, T. (2020, Haziran 30). Yanlış bilgi psikolojisi I: Neden savunmasızız? (Can Başaçek, Çev.). First Draft. https://teyit.org/yanlis-bilgi-psikolojisi-i-neden-savunmasiziz 03.12.2021).

Shao C., Hui P.M., Wang L., Jiang X., Flammini A., Menczer F. (2018). Anatomy of an online misinformation network. PLoS ONE 13(4):e0196087.

Sharma K, Qian F, Jiang H, Ruchansky N, Zhang M, and Liu Y. (2019) Combating Fake News: A Survey on Identification and Mitigation Techniques, ACM Trans. Intell. Syst. Technol. 10:3, 42 pages. https://doi.org/10.1145/3305260.

Silsüpür, S. (2018, Aralık 14). Bilgi Bozukluğunu Anlamak İçin Kavramlar, Teyit.org. https://teyit.org/bilgi-bozuklugunu-anlamak-icin-kavramlar/.

Sullivan, L. (2019), "Study finds 'fake news' has real cost: $78 billion", MediaPost, available at: https:// www.mediapost.com/publications/article/343603/study-finds-fake-news-has-real-cost-78-billion. html (accessed 5 July 2020).

Tandoc E. C., J., Lim, Z. W., & Ling, R. (2018). Defining "Fake News": A typology of scholarly definitions. Digital Journalism, 6(2), 137–153. 10.1080/ 21670811.2017.1360143.

The World Wide Web's inventor warns it's in peril on 28th anniversary By Jon Swartz, USA Today. March 11, 2017. Retrieved March 11, 2017.

TRi Facts (Pty) Ltd, How false information can affect the value of your company 13 April 2022, https://trifacts.info/blog/how-false-information-can-affect-value-your-company.

Wang, Y., Mckee, M., Torbica, A., Stuckler, D. (2019). Social Science & Medicine Systematic Literature Review on the Spread of Health-related Misinformation on Social Media. Social Science & Medicine 240.

Wardle, Claire (2020), Understanding Information disorder, First Draft's Essential Guide to Understanding Information Disorder, https://firstdraftnews.org/long-form-article/understanding-information-disorder/

Wardle, Claire and Derakhshan, Hossein (2018), Thinking About Information Disorder: Formats of Misinformation, Disinformation and Mal-Information, (Editors), Cherilyn Ireton and Julie Posetti. Journalism,'fake news' & disinformation. Paris: UNESCO, 43-54, https://en.unesco.org/sites/default/files/journalism_fake_news_disinformation_print_friendly_0.pdf,

World Economic Forum (WEF), (2018). The Global Risks Report 2018, 13th Edition.

Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. Science, 359(6380), 1146-1151.

Zhang, X. and Ghorbani, A. (2020). An overview of online fake news: Characterization, detection, and discussion, Information Processing & Management, Volume 57, Issue 2, 102025, ISSN 0306-4573, https://doi.org/10.1016/j.ipm.2019.03.004.)

https://s.dunya.com/storage/files/documents/2022/05/26/kanun-teklifi-basin-kanunu-ile-baz-biZj.pdf.

https://sozluk.gov.tr.

KAYNAKÇA

Arıkan, İ. ve Ahipaşaoğlu, S. (2005). Ulaştırma işletmeleri. Ankara: Gazi Kitabevi.

Arvis, J. F., Saslavsky, D., Ojala, L., Shepherd, B., Busch, C. & Raj, A. (2014). Connecting to compete 2014: trade logistics in the global economy – the logistics performance ındex and its ındicators. Washington DC: The World Bank.

Chen, C., Li, C., Reniers, G. & Yang, F. (2021). Safety and security of oil and gas pipeline transportation: A systematic analysis of research trends and future needs using WoS. *Journal of Cleaner Production*, 279, 1-12.

Clews, R. J. (2016). Pipelines, storage and other infrastructure, R.J. Clews (Ed.), Project finance for the international petroleum industry in (pp. 137-152). Academic Press.

Coyle, J. J., Bardi, E. J. & C. J. Langley. (2003). Management of business logistics: a supply chain perspective. (7th ed.). Mason, Ohio: South-Western/Thomson Learning.

Daskin, M. S. (1985). Logistics: an overview of the state of the art and perspectives on future research. *Transp. Res,* 19(5/6), 383-398.

Deniz Ticaret Odası. (2022*).* Denizcilik Sektör Raporu 2021. https://www.denizticaretodasi.org.tr/media/SharedDocuments/sektorraporu/sektor_raporu_tr_2021.pdf

Dey, P. K. (2004). Oil pipe lines. C. J. Cleveland (Ed.), Encyclopedia of energy in (pp. 673-690). New York: Elsevier.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi. (2021). https://www.dhmi.gov.tr/Lists/HavaYoluSektor Raporlari/Attachments/15/2021-Havayolu-Sektor-Raporu.pdf

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2021). Dış Ticaret Lojistiği. Dış Ticaret Lojistiği 2021.pdf,

Dinçer, İ. & Ezan, M. A. (2021). TÜBA Doğalgaz Raporu, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

Dölek, A. (2007). Öykü Grup dış ticarette pratik bilgiler gümrükleme ve lojistik işlemleri, İstanbul: Arıkan Basım Yayım Dağıtım.

Erdal, M., Ünal, A., Akyüz, İ., Karaman, M., Arabul, M. Y. ve Özer, Y. (2012). Trakya bölgesi TR21 lojistik master planı. Tekirdağ: Tekidağ Kalkınma Ajansı.

Erdoğan, A. (2020). Türkiye'de lojistik sektörünün swot analizi. *Sobider: Sosyal Bilimler Dergisi,* 7(47), 108-116.

Erkan, B. (2014). Türkiye'de lojistik sektörü ve rekabet gücü. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM - UHAD),* 1, 44-65.

Esmer, S. (2009). *Konteyner terminallerinde lojistik süreçlerin optimizasyonu ve bir simülasyon modeli,* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı, İzmir.

Esmer, S. (2011). Liman işletmelerinde hizmet pazarlaması pazarlama iletişimi. Ankara: Detay Yayıncılık.

European Commision, (2018). Logistics and multimodal transport, https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/logistics-and-multimodal-transport_en

Gadhia, H. K., Kotzab, H. & Prockl, G. (2011). Levels of internationalization in the container shipping industry: an assessment of the port networks of the large container shipping companies. *Journal of Transport Geography*, 19(6), 1431-1442.

Gordhan, P. (2007). Customs in the 21st century, *World Customs Journal*, 1(1), 49-54.

Gu, J., Goetschalckx, M. & McGinnis, L. F. (2007). Research on warehouse operation: a comprehensive review, *European Journal of Operational Research*, 177(1), 1-21.

Gunasekaran A., Ngai, E.W.T. & Cheng, T. C. E. (2007). Developing an e-logistics system: a case study. *International Journal of Logistics Research and Applications A Leading Journal of Supply Chain Management,* 10(4), 339-349.

Hompel, M. & Schmidl, T. (2007). Warehouse management automation and organisation of warehouse and order picking systems. Berlin, Heidelberg: Springer.

IATA-The International Air Transport Association. (2021). Value of Air Cargo, https://www.iata.org/en/programs/cargo/sustainability/benefits/#:~:text=Air%20cargo%20transports%20over%20US,of%20world%20trade%20by%20value

Jiang, X., Xiang, H., Zhang, L., Qin, H. & Fengru, S. (2017). Multimodal transportation infrastructure investment and regional economic development: a structural equation modeling empirical analysis in china from 1986 to 2011, *Transport Policy*, 54,

Karayolları Genel Müdürlüğü. (2011). Stratejik Plan. 2007–2011. www.kgm.gov.tr

Karayolları Genel Müdürlüğü. (2022). Ağır Taşıt Trafiğinin ve Yük Taşımacılığının Özellikleri ve Eğilimleri 2015-2016- 2017-2018-2019-2020 Yılı Etüt Sonuçları, Trafik Güvenliği Dairesi Başkanlığı Ulaşım Etütleri Şubesi Müdürlüğü, Ankara. www.kgm.gov.tr

Lambert, D. M. & Stock, J. R. (1993). Strategic logistics management (3th ed.). USA: Irwin.

Lan, S., Yang, C., ve Huang, G. Q. (2017). Data analysis for metropolitan economic and logistics development. *Advanced Engineering Informatics*, 32, 66-76.

Langley, C. J., Novack, R. A. & Gibson, D. J. (2020). Supply chain management: a logistics perspective (11th ed.). Mason, OH: Cengage.

Liu, J., Yuan, C., Hafeez, M. & Yuan, Q. (2018). The relationship between environment and logistics performance: Evidence from Asian countries, *Journal of Cleaner Production*, 204, 282-291.

LODER Lojistik Derneği. (2020). Lojistik terimler. http://www.loder.org.tr/tr/terimler.html?kelime=LPI

Long, D. (2012). International Logistics Global Supply Chain Management (2. Baskı). (M. Tanyaş, M. Düzgün, Çev.). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık. (International Logistics Global SupplyChain Management 2003).

Marti, L., Puertas, R. & Garcia, L. (2014). The ımportance of the logistics performance ındex in ınternational trade, *Applied Economics*, 46(24), 2982-2992.

Martincus, C. V., Carballo, J. & Graziano, A. (2015). Customs, *Journal of International Economics*, 96(1), 119-137.

Navickasi V., Sujeta, L. & Vojtovich, S. (2011). Logistics systems as a factor of country's competitiveness. *Economics and Management*, 16, 231-237.

Peng, Z., Wang, H., Wang, W. & Jiang, Y. (2019). Inter modal transportation of full and empty containers in harbor-inland regions based on revenue management, *European Transport Research Review,* 11(7), 1-18.

Raimbekov, Z. S., Syzdykbayeva, B. U., Mussina, K. P., Moldashbayeva, L. P. & Zhumataeva, B. A. (2017). The study of the logistics development effectiveness in the eurasian economic union countries and measures to improve it. *European Research Studies*, 20(4), 260-276.

Şemşek, İ. (2014). Türkiye'nin jeopolitik önemi; köprü mü, kanat mı, merkez mi?, *TASAM Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 1-18. https://tasam.org/tr-TR/Icerik/5222/turkiye_kopru_mu_kanat_mi_merkez_mi

Tanyaş, M. (2015). İstanbul lojistik sektör analizi raporu, MÜSİAD Araştırma Raporları: 95, İstanbul: Mavi Ofset.

Tanyaş, M. & Arıkan, F. (2013). Bursa ili lojistik merkez ön fizibilite raporu. Bursa: BUSIAD.

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2021). https://sgb.uab.gov.tr/

TCDD-Tütkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları. (2022). Faaliyet Raporu 2021, https://static.tcdd.gov.tr/webfiles/userfiles/files/istrapor/2021faaliyet.pdf

Tongzon, J. & Heng, W. (2005). Port privatization, efficiency and competitiveness: some empirical evidence from containerports (terminals), *Transportation ResearchPart A: Policy and Practice*, 39(5), 405-424.

TRT Haber. (2022). Sınır kapılarındaki trafik 2021'de yüzde 29 arttı.

https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/sinir-kapilarindaki-trafik-2021de-yuzde-29-artti-641396.html

TSKB Türkiye Sınai Kalkınma Bankası. (2021). 2021 Entegre Faaliyet Raporu. file:///C:/Users/PC/Downloads/TSKB_2021_EFR.pdf

TUİK Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). Genel Ticaret Sistemine Göre Dış Ticaret Verileri 2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Ocak-2022-45536

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). 11. Kalkınma Planı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf

Türklim Türkiye Liman İşletmecileri Derneği. (2022). Sektör İstatistikleri.

https://www.turklim.org/sektor-istatistikleri/,

Türsel Elliyi, D., Sevil, B., Yumurtacı, I. Ö. ve Ursavaş, E. (2008). Liman yönetimi ve rıhtım atama problemi. *Ege Akademik Bakış,* 8(1), 243-256.

World Trade Bank. (2018). https://lpi.worldbank.org/international

KAYNAKÇA

Aktan, Coşkun C., (1998). *Globalleşme, bölgeselleşme ve yerelleşme*, Dış Ticaret Dergisi, 3(10), 1-5.

Albaum, G., Strandskov, J., Duerr, E. ve Dowd, L. (1989). *International marketing and export management.* Great britain:Addison-Wesley Publishing Company.

Arslan, Kahraman, (2016). *Global pazarlama glokal pazarlama ikilemi çerçevesinde glokal pazarlama anlayışının geleceği,* Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (33), 63-78.

Bayramoğlu Ali vd. (1997). *Küreselleşme ve ideolojik politik düşünce akımları.küresel düşünce grubu paneller dizisi*.İstanbul: Küresel Yayınları. 49-109.

Bayram, Ş. A. (2019), *Glokalleşme ve glokalleşen reklamlar*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s 58-59.

Bir,A.A.veFermani M.(1988).*Reklamın Gücü - Dünyada ve Türkiye'de Reklamcılık*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Çamdereli, M. (2004). *Reklamda Pornografik İmgelem Ve Magnum*. 2. uluslararası sempozyum, Milenyumda İletişim.

Çelik, M.Y. (2012). *Boyutları ve farklı algılarıyla küreselleşme*, DPUJSS, No:32, Vol:II, April: 57-74.

Çubuk, Serap; Zeren, Deniz; Sedag, Hatice Doğan, (2014). *Global ve yerel ürünlere ilişkin tüketici tutumları*, 19. Ulusal Pazarlama Kongresi, Gaziantep Üniversitesi, 18-22 Haziran Gaziantep, 445-457.

Das, D. K. (2004). *The economic dimensions of globalization*. PalgraveMacmilllan, New York.

Devrez, G. (1979). *Reklam etkilerinin ölçülmesi*. *Ankara*: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayınları.

Eğinli, A.T., Aktuğlu, I.K.(2010). *Küresel Reklam stratejilerinin belirlenmesinde kültürel farklılıkların önemi*, Selçuk İletişim Dergisi, 170-185.

Elden, Doç. Dr. Müge. (2005). *Glokal reklam kampanyalarında yaratıcılığın önemi*, s. 65

Erdem, Tevfik, (2009). *Feodaliteden küreselleşmeye*. Ankara:Lotus Yayınevi.

Gegez, Ercan, ve Aslı Yüksel. (2001). *Pazara Giriş Yöntemi Olarak Franchising. Öneri Dergisi* 4 (16): 133-139.

Gülmez, Mustafa. (2007). *İnternetin Uluslararası Pazarlamaya Etkileri: Kavramsal Bir Çalışma*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi 7 (13): 337-367.

Hacıefendioğlu, Şenol; Candan, Burcu, (2009). *Global markalarda glokal pazarlama stratejilerinin marka bağlılığı yaratmadaki etkisi*, *14.* Ulusal Pazarlama Kongresi, Bozok Üniversitesi, 14-17 Ekim Yozgat, s.244-253.

15.01.2022 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=e0OE4cGSZNA adresinden erişildi.

15.01.2022 tarihinde https://www.youtube.com/watch?v=YoqEhFCFkYU adresinden erişilmiştir.

06.02.2022 tarihinde https://www.fortunebusinessinsights.com/ice-cream-market-104847 adresinden erişildi.

06.02.2022 tarihinde https://www.techsciresearch.com/report/ice-cream-market/7646.html adresinden erişildi.

06.02.2022 tarihinde https://www.techsciresearch.com/report/ice-cream-market/7646.html adresinden erişildi.

07.02.2022 tarihinde https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1334544 adresinden erişildi.

18.01.2022 tarihinde https://trendeconomy.com/data/commodity_h2/2105 adresinden erişildi.

18.01.2022 tarihinde https://trendeconomy.com/data/commodity_h2/2105 adresinden erişildi.

18.01.2022 tarihinde https://trendeconomy.com/data/commodity_h2/2105 adresinden erişildi.

21.01.2022 tarihinde https://trendeconomy.com/data/commodity_h2/2105 adresinden erişildi.

21.01.2022 tarihinde https://trendeconomy.com/data/commodity_h2/2105 adresinden erişildi.

Jarvenpaa, S., L.Tractinsky, N. ve M. Vitale (2000). "*Consumer Trust in a İnternet Store"*. 200(1). 45-71.

Karakoçor, S. (2000). *Moderniten postmodertiniye geçiş sürecinde kültürel dönüşüm iletişim..* Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Yaz /6: 59-67.

Katz, Wal1ace, a.g.e, s.20-22.

Kavas, A. (2004). *Marka değeri yaratma*. Pi: Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi,3(8), 16-25.

Keller, K.L. (1993). *Coceptualizing measuring and managing customer-based brande quity*. Journal of Marketing, 57(1), 1-22.

Kırdar, Y.(2010). *Dış pazarlara yönelme nedenleri ve stratejileri*. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 235.

Kim, S. ve C. Jones (2009). *Online shoppingand moderating role of offline brandtrust*. Direct Marketing: An International Journal, 3(4), 282-300.

Kıvılcım, F. (2013). *Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin gelişmekte olan ülke türkiye açısından değerlendirilmesi*. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, (5)1, 219-230.

Kocameni, B. *Reklamlar ve reklam etiği*, İstanbul T.O. Dergisi Sayı 2, İst:2002,s.229-230.

Kozlu, C. *Uluslararası Pazarlama - İlkeler ve Uygulamalar*, 8.Basım, İş Bankası Yayınları, İstanbul,2003.

Kunde, J. (2002). Şirket dini. (n.ulusay ve n. eruysal, çev.). İstanbul: MediaCat Kitapları Yayınevi.(Orijinal İlk Baskı. 2000).

Kurtuluş, K. (1981). Pazarlama araştırmaları. İstanbul: Sermet Matbaası Yayınları.

Marcuse, P. (2001*). Küreselleşmenin dili* . Çev. Ali Tartanoğlu. Mülkiye Dergisi. 25 (229), 201-206.

Mutlu, Esin C. (2005). *Uluslararası işletmecilik .* (2. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Oğuz, Esin Sultan. (2011). *Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı*. Edebiyat Fakültesi Dergisi. 28 (2): 123-139.

Oksay, S. (2006).*Küresel ekonomi ve bölgeselleşmeler*.İstanbul: Okumuş AdamYayınları.

Özyurt, C. (2012). *Küreselleşme sürecinde kimlik ve farklılaşma*. İstanbul: Açılım kitap. Mouth". Journal of Targeting, Measurement and Analysis for Marketing,12(1), 82-90.

Robenson, R. (1999), *Küreselleşme, toplum kuramı ve küresel kültür*,(Çev:Ümit Yasal), Ankara:Bilim Sanat Yayınları.

Satılmış, Ü. (2008), *Uluslararası pazarlama*, İstanbul: Kumsaati Yayınları.

Saydan, R., Hüseyin K. (2007). *Global Pazarlamada Toplumsal Kültür Farklılıklarının Önemi.* Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 6 (22): 74-89.

Şahin, Begüm; Kalyoncu Selma, (2014). *Unilever Knorr'un Türkiye Pazarı İçin Ürün Kararlarında Uyguladığı Stratejilerin Standardizasyon ve Adaptasyon Kapsamında Değerlendirilmesi*, Journal of Business Research, 6(4), 87-119.

Tayfur, G. (2010). *Reklamcılık(4.Baskı*). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Thompson, J. B. (1995). *The media and modernity: a social theory of the media*. Polity Press, UK.

Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve kültür*. (Çev. A. Eker), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Tuna, G.(2007). *Küreselleşme ve geleceğin insanı*, Bilkent Üniversitesi Dergisi, 21.

Tuncer, S. E. (2020), *Sıradışıbir reklama gösterge bilimsel bir yaklaşım: magnum içindekiseni serbest bırak"*, Intermedia International e-Journa, 16-18.

15.01.2022 tarihinde Tuncer, S. E., (2020) Intermedia International e-Journal, December, 7(13): 492-493adresinden erişildi.

Ünsal, Y.(1984). *Bilimsel reklam ve pazarlamadaki yeri*. İstanbul: Tivi Reklam.

Yanar, Rüstem; Şahbaz, Ahmet, (2013). *Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmenin yoksulluk ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi *İİBF Dergisi,* 8(3), 55- 74.

Yılmaz B. (2019), *Küreselleşme ve medya-ekonomi politiği bağlamında reklam veren unsurunun rolü: Türkiye'de yayınlanan reklamlarda kültürün aktarılması*, IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 1-19.

Yolcu, E. (2002). *Renklerin öznel kullanımı ve ekinsel olarak algılanması*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, İstanbul.

KAYNAKÇA

Acar, E. ve Durucasu, H. (2015). Yap İşlet Devret (YİD) Modeli, Tarafları, Önemli Sözleşme Unsurları ve Belirsizlikleri. *The Journal of Academic Social Sciences*, *3*(12), 296-313. https://doi.org/10.16992/ASOS.640

Akitoby, B., Hemming, R. & Schwartz, G. (2007), *Public Investment and Public-Private*, Washington, DC: International Monetary Fund.

Alagöz, M., & Yokuş, T. (2017). Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) Yatırımları ve Ekonomik İllüzyon Etkisi. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19*(32), 115.

Andres, A., Biller, D., Blades, C., Bloomgarden, D. R., Bright, D., Escalante, M. C., ... & Yamamoto, C. (2016). The Economic Impact of Public-Private Partnerships in the Infrastructure Sector: Literature Review.

Baumol, William J. 1967. "Macroeconomic of Unbalanced Growth: The Anatomy of Urban Crisis." The American Economic Review, 57: 415-426.

Bakırtaş, D. & Aysu, A. (2019). The Relationships between Public-Private Partnership Investments and Economic Growth: Panel Data Analysis. *BİLTÜRK Ekonomi ve İlişkili Çalışmalar Dergisi*, *1*(1), 28-42.

Bayrakdar, S. (2017). Kamu Büyüklüğünün İşsizlik Üzerine Etkisi: Teorik Bir İnceleme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, *8*(2), 95-117.

Beck, Morris. 1976. "The Expanding Public Sector: Some Contrary Evidence." *National Tax Journal,* 29(1): 15-21.

Boz, S. S. (2013). Kamu Özel İşbirliği (PPP) Modeli. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *4*(2), 277-332.

Bult-Spiering, M. ve Dewulf, G. (2006), Strategic Issues in Public-Private Partnerships in International Perspective, Blackwell Publishing, Oxford, UK.

Canbaz, M. (2019). *Kamu Hizmetlerinin Finansmanında Kamu Özel İşbirliği Modeli: Türkiye İçin Bir Değerlendirme.* (Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.

De Clerck, D., Demeulemeester, E., & Herroelen, W. (2012). Public private partnerships: look before you leap into marriage. Review of Business and Economic Literature, *57*(3), 249-261.

Durucasu, H., ve Acar, E. (2015). Yap İşlet Devret (YİD) Modeli, Tarafları, Önemli Sözleşme Unsurları ve Belirsizlikleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3*(12), 296-313.

EC (2004). "Green Paper on PPPs and the Community law on public contracts and concessions", European Commission, C 100 2/005, B-1049 Brussels.

Ghali, K. H. (1998). Public investment and private capital formation in a vector error-correction model of growth. Applied economics, *30*(6), 837-844.

Hall, D. (2008). Public private partnerships (PPPs) summary paper.

Hall, D. (2010). More public rescues for more private finance failures-a critique of the EC Communication on PPPs.

Heller, P.S. (2005), Understanding Fiscal Space, IMF Policy Discussion Paper, PDP/05/4, Washington: International Monetary Fund, http://www.imf.org/external/pubs/ft/pdp/2005/pdp04.pdf, Erişim Tarihi: 01/09/2022.

Jasiukevicius, L., & Vasiliauskaite, A. (2013). The relation between economic growth and public-private partnership market development in the countries of the European Union. Economics and management, *18*(2), 226-236.

Jnr, E. Q. (1996). Development projects through build-operate schemes: their role and place in developing countries. International Journal of Project Management, *14*(1), 47-52.

Kamieniecki, S., Shafie, D., & Silvers, J. (1999). Forming partnerships in environmental policy: The business of emissions trading in clean air management. American Behavioral Scientist, *43*(1), 107-123.

Karaca, C. (2012). İlave Mali Alan Oluşturmada Hükümet Politikaları. *Maliye Dergisi*, 163, 416-430.

Karahanoğulları, Y. (2012). Kamu Özel Ortaklığı Modelinin Mali Değerlendirmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *67*(02), 95-125.

Kibritçioğlu, A. (1998). İktisadi Büyümenin Belirleyicileri ve Yeni Büyüme Modellerinde Beşeri Sermayenin Yeri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, *53*(1), 207–230.

Köstekçi, A. (2017). Kamu ve Özel Sektör Ortaklıkları: Dünyada ve Türkiye'de Yaşanan Gelişmeler. İçinde F. Yıldız ve G. Tuncer (Ed.), *Güncel Gelişmeler Perspektifinden Kamu Maliyesinde Seçme Konular* (ss. 310-337).

Kuzucu, O. (2019). *Türkiye'de Kamu Özel İşbirliği Yatırımlarının Ekonomik Büyümeye Etkileri (1986-2018).* (Yüksek Lisans Tezi). Batman Üniversitesi, Batman.

Matsolo, N. (2018). Are Public Private Partnerships catalysing economic growth in Sub-Saharan Africa? (Master's thesis, University of Cape Town).

Ng, A., & Loosemore, M. (2007). Risk allocation in the private provision of public infrastructure. International journal of project management, 25(1), 66-76.

Parlak, N., Köse, H. Ö. ve Toprak, M. (2020). Kamu-Özel İşbirliği Modeli̇ ve Türkiye Uygulamaları: Sayıştay Raporları Işığında Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Sayıştay Dergisi*, *31*(119), 9-39.

Philpotts, T. (2008), "P3s: A Cost-Effective Way to Meet Infrastructure Needs?", Bond Buyer, 366 (33005).Romer, P. M. (1983). Dynamic competitive equilibria with externalities, increasing returns, and unbounded growth (Doctoral dissertation, The University of Chicago).

Scribner, M. (2011). The limitations of public-private partnerships. Recent lessons from the surface transportation and real estate sectors, Washington, Competitive Enterprice Institute.

Şahin Duran, D. (2018). Türkiye'de Kamu Özel İşbirliği Uygulamalarının Mali Riskleri Üzerine Değerlendirmeler. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi,* (65), 316-333.

Şirin, Z. E. (2017). Türkiye'de Kamu Özel Ortaklığı Yönteminin Hukukî Altyapısı. *Maliye Çalışmaları Dergisi*, *0*(61), 25-58.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022). Kamu Özel İşbirliği İle Yürütülen Projeler, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ankara.

Tekin, A. G. (2004). Özelleştirmede Yeni Yaklaşım: Özel Sektör Kamu İşbirlikleri (Public Private Partnerships veya PPP Modelleri). *Ekonomistler Bülteni.*

Tokatlıoğlu, M., ve Şen, S. (2019). Kamu Hizmetlerinin Sunum ve Finansmanında Kamu Özel İşbirliği Modeli: Avrupa Birliği ve Türkiye. *International Journal of Public Finance*, *4*(2), 205-235.

Tulukçu, İ. (2019). Kamu-Özel Ortaklıkları: Farklı Kurumsal İşleyiş Ve Hedefler Varlığında Yönetişim Becerileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *19*(38), 242-263. https://doi.org/10.30976/susead.517735, Erişim Tarihi: 01/09/2022.

TÜİK (2022). Yıllık Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, 2020, Türkiye İstatistik Kurumu, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yillik-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2020-37184, Erişim Tarihi: 01/09/2022.

Uğur, A. ve Miynat, M. (2014). Kamu Özel Sektör Ortaklıklarının Ekonomi Politiği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *21*(2), 19-40.

Yalçın, F. C. (2014). Kamu Özel İşbirliği ve Özelleştirme: Kavramsal Bir Çerçeve. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(25), 133-162.

Yereli, A. B. ve Kızıltan, M. (2011). Kamu-Özel İşbirliği Projeleri ve Kırgızistan Ekonomisi Açısından Önemi. *International Conference on Eurasian Economies, 12*(14), 246-252.

Yerlikaya G. K. (2003). *Türkiye'de Yap İşlet Devret Modeli ve Kamu Borçlanması*,18. Maliye Sempozyumu Girne: Marmara Üniversitesi. http://www.maliyesempozyumu.org/wp-content/uploads/2017/10/MaliyeSempozyumu_18_419_447.pdf., Erişim Tarihi: 24/08/2022.

Zangoueinezhad, A., & Azar, A. (2014). How Public-Private Partnership Projects Impact Infrastructure Industry for Economic Growth. *International Journal of Social Economics*, *41*(10), 994-1010.

KAYNAKÇA

Ada, E., Erol, C., Baklacı, H.F., Kazançoğlu, Y. ve Sağnak, M. (2012). Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Projesi İhtiyaç Analizi, Kuyumculuk Sektörü- Sektör Raporu, İzmir Ekonomi Üniversitesi, (İEÜ). 2012. İzmir. https://phoenix.ieu.edu.tr/betanix/uploads/cms/ekokent.ieu.edu.tr/3979_1394627436.pdf

Arıkan, Z., Bay, H. & Kılınç, F. (2018). Altın Mücevherat Sektörünün Vergilendirilmesi, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 4 (3), 43-54. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ead/issue/48248/610777.

Dünya Altın Konseyi (WGC), (2021). Altın Görünümü 2021, London.

İncekara, B. & İncekara, R. (2016). Dünya Altın Piyasaları. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (2), 116-143. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/nisantasisbd/issue/40538/664470.

İstanbul Altın Borsası, (11.05.2022). https://www.borsaistanbul.com/dosyalar/kmtp/veriler/ith_au.pdf

İstanbul Jewelry Show, (Erişim: 25.06.2022). https://www.istanbuljewelryshow.com/tr

Küçükaksoy, İ. , Yalçın, D. "Altın Fiyatlarını Etkileyebilecek Faktörlerin İncelenmesi" . Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi 13 (2017): 1-20 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esad/issue/38974/456284.

Maden Tetkik Arama, (MTA), (2019) (Erişim: 25.06.2022).

https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/images/b_h/altin-gumus-2019.jpg

Maden Tetkik Arama, (MTA), (2016). Türkiye ve Dünyada Altın Raporu, Temmuz 2016. Ankara.

Metals Focus, (Erişim:10.05.2022). https://www.metalsfocus.com

Öztürk, N. (2019). Finansal Altın ve Yurtiçi Tasarruflar Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, 3 (7), 1-15. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/bspad/issue/43480/501104.

Sevimli, Y. & Ömürgönülşen, M. (2010). Altın Üretiminin Planlanması Açısından Türkiye'de Altın Fiyatının Tahmin Edilmesine İlişkin Bir Çalışma. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 10 (19), 363-384. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/susead/issue/28416/302519

Syzdykova, A. (2018). Dünya Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5 (11), 1-13. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/41390/499564.

Şişman, M. Y. (2016). Gelişmekte Olan ve Gelişmiş Ülkelerdeki Fiziksel Altın Talebi Belirleyicileri Üzerine Bir İnceleme, 2000-2010. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Afro-Avrasya Özel Sayısı, 581-595. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/27228/342463.

Terzi, A. ve Taşdemir, B. (2021). Kıymetli Bir Maden Olarak Altın ve Altın Bankacılığı; Banka Tekdüzen Hesap Planı Çerçevesinde Altına Dayalı Bankacılık İşlemlerine İlişkin Muhasebe Uygulamaları, İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi, 1(1), 28-41, 2021

Ticaret Bakanlığı, (2020). Mücevherat Sektör Raporu, Haziran 2020. Ankara.

Topçu, A., (2010). Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörler, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ocak 2010.

TradeMap, (Erişim: 21.05.2022), https://www.trademap.org/Index.aspx

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, (TCMB), Ekonomi Notları, 2012. (Erişim: 29 Temmuz 2022).

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, (TCMB). Merkez Bankası Rezervleri, 2022. (Erişim: 1 Temmuz 2022). https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/dashboard/4687

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), (2021). İhracat 2021 Raporu, Mart 2021. İstanbul.

Türkiye İstatistik Kurumu, (TÜİK), (Erişim: 12.05.2022).

Ünal, M., (2016). Türkiye ve Dünyada Altın. Fizibilite Etütleri Dairesi Başkanlığı.

KAYNAKÇA

Aktaş, Hasret ve Yılmaz, Nurcan (2017). "Üniversite Gençlerinin Yalnızlık ve Utangaçlık Unsurları Açısından Akıllı Telefon Bağımlılığı*". Internatonal Journal of Socal Scences and Educaton Research, 3(1), 86-102*

AKTAY, Sayım; HAMZAÇEBİ, Gökhan; KARA, Hüseyin Eğitimde Akıllı Telefon Uygulaması Kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi 2021, 22.1: 542-570.*

Aktuğlu, Işıl Karpat. Marka Yönetimi Güçlü ve Başarılı Markalar İçin Temel İlkeler. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

BUSHMAN, B. J. (1993). What's in a name? The moderating role of public self-consciousness on the relation between brand label and brand preference. Journal of Applie Psychology, 78(5), 857–861.

Butler, M. (2011). "Android: Changing the Mobile Landscape", IEEE Pervasive Computing, Volume 10,

Chae, M., Kim, J. (2003). "What's So Different About the Mobile Internet?", Communications of the

Chisnall, P.M. (1985). Marketing: A Behavioural Analysis, New York: McGrawHill, Maidenhead.ACM, Volume 46, Issue 12, NY, USA,

Chow, MM., Chen, L.H., Yeow, J.A. ve Wong, P.A. (2012). Conceptual Paper: Factors Affecting the

Chaudhary, A.(2021) Global Smartphone Volume Declines by 6% But Registers Highest Ever Third Quarter Revenue. https://www.counterpointresearch.com/global-smartphone-volume-declines-6-registers-highest-ever-third-quarter-revenue/ E.T.28.11.2021

Çakmak, T. & Yalçın, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Mobil Teknoloji Kullanımı: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Örneği. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD) , s.47-61.

Çelebi, B (2021) https://www.ekvagroupegitim.com/ (E.T.19.12.2021)

Çiloğlu, T. , Özeren, E. & Ustun, A. B. (2021). Mobil Uygulama Geliştirme, Yayımlama Ve Ekonomik Gelir Etme Aşamalarının İncelenmesi: İos Ve Android Sistemlerinin Karşılaştırması. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5 (1) , 60-77

Demand of Smartphone among Young Adult, *International Journal on Social Science Economics* & Art, 2(2), 44-49.

Deursen, A.J.A.M., Bolle, C.L., Hegner, S.M. ve Kommers, P.A.M. (2015). Modeling Habitual and Addictive Smartphone Behavior the Role of Smartphone Usage Types, Emotional Intelligence, Social Stress, SelfRegulation, Age and Gender, *Computers in Human Behavior,* 45, 411-420.

Eight-Year Growth And Decrease Rates Of Shipments Of Smartphones İn The Global Market(b.t). https://www.counterpointresearch.com/global-smartphone-shipments-share-last-eight-years/ (E.T.22.06.2022)

Erdogan, E(2020) https://avys.omu.edu.tr/ E.T.23.12.2021)

Ersoy, H., Madran, R. O., & Gülbahar, Y. (2011). Programlama dilleri öğretimine bir model öneri-si: robot programlama. Akademik Bilişim Konferansı'nda sunulmuş bildiri

EVANS, Joel R. ve BERMAN, Barry; Marketing, 5th Edition USA: MacMillan Publishing Company, 1992 from Smartphone Applications,

Gülmez, M. (2005), Üniversite Öğrencilerinin Cep Telefonu Satın Alma ve Kullanımı Etkileyen Faktörler: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinde Bir Uygulama, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Sayı: 24:s.37-62.

Gökaliler vd. (2011) "Bir Statü Tüketimi Göstergesi Olarak iphone Markalı Akıllı Telefon Algısı: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", Selçuk İletişim, 7(1), ss.36-48.

Issue 1, NJ, USA, http://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?tp=&arnumber(E.T.26.11.2021).

IBM Simon (b.t). Tartışma. https://tr.wikipedia.org/wiki/IBM_Simon (E.T.19.12.2021).

İsraf Raporu, (2018). https://www.ticaret.gov.tr/haberler/2018-israf-raporuaciklandi,(E.T.17.03.2022)

İşte 2021 yılı için akıllı telefon pazar payları (b.t). Teknoloji. https://www.haberturk.com/iste-2021-yili-icin-akilli-telefon-pazar-paylari-haberler-3135492 (E.T.25.11.2021)

Lay-Yee, K., Kok-Siew, H., Yin-Fah, B. C. (2013), *"Factors Affecting Smartphone Purchase Decision among Malaysian Generation Y" International Journal of Asian Social Science*, 3(12), 2426-2440.

Needham, M.(2022). Smartphone Shipments Declined 8.9% in the First Quarter as Global Demand Softens, According to IDC. https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=prUS49063822 (E.T.20.06.2022)

Meaning Of Smart Phone (b.t). Teknoloji. https://tr.ninanelsonbooks.com/significado-de-smartphone (E.T.04.04.2022)

Mramba, N.R. (2015), Does the Brand Name Matter to Purchase Decision? The Case of Mobile Phone, European Journal of Business and Management, Vol.7, No.4, 2015: 335-343.

Kuyucu, M. (2017). Gençlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı sorunsalı:"Akıllı telefon (kolik)" üniversite gençliği. Global Media Journal TR Edition, 7(14), 328-359.

Ringman, T. (1996), Windows of Opportunity: Timing and Entry Strategies,International Management and Data Systems, 96, 26-31.

Savage, S.J. ve Waldman, D.M. (2014). The Value of Online Privacy: Evidence

Statista The Statistics Portal (2017). Number of smartphone users worldwide from 2014 to 2020 (in billions).https://www.statista.com/statistics/330695/number-of-smartphone-users-worldwide/ (E.T.16.12.2021).

Suki, N. M. (2013). Students' Demand for Smartphones: Structural Relationships of Product Features, Brand Name, Product Price and Social Influence, *Campus-Wide Information System,* 30(4), 236-248.

Tatlı, H. (2015) Akıllı Telefon Seçiminin Belirleyicileri: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama, Çankırı Karatekin Üniversitesi, *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Y.2015, Cilt 5, Sayı 2: 549-5674

Terkan, R. (2011). Pazarlamanın Bir Parçası Olarak Halkla İlişkiler: Tüketici Davranışlarının Önemi. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3 (2) , 297-306 .

TUIK. (2021). *Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*, 2021 URL: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132

Uddin, M. R., Lopa, N. Z., & Oheduzzaman, M. (2014). Factors Affectıng Customers'buyıng Decısıons Of Mobıle Phone: A Study On Khulna Cıty, Bangladesh. International Journal of Managing Value and Supply Chains, 5(2), 21.

Wu, Y.(2021). Analysis: Global Smartphone User Penetration Forecast by 88 Countries: 2007 – 2026. https://www.strategyanalytics.com/access-services/devices/mobile-phones/smartphone/smartphones/reports/report-detail/analysis-global-smartphone-user-penetration-forecast-by-88-countries-2007---2026-DEC2021?slid=2396355&spg=13

Yolluk, Ö.(2020). Küresel Pazarlama Nedir, Neden Gereklidir? https://omeryoluk.com/kuresel-pazarlama-nedir/ (E.T.23.12.2021)

2021 dünya geneli telefon satışları pazarın lideri kim?(b.t).https://www.teknolojioku.com/guncel/2021-dunya-geneli-telefon-satislari-pazarin-lideri-kim 6180311df3f6b776702b45d0 (E.T. 27.11.2021.

KAYNAKÇA

Beyazgül, M., Öcek, C. & Karadeniz, E. (2022). Covid-19 Salgınının Kara, Deniz ve Havayolu Yolcu Taşımacılığı Sektörlerinin Likidite ve Finansal Başarısızlık Risklerine Etkisinin Analizi. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 6 (1) , 282-300. DOI: 10.32572/guntad.1058622

Budak, M. Y., & Sakarya, Ş. Covıd-19 Pandemisi Sürecinde Bist Perakende ticaret Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketlerin Finansal Performanslarının Geliştirilmiş Entropi Temelli Topsis Yöntemi İle Belirlenmesi. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, *4*(1), 17-39.

Karadeniz, E. & Kılıç, E. (2015). Deniz ve Kıyı Sularında Yolcu Taşımacılığı Sektörünün Finansal Performansının Oran Yöntemiyle Analizi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (2), 79-98. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/basbed/issue/16844/432062

Satır, H., Kısakürek, M., & Yaşar, F. (2020). Likidite Ve Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Topsis Analiz Yöntemi İle Değerlendirilmesi: Bist Perakende ticaret Sektöründe Bir Uygulama. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(1), 1-15.

Ülker, Y. ve Arslan, Ö. (2020). Türkiye'de gıda perakendeciliği sektöründe finansal analiz ve bir uygulama. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(4), 2531-2546.

https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/finans/en-buyuk-250-perakende-sirketinin-geliri-2020de-5-11-trilyon-dolar-oldu/671215

KAYNAKÇA

Adams, Richards & Hurd, Brian & Lenhart, Stephanie, & Leary, Neil (1998), "Effects of Global Climate Change on Agriculture: An Interpretative Review", Climate Research, 11(1), ss. 19-30.

Akyüz Y. ve Atış E., 2016, Türkiye'de İklim Değişikliği Tarım Etkileşiminin İki Yönüyle İncelenmesi. Uluslararası Katılımlı 2. İklim Değişimi ve Tarım Etkileşimi Çalıştayı. 08-09 Kasım 2016, Şanlıurfa.

Bozdoğan, A. E. ve Yanar, O., 2010, Sınıf Öğretmeni Adaylarının Küresel Isınmanın Gelecek Yüzyıldaki Etkilerine İlişkin Görüşleri, Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi / The Black Sea Journal of Sciences, Sonbahar / Fall 2010 Year: 1 Volume: 1 Number: 2, Sayfa/Page 48-60.

Bozdoğan, M. N. (2008). Bölgesel kalkınmanın sağlanmasına yönelik vergi özendirme önlemlerinin Türkiye açısından incelenmesi ve etkinliğinin analizi". TOBB Yayını, 57, 23-24.

Burke, Marshall & Emerick, Kyle (2016), "Adaptation to Climate Change: Evidence from US Agriculture", American Economic Journal: Economic Policy, 8(3), ss. 106-140.

Berberoğlu, C. N. (1981). Türk Tarımının Finansmanı ve Tarımsal Kredi Uygulamaları. Eskişehir: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.

Bayraç, N., Soylu, S., & Sade, B. (2012). "Türk Tarım Sektörünün Yapısı ve Sorunları";İklim Değişikliğinin Tarımsal Ürünlere Etkisi Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Sanayi Odası Dergisi; Konya Kalkınma Ajansı,s. 2-33.

Chitanava, M., Janashia, N., Irakli, S. & Vardosanidze, K. (2021). The Impact of Climate Change Mitigation Policy on Employment. Tbilisi: Friedrich-Ebert-Stiftung.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2018), Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi, https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/banner/banner592.pdf, Erişim Tarihi: 15.01.2019.

Dellal, İ., Ünüvar, F. İ., Polat, K., Bolat, M. ve Ünal, M., 2016, İklim Değişikliği ve Kuraklığın Türkiye'de Tarımda Etkilerinin Değerlendirilmesi, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Araştırma - Geliştirme Destek Programı TAGEM, 14 Arge 49 No'lu Proje Sonuç Raporu, Mart, 2016.

Dellal, İ., McCarl, B.A. and Butt, T., 2011, The Economic Assessment of Climate Change on Turkish Agriculture, Journal of Environmental Protection and Ecology , Vol:12, No:1, 376-385.

Dellal, İ., 2012, İklim Değişikliğinin Tarıma Etkileri, Tarım Eğitiminin 166.yıldönümü Etkinlikleri, Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Ziraat Fakültesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Çanakkale.

European Commission. (2019). What is the European Green Deal. European Commission: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/859152/What_is_the_European n_Green_Deal_en.pdf.pdf (Erişim Tarihi: 20.07.2021)

European Commission. (2021). A European Green Deal. European Commission: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (Erişim Tarihi: 20.07.2021).

IPBES-IPCC. (2021). Biodiversity and Climate Change. Bonn: UN.

Food and Agriculture Organization of the United States (FAO). (2017), The Future of Food and Agriculture- Trends and Challenges, Rome.

Kocaöz, R. (2009). Türkiye'de 1980 Sonrası Tarım Sektöründe Gelir ve İstihdam Analizi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

OECD, (1995). "Taxation and Foreign Direct Investment: The Experince of The Economies in Transition", Paris.

Öztürk, Kemal (2002), "Küresel İklim Değişikliği ve Türkiye'ye Olası Etkileri", G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1), ss. 47-65.

Öztürk, N. (2010). Klasik ve Neoklasik İktisatta Gelir Bölüşümü . Cumuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,s. 59-90.

Peterson, A. Townsend & Ortega-Huerta, Miguel & Bartley, Jeremy & Sánchez-Cordero, Victor & Soberón, Jorge & Buddemeier, Robert & Stockwell, David (2002), "Future Projections for Mexican Faunas under Global Climate Change Scenarios", Nature, (416)6881, ss. 626-629.

Philippe & Wang, Tao (2013), "Recent Trends in Inner Asian Forest Dynamics to Temperature and Precipitation Indicate High Sensitivity to Climate Change", Agricultural and Forest Meteorology, 178, ss. 31-45.

Rosenzweig, Cynthia & Parry, Martin (1994), "Potential Impact of Climate Change on World Food Supply", Nature, 367(6459), ss. 133-138.

sCatuti, M., Kustova, I. & Egenhofer, C. (2020). Delivering the European Green Deal for southeast Europe. Brussels: CEPS.

Simionescu, M., Pauna, C. B. & Diaconescu, T. (2020). Renewable Energy and Economic Performance in the Context of the European Green Deal. Energies, 1-19.

Şahin, M. Y. (2002). Ülkemizde Tarım Söktürünün Yeri,Önemi ve Sektöre İlişkin Teşvik Uygulamaları. Ankara: Hazine Müsteşarlığı Matbaası.

Tatar, Ö., 2016, Climate Change Impacts on Crop Productıon in Turkey, Lucrări Ştiinţifice – vol. 59(2)/2016, Seria Agronomie.

Topçu, B. A. (2005, Ağustos). Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası Açısından Türk Tarımının Yeri. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Tarım ve Orman Bakanlığı (2018), Türkiye Cumhuriyeti Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi, http://iklim.tarim.gov.tr/dosya/strateji.pdf, Erişim Tarihi: 13.02.2019.

Uzundumlu, A. S. (2012). AB Ülkeleri İle Türkiye Tarımsal Yapısının Karşılaştırılması. Erzurum: Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Cilt:23, Sayı:2 s.64-73.

Waggoner, Paul (1983), Agriculture and A Climate Changed by More Carbon Dioxide, National Academy Press, Washington DC.

ŞAH MAT TARİH

TARİH DERS NOTLARI
(Kurum Sınavlarına Hazırlık)

KPSS
KAYMAKAMLIK
İDARİ ADLİ YARGI
İCRA

ERDEM ÜNAL DEMİRCİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-10-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

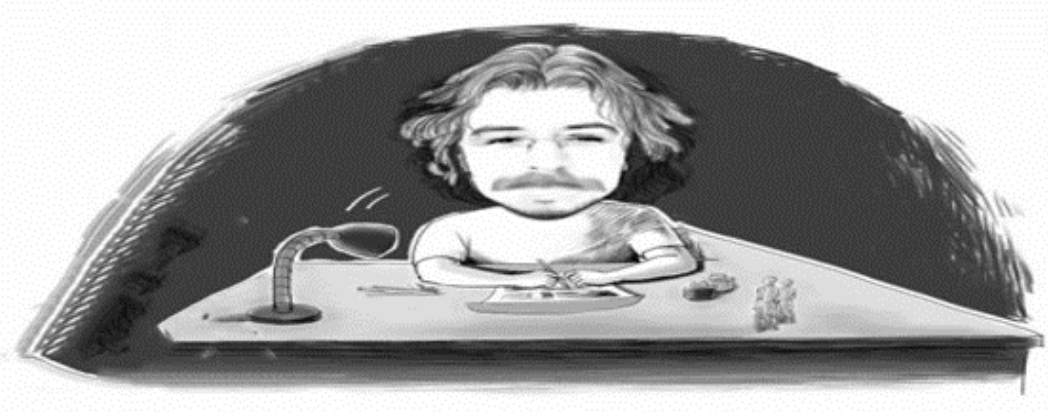

Un pueblo sin memoria es un pueblo sin futuro
(Hafızası olmayan bir halkın, geleceği de olmaz)

Değerli arkadaşlar…

Elinizde tuttuğunuz bir kitap sınavlara hazırlık kitabıysa şayet, muhtemeldir ki sürece yeni başlıyorsunuzdur yahut süreçten bunalmış son bir defa bu "külfete" katlanmayı göze almış bir ruh hali içindesinizdir. Üstelik piyasada ve sosyal medyada yüzlerce kitap, soru bankası ve ders anlatım videoları mevcutken yaşadığınız kafa karışıklığını hissetmemek mümkün değil. Dijital çağ, bilgiye ulaşımı kolaylaştırdığı kadar "doğru bilgiye" erişimi de zorlaştırıyor maalesef. "En fazla reklam verenlerin", "en fazla beğeni alanların", "en çok satanların" makbul kabul edildiği bir çağda, algıların nasıl çarpıtılabildiğinin farkındayım. O zaman tüm bu sıkışmışlığın içinde sınavlara hazırlanmak ve "tarih" konusunda çözüm bulmak istiyorsak ne yapmalıyız?

Satrançta "mat ağı" kavramını duydunuz mu hiç? Şah'ın sıkıştırılarak sonunda mat edileceği döngüye sokulmasını ifade eden bu kavram, peş peşe gelen yıldırıcı atakların sonunda ortaya çıkan bir durumdur. Sizden isteğim tam da böylesi bir hamledir. Sınav için yoğun, tempolu ve disiplinli çalışarak finalde Şah'a Mat çekmenizi istiyorum. Malum "Şah Mat" oyunun bitişini müjdeler, zaferin işaret fişeğidir bu söz. O vakit ne yapmalı, mat ağını nasıl kurmalı?

Elinizde tuttuğunuz ŞAH MAT TARİH kitabı dile kolay on yıllık birikimin sonucunda ortaya çıktı. Bu çalışma, sizleri KPSS ve diğer kamu kurum sınavlarına hazırlamak için kılı kırk yarıp devletin müfredat kitapları ve onların referans verdiği akademik metinleri tarayarak işe başladı. Kritik noktaları, yazılmış binlerce soruyla harmanlayıp bir araya getirdi. Yıllar içinde adım adım tamamlanan tarih ders notları bugün artık sınavlar için güvenlik açığı vermeyen düzenli ve disiplinli çalışan bireylerin elinde önemli bir kaynak metin olmaya adaydır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın müfredatında yer alan ve hem bakanlık hem de özel sektör tarafından hazırlanan **9. 10. 11 ve 12. sınıf kitapları** elinizdeki kitabın ana aksını oluşturmaktadır. Sınavlara dönük soru havuzu bu kitaplardan oluşturulduğu için temel metinlerden feyiz almamız gerekiyordu. Çalışmanın sonunda kaynakçada bu kitapların künyelerini bulabilirsiniz. Fakat bu yeterli değildir. Özellikle 2014 KPSS ile etkisi

hissedilen Açık Öğretim Fakültesi (AÖF) ders kitapları müfredata girmiş ve alanın hacmi genişlemiştir. Bu kitaplar; **Türk İdare Tarihi, AİİT I-II, Türk Siyasal Hayatı ve Türk Dış Politikası I** derslerine aittir. *Türk İdare Tarihi*, sıkça sorulan Türk Kültür ve Medeniyetine yönelik makalelerden oluşur. Bu açıdan devletin Orta Asya Türk Tarihi (Tarih 1) için beslendiği bir havuzdur diyebiliriz. Diğer yandan, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I-II (AİİT I-II)* kitabında Osmanlı Duraklama devrinden başlayan birinci bölüm, Cumhuriyete uzanan bir akışla ikinci bölüme evrilir. Osmanlı Tarihi (Tarih 2) için önemli bir havuzdur. *Türk Siyasal Hayatı ders kitabı,* Atatürk dönemi iç siyasetine ağırlık verir. Örneğin; Musul Meselesi, TpCF, Serbest Fırka vb. konular Tarih 3 için büyük bir öneme sahiptir. Son olarak *Türk Dış Politikası* ise Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi (Tarih 4) için gerekli altyapıyı hazırlar. Özellikle II. Dünya Savaşı Türk Dış Politikası, Milli Şef Dönemi, Kıbrıs Meselesi vb. konularda geniş bilgiler sunar. Bahsi geçen tüm bu kitaplar taranmış, kontrol edilmiş ve gerekli noktalarda alıntılar yapılmıştır.

Şah Mat Tarih kitabı, sınava hazırlanan adayların yanı sıra tarihe ilgi duyanlar için de kıymetli bir çalışma olma iddiası taşır. Kitapta hem birçok temel kaynağa atıf yapılmış hem de döneme uygun okuma ve film listeleri hazırlanmıştır. Bu listeleri kitabın sonunda bulabilirsiniz. Şah Mat Tarih, adayların geçiş süreçleriyle birlikte konuları daha rahat anlaması için dört bölümden oluşmuştur.

Tarih 1 → Orta Asya Türk Tarihi (İslamiyet Öncesi Türk Tarihi)

Tarih 2 → Osmanlı Tarihi

Tarih 3 → Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi

Tarih 4 → Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi

Kitabımız müfredat bilgisini en temel akademik metinlerle karşılaştırmış ve gerekli açıklamaları **"DİKKAT"** kısmıyla okuruna duyurmuştur. Ayrıca metnin tamamına yayılan ve yanında "💣" bomba işaretiyle göreceğiz bilgiler önceki sınavlarda çıkmış yahut sorulması muhtemel tehlikeli kavramlara işaret eder. Şah Mat Tarih'i muadillerinden ayıran temel fark ise akademik metinlerden müfredat kapsamında yeterli oranda beslenmesidir. Tarih, ezberci sistemin ve sınav piyasasının kaderine terkedilemeyecek kadar kıymetlidir. Diyoruz ki, **Orta Asya Türk Tarihi (Tarih 1)**; Bahaeddin Ögel, Ahmet Taşağıl, İbrahim Kafesoğlu, Zeki Velidi Togan ve Muharrem Ergin'in kitapları dikkate alınmadan anlaşılır mı? **Osmanlı Tarihi (Tarih 2)**; Derviş Ahmet Aşıkı, Ahmedi, Fuad Köprülü, Halil İnalcık, Paul Wittek'in kuruluş dönemi çalışmaları; Feridun Emecen, Abdülkadir Özcan, Yılmaz Öztuna ve İlber Ortaylı'nın imparatorluk tarihi çalışmalarına değinilmeden yazılabilir mi? **Türk Kurtuluş Tarihi (Tarih 3)**; Kinross'un, Atatürk'ü; Uluğ İğdemir'in Sivas Kongresi Tutanakları, Ali Naci Karacan'ın Lozan'ı olmadan nasıl anlaşılır? **Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi (Tarih 4)**; Baskın Oran ve Selim Deringil'in dış politika çalışmalarına dokunmadan yazılabilir mi? Şah Mat Tarih; MEB müfredatı, AÖF kitapları ve akademik metinleri bir araya getirerek ve elbette tüm bu süreçlerin ağırlığını hissederek sizlerin karşısına çıkıyor.

Yukarıdaki anlatılan sürece nasıl ikna olabiliriz? sorusunu duyar gibiyim. Değerli arkadaşlar, bu kitabın çıkmasında verilen onca emeğin yanında özellikle sizlerden gelen yoğun ilgi ve alakanın katkısı büyüktür. YouTube adresimize gösterdiğiniz ilgiden dolayı teşekkür ederiz. Yeni adaylar için de hatırlatalım. YouTube kanalımızda tarih ders notlarına ait bütün videoları bulabilirsiniz. Üstelik sayfada 2000 yılından günümüze kadar KPSS, Kaymakamlık, İdari Adli Yargı, İcra vb. sınavlarda çıkmış binlerce soru çözümü ve sınav analizleri de yer almaktadır. Elinizdeki kitap, video kayıtlarıyla paralel ilerlediği için sizleri not alma

telaşından kurtaracak ve haliyle salt konuya odaklanma imkânınızı artıracaktır. Lütfen kitapla birlikte YouTube video adresini takip etmeyi ihmal etmeyin.

Erdem Ünal Demirci'ye ait **YouTube** tarih kanal linki:

https://www.youtube.com/channel/UC7C22VdPqF05Xz0uaMldK5g?view_as=subscriber

Sonuç itibariyle tüm bu anlatının yanında, tarihin yalnız "kuru ezberlerden oluşan bilgiler yığını" olmadığını da deneyimleyebilirsek ne mutlu bize. Başarılarınız daim olsun.

"***Quid rides? Mutato nomine de te fabula narratur"***

(Ne gülüyorsun? İsimleri değiştir anlatılan senin hikâyendir)

(Horace- Satirler)

İstanbul- 2022

Erdem Ünal Demirci

erdemunaldemirci@gmail.com

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM
ORTA ASYA TÜRK TARİHİ'NDEN TÜRK-İSLAM TARİHİNE GEÇİŞ

1. BÖLÜM
İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ ... 3
Türk Adının Anlamı ... 3
Orta Asya'dan Türk Göçleri; ... 4
İSKİTLER (SAKALAR) ... 6
ASYA (BÜYÜK) HUN DEVLETİ [Hiung-Nu] ... 7
KAVİMLER GÖÇÜ (375) ... 9
AVRUPA HUN DEVLETİ (V. Yüzyıl)- 469) ... 10
I. GÖKTÜRK (KÖKTÜRK) DEVLETİ (552- 659) ... 13
II. GÖKTÜRK DEVLETİ (KUTLUK) (682-744) ... 14
UYGUR DEVLETİ (744- 840) ... 16
DİĞER TÜRK DEVLETLERİ ... 18
İLK TÜRK DEVLETLERİ'NDE KÜLTÜR VE MEDENİYET ... 22
İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ ... 33
MISIR'DA KURULAN İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ ... 34
TÜRK İSLAM DEVLETLERİ ... 37
KARAHANLILAR (840-1212) ... 37
GAZNELİLER (963- 1187) ... 39
BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (1040-1157) ... 40
YAKIN DOĞU VE ASYA'DA KURULAN DİĞER DEVLETLER ... 45
TÜRKİYE TARİHİ ... 48
ANADOLU (TÜRKİYE) SELÇUKLU DEVLETİ (1077-1308) ... 51
TÜRK-İSLAM DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE MEDENİYET ... 58
Türk- İslam Tarihi- İz Bırakan İsimler ... 65
Türk- İslam Tarihi'nde Bilim ... 68

2. BÖLÜM
OSMANLI DEVLETİ'NE GENEL BAKIŞ

2. BÖLÜM
OSMANLI DEVLETİ- KURULUŞ (1302-1453) ... 77
Osman Bey Dönemi (1281-1324) ... 80
Orhan Bey Dönemi (1324-1362) ... 81
I. Murat Dönemi (1362-1389) ... 83
I. Bayezid (Yıldırım) Dönemi (1389-1402) ... 84
I. Mehmet (Çelebi) dönemi (1413-1421) ... 87
II. Murat dönemi (1421-1451) ... 88
OSMANLI DEVLETİ- YÜKSELİŞ DÖNEMİ ... 90
II. Mehmet (Fatih Sultan) Dönemi (1451-1481) ... 90
II. Bayezid Dönemi (1481-1512) ... 96
I. Selim (Yavuz) Dönemi (1512-1520) ... 98
I. Süleyman (Kanuni) (1520-1566) ... 100
Sokollu Mehmet Paşa Dönemi (1564-1579) ... 105
II. Selim Dönemi (1566-1574) ... 105
III. Murad Dönemi (1574-1595) ... 106
OSMANLI DEVLETİ KÜLTÜR VE MEDENİYET ... 107
Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayat ... 122
Osmanlı Devleti'nde Eğitim Sistemi ... 125
Osmanlıda Sosyal Yaşam ... 128

Osmanlı'da Hukuk 129
Osmanlı İmparatorluğu'nda Mimari Eserler 129
Osmanlı Tarihi (İz Bırakan İsimler) 132
OSMANLI DEVLETİ- DURAKLAMA DÖNEMİ (1579-1699) 139
III. Mehmet Dönemi (1595-1603) 143
I. Ahmet Dönemi (1603-1617) 144
II. Osman Dönemi (1618-1622) 145
IV. Murat Dönemi (1623-1640) 146
IV. Mehmet (Avcı Mehmet) Dönemi (1648-1687) 147
Mustafa Dönemi (Kısa Bakış) (1695-1703) 149
AVRUPA SİYASİ TARİHİ 149
ORTA ÇAĞ SİYASİ TARİHİ (375-1453) 149
YENİÇAĞ'DA AVRUPA 152
YAKIN ÇAĞ'DA AVRUPA 156
OSMANLI DEVLETİ- GERİLEME DÖNEMİ 160
III. Ahmet Dönemi (1703- 1730) 161
I. Mahmut Dönemi (1730-1754) 164
III. Osman Dönemi (1754-1757) 165
III. Mustafa Dönemi (1757-1774) 165
I. Abdülhamid Dönemi (1774-1789) 166
III. Selim Dönemi (1789-1807) [NİZAM-I CEDİT] 167
OSMANLI DEVLETİ - DAĞILMA DÖNEMİ 169
IV. Mustafa Dönemi (1807-1808) 170
II. Mahmut Dönemi (1808-1839) 170
TANZİMAT DÖNEMİ (1839-1876) 175
I. Abdülmecit (1839-1861) 175
Sultan Abdülaziz (1861-1876) 179
II. Abdülhamid (1876-1909) 183

3. BÖLÜM
20. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NİN ÇÖKÜŞÜ- ATATÜRK İLKELERİ ve İNKILAP TARİHİ

3. BÖLÜM
20. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ 195
TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-1912) 195
BALKAN SAVAŞLARI (1912-1913) 197
I. Balkan Savaşı (1912) 197
II. Balkan Savaşı (1913) 198
I. DÜNYA SAVAŞI (1914-1918) 200
OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞTIĞI CEPHELER 202
Taarruz Cepheleri 202
Savunma Cepheleri 204
Yardım Cepheleri (Sınır Dışı) 208
MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 Ekim 1918) 211
PARİS BARIŞ KONFERANSI (18 OCAK 1919) 214
İZMİR'İN İŞGALİ (15 Mayıs 1919) 215
KUVAY-İ MİLLİYE (MİLLİ KUVVETLER) 218
KURTULUŞ SAVAŞI (HAZIRLIK DÖNEMİ) 222
BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NE KARŞI ÇIKAN AYAKLANMALAR 239
MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE BASIN VE YAYIN 241
SEVR BARIŞ ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920) 243
KURTULUŞ SAVAŞI VE CEPHELER 245
ATATÜRK DÖNEMİ İÇ POLİTİKADAKİ GELİŞMELER 265
ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ ve İLKELER 270
ATATÜRK İLKELERİ 270
ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK İNKILABINA GENEL BAKIŞ 274
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK 295

4. BÖLÜM
ÇAĞDAŞ TÜRK ve DÜNYA TARİHİ

4. BÖLÜM
ÇAĞDAŞ TÜRK ve DÜNYA TARİHİ 307
TÜRK DIŞ POLİTİKASI 307
SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB) 319
SOVYETLERİN ORTA ASYA POLİTİKASI VE BASMACI HAREKET 321
ORTA DOĞU'DA MANDA YÖNETİMLERİ 322
UZAK DOĞU'DA YENİ BİR GÜÇ: JAPONYA 323
1929 DUNYA EKONOMİK KRİZİ (Kara Perşembe) 324
II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ AVRUPA'DAKİ TOTALİTER REJİMLER 326
II. DÜNYA SAVAŞI (1939-1945) 333
Batı Cephesi 333
Kuzey Afrika Cephesi 336
Doğu Cephesi 337
Pasifik Cephesi 338
II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI 343
II. DÜNYA SAVAŞI VE TÜRK DIŞ POLİTİKASI 344
İSMET İNÖNÜ (MİLLİ ŞEF) DÖNEMİ İÇ POLİTİKA 347
TÜRK SİYASAL HAYATI ve DIŞ POLİTİKA 349
Soğuk Savaş Dönemi'nde Türk Siyasal Hayatı 350
Yumuşama Dönemi'nde Türkiye Dış Politikası 354
Yumuşama Dönemi'nde Türk Siyasal Hayatı 360
SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ (ABD - SSCB) 365
BATI BLOĞU 366
DOĞU BLOĞU 370
ORTADOĞU'DA FİLİSTİN SORUNU 375
BAĞLANTISIZLAR HAREKETİ 382
KÜRESELLEŞEN DÜNYA VE TÜRKİYE 383
KAYNAKÇA 395
Film Listesi 397
Okuma/Kitap Listesi 401

KAYNAKÇA

MEB Müfredat Kitapları

MEB Ortaöğretim Tarih 9 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları, 2021.

MEB Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı. 7. Baskı, Ankara: Devlet Kitapları, 2015

MEB Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları, 2019.

MEB Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları, 2021.

MEB Ortaöğretim Tarih 11 Ders Kitabı. 6. Baskı, Ankara: Devlet Kitapları, 2015.

MEB Ortaöğretim Tarih 11 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları, 2021.

MEB Ortaöğretim Tarih 12 Ders Kitabı. Ankara: Devlet Kitapları, 2021.

MEB Ortaöğretim Türk Kültür ve Medeniyet Tarihi Ders Kitabı. (2021). Ankara: Devlet Kitapları.

Yılmaz, A. (2015). *Ortaöğretim Tarih 9 Ders Kitabı*, Ankara: Ekoyay Eğitim Yayınları.

Tüysüz, S. (2022). *Ortaöğretim Tarih 9 Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Yayıncılık.

Yılmaz, A. (2022). *Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı*. Ankara: İlke Yayıncılık.

Demirtaş, B. (2019). *Ortaöğretim Tarih 12 Ders Kitabı*. Ankara: Mevsim Yayıncılık.

AÖF Müfredat Kitapları

(Ed.) Bağcı, H. ve Yakut, K. (2018). *Türk Dış Politikası I*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018.

(Ed.) Demirel, A. ve Sözen, S. (2019). *Türk Siyasal Hayatı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2019.

(Ed.) Erarslan, C. (2018). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018.

(Ed.) Sayılır, B. (2020). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2020.

(Ed.) Tural, E. (2018). *Türk İdare Tarihi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018.

Diğer Kaynaklar

Ali Fethi Okyar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası Üyeleri. (1930). Ali Fethi Okyar Arşivi.

Arap Baharı Öncesi Çekilen Fotoğrafın Muhasebesi. Enson Haber, 6 Aralık 2017. https://www.ensonhaber.com/dunya/arap-bahari-oncesi-cekilen-fotografin-muhasebesi

Aslanapa, O. (2017). *Türk Sanatı,* 15. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Aşıkı, D. A. (2018). *Aşıkpaşazede Tarihi*, (Haz. Ayşenur Kala), Kamer Yayınları.

Atlantik Paktına Girmek için Resmen Müracaatta Bulunduk. Hürriyet Gazetesi, 3 Ağustos 1950.

Ayverdi, E. H. (1985). *Makaleler*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları.

Balkan Dostluk Paktı Ankarada İmzalandı. Milliyet Gazetesi, 1 Mart 1953.

Boğazlar Bizimdir! Kurun Gazetesi, 21 Temmuz 1936.

Çelebi, A. (1558). *Süleymanname*, Topkapı Sarayı Müzesi.

Derso A. ve Kelen, E. (1993). *Guignol à Lausaunne (Karikatürlerle Lozan Barış Konferansı)*, İnönü Vakfı.

Dreyfus, G. (1876). *Atilla fléau de dieu*. https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Atilla_fl%C3%A9au_de_dieu.jpg

Durmuş, İ. (2012). *İskitler*, 4. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

Efendioğlu A. ve Aslantaş Ö. (2010). *John Dewey'in Türk Maarifi Raporu ve Tük Eğitim Sistemi*, 1. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Balıkesir, Türkiye, 13- 15 Mayıs 2010, cilt.1, sa.1, ss.54-60.

Ekmek Bugün Karne İle Verilecek. Tan Gazetesi, 14 Aralık 1942.

Ergin, M. (2018). *Orhun Abideleri*, 52. Baskı, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Kafesoğlu, İ. (2016). *Türk Milli Kültürü*, 40. Baskı, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Tural, E. (2018). *Eski Türklerde Yönetim Yapısı,* Türk İdare Tarihi içinde ss. 3-25. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Göncü, G. ve Aldoğan, Ş. (2018). *Çanakkale Savaşı Siperin Ardı Vatan*, İstanbul: Kırmızıkedi Yayınları.

Hataya Şanlı Bayrağımız Altında! Son Posta Gazetesi, 24 Haziran 1939.

Jean Baptiste Van Mour Lale Devri Ressamı. (2000). (Hazl.) Osman Öndeş ve Erol Makzume, Aksoy Yayıncılık.

Kore Savaşına 4500 Kişilik Bir Askeri Kuvvetle Katılıyoruz. Son Posta Gazetesi, 25 Temmuz 1950.

Macaristan Haritası Üzerinde Osmanlı Kaleleri. (2007). Wikipedia. https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Macaristan.jpeg

Milli Korunma Kanunu Dün Yürürlüğe Girdi! Dünya Gazetesi, 19 Ocak 1940.

M. Truman 400 Milyon Dolar İstedi. Ulus Gazetesi, 13 Mart 1947.

Mukavele Dün Gece İmzalandı. Ulus Gazetesi, 21 Temmuz 1936.

Ortaylı, İ. (2011). *Güney İtalya ve Osmanlılar*, Milliyet Gazetesi. https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/ilber-ortayli/guney-italya-ve-osmanlilar-1423537

Ögel, Ö. (2019). *Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi I*, 3. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Özakman, T. (1999). *1881-1938 Atatürk Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi*, Ankara, Bilgi Yayınları.

Özgür, Y. "*Geldikleri Gibi Giderler!*" karikatürü.

Russo- Turkish War (1877-1878). 2020. Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Russo-Turkish_War_%281877%E2%80%931878%29#/media/File:Russo-Turkish_War_(1877%E2%80%931878).png

Selahaddin Eyyubi rolünde Gassan Mesud, Ridley Scott, Kingdom of Heaven, 2005.

Treaty of Sevres. (2019). Wikimedia. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Treaty_of_S%C3%A8vres_1920.svg

Tufan, U. (2017). *Ertuğrul Bey ve Kayılar*, İstanbul: Nesil Yayınları.

Türk İstiklâl Harbi Batı Cephesi İkinci Cilt İkinci Kısım. (1999). Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Varlık Vergisi Listeleri Dün Asıldı. Yeni Asır Gazetesi. 17 Ocak 1942.

Vecellio, T. (1535). *Portrait of Suleiman I, 1538 ve Agostino Veneziano*, *Sultan Suleyman the Magnificent.*

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MUHASEBESİ VE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

Dünya Otomotiv Firmaları İçin
Sürdürülebilirlik Raporlaması (ESG) Sonuçları Analizi

Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-21-0

Ekim 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Sürdürülebilir kalkınma günümüzde devletler, işletmeler, tüketiciler ve sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm aktörler açısından büyük önem arz etmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için sürdürülebilirlik muhasebesi işletmelerin çevreye duyarlı bir şekilde faaliyet göstermesi için gerekli olan bilgilerin toplanması, sınıflanması, kaydedilmesi, raporlanması, analiz edilmesi ve karar süreçlerinde kullanılması açısından kritik bir oynamaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı, sürdürülebilirlik muhasebesi ve kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması bağlamında, dünya otomotiv firmaları için sürdürülebilirlik faaliyet sonuçlarını analiz etmek ve sürdürülebilirlik muhasebesinin sürdürülebilir kalkınma süreci açısından önemini ortaya koymaktır.

Çalışmanın ortaya çıkmasında katkı veren meslektaşlarıma şükranlarımı sunar, çalışmanın ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN

KISALTMALAR

CSR: Kurumsal Sosyal Sorumluluk

ESG: Çevresel, Sosyal ve Yönetişim

ESGC: ESG Kombine

IASB: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu

IFRS: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı

IIRC: Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi

ISSB: Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu

VRF: Değer Raporlama Vakfı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-3.1 Geleneksel, Çevresel ve Sürdürülebilirlik Muhasebesinin Karşılaştırılması 12
Tablo-4.1.Refinitiv ESG Boyutlar, Kategori ve Temalar 20
Tablo-4.2.Refinitiv ESG Kategori Puanları ve Tanımlar 24
Tablo-5.1. Otomotiv Firmaları ESG Puanları 25
Tablo-5.2. Otomotiv Firmaları ESG Çevre Boyutu 28
Tablo-5.3. Otomotiv Firmaları ESG Emisyonlar Puanları 31
Tablo-5.4. Otomotiv Firmaları ESG Kaynak Kullanımı Puanları 34
Tablo-5.5. Otomotiv Firmaları ESG İnovasyon Puanları 37
Tablo-5.6. Otomotiv Firmaları ESG Sosyal Boyut Puanları 40
Tablo-5.7. Otomotiv Firmaları ESG İnsan hakları Puanları 43
Tablo-5.8. Otomotiv Firmaları ESG Ürün Sorumluluğu Puanları 46
Tablo-5.9. Otomotiv Firmaları ESG İş gücü Puanları 49
Tablo-5.10. Otomotiv Firmaları ESG Toplum Puanları 52
Tablo-5.11. Otomotiv Firmaları ESG Yönetişim Boyutu Puanları 55
Tablo-5.12. Otomotiv Firmaları ESG Yönetim Puanları 58
Tablo-5.13. Otomotiv Firmaları ESG Hissedarlar Puanları 61
Tablo-5.14. Otomotiv Firmaları ESG CSR Stratejisi Puanları 64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-3.1. Sürdürülebilirlik Muhasebesinin Özellikleri 14
Şekil-3.2. Sürdürülebilirlik Muhasebesi Çerçevesinin Bileşenleri. 15
Şekil-3.3. Sürdürülebilirlik Muhasebesi Çerçevesi, Kaynak: Giang vd. (2022) 17
Şekil-3.4. Sürdürülebilirlik muhasebesi çerçevesi ve entegre raporlama etkileri 18
Şekil-3.5. Sürdürülebilirlik Odaklı Yönetim Kontrol Sistemleri Çerçevesi 19
Şekil-4.1 Refinitiv ESG Puanlama Çerçevesi 23
Şekil-5.1. Otomotiv Firmaları ESG Puanları 27
Şekil-5.2. Otomotiv Firmaları ESG Çevre Boyutu 30
Şekil-5.3. Otomotiv Firmaları ESG Emisyonlar Puanları 33
Şekil-5.4. Otomotiv Firmaları ESG Kaynak Kullanımı Puanları 36
Şekil-5.5. Otomotiv Firmaları ESG İnovasyon Puanları 39
Şekil-5.6. Otomotiv Firmaları ESG Sosyal Boyut Puanları 42
Şekil-5.7. Otomotiv Firmaları ESG İnsan hakları Puanları 45
Şekil-5.8. Otomotiv Firmaları ESG Ürün Sorumluluğu Puanları 48
Şekil-5.9. Otomotiv Firmaları ESG İş gücü Puanları 51
Şekil-5.10. Otomotiv Firmaları ESG Toplum Puanları 54
Şekil-5.11. Otomotiv Firmaları ESG Yönetişim Boyutu Puanları 57
Şekil-5.12. Otomotiv Firmaları ESG Yönetim Puanları 60
Şekil-5.13. Otomotiv Firmaları ESG Hissedarlar Puanları 63
Şekil-5.14. Otomotiv Firmaları ESG CSR Stratejisi Puanları 66

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ..... iii

KISALTMALAR iv

TABLOLAR LİSTESİ.....v

ŞEKİLLER LİSTESİ.....vi

1.GİRİŞ 1

2.SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK 2

2.1. Sürdürülebilir Kalkınmanın Gelişimi 2

2.2. Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik.....5

2.3. Sürdürülebilirlik Raporlama Yaklaşımları 6

2.3.1.Küresel Raporlama Girişimi (GRI).....7

2.3.2.Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi.....8

2.3.3.Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu.....9

2.3.4.UFRS Sürdürülebilirlik Açıklama Standartları.....9

3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MUHASEBESİ VE YÖNETİMİ.....11

3.1. Sürdürülebilirlik Muhasebesinin Gelişimi 11

3.2. Sürdürülebilirlik Muhasebesinin Tanımı, Özellikleri ve Temalar 13

3.3. Sürdürülebilirlik Muhasebesi Çerçevesi Ve Entegre Raporlama Etkileri.....15

4.REFINITIV SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK (ESG) RAPORU METODOLOJİSİ 20

4.1. Refinitiv ESG Amaç ve Kapsam.....20

4.2. Refinitiv ESG Skorlama Yapısı ve Metodolojisi 21

5. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BOYUTLARI BAZINDA DÜNYA OTOMOTİV FİRMALARI İÇİN REFINITIV ESG SONUÇLARI ANALİZİ.....25

5.1. Otomotiv Firmaları ESG Genel Puanı.....25

5.2. Çevre Boyutu.....28

5.2.1. Emisyonlar.....31

5.2.2. Kaynak kullanımı.....34

5.2.3. İnovasyon.....37

5.3.Sosyal Boyut.....40

5.3.1. İnsan hakları.....43

5.3.2. Ürün Sorumluluğu 46

5.3.3. İş gücü.....49

5.3.4. Toplum.....52

5.4.Yönetişim Boyutu.....55

5.4.1. Yönetim.....58

5.4.2. Hissedarlar 61

5.4.3. CSR Stratejisi.....64

6. FİRMA BAZINDA DÜNYA OTOMOTİV FİRMALARI İÇİN REFINITIV ESG SONUÇLARI ANALİZİ 67

6.1. BAIC Motor Corp Ltd 67

6.2. Bayerische Motoren Werke (BMW) AG.....68

6.3. Byd Co Ltd.....69

6.4. Chongqing Changan Automobile Co Ltd 70

6.5. Daimler AG.....71

6.6. Denso Corp 72
6.7. DongFeng Automobile Co Ltd 73
6.8. FAW Jiefang Group Co Ltd....74
6.9. Ferrari NV....75
6.10. Fiat Chrysler Automobiles NV....76
6.11. Ford Motor Co....77
6.12. Ford Otomotiv Sanayi AS 78
6.13. Geely Automobile Holdings Ltd 79
6.14. General Motors Co 80
6.15. Great Wall Motor Co Ltd 81
6.16. Honda Motor Co Ltd 82
6.17. Hyundai Motor Co....83
6.18. Kia Motors Corp....84
6.19. Li Auto Inc 85
6.20. Lucid Group Inc 86
6.21. Mahindra and Mahindra Ltd....87
6.22. Maruti Suzuki India Ltd 88
6.23. Maschinenfabrik Berthold Hermle AG 89
6.24. Mazda Motor Corp 90
6.25. Mercedes-Benz Group AG....91
6.26. Mitsubishi Motors Corp 92
6.27. Nissan Motor Co Ltd....93
6.28. Porsche Automobil Holding SE 94
6.29. Renault SA....95
6.30. Rivian Automotive Inc 96
6.31. SAIC Motor Corp Ltd 97

6.32. Stellantis NV 98
6.33. Subaru Corp....99
6.34. Suzuki Motor Corp....100
6.35. Tata Motors Ltd....101
6.36. Tesla Inc 102
6.37. Toyota Motor Corp....103
6.38. Volkswagen AG 104
6.39. Volvo Car AB....105
6. SONUÇ....106
KAYNAKÇA 110

KAYNAKÇA

Al-Baghdadi, E. N., Alrub, A. A., & Rjoub, H. (2021). Sustainable Business Model and Corporate Performance: The Mediating Role of Sustainable Orientation and Management Accounting Control in the United Arab Emirates. Sustainability, 13(16), 8947.

Borsa İstanbul (2022), Sürdürülebilirlik Endeksi, https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurule-bilirlik- endeksi Erişim, 01.09.2022

Brundtland, G. H. (1987). Report of the World Commission on environment and development:" our common future.". Unite Nations Secretary-General World Commission on Environment and Development

Bui, B., & De Villiers, C. (2017). Management control systems to support sustainability and integrated reporting. içinde Sustainability Accounting and Integrated Reporting, De Villiers, C., & Maroun, W. (Eds.). Routledge.

De Villiers, C., & Maroun, W. (2017). Sustainability accounting and integrated reporting. içinde Sustainability Accounting and Integrated Reporting, De Villiers, C., & Maroun, W. (Eds.). Routledge.

Elkington, J. (1999). Triple bottom-line reporting: Looking for balance. Australian CPA, (March), 19–21.

Falih Chichan, H., & Alabdullah, T. T. Y. (2021). Does environmental management accounting matter in promoting sustainable development? A study in Iraq. Journal of Accounting Science, 5(2), 110-122.

Ghaderi, F., Pakmaram, A., Galibafe Asl, H., & Bahri Sales, J. (2021). Developing the Concept of Corporate Sustainability

Accounting Structures and Corporate Financial Health In the ICM. *Management Accounting*, *14*(48), 87-102.

Giang, N. P., Hien, T. N. B., & Ha, N. T. (2022). Factors Affecting The Application Of Sustainable Accounting And Sustainable Development In Enterprises. Multicultural Education, 8(2).

Gil-Marín, M., Vega-Muñoz, A., Contreras-Barraza, N., Salazar-Sepúlveda, G., Vera-Ruiz, S., & Losada, A. V. (2022). Sustainability Accounting Studies: A Metasynthesis. Sustainability, 14(15), 9533.

Global Reporting Initiative (GRI). (2002). Sustainability reporting guidelines. Boston.

Gray, R. (1993). Accounting for the environment. London: Paul Chapman

GRI (2022), Our mission and history, https://www.globalreporting.org/about-gri/mission-history/ Erişim, 01.08.2022

Gulluscio C., (2022). Sustainability Accounting, Encyclopedia, https://encyclopedia. pub/entry/1553 Erişim, 01.09.2022

Hernádi, B. H. (2012). Green accounting for corporate sustainability. Theory, Methodology, Practice, 8(02), 23-30.

Hörisch, J. (2021). The relation of COVID-19 to the UN sustainable development goals: implications for sustainability accounting, management and policy research. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal.

Kayahan, T. (2014). Kurumsal sürdürülebilirlik ve muhasebeye yansımaları: Sürdürülebilirlik muhasebesi. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5(1).

KGK (2022) Uluslararası Standartlarla Uyumlu Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarının Belirlenmesi ve Yayımlanması, KGK

Laine, M., Tregidga, H., & Unerman, J. (2021). Sustainability accounting and accountability. Routledge.

Lamberton, G. (2005, March). Sustainability accounting—a brief history and conceptual framework. In Accounting forum (Vol. 29, No. 1, pp. 7-26). No longer published by Elsevier.

Malik, A., Egan, M., du Plessis, M., & Lenzen, M. (2021). Managing sustainability using financial accounting data: The value of input-output analysis. Journal of Cleaner Production, 293,

OECD (2016), G20/OECD Principles of Corporate Governance (Turkish version), OECD Publishing, Paris

Owen, D., Gray, R., & Adams, C. (2014). Accountability, social responsibility and sustainability: Accounting for society and the environment. Pearson Higher Ed.

Sadeghi, S., & Banitalebi Dehkordi, B. (2022). Presenting a Sustainability Accounting Model from the Perspective of Positive and Normative Theories. Management Accounting, 15(53), 1-18.

Schaltegger, S., & Burritt, R. L. (2010). Sustainability accounting for companies: Catchphrase or decision support for business leaders?. Journal of World Business, 45(4), 375-384.

Siew, R. Y. (2015). A review of corporate sustainability reporting tools (SRTs). Journal of environmental management, 164, 180-195.

Sisaye, S. (2021). The influence of non-governmental organizations (NGOs) on the development of voluntary sustainability

accounting reporting rules. Journal of Business and Socio-economic Development, 1(1), 5-23.

Suadiye, G. (2021). Contemporary Developments on Sustainability Accounting and Reporting: An Overview Perspective. Auditing Ecosystem and Strategic Accounting in the Digital Era, 59-86.

The International Financial Reporting Standards Foundation, (2022a) Consolidated organisations (CDSB & VRF), https://www.ifrs.org/ about-us/ consolidated -organisations/ Erişim, 01.09.2022

The International Financial Reporting Standards Foundation, (2022b), Governance Archive, https://www.integratedreporting.org/the-iirc-2/governance-archive/ Erişim, 01.08.2022

The SASB Standards (2022), Governance Archive, **h**ttps://www.sasb.org/ about/ Erişim, 01.08.2022

United Nations Development Programme (2022) What are the Sustainable Development Goals? https://www.undp.org /sustainable-development-goals Erişim, 01.09.2022

United Nations Environment Programme (UNEP, About UN Environment Programme, UNEP https://www.unep.org/about-un-environment, Erişim, 01.09.2022

KÜRESELLEŞME:

KAVRAM, YAKLAŞIM VE ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ

Dr. Öğr. Ü. Eylül KABAKÇI GÜNAY
Prof.Dr. Güler GÜNSOY

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-23-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Mesafelerin gittikçe kısaldığı, ulaşımın hızlandığı, iletişimin ise engel tanımadığı bir çağda yaşamaktayız. Bugün internet sayesinde erişmek istediğimiz bilgilere çok hızlı bir şekilde erişebilmekte, geliştirilen ulaşım araçlarıyla bir yerden bir yere gitmek atalarımız gibi günlerimizi değil sadece saatlerimizi almakta, finansal işlemlerimizi çevrimiçi bankacılık teknolojileri sayesinde saniyeler içerisinde halledebilmekte ve zevklerimiz, beğenilerimiz, tercihlerimiz tüm dünya insanlarıyla aynı eksene gelmektedir. Dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan insanların birbiri hakkında bilgi sahibi olabildiği, farklı kültürlerin birbiri ile daha rahat iletişime geçebildiği, dış ticaret serbestisinin arttığı ve ortak beğenilerin oluştuğu bu sürece verilen ad ise küreselleşmedir. Küreselleşme adını yerküreden almaktadır. "Globe" (Küre) kavramıyla özdeşleştirilen küreselleşme, coğrafi sınırların önemini yitirip, tüm dünya ülkelerinin birbiri ile ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve politik olarak entegre olduğu bir süreci ifade etmektedir.

Bu bağlamda küreselleşmenin iktisat yazınında çokça kullanılan bir kavram olduğu açıktır. Bu kavramın büyüyen ve gelişen ülke ekonomilerinde ekonominin büyümesi ile olan ilişkisi ise tartışmaya açık bir kavramdır. Çünkü yapılan çalışmalar göstermiştir ki gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülke ekonomilerinde küreselleşme göstergelerinin ekonomik büyüme üzerine yaratacağı etki birbirinden farklılık göstermektedir.

Bu çalışma küreselleşme üzerine çalışmalar yapan ya da konu ile ilgilenen araştırmacı ve okuyuculara kaynak olması amacı ile hazırlanmıştır. Bu bağlamda lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin küreselleşme ile ilgili derslerinde faydalanabilecekleri bir kaynak olduğu gibi lisansüstü düzeyde akademik araştırmalar yapan araştırmacılara da yol gösterici niteliktedir.

İÇİNDEKİLER

1.1. Küreselleşmenin Kavramsal Çerçevesi 1
1.2. Küreselleşmenin Tarihsel Gelişimi 3
1.2.1. Küreselleşmenin gelişim evreleri 8
1.3. Küreselleşmenin Tanımları 19
1.4. Küreselleşme Tartışmaları: Küreselleşmenin Olumlu ve Olumsuz Yönleri 23
1.5. Küreselleşmenin Boyutları 25
1.5.1. Ekonomik küreselleşme 26
1.5.2. Finansal küreselleşme 30
1.5.3. Yatırım ve üretimin küreselleşmesi 33
1.5.3.1. Çok uluslu şirketler 35
1.5.4. İşgücünün küreselleşmesi 37
1.5.5. Siyasi küreselleşme 40
1.5.6. Toplumsal ve kültürel küreselleşme.....44
1.5.7. Bilim ve teknolojinin küreselleşmesi 45
1.6. Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar 48
1.6.1. Aşırı küreselleşmeciler 49
1.6.2. Şüpheciler ve küreselleşme karşıtları 51
1.6.3. Dönüşümcüler 54
1.7. Küreselleşmenin Ölçülmesi 57
1.7.1 Kearney/dış politika küreselleşmesi (KFP) 57
1.7.2. CSGR2 küreselleşme endeksi 58
1.7.3. Maastricht küreselleşme endeksi (MGI) 59
1.7.4. Yeni küreselleşme endeksi (NGI) 59
1.7.5. Küreselleşme endeksi (G-Endeks) 59
1.7.6. Heshmati yaklaşımı 60
1.7.7. Dreher (KOF) yaklaşımı 61
1.8. Küreselleşme ve Gelişmişlik Düzeyi İlişkisi 68

SONUÇ VE ÖNERİLER 72

KAYNAKÇA 75

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Ş. & Mert, M. (2011). Küreselleşme ekonomik büyümeyi etkiliyor mu? Türkiye örneği. 12.Uluslararası Ekonometrik Yöneylem Araştırması ve İstatistik Sempozyumu, Denizli: Pamukkale Üniversitesi, s.701-716.

Adıgüzel M. (2013) Ekonomik küreselleşmenin Türkiye ekonomisine etkileri. Akademik Bakış Dergisi, 35 (2). http://akademikbakis.org/ eskisite/35/30. pdf (Erişim Tarihi: 19.08.2017)

Adıgüzel, M. (2011): Küreselleşme ve Sonuçları, Nobel Yayınevi,Ankara

Afzal, M. (2007). The impact of globalization on economic growth of Pakistan, The Pakistan Development Review, 46(4), 723–734.

Akdeniz H. (2003). Jeopolitik ve jeostratejik teoriler kapsamında küreselleşmenin geleceği ve Türkiye. Stratejik Araştırmalar Dergisi, 1(2), 81-111.

Akdeniz H. (2003). Jeopolitik ve jeostratejik teoriler kapsamında küreselleşmenin geleceği ve Türkiye. Stratejik Araştırmalar Dergisi, 1(2), 81-111.

Akindele, S.T. (1990). Colonialization and economic dependence: the case of Nigeria. O.A. Bamisaye and M.O. Egbuwalo (Eds.), Readings on the political economy Nigeria since independence içinde (1-15) Lagos: Lagos Ventures Ltd.

Aktan, C.C ve Vural, İ. Y. (2004). Yeni ekonomi ve yeni rekabet. Ankara: TİSK yayınları.

Altvater, E. and Mahnkopf, B. (1996). Limits of globalisation: politics, economy and ecology in the world society. Muenster: Verlag Westfalisches Dampfboot.

Ataman, B. C. (1999). İşgücü piyasası ve istihdam politikalarının temel prensipleri. Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Ateş D. (2006). Küreselleşme: ne kadar tek boyutlu? Doğuş Üniversitesi Dergisi, 7 (1), 25-38.

Axford B. (2007). Editorial. Globalizations, 4(3) 321-326. http://www.tandfonline.com/loi/rglo20 Erişim Tarihi: 20.08.2017

Barry H. (2010). Globalization and economic growth in Sub- Saharan Africa. Gettysburg Economic Review, 4 (4) http://cupola.gettysburg.edu/ger/vol4/iss1/4 (Erişim Tarihi: 12.07.2017).

Bauman Z. (2016). Küreselleşme: toplumsal sonuçlar. (Çev. A.Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Beck T. (2003). Financial dependence and international trade. Review of International Economics, 11 (2), 296-316.

Bozkurt, V. (2000). Küreselleşme: kavram, gelişim ve yaklaşımlar. Bursa: Alfa Yayınları.

Çalış, Ş. H.(2002). Üç tarz-ı siyasetten globalizme. M. A. Çukurçayır (Ed.), Küresel sistemde siyaset, yönetim ve ekonomi, Konya: Çizgi Kitabevi.

Caselli, M., Gemelli, L. (2008), Measuring... What? Notes on Some Globalization Indices, Paper presented at the Regionalisation and the Taming of Globalisation, West Midlands, United Kingdom, Retrieved from: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/csgr/events/conferences /2005_conferences/8_annua l_conference/caselli.doc.

Chang, C. and C. Lee. (2010a). Globalization and economic growth: a political economy analysis for OECD countries, Global Economic Review, 39(2), 151-173.

Charlick, R. (2000). Popular participation and local government reforms. Africa Notes içinde (p.1-5). New York: Cornell University

Dedeoğlu S. ve Subaşat T. (2004). Kalkınma ve küreselleşme. İstanbul: Bağlam Yayınları

Demir, F., Karabıyık, A., Ermişoğlu., E. ve Küçük, A. (2008). ABD mortgage Krizi, Ankara: Bddk Çalışma Tebliği.

Dimitriu, P. (2000). The seven sins of globalization, a perspective from small developing states. Center for strategic researches. https://sam.gov.tr/the-seven-sins-of-globalisation-a-perspective-from-small-developing-states/ (Erişim tarihi: 22.07.2017).

Dreher, A. (2006). Does globalization affect growth? Evidence from a new index of globalization, Applied Economics, 38(10), 1091-1110.

Dunning J.H. and Lundan S.M.(2008). Multinational enterprises and the global economy. United Kingdom: Edward Elgar Publishing.

Ener, M ve Demircan E. (2006). Küreselleşme Sürecinde Yeni Devlet Anlayışı ve Türkiye. Journal of Administrative Sciences, 4 (2),197-219.

Erdinç, Z. (1999). Küreselleşmenin istihdama etkileri. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(11). https://birimler.dpu.edu.tr/app/views/panel/ckfinder/userfiles/17/.../111-120.pdf (ErişimTarihi: 21.08.2017).

Fafowora, O.O. (1998). Management in Nigeria. Journal of Nigerian Institute of Management, 34(2-4), 5-9.

Friedman, T. (2000). The lexus and the olive tree: understanding globalization, Newyork USA: Picador Publishing, Pan Books Limited.

Giddens, A.(1998). Modernliğin sonuçları. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gill, S.(1995). Globalization, Market Civilization and the Disciplinary Neoliberalism. Journal of İnternational Studies, 24 (3). s.399-423.

Görmüş, A. (2009) Küreselleşme süresince başlıca işgücü piyasası reformları. Kamu-İş; 10(3).

Goryakin, Y. Lobstein, T. James, WP and Suhrcke, M. (2015). The impact of economic, political and social globalization on overweight and obesity in the 56 low and middle income countries. Soc Sci Med. 133. 67-76.

Greider, W. (1997). Why the global economy needs worker rights. Working USA, (1). 32–44.

Günsoy, B. (2006). Küreselleşme: bir var oluş çözümlemesi. Bursa: Ekin Kitabevi.

Günsoy, B. (2006). Küreselleşmenin ölçülmesinde sistematik yaklaşımlar: Karşılaştırmalı bir inceleme. Ankara: İmaj Yayınevi.

Günsoy, B. (2006). Küreselleşmenin ölçülmesinde sistematik yaklaşımlar: karşılaştırmalı bir inceleme. Ankara: İmaj Yayınevi.

Hayaloğlu P, Kalaycı ve C. Artan (2015). Küreselleşme farklı gelir grubundaki ülkelerde ekonomik büyümeyi nasıl etkilemektedir? Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(1), 119 - 152.

Held D. and Mcgrew A. (2008), Küreselleşmeyi yeniden düşünmek. D.Held ve A. McGrew (Eds.), Küresel dönüşümler içinde (s.88). Ankara : Phoenix Yayınları.

Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., Perraton, J. (1999). Contens and ıntroduction in global transformations: politics, economics and culture. Standford: Standford University Press.

Heshmati A. (2003). Measurement of multidimensional ındex of globalization its impact on economic inequality. UNU WIDER Discussion Paper, 69.

Hinkson, J. (1998). Globalization: political economy and beyond. Arena Journal, 12, 67-81.

Karabıçak, M. (2002). Küreselleşme sürecinde gelişmekte olan ülke ekonomilerinde ortaya çıkan yönelim ve tepkiler. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 7 (1), 115-131. http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/iibfd/article/view/2482/2226 (Erişim Tarihi: 13.08.2017).

Kazgan, G. (1994). Yeni ekonomik düzende Türkiye'nin yeri, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.

Kazgan, G. (2015). Küreselleşme ve ulus devlet: yeni ekonomik düzen. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kazgan, G. (2015). Küreselleşme ve ulus devlet: yeni ekonomik düzen. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kazgan, G., (1997). Küreselleşme ve yeni dünya düzeni, İstanbul: Altın Kitaplar.

Kearney, A.T.(2004). Measuring Globalization: Economic Reversals, Forward Momentum. Foreign Policy Magazine [online]. Available: http://foreignpolicy.com/story/files/story2493.php [October 14, 2004].

Keohane, R. O. And Nye, J. S. (2000). Introduction, in governance in a globalizing world. International Public Management Journal, 6(2). 241-250.

Keohane, R. O. And Nye, J. S. (2000). Introduction, in governance in a globalizing world. International Public Management Journal, 6(2). 241-250.

Kılıç, C.(2015). Effects of globalization on economic growth: panel data analysis for developing countries. Economic Insights- Trends and Challenges, 9(1), 1-11.

Koray M. (2001). Küreselleşme Süreci ve Ulus-Devlet, Ekonomi, Siyaset Tartışmala¬rı, M.Koray (Ed.), Küreselleşme ve Ulus – Devlet içinde (s.25-48), İstanbul: Yıldız Teknik Üni., Stratejik Araştırma¬lar Merkezi Yayınları.

Köse, Ö.H. (2003). Küreselleşme sürecinde devletin yapısal ve işlevsel dönüşümü. Sayıştay Dergisi (49), 3-46.

Küblböck, K.(1999).Investition, Handel und Verschuldung. Globale Trends und Fakten; Globalislening and Peripheri(Brandes L'Apsel Südwind).s261'den aktaran G.Demir;" Küreselleşme Üzerine ". Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 2001/2, 73-104.

Lere, I. B. (2014). Globalization and development. the impact on Africa; a political economy approach. OIDA International Journal of Sustainable Development, 07 (09), 153-162.

Luard, E. (1990). The Globalization of Politics: The Changed Focus of Political Action in the Modern World. New York: New York University Press.

MacEwan, A. (1990). "What's "new" about the 'new international economy', mimeo, Boston: University of Massachussets Press.

Martens, P., Dreher, S., Gaston, N., (2008). The global village and the social and cultural aspects of globalisation. GDC Working Papers, vol. 17.

Mittelman, J. H. (2000). Globalization syndrome: transformation and resistance. NewJersey: Princeton University Press.

Modelski, G.(1972). Principles of world politics. New York: Free Press.

Nester, W.R. (2010). Globalization: a short history of the modern World. Newyork: Palgrave Macmillan.

O'Rourke, K. (2001). Globalization and inequality: historical trends. National Bureau of Economic Research Working Paper, 8339. http://www.nber.org/papers/w8339.pdf (Erişim Tarihi: 02.06.2017).

Ocampo, J. A. Ve Martin, J. (2003). Globalization and development: a latin American and Caribbean perspective. Latin American development forum; Palo Alto, Washington, DC: Stanford University Press World Bank

Ohiorhenuan, J.F.E. (1998). The South in an era of globalisation. Cooperation South, No. 2, 6-15.

Ohuabunwa, Mazi SI (1999). The challenges of globalisation to the Nigerian industrial sector. Nigerian Tribune, 14, 20-21.

Ongan, N. T. (2000), Ekonomik krizin emek piyasalarına etkileri, İstanbul: Birleşik Metal – İş Yayınları.

Osterloh, S. (2012). Words speak louder than actions: the impact of politics on economic performance, Journal of Comparative Economics, 40(3), 318–36.

Öztürk, N. (2000). Küreselleşme sürecinin istihdam ve ücretler üzerindeki etkisi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 1. Özel Sayısı (1) 69-84.

Perlmutter HV. On the Rocky Road to the First Global Civilization. Human Relations. 1991;44(9):897-920. doi:10.1177/001872679104400901

Prasad, E., Rogoff, K., Wei, S.J., and Kose, A. (2003). Effects of financial globalization on developing countries: some empirical evidence. IMF Publishing. https://www.imf.org/external/np/res/docs/2003/031703.pdf. (Erişim Tarihi: 07.08.2017).

PRENDERGAST, R.; STEWART, F., Piyasa Güçleri ve Küresel Kalkınma, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1995.

Rao, B. B. ve K. C. Vadlamannati. (2011). Globalization and growth in the low income African countries with the extreme bound analysis, Economic Modelling, 28, 795-805.

Ritzer G. (2011). "Küresel dünya (Çev: M. Pekdemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Robertson, R. (1990). Globalization: social theory and global culture. London: Sage Publishing.

Rodrik D.(2009). Tek ekonomi, çok reçete : küreselleşme, kurumlar ve ekonomik büyüme (Çev: N.Domaniç). Ankara: Eflatun Yayınevi.

Rodrik D.(2009). Tek ekonomi, çok reçete : küreselleşme, kurumlar ve ekonomik büyüme (Çev: N.Domaniç). Ankara: Eflatun Yayınevi.

Roubini, N. and Mihm, S. (2012). Kriz ekonomisi, dünya ekonomisinin çöküşü ve geleceği, (Çev:I.Tezcan). İstanbul: Pegasus Yayınevi.

Samimi, P. and Jenatabadi H. S (2014). Globalization and economic growth: empirical evidence on the role of complementarities. PloS ONE, 9(4). http://journals.plos.org/plosone/article/metrics?id=10.1371/journal.pone.0087824

Samimi, P. and Jenatabadi H. S (2014). Globalization and economic growth: empirical evidence on the role of complementarities. PloS ONE, 9(4). http://journals.plos.org/plosone/article/metrics?id=10.1371/journal.pone.0087824

Samimi, P., Lim, G. C., and Buang, A. A. (2011). Globalization measurement: Notes on common globalization indexes. Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology, 1(7), 197–216.

Scholte, J.A. (2005). Globalization: a critical introduction (2nd Edition). Newyork: Palgrave Mc Millan.

Şenses, F. (2004). Neoliberal Küreselleşme Kalkınma İçin Bir Fırsat mı, Engel mi?. Middle East Technical University Economic Research Center Working Papers in Economics, Issue: 04/09, Ankara

Seyidoğlu, H. (2003). Uluslararası iktisat: teori politika ve uygulama, Geliştirilmiş 15. Baskı. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Seyrek, İ. (2002). Küreselleşme sürecinde iktisat politikaları ve yakınsama tezi. Gazi Üniversitesi İİBF Özel Sayısı, 4(2), 167-187. http://iibfdergisi.gazi.edu.tr/index.php/iibfdergisi/issue/view/65 (Erişim Tarihi: 12.04.2017)

Steger, M.B. (2006). Globalization:a very short introduction. Newyork: Oxford Press.

Stiglitz, J.E.(2002). Küreselleşme büyük hayalkırıklığı. (Çev. A.Taşçıoğlu ve D.Vural). İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları.

Stiglitz, J.E.(2002). Küreselleşme büyük hayalkırıklığı. (Çev. A.Taşçıoğlu ve D.Vural). İstanbul: Mart Matbaacılık Sanatları.

Strange, S. (1996). The retreat of the state: the diffusion of power in the world economy. Cambridge: Cambridge University Press.

Tağraf, H. (2002). Küreselleşme süreci ve çokuluslu işletmelerin küreselleşme sürecine etkisi. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, (3) 2, 33-47.

Tandon, Y. (1998b). Globalisation and Africa's options. African Association of Political Science. (3), 2.

Therborn G. (2000). Globalizations: dimensions, historical waves, regional effects, normative governance. International Sociology, 15(2), 151-179.

Tobin, J.(2000). Financial globalization. World Development, 28(6), 1101-1104.

Toulmin, S. (1999). The ambiguities of globalization. Futures, 31, 905-912.

Türedi S. (2016). Küreselleşmenin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: gelişmekte olan ülkeler için panel veri analizi. Uluslararası Osmaneli Sosyal Bilimler Kongresi. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, s.691.

UNECE, (2015). Guide to measuring global production, Newyork. https://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/2015/Guide_to_Measuring_Global_Production__2015_.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2017).

Uyanık Y. (2008). Neoliberal küreselleşme sürecinde işgücü piyasaları. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(2), 209-224.

Vujakovic, P. (2009). How to measure globalisation? a new globalisation index, WIFO Working Papers, 343. https://www.econstor.eu/ bitstream/10419/128904/1/wp_343.pdf (Erişim Tarihi: 14.08.2017).

Wallerstein I (1974). The modern world-system: capitalist agriculture and the origins of the european world-economy in the sixteenth century. New York: Academic Press.

World Bank Report. (2002). Globalization, growth, and poverty : building an inclusive world economy. Washington, D.C: The World Bank. http://documents.worldbank.org/curated/en/954071468778196576/Globalization-growth-and-poverty-building-an-inclusive-world-economy

Yalınpala, J.(2002). Küreselleşmenin emek piyasası ve istihdam üzerindeki etkileri. A. Soyak (Ed.), Küreselleşme, iktisadi yöntemler ve sosyopolitik karşıtlıklar içinde, İstanbul: Om Yayınevi.

Yanar R. ve Şahbaz A. (2013). Gelişmekte olan ülkelerde küreselleşmenin yoksulluk ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(3), 55- 74.

Yeldan, E. (2001), Küreselleşme sürecinde Türkiye ekonomisi, İstanbul: İletişim Yayınları.

Yüksel, M. (2001). Küreselleşme, Ulusal Hukuk ve Türkiye. Ankara: Siyasal Kitapevi.

MAKİNE ÖĞRENMESİ YÖNTEMLERİ İLE VAKIF ÜNİVERSİTELERİ DOLULUK TAHMİNLEMESİ

Dr. Tuğba KIRAL ÖZKAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-31-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bu çalışma “Makine Öğrenmesi Yöntemleri ile Vakıf Üniversiteleri Doluluk Tahminlemesi” başlıklı doktora tezimden oluşmaktadır. Çalışmada makine öğrenmesinin sınıflandırma yöntemlerinden destek vektör makineleri ve k-en yakın komşu algoritması incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde makine öğrenmesi kavramı, amaçları ve kaynakları anlatılmıştır. Makine öğrenme türlerinden pekiştirmeli, gözetimli, gözetimsiz ve aktif öğrenme kavramları ile öznitelik seçimi yöntemlerinden asgari gereksizlik-azami ilişkisellik yöntemi incelenmiştir. İkinci bölümde, sınıflandırma kavramı tanımlanmıştır. Sınıflandırma performansını değerlendirme ölçütleri ve çapraz geçerleme yöntemleri anlatılmıştır. Sınıflandırma türlerinden Destek Vektör Makineleri ve k-en yakın komşu sınıflandırması ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışmanın uygulama alanı olan vakıf üniversitelerinin yükseköğretim sistemi içindeki yeri ve Türkiye’deki tarihsel gelişim süreci ile yükseköğretime geçiş sistemi, üçüncü bölümde, çeşitli istatistikî bilgilerle sunulmuştur. Dördüncü bölümde ise üniversite kontenjanlarının doluluk tahmini için ikili (doldu/dolmadı) bir sınıflandırma problemi oluşturularak hem destek vektör makineleri hem de k-en komşu algoritmasıyla çalıştırılarak hangi yöntemin daha anlamlı sonuçlar verdiği incelenmiştir. Bu çalışmada, destek vektör makineleri ve k-en yakın komşu algoritmasının kontenjan doluluğunun tahmin edilmesinde tutarlı ve tahmin gücü yüksek, tatmin edici sonuçlar verdiği görülmüştür.

Dr. Tuğba KIRAL ÖZKAN

İstanbul

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
MAKİNE ÖĞRENMESİ

1. MAKİNE ÖĞRENMESİ 3
1.1 Makine Öğrenmesi Kavramı 3
1.2 Uygulama Alanları ve Kullanılan Metotlar 6
1.3 Makine Öğrenmesinin Amaçları 8
1.4 Makine Öğrenmesi Türleri 9
1.4.1 Pekiştirmeli Öğrenme (Reinforcement Learning) 9
1.4.1.1 Öğrenme Senaryosu 10
1.4.2 Gözetimsiz Öğrenme (Unsupervised Learning) 11
1.4.3 Gözetimli Öğrenme (Supervised Learning) 11
1.4.4 Aktif Öğrenme 12
1.5. Performans Değerlendirmesi 12
1.6 Öznitelik Seçimi (Feature Selection) 12
1.6.1 Asgari Gereksizlik-Azami İlişkisellik (mRMR) Öznitelik Seçimi 15

İKİNCİ BÖLÜM
SINIFLANDIRMA

2. SINIFLANDIRMA 17
2.1 Destek Vektör Makineleri 18
2.1.1 İstatistiksel Öğrenme Teorisi 18
2.1.2 Yapısal Risk Minimizasyonu 19
2.1.3 Destek Vektör Sınıflandırıcı 20
2.1.3.1 Çekirdek ve Çekirdek Türleri 22
2.1.3.2 Parametre Seçimi 23
2.2 k - En Yakın Komşu Algoritması 24
2.2.1 k-EYK Sınıflandırması 24
2.3 Sınıflandırıcı Performansını Değerlendirme Ölçütleri 27
2.3.1 Doğruluk 28
2.3.2 Duyarlılık 29
2.3.3 Özgüllük 29
2.3.4 Matthews Korelasyon Katsayısı 29
2.4 Çapraz Geçerleme Yöntemleri 30
2.4.1 Birini Dışarıda Bırakma Çapraz Geçerleme Yöntemi (Leave One Out) 30
2.4.2 K-katlı Çapraz Geçerleme 31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİ

3. TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİM SİSTEMİ 35
3.1 Türkiye'de Yükseköğretim Sisteminin Yapısı 35
3.2 Türkiye'de Yükseköğretim Kurumları 38

3.2.1 Yüksek Teknoloji Enstitüsü 38
3.2.2 Meslek Yüksekokulu 39
3.2.3 Üniversite 40
3.2.3.1 Vakıf Üniversitesi 41
3.3 Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi 46
3.3.1 Yükseköğretime Geçiş Sınavı (YGS) 46
3.3.2 Lisans Yerleştirme Sınavı (LYS) 47
3.3.3 Yerleştirme 47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
UYGULAMA

4. UYGULAMA 51
4.1 Uygulamanın Amacı 51
4.2 Verinin Toplanması 51
4.2.1 Özniteliklere İlişkin Bilgiler 53
4.3 Verinin Hazırlanması (Ön İşleme) 56
4.3.1 Nominal Değerlerin Nümerik Değere Çevrilmesi 56
4.3.1.1 Üniversitenin Yeri Özniteliğinin Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi ile Nümerik Değere Çevrilmesi 58
4.3.2 Normalizasyon 64
4.4 Deneysel Bulgular 64
4.4.1 Öznitelik Seçimi 64
4.4.2 Sınıflandırma Sonuçları 66
4.4.2.1 Öznitelik Seçimi Öncesi Sınıflandırma Sonuçları 66
4.4.2.1.1 k-EYK Yöntemi Sınıflandırma Sonuçları 67
4.4.2.1.2 Destek Vektör Makineleri (DVM) Yöntemi ile Sınıflandırma Sonuçları 72
4.4.2.1.2.1 DVM-Çekirdek Türlerine Göre Doğruluk-Duyarlılık-Özgüllük Değerleri Karşılaştırması 75
4.4.2.2 Öznitelik Seçimi Sonrası Sınıflandırma Sonuçları 78
4.4.2.2.1 mRMR Sonuçlarına Göre k-En Yakın Komşu Yöntemi Sınıflandırma Sonuçları 79
4.4.2.2.2 mRMR Sonuçlarına Göre Destek Vektör Makineleri Yöntemi ile Sınıflandırma Sonuçları 89
4.4.2.3 Öznitelik Seçimi Öncesi ve Sonrası DVM / k-EYK Sonuçları Karşılaştırması 99
4.4.2.3.1 Öznitelik Seçimi Öncesi ve Sonrası DVM / k-EYK Doğruluk ve MKK Değerleri Karşılaştırması 99
4.4.2.3.2 Öznitelik Seçimi Öncesi ve Sonrası DVM / k-EYK Duyarlılık Değerleri Karşılaştırması 103
4.4.2.3.3 Öznitelik Seçimi Öncesi ve Sonrası DVM / k-EYK Özgüllük Değerleri Karşılaştırması 104

SONUÇ 107

EKLER 113
EK 1: Üniversitenin Yeri Anket Örneği (BAHP) 115
EK2: Türkiye'de Vakıf Üniversitelerinin Coğrafi Dağılımı 118
EK3: Vakıf Üniversiteleri Öznitelik Veri Tablosu 119

KAYNAKÇA 141

KAYNAKÇA

Acı, M., & Avcı, M. (2011). K nearest neighbor reinforced expectation maximization method. *Expert Systems with Applications , 38* (2011), 12585-12591.

Alp, S., & Gündoğdu, C. E. (2012). Kuruluş Yeri Şeçimnde Analitik Hiiyerarşi Prosesi ve Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 14* (1), 7-25.

Alpaydın, E. (2011). *YAPAY ÖĞRENME.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Ataş, M., Yardımcı, Y., & Temizel, A. (2010). Aflatoksinli Biberlerin Hiperspektral Görüntülerinin Sınıflansırılması İçin Yeni Yaklaşımlar. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Mühendislik Bilimleri Dergisi , 12* (3), 17-33.

Aydın, Ö. (2009). Bulanık AHP ile Ankara için Hastane YEr Seçimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 24* (2), 87-104.

Balcı, S., & Kavak, Ş. (2002). Meslek Yüksekokullarının Mevcut Durumu ve Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Model Önerisi.

Baldi, P., Brunak, S., Chauvin, Y., Andersen, C., & Nielsen, H. (2000). Assesing the Accuracy of Prediction Algorithms for Classification: An Overview. *Bioinformatics, 16* (5), 412-424.

Baskan, G. A. (2001). Türkiye'de Yükseköğretimin Gelişimi. *G.Ü Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi , 21* (1), 21-32.

Bermejo, S., & Cabestany, J. (1999). Adaptive soft k-nearest-neighbour classifiers. *Pattern Recognition , 33* (2000), 1999-2005.

Botto, L., & Vapnik, V. (1992). Local learning algorithms. *Neural Comput , 4* (6), 888-890.

Bozer, B., Guyon, I., & Vapnik, V. (1992). A Training Algorithm for Optimal Margin Classiers., (s. Proceedings of the Fifth Annual Workshop of Computational Learning Theory (COLT)).

Budak, T. (2010). Katma Değer Vergisi Kanunu: Kültür ve Eğitim İstisnası: Vakıf Üniversiteleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi , 59* (3), 449-465.

Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir yol Haritası.* Eskişehir: Yükseköğretim Kurulu Yayın No:2014/2.

Chang, C.-C., & Lin, C.-J. (2001). *LIBSVM -- A Library for Support Vector Machines*. 9 20, 2013 tarihinde http://www.csie.ntu.edu.tw/~cjlin/libsvm/ adresinden alındı

Cheng, C. (1996). Evaluting Naval Tactical Missile Systems by Fuzzy AHP Besed on The Grade Value of Membership Function. *European Journal of Operational Research , 96* (2), 343-350.

Cheng, J., & Greiner, R. (1999). Comparing Bayesian Network Classifiers . *UAI'99 Proceedings of the Fifteenth conference on Uncertainty in artificial intelligence* (s. 101-108). San Francisco: Morgan Kaufmann Publishers Inc.

Çokgezen, M. (2011, Aralık). *Government intervention in education in Turkey: Market and government failures.* Mayıs 18, 2013 tarihinde Munich Personal RePEc Archive: http://mpra.ub.uni-muenchen.de/35209/ adresinden alındı

Çokluk, Ö., & Kayrı, M. (2011). The Effects of Methods of Imputation for Missing Values on the Validity and Reliability of Scales. *Educational Sciences: Theory & Practice , 11* (1), 303-309.

Cortes, C., & Vapnik, V. (1995). Support-Vector Networks. *Machine Learning , 20*, 273-297.

Çoşkun, E., & Karaağaoğlu, E. (2011). Veri Madenciliği Yöntemleriyle Mikrodizilim Gen İfade Analizi. *Hacettepe Tıp Dergisi , 42* (4), 180-189.

Dash, M., & Liu, H. (1997). Feature Selection for Classification. *Intelligent Data Analysis , 1* (3), 131-156.

Devijver, P., & J.Katler. (1982). *Pattern Recogniton: A Statistical Approach.* London: Prentice-Hall.

Ding, C. H. (2002). Analysis of gene expression profiles: class discovery and leaf ordering. *RECOMB '02: Proceedings of the sixth annual international conference on Computational biology* (s. 127-136). Washington: ACM.

Ding, C., & Peng, H. (2005). Minimum Redundancy Feature Selection From Microarray Gene Expression Data. *Journal of Bioinformatics and Computational Biology , 3* (2), 185-205.

Duda, R., & Hart, P. (1973). *Pattern Classification and Scene Analysis.* New York: Wiley.

Dudoit, S., Fridlyand, J., & Speed, T. P. (2002). Comparison of Discrimination Methods for the Classification of Tumors Using Gene Expression Data. *Journal of the American Statistical Association , 97* (457), 77-87.

E.Şakar, B., Şakar, C., Gürgen, F., Sertbaş, A., & Kurşun, O. (2012). Dengesiz Veri Kümeleri Üzerinde Sınıflandırıcıların Karşılaştırılması İçin Bir Sınama Yöntemi. *20th Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU)* (s. 1-4). Muğla: IEEE.

Emir, Ş. (2012). Yapay Sinir Ağları ve Destek Vektör Makineleri Yöntemlerinin Sınıflandırma Performanslarının Karşılaştırılması: Borsa Endeks Yönünün Tahmini Üzerine Bir Uygulama. *Yayınlanmamış Doktora Tezi* . İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.

Erdoğan, A. (2013). *Türk Yükseköğretiminin Yeniden Yapılanma Çalışmaları: Küresel Eğilimler ve Uluslararasılaşma Çerçevesinde Değerlendirmeler.* Ankara: Stratejik Düşünce Enstitüsü Yayınları.

Erpolat, S. (2009). Hibrit Sınıflandırma Sistemi ve Kural Çıkarmada Farklı Bir Yaklaşım. *Yayınlanmamış Doktora Tezi* . İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EUA. (2008). *Türkiye'de Yükseköğretim: Eğilimler, Sorunlar ve Fırsatlar.* İstanbul: TÜSİAD-T/2008-10/473.

Evgenioua, T., Tomaso, P., Massimiliano, P., & Alessandro, V. (2002). Regularization and Statistical Learning Theory for Data Analysis. *Computational Statistics & Data Analysis , 38* (4), 421-432.

Fix, E., & Hodges Jr., J. (1951). *Discriminatory analysis, non-parametric discrimination, consistency properties.* Project, U.S. Air Force Sch..Aviation Medicine , Texas.

Gedikoğlu, T. (2013). Yükseköğretimde Akademik Özgürlük. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 3* (3), 179-183.

Göksu, A., & Güngör, İ. (2008). Bulanık Analitik Hiyerarşi Proses ve Üniversite Tercih Sıralamasında Uygulanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 13* (3), 1-26.

Golub, T., & diğerleri, D. S. (1999). Molecular Classification Of Cancer: Class Discovery And Class Prediction By Gene Expression Monitoring. *Science* (286), 531-537.

Guorong, X., Peiqi, C., & Minhui, W. (1996). Bhattacharyya Distance Feature Selection. *Proceedings of the 13th International Conference on Pattern Recognition* (s. 195-199). Vienna: IEEE.

Gürüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim: Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri* (2.Baskı b.). Ankara: Cem Web Ofset.

GYTE. (2001). *Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Web Sitesi*. 02 20, 2015 tarihinde http://www.gyte.edu.tr/icerik/996/455/enstitulu-olmak.aspx adresinden alındı

Hattori, K., & Takahashi, M. (1999). A New Edited K-Nearest Neighbor Rule İn The Pattern Classification Problem. *Pattern Recognition , 33* (2000), 521-528.

Herbrich, R. (2002). *Learning Kernel Classifiers.* London: The MIT Press.

Hopoğlu, S. (2012). *Vakıf Üniversiteleri ve TRB1 Bölgesinde Vakıf Üniversitelerinin Kurulabilirliği.* Malatya: Fırat Kalkınma Ajansı Planlama, Programlama ve Koordinasyon Birimi.

Hsu, W., Chang, C., & Lin, J. (2010). A Practical Guide to Support Vector Classification. *Tapei , 106*, 1-16.

Hurtado, J. (2004). An Examination of Methods for Approximating Implicit from the Viewpoint of Statistical Learning Theory. *Structural Safety , 26* (3), 271-293.

İ.B.B. (2011). *İstanbul Metropoliten Alanı Kentsel Ulaşım Ana Planı(İUAP) Özet Rapor.* İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

İYTE. (1992). *İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Web Sitesi*. 02 20, 2015 tarihinde http://www.iyte.edu.tr/AltSayfa.aspx?m=44 adresinden alındı

Kecman, V. (2001). *Learning and Soft Computing: Support Vector Machines, Neural Network and Fuzzy Logic Models.* Massachusetts: MIT Press.

Kesik, A. (2005). *Yükseköğretimde Yeni Bir Finansman Modeli Önerisi: Bütünsel Model.* Ankara: Maliye Baknalığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayın No:2003/362.

Kittler, J. (1978). Feature Set Search Algorithms. *Pattern recognition and signal processing* (s. 41-60).

Kohavi, R. (1995). A Study of Cross Validation and Bootstrap for Accuracy Estimation and Model Selection. *Inetrnational Joint Conference on Artifical Intelligence*, 2, s. 1137-1143. Canada.

Küçükcan, T., & Gür, B. (2009). Türkiye'de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Seta Analiz* .

Kuzey, C. (2012). Veri Madenciliğinde Destek Vektör Makineleri ve Karar Ağaçları Yöntemlerini Kullanrak Bilgi Çalışanlarının Kurum Performansı Üzerine Etkisinin Ölçülmesi ve Bir Uygulama. *Yayınlanmamış doktora tezi* . İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Blimler Enstitüsü.

Langley, P. (1996). *Elements of Machine Learning.* San francisco, California: Morgan Kaufmann Publihers.

Lucey, S., & Ashrap, A. B. (2013). Nearest Neighbor Classifier Generalization Through Spatially Constrained Filters. *Pattern Recognition , 46* (1), 325-331.

Lui, B. (2011). *Web Data Mining.* Berlin Heidelberg: Springer-Verlag.

Luxburg, U. V., & Schölkopf, B. (2008). Statistical Learning Theory: Models, Concepts and Result. *arXiv Preprint arXiv:0810.4752* , 1-40.

Manning, C., Raghavan, P., & Schütze, H. (2009, Nisan). *Introduction to Information Retrieval.* (C. U. Press, Dü.) Ocak 14, 2014 tarihinde http://nlp.stanford.edu/IR-book/pdf/irbookonlinereading.pdf. adresinden alındı

Model, F., Adorjan, P., Olek, A., & Piepenbrock, C. (2001). Feature selection for DNA Methylation Based Canser classification. *Bioinformatics* , 157-164.

Mohri, M., Rastomizadeh, A., & Talwalkar, A. (2012). *Foundations of MAchine Learning.* London, England: The MIT Press.

Nabiyev, P. V. (2012). *Yapay Zeka.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Neyman, J., & Pearson, E. (1967). *On the Use and Interpretation of Certain Test Criteria for Purposes of Statistical Inference.* Cambridge University Press.

Nilson, N. J. (1998). *Introduction to Machine Learning(An Early Draft of a Proposal Textbook).* Stanford: Stanford University, Robotic Laboratory.

Novakovic, J., Strbac, P., & Bulatovic, D. (2011). Toward Optimal Fature Selection Using Ranking Methods and Classification. *Yugoslav Journal of Operations Research , 21* (1), 119-135.

Oğuz, O., Oktay, A., & Ayhan, H. (2010). Yüksek Öğretim Üzerine Bazı Tespitler ve Yeniden Yapılanma Önerileri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi.* içinde Pegem Akademi.

Oktay, A. (2012). "Vakıf Universities" in Turkey: Some problems and prospects. *Procedia-Social and Behavioral Sciences , 55*, 876-881.

Örs, F. (2003). Meslek Yüksekokullarını Toplumsal İşlevi: Bir Meslek Yüksekokulunun Kurumsal İmaj Araştırması . *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 1-16.

ÖSYM. (2012). Ocak 10, 2013 tarihinde Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Web Sitesi: http://www.osym.gov.tr/belge/1-13575/2011-2012-ogretim-yili-yuksekogretim-istatistikleri.html adresinden alındı

ÖSYMb. (2006-2013). *Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi*. 01 08, 2014 tarihinde www.osym.gov.tr: http://www.osym.gov.tr/belge/1-128/sureli-yayinlar.html adresinden alındı

ÖSYMc. (1997). *Yükseköğretim Kurumlarına Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi.* Ankara: Yükseköğretim Kurulu Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi.

ÖSYSa. (2012). *2012 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi(ÖSYS) Kılavuzu; 6287 sayılı kanuna göre düzenlenmiş.* Ankara: Öğrenci, Seçme ve Yerleştirme Merkezi.

ÖSYSb. (2012). *2012 Yükseköğretim Programları ve Kontanjanları Kılavuzu.* Ankara: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi.

Ozankaya, Ö. (1999). *Toplumbilim.* İstanbul: Cem Yayınevi.

Özkan, Y. (2013). *Veri Madenciliği Yöntemleri.* İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Öztemel, P. (2012). *Yapay Sinir Ağları.* İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Peng, H., Long, F., & Ding, C. (2005). Feature Selection Based on Mutual Information: Criteria of Max-Dependency, Max-Relevance and Min-Redundancy. *IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence , 27* (8), 1226-1238.

Polat, D., & Çataltepe, Z. (2012). Feature Selection and Classification on Brain Computer Interface (BCI) Data. *Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU), 20th* (s. 1-4). Muğla: IEEE.

Runkler, T. A. (2012). *Data Analytics: Models and Algorithms for Intelligent Data Analysis.* Springer.

Şakar, B. E. (2014). Çoklu Ses Kayıtları İçeren Bir Parkinson Konuşma Veri Kümesinin Toplanması ve Analizi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi* . İstanbul: İstanbul Üniversitesi FBE.

Şengül, Ü., Eren, M., & Shiraz, S. E. (2012). Bulanık AHP ile Belediyelerin Toplu Taşıma Araç Seçimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 40*, 143-165.

Sewell, M. (2005). *Introduction to Support Vector Machines. [Online]*. Ocak 10, 2014 tarihinde http://www.svms.org/introduction.html adresinden alındı

Shashua, A. (2008). *Introduction to Machine Learning.*

Shieh, M.-D., & Yang, C.-C. (2008). Multiclass SVM-RFE for Product Form Feature Selection. *Expert Systems with Applications , 35* (1-2), 531-541.

Shin, K.-S., Lee, T. S., & Kim, H.-j. (2005). An Application of Support Vector Machines in Bankruptcy Prediction Model. *Expert Systems with Application , 28* (1), 127-135.

Siedlecki, W., & Sklansky, J. (1989). A note on genetic algorithms for large-scale feature selection. *Pattern Recognition Letters , 10* (5), 335-347.

Tan, F., Fu, X., Zhang, Y., & Bourgeois, A. G. (2006). Improving feature subset selection using a genetic algorithm for microarray gene expression data. *IEEE Congress on Evolutionary Computation* (s. 2529-2534). Canada: IEEE.

Tanrıkulu, D. (2011, Ocak). Türkiye'de Yükseköğretime Erişim: 2025 Yılında Yükseköğretim Talebi Karşılanabilecek mi? *SETA Analiz* (34), s. 1-43.

Tayyar, N., & Dilşeker, F. (2012). Devlet Ve Vakıf Üniversitelerinde Hizmet Kalitesi Ve İmajın Öğrenci Memnuniyetine Etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (28), 184-203.

Tekeli, İ. (2010). *Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye'de Yükseköğretimin ve YÖK'ün Tarihi.* Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tekinel, O., Yurdakul, O., & Baytorun, N. (1988). Üniversitelerde Halkla İlişikiler Uygulamları . *Halkla İlişikiler Sempozyumu-87* (s. 85-96). Ankara, 20-21 Nisan 1987 : Ankara Üniversitesi Basın - Yayın Yüksekokulu Yayınları: 10; Türkiye Ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları: 221.

Timor, M. (2011). *Analitik Hiyerarşi Problemi.* İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Tolun, S. (2008). Destek Vektör Makineleri: Banka Başarısızlığının Tahmini Üzerine Bir Uygulama. *Yayınlanmamış Doktora Tezi* . İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünsalan, C., & Erçil, A. (1998). Comparison of Feature Selection Algorithms a New Performance Criteria for Feature Selection. *Proceedings of IEEE SIU'98*, (s. 60-65). Kızılcahamam.

URAP. (Temmuz-2012). *Dünya Sıralamalarında 143 Türk Üniversitenin Durumu.* Ankara: URAP Araştırma Laboratuarı.

Vapnik, V. (2000). *The Nature of Statistical Learning Theory.* New York: Springer.

Wang, X., & Zhang, Y. (2003). Statistical Learning Theory and State of Art in SVM. *Proceedings of the Second IEEE International Conference on Cognitive Informatics (ICCI'03)* , (s. 55-59).

Yaslan, Y., & Çataltepe, Z. (2009). Audio Genre Classification with Co-MRMR. *IEEE 17th Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU 2009)*, (s. 408-411). Antalya.

YÖKa. (1981, 11 4). *2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu.* 06 12, 2013 tarihinde http://www.yok.gov.tr/documents/10279/29816/2547+say%C4%B1l%C4%B1%20Y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim+Kanunu/f439f90b-7786-464a-a48f-9d9299ba8895 adresinden alındı

YÖKb. (2005, 12 31). *Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği.* 06 12, 2013 tarihinde http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/18104 adresinden alındı

YÖKc. (2013). 05 21, 2013 tarihinde www.yok.gov.tr: http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz;jsessionid=B0A735C5B72081F8E741D057FDF4731F adresinden alındı

YÖKd. (2012). *http://www.yok.gov.tr/web/guest/istatistikler.* Ocak 12, 2013 tarihinde Yükseköğretim Kurumu Web Sitesi: http://www.yok.gov.tr/documents/10279/13131/2010_yili_yayin_istatikleri/0713cb97-edb2-460f-8007-7c37df8d78bf adresinden alındı

YÖKe. (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi.* Ankara: Yükseköğretim Kurulu.

YÖKf. (2006). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi Taslak Rapor.* Ankara: Yükseköğretim Kurumu.

KAMU HARCAMALARININ EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Öğr. Gör. Murat MERE

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-37-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu çalışma, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL danışmanlığında Murat MERE tarafından ‘‘Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Bir Uygulama’’ başlıklı yüksek lisans tezinin basılı örneğidir.

ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze ekonomik büyümenin gerçekleşmesi aşamasında devletin yapmış olduğu kamu harcamalarının ve ekonomide olması gerektiği yer tartışılagelmiştir. Devletin ekonomideki rolü geliştirilen büyüme teorileriyle farklı yorumlanmış kimi dönemde ekonomide aktif rol alması gerektiği savunulurken kimi dönemde pasif kalarak ekonomiye hiçbir müdahalede bulunmaması görüşü hakim olmuştur.

Yapılan çalışmada, kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki araştırılmıştır. Devletin yapmış olduğu harcamaların ekonomik büyümeye etkisi incelenmiş ve son dönemde geliştirilen içsel büyüme teorilerinin görüşlerinden hareketle çalışmada kullanılan kamu harcamaları değişkeni olarak eğitim, sağlık ve altyapı harcamaları ele alınmış ve incelenmiştir.

Bu eserin ortaya çıkmasında ve yazım aşamasında değerli katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet KARAGÜL hocama teşekkürü borç bilirim. Bugünlere gelmemde hiçbir şeyi benden esirgemeyen, her zaman yanımda olan ve beni her konuda destekleyen BABAM'a ve ANNEM'e minnettarlığımı belirtmek isterim. Eserin basımında göstermiş olduğu ilgiden dolayı Ekin Yayınları ve personeline de teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın tüm ilgi duyanlara yararlı olmasını dilerim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **v**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **ix**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
GRAFİKLER LİSTESİ ..... **ix**
KISALTMALAR VE SEMBOLLER TABLOSU ..... **xi**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
BÜYÜME TEORİLERİNİN GELİŞİMİ VE EKONOMİK BÜYÜME

I. EKONOMİK BÜYÜME 5
II. BÜYÜME TEORİLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE DEVLETİN EKONOMİDEKİ ROLÜ 7
A) MERKANTALİZM (1450 – 1750) 7
B) FİZYOKRASİ (1750–1776) 8
C) KLASİK BÜYÜME TEORİLERİ 8
D) SOSYALİST BÜYÜME TEORİSİ 9
E) POST KEYNESYEN BÜYÜME MODELİ (HARROD-DOMAR BÜYÜME MODELİ) 10
F) NEO-KLASİK BÜYÜME MODELİ (DIŞSAL BÜYÜME MODELİ) 12
1. Modelin Varsayımları 13
2. Yakınsama Hipotezi 14
a) Mutlak Yakınsama 14
b) Koşullu Yakınsama 15
3. Temel Solow Modeli 15
4. Temel Solow Diyagramı 17
5. Solow Modeli ve Teknoloji 18
6. Teknolojik Gelişmenin Durgun Durumu 18
7. Modelin Eksik Yanları 20
G) İÇSEL BÜYÜME MODELİ 21
1. Modelinin Varsayımları 21
2. Temel AK Modeli 24
3. Bilgi Üretimi ve Taşmalar 26
a) Beşeri Sermaye Modeli 28
aa) Lucas'ın (1988) Beşeri Sermaye Modeli 29
bb) Jones'in (1996) Beşeri Sermaye Modeli 33
b) Araştırma ve Geliştirme Modeli 34
c) Kamu Politikası Modeli 36
4. İçsel Büyüme Modellerinin Üstünlükleri ve Eksik Yönleri 39
a) İçsel Büyüme Teorilerinin Üstünlükleri 39
b) İçsel Büyüme Teorilerinin Eksik Yönleri 40

İKİNCİ BÖLÜM
KAMU HARCAMALARININ TANIMI, GELİŞİMİ VE HARCAMA TÜRLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

I. KAMU HARCAMALARININ TANIMI VE EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 43
A) KAMU HARCAMALARININ TANIMI 43
B) KAMU HARCAMALARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ 44
II. KAMU HARCAMALARININ GELİŞİMİNİ VE ARTIŞINI AÇIKLAYAN HİPOTEZLER 46

A) KAMU HARCAMALARININ GELİŞİMİNİ VE ARTIŞINI GÖSTEREN MAKRO MODELLER 46
1. Wagner Yasası 47
a) Wagner Yasasının İşleyişi ve Kamu Harcamalarındaki Artışların Nedenleri 47
b) Wagner Yasasının Modelleştirilmesi 48
2. Peacock-Wiseman Sıçrama Hipotezi 49
3. İktisadi Gelişmelerin Aşamaları Kuramı 50
B) KAMU HARCAMALARININ GELİŞİMİNİ VE ARTIŞINI GÖSTEREN MİKRO EKONOMİK MODELLER 51
1. Kamusal Üretim Düzeyi ve Kamu Harcamaları 52
2. Kamu Harcamaları ve Çevre 52
3. Kamu Harcamaları ve Üretimde Kullanılan Girdilerin Maliyeti 53
III.KAMU HARCAMALARININ ARTIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER 53
A) GERÇEK ARTIŞ NEDENLERİ 53
1. Savaş ve Savunma Harcamalarındaki Artışlar 53
2. Siyasi Nedenler 54
3. Teknolojik Nedenler 54
4. Sosyal Nedenler 55
B) GÖRÜNÜŞTE ARTIŞ NEDENLERİ 55
1. Para Değerinin Düşmesi 55
2. Bütçe Usullerinin Değişmesi 56
3. Ülke Yüzölçümü ve Nüfusun Artması 56
IV. KAMU HARCAMALARININ SINIFLANDIRILMASI 57
A) EKONOMİK AYRIMA GÖRE KAMU HARCAMALARI 58
1. Cari Harcamalar 58
2. Yatırım Harcamaları 60
3. Transfer Harcamaları 62
B) İDARİ AYRIMA GÖRE KAMU HARCAMALARI 64
C) FONKSİYONEL AYRIMA GÖRE KAMU HARCAMALARI 64
1. Genel Hizmet Harcamaları 65
2. Adalet ve Yargı Harcamaları 66
3. Savunma Harcamaları 68
4. Ekonomik Yönlü Hizmet (Altyapı) Harcamaları 70
5. Eğitim Harcamaları 72
6. Sağlık Harcamaları 77
V. EĞİTİM, SAĞLIK VE ALTYAPI HARCAMALARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ 80
A) KAMU HARCAMALARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE KISA DÖNEM ETKİSİ (ÇARPAN ETKİSİ) 80
B) KAMU HARCAMALARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE UZUN DÖNEM ETKİSİ 81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DEVLETİN YAPMIŞ OLDUĞU EĞİTİM, SAĞLIK VE ALTYAPI HARCAMALARININ TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİSİ: AMPRİK UYGULAMA

I.KAMU HARCAMASI VE EKONOMİK BÜYÜMEYE İLİŞKİN LİTERATÜR 85
II. EKONOMETRİK YÖNTEM VE VERİ SETİ 95
A) DURAĞANLIK (BİRİM KÖK) TESTİ 95
B) KO-ENTEGRASYON (EŞBÜTÜNLEŞME) VE NEDENSELLİK TESTİ 96
C) VEKTÖR OTOREGRESİF MODEL (VAR) 98
III. ARAŞTIRMA BULGULARI 102

SONUÇ 111
KAYNAKÇA 115
EKLER 121

KAYNAKÇA

Artan, S., 2000, İçsel Büyüme Teorileri ve Türkiye Örneği: Yatırım Harcamaları Ekonomik Büyüme İlişkisi 1963–1999, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Al-Fari, A.F. 2002, Public Expenditure and Economic Growth in the Gulf Cooperation Council Countries, Applied Economics, 34: 1187-1193

Alagöz, M. Ve Işık, N., 2005, Kamu Harcamaları ve Büyüme Arasındaki İlişki, Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, sayı: 24, s. 63-75

Arasıl, Ö., 1993, Bütçe Harcamalarının Makro Ekonomik Etkileri, IX. Maliye Sempozyumu, Silifke, 95-112

Arrow, K. J., 1962, The Economic Implications of Learnig by Doing, Review of Economic Studies, vol. 29, s. 155-173

Ataç, E. ve Ataç. B., 1993, Bütçe Harcamalarının Miktar ve Yapısal Analizi, IX. Maliye Sempozyumu, Silifke, 15-54

Ateş, Ş., 1998, Yeni İçsel Büyüme Teorileri ve Türkiye Ekonomisinin Büyüme Dinamiklerinin Analizi, Ç.Ü.S.B.E. Doktora Tezi.

Akdoğan, A., 1997, Kamu Maliyesi, Gazi Kitap Evi, Ankara

Arısoy, İ:, 2005, Türkiye'de Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi (1950-2003), Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni

Arslan, A., Kamu Harcamalarında Verimlilik, Etkinlik ve Denetim

Anwar, M.S., Davis, S. ve Sampath, R.K., 1996, Causalty Between Government Expenditures and Economic Growth: An Examination Using Cointegration Techniques, Public Finance, Vol.51, s.166-184

Berber, M., 2004, İktisadi Büyüme ve Kalkınma, Derya Kitapevi, Trabzon

Bıçak, Z., 1996, Kamu yatırımlarının kuşaklararası refah etkisi**,** Çukurova Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Bülbül, D., 1991, Türkiye'de Kamu Harcamalarının Gelişimi (1980-1990) Dönemine İlişkin Bir İnceleme), Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Barro, R. J., 1988, Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth, National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 2588

Barro, R. J. ve Lee, J., 1993, International Comparisons of Educational Attainment, Journal of Monetary Economics, vol. 32, s. 363-394

Barro, R. J. ve Martın, S., 1995, Economic Growth, McGraw-Hill, New york

Barro, R. J., 1991, Economics Growth in a Cross-Section of Countries, Quarterly Journal of Economics, May, s. 407-443

Barro, R. J. 1996, Determinants of Economic Growth: A Cross-country Emprical Study, National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 5698, August

Belek, İ., 1997, Türkiye'de Sağlık Harcamaları: Makro Düzeyde Bir Değerlendirme, Ekonomik Yaklaşım, cilt: 8, sayı: 24-25, s: 147-156

Bozkurt, Y.H. ve Doğan, S., 2003, Eğitim-İktisadi Büyüme İlişkisi: Türkiye İçin Kointegrayon Analizi, II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, (Derbent-İzmit), s. 193-202

Bedir, E., 2002, Yirmibirinci Yüzyılda İstihdamın Artan Önemi ve Eğitim-İstihdam İlişkisi, Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F. s.53-64

Bulut, C., Kamu Sektörü ve Harcamalarının Ekonomik Etkileri

Bulutoğlu, K., 2002, Kamu Ekonomisine Giriş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

Bills, M. Ve Peter, J.K. Does Schooling Cause Growth or the Other Way Around?, National Bureau of Economic Researc, Working Paper No. 6393 February

Canpolat, N., 2000, Türkiye'de Beşeri Sermaye Birikimi ve Ekonomik Büyüme, Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 18, sayı: 2 s.265-281

Çoban, O., 2002, Bilgi Toplumunda Eğitimin Verimlilik ve İktisadi Büyüme Üzerine Etkileri: Teorik Bir Analiz, I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, (Hereke-Kocaeli), s.405-4115

Çoban, O., 2003, Eğitim, Beşeri Sermaye ve İktisadi Büyüme Etkileşimi: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme(1980-1997), II. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, (Derbent-İzmit), s. 171-180

Dursun, H., 1998, İnsan Sermayesi ve Ekonomik Büyüme, Hazine Dergisi, sayı: 10, s. 81-92

Demir, O. 2002, İçsel Büyüme Kapsamında Devletin Değişen Rolü, *KOÜ, İİBF, I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi,* 10-11 Mayıs 2002; 339-358.

Demir, O., 2002, Durgun Durum Büyümeden İçsel Büyümeye, Cumhuriyet Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1, 1-16

Dickey, D. A. ve Fuller, W. A., 1979, Distribution of the Estimators for Autoregressive Time-Series With a Unit Root, Journal of American statistical Association, vol. 49, s. 427-431

Dickey, D. A. ve Fuller, W. A., 1981, The Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time-Series With a Unit root, Econometrica, vol. 49, s. 1057-1072

Ergen, H., 2004, Türkiye'de Kamu Eğitim Harcamalarının Ulusal Ekonomideki Payı, Eğitim Araştırmaları Dergisi, Yıl: 4, sayı:15, s. 143-154

Ergen, H.,1999, Türkiye'de Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı, Ekonomik Yaklaşım, cilt:10, sayı:35, s.21-56

Emsen, Ö.S. ve Karabulut, K., 1997, Kalkınma Teorileri ve Geliştirilen Son Büyüme Modeli: Yeni Büyüme Teorisi, Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 11, sayı: 3-4, s. 25-50

Esen, O., 1987, Türkiye'de Kamu Harcamaları Yapısı, Gelişimi , Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi

Ercan, N.Y., 2000, İçsel Büyüme Teorisi: Genel Bir Bakış, DPT

Eğilmez, M. Ve Kumcu, E., 2004, Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması, Remzi Kitapevi, İstanbul

Gümüş, S., 2005, Beşeri Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz(1960-2002), İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul

Granger, C. W. J., 1969, Investigating Causal Relations by Econometric Models and Cross-Spectral Methods, Econometrica, vol. 37, s. 424-438

Granger, C. W. J., 1986, Developments in the Study of Co-Integrated Economic Variables, Oxford Bulletıon of Economics and Statistics, vol. 48, no, 3, s. 213-228

Güner, K., 2002, Türkiye'de 1980-2001 Yılları Arasındaki Bütçe Harcamalarının Gelişimi, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Günalp, B., 2003, Gelişmekte Olan Ülkelerde Optimal Devlet Hacmi, H.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, cilt:21, sayı:2, s.1-20

Günaydın, İ., 2003, Türkiye'de Wagner Kanunu'nun Geçerliliği Üzerine Ekonometrik Bir Araştırma (1970-2002), Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, cilt: 17, sayı: 3-4, s.79-94

Gujarati, D. N., (Çev. Ümit ve Gülay Şenesen), 2001, Temel Ekonometri, Literatür Yayıncılık, İstanbul

Glomm, G. ve Ravikumar, B., 1997, Productive Government Expendituree and Long-Run Growth, Journal of Economic Dynamics and Control, vol: 21, 183-204

Halıcıoğlu, F., 2003, Testing Wagner's Law for Turkey (1960-2000), Review of Middle East Economics and Finance, vol: 1, No:2, 129-140

Han, E. ve Kaya, A., 2002, Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika, Eskişehir

Iyare, S. O. Ve Lorde, T., 2004, Co-integration, Causality and Wagner's Law: Tests for Selected Caribbean countries, Applied Economics letters, 11, s. 815-825

Jones, L. E. ve Manuelli, R. E., 1997, endogenous Growth Theory: An Introduction, Journal of Economic Dynamics and Control, vol: 21, s. 1-22

Jones, I. C., 1998, (çev: Sanlı ATEŞ ve İsmail TUNCER), İktisadi Büyümeye Giriş, Literatür Yayınları, İstanbul

Jones, C. I., 1996, Human Capital, Ideas and Economic Growth Models

Johansen, S., 1988, Statistical Analysis of Cointegration Vectors, Journal of Economic Dynamics and Control, vol. 12, no. 1 s. 231-254

Johansen, S. ve Juselius, K., 1990, Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration With Application to the Demand for Money, Oxford Bulletion of Economics and Statistics, vol. 52, s. 169-210

İsagiller, A., 2002, Endojen (İçsel) büyüme teorileri, İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi

İnan, Ö., 1999, Ekonomik Hayatta Devletin Ağırlığı ve Verimliliğe Etkisi, Erciyes Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, s. 75-83

Kelly, T., 1997, Public Expenditures and Growth, Journal of Development Studies (34)(1) s. 60-84

Kibritçioğlu, A., 1998, İktisadi Büyümenin Belirleyicileri ve Yeni büyüme Modellerinde Beşeri sermayenin Yeri , A.Ü.S.B.F Dergisi, cilt:53, no:1-4, s.207-230

Kibritçioğlu, A., 1999, Türkiye'de Akaryakıt Ürünü Fiyat Gelişmeleri ve Enflasyon: Yeni Bulgular, AÜSBF-GETA, Tartışma Metinleri

Küçükkale, Y. Yamak, N., 1997, Türkiye'de Kamu Harcamaları Ekonomik Büyüme İlişkisi , İktisat, İşletme, Finans Dergisi, sayı: 131 s: 5-14

Kenar, N., 2000, Kamu Harcamalarının Ekonomiye Etkileri: Türkiye Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana bilim dalı, Doktora Tezi

Kazaz, A., 1990, Türkiye'de altyapı yatırımlarının yapısı ve gelişimi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu ve Yerel Yönetim İdaresi İle Girişimcilik, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Kar.M. ve Ağır, H., 2002, Türkiye'de Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme: Nedensellik Testi, www.bilgiyonetimi.org, s. 181-191

Kar, M. Ve Taban, S., 2003, Kamu Harcama Çeşitlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri, Ankara Üniversitesi S.B.F. Dergisi, 58(3)

Karagül, M., 2002, Beşeri Sermayenin İktisadi Gelişmedeki Rolü ve Türkiye Boyutu, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Yayın no: 37

Khan, M. S. ve Kumar, M. S., 1997, Public and Private Investment and the Growth Process in Developing Countries, Oxford Bulleti of Economics and Statistics, 59,1, s. 69-88

Lucas, R. E., 1988, On The Mechanics of Economic Developmnet, Journal of Monetary Economics, vol: 22, s. 3-42

Levent, H., Ülengin, B. Ve Günçavdı., 2000, Yüksek ve Değiken Enflasyonun Tahmininde Alternatif Modellerin Karşılaştırılması: Türkiye Örneği, ODTÜ Gelişme Dergisi, 27(1-2), s. 149-171

Mankiw, G. N., 2003, Macroeconomics fifh edition

Mazgit, İ., Bilgi Toplumu ve Sağlığın Artan Önemi, I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Hereke-Kocaeli, s. 405-416

Nelson, R.R. ve Phelps, E. S., 1966, Investmen in Humans, Technological Diffusion, and Economic Growth, AEA Papers and Proceedings, 56(2), s. 69-75

OECD Science, Technology and Industry: Outlook 2004

Oxley, L., 1994, Cointegration, Causalty and Wagner's Law, Scottish Journal of Political Economy, vol. 41, s 286-298

Özbaran, M. H., 2005, Türkiye'de Kamu Harcamalarının Son beş Yılının Harcama Türlerine Göre İncelenmesi, Sayıştay Dergisi, sayı:53, s. 115-138

Özcan, Ö. Ö., 1999, Kamu Harcamaları ve Türkiye'de Kamu Harcamalarının Analizi, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Özgen, B. F. ve Güloğlu, B., 2004, Türkiye'de İç Borçların İktisadi Etkilerinin VAR Tekniğiyle Analizi, METU Ssudies in Development, vol. 31, s. 93-114

Öztürkler, H., 2002, Transmission Mechanisms: An Empirical Application to The Turkish Economy, The American University, College of Artsanul Sciences, Department of Economics, Washington D.C. USA

Pıo, A., 1993, (çev: Nurcan ÖZKAPLAN), İçsel Büyüme Teorisinde Yeni Gelişmeler Nelerdir?, Ekonomik Yaklaşım, cilt:4, sayı: 10, s. 109-136

Romer, P. M., 1986, Increasing Returns and Long run Growth, Journal of Political Economy, vol. 94, no: 5 , 1002-1037

Romer, P. M., 1994, The Origins of Endogenous Growth, Journal of Economic Perspectives, 8(1), s. 3-22

Romer, D., 1996, Advanced Macroeconomics, Teh McGraw-Hill Companies, Inc.

Rostow, W. W., 1980, (çev: Erol GÜNGÖR), İktisadi Gelişmelerin Merhaleleri, İkinci Baskı, Kalem Yayıncılık, İstanbul

Ram, R., 1986, Government Size and Economic Growth, American Economic Review, vol. 76, no: 1, s. 191-203

Rao, V. V. B., 1989, Government Size and Economic Growth: A New Framework and Some Evidence from Crosssection and Time-series Data: Command, American Economic Review, 79/1, s. 272-280

Rivera-Batiz, L.A. ve Romer, P. M., 1991a, International Trade With Endogenous Technological Change, Natıonal Bureau of Economic Research, Nber Working Paper: 3594, s. 1-47

Rivera-Batiz, L. A. Ve Romer, P. M., 1991b, Economic Integratıon and Endogenous Growth, Quarterly Journal of Economics, vol:106(2), s. 531-555

Sivrikaya, A., 2003, Teknolojik Gelişme ve Ekonomik Büyüme, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Solow, R. M., 1956, A Contribution to the Theory of Economic Growth, The Quarterly Journal of Economics, vol. 70, s. 65-94

Söylemez, S. A., 2004, Türkiye'de Teknoloji ve Eğitim Yatırımları: Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısı, Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 1/2004, s: 63-80

Shaw, G. K., 1992, Policy İmlications of Endogenous Growth Theory, The Economic Journal vol: 102

Şimşek, M., 2004, Türkiye'de Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme, 1965-2002, Atatürk Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, cilt: 18, sayı: 1-2, s.37-52

Tanzi, V. Ve Sohuknecht, L., 1997, (Çev: Mustafa SAKAL), Kamu Kesiminin Yeniden Yapılanması:Son Yıllara İlişkin Bir Değerlendirme, D.E.Ü.İ.İ.B.F Dergisi, cilt: 14, sayı:1 s.161-187

Türker, T., 2000, İktisadi Büyüme Beşeri Sermaye ve Türkiye'nin Kalkınma Sürecinde Beşeri Sermayenin Gelişimi, Anadolu Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Tüylüoğlu, Ş., 1995, İçsel Büyüme Modelleri (Teorik Çerçeve-Ampirik Bulgular), Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Terzi, H., 1998, Kamu Harcaması ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, sayı:142, s:67-78

Terzi, H., 1999, Kalkınma Sürecinde Kamu Harcamaları: Türkiye Üzerine Bir İnceleme, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, sayı: 60,

TAŞ, R., 1993, Kamu Harcamalarında Hacim Sorunu ve Kamu Harcamalarının Ekonomik Etkileri Türkiye'de Kamu Harcamalarının Uzun Dönemli Gelişimi, Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Taban, S., 2004, Türkiye'de Sağlık ve Ekonometrik Büyüme İlişkisi: Nedensellik Testi, III. Ulusal Bilgi ve Yönetim Kongresi, s. 3-12

Tarcan, M. Top, M., 2005, Türkiye Sağlık Harcamalarına Kamu Ekseninde Bir Bakış: 2001-2003 Dönemi Değerlendirmesi, İktisat, İşletme ve Finanas Dergisi, s. 109-124

Türk, İ., 1999, Kamu Maliyesi, Turhan Kitap Evi, Ankara

Ulusoy, A., 1989, Kamu Harcamaları- İktisadi Büyüme İlişkisinin Türkiye Açısından İncelenmesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi

Ulutürk, S., 1997, Kamu Harcamalarının Rolü, Gelişimi ve Etkileşimde Bulunduğu Değişkenler Açısından Kurumsal ve Ampirik Bir Değerlendirme: Türkiye, 1963-1993, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi

Ulutürk, S., 1998, Türkiye'de Planlı Dönemde Kamu Harcamalarının Gelişimi ve Devletin Ekonomideki Rolü, Ak çağ Basım Dağıtım, Ankara

Ulutürk, S., 2001, Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi A.Ü.İ.İ.B.F Dergisi, s.131-139

Uzay, N., 2002, Kamu Büyüklüğü ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği (1970-1999), Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, sayı: 19, s. 151-172

Yülek, M. A., 1997, İçsel Büyüme Teorileri, Gelişmekte olan Ülkeler ve Kamu Politikaları Üzerine, Hazine Dergisi, sayı:6

Yanıkkaya, H., 2002, Beşeri Sermaye Birikiminin Ekonomik Büyüme Sürecindeki Rolü Üzerine Ampirik Bir Çalışma, İstatistik Araştırma Dergisi, cilt:01, s: 287-306

KÜLTÜR VE SANAT EKONOMİSİ

Kavramlar, Analizler, Modeller

Sacit Hadi Akdede

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-09-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: *Murat Özbey*

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Berna ve Ozanalp'e

ÖZ

Kültürel ekonomi (cultural economics) iktisat biliminin yeni çalışma alanlarından sayılmaktadır. Bunun böyle olmasının nedeni muhtemelen kültür ve sanat alanının iktisat bilimi araçları ile çalışılamayacak olduğuna ilişkin inançtı. Klasik iktisatçıların (Marks klasik iktisat ekolüne dahil olmasa da okunması gereken klasikleşmiş eserler yazdığı için, onu da dahil edelim) çok azı bu konuda o da çok fazla olmamak koşulu ile kafa yordu. Bu konuda iktisat biliminin yardımıyla sistematik düşünme ikinci dünya savaşından sonra başladı. Dünyanın gelişmiş olarak adlandırılan ülkelerinde 1960'li yıllarda kültür bakanlıkları, kültür ve sanatı destekleyen kültür ve sanat kurumları kuruldu. Kültür ve sanat insanın kaliteli zaman geçirmesi ve kendini yeniden üretmesi için önemli olmaya başlayınca, üstelik diğer alanlardaki teknolojik ilerlemelerin, insanların bir işte gelir elde etmek için çalışması gereken zamanı azaltınca, kültür ve sanata daha fazla zaman kalma ihtimali artacaktır. Bu alana ilişkin araştırmalar, makaleler, raporlar, kitaplar da artacaktır. 1977 yılında yayın hayatına başlayan Journal of Cultural Economics dergisinde yayınlanan makaleler de gittikçe artmaktadır. Ayrıca, kültür ve sanat ekonomisine ilişkin başka akademik dergiler de yayın hayatına girmektedir.

Sadece yayın ve dergiler değil, çeşitli ülkelerde kültür ve sanat alanının iktisaden araştırılmasını konu alan dersler açılmakta, enstitüler kurulmakta, üniversitelerde bu konu ile ilgili yoğun araştırmalar yapılmaktadır. Bu konuda birçok Avrupa, Amerika, Asya ülkelerinde üniversitelerde dersler okutulmaktadır. Türkiye'de artık birçok üniversitede kültür ve sanat ekonomisi dersleri verilmeye başlamıştır. Bu dersi veren üniversite sayısı gittikçe artacaktır. Bunun yanında bu konuda yazılmış ders kitabı, yardımcı yayın gibi materyallerin eksikliği çekilmektedir. Bu kitap bu eksikliği gidermek konusunda küçük bir katkı olarak düşünülmelidir.

Türkiye kültür ve sanat olarak doğu ile batının buluştuğu bir coğrafyada yer almaktadır. Doğu ve batının sentezini yapabilecek azımsanmayacak bir kültürel birikime sahip ender ülkelerden biridir. Üzerinde oturduğu coğrafyanın kültürel çeşitliliğini kavrayıp, bu çeşitliliği işleyip kendine özgü üslubu yaratmak ve insanlığa hediye etmek için kurumlar, yardımlar, teşvikler gerekebilir. Bu teşvikler ilgili alanın çok iyi anlaşılmasını gerektirir. Bu kitabın diğer bir amacı da bu anlaşılmayı kolaylaştırmak, bu alandaki bilgi birikimimize katkıda bulunmaktır.

Kitap 12 bölümden oluşmaktadır. Bir dönemlik bir kültürel ekonomi ya da kültür ve sanat ekonomisi dersi için planlanmıştır. Bölümler birbirinden bağımsız olarak da okutulabilir; bunun yanında bölümlerin sıralanışı derslerin hangi sıra ile gitmelerine ilişkin önemli bir öneridir. Örneğin bölüm 8-9 ve bölüm 10-11 sıra ile giderse konular soğutulmadan pekiştirilmiş olur.

Bu kitabın yazımı birkaç yıla yayıldı. 2022 yaz aylarında da elinizdeki haline ulaştı. Kitabı yazıp bitirdikten sonra çok değerli meslektaşlarım ve çalışma arkadaşlarım (Doç.Dr. Öznur Özdamar Giovanis, Doç.Dr. Nazlı Keyifli, Dr.Öğretim Üyesi Aslı Dolu, Arş. Gör. Yusuf

Utma, Arş.Gör. Fatih Gencer, Arş. Gör. Nuri Aytuğ Erdemir) kitabın bazı bölümlerini okuyup geri bildirimde bulundular. Kendilerine sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca bu kitabın yazımı sırasında aileme ayırmam gereken zamandan fazlasıyla çaldım. Eşim Berna ve Oğlum Ozanalp'e sonsuz sabır, destek ve teşvikleri için ne kadar teşekkür etsem azdır.

Kitabın öğrencilere, kültür-sanat çalışanlarına ve ilgililere yardımcı olmasını dilerim.

Sacit Hadi Akdede

22.09.2022, Narlıdere/İzmir

İÇİNDEKİLER

ÖZ v
İÇİNDEKİLER vii
GRAFİKLER LİSTESİ xiv
TABLOLAR LİSTESİ xvi

BÖLÜM 1
KÜLTÜR VE SANAT EKONOMİSİ YA DA KÜLTÜREL EKONOMİ

1. Kültür ve Sanat Ekonomisi Kısa Tarihçe 3
   1.1. Tanım ve Tarihçe 3
2. Temel İktisadi Döngü, İktisadi Etkinlik ve Gelir Dağılımı 7
Kaynakça 12

BÖLÜM 2
GENEL OLARAK İKTİSADİ ANALİZLERDE ÇOK SIK KULLANILAN MAL VE HİZMET SINIFLAMASI

1. MİKROİKTİSAT ALANINDA ÇOK SIK SÖZÜ EDİLEN MALLAR. 13
   1.1. Normal Mallar, Düşük Mallar, Lüks Mallar ve Giffen Mallar 14
   1.2. Tamamlayıcı Mallar İkame Mallar 15
2. MAKROİKTİSAT ALANINDA ÇOK SIK SÖZÜ EDİLEN MALLAR 15
   2.1. Yatırım Malı (Sermaye Malı) Tüketim Malı Ayrımı 15
   2.2. Dayanıklı Tüketim Malı, Bir Defalık Tüketim Malları 16
   2.3. Nihai Mal, Ara Malı 16
3. KAMU EKONOMİSİ ALANINDA ÇOK SÖZÜ EDİLEN MALLAR 16
   3.1. Serbest Mallar 17
   3.2. Kamu Malı Özel Mal Ayrımı 17
   3.3. Erdemli/Erdemsiz Mallar 18
   3.4. Kulüp Malları 19
   3.5. Ortak Tüketilen Mallar/Bireysel Tüketilen Mallar 19
4. ULUSLARARASI İKTİSAT ALANINDA SÖZÜ EDİLEN MALLAR 20
   4.1. Ticareti Yapılabilen (Taşınabilir) Mallar (Tradable) 20
   4.2. Ticareti Mümkün Olmayan (Taşınamaz) Mallar 20

5. KÜLTÜREL EKONOMİ ALANINDA SÖZÜ EDİLEN MALLAR 21
6. SOMUT MALLAR SOMUT OLMAYAN MALLAR 21
7. Deneyim malları (acquired, experience goods) ve doğal ihtiyaç malları 22
8. Statü malları veya gösteriş malları 22
9. Depolanabilen/bekletilebilen tüketim malları depolanamayan/bekletilemeyen tüketim malları 23
10. Sermaye 23
10.1. Fiziksel Sermaye 24
10.2. Beşerî sermaye 24
10.3. Sosyal Sermaye 24
10.4. Kültürel sermaye 24

BÖLÜM 3
ÇEŞİTLİ "DEĞER" KAVRAMLARI VE KÜLTÜREL ÜRETİMLERİN İKTİSADİ "DEĞERİ"

1. Değer ve fayda 26
2. Kültür ve sanat alanında çeşitli "değerler" 28
2.1. Üreticilere Parasal Olmayan Getiri (Non-Monetary Return to Producers) 29
2.2. Piyasa Kullanım Değeri (Market Use Value) 30
2.3. Piyasa Dışı Kullanım Değeri (Non-Market Use Value) 30
2.4. Kullanım-Dışı Değer (Non-Use Value) 30
2.5. Opsiyon/İhtimal Değeri (Option Value) 31
2.6. Dışsallıklar (Instrumental Value) 31
3. KÜLTÜRÜN "DEĞERİNİ" ÖLÇMEYE YARAYAN ARAÇLAR YA DA TEKNİKLER 34
3.1. Etki Analizleri (Impact Analysis) 34
3.2. Kültür ve Sanatın Piyasa-Dışı Değerlerinin Ölçümü 35
Sonuç 36
Kaynakça 36

BÖLÜM 4
KÜLTÜR EKONOMİSİ ALANININ TANIMLANMASI, SINIRLANDIRILMASI VE ÖLÇÜLMESİ

1. Kültürel alanın pratik olarak tanımlanması 39
2. Kültürel alanların ölçülmesi 41
2.1. Kamu Harcamaları 41

2.2. Hanehalkı ya da Bireylerin Harcamaları 46
2.2.1.Türkiye İçin Bazı Harcama Verileri 48
2.3. Kültür ve Sanat Sektöründe İstihdam 50
2.4. Kültür ve Sanat Sektöründe Üretim, Katma Değer ve Verimlilik 53
2.5. Sanata Katılım İstatistikleri 56
Sonuç 61
Kaynakça 61

BÖLÜM 5
TALEP, TALEP ESNEKLİĞİ VE TOPLAM GELİR

1. Talep 63
1.1. Kültür ve Sanat Alanında Talebi Etkileyen Diğer Faktörler 67
1.1.1. Diğer malların fiyatı ve gelir 68
1.3. Bireysel Talepten Piyasa Talebine 70
1.4. Tüketici Rantı 71
2. Talep analizleri 72
3. Talep Esnekliği ve toplam gelir ilişkisi 81
3.1. Talep Esnekliğini Etkileyen Faktörler 82
4. Kültür ve sanatta talep ile ilgili diğer gözlemler 84
4.1. Bağlı/Koşullu Değerlemeler (Contingent Valuations, CV) 85

BÖLÜM 6
ÜRETİM VE MALİYETLER

1. Sahne sanatlarında ürünün (output) tanımlanması 89
1.1. Bunlardan birincisi temsil sayılarıdır. 89
1.2. İkinci ise yapım (prodüksiyon) sayısıdır 89
1.3. Bundan dolayı, üçüncü çıktı birimi (arz edilen ürün) satışa sunulabilecek koltuk sayısıdır 90
1.4. Fiilen satılan bilet sayısıdır. 90
2. Temel maliyet kavramları 90
2.1. Fırsat Maliyeti 91
3. Günümüzde Broadway müzikallerinin maliyetleri 94
4. Ortalama Maliyetler 98
4.1. Sahne Sanatları, Sinema, Müzeler İçin Maliyet Kavramının Grafiği 100

BÖLÜM 7
FİRMALAR VE PİYASA YAPISI

1. Piyasa türleri 103
1.1. Tam Rekabet Piyasası 104
1.2. Monopol (Tekel) Piyasası 105
1.3. Monopolcü rekabet 106
1.4. Oligopol Piyasası 107
2. Mali ve sanatsal amaçlar 108
3. Özel firmanın fiyat ve çıktı kombinasyonu 109
4. Hizmetin kamusal üretimi 114
4.1. Gelir Dağılımı Etkisi 115
5. Talep yeterli mi? 116
6. Monopolde fiyat farklılaştırması 118
6.1. Birinci Derece Fiyat Farklılaştırması 119
6.2. İkinci Derece Fiyat Farklılaştırması 120
6.3. Üçüncü Derece Fiyat Farklılaştırması 123
7. İki parçalı fiyatlama (Two-part pricing system) 125
7.1. Başka Bir Maliyet Fonksiyonu Olması Durumunda 128
7.2. İki farklı talep olması durumunda iki parçalı fiyat tarifesi 129
Kaynakça 132

BÖLÜM 8
VERİMLİLİK AÇIĞI VE MALİYET HASTALIĞI

1. Verimlilik açığı (Productivity Lag) 133
2. Maliyet Hastalığı (Cost Disease) 136
2.1. Matematiksel Gösterim 138
2.1.1. Rakamsal Bir Örnek 141
3. Verimlilik açığını önleyici mekanizmalar 146
3.1. İşlem Yenilikleri/Buluşları (Process Innovation) 146
3.2. Ürün Yenilikleri/Buluşları (Product Innovation) 147
4. Verimlilik açığının etkilerini dengeleyici mekanizmalar 148
4.1. Talep Artışları 148
4.2. Ölçek Ekonomileri 149
4.3. Medya Aracılığı İle Gelir Elde Etmek 149

4.4. Sinema, TV ve Dizilerin Sanatçı Emek Piyasalarındaki Rekabeti 150
5. Verimlilik açığı ve müzik festivallerindeki artış 151
6. Sahne sanatlarında maliyet ve gelirler 151
7. Sanatsal bir eksiklik oluşuyor mu? 154
8. Broadway tiyatrolarında maliyet ve fiyat artışları 154
Sonuç 155
Kaynakça 156

BÖLÜM 9

MÜZİK VE GÖSTERİ SANATLARI SEKTÖRÜNDE VERİMLİLİK (BİR ALAN ARAŞTIRMASINDAN ÇIKAN ÖNERİLER)

1. Giriş 157
2. Verimliliğin tanımlanması ve ölçülmesi 160
3. Sanatların piyasa mekanizması, toplum ve devletle olan ilişkisi 161
4. Müzik sektöründe çıktının tanımlanması ve ölçülmesi 162
5. Gösteri ve sahne sanatları alanında çıktının tanımlanması 165
6. Sonuç ve politika önerileri 167
6.1. Mali Destekler 169
Kaynakça 172

BÖLÜM 10

DEVLETİN SANATA MÜDAHALESİ/DESTEĞİ

1. Neo-Klasik İktisat ve Sanat 174
1.1. Sanat ve Piyasa Başarısızlığı 175
1.1.1.Kamu Malları 175
1.1.2. Dışsallıklar 176
1.2. Sanatçılar Açısından Piyasa Başarısızlığı 178
1.3. Sanat Üreten Kurumlar Açısından Piyasa Başarısızlıkları 178
1.4. Bağlı/Koşullu Değerlendirmeler (Contingent Valuation) 179
1.5. Maliyet Hastalığı 180
1.6. Erdemli Mallar (Merit Goods) 181
2. Piyasa başarısızlığından devlet yardımına 181
2.1. Genellikle Dile Getirilen Dışsallıklar 185
2.1.1. Gelecek Kuşaklara Aktarılan Değerler, Ulusal Kimlik ve Prestij 186

2.1.2. Yerel Ekonomik Hayata Katkı 186
2.1.3. Sanata Katılımın Toplumsal Refaha Katkısı 187
2.1.4. Sanatsal Yaratıcılığı Arttırmak 187
2.1.5. Sanata Erişimi En Dezavantajlı Kesimler İçin De Mümkün Kılmak 187
2.1.6. Dışsallıklar Kamu Malıdır 188
2.2. Bilgi Eksikliği ya da Yokluğu 188
2.3. Azalan Maliyet Durumu (Doğal Tekeller) 189
3. Sanata devlet desteğine karşı çıkan görüşler 189
4. Sanatlar, siyasilik, devlet desteği (devlet hangi sanatları desteklemeli?) 192
5. Sanatı destekleme modelleri 194
6. Türkiye açısından bir değerlendirme 197
Kaynakça 200

BÖLÜM 11
KÜLTÜR POLİTİKALARI VE TÜRKİYE'DE KÜLTÜR VE SANATIN POLİTİK EKONOMİSİ

1. İktisat ve kültür politikaları 203
1.1. Çeşitli İktisat Politikaları ve Kültür Politikası 204
1.1.1. Politikalar Arasındaki Farklılıklar 206
2. Türkiye'de kültür politikası 208
2.1. Devlet ve Özel/Bağımsız Tiyatrolar Karşılaştırması 211
3. Bir tiyatro hizmeti üretim modeli 215
4. Türkiye'de kültür ve sanatın politik ekonomisi 220
5. Devletin sanata destek gerekçelerinin Türkiye bağlamında değerlendirilmesi 223
6. Sonuç 224
Kaynakça 225

BÖLÜM 12
SANATÇI EMEK PİYASALARI

1. Faktör (emek) piyasaları 227
2. Tanımlar 229
3. Sanatçı emek piyasaları 230
4. Sanatçılara ve sanat piyasasına ilişkin genel gözlemler 231
4.1. Sanatçı Arz Fazlalığı 235

4.2. Psikolojik Getiri (Psychic Return/Income) 237
4.3. Uzun Dönem Emek Arzı 238
4.4. Birden Fazla İşte Çalışma 240
4.4. Kazanan (Meşhurlar) Parsayı Toplar (Winner-Take-All) 245
5. Standart emek piyasalarında durum 247
6. Sanat alanında "kazanan parsayı toplar" durumu nasıl ortaya çıkar? 248
6.1. Amerika'dan Örnekler 250
7. Bir politika önerisi 252
Kaynakça 256

DİZİN 257

sanat anlamında kültür faaliyetlerinin iktisadi analizi yapılacaktır. Bu analizler arz, talep, esneklik, etkinlik, gelir dağılımı, dışsallık, gibi kavramlar kullanılarak, toplumsal hayatın herhangi bir şekilde tanımlanan refah düzeyine ulaşılabilmesine nasıl yardımcı olacağına ilişkin fikir üretmemize yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Baumol, W.J. ve Bowen W.G. (1966) "Performing Arts-The Economic Dilemma". The Twentieth Century Fund. New York.

Frey, B.S. (2000) *Art and Economics*. New York : Springer.

Throsby, D. (1994) "The Production and Consumption of the Arts: A View of Cultural Economics". Journal of Economic Literature, 32(1):1-29.

dışı kültür ve sanat faaliyetleri için çeşitli anketlerle insanların tercihleri öğrenilmeye çalışılır. Bu teknikler piyasa dışı malların kullanım dışı değerini tahmin etmede açıklanan tercihler tekniğinden daha başarılıdırlar. Bu bakımdan kültür ve sanat alanında yaygın kullanım alanları vardır. Bunun yanında dışsallıkları tahmin etme konusunda ise yetersiz kalmaktadırlar.

CV anketleri, dikkatli bir şekilde, amaca göre hazırlanmış sorularla, bireyin vermek isteyebileceği en yüksek (willingness-to-pay) parasal kaynağı anlamaya ve piyasa dışı bir malın değerini öğrenmeye çalışır.

İfade edilen tercihler tekniği

Bu teknik, kültürel mal ve hizmeti kullanan ve kullanmayanların ikisinin de bu mal ve hizmetlere yüklediği değeri bulmak konusunda başarılıdır.

SONUÇ

Bu bölümde çeşitli değer kavramları üzerinde durduk. Bütün bu değer kavramları gene de fayda cephesinden yaklaşılan değerlerdir. Bütün analizler gene çoğunlukla tüketicilerin fayda maksimizasyonu perspektifinden yapılmaktadır. Ya şimdi kullanımdan dolayı elde ettiğimiz fayda, ya gelecekte kullanma ihtimalimizi bilmenin verdiği fayda ya da çocuklarımıza aktarılması gereken değerlerin varlığını bilmemizin sağladığı faydalar, bireyler açısından değerli bulunmaktadır ve en nihai tahlilde de kamunun ve devletin kültür ve sanat faaliyetlerini desteklemesi için bir argüman ya da kanıt üretmeye yararlar.

KAYNAKÇA

Allan, C. Grimes, A. ve Kerr, S. (2013) Value and Culture, Motu Working Paper 13-09, Motu Economic and Public Policy Research

Florida, R. (2002). The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday LIfe. New York: Perseus Book Group.

Varian, H. (2014) Intermediate microeconomics with calculus, first edition, W. W. Norton & Company, Inc., 500 Fifth Avenue, New York, N.Y. 10110

sayısı, sokaklara tüküren insan sayısı azabilir. Bu konudaki örnekler çoğaltılabilir. Kültürel harcamalardan haberdar olup da, bunun yanında kültürel faaliyete katılamamak ille de eleştirilecek bir durum değildir. Haberdar olmak, günün birinde belki de katılabilmek ihtimalini belirtir. Dolayısıyla "haberdar" olmak "katılmak" kadar olmasa da önemli bir durumdur. Ankete katılanların, İstanbul AKB Ajansı'nın kültürel miras ve şehrin fiziki kültürel altyapısına (restorasyonlar gibi) ilişkin harcamalarından haberdar olmaları bizim açımızdan istenen bir durumdur.

SONUÇ

Bu bölümde kültür ve sanat alanını nasıl ölçebileceğimiz ayrıntılı bir şekilde incelendi. Kültür ve sanat sektörünün göreli önemi ve gelecekteki önemi bakımından da bazı veriler çok yerinde oldu. Üretim, katma değer, istihdam ve harcamaların dışında sanata katılım ve sanatçı sayıları da bu sektörün önemini vurgulamak için çok uygundur. Bu konulardaki yeni yöntemler de ileride oldukça faydalı veriler üretmemize yarayacaktır.

KAYNAKÇA

Akdede, S.H. (2012) Avrupa Kültür Başkanti İstanbul Neyi Başardı, Sonuç Raporu 110K481, TÜBİTAK sonuç raporu.

Lena, F. (2016) Türkiye'de Kültürel Sektörlerin Ülke Ekonomisine Katkısı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Seçkin, A. (2021) Sanatın Ekonomisi, Hayalperest Yayınları, İstanbul.

KAYNAKÇA

Thomas Gale Moore, *The Economics of the American Theater* (Durham, N.C.:Duke University Press, 1968), tables III-2 and III-3

C. D. Throsby and G. A. Withers, *The Economics of the Performing Arts* (New York:

St. Martin's, 1979), p. 11.

KAYNAKÇA

Akdede, S.H., Gingsbugh, V. Uçkaç, A. (2021) Internalizing production costs and changes of tastes: More recent theatre plays feature fewer roles, Social Science Journal ,58,119-125.

Baumol, W., and W. Bowen (1966) Performing Arts: The Economic Dilemma, Hartford, CT, Twentieth Century Fund.

Besharov, (2003) The Outbreak of the Cost Disease: Baumol and Bowen's Case for Public Support of the Arts, Luce Konferansı için sunulan makale. (https://web.archive.org/web/20040622130019id_/http://www.econ.duke.edu:80/~besharov/baumol_bowen.pdf)

Cowen, T. (1996) 'Why I do not believe in the cost-disease', Journal of Cultural Economics, 20(3): 207–14.

Evans, G., Shaw, P., White,J., (1998) Artstats, Digest of Arts Statisticsand Trends in the UK 1986–87 to 1995–96 (Arts Council of England, 1998), Chapter 5.

Frey, B. (1986) 'The Salzburg Festival from the economic point of view', Journal of Cultural Economics 10(1): 27–44

Frey, B., and W. Pommerehne (1989) Muses and Markets: Explorations in the Economics of the Arts, Oxford, Basil Blackwell.

Heilbrun ve Gray (2004) The Economics of Art and Culture, Cambridge University Press, Boston, Massachusetts.

Moore, T.G. (1968) The Economics of the American Theater (Durham, N.C.) Duke University Press, 1968), chap. 7.

Robinson, J. (1969). "Macroeconomics of Unbalanced Growth: A Belated Comment." The American Economic Review 59(4), 632.

Scitovsky, A. and TScitovsky, T. (1959). "What Price Economic Progress?" Yale Review, 95-110.

Theatre Communication Group reports (Çeşitli raporlar)

KAYNAKÇA

Grey, J., (2013) How does music industry make money? https://www.theneweconomy.com/business/how-does-the-music-industry-make-money Erişim tarihi: 2 Ekim 2018.

Hviid, M., Jacques, S., & Sanches, S. I. (2017). Digitalisation and intermediaries in the music industry. Geliş tarihi 05 Ekim 2018, gönderen https://www.create.ac.uk/publications/digitalisation-and-intermediaries-in-the-music-industry

III. Milli Kültür Şurası Şura Kitabı, (2017). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Rayna, T., & Striukova, L. (2009). Monometapoly or the Economics of the Music Industry. Prometheus, 27(3), 211-222. https://doi.org/10.1080/08109020903127778

Syrda, J. (2018) Economics of Music Charts: Market Concentration and Product Variety. Geliş tarihi 05 Ekim 2018, gönderen Ekim 2018, gönderen https://www.google.com.tr/search?q=Economics+of+Music+Charts%3A+Market+Concentration+and+Product+Variety&oq=Economics+of+Music+Charts%3A+Market+Concentration+and+Product+Variety&aqs=chrome..69i57j69i59j69i60l2.750j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8

- Sigorta primi işveren paylarında indirim: 5225 sayılı Kanun uyarınca belgelendirilmiş kurumlar vergisi mükellefi yatırımcı veya girişimcilerin, ilgili idareye verecekleri aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri, münhasıran belgeli yatırım veya girişimde çalıştıracakları işçilerin, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73 üncü maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden hesaplanan sigorta primlerinin işveren hissesinin, yatırım aşamasında üç yılı aşmamak şartıyla % 50'si, işletme aşamasında ise yedi yılı aşmamak şartıyla % 25'i, Hazinece karşılanır.

- Su bedeli indirimi: Kültür yatırımı ve girişimleri; su ücretlerini yatırım veya girişimin bulunduğu yörede uygulanan tarifelerden en düşüğü üzerinden öderler.

- Enerji desteği: Kültür yatırımı ve girişiminin elektrik enerjisi ve doğal gaz giderlerinin % 20'si beş yıl süreyle Hazinece karşılanır.

- Yabancı uzman personel ve sanatçı çalıştırabilme: Belgeli yatırım veya girişimlerde, Bakanlık ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatçı çalıştırılabilir.

- Hafta sonu ve resmi tatillerde faaliyette bulunabilme: Belgeli yatırım veya girişimlerde, Bakanlık ve İçişleri Bakanlığının görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı uzman personel ve sanatçı çalıştırılabilir.

Ayrıca; Hazine Müsteşarlığı'nın Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve Hazine Müsteşarlığı'nın Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Tebliğ No:2009/1) kapsamında; şartları söz konusu Karar ve Tebliğ ile belirlenmiş belgeli yatırımlara, **gümrük vergisi muafiyeti ve KDV istisnası** uygulanmaktadır.

KAYNAKÇA

Akdede, S.H. (2020) Tiyatronun Politik Ekonomisi, Ekin Yayınevi, Bursa.

Baumol, W.J. ve Bowen W.G. (1965) "On the Performing Arts: The Anatomy of Their Economic Problems". American Economic Review, 55: 495-502.

Baumol, W.J. ve Bowen W.G. (1966) "Performing Arts-The Economic Dilemma". The Twentieth Century Fund. New York.

Collins, A. ve Hand, C. (1998) "Making a crisis out of a drama: Should we continue public financial support for the british theatre?" economic Issues, Vol3, Part 2, September, pp: 19-29.

Cowen, T. ve Grier, R. (2016) Do artists suffer from a cost disease ? Rationality and Society, 8(1), 5-24.

Carey, J. (2006). What Good are the Arts? Oxford: Oxford University Press.

Gürzap, C. (2012) Perde Arkasından, Remzi Kitabevi.

Mulcahy, K.V. (1998) Cultural Patronage in Comparative Perspective: Public Support for the Arts in France, Germany, Norway, and Canada, The Journal of Arts Management, Law, and Society, 27:4, 247-263, DOI: 10.1080/10632929809597270

Musgrave, Richard. 1987. Merit Goods. In The New Palgrave: A Dictionary of Economics, ed. J. Eatwell,M. Milgate, and P. Newman. London: Palgrave Macmillan.

Netzer, D. (1978) The Subsidized Muse, Cambridge University Press. ss. 23.

Pala, İ. (2012) Muhafazakarın Sanat Manifestosu, Zaman Gazetesi, 10 Nisan 2012.

Throsby, D ve G. A. Withers, (1983) "Measuring the Demand for the Arts as a Public Good: Theory and Empirical Results," in James L. Shanahan et al., eds., Economic Support for the Arts (Akron, Ohio: Association for Cultural Economics, 1983), 37-52.

Towse, R. (2019) A Textbook of Cultural Economics. Cambridge University Press

Tunçay, M. (1983) Türkiye Cumhuriyeti'nde Siyasal Düşünce Akımları, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983. Cilt 7, s.1924-28.

Uzunköprü, B., & Demez, N. (2022). "Tanzimat ve Erken Cumhuriyet dönemlerinde girişilen modernleşme çabalarını çeviri kurumları üzerinden değerlendirmek: Encümen-i Daniş ve Tercüme Bürosu örnekleri". İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies, 16, 71-103. https://doi.org/10.26650/iujts.2022.1032466

Van den Haag, E. (1979) Should the Government Subsidize the Arts?, Policy Review 10 (Fall 1979): 63–73.

Zimmer, A. ve Toepler, S. (1999) The Subsidized Muse: Government and the Arts in Western Europe and the United States, Journal of Cultural Economics 23, 33–49.

ve sanat alanında yeni bir üretim ve yönetim modeli bulmak zorundadır. Bunun için kültür ve sanat alanına ayırdığı kaynakları arttırmalı, kültür ve sanat "pastasını" büyütmeli, devletin özellikle ayrıcalıklı bir sanat dalı ya da alanı olmamalı, sanat dallarına ve sanatçılara fırsat eşitliği sağlanmalı, kültür ve sanat alanını daha demokratik hale getirmeli ve bütün bunları da merkezi yönetimin gücünün önemli bir kısmını yerel yönetimlere, belediyelere devrederek yapmalıdır. Türkiye'nin şehirleri her anlamda önemli büyüklüklere ulaşmış, belediyeler önemli altyapı hizmetlerinin üstünden gelir hale gelmişlerdir. Bu belediyeler, kültür ve sanat hizmetlerini de üretebilir, üstelik hizmetin erişim alanının yerel olması nedeniyle daha etkin üretebilirler. İstanbul, neredeyse dört Norveç, iki Yunanistan, iki Bulgaristan ve nüfusları küçük olan onlarca Avrupa ülkesi büyüklüğündedir. İstanbul'un kültür ve sanat işlerinin nasıl olması gerektiği artık merkezi yönetim tarafından belirlenmemelidir. İstanbul için söylenenler, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Adana, bütün büyükşehir belediyeleri ve hatta Türkiye'nin bütün illeri için söylenebilir.

KAYNAKÇA

Akdede, S.H. (2020) *Tiyatronun Politik Ekonomisi*, Ekin Yayınevi, Bursa.

And, M. (2004) *Türk Tiyatro Tarihi - Başlangıcından 1983'e*. İletişim Yayınları, İstanbul.

Banfield, E. C. (1984) *The Democratic Muse,* New York: Basic.

Baumol, W.J. ve Bowen W.G. (1966) "Performing Arts-The Economic Dilemma". The Twentieth Century Fund. New York.

Cowen, T. ve Grier, R. (2016) *Do artists suffer from a cost disease* ? Rationality and Society, 8(1), 5-24.

Gürzap, C. (2012) *Perde Arkasından*, Remzi Kitabevi.

Güzel, H.C. (2012) Şehir Tiyatroları babanızın malı mı? Sabah Gazetesi 3 Mayıs 2012, https://www.sabah.com.tr/yazarlar/guzel/2012/05/03/sehir-tiyatrolari-babanizin-mali-mi (Son erişim 01.08.2022)

Heilbrun, J. ve Gray, C. (2002) *The Economics of Art and Culture*, Second Edition, Cambridge University Press.

Hürriyet Gazetesi (2017) https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-sosyal-ve-kulturel-iktidarimiz-konusunda-sikintilarimiz-var-40472482

İlhan, A. (1986) *Ulusal Kültür Savaşı*, Özgür Yayın Dağıtım, Ankara.

Mulcahy, K.V. (1998) Cultural Patronage in Comparative Perspective: Public Support for the Arts in France, Germany, Norway, and Canada, The Journal of Arts Management, Law, and Society, 27:4, 247-263, DOI: 10.1080/10632929809597270

Netzer, D. (1978) *The Subsidized Muse,* Cambridge University Press. ss. 23.

Pala, İ. (2012) Muhafazakarın Sanat Manifestosu, Zaman Gazetesi, 10 Nisan 2012.

Söğütlü, İ. (2004) Darülfünundan Üniversiteye: Cumhuriyet Türkiyesi'nde İlk Üniversite Reformu (1933), *Liberal Düşünce*, Bahar Sayısı, 121-128.

Throsby, D ve G. A. Withers, (1983) "Measuring the Demand for the Arts as a Public Good: Theory and Empirical Results," in James L. Shanahan et al., eds., *Economic Support for the Arts* (Akron, Ohio: Association for Cultural Economics, 1983), 37-52.

Throsby, D. (1994) "The Production and Consumption of the Arts: A View of Cultural Economics". Journal of Economic Literature, 32(1):1-29.

Towse, R. (2019) *A Textbook of Cultural Economics*. Cambridge University Press

Tunçay, M. (1983) Türkiye Cumhuriyeti'nde Siyasal Düşünce Akımları, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983. Cilt 7, s.1924-28.

Semercioğlu, Cengiz, (2016) http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/cengiz-semercioglu/15-yildir-sahneye-cikmayip-maas-alan-oyuncular-var-40078944

Uzunköprü, B., & Demez, N. (2022). "Tanzimat ve Erken Cumhuriyet dönemlerinde girişilen modernleşme çabalarını çeviri kurumları üzerinden değerlendirmek: Encümen-i Daniş ve Tercüme Bürosu örnekleri". İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies, 16, 71-103. https://doi.org/10.26650/iujts.2022.1032466

Üstel, F. (2021) *Kültür Politikasına Giriş,* İletişim Yayınları

Van den Haag, E. (1979) Should the Government Subsidize the Arts?, *Policy Review* 10 (Fall 1979): 63–73.

Zimmer, A. ve Toepler, S. (1999) The Subsidized Muse: Government and the Arts in Western Europe and the United States, *Journal of Cultural Economics* 23, 33–49.

etmiş olur. Bununla beraber BUI uygulamasının yaratabileceği diğer sakıncalar da dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Frank, R., Cook, P.J. (2013) "Winner-take-all markets" Studies in Microeconomics 1(2) 131–154.

Krueger, A. (2019) Rockonomics, a backstage tour of what the music industry can teach us about economics and life, Currency, a division of Penguin Random House LLC, New York.

Menger, P-M., 'Artists as Workers: Theoretical and Methodological Challenges', in: Poetics 28: 241-254.

Rosen, S. (1981). The economics of superstars. American Economic Review, 71 (5), 845–858.

TÜRKİYE'DE BÖLGELER BAZINDA VERGİLERİN KALDIRAÇ ETKİSİ

Arş. Grv. Pınar Bengi KAYA

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-34-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
VERGİ SİSTEMİNDE ETKİNLİK VE VERGİLERİN KALDIRAÇ ETKİSİ

1. VERGİ SİSTEMİNDE ETKİNLİK 5
1.1. ETKİNLİK KAVRAMI 5
1.2. VERGİLEMEDE ETKİNLİK ANLAYIŞI 8
2. VERGİ SİSTEMİNİN ETKİNLİĞİN ÖLÇÜLMESİ 11
2.1. VERGİ ESNEKLİĞİ KAVRAMI 12
2.1.1. Vergi Esnekliğinin Hesaplanması 13
2.1.2. Vergi Esnekliği Hakkında Akademik Bulgular 14
2.2. VERGİ KALDIRAÇ ETKİSİ KAVRAMI 18
2.2.1. Vergi Kaldıraç Etkisinin Hesaplanması 19
2.2.2. Vergi Kaldıraç Etkisi Hakkında Akademik Bulgular 20
2.3. VERGİ KALDIRAÇ ETKİSİ VE VERGİ ESNEKLİĞİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ 30
3. VERGİ SİSTEMİNDE ETKİNLİĞİN SAĞLANMASI AÇISINDAN ALINAN ÖNLEMLER 32
3.1. VERGİ SİSTEMİNDE ETKİNLİĞİN SAĞLANMASININ AMAÇLARI 33
3.2. TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE ETKİNLİĞİ SAĞLAYICI ÇEŞİTLİ ÖNLEMLER 35

2. BÖLÜM
TÜRKİYE'DE VERGİ TÜRLERİ İTİBARIYLA KALDIRAÇ ETKİSİNİN VE VERGİLEMENİN AMAÇLARI

1. VERGİLEMENİN AMAÇLARI 41
1.1. VERGİLEMENİN MALİ AMAÇLARI 41
1.2. VERGİLEMENİN MALİ OLMAYAN AMAÇLARI 42
2. VERGİ KALDIRAÇ ETKİSİ AÇISINDAN GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER (2004- 2019 DÖNEMİ) 44
2.1. GELİR VERGİSİ 44
2.1.1. Gelir Vergisi Teorik Çerçeve 45
2.1.2. Gelir Vergisine İlişkin İradi Düzenlemeler 49
2.1.3. Kaldıraç Etkisinin Hesaplanmasında Baz Alınan İradi Düzenlemeden Beklenen Amaçlar 51
2.2. KURUMLAR VERGİSİ 53

2.2.1. Kurumlar Vergisi Teorik Çerçeve 53
2.2.2. Kurumlar Vergisine İlişkin İradi Düzenlemeler 59
2.2.3. Kaldıraç Etkisinin Hesaplanmasında Baz Alınan İradi Düzenlemeden Beklenen Amaçlar 60
3. VERGİ KALDIRAÇ ETKİSİ AÇISINDAN HARCAMALAR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER (2004- 2019 DÖNEMİ) 62
3.1. KATMA DEĞER VERGİSİ 62
3.1.1. Katma Değer Vergisi Teorik Çerçeve 62
3.2.2. Katma Değer Vergisine İlişkin İradi Düzenlemeler 65
3.2.3. Kaldıraç Etkisinin Hesaplanmasında Baz Alınan İradi Düzenlemelerden Beklenen Amaçlar 67
3.2. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ 69
3.2.1. Özel Tüketim Vergisi Teorik Çerçeve 69
3.2.2. Özel Tüketim Vergisine İlişkin İradi Düzenlemeler 74
3.2.3. Kaldıraç Etkisinin Hesaplanmasında Baz Alınan İradi Düzenlemelerden Beklenen Amaçlar 76
4. VERGİ KALDIRAÇ ETKİSİ AÇISINDAN GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ (2004- 2019 DÖNEMİ) 77
4.1. GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNE İLİŞKİN İRADİ DÜZENLEMELER 80
4.2. KALDIRAÇ ETKİSİNİN HESAPLANMASINDA BAZ ALINAN İRADİ DÜZENLEMEDEN BEKLENEN AMAÇLAR 84

3. BÖLÜM
TÜRKİYE'DE VERGİLERİN KALDIRAÇ ETKİSİNİN ANALİZİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 87
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 90
3. ARAŞTIRMA METODOLOJİ 91
3.1. PANEL VERİ ANALİZİ 91
3.2. YATAY KESİT BAĞIMLILIK TESTİ 93
3.3. PANEL HOMOJENLİK/HETEROJENLİK TESTİ 94
3.4. PANEL BİRİM KÖK (DURAĞANLIK) TESTLERİ 95
3.5. PANEL EŞBÜTÜNLEŞME TESTİ VE TAHMİNİ 96
4. AMPRİK BULGULAR 97
4.1. GELİR VERGİSİ İÇİN KURULAN MODEL VE YAPILAN ANALİZ SONUÇLARI 98
4.1.1. Gelir Vergisi İçin Ön Testler 99
4.1.2. Gelir Vergisine İlişkin Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları 101
4.2. KURUMLAR VERGİSİ İÇİN KURULAN MODEL VE YAPILAN ANALİZ SONUÇLARI 104
4.2.1. Kurumlar Vergisi İçin Ön Testler 105
4.2.2. Kurumlar Vergisine İlişkin Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları 107

4.3. KATMA DEĞER VERGİSİ İÇİN KURULAN MODEL VE YAPILAN ANALİZ SONUÇLARI 109
4.3.1. Katma Değer Vergisi İçin Ön Testler 111
4.3.2. Katma Değer Vergisine İlişkin Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları 112
4.4. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ İÇİN KURULAN MODEL VE YAPILAN ANALİZ SONUÇLARI 115
4.4.1. Özel Tüketim Vergisi İçin Ön Testler 117
4.4.2. Özel Tüketim Vergisine İlişkin Panel Eşbütünleme Test Sonuçları 118
4.5. DOLAYSIZ VERGİLER İÇİN KURULAN MODEL VE YAPILAN ANALİZ SONUÇLARI 121
4.5.1. Dolaysız Vergiler İçin Ön Testler 122
4.5.2. Dolaysız Vergilere İlişkin Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları 124
4.6. DOLAYLI VERGİLER İÇİN KURULAN MODEL VE YAPILAN ANALİZ SONUÇLARI 126
4.6.1. Dolaylı Vergiler İçin Ön Testler 127
4.6.2. Dolaylı Vergilere İlişkin Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları 129
4.7. TOPLAM VERGİ GELİRLERİ İÇİN KURULAN MODEL VE YAPILAN ANALİZ SONUÇLARI 131
4.7.1. Toplam Vergi Gelirleri İçin Ön Testler 133
4.7.2. Toplam Vergi Gelirlerine İlişkin Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları 134

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 139

KAYNAKÇA 147

KAYNAKÇA

Acheson, J., Deli, Y. T., Lambert, D. & Morgenroth, E. L. W. (2017). Income Tax Revenue Elasticities in Ireland: An Analytical Approach, The Economic and Social Research Institute Research Series: Dublin, No: 59.

Ahmed, Q. M. (1994). The Determinants of Tax Buoyancy: An Experience From The Developing Countries. *Pakistan Institute of Development Economics, 33*(4), 1089-1098.

Ahmed, Q. M. & Mohammed, S. D. (2010). Determinant of Tax Bouyancy: Empirical Evidence From Developing Countries. *European Journal of Social Sciences, 13*(3), 408-414.

Akar, S. ve Uysal Şahin, Ö. (2015). Türkiye'de Vergi Canlılığının Analizi, *Journal of Economics. Finance and Accounting, 2*(1), 29-43.

Akbar, M. & Ahmed, Q. M. (1997). Elasticity and Buoyancy of Recenues and Expenditure of Federal Government. *Pakistan Economic and Social Rewiew*, *35*(1), 43-56.

Akdoğan, A. (2017). *Kamu Maliyesi,* Ankara: Gazi Kitabevi.

Aktan, C. C. (2000). Vergi Dışı Piyasa Ekonomisinin Ortadan Kaldırılmasına ve Daraltılmasına Yönelik Çözüm Önerileri, http://www.canaktan.org/ekonomi/kamu_maliyesi/vergi-disi/oneriler.htm, (Erişim Tarihi: 09.04.2020).

Aktan, C. C. (2009). Arz – Yönlü İktisat Teorisi ve Haldun – Laffer Etkisi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, *1*(2), 40-54.

Anlar, U. ve Cengiz, V. (2016). Türkiye'de Etkin ve Adil Bir Vergi Yapısı İçin Reform İhtiyacının Değerlendirilmesi, *Vergi Dünyası,* 413, 55-70.

Aparicio, J., Lovell, C. A. K. & Pastor, J. (2016). Advances in Efficiency and Productivity. *Advances in Efficiency and Productivity,* in 3-11, Switzerland: Springer International Publishing.

Armağan, R. (2007). Türkiye'de Gelir ve Kurumlar Vergisi Oranlarında İndirimin Vergi Gelirleri Üzerine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *12*(3), 227-252.

Arslan, A. (2002). Kamu Harcamalarında Verimlilik, Etkinlik ve Denetim. *Maliye Dergisi,* 140, 76-89.

Atuk, O. Çebi, C. ve Özmen, M. U. (2011). Tütün Ürünlerinde Özel Tüketim Vergisi Uygulaması. Ekonomi Notları, T.C. Merkez Bankası.

Audi, M., Ali, A. & Roussel, Y. (2021). Measuring the Tax Buoyancy: Empirics from South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC), MPRA Paper No. 109567, 1-19.

Aydemir, B. (1996). Türkiye'de Katma Değer Vergisi Uygulamasının Değerlendirilmesi ve Efektif Katma Değer Vergisi Oranlarının Hesaplanması, DPT Yayınları.

Aydın, A. H. (2016). *Kamu Yönetimine Giriş,* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ayrangöl, Z. ve Tekdere, M. (2013). Potansiyel Etkileri ve Gönüllü Uyum Açısından Vergi Afları: 6111 Sayılı Kanunun İrdelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(2), 249-269.

Baltagi, B. H. (2005). Econometric Analysis of Panel Data. Third Edition, England: John Wiley & Sons Ltd.

Baltagi, B., Feng Q. & Kao, C. (2012). A Lagrange Multiplier Test for Cross- Sectional Dependence in a Fixed Effects Panel Data Model. Center for Policy Research. *Maxwell School of Citizenship and Public Affairs*, 5-2012.

Baumol, W. J. & Blinder A. S. (2010). *Economics, Principles & Policy.* Eleven Edition, USA: South-Western Cengage Learning.

Belinga, V., Benedek D., Mooji R., & Norregaard J. (2014). Tax Buoyancy in OECD Countries, *IMF Working Paper*, 14/110, 1-18.

Bilquees, F. (2004). Elasticity and Buoyancy of the Tax System in Pakistan. *The Pakistan Development Review, 43*(1), 73-93.

Birhanu, B. (2018). Estimating Tax Buoyancy and Stability in Ethiopia. *International Journal of Economic & Management Sciences*, *7*(4), 1-5.

Bonga, W. G., Dhoro-Gwaendepi, N. K. & Mawire-Van Strien, F. (2015). Tax Elasticity, Buoyancy and Stability in Zimbabwe. *IOSR Journal of Economics and Finance, 6*(1), 21-29.

Boschi, M. & d'Addona, S. (2019). The Stability of Tax elasticities Over the Business Cycle in European Countries. *CAMA Working Paper* 44, 1-43.

Bulutoğlu, K. (2004). *Türk Vergi Sistemi*, İstanbul: Batı Türkeli Yayıncılık.

CBO, (2008). *Options for Responding to Short-Term Economic* Weakness, *CBO Paper*, January, 1-27.

Choudhry, N. N. (1979). Measuring the Elasticity of Tax Revenues: A Divisia Index Approach. *IMF Staff Papers*, *26*(1), 87-122.

Çulha, A. A. (2012). Türkiye'de Vergi Gelirlerinin İktisadi Döngülere Duyarlılığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ekonomi Notları, 34, 1-10.

David-Wayas, O. M, Ubor, I. K., Ikpeze, N. & Musa, O. D. (2015). Empirical Analysis of the Buoyancy and Elasticity of Tax in Nigeria. *Journal of Economics and Sustainable Development, 6*(24), 60-78.

David, P. (2012). Principles Of Taxation Of Road Motor Vehicles and Their Possibilities Of Application, *Acta Univ. Agric. Et Silvic. Mendel. Brun.,* 2, 483–492.

Demir, İ. C. (2015). *Kamu Maliyesi*, Afyonkarahisar: Limit Yayınları.

Demirel, D. (2007). Küreselleşme, Etkin Devlet ve Türkiye. *Türkiye İdare Dergisi,* 156, 107-129.

Devlet Planlama Teşkilatı (2007). Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 (Özel İhtisas Komisyonu Raporu), Ankara.

Dick – Sagoe, C. (2012). Survey Of Literature On Fiscal Decentralization As A Sustainable Local Develeopment Tool in Gana. *Journal of Sustainable Development in Africa, 14*(3): 228 - 251.

Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). TBMM Kararı, 26215 sayılı Resmi Gazete.

Dudine, P. and J. T. Jalles. (2017). How Buoyant is The Tax System? New Evidence from a Large Heterogeneous Panel, *IMF Working Paper 17/4,* 1-33.

Eberhardt, M. & Teal, F. (2010). *Productivity Analysis in Global Manufacturing Production.* Department of Economics, University of Oxford, 1-32.

Eberhardt, M., & Bond, S. (2009). Cross-Section Dependence in Nonstationary Panel Models: a Novel Estimator. *Centre for the Study of African Economies*, 1-26.

Ebi, B. O. & Ayodele, O. (2017). Tax Reforms and Tax Yield in Nigeria. *International Journal of Economics and Financial Issues, 7*(3), 768-778.

Edizdoğan, N. (1998). *Kamu Maliyesi,* Bursa: Ekin Kitabevi.

Edizdoğan, N. ve Çelikkaya, A. (2012). *Vergilerin Ekonomik Analizi,* Bursa: Dora Yayınları.

Ekinci, F., Koca, G. ve Yüce, Ş. (2019).Yatırımlarda Vergisel Teşvikler: Güneydoğu Anadolu Bölgesel Değerlendirmesi Şırnak İli Örneği. *Sakarya İktisat Dergisi, 8*(4), 311-330.

Ekonomi Bakanlığı, (2013). Yatırım Teşvik Sistemi Yıllık Değerlendirme Raporu (Haziran 2012 – Haziran 2013), Ankara.

Engle, R. F. & Granger C. W. J. (1987), Co-integration and Error Correction: Representation, Estimation, and Testing, *Econometrica,* 55, s.251–276.

Erkan, M. (2002). Avrupa Birliği Yasal Uyum Sürecinde Yeni Bir Vergi: Özel Tüketim Vergisi. *Vergi Dünyası,* 251, 69-78.

Ertürk Atabey, S., Avşar, T. ve Bulut, M. (2009). Türkiye Verilerine Göre Vergi Canlılığı ve Esnekliğinin Tahmin Edilmesi. *Ekonomik Yaklaşım, 20*(71), 109-119.

Eş, M. (2002). *Kamu Maliyesi (Ders Notları),* Kütahya.

Filipova, M. & Tanchev, S. (2021). Tax Buoyancy And Tax Elasticity Of The Proportional Income Tax In Bulgaria. *Revista Inclusiones*, *8*(2), 593-610.

Fried, H. O., Lovell, C. A. K. & Schmidt, S. S. (1993). *The Measurement of Productive Efficiency.* New York: Oxford University Press.

Gelir İdaresi Başkanlığı, (2011). Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin 6111 sayılı Kanun Rehberi, (131), Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı, (2018). İnternet Vergi Dairesi Eksiklik Cevap Yazısı Hazırlama Klavuzu, Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı, (2020). 2019 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara.

Genç, Y. ve Yaşar, R. (2009). Vergilemede Adalet ve Etkinlik İlişkisi. *Vergi Dünyası,* 338, 34-40.

Gençler, F. F., Yıldız, Ö., Özden, F. ve Türkekul, B. (2010). Bölgesel Kalkınma Hedeflerinde Önceliklerin Belirlenmesi; Tarım Sektöründe Yoğunlaşma Analizi. *Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi*, 22-24 Eylül, Şanlıurfa, 461-468.

Gentry, W. M. (1999). Optimal Taxation. *The Encyclopaedia of Taxation and Tax Policy,* 307-309.

Gillani, S. F. (1986). Elasticity and Buoyancy of Federal Taxes in Pakistan. *The Pakistan Development Review, 25*(2), 163-174.

Gökbunar, A. R., Tezcan, K. ve Utkuseven, A. (2002). Yeniden Yapılanma veya Yeniden Yapılanma: Vergi İdaresi ve Denetimi İçin İşte Bütün Mesele Bu, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları, No.3, Ekonomik ve Mali Araştırma Yarışması, Ankara 2002.

Gönen, C. (2016). 6736 Sayılı Af Yasasından Yararlanmayı Düşünen İhracatçı Firmaları Bekleyen Sürpriz, http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/ceyhun/011/, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, 153, 76-80.

Göze Kaya, D. ve Durgun Kaygısız, A. (2015). 2008 Küresel Krizi ve Sonrasında Türkiye'de Uygulanan Maliye Politikalarına Genel Bir Bakış. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 11*(26), 171-194.

Gupta, S., Jalles, J. T. & Liu, J. (2021). Tax Buoyancy in Sub-Saharan Africa and Its Determinants. *International Tax and Public Finance,* 1-32.

Güler, A. ve Karaca, C. (2017). Türkiye'de Etkin Bir Vergi Sisteminin Kurulmasına İlişkin Politika Önerileri. *Scientific Cooperation Fort he Future in Economics and Administrative Sciences International Conference-20171*, 6-8 September, Greece. 165-177.

Gürler Hazman, G. ve Kaya, P. B. (2020). Türkiye'de Kurumlar Vergisinin Kaldıraç Etkisi. *Vergi Dünyası Dergisi,* 40, 6-22.

Hamlet, K. K. J (2013). Tax Buoyancy In The Eastern Caribbean Currency Union and The Implications For Fiscal Consolidation: A Study Of The Commonwealth Of Dominica, St. Lucia And Antigua And Barbuda, Working Paper. St. Augustine, Trinidad and Tobago: Caribbean Centre for Money and Finance.

Hines, J. R. (2007). Excise Taxes. *Office of Tax Policiy Research,* 1-7.

Hsiao, C. (2003). *Analysis of Panel Data* (Second Edition), Cambridge University Press, New York .

Hsiao, C. (2006). Panel Data Analysis - Advanteges and Challenges. *Sociedad de Estad´ıstica e Investigaci´on Operativa Test*, 0000(00), 1-63.

https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm (Erişim Tarihi: 24.05.2022).

https://gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG1.htm (Erişim Tarihi: 12.07.2021).

https://muhasebat.hmb.gov.tr/genel-yonetim-mali-istatistikleri (Erişim Tarihi: 22.05.2021).

https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 (Erişim Tarihi: 23.02.2022).

https://www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 12.07.2021).

Hurlin, C., & Mignon, V. (2006). Second Generation Panel Unit Root Tests. HAL, halshs-00159842.

Ibrahim, A. B., Adeniyi, A. M. & Babatunde, Y. A. (2021). The Re-Evaluatıon of Tax Buoyancy In Nigeria: A Traditional And Partitioning Approach, 1-16.

International Monetary Fund, (2021). https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/07/27/15/22/How-the-IMF-Promotes-Global-Economic-Stability, 28.07.2022.

İba, Ş. (2011). Ülkemızde "Torba Kanun" ve "Temel Kanun" Uygulamaları. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 197-202.

İnan, M. (2010). Türkiye'de Kazanç Vergisinden Gelir ve Kurumlar Vergisine Geçiş Süreci: 1946-1960 Dönemi. *Maliye Dergisi*, 158, 349-364.

Jeketera, K. T. & Chamisa, M. G. (2022). An Analysis of the Buoyancy of Corporate Income Tax in Zimbabwe (2009 – 2018). *Amity Journal of Management Research,* 359-370.

Karaosmanoğlu, H. (2009). *Türkiye'de Vergi Aflarının Vergilemede Etkinlik ve Adaket Üzerindeki Etkileri.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kasipillai, J. & Mustafa, M. M. (2000). Buoyancy Estimates of Malaysia's Tax System 1961-1998, *Malaysian Management Journal, 4*(1&2), 75-87.

Khadan, J. (2020). Tax Buoyancy in The Caribbean. *IDB Working Paper Series IDB-WP-1055,* 1-12.

Khataybeh, M., Omet, G. & Haddad, F. (2021). Tax Buoyancy in Jordan: Meeting The Challenge After Covid-19. *Journal of Government and Regulation, 10*(1), 167-174.

Kızılot, Ş. ve Taş, M. (2013). *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi,* Ankara: Gazi Kitabevi.

Kirmanoğlu, H. (2014). *Kamu Ekonomisi Analizi,* İstanbul: Beta Yayıncılık.

Koyuncu, R. (2020). *Türkiye'de Vergi Gelirlerinin İktisadi Faaliyet Hacmindeki Değişimlerle İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Köster, G. & Priesmeier, C. (2017). Revenue Elasticities in Euro Area Countries. *European Central Bank Working Paper Series*, No: 1989, 1-29.

Kurç, F. (2019). *Türk Katma Değer Vergisi İade Sisteminin Analizi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Kusi, N, K. (1998). Tax Reform and Revenue Productivity in Ghana. *African Pepers 74*, Economic Research Consortium.

Kusler, C. J. (1938). History of The Sales Tax in the United States to January 1 1938, Graduate Student Theses, Dissertations, & Professional Papers. 8460.

Kutbay, H. ve Aksoy, E. (2020). Vergi Esnekliğinin Kamu Harcamaları Üzerindeki Etkisi: Seçili OECD Ülkeler İçin Panel Veri Analizi. *Fiscaoeconomia, 4*(3), 580-594.

Kutlar, A. (2012). Ekonometriye Giriş, Nobel Yayıncılık: Ankara.

Lagranivese, R., Liberati, P. & Sacchi, A. (2020). Tax Buoyancy in OECD Countries: New Empirical Evidence, *Journal of Macroeconomics,* 63, 1-20.

Leibenstein, H. (1966). Allacative Efficiency vs. "X-Efficiency". *The American Economic Review, 56*(3), 392-415.

Mansfield, C. Y. (1972). Elasticity and Buoyancy Of A Tax System: A Method Applied to Paraguay, *IMF Staff Paper, 19*(2), 425-446.

Martinez, R. C. (2017). Tax Buoyancy in Bolivia. *Bolivian Economic Research Papers, 2*(1), 1-29.

Mawia, M. & Nzomoi, J. (2013). An Emprical Investigation of Tax Buoyancy in Kenya, *African Journal of Business Management, 7*(49), 4233-4246.

Mercan, M. (2014). Feldstein-Horioka Hipotezinin AB-15 ve Türkiye Ekonomisi için Sınanması: Yatay Kesit Bağımlılığı Altında Yapısal Kırılmalı Dinamik Panel Veri Analizi. *Ege Akademik Bakış, 14*(2), 231-245.

Metin, A. (2007). Tarım Ekonomisinde Vergi Mevzuatı ve AB'ye Uyum Sürecinde Mevzuat Hakkında Uyum Çalışmaları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Milwood, T. A. T. (2011), Elasticity and Buoyancy of the Jamaican Tax System. Bank of Jamaica, http://boj.org.jm/uploads/pdf/papers_pamphlets/papers_pamphlets_Elasticity_and_Buoyancy_of_the_Jamaican_Tax_System.pdf (Erişim Tarihi: 27.09.2019).

Mitchell, W. & Andrews, L. (1999). Tax Buoyancy in Eastern Caribbean Central Bank Member Countries. *Central Bank of Barbados*, 181-194.

Monday, O., George, W. C. & Chukwu, G. J. (2022). Tax Revenue Buoyancy And Human Capital Development İn Nigeria: The Case Of Direct Taxation. *International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation, 3*(1), 342-349.

Mukarram, F. (2001). Elasticity and Buoyancy of Major Taxes in Pakistan, *Pakistan Economic and Social Review, 39*(1), 75-86.

Munro, W. B. (1933). Taxation Nears a Crisis. *University of California Press, 37*(6), 656-662.

Musa, O. D., Bulus, A., Nwokolo, C. C. & Yuni, D. N. (2016). Tax Buoyancy and Elacticiy in Nigeria: The Case of Aggregate Tax. *International Journal of Development and Economic Sustainability, 4*(4), 20-31.

Muter, N. B., Çelebi, A. K ve Sakınç, S. (2008). *Kamu Maliyesi*, Manisa: Emek Matbaası.

Nadaroğlu, H. (1978). *Kamu Maliyesi Teorisi*, İstanbul: Sermet Matbaası.

Nadaroğlu, H. (1987). Vergi Sistemimizin Etkinliği*, II. Maliye Eğitimi Sempozyumu*, 2-4 Mayıs, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayını No:234,

Neumark, F. , McLure, . Charles E. and Cox, . Maria S. (2022). Taxation. Encyclopedia Britannica. https://www.britannica.com/topic/taxation, Erişim Tarihi 25.08.2022.

Omondi, O. V., Wawire, N. H. W., Manyasa, E. O. & Thuku, G. K. (2014). Effects of Tax Reforms on Buoyancy and Elasticity of the Tax System in Kenya: 1963–2010. *International Journal of Economics and Finance*, *6*(10), 97-111.

Osoro, N. E. (1993). Revenue Productivity Implications of Tax Reform in Tanzania. AERC Research Paper, 20, 1-35.

Ozansoy, A. (2010). Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisinin Entegrasyonu. *Mali Çözüm,* 97, 133-166.

Önder, M. M. ve Taşkın, A. (2016). Türkiye'deki Kurumlar Vergisi Uygulamaları, Değişimleri ve Bu Değişimlerin Vergi Hasılatına Etkileri, 3rd International Congress On Social Sciences, China to Adriatic, Institution Of Economic Development And Social Researches, 27-30 Ocak 2016, Antalya.

Öz, S. ve Özkök Çubukçu, D. (2011). KRONİK: Af ya da Adalet: Yeni Mali Af Yasası. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 66*(2), 247-254.

Özel, H. ve Şenyüz, D. (1993). *Türk Vergi Sistemi*, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Özker, A. N. ve Esener, S. Ç. (2010). Kurumsal Bir Vergi Reformu Sürecinde Hedefler Ve Vergilemeye Yönelik Beklentiler. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergileri*, 2(1), 21-30.

Pascale, G. D., Fiore, M. & Conto, F. (2021). Short And Long Run Environmental Tax Buoyancy in EU-28: A Panel Study. *International Economics*, *168*(2021), 1-9.

Pattichis, C. (2022) Are Tax Revenue Elasticities Consistent With A Balanced Government Budget? An Analysis And Implications For Six CEE Countries. *Economics and Business Letters, 11*(1), 33-40.

Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in The Presence of Cross Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics, 22*(2), 265-312.

Pesaran, M.H. (2004). *General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels.* University of Cambridge. IZA Discussion Paper No. 1240, 1- 39.

Pesaran, M.H. ve Yamagata, T. (2008) Testing Slope Homogeneity in Large Panels. *Journal of Econometric*s, *142*(1) 50–93.

Ramsey, F. P. (1927). A Contribution To The Theory of Taxation. *The Economic Journal,* 37(145), 47-61.

Rasheed, F. (2006). An Analysis of The Tax Buoyancy Rates in Pakistan, *MPRA Paper, 2*(3), 1-11.

Ray, N. (2009), The Role of Fiscal Policy in the Current Environment*. Keynote Address to the Finance Professionals Forum,* Sydney, 31 March, 20p.

Rosen, H. & Gayer, T. (2010). *Public Finance*, New York: McGraw-Hill Higher Education,

Samwel, K. C. & Isaac, M. K. (2012). Elasticity and Buoyancy of Tax Components and Tax System in Kenya. *Research Journal of Finance and Accounting, 2*(5), 116-126.

Saraçoğlu, F. (2018). *Türk Vergi Sistemi,* Ankara: Gazi Kitabevi.

Sarılı, M. A. (2011). *Türk Vergi Sistemi ve Uygulaması*, Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

Savaşan, F. (2014). *Kamu Ekonomisi,* Bursa: Dora Yayıncılık.

Schmölders, G. (1976). *Genel Vergi Teorisi* (Çev: S. Turhan). İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Sen, P. (2006). A Note On Estimating Tax Elascities, *The Indian Economic Journal, 54*(1), 171-182.

Skeete, R., Coppin, K. & Boamah, D. (2003). Elasticies and Buoyancies of The Barbados Tax System 1977-1999. *Central Bank of Barbados Working Paper,* 133-149.

Stock, J. H. & Watson, M. W. (2011). Ekonometriye Giriş (Çev. B. Saraçoğlu), Efil Yayınevi, Ankara.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021). Analitik Bütçe Sınıflandırmasına İlişkin Açıklamalar, Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/02/Bolum_9-8.pdf, Erişim Tarihi, 23.07.2022.

Suresh, M. & Khan, N. A. (2011). Trends and Tax Buoyancy in Corporation Tax in Pre- and Post-Liberalization Periods in India. *The IUP Journal of Public Finance*, 9(2), 44-59.

Sümer, K. K (2013). *Ekonometriye Giriş*, Beşir Kitabevi: İstanbul.

Şahin, M. (2016). Türkiye'de Vergi Uygulamalarında Etkinlik Sorunu. *The Journal Of International Scientific Researches, 1*(3), 26-42.

Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016). Vergi Teorisi ve Politikası, Ankara: Kalkan Matbaacılık.

Şeren, G. Y. ve Dedebek, E. (2013). Yeni Varlık Barışı (6486 Sayılı, Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun). *International Anatolia Academic Online Journal Social Science, 1*(1), 3-23.

Şimşek, D. (2013). *Türkiye'de Bölge Düzeyinde Vergi Esnekliği, Vergi Canlılığı, Vergi Kapasitesi ve Vergi Gayreti.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (1996). Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (2006). 2006 Yılı Katılım Öncesi Ekonomik Programı, Ankara: DPT Yayınları.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (2009). 2009 Yılı Katılım Öncesi Ekonomik Programı, Ankara: DPT Yayınları.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (2009). Orta Vadeli Program (2010-2012).

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, (2008). Orta Vadeli Mali Plan (2009-2011).

T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü (2010). 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Gerekçesi.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, Ankara.

Taş, R. (1995). Türk Mali Sisteminin Uzun Dönem (1923-1980) Gelişiminin Yapısal ve Oransal Analiz Yöntemleriyle Değerlendirilmesi, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/36463, Erişim Tarihi: 03.08.2022.

TEPAV, (2009). Türkiye Ekonomisi için Kriz Önlemleri, Tepav Küresel Kriz Çalışma Grubu Raporu, https://www.tepav.org.tr/upload/files/1271243166r3775.Turkiye_Ekonomisi_icin_Kriz_Onlemleri.pdf, 31.07.2022.

Timsina, N. (2007). Tax Elasticity and Buoyancy in Nepal: A Revisit. *Economic Review,* 19, 9-21.

Topal, M. H. ve Şentürk, S. H. (2019). "Dolaylı Vergi Reformlarının Türk Vergi Sisteminin Esnekliği ve Canlılığı Üzerindeki Etkisi". İçinde; Güncel Maliye Araştırmaları- I (Ed: A. Güner, G. A. Yılmaz ve B. Doğrusöz), ss. 189-222. Ankara: Seçkin Yayınları.

Topuz, H. (2007). Cumhuriyet Dönemi Ekonomisinde Tarımsal Yapının İncelenmesi (1923-1950). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *12*(3), 367-380.

Turgay, T. (2004). *Türkiye'de Vergilemede Etkinlik Yönünden İdare-Mükellef İlişkileri.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Turhan, S. (1986). Maliye Politikası ve Uygulamaya İlişkin Yöntemler. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası,* 44, 113-132.

Tüğen, K. (2018). Devlet Bütçesi, İzmir: Bassaray Matbaası.

Twerefou D. K., Fumey, A., Assibey, E. O., & Asmah, E.E. (2010). Buoyancy and Elasticity of Tax: Evidence from Ghana. *Journal of Monetary and Economic Integration, 10*(2), 36-70.

Uğurlu, H. (2019). Vergilemede Basitlik İlkesi Açısından Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi. *The Journal Of International Scientific Researches, 4*(2), 178- 194.

Upender, M. (2008). Degree of Tax Buoyancy in India: An Emprical Study. *International Journal of Applied Econometrics and Quantitave Studies, 5*(2), 59-70.

Usta, M., Gerekan, B. ve Kizir, E. (2017). İhtisas Vergi Dairelerinin İşlevini Arttırmaya Yönelik KDV İade Sürecinde Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. *Vergi Sorunları Dergisi, 40*(345), 56-66.

Wagner, A. (1958). Three Extracts on Public Finance. In: Musgrave, R.A., Peacock, A.T. (eds) Classics in the Theory of Public Finance. International Economic Association Series. Palgrave Macmillan, London.

Westerlund, J. (2007). Testing for Error Correction in Panel Data. *Oxford Bulletin of Economics And Statistics, 69*(6), 709-748.

Wilson-Rogers, N. & Pinto, D. (2009). Tax Reform: A Matter of Principle? An Integrated Framework for the Review of Australian Taxes. *eJournal of Tax Research, 7*(1), *72-105.*

Wolswjik, G. (2009). The Short- and Long-run Tax Revenue Response to Changes in Tax Bases. *Economics Bulletin, 29*(3), 1960-1970.

www.gib.gov.tr, (Erişim Tarihi: 14.12.2020).

Yardelen Tatoğlu, F. (2020). *Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Yavuz, H. (2008). *Türkiye'de Kurumlar Vergisinin Ekonomik Etkileri ve Değerlendirilmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Yelman, E. (2017). Türkiye'de Çıkarılan Vergi Aflarının Nedenleri ve 6736 Sayılı Kanun'un Mali Yönden İncelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(15), 67-84.

Yeniçeri, H. ve Demir, E. (2020). 7143, 7186 Sayılı Yasalar ve 1948 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Kapsamında Varlık Barışında Son Durum. *Mali Çözüm, 30*(160), 39-53.

Yıldırım, Ç. (2018). *Kamuda Etkinlik, Verimlilik ve E-İmza: Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Yıldırım, Z. ve Demir, M. (2021). Türkiye'de Vergi Esnekliğinin Panel Eşbütünleşme ve Nedensellik Testleri ile Analizi. OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 17(36), 2714-2739.

Yılmaz, M. (2017). Türk Vergi Sisteminde Katma Değer Vergisinin Tarihi, Vergi Gelirleri İçerisindeki Yeri ve Önemi ile Reform İhtiyacı. *Vergi Raporu,* 219, 59-74.

Yousuf, M. & Huq, S. M. J. (2013). Elasticity and Buoyancy of Major Tax Categories: Evidence from Bangladesh and Its Policy Implications, Research Study Series No – FDRS 03/2013.

13033 Sayılı Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Karar, R.G. Tarihi: 30.12.2007, No: 26742.

1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu, R.G. Tarihi: 11.08.1970, No: 13576.

1424 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, R.G. Tarihi: 15.08.2019, No: 30859.

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, R.G. Tarihi: 06.01.1961, No: 10700.

2002/4720 Sayılı Bölgesel İstatistiklerin Toplanması, Geliştirilmesi, Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Analizlerinin Yapılması, Bölgesel Politikaların Çerçevesinin Belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine Uygun Karşılaştırılabilir İstatistiki Veri Tabanı Oluşturulması Amacıyla Ülke Çapında İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırmasının Tanımlanmasına İlişkin Hakkında Karar, R.G. Tarihi: 22.11.2002, No: 24884.

2004/7674 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Bakanlar Kurulu Karar, R.G. Tarihi: 10.08.2004, No: 25549.

2005/9145 Sayılı 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa Ekli (III) Sayılı Listede Yer Alan Mallarda Uygulanan Özel Tüketim Vergisi ile İlgili Ekli Karar'ın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar, R.G. Tarihi: 28.07.2005, No: 25889.

2009/14802 Sayılı Bazı Mallara Uygulanacak Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergisi Oranlarının Belirlenmesine İlişkin Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar, R.G. Tarihi: 16.03.2009, No: 27171.

2009/14812 Sayılı Bazı Mallara Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespiti ile Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Karar, R.G. Tarihi: 29.03.2009, No: 27184.

2009/14882 Sayılı 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa Ekli (III) Sayılı Listenin (A) Cetvelinde Yer Alan Malların Vergi Oranları ve Asgari Maktu Vergi Tutarlarının Yeniden Belirlenmesine İlişkin Karar, R.G. Tarihi: 14.04.2009, No: 27200.

2009/15081 Sayılı Bazı Mallara Uygulanacak Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergisi Oranlarının Belirlenmesine Dair Karar, R.G. Tarihi: 16.06.2009, No: 27260.

2009/15082 Sayılı Bazı Mallara Uygulanacak Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergisi Oranlarının Belirlenmesine Dair Karar, R.G. Tarihi: 16.06.2009, No: 27620.

2009/15199 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, R.G. Tarihi: 16.07.2009, No: 27290.

2009/15725 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Tutarları, Bazı Mallara Uygulanan Özel Tüketim Vergisi Oranları, Maktu ve Asgari Maktu Vergi Tutarları ile Harçlar ve Damga Vergisi Nispet ve Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Karar, R.G. Tarihi: 31.12.2009, No: 27449

2011/2304 Sayılı Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintileri ve Bazı Mallarda Uygulanan Özel Tüketim Vergisine Dair Karar, R.G. Tarihi: 13.10.2011, No: 28083.

2011/2343 Sayılı 12/10/2011 Tarihli ve 2011/2304 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yürürlüğe Konulan, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintileri ve Bazı Mallarda Uygulanan Özel Tüketim Vergisi ile İlgili Kararda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar, R.G. Tarihi: 26.10.2011, No: 28096.

2012/3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar, R.G. Tarihi: 19.06.2012, No: 28328.

2018/11999 Sayılı Bazı Mallara Uygulanan Özel Tüketim Vergisi Oran ve Tutarlarının Yeniden Tespit Edilmesi Hakkında Karar, R.G. Tarihi: 30.06.2018, No: 30464.

202 Sayılı 31.12.1960 tarih ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Ve Bu Kanuna Bazı Hükümlerin Eklenmesi ve Bir Kısım Hükümlerin Kaldırılması Hakkında Kanun, R.G. T: 28.02.1963, No: 11343.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, R.G. Tarihi: 10.01.1961, No: 10703-10705.

2348 Sayılı 197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 28.11.1980, No: 17174.

2361 Sayılı 31 Aralık 1960 tarih ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, R.G.T: 27.12.1980, No:17203.

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu, R.G. Tarihi: 02.11.1984, No: 18563.

3239 Sayılı 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 2978 Sayılı Ücretlilere Vergi İadesi Hakkında Kanun, 492 Sayılı Harçlar Kanunu, 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu, 210 Sayılı Değerli Kağıtlar Kanunu, 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 3074 Sayılı Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu, 2380 Sayılı Belediyelere Ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Verg Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun İle 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanununda Değişiklik Yapılması Ve Bu Kanunlara Bazı Hükümler Eklenmesi Ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki 1 Sayılı Cetvelde Yeni Kadrolar Eklenmesi Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 11.12.1985, No: 18955.

340 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, R.G. Tarihi: 30.09.2004, No: 25599

346 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği, R.G. Tarihi: 03.03.2005, No: 25744.

3946 Sayılı 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 1318 Sayılı Finansman Kanunu, 197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, 3505 Sayılı Kanun Ve 2978 Sayılı Vergi İadesi Hakkında Kanun Ve 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 30.12.1993, No: Mükerrer 21804.

4108 Sayılı 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 02.06.1995, No: 22301.

4369 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Amme Alacakları Tahsil Usulu Hakkında Kanun, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Gider Vergileri Kanunu, Emlak Vergisi Kanunu, Veraset Ve İntikal Vergisi Kanunu, Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, Harçlar Kanunu, 3505 Sayılı Kanun, Katma Değer Vergisi Mükelleflerinin Ödeme Kaydedici Cihazları Kullanmaları Mecburiyeti Hakkında Kanun, Belediye Vergileri Kanunu 1318 Ve 4208 Sayılı Kanunlar İle 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Ve 190 Sayılı Genel Kadro Ve Usulu Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 29.07.1998, No: Mükerrer 23417.

4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, R.G. Tarihi: 12.06.2002, No: 24783.

4811 Sayılı Vergi Barışı Kanunu, R.G. Tarihi: 27.02.2003, No: 25033.

4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. T: 24.04.2003, No: 25088.

5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrol Kanunu, R.G. Tarihi: 24.12.2003, No:25326.

5084 Sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 06.02.2004, No: 25365.

5281 Sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 31.12.2004, No: 25687.

5421 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, R.G. Tarihi: 09.06.1949, No: 7228.

5479 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Özel Tüketim Vergisi Kanunu ve Vergi Usul Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 08.04.2006, No: 26133.

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, R.G. Tarihi: 21.06.2006, No: 26205.

554 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, R.G. Tarihi: 05.01.2019, No: 30646.

5615 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 28.03.2007, No: 26483.

5727 Sayılı Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 19.01.2008, No: 26761.

5811 Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 22.11.2008, No: 27062.

5838 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 28.02.2009, No: 27155.

6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Ve Diğer Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 25.02.2011: No: 27857.

6486 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 29.05.2013, No: 28861.

6552 Sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 11.09.2014, No: 29116.

6663 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 10.02.2016, No: 29620.

6736 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun, R.G. Tarihi: 19.08.2016, No: 29806.

6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 11.02.2017, No: 29976.

6824 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 23.02.2017, No: 300001.

7020 Sayılı "Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 27.05.2017, No: 30078.

703 Sayılı Anayasada Yapılan Değişiklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, R.G. Tarihi: 09.07.2018, No: 30473.

7061 Sayılı Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarihi: 05.12.2017, No: 30261.

7143 Sayılı Vergi ve Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, R.G. Tarihi: 18.05.2018, No: 30425.

7186 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 19.07.2019, No: 30836.

7194 Sayılı Dijital Hizmet Vergisi ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. Tarihi: 05.12.2019, No: 30971.

8305 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu, R.G. Tarihi: 12.06.2002, No:24783.

GENEL MUHASEBE UYGULAMALARI

(TEKDÜZEN VE MUHASEBE STANDARTLARI İLE UYUMLU)

Güncellenmiş 2. Baskı

Prof. Dr. Enver BOZDEMİR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-45-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bu kitabın amacı, temel muhasebe bilgilerini sistematik ve anlaşılabilir bir biçimde muhasebeyi ilk kez öğrenecek olanlara ve muhasebe mesleğini yerine getirmek isteyen tüm kesimlere muhasebe uygulamalarını güncel bir şekilde sunmaktır. Aynı zamanda bu kitap, muhasebe mesleğini ifa edenlerin muhasebe ile ilgili temel konularda bir başvurabileceği bir eser olarak kaleme alınmıştır.

Kitabın bölümleri, ülkemizde 1 Ocak 1994 yılından itibaren zorunlu olarak uygulanmaya başlayan Tekdüzen Muhasebe Sisteminde yer alan hesaplara göre açıklanmıştır. Ülkemizdeki muhasebe uygulamalarına vergi kanunları yön verdiği için Vergi Usul Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu ve diğer Kanun hükümleri doğrultusunda uygulamalı örneklere yer verilmiştir.

Günümüzde ekonomik ve teknolojik alanda yaşanan küresel gelişmeler nedeniyle işletmeler, finansman ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarını kullanmaktadır. Bu nedenle finansal bilgilerin iletilmesinde ortak bir muhasebe dili olan Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle günümüz ticari hayatına yön veren ve 1 Ocak 2013 yılından itibaren uygulanmaya başlayan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, muhasebe mesleğine ve muhasebe uygulamalarına önemli yenilikler getirmiştir. Pek çok işletme bundan böyle muhasebe uygulamalarını Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarına uygun bir şekilde hazırlamak zorundadır.

Kitabımızda Tekdüzen Muhasebe Sisteminin uygulanmasının yanı sıra Türkiye Muhasebe Standartları da incelenmiş olup özellikle Vergi Usul Kanunu (VUK) ile Standartların uygulanma biçimleri elverdiği ölçüde karşılaştırmalı olarak anlatılmıştır. Kitabın içeriği, genel muhasebe uygulamaları olduğu için uygulama örneklerinde daha çok VUK hükümleri dikkate alınmıştır.

Kitap, Genel Muhasebe I, Genel Muhasebe II, Envanter ve Bilanço derslerinde okutulmak için ve kısmen de olsa Türkiye Muhasebe Standartları, muhasebe mesleğindeki uygulanma biçimleriyle birlikte meslek mensuplarının beklentileri de dikkate alınarak hazırlanmıştır. Kitabın ikinci basımında önceki basımda yer alan bazı yazım hataları düzeltilerek muhasebe uygulamalarındaki güncel gelişmeler ışığında yeniden düzenlenmiştir.

Kitabın, öğrenim durumundaki tüm öğrencilere, muhasebe mesleğine hazırlanan tüm Serbest Muhasebeci Mali Müşavir stajyerlerine, muhasebe mesleğindeki tüm uygulayıcılara yararlı olmasını diler, özellikle baskı ve düzeltim işlerinde emeği geçen Ekin Kitapevi ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Ekim 2022

Prof. Dr. Enver BOZDEMİR
enverbozdemir@duzce.edu.tr

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

1.MUHASEBE HAKKINDA GENEL BİLGİLER 1
1.1.MUHASEBENİN TANIMI 1
1.2.MUHASEBENİN TARİHSEL GELİŞİMİ 2
1.3.MUHASEBENİN FONKSİYONLARI 4
1.4.MUHASEBENİN TEMEL KAVRAMLARI 6
1.4.1.Sosyal Sorumluluk Kavramı 6
1.4.2.Kişilik Kavramı 7
1.4.3.İşletmenin Sürekliliği Kavramı 7
1.4.4.Dönemsellik Kavramı 7
1.4.5.Parayla Ölçülme Kavramı 8
1.4.6.Maliyet Esası Kavramı 8
1.4.7.Tarafsızlık ve Belgelere Dayandırma Kavramı 8
1.4.8.Tutarlılık Kavramı 9
1.4.9.Tam Açıklama Kavramı 9
1.4.10.İhtiyatlılık Kavramı 9
1.4.11.Önemlilik Kavramı 10
1.4.12.Özün Önceliği Kavramı 10
1.5.MUHASEBE POLİTİKALARI 10
1.6.MUHASEBE TÜRLERİ 11
1.6.1.Genel (Finansal) Muhasebe 11
1.6.2.Maliyet Muhasebesi 12
1.6.3.Yönetim Muhasebesi 13
1.7.MUHASEBE BİLGİ KULLANICILARI 13
1.8.GENEL KABUL GÖRMÜŞ MUHASEBE İLKELERİ 15
1.8.1.Gelir Tablosu İlkeleri 16
1.8.2.Bilanço İlkeleri 17
1.8.3.Varlıklara İlişkin İlkeler 17
1.8.4.Yabancı Kaynaklara İlişkin İlkeler 19
1.8.5.Özkaynaklara İlişkin İlkeler 19
1.9.TEKDÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER 20
1.9.1.Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Konusu ve Kapsamı 21
1.9.2.Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar 22
1.9.2.1.Bilanço 23
1.9.2.2.Gelir Tablosu 24
1.10.TÜRKİYE MUHASEBE VE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI 25
1.10.1.Muhasebe Standartlarına Uymak Zorunda Olan İşletmeler 28
1.10.2.Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Tablolar 34
1.10.2.1.Finansal Tabloların Tanımı ve Amacı 34
1.10.2.2.Finansal Tabloların Hazırlanmasındaki Varsayımlar 35
1.10.2.3.Finansal Tabloların Niteliksel Özellikleri 36
1.11.MUHASEBE MESLEĞİ 38
1.11.1.Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik 38
1.11.2.Yeminli Mali Müşavirlik 39
1.11.3.Bağımsız Denetçilik 40

İKİNCİ BÖLÜM

2.MUHASEBENİN TEKNİK YAPISI 43
2.1.MUHASEBEDE KAYIT YÖNTEMLERİ 43
2.1.1.Tek Taraflı (Basit) Kayıt Yöntemi 43
2.1.2.Çift Taraflı (Muzaaf) Kayıt Yöntemi 43
2.2.TEMEL MUHASEBE DENKLİĞİ 44

2.3.HESAP KAVRAMI 49
2.3.1.Hesabın Tanımı 50
2.3.2.Hesapların Nitelikleri 51
2.3.3.Hesapların İşleyişi 52
2.3.4.Varlık (Aktif) Hesapların İşleyişi 54
2.3.4.1.Kaynak (Pasif) Hesapların İşleyişi 55
2.3.4.2.Sonuç (Gelir/Gider) Hesapların İşleyişi 55
2.3.4.3.Maliyet Hesapların İşleyişi 57
2.3.5.Kayıt İşlemleri 58
2.4.HESAP ÇERÇEVESİ 61
2.5.HESAP PLANI 62
2.5.1.Hesap Kodları 63
2.5.2.Hesapların Tanımlanması 63
2.6.MUHASEBE SÜRECİ 64
2.7.MUHASEBE BELGELERİ 68
2.7.1.VUK'a Göre Düzenlenmesi Gerekli Olan Belgeler 68
2.7.1.1.Fatura ve Sevk İrsaliyesi 68
2.7.1.2.e-Fatura Uygulaması 70
2.7.1.3.Perakende Satış Vesikaları 72
2.7.1.4.Gider Pusulası 72
2.7.1.5.Müstahsil Makbuzu 73
2.7.1.6.Serbest Meslek Makbuzları 73
2.7.1.7.Ücret Bordrosu 73
2.7.1.8.Taşıma İrsaliyeleri 74
2.7.1.9.Yolcu Listeleri 74
2.7.2.TTK'na Göre Düzenlenmesi Gerekli Olan Belgeler 74
2.7.2.1.Poliçe 74
2.7.2.2.Bono (Emre Yazılı Senetler) 75
2.7.2.3.Çekler 75
2.7.2.4.Pay Senedi (Hisse Senedi) 77
2.7.2.5.Tahvil 78
2.7.2.6.Makbuz Senedi ve Varant 79
2.8.MUHASEBE DEFTERLERİ 80
2.8.1.VUK'a Göre Ticari Defter Tutmak Zorunda Olan İşletmeler ve Tutulması Zorunlu Olan Defterler 81
2.8.2.TTK'ya Göre Tutulması Zorunlu Olan Defterler 84
2.8.3.Elektronik Defter Uygulaması (e-defter) 87
2.8.4.Yevmiye Defteri (Günlük Defter) 89
2.8.5.Büyük Defter (Defter-i Kebir) 91
2.8.6.Envanter Defteri 93
2.8.7.Pay Defteri 94
2.8.8.Yönetim Kurulu Karar Defteri 94
2.8.9.Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri 95
2.8.10.İşletme Hesabı Defteri 95
2.9.MUHASEBE FİŞLERİ 97
2.9.1.Tahsil Fişi 97
2.9.2.Tediye Fişi 98
2.9.3.Mahsup Fişi 98
2.10.MİZANLAR 98
2.11.MUHASEBEDE BİLGİSAYAR KULLANIMI 99

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.BİLANÇO HESAPLARI 101
3.1.DÖNEN VARLIKLAR 103
3.1.1.Hazır Değerler 104
3.1.2.Menkul Kıymetler 116
3.1.3.TMS'ye Göre Finansal Varlıklar (Menkul Kıymetler) 125
3.1.4.Ticari Alacaklar 128
3.1.5.TMS'ye Göre Ticari Alacaklar 143
3.1.6.Diğer Alacaklar 143

3.1.7.Tekdüzen Muhasebe Sistemine ve TMS'ye Göre Stoklar 148
3.1.7.1.Katma Değer Vergisinin Hesaplanması 152
3.1.7.2.Alım İşlemlerindeki Vade Farkı 158
3.1.7.3.Alış Giderleri 160
3.1.7.4.Alış İadeleri 163
3.1.7.5.Alış İskontosu 164
3.1.7.6.Ticari Mal Satışı 165
3.1.7.7.Satış İadeleri 167
3.1.7.8.Satış İskontoları 169
3.1.7.9.Satış Giderleri 169
3.1.7.10.Satış İşlemlerinde Vade Farkı 170
3.1.8.Stok Değerleme Yöntemleri 174
3.1.8.1.VUK'a Göre Stok Değerleme Yöntemleri 175
3.1.8.2.TMS'ye Göre Stok Değerleme Yöntemleri 176
3.1.9.Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar 184
3.1.10.Canlı Varlıklar 185
3.1.11.Yıllara Yaygın İnşaat Ve Onarım Maliyetleri 185
3.1.11.1.Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım İşlerinde Hakedişlerden Yapılacak Vergi Kesintileri 187
3.1.11.2.Yıllara Yaygın Yapım ve Onarım İşlerinden Elde Edilen Kazançların Beyanı 188
3.1.11.3.TMS 11 İnşaat Sözleşmeleri Standardına Göre Yıllara Yaygın Yapım ve Onarım İşleri 188
3.1.12.Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları 193
3.1.13.Diğer Dönen Varlıklar 199
3.1.14.Katma Değer Vergisi Uygulaması 199
3.1.15.Katma Değer Vergilerinde Tevkifat Uygulaması 205
3.2.DURAN VARLIKLAR 223
3.2.1.Ticari Alacaklar 225
3.2.2.Finansal Kiralama İşlemleri 226
3.2.2.1.VUK Açısından Finansal Kiralama İşlemleri 226
3.2.2.2.TMS Açısından Finansal Kiralama İşlemleri 229
3.2.3.Diğer Alacaklar 234
3.2.4.Mali Duran Varlıklar 235
3.2.4.1.İştirak Kazancı ve Bu Kazanca İlişkin İstisnanın Kapsamı 240
3.2.4.2.Bedelsiz Hisse Senedi Edinimi 241
3.2.5.TMS'ye Göre Mali Duran Varlıklar (Finansal Yatırımlar) 243
3.2.6.Maddi Duran Varlıklar 245
3.2.6.1.VUK'a Göre Amortisman Uygulaması 252
3.2.6.2.Maddi Duran Varlıkların Satışı 266
3.2.6.3.Maddi Duran Varlıkların Yenilenmesi Amacıyla Satılması 268
3.2.7.TMS'ye Göre Maddi Duran Varlıklar 270
3.2.7.1.Maddi Duran varlıklarla İlgili Tanımlar 270
3.2.7.2.Maddi Duran Varlıkların Muhasebeleştirilemesi 271
3.2.7.3.Maddi Duran Varlıkların Satın Alınması 272
3.2.7.4.Maddi Duran Varlıkların Satın Alınmasından Sonra Yapılan Harcamların
3.2.7.5.TMS'ye Göre Amortisman Uygulaması 274
3.2.8.TMS'de Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller 281
3.2.9.Maddi Olmayan Duran Varlıklar 283
3.2.10.TMS'ye Göre Maddi Olmayan Duran Varlıklar 291
3.2.10.1.Maddi Olmayan Duran Varlıkların Muhasebeleştirilmesi 293
3.2.10.2.Sınırlı Yararlı Ömre Sahip Maddi Olmayan Duran Varlıklar İtfa Süresi ve İtfa Yöntemi 296
3.2.10.3.Sınırsız Yararlı Ömre Sahip Maddi Olmayan Duran Varlıklar 297
3.2.10.4.Maddi Olmayan Duran Varlıkların Bilanço Dışı Bırakılması 297
3.2.11.Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar 298
3.2.12.Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları 300
3.2.13.Diğer Duran Varlıklar 301
3.3.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR 303
3.3.1.Mali Borçlar 304
3.3.2.TMS'ye Göre Borçlanma Maliyetleri 311
3.3.3.Ticari Borçlar 312
3.3.4.TMS'ye Göre Ticari Borçlar 317
3.3.5.Diğer Borçlar 319
3.3.6.Alınan Avanslar 325

3.3.7.Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Hakedişleri ... 326
3.3.8.Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler ... 327
3.3.9.Borç ve Gider Karşılıkları ... 342
3.3.10.TMS'ye Göre Karşılıklar ... 342
3.3.11.Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları ... 349
3.3.12.Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar ... 352
3.4.Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ... 355
3.4.1.Mali Borçlar ... 355
3.4.2.Ticari Borçlar ... 360
3.4.3.Diğer Borçlar ... 362
3.4.4.Alınan Avanslar ... 363
3.4.5.Borç ve Gider Karşılıkları ... 364
3.4.6.Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları ... 368
3.4.7.Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ... 369
3.5.ÖZKAYNAKLAR ... 371
3.5.1.Ödenmiş Sermaye ... 371
3.5.2.Enflasyon Muhasebesi ... 375
3.5.3.Sermaye Yedekleri ... 379
3.5.4.Kâr Yedekleri ... 383
3.5.5.Geçmiş Yıllar Karları ... 385
3.5.6.Kar Dağıtımı ... 385
3.5.7.Kâr Payı Avansı Dağıtımı ... 389
3.5.8.Geçmiş Yıllar Zararları (-) ... 392
3.5.9.Dönem Net Karı (Zararı) ... 393

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.GELİR TABLOSU HESAPLARI ... 395
4.1.BRÜT SATIŞLAR ... 399
4.2.SATIŞ İNDİRİMLERİ (-) ... 409
4.2.1.Hizmetin İadesi ... 412
4.2.1.1.Hizmet Faturalarının İadesi İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ... 412
4.2.1.2.Hastane Hizmet İşletmelerinde Hizmetin İadesi İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ... 415
4.2.2.Satış İskotoları Türleri ... 417
4.2.2.1.Fatura Üzerinde Yapılan İskontolar (Fatura Altı İskontosu) ... 418
4.2.2.2.Kasa İskontosu (Erken Ödeme İskontosu) ... 418
4.2.2.3.Miktar İskontosu (Ciro Primi) ... 420
4.2.3.Fiyat Farkı Uygulaması ... 421
4.2.4.TMS'ye Göre Satış İndirimleri ... 424
4.3.SATIŞLARIN MALİYETİ (-) ... 427
4.4.FAALİYET GİDERLERİ ... 430
4.5.DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR ... 433
4.6.DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-) ... 438
4.7.FİNANSMAN GİDERLERİ (-) ... 442
4.8.OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR ... 443
4.9.OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR ... 444
4.10.DÖNEM NET KÂRI VE ZARARI ... 447

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.MALİYET HESAPLARI ... 459
5.1.7/A SEÇENEĞİNDE MALİYET HESAPLARI ... 459
5.1.1.Maliyetlerin Gidere Dönüşmesi ... 461
5.1.2.Maliyeti Muhasebesi Bağlantı Hesapları ... 463
5.1.3.Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri ... 465
5.1.4.Direkt İşçilik Giderleri ... 468
5.1.5.Genel Üretim Giderleri ... 470
5.1.6.Hizmet Üretim Maliyeti ... 474
5.1.7.Araştırma ve Geliştirme Giderleri ... 475

5.1.8.Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri ... 477
5.1.9.Genel Yönetim Giderleri ... 479
5.1.10.Finansman Giderleri ... 481
5.1.11.Gider Çeşitleri ... 483
5.1.12.Gider Yerleri ... 484
5.2.7/B SEÇENEĞİNDE MALİYET HESAPLARI ... 485

ALTINCI BÖLÜM

6.NAZIM HESAPLARI ... 493
6.1.TEMİNAT MEKTUBU İŞLEMLERİ ... 493
6.2.KONSİNYE (EMANET) MAL İŞLEMLERİ ... 495
6.3.KANUNEN KABUL EDİLMEYEN GİDERLER ... 497

YEDİNCİ BÖLÜM

7.DÖNEM SONU ENVANTER İŞLEMLERİ VE MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİ ... 499
7.1.ENVANTER İŞLEMLERİ ... 499
7.2.Envanter Yapılma Nedenleri ... 499
7.3.Envanter Yapılma Zamanı ve Envanter Defteri ... 500
7.3.1.Envanter İşlemlerinin Aşamaları ... 501
7.3.1.1.Muhasebe Dışı Envanter ... 501
7.3.1.2.Muhasebe İçi Envanter ... 502
7.4.DEĞERLEME VE ÖLÇÜLERİ ... 503
7.4.1.Vergi Usul Kanununa Göre Değerleme ... 504
7.4.2.Türk Ticaret Kanununa Göre Değerleme ... 507
7.4.3.Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Değerleme ... 508
7.5.DÖNEN VARLIKLARIN ENVANTER İŞLEMLERİ ... 514
7.5.1.Kasa Hesabının Envanter ve Değerlemesi ... 515
7.5.1.1.Kasa Sayım Noksanları ... 517
7.5.1.2.Kasa Sayım Fazlaları ... 519
7.5.1.3.TMS'ye Göre Kasa İşlemlerinin Değerlemesi ... 520
7.5.2.Alınan Çeklerin Envanteri ... 521
7.5.2.1.VUK'a Göre Alınan Çeklerin Değerlemesi ... 521
7.5.2.2.TMS'ye Göre Alınan Çeklerin Değerlemesi ... 522
7.5.3.Bankaların Envanteri ... 523
7.5.3.1.VUK'a Göre Bankalar Hesabının Değerlemesi ... 523
7.5.3.2.TMS'ye Göre Bankalar Hesabının Değerlemesi ... 525
7.5.4.Verilen Çekler ve Ödeme Emirlerinin Envanteri ... 525
7.5.4.1.VUK'a Göre Verilen Çekler ve Ödeme Emirlerinin Değerlemesi ... 525
7.5.4.2.TMS'ye Göre Verilen Çek ve Ödeme Emirlerinin Değerlemesi ... 525
7.5.5.Menkul Kıymetlerin Envanteri ... 526
7.5.5.1.VUK'a Göre Hisse Senetlerinin Değerlemesi ... 526
7.5.5.2.TMS'ye Göre Finansal Varlıkların Değerlemesi ... 527
7.5.5.3.VUK'a Göre Tahvillerin (Özel/Kamu Kesimi Bonoları) Değerlemesi ... 528
7.5.5.4.TMS'ye Göre Bonoların Değerlemesi ... 529
7.5.6.Ticari Alacakların Envanteri ... 530
7.5.6.1.Alıcıların Envanter ve Değerlemesi ... 534
7.5.6.2.Alacak Senetlerinin Envanter ve Değerlemesi ... 535
7.5.6.3.Senetlerde Reeskont İşlemleri ... 536
7.5.6.4.Şüpheli Alacak İşlemleri ... 540
7.5.6.5.TMS'ye Göre Ticari Alacakların Değerlemesi ... 543
7.5.6.6.TMS'ye Göre Şüpheli Alacaklar ... 545
7.5.7.VUK'a Göre Stokların Envanter ve Değerlemesi ... 545
7.5.7.1.Stok Sayım Farklarının Değerlemesi ... 547
7.5.7.2.Değeri Düşen Stokların Değerlemesi ... 549
7.5.7.3.Firelerin Değerlemesi ... 554
7.5.7.4.Çalınan veya Kaybolan Stokların Değerlemesi ... 558
7.5.8.TMS'ye Göre Stokların Değerlemesi ... 559

7.6.DURAN VARLIKLARIN ENVANTERİ ... 565
7.6.1.VUK'a Göre Maddi Duran Varlıkların Envanter ve Değerlemesi ... 565
7.6.1.1.Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulaması ... 567
7.6.1.2.Amortismanların Muhasebeleştirilmesi ... 568
7.6.1.3.TMS'ye Göre Maddi Duran Varlıklarda Değerleme ... 572
7.6.1.4.Maliyet Modeli ... 573
7.6.1.5.Yeniden Değerleme Modeli ... 574
7.6.2.Maddi Olmayan Duran Varlıkların Envanter ve Değerlemesi ... 576
7.6.3.Maddi Olmayan Duran Varlıkların Amortismanı (İtfa Payları) ... 578
7.6.4.TMS'ye Göre Maddi Olmayan Duran Varlıkların Değerlemesi ... 579
7.6.4.1.Maliyet Modeli ... 579
7.6.4.2.Yeniden Değerleme Modeli ... 581
7.6.5.TMS'ye Göre Varlıklarda Değer Düşüklüğü ... 583
7.7.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLARIN ENVANTER İŞLEMLERİ ... 587
7.7.1.Mali Borçların Envanteri ... 588
7.7.1.1.Banka Kredilerinin Değerlemesi ... 588
7.7.1.2.TMS'ye Göre Banka Kredilerinin Değerlemesi ... 589
7.7.1.3.Bono ve Tahvil İhracı ... 589
7.7.1.4.TMS'ye Göre Finansal Borçların Değerlemesi ... 591
7.7.2.Ticari Borçların Envanteri ... 592
7.7.2.1.Satıcıların Envanteri ... 592
7.7.2.2.Borç Senetlerinin Envanter ve Değerlemesi ... 596
7.7.2.3.Borç Senetlerinde Reeskont İşlemleri ... 597
7.7.3.Gelir ve Gider Hesaplarında Dönem Ayrımı İşlemleri ... 599
7.7.3.1.Gelir Hesaplarında Dönem Ayrımı ... 600
7.7.3.2.Gider Hesaplarında Dönem Ayrımı ... 601
7.7.4.Vergi Matrahının Tespiti ve Vergi Yükümlüğü ... 603
7.7.4.1.Ticari/Mali Kar ... 603
7.7.4.2.Ticari Kardan Mali Kara Geçiş Süreci (Mali Karın Tespiti) ... 604
7.7.5.TMS Açısından Ertelenmiş Vergi ... 616
7.8.KESİN MİZANIN DÜZENLENMESİ ... 618
7.9.MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİ ... 619
7.9.1.Bilançonun Düzenlenmesi ... 619
7.9.2.Gelir Tablosunun Düzenlenmesi ... 621
7.10.HESAPLARIN KAPATILMASI ... 622

EKLER

EK-1: TDHP- İŞLETME AYRINTILI BİLANÇO TİPİ ... 685
EK-2: TDHP- İŞLETME AYRINTILI GELİR TABLOSU TİPİ ... 689
EK-3: TMS/TFRS - BİREYSEL FİNANSAL DURUM TABLOSU (BİLANÇO) ... 691
EK-4: TMS/TFRS - KÂR VEYA ZARAR VE DİĞER KAPSAMLI GELİR TABLOSU ... 694
EK-5: TEKDÜZEN HESAP PLANI ... 696

YARARLANILAN KAYNAKLAR ... 701

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AKDOĞAN Nalan ve SEVİLENGÜL Orhan, Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, Gazi Kitapevi, 2007, Ankara.

AKDOĞAN Nalan, GÜNDÜZ Erdin (Editör), SEVİM Adnan ve KARTAL Ali (Editör), Maliyet Muhasebesi, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1699, Haziran 2014, Eskişehir.

ATAMAN Ümit, Genel Muhasebe, Muhasebe Dönem İçi İşlemleri, Cilt I, 8. Baskı, Türkmen Kitapevi, 2010, İstanbul.

ATAMAN Ümit, Genel Muhasebe, Muhasebede Dönem Sonu İşlemleri, Cilt II, 16. Baskı, Türkmen Kitapevi, 2009, İstanbul.

BOZDEMİR Enver, Tekdüzen Muhasebe Sistemi ve Erzurum'daki Muhasebe Uygulayıcıları Açısından Değerlendirilmesi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003, Erzurum.

BOZDEMİR Enver, Yeni Türk Ticaret Kanununun Muhasebe Mesleğine ve Uygulamalarına Etkisi, Türkmen Kitapevi, 2014, İstanbul.

BÜYÜKMİRZA, H. Kamil, (2014), Maliyet ve Yönetim Muhasebesi, Gazi Kitapevi, 19. Baskı, Ankara.

DEMİR Şeref, "İskontoların Muhasebesi ve Denetimi", Mali Çözüm Dergisi, Sayı:109, Ocak-Şubat, 2012, ss.77-111.

GÜCENME GENÇOĞLU Ümit, ÖNCE Saime, EKERGİL Vedat, KÖSE Tunç, BAŞAR Banu ve ERDOĞAN Nurten (Editör), Genel Muhasebe II, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1854,Nisan 2013, Eskişehir.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, 2012/4213 ve 2014/7149 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Bağımsız Denetim Yönetmeliği, 26.12.2012 tarih ve 28509 sayılı Resmi Gazete.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Finansal Tablo Örnekleri ve Kullanım Rehberi.

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS 2016 Seti),

KAYGUSUZ Sait Y., Aslan Ümmühan, KEPÇE Nazlı, BANAR Kerim (Editör) ve EKERGİL Nazlı (Editör), Genel Muhasebe I, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1620, Şubat 2014, Eskişehir.

KOÇ YALKIN Yüksel, Genel Muhasebe, İlkeler ve Uygulamalar, Tekdüzen Muhasebe Sistemi, 19. Basım, Nobel Kitapevi, Ekim 2013, Ankara.

KOTAR Ertan ve ILDIR Ali, Tekdüzen Hesap Planında Maliyet Hesapları, Ekin Yayınevi, 1995, Bursa.

LAZOL İbrahim, Genel Muhasebe, Ekin Yayınevi, 20. Baskı, 2014, Bursa.

Maliye Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 1 Nolu Elektronik Defter Genel Tebliği, 13 Aralık 2011 tarih ve 28141 sayılı Resmi Gazete.

MEIGS Walter B., MEIGS Robert F., Accounting, The Basis For Business Decisions, Fifth Edition., Mc Graw Hill Inc., 1981, New York.

NOBES Christopher ve PARKER Robert, Comparative International Accounting. 10th Edition, Harlow: Prentice Hall, 2008.

ÖZERHAN AKBULUT Yıldız "Vergi Usul Kanunundaki Değerleme Hükümlerinin Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında Değerlendirilmesi", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Mart Sayısı, 2008, s.1-41

ÖZERHAN Yıldız ve YANIK Serap, TMS/TRFS Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı" TÜRMOB Yayınları-427, 2012, Ankara.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Ait Kâr Payı Avansı Dağıtımı Hakkında Tebliği, 09/08/2012 tarih ve 28379 sayılı Resmi Gazete.

SELİMOĞLU Seval (Editör), KAYA Ergün (Editör), RENDE Zekiye, BAYAZITLI Ercan, ÖZBİRECİKLİ Mehmet, UZAY Şaban, GÜRDAL Kadir ve KURT Ganite, Envanter ve Bilanço, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1459, Mayıs 2012, Eskişehir.

SEVİLENGÜL Orhan, Genel Muhasebe, Gazi Kitapevi, 17. Baskı, 2014, Ankara.
ŞEN Çiğdem, "Türkiye Muhasebe Standardı-16 Açısından Maddi Duran Varlıklarda Amortisman Uygulaması", Mali Çözüm Dergisi, Sayı:106, Temmuz-Ağustos 2011, ss.133-159.
Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, Kobi'ler İçin Türkiye Finansal Raporlama Standardı Hakkında Tebliğ, Sıra No: 208, 1/11/2010 tarih ve 27746 sayılı Resmi Gazete.
YAZICI Mehmet "Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği 1 ve Eki: Muhasebe Usul ve Esasları Üzerine", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 142, Haziran 1993.
YAZICI Mehmet, DURMUŞ Ahmet Hayri ve PAMUKÇU Fatma, MGB Tekdüzen Hesap Çerçevesi ve Hesap Planı Uygulaması, Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayını, 1996, İstanbul.
1 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, 26/12/1992 tarih ve 21447 (M) sayılı Resmi Gazete.
11 Sıra Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği, (Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesine İlişkin), 31/07/2003 tarih ve 25185 sayılı Resmi Gazete.
193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu
213 Sayılı Vergi Usul Kanunu
213 sayılı Vergi Usul Kanunu, 91, 113, 117, 174, 238, 268, 319, 320, 323, 324,328, 332, 396, 397, 416, 421, 424, 447, 448 ve 454 Sıra Nolu Genel Tebliğleri.
3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu.
3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu,
5024 sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.
5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
5786 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.
6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu.
6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu.
http://www.edefter.gov.tr
http://www.efatura.gov.tr
http://www.gib.gov.tr
http://www.kgk.gov.tr

KÜRESEL PETROL EKONOMİSİ
ve
POLİTİKALARI

Editörler

Doç. Dr. Hüseyin Naci BAYRAÇ

Doç. Dr. Fatih ÇEMREK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-51-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Dilek, İsmail Serdar, Selin BAYRAÇ

ve

Mine, Zeynep Nazlı, Kerem Kaan ÇEMREK'e...

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
KÜRESEL PETROL PİYASASININ GENEL ÖZELLİKLERİ

ÖZET 1
1. GİRİŞ 1
2. ENERJİ KAYNAĞI OLARAK PETROL 2
3. PETROLÜN TARİHSEL GELİŞİMİ 4
4. PETROLÜN GENEL ÖZELLİKLERİ 7
5. PETROL TÜRLERİ 9
5.1. BRENT HAM PETROLÜ (NORTH SEA BRENT CRUDE) 10
5.2. WTI HAM PETROLÜ (WESTERN TEXAS INTERMEDİATE) 10
5.3. DUBAİ/UMMAN HAM PETROLÜ (DUBAİ/OMAN CRUDE) 10
5.4. OPEC SEPETİ 11
6. KÜRESEL PETROL REZERVLERİ, ÜRETİM VE TÜKETİM MİKTARLARI 12
7. KÜRESEL PETROL İTHALAT VE İHRACATI 16
8. SONUÇ 17
KAYNAKÇA 19

İKİNCİ BÖLÜM
KÜRESEL PETROL POLİTİKALARI

ÖZET 21
1. GİRİŞ 21
2. KÜRESEL AKTÖRLERİN PETROL POLİTİKALARI 23
2.1. OPEC ÜLKELERİNİN PETROL POLİTİKALARI 24
2.2. NON-OPEC ÜLKELERİNİN PETROL POLİTİKALARI 26
2.3. ABD PETROL POLİTİKALARI 27
2.4. AB'NİN PETROL POLİTİKALARI 28
2.5. RUSYA FEDERASYONU'NUN PETROL POLİTİKALARI 30
2.6. ÇİN'İN PETROL POLİTİKALARI 31
2.7. TÜRKİYE'NİN PETROL POLİTİKALARI 32
3. SONUÇ 34
KAYNAKÇA 36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KÜRESEL PETROL TİCARETİ

ÖZET 39
1. GİRİŞ 39
2. KÜRESEL PETROL SEKTÖRÜ 40
3. KÜRESEL PETROL İHRACATI 44
4. KÜRESEL PETROL İTHALATI 48
5. KÜRESEL PETROL TİCARETİ – PETROL FİYATLARI İLİŞKİSİ 51
6. SONUÇ 54
KAYNAKÇA 56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
PETROLÜN JEOPOLİTİĞİ VE PETROPOLİTİK

ÖZET 57
1. GİRİŞ 57
2. DÜNYA PETROL REZERVLERİ 58
3. PETROLÜN JEOPOLİTİK ÖNEMİ 60
4. PETROPOLİTİK VE JEOPOLİTİK TEORİLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 62
4.1. KARA HAKİMİYET TEORİSİ 63
4.2. DENİZ HAKİMİYET TEORİSİ 65
4.3. KENAR KUŞAK TEORİSİ 66
4.4. MEDENİYETLER ÇATIŞMASI 68
5. KÜRESEL PETROL POLİTİKALARININ JEOPOLİTİK ÖNEMİ 70
6. SONUÇ 74
KAYNAKÇA 76

BEŞİNCİ BÖLÜM
KÜRESEL PETROL FİYATLARININ OLUŞUMUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

ÖZET 79
1. GİRİŞ 80
2. PETROL PİYASASININ VE FİYATLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ 81
2.1. OPEC ÖNCESİ DÖNEM 81
2.1.1. Petrole Hücum ve Yoğun Rekabet Dönemi (1859–1870) 81
2.1.2. Standart Petrol: Tekel Olduğu Dönem (1870-1911) 82
2.1.3. Petrol Endüstrisinin Uluslararasılaşması (1911–1928) 83
2.1.4. Yedi Kız Kardeşin Yükselişi (1928-1960) 84
2.2. OPEC DÖNEMİ 85
2.2.1. 1960–1973 Dönemi 86
2.2.2. 1973–1975 Dönemi 86

2.2.3. 1975–1981 Dönemi ... 87
2.2.4. 1981–1986 Dönemi ... 87
2.2.5. 1990'lı Yıllar ... 88
2.2.6. 2000'li Yıllar ... 89
2.3. PETROLÜN METALAŞTIRILMASI ... 90
3. PETROL FİYATLARININ BELİRLEYENLERİ ... 92
3.1. TALEP FAKTÖRLERİ ... 93
3.2. ARZ FAKTÖRLERİ ... 95
3.2.1. Petrolün Üretim Değer Zinciri ... 95
3.2.2. OPEC Faktörü ... 97
3.2.3. Petrol Stokları ... 100
4. PETROL VADELİ İŞLEM PİYASALARI ... 102
5. DİĞER FAKTÖRLER ... 104
5.1. KITLIK RANTI ... 104
5.2. JEOPOLİTİK FAKTÖRLER ... 105
5.3. PETROL İKAMESİ ENERJİ KAYNAKLARININ FİYATLARI ... 105
5.4. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNE KARŞI ALINAN ÖNLEMLER ... 105
5.5. ENERJİ VERİMLİLİĞİ ... 106
5.6. DOĞAL FELAKETLER ... 106
6. SONUÇ ... 106
KAYNAKÇA ... 108

ALTINCI BÖLÜM
KÜRESEL PETROL FİYAT ŞOKLARI VE EKONOMİK ETKİLERİ

ÖZET ... 111
1. GİRİŞ ... 111
2. PETROL FİYAT DALGALANMALARI ... 113
3. DÜNYA PETROL PİYASASI VE DIŞ TİCARET ... 115
4. LİTERATÜR ... 118
5. VERİ VE METODOLOJİ ... 120
5.1. VERİ ... 120
5.2. METODOLOJİ ... 121
5.3. ANALİZ SONUÇLARI ... 122
5.3.1. Durağanlık Analizi ... 122
5.3.1.1. Verilerin Durağanlığı ... 123
5.3.1.2. Sürecin Durağanlığı ... 124
5.3.2. Otokorelasyon LM Testi ... 125
5.3.3. Normallik Testi ... 125
5.3.4. Değişen Varyans ... 126
5.4.4. Toda-Yamamoto Nedensellik Testi Sonuçları ... 126
6. SONUÇ ... 127
KAYNAKÇA ... 129

YEDİNCİ BÖLÜM
PETROL FİYATLARININ CARİ AÇIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ÖZET 131
1. GİRİŞ 132
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: ÖDEMELER DENGESİ, CARİ İŞLEMLER HESABI VE PETROL FİYATLARI 132
3. LİTERATÜR İNCELEMESİ 135
4. METODOLOJİ VE AMPİRİK ANALİZ 138
4.1. METODOLOJİK ARKA PLAN VE VERİ SETİ 138
4.2. ANALİZ VE BULGULAR 140
5. SONUÇ 145
KAYNAKLAR 147

SEKİZİNCİ BÖLÜM
PETROL LOJİSTİĞİ VE RAFİNERİSİ

ÖZET 151
1. GİRİŞ 151
2. PETROLÜN LOJİSTİĞİ 152
2.1. AVANTAJLARI 155
2.2. DEZAVANTAJLARI 155
3. PETROLÜN DEPOLANMASI 156
4. PETROL RAFİNERİSİ 158
5. ÇEVRE KİRLİLİĞİ 160
6. KÜRESEL ÖLÇEKTE PETROL RAFİNERİLERİ VE BORU HATLARI 161
6.1. DÜNYA 161
6.2. TÜRKİYE 166
6.3. ÜLKELERİN ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ AÇISINDAN UYGULAMALARI 168
7. SONUÇ 172
KAYNAKLAR 174

DOKUZUNCU BÖLÜM
ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ STRATEJİLERİNDE PETROLÜN YERİ VE ÖNEMİ: KAMU POLİTİKALARI BAKIMINDAN BİR DEĞERLENDİRME

ÖZET 177
1. GİRİŞ 177
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 178
2.1. ENERJİ VE ENERJİ KAYNAKLARI 178
2.2. ENERJİ ARZI VE TALEBİNİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER 180
3. ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ SORUNSALI 183

4. ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ STRATEJİLERİ 185
5. TÜRKİYE'DE ENERJİ ARZ GÜVENLİĞİ, PETROLÜN KONUMU VE KAMU POLİTİKALARI 188
6. PETROLÜN ARZ GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN KAMU POLİTİKALARI 192
7. SONUÇ 194
KAYNAKLAR 196

ONUNCU BÖLÜM
KAYA GAZININ PETROL ENDÜSTRİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

ÖZET 199
1. GİRİŞ 199
2. KAYA GAZININ GENEL ÖZELLİKLERİ 200
3. KAYA GAZI PİYASASI 202
4. DÜNYADA KAYA GAZI REZERVLERİ 206
5. ABD'DE KAYA GAZI REZERVLERİ VE EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 208
6. TÜRKİYE'DE KAYA GAZI REZERVLERİ VE EKONOMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 212
7. SONUÇ 217
KAYNAKÇA 221

ONBİRİNCİ BÖLÜM
KÜRESEL ISINMA VE PETROL

ÖZET 225
1. GİRİŞ 225
2. KÜRESEL PETROL TÜKETİMİ VE KÜRESEL ISINMA İLİŞKİSİ 226
3. LİTERATÜR 229
4. KÜRESEL ISINMA VE PETROL: AMPİRİK ANALİZ 230
4.1. VERİ SETİ 230
4.2. PANEL VERİ YÖNTEMİ 231
4.3. DUMİTRESCU VE HURLİN NEDENSELLİK TESTİ 231
5. ANALİZ BULGULARI 233
6. SONUÇ 234
KAYNAKÇA 236

ONİKİNCİ BÖLÜM
HOLLANDA HASTALIĞI: KAZAKİSTAN ÖRNEĞİ

ÖZET 239
1. GİRİŞ 240
2. TEORİK ÇERÇEVE: HOLLANDA HASTALIĞI 241

3. AMPİRİK LİTERATÜR....247
4. KAZAKİSTAN EKONOMİSİ VE HOLLANDA HASTALIĞINA DAİR BULGULAR....248
5. AMPİRİK MODEL....252
6. AMPİRİK MODEL SONUÇLARI....254
7. SONUÇ....260
KAYNAKLAR....262

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
PETROL ÇAĞINDA ENERJİ KAYNAKLARININ DÖNÜŞÜMÜ: 20. YÜZYILDAN 21. YÜZYILA BETİMSEL BULGULAR

ÖZET....267
1. GİRİŞ....268
2. ENERJİ....269
3. TÜRKİYE'DE ENERJİ....270
4. PETROLÜN ORTAYA ÇIKIŞI, PETROL TÜKETİMİ VE PETROL TÜKETİMİNİN AZALMASI....273
5. YENİLENEMEYEN ENERJİ TÜRLERİ: YILLARA GÖRE TÜKETİM SEVİYESİ....277
5.1. Petrol Tüketimi....277
5.2. Doğal Gaz Tüketimi....278
5.3. Kömür Tüketimi....280
5.4. Nükleer Enerji Tüketimi....281
6. YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİ VE TÜRLERİ....282
6.1. Hidroelektrik Enerji Tüketimi....285
6.2. Güneş Enerjisi Tüketimi....286
6.3. Rüzgâr Enerjisi Tüketimi....288
6.4. Jeotermal, Biyokütle ve Diğer Kaynakların Tüketimi....289
6.5. Biyoyakıt Tüketimi....291
7. ELEKTRİK ÜRETİMİ....292
8. PETROL FİYATLARI....294
9. SONUÇ....295
KAYNAKÇA....299

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BRICS-T ÜLKELERİNDE PETROL TÜKETİMİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

ÖZET....303
1. GİRİŞ....303
2. BRICS-T ENTEGRASYONU....304
3. BRICS ÜLKELERİNİN EKONOMİK YAPILARI....306
4. PETROL İLE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİLER....308

5. BRICS-T ÜLKELERİNDE PETROL PİYASASI VE POLİTİKALARI 310
6. LİTERATÜR 315
7. EKONOMETRİK ANALİZ 316
7.1. BİRİM KÖK TESTLERİ 316
7.2. EŞBÜTÜNLEŞME ANALİZİ 318
7.2.1. Engle-Granger Eşbütünleşme Testi 318
7.2.2. Johansen Eşbütünleşme Testi 322
8. SONUÇ 329
KAYNAKLAR 331

ONBEŞİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE PETROL TÜKETİMİNİN YAPAY SİNİR AĞLARI İLE TAHMİNİ

ÖZET 333
1. GİRİŞ 334
2. LİTERATÜR TARAMASI 334
3. YÖNTEM 336
4. BULGULAR 342
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 347
KAYNAKÇA 348

ONALTINCI BÖLÜM
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE PETROL ÜRETİMİ İLİŞKİSİ: OPEC ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR ANALİZ

ÖZET 351
1. GİRİŞ 351
2. LİTERATÜR TARAMASI 354
3. PETROL EKONOMİSİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA: AMPİRİK ANALİZ 356
3.1. VERİ SETİ 356
3.2. EKONOMETRİK YÖNTEM 356
4. ANALİZ BULGULARI 358
5. SONUÇ 360
KAYNAKÇA 362

KAYNAKÇA

Aydemir, H. (2016), Türkiye'de Boru Hattı Ulaştırması: Genel Durumu, Uluslararası Karşılaştırmalar ve Hedefler ile Politikalara Yönelik Öneriler, 9 Eylül Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi, 18 (54), 399-408.

Barunik, J. and Malinska, B. (2016), Forecasting the Term Structure of Crude Oil Futures Price with Neural Networks, *Applied Energy*, Elseiver, 164 (15), 366-379.

Bayraç. H. N. (2008), Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi, *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar,* 42 (499), 6-20.

Bayraç, H. N. (2009), Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğalgaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 115-142.

Bayraç, H. N. (2019). Küresel Petrol Piyasasındaki Fiyat Dalgalanmalarının Ekonomik Etkileri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (19), 44-59.

Bayraç, H. N. (2020), Geleneksel Enerji Piyasaları ve Politikaları, *Enerji Ekonomisi ve Politikaları Piyasalar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler*, Editörler: H. N. Bayraç ve F. Çemrek, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 25-56.

BP (2021), BP Statistical Review of World Energy 2021. https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf, Erişim Tarihi: 20.1.2022.

Brown, S.P.A. & Yücel, M.K. (2002), Energy Prices and Aggregate Economic Activity: An Interpretative Survey, The Quarterly Review of Economics and Finance, 42 (2), 198-208.

Çemrek, F ve Bayraç, H. N. (2021), The Econometric Analysis of the Relationship Between Oil Price, Economic Growth and Export in OPEC Countries, Alphanumeric Journal, Doi: 10.17093/alphanumeric.909410, 9 (1), 111-123.

Doğanay, H. ve Çoşkun, O. (2017), Enerji Kaynakları, 3. Baskı, Pegem Akademi Yayını, Ankara.

EIA, (2020), U.S. Energy Information Administration (EIA) Oil and petroleum products explained: https://www.eia.gov/energyexplained/oil-and-petroleum-products. Erişim Tarihi: 11.12.2021.

Gazprombank, (2016), Capping Oil Production Growth Globally Is Stıll A Questionable Concept, Equity Research. 1-8.

Hassan, M. H. (2022), Dünya Petrol Pazarında Irak'ın Yeri*, Journal of Social and Humanities Sciences Research,* 9 (82), 652-657.

IEA. (2020), Global Oil demand to Decline in 2020 as Coronavirus Weighs Heavily on Markets. (https://www.iea.org/news/global-oil-demand-to-decline-in-2020-as-coronavirus-weighs-heavily-on-markets, (27.04.2021).

İnce, T. (2021), *Ham Petrol Fiyatlarındaki Değişikliklerin Türkiye'de Makroekonomik Değişkenlere Etkisi*, Sakarya Üniversitesi SBE, Maliye ABD, Doktora Tezi, Sakarya.

Hayaloğlu, B. (2009), Petrol Piyasasında Fiyat Oluşumu, *Enerji Piyasası Bülteni*, Sayı: 5, Temmuz 2009.

Kolbay, A. (2015), Küresel Petrol Fiyatlarını Belirleyen Ana Parametreler, *Enerji Piyasası Bülteni*, Enerji Uzmanları Derneği Yayını No: 38, 4-7.

Küpeli, E. (2019*), Petrol Piyasasının Yapısı ve İşleyişi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz,* Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, Yüksek Lisans Tezi.

Solak, A. O. (2012), Petrol Fiyatlarını Belirleyici Faktörler, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,* 4 (2), 117-124.

Yergin, D. (2017), *Petrol: Para ve Güç Çatışmasının Epik Öyküsü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

https://www.tech-worm.com/petrol-nedir-petrol-cesitleri-nelerdir. Erişim Tarihi: 26.06.2022.

https://www.petform.org.tr/arama-uretim-sektoru/petrol-nedir/ Erişim Tarihi: 11.07.2022.

http://www.tpao.gov.tr. Erişim Tarihi: 26.07.2022.

http://www.tpao.gov.tr/?mod=sektore-dair&contID=22, Erişim Tarihi: 11.07.2022.

www.iea.org/weo2021.

http://www.leftlanebrain.com/oil-and-gas-price, Erişim Tarihi: 04.07.2022.

KAYNAKÇA

Bayraç, H. N. (2008), Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi, *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 42 (499), 6-20.

Bayraç, H. N. (2009), Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğalgaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (1), 115-142.

Bayraç, H. N. (2018), Uluslararası Doğalgaz Piyasasının Ekonomik Yapısı ve Uygulanan Politikalar, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13 (3), 13-35.

Bayraç, H. N. (2019), Küresel Petrol Piyasasındaki Fiyat Dalgalanmalarının Ekonomik Etkileri, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (19), 44-59.

Bayraç, H. N. (2020a), Avrupa Birliği ve Türkiye'de Enerji Politikaları*, İşletme ve Finans Yazıları IV*, Editörler: Kartal, C. ve Kamışlı, M., Beta Basım Yayın Dağıtım AŞ., Yayın No: 4054, İşletme ve Ekonomi Dizisi: 1084, İstanbul, 231-247.

Bayraç, H. N. (2020b), Geleneksel Enerji Piyasaları ve Politikaları, *Enerji Ekonomisi ve Politikaları, Piyasalar, Dünya Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler*, Editörler: Bayraç, H. N ve Çemrek, F., Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 25-56.

Bayraktutan, Y. ve Solmaz, A. R. (2019), Petrol Fiyatları ve Enflasyon İlişkisi: Seçilmiş Petrol İthalatçısı Ülkeler İçin Panel Veri Analizi*, Kosbed*, 37, 279-291.

Bhattacharyya, S. (2011), *Energy Economics: Concepts, Issues, Markets, and Governance.* London: Springer-Verlag Limited.

BP (2017), Statistical Review of World Energy.

BP (2018), Statistical Review of World Energy.

BP (2019), Statistical Review of World Energy.

BP (2020), Statistical Review of World Energy.

BP (2021), Statistical Review of World Energy.

Demiryol, T. (2016), Enerjide Karşılıklı Bağımlılık ve Uluslararası Çatışma, Editörler: Çomak, H., Sancaktar, C., Demir, S., *Uluslararası Güvenlik Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar*, Beta Yayını, İstanbul, 227-247.

EPDK (2019), (Enerji Piyasası düzenleme Kurulu), 2018 Yılı Doğalgaz Piyasası Sektör Raporu, Ankara.

EIA, (2017), Country Analysis Brief: Russia. In Independent Statistics and Analysis.

Eurostat (2019), www.ec. europa.eu. Erişim Tarihi: 04.04.2022.

Erdoğan, A. (2020), Sovyetler Birliği'nin Dağılmasından Sonra Orta Asya'da Gerçekleşen Yeni Büyük Oyun, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 989-1015.

Eurostat (2020), www.ec. europa.eu. Erişim Tarihi: 04.04.2022.

European Commission. (2019b). EU Oil Stocks. https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-security/eu-oil-stocks_mt, Erişim Tarihi:14.04.2022.

Harunoğulları, M. (2017), Enerji Kaynaklarının Jeopolitiği ve Küresel Güçlerin Enerji Politikaları, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3 (1), 146-171.

Kolbay, A. (2015), Küresel Petrol Fiyatlarını Belirleyen Ana Parametreler, *Enerji Piyasası Bülteni*, Enerji Uzmanları Derneği, 38, 4-7.

Küpeli, E. (2019), *Petrol Piyasasının Yapısı ve İşleyişi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABD, Yüksek Lisans Tezi.

OPEC (2019), *OPEC Annual Statistical Bulletin*, In Organization of the Petroleum Exporting Countries (Vol. 54). Vienna, Austria.

OPEC, (2018). *OPEC Annual Statistical Bulletin*, In Organization of the Petroleum Exporting Countries (Vol. 53). Vienna, Austria.

http://www.tpao.gov.tr, Erişim Tarihi: 13.04.2022.

http://www.iea.org/weo2018, Erişim Tarihi: 15.04.2022.

http://berument.bilkent.edu.tr/No038.pdf. Erişim Tarihi: 16.04.2022.

https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/enerji-sektor-gorunumu2021.pdf. Erişim Tarihi: 16.04.2022.

https://www.investopedia.com/articles/investing/012216/how-opec-and-nonopec-production-affects-oil-prices.asp. Erişim Tarihi: 24.04.2022.

https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-transit-boru-hatlari. Erişim Tarihi: 24.04.2022.

KAYNAKÇA

Barunik, J. and Malinska, B. (2015). Forecasting the Term Structure of Crude Oil Futures Price With Neural Networks, Elsevier.

Börü M. K. ve Özmen, E. (2022). Petrol Fiyatlarının Dış Ticaret Açığı ile İlişkisi: 1999- 2019 Yılları Arasında Türkiye Analizi", İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 185-196.

BP Statistical Review of World Energy 71st edition, 2022, www.bp.com

Hunt, B., Isard, P. and Laxton, D. (2002). The Macroeconomic Effects of Higher Oil Prices, National Institute Economic Review, 87-103.

Kablamacı, B. (2011). Petrol ve Ekonomi. İstanbul: Derin yayınları.

Kitous, A., Saveyn, B., Keramidas, K., Vandyck, T., Santos, L. R. L. and Wojtowicz, K. (2016). Impact of Low Oil Prices on Oil Exporting Countries, Joint Research Centre Science for Policy Report, 1-80.

OPEC (Organization of the Petroleum Exporting Countries) Online Annual Statistical Bulletin, 2021, www.opec.org

Solak, A. O. (2012). Petrol Fiyatlarını Belirleyici Faktörler, Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 4(2), 117-124.

Şengönül, A., Karadaş, H.A. ve Koşaroğlu, Ş.M. (2018). Petrol Fiyatlarının İhracat Üzerindeki Etkisi, Yönetim Ve Ekonomi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., 25(2). 335-349.

Türkiye Petrolleri A.O. 2021 Petrol ve Doğal Gaz Sektör Raporu, 2022, www.tpao.gov.tr

KAYNAKÇA

Algür, B., & Ercan, M. (2021). Deniz Hakimiyet Teorisi Kapsamında Doğu Akdeniz ve Kıbrıs Jeopolitiği' nin Türkiye' ye Etkileri. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(2), 192-206.

Alpar, G. (2019, 08 07). Yeni Ütopya: Küçük Unsurlarla Büyük Teorileri Uygulamaya Çalışmak. 02 21, 2022 tarihinde https://www.sde.org.tr/degerlendirme/sd-analiz-yeni-utopya-kucuk-unsurlarla-buyuk-teorileri-uygulamaya-calismak-analizi-10819 adresinden alındı.

Bakırtaş, İ., & haydaroğlu, C. (2021). Orta Doğu Petrollerinin Politik Ekonomisi. *38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi* (s. 279-304). Ankara: AKDTYK. https://www.researchgate.net/publication/348404916_ORTA_DOGU_PETROLLERININ_POLITIK_EKONOMISI adresinden alındı.

Bayraç, H. N. (2005). Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi. *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 6-20. http://www.tek.org.tr/dosyalar/BAYRAC-ENERGY.pd adresinden alındı.

Businessline. (2016, 03 16). Petropolitics theories are slip-slidin' away. 03 12, 2022 tarihinde https://www.thehindubusinessline.com/opinion/columns/the-cheat-sheet/petropolitics-theories-are-slipslidin-away/article8361388.ece adresinden alındı.

BP. (2021). *Statistical Review of World Energy*. bp. https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf adresinden alındı.

BP. (2022). Oil. *Oil reserves*. 02 24, 2022 tarihinde https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy/oil.html adresinden alındı.

Christopher S. Rowlanda, J. W. (2016). Politics and Petroleum: Unintended Implications of Global Oil Demand. *Energy Research & Social Science, 11*, 209–224.

Emeklier, B., & Ergül, N. (2010). Petrolün Uluslararası İlişkilerdeki Yeri: Jeopolitik Teoriler ve Petropolitik. *Bilge Strateji, 2*(3), 59-86.

Gölbaşı, H., & Dever, A. (2007). Medeniyet Çatışması Teorisi Ve Dinler Çatışması "Kendini Gerçekleştiren Kehanet". *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8*(1), 53-66.

Gürbüz, M. V. (2003). Petrol, Petrol Politikaları ve Orta Doğu: Global Politikaların Bölgesel Yansımaları ve Irak savaşı. *Avrasya Dosyası*, 133-168. 03 05, 2022 tarihinde https://www.21yyte.org/assets/uploads/files/133-168%20vedat.pdf adresinden alındı.

Harunoğlu, N. Ç. (2019). Eisenhower' dan Obama' ya: ABD' de Dış Politikasında Orta Doğu ve Suriye. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 74*(4), 1149 – 1182.

Hausmann, R. (2022, 02 26). *The Case for a Punitive Tax on Russian Oil.* 03 11, 2022 tarihinde Project Syndicate: https://www.project-syndicate.org/commentary/case-for-punitive-tax-on-russian-oil-by-ricardo-hausmann-2022-02 adresinden alındı.

İşcan, İ. H. (2004). Uluslararası İlişkilerde Klasik Jeopolitik Teoriler ve Çağdaş Yansımaları. *Uluslararası İlişkiler, 1*(2), 47-79.

Kaya, M. (2016). *Petrolün Kısa Tarihi, Petrol Gerçekleri ve Türkiye.* Ankara: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO). https://www.researchgate.net/publication/329483709_Petrolun_Kisa_Tarihi_Petrol_Gercekleri_ve_Turkiye adresinden alındı.

Kumru, C. (2018). Huntington' ın "Medeniyet Çatışması" Üzerine Değerlendirmeler. *ulakbilge, 6*(24), 603-614. Doi: 10.7816/ulakbilge-06-24-03.

MacFadyen, A. J., & Campbell Watkins, G. (2014). Economic Rent and Fiscal. *PETROPOLITICS: Petroleum Development, Markets and Regulations, Alberta as an Illustrative History* (s. 289-347). içinde Calgary: University of Calgary Press.

MacFadyen, A. J., & Campbell Watkins, G. (2014). Government Regulation: Trade and Price Controls. *PETROPOLITICS: Petroleum Development, Markets and Regulations, Alberta as an Illustrative History* (s. 223-268). içinde Calgary: University of Calgary Press.

Mackinder, H. J. (1904). The Geographical Pivot of History. *The Geographical Journal, 23*(4), 421-437.

Mangır, D. Ş., Arar, D., Fadhli Robby, H. M., Semercioğlu, H., & Avcı, Y. (2020). Klasik/Geleneksel Devlet Merkezli Jeopolitik Anlayıştan Eleştirel Jeopolitik Söyleme. D. Ş. Mangır içinde, *Uluslararası İlişkilerde Jeopolitik Teoriler ve Pratikler* (s. 3-47). Ankara: Iksad Publications.

McCarthy, S., & CNN. (2022, 02 25). *As war breaks out in Europe, China blames the US*. 02 26, 2022 tarihinde https://edition.cnn.com/2022/02/25/china/china-reaction-ukraine-russia-intl-hnk-mic/index.html adresinden alındı.

Mitchell, M. D. (2020). Using the Principles of Halford J. Mackinder and Nicholas John Spykman to Reevaluate a Twenty First Century Geopolitical Framework for the United. *Comparative strategy, 39*(5), 407–424.

BBC NEWS, (2022, 02 24). *Rusya-Ukrayna Krizi Nasıl Savaşa Dönüştü, Bugüne Nasıl Gelindi?* 02 26, 2022 tarihinde https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60477870 adresinden alındı.

BBC NEWS, B. (2022, 01 18). Ukrayna-Rusya Krizi: Sınırda Son Durum Ne, Gerilim Nasıl Tırmandı? 02 21, 2022 tarihinde https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60047078 adresinden alındı.

Oilprice. (2022, 03 12). *Oil Price Charts*. oilprice.com: https://oilprice.com/oil-price-charts/ adresinden alındı.

TPAO, (2019). *Ham Petrol ve Doğal Gaz Sektör Raporu.* Ankara: Resmi Gazete. https://www.tpao.gov.tr/file/2106/2020-petrol-ve-dogal-gaz-sektor-raporu-47460b743c70c609.pdf adresinden alındı.

OPEC. (2022). Brief History. 03 05, 2022 tarihinde https://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm adresinden alındı.

Özey, R. (2017). Mackinder'in Hearthland Teorisi' nin Düşündürdükleri. *Marmara Coğrafya Dergisi, 35*(35), 95-100.

Öztürk, T., & İrfanoğlu, E. (2021). Amerikan Dış Politikasında Jeopolitiğin Önemi. *Akdeniz İİBF Dergisi, 21*(1), 17-27.

Rastogi, C. (2014). Changing geo-politics of oil and the impact on India. */ Procedia - Social and Behavioral Sciences*(133), 93-105.

Ron, J. (2005). Paradigm in Distress? : Primary Commodities an Civil War. *Journal Of Conflict Resolution, 49*(4), 443-450.

Roubini, N. (2022, 02 25). *Russia's War and the Global Economy.* 03 11, 2022 tarihinde Project Syndicate: https://www.project-syndicate.org/onpoint/russias-war-and-the-global-economy-by-nouriel-roubini-2022-02 adresinden alındı.

Shindelar, J. D. (2013). *Hunting for Huntington's Evidence: An Empirical Reassessment of The Clash of Civilizations Theory.* Minnesota: Bemidji State University. https://www.bemidjistate.edu/academics/departments/political-science/wp-content/uploads/sites/40/2015/05/bsu-student-journal-thesis-final-cut.pdf adresinden alındı.

Yavuz, T. (2021, 04 09). *5 Soruda Rusya-Ukrayna Krizi.* 02 26, 2022 tarihinde www.aa.com.tr: https://www.aa.com.tr/tr/dunya/5-soruda-rusya-ukrayna-krizi/2203164 adresinden alındı.

Yılmaz, S. (2008). *Güç ve Politika.* İstanbul: ALFA Yayınları.

Yılmaz, S. (2012). Jeopolitik ve Jeostrateji. Ü. Özdağ (Dü.) içinde, *21. Yüzyılda Prens Devlet ve Siyaset Yönetimi.* Ankara: Kripto Yayınları. https://www.academia.edu/7648509/Jeopolitik_ve_Jeostrateji adresinden alındı.

KAYNAKÇA

Abosedraa, S. & Baghestani, H. (2004), "On the Predictive Accuracy of Crude Prices." *Energy Policy*, 32, 1389-1393.

Akgül, D., (2015), "Gelişmekte Olan Ülkelerde Petrol Fiyatlarının Enflasyon Üzerindeki Etkisi", Gebze Teknik Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gebze.

Aldıbekova, G. (2018), "Petrol Fiyatlarının Kazakistan Ekonomisi Üzerine Etkileri", Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bursa.

Alquist, R. & Kilian, L. (2008), "What Do We Learn from the Price of Crude Oil Futures?",

University of Michigan, Working Paper.

Bayraç, H. N., (2008), "Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi", *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 42(449), İstanbul, 6-20.

Bayraç, H. N. (2019). "Küresel Petrol Piyasasında Fiyat Oluşumu ve Ekonomik Etkileri", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (19), 44-59. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/yalovasosbil/issue/50324/603484.

Bhattacharyya, S. C., (2011), "*Energy Economics Concepts, Issues, Markets and Governance*", London: Springer.

Brown, S.P.A. (2017), "Natural Gas vs. Oil in U.S. Transportation: Will Prices Confer an Advantage to Natural Gas?, *Energy Policy*, 110, 210-221.

Carollo, S. (2011), "*Understanding Oil Prices: A Guide to What Drives the Price of Oil in Today's Markets*", A John Wiley & Sons, Ltd., Publication, United Kingdom.

Chinn, M. D., LeBlanc, M. & Coibion, O. (2005). "The Predictive Conten Futures: An Update on Petroleum, Natural Gas, Heating Oil and Gasoline." NBER Working Papers, No. 11033.

Dünya Bankası (2022), "Commodity Markets Outlook", Nisan 2022.

Edomah, N. (2018), "Economics of Energy Supply", *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, 13, 1-16.

EPDK, (2009), "*Petrol Piyasası Sektör Raporu 2008*", Ankara: EPDK.

Eraydın, K. (2015), "*Petrol Fiyatlarındaki Düşüşün Nedenleri ve Etkileri*", Türkiye İş Bankası Yayınları.

Federal Reserve Bank of Minneapolis, (2022), "Consumer Price Index, 1913-", https://www.minneapolisfed.org/about-us/monetary-policy/inflation calculator/consumer-price-index-1913-. Erişim Tarihi: 22.06.2022.

Hamilton, J.D. (2009), "Understanding Crude Oil Prices", The Energy Journal, 30(2), 179-206.

Hotelling, H. (1931). "The Economics of Exhaustible Resources", *Journal of Political Economy,* 39(2): 137-75.

Lin, S. X. & Tamvakis, M. (2010), "OPEC Announcements And Their Effects On Crude Oil Prices", *Energy Policy,* 38(2), 1010–1016.

Loutia, A., Mellios, C. & Andriosopoulos, K. (2016), "Do OPEC Announcements Influence Oil Prices?" *Energy Policy*, 90, 262–272.

Möbert, J. (2007), "Crude Oil Price Determinants", Darmstadt Discussion Papers in Economics, No. 186.

Saltık, O, Değirmen, S. & Ural, M.,(2016), "Volatility Modelling In Crude Oil and Natural Gas Prices", *Procedia Economics and Finance*, 38, 476 – 491.

Solak, A.O. (2012), "Petrol Fiyatlarını Belirleyici Faktörler", Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 4(2), 117-124.

Syzdykova, A. (2017), "Petrol Fiyatlarının Hisse Senedi Piyasasına Etkisi: Kazakistan Borsası Örneği", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (4) , 259-269. DOI: 10.29106/fesa.347482.

Our World in Data (2022), "Crude Oil Prices", https://ourworldindata.org/grapher/crude-oil-prices, Erişim Tarihi: 22.06.2022.

Öktem E. & Demirkul, Z. (2016), "Petrol Fiyatlarının Dinamikleri ve Geleceği", https://www.emo.org.tr/ekler/75ba89beef56a78_ek.pdf?tipi=2&turu=X&sube=7 E.T.: 12.05.2022.

Öztürk, S. & Saygın, S. (2017), "1973 Petrol Krizinin Ekonomiye Etkileri ve Stagflasyon Olgusu", *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 1-12.

Ural, M. (2016), "Modelling Crude Oil Price Volatility and the Effects of Global Financial Crisis", *Sosyoekonomi*, 24 (29) , 167-181. DOI: 10.17233/se.2016.06.006.

Yetkiner, H. & İ. Berk, (2008), "Petrol Fiyatlarındaki Artışın Nedenleri Ve Etkileri", *Cumhuriyet Enerji*, 8, 12-14.

Yergin D. (2003), "*Petrol-Para ve Güç Çatışmasının Epik Öyküsü*", İstanbul: İş Bankası Yayınları.

WESP (2022), "Statistical Annex", Birleşmiş Milletler Raporları. https://www.un.org/development/desa/dpad/wpcontent/uploads/sites/45/WESP2022_ANNEX.pdf.

KAYNAKÇA

Adeosun O.A., Tabash M.I. and Anagreh S. (2022). Oil price and economic performance: Additional evidence from advanced economies. Resources Policy. 77 (August 2022), 1-14.

Akman, E. ve Bozkurk, I. (2016). On the mixed indirect effects of oil prices on international trade. OPEC Energy Review. 40 (4), 374-396.

Aksoy, B. (2020). Petrol Fiyat Şokları Makroekonomik Etkileri. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (37), 423-448. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/iticusbe/issue/54570/744266.

Aslan, İ. Y, (2008). Enerji Hukuku Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon, I. Baskı, İstanbul, Ekin yayınevi, Cilt 2, 1-3.

Baek, J., Lu, G. and Nam, S. (2020). On the asymmetric effects of changes in crude oil prices on economic growth: new evidence from China's 31 provinces. Aust. Econ. Pap, e12207. https://doi.org/10.1111/1467-8454.12207.

Bayraç, H. N. (2019). Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi. 9 (19), 44-59.

Bernanke B., Gertler M. and Watson M. (1997). Systematic Monetary Policy and the Effects of Oil Price Shocks. Brookings Papers on Economic Activity1, 91-157.

David K. Backus, Mario J. and Crucini (2000). Oil prices and the terms of trade. Journal of International Economics. 50 (1), 185-213.

Demir, M. A. (2021). Petrol Fiyatları ile Türkiye'nin Dış Ticaret Açığı Arasında Zamana Göre Değişen Nedensellik Analizi, İzmir İktisat Dergisi, 36 (2), 247-258. DOI: 10.24988/ije.202136201

Hooker M. A. (1996). What Happened to the Oil Price-Macroeconomy Relationship? Journal of Monetary Economics 38, 195-213.

Macro Trends (2022). Crude Oil Prices - 70 Year Historical Chart | MacroTrends. Erişim tarihi: 07.07.2022.

Rafiq S., Salim R. and Bloch H. (2009). Impact of crude oil price volatility on economic activities: An empirical investigation in the Thai economy. Resourses Policy. 34 (3), 121-132.

Şengönül, A., Karadaş, H.A. ve Koşaroğlu, Ş.M. (2018). Petrol Fiyatlarının İhracat Üzerindeki Etkisi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi. 25 (2), 335-349.

Enerji Bakanlığı (2021). https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-elektrik#:~:text=2021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20elektrik%20%C3%BCretimimizin%2C%20%31,%C3%BC%20di%C4%9Fer%20kaynaklardan%20elde%20edilmi%C5%9Ftir. Erişim tarihi: 29.07.2022

TCMB (2022). https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/dashboard/5473. Erişim tarihi: 17.08.2022

Toda, H. Y. and T. Yamamoto; (1995). Statistical Inference in Vector Auto regressions with Possibly Integrated Processes, Journal of Econometrics, 66 (1-2), 225-250.

TPAO, (2022). https://www.tpao.gov.tr/file/2106/2020-petrol-ve-dogal-gaz-sektor-raporu-47460b743c70c609.pdf. Erişim tarihi: 12.08.2022.

Yavuz S. (2009). Hataları Ardışık Bağımlı (Otokorelasyonlu) Olan Regresyon Modellerinin Tahmin Edilmesi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 23 (3), 123-140.

KAYNAKLAR

Adelman, M. A. ve Watkins, G. C. (2008), "Reserve Prices and Mineral Resource Theory", *The Energy Journal*, 29 (SpecialEdition), 1-16

Bayat, T. Şahbaz, A. ve Akçacı, T. (2013), "Petrol Fiyatlarının Dış Ticaret Açığı Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 42, 67–90

Baddour, J. W. (1997), "The International Petroleum Industry: Competition, Structural Change and Allocation of Oil Surplus", *Energy Policy*, 25 (2): 143-157.

Backus, David K. ve Crucini, Mario J. (2000), Oil Prices and The Terms of Trade. *Journal of International Economics,* 50, 185–213.

Balke, Nathan S., Brown, Stephen P.A. ve Yücel, Mine K. (2008), "An International Perspective on Oil Price Shocks and U.S. Economic Activity", Working paper 20, Federal Reserve Bank of Dallas Globalization and Monetary Policy Institute.

Bayrak, M. ve Ömer, E. (2012), "Bütçe Açıklarının Cari İşlemler Dengesi Üzerine Etkileri: İkiz Açıklar Hipotezinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi", *Ekonomik Yaklaşım*, 23 (82), 23-49.

Çelikay, F. (2020), "Enerji Teşvik ve Destekleme Politikaları", *Enerji Ekonomisi ve Politikaları Piyasalar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler*, Editörler: H. N. Bayraç ve F. Çemrek, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa

Çelikay, F. (2017), "Milli Gelirin Vergi Yükü Üzerindeki Etkileri: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı ile Türkiye Üzerine Bir İnceleme (1924-2014)", *Sosyoekonomi*, 25(32), 169-188.

Çemrek, F. ve Çelikay, F. (2020), "Yenilenebilir Enerji Piyasaları ve Politikaları", *Enerji Ekonomisi ve Politikaları Piyasalar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler*, Editörler: H. N. Bayraç ve F. Çemrek, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa

Demir, M. (2013), "Enerji İthalatı Cari Açık İlişkisi, Var Analizi ile Türkiye Üzerine Bir İnceleme", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 5 (9): 2-27

Demirci, E. ve Er, Ş. (2007), "Ham Petrol Fiyatlarının Türkiye'deki Cari Açığa Etkisinin İncelenmesi", *8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı, Malatya: İnönü Üniversitesi*, 1-249.

Duman, Y. K. (2017), "Türkiye'de Cari İşlemler Dengesi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki", *Sakarya İktisat Dergisi*, 6(4), 12-28.

Gholz, E. ve Press, D. G. (2007), "Energy Alarmism: The Myths That Make Americans Worry about Oil", Cato Institute PolicyAnalysis Series, 589

Göçer, İ. (2011), "Türkiye Ödemeler Bilançosu Dengesinin Sürdürülebilirliği: Sınır Testi Yaklaşımı", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (29), 263-278.

Hamilton, J. D. (2009), "Understanding Crude Oil Prices", The Energy Journal, 30 (2): 179-206

Hansen, P. V. ve Lindpolh, L. (2008), "The Market Power of OPEC 1973-2001", *Applied Economics*, 40(22): 2939–2959

Horn, M. (2004), "OPEC's Optimal Crude Oil Price", *Energy Policy*, 32 (2): 269-280

Hotelling, H. (1931), "The Economics of Exhaustible Resources", *The Journal of Political Economy*, 39(2): 137-175.

Huntington, Hillard G. (2015), "Crude Oil Trade and Current Account Deficits", *Energy Economics*, 50: 70-79.

Kadooğlu Aydın, G. (2017), "Ödemeler Dengesi ve Cari Açık: Tükiye'de 2014-2016 Yılları Arasında Cari Açık ve Petrol Fiyatları Etkileşimi", *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1 (2), 27-66.

Kaufmann, R. K. ve Ullman, B. (2009), "Oil Prices, Speculation, and Fundamentals: Interpreting Causal Relations Among Spotand Future Prices", *Energy Economics*, 31 (4): 550-588.

Kaminsky, G. L. ve Reinhart, C. M. (1998), "Financial crises in Asia and Latin America: Then and now", *The American Economic Review*, 88 (2), 444-448.

Kaminsky, G., Lizondo, S. ve Reinhart, C. M. (1998), "Leading Indicators of Currency Crises". Staff Papers, 45(1), 1-48.

Kula, F. (2008), "Ekonomik Büyüme ve Ödemeler Bilançosu Kısıtı: 1980-2006 Dönemi Türkiye Örneği", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (25), 59-70.

Tsoskounoglou, M., Ayerides, G. ve Trltopoulou, E. (2008), "The End of Cheap Oil: Current Status and Prospects", *Energy Policy*, 36 (10): 3797-3806

Özata, Erkan (2014), "Sustainability of Current Account Deficit with High Oil Prices: Evidence from Turkey", *International Journal of Economic Sciences*, 3 (2): 71.

Özaytürk, G. ve Alper, A. E. (2017), "Petrol İthalatının Cari Açık Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Analiz", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72 (3), 513-524, DOI: 10.1501/SBFder_0000002457

Pesaran, M.H., Shin, Y. ve Smith, R. (1996), "Testing for the Existence of a Long-Run Relationship", University of Cambridge, DAE Working Paper, No. 9622.

Pesaran, M.H. ve Smith, R. (1998), "Structural Analysis of Cointegrating VARs", *Journal of Economic Survey*, 12 (5), 471-505.

Pesaran, M.H. ve Shin, Y. (1999), "An Autoregressive Distributed Lag Modeling Approach to Cointegration Analysis", in: S. Storm (Ed.), Econometrics and Economic Theory in the 20th Century, The Ragnar Frish Centennial Symposium, Cambridge University Press.

Pesaran, M.H., Shin, Y. ve Smith, R.J. (2001), "Bound Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships", *Journal of Applied Econometrics*, 16, 289-326.

Sadorsky, P. (1999), "Oil Price Shocks and Stock Market Activity", *Energy Economics*, 21 (5): 449-469.

Schubert, Stefan F. (2014), "Dynamic Effects of Oil Price Shocks and Their Impact on The Current Account", *Macroeconomic Dynamics,* 18 (2): 316-337.

Songur, M., ve Yaman, D. (2013), "Gelişmekte Olan Ülkelerde Cari İşlemler Dengesi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Panel Veri Analizi", *Maliye Dergisi*, 164, 220-232.

Togan, S. ve Berument, H. (2011), "Cari İşlemler Dengesi, Sermaye Hareketleri ve Krediler", *Bankacılar Dergisi*, 78: 3-21.

Tülümce, S. Y., ve Özpençe, Ö. (2014), "Türkiye'de Özel Tüketim Vergisi Ve Cari Açık Arasındaki İlişkinin Analizi", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (49), 280-291.

Yanar, R. ve Kerimoğlu, G. (2011), "Türkiye'de Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme ve Cari Açık İlişkisi", *Ekonomi Bilimleri Dergisi,* 3 (2): 191-201.

Zaouali, S. (2007), "Impact of Higher Oil Prices on the Chinese Economy", *OPEC Review,* 31 (3): 191-214

KAYNAKLAR

Akpınar, E. (2005). Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı ve Türkiye Jeopolitiğine Etkileri. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(2), 229-248.

Alasaadi, S. S. (2019). Türkiye- Irak Petrol İlişkileri Üzerine Bir İnceleme. *Maliye Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi)*. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

Altuğ, F. N. ve Demirtaş, I. (2021). Sınır Ötesi Ham Petrol Boru Hattı Yatırımları ve Teorik İncelemesi: Btc ve Kerkük-Yumurtalık Ham Petrol Boru Hatları Örneği. *Journal Of Emerging Economies And Policy, 6(2)*, 247-261.

Aras, O. N. (2001). Petrol Üretiminin Deniz Kirliliğine Etkisi Ve Kontrolü. *İnsan ve Felaketler Uluslararası Konferansı*, (S. 401-406). Bakü.

Bamford, C. G. (2001). *Transport Economics.* Oxford: Heinemann Educational Publishers.

Bayraç, H. N. (2006). Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi. *https://www.tek.org.tr/yayinlar/forum*, 1-24.

Bayraç, H. N. (2009). Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğal Gaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 115-142.

Botaş. (2022). *Ham Petrol.* Botaş: https://www.botas.gov.tr/sayfa/ham-petrol/13

BP Statistical. (2021). Statistical Review Of World Energy 70th Edition. Us: Bp.

Ceyhan, N. ve Esmeray, E. (2012). Petrol Kirliliği Ve Biyoremediasyon. *Türk Bilimsel Derleme Dergisi, 5(1)*, 95-101.

Christopherson, S. ve Dave, K. (2014). *A New Era of Crude Oil Transport: Risks And Impact İn The Great Lakes Basin.* New York: Cardı Report-Community & Regional Development Institute .

Çelikpala, M. (2014). Enerji Güvenliği: NATO'nun Yeni Tehdit Algısı. Uluslararası İlişkiller Akademik Dergi, 10(40), 75-99.

Çetingöz, Y. (2006). Uluslararası Petrol Tedarik Zinciri: Yeni, Oluşumlar Işığında Rus Petrol Endüstrisi. (*Yüksek Lisans Tezi*). İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dempster, M., Pedron, N. H., Medova, E., Scott, J. ve Sembos, A. (2000). Planning Logistics Operations İn The Oil İndustry. *The Journal of the Operational Research Society, Vol. 51, No. 11*, 1271-1288.

Denizcilik Bilgileri. (2018, 11 01). *Denizcilikte Tonaj Birimleri*. Denizcilik Bilgileri: https://www.denizcilikbilgileri.com/denizcilikte-tonaj-birimleri/#:~:text=dedveyt%20tonaj%20nedir%3f%20(deadweight%20tonnage,librelik%20ton%20olarak%20ta%c5%9f%c4%b1d%c4%b1%c4%9f%c4%b1%20a%c4%9f%c4%b1rl%c4%b1kt%c4%b1r.

EIA. (2017). *World Oil Transit Chokepoints.* U.S.: Energy Information Administration.

Enerji Atlası. (2022). *Ülkelere Göre Dünya Petrol Rezervi*. https://www.enerjiatlasi.com/rezerv/dunya-petrol-rezervi.html

Erik, N. Y. (2015). Petrol Tankeri Kazaları ve Neden Olduğu Çevre Kirliliği. *Mavi Gezegen, 20*, 1-11.

Gökbel, A. ve Turganbayeva, T. (2021). Kazakistan'da Petrol, Doğalgaz Ve Dış Politika: Rusya, Çin, ABD ve AB Dengesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(1)*, 1-28.

Great Lakes Commission. (2015). *Issues And Trends Surrounding The Movement Of Crude Oil İn The Great Lakes-St. Lawrence River Region.* Ann Arbor: Glc.

Hodaloğulları, Z., & Aydın, A. (2016). Türkiye ile Rusya Arasındaki Doğal Gaz İşbirliğinin Türkiye'nin Enerji Güvenliğine Etkisi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(43), 744-755.

Hofmann, E., Solakivi, T., J. T. ve Zinn, M. (2018). Oil Price Shocks And The Financial Performance Patterns Of Logistics Service Providers. *Energy Economics, 72*, 290-306.

Ilgar, R. (2018). Çevresel Duyarlılık Açısından Petrol Sektörü, Çanakkale Boğazının Pazardaki Yeri Ve Önemi. *Doğu Coğrafya Dergisi, 23 (39)*, 25-44.

Independent Turkish. (2019). *Dünya Petrol Ticaretinin En Önemli Geçiş Kapısı: Hürmüz Boğazı*. https://www.independentturkish.com/node/31131/d%c3%bcnya/d%c3%bcnya-petrol-ticaretinin-en-%c3%b6nemli-ge%c3%a7i%c5%9f-kap%c4%b1s%c4%b1-h%c3%bcrm%c3%bcz-bo%c4%9faz%c4%b1.

Karataş, İ. A. (2017). Bazı Avrupa Ülkeleri İle Türkiye'nin Lojistik Sektörünün Karşılaştırmalı Analizi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 8(1)*, 1-22.

Kurt, C. (2010). Türkiye'de Ulaştırma Sektörü İçerisinde Lojistiğin Yeri Ve Önemi. *İktisat Anabilim Dalı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Müsiad. (2013). *Lojistik Sektörü Raporu.* İstanbul: Müstakil Sanayici Ve İşadamları Derneği.

Oğuz, İ. H. ve Oğuz, D. (2019). Türkiye Ekonomisinde Lojistik. *Uluslararası İşletme Ve Ekonomi Çalışmalrı Dergisi, 1(2)*, 65-74.

Okumuş, A. (2017). *Ortadoğu'nun Petrol Transit Geçiş Noktaları*. Ortadoğu Ve Afrika Araştırmacılar Derneği: https://ordaf.org/ortadogunun-petrol-transit-gecis-noktalari/

Peker, H. ve Gümrah, F. (2007). Türkiye'de Rafineri Sektörü. *Mühendis Ve Makina, Cilt:48, Sayı:575*, 84-91.

Petform. (2022). *Türkiye'de Petrol Aramacılığının Tarihçesi*. Petrol ve Doğal Gaz Platformu Derneği: https://www.petform.org.tr/arama-uretim-sektoru/turkiyede-petrol-uretimi/

Petrol-Petroleum. (2022). *Petrol Taşımacılığı*. http://petrol-petroleum.blogspot.com/p/petrol-tasimaciligi.html.

Sevim, C. (2012). Küresel Enerji Jeopolitiği ve Enerji Güvenliği. Journal of Yasar University, 26 (7), 4378-4391.

Shah, N. K. ve Ierapetritou, M. G. (2011). Short-Term Scheduling Of A Large-Scale Oil-Refinery Operations: Incorporating Logistics Details. *American Institute Of Chemical Engineers, Vol. 57, No. 6*, 1570-1584.

Socar. (2022). *Star Rafineri: 6,3 Milyar Dolarlık Dev Yatırım*. Star Rafineri: http://www.socar.com.tr/star-rafineri.html

Tespam. (2018, 03 14). *Petrol Kalitesinin Petrol Piyasasındaki Önemi*. Türkiye Enerji Stratejileri Ve Politikaları Araştırma Merkezi: https://www.tespam.org/petrol-kalitesinin-petrol-piyasasindaki-onemi/#:~:text=hafif%2c%20orta%20ve%20a%c4%9f%c4%b1r%20petrol,20%20apı%20gravite%20de%c4%9ferlerine%20sahiptirler.

Tüdav. (2022). *Petrol Kirliliği*. Türk Deniz Araştırmaları Vakfı: https://tudav.org/calismalar/kirlilik/petrol-kirliligi/

Tüpraş. (2022). *Rafineriler*. https://www.tupras.com.tr/rafineriler.

Yıldırım, E. ve Karakoç, N. (2014). Karadeniz Ülkelerinde Enerji Arz Güvenliği. 1. Karadeniz ve Balkan Ekonomik ve Politik Araştırmalar Sempozyumu (s. 438-453). Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi.

Yıldız, F. (2013). Avrupa Birliği Enerji Politikaları ve Enerji Arz Güvenliği Arayışları. İnsan ve Toplum, 3(5), 159-181.

Yılmaz, N. F. (2005). Petrol Ve Doğal Gaz Boru Hatları Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Tesisat Mühendisliği Dergisi, Sayı:87*, 4-14.

World Energy Council. (2007). *Petrol ve Doğal Gaz Çalışma Grubu Petrol Alt Çalışma Grubu Raporu.* Ankara: Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi.

KAYNAKLAR

Asif, M., & Muneer, T. (2007), "Energy supply, its demand and security issues for developed and emerging economies", *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 11(7), 1388-1413.

Banks, F. E. (2012), Energy economics: a modern introduction. Springer Science & Business Media.

Bayraç, H. N. (1999), Uluslararası Doğalgaz Piyasasının Ekonomik Analizi. Türkiye'deki Gelişimi ve Eskişehir Uygulaması, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Bayraç, H. N. (2010), "Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğal Gaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 115-142.

Bayraç, H. N., Çelikay, F. ve Çildir, M. (2018), *Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Enerji Politikaları*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Bayraç, H. N. (2020), Enerji Ekonomisine Giriş, Doç. Dr. Hüseyin Naci Bayraç, Doç. Dr. Fatih Çemrek, Editör, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 235-264.

Bhattacharyya, S. C. (2019*), Energy economics: concepts, issues, markets and governance*. Springer Nature.

BP (2022), Statistical Review of World Energy 2021, https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html

Costantini, V., Gracceva, F., Markandya, A. ve Vicini, G. (2007), "Security of Energy Supply: Comparing Scenarios from A European Perspective", Energy Policy, 35(1), 210-226.

Correlje, A., ve Van der Linde, C. (2006), "Energy Supply Security and Geopolitics: A European Perspective", *Energy Policy*, 34(5), 532-543.

Çalışkan, Ş. (2009), "Türkiye'nin Enerjide Dışa Bağımlılık ve Enerji Arz Güvenliği Sorunu", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 297-310.

Çelikay, F. (2020), Enerji Teşvik ve Destekleme Politikaları, (Editörler: Bayraç, Hüseyin Naci/ Çemrek, Fatih), *Enerji Ekonomisi ve Politikaları*, Ekin Yayınları, Bursa.

Çemrek, F. ve Çelikay F. (2020), Yenilenebilir Enerji Piyasaları ve Politikaları, (Editörler: Bayraç, Hüseyin Naci/ Çemrek, Fatih), *Enerji Ekonomisi ve Politikaları*, Ekin Yayınları, Bursa.

Deese, D. A. (1979), "Energy: Economics, Politics, and Security", *International Security*, 4(3), 140-153.

Ediger, Ş. V. (2007), "Enerji Arz Güvenliği ve Ulusal Güvenlik Arasındaki İlişki", Enerji Arz Güvenliği Sempozyumu, Genelkurmay ATASE Başkanlığı, Stratejik Araştırma ve Etüt Merkezi (SAREM), Genelkurmay Basımevi Ya. No: 2007/47, Ankara.

Enerdata (2022), Global Energy & Climate Trends 2022, The Post Pandemic Rebound, https://www.enerdata.net/system/files/publications/global-energy-climate-trends-2022-edition.pdf

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2022), Petrol, https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji-petrol

Erdal, L., ve Karakaya, E. (2012), "Enerji Arz Güvenliğini Etkileyen Ekonomik, Siyasi ve Coğrafi Faktörler", *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(1), 107-136.

EPDK, Petrol Piyasası 2020 Yılı Sektör Raporu, s.7, https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-107/yillik-sektor-raporu

Griffin, J. M., & Steele, H. B. (2013), Energy Economics and Policy. Elsevier.

Haas, T. (2019), "Struggles in European Union Energy Politics: A Gramscian Perspective on Power in Energy Transitions", *Energy Research & Social Science*, 48, 66-74.

Hirst, E., & Brown, M. (1990), "Closing The Efficiency Gap: Barriers to The Efficient Use of Energy", *Resources, Conservation and Recycling*, 3(4), 267-281.

Johansson, B. (2013), "Security Aspects of Future Renewable Energy Systems–A Short Overview", *Energy,* 61, 598-605.

IEA (2022a), The energy Security Case for Tackling Gas Flaring and Methane Leaks, IEA, Paris https://www.iea.org/reports/the-energy-security-case-for-tackling-gas-flaring-and-methane-leaks

IEA (2022b), Oil Market Report - June 2022, IEA, Paris https://www.iea.org/reports/oil-market-report-june-2022

IEA (2022c), World Energy Investment 2022, IEA, Paris https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2022

Kruger, P. (2006), *Alternative Energy Resources: The Quest for Sustainable Energy*. Hoboken: Wiley.

Löschel, A., Moslener, U., & Rübbelke, D. T. (2010), "Indicators of Energy Security in Industrialised Countries", *Energy Policy*, 38(4), 1665-1671.

Matlary, J. H. (1997), *Energy policy in the European Union*. Basingstoke: Macmillan.

National Research Council (NRC) Panel on Energy Demand Analysis. (1984), Improving energy demand analysis. National Academies.

Oberthür, S. (2019), "Hard or soft governance? The EU's climate and energy policy framework for 2030", *Politics and Governance*, 7(1), 17-27.

Pindyck, R. S. (1979), *The Structure of World Energy Demand* (No. 22, pp. 309-317). Cambridge, MA: MIT press

Sekin, S. (1998), "Türkiye'de Petrol", *Marmara Coğrafya Dergisi*, (2), 122-127.

Sella, E. (1910), PARERGA E PARALIPOMENA: Il prezzo come strumento di lotta fra organismi. Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica, 40(2), 171-205.

Sevim, C. (2012), "Küresel Enerji Jeopolitiği ve Enerji Güvenliği", *Journal of Yaşar University*, 7(26), 4378-4391.

Üşümezsoy, Ş. ve Şen, Ş. (2003), *Yeni Dünya Petrol Düzeni ve Körfez Savaşları*, İnkilap Kitapevi Yayını, İstanbul.

Timor, A. (2012), "Hazar Denizi Bölgesi Petrol ve Doğal Gaz Kaynakları", *Coğrafya Dergisi*, 8, 213-236.

Yapraklı, S. (2013), *Enerjiye Dayalı Büyüme*, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., Yayın No: 3001, İşletme-Ekonomi Dizisi: 626, İstanbul.

Yorkan, A. (2009), "Avrupa Birliği'nin Enerji Politikası ve Türkiye'ye Etkileri", *Bilge Strateji*, 1(1), 24-39.

Yurtoğlu, N. (2017), "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Petrol Arama Politikaları (1923-1950)", *Gazi Akademik Bakış*, 10(20), 145-168.

5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu

KAYNAKÇA

Ahıshalı M.A., (2013). Kaya Gazı: Dünya Enerji Düzenine Etkileri ve Türkiye Potansiyeli, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 12-34.

Aitken, G. Simon, A. Fabian ve F. Mümmler, H.(2013). Ressourcenschwindel Schiefergas - Herausgegeben von der Heinrich-Böll-Stiftung, Band, Schumannstr, 10117 Berlin.

Anonymous, (2015). Natural Gas. U.S. Energy İnformation Administration. http://www.eia.gov/, (Erişim Tarihi: 17.07.2022).

ARI, (2011). "World Shale Gas Resources: An ınitial Assessment of 14 Regions Outside the United States", US Energy Information Administrtion, Washington.

Aydın, Ü., ve Peker, H. (2018). Petrol Sektörünün Durumu. Türkiye'nin Enerji Görünümü (MMO/691) içinde (s. 208-236). Ankara: TMMOB Makina Mühendisler Odası.

Bellani J. et al., (2021). "Shale Gas: A Step Toward Sustainable Energy Future", *Journal of Petroleum Exploration and Production Technology,* 11, 2127-2141.

Blackwill, R. D. ve Sullivan, M. (2014). "America's Energy Edge,The Geopolitical Consequences of the Shale Revolution". *Foreign Affairs*, 93, 1-12.

BP (2012), Statistical Review of World Energy, http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/report s_and_publications/statistical_energy_review_2011/STAGING/local_assets/pd f/statistical_review_of_world_energy_full_report_2012.pdf (Erişim Tarihi: 25.07.2022).

BP (2021), "BP Statistical Review of World Energy 2021", https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-full-report.pdf. (Erişim Tarihi 20.05.2022).

Cremonese, L. Ferrari, M. Flynn ve M. P. Gusev, A.(2015). Schiefergas und Fracking in Europa, Institute for Advanced Sustainability Studies (IASS), IASS fact sheet, Potsdam, Juni.

CSIS Report 2010. (2010), The Geopolitics of Energy, https://csis-websiteprod.s3.amazonaws.com/s3fspublic/legacy_files/files/publication/101026_Verrastro_Geopolitics_web.pdf, (Erişim Tarihi: 17.05.2022).

Çaşkurlu, S. (2022). ABD-Çin Hegemonya Mücadelesi: Kaya Gazı Devrimi, Yenilenebilir Enerji ve Nadir Elementler, *Fiscaoeconomia,* 6 (1), 59-80.

EIA, (2013). Natural Gas Monthly July 2013. https://www.eia.gov/naturalgas/monthly/archive/2013/2013_07/pdf/ngm_all.pdf. (Erişim Tarihi: 22.05.2022).

EIA, (2021). LNG Monthly Published August 2021 https://www.energy.gov/sites/default/files/2021-09/LNG%20Monthly%20June%202021_1.pdf . (Erişim Tarihi: 21.05.2022).

EIA, (2015). Energy-Shale Gas. U.S. Energy İnformation Administration.

EIA/ARI, (2013). Technically recoverable shale oil and shale gas resources: an assessment of 137 shale formations in 41 countries outside the United State. World Shale Gas and Shale Oil Resource Assessment. U.S. Energy Information Administration and U.S. Department of Energy.

Energy Information Administration (2010). US Department of Energy, Dec. "Natural Gas Annual 2009".

Gao, J. ve You, F. (2017). Integrated Hybrid Life Cycle Assessment and Optimization of Shale Gas. ACS Sustainable Chemistry & Engineering, 6(2), 1803–1824. doi:10.1021/acssuschemeng.7b03198.

Güler, U. (2019). Kaya Gazı Devriminin ABD Doğal Gaz Fiyatlarına Etkisi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Hook, L. (2012), "Country Focus: China Faces Difficulties in Shale Gas Production", Financial Times.

James Baker Institute (2011). "Baker Institute Policy Report Shale Gas and U.S. National Security".

Kemal N. (2012). "Alternatif bir Enerji Kaynağı: Kaya gazı (Shale Gas)", Kocaeli Sanayi Odası.

Keten, N. (2015). "Dünya ve Türkiye'deki Kaya Gazı Rezervleri Kaya Gazı Çıkartma Yöntemi", Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Makina Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

NETL (2009). "Modern Shale Gas Development in the United States", U.S. Department of Energy Publishing: Washington.

Özalp, M. (2018). Dünya Enerji Rekabetinde Oyun Değiştirici Olarak Kaya Gazının Rolü ve Türkiye'ye Olası Etkileri*, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 7 (4), 2926-2959. (Retrieved from http://www.itobiad.com/issue/39481/48083).

Özalp, M. (2018). Dünya Enerji Rekabetinde Oyun Değiştirici Olarak Kaya Gazının Rolü ve Türkiye'ye Olası Etkileri, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (4), 2926-2959.

Schmidt, D.(2015). Die Amerikanische Schiefergas-Revolution, Transatlantic Dialogue Program, Friedrich Naumann Foundation, N.W., Suite 1010, Washington D.C., 20036, USA, TAD Policy Paper, No. 1-Bordemann.

Sevim, C. (2014). "Kaya (Şeyl) Gazının Uluslararası Enerji Politikalarına Etkileri", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergi*si, 5(1), 49-64.

Sevim, C. (2014). Kaya (Şeyl) Gazının Uluslararası Enerji Politikalarına Etkileri, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1).

Sofuoğlu, E. (2014). "Kaya Gazı Devrimi ve Olası Ekonomik Etkileri", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Stevens, P.(2012). The Shale Gas Revolution: Developments and Changes, Energy, Environment and Resources, 9.

Strateji Geliştirme Başkanlığı, (2016). T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının 2017 Yılı Bütçesini TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'na Sunuşu.

The Investopedia Team (2021). The World's Top Oil Producers, (30 Nov. 2021) https://www.investopedia.com/investing/worlds-top-oil-producers (Erişim Tarihi: 25.05.2022).

The Investopedia Team (2021). The World's Top Oil Producers, (30 Nov. 2021).

TPAO, (2017). Türkiye Petrolleri Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Ham Petrol ve Doğal Gaz Sektör Raporu.

Twin, A. (2021), World's Top 10 Oil Exporters.

Uslu, K.(2017). Petrol Fiyatlarının Düşüşünde Shale (Şeyl) Gazın Etkisi, Geleceği ve Türkiye'nin Shale Gaz Potansiyeli, International Conference on Eurasian Economies, Session 1B.

Uzay, G. (2019). "Kaya Gazı Devriminin ABD Doğal Gaz Fiyatlarına Etkisi" Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.

KAYNAKÇA

Ak, M. Z., ve İnal, V. (2019). Yükselen piyasa ekonomilerinde ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme: Bir panel nedensellik analizi. *Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics*, (31), 1-16.

Al-Mulali, U. (2011). Oil consumption, CO2 emission and economic growth in MENA countries. *Energy*, *36*(10), 6165-6171.

Alper, F. Ö., ve Alper, A. E. (2017). Karbondioksit emisyonu, ekonomik büyüme, enerji tüketimi ilişkisi: Türkiye için bir ARDL sınır testi yaklaşımı. *Sosyoekonomi*, *25*(33), 145-156.

Altıner, A. ve Bozkurt, E. (2018). N11 Ülkelerinde Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Analizi. Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi, 2 (2), 197-212.

BP Statistical Review of World Energy, Haziran 2020.

Çelik, M. Y., ve Ünsür, Z. (2020). Küreselleşme ve Büyüme İlişkisinin Dumitrescu-Hurlin Panel Nedensellik Testi İle Belirlenmesi. *İzmir İktisat Dergisi*, *35*(1), 201-210.

Çetintaş, H., Bicil, İ. M., ve Türköz, K. (2017). *Türkiye'de Enerji Üretiminde Fosil Yakıt Kullanımı ve CO2 Emisyonu İlişkisi: Bir Senaryo Analizi* (No. 2017-002, pp. 1-12). EconWorld Working Paper Series.

Çevik, S., Kartal, M., ve Kılınç, E. C. (2017). Sanayi Sektöründe Petrol Tüketimi ve Petrol Fiyatlarının CO2 Emisyonu Üzerindeki Etkisi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *19*(4), 93-110.

Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic modelling*, *29*(4), 1450-1460.

Ghosh, S. K., & Ghosh, B. K. (2020). Fossil fuel consumption trend and global warming scenario: Energy overview. *Glob. J. Eng. Sci*, *5*(2).

Hsiao, C. (2003), Analysis of Panel Data, Second Edition, Cambridge University Press. USA

Kurt, M., ve Akbulut, H. (2022). Bütçe Dengesinin Büyüme Üzerindeki Etkisinde Yönetişimin Rolü: Panel Veri Analizi. *Sosyoekonomi*, *30*(52), 455-472.

Lim, K. M., Lim, S. Y., & Yoo, S. H. (2014). Oil consumption, CO2 emission, and economic growth: Evidence from the Philippines. *Sustainability*, *6*(2), 967-979.

Martins, F., Felgueiras, C., & Smitková, M. (2018). Fossil fuel energy consumption in European countries. *Energy Procedia*, *153*, 107-111.

Pesaran, M. H., & Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of econometrics*, 142 (1), 50-93.

Saboori, B., Rasoulinezhad, E., & Sung, J. (2017). The nexus of oil consumption, CO2 emissions and economic growth in China, Japan and South Korea. *Environmental Science and Pollution Research*, *24*(8), 7436-7455.

Tarı, R. (2010), Ekonometri, Kocaeli: Umuttepe Yayın.

Topçu, G. D., Özçelik, A. E., ve Tutar, T. (2019). Küresel Isınmanın Enerji, Fosil Yakıtlar ve Tarımsal Üretimdeki Olası Etkileri. *Mühendislik ve Multidisipliner Yaklaşımlar*, 8.

Türkiye petrolleri A.O. Petrol ve Doğalgaz Sektör Raporu, 2020.

Zandalinas, S. I., Fritschi, F. B., & Mittler, R. (2021). Global warming, climate change, and environmental pollution: recipe for a multifactorial stress combination disaster. *Trends in Plant Science*, 26 (6), 588-599.

https://data.giss.nasa.gov/gistemp/

https://www.co2levels.org/

KAYNAKLAR

Akça, E. E., Bal, H., & Demiral, M. (2015), "Doğal Kaynak Zenginliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisinde Yönetişim Göstergelerinin Aracılık Etkisi: MENA ve Hazar Ülkelerinden Ampirik Bulgular", *Ege Akademik Bakış*, 15(3), 301-312.

Apergis, N. vd. (2014), "Dutch Disease Effect of Oil Rents on Agriculture Value Added in Middle East and North African (MENA) Countries", *Energy Economics,* 45: 485-490.

Aras, O. N. (2008), *Azerbaycan'ın Hazar Ekonomisi ve Stratejisi*, Derin Yayınları, İstanbul.

Bacak, Ç. (2014), "Hollanda Hastalığı'nın (Dutch Disease) Alternatif Yorumu, Sanayisizleşme ve Çıkış Yolları", *Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, 302, https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/hollanda-hastaliginin-dutch-disease-alternatif-yorumu-sanayisizlesme-ve-cikis-yollari/692 (09.09.2018).

Backer, L.C. (2009), "Sovereign Wealth Funds as Regulatory Chameleons: The Norwegian Sovereign Wealth Funds and Public Global Governance Through Private Global Investment", *Georgetown Journal of International Law,* 41(2), 101-192.

Bature, B. N. (2013), "The Dutch Disease and the Diversification of an Economy: Some Case Studies", *Journal of Humanities and Social Science*, 15(5), 6-14.

Bayraç, H. N. & Çemrek, F. (2019), "Azerbaycan Petrol Tüketimi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Araştırılması ve Hollanda Hastalığı", *International Social Sciences Studies Journal,* 5(31), 1245-1254.

Bayramov, G. & P. Conway, (2010), "*The Azerbaijan Producers Survey: Dutch Disease and Financial Crisis".* http://www.erc.az/files/reports/Bayramov_Conway_Azerbaijan.pdf (10.10.2018)

Bozkuş, S. & Kahyaoğlu, H. (2018), "Üretim ile Reel Efektif Döviz Kurunun Uzun Dönemli İlişkisi: Kazakistan Üzerine Bir Uygulama", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(2), 360-387. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuibfd/issue/39904/473782.

Brahmbhatt, M., O. Canuto & E. Vostroknutova (2010), "*Dealing with Dutch Disease"*, WorldBank.http://documents.worldbank.org/curated/en/794871468161957086/pdf/548670BRI0EP160Box349431B01PUBLIC1.pdf (09.09.2018).

Corden, W.M. & J.P. Neary (1982) "Booming Sector and De-Industrialisation in a Small Open Economy", *The Economic Journal*, 92(368), 825-848.

Destek, M. A. , Okumuş, İ. & Yıldırım, A. (2017), "Tarımsal Katma Değer Üzerinde Hollanda Hastalığı Etkileri: Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan için Bulgular", Bilig, *Avrasya'nın Siyasal İktisadı Özel Sayısı*, 225-239. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue/42612/519384

Egeli, H., Özen, A. (2020), "*Teoride ve Uygulamada Bütçe Politikası*", Kitapana Basım Yayın Dağıtım Bilişim, 4.Basım.

Égert Balázs, Carol S. Leonard (2017), "The Dutch Disease in Kazakhstan: An Empirical Investigation".https://www.researchgate.net/publication/227462625_The_Dutch_Disease_in_Kazakhstan_An_Empirical_Investigation?enrichId=rgreq7e3e254c2b0dce3a045c1511b53f1611XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzIyNzQ2MjYyNTtBUzo5ODgzNzUxOTY2NzIwOUAxNDAwNTc2MTA5NzM5&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf. [Erişim:14.06.2017].,

Egert, B. (2005), "Equilibrium Exchange Rates in South Eastern Europe, Russia, Ukraine and Turkey: Healthy or (Dutch) Diseased?" *Economic Systems*, 29(2), 205–41.

Engle, R. F., Granger, C. W. J. (1987), "Co-Integration and Error Correction: Representation, Estimation, and Testing", *Econometrica*, 55(2), 251-276.

Fardmanesh, M. (1991), "Dutch Disease Economics and Oil Syndrome: An Empirical Study", *World Development*, 19(6): 711-717

Granger C.W.J. & Yoon, G. (2002), "Hidden Cointegration", U of California, Economics Working Paper, no: 02.

Granger, C. W. J. (1981), "Some Properties of Time Series Data and Their Use in Econometric Model Specification", *Journal of Econometrics,* 16, 121-130.

Granger, C.W.J. & Newbold, P. (1974), "Spurious Regressions in Econometrics", Journal of *Econometrics*, 2, 111-120.

Hasanov, F. (2010), "The Impact of Real Oil Price on Real Effective Exchange Rate: The Case of Azerbaijan", DIW BERLIN Discussion Paper, August.

Hasanov, F. (2013), "Dutch Disease and Azerbaijan Economy", *Communist and Post Communist Studies*, 1-18.

Hoen, H. W. (2010), "Transition Strategies in Central Asia: Is There Such a Thing as "Shock-Versus-Gradualism?", Economic and Environmental Studies, 10(2), 229-245.

Ismail, K. (2010), "The Structural Manifestation of the `Dutch Disease': The Case of Oil Exporting Countries", *IMF Working Paper*, WP/10/103.

Kose, N. & Sabit B. (2015). "The Asymmetric Impact of Oil Price Shocks on Kazakhstan Macroeconomic Dynamics: A Structural Vector Autoregression Approach". *International Journal of Energy Economics and Policy,* 5(4), 1058-1064.

Krugman, P. (1987), "The Narrow Moving Band, the Dutch Disease, and the competitive Consequences of Mrs. Thatcher: Notes on Trade in the Presence of Dynamic Scale Economies", *Journal of Development Economics*, 27: 41–55.

Kuralbayeva K., A. Kutan, M. L. Wyzan, (2001), "Is Kazakhstan Vulnerable to the Dutch Disease?", ZEI Working Paper, No. B 29-2001. *Center for European Integration Studies*, University of Bonn.

Kutan, A.M. & M.L. Wyzan (2005), "Explaining the Real Exchange Rate in Kazakhstan, 1996–2003, Is Kazakhstan Vulnerable to the Dutch Disease?", *Economic Systems*, 29(2), 242–55.

Larsen, E. R. (2006), "Escaping the Resource Curse and the Dutch Disease?", *American Journal of Economics and Sociology*, 65, 605-640.

Mehlum, H., K. Moene & R.T. Orvik (2006), "Institutions and The Resource Curse", *The Economic Journal*, 116, 1–20.

Mercan M. & İ. Göçer (2014), "Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Hollanda Hastalığı Riski: Ampirik Bir Analiz", *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(2), 251-74.

Mustapha, I. M. & Mansur M. (2016), "Dutch Disease or Nigerian Disease: A Prima Facie? New Evidence from ARDL Bound Test Analysis", Working Paper, MPRA Paper No. 69767, available Online at https://mpra. ub.uni-muenchen.de/69767/

Ongdash Ai. O., Raushan E., Mara G., Klara M. & Galiya A. M. (2014), " Assessment of Value of Resource Curse Concept for a Practical Solution of the Problem of Industrial and Innovative Development of Kazakhstan", Middle-East Journal of Scientific Research 22 (11): 1596-1602 Doi:10.5829/idosi.mejsr.2014.22.11.21614

Oomes, N., & Kalcheva, K. (2007), "Diagnosing Dutch Disease: Does Russia Have the Symptoms?", IMF Working Papers Series, No: 102.

Ölmezoğulları, N. & Aldibekova, G. (2018), "Kazakistan Ekonomisinde Petrolün Rolü", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (35) , 669-705. DOI: 10.21550/sosbilder.413646

Özgül, H. B. (2020), "Norveç Varlık Fonu Üzerine Bir İnceleme", *International Journal of Public Finance,* 5(1), 101-126.

Özkan, F. (2013), "Denge Reel Kur Hesaplama Yöntemleri ve Reel Kur Dengesizliğinin Ölçülmesi: Türk Lirası Üzerine Bir Çalışma", TCMB Uzmanlık Tezi.

Pesaran, M. H., Y. Shin & R.J. Smith (2001), "Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships", *Journal of Applied Econometrics,* 16, 289–326.

Rodriguez, C. M. (2006), "Dutch Disease in Saudi Arabia?", Lund University, Department of Economics, Master's Thesis

Sachs, Jeffrey D. & Andrew M. Warner (1997), "*Natural Resource Abundance and Economic Growth*", Center for International Development and Harvard Institute for International Development. Harvard University, Cambridge, MA.

Sezer, S. (2017), "Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Ekonomik Performansının Hollanda Hastalığı Yönünden İncelenmesi", *Business and Economics Research Journal*, 8(4), 673-688.

Shin, Y., B. Yu & M. Greenwood-Nimmo (2014), *"Modelling Asymmetric Cointegration and Dynamic Multipliers in a Nonlinear ARDL Framework*", The Festschrift in Honor of Peter Schmidt: Econometric Methods and Applications, Edt. William Horrace ve Robin Sickles. New York: Springer, 281-314.

Stiglitz, J. (2004), "We Can Now Cure Dutch Disease", The Guardian, Wednesday August 18, 2004, http://www.guardian.co.uk/business/2004/aug/18/comment.oilandpetrol, [Erisim Tarihi: 18.07.2019].

SWFI Institute. (2021), "Top 100 Largest Sovereign Wealth Fund Rankings by Total Assets", https://www.swfinstitute.org/fund-rankings/sovereign-wealth-fund (08.03.2022).

Şahin, L., & Kutluay Ş. D. (2015), "The Effects of Dutch Disease: Case of Russia", *Hitit University Journal of Social Sciences Institute,* 8(2), 599-610

Şanlısoy, S. & Ekinci, R. (2019), "Azerbaycan Ekonomisinin Hollanda Hastalığı Açısından Değerlendirilmesi", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi,* 26 (2), 595-608. DOI: 10.18657/yonveek.544487

Utkulu, U. & R. Ekinci (2016), "Uluslararası Petrol ve Gıda Fiyatlarından İç Fiyatlara Asimetrik ve Doğrusal Olmayan Fiyat Geçişkenliği: Türkiye İçin NARDL Modeli Bulguları", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar,* 53(617), 9-22.

Yardımcıoğlu, F. & A. Gülmez (2013), "OPEC Ülkelerinde Hollanda Hastalığı: Petrol Fiyatları ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Ekonometrik Bir Analizi", *Sosyoekonomi Dergisi*, 19, 117-141.

Yiğit, M. (2015), "Hollanda Hastalığı", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, http://dergipark.org.tr/dpusbe/issue/4747/65161[Erisim Tarihi: 15.03.2019]

Yürük, M. S. (2008), "Kaynakların Laneti Olgusu: Rusya Örneği", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

Zivot, E. & Andrews D.W.K. (1992), "Further Evidence on the Great Crash, the Oil Price Shock, and the Unit-Root Hypothesis", *Journal of Business and Economic Statistics*, 10(3), 251-270.

KAYNAKÇA

Biyokütle Enerjisi. (2020, Eylül 15). EnCazip. Erişim adresi: https://www.encazip.com/biyokutle-enerjisi

Çin'in Yıllık Kömür Tüketimi 2020'de %0,6 Arttı. (2021, Mart 03). Erişim adresi: https://ticaret.gov.tr/blog/sektor-haberleri/cinin-yillik-komur-tuketimi-2020de-0-6-artti

Dünyadaki ham petrol rezervi 40 yıl sonra tükenecek. (2002, Aralık 30). Erişim adresi: https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/genel-haberler/dunyadaki-ham-petrol-rezervi-40-yil-sonra-tukenecek_ID439166/

Dünya'nın Petrol Rezervleri Tükeniyor. (2021, Nisan 19). Erişim adesi: https://www.gazetemru.com/2021/04/19/dunyanin-petrol-rezervleri-tukeniyor/

Fosil Hammadde Petrol; Ne Zaman Tükenecek? (2008, Mart 5). (D. Özgür, Çev.). Erişim adresi: https://www.termodinamik.info/ceviri/fosil-hammadde-petrol-ne-zaman-tukenecek

İran gazındaki kesinti sonrası sanayi vanaları kısılıyor. (2022, Ocak 20). Erişim adresi: https://www.bloomberght.com/iran-gazindaki-kesinti-sonrasi-sanayi-vanalari-kisiliyor-2296958

İran'dan gaz akışı başlamadı, Türk heyeti çözüm için İran'da. (2022, Ocak 24). Erişim adresi: https://www.bloomberght.com/irandan-gaz-akisi-baslamadi-turk-heyeti-cozum-icin-iranda-2297224

Japonya 'sürdürülebilir enerji'de devrim yapmaya hazırlanıyor. (2016, Mart 08). Erişim adresi: https://tr.euronews.com/next/2016/08/03/japonya-surdurulebilir-enerji-de-devrim-yapmaya-hazirlaniyor

Kömür. (2020, Eylül 14). Erişim adresi: https://archive.is/PSsS8#selection-1536.1-1552.1

Petrol Rezervlerinin Geleceği Kaygılandırıyor. (2008, Mart 10). Erişim adresi https://www.amerikaninsesi.com/a/a-17-2008-03-10-voa24-88117212/866360.html

Petrolün Tükenmesine Seneler Kaldı: Peki Sonra Ne Olacak? (2015, Ocak 15). Erişim adresi: https://onedio.com/haber/petrolun-tukenmesine-seneler-kaldi-peki-sonra-ne-olacak-436780

Temiz, yenilenebilir enerjiyi sağlamak. (2017, Eylül 25). Erişim adresi: https://www.eea.europa.eu/tr/isaretler/isaretler-2017-avrupa2019da-enerjinin-gelecegini/makaleler/temiz-yenilenebilir-enerjiyi-saglamak

Acar, M. (2021, Ocak 15). *Yenilenebilir enerji kaynağı: Biyoyakıtlar.* Türk Tarım Orman Dergisi. Erişim adresi: http://www.turktarim.gov.tr/Haber/570/yenilenebilir-enerji-kaynagi-biyoyakitlar

Akpınar, E. ve Başıbüyük, A. (2011). Jeoekonomik Önemi Giderek Artan Bir Enerji Kaynağı: Doğalgaz. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 6/3 Summer 2011*, (s. 119-136). Ankara.

Altıntaş, H. (2013). Türkiye'de Birincil Enerji Tüketimi, Karbondioksit Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 8*(1), 263-294.

Ar, F. (2008). Biyoyakıtlar Tehdit mi-Fırsat mı?! *Mühendis ve Makina, 49*(581), 3-9.

Atılgan, İ. (2000). Türkiye'nin Enerji Potansiyeline Bakış. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 15*(1), 31-47.

Aydemir, M. (2011, Ocak 25). *Petrolün Yerini Hangi Enerji Alabilir?* ShiftDelete.net. Erişim adresi https://shiftdelete.net/petrolun-yerini-hangi-enerji-alabilir-26674

Aydın, F. F. (2010). Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 35*, 317-340.

Bayar, Y. (2014). Türkiye'de Birincil Enerji Kullanımı ve Ekonomik Büyüme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28*(2), 253-269.

Bayraç, H. N. (2005). Uluslararası Petrol Piyasasının Ekonomik Analizi. *Finans-Politik ve Ekonomik Yorumlar, 499*(42), 1-24.

Bayraç, H. N. (2010). Enerji Kullaniminin Küresel Isinmaya Etkisi Ve Önleyici Politikalar. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(2), 229-259.

Bayrak, M. ve Esen, Ö. (2014). Türkiye'nin Enerji Açığı Sorunu ve Çözümüne Yönelik Arayışlar. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 28, 28*(3), 139-159.

Bilginoğlu, M. A. ve Dumrul, C. (2012). Türk Ekonomisinin Enerji Bağımlılığı Üzerine Bir Eş-Bütünleşme Analizi. *Journal of Yasar University, 7*(26), 4392-4414.

Bilim, N. (2016). Türkiye'nin Elektrik Enerjisi Üretimindeki Dışa Bağımlılığın Azaltılması İçin Uygulanması Gereken Politikalar. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi,* 4(2), 145-154.

Çukurçayır, M. A. ve Sağır, H. (2008). Enerji Sorunu, Çevre ve Alternatif Enerji Kaynaklari. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 257-278.

Deniz, E., Yeşilören, G., Özdemir, N. ve İşçi, A. (2015). Türkiye'de Gıda Endüstrisi Kaynaklı Biyokütle ve Biyoyakıt Potansiyeli. *Gıda , 40*(1), 47-54.

Elcik, H. ve Çakmakcı, H. (2017). Mikroalg Üretimi ve Mikroalglerden Biyoyakıt Eldesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 32*(3), 795-820.

Ener, M. ve Ahmedov, O. (2007). Türkiye-Azerbaycan Petrol-Doğalgaz Boru Hattı Proelerinin Ülke Ekonomileri ve Avrupa Birliği Açısından Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2*(2), 117-136.

Erdal, L. (2012). Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Yatırımları ve İstihdam Yaratma Potansiyeli. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 4*(1), 171-181.

Ersoy, A. Y. (2010). Ekonomik Büyüme Bağlamında Enerji Tüketimi. *Akademik Bakış Dergisi, 20*(1), 1-11.

Freeman, C. ve Soete, L. (2003). *Yenilik İktisadı.* (E. Türkcan, Çev.) Ankara: TÜBİTAK YAYINLARI.

Gençoğlu, M. T. (2002). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Türkiye Açısından Önemi. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 14*(2), 57-64.

Gökçe, C. (2015). Önemli Bir Enerji Girdisi Olan Petrolün Ekonomik Kalkınma Sürecindeki Rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16*(1), 143-154.

Harford, T. (2019, Eylül 27). *Petrol nasıl bu kadar önemli oldu: Bağımlılığın tarihi.* BBC NEWS TÜRKÇE. Erişim adresi: https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49838331

Horuz, A., Korkmaz, A., & Akınoğlu, G. (2015). Biyoyakıt bitkileri ve teknolojisi. Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Dergisi, 3(2), 69-81.

Kapluhan, E. (2014). Enerji Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Biyokütle Enerjisinin Dünyadaki ve Türkiye'deki Kullanım Durumu. *Marmara Coğrafya Dergisi*(30), 97-125.

Karayılmazlar, S., Saraçoğlu, N., Çabuk, Y. ve Kurt, R. (2011). Biyokütlenin Türkiye'de Enerji Üretiminde Değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 13*(19), 63-75.

Kavaz, İ. (2019). Yerli ve Milli Enerji Politikaları Ekseninde Kömür. *SETA Analiz*(265), 1-29.

Kaya, N. E. (2022, Ocak 07). *Türkiye'de biyokütle santralleri 2021'deki elektrik üretiminin yüzde 2,3'ünü karşıladı*. Anadolu ajansı. Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiyede-biyokutle-santralleri-2021deki-elektrik-uretiminin-yuzde-2-3unu-karsiladi/2467778

Koç, E. ve Kaya, K. (2015). Enerji Kaynakları-Yenilenebilir Enerji Durumu. *Mühendis ve Makina, 56*(668), 36-47.

Koç, E. ve Şenel, M. C. (2013). Dünyada ve Türkiye'de Enerji Durumu - Genel Değerlendirme. *Mühendis ve Makina, 54*(639), 32-44.

Koçer, N. ve Ünlü, A. (2007). Doğu Anadolu Bölgesinin Biyokütle Potansiyeli ve Enerji Üretimi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 5*(2), 175-181.

Korkmaz, Ö. ve Develi, A. (2012). Türkiye'de Birincil Enerji Kullanımı, Üretimi ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27*(2), 1-25.

Kumbur, H., Özer, Z., Özsoy, H. ve Avcı, E. D. (2005). Türkiye'de Geleneksel ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Potansiyeli ve Çevresel Etkilerinin Karşılaştırılması. *Yeksem 2005, III. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu ve Sergisi.* Mersin.

Küçükkaya, E. (2017, Temmuz 29). *Biyokütle Enerjisi Nedir?*. Enerji Portalı. Erişim adresi: https://www.enerjiportali.com/biyokutle-enerjisi-nedir/

Külekçi, Ö. C. (2009). Yenilenebilir Enerji Kaynakları Arasında Jeotermal Enerjinin Yeri ve Türkiye Açısından Önemi. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 1*(2), 83-91.

Özgür, E. (2021, Mayıs 20). *Dosya: Temiz kömür mümkün mü? (I)*. teyit. Erişim adresi: https://teyit.org/dosya-temiz-komur-mumkun-mu

Pamir, A. N. (2003). Dünyada ve Türkiye'de Enerji, Türkiye'nin Enerji Kaynakları ve Enerji Politikaları. *Metalurji Dergisi, 134*, 73-100.

Pamir, N. (2005). Enerji Politikalar ve Küresel Gelişmeler. *Stratejik Analiz, 6*(68), 57-73.

Schneider, M. ve Froggatt, A. (2004). *The World Nuclear Industry Status Report 2004.*

Seydioğulları, H. S. (2013). Sürdürülebilir Kalkınma için Yenilenebilir Enerji. *Planlama Dergisi, 23*(1), 19-25.

Şar, N. (2021, Ekim 13). *Petrol Biterse Karşı Karşıya Kalacağımız 21 Durum*. Konupara. Erişim adresi: https://konupara.com/ekonomi/petrol-biterse-ne-olur-9436/

Topal, M. ve Arslan, I. (2008). Biyokütle Enerjisi ve Türkiye. *VII. Ulusal Temiz Enerji Sempozyumu, UTES'2008*, (s. 241-248).

Topbaş, G. (2020, Haziran 23). *Küresel kömür tüketimi 16 yılın en düşük seviyesinde*. Anadolu Ajansı. Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kuresel-komur-tuketimi-16-yilin-en-dusuk-seviyesinde/1886574#

Uzunoğlu, M., Yüksel, R. ve Ok, M. (2001). Güneş Enerjisi ve Kullanım Alanları. *Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu ve Sergisi*, (s. 89-95). Kayseri.

Üçgül, İ. ve Akgül, G. (2010). Biyokütle Teknolojisi. *Yekarum Dergisi, 1*(1), 3-11.

Ürün, E. ve Soyu, E. (2016). Türkiye'nin Enerji Üretiminde Yenilenebilir Enerji Kaynakları Üzerine Bir Değerlendirme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31-45.

Yıldız, Ö. F., Yılmaz, M., Çelik, A., İmik, E. (2020). Havalimanlarında Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanılması. *Journal of Aviation,* 4(1), 162-174.

Yılmaz, E. A. ve Öziç, H. C. (2018). Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyeli ve Gelecek Hedefleri. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 8*(3), 525-535.

Yılmaz, M. (2012). Türkiye'nin Enerji Potansiyeli ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Açısından Önemi. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 4*(2), 33-54.

Yılmaz, O. ve Hotunluoğlu, H. (2015). Yenilenebilir Enerjiye Yönelik Teşvikler ve Türkiye. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(2), 74-97.

Yorkan, A. (2009). Avrupa Birliği'nin Enerji Politikası ve Türkiye'ye Etkileri. *Bilge Strateji, 1*(1), 24-39.

KAYNAKLAR

Banerjee, A., Dolado J., Galbraith, J.W., & Hendry, D., (2004), *Co-Integration Error Correction and The Econometric Analysis of Non-Stationary Data*, Oxford University Press, Dublin, June 2004.

Battal, T. ve Akan, E. (2019), BRICS Ülkeleri İle Türkiye'nin Performans ve Potansiyel Kriterleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Beykoz Akademi Dergisi*, 7 (1), 1-35.

Bayraç, H. N. ve Çemrek, F. (2019), Azerbaycan Petrol Tüketimi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisinin Araştırılması ve Hollanda Hastalığı, *International Social Sciences Studies Journal,* 5 (31), 1245-1254.

Bayraç, H. N. (2020a), Geleneksel Enerji Piyasaları ve Politikaları, *Enerji Ekonomisi ve Politikaları, Piyasalar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler*, Editörler: Hüseyin Naci Bayraç ve Fatih Çemrek, Ekin Yayınları, Bursa, 25-56.

Bayraç, H. N. (2020b), Avrupa Birliği ve Türkiye'de Enerji Politikaları, Editörler: Cem Kartal ve Melik Kamışlı, *İşletme ve Finans Yazıları IV*, Beta Basım Yayım Dağıtım, Yayın No: 4054, İşletme-Ekonomi Dizisi: 1084, İstanbul, 215-229.

Bayraç, H. N. ve Kopuk, E. (2021), BRICS Ülkeleri ve Ekonomik Entegrasyon, *Uluslararası Ekonomik Entegrasyon Teori, Politika ve Uygulamalar,* Editör; H. Naci Bayraç, Ekin Yayınları, Bursa, 363-385.

Bülbül, E. (2018), Türkiye İle BRICS Ülkeleri Dış Ticaret Değerlendirmeleri, Marmara Üniversitesi SBE, İktisat ABD, Yüksek Lisans Tezi İstanbul.

BP (2020), Statistical Review of World Energy.

BP (2021), Statistical Review of World Energy.

Cromwell B., Hannan M.J., Labys, W.C. & Terraza M. (1994), *Multivariate Tests for Time Series Models*, Sage Publications Inc., USA.

Dickey, D. A. & Fuller, W.A. (1979), Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root, *Journal of American Statistical Association*, Vol. 74, 427-431.

Dickey, D. A. & Fuller, W.A. (1981), Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series With Unit Root, *Econometrica*, 49 (4), 1057-1073.

Dündar, N. (2020), İhracat Yapısı ve Makroekonomik Performans Arasındaki İlişki: BRICS Ülkeleri ve Türkiye İçin Parametrik Olmayan Bir Analiz, İstanbul Üniversitesi SBE, İktisat Doktora ABD, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Enders, W. (2004), *Applied Econometric Time Series*, 2'nd Edition John Wiley&Sons Inc. USA.

Engle, R.F. & Granger.W..J. (1987), Co-Integration and Error Correction Representation, Estimation, and Testing, *Econometrica*, 55 (2), 251-276.

Erik, N. Y. (2019), Yeni Ortadoğu mu? Sahraaltı Afrika'nın Petrol ve Gaz Potansiyeli, Küresel Enerji Sektöründeki Önemi, *AHBV Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 3 (2), 25-47.

Han, A., Şahin Kutlu, Ş., & Pehlivan, C. (2022). The connection between energy consumption, carbon emission and economic growth: Evidence from panel causality testing. *Oltu Journal of Faculty of Humanities and Social Sciences*, 3 (1), 9-14.

Holden, K. & Thomson, J., (1992), Co-Integration: An Introductory Survey, *British Review of Economic Issues*, 14 (33), 1-55.

Kılıç, F. (2019), Küresel İlişkiler Bağlamında Çin'in Afrika'daki Ekonomi Politiği: Nijerya, Angola, Sudan ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti Örnekleri*, Interntional Journal of Politics and Security*, 1 (1), 71-96.

Kızılkaya, F. ve Dağ, M. (2019), Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme: NIC Ülkeleri İçin Ekonometrik Bir Analiz, *Business and Economics Research Journal*, 10 (3), 587-596.

Kök, D. Nazlıoğlu E.H., (2022), Enerji Arz Güvenliği, Petrol Fiyatları ve Pay Piyasalarında Nedensellik İlişkisi: BRICS-T Örneği, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi,* 7(1), 220-237

Kwiatkowski, D., Phillips, P.C.B., Schmidt, P., & Yongcheol, S., (1992), Testing the Null Hypothesis of Stationarity Against the Alternative of A Unit Root, *Journal of Econometrics,* 54, 159-178.

Maddaala, G.S. & Kim In-Moo. (1998), *Unit Roots, Cointegration and Structural Change*, Cambridge University Press, United Kingdom.

Özdemir, O. (2020), Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme ve Kalkınma İlişkileri Üzerine: Türkiye, OECD ve Dünya Açısından Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Enerji Ekonomisi ve Politikaları Piyasalar, Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye Boyutlu Analizler*, Editörler: Hüseyin Naci Bayraç ve Fatih Çemrek, Ekin Kitapevi, Bursa, 291-325.

Özşahin Ş., Mucuk M., Gerçeker M., (2016), Yenilenebilir Enerji ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: BRICS-T Ülkeleri Üzerine Panel ARDL Analizi, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* 4 (4), 111-130.

Phillips, P.C.B. & Perron, P. (1988), Testing for A Unit Root In Time Series Regression, *Biometrika,* 75 (2), 335-346.

Syzdykova A., (2017), BRIC Ülkelerinde Petrol Fiyat Değişimleri ve Cari İşlemler Dengesi İlişkisi, *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(8), 25-38

Şengönül A., Koşaroğlu Ş. M.,(2018), Elektrik Tüketimi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: BRICS Ülkeleri için Bir Uygulama, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (2), 431-447

Uçak, S. ve Usupbeyli, A. (2015), Türkiye'de Petrol Tüketimi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70 (3), 769-787.

Wang H, Asif Amjad M, Arshed N, Mohamed A, Ali S, Haider Jafri MA & Khan YA (2022), Fossil Energy Demand and Economic Development in BRICS Countries, *Frontiers in Energy Research*, Vol:10, 5-15

Yanar, R. (2014), Petrol Fiyatlarındaki Düşüş ve Orta Doğu Ekonomilerine Etkileri, *Orta Doğu*, 6 (65), 74-77.

Yıldırım D.Ç., Yıldırım S., Demirtaş I., (2019), Investigating Energy Consumption And Economic Growth For BRICS-T Countries, *World Journal of Science, Technology and Sustainable Development*, 16 (4), 184-195.

www. infracompass.gihub.org, 2020.

www.wto.org, 2020.

https://www.mmo.org.tr/

https://www.goldmansachs.com/insights/archive/archive-pdfs/brics-dream.pdf

KAYNAKÇA

Akın, B. (2017), Yapay Sinir Ağlarıyla Konya Bölgesinde Kullanıcı Doğal Gaz Tüketim Öngörüsü, İstanbul Teknik Üniversitesi Enerji Enstitüsü Enerji Bilim ve Teknoloji Anabilim Dalı Enerji Bilim ve Teknoloji Programı, Yüksek Lisans Tezi.

Akgül, S., (2013), Yapay Sinir Ağları ile Türkiye Elektrik Enerjisi Talep Tahmini ve Diğer Yöntemlerle Karşılaştırmalı Analizi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Erzurum.

Alagöz M., Alacahan N.D. Akarsu Y., (2017), Petrol Fiyatlarının Makro Ekonomi Üzerindeki Etkisi-Ülke Karşılaştırmaları ile Panel Veri Analizi, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19(33), 144-150

Aydın, S., Aydoğdu, G., (2022), Makine Öğrenmesi Algoritmaları Kullanılarak Türkiye ve AB Ülkelerinin CO_2 Emisyonlarının Tahmini. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, 37, 42-46.

BP, (2022), Petrol Fiyatı ve Petrol Tüketimi, Erişim: https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy/energy-charting-tool-desktop.html.html#/results/et/oil-cons/natgas-cons/coal-cons/nucl-cons/hyelec-cons/renew-cons/unit/EJ/regions/tWORLD/calc/yny_delta/view/table, Erişim Tarihi: 10.09.2022)

Eğrioğlu, E., Yolcu, U., Baş, E., (2019), Yapay Sinir Ağları- (Öngörü ve Tahmin Uygulamaları), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Erdem, O.E., (2019), Makine Öğrenme Teknikleri ile Türkiye'nin Doğalgaz Enerji Tüketiminin Tahminlenmesi, T.C. Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Genç Kavas, H., (2021), Dünya Enerji Görünümü Ve Yapay Sinir Ağları İle Türkiye Talebinin Gelecek Tahmini (Feed Forward / Bi-Lstm), İksad Yayınevi, Ankara.

Hamzaçebi, C., (2011), Yapay Sinir Ağları – Tahmin Amaçlı Kullanımı, Matlab ve Neurosolutions Uygulamalı, Ekin Basım Yayın, Bursa.

Haykin, S., (1999), Neural Networks – A Comprehensive Foundation, Prentice Hall, 2. Edition, New Jersey, USA.

Hu, C., (2002), Advanced Tourism Demand Forecasting: ANN and Box-Jenkins Modelling, Doctoral Dissertation, Purdue University, MI, USA.

Kaynar, O., Taştan, S., Demirkoparan, F., (2010), Ham Petrol Fiyatlarının Yapay Sinir Ağları ile Tahmini, Ege Akademik Bakış, 10(2), 559-573.

Ketrez R.Ş., Saldanlı, A., (2018), Yapay Sinir Ağları Yöntemi İle Petrol Fiyatları Tahmini, Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(3), 91-106.

Nalbant, H., (2018), Doğal Gaz Ticaret Merkezlerinde Fiyat Oluşumlarının Analizi: Türkiye İçin Bir Değerlendirme, İstanbul Teknik Üniversitesi Enerji Enstitüsü Enerji Bilim ve Teknoloji Anabilim Dalı Enerji Bilim ve Teknoloji Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özaydın, Ö., (2009), Porsuk Barajı Su Seviyesinin Öngörülerinin Elde Edilmesinde Yapay Sinir Ağları ve ARMAX Modellerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstatistik Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Eskişehir.

Öztemel, E., (2003), Yapay Sinir Ağları, Papatya Yayıncılık, İstanbul.

Solak, A.O., (2013), Türkiye'nin Toplam Petrol Talebi ve Ulaştırma Sektörü Petrol Talebinin ARIMA Modeli ile Tahmin Edilmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(3), 131-142.

Sönmez Çakır, F., (2019), Yapay Sinir Ağları – Matlab Kodları ve Matlab Toolbox Çözümleri, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Şen, Z., (2004), Yapay Sinir Ağları İlkeleri, Su Vakfı Yayınları, İstanbul.

Ünal, A., (2018), Türkiye'nin Ulaştırma Enerji Talebinin Tahmin Edilmesi, Erzurum Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Erzurum.

Worldbank, (2022), Kişi Başı Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) verileri, Erişim: https://databank.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD/1ff4a498/Popular-Indicators#, Erişim Tarihi: 10.09.2022.

Yürük, M.F., Eksi, İ.H., (2018), Ensemble Tabanlı Yapay Sinir Ağları ve Destek Vektör Makineleri Yöntemleriyle Ham Petrol Fiyat Tahmini ve Karşılaştırmalı Analizi, Uluslararası Katılımlı 22. Finans Sempozyumu, 10-13 Ekim 2018, 369-380.Mersin.

KAYNAKÇA

Acar, S., Kitson, L. & Bridle, R. (2015). Türkiye'de kömür ve yenilenebilir enerji teşvikleri. GSI Report, The International Institute for Sustainable Development, Mart 2015, https://www.iisd.org/gsi/sites/default/files/ffsandrens_turkey_coal_tk.pdf.

Ak, M. Z., & Veysel, İ. N. A. L. (2019). Yükselen piyasa ekonomilerinde ticari açıklık, finansal gelişme ve ekonomik büyüme: Bir panel nedensellik analizi. Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics, (31), 1-16.

Alam, M. M., Murad, M.W., Noman, A.H.M., Ozturk, I. (2016), Relationships among carbon emissions, economic growth, energy consumption and population growth: Testing Environmental Kuznets Curve hypothesis for Brazil, China, India and Indonesia. Ecological Indicators, 70, 466-479.

Alshehry, A. S., Belloumi, M. (2014). Investigating the causal relationship between fossil fuels consumption and economic growth at aggregate and disaggregate levels in Saudi Arabia. International Journal of Energy Economics and Policy, 4 (4), 531-545.

Altıner, A. ve Bozkurt, E. (2018). N11 Ülkelerinde Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Analizi. Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi, 2 (2), 197-212.

Bekun, F. V., Alola, A. A., & Sarkodie, S. A. (2019). Toward a sustainable environment: Nexus between CO2 emissions, resource rent, renewable and nonrenewable energy in 16-EU countries. Science of the Total Environment, 657, 1023-1029. Born, B., & Breitung, J. (2016). Testing for serial correlation in fixed-effects panel data models. Econometric Reviews, 35(7), 1290-1316.

Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger non-causality in heterogeneous panels. *Economic modelling*, 29 (4), 1450-1460.

Erdoğan, M., & Ganiev, J. (2016). Orta Asya ülkelerinde co2 emisyonu, iktisadi ve finansal gelişme ve fosil yakıt enerji tüketimi ilişkisi. Electronic Turkish Studies, 11(21).

Gökçe, C. (2015). Önemli bir enerji girdisi olan petrolün ekonomik kalkınma sürecindeki rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 143-154.

Johansson, T. B., Kelly, H., Reddy, A. K. N. & Williams, R. H. (1992). ―Renewable Fuels and Elecricity for a Growing World Economy: Defining and Achieving the Potantial||, Energy Studies Review, 4 (3), 201- 212.

Kmenta, J. (1986). Elements of Econometrics, New York: The MacMillan Company

Nuryartono, N., Rifai, M.A. (2017), Analysis of causality between economic growth, energy consumption and carbon dioxide emissions in 4 ASEAN countries. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 7 (6), 141-152.

Ozturk, I., & Acaravci, A. (2010). CO2 emissions, energy consumption and economic growth in Turkey. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 14 (9), 3220-3225.

Parks, R. W. (1967). Efficient estimation of a system of regression equations when disturbances are both serially and contemporaneously correlated. *Journal of the American Statistical Association*, 62 (318), 500-509.

Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels. Working Paper No:0435, University of Cambridge.

Sasana, H., & Ghozali, I. (2017). The impact of fossil and renewable energy consumption on the economic growth in Brazil, Russia, India, China and South Africa. International Journal of Energy Economics and Policy, 7(3), 194-200. Swamy, P. (1970). Efficient Inference in a Random Coefficient Regression Model. *Econometrica*, 38 (2): 311–323.

Tiwari, A. K. (2011). A structural VAR analysis of renewable energy consumption, real GDP and CO2 emissions: evidence from India. *Economics Bulletin*, 31 (2), 1793-1806.

Usman, O., Elsalih, O., & Koshadh, O. (2020). Environmental performance and tourism development in EU-28 Countries: the role of institutional quality. Current Issues in Tourism, 23(17), 2103-2108.

Usman, O., Iorember, P. T., & Olanipekun, I. O. (2019). Revisiting the environmental Kuznets curve (EKC) hypothesis in India: the effects of energy consumption and democracy. *Environmental Science and Pollution Research,* 26 (13), 13390-13400.

Vasiljeva, M. V., Ponkratov, V. V., Vatutina, L. A., Volkova, M. V., Ivleva, M. I., Romanenko, E. V., & Elyakova, I. D. (2022). Crude Oil Market Functioning and Sustainable Development Goals: Case of OPEC++-Participating Countries. Sustainability, 1 4(8), 4742.

Zhang, X. P., & Cheng, X. M. (2009). Energy consumption, carbon emissions, and economic growth in China. Ecological economics, 68(10), 2706-2712.

https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-oil.pdf

https://www.eia.gov/tools/faqs/faq.php?id=709&t=6

GAYRİMENKUL DANIŞMANININ PUSULASI

Prof. Dr. Elif KARAKURT TOSUN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-57-9

Sayfa Düzeni: Aslı AYRANCI

Kapak Tasarımı: Engin Çağlar ÖZDEMİR

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Daha güzel yarınlarda yaşamanız dileğiyle…
Rana ve Sare'ye…

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

1. GAYRİMENKUL DANIŞMANI KİMDİR? 5

2. PROFESYONEL GAYRİMENKUL DANIŞMANININ SAHİP OLMASI GEREKEN BELGELER VE DONANIMLAR 7
- YASAL OLARAK TAŞINMAZ TİCARETİYLE İŞTİGAL EDEBİLECEK KİŞİLER 7
- YETKİ BELGESİ 7
- MESLEKİ YETERLİLİK BELGESİ 8
- TAŞINMAZ TİCARETİ YAPACAK İŞLETMELERDE ARANAN ŞARTLAR 10

3. SEKTÖRE YENİ GİREN GAYRİMENKUL DANIŞMANININ HUKUKİ VE MALİ OLARAK İZLEMESİ GEREKEN ADIMLAR 11

4. GAYRİMENKUL DANIŞMANLIĞINDA ÜCRET (HİZMET BEDELİ) KONUSU 15
- GAYRİMENKUL DANIŞMANININ ÜCRETE HAK KAZANMASININ ŞARTLARI 16
- GAYRİMENKUL DANIŞMANININ ÜCRET İSTEME HAKKINI KAYBETMESİ 17

5. GAYRİMENKUL DANIŞMANLIĞINDA ÖNEMLİ BELGELER/ SÖZLEŞMELER 19
- YETKİLENDİRME SÖZLEŞMESİ 19
- TAŞINMAZ (YER) GÖSTERME SÖZLEŞMESİ 28
- ALIM SATIMA ARACILIK SÖZLEŞMESİ 31
- KİRALAMAYA ARACILIK SÖZLEŞMESİ 34
- HİZMET ORTAKLIĞI SÖZLEŞMESİ 35

6. GAYRİMENKUL DANIŞMANLIĞINDA BAŞARININ ANAHTARI: BÖLGE UZMANLIĞI 37
- BÖLGE UZMANLIĞI NE DEMEKTİR? 37
- UZMANLIK ADIMLARI 39

7. GAYRİMENKUL DANIŞMANLIĞINDA PORTFÖY OLUŞTURMA YÖNTEMLERİ 47

8. GÜÇLÜ SORULAR, SAĞLAM BAŞLANGIÇLAR.....55
- MÜŞTERİLERİN SATIN ALMA KARARLARI VE KARAR ALMA SÜRELERİ.....56
- GAYRİMENKUL TÜRÜNE GÖRE SORULAR.....59
- MÜŞTERİNİZİN SORULARINA HAZIR MISINIZ?.....61

9. GAYRİMENKULÜ PAZARLAMA: PAZARLAMA PLANI OLUŞTURMA.....65
- PAZARLAMA PLANININ UNSURLARI.....66

10. GAYRİMENKULÜN DEĞERİNİ BELİRLEME.....68
- RAKİP PİYASA ANALİZİ.....68
- PAZAR (EMSAL) YAKLAŞIMI.....71
- MALİYET YÖNTEMİ.....73
- GELİR (KAPİTİLİZASYONU) YAKLAŞIMI.....74

11. MÜŞTERİ İTİRAZLARI.....78
- MÜŞTERİ İTİRAZLARI ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ.....78
- BAHANE Mİ? GERÇEK BİR İTİRAZ MI?.....79
- FİYAT ÇOK YÜKSEK???.....80
- İNDİRİM TUZAĞINA DİKKAT!.....80
- MÜŞTERİ İTİRAZLARINI YÖNETME STRATEJİSİ.....81

12. TAPU İŞLEMLERİ VE GEREKLİ BELGELER.....84
- TAPU SİCİLİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN TEMEL İŞLEMLER.....84
- TAPU VE KADASTRO GELEN MÜDÜRLÜĞÜ'NDE GERÇEKLEŞTİRİLEN TEMEL İŞLEMLER.....89
- WEB TAPU UYGULAMASI.....89
- TAPU MÜDÜRLÜKLERİNİN YETKİ ALANLARI DIŞINDA (FARKLI TAPU MÜDÜRLÜĞÜNDE) İŞLEM YAPMALARI.....90
- TAPU İŞLEMLERİNDE İBRAZ EDİLECEK BELGELER.....93
- SATIŞ İŞLEMİ İÇİN GEREKEN BELGELER.....94
- YABANCI UYRUKLU KİŞİLERE GAYRİMENKUL SATIŞI VE GEREKLİ BELGELER.95

13. SATIŞ (KİRALAMA) SONRASI HİZMETLER.....97

14. SEKTÖRE YENİ BAŞLAYAN GAYRİMENKUL DANIŞMANLARINA MESLEKİ GELİŞİM İÇİN TAVSİYELER 100

15. GAYRİMENKUL DANIŞMANLIĞINDA HİZMET SÜRECİ VE STANDARDİZASYONU 103

16. GAYRİMENKUL DANIŞMANLARI İÇİN YOL HARİTASI 106

17. SEKTÖRE YENİ GİREN GAYRİMENKUL DANIŞMANI İÇİN ÖRNEK ÇALIŞMA PLANI 110

- HEDEFLERİN SAYISAL OLARAK TESPİT EDİLMESİ 111
- GÜNLÜK İŞ PLANLARI 116
- HAFTALIK İŞ PLANI 119
- AYLIK İŞ PLANI 120
- YILLIK ANALİZ VE DEĞERLENDİRME 122

18. HEDEF + DİSİPLİNLİ ÇALIŞMA + SABIR = ÖDÜL 125

19. GAYRİMENKUL İŞLETMESİNİN SAHİPLERİNE (YÖNETİCİLERİNE) TAVSİYELER 127

BU KİTAPTA KULLANILAN KAVRAMLAR 132

YARARLANILAN KAYNAKLAR 143

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Bozkurt, Tamer (2007) *Türk Hukukunda ve Uygulamada Tellallık*, Yetkin Kitabevi, Ankara.
- Çelikkol, Umut (2015) "Alışveriş Merkezleri Değerlemesi Süreci Ve Yöntemleri, Marmara Forum AVM Değerleme Çalışması Örneği", İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Erdoğdu, Serkan, (2012) "Gayrimenkul Değerlemesi", Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Karakurt Tosun, Elif (2021) *Gayrimenkul Ansiklopedisi*, Ekin Kitabevi, Bursa
- Karakurt Tosun, Elif (2020) *Tüm Boyutlarıyla Emlak Danışmanlığı*, Ekin Kitabevi, Bursa
- Kotler, Philip (2000) *Kotler ve Pazarlama* (Çeviren Ayşe Özyağcılar), Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Uyar, Ahmet (2019) "Müşteri Memnuniyeti İle Müşteri Sadakati Arasındaki İlişkinin Yapısal Eşitlik Modeli İle İncelenmesi: Otomobil Kullanıcıları Üzerine Bir İnceleme", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:18 Sayı:69, ss: 41-57.
- Uyar Ahmet (2018) *Müşteri İlişkileri ve Geleceği*, Efil Yayınları, Ankara.
- Şahiniz, Salih (2002) *Türk Borçlar Hukukunda Gayrimenkul Tellallığı (Emlak Komisyonculuğu – Emlak Danışmanlığı) Sözleşmesi*, İstanbul.
- 1982 Anayasası, 35. Madde
- 11.01.2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
- 13.01.2011 tarihli ve 6102 satılı Türk Ticaret Kanunu
- 07.03. 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu
- 01.06.2004 tarihli ve 5147 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İle Odalar ve Borsalar Kanunu
- 22.01.2001 tarihli 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
- 09.05.1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanunu
- 27.09.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu
- 23.06.1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu
- 04.01.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu
- 22.12.1934 tarihli ve 2664 sayılı Tapu Kanunu
- 17.08.2013 tarihli Tapu Sicil Tüzüğü
- 14.10.2020 tarihli Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 05.06.2018 tarihli Taşınmaz Ticareti Hakkında Yönetmelik
- 06.03.2006 tarihli Uluslararası Değerleme Standartları Hakkında Tebliğ

- 16.03.2002 tarihli Mecburi Standartlar Tebliği
- https://www.tkgm.gov.tr (Erişim Tarihi: 05.10.2018)
- www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 15.12.2018)
- www.turkhukuksitesi.com (Erişim Tarihi: 05.02.2019)
- http://www.spk.gov.tr/DaireDuyuruKarar/Goster/58 (Erişim Tarihi: 23.11.2018)
- https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/Ek-UDS.pdf. (Erişim Tarihi: 17.12.2018)
- https://bilisim.com.tr, (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

OTOMOTİV SEKTÖRÜNDE PERFORMANS DEĞERLENDİRME SÜRECİ ÖRNEK ÇALIŞMA

Nazlı IŞIK
İnsan Kaynakları Müdürü

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-62-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitap;
Hayatımın anlamı aşk Böceğim,
Oğluşuma armağan olsun,
Tadım Tuzum iyi ki varsın…

ÖNSÖZ

Performans değerleme insan kaynakları yönetiminin en önemli işlevleri arasındadır. Performans değerleme ile kişinin herhangi bir konudaki etkinliğini ve başarı düzeyini belirlemeye yönelik çalışmalar oluşturmaktadır. Etkinlik düzeyi ve başarıyı ölçmek ise oldukça zor bir iştir. Bu zorluğun başlıca nedeni ise insana yönelik değerlendirme olmasıdır, Diğer bir zorluk ise performans veya başarının sübjektif bir kavram olmasıdır.

Performans değerlendirme görevi ne olursa olsun bireylerin çalışmalarını, etkinliklerini, eksikliklerini, yeterliliklerini, bir bütün olarak tüm yönleri ile gözden geçirilmesidir.

ÖZET

Otomotiv sektöründe Performans Değerlendirme örneği araştırma çalışmamın amacı; performans değerlendirme yapılan bir firmada ki çalışanların bu değerlendirme ile gerek kendilerini gözden geçirmelerini, gerekirse, kurum tarafından zaman zaman gözden geçirilmelerini, işgal ettikleri rolün gereklerini ne düzeyde yerine getirdiklerini görmektir. Aynı zamanda tek tek kişilerin performansın değerlendirilmesinin yanında kurumun bütün olarak performans değerlemesinin de söz konusu olduğunu otomotiv sektöründe faaliyet gösteren bir kurum üzerinde etkilerini görmektir.

Performans değerlemenin belirli bir görev ve iş tanımı çerçevesinde bireyin bu iş ve görev tanımını ne düzeyde gerçekleştirdiğinin belirlendiği, hedeflerin; şirket, bölüm, bireysel hedefleri, yetkinlik çeşitliliklerinin de ayrı ayrı ölçüldüğünün, temel, teknik ve yönetsel yetkinliklerin belirlendiği, gelişiminin firma beklentileri ve iş gücü verimliliğini arttırdığı gözlenmiştir. Sonucunda kariyer ve eğitim çıktılarının firma yararına olduğu görülmüştür. Performans değerlendirmenin, çalışan ile yönetici arasında bir iletişim aracı olduğu, çalışanın, üstlerince nasıl görüldüğünü anladığı, varsa eksikliklerini düzeltme fırsatını bulduğu bir sistemdir. Çalışan performans değerlendirme uygulaması ile eğitim ve gelişmeye açık olan yanlarını görür, kariyerini planlar, ücret ve diğer maddi beklentilerin geçerliliğini görmektedir. Çıktılar doğrultusunda performans değerlendirmenin, motivasyon sağladığı ve verimliliği arttırdığı görülmüştür.

Bu araştırmada; KOBİ'lerin performanslarının ölçümüne yönelik yeni bir araç geliştirilmesi ve örnek bir uygulama ile doğruluk/güvenilirliğin kanıtlanması hedeflenmektedir. KOBİ'lerin özgün niteliklerini dikkate alacak kapsamlı, yaygın ve analitik,

ancak bir o kadar da basit, hızlı ve maliyetsiz bir araca olan ihtiyaç bu araştırmanın ana motivasyonlarından biridir.

Önerilen araç, mevcut araştırmalar ve önceki akademik bulgular temel alınarak geliştirilmiştir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BÖLÜM I
PERFORMANS DEĞERLENDİRME KAVRAMI

1.1. PERFORMANS DEĞERLENDİRME KAVRAMI 3
1.1.1. Performans Kavramı ve Tanımı 4
1.1.2. Performans Değerlendirmenin Önemi 4
1.1.3. Performans Değerlendirmenin Yararları 6
1.1.4. Performans Değerlendirmesin Kullanılan Yöntemler ve Literatür Araştırması 7
1.2. PERFORMANS YÖNETİM SİSTEMİ 11
1.2.1. Performans Yönetimi Sisteminin Amaçları 11
1.2.2. Performans Yönetimi Sisteminin Aşamaları 12
1.2.3. PErformans Yönetim Sistemi Kullanım Alanları 13
1.2.3.1. Stratejik Planlama 14
1.2.3.2. Personel Planlama 15
1.2.3.3. Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi 15
1.2.3.4. Ücret Yönetimi 16
1.2.3.5. Kariyer Geliştirme Sistemi 17
1.2.3.6. Rotasyon, İş Genişletme, İş Zenginleştirme Gibi Uygulamalar 19
1.2.3.7. Sözleşme Yenileme veya İşten Çıkarma 19

BÖLÜM II
PERFORMANS DEĞERLENDİRME SÜRECİ VE DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ

2.1. PERFORMANS DEĞERLENDİRME SÜRECİ 21
2.1.1. Kriterlerin Belirlenmesi 22
2.1.2. Değerleme Standartlarının Belirlenmesi 23
2.1.3. Değerleme Periyotlarının Belirlenmesi 25

2.1.4. Değerlemecilerin Eğitimi 25
2.1.5. Yönetici ve İşgörenlere Bilgi Verilmesi 25
2.1.6. Değerlemecileri Belirleme Süreci 27
2.1.6.1. Yöneticilerce Değerleme 27
2.1.6.2. Öz değerleme 28
2.1.6.3. Takım Arkadaşlarınca Değerleme 29
2.1.6.4. Astlarca Değerleme 29
2.1.6.5. Müşterilerce Değerleme 30
2.1.6.6. 360 Derece Değerleme 30
2.2. PERFORMANS DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ 32
2.2.1. İkili Karşılaştırma ve Sıralama Yöntemi 32
2.2.2. Grafik Değerleme Yöntemi 34
2.2.3. Zorunlu Dağılım Yöntemi 35
2.2.4. Değerlendirme Skalaları Yöntemi 36
2.2.4.1. Değerlendirme Faktörleri 37
2.2.4.2. Faktörlerin Tartılandırılması 38
2.2.4.3. Davranışsal Değerlendirme Skalaları 42
2.2.5. Kritik Olay Yöntemi 44
2.2.6. İşaretleme Listesi Yöntemi 47
2.2.7. Direkt İndeks Yöntemi 49
2.2.8. Standartlar Yöntemi 49
2.2.9. Amaçlara Göre Yönetim (MBO) 50
2.3. PERFORMANS DEĞERLEME SIRASINDA YAPILAN HATALAR VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR 52
2.3.1. Performans Değerleme Sırasında Yapılan Hatalar 53
2.3.1.1. Hale Etkisi 53
2.3.1.2. Belirli Derecelere/Puanlara Yönelme 55
2.3.1.3. Yakın Geçmişteki Olaylardan Etkilenme 58
2.3.1.4. Kontrast Hatalar 60
2.3.1.5. Kişisel Önyargılar 60
2.3.2. Değerlendirmede Karşılaşılan Güçlükler 61

BÖLÜM III
ÖRNEK PERFORMANS DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI

3.2. İŞLETME ORGANİNAZYON ŞEMASI 68
3.3. İŞLETMEDE UYGULANAN PERFORMANS DEĞERLENDİRME SİSTEMİ 68
3.3.1 Performans Değerlendirme Sisteminde Göstergeler 69
3.3.2. Performans Değerlendirme Sistemi Öncesi Altı Aylık Verimlilik İncelemesi 70
3.3.2. Performans Değerlendirme Sistemi Sonrası Altı Aylık Verimlilik İncelemesi 72
3.4. UYGULAMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 75

SONUÇ 77

KAYNAKÇA 81

KAYNAKÇA

- Doğan CANMAN; **Personelin Değerlendirilmesinde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkiye'de Kamu Personelinin Değerlendirilmesi**; Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü; Ankara; 1993.
- Asuman Uluçınar TÜRKEL; **Yöneticiler İçin: İnsan Kaynaklarının Etkin Kullanımı**; Türkmen Kitabevi; İstanbul; 1998.
- Cavide UYARGİL; **İşletmelerde Performans Yönetimi Sistemi: Performansın Planlanması, Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesi**; İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayın No:262; İstanbul; 1994.
- İlhami FINDIKÇI; **İnsan Kaynakları Yönetimi**; 2.Baskı; Alfa; İstanbul; 2000.
- İlhan ERDOĞAN; **İşletmelerde Personel Seçimi ve Başarı Değerleme Teknikleri**; İ.Ü. İş.Fak.; İstanbul; 1991.
- İsmail EFİL; **İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon**; 6. Baskı; Alfa; 1999.
- Nesime ACAR; **İnsan Kaynakları Yönetimi**; MPM Yayınları No:640; Ankara; 2000.
- Tuğray KAYNAK ve Diğerleri; **İnsan Kaynakları Yönetimi**; 2.Baskı; İ.Ü. İş.Fak.; İstanbul; 2000.
- Zeyyat SABUNCUOĞLU; **İnsan Kaynakları Yönetimi**; Ezgi Kitabevi; Bursa; 2000.
- Zeyyat SABUNCUOĞLU; **Personel Yönetimi**; 7.Baskı; Bursa; 1994.
- Zühal AKAL; **İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi: Çok Yönlü Performans Göstergeleri**; MPM Yayınları No:473; Ankara; 1998.

- Fındıkçı İ. (2003), **İnsan Kaynakları Yönetimi**, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Uyargil C. (1997), **" Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminde Performans Değerleme"**, Human Recources Y:1, Haziran S:8, 22–28.
- Örücü, E. ve Köseoğlu M. (2003), **İşletmelerde İşgören Performansını Değerlendirme**, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Brookings. (2008). Defining SMEs: A Less Imperfect Way of Defining Small and Medium Enterprises in Developing Countries.
- Maori Economic Taskforce. (2011). Small to Medium Enterprises.
- Senderovitz, Martin. (2009). How Are SMEs Defined in Current Research.
- Ahmet Bayrak Soyak (2019) Doktora tezi
- Ayşe Cansu Gök Doktora tezi 2015

İNTERNET KAYNAKLARI

- Strateji hamlesi:2009 Model Erişim Tarihi: 15.10.2022

http://www.stratejika.com/makale.asp?makale=38

- Kalder Ankara:2009 Model Erişim Tarihi: 15.10.2022

www.kalder.org.tr/preview_content.asp?contID=722&tempID=1&regID=2

- Uludağ Araştırma:2009 Model Erişim Tarihi: 15.10.2022

http://www20.uludag.edu.tr/~kurullar/GPK/SP_Guideline.htm

- Human Kapital İstanbul:2009 Model Erişim Tarihi: 15.10.2022

http://www.humankapital.com.tr/goster.asp?kim=20&GORUS=1

- İkworld Antalya:2008 Model Erişim Tarihi: 15.10.2022

www.ikyworld.com/egitim/performans_dege_sist_kurulmasi.htm

Bireysel ve Örgütsel Kariyer

Editörler

Doç. Dr. N. Derya ERGUN ÖZLER & Prof. Dr. H. Zümrüt TONUS

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-00-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Önsöz

Kariyer kavramı, bireyin çalışma yaşamı boyunca geldiği pozisyonlar ve bu pozisyonlarda kazandığı yetkinlikler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan yola çıkıldığında, şüphesiz ki hem bireyin hem de örgütlerin kariyer üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Konuya hangi açıdan bakıldığına bağlı olarak, kariyer bireysel ve örgütsel olmak üzere iki biçimde ele alınabilmektedir. Kitabımızın hem bireysel gelişim hem de bir işletme yönetimi kitabı niteliği iki konuya birden değinilmesi sonucunu getirmiştir.

Toplumsal, ekonomik ve örgütsel değişimin çok hızlı olduğu günümüzde, bireylerin kendi kariyerlerinin yönetiminden sorumlu hale geldiği kabul edilmekte ve literatürdeki çoğu kariyer yayını, bireysel gelişim açıdan konuya yaklaşmaktadır. Bu bakış açısı bireylerin kendi kariyerlerini düşünmelerinin, araştırmalarının ve bu tür stratejileri benimsemelerinin önemini vurgulamaktadır. Kariyer yönetiminin bireylerin kendi kariyerlerinden sorumlu olmaları, iş yaşamındaki bilgilerini en üst düzeye çıkarmalarını, aynı zamanda kariyer kararlarını iyileştirmeleri için yetenekli danışmanların desteğiyle güçlendirerek geliştirilebileceğini varsayılmaktadır.

Ancak biz işletme yönetimi çalışanlar açısından kariyer, tamamen çalışan bireyin insiyatifine bırakılabilecek bir konu değildir. İşletmeler, stratejik yönetim ve insan kaynakları yönetimi açısından, "**bireylerin kariyerlerine**" devam ettikleri bir "**örgütsel kariyer ortamını**" karşılıklı avantaj sağlayacak şekilde yönetmek zorundadır. Yöneticiler, çalışanlarının mentoru-koçu olarak ve kendilerini onların bireysel kariyer gelişimini sorumluluklarının önemli bir parçası olarak görerek, doğrudan bir fark yaratabilirler. Bunu, insan kaynakları yönetimi fonksiyonları olan, insan kaynakları planlaması, çalışanların işe alınması, ücretlendirme, performansın ölçülmesi, eğitim ve geliştirme ile çalışanlarının kariyer beklentilerini önemseyen bir yapı ve örgüt kültürünün geliştirilmesiyle yapmaları gerekmektedir. Bu nedenle kitabımızda, önce "**kariyer kavramı ve kariyer kuramları**" açıklanmış, ardından "**bireysel gelişim açısından tamamen birey gözünden kariyer**" konusuna bakılmış, son olarak da "**örgütler açısından, örgütteki çalışanın kariyeri**" konusu incelenmiştir.

Bölüm yazarları, Anadolu Üniversitesi ve Kütahya Dumlupınar Üniversitesi'nin alanında uzman değerli öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Kitabımızın yazılmasında ve basım sürecinde katkı sağlayan herkese sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

Kariyer konusundaki kavramsal kargaşaya çözüm olacağını düşündüğümüz kitabımızın, öğrencilerimize ve kariyer konusuna ilgi duyan her kesime katkı sağlamasını diliyoruz.

Aralık' 2022

Editörler

Doç. Dr. N. Derya ERGUN ÖZLER & Prof. Dr. H. Zümrüt TONUS

İçindekiler

KARİYER
Doç. Dr. Fulya MISIRDALI YANGİL

Giriş....1
A. Kariyerin Tanımı....2
B. Kariyerin Önemi....5
C. Kariyer Seçimini Etkileyen Faktörler....6
D. Kariyerle İlgili Kavramlar....9
1. İş ve Meslek....9
2. Zeka....11
3. Kişilik....13
4. Bilgi....16
5. Beceri....17
6. Yetkinlik....19
7. Yetenek....20
Kaynakça....21

KARİYER KURAMLARI
Dr. Öğr. Üyesi Burcu AKDENİZ
Öğr. Gör. Dr. Fatih AKDENİZ

Giriş....25
A. Kariyer Kuramlarının Gelişimi....26
B. Temel Kariyer Kuramları....28
1. Parsons'ın Özellik-Etmen Kuramı....28
2. Holland'ın Mesleki Kişilik Kuramı....30
3. Lofquist'in İşe Uyum Kuramı....34
4. Roe'nun İhtiyaç Kuramı....38
5. Krumboltz'un Sosyal Öğrenme Kuramı....41
6. Krumboltz'un Planlanmış Şans Kuramı....43
7. Jung'un Kişilik Tipolojisi....44
8. Myers-Briggs Tip Kuramı....46
Kaynakça....51

BİREYSEL KARİYERİN KAVRAMSAL ANALİZİ
Doç. Dr. Meltem DİL ŞAHİN

Giriş....53
A. Bireysel Kariyerin Tanımı ve Önemi....54
B. Bireysel Yaşam Dönemleri ve Kariyer İlişkisi....56
1. Psikososyal Gelişim....56
2. Yaşam Boyu Yaşam Alanı....57
3. Yaşam Yapısı....58
C. Bireysel Kariyer Yönetimi....60
D. Bireysel Kariyer Planlaması....61
1. Bireysel Kariyer Planlamasının Tanımı ve Önemi....61
2. Bireysel Kariyer Planlamasının Aşamaları....62
a. Bireyin Kendini Tanıması ve Özdeğerlendirmesi....63
b. Fırsatları Tanımlama....63
c. Bireysel Amaç ve Hedef Belirleme....64
d. Plan Oluşturma....65
e. Geri Bildirim....65
3. Bireysel Kariyer Planlamasını Etkileyen Faktörler....65
a. Demografik Faktörler....66

b. Sosyo Kültürel ve Ekonomik Faktörler 66
c. Yasal ve Politik Faktörler 67
d. İlgi ve Yetenekler 67
e. Kişisel Özellikler 68
f. Mesleki Olgunluk Seviyesi 68
g. Şans 69
E. Bireysel Kariyer Geliştirme 69
Kaynakça 72

ÖRGÜTSEL KARİYERİN KAVRAMSAL ANALİZİ
Doç. Dr. N. Derya ERGUN ÖZLER

Giriş 75
A. Örgütsel Kariyerin Tanımı ve Önemi 76
B. Kariyer Aşamaları 77
1. Keşfetme (Arama) Aşaması 78
2. Kurma Aşaması 79
3. Kariyer Ortası Aşaması 79
4. Kariyer Sonu Aşaması 81
5. Azalma (Emeklilik) Aşaması 82
C. Örgütsel Kariyerle İlgili Genel Kavramlar 83
1. Kariyer Hareketliliği 83
2. Kariyer Platosu 85
3. Kariyer Çapaları 86
4. Kariyer Kalıpları 89
5. Kariyer Bağlılığı 90
6. Kariyer Yaklaşımları 91
a. Portföy Kariyer Yaklaşımı 93
b. Sınırsız Kariyer Yaklaşımı 94
c. Çok Yönlü Kariyer Yaklaşımı 96
Kaynakça 98

ÖRGÜTSEL KARİYER YÖNETİMİ
Doç. Dr. Bahar SUVACI

Giriş 101
A. Örgütsel Kariyer Yönetimi, Amaçları ve Faydaları 102
B. Örgütsel Kariyer Yönetim Süreci 105
C. Örgütsel Kariyer Yönetimi Uygulamaları 108
1. İç Kaynak Kullanımının Doğrudan Uygulama Alanları 108
a. Terfi 108
b. Nakil (İç Transfer) 109
c. Rütbe İndirimi 111
d. İşletme İçi İş Duyuruları 111
2. İç Kaynak Kullanımının Dolaylı Uygulama Alanları 111
a. Örgütsel Kariyer Planlaması 111
b. Yetenek Yönetimi 112
c. Yedekleme Planlaması 112
D. Örgütsel Kariyer Yönetim Sistemleri 112
1. Kulüp Sistemi 113
2. Beyzbol Takımı Sistemi 113
3. Akademi Sistemi 114
4. Kale Sistemi 115
E. Örgütsel Kariyer Yönetiminin Diğer İnsan Kaynakları Yönetimi İşlevleri ile İlişkisi 117
1. İnsan Kaynakları Planlaması (İKP) 117
2. İnsan Kaynakları Bulma ve Seçme 118
3. Performans Yönetim Sistemleri 118

4. Eğitim ve Geliştirme Faaliyetleri 119
F. Örgütsel Kariyer Yönetiminde Çalışanların, Örgütün ve Yöneticilerin Rolleri 119
Kaynakça 121

ÖRGÜTSEL KARİYER PLANLAMA
Prof. Dr. H. Zümrüt TONUS

Giriş 123
A. Örgütsel Kariyer Planlamanın Tanımı ve Önemi 124
B. Örgütsel Kariyer Planlamanın Amaçları 126
C. Örgütsel Kariyer Planlamanın Avantaj ve Dezavantajları 127
D. Örgütsel Kariyer Planlamada Örgüt ve Yönetici Sorumlulukları 128
E. Örgütsel Kariyer Planlama Süreci 129
1. Örgütsel Değerlendirme 129
2. Pozisyon Tanımlama 129
3. Kariyer Yollarını Belirleme 131
a. Geleneksel Kariyer Yolları 133
b. Geleneksel Olmayan Kariyer Yolları 137
4. Kariyer Haritalarını Oluşturma 139
Kaynakça 141

ÖRGÜTSEL KARİYER GELİŞTİRME
Dr. Öğretim Üyesi Güzin KIYIK KICIR

Giriş 143
A. Örgütsel Kariyer Geliştirmenin Tanımı ve Önemi 144
B. Kariyer Geliştirme Araçları 147
1. Kariyer Merkezleri 147
2. Kariyer Rehberliği 149
3. Kariyer Danışmanlığı (Mentorluk) 150
4. Koçluk 151
5. Örgütsel Yedekleme Planı 153
6. Kariyer Atölyeleri (Workshops) 155
7. Yazılı Kaynaklar ve Alıştırma Kitapları (Workbooks) 156
8. Eğitim ve Geliştirme Programları 157
9. İş Zenginleştirme 158
10. İş Rotasyonu 159
Kaynakça 161

ÖRGÜTSEL KARİYER SORUNLARI
Prof. Dr. Ceren GİDERLER KARAVELİOĞLU

Giriş 163
A. Cinsiyet Ayrımcılığı 163
B. Çift Kariyerli Eşler 166
C. Ay Işığı Sorunu 168
D. Nepotizm 169
E. Yetenek Demodeliği (Beceri Yitimi) 170
F. Tükenmişlik Sendromu 172
G. Psikolojik Şiddet (Mobbing) 173
H. Cam Tavan Sendromu 175
I. Kraliçe Arı Sendromu 177
İ. İş-Aile Çatışması 178
Kaynakça 181

Kaynakça

Altan, M. Z. (1999). Çoklu zeka kuramı. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 17(17), 105-117.

Atlı, D. (2017). *İnsan kaynakları yönetiminin yeni vizyonu yetenek yönetimi*. İstanbul: Abaküs.

Aydın, A. A. ve Aydoğan, E. (2020). Yetkinlik modelleme: Koç yetkinliklerinin karşılaştırmalı analizine yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 19. Uluslararası İşletmecilik Kongresi Özel Sayısı, 357-374.

Aydın, B. (1996). Benlik kavramı ve ben şemaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 8, 41-47.

Aytaç, S. (2005). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlanması, gelişimi ve sorunları*. 2. Baskı, Bursa: Ezgi Kitapevi.

Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 61-82.

Baruch, Y. (2006). Career development in organizations and beyond: Balancing traditional and contemporary viewpoints. *Human Resource Management Review*, 16, 125-138.

Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi yönetimi.* İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik insan kaynakları yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Başaran, I. (2004). Etkili öğrenme ve çoklu zeka kuramı: Bir inceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, 5, 7-15.

Bird, A. (1994). Careers as a repositories of knowledge: A new perspective on boundaryless careers. *Journal of Organizational Behavior*, 15(4), 325-344.

Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Der*gisi, 1(2), 93-110

Börü, E., D. (2020). Kariyer kavramı ve aşamaları. (Ed. Ahmet Günay, Rukiye Çelik, İlker Hüseyin Çarıkçı, Azmi Yalçın ve Kutay Özdemir), *Tüm yönleriyle kariyer yönetimi içinde*, 27-66, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.

Bursalı, M. Y. ve Kök B. S. (2018). İnsan kaynaklarında değişimin yeni yönelimi: Kariyer yönetimi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 5(3), 46-67.

Care, N. S. (1984). Career choice. *The University of Chicago Press Journals*, 94(2), 283-302.

Çetinkaya, M. (2009). Yöneticilerin yönetsel yetkinlik algılamalarına ilişkin bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 11(2), 219-239.

Collin, A. (1998). New challenges in the study of career. *Personel Review*, 27(5), 412-425.

Çolak, A. (2007). İş analizi (Ed. Uğur Dolgun). *İnsan kaynakları yönetimi* içinde 59-82, Bursa: Ekin Kitabevi.

Davenport, T. H. & Prusak, L. (2001). *İş dünyasında bilgi yönetimi: Kuruluşlar ellerindeki bilgiyi nasıl yönetirler*. (Çev. Günhan Günay). İstanbul: Rota Yayınları.

Demirdöven, İ. (2011). Meslek etiklerindeki sorunların kaynağı üzerine. *Kaygı,* 16, 47-52.

Doğan, S. ve Demiral Ö. (2008). İnsan kaynakları yönetiminde çalışanların kendilerine doğru yolculuk yöntemi:Yetenek yönetimi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3),145-166.

Durna, U. ve Demirel, Y. (2008). Bilgi yönetiminde bilgiyi anlamak. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30, 129-156.

Dworkin, R. (1998). *Why having a career is now so important*. The Baltimore Sun. https://www.baltimoresun.com/news/bs-xpm-1998-05-18-1998138038-story.html. Erişim tarihi: 08.06.2021.

Erdoğdu, M. Y. (2008). Duygusal zeka'nın bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 7(23), 62-76.

Erdoğmuş, N. (2011) İş ve meslek danışmanlığı. İş ve Meslek Danışmanlığı Derneği (der.), İş ve Meslek Danışmanlığı, Ankara: İŞKUR, 6-23.

Gati, I., Krausz, M. & Osipow, H. S. (1996). A taxonomy of difficulties in careerdecision making. *Journal of Counseling Psychology,* 43(4), 510-526.

Genç, G., Kaya, A. ve Genç, M. (2007). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 49-63.

Greenberg, J. & Baron, R. A. (2003). *Behavior in organizations*. 8th edition, New Jersey: Prentice Hall.

Güneş, F. (2012). Bologna süreci ile Yükseköğretimde öngörülen beceri ve yetkinlikler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi,* 2(1), 1-9

Gürel, E. ve Tat, M. (2010). *Çoklu zekâ kuramı: Tekli zekâ anlayışından çoklu zekâ yaklaşımına*. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(11), 336-356.

Kalemci, T, İ. (2020). Kariyer kavramının ortaya çıkışı. (Ed. Rukiye Çelik, İlker Hüseyin Çarıkçı, Azmi Yalçın ve Kutay Özdemir), *Tüm yönleriyle kariyer yönetimi* içinde 3-25, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.

Karagülle, B. (2007). *Türkiye'de işsizliğe bir çözüm önerisi olarak Türkiye İş Kurumu'nun iş danışmanlığı hizmetleri*, Ankara:Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü. https://media.iskur.gov.tr/15609/basak-karagulle.pdf (Erişim tarihi: 06.07.2021).

Kayalar, M. ve Özmutaf, N. M. (2009). The effects of individual career planning on job satisfaction: A comparative study on academic and administrative staff. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(1), 239-254.

Keskin, E., Yayla, Ö. ve Aktaş, F. (2020). Duygusal zeka, kariyer uyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler: Turizm sektörü üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2985-2995.

Köse, S., Tutar, H., Şahin, N. ve Güler, S. (2020). Kişilik özellikleri ve kariyer stresi ilişkisinde örgütsel güvenin aracılık etkisi üzerine bir araştırma. *Turkish Studies*, 15(2), 1137-1154.

Kuzgun, Y., Aydemir S., S. ve Hamamcı, Z. (1999). Mesleki doyum ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 14-18.

Merdan, E. (2013). Beş faktör kişilik kuramı ile iş değerleri ilişkisinin incelenmesi: Bankacılık sektöründe bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 7, 140-159.

Noe, A. R. (1999). *İnsan kaynaklarının eğitim ve gelişimi.* (Çev. Canan Çetin), 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

Orpen, C. (1994). The effect on organizational and individual career management on career success. *International Journal of Manpower*, 27(1), 27-37.

Özdemir, Y. (2013). Marmara Bölgesi'ndeki işletmelerin İK yöneticilerinin kariyer anlayışındaki değişime yönelik değerlendirmeleri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 257-274.

Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Benlik kavramı ve benliğin gelişimi bilen benliğe gereksinim var mı?. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 21-37.

Özkan, E. (2015). *Eğitim-geliştirme, işe alıştırma ve kariyer yönetimi,* Bir bakışta insan kaynakları yönetimi (Ed. Yaşar Aktaş ve Ekrem Ersin Cesur) içinde 121-151, 1. Baskı, Bursa: Dora Basım-Yayın.

Özler, E. D., Mercan, N. ve Yeni, Z. (2016). Y kuşağının beş faktör kişilik özelliklerinin kariyer uyum yetenekleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. "*İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 18(4), 145-162.

Payne, J. (2009). Emotional Labour and skills: A reappraisal. *Gender, Work and Organization*, 16(3), 348-367.

Reddy, K. (2021). *What is the difference between job, career and profession?* https://content.wisestep.com/difference-job-career-profession/ (Erişim tarihi: 06.07.2021).

Robbins, S. P. (1996). *Organizational Behavior: Concepts, controversies, applications*, 7th edition, New Jersey: Prentice Hall Inc.

Ruhl, C. (2020). *Intelligence: definitition, theories and testing*. Simply Psychology, https://www.simplypsychology.org/intelligence.html#intro (Erişim tarihi: 19.06.2021).

Sabuncuoğlu, Z. (2005). *İnsan kaynakları yönetimi uygulamalı*, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.

Salovey, P. & Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.

Sarı, M. ve Cenkseven, F. (2008). İlköğretim öğrencilerinde okul yaşam kalitesi ve benlik kavramı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,* 5(2), 1-16.

Sarıtaş, M. (1997). Yönetimde kişilik faktörü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(4), 527-548.

Seymen, O. A. (2004). Geleneksel kariyerden, sınırsız ve dinamik/değişken kariyere geçiş: Nedenleri ve sonuçları üzerine yazınsal bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(1), 79-114.

Shippmann, J. S., Ash, R., Battista, Mariangela, C., L., Eyde, L. D., Hesketh, B, Kehoe, J., Pearlman, K., Prien, E. P. & Sanchez, J. I. (2000). The Practice Of Competency Modeling. *Personel Psychology*, 53, 703-740.

Sternberg, R. J. (2020). *Human intelligence*. Encyclopedia Britannica, https://www. britannica.com/science/human-intelligence-psychology (Erişim tarihi: 19.06.2021)

Şimşek, M. Ş., Çelik, A., Akgemci, T. ve Soysal, A. (2004). *Kariyer yönetimi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Talu, N. (1999). Çoklu zeka kuramı ve eğitime yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 164-172.

Totan, T., Aysan , F. ve Bektaş, M. (2010). Öğretmen adaylarının mizaç, karakter ve kimlik özellikleri*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 19-43.

Turan, N. (2015). *Çalışma yaşamında yetenek, beceri, yetkinlik, yeterlilik*. Ankara: Nobel Yayıncılık

Werther, W. & Davis K. (1993). *Human resources and personnel management*. 4th ed., New York:McGraw-Hill.

Yaylacı, Ö. G. (2006). Kariyer planlama ve gelişiminde duygusal zeka faktörü. *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 73-86.

Yazgan, B. ve Yerlikaya, E. E. (2019). *Kişilik kuramları*. 15. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.

Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zeka ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 139-146.

Yılmaz, A. İ., Dursun, B., Pektaş, K. ve Altay, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin kariyer seçimlerinin demografik özellikler açısından incelenmesi: Pınarhisar MYO örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges,* 2(2) 9-21.

Yüksel, Ö. (2004). *İnsan kaynakları yönetimi*, 5. baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Zembat, R., Koçyiğit, S., Akşin, Y., Ezgi ve Tunçeli, H. İ. (2018). Çocukların benlik algısı, mizaç ve sosyal becerileri arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Türkçe Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 548-567.

https://sozluk.gov.tr/ (Erişim tarihi: 19.04.2021).

https://www.merriam-webster.com/dictionary/intelligence (Erişim tarihi: 19.06.2021).

https://www.merriam-webster.com/dictionary/skill (Erişim tarihi: 19.06.2021).

https://en.wikipedia.org/wiki/Skill (Erişim tarihi: 19.06.2021).

https://www.thebalancecareers.com/hard-skills-vs-soft-skills-2063780 (Erişim tarihi: 19.06.2021).

Kaynakça

Atli, A. ve Keldal, G. (2017). Mesleki kişilik tipleri envanterinin geliştirilmesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 18(1), 73-93.

Aytaç, S. (2005). *Çalışma yaşamında kariyer*. Bursa:Ezgi Kitabevi.

Aytaç, S. ve Keser, A. (2017). *Çalışma yaşamında kariyer*, 3. Baskı, İzmit:Umuttepe Yayınları.

Bacanlı, F. (2014). Özellik-Faktör uyumlu kuramlar. (Ed. B. Yeşilyaprak), *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya* içinde, 89-126, Ankara:Pegem Akademi.

Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York:General Learning Press.

Betz, N. E., Fitzgerald, F. & Hill, R. E. (1996). Trait-factor theories: Traditional cornerstone of career theory, Handbook of Carrier Theory, (Eds. Arthur, M.B., Hall D. T. & Lawrence B. S.,), 26-40, Cambridge University Press.

Briggs-Myers, I., McCaulley, M. H., Quenk, N. L. & Hammer, A. L. (1998). *MBTI manual:A guide to the development and use of th Myers-Briggs type indicator,* 3rd Edition, CPP Palo Alto, California.

Briggs-Myers, I. (2016). Introduction to type:A guide to understanding your results on the MBTI Instrument, 7th Edition, CPP.

Brown, D. (2002). Introduction to theories of career development and choice: Origins, evolution and current efforts, D. Brown (Der.) Career choice and development, 4th edition, *The Jossey-Bass Business & Management Series*, 3-24.

Brown, D. (2014). *Career Information, Career Counseling and Career Development*. Pearson New International Edition. New York:Pearson.

Brown, M. T., Lum, J. L., & Voyle, K. (1997). Roe revisited: A call for the reappraisal of the theory of personality development and career choice. *Journal of Vocational Behavior*, 51, 283-294.

Capuzzi, D., & Stauffer, M. D. (2006). *Career counseling; Foundations, perspectives and applications*, 2nd edition, Pearson, Boston.

Cherry, K. (2022). How the Myers-Briggs type Indicator Works, https://www.verywellmind.com/the-myers-briggs-type-indicator-2795583

Çakan, S. (2020). Kariyer kuramları. (Ed. H. Tutar) *Kariyer planlaması ve yönetimi* içinde, 100-128, Ankara: Seçkin.

Demirkol, A. ve Aslan, S. (2021). Holland'ın tipolojisi, bağlanma ve beş faktör kişilik kuramı üzerine bir derleme çalışması, *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 1127-1150.

Greenhaus, J. H. & Callanan, G. A. (2006). *Encyclopedia of career development* Vol.1, Editors: Greenhaus, J. H. & Callanan, G. A. Sage Publications.

Güneri, O. Y. (2012). Psikodinamik yaklaşımlar. (Ed. B.Yeşilyaprak), *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya* içinde 136-165, Ankara: Pegem Akademi.

Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.

Jordan, T. H. (1983). The validity of john holland's theory of vocational choice for low socio-economic drug abusers. ProQuest Dissertations and Theses. New Jersey:Rutgers University.

Krumboltz, J.D. & Baker, R.D. (1973). Behavioral counseling for vocational decisions. In Henry Borow (Ed.), *Career Guidance for a New Age*, 235-284, Boston:Houghton Mifflin.

Krumboltz, J.D., Mitchell, A. M. & Jones, G. B. (1976). A social learning theory of career selection. *The Counseling Psychologist*. 6(1), 71-81.

Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara:Nobel Yayınevi.

Lunneborg, P.W. (1997). Putting Roe in perspective. *Journal of Vocational Behavior*, 51, 301-305.

MBTI Basics (2022). The Myers-Briggs foundation Website https://www.myersbriggs.org/my-mbti-personality-type/mbti-basics/

McGrath, M. (n.d.) Introduction to theories of personality, Chapter 3, Part 3: Jung's Personality Types – PSY321 Course Text: Theories of Personality, The American Women's College at Bay Path University, Department of Psychology, https://open.baypath.edu/psy321book/chapter/c3p3/ Erişim Tarihi:7.12.2022

Mitchell, L. K., & Krumboltz, J. D. (1996). Krumboltz's learning theory of career choice and counselling. In D.Brown & L Brooks (Eds.), Career choice and development (3rd ed., pp. 233-249). San Francisco: Jossey Bass.

Mitchell, K. E., Levin, A. S., & Krumboltz, J. D. (1999). Planned happenstance: Constructing unexpected career opportunities. *Journal of Counseling and Development*, 77, 115–124.

Osipow, S. H. (1997). Roe revisited: Why? *Journal of Vocational Behavior*, 51, 306-309.

Roe, A. (1956). *The psychology of occupations*. New York:Wiley.

Roe, A. (1957). Early determinants of vocational choice. *Journal of Counseling Psychology*, 4(3), 212-217. doi:10.1037/h0045950

Roe, A., & Lunneborg, P. W. (1990). Personality development and career choice. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), Career choice and development: Applying contemporary theories to practice (2nd ed., pp. 68–101). San Francisco, CA:Jossey-Bass.

Selçuk, Z. R. (2020). Myers-Briggs kişilik tipleri, Türkiye Zeka Vakfı, https://www.tzv.org.tr/#/haber/5486, Erişim Tarihi: 03.12.2022.

Sharf, R. S. (2002). *Applying career development theory to counseling*. USA: Brooks/Cole Thomson Learning.

Sharf, R. S. (2013). *Applying career development theory to counseling*. 6th edition. New York: Cengage.

Sharp, D. (1987). *Personality types: Jung's model of typology studies in jungian psychology*, Inner City Books.

Swanson, J. L. & Fouad, N. A. (2020). *Career theory and practice: Learning through case studies*, 4th edition, Sage, Los Angeles.

Tinsley, H. E. A. (1997). Re-Examining Roe's Theory of personality development and career choice. *Journal of Vocational Behavior*, 51, 280-282.

University of Minnesota, Department of Psycology (2022). Vocational Psychology Research Theory of Work Adjustment, https://vpr.psych.umn.edu/theory-work-adjustment#:~:text=The%20Theory%20of%20Work%20Adjustment,of%20its%20greatest%20application%20today. Erişim tarihi: 31.10.2022

Yates, J. (2021). Section 2: Theory, Oxford Handbook of Carrier Development, Ed. Robertson, P. J., Hooley, T. & McCash, P., Oxford University Press, UK

Yeşilyaprak, B. (1995). Mesleki gelişim kuramları üzerine bir eleştirel değerlendirme. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6), 43-49.

Yeşilyaprak, B. (2015). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri: Gelişimsel yaklaşım*. Ankara:Nobel Yayınevi.

Williamson, E. (1950). *Counseling adolescents*. New York: Mc Graw Hill Book Co.

Kaynakça

Agun, H., Üçok, D. I. ve Küçük, B.A. (2021). Kariyer dönemlerinin değişmeyen gerçeği: Kariyer endişesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 8(1), 59-72.

Aktu, Y. (2016). Levinson'un kuramında ilk yetişkinlik döneminin yaşam yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 162-177.

Arslan, E. ve Arı, R. (2008). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (19), 53-60.

Aydın, E. B. (2007). Örgütlerde kariyer yönetimi, kariyer planlaması, kariyer geliştirmesi ve bir kariyer geliştirme programı olarak koçluk uygulamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Aytaç, S. (1997). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlaması geliştirilmesi sorunları*. İstanbul:Epsilon Yayıncılık.

Ballı, A.İ.K. ve Ay, Ü. (2019). Kariyer sürecinde yaşam dönemleri ve kariyer evreleri. (Ed. Erdoğan Kaygın, Yunus Zengin *Kariyer-temel kavramlar, yönetimi, güncel konular* içinde, 35-47, Konya:Eğitim Yayınevi.

Balyer, A. (2013). Okul yöneticilerinin kariyer gelişim kararlarını etkileyen kurumsal ve kişisel faktörler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 1-26.

Can, E. (2017). *Uluslararası işletmecilik teori ve uygulama*. İstanbul:Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Çalışkan, A. ve Harmancı, F. M. (2014). Personel kariyer teorisine göre polislerin mesleki ilgi alanlarının incelenmesi. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, İİBF Sayısı, 12(2), 183-205.

Çebi, E. H. ve Bayraktar, O. (2022). Kariyer gelişimi algısının işte kalma ve işten ayrılma davranışı üzerindeki etkisi: psikolojik sözleşmenin aracılık rolü. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 2390-2405.

Çelik, A. (2016). Kariyer kavramı, kapsamı ve temel boyutları. (Ed. Şerif Şimşek, Adnan Çelik, Ayten Akatay, *İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Uygulamaları* içinde 125-152, Konya:Eğitim Kitabevi.

Çiftçi, B. (2007). Kariyer planlama. (Ed. Uğur Dolgun), İnsan kaynakları yönetimi içinde 139-165, Bursa:Ekin Kitabevi.

Demir, B. ve Çalık, A. (2017). Bireysel kariyer planlamasında etkili olan faktörler: Muş Alparslan Üniversitesi İİBF örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3, 156-168.

Doğan, S. (2020). Kariyer başarı süreci. (Ed. Ahmet Günay, Rukiye Çelik, İlker Hüseyin Çarıkçı, Azmi Yalçın ve Kutay Özdemir), *Tüm yönleriyle kariyer yönetimi* içinde 153-194, Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.

Durmaz, A. (2014). Farklı kariyer evrelerinde olan öğretmenlerin öğrencilerin kariyer gelişimlerine ilişkin görüşleri. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, Mayıs, 11-21.

Erdoğmuş, N. (2003). *Kariyer geliştirme kuram ve uygulama*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Eryılmaz, A. ve Mutlu, T. (2017). Yaşam boyu gelişim yaklaşımı perspektifinden kariyer gelişimi ve ruh sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(2), 227-249.

Gök, S. (2006). *21. yüzyılda insan kaynakları yönetimi*. İstanbul:Beta Basım Yayın Dağıtım.

Halaçlı, B. (2018). Çalışan kadın personelin kariyer gelişimi:Eğitim sektöründe kıyaslamalı bir araştırma: Denizli örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Hirsh, W. ve Jackson, C. (1994). *Bir haftada başarılı kariyer planlaması*. (Çev. B. Toksöz). İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Kalaycıoğlu, E. (2018). Kariyer uyum yeteneğinin çalışanların iş performansına etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.

Kanten, S. (2012). Kariyer uyum yetenekleri ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 2(16), 191-205.

Keser, A. (2009). *Çalışma psikolojisi*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Owen, F. K. (2015). Okul psikolojik danışmanları için bir araç: kariyer yelkenlisi modeli. *Yaşadıkça Eğitim*, 29(1), 33-48.

Öner, M. (2001). *Kişisel kariyer planlaması*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.

Özen, Y. (2011). Kişisel sorumluluk bağlamında kariyer seçimini etkileyen sosyal psikolojik faktörler. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 2(3), 81-96.

Özkaya, E. (2013). Okul müdürlerinin kariyer gelişimini etkileyen demografik faktörler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Polat, F.B. ve Ardıç, K., Özdemir, Y. (2016). Bireysel kariyer planlamada etkili olan faktörlerin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Sakarya Devlet Okulları örneği. *İşletme Bilimi Dergi*si, 4(1), 29-65.

Sabuncuoğlu, Z. (2000). İnsan Kaynakları Yönetimi. Bursa:Ezgi Kitabevi.

Sağdıç, M. ve Demirkaya, H. (2009). Üniversite öğrencilerinin kariyer gelişim planlarına ilişkin yaklaşımları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 26 (1), 233-246.

Soysal, A. ve Söylemez, C. (2014). İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin bireysel kariyer planlamalarına etki eden faktörler: Kilis 7 Aralık Üniversitesi örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 6(12), 23-38.

Şimşek, Ş. ve Öge, H.S. (2007). *İnsan kaynakları yönetimi*. Ankara:Gazi Kitabevi.

Tahiroğlu, F. (2002). *Düşünceden sonuca insan kaynakları*. İstanbul:Hayat Yayıncılık.

Toros, F., Çetmeli, Y.O. (2021). Bireysel, örgütsel ve çevresel faktörlerin kariyer gelişimi üzerindeki etkisine yönelik görgül bir araştırma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergi*si, 22(49), 232-248.

Tunç, A. ve Uygur, A. (2001). *Kariyer yönetimi, planlaması, geliştirme*. Ankara:Gazi Kitabevi.

Yavaş, Ö. (2017). Kişilik özellikleri ve çalışanların kariyer gelişiminin kariyer memnuniyetleri üzerine etkisi ve bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yaylacı, G. Ö. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı. *Bilig,*40, 119-140.

Yeşil, Y. ve Arpat, B. (2018). İş sağlığı ve güvenliği öğrencilerinin kariyer planlamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Pamukkale Üniversitesi'nde bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 122-142.

Kaynakça

Ak, S. ve Soybalı, H.H. (2019). Otel işletmelerindeki işgörenlerin kariyer platosu algılamaları üzerine bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(3), 1887-1911.

Arslan, E. (2020). Çalışanların paraya olan tutum, kariyer bağlılığı ve kariyer tatmin düzeyleri arasındaki ilişki: Otel işletmelerinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 1475-1488.

Arslan, L. (2017). Kariyerleri yönetmek, (Ed. ve Çev. Canan Çetin ve M.Lütfi Arslan/David A. De Cenzo, Stephen P. Robbins S. & Susan L. Verhulst). *İnsan kaynakları yönetiminin temelleri* içinde 195-210, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Arthur, M.B., & Rousseau, D.M. (Eds.). (1996). The boundaryless career:A new employment principle for a new organizational era. Oxford:Oxford University Press.

Aryee, S. ve Tan, K. (1992). Antecedents and outcomes of career commitment. *Journal of Vocational Behavior*, 4, 288-305.

Atalay, E.(2021). Kariyer yönetimi ve güncel kariyer sorunları. (Ed. Şahin Karabulut), *Yönetim-strateji-organiazsyon teoride ve uygulamada*. C.2 içinde ss.381-395, Ankara:Gazi Kitapevi.

Aytaç, S. ve Keser, A. (2017). *Çalışma yaşamında kariyer*. İzmit:Umuttepe Yayınları.

Balaban, Ö. ve Özsoy, T. (2019). Kariyer değerleri:İş ve meslek danışmanlarına yönelik bir araştırma, *Journal of Current Debates in Social Sciences*. 2(2), 174-182.

Baluku, M.M., Schummer, S.E., Löser, D., & Otto, K. (2019). The role of selection and socialization processes in career mobility: Explaining expatriation and entrepreneurial intentions. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 19, 313-333.

Bardwick, J.M. (1986). *The plateauing trap*. Toronto:Bantam Books.

Blau, G.J. (1985). The measurement and prediction of career commitment. *Journal of Occupational Psychology*, 58, 277-288.

Bolat İ., Bolat, T., Seymen, O. ve Katı, Y. (2017). Otellerde nepotizm (akraba kayırmacılığı) ve işten ayrılma niyeti ilişkisi:Kariyer düzleşmesinin aracılık etkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 157-180.

Börü, E. D. (2020). Kariyer kavramı ve aşamaları (Ed. Ahmet Günay, Rukiye Çelik, İlker Hüseyin Çarıkçı, Azmi Yalçın ve Kutay Özdemir), *Tüm yönleriyle kariyer yönetimi*. 1. Baskı içinde 27-66, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Budak, G. (2013). *Yetkinliğe dayalı insan kaynakları yönetimi*. İzmir:Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi.

Büyükyılmaz, O., Karakulle, İ. ve Karataş, İ. (2018). Örgütsel kariyer yönetiminin duygusal bağlılık üzerindeki etkisinde iş tatmininin aracılık rolü. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(1), 1-29.

Cheng, J.W. & Su, T.W. (2013). Career plateauing and ınstitutional/occupational intention for Taiwanese career officers. *Military Psychology*, 25(2), 156-165.

Çelik, K. (2021). Kariyer çapaları/kariyer değerleri üzerine bir literatür taraması. *International Marmara Social Sciences Congress (Autumn) Proceedings Book*, 258-265.

Çerik, Ş. ve Bozkurt, S. (2010). Çalışanların örgütsel sosyalizasyon ve kariyer çapalarına yönelik algılamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi ve banka çalışanlarına yönelik bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35, 77-97.

Çiçek, B. (2020). Kariyer *yönetimi:İş dünyasına giriş rehberi*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Demirel, Z.H. (2019). Banka çalışanlarının kariyer bağlılık düzeylerinin öznel kariyer başarıları üzerindeki etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1332-1345.

Dikili, A. (2012). Yeni kariyer yaklaşımlarına ilişkin değerlendirmeler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 473-484.

Dündar, G. (2018). Kariyer geliştirme, (Ed.İsmail Durak Ataay, Lale Tüzüner, Gönen Dündar, Cavide Uyargil, Ahmet Cevat Acar, A.Oya Özçelik, Ömer Sadullah, Zeki Adal), *İnsan kaynakları yönetimi* içinde 267-299, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

Erdoğan, E. ve Çiğdem, S. (2019). Portföy çalışma ve değişen kariyer davranışları:Freelance çalışanların deneyimleri üzerinden bir değerlendirme. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 5(2), 184-199.

Erdoğmuş, N. (2003). *Kariyer geliştirme kuram ve uygulama*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Erdoğmuş, N. (2021). *Teori ve uygulamada kariyer*. B.2, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Fieldman, D., & Ng, T. (2007). Careers: Mobility, embeddedness, and success. *Journal of Management*, 33(3), 350-377.

Ference, T. P., Stoner, J. A. & Warren, E. K. (1977). Managing the career plateau. *Academy of Management Review*, 2(4), 602-612.

Göktaş, P. (2017). Kuşakların kariyer yaklaşımları ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(16), 373-393.

Göktaş, P. ve Taha, M.M. (2018). Irak uyruklu lisansüstü öğrencilerin kariyer değerleri ve kişilik özellikleri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 1(30), 104-137.

Güney, S. (2014). *İnsan kaynakları yönetimi*. B.1, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Hall, D. T. (1976). *Careers in organizations.* Glenview, IL: Scott, Foresman.

Hall, D. T. (1996). Protean careers of the 21st century. *Academy of Management Executive*, 10(4), 8-16.

Hirshi, A., & Kohen, J. (2021). Contemporary career orientations and career self-management:A review and integration. *Journal of Vocational Behavior*, 126,1-18.

Hölzle, K. (2010). Designing and implementing a career path for project managers. *International Journal of Project Management*, 28, 779-786.

Kornblum, A., Unger, D. & Grote, G. (2018). When do employees cross boundaries? Individual and contextual determinants of career mobility. *European Journal Of Work and Organizational Psychology*, 27(5), 657-668.

Kurtuldu, S. (2020). Güncel kariyer yaklaşımlarının kariyer başarısına etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Lyons, S.T., Schweitzer, L., & Ng, S.W.E. (2015). How have careers changed? An investigation of changing career patterns across four generations. *Journal of Managerial Psychology*, 30(1), 8-21.

Okakın, N. ve Şakar, M. (2013). *İnsan kaynakları yöneticisinin el kitabı*. Yenilenmiş 2. Baskı, İstanbul:Beta Basım Yayın Dağıtım.

Okur, E.M. ve Öz, Y. (2021). Y kuşağı davranışlarının kariyer yönetimi üzerindeki etkisi:İstanbul Avrupa yakasında golf sektöründe bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 430-449.

Olcay, A. ve Düzgün, M. (2016). Turizm eğitimi gören öğrencilerin meslek seçimlerinin kariyer çapaları ile uygunluğunun değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1127-1148.

Otluoğlu, Ç. K.Ö. ve Bulut, Ö. (2020). Sınırsız ve bağımsız kariyer yönelimlerinin kariyer bağlılığına etkisi üzerine bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 299-327.

Över, T.E. ve Kart, E.M. (2021). Kadın akademisyenlerin sınırsız ve çok yönlü kariyer tutumlarının kişilik açısından incelenmesi. *İş ve İnsan Dergisi*, 8(1), 73-90.

Ramirez, H.R. & Lahlouh, K. (2022). Understanding career plateaus and their relationship with coworker social support and organizational commitment. *Public Organization Review*, 1-22.

Rodrigues, R., Guest D. & Budjanovcanin, A. (2013). From anchors to orientations: Towards a contemporary theory of career preferences. *Journal of Vocational Behavior*, 83, 142-152.

Rojewski, W.J. & Pisarik, C. (2017). Classifications of college students protean and boundaryless orientation to work. *Hyojung Hanint J Educ Guidance*, 17, 329-346.

Sakal, Ö. ve Yıldız, S. (2015). Bireycilik ve toplulukçuluk değerleri, kariyer çapaları ve kariyer tatmini ilişkisi. *Journal of Yasar University*, 10(40), 6612-6623.

Schein, E. H. (1987), Individuals and careers. In J. Lorsch (Ed.). *Handbook of organizational behavior*, 155-171, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Schein, E.H. (1990). Career anchors and job/role planning: The links between career pathing and career development. *MIT Sloan School of Management*, 1-21. 18 Mart 2018 tarihinde https://dspace.mit.edu/ bitstream/handle/1721.1/2315/SWP-3192-22603401.pdf (14.07.2022).

Schein, E.H. & Maanen, J.V. (2016). Career anchors and job/role planning: Tools for career and talent management. *Organizational Dynamics*, 45(3), 165-173.

Seymen, A.O. (2004). Geleneksel kariyerden sınırsız ve dinamik/değişken kariyere geçiş: Nedenleri ve sonuçları üzerine yazınsal bir inceleme. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XXIII(1), 79-114.

Şimşek, Ş., Çelik, A., ve Akatay, A., (2016). *İnsan kaynakları yönetimi ve kariyer uygulamaları*. Değiştirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Konya:Eğitim Yayınevi.

Sullivan, S.E. (1999), The changing nature of careers: A review and research agenda. *Journal of Management*, 25(3), 457-484.

Sullivan, S.E. & Arthur, B.M. (2006). The evolution of the boundaryless career concept: Examining physical and psychological mobility. *Journal of Vocational Behavior*, 69, 19-29.

Suvacı, B. ve Baş, P.D. (2018). Banka çalışanlarının çok yönlü ve sınırsız kariyer tutumları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 113-140.

Tran, H., Baruch, Y., & Bui, T.M.H. (2021). On the way to self-employment: The dynamics of career mobility. *The International Journal Of Human Resource Management*, 32(14), 3088-3111.

Tremblay, M., Roger, A., & Toulouse, J. M. (1995). Career plateau and work attitudes:An empirical study of managers. *Human Relations*, 48(3), 221-237.

Uygur, A. ve Hassan, A. (2021). *Kariyer yönetimi planlaması geliştirme özgeçmiş yazma*. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Yahşi, Ö. (2020). İlçe Milli Eğitim Müdürlerinin kariyer giriş evresinde yaşadıkları sorunlar. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri D*ergisi, 52, 644-675.

Yaman, F., Aslan, F. ve Aksu, A. (2021). Yedekleme planı ve kariyer yönetim sisteminin, çalışanın algıladığı görev performansına etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 2715-2726.

Yaprak, Ş., Hotamışlı, M. ve Gerek, M. (2010). Örgütsel kariyer yönetimi:Tekstil işletmelerinde bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 399-421.

Yıldız, D. (2017). Pozitif örgütsel davranış ve kariyer yönetimi arasındaki ilişki. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 4(11), 254-266.

Kaynakça

Abraham, S. (2011). Talent management strategies of an International Bank in the Middle-East. *International Conference on Technology and Business Management*, March 28-30, 608-617.

Antoniu, E. (2010). Career planning process and its role in human resource development. *Annals of the University of Petroşani, Economics,* 10(2), 13-22.

Arabacı, M. (2019). Bireysel ve örgütsel kariyer yönetiminin çalışanların örgütsel bağlılığına etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Balta Aydın, E. (2007). Örgütlerde kariyer yönetimi, kariyer planlaması, kariyer geliştirmesi ve bir kariyer geliştirme programı olarak koçluk uygulamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Çakmak Otluoğlu, Ö. (2019). *Kariyer yönetimi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Ders Malzemeleri, İstanbul.

Çırpan, H. ve Şen, A. (2009). İşletmelerde yenilikçiliği geliştirmede etkili bir araç: Yetenek yönetimi. *Çerçeve Dergisi,* 17(52), 110-117.

Dilsiz, M.Ş. (2011). Kariyer yönetimi ve Kırıkkale'deki banka şubelerinde bir uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Erarslan, D., Deniz, N., Yıldırım, H. ve İnel, M.N. (2013). İşe alım sürecinde iç kaynaklardan yararlanma politikasının çalışanların örgüte bağlılığı üzerindeki etkisi. *Öneri,* 10(39*),* 11-21.

Eryiğit, N. (2007). *Örgütsel* kariyer planlama sürecinde insan kaynakları yönetiminin etkileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karakuş, S. (2016). Öğretmenlerin bireysel kariyer yönetimi gerçekleştirme düzeyleri ile okul müdürlerinin öğretmenleri motive etme yaklaşımları arasındaki ilişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Kaya, A. ve Göçen, A. (2012). Okul yöneticilerinin rotasyonu üzerine nitel bir inceleme. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 13(3), 149-165.

Koçer, S. (2015). Ulusal basın köşe yazarlarının kariyerlerinin sınırsız kariyer yaklaşımı açısından incelenmesi. *Globel Media Journal TR Edition,* 6(11)*,* 305-338.

Sabuncuoğlu Z. (2000) *İnsan Kaynakları Yönetimi*. 1. Baskı, Bursa:Ezgi Kitabevi.

Sabuncuoğlu, Z. (2009). *İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulama Örnekleriyle*. Bursa:Furkan Ofset.

Sadullah, Ö., Uyargil, C., Acar, A.C., Özçelik, A.O, Dündar, G. Ataay, İ.D., Adal, Z. ve Tüzüner, L. (2013). *İnsan Kaynakları Yönetimi,* 6. Baskı, İstanbul:Beta Basım.

Sonnenfeld, J.A. ve Peiperl, M.A. (1988). Staffing policy as a strategic response: A typology of career systems. *Academy of Management Review,* 13(4), 588-600.

Kaynakça

Antoniu, E. (2010). Career planning process and its role in human resource development. *Annals of The University of Petroşani, Economics*, 10(2), 13-22.

Aswathappa, K. (2013). Human resource management: Text and cases. Tata McGraw-Hill Education.

Aytaç, S., ve Keser, A., (2017). *Çalışma yaşamında kariyer planlaması yönetim geliştirilmesi ve sorunları*. 3. Baskı, Kocaeli:Umuttepe Yayınları.

Bakan, İ. vd. (2014). *İnsan kaynakları yönetimi*. 1. Baskı, Ankara:Gazi Kitabevi.

Budak, G., Tozkoparan, G., ve Gökşen, Y. (1995). Kariyer planlaması ve kariyerde plato: İzmir ili içerisinde bir pilot uygulama. 3.Ulusal Yönetim Kongresi Tebliği, İzmir.

Çalık, T. ve Ereş, F. (2006). Kariyer yönetimi. Ankara:Gazi Kitabevi.

Günay A., Çelik R., Çarıkçı H. İ.,Yalçın A. ve Ozdemir K. (2020). *Tüm yönleriyle kariyer yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.381-438.

Gürbüz, S. (2017). *İnsan kaynakları yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama,* Ankara:Seçkin Yayıncılık.

Hall, D. T. & Associates (1986). Career development in organisations. 1st ed., San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

https://www.shrm.org/ResourcesAndTools/tools-and-samples/toolkits/Pages/developingemployeecareerpathsandladders.aspx

Kaygın, E. ve Zengin, Y. (2019). *Kariyer: Temel kavramlar, yönetimi, güncel konular*. Konya:Eğitim Yayınevi.

Lewis, B. (1998) Former career planning? Get real! here's better way yo achieve your goals. *InfoWorld,* 20.

Mathis, R. L. & Jackson, J. H. (2011). *Human resource management* (Ed.). *Mason, OH, USA: South-Western Cengage Learning*.

Mondy, R. W. & Noe, R. M. (2005).*Human resource management*. Pearson Education.

Manolescu, A. (2003). *Human resource management*, 4th Edition, The Economic Publishing House.

Bucarest M. S. (2014). *Careers and career development. Strategic HRM: Research and practice in Ireland*, 211-229.

Özalp, İ. (2010). *İşletme Yönetimi.* Eskişehir: Nisan Kitabevi.

Özgen, H., Öztürk, A. ve Yalçın, A. (2005). *İnsan kaynakları yönetimi*. Adana:Nobel Kitabevi.

Suvacı, B. (2018). *Kariyerde değişim zamanı. Sınırsız mı yoksa çok yönlü müsünüz*? Ankara:Akademisyen Kitabevi.

Şimşek, M. Ş. (2001). *Yönetim ve organizasyon*. 6. Baskı, Konya:Günay Ofset.

Şimşek, M. Ş. ve Öğe H.S. (2012). *İnsan kaynakları yönetimi*. 5. Baskı, Konya:Eğitim Yayınevi.

Şimşek, M. Ş, Çelik, A. ve Akatay, A. (2007). *Kariyer yönetimi ve insan kaynakları yönetimi uygulamaları*. 3. Baskı, Ankara:Gazi Kitabevi.

Tunç, A., ve Uygur, A. (2001). *Kariyer yönetimi, planlaması ve geliştirme*. Ankara:Gazi Kitabevi.

Kaynakça

Aon Consulting Global Forum (2003). 3, 14.

Aydar, N. (1999). Bir eğitim tekniği olarak koçluk. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Aydemir, N. (1995). 2000'li yıllara doğru özel imalat sanayiinde insan kaynakları yönetimi ve kariyer arayışları. TÜGİAD, İstanbul.

Aytaç, S. (1997). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlaması geliştirilmesi sorunları*. İstanbul:Epsilon Yayıncılık.

Aytaç S. (2005). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlaması geliştirilmesi ve sorunları.* Bursa:Ezgi Kitabevi.

Bayraktaroğlu, S. (2003). *İnsan kaynakları yönetimi*. Sakarya:Sakarya Kitabevi.

Bingöl, D. (2003). *İnsan kaynakları yönetimi*. İstanbul:Beta Yayınları.

Case, J. & Witemeyer, H. (2006). *Intergenerational coaching and mentoring: One size doesn't fit all*. Hewlett-Packard Development Company, USA.

Erdöl, C. (2000). Kariyer planlama sistemi, kariyer yönetimi, kariyer geliştirme, kariyer sorunları ve koçluk uygulamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Hall, D. T. (1986). Dilemmas in linking succession planning to ındividual executive learning. *Human Resource Management*, 25, 235-265.

Hawkins, P. (2008). The coaching profession: Some of the key challenges, coaching, *An International Journal Of Theory. Research and Practice*, 1(1), 28-38.

Kayır, S. (2013). Rotasyona tabi tutulan ilköğretim okulu müdürlerinin örgütsel bağlılık düzeyi üzerine bir araştırma. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 105-123.

Kenar, N. (2003). Kariyer danışmanlığı ve rehberliği politikasındaki gelişmeler. www.indeksiletisim.com/writing_archieve.

Kerr, J. L. & Jackofsky, E. F. (1989). Aligning managers with strategies: Managerial development versus selection. *Strategic Management Journal*, 10 (special issue), 157-171.

Kumudha, A. & Susan, A. (2008). Organization career management and ,its impact on career satisfaction: A study in the banking sector. *The IUP Journal of Bank Management, IUP Publications*, 0(3), 48-58.

Landsberg, M. (1996). *Koçluğun taosu*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Leibman, M., Bruer, R. A. & Maki, B. R. (1998). Succession management: The next generation of succession planning, human resource planning. *The Human Resource Planning Society,* 21(3), 16-29.

Noe, R.A. (1999). *İnsan kaynaklarının eğitim ve gelişimi* (Çev.Canan Çetin), No:938, 1.Baskı, İstanbul:Beta Basım Yayım Dağıtım.

Oscar, G. Mink, Keith, Q., Owen B. & P. Mink (1993). Developing Highperformance People:The Art of Coaching. USA: Addison-Wesley Pub.

Özden, M. C. (2000). *Kariyer yönetimi*. Basılmamış Araştırma Raporu, Ankara.

Özden, M.C. (2015). Üniversite yönetmelikleri çerçevesinde kariyer merkezlerinin amaç ve faaliyetleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(12), 146-170.

Passmore, J. (2007). Coaching and mentoring- the role of experience and sector knowledge. *International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring*, Special Issue, Summer, 10-16.

Schoell, W. F., Dessler, G. & Reinecke, J. A. (1993). *Introduction to business*. Allyn and Bacon. Massachusetts.

Soysal, A. (2003). Örgütlerde kariyer yönetimi uygulamaları: Farklı özelliklere sahip büyük ölçekli işletmelerde incelenmesi ve bir model önerisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Star, J. (2004). The Manager's role in coaching. *Development and Learning in Organizations*. 18(2), 9-12.

Stevenson, H. (2007). What do you need to know. About Coaching Services.

Tzabbar, D.,Vardi, Y. & Baruch Y. (2003). Organisational career management in Israel. *International Career Management*, 8(2) , 88-96.

Whitmore, J.(2003). *Coaching for performance*. London:Nicholas Brealey Publishing.

Wolfe, R. (1996). *Systematic succession planning*. Newyork:Course Technology Inc.

Wright, S. & Mackinnon, C. (2007). Coaching: A leadership style. *Leadership Magazine for Managers*, 4(10), 22-23.

Zeus, P. & Skiffington, S.(2000). *The Complete Guide to Coaching at Work*. Sydney:The McGraw-Hills Companies Inc.

Kaynakça

Acar, A. C. (1994). İki kariyerli aileler ve işletmeler. *Yönetim*, 5(17), 21-29.

Ailes, R. & Kraushar, J. (2000). *Mesaj sizsiniz, güçlü bir iletişimci olmanın yolları*. (Çev.Alev Önder), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Barnet-Verzat, C. & Wolff, F. C. (2008). Gender wage gap and the glass ceiling effect: A firm-level investigation. *International Journal of Manpower*, 29, 486-502.

Barutçugil, İ. (2002). *İş hayatında kadın yönetici*. İstanbul:Kariyer Yayıncılık.

Betz, N. E. & Fitzgerald L. F. (1987). *The career psychology of women*. London:Academic Press Inc.

Bianchi, R. (2018). Burnout is more strongly linked to neuroticism than to work-contextualized factors. *Psychiatry Research*, 270, 901-905.

Boiarintseva, G., Ezzedeen, S. R. & Wilkin, C. (2021). Definitions of work-life balance in childfree dual-career couples: An inductive typology. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 41(4), 525-548.

Brodsky, C.M. (1976). The harassed worker. Toronto:Lexington Books; DC Heath and Company.

Büte, M. ve Tekarslan, E. (2010). Nepotizmin çalışanlar üzerindeki etkileri: Aile işletmelerine yönelik bir saha araştırması*. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(1), 1-21.

Cardo, L. M. (1994). Development of an instrument measuring valence of ethnicity and perception of discrimination. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 22(1), 49-59.

Carlson, D. S. & Kacmar, K. M. (2000). Work-family conflict in the organization: Do life role values make a difference?. *Journal of management*, 26(5), 1031-1054.

Choudhary, V. & Saini, G. (2021). Effect of job satisfaction on moonlighting intentions: Mediating effect of organizational commitment. *European Research on Management and Business Economics*, 27(1), 100-137.

Cleveland, J. N., Vescio, T. K. & Barnes-Farrell, J. L. (2013). Gender discrimination in organizations in *discrimination at work*, Psychology Press, 177-204.

Cotter, D. A., Hermsen, J. M., Ovadia, S., & Vanneman, R. (2001). The glass ceiling effect. *Social forces*, 80(2), 655-681.

Çınar, C. (2015). Kadınların kariyer engelleri ile örgütsel bağlılıları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bankacılık sektörü üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Demirel, E.T. (2017). Çift kariyerli eşler (aileler) sorunu. (Ed. Akdemir B.) *İnsan kaynakları yönetiminde güncel yaklaşımlar* içinde 67-90, İstanbul:Beta Basım Yayın Dağıtım.

Derin, N. (2020). Dünya'dan ve Türkiye'den örneklerle cam tavan sendromu. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 137-154.

Derks, B. (2017). Quee bee syndrome in Rogelberg. S. G. (Eds.) The SAGE Encyclopedia of Industrial and Organizational Psychology. 2nd edition. Thousand Oaks, Cali-fornia: SAGE Publications.

Derks, B., Ellemers, N., Laar, C. & Groot, K. (2011) Do sexist organizational cultures create the Queen Bee?. *British Journal of Social Psychology*, 50, 519-535.

Derks, B., Laar, C. & Ellemers, N. (2016) The queen bee phenomenon: Why women leaders distance themselves from junior women. *The Leadership Quarterly*, 27, 456-469.

Dowler, K. & Arai, B. (2008). Stress, gender and policing:The impact of perceived gender discrimination on symptoms of stress. *International Journal of Police Science & Management*, 10(2), 123-135.

Dündar, G. (2018). Kariyer geliştirme, (İsmail Durak Ataay, Lale Tüzüner, Gönen Dündar, Cavide Uyargil, Ahmet Cevat Acar, A.Oya Özçelik, Ömer Sadullah, Zeki Adal), *İnsan kaynakları yönetimi* içinde 267-299, İstanbul:Beta Basım Yayın Dağıtım.

Ellemers, N., Van den Heuvel, H., De Gilder, D., Maass, A. & Bonvini, A. (2004). The underrepresentation of women in science: Differential commitment or the queen bee syndrome?. *British Journal of Social Psychology*, 43(3), 315-338.

Erben, G.S. ve Ötken, A.B. (2014). Paternalist liderlik ve işe ilişkin iyilik ilişkisinde iş-yaşam dengesinin rolü. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 22, 103-121.

Erengil, C. ve Özbay, A. (2005). *NLP vizyoner liderlik ile kendi kendinizin lideri olun*. İstanbul: Armoni Yayınları.

Ference, T. P., Stoner, J. & Warren, E. (1977), Managing the career plateau. *Academy of Management Review*, 2, 602-612.

Flores, M. M. T., Tovar, L. A. R. & Vilchis, F. L. (2014). Mobbing: A theoretical model quantifying factors affecting the role of women executives in the institutions of public education in Mexico. *Contaduría y Administración*, 59(1), 195-228.

Gahlawat, N., Phogat, R. S. & Kundu, S. C. (2019). Evidence for life satisfaction among dual-career couples: The interplay of job, career, and family Satisfaction in relation to workplace support. *Journal of Family Issues*, 40(18), 2893-2921.

García-Mainar, I., Molina, J. A. & Montuenga, V. M. (2011). Gender differences in childcare:Time allocation in five European countries. *Feminist Economics*, 17(1), 119-150.

Griffin, L. J. (1978), On estimating the economic value of scholing and experience. *Sociological Methods and Research*, 6, 309-335.

Hammer, L. B., Allen, E. & Grigsby, T. D. (1997). Work-family conflict in dual-earner couples:Within-individual and crossover effects of work and family. *Journal of vocational behavior*, 50(2), 185-203.

Heilman, M. E. & Caleo, S. (2018). Combatting gender discrimination:A lack of fit framework. *Group Processes & Intergroup Relations*, 21(5), 725-744.

Hérault, N. & Kalb, G. R. (2020). Understanding the rising trend in female labour force participation. Life Course Centre Working Paper, 1-12.

Ivancevich, J. (1983). Managing for performance, Texas: Business Publications Inc.

Jaskiewicz, P., Uhlenbruck, K., Balkin, D. B. & Reay, T. (2013). Is nepotism good or bad? Types of nepotism and implications for knowledge management. *Family Business Review*, 26(2), 121-139.

Jetten, J., Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., Garza, A. A. & Mewse, A. J. (2011). Group commitment in the face of discrimination: The role of legitimacy appraisals. *European Journal of Social Psychology*, 41(1), 116-126.

Keles, H. N., Ozkan, T. K. ve Bezirci, M. (2011). A study on the effects of nepotism, favoritism and cronyism on organizational trust in the auditing process in family businesses in Turkey. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 10(9), 9-16.

Kılıç, D. ve Öztürk, S. (2014). Türkiye'de kadınların işgücüne katılımı önündeki engeller ve çözüm yolları: Bir ampirik uygulama. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(1), 107-130.

Kim, S. (2015). The effect of gender discrimination in organization. *International Review of Public Administration*, 20(1), 51-69.

Kulualp, H.G. (2015). Stratejik insan kaynakları yönetiminde cam tavan sendromu engellerini aşmak. *Kamu-İş Dergisi*, 14(1), 99-123.

Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European journal of work and organizational psychology*, 5(2), 165-184.

Liu, C., Eubanks, D. L. & Chater, N. (2015). The weakness of strong ties: Sampling bias, social ties, and nepotism in family business succession. *The Leadership Quarterly*, 26(3), 419-435.

Lubbadeh, T. (2020). Job burnout: A general literature review. *International Review of Management and Marketing*, 10(3), 7-15.

Maas, V. S. & Torres-Gonzalez, R. (2011). Subjective performance evaluation and gender discrimination. *Journal of Business Ethics*, 101(4), 667-681.

Major, V. S., Klein, K. J. & Ehrhart, M. G. (2002). Work time, work interference with family, and psychological distress. *Journal of applied psychology*, 87(3), 427-436.

Maslach, C. & Leiter, M.P. (2008), Early predictors of job burnout and engagement. *Applied Psychology*, 93(3), 498-512.

Maslach, C., Schaufeli, W.B. & Leiter, M.P. (2001), Job Burnout. A*nnual Review of Psychology*, 52(1), 397-422.

Milletler, B. & Komisyonu, T. İ. H. İ. (1949). İnsan hakları evrensel beyannamesi.

Morgenroth, T. & Ryan, M. K. (2021). The effects of gender trouble: An integrative theoretical framework of the perpetuation and disruption of the gender/sex binary. *Perspectives on Psychological Science*, 16(6), 1113-1142.

Neal, M. B. & Hammer, L. B. (2009). Dual-earner couples in the sandwiched generation:Effects of coping strategies over time. *The Psychologist-Manager Journal*, 12(4), 205-234.

Öğüt, A. (2006). Türkiye'de kadın girişimciliğin ve yöneticiliğin önündeki güçlükler: Cam tavan sendromu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 56-78.

Özden, C. (2007). *Bireysel Kariyer Yönetimi*. İstanbul: Akis Kitap

Park, S. G., Kang, H. J., Lee, H. R. & Kim, S. J. (2017). The effects of LMX on gender discrimination and subjective career success. *Asia Pacific Journal of Human Resources*, 55(1), 127-148.

Peng, Z., Wang, Q. & Wang, S. (2021). Work engagement of employees in moonlighting: A moderated mediation model from a boundaryless career perspective. *Frontiers in Psychology*, 12, 1-11.

Polatçı, S., Özçalık, F. ve Cindiloğlu, M. (2014). Üretkenlik karşıtı iş davranışı ve örgütsel vatandaşlık davranışı üzerinde kişi-örgüt uyumunun etkileri. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(3), 1-12.

Rivera, L. A. (2017). When two bodies are (not) a problem: Gender and relationship status discrimination in academic hiring. *American Sociological Review*, 82(6), 1111-1138.

Rojas-Solís, J. L., García-Ramírez, B. E. B. & Hernández-Corona, M. E. (2019). Mobbing on university staff: A systematic review. *Journal of Educational Psychology-Propositos y Representaciones*, 7(3), 369-383.

Sakal Ö. (2020). Kariyer tatmini ve tükenmişlik. *Social Sciences Studies Journal*, 6(71), 4543-4553.

Shahrnaz M., Nisreen P., Maggie S. & Leslie H. (2009). Work-family conflict related to culture and gender. *Community, Work & Family,* 12(2), 251-273.

Shibaoka, M., Takada, M., Watanabe, M., Kojima, R., Kakinuma, M., Tanaka, K. & Kawakami, N. (2010). Development and validity of the Japanese version of the organizational justice scale. *Industrial health*, 48(1), 66-73.

Shin, CW. & SY, Jin (2004) Examining the impacts on organizational effectiveness of femaleworkers' recognition concerning sexual discrimination. *DAEHAN Journal of Business*, 17(6), 2783-2803.

Sobczak, A. (2018). The queen bee syndrome. The paradox of women discrimination on the labour market. *Journal of Gender and Power*, 9(1), 51-61.

Tabak, F. (1997). Women's upward mobility in manufacturing organizations in istanbul:A glass ceiling initiative?, *Sex Roles*, 36, 93-102.

Taşkın, E. ve Çetin A. (2012), "Kadın yöneticilerin cam tavan algısının cam tavanı aşma stratejilerine etkisi:Bursa örneği". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 9-34.

Tetik, S. (2010). Mobbing kavramı: Birey ve örgütler açısından önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 12(18), 81-89.

Triana, M. D. C., Jayasinghe, M., Pieper, J. R., Delgado, D. M. & Li, M. (2019). Perceived workplace gender discrimination and employee consequences: A meta-analysis and complementary studies considering country context. *Journal of management*, 45(6), 2419-2447.

United States. Federal Glass Ceiling Commission. (1995). *A solid investment: Making full use of the nation's human capital: Recommendations of the Federal Glass Ceiling Commission*. The Commission.

Wirth, L. (2001). *Breaking through the glass ceiling:Women in management.* International Labour Office.

Wirth, L. (2001).Women in management: Closer to breaking through the glass ceiling. *Women, gender and work*.

Wolf-Wendel, L. E., Twombly, S. & Rice, S. (2000). Dual-career couples: Keeping them together. *The Journal of Higher Education*, 71(3), 291-321.

Wong, L. C. & Kleiner, B. H. (1994). Nepotism. *Work Study*, 43(5). 10-12.

Woods, R. H. & Kavanaugh, R. R. (1994). Gender discrimination and sexual harassment as experienced by hospitality-industry managers: More than 80 percent of the men and women surveyed perceive gender discrimination and sexual harassment in the workplace as an ongoing problem. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 35(1), 16-21.

Xiong, A., Tao, J., Li, H. & Westlund, H. (2022). Will female managers support gender equality? The study of "Queen Bee" syndrome in China. *Asian Journal of Social Psychology*, 25(3), 544-555.

Yang, S. & Li, A. (2009). Legal protection against gender discrimination in the workplace in China. *Gender & Development*, 17(2), 295-308.

Zel, U. (2002). İş arenasında kadın yöneticilerin algılanması ve kraliçe arı sendromu, www.ugurzel.com/Makaleler/Makaleler/kralicearisendromu.htm.

***

Tüm Yönleriyle
Sezai Karakoç
Şiir Anlayışı

Editörler

Doç. Dr. Kemal Şamlıoğlu

Doç. Dr. Adem Polat

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Emin Kurt

Öğr. Gör. Burak Kazan

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-12-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ
Kapak Tasarımı: Fatih ASLAN

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitap, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Diyarbakır Valiliği, Dicle Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği'nin katkılarıyla basılmıştır.

Kitapta yer alan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

TAKDİM

Diyarbakır, asırları aşan kadim tarihiyle, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir yerleşim merkezidir. İnsanlığın ortak mirasını gelenekten geleceğe taşıyan, birikimini farklı pek çok kültür ve inançtan alan, adeta tarihin taşlara nakşedildiği bir şehirdir.

Diyarbakır'ı beşeriyetin ortak mirası yapan bir özelliği de her biri alanında yaygın tesirler bırakan fikir, sanat ve bilim insanlarını bağrında yetiştirmesidir. Bir beldenin tarihini tam manasıyla okuyabilmek, kadim tarihini görebilmek için, yetiştirdiği beşerî değerleri tanımak, onların kente, insanlık ve medeniyete katkılarını göz önünde bulundurmakla mümkün olmaktadır.

Bununla birlikte, bilim insanının, sanatkârın, düşünürün, şairin eserlerini de doğduğu topraklardan, yaşadığı şehirden, toplumsal yapıdan ayrı olarak ele almak, o kişinin tam manasıyla anlaşılmasını zorlaştırır. Bu değerlendirmeyi belki de en çok Diyarbakır ve Sezai Karakoç için yapmak mümkündür. Sezai Karakoç'u Diyarbakır'dan bağımsız şekilde okumak, fikriyatının membaını, inancının ve kişiliğinin temellerindeki derin manayı eksik anlamak demektir. Aynı şekilde Diyarbakır'ı da Sezai Karakoç'tan ayrı okumak, Anadolu ve İslam coğrafyasını ve onun önemli bir merkezi olan Diyarbakır'ı yeterince anlamamak, tanımamak ve onun neyi temsil ettiğini tam olarak bilememektir.

Sezai Karakoç, külliyatıyla okuyanları Dicle Nehri misali, şiir gibi diyarlara götürmekte, düşüncesinin kökleri ise, Diyarbakır Surları gibi sağlam temellere oturmaktadır. Eserlerindeki manevi atmosferi solumak, Ulu Camii'nin meydanındaki havayı teneffüs etmek gibidir.

Bu bilinç ve sorumlulukla, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olarak, kadim şehir Diyarbakır'ın önemli bir değeri olan şair ve mütefekkir Sezai Karakoç'un fikriyatını tüm ilgililere aktarabilmeyi, anlam dünyamıza tatbik etmeyi ve gelecek nesillerimizin mana arayışında bir yol gösterici olmasını görev bilmekte ve bunu Karakoç'a bir vefa borcu olarak görmekteyiz.

Muhtelif alanlardan bilim insanları ve araştırmacılar tarafından kaleme alınan elinizdeki eser de bu düşüncenin bir tezahürü olarak meydana getirilerek siz değerli okuyuculara sunulmaktadır. Bu vesileyle *Diriliş Şairi Sezai Karakoç'u* rahmetle yâd ediyor, çalışmaya kıymetli katkılarıyla emek veren tüm yazarlara teşekkür ediyorum.

Ali İhsan Su
Diyarbakır Valisi
Büyükşehir Belediyesi Başkan V.

ÖN SÖZ

Bir medeniyetin ortak dilini ve sanatını kurabilmek ve bunu yaparken salt estetizmde kendini tarif edip büyük medeniyet tasavvuruna ulaşmak, köklerini ısrarla kazan bir sanatkâr için elbette yazgı boyutunda, tam başlangıç yerinde, bir yerlere kuvvetli bir şekilde eklemlenmenin de gelenek içindeki anlamlı yerini oluşturur. Her şeyin dizginlenemez şekilde yeniden gelişini fark edilebilir şekilde tarif eden ve retorik bir bağlam arayan Sezai Karakoç'tur. Artık ilerleme bir şekilde başlamıştır; Karakoç tüm insanlığın sihirli metafizik şarkısını dillendiren şair ve mütefekkirdir. Yakın zamanda kaybettiğimiz şair için ele alınan bu eser, onun bütün düşünce ve sanat cephesini yeniden ele almayı ve yeni nesillere sağlıklı bir şekilde aktarmayı amaç edinmektedir. Bu bağlamda Sezai Karakoç'un gelenek olgusu bağlamında sanat çehresi incelendiğinde, dirilişin başka bir açıdan direnişle bağlantılı olarak karşı çıkışın ve ısrarla kaynaklara ve gelenek içindeki öncülerin imarı olan orijinaliteye geri dönmek isteyen bir tavır olarak tasavvur edildiği görülmektedir. Karakoç, tarihsel kaynaklara sırtını çevirmiş sanat yaklaşımını protesto ederek sanatını yaşam tarzı ve inanışları ile biçimlendirmiş ve duruşunu "Sanat tutumum, genel dünya görüşümün bir bölümünden başka bir şey değildir." diyerek İslâm coğrafyasının kültür adına inşa ettiği uygarlık teşekkülünün kolektif şuuraltına yaslandırmıştır. Bir sanatkâr tavrı olarak geleneğin yüklediklerini yaşadığı dünyada ve zamanda temsil etme mecburiyeti, her çağın kendi sanatkârı için tarihin ve taşıdıklarının fevkinde olma şuuru ve özüyle, dayanıklı değerler üzerinde meydana gelmiş kıymetlerin devam ettirilmesi meselesi ile ilgilidir. İşte söz konusu aidiyet bilinci, Karakoç adına geleneğin epistemolojik birikimiyle kendi uygarlık ölçütlerini tasarlayıp ve böylelikle köklerde ısrar eden değerlerle sarmalayıp, kapladığı ontolojik hayat alanını, mazi-hal farkındalığı çerçevesinde büyük bir misyon olarak tarihe mal etmeyi başarabilmiştir. Karakoç gibi yüzyılda bir ortaya çıkan sanatsal deha, tarihi tamamen dışarıdan kuşatarak insan gerçeği namına bir şeyler söyleyebilmenin ve bir şeyleri değiştirmenin evrensel diğer yanını da belirginleştirmiştir. Fakat mühim nokta değişmenin, geleneğin tabiatında yapılmasının yanında, uygarlık fikrine sahip insanın üst bir hakikat arayışındaki her zihinsel çabada metafizik dünya görüşüne kuvvetli şekilde eklemlenmesidir. Dolayısıyla bir bütün olarak düşünce sistemi ortaya koyduğu görülen Sezai Karakoç'un yarına bıraktığı eşsiz fikirlerin de yeni nesiller tarafından şimdiden klasikleşmiş birer metin olarak okunacağına kanaatimiz tamdır.

Editör Kurulu

İÇİNDEKİLER

SEZAİ KARAKOÇ'UN "ÖTESİNİ SÖYLEMEYECEĞİM" ŞİİRİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK İNCELEME....1
Ayşe ÇELEBİOĞLU

SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE ALIŞILMAMIŞ BAĞDAŞTIRMALAR 13
Burhan BARAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRLERİNDE MİRAÇ HADİSESİ 21
Elif DURAN OTO

SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRİNDE SU İMGESİ....33
Eyyüp AZLAL

SEZAİ KARAKOÇ'UN ETKİLENDİĞİ ARAP ŞAİRLERİ 55
Faruk KAZAN

REJENERASYON / YENİLENME METAFORLARI, DEĞİNİMLERİ: GÜL "DOĞU"SU, KÖKLERİMİZE, YUKARIYA SÜRGÜN... SEZAİ KARAKOÇ SÖYLEMİNE YAKLAŞMA GAYRETİ 75
Fatih ARSLAN

SEZAİ KARAKOÇ'TA HER YIL DAVET EDİLEN RUH ŞÖLENİ: ORUÇ 85
Hatip ERDOĞMUŞ

SEZAİ KARAKOÇ'UN GAZELLERİ....97
İbrahim AKYOL

SEZAİ KARAKOÇ'UN "SÜRGÜN ÜLKEDEN BAŞKENTLER BAŞKENTİNE" ŞİİRİNDE BEYÂN: HAKÎKAT VE MECÂZ....107
İdris KADIOĞLU

"LEYLA İLE MECNUN" ŞİİRİNDEN HAREKETLE SEZAİ KARAKOÇ'TA GELENEĞİN İZLERİ....123
Murat Ali KARAVELİOĞLU

SEZAİ KARAKOÇ KÜLLİYÂTINDA ARAP EDEBİYATI VE ŞAİRİN SAVAŞ ALANINDA ŞİİR DÜELLOSU ADLI ÇEVİRİSİ ÜZERİNE....135
Mustafa IRMAK

SEZAİ KARAKOÇ'UN "SÜRGÜN ÜLKEDEN BAŞKENTLER BAŞKENTİNE", BAŞLIKLI ŞİİRİ BİR DEVRİYE MİDİR? 159
Mümin TOPCU

SEZAİ KARAKOÇ'UN "MASAL" ŞİİRİNİN, GÜRAY SÜNGÜ'NÜN "BİR ALIN YAZISI GİBİYDİ KURUYAN YAPRAKLAR ONDA" ÖYKÜSÜYLE ÖYKÜNME YOLUYLA YENİDEN DÖNÜŞTÜRÜMÜ.....175
Nur Hilâl AKMAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRİNDE "HERKES"LEŞME ELEŞTİRİSİ.....191
Nusret YILMAZ

SEZAİ KARAKOÇ'UN DİNÎ EĞİTİMİNİN VE SANAT ANLAYIŞININ TEMELİNE DÂİR "ÇOCUKLUĞUMUZ" ŞİİRİ 201
Sema NOYAN

MANZUM HİKÂYE BAĞLAMINDA SEZAİ KARAKOÇ'UN "MASAL" ŞİİRİ 213
Sinan CEREYAN

HÜZÜN VE KEDERİN İKİ ŞAİRİ: FUZULİ VE SEZAİ KARAKOÇ.....221
Şakir DİCLEHAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN GÖZÜ İLE LEYLA İLE MECNUN HİKÂYESİ.....231
Tahsin KULA

KAYNAKÇA

Sert, İ. (2018). "Yıldırım Aydınlığında Bir Ağaç Olarak Şair", *Hece Basın Yayın*, Ankara: Hece Dergisi, Özel Sayı 5, s. 13-28.

Karataş, T. (2013). Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, İstanbul: Kaynak Yayınları

Mengüşoğlu, Ö. M. (2017). "Felsefe sıfır din bir'di" Sezai Karakoç, İstanbul: Okur Kitaplığı Yayınları

Ballı, A. (2017). Koşu Bittikten Sonra da koşan Atlı Sezai Karakoç, İstanbul: Çıra Yayınları

Sönmez, M. (2018). "Şahdamar", *Hece Basın Yayıncılık*, Hece Dergisi Özel Sayı 5, Ankara, s.69-78.

Karakoç, S. (2014). Sur: Günlük Yazılar III, İstanbul: Diriliş Yayınları,

Karakoç, S. (2014). Gün Doğmadan Şiirler, İstanbul: Diriliş Yayınları

Karakoç, S. (2014). *Yapı taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*, İstanbul: Diriliş Yayınları

KAYNAKÇA

Acar, Z. (2004). *Sezai Karakoç Şiirinin Anlambilim Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Kayseri.

Aksan, D. (1974). "Dilbilim Açısından Şiir" *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 271, s. 558-573.

Aksan, D. (1997). *Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*, Ankara: Engin Yayınevi.

Aksan, D. (2021). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Baran, B. (2020). *Dil Bilimi*, Ankara: Kitap72 Yayınları.

Duru, O. (2010). "Şiirimizin Gizli Bir Kahramanı: Sezai Karakoç, *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi*, 2. Baskı, Sayı: 7, s. 446.

Guiraud, P. (1999). Çeviren: Berke Vardar, *Anlambilim*, İstanbul: Multilingual Yayınları.

Gün Doğmadan Şiirler (2021), İstanbul: Diriliş Yayınları.

Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Engin Yayınevi.

Huber, E. (2008). *Dilbilime Giriş*, İstanbul: Multilingual Yayınları.

İmer, K., Kocaman, A., Özsoy A.S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Karaağaç, G. (2013). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karataş, T. (1994). *Sezai Karakoç, Hayat-Sanat-Tenkit*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Erzurum.

Kıran, Z. Kıran Eziler, A. (2010). *Dilbilime Giriş*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Kul, E. (2008). "Şiir Dilinde Sapmalar ve Bir Uygulama", *E-Jurnal of New World Sciences Academy,* Sayı: 3, (3), s. 373- 389.

Özünlü, Ü. (1982). "Şiir Dilinde Sapmalar" *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 368, s. 77-85.

Porzıg, W. (2018). *Dil Denen Mucize*, Çeviren: Vural Ülkü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sönmez, M. (2010). "Şahdamar" *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi*, 2. Baskı, Sayı: 7, s.148-156.

Stankiewicz, E. (1980). "Dilbilim ve Şiir Dilinin İncelenmesi" çeviren: Ahmet Kocaman, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Sayı: 348, s. 545-555.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi Cilt II (2010). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s. 586.

Toklu, M. O. (2003). *Şiir Dili ve Çevirisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Toklu, M. O. (2003). "Alışılmamış Bağdaştırmaların Anlam Yapısı" *II. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu Bildirileri*, Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınevi, 2003, s. 144-153.

KAYNAKÇA

Ağırakça, A. (2014). "Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı", Artuklu Akademi, Journal of Artuklu Academia 1(2) .7.

Karakoç, S. (2013). " Gök Yolculuğu" *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III*, Diriliş Yayınları, 4. Baskı.

Karakoç, S. (2013). *Gün Doğmadan*, (14. Baskı) İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014). "Kendini Bulmak" *Gündönümü,* Diriliş Yayınları, 9. Baskı.

Karakoç, S. (2014)." Hicretten Miraca" *Gündönümü*, Diriliş Yayınları, 9. Baskı.

Karakoç, S. (2015). " Üslûp" *Diriliş Muştusu*, Diriliş Yayınları, 10. Baskı.

Şener, H. (2016). "Türk Edebiyatında Mi'râciyye Geleneği ve Harputlu Rahmî'nin Beyân-I Mi'râc Başlıklı Manzumesi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 2, Sayfa: 77-91.

Taşçıoğlu, Y. (2010). "Diriliş Estetiği ya da Sezai Karakoç'un Sanat Görüşü", Sezai Karakoç, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Uzun, M., İ. (2005), "Mi'râciyye mad.", İslâm Ansiklopedisi, c. 30, İstanbul: TDV. Yayınları, s. 135- 140

Ürkmez, E. (2015). Türk-İslâm Mitolojisi Bağlamında Mi'râç Motifi ve Türkiye Kültür Tarihine Yansımaları, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yavuz, S., S. (2005), "Mi'râc mad.", İslâm Ansiklopedisi, C. 30, s. 132, İstanbul: TDV. Yayınları.

https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/isra-suresi-17/ayet-59/diyanet-vakfi-meali-4

https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/necm-suresi-53/ayet-1/diyanet-vakfi-meali-4

KAYNAKÇA

A Charles Baudelaire. (1999). Kötülük Çiçekleri, (Çev. Erdoğan Alkan), Varlık Yayınları, İstanbul.

Azlal, E. (2020). Efsane Nehir Fırat, İlke Yay. İst. 2. Baskı.

Bayat, F. (2007). *Türk Mitolojik Sistemi Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Türk Mitolojisi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Çağlar Abiha, B. (2018). Mitolojiden İnsana Dört Unsur Üzerine Bir İnceleme. BENGİ Dünya Yörük-Türkmen Araştırmaları Dergisi, (1), 38-56.

Emre, Y. (1994). *Risaletü'n Nushiyye*, haz. Umay Günay; Osman Horata, Ankara: b.y..

Ersoy, M. A. (2011). Safahat, T.D.V. Yay. Ankara

Grimal. P. (1997). *Mitoloji Sözlüğü Yunan ve Roma*, Çev: Sevgi Tamgüç, İstanbul: Sosyal Yayınları.

İskender Pala (2008). Dört Güzeller, Toprak, Su, Hava, Ateş, Kapı Yayınları, İstanbul.

Karlığa. H.B. (1991). "Anasır-ı Erbaa", *TDV İslam Ansiklopedisi*. C.3.

Özger, M. Su Üstüne Medeniyet Kurmak: Sezai Karakoç Şiirinde Su'Yun Dirilişi /medeniyetin Burçları Serisi: 01, Kayseri

Yaşar, H. (2018). Sezai Karakoç'un İmge Dünyası, İksad, Konya

https://hayrettinorhanoglu.wordpress.com/2018/02/08/sezai-karakocun-siirinde-imgeler/ Erişim tarihi 04.04.2022

KAYNAKÇA

Belâzûrî, A. (1996). Ensâbü'l-eşrâf. Daru'l-fikr.

Bûsirî, İ. (1993). El-Bürde (2. bs). Mektebetü'l-âdâb.

Durmuş, İ. (2006). Mütenebbî. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 32, ss. 192-200). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Durmuş, İ. (2008). Ruaynî. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 35, ss. 175-176). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Ebû Nüvâs, H. (2010). Dîvân-u Ebû Nuvâs. Dâru'l-Kutubi'l-Vataniyye.

Ebü'l-Bekâ er-Rundî, S. b. Y. /Şerîf b. S. (t.y.). Resâü'l-endülüs. Künûzü'l-endülüs.

el-Attâr, F. (2008). Tezkiretü'l-evliyâ (M. el-Esîllî el-Vestânî, Çev.).

el-Fellâhî, S. (2013). El-Binâü'l-fennî fî Şi'r-i İbn-i Câbir el-Endülisî (1. bs). Dâr-u Ğaydâ.

Elmalı, H. (1997). Hassân b. Sâbit. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 1-16). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Halîfe, A. (1994). Ebü'l-Bekâ er-Rundî. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 1-10, ss. 298-299). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Hassân b. Sâbit. (1994). Dîvân-u Hassân b. Sâbit (2. bs). Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye.

Hatîb el-Bağdâdî, M. b. A. (2001). Târîhu Bağdâd. Dâru'l-Garbi'l-İslâmî.

Hüseyin, M. H. (2010). Mevsû'atü'l-a'mâli'l-kâmile. Dâru'n-Nevâdir.

İbn Abdirabbih, E. (1983). El-'İkdü'l-ferîd. Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.

İbn Arabî, M. (2002). Resîl-u İbn Arabî el-Kevkebü'd-dürrî fî Menâkib-i Zinnûnî el-Mısrî (C. 3). el-İntişâru'l-Arabî.

İbn Asâkir, A. (1995). Târîhu Medîneti Dımaşk. Daru'l-fikr.

İbn Hallikân, E. (1994). Vefeyâtü'l-aʿyân ve enbâʾü ebnâʾi'z-zamân. Dâr-u sadır.

İbn Hişâm, E. (1955). Es-Sîretü'n-nebeviyye. Mektebetü Mustafâ el-Bâbî el-Halebî.

İbn Züheyr, K. (1997). Dîvân-ı Kâ'b b. Züheyr. Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye.

Kandehlevî, M. Y. (1999). Hayâtü's-sahâbe. Müessesetü'r-Risâle.

Karaarslan, N. Ü. (1994). Ebû Nüvâs. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 1-10, ss. 205-207). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Karakoç, S. (2019). İslâmın Şiir Anıtlarından Çeviriler (9. bs). Diriliş Yayınları.

Karataş, M. (2008). Sâbit b. Kays b. Şemmâs. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 35, ss. 352-353). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Kaya, M. (1992). Bûsîrî, Muhammed b. Saîd. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 6, ss. 468-470). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Kaya, M. (2001). Kasîdetü'l-bürde. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 24, ss. 268-269). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Kehhâle, Ö. R. (tsz.). Mu'cemü'l-müellifîn terâcimü musannifi'l-kütübi'l-'Arabiyye. Mektebetü'l-Müsennâ-Dâru İhyâi't-Türâsi'l-'Arabî.

Kılıç, H. (1999). İbn Câbir. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 1-19, ss. 384-385). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Muhammed b. Sa'd b. Menî', İ. S. (2001). Et-Tabakâtü'l-kebîr. Mektebetü'l-Hancî.

Müslim, E. (1991). Sahîhu Müslim. Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye.

Mütenebbî, E. (1983). Dînânu'l-Mütenebbî. Dâr-u Beyrût.

Savran, A. (2001). Kâ'b b. Züheyr. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 1-24, ss. 7-8). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Tosun, N. (2013). Zünnûn el-Mısrî. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 1-44). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Tülücü, S. (2013). Züheyr b. Ebu Sülmâ. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 44, ss. 540-542). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.

Zehebî, Ş. (1982). Siyeru a'lâmi'n-nübelâ. Müessesetü'r-Risâle.

Zemahşerî, E. (1992). Rebî'u'l-ebrâr ve nusûsü'l-ahbâr. Müessesetü'l-A'lemî.

Ziriklî, H. (2002). El-A'lâm. Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn.

KAYNAKÇA

Bachelard, G. (2008). *Mumun Alevi*, Çev. A. I. Ergüden, İstanbul: İthaki Yayınları.

Bachelard, G. (2010). *Sürenin Diyalektiği*, Çev. E. Sarıkartal, İstanbul: İthaki Yayınları.

Blumenberg, H. (2014). *Endişe Nehri Geçiyor*, Çev. C. Ener, İstanbul: Metis Yayınları.

Cioran, E. M. (2015). *Gözyaşları ve Azizler*, Çev. İ. Yerguz, İstanbul: Jaguar Yayınevi.

Cioran, E. M. (2016). *Var Olma Eğilimi*, Çev. K. Sarıalioğlu, İstanbul: Metis Yayınları.

De Man, P. (2009). *Okuma Alegorileri*, Çev. M. Zeki Çıraklı, İstanbul: Pradigma Yayınları.

Eagleton, T. (2015). *Şiir Nasıl Okunur?*, Çev. Kaya Genç, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Goldmann, L. (2005). *Roman Sosyolojisi*, Çev. A. Erkay, Ankara: Birleşik Yayınevi.

Karakoç, S. (2010). *Gün Doğmadan / Toplu Şiirler*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Muharrem, M. (2003). "Geometri Sağnağı Altında 'Sesler' ve Sezai Karakoç" / *Hece Dergisi Sezai Karakoç Özel Sayısı*, S.73, Ankara, s.163-168.

Tally Jr., R. T. (2020). *Mekânsallık*, Çev. Emel Aras, Ankara: Hece Yayınları.

Werner, C. (2000). *Kötülük Problemi*, Çev. S. Umran, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

KAYNAKÇA

Bakaç, N. (2021). "Samanyolunda Ziyafet"e Hazır Mısınız?" https://www.indyturk.com/node/344626/ samanyolunda-ziyafete-haz%C4%B1r-m%C4%B1s%C4%B1n%C4%B1z Erişim Tarihi: 25.04.2022.

Demir, Z. (2018). "Sosyolojik Açıdan Edebiyat ve Din", *Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi, cilt:1,* 13-30.

Karakoç, S. (2014). *Edebiyat Yazıları I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010a). *Sûr Günlük Yazılar III*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2018). *Samanyolunda Ziyafet,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011a). *Farklar Günlük Yazılar I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *Gündönümü,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2000). *Dirilişin Çevresinde*, 2000, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Şiirler II Şahdamar Körfez Sesler*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1999). *Günlük Yazılar II Sütun*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Kıyamet Aşısı,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kapan, N. M. (2021). "Sezai Karakoç'un Gözünde Oruç: Samanyolunda Ziyafet", http://dusuncefeneri.com/ 2021/04/19/sezai-karakocun-gozunde-oruc-samanyolunda-ziyafet/ Erişim Tarihi: 30.04.2022.

Kesebir, E. (2016). "Nerde O Eski Ramazanlar? Halit Fahri Ozansoy, Cenap Şahabettin Ve Sezai Karakoç'un Hâtıraları Işığında Ramazan Ayı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt:9* (46), 133-142.

Yurderi, A. (2022). "Sezai Karakoç'un Oruç Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme", https://www.haksozhaber.net/sezai-karakocun-oruc-yazilari-34393yy.htm, Erişim Tarihi: 01.05.2022.

KAYNAKÇA

Akyüz K. vd., (1990). Fuzuli Divanı, Ankara-1990, Akçağ Yayınları.

Diclehan, Ş. (2015). Sanat ve Düşünce Dünyasında Sezai Karakoç, İstanbul, Lim Yayınları.

Genç, İ. (2005). Leyla ile Mecnun'un İki Şairi Fuzuli ve Sezai Karakoç, İstanbul, Şule Yayınları

Karakoç, S. (2021). "Kendini Arayan Şiir: Şiirimiz", Edebiyat Yazıları II, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021). Edebiyat Yazıları-I, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007). Gün Doğmadan, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1982). Şiirler III, Körfez/Şahdamar/Sesler, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1998). Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, İstanbul, Kaknüs Yayınları.

Kurnaz, Cemal, Çeltik, Halil, (2011) Divan Şiiri Şekil Bilgisi, İstanbul, H Yayınları

Mazıoğlu, H. (1988). Nedim, Ankara, KTB Yayınları

Saraç, M.A. Y. (2017). Klasik Edebiyat Bilgisi, Biçim-Ölçü-Kafiye, İstanbul, Gökkubbe Yayınları

Sürgit, B. (2004). "Edebiyat Geleneğiyle Kurduğu İlişki Açısından Sezai Karakoç'un Gazel Şiiri" Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, S.50, s.107.

KAYNAKÇA

Akça, H. (2019). "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" Şiirinde Göstergebilim. Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi, (25), 57-86.

Akdemir, C. (2010). Nurettin Topçu-Necip Fazıl Kısakürek-Sezai Karakoç'ta İdeal Gençlik Tasavvuru (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).

Bankır, M. M. (2019). "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" Şiirine Farklı Bir Bakış. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (63), 449-464.

Bediüzzaman, S. N. (2015). "Sözler", "Lem'alar", "Asâ-yı Mûsâ". İstanbul: RNK Neşriyat.

Çiftçi, F. (2017). Sezai Karakoç'un Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine Şiirinin İncelenmesi", Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Science/Yıl, 4, 420-431.

Demir, S. (2016). İstanbul Kasidesi'yle Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine Şiirlerini Mekân Üzerinden Tasavvur Etmek. KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi, (14), 83-100.

DİA. https://islamansiklopedisi.org.tr/ (E.T. 2022)

Doğan, M. C. (2011). İkinci Yeni Söyleminin Öncüsü, İkinci Yeni Şiiri'nin Gönülsüzü: Sezai Karakoç. Electronic Turkish Studies, 6(3).

Durmuş, İ. "Leyla ve Mecnun", DİA. https://islamansiklopedisi.org.tr/leyla-ve-mecnun

Erboğa, F. N. (2018). Tradıtıon And Poetry: A Comparatıve Study Of Ts Elıot And Sezai Karakoç (Doctoral dissertation, İSTANBUL ŞEHİR UNIVERSITY).

Gündüz, O. (2013). İkinci Yeni Şiiri İçinde Geleneği Sürdüren Şair: Sezai Karakoç. Muhafazakar Düşünce Dergisi, 10(38), 53-81.

Karaca, H. (2017). Zamana Adanmış Sözler "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" Şiirine Bir Bakış, Türk Dili Kasım 2017, Yıl: 68 Sayı: 791, s. 18-28.

Karakoç, S. (2010). Gün Doğmadan (Şiirler). İstanbul: Diriliş Yayınları. 9. Baskı.

Koçak, A. (2016). Sezai Karakoç'un Fikrî Yazılarında Doğu Ve Batı Medeniyeti Tasavvuru. Rumelide Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (5), 51-63.

Kubbealtı Lügati. http://www.lugatim.com/ (E.T. 2022)

Kula, F., & Güneş, M. (2016). Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Medeniyet Şehri İstanbul'un Tarihî Ve Manevi Unsurları. Electronic Turkish Studies, 11(10).

Kur'an-ı Kerim. https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf (E. T. 2022)

Orhanoğlu, H. (2009). Sezai Karakoç'un Şiirinde İmgeler. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, (1), 73-104.

Özger, M. (2013). Zamana Adanmış Sözler'de Sevgili Metaforunun Yapısökümü. International Journal of Social Science, 6(2), 1641-1652.

Özmen, F. (2021). Sezai Karakoç'un "Masal" Şiirinin Arketipsel Sembolizm Yöntemiyle Çözümlenmesi. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, 13 (25), 253-272.

Seymen, E. (2016). Sezai Karakoç'un Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine Adlı Şiirinde Geleneğin İzleri. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(3), 227-238.

Sözlük. https://sozluk.gov.tr/ (E.T. 2022)

Şengül, S. (2012). "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" Şiirinin Hermeneutik Açılımı. Electronic Turkish Studies, 7(4).

Tunç, G. (2020). Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Hatırlamanın İşlevi. Söylem Filoloji Dergisi, 5 (1), 21-29. DOI: 10.29110/soylemdergi.724084

Yaşar, H. (2012). Sezai Karakoç'un Medeniyet Tasavvurunda Anne. Electronic Turkish Studies, 7(4).

KAYNAKÇA

Doğan, M. N. (2010). *Fuzulî, Leylâ ve Mecnun*, Yelkenli Yayınları, İstanbul.

Enginün, İ. (2006). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Fedai, Ö. (2017). "Behçet Necatigil'in Şiirlerinde Geleneğin İzleri", *Sosyal Bilimler Dergisi (SOBİDER)*, 17, 38-50.

Gariper, C. (2014). "Sezai Karakoç'un Leylâ ile Mecnun'unda Metinlerarasılık ve Yenidenyazma", *Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyum Bildirileri, Diyarbakır 2012*, AKM Yayınları, Ankara, 241-265.

Karakoç, S. (2007). *Edebiyat Yazıları II (Dişimizin Zarı)*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karakoç, S. (2012). *Gün Doğmadan*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karataş, T. (1998). *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Kaplan, M. (2009). *Şiir Tahlilleri 2, (Cumhuriyet Devri Türk Şiiri)*, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Şengül, S. (2012). "İnancın İmgeye Yansıması: Sezai Karakoç", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5/5, 269-280.

Şahin, V. (2017). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Kur(t)uluş Değerleri ve Diriliş Estetiği", *Mecmua*, 3, 29-41.

Tunç, G. (2014). "Sezai Karakoç'un Leylâ İle Mecnun'unda Mecnun'un İşlevi", *Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyum Bildirileri, Diyarbakır 2012*, AKM Yayınları, Ankara 2014, 329-338.

Ocak, B. (2015). *Fuzûlî, Mehmet Âkif ve Sezai Karakoç'da Leylâ*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

KAYNAKÇA

Abdülcebbâr, Su'ûd. M. (1984). *Şi'ru'z-Zibrikān b. Bedr ve 'Amr b. el-Ehtem*, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle.

Berkûkî, A. (1929). *Şerhu Dîvâni Hassân b. Sâbit,* Mısır: el-Matbaatü'r-Rahmâniyye.

Elmalı, H. (1997). "Hassân b. Sâbit", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 16: 399-402.

Fayda, M. (1992). "Câbiye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 6: 538.

Hassân b. S. (2006). *Dîvân,* nşr. Velîd Arafât. Beyrut: Dâru Sâdır.

Îsâ, Y. (1990). *Hassân b. Sâbit el-Ensârî: Hayâtuhû ve şi'ruhû*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.

İsfehânî, E. (2008). *el-Egânî*, thk. İhsân Abbâs vd., Beyrut: Dâru Sâdır.

Karakoç, S. (2018). *Batı Şiirlerinden Çeviriler,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Dirilişin Çevresinde,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Edebiyat Yazıları I Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Edebiyat Yazıları II Dişimizin Zarı,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Edebiyat Yazıları III Eğik Ehramlar,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II Diriliş Şoku,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Gün Doğmadan,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021). *İslâm,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2000). *İslâmın Şiir Anıtlarından Çeviriler,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Kıyamet Aşısı,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021). *Mehmed Âkif,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021). *Ruhun Dirilişi,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2009). *Mevlâna,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Sütun Günlük Yazılar II,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2013). *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç,* İstanbul: Kaynak Yayınları.

Merzubânî, E. (2005). *Mu'cemu'ş-şu'arâ*, thk. Fârûk İslîm. Beyrut: Dâru Sâdır.

Özkan, H. "Zibrikān b. Bedr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 44: 396.

Sancak, Y. (2008). "Mu'allakalar ve Kâbe'ye Asılmalarına İlişkin Görüşler", *EKEV Akademi Dergisi*, Cilt: 12, sy: 34, s. 381-398.

Tarafe b. A. (2002). *Dîvân*, şrh. Mehdî Muhammed Nâsıruddîn, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye.

Tülücü, S. (2013). "Züheyr b. Ebû Sülma", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 44: 540-542.

Uçar, A. (2019). *Risâletü'l-gufrân ve İlâhî Komedya Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arap Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İstanbul.

KAYNAKÇA

Compbell, J. (2000). Kahramanın Sonsuz Yolculuğu. (S. Gürses, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Çelebi, S. (1978). Erzurumlu Aşık Lütfullah Divani. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Lisans Bitirme Tezi.

Çiftlikçi, R. (2016). Âşık Sıtkı Baba Dîvanı'nda Devriyeler. İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, 2(2).

Dilçin, C. (1995). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Güzel, A. (XVII - XXI/1-2 1979-1983). Niyazi-i Mısri'nin Gözden Kaçan Bir Eseri (Risâle-i Devriye). Türk Kültürü Araştırmaları, 121-139.

Kadıoğlu, İ. (2008). Niyzî-i Mısrî'nin Tevhîdindeki Tasavvufî Kelime Örüntüsünün Yorumu ve Şiirin Tahlili. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(24), 152-170.

Karakoç, S. (2016). Gün Doğmadan. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Nursi, B. S. (1993). Mesnevi-i Nuriye. (A. Nursi, Çev.) İstanbul: Envar.

Nursî, B. S. (1996). Mektubat. İstanbul: Envar Neşriyat.

Nursi, B. S. (1996). Sözler. İstanbul: Envar.

TDK. (2000). Okul Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.

Topcu, M. (2021). Kitâb-ı Muğrib Hacı Bektaş-ı Veli. Ankara: Grafiker.

KAYNAKÇA

Aktulum, K (2014). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Kanguru Yayınları.

Aslan, C & Çiçek, T. (2021). "Sezai Karakoç'un Masal Şiiri Üzerine Ontolojik Bir Analiz", Sayı:LII, 2028-2043

Bayrakli, D. (2017). *Sezai Karakoç'un Şiir ve Şair Anlayışı*. İstanbul: Nizamiye Akademi

Karakoç, S. (2020). *Gün Doğmadan*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021). *Edebiyat Yazıları*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2020). *Varolma Savaşı*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. S. (2021). *Doğu'nun Yedinci Oğlu*. İstanbul: İz Yayınları.

Kula, F. (2020). *Dirilişe Çağıran Adam*. İstanbul: Bir Yayıncılık

Noyan, S. (2022). *Modern Türk Şiirinde Ötekileştirme*. Ankara: Hece Yayınları.

Süngü,G. (2020). *Sayiklar Bir Dilde*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Kalpakli, M. (2006). "Osmanlı Şiir Akademisi: Nazire". Türk Edebiyatı Tarihi, C.2 İstanbul. 133-137.

KAYNAKÇA

Berman, M. (2017). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Campbell, J. (2010). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Connerton, P. (2014). *Modernite Nasıl Unutturur*, Sel Yayıncılık, İstanbul.

Douglas, M. (2007). "Seküler Kirlenme", *Saflık ve Tehlike*, Metis Yayınları, İstanbul.

Eagleton, T. (2012). *Hayatın Anlamı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Gasset, O. (2017). *İnsan ve "Herkes"*, Metis Yayınları, İstanbul.

Gürbilek, N. (2016). *Vitrinde Yaşamak*, Metis Yayınları, İstanbul.

Harvey, D. (2019). *Postmodernliğin Durumu*,(Çev. Sungur Savran), Metis Yayınları, İstanbul.

Horkheimer, M. (2016). *Akıl Tutulması*, (Çev. Orhan Koçak), Metis Yayınları, İstanbul.

Karaca, A. (2010). *İkinci Yeni Poetikası*, Hece Yayınları, Ankara.

Karakoç, S. (2011). *Gün Doğmadan*, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Karataş, T. (2019). *Doğunun Yedinci Oğlu/Sezai Karakoç*, İz Yayıncılık, İstanbul.

Karataş, T. (2020). *Nizami Yürüyüş*, Muhit Kitap, İstanbul.

Meriç, C. (2020). *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Ricoeur, P. (2021). *Zaman ve Anlatı 1*, (Çev. Mehmet Rifat-Sema Rifat), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Shayegan, D. (2017). *Yaralı Bilinç*, (Çev. Haydun Bayrı), Metis Yayınları, İstanbul.

Simmel, G. (2015). "Metropol ve Zihinsel Hayat", *Bireysellik ve Kültür*, Metis Yayınları, İstanbul.

Yavuzer, M., Ş. (2019). "Din Psikolojisi Bağlamında, İkinci Yeni Şiirinde Mitoloji", *Turkish Studies - Language and Literature,* Volume 14 Issue 4, ss.2231-2245

KAYNAKÇA

Andı, M. F. (2015. "Küçük Na't'i Çerçevesinde Sezai Karakoç'un Şiirinde Hazret-i Peygamber", Ali Dursun (Hazırlayan), *Medeniyetin Burçları, Sezai Karakoç Kitabı,* (s.500-507), Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği.

Banarlı, N. S. (1997). *Yahya Kemal'in Hatıraları,* 2. Basım, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti.

Baş, M. K. (2015). *Diriliş'in Yapıtaşları,* Ankara: Lim.

Çoban, M. (2011). *Diriliş Neslinin Manevi Dinamikleri,* Konya: Kardelen.

Diclehan, Ş. (2015). *Sanat ve Düşünce Dünyasında Sezai Karakoç*, 2. Basım, Ankara: Lim.

Diclehan, Ş. (1989). "İlk Dinî Edebiyat Ürünleri", *Diriliş,* 13 Ekim 1989, S: 65 (12-14).

Doğan, M. C. (2008). "Sezai Karakoç İkinci Yeni'nin Neresinde?" *Şair ve Düşünür: Sezai Karakoç Sempozyumu*, (s.95-112), 15 Kasım 2008, İstanbul: Fatih Belediye Başkanlığı.

Erginli, Z. (2022). "Sezai Karakoç'un 'Çocukluğu' Bize Neler Söylüyor?", *Ay Vakti, Özel Sayı*, Mart-Nisan 2022, S: 197 (35-42).

Gülay, P. S. (2020). Burak Koç, Peyami Safa Gülay (Hazırlayanlar), *Zemin Metinler,* (s.13-19), Konya: Loras.

Karaca, N. (2022). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Kur'an Kıssaları, Mesneviler ve Halk Anlatıları", *Ay Vakti, Özel Sayı*, Mart-Nisan 2022, S: 197 (93-96).

Karakoç, S. (1987). *Çağ ve İlham I,* 5. Basım, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (1988). "Hâtıralar XVIII", *Diriliş,* 21.11.1988, S:18 (8-10).

Karakoç, S. (1988). "Hâtıralar XVIII", *Diriliş,* 17.10.1988, S:13 (10-11).

Karakoç, S. (1989). "Hâtıralar XXV", *Diriliş,* 09.01.1989, S:25 (8-10).

Karakoç, S. (2007). *Edebiyat Yazıları II, Dişimizin Zarı,* 3. Basım, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2010). *Gün Doğmadan,* 9. Basım, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2012). *Düşünceler I, Kavramlar,* 4. Basım, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2013). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III, Doğum Işığı*, 4. Basım., İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2017a). *Sütun, Günlük Yazılar II*, 9. Bsk, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2017b). *Varolma Savaşı I*, 6. Basım, Diriliş: İstanbul.

Karakoç, S. (2017c). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II,* 5. Bs. İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2021). *Diriliş Neslinin Amentüsü,* 112. Basım, İstanbul: Diriliş.

Kızıler, H. Canikli, İ. (2016). *Değerler Eğitimi,* 2. Basım, Ankara: Deneme.

Kirenci, M. (2021). *Sabah Yıldızı Sezai Karakoç ve Diriliş'e Dair*, İstanbul: Büyüyenay.

Kurnaz, C. (1996). "Gül" maddesi, 14. Cilt, *İslam Ansiklopedisi,* (s.219-222), İstanbul: TDV.

Murat, A. (2008). "Bir Gelenek Yaratmak", *Şair ve Düşünür: Sezai Karakoç Sempozyumu*, (s.81-94), 15 Kasım 2008, İstanbul: Fatih Belediye Başkanlığı.

Şeref, A. (2012). *Ahlak İlmi,* Ankara: Elis.

Tökel, D. A. (2020). Burak Koç, Peyami Safa Gülay (Hazırlayanlar), *Zemin Metinler*, (s.21-35), Konya: Loras.

Karataş, T. (1998). *Doğu'nun Yedinci Oğlu, Sezai Karakoç,* İstanbul: Kaknüs.

Ülken, H. Z. (2017). Gülseren Ülken (Hazırlayan), *Anadolu Kültürü Üzerine Makaleler*, 2. Basım, Ankara: Doğu Batı.

KAYNAKÇA

Büyük, Ü. (2014). *Şiir ile Hikâyenin Kesiştiği Ortak Noktada –Tanzimat'tan Cumhuriyet'e –Manzum Hikâye*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Çetişli, İ. (2006) *Metin Tahlillerine Giriş I Şiir*, Ankara: Akçağ Yayınları

Emre, A. (2015). "Sezai Karakoç'un 'Masal' Şiiri", **Post Öykü**

Karakoç, S. (2011*) Sezai Karakoç Gün Doğmadan Toplu Şiirler*, İstanbul: Diriliş Yayınları

Örgen, Salih (2008). "1940 Sonrası Türk Şiirinde Ölüm" Türk Bilimi Araştırmaları Dergisi, XXIV-Güz

Sağlık, Ş. (2001). "Şiirin Kapsam Alanındaki Kardeş Sanat: Öykü, Öykünün Şiirdeki Mecrası", Hece Türk Şiiri Özel Sayısı, (Sayı, 53-54-55, Mayıs, Haziran, Temmuz, 350-370

Seymen, E. (2016). "Sezai Karakoç'un Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine Adlı Şiirinde Geleneğin İzleri", Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 25, Sayı 3, 227-238

Tökel, D. A. (2014) Şiir Katar Hikâye Katlanır: Divan Şiirinde Şiir- Öykü, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Cilt CVII Sayı:751, 103-115

Tüzer, İ. (2010). *Kentten Medeniyete Yit(mey)en 'Yedinci Oğul': Sezai Karakoç'un Şiirlerinde İnsanî Yabancılaşma"*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Uçak, S. (2007). "Sezai Karakoç'un Masal Şiiri Üzerine Bir Tahlil Denemesi", **Ay Vakti.**

KAYNAKÇA

Cunbur, M. (1956) Fuzuli Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi, İstanbul, 1956, Maarif Basımevi.

Diclehan, Ş. (2018) Sanat ve Düşünce Dünyasında SEZAİ KARAKOÇ, İstanbul, 2018. Dicle yayınları.

Fuzuli Kitabı. (1996). İstanbul, İstanbul Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.

Genç, İ. (2009). *Leyla ile Mecnunun iki Şairi Fuzuli ve Sezai Karakoç*, İstanbul, Şule yayınları.

Gölpınarlı, A. (1961). *Fuzuli Divanı*, İstanbul, İnkılap Basımevi.

İpekten, H. (1996). *Edebi Muhitler*, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

İpekten, H. (1973) *Fuzuli, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*, Ankara, Sevinç matbaası.

Karahan, A. (1949). *Fuzuli Hayatı, Hayatı ve Muhiti*, İstanbul, İbrahim Horoz Basımevi.

Karakoç, S. (1967). *Hızırla Kırk Saat*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1978). *Şiirler III,* İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2006). *Gün Doğmadan*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014). *Yitik Cennet*, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Levent, A. S. (1959). *Arap Fars ve Türk Edebiyatlarında Leyla ve Mecnun Hikayesi,* Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Mazıoğlu, H. (1962). *Fuzuli Farsça Divanı*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Tahirü'l-Mevlevi. (2020). *Fuzuli Hakkında Üç Risale*. İstanbul, Büyüyen Ay.

KAYNAKÇA

Akalın, N. (1997). Nizami-yi Gencevi ile Fuzulu-yi Bağdadi'nin Leyli u Mecnun Mesnevilerinin Tartışmalı Mukayesesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 3

Akıncı, M., A. (2015). Sezai Karakoç'un *Leyla İle Mecnun* Eserinin Hermenötik Açıdan Değerlendirilmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Edebiyatı Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış) İstanbul.

Aygün, Z., A. (1999). Behiştî'nin Leyla Vü Mecnun Mesnevisi (İnceleme-Metin), Doktora Tezi Çukurova Üniversitesi SBE Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Adana.

Çeçen, M., K. (2015). "Fuzulî ile Reşat Nuri Güntekin'in Leylâ ve Mecnun Hikâyelerinin Mukayesesi". *Gaziantep University Journal of Social Sciences*.

Gürgendereli, M. (2002). "Edirneli Örfi'nin Leyla ve Mecnun'u". ilmi Araştırmalar dergisi. 25 Mart 2020.

Levend, A., S. (1959). Arap Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ v Mecnûn Hikâyesi, İş Bankası Yayınları, Ankara.

Karakoç S. (2017). Leylâ İle Mecnun Şiirler VII, Diriliş Yayınları, 12. Baskı, İstanbul.

Karakoç, S. (2014). Edebiyat Yazıları I Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir, Dirilii Yay, İstanbul.

Yıldız A. (2022). XX. Yüzyılda Bir Mesnevi Nasıl Yazılır: "Leyla ile Mecnun" Örneği. AyVakti Özel Sayısı, Sezai Karakoç, Düşünce-Kültür ve Edebiyat Dergisi, Yıl 22/Sayı 197/Mart-Nisan, İstanbul.

wikipedia.org/wiki/Leylâ_ile_Mecnun

Tüm Yönleriyle
Sezai Karakoç
Edebiyat Düşüncesi

Editör

Doç. Dr. Kemal Şamlıoğlu

Prof. Dr. Ahmet Tanyıldız

Doç. Dr. Mustafa Uğurlu Arslan

Öğr. Gör. Mümtaz Korkutan

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-11-9

Sayfa Düzeni: Vildan YAVUZ
Kapak Tasarımı: Fatih ASLAN

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitap, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Diyarbakır Valiliği, Dicle Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği'nin katkılarıyla basılmıştır.

T.C. DİYARBAKIR VALİLİĞİ

Kitapta yer alan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

TAKDİM

Diyarbakır, asırları aşan kadim tarihiyle, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir yerleşim merkezidir. İnsanlığın ortak mirasını gelenekten geleceğe taşıyan, birikimini farklı pek çok kültür ve inançtan alan, adeta tarihin taşlara nakşedildiği bir şehirdir.

Diyarbakır'ı beşeriyetin ortak mirası yapan bir özelliği de her biri alanında yaygın tesirler bırakan fikir, sanat ve bilim insanlarını bağrında yetiştirmesidir. Bir beldenin tarihini tam manasıyla okuyabilmek, kadim tarihini görebilmek için, yetiştirdiği beşerî değerleri tanımak, onların kente, insanlık ve medeniyete katkılarını göz önünde bulundurmakla mümkün olmaktadır.

Bununla birlikte, bilim insanının, sanatkârın, düşünürün, şairin eserlerini de doğduğu topraklardan, yaşadığı şehirden, toplumsal yapıdan ayrı olarak ele almak, o kişinin tam manasıyla anlaşılmasını zorlaştırır. Bu değerlendirmeyi belki de en çok Diyarbakır ve Sezai Karakoç için yapmak mümkündür. Sezai Karakoç'u Diyarbakır'dan bağımsız şekilde okumak, fikriyatının membaını, inancının ve kişiliğinin temellerindeki derin manayı eksik anlamak demektir. Aynı şekilde Diyarbakır'ı da Sezai Karakoç'tan ayrı okumak, Anadolu ve İslam coğrafyasını ve onun önemli bir merkezi olan Diyarbakır'ı yeterince anlamamak, tanımamak ve onun neyi temsil ettiğini tam olarak bilememektir.

Sezai Karakoç, külliyatıyla okuyanları Dicle Nehri misali, şiir gibi diyarlara götürmekte, düşüncesinin kökleri ise, Diyarbakır Surları gibi sağlam temellere oturmaktadır. Eserlerindeki manevi atmosferi solumak, Ulu Camii'nin meydanındaki havayı teneffüs etmek gibidir.

Bu bilinç ve sorumlulukla, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olarak, kadim şehir Diyarbakır'ın önemli bir değeri olan şair ve mütefekkir Sezai Karakoç'un fikriyatını tüm ilgililere aktarabilmeyi, anlam dünyamıza tatbik etmeyi ve gelecek nesillerimizin mana arayışında bir yol gösterici olmasını görev bilmekte ve bunu Karakoç'a bir vefa borcu olarak görmekteyiz.

Muhtelif alanlardan bilim insanları ve araştırmacılar tarafından kaleme alınan elinizdeki eser de bu düşüncenin bir tezahürü olarak meydana getirilerek siz değerli okuyuculara sunulmaktadır. Bu vesileyle *Diriliş Şairi Sezai Karakoç'u* rahmetle yâd ediyor, çalışmaya kıymetli katkılarıyla emek veren tüm yazarlara teşekkür ediyorum.

Ali İhsan Su
Diyarbakır Valisi
Büyükşehir Belediyesi Başkan V.

ÖN SÖZ

Milletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. Bu sebeple insanlık tarihi, insanın zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle ürettiği bilim, sanat ve kültür değerlerinin serüvenlerini, insanın kurduğu medeniyetleri ve medeniyetler arası ilişkileri anlatmaktadır. Medeniyetler ise bağrında yetiştirdiği kültür ve sanat kahramanlarıyla yaşarlar. Çünkü bu kahramanlar mensubu oldukları toplumlara şekil ve ruh verirler. Kalbi ölümsüzlük düşüncesiyle kodlanan insan, tabiatı gereği kalıcı olanın peşinden koşmuştur. İnsanın bedensel varlığının toprağa karıştığı ancak düşüncelerin daima diri kaldığı yeni bir dünya için bu erek, kuşkusuz anlamlı ve kıymetlidir. Sanatçı işte bu ereğin merkezinde olan, değerler silsilesinin nirengi noktasında duran bir mihenk taşıdır.

Bu değerler silsilesinde ise ülkemiz ve şehrimiz açısından merhum Sezai Karakoç'un özel bir yeri vardır. Zira o; eylemleriyle söylemlerini dengede tutabilmiş, daha sonra bunları aynı potada eritebilmiş nadir fikir ve sanat adamlarımızdan birisidir. O, seksen küsur yıllık bereketli ömründe; dillerden düşmeyen, kalplere esin ve huzur veren, zihinlere umut ve sevgi aşılayan diriliş metinlerine imza atmış bir şahsiyettir. Bir nakkaş hassasiyetiyle Doğu ile Batı medeniyetleri münasebetini ince eleyip sık dokumuş olan merhum Karakoç; Mekke'den Roma'ya, Kudüs'ten Avrupa'ya uzanacak kertede geniş Klasik Yunan, Fransız, Arap ve Fars edebiyatlarına vakıf bir fikir sanat adamıdır. Bu engin fikrî donanımı sebebi ile hemen bütün eserleri, tıpkı üstü karla kaplı değerli madenler gibi imge, alegori, irsal ve telmihlerle yüklüdür. Şiirden öyküye, denemeden düşünceye, derlemeden çeviriye, monografiden tiyatroya uzanan yapıtlarında O; ekonomik ve sosyal pencerelere ufuk açan, fikir ve medeniyet tasavvuruyla bezenmiş, dil ve din merkezli, kültür ve edebiyat adamıdır.

Bugünkü dünya konjonktürüne baktığımızda savaşların, işgallerin, cehaletin ve emperyalizmin kök saldığı demlerde Sezai Karakoç, okuyucusuna ümit ve medeniyet bilinci vermekte, tarih perspektifi kazandırarak geleceğe dair bir umut aşılamaktadır. Mehmet Akif'in “Âsım'ın Nesli”, Necip Fazıl Kısakürek'in “Büyük Doğu Gençliği” gibi bize gül medeniyeti olduğumuzu yeniden hatırlatan, büyük ve kutlu bir tasavvurun emekçisi olan Sezai Karakoç'un da “Diriliş Nesli” olarak hitap ettiği bir ufuk gençliği vardır. Bu gençlik, geleneğin ruhunu, şimdiki zamanın bedeninde taşıyabilmenin ağır sorumluluğunu üstlenmeli, bir yeniliğin sözcüsü olarak hayatın her evresinde görünmeli ve enerjisini hissettirmelidir.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan mirasın ve enerjinin etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bu eser meydana getirilirken amaç, başta ülkemizin farklı disiplinlerinde yetişmiş olan bilim insanları ve uluslararası platformda yetkin fikir ve sanat adamlarıyla bir araya gelmek, yazılan ilmî başlıkları bir araya getirerek Sezai Karakoç’un mefkuresinin daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine vesile olmaktır.

Her alanda olduğu gibi kültür sanat, iktisat ve edebiyat alanlarında da eser ve iş üretmek düşüncesi ile kitaba dönüştürülen bu kıymetli metinlerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni eder, merhum Sezai Karakoç’u şükran ve minnetle yâd ederiz.

Editör Kurulu

İÇİNDEKİLER

TÜRK SOLUNUN PENCERESİNDEN FLU BİR SEZAİ KARAKOÇ PORTRESİ 1
Abdulazim ŞİMŞEK

İKİ DİYARBEKİRLİ'NİN KALEMİNDEN AKİF'İ ANLAMAK: SÜLEYMAN NAZİF VE KARAKOÇ'UN ÂKİF'İ ÜZERİNE BİR MUKAYESE 7
Abdulhakim TUĞLUK
Feyza BULUT

ÂDEM'İN "YİTİK CENNET"İ: BİR SEYR U SÜLÛK HİKÂYESİ 17
Abdulrahman ACER

SEZAİ KARAKOÇ'UN "EDEBİYAT YAZILARI"NDA GELENEĞİN MİHENK NOKTALARI 27
Abdurrahman ARSLAN

HİKÂYEDEN ŞİİRE BİR ELEĞİMSAĞMA: TAHA'NIN KİTABI'NIN TÜRLER ARASI KONUMU 47
Ali KARAHAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN BAKIŞ AÇISIYLA MEVLÂNA VE ESERLERİ 67
Ali TEMİZEL

SEZAİ KARAKOÇ'UN PİYESLERİNDE METAFİZİK DÜŞÜNCE VE İSLAMİ TİYATRO ESTETİĞİ 85
Esra DİCLE

SEZAİ KARAKOÇ'UN EDEBİYATI BİR TEBLİĞ METODU OLARAK KULLANMASI 97
Esra KARAKUŞ

SEZAİ KARAKOÇ'UN "TUZAK YA DA SON GÜNLER" HİKÂYESİNDEN HAREKETLE SANATÇININ DİRENİŞİ 105
Hatice Büşra TUNA

SEZAİ KARAKOÇ'UN ÇAĞ VE İLHAM I-IV ESERLERİNDE BAZI TESPİT VE TEKLİFLERİ 119
İbrahim EMİROĞLU

MEDENİYET TASAVVURU BAĞLAMINDA SEZAİ KARAKOÇ'UN EĞİTİM DÜŞÜNCESİ 145
İsmail SAĞLAM

SEZAİ KARAKOÇ ŞİİRİNİN SANAT GÜCÜ VE TÜRK ŞİİRİNDEKİ İZİ 153
Kamuran ERONAT

KELİMELER DİYARINDAN GELEN BİLGE BİR SES SEZAİ KARAKOÇ (SANAT- SANATÇI- ŞAİR) (1) **165**
Kemal TİMUR

SEZAİ KARAKOÇUN "MAKAM"INDA RUH VE RUHUN DİRİLİŞİ **179**
Mustafa Uğurlu ARSLAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN "ÖĞRETİM"LE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ **187**
M. Abdullah ARSLAN
Cem Şems TÜMER

SEZAİ KARAKOÇ'UN ESERLERİNDE YER VERDİĞİ BAZI KAVRAMLAR **197**
Mustafa ÇOBAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN GÖREV ADLI ESERİNİN YAZINSAL GÖSTERGEBİLİM YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ **213**
Necmettin ÖZMEN

SEZAİ KARAKOÇ'TA DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ BAĞLAMINDA ŞAHSİYET EĞİTİMİ **247**
Orhan Gazi GÖKÇE

MODERN DÜNYADA BİR SÛFİNİN 'SEYR Ü SÜLÛK'Ü: SEZAİ KARAKOÇ'UN 'AYİNLER'İ ÜZERİNE **257**
Ramazan Kandemir ENSER

SEZAİ KARAKOÇ'UN MEHMED AKİF'E BAKIŞI **277**
Semih SÖĞÜT

SEZAİ KARAKOÇ'UN FAKR, HALVET VE MÜCAHEDE ÖZELİNDEN TASAVVUF ANLAYIŞI **287**
Tahsin KAYA
Mahmut ASLAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ PERSPEKTİFİNDEN TÜRK EĞİTİM PARADİGMASINA BAKIŞ **301**
Neslin İHTİYAROĞLU
Yasemin ÜNSAL

KAYNAKÇA

Abacı, T. (1999). *Karakoç'un Söylediği*, Ludingirra, Sayı 9, ss. 61-67.

Belge, M. (2009). *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Belge, M. (2018). *Şaireneden Şiirsele Türkiye'de Modern Şiir*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Bora, T. (2017). *Cereyanlar Türkiye'de Siyasi ideolojiler*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Çakır, R. (1995). *Ayet ve Slogan*, İstanbul: Metis Yayınları.

Günay, D. (2010). (Mehmet Çelik ve Yakup Çelik), Sezai Karakoç, 54-68, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Kanar, Y. (2010). (Mehmet Çelik ve Yakup Çelik), Sezai Karakoç, 76-85, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Kayalı, K. (2005). *Düşüncenin Coğrafyası 1* (Toplumdan Soyutlanmış Düşünce ve Direnç Potansiyeli), Ankara: Deniz Kitapevi.

Kayalı, K. (2018). (Turan Karataş, Mert Öksüz), Sezai Karakoç ve Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş, 376-384, Ankara: Hece Yayınları.

Kirenci, M. (2010). (Mehmet Çelik ve Yakup Çelik), Sezai Karakoç, 12-52, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Mermutlu, B. (2010). (Mehmet Çelik ve Yakup Çelik), Sezai Karakoç, 70-74, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Süreya C. (2010). *99 Yüz İzdüşümler-Söz Senaryosu*, İstanbul: YKY.

Şahap, M. (1966). *Hitlerin Vasiyeti*, Diriliş, Sayı 1, ss. 21-22.

Şirin, R.M. (2010). (Mehmet Çelik ve Yakup Çelik), Sezai Karakoç, 120-137, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

KAYNAKÇA

Düzdağ, M. E. (1996). *Mehmed Âkif Ersoy*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Gür, M. (2020). *Kendi İçinde ve Kendine Göre Süleyman Nazif*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karakoç, S. (2020). *Mehmed Âkif*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kuntay, M.C. (1990). *Mehmet Akif*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Servet-i Fünûn, nu. 1420-1427, 31 Temmuz 1919-18 Eylül 1919.

Süleyman N. (2015). *Mehmed Âkif*. (Haz. M. Ertuğrul Düzdağ), İstanbul: Kapı Yayınları.

Tansel, F. A. (1991). *Mehmed Akif Ersoy (Hayatı ve Eserleri)*. İstanbul: Mehmet Akif Ersoy Fikir ve Sanat Vakfı Yayınları.

Turna, M. (2012). "Sezai Karakoç'un Gözüyle Yunus Emre, Mehmet Âkif ve Mevlâna". *Turkish Studies,* 7(1), s. 2025-2042.

Zariç, M. (2019). *Sezai Karakoç*. Ankara: Akademik Kitaplar.

KAYNAKÇA

el-Aclûnî, İ. (1351). *Keşfu'l-hafâ*. C. 2. Kāhire: Mektebetü'l-Kudsî.

Attâr, F. (2014). *İlâhinâme*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Erginli, Z. (ed). (2006). *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kalem Yayınevi.

el-Gazâlî, M. (2016). *İhyâu ulûmi'd-dîn*. C. 3. Dımaşk: Dâru'l-Fikr.

Karakoç, S. (2021). *Yitik Cennet*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Konuk, A. (2007). *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. C. 4. İstanbul: Kitabevi.

Konuk, A. (2008). *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*. C. 11. İstanbul: Kitabevi.

el-Kuşeyrî, A. (1989). *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*. Kahire: Dâru'ş-Şa'b.

el-Muhâsibî, H. (1987). *Âdâbu'n-nufûs*. Beyrut: Dâru'l-Cîl.

et-Tirmizî, H. (1958). *Beyânu'l-fark beyne's-sadri ve'l-kalbi ve'l-fuâdi ve'l-lübbi*. Kahire: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye.

Uludağ, S. (1994). "Devir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* 9, 231-32.

KAYNAKÇA

Akkanat, C. (2012). *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri*, İstanbul: Okurkitaplığı.

Analay, K. (2009). *Sezai Karakoç ve Diriliş Düşüncesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Diyarbakır.

Armağan, M. (1992). *Gelenek*, İstanbul: Ağaç Yayınları.

Armağan, M. (2012). *Gelenek ve Modernlik Arasında*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Ayvazoğlu, B. (2000). *Geleneğin Direnişi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Balık, M. (2016). "Murathan Mungan'ın Şiirlerinde Geleneğin İzleri", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Sayı 31, 3-18.

Baş, M. K. (2005). *Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Ankara.

Develioğlu, F. (2006). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dil Derneği (2003). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Dil Derneği Yayınları.

Ecevit, Y. (2018). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Gündüz, O. (2013). "İkinci Yeni Şiiri İçinde Geleneği Sürdüren Şair: Sezai Karakoç", *Muhafazakâr Düşünce, Yıl 10,* Sayı 38, 53-81.

https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Şuarâ-suresi/3156/224-227-ayet-tefsiri

Kaplan, M. (2017). *Nesillerin Ruhu*, Dergâh Yayınları, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karakoç, S. (2019). *Edebiyat Yazıları I (Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir)*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021a). *Edebiyat Yazıları II (Dişimizin Zarı)*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021b). *Edebiyat Yazıları III (Eğik Ehramlar)*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Macit, M. (1996). *Gelenekten Geleceğe*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Örgen, E. (2010). *Türk Şiirinde Gelenek (Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri)*, Konya: Palet Yayınları.

Parla, J. (2020). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Parlatır, İ. (2014). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı Yayınevi.

Sürgit, B. (2014). "Edebiyat Geleneğiyle Kurduğu İlişki Açısından Sezai Karakoç'un Gazel Şiiri", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Yıl 50, Sayı 50*, 97-111.

Turna, M. (2014). "Sezai Karakoç'un Edebiyat Yazıları", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt 49, Sayı 49,* 215-241.

Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Uslucan, F. (2021). (Editörler: Burak Koç, Peyami Safa Gülay), *Zemin Metinler (Mevlid-i Şerif, Muhammediye, Envârü'l-Âşikîn, Müzekki'n-Nüfûs, Delâilü'l-Hayrât)*, (173-183) Konya: Loras Yayınları.

Zorkul, T. (2012). "Gelenek ve Arif Ay'ın Şiiri", *Turkish Studies, Cilt 7/2*, 1301-1319.

KAYNAKÇA

Abacı, T. (1999). "Karakoç'un Söylediği", *Ludingirra*, 9.

Ataç, N. (1964). "Divan Şiiri", *Söyleşiler II*, Ankara: Tdk Yayınları.

Balcı, M. (2013). "Taha'nın Kitabı", *Türk Dili,* 744, 163-169.

Cansever, E. (2017). *Şiiri Şiirle Ölçmek*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Çıraklı, M. Z. (2015). *Anlatıbilim-Kuramsal Okumalar*, Ankara: Hece Yayınları.

Derrida, J. (2010). *Edebiyat Edimleri*, İstanbul: Otonom Yayıncılık.

Dervişcemaloğlu, B. (2014). *Anlatıbilime Giriş*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Dillion, S. (2018). *Palimpsest: Edebiyat, Eleştiri, Kuram*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Dirlikyapan, J. Ö. (2018). *Tür Kuramı Temel Metinler*, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Doğan, M. C. (2000). "Şiir ve Hikâye", *Hece/Türk Öykücülüğü Özel Sayısı*, 751, 312-319.

Eroğlu, E. (1981). *Sezai Karakoç'un Şiiri*, İstanbul: Bürdeyayınları.

Güneş, M. (2016). *Servet-İ Fünûn'dan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatında Manzum Hikâye*, Ankara: Hece Yayınları.

Haksal, A. H. (2017). *Sezai Karakoç Eleğimsağmalarda Gökanıtı*, İstanbul: İz Yayıncılık.

İpek, S. (2018). "Bir Şairin Varoluş Serüveni: *Taha'nın Kitabı*", *Hece/Sezai Karakoç Ve Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayı*, 73, 100-111.

Kanter, B. (2015). "Kutsalın Sembolik Yüzü/Medeniyetin 'Diri'len Aktörü: Taha", *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç Kitabı* (Ed. Ali Dursun), 280-290, Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği Yayınları.

Karahan, A. (2021). "İki Tür Arasında Bir Garip Orhan Veli", *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, 2, 253-269.

Karahan, A. (2022). *Aynanın İki Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Ve Hikâyelerinde Türlerarası İlişkiler*, Konya: Çizgi Kitabevi.

Karakoç, S. (1998). *Diriliş Neslinin Âmentüsü*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2003). *Diriliş Muştusu*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012a). *Taha'nın Kitabı-Gül Muştusu Şiirler Iv*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012ab). *Yitik Cennet*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014). *Edebiyat Yazıları Ii*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1998). *Doğunun Yedinci Oğlu*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Perşembe Kitapları.

Koç, C. O. (2015). "Çıkış Yolu Arayışında Şairlerin Nesil İdeali ve 'Taha'nın Kitabı'", *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç Kitabı* (Ed. Ali Dursun), 454-463, Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği Yayınları.

Kontantamer, T. (1993). *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Narli, M. (2014). "Şiirde Öykü/Öyküde Şiir", *Türk Dili*, 751, 80-84.

Necatigil, B. (2006). *Düzyazılar Ii*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Özdemir, E. (2007). *Yazınsal Türler*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Sağlık, Ş. (2001). "Şiirin Kapsam Alanındaki Kardeş Sanat: Öykü/Öykünün Şiirdeki Macerası", *Hece/Türk Şiiri Özel Sayısı*, 53/54/55, 350-370.

Tanpınar, A. H. (2007). *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Todorov, T. (2012). *Fantastik Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*, İstanbul: Metis Yayınları.

Todorov, T. (2016). *Yazın Kuramı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tosun, N. (2014). *Doğu'nun Hikâye Kuramı*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Tunç, G. (2020). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Hatırlamanın İşlevi", *Söylem Filoloji,* 5/1, 21-29.

Ural, A. (2015). *"Hızırla Kırk Saat"in Kurgusal Yapısı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.

Uyar, T. (2009). *Korkulu Ustalık: Şiir Üzerine Yazılar, Söyleşiler, Soruşturmalar, Bir Şiirden* (Haz. Alâattin Karaca), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Wellek, R., Warren, A. (2015). *Edebiyat Teorileri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

KAYNAKÇA

Ali Özek, Hayrettin Karaman, Ali Turgut, Mustafa Çağrıcı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, (1993). *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, Hazırlayanlar: Ankara, 1993, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Baş, M., K. (2011). *Sezai Karakoç'un Şiirinde Metafizik Vurgu*, İstanbul, İnsan Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Gün Doğmadan*, Diriliş Yayınları, İstanbul 2013.

Karakoç, S. (2021). *Mevlâna*, Diriliş Yayınları, İstanbul, Mart 2021, 13. Baskı.

Karakoç, S. (2000). *Ruhun Dirilişi*, İstanbul, 2000, 7. Baskı, Diriliş Yayınları.

Kula, F. (2016). *Sezai Karakoç'un Şiir ve Hikâyelerinde Şehir ve Medeniyet*, T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul, 2016, (Basılmamış YL Tezi).

Karaismailoğlu, A. (2014). *Mesnevî- Mevlâna Celâleddîn Rûmî,* c.1-3 (1-6. Defter), T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya.

KAYNAKÇA

Akbayır, S. (2013). *Yoktur Gölgesi Türkiyede: Sezai Karakoç.* İstanbul: Turkuvaz Kitap.

Babacan, M. (2010). "Sezai Karakoç'un Piyesleri", ed. Mehmet Çelik, Yakup Çelik, *Sezai Karakoç,* 611-625, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Baş, M. K. (2008). *Diriliş Taşları- Sezai Karakoç'un düşünce ve sanatında temel kavramlar.* Ankara: Lotus Yayınları.

Bingöl, U. (2012). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Apokaliptik Bir İmaj Olarak Gökyüzü", ed. Kemal Timur, *Sezai Karakoç Sempozyum Bildirileri,* 87-97, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Çapan, C. (2008). *Değişen dünya değişen dil.* İstanbul: Mitos Boyut Yayınları.

Duymaz, R. (2014). *Sezai Karakoç'un estetiği.* İstanbul: Akademik Kitaplar.

Elliot, T.S. (1977). *Introduction to Shakespeare and the popular dramatic tradition.* Durham: Duke University Publications.

Göçer, A. (1993). "Sezai Karakoç'un Piyesleri", *Yedi İklim,* sayı: 40, Temmuz, 3-4.

Kaplan, R. (2012). "Sezai Karakoç Şiirinin Düşünce Temeli", ed. Kemal Timur, *Sezai Karakoç Sempozyum Bildirileri,* 147-155, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Karakoç, S. (1966). "Romanla Hikâyenin Arası Açılıyor", *Diriliş,* 2. cilt, sayı: 1, Mart, 40-41.

Karakoç, S. (1988). *Piyesler I.* 2. baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1996). *Edebiyat yazıları I – medeniyetin rüyası, rüyanın medeniyeti şiir.* 3. baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998a). *Fizikötesi açısından ufuklar ve ötesi I – perde devrildiği an.* 2. baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998b). *Fizikötesi açısından ufuklar ve ötesi II – diriliş şoku.* 2. baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012) *diriliş neslinin amentüsü,* 10. baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (t.y.). *Çağ ve ilham.* 4. baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1998). *Doğunun yedinci oğlu: Sezai Karakoç.* İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Styan, J.L. (1959). *The Elements of drama*. Cambridge: Cambridge University Press.

Şener, S. (2006). *Dünden bugüne tiyatro düşüncesi.* Ankara: Dost Kitabevi.

Tosun, N. (2003). "Diriliş Tiyatrosu", *Hece-Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı,* Ocak, 495-501.

KAYNAKÇA

Albayrak, H. (2006). "Tebliğ ve Davet Kavramlarının Analizi". Ss. 43-52 içinde *Hz. Peygamber'in Tebliğ Metodu Işığında İslâm'ın Güncel Sunumu*, *Sempozyumlar ve paneller serisi*. Yenimahalle, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Beydavi, A. Ö. (1314). *Envâru't-tenzîl ve Esrâru't-te'vîl*. Dersaadet.

Boynukalın, M. (2011). "Tebliğ". *TDV İslam Ansiklopedisi* 40:218-19.

Bulut, H. İ. (2020). "MÛCİZE". 30:348-51.

Cirit, H. (2012). "Vaaz". *TDV İslam Ansiklopedisi* 42:404-7.

Çağrıcı, M. (1994). "Da'vet". *TDV İslam Ansiklopedisi* 9:16-19.

Çağrıcı, M. (2006). "Nasihat". *TDV İslam Ansiklopedisi* 32:408-9.

Ebu Gudde, A. (2012). *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed Ve Öğretim Metodları*. İstanbul: Yasin Yayınevi.

Hayrat Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi. (2011). *Kur'ân-ı Kerîm'in Metinsiz Muhtasar Meali*. İstanbul: Hayrât Neşriyat.

Karakoç, S. (2012). *Diriliş Neslinin Âmentüsü*. 16. bs. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013). *Yunus Emre*. 17. bs. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2019). *Mevlâna*. 12. bs. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakuş, A. (2019). "Hz. Peygamber'in Tebliğ Dili ve Bunun Kur'ânî Temelleri". *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 3(2):267-83. doi: 10.31121/tader.622034.

Karaman, H. vd., (2014). *Kur'ân-ı Kerîm Açıklamalı Meali*. Ankara: TDV Yayınları.

Müslim, Ebu'l-Huseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî. (1992). *el-Câmiu's-Sahîh*. İstanbul: Çağrı Yayınları.

Ocak, A., Y. (1991). "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması". *TDV İslam Ansiklopedisi* 110-16.

Sâbûnî, M., A. (1405). *en-Nübüvve ve'l-enbiyâ*. 3. bs. Dımeşk: Mektebetü'l- Gazâlî.

Serinsu, A. N. (2009). *Dinî Terimler Sözlüğü (İmam-Hatip ve Anadolu İmam-Hatip Lisesi Öğrencileri İçin)*. Ankara: Milli Egitim Bakanligi Yayinlari.

Sosyaldı, M. (2003). "Kur'an'da Tebliğ Yöntemleri İle İlgili Kavramlar". *Diyanet İşleri Başkanlığı* 39(3):43-64.

Topaloğlu, B. (2020). "İrşad". *TDV İslam Ansiklopedisi* 22:454-55.

KAYNAKÇA

Alim, E. (2020). *Yusuf Atılgan, Sezai Karakoç ve Rasim Özdenören'in Hikâyelerinde Taşra*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi-Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Kahraman, Â. (2015). *Modern Türk Hikâyesi*, İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Karakoç, S. (1975). *Dirilişin Çevresinde*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1980). *Diriliş Muştusu*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998). *Diriliş Neslinin Âmentüsü*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1999). *Sütun- Günlük Yazılar II*, İstanbul: Diriliş Yayınları

Karakoç, S. (2008a). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008b). *Unutuş ve Hatırlayış*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010a). *Hikâyeler II- Portreler*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010b). *Sûr- Günlük Yazılar III*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Tarihin Yol Ağzında*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014). *Edebiyat Yazıları I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2021). *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: İz Yayınları.

Mert, N. (2015). Ali Dursun, *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç Kitabı*, (485-491), İstanbul: Medeniyetin Burçları Derneği.

Said, E. (2009). *Kültür ve Direniş* (çev. Osman Akınhay), İstanbul: Agora Kitaplığı.

Su, H. (2018). "Diriliş Neslinin Öyküleri*". Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş, Diriliş Özel Sayısı, Hece, Yıl: 7 Sayı: 73*, 479- 494.

Taştan, Z., Erzen, A. (2017). "Alınyazısı Saati'nde İslâm Âlemine Çağrı: Direniş ve Diriliş", *Journal of Social And Humanities Sciences Research, Vol: 4, Issue: 12*, 976-987.

Zarifoğlu, C. (1979). "Düşündüren Hikâyeler". *Mavera, Cilt: 3 Sayı: 26*, 25-30.

KAYNAKÇA

Ekim, M. (2020). https://www.kenandabirkuyu.com/sezai-karakocun-hayati-ve-edebi-kisiligi/ (4.07.2020) Dirilişin tanımı:

Emiroğlu, İ. (2020). "Sezai Karakoç'un Çağ ve İlham I-IV'ı Üzerine Bir İnceleme", *Yedi İklim*, Sayı: 368, İstanbul, Kasım 2020.

Emiroğlu, İ. (2021). *Klasik Mantığa Giriş*, Ankara, 2021, 16. Baskı).

Karakoç, S. (2017). *Çağ ve İlham-I Metafizik Gerilim Şartı*, 10. Baskı, İstanbul 2017.

Karakoç, S. (2017). *Çağ ve İlham-II Sevgi Devrimi*, 9. Baskı, İstanbul 2017.

Karakoç, S. (2016). *Çağ ve İlham-III Yazgı Seçişi*, 6. Baskı, İstanbul 2016.

Karakoç, S. (2015). *Çağ ve İlham-IV Kuruluş*, 5. Baskı, İstanbul 2015.

Karakoç, S. (2018). *Mevlâna*, Diriliş Yayınları; İstanbul, 2018, 12. Baskı

https://edebiyatvesanatakademisi.com/cumhuriyet-donemi-sairleri/sezai-karakoc-hayati-edebi-kisiligi-eserleri/1045#_ftn14 (10.03.2022)

KAYNAKÇA

Görgün, T. (2000). "Medeniyet (Modern Tartışmalar)", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), İstanbul: TDV Yayınları, C. XXVIII, s. 298.

Güler, R. (2006). "Tanzimat'tan II. Meşrutiyete Medeniyet Kavramının Evrimi", MÜ SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.

http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Madde 51, (Erişim19.05.2022).

http://yucedirilis.org.tr/parti-programi/ Madde 87, (Erişim19.05.2022).

Karakoç, S. (2005). *Düşünceler 1: Kavramlar*, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (1975). *Sütun I*, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2003). *Çıkışı Yolu 2: Medeniyetimizin Dirilişi Dört Konferans*: İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (1986). Gün Saati, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (1997). İslâm, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (1996). *Günlük Yazılar III*, Sur, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2012a). *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I Perde Yıkıldığı An*, İstanbul: Diriliş.

Karakoç, S. (2012b). *Kıyamet Aşısı*, İstanbul: Diriliş.

Koçak, A. (2016). "Sezai Karakoç'un Fikrî Yazılarında Doğu ve Batı Medeniyeti Tasavvuru", Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 2016,5 (Nisan).

Kutluer, İ. (2000). "Medeniyet", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), İstanbul: TDV, C.28.

Özsaray, Y. E. (2018). Sezai Karakoç'un Eğitim-Öğretimle İlgili Görüşleri: Eserlerinden Hareketle Fert ve Toplum İdeali, FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı 12.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (2016). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Bilgi Yayınları.

Alper, N. (2022). "Gelenek Sarkacında Modern İmgelerle Örülü Bir Şiir: Sezai Karakoç'un 'İlk' Şiiri", *Türk Edebiyatı*, S. 579 (Ocak), s. 29-33.

Arslan, F. (2019). *Kırılan Işık Olsun*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Asiltürk, B. (2018). *Hilesiz Terazi (Şiir Yazıları)*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Doğan, M. C. (2018). *Modern Türk Şiiri Olgular, Eğilimler, Akımlar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Eronat, K. (2014). *'Bozkırdaki Su' Ceyhun Atuf Kansu*, Ankara: Grafiker Yayınları.

Karakoç, S. (2007a). *Edebiyat Yazıları II Dişimizin Zarı*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007b). *Gün Doğmadan (Şiirler)*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1998). *Doğu'nun Yedinci Oğlu – Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Kolcu, A. İ. (2007). *Modern Türk Şiiri – Şiir Tahlilleri*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Kolcu, A. İ. (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı I Şiir*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Kolcu, A. İ. (2010). *Sezai Karakoç'un Poetikası*, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınları.

Pospelov, G. (2005). *Edebiyat Bilimi*, (Çev. Yılmaz Onay), İstanbul: Evrensel Basım Yayım.

Sağlık, Ş. (2021). "Sezai Karakoç Şiirlerinin Anahtarı: 'Diriliş' Metaforu", *Muhit,* S 16, (Nisan), s. 83-88.

Sarıtop, B. (2021). "Sezai Karakoç'un Üstadı: Mehmet Akif Ersoy", *Sebîlürreşad,* S 71, (Aralık), s. 39-40.

Tosun, N. (2021). "Edebiyat Kanonu ve Sezai Karakoç", *Muhit*, S 24, (Aralık), s. 43-47.

Uç, H. (2007). *Temalardan Şiirimize*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Wellek, R., Warren A. (2011). *Edebiyat Teorisi*, (Çev. Ö. Faruk Huyugüzel), İstanbul: Dergâh Yayınları.

KAYNAKÇA

Baş, M. K. (2008). *Diriliş Taşları Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Ankara Lotus Yayınevi.

Baş, M. K. (2011). *Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu*, İstanbul İnsan Yayınları.

Bayraktar, O. (2008). "Sezai Karakoç'ta Batı'ya Bakış", *Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu*, Editör: Saadettin Acar-Vahdettin Işık, İstanbul Fatih Belediyesi Yayınları.

Binici, V. (2012). *Sezai Karakoç'ta Medeniyet Kavramı*, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Diclehan, Ş. (1980). *Sanat ve Düşünce Dünyasında Sezai Karakoç*, İstanbul Piran Yayınları.

Emre, İ. (1990). Sezai Karakoç'un Sanatı ve Edebiyat Anlayışı, AÜ DTCF Ankara Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Enginün, İ. (1986). *Abdülhak Hamit Tarhan,* Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Eroğlu, E. (1981). *Sezai Karakoç'un Şiiri*, İstanbul Bürde Yayınları.

Güran, B. (2022). https://dirilisyazilari.wordpress.com/2015/09/09/sezai-karakoc-ve-turk-siirinde-metafizik/ (Erişim Tarihi: 10.01.2022)

https://www.haber7.com/edebiyat/haber/861936-karakoc-ilk-ve-son-kez-monna-rosayi-anlatti (10.01.2022)

Kaplan, R. (1978). *Sezai Karakoç-Hayatı-Sanatı ve Şiiri*, AÜ DTCF, Ankara Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaplan, Y. (2008). "Bütün Zamanların Çocuğu ve Medeniyet Fikriyatının Öncüsü Düşünür: Sezai Karakoç", *Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu*, Editör: Saadettin Acar- Vahdettin Işık, İstanbul Fatih Belediyesi Yayınları

Karakoç, S. (2002). *Edebiyat Yazıları I*, İstanbul Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007). *Edebiyat Yazıları Iı*, İstanbul Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007). *Edebiyat Yazıları Iıı Eğik Ehramlar*, İstanbul Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). *Fizikötesi Açısından Ufuklar Ve Daha Ötesi Iı Perde Devrildiği An*, İstanbul Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). *Fizikötesi Açısından Ufuklar Ve Daha Ötesi Iı Diriliş Şoku*, İstanbul Diriliş Yayınları.

Karaca, A. (2005). *İkinci Yeni Poetikası*, Ankara Hece yayınları.

Karataş, T. (2013). *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul Kaynak Yayınları.

Karataş, T. (1998). "Sezai Karakoç'un Şiir ve Şair Üstüne Düşünceleri-I", Dergâh Dergisi, Sayı 101, Temmuz.

Karataş, T. (1998). "Sezai Karakoç'un Şiir ve Şair Üstüne Düşünceleri-Iı", Dergâh Dergisi, Sayı 102, Ağustos.

Okumuş, F. (2022). Sezai Karakoç'un Poetikası «Diriliş Yazıları» Diriliş Düşüncesine Doğru (Wordpress.Com) (Erişim Tarihi: 10.01.2022)

Şahin, V. (2015). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Yaratıcı Değerler", Almanya International Journal Oflanguages Educatiun Teaching.

Tarancı, C. S. (2009). *Otuz Beş Yaş,* Derleyen: Asım Bezirci, İstanbul Can Yayınları.

Timur, K. (2014). "Fizikötesi Yaşantılı Bir Kazazede: Sanat Ve Sanatçı", Uluslararası Sezai Karakoç Sempozyumu (12-14 Nisan 2012 Diyarbakır), Ankara Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Turna, M., "Sezai Karakoç'un Edebiyat Yazıları" Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi Cilt/Sayı XLIX.

KAYNAKÇA

Arslan, M., U. (2020). *İsmail Hakkı Bursevî'nin Lugaz Şerhleri*, HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal Of Academic Literature] Yıl 6, Sayı 13, Güz 2020.

Karakoç, S. (1995). Makamda, Diriliş Yayınları, İstanbul.

Yavuz, Y., Ş. (2018). "Ruh", TDV İslâm Ansiklopedisi, C.35, s. 187-192.

KAYNAKÇA

Akar, M. (2021). "Yoktur Gölgesi Türkiye'de Sezai Karakoç Şiirinin İnsanları", Sabit Fikir Dergisi. S.130, s.22-23).

Arslan, S. (2021). 12. Sınıf Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabı. Ankara: Anka Yayınları.

Baş, M. K. (2022). "Sezai Karakoç Diriliş Düşüncesine Sadakatle Bağlıdır", Yedi İklim derg. S.384, s.27.

Başaran Y., Aylin H., & Nasır, Y. (2021). 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabı. Ankara: Bir-Yay Yayınları.

Çelik, Y. & Çelik, M. (2010). Sezai Karakoç. Ankara: KTB Yayınları.

Demirkol, A. & Karataş, Z. (2019). "Sezai Karakoç'ta Kahraman Düşüncesi ve Bir Kahraman Olarak Karakoç", Dil ve Edebiyat Drg. S.128, s.38.

Haksal, A. H. (2017). Sezai Karakoç- eleğimsağmalarda gökanıtı, İstanbul: İz Yay. s. 35.

Kahraman, A. (2022). "Şiir ve Düşünce Evreniyle Sezai Karakoç", Türk Edebiyatı dergisi, S.579, s.18.

Karakoç, S. (1986). Düşünceler I. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2013). Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Yazbahar M., A. (2000). "Tatar ordularını gömen bir Mevlana silüeti", biat drg. S.6, s.4.

Taşçıoğlu, Y. (2010), "Diriliş Estetiği ya da Sezai Karakoç'un Sanat Görüşü", Sezai Karakoç, 149.

Tosun, N. (2021). "Edebiyat Kanonu ve Sezai Karakoç", Muhit drg. S. 24, s.43.

Yazgıç, S. K. (2022). "Sezai Karakoç Hakkında Kitaplar", Yeni Şafak Kitap, S.176, s.29.

Yılmaz, Aylin H. B.& Nasır, Y. (2021). 10. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitabı. Ankara: Bir-Yay Yay.

KAYNAKÇA

Alpay, N. (2005). *Yaklaşma Çabası*, İstanbul: Kanat Yayınları.

Altıntaş, R. (2015). *Din ve Sekülerleşme*, İstanbul: Pınar Yayınları.

Aslan, S. (2022). "Aşka Sevdalanmak Mona Rosa", gazete ekpres, (01.02.2022).

Aydın, C., Duran, B. (2016). "Soğuk Savaş Dönemi Türkiye'sinde Arnold J. Toynbee ve İslâmcılık Sezai Karakoç'un Yazılarında Medeniyetçilik", *muhafazakâr düşünce* (49), 271-294.

Aytekin, A. (2019) "Sezai Karakoç Edebiyatında Türk Toplum Kültürünün Temel Dayanak Noktası Olarak İslâm Vurgusu", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 18/72, 1832-1846.

Baş M. K. (2008). *Diriliş Taşları Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar,* Ankara: Lotus Yayınları.

Başkal, Z. (2010). "Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Modernlik Eleştirisi *", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi* 17 (2), 51-65.

Bayyiğit, M. (2014). (Ed.), "Din Sosyolojisinin Doğuşu ve Gelişimi". Mehmet Bayyiğit (Editör), *Din Sosyolojisi*, (3-40), Konya: Palet Yayınları.

Coşkun, Sezai. (2009). "Mekandaki Medeniyet-Medeniyetteki Mekân: Sezai Karakoç'un Şiirinde Mekân-Medeniyet İlişkisi Üzerine Bir İnceleme", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (22), 235-257.

Dere, L., Şentürk, H. (2021). "Sezai Karakoç'un Kişiliği ve Dini Hayatı Üzerine Psiko-Biyografik Analizler", *Türk Din Psikolojisi Dergisi* 3 (40), 39-57.

Karakoç, S. (1987). *İnsanlığın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1989). "Hatıralar", *Diriliş 59*, (Ağustos 1989).

Karakoç, S. (1990). "Hatıralar", *Diriliş 104*, (Temmuz 1990).

Karakoç, S. (1996). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I Başyazılar,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1997a). *Çağ ve İlham I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1997b). *Sur*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998a). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998b). *Şiirler V (Ayinler/Çeşmeler),* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998c). *Unutuş ve Hatırlayış,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998d). *Çağ ve İlham-III,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1999). *Sütun-Günlük Yazılar II,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2000). *Gün Doğmadan*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2005). *İslâm*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *İslâm'ın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015). *Diriliş Nesli'nin Âmentüsü,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2018a). *Ruhun Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2018b). *Diriliş Muştusu*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2019). *Kıyamet Aşısı,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1998). *Doğu'nun Yedinci Oğlu, Sezai Karakoç,* İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Kesebir, E. (2016). "Nerede O Eski Ramazanlar? Halit Fahri Ozansoy, Cenap Şahabettin ve Sezai Karakoç'un Hâtıraları Işığında Ramazan Ayı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 9* (46), 133-143.

Koçak, M. (2016). "Mehmed Âkif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek ve Sezai Karakoç Şiirlerinde Bir Medeniyet Öncüsü Olarak Hz. Muhammed", *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 8, 203-222

Kutluer, İ. (2003). Medeniyet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (28, 296-297). Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Oktay, A. (2001). *Şairin Kanı: Yazınsal Eleştiriler I (1954-2000)*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Önal, M. (2017). "Son Konferansları Bağlamında Sezai Karakoç'un Medeniyet ve Diriliş Kavramları", *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (2), 189-195.

KAYNAKÇA

İşeri, K. (2021). Felatun Bey ve Rakım Efendi romanının göstergebilimsel çözümlemesi. Funda Uzdu Yıldız (Ed.). *Modern Türk Edebiyatı Yazınsal Göstergebilim Çözümlemeleri* içinde. Muğla: Günce Yay., ss. 15-40.

Kalelioğlu, M. (2020). *Yazınsal göstergebilim bir kuram bir uygulama anlam üretim süreçleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Karakoç, S. (2013). *Piyesler I*. İstanbul: Diriliş Yay.

Rifat, M. (2013). *Açıklamalı göstergebilim sözlüğü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası

Rifat, M. (2014). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.

Rifat, M. (2019). *XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları-1. tarihçe ve eleştirel düşünceler*. İstanbul: YKY Yayınları.

Uçan; H. (2015). *Yazınsal eleştiri ve göstergebilim*. İstanbul: İz Yay.

Uzdu Yıldız, F. (2019). Mai ve Siyah Romanının Göstergebilimsel Çözümlemesi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 4 (2), ss. 254-281.

Uzdu Yıldız, F. (2019). Murathan Mungan'ın Çarpışma adlı öyküsünde anlatı izlencesi ve eyleyen şeması. *Journal of International Social Research*. 12. 181-191.

KAYNAKÇA

Günay, D. (2010). *Diriliş Akımı ve Düşünce Sistemi Sezai Karakoç*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Karakoç, S. (2005). *Düşünceler ve Kavramlar 1*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008a). *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi 2 Diriliş Şoku*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008b). *İnsanlığın Dirilişi,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010a). *Günlük Yazılar III. Sûr,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010b). *Varolma Savaşı,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012a). *Çıkış Yolu II*, *Medeniyetimizin Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012b). *Kıyamet Aşısı*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015a). *Diriliş Muştusu,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015b). *İslam'ın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2020). *Ruhun Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021). *Diriliş Neslinin Amentüsü*. 110. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1998). *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Kirenci, M. (2010). *Akıp Giden Zamandan Kalanlar, Sezai Karakoç*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Özsaray, Y. E. (2018). Sezai Karakoç'un Eğitim-Öğretimle İlgili Görüşleri: Eserlerinden Hareketle Fert ve Toplum İdeali. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (12), 243-274.

KAYNAKÇA

Andrews, W. G. (2012). *Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı,* (çev. Tansel Güney), İstanbul: İletişim Yayınları.

Bostancı, A. H. (1996). *Tasavvufta Etvâr-ı Seb'a ve Sofyalı Bâlî Efendinin "Etvâr-ı Seb'ası"*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İslâm Felsefesi Bilim Dalı: İstanbul.

Çelik, İ. & Yıldırım, B. (2018). Halvetiyye Geleneğinde Etvâr-ı Seba/Nefsin Mertebeleri, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, S. 86, ss. 21-44.

Dante A. (2006). *İlahi Komedya-Cehennem,* (çev. Rekin Teksoy) İstanbul: Oğlak Yayınları.

Dante A. (2006). *İlahi Komedya-Cennet,* (çev. Rekin Teksoy) İstanbul: Oğlak Yayınları.

Eroğlu, E. (1981). *Sezai Karakoç'un Şiiri*, İstanbul: Bürde Yayınları.

Goethe, J.W. (1973). Faust, (çev. Sadi Irmak), İstanbul: İstanbul Kitabevi.

http://lugatim.com/s/s%C3%BCluk, 11.05.2022.

İz, M. (2000). *Tasavvuf, Mâhiyeti, Büyükleri ve Tarikatler,* İstanbul: Kitabevi.

Kara, M. (2017). Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karakoç, S. (1997a). *Edebiyat Yazıları I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1997b). *Edebiyat Yazıları II*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2003). *Ayinler/Çeşmeler,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). *Hızırla Kırk Saat,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I, Perdenin Devrildiği An,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kılıç, M. E. (1999). *"Muhyiddin İbnü'l-Arabî"* TDV İslâm Ansiklopedisi, (C. 20, ss. 493-516) İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.

Seyid Şerif Cürcânî. (1997). *Arapça-Türkçe Terimler Sözlüğü,* (ter. ve şerh: Arif Erkan) İstanbul: Bahar Yayınları.

Uludağ, S. (2010). *"Sülûk",* TDV İslâm Ansiklopedisi, (C. 38, ss. 127-128) İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.

KAYNAKÇA

Çetin, N. (2014). "Necip Fazıl'ın Abdülhakim Arvasi'yi Tanıması ve Tasavvufi Düşünceleri". *Electronic Turkish Studies, 9(11),* 171-192.

Davudoğlu, A. (2019). *Dini Tamir Davasında Din Tahripçileri*. İstanbul: Bedir Yayınevi.

Gariper, C. ve Küçükcoşkun, Y. (2016). "Necip Fazıl'ın Mehmet Âkif Eleştirisi". *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmları Dergisi,* Temmuz-Aralık 2016/7: 16, 79-94.

Kahraman, A. (1992). "Bir Tablonun İçinde Duran Üç İsim: Mehmet Akif, Ahmet Haşim, Yahya Kemal". *Yedi İklim,* 4. Cilt 92. Sayı, 3.

Karakoç, S. (2011). *Mehmed Akif.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kısakürek, N. F. (1946). "Edebiyat Mahkemesi Mehmet Akif". *Büyük Doğu,* 27, 6.

Kısakürek, N. F. (2010). *Bâbıâli.* İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.

Mengüşoğlu, M. Ö. (2017). *"Felsefe Sıfır Din Bir'di" Sezai Karakoç*. İstanbul: Okur Kitaplığı.

Narlı, S. (2021). "Necip Fazıl Kısakürek'in Hatırat Kitaplarında Sosyal ve Siyasi Muhteva". *Mavi Atlas,* 9(1): 295- 315.

Okay, O. (1992). "Büyük Kapı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,* Cilt 6, 515-516.

Öztürk, M. (2009). "İslam Dünyasında Yenilik ve Yenilikçilik Karşıtlığının Zihniyet Kodları Modern Türkiye Örneği-". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9 (1), 1-21.

Sarı, O. (1990). "Mehmed Akif ve Yahya Kemal". *Kadın ve Aile,* 58. Sayı, 54.

Yaman, H. (2004). "Mehmed Akif ve Yahya Kemal Fikri ve Edebi Tenkid Potasında İki Şairin Kısaca Hikayesi". *İkideniz,* 1. Cilt 1. Sayı, 30.

KAYNAKÇA

Kuşeyrî, A. (2017). Er-Risâletü'l Kuşeyriyye, Beyrut, Daru'l-Minhac Yay.

Akdemir, C. (2019). Nurettin Topçu-Necip Fazıl Kısakürek-Sezai Karakoç'ta İdeal Gençlik, (YYLT) Sakarya Üniv. Sosyal Bil. Ens. Felsefe ve Din Bilimleri, Sakarya.

Analay, K. (2019). Sezai Karakoç ve Diriliş Düşüncesi, (Y.Y.L.T.), Dicle Üni. Sosyal Bil. Ens. İslam Tarihi ve Sanatları A.B.D, Diyarbakır.

Baş, M. K. (2008). Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar, Ankara, Lotus Yay.

Cevherî, (1990). Tâcü'l-Lüga ve Sıhâhü'l-Arabiyye (nşr. Ahmed Abdülgafûr Attâr), Kahire, Darü'l- Kütübi'l-Arabi Yay.

Dere, L. (2021). Sezai Karakoç'un Kişiliği ve Dini Hayatı Üzerine Psiko-Biyografik Analizler, İstanbul, TDPD Yay.

Enser, R. (2018). Sezai Karakoç'un Şiirinde Tanrı Kavramının Tasavvuf Epistemolojisi Açısından Anlamı ve Kullanımı, FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, ss.189-213.

Gazzâlî, M. (1996). İḥyâuʿulûmi'd-dîn, (çev. Abdullah Aydın), İstanbul, Karaoğlu Yay.

https://www.timeturk.com/gundem/sezai-karakoc-ve-mehmet-gormez

https://www.yenisafak.com/gundem/ustat-sezai-karakoc

https://www.youtube.com/watch?v=6Pzz211MHrg&t=3

Hücvîrî, (2014) Keşfü'l-Maḥcûb, İstanbul, Dergah Yay.

İbn Manzûr, (1990). Lisanu'l Arab, Beyrut, Dar Sader Yay.

İbnü'l-Arabî, (2008). El-Fütûḥât- Mekkiyye, c. II, İstanbul, Litera Yay.

İbnü'l-Esîr, (1997). Hadis-i Şerif, Üsdü'l-Gàbe, Beyrut, Darü'l-Marife Yay.

İzzeddin el-Kâşî, (2010). Miṣbâḥu'l-hidâye, İstanbul, Kurtuba Yay.

Karakoç, S. (2007). Gün Doğmadan, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015). Gün Saati Günlük Yazılar IV, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1978). İnsanlığın Dirilişi, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015). Çağ ve İlham I, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015). Samanyolunda Ziyafet- Oruç Yazılan, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2015). Diriliş Neslinin Amentüsü, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2008). Hızırla Kırk Saat, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2013). Şahdamar-Körfez- Sesler, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2011). İslam, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2011). Gün Doğmadan, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2014). Yitik Cennet, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2006). Gün Doğmadan, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2004). Gündönümü, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2006). Günlük Yazılar IV Gün Saati, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2009). Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2013). Ruhun Dirilişi, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (1995). Makamda, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2011). Zamana Adanmış Sözler Şiirler 7, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2013). Ruhun Dirilişi, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (1995). Düşünceler I, İstanbul, Diriliş Yayınları.

_____, (2015). Ayinler Çeşmeler şiirler VI, İstanbul, Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2013). Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç, İstanbul, Kaynak Yayınları.

Kesebir, E. (2016). Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Erdem Kavramı ve Aile Algısı, Uluslararası Sosyal Bilimler ve Müslümanlar Kongresi, ss. 197-206, Konya

Kılıç, M. E. (1994). Ekberiyye Maddesi, İstanbul, DİA.

Öncel, D. (2012). Tasavvuf Tarihinde Halvet ve Halvetin Manevi Eğitimdeki Rolü, Ekev Akademi Dergisi, Sayı: 53, ss. 131-141.

Sağlık, Ş. (2003). Tanrı"nın Gözüyle Bakış Penceresi Yahut Sezai Karakoç'un Ayinleri, Ankara, Hece Yayınları.

Ebu Nasr Serrâc Tusi, (1996). el-Lüma, (çev. Kamil Yılmaz), İstanbul, Altınoluk Yay.

Uludağ, S. (2020). Mücahede Maddesi, İstanbul, DİA.

Yıldız, A. (2008). Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Tasavvuf, 38. Icanas Bildirileri, IV. Cilt, ss. 199-200, Ankara.

KAYNAKÇA

Aydoğan, İ.& Yaylacı, A. F. (2012). Üniversite-Siyaset İlişkisinde Temel Problem Olarak Paradigma Sorunu. *Düşünce Dünyasında Türkiz, 3*(6), 85-101.

Aydoğan, İ. (2015). Türkiye'nin Eğitim Paradigması ve Yeni Paradigma Oluşturma Zorunluluğu Üzerine. *TYB AKADEMİ, 5*(13), 25-37.

Aydoğan, İ. (2017). *Eğitim ve paradigma.* (2.Baskı). Ankara: Hece Yayıncılık.

Aydoğan, İ. (2021). *Ya reform ya sistemleşmek*. https://www.maarifinsesi.com/ya-reform-ya-sistemlesmek/ Erişim Tarihi: 05.04.2022.

Balkız, B. (2015). Türk Modernleşmesi, Pozitivizm ve Sosyoloji. *Mediterranean Journal of Humanities, 2*, 123-149.

Cevizci, A. (2017). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.

Freire, P. (2003). *Ezilenlerin pedagojisi.* (Çev. D. Hattatoğlu-E. Özbek). (4. baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Kabakcı, E. (2011). Pozitivizmin Türkiye'ye Girişi ve Türk Sosyolojisine Etkisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, *6*(11), 41-60.

Karakoç, S. (2018). *Dirilişin çevresinde.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2019a). *Çıkış yolu-1.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2019b*). Düşünceler 1-kavramlar*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021a). *Diriliş muştusu.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021b). *İnsanlığın dirilişi.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2022). *Diriliş neslinin amentüsü.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karataş, T. (2021). *Doğu'nun yedinci oğlu Sezai Karakoç.* İstanbul: İz Yayıncılık.

Korlaelçi, M. (2002). *Pozitivizmin Türkiye'ye girişi.* Ankara: Hece Yayınları.

Köker, L. (2013). *İki farklı siyaset.* Ankara: Dipnot Yayınları.

Kuhn, T. S. (2017). *Bilimsel devrimlerin yapısı* (Çev. N. Kuyaş). İstanbul: Kırmızı Yayınevi.

Millî Eğitim Bakanlığı (2017). Öğretmen strateji belgesi 2017-2023. https://oygm. meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/26174415_Strateji_Belgesi_RG-Ylan_26.07. 2017.pdf Erişim Tarihi: 05.04.2022.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *2019-2023 Stratejik planı.* https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_ dosyalar/2021_10/21161923_MEB_2019-2023_Stratejik_Plani.pdf Erişim Tarihi: 05.04.2022.

Özden, Y. (2000). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler* (3. basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Şimşek, H. (1997). *21. Yüzyılın eşiğinde paradigmalar savaşı: Kaostaki Türkiye*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Tozlu, N. (2012). İnsan ve Toplum Gerçeği yahut Eğitimin Felsefi İnşası. *Bilge Adamlar*, *(28),* 62-70.

Tozlu, N. (2014). *Eğitimden felsefeye 1*. Erzurum: Bayburt Üniversitesi Yayınları.

Ural, Ş. (2012). *Pozitivist felsefe*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Varelci, İ. (2021). *Sezai Karakoç kitabı.* İstanbul: Mikyas Basım Yayın.

Yükseköğretim Kurulu. (2021). Üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu 2021. https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2022/universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu-2021.pdf Erişim Tarihi: 05.04.2022.

HALKLA İLİŞKİLERDE YENİ YÖNELİMLER

Editör

Prof. Dr. M. Akif ÖZER

Birinci Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2023

© 2023 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-20-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ocak 2023

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

YAZARLAR ve BÖLÜMLERİ

1.	Dünden Bugüne Halkla İlişkiler: Klasik Paradigmanın Değişimi	Mehmet Akif Özer	akifozer@yahoo.com
2.	Algı Yönetimi, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler	Alperen Şahin	alperensky@gmail.com
3.	Dijital Çağda Halkla İlişkiler ve Son Gelişmeler	Selçuk Denek	selcuk.denk@gmail.com
4.	Etkin Medya İlişkileri Yönetimi ve Halkla İlişkiler	Didem Cevale Oktay	didemcevalegencturk@gmail.com
5.	Etkin Sponsorluk Yönetimi ve Halkla İlişkiler	Gökhan Bulut	gokhanbul@gmail.com
6.	Halkla İlişkilerde Etik Kodlar ve Yeni Arayışlar	Kübra İlhan	kubra.ilhan@hbv.edu.tr
7.	Halkla İlişkilerde Etkin Kriz Yönetimi ve Yeni Arayışlar	Hakan Uzun	dr.uzun.hakan@gmail.com
8.	Halkla İlişkilerde Etkinlik Arayışları ve İkna Yönetimi	Polat Tuncer	poltuncer@gmail.com
9.	Halkla İlişkilerde Stratejik Sosyal Medya Yönetimi ve Yeni Arayışlar	Hicran Özlem Ilgın	hicranilgin@comu.edu.tr
10.	Halkla İlişkilerin Geleceğine İtibar Yönetiminin Etkisi	Sevda Nur Çevik	sevda.cevik@hbv.edu.tr
11.	Küreselleşmenin Halkla İlişkilerde Paradigmanın Değişimine Etkisi	Hande Bilgin	sungurogluhande@gmail.com
12.	Lobicilikte Yeni Gelişmeler ve Halkla İlişkiler	Veysel Karani Şüküroğlu	vksukuroglu@kastamonu.edu.tr
13.	Pazarlama Bakış Açısıyla Müşteri İlişkileri Yönetimi ve Küreselleşen Halkla İlişkiler	Aybüke Yalçın Ezgi Tanrıverdi	aybuke.yalcin@hbv.edu.tr ezgitan@subu.edu.tr
14.	Pazarlamanın Yeni Kuralları, Gerilla Pazarla-ma ve Halkla İlişkiler	Kamile Elmasoğlu	kamile.elmasoglu@hbv.edu.tr
15.	Sorun Yönetimi ve Halkla İlişkilerde Etkinlik Arayışları	Yağız Aksakaloğlu	yagizaksakaloglu@gmail.com
16.	Sosyal İnovasyon, Kurumsal İmaj ve Halkla İlişkiler	Zeliha Tekin	z.tekin@alparslan.edu.tr
17.	Yeni İletişim Teknolojileri ve Halkla İlişkiler	Elif Ekinci	elif_ekinci24@hotmail.com
18.	Yönetsel Stres, Stres Yönetimi ve Halkla İlişkiler	Yıldız Atmaca	yildizatmaca@yyu.edu.tr

ÖNSÖZ

Günümüzde örgüt yönetimleri için geçerli en temel kurallardan birisi de halk desteğini sağlamaktır. Bunun için son zamanlarda hem özel kuruluşlar hem de kamu kuruluşları halk desteğini sağlayıcı çalışmalarda bulunmaktadırlar. Bu kapsamda gerek uygulamada gerekse de teoride halkla ilişkiler disiplininin önemi her geçen gün artmaktadır. Halkla ilişkilerin örgütün temel fonksiyonlarının gerçekleştirildiği hat hizmetleri arasında görüldüğü müddetçe bu durum dinamikliğini sürdürecektir.

Esasında halkla ilişkiler hem demokratikleşmenin hem de örgütsel etkililiğin belirlediği bir süreçtir. Ancak, çağdaş toplum ve yönetim ile ilişkili olmalarına rağmen, bu iki değişkenin iç dinamikleri birbirinden farklılık göstermektedir. Halkla ilişkilere duyulan gereksinme de bu farklılıktan kaynaklanmaktadır. İkisi arasında uygun bir denge kurulmasında karşılaşılan zorluk, örgütsel bir işlev olarak halkla ilişkiler uygulamasında etkililik ölçütünün ağır basmasına yol açmaktadır. Bu kapsamda kuruluşlar açısından halkla ilişkilerin öneminin artması; iş dünyasında halkla ilişkilerin görevlerinin, kuruluş çıkarlarını gözetmek, iyi imaj yaratmak ya da saldırıları karşılamak, geniş anlamda iyi ilişkiler oluşturmak ya da doğrudan reklâm yapmak üzerine odaklanmasıyla birlikte süreklilik kazanmıştır.

Bu süreçte teknolojik gelişmeler, örgütleri daha açık hale sokmuş, bu durum ise halkla ilişkiler faaliyetlerinin yeniden şekillenmesine yol açmıştır. Doğal olarak bu değişimler, örgütleri topluma karşı daha duyarlı hale getirmiştir. Kuruluşların çevrelerindeki bu gelişmeler, halkla ilişkiler faaliyetlerini geliştirmiş ve örgüt ile toplum arasındaki ilişkileri güçlendiren birimler haline getirmiştir. Artık halkla ilişkiler birimleri, örgütlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için gerekli olan toplumsal kabulü ve iletişimi güçlendirerek bu duruma istikrar kazandırmaya çalışmaktadırlar.

Tüm dünyada yaşanan bu gelişmeler son yıllarda halkla ilişkilerin kuruluşların önemli fonksiyonlarından biri olma niteliğini pekiştirmiştir. Belirli boyutlara gelmiş her kuruluşun bünyesinde halkla ilişkiler bölümü görmek ya da uzman elemanların görevlendirildiğine tanık olmak olağan hale gelmiştir. Bu ortamda kuruluşlar kamuoyunu olumlu yönde etkilemek, kalıcı izler bırakmak peşindedir. Toplumun beğeni ve desteğini kazanmış bir kuruluş, kolay kolay yıkılmaz. Günümüzde bu düşünce ve inancı benimseyen kuruluşların sayısı giderek artmaktadır. Gerek özel sektörde gerekse de kamu sektöründe bu sürece uyum sağlayamayan kuruluşlar, yani halkla ilişkilerin önemine inanıp gerekli halkla ilişkiler birimlerini oluşturamayanlar, yaşanan yoğun rekabet ortamında ayakta kalmakta büyük güçlük çekmektedirler. Bu kuruluşlar için olmazsa olmazımız, "halkla ilişkilerde yeni yönelimleri" takip eden, yeni gelişmelerin gereğini bir an önce yapmaktır.

Bu gerçekler doğrultusunda planlama ve yazım aşaması yaklaşık 1.5 yıl süren ve farklı üniversitelerden 19 değerli akademisyenimizin hazırladığı bu çalışmamızın Dünden Bugüne Halkla İlişkiler: Klasik Paradigmanın Değişimi başlıklı birinci bölümünde; halkı etkileyen söz, eylem ya da olaylardan oluşan halkla ilişkiler faaliyetleri, kavramsal çerçeve ve tarihsel süreçten başlayarak ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve bu alanda yaşanan paradigma değişimini halkla ilişkilerin geleceğini nasıl etkileyeceği sorgulanmıştır.

Algı Yönetimi, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın ikinci bölümünde; ülkelerin ve hükümetlerin karşı karşıya kaldığı bu çok aktörlü gündem ilişkilerini yönetmek için

ortaya çıkan algı yönetimi, kamu diplomasisi kavramları halkla ilişkiler perspektifinden ele alınmış ve günümüzdeki halkla ilişkiler anlayışına olan yansımaları ile ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Dijital Çağda Halkla İlişkiler ve Son Gelişmeler başlıklı çalışmanın üçüncü bölümünde; teknolojinin sürekli olarak değişim geçirmesi, iletişim kanallarının ve dolayısıyla halkla ilişkilerin değişim geçirmesine neden olmaktadır öngörüsünden hareketle, başta internetin icadı gibi birçok dijital gelişmenin halkla ilişkiler disiplinini nasıl etkilediği tartışılmıştır. Bilgisayar kullanımının artması, internetin yaygınlık kazanması, mobil iletişim cihazlarının önem kazanması, sosyal medyanın bireyler tarafından her alanda kullanılmaya başlaması, halkla ilişkiler alanında dijital bir dönüşümün ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Etkin Medya İlişkileri Yönetimi ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın dördüncü bölümünde; medya ve halkla ilişkiler kavramları çerçevesinde kamu yönetiminde etkin medya kullanımı ve etkin medya kullanımının halkla ilişkiler açısından önemi kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Etkin Sponsorluk Yönetimi ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın beşinci bölümünde; sponsorluk ve halkla ilişkilerin günümüzdeki anlamından yola çıkılarak tarihsel ve teorik çerçevedeki etkileşimleri incelenmiştir. Öncelikle halkla ilişkilerin zaman içinde kazandığı farklı anlamlar bir bütün olarak ele alınmış, devamında kamu yönetimi içindeki konumu tartışılmıştır. Sponsorlukla ilgili olarak ta öncelikle Türkiye'deki sponsorluk çalışmaları, dünyadaki gelişmeler ile mukayeseli olarak ele alınmış, sonrasında ise sponsorluk yasası ve Türk sponsorluğunun halkla ilişkiler boyutu günümüzdeki gelişmeler doğrultusunda analiz edilmiştir.

Halkla İlişkilerde Etik Kodlar ve Yeni Arayışlar başlıklı çalışmanın altıncı bölümünde; "halkla ilişkilerin daha çok gelişmesi, halkla ilişkiler çalışanlarının dürüstlüğüne toplumun beslediği güvene bağlıdır" ifadesi üzerinden hareketle disipline doğrudan etkileyen etik kodlar ve bu alanda yaşanan tartışmalar incelenmiştir.

Halkla İlişkilerde Etkin Kriz Yönetimi ve Yeni Arayışlar başlıklı çalışmanın yedinci bölümünde; halka ilişkiler kavramı ile kriz yönetimi konularını incelenmiş ve kriz yönetiminin etkili bir şekilde yürütülmesindeki yeni arayışlar değerlendirilmiştir. Daha sonra etkin kriz yönetimi odaklı teoriler ve etkin kriz yönetimindeki ekiplerin rolü üzerinde durulmuştur. Ayrıca 2019 yılı sonunda başlayan ve tüm dünyayı etkileyen Covid-19 krizi, krizle mücadele politikası ve yeni yaklaşımlar analiz edilmeye çalışılmıştır.

Halkla İlişkilerde Etkinlik Arayışları ve İkna Yönetimi başlıklı çalışmanın sekizinci bölümünde; "halkla ilişkilerin etkili olabilmesi, onun ikna edebilme ve inandırma derecesine bağlıdır" öngörüsünden hareketle ikna yönetimine dönük değerlendirmeler yapılmıştır. İkna ve inandırma kabiliyetinin artmasıyla halkla ilişkiler faaliyetlerinin etkinliğinin arttığın gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu süreçte bütün sorumluluk halkla ilişkiler çalışanlarına yüklenemez. Bu tür sorunlara örgütler açısından bütüncül bir bakış açısı geliştirmek gerekmektedir.

Halkla İlişkilerde Stratejik Sosyal Medya Yönetimi ve Yeni Arayışlar başlıklı çalışmanın dokuzuncu bölümünde; "web teknolojilerinin donanımsal olarak gelişmesiyle imkanların çoğalması ulaşılabilen hedef kitlesi ve Web 2.0 uygulamasının gelişimiyle birlikte sosyal medya platformlarının kullanımı artmıştır" öngörüsünden hareketle son yıllarda yaygınlığı artan stratejik sosyal medya yönetimi uygulamaları incelenmiştir. Internet kavramının gündelik hayatımızın bir parçası olmaya başlamasından günümüze halkla ilişkilerin kitlelerin alışkanlıkları noktasındaki

çalışmaları hızlanarak artmaya devam etmektedir. Sosyal medya kullanımının artması bilginin yayılma hızını ve kişiler arası etkileşimi de güçlendirmektedir.

Halkla İlişkilerin Geleceğine İtibar Yönetiminin Etkisi başlıklı çalışmanın onuncu bölümünde; temelini, paydaşların işletme ile ilgili duyguları ve algılarını anlamlandırma ve içselleştirme süreci oluşturan İtibar Yönetimi konusu ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Halkla ilişkiler uygulayıcıları; toplumu/hedef kitleyi kurumla ilgili belirli bir algıya yönlendirmek için iletişim stratejileri geliştirmeli, bu stratejileri etkin biçimde kullanmalı, kurumla ilgili olumsuz algıları ortadan kaldırarak, olumlu algıları pekiştirmelidir.

Küreselleşmenin Halkla İlişkilerde Paradigmanın Değişimine Etkisi başlıklı çalışmanın onbirinci bölümünde; "küreselleşme ile birlikte, halkla ilişkilerin hedef kitleye yönelik tek odaklı ikna süreci farklı bileşenlerin de dahil olması ile değişikliğe uğramıştır" öngörüsüyle küreselleşme sürecinin halkla ilişkilerdeki klasik paradigmayı nasıl değiştirdiği incelenmiştir. Küreselleşme süreciyle birlikte değişen demokrasi algısı, küreselleşmenin vurguladığı sürekli değişim, adaptasyon süreçleri, ilişki ağları, enformasyon araçlarının zenginleşmesi gibi nedenler halkla ilişkilerin çift yönlü iletişim modelini asimetrikten simetriğe çevirmiştir.

Lobicilikte Yeni Gelişmeler ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın onikinci bölümünde; "önemli bir halkla ilişkiler aracı olan lobiciliğin, dijital ortamlarda kurum ve kuruluşlar tarafından hedef kitle, paydaş ve kurumsal faaliyetlerden etkilenmesi muhtemel olan kesimlerin istedikleri bilgilere hızlı bir şekilde ulaşmasını ve geri dönüş sağlamalarını kolaylaştırması" öngörüsünden hareketle lobicilik alanında yaşanan yeni gelişmeler değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Pazarlama Bakış Açısıyla Müşteri İlişkileri Yönetimi ve Küreselleşen Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın onüçüncü bölümünde; "iş dönüşüm süreçlerini ağ tabanlı dijitalle entegre ederek müşterilerine farklı deneyimler sağlayan işletmeler başarılı olacaktır" öngörüsünden hareketle müşteri ilişkileri yönetimi anlayışında gelinen nokta ve dijital dönüşümden kendi payını alan ve insan unsuru üzerine odaklanan halkla ilişkiler ile müşteri ilişkileri yönetimi kavramlarının değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır.

Pazarlamanın Yeni Kuralları, Gerilla Pazarlama ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın ondördüncü bölümünde; pazarlamanın yeni kurallarının değişen halkla ilişkiler anlayışındaki yeri sorgulanmaya çalışılmıştır. Bu süreçte dikkat çeken gerilla pazarlama uygulamaları değerlendirilmiş, bu süreçte "halkla ilişkiler uygulamaları işletmenin müşterileriyle daha fazla ve daha sağlıklı ilişki kurması bakımından oldukça önemli yer tutmaktadır. Bu noktada gerilla pazarlamacısının bu araçlar üzerinde yapacağı yenilikçi uygulamalar işletmeye önemli avantajlar sağlayabilecektir" öngörüsünden hareketle gerilla pazarlama uygulamaları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Sorun Yönetimi ve Halkla İlişkilerde Etkinlik Arayışları başlıklı çalışmanın onbeşinci bölümünde; sorun yönetimi ve ardından kriz yönetimi ayrıntılı bir şekilde incelenmekte ve sorun-kriz yönetimi birliğinin önemine dikkat çekilmektedir. Sorun yönetimi, kriz yönetiminin kriz öncesi dönemini yansıtmaktadır fakat bu anlayış, sadece kriz yönetiminin bir safhasına indirgenmemeli, sorun ve kriz yönetimi süreçleri birlikte düşünülmelidir. Bu sayede geleneksel kriz yönetiminin ötesine geçilerek krizlerle çok daha etkin mücadele edilebilecektir.

Sosyal İnovasyon, Kurumsal İmaj ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın onaltıncı bölümünde; halkla ilişkilerin vazgeçilmez amacı olan inovasyon/sosyal inovasyonlarla kurumsal imajı güçlendirme çalışmaları incelenmiştir. Değişen ve gelişen toplum yapıları ile birlikte çeşitlenen toplumsal sorunlar ve ihtiyaçlar yenilikçi çözümleri gerekli kılmaktadır. Sistematik değişimi de

mümkün kılan bu tür yenilikçi çözümlerin "sosyal inovasyon" çatı kavramı çerçevesinde ele alınması, kurumsal imaj çalışmalarına değinilmesi ve halkla ilişkiler kavramının ve çalışmalarının anlatılması bu bölümün kavramsal çerçevesini oluşturmuştur.

Yeni İletişim Teknolojileri ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın onyedinci bölümünde; öncelikle halkla ilişkiler ve iletişim kavramları açıklanmış ve iletişim ile halkla ilişkiler arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Ardından yeni iletişim teknolojilerinden ve bu teknolojilerin halkla ilişkiler aracı olarak kullanılmasından, avantajlarından ve dezavantajlarından bahsedilmiştir. Yeni iletişim teknolojisi araçlarından internet, sosyal medya araçları, intranet ve extranet açıklanarak, halkla ilişkilerdeki kullanımlarına değinilmiş ve yeni iletişim teknolojilerini kullanan halkla ilişkiler çalışmalarının demokrasi ile ilişkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Yönetsel Stres, Stres Yönetimi ve Halkla İlişkiler başlıklı çalışmanın onsekizinci bölümünde; "stresin yönetsel sistemde azaltılmasında halkla ilişkiler önemli bir işleve sahiptir" öngörüsünden hareketle halkla ilişkiler faaliyetlerinde stres yönetiminin önemine dikkat çekilmiştir. Bir kurum faaliyetlerini gerçekleştirirken halk memnuniyeti çerçevesinde hareket etmekle sorumludur. Burada halk olarak ifade edilmek istenen ise hem kurum içindeki çalışanlar hem de kurum dışındaki vatandaşlardır. Kurum oluşturacağı düzenlemelerde bir birim olarak oluşturulan halkla ilişkilerle strese neden olan faktörleri tespit etmek ve bu sorunları gidermekle görevlidir. Keyfi uygulamalara yer vermeden adil ve eşit bir yönetsel hava oluşturmak için çalışmalıdır. Hesap verebilir ve şeffaf yönetim ilkeleri ile gizlilik esası olmayan her konuyu erişime açık hale getirmelidir.

Bu şekilde oldukça kapsamlı bir şekilde 18 bölümden oluşan ve halkla ilişkiler alanında yeni yönelimleri ortaya koyan çalışmamızın, başta öğrencilerimize ve halkla ilişkiler disipliniyle ilgilenen tüm araştırmacılara yapacakları yeni çalışmalarda katkı sağlamasını diliyorum.

Çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen ve iyi bir ekip birlikteliği ortaya koyan bölüm yazarları meslektaşlarıma, arkadaşlarıma ve çalışmanın basımını üslenen Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Mehmet Akif Özer
akifozer@yahoo.com
Ocak 2023

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
DÜNDEN BUGÜNE HALKLA İLİŞKİLER: KLASİK PARADİGMANIN DEĞİŞİMİ

1. DÜNDEN BUGÜNE HALKLA İLİŞKİLER: KLASİK PARADİGMANIN DEĞİŞİMİ 1
1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 1
1.2. HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ 4
1.3. HALKLA İLİŞKİLERİN ÖZELLİKLERİ 5
1.4. TARİHSEL SÜREÇ 8
1.5. HALKLA İLİŞKİLERİN ALANI VE İLGİLİ MODELER 15
1.5.1. Halkla İlişkiler Alanının Belirlenmesinde Kriterler 15
1.5.2. Halkla İlişkilerle İlgili Modeller 16
1.6. HALKLA İLİŞKİLERİN AMAÇLARI 17
1.7. HALKLA İLİŞKİLERDE TEMEL İLKELER 20
1.8. HALKLA İLİŞKİLERDE PARADİGMANIN DEĞİŞİMİ VE VERİMLİLİK ARAYIŞLARI 23
1.9. HALKLA İLİŞKİLERİN BÜYÜMESİ VE YENİ ALANLAR 27
1.10. DEĞERLENDİRME: HALKLA İLİŞKİLERİN GELECEĞİ 28
İLGİLİ KAYNAKLAR 34
SONNOTLAR 36

İKİNCİ BÖLÜM
ALGI YÖNETİMİ, KAMU DİPLOMASİSİ VE HALKLA İLİŞKİLER

2. ALGI YÖNETİMİ, KAMU DİPLOMASİSİ VE HALKLA İLİŞKİLER 41
2.1. DEĞİŞİM PERSPEKTİFİNDEN HALKLA İLİŞKİLER 42
2.2. ALGI YÖNETİMİ 44
2.3. KAMU DİPLOMASİSİ 46
2.4. ALGI YÖNETİMİ VE KAMU DİPLOMASİSİ İLİŞKİSİ 49
2.5. KAMU DİPLOMASİSİNDE GÜNCEL UYGULAMALAR 50
2.6. DEĞERLENDİRME 52
İLGİLİ KAYNAKLAR 54
SONNOTLAR 56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DİJİTAL ÇAĞDA HALKLA İLİŞKİLER VE SON GELİŞMELER

3. DİJİTAL ÇAĞDA HALKLA İLİŞKİLER VE SON GELİŞMELER 59
3.1. DİJİTAL İLETİŞİM 60
3.2. DİJİTAL HALKLA İLİŞKİLER 61
3.3. DİJİTAL HALKLA İLİŞKİLER ARAÇLARI 65
3.4. DİJİTAL HALKLA İLİŞKİLERİN AMACI, İŞLEVLERİ VE FAYDALARI 80
3.5. DEĞERLENDİRME 82
İLGİLİ KAYNAKLAR 84
SONNOTLAR 86

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ETKİN MEDYA İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLER

4. ETKİN MEDYA İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLER 91
4.1. MEDYA KAVRAMI VE GELİŞİMİ 91
4.1.1. Sosyal Medya Kullanımı 94
4.1.2. Sosyal Medyanın Olumlu ve Olumsuz Özellikleri 95
4.1.3. Kamu Yönetimi Alanında Sosyal Medya Kullanımı 97
4.2. HALKLA İLİŞKİLER VE MEDYA 98
4.2.1. Halkla İlişkiler Kavramı 98
4.2.2. Halkla İlişkilerde Medya Yönetimi 100
4.2.3. Halkla İlişkilerin Medya ile İletişime Geçmede Kullandıkları Araçlar 101
4.3. DEĞERLENDİRME 103
İLGİLİ KAYNAKLAR 105
SONNOTLAR 106

BEŞİNCİ BÖLÜM
ETKİN SPONSORLUK YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLER

5. ETKİN SPONSORLUK YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLER 107
5.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 108
5.2. SPONSORLUK YÖNETİMİ 111
5.3. TÜRKİYE'DE SPONSORLUK YÖNETİMİ 114
5.4. DEVLETLERİN SPONSORLUK YÖNETİMİNDEKİ ROLÜ 117
5.5. SPONSORLUK YÖNETİŞİMİ 120
5.6. YUMUŞAK GÜÇ SPONSORLUĞU 122
5.7. DEĞERLENDİRME 124
İLGİLİ KAYNAKLAR 126
SONNOTLAR 132

ALTINCI BÖLÜM
HALKLA İLİŞKİLERDE ETİK KODLAR VE YENİ ARAYIŞLAR

6. HALKLA İLİŞKİLERDE ETİK KODLAR VE YENİ ARAYIŞLAR 139
6.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 139
6.2. HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ VE AMACI 141
6.3. HALKLA İLİŞKİLERİN İLKELERİ 143
6.4. HALKLA İLİŞKİLER VE ETİK 144
6.4.1. Etik ve Kavramsal Analiz 144
6.4.2. Etiğin Önemi ve Amacı 146
6.4.3. Etik Türleri 147
6.4.4. Etik Teorileri 148
6.5. HALKLA İLİŞKİLERDE ETİK KODLAR 149
6.6. HALKLA İLİŞKİLERDE ETİK SORUNLAR 158
6.7. DEĞERLENDİRME 163
İLGİLİ KAYNAKLAR 166
SONNOTLAR 169

YEDİNCİ BÖLÜM
HALKLA İLİŞKİLERDE ETKİN KRİZ YÖNETİMİ VE YENİ ARAYIŞLAR

7. HALKLA İLİŞKİLERDE ETKİN KRİZ YÖNETİMİ VE YENİ ARAYIŞLAR 173
7.1. HALKLA İLİŞKİLER 174
7.1.1. Kavramsal Çerçeve 175
7.1.2. Halkla İlişkiler Süreci 178
7.1.3. Halkla İlişkiler Uygulama Alanları 180
7.2. KRİZ YÖNETİMİ 184
7.2.1. Kavramsal Çerçeve 184
7.2.2. Etkili Kriz Yönetimi: Teoriler ve Ekip 192
7.2.3. Kriz Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar (Covid-19 Pandemisi) 195
7.3. DEĞERLENDİRME 201
İLGİLİ KAYNAKLAR 203
SONNOTLAR 207

SEKİZİNCİ BÖLÜM
HALKLA İLİŞKİLERDE ETKİNLİK ARAYIŞI VE İKNA YÖNETİMİ

8. HALKLA İLİŞKİLERDE ETKİNLİK ARAYIŞI VE İKNA YÖNETİMİ 211
8.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 212
8.1.1. Halkla İlişkiler Kavramı 213
8.1.2. Etkinlik Kavramı 213
8.1.3. İkna Kavramı 214
8.2. HALKLA İLİŞKİLER VE İKNA 222
8.3. HALKLA İLİŞKİLER VE İKNA TEORİLERİ 226
8.4. DEĞERLENDİRME 231
İLGİLİ KAYNAKLAR 233
SONNOTLAR 237

DOKUZUNCU BÖLÜM
HALKLA İLİŞKİLERDE STRATEJİK SOSYAL MEDYA YÖNETİMİ VE YENİ ARAYIŞLAR

9. HALKLA İLİŞKİLERDE STRATEJİK SOSYAL MEDYA YÖNETİMİ VE YENİ ARAYIŞLAR 241
9.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 242
9.2. WEB UYGULAMALARI VE SOSYAL MEDYANIN GELİŞİMİ 242
9.3. YENİ DÜNYADA HALKLA İLİŞKİLER ve STRATEJİK SOSYAL MEDYA YÖNETİMİ ... 245
9.4. DEĞERLENDİRME 251
İLGİLİ KAYNAKLAR 253
SONNOTLAR 256

ONUNCU BÖLÜM
HALKLA İLİŞKİLERİN GELECEĞİNE İTİBAR YÖNETİMİNİN ETKİSİ

10. HALKLA İLİŞKİLERİN GELECEĞİNE İTİBAR YÖNETİMİNİN ETKİSİ 259
10.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 259
10.2. HALKLA İLİŞKİLER 261
10.2.1. Halkla İlişkilerin Tarihsel Süreci 262
10.2.2. Halkla İlişkilerin Amaçları 264
10.2.3. Halkla İlişkilerde Nitelik ve İlkeler 266
10.2.4. Halkla İlişkilerde Belirleyici Aktörler 268
10.3. İTİBAR YÖNETİMİ 268
10.3.1. İtibar Kavramı 268
10.3.2. İtibar Yönetiminin Tanımı 270
10.3.3. Kurumsal İtibar 270
10.3.4. İtibar Yönetiminin Geleceği 274
10.4. DEĞERLENDİRME 276
İLGİLİ KAYNAKLAR 277
SONNOTLAR 278

ONBİRİNCİ BÖLÜM
KÜRESELLEŞMENİN HALKLA İLİŞKİLERDE PARADİGMANIN DEĞİŞİMİNE ETKİSİ

11. KÜRESELLEŞMENİN HALKLA İLİŞKİLERDE PARADİGMANIN DEĞİŞİMİNE ETKİSİ 281
11.1. KÜRESELLEŞME 283
11.1.1. Tarihsel Süreç 283
11.1.2. Küreselleşmenin Tanımı 285
11.1.3. Küreselleşmenin Temel Özellikleri 288
11.1.4. Neo-Klasik Küreselleşme Teorileri 290
11.1.5. Modern Küreselleşme Teorileri 291
11.2. KÜRESELLEŞME SÜRECİ VE HALKLA İLİŞKİLER 292
11.2.1. Halkla İlişkilerde Etkinlik Arayışları 292
11.2.2. Halkla İlişkilerin Hızla Artan Önemi 294
11.2.3. Halkla İlişkilerde Değişen Amaç ve Anlayışlar 295
11.2.4. Halkla İlişkilerde Paradigma Değişimi 296
11. 3. DEĞERLENDİRME 297
İLGİLİ KAYNAKLAR 299
SONNOTLAR 300

ONİKİNCİ BÖLÜM
LOBİCİLİKTE YENİ GELİŞMELER VE HALKLA İLİŞKİLER

12. LOBİCİLİKTE YENİ GELİŞMELER VE HALKLA İLİŞKİLER 301
12.1. BİR KAVRAM OLARAK LOBİCLİK 302
12.2. LOBİCİLİĞİN GELİŞMESİ 308
12.3. LOBİCİLİĞİN KAVRAMSALLAŞTIRILMASI 310
12.3.1. Doğrudan Lobicilik Yaklaşımı 310
12.3.2. Dolaylı Lobicilik Yaklaşımı 312

12.4. LOBİCİLİK ANLAYIŞINDA DÖNÜŞÜM: DİJİTAL LOBİCİLİK 314
12.4.1. Bir Etkileme Stratejisi Olarak Dijital Lobiciliğin Gelişimi....315
12.4.2. Örnek Olaylar Üzerinden Dijital Lobicilik 319
12.5. DEĞERLENDİRME....321
İLGİLİ KAYNAKLAR....323
SONNOTLAR....326

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
PAZARLAMA BAKIŞ AÇISIYLA MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ VE KÜRESELLEŞEN HALKLA İLİŞKİLER

13. PAZARLAMA BAKIŞ AÇISIYLA MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ VE KÜRESELLEŞEN HALKLA İLİŞKİLER....329
13.1. PAZARLAMA ve İLİŞKİSEL PAZARLAMA....330
13.2. MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ....334
13.3. MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİNDE YENİ PAZARLAMA UYGULAMALARI....338
13.4. KÜRESELLEŞME OLGUSU....340
13.5. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE HALKLA İLİŞKİLER 341
13.6. DEĞERLENDİRME....345
İLGİLİ KAYNAKLAR....347
SONNOTLAR....349

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM
PAZARLAMANIN YENİ KURALLARI, GERİLLA PAZARLAMA VE HALKLA İLİŞKİLER

14. PAZARLAMANIN YENİ KURALLARI, GERİLLA PAZARLAMA VE HALKLA İLİŞKİLER 353
14.1. GERİLLA PAZARLAMA KAVRAMI....356
14.2. GERİLLA PAZARLAMA İLKELERİ 359
14.3. GELENEKSEL PAZARLAMA İLE GERİLLA PAZARLAMA ARASINDAKİ FARKLAR....361
14.4. GERİLLA PAZARLAMA UNSURLARI VE SÜRECİ....364
14.5. GERİLLA PAZARLAMA AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI....365
14.6. GERİLLA PAZARLAMA STRATEJİLERİ....366
14.7. GERİLLA PAZARLAMA İÇİN PAZARLAMA KARMASI....368
14.8. GERİLLA PAZARLAMA ARAÇLARI VE ETKİLERİ 370
14.8.1. Ev Dışındaki Silahlar (Out Of Home Weapons)....370
14.8.2. Yeni Medya Silahları....370
14.8.3. Düşük Bütçeli Silahlar....371
14.9. GERİLLA PAZARLAMA VE HALKLA İLİŞKİLER....372
14.10. DEĞERLENDİRME....375
İLGİLİ KAYNAKLAR....377
SONNOTLAR....379

ONBEŞİNCİ BÖLÜM
SORUN YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLERDE ETKİNLİK ARAYIŞLARI

15. SORUN YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLERDE ETKİNLİK ARAYIŞLARI 381
15.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 381
15.2. SORUN YÖNETİMİ 382
15.3. SORUN YÖNETİMİ SÜRECİ 385
15.4. SORUN YÖNETİMİNDE KRİZLERLE MÜCADELE 386
15.5. DEĞERLENDİRME 391
İLGİLİ KAYNAKLAR 393
SONNOTLAR 396

ONALTINCI BÖLÜM
SOSYAL İNOVASYON, KURUMSAL İMAJ VE HALKLA İLİŞKİLER

16. SOSYAL İNOVASYON, KURUMSAL İMAJ VE HALKLA İLİŞKİLER 399
16.1. SOSYAL İNOVASYON VE HALKLA İLİŞKİLER 400
16.2. KURUMSAL İMAJ VE HALKLA İLİŞKİLER 405
16.3. HALKLA İLİŞKİLER VE SOSYAL İNOVASYONUN KURUMSAL İMAJA ETKİSİ 406
16.4. DEĞERLENDİRME 411
İLGİLİ KAYNAKLAR 413
SONNOTLAR 415

ONYEDİNCİ BÖLÜM
YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE HALKLA İLİŞKİLER

17. YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ VE HALKLA İLİŞKİLER 417
17.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL SÜREÇ 418
17.1.1. Halkla İlişkiler 418
17.1.2. Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi 420
17.1.3. İletişim Kavramı 422
17.1.4. Halkla İlişkiler ve İletişim 423
17.1.5. Halkla İlişkilerde Kullanılan Kitle İletişim Araçları 425
17.2. YENİ İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN HALKLA İLİŞKİLERDE KULLANIMI 426
17.2.1. İnternetin Halkla İlişkiler İçin Önemi 429
17.2.2. Sosyal Medya Araçları ve Halkla İlişkiler 430
17.2.3. World Wide Web 432
17.2.4. İntranet 433
17.2.5. Extranet 434
17.2.6. Yeni İletişim Teknolojilerinin Halkla İlişkilerde Kullanımının Avantajları ve Dezavantajları 435
17.3. DEĞERLENDİRME 436
İLGİLİ KAYNAKLAR 438
SONNOTLAR 441

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM
YÖNETSEL STRES, STRES YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLER

18. YÖNETSEL STRES, STRES YÖNETİMİ VE HALKLA İLİŞKİLER 445
18.1. HALKLA İLİŞKİLER 445
18.2. STRES, YÖNETSEL STRES VE STRES YÖNETİMİ 447
18.2.1. Stres Kavramı 447
18.2.2. Stresle İlişkili Olan Temel Kavramlar 448
18.2.3. Yönetsel Stres 450
18.2.4. Stres Yönetimi 453
18.3. HALKLA İLİŞKİLERDE YÖNETSEL STRESİ ÇÖZME STRATEJİSİ 457
18.4. DEĞERLENDİRME 459
İLGİLİ KAYNAKLAR 461
SONNOTLAR 463

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Allert J.– C. Zawawi (2004). "Strategy, Planning and Scheduling", Public Relations, Theory and Practice, Ed. J. Johnston-C. Zawawi, 2nd Edition, Allen & Unwin.
- Anabritannica (1994). Ana Yayıncılık, İstanbul.
- Asna, Alaeddin (1968). "Yönetim-Halk İlişkileri", Amme İdaresi Dergisi, C.1, S.3-4, Aralık.
- Asna, Alaeddin (1998). Public Relations, 2. Baskı, Der Yay., No: 112, İstanbul.
- Asna, Alaeddin (2006). Kuramda ve Uygulamada Halkla İlişkiler, Pozitif Yay., İstanbul.
- Aykaç, Burhan (2003). "Halkla İlişkiler", Girişimciler İçin İşletme Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Becerikli, Sema Y. (2003). "Eleştirel Yaklaşımlar Çerçevesinden Halkla İlişkiler Disiplinine İlişkin Bir Değerlendirme", Halkla İlişkiler Kitabı, Ed. A. Okay vd., İstanbul Ün. Yay., No: 4413, İstanbul.
- Biber, Ayhan (2007). Halkla İlişkilerde Temel Kavramlar, 2. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Bilgin, Lale (2008). Olumlu İmaj Yaratmak-Halkla İlişkiler, Kum Saati Yayınları, İstanbul.
- Bülbül, Rıdvan (2000). Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Conway, Steve (2022). "4 Ways Technology is Changing the Public Relations Industry", https://www.agilitypr.com/pr-news/public-relations/4-ways-technology-is-changing-the-public-relations-industry/ (14.02.2022).
- Çamdereli, Mete (2003). "Yönetim ve Halkla İlişkiler İletişimi", Halkla İlişkiler Kitabı, Ed. A. Okay vd., İstanbul Ün. Yay., No: 4413, İstanbul.
- Çamdereli, Mete (2005). Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler, Salyangoz Yay., İstanbul.
- Dimock, Marshall (1995). "İletişimin Önemi", Çev. M. Usta, Türk İdare Dergisi, Y.67, S.408, Eylül.
- Durgun, Şenol (1992). "Bir İletişim Faaliyeti Olarak Halkla İlişkiler", GÜ İİBF Dergisi, C.8, S.1.
- Erdoğan, İrfan (2008). Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler, Gen. 2. Baskı, Pozitif, Ankara.
- Ergun, Turgay- A. Polatoğlu (1992). Kamu Yönetimine Giriş, TODAİE Yay., Ankara.
- Ertekin, Yücel (1995). Halkla İlişkiler, Geliştirilmiş 3. Baskı, TODAİE Yay., Ankara.
- Grunig, J. E. (2000). "Collectivism, Collaboration and Societal Corporatism as Core Professional Values in Public Relations", Journal of Public Relations Research, Volume 12, Number 1.
- Grunig, J. E. (2009). "Paradigms of global public relations in an age of digitalisation". PRism 6(2): http://praxis.massey.ac.nz/prism_on-line_journ.html (14.02.2022).
- Grunig, Larissa A. (1992). "Toward the Philosophy of Public Relations", Rhetorical and Critical Approaches to Public Relations, Ed. Elizabeth L. Toth – Robert L. Heath, Lawrence Erlbaum Associates Inc., USA.
- Grunig, Larissa A., - James E. Gruning (2003).; "Public Relations in the United States: A Generation of Maturation", The Global Public Relations Handbook, Theory, Research and Practice, Ed. Krishnamurty Sriramesh and D.Vercic, Lawrence E. Associates Inc., USA.
- Guth, David -Charles Marsh (2000). Public Relations, A Values-Driven Approach, Allyn & Bacon, USA.
- Gürüz, Demet (2003). Halkla İlişkiler Teknikleri, 2. Baskı, Ege Ün. İletişim Fak. Yay., İzmir.
- Harris, Rebecca (2004)). "Public Relations in Business", Public Relations, Theory and Practice, Ed. J. Johnston-C. Zawawi, 2nd Edition, Allen &Unwin, USA.
- Işık, Metin–Ayhan Erdem (2007). "Meşruiyet, Demokrasi, Sosyal Sorumluluk ve Halkla İlişkiler", Tüm Yönleriyle Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Ed. M. Işık, Eğitim Yay., Konya.
- İşçi, Metin (2002). Halkla İlişkiler, Der Yay., İstanbul.
- İşler, Esma K. (2007). Halkla İlişkiler, Mitler ve Gerçekler, Gazi Ün. İletişim Fakültesi Kırkıncı Yıl Kitaplığı, No:4, Ankara.

- Kaya, Kahraman K. (2021). "Halkla İlişkilerin Değişen İşlevleri Bağlamında Kurumsal Web Sitesinin Kullanımına İlişkin Teorik Bir Değerlendirme", Aksaray İletişim Dergisi, Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi ,3 (2), 292.
- Kazan, Emine (2007). Eski Türkler ve Osmanlı'da Halkla İlişkiler, Yakamoz Yay., İstanbul.
- Kazancı, Metin (1999). Halkla İlişkiler, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Moss, D. – G. Warnaby (2003). "Strategy and Public Relations", Perspectives on Public Relations Research, Ed. D. Moss-D. Vercic-G. Warnaby, Routledge, USA.
- Mucuk, İsmet (2004). Pazarlama İlkeleri, Türkmen Kitapevi, 14. Baskı, İstanbul.
- Mucuk, İsmet (2005). Temel İşletme Bilgileri, Türkmen Kitapevi, 3. Baskı, İstanbul.
- Okay, Ayla -Aydemir Okay (2005). Halkla İlişkiler, Kavram, Strateji ve Uygulamaları, Der Yay., İstanbul.
- Pala, Hakan (2007). Halkla İlişkilerde Örnek Olay Analizi, Kristal Kitaplar, Ankara.
- Peltekoğlu, F. B. – A. Saydam (2008). Sektörün Penceresinden Halkla İlişkiler", BAMM, Business Advertising Marketing Media, İstanbul.
- Peltekoğlu, Filiz B. (2007). Halkla İlişkiler Nedir? Genişletilmiş 5. Baskı, Beta İstanbul.
- Robinson, J. E. (1968). "Halkla İlişkiler Görevlisi", Çev. B. Uysal, Amme İdaresi Dergisi, C.1, S.3-4, Aralık.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat (2008). İşletmelerde Halkla İlişkiler, Alfa-Aktüel, 9. Baskı, Bursa.
- Seitel, F. P. (2004). The Practice of Public Relations, Ninth Edition, Pearson, Prentice Hall, USA.
- Solmaz, Başak (2008). "Stratejik Halkla İlişkiler Uygulamaları", Halkla İlişkiler, Ed. A. Kalender-M. Fidan, Tablet Yayınları, Konya.
- Şatır, Çiğdem (2003). "Antalya'daki 4-5 Yıldızlı Otel ve Tatil Köylerinde Halkla İlişkiciler Uygulamacılarının Profili", Halkla İlişkiler Kitabı, Ed. A. Okay vd., İstanbul Ün. Yay., No: 4413, İstanbul.
- Tellan, Derya (2003). "Halkla İlişkiler: Kavram ve Bağlam", Halkla İlişkiler Kitabı, Ed. A. Okay vd., İstanbul Ün. Yay., No: 4413, İstanbul.
- Tengilimoğlu, Dilaver – Yüksel Öztürk (2008). İşletmelerde Halkla İlişkiler, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin, Ankara.
- Tikveş, Özkan (2003). Halkla İlişkiler & Reklamcılık, Beta Yay., İstanbul.
- Tortop, Nuri (1986). "Halkla İlişkilerde Kamu Kuruluşları ve Basının Sorumluluğu", Amme İdare Dergisi, C.19, S.1, Mart.
- Tortop, Nuri (1997). Halkla İlişkiler, 7. Baskı, Yaygı Yay., Ankara.
- Uysal, Birkan (1983). "Halkla İlişkiler: Bir Değerlendirme", Amme İdaresi Dergisi, C.16, S.3, Eylül.
- Uysal, Birkan (1983). "Yönetim Kuramlarının Halkla İlişkilerin Gelişimine Etkisi", Amme İdaresi Dergisi, C.16, S.3, Eylül.
- Uysal, Birkan (1984). Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi, TODAİE, Ankara.
- Uysal, Birkan (1987). "Bir Halkla İlişkiler Kuramı Olabilir mi?", Amme İdaresi Dergisi, C.20, S.2, Haziran.
- Uysal, Birkan (1987). "Yerel Yönetimlerin Çevresi-Halkla İlişkiler ve Kanaat Araştırması", Amme İdaresi Dergisi, C.20, S.1, Mart.
- Uysal, Birkan (1998). Siyaset, Yönetim, Halkla İlişkiler, TODAİE, Ankara.
- Yıldız, N. (2003). "Halkla İlişkilerin İdeolojik Bir Yöntem Olarak İşleyişi", Amme İdaresi Dergisi, C.36, S.4, Aralık.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akan, G. H. (2009). Algılama Yönetiminin Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi: Saha Araştırması (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)). s. 1.
- Akova, S., & Aslan, M. N. Kültürel Markalaşma Uygulamalarında Algı Yönetiminin Önemi. Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(3), s. 131.
- Avşaroğlu, S. Zamanın Algılanması ve Psikoterapi. Eğitim ve Psikolojiden Yansımalar, s. 106.
- Bakan, İ., & İlker, K. E. F. E. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), s. 21.
- Callamari, P., & Reveron, D. (2003). China's use of perception management. International Journal of Intelligence and CounterIntelligence, 16(1), s.2.
- Cowan, G., & Cull, N. J. (2008). Public diplomacy in a changing world. The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), s. 6.
- Cull, N. J. (2008). Public diplomacy: Taxonomies and histories. The annals of the American academy of political and social science, 616(1), s. 31.
- Çamur, Ö. (2020). Kamu Yönetimi ve Kurumsal Algı Yönetimi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(3), s. 857.
- Elsbach, K. D. (2003). Organizational perception management. Research in organizational behavior, 25, s. 300.
- Erkoç, İ. Ç. (2015). Algılanan örgütsel destek ve iş performansı arasındaki ilişkide öz yeterlilik faktörünün düzenleyici rolü: Bankacılık sektöründe bir araştırma (Doctoral dissertation, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Psikoloji Anabilim Dalı/Endüstri ve Örgüt Psikolojisi Bilim Dalı). s. 4.
- Gilboa, E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. The annals of the American academy of political and social science, 616(1), s. 55-57.
- Gölönü, S. (2006). Gelişen teknolojiler, öğrenen örgütler ve halkla ilişkiler. Selçuk İletişim, 4(3), s. 73, 78.
- Gurgu, E., & Cociuban, A. D. (2016). The role of public diplomacy in international relations in full process of globalization. Annals of Spiru Haret University, Economic Series, 7(2), s.125.
- Hazleton Jr, V., & Long, L. W. (1988). Concepts for public relations education, research, and practice: A communication point of view. Communication Studies, 39(2), s. 81.
- Kalender, A., & Fidan, M. (2008). Halkla ilişkiler. Tablet Yayınları, Konya. s. 13, 15-17.
- Karabulut, B. (2017). Uluslararası İlişkilerde Yumuşak Güç Olgusu: Kamu Diplomasisi Örneği. TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi, 9(35), s. 337-338.
- Kılıç, N. P., & Yıldırım, İ. E. Sadece Bernays' ın Eşi Mi? Halkla İlişkilerin Kadın Öncüllerinden Doris E. Fleischman. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(Armağan Sayısı), s. 318.
- Kılıçaslan, E. (2019). Devletlerarası ilişkilerde kamu diplomasisi: Türkiye örneği (Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). s. 15.
- Klavins, D. (2011). Understanding the Essence of Modern Diplomacy. In The ICD Annual Academic Conference on Cultural Diplomacy s. 2.
- Köksoy, E. (2014). Kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler ilişkisi: Kuramsal bir değerlendirme. Marmara İletişim Dergisi, (22), s.212.

- Köksoy, E. (2014). Kamu diplomasisi ve halkla ilişkiler ilişkisi: Kuramsal bir değerlendirme. Marmara İletişim Dergisi, (22), s.224.
- Kömür, G. (2020). Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi. International Journal of Politics and Security, 2(3), s.89, 93.
- L'Etang, J. (2009). Public relations and diplomacy in a globalized world: An issue of public communication. American Behavioral Scientist, 53(4), s. 612-613.
- Mcluhan, M., & Bruce, R. P. (2001). Global Köy, çev. Bahar Öcal Düzgören, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- Ordeix-Rigo, E., & Duarte, J. (2009). From public diplomacy to corporate diplomacy: Increasing corporation's legitimacy and influence. American Behavioral Scientist, 53(4), s. 549-551.
- Otara, A. (2011). Perception: A guide for managers and leaders. s. 21.
- Özer, M. (2014). Siyasal İletişimin Etkinliğinde Algılama Yönetiminin Rolü. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 3(7), s. 184.
- Özer, M. A. (2012). Bir modern yönetim tekniği olarak algılama yönetimi ve iç güvenlik hizmetleri. Karadeniz Araştırmaları, 33(33), s. 148.
- Özkan, A. (2015). 21. yüzyılın stratejik vizyonu kamu diplomasisi ve Türkiye'nin kamu diplomasisi imkanları. Stratejik rapor, s. 4, 3.
- Özsalmanli, A. Y., & Çiğdem, P. A. N. K. (2013). Kamu Yönetiminde Etik Açısından Algılama Yönetïmï ve Önemï. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 5(2), s. 51,47.
- Poyraz, E., & Dinçer, M. (2016). Küreselleşen dünyada Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetler. Intermedia International E-journal, 3(4), s. 39.
- Poyraz, E., & Dinçer, M. (2016). Küreselleşen dünyada Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetler. Intermedia International E-journal, 3(4), s. 39, 37.
- Rasmussen, I. W. (2009). Towards a theory of public diplomacy: A quantitative study of public diplomacy and soft power. The Fletcher School (Tufts University), s. 2-3.
- Selvi, Ö. (2012). Bilgi toplumu, bilgi yönetimi ve halkla ilişkiler. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 1(3). s. 195-196.
- Selvi, Y. E. (2019). Avrupa Birliği'nin Kamu Diplomasisi. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 2(3), s. 55.
- Sert, N. Y., & Özel, A. P. (2019). Halkla Ilïşkïler Eğitimi: Kocaelï ve Sakarya Üniversitesï Öğrencilerinin Halkla Ilïşkïler Eğitimine Ilïşkïn Görüşlerinin Araştırılması. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 7(2), s. 684.
- Sezgin, M., & Bulut, B. (2013). Örgüt kültürü ve halkla ilişkiler. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), s. 183.
- Siegel, P. C. (2005). Perception Management: IO's Stepchild?. Low Intensity Conflict & Law Enforcement, 13(2), s. 117.
- Signitzer, B. H., & Coombs, T. (1992). Public relations and public diplomacy: Conceptual covergences. Public relations review, 18(2), s. 138.
- Yağmurlu, A. (2007). Halkla ilişkiler yöntemi olarak kamu diplomasisi. s. 9.
- Yıldırım, A. Halkla Ilïşkïlerïn Kavramsal Tanımlamaları Üzerine Bir İnceleme. İletişim Çalışmaları Dergisi, 6(2), s. 138.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akıncı Vural, Beril ve Gül Coşkun (2006). "Yeni Teknolojiler ve Halkla İlişkiler: Halkla İlişkiler Alanında Internet Kullanımı Üzerine Bir Araştırma", II. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu, s.179-194.
- Aksoy, Muhammed Muhsin (2021). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Belediyelerde Sosyal Medya Kullanımı: Trabzon İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Aktaş, Aynur (2021). Dijital Eşitsizlik Ortamında Diyalogsal İletişim: Halkla İlişkiler Bakış Açısıyla Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Aktaş, Melike (2019). "Dijital İletişim ve Halkla İlişkiler Araştırmaları: Uluslararası Literatürde Güncel Yönelimler ve Tartışmalar", İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, S.48, s.65-79.
- Algül, And ve Esra Danış (2020). "Tweet Zincirinde Dijital Halkla İlişkiler: Spor Kulüpleri Örneği", The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, C.10, S.4, s.321-338.
- Aydın Berberoğlu, Fulya (2022). Halkla İlişkiler Perspektifinden Ülke Markalama "Türkiye Örneği", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balta Peltekoğlu, Filiz ve Emel Demir Askeroğlu (2019). "Dijital Halkla İlişkiler: Fenomenler Dijital Marka Elçisi Olabilir mi?", Selçuk İletişim Dergisi, C.12, S.2, s.1044-1067.
- Balta Peltekoğlu, Filiz ve Emel Demir Askeroğlu (2020). "Halkla İlişkiler Yöntemlerinin Serüveni: Söylevlerden Youtube Videolarına", III. International Conference on Empirical Economics and Social Sciences (e-ICEESS'20), s.145-160.
- Cesur, A. Burak (2019). Dijital Halkla İlişkiler Aracı Olarak Web Sitelerinin Kullanımı: Türkiye'deki Şirketler Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Demirkaya, Sezen (2022). Halkla İlişkiler Perspektifinden Yapay Zekanın Popüler Kültüre Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Görgülü, Deniz (2022). Üniversitelerin Halkla İlişkilerinde Kurumsal Twitter Kullanımının Rolü (Covıd-19 Süreci), Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Graham, Melissa W. (2014). "Government Communication in the Digital Age: Social Media's Effect on Local Government Public Relations", Public Relations Inquiry, C.3, S.3, s.361-376.
- Güçdemir, Yeşim (2016). Sosyal Medya, Derin Yayınları, İstanbul.
- Gürses, Burak (2021). Dijital Halkla İlişkiler'de Vaka İncelemesi Olarak "Corendon Havayolları – Sunexpress Havayolları", Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Güsün, Feyza (2022). Enerji Sektöründe Halkla İlişkiler Uygulamaları ve Dijitalleşme: Konya İlinde Faaliyet Gösteren Enerji Firmaları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Haçikoğlu, Karolin Hiripsima (2022). Bilim İletişimi Kapsamında Bilim Halkla İlişkileri: TÜBİTAK Bilim Merkezleri Üzerinden Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hallahan, Kirk (2004). "Protecting an organization's digital public relations assets", Public Relations Review, C.30, s.255-268.
- Huang, Yi-hui C., Fang Wu ve Qing Huang (2017). "Does research on digital public relations indicate a paradigm shift? An analysis and critique of recent trends", Telematics and Informatics, C.34, S.7, s.1364-1376.
- Kang, Seok ve Hanna E. Norton (2006). "Colleges and Universities' Use of the World Wide Web: A Public Relations Tool for the Digital Age", Public Relations Review, C.32, S.4, s.426-428.
- Karakuş, Melis (2021). "Gelenekselden Dijitale Propaganda ve Araçlarının Dönüşümü", Selçuk İletişim Dergisi, C.14, S.1, s.462-491.
- Kaya, Hasan (2021). Halkla İlişkilerde Sosyal Medya Kullanımı: Özel Öğretim Kurumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Koçak, Sevinç (2016). "Yeni Medya Uygulamalarının Halkla İlişkiler Çalışmalarına Etkisi: Tetrad Kuramı Çerçevesinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyaları Örneklerinin İncelenmesi", İletişim Araştırmaları Dergisi, C.14, S.2, s.141-168.

- Lovari, Alessandro ve Lorenza Parisi (2015). "Listening to Digital Publics. Investigating Citizens' Voices and Engagement within Italian Municipalities' Facebook Pages", Public Relations Review, C.41, S.2, s.205-213.
- Oğuz, Julide (2021). Türkiye'de Birey Devlet İlişkilerinde Güven Tesis Etmede Halkla İlişkilerin Etkisi, Doktora Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Onat, Ferah ve Özlem Aşman Alikılıç (2008). "Sosyal Ağ Sitelerinin Reklam ve Halkla İlişkiler Ortamları Olarak Değerlendirilmesi", Journal of Yasar University, C.3, S.9, s.1111-1143.
- Özer, M. Akif (2009). Halkla İlişkiler Dersleri. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Özgen, Ebru (2010). "Halkla İlişkiler ve Yeni Medyanın İşaret Ettiği Sorunlar Üzerine Bir Tartışma", Global Media Journal, C.1, s.84-105.
- Öztürk, M. Canan ve Emine Şardağı (2019). "Halkla İlişkiler Eğitiminde Dijitalleşme: Türkiye ve ABD'de Bulunan Üniversitelerdeki Halkla İlişkiler Programlarının Karşılaştırılması", Erciyes İletişim Dergisi, Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu Özel Sayısı, s.125-142.
- Pelenk Özel, Aybike ve Nuray Yılmaz Sert (2015). Dijital Halkla İlişkiler Kavram ve Araçları, Derin Yayınları, İstanbul.
- Plowman, Kenneth D., Robert I. Wakefield ve Beki Winchel (2015). "Digital publics: Tracking and reaching them", Public Relations Review, C.41, S.2, s.272-277.
- Sabırcan, Figen (2021). "Gelenekselden Dijitale Halkla İlişkilerin Dönüşümü", Duygu Aydın Aslaner, Figen Sabırcan, Ahmet İlkay Ceyhan (Edt.), Dijital Pazarlama İletişimi, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- Saran, Mine (2005). "İnternet ve Halkla İlişkiler", Yeni Düşünceler Dergisi, C.1, S.1, s.61-75.
- Solmaz, Başak (2007). "Halkla İlişkiler Bakış Açısından Kriz Durumlarında İnternetin Rolü ve İnternet Kriz Planlaması", Selçuk İletişim Dergisi, C.4, S.4, s.67-74.
- Sommerfeldt, Erich J. ve Aimei Yang (2018). "Notes on a dialogue: twenty years of digital dialogic communication research in public relations", Journal of Public Relations Research, C.30, S.3, s.59-64.
- Sönmez, Gülen (2021). Türkiye'de Kamunun Halkla İlişkiler Uygulamaları: Medya Okuryazarlığı Örneği, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taş, İ. Ethem ve Gözde Kestellioğlu (2011). "Halkla İlişkilerde İnternetin Yeri ve Önemi" Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.1, S.1, s.73-92.
- Topçu, Özge (2022). Spor Kulüplerinin Dijital Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sosyal Medya Faaliyetlerinin İncelenmesi: Trabzonspor, Göztepe ve Galatasaray Futbol Kulüplerinin Karşılaştırılması, Doktora Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Triantafillidou, Amalia ve Prodromos Yannas (2014). "How Public Relations Agencies in Greece Respond to Digital Trends", Public Relations Review, C.40, S.5, s.815-817.
- Tufan Yeniçıktı, Nagihan (2020). "Halkla İlişkiler Eğitiminde Dijital Zekânın Rolü Üzerine Bir Araştırma", Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, C.10, S.1, s.60-84.
- Ünlü Kurt, Simge ve Mustafa Cankut Kurt (2017). "Halkla İlişkilere Yenilikçi Bir Yaklaşım: Dijital İnovasyonlar", AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, C.8, S.29, s.75-86.
- Verciˇcˇ, Dejan, Ana Tkalac Verciˇcˇ ve Krishnamurthy Sriramesh (2015). "Looking for digital in public relations", Public Relations Review, C.41, S.2, s.142-152.
- Wolf, Katharina ve Catherine Archer (2018). "Public Relations at the Crossroads the Need to Reclaim Core Public Relations Competencies in Digital Communication", Journal of Communication Management, C.22, S.4, s.494-509.
- Wright, Donald K., ve Michelle D. Hinson (2017). "Tracking How Social and Other Digital Media are Being Used in Public Relations Practice: A Twelve-Year Study" Public Relations Journal, C.11, S.1, s.1-30.
- Yağmurlu, Aslı (2011). "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya", Selçuk İletişim Dergisi, C.7, S.1, s.5-15.
- Yalçın, Nergiz (2019). Halkla İlişkiler Bağlamında Ağ Toplumunda Gözetim Olgusu, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, Esra (2021). Post-Truth (Hakikat Sonrası) Dönemde Halkla İlişkiler: Sosyal Medya Kullanıcılarının Hakikat Algıları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akar, Damla (2017). Halkla İlişkilerde Medya Yönetimi: Sosyal Medya Açısından Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Akar, Erkan (2010). Sosyal Medya Pazarlaması. Efil Yayınevi. Ankara.
- Akar, Erkan. (2010). "Sanal Toplulukların Bir Türü Olarak Sosyal Ağ Siteleri – Bir Pazarlama İletişimi Kanalı Olarak İşleyişi", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:10, Sayı:1.
- Alfonso, G.H. and Miguel R.V., (2006). Trends in Online Media Relations: Web-Based Corporate Press Rooms in Leading International Companies, Public Relations Review, 32.
- Anderson, Paul (2007). What is Web 2.0? Ideas, Technologies, and Implications for Education, Londra, JSIC Technology and Standarts Watch.
- Aslan, Pınar. (2011), Halkla İlişkilerde Yeni Eğilimler: Sosyal Medya, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Aydeniz, Hediyetullah (2012). Medyayı Tanımak. Aile Eğitim Programı. İstanbul.
- Balta Peltekoğlu, Filiz (2007). Halkla İlişkiler Nedir?, Beta Yayınları: İstanbul.
- Barry, Amanda (2003). Halkla İlişkilerin Gücü Uzmanından Öneriler, Elips Kitap, Ankara.
- Bozkurt, İzzet (2006) İletişim Odaklı Pazarlama: Tüketiciden Müşteri Yaratmak. MediaCat Kitapları. İstanbul.
- Bülbül, Rıdvan (2004). Halkla İlişkiler. 2. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Çalışır, Gülsüm & Aksoy, Fatih (2019). Kamu Kurumlarında Sosyal Medya Kullanımı: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Örneği. Alınteri Sosyal Bilimler Dergisi. 3(1).
- Çalışkan, Mustafa & Mencik, Yunus (2015). Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya. Akademik Bakış Dergisi. S.50.
- Çamdereli, Mete (2000). Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Güdekli, İsmail Ayşad (2014). Siyaset ve Sosyal Medya İlişkisi (Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı İbrahim Melih Gökçek Örneği). Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
- Gülaslan, Taylan (2018). Kamu Yönetiminde Sosyal Medya Kullanımı Ve Yönetimi: Temel İlkeler Ve Öneriler. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 15.10.2022).
- Kocadaş, Bekir (2005). Kültür ve Medya. Bilig Dergisi. S.34.
- Lerman Kristina (2007). "Social Information Processing in News Aggregation", Journal Internet Computing IEEE. Vol.11. Issue 6.
- Mavnacıoğlu, Korhan (2015). Kurumsal İletişimde Sosyal Medya Yönetimi- Kurumsal Blog Odaklı Bir Yaklaşım. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Mayfield, Antony (2008). What is Socai Media? s. 5 http://crmxchange.com/uploadedFiles/White_Papers/PDF/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf (Erişim Tarihi: 10.11.2022).
- Okay, Ayla & Okay, Aydemir (2013). Halkla İlişkiler ve Medya. Derin Yayınları.
- Sayımer, İdil (2008). Sanal Ortamda Halkla İlişkiler. Beta Yayınları. İstanbul.
- Tarhan, Ahmet (2013). Halkla İlişkilerde Medyayla İlişkiler: Medya Çalışanlarının Görüşleri Üzerine Bir Saha Araştırması. E-Journal of New World Sciences Academy. 8(2).
- Theaker, Alison (2008). Halkla İlişkiler El Kitabı. Çev. Murat Yaz. MediaCat Kitapları. İstanbul.
- Yağmurlu Dara, A. (2013). Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Ve Sosyal Medya, Selçuk İletişim Dergisi 7(1).

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Aaker, D. A. (1992). The value of brand equity. Journal of Business Strategy, 13(4), 27–32.
- Alper, Ö. (2011). Markaya Yönelik Tutumun Sponsorluk Sonrası Marka İmajı Ve Satın Alma Eğilimi Üzerindeki Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *29*(2), 145-174.
- Amezcua, A. S., Grimes, M. G., Bradley, S. W., & Wiklund, J. (2013). Organizational sponsorship and founding environments: A contingency view on the survival of business-incubated firms, 1994–2007. *Academy of management journal*, *56*(6), 1628-1654.
- Amis, J., Pant, N., & Slack, T. (1997). Achieving a sustainable competitive advantage: A resource-based view of sport sponsorship. *Journal of sport management*, *11*(1), 80-96.
- Antwi-Boateng, O. (2013). The rise of Qatar as a soft power and the challenges. *European Scientific Journal*, *9*(31), 350-368.
- Apostolopoulou, A., & Papadimitriou, D. (2004). "Welcome home": motivations and objectives of the 2004 grand national Olympic sponsors. Sport Marketing Quarterly, 13, 180–192.
- Argandoña, A. (1991). Sponsorship and charity: the ethical arguments. *Market Morality and Company Size. Issues in Business Ethics (Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands)*.
- Argenti, P. A., and J. Forman. 2002. The Power of Corporate Communication: Crafting the Voice and Image of Your Business. New York, NY: McGraw-Hill.
- Autio, E., & Rannikko, H. (2016). Retaining winners: Can policy boost high-growth entrepreneurship?. *Research policy*, *45*(1), 42-55.
- Baş, M. (2008). Spor sponsorluğu ve spor federasyonlarının sponsorluğa bakışı üzerine bir araştırma. *Gazi Üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi dergisi*, *10*(3), 111-124.
- Berg, V. (2019). *Professional sponsorships in a Norwegian context: Exploring the relationships between national sport federations and their sponsors* (Master's thesis).
- Berrett, T., & Slack, T. (1999). An Analysis of the Influence of Competitive and Institutional Pressures on Corporate Sponsorship Decisions. *Journal of Sport Management*, *13*(2).
- Biscaia, R., Correia, A., Rosado, A. F., Ross, S. D., & Maroco, J. (2013). Sport Sponsorship: The Relationship Between Team Loyalty, Sponsorship Awareness, Attitude Toward the Sponsor, and Purchase Intentions. *Journal of Sport Management*, *27*, 288-302.
- Blanco, D. (2017). Sports governance: Issues, challenges and perspectives. *Asia-Pacific Social Science Review*, *17*(1), 105-111.
- Bradley, S. W., Kim, P. H., Klein, P. G., McMullen, J. S., & Wennberg, K. (2021). Policy for innovative entrepreneurship: Institutions, interventions, and societal challenges. *Strategic Entrepreneurship Journal*, *15*(2), 167-184.
- Bresser-Pereira, L. C. (2007). The structural public governance model. *International Public Management Review*, *8*(1), 16-32.
- Bruning, S. D., & Ledingham, J. A. (2000). Perceptions of relationships and evaluations of satisfaction: An exploration of interaction. Public Relations Review, 26(1), 85–95.
- Canöz, K., & Doğan, İ. (2015). İmaj oluşturma aracı olarak sponsorluk (The sponsorship as an image creating tool). *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, *3*(2).
- Carrillat, F. A., & d'Astous, A. (2012). The sponsorship-advertising interface: is less better for sponsors?. *European Journal of Marketing*, *46*(3/4), 562-574.
- Celal, E. (2014). Kültür-sanat faaliyetlerinde sponsorluk. *Yıldız Journal of Art and Design*, *1*(2), 30-35.
- Chadwick, S., Widdop, P., & Burton, N. (2022). Soft power sports sponsorship–A social network analysis of a new sponsorship form. *Journal of Political Marketing*, *21*(2), 196-217.

- Chung, J. Y., Lee, J., & Heath, R. L. (2013). Public relations aspects of brand attitudes and customer activity. *Public Relations Review*, *39*(5), 432-439.
- Cobbs, J., Tyler, B. D., Jensen, J. A., & Chan, K. (2017). Prioritizing sponsorship resources in Formula One Racing: A longitudinal analysis. Journal of Sport Management, 31(1), 96-110.Cobbs, J. B. (2011). The dynamics of relationship marketing in international sponsorship networks. *Journal of Business & Industrial Marketing*.
- Connell, J. (2018). Globalisation, soft power, and the rise of football in China. *Geographical Research*, *56*(1), 5-15.
- Cornwell, T. B. (2019). Less "sponsorship as advertising" and more sponsorship-linked marketing as authentic engagement. *Journal of Advertising*, *48*(1), 49-60.
- Cornwell, T. B., Roy, D. P., & Steinard, E. A. (2001). Exploring managers' perceptions of the impact of sponsorship on brand equity. *Journal of advertising*, *30*(2), 41-51.
- Crompton, J. L. (2004). Sponsorship ambushing in sport. *Managing Leisure*, *9*(1), 1-12.
- Çoban, S. (2003). Kurumsal imaj oluşturma aracı olarak sponsorluk ve internet uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(2).
- Çolakoğlu, T.,& Erturan, E. (2009). Spor Federasyonlarının Özerkleşmeleri Ve Hukuksal Boyutunda Spor Hukuku Gereksinimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(27), 323-335.
- Dalakas, V., & Kropp, F. (2002). Attitudes of youth toward purchasing from sponsors: A cross-cultural perspective. *Journal of Euromarketing*, *12*(1), 19-39.
- d'Astous, A., & Bitz, P. (1995). Consumer evaluations of sponsorship programmes. *European Journal of Marketing*, *29*(12), 6-22.
- David, P. A., Hall, B. H., & Toole, A. A. (2000). Is public R&D a complement or substitute for private R&D? A review of the econometric evidence. *Research policy*, *29*(4-5), 497-529.
- Dees, W., Bennett, G., & Tsuji, Y. (2006). Attitudes toward sponsorship at a state sports festival. *Event Management*, *10*(2-3), 89-101.
- Dietl, H., & Schweizer, N. (2015). Developing a framework to identify and systematise sources of inefficiencies in sports sponsorship from a sponsee perspect. *UZH Business Working Paper Series*, (352).
- Ditlev-Simonsen, C. D. (2017). Beyond sponsorship-exploring the impact of cooperation between corporations and NGOs. *International Journal of Corporate Social Responsibility*, *2*(1), 1-11.
- Dutta-Bergman, M. J. (2005). Civil society and public relations: Not so civil after all. *Journal of public relations research*, *17*(3), 267-289.
- Farrelly, F., & Quester, P. (2003). The effects of market orientation on trust and commitment: The case of the sponsorship business-to-business relationship. *European Journal of Marketing*, *37*(3/4), 530-553.
- Fişek, K. (1985). 100 Soruda Türkiye Spor Tarihi. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Flinders, M., & Tonkiss, K. Beyond the Binary: Multi-level Governance and the Sponsorship of Public Bodies.
- Fombrun, C. J. 1996. Reputation: Realizing Value from the Corporate Image. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Greenhalgh, G. P., & Greenwell, T. C. (2013). Professional niche sports sponsorship: An investigation of sponsorship selection criteria. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*.
- Grix, J., & Lee, D. (2013). Soft power, sports mega-events and emerging states: The lure of the politics of attraction. *Global society*, *27*(4), 521-536.

- Grunig, J. E., and J.-N. Kim. 2011. "Actions Speak Louder than Words: How a Strategic Management Approach to Public Relations Can Shape a Company's Brand and Reputation through Relationships." Inside Train 1: 34–49.
- Gürbüz, S., & Tarhan, A. (2019). Türkiye'nin ilk 500 sanayi kuruluşunun sponsorluk uygulamaları: kurumsal web sayfaları üzerine bir analiz. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 537-559.
- Gwinner, K. (1997). A model of image creation and image transfer in event sponsorship. *International marketing review*.
- Halıcı, A., Eynur, B., & Eraslan, A. (2017). Spor Sponsorluğunun Mevcut Durumu Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Human Sciences*, *14*(2).
- Harcar, T. (2020). Sponsorship Marketing.
- Heinemann, F. (2015). *Corporate accelerators: A study on prevalence, sponsorship, and strategy* (Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology).
- Holtzhausen, D. R. (2002). Towards a postmodern research agenda for public relations. *Public relations review*, *28*(3), 251-264.
- Horn, M., & Baker, K. (1999). Measuring the impact of sponsorship. *International Journal of Sports Marketing & Sponsorship*, *1*(3), 296-302.
- https://blog.businesswire.com/2022-public-relations-predictions-from-pr-experts (20.11.2022).
- https://sponsorship.org/nielsen-releases-2022-global-sports-marketing-report/(20.11.2022).
- https://www.sponsorship.com/About/Press-Room/Signs-Point-To-Healthy-Sponsorship-Spending-In-201.aspx
- Huang, Y. (2014). Public relations strategy assessment: Scale development for exploring the impetus of public relations strategies. Journalism & Mass Communications Quarterly, 81(2), 307–326.
- Huggins, Robert, and Nick Williams. 2011. "Entrepreneurship and Regional Competitiveness: The Role and Progression of Policy." Entrepreneurship & Regional Development 23 (9–10): 907–932.
- Ivens, B., Riedmueller, F., & van Dyck, P. (2020). Success factors in managing the sponsor–sponsee relationship—a fuzzy-set qualitative comparative analysis for state-owned enterprises in Germany. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, *21*(4), 577-596.
- İmamoğlu, S. H. (2009). Spor sponsorluğuna ilişkin hukuki düzenleme üzerine bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *58*(1), 63-94.
- Jacob, M., Hellström, T., Adler, N., & Norrgren, F. (2000). From sponsorship to partnership in academy-industry relations. *R&D Management*, *30*(3), 255-262.
- Jalleh, G., Donovan, R. J., Giles-Corti, B., & Holman, C. D. A. J. (2002). Sponsorship: impact on brand awareness and brand attitudes. *Social marketing quarterly*, *8*(1), 35-45.
- Jensen, J. A., & Cornwell, T. B. Why Do Marketing Relationships End? Findings from an Integrated Model of Sport Sponsorship Decision-Making.
- Kalfa, M. (2004). Trabzonlu İş Adamlarının Sporda Sponsorluk Yasasıyla İlgili Görüş ve Beklentilerinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon: Karadeniz Ün. SBE.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2004). Governance matters III: Governance indicators for 1996, 1998, 2000, and 2002. *The World Bank Economic Review*, *18*(2), 253-287.
- Kent, M. L. (2013). Using social media dialogically: Public relations role in reviving democracy. *Public relations review*, *39*(4), 337-345.
- Kim, J.-N., S. B. Bach, and I. J. Clelland. 2007. "Symbolic or Behavioral Management? Corporate Reputation in High-Emission Industries." Corporate Reputation Review 10 (2): 77–98.
- Kirchberg, V. (2003). *Corporate arts sponsorship* (No. HCE; 16).

- Kitchen, P. J., & Moss, D. (1995). Marketing and public relations: the relationship revisited. *Journal of Marketing Communications*, *1*(2)
- Kitchen, P. J., & Proctor, R. A. (1991). The increasing importance of public relations in fast moving consumer goods firms. *Journal of Marketing Management*, *7*(4), 357-370.
- Kourula, A., & Halme, M. (2008). Types of corporate responsibility and engagement with NGOs: an exploration of business and societal outcomes. *Corporate Governance: The international journal of business in society*.
- Kozolanka, K. (2006). The sponsorship scandal as communication: The rise of politicized and strategic communications in the federal government. *Canadian Journal of Communication*, *31*(2),
- Lamont, M., & Dowell, R. (2008). A process model of small and medium enterprise sponsorship of regional sport tourism events. *Journal of Vacation Marketing*, *14*(3), 253-266.
- Lang, L. D., Buu, L. T., & Hien, N. V. (2020). The role of sponsorship and public relations in brand equity creation: an exploratory of vietnamese consumers perception of soft drinks. *Journal of Food Products Marketing*, *26*(6), 385-400.
- Lazzarini, S. G. (2015). Strategizing by the government: Can industrial policy create firm-level competitive advantage?. *Strategic Management Journal*, *36*(1), 97-112.
- Lee, M. (2009). The return of public relations to the public administration curriculum?. *Journal of Public Affairs Education*, *15*(4), 515-533.
- Meenaghan, T. (1991). The role of sponsorship in the marketing communications mix. *International journal of advertising*, *10*(1), 35-47.
- Meenaghan, T. (1994). Point of view: ambush marketing: immoral or imaginative practice?. *Journal of Advertising Research*, *34*(5), 77-89.
- Meenaghan, T. (1998). Current developments & future directions in sponsorship. *International Journal of advertising*, *17*(1), 3-28.
- Meenaghan, T. (2001). Sponsorship and advertising: A comparison of consumer perceptions. *Psychology & Marketing*, *18*(2), 191-215.
- Meenaghan, T., McLoughlin, D., & McCormack, A. (2013). New challenges in sponsorship evaluation actors, new media, and the context of praxis. *Psychology & Marketing*, *30*(5), 444-460.
- Min, J. 2019. "No Pain, yet Gain?: Learning from Vicarious Crises in an International Context." Journal of Business Research 97 (May): 227–234.
- Miragaia, D. A., Ferreira, J., & Ratten, V. (2017). Corporate social responsibility and social entrepreneurship: Drivers of sports sponsorship policy. *International Journal of Sport Policy and Politics*, *9*(4), 613-623.
- Morgan, A., Adair, D., Taylor, T., & Hermens, A. (2014). Sport sponsorship alliances: relationship management for shared value. *Sport, Business and Management: An International Journal*.
- Morgan, A., Taylor, T., & Adair, D. (2020). Sport event sponsorship management from the sponsee's perspective. *Sport Management Review*, *23*(5), 838-851.
- Motoyama, Y., & Knowlton, K. (2016). From resource munificence to ecosystem integration: the case of government sponsorship in St. Louis. *Entrepreneurship & Regional Development*, *28*(5-6), 448-470.
- Nufer, G., & Bühler, A. (2010). Establishing and maintaining win-win relationships in the sports sponsorship business. *Journal of Sponsorship*, *3*(2).
- Nye Jr, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The annals of the American academy of political and social science*, *616*(1), 94-109.

- O'Keefe, G. J., & Reid, K. (2020). The uses and effects of public service advertising. In *Public relations research annual* (pp. 67-92). Routledge.
- O'Keefe, R., Titlebaum, P. E. T. E. R., & Hill, C. (2009). Sponsorship activation: Turning money spent into money earned. *Journal of Sponsorship*, *3*(1), 43-53.
- OECD (2014), "United Kingdom: Local Enterprise Growth Initiative (LEGI) programme", in The Missing Entrepreneurs 2014: Policies for Inclusive Entrepreneurship in Europe, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/9789264213593-41-en. S.95 (20.11.2022).
- Okay, A. (1998). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sponsorluk. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Okay, A. (2005). Sponsorluğun Temelleri. İstanbul: Der Yayınları.
- Olkkonen, R., Tikkanen, H., & Alajoutsijärvi, K. (2000). Sponsorship as relationships and networks: implications for research. *Corporate communications: an international journal*.
- Papadimitriou, D., Apostolopoulou, A., & Dounis, T. (2008). Event sponsorship as a value creating strategy for brands. *Journal of Product & Brand Management*.
- Parent, M. M., Rouillard, C., & Naraine, M. L. (2017). Network governance of a multi-level, multi-sectoral sport event: Differences in coordinating ties and actors. *Sport Management Review*, *20*(5), 497-509.
- Parsehyan, B. G. (2016). Sanat Organizasyonlarının Sponsorluğu Ve İstanbul Bienali. *Yıldız Journal of Art and Design*, *3*(1), 14-25.
- Pektaş, N. (2013). "Kültürün Özelleştirilmesi" Adlı Kitabın Yayımlanmasının Ardından Türkiye'de Sanat Ve Sponsorluk İlişkisi Hakkında Bir Değerlendirme. *Sanat-Tasarım Dergisi*, *1*(4), 35-38.
- Post, J., Murray, R. B. Dickie, and J. F. Mahon. 2002. "The Public Affairs Function in American Corporations: Development and Relations with Corporate Planning." Long Range Planning 15.
- Provan, K. G., & Kenis, P. (2008). Modes of network governance: Structure, management, and effectiveness. *Journal of public administration research and theory*, *18*(2), 229-252.
- Schultz, D. E. 1996. "The Inevitability of Integrated Communications." Journal of Business Research 37 (3): 139–146.
- Secundo, G., P. Del Vecchio, L. Simeone, and G. Schiuma. 2019. "Creativity and Stakeholders' Engagement in Open Innovation: Design for Knowledge Translation in Technology-Intensive Enterprises" Journal of Business Research 0–1. February (March)
- Stevenson, R., Kier, A. S., & Taylor, S. G. (2021). Do policy makers take grants for granted? The efficacy of public sponsorship for innovative entrepreneurship. Strategic Entrepreneurship Journal, 15(2), 231-253.
- Tam, L., Kim, J. N., Grunig, J. E., Hall, J. A., & Swerling, J. (2022). In search of communication excellence: Public relations' value, empowerment, and structure in strategic management. *Journal of Marketing Communications*, *28*(2), 183-206.
- Tarakçi, İ. E., & Baş, M. (2018). Bütünleşik Pazarlama İletişiminde Spor Sponsorluğu ve Tüketici Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *Third Sector Social Economic Review*, *53*(1), 291-326.
- Taşdemir, E. (2001). Hedef kitleye ulaşmada etkili bir araç: Sponsorluk. *Selçuk İletişim*, *2*(1), 97-106.
- Thjømøe, H. M., Olson, E. L., & Brønn, P. S. (2002). Decision-making processes surrounding sponsorship activities. *Journal of Advertising Research*, *42*(6), 6-15.
- Toscani, G., & Prendergast, G. (2018). Sponsees: the silent side of sponsorship research. *Marketing Intelligence & Planning*.

- Tsiotsou, R. (2011). A stakeholder approach to international and national sport sponsorship. *Journal of Business & Industrial Marketing*, *26*(8), 557-565.
- Urriolagoitia, L., & Planellas, M. (2007). Sponsorship relationships as strategic alliances: A life cycle model approach. *Business Horizons*, *50*(2), 157-166.
- Vance, L., Raciti, M. M., & Lawley, M. (2016). Beyond brand exposure: Measuring the sponsorship halo effect. *Measuring Business Excellence*.
- Walliser, B. (2003). An international review of sponsorship research: extension and update. *International journal of advertising*, *22*(1), 5-40.
- Walraven, M., Koning, R. H., & van Bottenburg, M. (2012). The effects of sports sponsorship: A review and research agenda. *The marketing review*, *12*(1), 17-38.
- Wehmeier, S., & Raaz, O. (2012). Transparency matters: The concept of organizational transparency in the academic discourse.
- Wicker, P., Weingaertner, C., Breuer, C., & Dietl, H. (2012). The effect of a sports institution's legal structure on sponsorship income: The case of amateur equestrian sports in Germany. *International Journal of Sport Finance*, *7*(4), 340.
- Wise, S. L., & Miles, M. P. (1997). Corporate sponsorship of events and tax implications: is there an opportunity for global co-ordination?. *International Marketing Review*.
- Wojdynski, B. W., Evans, N. J., & Hoy, M. G. (2018). Measuring sponsorship transparency in the age of native advertising. *Journal of Consumer Affairs*, *52*(1), 115-137
- Yılmaz, R. A. (2007). Marka farkındalığı oluşturmada sponsorluk ve rolü: Eskişehir Sinema Günleri'ne yönelik bir değerlendirme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.*
- Zdravkovic, S., & Till, B. D. (2012). Enhancing brand image via sponsorship: strength of association effects. *International Journal of Advertising*, *31*(1), 113-132.
- Zhang, C., & Guan, J. (2022). Government sponsorship and innovation: the Gazelle Plan in China's Zhongguancun Science Park. *R&D Management*.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akçakaya, Murat (2019). "Yönetim ve Halkla İlişkiler", Yönetim ve…, Ed. M. Akif Özer, Gazi Kitabevi, Ankara, 145-198.
- Altay, Saim ve Altay, Senem (2019). "Mesleki Etik İlkeleri Açısından Halkla İlişkiler Mesleğine Yaklaşım", Turkish Studies Social Sciences, Vol. 14, No. 6, 2833-2862.
- Asna, Alaeddin (1968). Yönetim-Halk İlişkisi, Amme İdaresi Dergisi, S. 3-4, 55-68.
- Atayman, Veysel (2011). Etik, Düşünce Dizisi, İstanbul.
- Bahar, Emel (2014). Meslek Etiği, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Bayar, Özge (2006). Halkla İlişkiler ve Etik, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Belsey, Andrew and Chadwick, Ruth (1998). Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar, Çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bernays, Edward L. (1980). Public Relations, University of Oklahoma Press, New York.
- Bıçakçı, İlker (2002). İletişim ve Halkla İlişkiler, MediaCat Kitabevi, İstanbul.
- Billington, Ray (1997). Felsefeyi Yaşamak, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bolat, Tamer ve Seymen, Aytemiz (2003), "Örgütlerde İş Etiği ve Kariyer Yönetimi İlişkisi: Normatif Etik Boyutuyla Bir Değerlendirme", Yönetim, Yıl 13, Sayı 45, 3-19.
- Botan, Carl H. ve Taylor, Maureen (2006). "Public Relations: State of the Field", Journal of Communication, Vol. 54, No. 4, 645-661.
- Bowen, Shannon (2007). Ethics and Public Relations. https://instituteforpr.org/ethics-and-public-relations/.
- Bowen, Shannon A. (2010). "The Nature of Good in Public Relations: What Should Be Its Normative Ethic?" 13. Internatıonal Publıc Relatıons Research Conference, Ed. Melissa D. Dodd, Koichi Yamamura, Florida, 62-79.
- Boynukalın, Neva (2010). Halkla İlişkiler Mesleğini Ulusal ve Uluslararası Etik Yasaları Bağlamına İnceleme, II. Medya ve Etik Sempozyumu, Elâzığ.
- Budd, John F. (1998). Halkla İlişkilerde Etik İkilemleri, Çev. Nur Nirven ve Ahmet Ünver, Rota Yayıncılık, İstanbul.
- Bülbül, Rıdvan (2001). İletişim ve Etik, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Cevizci, Ahmet (2014). Etik Ahlak Felsefesi, Say Yayıncılık, İstanbul.
- Cevizci, Ahmet (2022). Uygulamalı Etik, Say Yayıncılık, İstanbul.
- Çakmak, Ahmet Ferda ve Kilci, Sacide (2011). "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkilerin Yeri ve Önemi", Kamu-İş Dergisi, C. 11, S. 4, 219-270.
- Çamdereli, Mete (2004). Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler, Salyangoz Yayınları, İstanbul.
- Çiftçi, Hasan (2016). "Halkla İlişkiler Mesleğinde Etik Olmak Ya Da Olmamak", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.30, 538-548.
- Damlapınar, Zülfikar (2000). "Kamusal İletişim Biçimi Olarak Halkla İlişkiler ve Etik", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 6, 299-309.
- Değirmen, Coşkun Gül ve Yalçın, Özgür (2020). "Halkla İlişkiler ve Etik: 2000 Yılı Sonrası Filmlerde Halkla İlişkiler Mesleği Temsilinin Etik Kodlar Bağlamında İncelenmesi", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, C. 15, S. 2, 519-542.
- Erdem, Ayhan ve Davulcu Akbaba, Ebru (2017). "Halkla İlişkiler Nedir? Ne Değildir?", Halkla İlişkilere Giriş, Ed. Metin Işık, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Erdoğan, İrfan (2006). "Medya ve Etik: Eleştirel Bir Giriş", İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, S. 23, 1-26.
- Eroğlu, Erhan ve Atabek, Nejdet (2006). "İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Etik Eğitimine ve İletişim Etiğine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi", Küresel İletişim Dergisi, S. 2, 1-11.

- Ertekin, Yücel (1995). Halkla İlişkiler, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Fitzpatrick, Kathy and Gauthier, Candace (2001). "Toward a Professional Responsibility Theory of Public Relations Ethics", Journal of Mass Media Ethics, Vol. 16, No. 2-3, 193-212.
- Frankena, William (2007). Etik, Çev. Azmi Aydın, İmge Kitabevi, Ankara.
- Geçikli, Fatma (2016). Halkla İlişkiler ve İletişim, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Göksel, Ahmet Bülent ve Yurdakul, Nilay Başok (2006). Temel Halkla İlişkiler Bilgileri, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İzmir.
- Görkemli, Hayriye Nur (2019). "Uluslararası Halkla İlişkiler", Halkla İlişkiler ve Etik, Ed. Makbule Evrim Gülsünler, Palet Yayınları, Konya, 183-207.
- Grunig, James E. (1993). "Public Relations and International Affairs: Effects, Ethics and Responsibility", Journal of International Affairs, Vol. 47, No. 1, 137-162.
- Grunig, James E.; Grunig, Larissa A.; Sriramesh, K.; Huang, Yi- Hui and Lyra, Anastasia (1995). "Models of Public Relations in an International Setting", Journal of Public Relations Research, Vol. 7, No. 3, 163-186.
- Güllüoğlu, Özlem (2006). Halkla İlişkiler Mesleğinde Etik Anlayışı, II. Uluslararası Halkla İlişkiler Sempozyumu, Kocaeli, 145-166.
- Gülsünler, Makbule Evrim (2019). "Halkla İlişkiler Etiği Kavramsal Çerçeve", Halkla İlişkiler ve Etik, Ed. Makbule Evrim Gülsünler, Palet Yayınları, Konya, 9-27.
- https://www.prii.ie/about/codes-of-practice/code-of-lisbon.html.
- https://www.tuhid.org/pdf/atina-yasasi_1381389934.pdf.
- https://www.tuhid.org/pdf/helsinki-bildirgesi_1381389882.pdf.
- https://www.tuhid.org/pdf/IPRA-Davranis-Kurallari_1454936522.pdf.
- https://www.tuhid.org/pdf/roma-bildirisi_1381389907.pdf.
- https://www.tuhid.org/tuhid-meslek-ilkeleri.html.
- İspir, Naci; Yurdigül, Yusuf ve Küçükalkan, Yavuz (2015). "Halkla İlişkiler Etiği", Tarih Okulu Dergisi, S. 24, 353-375.
- İşçi, Metin (1997). Halkla İlişkiler, Der Yayınları, İstanbul.
- İşler, Esra İlkay (2006). "Halkla İlişkiler Etiğine Tarihsel Bir Bakış: Amerika'nın Öğrettikleri ve Türkiye'de Yaşananlar", Küresel İletişim Dergisi, S. 2, 1-8.
- Kalender, Ahmet (1999). "Türkiye'de Halkla İlişkilerin Meslekleşmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Selçuk İletişim Dergisi, C. 1, S. 1, 24-33.
- Kazancı, Metin (1982). Halkla İlişkiler Kuramsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar, Savaş Yayınları, Ankara.
- Kazancı, Metin (1999). Halkla İlişkiler, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Kılavuz, Raci (2004). "Etik Sistemleri ve Kamu Yönetimi Etiği Açısından Görünümleri", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, S. 30, 15-29.
- Kuçuradi, İoanna (2018). Etik, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara.
- Leeper, Kathie A. (1996). "Public Relations Ethics and Communitarianism: A Preliminary Investigation". Public Relations Review, Vol. 22, No. 2, 163-179.
- Lloyd, Herbert (1998). Halkla İlişkilerde Meslek Ahlakı, Çev. Nur Nirven ve Ahmet Ünver, Rota Yayıncılık, İstanbul.
- Mahmutoğlu, Abdulkadir (2009). Etik ve Ahlâk; Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler, Türk İdare Dergisi, S. 463-464, 225-249.
- Mcdonald, Gael (1999), "Business Ethics: Practical Proposals for Organisations", Journal of Business Ethics, Vol. 19, No.2, 143-158.
- Mıhçıoğlu, Cemal (1970). "Halkla İlişkiler Nedir?", Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences, Vol. 3, No. 1, 91-108.

- Okkay, İpek (2021). "Kurumsal İletişim ve Etik", Kurumsal İletişimde Güncel Yaklaşımlar, Ed. Tuğçe Çedikçi Çevik ve Deniz Akbulut, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- Önen, S. Mustafa ve Yıldırım, Ali (2014). "Kamu Yönetiminde Etik Denetimi: OECD Ülkeleri Örneği", Akademik Yaklaşımlar Dergisi, C. 5, S. 1, 103-126.
- Özden, Zafer ve Saran, Mine (2006). "Halkla İlişkiler Alanında Etik Sorunlar", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 8, S. 242-261.
- Özer, M. Akif (2015). Halkla İlişkiler Dersleri, Adalet Yayınevi, Ankara.
- Özgen, Ebru (2019). "Yeni Medyada Halkla İlişkiler Etiği Mümkün Müdür?", Etkileşim Dergisi, S. 3, 54-62.
- Özlem, Doğan (2004). Etik Ahlak Felsefesi, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Pieper, Annemarie (2012). Etiğe Giriş, Çev. Veysel Atayman ve Gönül Sezer Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Pira, Aylin ve Kocabaş, Füsun (2005). "Halkla İlişkileri Sorgulamak", Selçuk İletişim, C. 3, S. 4, 34-40.
- Pustu, Yusuf (2011). Kamu Yönetiminde Etik Bir Sorun Olarak Rüşvet, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Ruse, Michael (2002). Etiğin Doğal Temelleri, Ed. Jean-Pierre Changeux, Çev. Nermin Acar, Doruk Yayıncılık, Ankara.
- Russell, Bertrand (2014). Etik, Toplum, Siyaset, Çev. Funda Sezer, Say Yayıncılık, İstanbul.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat (2004). İşletmelerde Halkla İlişkiler, Ezgi Yayıncılık, Bursa.
- Sayımer, İdil (2006). "Halkla İlişkiler Etiğinde Öne Çıkan Modellerin Etik Sistemler Açısından Değerlendirilmesi", Küresel İletişim Dergisi, S. 2, 1-19.
- Selvi, Özgür ve Altan, Servet (2016). "Halkla İlişkiler Etiği ve Medya", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, C. 19, S. 1, 277-301.
- Sezgül, İbrahim (2019). "Public Relations Ethics", Milli Eğitim Dergisi, C. 48, S. 222, 277-292.
- Taylor, Maureen ve Yang, Aimei (2014). "Have Global Ethical Values Emerged in the Public Relations Industry? Evidence from National and International Professional Public Relations Associations", Journal of Business Ethics, Vol. 130, No. 3, 543-555.
- Tengilimoğlu, Dilaver ve Öztürk, Yüksel (2004). İşletmelerde Halkla İlişkiler, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Tepe, Harun (2011). Etik ve Metaetik, Türkiye Felsefe Kurumu, Ankara.
- Tortop, Nuri (1973). Halkla İlişkiler, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Yayınları, Ankara.
- Tortop, Nuri ve Özer, M. Akif Özer (2013). Halkla İlişkiler, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Türkeri, Mehmet (2004). Etik Kuramları, Lotus Yayınevi, Antalya.
- Usta, Aydın (2011). "Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlâk", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi, C. 1, S. 2, 39-50.
- Ünlü, Simge ve Kurt, Mustafa Cankurt (2017). "Halkla İlişkiler Mesleğinde Etik Anlayışı", Medya Çağında İletişim, Ed. Ali Murat Kırık, Çizgi Kitabevi, Konya, 91-109.
- Watson, Tom (2014). "IPRA Code of Athens—The First International Code of Public Relations Ethics: Its Development and Implementation Since 1965", Public Relations Review, Vol. 40, No. 4, 707-714.
- Yaman, Abdulsamet (2012). "Halkla İlişkilerde Etik Değerler ve Sosyal Sorumluluk Değer Yargılarının Uygulanabilirliği", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 22, S. 1, 160-165.
- Yazıcı, Reşat (1996). Halkla İlişkiler, Semih Ofset, Ankara.
- Yeşilyurt, Selcan (2019). Meslekleşme Ekseninde Halkla İlişkilerde Etik: Uygulayıcıların Meslekleşme ve Etik Algılarını Etkileyen Unsurların Karşılaştırmalı İncelemesi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul.
- Yeşilyurt, Selcan (2021). "Halkla İlişkilerde Etik: Meslekleşme Yolunda İletişim Etkinliğine Bağlı Etik Sorumlulukların Temelleri Üzerine Bir İnceleme", Global Media Journal, Vol. 12, No. 23, 121-138.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akar, Hüsamettin (2014). Kriz Yönetiminde Halkla Ilişkiler Uygulayıcılarının Rolleri. Mustafa Akdağ ve Ümit Arklan (Ed.), Kriz Yönetimi İletişimsel Temelde Çözüm Odaklı Stratejik Yaklaşımlar. Literatürk Yayınları, Konya.
- Aksu, Metin (2008). Kriz Yönetimi. 1. Baskı. Kumsaati Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Asna, Alaeddin (1978). Halkla İliskiler Türkiye Bankalar Birligi Yay no:90 Egitim Merkezi ders kitapları Serisi Yay. No:17. Ay Yıldız Matbaası AS Ankara.
- Baker Michael G., Wilson Nick and Blakely Tony (2020). Elimination could be the optimal response strategy for COVID-19 and other emerging pandemic diseases. BMJ. 2020;371:m 4907.
- Barton, Laurence (2001). Crisis in Organizations II (2nd ed.). Cincinnati, OH: College Divisions South-Western.
- Barton, Laurence (1993), Crisis in Organizations: Managing and Communicating in the Heat of Chaos (South-Western Publishing Company, Cincinnati, OH).
- Benoit, William L. (1997). Image repair discourse and crisis communication. Public Relations Review, 23(2), 177-180.
- Bernstein, B. Alan & Rakowitz, Cindy (2012). Crisis Management in a World. Emergency Public Relations, 3, 5-15.
- Borodzicz, Edward (2005). Risk, Crisis and Security Management, John Wiley&Sons Ltd.:Chichester, West Sussex.
- Botan, Carl H. and Hazelton, Vincent Jr., (1989). Public Relations Theory. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Broom, Glen M. & Dozier, David M. (1990). Using Research in Public Relations: Applications to Program Management). Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Buchholz, Rogene A., Evans, William. D., & Wagley, Robert A. (1994). Management responses to public issues: Concepts and cases in strategy formulation (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Chua Alvin Qijia, et al. (2020). Health system resilience in managing the COVID-19 pandemic: lessons from Singapore. BMJ Glob Health, ;5(9):e003317.
- Colenda C. Christopher., Applegate William B., Reifler Burton. V., Blazer Dan G. (2020). 2nd. COVID-19: Financial Stress Test for Academic Medical Centers. Acad Med. Aug;95(8):1143-1145.
- Coombs, W. Timothy & Holladay, Sherry J. (1996). Communication and attributions in a crisis: An experimental study in crisis communication. Journal of Public Relations Research, 8, 279- 295.
- Cutlip, Scoot M. (1994). The unseen power: A history of public relations. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Cutlip, Scoot M., Center, Alan H., Broom, Gleen M. (2000). Effective Public Relations (8th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Daft, Richard (2010). Organization Theory And Design, 10th Edition Cengage Learning.
- Dupont, Stephen (2013), Building Your Core Strategy: Technology and Content Converge to Drive Branded Content, Public Relations Strategist. The Strategist, ss. 22–36.
- Fearn-Banks, Kathleen (2002). Crisis Communication: A Casebook Approach, second edition, Lawrence Erlbaum Publ., New Jersey.

- Gass, Robert H., & Seiter, John S. (2009). Credibility and public diplomacy. In N. Snow & P. M. Taylor (Eds.), Routledge handbook of public diplomacy (pp. 154–165). New York: Routledge.
- Ghebreyesus Tedros Adhanom. (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19-2020. https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020.
- Gordon, Joye C. (1997). 'Interpreting definitions of public relations: Self assessment and a symbolic interactionismbased alternative'. Public Relations Review 23(1): 57–66.
- Greenfield, James M. (1991). Fund-raising: Evaluating and managing the fund development process. New York: John Wiley.
- Gregory, Anne (2010). Planning and managing public relations campaigns: A strategic approach, 3rd ed. Kogan Page Limited.
- Grunig, James and Hunt, Todd (1984) Managing Public Relations, Holt, Rinehart & Winston.
- Grunig, James E. (Ed.). (1992). Excellence in public relations and communication management. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Grunig, James. (1997). A situational theory of publics: Conceptual history, recent challenges, and new research.
- Grunig, Larissa A. (2000). Public relations research: a tripartite model. Corporate Communications: An International Journal. Vol 5(2), p75-80
- Haldane Victoria, et al. (2021). Health systems resilience in managing the COVID-19 pandemic: lessons from 28 countries. Nat Med. 2021;27(6): 964–80.
- Harlow, Rex Francis (1976). 'Building a definition of public relations'. Public Relations Review 2(4).
- Haşit, Gürkan (1999). İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Türkiye'nin Büyük Sanayi Işletmeleri Üzerinde Yapılan Araştırma Çalışması. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Hearit, Keith Michael (2006). Crisis management by apology: Corporate response to allegations of wrongdoing. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Heath, Robert L. (1997). Strategic issues management: Organizations and public policy challenges. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Heath, Robert L. (2013). Encyclopedia of Public Relations (Second Edition). SAGE Publications, Inc, California, USA.
- Horton Richard (2020). Offline: COVID-19 is not a pandemic. Lancet. 2020;396:874.
- Hutton, James: 1999, 'The Definition, Dimensions, and Domain of Public Relations', Public Relations Review 25(2) (Summer), 199-214.
- Kavrakoğlu, İbrahim (1998). Hızlı Gelişme ve Kriz Yönetimi için Bir Model: Sinerjik Yönetim, Kalite Derneği Yayınları, İstanbul.
- Kaye Alan D, et al. (2020). Economic impact of COVID-19 pandemic on healthcare facilities and systems: International perspectives. Best Practice & Research Clinical Anaesthesiology, 35(3), 293-306.
- Kazancı, Metin (1982). Halkla İlişkiler Kurumsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar. Savaş Yayınları, Ankara.
- Kitchen, Philip J. (1997). Public Relations: Principles and Practice. London: International Thomson Business Press.
- Koçel, Tamer (1996). İşletmelerde Kriz Durumlarında Yönetim Uygulamaları, Zaman Yönetimi ve Kriz Yönetimi Semineri, TÜSSİDE. Gebze.

- L'Etang, Jacquie & Pieczka, Magda (2006). Public relations: Critical debates and contemporary practices. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- L'Etang, Jacquie (2008) Public Relations: Concepts, Practice and Critique. London: Sage.
- Ledingham, John A & Bruning, Stephen D. (1997). Building loyalty through community relations. Public Relations Strategist, 3(2), 27-29.
- Leitch, Shirley & Neilson, David (1997). Refraining public relations: New directions for theory and practice. Australian Journal of Communication, 24 (2), 17-32.
- Liu Qian, et al. (2020). The experiences of health-care providers during the COVID-19 crisis in China: a qualitative study. Lancet Glob Health, 8 (6):e790–8.
- Luecke, Richard & Barton, Laurence (2004) Crisis management : master the skills to prevent disasters, Boston, Mass., Harvard Business School Press.
- Lukaszewski, Jim (1998). How to develop the mind of a strategist. Jim Lukaszewski's Strategy, pp. 1-4.
- Marston, John E. (1979). Modern public relations McGraw-Hill Book Company, New York.
- McKie, David and Debashish Munshi (2005). 'Global public relations: a different perspective', special issue. Public Relations Review 30(4).
- Mitroff, Ian (2005). Crisis leadership: Seven strategies of strength. Leadership Excellence, 22, 11-15.
- Moloney, Kevin (2000). Rethinking public relations: The spin and the substance. London: Routledge.
- Moloney, Kevin (2006). Rethinking Public Relations, 2nd edition. London: Routledge.
- Murphy, Priscilla & Dee, Juliet (1992). DuPont and Greenpeace: The dynamics of conflict between corporations and activist groups. Journal of Public Relations Research, 4, 3–20.
- Narayan K. M. Venkat, Curran James W., Foege William H. (2021). The COVID-19 pandemic as an opportunity to ensure a more successful future for science and public health. JAMA, 325(6): 525–6.
- Okay, Aydemir ve Okay, Ayla (2001). Halkla İliskiler Strateji, Kavram ve Uygulamaları Der Yay. İstanbul.
- Okay, Ayla ve Okay, Aydemir (2011) Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları, İstanbul: Der Yayınları.
- Özdemir, Aylin (2004). Kriz Yönetimi ve Halkla İliskiler. İzmir Ege Yay 7.
- Paine, Katie Delahaye (2007). Measuring public relationships: The data-driven communicator's guide to success. Berlin, NH: KDPaine & Partners.
- Paremoer Lauren, et al. (2021). COVID-19 pandemic and the social determinants of health. BMJ, 372:129.
- Peltekoğlu, Filiz Balta (1993). Halkla İliskiler Nedir? Genisletilmiş İkinci 2. Baskı, Beta, İstanbul.
- Pira, Aylin ve Sohodol, Çisil. (2004). Kriz Yönetimi : Halkla İlişkiler Açısından Bir Değerlendirme. İletişim Yayınları, Ankara.
- Puncheva, Petya (2008). The Role Of Corporate Reputation In The Stakeholder Decisionmaking Process, Business & Society, 47 (3), 272-290.
- Reynolds, Barbara. (2012) Crisis and Emergency Risk: Communication Centre for Disease Control and Prevention. Wayne State University.
- Seeger, Matthew W., Sellnow, Timothy L., & Ulmer, Robert R. (1998). Communication, organization and crisis. Communication Yearbook 21: 231–275.
- Seitel, Fraser P. (2011). The practice of public relations (international edition), 11th edition. New York: Pearson.

- Sümer, Haluk ve Pernsteiner Helmut (2009). Kriz ve Yönetimi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Taylor, Maureen & Kent, Michael L. (2007). Taxonomy of mediated crisis responses. Public Relations Review, 33, 140-146.
- Tench, Ralph & Yeomans, Liz (2009). Exploring Public Relations, Harlow, England ; New York : FT Prentice Hall.
- Uzun, Hakan (2021). Brezilya KÖİ Tecrübesi, Kamu Özel Ortaklıkları Ülke Tecrübeleri, (Kitap Bölümü- Editör: M. Akif ÖZER), Eğitim Yayınevi, 138-183.
- Uzun, Hakan (2021). Kamu Politikası Analizi Türkiye'nin Kamu Özel İş Birliği Politikası. Yayımlanmış Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Ün., Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, Hakan (2022). Stratejik Yönetişim (Strategic Governance), Baştan Sona Yönetişim, (Kitap Bölümü- Editör: M. Akif ÖZER), Gazi Kitapevi, Ankara, 449- 493.
- Uzun. Hakan (2022). Büyük Veri ve İnsan Kaynakları, İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Yönelimler (Kitap Bölümü, Editör: M. Akif ÖZER), Gazi Kitapevi, Ankara, 59-90.
- Uzun. Hakan (2022). Sağlık Hizmetlerinde Kamu Özel İş Birliği, Sağlık Hizmetlerinde Yönetim Güncesi (Kitap Bölümü- Editör: Altuğ ÇAĞATAY; Adem TÜZEMEN), Gazi Kitabevi, 101-142.
- Vimercati Luigi, et al. (2020). The COVID-19 hotel for healthcare workers: an Italian best practice. J Hosp Infect, 105(3):387–8.
- Waller, Marry J., Lei, Zhike & Pratten, Robert (2014). Exploring the role of crisis management teams in crisis management education. Academy of Management Learning & Education. 13 (2), 208-221.
- Wei Eric K., Long Theodore, Katz Mitchell H. (2021). Nine lessons learned from the COVID-19 pandemic for improving hospital care and health care delivery. JAMA Intern Med, ss. 1161-1172.
- White, Jon & Laura, Mazur (1996). Strategic Communications Management: Making Public Relations Work, England: Wokingham
- Wilcox, Dennis L.; Cameron, Glen T. & Reber, Bryan H. (2000). Public Relations Strategies and Tactics. Sixth edition. Addison Wesley Longman: New York.
- Wrapp Daniel, Wang Nianshuang, Corbett Kizzmekia S., Goldsmith Jory A., et al. (2020). Cryo-EM structure of the 2019-nCoV spike in the prefusion conformation. Science; 367(6483):1260–3.
- Wright, Donald K. (1985). Can age predict the moral values of public relations practitioners? Public Relations Review, 11, 51–60.
- Zhou Peng, Yang Xing-Lou, et al. (2020). A pneumonia outbreak associated with a new coronavirus of probable bat origin. Nature. 579: 270–3.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akgün, Elif (2013). "II. Sofistik Dönem: Yunan Kültürünün Yeniden Uyanışı", Eskiçağı Yazıları 5, Akron 7, Arkeoloji Sanat Yay., s.49-73.
- Akım, Feride (2015). Halkla İlişkilerde Etkili Konuşma ve Sunum Teknikleri, Derin Yay., İstanbul.
- Anık, Cengiz (2021). "İkna Kavramı, Süreci ve İkna Yolları ", 3.Bölüm, Siyasal İkna, Derin Yay., Ankara, 2021, s.53. (49-104). https://www.researchgate.net/publication/351097846_ 3Ikna_ve_Ikna_Yollari (ET: 14 Eylül 2022).
- Arıcı, Ali ve Özgür Kılınç (2018). "İkna Teorileri Çerçevesinde Yapı Reklamlarının Analizi", Erciyes İletişim Dergisi, Cilt 5, Sayı 4, s.535-555.
- Aristoteles (1995). Retorik, Çev. Mehmet H. Doğan, 1.Baskı, Yapı Kredi Yay., İstanbul.
- Aristoteles (1909). The Rhetoric of Aristotle. A translation by Sir Richard Claverhouse Jebb, edited with an introduction and with supplementary notes by John Edwin Sandys Cambridge, Eng. The University Press.
- Aristotle (2022). Rhetoric, Translated by W. Rhys Roberts http://classics.mit.edu/Aristotle/ rhetoric.mb.txt (ET: 30 Eylül 2022).
- Arklan, Ümit ve Nurullah Zafer Kartal (2018). "İkna Edici İletişim Tekniği Olarak Tek Yanlı ve İki Yanlı Sunumun Kriz Yönetimi Sürecine Etkisi", Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt 9, Sayı 20, s.39-52.
- Aslan, Mahmut Mert (2028). "Halkla İlişkilerde İkna Kavramı", Social Sciences Studies Journal (SSS Journal) Vol 4, Issue 22, p.4042-4049.
- Avidar, Ruth (2018). "Engagement, Interactivity, and Diffusion of Innovations: The Case of Social Businesses", The Handbook of Communication Engagement, First Edition, Edited by Kim A. Johnston and Maureen Taylor, Pub. 2018 by John Wiley & Sons, Inc. p.505-514.
- Baba, Coşkun (2019). "Retorik ve Mantık İlişkisi", Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, Özel Sayı, Güz, s.247-260.
- Bal, Metin (2010). "Aristoteles'e Göre Retorik", Özne Kitap, 11-12.Kitap, Aristoteles'e Özel Sayı, Güz 2009- Bahar, s.183-192.
- Berger, Bruce K. (2001). "Private Issues and Public Policy: Locating the Corporate Agenda in Agenda-Setting Theory", Journal of Public Relations Research, Vol. 13(2), p.91-126.
- Bitonti and F. Trupia (2021). "Rhetoric", In: Harris, P., Bitonti, A., Fleisher, C.S., Skorkjær Binderkrantz, A. (eds) The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs. Palgrave Macmillan, Cham, p.1-8. https://www.researchgate.net/publication/ 349120509_Rhetoric (ET: 26 Eylül 2022).
- Bons, Jeroen A.E. (2007). "Gorgias the Sophist and Early Rhetoric", Chapter four, Rhetoric: A Brief History, Part II, A Companion to Greek Rhetoric, Edited by Ian Worthington, by Blackwell Publishing Ltd, p.37-46.
- Borrowman, Shane, Robert L. Lively and Marcia Kmetz (2010). "Still a Great Story", Introduction, Rhetoric in the Rest of the West, Edited by Shane Borrowman, Robert L. Lively and Marcia Kmetz, First published, Cambridge Scholars Publishing, s. ıx-xviii.
- Breneman, Bret (1991). "Socrates' / Plato's Use of Rhetoric A Bahá'í Perspective ", Published in the Journal of Bahá'í Studies Vol. 4, Number 1, p.1-2. https://bahai-library.com/pdf/b/breneman_ socrates_plato_rhetoric.pdf (ET: 30 Eylül 2022).

- Çelik, Ramazan ve Sertaç Dalgalıdere (2013). "Gündem Oluşturma Kuramı: Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın İrfan Galip'inden Günümüz Medyasının Maya'larına", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 10, Sayı 21, p.1-14.
- Çeliksoy, Emine (2020). "Türkiye'de Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve E-Devlet", 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Cilt 9, Sayı 27, s.709-728.
- Dearing, James W. And Jeffrey G. Cox (2018). "Diffusion Of Innovations Theory, Principles, And Practice", Health Affairs, Vol. 37, No. 2, 2018, p.183–190.
- Dearing, James W. and Everett M. Rogers (1996). Agenda Setting, Series: Communication Concepts, Vol. 6. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications, Inc.
- Demir, Kamile (2006). "Rogers'ın Yeniliğin Yayılması Teorisi ve İnternetten Ders Kaydı", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Sayı 47, s.367-392.
- Diamond, Stuart (2016). İkna Dehası, Çev. Süleyman Erdem Demirci ve Korkmaz Haktanır, 10.Baskı, Diyojen Yay., İstanbul.
- Douai, Aziz (2011). "Two-Step Flow of Communication Theory", Encyclopedia of Social Networks, SAGE Publicationsp, p.888-890.
- Dursun, Yasin (2011). "Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler ve Yeni Arayışlar", Kırıkkale Üniversitesi SBE, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, s.x+111.
- Durusoy, Ali (2022). "Kıyas", İslam Ansiklopedisi, Cilt 25, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., s.524-528.
- Ekinci, Necdet (2016). "Antik Yunan'dan Roma'ya Retorikten Propagandaya", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 4, s.149-174.
- Elcil, Şifa (2012). "Sosyal Sorumluluk İçerikli Halkla İlişkiler Çalışmalarında İknanın Yazınsal Bağlamda Değerlendirilmesi", Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı 17, s.156-175.
- Erdoğan, İrfan (2022). "Lazarsfeld ve Columbia Okulu", s.1-6. http://www.irfanerdogan.com/makaleler4/lazarsfeld.pdf (ET: 20 Ekim 2022).
- Fleming, David (1998). "Rhetoric as a Course of Study", College English, Volume 61, Number 2, November 1998, p.169-191.
- Gagarin, Michael (2007). "Background and Origins: Oratory and Rhetoric before the Sophists", Chapter Three, Rhetoric: A Brief History, Part II, A Companion to Greek Rhetoric, Edited by Ian Worthington, by Blackwell Publishing Ltd, p.27-36.
- Gardikiotis, Antonis and William D. Crano (2015). "Persuasion Theories", In J. D. Wright (Ed.) International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences (2nd ed.), Oxford, UK: Elsevier, p.1-28.
- Haznedar, Bahar (2019). "İki Aşamalı Akış Kuramı Bağlamında Sosyal Medya Etkileyicilerinin Etkisi: İnstagram'daki Gurme Hesapları Üzerine Bir İnceleme", Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Medya ve İletişim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. viii+86.
- Heath, Robert L. and Øyvind Ihlen (2018). "Public Relations and Rhetoric: Conflict and Concurrence", Chapter 4, In book: The Handbook of Organizational Rhetoric and Communication, 2018, p.5. https://www.researchgate.net/publication/325105711 (ET: 30 Eylül 2022).
- Herrick, James A. (2020). The History and Theory of Rhetoric, 7th Edition, New York.
- Ihlen, Øyvind (2011). "On Barnyard Scrambles: Toward a Rhetoric of Public Relations", Management Communication Quarterly, Vol. 25(3), p.455-473.
- Karadoğan Doruk, Ece (2015). İknanın Sosyal Psikolojisi, Derin Yayınları, İstanbul.
- Karp, Andrew J. (1977). "Homeric Origins of Ancient Rhetoric", Arethusa, Published by: The Johns Hopkins University Press, Vol. 10, No. 2, Fall, p.237-258.

- Katz, Elihu; Martin L. Levin and Herbert Hamilton (1963). "Traditions of Research on the Diffusion of İnnovation", American Sociological Review, Vol. 28, No. 2, 1963, p.237-252.
- Kaya, Kahraman Kağan (2021). "Halkla İlişkilerin Değişen İşlevleri Bağlamında Kurumsal Web Sitesinin Kullanımına İlişkin Teorik Bir Değerlendirme", Aksaray İletişim Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, s.286-302.
- Keba Ekinci, Deniz (2019). "Tüketim Kültürü ve İkna Bağlamında Reklamda Retorik Figürlerin Kullanımı Üzerine Bir İnceleme", IBAD (Özel Sayı), s.659-677.
- Kennedy, George A. (2001)."The Nature of Rhetoric: Chapter one Introduction", A New History of Classical Rhetoric, Princeton University Press Princeton, New Jersey, p.1-5.
- Kırlar Barokas, Safiye (2013). Reklam ve Retorik, Derin Yay., İstanbul.
- Kütükçü, Doğan (2021). İlkçağ Siyaset Teorisi, 1.Baskı, Seçkin Yay., Ankara.
- Martin, James (2022). "Rhetoric, discourse and the hermeneutics of public speech", Politics, Volume 42, Issue 2, May, p.170-184.
- Nalçınkaya, Öznur ve Reha Bayansar (2019). Halkla İlişkiler ve Büro Yönetimi, 1. Baskı, Seçkin Yay., Ankara.
- Owens, Susan E. (1996). "Persuasion theories in the practice of public relations in the 1990's", Rowan University Rowan Digital Works, Theses and Dissertations. 2317, 1996, p.3. https://rdw.rowan.edu/etd/2317/ (ET: 22 Eylül 2022).
- Özer, Mehmet Akif (2009). Halkla İlişkiler Dersleri, 1.Baskı, Adalet Yay., Ankara.
- Pantalon, Michael V. (2014). Anında İkna: İknanın Psikolojisi, Çev. Yusuf Ziya Kavak, 3.Baskı, Yakamoz Yay., İstanbul.
- Pelenk, Aybike and Öykü Gül (2004). "Examining the Role of Agenda-Setting in Public Relations Progress as an Issue: A Case Study", 2nd International Symposium Communication in the Millennium A Dialogue Between Turkish and American Scholars, Hosted by İstanbul University,19-21 Mart 2004, İstanbul: İstanbul Ün. Yayınları, p.803-814.
- Poulakos, Takis (2007). "Modern Interpretations of Classical Greek Rhetoric", Chapter two, A Companion to Greek Rhetoric, Ed. Ian Worthington, by Blackwell Pub. Ltd, p.16-24.
- Princen, Sebastiaan (2007). "Agenda-setting in the European Union: a theoretical exploration and agenda for research", Journal of European Public Policy, Vol. 14, No 1, January, p.21-38.
- Roberts, W. Rhys (2022). "Aristotle: Art of Rhetoric", Book 1, Chapters 1-3, A George A. Kennedy, New History of Classical Rhetoric, Princeton University Press Princeton, New Jersey, p.6-13.
- Robinson, Les (2022). "A summary of Diffusion of Innovations", Enabling Change, p.1-10. https://twut.nd.edu/PDF/Summary_Diffusion_Theory.pdf (ET: 21 Ekim 2022).
- Sandıkçıoğlu, Bilge (2012). "İkna Kuramları", İkna Edici İletişim, 3.Bölüm, Ed. Mine Oyman, 1.Baskı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., Eskişehir, s.42-63.
- Schiappa, Edward and Jim Hamm (2007). "Rhetorical Questions", Chapter one, A Companion to Greek Rhetoric, Edited by Ian Worthington, by Blackwell Publishing Ltd, 2007, p.5. (3-15).
- Seyfi, Murat (2001). Halkla İlişkiler Perspektifinde Dijital Etkinlik Yönetimi, Der Yay., İstanbul, 2017.
- Şahin, Emine ve Zülfiye Acar Şentürk (2018). "Gündem Oluşturma Teorisi Bağlamında Özel Günleri Konu Alan Reklamların Analizi", International Journal of Social Sciences and Education Research, Volume 4 (4), s.698-720.
- Şenkal Güler, Aysun (2022). "Halkla İlişkiler ve İknanın Ortak Temelleri", http://www.sinekolaj.com/makaleler/45/HALKLA_ILISKILER_ve_IKNANIN_ORTAK_TEMELLERI_.html (ET: 14 Eylül 2022).

- Taylor, Maureen and Danielle C. Perry (2005). "Diffusion of Traditional and new Media Tactics in Crisis Communication", Public Relations Review, 31, p.209-217.
- The Nature of Persuasive Campaigns (2022). Part I Background, s.1. (1-16). https://www.pearson highered.com/assets/samplechapter/0/2/0/5/0205943594.pdf (9/9/2022).
- Tizio, Amy (2021). "Amy's eye on PR, Two-step Flow Theory", https://sites.psu.edu/tizio/two-step-flow-theory/ (ET: 20 Ekim 2022).
- Ünür, Ece ve Dilhan Apak (2001). İletişim ve Medya Kavramları Sözlüğü, 1.Baskı, Gazi Kitabevi Yay., Ankara.
- Weimann, Gabriel (2015). "Communication, Two Step Flow of", International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition), p.291-293.
- Yıldırım, Gonca ve Evrim Karafes (2011). "Halkla İlişkilerin Dönüşümü: Public Relations'dan Public Engagement'a Geçiş", ABMYO Dergisi, Sayı 24, s.17-27.
- Yüksel, Erkan (2007). "Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır?", Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 1, s.571-586.
- Zain, Nor Razinah Binti Mohd (2022). "Agenda Setting Theory", January 2014, p.2-12. https://www.researchgate.net/publication/321698436_Agenda_Setting_Theory(21/10/2022).

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akar, Damla. (2017). "Halkla İlişkilerde Medya Yönetimi: Sosyal Medya Açısından Bir İnceleme". Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Akar, Damla. (2018). "Filmlerin Tanıtımında Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram Kullanımı: Ayla Filmi Örneği". Akdeniz İletişim Dergisi., S:29.
- Akdağ, Mustafa. (2005). "Halkla ilişkiler ve kriz yönetimi". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. S:14.
- Altınbaşak, İpek – Karaca, Eyüp Sinan. (2009). "Internet Reklamcılığı ve Internet Reklamı Ölçümlenmesi Üzerine Bir Uygulama". Ege Akademik Bakış., C:9, S:2.
- Aslan, Pınar. (2011). "Halkla İlişkilerde Yeni Eğilimler: Sosyal Medya". Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Aydın, Ali Fikret (2015). "Kurumsal İtibar Açısından Sosyal Medyaya İlişkin Bir Değerlendirme", Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, C:5, S:1.
- Aydın, Eray. (2021). "Stratejik Yönetim ve Sosyal Medya". Nobel Yayıncılık., Ankara.
- Biber, Ayhan. (2009). "Halkla İlişkiler Çalışmalarının Dünü, Bugünü ve Geleceğine İlişkin Bir Değerlendirme", İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi., S:29.
- Bulunmaz, Barış. (2011). "Otomotiv Sektöründe Sosyal Medyanın Kullanımı ve Fiat Örneği". Global Media Journal., C:2, S:3.
- Büyükşener, Ercüment. (2009). "Türkiye'de Sosyal Ağların Yeri ve Sosyal Medyaya Bakış". XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildirileri., İstanbul.
- Capriotti, P. & Moreno, A. M. (2007). "Corporate Citizenship and Public Relations: The Importance and Interactivity of Social Responsibility Issues on Corporate Websites." Public Relations Review, 33, pp.84–91.
- Çakır, Hamza – Topçu, Hakan (2005). "Bir İletişim Dili Olarak İnternet". Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi., S:19.
- Çalışkan Mustafa- Mencik, Yusuf. (2015). "Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya". Akademik Bakış Dergisi., S:50.
- Çelik, Sabahattin. (2014). "Sosyal Medyanın Pazarlama İletişimine Etkileri". Erciyes İletişim Dergisi., C:3, S:3.
- Çetinkaya, Ersan. (2018). "Gelenekselden Dijitale İletişim ve Halkla İlişkiler: Turizm Pazarlamasına Bir Bakış". Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Demir, Ali. (2022). "Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Sosyal Medyanın Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi", Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Doğan, Ayten. (2013). "İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı". Yüksek Lisans Tezi., İzmir.
- Dönek, Erol – Özkaynak, Merve – Ulusoy, Mine. (2018). "Konya'daki İnşaat Firmalarının Facebook Kullanımlarının Halkla İlişkiler Perspektifinden Değerlendirilmesi". The Journal of International Scientific Researches., C:3, S:4.
- Dutot, V. (2013). "A New Strategy For Customer Engagement: How Do French Firms Use Social CRM?" International Business Research, 6(9), pp.54-67.
- Erbaşlı, Emel. (2020). "Yeni İletişim Araçlarının Kullanım Sıklığı ile Dönüşen Kişiler Arası İletişim Biçimi". Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Ersöz, Betül. (2020). "Yeni Nesil Web Paradigması: Web 4.0". Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi., C:1, S:2.

- Fârte, Gheorge-Ilie, Obadă, Daniel-Rareş (2018). Reactive Public Relations Strategies for Managing Fake News in the Online Environment. Postmodern Openings, 9(2), 26-44.
- Gifford, Janet (2010). Digital Public Relations: E-Marketing's Big Secret. Continuing Higher Education Review, 74: 62-72.
- Gönenç, Enver Özgür (2012). "İnternet ve Türkiye'deki Gelişimi". İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi., C:0, S:16.
- Güngör, Nazife (2020). "İletişime Giriş". Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Güngör, Nazife. (2020). "İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar". Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Güven, Gül Sena (2013). "Halkla İlişkilerde Meslekleşme Olgusu: Kamu ve Özel Sektör Karşılaştırmalı Bir Uygulama". Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- https://newsroom.fb.com/company-info/ Erişim Tarihi: 16.11.2022
- Ilgın, Hicran Özlem ve Ulupınar, Şaziye Ceren (2020). "Kamuyu Bilgilendirme Modeli Çerçevesinde Covid 19 Süreci; Dr. Fahrettin Koca Instagram Hesabı Analizi". Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi, 3(7): 500-517.
- İmik Tanyıldızı, Nural – Serttaş, Ayhan (2013). "Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi". Akademik Sosyal Bilimler Araştırmaları Der., C:6, S:6.
- Kapan, Kağan – Üncel, Rumeysa (2020). "Gelişen Web Teknolojilerinin (Web 1.0- Web 2.0- Web 3.0) Türkiye Turizmine Etkisi". Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Der., C:3, S:3.
- Kaplan, Sabahattin (2019). "Sosyal Medyanın Stratejik Yönetim Kararlarına ve İşletme Kârlılığına Etkileri". Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Dergisi., C:6, S:42.
- Kara, Hakan Batırhan (2014). "Halkla İlişkiler". Harmancı, F. M.; Gözübenli, M. ve Alaç, A.E. (Ed.), "Güvenlik Sektöründe İnsan İlişkileri, Nobel Yayınevi.
- Karaveli, Uğur (2019). "Markaların Halkla İlişkiler Stratejisi Olarak Sosyal Medya Kullanımları". Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Karayel Bilbil, Emel – Güler, Şükrü (2017). "Dijital Ortamda Kurumsal İtibar Yönetimi ve Viral Uygulamalar İlişkisi". Global Media Journal TR Edition., C:7, S:14.
- Karayel Bilbil, Emel – Kasar, Aslı (2019). "Kurumsal İletişim Yönetiminde Kurum ve Hedef Kitle İlişkisi Bağlamında Geribildirimin Yeniden Tanımlanması: Literatür İncelemesi". Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences., S:57.
- Maden, Deniz – Okmeydan Selin Bitirim (2017). "Türkiye'de Halkla İlişkiler Akademisyenleri Ne Çalışıyor? "Halkla İlişkiler" Makalelerine Yönelik Bir İnceleme". Erciyes İletişim Dergisi. C:5, S:2.
- Onat, Ferah (2010). "Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı: Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir İnceleme". İletişim Kuram ve Araştırma Der., C:0, S:31.
- Özden, Aybike Tuba (2022). "1.0'dan 5.0'a Dünya: Web, Pazarlama, Endüstri ve Toplum". Journal of Business in The Digital Age., C:5, S:1.
- Özgen, Ebru (2010). "Halkla İlişkiler ve Yeni Medyanın İşaret Ettiği Sorunlar Üzerine Bir Tartışma". Global Media Journal Turkish Edition., C:1.
- Özkan, Abdullah (2009). "Halkla İlişkiler Yönetimi". İTO Yayınları: İstanbul., 2009.
- Peltekoğlu, Filiz Balta (2007). Halkla İlişkiler Nedir? İstanbul: Beta Yayım Dağıtım. İstanbul.
- Polat, Hıdır (2018). "Geleneksel Medyada Temsil Sorunu: Alternatif Bir Mecra Olarak Yeni Medya". Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi., C:38, S:38.
- Social media marketing (2019, 1 Aralık). Erişim adresi: http://socialmediamarketing. com/eBook.pdf.

- Şahin, Aykan – Ilgın, Hicran Özlem (2022). "Halkla İlişkiler Perspektifinden Sağlık İletişim Aracı Olarak Instagram Uygulaması". 9. Uluslararası Yeni Dünyada İletişim Kongresi Bildiri Kitabı. Bakü.
- Tanyıldızı İmik, Nural (2021). "Dijital Dünyada Halkla İlişkiler". İksad Yayınevi, Ankara. 2021
- Tanyıldızı İmik, Nural– Demirkıran, Sinem (2017). "Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Kurumların Twitter Kullanımı: Havayolu Şirketleri Örnek İncelemesi". Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi., C:8, S:15.
- Tekvar, Oya Sırma (2012). "Yeni Medya ve Halkla İlişkilerde Dönüşüm: Farklı Kurumsal Yapılarda Halkla İlişkiler Algısı ve Sosyal Paylaşım Ağları". Doktora Tezi, Ankara.
- Tokatlı Yavuz, Türkan (2019). "Halkla İlişkilerde Sosyal Medya Kullanımı: Facebook, Twitter ve Instagram Hesapları Üzerinden "Pilot" Markasının İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi., İstanbul.
- Tokatlı, Mehmet (2016). "Yeni Medya'nın Geleneksel Medya ve Halkla İlişkiler Meslek Alanı Üzerine Etkileri". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi., C:9, S:45.
- Tufan Yeniçıktı, Nagihan (2016). "Hakla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma". Selçuk İletişim., C:9, S:2.
- Tuğcu, Şule (2004). "Kriz Yönetiminde Liderlik Kavramının Önemi". Selçuk İletişim., C:3, S:2.
- Türkal, İhsan – Güllüpunar, Hasan (2017). "Diyalogsal Halkla İlişkiler Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Türkiye'de İlk 100'de Yer Alan Şirketler Üzerine Bir İnceleme". Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi. C:5, S:2.
- Uzunoğlu, Ebru – Öksüz Burcu. (2008). "Kurumsal İtibar Riski Yönetimi: Halkla İlişkilerin Rolü". Selçuk İletişim., C:5, S:3.
- Yağmurlu, Aslı (2011). "Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya". Selçuk İletişim., C:7, S:1.
- Yengin, Deniz (2015). "Yeni Medyanın Olanakları: Semantik Web". The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC., C:5, S:1.
- Yenice, Aslin – Pirtini, Serdar – Ataman, Göksel (2018). "Sosyal Medyada Kriz Yönetimi ve Kurum İtibarı ile İlişkisi Üzerine Bir Model Uygulaması". Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. C:7, S:3.
- Yıldırım, Ali (2014). "Halkla İlişkiler Faaliyetlerinde Yeni Medya Yaklaşımları: Türkiye'de Merkezi Kamu Kurumlarının Twitter Kullanım Pratikleri". Yüksek Lisans Tezi., Kocaeli.
- Yıldırım, Ali (2020). "Halkla İlişkilerin Kavramsal Tanımlamaları Üzerine Bir İnceleme". İletişim Çalışmaları Dergisi., C:6, S:2.
- Yılmaz, Özgür (2021). "WEB 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0'ın Tarihi (Ö. Yılmaz, Çev.)". Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi., C:8, S:2.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akgöz, E. Ve Solmaz, B. (2010). "Turizm İşletmelerinde İtibar Yönetimi", Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 13 (19).
- Argüden Y. (2003). "İtibar Yönetimi" İtibar Yönetimi, İstanbul: ARGE Danışmanlık Yayınları.
- Asna, A. (1993). Public Relations Temel Bilgiler, İstanbul: Der Yayınları.
- Aydın, A. H. & Taş, İ. E. (2016) Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bakan, Ö. (2005). Kurumsal İmaj, Konya: Tablet Yayınları.
- Biber, A. (2021). Halkla İlişkilerde Temel Kavramlar, Ankara: Nobel Yayın.
- Canöz, K. (2008). Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası", Selçuk İletişim Dergisi, 5(3).
- Canpolat, N. (2012). Tarihsel Süreçleri ve Hükümetlerin Yaklaşımları ile Türkiye'de Halkla İlişkiler, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Christensen, L. T., Morsing, M. & Cheney, G. (2008). Corporate Communications: Convention, Complexity And Critique, London: SAGE Publications Ltd.
- Cornelissen, J. (2008). Corporate Communication: A Guide To Theory And Practice, London: SAGE Publications Ltd.
- Çamdereli, M. (2005). Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler, İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Çiftçioğlu, B. A. (2009). Kurumsal İtibar Yönetimi. Bursa: Dora Yayın.
- Fomburn, C. J. (1996). Reputation: Realizing Value From The Corporate Image, Boston, Massachusett: Harvard Business School Press.
- Gilbert, W. H. (1973). Public Relations İn Local Government, Washington D. C.: City Management Associaciaton.
- Guth, D. & Marsh, C. (2000). Public Relations: A Values-Driven Approach, USA: Allyn & Bacon.
- Hall, R. (1992) The Strategic Analysis Of Intangible Resources. Strategic Management Journal, 13 (2).
- Kadıbeşegil, S. (2006). İtibar Yönetimi, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Karaköse, T. (2012). Kurumların DNA'sı İtibar ve Yönetimi, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kazancı, M. (2007). Kamuda ve Özel Kesimde Halkla İlişkiler, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Koçak, S. (2018). Kurumsal İletişim Unsurlarıyla İtibar Yönetimi, İstanbul: Der Yayınları.
- Kudrle, A. &., Sandler, M. (1995). Public Relations For Hospitality Managers, New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Mıhcıoğlu, C. (2019). "Halkla İlişkiler Nedir?", Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES), 3 (1), Ss. 91-108.
- Nakra, P. (2000). Corporate Reputation Management: "CRM" With A Strategic Twist? Public Relations Quartarely Volume 45 Number:2 New York.
- Ojagov, R. (2011). Otel İşletmelerinde Halkla İlişkiler: Azerbaycan'daki Beş Yıldızlı Otel İşletmeleri Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okay, A. & Okay, A. (2021). Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları, İstanbul: Der Yayınları.
- Özer, M. A. (2018). Halkla İlişkiler Dersleri, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Peltekoğlu, F. B. (2007). Halkla İlişkiler Nedir? İstanbul: Beta Yayınları.
- Rayner, J. (2005). Managing Reputational Risk: Curbing Threats, Leveraging Opportunities, West Sussex: John Wilwy & Sons Ltd.
- Taşkın, E. Ve Sönmez, S. (2005). Kurumsal İmaj Oluşturmada Halkla İlişkilerin Rolü ve Bir Alan Araştırması, Akademik Bakış Sosyal Bilimler E-Dergi, S. 7.
- TDK Türkçe Sözlük, https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 3.11.2022).
- Tortop, N. (1998). Halkla İlişkiler, Ankara: Yargı Yayınları.
- Yatkın, A. (2006). Halkla İlişkiler ve İletişim, Ankara: Nobel Yayın.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Beck, Ulrich (2018). What is Globalization? John Wiley & Sons.
- Bernays, Edward L. (2013). Public Relations, University of Oklahoma Press.
- Bıçakçı, İlker (2006). İletişim ve Halkla İlişkiler "Eleştirel Bir Yaklaşım", İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Djelic, Marie-Laure, and Sigrid Quack (2003). Globalization and Institutions, Edward Elgar Publishing.
- Finkelstein, Lawrence S. (1995). "What is Global Governance", Global Governance 1.
- Habermas, Jurgen (2002). Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti, Çev. Medeni Beyaztaş. İstanbul: Bakış Yayınları.
- Heath, Robert L. (2001). Handbook of Public Relations, California Sage.
- John Urry (1995). "Örgütlü Kapitalizmin Sonu" Yeni Zamanlar: 1990'lardan Sonra Politikanın Değişen Çehresi, Derleyen, Stuart Hall, Martin Jacgues, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayıları, İstanbul. s.98-104.
- Kalender, Ahmet (2008). "Halkla İlişkiler: Kavramlar, Tanımlar ve Uygulama Alanları", Halkla İlişkiler, (Ed. Ahmet Kalender ve Mehmet Fidan), Konya: Tablet Yayınları.
- Kozanoğlu, Hayri (2011). "Küreselleşme ve Uluslarüstü Sermaye Sınıfı", Dünya Neyi Tartışıyor I Küreselleşme. Doğu Batı Düşünce Dergisi sayı 18. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Kömeçlioğlu, Uğur (2011). "Küreselleşme, Modernleşme ve Modernlik", Dünya Neyi Tartışıyor I Küreselleşme, Doğu Batı Düşünce Dergisi, sayı 18. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Ledingham, John A. (2006). "Relationship Management: A General Theory of Public Relations." Public Relations Theory II, Edited by Carl Botan and Vincet Hazleton, LEA's Communication Series, Taylor § Francis Group, New York London.
- Ledingham, John A., and Stephen D. Bruning (1998). "Relationship Management in Public Relations: Dimensions of an Organization-public Relationship, " Public Relations Review 24.1.
- Mazıcı, Emel, Tanyeri (2017). "Küreselleşme Perspektifinden İnsan Doğası ve Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Dönüşümü Üzerine Bir İnceleme" Akdeniz Üniversitesi Fakültesi Dergisi, Sayı 27.
- Monks, Robert AG, and Nell Minow (2011). Corporate Governance, John Wiley & Sons.
- Ni, Lan (2009). "Strategic Role of Relationship Building: Perceived Links between Employee- Organization Relationships and Globalization Strategies", Journal of Public Relations Research. 21 (1).
- Özer, Mehmet A. (2005). Yeni Kamu Yönetimi Teoriden Uygulamaya, Platin Yayınları, Ankara.
- Rhee, Yunna (2002). "Global Public Relations: A Cross-Cultural Study of the Excellence Theory in South Korea", Journal of Public Relations Research. 14 (3).
- Robertson, Roland (1992). Globalization Social Theory and Global Culture, London: Sage Publication.
- Smith, Keri E. Iyall (2018). "What Is Globalization?", Sociology of Globalization, Routledge.
- Stiglitz, Joseph E. (2017). "The Overselling of Globalization", Business Economics 52.3.
- Theaker, Alison (2002). "The Public Relations Handbook," Canadian Journal of Communication , Volume 27 Issue 4.
- Tobin, James (2000). "Financial Globalization", World Development, 28 (6).
- Tomlinson, John (2007). "Cultural globalization", The Blackwell Companion to Globalization.
- Wakefield, Robert I. (2009). "Uluslararası Halkla İlişkiler Teorisi, İnternet ve Aktivizm: Kişisel Bir Düşünce", Halkla İlişkiler Üzerine, (Çev. B. Pınar Özdemir), Ankara: Dipnot Yayınları.
- Wolf, Martin (2004). Why Globalization Works, Vol. 3. Yale University Press.
- World Bank (1992) Governance and Development, The World Bank.

SONNOTLAR

1 Finkelstein, Lawrence S. (1995). "What is Global Governance", Global Governance 1, s. 367-372.
2 Tobin, James (2000). "Financial Globalization", World Development, 28 (6), s.85.
3 Wolf, Martin (2004). Why Globalization Works, Vol. 3. Yale University Press, s.91.
4 Smith, Keri E. Iyall (2018). "What Is Globalization?", Sociology of Globalization, Routledge, s. 3-10.
5 Rhee, Yunna (2002). "Global Public Relations: A Cross-Cultural Study of the Excellence Theory in South Korea", Journal of Public Relations Research. 14 (3), s. 159-184.
6 Kömeçlioğlu, Uğur (2011). "Küreselleşme, Modernleşme ve Modernlik", Dünya Neyi Tartışıyor I Küreselleşme, Doğu Batı Düşünce Dergisi, sayı 18. Ankara: Doğu Batı Yayınları, s. 11-27.
7 Tomlinson, John (2007). "Cultural globalization", The Blackwell Companion to Globalization, s. 352-366.
8 Habermas, Jurgen (2002). Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti, Çev. Medeni Beyaztaş. İstanbul: Bakış Yayınları, s.95.
9 Robertson, Roland (1992). Globalization Social Theory and Global Culture, London: Sage Publication, s.77.
10 Robertson, Roland (1992). Globalization Social Theory and Global Culture, London: Sage Publication, s.102.
11 Kozanoğlu, Hayri (2011). "Küreselleşme ve Uluslarüstü Sermaye Sınıfı", Dünya Neyi Tartışıyor I Küreselleşme. Doğu Batı Düşünce Dergisi sayı 18. Ankara: Doğu Batı Yayınları, s.166.
12 World Bank (1992) Governance and Development, The World Bank.
13 Kozanoğlu, Hayri (2011). "Küreselleşme ve Uluslarüstü Sermaye Sınıfı", Dünya Neyi Tartışıyor I Küreselleşme. Doğu Batı Düşünce Dergisi sayı 18. Ankara: Doğu Batı Yayınları, s. 172.
14 Monks, Robert AG, and Nell Minow (2011). Corporate Governance, John Wiley & Sons, s.203.
15 Stiglitz, Joseph E. (2017). "The Overselling of Globalization", Business Economics 52.3, s.130.
16 Stiglitz, Joseph E. (2017). "The Overselling of Globalization", Business Economics 52.3, s.129-137.
17 John Urry (1995). "Örgütlü Kapitalizmin Sonu" Yeni Zamanlar: 1990'lardan Sonra Politikanın Değişen Çehresi, Derleyen, Stuart Hall, Martin Jacgues, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul. s.99.
18 Smith, Keri E. Iyall (2018). "What Is Globalization?", Sociology of Globalization, Routledge, s.54.
19 John Urry (1995). "Örgütlü Kapitalizmin Sonu" Yeni Zamanlar: 1990'lardan Sonra Politikanın Değişen Çehresi, Derleyen, Stuart Hall, Martin Jacgues, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayıları, İstanbul. s.102.
20 Djelic, Marie-Laure and Sigrid Quack (2003). Globalization and Institutions, Edward Elgar Publishing, s.77.
21 Beck, Ulrich (2018). What is Globalization? John Wiley & Sons, s.100.
22 Beck, Ulrich (2018). What is Globalization? John Wiley & Sons, s.104.
23 Wakefield, Robert I. (2009). "Uluslararası Halkla İlişkiler Teorisi, İnternet ve Aktivizm: Kişisel Bir Düşünce", Halkla İlişkiler Üzerine, (Çev. B. Pınar Özdemir), Ankara: Dipnot Yayınları. s. 89-115.
24 Bıçakçı, İlker (2006). İletişim ve Halkla İlişkiler "Eleştirel Bir Yaklaşım", İstanbul: MediaCat Kitapları, s.52.
25 Mazıcı, Emel, Tanyeri (2017). "Küreselleşme Perspektifinden İnsan Doğası ve Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Dönüşümü Üzerine Bir İnceleme" Akdeniz Üniversitesi Fakültesi Dergisi, Sayı 27, s:99.
26 Ledingham, John A. (2006). "Relationship Management: A General Theory of Public Relations." Public Relations Theory II, Edited by Carl Botan and Vincet Hazleton, LEA's Communication Series, Taylor § Francis Group, New York London, s. 470.
27 Heath, Robert L. (2001). Handbook of Public Relations, California Sage, s.84.
28 Bernays, Edward L. (2013). Public Relations, University of Oklahoma Press, s.111.
29 Kalender, Ahmet (2008). "Halkla İlişkiler: Kavramlar, Tanımlar ve Uygulama Alanları", Halkla İlişkiler, (Ed. Ahmet Kalender ve Mehmet Fidan), Konya: Tablet Yayınları. 11-47.
30 Ledingham, John A., and Stephen D. Bruning (1998). "Relationship Management in Public Relations: Dimensions of an Organization-public Relationship, " Public Relations Review 24.1, s. 55-65.
31 Özer, Mehmet A. (2005). Yeni Kamu Yönetimi Teoriden Uygulamaya, Platin Yayınları, Ankara, s.330.
32 Theaker, Alison (2002). "The Public Relations Handbook," Canadian Journal of Communication , Volume 27 Issue 4, s.96.
33 Rhee, Yunna (2002). "Global Public Relations: A Cross-Cultural Study of the Excellence Theory in South Korea", Journal of Public Relations Research. 14 (3), s.104.
34 Ni, Lan (2009). "Strategic Role of Relationship Building: Perceived Links between Employee-Organization Relationships and Globalization Strategies", Journal of Public Relations Research. 21 (1), s. 118.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akdağ, E.- Küçükşenel, S.- Urhan, Ü.B. (2015). Bir oyun teorisi örneği ile lobicilik. İktisat ve Toplum, 51, 15-24.
- Aslan, S. (2009). Siyasal iktidarı etkileme yöntemlerinden biri olarak lobicilik. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23.
- Austen-Smith, D. (1993). Information and Influence: Lobbying for agendas and votes. American Journal of Political Science, 37 (3).
- Baudrillard, Jean (2005). Simülakrlar ve Simülasyon. Çev. Oğuz Adanır. Ankara: Doğu-Batı Yayınları. Baumgartner, Frank R., - Beth L. Leech. (1998). Basic Interests: The Importance of Groups in Politics and in Political Science. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Beyers, J., Eising, R., - Maloney, W. (2008). Researching Interest Group Politics in Europe and Elsewhere: Much We Study, Little We Know? West European Politics, 31(6).
- Binderkrantz, A. S., Christiansen, P. M., ve Pedersen, H. H. (2015). Interest group access to the bureaucracy, parliament and the media. Governance, 28(1), 95–112. https://doi.org/10.1111/gove.12089.
- Bouwen, P. (2002). Corporate lobbying in the European Union: The logic of access. Journal of European Public Policy, 9(3).
- Briones, R. L., Kuch, B., Fisher, L. B., ve Jin, Y. (2011). Keeping up with the digital age: How the American Red Cross uses social media to build relationships. Public Relations Review, 37, 37–43. https://doi.org/10. 1016/j.pubrev.2010.12.006.
- Bucher, T., ve Helmond, A. (2018). The affordances of social media platforms. In J. Buress, A. Marwick, & T. Poell (Eds.), The SAGE handbook on social media (pp. 233–253). Thousand Oaks, CA: Sage Publications. https://doi.org/10.4135/9781473984066.n14.
- Budak, G. - Budak, G. (1995). Halkla ilişkiler (Davranışsal bir yaklaşım). İstanbul: Beta A.Ş.
- Canöz Kadir (2007) Halkla İlişkiler Uygulaması Olarak Lobicilik, İstanbul; Nüve Kültür Merkezi Yay.
- Carro, M., - Di Mario, C. (2020). Digital Lobbying. In The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs. Springer International Publishing.
- Cluverius, J. (2015). Grassroots lobbying and the economics of political information in the digital age.
- Congressional Quarterly (1982). The Washington Lobby, Washington DC.
- Dahl, Robert. (1989). Democracy and Its Critcs. New Haven, CT: Yale University Pres
- De Bruycker, I., - Beyers, J. (2019). Lobbying strategies and success: Inside and outside lobbying in European Union legislative politics. European Political Science Review, 11(1),
- Dinçer, Ker. (1999). Lobicilik, Alfa Yayınları
- Dober, M., - Kurop, N. (2021). The Best EU Public Affairs Consultancies & Law Firms Guide 2021. BestinBrussels.eu . https://www.bestinbrussels.eu/wpcontent/uploads/2021/08/BI
- Farnel, F.J. (1994). Lobicilik müdahale stratejileri ve teknikleri. Paris: The Publishing Organisation.
- Gökçe, G., Şahin - Örselli, E. (2002). Türkiye'de Siyasetin Bürokrasi Üzerindeki Etkisi: Siyasallaşma, Sosyal Ekonomik Araştırma Dergisi, 2(4).
- Haug, M., - Koppang, H. (1997). Lobbying and public relations in a European context. Public Relations Review, 23(3).
- Hays, Scott P., - Michael Esler, - Carol E. Hays. (1996). "Environ- mental Commitment among the States." Publius: The Journal of Federalism.
- Jackson, John E., - David C. King. (1989). "Pub Interests, and Representation." American Po Review 83.

- Kazancı, M. (2001). Halkla ilişkiler, kurumsal ve uygulamaya ilişkin sorunlar. Ankara: Savaş Yayınları.
- Keim, G. D., - Zeithaml, C. P. (1986). Corporate political strategy and legislative decision making: A review and contingency approach. Academy of Management Review.
- Keyes, R. (2017). Hakikat Sonrası Çağ Günümüz Dünyasında Yalancılık ve Aldatma. İstanbul: Delidolu. s. 40.
- Kollman, K. (1998). Outside Lobbying: Public Opinion and Interest Group Strategies - Ken Kollman - Google Kitaplar. Princeton: Princeton University Press.
- Korac-Kakabadse, Andrew - Korac-Kakabadse, Nada (1999). "Information Technology's Impact on the Quality of Democracy: Reinventing the 'Democratic Vassel', iç. Reinventing Government In The Digital Age, (Edt: Richard Heeks), London: Routledge.
- Korpi, Walter. (1989). "Power, Politics, and State Autonomy in the Development of Social Citizenship." American Sociological Review 54.
- Kovic, M., - Rauchfleisch, A., - Sele, M., - Caspar, C. (2018). Digital astroturfing in politics: Definition, typology, and countermeasures. Studies in Communication Sciences, 18(1).
- Küçükkurt Mehmet (1988). "Halkla İlişkilerde Araştırma Yöntemleri ve Değerlendirme", Halkla İlişkiler Sempozyumu içinde, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu ve Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Lits, B. (2019). Forging Grassroots Mobilization: Detecting Astroturf Movements and Measuring their Lobbying Success | Request PDF (Université Libre de Bruxelles). Université Libre de Bruxelles, Brussels.
- Lits, B. (2019). Forging Grassroots Mobilization: Detecting Astroturf Movements and Measuring their Lobbying Success | Request PDF (Université Libre de Bruxelles). Université Libre de Bruxelles, Brussels.
- Lohmann, Susanne. (1993). "A Signaling Model of Informative and Manipulative Political Action." American Political Science Review 87.
- Mack (1989), Lobbying and Government Relations A Guide for Executives,
- Marialessandra Carro - Claudio Di Mario - Michele Grimaldi - Gianluca Murgia, 2017. "A Public Affairs Platform For The Analysis Of The Liberalization Process In The Italian Electricity Market," International Journal of Energy Economics and Policy, Econjournals, vol. 7(5).
- Milbrath, L. W. (1960). Lobbying as a communication process. Public Opinion Quarterly, 24
- Nasır Giray- Şadiye Deniz, Baskı Grupları ve Lobicilik, Ermeni, Rum, Yahudi Lobileri Örneğinde Lobicilik Kavramlarına Giriş, (Ed.) Bilgehan Gültekin- Leyla Budak, s. 21.
- Nownes, A. (2006). Total lobbying: What lobbyists want (and how they get it). Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Robertson, Roland (1992). Globalization Social Theory and Global Culture. London: Sage Publication.
- Sampedro, V. F., - Avidad, M. M. (2018). The Digital Public Sphere: An Alternative and Counterhegemonic Space? The Case of Spain Victor Sampedro Mayra Martinaz Vıdad. International Journal of Communication, 12.
- Schendelen, R. (2010). More Machiavelli in Brussels: The Art of Lobbying the EU (3rd ed.). Amsterdam University Press:
- Schendelen, R. (2013). The Europeanization of Public Affairs. İçinde. The Art of Lobbying the EU.
- Sezgin, M. (2002). Lobicilik kavramı ve yöntemleri. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 2 (12).

- Taş, A. ve Bülbül, H. İ. (2021). Digital Footprint Awareness of Social Media Users, Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 4(3): 205-216.
- Turan İlter (1996). Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış, İstanbul; Der Yayınları, s.138
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: http://www.mfa.gov.tr/turkce/gruph/ ha/ha03bhtm/ 03htm/10.10.2022/saat:15:27.
- Walker, Jack L., Jr. 1991. Mobilizing Interest Groups in America. Ann Arbor: University of Michigan.
- Weber, Lori, M.- Loumakis, Alysha - Bergman, James (2003). "Who Participates and Why? An Analysis of Citizens on the Internet and the Mass Public", Social Science Computer Review, 21 (1).
- Zetter, L. (2008). Lobbying: The Art of political Persuasion. Hampshire: Harriman House Ltd.
- Ziya, H. E. (2012). Türk Ceza Kanunu Değişiminde Kadın Aktivistler: Bir Lobicilik Hikâyesi. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 15 (1), 120 - 149.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akyıldız, Murat (2015). "Sosyal Sorumluluk ve Ahlaki Yaklaşımlar Çerçevesinde Pazarlamanın Sürdürülebilir Gelişmedeki Rolü", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2007, s: 18-43, http://www.sbe.deu.edu.tr/dergi/ARSIV (20.11.2022).
- AMA (2022). Definition of Marketing, American Marketing Association, Erişim tarihi: 28.07.2022 https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/
- Anshari, Muhammad, et al. (2019). Customer relationship management and big data enabled: Personalization & customization of services. Applied Computing and Informatics, 15(2), s.97.
- Baş, Mehmet; Tolan, Metehan; Aktepe, Cemalettin (2015). Müşteri İlişkileri Yönetimi. Ankara: Detay Yayıncılık, s.26-27.
- Baş, Yonca Nilay (2021). Customer Relationship Management: A Bibliometric Analysis of National Literature. Journal of Business Administration and Social Studies, 5(1), 25-32.
- Becerikli Yıldırım, Sema (2003). "Eleştirel Yaklaşımlar Çerçevesinden Halkla ilişkiler Disiplinine ilişkin Bir Değerlendirme: Amerika ve İngiltere Örnekleri", s. 23.
- Berry, R. (1983). Relationship marketing, emerging perspectives on services marketing. American Marketing Association. Chicago, IL, s. 25-8.
- Chen, Injazz J. -Karen Popovich (2003). Understanding customer relationship management (CRM): People, process and technology. Business process management journal, 9(5), s.
- Çelikkol, Ş. - Bakır, A. (2022). Müşteri Memnuniyetini Etkileyen Faktörler ve Müşteri Memnuniyetinin Müşteri Sadakati Üzerindeki Etkisi: Bir Vakıf Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencileri Üzerinde Uygulama. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 23(1), s.128.
- Daulay, Raihanah - Saputra, Riko (2019). Analysis Of Customer Relationship Management And Marketing Strategies Against Competitive Advantage On The Company's Distributor In Medan City. Proceedings of the 1st International Conference on Economics, Management, Accounting and Business, ICEMAB 2018, 8-9 October 2018, Medan, North Sumatra, Indonesia. DOI 10.4108/eai.8-10-2018.2288694.
- Ekinci, Sevgül-Açan, Bora (2019). Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Müşteri İlişkileri Yönetimine Yönelik Yaklaşımları: Kars İli'nde Bir Uygulama. OPUS International Journal of Society Researches, 14.20, s.1401.
- Esmer, Yusuf- Şaylan, Onur (2021). Müşteri İlişkileri Yönetiminde Yeni Dijital Teknolojilerin Kullanımına Yönelik Nitel Bir Araştırma. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 7(04), s.72.
- Gorondutse, Abdullahi Hassan- Haim Hilman (2014). Mediation effect of customer satisfaction on the relationships between service quality and customer loyalty in the Nigerian foods and beverages industry: Sobel test approach. International Journal of Management Science and Engineering Management, 9(1), s.1-8.
- Grönroos, 1996. Relationship marketing: strategic and tactical implications. Management Decision, 34(3), s. 114-35.
- Grunig, James E. (2005). "Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik", s.15.
- Guerola-Navarro, Vicente, et al. (2021). Customer relationship management and its impact on innovation: A literature review. Journal of Business Research 129, s.83-87.
- Hamşioğlu, A. B. (2004). Pazarlamada Yeni Açılım: Birebir Pazarlama ve Müşteri İlişkileri Yönetiminin Değerlendirilmesi. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(9), 159.
- Hendriyani, Chandra – Auliana, Lina (2018). Transformation from Relationship Marketing to Electronic Customer Relationship Management: A Literature Study, Review of Integrative Business and Economics Research, 7(2), s.117.
- Hyun, Sunghyup Sean- Richard R. Perdue (2017). Understanding the dimensions of customer relationships in the hotel and restaurant industries." International Journal of Hospitality Management 64, s.74.

- Ismană-Ilisan, Camelia-Maria (2018). Fundamental elements of customer relationship management. Bulletin of the Transilvania University of Brasov. Economic Sciences. Series V, 11(2), s.84.
- Karakostas, Bill, Dimitris Kardaras,- Eleutherios Papathanassiou (2005). The state of CRM adoption by the financial services in the UK: an empirical investigation, Information & Management 42(6), s.853-863.
- Khana, Rizwan Ullah, Salamzadeha, Yashar, Iqbalb, Qaisar – Yangc, Shaohua (2022). The Impact of Customer Relationship Management and Company Reputation on Customer Loyalty: The Mediating Role of Customer Satisfaction, Journal Of Relationship Marketing, 21(1), s. 6.
- Koparan, Emrah, (2016) "Kültür ve Kurumsal Sosyal sorumluluk" "Kurumsal Sosyal Sorumlulukta Güncel Yönelim ve Yaklaşımlar", Ed. Hoştut, S. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık, 193-213.
- Kumar, Awnish (2015). A study on e-customer relationship management. Abhinav National Monthly Refereed Journal of Research in Commerce & Management, 4(2).
- Kumar, Vineet-Werner Reinartz (2006). Customer Relationship Management Concept, Strategy, and Tools Springer-Verlag GmbH Germany, part of Springer Nature.
- LaPlaca, Peter J. (2004). Letter from the editor: Special issue on customer relationship management. Industrial Marketing Management, 33(6), s.463.
- Lo, Sheng Chung (2012). A Study of Relationship Marketing on Customer Satisfaction. Journal of Social Sciences, 8(1), s.94.
- O'Malley, Lisa- Tynan, Caroline (2000). Relationship marketing in consumer markets - Rhetoric or reality?, European Journal of Marketing, 34(7), s.797.
- Quzwen, Moh Hasymi, Ratih Hurriyati- Mokh Adib Sultan (2021). Customer Relationship Management in Business-to-Business Marketing: The Impact on Corporate Performance. 5th Global Conference on Business, Management and Entrepreneurship (GCBME 2020). Atlantis Press, s.518.
- Shikha Sota, Harish Chaudhry, Apurva Chamaria- Anurag Chauhan (2018). Customer Relationship Management Research from 2007 to 2016: An Academic Literature Review, Journal of Relationship Marketing, 17:4, s. 278.
- Suherna, Suherna (2021). Empirical examination of customer relationship management on the market penetration capabilities and marketing performance in the SME sector. Management Science Letters, 11(2), s.682.
- Tanrıverdi Germeç, Ezgi (2017). Sosyolojik Açıdan Küreselleşme ve Ulus-Devlet (Giddens, Habermas, Bauman Örneği), Ankara: Seçkin Yay.
- Tekvar, Oya Sırma (2016). "Yeni Medya Yeni Hakla İlişkiler", s.35.
- Tokatlıoğlu, Mircan Yıldız (2005). Küreselleşme ve Kamu Hizmetleri, Birinci Baskı, İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Tosun Babür, Nurhan (2014). Marka Yönetimi (Genişletilmiş 2. Baskı). İstanbul: Beta
- Törenli, Nurcan, (2005). Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamları: Bilişim teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi, Ankara: Bilim ve Sanat Yay.
- Zengin, Burhaneddin- Ulama, Şevki (2015). Müşteri İlişkileri Yönetimi. Burhan Kılıç-Zafer Öter (Ed.), Turiz Pazarlamasında Güncel Yaklaşımlar içinde (s. 393-426). İstanbul: Beta Yayıncılık.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akçi, Yavuz (2018). Gerilla Pazarlama (Guerilla Marketing), Değişen Pazarlama Anlayışı Yeni Pazarlama Yaklaşımları içinde (Edt: Yavuz Akçi), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Arslan, Soner (2009). Turizm Sektöründe Alternatif Bir Pazarlama Stratejisi Olarak Gerilla Pazarlamanın Kullanılması: Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. Gazi Ün., Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Turizm İşletmeciliği Eğitimi A.B.D. Yüksek Lisans Tezi.
- Ay, Canan- Aylin Ünal (2002). "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Yeni Bir Pazarlama Anlayışı: Gerilla Pazarlaması", Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1-2.
- Ay, Canan- Pinar Aytekin – Sinan Nardali (2010). "Guerrilla Marketing Communication Tools and Ethical Problems in Guerilla Advertising", American Journal of Economics and Business Administration 2 (3).
- Babacan, Muazzez- Ferah Onat (2002). "Postmodern Pazarlama Perspektifi", Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1.
- Baltes, Guido- Isabell Leibing (2008). "Guerrilla marketing for information services?", New Library World. Vol. 109, No. 1/2.
- Barik, Elif (2020). "Eye Tracking (Göz İzleme) Analiz Yöntemi ile Gerilla Pazarlama Örneklerinin Görsel Etkisinin Belirlenmesi", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Batı, Uğur (2012). Markething ya da Farkethink! Deneyimsel Pazarlama ve Duyusal Markalama. İstanbul: İyi Yayınları.
- Behal, Vikas- Sania Sareen (2014). "Guerilla Marketing: A Low Cost Marketing Strategy", International Journal of Management Research and Business Strategy. Vol. 3(1), January.
- Bigat, Ekrem Cetin (2012). "Guerrilla advertisement and marketing", Procedia – Social and Behavioral Sciences 51.
- Çelikkaya, Mustafa (2020). "Konaklama İşletmelerinde Gerilla Pazarlama: Ankara Örneği", Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Durmuş, Hande (2011). Gerilla Pazarlamanın Marka Çağrışımı ile İlişkisi ve Bir Uygulama. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme A.B.D., Yüksek Lisans Tezi.
- Farooqui, Raheel (2021). "The Role of Guerilla Marketing for Consumer Buying Behavior in Clothing Industry of Pakistan using Structural Equation Modeling (SEM)", South Asian Journal of Management Sciences. Vol. 15(1).
- Gedik, Yasemin (2020). "Gerilla Pazarlama: Araçları, Avantajları ve Stratejileri Üzerine Teorik Bir Çerçeve", Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:17, Sayı:2.
- Hammad, Ahmed Adel (2021). "The Impact of Adopting Guerrilla Marketing on Increasing the Market Share of EgyptAir Airlines", Journal of Association of Arab Universities for Tourism and Hospitality (JAAUTH). Vol. 21, No. 2, December.
- Isaac, Anukam Amaobi (2014). "Analysis of Guerrilla and Traditional Marketing Interface in Improving the Productivity of Organizational Marketing in Small and Meduim Size Enterprises (SMEs) in Nigeria", Journal of Small Business and Entrepreneurship Development, March, Vol.2, No.1.
- Jankovska, Ana (2015). The Impact of Guerrilla vs. Traditional Marketing Communication on Cunsumer Attitudes. University of Ljubljana, Faculty of Economics, Master's Thesis.
- Janorkar, Pawan (2021). Guerrilla Marketing Seminar Presentation. https://www.seminarstopics.com/seminar/7241/guerrilla-marketing-seminar-presentation, Son Erişim Tarihi: 29.06.2022.
- Jeevan, Priti (2016). "A Study on Awareness and Effectiveness of "Guerrilla Marketing Technique" –An Innovative Means of Advertising", International Journal of Management, IT and Engineering (IJMIE), Volume 6, Issue 1.

- Kampanyalar «Serin Pazarlama Düşünceleri (coolmarketingthoughts.com), Son Erişim Tarihi: 23.05.2022.
- Klepek, Martin (2014). Guerrilla Marketing Concept and Further Research Possibilities. Opava: Silesian University in Opava, School of Business Administration in Karniva.
- Kudryavtseva, Alena (2012). Guerrilla Marketing: New Concept in Practice Sport Master Case. Mikkeli University of Applied Sciences, Business Management/Marketing, Bachelor's Thesis.
- Levinson, Conrad- Al Lautenslager (2006). 30 Günde Gerilla Pazarlama (Çev. Dinç Tavanç). İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Margolis, Jonathan- Patrick Garrigan (2008). Guerrilla Marketing for Dummies. Wiley Publishing, Inc., Indianapolis, Indiana.
- Nardalı, Sinan (2009). "Gerilla Pazarlaması ve Uygulamadaki Bazı Örnekleri", Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2.
- Nufer, Gerd (2013). "Guerrilla marketing – structuring the manifestations and critical evaluation", Innovative Marketing, Volume 9, Issue 2.
- Onurlubaş, Ebru (2017). "A Research on the Determination of Consumer Perceptions Related to Guerrilla Marketing Methods: Sample of Izmir Province", Emerging Markets Journal, Vol. 7, No. 1.
- Peltekoğlu, Filiz Balta (2009). Halkla İlişkiler Nedir? İstanbul: Beta Yayınları.
- Singhal, Rashi (2021). "Impact of Guerrilla Marketing on the Buying Behavior of Consumers", Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR). Vol. 8, Issue. 3, March.
- Soomro, Yasir Ali- Yasser Baeshen vd. (2021). "The Impact of Guerrilla Marketing on Brand Image: Evidence from Millennial Consumers in Pakistan", Journal of Asian Finance, Economics and Business, Vol. 8, No. 4.
- Tam, Dinh Duc- Mai Ngoc Khuong (2015). "The Effects of Guerilla Marketing on Gen Y's Purchase Intention – A Study in Ho Chi Minh City, Vietnam", International Journal of Trade, Economics and Finance, Vol. 6, No. 4, August.
- Ujwala, B. (2012). "Insights of Guerrilla Marketing in Business Scenario", International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research. Vol. 1(10), October.
- Urgancı, Filiz (2015). Gerilla Pazarlama ve Etik: Nitel Bir Araştırma. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Walia, Puneet - Lalit Singla (2017). "An analytical study on impact of guerrilla marketing among middle aged smart-phone users", International Journal of Advanced Scientific Research and Management, Vol 2, Issue 4, Apr.
- Yüksekbilgili, Zeki (2011). "Gerilla Pazarlama: Kuramsal Bir Çerçeve", ABMYO Der., 22.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akdağ, Mustafa (2005). "Halkla İlişkiler ve Kriz Yönetimi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14, s.1-20.
- Akdağ, Mustafa ve Ümit Arklan (2013). "Kamu Yönetiminde Kriz Yönetimi", The Journal of Academic Social Science Studies, 6(4), s.33-55.
- Akyürek, Rüveyda (t.y.). "Sorun Yönetimi: Kavramsal Bir Değerlendirme", İletişim Fakültesi Dergisi, s.375-389.
- Ansoff, H. Igor (1980). "Strategic Issue Management", Strategic Management Journal, 1(2), s.131-148.
- Arrington, C. B. ve Sawaya, R. N. (1984). "Issues Management in an Uncertain Environment", Long Range Planning, 17(6), s.17-24.
- Aslan, Mustafa (2021). "Kriz, Krizi Tetikleyen Sebepler ve Kriz Türleri", Mustafa Aslan ve Osman Yılmaz (Editörler), Kriz ve Yönetimi, Nobel, Ankara, s.1-15.
- Aykaç, Burhan (2001). "Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(2), s.123-132.
- Baubion, Charles (2013). "OECD Risk Management: Strategic Crisis Management.", OECD Working Papers on Public Governance, No. 23, OECD Publishing.
- Bigelow, Barbara; Fahey, Liam ve Mahon, John (1993). "A Typology of Issue Evolution", Business & Society, 32(1), s.18-29.
- Bozkurt, Yavuz ve Akdeniz, Burcu (2014). "Bir Kamu Yönetimi Sorunsalı Olarak Çevresel Kriz Yönetimi: ABD-Türkiye Karşılaştırması", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), s.95-114.
- Brown, Arnold (2002). "Avoiding Unwelcome Surprises", The Futurist, 36(5), s.21-23.
- Bulduklu, Yasin ve Yarar, Ali Erkam (2018). "Halkla İlişkilerde Konu Yönetimi ve Sosyal Medya: Ülker "1 Nisan Reklamı" Örneği", Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(1), s.124-133.
- Coombs, W. Timothy (1992). "The Failure of the Task Force on Food Assistance: A Case Study of the Role of Legitimacy in Issue Management", Journal of Public Relations Research, 4(2), s.101-122.
- Çakıroğlu, Demet (2021). Yerel Yönetimler Açısından Kriz Yönetimi, Mustafa Aslan ve Osman Yılmaz (Editörler), Kriz ve Yönetimi, Nobel, Ankara, s.347-364.
- Demir, Konur Alp ve Demir, Kurthan (2018). "TSK'nın İHA Görüntülerini Sorun Yönetimi Bağlamında Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanması: Afrin Operasyonu Örneği", Güvenlik Bilimleri Dergisi, 7(2), s.355-390.
- Dutton, Jane E. ve Ottensmeyer, Edward (1987). "Strategic Issue Management Systems: Forms, Functions, and Contexts", The Academy of Management Review, 12(2), s.355-365.
- Güngör, Berkan (2020). "Türkiye'de Covid-19 Pandemisi Süresince Alınan Önlemlerin Kriz Yönetimi Perspektifinden Değerlendirilmesi", Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 4, s.818-851.
- Hainsworth, Brad ve Meng, Max (1988). "How Corporations Define Issue Management", Public Relations Review, 14(4), s.18-30.
- Harputlu, Mustafa (2017). Kriz Yönetimi Kapasitesinin İncelenmesi ve Geliştirilmesi: İzmir Örneği, (Yayımlanmamış doktora tezi), Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Heath, L. Robert (2002). "Issues Management: Its Past, Present and Future", Journal of Public Affairs, 2(4), s.209-214.
- Heath, Robert L. ve Cousino, Kenneth R. (1990). "Issues Management: End of First Decade Progress Report", Public Relations Review, 16(1), s.6-18.
- Jaques, Tony (2004). "Issue Definition: The Neglected Foundation of Effective Issue Management", Journal of Public Affairs: An International Journal, 4(2), s.191-200.
- Jaques, Tony (2007). "Issue Management and Crisis Management: An Integrated, Non-Linear, Relational Construct", Public Relations Review, 33, s.147-157.

- Jaques, Tony (2009). "Issue Management as a Post-Crisis Discipline: Identifying and Responding to Issue Impacts Beyond the Crisis", Journal of Public Affairs, 9, s.35-44.
- Jaques, Tony (2010). "Embedding Issue Management as a Strategic Element of Crisis Prevention", Disaster Prevention and Management, 19(4), s.469-482.
- Jaques, Tony (2012). "Is Issue Management Evolving or Progressing towards Extinction?", Public Communication Review, 2(1), s.35-44.
- Jones, Barrie L. ve Chase, W. Howard (1979). "Managing Public Policy Issues", Public Relations Review, 5(2), s.3-23.
- Karapınar, Derya Çakmak ve Öcal, Derya (2017). "Halkla İlişkilerde Konu Yönetimi: ŞikayetVar Sitesi Üzerinden Bir İnceleme", Atatürk İletişim Dergisi, 13, s.103-124.
- Keown-McMullan, Caroline (1997). "Crisis: When does a Molehill Become a Mountain?", Disaster Prevention and Management: An International Journal, s.4-10.
- Kızılova, Ömer (2014). Afet Odaklı Kriz Yönetimi: AFAD Örneği, (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koselleck, Reinhart ve Richter, Michaela W. (2006). "Crisis", Journal of the History of Ideas, 67(2), s.357-400.
- Küçükoğlu, Mübeyyen Tepe (2021). "Kriz Yönetim Süreci", Mustafa Aslan ve Osman Yılmaz (Editörler), Kriz ve Yönetimi, Nobel, Ankara, s.17-32.
- Lalonde, Carole (2004). "In Search of Archetypes in Crisis Management", Journal of Contingencies and Crisis Management, 12(2), s.76-88.
- Lawal, Fashola Muhammed; Elizabeth, Ojo Omone ve Oludayo, Oluwole (2012). "Effect of Strategic Issue Management on Organizational Performance", Transnational Journal of Science and Technology, 2(10), s.17-29.
- McConnell, Allan ve Drennan, Lynn (2006). "Mission Impossible? Planning and Preparing for Crisis", Journal of Contingencies and Crisis Management, 14(2), s.59-70.
- Özel P., Aybike ve Sert Y., Nuray (2014). "Halkla İlişkilerde Stratejik Sorun Yönetiminin İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme", E-Journal of Intermedia, 20141(1), s.88-106.
- Palese, Michael ve Crane, Teresa Yancey (2002). "Building an Integrated Issue Management Process as a Source of Sustainable Competitive Advantage", Journal of Public Affairs, 2(4), s.284-292.
- Peker, Doğan ve İslam Köseoğlu (2021). "Koronavirüs (Covid-19) Salgınında Krizle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Beş Büyükşehir Belediyesinde Bir Analiz", Assam Uluslararası Hakemli Dergi, 8(18),s.87-102.
- Penrose, John M. (2000). "The Role of Perception in Crisis Planning", Public Relations Review, 26(2), s.155-171.
- Perrott, Bruce E. (2011). "Strategic Issue Management as Change Catalyst", Strategy & Leadership, 39(5), s.20-29.
- Prozorov, Sergei (2020). "Foucault and the Birth of Psychopolitics: Towards a Genealogy of Crisis Governance", Security Dialogue.
- Regester, Michael ve Larkin, Judy (2005). Risk Issues and Crisis Management: A Casebook of Best Practice, 3. Baskı, Kogan Page Publishers, USA.
- Seitel, Fraser P. (2017). The Practice of Public Relations, 13. Baskı, Pearson, England.
- Sohodol Bir, Çisil (2006). "Konu Yönetimi Sürecinde İletişim ve Halkla İlişkiler", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 25, s.17-28.
- Swartz, Ethne, Dominic Elliott ve Brahim Herbane (1995). "Out of Sight, Out of Mind: The Limitations of Traditional Information Systems Planning", *Facilities*, s.15-21.
- Tekin, Ömer Faruk (2015). "Kriz Yönetimi ve Kamu Yönetimi İçin Önemi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 18(2), s.119-135.

- Toktaş, Yusuf (2021). "Covid-19 Sürecinde Kriz Yönetimi: Türkiye'de Turizm İşletmelerine Yönelik Düzenlemeler", Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 4(1), s.157-180.
- Wartick, Steven L. ve Rude, Robert E. (1986). "Issues Management: Corporate Fad or Corporate Function?", California Management Review, 29(1), s.124-140.
- Weisæth, Lars, Øistein Knudsen Jr ve Arnfinn Tønnessen (2002). "Technological Disasters, Crisis Management and Leadership Stress", Journal of Hazardous Materials, 93(1), s.33-45.
- Will, Parsons, (1996). "Crisis Management", Career Development International, 1(5), s.26-28.
- Wilson, Laurie J. (1990). "Corporate Issues Management: An International View", Public Relations Review, 16(1), s.40-51.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akın, Mustafa Şeref (2014). İnovasyon ve Girişimcilik, Sürat Üniversite Yayınları, İzmir.
- Arslan, Meryem (2014). İnovasyon, Final Yayınları, İstanbul.
- Ateş, Muradiye (2018). Türkiye'de Sosyal İnovasyon Uygulamaları ve Genç Nüfusun Potansiyeli, SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Ateş, Muradiye (2020). Sosyal İnovasyon, Alter Yayınları, Ankara.
- Aydoğan, Hediye (2016). Benzer ve Farklı Yönleriyle Kurumsal İmaj ve Halkla İlişkiler, Akdeniz Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Yüksek Lisans, Antalya.
- Broom, Glen, Sha, Bey-Ling (2013). CUTLİP AND Center's Effective Public, Pearson, New Jersey.
- Çerçi, Ümmü Özlem (2019). Sosyal İnovasyonun Kurumsal İmaja Etkisi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya.
- Dinler Sakaryalı, Arzu Meltem (2016). İnovasyon, Ekin Yayıncılık, Bursa.
- Garud, Raghu, Tuertscher, Philipp., Van de Ven, Andrew (2013). "Perspectives on Innovation Processes", The Academy of Management Annals, V.7, I.1.
- Güleş Hasan Kürşat-Bülbül, Hasan (2004). Yenilikçilik, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Güzel, Ahu (2011). İşletme, İlya İzmir Yayınevi, İzmir.
- Harvard Business School (2014). İnovasyon Yapmak (Executing Innovation), Çev.Melis İnan, Optimist Yayınları, İstanbul.
- Howard, Steven (1998). Corporate Image Management: A Marketing Discipline Fort he 21st Century, Singapure, Butterworth-Heinemann Asia.
- Johnson, Madaline, George M. Zinkhan (1990). Defining and Measuring Company
- Image?'in Proceedings of the Thirteeth Annual Conference of the Academy of Marketing Science. Ed. B.J. Dunlap, Academy of Marketing Science, New Orleans.
- Kaya, Kahraman Kaan (2021). "Halkla İlişkilerin Değişen İşlevleri Bağlamında Kurumsal Web Sitesinin Kullanımına İlişkin Teorik Bir Değerlendirme" Aksaray İletişim Dergisi, C.3, S.2.
- Keller, Kevin Lane (2002). Brandig and Brand Equity,in Handbook of Marketing, Eds.Barton Weitz, Robin Wensley, Sage, London.
- Koç, Oktay (2010). "Toplumsal Sorunlarla Mücadelede Bir Kaldıraç Olarak Sosyal İnovasyon ve Sosyal Girişimcilik Açısından Önemi", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, C.5, S.2.
- Koçyiğit, Murat, Özüpek, Nejat (2014). "Halkla İlişkiler Uygulamalarının Kurum İmajına Etkisi: Vodafone Örneği", Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, C.2, S.3.
- Kristoffersen Inga, Gerrans Paul ve Clark-Murphy Marilyn (2008). "Corporate Social Performance and Financial Performance." Accounting, Accountability & Performance, V.14, I.2.
- Kurt, Simge Ünlü, Kurt, Mustafa Cankut (2017). "Halkla İlişkilere Yenilikçi Bir Yaklaşım: Dijital İnovasyonlar", AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology, C.8, S.29.
- Kurt, Simge Ünlü (2017). Halkla İlişkiler Perspektifinden Sosyal Strateji ve Sosyal İnovasyon, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Moulaert, Frank Nussbaumer, Jacques (2005). "The Social Region Beyond the Territorial Dynamics of the Learning Economy", European Urban And Regional Studies, V.12, I. 1.
- Mulgan, Geoff (2006). "The Process of Social Innovation", Innovation: Technology, Governance, Globalization, V.1, I.2.

- Oeij, Peter R.A., Steven Dhondt, Ton Korver (2011)."Workplace Innovation, Social Innovation, and Social Quality", International Journal of Social Quality, V.1, I.2.
- Okay, Ayla (2000). Kurum Kimliği, MediaCat Kitapları, Ankara.
- Okay, Ayla ve Okay, Aydemir (2018). Halkla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları, Der Yayınları, İstanbul.
- Özkent, Bora (2015). Adım Adım İnovasyon, Elma Yayınevi, Ankara.
- Phills, James, Deiglmeier, Kriss., Miller, Dale, T. Miller (2008). "Rediscovering Social Innovation", Stanford Social Innovation Review, Vol. 6, I.4.
- Satı, Zümrüt Ecevit (2013). İnovasyonu Yönetmede Kesitler, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Schmidpeter, Rene (2013). Social Innovation: A New Concept for a Sustainable Future?, Springer, Heidelberg New York Dordrecht London.
- Siyanbola, Willie, Egbetokun, Abiodun, Olamade, Olamade (2012). Innovation Systems and Capabilities in Developing Regions. Gower Publishing, London.
- Souiden, Nizar, Kassim, Norizan Mohd, Hong, Heung-Ja (2006). "The Effect of Corporate Branding Dimensions on Consumers' Product Evoluation" European Journal of Marketing, V.40, I.7/8
- Süceddinov, Şemseddin (2008). Kurumsal Kimlik, Kurumsal İmaj Oluşturma Süreci ve Bir Araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, İşletme Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Programı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Tekin, Zeliha (2018). İşletmelerde Bilgi, İnovasyon ve Yeni Ürün Geliştirme Yönetimi, Ekin Yayıncılık, Bursa.
- Tikveş, Özkan (2003). Halkla İlişkiler ve Reklamcılık: Temel Bilgiler-Uygulamalar. Beta Yayınları, İstanbul.
- Tohidi, Hamid, Jabbari, Muhammed Mehdi (2012). "The İmportant of Innovation and its Crucial Role in Growth, Survival and Success of Organizations", Procedia Technology, V.1, C.1.
- Ustabaş, Ayfer (2016). "Otomotiv Endüstrisinde İnovasyonun Önemi" Ayşe Saime Döner ve Ayşen Akyüz (Ed.) Bilgi Çağında İnovasyon, Derin Yayınları, İstanbul.
- https://docplayer.biz.tr/110321722-Firmalarin-sosyal-inovasyon-uygulamalarina-iliskintuketici-tutumlarinin-olculmesine-yonelik-olcek-gelistirme-calismasi.html(20.11.2022).
- https://www.yeniisfikirleri.net/sosyal-inovasyon-projeleri/(20.11.2022).
- https://www.portakaltercume.com/piyano-calarak-merdiven-cikma-keyfi/(20.11.2022).

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akar, Hüsamettin (2010). "Yeni İletişim Teknolojileri ve Bu Teknolojilerin Halkla İlişkiler Çalışmalarında Kullanılması", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen yüksek lisans tez özeti, Erciyes İletişim Dergisi, ss:97-107, Cilt:1, Sayı:3.
- Andersen, Arthur (2001). Değişim. Tr İnternetle Gelişimde Türkiye, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Anthony Davis (2006). Halkla İlişkilerin ABC'si, Mediacat Yayınları, İstanbul.
- Aydede, Ceyda (2002). Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları, 2.bs., Mediacat Kitapları, İstanbul.
- Bıçakçı, İlker (2006). İletişim ve Halkla ilişkiler "Eleştirel Bir Yaklaşım", Mediacat Yayınları, İstanbul.
- Broom, Glen M.- Dozier, David M (1990). Using Research In Public Relations, Ptentice Hall, New Jersey.
- Cheng, Yang (2019). "The social-mediated crisis communication research: Revisiting dialogue between organizations and publics in crises of China**"**, Public Relations Review, 46, p. 101769, 10.1016/ j.pubrev.2019.04.003. s: 15.
- Cutlip M. Scott-Center H. Allen-Broom M. Glen (1985). "Effective Public Relations, 6th Edition, Prentice-Hall Inc, New Jersey.
- Çağıltay, Kürşat (1997). İnternet (1. Basım)., Metu Press Yayınları, Ankara.
- Çamdereli, Mete (2004). Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler, Salyangoz Yayınları, İstanbul.
- Çavuş, Süleyman (2011). Yeni İletişim Teknolojilerinden İnternet ve Halkla İlişkilerdeki Yerinin İncelenmesi: Talas Belediyesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Dewdney, A.- Ride, P. (2006). The New Media Handbook. London; Routledge, New York.
- Doğu, İlknur (2008). Halkla İlişkilerde Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanılması: Kadıköy Ve Beyoğlu İlçe Belediyelerinin Kurumsal Web Sitesi Analiz, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Dökmen, Üstün (2003). İletişim Çatışmaları ve Empati, Sistem Yayınları, İstanbul.
- Galloway, C. (2005). Cyber-PR and 'dynamic touch', Public Relations Review, [Electronic version]. pp. 572–577, S.31.
- Geray, Haluk (2002). İletişim ve Teknoloji, Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Hill, Laura Newland- White Candace (2000). "Public Relations Practitioners' Perception Of The World Wide Web As A Communications Tool", Public Relations Review , , Spring 2000, Pages 31-51, Volume 26, Issue 1.
- Hye-Jin Paek-Thomas Hove-Yumi Jung- Richard T. Cole (2013). "Engagement Through Three Social Media Platforms: An Exploratory Study Of A Cause-Related PR Campaign", Public Relations Review, pp. 526-533, S:39.
- Işık, Metin (2012). Halkla İlişkiler Uzmanı ve Nitelikleri, Halkla İlişkilere Giriş, Editör Metin, Eğitim Kitabevi, ss:23- 35, Konya.
- Işık, Metin (2018). İletişim Bilimine Giriş. Eğitim Yayınevi, Meram-Konya.
- İlhem Allagui- Harris Breslow, (2016), "Social Media For Public Relations: Lessons From Four Effective Cases", Public Relations Review, March 2016, Pages 20-30, Vol. 42, Issue 1.
- James,Melanie Brigid (2007). "A Review Of The İmpact Of New Media On Public Relations: Challenges For Terrain, Practice And Education", Asia Pacific Journal of Public Relations, pp:137-148, Volume:8.

- Jefkins, Frank (1989). Public Relations 3rd. Edition Pitman Publishing, London.
- Kamçılı, Ezel (2009). Yeni İletişim Teknolojilerinin Halkla İlişkiler ve Tanıtım Alanında İşlevselliği Üzerine Bir Çalışma: İstanbulrestarurants Web Sitesi İncelemesi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kenta,Michael L.- Safferb Adam J. (2014). "A Delphi Study Of The Future Of New Technology Research İn Public Relations", Public Relations Review, September 2014, Pages: 568-576, Volume 40, Issue 3.
- Kirat, Mohammad (2007). "Promoting Online Media Relations: Public Relations Departments' Use Of Internet in the UAE", pp: 166–174, Public Relations Review 33.
- Lewis H.G., Lewis R. (2001). E-Marketing, Handel W İnternecie, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków.
- Mardin, Betül (1987). "Halkla İlişkilerin ABD'de Gelişimi ve Avrupa'ya Girişi". Halkla İlişkiler Sempozyumu Ankara: Ankara Üniversitesi BYYO Yayınları:10, ss:21-26, TODAİE Yayınları:221.
- Mcluhan, Marshall (1967). The Medium is the Message, Bantam Book, New York.
- Mutlu, Erol (1998). İletişim Sözlüğü (3. Basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları/ARK., Ankara.
- Okay, Ayla- Güçdemir Yeşim (2011). İçinde: Dünden Bugüne Halkla İlişkiler; Halkla İlişkilerde İnternet Uygulamaları: Bugüne ve Geleceğe Dair Bir Bakış, Eğitim Akademi, Konya.
- Onal, Güngör (2001). Halka İlişkiler, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Oskay, Ünsal (2007). İletişimin Abc'si (5. Basım). Der Yayınları, İstanbul.
- Özçağlayan Mehmet (1998). Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim, Alfa Basım-Yayım- Dağıtım, İstanbul.
- Özer, Mehmet Akif (2018), Halkla İlişkiler Dersleri, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Peltekoğlu Filiz Balta (2004). Halkla İlişkiler Nedir? Beta Yayınları, İstanbul.
- Pir, Esra Özkan (2019). "Halkla İlişkiler Modellemesinde İki Yönlü Simetrik Model İle İki Yönlü Asimetrik Model Arasındaki Uygulama Farklılıkları", 2nd International Congress On New Horizons In Education And Social Sciences (ICES-2019) Proceedings June 18-19, Istanbul-Turkey.
- Ray, E. Hiebert (2005). "Commentary: new technologies, public relations, and democracy", Public Relations Review, pp:1-9, S:31
- Seçmen, Halil İbrahim (2022). "Gelişen İletişim Teknolojileri Kapsamında Halkla İlişkiler Faaliyetlerine Genel Bir Bakış", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 10, Ocak 2022, ss:401-416, S: 124.
- Stuart Ewen (1996), PR! A social history of spin Basic Books, New York.
- Tengilimoğlu, Dilaver- Öztürk, Yüksel (2004). İşletmelerde Halkla İlişkiler, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Theaker, Alison (2006). Halkla İlişkilerin El Kitabı, Mediacat Yayınları, İstanbul.
- Tortop Nuri (2003). Halkla İlişkiler, Yargı Yayınevi, Ankara.
- Tworzydło Dariusz (2013). "New technologies in public relations", Marketing Of Scientific And Research Organizations, Research For Future, December, No:4/10.
- Uluç, Güliz (2003). Küreselleşen Medya: İktidar ve Mücadele Alanı, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Yatkın, Ahmet (2003), Halkla İlişkiler ve İletişim, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Yavuz, Cahit (2019). Halkla İlişkiler, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, Esra (2020). Halkla İlişkiler Araştırmalarında Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanımı Halkla İlişkiler Ajanslarında Çevrimiçi Araştırma Tekniklerinin Kullanımına Yönelik Bir Araştırma, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Giresun.

- Yılmaz, Fatma (2021). Örgütsel İletişim ve Motivasyon Yönetimi, Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım, Çanakkale.
- Yinanç, Abdullah (2020). Kentsel Dönüşüm, Çevre ve Dijitalleşme. Uysal, H.T., Aksoy, C., & Yılmaz, F. (Ed.), Dijital Yönetim içinde (s.805-827), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Yuang Wang-Yang Cheng-Jie Sun (2020). "When public relations meets social media: A systematic review of socialmedia related public relations research from 2006 to 2020", Public Relations Review journal homepage: www.elsevier.com/locate/pubrev https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2021.102081 Received 12 March 2020; Received in revised form 30 April 2021; Accepted 21 June 2021.
- Zıllıoğlu, Merih (2007). İletişim Nedir? (3. Basım). Cem Yayınevi, İstanbul.
- https://www.managementstudyguide.com/communication-and-public-relations.htm.Erişim:02.09.2022
- https://smallbusiness.chron.com/pr-communication-tools-techniques-56475.htmlErişim: 01.10.2022
- https://www.kumsalajans.com/blog/web-ve-mobil-yazilim/intranet-nedir.Erişim: 09.10.2022.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Altuğ, Duygu (1997). Örgütsel Davranış Toplam Kalite Yönetimi Anlayışı İçinde (1. Baskı). Haberal Eğitim Vakfı. Ankara.
- Arıcan, Kemal (2011). "Örgütsel Stres Kaynakları: Kavramsal Bir Çözümleme". Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, C. 2, S. 4, Ankara.
- Aşık, Nuran. (2005). "Otel İşletmelerinde İşgörenlerin Örgütsel Stres Kaynakları ve Stresin Bireysel Sonuçlarına İlişkin Bir Araştırma". Mevzuat Dergisi, Cilt (C.) 8, Sayı (S.) 91.
- Avcı, Özlem (2007). Örgütsel Stres Kaynaklarının Halkla İlişkiler Açısından İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Aydın, Şule. (2004). "Örgütsel Stres Yönetimi". Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt No. 6. Sayı No. 3.
- Baltaş, Acar- Baltaş, Zuhal. (2002). Stres ve Başa Çıkma Yolları. İstanbul.
- Bilgin, Lale. (2008). Halkla İlişkiler. Kumsaati Yayınları. İstanbul.
- Braham, Barbara J (1998). Stres Yönetimi. Ateş Altında Sakin Kalabilmek. (Çev. Vedat G. Diker). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Budak, Selçuk. (2001). Psikoloji Sözlüğü. Bilim ve Sanat. Ankara
- Cüceloğlu, Doğan. (2004). İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Ekin Örnek, Figen (2017). "Örgütsel Stresin İş Gören Performansı Üzerinde Etkileri ve Stres Yönetimi: Kamu ve Özel Sektör Bankacılığı Üzerine Bir Uygulama". Ufuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Ekinci, Hasan- Ekici, Süleyman. (2003). "İşletmelerde Örgütsel Stres Yönetim Stratejisi Olarak Sosyal Desteğin Rolüne İlişkin Görgül Bir Araştırma". Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt 27. No 11.
- Erdem Ayhan-Akbaba Davulcu, Ebru (2012). "Halkla İlişkiler Nedir? Ne Değildir?". Halkla İlişkilere Giriş (ed. Metin Işık). Eğitim Kitabevi. Konya.
- Eren Gümüştekin, Gülten- Öztemiz, Ali Bircan (2004). Örgütsel Stres Yönetimi ve Uçucu Personel Üzerinde Bir Uygulama. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (23).61-85.
- Eren, Erol. (1998), Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, Beta Yayınları, İstanbul.
- Güçlü, Nezahat. (2001). Stres Yönetimi (Stres Yönetimi). G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 21, Sayı 1 ,91-109
- Gültekin Bülent, Kadri (2010). Ruhsal Bozuklukların Önlenmesi: Kavramsal Çerçeve ve Sınıflandırma. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 2(4), 583-584
- Güney, Salih. (2004). "Açıklamalı Yönetim-Organizasyon-ve Örgütsel Davranış Terimleri Sözlüğü". Siyasal Kitabevi.
- Gürbüz, Mehmet Zennur- Akyüz, Göknur Arzu (2017), Business- Management Studies: An International Journal, 5 (2), 382-404
- H. Rosen, Robert -Berger, Lisa (1991). The Healthy Company : Eight Strategies to Develop People, Productivity and Profits. New York: Jeremy P. Teacher/ Perigee Books.
- İbrahim Yıldırım (1991). "Stres ve Stresle Basa Çıkmada Gevşeme Teknikleri". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı 6.175-189.
- Kara, Muhammet Ali (2009). İşletme Becerileri Grup Çalışması (7.Baskı), Murathan Yayınevi, Trabzon.
- Luthans, Fred. (1995). Organizational Behavor, Mc Graw Hill Education.
- Norfolk, Donald. (1989). İş Hayatında Stres, (Çev. L. Serdaroğlu), Form Yay. No: 3.
- Okutan, Mustafa- Tengilimoğlu, Dilaver. (2002). "İş Ortamında Stres ve Stresle Başa Çıkma Yöntemleri: Bir Alan Uygulaması", GÜ İİBF Dergisi. Ankara.
- Öztürk, Azim. (1994). "İşletmelerde Stres ve Yönetimi: Performansa Etkisi Bakımından Bir Analiz", Verimlilik Dergisi, Sayı:4, İstanbul.

- Pehlivan, Aydın İnayet (2008). İş Yaşamında Stres. Pegem Yayınevi. Ankara
- Pehlivan, İnayet (1994). Stresle Başa Çıkmada Bireysel ve Örgütsel Stratejiler. Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES), 27(2), 803-815. S.805-808
- Peplau, Letitia Anne-Perlman, Daniel. (1982). Perspectives on Loneliness. In L. A. Peplau and D. Perlman (Eds.), Loneliness: A Sourcebook of Current Theory, Research and Therapy (Pp. 1-18). New York: John Wiley- Sons.
- Stora, Jean Benjamin. (1994). Stres. Çev. Ayşen Kalın.2.Bask. İletişim Yayıncılık. İstanbul
- Şimşek, Özge-Can, Niyazi. (2022). Örgütsel Stresin Sınıf Öğretmenlerinin İşe Yabancılaşma Düzeylerine Etkisi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2), 575-589.
- Şimşek, Şerif-Çelik, Adnan. (2019). "Yönetim ve Organizasyon". Eğitim Yayınevi. Konya.
- Tortop, Nuri. (2009). Halkla İlişkilere Giriş. Nobel Yayınevi. Ankara.
- vikipedia.com, (2022)
- Yılmaz Abdullah- Ekici, Süleyman. (2003). "Örgütsel Yaşamda Stresin Kamu Çalışanlarının Performansına Etkileri Üzerine Bir Araştırma". Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 10(2).
- Yılmaz, İlknur. (2017). Stres Yönetimi ve Sağlık Çalışanları, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Halkla_ili%C5%9Fkiler (06.11.2022).

Tüm Yönleriyle
Sezai Karakoç
Din ve Medeniyet Düşüncesi

Editörler

Prof. Dr. Yılmaz Demirhan

Öğr. Gör. Burak Kazan

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Taylan

Öğr. Gör. Mehmet Şevket Arıkan

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-13-3

Sayfa Düzeni: Vildan YAVUZ
Kapak Tasarımı: Fatih ASLAN

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitap, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Diyarbakır Valiliği, Dicle Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve Cihannüma Dayanışma ve İşbirliği Derneği'nin katkılarıyla basılmıştır.

Kitapta yer alan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir.

TAKDİM

Diyarbakır, asırları aşan kadim tarihiyle, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir yerleşim merkezidir. İnsanlığın ortak mirasını gelenekten geleceğe taşıyan, birikimini farklı pek çok kültür ve inançtan alan, adeta tarihin taşlara nakşedildiği bir şehirdir.

Diyarbakır'ı beşeriyetin ortak mirası yapan bir özelliği de her biri alanında yaygın tesirler bırakan fikir, sanat ve bilim insanlarını bağrında yetiştirmesidir. Bir beldenin tarihini tam manasıyla okuyabilmek, kadim tarihini görebilmek için, yetiştirdiği beşerî değerleri tanımak, onların kente, insanlık ve medeniyete katkılarını göz önünde bulundurmakla mümkün olmaktadır.

Bununla birlikte, bilim insanının, sanatkârın, düşünürün, şairin eserlerini de doğduğu topraklardan, yaşadığı şehirden, toplumsal yapıdan ayrı olarak ele almak, o kişinin tam manasıyla anlaşılmasını zorlaştırır. Bu değerlendirmeyi belki de en çok Diyarbakır ve Sezai Karakoç için yapmak mümkündür. Sezai Karakoç'u Diyarbakır'dan bağımsız şekilde okumak, fikriyatının membaını, inancının ve kişiliğinin temellerindeki derin manayı eksik anlamak demektir. Aynı şekilde Diyarbakır'ı da Sezai Karakoç'tan ayrı okumak, Anadolu ve İslam coğrafyasını ve onun önemli bir merkezi olan Diyarbakır'ı yeterince anlamamak, tanımamak ve onun neyi temsil ettiğini tam olarak bilememektir.

Sezai Karakoç, külliyatıyla okuyanları Dicle Nehri misali, şiir gibi diyarlara götürmekte, düşüncesinin kökleri ise, Diyarbakır Surları gibi sağlam temellere oturmaktadır. Eserlerindeki manevi atmosferi solumak, Ulu Camii'nin meydanındaki havayı teneffüs etmek gibidir.

Bu bilinç ve sorumlulukla, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi olarak, kadim şehir Diyarbakır'ın önemli bir değeri olan şair ve mütefekkir Sezai Karakoç'un fikriyatını tüm ilgililere aktarabilmeyi, anlam dünyamıza tatbik etmeyi ve gelecek nesillerimizin mana arayışında bir yol gösterici olmasını görev bilmekte ve bunu Karakoç'a bir vefa borcu olarak görmekteyiz.

Muhtelif alanlardan bilim insanları ve araştırmacılar tarafından kaleme alınan elinizdeki eser de bu düşüncenin bir tezahürü olarak meydana getirilerek siz değerli okuyuculara sunulmaktadır. Bu vesileyle *Diriliş Şairi Sezai Karakoç'u* rahmetle yâd ediyor, çalışmaya kıymetli katkılarıyla emek veren tüm yazarlara teşekkür ediyorum.

Ali İhsan Su

Diyarbakır Valisi

Büyükşehir Belediyesi Başkan V.

ÖN SÖZ

Modern, post-modern ve post-truth hayatın girdabında insan sürekli bocalayıp durarak bir "hakikat pusulası" aramaktadır. İnsanı bu girdaptan kurtaracak birçok semavi pusula olmasına rağmen insanoğlu fıtri bir şekilde bu pusulayı hayatına tatbik ve teşmil eden şahsiyetlere meyil etmektedir. Bu şahsiyetlerden biri de şüphesiz Sezai Karakoç'tur.

Karakoç'un hayatını bir cümle ile özetlemek gerekirse; "kendini her an huzuru ilahide bilmesi" yönüyle dikkat çekmektedir. Nitekim Karakoç, hayatının merkezine "diriliş" düşüncesini yerleştirmiştir. Başka bir ifadeyle Karakoç, hakikatin temelini İslam'a dayandırmakta ve diriliş düşüncesini İslam'ın yaşanması olarak yorumlamaktadır.

Karakoç, İslam'ın doğru yaşanmasıyla varoluşun idrak menfezlerinin açılacağını ve kişinin ahlaki gelişiminde ciddi bir yol alacağını vaaz etmektedir. Bu sebeple medeniyet anlayışını maddi temellere değil, metafizik ötesi sayılan "değer(ler)" üzerine inşa etmektedir. Bu değerler dünyasının referans noktasını ise İslam oluşturmaktadır. Öyle ki Karakoç'un medeniyet tasavvurunda İslam yekpare ve bütün olduğu için İslam şehirleri (Şam, Bağdat, Kudüs, Mekke, İstanbul vs.) arasında kopmaz bağların mevcut olduğuna inanır. Bundan ötürü sorunlara yönelik çözüm önerileri de İslami bir perspektife dayanır.

Karakoç'un sahip olduğu derin ilmi ve tefekkürü, onun eğitim alanıyla ilgili fikirlere kayıtsız kalmadığının bir kanıtıdır. Karakoç, eğitimin toplumsallık içinde uygulanmasını önermektedir. Başka bir ifadeyle Karakoç, eğitimle ilgili sadece teorik bir zemin inşasına girişmez, aynı zamanda onun uygulanabilirliğine de temas eder. İşte bundan ötürü eğitim ve medeniyeti, "mütemmim cüz" olarak görmektedir. Yani eğitim ve medeniyet, birbirinin tamamlayıcı dişlileridir. Bu dişlilerin rahle-i tedrisinden geçen insan, diriliş tasavvuruna hamele olduğu için her an teyakkuzdadır.

Bizlerde Karakoç'un bu teyakkuz ihtarına sığınarak, böylesi birbirinden değerli yazarların çalışmalarını tek-bir tema altında bir araya getirerek hem alana katkı sunmayı hem de Karakoç'un eğitim ve medeniyet ile ilgili düşüncesini daha iyi anlamayı amaçladık. Umarız yaptığımız çalışma, "hakikat pusulasında" Karakoç'un işaret ettiği "umut ışığını" gösterir.

Editör Kurulu

İÇİNDEKİLER

DİRİLİŞ İMGESİNİN MİSTİK PARADOKSU 1
Adem CAN

DEĞİŞİM SOSYOLOJİSİ AÇISINDAN DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ 19
Ahmet ASLAN

GELECEK TASAVVURU OLARAK "DİRİLİŞ NESLİ'NİN AMENTÜSÜ" VE "KALBİN SESİ" 43
Alpay Doğan YILDIZ

BİR DİRİLİŞİN HİKÂYESİ 57
Bedia KOÇAKOĞLU

SEZAİ KARAKOÇ`A GÖRE ARKETİPİK BİR ŞAHIS: DİRİLİŞ ERİ 71
Cenan KUVANCI

SEZAİ KARAKOÇ'TA METAFİZİK DÜŞÜNCENİN KAYNAKLARI 81
Cündüllah AVCİ

SEZAİ KARAKOÇ'UN BATI MEDENİYETİNE YAKLAŞIMI VE ELEŞTİRİSİ 99
Erdal AKSOY

DİRİLİŞ ŞEHİRLERİ ATLASI: SEZAİ KARAKOÇ'UN ŞİİRİNDE İSLAM COĞRAFYASI 109
Erhan Salih FİDAN

SEZAİ KARAKOÇ'UN DİRİLİŞ NESLİNİN AMENTÜSÜ'NDE SÜNNET TEMELLİ SOSYOLOJİK YAKLAŞIMLAR 129
Esra Nur SEZGÜL

SEZAİ KARAKOÇ'TA KUR'ANİ REFERANSLAR 141
Gökhan ATMACA

ÜTOPYAYLA MUHAYYİLE ARASINDA "DİRİLİŞ NESLİ" 153
Harun KADIOĞLU

BİR OKSİDENTALİST OLARAK SEZAİ KARAKOÇ'TAN BATI MEDENİYETİNE SESLENİŞ: BANA "MASAL"ANLATMA! 163
İbrahim BİRİCİK

SEZAİ KARAKOÇ VE BATI MEDENİYETİ ALGISI 185
Mehmet Fetih YANARDAĞ

İSLAM MEDENİYETİNİN DİRİLİŞİNİ MUŞTULAYAN BİR DÜŞÜNÜR OLARAK SEZAİ KARAKOÇ 203
M. Necip YILMAZ

SEZAİ KARAKOÇ'UN KUR'ÂN TASAVVURU: "SAMANYOLUNDA ZİYAFET" ADLI ESERİ EKSENİNDE 217
Mehmet Nurullah AKTAŞ

SEZAİ KARAKOÇ'TA HZ. PEYGAMBER (S.A.S.) VE SAHABE İZLERİNİN ETKİSİ 229
Mehmet Salih ARI

SEZAİ KARAKOÇ'UN DÜŞÜNCE DÜNYASINDA KUR'AN'IN YERİ 253
Mehmet Selim AYDAY

SEZAİ KARAKOÇ'TA ÖTEKİYE BAKIŞ: BATI'YI ANLAMAK (ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME) 279
Mehmet YILMAZ

SEZAİ KARAKOÇ'UN HOMO ISLAMICUS ANLAYIŞI 293
Muhammed Beşir ÇALIŞKAN

MODERN TAHAKKÜME KARŞI DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ: SEZAİ KARAKOÇ'UN DİRİLİŞ DÜŞÜNCESİ ve BATI DIŞI İLERLEMENİN İMKÂNI 305
Osman AYDOĞAN

SEZAİ KARAKOÇ DÜŞÜNCESİNDE İNANÇ OLARAK ÖZGÜRLÜK: DİRİLİŞİN VAROLUŞSAL ANALİZİ 321
Ramazan YILMAZ

KUR'ÂN KISSALARI VE "YİTİK CENNET"TE MEDENİYET PERSPEKTİFİ 337
Şaban KARASAKAL

BİLGE DÜŞÜNÜR SEZAİ KARAKOÇ VE DİRİLİŞ MANİFESTOSU 353
Temel HAZIROĞLU

SEZAİ KARAKOÇ'UN POETİKASINDA KUDSİ KAYNAKLARIN İZLERİ 383
Mevlüt UZUT

KAYNAKÇA

Al-Khalili, J. (2012). *Paradoks.* (C. Duran, Çev.) İstanbul: Domingo.

Arabi, M. İ. (2008). *El-Bulga Fi'l Hikmeh.* (V. İnce, Çev.) İstanbul: Kitsan Kitap.

Bilgin, A. (2007). Osmanlı Şiirinde "Ölmeden Önce Ölme" Temi. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*(142), 42-53.

Brooks, C. (1947). *The Well Wrought Urn: Studies in the Structure of Poetry.* San Diego, New York, London: Harvest Book.

Can, A. (2015). Şiir Üzerine Yapılan Çalışmalarda İmge Terimi. *Yeni Türk Edebiyatı*, 29-59.

Cevizci, A. (2013). *Paradigma Felsefe Sözlüğü* (8 b.). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Cuddon, J. A. (2014). *Dictionary of Literary Terms and Literary Theory* (5 b.). ABD: Penguin Reference Library.

Çelebi, A. H. (1940). Asaf Halet Çelebi ile Konuşma. *Yeni İnsanlık*(1), 30.

Eagleton, T. (2011). *Şiir Nasıl Okunur.* (K. Genç, Çev.) İstanbul: Agora Kitaplığı.

el-Cîlî, A. (2015). *İnsân-ı Kâmil* (4 b.). İstanbul: İz Yayıncılık.

El-Hakîm: (2005). *İbnü'l Arabî Sözlüğü.* (E. Demirli, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Karakoç, S. (2003). *Gün Doğmadan.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007). *Edebiyat Yazıları II Dişimin Zarı* (3 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *Diriliş Neslinin Âmentüsü* (13 b.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kur'an-ı Kerim Meali (9 b.). (2009). İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Meriç, C. (2005). *Bu Ülke* (26 b.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Preminger, A., & Brogan, T. (1993). *The New Princeton Encyclopedia of Poetry and Poetics.* Princeton New Jersey: Princeton University Press.

Saussure, F. d. (1998). *Genel Dilbilim Dersleri.* (B. Vardar, Çev.) İstanbul: Multilingual.

Şeyh Galip. (1999). *Hüsn ü Aşk.* (M. O. Okay, Dü.) İstanbul: Dergâh.

Tevfik, E. (2020). *Yeni Oslanlılar Tarihi.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Valery, P. (2020). *Şiir Sanatı.* (A. Ölmez, Çev.) İstanbul: Ketebe Yayınevi.

KAYNAKÇA

Appelbaum, R. P. (1988). *Toplumsal Değişim Kuramları*. çev. T. Alkan, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yay.

Baş, M. K. (2008). *Diriliş Taşları.* Ankara: Lotus Yayınevi.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz: , ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Can, A. (2015). *Şiir /de/ Ritim.* Ankara: Birleşik Yayınları.

Çelebi, N. (2022). "Önsöz Yapı Toplum Socius Arası İnce Yollar", (Ed.) Ünal Şentürk, *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı,* (7-30), Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.

Durkheim, E. (2008). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. (Çev.) Cenk Saraçoğlu. İstanbul: Bordo-Siyah.

Erkilet, A. (2007). *Toplumsal Yapı ve Değişme Kuramları: Sorokin, Parsons, Dahrendorf, Merton.* Ankara: Hece Yayınları.

Eserpek, A. (1981). *Sosyoloji*. Ankara: Ankara Üniversitesi DTÇF Yayınları.

Fichter, J. (2016). *Sosyoloji Nedir.* (Çev.) N. Çelebi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Freyer, H. (1963). *Sosyolojiye Giriş.* (Çev.) Nermin Abadan, Ankara: AÜSBF Yayınları.

Freyer, H. (2012). *Sosyoloji Kuramları Tarihi.* (Çev.) Tahir Çağatay, (Haz.) M. Rami Ayas, Ankara: Doğu-Batı Yayınları.

Giddens, A. (1999). *Toplumun Kuruluşu: Yapılaşma Kuramının Ana Hatları.* (Çev.) H. Özel. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Giddens, A. (2000) *Sosyoloji.* (Çev.) H. Özel ve C. Güzel. Ankara: Ayraç.

Giddens, A. (2013). *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Bir Eleştirisi.* (Çev.) Ümit Tatlıcan ve Bekir Balkız. Ankara: Sentez Yayınları.

Haferkamp, H. ve Smelser, N. J. (1992). *Social Change and Modernity.* Berkeley: University of California Press.

İbn Haldun (2005). *Mukaddime.* (Çev.) S. Uludağ, (4. bs., Cilt 1-3). İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karakoç, S. (1987). *İnsanlığın Dirilişi.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1995). *Çağ ve İlham II.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1996). *Çağ ve İlham IV.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1997a). *İslam.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1997b). *Günlük Yazılar III Sur.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1998a). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*. İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1998b). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1998c). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III*. İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1998d). *Çağ ve İlham III*. İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1999a). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I*. İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1999b). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1999d). *Çağ ve İlham I*. İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1999e). *Günlük Yazılar II Sütun.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (1999f). *Günlük Yazılar IV Gün Saati.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (2000). *Dirilişin Çevresinde.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (2001). *Diriliş Neslinin Amentüsü.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (2003). *Diriliş Muştusu.* İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (2003a). *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü*. İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (2012). *Çıkış Yolu I Ülkemizin Geleceği*. İstanbul: Diriliş Yay.

Karakoç, S. (2015*). Çıkış Yolu II Medeniyetimizin Dirilişi.* İstanbul: Diriliş Yay.

Kongar, E. (2002). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Marshall, G. (2020). *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev.) Osman Akınhay, Derya Kömürcü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Marx, K. (1986). *Kapital* Cilt 1. (Çev.) A. Bilgi. Ankara: Sol Yayınları.

Merriam: B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber.* (Çev.) Ed.S. Turan. Ankara: Nobel Yayınları.

Özdemir, A. M. (2011). "Sosyal Bilimlerde Yapı Kavramı". *Amme İdaresi Dergisi*, 44 (2), 1-28.

Sunar, L. (2018). *Değişim Sosyolojisi: Kavramlar, Kuramlar ve Yaklaşımlar.* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Tan, M. (1981). *Toplumbilimine Giriş: Temel Kavramlar.* Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Tezcan, M. (1998). *Toplumsal Değişme ve Eğitim.* Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Wallace, R. A., Wolf, A. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Geliştirilmesi.* (Çev.) L. Elburuz ve M. R. Ayas. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, E. (1999). "Anthony Giddens'ın Yapılanma Teorisi". *Bilgi*, (1), 25–44.

KAYNAKÇA

Baş, M. K. (2008). *Diriliş Taşları, Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar*, Ankara: Lotus Yayınevi.

Emre, A. (2018). "Bir Dünya Tasarımı ve Ortadoğu", *Hece* (Özel Sayı: Sezai Karakoç ve Bir uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş): 73, 3.Baskı, Ankara, ss.385-393.

Göka, E. (2022). "Mustafa Kutlu'da Kalbin Sesi", *Bu Toprağın Sesi Mustafa Kutlu Paneli,* 7.Üsküdar Kitap Fuarı, 19 Şubat, Bağlarbaşı Kongre ve Kültür Merkezi, Avrasya Salonu, İstanbul.

Karakoç, S. (1960). "Saman Yolunda Veba", *Diriliş*: 1, ss.3-4. ("https://idp.org.tr/"den)

Karakoç, S. (1975). "Diriliş Neslinin Âmentüsü", *Diriliş*: 9, ss.42-44. ("https://idp.org.tr/"den)

Karakoç, S. (2021). Diriliş Neslinin Âmentüsü, 114. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1998). *Doğunun Yedinci Oğlu, Sezai Karakoç,* 1. Baskı, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Kutlu, M. (2019). *Kalbin Sesi,* 1. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kutlu, M. (2020). *Kalbin Sesi ile Toprağa Dönüş,* 1. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kutlu, M. (2021). *Akıntıya Karşı,* İstanbul: 1. Baskı, Dergâh Yayınları.

Özel, M. (2018). *Yeni Şafak Kitap:* 138, 21, 10 Ekim.

Su, H. (2018). "Bir Tecdit Hareketi Olarak Diriliş Düşüncesi", *Hece* (Özel Sayı: Sezai Karakoç ve Bir uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş): 73, 3.Baskı, Ankara, ss.337-353.

Yavuz, Y. Ş. (1991). "Âmentü", *TDV İslâm Ansiklopedisi,* C.3, İstanbul: 28.

KAYNAKÇA

Kahraman, A. (1983). "Hikâyeler II", *Mavera*, N. 76: 93.

Kahraman, A. (1986). *Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri*, İstanbul: Akabe Yayınları.

Karakoç, S. (1977). *Çağ ve İlham II*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1978a). *Gündönümü*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1978b). *İnsanlığın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1979). *Hikâyeler I-Meydan Ortaya Çıktığında*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1985a). *Diriliş Muştusu*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1985b). *Makamda*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1988a). *Edebiyat Yazıları I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1988b). *Hikâyeler II-Portreler*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (1994). *Sezai Karakoç (Hayat-Sanat-Tenkit)*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Yazır, E. H. (1993). *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali*, (Hzl. Dücane Cündioğlu), İstanbul: Merve Yayınları.

KAYNAKÇA

Diclehan, Ş. (2018). *Sanat ve Düşünce Dünyasında Sezai Karakoç* (3. bs). İstanbul: Dicle Yayıncılık.

Karakoç, S. (1998a). *Çağ ve İlham III: Yazgı Seçişi* (3. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998b). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I: Perde Devrildiği An* (2. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998c). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II: Diriliş Şoku*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2000a). *Dirilişin Çevresinde* (5. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2000b). *Ruhun Dirilişi* (7. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2003a). *Diriliş Muştusu* (4. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2003b). *Varolma Savaşı* (2. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2004). *Gündönümü* (6. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2005a). *Diriliş Neslinin Âmentüsü* (9. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2005b). *İnsanlığın Dirilişi* (6. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2005c). *İslâm* (8. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2006a). *Mevlâna*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2006b). *Yitik Cennet* (8. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007a). *Çağ ve İlham II: Sevgi Devrimi* (6. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2007b). *Mehmed Âkif*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2020). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III: Doğum Işığı* (6. bs). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kuvancı, C. (2020). Nurettin Topçu`ya Göre Ahlâkî Bir Arketip: Millet Mistiği. *Bilimname*, (43), 73-93.

Pakdil, N. (1997). *Klas Duruş* (1. bs). İstanbul: Edebiyat Dergisi Yayınları.

KAYNAKÇA

Açıköz, H.M. (2020). *Sağduyu Eylem Felsefesi,* İstanbul, Birey Yayınları

Akbulut, A. (1992). *Sahabe Devri Siyasi Hadiselerin Kelami Problemlere Etkileri,*İstanbul, Birleşik Yayıncılık

Alper, Ö.M. (2016). *Osmanlı Felsefesi Seçme Metinler*, İstanbul, Klasik Yayınları,

Aristoteles (2022). *Nikomakhos'a Etik*, çev.Furkan Akderin, İstanbul, Say Yayınları

Bâkıllânî, (1998). *Olağanüstü Olaylar ve Aralarındaki Farklar (Mucize, Keramet, Sihir)*, çev. Adil Bebek, İstanbul, Rağbet Yay.

Baş, M.K. (2012). Sezai Karakoç Düşüncesinde "Çağdaş Metafizik Anlayışı" İhtiyacı, ed.Prof.Dor. Kemal Timur, *Sezai Karakoç Sempozyum Bildirileri*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları

Bolay S.H. *(*2018). *Felsefi Doktrinler ve Terimler Sözlüğü*, Ankara, Akçağ Yayınları,

Cengiz, Y. (20120). *Mu'tezile'de Eylem Teorisi*, Doç.Dr. Yunus Cengiz, İstanbul, Düşün Yayıncılık

Dırâr b.Amr, (2014). *Kitâbu't-Tahrîş*, çev.Mehmet Keskin, İstanbul, Litera Yayıncılık

Ebu Mansur el-Matürüdi, (2019). Kitabu't-Tevhid, Beyrut, İrşad Kitabevi

Ebu'l Hasan el-Eş'ari, (2010). *el-İbane an Usuli'd-Diyane*, Kahire, Dar'ül-Hadis

Fahreddin Er-Rarzi, (1996). *İslam İnancının Ana Konuları*, çev. Nâdim Macit, Erzurum, İhtar Yayıncılık,

Farabi, (2019). *İdeal Devlet*, çev: Ahmet Arslan, İstanbul,Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,

Hasan el-Basrî, (2012). *Kader Risalesi ve Şerhi*, çev. Mustafa İslamoğlu, İstanbul, Düşün Yayıncılık

http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=300350&idno2=c300235#1

İbn Manzûr, (2011) *Lisânu'l-Arab*, Beyrut, Daru Sadr

İbn Rüşd, (2013) *Metafizik Şerhi*, ter. Muhittin Macit, İstanbul, Litera Yayıncılık

İbn Sînâ, (2013) *Metafizik I*, ter. Ekrem Demirli-Ömer Türker, İstanbul, Litera Yayıncılık,

İbn Sînâ, (2013) *Metafizik II*, ter. Ekrem Demirli-Ömer Türker, İstanbul, Litera Yayıncılık,

İmam Savi, (2010). *Cevheretü't-Tevhid Şerhi*, çev: Mithat Acat-M.Beytullah Acat, Ankara, Nida Yayıncılık

Kadi Abdulcebbar, (1960). *el-Muġnî fi ebvâbi't-tevhid ve'l-adl*, Kahire, eş-Şeriketü'l-Mısriyye

Kadi Abdulcebbar, (2012). *Şerhu'l Usuli'l-Hamse*, Beyrut,Darü'l-İhyai't-Türasi'l-Arabi

Karakoç S. (1969). *Sütun*, İstanbul, Fatih Yayınevi

Karakoç S. (1979). *Gündönümü,* İstanbul, Diriliş Yayınları,

Karakoç S. (2012) *Gündoğmadan*, İstanbul, Diriliş Yayınları

Karakoç S. (2013). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III*, İstanbul, Diriliş Yayınları,

Karakoç S. (2021a). *Çağ ve İlham I*, İstanbul, Diriliş Yayınları

Karakoç S. (2021c). *Diriliş Muştusu*, İstanbul, Diriliş Yayınları

Karakoç S. (2021b). *Edebiyat Yazıları I*, İstanbul, Diriliş Yayınları

Karakoç S. (2021d). *İnsanlığın Dirilişi,* İstanbul, Diriliş Yayınları,

Karakoç S. (2021f). *İslâm*, İstanbul, Diriliş Yayınları,

Karakoç S. (2021e). *Samanyolunda Ziyafet*, İstanbul, Diriliş Yayınları,

Karataş, T. (1994). *Sezai Karakoç(Hayat-Sanat-Tenkit).* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Mian, M. Ş. (2014). İ*slam Düşüncesi Tarihi*, İstanbul, İnsan Yayınları

Nesefî, (1975). *Akaid; İslam İnancının Temelleri*, Haz. M. Seyyid Ahsen, İstanbul, Otağ Yayınevi,

Pattabanoğlu, F. Z. (2012). "Âmiri ve Gazzâlîde İrade Hürriyeti", *Dört Öge Dergisi,* yıl: 1 sayı: 2 Ekim.

Ragıb İsfehanî, (2014). *el-Müfredat fi Garibi'l-Kur'an*, Beyrut, Darü'l-Marife

Sâbûnî, N. (1979) *el-Bidâye fî usûli'd-din*, çev.Bekir Topaloğlu, Ankara,DİB Yayınları

Seyyid Şerif El-Cürcânî, (1998). *Şerhu'l-Mevakıf*, Beyrut, Darü'l-Kitabü'l-İlmiye

Seyyid Şerif El-Cürcânî, (2011). *Ta'rifât*, Kahire, Darü'l-Fazilet

Şimşek, İ. (2014). Tanrı'nın Mükemmelliği ve Özgürlük Problemi, *Ekev Akademi Dergisi*, Yıl: 18, sayı: 59.

Taylan, N. (1994). *İslam Düşüncesinde Din Felsefeleri*, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı (İFAV)

Topaloğlu, F. (2011). *Felsefi ve Teolojik Açıdan Mucize,* İstanbul, Rağbet Yayınları,

Yağcı, E. (2012) *Sezai Karakoç'ta Tarih-Metafizik İlişkisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

KAYNAKÇA

Binici, V. (2012). Sezai Karakoç'ta Medeniyet Kavramı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karakoç, S. (2008). Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I, 3. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2009). Çağ ve İlham 1: Metafizik Gerilim Şartı, 6. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). Sur: Günlük yazılar III, 5. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011a). İnsanlığın Dirilişi, 8. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011b). Gün Saati: Günlük Yazılar 4, 3. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011c). Dirilişin Çevresinde, 6. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). Düşünceler 1: Kavramlar, 4. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Duran, B. (2022). Sezai Karakoç'un Batı Algısı, https://www.adanapost.com/burhaneddin-duran-sezai-karakocun-bati-algisi-130133h.htm, Erişim Tarihi: 18.04.2022.

KAYNAKÇA

Andı, M. F. (2010). "Afrika Bağımsızlık Savaşlarının İkinci Yeni Şiirine Yansımaları ve Sezai Karakoç", (Editörler Mehmet Çelik-Yakup Çelik) *Sezai Karakoç*, 27-52, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Gün, F., (2017). "Mehdîlik İnancı Üzerine Bir İnceleme", *Artuklu Akademi*, Sayı 4/1, 99-129.

Harman, Ö. F. vd., (2002). "Kudüs", *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 26, 323-338.

Kaplan, M. (2009). *Şiir Tahlilleri 2 Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karakoç, S. (1989). "Hatıralar", *Diriliş*, Cilt 7/56, 11.

Karakoç, S. (2008). *Unutuş ve Hatırlayış*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2010). *Gün Doğmadan*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Diriliş Neslinin Amentüsü*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2013). *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Kirenci, M. (2010). "Akıp Giden Zamandan Kalanlar", (Editörler Mehmet Çelik-Yakup Çelik) *Sezai Karakoç*, 27-52, İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Meriç, C. (2017). *Bu Ülke*, İstanbul: İletişim Yayınları.

KAYNAKÇA

Abdulfettah Ebu Gudde. (çev. Yavuz Köktaş) (2002). "Hadislerde Geçen Sünnet Kelimesinin Anlamı", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, (2), 133-142.

Aktepe, İ. E. (2008). *Erken Dönem İslam Hukukçularının Sünnet Anlayışı*, İstanbul: İnsan Yayınları.

Buhari, Muhammed b. İsmail. (2008). *el-Camiu's-Sahih*, Riyad: Daru's-Selam.

Dikici, E. (2021). "Sosyolojinin Ne'liği ve Kim'liği Üzerine Bir Değerlendirme", *Mavi Atlas*, 9(2), 191-201.

Ebu Davud es-Sicistânî. (2008). es-Sünen, Riyad: Dâru's-Selam.

Hatîb el-Bağdadi. (h. 1357). *el-Kifaye fi İlmi'r-Rivaye*, by.: Dairatü'l-Mearifi'l-Osmaniyye.

İbn Kesir. (çev. Bekir Karlığa ve Bedrettin Çetiner) (1984). *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

İbn Mâce el-Kazvînî. (2008). es-Sünen, Riyad: Dâru's-Selam.

Kâdî Iyâz. (thk. Seyyid Ahmed Sakar) (1970). *el-İlma' ila Ma'rifeti Usuli'r-Rivayeti ve Takyidi's-Sema*, Kahire: Daru't-Turas.

Karadâvî, Y. (çev. Bünyamin Erul) (2013). *Sünneti Anlamada Yöntem*, İstanbul: Nida Yayınları.

Karakoç, S. (1995). *Diriliş Neslinin Amentüsü*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Keleş, A. (2011). "Yaşayan Sünnet ve Sosyal Hayat", *Eskiyeni*, (23), 53-61.

Kesgin, S. (2017). *Sünnet ve Medeniyet*, Samsun: Üniversite Yayınları.

Koçyiğit, T. (1987). *Hadis Usulü*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Köktaş, Y. (2013). Mustafa Ertürk, *Sünnet Sosyolojisi* (143-203), Ankara: Eski Yeni Yayınları.

Kurt, A. (2014). *Din Sosyolojisi*, İstanbul: Sentez Yayınları.

Kuzudişli, A. (2012). "Fazlurrahman'ın Sünnet Yorumu", *Gümüşhane ÜİFD*, *1*(2), 121-140.

Malik b. Enes. (thk. Muhammed Fuad Abdülbaki) (1985). *Muvatta*, yy.: Daru İhyai Türasi'l-Arabi.

Muhammed b. Mükrem b. Ali İbn Manzûr. (yy.). *Lisânu'l-Arab*, Beyrut: Dâru Sâdır.

Muhammed Cemaleddin el-Kâsımi. (thk. Mustafa Şeyh Mustafa) (2004). *Kavai'udu't-Tahdis min Fununi Mustalahi'l-Hadis*, Beyrut: Müessesetü'r-Risale Naşirun.

Müslim b. el-Haccâc. (2008). *el-Camiu's-Sahih*, Riyad: Dâru's-Selam.

Naim, B. A., Miras, K. (2019). *Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi*, İstanbul: DİB Yayınları.

Nesâî. (2008). es-Sünen, Riyad: Dâru's-Selam.

Özdemir, M. (2013). Mustafa Ertürk, *Sünnet Sosyolojisi* (47-86), Ankara: Eski Yeni Yayınları.

Salih, S. (çev. M. Yaşar Kandemir) (1971). *Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları*, Ankara: Elif Matbaacılık.

Sezen, Y. (2018). *İslâm'ın Sosyolojik Yorumu*, İstanbul: İz Yayıncılık.

Süyûtî. (thk. İbn Kuteybe Nazar Muhammed el-Fâryâbî) (h. 1415). *Tedribu'r-Ravi*, Beyrut: Mektebetü'l-Kevser.

Tahir b. Salih b. Ahmed el-Cezairi ed-Dımeşki. (1910). *Tevcihu'n-nazar ila usuli'l-Eser*, Mısır: Matbaatü'l-Cemaliyye.

Tekin, M. (2013). Mustafa Tekin, *Sünnet Sosyolojisi* (13-46), Ankara: Eski Yeni Yayınları.

Tirmizî. *el-Camiu's-Sahih*, Riyad: Dâru's-Selâm.

Uğur, M. (2018). *Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDV Yayınları.

Vrijhof, P. H. (çev. M. Emin Köktaş) (1987). "Din Sosyolojisi Nedir?", *Dokuz Eylül ÜİFD*, (4), 505-526.

Yücel, A. (2014). *Hadis Usulü*, İstanbul: İFAV Yayınları.

KAYNAKÇA

Altuntaş, S. (2015). *Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Peygamber Kıssaları* [Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

Ataş, O. (2015). *Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Mitolojik Unsurlar Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelebioğlu, A. (2020). *Sezai Karakoç'ta Dirliş Düşüncesi ve Din* [Yüksek Lisans Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.

Karakoç, S. (2008). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I Perde Devrildiği An*. Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012a). *Alınyazısı Saati Şiirler IX* (5. bs). Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012b). *Diriliş Muştusu*. Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012c). *Kıyamet Aşısı* (10. bs). Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012d). *Samanyolunda Ziyafet*. Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2012). *Sezai Karakoç Şiirinde Allah*. 2. İslami Türk Edebiyatı Sempozyumu, İstanbul.

Sinanoğlu, M. (1999). İbadet (Etimoloji ve Tanım). İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 19, ss. 233-235). TDV Yayınları.

Sinanoğlu, M. (2000). İman. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 22, ss. 212-214). TDV Yayınları.

Temür, M. E. (2013). Sezai Karakoç'un Hikâyelerinde Diriliş Felsefesi. *Bildiriler Kitabı III*. II. Türkiye Lisanüstü Çalışmaları Kongresi, Bursa.

Ural, A. (2017). *Sezai Karakoç Şiirinde Siyer İzleri*. Hz. Peygamber'i Sanatla Anlatmak, Sakarya.

KAYNAKLAR

Altuntaş, H., Şahin, M. (2011). *Kur'an-ı Kerim Meâli*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
Aydoğdu, Y. (2018). "Necip Fazıl Kısakürek'te Gençliğe Bakış ve İdeal Gençlik Tasarımı", Şarkiyat, 10(4), 1611-1625.
Can, B. (2013). "Diriliş Nesli Bir Muhayyile mi?" http://www.edebifikir.com/dosyalar/dirilis-nesli-bir-muhayyile-mi.html, Erişim Tarihi: 10.04.2022.
Cengiz, C. (2008). *Türkiye'de İslamcılığın Seyri ve İslam Dergisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
Çelik, T. (2019). "Edebiyat Öğretiminde Muhafazakâr Kanon", Folklor/Edebiyat, 25 (97), 95-132.
Düzdağ, M. E. (2014). *Safahat*, İstanbul: Bağcılar Belediyesi Yayınları.
Emre, A. (2006). "Sezai Karakoç'ta Devlet ve Siyaset Tasarımı", Editör M. Nedim Tepebaşı, Sezai Karakoç'la Kırk Saat Sempozyum Bildiri kitabı, 65-73, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları.
Emre, İ. (2014). "Sezai Karakoç Sanatının Ontolojik Anahtarı Diriliş", Editör Kemal Timur, Sezai Karakoç Sempozyum Bildiri kitabı, 213-223, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
Enser, R. (2018). *Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Geleneğin Tezahür Odakları Olarak İnsan, Zaman ve Mekân*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
Fedai, Ö. (2015). (Editör Ali Dursun) Safahat'tan Sağanak'a…Asım'dan Tahay'ya…21. Yy'da Sezai Karakoç Olmak, *Medeniyetin Burçlarında Sezai Karakoç Kitabı*, Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği Yayınları.
Günay, D. (2006). Diriliş Düşünce Sistemi, Editör M. Nedim Tepebaşı, Sezai Karakoç'la Kırk Saat Sempozyum Bildiri kitabı, 117-133, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları.
Karakoç, S. (2003). *Gün Doğmadan Şiirler*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Zamana Adanmış Sözler Şiirler V*, İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2012). *Taha'nın Kitabı Gül Muştusu Şiirler IV*, İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2020). *Diriliş Neslinin Amentüsü*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
Kısakürek, N.F. (1946). "Marşımız Budur!", Büyük Doğu Mecmuası, 3(43), 3.
Kirenci, M. (2021). *Sabah Yıldızı Sezai Karakoç ve Diriliş'e Dair*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
Orhanoğlu, H. (2014). "Beslendiği Kaynaklar İtibariyle Sembolik Metinlerin Işığında Mesnevilerde Gerçeklik Tasavvurları", Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 13(13), 61-124.
Sevük, İ. H. (1932). *Edebi Yeniliğimiz II*, İstanbul: İstanbul Devlet Matbaası.
Somuncu: (2015). *Romanda Bilgi İktidar İdeoloji*, Ankara: Hece Yayınları.
TDK, https://sozluk.gov.tr/
Topaloğlu, B. (2010). Tâhâ Suresi. TDV İslâm ansiklopedisi (Cilt 39, ss.) 379-380). İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
Türinay, N. (2021). *İstiklâl Marşı'nın 100. Yılına Armağan-1 Safahat*, Ankara: TBMM Yayınları.

KAYNAKÇA

Akkanat, C. (2002). *Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

Arlı, A. (2009), *Oryantalizm Oksidentalizm ve Şerif Mardin*, İstanbul: Küre Yayınları

Aslan, C., Çiçek, T. (2021). "Sezai Karakoç'un "Masal" Şiiri Üzerine Ontolojik Bir Analiz". *Journal of History School:* 52, ss. 2028-2043

Ayvazoğlu, B. (1995). *Yahya Kemal Eve Dönen Adam*, İstanbul:Ötüken Yayınları.

Baş, M. K. (2008), *Diriliş Taşları Sezai Karakoç'un Düşünce Ve Sanatında Temel Kavramlar,* Ankara: Lotus Yayınları.

Baş, M. K. (2011). *Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Baycanlar: Ç. (2015), *Türk Edebiyatında Londra: Oksidentalizm Merkezli Bir Okuma Denemesi*, Adana: Karahan Kitabevi.

Biricik, İ. (2021). "Müstağriplik Eleştirisi Yapan Cemil Meriç Müstağrip midir?", *Yerel Tefekkürden Evrensel Düşünceye: Cemil Meriç*, (Ed.:Beyhan Kanter, Mehmet Yalçınkaya, Bülent Ayanoğlu) Mardin: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.

Boroujerdi, M. (2001). *İran Entelektüelleri ve Batı: Yerliciliğin Istıraplı Zaferi*, (Çev. Fethi Gedikli), İstanbul: Yöneliş Yayınları.

Coşkun: (2016). "'Öz'ün İnkişafı: Sezai Karakoç'un Hikâyelerinde Kimlik". *Türk Edebiyatı Dergisi*. S.508.

Çelik, Z. (2020). *Avrupa Şark'ı Bilmez/Eleştirel Bir Söylem (1872-1932).* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Demir, N. (2017). *Anadolu Türk Masallarından Derlemeler.* İstanbul:Ötüken Yayınları.

Dere, L; Şentürk, H. (2021). "Sezai Karakoç'un Kişiliği ve Dini Hayatı Üzerine Psiko-Biyografik Analizler". *Türk Din Psikolojisi Dergisi* S.3, ss. 39-57

Engin, E. (2015). "Sezai Karakoç'a Göre Batı ve Batı Karşısında Doğulunun Masalı". *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*: 760

Ergeç, Z. (2012). "Sezai Karakoç'un "Masal" Adlı Şiirine Göstergebilimsel Bir Yaklaşım". *Dede Korkut Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* : 1 (1) , ss. 54-75

Fazlıoğlu, İ. (2016). *Akıllı Türk Makul Tarih*. İstanbul: Papersense Yayınları. 4. Basım.

Findley, C. V. (1999), *Ahmed Midhat Efendi Avrupa'da*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Gencer, B. (2008), "Garp Meselesi: Son Osmanlı ve Mısır Aydınlarının Batı Medeniyeti Tasavvuru", *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*: 16-17

Gönüllü G. (2015).Siyaset ve Kültür Ekseninde Göç ve Gecekondu İlişkisinin Tahlili: 1950'den 1980'lere İstanbul'a Göç. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Yıl 19: 2.

Güneş, M. (2015). "'Mehlika Sultan'dan 'Masal'a Yedi Doğulu Gencin Batı'yla İmtihanı". *Künye Dergisi*.

Gürbilek, N. (2016), *Kör Ayna Kayıp Şark*, İstanbul: Metis Yayınları.

Hanefi H. (2007), "Oryantalizmden Oksidentalizme", *Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı.* Lütfi Sunar (ed.) İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları.

Hançerlioğlu, O. (2000). *Dünya İnançları Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Işık, V. (2013), "Türkiye'deki Medeniyet Tartışmalarını Mukaddime Ekseninde Okumak", *Medeniyet Tartışmaları/Yüceltme ve Reddiye Arasında Medeniyeti Anlamak Sempozyum Bildirileri*, (Ed.: Süleyman Güder, Yunus Çolak), İstanbul: Üsküdar Belediyesi.

Karaca, A. (2018). *Sivil Edebiyat/Eleştiri Yazıları*. İstanbul: Kopernik Yayınları.

Karakoç, S. (1980b), *Çağ ve İlham III*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2003a). *Çıkış Yolu I*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012a). *Çıkış Yolu II Medeniyetimizin Dirilişi*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2000). *Dirilişin Çerçevesinde.* İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2003). *Diriliş Muştusu.* İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2008), *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi 2 Diriliş Şoku,* İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2012b), *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I Perde Yıkıldığı An*, İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2013). *Gün Doğmadan*. İstanbul: Diriliş Yayınları.14. Baskı
Karakoç, S. (1996).*Günlük Yazılar III.* İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (1989). "Hatıralar". *Diriliş Dergisi*. S.52
Karakoç, S. (1987). İnsanlığın Dirilişi. İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (2015). *Makamda*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
Karakoç, S. (1979f). *Sûr*.İstanbul: Diriliş Yayınları. 2.Baskı
Karakoç, S. (2011). *Zamana Adanmış Sözler*. İstanbul: Diriliş Yayınları. 8. Baskı
Karataş, T. (1998), *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
Kırılmış, İ. T. (2019). "Postkolonyalizmi Masal Üzerinden Söyleme Dönüştürmek: Masal ve Madam Butterfly Ölmeyi Reddederse", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA)*. S.19, ss.139- 158.
Koçak, A. (2016). "Sezai Karakoç'un Fikrî Yazılarında Doğu ve Batı Medeniyeti Tasavvuru". *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. S.5
Koçakoğlu, H. (2018). "Cemil Meriç ve Roger Garaudy'de Bir Anlam Çabası Olarak Hint Dünyası", *Bu Ülkeyi Yeniden Düşünmek Cemil Meriç Kitabı*, (Haz.: Asım Öz), İstanbul: Zeytinburnu Kültür Yayınları.
Koçyiğit, D. (2018). *Türk Edebiyatında Oksidentalist Tavır: Ahmet Midhat Efendi ve Gaspıralı İsmail Bey Örneği*. (Doktora Tezi) İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
Kula, F. (2018). *Mekâna Sinen Ruh/Sezai Karakoç'un Şiir ve Hikâyelerinde Şehir ve Medeniyet*. Ankara: Hece Yayınları.
Kula, F. (2020). *Sezai Karakoç/Dirilişe Çağıran Adam*. İstanbul: 3D Basım Yayım
Kutluer, İ. (2007), *Yitirilmiş Hikmeti Ararken*, İstanbul: İz Yayıncılık.
Meriç, C. (2014). *Bu Ülke*. İstanbul: İletişim Yayınları.
Meriç, C. (2010). *Mağaradakiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
Meriç, C. (1999). *Sosyoloji Notları ve Konferanslar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
Metin, A. (2013), *Oksidentalizm İki Doğu İki Batı*, İstanbul: Açılım Kitap.
Önal, M. (2017). "Son Konferansları Bağlamında Sezai Karakoç'un Medeniyet ve Diriliş Kavramları". *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*,S. 2.
Özmen, F. (2021). "Sezai Karakoç'un "Masal" Şiirinin Arketipsel Sembolizm Yöntemiyle Çözümlenmesi". *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*. S.13/25, ss. 253-272.
Parla, J. (2016). Babalar ve Oğullar/Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri. İstanbul: İletişim Yayınları.
Tanpınar, A. H. (2017). *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 27.Baskı.
Uçman, A. (2014), "Batı, Batı Dedikleri", *Hece Batı Medeniyeti Özel Sayısı:* 210-212,: 617-620.
Schimmel, A. (1998). *Sayıların Gizemi*. (Çev: Mustafa Köpüşoğlu). İstanbul:Kabalcı Yayınları.
Şimşek, E.; Şenocak, E. (2009). "İbni Sina Hikâyelerinin Arketipsel Tahlili", *Millî Folklor*. S.82, ss.110-121.
Yıldız, A. (2018), "Cemil Meriç ve Oryantalizm: Bir Karşılaşmanın Düşündürdükleri", *Bu Ülkeyi Yeniden Düşünmek Cemil Meriç Kitabı*, (Haz.: Asım Öz), İstanbul: Zeytinburnu Kültür Yayınları.
https://www.derintarih.com
https://www.fikriyat.com
https://www.hayatiinanc.com

KAYNAKÇA

Akçura, Y. (1991) *Üç Tarz-i Siyaset*, Ankara: TTKY.

Gökalp, Z. (1972) *Türkçülüğün Esasları*, II. Baskı, Ankara: M.E.B.Y.

Hanioğlu, Ş. (1985), Osmanlıcılık. *TCTA* içinde (cilt V, 1389-1393ss.). İstanbul: İletişim Yayınları

Hanioğlu, Ş. (1985), Türkçülük. *TCTA* içinde (cilt V, 1394-1399ss.). İstanbul: İletişim Yayınları

Kara, İ. (1986). *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi*, İstanbul: Risale Yayınları.

Karakoç, S. (1982). *Edebiyat Yazılar-I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1995). *Diriliş Muştusu*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1995). *İslam'ın Dirilişi*, 7. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1998). *Fizik Ötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi-III*, 2. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2011). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı* – II, 4. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Çağ ve İlham-I*, 8. Baskı. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). Çağ ve İlham-II, 8. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Çağ ve İlham-IV*, 4. Baskı, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karal, E. Z., (1940). Tanzimat'tan Evvel Garplılaşma Hareketleri, *Tanzimat I* içinde (10-20ss.). İstanbul: Maarif Matbaası.

Koloğlu, O. (1985). Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi. *TCTA* içinde (cilt I, 68-93 ss.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Lewis, B. (1993). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, 5. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Mardin, Ş. (1985). 19.Yüzyılda Düşünce Akımları ve Osmanlı Devleti. *TCTA* içinde (cilt II, 342-351ss.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Meriç, C. (1983). Batılaşma. *CDTA* içinde (cilt 1, 230-236 ss.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Ortaylı, İ. (1985). Batılılaşma Sorunu. *TCTA* içinde (cilt I, 134-138 ss.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Özcan, A. (2007). Osmanlıcılık. *DİA* içinde (cilt 33, 485-487ss.). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Turhan, M. (1980) *Garplılaşmanın Neresindeyiz?,* İstanbul: Ötüken Yayınları.

Ülken, H. Z. (1992) *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, 3. Baskı. İstanbul: Ülken Yayınları.

KAYNAKÇA

Anıs Ahmad, (DİA: 2004: 29/433).

https://www.trthaber.com/haber/gundem/dirilis-sairi-ahmet-sezai-karakoc-vefat-etti-626813.html (Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2022).

Karakoç, S. (2019), *Samanyolunda Ziyafet,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Mevdûdî, Ebu'l-Alâ, (1991) Tefhîmu'l-Kur'ân, Çev: Heyet, İnsan Yayınları, Ankara.

KAYNAKÇA

Karakoç, S. (1979a). *Dirilişin Çevresinde,* İstanbul: Diriliş Yayınları

Karakoç, S. (1979b). *Kıyamet Aşısı,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1979c). *Yitik Cennet,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1980). *Sütun,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1985a). *Gündönümü,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1985b). *Makamda,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1986). *Düşünceler I,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1987a). *Çağ ve İlham I,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1987b). *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013a). *Diriliş Neslinin Âmentüsü,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2013b). *İnsanlığın Dirilişi,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

KAYNAKÇA

Altuntaş, H. ve Şahin, M. (Çev.). (2009). *Kur'ân-ı Kerîm Meâli* (17. bs.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Baş, M. K. (2009). Sezai Karakoç Şiirinde Hızır. *EKEV AKADEMİ DERGİSİ*, *13*(41), 21-30.

Baş, M. K. (2011). *Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu*. İstanbul: İnsan Yayınları.

Irving, T. B. (1988). Kur'an'ın Tarihe Etkisi. *Diriliş*, *7*(1).

İpek: (2003). Bir Şairin Varoluş Serüveni: Taha'nın Kitabı. *Hece*, *7*(73), 175-184.

Karakoç, S. (2018). *Dirilişin Çevresinde* (9. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1988c). Hatıralar III: Dört Yıkılmışlık İçinden. *Diriliş*, *7*(3), 11.

Karakoç, S. (1988g). Hatıralar VII: Doğduğum ve Doğmadığım Şehir: Ergani. *Diriliş*, *7*(7), 10-11.

Karakoç, S. (2021d). *Gün Doğmadan* (29. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021i). *Samanyolunda Ziyafet: Oruç Yazıları* (17. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1988h). Hâtıralar VIII: Kimlik ve Aile. *Diriliş*, *7*(8), 10-12.

Karakoç, S. (1988b). Hatıralar II: Yanlışlıklar Komedyası Ya da Trajedyası. *Diriliş*, *7*(2), 12-13.

Karakoç, S. (1988d). Hatıralar IV: Dört Yıkılmışlık İçinden. *Diriliş*, *7*(4), 7-8.

Karakoç, S. (2021h). *Ruhun Dirilişi* (21. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015d). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II: Diriliş Şoku* (5. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021f). *İslâm* (22. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021c). *Diriliş Neslinin Âmentüsü* (112. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021m). *İslâmın Dirilişi* (49. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021e). *İnsanlığın Dirilişi* (43. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021k). *Yitik Cennet* (62. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1988e). Hâtıralar V: Doğduğum ve Doğmadığım Şehir: Ergani. *Diriliş*, *7*(5), 12.

Karakoç, S. (2021g). *Kıyamet Aşısı* (20. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015a). *Çıkış Yolu II: Medeniyetimizin Dirilişi* (5. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2021b). *Diriliş Muştusu* (18. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2015c). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I: Perde Devrildiği An* (5. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014b). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı I: Başyazılar* (4. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karaman, H., Çağrıcı, M., Dönmez, İ. K. ve Gümüş: (2017). *Kur'ân Yolu Türkçe Meâl ve Tefsir* (6. Baskı.). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Karataş, T. (2021). *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç* (4. bs.). İstanbul: İz Yayıncılık.

Râzî, F. er-. (1981). *Mefâtihu'l-gayb*. Beyrût: Dâru'l-fikr.

Zariç, M. (2019). *Sezai Karakoç*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

KAYNAKÇA

Bora, Tanıl. GÜLTEKİNGİL, M. (2007). *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce-Cilt 3: Modernleşme ve Batıcılık*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Cevizci, Ahmet. (2005). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.

De Groot, Alexander H. (1994). *Yalnız Bir İslami Liberal Cemil Meriç*, Tarih ve Toplum,Sayı: 126.

Eğribel, Ertan. Ufuk Özcan. (2011). *Değişim Sosyolojisi (Dünyada ve Türkiye'de Toplumsal Değişme)* Sosyoloji Yıllığı.21.İstanbul: Kitabevi.

Ersoy, Mehmet Akif. (2014). *Safahat,* Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları.

Karakoç, Sezai. (2015). *Diriliş Neslinin Amentüs*ü, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (2007). *Ruhun Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (2008). *İnsanlığın Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (2012). *Düşünceler ve Kavramlar-I*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (2008). *Çağ ve İlham-IV-Kuruluş*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Michelet, (1948). *Rönesans*, Çeviren: Kazım Berker, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Kısakürek, Necip Fazıl. (1989). *Batı Tefekkürü ve İslam Tasavvufu*, İstanbul: Büyü Doğu Yayınları.

Lewis, Bernard. (1993). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Çeviren: Prof. Dr. Metin Kıratlı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Meriç, Cemil. (2005). *Bu Ülke*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Said Halim Paşa. (1970). *Buhranlarımız*, Hazırlayan: M. Ertuğrul Düzdağ, İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

Shayegan, Daryush. (1991). *Yaralı Bilinç-Geleneksel Toplumlarda Kültürel Şizofreni,* Çeviren: Haldun Bayrı, İstanbul: Metis Yayınları.

Szacsvay, Eva. (2006). *Protestant Devil Figures in Hungary*, Edited by Gabor Klaniczay and Eva Pocs: Christian Demonology and Popular Mythology, CEU PRESS, Budapest-New York: Central European University Press,

KAYNAKÇA

Asutay, M. (2007). A Political Economy Approach to Islamic Economics: Systemic Understanding for an Alternative Economic System. *Kyoto Bulletin of Islamic Area Studies*, *1*(2), 3–18.

Buğra, A. (2018). *İktisatçılar ve İnsanlar* (11. bs.). İstanbul: İletişim.

Chapra, M. U. (2008). Islamic Economics: What It Is and How It Developed. *EH.Net Encyclopedia*. 9 Mart 2020 tarihinde http://eh.net/encyclopedia/islamic-economics-what-it-is-and-how-it-developed/ adresinden erişildi.

Doucouliagos, C. (1994). A Note on the Evolution of Homo Economicus. *Journal of Economic Issues*, *28*(3), 877–883.

Driver, J. (2014). The History of Utilitarianism. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Metaphysics Research Lab, Stanford University.

Irene, C. ve Tseng, L.-M. (2008). Evolution of " Homo Economicus ". *American Journal of Economics and Sociology*, *67*(2), 265–286.

Jones, W. T. (2006). *Klasik Düşünce Batı Felsefesi Tarihi* (1. bs.). İstanbul: Paradigma.

Karakoç, S. (1987). *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* (9. bs.). İstanbul: Diriliş Yayınları.

Levent, A. (2019). Homo Economicus, Rasyonel Birey ve Ortodoks İktisat. L. Sunar ve L. Karagöz (Ed.), *İnsanı Yeniden Düşünmek* içinde (1. bs., ss. 101–130). İstanbul: İlem.

Özel, H. (2013). *Piyasa Ütopyası* (2. bs.). Ankara: BilgeSu.

Persky, J. (1995). Retrospectives: The Ethology of Homo Economicus . *Journal of Economic Perspectives*, *9*(2), 221–231. doi: 10.1257/jep.9.2.221

Rodriguez-Sickert, C. (2009). Homo economicus. J. Peil ve van I. Staveren (Ed.), *Handbook of Economics and Ethics* içinde (ss. 223–229). Cheltenham: Edward Elgar. doi: 10.5860/choice.47-3282

Skousen, M. (2016). *İktisadi Düşünce Tarihi* (7. bs.). Ankara: Adres.

Tabakoğlu, A. (2013). *İslam İktisadına Giriş* (3. bs.). İstanbul: Dergah.

Yılmaz, F. (2009). *Rasyonalite* (1. bs.). İstanbul: Paradigma.

Zaim: (1992). *İnsan, İslam ve Ekonomi* (1. bs.). İstanbul: Yeni Asya Yayınları.

Zaman, A. (2014). İslam Ekonomisini Yenïden Tanımlamak. T. Eğri, O. Karasu ve N. Kızılkaya (Ed.), *İslam İktisadını Yeniden Düşünmek* içinde (ss. 89–112). İstanbul: İGİAD

KAYNAKÇA

Baş, Münire Kevser. (2015). "Diriliş Düşüncesinde Metafizik Kavramı". Ss. 127–41 içinde *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç*, editör A. Dursun. Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği.

Braudel, Fernand. (2017). *Uygarlıkların Grameri*. Ankara: İmge Yayınevi.

Çiğdem, Ahmet. (1997). *Aydınlanma Düşüncesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Dellaloğlu, Besim. (2020). *Poetik ve Politik - Bir Kültürel Çalışmalar Ansiklopedisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Göle, Nilüfer. (2011). "Batı-dışı Modernlik Üzerine Bir İlk Desen". *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 1(2): 65–73.

Hira, İsmail. (2017). *Paradigma Değişimleri*. İstanbul: Değişim Yayınları.

Hüküm, Muhammed. 2015. "Modern ve Postmodern Tavır Karşısında Bir Direniş Olarak Sezai Karakoç". Ss. 63–74 içinde *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç*, editör A. Dursun. Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği.

Karakoç, Sezai. (1980). *Diriliş Muştusu*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1986). *Gün Saati*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1989). "Düşüş". *Diriliş* 25.

Karakoç, Sezai. (1995). *Sur*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1997). *Günlük Yazılar 1- Farklar*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1998a). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi I*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1998b). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi III*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1999a). *Günlük Yazılar 2- Sütun*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1999b). *Günlük Yazılar 4- Sütun*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1999c). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı 1*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (1999d). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı II*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (2001). *Yitik Cennet*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, Sezai. (2017). *Edebiyat Yazıları 1*. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Kayalı, Kurtuluş. (2006). "Sezai Karakoç'un Düşünce Dünyasını Anlamayı Denemek". Ss. 27–36 içinde *Kahramanmaraş'ta Sezai Karakoç'la Kırk Saat*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi.

Küçükalp, Kasım, ve Ahmet Cevizci. (2018). *Batı Düşüncesi –Felsefi Temeller-*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Owen, David. (1994). *Maturity and Modernity*. London-New York: Routledge.

Özdenören, Rasim. (2015). "Sezai Karakoç (Bir Entelektüelin Profili)". Ss. 29–39 içinde *Medeniyetin Burçları Sezai Karakoç*. Kayseri: Medeniyetin Burçları Derneği.

Şan, Mustafa Kemal. (2005). "Farklılık ve Çokkültürlülük Siyasetleri Üstüne Bir Deneme". *Mihel ve Nihal* 3(1–2): 6–114.

Şan, Mustafa Kemal. (2012). "Baskıcı Bir Laiklik Modeli Olarak Türk Laikliğinin Anatomisi". *Sakarya Üniversitesi Akademik İncelemeler Dergisi* 7(2): 3–26.

KAYNAKÇA

Adugit, Y. (2013). "Özgürlüğün Kısa Tarihi", *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi): 16,* 63-93.

Aydınlı, Y. (2018) "Farabi ve Bağdat Meşşai Okulu", M. Cüneyt Kaya (Ed.), *İslam Felsefesi- Tarih ve Problemler, 145-181*, İstanbul: İSAM Yay.

Bülbül, K. (2011. "Özgürlük Kavramı ve Modern İdeolojilerin Özgürlük Anlayışları", *Eskiyeni: 20*, 31-45.

Hegel, G.W.F. (2006).*Tarih Felsefesi*, çev. Aziz Yardımlı, İstanbul: İdea Yayınevi.

Heidegger, M. (2001). *Being and Time*, ing. çev. John Macquarrie ve Edward Robinson, Cornwall: Blackwell 2001

Karakoç, S. (2015). *Diriliş Neslinin Amentüsü*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016). *Makamda*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2019). *Diriliş Muştusu*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2020). *Ruhun Dirilişi*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Rorty, R. (1993). *Contingency, Irony, and Solidarity*, United States of America: Cambridge University Press.

Tillich, P. (2016). *İmanın Dinamikleri*, çev. Fehrullah Terkan ve Salih Özer, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.

Topakkaya, A. Karakaya E. (2015). "Din-Felsefe İlişkisi Bağlamında Ruh Kavramına İki Farklı Yaklaşım: İslam ve Platon Örneği", *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi: 2,* 25-50.

Yıldız, Y. (2019). "Epiktetos'un Özgürlük ve İrade Felsefesi", *Beytülhikme, 9(4)*, 1123-1138.

KAYNAKÇA

Abdülbâki, M. F. (1982). *Mu'cemü'l-Müfehres li elfâzı'l-Kur'âni'l-Kerîm,* İstanbul: Mektebetü'l-İslâmiyye.

Altuntaş, S. (2015). *Sezai Karakoçun Şiirlerinde Peygamber Kıssaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, FSM Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.

Aşur, M. T. (1997). *Tefsîrü't-Tahrir ve't-Tenvir,* Tunus: Dâru Sahnun li'n-Neşr ve't-Tevzî.

Baş, M. K. (2005). *Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar,* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Ankara.

Baş, M. K. (2008). *Diriliş Taşları-Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar.* Ankara: Lotus Yayınları.

Cebeci, L. (1989).*"Kur'ân'ın Anlaşılmasına Doğru",* İstanbul: Zaman Gazetesi Yayınları.

Çelik, M. (2015). "Hızır Kültürünün Modernleşmesi ve Sezai Karakoç", Edt: Mehmet Çelik-Yakup Çelik, *Sezai Karakoç,* İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Çimen, A. E. (2001). *Kur'ân-ı Kerim'de Helâk Kavramı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Derveze, İ. (1997). *Kur'ânü'l-Mecid Kur'ân'ı Anlamada Bir Yöntem Çalışması,* çev. Vahdettin İnce, İstanbul: Ekin Yayınları.

Duman, M.Z. (1996). *Nüzulünden Günümüze Kur'ân ve Müslümanlar,* Ankara: Fecr Yayınları.

Eroğlu, A. (2002). *Kur'ân Tarihi ve Kur'ân İlimleri Üzerine,* Erzurum: EKEV Yayınevi.

Gürdoğan, E.N. (1991). *Kültür ve Sanayileşme*, İstanbul: İz Yayıncılık.

İbn Manzur, C. M. (1408/1988). *Lisânü'l-Arab,* Thk. Ali Şîrî, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî.

İdris: (1994). *Kur'ân Kıssaları Üzerine;* İzmir: Işık Yayınları.

İpek: (2010). "Bir Şairin Varoluş Serüveni: Taha'nın Kitabı", Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Dergisi ve Sezai Karakoç, Özel Sayı: 5, İstanbul: Hece Yayınları.

İsfehâni, R. (ts). *el-Müfredat fi Ğaribi'l-Kur'an,* Beyrut:ty.

Kaplan, Y. (2003). *"Yeni Bir Medeniyet Tasavvuruna Doğru",* Yeni Şafak Gazetesi, 27 Ocak 2003.

Kara, N. (1991). *Kur'ân'a Göre Hz. Musa, Firavun ve Yahudiler,* İstanbul: Seha Neşriyat.

Karakoç, S. (1969). *Mağara ve Işık,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1989) *"Hatıralar III"*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1989a). *Hatıralar-XXX. Diriliş*: 30, 13 Şubat 1989, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1989b). *Hatıralar-XLIX. Diriliş:* 49, 23 Haziran 1989. İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1999). *Günlük Yazılar II. Sütun*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). *Fizikötesi Açısından Ufuklar ve Daha Ötesi II Diriliş Şoku,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2009). *Gün Doğmadan,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2012). *Düşünceler Kavramlar I,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014). *Yitik Cennet,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2014a). *Diriliş Muştusu,* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2019a). *Diriliş Neslinin Amentüsü*, İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karataş, T. (2013). *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Kayaer, O. (1998) Kur'ân Kıssalarının Anlam ve Değeri, *Kur'ân Sempozyumu IV,* Ankara: Fecr Yayınevi.

Keylanî, N. (1997). *Kur'ân Kıssaları Ve İslâmî Edebiyat*, Çev. Ahmet Nedim Serinsu, İlim Ve Sanat, Sayı 44-45, İstanbul.

Kılıç, S. (1991). *Fıtratın Dirilişi,* İstanbul: Nehir Yayınları.

Kılıç, S. (1999). Tarihsellik Ve Akılcılık Bağlamında Kur'ân'ı Anlama Sorunu, *İstanbul: İhtar Yayıncılık.*

Kırca, C. (1996). *Kur'ân ve Bilim,* İstanbul: Marifet Yayınları.

Kırca, C. (2000). *"Kur'ân ve Tabiî Bilimler",* Kur'ân ve Tefsir Araştırmaları I, İSAV. İstanbul: Ensar Neşriyat.

Kutluer, İ. (2003). "Medeniyet", Diyanet İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV. Yayınları.

Serinsu, A.N. (1996). *Kur'ân Nedir?* İstanbul: Şule Yayınları.

Şengül, İ. (2002). "Kıssa", Diyanet İslam Ansiklopedisi, İstanbul: TDV. Yayınları.

Yazır, E. M. H. (ts) *Hak Dîni Kur'ân Dili*, Ysz: Eser Neşriyat.

Yıldırım: (1979). *Kur'ân-ı Kerim'de Kıssalar*, Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, sayı 3, Ankara: Sevinç Matbaası.

Yıldırım: (1987). *Kur'ân'da Ulûhiyet*, İstanbul: Kayıhan Yayınları.

KAYNAKÇA

Barnett, V. (2020). *Dünya İktisadi Düşünce Tarihi.* İstanbul: Albaraka Yayınları.

Ceylan, B. (2020). *Vakıf Kurumsal Felsefesi ve Sosyal İşletme* (yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. İstanbul

Farabi. (2001). *Medinetü'l Fazıla.* Ankara: MEB Yayınları.

Karakoç, S. (1979). *Kıyamet Aşısı.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1985). *Ruhun Dirilişi.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1985b). *Yitik Cennet.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1987). *Çağ ve İlham 1.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1987b). *İnsanlığın Diriliş.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1987c). *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1989). *İslam.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1995). *İslam'ın Dirilişi.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1996). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı 1.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (1996b). *Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı 2.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2002). *Çıkış Yolu 2.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2003). *Çıkış Yolu 1.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2003b). *Çıkış Yolu 3.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2008). *Diriliş Çağrısı.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2016). *Diriliş Neslinin Amentüsü.* İstanbul: Diriliş Yayınları.

Karakoç, S. (2022). *Hatıralar.* İstanbul: Diriliş Yayınları (taslak halinde).

Kirenci, M. (2021). *Sabah Yıldızı.* İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Yüce Diriliş Partisi Programı (YDPP). (2007). İstanbul: Bayrak Matbaacılık.

KAYNAKÇA

Aslan, B. (2007). Sezai Karakoç Şiirinde Telmih. *Türk Dili Dergisi*, *16*(1).

el-Kalkaşendî, A. b. A. (1987). *Subhü'l-A'şa Fi Sinaâti'l-İnşâ* (C. 2). Darü'l-Fikr.

en-Nevevi, . Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Şeref b. Mürî. (2007). *Şerh-u Sahih-i Müslim,* (C. 17). Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye.

Görgülü, F. (2021). Mehmet Âkif'in Safahat'ında Bir İlham Kaynağı Olarak Kur'ân-ı Kerîm. *Diyanet İlmi Dergi*, *57*(1), 105-138.

İbn Kuteybe, E. M. A. b. M. b. K. ed-Dîneverî. (2004). *Te'vîlü Muhtelifi'l-Hadîs* (C. 1). Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye.

İbn Mace, E. A. M. b. Y. M. el-Kazvînî. (2012). *Sünen* (C. 4). Darü'l-Ma'rife.

İbnü'l-Mülekkin, E. H. S. Ö. b. A. b. A. el-Ensârî el-Mısrî. (2004). *Şerhü'l Buhari li İbnü'l Mülekkin* (C. 5). Darü'l-Kütübi'l-İslamiyye.

Karakoç, S. (2004). *Gün Doğmadan*. Diriliş Yayınları.

Komisyon. (1997). *Kitab-ı Mukaddes*. Kitab-ı Mukaddes Şirketi.

Kur'an-Kerim (C. 1). (t.y.).

Müslim, E.-H. M. b. el-H. b. M. el-Kuşeyrî. (1467). *Sahih-i Müslim*. Darü't-Tibiyye.

Okay, H., & Aktan, M. F. (2021). Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Hz. Muhammed Algısı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. https://doi.org/10.29000/rumelide.949486

Ṣaḥîḥu Müslim (C. 8). (2009). Darü'l-Ma'rife.

Uçak, S. (2022). *Ay Vakti Özel Sayı*. *197*, 68-77.

KAMU YÖNETİMİNDE YENİ YÖNELİMLER

Editör
Prof. Dr. M. Akif ÖZER

Birinci Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2023

© 2023 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-21-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ocak 2023

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

YAZARLAR ve BÖLÜMLERİ

1.	Bürokrasiye Karşı Hümanokrasi: İnsan Odaklı Örgütlenmenin DNA'sı	Mehmet Akif Özer	akifozer@yahoo.com
2.	Değişen Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yeni Örgüt Teorileri	Hilal Saygılı	hilal_saygili@hotmail.com
3.	Ekolojik Sorunların Yönetiminde Yeni Arayışlar	Ahmet Kayan	akayan2002@gmail.com
4.	Kamu Değeri Yönetimi ve Yönetişimi	Selçuk Denek	selcuk.denk@gmail.com
5.	Kamu İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Arayışlar: Yerelden Bakış	Gökhan Zengin	zengingokhan@gmail.com
6.	Kamu Mali Yönetiminde/Yönetişiminde Yeni Arayışlar	Paşa Bozkurt	pasabozkurt_@hotmail.com
7.	Kamu Yönetiminde Reform Arayışları: Türkiye Üzerinden Bir Değerlendirme	Yusuf Pustu	ypustu@yahoo.com
8.	Kamu Yönetiminde Dijital Dönüşüm	Demet Dönmez	donmezdemet@gmail.com
9.	Kamu Yönetiminde Karar Alma ve Politika Oluşturma Süreçlerinde Yeni Arayışlar	Hakan Uzun	dr.uzun.hakan@gmail.com
10.	Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimine Frankfurt Okulu Etkisi	Yağız Aksakaloğlu	yagizaksakaloglu@gmail.com
11.	Kamu Yönetiminin Yapay Zekâ Paradigmasıyla Dönüşümü	Emrah Ayhan Duygu Nur Emlek	emrahayhan@hotmail.de duygunuremlek@anadolu.edu.tr
12.	Kentin Yönetiminde Paradigmatik Dönüşüm: Akıllı Kentler Üzerinden Bir Değerlendirme	Seyida Erkek Erhan Örselli	serkek@erbakan.edu.tr eorselli@erbakan.edu.tr
13.	Küreselleşme, Çok Uluslu Şirketler ve Kamu Yönetimi	Didem Cevale Gençtürk Mehmet Okan Balcı	gencturk.didemcevale@hbv.edu.tr mehmetokanbalci@gmail.com
14.	Neo Weberyan Devlet ve Kamu Yönetimi	Sevda Nur Çevik	sevda.cevik@hbv.edu.tr
15.	Performans Tabanlı Kamu Yönetimi	Kübra İlhan	kubra.ilhan@hbv.edu.tr
16.	Toplum 5.0 ve Kamu Yönetimi	İbrahim Uğraş	iugras63@gmail.com
17.	Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı Çerçevesinde Yeni Yönelimler	Kübra Öztürk Fatih Kırışık	kubra.ozturk@dpu.edu.tr fatihkirisik@gmail.com
18.	Yeni Kamu Yönetişimi ve Değişen Kamu Yönetimi Paradigması	Hasibe Gül Sevinç	hasibegulsevinc@artuklu.edu.tr

ÖNSÖZ

Uzun süredir kamu yönetimi "nesnesini arayan" bir disiplin olarak, değişen yönetim paradigması alanında gündeme gelen yeni yönelimlerle kendisine bir rota çizmeye çalışmaktadır. Tüm dünyada hemen hemen her alanda yaşanan hızlı değişim süreçleri, kamu yönetimi disiplinini de doğrudan etkilemektedir. Esasında kamu yönetimi, birçok iç ve dış faktörün etkisinde oldukça hızlı değişim potansiyeli taşıyan, değer odaklı bir disiplin olma yolunda ilerlemektedir. Son dönemde gündeme gelen değer odaklı yaklaşımlar, bu öngörünün bir sonucudur. Böyle bir ortamda günümüzde kamu yönetimi; siyasal çevrelerin, sosyal aktörlerin, yönetim uzmanlarının ve piyasanın artan baskılarına bağlı olarak yukarıda belirtilen istikamette gelişimini sürdürmektedir.

Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayan kamu yönetiminin klasik paradigmasının değişmesi gerektiğine dair talep, beklenti ve bunların eyleme dönüşmüş halleri, Waldo'nun temellerini attığı yeni kamu yönetimi düşüncesi ile etkinlik ve verimlilik bağlamında hızla gelişmiş ve bu doğrultuda da kurumsallaşmıştır. Vatandaşı müşteriye indirgeyen kâr odaklı yaklaşımların olumsuzlarının ortaya çıkmasıyla gündeme gelen yeni yönelimler; değer odaklı ve kamusal sorumluluğu ön plana çıkaran bakış açılarıyla birçok yeni yol ve yönteme evrilmeye başlamıştır. Özellikle 2000'li yıllar sonrası küreselleşme ve diğer faktörlerin etkileri neticesinde kamu yönetiminde yaşanan çıkmazlar karşısında yeni kamu yönetimi uygulamaları da benzer çıkmazlara girmiştir.

Bu durum hem kamu yönetiminin yeniden düşünülmesine hem de dönemin hâkim ilke ve uygulamalarının sorgulanmasına yol açmıştır. Dördüncü sanayi devrimi ve dijital çağ gibi farklı şekillerde adlandırılan bu yeni teknoloji döneminde gündeme gelen; nesnelerin interneti, büyük veri, açık devlet, makine öğrenimi, blokzincir, bulut bilişim ve yapay zekâ gibi kavram ve uygulamalar; başta yönetim, eğitim, sağlık, güvenlik, hukuk, tarım ve ekonomi gibi birçok alanda kamu yönetiminin bu teknolojik gelişmelere nasıl ayak uydurabileceği sorularını gündeme getirmiştir.

Bu sorulara gücü yettiğince cevap arama endişesiyle planlanan ve yazım aşaması yaklaşık bir buçuk yıl süren, farklı üniversitelerden 22 değerli akademisyenimizin hazırladığı bu çalışmanın Bürokrasiye Karşı Hümanokrasi: İnsan Odaklı Örgütlenmenin DNA'sı başlıklı birinci bölümünde; geçmişten çok daha sert eleştirilmeye başlanan mevzuat odaklı bürokrasinin nasıl daha insan odaklı hale getirilebileceğini tartışan hümanokrasi kavramı kapsamlı bir şekilde incelenmektedir. Örnek uygulamalar üzerinden öncelikle özel sektör bürokrasisine savaş açan hümanokrasinin kamu bürokrasisi karşısında da benzer ilke, uygulama ve stratejilerle başarılı olacağı öngörülmektedir.

Değişen Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yeni Örgüt Teorileri başlıklı çalışmanın ikinci bölümünde; yeni örgüt teorileri olarak literatürde yer alan başta işlem maliyeti kuramı, vekalet kuramı, kaynak bağımlılığı kuramı, örgütsel ekoloji kuramı ve kurumsal kuram gibi teoriler incelenmiştir. Çalışmada değişen kamu yönetimi anlayışı tarihsel süreç göz önünde bulundurularak kronolojik bir şekilde ele alınmış ve değişen kamu yönetimi anlayışının bir sonucu olan yeni örgüt teorileriyle ilgili kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Ekolojik Sorunların Yönetiminde Yeni Arayışlar başlıklı çalışmanın üçüncü bölümünde öncelikle ekolojik sorunlarla ilgili temel kavramlar açıklanmıştır. Daha sonra ekolojik sorunların tarihsel arka planı belirtilmiş, çalışma kapsamında güncel ekolojik sorunlara değinilmiş ve ekolo-

jik sorunların yönetiminde yeni yaklaşımlara açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Ardından ekolojik sorunların yönetiminde çağdaş gelişmelerin etkisi ve sağladığı kolaylıklar değerlendirilmiştir.

Kamu Değeri Yönetimi ve Yönetişimi başlıklı çalışmanın dördüncü bölümünde; yeni kamu yönetimi anlayışının, devletin bir şirket gibi idare edilmeye çalışılması ve kamu yararı yerine özel sektör örgütleri gibi kâr odaklı bir düşünceye sahip olması nedeniyle kamu yönetiminin temel düşüncesiyle çatışma yaşamaya başlamasıyla gündeme gelen kamu değeri yönetimi ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Kamu İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Arayışlar: Yerelden Bakış başlıklı çalışmanın beşinci bölümünde; insan kaynakları yönetimi anlayışına yerelden özellikle de belediyeler üzerinden bakılmaya çalışılmıştır. Günümüzde insan kaynakları yönetimi kamu sektörünü reforme etme ve modernleştirmek için gerekli etkili araçlardan biridir. Çünkü insan kaynağı değişen çevresel şartlara en hızlı şekilde uyum sağlanılmasını gerektiren dinamik bir alandır. Bu durum konuyu yerel yönetimlerde daha da önemli hale getirmektedir.

Kamu Mali Yönetiminde/Yönetişiminde Yeni Arayışlar başlıklı çalışmanın altıncı bölümünde; dünyada yaşanan değişimlere bağlı olarak kamu mali yönetim anlayışında da önemli değişiklikler olması ve bu değişikliklerin; makro mali disiplini sağlama, kaynakları stratejik önceliklere göre dağıtma, dağıtılan kaynakları verimli ve etkin kullanma, etkin bir hesap verme sorumluluğu kurma şeklinde yönetim süreçlerine yansımaları incelenmiştir. Bu kapsamda görülen yeni gelişmeler tartışılmıştır.

Kamu Yönetiminde Reform Arayışları: Türkiye Üzerinden Bir Değerlendirme başlıklı çalışmanın yedinci bölümünde; genelde yönetim süreçlerinde özelde ise kamu yönetimi yapı ve uygulamalarında görülen reform süreçleri değerlendirilmiş, bu kapsamda sürecin Türkiye'de kamu yönetiminin dönüşümüne somut yansımaları analiz edilmeye çalışılmıştır.

Kamu Yönetiminde Dijital Dönüşüm başlıklı çalışmanın sekizinci bölümünde; genel itibarıyla e devlet kapsamında kamu yönetiminde görülen dijitalleşme olgusu incelenmiştir. Dijitalleşmenin; bilgi ve iletişim teknolojilerinin bireylerin ihtiyaçlarına hizmet etmesi adına hayatı daha kolay daha yaşanabilir seviyeye ulaştırmayı sağlayan, beklentilere bağlı olarak sürekli değişen dinamik bir süreç olarak ele alındığı bölümde, dijitalleşme sonucunda ortaya çıkan yapıların dönüşümü süreç ve uygulamaları değerlendirilmiştir.

Kamu Yönetiminde Karar Alma ve Politika Oluşturma Süreçlerinde Yeni Arayışlar başlıklı çalışmanın dokuzuncu bölümünde; hükümet içindeki kamu görevlilerinin ve dolayısıyla temsil ettikleri vatandaşların kamusal sorunlar hakkında yapmayı veya yapmamayı tercih ettikleri her faaliyeti ifade eden çatı bir kavram olarak kamu politikası, karar verme süreçleriyle birlikte ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Günümüzde devletin yetki ve sorumluluk alanının sürekli genişlemesi, kamu politikası alanı da benzer şekilde büyütmüştür. Hatta zamanla hangi konunun kamu politikası alanına girdiği veya girmediği belirsizleşmiştir.

Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimine Frankfurt Okulu Etkisi başlıklı çalışmanın onuncu bölümünde; kamu yönetiminde paradigma değişimine Frankfurt Okulu'nun nasıl bir katkı sağladığı araştırılmıştır. Kamu yönetimi özelinde Frankfurt Okulu daha iyi anlaşılabilirse değer odaklılık merkezinde, yeni kamu yönetimi anlayışına alternatif daha güçlü paradigma önerilerinin ve uygulamaların ortaya çıkabileceği söylenebilir.

Kamu Yönetiminin Yapay Zekâ Paradigmasıyla Dönüşümü başlıklı çalışmanın onbirinci bölümünde; kamu yönetimindeki değişim ve özel olarak ta dijital dönüşüm ayrıntılı incelenmiştir. Yapay zekâ ile ilgili kavramlar ve yapay zekânın kısa tarihçesi ortaya konmuş ve ulusal güvenlik politikalarındaki farklı ülkelere ait yapay zekâ uygulamaları değerlendirilmiştir. Böylece gelişen teknolojinin neden olduğu fırsatlar ve riskler göz önüne alınarak kamu politikalarının yapay zekâ teknolojisi ile nasıl bir dönüşüm yaşadığı uygulama örnekleri ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Kentin Yönetiminde Paradigmatik Dönüşüm: Akıllı Kentler Üzerinden Bir Değerlendirme başlıklı çalışmanın onikinci bölümünde; akıllı kentlerin teknolojiyi kentsel yaşama entegre etmesi, ekonomik büyümeyi artırmada, yaşam koşullarını iyileştirmede ve çevresel sürdürülebilirlikte kentlere çeşitli avantajlar sağladığı öngörüsüyle kamu yönetiminde dönüşümde akıllı kentler üzerinden teknoloji etkisi tartışılmıştır. Akıllı kentlerin temel amaçlarından biri kentlerdeki yaşam kalitesini artırmaktır. Bu nedenle günümüzde teknoloji merkezli kentsel yönetim yaklaşımları; hükümetler, kamu yönetimleri ve yerel yönetim birimleri açısından ana akım haline gelmiş, kentlerini akıllı hale getirebilen ülkeler daha rekabetçi konuma yükselmişlerdir.

Küreselleşme, Çok Uluslu Şirketler ve Kamu Yönetimi başlıklı çalışmanın onüçüncü bölümünde; küreselleşme süreciyle birlikte gerek kamu yönetimi alanında gerekse özel sektör alanında hizmet ve örgütlenme anlayışının sorgulanması tartışılmış, özellikle uluslararası boyutta yaşanan gelişmelerin ve değişimlerin çok uluslu şirketleri nasıl etkilediği değerlendirilmiştir. Küreselleşme ile birlikte çok uluslu şirketlerin gelişimi, etkisi ve bu durumun kamu yönetimine yansıması incelenmiştir.

Neo Weberyan Devlet ve Kamu Yönetimi başlıklı çalışmanın ondördüncü bölümünde; yeni kamu yönetimi anlayışının eksik olduğu hususlara odaklanarak bunların üstesinden gelmeye yönelik çözüm önerileri ile 2000'li yıllar sonrası yeni ve klasik paradigmayı değiştirmeye aday bir yaklaşım olarak ortaya çıkan Neo Weberyan Devlet anlayışı ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Performans Tabanlı Kamu Yönetimi başlıklı çalışmanın onbeşinci bölümünde; tarihsel süreç içerisinde performans yönetiminin kamu yönetime en somut yansıması olarak ABD'de Başkan Yardımcısı Al Gore döneminde ileri sürülen Performans Tabanlı Örgütler ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu örgütlerle, federal yönetimde kuruluşlara daha fazla yetki tanınmış ve süreç içerisinde yönetimde etkinliğin artığı tespit edilmiştir. Benimsenen model ile kamu kuruluşlarında bürokratik yapılanmayı artıran düzenleme ve kanun sınırlılıklarına son verilmiş ve performanslarını artırma adına yeni kriterler geliştirilmiştir.

Toplum 5.0 ve Kamu Yönetimi başlıklı çalışmanın onaltıncı bölümünde; ekonomik, yönetsel ve bireysel etkinliklere yeni teknolojik gelişmeleri eklemleyerek sosyal ve siyasal katılımı en yüksek seviyede tutmaya çalışan akıllı toplum ve hedefi, hükümetler ve iş dünyasının bilgi iletişim teknolojilerini kullanarak toplum yaşamını kolaylaştırabilmeyi amaçlayan Toplum 5.0 ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. İnsanlar özellikle son 20 yıl içinde gittikçe daha çok teknoloji odaklı yaşamaya başlamışlardır. Artık günümüzde teknoloji insanların günlük yaşamlarında, inançlarında, ilişki biçimlerinde, ekonomik üretim sistemlerinde, politikada ve devlet yönetimine katılmada daha belirgin bir duruma gelmiştir.

Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı Çerçevesinde Yeni Yönelimler başlıklı çalışmanın onyedinci bölümünde; yeni kamu hizmeti yaklaşımı çerçevesinde dünyada ve Türkiye'de kamu yönetiminde ve kamu hizmetlerinde yaşanan yeni yönelimler analiz edilmiştir. Bu yaklaşım kamu yönetiminin küçültülmesini, kamu yönetiminde özel sektör yönetim tekniklerinin uygulanmasını ve

kamu hizmetlerinden yararlananların müşteri olarak görülmesini savunmuştur. Klasik kamu yönetimi ve yeni kamu yönetimi/işletmeciliği yaklaşımlarının sorunlu yönlerini ve bunlara yönelik eleştirileri gidermeye yönelik bir perspektif sunmuştur.

Yeni Kamu Yönetişimi ve Değişen Kamu Yönetimi Paradigması başlıklı çalışmanın onsekizinci bölümünde; kamu yönetiminde önemli bir paradigma değişimi olarak ve daha çok etkileri de zamanla görülecek Yeni Kamu Yönetişimi yaklaşımım ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Konu ele alınırken önce; yönetişim kavramı, önemi, tarihsel gelişim süreci ve yönetişimin aktörleri irdelenmiş, geçiş süreçleri değerlendirilmiş ve ardından bu teorik zemin üzerinden Yeni Kamu Yönetişimi yaklaşımının kamu yönetimine etkileri tartışılmıştır.

Bu şekilde oldukça kapsamlı bir şekilde 18 bölümden oluşan ve kamu yönetimi alanında yeni yönelimleri ortaya koyan çalışmamızın, başta öğrencilerimize ve kamu yönetimi disipliniyle ilgilenen tüm araştırmacılara, yapacakları yeni çalışmalarda katkı sağlamasını diliyorum. Çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen ve iyi bir ekip birlikteliği ortaya koyan bölüm yazarları meslektaşlarıma, arkadaşlarıma ve çalışmanın basımını üslenen Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Mehmet Akif Özer
akifozer@yahoo.com-Ocak 2023

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
BÜROKRASİYE KARŞI HÜMANOKRASİ: İNSAN ODAKLI ÖRGÜTLENMENİN DNA'SI

1. BÜROKRASİYE KARŞI HÜMANOKRASİ: İNSAN ODAKLI ÖRGÜTLENMENİN DNA'SI 1
1.1. SONA DOĞRU BÜROKRASİ: ELEŞTİRİLER 2
1.2. BÜROKRASİYİ YENMENİN GÜÇLÜĞÜ 8
1.3. BÜROKRASİNİN OLUMSUZLUKLARINA KARŞI ÇÖZÜM ARAYIŞLARI VE YENİLMEZ BÜROKRASİ 10
1.3.1. Duyarlılık Eğitimleri 10
1.3.2. Sosyo-teknik Sistem (STS) 11
1.3.3. Bürokrasinin Yenilmez Olmasının Sebepleri 12
1.4. BÜROKRASİYLE MÜCADELEDE İYİ UYGULAMA ÖRNEĞİ: NUCOR 13
1.5. NUCOR MODELİ VE HÜMANOKRASİNİN RUHU İNSAN 16
1.6. HÜMANOKRASİ İLKELERİ: İNSAN ODAKLI ÖRGÜTLENMENİN DNA'SI 17
1.6.1. Sahiplik Duygusunun Gücü 18
1.6.2. Piyasanın Gücü 19
1.6.3. Meritokrasinin (Yeteneklilerin Yönetimi) Gücü 22
1.6.4. Topluluğun Gücü 26
1.6.5. Değişime Açık Olmanın Gücü 30
1.6.6. Deneyimlemenin Gücü 33
1.6.7. Çelişkinin Gücü 36
1.7. BÜROKRASİ HÜMANOKRASİ KARŞILAŞTIRMASI 38
1.8. HÜMANOKRASİYE GİDEN YOL 39
1.8.1. Bürokratların Zararlı Unsurlardan Arındırılması 40
1.8.2. Çalışanlara Yetki ve Sorumluluk Verilmesi 42
1.8.3. İyileştirmelerin Aşama Aşama Zamana Yayılarak Gerçekleştirilmesi 45
1.8.4. Tüm İyileştirme Süreçlerinin Ölçeklendirme ile Yürütülmesi 49
İLGİLİ KAYNAKLAR 55
SONNOTLAR 56

İKİNCİ BÖLÜM
DEĞİŞEN KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI VE YENİ ÖRGÜT TEORİLERİ

2. DEĞİŞEN KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI VE YENİ ÖRGÜT TEORİLERİ 59
2.1. DEĞİŞEN KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI 60
2.1.1. Değişimin Genel Profili 60
2.1.2. Yeni Kamu Yönetimi (YKY) 63
2.1.3. Örgüt Teorilerindeki Değişim 65
2.2. ESKİ ÖRGÜT TEORİLERİ 66
2.2.1. Klasik (Geleneksel) Dönem Örgüt Teorileri 66
2.2.2. Neo-Klasik Dönem Örgüt Teorileri 68
2.3. YENİ ÖRGÜT TEORİLERİ 70
2.3.1. Modern Örgüt Teorileri 71

2.3.2. Post-Modern Dönem Örgüt Teorileri 73
2.4. DEĞERLENDİRME 81
İLGİLİ KAYNAKLAR 83
SONNOTLAR 86

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EKOLOJİK SORUNLARIN YÖNETİMİNDE YENİ ARAYIŞLAR

3. EKOLOJİK SORUNLARIN YÖNETİMİNDE YENİ ARAYIŞLAR 89
3.1. EKOLOJİ VE TEMEL KAVRAMLAR 90
3.2. EKOLOJİK SORUNLARIN TARİHSEL ARKA PLANI 95
3.2.1. Sanayi Devriminden Önce Ekolojik Sorunlar 95
3.2.2. Sanayi Devriminden Sonra Ekolojik Sorunlar 95
3.2.3. Güncel Ekolojik Sorunlar 97
3.3. EKOLOJİK SORUNLARIN YÖNETİMİNDE YENİ ARAYIŞLAR 99
3.4. DEĞERLENDİRME 106
İLGİLİ KAYNAKLAR 109
SONNOTLAR 110

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KAMU DEĞERİ YÖNETİMİ VE YÖNETİŞİMİ

4. KAMU DEĞERİ YÖNETİMİ VE YÖNETİŞİMİ 111
4.1. KAMU DEĞERİ KAVRAMI 112
4.2. KAMU DEĞERİ YÖNETİMİ/YÖNETİŞİMİ DÜŞÜNCESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TEMELLERİ 113
4.3. KAMU DEĞERİ YÖNETİMİ/YÖNETİŞİMİ DÜŞÜNCESİNİN ÖZELLİKLERİ 119
4.4. YENİ BİR PARADİGMA OLARAK KAMU DEĞERİ YÖNETİMİ/ YÖNETİŞİMİ DÜŞÜNCESİ 125
4.5. KAMU DEĞERİ DÜŞÜNCESİNİN KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR VE ELEŞTİRİLER 127
4.6. DEĞERLENDİRME 130
İLGİLİ KAYNAKLAR 132
SONNOTLAR 134

BEŞİNCİ BÖLÜM
KAMU İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE YENİ ARAYIŞLAR: YERELDEN BAKIŞ

5. KAMU İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE YENİ ARAYIŞLAR: YERELDEN BAKIŞ 139
5.1. YENİ KAMU YÖNETİMİ VE KAMUDA İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ 140
5.2. BELEDİYE PERSONEL REJİMİNİN TARİHÇESİ 142
5.3. BELEDİYELERDE İNSAN KAYNAKLARI PLANLANMASI VE NORM KADRO 147
5.4. SAYIŞTAY DIŞ DENETİM GENEL DEĞERLENDİRME RAPORLARINDA BELEDİYELERDE PERSONEL YÖNETİMİNE İLİŞKİN BULGULAR 151
5.5. DEĞERLENDİRME 155
İLGİLİ KAYNAKLAR 159
SONNOTLAR 162

ALTINCI BÖLÜM
KAMU MALİ YÖNETİMİNDE/YÖNETİŞİMİNDE YENİ ARAYIŞLAR

6. KAMU MALİ YÖNETİMİNDE/YÖNETİŞİMİNDE YENİ ARAYIŞLAR 165
6.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 166
6.2. KAMU MALİYESİ ANLAYIŞINDA DEĞİŞİM 168
6.3. TÜRK KAMU MALİ YÖNETİMİNDE DEĞİŞİM 174
6.3.1. Kamu Maliyesi, Kamu Maliyesinin Temel İlkeleri ve Hazine Birliği 176
6.3.2. Mali Saydamlık 177
6.3.3. Hesap Verme Sorumluluğu 178
6.3.4. Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Program Bütçe 180
6.3.5. Kamu İdare Bütçeleri ve Bütçe Süreçleri 181
6.3.6. Taşınır ve Taşınmazlar 183
6.3.7. Kamu Hesapları ve Mali İstatistikler 183
6.3.8. İç Kontrol Sistemi 185
6.3.9. Dış Denetim 187
6.4. DEĞERLENDİRME 188
İLGİLİ KAYNAKLAR 191
SONNOTLAR 194

YEDİNCİ BÖLÜM
TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE REFORM ARAYIŞLARI: TÜRKİYE ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

7. KAMU YÖNETİMİNDE REFORM ARAYIŞLARI: TÜRKİYE ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME 197
7.1. TÜRKİYE'NİN İDARİ REFORM TARİHİ 199
7.1.1. Kanuni Kadime Dönüş Islahatları 199
7.1.2. Osmanlı'da Batılılaşma Hareketleri ve Reformlar 202
7.1.3. Cumhuriyetin İlk Yılları ve Osmanlı Mirası 204
7.1.4. İkinci Dünya Savası Sonrası: Yabancı Uzman Raporları 205
7.1.5. 1980 Sonrası Yapısal Uyarlama Reformları 206
7.1.6. 2000'li Yıllar Siyasal ve İdari Liberalleşme 208
7.1.7. 2017 Anayasa Değişikliği ve Devlet Reformu 210
7.2. DEĞERLENDİRME 212
İLGİLİ KAYNAKLAR 214
SONNOTLAR 216

SEKİZİNCİ BÖLÜM
KAMU YÖNETİMİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM

8. KAMU YÖNETİMİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM 219
8.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 221
8.2. KAMU YÖNETİMİ ve DÖNÜŞÜM 222
8.2.1. Kamu Yönetiminde Kurumsal Dönüşüm: Dijitalleşme 223
8.2.2. Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Dijitalleşmenin Sağladığı Avantajlar 223
8.2.3. Kamu Kurumlarında Dijital Dönüşüm Uygulama Alanları 226

8.2.4. Türkiye'deki Uygulamalar 227
8.3. DEĞERLENDİRME 232
İLGİLİ KAYNAKLAR 234
SONNOTLAR 236

DOKUZUNCU BÖLÜM
KAMU YÖNETİMİNDE KARAR ALMA VE POLİTİKA OLUŞTURMA SÜREÇLERİNDE YENİ ARAYIŞLAR

9. KAMU YÖNETİMİNDE KARAR ALMA VE POLİTİKA OLUŞTURMA SÜREÇLERİNDE YENİ ARAYIŞLAR 239
9.1. KAMU POLİTİKASI KAVRAMI 239
9.2. KAMU POLİTİKASI SÜRECİ 244
9.2.1. Politika Başlatma (Gündeme Getirme) 247
9.2.2. Politika Oluşturma (Formülasyon) 248
9.2.3. Yürürlüğe Koyma (Karar Verme) 250
9.2.4. Politikanın Uygulanması 252
9.2.5. Politikanın Değerlendirilmesi 253
9.3. KARAR VERME VE MODELLERİ 255
9.3.1. Karar Verme Kavramı 255
9.3.2. Kamu politikası Oluşturma Modelleri 257
9.4. YENİ ARAYIŞLAR 263
9.4.1. Sezgisel Karar Verme ve Politika Oluşturma 263
9.4.2. Bütünleşik Yönetişim ve Kamu Politikası Oluşturma 264
9.4.3. Kamu Değeri Yönetimi ve Politika Oluşturma 267
9.5. DEĞERLENDİRME 270
İLGİLİ KAYNAKLAR 273
SONNOTLAR 277

ONUNCU BÖLÜM
KAMU YÖNETİMİNDE PARADİGMA DEĞİŞİMİNE FRANKFURT OKULU ETKİSİ

10. KAMU YÖNETİMİNDE PARADİGMA DEĞİŞİMİNE FRANKFURT OKULU ETKİSİ 281
10.1. KAMU YÖNETİMİNDE PARADİGMA DEĞİŞİMİ 282
10.1.1. Geleneksel Kamu Yönetimi 283
10.1.2. Waldo'nun Kriz Tespiti ve Yeni Kamu Yönetimi Hareketi 285
10.1.3. 1980'li Yıllarla Birlikte Gelen Değişim Hareketi: Yeni Kamu Yönetimi 286
10.2. FRANKFURT OKULU 288
10.2.1. Tarihsel Süreç 288
10.2.2. Eleştirel Kuram 290
10.2.3. Kamu Yönetiminde Eleştirel Kuram (Frankfurt Okulu) Temeli 292
10.2.4. Eleştirel Kamu Yönetimi Geleneği 294
10.2.5. Yeni Kamu Hizmeti Örneği 296
10.3. DEĞERLENDİRME 299
İLGİLİ KAYNAKLAR 301
SONNOTLAR 304

ONBİRİNCİ BÖLÜM
KAMU YÖNETİMİNİN YAPAY ZEKÂ PARADİGMASIYLA DÖNÜŞÜMÜ: ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARI

11. KAMU YÖNETİMİNİN YAPAY ZEKÂ PARADİGMASIYLA DÖNÜŞÜMÜ: ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARI 309
11.1. YAPAY ZEKÂ KAVRAMI 311
11.2. YAPAY ZEKÂNIN TARİHSEL GELİŞİMİ 312
11.3. YAPAY ZEKÂ SİSTEMLERİNİN KAMU HİZMETLERİNDE YAYGINLAŞMASI 315
11.4. ULUSAL GÜVENLİK POLİTİKALARININ DİJİTAL DÖNÜŞÜMÜ 316
11.5. ULUSAL GÜVENLİK ALANINDAKİ YAPAY ZEKÂ UYGULAMALARI 319
11.5.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) 320
11.5.2. İngiltere 321
11.5.3. Çin 321
11.5.4. Türkiye 322
11.5.5. Avrupa Birliği 324
11.5.6. Güney Kore 325
11.6. YAPAY ZEKÂNIN GELECEĞİ: AVANTAJLAR VE RİSKLER 326
11.7. DEĞERLENDİRME 327
İLGİLİ KAYNAKLAR 329
SONNOTLAR 333

ONİKİNCİ BÖLÜM
KENTİN YÖNETİMİNDE PARADİGMATİK DÖNÜŞÜM: AKILLI KENTLER ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

12. KENTİN YÖNETİMİNDE PARADİGMATİK DÖNÜŞÜM: AKILLI KENTLER ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME 339
12.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TARİHSEL SÜREÇ 339
12.2. KENT YÖNETİMİNDE PARADİGMATİK DÖNÜŞÜM 341
12.3. AKILLI KENTLERİN ORTAYA ÇIKIŞI 343
12.3.1. Akıllı Kent Kavramının Tanımı 346
12.3.2. Akıllı Kentlerin Bileşenleri 348
12.4. DEĞERLENDİRME 351
İLGİLİ KAYNAKLAR 353
SONNOTLAR 357

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KÜRESELLEŞME, ÇOK ULUSLU ŞİRKETLER VE KAMU YÖNETİMİ

13. KÜRESELLEŞME, ÇOK ULUSLU ŞİRKETLER VE KAMU YÖNETİMİ 363
13.1. KÜRESELLEŞME 363
13.1.1. Küreselleşmenin Boyutları 365
13.1.2. Küreselleşmenin Aşamaları 366
13.1.3. Küreselleşmeye Eleştirel Bakış 367
13.2. ÇOK ULUSLU ŞİRKETLER 368
13.2.1. Çok Uluslu Şirketlerin Küresel Sistemdeki İşlevi 369
13.2.2 Dünya'da ve Türkiye'de Çok Uluslu Şirketler 371

13.2.3 Çok Uluslu Şirketler Olmadan Bir Gelecek Düşünülebilir Mi? 372
13.3. KÜRESELLEŞME, ÇOK ULUSLU ŞİRKETLER VE KAMU YÖNETİMİ 373
13.4. DEĞERLENDİRME 374
İLGİLİ KAYNAKLAR 376
SONNOTLAR 378

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM
NEO WEBERYAN DEVLET VE KAMU YÖNETİMİ

14. NEO WEBERYAN DEVLET VE KAMU YÖNETİMİ 381
14.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 381
14.2. KAMU YÖNETİMİNDE PARADİGMA ARAYIŞLARI 385
14.3. NEO WEBERYAN DEVLET 388
14.3.1. Anlayışın Ortaya Çıkışı 388
14.3.2. Neo Weberyan Devlet ve Bürokrasi 390
14.3.3. Anlayışın Sunduğu İlke ve Unsurlar 391
14.3.4. Weberyan ve Neo Weberyan Özellikler 393
14.3.5. Neo Weberyan Devlet ve Eleştiriler 395
14.4. DEĞERLENDİRME 396
İLGİLİ KAYNAKLAR 398
SONNOTLAR 400

ONBEŞİNCİ BÖLÜM
PERFORMANS TABANLI KAMU YÖNETİMİ

15. PERFORMANS TABANLI KAMU YÖNETİMİ 403
15.1. PERFORMANS VE KAMU YÖNETİMİ 403
15.1.1. Performans Yönetimi 404
15.1.2. Performans Yönetiminin Amaç ve Yararları 405
15.1.3. Performans Yönetim Süreci 406
15.1.4. Performans Yönetiminin Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği 409
15.2. PERFORMANS TABANLI KAMU YÖNETİMİ UYGULAMALARINDA ÜLKE DENEYİMLERİ 410
15.2.1. İngiltere'de Performans Yönetimi 410
15.2.2. Amerika Birleşik Devletleri'nde Performans Yönetimi 413
15.2.3. Fransa'da Performans Yönetimi 415
15.3. TÜRKİYE'DE PERFORMANS TABANLI KAMU YÖNETİMİ UYGULAMALARI 417
15.3.1. Belediyelerde Performans Ölçümü Projesi (BEPER) 419
15.3.2. Mülki İdare Amirleri Performansı (MİAPER) Projesi 421
15.3.3. Akademik Teşvik Ödeneği Uygulaması 422
15.3.4. Sağlık Bakanlığı'nda Performansa Dayalı Ek Ödeme Sistemi 425
15.3.5. Türk Kamu Yönetimi İçin Performans Tabanlı Yönetim Sistemi Önerisi 426
15.4. DEĞERLENDİRME 429
İLGİLİ KAYNAKLAR 431
SONNOTLAR 434

ONALTINCI BÖLÜM
TOPLUM 5.0 VE KAMU YÖNETİMİ

16. TOPLUM 5.0 VE KAMU YÖNETİMİ 439
16.1. TOPLUM 5.0: ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ 440
16.2. TOPLUM 5.0 VE KAMU YÖNETİMİ'NİN GELECEĞİ 443
16.3. DEĞERLENDİRME 451
İLGİLİ KAYNAKLAR 456
SONNOTLAR 458

ONYEDİNCİ BÖLÜM
YENİ KAMU HİZMETİ YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE YENİ YÖNELİMLER

17. YENİ KAMU HİZMETİ YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE YENİ YÖNELİMLER 459
17.1. KAMU YÖNETİMİNDE YAŞANAN DEĞİŞİM SÜRECİ 460
17.2. KAMU HİZMETİ KAVRAMI VE YENİ KAMU HİZMETİ YAKLAŞIMI 462
17.3. YENİ KAMU HİZMETİ YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE YENİ YÖNELİMLER 465
17.4. DEĞERLENDİRME 467
İLGİLİ KAYNAKLAR 469
SONNOTLAR 471

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM
YENİ KAMU YÖNETİŞİMİ VE DEĞİŞEN KAMU YÖNETİMİ PARADİGMASI

18. YENİ KAMU YÖNETİŞİMİ VE DEĞİŞEN KAMU YÖNETİMİ PARADİGMASI 475
18.1. YÖNETİŞİM KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ 476
18.1.1. Yönetişim Kavramı ve Önemi 476
18.1.2. Yönetişimin Tarihsel Gelişim Süreci 479
18.1.3. Yönetişimin Aktörleri 481
18.2. YENİ KAMU YÖNETİMİNDEN KAMU YÖNETİŞİMİ ANLAYIŞINA GEÇİŞ 483
18.2.1. Yeni Kamu Yönetişimi ve Özellikleri 486
18.2.2. Yeni Kamu Yönetişiminin Temel Değerleri ve İlkeleri 488
18.2.3. Yeni Kamu Yönetişimi Anlayışının Kamu Yönetimine Etkileri 490
18.3. DEĞERLENDİRME 493
İLGİLİ KAYNAKLAR 495
SONNOTLAR 498

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akçakaya, Murat (2016). "Weber'in Bürokrasi Kuramının Bugünü ve Geleceği", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Özel Sayı, Aralık, s.286.
- Çevikbaş, Rafet (2014). "Bürokrasi Kuramı ve Yönetsel İşlevi", Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, Aralık, 75-102, ss.92-93.
- Felten, Sebastian and Christine von Oertzen (2020). "Bureaucracy as Knowledge." Journal for the History of Knowledge 1, No.1 (2020): 8, pp. 1–16. DOI: https://doi.org/10. 5334/jhk.18, p.1
- Hamel, Gary and Michele Zanini (2020). Humanocracy: Creating organizations as amazing as the people inside them. Boston, Massachusetts: Harvard Business Review Press, 978-1-63369-602-0, p.111-112.
- Hamel, Gary and Michele Zanini (2018). "The End of Bureaucracy, How a Chinese appliance maker is reinventing management for the digital age", Harvard Business Review, November–December, p.52.
- Hicks, Herbert- C. Ray Gullett (1981). Organizasyonlar: Teori ve Davranış, Çev. Besim Baykal, İİTİA Yay., İstanbul, s.102.
- Monteiro, Pedro and Paul S. Adler (2019). "Bureaucracy for the 21st Century: Clarifying and Expanding Our View of Bureaucratic Organization", Academy of Management Annals, See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.research gate.net/publication/353627003, ANNALS-2019-0059.R4, 1-80, p.19.
- Ndedi, Alain and Florence Nisabwe (2022). "Revisiting the literature Review on Ethical Leadership and Humanocracy", https://papers.ssrn.com/sol3/cf_dev/AbsByAuth.cfm?per_ id=576563. (12.04.2022), p.1.
- Ndedi, Alain and Florence Nisabwe (2022). "Revisiting the literature Review on Ethical Leadership and Humanocracy", https://papers.ssrn.com/sol3/cf_dev/AbsByAuth.cfm?per_id = 576563. (12.04.2022), p.18.
- Örnek, Acar (1991). Kamu Yönetimi, İstanbul, s.12.
- Özer, Mehmet Akif; Akçakaya, M.; Yaylı, H.; Batmaz, N.Y. (2019). Kamu Yönetimi, Klasik, Ankara: Gazi Kitabevi, 2. Baskı, s.151.
- Özer, Mehmet Akif (2014). "Weber'in Bürokrasisi Karşısında Yönetimde Yeniden Yapılandırma Arayışları", Global Journal of Economics and Business Studies , 2 (4) , 43-57 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ gumusgjebs/issue/7492/98713, s.46.
- Sawyer, Kim R. (2022). "Bureaucracy and Bureaumania", https://www.researchgate.net/ publication/356419075 (12.04.2022), p.21.
- Şen, Mustafa Lütfi (1998). "Yönetimde Yozlaşma", Türkiye'de Yönetim Geleneği, Ed. Davut Dursun-Hamza Al, İlke, İstanbul, 1998. (Şen, 1998:64).
- Şimşek, Mehmet Emin (2014). Moderniteden Postmoderniteye Uzanan Bir Köprü: Zygmunt Bauman, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, s. 136.
- Tataroğlu, Muhittin (2005). "Bauman'ın Bürokratik Rasyonalite Olgusuna Etik Yaklaşımı", Journal of Management and Economics Research, 3 (3), 1-20, s.5. Retrieved from https://dergipark.org.tr/ tr/pub/yead/ issue/21828/234626.
- Tim A. Mau (2020). "Representative bureaucracy as a leadership issue: the Canadian case" International Journal of Public Leadership, Vol. 16 No. 4, pp. 393-410, p.395.
- Tortop, N.; Aykaç, B.; İsbir, E.; Yayman, H.; Özer, MA (2017). Yönetim Bilimi, Ankara: Nobel Yayınevi, s.434.
- Yesilkagit, Kutsal; Philippe Bezes; Julia Fleischer (2022). "What's in a name? The politics of name changes inside Bureaucracy", Public Administration published by John Wiley & Sons Ltd., 1–16. DOI: 10.1111/padm.12827, p.1.
- Zeybekoğlu, Sezai ve Yavuz Selim Alkan (2021). "Max Weber'in Bürokrasi Modeli: Bir Yeniden Okuma Denemesi", Mehmet Akif Ersoy İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 2 ss.651-681, Temmuz, s.655-656.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Argyris, C., ve D. A. Scho¨n. (1996). *Organizational learning II: Theory, method, and practice*. Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Co.
- Aykaç, B. (2001). "Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi". *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 123-132.
- Bartholomew, P. C. (1972). *Public Administration*. Littlefield: Adams & Co.
- Bosse, D. A., & Phillips, R. A. (2016). Agency theory and bounded self-interest. *Academy of management review*, *41*(2), 276-297.
- Brown, S. (1999). "Postmodernism: The End of Marketing?" Brownlie, D., Saren, M., Wensley, R. ve Whittington R. (Der.) *Rethinking Marketing: Towards Critical Marketing Accountings,* 27-51. London: Sage.
- Crossan, M., & Guatto, T. (1996). Organizational learning research profile. *Journal of organizational change management*.
- Cemaloğlu, N., & Gökyer, N. (2021). Yönetimde Yeni Yaklaşımlar. Ankara: Pegem Akademi.
- Çolak, Ç. (2021). *Yeni Kamu Yönetişimi: Kamu Yönetiminde Üçüncü Bir Paradigma İddiası*. Astana Yayınları
- Ekinci, N. (2019). Klasik, Neoklasik Teori, Sistem Ve Durumsallık Yaklaşımları İle Bunların Karşılaştırılması Ve Toplam Kalite Yönetimi İçerisindeki Yerlerinin Değerlendirilmesi . *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , 6 (11) , 16-38.
- Erdil, Oya, Adnan Kalkan, and Ali Murat Alparslan (2010). "Örgütsel ekoloji kuramından stratejik yönetim anlayışına." *Doğuş Üniversitesi Dergisi* 12.1: 17-31.
- Ergun, T. (1997), "Post-Modernizm ve Kamu Yönetimi", *Amme İdaresi Dergisi*, 30, 4:3-16.
- Eryılmaz, B. (2015). *Kamu Yönetimi: Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları,
- Eryılmaz, B. (2018). Kamu yönetimi düşünceler, yapılar, fonksiyonlar, politikalar. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Dahl, R. A. (2018). "The science of public administration: Three problems." In *Democracy, bureaucracy, and the study of administration* (pp. 60-76). Routledge.
- Demir, T., & Nyhan, R. C. (2008). The politics–administration dichotomy: An empirical search for correspondence between theory and practice. *Public Administration Review*, *68*(1), 81-96.
- Fayol, H. (1949). *General and industrial management*. Trans. C. Storrs. London: Pitman. (Originally published in 1916.)
- Fayol, H. (2012). Genel endüstriyel yönetim. (Çev. M. A. Çalıkoğlu). İstanbul: Adres Yayınları.
- Frederickson, H. G., Smith, K. B., Larimer, C. W., & Licari, M. J. (2018). *The public administration theory primer*. Routledge.
- Güler, B.A. (1994)."Nesnesini Araya Disiplin: Kamu Yönetimi", *Amme İdaresi Dergisi*, c. 27.
- Gulick, L. (1937). "Notes on the theory of organization". In L. Gulick & L. Urwick, eds., *Papers on the science of administration* (pp. 3–34). New York: Institute of Public Administration.
- Hannan, M. T., & Freeman, J. (1977). The population ecology of organizations. American journal of sociology, 82(5), 929-964.
- Hatch, M.J., 2012. *Organization Theory: modern, Symbolic, and Postmodern Perspectives,* third ed. Oxford University Press, Oxford, England.

- Henry, N. (1975). Bureaucracy, technology, and knowledge management. *Public Administration Review*, *35*(6), 572-578.
- Henry, N. (1975). "Paradagims of Public Administration" *Public Administration Review,* 35(4), s.s.378-386.
- Irefin, M. P., & Bwala, D. (2012). "Organizational Theories and Analysis: A Feminist Perspective." *International Journal of Advancements in Research & Technology,* 1(1), 71-97.
- Kartal, A. (2006) *Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Ve Türkiye`Ye Yansıması Olarak Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı,* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi*Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Lewin, K. (1951). *Field Theory in Social Science: Selected Theoretical Papers* (Dorwin Cartwright edn.). Oxford: Harpers.
- Levitt, B., & March, J. G. (1988). Organizational learning. *Annual review of sociology*, 319-340
- Luthans, F., & Stewart, T. I. (1977). A General Contingency Theory of Management. *The Academy of Management Review*, *2*(2), 181–195.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*, 370–396.
- Maslow, A. H. (1998). *Maslow on management.* Hoboken, NJ: Wiley.
- Mayo, G. E. (1933). *The human problems of an industrial civilization.* Boston: Harvard Business School, Division of Research.
- Mayo, E. (1945). *The social problems of an industrial civilization.* Cambridge, MA: Harvard University Press.
- McGregor, D. M. (1957a). The human side of enterprise. Address to the fifth anniversary convocation of the School of Industrial Management, Massachusetts Institute of Technology. In *Adventure in thought and action.* Cambridge, MA: MIT School of Industrial Management, 1957. Reprinted in W. G. Bennis, E. H. Schein, & C. McGregor, eds. (1966). *Leadership and motiva- tion: Essays of Douglas McGregor* (pp. 3–20). Cambridge, MA: MIT Press.
- McGregor, D. M. (1957b). The human side of enterprise. *Management Review, 46*, 22–28, 88–92. McGregor, D. M. (1960). *The human side of enterprise.* New York: McGraw-Hill.
- McCandless, S. A., & Guy, M. E. (2013). One more time: What did Woodrow Wilson really mean about politics and administration?. *Administrative Theory & Praxis*, *35*(3), 356-377.
- Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. *American journal of sociology*, *83*(2), 340-363.
- Michael, S. C. (2008). *Monitoring technical agents: Theory, evidence, and prescriptions* (Doctoral dissertation)
- Mullins, L. J. (2013) Approaches To Organısation And Management. Pearson Education Part 2.
- Jensen, M.C. ve Meckling, W.H. (1976). "Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure," *Journal of Financial Economics*, 3 (4), ss. 305-360,
- Johnson, R. A., Kast, F. E., & Rosenzweig, J. E. (1964). Systems Theory and Management. *Management Science*, *10*(2), 367–384.
- Ouchi, William G. 1 980 "Markets, bureaucracies, and clans." Administrative Science Quarterly, 25: 129-141.
- Özer, M. A. (2005). *Yeni Kamu Yönetimi.* Platin Yayıncılık: Ankara.
- Özer, M. A. (2005). Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi. *Sayıştay Dergisi*, (59), 3-46.
- Özcan, K. (2011). Kurumsal Söylemin Rasyonel Temelleri: Yeni Kurumsal Kuram Bağlamında Rasyonalite Tartışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 297-326.

- Özer, M.A., Akçakaya, M., Yaylı, H., Batmaz, N.(2019). Kamu Yönetimi Modern (Yapı ve Süreçler). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öztürk, N. K.ve Coşkun, B. (2000), "Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve Kamu Hizmetlerinde Kalite: Etiksel Bir Bakış", Türk İdare Dergisi, 72, 426.
- Pfeffer, J, ve Salancik, G.R., (1978). The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective. New York.
- Pfeffer, J, ve Salancik, G.R., (2003). The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective. California: Stanford Business Books.
- Polatoğlu, A. (2001). *Kamu Yönetimi: Genel ilkeler ve Türkiye Uygulaması*. Ankara: METU Yayınları:
- Rahman, M. H. (2012). "Henry Fayol and Frederick Winslow Taylor's contribution to management thought: An overview". *ABC Journal of Advanced Research*, 1(2), 32-41.
- Robins, J. A. (1987). Organizational Economics: Notes on the Use of Transaction-Cost Theory in the Study of Organizations. *Administrative Science Quarterly*, *32*(1), 68–86. https://doi.org/10.2307/2392743.
- Sarker, S. I., & Khan, M. R. (2013). "Classical and neoclassical approaches of management: An overview." *IOSR Journal of Business and Management,* 14 (6).
- Saydam, S. & Kalağan, G. (2020). "Kamu Yönetiminin Son Paradigması: Kaos Teorisi". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi* , 16 (3) , 657-674
- Selznick, P. (1996). Institutionalism "Old" and "New." *Administrative Science Quarterly*, *41*(2), 270–277.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and science of the learning organization.* Doubleday/Currency
- Shafritz, J. M., Ott, J. S., & Jang, Y. S. (2015). *Classics of organization theory*. Cengage Learning.
- Soylu, Ö. Ü. K., Uçkun, Ö. Ü. S., Üzüm, B., Şeneldir, Ö. Ü. O., & Uçkun, G. (2018, April). "Vekâlet Teorisine Göre Örgüt Neden Var?". In *Internatıonal Congress Of Management Economy And Polıcy 2018 Sprıng Proceedıngs Book* (pp. 86-92).
- Taşçı, D. vd. *Örgüt kuramı*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Yayın no: 1905.
- Taylor, F. W. (1914). "Scientific Management: Reply from Mr. F. W. Taylor. *The Sociological Review*, *a7*(3), 266–269.
- Waldo, D. (1968). "Public Administration in a Time of Revolutions". *Public Administration Review*, *28*(4), 362–368.
- Waldo, D. (1990). "A theory of public administration means in our time a theory of politics also." *Public administration: The state of the discipline*, 73-83
- Weber, M. (2017). "Bureaucracy". Shafritz J.M. ve Hyde A.C. (Ed.). *Classics of Public Administration* içinde (ss. 63-67), Boston-USA: Cengage Learning.
- Williamson, O. (1979). "Transaction cost economics: The governance of contractual relations." Journal of Law and Economics, 22: 233-262.
- Yang, C. X., Liu, H. M., & Wang, X. X. (2013). "Organization Theories: From Classical to Modern." *Journal of Applied Sciences,* 13 (21), 4470.
- Zukin, S. ve DiMaggio P., (1990). Introduction. Structures of Capital: The Social Organization of the Economy. S. Zukin and P. DiMaggio. Ed. Cambridge, Cambridge University Press: 1-36.
- Archibald, M. E. (14 Ekim 2017). "Resource dependency theory". *Encyclopedia Britannica*. https://www.britannica.com/topic/resource-dependency-theory.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Atmiş, E. (2020). Türkiye Orman Varlığıyla İlgili Değişimler ve Nedenleri, Türkiye Ormancılar Derneği Orman Varlığımız ve Ormancılık Üretim Faaliyetleri, Ankara, Tod Yay., No: 51
- Cevher, İlhan C., Beyyavaş, V. (2020). Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri (Edit. Feyzullah ÜNAL-Ahmet KAYAN), Tarımda Kullanılan Pestisitlerin Meydana Getirdiği Kirlilik ve Çözüm Önerileri, Gazi Kitabevi, Ankara
- FAO (Food And Agricultural Organization Of United Organization), (2020). Global Forest Resources Assessment Main Report, Rome/İtaly.
- Görmez, K. (2003). Çevre Sorunları ve Türkiye, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Gül, A., Atak Çobanoğlu, Ş. (2017). Avrupa'da akıllı kent uygulamalarının değerlendirilmesi ve Çanakkale'nin akıllı kente dönüşümünün analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, 22 (Kayfor 15 Özel Sayısı), 1543-1565.
- Kaboğlu, İ. (1996). Çevre Hakkı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kaplan A. (1999). Küresel Çevre Sorunları ve Politikası, Mülkiyeliler Birliği Vakfı, Ankara.
- Kayan, A. Baran, R. (2020). Beşinci Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı, Akıllı Şehircilik Uygulamaları ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Malatya.
- Kayan, A. Demir, M. (2021). Çevre Sorunları ve Çözüm Önerileri (Edit. F. Ünal-A. Kayan), Orman Varlığının Yok Olması Sorunları ve Çözüm Önerileri, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Kayan, A., Kahraman Usta, H. (2021). Çağdaş Kentleşme Sorunlarının Çözümüne Katkısı Açısından Akıllı Kent Uygulamalarının Değerlendirilmesi, New Era Internatıonal Journal Of Interdisciplinary Social Researches, Derisi, Cilt 6, Sayı:11.
- Keleş, R. (2019). 100 Soruda Çevre, Yakım Kitabevi, Ankara.
- Keleş, R. (2021). Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara.
- Keleş, R., Hamamcı, C. (2002). Çevrebilim, İmge Kitabevi, Ankara
- Keleş, R., Hamamcı, C., Çoban, A. (2009). Çevre Politikası, İmge Kitabevi, Ankara
- Kışlalıoğlu, M., Berkes, F. (2001). Ekoloji ve Çevre Bilimleri, Remzi Kitabevi, İstanbul
- Miser, R. (2019). Çevre Eğitimi, Nobel Yayınevi, Ankara
- Özer, M. A. (2005). Yeni Kamu Yönetimi, Platin Yayınları, Ankara.
- Sharma, P.D. (2009). Ecology and Enviroment, Tenth Revised Edition, Rastogi Pub., Meerut New Delhi.
- Southwick, C.H. (1976). Ecology and The Quality Of Enviroment, Second Edition.
- Tolunay, D. (2015). Türkiye'de Ormansızlaşma ile Kaybedilen Karbon Miktarları, 6. Ulusal Hava Hareketliliği ve Kontrolü Sempozyumu, İzmir.
- Turgut, N. (2017). Çevre Politikası ve Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Alford, John (2008). "The Limits to Traditional Public Administration, or Rescuing Public Value from Misrepresentation". *The Australian Journal of Public Administration*, C.67, S.3, s.357-366.
- Alford, John ve Janine O'Flynn (2009). "Making Sense of Public Value: Concepts, Critiques and Emergent Meanings". Intl Journal of Public Administration, C.32, S.3-4, s.171-191.
- Alford, John ve Owen Hughes (2008). "Public Value Pragmatism as the Next Phase of Public Management". The American Review of Public Administration, C.38, S.2, s.130-148.
- Benington, John (2009). "Creating the Public In Order To Create Public Value?". *Intl Journal of Public Administration*, C.32, S.3-4, s.232-249.
- Benington, John (2011). "From private choice to public value". (J. Benington ve M. H. Moore, Edt.). İçinde: *Public value: Theory and practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Benington, John ve Mark H. Moore (2011). "Public Value in Complex and Changing Times". (J. Benington ve M. H. Moore, Edt.). İçinde: *Public value: Theory and practice*. London: Palgrave Macmillan.
- Bozeman, Barry (2002). "Public-Value Failure: When Efficient Markets May Not Do". Public Administration Review, C.62, S.2, s.145-161.
- Bryson, John M., Barbara C. Crosby ve Laura Bloomberg (2014). "Public Value Governance: Moving Beyond Traditional Public Administration and the New Public Management". Public Administration Review, C.74, S.4, s.445-456.
- Cordella, Antonio ve Carla M. Bonina (2012). "A public value perspective for ICT enabled public sector reforms: A theoretical reflection". Government Information Quarterly, C.29, S.4, s.512-520.
- Erten, Ş (2021). "Kamu Değeri: Tanımı Ve Ölçülmesi Üzerine Bir İnceleme". *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.14, S.1, s.104-125.
- Gençosman, Fatih (2018). *Kamu Değeri Yönetimi Bağlamında Kamu-Özel Ortaklıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Karkın, Naci (2015). Kamu Değeri Kavramı ve Kamu Değeri Yönetiminin Kamu Yönetimi Kuramı Bağlamındaki Yeri". (Ö. Köseoğlu ve M. Z. Sobacı, Edt.). İçinde: Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları: Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi, Dora Yayınevi, Bursa.
- Kelly, Gavin, Geoff Mulgan ve Stephen Muers (2002). "Creating Public Value: An Analytical Framework for Public Service Reform", Discussion Paper Prepared by the Cabinet Office Strategy Unit, United Kingdom.
- Köseoğlu, Özer ve Aziz Tuncer (2014). "Kamu Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Kamu Değeri: Kavramsal ve Kuramsal Açıdan Bir Tartışma", Yönetim Bilimleri Dergisi, C.12, S.24, s.145-170.
- Moore, Mark H. (1994). "Public Value As The Focus Of Strategy", Australian Journal of Public Administration, C.53, S.3, s.296-303.
- Moore, Mark H. (1995). *Creating Public Value: Strategic Management in Government*. Cambridge-London: Harvard University Press.
- Moore, Mark H. (2003). "The Public Value Scorecard: A Rejoinder and an Alternative to "Strategic Performance Measurement and Management in Non-Profit Organizations" by Robert Kaplan". *The Hauser Center for Nonprofit Organizations The Kennedy School of Government Harvard University*, Working Paper 18.
- Moore, Mark H. (2014). "Public Value Accounting: Establishing the Philosophical Basis". Public Administration Review, C.74, S.4, s.465-477.
- O'Flynn, Janine (2007). "From New Public Management to Public Value: Paradigmatic Change and Managerial Implications". The Australian Journal of Public Administration", The Australian Journal of Public Administration, C.66, S.3, s. 353-366.
- Ökten, Serkan (2019). "Kamu Değeri Yapımı Çerçevesinde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, C.8, S.4, s.2394-2423.

- Parlak, Bekir ve Fatih Gençosman (2020). "Kamu Değeri Yönetimi: Uygulamaya Yönelik Bir Yöntem Önerisi". *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, C.5, S.13, s.318-330.
- Rhodes, R.A.W. ve John Wanna (2007). "The Limits to Public Value, or Rescuing Responsible Government from Platonic Guardians". *The Australian Journal of Public Administration*, C.66, S.4, s.406-421.
- Smith, RFI (2004). "Focusing on public value: Something new and something old", Australian Journal of Public Administration, C.63, S.4, s.68-79.
- Stoker, Gerry (2006). "Public Value Management: A New Narrative for Networked Governance?". American Review of Public Administration, C.36, S.1, s.41-57.
- Twizeyimana, Jean D. ve Annika Andersson (2019). "The Public Value of E-Government – A Literature Review". Government Information Quarterly, C.36, s.167-178.
- Williams, Iestyn ve Heather Shearer (2011). "Appraising Public Value: Past, Present And Futures". *Public Administration*, C.89, S.4, s.1367-1384.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Zekeriya (2011). İl Özel İdarelerinin Yeniden Yapılandırılması: İstanbul İl Özel İdaresi Örneği, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Adalı Sacid (1989). "Belediyelerde Yeni Bir Fonksiyonel Teşkilatlanma ve Sapanca Örneği", *İl Özel İdareleri Başta Olmak Üzere Mahalli İdareler ve Toplum Kalkınması Sempozyumu*, B. Atalay, Ġ. Karaman, G. Erdumlu (Ed.), DPT Yay. No: 2173, SPB: 417, Ankara.
- Aktan, Coşkun Can (2012). "Sinerjik Yönetim: Organizasyonlarda Sinerji Etkisi", Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, ss. 260-280.
- Alıcı Orhan Veli (2017). "Büyükşehir Belediyelerinin Teşkilat Yapıları ve Kadro Kullanımları Üzerine Bir Değerlendirme", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:10, Sayı: 51, ss. 874-884.
- Alva Cloete Harlan Courtenay (2016). "Human Resource Development In Local Government: A Management Perspectıve", Dissertation presented for the degree of Doctor of Philosophy in the Faculty of Economics and Management Science at Stellenbosch University.
- Bilgin Kâmil Ufuk (2011). "İnsan Kaynakları Yönetimi ve Türk Kamu Personel Sistemi", Türkiye'de Kamu Yönetimi ve Kamu Politikaları, (Ed. F. Kartal), TODAİE, Ankara, ss. 221-240.
- Bogason, Peter ve Toonen, Theo (1998). "Introduction: Networks in Public Administration", Public Administration, Volume:76, Issue:2, ss: 205-227.
- Boyne, George, A. (2003), "Sources of Public Service Improvement: A Critical Review and Research Agenda", Journal of Public Administration Research and Theory, Vol. 13, No. 3, Oxford University Press ss. 367-394.
- Çöpoğlu, Mustafa (2015)," Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri", Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt: X Sayı: I.
- EIPA-Avrupa Kamu Yönetimi Enstitüsü. (2006). CAF. Kuruluşun Özdeğerlendirme Aracılığıyla Geliştirilmesi. http://www.eipa.eu/files/File/CAF/Brochure2006/Turkish_ 2006.pdf. (Erişim tarihi: 12.07.2022).
- Elbistanlıoğlu, Behçet (2021). Belediyelerde Sayıştay Denetimi, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- Emre, Cahit (1998). Yönetim Bilimi, Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Bilim, Sosyal Bilimler II, TÜBA, Ankara. ss. 35-55.
- Eren Veysel (2006). "Kamu Yönetiminde Denetim Anlayışındaki Gelişmeler", Öneri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7, Sayı 25, ss. 255-267.
- Hood Christophe, Dixon Ruth (2015). "What We Have to Show for 30 Years of New Public Management: Higher Costs, More Complaint", Governance, Cilt:28, Sayı:3, s.265-267. https://doi.org/10.1111/gove.12150 Erişim Tarihi: 15.09.2022.
- Flynn Norman (1997). Public Sector Management, 3 rd. Edition, Prentice Hall.
- Gilbert, C., De Winne, S.D. & Sels, L. (2011). "The influence of line managers on HR department on employees' affective commitment", The International Journal of Human Resource Management, Cilt: 22, Sayı:8, 1618-1620.
- Güler Birgül. Ayman vd. (2007), Açıklamalı Yönetim Zaman dizini: 1929-1939, Ankara Üniversitesi SBF KAYAUM Yayını ss. 617-704.
- Güler, Birgül Ayman (1999), Belediye Personel Sistemi, TODAIE Yayın No: 294, YYAEM 7, Ankara.
- Kayar, Nihat (2011), Kamu Personel Yönetimi, 3. Baskı, Ekin Yayınevi Bursa.
- Oktay, Tarkan (2001), "Tanzimat Dönemi İstanbul'da Bir Belediye Örgütlenmesi Örneği: Altıncı Daire-i Belediye", Öneri Dergisi, Cilt 4, Sayı: 15, ss: 157-166.

- Owen E. Hughes (2003). Public Management and Administration: An Introduction, Third Edition, PALGRAVE MACMILLAN, New York.
- Pollitt, Christopher ve Bouckaert, Geert (2011). Public Management Reform: A Comparative Analysis, New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State, Third Edition, Oxford University Press.
- Rhodes, Martin (1996). Globalisation and West-European Welfare States. San Domenico (Florence), European University Institute,
- Sadullah Ömer (2009). "İnsan kaynakları Yönetimine Giriş: İnsan Kaynakları Yönetiminin Tanımı, Önemi ve Çevresel Faktörler", Uyargil C. (Ed.), İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Basım Dağıtım, İstanbul, ss.1-46.
- Sayıştay Dış Denetim Genel Değerlendirme Raporu 2020, https://www.sayistay.gov.tr/ reports/download/xLYGjzrQp4-2020-yili-dis-denetim-genel-degerlendirme-raporu.
- Sezen, Seriye, Karasu, Koray (1999). "Belediyelerde Kadro ve İstihdam Yapısı", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 8, Sayı 3, ss. 20-54.
- Stewart John (1995). "The Internal Management of Local Authorities", Stewart, J., Stoker, G. (eds) in Local Goverment in 1990's" Palgrave, London, ss. 69-85.
- Şaylan Gencay (2000). "Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Yeni Açılımlar Üzerine Düşünceler", Amme İdaresi Dergisi, Cilt:33, Sayı: 2, ss.1-22.
- Tortop Nuri, İsbir Eyüp, Aykaç B, Yayman H., Özer M. Akif (2016). Yönetim Bilimi içinde "Küreselleşme, Yerelleşme ve Kamu Yönetimi", 10. Basım, Nobel Yayıncılık, Ankara. ss. 383-401.
- Uğur Âdem, Köseoğlu Dilek (2018). "*Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetimine Geçiş ve Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme*" Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:20, Sayı:1, ss. 147-178.
- Yavuz, Fehmi. (1966), Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma, TODAĞE Yayını, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- *1580 sayılı Belediye Kanunu*, R.G. Tarih: 14/4/1930, Sayı:1471.
- *Belediye Memur ve Müstahdemleri Nizamnamesi*, R.G. 13.04.1943, Sayı: 5380,
- "*Belediye Memurlarının Memurin Kanununun 1. Maddesinde Mezkûr Memurin İdadına Dahil Olup Olmadıklarının Tefsirine Mahal Olmadığına Dair Büyük Millet Meclisi Yorumu*", R.G. Tarihi: 31.12.1928, Sayı: 1080. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR KARARLAR/kanuntbmmc007/karartbmmc007/karartbmmc00700468.pdf. (Erişim tarihi: 14.11.2022).
- *3656 Sayılı Devlet Memurları Aylıklarının Tevhid ve Teadülüne Dair Kanun*, R.G. 08.07.1939, Sayı: 4253.
- *190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında KHK* 13/12/1983 tarihli KHK, R.G.: 14/12/1983, Sayı: 18251.
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, R.G. Tarih: 24/12/2003, Sayı: 25326.
- 5620 sayılı Kanun, Kamuda Geçici İş Pozisyonlarında Çalışanların Sürekli İşçi Kadrolarına veya Sözleşmeli Personel Statüsüne Geçirilmeleri, Geçici İşçi Çalıştırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, R.G. 21.04.2007, Sayı: 26500.
- *Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik*, R.G. Tarih: 22/2/2007, Sayı: 26442.
- 6495 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, R.G. Tarih: 02.08.2013, Sayı: 28726.

- 696 sayılı KHK, "*Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*" R.G. Tarihi: 24.12.2017, Sayı: 30280.
- İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları ile Bunların Üyesi Oldukları Mahalli İdare Birliklerinin Personel çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esaslar" Bakanlar Kurulu Kararı, Karar Sayısı: 2018/11608, R.G. Tarihi: 28.04.2018, Sayı: 30405.
- *Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Personelinin Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Yönetmelik*" R. Tarih: 02.07.2020, Sayı: 31173
- *Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik,* R.G. Tarihi: 17/04/2022, Sayı: 31812.
- Sözleşmelilere Kadro Müjdesi https://www.memurlar.net/haber/1048325/bakanlik-acikladi-sozlesmelilere-kadro-duzenlemesinin-detaylari.html. Erişim tarihi. 29.11.2022.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Acar, İbrahim Attila (2014). "Kamu Kurumlarında Kurumsal Yönetişim ve İç Denetim Fonksiyonu", (Editör: Halis Kıral) İç Denetim "Yönetime Değer Katmak", İç Denetim Koordinasyon Kurulu Yayınları, Yayın No 1, Ankara, ss.307-316.
- Akar, Sevda (2014). "Küreselleşme Sürecinde Yeni Oluşumlar: Bağımsız Mali Kurumlar", (Editörler: Turgay Berksoy ve Mehmet Şahin) Kamu Maliyesinde Güncel Sorunlar, Kamu Maliyesinde Dönüşüm-Yeni Mali Arayışlar-Yeni Mali Yaklaşımlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, ss.101-115.
- Akyel, Recai (2010). "Yönetimde İç Kontrol, İç Denetim ve Dış Denetim Fonksiyonlarının Birbirleri ile İlişkileri ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanmalarının Değerlendirilmesi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 19, Sayı 3, ss.1-21, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4385/60214, Erişim Tarihi: 13.11.2022.
- Akyel, Recai ve Köse, Hacı Ömer (2010). "Kamu Yönetiminde Etkinlik Arayışı: Etkin Kamu Yönetimi İçin Etkin Denetimin Gerekliliği", Türk İdare Dergisi, Sayı 466, ss. 9-24, Retrieved from https://idealonline.com.tr/IdealOnline/lookAtPublications/paperDetail. xhtml?uId=85387&, Erişim Tarihi: 13.11.2022.
- Aktan, Coşkun Can, Dileyici, Dilek ve Özen, Ahmet (2012). "Geleneksel Maliye ve Yeni Maliye", (Editörler: Coşkun Can Aktan, Ahmet Kesik ve Dilek Dileyici) Yeni Maliye, Değişim Çağında Kamu Maliyesi: Yeni Trendler, Yeni Paradigmalar Yeni Öğretiler, Yeni Perspektifler, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No:2012/420, Ankara, ss.1-22.
- Al, Hamza (2013). "Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Kamu İç Denetim Sistemi: Hayaller ve Gerçekler", Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 2013, Sayı 1, ss. 117-139, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilgisosyal/issue/29136/311648, Erişim Tarihi: 13.11.2022.
- Atağan, Gülşah (2018). "Kurumsal Yönetişimde Şeffaflık ve Entegre Raporlama", (Editörler: T. Uçma Uysal ve Ganite. Kurt, Ed.) Disiplinlerarası Bakış Açısı ile Yönetişim, Gazi Kitabevi, Ankara, ss.131-153.
- Balcı, Yusuf ve Çetin, Güldenur (2020). "COVID-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı, Cilt 19, Sayı 37, Bahar (Özel Ek), ss.40-58, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iticusbe/issue /55168/752714, Erişim Tarihi: 14.11.2022.
- Berksoy, Turgay ve Şahin, Mehmet (2014). "Dönüşüm Çağında Kamu Maliyesi", (Editörler: Turgay Berksoy ve Mehmet Şahin) Kamu Maliyesinde Güncel Sorunlar, Kamu Maliyesinde Dönüşüm-Yeni Mali Arayışlar-Yeni Mali Yaklaşımlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, ss.9-14.
- Bozkurt, Paşa (2018). "Hesap Verme Sorumluluğu ve Kurumsal Performans Bağlamında DSİ 2017 Yılı Faaliyet Raporunun İncelenmesi", 12. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM12) Tam Metin Bildiriler E-Kitabı, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, s.389-400, https://www.researchgate.net/ publication/351625628_Hesap_Verme_Sorumlulugu_ve_Kurumsal_Performans_Baglaminda_DSI_2017_Yili_Faaliyet_Raporunun_Incelenmesi, Erişim Tarihi: 13.11.2022.
- Bozkurt, Paşa (2022). "Kurumsal Yönetişimde Denetim Komitesi Rolünün Türk Kamu Yönetiminde İç Denetim Tarafından Karşılanabilirliği", Denetişim Dergisi, Sayı 24, ss.41-58, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/denetisim/issue/68265/1038681, Erişim Tarihi: 06.11.2022.
- Bozkurt, Paşa ve Vatandaş, Ezgi Deniz (2021). "COVID-19 Salgınının Türk Kamu Personel Yönetimine Etkileri ve Geleceğe Yönelik Öneriler", Iğdır Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Bildiriler Kitabı, Iğdır Üniversitesi ve İKSAD, ss.33-45, Retrieved from https://www.umteb.com/_files/ugd/614b1f_349bdb717dfd4058bbcce32fde56658e.pdf, Erişim Tarihi: 14.11.2022.

- Denhardt, Robert B. (2001). "Strategic Planning in State and Local Government", (Editörler: Gerald J. Miller, W. Bartley Hildreth ve Jack Rabin) Performance-Based Budgeting, Westview Press, Colorado and Oxford, ss.233-244.
- Dönmez, Demet (2020). "5018 Sayili Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ve Türkiye'de Kamu Reform Sürecine Etkileri", (Editör: Mutlu Yoruldu) Türkiye'de Yapısal Dönüşüm: Mali ve Sosyal Değerlendirmeler, Gazi Kitabevi, Ankara, ss.187-203.
- DPT (2000). Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Mali Saydamlık Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT, Ankara, Retrieved from https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Kamu-Mali-Yonetiminin-Yeniden-Yapilandirilmasi-ve-Mali-Saydamlik-OIK-Raporu.pdf, Erişim Tarihi: 11.11.2020.
- Kalmış, Halis (2014). "Türkiye'de Kamuda Hesap Verilebilirlik ve Denetim", (Editörler: Turgay Berksoy ve Mehmet Şahin) Kamu Maliyesinde Güncel Sorunlar, Kamu Maliyesinde Dönüşüm-Yeni Mali Arayışlar-Yeni Mali Yaklaşımlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, ss.183-214.
- Kanca, Osman Cenk (2017). "5018 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme", Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, ss.493-505. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/anemon/issue/30401/293419, Erişim Tarihi: 05.11.2022.
- Kolçak, Menşure (2006). "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun Türk Mali Sistemine Getirdikleri (5436 Sayılı Kanun Değişiklikleriyle)", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, ss.367-384, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisosbil/issue/2817/37946, Erişim Tarihi: 05.11.2022.
- Lee, Robert D. Jr, Johnson, Ronald W. ve Joyce, Philip G. (2008). Public Budgeting Systems, 8th Edition, Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, MA.
- McCaffery, Jerry (1998). "Features of the Budgetary Process", (Editör: Roy T. Meyers) Handbook of Government Budgeting, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, ss.3-29.
- Messier, William F., Glover, Steven M. ve Prawitt, Douglas F. (2012). Auditing & Assurance Services: A Systematic Approach, 8th Edition, McGraw-Hill/Irwin, New York.
- Meyers, Roy T. (1998). "The Future of Government Budgeting", (Editör: Roy T. Meyers) Handbook of Government Budgeting, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, ss.723-737.
- OECD/SIGMA (2017a). Kamu Yönetimi İlkeleri (2017 Sürümü, Genel Bakış), OECD/SIGMA, Paris, Retrieved from https://sigmaweb.org/publications/Principles-Public-Administration-Overview-2017-Turkish.pdf, Erişim Tarihi: 04.11.2022.
- OECD/SIGMA (2017b). Kamu Yönetimi İlkeleri (2017 Sürümü, Tam Belge), OECD/SIGMA, Paris, Retrieved from https://sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2017-edition-TR.pdf, Erişim Tarihi 04.11.2022.
- Poister, Theodore H. ve Streib, Gregory D. (2001). "Strategic Management in the Public Sector: Consepts, Models, and Process", (Editörler: Gerald J. Miller, W. Bartley Hildreth ve Jack Rabin) Performance-Based Budgeting, Westview Press, Colorado and Oxford, ss.283-305.
- Rubin, İren S. (1998). "Understanding the Role of Conflict in Budgeting", (Editör: Roy T. Meyers) Handbook of Government Budgeting, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, ss.30-52.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, https://ab.gov.tr/oecd-sigma-programi_5942.html, Erişim Tarihi: 04.11.2022.
- Thompson, Fred (1998). "Cost Measurement and Analysis", (Editör: Roy T. Meyers) Handbook of Government Budgeting, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, ss.381-411.

- TKYD (2014). Kurumsal Yönetim İlkeleri Işığında Sivil Toplum Kuruluşları Yönetim Rehberi, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği Yayınları, İstanbul, Retrieved from https://www.tkyd.org/files/downloads/ faaliyet_alanlari/yayinlarimiz/tkyd_yayinlari/stk_yonetim_rehberi.pdf, Erişim Tarihi: 06.11.2022.
- Tutar, Hasan ve Altınöz, Mehmet (2017). "Hesap Verebilirlik Bağlamında İç Denetim ve Sorun Alanları: Eleştirel Bir Analiz", Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt 8, Sayı 15, ss.225-248, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/bartiniibf/issue/30498/329746, Erişim Tarihi: 07.11.2022.
- Türedi, Hasan (2011). "Türk Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması: İç Kontrol", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 9, Sayı 16, ss.99-127. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ yead/issue/21815/234508, Erişim Tarihi: 05.11.2022.
- Uçma Uysal, Tuğba ve Aldemir, Ceray (2018). "Dijital Kamu Mali Yönetim Sistemi ve Blok Zinciri Teknolojisi", Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Cilt 11, Sayı 3, ss.505-522, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/muvu/issue/39674/415066, Erişim Tarihi: 11.11.2022.
- Uzun, Ali Kâmil (2009). "Kamu Yönetiminde İç Kontrol ve İç Denetim Yaklaşımı", Denetişim Dergisi, Sayı 3, ss.59-65, Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/denetisim/issue/22498/240545, Erişim Tarihi: 06.11.2022.
- 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/ mevzuatmetin/1.5.5018.pdf, Erişim Tarihi: 28.08.2022.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Ahmad, Feroz (2002). Modern Türkiye'nin Oluşumu (Çev. Yavuz Alogan), Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Akyıldız, Ali (2002). Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme, İstanbul.
- Atar, Yavuz (2019). Türk Anayasa Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aydın, Ahmet Hamdi (2018). Türk Kamu Yönetimi: Sistem – Niteliği – Örgütü – İşleyişi – Sorunları, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aykaç, Burhan; Yayman, Hüseyin; Özer, M. Akif (2003). "Türkiye'de İdari Reform Hareketlerinin Eleştirel Bir Tahlili", Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, S.2, 153–179.
- Aykaç, Burhan (1991). "Yönetimin İyileştirilmesi ve Örgütsel Değişim", Amme İdaresi, Dergisi, C.24, S.1, 81-122.
- Caiden, Gerald E. (1991). Administrative Reform Comes of Age, New York: W. De Gruyter.
- Carter, Findley V. (1994). Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform, (Çev. Latif Boyacı ve İzzet Akyol), İstanbul: İz Yayıncılık,
- Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu (1996). Yerel Yönetimler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Ankara.
- Davison, Roderich H. (1997). Osmanlı İmparatorluğunda Reform, 1.cilt (Çev. Osman Akınhay), İstanbul.
- Durgun, Şenol (2003). "Türk Kamu Yönetiminde Bürokratik Siyaset", Burhan Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Der.), Türkiye'de Kamu Yönetimi, Ankara: Yargı Yayınları.
- Eryılmaz, Bilal (2003). "Kamu Bürokrasisinin Sorunları", Burhan Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Der.), Türkiye'de Kamu Yönetimi, Ankara: Yargı Yayınları.
- Eryılmaz, Bilal (2006). Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Farazmand, Ali (1998). "Failure of Administrative Reform and the Revolution of 1978-79 in Iran", Korean Review of Public Administration, Vol.3, No.2.
- Fedai, Recep (2015) "Kamunun Yönetiminde Artan Merkez Etkisi", AKP Nasıl Yönetti? (2002-2015), Der. Barış Övgün, Nika Yayınevi, Ankara, 163-203.
- Feroz, Ahmad (1994). Modern Türkiye'nin Oluşumu, (Çev. Yavuz Alogan), İstanbul.
- Findley, Carter V. (1994). Osmanlı Devleti'nde Bürokratik Reform, (Çev. Latif Boyacı ve İzzet Akyol), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Fişek, Kurthan, (2003). "Türkiye'de Mülki İdare Amirliği" Burhan Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Der.), Türkiye'de Kamu Yönetimi, Yargı Yayınları, Ankara.
- Gözler, Kemal ve Kaplan, G. (2020). İdare Hukukuna Giriş, Bursa: Ekin Basın Dağıtım.
- Güler, Birgül Ayman (2003). "İkinci Dalga: Siyasal ve Yönetsel Liberalizasyon (Kamu Yönetimi Temel Kanunu)," AÜSBF GETA Tartışma Metinleri, Özel Sayı, No 59, 1–34.
- Güler, Birgül Ayman (2004). "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Üzerine," Hukuk ve Adalet, 1 (2) (Nisan-Haziran), 26–61.
- Imbert, Paul (1981). Osmanlı İmparatorluğunda Yenileşme Hareketleri, (Çev. Andan Cemgil), İstanbul.
- Işıkçı, Yasemin Mamur (2017). "Türkiye'de İdari Reform Çalışmalarının Tarihsel Perspektif Açısından Değerlendirilmesi", Muş Alparslan Ün. Sosyal Bilimler Dergisi, C.5, S.1.
- İnalcık, Halil (2004). "Bürokrasi, Batılılaşma, Laikleşme", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.50, 61-71.
- Karaer, Tacettin (1983). "Kamu Yönetimini Yeniden Düzenleme Girişimleri ve Sonuçları Üzerine", Amme İdaresi Dergisi, C.16, S.3.
- Kongar, Emre (2072). Toplumsal Değişme, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Lewis, Bernard (1991). Modern Türkiye'nin Doğuşu, Ankara: TTK Yayınevi.

- Önen, Mustafa; Kurnaz, Salim (2017). "Kamu Yönetimi Reformlarında Yeni Perspektifler ve Arayışlar" ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM-UHAD) ASSAM International Refereed Journal C.4, S. 8.
- Övgün, Barış; Kantaş Özge (2017). "Kamu Yönetimi Reformunun Psikolojik Süreci ve İnsan Unsuru", Süleyman Demirel Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.26, 313-326.
- Öz, Mehmet (2010). Kanun-ı Kadimin Peşinde-Osmanlıda Çözülme ve Gelenekçi Yorumları, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Payaslıoğlu, Arif (1971). "İdari Reformun Sınırlılıkları", Amme İdaresi Dergisi, C.4, S. 2.
- Polatoğlu, Aykut (2000). "Yerel Yönetim Reformu Üzerine Düşünceler", Çağdaş Yerel Yönetimler, C.9, S.1, 3-24.
- Polatoğlu, Aykut (1996). "Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması Yasa Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme", Çağdaş Yerel Yönetimler, C.5, S.3, 9-21.
- Prens Sabahattin (2002). Türkiye Nasıl Kurtarılabilir? İstanbul: Liberte Yayınları.
- Shaw Stanford (1994). Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, (çev. Mehmet Harmancı), 1. cilt, İstanbul: E Yayınları.
- Sürgit, Kenan (1968). Türkiye'de İdareyi Yeniden Düzenleme ve Geliştirme Çabaları, Amme İdaresi Dergisi, C.1, S.1.
- Sürgit, Kenan (1972). Türkiye'de İdari Reform, Ankara: TODAİE.
- Şaylan, Gencay (2003). Yapısal Bir Değişim Sorunu Olarak İdari Reform", Türkiye'de Kamu Yönetimi, (Der.) B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman, Ankara: Yargı Yayınları.
- Şaylan, Gencay (1995). Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi. Ankara: İmge Kitabevi.
- T.C. Başbakanlık (1982). Kamu Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesi, Ankara.
- Tekeli, İlhan (2003). "Yönetim Kavramının Yanı Sıra Yönetişim Kavramının Nedenleri Üzerine" Türkiye'de Kamu Yönetimi, (Der.) B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman, Ankara: Yargı Yayınlar.
- TEPAV (2006). Kamu Yönetimi Reformunda Mevcut Durum, Ankara.
- Titiz, M. Tınaz (2000). Türkiye'de Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi, İstanbul.
- TODAIE (1961). İdari Reform ve Reorganizasyon Hakkında Ön Rapor, Ankara.
- TODAIE (1998). Kamu Yönetimi Sözlüğü, Ankara.
- TODAİE (1972). İdarenin Yeniden Düzenlenmesi Öneriler ve İlkeler, İdari reform Danışma Kurulu Raporu, Ankara: TODAİE Yayını No: 123.
- Turan, Erol (2015). Kamu Yönetiminde Reform, Konya: Palet Yayınları.
- Tutum, Cahit (1971). İdari Reformda Başlıca Yaklaşımlar. Amme İdaresi Dergisi, 4(2), 32-45.
- Tutum, Cahit (1994). Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Ankara: TESAV Yayınları.
- Tutum, Cahit (1995). "Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma", Yeni Türkiye, 4, 33-145.
- Yalçındağ, Selçuk (1993). "Kaya Projesi ve Yerel Yönetimler", Amme İdaresi Dergisi, 26(3) 57-68.
- Yayman, Hüseyin (2008). Türkiye'nin İdari Reform Tarihi, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Yazıcıoğlu, Recep (1995). "Demokratik Katılım ve Yeniden Yapılanma", Yeni Türkiye: Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Ankara.
- Yazıcıoğlu, Recep (1992). "Yönetim Sistemimizin Yeniden Düzenlenmesi I", Çağdaş Yerel Yönetimler, 1(2), 5-26.
- Yazıcıoğlu, Recep (1992). "Yönetim Sistemimizin Yeniden Düzenlenmesi II", Çağdaş Yerel Yönetimler, 1(3), 7-24.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akgümüş, Edanur. vd. (2021). "Dijital Dönüşüm Bakış Açısıyla Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetlerin Sunumu: E-Belediye Hizmetlerinin Analizi", Sosyal Çalışma Dergisi, C.5, S.2.
- Akmeşe, Serhat (2020). "Kamuda Dijital Dönüşümün Siber Güvenlik ve Dijital Güvence Boyutları ve İç Denetimin Rolü", Denetişim, Yıl: 10, Sayı: 20.
- Armağan, Volkan (2018). "Dijital Dönüşüm Sürecinde Akıllı Şehirler ve E-Devlet Platformu", Journal of Communication Theory & Research/İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 46.
- Arslan, Tuğçe (2022). Kamu Yönetiminde Dijital Dönüşüm ve Covid-19 Salgınının Türk Kamu Yönetimine Etkileri: Konya Örneği, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Avaner, Tekin-Recep Fedai (2021). "Türk Kamu Yönetiminde Ofis Sistemi: E-Devlet Uygulamalarından Dijital Dönüşüm Ofisine", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 52, Sayı: 2.
- Bensghir Kaya, Türksel (1996). Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Chen, Min-Mao Shiwen-Liu Yunhao (2014). "Big Data: A Survey", Mobile Networks and Applications, 19. DOI 10.1007/s11036-013-0489-0.
- Demirel, Demokaan (2006). "E-Devlet ve Dünya Örnekleri", Sayıştay Dergisi, Sayı:61.
- Dijitalyazarlar (2019). "Akıllı Şehirler", https://www.digitalyazarlar.com/akilli-sehir/, Erişim Tarihi: 10.12.2022.
- DPT (2004). E-Dönüşüm Türkiye Projesi 2003-2004 KDEP, Bilgi Toplumu Dairesi, Ankara
- DPT, Bilgi Toplumu İstatistikleri 2009.
- Eggers, William-Paul Macmillan (2015). Kamu 2020: Kamunun Geleceğine Yolculuk, Deloitte Türkiye Yayını (E-Kitap) https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/ Documents/public-sector/tr-kamu%202020-kamunun%20gelecegine%20yolculuk.pdf (Erişim Tarihi: 13.10.2022).
- Erdoğan, Oğuzhan (2019). "Yerel Yönetimlerde Dijital Dönüşüm: Molenwaard Belediyesi Örneği", Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı 13.
- Fang, Zhiyuan (2002). "E-Government in Digital Era: Concept, Practice and Development", International Journal of The Computer, The Internet and Management, Vol. 10, No.2
- Göçoğlu, Volkan (2020). "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Dijital Dönüşüm: Nesnelerin İnterneti Üzerine Bir İnceleme", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:9, Sayı:1.
- Henden, Burçin-Rıfkı Henden (2005). "Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve e-Belediyecilik", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.4, S.14.
- Hisoğlu Koç, Tuğçe (2020). Kamu Yönetiminde Dijital Dönüşüm: Türkiye'de Kamu Yönetiminin Dijital Dönüşümüne Dair Bir Analiz, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Avrasya Üniversitesi, Trabzon.
- ISAAC-Henry, Kester (1993), "Development and Change in the Public Sector", Management in the Public Sector Challenge and Change, (Edit. Kester Isaac-Henry, Chris Painter, Chris Barnes), Chapman & Hall, London.
- Karaçorlu, Ahmet (2021). "Türk Kamu Yönetim Sisteminde Dijital Dönüşüm", Medeniyet Araştırmaları Dergisi, Cilt:6, Sayı:1.
- Karasoy, H. Alpay-Pelin Babaoğlu (2020). "Türkiye'de Elektronik Devletten Dijital Devlete Doğru", KSBD, Sonbahar, Y.122, S.23.
- Klein, Müge (2020). "İşletmelerde Dijital Dönüşüm Senaryoları-Kavramsal Bir Model Önerisi", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 74.

- Kocaoğlu, Mustafa-Sinem Şahnagil (2022). Veriye dayalı Kamu Politikası Yerel Düzeydeki Yansımaları, NEÜ Yayınları.
- Köse, Hacı Ömer-Nihan Polat (2021). "Dijital Dönüşüm ve Denetimin Geleceğine Etkisi", Sayıştay Dergisi, Sayı: 123.
- Nagy, J., Oláh, J., Erdei, E., Máté, D. & Popp, J. (2018). The role and impact of industry 4.0 and the internet of things on the business strategy of the value chain—The case of Hungary. Sustainability, 10(3491). Doi:10.3390/su10103491.
- Özer, Mehmet Akif (2017). "Yönetişimden Dijital Yönetişime: Paradigma Değişiminin Teknolojik Boyutu", HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt:6, Sayı:16.
- Taş, İbrahim Ethem-Kemal Uçacak-Yeter Çiçek (2017). "Türk Kamu Yönetiminde Yaşanan Dijital Dönüşümün Bürokratik İşlemlerin Azaltılması Üzerindeki Etkileri", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, C.22, Kayfor15 Özel Sayısı.
- Teichert, Roman (2019). "Digital Transformation Maturity: A Systematic Review of Literature", Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis, 67(6).
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Web Sitesi, https://cbddo.gov.tr/hakkimizda/, Erişim Tarihi: 11.09.2022.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Web Sitesi, https://cbddo.gov.tr/projeler/#3168. Erişim Tarihi: 12.11.2022
- Ünal, Yenal (2009). "Bilgi Toplumunun Tarihçesi", Tarih Okulu, Sonbahar, Sayı V.
- Wamba, Samuel Fosso, vd., (2015). "How 'big data' can make big impact: Findings from a systematic review and a longitudinal case study", International Production Economics, 165.
- Yeşilorman, Mehtap-Firdevs Koç (2014). "Bilgi Toplumunun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Der., C:24, S:1.
- Yıldırım, Arzu (2021). "Yerel Yönetimlerde Dijital Dönüşüm Uygulamaları", Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 54.
- Yılmaz, Vedat-Mehmet Mecek (2021). "Kavram ve Kuramsal Açıdan Türkiye'de Dijital Kamu Yönetimi ve Dönüşümü", B. Akıncı (Ed.) Kamu Yönetiminde Değişim Olgusu Global Trendler ve Yeni Paradigmalar, Nobel Yayınları, Ankara.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Acar, O. K. ve Uzun, H. (2022). Teknik Hizmet Sınıfı, Türk Kamu Yönetiminde Hizmet Sınıfları, (Bölümü- Editör: Kamil Ufuk BİLGİN), Akademisyen Kitabevi, Ankara, 37-66.
- Ahmad, A.; Alshurideh, M. and Alkurdi, B. (2021). The Four Streams of Decision Making Approaches: Brief Summary and Discussion.
- Aksakaloğlu, Y. (2021). Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimine Eleştirel Kuramın Katkısı: Kamu Değeri Yaklaşımı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara, s.191-193.
- Alford, J. ve O'Flynn, J. (2009). "Making Sense of Public Value: Concepts, Critiques and Emergent Meanings". *Intl Journal of Public Administration,* 32(3-4), 171-191.
- Anderson, J. E. (1975). Public Policy-Making. Praeger Publishers Inc. Santa Barbara, California, USA.
- Anderson, J. E. (2003). Public Policymaking: An Introduction (Fifth Edition). Boston: Houghton Mifflin Company.
- Anderson, J. E. (2011). Public Policy Making (7th ed.). Boston, Massachusetts, USA: Cengage Learning.
- Audit Commission. (2003). Corporate Governance: Improvement and Trust in Local Government. http://ww2.unhabitat.org/cdrom/TRANSPARENCY/ html/yellowp/Y027.html.
- Bali, A. S., & Ramesh, M. (2018). Policy capacity: A design perspective. Routledge handbook of policy design (pp. 331–343). Routledge.
- Barrett, S. ve Fudge, C. (1981). Policy and Action: Essays on the Implementation of Public Policy. United Kingdom, London: Published by Methuen.
- Baumgartner, F. R. and Jones, B. D. (2003). Positive and negative Feedback in Politics. In F.R. Baumgartner and B,D. Jones (eds.), Policy Dynamics, pp. 3-28. Chicago: University of Chicago Press.
- Benington, J. ve Moore, M. H. (2011). Public Value in Complex and Changing Times. Public Value: Theory and Practice içinde (1-30, ss.). NY: Palgrave Macmillan.
- Birkland, T. (2001). An Introduction to the Policy. New York: Armonk.
- Bryson, J., Sancino, A., Benington, J. ve Sorensen, E. (2017). "Towards a Multi-actor Theory of Public Value Co-creation". Public Management Review, 19(5), 640-654.
- Christensen, Tom and Per Lægreid. (. (2006). "Post New Public Management: Whole of Government as a New Trend." Chinese Public Administration (9), 83–90.
- Cobb, R. W. and Elder, C. D. (1972). Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda Building. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Cobb, R.W. Elder, C.D. (1972). Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda Building. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Cochran, C. E., Mayer, L. C., Carr, T., Cayer, N. J., McKenzie, M. ve Peck, L. (2009). American Public Policy: An Introduction. Boston: Wadsworth Cengage Learning.
- Cohen, M. D., March, J. G. ve Olsen, J. P. (1972). A Garbage Can Theory of Organizational Choice. Administrative Science (Quarterly) 17(1), 1-25.
- Colebatch, H. (1998) Policy. Buckingham: Open University Press.
- Cosgrave, J. (1996). Decision Making in Emergencies. Disaster Prevention and Management, Vol: 5, No: 4, 28- 35.

- Dawson, R. (1995). Güvenli Karar Alma Rehberi. Kütevin, E. ve Kütevin, Z. (çev.), İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Demir, F. (2011). Kamu Politikası ve Politika Analizi Çalışmalarının Teorik Çerçevesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 30, 107-120.
- Dunn, W. N. (1994). Public Policy Analysis. New Jersey: Prentice Hall.
- Dye, T. R. (1981). Understanding Public Policy (fourth ed.). New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Easton, D. (1965). A Systems Analysis of Political Life. New Jersey, USA: John Wiley and Sons: Hoboken.
- Eryılmaz, B. (2013). Kamu Politikası. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, 2979.
- Eulau, H. and Prewitt, K. (1973). Labyrinths of Democracy: Adaptations, Linkages, Representation, and Policies in Urban Politics. Indianapolis: Bobbs-Merrill Company.
- Gigerenzer, G., Todd, P.M. (1999). Simple Heuristics that Make us Smart. Oxford University Press, USA.
- Göze, A. (1968). Korporatif Devlet: XIX ve XX'inci Yüzyıllarda Avrupa'da Korporatif Devlet Teorileri ve Korporatif Devlet Sistemleri, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Heywood, A. (2006). Siyaset. Ankara: Liberte Yayınları.
- Howlett, M. (2009). Governance modes, policy regimes and operational plans: A multi-level nested model of policy instrument choice and policy design. Policy Sciences, 42(1), 73–89.
- Howlett, M. and Ramesh, M. (2003) Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems. Oxford: Oxford University Press.
- Howlett, M., & Mukherjee, I. (Eds.). (2018). Routledge handbook of policy design. Routledge.
- Jann, W. (2003). State, administration and governance in Germany: competing traditions and dominant nar¬ratives. Public Administration, 81(1), 95-118.
- Jann, W. ve Wegrich, K. (2007). Theories of the Public Cycle. F. Fischer, G. J. Miller ve M. S. Sidney içinde, Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics and Methods (43-62). Boca Raton, Florida, ABD: CRC Press.
- Jenkins, B. (1993). Policy Analysis: Models and Approaches. M. H. (ed.) içinde, The Policy Process : A Reader (35-50). London, UK: Hemel Hempstead, Harvester Wheatsheaf.
- Jenkins, B. (1997). Policy Analysis: Models and Approaches. M. Hill içinde, The Policy Process: A Reader (30-38). London: PrenticeHall.
- John O'Shaughnessy (1972). Inquiry and Decision (London: George Allen & Unwin.
- Jones, B. D. ve Baumgartner, F. R. (2003). Positive and Negative Feedback in Politics. B. D. Jones ve F. R. (edt) içinde, Policy Dynamics (3-28). Chicago: University of Chicago Press.
- Jones, C. O. (1984). An Introduction to the Study of Public Policy. Boston, Massachusetts, ABD: Houghton Mifflin Harcourt.
- Kahneman, D., Slovic, S.P., Slovic, P., Tversky, A. (1982). Judgment under uncertainty: heuristics and biases. Cambridge university press, USA.
- Kelly, Gavin, Geoff Mulgan, and Stephen Muers. (2002). Creating Public Value: An Analytical Framework for Public Service Reform. London: Cabinet Office Strategy Unit. http://www.cabinetoffice.gov.uk/media/cabinetoffice/strategy/assets/public_value2.pdf.

- Kingdon, J. W. (1995). Agenda, Alternatives, and Public Policies. 2nd Edition. New York: HarperCollins Col-lege Publishers.
- Knoepfel, P., Larrue, C., Varone, F. ve Hill, M. (2007). Public Policy Analysis. Great Britain: Beacon House.
- Kraft, M. E. ve Furlong, S. R. (2010). Public Policy: Politics, Analysis, and Alternatives (3th ed.), Washington: CQ Press.
- Lasswell, H. (1951). The Policy Orientation." In The Policy Sciences: Recent Developments. D. Lerner ve H. Lasswell içinde, The Policy Sciences: Recent Developments in Scope and Method (10-25). Palo Alto, Kaliforniya, ABD: Stanford University Press.
- Lindblom, C. E. and Cohen, D. K. (1979). Usable Knowledge. Social Science and Social Problem Solving. New Haven, London: Yale University Press.
- Moore, Mark H. (1995). Creating Public Value: Strategic Management in Government. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Moore, Mark H. (2003). Creating Public Value: Strategic Management in Government. Beijing: Tsinghua University Press.
- Moore, Mark H. (2013). Recognizing Public Value. London: Harvard University Press.
- Nutt, C. P. (1976). Models for Decision Making in Organizations and Some Contextual Variables Which Stipulate Optimal Use. Academy of Management Review, Vol:1(2), 84- 98.
- O'Toole, L. J. (2000). Research on Policy Implementation. Assessment and Prospects. Journal of Public Ad-ministration Research and Theory, 19(2), 263-288.
- Obi, E.; and Lambert, N.; Obiora, C. & Udoye, I. (2008). Public Policy Analysis and Decision Making. UK: Bookpoint Educational.
- Olsen, J. P. (1991). Political Science and Organization Theory: Parallel Agendas but Mutual Disregard. R. M. Czada ve A. Windhoff-Héritier içinde, Political Choice: Institutions, Rules, and the Limits of Rationality (87-119). Frankfurt: Westview Press.
- ournal of Social Science Research 16(4):395–415.
- Öztürk, Z. ve Uzun, H. (2011). Üniversitelerde Stratejik Planların Hazırlanması ve Uygulanması Sürecinde Strateji Geliştirme Daire Başkanlıklarının Etkinliği, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 11-1, 99-123.
- Parsons, W. (2005). Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis (6. Baskı). Cheltenham-UK:: Edward Elgar Publishing Ltd.
- Peng Jinpeng. (2005). "Holistic Governance: Theories and Institutional Strategy." Treatise on Political Science (23):61–100.
- Perri 6, Diana Leat, Kimberly Seltzer, and Gerry Stoker. (2002). Towards Holistic Governance: The New Reform Agenda. New York: Palgrave Macmillan.
- Perri 6. (1997). Holistic Government. London: Demos.
- Perri 6. (2003). "Institutional Viability: A Neo-Durkheimian Theory, Innovation." The European J
- Peterson, S. A. (2007). Evolution, Cognition, and Decision Making, Handbook of Decision Making. Boca Raton, FL, CRC Press, 119-129.
- Prittwitz, V. (1993). Katastrophenparadox und Handlungskapazität. Theoretische Orientierungen der Politikanalyse. Policy-Analyse. Politische Vierteljahresschrift, vol 24. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 328-35.

- Raab, M., Gigerenzer, G. (2015). The power of simplicity: a fast-and-frugal heuristics approach to performance science. Front. Psychol. 6, 1672.
- Rogge, K. S., & Reichardt, K. (2016). Policy mixes for sustainability transitions: An extended concept and framework for analysis. Research Policy, 45(8), 1620–1635.
- Scharpf, F. (1997). Actor-centered institutionalism, in Scharpf, Fritz (ed.), Games real actors play actor-centered institutionalism in policy research, Boulder, Colorado: Westview Press.
- Schneider, A. & Ingram, H. (1997) Policy Design for Democracy. Kansas: University of Kansas Press.
- Smith, K. & Larimer, C. (2009) The Public Policy Theory Primer. Boulder: Westview Press.
- Stoker, Gerry. (2006). "Public Value Management: A New Narrative for Networked Governance?" American Review of Public Administration 36(1):41–57.
- Stone, D. (1997). Policy Paradox. The Art of Political Decision Making. New York: Norton.
- Stone, D. (2004). Transfer Agents and Global Networks in the 'Transnationalisation' of Policy. Journal of European Public Policy, 11 (3), 545-66.
- TDK. (2018). Büyük Türkçe Sözlük, Türkiye. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uzun, H. (2021). Brezilya KÖİ Tecrübesi, Kamu Özel Ortaklıkları Ülke Tecrübeleri, (Kitap Bölümü-Editör: M. Akif ÖZER), Eğitim Yayınevi, 138-183.
- Uzun, H. (2021). Kamu Politikası Analizi Türkiye'nin Kamu Özel İş Birliği Politikası. Lykeion Yayıncılık, Ankara.
- Uzun, H. (2022). Stratejik Yönetişim (Strategic Governance), Baştan Sona Yönetişim, (Kitap Bölümü-Editör: M. Akif ÖZER), Gazi Kitapevi, Ankara, 449- 493.
- Weiss, C. H. (1992). Organizations for Policy Analysis: Helping Government Think. Newbury Park, CA: Sage.
- Wilson, J.Q. (1973). Political Organizations. Beverly Hills: Sage.
- Wittrock, B., Wagner, P., and Wollmann, H. (1991). Social science and the modern state: policy knowledge and political institutions in Western Europe and the United States. In P. Wagner, C.H. Weiss, B. Wit- trock and H. Wollmann (eds.), Social Sciences and Modem States, pp. 28—85. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yıldız, M. (2011). Kamu Politikası. Türkiye Bilimler Akademisi Açık Eğitim. Erişim adresi http://www.acikders.org.tr/course/view.php?id=66 (20.12.2022).
- Yılmaz, V. E. (2010). Kamu Politikası Çerçevesinde Türkiye'de Kamu Hizmeti Yayıncılığının Analizi (1960-2006). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Sinema Ana Bilim Dalı.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akkol, M. L. (2019). "Jürgen Habermas'ın İletişimsel Eylem Kuramı ve Kamusal Alan Kavramının Analizi". Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (37), 171-180.
- Aksakaloğlu, Y. (2017). Kamu Hizmeti Kapsamında Vatandaşlık Anlayışının Değişimi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Al, H. (2007). Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi (2. b.). Ankara: Vadi Yayınları.
- Arslan, N. T. (2010). "Klasik- Neo Klasik Dönüşüm Süreci: "Yeni Kamu Yönetimi". Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11(2), 21-38.
- Assoun, P. L. (2012). Frankfurt Okulu. (Çev. I. Ergüden). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Ateş, H. ve Okur, Y. (2009). "Kamu Kurumlarında Performans ve Denetimin Etkinliğinin Artırılması İçin Bir Alternatif: Yurttaş Şartları". Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(2), 101-125.
- Bağce, H. E. (2010). Sunuş. H. E. Bağce (Ed.). Frankfurt Okulu içinde (3. b.) (7-16, ss.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Bayraktar, G. (2012). "Yeni Sağ" Düşüncesinin Kamu Yönetimindeki Yansıması Olarak "Yeni Kamu Yönetimi" Anlayışı. B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Ed.). Türkiye'de Kamu Yönetimi içinde (2. b.). (595-606, ss.). Ankara: Nobel.
- Bilgiç, V. (2013). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı. A. Balcı, A. Nohutçu, N. K. Öztürk ve B. Coşkun (Ed.). Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar içinde (3. b.). (27-46, ss.). Ankara: Seçkin.
- Bottomore, T. (1989). Frankfurt Okulu. (Çev. A. Çiğdem). İstanbul: Ara Yayıncılık.
- Box, R. C. (2015). Critical Social Theory in Public Administration, NY: Routledge.
- Bryson, J. M., Crosby, B. C. ve Bloomberg, L. (2014). "Public Value Governance: Moving Beyond Traditional Public Administration and the New Public Management". Public Administration Review, 74(4), 445-456.
- Dağıstan, U. (2017). "Sosyal Bilimlerde Nesnellik Olgusu". Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(14), 450-460.
- Demir, S. A. (2009). "Sosyal Bilimlere Eleştirel Bir Bakış: Frankfurt Okulu ve Pozitivizm Eleştirisi". SAÜ Fen Edebiyat Dergisi, 1, 59-73.
- Denhardt, J. V. ve Denhardt, R. B. (2007). The New Public Service: Serving, Not Steering, New York: M. E. Sharpe.
- Denhardt, J. V. ve Denhardt, R. B. (2015). "The New Public Service Revisited". Public Administration Review, 75(5), 664-672.
- Denhardt, R. B. (1981). "Toward a Critical Theory of Public Organization". Public Administration Review, 41(6), 628-635.
- Denhardt, R. B. ve Denhardt, J. V. (2000). "The New Public Service: Serving rather than Steering". Public Administration Review, 60(6), 549-559.
- Durdu, Z. (2006). "Frankfurt Okulu'nun Sosyal Bilim Anlayışı". Sosyoloji Der., (15), 15-32.
- Eryılmaz, B. (2013). Kamu Yönetimi (Altıncı Baskı), Kocaeli: Umuttepe Yayınları, Kocaeli.
- Fayol, H. (2013). Genel ve Endüstriyel Yönetim (4. b.). (Çev. M. A. Çalıkoğlu). Ankara: Adres Yayınları.
- Frederickson, H. G. (1996). "Comparing the Reinventing Government Movement with the New Public Administration". Public Administration Review, 56(3), 263-270.
- Gülenç, K. (2012). "Sosyal Bilimlerin Geleceği Üzerine Yeniden Düşünmek". Felsefe Dünyası, 1(55), 146-165.
- Güler, B. A. (2012). Nesnesini Arayan Disiplin: Kamu Yönetimi. B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Ed.). Türkiye'de Kamu Yönetimi içinde (557-576, ss.). Ankara: Nobel.
- Güzelsarı, S. (2004). Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları. M. K. Öktem ve U. Ömürgönülşen (Ed.). Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları içinde (85-137, ss.). Ankara: İmaj.

- Habermas, J. (2018). Kamusallığın Yapısal Dönüşümü (15. b.). (Çev. T. Bora ve M. Sancar). İstanbul: İletişim.
- Held, D. (2010). Horkheimer'in Eleştirel Kuram Çözümlemesi: Epistemoloji ve Yöntem. H. E. Bağce (Ed.), Frankfurt Okulu içinde (Çev. K. Bozkurt ve H. E. Bağce). (3. b.). (189-218, ss.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Hughes, O. E. (2014). Kamu İşletmeciliği ve Yönetimi, (Çev. B. Kalkan, B. Akın ve Ş. Akın). Ankara: Bigbang Yayınları.
- İsbir, E. (2019). "Eleştirel Bir Sosyal Bilimin Olanağı Üzerine". Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, (28), 369-386.
- Jay, M. (2014). Diyalektik İmgelem: Frankfurt Okulu'nun Tarihi ve Çalışmaları (1923-1950). (Çev. S. Doğan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kellner, D. (2010). Frankfurt Okulu'nu Yeniden Değerlendirmek: Martin Jay'in Diyalektik İmgelem'inin Eleştirisi. H. E. Bağce (Ed.). Frankfurt Okulu içinde (Çev. A. Öztürk ve H. E. Bağce). (3. b.). (134-164, ss.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Kızılçelik, S. (2018). Frankfurt Okulu (4. b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koçak, O. (2005). Önsöz: Horkheimer ve Frankfurt Okulu. M. Horkheimer. Akıl Tutulması içinde (6. b.). (7-52, ss.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Leblebici, D. N. (2004). Kamu Yönetimi: Dünyada ve Türkiye'deki Gelişimi. M. K. Öktem ve U. Ömürgönülşen (Ed.). Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları içinde (7-25, ss.). Ankara: İmaj.
- Ömürgönülşen, U. (2014). Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliği. M. Acar ve H. Özgür (Ed.). Çağdaş Kamu Yönetimi I içinde (2. b.). (3-43, ss.). Ankara: Nobel.
- Özalp, A. (2009). "Modern Paradigmanın Krizi ve Devlet Üzerine Etkileri". Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 1(1), 1-10.
- Özalp, A. (t.y.). "Hayaller Mars, Gerçekler Yeryüzü: Kamu Yönetiminin Geleceği Üzerine". Erişim adresi http://www.yyusbedergisi.com/dergi/hayaller-mars-gercekler-yeryuzu-kamu-yonetiminin-gelecegi-uzerine20180101042508.pdf
- Özer, M. A. (2012). "Kamu Yönetimi Disiplinin Geleceği Üzerine Tartışmalar". Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 5(9), 1-25.
- Özer, M. A. (2014). "Kamu Yönetiminde Değişim Sürecini Dwight Waldo ile Yeniden Düşünmek". Amme İdaresi Dergisi, 47(4), 1-30.
- Özgür, H. (2014). Yeni Kamu Yönetimi Hareketi. M. Acar ve Hüseyin Özgür (Ed.). Çağdaş Kamu Yönetimi içinde (2. b.). (181-222, ss.). Ankara: Nobel.
- Özmen, A. ve Yılmaz, B. (2019). "Her Dönem Geçerli Bir Kamu Yönetimi Modeli Mümkün Mü? Yönetim Kültürü Temelli Bir Perspektif". Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(2), 269-292.
- Öztürk, Ü. (2012). "Thomas Kuhn'un Paradigma Kavrayışı Üzerine Analitik Bir İrdeleme". Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, 19, 173-191.
- Rhodes, R. A. (1996). "From Institutions to Dogma: Tradition, Eclecticism, and Ideology in the Study of British Public Administration". Public Administration Review, 56(6), 507-516.
- Saklı, A. R. (2013). "Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Çıkış Yolu Arayışları". Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Dergisi, 15(1), 145-171.
- Sargut, S. (2012). "Sosyal Bilim Olarak Örgüt ve Yönetim Araştırma Alanları: Bilimsel Meşruiyet Sorunları Nasıl Aşılır?". Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Der., 12(2), 1-16.
- Saygılıoğlu, N. ve Arı, S. (2003). Etkin Devlet: Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayını.
- Shafritz, J. M., Russel E. W. ve Borrick, C. P. (2017). Kamu Yönetimini Tanımak. (Çev. N. Öztaş.), Ankara: Nobel.
- Slater, P. (1998). Frankfurt Okulu- Kökeni ve Önemi- Marksist Bir Yaklaşım. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

- Şaylan, G. (2003). Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi (2. b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Şaylan, G. (2012). Kamu Yönetimi Disiplininde Bunalım ve Yeni Açılımlar Üzerine Düşünceler. B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Ed.). Türkiye'de Kamu Yönetimi içinde (2. b.). (607-629, ss.). Ankara: Nobel.
- Therborn, G. (2010). Frankfurt Okulu. H. E. Bağce (Ed.). Frankfurt Okulu içinde (Çev. H. E. Bağce.). (3. b.). (19-54, ss.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Üstüner, Y. (2012). Kamu Yönetimi Disiplininde "Kimlik Sorunsalı". B. Aykaç, Ş. Durgun ve H. Yayman (Ed.). Türkiye'de Kamu Yönetimi içinde (2. b.). (631-643, ss.). Ankara: Nobel.
- Vigoda, E. (2003). "Rethinking the Identity of Public Administration: Interdisciplinary Reflections and Thoughts on Managerial Reconstruction". Public Administration & Management: An Interdisciplinary Journal, 8, 1-22.
- Vries, M. S. ve Kim, P. S. (2011). Value and Virtue in Public Administration- A Comparative Perspective. London: Palgrave Macmillan.
- Wiggershaus, R. (1995). The Frankfurt School: Its History, Theories and Political Significance. (Çev. M. Robertson). Cornwall: Polity Press.
- Yıldırım, M. (2015). E-Devlet ve Yurttaş Odaklı Kamu Yönetimi (4. b.). Ankara: Nobel.
- Yıldırım, Y. (2018). "Neoliberalizme Karşı Demokrasi: Ortak Olanı Yeniden Kurmak İçin Mücadele". Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 6(1), 123-142.
- Zanetti, L. A. ve Carr, A. (1997). "Putting Critical Theory to Work: Giving the Public Administrator the Critical Edge". Administrative Theory & Praxis, 19(2), 208-224.
- Zengin, O. (2015). Eleştirel Kamu Yönetimi: İşletmeciliği Dengeleme Çabasında Bir Eleştiri Pratiği. Ö. Köseoğlu ve M. Z. Sobacı (Ed.). Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları içinde (47-74, ss.). Bursa: Dora.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Adeoye, O. S. (2013). "A Survey of Emerging Biometric Technologies", International Journal of Computer Applications 9/10 (2010), 1-5 akt. H. Hakan Çetinkaya – Muammer Akçay, "Yüz Tanıma Sistemleri ve Uygulama Alanları", XIV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, ed. Mustafa Akgül vd. s.148.
- Ak, Tarık (2021). "Yapay Zekâ Teknolojilerinin İç Güvenlik Alanında Kullanımı", Kovid-19 Sonrası Geleceğin Güvenlik Kurumları ve Stratejik Dönüşüm, ed. İzgi Savaş (İstanbul: Tasam Yayınları), 199.
- Anadolu Ajansı (AA) (2022). "Yapay Zekâda Ülkelerin Stratejik Hamleleri". https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/yapay-zekâda-ulkelerin-stratejik-hamleleri/1653383 (Erişim 30.11.2022).
- Ayhan, Emrah ve Murat Önder (2017). "Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı: Yönetişime Açılan Kapı", Gazi İktisat ve İşletme Dergisi 3/2, (2017), 19-48.
- Birdişli, Fikret (2011). "Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 31, 152.
- C4defence (2022). "CH-7 Made Its Maiden Flight". https://www.c4defence.com/en/ch-7-made-its-maiden-flight/ (Erişim: 30.11.2022).
- C4ISRNET (2022). "Intelligence Agency Takes Over Project Maven, the Pentagon's Signature AI Scheme", (Erişim 6 Kasım 2022).
- Çukurçayır, M. Akif ve Esra B. Sipahi (2003). "Yönetişim Yaklaşımı ve Kamu Yönetiminde Kalite", Sayıştay Dergisi 14/50-51, 35-66.
- Daly, Angela vd., (2019). "Artificial Intelligence Governance and Ethics: Global Perspectives", The Chinese University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper No. 2019-15 University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper No. 2019/033, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3414805 (Erişim: 30.11.2022).
- Doğan, Ferdi – İbrahim Türkoğlu (2019). "Derin Öğrenme Modelleri ve Uygulama Alanlarına İlişkin Bir Derleme", DÜMF Mühendislik Dergisi 10/2.
- Doğan, Korcan ve Sacit Arslantekin (2016). "Büyük Veri: Önemi, Yapısı ve Günümüzdeki Durum", DTCF Dergisi 56/1, 15-36.
- Ekmekcioğlu, Alper – Mete Yıldız (2018). "İnsansız Hava Araçlarının Askeri ve Sivil Alanlarda Kullanımı: ABD ve Türkiye Örnekleri ve Bazı Politika Önerileri", Türk İdare Dergisi 486, 171.
- Emeklier, Bilgehan (2011). "Thomas Hobbes ve John Locke'un Güvenlik Anlayışlarının Karşılaştırmalı Bir Analizi", Güvenlik Stratejileri Dergisi 7/13, 99-123.
- Erdinçler, Rahmi Erkut (2020). "Türkiye'nin Askeri Alanda Devrim (Rma) Hipotezine Katkısı: Sürü Siha Taarruzları Üzerine Bir Analiz", Kamu Yönetimi ve Teknoloji Der. 2/2, 49.
- Eryılmaz, Bilal (2010). Kamu Yönetimi (Ankara: Okutman Yayıncılık).
- Evans, Angela M. ve Adriana Campos (2013). "Open Government Initiatives: Challenges of Citizen Participation", Journal of Policy Analysis and Management 32/1, 172-203.
- Fejes, E.– I. Futo (2021). "Artificial Intelligence in Public Administration – Supporting Administrative Decisions", Public Finance Quarterly 66/5, 23-51.
- Forrer, John vd., (2007). "Not Your Father's Public Administration", Journal of Public Affairs Education 13/2, 265-280.
- Gamage, Pandula (2016). "New Development: Leveraging 'big data' analytics in the public sector", Public Money&Management 36/5, 285-290.
- Gençkaya, Ömer Faruk – Hakan G. Gündoğdu – "Ahmet Aytekin (2021). "Büyükşehir Belediyeleri Web Sitelerinin Yönetişim İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 16/3, 706.
- Global Security (2022). "CH-7 Rainbow-7". https://www.globalsecurity.org/military/ world/china/ch-7.htm (Erişim: 30.11.2022)

- Goldberg, D. E. – J. H. Holland (1988). "Genetic Algorithms and Machine Learning", Machine Learning 3, 95.
- Göçerler, Birkan (2015). Yapay Zekâ Tabanlı Plaka Tanıma ile Bariyer Kontrolü (Edirne: Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi).
- Göçoğlu, Volkan (2020). "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Dijital Dönüşüm: Nesnelerin İnterneti Üzerine Bir İnceleme", MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi 9/1, 618-619.
- Gündoğdu, Hakan Gökhan (2022). Türkiye'de Kamu Yönetiminde Koordinasyon, (Ankara: Nobel Bilimsel Eserler).
- Heywood, Andrew (2013). Siyasi İdeolojiler, çev. Ş. Akın ve A.K. Bayram (Ankara: Adres).
- Horizons (2022). "China Social Credit System Explained – What is it & How Does it Work?". https://nhglobalpartners.com/china-social-credit-system-explained/#How Does Chinas_Social_Credit_System_Work (Erişim: 30.11.2022).
- Hristozov, S.– B. Shishkov (2017). "Usability Assessment of Drone Technology With Regard to Land Border Security", Proceedings of the Seventh International Symposium on Business Modeling and Software Design, 216-222.
- http://www.state.gov/r/pa/ho/time/cwr/17603.htm, 1947, 10.09.2009 akt. Fikret Birdişli, "Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 31 (2011), 151.
- http://www.yuztanima.net/ akt. Rüya Şamlı – M. Erkan Yüksel, "Biyometrik Güvenlik Sistemleri", Akademik Bilişim 2009 (2009). (Erişim: 30.11.2022)
- https://watermark.silverchair.com/labmed39 akt. N. Radulov, "Artificial Intelligence and Security. Security 4.0, International Scientific Journal "Security & Future" 3/1 (2019), 5. (Erişim: 30.11.2022)
- IEEE Spectrum (2022). "A Robotic Sentry For Korea's Demilitarized Zone" (Erişim: 24.11.2022)
- Investopedia (2022). "Cambridge Analytica". https://www.investopedia.com/terms/c/ cambridge-analytica.asp (Erişim: 20.11.2022)
- İrdem İbrahim – Sedat Çobanoğlu (2021). "Yapay Zekânın İç Güvenlik Yönetimi Üzerine Yansımaları: Siber Güvenlik", Kamu Yönetimi ve Teknoloji Der.,3/2, 190-191.
- İrdem, İbrahim (2020). "İç Güvenlik, Kamu Düzeni ve Yeni Kamu Hizmeti Perspektifinden Güvenlik Yönetimi", İç Güvenlik Yönetimi ve Polislik, ed. İbrahim İrdem (Ankara: Polis Akademisi Yayınları), 17-46.
- Kardaş, Tuncay (2021). "Güvenlik", Uluslararası İlişkilere Giriş, ed. Ali Balcı – Şaban Kardaş (İstanbul: Küre Yayınları, 2014), 226-232 akt. Muhammed Ali Yetgin – Mithat Baştuğ, "Devletlerin Değişen Güvenlik Algısında İnsansız Hava Araçları", Türkiye İnsansız Hava Araçları Dergisi 3/2, 56.
- Katsamunska, Polya (2012). "Classical and Modern Approaches to Public Administration", Economic Alternatives 1,74-81.
- Kaur, Harjeet (2021). "Machine Learning And Border Security", PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology 18/1 (2021), 3467-3475.
- Kok, Joost N. vd., (2009). "Artificial Intelligence: Definition, Trends, Techniques and Cases", Artificial Intelligence Encyclopedia of Life Support Systems, ed. Joost NicoKok (United Kingdom: EOLSS Publishers), 1-2.
- Koliba, Christopher J. (2006). "Serving the Public Interest across Sectors: Asserting the Primacy of Network Governance", Administrative Theory & Praxis 4/28, 593-601.
- Koslowski, Rey ve Marcus Schulzke (2018). "Drones along Borders: Border Security UAVs in the United States and the EU", International Studies Perspectives 19/4, 305-324.
- Mailonline (2022). "Digital border guards with an AI lie detector will interrogate travellers over what is in their suitcase at EU borders in a bid to toughen security". https://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-6341801/AI-lie-detector-interrogate-travellers-EU-borders.html (Erişim: 30.11.2022)
- Mediaclick (2022). "Yapay Zekânın Geleceği" https://www.mediaclick.com.tr/tr/blog/ yapay-zekânin-gelecegi (Erişim 07.11.2022)

- Medium.com (2022). "Yapay Zekânın Avantajları ve Dezavantajları". https://medium.com/ @kaantiftikci/yapay-zekânın-avantajları-ve-dezavantajları-5341075f843(Erişim:30.11.2022)
- Medium.com (2022). "Yapay Zekânın Tarihçesi ve Gelişim Süreci" https://medium. com/türkiye/yapay-zekânın-tarihçesi-ve-gelişim-süreci-cb4c73deb01d (Erişim 06.11.2022)
- Migration Policy Institute (MPI) (2022). "The Increasing Use of Artificial Intelligence in Border Zones Prompts Privacy Questions". https://www.migrationpolicy.org/article/ artificial-intelligence-border-zones-privacy (Erişim: 07.11.2022).
- Moon, M. Jae (2020). "Shifting from Old Open Government to New Open Government: Four Critical Dimensions and Illustrations", Public Performance and Management Review 43/3 (2020), 535-559.
- NewScientist (2022). "An AI lie detector will interrogate travelers at some EU borders". https://www.newscientist.com/article/mg24032023-400-an-ai-lie-detector-will-interrogate-travellers-at-some-eu-borders/ (Erişim: 22.11.2022).
- O'Reilly, Tim vd., (2012). "How data science is transforming health care" «O'Reilly Media Inc.».https://www.oreilly.com/library/view/how-data-science/97814493/(Erişim:30.11.2022)
- Okçu, Murat ve Elvettin Akman (2020). "Yapay Zekâ ve Kamu Politikası", Teknoloji ve Kamu Yönetimi, ed. Mete Yıldız ve Cenay Babaoğlu (Ankara: Gazi Kitabevi, 67-110.
- Ömürgönülşen, Uğur (2015). "Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliği", Çağdaş Kamu Yönetimi-I, ed. Muhittin Acar ve Hüseyin Özgür (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık), 3-43.
- Özdemirci, Fahrettin – Mehmet Torunlar (2018). "Bilgi-Değişim-Siber Güvenlik-Bağımsızlık", Bilgi Yönetimi Dergisi 1/1), 82.
- Özer, Adem (2019). "Savaşlarda Üçüncü Devrim Otonom Silah Sistemleri ve İnsancıl Hukuk", Geleceğin Güvenliği, ed. Ahmet Yıldız (İstanbul: TASAM Yayınları), 257.
- Palantir (2022). "Why We're Here". https://www.palantir.com/about/(Erişim: 06.11.2022)
- Perry, Brandon - Risto Uuk (2019). "AI Governance and the Policymaking Process: Key Considerations for Reducing AI Risk", Big Data Cognitive Computing 3/ 2, 1-17.
- Peters, B. Guy (2001). The Future of Governing (Kansas: The University Press).
- Pirim, Harun (2006). "Yapay Zekâ", Journal of Yasar University 1/1, 84.
- Russell, Stuart – Peter Norvig (2010). Artificial Intelligence A Modern Approach Third Edition (New Jersey: Pearson Education), 1.
- Salamon, Lester M. (ed.), (2022). The tools of government: A guide to the new governance, (New York: Oxford University Press).
- Say, Cem (2019). 50 Soruda Yapay Zekâ (İstanbul: 7 Renk Basım Yayın ve Filmcilik Ltd. Şti, 2018), 83 akt. İpek Sucu, "Yapay Zekânın Toplum Üzerindeki Etkisi ve Yapay Zekâ (A.I.) Filmi Bağlamında Yapay Zekâya Bakış", Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi 2/2, 205.
- Saygılı, Hilal ve Murat Önder (2018). "Yapay Zekâ ve Kamu Yönetimine Yansımaları", Türk İdare Dergisi 90/487, 629-668.
- Soni, Neha vd. (2019). "Impact of Artificial Intelligence on Businesses: from Research, Innovation, Market Deployment to Future Shifts in Business Models", file:///C:/Users/user/Downloads/Impact_of_ Artificial_Intelligence_on_Businesses_fr.pdf (Erişim: 24.11.2022).
- Stendustri (2022). "Ülkelerin Sınır Güvenliğini Yapay Zekâ Sağlayacak". https://www. stendustri.com.tr/insaat-ve-malzeme/ulkelerin-sinir-guvenligini-yapay-zekâ-saglayacak-h110738.html (Erişim 07.11.2022).
- Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE) (2022). "Ulusal Güvenliğin Sağlanmasında Yapay Zekânın Rolü". https://www.sde.org.tr/analiz/ulusal-guvenligin-saglanmasinda-yapay-zeknin-rolu-analizi-19719 (Erişim: 06.11.2022).
- Sucu, İpek (2019). "Yapay Zekânın Toplum Üzerindeki Etkisi ve Yapay Zekâ (A.I.) Filmi Bağlamında Yapay Zekâya Bakış", Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi 2/2, 205.

- Şahiner, Mustafa Kürşat vd. (2021). "Yeni Sınır Güvenliği Anlayışında Yapay Zekâ Yönetişimi: Fırsatlar ve Tehditler", Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Der., 5/2 (2021), 88.
- Şeker, Abdulkadir vd. (2017). "Derin Öğrenme Yöntemleri ve Uygulamaları Hakkında Bir İnceleme", Gazi Mühendislik Bilimleri Dergisi 3/3, 48.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı, Dijital Dönüşüm Ofisi (2022). "Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025". https://cbddo.gov.tr/uyzs (Erişim: 24.11.2022).
- Türk Geliştiriciler Topluluğu Turk.Dev (2022). "Yapay Zekânın Avantajları ve Dezavantajları Nelerdir?". https://www.turk.dev/yazilim/yapay-zekânin-avantajlari-ve-dezavantajlari-nelerdir/ (Erişim: 30.11.2022).
- Türkiye Yapay Zekâ İnisiyatifi (TRAI) (2022). "Yapay Zekâ Zaman Çizelgesi", https://turkiye.ai/kaynaklar/yapay-zekâ-zaman-cizelgesi/ (Erişim: 25.11.2022).
- Ulaşan, Fatih – Emrah Ayhan (2021). "Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kapsamında Kamu Yönetiminin Dönüşümü: Kamu Hizmetlerinde Yapay Zekâ Uygulamaları", Teori ve Uygulamada Kamu Yönetimi ve Siyaset Alanında Yaşanan Bilimsel Gelişmeler, ed. Şahin Karabulut (Ankara: Gazi Kitabevi, 2021), 231.
- UNICRI - United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (2019). Artificial Intelligence and Robotics for Law Enforcement. http://www.unicri.it/artificial -intelligence-and-robotics-law-enforcement (Erişim: 12.11.2022).
- Wolfers Arnold (2011). "National Security:As an Ambiguous Symbol", Political Science Quarterly " 67/4, Academy of Political Science Publication, 1952, pp. 481–502 akt. Fikret Birdişli, "Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 31 (2011), 151.
- Yenişafak (2022). "AB'den sınırlara yapay zekâ destekli yalan makinesi". https://www.yenisafak.com/teknoloji/abden-sinirlara-yapay-zekâ-destekli-yalan-makinesi-3405909 (Erişim: 30.11.2022).
- Yetgin, Muhammed Ali – Mithat Baştuğ (2021). "Devletlerin Değişen Güvenlik Algısında İnsansız Hava Araçları", Türkiye İnsansız Hava Araçları Dergisi 3/2, 56.
- Yıldırım, Korkmaz (2022). "Yerel ve Ulusal E-Devlet Gelişim Modelleri ve Belirleyicileri Üzerine Bir İnceleme. Akademik Yaklaşımlar Dergisi 13/1, 294.
- Yıldırım, Korkmaz (2022). "Çevresel Terörizmin 'Güvenlik' Bağlamında Değerlendirilmesi: Doğu Karadeniz Bölgesinden Çıkarımlar", Karadeniz Araştırmaları Enst., Dergisi 8/15, 213.
- Yılmaz, Sait (2021). "Teknoloji ve Savaş", Sosyal Bilimler Araştırmaları Der.,1/1, 61.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Alderete, María Verónica (2021). Determinants of Smart City Commitment among Citizens from a Middle City in Argentina. Smart Cities, V. 4, https://doi.org/10.3390/ smartcities4030059.
- Allam, Zaheer - Sharifi, Ayyoob - Bibri, Simon Elias – Chabaud, Didier (2022). Emerging Trends and Knowledge Structures of Smart Urban Governance. Sustainability, V. 14, 5275, https://doi.org/10.3390/su14095275.
- Anthopoulos, Leonidas (2017). Smart Utopia vs Smart reality: Learning by Experience from 10 Smart City Cases, Cities, V. 63.
- Arat, Zeynep (1975). Gelişmekte Olan Ülkelerde Sanayileşmenin Kentleşmeye Etkisi: Türkiye İçin Bir Sınama, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Gelismekte-olan-ulkelerde-sanayiles menin-kentlesmeye-etkisi-Turkiye-icin-bir-sinama_Zeynep-Arat.pdf (Erişim Tarihi: 15.09.2022).
- Aslanoğlu, Rana (1992). Kentlerin Kökeni Üzerine Bir Değerlendirme, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 13, Sayı. 1-2.
- Aydoğdu, İlke Bezen (2013), "Bilgi Kenti: Bir Değişimin Anatomisi", Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, s.15-26.
- Ayten Alkan, Ayten - Duru, Bülent (2002). 20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce, 20. Yüzyıl Kenti, Der. ve Çev. Alkan, Ayten –Duru, Bülent, İmge Yayınevi, Ankara.
- Baran, Małgorzata - Kłos, Monika - Chodorek, Monika - Marchlewska Patyk, Karolina (2022). The Resilient Smart City Model-Proposal for Polish Cities, Energies, V. 15, 1818. https://doi.org/10.3390/en15051818.
- Bayrak, Burcu (2021). İlk Kentler'in Kurulması ve Erken Devlet'in Doğuşu Aşamalarında Yönetim ve Yönetsel Aygıtlar Üzerine Bir Değerlendirme, Amme İdaresi Der., C.54, S. 4.
- Bektaş, Leyla (2013). Kent Mekânının Dönüşümü ve Yabancılaşma: Kente Belgeseller Üzerinden Bakış, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı İletişim Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bellini, Pierfrancesco - Nesi, Paolo - Pantaleo, Gianni (2022). IoT-Enabled Smart Cities: A Review of Concepts, Frameworks and Key Technologies, Applied Science, V. 12, 1607, https://doi.org/10.3390/app12031607.
- Bilici, Zekeriya - Babahanoğlu, Veysel (2018). Akıllı Kent Uygulamaları ve Konya Örneği, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Cilt. 9 Sayı. 2.
- Birleşmiş Milletler (2018). World Urbanization Prospects, The 2017 Version, United Nations, New York.
- Bulmuş, Gamze - Erkan Polat (2020). Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımı ve Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Türkiye Bölgesel Planlama Uygulamasına Etkileri, Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, Cilt. 5, Sayı. 2.
- Can, Fatih Mehmet (2010). Kentleşme, Sanayileşme ve Kalkınma Etkileşimi, Sürdürülebilir Kentleşme ve Kentlilik Sempozyumu Kitabı, T.C. Fırat Kalkınma Ajansı, Malatya.
- Caragliu, Andrea - Del Bo, Chiara - Nijkamp, Peter (2011). Smart Cities in Europe, Journal of Urban Technology, V. 18, I. 2, https://doi.org/10.1080/10630732.2011.601117.
- Castells, Manuel (1996). The Informational Model of Develeopment and the Restructuring of Capitalism, Readings in Urban Theory, Ed. Fainstein, Susan S. - Campell, Scott, Blackwell Publishing.
- Chen, Zhaoyu - Chan, Irene Cheng Chu (2022). Smart Cities and Quality of Life: A Quantitative Analysis of Citizens' Support for Smart City Development, Information Technology & People, https://doi.org/10.1108/ITP-07-2021-0577.
- Chourabi, Hafedh - Nam, Taewoo - Walker, Shawn - Gil Garcia, J. Ramon - Mellouli, Sehl - Nahon, Karine - Pardo, Theresa A. - Scholl, Hans Jochen (2012). Understanding Smart Cities: An Integrative Framework, Proceedings of the Annual 45. Hawaii International Conference on System Sciences.

- Colldahl, Caroline - Frey, Sonya - Kelemen, Joseph E. (2013). Smart Cities: Strategic Sustainable Development for an Urban World, School of Engineering Blekinge Institute of Technology, Karlskrona, Master Thesis, Sweden.
- Çelikyay, Hicran Hamza (2017). İstanbul Perspektifinden Akıllı Şehirlere Bakış: Şehirleri Akıllı Kılan Sadece Teknoloji Mi? Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt. 1.
- Erkek, Seyida (2017). Akıllı Şehircilik Anlayışı ve Belediyelerin İnovatif Uygulamaları, Medeniyet ve Toplum, Cilt. 1, Sayı. 1.
- Erman, Tahire (2010). Kent Çalışmalarının Geçmişi ve Bugünü: Hâkim Paradigmalar ve yeni Sorunsallar, İdealkent, Sayı.1.
- Esendemir, Şerif (2015). Kentin Kökeni, Muhafazakâr ve Modernist Halleri, Şehir ve Medeniyet, Cilt. 5, S. 9.
- Georgiadis, Athanasios - Christodoulou, Panayiotis - Zinonos, Zinon (2021). Citizens' Perception of Smart Cities: A Case Study. Applied Science, V. 11, 2517. https://doi.org/10.3390/app11062517.
- Giffinger, Rudolf - Fertner, Christian - Kramar, Hans - Meijers, Evert (2007). City-Ranking of European Medium-Sized Cities; Vienna University of Technology, Vienna, Austria.
- Giffinger, Rudolf - Gudrun, Haindlmaier (2010). Smart Cities Ranking: An Effective Instrument For The Positioning Of The Cities?, ACE: Architecture, City and Environment.
- Gürsoy, Oğuzhan (2019). Akıllı Kent Yaklaşımı ve Türkiye'deki Büyükşehirler İçin Uygulama İmkânları, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Hall, Robert E. (2000). The Vision of A Smart City, Proceedings of the 2nd International Life Extension Technology Workshop, 28 Eylül 2000, Paris, Fransa.
- Harvey, David (2016). Kentsel Mekan Mücadeleleri Neden Önemlidir? Mekan Meselesi, Ed. Merrifield, Andy - Negri, Antonio - Bayat, Asef - Harvey, David - Wacquant, Loïc - AmorÔs, Miguel - Torlak, Soner, 2. Baskı, Tekin Yayınları, İstanbul.
- Hasol, Doğan (2002). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 8. Baskı, İstanbul.
- Hatuka, Tali- Issachar Rosen-Zvi- Michael Birnhack- Eran Toch - Hadas Zur (2018). The Political Premises of Contemporary Urban Concepts: The Global City, The Sustainable City, The Resilient City, The Creative City, and The Smart City, Planning Theory & Practice, V. 19, I. 2, https://doi.org/10.1080/14649357.2018.1455216.
- Kamu Teknoloji Platformu (2016). Akıllı Kentler Masa Başı Araştırması, XSIGHTS.
- Kar, Arpan Kumar - Mustafa, Syed Ziaul - Gupta, Manmohan Prasad - Ilavarasan, P. Vigneswara – Dwivedi, Yogesh K. (2017). Understanding Smart Cities: Inputs for Research and Practice. Advances in Smart Cities: Smarter People, Governance and Solutions, Ed. Kar, Arpan Kumar - Gupta, Manmohan Prasad - Ilavarasan, P. Vigneswara – Dwivedi, CRC Press: Boca Raton FL, USA.
- Kaya, Erol - Şentürk, Hulisi - Danış, Osman – Şimşek, Sami (2007). Modern Kent Yönetimi-1. Okutan Yayıncılık, İstanbul.
- Keleş, Ruşen (1998). Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara.
- Keleş, Ruşen (2004). Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kemeç, Abidin - Gül, Hüseyin (2022). Teknolojik Gelişmelerin Akıllı Kent Politikalarına Yansımaları, **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Konularında Bilimsel Değerlendirmeler,** Ed. Karabulut, Şahin, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Keyder, Çağlar (1992). İstanbul'u Nasıl Satmalı? İstanbul Dergisi, S. 3.
- Lee, Won Sang (2022). Analyzing The Evolution of Interdisciplinary Areas: Case of Smart Cities, Journal of Global Information Management, V. 30, I. 1, https://doi.org/10.4018/ JGIM.304062.

- Lnenicka, Martin - Nikiforova, Anastasija - Luterek, Mariusz - Azeroual, Otmane - Ukpabi, Dandison - Valtenbergs, Visvaldis - Machova, Renata (2022). Transparency of Open Data Ecosystems in Smart Cities: Definition and Assessment of The Maturity of Transparency in 22 Smart Cities, Sustainable Cities and Society, V. 82, 103906, https://doi.org/10.1016/j.scs.2022.103906.
- Lombardi, Patrizia - Giordano, Silvia, Farouh, Hnd - Yousef, Wael (2012). Modelling The Smart City Performance, The European Journal of Social Science Research, V. 2.
- Memiş, Levent (2022). Ağ Yönetişimi: Kent Yönetimi Bağlamında Teorik Bir İnceleme, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt. 9, Sayı. 1.
- Micozzi, Nancy - Yigitcanlar, Tan (2022). Understanding Smart City Policy: Insights from the Strategy Documents of 52 Local Governments. Sustainability, V. 14, 10164, https://doi.org/10.3390/su141610164.
- Mumford, Lewis (2013). Tarih Boyunca Kent: Kökenleri, Geçirdiği Değişimler ve Geleceği, Çev. Koca, Gürol - Tosun, Tamer, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Myeong, Seunghwan - Park, Jaehyun - Lee, Minhyung (2022). Research Models and Methodologies on the Smart City: A Systematic Literature Review, Sustainability, V. 14, 1687, https://doi.org/10.3390/su14031687.
- Nam, Taewoo - Pardo, Theresa A. (2011). Conceptualizing Smart City with Dimensions of Technology, People, and Institutions, The Proceedings of the 12th Annual International Conference on Digital Government Research, June 12–15, 2011, College Park, MD, USA.
- Negiz, Nilüfer (2017). Kentlerin Tarihsel Sürdürülebilirliğinde Kültürel Miras: Önemi ve Değeri Üzerine Düşünmek, Akademia Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt. 1, Sayı. 3.
- Negri, Antonio (2016). Çokluğun Mekanı: Metropol, Mekan Meselesi, Ed. Merrifield, Andy - Negri, Antonio - Bayat, Asef - Harvey, David - Wacquant, Loïc - AmorÓs, Miguel - Torlak, Soner, 2. Baskı, Tekin Yayınları, İstanbul.
- Örselli, Erhan - Akbay, Can (2019). Teknoloji ve Kent Yaşamında Dönüşüm: Akıllı Kentler, Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, Cilt. 2, Sayı. 4.
- Örselli, Erhan - Bayrakcı, Erdal - Dinçer, Selçuk (2019). Kent Güvenliğinin Sağlanmasında Akıllı Kent Teknolojilerinin Rolü, Journal of Social and Humanities Sciences Research, Cilt. 6, Sayı. 43.
- Örselli, Erhan - Bayrakçı, Erdal (2021). Kentlerin Rekabet Edebilirliğinde Akıllı Kentin Rolü, Akıllı Kentler: Uygulamalar, Sorunlar ve Çözümler, Ed. Yakup Bulut - M. Miraç Aslan, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Örselli, Erhan - Bilici, Zekeriya - Babahanoğlu, Veysel (2018). Akıllı Vatandaş, Akıllı Kentler ve Türkiye, ICPESS 2018 Proceedings Vol. 1: Political Studies.
- Örselli, Erhan - Dinçer, Selçuk (2019). Akıllı Kentlerin İnsan Boyutu: Akıllı Yönetişim ve Akıllı İnsan Üzerine Bir Analiz, 4. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi, 16-18 Ekim 2019, Ankara.
- Özgül, Can Giray (2020). Yeni Kent Paradigması, İdealkent Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- Pereira, Gabriela Viale - Parycek, Peter - Falco, Enzo - Kleinhans, Reinout (2018). Smart Governance in The Context of Smart Cities: A Literature Review, Information Polity, V. 23, https://doi.org/10.3233/IP-170067.
- Qonita, Maryam - Giyarsih, Sri Rum (2022). Smart City Assessment Using The Boyd Cohen Smart City Wheel in Salatiga, Indonesia, GeoJournal, https://doi.org/10.1007/s10708-022-10614-7.
- Quijano, Ana - Hernández, Jose L. - Nouaille, Pierre - Virtanen, Mikko - Sánchez-Sarachu, Beatriz - Pardo-Bosch, Francesc - Knieilng, Jörg (2022). Towards Sustainable and Smart Cities: Replicable and KPI-Driven Evaluation Framework, Buildings, V. 12, 233. https://doi.org/10.3390/buildings12020233.
- Rochet, Claude - Belemlih, Amine (2021). Social Emergence, Cornerstone of Smart City Governance as a Complex Citizen-Centric System, Handbook of Smart Cities, Ed. Augusto, J. C., Springer, Switzerland.

- Sarıoğlu, Servet (2005). Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri: Dünya Kentleri ve İstanbul Örneği, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetim ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Sodiq, Ahmed - Baloch, Ahmer A.B. - Khan, Shoukat Alim - Sezer, Nurettin (2019). Towards Modern Sustainable Cities: Review of Sustainability Principles and Trends, Journal of Cleaner Production, V. 227, https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.04.106.
- Tekkanat, Semiha Sultan – Türkmen, Seda Nur (2018). Tarih Boyunca Kent Formlarının Biçimlenişi Üzerine Bir İnceleme, Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt. 10 Sayı. 4. s.107-124.
- Topal, A. Kadir (2003). "Global Kapitalizmde Sermaye Birikimi İçin Yeni Mekânsal Ölçekler: Dünya Kentleri/Global Kentler", Çağdaş Yerel Yönetimler, C. 12, S. 2. s.41-61.
- Topal, A. Kadir (2004). Kavramsal olarak Kent Nedir? ve Türkiye'de Kent Neresidir? Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 1.
- Tuysuz, Suat - Yazar, Ahmet - Manga, Müge (2022). Assessment of Tendency to Become a Smart City Among Turkish Cities in the Context of Underdevelopment: An Empirical Analysis, Planlama, V. 32, I. 2 https://doi.org/10.14744/planlama.2021.01346.
- Uğurlu, Örgen (2010). Kentlerin Tarihsel Gelişimi, Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi, Ed. Uğurlu, Örgen - Pınarcıoğlu, Nihal Ş. - Kanbak, Ayşegül - Şiriner, Makbule, Örgün Yayınevi, İstanbul.
- Wawer, Monika - Grzesiuk, Kalina - Jegorow, Dorota (2022). Smart Mobility in a Smart City in The Context of Generation Z, Sustainability, Use of ICT, and Participation, Energies, V. 15, 4651, https://doi.org/10.3390/en15134651.
- Yılmaz, Ensar - Salih Çiftçi, (2011). Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açıdan Türkiye'de Kentleşme Dönemleri, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt. 10, Sayı. 35.
- Yigitcanlar, Tan - Kankanamge, Nayomi - Vella, Karen (2021). How Are Smart City Concepts and Technologies Perceived and Utilized? A Systematic Geo-Twitter Analysis of Smart Cities in Australia. Journal of Urban Technology, V. 28 I. 1-2, https://doi.org/10.1080/ 10630732.2020.1753483.
- Yurt, Remziye Gül (2020). Kentleşmenin Tarihsel Gelişimi, Disiplinlerarası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı. 7. s.19-44.
- Zanella, Andrea - Bui, Nicola - Castellani, Angelo - Vangelista, Lorenzo - Zorzi, Michele (2014). Internet of Things for Smart Cities, Ieee Internet Of Things Journal, V. 1, I. 1.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Adadağ, Özgür (2011). ‘’Küreselleşme ve Demokrasi’’, Küreselleşmenin Farklı Yüzleri, Dipnot Yayınları, Ankara
- Aktan Ç. Can, Vural İstiklal (2005). “Çokuluslu Şirketler ve Ekonomik Kalkınma”, Sivil Toplum Dergisi.
- Aktel, Mehmet (2001). Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:6, Sayı:2.
- Ataç, Kuter (2000). Küreselleşme: Bir Değerlendirme, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:18, Sayı:1, Ankara.
- Ball, George (1967). "Cosmocorporations: The Importance of Being Stateless." Columbia Journal of World Buiness 2.
- Bellah, Robert, Richard Madson, William Sullivan, Ann Swiddler, and Steven Tipton (1985). Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life. Berkeley, CA: University of California Press.
- Bill, James, and Robert Springborg (1990). Politics in the Middle East, 3rd ed: New York: Harper Collins.
- Boyer Robert and Daniel Drache, eds. (1996). States Against Markets: The Limits of Globalization. London: Routledge.
- Cope, Stephan-Frank Leıshman-Peter Storie (1997). “Globalization, New Public Management And The Enabling State”, International Journal Of Public Sector Management.
- Çırmın, Füsun Kökalan (2014). “Kapitalizm, Çok Uluslu Şirketler ve Çevre”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.13, S.50.
- Dilmen, Necmi Emel (2007). Küreselleşme Üzerine Notlar: Bireyselleşen Küre; Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Doğan, Muammer (2016). İşletme Ekonomisi ve Yönetimi, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- DPT (1995). Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Bütünleşmeler. DPT: 2375. Ocak.
- Elçin, A. Bora (2012). “Küreselleşmenin Tarihçesi”. Ankara.
- Erbay, Yusuf (1998). Küreselleşen Dünyada Türkiye, Türk İdare Dergisi, Sayı:421.
- Eren, Veysel (2001). YKY Anlayışı (Büyükşehir ve İl Belediyeleri Üzerinde Bir Araştırma), Sakarya: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Farazmand, Ali (2000). “Küreselleşme ve Kamu Yönetimi”, (Çev. S. Kaygalak), Mülkiye.
- Faulks, Keith (1999). “Political Sociology”, Usa: New York Un. Press.
- Giddens, Anthony (2012). Modernliğin Sonuçları. (Çev: Ersin Kuşdil), İstanbul: Ayrıntı.
- Göküş, Mehmet (2010). “Küreselleşme Sürecinin Kamu Hizmetine Yansıması”. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi.
- Habitat (2000). İstanbul +5 Ülke Raporu, Yönetişim Alt Bölümü, İstanbul.
- Halligan, John (1997). “New Public Sector Models”, J.E. Lane (Ed.), Public Sector Reform Rationale, Trends-Problems, England
- Heywood, Andrew (2013). Küresel Siyaset. (Çev.: Nasuh Uslu & Haluk Özdemir), 1. Baskı, Ankara: Adres Yayınları.
- İlhan, Süleyman (2012). “Küreselleşme ve Yoksulluk: Çok Uluslu Şirketlerin Faturası”, NWSA-Social Sciences, s. 236.
- Karaman, Zerrin Toprak (2000). “Yönetim Stratejilerindeki Gelişmeler”, Türk İdare Dergisi, S.72.
- Kaymakçı, Oğuz (2013). “Küresel Ekonomide Çok Uluslu Şirketler ve Türkiye'deki Yansımaları” CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C.11, No.1.
- Kettl F. Donald (2000). “The Transformation Of Governance: Globalization, Devolution And The Role Of Government”, Public Administration Review.
- Keyman, Fuat (2000). “Türkiye ve Radikal Demokrasi”. İstanbul: Alfa Yay.

- Koçtürk O. Murat. Eker, Meral, "Dünyada ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Çok Uluslu Şirketlerin Gelişimi", Tarım Ekonomisi Dergisi, C. 18, S.1
- Kutal, Gülten (1982). Endüstri İlişkileri Açısından Çok Uluslu Şirketler, Gür-Ay Matbaası. İstanbul.
- Maliye Bak. (2003). "İyi Yönetişimin Temel Unsurları", Ankara.
- Muhammed, Faqir (1990). "Kamu Yönetimi: Gelişen Görüşler ve Öncelikler", (Çev. Osman Gürbüz), Türk İdare Dergisi, S.62.
- Oran, İbrahim Bora (2020). "Çok Uluslu Şirketler, Stratejileri ve Küreselleşmedeki Rolleri", Journal of Life Economics, C.7, S.1.
- Özel, Mehmet (2000). Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme İlkesi: Yerellik" Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, S.9.
- Özer, M. Akif (2006), "Küreselleşme, Yerelleşme ve Kamu Yönetimi", Türk İdare Dergisi, Y.78, S.450, Mart.
- Ritze, George (2011). Küresel Dünya, Ayrıntı Yayınları, Çev. Melih Pekdemir, İstanbul.
- Rohr, John A. (1996). "What a difference a state makes? Gary L. WAMSLEY (Ed.), Refounding Democratic Public Administration, Modern Paradoxes, Post Modern Challenges, USA.
- Şaylan, Gencay (1994). Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi. Ankara: İmge.
- Talas, Mustafa (2004), "Küreselleşme ve Kültür", Küreselleşme ve Psikiyatri, Türk, Tabipler Birliği Yayınları, Ankara.
- Thomas, Friedman (2000). "Küreselleşmenin Geleceği/Lexus ve Zeytin Ağacı", (Çev.: Elif Özsayar), İstanbul: Boyner Yayınları.
- TOBB (1996). Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması Yerel Yönetim Reformu, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- Tutar, Hasan (2000). Küreselleşme Sürecinde İşletme Yönetimi, İstanbul: Hayat.
- Tutum, Cahit (1994). Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Ankara: TESAV Yay.
- Ulagay, Osman (2001). Küreselleşme Korkusu, Timaş Yayınları, İstanbul.
- YASED (2021). Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2020 Yıl Sonu Değerlendirme Raporu.
- Zengingönül, Oğul (2005), "Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz?" ESİAD Dergisi, Yıl.1, Sayı.1.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Abadan, Nermin (1959). Bürokrasi, Ankara: SBF Yayınları.
- Akın, Oğuz (2009). "Bürokrasi Yaklaşımları Açısından Weber ve Mises", Mülkiye Dergisi, S. 264, C. 33.
- Al, Hamza (2002). Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi, Doktora Tezi: Sakarya Üniversitesi.
- Arslan, Nagihan Talat (2010). "Klasik- Neo Klasik Dönüşüm Süreci: "Yeni Kamu Yönetimi"", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 11, S. 2, s. 21-38.
- Ateş, Hamza (2001). "İşletmeci, Girişimci ve Verimli Yeni Bir Kamu Yönetimi ve Devlet Anlayışına Doğru", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, N. 25, s. 45-59.
- Çevikbaş, Rafet (2012). "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye Uygulamaları" Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, C. 1, S. 2, s. 9-32.
- Çiner, Can Umut ve Olgun, Burcu (2015). "Neo-Weberyen Devlet: Yeni Kamu İşletmeciliği Reformları İçin Yeni Bir Tartışma", Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları, (Ed). Özer Köseoğlu, Mehmet Zahit Sobacı, Bursa: Dora Yay, s. 205-229.
- Drechsler, Wolfgang (2009). "Towards a Neo-Weberian European Union? Lisbon Agenda and Public Administration", Halduskultuur, v. 10, p. 6-21.
- Dunn, William N. ve Miller, David Y. (2007). "A Critique of The New Public Management and The Neo-Weberian State: Advancing a Critical Theory of Administrative Reform", Public Organization Review, V. 7, N. 4, p. 345-358.
- Eryılmaz, Bilal (2017). Bürokrasi ve Siyaset, İstanbul: Alfa Yayın.
- Eryılmaz, Bilal (2019). Kamu Yönetimi, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Frederickson, George H. (1996). "Comparing the Reinventing Government Movement with the New Public Administration", Public Administration Review, V. 56, N. 3, p. 263-270.
- Gözel, Kadir Akın (2003). "Yeni Kamu Yönetimi Nedir?", Türk İdare Dergisi, C 75, S. 138, s. 195-208.
- Güzelsarı, Selime (2004). "Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımı", Ankara Üniversitesi SBF, Geta Araştırma Metinleri Dizisi.
- Hood, Christopher (1991). "A Public Management For All Seasons?" Public Administration Rewiew, S. 19. p. 3-18.
- Hughes, Owen E. (1998). Public Management & Administration, USA: ST. Martin's Press.
- Kalağan, Gökhan (2010), Türkiye' de 1980 sonrası Bürokratik Dönüşüm, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kaufman, Herbert (1981), "Fear of Bureaucracy: A Raging Pandemic", Public Administration Review, V. 41, N. 1.
- Laurence E. Lynn, Jr. (2008). "What Is a Neo-Weberian State? Reflections on a Concept and Its Implications", Journal of Public Administration and Policy, January, p. 17-30.
- Ömürgönülşen, Uğur (1997). "The New Public Management", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 52, N. 1-4.
- Özdoğan, Mehmet (2018). "Neo-Weberyen Devlet ve Bürokrasi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 5, S. 14, s. 597-608.
- Özer, Mehmet Akif (2005). "Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi", Sayıştay Dergisi, S. 59, s. 3-46.
- Özer, Mehmet Akif (2015), Yeni Kamu Yönetimi, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özer, Mehmet Akif (2018). "Yeni Kamu Yönetimi "Nereye?" Türkiye İçin Öngörüler", Türk İdare Dergisi, Y. 90, S. 486. s. 259-296.
- Özer, Mehmet Akif ve İrdem, İbrahim (2020). "Çıkmazları Karşısında" Bürokrasi ve Ötesi, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Öztaş, Nail (2013). Yönetim, Ankara: Otorite Yayınları.
- Pollitt, Christopher (2008/2009). "An Overview of the Papers and Prepositions of the First Trans-European Dialogue (TEDİ)", Journal of Public Administration and Policy, 1/2.

- Pollitt, Christopher ve Bouckaert Geert (2004). Public Management Reform: A Comparative Analysis, 2. Edition, Oxford University Press mc, New York.
- Pollitt, Christopher ve Bouckaert Geert (2011). Public Management Reform: A Comparative Analysis—New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State (3th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Randma-Liiv Tiina (2011). "Neo-Weberian State", (Ed. Bertrand Badie vd.), İnternational Encyclopedia of Political Science, Sage.
- Tekin, Neslihan (2019). Kıta Avrupası Devlet Geleneği ve Neo Weberyan Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi: Karabük Üniversitesi.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akal, Zühal (1996). İşletmelerde Performans Ölçüm ve Denetimi, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Ankara.
- Akçakaya, Murat (2012). Kamu Sektöründe Performans Yönetimi ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar", Karadeniz Araştırmaları Dergisi, S. 32, 171-202.
- Arnaboldi, Michela; Lapsley, Irvine and Steccolini, Ileana (2015). "Performance Management in the Public Sector: The Ultimate Challenge", Financial Accountability and Management, Vol. 31, No. 1, 1-22.
- Ateş, Hamza (2007). "Belediyelerde Kurumsal Performans Yönetimi: Uygulamada Başarı İçin Öneriler", Kamu Yönetimi Yazıları, Ed: Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen, Nobel Yayınları, Ankara, 71-110.
- Ateş, Hamza ve Köseoğlu, Özer (2011). Belediyelerde Kurumsal Performans Yönetimi, İlke Yayıncılık, İstanbul.
- Aydın, Sabahattin ve Demir, Mehmet (2006). Sağlıkta Performans Yönetimi Performansa Dayalı Ek Ödeme Sistemi, https://ekutuphane.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/performans.
- Barutçugil, İsmet (2002). Performans Yönetimi, Kariyer Yayıncılık, İstanbul.
- Bilge, Semih (2007). "Belediyelerde Performans Ölçümü (BEPER) Projesi", e-akademi, S. 59, http://www.e-akademi.org/makaleler/sbilge-3.htm.
- Bilgin, Kâmil Ufuk (2004a). "Performans Yönetiminde İnsan Kaynağı Planlaması", Amme İdaresi Dergisi, C. 37, S. 2, 123-147.
- Bilgin, Kâmil Ufuk (2004b). Kamu Performans Yönetimi Memur Hak ve Yükümlülüklerinin Performansa Etkisi, TODAİE Yayınları, Ankara
- Bilgin, Kâmil Ufuk (2008). "Kamu Performans Yönetimi: Vali ve Kaymakamlar Performans Ölçümü Araştırması", Amme İdaresi Dergisi, C. 41, S. 2, 59-80.
- Bilgin, Kâmil Ufuk (2015). "Kamu Personel Yönetiminde Ölçüt ve Gösterge Odaklı Performans Yönetimi", Strategic Public Management Journal, S. 2, 24-39.
- Bourdeaux, Carolyn and Chikoto, Grace (2008). "Legislative Influences on Performance Management Reform", Public Administraion Review, No. 2, 253-265.
- Boyne, George, Gould–Williams Julian, Law, Jennifer and Walker, Richard (2002), "Core Articles: Best Value—Total Quality Management for Local Government?", Public Money and Management, Vol. 22, No. 3, 9-16.
- Bozkurt, Paşa (2018). "Stratejik Yönetime Katkısı Açısından Türk Kamu Yönetiminde Performans Yönetimi", Kamu Yönetimi Tartışmaları, Ed: M. Akif Özer ve Ufuk Ayhan, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Cederblom, Doug and Pemerl, Dan (2002). From Performance Appraisal to Performance Management: One Agency's Experience, Public Personnel Management V. 31(2), 131-140.
- Çalık, Temel (2003). Performans Yönetimi Tanımlar-Kavramlar-İlkeler, Gündüz Yayıncılık, Ankara.
- Çelik, Vasfiye (2013). "Avrupa Birliği'ne Uyum Çerçevesinde Performans Yönetiminin Türk Kamu Yönetimine Uygulanabilirliği", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Çeliksoy, Emine (2009). Türkiye'de Devlet Üniversitelerinde Akademik Performans Kriterlerinin Belirlenmesi, Gazi Üniversitesi SBE Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çetin, Sefa (2008). "İngiltere'de "En İyi Değer" Rejimi ve Denetim Sistemi", Sayıştay Dergisi, S. 68, 47-63.
- Çiçek, Mustafa (2008). "Vali ve Kaymakam Performansının Mülkiye Müfettişlerince Değerlendirilmesi", Türk İdare Dergisi, S. 460, 11-37.
- Demirdaş, Doğan (2019). Mülki İdare Amirlerinin Kamu Performans Yönetimine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Doktora Tezi, Diyarbakır

- Demirel, Demokaan (2015). "Performans Esaslı Bütçe: ABD, İngiltere ve Türkiye Örnekleri", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 1, 153-176.
- Demirkaya, Yüksel (2006), "The Changing Management of Local Governments Under New Labour in England: Best Value Policy", Public Administration and Management, No. 2, 44-74.
- DPT (2000). Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- Ekici, Birol (2004). İngiltere'de Yerel Yönetimlerin Uyguladığı Başarı Ölçüm Sistemi ve Denetimi", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C. 13, S. 3, 37-61.
- Eraslan, M. Tarık ve Tozlu, Ahmet (2011). "Kamu Yönetiminde Performansa Dayalı Ücret Sistemi", Sayıştay Dergisi, S. 81, 33-62.
- Erbaş, Serdar ve Kutlu, Önder (2020). "Türk Kamu Yönetiminde Bireysel Performans Değerlendirmesi ve Ülke Örnekleri", Sayıştay Dergisi, C. 31, S. 119, 69-97.
- Erbaşı, Ali (2008). Belediyelerde Kurumsal Performans Yönetimi, Nobel Yayınevi, Ankara.
- Eroğlu, H. Tuğba (2011). Kamu Yönetiminde Performans, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Fletcher, Clive(2001). "Performance Appraisal and Management: The Developing Research Agenda", Journal of Occupational and Organizational Psychology, N. 4, 473-487.
- Fryer, Karen; Antony, Jiju and Ogden, Susan (2009). "Performance Management In The Public Sector", International Journal of Public Sector Management, Vol. 22 No. 6, 478-498.
- Gürcüoğlu, Sinan (2018). Türk Kamu Yönetiminde Performans Yönetimi: Millî Eğitim Bakanlığı Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Heinrich, Carolyn (2002). "Outcomes-Based Performance Management in the Public Sector: Implications for Government Accountability and Effectiveness", Public Administration Review, Vol. 62, No. 6, 712-725.
- Holzer, Marc and Yang, Kaifeng (2004). "Performance Measurement and Improvement: An Assessment of the State of the Art", International Review of Administrative Sciences, Vol. 7, No.1, 15-31.
- Karacan, Erhan (2013). "ABD'de Performans Bütçe Yönetimi", Sayıştay Der., S. 89, 61-90.
- Karasoy, H. Alpay (2014). "Türk Kamu Yönetiminde Performans Yönetimine Bir Bakış", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, C.10, S.22, 257-274.
- Karatepe, Selma, Ozan, Mehmet Seyda ve Banazlı, Muhammet (2018). "En İyi Değer (Best Value) Yaklaşımı ve Toplam Kalite Yönetimi İlişkisi: Türkiye'de Yerel Yönetimler İçin Bir Değerlendirme", Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, C. 1, S. 3, 291-302.
- Kassel, David (2008). "Performance, Accountability, and the Debate over Rules", Public Administration Review, Vol. 68, No. 2, 241-252.
- Koyuncu, Erhan (2011). "Yerel Yönetimlerde Performans Yönetimi Uygulaması: İngiltere ve Türkiye Örnekleri", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C. 20, S. 1, 53-82.
- Köseoğlu, Özer (2005). "Belediyelerde Performans Yönetimi", Türk İdare Dergisi, S. 47, 211-234.
- Köseoğlu, Özer (2007). "Performans Yönetimi Uygulamalarında Ülke Deneyimleri", Sağlık Sektöründe Performans Yönetimi Türkiye Örneği, Ed: Hamza Ateş, Harun Kırılmaz ve Sabahattin Aydın, Asil Yayınları, Ankara.
- Köseoğlu, Özer ve Şen, Mustafa Lütfi (2014). "Kamu Sektöründe Performans Yönetimi: Politikalar, Uygulamalar ve Sorunlar", Akademik İncelemeler Dergisi, C. 9, S. 2, 113-136.
- Kuhlmann, Sabine (2010). "Performance Measurement in European local governments: a comparative analysis of reform experiences in Great Britain, France, Sweden and Germany", International Review of Administrative Sciences, Vol. 76, No. 2, 331- 345.
- Kurnaz, Ahmet Sait (2007). "Performans Ölçümü ve Belediyelerde Uygulanması: BEPER Projesi Örneği", Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması- II, Ed: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Luecke, Richard (2008). Performans Yönetimi, Çev. Aslı Özer, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

- Özcan, Şükrü (2021). Yerelde Performans Yönetimi, İKSAD Yayınları, Ankara.
- Özer, M. Akif (2006). "Gelişmiş Ülkeler ve Yeni Kamu Yönetimi Düşüncesi", Türk İdare Dergisi, Eylül, 1-27.
- Özer, M. Akif (2009). "Performans Yönetimi Uygulamalarında Performansın Ölçümü ve Değerlendirilmesi", Sayıştay Dergisi, S. 73, 3-29.
- Özer, M. Akif (2019). 21. Yüzyılda Yönetim ve Yöneticiler, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özer, M. Akif (2019). Geleceğe Yön Veren Yönetim Guruları, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özer, M. Akif, Akçakaya, Murat, Yaylı, Hasan ve Batmaz, Nazlı (2019). Kamu Yönetimi Modern Yapı ve Süreçler, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özer, M. Akif; Akçakaya, Murat; Sökmen, Alptekin ve Özaydın, Mehmet Merve (2019). İnsan Kaynakları Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özmen, Bedrettin (2018). Performans Denetimi İlçe Yönetimi İçin Bir Model, TİAV, Ankara.
- Öztürk, Yunus Emre (2004). "Performans Denetimi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 7, S. 1-2, 153-170.
- Palmer, Margaret (1993). Performans Değerlendirmeleri, Çev. Doğan Şahiner, Rota Yayınları, İstanbul.
- Resmi Gazete (2015). Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği, https://www.mevzuat .gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20158305.pdf.
- Resmi Gazete (2018). Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği, https://www.mevzuat.gov. tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=21&MevzuatNo=201811834&MevzuatTertip=5.
- Sağlık Bakanlığı (2007), Sağlıkta Performans Yönetimi, Sağlık Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Sayan, İpek Özkal ve Demirci, Aytül Güneşer (2018). "Kamu Personelinin Değerlendirilmesinde Performans Sistemine Geçiş Sürecinin Analizi", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C. 73, S.2, 667-700.
- Songur, H. Mehmet (1995). Mahalli İdarelerde Performans Ölçümü, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayın No: 6, Ankara.
- Şahin, Fatih; Yavuz, Burcu Tabak ve Tabak, Hasan (2017). "Motivasyon Kuramları Bağlamında Akademik Teşvik Ödeneği Uygulamasının Değerlendirilmesi", Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, C. 7, S. 2, 403-410.
- Şentürk, Hulusi (2005). Belediyelerde Performans Yönetimi, İlke Yayıncılık, İstanbul.
- T.C. İçişleri Bakanlığı (2014). 2013 Yılı Faaliyet Raporu, s. 44, https://icisleri. gov.tr/kurumlar/icis leri.gov.tr/Faaliyet_raporlari/2013%20Yili_idari_faaliyet.pdf.
- T.C. İçişleri Bakanlığı. (2013). 2012 Yılı Faaliyet Raporu, s. 45, https://www.icisleri. gov.tr/ortak_icerik/ www.icisleri/2012%20yili%20idare%20faaliyet.pdf,
- Türk Tabipler Birliği Etik Kurulu (2009). Hekimlerin Değerlendirmesi İle Performansa Dayalı Ödeme, performansa dayali odeme.cdr (ttb.org.tr).
- Ültay, Eser ve Ültay, Neslihan (2018). "Akademik Teşvik Ödeneğinin Bilimsel Faaliyetlere Etkisi Hakkındaki Akademisyen Görüşleri", Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, C. 8, S. 1, 162-171.
- Yenice, Ebru (2006). "Kamu Kesiminde Performans Değerlendirmesi", Maliye Dergisi, S. 150, 122-132.
- Yılmaz, Vedat ve Turan, Abdullah (2019). "Kamuda Performans Yönetiminin Önemi", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi XLVI, S. 1, 313-342.
- Yokuş, Gürol; Ayçiçek, Burak ve Kanatlı, Sedat (2018). "Akademisyen Görüşleri Doğrultusunda Yükseköğretimde Performansa Dayalı Akademik Teşvik Sisteminin İncelenmesi", Yükseköğretim Dergisi, C. 8, S. 2, 140-149.
- 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003). https://www.mevzuat.gov.tr/ mevzuatmetin/1.5.5018.pdf.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004). https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat Metin/1.5.5216.pdf.
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005). https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat Metin/1.5.5302.pdf.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat metin/1.5.5393.pdf.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Bagarıc, D.- Franca, V. (2021). '' What will the Future Bring? Work, Digitalization and Social Protection under Society 5.0'', İnsan & İnsan Dergisi, V.8, I.30.
- Coleman, S. (2008). ''Foundations of Digital Government. H. Chen, L. Brandt, V. Gregg ve R. Traunmüller. (Ed.). Digital Government: E-Government Research, Case Studies, And Implementation'', New York: Springer Business Media.
- Cordella, A., & Tempini, N. (2015). ''E-Government and Organizational Change: Reappraising the Role Of ICT And Bureaucracy in Public Service Delivery. Government Information Quarterly'', V.32, I.3, 279-286.
- COUNCIL FOR SCIENCE, TECHNOLOGY AND INNOVATION (2015). "Report on The 5th Science and Technology Basic Plan", Cabinet Office, Government of Japan https://www8.cao.go.jp/cstp/ kihonkeikaku/5basicplan_ en.pdf (Erişim Tarihi: 20.11.2022).
- Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S. ve Tinkler, J. (2006). ''New Public Management is Dead-Long Live Digital-Era Governance'', Journal of Public Administration Research and Theory. V.16, I.3, 467-494.
- Fang, Z. (2002). "E-Government in Digital Era: Concept, Practice, and Development", International Journal of The Computer, The Internet and Management V.10, I.2, 1-22.
- Ferreira, Carlos M.- Serpa, S. (2018). "Society 5.0 and Social Development: Contributions to a Discussion", Management and Organizational Studies, V.5, I.4.
- Fidanboy, C. Ö. (2022). "Geleceğin İşletmelerinde İnsan ve Robot Çalışanlar: Toplum 5.0 Bağlamında Bir Değerlendirme", Equinox, Journal of Economics, Business & Political Studies, C.9, S.1.
- Fukuyama, M. (2018). ''Society 5.0: Aiming for a New Human-Centered Society'', Japan Spotlight, 27, 47-50.
- Goede, M.(2020). "Society 5.0:We and I", https://www.universityofgovernance.com/ www.miguel goede.com.
- Helbing, D. (2015), "Societal, Economic, Ethical and Legal Challenges of the Digital Revolution: From Big Data to Deep Learning, Artificial Intelligence, and Manipulative Technologies", https:// arXiv:1504.03751v1 (Erişim Tarihi: 14.11.2022).
- JAPAN CABINET OFFICE. (2020), "Society 5.0", https://www8.cao.go.jp/cstp/english/ society5_0/index.html (Erişim Tarihi: 23.11.2022).
- Kumorotomo, W.(2019). "Envisioning Agile Government: Learning from the Japanese Concept of Society 5.0 and the Challenge of Public Administration in Developing Countries", Annual Conference of Indonesian Association for Public Administration (IAPA 2019), Advances in Economics, Business and Management Research, V.122, Published by Atlantis Press SARL.
- Lundvall, B. Å., Johnson, B., Andersen, E. S., & Dalum, B. (2002). "National systems of production, innovation and competence building", Research policy, V.31, I.2, 213-231.
- M. E. Gladden(2019). "Who Will Be the Members of Society 5.0? Towards an Anthropology of Technologically Posthumanized Future Societies," Soc. Sci., V.8, I.5, 1–39.
- Manoharan, A. (2013). "A Three-Dimensional Assessment of U.S. County e-Government", State and Local Government Review, V.45, I.3, 153-162.
- Nart, S. (2019). "Kamu Kurumlarının DNA"SI Dijital Dönüşüme Hazır mı? Meritokrasi Perspektifinden Bir Değerlendirme", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.8, S.1.
- Rahmanto, F.- Pribadi, U.- Priyanto, A. (2021). "Big Data: What are the Implications for Public Sector Policy in Society 5.0 Era?", IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 717 (2021).
- Sampoerno, S.- Herwandito, S. (2019). "Millennial in Facing Society 5.0: Expectations and Anxiety of Millennial Generation Towards Society 5.0", Procedings of the 1st ICA Regional Conference, ICA 2019, October 16-17 2019, Publisher: EAI, Bali, Indonesia.

- Şahnagil, S. (2022). "Data-Based Publıc Administration As a Developing Actor of Digital Age Governance", 11th Internatıonal Conference On Social Sciences, August 19-20, 2022, Ataturk University, Erzurum, Turkey.
- Ubaldi, B. C., Van Ooijen, C., ve Welby, B. (2019). "A Data-Driven Public Sector Enabling The Strategic Use Of Data For Productive, Inclusive And Trustworthy Governance", OECD Working Papers on Public Governance No. 33.
- Uysal Şahin, Ö., (2021). "Toplum 5.0 ve Kamu Hizmeti: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme", Journal of Awareness. C.6, S.4.
- Wang, F.-Y., Yuan, Y., Wang, X., & Qin, R. (2018). "Societies 5.0: A New Paradigm For Computational Social Systems Research", IEEE Transactions on Computational Social Systems'', V.5, I.1, 1-8.
- Weber, M.(1947). Theory of Social and Economic Organization, Oxford University Press.
- West, D. 2004. "E-Government and the Transformation of Service Delivery and Citizen Attitudes". Public Administration Review', V.64, I.1, 15-27.
- Yousefikhah, S. (2017). "Sociology Of Innovation: Social Construction Of Technology Perspective", AD-Minister, 31–43.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Akyıldız, Fulya (2017). "Yeni Kamu İşletmeciliğine Karşı Yeni Kamu Hizmeti: Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım ve Büyükşehir Belediyeleri", M. Güler ve A. M. Turan (Ed.) Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, s.150.
- Altın, Aytuğ (2013). "Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim", Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Der., Cilt:1, No:2, s.101.
- Arslan, Nagehan T. (2010). "Klasik-Neoklasik Dönüşüm Süreci: "Yeni Kamu Yönetimi", C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Der., Cilt:11, No:2, s.23.
- Arslan, Şadiye (2020). "Kamu Hizmeti Anlayışındaki Değişimin Türk Yönetim Geleneği Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Ömer Halisdemir Ün. İİBF Der., Cilt:13, No:3, s.519.
- Atmaca, Yıldız-Yılmaz Vedat (2020). "Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımına Genel Bir Bakış", Turkish Studies- Economics, Finance, Politics, Cilt:15, No:2, s.770.
- Ayhan, Emrah-Önder Murat (2017). "Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı: Yönetişime Açılan Bir Kapı", Gazi İktisat ve İşletme Der., Cilt:3, No:2, s.35.
- Batal, Salih (2010). "Yeni Kamu Yönetiminde Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Yerel Yönetimler Alanındaki Uygulama Örnekleri", Mevzuat Der., No:145, https://www.mevzuatdergisi.com/2010/01a/02.htm, (Erişim Tarihi: 25.09.2022).
- Bayrakcı, Erdal-Kahraman Selçuk (2017). "Yeni Kamu Hizmeti Anlayışı ve Belediye Hizmetlerinde Özelleştirme", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Der., No:37, s.300.
- Boztepe, Mehmet (2018). "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Geleneksel Kamu Personel Rejimi Üzerine Etkileri". Afyon Kocatepe Ün. Sosyal Bilimler Der., Cilt:20, Sayı:3, s.193.
- Çapar, Selim-Demir Recep-Yıldırım Şükrü (2015). "Kamu Hizmet Sunumunda İdarecilerin İşlevi", Türk İdare Der., No:481, s.382.
- Denek, Selçuk (2019). "Yeni Kamu Hizmeti Düşüncesi: Değişen Kamu Hizmeti Anlayışı", Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Der., Cilt:4, No:1, s.423.
- Denhardt, Robert B.-Denhardt, Janet Vinzant (2000). The New Public Service: Serving Rather Than Steering, Cilt:60, No:6, s.549.
- Denhardt, Robert B.-Denhardt, Janet Vinzant (2002). "The New Public Service: Serving Rather than Steering", Vol:60, No:6, p.549.
- Denhardt, Robert B.-Denhardt, Janet Vinzant (2007). The New Public Service, Expanded Edition, New York, M.E. Sharpe. s.27.
- Denhardt, Robert B.-Denhardt, Janet Vinzant (2015). "The New Public Service Revisited", Publıc Administration Review, Vol:75, No:5, p.664.
- Dharma, Alexander Arie Sanata (2021). "The Manifestation of New Public Service Principles in Issuance of Emergency Use Authorization of COVID-19 Vaccine by BPOM", NeoRespublica: Jurnal Ilmu Pemerintahan, Vol:2, No:2, p.236.
- Ekinci, Elif-Yılmaz Fatma (2019). "Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılmasında Özel Sektörün Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme", Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Der., Cilt:6, No: 11, s.66.
- Eryılmaz, Bilal (1999). "Geleneksel Yönetimden Yeni Yönetim Anlayışına". Liberal Düşünce Der., Cilt:4, No:5, ss.84-85.
- Eryılmaz, Bilal (2017). Kamu Yönetimi, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2017.
- Genç, Fatma Neval (2010). "Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı", Türk İdare Der., No:466, s.151.
- Genç, Fatma Neval (2015). "Yeni Kamu Hizmeti: Vatandaş ve Kamu Yararı Temelinde Kamu Kamu Hizmetini Yeniden Düşünmek" Ö. Köseoğlu ve M. Z. Sobacı (Ed.) Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları, Dora Basım Yayım Dağıtım, 1. Baskı, Bursa.

- Ghosh, Laxmi Kanta- R. Rammohun-R. O. Y. Mahavidyalaya (2021). "New Public Service Approach in Public Administration", International Journal of Creative Research Thoughts (IJCRT), Vol: 9, No:1, p.1862.
- Göküş, Mehmet (2010). "Küreselleşme Sürecinin Kamu Hizmetine Yansıması", SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Der., Cilt:10, No:20, s.212
- Gözler, Kemal (2018). Kısa İdare Hukuku, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, s.179.
- Kaya, Fevzi (2017). "Kamu Yönetimi Yaklaşımlarının Karşılaştırmalı Analizi", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Der., Cilt:10, No:53, s.752.
- Kaya, Fevzi (2017). "Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı Perspektifinden Vatandaş Katılımı", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Der., Cilt:9, No:20, s.473.
- Kusnandar, Ishak (2018). "New Public Service in a Democratic Government", Advances in Economics, Business and Management Research, Vol:93, p.110.
- Kutlu, Önder-Usta Sefa- Kocaoğlu Mustafa (2009). "Vatandaş Odaklı/Vatandaşın Odakta Olduğu Yönetim: Kent Konseyleri ve Selçuklu Belediyesi Örneği". Sosyal Ekonomik Araştırmalar Der., Cilt: 9, No:18, s.530.
- Mintzberg, Henry (1996). Managing Government, Governing Management, Harvard Business Review, https://hbr.org/1996/05/managing-government-governing-management, (Erişim Tarihi: 25.09.2022).
- Ömürgönülşen, Uğur (1997). "The Emergence of a New Approach to the Publıc Sector: The New Publıc Management", AÜSBF Der., No:52, s.517.
- Özcan, Kerim-Ağca Veysel (2010). "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışında Postmodernizmin İzleri", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 43, No: 3, s.16.
- Özer, Mehmet Akif (2005). "Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi", Sayıştay Der., No:59, s.4.
- Perry, James L. (2007). "Democracy and the new public service", The American Review of Public Administration, Vol: 37, No: 1, p.11.
- Robinson, Mark (2015). From Old Public Administration to the New Public Service, UNDP, p.10.
- Scott, Rodney J.- Advisor Chief (2019). "Service, citizenship, and the public interest: New Public Service and our public reforms", Wellington: New Zealand Government.
- Sezer, Özcan (2008). "Kamu Hizmetlerinde Müşteri (Vatandaş) Odaklılık: Türkiye'de Kamu Hizmeti Anlayışı Açısından Bir Değerlendirme", ZKÜ Sosyal Bilimler Der., Cilt:4, No:8, s.148.
- Sriram, Narathip et al. (2019). "A Comparative Analysis of New Public Management New Public Service and New Public Governance", Asian Political Science Review, Vol: 3, No:2, p.34
- Ütük, Utku (2015). "Denhardt ve Denhardt'ın Yeni Kamu Hizmeti Kuramına Bakış", Sayıştay Der., No:99, s.58.

İLGİLİ KAYNAKLAR

- Abdioğlu, Hasan (2007). "Yönetişim İlkelerinin Uygulanmasında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Açısından Önemi", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 11, Bahar.
- Aktan, Coşkun Can (2003). Değişim Çağında Devlet, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Al, Hamza (2002). Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi, Bilim Adamı Yayınları, Ankara.
- Alodalı, Fatih- Arslan, Erdal ve Mete, Okan (2004). "Yerel Yönetişim ve Yönetişimden Beklentiler", Yerel Yönetimler Kongresi: Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi 3-4 Aralık, Biga/Çanakkale.
- Bahadır, Şahin ve Ateş, Hamza (2020). "Yönetişim ve İçi Boş (Atılan) Devlet: Devletsiz Kamu Yönetimine Doğru", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt: 75, Sayı: 1.
- Başaran, İsmail (2008). Kent ve Yerel Yönetim, Okutan Yayıncılık, İstanbul.
- Bayramoğlu, Sonay (2002). "Küreselleşmenin Yeni Siyasal İktidar Modeli: Yönetişim", Praksis Yayınları, Sayı: 7.
- Bayramoğlu, Sonay (2005). Yönetişim Zihniyeti Türkiye'de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bovaird, Tony ve Löffler, Elke (2009). "Understanding Public Management and Governance", Public Management and Governance içinde Tony Bovaird ve Elke Löffler (Editörler), Routledge, New York.
- Commission of The European Communities (2001). "European Commission White Paper A New Impetus For European Youth, Brussels, COM (2001) 681 final, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/cult/20020122/com(2001)678_en.pdf, Erişim Tarihi: 01.08.2022.
- Çolak, Çağrı (2021). Yeni Kamu Yönetişimi Kamu Yönetiminde Üçüncü Bir Pradigma İddiası, Astana Yayınları, Ankara.
- Çukurçayır, M. Akif (2003). Yurttaş Odaklı Yerel Yönetim "Yeniden Yapılanma, Demokratiklik, Etkinlik", Çizgi Kitabevi, Konya.
- Çukurçayır, M. Akif ve Sipahi, Esra (2003). "Yönetişim Yaklaşımı ve Kamu Yönetiminde Kalite", Sayıştay Dergisi, Sayı: 50-51, Aralık.
- Dickinson, Helen (2016). "From New Public Management to New Public Governance: The Implications for a 'New Public Service'", The Three Sector Solution: Delivering Public Policy in Collaboration With Not-For-Profits and Business içinde John R. Butcher ve David J. Gilchrist (Editörler), The Australian National University Press, Canberra.
- Ekici, K. Mehmet ve Cantürk, Caner (2005). "Küreselleşme Sürecinde Yönetimden Yönetişime", Polis Dergisi, Sayı: 43, Ocak-Şubat- Mart.
- Eliassen, Kjell A. ve Sitter, Nick (2008). Understanding Public Management, SAGE Publications Inc., London.
- Eryılmaz, Bilal (2021). Kamu Yönetimi, Umuttepe Yayınları, İzmit-Kocaeli.
- Güler, Birgül Ayman (2003). "Yönetişim Tüm İktidar Sermayeye", Praksis Yayınları, Sayı: 9, Kış-Bahar.
- Güzelsarı, Selime (2003). "Neo-liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 36, Sayı: 2, Haziran.
- Güzelsarı, Selime (2004). "Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu İşletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımı", GETA Tartışma Metinleri Serisi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 66, Mart.
- Haktankaçmaz, M. İlker (2004). "Türk Kamu Yönetiminde Yönetişimin Uygulanabilirliği", Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 37, Sayı: 1, Mart.
- Hood, Christopher ve Dixon, Ruth (2015). "What we Have to Show for 30 Years of New Public Management: Higher, Costs, More Complaints", Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions, Volume: 28, Issue: 3, July.

- Hughes, Owen E. (2014). Kamu İşletmeciliği & Yönetimi, Şeyma Akın- Bahadır Akın ve Buğra Kalkan (Çevirenler), BigBang Yayınları, Ankara.
- Iacovino, N. Mario – Barsanti, Sara ve Cinquini, Lino (2015). "Public Organizations Between Old Public Administration, New Public Management and Public Governance: The Case of The Tuscany Region", Public Organization Review: A Global Journal, Vol.15(3), September.
- Jessop, Bob (1998). "The Rise of Governance and The Risks of Failure: The Case of Economic Development", International Social Science Journal, Vol.50, Issue: 155, March.
- Kapucu, Naim (2003). "Yeni Yönetim Yaklaşımları ve Yerel Yönetimler", Yerel ve Kentsel Politikalar içinde M. Akif Çukurçayır ve Ayşe Tekel (Editörler), Çizgi Kitabevi, Konya.
- Keohane, Robert O. (2001). "Governance in Partially Globalized World", The American Political Science Review, Volume: 95, Issue: 1, March.
- Kızılcık, Recep (2003). "21. Yüzyılda Yönetişim ve Kamu Yönetimi, Yeni Eğilimler ve Yeni Teknikler", Türk İdare Dergisi, Sayı: 438, Ocak.
- Kickert, Walter J. M. (1997). "Public Governance In The Netherlands: An Alternative to Anglo-American 'Managerialism'", Public Administration, Volume: 75, Issue: 4, Winter.
- Kjaer, Anne Mette (2004). Governance, Polity Press, Cambridge.
- Lindsay, Colin- Osborne, Stephen P. ve Bond, Sue (2014). "The 'New Public Governance' and Employability Services In An Era Of Crisis: Challenges For Third Sector Organizations In Scotland", Public Administration, Volume: 92, Issue: 1, March.
- Löffler, Elke (2009). "Public Governance in a Network Society", Public Mangement and Governance içinde Tony Bovaird ve Elke Löffler (Editörler), Routledge, New York.
- McQuaid, Ronald W. (2010). "Theory of Organizational Partnerships: Partnership Advantages, Disadvantages and Success Factors", The New Public Governance? Emerging Perspectives on The Theory and Practice of Public Governance içinde Stephen P. Osborne (Editör), Routledge, London.
- Meuleman, Louis (2008). Public Management and The Metagovernance of Hierarchies, Networks and Markets: The Feasibility of Designing and Managing Governance Style Combinations, Physica-Verlag A Springer Company Heidelberg, Netherlands.
- Okçu, Murat (2007). "Yönetişim Tartışmalarına Katkı: Avrupa Birliği İçin Yönetişim Ne Anlama Geliyor?", Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 3.
- Osborne, Stephen P. (2006). "Editorial: The New Public Governance", Public Management Review, Volume: 8, Issue: 3.
- Osborne, Stephen P. ve Strokosch, Kirsty (2013). "It Takes Two to Tango? Understanding the Co-Production of Public Services by Integrating The Services Management and Public Administration Perspectives", British Journal of Management, Volume: 24.
- Ökmen, Mustafa ve Baştan, Serhat (2004). "Küreselleşme-Yerelleşme Dinamikleri ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler", Yerel Yönetimler Kongresi Bildiriler Kitabı, Çanakkale.
- Özer, M. Akif (2006). "Yönetişim Üzerine Notlar", Sayıştay Dergisi, Sayı: 63, Aralık.
- Özer, M. Akif (2021). Yeni Kamu Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özer, M. Akif ve Yayman, Hüseyin (2009). "Klasik Yönetim Düşüncesinden Bir Sapma: Yönetişim, Dönüşüm ve 3. Dünya Bakışı", Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Ekim.
- Pierre, Jon (2000). "Externalities and Relationships: Rethinking the Boundaries of the Public Services", Governance in The Twenty-First Century içinde B. Guy Peters ve Donald J. Savoie (Editörler), McGill Queen's University Press, Quebec.
- Politt, Christopher ve Bouckeart, Geert (2011). Public Management Reform: A Comperative Analysis-New Public Management, Governance and The Neo-Weberian State, Third Edition, Oxford University Press, New York.
- Rhodes, Roderick Arthur William (1996). "The New Governance: Governing Without Government", Political Studies, Volume: 44, Issue: 4.

- Salamon, Lester M. (2002). "The New Governance and The Tools of Public Action: An Introduction", The Tools of Government: A Guide to the New Governance içinde Lester M. Salamon (Editör), Oxford University Press, New York.
- Santiso, Carlos (2002). "Promoting Democratic Governance and Preventing The Recurrence of Conflict: The Role of The United Nations Development Programme in Post-Conflict Peace- Building", Journal of Latin American Studies, Volume: 34, Issue: 3, August.
- Sinclair, Timothy J. (2016). Küresel Yönetişim, H. Hande Orhon Özdağ (Çeviren), T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Sobacı, M. Zahid ve Köseoğlu, Özer (2015). "Yeni Kamu Yönetişimi: Birlikte Üretmenin ve İşbirliğinin Teorik Çerçevesi", Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları: Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi içinde Özer Köseoğlu ve M. Zahid Sobacı (Editörler), Dora Yay., Bursa.
- Tekeli, İlhan (1996). "Yönetim Kavramı Yanısıra Yönetişim Kavramının Gelişmesinin Nedenleri Üzerine", Sosyal Demokrat Değişim, Sayı: 3, Temmuz-Ağustos.
- Toksöz, Fikret (2008). İyi Yönetişim El Kitabı, Tesev Yayınları, İstanbul.
- Torfing, Jacob ve Triantafillou, Peter (2013). "What's in a Name? Grasping New Public Governance as a Political-Administrative System", International Review of Public Administration, Volume: 18, Issue: 2.
- United Nations Development Programme (1997). Reconceptualising Governance, Discussion Paper 2, Management Development and Governance Division, New York.
- Uysal, M. Cahit (2021). Yönetişim Rehberi Strateji, Risk, İç Kontrol & Denetim, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Wiesel, Fredrika ve Modell, Sven (2014). "From New Public Management to New Public Governance? Hybridization and Implications For Public Sector Consumerism", Financial Accountability and Management, Volume: 30, Issue: 2, May.
- Williams, David ve Young, Tom (1994). "Governance, The World Bank and Liberal Theory", Political Studies, Volume: 42, Issue: 1, March.
- World Bank (1989). Sub-Saharan Africa: From Crisis To Sustainable Development, Washington D.C.
- Xu, Runya- Sun, Qigui ve Si, We (2015). "The Third Wave of Public Administration: The New Public Governance", Canadian Social Science, Volume: 11, Issue: 7.
- Yüksel, Mehmet (2000). "Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine", Ankara Barosu Dergisi, Sayı: 3.

TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Bursa Uludağ Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Adnan GERÇEK
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

19. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

Bursa – 2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-74-6

Dizgi: Prof. Dr. Adnan GERÇEK

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Emekli Öğretim Üyesi
Sayın Prof. Dr. Serpil AYTAÇ
Hocamıza
Saygılarımızla

ÖNSÖZ

Vergileme gibi toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren bir konuda vergiyi doğuran olayın meydana geldiği dönemin sonunda yapılan bir kanuni düzenlemenin geriye doğru yürütülerek uygulamaya konulması sakıncalıdır. Kurumlar Vergisi'nin yeniden yazımı sürecinde yaşanan geriye doğru düzenleme yapma uygulaması, daha sonraki yıllarda çıkartılan birçok torba kanun uygulaması ile yeniden gündeme gelmiş ve adeta alışkanlık haline gelmiştir. Ayrıca bazı düzenlemeler vergi kanunlarının "basit ve anlaşılır olması" ilkesini zedeleyecek ve uzmanların bile içinden çıkamayacak derecede karmaşık hale getirdiği görülmektedir.

Anayasal sınırlar içinde gerekli vergisel düzenlemelerin yapılması doğal olarak yasama organının yetkisindedir. Temsilsiz vergi olmaz ve kanunsuz vergi olmaz anlayışının sonucu olarak "kanunilik ilkesi" en önemli ilke olarak Anayasamızda düzenlenmiştir. Ancak her yeni düzenlemede bu yetkinin Cumhurbaşkanına veya Hazine ve Maliye Bakanlığına devredilmesine yönelik daha fazla düzenlemenin yapılması hukuk devletine uygun değildir. Bütün bu durumlar ise mükelleflerin vergiye gönüllü uyumlarını negatif etkilemekte, vergi kaçakçılığı girişimlerini artırmakta veya yeni af beklentilerini gündeme getirmektedir.

2020 yılına girerken Türkiye birkaç tane yeni vergi ile tanışmıştır. Bu yeni vergiler Dijital Hizmet Vergisi, Konaklama Vergisi ve Değerli Konut Vergisi olarak sayılabilir. Böylece vergi sistemimizde yer alan vergilerin sayısı daha da artmıştır. Ancak bu yeni vergilerin uygulanabilirliği oldukça tartışmalıdır. Dijital Hizmet Vergisinin uygulanması uluslararası sorunlar yaratabilecek veya yaptırımları gündeme getirebilecektir. Değerli Konut Vergisi, gelen tepkiler üzerine değiştirilmiş ve 2021 yılında uygulamaya konulabilmiştir. Covid-19 salgını nedeniyle Konaklama Vergisi ise ertelenerek 2023 yılında yürürlüğe girmesi beklenmektedir. Netice olarak bu yeni vergilerin zor uygulanacağı ve birçok tartışmaya yol açacağı, ancak devlete umulduğu kadar bir gelir sağlamayacağı söylenebilir.

2021 yılında gelir vergisi alanında basit usule tabi olanların ve asgari ücret kadarki ücret gelirlerinin vergiden istisna edilmesi gibi vergi sisteminin işleyişini temelden etkileyecek düzenlemeler yapılmıştır. Şu anda da katma değer vergisi alanında büyük bir değişiklik yapılması gündeme gelmiştir.

Elinizdeki bu kitap, 2022 takvim yılı başından itibaren geçerli mevzuat hükümlerini açıklamaktadır. Konuların daha kolay kavranabileceği düşüncesiyle, kitapta Türk vergi sistemine ilişkin güncel bilgiler mümkün olduğu kadar açık ve sade bir dil ile anlatılmaya çalışılmıştır.

Kitapta konuların daha iyi ve kolay anlaşılabilmesi için örneklerin artırılmasına çalışılmıştır. Bu haliyle kitap, öncelikle "Türk Vergi Sistemi" dersine yer veren fakülte ve yüksekokulların ihtiyaçlarına cevap verecek uyum ve kapsamda kaleme alınmıştır. Diğer taraftan mezuniyet sonrası; başta KPSS olmak üzere çeşitli kurum sınavlarına hazırlananlardan Türk vergi sisteminin genel işleyişi hakkında sistematik bilgi edinmek isteyenler için de bir kaynak kitap niteliğini taşımaktadır. Ayrıca kitaptan özellikle mali müşavirlik sınavlarına hazırlanmak durumunda olanların yanında vergilerle ilgili bilgi edinmek isteyenlerin de yararlanabileceğini düşünmekteyiz.

Kitabın baskısını gerçekleştiren Ekin Kitabevi sahibi Sn. Mehmet OYMAK ve Sn. Veysel ŞİMŞEK olmak üzere kitabevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Kitaptaki muhtemel eksiklikler için uyarı ve eleştirilerini tarafımıza iletecek olanlara teşekkürü şimdiden bir borç biliriz.

Okuyuculara yararlı olmasını temenni ederiz.

Bursa, 2022 **ŞENYÜZ –YÜCE – GERÇEK**

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ ANA BÖLÜM
GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER

BİRİNCİ ALT BÖLÜM
GELİR VERGİSİ

1. GELİR VERGİSİNE İLİŞKİN BAZI KAVRAM VE AÇIKLAMALAR 3

I. GELİR KAVRAMI 3

A. İKTİSADİ ANLAMDA GELİR KAVRAMI 3
B. GELİR VERGİSİ KANUNUNDA GELİR KAVRAMI 4
C. GELİR GETİREN FAALİYETLERİN KANUNLARCA YASAKLANMASI 5

II. VERGİYE TABİ GELİRİN ÖZELLİKLERİ 5

A. GELİRİN ŞAHSİ OLMASI 6
B. GELİRİN YILLIK OLMASI 6
C. GELİRİN ELDE EDİLMİŞ OLMASI 7
D. GELİRİN KANUNDAKİ UNSURLARDAN OLMASI 8
E. GELİRİN GERÇEK OLMASI 9
F. GELİR UNSURLARININ SAFİ MİKTARLAR OLMASI 9
G. GELİRİN GENEL OLMASI 9

III. GELİR VERGİSİNİN KONUSU 10

IV. GELİR VERGİSİNDE MÜKELLEF VE MÜKELLEFİYET ŞEKİLLERİ 10

A. GELİR VERGİSİNİN MÜKELLEFİ 10
B. GELİR VERGİSİNDE MÜKELLEFİYET ŞEKİLLERİ 10
1. Tam Mükellefiyet 10
2. Dar Mükellefiyet 12

2. GELİR UNSURLARININ TESPİTİ: TİCARİ KAZANÇLAR 13

I. TİCARİ KAZANCIN TANIMI 13

A. TİCARİ FAALİYET KAVRAMI 14
B. SINAİ FAALİYET KAVRAMI 14
C. TİCARİ KAZANÇ SAYILAN DİĞER FAALİYETLER 14

II. TİCARİ KAZANCIN TESPİT ŞEKİLLERİ 15

A. VERGİYE TABİ OLAN TİCARİ KAZANÇLAR 16
1. Ticari Kazancın Gerçek Usulde Tespiti 16
2. Ticari Kazancın Götürü Gelir Usulünde Tespiti 43
B. TİCARİ KAZANÇLARDA MUAFLIK VE İSTİSNALAR 45
1. Ticari Kazançlarda Muaflıklar 45
2. Ticari Kazançlarda İstisnalar 48

III. TİCARİ KAZANÇLARDA TEVKİFAT 56
A. TEVKİFATA İLİŞKİN GENEL ESASLAR 56
B. TEVKİFATA TABİ OLAN TİCARİ KAZANÇLAR 57

3. GELİR UNSURLARININ TESPİTİ: ZİRAİ KAZANÇLAR 59
I. ZİRAİ KAZANCIN TANIMI VE NİTELİĞİ 59
A. ZİRAİ FAALİYETİN NİTELİĞİ 59
B. ZİRAİ FAALİYETİN SINIRLARI 59
1. Zirai İle Ticari Faaliyetin Sınırları 60
2. Zirai Kazançlarla Gayrimenkul Sermaye İradının Sınırları 60
C. ZİRAİ İŞLETME, ÇİFTÇİ VE MAHSUL TERİMLERİNİN TANIMI 60
II. ZİRAİ KAZANCIN TESPİT ŞEKİLLERİ 60
A. VERGİYE TABİ OLAN ZİRAİ KAZANÇLAR 61
B. ZİRAİ KAZANÇLARDA VERGİ DIŞINDA OLANLAR 65
III. ZİRAİ KAZANÇLARDA VERGİ TEVKİFATI 66

4. GELİR UNSURLARININ TESPİTİ: SERBEST MESLEK KAZANÇLARI 67
I. SERBEST MESLEK KAZANCININ NİTELİĞİ VE KAPSAMI 67
A. SERBEST MESLEK FAALİYETİNİN ÖZELLİKLERİ 67
B. MUTLAK OLARAK SERBEST MESLEK KAZANCI SAYILAN FAALİYETLER 68
II. SERBEST MESLEK KAZANCININ TESPİT ŞEKİLLERİ 69
A. GERÇEK USUL 69
B. GÖTÜRÜ GİDER USULÜ 75
C. SERBEST MESLEK KAZANÇLARINDA MUAFİYET VE İSTİSNALAR 75
III. SERBEST MESLEK KAZANÇLARINDA TEVKİFAT 77

5. GELİR UNSURLARININ TESPİTİ: ÜCRETLER 79
I. ÜCRETİN TANIMI VE NİTELİĞİ 79
A. ÜCRETİN UNSURLARI VE ÖZELLİKLERİ 79
B. MUTLAK OLARAK ÜCRET SAYILAN ÖDEMELER 80
II. ÜCRETİN TESPİT ŞEKİLLERİ 81
A. GAYRİSAFİ ÜCRETİN BELİRLENMESİ 81
B. ÜCRETİN SAFİ TUTARININ TESPİTİ 82
C. ÜCRETLERDE HESAPLANAN VE ÖDENECEK VERGİNİN BULUNMASI 84
D. ÜCRETİN VERGİLENDİRİLME ŞEKLİ 86
III. ÜCRETLERDE MUAFLIK VE İSTİSNALAR 86
IV. ÜCRETLERDE VERGİ TEVKİFATI 89

6. GELİR UNSURLARININ TESPİTİ: GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARI 91
I. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADININ NİTELİĞİ 91
A. GELİR VERGİSİ AÇISINDAN GAYRİMENKUL KAVRAMI 91
B. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADI SAĞLAYAN MAL VE HAKLAR 91
C. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADI ELDE EDENLER 94

D. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADININ BAZI KAZANÇLARLA SINIRLARI 94
II. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADININ TESPİT ŞEKİLLERİ 94
A. VERGİYE TABİ OLAN GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARI 95
1. Gayrisafi İrat 95
2. Giderler 97
B. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARINDA KONUT İSTİSNASI 101
III. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARINDA TEVKİFAT 103

7. GELİR UNSURLARININ TESPİTİ: MENKUL SERMAYE İRATLARI 105

I. MENKUL SERMAYE İRADININ NİTELİĞİ 105
A. MENKUL SERMAYE İRADININ TANIMI VE UNSURLARI 105
B. MUTLAK OLARAK MENKUL SERMAYE İRADI SAYILAN GELİRLER 106
1. Kâr Payları 107
2. Faiz ve Benzerleri 108
3. Diğer Menkul Sermaye İratları 109
C. MENKUL SERMAYE İRADI SAYILMAYAN GELİRLER 111
II. MENKUL SERMAYE İRADININ TESPİTİ 111
III. MENKUL SERMAYE İRATLARINDA İSTİSNALAR 112
A. KÂR PAYI İSTİSNASI (YARIM KÂR PAYI) 112
B. BİREYSEL EMEKLİLİK ÖDEMELERİ İSTİSNASI 112
C. GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİNE ÖDENEN GELİRLER İSTİSNASI 112
IV. MENKUL SERMAYE İRATLARINDA VERGİ TEVKİFATI 112

8. GELİR UNSURLARININ TESPİTİ: DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR 115

I. DİĞER KAZANÇ VE İRATLARIN NİTELİĞİ 115
II. GELİRE GİREN DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR 115
A. DEĞER ARTIŞI KAZANÇLARI 115
B. ARIZİ KAZANÇLAR 124

9. GELİRİN BEYANI, GELİR VERGİSİNİN TARHI VE ÖDENMESİ 127

I. YILLIK BEYANNAME 127
A. YILLIK BEYANNAMENİN MAHİYETİ VE GELİRLERİN BEYANI 127
1. Gelirlerin Yıllık Beyannamede Toplanması Esası 127
2. Beyanname Verilmeyen ve Beyannameye Dahil Edilmeyen Gelirler 127
a. Tam Mükellefiyette 128
b. Dar Mükellefiyette 135
3. Safi Gelirin Tespitinden Sonra Gelen Aşamalar 136
B. YILLIK BEYANNAMEDE VERGİYE TABİ GELİRİN (MATRAHIN) BELİRLENMESİ 137
1. Gelirden Yapılacak İndirimler 137
a. Zararların İndirilmesi 137

b. Özel Sigorta Primleri ... 138
c. Eğitim ve Sağlık Harcamaları İndirimi ... 138
d. Engelli İndirimi ... 139
e. Bağış ve Yardımlar ... 139
f. Sponsorluk Harcamaları ... 141
g. Araştırma ve Geliştirme Harcamaları ... 141
h. Girişim Sermayesi Fonu ... 141
ı. Yurtdışı Mukimlere Sunulan Hizmetler Kazancı İndirimi ... 141
i. Korumalı İşyeri İndirimi ... 142
k. Yurtdışına Elektronik Ticaret İndirimi ... 142
l Bireysel Katılım Yatırımcısı İndirimi ... 143
C. VERGİNİN TARHI (HESAPLANMASI) VE GENEL VERGİ TARİFESİ ... 143
D. ÖDENMESİ GEREKEN VERGİNİN BULUNMASI ... 144
1. Yabancı Ülkelerde Ödenen Vergiler ... 144
2. Tevkif Edilen Vergiler ... 144
3. Geçici Vergi ... 145
4. Vergi İndirimi ... 145
E. GENEL ÖRNEKLER ... 147
F. BEYANNAMENİN DÜZENLENMESİ VE VERİLMESİ, VERGİNİN TARHI VE ÖDENMESİ ... 149
II. MÜNFERİT BEYANNAME ... 152
A. MÜNFERİT BEYANNAMENİN NİTELİĞİ VE MÜNFERİT BEYANNAMEYİ VERECEK OLANLAR ... 152
B. MÜNFERİT BEYANNAME İLE BİLDİRİLECEK BAZI KAZANÇ VE İRATLARIN BEYAN EDİLECEĞİ YERLER ... 152
C. MÜNFERİT BEYANNAMENİN VERİLME SÜRESİ VE VERGİNİN ÖDENMESİ ... 153
III. GEÇİCİ VERGİ ... 153
A. NİTELİĞİ VE AMACI ... 153
B. GEÇİCİ VERGİYE TABİ OLANLAR ... 153
C. GEÇİCİ VERGİNİN HESAPLANMASI ... 154
D. GEÇİCİ VERGİDEN TEVKİFATLARIN DÜŞÜLMESİ ... 155
E. GEÇİCİ VERGİNİN MAHSUBU, TERKİNİ VE İADESİ ... 155
F. GEÇİCİ VERGİNİN EKSİK BEYANI ... 156
G. GEÇİCİ VERGİNİN HESAPLANMASINA İLİŞKİN ÖRNEK ... 156
IV. MUHTASAR BEYANNAME ... 157
A. MUHTASAR BEYANNAMENİN NİTELİĞİ ... 157
B. VERGİ TEVKİFATI YAPMAK ZORUNDA OLANLAR ... 158
C. TEVKİFATA KONU ÖDEMELER ... 158
D. VERGİ TEVKİFATINA TABİ ÖDEMELER VE ORANLARI ... 158
E. VERGİ TEVKİFATINDA UYULACAK ESASLAR ... 158
F. MUHTASAR BEYANNAMENİN VERİLMESİ VE YAPILAN TEVKİFATLARIN ÖDENMESİ ... 159

İKİNCİ ALT BÖLÜM
KURUMLAR VERGİSİ

1. KURUMLAR VERGİSİNİN KONUSU, VERGİYİ DOĞURAN OLAY, MÜKELLEFLERİ VE MÜKELLEFİYET 161

I. KURUMLAR VERGİSİNİN KONUSU 161

II. KURUMLAR VERGİSİNDE VERGİYİ DOĞURAN OLAY 162

A. TAM MÜKELLEFİYETTE ELDE ETME 162

B. DAR MÜKELLEFİYETTE ELDE ETME 162

III. KURUMLAR VERGİSİ MÜKELLEFLERİ 163

A. SERMAYE ŞİRKETLERİ 163

B. KOOPERATİFLER 163

C. İKTİSADİ KAMU KURULUŞLARI 164

D. DERNEK VE VAKIFLARA AİT İKTİSADİ İŞLETMELER 164

E. İŞ ORTAKLIKLARI 165

IV. KURUMLAR VERGİSİNDE MÜKELLEFİYET 166

A. TAM MÜKELLEFİYET 166

B. DAR MÜKELLEFİYET 166

2. KURUMLAR VERGİSİDE MATRAHIN TESPİTİ 167

I. KAZANÇ TESPİTİNDEKİ USUL 168

A. TAM MÜKELLEFLERDE USUL 168

B. DAR MÜKELLEFLERDE USUL 168

II. VERGİLENDİRMEDE HESAP DÖNEMİ 169

III. KURUM KAZANCININ TESPİTİ 169

A. GERÇEK USULE GÖRE KURUM KAZANCININ TESPİTİ 170

1. Kurum Kazancının Tespit Yöntemleri 170

2. Kurum Kazancının Tespitinde Özellik Gösteren Durumlar 171

3. Kazancın Tespitinde Hasılat 171

4. Kazancın Tespitinde Giderler 171

a. Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilen Giderler 172

b. Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilen İndirilecek Giderler 172

c. Diğer Kanunlara Göre Kabul Edilen Giderler 175

5. Kanunen Kabul Edilmeyen Gider ve İndirimler 176

a. Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilmeyen Giderler 176

b. Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Kabul Edilmeyen İndirimler 176

c. Diğer Kanunlara Göre Kabul Edilmeyen İndirimler 187

6. Kazanca Yapılacak İlave (Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı) 187

7. Kazançtan Yapılacak İndirimler 191

a. Zararlar 191

b. Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Harcamaları 192

c. Sponsorluk Harcamaları 192

d. Yapılan Bağış ve Yardımlar 192

e. Girişim Sermayesi Fonu 194

f. Yurtdışı Mukimlere Sunulan Hizmetler Kazancı İndirimi 195
g. Korumalı İşyeri İndirimi 195
h. Nakdi Sermaye Artışı Faiz İndirimi 195
B. GÖTÜRÜ GELİR USULÜNE GÖRE KURUM KAZANCININ TESPİTİ 197
1. Hasılat Esaslı Kurum Kazanı Tespiti 197
2. Ortalama Emsal Oran Uygulaması Suretiyle Kurum Kazancı Tespiti 199

3. VERGİ DIŞI KURUMLAR (MUAFİYET) VE KAZANÇLAR (İSTİSNALAR) 200

I. MUAFİYETLER 200
A. KAMU İDARE VE KURULUŞLARI MUAFİYETİ 200
B. MAHALLİ İDARELER İŞLETMELERİ MUAFİYETİ 201
C. DİĞER KURULUŞLAR MUAFİYETİ 202
D. İZİNLE AÇILAN SERGİ, FUAR VE PANAYIRLAR MUAFİYETİ 202
E. KOOPERATİF MUAFİYETİ 202
F. İDMAN VE SPOR KLÜPLERİ MUAFİYETİ 205
G. KANUNLA KURULAN SOSYAL GÜVENLİK KURULUŞLARI MUAFİYETİ 205
H. KREDİ TEMİNATI SAĞLAYAN KURUMLAR MUAFİYETİ 205
İ. BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME KURUMLARI MUAFİYETİ 205
I. SANAYİ SİTELERİNİN ALT YAPI VE ORTAK İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAK AMACIYLA KURULAN İŞLETMELER MUAFİYETİ 206
J. DAR MÜKELLEF İHRACATÇI MUAFİYETİ 206
K. BÖLGESEL YÖNETİM MERKEZİ MUAFİYETİ 206
L. ÖZEL KANUNLARLA MUAFİYETİ ÖNGÖRÜLEN KURUMLAR 206
II. İSTİSNALAR 207
A. İŞTİRAK KAZANÇLARI İSTİSNASI 207
1. Yurtiçinden Elde Edilen İştirak Kazançları 208
2. Yurtdışından Elde Edilen İştirak Kazançları 208
B. İŞTİRAK HİSSELERİNİN ELDEN ÇIKARILMASINDAN SAĞLANAN KAZANÇLAR İSTİSNASI 209
C. TAŞINMAZ SATIŞ KAZANCI İSTİSNASI 211
D. YATIRIM FONU VE YATIRIM ORTAKLIKLARI KAZANÇLARI İSTİSNASI 212
E. YABANCI FON KAZANÇLARI İSTİSNASI 213
F. EMİSYON PRİMİ İSTİSNASI 214
G. YURTDIŞI İŞYERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇ İSTİSNASI 214
H. YURTDIŞI İNŞAAT, ONARIM, MONTAJ VE TEKNİK HİZMETLERDEN SAĞLANAN KAZANÇLAR İSTİSNASI 215
İ. OKUL VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİ KAZANÇ İSTİSNASI 215
K. BANKA BORÇLARINA KARŞILIK DEVİR VEYA DEVREDİLENLERİN SATIŞLARDAN KAYNAKLANAN KAZANÇ İSTİSNASI 215
L. RİSTURN İSTİSNASI 216
M. SINAİ MÜLKİYET HAKLARI İSTİSNASI 219
N. KİRA SERTİFİKASI İHRACI AMACIYLA VARLIK VE HAKLARIN SATIŞINDAN DOĞAN KAZANÇLARDA İSTİSNA 220
O. SAT-KİRALA-GERİ AL İŞLEMLERİNDE İSTİSNA 222
P. DİĞER İSTİSNALAR 223

4. KURUMLAR VERGİSİNİN BEYANI, TARHI, VE ÖDENMESİ 225

I. KURUMLAR VERGİSİ BEYANNAMESİ 225
A. BEYANNAMENİN NİTELİĞİ 225
B. KURUMLAR VERGİSİ BEYANNAMESİNİN VERİLME ZAMANI 226
C. BEYANNAMENİN VERİLECEĞİ YER 226
D. BEYANNAMENİN KAPSAMI VE EKLERİ 227
E. KURUMLAR VERGİSİNİN ORANI 227
F. KURUMLAR VERGİSİNİN TARHI 231
G. ÖDENECEK VERGİNİN BULUNMASI 233
H. VERGİNİN ÖDENME ZAMANI 236

II. ÖZEL BEYANNAME 236
A. ÖZEL BEYANNAMENİN NİTELİĞİ VE BİLDİRİLECEK GELİRLER 236
B. KAZANÇ VE İRATLARIN SAFİ TUTARININ TESPİTİNDEKİ ÖZELLİK 237
C. BEYANNAME VERME SÜRESİ VE TARHİYATIN MUHATABI 237
D. BEYANNAMENİN VERİLECEĞİ VERGİ DAİRESİ 237
E. VERGİNİN ÖDENMESİ 238

III. KURUMLARDA GEÇİCİ VERGİ 238
A. NİTELİĞİ VE AMACI 238
B. GEÇİCİ VERGİYE TABİ OLAN KURUMLAR 239
C. GEÇİCİ VERGİNİN ORANI VE HESAPLANMASI 239
D. GEÇİCİ VERGİDEN TEVKİFATLARIN DÜŞÜLMESİ 240
E. GEÇİCİ VERGİNİN MAHSUBU 240
F. GEÇİCİ VERGİNİN EKSİK BEYANI 241

IV. KURUMLAR VERGİSİ MUHTASAR BEYANNAMESİ 241
A. MUHTASAR BEYANNAMENİN NİTELİĞİ 241
B. TAM MÜKELLEFLERDEN YAPILACAK KESİNTİLER 242
C. DAR MÜKELLEFLERDEN YAPILACAK KESİNTİLER 245
D. VERGİ KESMEDE UYULACAK ESASLAR 247
E. MUHTASAR BEYANNAMENİN VERİLMESİ VE VERGİNİN ÖDEME SÜRESİ 248

5. TASFİYE, BİRLEŞME, DEVİR, TÜR DEĞİŞTİRME, BÖLÜNME VE HİSSE DEĞİŞİMİ HALLERİNDE MATRAHIN TESPİTİ VE BEYANI 249

I. TASFİYE VE TASFİYE HALİNDE VERGİLENDİRME 249
A. TASFİYE DÖNEMLERİ 249
B. TASFİYE KÂRI VE HESAPLANMASI 250
C. TASFİYE KÂRININ BEYANI 250
D. TASFİYEDE VERGİNİN ÖDENMESİ 251

II. BİRLEŞME VE BİRLEŞME HALİNDE VERGİLENDİRME 252
A. BİRLEŞMENİN NİTELİĞİ VE DÜZENLENMESİ 252
B. BİRLEŞME DÖNEMİ 252
C. BİRLEŞME KÂRI 253
D. BİRLEŞME BEYANNAMESİNİN VERİLMESİ VE VERGİNİN ÖDENMESİ 253

III. DEVİR VE DEVİR HALİNDE VERGİLENDİRME 253
A. DEVİR İŞLEMİNİN NİTELİĞİ 253
B. DEVİRDE VERGİLENDİRİLMEME ŞARTLARI 254
C. DEVİR BEYANNAMESİNİN VERİLMESİ VE VERGİNİN ÖDENMESİ 255
IV. TÜR DEĞİŞTİRME VE TÜR DEĞİŞTİRME HALİNDE VERGİLENDİRME 255
V. BÖLÜNME VE BÖLÜNME HALİNDE VERGİLENDİRME 255
A. TAM BÖLÜNME 256
B. KISMI BÖLÜNME 257
VI. HİSSE DEĞİŞİMİ VE HİSSE DEĞİŞİMİ HALİNDE VERGİLENDİRME 258

İKİNCİ ANA BÖLÜM
HARCAMALAR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER

BİRİNCİ ALT BÖLÜM
KATMA DEĞER VERGİSİ

1. KATMA DEĞER VERGİSİNİN KONUSU, MÜKELLEFİ VE VERGİYİ DOĞURAN OLAY 261
I. GENEL AÇIKLAMALAR 261
II. VERGİNİN KONUSU 262
A. VERGİYE TABİ İŞLEMLER 262
B. İŞLEMLERİN TÜRKİYE'DE YAPILMASI 264
C. TESLİM VE TESLİM SAYILAN HALLER 264
D. HİZMET VE HİZMET SAYILAN HALLER 265
III. VERGİNİN MÜKELLEFİ VE SORUMLUSU 265
A. VERGİNİN MÜKELLEFİ 265
B. VERGİ SORUMLUSU 266
IV. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 266
A. MAL TESLİMLERİNDE VERGİYİ DOĞURAN OLAY 267
B. HİZMET İFALARINDA VERGİYİ DOĞURAN OLAY 269
C. DİĞER HALLERDE VERGİYİ DOĞURAN OLAY 270
1. İthalatta Vergiyi Doğuran Olay 270
2. Dar Mükelleflerin Uluslararası Taşıma İşlerinde Vergiyi Doğuran Olay 270
3. İşin Bırakılması Durumunda Vergiyi Doğuran Olay 270

2. MATRAH, ORAN VE İNDİRİM 271
I. MATRAH 271
A. MAL TESLİMLERİ VEYA HİZMET İFALARINDA MATRAH 271
B. İTHALATTA MATRAH 272
C. YÜK VE YOLCU TAŞIMALARINDA MATRAH 272

D. ÖZEL MATRAH ŞEKİLLERİ 272
E. MATRAHA DAHİL OLAN VE OLMAYAN UNSURLAR 274
1. Matraha Dahil Olan Unsurlar 274
a. Yükleme, Taşıma, Boşaltma Giderleri 274
b. Ambalaj Giderleri 274
c. Sigorta Giderleri 275
d. Komisyon ve Benzeri Giderler 275
e. Vergi, Resim, Harç, Pay, Fon Karşılığı vb. Unsurlar 275
f. Vade Farkı, Fiyat Farkı, Faiz, Prim vb. Unsurlar 275
2. Matraha Dahil Olmayan Unsurlar 276
a. İskontolar 276
b. Hesaplanan Katma Değer Vergisi 277
c. Özel İletişim Vergisi ve Şans Oyunları Vergisi 277
F. EMSAL BEDEL VE EMSAL ÜCRET 277
II. ORAN 278
A. % 1 ORANINA TABİ BAZI MAL VE HİZMETLER
(I SAYILI LİSTEDEN ÖRNEKLER) 278
B. % 8 ORANINA TABİ BAZI MAL VE HİZMETLER
(II SAYILI LİSTEDEN ÖRNEKLER) 279
C. % 18 ORANINA TABİ MAL VE HİZMETLER
(I ve II SAYILI LİSTELER DIŞINDAKİ MAL VE HİZMETLER) 279
III. KATMA DEĞER VERGİSİNDE İNDİRİM 280
A. İNDİRİM MEKANİZMASI 280
B. İNDİRİLECEK KATMA DEĞER VERGİSİ 281
1. İndirimin Kapsamı 281
2. İndirim Yapabilmenin Usul Şartları 282
C. İNDİRİLEMEYECEK KATMA DEĞER VERGİSİ 283
1. Vergiye Tabi Olmayan veya İstisna İşlemlerin Girdilerinin Katma Değer Vergileri 283
2. Zayi Olan Malların Katma Değer Vergisi 285
3. Binek Otomobillerinin Katma Değer Vergisi 285
4. Kanunen Kabul Edilmeyen Giderlerin Katma Değer Vergisi 286
5. Değersiz Alacaklara İlişkin Ödenmeyen Katma Değer Vergisi 286
D. İSTİSNA EDİLMİŞ İŞLEMLERDE KDV İNDİRİMİ 287
1. Tam İstisna Uygulaması 287
2. Kısmi İstisna Uygulaması 288
E. MATRAH VE İNDİRİM MİKTARLARININ DEĞİŞMESİ 289

3. KATMA DEĞER VERGİSİNDE VERGİ SORUMLULUĞU VE TEVKİFAT 291

I. GENEL OLARAK TEVKİFAT 291
II. TEVKİFAT GEREKTİREN HALLER 292
A. MÜKELLEFLERİN, İKAMETGAH VE İŞYERİ İLE KANUNİ VE
İŞ MERKEZLERİNİN TÜRKİYE'DE BULUNMAMASI 292
B. BELGESİZ MAL BULUNDURMA VEYA HİZMET SATINALMA 292
C. ÜRÜN SENETLERİNDE SENEDİN TEMSİL ETTİĞİ ÜRÜNÜN DEPODAN ÇEKİLMESİ. 293
D. MALİYE BAKANLIĞI'NCA GEREKLİ GÖRÜLEN HALLER 293

1. Tam Tevkifat Uygulaması Kapsamındaki İşlemler 294
2. Kısmi Tevkifat Uygulaması Kapsamındaki İşlemler 296

4. KATMA DEĞER VERGİSİNDE MUAFİYET VE İSTİSNALAR 307

I. GENEL AÇIKLAMA 307
II. MUAFİYETLER 307
A. TÜRKİYE'DE İKAMET ETMEYEN YOLCU MUAFİYETİ 307
B. BAZI KAMU KURUMLARI İLE KAMU YARARINA FAALİYET GÖSTEREN KURULUŞLAR MUAFİYETİ 308
C. DİĞER MUAFİYETLER 309
III. İSTİSNALAR 309
A. İHRACAT İSTİSNASI 309
1. Mal İhracatı 310
2. Hizmet İhracatı 312
B. İTHALAT İSTİSNASI 313
C. BAZI KURUMLARA BEDELSİZ VERİLEN MAL VEYA SUNULAN HİZMET İSTİSNASI 314
D. İKTİSADİ İŞLETMELERE DAHİL OLMAYAN GAYRİMENKULLERİN KİRALANMASI İŞLEMLERİ İSTİSNASI 315
E. YABANCI SİNEMA YAPIMCILARI İSTİSNASI 316
F. ÜRÜN SENETLERİ İSTİSNASI 316
G. DENİZ, HAVA VE DEMİRYOLUNA İLİŞKİN İSTİSNA 317
H. PETROL ARAMA FAALİYETLERİNE İLİŞKİN İSTİSNA 317
İ. TEŞVİK BELGESİ KAPSAMINDAKİ TESLİMLERE İLİŞKİN İSTİSNA 318
K. ULUSAL GÜVENLİK AMAÇLI TESLİM VE HİZMETLERE İLİŞKİN İSTİSNA 318
L. DİĞER İSTİSNALAR 319

5. VERGİLENDİRME USULU, BEYAN, TARH VE ÖDEME 321

I. GERÇEK USUL 321
A. GERÇEK USULUN İŞLEYİŞİ 321
B. GERÇEK USULE TABİ OLANLAR 322
C. GERÇEK USULDE VERGİLENDİRME DÖNEMİ 322
II. HASILAT ESASLI VERGİLENDİRME USULÜ 323
III. VERGİNİN BEYANI 324
A. MÜKELLEF VEYA SORUMLU TARAFINDAN BEYAN 324
B. BEYANNAME VERME ZAMANI 325
IV. VERGİNİN TARHI 325
A. VERGİYİ TARH EDECEK DAİRE 325
B. TARHİYATIN MUHATABI 327
C. TARH ZAMANI 327
V. VERGİNİN ÖDENMESİ 327

İKİNCİ ALT BÖLÜM
ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU 329
A. PETROL VE ÜRÜNLERİ: (I SAYILI LİSTE) 329
B. MOTORLU TAŞITLAR (II SAYILI LİSTE) 330
C. TÜTÜN MAMULLERİ İLE ALKOL VE KOLALI İÇECEKLER (III SAYILI LİSTE) 330
D. LÜKS MALLAR VE ELEKTRONİK ÜRÜNLER (IV SAYILI LİSTE) 331
II. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 331
A. LİSTELERDEKİ MALLARA GÖRE VERGİYİ DOĞURAN OLAY 331
B. VERGİYİ DOĞURAN OLAY OLARAK TESLİM, İTHALAT, İLK İKTİSAP VE MÜZAYEDE SATIŞ 332
III. VERGİNİN MÜKELLEFİ VE SORUMLUSU 333
A. VERGİNİN MÜKELLEFİ 333
B. VERGİ SORUMLUSU 334
IV. VERGİDEN MUAFLIK VE İSTİSNALAR 334
A. İHRACAT İSTİSNASI 334
B. KAMU KURUMLARINA BEDELSİZ TESLİM İSTİSNASI 336
C. SAKATLARA TAŞIT TESLİMLERİ 336
D. İTHALAT İSTİSNASI 337
E. İTHALAT BENZERİ REJİMLER İSTİSNASI 337
F. DİĞER İSTİSNALAR 337
V. VERGİNİN MATRAHI VE ORANI 337
A. VERGİNİN MATRAHI 337
B. VERGİNİN ORANI VE MİKTARI 339
C. VERGİLENDİRME DÖNEMLERİ 342
VI. BEYAN SÜRELERİ 342
VII. VERGİNİN TARHI 344
A. TARHİYATIN MUHATABI 344
B. TARH YERİ VE ZAMANI 344
VIII. VERGİNİN ÖDENMESİ 344
IX. VERGİ İNDİRİMİ 345
X. TECİL - TERKİN UYGULAMASI 346
XI. MÜTESELSİL SORUMLULUK 347

ÜÇÜNCÜ ALT BÖLÜM
ÖZEL İLETİŞİM VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU 349
II. VERGİNİN MÜKELLEFİ 349
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 349

IV. MATRAH **349**
V. VERGİNİN ORANI **350**
VI. BEYAN, TARH VE ÖDEME **350**

DÖRDÜNCÜ ALT BÖLÜM
BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU **351**
II. VERGİNİN MÜKELLEFİ **352**
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAY **352**
IV. MUAFLIK VE İSTİSNALAR **352**
A. MUAFLIKLAR 352
B. İSTİSNALAR 353
V. VERGİNİN MATRAHI **354**
VI. VERGİNİN ORANI **355**
VII. VERGİLENDİRME DÖNEMİ, BEYANI, TARHI VE ÖDENMESİ **356**

BEŞİNCİ ALT BÖLÜM
ŞANS OYUNLARI VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU **357**
II. VERGİNİN MÜKELLEFİ **357**
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAY **357**
IV. MATRAH **358**
V. ORAN **358**
VI. BEYAN, TARH VE ÖDEME **358**

ALTINCI ALT BÖLÜM
GÜMRÜK VERGİSİ

GENEL AÇIKLAMA **359**
I. VERGİNİN KONUSU **359**
II. VERGİNİN MÜKELLEFİ **360**
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAY **360**
IV. MUAFLIK VE İSTİSNALAR **360**
V. MATRAH **361**
VI. ORAN VE TARİFE **361**

VII. TARH 361
VIII. TEBLİĞ VE TAHAKKUK 362
IX. VERGİYE İLŞKİN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜM YOLLARI 362
A. İDARİ YOLLAR 363
B. YARGI YOLU 364
X. ÖDEME 364
XI. VERGİNİN GERİ VERİLMESİ VE KALDIRMA 364

YEDİNCİ ALT BÖLÜM
DAMGA VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU 365
II. MÜKELLEF 366
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 366
IV. İSTİSNALAR 368
V. MATRAH 369
VI. ORAN 370
VII. VERGİNİN ÖDENMESİ 372
A. BASILI DAMGA KONULMASI ŞEKLİYLE ÖDEME 372
B. MAKBUZ VERİLMESİ ŞEKLİYLE ÖDEME 373
C. İSTİHKAKTAN KESİNTİ ŞEKLİNDE ÖDEME 374

SEKİZİNCİ ALT BÖLÜM
DİJİTAL HİZMET VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU 375
II. MÜKELLEF VE VERGİ SORUMLUSU 375
III. MUAFİYET VE İSTİSNALAR 376
IV. VERGİNİN TARHI VE ÖDENMESİ 377

DOKUZUNCU ALT BÖLÜM
KONAKLAMA VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU VE MÜKELLEFİ 379
II. VERGİNİN MATRAHI VE ORANI 379
III. İSTİSNALAR 380
IV. VERGİNİN BEYANI VE ÖDENMESİ 380

ONUNCU ALT BÖLÜM
BELEDİYE GELİRLERİ KANUNUNCA ALINAN VERGİLER

I. İLAN VE REKLAM VERGİSİ 381
A. VERGİNİN KONUSU 381
B. VERGİNİN MÜKELLEFİ VE SORUMLUSU 381
C. MUAFİYET VE İSTİSNALAR 382
D. VERGİNİN MATRAHI VE TARİFESİ 382
E. VERGİNİN TARHI VE ÖDENMESİ 383
II. EĞLENCE VERGİSİ 383
A. VERGİNİN KONUSU 383
B. VERGİNİN MÜKELLEFİ 384
C. MUAFİYET VE İSTİSNALAR 384
D. VERGİNİN MATRAHI VE TARİFESİ 384
E. VERGİNİN TARHI VE ÖDENMESİ 385
III. HABERLEŞME VERGİSİ 385
A. VERGİNİN KONUSU 385
B. VERGİNİN MÜKELLEFİ 385
C. VERGİNİN MATRAHI VE TARİFESİ 385
D. VERGİNİN TARHI VE ÖDENMESİ 386
IV. ELEKTRİK VE HAVAGAZI TÜKETİM VERGİSİ 386
A. VERGİNİN KONUSU 386
B. VERGİNİN MÜKELLEFİ VE SORUMLUSU 386
C. MUAFİYET VE İSTİSNALAR 386
D. VERGİNİN MATRAHI VE TARİFESİ 386
E. VERGİNİN TARHI VE ÖDENMESİ 387
V. YANGIN SİGORTASI VERGİSİ 387
A. VERGİNİN KONUSU 387
B. VERGİNİN MÜKELLEFİ 387
C. VERGİNİN MATRAHI VE TARİFESİ 387
D. VERGİNİN TARHI VE ÖDENMESİ 387
VI. ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ 388
A. VERGİNİN KONUSU 388
B. VERGİNİN MÜKELLEFİ 388
C. MUAFİYET VE İSTİSNALAR 388
D. VERGİNİN MATRAHI VE TARİFESİ 389
E. VERGİNİN ÖDENMESİ 390

ÜÇÜNCÜ ANA BÖLÜM
SERVET ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLER

BİRİNCİ ALT BÖLÜM
EMLAK VERGİSİ

GENEL BİLGİLER 395
I. VERGİNİN KONUSU, MÜKELLEFİ, VERGİYİ DOĞURAN OLAY MUAFLIK VE İSTİSNALAR 395
A. VERGİNİN KONUSU 395
B. VERGİNİN MÜKELLEFİ 396
C. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 397
D. MUAFLIK VE İSTİSNALAR 398
1. Muaflıklar 398
2. İstisnalar 398
E. MÜKELLEFİYETİN BAŞLAMASI VE SONA ERMESİ 400
1. Mükellefiyetin Başlaması 400
2. Mükellefiyetin Sona Ermesi 401
II. EMLAKLERİN BİLDİRİMİ, MATRAHI, VERGİNİN ORANI, TARHI, TAHAKKUK VE ÖDENMESİ 401
A. EMLAKLARIN BİLDİRİLMESİ VE SÜRESİ 401
1. Bildirim Sebepleri 403
2. Bildirim Süreleri 404
B. BİLDİRİMLERİN VERİLECEĞİ YER 405
C. VERGİNİN MATRAHI VE ORANI 405
1. Arazilerin Vergi Matrahı ve Oranı 405
2. Binaların Vergi Matrahı ve Oranı 406
D. EMLAK VERGİSİNİN TARH VE TAHAKKUKU 408
1. Verginin Tarhı 408
2. Verginin Tahakkuku 409
E. VERGİNİN ÖDEME SÜRESİ 409
III. VERGİNİN TECİLİ VE MÜTESELSİL SORUMLULUK 410
A. KISITLANMIŞ BİNALARA İLİŞKİN VERGİ TECİLİ 410
B. KISITLANMIŞ ARAZİLERE İLİŞKİN VERGİ TECİLİ 411
C. VERGİDEN MÜTESELSİL SORUMLULUK 411
D. EMLAK VERGİSİNDE ZAMANAŞIMI 411

İKİNCİ ALT BÖLÜM
DEĞERLİ KONUT VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU VE MÜKELLEFİ 413
II. MUAFİYET 414
III. VERGİNİN MATRAHI VE ORANI 414
IV. BEYAN VE ÖDEME 415

ÜÇÜNCÜ ALT BÖLÜM
MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ

I. VERGİNİN KONUSU 417
II. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 418
III. VERGİNİN MÜKELLEFİ 418
IV. MÜKELLEFİYETİN BAŞLAMASI VE SONA ERMESİ 418
A. MÜKELLEFİYETİN BAŞLAMASI 418
B. MÜKELLEFİYETİN SONA ERMESİ 419
V. MUAFLIK VE İSTİSNALAR 420
VI. VERGİNİN MATRAHI VE TARİFE YAPISI 421
A. (I) SAYILI TARİFE 421
B. (II) SAYILI TARİFE 424
C. (IV) SAYILI TARİFE 425
VII. TARİFELERDE VE ARAÇTA YIL İÇİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI 425
A. TARİFELERDE YIL İÇİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI 425
B. ARAÇTA YIL İÇİNDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASI 425
VIII. VERGİNİN TARHI VE TAHAKKUKU 426
IX. VERGİNİN ÖDENMESİ 426
X. VERGİ GÜVENLİK ÖNLEMLERİ 426
A. BİLDİRİME İLİŞKİN ÖNLEMLER 426
1. Memurlara Ait Görevler 426
2. Mükelleflere Ait Görevler 427
B. KONTROLE İLİŞKİN ÖNLEMLER 427

DÖRDÜNCÜ ALT BÖLÜM
VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ

GENEL AÇIKLAMA 429
I. VERGİNİN KONUSU 429
II. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 430
III. VERGİNİN MÜKELLEFİ 431
IV. MUAFLIK VE İSTİSNALAR 432
A. MUAFLIKLAR 432
B. İSTİSNALAR 432
1. Eşya İstisnası 432
2. Miras Hissesinin Bir Kısmı 433
3. Sağlararası İvazsız İntikallerin Bir Kısmı 434
4. Piyango İkramiyeleri 435
5. Rücu Şartı İle Yapılan Bağışlar 435
6. Kuru Mülkiyet İntikali 435
7. Diğer İstisnalar 436
V. VERGİNİN MATRAHININ BULUNMASI 436
A. VERGİNİN MATRAHININ BULUNMASINDA DEĞERLEME 436
B. MATRAHIN TESPİTİNDE İNDİRİLECEK BORÇ VE MASRAFLAR 438
1. İndirilecek Borçlar 438
2. İndirilecek Masraflar 439
VI. MATRAHIN BEYAN SÜRESİ 439
VII. VERGİNİN ORANI, TARH VE TAHAKKUKU 441
A. VERGİNİN ORANI 441
B. VERGİNİN TARHI VE TAHAKKUKU 442
VIII. VERGİNİN ÖDENMESİ 444
IX. VERGİ SORUMLULUĞU, TEVKİFAT VE İHTİYATİ TEDBİRLER 444
A. MÜŞTEREK BAHİS, YARIŞMA VE ÇEKİLİŞLERDE TEVKİFAT 444
B. DİĞER İŞLEMLERDE TEMİNAT ÇERÇEVESİNDE TEVKİFAT 445

KAYNAKLAR 447

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AKDOĞAN, Abdurrahman: *Türk Vergi Sistemi ve Uygulaması*, 5. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.

AKDOĞAN, Abdurrahman: *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, 12. baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2015.

AKSOY, Şerafettin: *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, 6. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010.

ARICA, Mehmet Nadir: *Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu*, 2.b, Ankara, 1987.

AYDIN, Erkan; AYYILDIRIM, Kadir, *"*Kira Sertifikalarının ve Varlık Kiralama Şirketlerinin Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Bakımından Değerlendirilmesi*"*, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 46 (Temmuz-Aralık 2015).

BAĞDINLI, Halil; KURT Ufuk; ATABEY, Tuncay; KIRLI, Halil: *Gelir Vergisi Rehberi*, 2. Baskı, Gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını, Ankara, 2001.

BIYIK, Recep; KIRATLI, Aydın: *Giderler ve İndirimler*, 6. Baskı, PwC Business School, Ankara, 2010.

BİLDİRİCİ, Ziyaeddin: *Türk Vergi Sistemi*, Eskişehir, 1995.

BİLİCİ, Nurettin: *Türk Vergi Sistemi*, 35. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015.

BULUTOĞLU, Kenan: *Türk Vergi Sistemi*, Batı Türkeli Yayıncılık, İstanbul, 2004.

DEĞER, Nuri: *Açıklamalı ve Uygulamalı Katma Değer Vergisi*, 5. Baskı, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2014.

DOĞAN, Aykon: *Açıklamalı İçtihatlı Katma Değer Vergisi ve Uygulama Muktezaları*, Ankara, 1987.

ERCAN, Taner: *Tüm Yönleriyle İşletmelerde Stratejik Vergi Planlaması*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2021.

ERGİNAY, Akif: *Vergi Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 1998.

KANETİ Selim: *Vergi Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay. No: 698, İstanbul, 1986.

KARAGÖZOĞLU, Fevzi: *Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu Uygulaması*, Eğitim Yayınları, İstanbul, 1983.

KARAKOÇ, Yusuf: *Genel Vergi Hukuku*, 2. baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

KARAKOÇ, Yusuf: *Türk Miras Hukuku Açısından Veraset ve İntikal Vergisi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yay. No: 134, Ankara, 1990.

KIRBAŞ, Sadık: *Vergi Hukuku*, 20. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2015.

KIRMAN, Ahmet: *488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu Şerhi*, Ankara, 1992.

KIRMAN, Ahmet: *Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi*, Ankara, 1994.

KIZILOT, Şükrü: *Gelir Vergisi Kanunu ve Uygulaması*, 1. Cilt ve 2. Cilt, Savaş Yayınları, Ankara, 1989.

KIZILOT, Şükrü: *Katma Değer Vergisi Kanunu ve Uygulaması*, 6. Baskı, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2012.

KIZILOT, Şükrü: *Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması*, 3. Cilt ve 4. Cilt, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2000.

KIZILOT, Şükrü; SARISU, Ekrem; ÖZCAN, Sezgin; KIZILOT, Zuhal: *Gayrimenkul Rehberi*, 10. Baskı, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2013.

MAÇ, Mehmet: Katma *Değer Vergisi Uygulaması (KDV-6)*, BDO Yayınları, İstanbul, 2020.

MAÇ, Mehmet: *Kurumlar Vergisi*, Denet Yayıncılık, İstanbul, 2013.

OKTAR, Ateş: *Türk Vergi Sistemi*, 2. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2018.

ÖNCEL, Mualla; ÇAĞAN, Nami; KUMRULU, Ahmet: *Vergi Hukuku*, 24. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 2015.

ÖNER, Erdoğan, *Türk Vergi Sistemi*, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2015.

ÖRMECİ, Musa: *Kurumlar Vergisi Kanunu Uygulama Esasları*, İstanbul, 1995.

ÖZBALCI, Yılmaz: *Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, Oluş Yayıncılık, Ankara, 2007.

ÖZBALCI, Yılmaz: *Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, Oluş Yayıncılık, Ankara, 2012.

PEHLİVAN, Osman: *Vergi Hukuku (İlkeler ve Türk Vergi Sistemi)*, Murathan Yayınevi, Trabzon, 2016.

PİRLER, Orhan: *Açıklamalı-Uygulamalı Emlak Vergisi*, Bellek Yay., Ankara, 1998.

SABAN, Nihal: *Vergi Hukuku*, 4. baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2015.

SARILI, Mustafa Ali: *Türk Vergi Sistemi*, 7. Baskı, Ankara, 2019.

TAYŞI, Şafak, *Sınai Mülkiyet Hakları ve TRB 1 Uygulamaları*, Fırat Kalkınma Ajansı, 2012.

TUNCER, Selahattin: *Gümrükler ve Gümrük Vergileri (Teori Uygulama)*, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2001.

ULUATAM, Özhan; METHİBAY, Yaşar: *Vergi Hukuku*, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001.

UYSAL, Ali; EROĞLU, Nurettin: *Açıklamalı ve İçtihatlı Gelir Vergisi Kanunu*, Cilt I, 1986.

UYSAL, Ali; EROĞLU, Nurettin: *Kurumlar Vergisi Rehberi*, Ankara, 1985.

ÜSTÜN Ümit Süleyman, BİLİCİ Nurettin, *Damga Vergisi ve Harçlar (Teori ve Uygulama)*, Savaş Yayınevi, Ankara, Mayıs 2016.

-GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ VE GÜNCELLENMİŞ-

8. Baskı

SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Suat UĞUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İİBF
Öğretim Üyesi

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-75-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

SEKİZİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Uluslararası metinlerde kabul gören dokuz temel sosyal güvenlik riski bulunmaktadır. Bu risklerin bir kısmı mesleki konularla bağlantılıyken bir kısmı sigortalıların fizyolojisiyle bir kısmı ise sosyal ve ekonomik konularla bağlantılıdır. Böylesi geniş bir risk yelpazesi söz konusu olduğunda buna ilişkin düzenlemeler de haliyle geniş kapsamlı yapılmaktadır.

Tüm dünyada etkisini gösteren COVID-19 pandemisi sosyal güvenlik sisteminin ve genel sağlık sigortasının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. İnsanların karşılanan sağlık ihtiyaçlarının yanında özellikle Türk sosyal güvenlik sisteminde işsizlik sigortası fonu üzerinden sağlanan yardımlar da konunun önemini vurgulamıştır.

Kitabımızın 7. baskısı da farklı fakültelerden öğrenciler ve akademisyenler ile avukatlar ve değişik kurumlardan uygulayıcılar da dahil olmak üzere geniş kesimler tarafından kullanılmıştır. Buna bağlı olarak iki yıldan kısa süre içinde, kitabın 7. baskısı da tükenmiştir. Esere gösterilen ilgi için okuyuculara teşekkür ederiz.

Sosyal güvenlik hukuku, hiç şüphesiz hukukun en dinamik alanlarından biridir. Hem geniş kapsamlı hem de dinamik olan sosyal güvenlik hukukunda bu özellikler nedeniyle yeni gelişmelerin eserlere işlenmesi önem arz eder. Eserin son baskısının tükenmiş olması vesilesiyle son baskıdan bugüne geçen iki yıla yakın sürede sosyal güvenlik hukukunda yaşanan gelişmeler çalışmamıza işlenmiştir.

Kitabın yeni baskısında, her iki müellifin de yoğun çalışması olmuştur. Öte yandan, Araştırma Görevlisi Ömer Uğur'a da katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Kitabın yeni baskısında fedakârlık gösteren tüm Ekin yayınevinin değerli personelinin ve yayınevinin değerli temsilcisi Veysel beyin katkısını da çok önemli olmuştur. Bu nedenle hem yayınevine hem de değerli personeline teşekkür etmek istiyoruz.

Kitabın yeni baskısının, öğrencilerden uygulayıcılara tüm okuyucular için faydalı olmasını dileriz.

30.01.2022

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi

Prof. Dr. Suat UĞUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İİBF Öğretim Üyesi

YEDİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

"Sosyal güvenlik tamamlanmamış bir inşaattır" sözü bu alanda çalışma yapan tüm akademisyenlerin tartışmasız kabul ettiği temel düsturlardan biridir. Esasen sosyal güvenlik sisteminin sürekli olarak kabul edilen yeni düzenlemeler ile daha da güçlendirilmesi ve bütün toplumu kuşatması hedefi bütün dünya devletlerinin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle, bütün demokratik ülkelerde, iktidarların açıklanan hükümet icraatlarının en önemli ayaklarından biri "sosyal güvenlik sistemi"ni güçlendirmek olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlar yaşamları boyunca kendi iradeleriyle ya da iradeleri dışında çok sayıda riskle karşı karşıya kalırlar. Bu maruziyetleri nedeniyle; mesleki, fizyolojik ve sosyo-ekonomik risklere karşı geliştirilen; risklerin ortadan kaldırılması ya da bireyler üzerindeki etkilerinin azaltılması veya sonuçlarının onarılması hedefiyle oluşturulan "sosyal güvenlik hukuku ve sistemi" sürekli gelişim göstermektedir. Bu sistemle, toplumun bütün bireylerinin hiçbir ayrım ve ayrıcalık gözetilmeksizin hem ekonomik hem de sosyal bakımdan bugünlerinin ve yarınlarının güvence altına alınmasını amaçlanmaktadır.

Bütün dünyayı sarsan, COVID-19 süreci süresinde bütün dünyada sosyal güvenlik sistemine ve genel sağlık sigortasına olan ihtiyacın ne kadar önemli olduğu çok daha fazla anlaşılmıştır. Bu dönemde ülkemizde de mevcut sosyal güvenlik hukukumuz, yeni devlet katkıları ve yeni sosyal yardımları ile daha da güçlendirilmiştir.

Kitabımızın 6. Baskısının geniş kesimler tarafından alınıp okunmuş olması, kitabın müelliflerinin bu alanda, daha fazla mesai yapmaları gereğini ortaya koymuştur. Nitekim, aradan geçen iki yıl süre içinde, kitabın 6. Baskısı hemen hemen tükenmiştir. Öte yandan, son iki yılda ortaya çıkan yeni "sosyal güvenlik tedbirleri ve uygulamaları" bu alanda, bir önceki baskıda, yine aynı yayınevi tarafından yayınlanan kitabımızı yenilememize neden olmuştur.

Kitabın yeni baskısında, her iki müellifin de yoğun çalışması olmuştur. Öte yandan, çok değerli Araştırma Görevlisi Ömer Uğur'un da kitabın baştan sona bütünüyle gözden geçirilmesinde çok önemli katkısı olmuştur.

Kitabın yeni baskısında fedakârlık gösteren tüm Ekin yayınevinin değerli personelinin ve yayınevinin değerli temsilcisi Veysel beyin katkısını da çok önemli olmuştur. Bu nedenle hem yayınevine hem de değerli personeline teşekkür etmek istiyoruz.

Kitabımızın yeni baskısının, başta öğrencilerimiz olmak üzere, ülkemiz sosyal güvenlik sistemimizin daha fazla güçlenmesine ve sistemin daha da iyi öğrenilmesine vesile olmasını diliyoruz.

İstanbul, 15.07.2020

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi

Prof. Dr. Suat UĞUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İİBF Öğretim Üyesi

ALTINCI BASKIYA ÖNSÖZ

Türk sosyal güvenlik sistemi, diğer sosyal güvenlik sistemleri gibi, "tamamlanmamış inşaat" tanımlamasını hak edecek şekilde değişiyor. Esasen sosyal güvenlik sistemlerine ilişkin kanuni düzenlemelerin temel kanunlar arasında yer alması fikri gün geçtikçe taraftar buluyor ise de her gün artan sosyal güvenlik kapsamı, sosyal yardımların ve sosyal hizmetlerin artan çeşitleri, bu konuda temel ve kolayca değişmez bir yasal düzenlemelerin kabulünü zorlaştırmaktadır. Öte yandan, sürekli değişen sosyal güvenlik sistemi ülke ekonomisine de yatırım yapmak isteyen iş adamlarına da ek yükümlülüklerin gelmesine de neden olmaktadır. Bu nedenle, sosyal güvenliğe ilişkin ortaya çıkan değişiklik taleplerinin çok iyi tahlil edildikten sonra kanunlaşması en doğru olan yaklaşımdır. Ülkemizde 2008 yılında yürürlüğe giren ve bu çalışmanın ana gövdesini teşkil eden 5510 sayılı yasa, henüz yürürlüğe girmeden ve fakat kanun çıktıktan sonra 4 defa değişikliğe maruz kalmış olması, kanun hazırlanırken tafsilatlı değerlendirmenin önemini daha iyi ortaya koymaktadır.

Bu nedenle umuyoruz ve diliyoruz ki, bu alanda yapılacak düzenlemeler, bu düzenlemeler ile yapılması düşünülen gerekçeler ile talep edilen hususlara tam olarak cevap olur ve değişiklik öncesi talep edilen ve kamu yararının ön planda olduğu bir anlayış ile tanzim edilerek yürürlüğe girer.

Öte yandan beşinci baskısını 2016 yılında gerçekleştirdiğimiz kitabın baskısının tamamen tükenmiş olmasının yanı sıra, sosyal güvenlik hukuku alanında son zamanlarda kabul edilen yeni kanun, yönetmelik ve tebliğler ile yürürlüğe giren Cumhurbaşkanı kararnameleri, bu kitabın bu baskısının yapılması için asli gerekçe oluşturmuştur. Hatta bazı düzenlemeler, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile ortadan kaldırılmasına rağmen, henüz yerine yeni bir düzenleme de ikame edilmemiştir. Bu hususlar, kitabın ilerleyen bölümlerinde ve yeri geldikçe okuyucu ile paylaşılmıştır.

Bu alanda yapılan değişikliklerin işlendiği bu baskının, tüm okuyuculara ve kıymetli Hukuk fakülteleri öğrencilerine ve öğrenimine hukuka da yer veren fakültemiz öğrencilerine önemli bir katkı sunacağına inanıyoruz.

Kitabın bu baskısında, bizlere çok önemli katkı sunan Hukuk Fakültemiz araştırma görevlisi Sn. Ömer UĞUR ile Sn. Didem YALÇINTAŞ'a ve Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Hukuk Fakültesi araştırma görevlisi Bahtiyar SAYGICI'ya çok teşekkür etmek istiyoruz. Öte yandan, diğer baskılarda olduğu gibi, bu baskıda da fedakarane katkı sunan Ekin Yayınevi'nin değerli yöneticilerine ve personeline de aynı teşekkürü sunmak istiyoruz.

Tüm okuyuculara ve değerli öğrencilerimize en içten sevgilerimizle.

İstanbul, Ağustos 2018.

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğr. Üyesi

Prof. Dr. Suat UĞUR
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Biga İİBF Öğretim Üyesi

BEŞİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Hayatın akışı içerisinde pek çok gelişme sosyal güvenlik hukukuna olan ihtiyacı daha da artırmaktadır. Bu nedenle sosyal güvenlik hukuku, önemi her gün artan bir fonksiyonu icra etmektedir. Söz konusu önemli fonksiyon, genel olarak okuma alışkanlığının çok düşük olduğu toplumumuzda yeterince anlaşılamamaktadır. Çünkü toplumun eğitiminde sorumlu bizler dâhil tüm eğiticiler ve öğreticiler, insanımıza yeterli düzeyde okuma alışkanlığını kazandıramamaktayız. Özellikle sosyal bilimler alanındaki kitaplar okunmadığı gibi alınan kitaplar ise, kütüphanelerin raflarında eskimektedir.

Hali hazırdaki okuma alışkanlığının sosyal medya merkezli bir gelişim gösterdiği bir dönemde, hukuk alanında görülen genel okuma ve yazılı eserlerden yararlanma arzusunun artması bizleri mutlu etmektedir. Bu sürecin artarak devamını diliyoruz.

Esasen, sosyal güvenlik hukuku, ülkemiz hukuk sisteminde henüz olgunlaşmış bir düzeyde bulunmamaktadır. Hala, hukuk fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerimizin ve bu alandaki uygulayıcılarımızın önemli bir kısmı, bu bilim dalına ait eserlerden yoğun olarak ilgilenmekten kaçınmaktadır. Bu durumun değişmesi ya da değiştiğinin görülmesi, bizler açısından memnuniyet verici olmaktadır.

Söz konusu değişime sosyal güvenlik alanında otorite olan değerli hocalarımız A.N.Sözer, Y.Alper, A.Güzel, A.R.Okur, N.Caniklioğlu, C.Tuncay, Ö.Ekmekçi, F.Uşan vb. pek çok meslektaşlarımızın yazdıkları eserler büyük katkılar vermişlerdir.

Bizler de, hukuka ve hukuk kitaplarına ilginin her gün biraz daha arttığı birdönemde "Sosyal Güvenlik Hukuku" kitabımızın 5. Baskısına ulaştık. Allah'a sonsuz şükürler olsun.

Bu baskıya geçerken, mevzuatta yapılan değişiklikler ve tespit ettiğimiz eksiklikler mümkün olduğunca kitaba işlenmiştir.

Yeni baskıda emeği geçen Arş. Gör. Sn. Ömer UĞUR'a, Arş. Gör. Mustafa Hasanali AKAY'a ve Ekin Yayınevine çok teşekkür ediyoruz.

30.03.2016

Prof. Dr.M. Refik KORKUSUZ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Suat UĞUR
Ç.O.M.Ü.
BİİBF

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Sosyal güvenlik hukuku, önemi her gün artan bir hukuk dalı olarak önemli bir fonksiyonu icra etmektedir. Ancak, ülkenin eğitiminden sorumlu bizler dahil tüm eğiticiler ve öğreticiler, eğitimin öneminin arttığı bir dünyada, insanımıza okuma alışkanlığını yeterli düzeyde öğretemediğimiz için, özellikle sosyal bilimler alanındaki kitaplar okunmuyor, yararlanılmıyor ve alınanlar ise, kütüphanelerin köşelerinde aksesuar olarak duruyor. Sosyal medyanın çok hızlı geliştiği bir dönemde, hukuk alanında görülen genel okuma ve yazılı eserlerden yararlanma arzusunun gelişmekte olduğunu görmek mutluluk verici ve sevindirici bir durum. Esasen, sosyal güvenlik hukuku, ülkemiz hukuk sisteminde henüz "tamamlanmamış inşaat" olarak tavsif edilmektedir. Bu tanım genel olarak doğrudur. Ancak, hukuk fakültesi ve iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerimizin ve uygulayıcılarımızın önemli bir kısmı, bu bilim dalına ait eserlerden yoğun olarak ilgilenmekten kaçınmakta idi. Bu durumun değişmesi ya da değiştiğinin görülmesi, bizler açısından memnuniyet verici olmaktadır. Söz konusu değişime sosyal güvenlik alanında otorite olan değerli hocalarımız A.N.Sözer, Y.Alper, A.Güzel, A.R.Okur, N.Caniklioğlu, C.Tuncay, Ö.Ekmekçi, F.Uşan vb. meslektaşlarımızın yazdıkları eserler büyük katkılar vermişlerdir.

Bizler de, hukuka ve hukuk kitaplarına ilginin her gün biraz daha arttığı bir dönemde "Sosyal Güvenlik Hukuku" kitabımızın 4. Baskısına ulaşmış bulunmaktayız. Allah'a sonsuz hamdolsun.

Bu baskıya geçerken, mevzuatta yapılan değişiklikler de, mümkün olduğu kadar kitaba işlenmiştir. Kitabın bazı konuları da, bütün olarak tekrar tetkik ve tashih edilmek zorunda kalınmıştır.

Yeni baskıda, emeği geçen Arş. Gör. Sn. Ömer UĞUR'a ve Ekin Yayınevinin emektar yöneticilerine çok teşekkür ediyoruz.

28.01.2015

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Suat UĞUR
Ç.O.M.Ü.
BİİBF

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Hali hazırda 3. Baskısını yaptığımız Sosyal Güvenlik Hukuku kitabımız; birinci ve ikinci baskıdan farklı olarak, sosyal politika hükümlerinin daha ayrıntılı olarak düzenlendiği bir eser olarak düşünülmüştür. Zira, 6111 sayılı yasada ile diğer bazı yasal mevzuatta yapılan değişiklik te, 3. Baskının temel gerekçesini oluşturmuştur.

Üçüncü baskıyı yaparken, değerli hocalarımızdan ve dostlarımızdan gelen önerileri ve eleştirileri de dikkate aldık. Birinci ve ikinci baskıdaki eksikliklerin giderilmesi ve zaten piyasada kalmayan, ikinci baskının da sona ermiş olması nedeniyle, mevcut kitabımızın yeniden tanzimi için huzurdaki baskıyı yapma kararı aldık ve özellikle yasal değişiklikleri kitaba işledik.

Mevcut baskı ile amacımız, ilk ikisi baskısı kısa sürede tükenen kitabın yeni haliyle okuyucuya ve özellikle hukuk fakülteleri ile iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilere "sosyal güvenlik hukuku" hakkında genel bilgi sunmak, ayrıca devletin üstlendiği sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin muhtevasını öğretmekten ibarettir. Huzurdaki kitap, temel sosyal güvenlik bilgisi vermektedir. Her konuda, ayrıntılı bilgi sunma bilimsellik iddiamız bulunmamaktadır. Öte yandan, sosyal politika konusunda çalışan uygulamacılara da bilgi verilmesi de amaçlanmıştır. Gözden kaçmış, eksik kalmış, yanlış ifadelendirilmiş vb. tüm hususlardaki mümkün ve muhtemel hatalarımız için gelecek bütün eleştirileri memnuiyetle beklemekteyiz.

Kitabın yeni baskısının uygulayıcılara, öğrencilerimize ve tüm ilgililere faydalı olması dileğiyle…

Şubat 2013

Prof. Dr.M. Refik KORKUSUZ
Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Dekanı
(İş ve Sos. Güv. Huk. Öğr. Üyesi)

Doç. Dr. Suat UĞUR
Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi
(Biga İİBF Öğretim Üyesi)

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Birinci baskı esnasında, henüz SGK yönetmeliklerinin çıkmaması, konu ile ilgili hiçbir yeni kitabın derlenmemiş olması ve yeni mevzuat değişikliği nedeniyle, basım sonrasında bazı eksikliklerin varlığını tespit ettik. Hocalarımızdan ve dostlarımızdan gelen önerileri ve eleştirileri de dikkate alarak, birinci baskıdaki eksikliklerin giderilmesi ve zaten biten birinci baskının yeniden tanzimi için huzurdaki ikinci baskıyı yapma kararı aldık.

İkinci baskı ile amacımız, ilk baskısı kısa sürede tükenen kitabın yeni haliyle okuyucuya ve özellikle hukuk fakülteleri ile iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilere "sosyal güvenlik hukuku" hakkında genel bilgi sunmaktan ibarettir. Bunun dışında, özel bir bilimsellik iddiamız bulunmamaktadır. Bu baskının tashihinde emek vermiş olan, M. Halit KORKUSUZ ile Tuba KORKUSUZ'a çok teşekkür ederiz.

Gözden kaçmış, eksik kalmış, yanlış ifadelendirilmiş vb. tüm hususlardaki mümkün ve muhtemel hatalarımız için gelecek bütün eleştirileri memnuniyetle beklemekteyiz.

Kitabın yeni baskısının öğrencilerimize ve tüm ilgililere faydalı olması dileğiyle…

Eylül-2010

Doç.Dr.M. Refik KORKUSUZ & Yrd.Doç.Dr.Suat UĞUR

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Sosyal güvenlik alanındaki değişimin çok hızlı olması, uygulamada, çok sık mevzuat değişikliğine ve o ana kadar yazılmış birçok çalışma güncelliğinin yitirilmesine neden olmaktadır. Kanun koyucunun yaptığı yasal değişiklikler, birçok kesimi ve bu arada da konu ile ilgili akademisyenlerin çalışmalarını büyük ölçüde etkilemektedir. Bu durum, beraberinde, yeni çalışmaların yapılmasının gerekliliğine yol çıkmaktadır. Doğal olarak, sosyal güvenlik eğitimi gören öğrencilerin ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak hazırlanan yayınların da değişmesi ya da yeniden yazılması zorunluluğunu da ortaya koymaktadır.

Sosyal güvenlik alanında çok değerli hocalarımızın çok değerli eserleri, mevzuatın değişmesine rağmen, klasik temel kaynak olma özelliğini korumaktadır. Prof. Dr. A. Can TUNCAY'ın Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ ile yazdığı ve ayrıca Prof. Dr. Ali GÜZEL ve Prof. Ali Rıza OKUR hocalarımızın birlikte hazırladığı "Sosyal Güvenlik Hukuku" kitapları her zaman başvuru eseri mahiyetindedir. Ayrıca Prof. Dr. Yusuf ALPER ve Prof. Dr. Kadir ARICI hocalarımızın ayrı ayrı yazdığı aynı veya benzer başlıklı eserler de aynı olgunluk ve dolgunluktadır. Çok değerli hocamız Prof. Dr. Ali Nazım SÖZER'in yazdığı ve her biri başlı başına başvuru kaynağı olan sosyal güvenlik konularını ihtiva eden makale ve kitapları, öğrencilerin ve mezunlarının temel eserleri arasında yer almalıdır. Elinizdeki bu kitap, "Sosyal Güvenlik Hukuku" olarak daha önce ders notlarının 5510 sayılı yasa ve sonraki değişikliğine uyarlanmasından ibaret olup, bilimsel iddia taşımamakta, mümkün ve muhtemel eleştirileri memnuniyetle beklemektedir.

Bu çalışmada sevgili dostumuz ve arkadaşımız Doç. Dr. Coşkun SARAÇ'ın engin birikimlerini ve katkılarını da saygı ile anmadan geçemiyoruz.

Huzurdaki çalışmamızın öğrencilerimize faydalı olması dileğiyle…

Doç. Dr. M. Refik KORKUSUZ & Yrd. Doç. Dr. Suat UĞUR

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Ankara Barosu Dergisi
A.Ü.	:	Ankara Üniversitesi
AÜSBF	:	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AÜHF	:	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AY	:	Anayasa
HD.	:	Yargıtay Hukuk Dairesi
BESY	:	Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik
Bkz.	:	Bakınız
BK.	:	Borçlar Kanunu
C	:	Cilt
D	:	Dergi
DEÜ	:	Dokuz Eylül Üniversitesi
E	:	Esas
EFY	:	Emeklilik Fon Yöneticileri
EŞY	:	Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik
HM	:	Hazine Müsteşarlığı
EYFY	:	Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik
GSS	:	Genel Sağlık Sigortası
G.Ü.	:	Gazi Üniversitesi
HD	:	Hukuk Dairesi
İBK	:	İçtihadı Birleştirme Kararı
İİBF	:	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ILO	:	Uluslararası Çalışma Örgütü
İPC	:	İdari Para Cezası
İ.Ü.	:	İstanbul Üniversitesi
K	:	Karar
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
md	:	Madde
MK	:	Medeni Kanun
R.G.	:	Resmi Gazete
OYAK	:	Ordu Yardımlaşma Kurumu
SGDP	:	Sosyal Güvenlik Destek Primi
SHÇEK	:	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SPK	:	Sermaye Piyasası Kurulu
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
T		Tarih
TİSK	:	Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
UÇÖ	:	Uluslararası Çalışma Örgütü
s	:	Sayfa
S	:	Sayı
SG	:	Sosyal Güvenlik
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
Yarg.	:	Yargıtay

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... ***iii***

KISALTMALAR ..... ***xiii***

GİRİŞ ***1***

BİRİNCİ KISIM
SOSYAL GÜVENLİĞE GENEL BAKIŞ

I. SOSYAL GÜVENLİK KAVRAMI 3
II. SOSYAL GÜVENLİK KAPSAMINDAKİ RİSKLER 6
A. Mesleki Riskler 8
B. Fizyolojik Riskler 8
C. Sosyo-Ekonomik Riskler 9
III. DÜNYADA SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ 10
A. Sosyal Güvenlik Anlayışını Etkileyen Modeller 12
1. Bismarck Modeli 12
2. Beveridge Modeli 15
3. Özel Sigorta Modeli 19
4. Diğer Modeller 22
B. Uluslararası Metinlerde Sosyal Güvenlik 26
1. İnsan Hakları Evrensel Bildirisi 26
2. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sözleşmeleri 27
3. Avrupa Sosyal Şartı 28
4. Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu 29
5. Kurucu Antlaşmalarda Sosyal Güvenlik 30
6. Sosyal Güvenlik Tüzükleri ve Sosyal Haklar Şartı 32
7. İki Taraflı Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri 34
C. Küreselleşme Ve Sosyal Güvenlik Reformları 35
IV. TÜRK SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ 37
A. Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Güvenlik 37
1. Ahilik Kurumu 37
2. Lonca Düzeni 38
3. Vakıflar 39
B. Tanzimat Döneminde Sosyal Güvenlik 40
C. Cumhuriyet Döneminde Sosyal Güvenlik 41
V. SOSYAL GÜVENLİK İÇİN KULLANILAN TEKNİKLER 44
A. Klasik Teknikler 45

1. Bireysel Tasarruflar ... 45
2. Sorumluluk Gereği Yapılan Destekler ... 45
3. Toplu Tasarruflar ... 47
4. Devlet Destekleri ... 48
5. Dinsel Teknikler ... 50
B. Modern Teknikler ... 52
1. Primli Rejim Teknikleri ... 53
a. Sosyal Sigortalar ... 54
b. Özel Sigortalar ... 56
c. Sosyal ve Özel Sigortaların Karşılaştırılması ... 62
2. Primsiz Rejim Teknikleri ... 68
a. Sosyal Yardımlar ... 69
b. Sosyal Hizmetler ... 71
VI. SOSYAL GÜVENLİĞİN TEMEL FONKSİYONLARI ... 72
VII. SOSYAL GÜVENLİĞİN NİTELİKLERİ ... 73
VIII. SOSYAL GÜVENLİĞİN ETKİLEŞİMLERİ ... 76
A. Ekonomik Yapıyla Etkileşimi ... 76
B. Demografik Yapıyla Etkileşimi ... 77
C. Vergi Sistemiyle Etkileşimi ... 78
IX. SOSYAL GÜVENLİKTE FİNANSMAN ... 78
A. Finansmana Katıkı Sağlayanlar ... 79
1. İşçi ve İşveren ... 79
2. Devlet ... 81
B. Finansman Yöntemleri ... 83
1. Dağıtım Yöntemi ... 83
2. Fon Biriktirme (Kapitalizasyon) Yöntemi ... 84
C. Finansmanda Aktüeryal Denge ... 85

İKİNCİ KISIM
SOSYAL YARDIMLAR VE SOSYAL HİZMETLER (PRİMSİZ REJİM)

BİRİNCİ BÖLÜM
SOSYAL YARDIMLAR

I. SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI ... 88
II. SOSYAL YARDIMLARIN KAPSAMI ... 89
III. SOSYAL YARDIMLARIN TÜRLERİ ... 91
A. Aile Yardımları ... 92
1. Gıda Yardımları ... 92
2. Yakacak Yardımları ... 92

3. Barınma Yardımları ... 92
4. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yardımlar ... 93
5. Muhtaç Asker Ailelerine Yardımlar ... 94
6. Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı ... 94
7. Öksüz ve Yetim Yardımı ... 94
8. Doğum Yardımı ... 95
9. Elektrik Tüketim Desteği ... 95
B. Eğitim Yardımları ... 96
1. Eğitim Materyali Yardımları ... 96
2. Şartlı Eğitim Yardımı ... 96
3. Öğle Yemeği Yardımı ... 96
4. Ücretsiz Kitap Yardımı ... 97
5. Öğrenci Taşıma, Barınma ve İaşe Yardımı ... 97
6. Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması ... 97
7. Yurt Yapımı ... 97
8. Yüksek Öğrenim Bursları ... 97
C. Sağlık Yardımları ... 98
1. Şartlı Sağlık Yardımı ... 98
2. Engelli İhtiyaç Yardımları ... 98
3. Genel Sağlık Sigortası Prim Ödemeleri ... 98
4. Genel Sağlık Sigortası Katılım Payı Ödemesi ... 99
5. Kronik Hastalara Yönelik Yardım Programı ... 99
6. Çoklu Doğum Yardımı ... 99
7. Kronik Hastalığı Nedeniyle Cihaza Bağımlı Olan Hastalara Elektrik Fatura Bedeli ve Kesintisiz Güç Kaynağı Desteği ... 99
D. Yaşlı ve Engellilere Yönelik Yardımlar ... 100
1. Yaşlılık Yardımı ... 100
2. Engelli Yardımı ... 100
3. Engelli Yakını Yardımı ... 101
4. Silikozis Hastalarına Yapılan Yardım ... 101
5. Evde Bakım Yardımı ... 102
E. Yabancılara Yönelik Yardımlar ... 102
1. Sosyal Uyum Yardımı ... 102
2. Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı ... 102
F. Özel Amaçlı Yardımlar ... 103
1. Aşevleri ... 103
2. Afet Yardımları ... 103
3. Acil Durum Yardımları ... 103
4. Terör Zararı Yardımı ... 104
5. Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Yardımlar ... 104
6. Vatan Hizmetinde Bulunmuş Kişilere Yapılan Yardım ... 104
7. Bazı Kamu Görevlilerine Yapılacak Yardım ... 105

8. Yabancı Ülkelerde Türk Kültürüne Hizmet Eden Öğretmenlere Yardım 107
G. Pandemi Dönemi Yardımları 107
1. Pandemi Sosyal Destek Programı 107
2. Vefa Sosyal Destek Grupları 108

İKİNCİ BÖLÜM
SOSYAL HİZMETLER

I. FİZİKSEL KORUMAYA YÖNELİK SOSYAL HİZMETLER 109
A. Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetler 111
1. Kurumun Bakım Yükümlülüğü 112
a. Kurumun Bakım Yükümlülüğü Kapsamındaki Çocuklar 112
b. Koruma Altına Alınmak İçin Mahkemeden Koruma Kararı Alınması 112
2. Bakım Yükümlülüğü ile Sağlanan Hizmetler 113
a. Kurum Ünitelerinde Bakım 113
b. Kurumda Eğitim İmkanı 114
c. Kurumda Kalan Kız Çocuklarına "Evlenme Yardımı" Yapılması 115
d. Çocuk Destek Merkezleri 115
e. Kurumda Kalan ve Reşit Olan Kimseleri İşe Yerleştirme 116
f. Anka Çocuk Destek Programı 117
B. Muhtaç Engellilere Yönelik Hizmetler 117
1. Evde Bakım Hizmeti 118
2. Umut Evleri 118
3. Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezleri 119
4. Özel Bakım Merkezleri 119
C. Muhtaç Yaşlılara Yönelik Hizmetler 119
II. ÖZEL EĞİTİME YÖNELİK SOSYAL HİZMETLER 119
A. Özel Eğitim, Rehberlik Ve Psikolojik Danışma Hizmetleri 119
B. Özel Eğitim Okulları Ve Kurumları 120
III. SAĞLIK YARDIMLARINA YÖNELİK SOSYAL HİZMETLER 120
A. Dünyada Sağlık Yardımlarının Sunuluş Şekilleri 120
B. Türkiye'de Sağlık Hizmetlerini Sosyalleştirme Çabaları 121
1. 224 Sayılı Yasa 122
2. 3816 Sayılı Yasa 122
3. 3359 Sayılı Yasa 123
IV. KONUT YARDIMINA YÖNELİK SOSYAL HİZMETLER 124
A. Konut Yardımına Duyulan İhtiyaç 124
B.Toplu Konut Faaliyetleri 124
1. Toplu Konut Fonu Faaliyetleri 125
2. TOKİ'nin Kuruluş Amacı ve Konut İhtiyacı 125
3. TOKİ'nin Konut Üretim Faaliyetleri 127

a. Konut Faaliyetleri *127*
b. Sosyal Donatı Faaliyetleri *128*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK) VE SOSYAL GÜVENLİK

I. GENEL OLARAK 129
A. Sivil Toplum Kuruluşu 129
1. Amaçları ve Yapısı 130
2. Özellikleri 131
3. Fonksiyonları 133
B. Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri 134
II. YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SİVİL TOPLUMKURULUŞLARI 139
A. Yoksullukla Mücadelenin Önemi 141
B. Yoksullukla Mücaledenin Kapsamı 144
C. Amaca Uygun Faaliyette Bulunulması 145

ÜÇÜNCÜ KISIM
MEVZUATIMIZDA SOSYAL GÜVENLİK(PRİMLİ REJİM)

BİRİNCİ BÖLÜM
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU

I. GENEL OLARAK 149
A. Kurumun Amacı Ve Görevleri 151
B. Kurumun Organları 151
1. Genel Kurulun Oluşumu, Görevleri ve Toplanması 151
2. Yönetim Kurulu Oluşumu, Görevleri ve Toplanması 153
3. Başkanlık Teşkilatı 156
a. Merkez Teşkilatı *156*
b. Taşra Teşkilatı *157*
II. KURUMUN PRİMLERLE İLGİLİ İŞLEMLERİ 157
III. KURUMUN GELİRLERİ 158
A. Primler Ve Hukuki Niteliği 158
1. Sosyal ve Özel Sigorta Primi Ayrımı 160
2. Tekli ve Çoklu Prim Esası 162
3. Prim Ödeme Yükümlülüğü 162
4. Prim Oranları 163

a. Kısa Vadeli Sigorta Kolları Primi Oranları ... *164*
b. Uzun Vadeli Sigorta Kolları Primi Oranları ... *164*
c. Genel Sağlık Sigortası Primi Oranları ... *166*
d. Diğer Prim Oranları ... *167*
e. Devlet Katkısı ... *168*
5. Ücretten Prim Oranlarının Kesilmesi ... 169
B. Prime Esas Kazançlar ... 169
1. Hizmet Akdiyle Bağımlı Çalışanların Prime Esas Kazançları ... 170
2. Bağımsız Çalışanların Prime Esas Kazançları ... 172
3. Kamu Görevlilerinin Prime Esas Kazançları ... 173
4. Genel Sağlık Sigortalılarının Prime Esas Kazançları ... 174
5. Primlerin Tespitinde Günlük Kazanç Sınırları ... 175
6. Primlerin Ödeme Zamanı ... 175
C. Primle İlgili Özel Hükümler ... 178
1. Primlerin Ödenmesinden Sorumlu Olanlar ... 178
2. Primlerin Süresinde Verilmemesi Halinde Yaptırım ... 178
3. Primlerin Ertelenmesi ... 178
4. Tarafların ve Üçüncü Kişilerin Yükümlülükleri ... 179
a. İşverenin Yükümlülükleri ... *179*
b. SGK'nın Yükümlülükleri ... *179*
c. Sigortalının Yükümlülükleri ... *180*
5. Kamu Makamlarının Sorumluluğu ... 180
6. Kamudan İhale Alanların Sorumluluğu ... 181
7. Yersiz Alınan Primlerin İadesi ... 181
D. SGK Alacaklarının Korunması İçin Özel Hükümler ... 182
1. SGK Alacaklarının Korunması ... 182
a. Kamu Alacağıdır ve Takibi Hususi Usullere Tabidir ... *182*
b. Kurum Alacağı İçin Teminat İsteme ... *182*
c. Doğrudan ihtiyati haciz yapma yetkisi ... *183*
d. Kefil İsteme Yetkisi ... *183*
e. Kurumun Haciz İşlemi Yapma Yetkisi ... *183*
f. Kurumun Borçlu Aleyhinde "İflas İsteme" Yetkisi ... *183*
2. Kurum Alacağını Süresinde İcraya Vermeyen Personelin Sorumluluğu ... 184
3. Borcunu Ödemeyenin Yurt Dışına Çıkışını Engelleme Talebi İmkânı ... 185
4. Kurum Alacağını Ödemeyen Kamu İdarelerinin Üst Düzey Yöneticilerinin Sorumluluğu ... 185
E. SGK İşlemlerinden Zarar Görenlerin Başvuru Mercileri ... 185
1. İdari Para Cezaları ve Bunlara Karşı Başvuru Mercii ... 186
2. SGK tarafından İş Kazası ve Meslek Hastalığı Prim Ödeme Riski ile İlgiliTespite Karşı Başvuru Mercii ... 187
3. SGK'nın Tanzim Ettiği Prim Belgelerine İtiraz Mercii ... 188
4. SGK'nın Aylık Bağlama Oranı ve Miktarına Karşı Yargı Mercii ... 189

5. SGK'nın İşverenlere Yönelik Yapacağı 6183 Haciz İşlemlerine Karşı Başvuru Mercii ... 189
6. SGK ve İşverenlere Karşı Birlikte Açılacak Sigortalılık Süresinin (Hizmet) Tespiti Davaları İçin Mercii ... 189
a. Süreye Bağlı Olan Hizmet Tespiti Davaları ... 190
b. Süreye Bağlı Olmayan Hizmet Tespiti Davaları ... 191
c. Mahkeme İlamının Hukuki Sonuçları ... 192
7. SGK'nın Prim Alacağına İlişkin Taleplerine Karşı Kurumun Alacağının Bulunmadığına İlişkin Menfi Tespit Davası İçin Mercii ... 193
8. SGK Tarafından İptal Edilen Hizmetlerin Sayılması ve SGK Kararının İptali İçin Başvuru Mercii ... 193
9. SGK Tarafından Fazladan Prim Tahsilatının Yapılması Halinde BaşvuruMercii ... 194

İKİNCİ BÖLÜM
KISA VE UZUN VADELİ SİGORTA KOLLARINDA SİGORTALILIK

I. TAM SİGORTALI SAYILANLAR ... 197
A. Bağımlı Çalışanların Sigortalılığı ... 197
1. Hizmet Akdi ile Çalışanlar ... 197
a. Hizmet Sözleşmesinin Unsurları ... 198
b. Hizmet Sözleşmesine Benzer Akitle Çalışanlar ... 201
c. İşverene Bağlı Çalışmak ... 202
d. Alt İşveren- Asıl İşveren İlişkisi Kurmak ... 204
e. Bir İşyerinde Fiilen Çalışmak ... 206
2. Özel Hükümler Uyarınca Tam Sigortalı Sayılanlar ... 206
a. İşçi Sendikaları ve Konfederasyonlarına Seçilenler ... 206
b. Sanatçılar, Düşünürler ve Yazarlar ... 207
c. Yabancı Kişilerden Hizmet Sözleşmesiyle Çalışanlar ... 207
d. Çiftçi Mallarını Koruma Bekçileri ... 208
e. Umumi Kadınlar ... 209
f. Usta Öğretici Olarak Çalıştırılanlar ... 210
g. Ders Ücreti Karşılığı Görev Verilenler ... 211
h. Geçici Personel ... 211
i. Toplum Yararına Çalışma Programlarından Yararlananlar ... 212
j. Yabancı Misyonlarda Çalışan Türk Personel ... 212
k. Profesyonel Sporcuların Sigortalılığı ... 212
l. Bahşiş ve Yüzde Usulüyle Çalışanların Sigortalılığı ... 213
m. Ev Hizmetlerinde Çalışanlar ... 214
n. Diğer Çalışanlar ... 216
B. Bağımsız Çalışanların Sigortalılığı ... 216
1. Köy ve Mahalle Muhtarları ... 217

2. Gelir Vergisine Tabi Olanlar 218
3. Gelir Vergisinden Muaf Olanlar 219
4. Şirket Ortakları 221
a. Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyesi Ortaklar 221
b. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerin KomanditeOrtakları 222
c. Adi Komandit Şirket Ortakları 222
d. Kolektif Şirket Ortakları 223
e. Limited Şirket Ortakları 223
f. Adi Şirket Ortakları 224
g. Donatma İştiraki Ortakları 224
5. Tarımsal Faaliyette Bulunanlar 225
6. Jokey ve Antrenörler 226
C. Kamu Görevlilerinin Sigortalılığı 226
1. Belli Yerlerde ve İşlerde Çalışıyor Olmak 227
2. Yasanın Sigortalı Saymadığı Kişiler Arasında Yer Almamak 229
D. Diğer Sigortalılar 230
1. İsteğe Bağlı Sigortalılar 230
2. Avukatların Sigortalılığı 231
a. Hizmet Akdiyle Çalışan Avukatlar 233
b. Kamuda Memur Statüsü İle Çalışan Avukatlar 233
c. Bağımsız Çalışan Avukatlar 233
d. Stajyer Avukatlar 238
3. 5510 Sayılı Yasanın Geçici 20'nci Madde Kapsamındaki Sigortalılar 239
4. Geçici Olarak Yurt Dışında Bulunan Sigortalılar 240
E. Sigortalılığın Başlaması Ve Sona Ermesi 241
1. Bağımlı Çalışanların Sigortalılığın Başlaması ve Sona Ermesi 241
2. Bağımsız Çalışanların Sigortalılığın Başlaması ve Sona Ermesi 242
3. Kamu Görevlilerinin Sigortalılığının Başlaması ve Sona Ermesi 244
4. İsteğe Bağlı Sigortalılığın Başlaması ve Sona Ermesi 245
II. KISMİ SİGORTALI SAYILANLAR 246
A. Tutuklu Ve Hükümlü Olarak Çalıştırılanlar 246
B. Çıraklar Ve Stajyerler 247
C. Harp Malullerinden Ve Vazife Malullerinden Çalışanlar 248
D. Yaşlılık Aylığı Alarak Çalışanlar 248
E. Meslek Edindirme Kurslarına Katılan Kursiyerler 251
F. İş Kaybı Tazminatı Alanlar 253
G. Yurtdışında İş Üstlenen İşverenlerin İşçileri 254
H. Kısmi Zamanlı Çalıştırılan Üniversite Öğrencileri 254
İ. Ev Hizmetlerinde On Günden Az Çalışanlar 255
III. SİGORTALI SAYILMAYANLAR 255
A. İşverenin İşyerinde Ücretsiz Çalışan Eşi 256
B. Aynı Konuttaki Hısımlarla Yapılan İşlerde Çalışanlar 256

C. Askerlik Hizmetini Yapmakta Olanlar ... 258
D. Başka Ülkelerde Sigortalı Olanlar ... 258
E. Yapım Ve Üretim İşlerinde Çalışan Öğrenciler ... 259
F. İşe Alıştırılmakta Olan Hasta Veya Malüller ... 259
G. Onsekiz Yaşını Doldurmamış Olanlar ... 260
H. Tarım Ve Orman İşlerinde Çalışanlar ... 260
İ. Gelirinin Az Olduğunu Belgeleyen Bağımsız Çalışanlar ... 262
J. Dış Temsilciliklerde Çalıştırılan Sözleşmeli Personel ... 262
K. Spor Faaliyetleri İçin Süreksiz Görevlendirilenler ... 263
L. Yaşlılık Aylığı Almaktayken Çalışanlar ... 263

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KISA VADELİ SİGORTA DALLARI

I. İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI SİGORTASI ... 266
A. İş Kazası Sigortası ... 266
1. İş Kazasının Tanımı ... 267
2. İş Kazası Sigortasından Yararlanma Şartları ... 268
3. İş Kazasının Bildirimi ... 271
B. Meslek Hastalığı Sigortası ... 272
1. Meslek Hastalığının Tanımı ... 272
2. Meslek Hastalığı Sigortasından Yararlanma Şartları ... 272
3. Meslek Hastalığının Bildirimi ... 274
C. İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Arasındaki Farklılıklar ... 275
D. İş Kazası Ve Meslek Hastalıklarına İlişkin Yardımlar ... 275
1. Sağlık Yardımları ... 275
2. Parasal Yardımlar ... 275
a. Geçici İş Göremezlik Ödeneği ... 276
b. Sürekli İş Göremezlik Geliri ... 278
c. Hak Sahiplerine Yapılacak Parasal Yardımlar ... 279
d. Cenaze Ödeneği ... 280
e. Evlenme Ödeneği ... 280
II. HASTALIK VE ANALIK SİGORTASI ... 280
A. Hastalık Sigortası ... 280
1. Tanım ... 281
2. Sigortalıya Sağlanan Yardımlar ... 282
a. Sağlık Yardımları ... 282
b. Parasal Yardımlar ... 282
B. Analık Sigortası ... 283
1. Tanım ... 284
2. Sigortalıya Sağlanan Yardımlar ... 284

a. Sağlık Yardımları *284*
b. Parasal Yardımlar *285*
III. KISA VADELİ SİGORTALARDA DİĞER HÜKÜMLER 286
A. Bağlanacak Gelirlerin Birleşmesi 286
B. Bağlanacak Geçici İş Göremezlik Ödeneklerinin Birleşmesi 287
C. Gelir Ve Aylık Bağlanmayacak Haller 287
D. Kurumun Zararına Neden Olanlara Karşı Rücu Hakkı 288
E. Tedavinin Uzaması Ve İş Göremezliğin Artması 289
F. Bildirilmeyen Sigortalılıklarda Sorumluluklar 290

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
GENEL SAĞLIK SİGORTASI

I. GENEL SAĞLIK SİGORTASI KAVRAMI 292
II. GENEL SAĞLIK SİGORTALISI SAYILANLAR 293
III. GENEL SAĞLIK SİGORTALILIĞININ BAŞLANGICI 298
IV. GENEL SAĞLIK SİGORTALILIĞININ SONA ERMESİ 299
V. GENEL SAĞLIK SİGORTALISI SAYILMAYANLAR 300
VI. GENEL SAĞLIK SİGORTASINDAN SAĞLANAN YARDIMLAR VE HİZMETLER 302
A. Sağlık Yardımları Ve Hizmetleri 302
1. Sigortalının Sağlık Yardımından Yararlanması 304
2. Hak Sahiplerinin Sağlık Yardımından Yararlanması 305
3. Analık Halinde Sağlanan Yardımlardan Yararlanılması 305
4. Sağlık Harcamalarında SGK'nın Rücu Hakkı 307
B. Diğer Yardımlar 308
1. İlaç, Tıbbi Araç ve Gereçler 308
2. Yol, Gündelik ve Refakatçi Giderleri 308
3. Yurt Dışına Tedavi İçin Gönderme 309
4. Kurumun Dinlenme Evlerine Yatırılma 311
5. İşe Yeniden Alıştırılma 311
C. Sağlık Yardımlarının Başlangıcı Ve Sona Ermesi 311
D. Sağlık Yardımlarının Şartları 312
1. Prim Ödemek 313
2. Sevk Zincirine Uymak 314
3. Katılım Payı Ödemek 315
VII. KURUMCA SAĞLANMAYACAK SAĞLIK HİZMETLERİ 319

BEŞİNCİ BÖLÜM
UZUN VADELİ SİGORTA DALLARI

I. MALULLÜK SİGORTASI 321
A. Genel Olarak 321
B. Malul Sayılma Koşulları 322
1. Üretme Gücünü %60 Oranında Kaybetmek 322
a. Çalışma Gücünü En Az %60 Oranında Yitirmek 323
b. İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Meslekte Kazanma Gücünü En Az %60 Oranında Yitirmek 323
2. Malullük Durumunun Çalışmaya Başladıktan Sonra OrtayaÇıkması 323
3. SGK Tarafından Malullük Durumunu Saptamak 324
4. Belli Bir Süre Prim Ödemek 324
5. İstekte Bulunma 325
C. Harp Malulleri Ve Vazife Malulleri 326
D. Malullük Aylığı 329
E. Diğer Yardımlar 329
F. Malullük Aylığı Alanların Çalışması Ve Aylığın Kesilmesi 330
II. YAŞLILIK SİGORTASI 330
A. Yaşlılık Aylığı Bağlanması İçin Şartlar 331
1. Belli Bir Yaşa Ulaşma ve Belli Süreler İçin Prim Ödeme 331
2. İşten Ayrılmak ve Kuruma Başvurmak 333
B. KOLAYLAŞTIRILMIŞ EMEKLİLİK HALLERİ 333
1. Maden İşyerinde Yeraltı İşlerinde Çalışanlar 333
2. Malul Kimseler 333
3. Engelliler 334
4. Erken Yaşlananlar 335
5. Sürekli Bakımına Muhtaç Derecede Ağır Engelli Çocuğu Bulunan Kadın Sigortalı 335
6. Yaş Koşuluna İlave Yoluyla Prim Koşulunun Düşürülmesi 335
C. YAŞLILIK AYLIĞINDA KADEMELİ GEÇİŞ 335
D. Yaşlılık Aylığının Başlangıcı 338
E. Yaşlılık Aylığının Hesaplanması 340
F. Yaşlılık Toptan Ödemesi Yapılması 340
G. Hizmetlerin İhyası 341
H. Yaşlılık Süresine Ek Süreler 341
1. Fiili Hizmet Süresi 341
2. İtibari Hizmet Süresi 342
3. Fiili Hizmet Süresi İle İtibari Hizmet Süresi Arasındaki Farklar 344
III. ÖLÜM SİGORTASI 344
A. Genel Olarak 345
B. Ölüm Sigortasına İlişkin Şartlar 345
1. Ölümün Gerçekleşmesi 345

2. Kurumla Belli Bir İlişki İçinde Olmak ... 346
a. Henüz sigortalılık aşamasında ölenler ... 346
b. Malullük veya yaşlılık aylığı alırken ölenler ... 346
c. Malullük veya yaşlılık aylığı alırken tekrar çalışanlar ... 346
3. Hak Sahiplerince İlişkinin Tamamlanması ... 346
C. Hak Sahiplerine İlişkin Şartlar ... 347
1. Dul Eşe İlişkin Şartlar ... 348
2. Çocuklara İlişkin Şartlar ... 348
3. Ana Babaya İlişkin Şartlar ... 349
D. Hak Sahiplerinin Kuruma Başvurması ... 350
E. Ölüm Sigortasından Sağlanan Haklar ... 350
1. Ölüm Aylığı ... 350
a. Ölüm Aylığının Hesaplanması ... 352
b. Toptan Ödeme ... 353
c. Hizmetlerin İhyası ... 353
2. Evlenme Ödeneği ... 354
3. Cenaze Ödeneği ... 354
IV. UZUN VADELİ SİGORTALARDA DİĞER HÜKÜMLER ... 354
A. Sigortalılık Hallerinin Birleşmesi ... 354
B. Bağlanacak Aylıkların Birleşmesi ... 355
C. Sigortalılık Süresi Ve Sorumluluklar ... 356
D. Hizmet Borçlanması ... 358
E. Hizmetlerin Birleştirilmesi ... 360
F. Sigortasız İşçi Çalıştırma Durumu ... 362
1. Kurumca Sigortasız Çalıştırmanın Tespiti ... 362
2. Mahkeme Kararı ile Hizmet Tespiti ... 363
a. Süreye Bağlı Hizmet Tespiti Davasının Şartları ... 365
b. Süreye Bağlı Olmayan Hizmet Tespiti Davaları ... 367
3. Mahkeme İlamının Hukuki Sonuçları ... 368
G. Kurumun Tespit Ettiği Aylık Bildirimine Karşı İtiraz ... 368
H. Yararlanma Şartlarını Etkileyenler ... 368
1. Nüfus ile İlgili Özel Durumlar ... 368
2. Primlerin Ödenmemesi ... 369
3. Kurumla İlgili Özel Durumlar ... 369
4. Sigortalılar Yönünden Özel Durumlar ... 370
5. SGK Yönünden Özel Durum ... 371
İ. SGK Kararlarına Karşı Ortak Başvuru Mekanizmaları ... 372

DÖRDÜNCÜ KISIM
İŞSİZLİK SİGORTASI

I. GENEL OLARAK 375
A. İşsizlik Sigortasının Faydaları Ve Sakıncaları 376
1. İşsizlik Sigortasının Faydaları 376
2. İşsizlik Sigortasının Sakıncaları 377
B. İşsizlik Sigortasının Kapsamı 378
C. İşsizlik Sigortasından Yararlanma Şartları 379
D. Sağlanan Yardımlar 380
1. İşsizlik Ödeneği 380
2. 5510 Sayılı Kanun Gereği Ödenecek Sigorta Primleri 382
3. Yeni Bir İş Bulma 382
4. Meslek Geliştirme, Edindirme ve Yetiştirme Eğitimi 382
E. İşsizlik Sigortası Fonu 382
1. Fonun Yapısı 383
2. Fon Gelirleri 383
3. Fon Giderleri 384
4. Fon Kaynaklarının Değerlendirilmesi ve Mali Durumu 386
F. İşsizlik Sigortası İle İlgili İşlemlere Karşı İtirazlar 387
II. İŞSİZLİK SİGORTASI İÇİNDEKİ DİĞER YAPILAR 387
A. Ücret Garanti Fonu 387
B. Kısa Çalışma Ödeneği 388
C. PANDEMİ DÖNEMİNE ÖZGÜ UYGULAMALAR 390
1. Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Düzenlemeler 391
2. İşveren Tarafından Ücretsiz İzne Ayrılanlara İlişkin Düzenleme 392
3. Pandemi Sürecinde Sözleşmesi Feshedilenlere İlişkin Düzenleme 393

BEŞİNCİ KISIM
TÜRKİYE'DE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

I. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ 395
A. Amaç Ve Kapsam 395
1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri 397
2. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyişi 398
a. Emeklilik Şirketleri 399
b. Bireysel Emeklilik Sistemine Katılma 402
c. Tarafların Hak ve Yükümlülükleri 405
B. SİSTEMİN FİNANSMAN KAYNAKLARI 412
1. Katılımcının Katkı Payı Ödemeleri 412

2. Katılımcının Gider Ödemeleri Ve Gider Kesintileri 413
C. TEŞVİK DÜZENLEMELERİ 415
D. DENETİM MEKANİZMASI 416
E. BİREYSEL EMEKLİLİK ARACILARI 418
F. EMEKLİLİK YATIRIM FONLARI 419
G. SİSTEMDEKİ YAPTIRIMLAR 420
II. ZORUNLU BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ 420
A. Kapsam 421
B. Katkı Payı 421
1. Tutarı 421
2. Takip ve Tahsili 422
C. Devlet Katkısı 422
D. Cayma Hakkı 423
1. Sisteme Girişten Cayma Hakkı 423
2. Emeklilik Planını Süresinden Önce Sona Erdirme 423

KAYNAKÇA 425

KAYNAKÇA

- ADAM Efried-VON HAUF Michael-JOHN Marei: Social Protection in Southeast and East Asia, Bonn, 2002.
- AKBALIK Murat-TUNAY K.Batu-UZUNER Mustafa, Yüksek Enflasyonlu Ülkelerde Özel Hayat Sigortacılığı Uygulamaları ve Türkiye Üzerine Çözüm Önerileri, Reasürör, S. 30, Ekim 1998.
- AKIN, F. İlhan, Kamu Hukuku, Beta Yayınları, 6. Bası, İstanbul-1990.
- AKIN, Levent, "5510 Sayılı Yasa'nın Maluliyet düzenlemelerinin Değerlendirilmesi", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S. 9, Mart-2008.
- AKIN, Levent, Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararı Sonrasında Sigortalılığın Kapsamı ve Primli Rejimle Bağdaşması, Sosyal Güvenlik Hukuku, Yasalar ve Gerçekler, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul-2007.
- AKMUT, Özdemir, Hayat Sigortası Teori ve Türkiye'deki Uygulama, AÜSBF Yayınları No: 447, Sevinç Matbaası, Ankara-1980.
- AKYİĞİT, Ercan, İş Yasası'ndaki İdari Para Cezalarında Görevli Yargı yeri Değişti, Sicil İş Hukuku Dergisi, Mart-2008.
- ALPER Yusuf: "Sosyal Güvenlikte Yeni Eğilimler" Tebliğler, Küreselleşme Sürecinde Türk Çalışma Hayatı ve Sendikalar, 19-21 Haziran 1997, Balıkesir, Öz İplik-İş Sendikası Eğitim Yayınları, Genel Dizi: 17, Eğitim Serisi: 14.
- ALPER, Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, Uludağ Üniversitesi Yayınları, No. 15, Bursa-1997.
- ALPER, Yusuf, "Yeni Bir Yüzyıla Girerken Yeniden Yapılanmanın Eşiğindeki Sosyal Güvenlik", *Çimento İşveren*, S: 3, C: 13, Mayıs 1999.
- ALPER, Yusuf, Türkiye'de Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar, 3.Baskı, Alfa Yay. Bursa-2000.
- ALPER, Yusuf, "Tek Çatı Yaklaşımı Sosyal Güvenlik Sistemimiz ile İlgili En Önemli ve Acil Mesele Değildir", *TİSK İşveren dergisi*, Mayıs-2003.
- ALPER, Yusuf, "İptal Bir Fırsata Dönüştürülmelidir", *Çimento Endüstrisi İşverenleri Dergisi*, Mart-2007.
- ALPER, Yusuf: Sosyal Sigortalar Hukuku, Dora Yay. 10. Baskı, Bursa- Ekim 2019.
- ARICI, Kadir, "Beveridge Planı", *Gazi üniversitesi İİBF Dergisi*, 1986 No. 1-2.
- ARICI, Kadir, Sosyal Güvenlik, Ankara-1999.

- ARNDT, Hans-Wolfgang - RUDOLF , Walter, Öffentliches Recht, München : Vahlen 1983.
- ASLANKÖYLÜ, Resul, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Ankara-2003.
- AY, Nihat, Sosyal Devlet Sosyal Siyaset, 1. Bölüm (Sosyal Sorunlar) Ders Notları, İzmir-1970.
- BAŞESKİOĞLU, Murat, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler, İstanbul Barosu Yayınları, No: 100, İstanbul-2007.
- BAŞTÜRK, Faruk, "Sosyal Sigortalar Uygulamasında Profesyonel Futbolcular", *Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi*, S. 2005/8.
- BAŞTÜRK, Faruk, İş Hukukunda Profesyonel Futbolcu, İstanbul-2007.
- BAYBORA, Dilek, "İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Askerlik Yükümlülüğü ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar", *Çimento İşveren Dergisi*, 1998/4.
- BEŞER, Faruk, İslamda Sosyal Güvenlik, İstanbul-1988.
- BİLGİLİ, Özkan, Sosyal Güvenlik Kılavuzu, ASMMMO Yayınları, Ankara-2006.
- BİLGİLİ, Özkan, Sosyal Güvenlik Uygulaması, ASMMMO, Yay. No: 60 Eylül-2008.
- BİRKAN, Selahattin, "İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Sosyal Güvenlik-II", *İşveren Dergisi*,1968/1.
- BLEY, Helmar, "Sozialversicherung im Arbeitsverhältnis", Handbuch des Arbeitsrecht[Herausgegeben von Wilhelm MAUS-Jochen KREMP],IV-V, 85. Lieferung,V-c,Oktober 1975.
- BLEY, Helmar, Sozialrecht, Frankfurt am Main: Metzner 1986.
- BOZER Ali, Sosyal Sigorta, İstanbul-1965.
- BUĞRA Ayşe: AB Müzakere Sürecinde STK'lar ve Yoksulluk, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferens Yazıları No: 12, 2005. http://stk. bilgi. edu. tr/docs/bugra_std_12. pdf (Erişim: 07/09/2011)
- CANİKLİOĞLU, Nurşen, Kısa Vadeli Sigortalar Bağlamında 5510 Sayılı Yasa Uygulaması ve Çıkacak Sorunları, Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul-2007.
- CANİKLİOĞLU, Nurşen, "5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel sağlık Sigortası Kanunun Kısa Vadeli Sigorta Kollarına İlişkin Hükümlerinin Kısa Bir Değerlendirmesi", *TİSK İşveren Dergisi*, C. 45, S. 3.
- CANSIZLAR Doğan: "Bireysel Emeklilik Sistemi ve Sermaye Piyasaları", *İşveren*, C:XL, S: 3, Aralık 2001.
- CANSIZLAR Doğan: "Bireysel Emeklilik Sistemi ve Yatırım Fonları", *İşveren*, C:42, S:2, Kasım 2003.
- CAPİTAL: A'dan Z'ye Bireysel Emeklilik, Eylül-2003.
- CENTEL, Tankut, "Karar İncelemesi", *İş Hukuku Dergisi*, 1992/1.

- CEYHAN, Metin, Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Finansman Aracı Olarak Sosyal Parafiskalite, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1990.
- CREEDY John-VAN DE VEN Justın: "Retirement Incomes: Private Savings Versus Social Transfers", The Manchester School, Vol:68, No: 5, September 2000.
- ÇANAKÇI, Halil İbrahim, "Emeklilik fonları Piyasalara Uzun Vadeli Bir Fon Akışı Sağlayacaktır", *İşveren*, C: 42, S: 2, Kasım, 2003.
- ÇAKMAK, İhsan, Şerhli Sosyal Sigortalar Kanunu, Adalet Yayınevi, 2. C. Ankara-2004.
- ÇELİK, Hüseyin, GSS İle Getirilen Yenilikler, www. Ohsad.org/ohadb2c/contentweb/aspx?içerik_id=1435&dil=tr Erişim tarihi, 30.3.2007.
- ÇELİK, Nuri, CANİKLİOĞLU, Nurşen, CANBOLAT, Talat, İş Hukuku Dersleri, 32.bası, İstanbul-2019.
- ÇENBERCİ, Mustafa, Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, Ankara-1977.
- ÇENBERCİ, Mustafa, İş Kanunu Şerhi, Ankara-1985.
- ÇENGELCİ, Engin, Türk Sosyal Yardım Sistemine Genel Bir Bakış, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Ankara 1999.
- ÇUBUK, Ali, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumları, Ankara 1982.
- ÇUBUK Ali, Sosyal Politika ve Sosyal Güvenlik, G.Ü. Yay. No: 21, İİBF Yay. No: 18, Ankara, 1986.
- DAĞALP Namık: "Tasarrufların Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelmesi, Kalkınma Açısından Çok Önemlidir", İşveren, C: XL, S: 3, Aralık 2001.
- DEMİR, Fevzi, İş Hukuku Dersleri, Barış Yayınları, İzmir-2005.
- DEMİRAL Mehmet: "Türkiye'de Sosyal Sermaye Kapsamında Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Sürdürülebilir Sosyoekonomik Kalkınma Sürecindeki Rolü", *Akademik Bakış*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, S: 13, 2007.
- DEMİRBİLEK, Tunç, "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde Sosyal Güvenlik Hakkı", *Kamu-İş*, Nisan 1991.
- DEMİRCİ, Hakkı, Türkiye' de Sporcuların Sosyal Güvenliği, Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, 2006/35.
- DİLİK, Sait, Sosyal Güvenlik, A.Ü. Basımevi, Ankara-1992.
- DİLİK Sait, "Sosyal Güvenlik Sisteminin Geleceği", 2000'e Doğru Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Geleceği", *HAK-İŞ*, 23 Haziran 1997, Ankara.
- DIXON John- HYDE Mark: "A Global Perspective on Social Security Programmes for Disabled People", Disability Society, Vol: 15, No: 5, 2000.
- DOĞAN, Kübra, "Sosyal Sigorta İlişkisinin Hukuki Niteliği Üzerine Bir Deneme", *İş Hukuku Dergisi*., 1993/3.
- DURAN Uğur: "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimciliğin Önemi ve Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK) Katkıları", Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2. Cilt, 13-15 Ekim 2010.

- DUYGULU Ercan, İşveren Yönünden Sosyal Sigortalar Kurumu Mevzuatı, Manisa-1992.
- ECER Hayati, "Özel Sigortacılıkta Önemli Gelişmeler Sağlanmıştır", *İşveren*, C: 20VIII, S: 8, Mayıs 1990.
- EFENDİ, Ömer Hilmi, İthaf-ül Ahlaf fi Ahkam -ıl Evkaf, Vakıflar Genel müdürlüğü Yayınları, İkbal Matbaacılık, Ankara (Tarihsiz).
- EICHENHOFER, Eberhard, Sozialrecht, Tübingen, Mohr-1995.
- EKİN Nusret, ALPER Yusuf, AKGEYİK Tekin, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Arayışlar, Özelleştirme ve Yeniden Yapılanma, İTO Yayın No: 1999-69, İstanbul-1999.
- EKMEKÇİ, Ömer, "Genel Hatlarıyla 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma izinleri Hakkında Kanun", *Mess MERCEK*, 2003/30.
- ELVEREN Ali Haydar: "Bireysel Emeklilik Sisteminin Makro Ekonomik Etkileri", *İşveren*, C: 41, S: 8, Mayıs 2003.
- EREN, Fikret, Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara-1977.
- ERGEN, Zuhal-ORGAN, İbrahim, "Parafiskal Gelirlerin Mahiyeti ve Türkiyede Parafiskal Gelirler", *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, 2008/47.
- ERGENEKON Çağatay, "Özel Emeklilik Kurumları Karşısında Hayat Sigortacılığının Rekabet Gücünün Artırılmasına Yönelik Tedbirler", *Reasürör*, S: 27, Ocak 1998.
- ERGENEKON Çağatay, Sosyal Güvenlik Sistemleri Bağlamında Özel Emeklilik Uygulamaları, Türkiye'deki Gelişime Global Perspektifte Bir Bakış, Milli Reasürans Sigortacılık Sektörü Bilimsel Çalışma Yarışması, İstanbul-1998.
- ERJEM Yaşar: STK'lara Yönelik Sosyolojik Araştırma Raporu, Mersin, 2009.
- ERKUL, İhsan/ALTAN, Ömer Zühtü/GEREK, Nüvit, Sosyal Politika Dersleri, 2. Cilt, Eskişehir-1984.
- ERSAN, Gürbüz, Bağ-Kur Uygulaması, Kazancı Yayınları no.39, İstanbul-1985.
- ERTÜRK, Erkan, Sosyal Sigortalar Kanunu Uygulaması, C.1, Ankara 2001.
- ERTÜRK, Şükran, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 506 Sayılı sosyal Sigortalar kanunu'nun Kısa Vadeli Sigorta Kollarına İlişkin Hükümlerinin Birlikte Değerlendirilmesi, MESS Sicil İş Hukuku Dergisi, S. 7, Mart-2007.
- EYRENCİ, Öner/TAŞKENT, Savaş/ULUCAN, Devrim, Bireysel İş Hukuku, İstanbul-2005.
- FİŞEK, Kurthan/ÖZSUCA, Şerife Türcan/ŞUĞLE, Mehmet Ali, Sosyal Sigortalar Kurumu Tarihi, Ankara-1997.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Ticari Kazançların Gerçek Usulde Vergilendirilmesi Rehberi-2007, Yayın No.26, Ankara-2007.
- Gelir İdaresi Başkanlığı, Basit Usule Tabi Mükellefler İçin Vergi Rehberi(2007), Yayın No: 53, Ankara-2008.

- GÖKÇEOĞLU, Balcı, Şebnem, "Sosyal Hakları Yeniden Düşünmek ve Savaş", *Hukuk ve Adalet Dergisi*, Ocak-Mart 2004.
- GÖKÇEOĞLU Balcı, Şebnem, "Sosyal yardım ve Sosyal Hizmetler Ekseninde Kamu Yönetimi Reformu", *Hukuk ve Adalet Dergisi*, Nisan-Haziran 2004.
- GÜLOĞLU, Tuncay, "Yaşlılık ve Sosyal Güvenlik", *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, S:9, Temmuz-Eylül 2000.
- GÜNAY, Cevdet İlhan, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Yetkin Yayınları, Ankara-2004.
- GÜNDÜZ, A. Yılmaz (2006), Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Üzerine Bir İnceleme", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, (15. http://www. e-sosder. com/dergi/1534-55. pdf (erişim 25/08/2011) s. 46-48.
- GÜREL Deniz: Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Politika Üzerindeki Etkisi: İstanbul Örneği, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.
- GÜZEL, Ali, "Yaşlılık Sigortasının Finansmanına İlişkin Sorunlar", *Çimento İşveren Dergisi*, Eylül 1989.
- GÜZEL, Ali-GÖKÇEOĞLU, Şebnem, "Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel İlkeleri Bağlamında Sosyal Yardım Zammı ve Anayasa Mahkemesi Kararı", *Çimento İşveren D.*, 1993/4.
- GÜZEL, Ali, Avrupa Topluluğu Sosyal Güvenlik Hukuku (Avrupa Birliğinin Sosyal Politikaları ve Türkiye Semineri, (Çmis-Fethiye Semineri) Ankara-1997.
- GÜZEL, Ali, "Fabrikadan İnternete İşçi Kavramı ve özellikle Hizmet Sözleşmesinin Bağımlılık Unsuru Üzerine Bir Deneme", Prof.Dr. Kemal OĞUZMAN'a Armağan, Ankara-1997.
- GÜZEL, Reform Mevcut Sorunlara Çözüm mü?, Çalışma ve Toplum, 2005/4.
- GÜZEL, Ali, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılanma; Öngörülen Modelin Değerlendirilmesi, İş Hukuku Uygulama Sorunları ve Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform Öneris- 34, İstanbul–2006.
- GÜZEL, Ali, OKUR, Ali Rıza, CANİKLİOĞLU, Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, 18. Bası, Beta Yayınları, İstanbul-2020.
- GÜZEL, Ali, OKUR, Ali Rıza, CANİKLİOĞLU, Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Bası, Beta Yayınları, İstanbul-2021.
- HAUSER, Mark, "Die Zukunft der Sozialen Sicherung in der Schweiz: Diskussionsschwerpunkte, Wf-Dokumentation Wirtschaftskunde Nr.2/1995.
- HENNIES Günter, "Beitrag-Finanzierung", (Lexikon des Rechts, Sozialrecht, Herausgegeben von Bernd von MAYDELL, Luchterhand Verlag GmbH, Neuwied, Kriftel, Berlin-1994.
- ILO: Sosyal Güvenlik İşçinin Eğitim El Kitabı, Türk-İş Yayın No. 195, Ankara-1995.

- International Labour Office, Social Security: A Worker's Education Guide, Geneva-1992.
- IŞIKLI Alparslan, "Neo-Liberalizm ve Sosyal Güvenlikte Reform, Ekonomide Durum", *Türk-İş*, Güz 1999.
- İşveren Dergisi, Şili Özel Ulusal Emeklilik Sistemi, Mart-1993.
- JÜTTİNG Johannes: Strengthening Social Security Systems in Rural Areas of Developing Contries, ZEF-Discussion Papers on Development Policy No. 9, Center for Development Research (ZEF), Bonn, June 1999.
- KAHYA Mehmet, "Sigorta Sektörünün Ekonomik Kalkınmadaki Yeri ve Önemi ile Fon Yaratma İşlevi ve Sermaye Piyasalarındaki Etkinliği", *Reasürör*, S: 37, Temmuz 2000.
- KAIM-CAUDLE, Peter, "Moving on From Beveridge", Bedingungen für die Entstehung und Entwicklung von Sozialversicherung : Colloquium der Projektgruppe für Internationales und Vergleichendes Sozialrecht[hrsg. Von Hans F. ZACHER], Berlin-1978.
- KAPANİ, Münci, Kamu Hürriyetleri, Yetkin Yayınları, 7. Bası, Ankara-1993.
- KAPUY, Klaus / PIETERS, Danny / ZAGLMAYER, Bernhard, Social Security Cases in Europe: The European Court of Human Rights, Antwerpen-Oxford, Intersentia, 2007.
- KARADENİZ, Oğuz, "Sosyal Güvenlik Sisteminde Primli Sistemden Primsiz Sisteme Kaçış", *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, S:2, Temmuz-Ağustos-Eylül 1999.
- KARAKAŞ, İsa, HANÇER, Bekir, Tüm Yönleriyle Sosyal Güvenlik Reformu, Ankara, Temmuz-2006.
- KARAKUŞ Olcay: Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşları, SDÜ, SBE, (Yayınlanmamış YL Tezi), Isparta-2006.
- KAYA Gazanfer: Kamusal Hizmetler Gerçekleştiren Sivil Toplum Kuruluşlarının Neo-Liberal Politikalar Karşısındaki Konumları, 2006, http://www. sosyalhizmetuzmani. org/kamusalhizmetler. htm (Erişim 25/08/2011).
- KENDER, Rayegan, Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, C. 1, 5. Baskı, İstanbul-1995.
- KESSLER Denis, Social Security and Private Insurance: The Great Change, The Geneva Papers on Risk and Insurance, Vol: 24, No: 4, October 1999.
- KNUR, Richard-SCHLATHER, Christine, Lohnsteur und Sozialversicherung, Munchen-1995.
- KOCAOĞLU, Mehmet, "Sosyal Güvenliğe Genel Bakış", *İşveren*, C: 20V, S: 5, Şubat-1987.
- KONGAR Bilgi, "Özel Sigorta Şirketleri, Gelecek İçin Mutlu Bir Yaşamın Şartlarını Hazırlamak Amacıyla Vardır", *İşveren*, C: 20VIII, S: 8, Mayıs 1990.
- KORKUSUZ, M. Refik, Avrupa Birliği Hukukuna Göre Türk İşçilerin Serbest Dolaşım Hakkı, KhukA-Kamu Hukuk Arşivi, Prof. Dr. İl Han ÖZAY"a Armağan, Eylül, 2004, s. 195-208.

- KORKUSUZ, M. Refik, Uluslararası Belgelerde ve Türk Anayasalarında Temel Hak ve Özgürlükler, ABDGİHE Projesi, 2. Baskı, İzmir-2005.
- KORKUSUZ, M. Refik, Uluslararası Sözleşmelerde ve Türk İş Hukukunda İşçi Alacaklarının Korunması, Roma Yayınları, Ankara-2005.
- KORKUSUZ, M. Refik, Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararından Sonra Sosyal Güvenlik Hukukumuzda Kısa Vadeli Sigorta Türlerinin Hukuki Durumunun İncelenmesi, *MESS Sicil İş Hukuku Dergisi*, S. 8, Aralık–2007.
- KUBİLAY, Huriye, Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, Barış Yayınları, İzmir-1999.
- KURT, Resul, İş Hukuku Mevzuatında Usul ve Esaslar, İstanbul-2006.
- LAMPERT, Heinz, "The Economic and Social Order of the Federal Republic of Germany", Druckerei Paffenholz, Bornheim Sankt Augustin-1993.
- MAUER, Alfred, Schweizerisches Sozialversicherungsrecht, Band I, Allgemeiner Teil, Bern-1979.
- MAYDELL, Bernd von, "Perspectives on the Future of Social Security", International Labour Review, 1994/4.
- MEÇİK Oytun: Yoksullukla Mücadelede Sosyal Sermayenin Önemi, VII. STK'lar Kongresi, Bildiriler Kitabı, 3-5, Aralık 2010- Çanakkale.
- METEZADE Zihni, "Sağlık Sigortaları", *Birlik'ten Dergisi*, Şubat-2001.
- NAEFF, Hans-Ernst, Das Versicherungsverhältnis in der Sozialversicherung, seine rechtliche Natur und sein Verhältnis zum Versicherungsvertrag. Bern-1944.
- OFLUOĞLU, Gökhan, İş Kazalarının İktisadi ve Dışsal Boyutları, Sosyal Güvenlik Hukukunun Güncel sorunları ve Çözüm Önerileri, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul-1997.
- OKTAY, Suzan, Serbilgül BAKIR ve Yasemin KOTAN, (2005), Sivil Toplum Örgütleri Uluslararası Yardım Programları ve Yoksulluk, Ankara. http://www. sosyalhizmetuzmani. org/stoveyoksulluk. htm (Erişim 25/08/2011)
- OKUR, Ali Rıza, ERGİN, Hediye, Türkiye'de Sağlık Reformunun Geçmişine Geleceği, Devrim Ulucan'a Armağan.
- OLGAÇ, Cüneyt, Sosyal Güvenlik İhtiyacı ve Sosyal Sigortalar Kurumunun Finansman Açığı Nedenleri Üzerine Bir Değerlendirme, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, 2004.
- OLGAÇ, Cüneyt-BULUT Mehmet: Sosyal Güvenlik Uygulamaları İşveren Rehberi, TİSK, Ankara, Aralık 2012.
- O'SHEA Eamon, "Financing long-term care, Private insurance only has a limited role to play in long-term care provision", New Economy, 1998.
- OZAN İlter: Sosyal Yardım Alanında SYDV ve STK İşbirliği, Sorunlar, Çözüm Önerileri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara-Haziran, 2009.

- ÖNEN S. Mustafa: Yoksullukla Mücadelede Malatya'daki Dernekler ve Kamu Kurumları Üzerine Bir Araştırma, IV. STK'lar Kongresi, Bildiriler Kitabı, 19-21 Ekim 2007-Çanakkale.
- ÖZALP Ali: Sivil Toplum Örgütlerinin Toplumsal ve Siyasal Bakımdan Önemi, İçişleri Bakanlığı, Dernekler Dairesi Başkanlığı, Dernekler Denetçiliği Yeterlilik Tezi, Ankara-2008.
- ÖZCAN, Celal, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Taslaklar ve Reform, Mercek Dergisi, Y. 13, S. 49, Ocak-2008.
- ÖZDEMİR Süleyman-BAŞEL Halis-ŞENOCAK Hasan: Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Artan Önemi ve Üsküdar'da Faaliyet Gösteren Bazı STK'lar Üzerine Bir Araştırma, Sosyal Siyaset Konferansları, 56. Kitap, İstanbul-2009.
- ÖZDEMİR, Cumhur Sinan, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu Getirdiği Yenilikler, Adalet Yayınevi, Temmuz-2006.
- ÖZER M. Halis: "Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2008, C: 7, S: 26.
- ÖZTUKSAVUL, Armağan, Şili Mucizesi, Sosyal Güvenliğin Yok edilişi, http://www.antimai.org/mkl/arm99sili.htm (Erişim: 23.11.2005)
- ÖZVERİ, Murat, Yargı Kararları Işığında 506 Sayılı Yasa ve Sosyal Güvenlik, Ankara-2000.
- RICHTER, Arnt, Grundlagen des Recht der Sozialen Sicherheit, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz: Kohlhammer,1979.
- RÜFNER, Wolfgang, Einführung in das Sozialrecht, München 1977.
- SARAÇ, Coşkun, "506 Sayılı Yasaya Göre Sigortalı Sayılmada Hizmet Sözleşmesine Dayanarak İşverene Ait İşyerinde Çalışma Koşulu", *Çimento İşveren*, 1993/6.
- SARAÇ, Coşkun, İşverenin Prim Ödeme Yükümlülüğü, Ankara- 1998.
- SARAÇ, Coşkun, "Sosyal Sigortalar Hukukunda Kuruluş ve Üyelik Yönünden Banka, Sigorta Sandıkları", *Çimento İşveren Dergisi*, 2004/6.
- SARAÇ, Coşkun, Sosyal Sigorta Ödenekleri (İş Kazası ve Meslek Hastalığı, Hastalık, Analık, İşsizlik ve Kısa çalışma Ödeneği), İzmir-2005.
- SARAÇ, Coşkun, "Son Tasarı Işığında 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun başlıca Yenilikleri", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S. 8, Mart-2008.
- SASS Steven A:, The Promise of Private Pensions, London-1997.
- SEMPEROWITSCH, Michael, "Das Beitragseinzugsverfahren", [Manfred WEISS-Alexander GAGEL,Hrsg., Handbuch des Arbeits- und Sozialrecht,HAS, III, 15.Lg-11/94, § 25G], Baden-Baden-1990.
- SEYYAR Ali: Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede STK'lerin Rolleri ve Önemleri (Deniz Feneri Derneği Örneği), http://www. sosyalsiyaset. net/documents/yoksullukla_mucadele. htm (Erişim:22/08/2011)

- SÖZER Ali Nazım: Hasta İşçinin İş İlişkisi, (Basılmamış Doktora Tezi), EÜ. İktisat Fakültesi, Sosyal Politika ve Çalışma Yönetimi Bölümü, İzmir-1981.
- SÖZER Ali Nazım, "Hamilelik ve İş Hukukundaki Sonuçları", *Adalet Dergisi*, S: 6, Ankara, Kasım-Aralık 1982, s.1049-1069.
- SÖZER Ali Nazım, Sosyal Sigorta İlişkisi, DEÜ Yayınları, İzmir-1991.
- SÖZER, Ali, Uluslararası Sosyal Hukukta Mülkilik ve Şahsilik İlkeleri, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi 15. Yıl Armağanı, İstanbul-1991.
- SÖZER Ali Nazım, Yaşlılık Sigortasını Tamamlayıcı Sistemler", Sosyal Güvenlik Kurultayı, Tebliğler-Yorumlar, Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti, Ankara-1992.
- SÖZER, Ali Nazım, Türkiye'de Sosyal Hukuk, Ankara-1994.
- SÖZER, Ali Nazım, "Sosyal Sigorta Kurumlarında Yeniden Yapılanma Üzerine", *Çimento İşveren D.*, Mayıs-1994.
- SÖZER, Ali Nazım, Sosyal Devlet Uygulamaları-Almanya-İngiltere-Hollanda-Türkiye, İzmir-1997.
- SÖZER, Ali Nazım, Türkiye'de Sosyal Hukuk, Ankara-1998.
- SÖZER, Ali Nazım, Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda İş Kazası Kavramı ve Unsurları, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan II, İstanbul, 2001, s.1894-1917.
- SÖZER, Ali Nazım-SARAÇ, Coşkun, "Sosyal Sigortalar Hukukunda 4958 Sayılı Yasayla Gerçekleştirilen Değişiklikler", *MESS Mercek*, 2003/32.
- SÖZER, Ali Nazım, 5510 Sayılı Kanun Genel Sağlık Sigortasına İlişkin Düzenlemeleri, Sosyal Güvenlik Hukuku, Yasalar ve Gerçekler, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul-2007.
- SÖZER, Ali Nazım, Hukukta Yöntembilim-Yorum Yöntemleri, Hukuk Oluşturma Yöntemler [Yargıç Hukuku], İzmir-2008.
- SÖZER, Ali Nazım: Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 4. Basım, Beta Yay., İstanbul-2019.
- SÖZER, Ali Nazım, Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 5. Baskı, İstanbul-2021
- SU Mustafa Ali: "Sigortacılık Açısından Bireysel Emeklilik Sistemi", *İşveren*, C: XL, S: 3, Aralık 2001.
- SÜNGÜ, Yakup, Sosyal Güvenlik Reformu'nun Gelir Dağılımı Üzerinde Etkisi, Tühis, İş Hukuku ve İktisat Dergisi, C. 20, Kasım 2006/Şubat 2007.
- ŞAKAR Müjdat, "Sosyal Güvenlikte Çözüm, Özelleştirme Değil, Özerkleştirmedir", *İşveren*, C: 20X, S: 11, Ağustos 1992.
- ŞAKAR, Müjdat, Sosyal Sigortalar Uygulaması, Beta Yayınları, İstanbul-2017++++++++++.
- ŞAKAR, Müjdat, "Yeni Sosyal Güvenlik Düzeni Acaba Kimi Memnun Edecek?", *Mercek Dergisi*, Y. 13, S. 49, Ocak-2008.

- ŞENER Ülker: Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, TEPAV Politika Notu, Şubat-2010.
- ŞENKAL Abdulkadir: Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri İstanbul Üniversitesi, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 45. Kitap, 2003. http://www. sosyalsiyaset. net/documents/kuresellesme_sp_donusumu. htm (Erişim 21/08/2011)
- TALAS, Cahit, Sosyal Güvenlik ve Türk İşçi Sigortaları, Ankara -1953.
- TALAS,Cahit, Sosyal Ekonomi, Ankara-1979.
- TALAS, Cahit, Sosyal Ekonomi, 6. Bası, Ankara-1983.
- TALAS Mustafa: Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi, Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR), S: 29, Bahar 2011.
- TAŞÇI Faruk: 1980 sonrası Türkiye'de Sosyal Yardımların Analizi, İ. Ü. , SBE, Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007.
- TAŞPINAR, İlkay, "İkili Sosyal Güvenlik Sözleşmesi Yapılmamış Ülkelerde İş Üstlenen Türk İşverenlerince Çalıştırılan Türk İşçilerinin Sosyal Güvenliği", *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, 2007/43.
- TEMİZEL Fatih-AKYALÇIN Seda: "Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile Mikro Finansman Kurumlarının Birlikteliği", *Çimento İşveren Dergisi*, Temmuz 2006.
- TEZEL, Ali, TEZEL, Şevket, Sosyal Sigortalar Mevzuatı, Ankara-2004.
- TOMANDL, Theodor, Grundriss des Osterreichen Sozialrecht, Wien-1980.
- TOPAK, Oğuz, Dünya Banksı ve sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Yeni Hedefler, Sendikal Notlar, Ağustos 2004.
- TOPCU: Umut, Hizmet Tespit Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara-2015
- TUNA; Orhan, YALÇINTAŞ; Nevzat, Sosyal Siyaset, İstanbul-1998.
- TUNCAY, A. Can, "Karar İncelemesi", *Çimento İşveren Dergisi*, 1990/2.
- TUNCAY, A. Can, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 8. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul-1998.
- TUNCAY A. Can, "Sosyal Güvenlik Krizi Çözümlenemeyecek mi?", *MESS Mercek Dergisi*, Ocak, 1998.
- TUNCAY Can, "Bireysel Emeklilik Rejimi Üzerine", *Çimento İşveren Dergisi*, C: 14,S: 2, Mart 2000.
- TUNCAY, A. Can/EKMEKÇİ, Ömer, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 10. Bası, İstanbul-2005.
- TUNCAY A. Can/EKMEKÇİ Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 20. Bası, Beta, İstanbul-2019.

- TUNCAY A. Can/EKMEKÇİ Ömer: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 21. Bası, Beta, İstanbul-2021.
- TUNÇOMAĞ, Kenan, Borçlar Hukuku, C.I, Genel Hükümler, İstanbul-1976.
- TUNÇOMAĞ, Kenan, Sosyal Güvenlik Hukuku, İstanbul-1987.
- TUNÇOMAĞ, Kenan, Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar, İstanbul-1990.
- TÜRKİYE İŞVEREN SENDİKALARI KONFEDERASYONU, Dünyada Sosyal Güvenlik Alanındaki Gelişmeler ve Türkiye, TİSK Yayınları No: 167, İnceleme Yayını: 11, Ankara-1994.
- UĞUR, Ömer, Alt İşverenlik İlişkisi ve Kamu İşyerlerindeki Uygulaması, Seçkin Yayınları, Ankara – 2017.
- UĞUR, Suat, Sosyal Güvenlik Sisteminde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi, TİSK Yayını, Ankara-2004.
- UĞUR, Suat, Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri, Ekin Yayınevi, Bursa-2011.
- UĞUR, Suat: "Bireysel Emeklilik 10 Yaşında" Çimento İşveren, ÇEİS, C:28, S:2, Mart 2014, s.22-37.
- UĞUR, Suat/UĞUR, Ömer, "İş Kanunu ve Devlet Memurları Kanunu Kapsamında Çalışanların Ebeveynliğe İlişkin Hakları", SDÜ İİBF Dergisi, C. 22, S. 3, 2017, s. 663-684
- UĞUR, Ömer, "4857 Sayılı İş Kanununa Göre Kısmi Süreli İş Sözleşmelerinde Ücret", İMHFD, C. 6, S. 11, 2021, s. 97-123.
- USLU Nermin, "Yüksek Enflasyonlu Ülkelerde Özel Hayat Sigortacılığının Durumu ve Geleceği", *Reasürör*, S:32, Nisan 1999.
- UŞAN, Fatih, Çıraklık Sözleşmesi, Konya-1994.
- UŞAN, M. Fatih, Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara-2009
- WANNAGAT, Georg, Lehrbuch des Sozialversicherungsrecht, Tübingen-1965.
- YAMAN Yılmaz: "Sivil Toplum Kuruluşlarında Hizmet Kalitesi ve Ölçümü", *Sivil toplum Dergisi*, Yıl: 1 S: 3, Temmuz Eylül 2003 (http://www. siviltoplum. com. tr/?ynt=icerikdetay&icerik=85&id=152 Erişim09/08/2011)
- YAZGAN, Turan, Sosyal Sigorta, İstanbul-1977.
- YAZGAN Turan, Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Meseleleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1981.
- YAZGAN, Turan, Gelir Dağılımı Açısından Sosyal Güvenlik, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, Yayın No. 364.
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin, "Türk Kültür Sistemi İçinde Vakfın Yeri", *Vakıflar Dergisi*, S.6.
- YELEKÇİ, Memduh-YELEKÇİ İlhami, İş Kanunu Şerhi, Ankara-1998.

- YILDIRIM, M. Kamil, YILDIRIM-DEREN, Nerhis, İcra Hukuku, Beta Yayınları, 4. Baskı, İstanbul-2009.
- YILMAZ, Esin/GÖKŞEN, Neyir, "Özel Sağlık Sigortalarında Avrupa Birliği Uygulamaları ve Türkiye İçin Model Önerisi", *Reasürör*, S: 35, Ocak 2000.

İktisadi Gelişme ve Vergileme

Prof. Dr. Ufuk SELEN
Dr. Öğr. Üyesi Reyhan LEBA

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-33-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Aralık 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Cefakar Annelerimize…

ÖNSÖZ

Her üretim bir ihtiyacın karşılanması amacıyla yapılmaktadır. Dolayısıyla bu kitap da sistematik bir çerçeveye sahip ders materyaline duyulan ihtiyacın bir ürünü olarak yazılmıştır. Uzunca zamandır verdiğimiz "İktisadi Gelişme ve Vergileme" dersinde literatürde yer alan farklı makale ve kitaplardan yararlanılmıştır. Ancak, zaman içinde oluşan bilgi birikiminin kayda geçirilmesi ve konuların sistematik olarak bütünleştirilmesi arzulanmış ve bu elinizdeki kitabın çalışmalarına başlanmıştır.

Çalışmada en büyük zorluk iktisadi bir mesele olan kalkınma ile mali araç olan verginin sistematik bir bütünlükte ele alınmasında yaşanmıştır. Bu zorluğun aşılmasında çok önemli katkıları olan hocamız sayın Prof. Dr. Mircan Tokatlıoğlu ilk teşekkürü hak eden kişidir. Çalışmaya sağladığı teorik katkısı ve bizimle harcadığı mesaiden dolayı kendisine sonsuz saygı ve teşekkürlerimizi sunarız.

Çalışmada iktisadi gelişme ve vergileme ilişkisi on üç bölümde ele alınmıştır. 1, 2, 3, 7, 9 ve 11. bölümler Prof Dr. Ufuk SELEN tarafından; 4, 5, 6, 8, 10, 12 ve 13. bölümler ise Dr. Öğr. Üyesi Reyhan LEBA tarafından yazılmıştır. Bu bölümler dil ve anlatım bütünlüğü sağlayacak biçimde her iki yazar tarafından birleştirilerek, kitaba dönüştürülmüştür.

Çalışmanın yazım sürecinde gösterdikleri anlayış ve sağladıkları desteklerden dolayı her bir aile bireyimize çok teşekkür ediyoruz. *"İktisadi Gelişme ve Vergileme"* dersini devraldığımız ve yetişmemizde önemli katkıları olan merhum hocamız Prof. Dr. Nuri Burhan'a ayrıca teşekkür ederiz. Kendisini saygıyla anarken Allah'tan rahmet diliyoruz. Kitabın yazım aşamasında sağladığı katkılardan dolayı Doç. Dr. Ozan Başol'a, kaynakçanın düzenlenmesinde gösterdiği özenden dolayı Araş. Gör. Çağlayan Tabar'a ve son olarak basım ile ilgili çalışmaları yürüten Ekin basın yayın dağıtım çalışanlarına teşekkür ederiz.

Kitabın içerisinde farkına varılmayan tüm hata ve eksiklikler tarafımıza ait olup, daha sonraki baskılarda giderilmesi asli sorumluluğumuzdadır. Bu sorumluluğumuz karşısında, okuyucuların tespit ettikleri hata ve eksiklikler konusunda bizleri haberdar etme beklentimizin de hakkımız olduğunu düşünüyoruz. Karşılıklı hak ve sorumluluklarımızın karşılanması umuduyla kitabımızın öğrencilerimize ve tüm kullanıcılara faydalı olmasını dileriz.

Ufuk SELEN; Reyhan LEBA

Bursa (Görükle), Aralık 2021

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
EKONOMİK BÜYÜME VE KALKINMA (İKTİSADİ GELİŞME)

1. EKONOMİK BÜYÜME VE KALKINMA KAVRAMLARI **5**
1.1. EKONOMİK BÜYÜME KAVRAMI 5
1.2. EKONOMİK KALKINMA KAVRAMI 9
1.3. EKONOMİK BÜYÜME VE KALKINMANIN BELİRLEYİCİLERİ 10
1.4. AZ GELİŞMİŞLİK VE EKONOMİK KALKINMA 11
2. EKONOMİK BÜYÜME MODELLERİ **14**
2.1. HARROD - DOMAR BÜYÜME MODELİ 14
2.2. NEOKLASİK BÜYÜME MODELİ: SOLOW MODELİ 17
2.3. İÇSEL BÜYÜME MODELİ 20

İKİNCİ BÖLÜM
EKONOMİK KALKINMA TEORİLERİ

1. EKONOMİK KALKINMA TEORİLERİ **25**
1.1. İKTİSADİ TOPLUMUN DOĞASI VE REFAH HAKKINDAKİ İLK GÖRÜŞLER 25
1.2. KLASİK EKONOMİK KALKINMA TEORİLERİ 27
1.2.1. Rostov'un Aşamalı Kalkınma Modeli *27*
1.2.2. Yapısal Değişim Modelleri *30*
1.2.2.1. Sektörel Faklılaşma Modelleri 30
1.2.2.2. Arthur Levis Modeli: Sınırsız Emek Arzı 32
1.2.2.3. Yoksulluğun Kısır Döngüsü 34
1.2.2.4. Büyük İtiş Kuramı (Rodan'un Kuramı) 36
1.2.3. Uluslararası Bağımlılık Modelleri *37*
1.2.4. Neoklasik Karşı Devrim Modelleri *39*
1.3. ÇAĞDAŞ EKONOMİK KALKINMA TEORİLERİ 40
1.3.1. Yeni Kalkınmacı Yaklaşım *41*
1.3.2. Koordinasyon Başarısızlığı Teorisi *44*
2. KALKINMA VE SANAYİLEŞME STRATEJİLERİ **47**
2.1. KALKINMA STRATEJİLERİ 47
2.1.1. Dengeli Kalkınma Stratejisi *47*
2.1.2. Dengesiz Kalkınma Stratejisi *48*
2.2. SANAYİLEŞME STRATEJİLERİ 50
2.2.1. İthal İkameci Sanayileşme Stratejisi *51*
2.2.2. İhracata Dayalı Sanayileşme Stratejisi *53*

ÜÇÜNÇÜ BÖLÜM
EKONOMİK KALKINMADA DEVLETİN ROLÜ VE KALKINMANIN FİNANSMANI

1. KALKINMANIN FİNANSMAN İHTİYACI VE BELİRLEYİCİLERİ 55
1.1. FİNANSMAN İHTİYACINI BELİRLEYEN UNSURLAR 55
1.1.1. Kalkınma Hızı 55
1.1.2. Sermaye-Hasıla Katsayısı 56
1.2. FİNANSMAN İHTİYACININ HESAPLANMASI 58
2. KALKINMANIN FİNANSMAN KAYNAKLARI 59
2.1. İÇ FİNANSMAN KAYNAKLARI 60
2.1.1. Gönüllü Tasarruflar 60
2.1.2. Zorunlu Tasarruflar 61
2.1.2.1. Vergiler 61
2.1.2.2. Fonlar ve Parafiskal Kurumlar 63
2.1.2.3. Zorunlu Borçlanma ve Zorunlu Sigorta 64
2.1.3. Enflasyonist Finansman 65
2.2. DIŞ FİNANSMAN KAYNAKLARI 66
2.2.1. Yabancı Özel Sermaye Yatırımı 67
2.2.2. Dış Borçlanma 68
2.2.3. Uluslararası Bağış ve Yardımlar 71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
VERGİLEME: KURAMSAL VE KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR

1. VERGİLEME: KURAMSAL AÇIKLAMALAR 73
1.1. VERGİNİN TANIMI VE AMAÇLARI (FONKSİYONLARI) 73
1.1.1. Verginin Tanımı 73
1.1.2. Verginin Amaçları (Fonksiyonları) 73
1.1.2.1. Mali (Fiskal) Amaç 74
1.1.2.2. Mali Olmayan (Ekstra-Fiskal) Amaçlar 74
1.2. VERGİNİN EKONOMİK DAYANAKLARI (GEREKÇELERİ) 75
1.2.1. Fayda (Yararlanma) İlkesi 75
1.2.2. Ödeme Gücü (İktidar) İlkesi 75
1.3. İYİ BİR VERGİ SİSTEMİNİN TAŞIMASI GEREKEN ÖZELLİKLER 79
1.3.1. Adam Smith'in Vergileme İlkeleri 79
1.3.1.1. Eşitlik İlkesi 79
1.3.1.2. Belirlilik İlkesi 80
1.3.1.3. Uygunluk İlkesi 80
1.3.1.4. İktisadilik İlkesi 80
1.3.2. Adolph Wagner'in Vergileme İlkeleri 80
1.3.2.1. Mali İlkeler 81
1.3.2.1.1. Yeterlilik (Verimlilik) İlkesi 81

1.3.2.1.2. Esneklik İlkesi 81
1.3.2.2. İktisadi İlkeler 81
1.3.2.3. Ahlaki İlkeler 81
1.3.2.4. Teknik ve İdari İlkeler 82
1.3.3. Çağdaş Vergileme İlkeleri 82
2. VERGİLEME: KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR 83
2.1. VERGİ KAPASİTESİ VE VERGİ GAYRETİ 83
2.1.1. Vergi Kapasitesi 83
2.1.2. Vergi Gayreti 85
2.2. VERGİ YÜKÜ VE AŞIRI VERGİ YÜKÜ 86
2.2.1. Vergi Yükü Kavramı 86
2.2.1.1. Objektif Vergi Yükü 86
2.2.1.1.1. Toplam Vergi Yükü 87
2.2.1.1.2 Bireysel Vergi Yükü 87
2.2.1.1.3. Bölgesel Vergi Yükü 88
2.2.1.1.4. Sektörel Vergi Yükü 88
2.2.1.1.5. Vergi Türleri İtibariyle Vergi Yükü 88
2.2.1.1.6. Demografik Gruplar İtibariyle Vergi Yükü 89
2.2.1.1.7. Net Vergi Yükü 89
2.2.1.1.8. Gerçek Vergi Yükü 90
2.2.1.2. Sübjektif Vergi Yükü 90
2.2.2. Aşırı Vergi Yükü 91

BEŞİNCİ BÖLÜM
VERGİ SINIFLANDIRMASI VE VERGİ YAPISI

1. ÇEŞİTLİ VERGİ SINIFLANDIRMALARI 97
1.1. OBJEKTİF VE SÜBJEKTİF VERGİLER AYIRIMI 97
1.2. DOLAYLI VE DOLAYSIZ VERGİLER AYIRIMI 99
1.2.1. Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Ayırımında Kullanılan Kriterler 99
1.2.2. Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Olumlu ve Olumsuz Özellikleri 101
1.3. GELİR - SERVET - HARCAMA VERGİLERİ AYIRIMI 106
1.3.1. Gelir Vergileri (Gelir Üzerinden Alınan Vergiler) 106
1.3.2. Servet Vergileri 108
1.3.3. Harcama Vergileri 111
2. VERGİ YAPISI VE BELİRLEYENLERİ 112
2.1. VERGİ YAPISI KAVRAMI 113
2.2. VERGİ YAPISINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER 113
2.2.1. Ekonomik Faktörler 113
2.2.2. Siyasal ve Sosyal Faktörler 114
2.2.3. Kültürel Faktörler 115
2.2.4. Yönetsel Faktörler 115
2.2.5. Sosyo-Ekonomik Faktörler 115

ALTINCI BÖLÜM
VERGİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1. VERGİNİN TARİHİ SÜREÇTE GELİŞİMİ 117
1.1. İLK (ANTİK) ÇAĞLARDA VERGİ 117
1.2. ORTA ÇAĞ'DA VERGİ 121
1.3. YENİ ÇAĞ'DA VERGİ 122
1.4. YAKIN ÇAĞ'DA VERGİ 124
2. EKONOMİK KALKINMA AŞAMALARINDA VERGİ YAPISININ GELİŞİMİ 130
2.1. GELENEKSEL TOPLUMLARIN VERGİ YAPILARI 130
2.2. GEÇİŞ DÖNEMİ TOPLUMLARININ VERGİ YAPILARI: AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER 131
2.2.1. Geleneksel Toplumdan Kopuş Döneminde Vergi Yapısı 133
2.2.2. Modern Döneme Geçiş Aşamasında Vergi Yapısı 134
2.3. MODERN TOPLUMLARIN VERGİ YAPILARI: GELİŞMİŞ ÜLKELER 135

YEDİNCİ BÖLÜM
VERGİLEMENİN SINIRLARI VE SONUÇLARI

1. VERGİLEMENİN MAKRO SINIRLARI 137
1.1. VERGİLEMENİN İKTİSADİ SINIRI 137
1.2. VERGİLEMENİN HUKUKİ SINIRI 138
1.3. VERGİLEMENİN MALİ SINIRI 140
1.4. VERGİLEMENİN SİYASAL SINIRI 141
2. VERGİLEMENİN MİKRO EKONOMİK SINIRLARI 144
2.1. VERGİNİN YANSITILMASI 144
2.2. VERGİNİN TELAFİSİ 147
2.3. VERGİNİN AMORTİSMANI VE KAPİTALİZASYONU 148
3. VERGİLEMENİN SINIRLARININ DOĞURDUĞU SONUÇLAR 149
3.1. VERGİYE KARŞI DİRENÇ GELİŞMESİ 149
3.1.1. Vergiden Kaçınma 150
3.1.2. Vergi Kaçakçılığı 151
3.1.3. Vergi Grevi ve Verginin Reddi 153
3.2. VERGİ EROZYONU 154
3.3. KAYIT DIŞI EKONOMİ 155

SEKİZİNCİ BÖLÜM
GELİR VERGİSİ VE EKONOMİK KALKINMA

1. GELİR VERGİSİNİN KAYNAK DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 159
1.1. GELİR VERGİSİNİN ÇALIŞMA ARZUSU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 159
1.2. GELİR VERGİSİNİN MESLEK SEÇİMİ VE İŞGÜCÜ HAREKETLİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 161

2. GELİR VERGİSİNİN EKONOMİK BÜYÜME VE İSTİKRAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.162
2.1. GELİR VERGİSİNİN TASARRUF EĞİLİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ....163
2.2. GELİR VERGİSİNİN YATIRIM EĞİLİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ....165
2.3. GELİR VERGİSİNİN EKONOMİK İSTİKRAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ....168
3. GELİR VERGİSİNİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ....169

DOKUZUNCU BÖLÜM
TÜKETİM VERGİLERİ VE EKONOMİK KALKINMA

1. HARCAMA VERGİLERİ....173
1.1. KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİ....175
1.2. SATIŞ VERGİLERİ....177
1.2.1. Genel Tüketim Vergisi....177
1.2.2. Özel Tüketim Vergileri....179
2. GÜMRÜK VERGİLERİ....181

ONUNUNCU BÖLÜM
SERVET VERGİLERİ VE EKONOMİK KALKINMA

1. GENEL SERVET VERGİSİNİN EKONOMİK ETKİLERİ....183
1.1. TASARRUF VE YATIRIM EĞİLİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ....183
1.2. EKONOMİK İSTİKRAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ....185
1.3. GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ....185
1.4. KAYIT DIŞI EKONOMİ İLE MÜCADELEYE ETKİSİ....186
2. SÜREKLİ SERVET VERGİLERİNİN EKONOMİK ETKİLERİ....187
2.1. SÜREKLİ SERVET VERGİLERİNİN KAYNAK DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ....187
2.1.1. Sürekli Servet Vergilerinin Çalışma Arzusu Üzerindeki Etkisi....187
2.1.2. Sürekli Servet Vergilerinin İşletmelerin Kuruluş Yeri Seçimi Üzerindeki Etkisi....188
2.2. SÜREKLİ SERVET VERGİLERİNİN EKONOMİK BÜYÜME VE İSTİKRAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ....189
2.2.1. Sürekli Servet Vergilerinin Tasarruf Eğilimi Üzerindeki Etkisi....189
2.2.2. Sürekli Servet Vergilerinin Yatırım Eğilimi Üzerindeki Etkisi....190
2.2.3. Sürekli Servet Vergilerinin Ekonomik İstikrar Üzerindeki Etkisi....192
2.3. SÜREKLİ SERVET VERGİLERİNİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ....193
3. VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNİN EKONOMİK ETKİLERİ....196
3.1. VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNİN KAYNAK DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ....197
3.2. VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNİN EKONOMİK BÜYÜME VE İSTİKRAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.197
3.2.1. Veraset ve İntikal Vergisinin Tasarruf Eğilimi Üzerindeki Etkisi....198
3.2.2. Veraset ve İntikal Vergisinin Yatırım Eğilimi Üzerindeki Etkisi....200
3.2.3. Veraset ve İntikal Vergisinin Ekonomik İstikrar Üzerindeki Etkisi....201
3.3. VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ....201

ON BİRİNCİ BÖLÜM
VERGİ TEŞVİKLERİ VE EKONOMİK KALKINMA

1. TEŞVİK TANIMI VE ARAÇLARI 205
1.1. KAMU HARCAMASI 205
1.2. VERGİLER VE VERGİ HARCAMASI 206
1.3. REGÜLASYONLAR (YASAL VE İDARİ DÜZENLEMELER) 206
2. TEŞVİK SİSTEMİNİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ 207
2.1. TEŞVİKLERİN TEMEL GEREKÇELERİ 207
2.2. TEŞVİK SİSTEMİNİN TAŞIMASI GEREKEN TEMEL ÖZELLİKLER 208
3. VERGİ TEŞVİKLERİNİN EKONOMİK ETKİLERİ 211
3.1. VERGİ TEŞVİKLERİNİN OLUMLU ETKİLERİ 211
3.2. VERGİ TEŞVİKLERİNİN OLUMSUZ ETKİLERİ 212
4. VERGİ TEŞVİK TÜRLERİ VE UYGULAMALARI 213
4.1. VERGİ TEŞVİK TÜRLERİ 214
4.1.1. Yatırım İndirimi ve Vergi Kredisi 214
4.1.2. Amortisman İndirimi 215
4.1.3. Vergi Ertelemesi ve Vergi Tecili (Geciktirmesi) 216
4.1.4. Vergi Tatili 217
4.1.5. Muafiyet ve İstisnalar 218
4.1.6. Vergi İndirimleri ve Giderler 219
4.1.6.1. Oran İndirimleri 220
4.1.6.2. Vergiden İndirim 220
4.1.6.3. Giderler 220
4.2. TÜRKİYE'DE UYGULANAN YATIRIM TEŞVİK SİSTEMİ VE VERGİ TEŞVİK UYGULAMALARI 221
4.2.1. Yatırım Teşvik Sistemi ve Unsurları 221
4.2.2. Vergisel Teşvikler 223
4.2.2.1. Gümrük Vergisi Muafiyeti 223
4.2.2.2. KDV İstisnası 225
4.2.2.3. Vergi İndirimi 226
4.2.2.4. Gelir Vergisi Stopajı Desteği 226
4.2.2.5. Sigorta Primi Desteği 227

ON İKİNCİ BÖLÜM
GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE TARIMIN VERGİLENDİRİLMESİ

1. TARIM KESİMİNİN KALKINMADAKİ ROLÜ 229
2. TARIM KESİMİNİ VERGİLENDİRMENİN AMAÇLARI 229
2.1. MALİ AMAÇ 230
2.2. İKTİSADİ AMAÇ 231
2.2.1. Optimum Tasarruf Hacmine Ulaşma 231
2.2.2. İktisadi Kalkınma İçin Yeterli Fonu Sağlama 232

2.2.3. Üretimin Çeşitlendirilmesi ve Yönlendirilmesi *232*
2.2.4. Üretim Boşluklarının Giderilmesi *233*
2.2.5. Sosyo-Ekonomik Amaç *233*
2.3. SOSYAL AMAÇ 234
3. TARIM KESİMİNİ VERGİLENDİRME BİÇİMLERİ 234
3.1. TARIMSAL GELİRİN VERGİLENDİRİLMESİ 234
3.2. TARIMSAL NÜFUSUN TÜKETTİĞİ MAL VE HİZMETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ 236
3.3. TARIMSAL ARAZİNİN VERGİLENDİRİLMESİ 237
3.3.1. Alan Üzerinden Alınan Vergiler *237*
3.3.2. Toprak Rantına Dayanan Vergiler *238*
3.3.3. Arazinin Değeri Üzerinden Alınan Vergiler *239*
3.3.3.1. Tarımın Vergilendirilmesinde Japonya Örneği 242

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VERGİLEMEDE KÜRESEL EĞİLİMLER VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

1. KÜRESELLEŞMENİN VERGİ SİSTEMİNE ETKİSİ 247
2. KÜRESEL VERGİLEME SORUNLARI 248
2.1. ULUSLARARASI VERGİ REKABETİ 248
2.1.1. Vergi Rekabeti Kavramı ve Teorisi *248*
2.1.1.1. Tiebout Modeli 248
2.1.1.2. Zodrow ve Mieszkowski Modeli 249
2.1.2. Vergi Rekabetinin Türleri *251*
2.1.2.1. İdareler Yönünden Sınıflandırma 251
2.1.2.1.1. Yatay Vergi Rekabeti 251
2.1.2.1.2. Dikey Vergi Rekabeti 251
2.1.2.2. Etkilerine Göre Sınıflandırma 252
2.1.2.2.1. Yararlı Vergi Rekabeti 252
2.1.2.2.2. Zararlı (Haksız) Vergi Rekabeti 252
2.1.3. Uluslararası Vergi Rekabetinin Uygulama Biçimleri *253*
2.1.3.1. Vergi Cennetleri 253
2.1.3.2. Zararlı Tercihli Vergi Rejimleri 255
2.2. TRANSFER FİYATLAMASI 257

KAYNAKÇA 261

KAYNAKÇA

Acar, Mustafa (2008), "Tarım ve Kalkınma", Kalkınma Ekonomisi, Seçme Konular, 2.Baskı, (Ed.: Sami Taban ve Muhsin Kar), Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, ss. 159-184.

Acar, Yalçın (2002), İktisadi Büyüme ve Büyüme Modelleri, Bursa: Vipaş Yayınları.

Akalın, Güneri (1975), Tarımımızın Sosyo-Ekonomik Yapısı Vergileme ve Gelişme, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, No.384.

Akalin, Güray (2021), "Gelir ve Servet Vergileri Türkiye'de Gelir Dağılımını Etkilemekte midir?", Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.9, S.1, ss. 249–255.

Akdoğan, Abdurrahman (1980), Gelir Vergisi Açısından Vergi Adaletine Teknik Bir Yaklaşım, Ankara: A.İ.T.İ.A. MF. Maliye ve Vergi Hukuku Enstitüsü Yayınları.

Akdoğan, Abdurrahman (1985), Kamu Maliyesi, Ankara: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, No.67-34.

Akdoğan, Abdurrahman, Sadık Kırbaş ve Saygın Eyüpgiller (1986), Açıklamalı Maliye ve Vergi Sözlüğü, Ankara: Birlik Yayınları.

Akgüç, Öztin (1971), "Türkiye'de Emlak Vergileri", Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri, İstanbul: Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti, ss.161-187.

Akiş, Elife (2020), İktisadi Büyüme ve Kalkınma, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.

Aksoy, Şerafettin (1991), Kamu Maliyesi, Kamu Harcamaları - Kamu Gelirleri - Bütçe - Maliye Politikası, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Aktan, Coşkun C. ve İstiklal Y. Vural (2004), "Vergi Rekabeti", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 22, ss.1-18.

Aktaş, Mehmet C. (2016), "Küresel Kamu Mallarının Uluslararası İşbirliklerinde Kullanımı ve Türkiye İçin Öneriler", Uzmanlık Tezi, Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı, No.2959.

Arsan, Üren (1975), Vergi Yükü Üzerine Bir İnceleme, Teori, Metodoloji ve Türkiye'ye Ait Bazı Hesaplar, 2.Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No.264.

Arslan, M. Oğuz (2011), "Vergi Cennetleri ve Küresel Yoksulluk", Vergi Raporu, S.142, ss. 42-48.

Ataç, Beyhan (2006), Maliye Politikası, Gelişimi, Amaçları, Araçları ve Uygulama Sorunları, 7.Baskı, Eskişehir: Etam A.Ş. Matbaa Tesisleri.

Ataç, Engin, Nihat Falay ve Ömer Faruk Batırel (2004), Devlet Bütçesi, Eskişehir: Anadolu Üni-versitesi Yayını, No: 802.

Atamtürk, Aziz Burak, İktisadi Doktrinler, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.

Ay, Hakkı M. ve Esra Talaşlı (2008), "Ülkelerin Ekonomik Gelişmişlik Seviyeleri ve Vergi Yapıları Arasındaki İlişki", Maliye Dergisi, S.154, ss. 135-155.

Aykın, Hasan (2019), "Kanuni (Nominal) ve Efektif Vergi Oranı Nedir?", https://vergidosyasi.com/2019/04/16/kanuni-nominal-ve-efektif-vergi-orani-nedir/#comments, (Erişim Tarihi: 03.02.2021).

Bağırzade, Elşen (2012), "Kayıt Dışı Ekonomi Kavramına Ortak Yaklaşım Sorunu: Makro İktisat Kapsamlı Kavramsal Analiz", Sosyo Ekonomi, C.18, S.18, ss. 195-223.

Balkan, Neşecan (1994), Kapitalizm ve Borç Krizi, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Balseven, Hale (2019), "Küreselleşme ve Kamu Maliyesi", Uluslararası Kamu Maliyesi, (Ed. Fazıl Tekin ve Mehmet O. Arslan), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No.3961/2745, ss. 2-25.

Barış, Serap ve Nısfet Uzay (2015), "Yurtiçi Tasarruflar ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.46, ss. 119-151.

Batırel, Ömer F. (1979), Kamu Maliyesi Teorisine Giriş, Genişletilmiş 2.Baskı, İstanbul: İ.İ.T.İ.A. Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, No.316/549.

Batırel, Ömer F. (1984), Maliye Politikası ve Gelişmekte Olan Ülkeler, İstanbul: Kan Dağıtımcılık Yayıncılık.

Batırel, Ömer F. (2004), Devlet Bütçesi, (Ed. Engin Ataç ve Tayfun Moğol), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, No.802.

Batırel, Ömer F. ve Adnan Tezel (1976), Kamu Maliyesinde Seçme Yazılar, İstanbul: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, No.68.

Bilici, Nurettin (2004), "Vergi Cennetleri ile Mücadele", 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, 10-14 Mayıs, Antalya/Türkiye, ss. 601-620.

Bird, Richard M. (1977), "Land Taxation and Economic Development: The Model of Meiji Japan", The Journal of Development Studies, Vol.13, No.2, pp. 162-174.

Birinci, Nagihan ve Haydar Akyazı (2017), "Düz ve Artan Oranlı Kişisel Gelir Vergisi Tarifelerinin Ekonomik Etkileri", Ekonomik ve Sos-yal Araştırmalar Dergisi, C.13, S.1, ss. 45-60.

Blum, Walter J. and Harry Kalven (1966), The Uneasy Case for Progressive Taxation, Chicago: The University of Chicago Press.

Break, George F. (1974), "The Incidence and Economic Effects of Taxation", The Economics of Public Finance, Washington: The Brookings Institution.

Buchanan, James M. (1970), The Public Finance, Third Edition, Illinois: Richard D. Irwin Inc.

Bulutoğlu, Kenan (1962), Vergi Politikası, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No.956/130-11.

Bulutoğlu, Kenan (1988), Kamu Ekonomisine Giriş: Devletin Ekonomik Bir Kuramı, 4.Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Canbay, Tülin ve Güneş Çetin Gerger (2012), "Batı'da Bütçe Hakkının Gelişiminin Toplumsal Yapının Değişimi Üzerine Etkileri", Mali Sosyoloji Üzerine Denemeler, (Ed. Kemal Çelebi), Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, No. 2012/418, ss. 159-195.

Candan, Turgut (2020), "Değerli Konut Vergisi, Vergilemede Eşitlik İlkesine Uygun Mudur?", 07 Şubat, https://turgutcandan.com/ 2020/ 02/07/degerli-konut-vergisi-vergilemede-esitlik-ilkesine-uygun-mudur/, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

Ceylan, Reşat (2010), "Yakınsama Hipotezi: Teorik Tartışmaları", Sosyo Ekonomi, C.11, S.11, ss. 47-60.

Cural, Mehmet ve Nüket Kırcı Çevik (2015), "Ekonomik Kalkınmanın Vergi Yapısı Üzerindeki Etkisi: 1924-2013 Dönemi Türkiye Örneği", Amme İdaresi Dergisi, C.48, S.3, ss. 127-158.

Çak, Murat (2008), Uluslararası Vergi Rekabeti Transfer Fiyatlaması ve Vergilendirme, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, No.2008/385.

Çelik, İsmail, Hakan Tunç ve Murat Kaya (2013), "Vergi İndirimlerinin Yerel Ekonomilerin Büyümesindeki Rolü ve Burdur Örneği", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.5, S.8, ss. 26-35.

Çelikkaya, Ali (2019), "Vergilerin Sınıflandırılması ve Vergi Dışı Kamu Gelirleri", Vergi Teorisi, (Ed. İsa Sağbaş), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No.3623/2451, ss. 20-35.

Çiftçi, Cemil ve Gökhan Aykaç (2011), "İçsel Büyüme Modelleri ve Küreselleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülkelerin Konumları", Sosyo Ekonomi, C.14, S.14, ss. 159-180.

Damgaard, Jannick, Thomas Elkjaer and Niels Johannesen (2018), "Some $12 Trillion Worldwide is Just Phantom Corporate Investment", Finance and Development, Vol.55, No.12, pp. 51- 53.

Demir, İhsan Cemil (2013), Türkiye'de Vergi Yükü (Objektif ve Subjektif Yönleriyle), Afyonkarahisar: Dora Yayınları.

Dikmen, M. Orhan (1956), Asgari Geçim İndirimi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No.693-92/3.

Dikmen, M. Orhan (1973), Maliye Dersleri, Giriş ve Genel Vergi Teorisi, 4.Baskı, İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Dilik, Sait (1976), Servetin Geniş Kitlelere Yayılması, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No.391.

Dinler, Zeynel (2008), Tarım Ekonomisi, Gözden Geçirilmiş 6.Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

Duffy, Jenny (2015), Game Theory and Nash Equilibrium, Thunder Bay: Lakehead University.

Durdu, M. (2018), "Sivil İtaatsizlik Kavramı ve "Vergi İtaatsizliği", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.26, S.2, ss.255-290.

Dwivedi, D. N. (1969), "Taxation of Agriculture: Some Basic Issues: A Comment", Economic and Political Weekly, Vol.4, No.16, pp. 703-705.

Easterly, William (2007), "The Ideology of Development", Foreign Policy, No.161, pp. 30–35.

Edizdoğan, Nihat (2008), Kamu Maliyesi, 10.Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

Edizdoğan, Nihat ve Ali Çelikkaya (2010), Vergilerin Ekonomik Analizi, Bursa: Dora Yayınları.

Erbay, E. Recep ve Miray Özden (2013), "İktisadi Kalkınma Kuramlarına Eleştirel Yaklaşım", Sosyal Bilimler Metinleri Dergisi, http://sosyalbe.nku.edu.tr/, (Erişim Tarihi: 29.03.2021).

Ercan, Y. Nihal (2002), "İçsel Büyüme Teorisi: Genel Bir Bakış", Planlama Dergisi, Özel Sayı, DPT'nin Kuruluşunun 42. Yılı, ss. 129-138.

Erdem, Metin, Doğan Şenyüz ve İsmail Tatlıoğlu (1996), Kamu Maliyesi, Bursa: Ekin Kitabevi.

Erginay, Akif (1987), Kamu Maliyesi, Kamu Gelirleri - Kamu Giderleri -Devlet Bütçesi - Kamu Borçları - Maliye Politikası, 12.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

Erol, Yasemin Zahide (2020), "Yakın Çağ Dünya Tarihi" (Ed. Hamiyet Sezer Feyzioğlu) adlı kitabın tanıtımı, Tarih Araştırmaları Dergisi, C.39, S.67, ss. 727-731.

Falay, Nihat (1975), "Emlak Vergisinin Analizi", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, C.0, S.24, ss. 69-82.

Falay, Nihat (1989), Maliye Tarihi (Ders Notları), İstanbul: Filiz Kitabevi.

Ferhatoğlu, Emrah (2006a), "Avrupa'da Düz Oranlı Vergi Sistemi Çalışmaları ve Başarısı", Vergi Dünyası, S.298, ss. 170-176.

Ferhatoğlu, Emrah (2006b), "Uluslararası Vergi Rekabeti ve Sürükleyici Güçleri", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.7, S.1, ss. 79-96.

Feyzioğlu, Bedii N. (1954), "Zirai Kazançların Vergilendirilmesi Meselesi", İktisat ve Maliye Mecmuası, C.I, S.8, ss. 5–18.

Friedlaender, Ann F. and John F. Due (1973), Government Finance: Economics of the Public Sector, Fifth Edition, Illinois: Richard D. Irwin Inc.

Friedrich Ebert Vakfı (2012), Vergi Yapısındaki Dönüşüm ve Türkiye, İstanbul: Friedrich Ebert Vakfı Yayını.

Genschel, Philipp and Peter Schwarz (2011), "Tax Competition: A Literature Review", Socio-Economic Review, Vol.9, No.1, pp. 339-370.

Gerçek, Adnan (2005), "Vergileme Alanında Bakanlar Kurulu Kararlarının Hukuki Sınırı: ÖTV Açısından Bir İnceleme", Vergi Sorunları Dergisi, S.204, ss.107-122,

Gerçek, Adnan (2021), Dış Ticaret İşlemleri ve Vergilendirilmesi, Bursa: Ekin Basım Yayın.

Giang, Dang and Low Sui Pheng (2015), Infrastructure Investments in Developing Economies: The Case of Vietnam, Springer.

Giray, Filiz (2016), Vergi Teşvik Sistemi ve Uygulamaları, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Glavan, Bogdan (2008), Coordination Economics, Poverty Traps, and the Market Process: A New Case for Industrial Policy? The Independent Review, Vol.13, No.2, pp. 225–243.

Goode, Richard (1965), "Gelir Vergisi ve Emek Arzı", (Çev. Sevim Görgün), Maliye Enstitüsü Tercümeleri, Birinci Seri, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No.1114-162/18.

Goodspeed, Timothy J. (1998), "Tax Competition, Benefit Taxes and Fiscal Federalism", National Tax Journal, Vol.51, No.3, 579-586.

Gönenç, Erdinç (1991), "Kalkınma Sürecinde Tarımın Yeri", Mülkiyeliler Birliği Dergisi, http://www.erdincgonenc.com/category/ mulkiyeliler-birligi-dergisi/, (Erişim Tarihi: 03.11.2010).

Görgün, Sevim (1973), Maliye Politikası, İstanbul: Çağlayan Basımevi.

Göze, Ayferi (2005), Liberal, Marksist, Faşist, Nasyonal Sosyalist ve Sosyal Devlet, İstanbul: Beta.

Gravelle, Jane and Steven Maguire (2001), "Estate and Gift Taxes: Economic Issues", Report for Congress, https://www.researchgate.net/publication/228132383_ Estate_and_Gift_Taxes_Economic_Issues#fullTextFileContent, (Erişim Tarihi: 24.12.2020).

Güleç, Aykut (2020), "Servet Vergisi Tartışmaları", 15 Ağustos, https://www.dunya. com/kose-yazisi/servet-vergisi-tartismalari/ 477990, (Erişim Tarihi: 21.03.2021).

Günaydın, İhsan ve Serkan Benk (2003), "Globalleşmenin Vergi Sistemlerinde Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri - I", Vergi Sorunları Dergisi, S.179, ss. 138-161.

Güngör, Kamil, "İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler", https://www.academia.edu/ 22128299/%C4%B0KT%C4%B0SADIN_ TAR%C4%B0H%C4%B0NE_KISA_B%C4%B0R_BAKI%C5%9E_VE_MERKANT %C4%B0L%C4%B0ZMDEN_G%C3%9CN%C3%9CM%C3%9CZE_%C4%B0KT %C4%B0SAD%C4%B0_D%C3%9C%C5%9E%C3%9CNCELER, (Erişim Tarihi: 19.04.2021).

Günsoy, B. (2017), "Gelişmekte Olan Ülkelerde Kalkınmanın Finansmanı Sorunu", İktisadi Kalkınma, (Ed. Bülent Günsoy ve Ceyda Erden Özsoy), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, No.3547/2381.

Hacıköylü, Canatay ve Fethi Heper (2010), "Emlak Vergisinde Matrah Tespitine İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Maliye Dergisi, S.158, ss. 1-14.

Han, Ergül (1994), Azgelişmişlik ve Kalkınma Ekonomisi, Eskişehir: Birlik Ofset Yayıncılık.

Han, Ergül ve Ayten Ayşen Kaya (2008), Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika, Düzeltilmiş ve Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Hansen, Bent (1958), The Economic Theory of Fiscal Policy, (Çev. P. E. Burke), Cambridge: Harvard University Press.

Heady, Christopher (2002), "Policy in Developing Countries: What Can Be Learned From OECD Experince?", http://citeseerx.ist. psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1. 566.6437&rep=rep1&type=pdf, (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

Heper, Fethi (1981), Toplumsal Yapı ile Vergi Yapıları Arasındaki İlişkiler, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No.126/148.

Heper, Fethi (1982), Türkiye'de Servetlerin Vergilendirilmesi, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No.246/166.

Herber, Bernard P. (1971), Modern Public Finance: The Study of Public Sector Economics, Revised Edition, Illinois: Richard D. Irwin Inc.

Herekman, Aykut (1990), Kamu Maliyesi (Genel Vergi Kuramı, Cilt II), Ankara: Sevinç Matbaası.

Hinrich, Harley H. (1966), A General Theory of Tax Structure Change During Economic Development, Cambridge: The Law School of Harvard University.

Hoff, Karla and Joseph E. Stiglitz (2000), "Modern Economic Theory And Development", Frontiers of Development Economics: The Future İn Perspective, (Ed. Gerald. M. Meier and Joseph E. Stiglitz), Washington, D.C.: World Bank/Oxford University Press, pp. 389–485.

Howard, Michael (2001), Public Sector Economics for Developing Countries, Kingston: University of the West Indies Press.

Işık, Hüseyin (2005), Çok Uluslu Şirketlerde Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye, Uluslararası Düzenlemeler ve Uygulamalar ile Türk Vergi Sisteminin Karşılaştırılması ve Öneriler, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, No.2005/370.

İlkmen, Ş. Nuri (1970), Maliye, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, No.1431/140.

İncekara, Ahmet (1995), Türkiye'de Teşvik Sistemi, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını, No.1995/10.

İpek, Selçuk (2010), Anadolu Halk Türkülerinde Vergi İsyanı, Bursa: Ekin Basım Yayın ve Dağıtım.

İsmailov, Orkhan (2019), Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkelerinde Vergi Yükü Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı.

İşler, İsmail ve Özlem Tümer (2020), "Vergi Gelirleri Perspektifinden Değerli Konut Vergisi Uygulamasının Değerlendirilmesi", Vergi Raporu, S.249, ss. 265-278.

Kaldor, Nicholas (1959), An Expenditure Tax, London: George Allen and Unwin Ltd.

Kaldor, Nicholas (1963), "Taxation for Economic Development", The Journal of Modern African Studies, C.1, S.01, pp. 7-23.

Kaldor, Nicholas (2012), "Türk Vergi Sistemi Üzerine Rapor", (Çev. İzzettin Önder), İktisat Üzerine Düşünceler, (Der. İzzettin Önder), İstanbul: Yordam Kitap, ss. 141-159.

Kalkuhl, Matthias, Blanca Fernandez Milan, Gregor Schwerhoff, Michael Jakob, Maren Hahnen and Felix Creutzig (2018), "Can Land Taxes Foster Sustainable Development? An Assessment of Fiscal, Distributional and Implementation Issues", Land Use Policy, Vol.78, pp. 338–352.

Karabacak, Mustafa (2019), "Mali Teşviklerin Ar-Ge ve Yenilikler Üzerindeki Etkisi", Mali Teşvik Sistemi: Genel Çerçevesi, Araç ve Amaçları, (Ed. Mustafa Taytak ve M. Ünsal Şaşmaz), Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Karaca, Ahmet Ali ve Bahri Şahin (2010), "Kalkınma Modellerine Teorik Yaklaşımlar", ABMYO Dergisi, S.18, ss. 41-52.

Karadeniz, Hülya Kabakçı (2011), Türk Motorlu Taşıtlar Vergisinin Çeşitli Ülke Uygulamaları ile Karşılaştırılması ve Bir Model Önerisi, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, No.2011/415.

Karadeniz, Hülya Kabakçı (2018), "Otomobiller Üzerinden Alınan Motorlu Taşıtlar Vergisinin Vergi Adaleti Açısından İncelenmesi", International Journal of Public Finance, C.3, S.1, ss. 193-204.

Karaş, G. (2017), "Bağımlılık Teorisi Perspektifinden DTÖ Kapsamındaki Korumacılık Politikası Araçları", International Journal of Public Finance, C.2, S.2, ss.245 - 263.

Karayılan, İlhan (2009), "Düz Oranlı Vergi (Flat Tax) ve Uluslararası Uygulamalar", Yaklaşım, Y.17, S.195.

Khan, Mahmood Hasan (2001), "Agricultural Taxation in Developing Countries: A Survey of Issues and Policy", Agricultural Economics, Vol.24, No.3, pp. 315-328.

Khan, S. Rafi (2011), "Towards New Developmentalism: Context, Program, and Constraints", Towards New Developmentalism Market As Means Rather Than Master, (Ed. S. Rafi Khan and Jens Christiansen) New York: Routledge.

Kılıçaslan, Harun (2005), Avrupa Birliği'nde Vergi Rekabeti ve Türkiye, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı.

Kızılyallı, Hüsnü (1969), Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Analizi, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No.286/33.

Kibritçioğlu, Aykut (1998), "İktisadi Büyümenin Belirleyicileri ve Yeni Büyüme Modellerinde Beşeri Sermayenin Yeri", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, C.53, S.1, ss. 207-230.

Kirmanoğlu, Hülya (2011), Kamu Ekonomisi Analizi, 3.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

Korkmaz, Esfender (1982), Vergi Yapısı ve Gelişimi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, No.2989-489.

Korkmaz, Esfender (2003), İktisadi Gelişme ve Mali Sistem, İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.

Kubar, Yeşim (2016), "Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Kalkınma Göstergeleri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Bir Panel Veri Analizi", Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.4, ss. 65-99.

Küçükömer, İdris (1966), "Önsöz: Japon Kalkınması ve Türkiye", Japon Kalkınması ve Türkiye, (Ed. Mayosachi Oka and L. Perceval), (Çev. Fethi Naci), İstanbul: Gerçek Yayınevi, ss. 5-20.

Leba, Reyhan T. (2009), "Yürürlükteki Gelir Vergisi Tarifesinin Adalet Açısından Değerlendirilmesi", Güncel Mali Konular, (Ed. Nihat Edizdoğan), Bursa: Dora Yayıncılık, ss. 213-237.

Leba, Reyhan T. (2017), "Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdamın Vergi Takozu Açısından Değerlendirilmesi", Yönetim Bilimleri Dergisi, C.15, S.30, ss.309-334.

Leba, Reyhan (2018), "Tarımın Ülke Ekonomileri Açısından Önemi ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Tarım Kesiminin Vergilendirilmesinin Amaçları Üzerine Bir Değerlendirme", Prof. Dr. Nihat Edizdoğan'a Armağan, (Ed. Özhan Çetinkaya ve Adnan Gerçek), Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, ss. 319-337.

Leba, Reyhan (2019), "Evaluation of Agricultural Sector in Turkey Within Income Tax", Interdisciplinary Public Finance, Business and Economics Studies Volume II, (Ed. Adil Akinci), Berlin: Peter Lang GmbH Internationaler Verlag der Wissenschaften, pp. 15-25.

Leba, Reyhan (2021), "Tarımda Arazi Vergisi Uygulamasının Gelişmekte Olan Ülkelerin Kalkınmasındaki Rolü: Türkiye Açısından Bir De-ğerlendirme", Vergi Sorunları Dergisi, S.390, ss. 78-97.

Lewis, Stephen R. (1976), "Gelişmekte Olan Bir Ekonomide Tarımsal Vergileme", (Çev. Burhan Erdem), Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, C.XII, S.2, ss. 240-285.

Lindholm, R. W. (1965), "Land Taxation and Economic Development", Land Economics, Vol.41, No.2, pp. 121-130.

Lutz, Harley L. (1947), Public Finance, Fourth Edition, New York: D. Appleton-Century Co.

Mankiw, Gregory (2010), Makro Ekonomi, (Çev. Ö. Faruk Çolak), İstanbul: Elif Yayınevi.

McNabb, Kyle and Philippe LeMay-Boucher (2014), "Tax Structures, Economic Growth And Development",ICTD Working Paper 22, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2496470, (Erişim Tarihi: 04.04.2020).

Meier, Gerald M. (2000), "The Old Generation of Development Economists and the New", Frontiers of Development Economics: The Future İn Perspective, (Ed. Gerald. M. Meier and Joseph E. Stiglitz), Washington, D.C.: World Bank/Oxford University Press, pp. 389–485.

Metin, Ahmet (2007), "Tarım Ekonomisinde Vergi Mevzuatı ve AB'ye Uyum Sürecinde Mevzuat Hakkında Uyum Çalışmaları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı.

Mitchell, Daniel (2001), "A Tax Competition Primer: Why Tax Harmonization and Information Exchange Undermine America's Competitive Advantage in the Global Economy", The Heritage Foundation.

Murdock, Graham (2020), "Pandeminin Etkisi Eşit Olmayan Bir Şekilde Hissedilmiştir", TRT Akademi, C.5, S.10, ss.846-857.

Musgrave, Richard A. (1959), The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy, International Student Edition, McGraw-Hill.

Mutluer M. Kamil, Erdoğan Öner ve Ahmet Kesik (2005), Bütçe Hukuku, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Nadaroğlu, Halil (1985), Kamu Maliyesi Teorisi, 6.Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Nadaroğlu, Halil (1987), "Vergi Sistemimizin Etkinliği", Türkiye II. Maliye Eğitimi Sempozyumu, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, No.234-53, ss. 1-33.

Nemli, Arif (1979), Kamu Maliyesine Giriş, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No.2565-441/62.

Nurkse, Ragnar (1953), Problems of Capital Formation inUnderdeveloped Countries, Oxford: Basil Blackwell.

OECD (1998), Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264162945-en.pdf?expires=1644938822&id=id&accname=oid014562&checksum=0222612433B78B9CFCC38AB1215C5521, (Erişim Tarihi: 08.08.2021).

Ojha, P. D. (1969), "Taxation of Agriculture: Some Important Issues", Economic and Political Weekly, Vol.4, No.13, pp. A59, A61-A63.

Organ, İbrahim ve Taha E. Çiftçi (2015), "Türkiye'de Emlak Vergisi Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.8, S.4, ss. 127-147.

Öncel, Türkan ve Yenal Öncel (2004), "Uluslararası Vergi Rekabeti", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Kırküçüncü-Kırkdördüncü Seri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Yayını, ss. 1-25.

Öncel, Yenal (2003), "Transfer Fiyatlaması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Kırkbirinci Seri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Yayını, ss. 1-19.

Önder, İzzettin (1982), "Dışsal Maliyetler ve Dolaylı Vergilerde Aşırı Yük", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Yirmi Sekizinci Seri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Yayını, ss. 97-102.

Önder, İzzettin (1988), "Cumhuriyet Döneminde Tarım Kesimine Uygulanan Vergi Politikası", Türkiye'de Tarımsal Yapılar (1923-2000), (Ed. Şevket Pamuk ve Zafer Toprak), Ankara: Yurt Yayınları, ss. 113-133.

Önder, İzzettin (2012), "Aşarın Kaldırılması", İktisat Üzerine Düşünceler, (Der. İzzettin Önder), İstanbul: Yordam Kitap, ss. 160-174.

Özel, H. A. (2012), "Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri", Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, ss. 63-72.

Özgüven, Ali (1977), Tarım Ekonomisi ve Politikası, Bursa: Bursa Üniversitesi Yayınları, No.3-001-005.

Öztürk, Serdar ve Özlem Ülger (2016), "Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Ekonomik Etkileri: Vergi Kaçırma, Vergiden Kaçınma ve Kara Para Aklamadaki Rolü", Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.9, S.1, ss. 237-254.

Palamut, Mehmet E. (1982), Tarım ve Vergileme, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları, No.3-028-0076.

Palma, Gabriel (2000), "The Three Routes to Financial Crises: The Need for Capital Controls", CEPA Working Paper Series III, Working Paper No. 18, http://www.economicpolicyresearch.org/ scepa/publications/workingpapers/2000/cepa0318.pdf (Erişim Tarihi: 30.03.2020).

Pamak, Mehmet (1978), "Sosyal Adalet Açısından Türk Gelir Vergisinde En Az Geçim İndirimi, Müterakkilik ve Ayırma Prensibi", Maliye Enstitüsü Konferansları, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No.2453-419/59.

Parasız, İlker (2003), Makro Ekonomi, Teori ve Politika, 8. Baskı, Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.

Pehlivan, Osman (2011), Kamu Maliyesi, Trabzon: Murathan Yayınevi.

Pınar, Abuzer (2006), Maliye Politikası, Teori ve Uygulama, 2.Baskı, Ankara: Naturel Yayıncılık.

Raj, Kakkadan N. (1973), "Direct Taxation of Agriculture", Indian Economic Review, Vol.8, No.1, pp. 1-15.

Ricardo, David (2007), Ekonomi Politiğin ve Vergilendirmenin İlkeleri, (Çev. Tayfun Ertan), İstanbul: Belge Yayınları.

Rodan, Rosenstein- P. N. (1943), Problems of Industrialisation of Eastern and South-Eastern Europe, The Economic Journal, Vol.53 No.210/211, pp. 202–211, https://doi.org/10.2307/2226317 (Erişim Tarihi:01.02.2021).

Rostow, W. W. (1966), Kendini Besleyen Gelişmeye Götüren Kalkış, (Çev. Y. Demirgil), İktisadi Kalkınma: Seçme Yazılar, (Ed. M. Berk, F. Görün ve S. İlkin), Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, ss. 45-71.

Rostow, W. W. (1999), İktisadi Gelişmenin Merhaleleri-Komünist Olmayan Bir Manifesto, (Çev. Erol Güngör), 2. Baskı, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Sağır, Hakkı (2011), "İthal İkameci Sanayileşme ve İhracata Dönük Büyüme Stratejileri: Latin Amerika, Doğu Asya Ülkeleri ve Türkiye Karşılaştırmalı Analizi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İktisat Politikası Bilim Dalı.

Sakal, Mustafa (1998), "Siyasal Karar Alma Sürecinde Yer Alan Aktörler ve Rolleri", DEU İİBF Dergisi, C.13, S.1, ss. 211- 230.

Sakal, Mustafa ve Elif Ayşe Şahin (2010), "Anayasal İktisadın Temel Felsefesi ve Türkiye'de Uygulanabilirlik Koşulları", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.1, S.10, ss. 75-114.

Samadzade, Orkhan (2019), "Türkiye ve Seçilmiş Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkelerinde İzlenen İhracat Teşvik Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı.

Sanchez, O. (2003). "The Rise and Fall of the Dependency Movement: Does It Inform Underdevelopment Today?", E.I.A.L., Vol.14, No.2, pp. 31-50.

Saraç, Özgür (2006), Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Saruç, Tolga (2019), "Vergi Uyumu ve Kısıtları", Vergi Teorisi, (Ed. İsa Sağbaş), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No.3623/2451, ss.36-62.

Savaş, V. Fuat (1979), Kalkınma Ekonomisi, 2.Baskı, İstanbul: Met/er Matbaası.

Savaşan, Fatih (2017), Kamu Ekonomisi 7. Baskı, Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım.

Savaşan, Fatih (2019), "Vergileme ve Ekonomik Etkinlik", Vergi Teorisi, (Ed. İsa Sağbaş), Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, No.3623/2451, ss. 92-113.

Savaşan, Fatih (2020), Kamu Ekonomisi 9. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Sayar, Nihad S. (1975), Kamu Maliyesi, Kamu Gider ve Gelirleri Prensipleri, C.I, 5.Baskı, İstanbul: İ.İ.T.İ.A. Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, No.256.

Saygılıoğlu, Nevzat (1977), "Tarımsal Kesim ve Vergileme", Yayınlanmamış Yeterlilik Etüdü, Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu, Ankara'dan aktaran Fazıl Aydın (2007), Türkiye ve Avrupa Birliğinde Tarım Sektörünün Vergilendirilmesi, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Schmölders, Günter (1976), Genel Vergi Teorisi, (Çev. Salih Turhan), İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Enstitüsü Yayınları, No.2149-374/55.

Selen, Ufuk (2011), "Türkiye'de Vergi Kapasitesinin Kullanımı ve Vergi Yükü Üzerine Bir Değerlendirme", Vergi ve Vergi Politikası Üzerine İncelemeler, (Ed. Nihat Edizdoğan ve Özhan Çetinkaya), Bursa: Ekin Yayınevi, ss.313-330.

Selen, Ufuk (2017), "Refah İktisadı Bağlamında Optimal Vergileme Arayışı ve Türk Vergi Sisteminin Analizi", Yaşar Methibay'a Armağan, (Ed. Fatih Saraçoğlu ve Muharrem Çakır), Ankara: Gazi Kitabevi, ss. 329-364.

Selen, Ufuk (2020), Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi, Bursa: Ekin Basım Yayım ve Dağıtım.

Serim, Havva (2013), "Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımların Bölge Bazında Belirleyicilerinin Yeni İktisadi Coğrafya Teorisi Kapsamında İncelenmesi", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı.

Shoup, Carl S. (1963), "Taxation in a Low-Income Developing Country", Public Sector and Economic Development, Madrid: Instituto de Estudios.

Simons, Henry C. (1938), Personal Income Taxation, Chicago: The University of Chicago Press.

Siverekli, Esra Demircan (2003), "Vergilendirmenin Ekonomik Büyüme ve Kalkınmaya Etkisi", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.21, ss. 97-116.

Solmaz, Erol (2008), "İktisadi Kalkınma Kuramlarının Yoksulluk Konusuna Yaklaşımlarına Eleştirel Bir Bakış", Mevzuat Dergisi, Yıl.11, S.132.

Sugözü, İbrahim H., Hüseyin Yıldırım ve Halil İ. Aydın (2014), "Vergi Adaleti Açısından Motorlu Taşıtlar Vergisinin Analizi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.32, ss. 115-128.

Susam, Nazan (2011), "Aşırı Vergi Yükü Kavramı ve Aşırı Vergi Yükü Hesaplamalarında Telafi Edilmiş Talep Eğrilerinin Kullanılması", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Otuz Dokuzuncu Seri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Yayını, ss. 57-70.

Şaşmaz, M. Ünsal ve Ö. Faruk Öztürk (2019), "Mali Teşvikler ile İşsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkisi: TR33 Bölgesi Örneği", Mali Teşvik Sistemi: Genel Çerçevesi, Araç ve Amaçları, (Ed. Mustafa Taytak ve M. Ünsal Şaşmaz), Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Şen, Hüseyin, Tolga Saruç ve Abdullah Keskin (2011), "İktisadi Kalkınmanın Finansmanı", Kalkınma Ekonomisi: Seçme Konular, (Ed. Sami Taban ve Muhsin Kar), Bursa: Ekin Yayınevi, ss. 227-270.

Şen, Hüseyin ve İsa Sağbaş (2015), Vergi Teorisi ve Politikası, Ankara: Yazarlar.

Şener, Orhan (1984), Kamu Ekonomisi, 2.Baskı, İstanbul: Okan Yayıncılık.

Şener, Orhan (2001), Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi, 7.Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Şener, Orhan (2014), "Yolsuzluğun Vergisel Araçlarla Önlenmesi", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XVIII, S.2, ss. 395-407.

Şentürk, Suat H. (2006), "Vergilemede Adalet İlkesi Karşısında Düz ve Artan Oranlı Vergiler", Çimento İşveren, C.20, S.2, ss. 16-25.

Şenyüz, Doğan (1995), Vergilendirmede Yükümlü Psikolojisi, Bursa.

Şenyüz, Doğan, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek (2017), Türk Vergi Sistemi, Bursa: Ekin Yayınevi.

Taban, Sami ve Muhsin Kar (2015), Kalkınma Ekonomisi, 2. Baskı, Bursa: Ekin Basım, Yayın, Dağıtım.

Tanzi, Vito (1987), "Vergi Artışları ve Fiyat Seviyesi", (Çev. Süreyya Sakınç), Banka ve Ekonomik Yorumlar, S.12.

Tanzi, Vito, (2011) "Globalization, Tax System and the Architecture of the Global Economic System", pp. 1-23, https://publications. iadb.org/publications/english/document/ Globalization-Tax-System-and-the-Architecture-of-the-Global-Economic-System. pdf (Erişim Tarihi: 09.01.2022).

Taş, Bülent ve Yüksel Karaca (2004), "Küreselleşmenin Vergi Sistemleri Üzerindeki Etkileri Açısından İki Önemli Konu: Vergi Rekabeti ve Elektronik Ticaret", 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, 10-14 Mayıs, Antalya/Türkiye, ss. 421-463.

Taş, Seyhan ve Enver Günay (2015), "Antik Çağ Toplumlarının Özellikleri, Geleneksel Statüleri ve İktisadi Yapıyı Belirleyen Kurumları", KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C.12, S.2, ss. 141-166.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018), On Birinci Kalkınma Planı Çalışma Grubu Raporu (Büyüme Odaklı Vergilendirme), Ankara: Kalkınma Bakanlığı Yayını, No.KB: 3042 - ÖİK: 823.

Tekin, Ahmet (2006), "Vergi Teşvikleri ve Ekonomik Etkileri", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.16, ss.301-316.

Tekin, Fazıl (1978), Artan Oranlılık ve Türk Gelir Vergisindeki Uygulaması, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No.192/122.

Temel, Recep (2019), "Poujade ve Sarı Yelekliler Hareketlerinin Vergi Grevi/Verginin Reddi Olguları Etrafında Analizi", Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, C.2, S.1, ss.77-104.

Tiebout, Charles M. (1956), "A Pure Theory of Local Expenditures", The Journal of Political Economy, Vol.64, No.5, pp. 416-424.

Todaro, Michael P. and Stephen C. Smith (2012), Economic Development, 11th ed., Boston: Addison Wesley.

Tokatlıoğlu, Mircan, Ufuk Selen ve Reyhan Leba (2018), "Küreselleşme Sürecinde Tarımın Stratejik Önemi ve Tarımsal Arz Güvenliğinin Sağlanmasında Devletin Rolü", Journal of Life Economics, Vol.5, No.4, ss. 151-176.

Tokatlıoğlu, Mircan ve Ufuk Selen (2019), Maliye Politikası, Bursa: Ekin Basım Yayım ve Dağıtım.

Tuncer, Selahattin (1966), Teoride ve Pratikte Servet Vergileri, İstanbul: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No.32/9.

Tuncer, Selahattin (1975), Kamu Maliyesi, 4.Baskı, İstanbul: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, No.41.

Turan, Volkan (2017), "Karl Marx'ta Bölüşüm", Politik Ekonomik Kuram, C.1, S.2. ss. 143-166.

Turhan, Salih (1987), Vergi Teorisi ve Politikası, İstanbul: Der Yayınları.

Turhan, Salih (1993), Vergi Teorisi ve Politikası, 5. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Tükenmez, Turhan (1971), "Net Servet Vergisi", Maliye Çalışmaları Dergisi, S.21, 185-209.

Türk, İsmail (1961), İktisadi Kalkınmanın Finansmanında Vergi Politikası, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No.125-107.

Türk, İsmail (2005), Maliye Politikası, Amaçlar, Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri, 18.Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

Türkmen, Nedim (2021), "Değerli Konut Değil Eşitsizlik Vergisi", 23 Ocak, https://www.sozcu.com.tr/2021/yazarlar/nedim-turkmen/degerli-konut-degil-esitsizlik-vergisi-6224070/, (Erişim Tarihi: 24.07.2021).

UNCTAD (2000), Tax Incentives and Foreign Direct Investment A Global Survey, ASIT Advisory Studies No. 16, UNCTAD/ITE/IPC/ Misc.3, Geneva, s.19.

United Nations (2020), The Least Developed Countries Report 2020: Productive capacities for the new decade, https://unctad.org/ system/files/official-document/ldcr2020_en.pdf (Erişim Tarihi: 05.04.2020).

Uras, Ömür, Hakan Bektaş ve Emir Kayacan (2019), "Mali Teşviklerin Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkisi", Mali Teşvik Sistemi: Genel Çerçevesi, Araç ve Amaçları, (Ed. Mustafa Taytak ve M. Ünsal Şaşmaz), Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Üzümcü, Adem (2015), İktisadi Büyüme: Teori, Model ve Türkiye Üzerine Gözlemler, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Varcan, Nezih ve Tufan Çakır (2000), Maliye Tarihi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Wade, Robert (2011), "The Market as Means Rather Than Master: The Crisis of Development and the Future Role of the State", Towards New Developmentalism Market as Means Rather Than Master, (Ed. S. Rafi Khan and Jens Christiansen), New York: Routledge.

Wagner, Richard (1973), The Public Economy, Chicago: Markham Publishing Company.

Wilson, John Douglas (1999), "Theories of Tax Competition", National Tax Journal, Vol.52, No.2, pp. 269-304.

World Bank (2000), Entering the 21st century-World Development Report 1999/2000, New York: Oxford University Press.

Yardımcı, Mehmet E., Muhammet R. İnce ve Ramazan Ekiz (2017), "1929 Dünya Ekonomik Krizinin Sebepleri ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme", Dünden Bugüne Ekonomi Yazıları, (Ed. Selçuk Koç, Sema Y. Genç ve Kerem Çolak), Kocaeli: Küv Yayınları, ss. 242-268.

Yaşa, Memduh (1965), "Zirai Toprak ve Gelirin Vergilendirilmesi", İktisadi Kalkınmanın Zirai Cephesi, Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti (III. Konferans-1964), İstanbul: Sermet Matbaası, ss. 197–216.

Yaşa, Memduh (1973), Kamu Maliyesine Giriş, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, No.1835-18.

Yavilioğlu, Cengiz (2002), "Geri Kalmışlık Olgusu ve Ekonomistik Kalkınma Teorileri (Eleştirel Bir Yaklaşım)", Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.3, S.2, ss. 49-70.

Yereli, A. Burçin ve Oğuz Karadeniz (2004), Kayıt Dışı İstihdam, Ankara: Odak Yayınları.

Yılmaz, Binhan Elif (2015), Maliye, Kamu Harcamaları, Kamu Gelirleri, Kamu Borçları, Maliye Politikası, İstanbul: Der Yayınları.

Yuluğ, Mustafa (1967), "Türkiye Tarım Kesiminde Vergi Yükü", Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, S.14, ss. 163-174.

Yuluğ, Mustafa (1968), Azgelişmiş Ülkelerde Tarımın Vergilendirilmesi, Ankara: Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Neşriyatı, No.138-1968.

Yurdadoğ, Volkan ve Murat Albayrak (2017), "OECD Ülkelerinde Vergi Rekabeti", Sosyoekonomi, C.25, S.32, ss. 121-148.

Yücelik, Z. (1971), "Türkiye Tarımında Vergi Rezervi ve Kalkınmaya Etkisi", Tarımsal Vergileme Sorunları Semineri, Ankara: Milli Prodüktivite Merkezi Yayını, ss. 23–52.

http://library.ecoei.org/wp-content/uploads/articles/1929D%C3%B Cnya-Ekonomik-Krizinin-Sebepleri-ve-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-%C3%9Czerine-Bir-De%C4%9 Ferlendirme.pdf, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).

http://www.canaktan.org/ekonomi/ekonomik-hastaliklar/hastaliklar /mali-anestezi.htm, (Erişim Tarihi: 14.03.2021).

https://fbaum.unc.edu/teaching/PLSC541_Fall08/tiebout_1956.pdf, (Erişim Tarihi: 17.06. 2020).

https://publications.iadb.org/publications/english/document/Globalizatio n-Tax-System-and-the-Architecture-of-the-Global-Economic -System.pdf, (Erişim Tarihi: 10.01.2021).

https://uye.yaklasim.com/FileZone/yaklasim/Ucretsiz_Ekler/Kurum%20Kazan%C3%A7lar%C4%B1n%C4%B1n%20Vergilendirilmesi/ek_nisan_2007/1b.htm, (Erişim Tarihi: 19.03.2021).

https://vergialgi.net/roma-imparatorlugunda-vergilendirme-ve-vergilerin-tahsilati, (Erişim Tarihi: 29.03.2021).

https://www.heritage.org/taxes/report/tax-competition-primer-why-tax-harmonization-and-information-exchange-undermine, (Erişim Tarihi: 17.01.2021).

https://www.iktisatsozlugu.com/tr/nedir/kaldor-un-vergi-projesi/2585, (Erişim Tarihi: 15.01. 2019).

https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2018/06/inside-the-world-of-global-tax-havens-and-offshore-banking/damgaard.pdf, (Erişim Tarihi: 21.01.2021).

https://www.oecd.org/tax/harmful/1904176.pdf, (Erişim Tarihi: 06.12.2018).

TUR PROGRAMLAMA
(TUR PLANLAMASI VE TUR YÖNETİMİ)

Nazife KÜÇÜKASLAN

Güncellenmiş 2. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-76-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ocak 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Turizm son yıllarda gösterdiği gelişimden dolayı tüm ülkelerin odak noktası durumundadır. Dolayısıyla turistik işletmeler, turizmin geliştirilmesi ve elde ettikleri gelirlerin artırılması için çaba sarf etmektedir. Turizm endüstrisinin temel bileşenlerini oluşturan; seyahat acenteleri, tur operatörleri, konaklama işletmeleri, ulaştırma işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri ve diğer kuruluşlardan oluşur.

Turizm endüstrisinin dağıtım ve pazarlama ağını oluşturan seyahat endüstrisi pek çok işletmenin ürettiği mal ve hizmeti kullanarak turistik ürün üreten kuruluşlardır. Bu kuruluşlardan perakendeci olarak hizmet veren seyahat acentaları ile toptancı olan tur operatörlerinden oluşur.

Tur operatörleri, genel olarak, turist için hazır paket bir tatil ürününü oluşturmak amacıyla konaklama, ulaştırma vb. hizmetleri diğer yan hizmetlerle bir araya getirip; anlaşmalar yapan ve bu hizmeti broşür yardımı ile turistlere pazarlayan turizm işletmeleridir. Tur operatörleri, potansiyel turistler için her çeşit tur düzenleyen işletmelerdir.

Paket tur organizasyonları, tur operatörlerinin, belirli tatil yöreleri ya da merkezlerindeki değişik üretici işletmelerin ve bu yörelerle bağlantı sağlayan işletmelerin tatil ürünlerini bir araya getirilmesiyle oluşan ve müşterilere tek bir fiyata tek bir ürün olarak satılan ürün birleşimidir. Bu ürünler, insanların sınırsız olan isteklerini karşılamak amacıyla bir araya getirilmiş bir hizmet grubudur.

Önemli olan, ürünün müşterilerin gereksinimlerini karşılama düzeyidir. Müşterilerin gereksinimlerini karşılamadaki temel faktör, müşteriye kaliteli hizmet sunulmasıdır. Bir hizmetin kaliteli olup olmadığı da, o hizmeti alan müşteriyi doyuma ulaştırması ile doğru orantılıdır.

Bu kitap dokuz bölümden oluşmaktadır. İlk bölümden son bölüme tadar bir tur planlama sürecinin akışı işlenmiştir.

Kitabımda mevcut eksiklikler ve hatalar şüphesiz şahsıma aittir. Bu konuda gelecek eleştiri ve uyarılar şahsımı ziyadesiyle memnun edecektir.

Sektöre ve öğrencilere yararlı olması dileğiyle.

Bursa-Şubat 2020
Nazife KÜÇÜKASLAN

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
TURİZM ENDÜSTRİSİ VE SEYAHAT ENDÜSTRİSİNE GENEL BAKIŞ

1.TURİZM ENDÜSTRİSİ 1
1.1.TURİZM ENDÜSTRİSİNİN TANIMI 1
1.1.2. Turizm Endüstrisini Diğer Endüstrilerden Ayıran Özellikler 3
1.2.SEYAHAT ENDÜSTRİSİ 4
1.2.1.Seyahat Acentaları 6
1.2.1.1.Seyahat Acentalarının Tanımı 6
1.2.1.2.Seyahat Acentalarının Görevleri 8
1.2.1.3. Seyahat Acentalarının Hizmetleri 9
1.2.1.4. Seyahat Acentalarının Fonksiyonları 10
1.2.1.5. Seyahat Acentalarının Yasal Zorunluluklar 11
1.2.1.6. Seyahat Acentasının Yararları 13
1.2.1.7. Seyahat Acentasının Firma Yapısı 16
1.2.1.8. Seyahat Acentalarının Tercih Edilme Nedenleri 16
1.2.1.8. 1.2.1.9. Seyahat Acentalarının Gelişmesini Etkileyen Faktörler 19
1.2.1.10. Seyahat Acentalarının Yönetimi ve Organizasyonu 22
1.2.1.11. Seyahat Acentalarının Sınıflandırması 27
1.2.1.12. Seyahat Acentalarının Gelirleri 30
1.2.2.Tur Operatörleri 31
1.2.2.1.Tur Operatörlerinin Tanımı 31
1.2.2.2.Tur Operatörlüğü Tarihsel Süreci 34
1.2.2.3.Tur Operatörlerinin Görevleri 35
1.2.2.4. Tur Operatörlerinin Çalışmaları 36
1.2.2.5. Tur Operatörlerinin Seyahat ve Turizm Endüstrisindeki Yeri ve Önemi 36
1.2.2.6. Tur Operatörlerinin Özellikleri 39
1.2.2.7. Tur Operatörlerinin Görev ve Uygulamaları 40
1.2.2.8. Tur Operatörlerinin Fonksiyonları 42
1.2.2.9. Tur Operatörlerinin Yararları 44
1.2.2.10. Tur Operatörü ile Seyahat Acentesi Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar 46
1.2.2.11. Tur Operatörlerinin Sınıflandırılması 48
1.2.2.12.Tur Operatörlerinin Çalışma Düzeni 49

İKİNCİ BÖLÜM
TUR OPERATÖRÜNÜN TATİL ÜRÜNÜ OLAN PAKET TUR

2. GENEL KAVRAMLAR 51
2.1. TUR KAVRAMI 51
2.2. PAKET TUR İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR 52
2.2.1. Paket Turun Tanımı 52
2.2.2.Paket Turların Tarihçesi 55
2.2.3. Paket Turların Özellikleri 56
2.2.4. Paket Turların Sağladığı Avantajlar 60
2.2.5. Paket Turlara Oluşturduğu Dezavantajlar 61
2.2.6. Paket Turların Tercih Nedenleri 61
2.2.6.1. İşletmeler Açısından 61
2.2.6.2. Turistler Açısından 62
2.2.6.3. Tur Operatörleri Açısından 66
2.2.7. Paket Tur Tüketici Sorunları 67
2.2.8. Paket Turların Sınıflandırılması 68
2.2.8. Paket Tur ve Bileşenleri 73
2.3. PAKET TUR ÜRETİM AŞAMALARI 74
2.3.1. Üretim Aşaması (Hazırlama) 76
2.3.1.1. Araştırma ve Planlama Aşaması 76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TURİSTİK ÜRÜN OLUŞTURMA SÜRECİ

3. TUR ÜRETİM SÜRECİ 83
3.1. PAKET TUR ÜRETİM AŞAMALARI 84
3.1.1. Mevcut Durum Analizi 88
3.1.2. Araştırma ve Hazırlık Aşaması 89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
PAKET TUR OLUŞTURMA SÜRECİNDE SATINALMA

4. PAZAR VE NİHAİ TÜKETİCİ/ENDÜSTRİYEL PAZAR 95
4.1. NİHAİ TÜKETİCİ PAZARLARI 96
4.2. ENDÜSTRİYEL PAZARLAR 96
4.2.1. Endüstriyel Satın Alma 98
4.2.2. Tur Operatörünün Satın Alma İşlemleri 103
4.2.2.1. Turistik Ürünü Oluşturan Öğeler 104
4.3. HİZMET UNSURLARININ BİRLEŞTİRİLMESİ 110

BEŞİNCİ BÖLÜM
PAKET TUR PLANLAMA SÜRECİ

5. PAKET TUR PLANLAMA SÜRECİ 113
5.1. İş Planlaması 119
5.2. Paket Turların Üretim Aşamaları 122

ALTINCI BÖLÜM
TUR MALİYETLERİ VE FİYATLANDIRMA SÜRECİ

6. MALİYET VE GİDER KAVRAMLARI 125
6.1. TATİL UNSURLARI VE GİDER ÇEŞİTLERİ 129
6.2. TUR MALİYETİNİN HESAPLANMASI 130
6.2.1. Tur Operasyonunda Maliyetleri Etkileyen Faktörler 130
6.3. TUR FİYATININ HESAPLANMASI 132
6.3.1. Tur Rotası Ve Tur İçeriğinin Hazırlanması 133
6.3.2. Örnek Bir Tur Rotası ve İçeriğinin Hazırlanması 134
6.3.3. Tur Maliyetlerinin Hesaplanması 136

YEDİNCİ BÖLÜM
FİYATLANDIRMA SÜRECİ

7. FİYATLANDIRMA SÜRECİ 161
7.1. TUR OPERASYONLARINDA FİYATLANDIRMA HEDEFLERİ 162
7.2. FİYATLANDIRMANIN ÖNEMİ 163
7.3. FİYATLANDIRMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLER 166
7.4. FİYATLANDIRMA AŞAMALARI 169
7.5. FİYAT OLUŞTURURKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR 169
7.6. TUR OPERASYONUNDA FİYATLANDIRMA YÖNTEMLERİ 169
7.6.1. Maliyete Temelli Fiyatlandırma Yöntemler 170
7.6.2. Rekabet Temelli Yöntemler 171
7.6.3.Talep Temelli Fiyatlandırma Yöntemi 172
7.6.4. Pazar Temelli Fiyatlandırma 173
7.7. FİYATLANDIRMA POLİTİKALARI 173
7.7.1. Fiyat İndirimi Politikası 175
7.8. FİYATLANDIRMA STRATEJİLER 175
7.8.1. Fiyat Düzenleme Stratejileri 178
7.8.2. Fiyat Değişiklikleri ve Ayarlamaları 179

SEKİZİNCİ BÖLÜM
PAKET TURLARIN PAZARLANMASI

8. PAKET TURUN PAZARLANMASI....182
8.1. PAZAR VE PAZARLAMA ARAŞTIRMASI....187
8.2.PAKET TURLAR İÇİN PAZARLAMA PLANLAMASI....189
8.2.1. Pazarlama Süreci....191
8.3. PAKET TURLAR İÇİN PAZAR BÖLÜMLENDİRMESİ....192
8.4.TURİSTLERDE SATIN ALMA KARAR SÜRECİ....193

DOKUZUNCU BÖLÜM
PAKET TUR SATIŞ VE YÖNETİM

9. PAKET TURUN SATIŞ AŞAMASI....199
9.1. PAKET TUR SATIŞ SÜRECİ....200
9.1.1. Rezervasyon Süreci....200
9.1.2. Operasyon Süreci....202
9.1.2.1. Turun Gerçekleşme Öncesi Operasyon Aşaması....203
9.1.2.2.Turun Gerçekleşme Aşaması....204
9.1.2.3. Denetim Aşaması....204
9.1.2.3.1. Paket Tur Analizi....206
9.1.2.3.2. Tur Operasyonunun Analizi....206
9.1.2.3.3. Operasyon Sonrası Tutundurma Faaliyetleri....206
9.1.2.3.4. Seyahat Faaliyetleri Arasında İlişki Sağlamak....207
9.1.3. Paket Tur Yönetimi Aşaması....207
9.3. SATIŞ SONRASI HİZMETLER....210
9.3.1.Tur Öncesi Verilen Hizmetler....210
9.3.2. Tur Sonrası Verilen Hizmetler....210
9.4.TURİZM SEKTÖRÜNDE MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ....211
9.4.1. Müşteri Memnuniyeti....212
9.4.2. Müşteri Memnuniyeti Sağlamak İçin İşletmelerin Yapması Gerekenler....218

KAYNAKÇA....219

Kaynakça

ARPACI, Ö , TOYLAN, N . (2015). TURİZM İŞLETMELERİNDE BİLGİ YÖNETİMİ VE BİLGİ KAYNAĞI OLARAK MÜŞTERİ ŞİKÂYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (3) , 50-71. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iibfdkastamonu/issue/29618/317939 Bahçeve diğerleri, tur Planlama ve dur yönetimi, http://www.nevoku.com/tur-planlamasi-ve-yonetimi--e-kitap--tur-planlamasi-ve-yonetimi/viewdeck/95c00a2a-0cb0-4b08-b31a-da22ca938276ATABERK, Emre, Tur Operatörlerinin Paket Tur Organizasyonlarında Hizmet Kalitesi İle Müşteri Tatmini Arasındaki İlişkileri Belirleyen Faktörler: İzmir İli Örneği, DEÜ, Yüksek Lisans Tezi, İzmir-2007 (http://webcache.googleusercontent.com

Ap, J. ve K. K. F. Wong, (2001). Case Study On Tour Guiding: Professionalism, Issuesand Problems, Tourism Management, No: 22, ss.551-563.

Acentaları İçin Alternatif Politikalar", Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2000.

AHİPAŞAOĞLU, S. (1997). Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması Yönetimi ve Rehberliğin Meslek Olarak Seçilmesinin Nedenleri Üzerine Bir Uygulama ,Ankara: Varol Matbaası

AHİPAŞAOĞLU, S. (2001). Turizmde Rehberlik, Ankara: Detay Yayıncılık.

AHİPAŞAOĞLU, S. (2006), Turizmde Rehberlik, Gazi Kitabevi, Ankara.

AKAT, Ömer, Turizm Đşletmeciliği, Motif Matbaası, Bursa, 1997.

ALAN ARAŞTIRMASI, A.M.Ü. AYDIN–2006

ALBUSTANLIOĞLU, Tulga, Seyahat Acenteciliği Ders Notları, Ankara 2009

Algılanan Hizmet Kalitesinin Müşteri Sadakati ve Müşteri Değeri Üzerine Etkisi, Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. ARPACI, Özgür ve Orhan Batman (2015a), Specifying the Relationship Among

ALTUNIŞIK, Remzi ve Şuayıp Özdemir ve Ömer Torlak (2001); Modern Pazarlama, Değişim Yayınları, Adapazarı.

ALTUNTAŞ, C. ve Tuna O., (2011). Conceptualization of Logistics Centers from an Industrial Buying Approach, XI International Logistics and Supply Chain Congress, 27-29 Ekim 2011, İzmir, Türkiye.

ARSLAN, Yunus: "Tur Operatörlerinde Tekelleşme Eğilimleri Karşısında Türk Seyahat

ATABERK, Emre, Tur Operatörlerinin Paket Tur Organizasyonlarında Hizmet Kalitesi İle Müşteri Tatmini Arasındaki İlişkileri Belirleyen Faktörler: İzmir İli Örneği, D.E.Ü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir-2007

ATABERK, Emre. (2007), Tur Operatörlerinin Paket Tur Organizasyonlarında Hizmet Kalitesi İle Müşteri Tatmini Arasındaki İlişkileri Belirleyen Faktörler: İzmir İli Örneği, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

AVCIKURT, C. (2009). Turizm Sosyolijisi-Genel Yapısı ve Yaklaşım. Ankara: Detay Yayıncılık

AYŞE Nur SOYSAL ,MÜŞTERİ ODAKLI ANLAYIŞTA MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ VE HİZMET KALİTE ALGISI: BİR HASTANE ÖRNEĞİ, P.K. Yüksek Lisans Tezi, Denizli-2015

BAHÇE, A.S. (2006). Seyahat İşletmelerinin Satınalma Merkezlerinin Yapısı ve Bu Merkezlerin Endüstriyel Satın Alma Kararlarını Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

BARUTÇUGİL, İ. (2004), Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi (Birinci Baskı). Kariyer Yayıncılık İstanbul.

BATMAN, Orhan; Recep Yıldırgan; Nihat Demirtaş; Turizm Rehberliği, Değişim Yayınları, Adapazarı 2000.

BELBER, Erhan, Tatil Kararında Destinasyon (Varış Yeri) İmajının Etkisi Ve Nevşehir Üzerine Bir Uygulama, İ.Ü. Yüksek Lisans Tezi, Malatya-2010

BİLİŞİK, 2018, HTTP://WWW.AKADEMİKBAKİS.ORG

CANAN TANRISEVER, Paket Tur Satın Alan Müşterilerin Şikâyet Analizi, https://dergipark.org.tr/

CEMALCILAR, İlhan (1996); Pazarlama: Kavramlar Kararlar, Beta Yayınları, İstanbul.

CEREN Altuntaş ve Okan Tuna, "Endüstriyel Hizmet Satın Alma Süreci ve Lojistik Merkezler: Bir İçerik Analiz Uygulaması", Pazarlama ve Pazarlama Araştırma Dergisi, Ocak,2012,Sayı:9,ss.24-25

CÜNEYİT GÜZEL, TURİSTİK DENEYİMLERİN SOSYAL MEDYADA PAYLAŞIMI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: BODRUM ÖRNEĞİ, A.K.Ü. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar-2018

ÇAKICI, A. Celil; Murat Aksu; "Gökçeada'ya Gelen Yerli Turistlerin Beklentilerinin Karşılanma Düzeyine Göre Pazar Bölümlerine Ayrılması", 2. Ulusal

ÇAKICI, Celil A.; "Seyahat Sıklığı Değişkenine Göre Müşteriler Tarafından Otel Özelliklerinin Değerlendirilmesi", Anatolia, Sayı 11, 2000, s. 160-168.

ÇAKICI, Celil A.; "Seyahat Sıklığı Değişkenine Göre Müşteriler Tarafından Otel Özelliklerinin Değerlendirilmesi", Anatolia, Sayı 11, 2000, s. 160-168.

ÇAKICI, Celil A.; "Tatil Amaçlı Müşterilerin Otellerde Aradıkları Özellikler" (Adnan Menderes Üniversitesi, T.İ.O.Y.O., 3. Uluslar arası ve 9. Ulusal Turizm Kongreleri, Aydın, 6-9 Kasım 1998), Bildiriler, Aydın 1998, s. 89-100.

ÇAKICI, Celil A.; "Tatil Amaçlı Müşterilerin Otellerde Aradıkları Özellikler" (Adnan Menderes Üniversitesi, T.İ.O.Y.O., 3. Uluslar arası ve 9. Ulusal Turizm Kongreleri, Aydın, 6-9 Kasım 1998), Bildiriler, Aydın 1998, s. 89-100.

ÇERÇİ, Aysegül, Destinasyona Markalama Ve Yavaş Şehir Seferihisar'ın Destinasyon Marka İmajı, HÜ, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-2013

ÇIMAT, Ali; Ozan Bahar; "Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme", Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, (6), Antalya 2003, s. 1-18

ÇİĞDEM Öner, Seyahat Ticareti, Literatür yayıncılık, İstanbul 1997.

DEĞİRMENCİOĞLU, A. Ö. (2001). Türkiye'de Turizm Rehberliği Eğitimi Üzerine Bir Araştırma, Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 12: 189-196.

DEĞİRMENCİOĞLU, A. Ö. ve S. Ahipaşaoğlu (2011). Anadolu'da Turizm Rehberliği Temel Bilgileri. Ankara: Gazi Kitabevi.

DENİZER, Dündar vd., Otel İşletmeciliği, Turhan Kitapevi, Ankara, 1996. KOZAK, Nazmi ve KOZAK, Meryem, Seyahat Acentaları Yöneticilerinin Turizm Eğitimi Alan elemanlarda Aradıkları Özellikler, TÜRSAB, İstanbul, 1999.

DOGANLI, Bilge, Turizmde Destinasyon Markalaşması Ve Antalya Örneği, S.D.Ü. Doktora Teziz, Isparta-2006

Eğirdir Turizm Sempozyumu, Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğirdir Meslek Yüksekokulu, Eğirdir, Isparta, 9-12 Kasım 2006, s. 51-64.

EMİR, O. (2010). Otel İşletmelerinin Pazarlanmasında Seyahat Acentelerinın Rolü: Otel İşletmeleri Tarafından Bir Değerlendirme. Ege akademik Bakış, 10(4), 1245 - 1256.

ERCAN, B.Gökçe, Niş Pazarlama Stratejilerinin Turizm Sektöründe A Grubu Seyahat Acentalarında Uygulanması: Ets Tur Örneği, T.Ü. Yüksek lisans Tezi, Edirne-2007

ERCAN, Tuğçe Fulya, Kış Turizmi Destinasyonlarının Rekabet Gücünün Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Erzurum, Erzincan Ve Kars İlleri Örneği, B.A.Y.Ü. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan- 2019

ERSUN, Nur, Kahraman ARSLAN, Turizmde Destinasyon Seçimini Etkileyen Temel Unsurlar Ve Pazarlama Stratejileri, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi YIL 2011, CİLT XXXI, SAYI II, S. 229-248

FIRAT ve AZMAK, http://dergi.kmu.edu.tr/

FUNDA KARSLI, TÜKETİCİLERİN DİNAMİK FİYATLANDIRMAUYGULAMALARINA YÖNELİK ADİL FİYAT ALGILARININ ve SATIN ALMA NİYETLERİNİN ATFET-ME TEORİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ, MÜ, YÜKSEK LİSANS TEZİ, Mer-sin-2019

GARDA, Betül, Macera Turizmi Pazarlaması: Antalya Yöresine Gelen Turistlerin Mace-ra Turizmine Yönelik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma, S.Ü. Doktora Tezi, Konya-2010

GÖKDENİZ, A. (1990), Paket turlar ve üretim safhaları, Anatolia Aylık Turizm ve Kültür Sanat Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık, 44-48, Ankara.

GÖKDENİZ, Ayhan (1990). Paket turlar ve üretim safhaları, Anatolia Aylık Turizm ve Kültür Sanat Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık, 44-48, Ankara.

GÖKTEPE, Sevgi, (2008). Seyahat Acentelerinda Organizasyon, http://www.goktepe.net /seyahatacentelerinde-organizasyon.html, (ET: 08 Aralık 2018).

GÖNENÇGİL, B. ve Güngör, Y.(2002), "Türkiye'de Dağ Turizmi, Potansiyeller, Sorun-lar". Türkiye Dağları I.Ulusal Sempozyumu, 25-27 Haziran 2002, Ilgaz, Kastamo-nu.

GÜÇLÜ, Caner, Turizm Deneyiminin Destinasyon İmajı Üzerindeki Etkisi: Alanya Örne-ği, A.Ü Doktora Tezi, Antalya-2017

GÜLCAN, Bilgehan: "Seyahat Acentaları ve Organize Seyahatlere İlişkin Tüketici Hakları", MPM Kalkınmada Anahtar Dergisi, 1999, ss.128-130.

GÜMÜŞ, N. ve Onurlubaş, E. (2020). Postmodern tüketici özelliklerinin marka sadakatine etkisi. OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 15(21), 405-427. DOI: 10.26466/opus.649771

GÜNGÖR, Arif, (2011). Uluslararası Turizmde Ekonomik Çevre, İ. Pınar (edt.), Uluslararası Turizm

GÜNGÖR, Arzu, Yerli Turistlere Paket Tur Düzenleyen Seyahat Acentalarında Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi, A.M.Ü. Aydın-2012

GÜRDAL.M., 1995. Turizm Ulaştırması. Karınca Matbaası. İzmir.

HACIOĞLU, Necdet, Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü, Uludağ Üniversitesi Yayınevi, Bursa, 1996.

HACIOĞLU, Necdet, Turizm Pazarlaması, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1997.

HACIOĞLU, Necdet: Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1996.

HACIOĞLU, Necdet: Turizm Pazarlaması, Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1997.

HALİL CAN, (1992), Organizasyon ve Yönetim, Adım Yayıncılık, Ankara.

HAYTA, A. B. (2008). Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar, Kastamonu Eğitim Dergisi, 16(1): 31-48.

HAZAR, Atilla: "Ankara İlindeki A ve C Grubu Seyahat Acentalarının Düzenledikleri Paket Turların Değerlendirilmesi" Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1994.

HİLAL CAN, SEYAHAT ACENTALARINDA PAKET TUR SATIŞLARI VE SONRASINDA TÜKETİCİ ŞİKAYETLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA, B.Ü. YÜKSEK LİSANS TEZİ, Balıkesir-2006

http://acikerisim.baskent.edu.tr

http://acikerisim.baskent.edu.tr/bitstream/handle/11727/1921/ff9472e56b30a188a7b69f78aad0e83a.pdf?sequence=2&isAllowed=y

http://d.ogren-sen.com

http://dspace.baskent.edu.tr.

http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423913737.pdf

http://www.aro.org.tr,

http://www.aro.org.tr/rehberin-rehberi-detay.asp?id=43

http://www.mevzuat.gov.tr

http://www.nero.org.tr/rehberin_rehberi/6/Turist-Rehberlerinin-Tur-Organizasyonu-%C4%B0%C3%A7erisindeki-Yeri.html

https://books.google.com.tr/books?id=ZUgsCQAAQBAJ&pg=PA751&dq=t%C3%BCrkiyede+d%C4%B1%C5%9F+aktif+turizmin+geli%C5%9Fmesinde+pazarlama+d%C3%BCnyas%C4%B1&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwjo-brcqernAhUy4KYKHSWDBqQQ6AEIKzAA#v=onepage&q=t%C3%BCrkiyede%20d%C4%B1%C5%9F%20aktif%20turizmin%20geli%C5%9Fmesinde%20pazarlama%20d%C3%BCnyas%C4%B1&f=false

https://ebrubagci.com.tr

https://ebrubagci.com.tr/tur-planlamas%C4%B1-%26-y%C3%B6netimi

https://kemalkaratas.tr

https://webcache.googleusercontent.com

https://webcache.googleusercontent.com

https://www.academia.edu/31582679/ANADOLU_%C3%9CN%C4%B0VERS%C4%B0TES%C4%B0

İBİŞ SALİM,BATMAN ORHAN (2016). SAĞLIK ÇALIŞANLARININ TURİSTİK ÜRÜN TERCİHİNDE SOSYAL MEDYANIN ROLÜ: SAKARYA ÖRNEĞİ. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , İİBF - 10. Yıl Özel Sayısı, 19(36-1), 383-397. (Yayın No: 3271412) YILDIRGAN RECEP,MET ÖMER LÜTFÜ,BATMAN ORHAN (2016). Müşteri İlişkileri Yönetimi Kapsamında Gizli Müşteri Alışverişi: Zincir Otel Örneği. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi(SOİD), 13(3), 56-67. (Yayın No: 3075391) Altınışık, R., Avcıkurt, C., Batman, O., Demirkol, Ş., Sarıışık, M., Uçkun, G., Uçkun, S., Zengin, B. (2004). Turizm İşletmeleri. 1. Basım, Değişim Yayınları, İstanbul.

İÇÖZ, O, Günlü, E., Yılmaz, B.S., Aktaş, G., Özdoğan, O.N., Öter, Z., Yılmaz, D., Şahin, N., (2007). “Genel

İÇÖZ, O.; M. Kozak; Turizm Ekonomisi, Turhan Kitabevi, Ankara 1998.

İÇÖZ, Onur, Turistik Ürün Pazarlamasında Marka İmajının Rolü Ve Bölgesel Marka İmajı Yaratma, DEÜ, Doktora Tezi, İzmir-2013

İÇÖZ, Orhan (2001). Turizm İşletmelerinde Pazarlama (2.baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

İÇÖZ, Orhan (2011). Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlüğü Yönetimi. İzmir: Anatolia Yayıncılık.

İÇÖZ, Orhan; Turizm İşletmelerinde Pazarlama, İlkeler ve Uygulamalar, Genişletilmiş 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001.

İRFAN Çağlar ve Sabiha Kılıç (2008); Pazarlama, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

İŞLE Kozak, Nazmi, (2014). Turizm Pazarlaması, Ankara: Detay Yayıncılık.

JAMONTAİTE, Kamile, Etnik Turizmin Bir Turistik Ürün Olarak İncelenmesi: Litvanya Karay Türkleri Örneği, İÜ, Yükse Lisans Tezi, İstanbul-2015

KALKAN, Orhan, Turizm Mevzuatı, T.H.K. Basımevi, Ankara, 1995.

KARAMUSTAFA, Kurtulus (2000), "Marketing-channel Relationships: Turkey's Resort Purveyors' Interractions with International Tour Operators", The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly, 41(4), 21-31.

KARAMUSTAFA, Kurtuluş (2002) "Türkiye'de İç Turizm Açisindan İnternet Kullanimi", Pazarlama Dünyasi, 16(4), 38-45.

KARAMUSTAFA, Kurtuluş, Mehmet Biçkes ve Şevki Ulama (2002) "Türkiye'deki Konaklama İşletmelerinin Internet Web Sitelerini Degerlendirmeye Yönelik Bir Çalışma", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19, 51-9

KARATAŞ, Muhammed, Serap BABÜR, Gelişen Dünya'da Turizm Sektörünün Yeri, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 15 (25): 15-24, 2013, ISSN: 1309-9132, www.kmu.edu.tr

KINALI, Nihan, Destinasyonun Turistik Çekim Gücü İçerisinde Bölge Mutfağının Önemi Ve Erzurum Mutfağı Örneği, A.Ü. Yüksek Lisans Tezi, Erzurum-2014

KOCAPINAR E. B. (2010), Entelektüel Sermayenin Girişimsel Oryantasyona Etkisi ve Firma Performansı İle İlişkisi, İşletme Bölümü Doktora Tezi.,Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze

KOCAPINAR, S. (2007). Kültür Turizmi: http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/kocapinar.doc adresinden alındı

KOÇ, Dilara Eylül, Destinasyon Performansının Ziyaretçi Memnuniyeti Ve Geleceğe Yönelik Ziyaretçi Davranışı Üzerine Etkisi: Kapadokya Örneği, N.H.B.V.Ü. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir-2017

KOÇAK, Nilüfer, (1998), "Türkiye'de Turizm Sektöründe Çalışan Personelin Eğitim Düzeyi ve Turizm Eğitimi Veren Meslek Yüksek Okulları," I.Ulusal Turizm Sempozyumu, 17-19 Eylül, Eğirdir.

KOTLER, Philip, (2000). Marketin Management, ABD: Prentice Hall Publication. tmeciliği içinde 237-250, İstanbul: Nobel Yayınları.

KOZAK, Meryem Akoğlan, (1999), Otel İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örnek Olaylar, Ankara: Detay Yayıncılık.

KOZAK, N., KOZAK, M.A. ve KOZAK M. (2000) Genel turizm ilkeler kavramlar. Ankara, Turhan Kitabevi.

KOZAK, Nazmi, Özel, Çağıl Hale ve Yüncü, Deniz Karagöz, (2014). Hizmet Pazarlaması, Ankara: Detay Yayıncılık.

KURTULUŞ, Kemal, https://kemalkaratas.tr.gg/PAKET-TURLAR-.--.--.-.htm 2. ULUSLARARASI TURİZMİN GELECEĞİ KONGRESİ:

KUSLUVAN Salih ve Kurtulus Karamustafa (2001) "Multinational Hotel Development in Developing Countries: an Exploratory Analysis of Critical Political Issues", The International Journal of Tourism Research, 3(3), 179- 197.

KUSLUVAN Salih ve Kurtulus Karamustafa (2001) "Türkiye'de Dış Aktif Turizmin Gelişmesinde Yabancı Tur Operatörlerinin Rolü", Pazarlama Dünyasý, 16(05), 18-28.

MISIRLI, İ.(2003). Genel iletişim: İlkeler- yöntemler- teknikler. Ankara: Detay Yayınları.

OLALI, Hasan, Meral Korzay, (1993), Otel İşletmeciliği, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

ORAN ,İrem, Destinasyon İmajı: İstanbul'un Destinasyon İmajı Ve Destinasyon İletişim Stratejileri Üzerine Bir Araştırma, Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014

ÖZ, Mehmet Doğan, KRUVAZİYER TURİZMİNE YÖNELİK TURUYGULAMALARINDA DEĞER ZİNCİRİ ANALİZİHAZIRLAYAN, AMÜ, Aydın-2015

ÖZ, Mustafa Dumlupınar Ünivensitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı,21, Ağustos 2008

ÖZDEMR, Gökçe, Destinasyona Yönetimi Ve Pazarlama Temelleri İzmir İçin Bir Destinasyona Model Önerisi, DEÜ, Doktora Tezi, İzmir-2007

ÖZTÜRK, Z., ŞAKLAK, Ö., ve YILMAZER, Ö. (2010). Üniversitelerde öğretim elemanlarının örgüt kültürüne ilişkin algılamaları (Bir araştırma). International Conference on New Trends in Education and Their Inplications,59-72.

ÖZTÜRK, Z., ve UZUN, H. (2011). Üniversitelerde stratejik planların hazırlanması ve uygulanması sürecinde strateji geliştirme daire başkanlıklarının etkinliği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,22,99-123.

PEKMEZCİ T., Demireli C., Batman G. (2008). "İç Müşteri Memnuniyeti: Konya Un Fabrikalarında Bir Uygulama" , Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı 22. Murat BURUCUOĞLU, MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ VE SADAKATİNİ ARTTIRMADA MÜŞTERİ ŞİKAYETLERİ YÖNETİMİNİN ETKİNLİĞİ: BİR ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ, K.M.Ü.Yüksek Lisans Tezi, Karaman-2011

PEKÖZ, M. ve YARCAN, Ş. (1998), Seyahat İşletmeleri, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 3. B., İstanbul

PEKYAMAN, Asuman, Turistik Satın Alma Davranışında, Destinasyon İmajının Rolü Afyonkarahisar Bölgesinde Bir Araştırma, A.K. Doktora Tezi, Afyonkarahisar-2008

RIZAOGLU, Bahattin, Turizm Pazarlaması, 4.baskı, Detay Yayıncılık, Ankara, 2004,

RIZAOĞCAN, Halil, Semih Güner: "Turistin Hak ve Yükümlülüklerini Belirleyen Düzenlemeler", Turizm Hukuku, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2000.

SEVDA SAHİLLİ BİRDİR, YAZ TATİLİNDEN BEKLENEN FAYDALARA GÖRE TURİST PAZARININ BÖLÜMLENDİRİLMESİ: ANTALYA'DA YAPILAN BİR ARAŞTIRMA, E.Ü. Doktora Tezi, Kayseri-2009

SEVDA SAHİLLİ BİRDİRYAZ TATİLİNDEN BEKLENEN FAYDALARA GÖRE TURİST PAZARININ BÖLÜMLENDİRİLMESİ: ANTALYA'DA YAPILAN BİR ARAŞTIRMA, E.Ü. Domkona tezi, Kayseri-2009

SÜKLÜM, Nurcan, TÜRKİYE'DE HİZMET SEKTÖRÜNDEKİ TURİZM İŞLETMELERİNDE UYGULANAN "HERŞEY DAHİL" SİSTEMİNİN MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ÖLÇÜMLENMESİ VE BİR

ŞAPCILAR, Mustafa Cüneyt, Ramazan Pars ŞAHBAZ, Satın Alma Karar Sürecini Etkileyen Faktör Olarak Ailenin Seyahat Acentaları Müşterileri Açısından Analizi, www.İsarder.ongMısırlı, İ. (2010). Seyahat acentacılığı ve tur operatörlüğü. Ankara: Detay Yayıncılık.

TAŞKIN Erdoğan, Müşteri İlişkileri Eğitimi, Kazancı Kitap Tic. A.Ş.,İstanbul, 1997

TENEKECİOĞLU, B., Tokol, T., Çalık, N., Karalar, R., Timur, N. ve Öztürk, S.A.., Editör: Birol Tenekecioğlu. (2004). Pazarlama Yönetimi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları

TENEKECİOĞLU, Birol. (1992), Makro Pazarlama, Met Yayıncılık, ss.159, Eskişehir.

TOSKAY, T. (1989). Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım. (3. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.

TUNA, Sakine, Tüketicilerin Destinasyon Seçimin Etkileyen Faktörlerin Araştırılması, A.M.Ü, Yüksek Lisans Tezi- Aydın-2018

TURİZM –Turizmde Temel Kavramlar ve İlkeler". Editör: Orhan İçöz, 383 s., Turhan Kitabevi, Ankara

TÜRKERİ, İlker, Destinasyon Aidiyeti Oluşturulmasında Destinasyon İmajının Ve Kişiliğinin Rolü: Kış Turizmi Örneği (Palandöken Kayak Merkezi), A.Ü. Yüksek Lisans Tezi, ERZURUM-2014

TÜRKMEN, Ezgi, Yurt Dışına Çıkma Niyeti Olan Türk Turistlerin Algıladıkları Risklerin Destinasyon Seçimine Ve Satın Alma Niyetine Olan Etkisinin Belirlenmesi, B.Ü. Doktora Tezi Balıkesir-2018

TÜRKYILMAZ, Ali ve ÖZKAN, Coşkun. (2005), "Ulusal Müşteri Memnuniyeti İndeksleri", Kalder Forum, Sayı:16, ss.73 74, Haziran.

Uluslararası Turizm Dağıtım Kanalı Değer Zincirine İnternetin Katkısı: Fırsatlar Ve Tehditlere Dayalı Bir Değerlendirme

UMUR, Mehmet, Destinasyon İmajı Ve Destinasyon Kişiliğinin, Ziyaretçi Memnuniyeti Ve Geleceğe Yönelik Ziyaretçi Davranışı Üzerine Etkisi: Kapadokya Örneği, NHBV, Doktora Tezi, Nevşehir-2015

UNUTULMAZ Osman ve VARİNLİ İnci, " Hizmet Pazarlamasında Kalite", Turizm Eğitimi-Konferans-Workshop, Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 9-11 Aralık 1992,

URAS, M. (1995). "Örgütlerde Kararlara Katılmanın Koşulları". Eğitim Yönetimi. Yıl: 1, Sayı: 2.

UYGUR, S. M. (2007). Turizm Pazarlaması. Ankara: Nobel Yayın.

ÜLKER, Elif, Destinasyon Pazarlamasında Destinasyon Seçimi Karar Verme Süreci Üzerine Bir Çalışma: Bozcaada Örneği, TÜ, Yüksek Lisans Tezi, Edirne-2010

www.academia.edu,

www.albustanlioglu.weebly.com

www.albustanlioglu.weebly.com

www.angelfire.com.

www.kemalkaratas.tr.gg

www.tursab.org.tr

YARASLI, Göker Yarkın, Destinasyon imajı Ve Trabzon Yöresine Dönük Bir Çalışma, B.Ü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara-2007

YARASLI, Göker Yarkın, Destinasyon İmajı Ve Trabzon Yöresine Dönük Bir Çalışma, Balıkesir Üniversitesi Yüksek Lisans Teri, Ankara-2007

YARCAN, Ş. (1996). Türkiye'de Turizm ve Uluslararasılaşma. (1. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

YARCAN, Şükrü ve Peköz Metehan, Seyahat İşletmeleri, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2001.

YILDIZTEKİN, İ. (2010). "Konaklama hizmetlerinde Maliyete Dayalı Fiyatlama ve Fiyat Değişiminin Bölüm Karlılığına Etkileri". Atatürk University Journal of Economics & Administrative Sciences, 23 (4), 215-240.

YILMAZDOĞAN, Orhan Can, Destinasyon Aidiyeti Ve Öncüllerinin Destinasyon Sadakati Üzerindeki Etkisi, E.O.Ü. Doktora Tezi, Eskişehir,-2017

YILMAZDOĞAN, Orhan Can, Destinasyon Aidiyeti Ve Öncüllerinin Destinasyon Sadakati Üzerindeki Etkisi, E.O.Ü. Doktora Tezi, Eskişehir-2017

SERMAYE PİYASASI VE MENKUL DEĞER ANALİZİ

Finansal Piyasalar
Finansal Kurumlar
Finansal Araçlar
Pay ve Tahvil Değerlemesi
Türev Piyasalar ve Türev Araçlar
Portföy Yönetimi
Riske Maruz Değer
Davranışsal Finans
Menkulleştirme

Gözden Geçirilmiş 9. Baskı

Prof. Dr. Turhan Korkmaz
Mersin Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Ali Ceylan
Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Emekli Öğretim Üyesi

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-79-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Prof. Dr. Metin Kamil Ercan Hocamıza
İthaf Ediyoruz

DOKUZUNCU BASKIYA ÖNSÖZ

Kitabımızın dokuzuncu baskısında bütün bölümleri gözden geçirip mümkün olduğunca güncellemeye çalıştık.

Bilindiği gibi finansal sistem; para, sermaye ve türev piyasalar olmak üzere üç kısımda incelenebilir. Bununla beraber kitabımızın içeriğinde özellikle sermaye ve türev piyasalarına geniş yer verdik.

Birinci bölümünde kısaca para ve sermaye piyasalarını tanıtmaya çalıştık.

İkinci bölümünde, yeni finansal kurumlar dâhil olmak üzere finansal kurumları inceledik.

Üçüncü bölümde, yatırımcı bakış açısından yeni finansal araçlar dâhil olmak üzere finansal araçları tek tek incelemeye çalıştık.

Dördüncü bölümdeki pay ve tahvil değerlemesi ile ilgili konuları okuyucular açısından daha anlaşılır hale getirmeye çalıştık.

Yatırımcılar açısından önemli konulardan biri olan portföy yönetimini ayrı bir bölüm olarak ele aldık.

Finansal krizlerin çözümü açısından önemli gördüğümüz, türev piyasalar ve türev ürünlerle ilgili olarak risk yönetimi konularına geniş yer verdik.

Kitabımızın diğer bölümlerinde, riske maruz değer ve davranışsal finans konularını işledik.

Kitabın son bölümünde ise, menkulleştirme konusunu gözden geçirdik.

Kitabımızın dokuzuncu baskısında da diğer baskılarda olduğu gibi varsa hatalarımızı gidermeye çalıştık.

Konuların daha kolay anlaşılması için kavramları ve konuları yalın bir dille anlatmaya ve duru bir Türkçe kullanmaya özen gösterdik.

Meslektaşlarımızın, öğrencilerimizin ve okuyucularımızın yaptıkları/yapacakları eleştiriler, kitabımızın daha az hatayla ve daha doyurucu bir içerikle çıkmasına yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, kitabımızla ilgili her tür eleştirinizi, yazarların ali@ceylanproses.com veya korktur@gmail.com elektronik posta adreslerine gönderebilirsiniz.

Dokuzuncu baskıda emeği geçen meslektaşlarımıza ve kitabın basımını özenle gerçekleştiren Ekin Kitabevi sahibi ve personeline en içten teşekkürlerimizi sunarız.

Son olarak, bizlere huzurlu bir çalışma ortamı sağlayarak çalışmalarımıza yardımcı olan ailelerimize teşekkür etmeyi onurlu bir görev biliriz.

Bu basımı, çok değerli hocamız ve meslektaşımız Prof. Dr. Metin Kamil Ercan'a ithaf ediyoruz.

Dr. Turhan Korkmaz
Mersin, Şubat 2022

Dr. Ali Ceylan
Bursa, Şubat 2022

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
FİNANSAL PİYASALAR

1. FİNANSAL PİYASALAR 1
1.1. PARA PİYASASI 8
1.1.1. Para Piyasası Enstrümanları 9
1.1.1.1. Vadeli Mevduat 10
1.1.1.2. Mevduat Sertifikaları 19
1.1.1.3. Hazine Bonosu 21
1.1.1.4. Kambiyo Senedi / Poliçe 25
1.1.1.5. Geri Satın Alma Anlaşması 25
1.1.2. Para Piyasasının Fonksiyonları ve Riski 28
1.1.2.1. Faiz Oranı Riski 29
1.1.2.2. Likidite Riski 30
1.1.2.3. Kredi Riski 31
1.1.2.4. Döviz Kuru Riski 31
1.1.2.5. İşlem Riski 31
1.1.2.6. Operasyonel Risk 32
1.1.2.7. Hükümranlık Riski 32
1.1.3. Banka Hizmetleri 38
1.1.4. Banka Fon Kaynakları 40
1.1.5. Organize Olmuş Para Piyasası 40
1.1.6. Organize Olmamış Para Piyasası 41
1.2. SERMAYE PİYASASI 41
1.2.1. Sermaye Piyasasının Fonksiyonları 45
1.2.2. Organize Olmuş Sermaye Piyasası 47
1.2.3. Organize Olmamış Sermaye Piyasası 48
1.2.4. Sermaye Piyasasının Sınıflandırılması 50
1.2.4.1. Birincil Sermaye Piyasası 50
1.2.4.2. İkincil Sermaye Piyasası 50
1.2.4.3. Üçüncül Sermaye Piyasası 51
1.2.4.4. Dördüncül Sermaye Piyasası 53
1.3. TÜRKİYE'DE FİNANSAL PİYASALAR 53

BÖLÜM SONU SORULARI 58

İKİNCİ BÖLÜM
FİNANSAL KURUMLAR

2. FİNANSAL KURUMLAR 67
2.1. FİNANSAL KURUMLAR VE FONKSİYONLARI 67
2.1.1. Vade Farklarının Uyumlaştırılması 68
2.1.2. Tutar Ayarlayıcı Etkisi 69
2.1.3. Çeşitlendirme ile Riskin Azaltılması 69
2.1.4. Maliyetlerin Düşürülmesi 69
2.1.5. Ödeme Mekanizması Fonksiyonu 70
2.2. DEVLETİN FİNANSAL PİYASALARI DÜZENLEME AMACI 71
2.2.1. Para Politikası Araçları ve Merkez Bankası 73
2.2.1.1. Munzam Karşılıklar 74
2.2.1.2. Açık Piyasa İşlemleri 74
2.2.1.3. Açık Piyasadan Geri Satın Alma Anlaşmaları (Repo) 75
2.2.1.4. Reeskont Oranı 75
2.2.2. Para Politikasının Amaçları 76
2.3. SERMAYE PİYAYASI KURULU (SPK, SPKr) 81
2.4. TÜRKİYE'DE SERMAYE PİYASASI KURUMLARI VE ŞİRKETLER 86
2.4.1. Yatırım Kuruluşları 86
2.4.1.1. Aracı Kurumlar 87
2.4.1.1.1. Aracı Kurumların Online Hizmetleri 91
2.4.1.1.2. Müşteri Sınıflandırması 95
2.4.1.1.3. Emir Türleri 97
2.4.1.1.4. Açıktan Satma İşlemi 99
2.4.1.1.5. Kredili Menkul Kıymet İşlemi 99
2.4.1.2. Yatırım Bankaları 100
2.4.2. Kolektif Yatırım Kuruluşları 109
2.4.2.1. Yatırım Fonları 109
2.4.2.1.1. Fonların Organizasyonu 111
2.4.2.1.2. Yatırım Amaçlarına Göre Fon Türleri 112
2.4.2.1.3. Açık-Uçlu Yatırım Fonları 113
2.4.2.1.4. Kapalı-Uçlu Yatırım Fonları 114
2.4.2.1.5. Sabit Getirili Yatırım Fonları 115
2.4.2.1.6. Türkiye'de Yatırım Fonları 116
2.4.2.1.7. Borsa Yatırım Fonları (BYF) 121
2.4.2.1.8. Serbest Yatırım Fonları (Hedge Funds) 122
2.4.2.1.9. Yabancı Yatırım Fonları 124
2.4.2.1.10. Gayrimenkul Yatırım Fonları (GYF) 128
2.4.2.1.11. Emeklilik Fonları 128
2.4.2.1.12. Bireysel Emeklilik Fonları 133
2.4.2.1.13. Ulusal Varlık Fonları 136

2.4.2.2. Yatırım Ortaklıkları 137
2.4.2.2.1. Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları 141
2.4.2.2.2. Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları (GSYO) 142
2.4.3. Sermaye Piyasasında Faaliyette Bulunan Bağımsız Denetim, Değerleme ve Derecelendirme Kuruluşları 144
2.4.3.1. Bağımsız Denetim Kuruluşları 144
2.4.3.2. Gayrimenkul Değerleme Şirketleri 147
2.4.3.3. Derecelendirme Kuruluşları 148
2.4.4. Portföy Yönetim Şirketleri 149
2.4.4.1. Yatırım Danışmanlığı 151
2.4.4.2. Portföy Yöneticiliği 153
2.4.5. İpotek Finansmanı Kuruluşları (İFK) 155
2.4.6. Konut Finansmanı ve Varlık Finansmanı Fonları 156
2.4.7. Varlık Kiralama Şirketleri 157
2.4.8. Merkezi Takas Kuruluşları 158
2.4.9. Merkezi Saklama Kuruluşları 161
2.4.10. Veri Depolama Kuruluşları (VDK) 164
2.5. ÖZDÜZENLEYCİ KURULUŞLAR 165
2.5.1. Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği (TSPB) 165
2.5.2. Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği (TDUB) 168
2.6. MENKUL KIYMET BORSALARI 169
2.6.1. Menkul Kıymet Borsalarının Ekonomik İşlevleri 173
2.6.2. Borsaların Sınıflandırılması ve Uluslararası Borsalar 176
2.6.3. Dünyadaki Büyük Borsalar 179
2.6.4. Borsalar Arası Birleşme ve Satın Almalar 181
2.6.5. Borsa İstanbul (BİST) 184
2.6.5.1. Borsa İstanbul'daki Piyasalar 186
2.6.5.1.1. Pay Piyasası 187
2.6.5.1.2. Borçlanma Araçları Piyasası 195
2.6.5.1.3. Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası (VİOP) 196
2.6.5.1.4. Kıymetli Madenler ve Taşlar Piyasası 198
2.7. HALKA AÇIK ŞİRKETLER 201
2.8. SERMAYE PİYASASI LİSANSLAMA SİCİL VE EĞİTİM KURULUŞU (SPL) 207
2.9. SERMAYE PİYASASINDA YATIRIMCININ KORUNMASI VE KAMUYU AYDINLATMA PLATFORMU (KAP) 209
2.10. YATIRIMCI TAZMİN MERKEZİ 214
2.11. SERMAYE PİYASASI SUÇLARI 215

BÖLÜM SONU SORULARI 219

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

3. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI 227
3.1. PAY VE TÜRLERİ 229
3.1.1. Adi Paylar 229
3.1.1.1. Adi Pay Sahibin Hakları 232
3.1.1.2. Yeni İhraç Edilecek Paylardan Öncelikle Satın Alma Hakkı 237
3.1.1.3. Temettü Olarak Payı Dağıtma 247
3.1.1.4. Pay Sayısının Çoğaltılması 248
3.1.1.5. Payın Sulandırılması 249
3.1.1.6. Birikimli Oylama 249
3.1.2. İmtiyazlı Paylar 251
3.1.2.1. İmtiyazlı Pay Sahibinin Hakları 252
3.1.2.2. İmtiyazlı Payların Değerlendirilmesi 254
3.1.3. Depo Sertifikaları 255
3.2. TAHVİL VE TÜRLERİ 260
3.2.1. Tahvil Türleri 264
3.2.1.1. Güvenceli Tahviller 264
3.2.1.2. Güvencesiz Tahviller 264
3.2.1.3. Kâra İştirakli Tahviller 265
3.2.1.4. Rüçhan Haklı Tahviller 266
3.2.1.5. Ödenim Fonlu Tahviller 266
3.2.1.6. Primli, İskontolu ve Başabaş Tahviller 266
3.2.1.7. İkramiyeli Tahviller 267
3.2.1.8. Endeksli Tahviller 267
3.2.1.9. Faizi Tahvil Olarak Ödenebilen Tahviller 267
3.2.1.10. Riskli Tahviller 268
3.2.1.11. Kuponsuz Tahviller 268
3.2.1.12. Belediye Tahvilleri 269
3.2.1.13. Ebedi Tahvil 269
3.2.1.14. Geri Çağrılabilir Tahviller 270
3.2.1.15. Paya Dönüştürülebilir Tahviller 271
3.2.1.16. Değiştirilebilir Tahviller 271
3.2.2. Tahvilin Üstünlük ve Sakıncaları 271
3.2.3. Tahvil Sahipleri Genel Kurulu 272
3.2.4. Tahvillerin Derecelendirilmesi 273
3.2.5. Paya Dönüştürülebilir Menkul Kıymetler 277
3.2.5.1. Paya Dönüştürülebilir Menkul Kıymetlerin Finansmanın Nedenleri 278
3.2.5.2. Dönüştürme Fiyatı ve Oranı 278
3.2.5.3. Dönüştürülebilir Menkul Kıymetlerin Analizi 279
3.2.6. Tahvillerin veya İmtiyazlı Payların Tekrar Finansmanı 281

3.3. BONO VE TÜRLERİ 281
3.3.1. Kıymetli Maden Bonoları 282
3.3.2. Finansman Bonoları 282
3.3.3. Banka Bonoları 283
3.3.4. Banka Garantili Bonolar 284
3.4. GAYRİMENKUL SERTİFİKALARI 284
3.5. İPOTEK TEMİNATLI VE İPOTEĞE DAYALI MENKUL KIYMETLER 286
3.6. VARLIK TEMİNATLI VEYA VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMETLER 287
3.7. KİRA SERTİFİKALARI 290
3.8. BORSALARDA İŞLEM GÖREN TÜREV ARAÇLAR 291
3.8.1. Vadeli İşlem (Futures) Sözleşmeleri 292
3.8.2. Opsiyon Sözleşmeleri 294
3.9. BORSA YATIRIM FONU KATILIM PAYLARI 295
3.10. YATIRIM KURULUŞU VARANTLARI VE SERTİFİKALARI 296
3.11. ORTAKLIK VARANTLARI 297
3.12. SERTİFİKALAR 299
3.13. KAR VE ZARAR ORTAKLIĞI BELGELERİ 300
3.14. KATILMA İNTİFA SENETLERİ 301
3.15. GELİR ORTAKLIĞI SENETLERİ 302
3.16. EUROBOND 302
3.17. OYDAN YOKSUN PAYLAR 304
3.18. KALDIRAÇLI ALIM SATIM İŞLEMLERİ (FOREX) 305
3.19. KAMU MENKUL KIYMETLERİNİN ÇEŞİTLERİ 307
3.19.1. Kamu Menkul Kıymetleri Birincil Piyasası 307
3.19.2. Kamu Menkul Kıymetleri İkincil Piyasası 309
3.19.3. Hazine Bonosunda Alış ve Satış Aktarımları 309
3.19.4. Yeniden Satın Alma Anlaşması (Repo) 311
3.20. GENEL OLARAK MENKUL KIYMETLERİN DENETİM, KÂR VE RİSK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 312
3.21. İŞLETMELERDE FON KAYNAKLARININ SIRASI 313

BÖLÜM SONU SORULARI 315

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
PAY VE TAHVİL DEĞERLEMESİ

4. PAY VE TAHVİL DEĞERLEMESİ 323
4.1. PAY DEĞERLEMESİ 325
4.2. PAYLARIN FİYATINI BELİRLEYEN FAKTÖRLER 326

4.3. PAY DEĞERLEME MODELLERİ 329
4.3.1. İskonto Edilmiş Nakit Akışları Modeli 330
4.3.2. Kâr Payı İskonto Modeli 333
4.3.2.1. Sıfır Büyüme Modeli 335
4.3.2.2. Sabit Oranda Büyüme Modeli 336
4.3.2.3. Sabit Olmayan Büyüme Modeli 341
4.3.3. Göreceli Değerleme Modelleri 349
4.3.3.1. Fiyat / Kazanç Oranı Yaklaşımı 349
4.3.3.2. Piyasa Değeri / Defter Değeri Oranı Yaklaşımı 352
4.4. PAY GETİRİSİNİN HESAPLANMASI 353
4.5. PAYIN BEKLENEN GETİRİSİ VE RİSKİNİN ÖLÇÜMÜ 360
4.6. İMTİYAZLI PAYIN DEĞERİ 366
4.7. ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ 367
4.8. PAY FİYATLARININ YÖNÜNÜN TAHMİN EDİLMESİ 370
4.9. TAHVİL DEĞERLEMESİ 373
4.9.1. Vadeye Kadar Getiri 382
4.9.2. Macaulay Ortalama Süresi 383
4.9.3. Düzeltilmiş Süre (Modified Duration) 385
4.9.4. Tahvillerin Doğrusal Olmayan Yapısı 388
4.9.5. Dış Bükeylik (Konveksiti) 389
4.10. TEMEL ANALİZ 391
4.10.1. Küresel (Global) Şartlar 392
4.10.2. Ülke Şartları ve Genel Ekonomik Göstergeler 393
4.10.3. Ekonomik Dalgalanmalar 398
4.10.4. Endüstri Yaşam Dönemleri 399
4.10.5. Firma Analizi 400
4.11. TEKNİK ANALİZ 405
4.11.1. Teknik Analizin Dayandığı Temel İlkeler ve Dow Kuramı 407
4.11.2. Dow Teorisi 407
4.11.3. Teknik Analizde Grafik Çeşitleri 412
4.11.4. Trendler ve Trend Çizgileri 417
4.11.5. Destek ve Direnç Kavramı 420
4.11.6. Formasyonlar 426
4.12. TEMEL VE TEKNİK ANALİZ ARASINDAKİ FARKLAR 457
4.13. RASSAL YÜRÜYÜŞ TEORİSİ VE ETKİN PİYASALAR HİPOTEZİ 458

BÖLÜM SONU SORULARI 460

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜREV PİYASALAR VE TÜREV ARAÇLAR

5. TÜREV PİYASALAR 467
5.1. FORWARD (ALİVRE) SÖZLEŞMELER 469
5.1.1. Forward İşlem Çeşitleri 472
5.1.2. Forward Sözleşmelerinin Riski 475
5.1.3. Forward Faiz Oranı Anlaşmaları (Forward Rate Agreements-FRAs) 475
5.2. VADELİ İŞLEM (FUTURES) PİYASALAR 478
5.2.1. Vadeli İşlem (Futures) Sözleşmelerinin Özellikleri 479
5.2.2. Vadeli İşlemlerde Teminat (Marjin) Kullanma 480
5.2.3. Vadeli İşlem (Futures) Fiyatları ve Taşıma Maliyeti 484
5.2.4. Dövize Dayalı Vadeli İşlemler 488
5.2.5. Eurodollar Piyasasında Vadeli İşlemler 489
5.3. OPSİYON PİYASALARI 490
5.3.1. Alım ve Satım Opsiyonları 491
5.3.2. Opsiyonların Kullanım Alanları 495
5.3.3. Opsiyon Özelliği İçeren Tahviller 496
5.3.4. Opsiyonların Paylarla Karşılaştırılması 497
5.3.5. Konusuna Göre Opsiyon Türleri 498
5.3.5.1. Pay Opsiyonları 499
5.3.5.2. Vadeli İşlem (Futures) Sözleşmeler Üzerine Opsiyonlar 499
5.3.5.3. Döviz Opsiyonları 501
5.3.5.4. Endeks Opsiyonlar 504
5.3.6. Vadelerine Göre Opsiyon Türleri 504
5.3.6.1. Amerikan Tipi Opsiyonlar 505
5.3.6.2. Avrupa Tipi Opsiyonlar 505
5.3.6.3. LEAPS (Uzun Vadeli Pay Opsiyonları) 505
5.3.6.4. FLEX (Esnek) Opsiyonlar 506
5.3.6.5. PERCS Opsiyonları 507
5.3.7. Opsiyon Fiyatlama Modelleri 508
5.3.7.1. Pay Opsiyonunun Fiyatını Etkileyen Faktörler 508
5.3.7.2. Black-Scholes Opsiyon Fiyatlama Modeli 515
5.3.8. Türkiye'de Organize Olmuş Türev Piyasalar 525
5.3.8.1. Türkiye'de Organize Olmuş Opsiyon Borsası'nın Başarı Şansı 527
5.3.8.2. Türkiye'deki Opsiyon Borsasının Yabancı Yatırımcıya Faydası 530
5.4. SWAP PİYASALARI 531
5.4.1. Swap Piyasaları ve Kullanım Alanları 534
5.4.2. Swap Sözleşme Türleri 536
5.4.2.1. Faiz Swapı 536
5.4.2.2. Para Swapı 539
5.4.2.3. Swap Opsiyonları 543

5.4.2.4. Mal Swapı 544
5.4.2.5. Diferansiyel Swaplar 545
5.4.3. Kredi Türev Ürünleri ve Swapların Bileşimi 546
5.4.4. Türkiye'de Swap Piyasası 547
5.5. DÖVİZ KURU RİSKİNDEN KORUNMA ALTERNATİFLERİ 548
5.6. GELİŞMEKTE OLAN SERMAYE PİYASALARINDA YATIRIM VE TÜREV ÜRÜNLERİN ROLÜ 557
5.6.1. Gelişmekte Olan Piyasalara Sermaye Akışı 559
5.6.2. Gelişmekte Olan Piyasalarda Türev Ürünler 562

BÖLÜM SONU SORULARI 565

ALTINCI BÖLÜM
PORTFÖY YÖNETİMİ

6. PORTFÖY YÖNETİMİ 573
6.1. RİSK VE BEKLENEN GETİRİ 574
6.2. FAYDA FONKSİYONU VE YATIRIMCI TİPLERİ 576
6.3. PORTFÖY RİSKİNİN VE GETİRİSİNİN HESAPLANMASI 582
6.4. RİSKLİ VE RİSKSİZ MENKUL KIYMETLER ARASINDA YATIRIM KARARI 589
6.5. YATIRIMLARLA İLGİLİ RİSKLER VE TOPLAM RİSKİN KAYNAKLARI 592
6.5.1. Sistematik Riskin Kaynakları 594
6.5.1.1. Satın Alma Gücü Riski 596
6.5.1.2. Faiz Oranı Riski 598
6.5.1.3. Piyasa Riski 601
6.5.1.4. Politik Risk 602
6.5.1.5. Kur Riski 602
6.5.2. Sistematik Olmayan Risk Kaynakları 603
6.5.2.1. Finansal Risk 603
6.5.2.2. İş ve Endüstri Riski 605
6.5.2.3. Yönetim Riski 605
6.6. PORTFÖY ÇEŞİTLENDİRMESİ 606
6.6.1. N Sayıda Menkul Kıymetten Oluşan Portföyler ve Markowitz Çeşitlendirmesi 615
6.6.2. Etkin Portföyler ve Optimal Portföy Seçimi 616
6.7. ENDEKS MODELLER 627
6.7.1. Tekli Endeks Modeli 627
6.7.2. Çoklu Endeks Modeli 631
6.8. SERMAYE VARLIKLARINI FİYATLANDIRMA MODELİ (SVFM) 632
6.9. MENKUL KIYMET PAZAR DOĞRUSU 635
6.10. BETA (β) KATSAYISININ KULLANILMASI 638

6.11. ARBİTRAJ FİYATLAMA TEORİSİ (AFT) 640
6.12. PORTFÖY SİGORTASI 642
6.13. PORTFÖY YÖNETİMİ STRATEJİLERİ 644
6.13.1. Satın Al ve Elde Tut Stratejisi 645
6.13.2. Maliyeti Ortalama Stratejisi 646
6.13.3. Gelecekteki Yükümlülükleri Karşılama Stratejisi 648
6.13.4. Analiz Yöntemlerine Dayanan Stratejiler 648
6.13.5. Sabit Değer Stratejisi 648
6.13.6. Sabit Oran Stratejisi 650
6.13.7. Değişken Oran Stratejisi 652
6.13.8. Endeks İçerikli Fon Stratejisi 654
6.14. PORTFÖY PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 654
6.14.1. Sharpe Oranı 656
6.14.2. M² Performans Ölçütü 657
6.14.3. Treynor Endeksi 660
6.14.4. Jensen Ölçütü 661
6.14.5. Sortino Oranı 663
6.15. ULUSLARARASI PORTFÖY YATIRIMLARI 665
6.15.1. Piyasalar Arasındaki Korelasyon 665
6.15.2. Uluslararası Pay Senedi Çeşitlendirmesi ve Risk 667
6.15.3. Uluslararası Tahvil Çeşitlendirmesi 669
6.15.4. Gelişmekte Olan Ülkelerde Portföy Yatırımları 670
6.15.5. Uluslararası Yatırımlarda Döviz Kuru Riski 670

BÖLÜM SONU SORULARI 679

YEDİNCİ BÖLÜM
RİSKE MARUZ DEĞER

7. RİSKE MARUZ DEĞER (RMD) 685
7.1. RMD'NİN KULLANILDIĞI ALANLAR 687
7.2. RMD HESAPLAMALARI 689
7.2.1. Risk ve Korelâsyon Matrisi 691
7.2.2. Varyans-Kovaryans Matrisi 692
7.2.3. Portföyün Standart Sapması 693
7.3. RMD HESAPLAMASINDA KULLANILAN YÖNTEMLER 694
7.3.1. Varyans-Kovaryans Yöntemi 694
7.3.2. Tarihi Yöntem 694
7.3.3. Stokastik veya Monte Carlo Simulasyon Yöntemi 695
7.4. ÜÇ VARLIKTAN OLUŞAN PORTFÖYÜN VARYANS-KOVARYANS MATRİSİ 695

7.5. SABİT GETİRİLİ FİNANSAL VARLIKLAR ve RMD 700
7.6. TAHVİL YATIRIMLARINDA RMD HESAPLAMASI 700
7.7. FORWARD FAİZ ORANI ANLAŞMASI (FORWARD RATE AGREEMENT (FRA)) ve RMD 700
7.8. TAHVİL PORTFÖYLERİNİN DEĞERLEMESİ VE RMD 703

BÖLÜM SONU SORULARI 706

SEKİZİNCİ BÖLÜM
DAVRANIŞSAL FİNANS

8. DAVRANIŞSAL FİNANS 711
8.1. DAVRANIŞSAL FİNANSIN ORTAYA ÇIKIŞI VE ÖNEMİ 713
8.2. YATIRIMCI PSİKOLOJİSİ 715
8.2.1. Yatırım Kararlarını Etkileyen Bilişsel Önyargılar 716
8.2.1.1. Hevristik (Sezgisel) Yanılsamalar 716
8.2.1.2. Zihinsel Yanılsamalar 722
8.2.2. Yatırım Kararlarını Etkileyen Cinsiyet Faktörü 724
8.2.3. Yatırım Kararlarını Etkileyen Dışsal Faktörler 725
8.3. SÜRÜ DAVRANIŞI 730

BÖLÜM SONU SORULARI 733

DOKUZUNCU BÖLÜM
MENKULLEŞTİRME

9. MENKULLEŞTİRMENİN TANIMI 737
9.1. MENKULLEŞTİRMEYE KONU OLAN FİNANSAL VARLIKLAR 739
9.2. MENKULLEŞTİRME YAPILARI 740
9.3. MENKULLEŞTİRME SÜRECİ 741
9.4. MENKULLEŞTİRME İÇİN TEMEL KOŞULLAR 744
9.5. MENKULLEŞTİRME YARAR VE SAKINCALARI 746

BÖLÜM SONU SORULARI 749

EKLER 755

KAYNAKÇA 763

KAYNAKÇA

Abadir, Karim M. and Laura Spierdijk, "The Festivity Effect and Liquidity Constraints: A Test on Countries with Different Calendars," 2005, www.home.math. utwente.nl/~spierdijkl/calendar.pdf, [Erişim Tarihi: 29.08.2006].

Adelson, Mark, "Securitization: Popular Explosion," *International Securitization of Structured Finance Report,* World Trade Executive, 31.03.1998.

Afşar, Muharrem ve Aslı Afşar, *Finansal Ekonomi*, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010.

Akgüç, Öztin, *Finansal Yönetim*, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı, Yayın No: 17, 7. Baskı, İstanbul, 1998.

Akmut, Özdemir, *Sermaye Piyasası Analizleri ve Portföy Yönetimi*, Ankara, 1989.

Aksoy, Ahmet, *Menkul Kıymet Yatırımlarının Analizi*, Ankara, 1987.

Alpan, Fulya, Gürman Tevfik ve Arman T. Tevfik, *Excel ile Finans,* Literatür Yayınları: 42, İstanbul, 2000.

Alper, Değer, "Uluslararası Menkulleştirme ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Uygulamalar," Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1999.

Altaş, Dilek, "Hayat ve Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlerle Karşılaştırılması," Öneri Dergisi, C. 5, s. 18, Haziran 2002, ss. 147-154.

Altıntaş, M. Ayhan, *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği 85411 Sayılı Bankacı-lık Kanunu, Basel-I ve Basel-II Düzenlemeleri Çerçevesinde*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.

Altıntaş, M. Berna, *Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin Özelleştirilmesi ve Özelleştirmenin Sermaye Piyasasına Etkileri*, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, No: 8, Ankara, 1988.

Amling, Frederick, *Investments: An Introduction to Analysis and Management*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1993.

Anbar, Adem, "Sermeye Piyasasında E-Ticaret," Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2000.

Arditti, D. Fred, *Derivatives: A Comprehensive Resource for Options, Futures, Interest Rate Swaps and Mortgage Securities*, Bostons Harvard Business Press, 1996.

Arkan, Sabih, *Halka Açık Anonim Ortaklıkların Özellikleri ve Dış Denetimleri*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 121, Ankara, 1976.

Aslan, Nurdan ve Nuray Terzi, *Küresel Finans*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2013.

Aşıkoğlu, Rıza, *Sermaye Piyasası Aracı Olarak Enflasyon Ortamında Tahvilleri Değerleme*, Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 35, Eskişehir, 1983.

Aydın, Nurhan, Finans Matematiği, Birlik Ofset, Eskişehir, 1996.

Aydın, Nurhan, *Finansal Yönetim,* 3. Baskı, Ünite:1, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 779, Eskişehir, 2005.

Aydın, Nurhan, "Yatırım Araçları, Risk ve Getiri Hesaplamaları", *Portföy Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No: 1809, Editör: Mehmet Başar, Eskişehir, 2013.

Aydoğan, Kürşat, *Portföy Teorisi*, SPK Araştırma Raporu, Ankara, 1989.

Babuşcu, Şenol, *Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*, 4C Basım, Eylül, 2005.

Bağcı, Hamdi, *Enflasyon ve Endeksleme*, Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi Araştırma Raporu (Yeterlik Etüdü), Ankara, Ocak 1990.

Baker, Kent H. and Nofsinger, John R., "Psychological Biases of Investors," *Financial Services Review,* 11, 2002, ss. 97-116.

Bakır, Pınar, *İşletmeler Açısından Temettü Politikası*, İstanbul, 1979.

Bakırhan, Cafer, *Portföy Analizi, Geleneksel Yaklaşım-Modern Yaklaşım, Markowitz Ortalama Varyans Modelinin İMKB için Uygulama Denemesi*, SPK Araştırma Raporu, Yeterlilik Etüdü, Ankara, 1989.

Balaban, Ercan, "Hisse Senedi Piyasasında Fiyat Aykırılıkları: Gelişen Bir Piyasada Gün Etkisine Dair Yeni Betimsel Bulgular," Tebliğ No: 9504, Şubat 1995, http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/ 9504tur.pdf, [Erişim Tarihi: 01.09.2006].

Balaban, Ercan, "İMKB'de Ocak Ayı Etkisi, Ömer Hayyam Etkisi ve Ümit Yaşar Etkisi," TCMB Araştırma Genel Müdürlüğü, Tebliğ No: 9511, Mayıs 1995, http://www.tcmb.gov.tr/research/discus/ 9511tur.pdf, [Erişim Tarihi: 01.09.2006].

Başoğlu, Ufuk, Ali Ceylan ve İlker Parasız, *Finans, Teori-Kurum-Uygulama*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2001.

Bekçioğlu, Selim, "Hisse Senetlerinin Riskliliği: Bazı Türk Firmalarına Ait Hisse Senetleri Üzerinde Bir Deneme," *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 37, Ağustos 1984.

Benninga, Simon, *Financial Modeling*, The MIT Press, Massachusetts, 1997.

Berk, Niyazi, *Sigortacılıkta Fon Yönetimi*, İMKB Yayınları, İstanbul, 2001.

Bernstein, William, *Yatırımın Dört Temel Taşı*, Çev Neşenur Domaniç, Nusret Avhan, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2005.

Beşinci, Murat "Basel Kriterleri, Basel II'nin Finans ve Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Türk Bankacılık Sektörünün Basel II'ye Uyum Süreci," *Active Bankacılık ve Finans Dergisi,* Kasım-Aralık 2005.

Bhattacharya, Amand K., "Early Amortization Trigger," Der: Amand K. Bhattacharya and Frank F. Fabbozzi, *Asset-Backed Securities*, ABD, 1996.

Bittman, James B., *Fundamentals of Options: Options-Essential Concepts and Trading,* Edited by The Options Institute, Illinois, 1990.

Black, Fisher and Myron Scholes, "The Pricing of Options and Corporate Liabilities," *Journal of Political Economy* 81, May/June 1973.

Black, Fisher, "How We Came up With The Options Formula," *Journal of Portfolio Management* 15, Winter 1989.

Bodie, Zvi and Robert C. Merton, *Finance*, Prentice Hall: New Jersey, 2000.

Bodie, Zvi, Alex Kane, and Alan J. Marcus, *Investments*, McGraw-Hill, Sixth Edition, New York, 2005.

Bolak, Mehmet, "Borsada Etkin Varlıklar ve Pazar Portföyünün Etkinliği," *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Yıl: 25, Sayı: 7, Temmuz 1988.

Bolak, Mehmet, *Sermaye Piyasası - Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*, Beta Basım, Dördüncü Baskı, İstanbul, 2001.

Bozkurt, Ünal, "Yatırım Ortaklıkları ve Yatırım Fonları," *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 6.

Bozkurt, Ünal, *Menkul Değer Yatırımlarının Yönetimi*, İktisat Bankası Eğitim Yayınları No:4, İstanbul, 1988.

Brabazon, T. "Behavioral Finance: A New Sunrise or A False Dawn," University of Limerick Accountancy Department, 2000.

Brad, M. Barber and Terrance Odean, "Boys Will Be Boys: Gender, Overconfidence, and Common Stock Investment," *Quarterly Journal of Economics*, 2001, 116, ss. 261-292.

Brealey, Richard A., Stewart C. Myres and Alan J. Marcus, *İşletme Finansının Temelleri*, Çevirenler: Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan, Hatice Doğukanlı, Literatür Yayıncılık Dağıtım, İstanbul, 1997.

Brealey, Richard A., Stewart C. Myers, and Alan J. Marcus, *Fundamentals of Corporate Fi-nance,* McGraw-Hill Irwin, 7. Edition, New York, 2012.

Brealey, Richard and Stewart Myers, *Principles of Corporate Finance*, Mc-Graw Hill/Irwin Se-ries in Finance. New York, 2013.

Breek, Van Ronald, "How to Hedge," *Resident Abroad*, (August), 1993.

Brigham, Eugene F. and Joel F. Houston, *Fundamentals of Financial Management,* The Dryden Pres, Orlando, 1998.

Brigham, Eugene F., Louis C Gapenski and Michael C. Ehrhardt, *Financial Management, Theory and Practice*, Ninth Edition, The Dryden Press, Forth Worth, 1999.

Bryon, Lovel L., "Introduction," Der: Philip L. Zweing, *The Asset Securitization Handbook*, Dow Jones-Irwin, Illinois, 1989.

Buck, G. Clyde, "Spreads and Fees in Investment Banking," Editör: Robert Lawrence Kuhn, *The Library of Investment Banking*, Volume 2, Homewood, Dow Jones-Irwin, 1990.

Butler, Cormac, *Mastering Value at Risk*, Financial Times Pitman Publishing, London, 1999.

Büker, Semih ve Doğan Bayar, *Finansal Yönetim,* 5. Baskı, Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Ders Kitapları Yayın No: 6, Eskişehir, 2001.

Campbell, R. Harvey and Stephen Gray, "Forward and Future Contracts", *Global Financial Management*, 1997, http://people.duke.edu/~charvey/Classes/ ba350_1997/ futures/lecture. htm, ss. 3-5, [Erişim Tarihi: 24.01.2017].

Canbaş, Serpil ve Hatice Doğukanlı, *Finansal Pazarlar, Finansal Kurumlar ve Sermaye Pazarı Analizleri*, Ankara, 1995.

Chambers, Nurgül R., *Türev Piyasalar,* Avcıol Basın Yayın, İstanbul, 1998.

Cecchetti, Stephen G., *Money, Banking, and Financial Markets,* McGraw-Hill International Edition, New York, 2006.

Ceylan, Ali, "Sermaye Piyasasında Küçük Tasarruf Sahibinin Korunması Sorunu," *B.İ.T.İ.A. İşletme Fakültesi Dergisi*, Bursa, C: 1, Sayı: 1, Mart 1982.

Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, 15. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2017.

Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz, *Borsada Uygulamalı Portföy Yönetimi*, 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 1998.

Ceylan, Ali ve Turhan Korkmaz, Finansal Teknikler, 8. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2014.

Ceylan, Onur, Beklenen Getiri Nedir, Nasıl Hesaplanır? http://piyasarehberi.org/yatirim/ portfoy-yonetimi/165-beklenen-getiri-nedir-nasil-hesaplanir, [Erişim Tarihi: 28.01.2017].

Ceylan, Onur, "Etkin Piyasalar Hipotezi ve Temel Varsayımları", http://piyasarehberi.org /yatirim/portfoy-yonetimi/153-etkin-piyasalar-hipotezi-ve-varsayimlari, [Erişim Tarihi: 29.01.2017].

Chambers, Nurgül, *Firma Değerlemesi*, Avcıol Basım Yayım, İstanbul, 2005.

Chance, M. Don, "Translating the Greek: The Real Meaning of Call Option Derivatives," *Financial Analysts Journal*, July/August 1994.

Chen, Son-Nan and Cheng F. Lee, "The Effects of the Sample Size, The Investment Horizon and Market Conditions on the Validity of Composite Performance Measures: A Generalization," *Management Science*, Vol: 32, No: 11, November, 1986.

Chris, Neil A., *The Black- Scholes and Beyond Interactive Toolkit,* McGraw-Hill Company, New York, 1997.

Christy, George A. and Peyton Foster Roden, *Finance Environment and Decision*, Second Edition, New York, 1976.

Chunhachinda, Pornchai vd., "Efficacy of Portfolio Performance Measures: An Evaluation," *Quarterly Journal of Business and Economics*, Vol: 33, No: 4, Autumn, 1994.

Conrad, Jennifer, "The Price Effect of Option Introduction," *Journal of Finance* 44, No:2, June 1989.

Coşkun, Yener, *Türkiye'de Konut Finansmanı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Nisan 2015.

Cox, C. John, Stephen A. Ross and Mark Rubinstein, "Option Pricing: A Simplified Approach," *Journal of Finance Economics* 7, September 1979.

Çabuk, Adem ve İbrahim Lazol, *Mali Tablolar Analizi*, 15. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2016.

Çağırman, Haluk, *Finans Piyasalarında Bermuda Şeytan Üçgeni*, Siyasal Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 1999.

Çakırsoy, N. Şerif, "Hayat Sigortaları ve Bireysel Emeklilik Sistemi'ne İlişkin Vergisel Düzenlemelere Genel Bakış," *Active Dergisi*, s. 1, Mayıs- Haziran 2004, No: 36, www.makalem.com [Erişim Tarihi: 06.07.2006].

Çanakçı, İbrahim, "Emeklilik Fonları Piyasalara Uzun Vadeli Bir Fon Akışı Sağlayacaktır," *İşveren Dergisi*, Kasım 2003.

Çevik, Serkan ve Mahir Aşut, "Oyunun Kuralları: Hisse Senedi Fiyatları Faiz Oranlarıyla Ters Orantılıdır: Zıt Kardeşler," *Para Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 37, Ekim 1990.

Derman, Emanuel and Iraj Kani, "The Volatility Smile and Its Implied Tree," Goldman Sachs Quantitative Strategies Research Notes, 1994.

Donovan, Peter "Closed-End Funds in the United States of America," in Stefano Preda (ed.), Funds and Portfolio Management Institutions: An International Survey (Amsterdam: North-Holland, 1991).

Döm, Serpil, *Yatırımcı Psikolojisi*, Değişim Yayınları, İstanbul, 2003.

Dönmez, Çetin Ali, "Sermaye Piyasalarımız İçin Yeni Bir Enstrüman: Borsa Fonları (Exchange Traded Funds)," *İMKB Dergisi,* Yıl. 6, Sayı. 23, Temmuz/Ağustos/Eylül 2002.

Eğilmez, Mahfi, "Varlık Fonu", Kedime Yazılar, http://www.mahfiegilmez.com/2016/08/varlk-fonu.html, [Erişim Tarihi: 23.12.2016].

Eiteman, David K., Arthur I. Stonehill, and Michael H. Moffett*, Multinational Business Finance*, Sixth Edition, Addison-Wesley Publishing Company, New York, 1992.

Ercan, Metin Kamil, M. Başaran Öztürk, İlhan Küçükkaplan, E. Savaş Başçı ve Kartal Demirgüneş, *Firma Değerlemesi-Banka Uygulaması,* Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2006.

Ercan, Metin Kamil ve Ünsal Ban, *Değere Dayalı Finansal Yönetim,* Gazi Kitabevi, Ankara, 2005.

Erdinç, Yaşar, *Borsada Analiz*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1998.

Ergenekon, Çağatay ve Erol Emed, "Portföy Stratejisi Finansal Riskin Yönetilmesi Üzerine Kurulan Fonların (Hedge Fonların) Olumlu ve Olumsuz Yönleri: LTCM Örnek Olayı," Balıkesir Üniversitesi V. Finans Eğitim Sempozyumunda Sunulan Tebliğ, Kasım 2001.

Ergincan, Yakup, "Davranışçı Finans ve Yatırımcı Bilgilendirme Perspektifiyle Merkezi Kaydi Sistem (MKS) Uygulamaları," http://bsy.marmara.edu.tr/TR/ konferanslar/2005/2005tebligleri/3.doc, [Erişim Tarihi: 11.09.2006].

Ersan, İhsan, *Bankalarda Döviz Yönetimi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, No: 150, Ankara, 1988.

Ersan, İhsan, *Finansal Türevler*, İstanbul, 1998.

Ertuna, İ. Özer, *Yatırım ve Portföy Analizi (Bilgisayar Uygulama Örnekleriyle),* Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul, 1991.

Ertuna, Özcan, *Finansal Kurumlar*, Teori Yayınları, İkinci Baskı, Ankara, 1986.

Ertuna, Özcan ve Güntaç Özler, *Sermaye Piyasasının Banka Sistemi Üzerine Etkileri*, İstanbul Bankası T.A.Ş. Yardım Cemiyeti Yayınları-1.

Fabozzi, J. Frank, *Current Topics in Investment Management*, Harper C. Row Publishers, New York, 1990.

Fabozzi, Frank J., Franco Modigliani, and Michael G. Ferri, *Foundations of Financial Markets and Institutions,* Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1994.

Feridun, Mete, Küresel Bankacılık Düzenlemelerinin Dünü, Bugünü ve Yarını, Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, 2020.

Fettahoğlu, Abdurrahman, *Menkul Değerler Yönetimi*, Rengin Matbaası, İstanbul, 2003.

Firth, Michael, *The Valuation of Shares and The Efficient Markets Theory*, The Macmillan Pres Ltd., London 1977.

Francis, J. Clark, *Investments Analysis and Management*, 4. Edition, McGraw-Hill Book Company, New York, 1986.

Geske, Robert and Richard Roll, "On Valuing American Call Options with the Black-Scholes European Formula," *Journal of Finance* 39, June 1984.

Gjerde, Oystien and Frade Saettem, "Option Initiation and Underlying Market Behavior: Evidence from Norway," *Journal of Futures Markets* 15, December 1995.

Goetzman, ,Willam and Ning Zhu, "Rain or Shine: Where Is The Weather Effect?," NBER Working Papers No: 9465, 2003.

Gonzales, E. Vallelado, "*The Relationship Between Stock Index Options and Stock Markets in Spain*," Unpublished Ph.D. Thesis, Universidad De Valladolid, 1996.

Gönenli, Atilla, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, İstanbul, 1990.

Graham, Benjamin, David L. Dodd, and Sidney Cottle, *Security Analysis, Principles and Technique*, McGraw-Hill Book Company, New York, 1962.

Güneş, Hurşit, "Maneviyat Ekonomi ile Tüpte Ekonomi," http://www.milliyet.com/2002/10/11/-yazar/gunes.html, [Erişim Tarihi: 23.08.2006].

Gürkan, Serhan, Emrah İ. Çevik ve Turhan Korkmaz*, Borsa İstanbul'un Gelişmiş ve Geliş-mekte Olan Ülke Borsaları ile Entegrasyonu*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2014.

Harrington, Diana R., *Modern Portfolio Theory and CAPM and APT*, Second Edition, Prenti-ce-Hall, New Jersey, 1987.

Harvey, Campbell R., and Stephen Gray, "WWWFinance – Global Financial

Management- Equity Valuation," Lecture Notes, http://www.duke.edu/~charvey/classes/ba350_1997/vcf1/vcf1.htm, [Erişim Tarihi: 17.02.2004].

Hirshleifer, David and Tyler Shumway, "Good Day Sunshine: Stock Returns and the Weather," Working Paper, Ohio State University and SSRN, 2001.

Hodges, Charles W., Walton R. L. Taylor and James A. Yoder, "Stocks, Bonds, the Sharpe Ratio, and the Investment Horizon," *Financial Analysts Journal*, Vol: 53, No: 6, November/December, 1997.

Hodges, Jeremy, "Global Foreign Exchange," *Corporate Finance*, 1993.

Hodges, Stewart, *Option, Recent Advances in Theory and Practice*, Manchester-University Press, New York, 1990.

Horne, James C. Van, *Finansal Yönetim ve Politikaları*, Çevirenler: Osman Tekok, Demir Yener, Selim Bekçioğlu, Güngör Keşci, Ankara, 1978.

Horne, J. Van and John M. Wachowicz, *Fundamentals of Financial Management*, Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 2008.

Hull, John C., *Options, Futures, and Other Derivative Securities,* Second Edition, Prentice Hall, New Jersey, 1993.

Hunt, Pearson, Charles M. Williams, and Gordon Donaldson, *Basic Business Finance*, Richard D. Irwin Inc., Georgetown, 1971.

İnselbağ, Işık, *Portföy Yönetimi,* Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara, 1989.

Jensen, Michael C., "The Performance of Mutual Funds in the Period 1945-1964," *The Journal of Finance*, Vol: 23, Iss: 2, May, 1968.

Johnson, Robert W., *Financial Management*, Allyn and Bacon, Inc., Boston, 1996.

Jones, P. Charles, Donald L. Tuttle and P. Cherill, *Essentials of Modern Investments*, The Ronald Pres Co., New York, 1977.

Jorion, Philippe, *Value at Risk, The New Benchmark for Controlling Derivatives Risk*, McGraw Hill, New York, 1997.

Kahneman, Daniel and M.W. Riepe, "Aspect of Investor Psychology," *The Journal of Portfolio Management,* Volume: 24, No: 4, 1998.

Kaptanbaş, Yasemin, "Şeker Yatırım'dan Yurtdışı Borsalarda İşlem Yapma İmkanı", http://www.milliyet.com.tr/2006/05/10/son/soneko28.asp, [Erişim Tarihi: 10.05.2006].

Karabıyık, Lale ve Adem Anbar, *Sermaye Piyasaları ve Yatırım Analizi*, Ekin Kitabevi, Bursa, 2010.

Karabulut, Hakkı, "Hayat Sigortası Fonları Ekonomide İstikrarı Sağlayan Para Barajlarıdır," http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Yayınlar/Birlikten+makaleler/Hayat-Bireysel+Emeklilik/, [Erişim Tarihi: 06.07.2006].

Karacabey, Ali Argun ve Fazıl Gökgöz, *Emeklilik Fonlarının Portföy Analizi*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2005.

Karan, Mehmet Baha, *Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi*, İkinci Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.

Karan, M. Baha ve Kartal Somuncu, "Uluslararası Portföy Yatırımlarının İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Üzerine Etileri", 9. Ulusal Finans Sempozyumu, Kapadokya, 29-30 Eylül 2005.

Karaşin, Gültekin, Sermaye Piyasası Analizleri, Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No:4, Ankara, 1986.

Kepekçi, Celal, Sermaye Piyasasını Gelişmesinde Muhasebenin Rolü, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 6, Eskişehir, 1983.

Keskin, Jülide, "Kurumsal İmaj ve Ekonomik Performans İMKB İçin Bir Analiz," http://www.econ.utah.edu/~ehrbar/erc2002/pdf/P297.pdf, [Erişim Tarihi: 24.08.2006].

Kılıç, Saim, *Türkiye'deki Yatırım Fonlarının Performanslarının Değerlendirilmesi*, Mart Matbaacılık, İstanbul, 2002.

Kırım, Arman, "Döviz Faiz Swapları," *Bankacılık Dergisi*, Temmuz 1991.

Kidwell, David S. and Richard L. Peterson, *Financial Institutions Markets and Money*, Fourth Editon, The Drysten Press, ABD, 1990.

Kim, W ve S. Wei, "Foreign Portfolio Investors Before and During a Crisis", CID Working Paper, No: 6, 1999.

Koç, Asuman, "*Elektronik Para ve Para Politikası Üzerindeki Etkileri,"* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak, 2006,

Koç, İ. Özlem, Şirketlerin Halka Açılması ve Bir Uygulama, Sermaye Piyasası Kurulu, Yayın No: 118, Ankara, 1998.

Kogut, Bruce and Nalin Kulatilaka, "Options Thinking and Platform Investments:Investing in Opportunity," *California Management Review*, Winter 1994.

Korkmaz, Turhan, *Hisse Senedi Opsiyonları ve Opsiyon Fiyatlama Modelleri*, Ekin Kitabevi, Bursa, 1999.

Korkmaz, Turhan, "Portföy Yönetimi", *Portföy Yönetimi*, Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Yayın No: 1809, Editör: Mehmet Başar, Eskişehir, 2013.

Korkmaz, Turhan ve Mehmet Pekkaya, *Excel Uygulamalı Finans Matematiği,* 3. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2012.

Korkmaz, Turhan ve Neilan Soylu, "Sermaye Piyasaları", Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem, Editörler: Güven Delice ve İlhan Ege, Gazi Kitabevi, Ankara, 2016.

Kotar Erhan, *Menkul Kıymet Borsalarında Borsa Emirleri ve Muhasebesi*, Ankara, 1971.

Köksal, M. Oğuz, Şenol Babuşcu ve Adalet Hazar, "Basel IV Neleri Değiştirecek?", Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 2(1), 2020, ss. 1-25.

Küçüközmen, C. Coşkun, "Basel II, (Pillar III): Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini," http://www.bddk.org.tr/turkce/basel/basel/Pillar-3.pdf [Erişim Tarihi: 02.10. 2005].

Küçüközmen, Çoşkun, "Sistemik Risk, Finansal İstikrar ve Volatilite", *Ekonomik Çözüm Dergisi,* 19-28 Eylül, 2012.

Lakanishok, J., Shleifer, A., and Vishny, W., "The Impact of Institutional Trading on Stock Prices", *Journal of Financial Economics*, 32: 1992, 23-43.

Lauterbacb, Beni and Meyer Ungar, "Real v.s Nominal Stock Return Seasonalities: Empirical Evidence," *International Review of Economics and Finance*, 4(2), ss. 133-147.

Lee, Dan and Wei Chan, "Securitization: An Overview of Arbitrage and Tranching," *The Secu-ritization Conduit*, Cilt:1, No:1, 1998, s. 5.

Lerner, Eugene M., *Managerial Finance: A Systems Approach*, Harcourt Brace Jovanovich Inc., New York, 1971.

Ludtke, James B., The American Financial System, Literary Licensing, New York, 2012.

Ma K., Christopher and Rames P. Rao, "Information Astmmetry and Options Trading," *The Financial Review* 23, No: 1, February, 1998.

Madura, Jeff, *International Financial Management*, 12th Edition, Cengage Learning Publishing Company, Stamford, 2014.

Mehra, Rajnish, "The Equity Premium: Why is it a Puzzle?" *Financial Analysts Journal,* January/February 2003, Vol: 59, No: 1. ss. 54-69.

Melvin, Michael and Stefan C. Norrbin, *International Money and Finance*, 8th Edition, Elsevier Inc., Delaware, 2013.

Mengetürk, Muhsin, "Sermaye Piyasası Kanunu'na Getirilen Yenilikler," *İMKB Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 12, Ekim-Kasım-Aralık 1999, İstanbul.

Menteş, A. Ertay, *Sermaye Piyasası ve Tekniği*, Doğuş Matbaacılık ve Ticaret Ltd. Şti., Ankara, 1975.

Mergen, Ahmet, *Fibonacci*, Söğüt Ofset, İstanbul, 1997.

Mergen, Ahmet, *Grafiklerle Borsa*, 3. Basım, Beta Yayınları, İstanbul, 1998.

Meriç, İlhan,"Enflasyon Koşullarında Taşınır Kıymet Yatırımları," *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, İstanbul, Kasım 1979.

Mishkin, Frederic S. and Stanley G. Eakins, *Financial Markets and Institutions,* Fifth Edition, Pearson International Edition, Pearson Addison Wesley, New York, 2006.

Modica, Michael, *Day of the Quants,* Illinois Institute of Technology, Stuart Graduate School of Business, Finansal Matematik Ders Notları, Chicago, 1996.

Modigliani, Franco and Leah Modigliani, "Risk Adjusted Performance," *Journal of Portfolio Management*, Vol: 23, No: 2, Winter, 1997.

Moy, Ronald L., "Portfolio Performance: Illustrations from Morningstar," *Journal of Education for Business*, Vol: 77, No: 4, March/April, 2002.

Mullins, W. David, "Sermaye Varlık Fiyatlandırma Modeli (SVFM) Çalışıyor mu?" (Çev: Selim Bekçioğlu), *Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1-2, Ankara, 1986.

Newbold, Paul, *İşletme ve İktisat İçin İstatistik*, 4. Basımdan Çeviren Ümit Şenesen, Literatür Yayıncılık, İs-tanbul, 2000.

Okay, N. Can, "Yatırım Danışmanlığı ve Finans Sektörü,"

http://www.elyadal.org/pivolka/13/finans.htm [Erişim Tarihi: 26.08.2006].

Örerler, O. Esin ve Dicle Taşpınar, "Türk Yatırımcısının Risk Tercihi," *İşletme ve Finans Dergisi,* Yıl: 21, Sayı: 239, Şubat 2006, ss. 82-92.

Özçam, Mustafa, *Portföy Sigortası (Portfolio Insurance)*, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Ankara, 1989.

Özer, Gökhan, "Hisse Senedi Piyasalarında Uzun Süreli Getiri Zıtlıkları: Aşırı Tepki Verme (Kazandıran-Kaybettiren) Hipotezi ve Bir Değerlendirme," http://www.basarm. com.tr/dergi/2000-03/a/uzun sureligetiri.htm, [Erişim Tarihi: 05.09.2006].

Parasız, İlker, *Modern Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü*, Ezgi Kitapevi, Bursa 1999.

Parasız, İlker, *Para Banka ve Finansal Piyasalar,* Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2005.

Pasmantier, Anita B., "Hedging Foreign Exchange Exposure," *Journal of Cash Management* , Vol:13, Nov/Dec, 1993.

Pavel, Christine, *Securitization: The Analysis and Development of The Loan-Based/Asset Backed Securities Markets,* ProbusPub, Chicago, 1998.

Pedersen, Christian S. and Stephen E. Satchell, "On the Foundation of Performance Measures Under Asymmetric Returns," February: 1-2, 2002, http://www.sortino.com/htm/stachell.pdf [Erişim Tarihi: 30.04.2006].

Pennacchi, George G., "Loan Sales and Cost of Bank Capital," *Journal of Finance*, July 1998.

Philippatos, George C., *Essentials of Financial Management - Text and Cases*, San Francisco, 1974.

Philippatos, C. George, Nicolas Gressies, and Philip L. Baird, "Implicit Volatility and The Pricing of Stock Index and Interest Rate Options in US Markets," *Managerial Finance* 20, 1994.

Polverini, Leo J. Jr., "Portfolio Insurance Controls Equity Risk for Plan Sponsors," *Journal of Compensation & Benefits*, Vol: 3, Iss: 1, Jul/Aug 1987, pp. 29-32.

Rainer, Lewis R., "The Origins of Securitization, Sources of Its Growth and Its Future Potential," *A Primer on Securitization*, Der: Lean Kendall ve Micheal J. Fishman, MIT Press, 1996.

Ritter, J.R., "Behavioral Finance," *Pacific-Basin Finance Journal*, Vol: 11, No: 4, 2003, ss. 429-437.

Robinson, I. Ronald and Dusayne Wrightsman, *Financial Markets: The Accumulation and Allocation of Wealth*, McGraw-Hill Book Company, New York, 1980.

Ross, Stephen A., Randolp W. Westerfield, and Bradford D. Jordan, *Essentials of Corporate Finance*, Sixth Edition, McGraw-Hill Irwin, New York, 2008.

Saltoğlu, Burak, *Türev Araçlar, Piyasalar ve Risk Yönetimi*, SPL Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, İstanbul, 2017.

Sancak, Ethem, *Türev Finansal Araçlar Sözlüğü*, İkinci Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2012.

Sancak, Ethem, *Sermaye Piyasası Sözlüğü*, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Sarı, Yusuf, *Borsada Sistemli Teknik Analiz*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1996.

Sarı, Yusuf, *Borsada Göstergelerle Teknik Analiz*, Alfa Yayınları, İstanbul.

Sarıkamış, Cevat, Sermaye Pazarları, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2000.

Saunders, Anthony, *Financial Institutions Management: A Modern Perspective*, New York, Richard D. Invin Inc., 1994.

Saunders, Anthony and Millon Cornett, *Financial Markets and Institutions: A Modern Perspective*, 7th McGraw-Hill Co., New York, 2018.

Seler, İhsan, T., "Haftanın Günleri: İMKB'ye Etkileri Üzerine Bir İnceleme," *Sermaye Piyasası ve İMKB Üzerine Çalışmalar*, Ünal Ofset, Ankara, 1996.

Seyidoğlu, Halil, *Uluslararası Finans,* Güzem Can Yayınları, Geliştirilmiş 4. Baskı, İstanbul, 2003.

Shapiro, Alan C., *Multinational Financial Management*, Boston, Allyn and Bacon, Inc., 1982.

Sharpe, William F., "Mutual Fund Performance," *The Journal of Business*, Vol : 39, No: 1, January, 1966.

Sharpe, F. William, *Portfolio Theory and Capital Markets*, McGraw-Hill Series in Finance, New York, 1971.

Shefrin Hersh, *Beyond Greed and Fear: Understanding Behavioral Finance and the Psychology of Investing*, Oxford University Press US, 1999.

Smithson, Charles W., Clifford W. Smith, and Jr. D. Sykes Wilford, *Managing Financial Risk*, Irwin Publishing, Chicago, 1995.

Solnik, Bruno, *International Investments,* Third Edition, Addison Wesley Publishing Co., New York, 1996.

Somes, Paul Steven, *Structuring a Portfolio Insurance Program, Portfolio Insurance:A Guide to Dynamic Hedging*, John Wiley and Sons Inc., New York, 1988.

Sortino, Frank A. and Robert van der Meer, "Downside Risk," *Journal of Portfolio Management*, Vol: 17, No: 4, Summer: 28, 1991.

Soydemir, Selim ve Abdullah Akyüz*, Sermaye Piyasası ve Borsa*, Scala Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Steiner, Robert, *Mastering Financial Calculations,* Prentice Hall Financial Times, Market Editions, London, 1999.

Tabak, Seda, "Konut Finansmanında Yeni Dönem", Sabah Gazetesi, 18.07.2014, http://www.sabah.com.tr/emlak/2014/07/18/konut-finansmaninda-yeni-donem, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

Tanör, Reha, *Türk Sermaye Piyasası*, 1. Cilt, Taraflar, İkinci Basım, İstanbul, 1999.

Tanrıöven, Cihan, "Futures," *Finansal Teknikler ve Türev Araçlar,* Yazarlar: Kürşat Yalçıner, Cihan Tanrıöven, Hasan Bal, E. Ebru Aksoy ve Çiğdem Kurt, Gazi Kitabevi,
Ankara, 2008.

Tekbaş, M. Şükrü, "Borsa Her Zaman Risklidir," *Para Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 22, Haziran 1990.

Teziş, Füsun, "Hisse Senedi Yatırımlarında Risk Türleri," *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 98, Nisan 1987.

Teziş, Füsun, "Hisse Senetlerinde Risk Türlerinin Ölçülmesi," *Para ve Sermaye Piyasası Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 99, Mayıs 1987.

Thaler, Richard H., " The End of Behavioral Finance*," Financial Analysts Journal* 55, 1999, ss. 12-17.

Tokol, Tuncer, *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Bursa, 1981.

Treynor, Jack L., "How to Rate Management of Investment Funds," *Harvard Business Review*, Vol: 43, Iss: 1, January/February, 1965.

Tufan, Ekrem ve Bahattin Hamarat, "Yatırımcılar Hava Koşullarından Etkilenir mi? İstanbul Menkul Kıymet Borsası'ndan Bir Kanıt," *İMKB Dergisi*, Sayı:31, Cilt: 8, 1997.

Tuncel, Kürşat, *Risk Sermayesi Finansman Modeli*, SPK Yayın No. 37, Ankara.

Tuncer, Baran, "Nobel İktisat Ödülü," http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=53071, [Erişim Tarihi: 25.08.2006].

Türkbal, Aydın, *Uygulamalı İstatistik*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.

Uludağ, İlhan ve Erişah Arıcan, *Finansal Hizmetler Ekonomisi, Piyasalar, Kurumlar, Araçlar*, Beta Kitabevi, İstanbul, 2001.

Uyanık, Senan, "Faiz Oranı Riski Süre Analizi," *Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 9, Temmuz 1992, Ankara.

Ünvan, Hayal, "Finansal Varlıkları Fiyatlandırma Modeli ve Türkiye Üzerine Bir Deneme
1978-1986," Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Yayın No: 11, Ankara, 1989.

Üreten, Akyan ve Metin Kâmil Ercan, *Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi*, Ankara, 2000.

Üreten, Naile ve Ferhat Özçam "Finansal Piyasalarda Yatırımcı Davranışları Teknik Analiz ve Türk Hisse Senedi Yatırımcıları," *Sermaye Piyasası ve İMKB Üzerine Çalışmalar*, Ünal Ofset, Ankara, 1996.

Weston, J. Fred and Eugene F. Brigham, *Essentials of Managerial Finance,* 11th Edition, Dryden Press Series in Finance, New York, 1996.

Whalley, E. Robert, "Valuation of Call Options on Dividend Paying Stocks: Empirical Tests," *Journal of Financial Economics* 10, 1989.

Yalçıner, Kürşat, "Uluslararası Hisse Senedi Piyasasına Hisse Senedi İhracı ve İMKB'de İş-lem Gören Firmaların İhraç Performansı", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergi-si, Cilt: 19 Eylül 2005 Sayı: 2, s. 396.

Yazıcı, Bilgehan, "Davranışçı Finans'ın Öncülerinden Kahneman Türkiye'de," http://www.bilgehanyazici.com/weekly/030103. htm, [Erişim Tarihi: 21.08. 2006].

Yıldırım, Abdurrahman, "Türkiye'de Krizli Yıllarda Bile Para Faizden Kazanılıyor," *Sabah Gazetesi*, 08.01.2008.

Yıldız, Ayfer, "Foreks Piyasası 10 Trilyon TL'ye Koşuyor", 17.11.2015, http://www.fortuneturkey.com/foreks-piyasasi-10-trilyon-tlye-kosuyor-23077, [Erişim Tarihi: 24.01.2017].

Yılmaz, Rasim, "Uluslararası Uzun Vadeli Borçlanma Piyasaları ve Kredi Derecelendirmesi", Uluslararası Finans, Editörler: Güven Delice ve İlhan Ege, Gazi Kitabevi, Ankara, 2015.

Young, K. Christopher, "What's the Right Black-Scholes Value?" *Financial Executive*, September/October 1993.

Yüksel, Ali Sait ve Gültekin Rodoplu, *Sermaye Piyasası*, İstanbul, 1980.

YARARLANILAN DİĞER KAYNAKLAR

http://analiz.ibsyazilim.com/egitim/anomali/05.html, [Erişim Tarihi: 13.09.2006].

http://cbs.marketwatch.com/news, [Erişim Tarihi: 23.09.2001].

http://en.wikipedia.org/wiki/Sortino_ratio, [Erişim Tarihi: 01.05.2006].

http://en.wikipedia.org/wiki/January_effect, [Erişim Tarihi: 01.09.2006].

http://hisse.net/okul_sozluk.php, [Erişim Tarihi: 03.07.2006].

http://www.bddk.org.tr, Temel Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri: Eylül 2021, [Erişim Tarihi: 22.01.2022].

http://www.bddk.org.tr, Dijital, internet ve Mobil Bankacılık İstatistikleri: Mart 2021, [Erişim Tarihi: 22.01.2022].

http://www.cmegroup.com/trading/fx/g10/euro-fx_contract_specifications.html, [Erişim Tarihi: 12.02.2010].

http://www.ecb.int/, "European Central Bank (ECB)," [Erişim Tarihi: 17.05.2003].

http://www.finansinvest.com/egitim2/, [Erişim Tarihi: 10.02.2004].

http://www.hedgeco.net/sharpe-ratio-sortino-ratio.htm, [Erişim Tarihi: 01.05.2006].

http://www.iab.gov.tr/krono.asp, [Erişim Tarihi: 07.02.2010].

http://www.investorwords.com/2657/January_Effect.html, [Erişim Tarihi: 31.08.2006].

http://www.mahfiegilmez.nom.tr/kose_2.htm, [Erişim Tarihi:14.09.2006].

http://www.platinonline.com/v1/haberdetay.asp?haberid=598, "Fareler ve İnsanlar Hangisi Daha Rasyonel", [Erişim Tarihi: 25.08.2006].

http://www.sonbaski.com/nisan2006ozge.html, [Erişim Tarihi: 13.09.2006].

http://www.tspakb.org.tr/tr/LinkClick.aspx?fileticket=ogBAnZRWAd8%3d&tabid=152&mid=1167 [Erişim Tarihi: 15.10.2012].

http://www.takasbank.com.tr/tr/, "Takasbank Hakkında," [Erişim Tarihi: 05.07.2006].

http://evds.tcmb.gov.tr/cbt.html, [Erişim Tarihi: 01.08.2017].

http://www.termbank.net/psychology/4340.html, [Erişim Tarihi: 11.09.2006].

http://www.vob.org.tr, [Erişim Tarihi: 04.02.2010].

https://www.mkk.com.tr/tr/content/Bilgi-Merkezi/Borsa-Trendleri-Raporu, Ocak - Mart 2017, [Erişim Tarihi: 01.08.2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/pay-piyasasi/piyasa-yapicilik, [Erişim Tarihi: 06.08.2017].

https://www.otcmarkets.com/home, [Erişim Tarihi: 15.01.2017].

https://www.tspb.org.tr/tr/yatirimci-kosesi/, [Erişim Tarihi: 07.08.2017].

http://www.tcmb.gov.tr, [Erişim Tarihi: 27.07.2016].

https://www.tspb.org.tr/tr/uye-bilgileri/, [Erişim Tarihi: 27.01.2022].

http://www.burganportfoy.com, [Erişim Tarihi: 21.12.2016].

https://www.tspb.org.tr/tr/yatirimci-kosesi/, [Erişim Tarihi: 27.12.2016].

http://www.fonturkey.com.tr/, [Erişim Tarihi: 22.11.2016].

https://www.tspb.org.tr/tr/yatirimci-kosesi-3/, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

https://en.wikipedia.org/wiki/Hedge_fund, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

https://www.oecd.org/finance/private-pensions/globalpensionstatistics.htm, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].

http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6362.pdf, Erişim Tarihi: [16.11.2016].

http://www.gsghukuk.com/images/pdf/GSGBulletin-YeniMenkulKiymetYOTebligi.pdf, [Erişim Tarihi: 16.11.2016].

http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=2007823&subid=0&ct=c, [Erişim Tarihi: 18.11. 2016].

https://www.tspb.org.tr/hakkimizda/, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://www.tdub.org.tr/, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://www.investing.com/indices/world-indices, [Erişim Tarihi: 31.01.2017].

https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/2_finansal_piyasalar.pdf, [Erişim Tarihi: 28.12.2016].

https://www.tspb.org.tr/wp-content/uploads/2015/06/2_finansal_piyasalar.pdf, [Erişim Tarihi: 28.12.2016].

http://www.borsaistanbul.com/kurumsal/borsa-istanbul-hakkinda/misyon-ve-vizyon, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

http://www.borsaistanbul.com, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/489/urunler, [Erişim Tarihi: 04.02.2022].

http://borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/vob-viop/vob-viop-duyurular/2013/08/06/vob-viop-birle%C5%9Fme-s%C3%BCreci-ba%C5%9Far%C4%B1yla-tamamland%C4%B1, [Erişim Tarihi: 03.02.2014].

http://borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/vadeli-islem-ve-opsiyon-piyasasi/pazarlar, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/vadeli-islem-ve-opsiyon-piyasasi, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-tas lar-piyasasi/elmas-ve-kiymetli-tas-piyasasi, [Erişim Tarihi: 04.09.2016].

https://www.spl.com.tr/spl/eep/Specific/OEP/Upload/SPL%20BROSUR.pdf, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

https://www.kap.org.tr/tr/icerik/KAP-Hakkinda/Genel-Bilgi, [Erişim Tarihi: 06.09.2016].

http://www.ytm.gov.tr, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

https://finance.yahoo.com/quote/MSFT?p=MSFT&.tsrc=fin-srch, [Erişim Tarihi: 30.01.2022].

http://www.borsaistanbul.com/docs/default-source/endeksler/ozsermaye-hallerinde-paylarin-teorik-referans-fiyatlarinin-belirlenme-yontemi.pdf?sfvrsn=4, [Erişim Tarihi: 18.01.2017].

https://www.takasbank.com.tr/tr/hakkimizda/tanitim/sermaye-yapisi, [Erişim Tarihi: 29.01. 2022].

http://www.reitix.com/Makaleler/Depo-Sertifikasi-Nedir/ID=182, [Erişim Tarihi: 19.01. 2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borclanma-araclari, [Erişim Tarihi: 19.01.2017].

http://www.spk.gov.tr/apps/mevzuat/MevzuatGoster.aspx?nid=11, [Erişim Tarihi, 22.01.2017].

http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=823&submenuheader=0, [Erişim Tarihi: 24.01. 2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borsa-yatirim-fonlari_tr, [Erişim Ta-rihi: 24.01.2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/sertifikalar/sertifika-cesitleri, [Eri-şim Tarihi: 22.01.2017].

https://www.ici.org/pdf/2021_factbook.pdf, [Erişim Tarihi: 27.01.2022].

http://www.investopedia.com/terms/e/eurobond.asp, [Erişim Tarihi: 22.01.2017].

http://www.dunya.com/gundem/eurobond-nedir-getirisi-ve-vergilendirilmesi-1-haberi-104222, [Erişim Tarihi: 22.01.2017].

http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/urunler/borclanma-araclari, [Erişim Tarihi: 23.01.2017].

https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/506/pazarlar, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://piyasarehberi.org/sozluk/beta-katsayisi, [Erişim Tarihi: 12.08.2017].

http://www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 16.11.2016].

https://www.kgk.gov.tr/custom_page-216-kgk-tanitim-kitapcigi.html, [Erişim Tarihi: 13.12. 2016].

https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bist-surdurulebilirlik-endeksinde-yeni-donem-basliyor/2379899, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

https://www.qnbfi.com/finansodak/iremdispinar/bist-pazarlari-yeniden-duzenleyerek-kucuk-yatirimciyi-korumayi-hedefliyor, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

http://msci.com, [Erişim Tarihi: 29.01.2022].

https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksi, [Erişim Tarihi: 29.01. 2022].

https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].

https://www.investopedia.com/financial-edge/1212/stock-exchanges-around-the-world.aspx, [Erişim Tarihi: 02.02.2022].

https://www.tvf.com.tr/portfoyumuz, [Erişim Tarihi: 28.01.2022].

https://spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/PeriyodikDokumanlar/PERD02, Uluslararası Ekonomik ve Finansal Göstergeler, [Erişim Tarihi: 27.01.2022].

https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Mevduat/mevduat.kapsam, Erişim Tarihi [23.01.2022].

A'dan Z'ye Bireysel Emeklilik," Ak Emeklilik, Eylül 2005.

Anonim Şirketler ve Borsa ile İlgili Konular, Sıkça Sorulan Sorular, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 19.01.2017].

Asiamoney 7, "Exchange-traded Derivatives Markets Grow," December 1996/January 1997.

Avrupa Birliği'nde Teknik Karşılıklar, OECD Aspects Fondamentaux Des Assurances,

Tercüme Eden: Gül Metezade http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Yayınlar/Birlikten+ makaleler/Hayat Bireysel+Emeklilik/ [Erişim Tarihi: 06.07.2006].

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Sorularla Basel III, Aralık 2010.

Basel Committee On Banking Supervision International, "Convergence of Capital Measurement and Capital Standards," November 2005, http://www.bis.org/publ/bcbs118.pdf [Erişim Tarihi: 10.07.2005].

BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı," (Basel-II).

Behavioral Finance, http://introduction.behaviouralfinance.net/, [Erişim Tarihi: 15.09.2006].

Borsa Fonları İMKB'yi Demokratikleştirecek,http://arsiv.sabah.com.tr/2005/09/05/eko119.html.

Borsa Yatırım Fonları Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

Dar Kapsamlı Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Meslek Kuralları, www.spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 16.11.2016].

Derecelendirme Faaliyeti, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Dış Sermaye Piyasaları: Menkul Kıymet Piyasalarında Verim ve Risk, İMKB, Aylık Bülten, Mart 1991.

Finansal Piyasalar, spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 19.01.2017].

Futures and Options Lead Growth in Forex Trading, Risk Manager/Forex, Corporate Finance, 1993 (May).

Gayrimenkul Değerleme Şirketleri, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Gayrimenkul Yatırım Fonu Tanıtım Rehberi, http://www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 16.01.2017].

Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Geniş Kapsamlı Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Meslek Kuralları, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, İstanbul, 2021.

Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Hürriyet Gazetesi, www.hurriyet.com.tr, [Erişim Tarihi: 14.01.2005].

Kaldıraçlı İşlemlere İlişkin Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçığı, s. 1-3, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 24.01.2017].

Kurulun Görev, Yetki ve Sorumlulukları, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

Kurulun Temel Fonksiyonları, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 04.12.2016].

Manager Fees Head South, Greenwich Says, Money Mangement Letter, March 30, 1992.

Milliyet Genel Ekonomi Ansiklopedisi, Cilt: 1, Milliyet Gazetesi Yayınları, Mart 1988.

Options: LEAPS, Long-Term Equity Anticipation Securities, The Chicago Board Options Exchange, Chicago, 1995.

Pension Forum: Over There, Institutional Investor, February 1991.

Portföy Yönetim Şirketleri Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.11.2016].

Resmî Gazete, 31 Temmuz 1992, Sayı: 21301.

Risk (October 1995).

Özsermaye Hallerinde Payların Teorik Fiyatlarının Belirlenmesi, ss. 3-4. http://www.borsaistanbul.com/data/Genelge/gn2013415.pdf, [Erişim Tarihi: 19.01. 2017].

Sermaye Piyasaları, http://www.spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 06.09.2016].

Sermaye Piyasası Araçları 1, Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu, İstan-bul, 2020, www.spl.com.tr, [Erişim Tarihi: 16.01.2022].

Sermaye Piyasası Araçları, SPK Yatırımcıları Bilgilendirme Kitapçıkları, Sermaye Piyasası Kurulu, Ankara, 2016, s. 3, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 16.01.2017].

Sermaye Piyasası ve Borsa Temel Bilgiler Kılavuzu, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Yayınları 1, Şubat: 1993.

SPK Başkanı Vahdettin Ertaş'ın gayrimenkul sertifikası hakkında görüşleri neler? http://emlakkulisi.com/5-soruda-gayrimenkul-sertifikasi-nedir/492616, [Erişim Tarihi, 22.01.2017].

Takas, Saklama ve Operasyon İşlemleri, Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları, 1012, İstanbul, 2021.

Taking a Fancy to Mutual Funds, Institutional Investor, May 1992.

TBMM 2003, Genel Kurul Tutanağı, 22. Dönem 1. Yasama Yılı, 111. Bileşim, 24 Temmuz.

The Chicago Options Exchange, 1996 Annual Report, Chicago.

TMSF 2005, Yıllık Faaliyet Raporu 2004, İstanbul.

"Türk Lirası Referans Faiz Oranları Uygulaması," http://www.trlibor.org, [Erişim Tarihi: 23.01.2022].

VOB - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası, Türev Araçlar Lisanslama Rehberi, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş. İzmir, Kasım 2005.

Why Companies Split Stock, Motley Fool,http://biz.yahoo.com/fool/040527/1085664900_ 2.html, [Erişim Tarihi: 27.05.2006].

Yabancı Yatırım Fonları: Tanıtım Rehberi, www.spk.gov.tr, [Erişim Tarihi: 18.12.2016].

Yatırım Fonları Kitapçığı, Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Ankara, 2016.

Yatırımcılara Yeni Güvence: Yatırımcı Tazmin Merkezi, http://www.dunya.com/gundem/yatirimcilara-yeni-guvence-yatirimci-tazmin-merkezi-haberi-217096, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

2016 Preqin Global Hedge Fund Report, https://www.preqin.com/docs/samples/2016-Preqin-Global-Hedge-Fund-Report-Sample-Pages.pdf, [Erişim Tarihi: 20.11.2016].

Prof. Dr. Nihat Edizdoğan
Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Emekli Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Ali Çelikkaya
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

VERGİLERİN EKONOMİK ANALİZİ

Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 3. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-86-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

15 Ağustos 2019 da aramızdan ayrılan
Prof. Dr. Nihat Edizdoğan'a,

Eş ve Çocuklarımıza,

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı, belli bir sistematik dâhilinde vergilerin; "kaynak dağılımı", "ekonomik büyüme ve istikrar" ve "gelir dağılımı" üzerideki etkilerini analiz etmektir. Bunun için Türk Vergi Sistemi'nde de uygulanan belli başlı vergiler olan; gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, gümrük vergisi, emlak vergisi, veraset ve intikal vergisi ile motorlu taşıtlar vergisi esas alınmıştır. Söz konusu vergilerden ilk ikisi, "gelir" üzerinden, sonraki üç tanesi "harcamalar" üzerinden ve diğerleri ise "servet" üzerinden alınan vergilerdir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde gelir üzerinden alınan vergilerin ekonomik analizi yer almaktadır. Bölüm kendi içinde iki kısma ayrılmaktadır. İlk kısımda, gelir vergisinin; tanımı, özellikleri, tarihsel gelişimi ve ekonomik analizi; ikinci kısımda da kurumlar vergisinin; nedenleri, genel özellikleri ve ekonomik analizi yer almaktadır.

İkinci bölüm harcamalar üzerinden alınan vergilere ayrılmıştır. Bu bölüm de kendi içinde, beş kısma ayrılmaktadır. İlk kısımda, harcama vergileri ile ilgili genel açıklamalar yapılmakta ve harcama vergilerinin yansıması incelenmektedir. İkinci kısımda, kişisel bir harcama vergisi modeli üzerinde durulmaktadır. Daha sonraki üç kısımda ise sırasıyla; katma değer vergisi, özel tüketim vergisi ve gümrük vergisi analiz edilmektedir.

Üçüncü ve son bölüm ise servet vergilerine ayrılmıştır. Bu bölüm kendi içinde dört kısma ayrılmaktadır. İlk kısımda, genel açıklamalar, servet vergisinin nedenleri, olumlu ve olumsuz yönleri ortaya konmaktadır. Diğer kısımlarda ise sırasıyla; emlak, veraset ve intikal ve motorlu taşıtlar vergileri analiz edilmektedir.

Çalışmanın özellikle lisansüstü seviyelerdeki araştırmacılara yardımcı olacağı ve bu alandaki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan kitabın ilk iki baskıda yapılan eleştiriler de dikkate alınarak üçüncü baskısında bütün konular tekrar gözden geçirilmiş ve bir takım düzeltme ve sadeleştirmeler yapılmıştır. Böylece lisans eğitimi düzeyinde de öğrencilere faydalı olmasına dikkat edilmiştir. Kitabın üçüncü baskısında ayrıca tablolar güncellenmiş ve vergi mevzuatındaki en son değişiklikler dikkate alınmıştır.

Tüm yararlananlara katkı sağlaması dileğiyle (25.02.2022).

Merhum

Prof. Dr. Nihat Edizdoğan **Prof. Dr. Ali Çelikkaya**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **xv**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **xvi**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN EKONOMİK ANALİZİ

1. GELİR VERGİSİNİN EKONOMİK ANALİZİ **3**
1.1. GELİRİN TANIMI 4
1.1.1. Dar Anlamda Gelir 5
1.1.2. Geniş Anlamda Gelir 6
1.1.2.1. Geniş Anlamda Gelirin Kapsamına Giren Unsurlar 7
1.1.2.1.1. Tüketimde Artış Sağlayan Parasal Olmayan Gelirler 7
1.1.2.1.2. Servetin Değerinde Meydana Gelen Net Artışlar 9
1.1.2.2. Gelirin Geniş Olarak Tanımlanmasındaki Güçlükler 10
1.1.3. Günümüzdeki Gelir Tanımı ve Türkiye'deki Durum 12
1.2. GELİR VERGİSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ 14
1.3. GELİR VERGİSİNİN ÖZELLİKLERİ 17
1.4. GELİR VERGİSİNİN KAYNAK AYIRIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 19
1.4.1. Gelir Vergisinin Çalışma Arzusu Üzerindeki Etkisi 19
1.4.1.1. Gelir ve İkame Etkileri 20
1.4.1.2. Gelir ve İkame Etkilerinin Grafik Analizi 25
1.4.1.3. Artan Oranlı Vergilemenin Etkileri 27
1.4.1.3.1. Artan Oranlılığın Tanımı 27
1.4.1.3.2. Gerçek Artan Oranlılık 28
1.4.1.3.3. Artan Oranlılığa Geçilmesinin Etkileri 31
1.4.1.4. Vergi Oranlarının İndirilmesi 32
1.4.1.4.1. Laffer Teoremi 33
1.4.1.4.2. Laffer Etkisinin Ortaya Çıkması 38
1.4.1.4.3. Türkiye'deki Durum 39
1.4.1.5. Ampirik Çalışmaların Sonuçları 42
1.4.2. Gelir Vergisinin Tüketim ve Tasarruf Tercihleri Üzerindeki Etkisi 43

1.4.2.1. Genel Olarak Tasarruf Kararını Belirleyen Faktörler 44
1.4.2.2. Gelir Vergisi Konulmasının Tüketim ve Tasarruf Tercihlerine Etkisi 46
1.4.2.2.1. Gelir Vergisi Konmadan Önceki Durum 46
1.4.2.2.2. Gelir Vergisi Konulduktan Sonraki Durum 48
1.4.2.3. Tasarruflar Üzerindeki Gelir Vergisinin Yansıtılması 51
1.4.3. Gelir Vergisinin Meslek Seçimi Üzerindeki Etkisi 53
1.4.3.1. İndirilecek Giderlerdeki Farklılıklar 54
1.4.3.2. Gelirin Tanımlanmasındaki Farklılıklar 54
1.4.3.3. Matrahın Belirlenmesindeki Farklılıklar 55
1.4.3.4. Vergi Uygulamalarındaki Farklılıklar 57
1.4.4. Gelir Vergisinin İşgücü Mobilitesi Üzerindeki Etkisi 58
1.5. GELİR VERGİSİNİN EKONOMİK BÜYÜME VE İSTİKRAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 59
1.5.1. Gelir Vergisinin Tasarruflar Üzerindeki Etkisi 60
1.5.1.1. Tasarrufuların Ekonomik Açıdan Önemi 60
1.5.1.2. Gelir Vergisinin Tasarruflar Üzerindeki Olumsuz Etkisi 61
1.5.1.3. Tasarrufların Vergilendirilmesi İle İlgili Görüşler 62
1.5.1.3.1. Tasarrufların Çifte Verilendirildiğini Savunanlar 62
1.5.1.3.2. Tasarrufların Çifte Vergilendirilmediğini Savunanlar 64
1.5.1.3.3. Tasarrufların Vergilendirilmesi İle İlgili Çözüm Önerileri 66
1.5.2. Gelir Vergisinin Harcama Yapısı Üzerindeki Etkisi 67
1.5.3. Gelir Vergisinin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi 68
1.5.3.1. Yatırım ve Tasarruf İlişkisi 69
1.5.3.2. Gelir Vergisinin Riskli Yatırımlar Üzerindeki Etkisi 70
1.5.4. Gelir Vergisinin Ekonomik İstikrar Üzerindeki Etkisi 73
1.5.4.1. Gelir Vergisinin Otomatik Stabilizatör Etkisi 74
1.5.4.2. Enflasyonun Gelir Vergisi Üzerindeki Etkisi 76
1.6. GELİR VERGİSİNİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNE ETKİLERİ 79
1.6.1. Gelir Vergisinin Yansıtılması 80
1.6.1.1. Gelir Vergisinin Yansıtılması Teorisi 81
1.6.1.2. Tam Rekabet Koşullarında Yansıma 82
1.6.1.2.1. Firma Bazında Yansıma 82
1.6.1.2.2. İşgücü Bazında Yansıma 83
1.6.1.3. Monopol Koşullarında Yansıma 86
1.6.1.3.1. Yansımanın Oluşumu 87
1.6.1.3.2. Verginin Niteliği ve Yansımanın Derecesi 89
1.6.1.4. Oligopol Koşullarında Yansıma 90
1.6.2. Gelir Dağılımında Adaletin Ölçülmesi 91
1.6.2.1. Lorenz Eğrisi ve Türkiye'deki Durum 92
1.6.2.2. Lorenz Eğrisine Yöneltilen Eleştiriler 95
1.6.2.3. Gini Katsayısı ve Türkiye'deki Durum 96
1.6.2.4. Gini Katsayısının Avantaj ve Dezavantajları 97
1.6.3. Gelir Dağılımında Adaleti Sağlamaya Yönelik Politikalar 98
1.6.3.1. Negatif Gelir Vergisi Uygulaması 98
1.6.3.1.1. Negatif Gelir Vergisinin Kuramsal Yapısı 99

1.6.3.1.2. Negatif Gelir Vergisinin Grafik Analizi 102
1.6.3.1.3. Uygun Negatif Gelir Vergisi Programı 104
1.6.3.1.4. Negatif Gelir Vergisine Yöneltilen Eleştiriler 106
1.6.3.2. Tek Oranlı Vergileme Yaklaşımı.....109
1.6.3.2.1. Artan Oranlı Vergilemeye Yöneltilen Eleştiriler 109
1.6.3.2.2. Tek Oranlı Vergilemenin Üstün Yanları.....112
1.6.3.2.3. Hall ve Rabushka'nın Tek Oranlı Vergi Modeli.....115
1.6.3.2.4.Günümüzdeki Tek Oranlı Vergi Uygulamaları.....117

2. KURUMLAR VERGİSİNİN EKONOMİK ANALİZİ..... 119
2.1. KURUMLARIN VERGİLENDİRİLMESİ İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR 120
2.1.1. Birlikte Vergilendirme Yaklaşımı 121
2.1.1.1. Kar Paylarının Çifte Vergilendirilmesi.....122
2.1.1.2. Kar Paylarının Vergilendirilme Şekilleri 124
2.1.2. Ayrı Vergilendirme Yaklaşımı 125
2.1.2.1. Ayrı Tüzel Kişilik Olma.....125
2.1.2.2. Faydalanma Bedeli Olma 126
2.1.2.3. Ayırımcı Vergilemeyi Önleme 127
2.1.2.4. Gelir Vergisinin Bütünlüğünü Koruma 127
2.1.2.5. Piyasa Başarısızlıklarını Önleme.....128
2.1.2.6. Uygun Gelir Kaynağı Olma.....128
2.2. KURUMLAR VERGİSİNİN ÖZELLİKLERİ.....128
2.2.1. Kurumlar Vergisinin Mükellefleri.....129
2.2.2. Kurumlar Vergisinin Matrahı.....130
2.2.3. Kurumlar Vergisinin Hesaplanması 131
2.3. KURUMLAR VERGİSİNİN KAYNAK AYRIMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....132
2.3.1. Sermaye Mobilitesi Üzerindeki Etkileri 132
2.3.2. Tüketici Refahı Üzerindeki Etkileri 134
2.3.3. Kar Dağıtım Politikası Üzerindeki Etkisi.....135
2.3.4. Finansman Politikası Üzerindeki Etkileri.....136
2.3.5. Harcama Politikası Üzerindeki Etkileri.....138
2.3.6. Kuruluş Yeri Seçimi Üzerindeki Etkileri 139
2.3.7. Kurumların Birleşmeleri Üzerindeki Etkileri 139
2.4. KURUMLAR VERGİSİNİN EKONOMİK BÜYÜME VE İSTİKRAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 140
2.4.1. Kurumlar Vergisinin Yatırımlar Üzerindeki Etkisi 140
2.4.1.1. Verginin Yatırımlar Üzerindeki Genel Etkisi 141
2.4.1.2. Yatırımlara Sağlanan Vergisel Avantajlar.....142
2.4.1.2.1. Vergi Teşvikleri 142
2.4.1.2.2. Amortisman İndirimi 144
2.4.2. Kurumlar Vergisinin Harcama Yapısı Üzerindeki Etkisi 147
2.4.3. Kurumlar Vergisinin Ekonomik İstikrar Üzerindeki Etkisi.....148
2.5. KURUMLAR VERGİSİNİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....149
2.5.1. Kurumlar Vergisinin Kısa Dönemde Yansıtılması.....150
2.5.1.1. Tam Rekabet Piyasasında Yansıma.....151
2.5.1.2. Monopol Piyasasında Yansıma.....153
2.5.1.3. Aksak Rekabet Piyasasında Yansıma.....153

2.5.2. Kurumlar Vergisinin Uzun Dönemde Yansıtılması....155
2.5.3. Kurumlar Vergisinin Yansıması İle İlgili Modeller....160
2.5.4. Kurumlar Vergisinin Yansımasını Etkileyen Faktörler....161
2.5.4.1. Kurumlar Vergisi Oranı....161
2.5.4.2. Sermayenin Geri Dönüş Hızı....162
2.5.5. Kurumlar Vergisinin Gelir Dilimlerine Yansıması....163

İKİNCİ BÖLÜM
HARCAMALAR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN EKONOMİK ANALİZİ

1. HARCAMA VERGİLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.... 167
1.1. HARCAMA VERGİLERİNİN ÜSTÜN YÖNLERİ....167
1.2. HARCAMA VERGİLERİNİN OLUMSUZ YÖNLERİ....169

2. HARCAMA VERGİLERİNİN YANSIMASI TEORİSİ 170
2.1. YANSIMANIN GENEL ÖZELLİKLERİ....171
2.2. YANSIMA TÜRLERİ....173
2.3. YANSIMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER....173
2.3.1. Arz ve Talep Esnekliği....174
2.3.2. Piyasanın Yapısı....176
2.3.2.1. Tam Rekabette Yansıma....177
2.3.2.2. Monopolde Yansıma....177
2.3.2.3. Oligopolde Yansıma....178
2.3.3. Yansımayı Etkileyen Diğer Faktörler....179
2.4. HARCAMA VERGİLERİNİN YANSIMA ŞEKİLLERİ....179

3. KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİ ÖNERİSİ 182
3.1. KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİ SAVUNANLAR....182
3.2. KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİN FARKLI YÖNLERİ....184
3.3. KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNİN ÖZELLİKLERİ....185
3.4. KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİ ALTERNATİFLERİ....187
3.4.1. Artan Oranlı Vergileme Modeli....187
3.4.2. Tek Oranlı Vergileme Modeli....190
3.5. KİŞİSEL BİR HARCAMA VERGİSİNİN ÜSTÜN YANLARI....191
3.5.1. Uygulamada Sadelik ve Basitlik....191
3.5.2. Ödeme Gücü İlkesine Uygunluk....192
3.5.3. Sermaye Kazançlarının Vergilendirilmesinde Etkinlik....193
3.5.4. Tasarrufun Teşvik Edilmesi....193
3.5.5. Çalışma Arzusunun Artırılması....196
3.5.6. Enflasyonun Kontrol Altına Alınması....197
3.6. KİŞİSEL HARCAMA VERGİSİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER....197
3.6.1. Matrahın Tespitindeki Güçlükler....197
3.6.2. Geçiş Sürecinde Yaşanacak Güçlükler....198

4. HARCAMALAR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİNİN ANALİZİ..... 199
4.1. KATMA DEĞER VERGİSİNİN EKONOMİK ANALİZİ.....201
4.1.1. Katma Değer Vergisinin Tarihsel Gelişimi.....201
4.1.1.1. Dünyadaki Gelişimi.....201
4.1.1.2. Türkiye'deki Gelişimi.....203
4.1.2. Katma Değer Vergisinin Genel Özellikleri.....204
4.1.2.1. Katma Değer Üzerinden Alınır.....205
4.1.2.2. Vergi Piramitleşmesini Önler.....207
4.1.2.3. İhracatı Teşvik Eder.....207
4.1.2.4. Kaçakçılıkla Mücadelede Etkilidir.....208
4.1.2.5. Tarafsız Bir Vergidir.....209
4.1.3. Katma Değer Vergisinin Türleri.....210
4.1.3.1. Gayrisafi Hasıla Tipi.....210
4.1.3.2. Gelir Tipi.....211
4.1.3.3. Tüketim Tipi.....212
4.1.3.4. Katma Değer Türlerinin Karşılaştırması.....213
4.1.4. Katma Değer Vergisinin Hesaplanması.....216
4.1.4.1. Katma Değer Yöntemi.....216
4.1.4.1.1. Çıkarma Yöntemi.....216
4.1.4.1.2. Toplama Yöntemi.....217
4.1.4.2. Vergi Mahsubu Yöntemi.....217
4.1.4.2.1. Mahsup Yönteminin İşleyişi.....218
4.1.4.2.2. Mahsup Yönteminin Üstün Yanları.....218
4.1.5. Katma Değer Vergisinin Kaynak Ayrımı Üzerindeki Etkileri.....221
4.1.5.1. Genel Olarak Harcama Vergilerinin Etkisi.....221
4.1.5.1.1. Hacrama Vergilerinin Aşırı Yükü.....222
4.1.5.1.2. Harcama Vergilerinin Kaynak Ayrımı Üzerindeki Etkileri.....225
4.1.5.2. Katma Değer Vergisinin Çalışma Arzusu Üzerindeki Etkisi.....228
4.1.5.3. Katma Değer Vergisinin Tasarruf Davranışı Üzerindeki Etkisi ...229
4.1.6. Katma Değer Vergisinin Ekonomik Büyüme ve İstikrar Üzerindeki Etkisi.....230
4.1.6.1. Katma Değer Vergisinin Yatırımlar Üzerindeki Etkisi.....231
4.1.6.2. Katma Değer Vergisinin Ekonomik İstikrar Üzerindeki Etkisi 232
4.1.6.2.1. Otomatik Stabilizatör Özelliği.....232
4.1.6.2.2. Enflasyonu Önleme Fonksiyonu.....232
4.1.7. Katma Değer Vergisinin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi.....234
4.1.7.1 Katma Değer Vergisinin Gerileyiciliği.....235
4.1.7.2. Katma Değer Vergisinin Gerileyiciliğinin Azaltılması.....236
4.1.7.2.1. İstisnaların Kapsamının Genişletilmesi 236
4.1.7.2.2. Diğer Önlemler.....237
4.1.7.3. Katma Değer Vergisinin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi.....238
4.1.7.4. Türkiye'deki Durumun Değerlendirilmesi 239
4.2. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİNİN ANALİZİ.....240
4.2.1. Özel Tüketim Vergisinin Kısa Tarihçesi.....241
4.2.2. Özel Tüketim Vergisinin Genel Özellikleri.....242

4.2.2.1. Lüks Tüketimi Vergilendirmek 242
4.2.2.2. Sosyal Maliyetleri Gidermek 244
4.2.2.3. Faydalanma İlkesini Uygulamak 247
4.2.2.4. Devlete Gelir Sağlamak 248
4.2.3. Özel Tüketim Vergisinde Yeni Eğilimler 249
4.2.4. Özel Tüketim Vergilerinin Kaynak Ayrımı Üzerindeki Etkisi 250
4.2.5. Özel Tüketim Vergisinin Ekonomik Büyüme ve İstikrar Üzerindeki Etkisi 252
4.2.5.1. Tasarruf ve Yatırımlar Üzerindeki Etkileri 253
4.2.5.2. İşgücü Arzı Üzerindeki Etkileri 253
4.2.6. Özel Tüketim Vergisinin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi 255
4.2.6.1. Özel Tüketimin Vergisinde Adaletin Sağlanması 255
4.2.6.2. Özel Tüketim Vergisinin Yansıtılması 256
4.2.6.2.1. Yansımanın Genel Özellikleri 256
4.2.6.2.2. Tam Rekabet ve Monopolde Yansıma 257
4.3. GÜMRÜK VERGİSİNİN ANALİZİ 260
4.3.1. Gümrük Vergisinin Tarihsel Gelişimi 261
4.3.2. Gümrük Vergisinin Tanımı ve Kapsamı 263
4.3.3. Gümrük Vergisinin Özellikleri 264
4.3.4. Gümrük Vergisinin Temel Amaçları 265
4.3.4.1. Devlete Gelir Sağlamak 265
4.3.4.2. Yerli Sanayiyi Korumak 266
4.3.4.2.1. Korumacılığın Faydaları 266
4.3.4.2.2. Korumacılığın Zararları 266
4.3.4.2.3. Korumacılığın Azaltılması 267
4.3.4.3. Ödemeler Bilançosuna Katkı Sağlamak 269
4.3.5. Gümrük Tarifelerinin Ekonomik Analizi 270
4.3.5.1. Spesifik Tarifelerin Eleştirisi 270
4.3.5.2. Advalorem Tarifelerin Üstün Yanları 272
4.3.5.3. Gümrük Tarifelerin Ekonomik Etkisi 272
4.3.6. Gümrük Vergisinin Kaynak Ayrımı Üzerindeki Etkileri 274
4.3.6.1. Gümrük Vergisinin Toplam Refah Üzerindeki Etkisi 274
4.3.6.2. Gümrük Vergisinin Tüketim Olanakları Üzerindeki Etkisi 277
4.3.7. Gümrük Vergisinin Ekonomik Büyüme ve İstikrar Üzerindeki Etkileri 278
4.3.7.1. Tasarruflar Üzerindeki Etkisi 279
4.3.7.2. Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi 279
4.3.8. Gümrük Vergisinin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri 280
4.3.8.1. Gümrük Vergisinin Yansıtılması 280
4.3.8.2. Gümrük Vergisinin Alternatif Yansımaları 281

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SERVET ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN EKONOMİK ANALİZİ

1. SERVET VERGİSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ 283

2. SERVET VERGİLERİ HAKKINDA GENEL AÇIKLAMALAR 285
2.1. SERVETİN TANIMI 285
2.2. SERVETİN TESPİTİ 286
2.2.1. Servetin Tespitindeki Güçlükler 286
2.2.2. Servetin Tespit Şekilleri 288
2.2.2.1. Kişisel Servetin Esas Alınması 288
2.2.2.2. Kurumsal Servetin Esas Alınması 288
2.3. SERVET VERGİSİNİN ALINMA NEDENLERİ 289
2.3.1. Vergilemede Adalet ve Eşitliği Sağlamak 290
2.3.1.1. Faydalanma İlkesine Uygunluk 290
2.3.1.2. Ödeme Gücü İlkesine Uygunluk 290
2.3.1.3. Yansıma İlkesine Uygunluk 292
2.3.2. Ekonomik Etkinliği Sağlamak 292
2.3.3. Gelir Vergisi Sistemini Tamamlamak 294
2.3.4. Devlete Gelir Sağlamak 295
2.4. SERVET VERGİLERİNİN OLUMLU VE OLUMSUZ YANLARI 296
2.4.1. Servet Vergilerinin Olumlu Yanları 296
2.4.2. Servet Vergilerinin Olumsuz Yanları 297

3. SERVET ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN EKONOMİK ANALİZİ 298
3.1. EMLAK VERGİSİNİN EKONOMİK ANALİZİ 299
3.1.1. Emlak Vergisinin Tarihsel Gelişimi 299
3.1.2. Emlak Vergisini Savunan Teoriler 301
3.1.2.1. Fizyokratlar 302
3.1.2.2. Ricardian Rant Teorisi 304
3.1.2.3. Henry George'nin Tek Vergi Modeli 305
3.1.2.3.1. Tek Vergi Modelinin İşleyişi 306
3.1.2.3.2. Tek Vergiden Türeyen Görüşler 307
3.1.2.4. Modern Ekonomik Rant Teorisi 308
3.1.2.4.1. Tek Verginin Eleştirisi 308
3.1.2.4.2. Ekonomik Rantın Hesaplanması 310
3.1.3. Emlak Vergisinin Özellikleri 311
3.1.3.1. Gayri Şahsi Bir Vergidir 311
3.1.3.2. Mahalli Bir Vergidir 312
3.1.3.3. Gayrisafi Bir Servet Vergisidir 313
3.1.3.4. Mali Amaçlı Bir Vergidir 313
3.1.3.5. Gerileyici Karakterde Bir Vergidir 314
3.1.4. Emlak Vergisinin Gerekçeleri 315
3.1.4.1. Faydalanma Prensibi 315

3.1.4.1.1. Faydalanma Prensibinin Teorik Çerçevesi.....315
3.1.4.1.2. Emlak Vergisinde Faydalanma Prensibinin Uygulanması.....317
3.1.4.2. İktidar Prensibi.....319
3.1.4.2.1. İktidar Prensibinin Teorik Çerçevesi.....319
3.1.4.2.2. Emlak Vergisinde İktidar Prensibinin Uygulanması...320
3.1.4.3. Mahalli İdarelerin Gelir İhtiyaçları.....320
3.1.5. Emlak Vergisine Yöneltilen Eleştiriler.....321
3.1.6. Emlak Vergisinin Kapitalizasyonu.....321
3.1.6.1. Kapitalizasyon Yansıma İlişkişi.....322
3.1.6.2. Emlak Vergisinde Kapitalizasyon.....322
3.1.7. Emlak Vergisinin Kaynak Ayırımı Üzerindeki Etkileri.....325
3.1.7.1. Çalışma Arzusu Üzerindeki Etkisi.....325
3.1.7.2. Kuruluş Yeri Seçimi Üzerindeki Etkisi.....326
3.1.7.3. Taşınmazın Kullanım Şekli Üzerindeki Etkisi.....327
3.1.8. Emlak Vergisinin Ekonomik Büyüme ve İstikrar Üzerindeki Etkileri.....328
3.1.8.1. Tasarruflar Üzerindeki Etkisi.....328
3.1.8.1.1. Tasarruf Arzının Esnek Olmadığı Durum.....329
3.1.8.1.2. Tasarruf Arzının Esnek Olduğu Durum.....330
3.1.8.1.3. Tasarrufların Tahsis Şekilleri.....331
3.1.8.2. Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi.....332
3.1.8.3. Konjonktür Üzerindeki Etkisi.....333
3.1.8.4. Emlak Fiyatları Üzerindeki Etkisi.....334
3.1.9. Emlak Vergisinin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkileri.....335
3.1.9.1. Arazi Vergisinin Yansıması.....336
3.1.9.1.1. Verginin Kapitalizasyonu.....336
3.1.9.1.2. Yansımanın Grafik Analizi.....338
3.1.9.2. Bina Vergisinin Yansıması.....340
3.1.9.2.1. Bina Talebinin Belirleyicileri.....340
3.1.9.2.2. Verginin Yansıtılması.....341

3.2. VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNİN EKONOMİK ANALİZİ.....344
3.2.1. Verginin Tarihçesi.....345
3.2.2. Verginin Tanımı.....346
3.2.2.1. Veraset Vergisi.....346
3.2.2.1.1. Tereke Vergisi.....346
3.2.2.1.2. Miras Payı Vergisi.....347
3.2.2.2. İntikal Vergisi.....348
3.2.2.3. Günümüzdeki Uygulama.....349
3.2.3. Veraset ve İntikal Vergisinin Alınma Nedenleri.....351
3.2.3.1. Faydalanma İlkesine Uygunluk.....351
3.2.3.2. Devletin Servete Ortaklığı.....352
3.2.3.3. Geçmiş Vergilerin Karşılığı Olma.....353
3.2.3.4. Ödeme Gücü İlkesine Uygunluk.....354
3.2.3.5. Servetin Yeniden Dağılımını Sağlamak.....355
3.2.4. Veraset ve İntikal Vergisinin Uygulanmasındaki Güçlükler.....356

3.2.5. Veraset ve İntikal Vergisinin Gelir Vergisi ile Bütünleştirilmesi.....358
3.2.6. Veraset ve İntikal Vergisinin Kaynak Ayrımı Üzerindeki Etkisi.....359
3.2.6.1. Çalışma Arzusu Üzerindeki Etkisi.....360
3.2.6.1.1. Muris Açısından.....360
3.2.6.1.2. Mirasçı Açısından.....361
3.2.6.2. Tasarruf Davranışı Üzerindeki Etkisi.....362
3.2.6.2.1. Muris Açısından.....362
3.2.6.2.2. Mirasçı Açısından.....363
3.2.7. Veraset ve İntikal Vergisinin Ekonomik Büyüme ve İstikrar Üzerindeki Etkisi.....365
3.2.7.1. Sermaye Birikimi Üzerindeki Etkisi.....365
3.2.7.2. Yatırımlar Üzerindeki Etkisi.....366
3.2.8. Veraset ve İntikal Vergisinin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi.....367
3.2.8.1. Murisin Vergi Yükü.....367
3.2.8.2. Mirasçının Vergi Yükü.....368
3.2.8.3. Yansımanın Güçlüğü.....369
3.3. MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİNİN ANALİZİ.....370
3.3.1. Verginin Tarihçesi.....371
3.3.2. Karayollarının Finansmanında Fayda Prensibi.....371
3.3.2.1. Fayda Prensibinin Genel Özellikleri.....371
3.3.2.2. Motorlu Taşıtlarda Fayda Prensibi.....372
3.3.3. Karayollarının Finansmanında Yaşanan Sorunlar.....375
3.3.3.1. Kullanıcılara Ödettirme.....375
3.3.3.2. Genel Bütçeye Katkılar.....376
3.3.3.3. Kullanıcılar Arasında Bölüştürme.....377
3.3.4. Karayollarının Finansmanında Alternatif Yöntemler.....378
3.3.4.1. Şerefiye.....378
3.3.4.2. Yol Geçiş Ücretleri.....379
3.3.4.3. Genel Servet Vergisi.....381
3.3.4.4. Akaryakıt Tüketim Vergisi.....381
3.3.4.5. Motorlu Taşıtlar Vergisi.....382
3.3.4.5.1. Verginin Üstün Yanları.....383
3.3.4.5.2. Türkiye'deki Uygulama.....385
3.3.4.6. Alternatif Vergiler.....386
3.3.4.6.1. Aks-Mil Vergisi.....386
3.3.4.6.2. Ton-Mil Vergisi.....386
3.3.4.6.3. Araç-Mil Vergisi.....387
3.3.5. Motorlu Taşıtlar Vergisinin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi.....387
3.3.6. Motorlu Taşıtlar Vergisinin Düzenleyici Fonksiyonu.....388

SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME 389

KAYNAKÇA 393

KELİME DİZİNİ 405

KAYNAKÇA

Abel Andrew B. and Ben S. Bernanke, **Macroeconomics**, Fourth Edition, Addison Wesley Logman Inc., USA, 2001.

Akalın Güneri, **Kamu Ekonomisi**, A Ü. SBF. Yayın No: 486, AÜ. Basımevi, Ankara, 1981.

Akdoğan Abdurrahman, **Kamu Maliyesi**, Gazi Kitabevi, 6. Baskı, Ankara, 1997.

Akgüç Öztin, "Türkiye'de Emlak Vergileri", **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Akkaya Şahin, Kurumlar Vergisinin Yansıması, **İ.Ü. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Prof. Dr. Bedi N. Feyzioğluna Armağan**, Otuzbeşinci Seri, Yıl 1991/1992, Gür-Ay Matbaası, İstanbul 1993.

Aktan Coşkun Can, Arz-Yönlü İktisat ve Haldun-Laffer Etkisi, **Prof. Dr. Salih Şanver'e Armağan**, M.Ü. Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yayın No. 10, İstanbul 1998.

Aktan Coşkun Can, **Artan Oranlı Vergi ve Eleştirisi**, www.canaktan.org.

Aktan Coşkun Can, Düz ve Düşük Oranlı Vergiler ile Ekonomik Büyüme İlişkisi, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 203, Temmuz 1998.

Allan Charles. M., **The Theory of Taxation**, Penguin Books Ltd., England, 1971.

Amatong Juanita D., Taxation of Capital Gains in Developing Countries, **Readings on Taxation in Developing Countries**, Third Edition (Edited by Richard M. Bird and Oliver Oldman), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Anderson John E., **Public Finance**, Houghton Mifflin Company, New York, 2003.

Anderson William H., **Financing Modern Government**, The Political Economy of the Public Sector, Houghton Mifflin Company, Boston, 1973.

Aren Sadun, **100 Soruda Ekonominin El Kitabı**, İmge kitabevi, 2007.

Aren Sadun, **Ekonomi Dersleri**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, İmge Kitabevi.

Arıkan A. Naci, OECD Ülkeleri Çerçevesinde Türkiye'deki Vergi Yükünün Analizi III, **Vergi Dünyası Dergisi,** Sayı 332, Nisan 2009.

Aronson J. Richard, **Public Finance**, McGraw-Hill Company, New York, 1985.

Arpacı Atlar Ömer, "Ticari Kazancın Tespitinde Tahakkuk ve Dönemsellik İlkelerinin Dönem Sonu İşlemlerine Etkisi", **Vergi Soruları Dergisi**, Aralık 2004.

Ataç Beyhan, Maliye Politikası, 2. Baskı, Eskişehir, 1991.

Aydemir Birol, **Türkiye'de Katma Değer Vergisi Uygulaması ve Efektif Katma Değer Vergisi Oranlarının Hesaplanması**, DPT, 1996.

Aydın Yaşar, Türk Vergi Sistemi İçerisinde Gelir Vergisinin Ekonomik Etkileri, **Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog Dergisi**, Sayı 175, Kasım 2002.

Bach George Leland, **An Introduction to Analysis and Policy**, Fifth Edition, Prentice Hall Inc., New Jersey, 1966.

Bailey Stephen J., **Public Sector Economics**, Theory, Policy and Practice, Macmillan Press Ltd., England, 1995.

Maliye Bakanlığı, 2009 Mali Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ekim 2008.

Batırel Ömer Faruk, **Kamu Maliyesi Teorisine Giriş**, 2. Baskı, Mert/Er Matbaası, İstanbul 1979.

Baumol William J., Alan S. Blınder, William M. Scarth, **Economics, Principles and Policy**, Third Canadian Edition, Toronto, 1991.

Beyarslan Ahmet, **Türk Vergi Sisteminin Otomatik İstikrar Gücü**, Ankara İTİA, Yayın No, 52; Sevinç Matbaası, Ankara, 1972.

Bickerdike C. F., "Taxation of Site Values", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwin Inc., 1959.

Bilgiç Rıza, "Şüpheli Alacaklar Karşılığı Uygulaması", **Vergi Sorunları Dergisi**, Aralık 2004.

Birinci Nagihan ve Haydar Akyazı, "Düz ve Artan Oranlı Kişisel Gelir Vergisi Tarifelerinin Ekonomik Etkileri", **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 13 (13): 1, 2007.

Black Duncan, **The Incidence of Income Taxes**, Frank Cass, Co. Ltd., London, 1965.

Black Philip A., Estain Calitz, Tjaart J, Steenekamp, and associates, **Public Economics**, Third Edition, Oxford University Press, 2006.

Boadway Robin and David Wildasin, "Taxation and Savings", **The Economics of Tax Policy**, Edited by Michael P. Devereux, Oxford University Press, New York, 1996.

Boadway Robin W. and David E. Wildasin, **Public Economics**, Second Edition, Little, Brown and Company, USA, 1984.

Break George F., "The Incidence and Economic Effects of Taxation", **The Economics of Public Finance**, (Essays by, A.S. Blinder, R.M.Slow, G.F. Break, P. O. Steiner and D. Netzer), The Brookings Institution, Washington, D.C., 1974.

Brochier H., P.Llau, CH.A.Michalet, **Maliye Ekonomisi**, (Çev: Adnan Erdaş), Ankara İTİA Yayın No: 160, Ankara, 1981.

Browing Edgar K. and Jacquelene M. Browing, **Public Finance and the Price System**, Prentice Hall, New Jersey, 1994.

Brown C.V. and P.M. Jackson, **Public Sector Economics**, 4th Edition, Blackwell, 1990.

Brown Harry Gunnison, "The Incidence of a General Output or a General Sale Tax", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwing Inc, 1959.

Brownlee O. H. and Edward D. Allen, **Economics of Public Finance**, Second Edition, Prentice-Hall, Inc, USA, 1956.

Buchanan James M., **The Public Finances**, Richard D. Irwin, Inc., Homewood, Illınois, 1960.

Bulutoğlu Kenan, **Türk Vergi Sistemi**, 8. Baskı, Batı Türkeli Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Bulutoğlu Kenan, **Vergi Politikası**, Sermet Matbaası, İstanbul 1962.

Bulutoğlu Kenan, "Türkiye'de Kurumlar Vergisi Uygulaması", **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Büyükerşen Yılmaz, **Vergi Tesirlerinin Mikro İktisadi Analizi**, EİTİA, Yayını, Ankara. Chapman S. J., "The Utulitiy of income and Progressive Taxation", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwing Inc, 1959.

Cournot Augistin, "Of Monopoly and of the Influence of Taxation on Commodities Produced Under a Monopoly", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richar D. İrwing İnch, 1959.

Çağlayan Toper, Vergi ve Gelir Dağılımı, **Maliye Dergisi**, Eylül-Ekim, 1981.

Çelikkaya Ali, "2018 Yılında Dünya Genelindeki Kurumlar Vergisi Reformları Üzerine Genel Bir Değerlendirme", **Vergi Raporu Dergisi**, Sayı 240, Eylül 2019.

Çelikkaya Ali, Türk Gümrük Kanunu'nun Vergilemeye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2001.

Çelikkaya Ali. "Türk Gelir Vergisi Kanununun Ticari Kazanca İlişkin Hükümlerinin Yeniden Gözden Geçirilmesi" Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nisan 1998.

Çelikkaya Ali, "Amerika Birleşik Devletleri'nde "Emek Geliri İndirimi" Uygulaması ve "Asgari Geçim İndirimi" ile Karşılaştırılması I-II", **Vergici ve Muhasebeci ile Diyalog Dergisi**, Sayı, 245, Sayı 246**,** Yıl 2008.

Çelikkaya Ali, Gürbüz Hüseyin, "Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörlerin Analizi: Bir Alan Çalışması", **İktisat-İşletme ve Finans Dergisi**, Ekim 2006.

D.I. Trotman-Dickenson, **Economics of the Public Sector**, Macmillian Press, London, 1996.

Dalton Hugh, **Principles of Public Finance**, Routledge, Kegan Paul Ltd., London, 1961.

Danıştay Kararları, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu Kararı (Karar No: 25791, Esas No: 2004/1, RG Tarihi: 19/04/2005).

Dikmen M. Orhan, "Gider Vergileri", **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Dosser Douglas, "Indırect Taxation and Economic Development", **Goverment Finance and Economic Development**, (Edited by, A. T. Peacock and Gerald Hauser), OECD, Athens, 12-20 December, 1963.

Due John F. and Ann F. Friedlaender, **Goverment Finance, Economics of Public Sector**, Sixth Edition, Richard D. Irwın Inc., İllionis, 1977.

Due John F., **Maliye Bir İktisadi Analiz**, (Çevirenler; Sevim Görgün, İzzettin Önder), Üçüncü Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1967.

Due John F., **Sales Taxation**, Routledge and Kegan Paul, London, 1957.

Due John F., "Alternative Forms of Sales Taxation for a Developing Country", **Readings on Taxation ın Developing Countries,** Third Edition (Edited by Richard M. Bırd and Oliver Oldman), The Jhons Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Due John F., The Case For The Retail Form of Sales Tax ın Preference to the Value-Added Tax, **Broad-Based Taxes: New Options and Sources,** (Edited by Richard A. Musgrave), The Johns Hopkins University Pres, Baltimore and London, 1973.

Due John F., "Monopolistic Competition and the Incıdence of Special Sale Taxes", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc., 1959.

Due John F., Customs Duties in Developing Countries, **Readings on Taxation in Developing Countries**, Third Edition (Edited by Richard M. Bird and Oliver Oldman), The Jhons Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Eckstein Otto, **Public Finance**, Third Edition, Prentice-Hall, Inc, NewJersey, 1973.

Edizdoğan Nihat, **Teoride ve Uygulamada Özel Tüketim Vergileri**, Bursa İTİA İşletme Fakültesi Yayın No: 6, Bursa Üniversitesi Basımevi, 1981.

Edizdoğan Nihat, **Kamu Maliyesi**, Güncelleştirilmiş 10. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2008.

Edizdoğan Nihat, "Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve 2010 Yılı Merkezi Yönetim Bütçesinin Değerlendirilmesi", **Güncel Mali Konular** (Ed. Nihat Edizdoğan), Dora Yayıncılık, Bursa, 2009.

Edizdoğan Nihat, Niyazi Özker, Emrah Ferhatoğlu, Semih Bilge, **Türk Vergi Sistemi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2007.

Einaudi Luigi, "Capitalization and Amortization of Taxes", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 1959.

Erdem Burhan, **The Lant-Value Taxation in Developing Countries**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, No, 97, Eskişehir, 1985.

Erginay A., **Kamu Maliyesi**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1973-1974.

Fagan Emler D., "Recent and Contemporary Theories of Progressive Taxation", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 959.

Falay Nihat, Emlak Vergisinin Analizi, **Maliye Enstitüsü Konferansları 29 uncu Seri**, Yeni Güney Matbaası, İstanbul 1978.

Fisher Ronald C., **State and Local Public Finance**, Irwin Inc., 1996.

Gelir İdaresi Başkanlığı, Çeşitli Vergi İstatistikleri, www.gib.gov.tr.

Gencer Çağlan Ahmet, "Özel Maliyet Bedelinde Dönem Sonu İşlemleri", **Vergi Sorunları Dergisi**, Aralık 2004.

Giray Filiz, Düz Oranlı Vergi ve Uygulamaları, **E-Yaklaşım**, Sayı 34. Mayıs 2006.

Goode Richard, "The Income Tax on the Supply of Labour", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 1959.

Groves Harold M., **Financing Government**, Fifth Edition, Holt, Rınehart and Wınston, Inc., New York, 1958.

Gürsoy Bedri, **Kamu Gelirleri**, Ankara 1963.

Gwartney James D., Richard L. Stroup, A.H. Studenmund, **Microeconomics**, Private and Public Choice, Sixth Edition, The Dryden Press, Florida, 1992.

Haig Robert M., **The Federal Income Tax**, New York, Columbia University Pres, 1921.

Haig Robert Murray, "The Concept of Income- Economic and Legal Aspects", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 1959.

Hansen Bent, "Tax Policy and Mobilisation of Savings", **Goverment Finance and Economic Development**, (Edited by, A. T. Peacock and Gerald Hauser), OECD, Athens, 12-20 December, 1963.

Harberger Arnold C., **The Incidence of Corporation Income Tax**, Journal of Political Economy 70, June, 1962.

Harrıss C.Lowell, **The American Economy, Principles, Practices, and Polıcies**, Richard D. Irwın Inc, Illionis, 1954.

Hazine ve Maliye Bakanlığı, **2022 Yılı Bütçe Gerekçesi**, Ekim 2021, Ankara.

Heper Fethi, **Türkiye'de Servetlerin Vergilendirilmesi**, EİTİA Yayın No, 246/166, Eskişehir, 1982.

Herekman Aykut, **Kamu Maliyesi, Cilt II**, Tıpkı 2. Baskı, Sevinç Matbaası, Ankara, 1989.

Hicks Ursula K., The Terminology of Tax Analysis. (Çev. İzzettin Önder), **Maliye Enstitüsü Tercümeleri, İkinci Seri**, Ekin Basımevi, İstanbul 1965.

Hicks Ursula K., **Public Finance**, Digswell Place, James Nisbet Co.Ltd. Cambridge, 1961.

Higgins Benjamin, "Fiscal Control of Monopoly", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 1959.

Hirsch Werner Z. and Anthony M. Rufolo, **Public Finance and Expenditure in a Federal System**, HBJ, Publishers, USA, 1990.

Hockley Graham C.**, Public Finance An Introduction**, Routledge and Kegan Paul, London, 1979.

Hyman David N., **Public Finance, A Contemporary Application of Theory to Policy,** Fifth Edition, The Dreyden Press, 1996.

Iceland Jonh, **Poverty in America, A Handbook**, Second Edition, University of California Press, London, 2006.

İbn Haldun, **Mukaddime 1** (Hazırlayan, Süleyman Uludağ), Dergah Yayınları, 11. Baskı, Ağustos 2015.

Jenkin Fleeming, "On the Principles Which Regulate the Incidence of Taxes", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 1959.

Johansen Leif, **Public Economics**, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1965.

Kafaoğlu Adnan Başer, "Türk Gelir Vergisi Sistemi" **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Kahn C. Harry, The Place of Consumption and Net-Worth Taxation in the Federal Tax Structure, **Broad-Based Taxes: New Options and Sources,** (Edited by Richard A. Musgrave), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1973.

Kaldor Nicholas, **An Expenditure Tax**, George Allen and Unwin Ltd., London, 1955.

Kanunlar, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.

Karaca Nil, **Düz (Tek) Oranlı Vergi Mali Gündemin Odağında**, Maliye Bakanlığı APK, Başkanlığı, Ropor No. 6. 9 Mayıs 2005, http://www.bayar.edu.tr/~iibf/sakinc/KamuMaliyesi/MaliyeBakanligi.pdf. Erişim: 29/12/2009.

Karakaş Eser, Dolaylı Vergilerin İstikrar Etkileri, **Sekizinci Türkiye Maliye Sempozyumu**, I inci Oturum.

Kızılyalı Hüsnü, **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Analizi**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1969.

Krugman Paul, **Bir Liderin Vicdanı**, (Çev: Neşenur Domaniç), Literatür Yayıncılık, 2009.

Krzyzaniak Marian, Richard A. Musgrave, **The Shifting of the Corporation Income Tax**, The John Hopkins Press, Baltimor, 1963.

Kurdaş Kemal, "Türk Vergi Sistemi ve Ekonomik Kalkınma", **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Ladd Helen F., **The Role of the Property Tax: A Reassessment, Broad-Based Taxes: New Options and Sources**, (Edited by Richard A. Musgrave), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1973.

Lamer Andy, Dora Hancock, **Taxation Policy and Practice,** 9th edition, TJ International, Padstow, Cornwall, 2003.

Lipsey Richard G., Paul N. Courant, Christopher T. S. Ragan, **Microeconomics**, Twelfth Edidion, Addison-Wesley Logman Inc., 1999.

Mankiw N. Gregory, **Principles of Macroeconomics**, Third Edition, Thomson, Ohio, 2004.

Mansfield Edwin, **Principles of Macroeconomics**, WW. Norton Company Inc., New York, 1974.

Marlow Michael L., **Public Finance Theory and Practice**, Horcourt Barace Company, Orlando, 1995.

McConnell Campbell R. and Stanley L. Brue, **Microeconomics, Principles, Problems, and Policies**, Thırteen Edition, McGraw-Hill Inc., 1996.

McKinnon Ronald I.,**Tax Neutrality and Export Promotion, Readings on Taxation ın Developing Countries, Third Edition** (Edited by Richard M. Bird and Oliver Oldman), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Mclure Charles E., Economic Effects of Taxing Value Added, **Broad-Based Taxes: New Options and Sources,** (Edited by Richard A. Musgrave), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1973.

McLure Charles E., "The Proper Use of Indirect Taxation", John F. Due, Alternative Forms of Sales Taxation for a Developing Country, **Readings on Taxation ın Developing Countries, Third Edition** (Edited by Richard M. Bird and Oliver Oldman), The Jhons Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Merrett A.J. and D.A.G. Monk, **Inflation, Taxation and Executive Rumenaration**, Halam Press Ltd., 1967.

Metcalf Gilbert E., "Value Added Taxation: A Tax Whose Time Has Come?", Samuel Barker, Catherine Eliot, **Reading in Public Finance**, **2th Edition**, SWC Publishing, 1997.

Miller Preston J. and Allan Struthers, "The Uncertainties of the Laffer Effect, in: Thomas J. Hailstones, Viewpoints an Supply Side Economics", Virginia: Prentice Hall Co, 1982, pp. 115-117. (Çeviren Coşkun Can Aktan) **Dokuzeylül Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1, Yıl 1993.

Miller Roger Leroy, **Economics Today**, Twelfth Edition, Pearson Education Inc., USA, 2004.

Mintz Jack, "The Corporation Tax", **The Economics of Tax Policy**, Edited by Michael P. Devereux, Oxford University Press, New York, 1996.

Morton Walter A., **Housing Tax**, The Universitiy of Wiskonsin Press, Madison, 1955.

Musgrave Richard A. and Peggy B. Musgrave, **Public Finance In Theory and Practice**, McGraw Hill Book Company, 1973.

Mutlu Ayşegül, Kamu Ekonomisi Açısından Otoyolları, **Prof. Dr. Halil Nadaroğlu'na Armağan, M.Ü. İİBF Dergisi Özel Sayısı,** Cilt XIV, Sayı 1, Yıl 1998.

Nadaroğlu Halil, **Kamu Maliyesi Teorisi**, 8. Baskı, Beta, İstanbul, 1992.

Nadaroğlu Halil, "Vergi Sistemimizin Etkinliği", **2. Türkiye Maliye Sempozyumu**, Türkiye Maliye Sempozyumları CD (1-19).

Nemli Arif, **Kamu Maliyesine Giriş**, İ.Ü. İktisat Fakültesi, Yayın No: 265, Y. Güray Matbaası, İstanbul, 1979.

Neumark Fritz, "Gelişmiş Ülkelerin Maliye Politikalarında Yeni Eğilimler", **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Neumark Fritz, **Vergi Politikası**, (Tercüme eden: İclal Feyzioğlu Cankorel), Filiz Kitabevi, İstanbul 1975.

Newman Herbert E., **An Introduction to Public Finance**, John Wiley and Sons Inc., USA, 1968.

Nurkse R., **Problems of Capital Formation in Underdeveloped Areas**, Oxford, Basil Blackwell, 1953.

Ochs Jack, **Public Finance**, Harper and Row Publishers, New York, 1974.

Önder İzzettin, "Türk Vergi Sistemi Yapısının Ekonomik Analizi", **Maliye Enstitüsü Konferansları**, 29 uncu Seri, Güney Matbaası, İstanbul 1985.

Önder İzzettin, Katma Değer Vergisinin Ekonomik Etkileri, **Maliye Araştırma Enstitüsü Konferansları, 30 uncu Seri,** İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, 1984-1985.

Özbalcı Yılmaz, **Kurumlar Vergisi Yorum ve Açıklamalar**, Oluşum Yayıncılık, Ocak 2001.

Özbalcı Yılmaz, **Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamalar**, Ankara, 1995.

Özel Salih, Vergiyi Doğuran Olay Kavramı, **Yaklaşım Dergisi**, Ocak 2005.

Özer İlhan, **Devlet Maliyesi, Cilt I**, Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayın No: 1980/218, Başbakanlık Basımevi, Ankara 1980.

Özer İlhan, "Türkiye'de Gümrük Vergi ve Resimleri", **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Palamut Mehmet E., "Vergilerimizin Tasarruf ve Yatırımlar Üzerindeki Etkileri", **Bursa İTİA Dergisi**, Cilt V, No, 1-2-3, Temmuz-Kasım, 1976.

Pechman Joseph, **Federal Tax Policy**, The Brookings Inst. Washington DC., 1966.

Peston Maurice, "Incentives, Distortion and the System of Taxation, **Taxation Policy**, Edited by, Bernard Crick and William A Robson, Penguin Books, 1973.

Peterson Willis L., **Principles of Economics: Macro**, The Irwing Series in Economics, Richard D. Irwın Inc., USA, 1971.

Petrei Amelio Humberto, **Enflasyon ve Gelir Vergisi**, (Çeviren Üstün Dikeç), Adana İTİA Dergisi, Sayı 4, Mart 1975.

Piketty Thomas, **Yirmi birinci Yüzyılda Kapital** (Çeviren Hande Koçak), Türkiye İş Bankası Yayınları, 4. Baskı, 2021.

Prest Alan R., "Corporate Income Tax in Latin America", **Readings on Taxation in Developing Countries**, Third Edition (Edited by Richard M. Bird and Oliver Oldman), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Recktenwald Horst Claus, **Tax Incidence and Income Redistribution**, (Traslated by Martha V. Stolper), Wayne State University Press, Detroit, 1971.

Robson William A., "The Political Economy of Taxation", **Taxation Policiy**, Edited by, Bernard Crick and William A Robson, Penguin Books, 1973.

Rolph Earl R. and George F. Break, **Public Finance**, The Ronald Press Company, New York, 1961.

Rolph Earl R., **The Theory of Fiscal Economics**, University of California Press, USA, 1956.

Rosen Harvey S., **Public Finance**, 4th Edition, Irwin Inc, USA, 1995.

Sabine B.E.V., **A History of Income Taxation**, George Allen and Unwin Ltd., London, 1966.

Sağbaş İsa, **Vergi Teorisi Ders Notları**, Ece Matbaası, Ankara, 2007.

Salanie Bernard, **The Economics of Taxation**, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, 2003.

Samuelson Paul A. and William D. Nordhaus (with the assistance of Michael Mandel), **Economics**, Fifteenth Edition, McGraw-Hill, Inc., 1995.

Sandford C. T.,**Taxing Personal Wealth**, George Allen, Unwin Ltd., London, 1971.

Sandford C.T., **Taxing Inheritance and Capital Gains**, The Institute of Economic Affairs, 1967.

Sandford Cedric, **Economics of Public Finance**, Fourth Edition, Pregamon Press, England, 1992.

Sandford Cedric, "Death Duties", **Taxation Policiy**, Edited by, Bernard Crick and William A Robson, Penguin Books, 1973.

Sayar Nihat S., **Kamu Maliyesi, Cilt I,** İstanbul İTİA Yayın ve Yardım Bürosu, Sermet Matbaası, İstanbul, 1970.

Schiller Bradley R., **Essentials of Economics**, Sixth Edition, McGraw-Hill International Edition, New York, 2007.

Schiller Bradley R., **The Macro Economy Today**, Fifth Edition, McGraw-Hill Inc., USA, 1991.

Seligman E.R.A., Introduction to the Shifting and Incidence of Taxation, **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 1959.

Seligman Edwin R. A., **Studies in Public Finance**, Augustus M. Kelley Publishers, New York, 1969.

Seviğ Veysi, "Bilanço", **SMMM Dergisi**, Bursa, Şubat 2009.

Sharp Ansel M., Bernard F. Sliger, **Public Finance, An Introduction to the Study of the Public Economy**, Business Publication Inc., Austin, Texas, 1970.

Shoup Carl S., **Public Finance**, Weindenfeld and Nicolson, London, 1969.

Shoup Carl, "Incidence of Corporation Income Tax: Capital Structure and Turnover Rates", **Readings in the Economics of Taxation**, (Edited Richard A. Musgrave and Carl S. Shoup), American Economic Association Series, Richard D. Irwın Inc, 1959.

Shultz William J. and C. Lowell Harrıss, **American Public Finance**, Eight Edition, Prentice-Hall Inc, New Jersey, 1965.

Slitor Richard E., Administirative Aspect of Expenditures Taxation, **Broad-Based Taxes: New Options and Sources,** (Edited by Richard A. Musgrave), The Johns Hopkins University Baltimore Press, and London, 1973.

Sloman John, **Economics**, Third Edition, Prentice Hall Europe, Hertfordshire, 1999.

Stiglitz Joseph E., **Economics of the Public Sector**, Third Edition, W.W. Norton Company, Newyork/London, 2000.

Stout David, "Value-added Taxation", **Taxation Policiy**, Edited Bernard Crick and William A Robson, Penguin Books, 1973.

Sur Fadıl H., **Maliye Dersleri, Cilt I**, İkinci Baskı, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., Ankara, 1949.

Şafak Can, "Gini Katsayısı: Zengin ve Yoksul", 6 Nisan 2006, http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=5686. Erişim: 28/12/2009.

Şener Orhan, **Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi**, 8 inci Baskı, Beta, İstanbul, 2006.

Şener Orhan, **Kişisel Gelir Vergisi**, Kamu Ekonomisi Ünite, 12, Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Kasım, 1995.

Şenyüz Doğan, "Vergi Adaleti Açısından Motorlu Taşıtlar Vergisi Tarifesinin Değerlendirilmesi", **Mali Hukuk**, Sayı 90, Yıl 2000.

Tait Alan A., **The Taxation of Personal Wealth**, University of İllinois Press, 1967.

Tanabe Noboru, The Taxation of Net Wealth, **Readings on Taxation in Developing Countries**, Third Edition (Edited by Richard M. Bird and Oliver Oldman), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Tanzi Vito and Joseph Aschheim, **Why Tax Corporations? Readings on Taxation in Developing Countries**, Third Edition (Edited by Richard M. Bird and Oliver Oldman), The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, 1975.

Taylor John B., **Economics**, Fourth Edition, Houghton Mifflin Company, USA, 2004.

Tekin Fazıl, **Artan Oranlılık ve Türk Vergi Sistemindeki Uygulaması**, EİTİA, Yayınları, No: 192/122, 1978.

Tekin Fazıl, Ali Çelikkaya, **Vergi Denetimi**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.

Tucker Irvin B., III, **Survey of Economics**, West Publishing Company, USA, 1995.

Tuncer Selahattin, **Gelirin Yeniden Dağılımı**, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Yayın No: 23, İstanbul 1970.

Tuncer Selahattin, **Teoride ve Pratikte Servet Vergileri**, EİTİA Yayınları 32-9, İstanbul 1966.

Turhan Salih, **Vergi Teorisi ve Politikası**, Beşinci Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.

Tüğen Kamil, "Türkiye'nin Ekonomik Kalkınma Süreci İçinde Uygulanan Vergi Politikalarının Değerlendirilmesi", www.canaktan.org/erişim, 17/04/2009.

Türk İsmail, **Kamu Maliyesi**, 3. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1999.

Türk İsmail, **Maliye Politikası**, S Yayınları, 7. Baskı, 1988.

Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK Haber Bülteni, "**Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması 2021**" (Sayı 37404, 15 Haziran 2021).

Uluatam Özhan, **Kamu Maliyesi**, 6. Baskı, Ankara, 1999.

Uluatam Özhan, "Türk Vergi Sisteminin Temel Sorunları ve Bir Reform Önerisi", **Türk Harb-İş Sendikası**, Ankara, 1995.

Ulusoy Sultan, Enflasyonun Gelir Üzerinden Alınan Vergilere Etkisi (Türkiye İçin Bir İnceleme), Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 1991.

Vickery William, **Agenda for Progressive Taxation, Chapter 12**, The Roland Press Co, New York 1947.

Wagner Richard E., **The Public Economy**, Markham Publishing Company, Chicago, 1973.

Winfery John C., **Public Finance, Public Choices and the Public Economy**, Harper and Row Publishers, New York, 1973.

Wiseman Jack, "Az Gelişmiş Ülkelerde Vergi Politikası ve Ekonomik Kalkınma", **Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Gelişme Üzerindeki Etkileri,** Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferansı, Çeltüt Matbaacılık, İstanbul 1971.

Yaşa Memduh, **Kamu Maliyesine Giriş**, İstanbul Ün. Yayın No: 1835, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973.

Yeşilyurt Eren, "Alacak ve Borçları Değerleme ve Reeskont Uygulaması", **Vergi Sorunları Dergisi,** Aralık 2004.

Yıldırım Kemal, Doğan Karaman, **Makroekonomi**, İkinci Baskı, Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayın No. 145, Eskişehir 2001.

VERGİ CEZA HUKUKU

(Vergi Kabahatleri ve Suçları)

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Bursa Uludağ Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

12. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-98-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Nisan 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Saygın müteşebbisliğinin içinde her yönüyle insanlığını ve hayırseverliğini de eksiksiz yaşatan,

Sn.Yusuf ATEŞ'e

12. BASKIYA ÖNSÖZ

İki insan var olduğu günden beri var olan hukuk iki insanın kalacağı güne kadar var olmaya devam edecektir. Ortak ihtiyaçlar ve dışsallıklar olduğu sürece de vergi de bir sosyal ve ekonomik gerçek olarak toplumsal yaşamanın maliyeti olarak varlığını sürdürecektir. Devletin vergileme yetkisini kullanması içinde birçok vergi ödevini de barındırır. Ödevlere aykırı davranışlar ve bunlara uygulanacak ceza yaptırımları vergi ceza hukukunun konusunu oluşturur.

Verginin kişilerin temel hak ve özgürlüklerle yakın ilişkisi ve mülkiyet hakkına müdahale niteliği dikkatleri daima üzerinde toplamasına neden olmuştur. Hiç şüphesiz oluşturulan hukuk düzeninin sürdürülmesi öngörülen kurallara uyulmasıyla mümkün olur. Kural ihlallerine karşı ise cezalandırma devreye girer. Bu kapsamda cezaların biri "cezalandırıcı" diğeri "önleyici" olmak üzere iki rolü olur. Cezalandırmaya konu fiiller kabahat ve suçlar olarak kavramsallaşmıştır. Eldeki bu kitap vergilendirmede kabahat ve suç türünden yapılan ihlallerin neler olduğunu ve cezalarının açıklanmasını konu almaktadır.

Kitabın bu baskısı, önceki baskısının mevzuattaki yeni değişiklikler çerçevesinde gözden geçirilerek yenilenmiş halidir. Suç hukukuna ilişkin konular vergi suçlarıyla sınırlı ele alınmıştır.

Kitabın üniversitelerdeki vergi kabahatleri ve vergi suçlarını konu alan İİBF'lerin Maliye Bölümleri ve Hukuk Fakültelerinde yer alan "Vergi Ceza Hukuku" derslerine kaynak olması yanında uygulamacı konumunda olan başta SMMM, YMMM, avukatlar, vergi müfettişleri ve adayları ile vergi idaresinin denetim kurullarında çalışan personelin, mesleki sınavlara hazırlananları konu ile ilgili ihtiyaçları da göz önünde tutulmaya gayret edilmiştir.

Genelde yıldan yıla hızlı değişim ve gelişim gösteren vergi alanına özelde Covid-19 salgının sebep olduğu ekonomik gelişmeler hukuk dünyasını da etkilemiştir. Bu kapsamda 7338 sayılı Kanunla yapılan mevzuat değişiklikleri de dikkate alınarak kitap 2022 yılı başındaki pozitif hukuk düzenlemelerine göre kaleme alınmıştır. Düzeltmeler sırasında çeşitli konuları tartışma fırsatı veren Prof.Dr.Zeynel KANGAL'a, Prof.Dr. Adnan GERÇEK'e, YMM Kurtuluş AKDENİZ'e ve YMM Sedat ATKIN'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Kitabın yayınlanma işini gerçekleştiren Ekin Yayınevi ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Gelecek eleştiri ve değerlendirmeler için şimdiden teşekkür eder, okuyuculara yararlı olmasını dilerim.

Altınşehir/Bursa-2022 Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ

BİRİNCİ BÖLÜM
KABAHAT VE SUÇA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

I. HUKUK VE SOSYAL DÜZEN 1
II. KABAHAT VE SUÇ KAVRAMI 2
A. KABAHATLER 6
B. SUÇLAR 8
C. KABAHAT VE SUÇLARDA KANUNİLİK İLKESİ 9
1. Suçlarda Kanunilik 10
2. Kabahatlerde Kanunilik İlkesi 11
D. KABAHAT VE SUÇLARIN UNSURLARI 13
1. Kanuni Unsur (Tipiklik Unsuru) 13
2. Maddi Unsur 14
a. Harekete Göre Kabahat ve Suçlar 15
(1) İcrai -İhmali Hareket 15
(2) Bağlı- Serbest Hareket 15
(3) Tek-Birden Fazla Hareket 16
(4) Basit -Müteselsil Hareket 17
(5) Tamamlanmış -Tamamlanmamış Hareket 19
(6) Belirli Kişinin İşleyebileceği-Herkesin İşleyebileceği Hareket 19
b. Neticeye Göre Kabahat ve Suçlar 19
(1) Maddi –Şekli Suç veya Kabahat 19
(2) Ani- Mütemadi Kabahat veya Suç 20
(3) Tehlike – Zarar Kabahat veya Suçu 21
3. Manevi Unsur 21
a. Kabahatlerde Manevi unsur 23
b. Suçlarda Manevi unsur 24
4. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU 26
E. KABAHAT VE SUÇLAR ARASINDAKİ FARKLAR 29
1. Amaçları Açısından 29
2. Yaptırım Farkı Açısından 30
3. Cezayı Kesen Merci Açısından 32
4. Kastın Varlığı Açısından 33
5. Yaptırıma Karşı Gidilecek Yargı Yeri Açısından 33
6. Cezanın Kişiselleştirilebilmesi Açısından 38
7. Fiil Yaratılabilmesi Açısından 38
8. Failin Gerçek veya Tüzel Kişi Olması Açısından 38

9. Cezaların Şahsiliği Bakımından....39
10. Sonuçları Açısından....39
II. CEZA KURALLARININ UYGULANMASI....40
A. YER BAKIMINDAN UYGULAMA....41
1. Kabahatlerde Uygulama....41
2. Suçlarda Uygulama....42
B. ZAMAN BAKIMINDAN UYGULAMA....43
1. Kabahatlerde Uygulama....44
a. Esasa İlişkin Hükümlerin Uygulanması....44
b. Usule İlişkin Hükümlerin Uygulanması....47
2. Suçlarda Uygulama....48
C. KİŞİ BAKIMINDAN UYGULAMA....49
III. VERGİ CEZA HUKUKUNUN KONU VE KAPSAMI....50
IV. VERGİ CEZA HUKUKUNUN KAYNAKLARI....54
V. VERGİ CEZA HUKUKUNUN DİĞER HUKUK DALLARIYLA İLİŞKİSİ....54

İKİNCİ BÖLÜM
VERGİ KABAHATLERİ

I. VERGİ KABAHATLERİNİN NİTELİĞİ....57
II. VERGİ KABAHATLERİNİ DÜZENLEYEN KANUNLAR....60
III. VERGİ EHLİYETİ, VERGİ ÖDEVLİSİ (FAİL) VE CEZA EHLİYETİ....63
A. VERGİ EHLİYETİ....63
B. VERGİ KABAHATLERİNDE VERGİ ÖDEVLİSİ VE CEZA EHLİYETİ....64
1. Vergi Ödevlisi (Fail, Kabahatli)....64
2. Ceza Ehliyeti....65
a. Gerçek Kişiler Açısından Ceza Ehliyeti....66
b. Tüzel Kişiler Açısından Ceza Ehliyeti....68
3. Cezalardan Müteselsil Sorumluluk....73
V. VERGİ KABAHATLERİNİN ORTAYA ÇIKARILMASI....75
A. YOKLAMA....76
B. İNCELEME....77
VI. KESİLEN CEZANIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE CEZA KESME USULÜ....79
A. CEZA KESMEDE YETKİ UNSURU....79
B. CEZA KESMEDE ŞEKİL UNSURU....83
C. CEZA KESMEDE SEBEP UNSURU....85
D. CEZA KESMEDE KONU UNSURU....85
E. CEZA KESMEDE AMAÇ UNSURU....86
F. CEZA KESMEDE USUL UNSURU....87
VII. CEZA KESMENİN SONUÇLARI....87
VIII. VERGİ USUL KANUNUNDA DÜZENLENEN VERGİ KABAHATLERİ....89
A. VERGİ ZİYAI KABAHATİ....90

1. Kabahatin Unsurları ... 90
a. Kanuni Unsur ... 90
b. Maddi Unsur ... 90
(1) Hareket (Fiil) ... 91
(a) Ağır Nitelikli Fiiller (3 Kat Ceza Gerektiren Fiiller) ... 93
(aa) Hesap ve muhasebe hileleri yapmak ... 94
(bb) Gerçekte olmayan kişiler adına hesaplar açmak ... 97
(cc) Çift defter kullanmak ... 98
(dd) Defter, kayıt ve belgeleri tahrif etmek veya gizlemek ... 100
(aaa) Defter, kayýt ve belgeleri tahrif etmek ... 100
(bbb) Defter, kayýt ve belgeleri gizlemek (ibraz etmemek) ... 102
(ee) Muhteviyatý itibariyle yanýltýcý belge düzenlemek veya kullanmak ... 106
(ff) Defter, kayıt veya belgeleri yok etmek ... 108
(gg) Defter sayfalarını yok etmek ... 109
(hh) Sahte belge düzenlemek veya kullanmak ... 109
(aaa) Sahte belgenin anlamı ... 109
(bbb) Sahte belgenin düzenlenme ve/veya kullanım şekilleri ... 111
(ccc) Belgenin sahteliğine ilişkin karineler ... 114
(ddd) Sahte faturaların gelir vergileri ve KDV bakımından sonuçları ... 115
(ıı) Anlaşmasız matbaalarca basılan belgeleri kullanmak ... 116
(ii) Ödeme Kaydedici Cihazları Kanuna Aykırı Müdahale Ederek Kullanmak ... 117
(b) Hafif Nitelikli Fiiller (1/2 ve 1/5 Ceza Gerektiren Fiiller) ... 117
(aa) Beyannamenin Kendiliğinden Geç Verilmesi ... 118
(bb) Örtülü Kazanç Dağıtımı (Transfer Fiyatlaması) ... 118
(cc) Beyannamenin İzaha Davet Kapsamında Verilmesi ... 119
(c) Orta Nitelikli Fiiller (1 Kat Ceza Gerektiren Fiiller) ... 119
(2) Netice ... 120
(a) Verginin Eksik veya Geç Tahakkuku ... 123
(aa) Verginin Eksik Tahakkuku ... 124
(aaa) Noksan beyana dayanan eksik tahakkuk ... 124
(bbb) Medeni ve Şahsi Durumların Gerçeğe Aykırı Beyanına Dayanan Eksik Tahakkuk ... 127
(ccc) Diğer Sebeplere Dayanan Eksik Tahakkuk ... 128
(bb) Verginin Geç Tahakkuku ... 128
(b) Verginin Haksız Yere Geri Verilmesi ... 130
c. Manevi Unsur ... 132
2. Kabahatin Cezası ... 133
a. Ziyaa Uğratılan Verginin Bulunması ... 134
b. Vergi Ziyai Cezasının Hesabında Katsayı ... 134
(1) Ayni Nitelikli Fiillerden Kaynaklanması Halinde Ceza Hesabı ... 137

(2) Farklı Nitelikli Fiillerden Kaynaklanması Halinde Ceza Hesabı 141
B. USULSÜZLÜK KABAHATLERİ 143
1. Genel Usulsüzlük Kabahati 145
a. Kabahatin Unsurları 145
(1) Kanuni Unsur 145
(2) Maddi Unsur 145
(a) Hareket 145
(aa) Birinci derece fiiller 146
(aaa) Beyannamelerin süresinde verilmemesi 146
(bbb) Defterlerin tutulmaması 147
(ccc) Kayıt ve belgelerin noksanlığı, usulsüzlüğü veya karışıklığı 148
(ddd) Çiftçilerin ekim-sayım beyanı davetine uymaması 150
(eee) Defterlerde kayıt nizamına uyulmaması 151
(fff) İşe başlamanın bildirilmemesi 152
(ggg) Defter tasdiklerinin kanuni süreyi takip eden bir aydan sonra yaptırılması veya hiç yaptırılmaması 155
(hhh) VİV beyannamesinin birinci ek süreden sonra verilmesi 158
(bb) İkinci derece fiiller 159
(aaa) VİV Beyannamesinin birinci ek sürede verilmesi 159
(bbb) Ekim sayım beyanlarının süresinde veya doğru bir şekilde yapılmaması 160
(ccc) İşe Başlama Dışındaki Bildirimlerin Yapılmaması 160
(ddd) Vergi karnesinin ibraz edilmemesi 161
(eee) Defter tasdiklerinin kanuni süreyi takiben bir ay içinde yapılması 161
(fff) Beyanname bildirim ve belgelerin şekil ve içerine uymaması 161
(ggg) Hesapların doğruluğunu bozmamak şartıyla belgeleri ibraz edilmemesi 163
(b) Netice 164
(3) Manevi Unsur 164
b. Kabahatlerin Cezası 165
(1) Normal Durumda Ceza 165
(2) Ayni Takvim Yılında Ayni Neviden Birden Fazla Usulsüzlük Durumunda Ceza 166
(3) Usulsüzlüğün Re'sen Takdiri Gerektirmesi Durumunda Ceza 167
2. Özel Usulsüzlük Kabahati 168
a. Kabahatin Niteliği ve Özellikleri 168
b. Kabahatin Unsurları 169
(1) Kanuni Unsur 169
(2) Manevi Unsur 169
(3) Maddi Unsur 170

(a) Belge Düzenine İlişkin Aykırılıklar 172
(aa) Bazı belgeleri vermemek, almamak, farklı meblağlara yer vermek veya düzenlenmesine aykırılık 174
(aaa) Belge vermemek 182
(bbb) Belge almamak 185
(ccc) Farklı meblağlara yer vermek 186
(ddd) Belgelerin Elektronik düzenlenmesi gerekirken kâğıt olarak düzenlenmesi veya hiç düzenlenmemiş sayılması 186
(bb) Bazı belgeleri kullanmamak, almamak, bulundurmamak, asli ile örneğinde farklı meblağlara yer vermek, gerçeğe aykırı düzenlemek 190
(cc) Tahsilât ve ödemelerin geçerli nitelikte belgeye bağlanmaması 199
(aaa) Mal ve hizmet alım-satım işlemlerinde tahsilât ve ödemeler 200
(bbb) Kiralama işlemlerinde tahsilat ve ödemeler 202
(b) Bilgi Verme ve Bildirim Zorunluluğuna Uymamak 207
(aa) İstek üzerine bilgi vermeme 207
(aaa) Yetkililerin isteğine rağmen bilgi vermemek 207
(bbb) Rayiç bedel tespitinde kullanılacak bilgileri vermemek 209
(ccc) Zirai kazanç komisyonlarına bilgi vermemek 210
(bb) Sürekli verilmesi gereken dönemsel bilgileri vermemek 211
(aaa) Matbaaların bastıkları, noterlerin tasdik ettikleri bazı belgeleri bildirmemeleri 211
(bbb) Vergi kimlik numaralı işlemleri bildirmemek 212
(ccc) Bilgi form ve cetvelleri verme veya gönderme yükümlülüğüne uymamak 213
(ddd) Ölüm ve intikalleri bildirmemek 218
(c) İbraz Zorunluluğuna Uymamak 219
(aa) Defter, belge ve kayıtları ibraz etmemek 219
(aaa) Maliye idaresine ibraz etmemek 219
(bbb) Yeminli mali müşavirlere ibraz etmemek 220
(bb) Taşıtta bulunması gereken bazı belgeleri ibraz etmemek 220
(cc) YMM Tasdik raporunun ibraz edilmemesi 222
(d) Muhasebe Sistemine Aykırılıklar 223
(aa) Hesap planı uygulaması ve mali tabloların düzenlenmesinde aykırılık 223
(bb) Muhasebe standartlarına aykırı bilgisayar programları üretmek veya kullanmak 223
(e) Diğer Aykırılıklar 224
(aa) Elektronik ortamda beyanname verme yükümlülüğüne uymamak 224

(bb) Vergi incelemesine elverişli şartları sağlamamak 226
(cc) Günlük tutulacak defter düzenine ilişkin aykırılık 227
(dd) Levhalara ilişkin aykırılık 230
(aaa) Vergi levhasına aykırılık 230
(bbb) Diğer levhalara aykırılık 229
(ee) Vergi kimlik numarası aramaksızın işlem yapmak 230
(ff) Nakil araçlarını durdurmamak 231
(gg) Damga vergisi aranmadan işlem yapmak 232
(hh) e-tebligat sistemi alma başvurusu yapmamak 233
IX. VERGİ USUL KANUNU DIŞINDA DÜZENLENEN VERGİ KABAHATLERİ 235
A. KATMA DEĞER VERGİSİ 235
B. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ 235
C. VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ 236
D. MOTORLU TAŞITLAR VERGİSİ 238
1. Mükelleflerin Sorumluluğu 238
2. Sicil Memurlarının Sorumluluğu 238
E. HARÇLAR 239
F. TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ 239
G. ÖDEME KAYDEDİCİ CİHAZLARIN KULLANIMI 239
1. Ödeme Kaydedici Cihaz Sahibi Mükellefler Açısından Fiiller 240
2. Ödeme Kaydedici Cihazların Üretici ve İthalatçıları Açısından Fiiller 241
H. GÜMRÜK VERGİSİ 242
X. KABAHATLERİN ÖZEL İŞLENİŞ ŞEKİLLERİ 242
A. BİRLEŞME 242
1. Kabahatlerde (Fiillerde) Birleşme 243
a. Birleşmesi Kabul Edilmeyen Kabahatler 244
b. Birleşmesi Kabul Edilen Kabahatler 247
2. Cezalarda Birleşme 250
B. TEKERRÜR 252
1. Genel Açıklama 252
2. Vergi Ziyai ve Genel Usulsüzlük Kabahatinde Tekerrür 253
a. Vergi Ziyai ve Genel Usulsüzlükte Tekerrürün Şartları 253
(1) Önceki kabahat ile sonraki kabahatin aynılığı 254
(2) Önceki kabahatin cezasının kesinleşmiş olması 255
(3) Sonraki kabahatin cezasının belirli sürede kesilmesi 257
b. Vergi Ziayi ve Genel Usulsüzlükte Tekerrürün Cezası 258
(1) Normal Durumda Ceza 258
(2) Genel Usulsüzlük Kabahatinin Aynı Takvim Yılında İşlemesi Durumunda Ceza 260
(3) Genel Usulsüzlüğün Re'sen Takdiri Gerektirmesinde Durumunda Ceza 260
3. Özel Usulsüzlük Kabahatinde Tekerrür 262
C. İŞTİRAK 263

D. TEŞEBBÜS ... 268
XI. CEZALARDAN (YAPTIRIMLARDAN) KURTULMA YOLLARI ... 268
A. ÖDEME (TAHSİL) ... 269
B. KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ ... 270
1. Ölüm ... 270
2. Tasfiye ... 273
C. VERGİ YAPILANDIRMALARI (AF) DÜZENLEMELERİ ... 273
D. YANILMA ... 275
1. Yetkili Makamların Yanlış Bilgi Vermesi ... 276
2. Yetkili Makamların Görüş Değiştirmesi ... 277
E. HATANIN VARLIĞI ... 278
1. Hata Çeşitleri ... 278
2. Hatanın Giderilme Süreci ve Düzeltme ... 279
3. Düzeltme Süreleri ve Zamanaşımı ... 282
F. ÜST MAKAMA BAŞVURU ... 284
G. KAMU DENETÇİLİĞİNE (OMBUDSMAN) BAŞVURU ... 286
H. CEZALARDA İNDİRİM ... 288
1. Cezalarda İndirim Şartları ... 289
a. Süresinde Başvuru Yapılması ... 289
b. Vergi Aslı ve Cezasının Dava Konusu Yapılmaması ... 289
c. Kanuni Sürede Ödeme ... 290
2. Cezalarda İndirimin Kapsamı ... 291
3. Cezalarda İndirim Miktarı ... 292
a. Doğrudan İndirim Miktarı ... 292
b. Uzlaşmaya Bağlı İndirim Miktarı ... 293
I. TERKİN ... 294
1.Terkinden Yararlanma Şartları ... 294
a. Doğal Afete Maruz Kalınması ... 294
b. Varlıkların veya Mahsullerin Belli Ölçüde Kaybedilmesi ... 295
c. Kapsam İçindeki Vergi ve Cezalarından Olmak ... 295
(1) Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisinde Terkin ... 296
(2) Arazi Vergisinde Terkin ... 297
2. Diğer Hususlar ... 298
İ. MÜCBİR SEBEPLER ... 298
1. Mücbir Sebep ve Çeşitleri ... 299
2. Mücbir Sebeplerin Sonuçları ... 301
a. Ceza Kesmeye Engel Olması ... 301
b. Süreleri Durdurması ... 301
J. ZAMANAŞIMI ... 302
1. Ceza Kesme Zamanaşımı ... 302
2. Ceza Tahsil Zamanaşımı ... 306
K. CEZADAN VAZGEÇME ... 307
1. Cezayı Kesmekten Vazgeçme ... 307

2. Cezayı Tahsilden Vazgeçme 307
L. İZAHINKABULÜ 307
M. PİŞMANLIK ve ISLAH 310
1. Genel Açıklama 310
2. Pişmanlığın Kapsamı 313
a. Vergi Olarak Kapsamı 313
b. Kabahat Olarak Kapsamı 313
3. Pişmanlıktan Yararlanma Şartları 314
a. Kendiliğinden Haber Verme 314
(1) Önceden İhbarda Bulunulmamış Olmak 316
(2) Vergi İncelemesine Başlanılmamış Olmak 317
(3) Takdir Komisyonuna Sevk Edilmemiş Olmak 318
(4) Kaçakçılık Suçu İşlendiğinin Tespit Edilmemesi 319
b. Pişmanlık Beyannamesi Verilmesi 319
c. Vergi Asılarıyla Pişmanlık Zammının Süresinde Ödenmesi 320
4. Pişmanlığın Sonuçları ve Şartların Yerine Getirilmemesi 325
N. KANUN YOLUNDAN VAZGEÇME 326
1. Kanun Yolundan Vazgeçme Aşaması 327
2. Uygulama Aşaması ve Zamanı 327
3. Cezalar bakımından çeşitliliği 328
a. Vergi Aslı ve Vergi Ziyai Cezalarından Vazgeçme 328
b. Aslı Dava Edilmeyen Vergi Ziyai, Genel Usulsüzlük ve Özel Usulsüzlük Cezalarından Vazgeçme 329
O. UZLAŞMA 330
1. Genel Açıklama 330
2. Uzlaşma Çeşitleri 332
a. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma 332
(1) Genel Açıklama 332
(2) Tarhiyat Öncesi Uzlaşmanın Kapsamı 332
(3) Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Komisyonları 333
(4) Uzlaşma Talebi, Süresi ve Daveti 333
(5) Uzlaşma Görüşmeleri 335
(a) Uzlaşma Görüşmelerine Katılmamak 335
(b) Uzlaşma Görüşmelerine Katılmak 335
(aa) Uzlaşmanın sağlanması 335
(bb) Uzlaşmanın sağlanamaması 337
b. Tarhiyat Sonrası Uzlaşma 338
(1) Tarhiyat Sonrası Uzlaşmanın Kapsamı 338
(2) Uzlaşmaya Başvuru Şartları 340
(a) Vergi Ziyainın Kanun Hükümlerine Yeterince Nüfuz Edilememesinden Kaynaklanması 340
(b) Mükellefin "Yanılma Hali" İçinde Bulunması 341
(c) Tarhiyatın "Vergi Hatası" İçermesi 341

(d) Yargı İle İdarenin Görüş Farklılığı İçinde Bulunması 341
(3) Uzlaşmaya Başvuru Şekli 342
(4) Uzlaşma Komisyonları ve Yetki Sınırları 343
(5) Uzlaşma Talebinin Ön İncelemesi 344
(6) Uzlaşma Toplantısına Davet 345
(7) Uzlaşma Görüşmeleri 345
(a) Uzlaşma Görüşmelerine Katılmamak 346
(b) Uzlaşma Görüşmelerine Katılmak 346
(aa) Uzlaşmanın sağlanması 346
(bb) Uzlaşmanın Sağlanamaması 347
Ö. KARŞILIKLI ANLAŞMA 349
1. Başvuru Makamı ve Başvurunun Konusu 350
2. Başvuru Süresi ve Etkileri 350
3. Görüşülmelerin Yapılması ve Sonuçları 351
P. DAVA YOLU 353
1. Vergilendirme İşlemlerine Yönelik Uyuşmazlık Çeşitleri 355
2. Vergi ve Cezalara Kartı Vergi Mahkemesinde Dava Açma 356
a. Vergi Mahkemelerinin Görevleri 356
b. Davanın Tarafları 357
c. Davanın Türü 358
d. Davada Görevli ve Yetkili Mahkeme 360
e. Dava Açma Süresi 360
(1) Bireysel İşlemlerde Süreler 361
(2) Genel Düzenleyici İşlemlerde Süreler 362
f. Davanın Açılması 362
g. Dava Süreci 364
h. Karar 366
(a) Davanın Kabulü 366
(b) Davanın Reddi 367
i. Vergi Mahkemesi Kararlarına Kartı Kanun Yolları 368
(1) Olağan Kanun Yolları 368
(a) İstinaf Yolu 369
(b) Temyiz Yolu 370
(2) Olağanüstü Kanun Yolları 372
(a) Kanun Yararına Temyiz 372
(b) Yargılamanın Yenilenmesi 373
M. Bireysel Başvuru Yolu 374
1. "Anayasa Mahkemesine" Bireysel Başvuru 374
2. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine" Bireysel Başvuru 376
XII. VERGİ YARGILAMASINDA İSPAT VE DELİL 377
A. İspat 378
B. Delil 380

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VERGİ SUÇLARI

I. SUÇLARA VE CEZALARA İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR 383
A. SUÇ ÇEŞİTLERİ 387
1. TCK'da Yer Alması Açısından Suçlar 387
2. Yaptırımları Açısından Suçlar 387
B. CEZA KAVRAMI ve ÇEŞİTLERİ 388
1. Genel Olarak Cezaların Sınıflandırılması 389
2. TCK Açısından Cezaların Sınıflandırılması 389
C. SUÇLARIN CEZALANDIRMA USULÜ 390
1. Uygulanacak Usul Hükümleri 390
2. Cezalandırmada Görevli ve Yetkili Mahkeme 391
a. Görevli Mahkeme 391
b. Yetkili Mahkeme 392
3. Yargılama Süreci 393
4. Suç Fiillerinin Öğrenilmesi 401
a. Vergi Kaçakçılığı Suçları Açısından 402
(1) Vergi İdaresince Suç Duyurusunda Bulunulması 402
(aa) Vergi Müfettişlerince Suç Duyurusu 403
(bb) Vergi Dairesi Başkanlığınca Suç Duyurusu 403
(2) Savcının Doğrudan Haberdar Olması 404
(3) Dava Şartı Olarak Mütalaa 406
b. Kaçakçılık Dışındaki Vergi Suçları Açısından 412
D. FAİL KAVRAMI 412
1. Genel Olarak Fail 412
2. Vergi Suçları Bakımından Fail 413
a. Gerçek Kişilerde Cezai Sorumluluk 413
b. Tüzel Kişilerde Cezai Sorumluluk 417
E. KUSURLULUK 423
1. Kusur Yeteneği (İsnad Yeteneği) 423
a. Yaş Küçüklüğü 423
b. Sağır - Dilsizlik 424
c. Akıl Hastalığı 425
d. Geçici Nedenler 426
2. Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Haller 426
a. Kaza ve Tesadüf 427
b. Mücbir Sebep 428
c. Cebir ve Şiddet 429
d. Korkutma ve Tehdit 430
e. Hata 430
F. CEZALARIN BELİRLENMESİ VE SUÇU ETKİLEYEN HALLER 432
1. Ceza Çeşidinin Seçilmesi 432

2. Ceza Miktarının Eşit Hesaplanması 432
a. Temel Cezanın Belirlenmesi 432
b. Suçun Nitelikli Halleri 434
c. Takdiri İndirim Nedenleri 435
II. VERGİ SUÇLARININ ÇEŞİTLERİ 436
A. VERGİ USUL KANUNUNDA DÜZENLENEN VERGİ SUÇLARI 437
1. Kaçakçılık Suçları 437
a. Kaçakçılık Suçlarının Unsurları 438
(1) Kanuni Unsur 438
(2) Maddi Unsur 438
(a) Hareket 438
(aa) Kaçakçılık suçunun özellikleri 439
(aaa) Suçun bağlı hareketli olması 439
(bbb) Suçun seçimlik hareketli olması 440
(ccc) Suçun tek suç olması 440
(ddd) Suçun zincirleme (müteselsil) suç olması 441
(eee) Suçun tehlike suçu olması 443
(bb) Kaçakçılık suçlarının fiilleri 443
(aaa) Birinci grupta yer alan fiiller ve suçlar (359/a-1) 448
(bbb) İkinci grupta yer alan fiiller ve suçlar (359/a-2) 449
(ccc) Üçüncü grupta yer alan fiiller ve suçlar (359/b) 453
(ddd) Dördüncü grupta yer alan fiiller ve suçlar (359/c) 459
(eee) Beşinci grupta yer alan fiiller ve suçlar (359/ç) 461
(b) Netice 461
(aa) Çift defter tutmak suçu açısından netice 462
(bb) Çift Defter Tutmak suçu Dışındaki Fiiller Açısından Netice 462
(2) Manevi Unsur 463
b. Kaçakçılık Suçlarının Cezası 464
(1) Birinci Grup Suçların Cezaları: (VUK m. 359/a-1) 465
(2) İkinci Grup Suçların Cezaları: (VUK m. 359/a-2) 466
(3) Üçüncü Grup Suçların Cezaları: (VUK m. 359/b) 467
(4) Dördüncü Grup Suçların Cezaları: (VUK m. 359/c) 467
(5) Beşinci Grup Suçların cezaları: (VUK m. 359/ç) 467
2. Vergi Mahremiyetini İhlal Suçu 467
a. Fail 471
(1) Vergilendirme İşlemleriyle Uğraşan Memurlar 472
(2) Vergi İncelemelerinde Görev Yapanlar 473
(3) İdari Yargıda Görev Yapanlar 473
(4) Komisyonlarda Görev Alanlar 473
(5) Bilirkişiler 474
(6) Kendilerine Bilgi Verilen Meslek Odaları 474
(7) Hizmet Alınan Firma Çalışanı Ortak ve Yöneticileri 474
b. Suçun Unsurları 475

(1) Kanuni Unsur 475
(2) Maddi Unsur 475
(a) Vergi Sırrının İfşası 478
(b) Sırrın (Kendi veya Başkalarının Yararına) Kullanılması 479
(3) Manevi Unsur 479
c. Cezası 480
3. Haysiyet ve Şerefe Tecavüz (Hakaret) Suçu 481
a. Suçun Faili 483
b. Suçun Unsurları 483
(1) Kanuni Unsur 483
(2) Maddi Unsur 483
(a) Hareket 483
(b) Netice 484
(3) Manevi Unsur 484
c. Cezası 484
4. Mükelleflerin Vergisel Nitelikli Özel İşlerini Yapma Suçu 485
a. Genel Açıklama 485
b. Fail 486
c. Suçun Unsurları 486
(1) Kanuni Unsur 486
(2) Maddi Unsur 486
(a) Hareket 486
(b) Netice 488
(3) Manevi Unsur 489
d. Cezası 489
5. Ekim-Sayım Beyanlarını Denetlememe Suçu 489
B. VERGİ USUL KANUNU DIŞINDA DÜZENLENEN SUÇLAR 491
1. Vergi Usul Kanunu Dışında Düzenlenen Vergi Suçları 492
2. Vergi Usul Kanunu Dışında Düzenlenen Vergilendirme Sürecinde İşlenebilecek Suçlar 493
III. SUÇLARDA BİRLEŞME, TEKERRÜR, İŞTİRAK, TEŞEBBÜS, GÖNÜLLÜ VAZGEÇME VE ETKİN PİŞMANLIK 493
A. VERGİ SUÇLARINDA BİRLEŞME 494
1. Suçların Birleşmesi 494
2. Cezaların Birleşmesi 496
B. VERGİ SUÇLARINDA TEKERRÜR 497
1. Tekerrür Çeşitleri 497
2. Tekerrürün Şartları 498
a. Önceki Suça Verilen Hükmün Kesinleşmesi 498
b. Yeni Bir Suçun İşlenmesi 499
c. Önceki ve Sonraki Suçların Kastla İşlenmiş Suçlardan Olması 499
d. Sonraki Suçun Belirli Sürede İşlenmesi 499
3. Tekerrürün Sonuçları 500

C. VERGİ SUÇLARINDA İŞTİRAK 501
1. Faillik 504
a. Birlikte Faillik 504
b. Dolaylı Faillik 505
2. Azmettirme 506
3. Yardım 507
D. VERGİ SUÇLARINDA TEŞEBBÜS 509
1.Teşebbüse Elverişli Suçlar 511
2.Teşebbüse Elverişli Olmayan Suçlar 512
E. VERGİ SUÇLARINDA GÖNÜLLÜ VAZGEÇME VE ETKİN PİŞMANLIK 513
1. Gönüllü vazgeçme 513
2. Etkin Pişmanlık 514
IV. CEZAYI ETKİLEYEN VEYA SONA ERDİREN HALLER 515
A. İNFAZ 515
B. ÖLÜM 516
C. AF 516
D. ZAMANAŞIMI 518
1. Dava Zamanaşımı 518
2. Ceza Zamanaşımı 522
E. HÜKMÜN AÇIKLANMASININ GERİ BIRAKILMASI 523
F. CEZANIN ERTELENMESİ 525
G. KOŞULLU SALIVERME 526
H. DENETİMLİ SERBESTLİK 526
I. ŞİKÂYETTEN VAZGEÇME 528
İ. PİŞMANLIK 529
J. UZLAŞMA 533
K. İZAHIN KABULÜ 536
L. ÖN ÖDEME 537
M. KARARA KARŞI KANUN YOLLARINA BAŞVURMAK 538
1. Olağan Kanun Yolları 539
a. İtiraz 539
b. İstinaf 540
c. Temyiz 542
2. Olağanüstü Kanun Yolları 543
a. Olağanüstü İtiraz 543
b. Kanun Yararına Temyiz 544
c. Yargılamanın Yenilenmesi 544
M. BİREYSEL BAŞVURU YOLU 547
IV. CEZA YARGILAMASINDA İSPAT VE DELİL 547

KAYNAKÇA 549

KAYNAKÇA

AĞAR Serkan, Defter ve Belgeleri İbraz Etmeme Suçu, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2016

AĞBAL Naci, Vergi Kaçakçılığı Suçları ve Kara Para ilişkisi-II, Yaklaşım Dergisi, Yıl:8, Sayı:90, Haziran–2000

AK Bülent, Vergi Usul Kanunu'nda Yer Alan Vergi Cezaları ve Diğer Cezalar, TÜRMOB Yay. No: 68, Ankara–1999.

AK Bülent, Uzlaşma Hükümlerinin Uygulanması, TÜRMOB Yay- 195, Ankara-2002.

AKDOĞAN Abdurrahman, Türk Vergi Sistemi ve Uygulaması, 2.b. Gazi Kitabevi, Ankara–1998.

AKKAYA, Mustafa "İdari ve Adli Ceza sistemine Eleştirel Bakış", Vergi Sorunları Dergisi, Özel Sayı, Şubat–2008, Yıl 233

AKKAYA Mustafa, Vergi Mahkemesi ve Ceza Mahkemesi Kararları Üzerine Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 49, Yıl 2000, Sayı 4.

AKKAYA Mustafa, "İdari ve Adli Ceza Sistemine Eleştirel Bakış", ", Vergi Sorunları Dergisi, Özel Sayı, ŞUBAT-2008, Yıl 233,

AKSOY Şerafettin, Vergi Yargısı ve Türk Vergi Yargısı Sistemi, İstanbul–1999.

AKSOY Şerafettin, Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, İstanbul-1982.

ARSLAN Mehmet, Vergi Hukuku, Yaklaşım yayıncılık, 5.b, Ankara-2006

ARSLAN Çetin- AZİZAĞAOĞLU Bahattin, Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi, Asil Yayın Dağıtım, Ankara-2004.

ARTUK Mehmet Emin- GÖKÇEN Ahmet- YENİDÜNYA Caner, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Kitabevi, Ankara-2013.

ASLAN Memduh, Türk Vergi Sisteminde Cezai Yaptırımların Etkinliği, Maliye Hukuk Yayınları, Ankara-Ekim,2008.

ASLAN Yılmaz. Ticaret Hukuku Dersleri, 6.b., Ekin Yayınevi, Bursa-2012.

ATAK Yavuz, Vergi Hukuku, Mimoza Yay. Konya–1991.

ATAY Cevdet, Türk Yargı Sistemi, ekin Yayın Dağıtım, Bursa-2011.

ATEŞ Leyla, Leyla ATEŞ, Vergi İdaresinde Demokrasinin Vazgeçilmez Aracı Olarak Mukteza, Prof. Dr. Mualla Öncel'e Armağan, C.I, Ankara Üniversitesi yayını, Ankara-2009.

AYKIN Hasan, Mali Suç, Yaklaşım Dergisi, Kasım 2009, Sayı: 203

BAYKARA Bekir, "İdari Vergi Suçunun Unsurları" Yaklaşım Dergisi, Şubat-2005, Sayı.146.

BAYRAKLI Hasan Hüseyin, Vergi Ceza Hukuku, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yay. No: 5, İİBF Yayın No: 4, Afyon–1996.

BAYRAKLI Hasan Hüseyin, Vergi Ceza Hukuku, 3.b, Külcüoğlu Kültür Merkezi Yayınları, Afyonkarahisar-2006

BAYRAKLI Hasan Hüseyin, Vergi Ceza Hukuku, 3.b, Afyonkarahisar–2006, s.245

BAYRAKLI Hasan Hüseyin, Vergi Uyuşmazlıkları ve Çözüm Yolları, Afyonkarahisar-2009,

BİLDİRİCİ Ziyaettin, Türk Vergi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fak. Yay. No: 1,,Eskişehir–1985.

BİLİCİ Nurettin, Vergi Hukuku, 3.b,Yargı yayınevi, Ankara-2001.

BUDAK Tamer, Türk Vergi Hukukunda Kişiliğin Sona Ermesi ve Sonuçları (Gerçek Kişiler), İstanbul-2011, s.63

BULUTOĞLU Kenan, Türk Vergi Sistemi Dersleri, İstanbul–1982.

CANDAN Turgut, Vergi Suçları ve Cezaları, Ankara–1995.

CANDAN Turgut, Vergi Suçları ve Cezaları, 2. b, İstanbul–2004.

CANDAN Turgut, Vergilendirme Yöntemleri ve Uzlaşma, Yaklaşım Yay. Ankara–2003.

CANDAN Turgut, Kanuni Temsilcinin Vergi ve Diğer Kamu Alacaklarından Sorumluğu, Tüze Yayıncılık, Ankara–1998.

CANDAN Turgut "Danıştay Kararlarında Vergi Suçu Algılaması", Vergi Sorunları Dergisi, Özel Sayı: Vergi Ceza Sistemi, Şubat-2008, Yıl 233

CANDAN Turgut," Danıştay Kararlarında Vergisel Kabahatler ve Yaptırımlar Hukukuna İlişkin Temel İlkeler" İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayınları, Ankara-2009.

CANDAN Turgut, Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu,6.b., PwC Türkiye Yay, İstanbul-2015.

ÇAKIR Erdem Utku, vergi mahremiyetini İhlal Suçunda Hukuka uygunluk Sebepleri, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi Yıl:4 Sayı: Nisan-2013.

CENTEL Nur- ZAFER Hamide- ÇAKMUT Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5.b, İstanbul-2008.
CİHAN Erol- YENİSEY Feridun, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2.b, İstanbul–1997.
ÇAĞLAYAN Ramazan, İdari Yaptırımlar Hukuku, Asil Yayıncılık ve Dağıtım, Ankara–2006.
ÇAVUŞ Adnan, Vergi Kaçakçılığı Suçunda Ceza, Yaklaşım Dergisi, Yıl 9, Sayı 103, Temmuz 2001.
ÇİTİL Bünyamin, Vergi Hukukunda Sahte Fatura Suçları, Seçkin Kitabevi, Ankara- 2019
ÇOMAKLI Şafak Ertan, Vergi Ceza Hukukunda Mahsus Suç, Savaş Yayınevi, Ankara-2008.
ÇOMAKLI Şafak Ertan, Türk Vergi Hukukunda Fail Kavramı, savaş Yayınevi, Ankara-2008.
DENİZ Kendal-GENCEL Ufuk, Vergi Kabahatleri Açısından Sahte Belge Düzenleme ve Kullanma Fiili ile İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 11, Sayı: 39
DOĞRUSÖZ A. Bumin, Vergi Ziyaı Cezasının Anayasa'ya Aykırılığı, Yaklaşım Dergisi, yıl:12, Sayı 136, Nisan-2004
DOĞRUSÖZ M. Ezhan, Pişmanlık ve Islah Müessesi-Mücbir Sebep Kavramı İlişkisi, Yaklaşım Dergisi, Sayı 124, Nisan–2003,
DOĞRUSÖZ Bumin, Sahte ve Yanıltıcı Belge Kullanmak Yerine, Belgesiz Kayıt Yapmak, E-Yaklaşım Dergisi, Ekim-2006, sayı.166
DOĞRUSÖZ Bumin," Vergi Ceza Sistemi Üzerine, Yaklaşım", Nisan-2009 Hayri DOMANİÇ, Türk Ticaret kanunu Şerhi c.ı, Temel Yay, İstanbul -1987, s.207.
DOĞUSOY Bahadır, Özel Usulsüzlük Cezası, Gazi Kitabevi, Ankara- 2015
DOMANİÇ Hayri, Türk Ticaret kanunu Şerhi c.ı, Temel Yay, İstanbul-1987.
DONAY Süheyl, Ceza Mahkemelerinde Yargılanan Vergi Suçları, Beta Basım, İstanbul-2008,
DONAY Süheyl, Para Cezaları, İstanbul–1972.
DÖNMEZ Recai, Teoride ve Uygulamada Vergi Afları, Anadolu Üniversitesi, Yay. No: 557, Eskişehir–1992.
DÖNMEZER Sulhi-ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C. I, 106, İstanbul-1987; C.II, 9. b, İstanbul-1986; C.III, 10. b, İstanbul-1985.
EDİZDOĞAN Nihat, TAŞ Metin, Vergi Ceza Hukuku, Bursa-1993.
EDİZDOĞAN Nihat, TAŞ Metin, ÇELİKKAYA Ali, Vergi Ceza Hukuku, Ekin yayınları, Bursa–2007.
EKİNCİ Hüseyin – SAĞLAM Musa, 66 soruda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Anayasa Mahkemesi Yay, Ankara-2012.
ERCAN Tayfun, Türk Hukukunda Gümrük Kabahatleri, Onikilevha yayıncılık, İstanbul-2016,
EREM Faruk, Türk Ceza Hukuku, C.I, Ankara Üniversitesi Hukuk Fak. Yay. No: 335, Ankara–1973.
ERGİNAY Akif, Vergi Hukuku, 15, b, Savaş Yayınları, Ankara–1995.
ERMAN Sahir, Vergi Suçları, İstanbul–1988.
EROĞLU Nurettin, Açıklamalı ve İçtihatlı Vergi Usul Kanunu, Ankara–1989.
GENÇTÜRK Yetkin Kaan, Vergi Hukukunda Muhasebe hilesi Suçu, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
GERÇEK Adnan-UYGUN Esra Vergi Uyuşmazlıklarında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu Ekin Kitabevi Bursa 2018,
GÖZLER Kemal, İdare Hukuku Dersleri, 3.b., Ekin Kitabevi, Bursa-2005
GÖZLER Kemal, Hukuka Giriş, Ekin Kitabevi, Bursa–1998.
GÖZLER Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa-2010
GÖZÜBÜYÜK A. Şeref- GÖLCÜKLÜ A. Feyyaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması, 4. b., Ankara—2003.
GÜÇLÜ Faruk, Türk Ceza Kanunu Açısından Vergi Kaçakçılığı, Ankara–1998.
GÜÇLÜ Faruk, Vergi Kaçakçılığı ve Uygulamaları, Detay yay, Ankara-2011
GÜNDEL Ahmet, Vergi Suçları ve Cezaları, Ankara–1990.
GÜNDEL Ahmet, Vergi Suçlarından Gerçek Kişilerin ve Şirket Temsilcilerinin Cezai Sorumluluğu, Yaklaşım Dergisi, Sayı 122, Şubat–2003.
GÜNEŞ Gülsen, Verginin Yasallığı İlkesi, İstanbul–1998, s.10. No: 5, İİBF Yayın No: 4, Afyon–1996.
GÜRSOY Hakan, Muhasebe Hilesi, Yaklaşım, Kasım-2009 sayı: 203...
HAKERİ Hakan, Yeni Türk Ceza Hukukunun Temel Kavramları, 3. b, Seçkin Yayınları, Ankara–2005
HIZLI Yılmaz, Türk Vergi Hukukunda Kaçakçılık Suçu, Kazancı Hukuk Yay, Ankara–1984.
KARAARSLAN Mehmet, Ceza Mevzuatında Yapılan Değişikliklerin Vergi Kaçakçılığı Suçuna Etkisi, TBB Der. Sayı. 64.
KANETİ Selim, Vergi Hukuku, 2.b, İstanbul–1989.
KANGAL Zeynel, Kabahatler Hukuku, XII Levha Yayıncılık, İstanbul-2011.
KANGAL Zeynel, Kabahatler Hukuku, XII Levha Yayıncılık, İstanbul-2019.
KAPLAN Recep – BULUT Nusret, Vergi Kabahatlerine İlişkin Cezalar (İdari Vergi Cezaları) Açısından Zaman Bakımından Uygulama Kuralları Vergi Dünyası Der. Sayı: 371, Temmuz-2012.
KAPLAN Recep, Müteselsil Sorumluluk ve Vergi Hukukundaki Yeri, (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa–2005

KAPLAN Recep, Vergi Kabahatlerine İlişkin Cezalar (İdari Vergi Cezaları) Açısından Zaman Bakımından Uygulama Kuralları- Vergi Dünyası Dergisi, Temmuz-2012
KAPLAN Recep, Vergi Kabahatlerinde Yer Ve Kişi Bakımından Uygulama Kuralları, Vergi Dünyası Dergisi, Ocak- 2013
KAPLAN Recep, Kabahatler Açısından Hukuka Uygunluk Nedenleri ve Kusurluluğu
Ortadan Kaldıran Haller, Vergi Dünyası Dergisi- Nisan 2013
KAPLAN Recep, Kabahatler Açısından Ceza Ehliyeti, Vergi Dünyası Dergisi-, Şubat- 2013
KAPLAN Recep, Vergi Yargısında Bireysel Başvuru Öncesinde Tüketilmesi Gereken Kanun Yolları, Vergi Dünyası Dergisi-, Ekim -2013
KAPLAN Recep, Vergi Uyuşmazlıklarında Uzlaşma, Hataların Düzeltilmesi, Üst Makama Başvuru Ve Kamu Denetçisine Şikâyet Başvurusu Müesseselerinin Karşılaştırılması, Vergi Sorunları Dergisi-, Ekim -2013
KARAKOÇ Yusuf, Genel Vergi Hukuku,4.b, Yetkin yayınları, Ankara-2007
KARAKOÇ Yusuf, Türk Vergi Ceza Hukukunda Pişmanlık ve Islah, 2.b. DEÜ Yay. İzmir–1997.
KARAKOÇ Yusuf, Vergi Ceza Hukuku, Yetkin yay, Ankara-2016.
KIRBAŞ Sadık, Vergi Hukuku, Siyasal Kitabevi, Ankara–1998
KARAKOÇ Yusuf, Vergi Ceza Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara-2016.
KIZILOT Şükrü, Vergi İhtilafları ve Çözüm Yolları, 8. b,. Yaklaşım Yay. Ankara–2005.
KIZILOT Şükrü, Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması, CI. Savaş Yayınları, Ankara–1991.
KIZILOT Şükrü, Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması, C2. Savaş Yayınları, Ankara–1991.
KIZILOT Şükrü, Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması, C3. Savaş Yayınları, Ankara–1991.
KIZILOT Şükrü- KIZILOT Zuhal, Kaçakçılık Suçları ve Naylon Fatura İhtilafları, 3.b, Yaklaşım Yay, Ankara-2010,
KOCAHANOĞLU Osman Selim, Vergi Suçları Vergi Cezaları ve Kurtulma Yolları, 2, b. İstanbul–1983.
KÖSTÜ, Ozan Muzaffer, Sahte Fatura ve Tespiti, Seçkin Yay., Ankara-2011.
KUBİLAY Huriye, Ticari İşlemlerde Rüşvet ve Yolsuzluk -Haksız Rekabet-, Seyfullah Edis'e Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Yay, İzmir-2000
KUNTER Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9.b, İstanbul–1989.
MAÇ Mehmet- TURUT Şenol, Vergi Ziyaı Cezasının Değişken Kısmı Anayasaya Aykırıdır, Mali Pusula Yıl:1, Sayı 8, Ağustos 2005
MAHMUTOĞLU Fatih Selami, "Suç-Kabahat ayırımı-idari Ceza Hukukunun Temel İlkeleri", İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayınları, Ankara-2009.
MUTLUER Kâmil, Vergi Ceza Hukuku, Eskişehir İTİA Yay. No:214, Eskişehir, 1979.
MUTLUER M. Kâmil, Vergi Genel Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları No:121, İstanbul-2006.
Nurettin BİLİCİ, Vergi Hukuku, Ankara–2000.
OKTAR S. Ateş, "Kaçakçılık Suçları Üzerine Düşünceler," Vergi Sorunları Dergisi, Eylül–2000, sayı.144.
OKTAR S. Ateş, Vergi Hukuku,5.b, İstanbul-2010
OKTAR S. Ateş, Yalan Beyanda Bulunma Suçu ve Gerçeğe Aykırı Veri Beyannamesi Verilmesinde Hürriyeti bağlayıcı Ceza, Yaklaşım Dergisi, Yıl12, sayı144, Aralık-2004.
OKTAR S. Ateş, "Muhasebe Hileleri ve Bir hukuka Uygunluk Sebebi" vergi Sorunları, Haziran-2009.
OKTAR S. Ateş "Kaçakçılık Suçları Üzerine Düşünceler", Vergi Sorunları Dergisi, Eylül-2000, Sayı:144.
OĞURLU Yücel, İdari Yaptırımlar Karşısında Yargısal Korunma, Seçkin Yay. Ankara–2000.
ONUR Özcan, Vergi Suçları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015,
ÖNCEL Mualla, ÇAĞAN Nami, KUMRULU Ahmet, 6. b, Ankara–1998
ÖNCÜ Kerem, Vergi Hukukunda Tekerrür ve Tarhiyat Öncesi Uzlaşma ile İlişkisi, TBB Dergisi, Mayıs-Haziran-2017, yıl 30, sayı:130,
ÖNOK Rıfat Murat- PINAR PINAR, Kesin Hüküm Müessesesi Bağlamında Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirini Etkileşimi ve Bağlayıcılığı Üzerine Bir İnceleme, Mali Pusula Dergisi, Yıl 2, sayı 18.
ÖZBALCI Yılmaz, Vergi Usul Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Ankara–1999.
ÖZCAN Onur, Vergi Ombusmanı, Legal Yay, İstanbul-2017, s.235
ÖZGENÇ İzzet, Türk Ceza Hukuku, 5.b., Ankara-2010,
ÖZGÜVEN Volkan, Türk Vergi Hukukunda Geriye Yürümezlik İlkesi, Maliye ve Hukuk Yay. No:60, Ankara-2007.
ÖZTÜRK Bahri, "Kabahatler Kanununun Genel esasları", İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayınları, Ankara-2009
ÖZTÜRK İlhami- YİĞİT Uğur, Birden Fazla Faturanın Usulüne Uygun Düzenlenmediğinin Tek Bir tespite Dayalı Olarak Belirlenmesi Halinde Usulsüzlük cezası, Yaklaşım, Yıl 17, Sayı 203, Kasım-2009
ÖZYER Mehmet Ali, Vergi Usul Kanunu Uygulaması, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yay. 2001.
PARLAR Ali, DEMİREL Güleç, Adli ve İdari Vergi Suçları, Ankara–2002.
PEHLİVAN Osman, Vergi Hukuku, Trabzon–2001.

PINAR Burak- BACAKSIZ Pınar, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Sonrası Kamu İcra Suçların Durumu (I-Sırrın İfşası Suçu), Legal Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi.
PULAŞLI Hasan; Yeni Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara-2012
REÇBER Kamuran, Diploması ve Konsolosluk Hukuku, Dora yay, Bursa-2011.
SABAN Nihal, Vergi Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul-2009.
SARILI M. Ali, Türk Vergi Hukukunda Sorumluluk, İstanbul-2004.
SARIKAYA Sinan, Sözleşmeyi İhlale veya Sona Erdirmeye Yöneltme, Seçkin Yay,. Ankara-2015.
SELEK Seha - ARIKAN Zeynep, Muhasebe Düzensizlikleri ve Vergilendirme, Vergi Dünyası, sayı. 275, Temmuz-2004.
SEVİĞ Veysi, Vergi Hukukunda Suç ve Suçlu Arasındaki İlliyet Bağı, Yaklaşım Dergisi, sayı 117, Eylül–2002,
SEVÜK YOKUŞ Handan, Görevi Kötüye Kullanma Suçu (TCK m. 257), https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/595321.
SONSUZOĞLU Elif, Türk Vergi Hukukunda Fer'i Borç ve Alacak Olarak Faiz, İstanbul–2001.
SONSUZOĞLU Elif, Çeşitli Yasalar Açısından Vergi Mahremiyetine İlişkin Düzenlemelerin Değerlendirilmesi, Vergi Sorunları Dergisi Sayı 141.
SOYASLAN Doğan, Yürütme Organının Suç ve Ceza Koyma Yetkisi. Kazancı Hukuk Yay. No.77, Ankara-1990..
ŞEKER Nezih, Vergi İncelemesi, İstanbul–1994.
ŞEKER Sakıp, **"**Fatura Düzenlememe Fiilinin Hesap Dönemi Kapandıktan Sonra Tespit Edilmesi Halinde Özel Usulsüzlük Cezası Kesilemeyecek mi?" Yaklaşım Der. Ocak-2011/sayı:217'de yazdığı
ŞENYÜZ Doğan, "Peçeleme ile Muvazaanın Niteliği ve Arasındaki Farklar" Yaklaşım Dergisi, Sayı: 185, Mayıs-2008
ŞENYÜZ Doğan, Vergi Hukukunda Tebligat, Yaklaşım Yay. Ankara–1997.
ŞENYÜZ Doğan, Vergi Hukuku (Genel Hükümler), Ekin Yay. Bursa–2022.
ŞENYÜZ Doğan, Türk Vergi Sistemi, Yaklaşım Yay. Ankara-2005.
TAŞ Fatma, Vergi Mahremiyetinin İhlali suçu, Yaklaşım Yay, Ankara–2008, s.19.
TAŞ Metin, Vergi Uyuşmazlıklarının İdari ve Yargısal Çözüm Yolları, Bursa–1997.
TAŞ Metin, Vergi Hukuku (Genel Esaslar) Ekin Kitabevi Yay. Ty
TAŞ Metin, Vergi Kaçakçılığı Suçu ve Naylon Faturada Cezanın Sorumluları, Yaklaşım Dergisi, Sayı 130, Ekim 2003.
TAŞDELEN Aziz, Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi, Turhan Kitabevi, Ankara –2003
TAŞDELEN Aziz, Mali Sonuçlu Bir İdari Yaptırım Örneği: Kamu Harcama İhalesine Katılmadan Yasaklanma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 55, Sayı: 1
TAŞDELEN Aziz, Vergi Kabahatleri, Turhan Kitabevi, Ankara-2010.
TAŞDEMİR Kubilay, Belgelerde Sahtecilik Suçları, Ankara-2013
TAŞKAN Yusuf Ziya, "Vergi Ziyaı Cezasının Üç Kat Uygulanmasında Bir Sorun Olasılığı ve Öneriler", Vergi sorunları Dergisi, Ağustos 2007
TOSUNER Mehmet, ARIKAN Zeynep, YERELİ Burçin, Türk Vergi Sistemi 4.b., İzmir-1999.
TOSUNER Mehmet-ÖZCAN Ülkü, Türk Vergi Yargısı Sistemi ve Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümü, İzmir-1989
TOSUNER Mehmet- ÖZCAN Ülkü, Türk Vergi Yargısı Sistemi ve Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümü, İzmir–1989.
TOROSLU Nevzat, Ceza Hukuku, 5.b, Ankara 2001.
UFUK M. Tahir, Vergi Hukukunda Terkin, Yaklaşım, Yıl 11, Sayı 122, Şubat 2003.
UĞUR Hüsamettin- ELİBOL Mert, Vergi Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara-2015.
ULU Güher, İdari İşlemin Yetki Unsuru, Seçkin Yay, 2012
ULUATAM Özhan-METHİBAY Yaşar, Vergi Hukuku, Ankara–1999.
YALTI Billur, Vergi Yükümlüsünün Hakları, İstanbul-Eylül 2006
YAVAŞLAR BAŞARAN Funda, İdari Nitelikli Vergi Suç ve Cezaları, Vergi Dünyası Dergisi, Temmuz-2006
YAVAŞLAR BAŞARAN Funda," Vergi Ceza Hukukundaki Değişim Sürecin Vergi Ceza Sistemi Üzerindeki Etkileri", Vergi Sorunları Dergisi; Özel Sayı: Vergi Ceza Sistemi, Şubat–2008 Sayı:233.
YAVAŞLAR BAŞARAN Funda, Vergi Usul Kanununda Yer Alan Kabahat ve Yaptırımlar" İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayınları, Ankara-2009
YAVAŞLAR BAŞARAN Funda, Vergi Suç ve Kabahatleri Hukukunda Son Durum, İstanbul Barosu Dergisi, c.82, sayı. 2888/6,
YILMAZ Zekeriya, Getirdiği Sistem ve Yeniliklerle Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu, Seçkin yay, Ankara-2005,
YİĞİT Uğur, Vergi Kaçakçılığı Suçları ve Diğer Hürriyeti Bağlayıcı Vergi Suç ve Cezaları, Beta Yay, İstanbul-2004.
YÜCE Mehmet, Vergi dava Rehberi, Ekin Kitabevi, Bursa-2014.
YÜCE Mehmet, Vergi Davalarında Bireysel Başvuru, Ekin Kitabevi, Bursa 2019.
YÜCEL Mehmet, Vergi Uygulamasında Kullanım alanı Giderek Yaygınlaşan Bir Belge: Gider Pusulası; Mahiyeti, Düzenleme Esasları ve Kullanın Esasları, Mali Hukuk Dergisi, c.10, s.120 Aralık 2014.

HARİTA BİLGİSİ

Bilgisayar Uygulamalı Tasarım ve Analiz

Yazarlar

Prof. Dr. İsa CÜREBAL

Balıkesir Üniversitesi
Fen – Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü
Çağış, Altıeylül / BALIKESİR
curebal@balikesir.edu.tr

Doç. Dr. Emre ÖZŞAHİN

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen – Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü
Süleymanpaşa / TEKİRDAĞ
eozsahin@nku.edu.tr

Bu kitap esri Türkiye THE SCIENCE OF WHERE 'nin katkılarıyla hazırlanmıştır.

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

Bu kitabın basım, yayın, satış hakları Ekin Yayınevi'ne aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Yayıncı Sertifika No : 48743
ISBN : 978-625-8117-13-4
Kapak Tasarım : Murat POYRAZ
Dizgi : Emre ÖZŞAHİN & İsa CÜREBAL
Baskı : Ekin Yayınevi

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti. Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24 Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
CÜREBAL, İsa & ÖZŞAHİN, Emre
Harita Bilgisi, Bilgisayar Uygulamalı Tasarım ve Analiz
Ekin Yayınevi, 1. Baskı, Bursa – TÜRKİYE
2022, viii + 310 sayfa, 200 mm x 280 mm
ISBN: 978-625-8117-13-4
Coğrafya, Kartografya, Coğrafi Bilgi Sistemleri

EKİN YAYINEVİ
Adres: Şehreküstü Mh. Cumhuriyet Cd. Durak Sk. No:2 Osmangazi / BURSA
Tel: 0224 223 04 37 / 0224 220 16 72 / Fax: 0224 223 41 12
İnternet Satış: internetsatis@ekinyayinevi.com
Email: info@ekinyayinevi.com
Mersis No: 0000000001659948

Şunu bil ki harita vilayet işidir,
Demeyin, bu deyme kişi işidir,
Çünkü haritada doğrudur anlatılan,
Kıl kadar fark etmez, bilin yapan…

Piri Reis (Kitâb-ı Bahriye)

ÖNSÖZ

Yaşadığımız gezegendeki doğal ortam özelliklerinin ve insan faaliyetlerinin araştırılmasına yönelik çalışmalarda harita bilgisi ve uygulamalarına duyulan ihtiyaç oldukça fazladır. Haritanın böylesine önemli bir vazifesi varken ülkemizde Coğrafya alanındaki harita bilgisi veya geniş anlamda kartografya içerikli literatürün zengin ve güncel olmadığı aşikârdır. Literatürdeki bu eksiklik, klasik kartografik bilginin Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) teknikleriyle yeniden yorumlanmaya başlamasıyla birlikte daha da büyümüştür. Sanal ortamdaki mecut bilgiler ise düzenli bir sistematiğe sahip değildir. Güncel gelişmelere uygun bir şekilde hazırlanmış hem teorik hem de uygulamalı bilgilerin aynı anda sunulduğu kaynak kitap eksikliği ise günümüzde daha da belirgin bir şekilde hissedilmektedir.

Türkçe literatürdeki harita ile ilgili bilgilerin güncellenmesine katkıda bulunmayı hedefleyen bu eser, aynı zamanda bilgisayar ve yazılım destekli harita tasarımı ile analizi konusunda kaynak oluşturmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda kitap başlığında "Kartografya" ve "Coğrafi Bilgi Sistemleri" ifadeleri özellikle kullanılmamış, eserin harita odaklı olması tercih edilmiştir. Bu tercihe bağlı olarak da haritalar dışındaki grafik, diyagram vb. diğer kartografya konuları ile Coğrafi Bilgi Sistemleri hakkındaki içerik kapsam dışı bırakılmıştır. Özellikle Coğrafi Bilgi Sistemleri kapsamlı çok sayıda basılı eserin bulunması, gereksiz bir tekrar ile mevcut literatür ile çakışmanın engellenmesi, dolayısıyla kitap boyutu ve içeriğinin sınırlandırılması ile ilgili nedenler böyle bir karar alınmasına dayanak olmuştur. Bu sınırlandırma çabalarına rağmen bu hali ile 500 civarında şekil içeriğine sahip bir eser ortaya çıkmıştır.

Harita Bilgisi, Bilgisayar Uygulamalı Tasarım ve Analiz kitabı, dokuz ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; haritacılık ve harita bilimi hakkında genel bir değerlendirme, ikinci bölümde; haritacılığın tarihi gelişimi, üçüncü bölümde; haritalardan yararlanma, dördüncü bölümde; harita tasarımı için gerekli temel bilgiler, beşinci bölümde; harita türleri, altıncı bölümde; haritalama yöntemleri, yedinci bölümde; veri temsil ve enterpolasyon yöntemleri, sekizinci bölümde; harita tasarımı ve dokuzuncu ve son bölümde ise harita analizleri verilmiştir.

Bu kitabın içeriğindeki harita tasarımı ve analizi bölümünün ve orijinal görsellerin oluşturulmasında Coğrafi Bilgi Sistemleri yazılımları içindeki öncü konumu nedeniyle ESRI (Environmental Systems Research Institute) ArcGIS / ArcMap yazılımı tercih edilmiştir. Bu kapsamda kitabın içerik kısmının şekillenmesine katkıda bulunan ve kitabın basımına sponsor olan Esri Türkiye İcra Kurulu Başkanı Barış UZ'a vermiş oldukları maddi – manevi desteklerinden ötürü şükranlarımızı sunarız. Bu vesile ile Esri Türkiye Kıdemli Teknik Destek Uzmanı Belkiya ERCAN'ı, zaman mefhumu olmadan bizlere göstermiş olduğu ilgi ve yardımları nedeniyle özel olarak anmak isteriz. Yazılım konusundaki katkıları nedeniyle Esri Türkiye Eğitim Yaygınlaştırma ve Geliştirme Yöneticisi Fatma Asena ÇAKIR'a, kitabı içerik açısından değerlendiren Esri Türkiye Eğitim Takım Lideri Utku ŞAHİN'e ve Esri Türkiye Kurumsal İletişim Uzmanı Sibel ÖZKAN'a çok teşekkür ederiz.

Kitap metninin şekillenmesine ve basımına önerileri ile katkıda bulunan Prof. Dr. Recep EFE'ye, Prof. Dr. Abdullah SOYKAN'a, Prof. Dr. Emin ATASOY'a, Prof. Dr. Alaattin KIZILÇAOĞLU'na, Dr. Öğr. Üyesi İlker EROĞLU'na, Dr. Öğr. Üyesi Erdal GÜMÜŞ'e ve Araş. Gör. Melike DURAK'a ayrı ayrı teşekkür ederiz. Ayrıca kitabın kapak tasarımını gerçekleştiren Dr. Murat POYRAZ'a ne kadar teşekkür etsek azdır.

Harita Bilgisi kitabı, Harita Genel Müdürlüğü incelemesinden geçmiş ve Basım Uygunluk Onayı almıştır. Kitabın topografya haritaları ve uygulamaları ile ilgili kısımlarında, Harita Genel Müdürlüğü'nün yayın izni olmadığı için Türkiye Topografya Haritaları kullanılamamıştır. Bunun yerine internet üzerinden serbest erişime izin verilen Avustralya'nın Queensland topoğrafya haritaları tercih edilmiştir. Bu sebeple metinde kullanılan topografya haritalarına açık erişim sağlayan Avustralya, Queensland hükümetine çok teşekkür ederiz.

Son olarak kitabın basımını üstlenen Ekin Yayınevi yöneticisi Veysel ŞİMŞEK'e ve yayınevi çalışanlarına şükranlarımızı bildirmek isteriz.

Modern harita bilgisinin teorik ve uygulamalı olarak ele alıp açıklamaya çalışan bu eser ile lisans ve lisansüstü düzeydeki temel kaynak eksikliğinin bir nebze olsa da giderilebilmesini hedeflemiştir. Bu kapsamda bizlerin yetişmesinde emeği bulunan öğretmenlerimize, ayrıca metnin şekillenmesine ve içeriğin oluşturulmasına yardımcı olmuş bilimsel eserlerin yazarlarına özel olarak teşekkür ederiz. Bu kapsamda kitap içeriği hakkında eleştiri ve önerilere açık olduğumuzu bildirir, her açıdan faydalı bir eser olmasını dileriz.

Prof. Dr. İsa CÜREBAL
Altıeylül, Balıkesir, Mart 2022

Doç. Dr. Emre ÖZŞAHİN
Tekirdağ – Mart 2022

Esri Türkiye

Esri Türkiye, Coğrafi Bilgi Sistemleri'nde 1969'dan bugüne pazar lideri olan Esri'nin Türkiye'deki tek yetkili temsilcisidir. CBS teknolojisi ile dünyanın en zor sorularına çözüm arayan Esri, bu vizyonla bilime, sürdürebilirliğe, eğitime, araştırmaya ve olumlu değişimlere destek olur. ArcGIS, dünyanın en güçlü haritalama ve mekânsal analitik yazılımıdır.

Esri, tüm bu disiplinlerde sunduğu çözümlerin daha yaygın kullanılması ve yaygınlaştırılması için dünyanın korunmasına, eğitime ve sürdürebilirliğe yatırım yapmaktadır. Çünkü; milyarlarca veriyi anlayan, bunlar arasında bağlantı kuran kişi ve kurumlar ancak başkalarının göremediğini görerek bilime hizmet edebilirler.

ArcGIS yazılımı ve uygulamaları, konum bilgisi sağlamak ve her büyüklükte hizmet veren kurum ve kuruluşların dijital dönüşümünü karşılamak için haritalama ve veri analizini bir arada kullanır. ArcGIS ile; Kamu, Altyapı, Ticari ve İmalat olmak üzere birçok sektörde haritalama ve veri analizi kullanılarak dijital çözümler üretilmektedir.

Teknolojik gelişmeleri takip eden ve aynı zamanda Ar-Ge çalışmaları ile bu teknolojilere yön veren Esri, Gerçek zamanlı veri, Nesnelerin İnterneti (IoT), Makine Öğrenimi (ML), Yapay Zeka (AI) gibi birçok teknolojiyi de CBS çözümlerinde kullanıcılara sunmaktadır.

Esri Çözümleri, Fortune 500 şirketlerinin %75'i tarafından kullanılmakta, dünyanın en büyük küresel coğrafi bilgi koleksiyonu olan Living Atlas platformunda, her gün 1 milyar harita görüntülenmekte, kullanıcılar tarafından her gün 15.000'den fazla yeni harita, katman ve uygulama ArcGIS Online'a eklenmektedir. Esri çözümleri, dünya genelinde yaklaşık 140 ülkede 60 sektörde ve 350 binden fazla kurumda kullanılmaktadır.

Esri Türkiye, Esri ile olan entegrasyonunu her geçen gün geliştirmeye devam etmektedir. Bu vizyonla Esri'nin dünya çapındaki destek ağı olan "Global Support" sistemine tam olarak entegredir. Bu sayede, verilen hizmetlerin kalitesi, Esri tarafından da değerlendirilmekte ve gün geçtikçe artmaktadır.

Esri Türkiye, Esri'nin uyguladığı tüm eğitim programlarını Türkiye'de uygulamakta ve genç mezunlarımıza eğitim ve finansal destek sağlayarak, ülkemizin CBS alanında yetişmiş iş gücü sürecine katkıda bulunmaktadır. Böylece Türkiye çapında genişleyen kadrosu ile nitelikli personelin dünyanın en gelişmiş CBS platformuyla çalışmasına imkân sağlamaktadır.

Coğrafi bilgi teknolojilerine yön ve ilham veren bu organizasyonun en önemli parçalarından biri olan Esri Türkiye, Türkiye'deki faaliyetlerini onlarca iş ortağı ve startup ile birlikte yürütmektedir.

Merkezi Ankara'da olan Esri Türkiye'nin, İstanbul'da da bir ofisi bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ... iii
İÇİNDEKİLER ... vi
1. HARİTA VE HARİTACILIK BİLİMİ ... 1
2. HARİTA BİLİMİNİN TARİHÇESİ ... 2
2.1. Haritacılığın Dünyadaki Gelişimi ... 2
2.1.1. İlk Çağda Harita ve Haritacılık ... 3
2.2.2. Orta Çağda Harita ve Haritacılık ... 5
2.1.3. Yeni Çağda Harita ve Haritacılık ... 5
2.1.4. Yakın Çağda Harita ve Haritacılık ... 6
2.1.5. Modern Haritacılık Dönemi ... 6
2.2. Haritacılığın Türkiye'deki Gelişimi ... 7
3. HARİTALARDAN YARARLANMA ... 9
3.1. Konum Bilgisi (Lokasyon) ... 9
3.2. Eğitim ve Araştırmalar ... 9
3.3. Planlama ve Gelişim ... 9
3.4. Proje ve Uygulama Çalışmaları ... 9
3.5. Askeri Strateji ... 10
3.6. Diğer Kullanım Alanları ... 10
4. HARİTA TASARIMI İÇİN GEREKLİ TEMEL BİLGİLER ... 11
4.1. Yerin Şekli ve Boyutları ... 11
4.2. Dünyanın Matematik Modellemesi ... 13
4.3. Koordinat Sistemleri ... 15
4.3.1. Küresel Koordinat Sistemi ... 16
4.3.1.1. Coğrafi Koordinat ... 16
4.3.2. Düzlemsel Koordinat Sistemi ... 17
4.3.2.1. UTM (Universal Transverse Mercator) ... 18
4.3.2.2. UPS (Universal Polar Stereografik) ... 20
4.3.2.3. WGRS (GEOREF - World Geographic Reference System) ... 20
4.4. Projeksiyonlar ... 21
4.5. Mekânsal Referans ... 26
4.6. Datum ... 27
4.7. Pafta ... 29
5. HARİTA TÜRLERİ ... 32
5.1. Kullanım Amaçlarına Göre Haritalar ... 32
5.1.1. Genel Haritalar ... 33
5.1.1.1. Topografya Haritaları ... 33
5.1.1.2. Lokasyon Haritaları ... 36
5.1.1.3. Fiziki Haritalar ... 37
5.1.1.4. Siyasi – İdari Haritalar ... 37

5.1.1.5. Turist Haritaları ... 37
5.1.1.6. Motorist Haritaları ... 39
5.1.2. Özel Haritalar ... 39
5.1.2.1. Doğal Ortam Özellikleri ... 39
5.1.2.1.1. Jeoloji Haritaları ... 39
5.1.2.1.2. Jeomorfoloji Haritaları ... 41
5.1.2.1.3. Klimatoloji Haritaları ... 41
5.1.2.1.4. Hidrografya Haritaları ... 42
5.1.2.1.5. Toprak Haritaları ... 43
5.1.2.1.6. Biyocoğrafya Haritaları ... 43
5.1.2.2. Beşeri Ortam Özellikleri ... 46
5.1.2.2.1. Nüfus Haritaları ... 46
5.1.2.2.2.Yerleşme Haritaları ... 46
5.1.2.2.3. Ekonomi Haritaları ... 48
5.1.2.2.4. Arazi Kullanım Haritaları ... 48
5.1.2.2.5. Ulaşım Haritaları ... 50
5.1.2.2.6. Kültür Haritaları ... 50
5.2. Ölçeklerine Göre Haritalar ... 51
6. HARİTALAMA YÖNTEMLERİ ... 53
6.1. Noktasal Verileri Haritalama ... 53
6.1.1. Nicel (Kantitatif) Yöntem ... 53
6.1.2. Nitel (Kalitatif) Yöntem ... 54
6.2. Çizgisel Verileri Haritalama ... 55
6.2.1. Desen (Patern) Yöntemi ... 55
6.2.2. İzoplet Yöntem ... 56
6.2.3. Dinamik Yöntem ... 57
6.3. Alansal Verileri Haritalama ... 57
6.3.1. Korokromatik Yöntem ... 57
6.3.2. Koroplet Yöntem ... 58
6.4. Karma (Hibrit/Melez) Yöntemler ... 58
7. VERİ TEMSİL VE ENTERPOLASYON YÖNTEMLERİ ... 60
7.1. Veri Temsil Yöntemleri ... 60
7.1.1. Kullanıcı Tercihli (Manual) Yöntem ... 60
7.1.2. Eşit Aralık (Equal Interval) ... 61
7.1.3. Tanımlanmış Aralık (Defined Interval) ... 61
7.1.4. Nicelik (Quantile) ... 61
7.1.5. Doğal Kırınım (Natural Breaks / Jenks) ... 62
7.1.6. Geometrik Aralık (Geometrical Interval) ... 63
7.1.7. Standart Sapma (Standard Deviation) ... 63
7.2. Enterpolasyon Yöntemleri ... 64
7.2.1. Ters Mesafe Ağırlıklı (IDW) ... 65
7.2.2. Süreç Regresyonu (Kriging) ... 67
7.2.3. Doğal Komşuluk (Natural Neighbor) ... 69

7.2.4. Eğri (Spline) ... 71
7.2.5. Engelli Eğri (Spline with Barriers) ... 73
7.2.6. Topoğrafyadan Raster (Topo to Raster) ... 76
8. HARİTA TASARIMI ... 78
8.1. Harita Koordinatlandırma (Coğrafi Konumlandırma) ... 79
8.1.1. Koordinat Seçimi ve Datum Tercihi ... 79
8.1.2. Klasik Koordinatlandırma ... 79
8.1.3. Mekânsal Referanslara Göre Koordinatlandırma ... 89
8.1.4. Pafta İndeksine (Pindeks) Göre Koordinatlandırma ... 94
8.2. Çalışma Alanı Sınırlarının Belirlenmesi ... 99
8.3. Haritaya Son Şeklinin Verilmesi / Harita Çıktısının Ayarlanması ... 100
8.4. Genel Haritaların Tasarlanması ... 110
8.4.1. Topografya Haritaları ... 110
8.4.2. Lokasyon Haritaları ... 114
8.5. Fiziki Haritaların Tasarlanması ... 118
8.5.1. Jeoloji Haritaları ... 120
8.5.2. Jeomorfoloji Haritaları ... 124
8.5.2.1. Yükselti Basamakları Haritası ... 125
8.5.2.2. Eğim Haritası ... 127
8.5.2.3. Bakı Haritası ... 130
8.5.2.4. Yarılma Derecesi (Topoğrafik Rölyef) Haritaları ... 133
8.5.2.5. Yerşekilleri (Jeomorfoloji) Haritası ... 136
8.5.3. Klimatoloji Haritaları ... 142
8.5.4. Hidrografya Haritaları ... 149
8.5.4.1. Drenaj Haritası ... 149
8.5.4.2. Akarsu / Vadi Yoğunluğu Haritası ... 151
8.5.4.3. Batimetri Haritası ... 162
8.5.5. Toprak Haritaları ... 164
8.5.6. Bitki Örtüsü Haritaları ... 166
8.6. Beşeri Coğrafya Haritalarının Tasarlanması ... 169
8.6.1. İdari/Siyasi Coğrafya Haritaları ... 169
8.6.2. Nüfus Coğrafyası Haritaları ... 171
8.6.3. Göç Coğrafyası Haritaları ... 178
8.5.4. Yerleşme Coğrafyası Haritaları ... 182
8.6.5. Eğitim Coğrafyası Haritaları ... 184
8.6.6. Sağlık Coğrafyası Haritaları ... 189
8.6.7. Suç Coğrafyası Haritaları ... 197
8.6.8. Ekonomik Coğrafya Haritaları ... 205
8.6.9. Arazi Kullanımı/Arazi Örtüsü Haritaları ... 214
8.6.10. Tarım Coğrafyası Haritaları ... 223
8.6.11. Hayvancılık Coğrafyası Haritaları ... 229
8.6.12. Maden Coğrafyası Haritaları ... 236
8.6.13. Enerji Coğrafyası Haritaları ... 241

8.6.14. Sanayi Coğrafyası Haritaları 248
8.6.15. Ulaşım Coğrafyası Haritaları 254
8.6.16. Turizm Coğrafyası Haritaları 258
9. HARİTA ANALİZLERİ 266
9.1. Ölçme İşlemleri 266
9.1.1. Uzunluk Ölçümü 266
9.1.2. Alan Ölçümü 271
9.1.3. Hacim Ölçümü 276
9.2. Yüzey Analizleri 284
9.2.1. Yükselti Analizi 284
9.2.2. Eğim Analizi 288
9.2.3. Bakı Analizi 291
9.2.4. Eğim Şekli Analizi 295
9.2.5. Görünürlük Analizi 298
9.2.6. Gölgelendirme Analizi 301
9.2.7. Profil Analizi 303
KAYNAKLAR 307
YAZARLAR 310

KAYNAKLAR

Akköprü, E., Döker, M. F. (Editörler) (2019). Coğrafya Araştırmalarında Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Akkuş, A. (1990). Harita Bilgisi. Selçuk Üniversitesi Yayınları No: 74, Eğitim Fakültesi Yayınları No: 16, Konya.

Atalay, İ. (2011). Türkiye İklim Atlası. İnkılap Kitabevi. İstanbul.

Atalay, İ. (2014). Toprak, Bitki ve Çölleşme Atlası. İnkılap Kitabevi. İstanbul.

Bilgin, T. (1965). Genel Kartoğrafya II. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 64, İstanbul.

Bilgin, T. (1974). Genel Kartoğrafya I. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1898, İstanbul.

Bilgin, T. (1996). Kartoğrafya I. Filiz Yayınevi, İstanbul.

Canters, F., Decleir, H. (1989). The world in perspective: a directory of world map projections. John Wiley and Sons, Budapest.

Cartwright, W., Peterson, M. P., Gartner, G. (2007). Multimedia Cartography, Second Edition, ISBN-13 978-3-540- 36650-8, Springer, New York.

Clarke, K.C. (2013). What is the World's Oldest Map? Cartographic Journal, 50: 136–143.

COPERNIC (2021). Global Land Cover sistemi https://lcviewer.vito.be/2019.

CORINE (2021). Land Cover sistemi https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover.

Cürebal, İ. (2003). Madra Çayı Havzasının Uygulamalı Jeomorfoloji Etüdü. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Cürebal, İ. (2010). Harita Bilgisi. Genel Coğrafya (Editör: Cemalettin ŞAHİN), Gündüz Eğitim Yayıncılık, Ankara.

Cürebal, İ. (2020). Jeomorfolojik Haritalamanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Durum / History of Geomorphological Mapping and Backround of Turkey, Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi / Journal of Geomorphological Researches, 2020 (4): 42-61.

Cürebal, İ., Efe, R., Soykan, A., Sönmez, S. (2015). Impacts Of Anthropogenic Factors On Land Degradation During The Anthropocene İn Turkey. Journal of Environmental Biology, Special Issue, 36, 51-58.

Darkot, B. (1939). Kartografya Dersleri. Ahmet Sait Basımevi, İstanbul.

Delano Smith, C. (1987). The Classification of Prehistoric Maps from Europe, the Middle East and North Africa in the Prehistoric Period. In: Cartography in Prehistoric, Ancient and Medieval Europe and the Mediterranean. V.1, (Ed. Harley/Woodwart). Chicago/ London.

Doğan, E., Öztan, O., Özgen, M.G. (1995). Harita Bilgisi. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3898, Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 11, İstanbul.

Döker, M. F., Akköprü, E. (Editörler) (2021). Coğrafya Araştırmalarında Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları II. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Durmuş, E. (2013). Küre ve Harita Bilgisi (Editörler: Hamza AKENGİN – İskender DÖLEK, Genel Fiziki Coğrafya), 3. Bölüm, s.: 65-118, Pegem Akademi, Ankara.

Ertek, T. A. (2014). Harita Bilgisi. İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Coğrafya Lisans Programı. İstanbul. http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/cografya_lisans_ao/harita_bilgisi.pdf.

Elibüyük, M. (1995). Matematik Coğrafya. Ekol Yayınları, Ankara.

ESRI (2021). 2020 Global Land Use Data. https://www.arcgis.com/apps/instant/media/index.html?appid=fc92d38533d440078f17678ebc20e8e2.

Güngördü, E. (2008). Eğitim Fakülteleri için Harita Bilgisi ve Uygulamaları (Kartografya), Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
Gürsoy, C.R. (1961). Kartoğrafya. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 7, Ankara.
HGM (1970). Türk Haritacılığında 75 Yıl Kitabı. https://www.harita.gov.tr/uploads/files/pages/turk-haritaciliginda-75-yil-kitabi-1210.pdf.
HGM (2021). HGM Tarihçe – Genel Bilgi. https://www.harita.gov.tr/genel-bilgi/sayfa/3.
HKMO (2005). Açıklamalı-Örneklemeli Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliği, Ankara.
HKMO (2008) Açıklamalı-Örneklemeli Büyük Ölçekli Harita ve Harita Bilgileri Üretim Yönetmeliği, Ankara.
Koç, H., Ergün, A. (2021). Bilginin Görsel İfadesi: Haritalar. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
Kolukısa, E. A. (2003). Matematik Coğrafya. Gazi Üniversitesi, Ankara.
Mersinlioğlu, S. (1973). Yerbilimleri Kartoğrafyası. MTA Yayınları, Ankara.
Misra, R. P., Ramesh, A. (1989). Fundamentals of Cartography, Revised and Enlarged, Ashok Kumar Mittal Concept Publishing Company, New Delhi.
NTV Tarih (2009). Cumhuriyetin Piri Reis'i Ahmet Rasim BARKINAY, NTV Tarih Dergisi, 4: 58-62.
Özdemir, H. (2018). Harita Bilgisi. Genel Fiziki Coğrafya (Editör: Prof. Dr. Barbaros GÖNENÇGİL), Bölüm 3, s.: 51-101, Nobel Yayınevi, Ankara.
Özgüç, N. (1994). Beşeri Coğrafya'da Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri, 3. Baskı, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3849, Fakülte Yayın No: 2511, İstanbul.
Özşahin E., Eroğlu, İ. (2021). Tekirdağ Coğrafya Atlası. Nobel Yayınevi, Ankara.
Pavlis, N.K., Holmes, S.A., Kenyon, S.C., Factor, J.K. (2012). The development and evaluation of the Earth Gravitational Model 2008 (EGM2008). Journal of Geophysical Research: Solid Earth, 117: B04406. https://doi.org/10.1029/2011JB008916.
Raisz, E. (1948). General Cartography, Mc-Graw-Hill, New York.
Schmitt, A.K., Danišík, M., Aydar, E., Şen, E., Ulusoy, İ., Lovera, O.M. (2014). Identifying the Volcanic Eruption Depicted in a Neolithic Painting at Çatalhöyük, Central Anatolia, Turkey. PLOS ONE, 9(1): e84711. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0084711.
Sevindi, C., Kopar, İ., Zaman, M. (Editörler) (2017). Harita Bilgisi ve Coğrafi Bilgi Sistemleri. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum.
Sezgin, F. (2008). İslam'da Bilim ve Teknik (3. Cilt). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.
Sezgin, F. (2012). İslam Bilimler Tarihi Üzerine Konferanslar. Timaş Yayınları, İstanbul.
Tarım ve Orman Bakanlığı (2021). http://corinecbs.tarimorman.gov.tr/corine.
Thrower, N.J.W. (2008). Maps and Civilization: Cartography in Culture and Society, Third Edition. The University of Chicago Press, Chicago.
Tuna, F. (2015). Kartografya – Haritacılık Bilimine Giriş. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
Uluğtekin, N., İpbüker, C. (1996). Kartografya ve Coğrafi Bilgi Sistemleri, Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu, 26-27-28 Eylül 1996, s.: 131-141, İstanbul.
Ünaldı, Ü. E. (2012). Harita Bilgisi ve Uygulamaları. Gazi Kitabevi, Ankara.
van Wijk, J.J. (2008). Unfolding the Earth: Myriahedral Projections. The Cartographic Journal, 45(1): 32-42.
IMF (2021). Countries or territories by GDP (nominal) per capita in 2021. https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/April/weo-report?.
Wolodtschenk, A., Forner, T. (2007). Prehistoric and Early Historic Maps in Europe: Conception of Cd-Atlas. e-Perimetron, 2 (2): 114-116.
Yıldız, F. (1999). Harita Çizimi (Çizgisel-Sayısal). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
Yiğit, A. (2007). Coğrafyacılar İçin Temel Harita Bilgileri. Fotokopi ile çoğaltılmış Ders Notları (85 sayfa), Adapazarı.

İnternet Kaynakları

WEB 1. https://www.schoyencollection.com/24-smaller-collections/maps/cylcon-darling-river-ms-5087-36.
WEB 2. https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_cartography#/media/File:Engraving_on_a_mammoth_tusk,_map,_Gravettian,_076872x.jpg
WEB 3. https://arkeokur.tumblr.com/post/76720542852/tarihin-en-eski-haritas%C4%B1.
WEB 4. https://etc.usf.edu/maps/pages/10400/10489/10489.jpg.
WEB 5. https://www.bl.uk/learning/timeline/external/ptolemy-lg.jpg.
WEB 6. https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:T_and_O_map#/media/File:Diagrammatic_T-O_world_map_-_12th_c.jpg.
WEB 7. http://www.genelturktarihi.net/wp-content/uploads/2014/12/idrisi_dunya-haritasi.jpg.
WEB 8. https://fineartamerica.com/featured/mercator-1587-world-map-2-c-h-apperson.html.
WEB 9. https://external-preview.redd.it/Gp3P-4V3ONUjIVGY0la6pXGqQdDvXJpSkU0FDfGZfB0.jpg?auto=webp&s=64dd0685898f9037e825d701429e803fb30b8984.
WEB 10. https://img.letgo.com/images/0a/66/38/51/0a663851e81ed7be7747b01df3a3c497.jpeg.
WEB 11. https://cdn.istanbul.edu.tr/statics/cografya-edebiyat.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2012/12/turgut_bilgin_foto-e1502788458997.jpeg.
WEB 12. http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Geoid_height_red_blue.png.
WEB 13. https://www.drillingformulas.com/universal-transverse-mercator-application-in-directional-drilling/.
WEB 14. https://www.onestopgis.com/GIS-Theory-and-Techniques/Coordinate-Systems/Projected-Coordinate-Systems/4-UPS-Grid-System.html.
WEB 15. https://tr.pinterest.com/pin/440015826077000782/.
WEB 16. https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fpracticalgeoskills.blogspot.com%2F2020%2F04%2Fmap-projections-meaning-and-examples.html&psig=AOvVaw1Ed6qoLKBRqnhr2PDNBMAa&ust=1638982799652000&source=images&cd=vfe&ved=0CAwQjhxqFwoTCICT2vCU0vQCFQAAAAAdAAAAABAn.
WEB 17. https://www.esri.com/tr-tr/arcgis/products/arcgis-online/capabilities/make-maps.
WEB 18. https://qtopo.information.qld.gov.au/.
WEB 19. https://www.harita.gov.tr./uploads/files/products/turkiye-fiziki-haritasi-1514.tif.
WEB 20. https://www.harita.gov.tr/urun/turkiye-mulk-idare-bolumleri-haritasi/189.
WEB 21. https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-90620/turizm-potansiyelimiz.html.
WEB 22. https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionImages/KGMimages/Haritalar/b14.jpg.
WEB 23. https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/doc/yenilenmis_diri_fay_haritalari.
WEB 24. https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionImages/KGMimages/Haritalar/turistik.jpg.
WEB 25. https://cdn2.vectorstock.com/i/1000x1000/36/56/world-religions-map-vector-2973656.jpg.
WEB 26. https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/hizmetler/images/b_h/turmadyat1.jpg
WEB 27. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/aac58e46db1fcb2_ek.jpg.
WEB 28. https://pbs.twimg.com/media/CVPaLtHWwAAHcx1?format=png&name=large.

TÜKETİCİ HUKUKU
DERSLERİ

9. Baskı

Prof. Dr. İ. YILMAZ ASLAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-66-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Ülkemizde Tüketici Hukukunun gelişimi 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 8 Eylül 1995 tarihinde yürürlüğe girmesi ile başlamıştı. Bu Kanun'da çeşitli kanunlarla değişiklikler yapılmış olmakla birlikte, ana yapısını 6502 sayılı Kanun 07.11.2013 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanıncaya kadar korumuştur. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile 4077 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır. Yeni Kanun'un yürürlük tarihi 28.05.2014'tür. Bu tarihten itibaren altı ay içinde yeni yönetmelikler de yürürlüğe girmiştir.

Kitabın elinizdeki baskısı yeni Kanun'a göre neredeyse tamamen yeniden yazılmış ve gözden geçirilmiştir. Bu yeni Kanun önceki Kanun'a göre çok daha kapsamlı ve çok daha sistematik bir düzenleme getirmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte getirilen düzenlemelerin birçoğu eski Kanun zamanında yönetmeliklerle düzenlenen ve AB Hukukunu takip eden düzenlemelerdir. Bu nedenle birkaç konu dışında radikal değişiklik bulunmamaktadır. En radikal değişikliğin imalatçının sorumluluğu alanında yapıldığını ve bu konuda önceki Kanun'da var olan hükümlerin artık yeni Kanun'da bulunmadığını belirtebiliriz.

Bu yeni Kanun birçok konuda eski Kanun'a göre tüketiciye daha az hak tanımaktadır. Eski Kanun zamanında çok geniş ve genel ifadelerle tüketiciye oldukça kapsamlı ve seçenekli haklar tanınırken bunların birçoğu yeni Kanun'la makul çerçeveler içine alınmaya çalışılarak sınırlandırılmıştır. Örneğin, tüketici ayıplı mal nedeniyle tüm seçimlik haklarını tüm ilgililere karşı kullanabilirken şimdi sadece bazılarına karşı kullanabilmektedir. Başka bir örnek vermek gerekirse, tüketici sözleşmeden dönme hakkını eskiden imalatçıya karşı da ileri sürebilirken şimdi sadece satıcıya karşı ileri sürebilmektedir. Kitap hazırlanırken eski Kanun'la yeni Kanun arasındaki farklar vurgulanmış ve yorumlanmıştır. Konuya ilişkin yargı kararları muhafaza edilmiş ve yeni bazı kararlar da eklenmiştir. Bu haliyle kitap lisans ve lisansüstü öğrencilerinin kullanabileceği ve yararlanabileceği bir niteliktedir. Tüm okuyuculara yararlı olmasını dilerim.

Kitabın 2022 yılı baskısı yapılırken bu güne kadar yapılan değişiklikler taranmış getirilen Arabuluculuk, Uzlaşma gibi yeni müesseseler kitaba işlenmiştir.

Bir kitabı hatalarından arındırmak, oldukça zor ve ciddi çaba gerektiriyor, genellikle yazarın kendi yazdıklarını düzeltmesi mümkün olmuyor. Bu nedenle, kitabın bu baskısını büyük bir titizlikle okuyarak düzeltmelerinde yardımcı olan değerli Aslan Hukuk Bürosu çalışanları, avukat meslektaşlarıma ne kadar teşekkür etsem azdır.

Son olarak, kitabın hazırlanması sırasında emek ve ilgilerini esirgemeyen arkadaşlarıma ve Ekin Kitapevi sahibi arkadaşım Mehmet Oymak ve diğer çalışanlara da teşekkür ediyorum.

Kitabın yeni baskısının, tüketicinin korunmasında küçük bir katkısının olması, amacına ulaşması için yeterli olacaktır.

İ. Yılmaz Aslan

İstanbul, Eylül 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**
1. TÜKETİCİ KAVRAMI VE TANIMI **1**
1.1. TÜKETİCİ KAVRAMI 1
1.2. TÜKETİCİ TANIMI 2
1.3. TÜKETİCİ TANIMININ UNSURLARI 3
1.3.1. Ticari ve Mesleki Amaçlı Olmama 3
1.3.2. Gerçek veya Tüzel Kişi Olma 4
1.3.3. Hareket Etme 4
2. TKHK'NİN KAPSAMININ BELİRLENMESİ **5**
2.1. GENEL OLARAK TÜKETİCİ İŞLEMİ 5
2.2.SÖZLEŞMENİN TARAFLARI BAKIMINDAN 5
2.3. SÖZLEŞMENİN KONUSU BAKIMINDAN 7
2.3.1. Genel Olarak 7
2.3.2. Mallar 7
2.3.3. Hizmetler 8
2.4.SÖZLEŞMENİN AMACI BAKIMINDAN 9
2.5. HUKUKİ İŞLEMİN ÇEŞİDİ AÇISINDAN 9
2.5.1. Genel Olarak 9
2.5.2. Satış Sözleşmesi 9
2.5.3. Mal Değişim (Trampa) Sözleşmesi 10
2.5.4. Bağışlama Sözleşmesi 10
2.5.5. Finansal Kiralama Sözleşmesi 11
2.5.6. Kullanma ve Tüketim Ödüncü (Karz ve Ariyet) Sözleşmesi 11
2.5.7. Kira Sözleşmesi 12
2.5.8. Eser (İstisna) Sözleşmesi 12
2.5.9. Vekalet Sözleşmesi 13
2.6. TÜKETİCİYE YÖNELİK UYGULAMALAR 13
3. TÜKETİCİNİN KORUNMASINI GEREKTİREN SEBEPLER **13**
3.1. ÜRETİM ŞEKLİNDEKİ VE TEKNOLOJİDEKİ GELİŞMELER 13
3.2. TÜKETİM TOPLUMU 14
3.3. REKLAM VE PAZARLAMA TEKNİKLERİNDEKİ GELİŞMELER 15
3.4. EKONOMİK YOĞUNLAŞMA 15
3.5. KLASİK YASALARIN TÜKETİCİYİ KORUMAKTA YETERSİZLİĞİ 16
4. TÜKETİCİ HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ **16**
4.1. GENEL OLARAK 16
4.2. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ GELİŞMELER 17
4.3. AVRUPA BİRLİĞİNDEKİ GELİŞMELER 17

4.3.1. Tüketici Politikalarının Başlangıcı 18
4.3.2. Tüketiciyi Koruma Birinci ve İkinci Programlarının Başarısızlığı 19
4.3.3. Üçüncü Program 19
4.3.4. Dördüncü Program (İkinci Üç Yıllık Eylem Planı 1993-1995) 19
4.3.5. Son Gelişmeler 20
4.3.5.1. Genel Olarak 20
4.3.5.2. Fiyat Etiketi 20
4.3.5.3. Gıda Maddelerinde Etiket 21
4.3.5.4. Garantili Mallar 21
4.3.5.5. AB Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri 22
4.3.5.6. Tüketici Komitesi 22
4.3.5.7. AB 2002-2006 Programı 22
4.4. TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER 23
4.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemdeki Gelişmeler 23
4.4.2. Cumhuriyet Dönemindeki Gelişmeler 23
5. TÜKETİCİ HUKUKUNUN ANAYASAL TEMELLERİ 24
6. TÜKETİCİ HUKUKU'NUN ÇEŞİTLİ HUKUK DALLARI İLE İLİŞKİSİ 24
6.1. GENEL OLARAK 24
6.2. BORÇLAR HUKUKU 25
6.3. TİCARET HUKUKU 25
6.4. İDARE HUKUKU 25
6.5. CEZA HUKUKU 26
6.6. REKABET HUKUKU 26
6.7. TÜKETİCİ HUKUKUNUN GENEL HUKUK SİSTEMİ İÇİNDE YERİ 26
7. TÜKETİCİ HUKUKU SİSTEMLERİ VE TÜRKİYE'DE DURUM 27
7.1. GENEL OLARAK 27
7.2. SÜBJEKTİF SİSTEM 28
7.3. OBJEKTİF SİSTEM 28
7.4. KARMA SİSTEM 28
7.5. TÜRKİYE'DE DURUM 28

BÖLÜM I
TÜKETİCİ HUKUKUNUN GENEL ÇERÇEVESİ

1. TEMEL İLKELER 29
1.1. ŞEKLİN ŞARTLARI 30
1.2. ALEYHE DEĞİŞTİRME YASAĞI 31
1.3. EK BEDEL İSTEME YASAĞI 31
1.3.1. Genel Olarak 31
1.3.2. Bankacılık Alanında Ek Bedel İsteme 32
1.4. ÜCRET VE MASRAF BİLGİLERİNİN AYRICA VERİLMESİ 32

1.5. TÜKETİCİDEN KIYMETLİ EVRAK ALINMASI 33
1.6. ŞAHSİ TEMİNATLARIN DURUMU 33
1.7.BİLEŞİK FAİZ YASAĞI 34
2. GENEL İŞLEM ŞARTLARI VE TÜKETİCİ SÖZLEŞMELERİNDEKİ HAKSIZ ŞARTLAR 34
2.1.GENEL OLARAK 34
2.2. GENEL İŞLEM ŞARTLARI 35
2.3. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTLARI VE GENEL İŞLEM ŞARTLARINA İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN UYGULAMA ALANI 36
2.3.1. Genel Olarak 36
2.3.2. Tüketici İşleminin Çeşidine Göre 36
2.3.3. Sözleşme Şartlarının Konusuna Göre 37
2.4. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTININ TANIMI VE UNSURLARI 38
2.4.1. Tanımı 38
2.4.2. Unsurları 39
2.4.2.1. Tek Yanlı Olarak Konulması 39
2.4.2.2. Hak ve Yükümlülüklerde Dengesizlik 40
2.4.2.3. Dürüstlük Kurallarına Aykırılık 41
2.4.3. Önceden Hazırlanan Sözleşme Şartları 42
2.4.4. Anlamı Açık Olmayan Sözleşme Şartları 42
2.4.5. Sözleşme Şartlarının Haksız Olmasının Yaptırımı 43
2.5. YARGISAL DENETİM 45
2.6. BAKANLIĞIN YETKİSİ 46
2.7. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTI ÖRNEKLERİ 47
2.7.1. Genel Olarak 47
2.7.2. Tazminat Sorumluluğunun Sınırlanması 47
2.7.3. İfa İle İlgili Sınırlamalar 48
2.7.4. Sözleşmeden Dönme Ve Fesih 48
2.7.5. Sözleşmenin Tek Taraflı Olarak Değiştirilmesi 49
2.7.6. Yükümlülükleri Kısıtlayan Kayıtlar 50
2.7.7. Dava veya İspat Hakkının Kısıtlanması 50
3. SATIŞTAN KAÇINMA 50
4. SİPARİŞ EDİLMEYEN MAL VE HİZMETLER 51
5. TÜKETİCİNİN SAĞLIK VE GÜVENLİĞİNİN KORUNMASI 52
6. TÜKETİCİNİN BİLGİLENDİRİLMESİ 53
6.1. GENEL OLARAK 53
6.2. ETİKET 53
6.3. GARANTİ BELGESİ 54
6.4. TANITMA VE KULLANMA KILAVUZU 54
6.5. TİCARİ REKLAMLAR HAKSIZ TİCARİ UYGULAMALAR 55
6.6.HAKSIZ SÖZLEŞME KOŞULLARI 55
7. TÜKETİCİNİN EĞİTİMİ VE BİLİNÇLENDİRİLMESİ 55

8. TÜKETİCİ ÖRGÜTLERİ VE TÜKETİCİNİN TEMSİLİ 56
8.1. GENEL OLARAK 56
8.2. TÜKETİCİYİ KORUMA AMAÇLI ÖRGÜTLERİN ÇEŞİTLERİ 56
8.2.1. Tüketici Sivil Örgütleri 56
8.2.2. Tüketiciyi Koruyucu Devlet Örgütleri 56
8.2.3. Ticari Kuruluşların Yan Örgütleri 57
8.2.4. Uluslararası Tüketici Kuruluşları 57
8.2.5. Tüketici Kooperatifleri 57
8.3. TÜRKİYE'DE TÜKETİCİ ÖRGÜTLERİ 58
8.3.1. Tüketici Sivil Örgütleri 58
8.3.1.1. Genel Olarak 58
8.3.1.2. Temsilci Seçme Hakları 58
8.3.1.3. Dava Hakkı 59
8.3.1.4. Görüş Bildirme Hakkı 59
8.3.2. Tüketiciyi Koruma Amaçlı Devlet ve Kamu Örgütleri 60
8.3.3. Ticari Kuruluşların Yan Örgütleri 60
8.3.4. Basının Rolü 61
8.4. TKHK İLE KURULAN TÜKETİCİ KURULUŞLARI VE MAHKEMELERİ 61
8.4.1. Reklam Kurulu 61
8.4.2. Tüketici Konseyi 61
8.4.3. Reklam Konseyi 61
8.4.4. Tüketici Hakem Heyetleri (“THH”) 62
8.4.5. Tüketici Mahkemeleri 62
9. TÜKETİCİNİN ÇEVRESEL TEHLİKELERE KARŞI KORUNMASI 62
10. TÜKETİCİNİN EKONOMİK ÇIKARLARININ KORUNMASI 63

BÖLÜM II
ALDATICI REKLAMLARA KARŞI TÜKETİCİNİN KORUNMASI

1. REKLAM VE HUKUKİ MAHİYETİ 65
1.1. REKLAMIN TANIMI 65
1.2. REKLAMIN HUKUKÎ MAHİYETİ 66
2. ALDATICI REKLAM KAVRAMI VE BU KONUDAKİ DÜZENLEMELER 67
2.1. GENEL OLARAK 67
2.2. HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE ALDATICI REKLAM 67
2.2.1. Genel Olarak 67
2.2.2. Aldatıcı Reklamın Unsurları 68
2.2.2.1. Yanlış Reklam 68
2.2.2.2. Yanıltıcı Reklam 68
2.2.2.3. Aldatma Kabiliyeti 69
2.2.3. Karşılaştırmalı Reklam 70

3. TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN'DA REKLAMLARLA İLGİLİ DÜZENLEMELER 70
3.1. GENEL OLARAK 70
3.2. TİCARİ REKLAMLARDA UYULMASI GEREKEN GENEL İLKELER 71
3.2.1. Genel Olarak 71
3.2.2. Temel İlkeler 72
3.2.3. Ahlaka Uygunluk 74
3.2.4. Doğruluk ve Dürüstlük 74
3.2.5. Çekiliş, Yarışma ve Promosyon İçerikli Reklamlar 74
3.2.6. Doğrudan Satış ve Tele-Alışveriş Reklamları 75
3.2.7. Karşılaştırmalı Reklamlar 76
3.2.8. Reklamlar ve Başka Firmalar 77
3.2.9. Çocuklara Yönelik Reklamlar 78
3.2.10 Finansal Hizmetlere İlişkin Reklamlar 78
3.2.11 Diğer Hususlar 79
3.3. CAN VE MAL GÜVENLİĞİNİ TEHLİKEYE DÜŞÜRÜCÜ REKLAMLAR 80
3.4. ZAYIF KİŞİLERİ İSTİSMAR EDİCİ REKLAMLAR 80
3.5. ALDATICI REKLAM KISTASI 81
3.6. REKLAMLARDA YER ALAN İDDİALARIN İSPATI 81
3.7. REKLAMLARIN UYGUNLUĞUNDAN YÜKÜMLÜ OLANLAR 82
4. TÜKETİCİNİN ALDATICI REKLAMLARA KARŞI BAŞVURABİLECEĞİ YOLLAR 83
4.1. TKHK ÇERÇEVESİNDE BAŞVURULABİLECEK YOLLAR 83
4.1.1. Ayıplı Maldan Doğan Seçimlik Haklar ve Tazminat 83
4.1.2. Reklam Kuruluna Şikayet 83
4.2. GENEL HÜKÜMLER ÇERÇEVESİNDE BAŞVURULABİLECEK YOLLAR 84
4.2.1. Borçlar Kanunu'nun Hileye İlişkin Hükümleri 84
4.2.2. Türk Ticaret Kanunu'nun Haksız Rekabete İlişkin Hükümleri 85
4.2.2.1. Genel Olarak 85
4.2.2.2. Haksız Rekabet Halleri 85
4.2.2.3. Haksız Rekabet Nedeniyle Açılabilecek Hukuk Davaları 86
4.2.2.4. Davacılar 87
4.2.2.5. Davalılar 88
4.2.2.6. İspat Yükü 89
4.2.2.7. Ceza Davaları 90
5. HAKSIZ TİCARİ UYGULAMALAR 90

BÖLÜM III
AYIPLI MAL VE HİZMETLER

1. AYIP KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ 93
1.1. GENEL OLARAK 93
1.2. AYIP KAVRAMI 94

1.2.1. Ayıp Tanımı ... 94
1.2.2. Ayıp Karinesi ... 94
1.2.3. Karineden Kurtuluş ... 95
1.2.4. Ayıp Kavramının Genişletilmesi ... 96
1.3. AYIP ÇEŞİTLERİ ... 96
1.3.1. Genel Olarak ... 96
1.3.2. Maddi Ayıplar ... 96
1.3.3. Hukuki Ayıplar ... 97
1.3.4. Ekonomik Ayıplar ... 98
1.3.5. Miktar Eksiklikleri ... 98
2. AYIBA KARŞI TEKEFFÜL BORCU ... 98
2.1. HUKUKİ MAHİYETİ ... 98
2.2. AYIBA KARŞI TEKEFFÜL BORCUNUN ŞARTLARI ... 99
2.2.1. İFA ... 99
2.2.1.1. Genel Olarak ... 99
2.2.1.2. Başka Şeyin Teslimi ... 100
2.2.2. SATILANIN AYIPLI OLMASI ... 101
2.2.2.1. Genel Olarak ... 101
2.2.2.2. Zikir ve Vaat Edilen Vasıfların Yokluğu ... 101
2.2.2.3. İdari ve Teknik Düzenlemesine Aykırılık ... 101
2.2.2.4. Lüzumlu Vasıfların Eksikliği ... 102
2.2.2.5. Ayıbın Olması Gereken An ... 102
2.2.2.6. Ayıbın Önemi ... 103
2.2.2.7. Ayıbın Görünür Olmaması ... 104
2.3. GÖZDEN GEÇİRME VE AYIBIN İHBARI ... 105
2.4. AYIBA KARŞI TEKEFFÜL BORCUNU SINIRLANDIRAN KAYITLAR ... 108
3. GARANTİLİ MALLARIN AYIPLI ÇIKMASINDA SATICININ TEKEFFÜL BORCU 110
3.1. GENEL OLARAK ... 110
3.2. ZORUNLU GARANTİ BELGELERİ ... 110
3.2.1. Garanti Belgesi Düzenleme Zorunluluğu ve İçeriği ... 110
3.2.2. Garanti Belgesinin Tüketiciye Sağladığı Haklar ... 111
3.2.4. Garanti Belgesi İle Satılması Zorunlu Olan Mallar ... 112
3.3. ZORUNLU GARANTİ BELGESİNİN HUKUKÎ MAHİYETİ ... 112
3.3.1. Genel Olarak ... 112
3.3.2. Tüketicinin Seçimlik Haklarına Etkisi ... 113
3.3.3. Zamanaşımına Etkisi ... 113
3.4. İHTİYARİ GARANTİ BELGESİ ... 114
3.5. SERVİS SUNMA ZORUNLULUĞU ... 115
3.5.1. Genel Olarak ... 115
3.5.2. Servis İstasyonlarının Kuruluşu ... 116
3.3.3. Servis İstasyonlarının Özellikleri ve Sayısı ... 117
3.3.4. Servis İstasyonlarından Tüketicinin Yararlanması ... 118

4. AYIP NEDENİYLE TÜKETİCİNİN HAKLARI 118
4.1. SEÇİMLİK HAKLARIN HUKUKÎ MAHİYETİ 119
4.2. SEÇİMLİK HAKLARIN SINIRLARI 120
4.2.1. GENEL OLARAK 120
4.2.2. HAKLI SEBEPLER 120
4.2.3. DEĞER NOKSANININ SATIŞ BEDELİNE ÇOK YAKIN OLMASI 121
4.2.4. SATICININ TEKLİFİ 121
4.2.5. MALIN ALICININ FİİLİ İLE TELEF OLMASI 122
4.2.6.MALIN TEMLİKİ 122
4.2.7.MALIN BİÇİMİNİ DEĞİŞTİRME 122
4.2.8.BİRDEN ZİYADE ŞEYİN BİRLİKTE SATIMI VE EKLENTİLER 123
4.3. SEÇİMLİK HAKLARIN KULLANILMA ZAMANI 123
4.3.1.GENEL OLARAK 123
4.3.2. SATICININ HİLESİ VEYA AĞIR KUSURU 124
4.3.3. SEÇİMLİK HAKKIN DEF'İ OLARAK KULLANILMASI 124
4.3.4. GİZLİ AYIPLAR BAKIMINDAN 124
4.3.5. ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ 125
4.4. SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKI 126
4.4.1. GENEL OLARAK 126
4.4.2. TÜKETİCİNİN FİİLİ DIŞINDA MALIN ZİYAI VEYA HASARI HALİNİN SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKINA ETKİSİ 126
4.4.3. SÖZLEŞMEDEN DÖNMENİN HÜKÜMLERİ 127
4.4.3.1. Genel Olarak 127
4.4.3.2. Alıcının İade Borcu 127
4.4.3.3. Satıcının İade Borcu 128
4.5. SATIŞ BEDELİNİN İNDİRİLMESİNİ İSTEME HAKKI 129
4.5.1. HUKUKİ MAHİYETİ 129
4.5.2. İNDİRİM MİKTARININ TESPİTİ 130
4.5.2.1. Mutlak Metot 131
4.5.2.2. Tazminat Metodu 131
4.5.2.3. Nispi Metot 131
4.6. MALIN YENİSİ İLE DEĞİŞTİRİLMESİNİ İSTEME HAKKI 132
4.7. ÜCRETSİZ ONARIM TALEP HAKKI 134
4.8. TÜKETİCİNİN HAKLARININ YARIŞMASI 136
4.8.1. GENEL OLARAK 136
4.8.2. YANILMA VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN'UN AYIBA KARŞI TEKEFFÜL HÜKÜMLERİNİN İLİŞKİSİ 136
4.8.3. ALDATMA VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN'UN AYIBA KARŞI TEKEFFÜL HÜKÜMLERİNİN İLİŞKİSİ 137
4.8.4. KÖTÜ İFA VE TKHK'NİN AYIBA KARŞI TEKEFFÜL HÜKÜMLERİ İLİŞKİSİ 137
5.TAZMİNAT HAKKI 138

5.1. AKDİ SORUMLULUK 139
5.1.1. Genel Olarak 139
5.1.2. Satış Sözleşmesine Göre Sorumluluk 140
5.1.3. Garanti Sorumluluğu 142
5.1.4. Güven Sorumluluğu 143
5.1.5. Öngörülebilecek Zararlardan Sorumluluk 143
5.2. AKİT DIŞI SORUMLULUK 143
5.2.1. Kusura Dayalı Sorumluluk 143
5.2.2. Kusursuz Sorumluluk 144
5.2.3. İstihdam Edenin Sorumluluğu 144
5.2.4. İnşai Eser Malikinin Sorumluluğu 145
5.3. ÜRETİCİNİN SORUMLULUĞUNUN KOŞULLARI 145
5.3.1. GENEL OLARAK 145
5.3.2. HUKUKA AYKIRILIK 146
5.3.3. MALIN AYIPLI OLMASI 146
5.3.4. ZARAR ORTAYA ÇIKMASI 147
5.3.5. İLLİYET BAĞI 148
5.3.6. SORUMSUZLUK KAYDI 148
5.3.7. KURTULUŞ KANITI 149
5.3.8. ZAMANAŞIMI 150
5.4. İSPAT YÜKÜ 151

BÖLÜM IV
TÜKETİCİ KREDİLERİNDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

1. GENEL OLARAK 153
2. TAKSİTLE SATIŞLAR 154
2.1. GENEL OLARAK 154
2.2. TAKSİTLE SATIŞLARIN TANIMI VE UNSURLARI 154
2.2.1. Tanımı 154
2.2.2. Unsurları 155
2.2.2.1. Bedele İlişkin Unsur 155
2.2.2.2. Teslime İlişkin Unsur 155
2.2.2.3. Şekle İlişkin Unsur 155
2.2.3. Finansal Kiralamanın Taksitle Satış Sayılması 156
2.2.4. Ön Ödemeli Satışların Taksitle Satış Sayılması 156
2.3. TAKSİTLE SATIŞLARIN HUKUKÎ MAHİYETİ 157
2.4. ERKEN ÖDEME HAKKI 158
2.4.1. Genel Olarak 158
2.4.2. Erken Ödeme Hakkının Bağlı Olduğu Şart 158
2.4.3. Taksitlerin Kambiyo Senetlerine Bağlanması 158

2.4.4. Erken Ödemenin Sonuçları 159
2.5. MUACCELİYET ŞARTI (TEMERRÜT) 160
2.6. GEÇERLİLİK ŞEKLİ VE HÜKÜMLERİ 162
2.6.1. Genel Olarak 162
2.6.2. Zorunlu İçerik Eksiklikleri 162
2.6.3. Yazılı Şekle Uymama 163
2.7. CAYMA HAKKI 164
3. TÜKETİCİ KREDİLERİ 164
3.1. GENEL OLARAK 164
3.2. HUKUKİ MAHİYETİ 165
3.3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ 166
3.3.1. Tanımı ve Unsurları 166
3.3.2. Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Tarafları 167
3.3.3. Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Konusu 168
3.3.4. Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Amacı 168
3.3.5. Sözleşme Şartlarının Tüketici Aleyhine Değiştirilememesi 169
3.3.6. Tüketici Kredi Sözleşmesinin Şekli 170
3.3.7. Tarafların Hakları ve Borçları 171
3.3.7.1. Genel Olarak 171
3.3.7.2. Kredi Verenin Borçları 171
3.3.7.3. Tüketicinin Borçları 172
3.3.8. Ön Bilgilendirme Formu 174
3.4. MUACCELİYET ŞARTI 174
3.5. ERKEN ÖDEME 174
3.6. SİGORTA YAPTIRILMASI 175
3.7. CAYMA HAKKI 176
3.8. BAĞLI KREDİLERDE KREDİ VERENİN SORUMLULUĞU 177
3.8.1. Tüketici Kredisi Çeşitleri 177
3.8.1.1. Serbest Tüketici Kredileri 177
3.8.1.2. Bağlı Tüketici Kredileri 178
3.8.2. Satıcının İfa Etmeme ya da Kötü İfa Hallerinde Kredi Verenin Sorumluluğu 179
4. MEVDUAT HESAPLARI 181
4.1. KREDİYE BAĞLI HESAP AÇMA 181
4.2. KREDİLİ MEVDUAT HESABI 183
4.3. LİMİTİ AŞILABİLİR MEVDUAT HESABI 183
5. KREDİ KARTLARI 183
5.1. KREDİ KARTI SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ 183
5.1.1. Genel Olarak 183
5.1.2. İşleyiş Şekilleri 184
5.1.3. Kredi Kartına Tüketici Kredisi Hükümlerinin Uygulanması 185
5.1.4. Ücretsiz Kredi Kartı Çıkarma Yükümlülüğü 186

5.2. HUKUKİ MAHİYETİ 186
5.3. KREDİ KARTININ KREDİ NİTELİĞİ 188
5.4. TARAFLAR VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ 188
5.4.1. Genel Olarak 188
5.4.2. Kartlı Sistem Kuruluşu 189
5.4.3. Kart Çıkaran Kuruluş 189
5.4.3.1. Kredi Kartı Vermede Yükümlülükleri 189
5.4.3.2. Kredi Kartını İptal Yükümlülüğü 190
5.4.3.3. Güvenlik Sistemi Kurma Yükümlülüğü 190
5.4.3.4. Kredi Kartı Limiti Sınırlamalarına Uyma Yükümlülüğü 190
5.4.3.5. Tüketicinin Sözleşmenin İşleyişi Hakkında Bilgilendirilmesi Yükümlülüğü 191
5.4.3.6. Kartın Haksız Kullanımında Yükümlülükleri 191
5.4.3.7. Kurumsal Yönetime İlişkin Hükümler 192
5.4.3.8. Koruyucu Hükümlere Uyma Yükümlülükleri 192
5.4.4. Üye İş Yeri 192
5.4.4.1. Kartın Kontrolü ve Kabulüne İlişkin Yükümlülükler 192
5.4.4.1.1. Genel Olarak 192
5.4.4.1.2. Kart Kullanımı Nedeniyle Komisyon vb. İstenememesi 193
5.4.4.2. Bilgilendirme ve Sistemin Güvenliğinin Sağlanması Yükümlülüğü 192
5.4.4.3. Harcama ve Alacak Belgesine İlişkin Yükümlülükleri 194
5.4.4.4. İşlem Limitinin Aşılmasında Yükümlülükleri 194
5.4.4.5. Bilgilerin Saklanmasında Yükümlülükleri 194
5.4.5. Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluşlar 195
5.4.6. Kart Hamili 195
5.5. TÜKETİCİ KREDİSİ OLARAK KREDİ KARTI SÖZLEŞMESİ 196
5.5.1. Genel Olarak 196
5.5.2. Tüketici Kredisinin Uygulanmayacak Hükümleri 197
5.5.3. Tüketici Kredisinin Uygulanacak Hükümleri 197
5.5.4. Şekli ve Zorunlu İçeriği 197
5.5.5. Kefalet 197
5.5.6. Sözleşme Değişiklikleri 198
5.5.6.1. Faiz Dışı Değişiklikler 198
5.5.6.2. Faiz Oranlarının Arttırılmasına İlişkin Değişiklikler 198
5.5.7. Faiz Hesaplanması 199
5.6. İSPAT YÜKÜ 199
5.7. ASGARİ ÖDEME TUTARININ VADESİNDE ÖDENMEMESİ 200
5.8. KREDİ KARTI YILLIK ÜCRETİ 201
5.9.KREDİ KARTI İHTİLAFLARINDA YETKİ VE GÖREV 203
6. KONUT FİNANSMANI 204

6.1. GENEL OLARAK 204
6.2. KONUT FİNANSMAN SÖZLEŞMESİ 204
6.3. KONUT FİNANSMANI SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE İÇERİĞİ 205
6.4. ÖN BİLGİLENDİRME FORMU 205
6.5. MUACCELİYET ŞARTI 206
6.5.1. Genel Olarak 206
6.5.2. Muacceliyet Uyarısına Uyulmamasının Sonuçları 206
6.6. ERKEN ÖDEME 207
6.7. SİGORTA YAPTIRILMASI 207
6.8. BAĞLI KREDİLERDE FİNANSMAN KURULUŞUNUN SORUMLULUĞU 208
6.8.1. Konut Finansmanı Kredisi Çeşitleri 208
6.8.1.1. Serbest Tüketici Kredileri 208
6.8.1.2. Bağlı Konut Finansmanı Kredileri 208
6.8.1.3. Sabit ve Değişken Faizli Krediler 209
6.8.2. Satıcının İfa Etmeme ya da Kötü İfa Hallerinde Kredi Verenin Sorumluluğu 209
6.9. KREDİYE BAĞLI HESAP AÇMA 211
7. ÖN ÖDEMELİ KONUT SATIŞI 212
7.1. GENEL OLARAK 212
7.2. ÖN ÖDEMELİ KONUT SATIŞ SÖZLEŞMESİ 213
7.2.1. Tanımı 212
7.2.2. Ön Bilgilendirme Formu 212
7.2.3. Sözleşmenin Ön Şartı 212
7.2.4. Şekli 214
7.3. TEMİNAT 214
7.4. CAYMA HAKKI 215
7.5. KONUTUN TESLİMİ 216
7.6. SÖZLEŞMEDEN DÖNME 216
8. HAKSIZ REKABET SAYILAN HALLER 217

BÖLÜM V
TATİL AMAÇLI SÖZLEŞMELER

1. TATİL AMAÇLI SÖZLEŞMELERDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI 221
1.1. GENEL OLARAK 221
1.2. ÇEŞİTLERİ 222
1.2.1. Devre Tatil Sözleşmesi 222
1.2.2. Devre Mülk Sözleşmesi 222
1.2.3. Uzun Süreli Tatil Hizmeti Sözleşmesi 223
1.2.4. Bunlarla Birlikte Düzenlenen Diğer Sözleşmeler 223
1.3. ÖN BİLGİLENDİRME FORMU 224

1.4. SÖZLEŞMENİN ÖN ŞARTI ... 225
1.5. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ ... 225
1.6. CAYMA HAKKI ... 226
1.6.1. Genel Olarak ... 226
1.6.2. Bağlı Kredi Olması Durumunda ... 228
1.7. SÖZLEŞME SÜRESİ ve TESİSİN KULLANILMAMASI ... 228
2. DEVRE TATİL SÖZLEŞMELERİ ... 229
2.1. Tanımı ... 229
2.2. Unsurları ... 229
2.2.1. Taşınmazın Kullanım Hakkının Devri veya Devir Taahhüdü ... 229
2.2.2. Devre (Dönem) ... 230
2.2.3. Sözleşmenin Süresi ... 230
2.3. HUKUKİ NİTELİĞİ ... 230
2.4. TARAFLARIN BORÇLARI VE HAKLARI ... 232
2.4.1. Tüketicinin Borçları ... 232
2.4.2. Sağlayıcının Borçları ... 233
2.5. SORUMSUZLUK KAYDI ... 234
2.6. DEVRE TATİL HAKKININ DEVRİ ... 234
3. DEVRE MÜLK SÖZLEŞMELERİ ... 235
3.1. GENEL OLARAK ... 235
3.2. TANIMI VE UNSURLARI ... 235
3.3. HUKUKİ MAHİYETİ ... 236
3.4. DEVRE MÜLK HAKKININ KURULMASI SIRASINDA TÜKETİCİNİN KORUNMASI ... 237
3.4.1. Genel Olarak ... 237
3.4.2. Devre Mülk Sözleşmesi ... 238
3.5. DEVRE MÜLK HAKKININ DEVRİ VEYA BAŞKALARINA KULLANDIRILMASI ... 238
3.5.1. Genel Olarak ... 238
3.5.2. Devre Mülk Hakkı Devir Sözleşmesi ... 239
3.5.3. Ayni Bir Hak Tesis Ederek Devre Mülk Hakkının Başkasına Kullandırılması ... 240
3.5.4. Devre Mülk Kullanım Hakkının Tüketiciye Bırakılması ... 240
3.6. DEVRE MÜLK HAKKI SAHİBİNİN HAKLARI VE BORÇLARI ... 240
3.6.1. Hakları ... 240
3.6.2. Borçları ... 241
3.7. DEVRE MÜLK HAKKI İLE İLGİLİ SÖZLEŞMELERE TKHK UYGULANMASI 241
3.8. DEVRE MÜLK İLE DEVRE TATİLİN KARŞILAŞTIRILMASI ... 242
4.UZUN SÜRELİ TATİL VE DİĞER SÖZLEŞMELER ... 244
5. PAKET TUR SÖZLEŞMELERİ ... 245
5.1. GENEL OLARAK ... 245
5.2. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN KONUSU OLARAK PAKET TUR ... 246

5.2.1. Genel Olarak ... 246
5.2.2. Hizmetlerin Birleştirilmesi ... 247
5.2.3. Her şey Dâhil Fiyatlarla Satılması ... 248
5.2.4. Hizmet Süresi ... 249
5.3. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TANIMI ... 249
5.4. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI ... 250
5.4.1. Genel Olarak ... 250
5.4.2. Paket Tur Düzenleyicisi ... 251
5.4.3. Paket Tur Aracısı ... 251
5.4.4. Hizmet Sağlayıcı (Bireysel Edim Yükümlüleri) ... 252
5.4.5. Tüketici ve Birlikte Seyahat Edenler ... 252
5.4.6. Ticari ve Mesleki Amaçla Tur Alanlar ... 253
5.5. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ MAHİYETİ ... 254
5.6. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE ZORUNLU İÇERİĞİ ... 255
5.6.1. Şekil ... 255
5.6.2. Zorunlu İçerik ... 255
5.7. TARAFLARIN BORÇLARI ... 257
5.7.1. Paket Tur Düzenleyenin Borçları ... 257
5.7.1.1. Seyahat başlamadan önceki borçları ... 257
5.7.1.2. Seyahat başladıktan sonraki borçları ... 257
5.7.1.3. Tazminat ... 259
5.7.1.4. Sorumsuzluk Kaydı ... 259
5.7.1.5. Tanıtım Broşürü Verme Zorunluluğu ... 260
5.7.2. Tüketicinin Borçları ... 261
5.8. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİKLER ... 262
5.8.1. Tüketicinin Sözleşmeyi Devretmesi ... 262
5.8.2. Program Değişiklikleri ... 262
5.8.3. Fiyat Değişiklikleri ... 263
5.9. SEYAHAT ACENTASININ SÖZLEŞMEYİ FESHETMESİ ... 264

BÖLÜM VI
ÇEŞİTLİ TÜKETİCİ İŞLEMLERİ

1. İŞ YERİ DIŞINDA KURULAN TÜKETİCİ İŞLEMLERİ ... 267
1.1. GENEL OLARAK ... 267
1.2. TANIMI ... 268
1.3. YETKİLİ SATICI VEYA SAĞLAYICI ... 268
1.4. ÖN BİLGİLENDİRME ... 269
1.5. ŞEKİL ... 269
1.6. CAYMA HAKKI ... 270
1.6.1. Genel Olarak Cayma Hakkı ... 270

1.6.2. Cayma Bildiriminin Şekli ... 271
1.6.3. Cayma Bildiriminin Süresi ... 271
1.6.4. Caymanın Sonuçları ... 273
1.6.4.1. Genel Olarak ... 273
1.6.4.2.Satıcının Geri Alma Borcu ... 273
1.6.4.3. Tüketicinin İade Borcu ... 273
1.7. HUKUKİ MAHİYETİ ... 274
2. MESAFELİ SÖZLEŞMELER ... 275
2.1. GENEL OLARAK ... 275
2.2. TANIM ... 277
2.3. ÇEŞİTLERİ ... 277
2.3.1. Yazılı İletişim Araçları ile Yapılan Sözleşmeler ... 277
2.3.2. Telefonla Yapılan Sözleşmeler ... 277
2.3.3. Teleshopping ... 278
2.3.4. Elektronik Ticaret ... 278
2.3.5. Diğer İletişim Araçları Aracılığı ile Yapılan Ticaret ... 279
2.4. ÖN BİLGİLENDİRME ... 280
2.5. SÖZLEŞMENİN KURULMASI ... 280
2.6. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ ... 281
2.7. TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI ... 282
2.7.1. Satıcı-Sağlayıcının Borçları ... 282
2.7.2. Tüketicinin Borçları ... 282
2.8. TÜKETİCİNİN CAYMA HAKKI VE SONUÇLARI ... 283
2.8.1. Genel Olarak ... 283
2.8.2. Cayma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları ... 284
2.8.2.1. Satıcı veya Sağlayıcının İade Borcu ... 284
2.8.2.2. Tüketicinin İade Borcu ... 285
2.8.3. Cayma Hakkının İstisnaları ... 285
2.9. KREDİ KARTLARI İLE ÖDEME ... 286
2.10. SİSTEM SAHİPLERİNİN (Platformların) YÜKÜMLÜLÜKLERİ ... 287
3. MESAFELİ FİNANSAL HİZMET SÖZLEŞMELERİ ... 288
3.1. GENEL OLARAK ... 288
3.2. TANIM ... 289
3.3. ÖN BİLGİLENDİRME ... 289
3.4. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ ... 291
3.5. CAYMA HAKKI ... 292
3.6. SÖZLEŞMENİN FESHİ ... 294
4. PROMOSYONLU SATIŞLAR ... 294
4.1. GENEL OLARAK ... 294
4.2. TANIMI ... 297
4.3. HUKUKİ MAHİYETİ ... 298
4.4. SÜRELİ YAYINLARIN PROMOSYONLARI ... 298

4.4.1. Genel Olarak ... 298
4.4.2. Promosyon Olarak Verilebilecek Ürünler ... 299
4.4.3. Promosyon Kampanyası Düzenleme Şartları ... 299
4.4.4. Hukuki Mahiyeti ... 300
4.5. TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI ... 301
4.5.1. Satıcı Sağlayıcının Borçları ... 301
4.5.2. Tüketicinin Borçları ... 302
5. ABONELİK SÖZLEŞMELERİ ... 303
5.1. GENEL OLARAK ... 303
5.2. TANIMI ... 303
5.3. HUKUKİ MAHİYETİ ... 304
5.4. ABONELİK SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE SÜRESİ ... 304
5.5. ABONELİK SÖZLEŞMESİNİN FESHİ VE SONUÇLARI ... 305
5.5.1. Belirsiz Süreli veya Bir Yıldan Uzun Süreli Sözleşmeler ... 305
5.5.2. Bir Yıldan Kısa Süreli Sözleşmeler ... 305
5.5.3. Feshin Şekli ... 306
5.5.4. Satıcının Yükümlülükleri ... 306
5.5.5 Taahhütlü Abonelik ... 307

BÖLÜM VII
TÜKETİCİ KANUNU'NU UYGULAYACAK MAKAMLAR

1. GENEL OLARAK ... 309
2. GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI'NIN GÖREV VE YETKİLERİ ... 310
3. REKLAM KURULU ... 311
3.1. GÖREVLERİ VE YETKİLERİ ... 311
3.1.1. Genel Olarak ... 311
3.1.2. Geçici Durdurma ... 312
3.1.3. Durdurma ... 312
3.1.4. Aynı Yöntemle Düzeltme ... 312
3.1.5. Para Cezası Vermek ... 313
3.1.6. Kararların Aleniyeti ... 313
3.2. REKLAM KURULU KARARLARININ UYGULANMASI ... 313
3.3. KURULUN ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI ... 313
4. TÜKETİCİ KONSEYİ ... 314
5. REKLAM KONSEYİ ... 314
6.TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ ... 315
6.1.GENEL OLARAK ... 315
6.2. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN OLUŞUMU ... 315
6.3. TÜKETİCİ HAKEM HEYETİNİN GÖREVLERİ ... 316
6.3.1. Genel Olarak ... 316

6.3.2. Parasal Değer Olarak Belirlenebilirlik ... 316
6.3.3. Başvurabilecek Kişiler ... 317
6.3.4. İtirazın İptali Amaçlı Başvurular ... 317
6.4. ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI ... 318
6.4.1. Raportör ... 318
6.4.2. Heyetin Çalışma Usulü ... 319
6.5. YETKİLİ VE GÖREVLİ TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ ... 320
6.5.1. Yetkili THH ... 320
6.5.2. Görevli THH ... 321
6.6. THH KARARLARININ HUKUKİ MAHİYETİ ... 321
6.7. THH KARARLARINA İTİRAZ ... 322
7. ARABULUCULUK ... 323
8. TÜKETİCİ MAHKEMELERİ ... 326
8.1. GENEL OLARAK ... 326
8.2. HARÇ VE MASRAFLAR ... 327
8.3. USUL VE YETKİ ... 328
8.4. KARARLARIN İLANI VE İZLENMESİ ... 329
8.5. SERİ OLARAK AYIPLI MALLAR ... 330
8.6. KREDİ KARTLARI İLE İLGİLİ İHTİLAFLAR ... 330
9. PARA CEZALARI ... 331
9.1. GENEL OLARAK ... 331
9.2. CEZALARDA ÜST LİMİT ... 332
9.3. TEKERRÜR ... 332
9.4. FİİLLERİN İÇTİMAİ ... 332
9.5. YARGISAL DENETİM ... 334
9.6. ZAMANAŞIMI ... 334
10. UZLAŞMA ... 335
10.1. Genel Olarak ... 335
10.2.Uzlaşmanın Esasa İlişkin Şartları ... 336
10.3. Uzlaşmaya Gidilebilecek Cezalar ... 337
10.4. Uzlaşmanın Usule İlişkin Şartları ... 338
10.5. Uzlaşma Komisyonları ... 338
10.6. Uzlaşmanın Sonuçları ... 339

KAYNAKÇA ... 341

YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYINLARI ... 353

YAZARIN YAYINLARI

I.MAKALE VE TEBLİĞLER

1. "Medeni Kanunda İyiniyetin Düzenlenme Şekli" U.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt VII, Sayı 1, Nisan 1986, s.189
2. "Kanun Hükmünde Kararnameler ve Hukuk Devleti", Bursa Barosu Dergisi, Temmuz 1986 S.27 s.2
3. "Finansal Kiralama (1)" Bursa Barosu Dergisi, Şubat 1987, S.29 s.9
4. "Finansal Kiralama (2)" Bursa Barosu Dergisi Haziran 1987 S.30 s.23
5. "Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şartları ve Bazı Sorunları" Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Mayıs 1987, S.99, s.31
6. "AET Rekabet Hukukunun Kaynakları" İktisat ve Maliye, C.36, S.1 Ocak 1989 s.15
7. "AT Rekabet Hukukunda Resmi Olmayan Çözümler İçinde Üçüncü Kişilerin Hakları" İktisat Maliye, C.36 S.4 , Nisan 1989 s.144
8. "AT Rekabet Hukukunda İhtiyati Tedbir" İktisat Maliye, C.36 S.9 Eylül 1989, s.365
9. "Türkiye"de Bir Rekabet Kanunu Gerekli midir, Niçin ve Nasıl? U.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi Mart-Kasım 1992 Cilt 13 S.1-2 s.103
10. "AT Rekabet Hukukunda Konsantrasyonların Denetimi İle İlgili Gelişmeler" Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü 1991-1992 Öğrenim Yılı Açılış Töreni ve Türk Üniversiteleri A.T. Etüdleri Birliği Toplantısı, 7-8- Ekim 1991 İstanbul.
11. "Rekabeti Sınırlayıcı Uygulamalara Karşı Alınan Önlemler ve Bunların Orta ve Küçük Boyutlu İşletmelere Etkisi" U.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi Mart-Kasım 1993 C.14 S.1-2 s.67
12. "Türk Rekabet Kanun Tasarısı Hakkında Düşünceler ve Eleştiriler" U.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi Mart-Kasım C.14 S.1-2 s.79
13. "Hakim İşletmelerin Durumlarını Kötüye Kullanmaları" Avrupa Topluluğu Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı Uluslararası Sempozyum, 11-12 Mart 1993, İstanbul Sanayi Odası Odakule- İstanbul, s.54
14. "AB Rekabet Politikalarının Kobi'lere Uygulanışı ve Rekabet Yasa Tasarısı" Sosyal Piyasa Ekonomisi ve KOBİ'ler Seminer Notları, Tosyöv Yayını, Ankara 1994.

15. "Tüketici Korunması Hakkında Kanun'un Getirdikleri" T.C Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı, 1. Tüketici Konseyi, (Bildiriler, Tartışmalar ve Alınan Kararlar) 23-24 Eylül 1996 Ankara s.93

16. "Kapıdan Satış Sözleşmesinin Hukuki Mahiyeti ve Hükümleri" Yargıtay Dergisi C.23 Temmuz 1997 Sayı.3 s.329

17. "Genel İşlem Şartlarına Karşı Tüketicinin Korunması ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" Bursa Barosu Dergisi Haziran 1997 S.55 s.53

18. "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Tasarısında Hakim Durumun Kötüye Kullanılması" Avrupa Topluluğu Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyum, 11-12 Mart 1993 İstanbul Sanayi Odası Odakule- İstanbul s.97

19. "Rekabet Politikalarının Kobi'lere Uygulanması, Yeni Gelişmeler ve Türk Rekabet Kanunu" Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Etkisi Yayına Hazırlayan Doç.Dr. Nurkut İnan Tes-Ar Yayınları No.20 Ankara 1996 s.69

20. "Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu Bakımından Borçlar Kanunu İle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Arasındaki Farklar" Muğla Barosu Dergisi Şubat 1997, Muğla s.27

21. "Rekabet Kurulu Grup Muafiyeti Tebliğleri" Muğla Barosu Dergisi, Aralık 1997, Muğla s.60

22. "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması" Muğla Barosu Dergisi Temmuz 1997, Muğla s.25

23. "Rekabet Kurumu Tebliğlerinin Değerlendirilmesi" Rekabet Kurumu, Rekabet Kanununun Genel Çerçevesi ve Karteller, 25 Kasım 1997 Salı Almira Oteli-Bursa

24. "Rekabet Kurulunun Kuruluşu ve Çalışmaları, KOBİ'lere etkisi" BOSYÖD aylık toplantısı 13.Mayıs 1997 BURSA

25. "Taksitli Satışlarda Tüketicinin Korunması" Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi Cilt 29 Sayı 1 s.143

26. "Rekabet Kurumunun Rekabet Politikalarının Oluşumundaki Rolü" Gümrük Birliği Çerçevesinde Türkiye'de Rekabet Yasasının İşleyebilir Rekabet Ortamının Oluşturulmasındaki Rolü, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını No:26 Ankara 1997 s.19

27. "Competition Law İn Turkey" Zeitschrift für Türkeistudien dergisinin 2/98 sayısında yayınlanmıştır.

28. "Amerikan Rekabet Hukuku Sistemi" Perşembe Konferansları I Ankara 1999, Rekabet Kurumu Yayını

29. "Adli Mahkemeler ve Rekabet Kurumu" Hukuk Merceği, Konferanslar ve Paneller 1998-2000 Ankara Barosu Yayını s.118 vd.
30. "Rekabet Kurallarının Dağıtım Anlaşmalarına Uygulanması ve Rekabet Kurulunun Konuya İlişkin Tebliğleri" Rekabet Bülteni Sayı. 2 Yıl. 2000 s.12
31. "Rekabet Kurulunun BİAK Kararı Üzerine Düşünceler" Rekabet Dergisi Cilt 1 Sayı 2 s.3 Yıl 2000
32. "Endüstriyel Tasarım Haklarının Kullanılması, Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku İlişkileri: Bir Mahkeme Kararı Üzerine Düşünceler" FMR Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl. 1 Cilt. 1 Sayı.2001/1 s. 19
33. "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar ve Muafiyet Sistemi" AB Giriş Sürecinde Rekabet Hukukumuz ve Kurumlarımız Semineri, Antalya 24-26 Kasım 2000 Sosyal Siyaset Seminerleri 2000/3-4, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul Ocak 2001
34. "Rekabet Soruşturmalarında Şikayetçinin Pozisyonu" Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, C.9 S.1 2001 Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Yayını
35. "Avrupa Topluluğunda Tüketicinin Korunması Alanında Gelişmeler ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı" 5. Tüketici Konseyi, Mart, 2001 Ankara
36. "Rekabet Hukukunda Dikey Anlaşmalar" Ankara Barosu, 2. Uluslar Arası Hukuk Kurultayı Ankara, Ocak 2002, 1. Cilt s.54-193
37. "Periyodik Bakımların Hukuki Mahiyeti" İşletmelerde Çağdaş Yaklaşımlar, Prof.Dr. Hakkı Soydan ve Prof. Dr. Zekai Yılmaz Anısına, Editör Prof.Dr. Zeyyat Sabuncuoğlu, İşletme Bölümü, Bursa 2002 s. 243
38. "Rekabet Kurulunun Dikey Anlaşmalara İlişkin Yeni Grup Muafiyeti Tebliğinin Getirdikleri" Prof. Dr. Ünal Tekinalpe Armağan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul 2002
39. "Rekabet Kurumunun Telekomünikasyon Alanında Kararları ve Yetkisi" Erciyes Üniversitesi Rekabet Hukuku Alanında Gelişmeler Sempozyumu, Kayseri 04.04.2003
40. "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Yapılan Değişikliklerle İdareye Verilen Görevler" 7. Tüketici Konseyi, 11. Nisan 2003 Ankara.
41. "Rekabet Kurulu Kararları Işığında Hakim Durumun Kötüye Kullanılması" Uluslar Arası Rekabet Hukuku Kolokyumu 13-17 Ekim 2004 İstanbul

42. "Fikri Mülkiyet Haklarının Kullanılması Suretiyle Paralel İthalatın Önlenmesi: Hakkın Tükenmesi İlkesi"; Adalet ve Hukuk Eleştirel Hukuk Dergisi, Sayı 3 Ocak 2005

43. "Rekabet Kanunun Değişmesini Gerektiren Sebepler ve Bir Kanun Önerisi" Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu III Kayseri Nisan 2005

44. "Rekabet Kurumunun Kanun Değişikliği Önerisinin Düşündürlükleri" Rekabet Haber Bülteni S.12. Tarih 20 Haziran 2005 s.3

45. "Tüketici Hukuku Açısından Banka ve Kredi Kartları Kanunu" Banka ve Kredi Kartları 20.03.2006 Günlü Sempozyum Notları; İstanbul Barosu Yayınları ISBN 975-6037-29-6

46. "Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Görev Alanı" Tüketici Sorunları Kapsamında Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Görüş ve Öneriler 2007 İstanbul Barosu Yayınları ISBN 978-975-6037-87-4

47. "Rekabet Hukukunun Güncel Sorunları" "Rekabet İhlalleri Nedeniyle Tazminat Davaları" İkinci oturum, Oturum Başkanı Kayseri, Nisan 2000

48. "Türkiye'de Telekomünikasyon, Elektrik ve Gaz Sektörlerinde Rekabet Sorunları", "Genel Çerçeve" TÜSİAD "Network Ekonomilerinde Rekabet Sorunları" Sempozyumu 18.01.2008 Ceylan Otel.

49. "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (I)" Rekabet Forum Dergisi, Nisan 2008, Sayı 40

50. "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (II)" Rekabet Forum Dergisi, Mayıs 2008, Sayı 41

51. "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (III)" Haziran 2008, Sayı 42

52. **“**4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (IV) Rekabet Forum Dergisi, Temmuz 2008, Sayı 43
53. ”Akaryakıt Dağıtım Anlaşmalarında Rekabet Yasaklarından Doğan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 13 Ocak 2010 Bilkent Ankara.
54. “Atık Motor Yağlarının Toplanması ve Rekabet Sorunları” Tebliğ, 27 Ekim 2011, "Atık Toplama Pazarında Rekabet ve Çevre Mevzuatı Açısından Güncel Gelişmeler" Çalıştayı ODTÜ Ankara.
55. “Yeni Ticaret Kanunun Rekabet Hukukuna Temas Eden Hükümleri” Yeni Ticaret Kanunu Sempozyumu, İstanbul Aydın Üniversitesi Kasım 2013
56. “Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Önerisi Üzerine düşünceler” Rekabet Forum Dergisi Ocak 2014
57. Telekominikasyon Sektöründe Dikey Bütünleşme ve Rekabet Hukuku Sorunları” Prof. Dr. Seza Reisoğluna Armağan (Batıder) 2016 (Av Orhan Ünal ile birlikte)
58. “Zorunlu Patentlerde Fiyatlandırma Sorunları” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 26 Mayıs 2016, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
59. “Telekomünikasyon Sektöründe Güncel Gelişmeler ve Özellikle Türk Rekabet Kurulu’nun (16-20/326-14 sayılı) Fiber Optik Kablo Kararı” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 23 Şubat 2017, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
60. “Regülasyon ve Rekabet Hukukunun İşlevine Dair bir Deneme”: Sözleşmeli Tarım ve Tavukçuluk Sektörü Özelinde Bir Tartışma” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 28 Şubat 2018, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
61. “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’da Yapılması Düşünülen Değişiklikler Hakkında Bazı Gözlemler” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 19.02.2019, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
62. “Avrupa Birliği Komisyonu ve Rekabet Kurulunun Son Dönemdeki Kararları Işığında İhlal Türleri ve Sektörlere Bakış Açısı” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 13.02.2020, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
63. “Yabancı Rekabet Otoriterlerinin Vermiş Olduğu Kararların Rekabet Hukuku İhlallerinden Doğan Tazminat Sorumluluğundaki Delil Niteliği Hakkında Tartışmalar”, Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 03.03.2021, Bilgi Üniversitesi İstanbul.

64. "Türk Rekabet Hukuku Uygulamasında 2021 Yılında Yaşanan Önemli Gelişmeler", Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 10.03.2022, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
65. Rekabet Hukukunda Bilgi İsteme; Nurkut İnan'a Armağan, İstanbul, 2022

II. KİTAPLAR

1. Hukuka Giriş (Dersleri), 1990, Ezgi Kitabevi Yayını Bursa 1990
2. Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku; Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını Ankara 1992 (350 sayfa)
3. Rekabet Hukuku, Türkiye'de Rekabet Kanunu Çalışmaları ve Bir Kanun Önerisi; Ekin Kitapevi Yayınları, İkinci Bası Bursa 1993 (198 sayfa)
4. Hukuka Giriş, Ekin Kitabevi Bursa 2001 2. baskı (273 sayfa)
5. Rekabet Hukuku Bakımından Dikey Anlaşmalar, Teori ve Uygulama; Ekin Kitabevi Bursa 2004 (600+xii sayfa)
6. Ticaret Hukuku, (Ticari İşletme Hukuku, Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku) (Dr. Mevci Ergün'le birlikte) Ekin Kitabevi, Bursa 2005 (280+xx sayfa) 1.Rekabet Hukuku Bakımından Dikey Anlaşmalar, Teori ve Uygulama; Ekin Yayınevi Bursa 2004 (600+xii sayfa)
7. İşletme Hukuku, (Ticari İşletme Hukuku, Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku, Fikri Mülkiyet Hukuku, Sözlşeme Hukuku, Rekabet Hukuku, Tüketici Hukuku, Vergi Hukuku,) (Prof.Dr. Doğan Şenyüz ve Dr Mevci Ergünle Beraber), Ekin Yayınevi, 2005 Bursa (500+xxxı sayfa)
8. Ticaret Hukuku, (Ticari İşletme Hukuku, Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku) (Dr. Mevci Ergün'le birlikte) Ekin Yayınevi, Bursa 2005 (280+xx sayfa)
9. Otomobil Sektöründe Rekabet Hukuku ve Politikaları; (Erol Katırcıoğlu, Şahin Erdıyok, Fevzi Toksoy, Ali lıcak, Fırat Bilgel ile birlikte) Ekin Yayınevi Bursa 2006
10. Hukuka Giriş, (Doğan Şenyüz, Metin Taş, Ayhan Kortunay ile Birlikte) Ekin Yayınevi Bursa 2006
11. Tüketici Hukuku, 3. Bası Ekin Yayınevi Bursa 2006
12. Tüketici Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi Bursa 2007
13. Rekabet Hukuku Teori, Uygulama ve Mevzuat, 4. Bası Ekin Yayınevi Bursa 2007

14. Enerji Hukuku Cilt I Elektrik Sektöründe Rekabet ve Regülasyon, Ekin Yayınevi Bursa 2007
15. Enerji Hukuku Cilt II Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon, Ekin Kitabevi Bursa 2008 (354+xi)
16. Rekabet Hukuku Dersleri Yenilenmiş 2. Bası; Ekin Kitabevi, Bursa 2008
17. Enerji Hukuku Cilt III AB ve Türk Doğal Gaz Piyasalarında ve LPG Piyasasında Rekabet ve Regülasyon; Ekin Kitabevi, Bursa 2009 Mayıs (Baskıda)
18. Akaryakıt Dağıtım Anlaşmalarındaki İntifa Şartını Rekabet Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi Sorunlar ve Çözüm Önerileri; PETDER Yayını İstanbul 2009 (150 sayfa)
19. Otomobil Master Planı, Gelecek On Yılda Otomobil Sektörü; (Diğerleri ile Birlikte) ODD Yayını 2009
20. Avrupa Birliği Otomotiv Sektöründe Yeni Rekabet Kuralları, İlgili Tüzükler ve Kılavuzlarla Birlikte; (Av.Orhan Ünal, Av. Sibel Yılmaz Atik, Av. Halil Emre Önal, Av. Elif Gökdağ Öner ile birlikte) ODD katkılarıyla, Ekin Kitabevi Bursa 2010 (248+viii)
21. TÜRK AKARYAKIT SEKTÖRÜNDE REKABET YASAKLARINDAN DOĞAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ; (Av. Emre Önal ile birlikte) ekin Kitabevi Bursa 2011 (316+ix sayfa)
22. *Rekabet Hukuku Dersleri Yenilenmiş .3 Bası; Ekin Kitabevi, Bursa 2011
23. HUKUA GİRİŞ Açık Öğretim Fakültesi Yayınları Eskişehir 2011
24. Tüketici Hukuku; 5. Baskısı (yeni kanuna göre) Temmuz 2015 Ekin Kitabevi (780 sayfa)
25. Bankacılar İçin Tüketici Hukuku; Bankalar Arası Kart Merkezi Tarafından Basıldı Mart 2016 (383 sayfa)
26. Rekabet Hukuku Teori ve Uygulama Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6.Baskı; Ekin Kitabevi, Bursa 2021
27. Rekabet Hukuku Dersleri Gözden Geçirilmiş 8.Baskı; Ekin Kitabevi, Bursa 2021

III. ÇEVİRİLER

1. AT. Rekabet Hukuku Mevzuatı; (Çeviri) Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Dizisi Yayın No: 11 Ankara 1993 (küçük boy 278 sayfa)
2. AT.Rekabet Hukuku Mevzuatı (Çeviri) 1998 Rekabet Kurumu Yayını (318 sayfa)
3. Dikey Anlaşmalar Hakkında Komisyon Tüzüğü ve Komisyon Bildirimi; (Çeviri) Rekabet Kurumu yayını, 2001, Ankara (91 sayfa)
4. Uzmanlaşma Anlaşmaları, Araştırma Geliştirme Anlaşmaları Hakkında Komisyon Tüzükleri ve Kılavuz, Çeviri, Rekabet Kurumu Yayını 2001/2 (83 sayfa)

IV.TEZLER

1. Yüksek Lisans Tezi: Avrupa Ekonomik Topluluğunda Sosyal Politikalar; AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü 1982
2. Doktora Tezi:Avrupa Topluluğu Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması, Ocak 1989, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

6502 SAYILI KANUNA GÖRE

TÜKETİCİ HUKUKU

6. Baskı

Prof. Dr. İ. YILMAZ ASLAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-70-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Ülkemizde Tüketici Hukukunun gelişimi 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 8 Eylül 1995 tarihinde yürürlüğe girmesi ile başlamıştı. Bu kanunda çeşitli kanunlarla değişiklikler yapılmış olmakla birlikte, ana yapısını 6502 sayılı Kanun'un 07.11.2013 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanıncaya kadar korumuştur. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile 4077 sayılı kanun yürürlükten kaldırılmış bulunmaktadır. Yeni kanunun yürürlük tarihi 28.05.2014'tür. Bu tarihten itibaren altı ay içinde yeni yönetmelikler de yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Kanunda 2022 yılında yapılan değişikliklerle özellikle cezalarda, cezaları uygulayacak makamlarda önemli değişiklikler yapılmış, uzlaşma gibi yeni kurumlar getirilmiştir. Dolayısıyla yirmi maddeye yakın hüküm değişmiş olması nedeniyle bu değişikliklerin de kitaba işlenmesi gerekmiştir.

Kitabın elinizde altıncı baskısı yeni kanuna ve değişikliklere göre neredeyse tamamen yeniden yazılmış ve gözden geçirilmiştir. Bu yeni kanun önceki kanuna göre çok daha kapsamlı ve çok daha sistematik bir düzenleme getirmiş bulunmaktadır. Bununla birlikte getirilen düzenlemelerin bir çoğu eski kanun zamanında yönetmeliklerle düzenlenen ve AB hukukunu takip den düzenlemelerdir. Bu nedenle birkaç konu dışında radikal değişiklik bulunmamaktadır. En radikal değişikliğin imalatçının sorumluluğu alanında yapıldığını ve bu konuda önceki kanunda var olan hükümlerin artık yeni kanunda bulunmadığını belirtebiliriz.

Bu yeni kanun bir çok konuda eski kanuna göre tüketiciye daha az haklar tanımaktadır. Eski kanun zamanında çok geniş ve genel ifadelerle tüketiciye oldukça geniş ve seçenekli haklar tanınırken bunların bir çoğu yeni kanunla makul çerçeveler içine alınmaya çalışılarak sınırlanmıştır. Örneğin tüketici ayıplı mal nedeniyle tüm seçimlik haklarını tüm ilgililere karşı kullanabilirken şimdi sadece bazılarına karşı kullanabilmektedir. Örneğin sözleşmeden dönme hakkını eskiden imalatçıya karşı da ileri sürebilirken şimdi sadece satıcıya karşı ileri sürebilmektedir. Kitap hazırlanırken eski kanunla yeni kanun arasındaki farklar vurgulanmış ve yorumlanmıştır. Konuya ilişkin yargı kararları muhafaza edilmiş ve yeni bazı kararlar da eklenmiştir. 2022 yılı değişiklikleri detaylıca işlenmiştir. Yeni kurumlarla ve yapılan diğer değişikliklerle ilgili olarak gerekli açıklamalar detaylı olarak girilmiştir. Altıncı baskı hazırlanırken özellikle Ban-

kacılık alanına kanunun uygulanması ve THH ile Tüketici Mahkemelerinin görev ve yetkilerine ilişkin bölümler eklenmiş ve genişletilmiş güncel birçok tartışma yansıtılmış görüş ve önerilerde bulunulmuştur. Bu haliyle kitap hem uygulamacıların hem de lisans ve lisans üstü öğrencilerinin kullanabileceği ve yararlanabileceği bir niteliktedir. Tüm okuyuculara yararlı olmasını dilerim.

Bir kitabı hatalarından arındırmak, oldukça zor ve ciddi çaba gerektiriyor, genellikle yazarın kendi yazdıklarını düzeltmesi mümkün olmuyor. Bu nedenle, kitabın altıncı baskısını büyük bir titizlikle okuyarak düzeltmelerinde yardımcı olan değerli Aslan Hukuk Bürosu çalışanları, avukat meslektaşlarıma ne kadar teşekkür etsem azdır.

Son olarak, kitabın hazırlanması sırasında emek ve ilgilerini esirgemeyen Ekin Kitapevi sahibi arkadaşım Mehmet Oymak ve diğer çalışanlara da teşekkür ediyorum.

Kitabın yeni baskısının, tüketicinin korunmasında küçük bir katkısının olması, amacına ulaşması için yeterli olacaktır.

İ. Yılmaz Aslan
İstanbul, Ağustos 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**
1. TÜKETİCİ KAVRAMI VE TANIMI **1**
1.1. TÜKETİCİ KAVRAMI 1
1.2. TÜKETİCİ TANIMI 2
1.3. TÜKETİCİ TANIMININ UNSURLARI 4
1.3.1. Ticari ve Mesleki Amaçlı Olmama 4
1.3.2. Gerçek veya Tüzel Kişi Olma 7
1.3.3. Hareket Etme 8
2. TKHK'NİN KAPSAMININ BELİRLENMESİ **9**
2.1. GENEL OLARAK TÜKETİCİ İŞLEMİ 9
2.2. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI BAKIMINDAN 10
2.3. SÖZLEŞMENİN KONUSU BAKIMINDAN 12
2.3.1. Genel Olarak 12
2.3.2. Mallar 12
2.3.3. Hizmetler 16
2.4. SÖZLEŞMENİN AMACI BAKIMINDAN 18
2.5. HUKUKİ İŞLEMİN ÇEŞİDİ AÇISINDAN 19
2.5.1. Genel Olarak 19
2.5.2. Satış Sözleşmesi 19
2.5.3. Mal Değişim (Trampa) Sözleşmesi 20
2.5.4. Bağışlama 20
2.5.5. Finansal Kiralama 21
2.5.6. Kullanma ve Tüketim Ödüncü (Karz ve Ariyet) 22
2.5.7. Kira 23
2.5.8. Eser (İstisna) Sözleşmesi 23
2.5.9. Vekalet 27
2.6. TÜKETİCİYE YÖNELİK UYGULAMALAR 27
3. TÜKETİCİNİN KORUNMASINI GEREKTİREN SEBEPLER **28**
3.1. ÜRETİM ŞEKLİNDEKİ VE TEKNOLOJİDEKİ GELİŞMELER 28
3.2. TÜKETİM TOPLUMU 29
3.3. REKLAM VE PAZARLAMA TEKNİKLERİNDEKİ GELİŞMELER 30
3.4. EKONOMİK YOĞUNLAŞMA 31
3.5. KLASİK YASALARIN TÜKETİCİYİ KORUMAKTA YETERSİZLİĞİ 32

BÖLÜM I
TÜKETİCİ HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ VE YERİ

1. TÜKETİCİ HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ 35
1.1. GENEL OLARAK 35
1.2. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDEKİ GELİŞMELER 36
1.3. AVRUPA BİRLİĞİNDEKİ GELİŞMELER 42
1.3.1. Tüketici Politikalarının Başlangıcı 44
1.3.2. Tüketiciyi Koruma Birinci ve İkinci Programlarının Başarısızlığı 44
1.3.3. Üçüncü Program 46
1.3.4. Dördüncü Program (İkinci Üç Yıllık Eylem Planı 1993-1995) 47
1.3.5. Son Gelişmeler 48
1.3.5.1. Genel Olarak 48
1.3.5.2. Fiyat Etiketi 49
1.3.5.3. Gıda Maddelerinde Etiket 50
1.3.5.4. Garantili Mallar 51
1.3.5.5. AB Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri 52
1.3.5.6. Tüketici Komitesi 57
1.3.5.7. AB 2002-2006 Programı 59
1.3.5.8. Kanun'un Dikkate Aldığı AB Mevzuatı 60
1.4. TÜRKİYE'DEKİ GELİŞMELER 61
1.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde 61
1.4.2. Cumhuriyet Döneminde 62
2. TÜKETİCİ HUKUKUNUN ANAYASAL TEMELLERİ 63
3. TÜKETİCİ HUKUKU'NUN ÇEŞİTLİ HUKUK DALLARI İLE İLİŞKİSİ 66
3.1. GENEL OLARAK 66
3.2. BORÇLAR HUKUKU 66
3.3. TİCARET HUKUKU 67
3.4. İDARE HUKUKU 68
3.5. CEZA HUKUKU 69
3.6. REKABET HUKUKU 69
3.7. TÜKETİCİ HUKUKU'NUN GENEL HUKUK SİSTEMİ İÇİNDE YERİ 69
4. TÜKETİCİ HUKUKU SİSTEMLERİ VE TÜRKİYE'DE DURUM 70
4.1. GENEL OLARAK 70
4.2. SÜBJEKTİF SİSTEM 71
4.3. OBJEKTİF SİSTEM 72
4.4. KARMA SİSTEM 72
4.5. TÜRKİYE'DE DURUM 72

BÖLÜM II
TÜKETİCİ HUKUKUNUN GENEL ÇERÇEVESİ

1. GENEL OLARAK 75
2. TÜKETİCİNİN SAĞLIK VE GÜVENLİĞİNİN KORUNMASI 78
3. TÜKETİCİNİN BİLGİLENDİRİLMESİ 82
3.1. GENEL OLARAK 82
3.2. ETİKET 85
3.3. GARANTİ BELGESİ 88
3.4. TANITMA VE KULLANMA KILAVUZU 88
3.5. TİCARİ REKLAMLAR 90
3.6.HAKSIZ TİCARİ UYGULAMALAR 92
3.7.HAKSIZ SÖZLEŞME KOŞULLARI 93
4. TÜKETİCİNİN EĞİTİMİ VE BİLİNÇLENDİRİLMESİ 95
5. TÜKETİCİ ÖRGÜTLERİ VE TÜKETİCİNİN TEMSİLİ 97
5.1. GENEL OLARAK 97
5.2. TÜKETİCİYİ KORUMA AMAÇLI ÖRGÜTLERİN ÇEŞİTLERİ 98
5.2.1. Tüketici Sivil Örgütleri 98
5.2.2. Tüketiciyi Koruyucu Devlet Örgütleri 99
5.2.3. Ticari Kuruluşların Yan Örgütleri 100
5.2.4. Uluslararası Tüketici Kuruluşları 100
5.2.5. Tüketici Kooperatifleri 101
5.3. TÜRKİYE'DE TÜKETİCİ ÖRGÜTLERİ 101
5.3.1. Tüketici Sivil Örgütleri 101
5.3.1.1. Genel Olarak 101
5.3.1.2. Temsilci Seçme Hakları 103
5.3.1.3. Dava Hakkı 104
5.3.1.4. Görüş Bildirme Hakkı 105
5.3.2. Tüketiciyi Koruma Amaçlı Devlet ve Kamu Örgütleri 105
5.3.3. Ticari Kuruluşların Yan Örgütleri 106
5.3.4. Basının Rolü 106
5.4. TKHK İLE KURULAN TÜKETİCİ KURULUŞLARI VE MAHKEMELERİ 107
5.4.1. Reklam Kurulu 107
5.4.2. Tüketici Konseyi 109
5.4.3. Reklam Konseyi 110
5.4.4. Tüketici Hakem Heyetleri (“THH”) 110
5.4.5. Tüketici Mahkemeleri 111
6. TÜKETİCİNİN ÇEVRESEL TEHLİKELERE KARŞI KORUNMASI 112
7. SATIŞTAN KAÇINMA 113
8. TÜKETİCİNİN EKONOMİK ÇIKARLARININ KORUNMASI 114

BÖLÜM III
AYIPLI MAL VE HİZMETLER VE SATICININ AYIBA KARŞI TEKEFFÜL BORCU

1. AYIP KAVRAMI VE ÇEŞİTLERİ 115
1.1. GENEL OLARAK 115
1.2. AYIP KAVRAMI 116
1.2.1. Ayıp Tanımı 117
1.2.2. Ayıp Karinesi 118
1.2.3. Karineden Kurtuluş 120
1.2.4. Ayıp Kavramının Genişletilmesi 121
1.3. AYIP ÇEŞİTLERİ 122
1.3.1. Genel Olarak 122
1.3.2. Maddi Ayıplar 122
1.3.3. Hukuki Ayıplar 123
1.3.4. Ekonomik Ayıplar 124
1.3.5. Miktar Eksiklikleri 124
2. AYIBA KARŞI TEKEFFÜL BORCUNUN HUKUKİ MAHİYETİ 125
3. AYIBA KARŞI TEKEFÜL BORCUNUN ŞARTLARI 127
3.1. İFA 127
3.1.1. Genel Olarak 127
3.1.2. Başka Şeyin Teslimi 128
3.2. SATILANIN AYIPLI OLMASI 130
3.2.1. Genel Olarak 130
3.2.2. Zikir ve Vaat Edilen Vasıfların Yokluğu 131
3.2.3. İdari ve Teknik Düzenlemesine Aykırılık 132
3.2.4. Lüzumlu Vasıfların Eksikliği 133
3.2.5. Ayıbın Olması Gereken An 134
3.2.6. Ayıbın Önemi 135
3.2.7. Ayıbın Görünür Olmaması 137
3.3. GÖZDEN GEÇİRME VE AYIBIN İHBARI 140
4. AYIBA KARŞI TEKEFFÜL BORCUNU SINIRLANDIRAN KAYITLAR 144
5. GARANTİLİ MALLARIN AYIPLI ÇIKMASINDA SATICININ TEKEFFÜL BORCU 148
5.1. GENEL OLARAK 148
5.2. ZORUNLU GARANTİ BELGELERİ 149
5.2.1. Garanti Belgesi Düzenleme Zorunluluğu ve İçeriği 149
5.2.2. Garanti Belgesinin Tüketiciye Sağladığı Haklar 151
5.2.4. Garanti Belgesi İle Satılması Zorunlu Olan Mallar 153
5.3. ZORUNLU GARANTİ BELGESİNİN HUKUKÎ MAHİYETİ 154
5.3.1. Genel Olarak 154
5.3.2. Tüketicinin Seçimlik Haklarına Etkisi 154

5.3.3. Zamanaşımına Etkisi 156
5.4. İHTİYARİ GARANTİ BELGESİ 157
5.5. SERVİS SUNMA ZORUNLULUĞU 158
5.5.1. Genel Olarak 158
5.5.2. Servis İstasyonlarının Kuruluşu 161
5.3.3. Servis İstasyonlarının Özellikleri ve Sayısı 163
5.3.4. Servis İstasyonlarından Tüketicinin Yararlanması 164

BÖLÜM IV
MAL VEYA HİZMETİN AYIPLI OLMASI NEDENİYLE TÜKETİCİNİN HAKLARI

1. GENEL OLARAK 167
2. SEÇİMLİK HAKLARIN HUKUKÎ MAHİYETİ 169
3. SEÇİMLİK HAKLARIN SINIRLARI 170
3.1. GENEL OLARAK 170
3.2. HAKLI SEBEPLER 172
3.3. DEĞER NOKSANININ SATIŞ BEDELİNE ÇOK YAKIN OLMASI 173
3.4. SATICININ TEKLİFİ 174
3.5. MALIN ALICININ FİİLİ İLE TELEF OLMASI 174
3.6.MALIN TEMLİKİ 175
3.7.MALIN BİÇİMİNİ DEĞİŞTİRME 175
3.8.BİRDEN ZİYADE ŞEYİN BİRLİKTE SATIMI VE EKLENTİLER 176
4. SEÇİMLİK HAKLARIN KULLANILMA ZAMANI 177
4.1.GENEL OLARAK 177
4.2. SATICININ HİLESİ VEYA AĞIR KUSURU 180
4.3. SEÇİMLİK HAKKIN DEF'İ OLARAK KULLANILMASI 181
4.4. GİZLİ AYIPLAR BAKIMINDAN 181
4.5. ZAMANAŞIMI SÜRESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ 182
5. SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKI 183
5.1. GENEL OLARAK 183
5.2. TÜKETİCİNİN FİİLİ DIŞINDA MALIN ZİYAI VEYA HASARI HALİNİN SÖZLEŞMEDEN DÖNME HAKKINA ETKİSİ 184
5.3. SÖZLEŞMEDEN DÖNMENİN HÜKÜMLERİ 185
5.3.1. Genel Olarak 185
5.3.2. Alıcının İade Borcu 187
5.3.3. Satıcının İade Borcu 189
6. SATIŞ BEDELİNİN İNDİRİLMESİNİ İSTEME HAKKI 191
6.1. HUKUKİ MAHİYETİ 191
6.2. İNDİRİM MİKTARININ TESPİTİ 193
6.2.1. Mutlak Metot 193
6.2.2. Tazminat Metodu 194

6.2.3. Nispi Metot 194
7. MALIN YENİSİ İLE DEĞİŞTİRİLMESİNİ İSTEME HAKKI 195
8. ÜCRETSİZ ONARIM TALEP HAKKI 200
9. TÜKETİCİNİN HAKLARININ YARIŞMASI 205
9.1. GENEL OLARAK 205
9.2. YANILMA VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN'UN AYIBA KARŞI TEKEFFÜL HÜKÜMLERİNİN İLİŞKİSİ 205
9.3. ALDATMA VE TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN'UN AYIBA KARŞI TEKEFFÜL HÜKÜMLERİNİN İLİŞKİSİ 207
9.4. KÖTÜ İFA VE TKHK'NİN AYIBA KARŞI TEKEFFÜL HÜKÜMLERİ İLİŞKİSİ 208
10. TAZMİNAT HAKKI 209

BÖLÜM V
ÜRETİCİNİN AYIPLI MALIN SEBEP OLDUĞU ZARARLARDAN SORUMLULUĞU

1. GENEL OLARAK 213
1.1. MAL VE ÜRÜN KAVRAMI 216
1.2. ÜRETİCİ KAVRAMI 220
1.3. ÜRETİM HATALARININ ÇEŞİTLERİ 222
1.3.1. Yapılış ve Birleşim Hatası 222
1.3.2. Fabrikasyon Hatası veya Makine Hatası 222
1.3.3. Uyarma ve Montaj Hatası 222
1.3.5. Mahiyeti İcabı Sağlık İçin Tehlikeli Mallar 224
2. ÜRETİCİNİN SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ MAHİYETİ 224
2.1. AKDİ SORUMLULUK 224
2.1.1. Genel Olarak 224
2.1.2. Satış Sözleşmesine Göre Sorumluluğu 225
2.1.3. Garanti Sorumluluğu 230
2.1.4. Güven Sorumluluğu 230
2.1.5. Öngörülebilecek Zararlardan Sorumluluk 231
2.2. AKİT DIŞI SORUMLULUK 231
2.2.1. Kusura Dayalı Sorumluluk 231
2.2.2. Kusursuz Sorumluluk 234
2.2.2.1. Tehlikelilik İlkesi 234
2.2.2.2. Hakkaniyet Düşüncesi 235
2.2.2.3. Hakimiyet Düşüncesi 236
2.2.3. İstihdam Edenin Sorumluluğu 236
2.2.4. İnşai Eser Malikinin Sorumluluğu 237
3. ÜRETİCİNİN SORUMLULUĞUNUN KOŞULLARI 237
3.1. GENEL OLARAK 237

3.1. HUKUKA AYKIRILIK 238
3.2. MALIN AYIPLI OLMASI 239
3.3. ZARAR ORTAYA ÇIKMASI 241
3.3.1. Zarar ve Çeşitleri 242
3.3.2. Üreticinin Sorumlu Olduğu Zararlar 244
3.3.2.1. Genel Olarak 244
3.3.2.2. Üreticinin Sorumluluğunun Azami Sınırı 248
3.3.2.3. Üreticinin Manevi Zararlardan Sorumluluğu 248
3.3.2.4. Üreticinin Üçüncü Kişinin Zararlarından Sorumluluğu 249
3.4. İLLİYET BAĞI 250
3.5. SORUMSUZLUK KAYDI 251
3.6. KURTULUŞ BEYYİNESİ 252
3.7. ZAMANAŞIMI 254
4. İSPAT YÜKÜ 256
5. HAKLARIN YARIŞMASI 257

BÖLÜM VI
ALDATICI REKLAMLARA KARŞI TÜKETİCİNİN KORUNMASI

1. REKLAM VE HUKUKİ MAHİYETİ 259
1.1. REKLAMIN TANIMI 259
1.2. REKLAMIN HUKUKÎ MAHİYETİ 261
2. ALDATICI REKLAM KAVRAMI VE BU KONUDAKİ DÜZENLEMELER 262
2.1. GENEL OLARAK 262
2.2. HAKSIZ REKABET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE ALDATICI REKLAM 264
2.2.1. Genel Olarak 264
2.2.2. Aldatıcı Reklamın Unsurları 266
2.2.2.1. Yanlış Reklam 266
2.2.2.2. Yanıltıcı Reklam 267
2.2.2.3. Aldatma Kabiliyeti 268
2.2.3. Mukayeseli Reklam 269
3. TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN'DA REKLAMLARLA İLGİLİ DÜZENLEMELER 270
3.1. GENEL OLARAK 270
3.2. TİCARİ REKLAMLARDA UYULMASI GEREKEN GENEL İLKELER 272
3.2.1. Genel Olarak 272
3.2.2. Temel İlkeler 274
3.2.3. Ahlaka Uygunluk 277
3.2.4. Doğruluk ve Dürüstlük 278
3.2.5. Çekiliş, Yarışma ve Promosyon İçerikli Reklamlar 279
3.2.6. Doğrudan Satış ve Tele-Alışveriş Reklamları 280

3.2.7. Karşılaştırmalı Reklamlar 281
3.2.8. Reklamlar ve Başka Firmalar 282
3.2.9. Çocuklara Yönelik Reklamlar 283
3.3. CAN VE MAL GÜVENLİĞİNİ TEHLİKEYE DÜŞÜRÜCÜ REKLAMLAR 289
3.4. ZAYIF KİŞİLERİ İSTİSMAR EDİCİ REKLAMLAR 290
3.5. FİYATLARA İLİŞKİN REKLAMLAR 291
3.5.1. Genel Olarak 291
3.5.2. İndirimli Satış Reklamları 292
3.6. ALDATICI REKLAM KISTASI 293
3.7. REKLAMLARDA YER ALAN İDDİALARIN İSPATI 294
3.8. REKLAMLARIN UYGUNLUĞUNDAN YÜKÜMLÜ OLANLAR 295
4. TÜKETİCİNİN ALDATICI REKLAMLARA KARŞI BAŞVURABİLECEĞİ YOLLAR 296
4.1. TKHK ÇERÇEVESİNDE BAŞVURULABİLECEK YOLLAR 296
4.1.1. Ayıplı Maldan Doğan Seçimlik Haklar ve Tazminat 296
4.1.2. Reklam Kuruluna Şikayet 296
4.2. GENEL HÜKÜMLER ÇERÇEVESİNDE BAŞVURULABİLECEK YOLLAR 297
4.2.1. Borçlar Kanunu'nun Hileye İlişkin Hükümleri 297
4.2.2. Türk Ticaret Kanunu'nun Haksız Rekabete İlişkin Hükümleri 298
4.2.2.1. Genel Olarak 298
4.2.2.2. Haksız Rekabet Halleri 298
4.2.2.3. Haksız Rekabet Nedeniyle Açılabilecek Hukuk Davaları 301
4.2.2.4. Davacılar 303
4.2.2.5. Davalılar 304
4.2.2.6. İspat Yükü 306
4.2.2.7. Ceza Davaları 307
5. HAKSIZ TİCARİ UYGULAMALAR 308
5.1.Genel Olarak 308
5.2. Sıralama Uygulamaları 309
5.3.Tüketici Yorumları ve Şikayetleri 310
5.4. Aldatıcı Uygulamalar 311

BÖLÜM VII
TÜKETİCİ İŞLEMLERİNİN GENEL ESASLARI

1. TEMEL İLKELER 317
1.1. ŞEKLİN ŞARTLARI 317
1.2. ALEYHE DEĞİŞTİRME YASAĞI 318
1.3. EK BEDEL İSTEME YASAĞI 319
1.3.1. Genel Olarak 319

1.3.2. Bankacılık Alanında Ek Bedel İsteme 322
1.4. ÜCRET VE MASRAF BİLGİLERİNİN AYRICA VERİLMESİ 326
1.5. TÜKETİCİDEN KIYMETLİ EVRAK ALINMASI 326
1.6. SAHSİ TEMİNATLARIN DURUMU 326
1.7.BİLEŞİK FAİZ YASAĞI 327
2. GENEL İŞLEM ŞARTLARI VE TÜKETİCİ SÖZLEŞMELERİNDEKİ HAKSIZ ŞARTLAR 327
2.1.GENEL OLARAK 327
2.2. GENEL İŞLEM ŞARTLARI 328
2.3. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTLARI VE GENEL İŞLEM ŞARTLARINA İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN UYGULAMA ALANI 330
2.3.1. Genel Olarak 330
2.3.2. Tüketici İşleminin Çeşidine Göre 331
2.3.3. Sözleşme Şartlarının Konusuna Göre 332
2.4. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTININ TANIMI VE UNSURLARI 333
2.4.1. Tanımı 333
2.4.2. Unsurları 337
2.4.2.1. Tek Yanlı Olarak Konulması 337
2.4.2.2. Hak ve Yükümlülüklerde Dengesizlik 340
2.4.2.3. Dürüstlük Kurallarına Aykırılık 341
2.4.3. Önceden Hazırlanan Sözleşme Şartları 343
2.4.4. Anlamı Açık Olmayan Sözleşme Şartları 345
2.4.5. Sözleşme Şartlarının Haksız Olmasının Yaptırımı 346
2.5. YARGISAL DENETİM 349
2.6. BAKANLIĞIN YETKİSİ 352
2.7. HAKSIZ SÖZLEŞME ŞARTI ÖRNEKLERİ 354
2.7.1. Genel Olarak 354
2.7.2. Tazminat Sorumluluğunun Sınırlanması 354
2.7.3. İfa İle İlgili Sınırlamalar 355
2.7.4. Sözleşmeden Dönme Ve Fesih 356
2.7.5. Sözleşmenin Tek Taraflı Olarak Değiştirilmesi 357
2.7.6. Yükümlülükleri Kısıtlayan Kayıtlar 361
2.7.7. Dava Veya İspat Hakkının Kısıtlanması 361
3. SATIŞTAN KAÇINMA 363
4. SİPARİŞ EDİLMEYEN MAL VE HİZMETLER 364
5. BANKACILIK ÜCRETLERİNDE UYGULANACAK ESASLAR 365
5.1. GENEL OLARAK 365
5.2. TEMEL İLKELER 367
5.2.1. Sözleşme Esasları 367
5.2.2. Ücretlerin Sınıflandırılması 368
5.2.3. Ücretlerin Değiştirilmesi 369
5.2.4. Ücretlerin İadesi 372

5.2.5. Bilgilendirme Ve Ücretlendirilmesi 372
5.3. ÇEŞİTLİ İŞLEMLERİN ÜCRETLENDİRİLMESİ 374
5.3.1. Tüketici Ve Konut Finansmanı Kredilerine İlişkin Ücretler 374
5.3.1.1. Sistem İşletimi ve Operasyonel Ücretler 375
5.3.1.2. İpotek ve Ekspertiz Ücretleri 375
5.3.1.3. Reddedilen Kredilerden Alınan Ücretler 376
5.3.1.4. Refinansman ve Erken Ödeme Ücreti 376
5.3.1.5. Borcu Yoktur Yazısı Ücretİ 377
5.3.1.6. Hesap İşletim Ücreti ve Nakit Avans Ücreti 377
5.3.2. Banka Ve Kredi Kartı Ücretleri 378
5.3.2.1. Ücretsiz Kart Çıkarma yükümlülüğü 378
5.3.2.2. Banka Kartı ve Sanal Kartlar 378
5.3.2.3. Ücretli Kartlar 379
5.3.2.4. Hareketsiz Kartlar 379
5.3.2.5. Kart İptal Hakkı 380
5.3.2.6. Diğer Ücretsiz Kart Hizmetleri 381
5.3.3. Para Transfer İşlem Ücretleri 381
5.3.4. Mevduat Ve Katılım Fonu İşlemleri 382
5.3.5. Atm Kullanımı Ve Kiralık Kasa Hizmeti 382
5.3.6. Kampanya Ve Özel Hizmetlerde Ücretlendirme 383

BÖLÜM VIII
TÜKETİCİ KREDİLERİNDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI

1. GENEL OLARAK 385
2. TAKSİTLİ SATIŞLAR 389
2.1. GENEL OLARAK 389
2.2. TAKSİTLİ SATIŞLARIN TANIMI VE UNSURLARI 390
2.2.1. Tanımı 390
2.2.2. Unsurları 391
2.2.2.1. Bedele İlişkin Unsur 391
2.2.2.2. Teslime İlişkin Unsur 392
2.2.2.3. Şekle İlişkin Unsur 392
2.2.3. Finansal Kiralamanın Taksitli Satış Sayılması 394
2.2.4. Ön Ödemeli Satışların Taksitli Satış Sayılması 394
2.3. TAKSİTLİ SATIŞLARIN HUKUKİ MAHİYETİ 397
2.4. ERKEN ÖDEME HAKKI 400
2.4.1. Genel Olarak 400
2.4.2. Erken Ödeme Hakkının Bağlı Olduğu Şart 401
2.4.3. Taksitlerin Kambiyo Senetlerine Bağlanmış Olması 401

2.4.4. Erken Ödemenin Sonuçları 402
2.5. MUACCELİYET ŞARTI (TEMERRÜT) 403
2.6. GEÇERLİLİK ŞEKLİ VE HÜKÜMLERİ 406
2.6.1. Genel Olarak 406
2.6.2. Zorunlu İçerik Eksiklikleri 407
2.6.3. Yazılı Şekle Uymama 408
2.7. CAYMA HAKKI 409
3. TÜKETİCİ KREDİLERİ 411
3.1. GENEL OLARAK 411
3.2. HUKUKİ MAHİYETİ 412
3.3. TÜKETİCİ KREDİSİ SÖZLEŞMESİ 415
3.3.1. Tanımı ve Unsurları 415
3.3.2. Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Tarafları 416
3.3.3. Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Konusu 420
3.3.4. Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Amacı 421
3.3.5. Sözleşme Şartlarının Tüketici Aleyhine Değiştirilememesi 423
3.3.6. Tüketici Kredi Sözleşmesinin Şekli 425
3.3.6.1. Belirli Süreli Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Zorunlu İçeriği 426
3.3.6.2. Refinansman Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Zorunlu İçeriği 428
3.3.6.3. Belirsiz Süreli Tüketici Kredisi Sözleşmesinin Zorunlu İçeriği 429
3.3.6.4. Şekle Uymamanın Sonuçları 431
3.3.7. Tarafların Hakları ve Borçları 434
3.3.7.1. Genel Olarak 434
3.3.7.2Kredi Verenin Borçları 435
3.3.7.3. Tüketicinin Borçları 436
3.3.8. Ön Bilgilendirme Formu 437
3.3.8.1. Belirli Süreli Sözleşmelerde Ön Bilgilendirmenin Zorunlu İçeriği 439
3.3.8.2. Refinansman Sözleşmelerinde Ön Bilgilendirmenin Zorunlu İçeriği 441
3.3.8.3. Belirsiz Süreli Sözleşmelerde Ön Bilgilendirmenin Zorunlu İçeriği 442
3.3.8.4. Yönetmelikte Belirtilenler Dışında Bilgi Verilmesi 443
3.4. MUACCELİYET ŞARTI 444
3.5. ERKEN ÖDEME 446
3.5.1. Genel Olarak 446
3.5.2. Erken Ödeme Halinde İndirimlerin Hesaplaması 449
3.6. SİGORTA YAPTIRILMASI 450
3.7. CAYMA HAKKI 454
3.8. BAĞLI KREDİLERDE KREDİ VERENİN SORUMLULUPU 457
3.8.1. Tüketici Kredisi Çeşitleri 457
3.8.1.1. Serbest Tüketici Kredileri 457

3.8.1.2. Bağlı Tüketici Kredileri ... 458
3.8.2. Satıcını İfa Etmeme ya da Kötü İfa Hallerinde Kredi Verenin Sorumluluğu ... 460
4. MEVDUAT HESAPLARI ... 463
4.1. KREDİYE BAĞLI HESAP AÇMA ... 463
4.2. KREDİLİ MEVDUAT HESABI ... 465
4.3. LİMİTİ AŞILABİLİR MEVDUAT HESABI ... 465
5. KREDİ KARTLARI ... 466
5.1. KREDİ KARTI SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ ... 466
5.1.1. Genel Olarak ... 466
5.1.2. İşleyiş Şekilleri ... 469
5.1.3. Kredi Kartına Tüketici Kredisi Hükümlerinin Uygulanması ... 470
5.1.4. Ücretsiz Kredi Kartı Çıkarma Yükümlülüğü ... 472
5.2. HUKUKİ MAHİYETİ ... 473
5.3. KREDİ KARTININ KREDİ NİTELİĞİ ... 475
5.4. TARAFLAR VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ ... 477
5.4.1. Genel Olarak ... 477
5.4.2. Kartlı Sistem Kuruluşu ... 479
5.4.3. Kart Çıkaran Kuruluş ... 479
5.4.3.1. Kredi Kartİ Vermede Yьkьmlьkleri ... 479
5.4.3.2. Kredi Kartını İptal Yükümlülüğü ... 480
5.4.3.3. Güvenlik Sistemi Kurma Yükümlülüğü ... 480
5.4.3.4. Kredi Kartı Limiti Sınırlamalarına Uyma Yükümlülüğü ... 481
5.4.3.5. Tüketicinin Sözleşmenin İşleyişi Hakkında Bilgilendirilmesi Yükümlülüğü ... 482
5.4.3.6. Kartın Haksız Kullanımında Yükümlülükleri ... 483
5.4.3.7. Kurumsal Yönetime İlişkin Hükümler ... 484
5.4.3.8. Koruyucu Hükümlere Uyma Yükümlülükleri ... 485
5.4.4. Üye İşyeri ... 485
5.4.4.1. Kartın Kontrolü ve Kabulüne İlişkin Yükümlülükler ... 485
5.4.4.1.1. Genel Olarak ... 485
5.4.4.1.2. Kart Kullanımı Nedeniyle Komisyon vb İstenememesi 486
5.4.4.2. Bilgilendirme ve Sistemin Güvenliğinin Sağlanması Yükümlülüğü 489
5.4.4.3. Harcama ve Alacak Belgesine İlişkin Yükümlülükleri ... 489
5.4.4.4. İşlem Limitinin Aşılmasında Yükümlülükleri ... 490
5.4.4.5. Bilgilerin Saklanmasında Yükümlülükleri ... 491
5.4.5. Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluşlar ... 491
5.4.6. Kart Hamili ... 492
5.5. TÜKETİCİ KREDİSİ OLARAK KREDİ KARTI SÖZLEŞMESİ ... 493
5.5.1. Genel Olarak ... 493
5.5.2. Tüketici Kredisinin Uygulanmayacak Hükümleri ... 493
5.5.3. Tüketici Kredisinin Uygulanacak Hükümleri ... 494

5.5.4. Şekli ve Zorunlu İçeriği 495
5.5.5. Kefalet 496
5.5.6. Sözleşme Değişiklikleri 496
5.5.6.1. Faiz Dışı Değişiklikler 496
5.5.6.2. Faiz Oranlarının Arttırılmasına İlişkin Değişiklikler 496
5.5.7. Faiz Hesaplanması 498
5.6. İSPAT YÜKÜ 499
5.7. ASGARİ ÖDEME TUTARININ VADESİNDE ÖDENMEMESİ 500
5.8. KREDİ KARTI YILLIK ÜCRETİ 501
5.9.KREDİ KARTI İHTİLAFLARINDA YETKİ VE GÖREV 507
6. KONUT FİNANSMANI 508
6.1. GENEL OLARAK 508
6.2. KONUT FİNANSMAN SÖZLEŞMESİ 508
6.3. KONUT FİNANSMAN SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE İÇERİĞİ 510
6.4. ÖN BİLGİLENDİRME FORMU 512
6.5. MUACCELİYET ŞARTI 515
6.5.1. Genel Olarak 515
6.5.2. Muacceliyet Uyarısına Uyulmamasının Sonuçları 516
6.6. ERKEN ÖDEME 517
6.7. SİGORTA YAPTIRILMASI 522
6.8. BAĞLI KREDİLERDE FİNANSMAN KURULUŞUNUN SORUMLULUĞU 525
6.8.1. Konut Finansman Kredisi Çeşitleri 525
6.8.1.1. Serbest Tüketici Kredileri 525
6.8.1.2. Bağlı Konut Finansman Kredileri 525
6.8.1.3. Sabit ve Değişken Faizli Krediler 526
6.8.2. Satıcının İfa Etmeme ya da Kötü İfa Hallerinde Kredi Verenin Sorumluluğu 528
6.9. KREDİYE BAĞLI HESAP AÇMA 530
7. ÖN ÖDEMELİ KONUT SATIŞI 532
7.1. GENEL OLARAK 532
7.2. ÖN ÖDEMELİ KONUT SATIŞ SÖZLEŞMESİ 536
7.2.1. Tanımı 536
7.2.2. Ön Bilgilendirme Formu 537
7.2.3. Sözleşmenin Ön Şartı 538
7.2.4. Şekli 538
7.3. TEMİNAT 539
7.4. CAYMA HAKKI 540
7.5. KONUTUN TESLİMİ 543
7.6. SÖZLEŞMEDEN DÖNME 544
8. HAKSIZ REKABET SAYILAN HALLER 547

BÖLÜM IX
ÇEŞİTLİ TÜKETİCİ İŞLEMLERİ

1. İŞYERİ DIŞINDA KURULAN TÜKETİCİ İŞLEMLERİ 551
1.1. GENEL OLARAK 551
1.2. TANIMI 552
1.3. YETKİLİ SATICI VEYA SAĞLAYICI 553
1.4. ÖN BİLGİLENDİRME 554
1.5. ŞEKİL 555
1.6. CAYMA HAKKI 557
1.6.1. Genel Olarak Cayma Hakkı 557
1.6.2. Cayma Bildiriminin Şekli 559
1.6.3. Cayma Bildiriminin Süresi 559
1.6.4. Caymanın Sonuçları 561
1.6.4.1. Genel Olarak 561
1.6.4.2.Satıcının Geri Alma Borcu 562
1.6.4.3. Tüketicinin İade Borcu 563
1.7. HUKUKİ MAHİYETİ 564
2. MESAFELİ SÖZLEŞMELER 566
2.1. GENEL OLARAK 566
2.2. TANIM 568
2.3. ÇEŞİTLERİ 569
2.3.1. Yazılı İletişim Araçları İle Yapılan Sözleşmeler 569
2.3.2. Telefonla Yapılan Sözleşmeler 570
2.3.3. Teleshopping 571
2.3.4. Elektronik Ticaret 572
2.3.5. Diğer İletişim Araçları İle Yapılan Ticaret 574
2.4. ÖN BİLGİLENDİRME 575
2.5. SÖZLEŞMENİN KURULMASI 577
2.6. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ 578
2.7. TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI 580
2.7.1. Satıcı-Sağlayıcının Borçları 580
2.7.2. Tüketicinin Borçları 581
2.8. TÜKETİCİNİN CAYMA HAKKI VE SONUÇLARI 581
2.8.1. Genel Olarak 581
2.8.2. Cayma Hakkının Kullanılmasının Sonuçları 583
2.8.2.1. Satıcı-Sağlayıcının İade Borcu 583
2.8.2.2. Tüketicinin İade Borcu 584
2.8.3. Cayma Hakkının İstisnaları 584
2.9. KREDİ KARTLARI İLE ÖDEME 585
2.10. SİSTEM SAHİPLERİNİN (platformların) YÜKÜMLÜLÜKLERİ 586

3. MESAFELİ FİNANSAL HİZMET SÖZLEŞMELERİ 589
3.1. GENEL OLARAK 589
3.2. TANIM 590
3.3. ÖN BİLGİLENDİRME 591
3.4. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ 594
3.5. CAYMA HAKKI 595
3.6. SÖZLEŞMENİN FESHİ 597
4. PROMOSYONLU SATIŞLAR 598
4.1. GENEL OLARAK 598
4.2. TANIMI 602
4.3. HUKUKİ MAHİYETİ 604
4.4. SÜRELİ YAYINLARIN PROMOSYONLARI 605
4.4.1. Genel Olarak 605
4.4.2. Promosyon Olarak Verilebilecek Ürünler 605
4.4.3. Promosyon Kampanyası Düzenleme Şartları 606
4.4.4. Hukuki Mahiyeti 608
4.5. TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI 610
4.5.1. Satıcı Sağlayıcının Borçları 610
4.5.2. Tüketicinin Borçları 612
5. ABONELİK SÖZLEŞMELERİ 612
5.1. GENEL OLARAK 612
5.2. TANIMI 613
5.3. HUKUKİ MAHİYETİ 614
5.4. ABONELİK SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE SÜRESİ 616
5.5. ABONELİK SÖZLEŞMESİNİN FESHİ VE SONUÇLARI 617
5.5.1. Belirsiz Süreli veya Bir Yıldan Uzun Süreli Sözleşmeler 617
5.5.2. Bir Yıldan Kısa Süreli Sözleşmeler 618
5.5.3. Feshin Şekli 619
5.5.4. Satıcının Yükümlülükleri 619
5.5.5 Taahhütlü Abonelik 622
5.5.6 Taahhütlü Aboneliğin Süresinden Önce Feshi 622

BÖLÜM X
TATİL AMAÇLI SÖZLEŞMELER

1. TATİL AMAÇLI SÖZLEŞMELERDE TÜKETİCİNİN KORUNMASI 625
1.1. GENEL OLARAK 625
1.2. ÇEŞİTLERİ 627
1.2.1. Devre Tatil Sözleşmesi 628
1.2.2. Devre Mülk Sözleşmesi 628
1.2.3. Uzun Süreli Tatil Sözleşmesi 630

1.2.4. Bunlarla Birlikte Düzenlenen Diğer Sözleşmeler 630
1.3. ÖN BİLGİLENDİRME FORMU 631
1.4. SÖZLEŞMENİN ÖN ŞARTI 633
1.5. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ 633
1.6. CAYMA HAKKI 634
1.6.1. Genel Olarak 634
1.6.2. Bağlı Kredi Olması Durumunda 637
1.7. TEMİNAT 638
1.9. DEVRE TATİL HAKKININ KULLANILMAMASI 638
2. DEVRE TATİL SÖZLEŞMELERİ 639
2.1. Tanımı 639
2.2. Unsurları 640
2.2.1. Taşınmazın Kullanım Hakkının Devri veya Devir Taahhüdü 640
2.2.2. Devre (Dönem) 641
2.2.3. Sözleşmenin Süresi 641
2.3. HUKUKİ NİTELİĞİ 642
2.4. TARAFLARIN BORÇLARI VE HAKLARI 644
2.4.1. Tüketicinin Borçları 644
2.4.2. Sağlayıcının Borçları 645
2.5. SORUMSUZLUK KAYDI 647
2.7. DEVRE TATİL HAKKININ DEVRİ 647
3. DEVRE MÜLK SÖZLEŞMELERİ 648
3.1. GENEL OLARAK 648
3.2. TANIMI VE UNSURLARI 649
3.3. HUKUKİ MAHİYETİ 651
3.4. DEVRE MÜLK HAKKININ KURULMASI SIRASINDA TÜKETİCİNİN KORUNMASI 652
3.4.1. Genel Olarak 652
3.4.2. Devre Mülk Sözleşmesi 652
3.5. DEVRE MÜLK HAKKININ DEVRİ VEYA BAŞKALARINA KULLANDIRILMASI 655
3.5.1. Genel Olarak 655
3.5.2. Devre Mülk Hakkı Devir Sözleşmesi 656
3.5.3. Ayni Bir Hak Tesis Ederek Devre Mülk Hakkının Başkaşına Kullandırılması 657
3.5.4. Devre Mülk Kullanım Hakkının Tüketiciye Bırakılması 658
3.6. DEVRE MÜLK HAKKI SAHİBİNİN HAKLARI VE BORÇLARI 658
3.6.1. Hakları 658
3.6.2. Borçları 659
3.7. DEVRE MÜLK HAKKI İLE İLGİLİ SÖZLEŞMELERE TKHK UYGULANMASI660
3.8. DEVRE MÜLK İLE DEVRE TATİLİN KARŞILAŞTIRILMASI 661
4.UZUN SÜRELİ TATİL VE DİĞER SÖZLEŞMELER 663

5. PAKET TUR SÖZLEŞMELERİ 665
5.1. GENEL OLARAK 665
5.2. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN KONUSU OLARAK PAKET TUR 668
5.2.1. Genel Olarak 668
5.2.2. Hizmetlerin Birleştirilmesi 669
5.2.3. Herşey Dahil Fiyatlarla Satılması 670
5.2.4. Hizmet Süresi 672
5.3. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TANIMI 672
5.4. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI 673
5.4.1. Genel Olarak 673
5.4.2. Paket Tur Düzenleyicisi 674
5.4.3. Paket Tur Aracısı 675
5.4.4. Hizmet Sağlayıcı (Bireysel Edim Yükümlüleri) 676
5.4.5. Tüketici ve Birlikte Seyahat Edenler 677
5.4.6. Ticari ve Mesleki Amaçla Tur Alanlar 678
5.5. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ MAHİYETİ 678
5.6. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN ŞEKLİ VE ZORUNLU İÇERİĞİ 680
5.6.1. Şekil 680
5.6.2. Zorunlu İçerik 682
5.7. TARAFLARIN BORÇLARI 684
5.7.1. Paket Tur Düzenleyenin Borçları 684
5.7.1.1. Seyahat başlamadan önceki borçları 684
5.7.1.2.Seyahat başladıktan sonraki borçları 685
5.7.1.3. Tazminat 687
5.7.1.4. Sorumsuzluk Kaydı 688
5.7.1.5. Tanıtım Broşürü Verme Zorunluluğu 689
5.7.2. Tüketicinin Borçları 692
5.8. SÖZLEŞMEDE DEĞİŞİKLİKLER 693
5.8.1. Tüketicinin Sözleşmeyi Devretmesi 693
5.8.2. Program Değişiklikleri 694
5.8.3. Fiyat Değişiklikleri 696
5.9. SEYAHAT ACENTASININ SÖZLEŞMEYİ FESHETMESİ 698

BÖLÜM XI
TÜKETİCİ KANUNU'NU UYGULAYACAK MAKAMLAR

1. GENEL OLARAK 701
2. GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI'NIN GÖREV VE YETKİLERİ 702
2.1. DÜZENLEYİCİ İŞLEM YAPMA YETKİSİ 702
2.1.1. Yönetmelik Çıkarma Yetkisi ve Görevi 703
2.1.2. Belirlenmesi gereken hususlar 705

2.1.3. Bakanlığın Düzenleme Yapma Yetkisinin Hukuki Mahiyeti 706
2.2. BAKANLIK'IN DİĞER GÖREVLERİ 707
2.3. PARA CEZASI UYGULAMA YETKİSİ 712
2.4. DAVA AÇMA YETKİSİ 714
3. REKLAM KURULU 714
3.1. GÖREVLERİ VE YETKİLERİ 714
3.1.1. Genel Olarak 714
3.1.2. Geçici Durdurma 715
3.1.3. Durdurma 717
3.1.4. Aynı Yöntemle Düzeltme 717
3.1.5. Para Cezası Vermek 718
3.1.6. Kararların Aleniyeti 718
3.2. REKLAM KURULU KARARLARININ UYGULANMASI 719
3.3. REKLAM KURULU KARARLARININ YARGISAL DENETİMİ 719
3.4. OLUŞUMU VE ÜYELERİN NİTELİKLERİ 721
3.5. KURULUN ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI 723
4. TÜKETİCİ KONSEYİ 724
4.1. TÜKETİCİ KONSEYİNİN OLUŞMASI 724
4.2. TÜKETİCİ KONSEYİNİN GÖREVLERİ 724
4.3. ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI 725
5. REKLAM KONSEYİ 726
6. TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ 727
6.1.GENEL OLARAK 727
6.2. TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNİN OLUŞUMU 728
6.3. TÜKETİCİ HAKEM HEYETİNİN GÖREVLERİ 730
6.3.1. Genel Olarak 730
6.3.2. Parasal Değer Olarak Belirlenebilir Olma 731
6.3.3. Başvurabilecek Kişiler 732
6.3.4. İtirazın İptali Amaçlı Başvurular 736
6.4. ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI 739
6.4.1. Raportör 739
6.4.2. Heyetin Çalışma Usulü 740
6.5. YETKİLİ VE GÖREVLİ TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ 745
6.5.1. Yetkili THH 745
6.5.2. Görevli THH 746
6.6. THH KARARLARININ HUKUKİ MAHİYETİ 746
6.7. THH KARARLARINA İTİRAZ 748
7. ARABULUCULUK 750
8. TÜKETİCİ MAHKEMELERİ 752
8.1. GENEL OLARAK 752
8.2. HARÇ VE MASRAFLAR 754
8.3. USUL VE YETKİ 755

8.4. KARARLARIN İLANI VE İZLENMESİ 757
8.5. SERİ OLARAK AYIPLI MALLAR 758
8.6. KREDİ KARTLARI İLE İLGİLİ İHTİLAFLAR 758
9. PARA CEZALARI 759
9.1. GENEL OLARAK 759
9.2. BAKANLIK'IN YETKİSİNDE OLAN CEZALAR 765
9.3. REKLAM KURULU YETKİSİNDE OLAN CEZALAR 772
9.4. CEZALARDA ÜST LİMİT 773
9.5. TEKERRÜR 774
9.6. FİİLLERİN İCTİMAİ 774
9.7. YARGISAL DENETİM 775
9.8. ZAMANAŞIMI 776
9.9. UZLAŞMA 777
9.9.1. Genel Olarak 777
9.9.2.Uzlaşmanın Esasa İlişkin Şartları 777
9.9.3. Uzlaşmaya Gidilebilecek Cezalar 779
9.9.4. Uzlaşmanın Usule İlişkin Şartları 779
9.9.5. Uzlaşma Komisyonları 780
9.9.6. Uzlaşmanın Sonuçları 781

KAYNAKÇA 783

YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ VE YAYINLARI 795

YAZARIN YAYINLARI

I.MAKALE VE TEBLİĞLER

1. "Medeni Kanunda İyiniyetin Düzenlenme Şekli" U.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt VII, Sayı 1, Nisan 1986, s.189
2. "Kanun Hükmünde Kararnameler ve Hukuk Devleti", Bursa Barosu Dergisi, Temmuz 1986 S.27 s.2
3. "Finansal Kiralama (1)" Bursa Barosu Dergisi, □ubat 1987, S.29 s.9
4. "Finansal Kiralama (2)" Bursa Barosu Dergisi Haziran 1987 S.30 s.23
5. "Finansal Kiralama Sözleşmesinin Şartları ve Bazı Sorunları" Para ve Sermaye Piyasası Dergisi, Mayıs 1987, S.99, s.31
6. "AET Rekabet Hukukunun Kaynakları" İktisat ve Maliye, C.36, S.1 Ocak 1989 s.15
7. "AT Rekabet Hukukunda Resmi Olmayan Çözümler İçinde Üçüncü Kişilerin Hakları" İktisat Maliye, C.36 S.4 , Nisan 1989 s.144
8. "AT Rekabet Hukukunda İhtiyati Tedbir" İktisat Maliye, C.36 S.9 Eylül 1989, s.365
9. "Türkiye"de Bir Rekabet Kanunu Gerekli midir, Niçin ve Nasıl? U.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi Mart-Kasım 1992 Cilt 13 S.1-2 s.103
10. "AT Rekabet Hukukunda Konsantrasyonların Denetimi İle İlgili Gelişmeler" Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü 1991-1992 Öğrenim Yılı Açılış Töreni ve Türk Üniversiteleri A.T. Etüdleri Birliği Toplantısı, 7-8- Ekim 1991 İstanbul.
11. "Rekabeti Sınırlayıcı Uygulamalara Karşı Alınan Önlemler ve Bunların Orta ve Küçük Boyutlu İşletmelere Etkisi" U.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi Mart-Kasım 1993 C.14 S.1-2 s.67
12. "Türk Rekabet Kanun Tasarısı Hakkında Düşünceler ve Eleştiriler" U.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi Mart-Kasım C.14 S.1-2 s.79
13. "Hakim İşletmelerin Durumlarını Kötüye Kullanmaları" Avrupa Topluluğu Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı Uluslararası Sempozyum, 11-12 Mart 1993, İstanbul Sanayi Odası Odakule-İstanbul, s.54
14. "AB Rekabet Politikalarının Kobi'lere Uygulanışı ve Rekabet Yasa Tasarısı" Sosyal Piyasa Ekonomisi ve KOBİ'ler Seminer Notları, Tosyöv Yayını, Ankara 1994.

15. "Tüketici Korunması Hakkında Kanun'un Getirdikleri" T.C Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı, 1. Tüketici Konseyi, (Bildiriler, Tartışmalar ve Alınan Kararlar) 23-24 Eylül 1996 Ankara s.93
16. "Kapıdan Satış Sözleşmesinin Hukuki Mahiyeti ve Hükümleri" Yargıtay Dergisi C.23 Temmuz 1997 Sayı.3 s.329
17. "Genel İşlem Şartlarına Karşı Tüketicinin Korunması ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun" Bursa Barosu Dergisi Haziran 1997 S.55 s.53
18. "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun Tasarısında Hakim Durumun Kötüye Kullanılması" Avrupa Topluluğu Rekabet Politikaları, Hukuk Düzeni ve Türk Rekabet Kanun Tasarısı, Uluslararası Sempozyum, 11-12 Mart 1993 İstanbul Sanayi Odası Odakule- İstanbul s.97
19. "Rekabet Politikalarının Kobi'lere Uygulanması, Yeni Gelişmeler ve Türk Rekabet Kanunu" Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Etkisi Yayına Hazırlayan Doç.Dr. Nurkut İnan Tes-Ar Yayınları No.20 Ankara 1996 s.69
20. "Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu Bakımından Borçlar Kanunu İle Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Arasındaki Farklar" Muğla Barosu Dergisi Şubat 1997, Muğla s.27
21. "Rekabet Kurulu Grup Muafiyeti Tebliğleri" Muğla Barosu Dergisi, Aralık 1997, Muğla s.60
22. "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması" Muğla Barosu Dergisi Temmuz 1997, Muğla s.25
23. "Rekabet Kurumu Tebliğlerinin Değerlendirilmesi" Rekabet Kurumu, Rekabet Kanununun Genel Çerçevesi ve Karteller, 25 Kasım 1997 Salı Almira Oteli-Bursa
24. "Rekabet Kurulunun Kuruluşu ve Çalışmaları, KOBİ'lere etkisi" BOSYÖD aylık toplantısı 13.Mayıs 1997 BURSA
25. "Taksitli Satışlarda Tüketicinin Korunması" Banka Ve Ticaret Hukuku Dergisi Cilt 29 Sayı 1 s.143
26. "Rekabet Kurumunun Rekabet Politikalarının Oluşumundaki Rolü" Gümrük Birliği Çerçevesinde Türkiye'de Rekabet Yasasının İşleyebilir Rekabet Ortamının Oluşturulmasındaki Rolü, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını No:26 Ankara 1997 s.19
27. "Competition Law İn Turkey" Zeitschrift für Türkeistudien dergisinin 2/98 sayısında yayınlanmıştır.

28. "Amerikan Rekabet Hukuku Sistemi" Perşembe Konferansları I Ankara 1999, Rekabet Kurumu Yayını
29. "Adli Mahkemeler ve Rekabet Kurumu" Hukuk Merceği, Konferanslar ve Paneller 1998-2000 Ankara Barosu Yayını s.118 vd.
30. "Rekabet Kurallarının Dağıtım Anlaşmalarına Uygulanması ve Rekabet Kurulunun Konuya İlişkin Tebliğleri" Rekabet Bülteni Sayı. 2 Yıl. 2000 s.12
31. "Rekabet Kurulunun BİAK Kararı Üzerine Düşünceler" Rekabet Dergisi Cilt 1 Sayı 2 s.3 Yıl 2000
32. "Endüstriyel Tasarım Haklarının Kullanılması, Haksız Rekabet ve Rekabet Hukuku İlişkileri: Bir Mahkeme Kararı Üzerine Düşünceler" FMR Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Yıl. 1 Cilt. 1 Sayı.2001/1 s. 19
33. "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar ve Muafiyet Sistemi" AB Giriş Sürecinde Rekabet Hukukumuz ve Kurumlarımız Semineri, Antalya 24-26 Kasım 2000 Sosyal Siyaset Seminerleri 2000/3-4, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul Ocak 2001
34. "Rekabet Soruşturmalarında Şikayetçinin Pozisyonu" Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi, C.9 S.1 2001 Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Yayını
35. "Avrupa Topluluğunda Tüketicinin Korunması Alanında Gelişmeler ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı" 5. Tüketici Konseyi, Mart, 2001 Ankara
36. "Rekabet Hukukunda Dikey Anlaşmalar" Ankara Barosu, 2. Uluslar Arası Hukuk Kurultayı Ankara, Ocak 2002, 1. Cilt s.54-193
37. "Periyodik Bakımların Hukuki Mahiyeti" İşletmelerde Çağdaş Yaklaşımlar, Prof.Dr. Hakkı Soydan ve Prof. Dr. Zekai Yılmaz Anısına, Editör Prof.Dr. Zeyyat Sabuncuoğlu, İşletme Bölümü, Bursa 2002 s. 243
38. "Rekabet Kurulunun Dikey Anlaşmalara İlişkin Yeni Grup Muafiyeti Tebliğinin Getirdikleri" Prof. Dr. Ünal Tekinalpe Armağan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, İstanbul 2002
39. "Rekabet Kurumunun Telekomünikasyon Alanında Kararları ve Yetkisi" Erciyes Üniversitesi Rekabet Hukuku Alanında Gelişmeler Sempozyumu, Kayseri 04.04.2003
40. "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Yapılan Değişikliklerle İdareye Verilen Görevler" 7. Tüketici Konseyi, 11. Nisan 2003 Ankara.

41. "Rekabet Kurulu Kararları Işığında Hakim Durumun Kötüye Kullanılması" Uluslar Arası Rekabet Hukuku Kolokyumu 13-17 Ekim 2004 İstanbul
42. "Fikri Mülkiyet Haklarının Kullanılması Suretiyle Paralel İthalatın Önlenmesi: Hakkın Tükenmesi İlkesi"; Adalet ve Hukuk Eleştirel Hukuk Dergisi, Sayı 3 Ocak 2005
43. "Rekabet Kanunun Değişmesini Gerektiren Sebepler ve Bir Kanun Önerisi" Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu III Kayseri Nisan 2005
44. "Rekabet Kurumunun Kanun Değişikliği Önerisinin Düşündürlükleri" Rekabet Haber Bülteni S.12. Tarih 20 Haziran 2005 s.3
45. "Tüketici Hukuku Açısından Banka ve Kredi Kartları Kanunu" Banka ve Kredi Kartları 20.03.2006 Günlü Sempozyum Notları; İstanbul Barosu Yayınları ISBN 975-6037-29-6
46. "Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerinin Görev Alanı" Tüketici Sorunları Kapsamında Hakem Heyetlerinin Görev Alanı Görüş ve Öneriler 2007 İstanbul Barosu Yayınları ISBN 978-975-6037-87-4
47. "Rekabet Hukukunun Güncel Sorunları" "Rekabet İhlalleri Nedeniyle Tazminat Davaları" İkinci oturum, Oturum Başkanı Kayseri, Nisan 2000
48. "Türkiye'de Telekomünikasyon, Elektrik ve Gaz Sektörlerinde Rekabet Sorunları", "Genel Çerçeve" TÜSİAD "Network Ekonomilerinde Rekabet Sorunları" Sempozyumu 18.01.2008 Ceylan Otel.
49. "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (I)" Rekabet Forum Dergisi, Nisan 2008, Sayı 40
50. "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (II)" Rekabet Forum Dergisi, Mayıs 2008, Sayı 41
51. "4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (III)" Haziran 2008, Sayı 42

52. **“**4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da "5728 Sayılı Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Yapılan Değişiklikler Hakkında Toplu Genel Değerlendirmeler (IV) Rekabet Forum Dergisi, Temmuz 2008, Sayı 43
53. ”Akaryakıt Dağıtım Anlaşmalarında Rekabet Yasaklarından Doğan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 13 Ocak 2010 Bilkent Ankara.
54. “Atık Motor Yağlarının Toplanması ve Rekabet Sorunları” Tebliğ, 27 Ekim 2011, "Atık Toplama Pazarında Rekabet ve Çevre Mevzuatı Açısından Güncel Gelişmeler" Çalıştayı ODTÜ Ankara.
55. “Yeni Ticaret Kanunun Rekabet Hukukuna Temas Eden Hükümleri” Yeni Ticaret Kanunu Sempozyumu, İstanbul Aydın Üniversitesi Kasım 2013
56. “Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Önerisi Üzerine düşünceler” Rekabet Forum Dergisi Ocak 2014
57. Telekominikasyon Sektöründe Dikey Bütünleşme ve Rekabet Hukuku Sorunları” Prof. Dr. Seza Reisoğluna Armağan (Batıder) 2016 (Av Orhan Ünal ile birlikte)
58. “Zorunlu Patentlerde Fiyatlandırma Sorunları” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 26 Mayıs 2016, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
59. “Telekomünikasyon Sektöründe Güncel Gelişmeler ve Özellikle Türk Rekabet Kurulu’nun (16-20/326-14 sayılı) Fiber Optik Kablo Kararı” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 23 Şubat 2017, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
60. “Regülasyon ve Rekabet Hukukunun İşlevine Dair bir Deneme”: Sözleşmeli Tarım ve Tavukçuluk Sektörü Özelinde Bir Tartışma” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 28 Şubat 2018, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
61. “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’da Yapılması Düşünülen Değişiklikler Hakkında Bazı Gözlemler” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 19.02.2019, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
62. “Avrupa Birliği Komisyonu ve Rekabet Kurulunun Son Dönemdeki Kararları Işığında İhlal Türleri ve Sektörlere Bakış Açısı” Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 13.02.2020, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
63. “Yabancı Rekabet Otoriterlerinin Vermiş Olduğu Kararların Rekabet Hukuku İhlallerinden Doğan Tazminat Sorumluluğundaki Delil Niteliği Hakkında Tartışmalar”, Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 03.03.2021, Bilgi Üniversitesi İstanbul.

64. "Türk Rekabet Hukuku Uygulamasında 2021 Yılında Yaşanan Önemli Gelişmeler", Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri 10.03.2022, Bilgi Üniversitesi İstanbul.
65. Rekabet Hukukunda Bilgi İsteme; Nurkut İnan'a Armağan, İstanbul, 2022

II. KİTAPLAR

1. Hukuka Giriş (Dersleri), 1990, Ezgi Kitabevi Yayını Bursa 1990
2. Avrupa Topluluğu Rekabet Hukuku; Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını Ankara 1992 (350 sayfa)
3. Rekabet Hukuku, Türkiye'de Rekabet Kanunu Çalışmaları ve Bir Kanun Önerisi; Ekin Kitapevi Yayınları, İkinci Bası Bursa 1993 (198 sayfa)
4. Hukuka Giriş, Ekin Kitabevi Bursa 2001 2. baskı (273 sayfa)
5. Rekabet Hukuku Bakımından Dikey Anlaşmalar, Teori ve Uygulama; Ekin Kitabevi Bursa 2004 (600+xii sayfa)
6. Ticaret Hukuku, (Ticari İşletme Hukuku, Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku) (Dr. Mevci Ergün'le birlikte) Ekin Kitabevi, Bursa 2005 (280+xx sayfa) 1.Rekabet Hukuku Bakımından Dikey Anlaşmalar, Teori ve Uygulama; Ekin Yayınevi Bursa 2004 (600+xii sayfa)
7. İşletme Hukuku, (Ticari İşletme Hukuku, Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku, Fikri Mülkiyet Hukuku, Sözlşeme Hukuku, Rekabet Hukuku, Tüketici Hukuku, Vergi Hukuku,) (Prof.Dr. Doğan Şenyüz ve Dr Mevci Ergünle Beraber), Ekin Yayınevi, 2005 Bursa (500+xxxı sayfa)
8. Ticaret Hukuku, (Ticari İşletme Hukuku, Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku) (Dr. Mevci Ergün'le birlikte) Ekin Yayınevi, Bursa 2005 (280+xx sayfa)
9. Otomobil Sektöründe Rekabet Hukuku ve Politikaları; (Erol Katırcıoğlu, Şahin Erdıyok, Fevzi Toksoy, Ali lıcak, Fırat Bilgel ile birlikte) Ekin Yayınevi Bursa 2006
10. Hukuka Giriş, (Doğan Şenyüz, Metin Taş, Ayhan Kortunay ile Birlikte) Ekin Yayınevi Bursa 2006
11. Tüketici Hukuku, 3. Bası Ekin Yayınevi Bursa 2006
12. Tüketici Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi Bursa 2007
13. Rekabet Hukuku Teori, Uygulama ve Mevzuat, 4. Bası Ekin Yayınevi Bursa 2007

14. Enerji Hukuku Cilt I Elektrik Sektöründe Rekabet ve Regülasyon, Ekin Yayınevi Bursa 2007
15. Enerji Hukuku Cilt II Petrol Piyasasında Rekabet ve Regülasyon, Ekin Kitabevi Bursa 2008 (354+xi)
16. Rekabet Hukuku Dersleri Yenilenmiş 2. Bası; Ekin Kitabevi, Bursa 2008
17. Enerji Hukuku Cilt III AB ve Türk Doğal Gaz Piyasalarında ve LPG Piyasasında Rekabet ve Regülasyon; Ekin Kitabevi, Bursa 2009 Mayıs (Baskıda)
18. Akaryakıt Dağıtım Anlaşmalarındaki İntifa Şartını Rekabet Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi Sorunlar ve Çözüm Önerileri; PETDER Yayını İstanbul 2009 (150 sayfa)
19. Otomobil Master Planı, Gelecek On Yılda Otomobil Sektörü; (Diğerleri ile Birlikte) ODD Yayını 2009
20. Avrupa Birliği Otomotiv Sektöründe Yeni Rekabet Kuralları, İlgili Tüzükler ve Kılavuzlarla Birlikte; (Av.Orhan Ünal, Av. Sibel Yılmaz Atik, Av. Halil Emre Önal, Av. Elif Gökdağ Öner ile birlikte) ODD katkılarıyla, Ekin Kitabevi Bursa 2010 (248+viii)
21. TÜRK AKARYAKIT SEKTÖRÜNDE REKABET YASAKLARINDAN DOĞAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ; (Av. Emre Önal ile birlikte) ekin Kitabevi Bursa 2011 (316+ix sayfa)
22. *Rekabet Hukuku Dersleri Yenilenmiş .3 Bası; Ekin Kitabevi, Bursa 2011
23. HUKUA GİRİŞ Açık Öğretim Fakültesi Yayınları Eskişehir 2011
24. Tüketici Hukuku; 5. Baskısı (yeni kanuna göre) Temmuz 2015 Ekin Kitabevi (780 sayfa)
25. Bankacılar İçin Tüketici Hukuku; Bankalar Arası Kart Merkezi Tarafından Basıldı Mart 2016 (383 sayfa)
26. Rekabet Hukuku Teori ve Uygulama Güncellenmiş ve Genişletilmiş 6.Baskı; Ekin Kitabevi, Bursa 2021
27. Rekabet Hukuku Dersleri Gözden Geçirilmiş 8.Baskı; Ekin Kitabevi, Bursa 2021

III. ÇEVİRİLER

1. AT. Rekabet Hukuku Mevzuatı; (Çeviri) Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi, Araştırma Dizisi Yayın No: 11 Ankara 1993 (küçük boy 278 sayfa)
2. AT.Rekabet Hukuku Mevzuatı (Çeviri) 1998 Rekabet Kurumu Yayını (318 sayfa)
3. Dikey Anlaşmalar Hakkında Komisyon Tüzüğü ve Komisyon Bildirimi; (Çeviri) Rekabet Kurumu yayını, 2001, Ankara (91 sayfa)
4. Uzmanlaşma Anlaşmaları, Araştırma Geliştirme Anlaşmaları Hakkında Komisyon Tüzükleri ve Kılavuz, Çeviri, Rekabet Kurumu Yayını 2001/2 (83 sayfa)

IV.TEZLER

1. Yüksek Lisans Tezi: Avrupa Ekonomik Topluluğunda Sosyal Politikalar; AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü 1982
2. Doktora Tezi:Avrupa Topluluğu Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması, Ocak 1989, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

TİCARET HUKUKU
DERSLERİ

Prof. Dr. İ. Yılmaz ASLAN

6102 Sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Hazırlanmış ve 6335 Sayılı Kanun'a Göre Yenilenmiş
15. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-71-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Ticaret Hukuku Dersleri isimli bu kitabın yazılması, yirmi yıllık bir hocalık deneyimine dayanmakta olup, Meslek Yüksek Okullarının ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin ticaret hukuku derslerinde okutulacak derli toplu bir ders kitabı ihtiyacının varlığından kaynaklanmıştır. Esasen bu kitabın yazılış amacı ders notu ihtiyacını karşılamaktır. Gerçekten İktisadi İdari Bilimler Fakültelerinde bir dönemlik ticaret hukuku dersleri bulunmaktadır. Ticaret hukuku derslerinin bir dönemde tümüyle okutulması mümkün değildir. Bu derslerde genellikle "Ticari İşletme Hukuku" kısmı okutulmaktaydı. Ancak bu derslerde biraz sıkıştırarak da olsa, "Şirketler" ve "Kıymetli Evrak" kısımlarının da okutulması mümkündür. Esasen Meslek Yüksek Okullarının standart müfredatlarında ticaret hukuku derslerinde her üç konunun da anlatılması gerekmektedir.

Bu sebeplerle, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin ve Meslek Yüksek Okullarının ders kitabı ihtiyacını, müfredatlarına uygun olarak karşılayabilmek için bu kitap yazılmıştır. Öğrencilerimize yararlı olması en büyük dileğimdir. Stajyer Av. Nihal Özkardeş kitabın güncellenmesinde desteğini esirgemedi, kendisine teşekkür ederim. Ayrıca Kitabın yıllardan beri basım ve dağıtımını yapan Ekin Yayınevi sahibi Mehmet Oymak'a da teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. İ. Yılmaz Aslan
İstanbul, Ocak 2022

KISALTMALAR

A.T.	: Avrupa Topluluğu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
age	: adı geçen eser
APS	: Avrupa Patent Sözleşmesi
art	: article
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AVAD	: Avrupa Vakfı Dergisi
b	: bent
B	: Bası
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BATİHAE	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
BD	: Bursa Barosu Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
bkz	: bakınız
C	: Cilt
c	: cümle
CMLR	: Common Market Law Review
Çev	: Çeviren
Drl	: Derleyen
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
E/K	: Esas/Karar
ECR	: European Court Report
EEC	: European Economic Community
El Rev	: European Law Review
EnTas KHK	: Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
f	: fıkra
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi

HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra İflas Kanunu
K	: Kanun
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
m	: madde
Mark KHK	: Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
MK	: Medeni Kanun
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
NK	: Noterlik Kanunu
Nr	: Numara
O.J.	: Official Journal
p	: page
Pat KHK	: Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname
RKHK	: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
s	: sayfa
S	: Sayı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TL	: Türk Lirası
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TRIP's	: Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması
TSHH	: Tüketici Sorunları Hakem Heyeti
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
v.	: Versus
vb.	: ve benzeri
vd	: ve devamı
Vol	: Volume
VUK	: Vergi Usul Kanunu
WIPO	: Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü
YKD	: Yargıtay Kararlar dergisi
Yön	: Yönetmelik

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM
İŞLETME VE TİCARİ İŞLETME

1. İŞLETME 1
1.1. GENEL OLARAK 1
1.2. İŞLETME ÇEŞİTLERİ 3
2. TİCARİ İŞLETME 4
2.1. GENEL OLARAK 4
2.2. TANIMI VE UNSURLARI 4
2.2.1. Tanımı 4
2.2.2. Unsurları 6
2.2.2.1. Gelir Sağlamayı Hedef Tutmak 6
2.2.2.2. Sürekli Olma 6
2.2.2.3. Bağımsızlık 7
2.2.2.4. Esnaf Faaliyeti Sınırlarını Aşma 8
2.3. TİCARİ İŞLETMENİN MALVARLIĞI 9
2.4.TİCARİ İŞLETMENİN MERKEZİ VE ŞUBELERİ 12
2.4.1. Merkez 12
2.4.2. Şube 12
2.5. TİCARİ İŞLETMENİN DEVRİ 14
2.6. TİCARİ İŞLETMENİN REHNİ 17
2.6.1. Genel Olarak 17
2.6.2. Ticari İşletme Rehni Sözleşmesi 18
2.6.3. Rehnin Kapsamı 19
2.6.4. Rehnin Hükümleri 20
2.6.5. Rehnin Paraya Çevrilmesi 21
2.6.6. Rehnin Sona Ermesi 22

2. BÖLÜM
TİCARİ İŞLER VE TABİ OLDUKLARI HÜKÜMLER

1. GENEL OLARAK 23
2. TİCARİ İŞİN BELİRLENMESİ 24
2.1. TÜRK TİCARET KANUNU'NDA DÜZENLENEN HUSUSLAR 24
2.2. BİR TİCARİ İŞLETMEYİ İLGİLENDİREN İŞLER 24
2.3. TİCARİ İŞ KARİNESİ 25
2.4. TARAFLARDAN BİRİ İÇİN TİCARİ İŞ OLAN SÖZLEŞMELER 25
3. TİCARİ İŞ OLMAYA BAĞLANAN SONUÇLAR 26
3.1. TESELSÜL KARİNESİ 26
3.2. TİCARİ İŞLERDE FAİZ 27
3.2.1. Genel Olarak 27
3.2.2. Faiz Serbestisi (İradi Faiz) 28
3.2.3. Kanuni Faiz 29
3.2.4. Ticari Faize İlişkin Özel Hükümler 30
3.3. YASAK VE EN YÜKSEK SINIRI AŞAN İŞLEMLER 31
3.4. TİCARİ İŞLERDE ZAMANAŞIMI 32
4. TİCARİ HÜKÜMLER 33
4.1. GENEL OLARAK 33
4.2. TİCARİ HÜKÜMLERİN UYGULANMA SIRASI 33
4.2.1. Genel Olarak 33
4.2.2. Emredici Hükümler 34
4.2.3. Sözleşme Hükümleri 34
4.2.4. Ticari Hükümler 35
4.2.5. Ticari Örf ve Adet 35
4.2.6. Genel Hükümler 37
5. CARİ HESAP 37
5.1. GENEL OLARAK 37
5.2. CARİ HESABIN İŞLEYİŞİ 38
5.3. CARİ HESABIN HÜKÜMLERİ 39
5.4. CARİ HESABIN SONA ERMESİ 40
5.5. ZAMANAŞIMI 41
6. TİCARİ DAVALAR VE ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ 41
6.1. MUTLAK TİCARİ DAVALAR 42
6.2. NİSPİ TİCARİ DAVALAR VE TİCARİ NİTELİKTE ÇEKİŞMESİZ YARGI İŞLERİ 42
6.3. HERHANGİ BİR TİCARİ İŞLETMEYİ İLGİLENDİRMEYEN HAVALE, VEDİA İLE FİKİR VE SANAT ESERLERİNE İLİŞKİN HAKLARDAN DOĞAN DAVALAR 43

3. BÖLÜM
TACİR SIFATI VE TACİR OLMANIN HÜKÜMLERİ

1. TACİR SIFATI 45
1.1. GENEL OLARAK 45
1.2. GERÇEK KİŞİLERİN TACİR SIFATI 46
1.2.1. Tanımı 46
1.2.2. Unsurları 46
1.2.2.1. Bir Ticari İşletmenin Varlığı 46
1.2.2.2. Ticari İşletmenin İşletilmesi 47
1.2.2.3. Ticari İşletmeyi Kısmen de Olsa Kendi Adına İşletme 47
1.2.3. Küçükler ve Kısıtlılar (Mahcurlar) 48
1.2.4. Ticaret Yapmaktan Men Edilenler 49
1.3. TÜZEL KİŞİLERİN TACİR SIFATI 50
1.3.1. Genel Olarak 50
1.3.2. Ticaret Şirketleri 51
1.3.3. Ticari İşletme İşleten Dernekler ve Vakıflar 51
1.3.4. Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Kurulan Teşekkül ve Müesseseler 52
1.3.5. Donatma İştiraki 53
2. TACİR OLMANIN HÜKÜMLERİ 54
2.1. GENEL OLARAK 54
2.2. İFLASA TABİ OLMA 54
2.3. TİCARET UNVANI SEÇME VE KULLANMA ZORUNLULUĞU 56
2.3.1. Genel Olarak 56
2.3.2. Tescil 57
2.3.3. Ticaret Unvanının Şekli 57
2.3.3.1. Genel Olarak 57
2.3.3.2. Gerçek Kişilerin Ticaret Unvanı 57
2.3.3.3. Adi Şirketin Ticaret Unvanı 58
2.3.3.4. Kollektif ve Komandit Şirketlerin Ticaret Unvanları 58
2.3.3.5. Limited, Anonim ve Kooperatif Şirketlerin Ticaret Unvanı 59
2.3.3.6. Diğer Tüzel Kişi Tacirler 60
2.3.3.7. Donatma İştirakinin Ticaret Unvanı 60
2.3.3.8. Ekler 60
2.3.3.9. Şubelerin Ticaret Unvanı 61
2.3.4. Ticaret Unvanı Üzerindeki Hak ve Korunması 61
2.3.5. Ticaret Unvanının Devri 62
2.3.6. İşletme Adı 63
2.4. TİCARET SİCİLİ VE SİCİLE TESCİL YÜKÜMLÜLÜĞÜ 63
2.4.1. Genel Olarak 63
2.4.2. Ticaret Sicili Teşkilatı 64

2.4.3. Tescil 65
2.4.4. Sicil Memurunun İnceleme Görev ve Yetkisi 67
2.4.5. Tescilin ve İlanın Etkisi 67
2.5. TİCARİ DEFTER TUTMA ZORUNLULUĞU 68
2.5.1. Genel Olarak 68
2.5.2. Defter Tutma Yükümlülüğü 69
2.5.2.1. Kapsamı 69
2.5.2.2. Sorumluluk 70
2.5.2.3. Defterlerin Saklanması 71
2.5.2.4. Tasdik ve Beyan Yükümlülüğü 72
2.5.3. Çeşitli Defterler 72
2.5.3.1. Yevmiye Defteri 72
2.5.3.2. Defteri Kebir 73
2.5.3.3. Envanter, Bilanço ve Finansal Tablolar 73
2.5.3.4. Karar Defteri 74
2.5.3.5. Diğer Defterler 74
2.5.4. Ticari Defterlerin Teslim ve İbrazı 74
2.5.5. Ticari Defterlerin Delil Olarak Kullanılması 76
2.5.5.1. TACİRİN LEHİNE DELİL OLMA 76
2.5.5.2. TACİRİN ALEYHİNE DELİL OLMA 78
2.5.5.3. CEZAİ SORUMLULUK 79
2.6. BASİRETLİ BİR İŞ ADAMI GİBİ DAVRANMA 80
2.7. TACİRLER ARASI İHTAR VE İHBARLAR 81
2.8. TİCARET KARİNESİ 82
2.9. ÜCRET VE FAİZ İSTEME HAKKI 82
2.10. FATURA VE TEYİT MEKTUBU 83
2.11. ÜCRET VE CEZANIN İNDİRİLMESİNİ İSTEYEMEME 84
2.12. TİCARİ ÖRF VE ÂDETE TABİ OLMA 85
2.13. ODAYA KAYDOLMA ZORUNLULUĞU 85
2.14. HAPİS HAKKINI KULLANMADA KOLAYLIKTAN YARARLANMA 85
2.15. TİCARİ SATIŞ VE TRAMPA 86

4. BÖLÜM
TACİR YARDIMCILARI

1. GENEL OLARAK 87
2. BAĞLI TACİR YARDIMCILARI 88
2.1. TİCARİ TEMSİLCİ 88
2.1.1. Tanımı 88

2.1.2. Atanması ... 88
2.1.3. Temsil Yetkisinin Kapsamı ... 89
2.1.4. Temsil Yetkisinin Sona Ermesi ... 91
2.2. TİCARİ VEKİL ... 91
2.2.1. Tanımı ... 91
2.2.2. Atanması ... 92
2.2.3. Temsil Yetkisinin Kapsamı ... 92
2.2.4. Temsil Yetkisinin Sona Ermesi ... 93
2.3. REKABET YASAĞI ... 93
2.4. PAZARLAMA SÖZLEŞMESİ VE PAZARLAMACI ... 94
2.4.1. Tanımı ... 94
2.4.2. Atanması ... 94
2.4.3. Pazarlamacının Yükümlülük ve Yetkileri ... 95
2.4.4. İşverenin Özel Yükümlülükleri ... 96
2.4.4.1. Faaliyet Alanı ... 96
2.4.4.2. Ücret ... 96
2.4.4.3. Harcamalar ... 97
2.4.5. Hapis Hakkı ... 97
2.4.6. Pazarlama Sözleşmesinin Sona Ermesi ... 97
3. BAĞIMSIZ TACİR YARDIMCILARI ... 98
3.1. SİMSAR (TELLAL) ... 98
3.1.1. Genel Olarak ... 98
3.1.2. Tanımı ve Unsurları ... 99
3.1.2.1. Tanımı ... 99
3.1.2.2. Unsurları ... 99
3.1.3. Ücret ... 99
3.1.4. Simsarlığın Sona Ermesi ... 100
3.2. ACENTE ... 101
3.2.1. Genel Olarak ... 101
3.2.2. Tanımı, Unsurları ve Çeşitleri ... 101
3.2.2.1. Tanımı ... 101
3.2.2.2. Unsurları ... 102
3.2.2.3. Çeşitleri ... 103
3.2.3. Temsil Yetkisi ... 103
3.2.4. Borçları ... 104
3.2.5. Hakları ... 105
3.2.6. Müvekkilin Borçları ... 107
3.2.7. Acente Sözleşmesinin Sona Ermesi ... 108
3.2.8. Denkleştirme İstemi ... 108
3.2.9. Rekabet Yasağı Anlaşması ... 111
3.2.10. Acenteye İlişkin Hükümlerin Uygulanma Sahası ... 112

3.3. KOMİSYONCU 113
3.3.1. Genel Olarak 113
3.3.2. Tanımı ve Unsurları 113
3.3.2.1. Tanımı 113
3.3.2.2. Unsurları 114
3.3.3. Borçları 115
3.3.4. Hakları 115
3.3.5. Komisyoncunun Taraf Olması 116
3.3.6. Sona Ermesi 117
3.4. TAŞIMA İŞLERİ KOMİSYONCUSU 117
3.4.1. Tanımı ve Unsurları 117
3.4.1.1. Tanımı 117
3.4.1.2. Unsurları 117
3.4.2. Borçları 118
3.4.3. Hakları 118
3.4.4. Komisyoncunun Taşıma İşini Kendi Üzerine Alması 119
3.4.5. Zamanaşımı 119
4. TEK SATICILIK SÖZLEŞMESİ 119
4.1. TANIMI 119
4.2. UNSURLARI 120
4.2.1. Süreklilik 120
4.2.2. Kendi Adına ve Hesabına Hareket 120
4.2.3. Tek Satış Hakkı 121
4.2.4. Satış Arttırma Faaliyetlerinde Bulunma 121
4.3. HUKUKİ MAHİYETİ 122

5. BÖLÜM
HAKSIZ REKABET VE ALDATICI REKLAMLAR

1. HAKSIZ REKABET 123
1.1. GENEL OLARAK 123
1.2. TANIMI 124
1.3. HAKSIZ REKABET HALLERİ 125
1.3.1. KÖTÜLEMEK 126
1.3.2. KENDİNİ VEYA ÜÇÜNCÜ KİŞİYİ REKABETTE AVANTAJLI DURUMA GETİRMEK 127
1.3.3. HAKKI OLMAYAN UNVANLARI, MESLEK, DERECE VE SEMBOLLERİ KULLANMAK 128
1.3.4. KARIŞTIRILMA 129
1.3.5. KARŞILAŞTIRMALI REKLAM 129

1.3.6. GÖSTERMELİK İLE ALDATMA 131
1.3.7. EK EDİMLERLE MÜŞTERİYİ GERÇEK DEĞER HAKKINDA ALDATMAK 132
1.3.8. MÜŞTERİLERİN KARAR VERME ÖZGÜRLÜĞÜNÜ SALDIRGAN SATIŞ YÖNTEMLERİ İLE SINIRLAMAK 133
1.3.9. GİZLEME 133
1.3.10.TÜKETİCİNİN KORUNMASI İLE İLGİLİ HAKSIZ REKABET HALLERİ 134
1.3.11. SÖZLEŞMEYİ İHLALE VEYA SONA ERDİRMEYE YÖNELTMEK . 135
1.3.12. BAŞKALARININ İŞ ÜRÜNLERİNDEN YETKİSİZ YARARLANMA .. 136
1.3.13. ÜRETİM VE İŞ SIRLARINI İFŞA ETMEK 137
1.3.14. İŞ ŞARTLARINA UYMAMAK 137
1.3.15. DÜRÜSTLÜK KURALINA AYKIRI İŞLEM ŞARTLARI KULLANMAK 137
1.4. HAKSIZ REKABET NEDENİYLE AÇILABİLECEK HUKUK DAVALARI 138
1.4.1. Davacılar 139
1.4.2. Davalılar 139
1.5. İHTİYATİ TEDBİR 141
1.6. ZAMANAŞIMI 141
1.7. HÜKMÜN İCRASI 142
1.8. CEZA DAVALARI 142
2. ALDATICI REKLAMLAR 143
2.1. REKLAM VE HUKUKİ MAHİYETİ 143
2.1.1. Reklamın Tanımı 143
2.1.2. Reklamın Hukuki Mahiyeti 144
2.2. ALDATICI REKLAM KAVRAMI VE BU KONUDAKİ DÜZENLEMELER 145
2.2.1. Genel Olarak 145
2.2.2. Haksız Rekabet Hükümleri Çerçevesinde Aldatıcı Reklam 147
2.2.2.1. Genel Olarak 147
2.2.2.2. Aldatıcı Reklamın Unsurları 147
2.2.2.2.1. Yanlış Reklam 147
2.2.2.2.2. Yanıltıcı Reklam 148
2.2.2.2.3. Aldatma Kabiliyeti 149
2.2.3. TKHK'da Reklamlarla İlgili Düzenlemeler 150
2.2.3.1. Genel Olarak 150
2.2.3.2. Ticari Reklamlarda Uyulması Gereken Genel İlkeler 152
2.2.3.2.1. Genel Olarak 152
2.2.3.2.2. Temel İlkeler 153
2.2.3.2.3. Ahlaka Uygunluk 154
2.2.3.2.4. Dürüstlük ve Doğruluk 155
2.2.3.2.5. Satışı Özendirici Reklamlar 157

2.2.3.2.6. Doğrudan Satış Reklamları 158
2.2.3.2.7. Karşılaştırmalı Reklamlar 158
2.2.3.2.8. Reklamlar ve Başka Firmalar 161
2.2.3.2.9. Küçüklere Yönelik Reklamlar 161
2.2.3.3. Can ve Mal Güvenliğini Tehlikeye Düşürücü Reklamlar 163
2.2.3.4. Zayıf Kişileri İstismar Edici Reklamlar 164
2.2.3.5. Aldatıcı Reklam Kıstası 165
2.2.3.6. Reklamlarda Yer Alan İddiaların İspatı 166
2.2.3.7. Reklamların Uygunluğundan Yükümlü Olanlar 167
2.3. TÜKETİCİNİN ALDATICI REKLAMLARA KARŞI BAŞVURABİLECEĞİ YOLLAR 168
2.3.1. TKHK Çerçevesinde Başvurulabilecek Yollar 168
2.3.1.1. Ayıplı Maldan Doğan Seçimlik Haklar ve Tazminat 168
2.3.1.2. Reklam Kurulu'na Şikayet 168
2.3.2. Genel Hükümler Çerçevesinde Başvurulabilecek Yollar 169
2.3.2.1. TBK'nın Aldatmaya İlişkin Hükümleri 169
2.3.2.2. TTK'nın Haksız Rekabete İlişkin Hükümleri 170

6. BÖLÜM
ŞİRKETLER HUKUKU

BİRİNCİ KISIM GENEL BİLGİLER

1. GİRİŞ 173
2. ORTAKLIKLARIN SINIFLANDIRILMASI 174

İKİNCİ KISIM ADİ ŞİRKET

1. TANIMI VE UNSURLARI 174
1.1. TANIM 174
1.2. UNSURLARI 175
2. KURULUŞU 175
2.1. ŞEKİL VE İSPAT 175
2.2. SERMAYE PAYI 176
2.3. ŞİRKETİN KONUSU 176
2.4. TİCARET SİCİLİNE TESCİL 177
3. TARAF EHLİYETİ 177
4. SERMAYE PAYININ DEVRİ 178
5. ORTAKLIKTAN ÇIKMA VE ÇIKARILMA 179
6. SONA ERMESİ 180
7. ZAMANAŞIMI 181

ÜÇÜNCÜ KISIM KOLLEKTİF ŞİRKET

1. TANIMI VE UNSURLARI 182
1.1. TİCARİ İŞLETME 182
1.2. TİCARET UNVANI 183
1.3. GERÇEK KİŞİ 183
1.4. SINIRSIZ SORUMLULUK 183
1.5. TÜZEL KİŞİLİK 184
2. KOLLEKTİF ŞİRKETİN KURULUŞU 184
2.1. GENEL OLARAK 184
2.2. KOLLEKTİF ŞİRKETTE İLİŞKİLER 185
2.2.1. İç İlişkiler 185
2.2.2. Dış ilişkiler 185
2.2.2.1. Kollektif Şirketin Üçüncü Kişilerle İlişkisi 186
2.2.2.2. Ortakların Üçüncü Kişilerle İlişkileri 187
3. ORTAKLAR ARASINDA DEĞİŞİKLİK 187
4. KOLLEKTİF ŞİRKETİN İŞLEYİŞİ 189
4.1. YÖNETİM HAKKI VE GÖREVİ 189
4.2. DENETİM HAKKI 191
4.3. ORTAKLAR KURULU 191
4.4. KAR VE ZARARA KATILMA 191
4.5. REKABET YASAĞI 192
5. KOLLEKTİF ŞİRKETİN SONA ERMESİ VE TASFİYESİ 193
5.1. GENEL OLARAK 193
5.2. KOLLEKTİF ŞİRKETTE SONA ERME SEBEPLERİ 193
5.2.1. Fesih (Dağıtma) Sebepleri 193
5.2.2. İnfisah (Dağılma) Sebepleri 193
5.3. KOLLEKTİF ŞİRKETİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI 194
5.4. TASFİYE 194

DÖRDÜNCÜ KISIM KOMANDİT ŞİRKET

1. GENEL OLARAK 195
2. TANIMI VE UNSURLARI 195
3. KOMANDİT ŞİRKETİN KURULUŞU 196
4. KOMANDİT ŞİRKETİN İŞLEYİŞİ 197
4.1. ORTAKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLER 197
4.2. ŞİRKETİN VE ORTAKLARIN ÜÇÜNCÜ KİŞİLERLE OLAN İLİŞKİLERİ 198
4.3. ORTAKLAR ARASINDA DEĞİŞİKLİK, SONA ERME VE TASFİYE 199

BEŞİNCİ KISIM ANONİM ŞİRKET

1.TANIMI VE UNSURLARI 199
2. ANONİM ŞİRKETİN KURULUŞU 200

2.1. KURULUŞ SİSTEMİ ... 200
2.2. ÇEŞİTLERİ ... 201
2.3. KURUCULAR ... 201
2.4. ESAS SÖZLEŞME ... 203
3. TÜZEL KİŞİLİĞİ KAZANMA VE SONUÇLARI ... 204
4. ANONİM ŞİRKETİN İŞLEYİŞİ ... 205
4.1. GENEL OLARAK ... 205
4.2. YÖNETİM KURULU ... 205
4.2.1. Kuruluş Biçimi ... 205
4.2.2. Yönetim ve Temsil ... 207
4.2.2.1. Genel Olarak ... 207
4.2.2.2. Temsil Yetkisi ... 209
4.2.2.3. Yönetim Görevleri ... 210
4.2.2.4. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı (TTK m. 392) ... 212
4.2.2.5. Müzakerelere Katılma Yasağı ... 213
4.2.2.6. Yönetim Kurulu Toplantıları (TTK m. 390) ... 214
4.2.3. Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ... 214
4.2.3.1. Yönetim Kurulunun ve Üyelerinin Organ Sıfatı ... 214
4.2.3.2. Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu ... 215
4.2.3.3. Sorumluluk Davaları ... 218
4.2.3.4. İbra ... 218
4.3. MÜDÜRLER ... 219
4.4. ANONİM ŞİRKETTE DENETİM ... 220
4.4.1. Genel Olarak (TTK m. 397) ... 220
4.4.2. Denetçiler ... 221
4.4.2.1. Atanması ve Görevden Alınması (TTK m. 399) ... 221
4.4.2.2. Denetçi Olabilecekler (TTK m. 400) ... 222
4.4.2.3. Denetçilerin Gözetimi ... 224
4.4.3. Denetim Sonucu (TTK m. 403) ... 224
4.4.4. Denetçinin Sorumluluğu ... 225
4.4.5. Bakanlık Denetimi ... 225
4.4.6. Sermaye Piyasası Kurulu'nun Denetimi ... 226
5. GENEL KURUL ... 226
5.1. GENEL KURUL VE TOPLANTILARI ... 226
5.2. TOPLANTILARA KATILMA VE KARAR YETER SAYISI ... 229
5.2.1. Toplantılara Katılma Hakkı ... 229
5.2.2. Toplantı Yeter Sayısı ... 230
5.3. KARARLAR ... 230
5.3.1. Genel Olarak ... 230
5.3.2. Oy Hakkından Yoksunluk ... 231
5.4. TOPLANTI TUTANAĞI ... 232

5.5. BİLGİ ALMA VE İNCELEME HAKKI ... 232
5.6. ÖZEL DENETİM İSTEME HAKKI ... 233
5.7. GENEL KURUL KARARLARININ ETKİSİ, İPTALİ ve BUTLANI ... 234
5.7.1. Kararların Etkisi ... 234
5.7.2. Kararların İptali ve Butlanı ... 235
5.7.2.1. İptal davası açabilecek kişiler ... 235
5.7.2.2. İptal sebepleri ... 235
5.7.2.3. Butlan ... 235
5.7.2.4. Ortak Hükümler ... 236
5.8. ESAS SÖZLEŞMENİN DEĞİŞTİRİLMESİ ... 237
5.8.1. Genel Olarak ... 237
5.8.2. Toplantı ve Karar Yeter Sayısı ... 239
5.8.3. İmtiyazlı Pay Sahipleri Genel Kurulu ... 240
5.8.4. Tescil ... 242
5.8.5. Esas Sermayenin Artırılması ve Azaltılması ... 242
6. PAY SENETLERİ VE DİĞER MENKUL KIYMETLER ... 243
6.1. PAY SENETLERİ ... 243
6.2. DİĞER MENKUL KIYMETLER ... 244
7. SONA ERME VE TASFİYE ... 245
7.1. SONA ERME SEBEPLERİ ... 245
7.2. TASFİYE ... 246
7.2.1. Genel Olarak ... 246
7.2.2. Ek Tasfiye ... 248
7.2.3. Tasfiyeden Dönme: ... 248

ALTINCI KISIM SERMAYESİ PAYLARA BÖLÜNMÜŞ KOMANDİT ŞİRKET
1. TANIMI VE UNSURLARI ... 249

YEDİNCİ KISIM LİMİTED ŞİRKET
1. TANIM ... 251
2. NİTELİKLERİ ... 251
2.1. ORTAKLARIN SAYISI ... 251
2.2. TİCARET UNVANI ... 252
2.3. ESAS SERMAYE ... 252
2.4. SINIRLI SORUMLULUK ... 253
2.5. TİCARİ İŞLETME ... 253
2.6. ESAS SERMAYE PAYI ... 253
2.7. AMAÇ VE KONU ... 253
2.8. TÜZEL KİŞİLİK ... 253
3. LİMİTED ŞİRKETİN KURULUŞU ... 254
3.1. KURULUŞ SAFHALARI ... 254

3.1.1. Esas Sözleşmenin Hazırlanması ... 254
3.1.2. Tescil ... 256
4. ESAS SÖZLEŞMENİN DEĞİŞTİRİLMESİ ... 256
5. ORTAKLARIN HAK VE BORÇLARI ... 257
5.1.Esas Sermaye Payının İşlemlere Konu Olması ... 257
5.1.1. Devir ... 257
5.1.2. Miras, Eşler Arasındaki Mal Rejimi ve İcra ... 258
5.1.3. Tescil ... 258
5.2. Birden Fazla Ortağa Ait Esas Sermaye Payı ... 259
5.3. Ek Ödeme ve Yan Edim Yükümlülükleri ... 259
5.4. Bağlılık Yükümlülüğü ve Rekabet Yasağı ... 260
5.5. Bilgi Alma ve İnceleme Hakkı ... 261
6. LİMİTED ŞİRKETİN YAPISI ... 261
6.1. GENEL OLARAK ... 261
6.2. GENEL KURUL ... 262
6.3. YÖNETİM VE TEMSİL ... 264
6.4. TİCARİ MÜMESSİL VE VEKİLLERİN TAYİNİ ... 266
6.5. DENETİM ... 266
7. LİMİTED ŞİRKETİN SONA ERMESİ VE TASFİYE ... 266
7.1. SONA ERME ... 266
7.2. TASFİYE ... 267

7. BÖLÜM
KIYMETLİ EVRAK HUKUKU

BİRİNCİ KISIM GENEL OLARAK KIYMETLİ EVRAK

1. TERİM ... 269
2. TÜRK MEVZUATINDA KIYMETLİ EVRAK ... 270
3. TANIM ... 270
3.1. SENET NİTELİĞİ TAŞIMASI ... 271
3.3. HAK VE SENET BİRLİKTELİĞİ ... 271
4. KIYMETLİ EVRAK HAKKININ DOĞUMU ... 272
5. KIYMETLİ EVRAKIN SINIFLANDIRILMASI ... 272
5.1. NAMA YAZILI KIYMETLİ EVRAK ... 273
5.2. EMRE YAZILI KIYMETLİ EVRAK ... 273
5.3. HAMİLE YAZILI KIYMETLİ EVRAK ... 275
6. KIYMETLİ EVRAKTA DÖNÜŞTÜRME ... 275
7. KIYMETLİ EVRAKIN ZİYAI VE İPTALİ ... 276
7.1. GENEL OLARAK ... 276
7.2. İPTAL KARARININ SONUÇLARI ... 277

7.2.1. Senet borçluları yönünden ... 278
7.2.1.1. Temel borç ilişkisine dayalı alacak davası açılması ... 278
7.2.1.2. Yeni senet düzenlenmesi davası açılması ... 278
7.2.2. Senede zilyet olan üçüncü şahıs yönünden ... 279
7.3. İPTAL DAVASINDA YETKİLİ MAHKEME ... 279

İKİNCİ KISIM KAMBİYO SENETLERİ

1. TERİM ... 280
2. KAMBİYO SENETLERİNE ÖZGÜ NİTELİKLER ... 280
3. KAMBİYO SENETLERİNDE EHLİYET, İMZA VE TEMSİL ... 281
3.1. EHLİYET ... 281
3.2. İMZA ... 281
3.3. TEMSİL ... 282
4. POLİÇE ... 283
4.1. GENEL OLARAK ... 283
4.2. POLİÇENİN ŞEKİL UNSURLARI ... 283
4.3. POLİÇEYİ İMZA EDENLERİN SORUMLULUĞU ... 284
4.3.1. Muteber Olmayan İmzaların Bulunması ... 284
4.3.2. Salahiyet Olmaksızın İmza ... 285
4.3.3. Keşidecinin (Düzenleyenin) Sorumluluğu ... 285
4.4. MUHATABIN DURUMU ... 286
4.5. CİRO ... 286
4.6. VADE ... 287
4.7. ÖDEME ... 288
4.8. HAMİLİN DURUMU VE HAKLARI ... 289
4.9. AVAL ... 291
4.10. ARAYA GİRME ... 291
4.10.1. Araya Girme Suretiyle Kabul ... 292
4.10.2. Araya Girerek Ödeme ... 293
4.11. ZAMANAŞIMI ... 293
5. BONO ... 294
5.1. BONONUN HUKUKİ NİTELİĞİ ... 294
5.2. BONONUN UNSURLARI ... 295
5.3. BONODA ŞEKİL ŞARTLARININ NOKSANLIĞI ... 296
5.4. BONODA HAK SAHİBİ ... 296
5.5. BONOYU DÜZENLEYENİN SORUMLULUĞU ... 297
6. ÇEK ... 298
6.1. GENEL OLARAK ... 298
6.2. ÇEKİN UNSURLARI ... 299
6.3. ÇEKTE ŞEKİL ŞARTLARININ NOKSANLIĞI ... 300
6.4. ÇEKTE HAK SAHİBİ ... 300

6.5. ÇEK BORÇLUSUNUN SORUMLULUĞU 301
6.6. KARŞILIK 304
6.7. KARŞILIKSIZ ÇEK 305
6.7.1. Genel Olarak 305
6.7.2. Karşılıksız Çekte Karşılığın Bulunmadığının Tespiti 306
6.7.3. Karşılıksız Çekte Sorumluluk 310
6.7.4. Çek Karşılığının Ödenmemesi ve Yaptırımlar 311
6.7.5. Çekte Ciro 312
6.7.6. Çekten Cayma 313

ÜÇÜNCÜ KISIM KAMBİYO SENETLERİNE BENZEYEN SENETLER
1. EMRE YAZILI HAVALE 314
2. EMRE YAZILI ÖDEME VAADİ 314

DÖRDÜNCÜ KISIM EMTİA SENETLERİ
DÖRDÜNCÜ KISIM EMTİA SENETLERİ 315

KAYNAKLAR 317

KAYNAKLAR

ADAK, Agah; "Türk Hukuku Açısından Haksız Rekabet Müessesesi Ve Reklam Yolu İle Haksız Rekabet" Adana İktisadi Ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi 1975 S.4 s. 362

AKYAZAN, S.: Çekin Muhataba İbrazı Zorunluluğu ve Çekten Cayma, Batider, C. VI., S. 4, Aralık 1972.

ANSAY, T.: Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1973.

ARKAN, Sabih; Ticari İşletme Hukuku; Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü yayını Ankara 1993.

ARKAN, Sabih; Ticari İşletme Hukuku; Genişletilmiş Altıncı Baskı, Ankara, 2001.

ASLAN; İ Yılmaz; Tüketici Hukuku; Bursa 1997.

ASLAN, İ. Yılmaz; Hukuka Giriş, Bursa, 2001.

ASLAN, İ. Yılmaz; Rekabet Hukuku; Genişletilmiş 2. Basım; Bursa 2001.

ASLAN, İ.Y., ŞENYÜZ, D., ERGÜN, M.: İşletme Hukuku, Bursa 2002.

ASLANLI, H., DOMANİÇ, H.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, İstanbul 1989.

ATALAY, O.: Anonim Şirketlerin İflası, İzmir 1996.

BOZER, Ali; GÖLE, Celal: Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi; 16. Baskı, Ankara 2000.

ÇEKER, M: Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, BATİHAE Yayın No: 356, Ankara 2000.

ÇEKER, M: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, Adana 2011.

DOĞAN, A.A.: Sermaye Şirketleri Kuruluş ve Genel Kurul Rehberi, B. 2, Ankara 1999.

DOĞANAY, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Madde 347-815, C. II, Ankara 1974.

DOMANİÇ, H.: Kıymetli Evrak Hukuku, B. 2, İstanbul 1975.

DOMANİÇ, H: Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi II, İstanbul 1988.

DOMANİÇ, Hayri; Ticaret Hukukunun Genel Esasları; İstanbul 1988.

DOMANİÇ, Hayri; Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Adi Şirketler, Kollektif ve Komandit Şirketler; Cilt 1, İstanbul 1988.

DÖNMEZ, İrfan; Markalar ve Haksız Rekabet Davaları; Beta basım yayım 1992 İstanbul.

EREN, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, B. 7, İstanbul 2001.

ERİMEZ, R.: Şirketlerde Kar Dağıtımı ve Yedek Akçeler, İstanbul 1976.

ERİŞ, G.: Açıklamalı-İçtihatlı-Türk Ticaret Kanunu, C. II, Kıymetli Evrak ve Taşıma, Ankara 1988.

ERMAN, E.S.: Poliçe-Bono-Çek ve Kambiyo Senetlerine Ait Özel Takip Yolları, Ankara 1973.

GÖLE, Celal; Ticaret Hukuku Açısından Aldatıcı Reklamlara Karşı Tüketicinin Korunması; Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını Ankara 1983.

GÜRBÜZ, A.H.: Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar, B. 2, İstanbul 1986.

HELVACI, M.: Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, B. 2, İstanbul 2001.

İMREGÜN, Oğuz; Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri; İstanbul 1995 Gözden Geçirilmiş Üçüncü Bası.

İNAN, N.: Çek Rizikolarında Doğan Sorumluluk – Karşılıksız Çek, Sahte ve Tahrif Edilmiş Çek, Çekin Çalınması, Ankara 1981.

İNAN, Nurkut; "Tek Satıcılık Sözleşmesi ve Üçüncü Kişiler", Batıder C.XVII S. 2, s. 58.

İŞGÜZAR, Hasan; Tek Satıcılık Sözleşmesi; Ankara 1989.

KALPSÜZ, T., EREM, F., ÇELEBİCAN, G.: İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları No: 32, B. 2, Ankara 1974.

KALPSÜZ, T.: Anonim şirketlerde idare meclisi üyelerinin şirketle rekabet teşkil eden davranışları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 303, Profesör Dr. H.C. Oğuzoğlu'na Armağan, Ankara 1972.

KALPSÜZ, T.: İktisadi ve Hukuki Yönden Çek-Hukuki Yönden Çek-; Türkiye Bankalar Birliği Yayınları No: 32, Ankara 1968.

KALPSÜZ, T.; Hukuki Yönden Çek-İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, B. 2, Ankara 1974.

KARAHAN, S.: Anonim Şirketlerde Tasfiye, Konya 1998.

KARAHAN, Sami; Ticari İşletme Hukuku; Güncelleştirilmiş 8. Baskı Konya 1998.

KARAYALÇIN, Y.: Ticaret Hukuku II. Şirketler Hukuku, B. 2, Ankara 1973.

KARAYALÇIN, Y.: Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), B. 4, Ankara, 1970.

KARAYALÇIN, Y.; Özel Hukukda Meseleler ve Görüşler "Hukuki Mütalaalar", AÜHF., Yayın No. 376, Ankara 1975-VI.

KAYAR, İ: Anonim Ortaklıkta Mali Durumun Bozulması ve Alınacak Tedbirler, Konya 1997.

KENDİGELEN, A.: Adi şirket, ticaret şirketleri ve kooperatife ilişkin payların devrinde şekil, Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi, C. XVI, S. 182/1, Şubat 1997, s. 24.

KINACIOĞLU, N.: Kambiyo Senetleri-Poliçe Bono Çek, Ankara 1970.

KURU, B., ARSLAN, R., YILMAZ, E.: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 1986.

KURU, B.: Tesbit Davaları, B. 2, Ankara 1988.

MİMAROĞLU, Sait Kemal; Ticaret Hukuku, Birinci Cilt: İşletme Hukuku; Ankara 1978 3. bası, Banka Ve ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

MOROĞLU, E.: Türk Ticaret Kanununa Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, BATİHAE Yayın No: 273, Ankara 1993.

MOROĞLU, Erdoğan; "Karşılaştırmalı Reklamlar Ve Yargıtay Kararları" Ticaret Hukuku Ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 11 13-14 Mayıs 1994, Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını tebliğin tartışmalar kısmı s. 26

MUŞUL, T: Kambiyo Senetlerine Dayanan Haciz Yolu ile Takip, Batider; 1974/7.

ÖCAL; Akar; "Reklam Ve Haksız Rekabet" Eskişehir İktisadi Ve Ticari İlimler Akademisi Dergisi, C.VI S.II 1970 s. 96.

ÖZTAN, F.: Kıymetli Evrak Hukuku, B.2, Ankara 1997.

PEKCANITEZ, H.: Anonim Ortaklıkların İflası, Ankara 1991.

POROY, R., TEKİNALP, Ü., ÇAMOĞLU, E.: Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, B. 5, İstanbul 1993.

POROY, R.: Fransız Çek Hukukunda Son Gelişmeler, Çek Hukukunda Gelişmeler Sempozyumu, Batider, 1981/11, 2, s. 105.

POROY, Reha; YASAMAN, Hamdi; Ticari İşletme Hukuku; Güncelleştirilmiş 7. Bası; İstanbul 1995.

POROY; Ticari İşletme Hukuku; İstanbul 1991 6. bası.

PULAŞLI, H.: Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri, Ankara 1992.

SABUNCUOĞLU, Zeyyat; TOKOL, Tuncer; İşletme; Bursa 2001.

SELÇUK, S.: Çek Keşidesinin Koşulları ve Karşılıksız Çek, AD., Yıl. 65, S. 4-5, 1974.

TANDOĞAN, Haluk; Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri; C 1/1. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü yayını, Ankara 1985.

TEKİL, Fahiman; Ticari İşletme Hukuku; İstanbul, 1997.

TEOMAN, Ömer ; Yaşayan Ticaret Hukuku, Cilt 1 Hukuki Mütalaalar, Kitap: 7 1995-1996 Beta basım yayım İstanbul 1997.

TÜRK, H.S.: Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, BATİHAE Yayın No. 185, Ankara 1986.

ULUÇ, M.R.: İtalyan Hukukunda Çekin Cezai Himayesi, Batider, C. III, 1965/I.

UYAR, T.: İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri, Manisa 1982.

UYAR, T.: Müruru Zamana Uğrayan Kambiyo Senetlerinin Akibeti, 1 BD., 1971/14.

UYGUR, T.: Açıklamalı –İçtihatlı Borçlar Kanunu Özel Borç İlişkileri, C. 7, Ankara 1994.

YAZMAN, Y.K.: Poliçeler ve Çekler, Sigorta Dünyası, Yıl. 15, S. 173, Mayıs Ankara 1974.

YONGALIK, A.: Adi Şirkette Sermaye Payı, BATİHAE Yayın No. 252, Ankara 1991.

YÜKSEL, A.S.; Karşılıksız Çek, Batider, C. II, S. I, Ankara 1963.

KENTLEŞME POLİTİKASI

Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN
Aksaray Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Öğretim Üyesi

10. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

UYARI : LÜTFEN BU ESER İÇİN YILLARCA HARCANAN EMEĞE SAYGI GÖSTERİNİZ.
KİTABIN FOTOKOPİSİNİ SATIN ALMAK VE SATMAK YASA DIŞIDIR VE SUÇTUR.
SUÇ İŞLENMESİNE İZİN VERMEYİNİZ.
(Fotokopi çekenleri bildirenler ödüllendirilecektir.)

5846 sayılı ve **2936** sayılı **Fikir ve Sanat Eserleri Yasalarıve Türk Ticaret Yasası gereğince**; "fotokopi, tarama, yazma vs. herhangi bir yöntemle bir kitabın bir bölümünü dahi olsa çoğaltarak **satın alan**, **satan** veya bir kitaptan yazarın yazılı izni olmadan **alıntı yapan** kişi ve kurumlar;

- **Her bir kopya için 2 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası (para cezasına çevrilmeksizin),**
- **10 bin TL'den 150 bin TL'ye kadar mahkemenin karar vereceği para cezası,**
- **Meslekten men ve kopyalama ve basım cihazlarına el konulması,**

cezaları ile **cezalandırılırlar**."

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-72-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Onuncu Baskıya Önsöz

Kentleşme Politikası başlıklı elinizdeki kitap, Ekin Yayınevi tarafından basılan –*Yönetim Bilimi ve Türk Kamu Yönetimi* ile *Yerel Yönetimler* adlı diğer kitaplarımız gibi- öğrenci dostu ders kitaplarımızdan üçüncüsü. Kitabın dokuzuncu baskısından hemen sonra Salgın başladı. İki yıldır, şehirler yüz yılda bir karşılaşılan bir küresel sağlık sorunuyla baş etmeye çalıştılar. Şehirleri yönetenler de şehirlerde yaşayan bizler de daha önce hiç tecrübe etmediğimiz iki yılı geride bıraktık. Salgın (hukukî olarak) henüz bitmedi. Ama artık hem bireyler hem de kurumlar Salgın geçmiş gibi iş / plân yapmaya başladılar. Bu, insanlık adına sevindirici bir duruma işaret ediyor.

Bizler, Salgını tecrübe ettik. Dolayısıyla, "Gerçekte ne oldu?" sorusunu şu an cevaplayabilecek durumda değiliz. Önümüzdeki yıllarda Salgının başta şehirler olmak üzere diğer pek çok alanda ne gibi etkilerinin olduğuna dair çok sayıda çalışma yapılmış olacak. Belki bir on sene sonra, Salgınla ilgili daha gerçekçi / ayağı yere basan değerlendirmeler yapabilecek bir duruma geleceğiz.

***

Bu baskıda, İkinci, Dördüncü, Beşinci, Sekizinci, Dokuzuncu, On İkinci, On Üçüncü, On Dördüncü ve On Beşinci Bölümlere kısa eklemeler, yine bu bölümlerde bazı düzeltmeler yaptım. Salgın ve sonrasında yaşanan gelişmeler, bir sonraki baskının baştan sona gözden geçirilmesinin yararlı olacağını gösteriyor.

***

Bu baskı, 2022 yılında yapılmış olacak. Bir sonraki yıl, 2023. Kurtuluş Savaşı sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı. Daha nice yüz yıllara.

***

Yeni baskıdaki özverili çalışmalarından dolayı Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkür ediyor, kitabın, öğrencilerimize ve konuya ilgi duyan akademisyenlere yararlı olmasını diliyorum.

Okuyucularımıza açık zihinli günler diliyorum.

Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN
01 Ağustos 2022
Meydan Mahallesi, Aksaray

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
KENT, KENTLEŞME VE POLİTİKA

1. Kent 3
2. Kentleşme 8
3. Politika 9
   3.1. Siyaset Bilimi/Politika 9
   3.2. Siyasa/Politika 10
4. Kentleşme Politikası 11
5. Kentlerin Sınıflandırılması 15
6. Kentleşmenin İlgili Olduğu Bilim Dalları 16

Temel Kavramlar 20
Test Soruları 20
Notlar 22

İKİNCİ BÖLÜM
KENT VE KENTLEŞME: TEMEL KAVRAMLAR

1. Kentle İlgili Temel Kavramlar 25
   1.1. Köy Kent/Tarım Kent 25
   1.2. Yeni Kent 25
   1.3. Ana Kent/Engin Kent 25
   1.4. Optimal Kent 26
   1.5. Yörekent 28
   1.6. Küresel Kent 29
   1.7. İslâm Kenti 31
   1.8. Akıllı Kent 32
   1.9. Kayıp Kent 32
   1.10. Yoksul Kent 32
   1.11. Sürdürülebilir Kent 33
   1.12. Teknokent 34
   1.13. Yavaş/Sakin Kent 35
   1.14. Yaratıcı Kent 37
2. Kentleşmeyle İlgili Kavramlar 37
   2.1. Sahte Kentleşme 38
   2.2. Bağımlı Kentleşme 38

2.3. Karşı Kentleşme 38
Temel Kavramlar 41
Test Soruları 41
Notlar 43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KENT KURAMLARI VE KURAMCILARI

1. İlk Kentlerin Ortaya Çıkışı 47
2. Kuram ve Tarihin Önemi 47
3. Kuramların Sınıflandırılması 49
3.1. İşlevsel Kuramlar 49
3.2. Normatif Kuramlar 50
4. Sosyologların Kent Kuramları 51
4.1. Kente Değinen Sosyologlar 53
4.2. Kent Sosyologlarının Kent Kuramları 54
4.2.1. Ortak Merkezli Bölgeler Kuramı 55
4.2.2. Dilimler Kuramı 56
4.2.3. Birden Çok Merkezli Büyüme Kuramı 56
4.2.4. Kent Ekolojistlerinin Eleştirisi 59
5. Diğer Kuram ve Kuramcılar 59
6. İslâm Kenti Kuramları 61
7. Türkiye'de Kentbilim Çalışmaları 63
Temel Kavramlar 65
Test Soruları 65
Notlar 67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KENTLEŞME

1. Kentleşmenin Sebepleri 71
2. Kentleşme Sebeplerinin Sınıflandırılması 71
2.1. İktisadî Sebepler 71
2.2. Siyasî Sebepler 73
2.3. Teknolojik Sebepler 74
2.4. Sosyo-Psikolojik Sebepler 75
3. Dünyada Kentleşme 76
4. Türkiye'de Kentleşme 79
5. Dış Göçler 84
5.1. Dış Göçün Sebepleri 84

5.2. Türkiye'nin Gurbetçileri 85
6. Kaçak Göçmenler 86
Temel Kavramlar 88
Test Soruları 88
Notlar 90

BEŞİNCİ BÖLÜM
FARKLI EKONOMİK SİSTEMLERDE KENTLEŞME POLİTİKASI

1. Kalkınma Kuramları ve Kentleşme 93
1.1. Modernleşme Kuramı 93
1.2. Bağımlılık Kuramı ve Kentleşme 95
1.3. Modernleşme ve Bağımlılık Kuramlarının Eleştirisi 96
2. İktisadi Sistemler ve Kentleşme Politikaları 97
2.1. Piyasa Merkezli Kentleşme Politikaları 97
2.2. Devletçi Kentleşme Politikaları 97
3. Farklı İktisadi Sistemlerde Kentleşme Politikaları 98
3.1. Kapitalist Sistemlerde Kentleşme Politikaları 98
3.2. Sosyalist Sistemlerde Kentleşme Politikaları 100
4. Türkiye'de Kentleşme Politikaları 101
4.1. 1960 Öncesi Dönem 101
4.2. 1960-1980 Arası Dönem 102
4.2.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967) 103
4.2.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) 104
4.2.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) 104
4.2.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983) 104
4.3. 1980 Sonrası Dönem 105
4.3.1. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989) 105
4.3.2. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) 106
4.3.3. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000) 106
4.3.4. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) 107
4.3.5. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) 107
4.3.6. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018) 108
4.3.7. On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2019-2023) 109
5. Plân ve Uygulama İlişkisi 109
Temel Kavramlar 111
Test Soruları 111
Notlar 113

ALTINCI BÖLÜM
KENTSEL PLÂNLAMA POLİTİKASI

1. Plânlamanın Tanımı 117
2. Kent Plânlaması 117
3. Kent Plânlamasının Tarihi 118
4. Kent Plânlaması Süreci 120
5. Kent Plânlamasında Bulunması Gereken Özellikler 122
6. Kent Plânlamasının Araçları 123
7. Türkiye'de Kent Plânlaması 125
   8.1. Osmanlı Dönemi 126
   8.2. Tek Parti Dönemi (1923-1950) 126
   8.3. Çok Partili Dönem (1950 Sonrası) 127
   8.4. Kent Plânlaması Anlayışı 128
   8.5. Kent Hukuku 129
   8.6. Kent Plânlaması Türleri 130
Temel Kavramlar 131
Test Soruları 131
Notlar 133

YEDİNCİ BÖLÜM
KIRSAL KALKINMA POLİTİKASI

1. Kır ve Kırsal Kalkınmanın Tanımı 137
2. Kırı Yücelten Çözüm Önerileri: Dünyadan Örnekler 139
   2.1. Bahçe Kent 139
   2.2. Yeni Kent 141
   2.3. Kentsel Köy 143
   2.4. Kırsal Kent 143
3. Kırı Yücelten Çözüm Önerileri: Türkiye'den Örnekler 144
   3.1. Köy Kent 144
   3.2. Tarım Kent 145
   3.3. Diğer Öneriler 146
4. Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları 146
   4.1. Tek Parti Dönemi 147
   4.2. Çok Partili Dönem 148
   4.3. Dışa Açık Ekonomiye Geçiş 149
5. Kırsal Alandaki Güncel Gelişmeler 150
Temel Kavramlar 152
Test Soruları 152
Notlar 154

SEKİZİNCİ BÖLÜM
BÖLGESEL PLÂNLAMA POLİTİKASI

1. Bölge Kavramının Tanımı 157
2. Bölge Plânlamasının Dayandığı Nedenler 158
3. Bölge Plânlaması ve Sosyal Adalet 159
4. Bölge Plânı Türleri 160
4.1. Metropoliten Plân 160
4.2. Az Gelişmiş Bölge Plânı 162
4.3. Stratejik Amaçlı Bölge Plânlaması 165
5. Bölgesel Kalkınmanın Araçları: Türkiye Örneği 165
5.1. Güneydoğu Anadolu Projesi 167
5.2. Kalkınmada Öncelikli Yöre Politikası 168
5.3. Kalkınma Ajansları 168
5.4. Ulusal Politikalar ve Bölgesel Kalkınma 170
Temel Kavramlar 171
Test Soruları 171
Notlar 173

DOKUZUNCU BÖLÜM
KONUT POLİTİKASI

1. Konut Sorunu 177
2. Konutla İlgili Temel Kavramlar 177
2.1. Konut Talebi 178
2.2. Konut İhtiyacı 178
2.3. Kentsel Yenileme 179
2.4. Kendi Evini Yapana Yardım 180
2.5. Kapalı Topluluklar 181
2.6. Soylulaştırma 181
2.7. Süzülme 182
2.8. Gettolaşma 182
2.9. Prefabrike konut 183
3. Konut Politikası 184
3.1. Konut Politikalarının Sınıflandırılması 184
3.2. Konut Politikasının Araçları 185
3.2.1. Sosyal Konut 185
3.2.2. Kira Denetimi 186
3.2.3. Toplu Konut 186
3.2.4. Vergiler ve Sübvansiyonlar 187
3.2.5. Standartlar 187

3.2.6. Mülkiyet Hakkı 188
4. Türkiye'de Konut Politikası 188
4.1. Konut Stoku 189
4.2. Toplu Konut İdaresi 191
4.3. Konutla İlgili Diğer Kuruluşlar 192
Temel Kavramlar 193
Test Soruları 193
Notlar 195

ONUNCU BÖLÜM
HUKUK DIŞI KENTLEŞME (GECEKONDU) POLİTİKASI

1. Gecekondunun Tanımı 199
2. Gecekondulu Ülkeler 199
3. Gecekonduların Yararları ve Zararları 200
4. Gecekondulu ların Karakteristik Özellikleri 204
5. Gecekondulaşma: Türkiye Örneği 205
5.1. İnkâr Dönemi 205
5.2. Gecekondu Kanunu ve Sonrası 207
6. Gecekondu ve Siyaset 208
7. Gecekondu Afları ve Hukuk Devleti 210
8. Gecekondulaşmayı Önlemeye Yönelik Politikalar 211
8.1. Nüfusu Yerinde Tutmaya Yönelik Çabalar 211
8.2. Göçmenlere Yönelik Çabalar 213
Temel Kavramlar 214
Test Soruları 214
Notlar 216

ON BİRİNCİ BÖLÜM
KENTSEL TOPRAK POLİTİKASI

1. Kentsel Toprak 219
2. İktisadi Sistemler ve Kentsel Topraklar 219
3. Kent Topraklarının Özellikleri 220
4. Rantın Tanımı ve Çeşitleri 222
5. Kent Topraklarının Maliklerine Sağladığı Yararlar 223
6. Toprak ve Spekülasyon 224
7. Kentsel Toprak Politikasının Araçları 225
8. Türkiye'de Kentsel Toprak Politikası 228
8.1. Mali Araçlar 229

8.2. Mali Olmayan Araçlar 230
9. Yerel Siyaset ve Kentsel Rant 231
Temel Kavramlar 233
Test Soruları 233
Notlar 235

ON İKİNCİ BÖLÜM
KIYI POLİTİKASI

1. Kıyının Tanımı ve Önemi 239
2. Kıyı Politikaları 240
3. Türkiye'de Kıyı Politikası 243
3.1. Kıyı Mevzuatı 243
3.2. Kıyıların Yönetimi 244
4. Kıyı Politikasının Açmazları 245
Temel Kavramlar 249
Test Soruları 249
Notlar 251

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AFET POLİTİKASI

1. Afetin Tanımı 255
2. Afetlerin Sebepleri 255
3. Afetler ve Kentleşme 256
4. Afet Plânlaması 257
5. Türkiye'de Afet Politikası 260
5.1. Afet Politikalarının Tarihi 260
5.2. Afetler ve Yüksek Öğretim Kurumları 263
6. Doğal Afetler ve Sigortacılık 265
6.1. Doğal Afetlerde Risk Azaltma Aracı Olarak Sigorta 265
6.2. Afetler Fonu ve Zorunlu Deprem Sigortası 266
Temel Kavramlar 268
Test Soruları 268
Notlar 270

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ÇEVRE POLİTİKASI

1. Çevre Sorunları ... 273
2. Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkışı ... 274
3. Belli Başlı Çevre Sorunları ... 275
   3.1. Hava Kirliliği ... 275
   3.2. Su Kirliliği ... 275
   3.3. Gürültü Kirliliği ... 276
   3.4. Nüfus Artışı ... 277
   3.5. Küresel Isınma ... 278
4. İktisat ve Çevre ... 279
   4.1. Dışsallık ... 279
   4.2. Farklı İktisadî Sistemlerde Çevre Sorunları ... 280
   4.3. Sürdürülebilir Kalkınma ... 281
5. Çevre Politikası ... 281
   5.1. Çevre Politikalarının Sınıflandırılması ... 282
      5.2.1. Komuta-Kontrol Yöntemleri ile İktisadî ve Mali Araçlar ... 282
      5.2.2. Önleyici ve Onarıcı Politikalar ... 283
      5.2.3. Reformcu ve Devrimci Politikalar ... 284
6. Türkiye'de Çevre Politikası ... 284
   6.1. Hukukî Düzenlemeler ... 284
   6.2. Çevre Yönetimi ... 285
7. Çevrenin Uluslararası Boyutu ... 285
Temel Kavramlar ... 287
Test Soruları ... 287
Notlar ... 289

ON BEŞİNCİ BÖLÜM
KÜRESELLEŞME

1. Küreselleşme ... 293
2. Küreselleşmenin Ekonomik Boyutları ... 294
   2.1. Alışveriş Merkezleri ... 294
   2.2. Yeni Altyapı Yatırımları ... 295
   2.3. Esnek Hukuk Sistemi ... 295
   2.4. Post-Fordist Üretim Tarzı ... 296
3. Küreselleşmenin Siyasî Boyutları ... 296
   3.1. Avrupa Birliği ... 296
   3.2. Uluslararası Kuruluşlar ... 297
   3.3. "Ulus Devlet" Kavramının Aşınması ... 298

4. Küreselleşmenin Sosyal-Kültürel Boyutları 299
4.1. Kültürler Arası Benzeşme 299
4.2. Siyaset Kurumundan Yeni Talepler 300
4.3. Kentsel Güvenlik 301
4.4. Hızlı Ulaşım ve Otopark Talebi 302
4.5. Kentin Kayıpları 304
4.5.1. Engelliler 304
4.5.2. Yaşlılar 306
Temel Kavramlar 308
Test Soruları 308
Notlar 310

TEST SORULARININ CEVAPLARI 311

BÖLÜM BAŞLARINDAKİ RESİMLERİN İNTERNET ADRESLERİ 313

NOTLAR

[1] http://www.tdk.gov.tr (09.11.2008).
[2] http://www.tdk.gov.tr (09.11.2008).
[3] Ruşen Keleş, *Kentleşme Politikası,* Gözden Geçirilmiş 9. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2006, s. 107 vd.
[4] Bkz. http://www.tuik.gov.tr ve http://www.dpt.gov.tr adreslerindeki "kent"i de kapsayan istatistiksel çalışmalar.
[5] Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü,* (Çev.) Osman Akınbay ve Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005, s. 400.
[6] Louis Wirth, "Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme", *20. Yüzyıl Kenti,* (Çev.) Bülent Duru ve Ayten Alkan, Ankara: İmge Kitabevi, 2002, s. 88.
[7] Ömer Demir ve Mustafa Acar, *Sosyal Bilimler Sözlüğü,* Ankara: Adres Yayınları, 2005, s. 160.
[8] Demir ve Acar, s. 236.
[9] Kürşat Bumin, *Demokrasi Arayışında Kent,* İstanbul: İz Yayıncılık, 1998, s. 60.
[10] Ruşen Keleş, *Kentbilim Terimleri Sözlüğü,* Ankara: İmge Kitabevi, 1998, s. 75.
[11] Bumin, s. 12.
[12] Mehran Kamrava, *Politics and Society in the Developing World,* London: Routledge, 1999. s 62.
[13] Kamrava, s. 62.
[14] Keleş, *Kentbilim…,* s. 80.
[15] Demir ve Acar, s. 368.
[16] Andrew Heywood, *Siyaset,* (Çev.) B. Bekir Özipek ve diğerleri, Ankara: Liberte Yayınları, 2006: 3.
[17] Heywood, s. 3.
[18] Demir ve Acar, s. 332.
[19] Atilla Yayla, *Siyasî Düşünce Sözlüğü,* Ankara: Liberte Yayınları, 2003, s. 175.
[20] Yayla, s. 175.
[21] Yayla, s. 175.
[22] Keleş, *Kentleşme…,* s. 54.
[23] Keleş, *Kentleşme…,* s. 54.
[24] Keleş, *Kentleşme…,* s. 54.
[25] Keleş, *Kentleşme…,* s. 54-55.
[26] Keleş, *Kentleşme…,* s. 55.
[27] Eyüp. G. İspir ve Bülent Açma, *Kentleşme ve Çevre Politikası,* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 926, 1996, s. 8.
[28] https://tr.wikipedia.org/wiki/Ihlara,_G%C3%BCzelyurt#/media/File:IhlaraPanaromik.jpg (24.12.2016).
[29] İspir ve Açma, s. 8.
[30] Demir ve Acar, s. 378.
[31] Aykut Polatoğlu, *Kamu Yönetimi: Genel İlkeler ve Türkiye Uygulaması,* Ankara:METU Press, 2001, s. 56.
[32] Kemal Gözler, *Hukuka Giriş,* Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, 2006, s. 21 vd.
[33] Ahmet Arslan, *Felsefeye Giriş,* Ankara: Vadi Yayınları, 2002, s. 154.
[34] Arslan, s. 155.
[35] http://tr.wikipedia.org/wiki/Tarih (19.04.2010).

NOTLAR

1 Keleş, *Kentleşme…,* s. 51-53.
2 Keleş, *Kentleşme…,* s. 50.
3 Marshall, s. 499.
4 Keleş, *Kentleşme…,* s. 45-46.
5 Keleş, *Kentleşme…,* s. 48.
6 Yusuf Şahin, "Etik Ama Otoriter Bir Kavram: 'Kültürel Taşıma Kapasitesi'", *AÜ SBF Dergisi,* Cilt: 59, Sayı 4, 2004, s. 223.
7 Keleş, *Kentleşme…,* s. 48.
8 Ruşen Keleş, *Yerinden Yönetim ve Siyaset,* İstanbul: Cem Yayınevi, 2012, s. 330.
9 Yusuf Şahin, "Ordu Bu Mucizeyi Nasıl Gerçekleştirdi?", http://haber.rotahaber.com/Ordu-bu-mucizeyi-nasil-gerceklestirdi_352762.html (17.07.2013).
10 Keleş, *Kentleşme…,* s. 51.
11 David Harvey, *Postmodernliğin Durumu,* (Çev.) Sungur Savran, İstanbul: Metis Yayınları, 1997, s. 291 vd.
12 J. Horne ve W. Manzenreiter, "An Introductionto the Sociology of Sports Mega-Events", *The Sociological Review,* 54 (s2), 2006, s. 2.
13 http://en.wikipedia.org/wiki/Intelligent_city (19.04.2010).
14 Caspar Herzberg, *Akıllı Şehirler Dijital Ülkeler,* (Çev. Nadir Özata), İstanbul: Optimist Yayım Dağıtım, 2017, kitabın arka kapağı.
15 http://en.wikipedia.org/wiki/Lost_city (19.04.2010).
16 http://www.sanattarihidernegi.com/images/new4/catalhoyuk-1a.jpg (19.04.2010).
17 http://www.konya.gov.tr/?content=266 (19.04.2010).
18 http://www.capetown.dj/people/CapeFlats/IMG_1226.JPG (19.04.2010).
19 Begüm Özkaynak ve Fikret Adaman, "Sürdürülebilir Bir Kent Yalova Projesi", http://www.sabanciuniv.edu/ipm/tr/ArastirmaAlanlari/documents/Ozkaynak-Adaman.pdf (23.06.2010).
20 http://www.muhasebenet.net/teknokent%20nedir.html (23.06.2010).
21 http://www.muhasebenet.net/teknokent%20nedir.html (23.06.2010).
22 http://www.cittaslowseferihisar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=62 (26.04.2010).
23 Bülent Köstem, "Slow Food Nedir?", http://www.cittaslowseferihisar.org/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=64 (07.072013).
24 http://www.turkbike.com/wp-content/uploads/2010/02/citta-slow-seferisar-4.jpg (05.09.2010).
25 http://en.wikipedia.org/wiki/Creative_city (19.07.2011).
26 http://en.wikipedia.org/wiki/Creative_city (19.07.2011).
27 Pelin Cengiz, "Kentler Artık Yaratıcılıkla Ölçülüyor", *Taraf,* 30 Ekim 2010, s. 6.
28 Keleş, *Kentleşme…,* s. 37 vd.
29 Keleş, *Kentleşme…,* s. 26 vd.

NOTLAR

1 Rana A. Aslanoğlu, *Kent, Kimlik ve Küreselleşme,* Bursa: Asa Kitabevi, 1998, s.17.
2 Aslanoğlu, s. 19.
3 Aslanoğlu, s. 20.
4 Marshall, s. 426.
5 Keleş, *Kentleşme…,* s. 121.
6 Keleş, *Kentleşme…,* s. 121.
7 http://gobeklitepe.info/tr/ (17.07.2013).
8 http://www.nationalgeographic.com.tr/ngm/1106/konu.aspx?Konu=1 (17.07.2013).
9 Pelin Batu, "Neolitik Devrimin Yeri: Göbeklitepe", http://gundem.milliyet.com.tr/neolitik-devrimin-yeri-gobeklitepe/gundem/gundemyazardetay/19.12.2012/1643605/default.htm (17.07.2013).
10 Gilbert Stelter, "Does Urban History Need a Theory of the City?**",** *The Urban History Newsletter,* Mart 2001, Sayı, 25, s. 3.
11 Stelter, s. 3.
12 http://tr.wikipedia.org/wiki/Teotihuacan (03.07.2010).
13 Stelter, s. 4.
14 Stelter, s. 4.
15 Stelter, s. 4.
16 Stelter, s. 4.
17 http://www.lib.uchicago.edu/projects/centcat/centcats/fac/images/faculty_img35_sml.jpg (21.04.2010).
18 http://en.wikipedia.org/wiki/Robert_E._Park (21.04.2010).
19 http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3045302166.html (21.04.2010).
20 Keleş, *Kentleşme…,* s. 134.
21 Anthony Giddens, *Sosyoloji,* (Çev.) Cemal Güzel, Ankara: Ayraç Yayınevi, 2005, s. 9 vd.
22 Keleş, *Kentleşme…,* s. 134-135.
23 Keleş, *Kentleşme…,* s. 135-136.
24 Keleş, *Kentleşme…,* s. 136.
25 Marshall, s. 396.
26 Çağatay H. Keskinok, *State and the (Re)production of Urban Space,* Ankara: METU, Faculty of Architecture Press, 1997, s. 13.
27 Chauncy D. Haris ve Adward L. Ulman, "Kentin Doğası", *21. Yüzyıl Kenti,* (der.) Bülent Duru ve Ayten Alkan, Ankara: İmge Kitabevi, 2002, s. 56.
28 Haris ve Ulman, s. 56.
29 Haris ve Ulman, s. 57-58.
30 Haris ve Ulman, s. 65.
31 Haris ve Ulman, s. 65-66.
32 Haris ve Ulman, s. 66.
33 Haris ve Ulman, s. 66.
34 Haris ve Ulman, s. 67-68; Keleş, *Kentleşme…,* s. 126.
35 Haris ve Ulman, s. 69.
36 Haris ve Ulman, s. 67 vd..
37 Haris ve Ulman, s. 69-70.
38 Keleş, *Kentleşme…,* s. 124 vd.
39 Hüseyin Bal, *Kent Sosyolojisi,* Ankara: Turhan Kitabevi, 1999, s. 91.
40 Bal, s. 91.
41 Bal, s. 92.
42 Bal, s. 97-100.
43 Bal, s. 111.
44 Keleş, *Kentleşme…,* s. 139 vd.
45 http://en.wikipedia.org/wiki/Walter_Christaller (21.04.2010).
46 Aslanoğlu, s. 63.
47 Aslanoğlu, s. 63-64.
48 Aslanoğlu, s. 64-65.
49 H. Tarık Şengül, *Kentsel Çelişki ve Siyaset,* İstanbul: WALD, 2001, s. 16.
50 Şengül, s. 16-17.

[51] Keleş, *Kentleşme…,* s. 137 vd.
[52] http://istshopfest.com/tr/isf-hakkinda.aspx (22.07.2011).
[53] Keleş, *Kentleşme…,* s. 137.
[54] Arus Yumul, "Mahremiyetin Mekânı Hamamlar", *21. Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan,* Ankara: Bağlam Yayıncılık, 2001, s. 90.
[55] İlber Ortaylı, *Türk İdare Tarihi,* Ankara: TODAİE Yayınları, 1979, s. 48.
[56] Keleş, *Kentleşme…,* s. 137.
[57] Cedrik C. Goddard, *The Question of the Islamic City,* Unpublished Master Thesis, McGill University, Institute of Islamic Studies, Montreal, 1999, s. iii.
[58] Yusuf Şahin, "Max Weber, İslâm Şehri ve 'Kapalı Cemaatler' ", *Fenafid Devlet,* Ankara: Liberte Yayınları, 2015.
[59] http://kentcevre.politics.ankara.edu.tr/ (02.09.2010).

NOTLAR

[1] Keleş, *Kentleşme…*, s. 28 vd.
[2] Keleş, *Kentleşme…*, s. 29.
[3] Keleş, *Kentleşme…*, s. 29.
[4] Keleş, *Kentleşme…*, s. 30 vd.
[5] Keleş, *Kentleşme…*, s. 33 vd.
[6] Taha Özhan ve Harem Mete, *Kürt Meselesi: Problemler ve Çözüm Önerileri,* SETA, 2008, s. 6, http://www.setav.org/document/SETA_Analiz_1_Kurt_Meselesi_Problemler_ve_Cozum_Onerileri.pdf, (14.04.2010).
[7] Keleş, *Kentleşme…*, s. 31 vd.
[8] Keleş, *Kentleşme…*, s. 35.
[9] Giddens, s. 309.
[10] http://www.census.gov/ipc/www/worldhis.html (19.04.2010).
[11] http://www.census.gov/ipc/www/idb/worldpopgraph.php (19.04.2010).
[12] Keleş, Kentleşme…, s. 24.
[13] United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, *World Urbanization Prospects: The 2009 Revision,* http://esa.un.org/unpd/wup/CD-ROM_2009/WUP2009-F02-Proportion_Urban.xls (25.04.2010).
[14] Keleş, Kentleşme…, s. 76.
[15] http://www.tuik.gov.tr/Gosterge.do?id=3609&metod=IlgiliGosterge (25.04.2010). 2021 verileri için bkz. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500 (31.07.2022).
[16] Keleş, Kentleşme…, s. 71.
[17] http://www.tuik.gov.tr/Gosterge.do?id=3616&metod=IlgiliGosterge (25.04.2010). 2018'deki veriler için ise bkz.: http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=27587(24.01.2019). 2021 verileri için ise bkz. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500 (31.07.2022).
[18] Keleş, Kentleşme…, s. 74.

NOTLAR

1 Demir ve Acar, s. 289.
2 Demir ve Acar, s. 289.
3 David Harrison, *Sociology of Modernization and Development,* Florence, KY, USA: Routledge, 1988. s 158.
4 Harrison, s. 159.
5 Harrison, s. 160.
6 Harrison, s. 160.
7 Harrison, s. 161.
8 Keleş, *Kentleşme*…, s. 90.
9 http://rhodzy.com/wp-content/gallery/random/congestion2.jpg (19.04.2010).
10 http://www.tfl.gov.uk/tfl/languages/turkce/Turkish_Congestion-charging.pdf (19.04.2010).
11 http://www.dpt.gov.tr/DPT.portal (18.04.2010).
12 http://www.dpt.gov.tr/DPT.portal (18.04.2010).
13 http://www.dpt.gov.tr/DPT.portal (18.04.2010).
14 Devlet Plânlama Teşkilâtı (DPT), *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme-Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu,* Ankara: DPT Yayınları, 2007, http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/Download/35 86/oik661.pdf (18.04.2010), s. 4.
15 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 4-5.
16 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 6.
17 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 6.
18 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 6.
19 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 6.
20 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 6-7.
21 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 7 vd.
22 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 8.
23 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 8.
24 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 8-9.
25 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013), Yerleşme*…, s. 9.
26 DPT, *Dokuzuncu Kalkınma Plânı (2007-2013),* Resmi Gazete (Tarih: 01.07.2006, Sayı: 26215), http://www.dpt.gov.tr/DPT.portal (18.04.2010), s. 1.
27 DPT, *Dokuzuncu*…, s. 1.
28 DPT, *Dokuzuncu*…, s. 2.
29 DPT, *Dokuzuncu*…, s. 1.
30 DPT, *Dokuzuncu*…, s. 1-2.
31 Kalkınma Bakanlığı, *Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Plânı,* Ankara, 2013, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf, s. 4.
32 Strateji ve Bütçe Başkanlığı, *On Birinci Kalkınma Plânı (2019-2023),* https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf, s. 1.

NOTLAR

1 Keleş, *Kentbilim…,* s. 83.
2 İspir ve Açma, 1996, s. 32.
3 Bumin, s. 38, 42.
4 Keleş, *Kentleşme…,* s. 118-120.
5 http://en.wikipedia.org/wiki/Hippodamus_of_Miletus (27.04.2010).
6 Metin Sözen ve Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü,* İstanbul: Remzi Kitabevi, 1999, s. 109.
7 Bumin, s. 43.
8 Friedrich Engels, *Konut Sorunu,* (Çev.) Güneş Özdural, Ankara: Sol Yayınları, 1992, s. 74-75.
9 Keleş, *Kentleşme…,* s. 171 vd.
10 Keleş, *Kentleşme…,* s. 176 vd.
11 Keleş, *Kentleşme…,* s. 177.
12 Keleş, *Kentleşme…,* s. 181 vd.
13 Keleş, *Kentleşme…,* s. 191 vd.
14 Keleş, *Kentleşme…,* s. 192 vd.
15 Keleş, *Kentleşme…,* s. 195 vd.
16 Keleş, *Kentleşme…,* s. 196 vd.
17 Keleş, *Kentleşme…,* s. 201 vd.
18 Keleş, *Kentleşme…,* s. 209 vd.
19 Falih Rıfkı Atay, *Çankaya,* İstanbul: Bateş, 1998, s. 422.
20 İlhan Tekeli, "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Plânlaması", *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık,* İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s. 10.
21 https://www.ilbank.gov.tr/index.php?Sayfa=iceriksayfa&icId=3 (24.12.2016).
22 Keleş, *Kentleşme…,* s. 217 vd.

NOTLAR

1 Oğuz Onaran, *Örgütlerde Karar Verme,* Ankara: AÜ SBF Yayınları, Sevinç Matbaası, 1975, s. 61.
2 http://data.worldbank.org/indicator (23.04.2010).
3 DPT, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu,* Ankara: DPT Yayınları, 2000, s. 2.
4 DPT, *Sekizinci…,* s. 3.
5 Sözen ve Tanyeli, s. 33.
6 Zeynep Enlil, "Garden City (Ebenezer Howard)", http://www.yildiz.edu.tr/~enlil/KPT/DERS11_a.pdf (14.07.2011), s. 4.
7 Enlil, s. 5.
8 http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/3d/Garden_City_Concept_by_Howard.jpg (19.04.2010).
9 Enlil, s. 6.
10 Ronald A. Phillips, *The Garden City Movement: Its Origins, and Influence on Early Modern Town Planning,* Simon Fraser Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 1977, http://ir.lib.sfu.ca/bitstream/1892/4584/1/b10691182.pdf (14.07.2011), s. iv.
11 http://en.wikipedia.org/wiki/Ebenezer_Howard (14.07.2011).
12 Keleş, *Kentleşme…,* s. 50.
13 http://en.wikipedia.org/wiki/New_town (14.07.2011).
14 http://en.wikipedia.org/wiki/New_towns_movement (14.07.2011).
15 http://en.wikipedia.org/wiki/New_towns_movement (14.07.2011).
16 http://en.wikipedia.org/wiki/New_towns_movement (14.07.2011).
17 http://en.wikipedia.org/wiki/New_towns_movement (14.07.2011).
18 http://en.wikipedia.org/wiki/New_towns_movement (14.07.2011).
19 Keleş, *Kentleşme…,* s. 52-53.
20 "Urban Village", http://www.planlama.org/new/plan-ornekleri/urban-village.html (14.07.2011).
21 Keleş, *Kentleşme…,* s. 53.
22 Elif Çolakoğlu, Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak Köy-Kent Projesi, ZKU Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 6, 2007, s. 188.
23 Çolakoğlu, s. 189.
24 http://tr.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6ykent (14.07.2011).
25 Sadullah Özcan, "Köy–Kent, Atatürk'ün 'İdeal Köyü'ünden geliyor", *Zaman Gazetesi,* 12 Aralık 2001, http://arsiv.zaman.com.tr/2001/12/12/politika/butun.htm (14.07.2011).
26 Zühre Çelik, "Planlı Dönemde Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Politika ve Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme", *Planlama,* Sayı: 2, s. 67.
27 *II. Tarım Şurası, VIII. Komisyon (Kırsal Kalkınma Politikaları),* http://tarimsurasi.tarim.gov.tr/8.komisyon.pdf (14.07.2011).
28 Çolakoğlu, s. 198-199.
29 Çelik, s. 65 vd.
30 Hacı Kurt, *Türkiye'de Kent-Köy Çelişkisi,* Ankara: Siyasal Kitabevi, 2003, s. 61-62.
31 Kurt, s. 61-62.
32 Kurt, s. 63 vd.
33 Ali Babahan, "Bir Sosyal Politika Projesi Olarak Köy Enstitüleri", *Alternatif Politika,* Cilt: 1, Sayı: 2, 2009, s. 194.
34 Kurt, s. 67.
35 Keleş, *Kentbilim…,* s. 71.
36 Kurt, s. 67.
37 Kurt, s. 70 vd.
38 Kurt, s. 77.
39 Kurt, s. 79 vd.

NOTLAR

1 Keleş, *Kentbilim…,* s. 29.
2 Keleş, *Kentbilim…,* s. 31.
3 Andrew Heywood, *Political Theory,* London: Macmillan Press Ltd., 1999, s. 300 vd.
4 Norman P. Barry, *Modern Siyaset Kuramı,* (Çev.) Mustafa Erdoğan ve Yusuf Şahin, Ankara: Liberte Yayınları, 2003, s. 171 vd.
5 Bryan Turner, *Eşitlik,* (Çev.) B. S. Şener, Ankara: Dost Kitabevi, 1997, s. 56.
6 Barry, 6. Bölüm.
7 Keleş, *Kentbilim…,* s. 17.
8 Keleş, *Kentbilim…,* s. 18.
9 Keleş, *Kentbilim…,* s. 18.
10 Güneri Akalın, "Liberalizm Açısından Devletin Ekonomideki Rolü", *Yeni Türkiye (Liberalizm Özel Sayısı),* Yıl: 5, Sayı: 25, 1999, s. 344.
11 https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/il-sege-raporlari (31.07.2022).
12 DPT, *İlçelerin…,* s. 73.
13 Keleş, *Kentleşme…,* s. 351.
14 http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2324 (03.07.2010).
15 http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2324 (03.07.2010).
16 http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2324 (03.07.2010).
17 http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=2324 (03.07.2010).
18 DPT, *Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu,* Ankara: DPT Yayınları, 2008, s. 9.
19 DPT, *Bölgesel Gelişme…,* s. 9.
20 DPT, *Bölgesel Gelişme…,* s. 9.
21 DPT, *Bölgesel Gelişme…,* s. 9.
22 https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/ilce-sege-raporlari (31.07.2022).

NOTLAR

1 Keleş, *Kentleşme…,* s. 424.
2 Keleş, *Kentleşme…,* s. 422 vd.
3 Sözen ve Tanyeli, s. 136.
4 Keleş, *Kentbilim…,* s. 89.
5 Keleş, *Kentleşme…,* s. 422 vd.
6 Keleş, *Kentleşme…,* s. 437 vd.
7 Keleş, *Kentleşme…,* s. 439.
8 Keleş, *Kentleşme…,* s. 433 vd.
9 Keleş, *Kentleşme…,* s. 442.
10 Adrian Marsh, Eşitsiz Vatandaşlık: Türkiye Çingenelerin Karşılaştığı Hak İhlalleri, Helsinki Yurttaşlar Derneği Yayını, s. 64, http://www.hyd.org.tr/staticfiles/files/biz_buraday%C4%B1z_-_turkiye'de_romanlar-2.pdf (18.07.2013).
11 http://en.wikipedia.org/wiki/File:Chicago_ghetto.jpg (16.05.2010).
12 Keleş, *Kentleşme…,* s. 445.
13 http://www.prefabrikevmodelleri.com/resimler/sas.jpg (16.05.2010).
14 Keleş, *Kentbilim…,* s. 120.
15 http://www.haberciniz.biz/images/other/melikgazi-belediyesinden-200-dairelik-sosyal-konut-kayseri-20091116AY249765 -01.jpg (17.05.2010).
16 Keleş, *Kentbilim…,* s. 124.
17 Keleş, *Kentbilim…,* s. 121.
18 Keleş, *Kentleşme…,* s. 488 vd.
19 Keleş, *Kentleşme…,* s. 480 vd.
20 Keleş, *Kentleşme…,* s. 498 vd.
21 Keleş, *Kentleşme…,* s. 497 vd.
22 http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843 (18.10.2015).
23 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2021-45632#:~:text=Kendilerine%20ait%20bir%20konutta%20ya%C5%9Fayanlar%C4%B1n,inin%20ise%20kirac%C4%B1%20oldu%C4%9Fu%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC. (31.07.2022).
24 http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15843 (18.10.2015).
25 http://www.trt.net.tr/medya/resim/2010/03/08/cfdb34bc-7ceb-435d-b613-2766cd481626-444x333.jpg (17.05.2010).
26 Keleş, *Kentleşme…,* s. 450 vd.
27 Keleş, *Kentleşme…,* s. 461 vd.

NOTLAR

1 Keleş, *Kentleşme…,* s. 113.
2 Hasan Ertürk ve Neslihan Sam, *Kent Ekonomisi,* Güncellenmiş 3. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 2009, s. 155.
3 Ertürk ve Sam, s. 156.
4 Ertürk ve Sam, s. 156.
5 Ertürk ve Sam, s. 156.
6 Ruşen Keleş ve diğerleri, *Kentsel Toprak Rantının Kamuya Kazandırılması,* Ankara: TÜRKKENT, 1999, s. 40.
7 Ruşen Keleş ve diğerleri, s. 40.
8 Ruşen Keleş ve diğerleri, s. 40.
9 Ertürk ve Sam, s. 157.
10 Ertürk ve Sam, s. 157.
11 Ertürk ve Sam, s. 157.
12 Ertürk ve Sam, s. 157-158.
13 Ertürk ve Sam, s. 158.
14 Keleş, *Kentleşme…,* s. 614 vd.
15 Keleş, *Kentleşme…,* s. 615.
16 Keleş, *Kentleşme…,* s. 615.
17 Keleş, *Kentleşme…,* s. 615.
18 Keleş, *Kentleşme…,* s. 616.
19 Keleş, *Kentleşme…,* s. 616.
20 Keleş, *Kentleşme…,* s. 618.
21 Keleş, *Kentleşme…,* s. 617.
22 Keleş, *Kentleşme…,* s. 619.
23 Keleş, *Kentleşme…,* s. 619.
24 Keleş, *Kentleşme…,* s. 632.

NOTLAR

1 Rochelle Strauss, *Tek Kuyu:Yeryüzündeki Suyun Öyküsü,* (Çev.) U. Ceren Ünlü, İstanbul: İletişim Yayınları, 2009, s. 19.

2 Strauss, s. 19.

3 http://www.optiontour.com.tr/hotels/b/PORTOBELLA-OTEL-ANTALYA_portobello.jpg (30.05.2010).

4 http://www.mutlugelin.com/images/stories/tatilkoyu.jpg (30.05.2010).

5 http://www.resimle.net/data/media/11/golcuk%20depremi.jpg (09.07.2010).

6 Toprak, s. 296 vd.

7 Nilgün Görer ve Bülent Duru, "Türkiye'de Kıyı Yönetimi Uygulamaları", *Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları III. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı,* (Ed.) E. Özhan ve Y. Yüksel, 26-29 Haziran 2001, Kıyı Alanları Yönetimi Türkiye Milli Komitesi, ODTÜ, Ankara, s.83-90.

8 http://file1.hpage.com/000871/68/bilder/koprukoykoprusu.jpg (24.07.2011).

9 Ahmet M. Kılıç, "Tuz Gölü'nde Ortaya çıkan Kirlenme ve Kimyasal Açıdan Göl Suyunun İncelenmesi", http://e-kutuphane.cmo.org.tr/pdf/820.pdf (24.07.2011).

NOTLAR

1 http://en.wikipedia.org/wiki/Vulnerability (22.05.2010).

2 Türkkaya Ataöv, "Hollanda ile Bangladeş'in Farklı Yazgıları", *Türk Solu,* Sayı: 223, 2009, http://www.turksolu.org/223/ataov223.htm (22.05.2010).

3 http://assets.theatlantic.com/static/coma/images/issues/200801/bangladesh.jpg (22.05.2010).

4 Murat Bardakçı, "Zümrüt Apartmanına Mimar Sinan Bile Engel Olamamıştı", *Hürriyet,* 8 Şubat 2004, s. 22, http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/02/08/410279.asp (10.07.2010).

5 Yaşar N. Öztürk, *Depremin Gösterdikleri (Yeni Yüzyıl İçin Uyarılar),* İstanbul: Yeni Boyut, 1999, s. 105-107.

6 E. A. Güvel ve A. Ö. Güvel, *Sigortacılık,* Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004, s. 24

7 https://dask.gov.tr/tr/yururlukteki-policeler (31.07.2022).

8 A. İnan, "Zorunlu Deprem Sigortası", *Çağdaş Yerel Yönetimler,* Cilt: 9, Sayı: 2 (Nisan 2000), s. 97.

NOTLAR

1 Ruşen Keleş ve Can Hamamcı, *Çevre Politikası,* Ankara: İmge Kitabevi, 2005, s. 32.
2 Demir ve Acar, s. 371.
3 Hasan Ünder, *Çevre Felsefesi: Etik ve Metafizik Görüşler,* Ankara: Doruk Yayıncılık, 1996, s. 1.
4 http://www.rachelcarson.org/ (08.05.2011).
5 Keleş ve Hamamcı, s. 25 vd.
6 Keleş ve Hamamcı, s. 101 vd.
7 Keleş ve Hamamcı, s. 104 vd.
8 Keleş ve Hamamcı, s. 116 vd.
9 Keleş ve Hamamcı, s. 119 vd.
10 Keleş ve Hamamcı, s. 117 vd.
11 Keleş ve Hamamcı, s. 111 vd.
12 Keleş ve Hamamcı, s. 111 vd.
13 Keleş ve Hamamcı, s. 64 vd.
14 Keleş ve Hamamcı, s. 72 vd.
15 Keleş ve Hamamcı, s. 159 vd.
16 Aykut N. Çoban, "Çok Uluslu Şirketler – Ekolojik Zarar İlişkisinin Ekonomi-Politiği", *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar,* (ed.) Mehmet C. Marin ve Uğur Yıldırım, İstanbul: Beta Basım-Yayım Dağıtım A.Ş., s. 273 vd.
17 Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, *Ortak Geleceğimiz,* Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 1987, s. 71.
18 Yusuf Şahin, "Yeni Bir Politika Aracı Olarak Çevresel Vergiler", *İşletme ve Finans Dergisi,* Yıl: 14, Sayı: 160'ın eki, 1999, s. 66-73.
19 Şermin Ataklı, "Türkiye Uygulamasında Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED)", *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar,* (ed.) Mehmet C. Marin ve Uğur Yıldırım, İstanbul: Beta Basım-Yayım Dağıtım A.Ş., s. 515 vd.

NOTLAR

1 İspir ve Açma, s. 24.
2 Bülent Duru, "Avrupa Birliği Kentsel Politikası ve Türkiye Kentleri Üzerine", *Mülkiye,* Cilt: XXIX, Sayı: 246, 2005, s. 59.
3 "Kentleşme Politikası" kitapları, bu konuyu daha derinlemesine ele alır hale gelmelidir. Burada bunun yapılamadığını, sadece konunun önemine dikkat çekildiğini belirtmeliyiz.
4 Demir ve Acar, s. 411.
5 Demir ve Acar, s. 411.
6 Demir ve Acar, s. 411-412.
7 Kevin O'Toole, "*Kokusaika* and Internationalisation: Australian and Japanese Sister City Type Relationships", *Australian Journal of International Affairs,* Cilt: 55, Sayı: 3, 2001, s. 403.
8 http://www.akyazihaber.com/arsiv/resimler/haberler/3415.jpg (11.07.2010).
9 http://www.iett.gov.tr/images/haberler/engeltop(2).jpg (24.07.2011).

KAMU PERSONEL YÖNETİMİ

Nihat Kayar

Güncellenmiş 12. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-73-8
Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 48334

Kütüphane Tasnif Numaraları
HF 5549.2.T8.K393 2022 - 351.01 KAY 2022

1. Baskı Eylül 2008
2. Baskı Ocak 2010
3. Baskı Eylül 2011
4. Baskı Eylül 2013
5. Baskı Eylül 2014
6. Baskı Eylül 2015
7. Baskı Eylül 2016
8. Baskı Ocak 2018
9. Baskı Ocak 2019
10. Baskı Ocak 2020
11. Baskı Şubat 2021
12. Baskı Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

"Benim gözümde hiçbir şey yoktur,
ben yalnız liyakat aşıkıyım."

Mustafa Kemal ATATÜRK[1]

[1] Yusuf Ziya Özer, "Bazı Hatıralar ve Ben Ne Yaptım", **TTK-Belleten**, Cilt III, Sayı: 10- Yıl, 1939 Nisan, s.285-288.

20 Ağustos 2022 tarihinde kaybettiğimiz
kardeşim Mustafa'nın anısına…

ÖNSÖZ

Kitabın 12. Baskısı, yeni istatistikler, içtihatlar ve mevzuat değişiklikleri ile güncellenmiştir.

Kitabın yayına hazırlanmasına katkıda bulunan Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Kitabın konuya ilgi duyan akademisyenlere, öğrencilere ve diğer ilgililere yararlı olmasını diliyorum.

Eylül 2022
Nihat KAYAR

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
TARİHSEL GELİŞİM VE KAMU İSTİHDAMI

I. PERSONEL YÖNETİMİ: TANIMI VE KAPSAMI 1
II. KAMU PERSONEL YÖNETİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ 5
A. LİBERAL KAMU PERSONEL SİSTEMİ (1923-1945) 5
B. PLANLI DÖNEM ÖNCESİ 6
1. Yabancı Raporlar 6
2. Yerli Raporlar 7
C. PLANLI DÖNEM 8
1. Planlı Dönemde Yabancı Raporlar 8
2. Planlı Dönemde Yerli Raporlar 9
III. MERKEZİ PERSONEL ÖRGÜTLENMESİ **10**
A. DEVLET PERSONEL DAİRESİ 10
B. DEVLET PERSONEL BAŞKANLIĞI 12
C. CUMHURBAŞKANLIĞI İNSAN KAYNAKLARI OFİSİ 13
D. PERSONEL VE PRENSİPLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 14
IV. KAMUSAL İSTİHDAM BİÇİMLERİ **17**
A. KAMU GÖREVLİSİ KAVRAMI 18
B. KAMU GÖREVLİLERİNİN SINIFLANDIRILMASI 21
C. ANAYASAL SINIFLANDIRMA 23
1. Memurlar 25
2. Diğer Kamu Görevlileri 28
D. KAMU PERSONELİNİN SAYISAL GÖRÜNÜMÜ 33

İKİNCİ BÖLÜM
SÖZLEŞMELİ PERSONEL

I. SÖZLEŞMELİ İSTİHDAMINDA SON GELİŞMELER **43**
A. SÖZLEŞMELİ ÜST KADEME KAMU YÖNETİCİLERİ 44
B. CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI PERSONELİ 44
C. 703 SAYILI KHK İLE GETİRİLEN HÜKÜMLER 46
II. GENEL SÖZLEŞMELİ PERSONEL KATEGORİSİ (4/B) 47
A. 657 SAYILI KANUN HÜKMÜ 48
B. 4/B'Lİ OLMA KOŞULLARI 49
C. ÇALIŞMA SÜRESİ, HAKLAR VE YASAKLAR 51
III. KİT'LERDE SÖZLEŞMELİ PERSONEL İSTİHDAMI 56
A. KİT'LERDE İSTİHDAM TÜRLERİ 57
B. 399'LU OLMA KOŞULLARI 58
C. YÜKÜMLÜLÜK, ÇALIŞMA SAATLERİ VE YASAKLAR 60
D. HAKLAR 60
E. SİCİL VE BAŞARI DEĞERLEMESİ 62
F. DİSİPLİN VE GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA 63
G. SÖZLEŞMENİN SONA ERMESİ 64
IV. BELEDİYELERDE SÖZLEŞMELİ İSTİHDAMI **64**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MEMURLUK MESLEĞİ VE İLKELERİ

I. GENEL OLARAK 657 SAYILI KANUN'UN SİSTEMİ ... 69
A. 657 SAYILI KANUN'UN AMACI VE KAPSAMI ... 69
B. ÖZEL KANUNLARA TABİ PERSONEL ... 70
1. Akademik Personel ... 71
2. Hâkimler ve Savcılar ... 73
3. Askerî Personel ... 74
II. MEMURLUK MESLEĞİNİN TEMEL İLKELERİ ... 75
A. SINIFLANDIRMA ... 75
B. KARİYER İLKESİ ... 79
1. Tanımı ve Unsurları ... 79
2. Kariyer Sistemlerinin Sınıflandırılması ... 80
3. İşe Yönelik Kariyer Sistemi (Kadro Sistemi) ... 82
4. Kişiye Yönelik Kariyer Sistemi (Rütbe Sistemi) ... 83
5. Türkiye'de Kariyer İlkesi ... 85
C. LİYAKAT İLKESİ ... 87
1. Kamu İstihdam Sistemleri İlkeleri ... 87
2. Memur Alımında Uygulanan Yöntemler ... 88
3. Meritokrasi ... 90
4. Çin İmparatorluk Sınavları: Liyakatin Tarihsel Kökeni ... 91
5. Bürokrasi Tipleri ... 96
D. ULUSLARARASI BELGELERDE LİYAKAT İLKESİ ... 97
E. TÜRKİYE'DE LİYAKAT İLKESİ ... 98
III. ABD'DE LİYAKAT SİSTEMİ ... **103**
A. TARİHSEL GELİŞİM ... 103
B. KADROLAR VE ATAMALAR ... 106
1. Yarışmacı Kadrolar ... 106
2. İstisnai Kadrolar ... 107
3. Üst Düzey Yönetici Kadroları ... 108
4. Başkanın Atamaları ... 111
5. Çizelge C Atamaları ... 113
C. FEDERAL İSTİHDAMIN DEMOGRAFİK GÖRÜNÜMÜ ... 114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MEMURLUĞA GİRİŞ

I. MEMURLUĞA GİRİŞTE ARANAN ANAYASAL İLKELER ... 119
A. SERBESTLİK İLKESİ ... 119
B. EŞİTLİK İLKESİ ... 120
C. GÖREVİN GEREKTİRDİĞİ NİTELİKLER (LİYAKAT) ... 121
II. MEMURLUĞA GİRİŞİN YASAL KOŞULLARI ... 122
A. GENEL KOŞULLAR ... 122
1. Vatandaşlık Koşulu ... 122

2. Yaş Koşulu *125*
3. Öğrenim Koşulu *126*
4. Kamu Haklarından Mahrum Bulunmamak *127*
5. Belli Suçlardan Hüküm Giymemiş Olmak *127*
6. Askerlik Koşulu *130*
7. Sağlık Koşulu *130*
8. Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması *130*
B. ÖZEL KOŞULLAR 135
III. KADROLARIN DUYURULMASI VE SINAVLAR 136
A. KADRO KAVRAMI VE İLGİLİ MEVZUAT 136
B. KADRO İHDAS SÜRECİ 138
C. SINAV YÖNTEMİYLE AÇIKTAN ATAMA 139
1. Boş Kadroların Duyurulması *142*
2. Giriş Sınavlarının Düzenlenmesi *142*
3. (A) Grubu Kadrolara Seçilme Usulü *143*
4. (B) Grubu Kadrolara Yerleştirme Usulü *144*
5. Mahallî İdarelerde (B) Grubu Kadrolara Yerleştirme *146*
6. Mülakat Sınavları *147*
D. KAMU HİZMETİNE SINAVSIZ GİRİŞ 149
1. Üst Kademe Kamu Yöneticileri *149*
2. İstisnai Memuriyet Kadroları *149*
3. Bakan Müşavirleri *153*
4. Terörle Mücadelede Kanunu Kapsamında *153*

BEŞİNCİ BÖLÜM
ATAMA, YER DEĞİŞTİRME VE YÜKSELME

I. ATAMAYA İLİŞKİN KAVRAMLAR 155
II. ÜST KADEME KAMU YÖNETİCİLERİNİN ATANMASI 157
A. GENEL OLARAK 157
B. TÜRKİYE'DE ÜST KADEME KAMU YÖNETİCİLERİ 161
1. Genel Olarak *161*
2. Atama Usulleri *162*
3. Yeni Atama Usulünün Değerlendirilmesi *164*
4. Cumhurbaşkanı Kararıyla Atama Usulü *165*
5. Cumhurbaşkanı Onayıyla Atama Usulü *169*
6. Cumhurbaşkanının Diğer Atamaları *170*
7. Cumhurbaşkanı Atamalarının Yargısal Denetimi *172*
C. DİĞER ATAMA USULLERİ 172
III. ADAYLIK SÜRECİ 176
IV. MEMURLUĞA ASLÎ OLARAK ATANMA 177
V. MEMURUN İŞE BAŞLAMASI 178
VI. YER DEĞİŞTİRMELER (NAKLEN ATAMALAR) 179
A. KURUM İÇİ YER DEĞİŞTİRME SURETİYLE ATAMA 179
B. AYNI KURUMDA YER DEĞİŞTİRME (BECAYİŞ) 184
C. BİR KURUMDAN DİĞERİNE NAKİL 184

D. RE'SEN GÖREVİN/GÖREV YERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ 185
E. BİR SINIFTAN BAŞKA BİR SINIFA NAKLEN ATAMA 186
F. ENGELLİ AİLE MENSUPLARI NEDENİYLE ATAMA 187
VII. VEKÂLETEN ATAMA 187
VIII. GEÇİCİ GÖREVLENDİRME 189
A. KURUMLAR ARASI GEÇİCİ GÖREVLENDİRME 189
B. KURUM İÇİ GEÇİCİ GÖREVLENDİRME 191
IX. MEMURLARIN YÜKSELMESİ 193
A. MEMURLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 193
1. Memurların Sicil İşlemleri 193
2. Memur Bilgi Sistemi ve Özlük Dosyası 196
3. Başarı, Üstün Başarı ve Ödüllendirme 196
B. MEMURLUKTA İLERLEME VE YÜKSELMELER 198
1. Kademe İlerlemesi 199
2. Derece Yükselmesi 200
3. İlk Dört Dereceye Özel Olarak Yükselme 200
C. HİZMET İÇİ EĞİTİM 202
1. Devlet Memurları Eğitimi Genel Planı 203
2. Hizmet İçi Eğitimin Yürütülmesi 205

ALTINCI BÖLÜM
MEMURLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE YASAKLARI

I. MEMURLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ 207
A. ANAYASA VE KANUNLARA SADAKAT 207
B. DEVLETE BAĞLILIK 210
C. TARAFSIZLIK 211
D. EMİRLERE UYMA VE KANUNSUZ EMİR 213
E. MAL BİLDİRİMİNDE BULUNMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ 215
F. RESMİ BELGE VE ARAÇLARIN KULLANIM USULÜ 216
G. KILIK VE KIYAFET YÜKÜMLÜLÜĞÜ 216
H. HİZMETİ KİŞİSEL VE KESİNTİSİZ BİÇİMDE YÜRÜTME 219
II. MEMURLARIN UYMALARI GEREKEN YASAKLAR 219
A. İKİNCİ GÖREV YASAĞI 219
B. TİCARET VE KAZANÇ GETİRİCİ FAALİYET YASAĞI 221
C. GREV YASAĞI 222
D. KASITLI OLARAK BİRLİKTE ÇEKİLMEK, GELMEMEK, İŞLERİ AKSATMAK 224
E. HEDİYE ALMA VE MENFAAT SAĞLAMA YASAĞI 225
F. SİYASİ FAALİYETTE BULUNMA YASAĞI 226
G. GİZLİ BİLGİLERİ AÇIKLAMA YASAĞI 227
H. BASINA BİLGİ VEYA DEMEÇ VERME YASAĞI 228
I. AYRILDIĞI KURUMA KARŞI GÖREV ALMAMA 228

YEDİNCİ BÖLÜM
MEMURLARIN HAKLARI

I. MEMURLUK HAKKI VE STATÜ GÜVENCESİ ... 231
II. ÇALIŞMA KOŞULLARININ DÜZENLENMESİ ... 232
III. HİZMET HAKKI ... 233
IV. GÖREV SUÇLARININ KOVUŞTURULMASI ... 234
V. İSNAT VE İFTİRALARA KARŞI KORUNMA HAKKI ... 234
VI. MÜRACAAT, ŞİKÂYET VE DAVA AÇMA HAKKI ... 235
A. 657 SAYILI KANUN'UN DÜZENLEMESİ ... 235
B. KAMU GÖREVLİLERİNİN DAVA AÇMA HAKKI ... 236
C. OLAĞANÜSTÜ HÂLDE DAVA AÇMA HAKKI ... 237
VII. SENDİKA HAKKI ... 238
A. GENEL OLARAK ... 238
B. ULUSLARARASI BELGELERDE SENDİKA HAKKI ... 239
C. SENDİKA HAKKININ GELİŞİM SÜRECİ ... 242
D. SENDİKA ÜYESİ OLAMAYACAK KAMU GÖREVLİLERİ ... 245
E. SENDİKALARIN SAYISAL GÖRÜNÜMÜ ... 249
VIII. TOPLU SÖZLEŞME HAKKI ... 250
A. 98 SAYILI SÖZLEŞME'DE TOPLU SÖZLEŞME HAKKI ... 250
B. AİHM İÇTİHADINDA TOPLU SÖZLEŞME HAKKI ... 252
C. İÇ HUKUKTA TOPLU SÖZLEŞME HAKKI ... 252
D. TOPLU SÖZLEŞME SÜRECİ ... 255
IX. DERNEK KURMA HAKKI ... 257
X. AYLIK HAKKI ... 258
A. GENEL OLARAK ... 258
B. HUKUKİ NİTELİĞİ ... 260
C. AYLIK SİSTEMİNİN İLKELERİ VE HESAPLANMASI ... 261
XI. İZİN HAKKI ... 266
A. YILLIK İZİN VE ÇALIŞMA SAATLERİ ... 266
B. MAZERET İZİNLERİ ... 269
C. HASTALIK İZNİ ... 273
D. AYLIKLI REFAKAT İZİNİ ... 274
E. AYLIKSIZ İZİN ... 274

SEKİZİNCİ BÖLÜM
DİSİPLİN HUKUKU VE MEMURLUK STATÜSÜNÜN KISITLANMASI

I. GENEL OLARAK ... **281**
II. DİSİPLİN HUKUKU VE CEZA HUKUKU AYRIMI ... 282
III. DİSİPLİN HUKUKUNUN İLKELERİ ... **284**
IV. DİSİPLİN SORUŞTURMA SÜRECİ ... **295**
A. DİSİPLİN AMİRLERİ VE DİSİPLİN KURULLARI ... 296
B. DİSİPLİN CEZALARI ... 298
C. ZAMANAŞIMI, KARAR SÜRESİ VE UYGULANMASI ... 302
D. DİSİPLİN CEZALARININ YÜKSELMEYE ETKİSİ ... 303

E. DİSİPLİN CEZALARINA KARŞI BAŞVURU 304
F. DİSİPLİN CEZALARININ ORTADAN KALKMASI 307
V. SENDİKAL FAALİYETLER VE DİSİPLİN HUKUKU **307**
VI. MEMURLUK STATÜSÜNÜN KISITLANMASI **311**
A. GÖREVDEN UZAKLAŞTIRMA 311
1. Tanımı 312
2. Yetki 313
3. Nedenleri 314
4. Sonuçları 315
5. Uzaklaştırma Kararının Kaldırılması 316
6. İtiraz ve Dava Hakkı 317
B. KADRO AÇIĞI (KADRO KALDIRILMASI) 318

DOKUZUNCU BÖLÜM
MEMURLARIN SORUMLULUĞU

I. MEMURLARIN MALİ SORUMLULUĞU 323
A. YÖNETİME KARŞI MALİ SORUMLULUK 324
B. YÖNETİLENLERE KARŞI MALİ SORUMLULUK 327
II. MEMURLARIN CEZA SORUMLULUĞU 329
A. GENEL OLARAK 329
B. MEMURLARIN İZİN ALINMADAN SORUŞTURULMASI 331
C. 4483 SAYILI KANUN'A GÖRE SORUŞTURMA USULÜ 332
1. 4483 sayılı Kanun Kapsamı 332
2. 4483 sayılı Kanun'un İstisnaları 334
3. İzin Yöntemi ve İzin Mercileri 337
4. Ön İnceleme 338
5. İtiraz 339
6. Hazırlık Soruşturması ve Görevli Mahkeme 341
D. KİT PERSONELİNİN CEZA SORUMLULUĞU 342
III. SORUMLULUĞUNUN KALDIRILMASI **343**
A. OLAĞAN YÖNETİM DÖNEMLERİ 343
B. OLAĞANÜSTÜ HÂL YÖNETİMİ 344

ONUNCU BÖLÜM
MEMURLUĞUN SONA ERMESİ VE EMEKLİLİK

I. MEMURLUĞUN SONA ERME HÂLLERİ 349
A. ÇEKİLME (İSTİFA) 349
1. Çekilmede Devir ve Teslim Süresi 350
2. Çekilenlerin Bekleme Süresi 350
3. Çekilenlerin Yeniden Atanmaları Usulü 352
4. Seçimlerde Aday Olmak İçin Çekilme 353
B. ÇEKİLMİŞ (MÜSTAFİ) SAYILMA 356
C. MEMURLUKTAN ÇIKARILMA 358
II. MEMURLARIN EMEKLİLİK SİSTEMİ 362

A. SOSYAL GÜVENLİKTE KURUMSAL YAPI 362
1. Sosyal Güvenlik Kurumunun Görevleri *363*
2. Sosyal Güvenlik Kurumunun Organları *363*
B. "ESKİ" MEMURLARIN EMEKLİLİK SİSTEMİ 366
1. 5434 sayılı Kanun Hükümleri *366*
a) Zorunlu Emeklilik 366
b) İstek Üzerine Emeklilik 366
c) Re'sen Emeklilik 367
2. Emeklilik Haklarının Düşmesi *367*
3. Emeklilerin Yeniden Memurluğa Alınmaları *367*
C. "YENİ" MEMURLARIN EMEKLİLİK SİSTEMİ 369
1. 5510 sayılı Kanun'un Kapsamı ve İstisnaları *369*
2. 5510 sayılı Kanun'a Göre Emeklilik *371*
a) Zorunlu Emeklilik 371
b) İstek Üzerine Emeklilik 373
c) Re'sen Emeklilik 376
d) Emeklilere Tanınan Haklar 377
D. DÜNYA'DA EMEKLİLİK YAŞININ GELİŞİMİ 379

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA 383

DİZİN 389

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Adal, Hasan Şükrü, **Kamu Personel İdaresi**, A. Sait Matbaası, İstanbul 1968.

Akgüner, Tayfun, **Kamu Personel Yönetimi**, 6. Basım, Der Yayınları, İstanbul 2014.

Aktar, Ayhan, **Varlık vergisi ve 'Türkleştirme' Politikaları**, İletişim Yayını, Ekim 2011.

----------, Türkiye'de Gayrimüslimler: 'Kâğıt Üzerinde' Vatandaşlar", Aydınlanma, Türkiye ve Vatandaşlık, Yayına haz. E. Fuat Keyman, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkez Yayını, İstanbul, 2008.

Akyıldız, Ali, **Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme**, İletişim Yayınları, 6. Baskı, 2018 İstanbul.

Akyılmaz, Bahtiyar, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ...", **Kamu Personeli Sorunları- İdare Hukuku Sempozyumu İçinde**, Eskişehir, 4-5 Nisan 2003, Eskişehir, 2004.

----------, "Türk Hukukunda Kamu Görevlilerinin Devlete Sadakat Yükümlülüğü", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu** içinde, 11.05.2017, Ankara.

Albayrak, Süha Oğuz, ABD Kamu Personel Rejiminde Esnek İstihdam (At-Will Employment) Eğilimi, **Mülkiye Dergisi**, 2016-40(2), 43-66. http://dergipark.gov.tr/download/article-file/487435.

Aldan, Mehmet, "Türkiye'de Memur Seçiminde Sorunlar", **AİD**, C.12, S. 3, Eylül 1979.

Alıcı, Orhan veli, "Belediyelerde ve Bağlı İdarelerde Liyakat ve Kariyer İlkelerinin Geçerliliği Çerçevesinde Bir Durum Analizi: Yerel Sarmal", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.28, S.4, Ekim 2019, s.65-90.

Altay, Evren, Görevden Uzaklaştırma, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2007.

Ar, A. Fikret, "Fransa ve Türkiye'de Yönetici Yetiştiren Başlıca Kurumlar-ENA, HAP ve TODAİE", **AİD**, C. 19, S. 4, Aralık 1986.

Aslan, Onur E. vd., **Belediye Personel Sistemi**, TODAİE No: 294/7, Ankara, Haziran 1999.

----------, **Kamu Personel Rejimi-Statü Hukukundan Esnekliğe**, TODAİE: 326, Ankara, Mayıs 2005.

----------, "Cumhuriyet ve Kadın Memurlar", **AİD**, Cilt 39, Sayı 4, 2006.

----------, **Kamu Personel Rejiminin Anayasal İlkeleri-Tarihsel ve Toplumsal Temelleri**, TODAİE Yayın No: 330, Ankara, Aralık 2006.

----------, **1982 Anayasasına Göre Kamu Personel Rejimi**, Seçkin Yay., Ankara, 2007.

----------, **Kamu Personel Hukuku**, AÜ AÖF: 2701/1667, Eskişehir, Ağustos 2012.

----------, Aslan, Onur E. vd., **Merkezi Personel Hizmetleri Örgütlenmesi**, TODAİE: 396, Ankara, 2016.

Aslan, Zehreddin, "Kamu Personelinin Disiplin Hukukundan Kaynaklanan Özellikleri", **Kamu Personeli Sorunları- İdare Hukuku Sempozyumu İç.**, 4-5.4.2003, Eskişehir, 2004.

Atatürk Döneminde Devlet Personel Rejimi (1923-1938), Başbakanlık DPD Yayın: 44, , Ankara, 1982.

Atay, Yeliz Şanlı, "Memurluğa Girişin Genel Bir Şartı Olarak Güvenlik Soruşturması", ***TODAİE İnsan Hakları Yıllığı***, Cilt 34, 2016.

Avcı, Mustafa, **Devlet Memurları Kanunu Kapsamında Kamu Görevliliğine Giriş**, AÜSBE, Şubat, 2009 (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*).

Avcı, Mustafa, Sevinç, Gülşah (Yayına Haz.), **Fransız Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Sistemi**, DPB Yayını, Ankara, Nisan 2018.

Ayaz, İsmail, M.Yılmazöz, H.İ.Demirtaş, M.Turan, G.Sevinç (Yayına Haz.), **Amerika Birleşik Devletlerinde Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Sistemi**, DPB Yayını, Ankara 2016.

Kutay Gökdeniz, Vahap Aydemir, Semih Çağan, "Cumhuriyet Sonrası Türk Kamu Yönetimi'nde Liyakat Sistemi Uygulamaları", **Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt:6, Sayı:2, Aralık 2017.

Aydoğan, Metin, **Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye/20. Yüzyılın Sorgulanması**/ 1- 2 Ciltler, Umay Yayınları, İzmir, 1999.

Aykaç, Burhan, "Personel Sisteminde Yeterlik İlkesi", **AİD**, Cilt: 24, Sayı: 4, Aralık 1990.

Balta, Tahsin Bekir, **İdare Hukukuna Giriş**, TODAİE Yayın No: 117, Ankara 1970.

Bilgin, Leman vd, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, AÜ Yayın No: 1591, Eskişehir, 2004.

Bozkurt, Ömer, Ergun, Turgay, Sezen, S.(Ed.), **Kamu Yönetimi Sözlüğü**, TODAİE No: 283, Ankara, 1998.
Canman, Doğan, **Türk Kamu Kesiminde Hizmet İçi Eğitim Ölçme ve Değerlendirme**, TODAİE No: 181, Ankara, 1979.
----------, "Devlet Memurları Kanununun Genel Görünümü ve Sorunları", **AİD**, C.18, S.1, Mart 1985.
----------, "Personelin Değerlendirilmesinde Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye'de Kamu Kesimindeki Uygulama", **AİD**, C.26, S.1, Mart 1993.
----------, **Çağdaş Personel Yönetimi**, TODAİE Yayını: 260, Ankara 1995.
Findley, Carter V.: **Osmanlı İmparatorluğunda Bürokratik Reform: Babıâli (1789-1922**, Çev: Ercan Ertürk, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Mayıs 2014.
Coşkun, Selim, Dulkadiroğlu, Hakan, "Ücret, Performansa Göre Ücret ve Çalışanların Algısı: ABD'de Federal Düzey Örneği", **AÜSBF Dergisi**, http://dergiler.ankara.edu.tr/.
Coşkun, Selim, Kayar, Nihat, *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi: Kamuda Uygulamalar ve Türk Kamu Yönetimi İçin Öneriler*, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Güz 2011, Cilt: 7, Yıl:7, Sayı: 2.
Çetin, Atilla, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Dosyaları Hakkında Bir Araştırma", **Vakıflar Dergisi**, 29 (2005).
De Saint Marc, Renaud Denoix**, Devlet**, Türkçe İ. Yerguz, Dost Yayınevi, Ankara, 2009.
Değirmenci, Olgun, **Askerî Ceza ve Disiplin Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, Kasım 2013.
Demirci, Aytül G., "İstihdamda Geçici Personel Sorunu", **Mülkiye**, Cilt XXXI, Sayı: 254, Bahar-2007.
Derbil, Süheyp, **İdare Hukuku (İdari Kaza-İdari Teşkilat)**, Cilt I, R.Ulusoğlu, AÜHF, Ankara, 1940.
----------, **İdare Hukuku- Cilt I (İdari Kaza - İdari Teşkilat)**, AÜHF, Sayı: 20, Ankara 1940.
DPB**, Hükümete Sunulan Yabancı Uzman Raporları (*1949-1959 Yılları Arasında*)**, DPB: 7, Ankara, 1963.
---------- (T.Şahin, M.Aksoy), **İngiltere Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Sistemi**, DPB, Ankara, 2016.
----------, **Federal Almanya Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Sistemi**, DPB, Ankara, 2015.
---------- (İsmail Ayaz vd.), **ABD'de Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Sistemi**, DPB, Ankara 2016.
----------, **Çin Halk Cumhuriyetinin Kamu Personel Sistemi**, DPB, Temmuz 2013, Ankara.
----------, (M.Avcı, G.Sevinç,), **Fransız Kamu Yönetimi ve Kamu Personel Sistemi**, DPB, Ankara, 2018.
Duman, Bahattin, **Yükseköğretim Ceza ve Disiplin Soruşturması**, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2010.
Duran, Lütfi, "Danıştay'ın 1979 Yılı Kararları Üzerine Kısa Mülahazalar", **AİD**, Cilt: 13, S. 3, 1980, s. 3-23.
Ekmekçioğlu, A. İhsan, Ünver, H.Şinasi, **İlgili Mevzuatla Birlikte Memurin Kanunu ve Memurin Muhakemat Kanunu**, İkinci Basılış, Hazine Yayınları, Ankara 1960.
Er, Salih, "Aradaki Memur (Mu?)",http://www.ankarabarosu.org.tr/.
Ergun, Turgay, **Kamu Yöneticilerinin Yetiştirilmesi**, TODAİE No: 224, Ankara, 1988.
Ergün, Turgay, Polatoğlu, Aykut, **Kamu Yönetimine Giriş**, 4. Yayım, TODAİE No: 241, Ankara, 1992.
Ersan, Aysel, "Devlet Memurları Kanunu ve Uygulaması", **AİD**, Cilt: 8, Sayı: 4, Aralık 1975.
Eryılmaz, Bilal, **Kamu Yönetimi**, İstanbul 2000, s. 260 (Yayın hakkı yazara aittir).
Evren, Altay, **Görevden Uzaklaştırma**, Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007.
Fişek, Kurthan, **Yönetim**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979.
Gan, He, "Chinese Education TraditionThe Imperial Examination System In Feudal China", **Journal of Management and Social Sciences,** Vol. 4, No. 2, (Fall 2008).
Gazel, Ahmet Ali, "Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Anamurlu Memurlar", A.**Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.32, Erzurum 2007.
Ahmet Ali GAZEL, "Sicill-İ Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Anamurlu Memurlar", A.**Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S.32, Erzurum 2007, s.203-213.
Giritli, İsmet, Pertev Bilgen, Tayfun Akgüner, **İdare Hukuku**, Der Yayınları, İstanbul 2001.
Giritli, İsmet, **Kamu Yönetimi ve Teşkilatı Personeli**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1983.
Gökpınar, Mahmut, **Disiplin Hukukunda Yasak Hukuka Aykırı Deliller**, Kazancı Yayınevi, İstanbul 2011.
Gözler, Kemal, **İdare Hukuku** (Cilt II), Ekin Kitabevi, Bursa 2009.
----------, **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi**, Cilt II, Ekin Kitabevi, Bursa, Haziran 2011.
----------, Türk Anayasa Hukuku, 2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, Temmuz 2018.
----------, "Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminin Uygulamadaki Değeri: Bir Buçuk Yıllık Bir Bilanço", www.anayasa.gen.tr/cbhs-bilanco.htm, (Yayın Tarihi: 27 Aralık 2019).
Gözler, Kemal, Kaplan, Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, 21. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, Haziran 2019.
Gözübüyük, A.Ş., Tan, Turgut, **İdare Hukuku-Genel Esaslar-**Cilt I, Turhan Kit., Ankara 1998.

Gözübüyük, A. Şeref, **Yönetim Hukuku**, 16. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
----------, **Yönetsel Yargı**, 23. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Ekim 2005.
Güler, Birgül Ayman, "Yetkisiz 4-C ve Yanlış 4-B", **Memleket Mevzuat**, C.5, S.55, Ocak 2010.
----------, **Kamu Personeli: Sistem ve Yönetim**, İmge Kitabevi, Ankara, 2005.
----------, **Türkiye'nin Yönetimi: Yapı**, İmge Kitabevi, Ankara, Ocak 2009.
----------, "*Devlet Personel Başkanlığı Üzerine Bir İnceleme (2)*", **AİD**, C.21, S.2, Haziran 1988.
----------, "*Devlet Personel Başkanlığı Üzerine Bir İnceleme*", **AİD**, C.21, S.1, Mart 1988.
Gülmez, Mesut "*Sözleşmeli Personel, Anayasa ve Uluslararası Kurallar*", **AİD**, Cilt 21, Sayı 4, Aralık 1988.
----------, "*Anayasa Mahkemesi'nin "Totolojik" 4/C Kararı*", **Çalışma ve Toplum D.**, Sayı: 32, 2012/1.
----------, **4/C Anarşisi, (**Hukuksuz Dayanaklarıyla 4/C'ler ve 4/C'liler 1965-2012**)**, Legal, İstanbul 2012.
----------, **Avrupa Birliği'nde Sosyal Politika**, Türkiye-AB Sen.Koord.Kom. No: 4, Ankara, Mart, 2003.
----------, **Belgelerle Yönetim, Yargı ve Memur Sendikaları (1990-1993)**, TODAİE-251, Ankara, 1993.
----------, **Dünyada Memurlar ve Sendikal Haklar**, TODAİE: 267, Ankara, 1996.
----------, **Sendikal Haklarda, Uluslararası Hukuka ve Avrupa Birliği'ne Uyum Sorunu**, Belediye-İş Yayını, Ankara, Eylül 2005.
----------, **Sendikal Hakların Uluslararası Kuralları ve Türkiye**, TODAİE, Ankara, 1988.
----------, **Türkiye'de Memurlar ve Sendika Haklar (1926-1994)**, TODAİE Yayın No: 255, Ankara, 1994.
----------, "Sendika Kararına Uyarak Toplu Eyleme Katılma, 'Disiplin Suçu' Değil 'Mazeret'tir - Danıştay İDDK Karar İncelemesi", **Çalışma ve Toplum Dergisi**, Sayı: 41, 2014/2.
Günday, Metin, **İdare Hukuku**, İmaj Yayıncılık, 6. Aynı Bası, Ankara 2002.
Gündoğdu, Burhan, "Yevmiyeli Personel Yönetmeliğine Göre Çalıştırılanlar Devlet Memuru mudur, İşçi midir?", **İnşaat Mühendisleri Odası Dergisi**,1.1.1969. http://www.e-kutuphane.imo.org.tr/pdf/2832.pdf.
Güran, Sait, "İdari Lüzum Sebebiyle Memurun Tahvili ve Müstafi Addi", **İÜ İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi,** Cilt 29, Sayı 1-2 (1963).
---------,"Anayasa Mahkemesi'nin 1982 Anayasası Döneminde Personel Hukukuna Bakışı", http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg6/saitguran.pdf.
---------, "*Anayasa'nın 128 ve 129'uncu Maddeleri Yönünden Kamu Görevlileri ile Bakanların Durumu*, **AİD**, C.17, S.3, Ankara, Eylül 1984.
---------, "Yeni Bir Buluş: Askıdaki Memur", **İÜ İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1 (1980).
---------, "Yer Değiştirme İşlemlerinin Maliyeti", **İÜ İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, C.1, S.3 (1980).
---------, **Memur Hukukunda Kayırma ve Liyakat Sistemleri**, İÜHF:627, Fakülteler Mat., İstanbul, 1980.
Güven, Sami, **1950'li Yıllarda Türk Ekonomisi Üzerinde Amerikan Kalkınma Reçeteleri (*Hilts Raporu, Thornburg Raporu, Barker Raporu*)**, Ezgi Kitabevi, Eylül 1998, İstanbul.
Neziroğlu, İrfan, Yılmaz, Tuncer, **Hükümetler-Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri - Cilt 1 (24 Nisan 1920 – 22 Mayıs 1950)**, TBMM Basımevi Ekim 2013, Ankara, s. 68.
Kalabalık, Halil, **İnsan Hakları Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.
Kaman-Karan, Nur, **Devlet Memurluğunun Sona Ermesi**, Seçkin Yayın., Ankara, 2003.
Kamu Görevlilerinin Sendikal ve Demokratik Hakları Çalıştayı, DPB Yayını, Ankara, Temmuz 2010.
Kamu Yönetimi Araştırma Projesi-Genel Rapor (KAYA), TODAİE, Ankara, 1991.
Kantarcıoğlu, Selçuk, **Devlet Personel Rejimi, Nasıldı? Ne Oldu?, Yeni Düzenleme Nasıl Olmalıdır?**, DPD Yayın: 34, Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1977.
Kara, Bülent, "Türkiye'de Personel Reformu Çalışmalarının Altyapısı: 1930-60 Yılları Arasında Yabancı Uzmanların Kamu Yönetimine İlişkin Hazırladıkları Raporlar", **CÜ SBD**, Aralık 2006, Cilt: 30 No: 2.
Karaduman, Mehmet, **Memur Muhakemesi Hukuku ve Memur Suçları**, MB: 1980/224, Ankara, 1980.
Karahanoğulları, Onur, "Güvenlik Soruşturması", **AÜSBFD**, Cilt:53, Sayı:1-4, 1998.
---------, **Kamu Hizmeti (*Kavram ve Hukuksal Rejim*)**, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
Karasu, Koray, **Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi**, MB Vakfı, Ankara 2001, s.205.
Kaya, Esra, Taş, İbrahim, "Personel Yönetimi-İnsan Kaynakları Yönetimi Ayrımı", KSİÜ İİBF, 5/1 (Ekim 2015): 21-28.
Kaya, Cemil, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kamu Görevlilerinin Sadakat Yükümlülüğü", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Semp.** içinde, 11.05.2017, Ankara, s. 35-58.
Kayar, Nihat, **İdari Yargı - Kuruluş ve İşleyiş**, 5. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, Eylül 2022.

--------, **Sözleşmeli Personel Hukuku**, Ekin Yayınevi, Bursa, Eylül 2014.
--------, "**Kamu Yönetiminde Yönetim Karmaşası ve Siyasileşme: İstisnai Memuriyet Uygulaması**", http://denetde.org.tr/dergimiz-18.html (Erişim:11.7.2016).
--------, "Danıştay Kararıyla Anayasal Toplu Sözleşme Hakkının İlgası", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Kasım-Aralık 2018, Sayı:139. http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-139-1804.
Keskin, Bayram, **Sözleşmeli Personel**, Adalet Yayınevi, Ekim 2010.
Marx, Fritz Morstein, **The Administrative State: An Introduction to Bureaucracy**, U.C. Press, 1957.
Manav, Nursel, **Mülkiye Tekaüd Sandığı-Kuruluşu ve Faaliyetleri (1880-1890)**, TTK, Ankara 2017.
…, "Mazuliyet Sandığı'nın Kuruluşu ve Kuruluşuna Yol Açan Sebepler", **Türkiyat Mecmuası**, c.27/1, 2017.
Mıhçıoğlu, Cemal, **Türkiye'de Kamu Personeli Sendikaları**, AÜ Basımı, Ankara, 1968.
Miyazaki, Ichisada, Conrad Schirokauer (Çev. Conrad Schirokauer), **China's Examination Hell: The Civil Service Examinations of Imperial China**, Yale University Press, 1981.
Mustafa Yuluğ, "Kamu Kesiminde İstihdam Sorunu ve Yeni Personel Rejimi", **AİD**, C.4, S.2, Haziran 1971.
Nur Karan, Yıldırım/Yasin vd., **İdare Hukuku**, XII Levha Y., 2. Baskı, İstanbul Mart 2011.
Onar, Sıddık Sami, **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, Marifet Matbaası, İstanbul, 1952.
Otacı, Cengiz, "Suçun Kanuni Sonucu Olarak Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılma", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 2, Yıl: 2, Sayı: 4, Ocak 2011.
Örnek, Acar, **Kamu Yönetimi**, Meram Yayın Dağıtım, İstanbul 1998.
Övgün, Barış, Sayan, İpek Özkal, Zengin, Ozan, "Türk Kamu Yönetiminde Performans Değerlendirmesi ve Denetimi Mümkün Mü?", Sosyal Bilimler Metinleri Yıl: 2018, Sayı: 02.
Özger Yunus, "Osmanlı'da Kadınların Memuriyette İstihdamı Meselesi ve Sicill-i Ahvâlde Kayıtlı Memurelerin Resmî Hâl Tercümeleri", **History Studies**, Volume 4.1.2012.
Öztürk, Ali, "*Kamu Kesiminde Personel ve Ücret Rejimi Arayışları*", **Sayıştay Dergisi**, Sayı: 42, Temmuz - Eylül 2001, s. 3-19.
Öztürk, Namık Kemal, "Bürokratik Devletten Etkin Yönetime Geçiş: İyi Yönetişim".
---------, "Liyakat Sistemini Korumanın Farklı Bir Yolu: Liyakat İlkesi Koruma Kurulu", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 435, Haziran 2002.
Peker, Ömer, "Kamu Kuruluşlarında Hizmet İçi Eğitimin Yapısı ve İşleyişi", **AİD**, C.24, S.4, Aralık 1991.
Pınar, İbrahim, **4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Ceza Soruşturması**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.
Rodriguez Mora, Jose V., Watts, Michael J., **The Rise of Meritocracy and the Inheritance of Advantage**, January 2015.
Podol, Richard, "Bir Yabancı Gözüyle 21. Yüzyıl Ortasında Türk Kamu Yöneticisi" (Çev.C.Tutum), **Amme İdaresi**, No: 10, 1967.
Gülden Sarıyıldız, "Tanzimat ve Osmanlı Bürokrasisinde Yemin Müessesesi", Yakın Dönem Türkiye Araş. (2013), https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuydta/issue/955/10771(Erişim: 5.9.2019).
Sayan, İpek Ö. Demirci, Aytül G., Kanun Hükmünde Kararnamelerle Değişen Personel Sistemi, Kanun Hükmünde Kararnamelerle Yönetmek İçinde (Der. A. Akdoğan), YAYED, Ankara 2012.
Sayan, İpek Özkal, Albayrak, Süha Oğuz, "İstisnailikten Genelliğe,Geçicilikten Sürekliliğe: 4/B Sözleşmeli Personel İstihdamı", **AİD,** http://yayin.todaie.gov.tr.
Saydam, Mehmet, "Türk Kamu Yönetimi İçin Önerilen Yeni Değerlendirme Sistemi: Personel Başarı Değerlendirme Sistemi (PBDS)", **Yasama Dergisi**, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/111525.
Schwemle, Barbara L., **Federal Personnel: Conversion of Employees from Appointed (Noncareer) Positions to Career Positions in the Executive Branch**, November 2, 2012.
Selçuk, Sami, **Memur Yargılaması Hakkında,** TÜSİAD, İstanbul, Ocak 1997.
Serim, Bülent, "Anayasa Mahkemesinin Son Kararı ve KİT Personeli", **AİD**, Yıl: 1989, C.22, S.3.
----------, "Sözleşmeli Personelin Hukuki Statüsü", **AİD**, Yıl. 1988, C.21, S.1.
Sezer, Yasin, **Kamu Hizmetine Girme Hakkı**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006.
Sobacı, M.Zahid, Köseoğlu, Özer, **Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Üst Kademe Yöneticiler**, SETA: 111, İstanbul 2018.
Sönmez, Fikret, **Kamu Personeli Yönetimi**, EÜ İTİA No: 64/65, İstiklal Matbaası, İzmir 1977.
Stahl, Glenn**, Public Personnel Administration**, 4. Edition, Harper & Brothers Publıshers Newyork, 1956.

Şahin, Bahadır, "Kamu Personel Sisteminde İşe Girme ve Yükselmede Çağdaş Liyakat Kavramları", **ÇÜSBE Dergisi**, C.25, S.1, 2016.
Şaylan, Gencay, "Türkiye'de ve Yabancı Ülkelerde Yüksek Memurlar Sorunu", **AİD**, C.5, S.1, Mart 1972.
-------, **Kamu Personel Yönetiminden İnsan Kaynakları Yönetimine Geçiş**, TESEV, İstanbul 2000.
Şen, Mustafa Lütfi, "Liyakat İlkesi ve Türk Personel Sistemindeki Uygulaması", **AİD**, C.28, S.1, Mart 1995.
Şenatalar, Ferhat, **Personel Yönetimi ve Beşeri İlişkiler**, Genişletilmiş 2. Baskı, İÜ, İstanbul 1978.
Şengül, Ramazan, Kamu Yönetiminde Yüksek Yöneticilerin Yetiştirilmesinde Okul Modeli: Fransa'da ENA Örneği, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 24, 2009.
Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu**, Seçkin yayınevi, Ankara, 2002.
Thornburg, Max Weston, **Türkiye Nasıl Yükselir**, Çev. S.Yazıcıoğlu, Nebioğlu Yay., İstanbul, 1950.
Tortop, Nuri, "Disiplin, Disiplin Cezaları ve Disiplin Suçları", **AİD**, Cilt: 16, Sayı: 3, s.89-100.
----------, **Personel Yönetimi**, Gözden Geç. 5. Baskı, Yargı Yayınları, Ankara, 1994.
----------, **Yönetim Bilimi II (Personel Yönetimi)**, Şenyuva Matbaası, Ankara, 1971.
Turan, Mustafa, "Cumhuriyet Döneminde İki Deneme: Siyasi Müsteşarlıklar ve Müstakil Grup", w3.gazi.edu.tr/web/mturan/word/**ikideneme**.doc.
Tutum, Cahit, "Devlet Memurları Kanununun Genel Bir Eleştirisi", **AİD**, C.7, S.4, Aralık 1974.
--------, "Kamu Personeli Sorunu", **AİD**, Cilt: 23, Sayı: 3, Eylül 1990.
--------, "Memurların Hak ve Ödevleri", **AİD**, Cilt: 2, Sayı:2, Haziran 1969.
--------, "Memurluk Statüsü", **AİD**, Cilt: 5, Sayı: 2, Haziran 1972.
--------, "Yönetimin Siyasallaşması ve Partizanlık", **AİD**, C. 9, S. 4, Aralık 1976.
--------, **Türkiye'de Memur Güvenliği**, TODAİE Yayını, Sevinç Matbaası, Ankara, 1972.
--------, **Personel Yönetimi**, TODAİE Yayını, Sevinç Matbaası, Ankara 1979.
Yasemin Özdek, **Avrupa İnsan Hakları Hukuku ve Türkiye**, TODAİE, Ankara, Mart 2014.
Uçkun Banu, **Türkiye'de Kamu Görevlileri Sendikacılığı**, Legal Yay., İstanbul, Temmuz 2013.
Ulusoy, Ali D., **İdari Yaptırımlar**, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, Kasım 2013.
Ulusoy, Ali D., **Yeni Türk İdare Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
Uğurlu, Serdar, "Kamu Personel Rejiminde Mevcut Maaş Sistemi, Sorun Alanları ve Çözüm Önerileri", **Yasama Dergisi**, http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2017/sayi35/sayi35_45-63.pdf.
Uz, Abdullah, **Disiplin Cezalarının Üst Kademe Yöneticiliklere Etkisi**, Adalet Y., Ankara, Haziran 2013.
Versan, Vakur, **Kamu Yönetimi-Siyasi ve İdari Teşkilat**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1984.
Wilson James Q., Dilulio John J., Bose Meena, Levendusky Matthew S., **American Government: Institutions and Policies**, 13th Edition, Houghton Mifflin Company, Boston 2008.
Yavuzdoğan, Seçkin, **Devlet Memurları Kanunu Uyarınca Naklen Atanma**, Adalet Y., Ankara, 2014.
Yayman, Hüseyin, **Türkiye'nin İdari Reform Tarihi**, Turhan Kitabevi, Ankara 2008.
Yıldırım, Mutlu, "Kamu Yönetiminin Kadim Paradoksu: Nepotizm ve Meritokrasi", **CBÜ SBD**, Cilt:11, Sayı:2, Ağustos 2013.
Zabunoğlu, Yahya K., "Kamu Hizmetine Girme, Hizmette Kalma ve Yükselme Hakkı", **İnsan Hakları ve Kamu Görevlileri Sempozyumu** (*Yayına hazırlayan M.Gülmez*), TODAİE No: 243, Ankara, 1992.

“Vaktiyle kitaplar karıştırdım, hayat hakkında filozofların ne dediklerini anlamak istedim.

Bir kısmı her şeyi kara görüyorlardı ve 'Mademki hiçiz ve sıfıra varacağız, dünyadaki muvakkat (geçici) ömür esnasında neşe ve saadete yer bulunamaz' diyorlardı.

Başka kitaplar okudum, bunları daha akıllı adamlar yazmışlardı. Diyorlardı ki: 'Mademki sonu nasıl olsa sıfırdır, bari yaşadığımız müddetçe şen ve şatır olalım!'

Ben kendi karakterim itibariyle ikinci hayat telakkisini (anlayışını) tercih ediyorum.

Fakat şu kayıtlar içinde: Bütün insanlığın varlığını kendi şahsında gören adamlar bedbahttırlar, besbelli ki o adam fert olarak mahvolacaktır.

Herhangi bir şahsın yaşadıkça memnun ve mesut olması için lazım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelenler için çalışmaktır. Makul bir adam, ancak bu suretle hareket edebilir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

YÖNETMEK

YÖNETİCİLER VE YÖNETİCİ ADAYLARI İÇİN ÖNERİLER

DOÇ. DR. MUHAMMET SAYGIN

ekin

GENİŞLETİLMİŞ
3. BASKI

Hakkında

1984 Burdur doğumludur. Lisans öğrenimini Hacettepe Üniversitesi'nde, Yüksek Lisans ve Doktora öğrenimini Aksaray Üniversitesi'nde tamamlamıştır. "Yönetim ve Strateji" alanında Doçent unvanını almıştır. Halen, Mersin Üniversitesi öğretim üyesidir. Silifke Ticaret ve Sanayi Odası Akademik Danışmanlığı, TOBB Mersin Genç Girişimciler Kurulu İcra Komitesi üyeliği görevlerini yürütmektedir.

TOBB'a bağlı oda ve borsaların yönetim kademesi ile liderlik ve yönetim konulu çalışmalar yapan akademisyenlerin etkileşimini artırma fikri olarak ortaya çıkan, üniversite-sanayi işbirliğinin başarılı bir örneği konumundaki "Liderlik Akademisi" projesi ile "Yükseköğretim Stratejileri ve Kurumsal İşbirliği Sempozyumu" isimli etkinliklerin kurucusudur. "14. Ulusal İşletmecilik Kongresi (UIK)", "Uluslararası Girişimcilik ve Sosyal Bilimler Kongreleri (EMI)" koordinatörlüğü gibi pek çok kongrenin düzenleme kurulu üyesi ve yürütücüsüdür. "Kent Stratejisi: Silifke" ve "İşletmelere ve Girişimciliğe Güncel Bakış" isimli bilimsel araştırma kitaplarının editörüdür. "International Journal of Commerce, Industry and Entrepreneurship Studies (Utisgad)" isimli akademik derginin editörlüğünü yapmakta ve ulusal/uluslararası düzeyde çok sayıda akademik derginin editör, bilim ve hakem kurulunda bulunmaktadır. Stratejik Yönetim ve Örgütsel Davranış alanında çok sayıda ulusal ve uluslararası makale, kitap bölümü ve tebliğ yayımlamıştır.

Çağrılı konuşmacı olarak çeşitli etkinliklerde bulunmuş, liderlik ve yönetim konulu programlarda yer almıştır. Erasmus+ Staff Mobility kapsamında Agricultural University Plovdiv'de Yönetim ve Girişimcilik dersi vermiştir. Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından düzenlenen eğitimle EMCC Foundation Seviye Mentörlük Eğitimi almıştır. Yönetici adaylarına yönelik "Profesyonel Yönetici Geliştirme Programı", girişimci adaylarına yönelik "KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerinde" eğitmenlik yapmış ve girişimcilik ile ilgili çok sayıda akademik araştırma faaliyeti yürütmüştür. Saygın, evli ve iki çocuk babasıdır.

YÖNETMEK

YÖNETİCİLER VE YÖNETİCİ ADAYLARI İÇİN ÖNERİLER

Genişletilmiş 3. Baskı

Doç. Dr. Muhammet SAYGIN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-63-9

Sayfa Düzeni: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

1. Baskı - Mayıs 2020 Morena Yayınevi
2. Baskı - Mayıs 2021 Morena Yayınevi
3. Baskı: Ağustos 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

1- BAŞLARKEN 9
2- BUGÜN YARIN OLDU MU? 23
2.1. Finansal Okuryazarlık 27
2.2. Okumanın Kilidi 34
2.3. Sağ-Sol Lob ve Çelişkiler 36
2.4. Girişimcilik, İşsizlik vs. Mesleksizlik 41
2.5. Sosyal Ağ, Markalaşma & Cehalet 50
2.6. Popüler Kültür 55
2.7. Satı Kadın 60
2.8. Vecihi HÜRKUŞ 62
2.9. Nuri DEMİRAĞ 63
3 - PİSUARDAKİ SİNEK 69
4 - YÖNETMEK Mİ, O DA NE? 73
5 - PERVİTİN 85
6 - SAVAŞ SANATI 91
7 - MURPHY KANUNLARI 97
8 - TAYLORİZM 101
9 - PARETO İLKESİ 111
10 - HAWTHORNE ETKİSİ 115
11- PARKİNSON KANUNU 123
12 - KAOS KURAMI 133
13 - PETER İLKESİ 137
13.1. İş Hayatında Terfi Meselesi 138
13.2. Yetmezlik Düzeyi 141
13.3. Hiyerarşik Yaprak Dökümü 145
13.4. Terfide İtiş ve Çekiş Gücü 147
14 - ETİK VE AHLAK 155
15 - TEMEL PROTOKOL BİLGİSİ 161
16 - KAÇINMANIZ GEREKENLER 167
17 - YÖNETİCİYE 15 TAVSİYE 181
18 - ALBERT EINSTEIN 229
19 - ATATÜRK VE YÖNETİM 239
20 - SON SÖZ 253
KAYNAKÇA 259

Kaynakça

1 Platon, (2020). *Devlet*. (Çev: Sabahattin Eyüobğlu, M. Ali Cimcoz, Hasan Ali Yücel Klasikleri Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

2 Çalışkan, N. (2017). Mikro Milliyetçilik Özelinde Kur'an'a Göre Irkçılık. *Turkish Studies (Elektronik),* 12(27), 393-410.

3 Gökalp, E. (2007). Türk Milliyetçiliği Söylem(ler)inin Spor Basınında Yeniden İnşası (1990- 2002). *Kültür ve İletişim,* 10(2): 9- 62.

4 Gürses, N., & Semiz, K. (2021). Trabzonspor–Rizespor Rekabetinin Taraftar Yansımaları. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, *23*(2), 63-75.

5 Türkoğlu, A. (2011). Önsöz. *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme,* Pegem Akademi, ed. Songül Aynal Kilimci, ISBN: 978-605-364-187-2, İstanbul.

6 Luthans, F. (1994). *Organizational Behaviour*. Literatür Yayıncılık, İstanbul.

7 Paranın İcadı https://www.isbank.com.tr/blog/paranin-icadi-ve-gelisimi, Erişim Tarihi: 15.02.2021

8 TCMB https://herkesicin.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/ekonomi/hie/icerik/paranintarihi, Erişim Tarihi: 15.02.2021

9 Diners Club Card https://www.dinersclub.com/about-us/history, Erişim Tarihi: 15.02.2021

10 Soman, D., Cheema, A., & Chan, E. Y. (2012). Understanding consumer psychology to avoid abuse of credit cards. *Transformative consumer research for personal and collective well-being*, 423-443.

11 TOBB-Visa Kartlı Harcamalar Analizi https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=27823&lst=Manset Listesi
Erişim Tarihi: 28.07.2022

12 MEB - PİSA 2018 Ön Raporu http://www.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/03105347_PISA_2018_Turkiye_On_Raporu.pdf, Erişim Tarihi: 25.01.2021

[13] MEB - PISA Sonuçları https://www.meb.gov.tr/pisa-2018-sonuclarina-gore-turkiye-her-3-alanda-performansini-artiran-tek-ulke/haber/19842/tr, Erişim Tarihi: 25.01.2021

[14] BBC - OECD PISA https://www.bbc.com, Erişim Tarihi: 25.01.2021

[15] Türkiye Bankalar Birliği, https://foy.tbb.org.tr/ Erişim Tarihi: 25.01.2021

[16] Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) www.fo-der.org, Erişim Tarihi: 01.02.2021

[17] Çiçek, U., & Kübra, U. Ğ. U. R. (2019). Türkiye ile AB Ülkelerinin Dolaylı–Dolaysız Vergiler Açısından Karşılaştırması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, *10*(24), 290-310.

[18] Karamelikli, H. (2018). Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Ekonomik Aktiviteler Üzerindeki Simetrik ve Asimetrik Etkileri. *Maliye ve Finans Yazıları,* (110) , 95-110 . DOI: 10.33203/mfy.372284

[19] Onedio - Sağ ve Sol Beyin Testi https://onedio.com/haber/bu-gorsel-iq-testine-gore-beyninin-hangi-tarafini-daha-cok-kullandigini-soyluyoruz-744154, Erişim Tarihi: 08.01.2021

[20] Live to Bloom - Sağ ve Sol Beyin https://livetobloom.com/sag-beyin-sol-beyin-testi-beyninizin-hangi-lobu-daha-baskin, Erişim Tarihi: 08.03.2021

[21] Indigo Dergisi - Sağ ve Sol Beyin https://indigodergisi.com/2016/10/sag-ve-sol-beyin-testi-beyinde-hangi-lobu-daha-iyi-kullaniyorsunuz, Erişim Tarihi: 08.03.2021

[22] J. G. Beaumont, A. W. Young & I. C. McManus (1984) Hemisphericity: A critical review. *Cognitive Neuropsychology*, 1:2, 191-212, DOI: 10.1080/02643298408252022

[23] Argan, M. T., Argan, M., & Kurulgan, M. (2008). Kitaplara İlişkin Biçimsel Özelliklerin Okuyucu Tutumları Üzerine Etkisi. *Bilgi Dünyası*, *9*(1), ss.179-206.

[24] Yüksek, U. Ö., & Torun, B. U. (2017). Kitap Okuma Tercihinde Popüler Kültürün Rolü: Çok Satan Kitap Okurları Üzerine Bir Araştırma. *International Journal of Social Science,* Number: 62, ss.549-559.

[25] Google Scholar, https://scholar.google.com

[26] Core, https://core.ac.uk/

[27] Base, https://www.base-search.net/

[28] Microsoft Academic https://academic.microsoft.com/home

[29] PDF Drive https://www.pdfdrive2.com, Erişim Tarihi: 08.04.2020

[30] 11. Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf, Erişim Tarihi: 01.02.2021

[31] İşkur - Türk Meslekler Sözlüğü https://esube.iskur.gov.tr/Meslek/meslek.aspx Erişim Tarihi: 10.07.2022

[32] 11. Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf, Erişim Tarihi: 01.02.2021

[33] İşkur, www.iskur.gov.tr, Erişim Tarihi: 08.04.2020

[34] İşkur, www.iskur.gov.tr, Erişim Tarihi: 15.02.2020

[35] Anadolu Ajansı, YKS Sonuçları, https://www.aa.com.tr/tr/egitim/yuksekogretim-kurumlari-sinavi-istatistikleri-aciklandi/2639420 Erişim Tarihi: 19.07.2022

[36] TÜİK İstatistikleri, www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim Tarihi: 21.03.2020

[37] 11. Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf, Erişim Tarihi: 01.02.2021

[38] Onay, M., Saygın, M. & Sakallı Ö, S. (2015). *Gelişmeleri Kaçırma Korkusunun Sağlık Çalışanlarının İş Tatmini ve Ağ Kurma Davranışlarına Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. 3. Örgütsel Davranış Kongresi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

[39] Aydın, D. (2014). *Markalaşma ve Kültür Starbucks Coffee ve Kahve Dünyası Logolarının Göstergebilimsel İncelenmesi.* Doktora Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

[40] Statista, Stracbucks' Stores in Europe www.statista.com/statistics/541629/number-of-starbucks-stores-in-europe, Erişim Tarihi: 02.04.2020

[41] Alshaya Group Starbucks Şube Sayıları https://www.shaya.com.tr/tr/magazalarimiz/?topZone=32, Erişim Tarihi: 05.07.2022

[42] Toker, S. & Kaya, G. (2019). Kahve Tüketim Alışkanlıklarının İncelenmesi: İstanbul. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, *2*(3), 146-164.

[43] Temel Reis ve Ispanak https://www.brainpickings.org/2013/07/02/spinach-popeye-error-half-life-of-facts, Erişim Tarihi: 15.02.2021

[44] United Nations-International Women's Day www.un.org/en/observances/womens-day, Erişim Tarihi: 01.04.2020

45 Archive - International Socialist Cogress www.archive.org/details/InternationalSocialistCongress1910SecondInternationalConferenceOf/page/n21/mode/2up, Erişim Tarihi: 01.04.2020

46 Newsroom - International Women's Day www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/features/WCMS_152708/lang--en/index.htm, Erişim Tarihi: 08.03.2020

47 BBC - 1917 Devrimler Yılı www.bbc.com/turkce/resources/idt-sh/russian_revolution_turkish, Erişim Tarihi: 02.03.2020

48 Wikipedia - Dünya Kadınlar Günü tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_Kad%C4%B1nlar_G%C3%BCn%C3%C, Erişim Tarihi: 01.04.2020

49 TÜİK İstatistikleri www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, Erişim Tarihi: 08.04.2020

50 İnan, A. (2009). *Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 8. Baskı, ISBN: 978-9944-88-140-1, Yayına Hazırlayan: Arı İnan, İstanbul.

51 Wikipedia – Hatı Çırpan https://tr.wikipedia.org/wiki/Hat%C4%B1_%C3%87%C4%B1rpan, Erişim Tarihi: 19.07.2022

52 Tayyareci Vecihi - Vecihi Hürkuş https://tayyarecivecihi.com/vecihi-hurkus/ Erişim Tarihi: 10.06.2022

53 Türk Hava Kurumu – Vecihi Hürkuş https://www.thk.org.tr/vecihi_hurkus Erişim Tarihi: 11.07.2022

54 Anadolu Ajansı – Vecihi Hurkuş https://www.aa.com.tr/tr/gundem/keresteci-dukkaninda-ucak-yapan-pilot-tayyareci-vecihi-hurkus/2638202, Erişim Tarihi: 11.07.2022

55 Wikipedia – Vecihi Hürkuş https://tr.wikipedia.org/wiki/Vecihi_H%C3%BCrku%C5%9F Erişim Tarihi: 13.07.2022

56 Yalçın, O. (2009). Mühürdarzade Nuri Bey'in (Demirağ) hayatı ve çalışmaları (1886-1957). *Atatürk Yolu Dergisi*, *11*(44), 743-769.

57 Deliorman, M. Necmettin, Nuri Demirağ'ın Hayat ve Mücadeleleri, Nu.D. Matbaası, İstanbul, 1957.

58 Yalçın, O., a.g.e., s.744-747

59 Özacun, O. (2002). Siyaset Tarihimizde Milli Kalkınma Partisi. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, (2).

[60] Anadolu Ajansı – Nuri Demirağ https://www.aa.com.tr/tr/gundem/soyadini-ataturkten-ununu-ucaklarindan-alan-turk-havaciliginin-unutulmaz-ismi-nuri-demirag/2419737

[61] Savunma Sanayii Dergilik – Nuri Demirağ https://www.savunmasanayiidergilik.com/tr/HaberDergilik/Hayatini-Turk-havaciligina-adayan-kahraman-Nuri-Demirag, Erişim Tarihi: 13.07.2022

[62] Wikipedia – Nuri Demirağ https://tr.wikipedia.org/wiki/Nuri_Demira%C4%9F Erişim Tarihi: 13.07.2022

[63] Sivas Valiliği – Nuri Demirağ http://www.sivas.gov.tr/nuri-demirag, Erişim Tarihi: 09.07.2022

[64] Saygın, M. & Karadal, H. (2017). Girişimcilik Motivasyonu: Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Katılımcılarının Söylemlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 9 (21), 328-341. DOI: 10.20875/makusobed.313316

[65] Dünyanın Sağırlığını Gideren Adam https://www.emo.org.tr/ekler/91ede353063f823_ek.pdf?dergi=483, Erişim Tarihi: 03.01.2021

[66] Erdoğan, M. & Karagöl, V. (2019). Behavioral Economics, Nudge and Public Interventions in Daily Life: *The Case of Turkey and Recommendations*. EconWorld2019, *July 18-20 2019,* Budapest.

[67] Hürriyet- Pisuardaki Sinek www.hurriyet.com.tr/gundem/pisuvardaki-akilli-sinek-6465289,Erişim Tarihi: 18.02.2020

[68] Nudge Theory en.wikipedia.org/wiki/Nudge_theory, Erişim Tarihi: 14.03.2020

[69] Ceran, Ö. (2018). *Dürtme ve Tetiklemeyle İnsan Davranışlarını Yönlendirme*. Harvard Business Review Türkiye. www.hbrturkiye.com/blog/durtme-ve-tetiklemeyle-insan-davranislarini-yonlendirme, Erişim Tarihi: 01.04.2020

[70] Ceran, Ö., Harvard Business Review Türkiye, a.g.e.

[71] Erdoğan ve Karagöl, a,g,e., s.9.

[72] Ceran, Ö., Harvard Business Review Türkiye, a.g.e.

[73] Özkanan, A. & Erdem, R. (2014). Yönetimde Kayırmacı Uygulamalar: Kavramsal Bir Çerçeve. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 179-206.

[74] Can, H. (2002). *Organizasyon ve Yönetim,* Siyasal Kitabevi, Ankara, s.23.

[75] Şimşek, M.Ş. (1984). *Yönetim – I,* Atatürk Üniversitesi İBF Araştırma Merkezi Yayını, 110

[76] Şimşek, M.Ş. ve Çelik, A. (2004). *Yönetim ve Organizasyon*, Eğitim Yayınevi, Konya, s.4.

77 Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.6-9.
78 Saygın, M. & Güvenç, K. (2019). Sermaye ve Girişimci Kişilik Özellikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *İşletmelere ve Girişimciliğe Güncel Bakış,* Ed. Muhammet Saygın, Eğitim Yayınevi, s70.
79 Yumuturuğ, S. (1988). *Halk Sağlığı Ders Kitabı,* Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, Sayı:64, Ankara, s.60.Erişim Adresi: https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/9030/Halk%20Sa%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Ders%20Kitab%C4%B1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
80 Wikipedia – II. Dünya Savaşı tr.wikipedia.org/wiki/II._D%C3%BCnya_Sava%C5%9F%C4%B1, Erişim Tarihi: 02.02.2020
81 History - Blitzkrieg www.history.com/topics/world-war-ii/blitzkrieg, Erişim Tarihi: 01.03.2020
82 Evrim Ağacı – Blitzkrieg https://evrimagaci.org/blitzkrieg-nedir-blitzkrieg-savas-taktigi-2-dunya-savasinin-seyrini-nasil-degistirdi-8880, Erişim Tarihi: 20.07.2022
83 Çınar, B., & Yalçınkaya, H. Blitzkrieg'in II. Dünya Savaşı Öncesi Uygulaması: Büyüz Taarruz. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi Yıl 5. Sayı 9. Bahar 2009*, 77.
84 Wikipedia - Otto_Friedrich_Ranke en.wikipedia.org/wiki/Otto_Friedrich_Ranke, Erişim Tarihi: 15.02.2020
85 Methamphetamines www.livescience.com/65788-world-war-ii-nazis-methamphetamines.html, Erişim Tarihi: 01.03.2020
86 History - Drugs www.history.com/news/inside-the-drug-use-that-fueled-nazi-germany, Erişim Tarihi: 09.01.2020
87 A fresh light on the Nazis' wartime drug addiction https://www.dw.com/en/a-fresh-light-on-the-nazis-wartime-drug-addiction/a-18703678 Erişim Tarihi: 08.01.2020
88 http://www.history101.co.uk/2018/01/book-review-blitzed-drugs-in-nazi_17.html, Erişim Tarihi: 15.02.2021
89 Methamphetamines www.livescience.com/65788-world-war-ii-nazis-methamphetamines.html, Erişim Tarihi: 08.01.2020
90 Sun Tzu, (2004). *The Art of War*. (Çev. Ed. Pardo, R.), ISBN: 978135135115, http://www.promo.net/pg/.
91 Sun Tzu MIT, http://classics.mit.edu/Tzu/artwar.html, Erişim Tarihi: 18.02.2021
92 Sun Tzu Said, https://suntzusaid.com/ Erişim Tarihi: 18.02.2021

93 Sun Tzu, (2004). *The Art of War, (Çev. Ed. Pardo, R.), ISBN: 978135135115, http://www.promo.net/pg/*
94 Sun Tzu, (2017). The Art of War, (Çev. Ed. Tunç Tayanç), ISBN:9786059800280, Akılçelen Kitaplar, Ankara.
95 Wikipedia – Murphy Kanunları https://tr.wikipedia.org/wiki/Murphy_Kanunlar%C4%B1, Erişim Tarihi: 01.03.2020
96 Thought – Murphy's Laws https://www.thoughtco.com/murphys-laws-explain-unfathomable-truths-2832861, Erişim Tarihi: 25.02.2020
97 Thought – Murphy's Laws, a.g.e.
98 Thought – Murphy's Laws, a.g.e.
99 Wikipedia – Murphy Kanunları, a.g.e.
100 Taylor, F. W. (2007). *Bilimsel Yönetimin İlkeleri. (*Çev. H. Bahadır Akın). Çizgi Kitabevi, Konya, s.xxii-xxiii.
101 Taylor, F.W. (1911). *The Principles of Scientific Management*. New York: Harper Bros s.5.
102 Taylor, F.W., a.g.e., s.6.
103 Taylor, F.W., a.g.e., s.9-10.
104 Taylor, F.W., a.g.e., s.13-14
105 Taylor, F.W., a.g.e., s.18-20
106 Taylor, F.W., a.g.e., s.20
107 Özalp, İ. *Bilimsel Yönetim ve Taylor: Frederick Winslow Taylor'un Görüşleri, Yenilikleri Ve Eleştirisi,* Erişim Adresi: http://iibf.dergi.anadolu.edu.tr/makale_goster.php?id=847
108 Yar, F. (2016). 12-Yüzyıl Sonra Tayloru Yeniden Okumak. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (1), 162-181, Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/421843
109 Dereli, T. (1981). *Organizasyonlarda Davranış* (Cilt 1), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
110 Resmi Gazete www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/11/20111102M1-6.htm, Erişim Tarihi: 17.04.2020
111 Wikipedia - Pareto İlkesi https://tr.wikipedia.org/wiki/Pareto_ilkesi, Erişim Tarihi: 11.01.2020
112 Better Explained – Pareto Principle https://betterexplained.com/articles/understanding-the-pareto-principle-the-8020-rule/, Erişim Tarihi: 11.01.2020
113 Tracy, B. (2017). *Ye O Kurbağayı*, Çev. Suat Ertüzün, Arıtan Yayınevi.
114 Jones, S. R. (1992). Was there a Hawthorne effect?. *American Journal of sociology*, *98*(3), 451-468.
115 Placebo Etkisi https://www.3ieimpact.org/sites/default/files/2019-12/Placebo-Hawthorne-3ie-presentation.pdf, Erişim Tarihi: 25.04.2020

[116] Anadolu Ajansı - Seçimler https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunyada-secimlere-katilim-dusuk-seyrediyor/1462264, Erişim Tarihi: 25.04.2020
[117] Brittannica – Parkinson www.britannica.com/biography/C-Northcote-Parkinson, Erişim Tarihi: 22.03.2020
[118] Wikipedia – Parkinson en.wikipedia.org/wiki/C._Northcote_Parkinson#cite_note-PL-Economist-1, Erişim Tarihi: 25.03.2020
[119] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.107.
[120] Parkinson, C.N. (1957). *Parkinson's Law or the Pursuit of Progress*. The Riverside Press, Cambridge, s.1
[121] Parkinson, a,g,e. s.2.
[122] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.107-108.
[123] Parkinson, a,g,e. s.11.
[124] Fişek, K. (2013). Yönetim ve Mizah. *Mülkiye Dergisi,* 37(1) s.211.
[125] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.107-108.
[126] Akın, H.B. (2002). Yönetim ve Mizah, Çizgi Kitabevi, s.53.
[127] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.108.
[128] Fişek, a,g,e. s.213.
[129] Akın, a.g.e.,s.53.
[130] Fişek, a,g,e. s.214.
[131] Fişek, a,g,e. s.215.
[132] TDK Sözlük Kaos Kelimesi https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 14.04.2020
[133] Ertürk, A. (2012). Kaos Kuramı: Yönetim ve Eğitimdeki Yansımaları. Kastamonu Eğitim Dergisi, 20(3), s.850-851.
[134] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.13.
[135] Çobanoğlu, F. (2008). Değişim Mantığını Anlamak: Akış ve Dönüşüm Olarak Örgüt. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *23*(23), s.114
[136] Peter, J.L & Hull, R. (1984). *Peter İlkesi.* Çev. Melih Ölçer, Bilgi Yayınevi, İstanbul, s.27-28.
[137] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.110.
[138] Fişek, a,g,e. s.223.
[139] Peter & Hull, a.g.e., s.32.
[140] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.111.
[141] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.111.
[142] Fişek, a,g,e. s.224.
[143] Peter & Hull, a.g.e., s.35.
[144] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.111.
[145] Peter & Hull, a.g.e., s.63.
[146] Şimşek ve Çelik, a.g.e., s.112.
[147] T.C. Kamu Görevlileri Etik Kurulu, Etik Karikatürleri http://www.etik.gov.tr/etik-karikaturler/, Erişim Tarihi: 18.02.2021

[148] Aksoy, Ö. (1998). Atasözleri sözlüğü. İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
[149] Thompson, D. F. (1985). The Possibility of Administrative Ethics. *Public Administration Review,* 45, ss. 555-561.
[150] Weinstein, B. (2018). *Is There A Difference Between Ethics And Morality In Business?* Retrieved from; https://www.forbes.com/sites/bruceweinstein/2018/02/27/is-there-a-difference-between-ethics-and-morality-in-business/#62d339a22088
[151] Türk Dil Kurumu, Etik ve Ahlak https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 18.02.2021
[152] Odyakmaz, Z. ve Güzel, O. (2013). İdarenin Uygulamaları Bakımından İdare, Etik ve Ahlâk. *Ankara Barosu Dergisi,* (3), 19-56.
[153] Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve Ahlak, Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler. *Türk İdare Dergisi,* 81(463-464), 225-249.
[154] Usta, A . (2011). Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlâk. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 1 (2), 39-50.
[155] Doğan, E., & Aytürk, N. (2020). Temel Protokol Bilgisi. *Güvenlik Sektöründe Operasyonel Yöneticilik*, 227.
[156] Tutar, H. & Altınöz, M. (2018). *Protokol Bilgisi.* (Güncellenmiş 8. Baskı), Seçkin Yayınevi, Ankara.
[157] Aytürk, N. (2017). *Protokol ve Sosyal Davranış Kuralları.* Nobel Yayınları, İstanbul.
[158] Tutar & Altınöz, a.g.e., s.30.
[159] Protokol Kuralları http://www.baskent.edu.tr/~ferhan/Protokol/Slaytlar, Erişim Tarihi: 25.01.2021
[160] Türk Bayrağı Tüzüğü https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=859034&MevzuatTur=2&MevzuatTertip=5, Erişim Tarihi: 25.01.2021
[161] Protokol Kuralları https://tesakademi.net/wp-content/uploads/2018/10/4-PROTOKOL-B%C4%B0LG%C4%B0LER%C4%B0.pdf, Erişim Tarihi: 25.01.2021
[162] Protokol ve Görgü Kuralları https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=150117, Erişim Tarihi: 25.01.2021
[163] Saygın, M. (2016). *Kültürel Sermaye, Beşeri Sermaye Ve Sosyal Sermayenin Girişimci Kişilik Özelliklerine Etkisi: İç Anadolu Bölgesi Genç Girişimciler Kurulu Örneği.* Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Aksaray.
[164] Akdoğan, A. (2019) Girişimciliğin Önemi Ve Başarılı Girişimcilik İçin Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *İşletmelere ve Girişimciliğe Güncel Bakış,* ed. Muhammet Saygın, Eğitim Yayınevi, s.1-3.

165 Akdoğan, a.g.e, s.2.
166 Ethnologue - How Many Languages? www.ethnologue.com/guides/how-many-languages, Erişim Tarihi: 25.03.2020
167 Ethnologue - What is the most spoken language www.ethnologue.com/guides/most-spoken-languages, Erişim Tarihi: 25.03.2020
168 Ethnologue - Most Spoken Languages? www.ethnologue.com/guides/ethnologue200, Erişim Tarihi: 25.03.2020
169 Visual Capitalists - Most Spoken Languages? www.visualcapitalist.com/100-most-spoken-languages/, Erişim Tarihi: 27.03.2020
170 Takvim - Dünyada en çok konuşulan diller listelendi! www.takvim.com.tr/galeri/yasam/dunyada-en-cok-konusulan-diller-listelendi-2019-yilina-ait-bilgilere-gore-turkce-bakin-kacinci-sirada-yer-aliyor/9, Erişim Tarihi: 03.04.2020
171 A Haber - Dünyada en çok konuşulan diller belli oldu! www.ahaber.com.tr/galeri/dunya/dunyada-en-cok-konusulan-diller-belli-oldu-bakin-turkce-kacinci-sirada/, Erişim Tarihi: 03.04.2020
172 United Nations Official Languages www.un.org/en/sections/about-un/official-languages/index.html, Erişim Tarihi: 25.02.2020
173 Onur, B. (1997). *Gelişim Psikolojisi*. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
174 Bozkurt, Ö. (2007). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,* Sayı:2, s.96.
175 TDK Sözlük – Bilgi Kelimesi https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 11.02.2020
176 Stenmark, D. (2002). *Information vs. Knowledge: The Role of Intranets in Knowledge Management*. Proceedings of the 35th Hawaii International Conference on System Sciences.
177 Anadolu Ajansı – İşsizlik Rakamları Açıklandı. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/issizlik-rakamlari-aciklandi/1799502, Erişim Tarihi: 2.5.2020
178 Dünya Eşitsizlik Raporu https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-turkish.pdf, Erişim Tarihi: 20.04.2020
179 TDK Sözlük – Atalet Kelimesi https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 08.04.2020
180 NBA – Micheal Jordan http://www.nba.com/history/players/jordan_bio.html, Erişim Tarihi: 19.07.2022
181 R. W. Burns (2000). *John Logie Baird, Television Pioneer*. IET ISBN 9780852967973

[182] Tarihsel Yanılgılar, https://www.trthaber.com/haber/yasam/tarihsel-yanilgilar-33707.html, Erişim Tarihi: 02.03.2021
[183] Bryson, B. (2009). *Hemen Her şeyin Kısa Tarihi.* Boyner Holding Yayınları, (Çev. Handan Balkara), ISBN: 9757004578, İstanbul.
[184] Einstein ve Şoförü https://yalansavar.org/2012/06/28/einstein-ve-soforu, Erişim Tarihi: 01.02.2021
[185] Haham ve Şoförü https://www.historyextra.com/period/the-wise-rabbi, Erişim Tarihi: 01.02.2021
[186] Einstein ve şoförü araması www.google.com, Erişim Tarihi: 08.04.2020
[187] Einstein ve Şoförü https://www.snopes.com/fact-check/driver-switches-places, Erişim Tarihi: 01.02.2021
[188] *A Treasury of Jewish Folklore* https://archive.org/stream/B-001-013-718/B-001-013-718_djvu.txt, Erişim Tarihi: 06.03.2021
[189] Einstein https://www.nobelprize.org/prizes/physics/1921/einstein/biographical, Erişim Tarihi: 01.03.2021
[190] Wikipedia Albert Einstein https://tr.wikipedia.org/wiki/Albert_Einstein, Erişim Tarihi: 01.02.2021
[191] Einstein Online http://www.alberteinsteinsite.com, Erişim Tarihi: 01.02.2021
[192] Mileva Einstein https://time.com/5551098/mileva-einstein-history, Erişim Tarihi: 02.02.2021
[193] Mileva Einstein https://blogs.scientificamerican.com/guest-blog/the-forgotten-life-of-einsteins-first-wife, Erişim Tarihi: 01.02.2021
[194] Einstein Presidency https://www.jewishvirtuallibrary.org/offering-the-presidency-of-israel-to-albert-einstein, Erişim Tarihi: 02.02.2021
[195] Einstein's Letter to Ataturks Turkey https://blog.nationalgeographic.org/2012/05/22/einsteins-letter-to-ataturks-turkey, Erişim Tarihi: 01.04.2021
[196] Türkiye Kültür Portalı - Atatürk https://www.kulturportali.gov.tr/portal/ataturk-un-hayati, Erişim Tarihi: 19.07.2022
[197] İnan, A. (2009). a,g,e. S.3
[198] İnan, A. (2009). a,g,e. s.11.
[199] Gazete Ekonomi – Ben 19 Mayıs'ta Doğdum. http://www.gazeteekonomi.com/ben-19-mayis-ta-dogdum-makale, 194277.html, Erişim Tarihi: 19.07.2022

[200] Rehber Gündemi - Atatürk'ün Doğum Günü Kutlu Olsun http://www.rehbergundemi.com/ataturkun-dogum-gunu-kutlu-olsun/ Erişim Tarihi: 19.07.2022

[201] Onedio – 19 Maddede Atatürk https://onedio.com/haber/19-maddede-mustafa-kemal-ataturk-ve-19-sayisiyla-olan-ilginc-tesadufleri-982038, Erişim Tarihi: 20.07.2022

[202] Atatürk ve 19 Sayısı https://www.turk.org.au/ataturk-bilgi-bankasi/ataturk-ve-19-sayisi/, Erişim Tarihi: 20.07.2022

[203] Atatürk Ansiklopedisi- Bandırma Vapuru https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/bandirma-vapuru/, Erişim Tarihi: 20.07.2022

[204] Haber Türk – Bandırma Vapuru https://www.haberturk.com/yazarlar/murat-bardakci/2684153-iste-bandirma-vapurunun-biri-kadin-ucu-cocuk-79-yolcusu, Erişim Tarihi: 20.07.2022

[205] Samsun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü - Bandırma Vapuru, https://samsun.ktb.gov.tr/TR-227344/bandirma-vapuru-muzesi.html Erişim Tarihi: 20.07.2022

[206] Sayıştay Tarihçesi https://sayistay.gov.tr/files/872_yuksek_denetleme_kurulu_ tarihcesi.pdf Erişim Tarihi: 10.07.2022

[207] Tetik, N. & Karaca, H. (2020). Tek Düzene Geçişte Kritik Kurum Olarak Umumi Murakabe Heyeti'nin (Yüksek Denetleme Kurulu) Rolü. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (19) , 81-96 . Erişim Tarihi: 10.07.2022

[208] Nutuk https://www.aydin.edu.tr/tr-tr/arastirma/arastirmamerkezleri/atam/Pages/Nutuk.aspx Erişim Tarihi: 02.03.2021

[209] Alaranta, T. (2008). Mustafa Kemal Atatürk's Six‐Day Speech of 1927: Defining the Official Historical View of the Foundation of the Turkish Republic. *Turkish Studies*, *9*(1), 115-129.

[210] Atatürk ve Çalıkuşu https://baytekinbalkan.com/blog/detay/ataturk-ve-calikusu, Erişim Tarihi: 02.03.2021

[211] Aslan, Ş. (2013).*Geçmişten Günümüze Liderlik Kuramları*. Eğitim Yayınevi, s35-38.

[212] Yılmaz, S. ve Şahin, S. (2009). *Müdürlerin Kişilik Özellikleri İle Tercih Ettikleri Liderlik Türleri Arasındaki İlişki*. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İzmir.

[213] Wikipedia - Liderlik https://tr.wikipedia.org/wiki/Liderlik, Erişim Tarihi: 18.04.2020

Piyasa Başarısızlığından Devletin Başarısızlığına

KAMU EKONOMİSİ

Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN

10. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-7210-47-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Eylül 2022
9. Baskıdan Tıpkı Basım

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Eşime...

DOKUZUNCU BASKIYA ÖNSÖZ

Kitabının dokuzuncu baskıyı yapıyor olması bir akademisyenin yaşayabileceği en büyük mutluluklardan biridir. Kaba bir hesapla çoğunluğu öğrenci on yedi bine yakın kişinin kütüphanesini süsleyen bir kitabı elinizde tutuyorsunuz.

Kitabı esaslı bir revizyondan geçirememek ise hayıflandığım nokta. İşin doğrusu bundan beni alıkoyan iki şey var: Birincisi yoğunluk. Diğeri ise kitabın tadını bozma endişesi. Kitap, öğrenciyi ezbere sevk etmemek, ayrıntıyı atlamamak ve hedefli öğrenciyi ileriye hazırlamak hedeflerini gözetirken ve bu kadar da tutmuşken yeni konularla hacmi artırmak akıllıca olmayabilir. İşin aslı bir kamu ekonomisi kitabının içermesi gereken yeni konular birikti. Belki de yapılması gereken bu yeni konuları içeren bir ileri kamu ekonomisi kitabı hazırlamak. Bunun için öğrenciden beklediğimi yapmam lazım: İyi bir zaman organizasyonu ile bunun için de fırsat oluşturmak ☺ Demek söylemek ile yapmak aynı şey değilmiş ☹

Neyse bu kendimle hesaplaşma kısmı ile sizi fazla yormayayım. Öğrenciliğin tadını çıkarın. Hedefli olun, ayaklarınız yere bassın ama ufku taramayı ihmal etmeyin. Artık yeniliklerin eskimesi için on yıllar gerekmiyor. Ezberden kaçının. Sorgulamayı ihmal etmeyin. Kendinize güvenin. Biri bir 'şey' yapmışsa siz de yapabilirsiniz. Biri bir 'başarı' göstermişse siz de en az o kadar başarıyı göstereceksiniz. İhtiyacınız olan yukarıda benim yapamadığımı söylediğim şeyi mümkün olduğunca yapmak.

Ekin, kitabın birlikte yol alacağı yeni yayınevi. Yazarın ümidi, kitabın okuruna temas etmesi, hem eleştiri hem de beğeni alarak 'canlı' bir ürün ortaya koyduğunu hissetmesidir. Geri bildirimleriniz benim için büyük önemi haizdir.

Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN
31 Ekim 2020
SAKARYA

SEKİZİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Şubat 2012'de ilk baskının önsözünü yazmışım. Şimdi ise Ocak 2019. Kitap yedinci yaşını doldurmak üzere. Başta maliye olmak üzere birçok ilgili bölüm öğrencisinin elinden geçti bu kitap. İkinci elçileri, fotokopicileri ve katıksız power point slaytçıları ☺ birlikte düşününce on binlerce öğrenciden söz ediyoruz.

Bu kitabı kesin cevaplar vermek yerine soru sorma ve düşünmeyi tahrik etme hedefiyle hazırlamıştım. Birinci baskıdan sonraki ilk öğrencilerden biri 'hocam, soru soruyor da kesin cevap vermiyor sanki' dediğinde duyduğum mutluluğu tarif edemem. Lisans kitaplarında bilgi olmalı ama bilgiyi elde etme yanında öğrenciye düşünmeyi, bilgiyi işlemeyi ve ileriye taşımayı da önermelidir ders kitabı.

Öğrencilerimden takdir dolu emailler ve mesajlar alıyorum. Elbette bu memnun ediyor beni. Ama eğer geliştirme önerileri de alırsam daha mutlu olacağımı belirtmek isterim.

Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN
28 Ocak 2019
SAKARYA

YEDİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Ders kitabı yazmak bir bakıma cesaret gerektiren bir iştir. Diğer kitaplara ve makalelere benzemez. En az üç özelliği barındırmalıdır. İlgili bilim dalı veya disiplinin teorisini doğru ve anlaşılır bir şekilde vermesi gerekir. Aynı alandaki diğer ders kitaplarından farkları olmalıdır. Hem öğrencinin hem de ders hocasının işini kolaylaştırmalıdır.

Şükür elinizde tuttuğunuz bu kitap bu üç özelliğe hatırı sayılır oranda yaklaşmış olmalı ki birçok hocamızın teveccühüne mazhar oldu. Öğrencilerden de çok sayıda olumlu geridönüş aldım. İtiraf edeyim ki bu teveccüh planlamama rağmen esaslı bir revizyonu da geciktiriyor. Zaten beğenilmiş bir kitabın orasını burasını neden çekiştireyim ki! İdari görevlerim ve İslam Ekonomisi üzerine kitap hazırlığım da ilave bahanelerim oluyor. Yedinci baskıda da bu revizyonu gerçekleştiremedim. Ancak yine de bazı hataları giderdim ve ufak bazı eklemeler yaptım.

Eğer öğrencilerim ve hocalardan değişiklik önerileri gelirse çok memnun olurum. Yazarı kitabına bir miktar kör olurmuş! Bu yüzden sizlerin eleştiri ve önerileri benim için çok önemli.

Kitabın öğrencilere ve ders hocalarına kaynak olarak faydalı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN
22 Ağustos 2017
Yeni Levent/İSTANBUL

ALTINCI BASKIYA ÖNSÖZ

Kendimi öğrenci yerine koyarak hazırlamaya çalıştığım kitap altıncı baskı için hazır. İlk baskıya girerken kitabını sadece kendi öğrencilerine okutan hoca durumuna düşmekten korktuğumu itiraf edeyim. Eğer böyle olsaydı yayınlamaktan ve öğrencilerime okutmaktan vazgeçerdim.

Şükürler olsun. Çok sayıda meslektaşım kitabı okutmayı tercih ediyor. Öğrenciler bir taraftan tespit ettikleri hataları bana bildirirken bir taraftan da kitabın farklı bir tadı olduğunu yazıyorlar. En ilginç bulduğum e-mail ders kitaplarını sıkıcı bulduğunu ama kitabın önsözündeki samimi hava nedeniyle bu kitabı okuduğunu bildiren öğrencinin e-maili idi.

Uşak'tan öğrencim ve meslektaşım Mustafa TEKDERE'ye şükranlarımı sunarım. Dikkat ve özeni ile bana çok yardımı dokundu. Bu baskıdaki her gelişim aslında Mustafa'nın eseri. Öğrencilerinin de çok şanslı olduğunu belirtmek isterim. Zira işine bu kadar titiz olan bir hocanın öğrencisi olmak şanstır.

Altıncı baskısı da olsa muhtemel geliştirme önerileri ve düzeltmelerle kitabın iyileşmesine katkısı olacak tüm okurlarıma müteşekkir olacağımı belirtir, saygılarımı sunarım.

Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN
5 Eylül 2016
SAKARYA

BEŞİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Elinizde tuttuğunuz kitap, bir ders kitabı ölçeğinde, yeterli ilgiye mazhar oldu. Şükürler olsun.

Kitap yazmak zor iştir. Bunu ilk kitabım için hazırlanırken anladım. İtiraf edeyim. Önceden eline aldığı birçok kitaba burun kıvıran ben Uluslararası Göç (Kamu Maliyesi Üzerindeki Etkileri) kitabımı yazarken aslında kitap yazmanın ne kadar zor olduğunu anladım. İkinci kitabım, Hidden Economy (Estimation, the Link with Corruption and Dynamic Effects) doktora tezimin ufak revizyonu idi. Elinizde tuttuğunuz kitabı hazırlamaya karar verince bu zorluğu biliyordum. Dolayısıyla temkinliydim. Ama ders kitabının bambaşka bir tecrübe olduğunu yine yaşayarak öğrenecektim.

Bu baskıda bölüm sonlarına test, boşluk doldurma ve tartışma soruları ekledim. Öğrenciler ilk ikisinin cevaplarını kitabın sonunda bulabilecekler. Tartışma sorularının bazılarının birden fazla cevabı olduğundan ve öğrencilerin düşünmesini ve tartışmasını arzu ettiğimden kendi cevaplarımı eklemedim.

Arş. Gör. Furkan BEŞEL'e çok sayıda hataya dikkatimi çektiği; Arş. Gör. Kadriye İZGİ ŞAHPAZ'a soruların birçoğuna katkı sağladığı ve Prof. Dr. Cumhur ERDEM'e (önerilerinin hepsini bu baskıda gerçekleştiremedim ise de) önerileri için teşekkür ederim.

Bu baskıya hazırlanırken Zeynep, Erva ve Semih'ten, 6 aylık kızım Elif'ten ve tabii ki eşimden daha az zaman çalmaya gayret ettim. Eşime, çocuklarıma ve büyüyünce anlayışla karşılayacağını umarak Elif'e müteşekkirim.

Belirtmeye gerek yok ki hatalar bana aittir.

Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN
1 Eylül 2015
SAKARYA

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Şubat 2012'nin üzerinden iki buçuk yıl geçtiği bu günlerde dördüncü baskıyı yapmak nasip oldu.

Bu baskıda çok sayıda hata elimine edildi. Sanırım grafiklerde ve grafiklerle ilgili metinlerde hata kalmadı. Düzeltmelerde Yrd. Doç.Dr. Fatih YARDIMCIOĞLU ve Arş. Gör. Mustafa TEKDERE'ye can-ı gönülden teşekkür ederim. Birçok tashihleri örtüşüyordu ama çok sayıda farklı düzeltme önerilerinde de bulundular. Fatih Hoca kitabın profesyonel ppt sunumlarını da hazırladı. Bu sayede kitabı okutan öğretim üyeleri tercih ettiklerinde derslerini ppt sunumu yardımıyla işleyebilecekler.

İkinci baskıya girerken yedi üniversitede okutulmasını kitabın tuttuğunun işareti olarak almıştım. Şimdi memnuniyetle ifade etmek isterim ki çok sayıda üniversitede okutuluyor. Sayı tespitlerime göre en az on beş.

Bence ideal ders kitabı öğrenciye doğru bilgi vermekle yetinmemeli onu ezbere değil düşünmeye/ soru sormaya sevk etmeli. Bu kitabı hazırlarken şekillerden kutu bilgilere, başlıklardan bölüm özetlerine ve ÖzBilgilere kadar bu hedefi tutturmaya çalıştım. Umarım bir ölçüde başarılı oldum.

Faydalı olması dileğiyle…

Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN
23 Ağustos 2014
SAKARYA

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Yazarın gıdası herhalde yazdığının beğeni toplamasıdır. Ders kitabı yazarı için de aynıdır. Yedi üniversitede okutuldu. İlk baskı için fena değil. Birçok meslektaşımdan ve kitabın okutulduğu üniversitelerdeki öğrencilerden aldığım geribildirim kitabın bir miktar beğeni topladığını göstermekteydi.

Elbette geri bildirimlerde sadece beğeniler yoktu. Zaten birinci baskıyı elime aldığımda grafik çizimlerinin iyi çıkmadığını fark etmiştim. Bir de gözden kaçan yazım hataları eklenince ikinci basım gerekliydi. Öğrencilerim Neslihan SARI, Senay NASLI ve Afyon Kocatepe Üniversitesinden Mehmet Emin TUTGUN bazı hatalara işaret ettiler. Kendilerine müteşekkirim. Arş.Grv. Işıl AYAS ve Arş.Grv. Kadriye İZGİ ŞAHPAZ kitabı baştan sona okudular. Getirdikleri yazım hataları uç uca eklense Türkiye'yi çevrelerdi desem fazla mübalağa etmiş sayılmam. Sonunda "artık acıyın bana" dedim. Kendilerine çok teşekkür ederim. Bölümde meslektaşım Yrd.Doç.Dr. M. Emin ALTUNDEMİR kitabı elimize aldığımız andan itibaren birçok düzeltme önerisinde bulundu. Yrd.Doç.Dr. Şenol Öztürk (Kırklareli Üniversitesi) ile çok sayıda benim açımdan faydalı görüşmemiz oldu. Kendilerine teşekkür ederim. Yrd.Doç.Dr. Ufuk SELEN (Uşak Üniversitesi), Doç.Dr. İbrahim DURSUN (Polis Akademisi), Doç.Dr. Murat ASLAN (Osmangazi Üniversitesi) ve Arş.Grv. Mustafa TEKDERE'ye (Erzincan Üniversitesi) katkıları ve geliştirme önerilerinden dolayı şükranlarımı arz ederim.

Peki, bu ikinci baskıda yeni olan ne? Öncelikle yazım hatası azaldı. Grafikleri de komple elden geçirdim. Grafikler netleşti. Her bölüm sonuna "özetle ne öğrendik?" kutucukları ekledim. Vergileme, gelir dağılımı ve etkinlik konusunu bir bölüm olarak ekledim. Bir iki konu daha eklenebilirdi. Bir ders döneminde okutulma hacmini aştığından bu baskıda erteledim. Alacağım geri bildirimlerle bir sonraki baskıda genişletebilirim.

Birinci baskıda "Bir boşluğu bir nebze de olsa doldurmak" umudundan bahsetmiştim. Şükür ki bu, artık somut bir iddiaya dönüştü. Öğrencilere ders kitabının sınırlarını geçip farklı perspektif sunma gayreti olan bu kitap elinizdeki baskısı ile iddiasını daha güçlü bir şekilde sürdürüyor.

Her şeye rağmen kitapta kalmış hatalar bana aittir. Faydalı olması dileğiyle…

16 Şubat 2013/ SAKARYA

Prof.Dr. Fatih SAVAŞAN

ÖNSÖZ

İşte nihayet o aşama… "İki başarısızlık arasında KAMU EKONOMİSİ" kitabını tamamladığım ve fırına (matbaaya) vermeye hazırlandığım şu saatlerde en son yazılan sözü, önsözü yazıyorum. Mutlu son!..

Şüphesiz ki, "mutlu son" ifadesi sadece kitabın yazılma serüveninin tamamlanması anlamına geliyor. Yoksa mutlu son, ancak okurun kararını verebileceği ve bir şekilde yazarına ulaştırabileceği bir neticedir. Eğer okur "bu kitap ilgi alanında bir boşluğu bir nebze de olsa doldurmuş" derse alınabilecek bir netice…

Demek ki kitabın bir iddiası veya daha doğru bir ifadeyle bir umudu var: 'Bir boşluğu bir nebze de olsa doldurmak'. Peki, hangi boşluktan ve nasıl bir doldurmadan bahsediyoruz. Bu kitap öncelikle kamu ekonomisi alanında anlaşılabilir ve açık bir üslupla konuları aktarmak hedefinde. Anlaşılabilirliği sağlamanın bir yolu da zor konuları kitaba almamak olabilir. Biz bu yolu seçmedik. Zor konuları, anlaşılabilir bir dille aktarmaya gayret ettik. Yani zoru seçtik. Kamu ekonomisinin anlaşılması vergi ve kamu harcamalarıyla ilgili bir altyapıyı gerektirir. Ancak bu yeterli değildir. Kamu ekonomisi aynı zamanda iyi bir mikroekonomi altyapısı gerektirir. İşte bu kitap mikroekonomik analiz imkânları kullanılarak hazırlanmıştır. Bu bazen anlaşılırlık hedefini gölgeler gibi olsa da taviz verilmemiştir.

İkinci bir hedef, kamu ekonomisi ders kitaplarında olmayan bazı konuları ayrıntılı olarak ele almaktır. Şüphesiz kapsamı belli alanlarda genişletmek ders kitaplarında olan bazı genel konulara girilememesi sonucunu da getirmiştir. Bir bakıma genişleme hedefi daraltıcı bir refleksi de doğurmuştur. Ancak kapsamda kimi alanlara has genişlemenin daralmadan baskın olduğunu okurun rahatlıkla tespit edeceği inancındayım.

Kitapta yer vermeye çalıştığım bir özellik ÖzBilgi yan-çıktıları ve GözAt kutuları ile öğrencilere can alıcı noktaları vermek ve onların konuyu reel dünyayla ilişkilendirmelerini kolaylaştırmaktır. Bir diğer özellik şekillerin özet ve doyurucu açıklamalarını hemen şeklin yanında veya altında(da) vermek. Böylece metin içine dağılmış ve sayfaları ileri geri çevirmeden okunamayan şekillerin öğrenciyi yormasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Şekil ve tablolarla ilgili bir diğer farklılık bunların başlıklarındadır. İçeriği özetleyen cümleler başlık ola-

rak kullanılmıştır. Tüm bunlar ve okurun fark edeceğini umduğum diğer özellikler belki de beni mutlu sona gerçekten götürecek.

Ve teşekkürler… Öğrencim Murat İNCE'ye şekillerdeki yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Doç. Dr. Temel GÜRDAL titizlikle okudu ve haklı eleştirilerde bulunarak birçok hatayı bulan ilk okur oldu. Eğer hataların arttığı sayfalar görürseniz bilin ki bu yetiştiremediğim için kendisine okutamamam yüzündendir. Kendisine çok teşekkür ederim. Öğr. Gör. Cahit ŞANVER'e kitaba, fırına verilmeden önceki son şeklini vermesinden dolayı çok teşekkür ederim. Diğer bölüm arkadaşlarımın parça parça ama bir araya geldiğinde büyük destekleri oldu. Hepsine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Asıl teşekkür ise sahibine gitmeli. Eşime bazen katlanılması zor anlara (her zaman yaptığı gibi) yine de katlandığı için; neredeyse evlilik hayatının her gününe yayılan öğrenciliğimin çekilmez hale geldiğini ben kendim hissetmeme rağmen, bana hissettirmemeye çalıştığı için teşekkür ederim. Kızlarım ve oğlum belki tam farkında değiller (en azından oğlum değil) ama onlara da zamanlarından çaldığım için özür ve teşekkür borçluyum.

Hatalar bana ait. Umarım sayıca çok ve derece olarak vahim değildirler.

16 Şubat 2012

Doç.Dr. Fatih SAVAŞAN

SAKARYA

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
ETKİNLİKLE ADALET ARASINDA PİYASA VE DEVLET

I. BÖLÜM GİRİŞİ 9
II. BİR BİLİM DALI OLARAK EKONOMİ VE KAMU EKONOMİSİ 10
A. Kıtlık Gerçeğinin Dayattığı Etkinlik Sorunu 11
1. Kamu Sektörüne Neden İhtiyaç Duyulur? 12
2. Kamu Müdahalesinin Sınırları 15
B. Devletin Ekonomik Faaliyetleri 15
1. Devletin Mikroekonomik Faaliyetleri 17
2. Devletin Makroekonomik Faaliyetleri 19
3. Devletin Düzenleme ve Denetleme Faaliyetleri 20
III. ETKİNLİK VE ADALET ÇATIŞMASI 20
A. Türkiye Verileri ile Etkinlik-Adalet Çatışmasının Analizi 21
B. Etkinlik-Adalet Çatışmasına Teorik Yaklaşım 24
BÖLÜM SORULARI 27

BÖLÜM 2
KAMU KESİMİNİN BÜYÜKLÜĞÜ: NASIL ÖLÇÜLÜR, NEDEN BÜYÜR?

I. BÖLÜM GİRİŞİ 31
II. KAMU KESİMİNİN BÜYÜKLÜĞÜ NASIL ÖLÇÜLÜR? 31
A. Kamu Harcamaları 32
1. Verilerin Değerlendirilmesinde Önemli Noktalar 34
2. Kamu Harcamalarının Düzeyi ve Bileşimi 35
B. Kamu Kesiminin İstihdamdaki Payı 39
C. Düzenleyici Bütçe 40
D. Kamu Kesiminin Finansmanı 40
III. KAMU HARCAMALARINDA ARTIŞI AÇIKLAMAYA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR. 42
A. Makroekonomik Yaklaşımlar 42
1. Wagner Yaklaşımı 42
2. Kalkınmacı Yaklaşım 45
3. Sıçrama Hipotezi 46
B. Kamu Harcamalarının Artışına Mikro Yaklaşım 48

C. Kamu Harcamalarının Artışına Kamu Tercihi Teorisi Kapsamında Geliştirilen Yaklaşımlar 51
BÖLÜM SORULARI 53

BÖLÜM 3
DEVLET-EKONOMİ İLİŞKİSİNE DAİR TEMEL YAKLAŞIMLAR

I. BÖLÜM GİRİŞİ 59
II. DEVLETE BAKIŞ VE DEVLET EKONOMİ İLİŞKİSİ 59
A. Devlet-Ekonomi İlişkisine Dair Bazı Yaklaşımlar 61
1. Merkantilizm 62
2. Fizyokratlar 67
3. Ekonomik Liberaller 68
4. Merkezi Planlama 71
BÖLÜM SORULARI 74

BÖLÜM 4
REFAH EKONOMİSİ: KRİTER ETKİNLİK OLUNCA

I. BÖLÜM GİRİŞİ 79
II. REFAH EKONOMİSİNİN BİRİNCİ TEMEL TEOREMİ 80
A. Pareto Etkinlik 82
1. Tüketimde Pareto Etkinlik 83
2. Üretimde Pareto Etkinlik 93
3. Genel Etkinlik (Üst-Düzey Etkinlik) 97
B. Pareto-Etkinlik ve Tam Rekabet Piyasası: Birinci Temel Teorem 101
1. Tam Rekabet Piyasasında Tüketiciler 101
2. Tam Rekabet Piyasasında Üreticiler 103
3. Tam Rekabet Piyasasında Genel Optimum (Tahsis Etkinliği veya Karma Etkinlik) 105
III. ADALET: BİR DİĞER ÖNEMLİ TOPLUMSAL HEDEF 107
IV. İKİNCİ EN İYİ TEORİSİ 113
BÖLÜM SORULARI 117

BÖLÜM 5
REFAH EKONOMİSİ: TOPLUM TERCİHLERİ FARKLILAŞINCA

I. BÖLÜM GİRİŞİ 123
II. SOSYAL REFAH 125
A. Sosyal Refah Nedir? 125
B. Sosyal Refah Fonksiyonları 126
III. TOPLUM TEORİLERİ 131
A. Liberal Yaklaşım 132
1. Doğal Haklar Liberalleri 132
2. Ampirik Liberaller 132
B. Faydacı Yaklaşım 134
1. Benthamcı Yaklaşım 134
2. Rawlscu Yaklaşım 138
3. Benthamcı ve Rawlscu Yaklaşımların Karşılaştırılması 141
C. Kolektivist Yaklaşım veya Marxçı Politik Ekonomi 148
BÖLÜM SORULARI 151

BÖLÜM 6
KAMUSAL MALLAR

I. BÖLÜM GİRİŞİ 159
II. TAM KAMUSAL MALLAR 161
A. Yarı-Kamusal Mallar 166
B. Kamusal Mallar, Ortak Mallar ve Doğal Tekel 168
1. Ortak Mallar ve Kamusal Mallar 168
2. Doğal Tekel ve Kamusal Mallar 171
III. KAMUSAL MALIN ETKİN SUNUMU 173
A. Özel Mal ve Kamusal Mal Talebinde Farklılıklar 174
1. Özel Malın Bireysel Talebinden Piyasa Talebine 175
2. Kamusal Malın Bireysel Talebinden Piyasa Talebine 177
B. Özel ve Kamusal Malda Genel Denge 180
BÖLÜM SORULARI 183

BÖLÜM 7
KAMUSAL MALLARIN FİNANSMANI

I. BÖLÜM GİRİŞİ 189
II. KAMUSAL MALIN FİNANSMANI 189
A. Lindahl Çözümlemesi: Fayda Fiyatlaması 190
1. Bedavacılık Güdüsü ve Kamusal Malın Finansmanı Sorunu 195
2. Fayda Fiyatlamasında Eksik Beyan Sorunu 196
B. Mali Rant ve Mali Sömürü 200
III. KAMUSAL MALLARDA BEDAVACILIK SORUNUNUN "MAHKÛMLARIN AÇMAZI" YÖNTEMİ İLE ANALİZİ 203
IV. BEDAVACILIK HER ZAMAN KÖTÜ MÜDÜR? GÖNÜLLÜ TÜR KAMUSAL MAL 207
V. KAMUSAL MALIN ETKİSİNİN MEKÂNSAL YAYILIMINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI 209
A. Yerel Kamusal Mallar 209
B. Bölgesel Kamusal Mallar 210
C. Küresel Kamusal Mallar 211
D. Bölgesel ve Küresel Kamusal Malların Etkin Sunumu 212
BÖLÜM SORULARI 214

BÖLÜM 8
DIŞSALLIKLAR VE DIŞSALLIKLARIN KAMUSAL ÇÖZÜMLERİ

I. BÖLÜM GİRİŞİ 221
II. DIŞSALLIKLAR 221
A. Dışsallık Türleri 222
B. Dışsallıklara Başlarken Marjinal Fayda ve Maliyet Kavramları 225
III. NEGATİF DIŞSALLIK VE ÇÖZÜM YOLLARI 231
A. Negatif Dışsallıklar ve Etkinlik Kaybı 232
B. Negatif Dışsallıkların İçselleştirilmesinde Kamusal Çözümler: Üretimi Azaltarak Kirliliği Azaltmaya Yönelik Çözümler 235
1. Pigoucu Vergiler 235
2. Pigoucu Sübvansiyonlar 243
C. Dışsallıklara Kamusal Çözümler: Doğrudan Kirliliği Azaltmaya Yönelik Teknikler 246
1. Emisyon Vergileri 250
2. Emisyon Azaltım Sübvansiyonları 255

3. Emisyon Ticareti 257
4. Doğrudan Düzenleme 262
BÖLÜM SORULARI 265

BÖLÜM 9
DIŞSALLIKLARIN ÖZEL ÇÖZÜM YOLLARI VE POZİTİF DIŞSALLIKLAR

I. BÖLÜM GİRİŞİ 271
II. DIŞSALLIKLARA ÖZEL ÇÖZÜMLER 271
A. Ortaklık Tesisi (Birleşmeler) 271
B. Coase Teorisi 273
C. Sosyal Normlar 278
III. POZİTİF DIŞSALLIKLAR 278
III. DIŞSALLIKLAR KONUSUNU BİTİRİRKEN 282
A. Dışsallıklar: İkisi Bir Arada 282
B. Dışsallık Fonksiyonları 285
BÖLÜM SORULARI 288

BÖLÜM 10
ASİMETRİK BİLGİ

I. BÖLÜM GİRİŞİ 293
II. ASİMETRİK BİLGİNİN SONUÇLARI 293
A. Piyasanın Oluşmaması 295
B. Ters Seçiş 298
C. Ahlaki Riziko (Moral Hazard) 301
III. SAĞLIK SEKTÖRÜNDE DEVLET 302
A. Kamu Sağlık Harcamaları 305
B. Sağlıkta Devlet Müdahalesinin Gerekçeleri 306
BÖLÜM SORULARI 308

BÖLÜM 11
EKSİK REKABET: MONOPOL VE DOĞAL TEKEL

I. BÖLÜM GİRİŞİ 313
II. MONOPOL VE EKSİK REKABET 314
A. Piyasaya Giriş Önünde Engeller 315
1. Yasal Engeller (Devlet Politikaları) 315
2. Ölçek Ekonomileri 316
3. Hammadde Kontrolü 316
4. Bilgi Avantajları 316
5. Pazarlama Stratejileri 317
B. Monopolün Analizi 317
C. Monopolün Kamu Ekonomisi Açısından Sonuçları 321
1. Monopolün Topluma Maliyetleri 324
2. Monopolün Topluma Faydaları 327
III. DOĞAL TEKEL 328
A. Doğal Tekelin Analizi 329
B. Fiyatlama Stratejileri 331
BÖLÜM SORULARI 334

BÖLÜM 12
POLİTİK EKONOMİ

I. BÖLÜM GİRİŞİ 339
II. OYBİRLİĞİ ve OYÇOKLUĞU KURALI 339
A. Oybirliği Kuralı 340
B. Oyçokluğu Kuralı 342
1. Seçmenler Neden Oy Verir? 343
2. Arrow'un İmkânsızlık Teoremi 346
3. Oy Çokluğu Kuralı Ne Zaman Çalışır Ne Zaman Çalışmaz? 349
C. Ortanca (Medyan) Seçmen Teorisi 352
1. Kamu Harcamalarının Düzeyi ve Ortanca Seçmen 354
D. Oy Alışverişi (Logrolling) 355
III. DEMOKRATİK SÜREÇTE TARAFLAR 358
A. Seçilmişler 358
1. Fırsatçı Politik Konjonktür Devreler Teorisi 358
2. Partizan Politik Konjonktür Devreler Teorisi 359
B. Seçmenler 359

C. Bürokrasi 359
D. ÇIKAR GRUPLARI VE RANT KOLLAMA 362
BÖLÜM SORULARI 364

BÖLÜM 13
VERGİLEMENİN GELİR DAĞILIMI VE ETKİNLİK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

I. BÖLÜM GİRİŞİ 369
II. GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUK 370
A. Gelir Dağılımında Adaletin Ölçülmesi 370
B. Yoksulluk 372
C. Vergi-Gelir Dağılımı İlişkisi 375
III. VERGİ YANSIMASI 376
1.Yasal Yükümlü Vergi Yükünü Gerçekte Yüklenen Olmayabilir 376
2.Vergi Yükü Dağılımında Verginin Tüketiciden mi Üreticiden mi Alındığı Önemsizdir 379
3. Vergi Yükü ve Aşırı Yük Arz veya Talebin Fiyat Esnekliklerine Göre Paylaşılır 381
IV. VERGİNİN AŞIRI YÜKÜNÜN AZALTILMASI VE RAMSEY KURALI 386
BÖLÜM SORULARI 389

TEST VE BOŞLUK DOLDURMA SORULARININ CEVAPLARI 391

KAYNAKÇA 395

DİZİN 399

KAYNAKÇA

Akalın, Güneri (2003), *KİT'ler ve Özelleştirilmeleri*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Akalın, Güneri (2006), *Kamu Ekonomisi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Aktan, C. Can (2003), *Kamu Ekonomisi ve Kamu Maliyesi*, 2. Baskı, İzmir: Birleşik Matbaacılık.

Aktan, Coşkun Can ve Dilek Dileyici (2007), *Modern Politik İktisat- Kamu Tercihi*, Ankara: Seçkin.

Arce, M.Daniel and Sandler Todd (2001); "Transnational Public Goods: Strategies and Institutions" *European Journal of Political Economy*, Volume 17, Issue3.

Arsan, H. Üren (-), "Kamu maliyesi alanında yeni bir inceleme konusu: uluslararası kamusal mallar", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 47 Sayı: 1, ss. 403-426. http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/454/5174.pdf [Erişim: 2 Şubat 2013].

Asutay, Mehmet (2004), "Searching for Opportunistic Political Business Cycles in Turkey", Paper presented in European Public Choice Society. http://www.diw.de/sixcms/detail.php/41451 [Erişim: 10 Şubat 2013]

Barr, Nicholas (1990), *The Ecomomics of the Welfare State*, London: Weidenfeld and Nicholson.

Başaran, Fehmi (2007), "Küresel bir kamu malı olarak çevrenin artan önemi ve sayıştay denetimi", *Sayıştay Dergisi*, Nisan-Haziran, Sayı 65 (Özel), ss. 89-110.

Brasche Ulrich; "Avrupa Birliğinin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu", İktisadi Kalkınma Vakfı yayınları, İstanbul 2001.

Breton, Albert and Ronald Wintrobe (1975), "The Equilibrium Size of a Budget-maximizing Bureau: A Note on Niskanen's Theory of Bureaucracy", *Journal of Political Economy*, Vol. 83, No. 1, 195-208.

Brown, Eleanor and Robert L. Moore (1996), *Readings, Issues, and Problems in Public Finance*, 4th Edition, Chicago: Irwin.

Case, Karl E. And Ray C. Fair (2004), *Principles of Economics*, 7th Edition, Upper Saddle River: Pearson-Prentice Hall.

Connolly Sara and Alistair Munro (1999), *Economics of the Public Sector*, London: Prentice Hall Europe.

Cypher, James M. ve James L. Dietz (1997), *The Process of Economic Development*, 1st Ed., New York: Routledge.

Çelebi, Kemal (-), *Liberal Ekonomik Düşüncede Kamu Kesiminin Büyüklüğü Sorunu*, İkinci Baskı, Manisa: Emek Matbaası.

Çelebi, Kemal ve A. Zafer Aydın (2008), "Kamusal Mallar Teorisinin Değişimi: Bölgesel Kamusal Mallar", *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt: 15, sayı: 2, ss. 1-18.

Erdoğan, Seyfettin (2004), *Politik Konjonktürel Hareketler Teorisi Perspektifi ile Siyaset-Ekonomi İlişkileri,* İstanbul: Değişim Yayınları.

Fusfeld, Daniel R. (1990), *The Age of the Economist*, 6th Edition, Glenview: Scott, Foresman and Company.

Graça Martinho, Natacha Balaia, Ana Pires (2017), 'The Portuguese plastik carrier bag tax: The effects on Consumers' behavior', *Waste Management*, 61, ss. 3-12.

Gruber, Jonathan (2011), *Public Finance and Public Policy*, Third Edition, New York: Worth Publishers.

Heilbroner, Robert L. (1999), *The Worldly Philosophers, the Lives, Times, and Ideas of the Great Economic Thinkers*, 7th Edition, New York: Touchstone, Simon&Schuster.

Hillman, Arye L. (2003), *Public Finance and Public Policy: Responsibilities and Limitations of Government*, 1st Edition, Cambridge University Press.

Hibbs, D. (1997), "Political Parties and Macroeconomic Policy", *The American Political Science Review,* 7, 1467-1487.

Hyman, David N. (2002), *Public Finance, a Contemporary Application of the Theory to Policy*, 7th Edition, Harcourt College Publishers.

Ito, Takatoshi (1990), "The Timing of Elections and Political Business Cycles in Japan", *Journal of Asian Economics*, Vol. 1, No. 1, ss.135-156.

Kalecki, M. (1943), "Political Aspects of Full Employment", *Political Quarterly,* 14, ss. 322-331.

Kirmanoğlu, Hülya (2007), *Kamu Ekonomisi Analizi*, Birinci Bası, İstanbul: Beta.

Katz, Michael L. and Harvey S.Rosen (1994), *Microeconomics*, Second Edition, Irwin.

Musgrave, Richard A. and Peggy B. Musgrave (1989),*Public Finance in Theory and Practice*, Fifth Edition, New. York: Mcgraw Hill, 1989

Niskanen, William A. (2012), "Gordon Tullock's contribution to bureaucracy", *Public Choice*, 152: 97-101, DOI 10.1007/s.11127-011-9851-6

Niskanen, William A. (1967), "The Peculiar Economics of Bureaucracy", *American Econmic Review*, May.

Niskanen, William A. (1971), *Bureaucracy and Representative Government*, Chicago: Aldin-Atherton.

Nordhaus, W. (1975), "The Political Business Cycle", *Review of Economic Studies,* 42, ss. 169-190.

Pınar, Abuzer (2010), *Maliye Politikası- Teori ve Uygulama*, Ankara: Naturel Yayıncılık.

Rosen, Harvey and Ted Gayer (2008), *Public Finance*, 8th Edition, International Edition, New York: McGraw-Hill.

Sağbaş, İsa (2010), Vergi Teorisi, Ankara: Ece Matbaası.

Saruç, N.Tolga ve Karakaya, E. (2008), "Emisyon Ticareti ve Karbon Piyasası" E. Karakaya (ed.), Küresel Isınma ve Kyoto Protokolü: İklim Değişikliğinin Bilimsel, Ekonomik ve Politik Analizi", Bağlam Yayıncılık.

Savaşan, Fatih (2010), "2002: Daniel Kahneman ve Vernon L. Smith", T. Büyükakın, Y. Bülbül, N. Çakır (editörler), Nobel'in İzinde İktisat Kuramının Gelişimi, İTO Ekonomik ve Sosyal Tarih Yayınları, İstanbul: Nesil, ss. 605-620.

Savaşan, Fatih ve İbrahim Dursun, "Türkiye'de Yerel Düzeyde Politik Konjonktürel Devreler", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C.VIII, S.2, 191-208, 2006.

Smith, Adam (1776), *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Edwin Canan (ed) tarafından eserin orijinalinin beşinci baskısından (1994), New York: The Modern Library.

Sönmez, Sinan (1987), *Kamu Ekonomisi Teorisi*, Ankara: Teori.

Stiglitz, Joseph E. (1993), *Principles of Micro-Economics*, 1st Edition, New York: W.W. Norton&Company.

The Economics Book, London: Dorling Kindersley Limited.

Tresch, Richard W, (2002), *Public Finance a Normative Theory*, Second Edition, Orlando: Elsevier Science.

Tekin, Ahmet ve İstiklal Y. Vural (2004), "Global Kamusal Malların Finansman Aracı Olarak Global Vergi Önerileri", *SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 12, ss. 323-337.

TÜİK. 2008. *Tüketim Harcamaları, Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi*-6, Ankara: TÜİK Matbaası.

Tüzüntürk, Selim (2009) "Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi: Suç İstatistikleri Üzerine Bir Uygulama", 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 27-29 Mayıs 2009, Palandöken, Erzurum http://iletisim.atauni.edu.tr/eisemp/html/tammetinler/158.pdf

Ulbrich, Holley (2003), *Public Finance in Theory and Finance*, 1st Edition, Mason: Thomson/South-Western.

Wolrad, Kea (2007); "Regional Public Goods: Promoting Regional Solutions for Regional Problems, an Abstract", Inter-American Development Bank, 18-20, June, Bonn-Germany. www.taj.org.tr/docs/pdf/sss/bolum-xvıpdf

BİLGİSAYAR DONANIMI

Ebubekir YAŞAR

Güncellenmiş 6. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 0607-16-008681

ISBN: 978-605-327-643-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 15366

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bilgisayar kitapları içerisinde belki de en kısa süreli yaşama sahip, kitapların başında donanım kitapları gelmektedir. Elinizdeki bu kitabın temellerini, 2008 de Chip dergisi için hazırladığım "A'dan Z'ye Bilgisayar Donanımı" kitabı ile atmıştık. Bu kitap Chip dergisi okurlarından çok olumlu notlar almıştı.

Bugün literatüre tam geçmeden teknolojisi değişen onlarca büyük -AR-GE yatırımına sahip- ürün müthiş rekabetler uğruna çöpe atılmaktadır. Örneğin son yıllarda çıkan sabit disk arabirim yapıları bu güne kadarki arabirim sayısının 2-3 katıdır. Hal böyle olunca kullanıcılar hangi yatırımın daha iyi olacağını kestirememektedir.

Kitap çalışmaları sırasında yüzlerce kaynak, literatür ve kullanım kılavuzları taranarak en sağlıklı bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Hemen belirtelim ki internette birbirini yalan çıkaran bir yığın karışık bilgi yumağı var ve konuya uzak kullanıcıların bu bilgilere bakıp ta karar vermesi hiçte kolay gözükmüyor.

Günümüzde bilişim tabanlı eşyalar alırken bilgisayar donanım bilgisi artık her kes için gerekli olmuştur. Çünkü cep telefonları, akıllı televizyonlar, tabletler, kişisel bilgisayarlar artık kişisel eşyalardan oldu.

Donanım kitabını daha çok bileşenlerin çalışma yapısı ve önemli parametreleri üzerine hazırladım. Bu parametreler donanım seçerken ve yapılandırırken kullanıcılara veya teknik servis görevlilerine yardımcı olacağı kanaatindeyim. Eskiyen ve daha güncel sistemlerde kullanılmayan donanım birimlerini yazmadık ve bu yeni baskı dada çıkartmaya çalıştık.

Kitabın hazırlanmasında, emeğini hiçbir an esirgemeden yardımlarıyla katkıda bulunan arkadaşım Turgut ÖZSEVEN'e minnettarlığımı belirtmek isterim. Çalışmalarımda destekçim ve yardımcım olan sevgili eşime teşekkür ederim. Bu süreçte ihmal ettiğime inandığım tatlı kızım ve biricik oğullarımdan özür dileyerek, en derin sevgilerimi sunarım.

Ebubekir YAŞAR
ebubekir.yasar@gop.edu.tr
2022

İÇİNDEKİLER

TEMEL BİLGİLER 1
İletken(Conductor) Nedir? 1
Direnç(Resistor) Nedir? 2
Yarı İletken(Semi-Conductor) Nedir? 2
Diyot 3
Transistor 4
STATİK ELEKTRİK ve OLUŞUMU 7
Statik Elektriğin Zararları 8
Topraklama Nedir? 9
Bilgisayar Donanımını Statik Elektrik Etkisinden Koruma 10
Antistatik Çalışma Ortamı Hazırlamak 12
Kişisel Antistatik Önlemler 12
Ortamlardaki Manyetik Etkiler 13
Donanıma Olası Zararları 13
Manyetik Ortama Karşı Alınacak Önlemler 14
BİLGİSAYARA GİRİŞ 15
Kısa Tarihçe 16
Bilgisayar Çeşitleri 17
1) Microcomputer/PC(Personal Computer=Kişisel Bilgisayar) 17
2) Workstation(İş İstasyonu) 19
3) Server(Sunucu) 19
4) Mainframe 20
5) Supercomputer(Süper bilgisayarlar) 20
Bit ve Byte Kavramları 21
Karakter Kodlama(Character Encoding)? 22
Bilgisayar Nasıl Çalışır? 23
ANAKARTLAR(MotherBoards/MainBoards) 27
Anakart Özellikleri ve Bileşenleri 28
Anakart Yapısı(Form Factor) 28
Chipset 29
Veriyolları(BUS) 32
Diğer Veriyolları(BUSES) 34
BIOS(EFI/UEFI) 47
İşlemci ve Ek Donanım(Genişleme) Soketleri 51
Pil 51
Bağlantı Pinleri 51
Portlar 52
Anakart Seçimi 54
İŞLEMCİLER(CPU-Central Processing Unit-Merkezi İşlemci Birimi) 59
İşlemciye ait Bileşenler 59
İşlemci Mimarisi 59
Kodlar Nasıl Çalıştırılır? 61
İŞLEMCİ SEÇİMİ 63
RAM(Random Access Memory=Rasgele Erişimli Bellek) 73
1) Senkronizasyon Yapısı(Zamanlama=Timing) 75
2) Hata Düzeltme 77
3) RAM Modül Yapıları 77
4) Registered/Unregistered RAM Yapıları 77
5) Çoklu Kanal 78
6) Çeşitli Tanımlamalar 79
7) RAM Takviyesi 80
8) RAM Çeşitleri 80

RAM Tipleri Arasındaki Yapısal Farklılıklar 85
RAM Parametreleri 86
SABİT DİSKLER(DRIVERS=SÜRÜCÜLER) 89
A. HDD=Hard Disk Drive 90
B. SSD(Solid State Drive) 94
C. HHD(HYBRID HARD DRIVER) 95
D. M.2 96
Disk Parametreleri 97
Sabit Disk Arabirim Çeşitleri 98
Disklerin Montajı 105
PATA Diskler için Master/Slave Ayarı 105
Disk Biçimlendirme: 107
Harici Diskler 108
Olası SabitDisk Arızaları 109
RAID(Redundant Array of Independent Disks) 110
RAID SEVİYELERİ 112
NAS(Network Attached Storage) 116
OPTİK DİSKLER VE SÜRÜCÜLERİ 118
OPTİK DİSKLER 118
OPTİK SÜRÜCÜLER 129
EKRAN KARTI(Graphic Card, Video Card) 137
Ekran Kartı Parametreleri 141
Çoklu GPU ile Performansı Artırmak 142
Ekran Kartı Çıkış Sayısı ve Çeşidini Belirleme 152
Mevcut Ekran Kartı veya Monitörü Kullanmak 154
SES KARTI(Sound/Audio Card) 157
Ses Kartı Parametreleri 161
Uygulama API destekleri 165
Sertifikalar 166
EKRANLAR(Monitors) 169
CRT Ekranlar ve Çalışma Şekilleri 169
LCD Ekranlar ve Çalışma Şekilleri 171
LED Ekranlar ve Çalışma Şekilleri 172
OLED Ekranlar ve Çalışma Şekilleri 172
Ekran Parametreleri 174
YAZICILAR(Printers) 181
1) LAZER YAZICILAR 181
Toner Kartuşu Değişimi 182
Kartuşa Toner Doldurmak 182
2) MÜREKKEP PÜSKÜRTMELİ YAZICILAR 183
Kartuş Değişimi 184
Kartuş Doldurmak 185
3) NOKTA VURUŞLU YAZICILAR 187
4) TERMAL YAZICILAR 188
Yazıcı Bakımı 189
Yazıcı Parametreleri 189
KASA ve GÜÇ KAYNAĞI 193
Kasa Çeşitleri 193
Kasa Yapısı ve Yerleşimi 195
Güç Kaynağı 197
Güç Kaynağını Harici Çalıştırmak 198
Kasa ve Güç Kaynağı Parametreleri 199
MODEMLER 203
XDSL(Digital Subscriber Line) Modemler 203
KABLO Modemler 206
DIAL-UP(ÇEVİRMELİ) Modemler 207
Modem Parametreleri 208

AĞ KARTI **211**
Ağ Kartı Parametreleri 212
HUB ve SWITCH(ANAHTAR) **214**
Hub/Switch Parametreleri 215
Ethernet Kurulumu 216
Ağları Genişletmek 220
KLAVYE **223**
Klavye Çeşitleri 224
Klavye Parametreleri 225
FARE(MOUSE) **227**
Fare Parametreleri 229
PROJEKSİYON CİHAZLARI **231**
Projeksiyon Çeşitleri 232
LCD ve DLP Projeksiyonlarının Karşılaştırılması 233
Projeksiyon Parametreleri 234
WEBCAM(WEB KAMERASI) **237**
WebCam Parametreleri 238
HOPARLÖR(SPEAKER) **241**
Hoparlör Parametreleri 244
FLASH BELLEKLER **247**
Flash Bellek Parametreleri 248
HAFIZA KARTLARI **251**
Kart Adaptörleri 251
Kart Çeşitleri 252
Hafıza Kartı Parametreleri 254
KART OKUYUCULAR **257**
Kart Okuyucu Parametreleri 258
TARAYICILAR(SCANNERS) **259**
Tarayıcı Parametreleri 260
TELEVİZYON KARTI **263**
TV Kart Çeşitleri 263
TV Kart Parametreleri 264
ARAÇ PROGRAMLARI **267**
DİSK ARAÇLARI **267**
1. Disk performans araçları 267
Disk Birleştirme Araç Kullanımı 268
2. Disk Hata Düzeltme/Etiketleme Araçları 269
Disk Hata Denetim Aracı Kullanımı 270
3. Disk Bölümleme/Biçimlendirme Araçları 271
4- Veri Kurtarma Araçları: 278
5- Disk Yedekleme Araçları: 283
6- Diski Yazmaya Karşı Koruma 292
S-Link Güvenlik Kartı Kullanımı 293
DeepFreeze Anlatımı 296
BIOS AYARLARI **299**
Standart Cmos Features/Setup: 301
Advanced BIOS Features/Setup 303
Integrated Peripherals 305
Power Management Features/Setup 307
PnP/PCI Configurations 309
PC Health 310
MB Intelligent Tweaker(MIT) 311
Load Fail-Safe Defaults 312
Load Optimized Defaults 312
Set Supervisor Password 313
Set User Password 313
Save and Exit 313

Exit Without Saving 314
BIOS GÜNCELLEME 314
BIOS Hata Sinyalleri 317
BIOS POST HATALARINI YAKALAMAK 319
HIZ AŞIRTMA(OVERCLOCK) 319
CPU-Z Programı 323
HW Monitor Programı 324
MODEM KURULUMU 325
Bağlantıların Yapılması 325
Web Arayüzü İle Modem Ayarlarının Yapılması 326
Kablosuz Ağda MAC Filtreleme 329
Ağa Dahil Olan İstemcilerin Görüntülenmesi 330
İstemciler İçin Kullanılacak IP Adreslerinin Atanması 331
Site Engelleme 332
Raporlar 333
MONTAJ 334
İşlemci Montajı 334
Ram Montajı 336
Anakart Montajı 337
Soğutucu Montajı 339
Kasa Güç Bağlantısı 340
Sabit Disk Montajı 341
Optik Disk Sürücü 342
Kasa Ön Panel Bağlantıları 343
Genişleme Kartı Montajı 344
Kasa Arka Panel Bağlantıları 345
WINDOWS 10 KURULUMU 346
SÖZLÜK 355
KAYNAKÇA 357

Kaynakça

1. A'dan Z'ye Bilgisayar Donanımı. Ebubekir YAŞAR. CHIP Dergisi Ağustos sayısı 2008.
2. Amd.com
3. Asus.com
4. Atx Specifications Version 2.2, 2003
5. CD ve DVD Programlamak Onu AYDIN Oğuz AYDIN, 2008
6. drivelabs.us
7. ecoustics.com
8. efficientcode.com
9. Elektromanyetik girişim kaynakları – Elektrik ve manyetik dipoller. Endüstriyel & Otomasyon, Aralık 2003.
10. GigaByte.com
11. Howmade.com
12. Howstuffworks.com
13. Intel.com
14. Intel PC SDRAM Specification, 1999
15. Kingston Ultimate Memory Guide, 2007
16. Levent Dirlik, Büyük binalarda alçak frekanslı manyetik alanların etkileri.
17. Lg.com
18. MEGEP - Elektriğin Temel Esasları
19. Memorystick.com
20. pcstats.com
21. plasma-lcd-facts.co.uk
22. plazma-lcd.tv
23. qxwujoey.tripod.com/lcd.htm
24. Semiconductor Flash Memory Scaling, Min She, UVIVERSITY OF CALIFORNIA, BERKELEY, 2003
25. Sayısal Haklar Yönetimi İstanbul Bilgi Ün. Yayınları, 2006
26. tomshardware.com/
27. Web Teknikleri, Ebubekir YAŞAR, Ekin Yayınevi, 2006
28. wikipedia.org
29. xbitlabs.com
30. zone.ni.com

Prof. Dr. Ahmet M. GÜNEŞ
Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNA GİRİŞ

Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-76-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Hukuku hakkıyla öğrenen, öğreten ve uygulayanlara…

Prof. Dr. Ahmet M. GÜNEŞ

1979 yılında dünyaya gelen Prof. Dr. Ahmet M. Güneş, 2001 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı bursu ile 2003-2004 yılları arasında Berlin'de Almanca dil kursuna devam etmiş, ardından Haziran 2005'te Münster Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Prof. Dr. Hans D. Jarass'ın danışmanlığında yüksek lisansını (LL.M.) tamamlamış ve Kasım 2007'de Bielefeld Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Prof. Dr. Andreas Fisahn'ın danışmanlığında hazırladığı tez ile hukuk doktoru (Dr. iur.) unvanını almıştır. Çalışmalarını özellikle Avrupa Birliği hukuku ve çevre hukuku alanlarında yoğunlaştıran yazarın elinizdeki kitabı dışında, *Das Schutzregime der FFH-Richtlinie und seine Umsetzung in nationales Recht* (Aachen-2007), *Avrupa Birliği Çevre Hukuku* (İstanbul-2011), *Çevre Hukukunda İhtiyat İlkesi* (Ankara-2012), *Çevre Hukuku Bilgisi* (Ankara-2019), *İnsan Hakları Hukukuna Giriş* (3. Bası, Ankara-2021), *Çevre Hukuku* (4. Bası Ankara-2021) ve *Hukuk Metodolojisi* (4. Bası, Bursa-2021) başlıklı kitapları bulunmaktadır.

ÖNSÖZ

"Avrupa Birliği Hukukuna Giriş" eserimizin dördüncü baskısının da tükenmesi yeni bir baskının yapılmasını zaruri kılmıştır. Bu bağlamda, kitap tümden gözden geçirilmiş ve güncellenmiştir. Kitabın baskı ve dizgisinin hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayan başta *Veysel Şimşek* olmak üzere Ekin Yayınevi'nin tüm özverili çalışanlarına teşekkürlerimi sunmak isterim. Kitaba ilişkin görüş ve önerilerinizi guneslaw@hotmail.com adresine iletmeniz beni memnun edecektir. Eserin ilgililere yararlı olması dileğiyle…

Prof. Dr. Ahmet M. Güneş
Kırklareli – Eylül 2022

KISALTMALAR

AAET : Avrupa Atom enerjisi Topluluğu (Euratom)
AAETA : Avrupa Atom enerjisi Topluluğu Antlaşması
AB : Avrupa Birliği
ABA : Avrupa Birliği Antlaşması
ABAD : Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABİA : Avrupa Birliği'nin Çalışma Usulüne İlişkin Antlaşma
AET : Avrupa Ekonomik Topluluğu
AETA : Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması
Aİİ : Adalet ve İçişlerinde İşbirliği
AİHS : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKÇTA : Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması
Art. : Artikel (Madde)
AT : Avrupa Topluluğu
ATA : Avrupa Topluluğu Antlaşması
ATAD : Avrupa Toplulukları Adalet Divanı
AÜHFD : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BayVBl. : Bayerische Verwaltungsblätter
Bkz. : Bakınız
C : Cilt
c : Cümle
DÖV : Die öffentliche Verwaltung
DVBl : Deutsches Verwaltungsblatt
Edt. : Editör
EU : Europäische Union (Avrupa Birliği)
EuGH : Gerichtshof der Europäischen Gemeinschaften (ATAD)
EuGRZ : Europäische Grundrechtzeitschrift
EuR : Zeitschrift Europarecht
EuZW : Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrechtrecht
EWS : Europäisches Wirtschats- und Steuerrecht
f : Fıkra

GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Hrsg.	: Herausgeber (Editör)
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
JA	: Juristische Arbeitsblätter
Jura	: Juristische Ausbildung
JuS	: Juristische Schulung
JZ	: Juristische Zeitung
Karş.	: Karşılaştırınız
md.	: Madde
N	: Paragraf numarası
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
NWvZ	: Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht
ODGP	: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
OGSP	: Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası
ÖGAA	: Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı
RIW	: Recht der Internationalen Wirtschaft
RL	: Richtlinie (Yönerge)
Rs.	: Rechtssache (Hukuki mesele, dava)
s	: Sayfa
S	: Sayı
Slg.	: Sammlung (Külliyat)
vs.	: ve saire
vd.	: ve devamı
VO	: Verordnung (Tüzük)
ZaöRV	: Zeitschrift für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht
ZEuP	: Zeitschrift für europäisches Privatrecht
ZEuS	: Zeitschrift für europarechtliche Studien
ZfRV	: Zeitschrift für Europarecht, Internationales Privatrecht und Rechtsvergleichung
ZÖR	: Zeitschrift für öffentliches Recht

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
AVRUPA BÜTÜNLEŞME SÜRECİNİN AŞAMALARI

I. GENEL OLARAK 1
II. KURULUŞ EVRESİ (1946-1958) 7
A. İLK ADIMLAR 7
B. AVRUPA TOPLULUKLARININ KURULUŞU 9
III. BÜTÜNLEŞME VE TEDRİCİ GENİŞLEME EVRESİ (1958-1986) 12
IV. KURUMSAL REFORMLAR VE İÇ PAZARIN TAMAMLANMASI EVRESİ (1986-1993) 15
V. ANAYASALLAŞMA EVRESİ (1993- .....) 16
A. MAASTRİCHT ANTLAŞMASI 16
B. AMSTERDAM ANTLAŞMASI 21
C. NİCE ANTLAŞMASI 23
D. AVRUPA BİRLİĞİ ANAYASA ANTLAŞMASI 25
E. LİZBON ANTLAŞMASI 28
1. Genel Saptamalar 28
2. Lizbon Antlaşması ile Getirilen Yenilikler 30

İKİNCİ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KURUMSAL YAPISI

I. GENEL AÇIKLAMALAR 37
II. AVRUPA KONSEYİ 40
A. GENEL OLARAK 40
B. TARİHSEL GELİŞİM 40
C. GÖREV VE YETKİLER 42
D. OLUŞUM 43
E. KARAR ALMA USULLERİ 45
III. KONSEY 47
A. GENEL OLARAK 47
B. OLUŞUM 47
C. GÖREV VE YETKİLER 51
D. KARAR ALMA USULLERİ 54
1. Basit Çoğunlukla Karar Alınması 55
2. Oybirliği ile Karar Alınması 56
3. Nitelikli Çoğunluk ile Karar Alınması 57
IV. KOMİSYON 58
A. GENEL OLARAK 58
B. OLUŞUM 59
C. GÖREV VE YETKİLER 63
D. KARAR ALMA USULLERİ 67

E. Avrupa Birliği Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi 68
V. AVRUPA PARLAMENTOSU 71
A. Genel Olarak 71
B. Tarihsel Gelişim 71
C. Oluşum 73
D. Çalışma Usulü 77
E. Görev ve Yetkiler 80
F. Demokrasi Açığı Meselesi 84
VI. AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANI 86
A. Genel Olarak 86
B. Kurumsal Yapı ve İşleyiş 88
C. Görev ve Yetkiler 91
D. Mahkeme 94
E. Uzman Mahkemeler 96
VII. AVRUPA SAYIŞTAYI 97
VIII. AVRUPA MERKEZ BANKASI 99
IX. DİĞER KURUMLAR 101
A. Ekonomik ve Sosyal Komite 101
B. Bölgeler Komitesi 103
C. Avrupa Yatırım Bankası 104

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN HUKUK DÜZENİ

I. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI 109
A. Birincil Kaynaklar 109
1. Kurucu Antlaşmalar 110
2. Örf ve Adet Hukuku 111
3. Hukukun Genel İlkeleri 112
B. İkincil Kaynaklar 113
1. Tüzük 113
2. Yönerge 114
a. Genel Olarak 114
b. Yönergelerin Ulusal Hukuka Aktarılması 115
c. Yönergelerin Ulusal Hukuka Hatalı Aktarılması veya Hiç Aktarılmaması 117
aa. Ulusal Hukukun Yönergeye Uygun Yorumlanması 118
bb. Yönergelerin Doğrudan Etkisi 119
cc. Tazminat Talebi 121
3. Karar 121
4. Tavsiye ve Görüşler 122
C. Uluslararası Hukuk 122
D. Kaynaklar Arasındaki Hiyerarşi 123
II. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNUN TEMEL ÖZELLİKLERİ 124
A. Birlik Hukukunun Ulusalüstü Özelliği 124
B. Birlik Hukukunun Birliği 126
C. Birlik Hukukunun Özerkliği 127
D. Birlik Hukukunun Üstünlüğü 128

E. Birlik Hukukunun Doğrudan Etkililiği 130
1. Genel Olarak 130
2. Birincil Hukuk Hükümlerinin Doğrudan Etkililiği 133
3. İkincil Hukuk Hükümlerinin Doğrudan Etkililiği 134
III. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE HUKUK KOYMA 136
A. Genel Olarak 136
B. Avrupa Birliği ve Üye Devletler Arasındaki Yetki İlişkisi 137
1. Birliğin Münhasır Yetkisi 137
2. Paylaşılan Yetki 138
3. Çerçeve Yetki 138
C. Yetki Bölüşümü ve Kullanımı Bağlamında Önem Arz Eden İlkeler 139
1. Sınırlı Yetki İlkesi 139
2. Subsidiarite İlkesi 141
3. Orantılılık İlkesi 143
D. Hukuk Koyma Usulleri 144
1. Olağan Yasama Usulü 145
2. Danışma Usulü 147
3. Onay Usulü 147
E. Avrupa Birliği Hukukunun Uygulanması 150
1. Doğrudan Yürütme 150
2. Dolaylı Yürütme 151
F. Avrupa Birliği Hukukunun Yorumu 153

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YARGISAL KORUNMA

I. GENEL OLARAK 157
II. YARGILAMA ESASLARI 159
III. DAVA TÜRLERİ 160
A. İhlal Davası 160
B. İptal Davası 163
C. Hareketsizlik Davası 166
D. Akit Dışı Sorumluluktan Kaynaklanan Tazminat Davası 168
E. Önkarar Usulü 170
F. Geçici Yargısal Korunma 175

BEŞİNCİ BÖLÜM
İÇ PAZAR HUKUKU

I. İÇ PAZAR 179
A. Genel Açıklamalar 179
B. İç Pazar Kavramı 182
C. İç Pazara İlişkin Yetkiler 184
D. İç Pazarın Gerçekleştirilmesine Yönelik Araçlar 185
II. AYRIMCILIK YASAĞI 187
A. Genel Ayrımcılık Yasağı 187

B. AYRIMCILIKLA MÜCADEYELE İLİŞKİN TEDBİRLER ... 190
C. ÖZEL AYRIMCILIK YASAĞI ... 191
D. TERS YÖNLÜ AYRIMCILIK ... 192
III. AVRUPA BİRLİĞİ VATANDAŞLIĞI ... 193
A. GENEL BELİRLEMELER ... 193
B. BİRLİK VATANDAŞLIĞI'NIN KAZANILMASI VE KAYBEDİLMESİ ... 194
C. BİRLİK VATANDAŞLIĞI'NIN MUHTEVASI ... 195
1. Genel Olarak ... 195
2. Serbest Dolaşım Hakkı ... 195
3. Diğer Haklar ... 197
IV. SERBESTİLER ... 200
A. SERBESTİLERE İLİŞKİN GENEL ESASLAR ... 200
1. Genel Belirlemeler ... 200
2. Uygulama Alanı ... 203
3. Koruma Kapsamı ... 206
4. Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu ... 207
5. Serbestîlerin Muhatapları ... 210
B. MALLARIN SERBEST DOLAŞIMI ... 213
1. Malların Serbest Dolaşımının Uygulama Alanı ... 213
a. Maddi Bakımından Uygulama Alanı ... 213
b. Kişi Bakımından Uygulama Alanı ... 215
2. Gümrük Birliği ... 216
a. Gümrük Vergileri ve Eş Etkili Tedbirlerin Kaldırılması ... 217
b. Ortak Gümrük Tarifesinin Oluşturulması ... 218
c. Ayrımcı İç Vergilerin Yasaklanması ... 219
3. Miktar Kısıtlamaları ve Eş Etkili Önlemlerin Kaldırılması ... 220
a. Miktar Kısıtlamaları ... 221
b. Eş Etkili Önlemler ... 222
aa. Dassonville Kararı ... 223
bb. Cassis de Dijon Kararı ... 223
cc. Keck Kararı ... 225
dd. Diğer İçtihadi Gelişmeler ... 226
4. Malların Serbest Dolaşımına Müdahalenin Hukuka Uygunluğu ... 228
a. Yazılı Hukuka Uygunluk Nedenleri ... 228
b. Kısıtlamaların Sınırı ... 233
c. Yazılı Olmayan Kısıtlama Nedenleri ... 235
d. Kısıtlamaların Temel Haklar Bakımından Hukuka Uygunluğu ... 237
5. Ticari Devlet Tekellerinin Yapılandırılması ... 237
C. İŞÇİLERİN SERBEST DOLAŞIMI ... 239
1. Genel Olarak ... 239
2. İşçilerin Serbest Dolaşımının Uygulama Alanı ... 241
a. Maddi Bakımdan Uygulama Alanı ... 241
aa. İşçi Kavramı ... 241
bb. Sınıraşan Bağlantı ... 242
cc. Dolaşım Hakları ... 243
dd. Kamu Yönetiminde İstihdama İlişkin İstisna ... 244
b. Kişi Bakımından Uygulama Alanı ... 245
3. İşçilerin Serbest Dolaşımının İhlali ... 247
a. Ayrımcılıklar ... 247

b. Kısıtlamalar 249
4. İşçilerin Serbest Dolaşımına Yönelik Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu 250
D. İş Kurma Hakkı 252
1. Genel Olarak 252
2. İş Kurma Hakkının Uygulama Alanı 253
a. Maddi Bakımdan Uygulama Alanı 254
b. Kişi Bakımından Uygulama Alanı 255
3. İş Kurma Hakkının Kapsamı 257
4. İş Kurma Hakkına Yönelik Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu 258
5. İş Kurma Hakkına İlişkin İkincil Düzenlemeler 260
E. Hizmetlerin Serbest Dolaşımı 261
1. Genel Olarak 261
2. Hizmetlerin Serbest Dolaşımının Uygulama Alanı 263
a. Maddi Bakımdan Uygulama Alanı 263
b. Kişi Bakımından Uygulama Alanı 266
3. Hizmetlerin Serbest Dolaşımının Kapsamı 267
4. Hizmetlerin Serbest Dolaşımına Yönelik Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu 269
5. Hizmetlerin Serbest Dolaşımına İlişkin İkincil Düzenlemeler 271
F. Sermayenin Serbest Dolaşımı 272
1. Genel Olarak 272
2. Sermayenin Serbest Dolaşımının Uygulama Alanı 275
a. Maddi Bakımdan Uygulama Alanı 275
b. Kişi Bakımından Uygulama Alanı 277
3. Sermayenin Serbest Dolaşımının Kapsamı 277
4. Sermayenin Serbest Dolaşımına Yönelik Müdahalelerin Hukuka Uygunluğu 278
5. Sermayenin Serbest Dolaşımına İlişkin İkincil Düzenlemeler 281

ALTINCI BÖLÜM
ORTAK DIŞ VE GÜVENLİK POLİTİKASI

I. GENEL OLARAK 283
II. TARİHSEL GELİŞİM 286
III. KARAR ALMA USULÜ 291
IV. ARAÇLAR 293
V. KURUMSAL YAPI VE AKTÖRLER 296
VI. FİNANSMAN VE YARGISAL KORUNMA 299
VII. ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI 300

YEDİNCİ BÖLÜM
ÖZGÜRLÜK, GÜVENLİK VE ADALET ALANI

I. GENEL OLARAK 305
II. TARİHSEL GELİŞİM 307
III. KURUMSAL YAPI VE AKTÖRLER 310

IV. ARAÇLAR VE YETKİ KURALLARI 311
V. SINIR KONTROLLERİ, İLTİCA VE GÖÇ POLİTİKASI 313
A. SINIR KONTROLLERİ 313
B. İLTİCA POLİTİKASI 315
C. GÖÇ POLİTİKASI 317
VI. SİVİL KONULARDA ADLİ İŞBİRLİĞİ 318
VII. CEZAİ KONULARDA ADLİ İŞBİRLİĞİ 320
A. KARŞILIKLI TANIMA VE HUKUKİ DÜZENLEMELERİN YAKLAŞTIRILMASI 320
B. ASGARİ KURALLAR 321
C. SUÇLARIN ÖNLENMESİ 323
D. EUROJUST 324
E. AVRUPA SAVCILIĞI OFİSİ 325
VIII. POLİSİYE İŞBİRLİĞİ 326

KAYNAKÇA 329

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Avrupa Bütünleşme Sürecinin Kısa Kronolojisi 35
Tablo 2: Avrupa Birliği Organları 106
Tablo 3: ABİA md. 294 uyarınca Olağan Yasama Usulü 149
Tablo 4: Avrupa Birliği Yargısında Dava Türleri 178
Tablo 5: Serbestîlere Yönelik Müdahalelerin İncelenmesine İlişkin Genel Şema 212

KAYNAKÇA

Ahlfeld, Martin: Zwingende Erfordernisse im Sinne der Cassis-Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs zu Art. 30 EGV, Baden-Baden 1997

Ahlt, Michael/ Dittert, Daniel: Europarecht, 4. Auflage München 2011

Albin, Wolf/ Valentin, Florian: Dassonville oder Keck, EWS 2007, s. 533 vd.

Arndt, Hans-Wolfgang/ Fischer, Kristian/ Fetzer, Thomas: Europarecht, 10. Auflage, Heidelberg 2010

Arsava, Füsun: Roma Antlaşmasında Önkarar Prosedürü ve Bu Prosedür Çerçevesinde Doğan Sorunlar, Ankara 1989

Arsava, Füsun: Nice Antlaşmasının Getirdikleri, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi 2002, C. 1, S. 2., s. 4 vd.

Aust, Helmut Philipp: Von Unionsbürgern und anderen Wählern, ZEuS 2008, s. 253 vd.

Aydın, M. Sabir: Siyasi ve Hukuki Birlik Olarak Avrupa Birliği, Ankara 2008

Bayram, Mehmet Hanifi: Avrupa Birliği Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Ankara 2015

Becker, Ulrich: Von "Dassonville" über "Cassis de Dijon" zu "Keck" – der Begriff der Maß-nahme gleicher Wirkung i.S.v. Art. 30 EGV, EuR 1994, s. 162 vd.

Bernuth, Wolf: Urheberrechtsschranken im freien Warenverkehr, Baden-Baden 2000

Bieber, Roland/ Epiney, Astrid/ Haag, Marcel: Die Europäische Union, 10. Auflage, Baden-Baden 2013

Bilgin, A. Aslı: İşçilerin Serbest Dolaşımı, in: Akçay/Bayraktaroğlu Özçelik (Edt.), Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım ve Politikalar, Ankara 2012

Bleckmann, Albert: Europarecht, 6. Auflage, Köln 1997

Bleckmann, Albert: Rechtsquellen des Europäischen Gemeinschaftsrechts, NVwZ 1993, s. 825 vd.

Borries, Reimer/Petschke, Matthias: Gleichwertigkeitsklauseln als Instrument zur Gewährleistung des freien Warenverkehrs, DVBl. 1996, s. 1343 vd.

Bozkurt, Enver/ Özcan, Mehmet/ Köktaş, Arif: Avrupa Birliği Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2010

Bösch, Rainer: Die Inländerdiskriminierung, Jura 2009, s. 91 vd.

Breitenmoser, Stephan/ Husheer, André: Europarecht I, Zürich 2002

Brigola, Alexander: Die Figur der Marktaustrittsbeschränkungen als Korrelat der Figur der Marktzugangsbeschränkungen, EuZW 2009, s. 479 vd.

Burgi, Martin: Mitgliedsstaatliche Garantenpflicht statt unmittelbare Drittwirkung der Grundfreiheiten, EWS 1999, s. 327 vd.

Calliess, Christian/ Ruffert, Matthias: Kommentar des Vertrages über die Europäische Union und des Vertrages zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft, 3. Auflage, München 2007

Calliess, Christian: Europa als Wertegemeinschaft – Integration und Identität durch europäisches Verfassungsrecht, JZ 2004, s. 1033 vd.

Can, Hacı: Avrupa Birliği Hukuku, İstanbul 2013

Candan, Tolga: Malların Serbest Dolaşımı, in: Akçay/Bayraktaroğlu Özçelik (Edt.), Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım ve Politikalar, Ankara 2012

Classen, Claus Dieter: Auf dem Weg zu einer einheitlichen Dogmatik der EG-Grundfreiheiten?, EWS 1995, s. 97 vd.

Dietrich, Sascha: Die rechtlichen Grundlagen der Verteidigungspolitik der Europäischen Union, ZaöRV 2006, s. 663 vd.

Dietrich, Björn/ Au, Christian/ Dreher, Jörg: Umweltrecht der Europäischen Gemeinschaften, Berlin 2003

Doerfert, Carsten: Europarecht, 4. Auflage, Köln 2010

Ehlers, Dirk: Europäische Grundrechte und Grundfreiheiten, 2. Auflage, Berlin 2005

Epiney, Astrid: Umweltrecht in der Europäischen Union, 2. Auflage, Köln 2005

Epiney, Astrid: Umgekehrte Diskriminierungen, Köln 1995

Erhan, Çağrı/ Akdemir, Erhan: Giriş: Avrupa Bütünleşmesi, in: Akçay, Belgin/ Kahraman, Sevilay/ Baykal, Sanem (Edt.), Avrupa Birliği'nin Güncel Sorunları, Ankara 2008

Esser, Robert/Herbold, Anna Lina: Neue Wege für die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen, NJW 2004, s. 2421 vd.

Everling, Ulrich: Zur Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs über die Beschäftigung von EG- Ausländern in der öffentlichen Verwaltung, DVBl 1990, s. 225 vd.

Fastenrath, Ulrich/ Müller-Gerbes, Maike: Europarecht, 2. Auflage, Stuttgart 2004

Fastenrath, Ulrich/ Skerka, Alexander: Sicherheit im Schengen-Raum nach dem Wegfall der Grenzkontrollen – Mechanismen und rechtliche Probleme grenzüberschreitender polizeilicher und justizieller Zusammenarbeit, ZEuS 2009, s. 219 vd.

Fisahn, Andreas/ Mushoff, Tobias: Vorwirkung und unmittelbare Wirkung Europäischer Richtlinien, EuR 2005, s. 222 vd.

Fischer, Hans Georg: Europarecht, München 2005

Fischer, Hans Georg: Kommunalwahlrecht für Unionsbürger, NVwZ 1995, s. 455 vd.

Fischer, Antje/ Strempel, Rüdiger: Arbeitnehmerfreizügigkeit und Öffentliche Verwaltung, Jura 1995, s. 357 vd.

Fremuth, Michael Lysander: „Cassis de Dijon" – Zu der dogmatischen Einordnung zwingender Erfordernisse, EuR 2006, s. 866 vd.

Frenz, Walter: Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts, Jura 2012, s. 701 vd.

Frenz, Walter: Handbuch Europarecht-1: Europäische Grundfreiheiten, 2. Auflage, Berlin 2012

Frenz, Walter: Handbuch Europarecht 5: Wirkungen und Rechtsschutz, Berlin 2010

Frenz, Walter: Handbuch Europarecht-6: Institutionen und Politiken, Berlin 2011

Frenz, Walter: Europarecht, Berlin 2011

Frenz, Walter: Die neue GASP, ZaöRV 2010, s. 487 vd.

Göçmen, İlke: Hizmetlerin Serbest Dolaşımı, in: Akçay/Bayraktaroğlu Özçelik (Edt.), Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım ve Politikalar, Ankara 2012

Götz, Volkmar: Ein Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts, in: FS für Rauschning, Köln 2001

Grabitz, Eberhard/ Hilf, Meinhard: Das Recht der Europäischen Union, 40. Auflage, München 2009

Gundel, Jörg: Die "gespaltene Harmonisierung" von Produktnormen durch den Gemeinschaftsgesetzgeber: Ein Fall für die Warenverkehrsfreiheit? – Anmerkung zu EuGH Rs. C-457/05 – Schutzverband der Spirituosenindustrie/Diageo Deutschland, EuR 2008, s. 248 vd.

Güneş, Ahmet M.: Hukuk Metodolojisi, Ankara 2016

Güneş, Ahmet M.: Avrupa Birliği Çevre Hukuku, İstanbul 2011

Güneş, Ahmet M.: Lizbon Antlaşması Sonrasında Avrupa Birliği, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2008, C. XII, S. 1-2, s. 739 vd.

Güneş, Ahmet M.: Avrupa Birliği Yönergelerinin Doğrudan Etkisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, C. 58, S. 2, s. 281 vd.

Güneş, Ahmet M.: Avrupa Birliği Hukukunun Kaynakları, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, 2008, S. 41-42, s. 74 vd.

Güneş, Ahmet M.: Avrupa Birliği Hukukunda yargısal korunma, Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, 2008, Sayı 43-44, s. 22 vd.

Güneş, Ahmet M.: Ulusal Mahkemelerin Önkarar İçin Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'na Başvurma Zorunluluğu ve Buna Riayet Etmemenin Doğurabileceği Sonuçlar, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009/1, s. 65 vd.

Güneş, Ahmet M.: Avrupa Birliği hukukunda yorum, Legal Hukuk Dergisi, 2014, S. 137, s. 73 vd.

Haferkamp, Ute: Die Kapitalverkehrsfreiheit im System der Grundfreiheiten des EG-Vertrags, Baden-Baden 2003

Hahn, Oliver/ Oberrath, Jörg-Dieter: Die Rechtsakte der EG – Eine Grundlegung, BayVBl. 1998, s. 388 vd.

Hailbronner, Kay/ Jochum, Georg: Europarecht I, Stuttgart 2005

Hailbronner, Kay: Die Unionsbürgerschaft und das Diskriminierungsverbot, Bonn 2004

Hailbronner, Kay: Der "nationale Alleingang" im Gemeinschaftsrecht am Beispiel der Abgasstandards für PKW, EuGRZ 1989, s. 101 vd.

Hakenberg, Waltraud: Europarecht, 5. Auflage, München 2010

Haratsch, Andreas/ Koenig, Christian/ Pechstein, Matthias: Europarecht, 6. Auflage, Tübingen 2009

Haratsch, Andreas/ Koenig, Christian/ Pechstein, Matthias: Europarecht, 8. Auflage, Tübingen 2012, (Kısaltma: Haratsch/Koenig/Pechstein, 8. Auflage)

Haratsch, Andreas: Zur Dogmatik von Rücknahme und Widerruf von Rechtsakten der Europäischen Gemeinschaft, EuR 1998, s. 387 vd.

Hartmann, Jürgen: Das politische System der Europäischen Union, Frankfurt 2009

Hatje, Armin: Die Niederlassungsfreiheit im europäischen Binnenmarkt, Jura 2003, s. 160 vd.

Hatje, Armin/ Kindt, Anne: Der Vertrag von Lissabon – Europa endlich in guter Verfassung?, NJW 2008, s. 1761 vd.

Hellmann, Vanessa: Der Vertrag von Lissabon, Heidelberg 2009

Hemmer, Karl Edmund: Europarecht, 9. Auflage, Würzburg 2006

Hennsler, Matthias/ Kilian, Martin: Die Ausübung hoheitlicher Gewalt im Sinne des Artikels 45 EG, EuR 2005, s. 192 vd.

Herdegen, Matthias: Europarecht, 13. Auflage, München 2011

Herdegen, Matthias: Völkerrecht, 10. Auflage, München 2011

Hirsch, Günter: Das Verhältnismäßigkeitsprinzip im Gemeinschaftsrecht, Bonn 1997

Hobe, Stephan: Europarecht, 6. Auflage, München 2011

Hobe, Stephan: Die Unionsbürgerschaft nach dem Vertrag von Maastricht, Staat 1993, s. 245 vd.

Hummer, Waldmar/ Obwexer, Walter: Der Vertrag von Lissabon, Baden-Baden 2009

Jans, H. Jan/ von der Heide, Ann-Katrin: Europäisches Umweltrecht, Groningen 2003

Jarass, Hans D.: Richtlinienkonforme bzw EG-rechtskonforme Auslegung nationalen Rechts, EuR 1991, s. 211vd.

Jarass, Hans D.: Elemente einer Dogmatik der Grundfreiheiten, EuR 1995, s. 202 vd.

Jarass, Hans D.: Elemente einer Dogmatik der Grundfreiheiten II, EuR 2000, s. 705 vd.

Jarass, Hans D.: Haftung für die Verletzung von EU-Recht durch nationale Organe und Amtsträger, NJW 1994, s. 881 vd.

Jarass, Hans D./ Beljin, Sasa: Unmittelbare Anwendung des EG-Rechts und EG-rechtskonforme Auslegung, JZ 2003, s. 768 vd.

Jarass, Hans D./ Beljin, Sasa: Die Bedeutung von Vorrang und Durchführung des EG-Rechts für die nationale Rechtssetzung und Rechtsanwendung, NVwZ 2004, s. 1 vd.

Kaiser, Joseph H.: Das Europarecht in der Krise der Gemeinschaften, EuR 1966, s. 4 vd.

Karluk, Rıdvan: Avrupa Birliği, 9. Baskı, İstanbul 2011

Keßler, Jutta: Das System der Warenverkehrsfreiheit im Gemeinschaftsrecht, Berlin 1997

Knop, Jan: Gesellschaftsstatut und Niederlassungsfreiheit, Göttingen 2008

Koenig, Christian/ Steiner, Ulrike: Die Vereinbarkeit nachvertraglicher Wettbewerbsverbote mit der Arbeitnehmerfreizügigkeit des EG-Vertrags, NJW 2002, s. 3583 vd.

Kort, Michael: Schranken der Dienstleistungsfreiheit im europäischen Recht, JZ 1996, s. 132 vd.

Korte, Stefan: Was bleibt vom herkömmlichen Verständnis der Dienstleistungsrichtlinie ?, EWS 2007, s. 246 vd.

Köktaş, Arif: Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı, in: Akçay/Göçmen (Edt.), Avrupa Birliği, Ankara 2012

Krenzler, Horst/ Schneider, Henning: Die Gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik der Europäischen Union, EuR 1994, s. 144 vd.

Lackhoff, Klaus: Die Niederlassungsfreiheit des EGV, Berlin 1999

Lange, Knut Werner: Die Gemeinsame Außen- und Sicherheitspolitik der Europäischen Union, JZ 1996, s. 442 vd.

Lenz, Carl Otto/ Borchardt, Klaus Dieter: EG-Vertrag, 4. Auflage, Baden-Baden 2006

Leupold, Andreas: Die Dienstleistungsfreiheit des Europäischen Unionsrechts, Jura 2011, s. 762 vd.

Lingenthal, Lukas: Eine Europäische Staatsanwaltschaft „ausgehend von Eurojust“?, ZEuS 2010, s. 79 vd.

Lorenzmeier, Stefan: Europarecht, 4. Auflage, Heidelberg 2011

Lüder, Tilman E.: Die Grenzen der Keck-Rechtsprechung, EuZW 1996, s. 615 vd.

Matthies, Heinrich: Art. 30 EG-Vertrag nach Keck, FS Everling, Baden-Baden 1995

Meurer, Thomas: Verpflichtung der Mitgliedstaaten zum Schutz des freien Warenverkehrs, EWS 1998, s. 196 vd.

Meyer, Franz: Das Strafrecht im Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts, EuR 2011, s. 169 vd.

Mojzesowicz, Karolina: Möglichkeiten und Grenzen einer einheitlichen Dogmatik der Grundfreiheiten, Baden-Baden 2001

Müller, Johannes C. W.: Kapitalverkehrsfreiheit in der Europäischen Union, Berlin 2000

Müller-Graff, Peter-Christian: Der Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts in der Lissabonner Reform, EuR 2009, Beiheft 1, s. 105 vd.

Nettesheim, Martin: Die europarechtlichen Grundrechte auf wirtschaftliche Mobilität (Art 48, 52 EGV), NVwZ 1996, s. 342 vd.

Nettesheim, Martin: Grundrechtskonzeption des EuGH im Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts, EuR 2009, s. 24 vd.

Oder, Bertil Emrah: Avrupa Birliği’nde Anayasa ve Anayasalcılık, İstanbul 2004

Oppermann, Thomas: Europarecht, 3. Auflage, München 2005

Oppermann, Thomas: Die Europäische Union von Lissabon, DVBl 2008, s. 473 vd.

Özdal, Barış: Lizbon Reform Andlaşması’nın Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası’na İlişkin Düzenlemelerinin Analizi, Güvenlik Stratejileri Dergisi 2008, Yıl 4, Sayı 7, s. 125 vd.

Özdemir, Sahir: Sermayenin Serbest Dolaşımı, in: Akçay/Bayraktaroğlu Özçelik (Edt.), Lizbon Antlaşması Sonrası Avrupa Birliği: Serbest Dolaşım ve Politikalar, Ankara 2012

Pechstein, Matthias: Die Justitiabilität des Unionsrechts, EuR 1999, s. 1 vd.

Pechstein, Matthias: Reisekostenerstattung eines Rechtsreferendars zu einem selbst gewählten ausländischen Dienstort, JZ 2005, s. 943 vd.

Ranacher, Christian: Grundfreiheiten und Spürbarkeitstheorie, ZfRV 2001, s. 95 vd.

Rauber, Markus: Quo vadis, „Keck“? – zum Problem von Verwendungsbeschränkungen im freien Warenverkehr, ZEuS 2010, s. 15 vd.

Reçber, Kamuran: Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku, Bursa 2010

Rengeling, Hans-Werner/ Middeke, Andreas/ Gellermann, Martin: Handbuch zum Rechtsschutz in der EU, 2. Auflage, München 2003

Rolshoven, Michael: Beschränkungen des freien Dienstleistungsverkehrs, Berlin 2002

Rossi, Matthias: Das Diskriminierungsverbot nach Art 12 EGV, EuR 2000, s. 197 vd.

Schäfer, Peter: Studienbuch Europarecht, 3. Auflage, Stuttgart 2006

Schorkopf, Frank: Der neue Mechanismus zur Gewährleistung des freien Warenverkehrs, EWS 2000, s. 156 vd.

Schönberger, Christoph: Unionsbürger, Tübingen 2006

Schroeder, Werner: Grundkurs Europarecht, 2. Auflage, München 2011

Schütz, Hans-Joachim/ Bruha, Thomas/ König, Doris: Casebook Europarecht, München 2004

Schwarze, Jürgen: Europarecht, Baden-Baden 2012

Schwarze, Jürgen: Europäisches Verwaltungsrecht, 2. Auflage, Baden-Baden 2005

Schwarze, Jürgen: EU-Kommentar, 2. Auflage, Baden-Baden 2009

Schwarze, Jürgen: Der Reformvertrag von Lissabon – Wesentliche Elemente des Reformvertrages, EuR 2009, Beiheft 1, s. 9 vd.

Schwarze, Jürgen: Der Rechtsschutz Privater vor dem Europäischen Gerichtshof: Grundlagen, Entwicklungen und Perspektiven des Individualschutzes im Gemeinschaftsrecht, DVBl 2002, s. 1297 vd.

Streinz, Rudolf: Europarecht, 9. Auflage Heidelberg 2012

Streinz, Rudolf: EUV/EGV Kommentar, München 2003

Streinz, Rudolf/ Ohler, Christian/ Herrmann, Christoph: Der Vertrag von Lissabon, 3. Auflage, München 2010

Streinz, Rudolf /Leible, Stefan: Staatshaftung wegen verspäteter Umsetzung der EG-Pauschalreise-Richtlinie. Eine Besprechung des Urteils des EuGH vom 8. Oktober 1996, ZIP 1996, s. 1832 vd.

Strempel, Rüdiger: Ombudsman für Europa, DÖV 1996, s. 241 vd.

Szczekalla, Peter: Die Pflicht der Gemeinschaft und der Mitgliedstaaten zum diplomatischen und konsularischen Schutz, EuR 1999, s. 325 vd.

Szczekalla, Peter: Grundfreiheitliche Schutzpflichten – eine „neue“ Funktion der Grundfreiheiten des Gemeinschaftsrechts, DVBl 1998, s. 219 vd.

Tangör, Burak: Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları, in: Akçay/Göçmen (Edt.), Avrupa Birliği, Ankara 2012

Tekinalp, Ünal/ Tekinalp, Gülören: Avrupa Birliği Hukuku, 2. Bası, İstanbul 2000

Terhechte, Jörg Philipp: Der Vertrag von Lissabon: Grundlegende Verfassungsurkunde der europäischen Rechtsgemeinschaft oder technischer Änderungsvertrag?, EuR 2008, s. 143 vd.

Tezcan, Ercüment: Avrupa Birliği Kurumlar Hukuku, Ankara 2005

Thiele, Alexander: Europäisches Prozessrecht, München 2007

von Danwitz, Thomas: Europäisches Verwaltungsrecht, Heidelberg 2008

von der Groeben, Hans/ Schwarze, Jürgen: Kommentar zum EU-/EGVertrag, 6. Auflage, München 2003

Völker, Stefan: Passive Dienstleistungsfreiheit im Europäischen Gemeinschaftsrecht, Berlin 1990

Weber, Albrecht: Der Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts im Vertrag von Lissabon, BayVBl. 2008, s. 485 vd.

Weiß, Wolfgang: Nationales Steuerrecht und Niederlassungsfreiheit, EuZW 1999, s. 493 vd.

Zuleeg, Manfred: Europa als Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts, Baden-Baden 2007

İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ

Doç. Dr. Polat TUNÇER

3. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-87-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Yazarın Özgeçmişi

1960 Yozgat doğumlu ve evli olan yazarın Hesna Pınar ve Hilal Pelin adında iki kız vardır. Halen Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimin Bölümü öğretim üyesi olarak çalışmakta olup, Gazi Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi mezunudur. Yüksek Lisansını Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalında, doktora çalışmasını ise Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yapmıştır. Doçentlik unvanını Kasım 2018 tarihinde almıştır. Kitap ve makalelerinde ikinci yazar yoktur.

Kitapları

1- Satış Teknikleri, Adres Yay., Ankara, 2008. 2. Baskı, Beta Yay., İstanbul 2012. 3 ve 4. Baskı, Ekin Yay., Bursa 2017, 2022.

2- İttihatçı Cavit Bey, Yeditepe Yay., İstanbul 2010.

3- Yönetimde Değişim ve Değişim Yönetimi Teknikleri, Ekin Yay., Bursa, 2011.

4- İnsan Kaynakları Yönetimi, Ekin Yay., Eylül 2011. 2. Baskı, Ekin Yay., 2016.

5- Yerel Yönetimlerde Değişim Yönetimi, Ekin Yay., Bursa, 2011.

6- İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ekin Yay., Bursa, 1-3.Baskı, 2012-2015.

7- Yönetim ve Organizasyon, Beta Yay., 2012. 2-4. Baskılar, Ekin Yay., Bursa, 2017-2021.

8- Temel Hukuk Bilgisi, Adalet Yay., Ankara, 1-6. Baskılar 2013-2022.

9- Ticaret Hukuku, Adalet Yay., Ankara, 2014.

10- Sağlık Hukuku: Temel Bilgileri, 1-6. Baskılar, Adalet Yay., 2016-2021.

11- Borçlar Hukuku: Temel Bilgiler, Adalet Yay., Ankara, 2016.

12- Ceza Hukukuna Giriş: Genel Hükümler, Adalet Yay., Ankara, 2017.

13- Demem o ki!.. Nebula!.., Ekin Yay., Bursa, 2018.

14- İş Hukuku, 1. Baskı, Ekin Yay., Bursa, 2019.

15- Sağlık Hukukuna Giriş, 1.Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2020.

16- İdare Hukukuna Giriş, 1.Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2020.

17- Yönetim Bilimine Giriş, 1.Baskı, Adalet Yay., Ankara, 2021.

18- İş Hukuku Temel Bilgiler, Adalet Yay., Ankara, 2021.

19- İdare Hukuku Temel Bilgiler, Adalet Yay., Ankara, 2022.

20- İş Hukukuna Giriş, Ekin Yay., Bursa, 2022.

21- Kamu Maliyesi: Temel Bilgiler, Nobel Yay., Ankara, 2022.

Makaleleri

1- İttihatçı Cavit Bey, Makale: Liberal Düşünce Dergisi, Cilt 9, Sayı 34, Bahar 2004, s.215-235.

2- Örgütsel Değişim ve Liderlik, Sayıştay Dergisi, Sayı 80, Ocak-Mart 2011, s.57–83.

3- Kentlerin Siyasi Fonksiyonları, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 2011, s.50–64.

4- Değişen İnsan Kaynakları Yönetimi Anlayışında Kariyer Yönetimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31/1, Haziran 2012, s.203–233.

5- Değişim Yönetimi Sürecinde İnsan Kaynakları ve Performans Yönetim, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 1, Haziran 2012, s.131–156.

6- Örgütlerde Cinsel Taciz ve Örgüt Kültürü, JASSS, Volume 5, Issue 7, December 2012, p.707–723.

7- Değişim Yönetimi, JASSS Volum 6, Issue 2, February 2013, p.891-915.

8- Küreselleşme-Yerelleşme ve Türkiye'de Yerel Demokrasinin Geliştirilmesi, Türk İdare Dergisi, Sayı 475, Aralık 2012, s.131–146.

9- Örgütlerde Performans Değerlendirme ve Motivasyon, Sayıştay Dergisi, Sayı 88, Ocak- Mart 2013, s.87–108.

10- Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32/1, Haziran 2013, s.373–406.

11- Örgütsel Değişim Sürecinde Öğrenen Örgütler ve Örgüt Geliştirme, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, Haziran 2013, s.214–244.

12- Yerel Yönetimlerde Yönetişim Sorunu (Uluslararası Kamu Yönetimi Formu - KAYFOR XI: 31 Ekim- 2 Kasım 2013 Samsun). Afro-Avrasya Coğrafyasında Kamu Yönetimi Uygulamaları ve Sorunları (XI. KAYFOR – Bildiriler Kitabı), TODAİE Yay., 2013.

13- Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yerel Yönetimlerde Performans Yönetimi, Türk İdare Dergisi, Sayı 477, Aralık 2013.

14- Gençlik ve Siyaset Bilinci, Genlik ve Kültürel Mirasımız – Uluslararası Kongre: 15-18 Mayıs 2014 Samsun, Cilt 2, Ed. Bekir Şişman – Muhittin Düzenli, Ağustos 2014, Samsun, s.491-510.

15- Türkiye'de Kentleşme Politikaları (The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science, Number: 37, Autumn I 2015, p.275-290.

16- Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Sürecinde Kentleşme ve Beslenme", International Journal of Social Science, Number: 40, Winter 2015, p.225-245.

17- Sürdürülebilir Kentleşme Politikaları ve Türkiye, Turkish Studies, Volume 11/2 Winter 2016, p. 1267-1300

18- Yeni Kamu Yönetimi ve Türkiye'de Obezite Sorunu, Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 12/2, p. 241-264

19- Örgütlerde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Beslenme, Beslenme ve Diyetetiğin Psikososyal Boyutu**,** Ed.: Aliye Özenoğlu, Nobel Yay., Ankara, 2017, s.165-190. (Kitap Bölümü).

20- Türkiye'de Kadına Karşı Şiddet Olgusu ve Kamu Yönetiminin Sorumluluğu, Year: 8, Vol:8, Issue: 28, International Congress Of Eurasian Social Sciences (ICOESS) Özel Sayısı, Ağustos 2017, s.552-588

21- Medikal Etik ve Türk Ceza Kanunu, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 58, 2017, s. 201-229.

22- Çocuk İhmal ve İstismarında Kamu Yönetiminin Sorumluluğu, Kesit Akademi Dergisi, Sayı 14, 2018, s.162-187.

23- Tıbbî Etik ve Hukuk, Asos Journal, Cilt 6, Sayı 76, Ağustos 2018, s.166-192.

24- Avrupa Birliği'nde Çocuk İstismarına Genel Bir Bakış, Journal of Institute of Economic Development and Social Researches (IKSAD journal), 2018, s. 418-439.

25- Avrupa Birliği'nde Çocuk İstismarı ve Kamu Yönetiminin Sorumluluğu, Social Sciences Studies Journal (SSSjournal), Vol:4, Issue:21, **2018**, p.3547-3567.

26- Amerika Birleşik Devletleri'nde İnternet/ Online Yoluyla Çocukların Cinsel İstismarına Genel Bir Bakış, JSHSR (Journal of Social and Humanities Sciences Research, Vol. 5, Issue 27, 2018, p.3090-3104.

27- Bir Kamu Yönetimi Problemi Olan Çocuk İstismarına Amerika Birleşik Devletleri Bağlamında Genel Bir Bakış, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 11, Issue 59, 2018, p.1153-1170.

28- Kamu Yönetimi ve Çocukların İnternet Yoluyla Cinsel İstismarı, Route Educational and Social Science Journal, Cilt 5, Sayı 13, Kasım 2018, s.118-145.

29- Cavit Bey'in Felaket Günleri, Türkiye Notları Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, Aralık 2018- Ocak 2019, s.27-51.

30- "Kamu Yönetiminde Dispepsi (Hazımsızlık) Sendromu", International Social Sciences Studies Journal, Cilt 5, Sayı 32, Nisan 2019, s.1935-1945.

31- "Amerika Birleşik Devletleri'nde Çocuk Koruma Hizmetlerinin Kısa Tarihi", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 37, Haziran 2019, s.46-65.

32- "ABD'de Kamu Yönetiminin Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Çalışmaları", Researcher Social Science Studies, Cilt 7, Sayı 2, 2019, s.132-166.

33- "Amerika Birleşik Devletleri Çocuk İstismarını Önleme Yasası'na (CAPTA) Genel Bir Bakış", Route Educational and Social Science Journal, Cilt 6, Sayı 7, Ağustos, 2019, s.1136-1153.

34- "Mobbing ve İş Hukuku", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 39, Ağustos 2019, s.81-98.

35- "Mobbing ve Örgüt Kültürü", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 96, Eylül 2019, s.85-103.

36- "Kent ve Sağlık", Kent Ve… Editör: M. Akif Özer, 1. Baskı, Gazi Yay., Ankara, 2019, s.335-360.

37- "Türkiye'deki Belediyelerin Sağlıklı Kent Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 29, Sayı 4, Ekim 2020, s.119-145.

38- Türkiye'de İdarenin Yargı Tarafından Denetimi ve Yargının Siyasallaşması", Leges Hukuk Dergisi, Özel Sayı, Cilt III, Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Vefa Andacı, Yıl 11, Sayı 130-131, 2020, s.18-34.

Sevgili eşim Pakize'ye!...

ve

Kızlarımız;

Hesna Pınar ve Hilal Pelin'e!...

ÖNSÖZ

İnsan kaynakları yönetimi günümüz örgütlerinin en önemli bölümlerinden biri haline gelmiştir. Bu yaklaşımı doğuran hukuki, sosyal, kültürel ve insan hakları alanlarında yaşanan gelişmeler olmuştur. Bir başka deyişle, yeni yönetim yaklaşımları ile yeni kamu yönetimi yaklaşımının temelinde, insana verilen değer ve önem yatar. Yönetim sürecinde insan faktörünün ne denli önemli olduğunun anlaşılması ve bu alanda meydana gelen küresel gelişmeler neticesinde insan kaynakları yönetimi yaklaşımının önemi gittikçe artmaktadır. İster özel ister kamu isterse sivil toplum kuruluşu olsun tüm örgütlerde, amaçların etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirilmesi insana bağlıdır.

İnsanı yönetmek zor ve sıkıntılı bir süreçtir. Ancak bu sürecin zorlukları insan kaynakları yönetimi parametrelerini iyi tanımak ve insan yönetme prensiplerini içselleştirmek suretiyle aşılabilir. İnsan kaynağını yönetmek için yalnızca uygulamalardan elde edilen bilgi ve birikimler yeterli olmayıp, teorik açıdan da yöneticilerin kendilerini geliştirmeleri gerekir. Bu eser ileride yönetici olacak üniversite öğrencileri ile tüm örgütlerin yönetim kademelerinde bulunan idarecilere yardımcı olmak amacıyla kaleme alınmıştır.

Sevgiyle yazılan bu eserin tüm insanlığa faydalı olmasını dilerim.

6 Eylül 2022
Polat TUNÇER

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

I. İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ VE ÖRGÜTLENME

A. İnsan Kaynakları Yönetimi Kavramı 6
1. Tanımı 6
2. Amacı 7
3. Kapsamı 8
4. Önemi 10
5. Faydaları 12
6. Fonksiyonları 13
7. Görevleri 14
B. İnsan Kaynakları Yönetiminin Temel İlkeleri 16
1. İnsana Saygı İlkesi 16
2. Eşitlik İlkesi 17
3. Liyakat İlkesi 18
4. Kariyer İlkesi 19
5. Verimlilik İlkesi 21
6. Güvence İlkesi 21
7. Tarafsızlık İlkesi 22
8. Açıklık İlkesi 23
9. Bilimsellik İlkesi 23
10. Disiplin İlkesi 24
11. Halef Yetiştirme İlkesi 24
C. Personel Yönetiminden İnsan Kaynakları Yönetimine Geçiş 25
1. Personel Yönetiminin Uğraş Alanları 27
2. İnsan Kaynakları Yönetiminin Uğraş Alanları 28
3. Personel Yönetimi ile İnsan Kaynakları Yönetimi Arasındaki Farklar 29
D. İnsan Kaynakları Yönetiminin Temel Faaliyet Alanları 32
1. Planlama Yapılması 32
2. İnsan Kaynağının Elde Edilmesi 32

3. İnsan Kaynağının Elde Tutulması 33
4. Performansın Artırılması 34
E. İnsan Kaynakları Yönetimi Bölümünün Örgütlenmesi 36
1. İnsan Kaynakları Bölümünün Yerini Etkileyen Faktörler 36
2. İnsan Kaynakları Bölümünün İç Örgütlenmesi 37
3. İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örgüt Yapısı 38
F. İnsan Kaynakları Yönetiminde Başarılı Olmanın Şartları 39
1. İnsan İlişkilerine Önem Verilmesi 39
2. Örgütü Etkileyen İç ve Dış Çevresel Unsurların İzlenmesi 41
3. Uzun Vadeli ve Stratejik Bir Yaklaşımın Benimsenmesi 42
4. Ahlaki Politikaların ve Davranışların Sürdürülmesi 43
5. İnsan Kaynakları Yönetimi Sonuçlarının Değerlendirilmesi 44
G. İnsan Kaynakları Yönetimini Etkileyen Faktörler 45
1. Dış Çevre Faktörleri 46
a. Yasal Çevre 46
b. Ekonomik Çevre 47
c. Toplumsal Çevre 48
d. Teknolojik Çevre 48
e. Rakip Firmalar 49
2. İç Çevre Faktörleri 50
a. Örgütsel Amaçlar ve Görevler 50
b. Örgütsel Politikalar 51
c. Örgütsel İklim ve Kültür 52
d. Bireysel Nitelikler 52
e. İşin Nitelikleri 53
f. Yönetim Tarzı 54
g. Bireysel İlişkiler 54
H. Kamu ve Özel Sektörde İnsan Kaynakları Yönetimi 55

II. İŞ ANALİZİ

A. İş Analizi Kavramı 60
B. İş Analizinin Amaçları 62
C. İş Analizi Kullanım Alanları 63
D. İş Analizi Süreci 65
1. Hazırlık Çalışması 65

2. Bilgilerin Toplanması 69
3. Analiz ve Uygulama 72
D. İş Analizinde Karşılaşılan Sorunlar 74
E. İş Analizinde Kullanılan Yöntemler 75
1. Araştırma Yöntemi 75
2. Gözlem Yöntemi 76
3. Anket Yöntemi 78
4. Mülakat Yöntemi 82
5. Karma Yöntem 85
F. İş Analizi Bilgilerinin Düzenlenmesi 86
1. İş Tanımları 86
2. İş Gerekleri 88

III. İNSAN KAYNAKLARI PLANLAMASI

A. İnsan Kaynakları ve Planlama 89
1. Planlamanın Kavramı 89
2. İnsan Kaynakları Planlaması Kavramı 93
3. İnsan Kaynakları Planlamasının Faydaları 96
4. İnsan Kaynakları Planlamasının Amaçları 97
5. İnsan Kaynakları Planlamasının Nedenleri 99
6. İnsan Kaynakları Planlaması Süreci 100
B. İnsan Kaynakları Planlamasını Etkileyen Faktörler 103
1. Dışsal Faktörler 104
a. Ekonomik Koşullar 104
b. Yasal Koşullar 105
c. Teknolojik Koşullar 105
d. Sosyolojik Koşullar 106
e. Demografik Koşullar 107
f. Rekabet Koşulları 107
2. İçsel Faktörler 108
a. Örgütsel Stratejiler 108
b. Çalışanların Özellikleri 109
c. Bilgi Sisteminin Kalitesi 109
d. Örgütün Bütçe, Faaliyet Biçimi ve Hacmindeki Değişmeler 110
C. İnsan Kaynakları Planlamasında Kullanılan Analiz Yöntemleri 111
1. Örgüt Şeması ve İş Tanımları 111

2. İnsan Kaynakları Envanteri 111
3. Çalışanların Devir Oranı 113
4. Devamsızlık Oranı 115
5. Terfi Şeması 116
D. İnsan Kaynakları Planlaması ve Personel İhtiyacı 116
1. Gerçek Personel İhtiyacı 117
2. Yedek Personel İhtiyacı 117
3. Ek Personel İhtiyacı 118
4. Yeni Personel İhtiyacı 119
5. Personel Çıkarma İhtiyacı 119
E. İnsan Kaynakları Planlamasında Kullanılan Tahmin Yöntemleri ... 120
1. Delphi Yöntemi 121
2. Trend Analizleri 121
3. Rasyo Analizleri 122
4. Nominal Teknik 123
5. Regresyon Analizi 123
6. Bilgisayar Destekli Bilgi Sistemi 124
7. İş Standartları Yöntemi 125
8. Zaman Serileri Yöntemi 125
9. Dağılım Alanları Analizi 125
10. Simülasyon Yöntemi 126

IV. İNSAN KAYNAĞININ SAĞLANMASI

A. İnsan Kaynağı Bulma Süreci 128
1. İç Kaynaklar 129
a. Terfi 131
b. Transfer 132
c. İnformel Araştırma 132
d. Beceri Envanteri 133
e. İşletme İçi Duyurular 133
f. İntranet 133
2. Dış Kaynaklar 134
a. İş Duyuruları 136
b. Başvurular ve Firma Veri Tabanı 136
c. Türkiye İş Kurumu 137

d. İnsan Kaynakları Danışmanlık Şirketleri 138
e. Aracılarla Başvuru 138
f. Eğitim Kurumları 139
g. Staj Uygulamaları 139
h. İnsan Kaynağı Kiralama (Leasing) 140
3. Diğer Kaynaklar 140
a. Geçici İnsan Kaynağı İstihdamı 140
b. Sendikalar ve Meslek Kuruluşları 141
c. Bağımsız Çalışanlardan Yararlanma 141
d. Zorunlu Hizmet Uygulamaları 141
e. Telefonla Aday Bulma 141
f. Sakat ve Eski Hükümlüler 142
B. İnsan Kaynağı Seçim Süreci 142
1. Ön Hazırlık 144
2. Başvurular ve Aday Araştırması 145
3. Ön İnceleme 146
4. Ön Görüşme 147
5. Sınav / Test Uygulaması 148
a. Psiko-Teknik Testler 148
b. Kişilik Testleri 151
c. Diğer Yöntemler 152
6. İş Görüşmesi / Mülakat 154
a. Planlı/ Standart Görüşme 155
b. Plansız/ Serbest Görüşme 155
c. Karma Görüşme 156
d. Baskılı Görüşme 156
e. Sorun Çözme Görüşmesi 157
f. Grup Görüşmesi 157
g. Komisyon Görüşmesi 158
7. Referans Araştırması 158
8. Sağlık Kontrolü 159
9. Seçim Kararı 159
10. İşe Yerleştirme 160
C. İş Görüşmesinde Başarı 161
1. Görüşmecilerin Düştüğü Hatalar 161
2. Görüşmede Dikkat Edilecek Hususlar 163
3. Tipik Mülakat Soruları 165

V. İNSAN KAYNAKLARININ EĞİTİMİ VE GELİŞTİRİLMESİ

A. Eğitim ve Geliştirme Kavramı 168
B. İnsan Kaynakları Eğitiminin Önemi 170
C. İnsan Kaynakları Eğitiminin Amacı 172
D. İnsan Kaynakları Eğitiminin Faydaları 173
E. İnsan Kaynakları Eğitiminin Nedenleri 176
F. İnsan Kaynakları Eğitimi Türleri 177
G. İnsan Kaynakları Eğitimi İlkeleri 179
1. Sürekli Eğitim 179
2. Faydalı Eğitim 179
3. Fırsat Eşitliği 180
4. Planlı Eğitim 180
5. Etkin Katılım 181
6. Nitelikli Eğitimci 181
7. Sorumluların Belirlenmesi 181
8. Etkin Öğrenme ilkeleri 182
H. Eğitim Politikaları 183
İ. Eğitim Yöntemleri 184
1. İşbaşı Eğitim Yöntemleri 185
a. İş Üzerinde Öğrenme 187
b. Yönetici Gözetiminde Eğitim 188
c. İş Değiştirme (Rotasyon) Yöntemi 188
d. İşe Alıştırma (Oryantasyon) Eğitimi 189
e. Çıraklık Eğitimi 192
f. Staj Yoluyla Eğitim 192
g. Yetki Devri Yoluyla Eğitim 193
2. İş Dışı Eğitim Yöntemleri 194
a. Örnek Olay Yöntemi 195
b. Yönetim Oyunları 197
c. Rol Oynama Yöntemi 198
d. Duyarlılık Eğitimi (T Grubu) 199
e. Beklenen Sorunlar / In-Basket Yöntemi 201
f. Anlatım Yöntemi / Grup Tartışması Yöntemi 202
g. Gezi-Gözlem 205
h. Grup Kurma Yöntemleri 205
ı. Simülasyon 207

j. Teknolojik Destekli Eğitim Yöntemleri 207
J. İnsan Kaynakları Eğitim Süreci 211
1. Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi 212
a. Örgüt Analizi 213
b. İş Analizi 213
c. Kişi (Performans) Analizi 214
2. Eğitim İhtiyacını Belirleme Yöntemleri 214
3. Eğitimin Planlanması 216
4. Eğitim Programının Hazırlanması 218
a. Amaçların Belirlenmesi 219
b. Eğitim Programının Kapsamı 220
c. Eğitim Yönteminin Seçilmesi 222
d. Eğitim Sonuçlarının Değerlendirilmesi 222
K. İnsan Kaynakları Eğitimi Bütçesi 223
L. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme 224
1. Ölçme Süreci 225
2. Değerlendirme Süreci 225
3. Eğitimin İşe Transferi 226
4. Eğitim Değerlendirme Yöntemleri 227

VI. KARİYER YÖNETİMİ

A. Kariyerle İlgili Kavramlar 229
B. Kariyer Evreleri 230
C. Kariyer Planlaması 232
1. Bireysel Kariyer Planlama 233
2. Örgütsel Kariyer Planlaması 235
D. Kariyer Geliştirme Araçları 236
E. Kariyer Engelleri 238
1. Cam Tavan 238
2. Çift Kariyerli Eşler 239
3. Çift Kariyerlilik 240
4. Ay Işığı Sorunu 241
5. Kariyer Platosu 241
6. Beceri Eksikliği 242
7. Kariyer Evrelerindeki Sorunlar ve Engeller 244

8. Gözden Düşme 244
9. İşten Çıkartılma 245
10. Stres ve Tükenmişlik 245
11. Engellenme 246
F. Kariyer Geliştirmede Etkili Olan Faktörler 246

VII. PERFORMANS DEĞERLENDİRME

A. Performans Değerlendirme Kavramı 249
1. Tanımı ve Önemi 249
2. Amacı ve Faydaları 251
B. Performans Değerlendirme Süreci 255
C. Performans Değerlendirme Yöntemleri 257
1. Grafiksel Dereceleme Yöntemi 259
2. Zorunlu Seçim Yöntemi 260
3. Karşılaştırma Yöntemi 261
4. Zorunlu Dağılım Yöntemi 261
5. Kritik Olay Yöntemi 262
6. Kontrol Listesi Yöntemi 263
7. Sonuçlara Dayalı Sistem 263
8. 360 Derece Değerlendirme Yöntemi 264
9. Takıma Dayalı Performans Değerleme 265
10. Davranışa Dayalı Değerlendirme Ölçeği 266
11. Yerinde İnceleme ve Gözlem Yöntemi 267
D. Performans Değerlendirme Hataları 267
1. Belirli Puanlara Yönelme 267
2. Ortalama Eğilim 269
3. Yakın Zaman Etkisi 270
4. Hale (Halo) Etkisi 270
5. Kontrast Hataları 271
6. Kişisel Önyargılar 271
7. Nesnel Davranmama 272
8. Pozisyondan Etkilenme 272

VIII. ÜCRET YÖNETİMİ

A. Ücret Kavramı 274
B. Ücretle İlgili Kavramlar 275
C. Ücretleme Amaçları 276
D. Ücreti Etkileyen Faktörler 277
1. Cari Piyasa Ücret Düzeyi 278
2. Örgütün Ödeme Gücü 278
3. Yaşam Standardı 279
4. Pazarlık Gücü / Sendikalar 280
5. Yasal Sınırlamalar 280
6. İş Gerekleri 281
E. Ücret Sistemleri 282
1. Kıdeme Dayalı Ücret Sistemi 283
2. Performansa Dayalı Ücret Sistemi 283
3. Beceriye Dayalı Ücret Sistemi 284
4. Takım Temelli Ücret Sistemi 284
5. Ana Ücret Sistemleri 285
a. Zamana Dayanan Ücret Sistemi 285
b. Parça Başına Ücret Sistemi 286
c. Götürü Ücret Sistemi 287
6. Özendirici Ücret Sistemleri 287
a. Akort Ücret Sistemi 287
b. Primli Ücret Sistemi 289
7. Kar Paylaşım Sistemi 289
8. Scanlon Planı 290
9. Duncan Planı 291
10. Lincoln Planı 291
11. İkramiye ve Bonus Modeli 292
12. Yöneticiler İçin Özendirici Ödemeler 292

IX. İŞ DEĞERLEMESİ

A. İş Değerleme Kavramı 294
B. İş Değerlemenin Amaçları 294
C. İş Değerlemenin Faydaları 295

D. İş Değerleme Süreci 297
E. İş Değerleme Yöntemleri 298
1. Sıralama Yöntemi 298
2. Sınıflandırma Yöntemi 299
3. Puanlama Yöntemi 301
4. Faktör Karşılaştırması Yöntemi 303

X. İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ VE ÇALIŞMA İLİŞKİLERİ

A. Sendikal İlişkiler 306
1. Sendika Kavramı 306
2. Sendika Türleri 307
3. Sendikaya Üye Olma Nedenleri 308
4. Toplu Pazarlık 309
5. Toplu İş Sözleşmesi 310
a. Toplu İş Sözleşmesinin Genel Esasları 310
b. Toplu İş Sözleşmesinin Yapılması 312
6. Toplu İş Uyuşmazlıklarının Çözümü 313
a. Uyuşmazlık Kavramı 313
b. Uyuşmazlığın Tespiti 314
c. Uyuşmazlığın Çözüm Yolları 314
B. İş Sağlığı ve Güvenliği 316
1. İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı 317
2. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi 318
3. Kapsam ve İstisnaları 319
4. İşverenin Genel Yükümlülükleri 320
5. Çalışanların Yükümlülükleri 321
C. İş Sağlığı ve Güvenliği Sorunları 322
1. İş Kazaları 323
2. Meslek Hastalıkları 325
D. İnsan Kaynakları Yönetimi ve Sendikal Faaliyetler 328

EKLER 333

KAYNAKÇA 353

KAYNAKÇA

Acar, Ahmet Cevat; "İnsan Kaynakları Planlaması ve İşgören Seçimi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil vd., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.85-160.

Adal, Zeki; "İnsan Kaynakları Yönetiminin Hukuki Boyutları", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil vd., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.491-612.

Akçakaya, Murat; **İnsan Kaynakları Yönetimi: İnsan Kaynakları Planlaması, Norm Kadro Uygulaması**, Ankara, Adalet Yay., 2010.

Akdemir, Ali; **İşletmeciliğin Temel Bilgileri**, Bursa, Ekin Yay., 2009.

Akgemci, Tahir, GÜLEŞ, Hasan Kürşat; **İşletmelerde Stratejik Yönetim**, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2009.

Akyiğit, Ercan; **İş Hukuku**, 7. Baskı, Ankara, Seçkin Yay., 2008.

Akyüz, Ömer Faruk; **Değişim Rüzgarında Stratejik İnsan Kaynakları Planlaması**, İstanbul, Sistem Yay., 2001.

Akoğlan Kozak, Meryem; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 3. Baskı, Ankara, Detay Yay., 2009.

Altunışık, Remzi vd.; **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**, 5. Baskı, Adapazarı, Sakarya Yay., 2007.

Argon, Türkan ve Altay Eren; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ankara, Nobel Yay., 2004.

Arıkan, Rauf; **Araştırma Teknikleri ve Rapor Yazma**, Ankara, Tutibay Yay., 1995.

Artan, Sinan; "Yöneticilik ve Yönetici Eğitimi", **İş İdaresi: 1. Fasikül**, 3.Baskı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yay., 1991, s.1-12.

Ataay, İsmail Durak ve Ahmet Cevat Acar; "Ücret Yönetimi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil v.d., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.347-445.

ATAMAN, Göksel; **İşletme Yönetimi: Temel Kavramlar & Yeni Yaklaşımlar**, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2001.

Aydın, İnayet; "İnsan Kaynakları Yönetiminde Etik", **Yönetimde İnsan Kaynakları Çalışmaları,** Ed. Atilla Yelboğa, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2010, s.17-50.

Aydın, Şule; "İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği", **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi: İlkeler ve Uygulamalar**, Ed. Cengiz Demir, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.315-358.

Aykaç, Burhan; **İnsan Kaynakları Yönetimi ve İnsan Kaynaklarının Stratejik Planlaması**, Ankara, Nobel Yay., 1999.

Aytaç, Serpil; "İş Yaşamında Kariyer Yönetimi", **Yönetimde İnsan Kaynakları Çalışmaları,** Ed. Atilla Yelboğa, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2010, s.385-430.

Aytürk, Nihat; **Yönetim Sanatı**, 5.Baskı, Ankara, Nobel Yay., 2007.

Aziz, Aysel; **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri**, 4. Baskı, Ankara, Nobel Yay., 2008.

Bakan, İsmail ve Hakan Kelleroğlu; "Performans Değerlendirme: Çalışanların Performans Değerlendirme Uygulamalarından Beklentileri Konusunda Bir Alan Çalışması", **Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1, 2003, s.103-127.

Barutçugil, İsmet; **Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi**, İstanbul, Kariyer Yay., 2004.

Başaran, İbrahim Ethem; **Eğitim Psikolojisi**, 5.Baskı, Ankara, Pars Matbaası, 1978.

Bayraktaroğlu, Serkan; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 3. Baskı, Adapazarı, Sakarya Yayıncılık, 2008.

Bayram, Levent; "Geleneksel Performans Değerlendirme Yöntemlerine Yeni Bir Alternatif: 360 Derece Performans Değerlendirme", **Sayıştay Dergisi**, Sayı 62, Temmuz-Eylül 2006, s.47-65.

Benligiray, Serap; "İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örgütlenmesi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.1-28.

Benligiray, Serap; "Performans Değerlemesi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.147-170.

Benligiray, Serap; "Ücret Yönetimi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.171-192.

Bilgin, Leman; "İş Analizi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed.: Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.29-46.

Bilgin, Leman; "Personel Bulma ve Seçme", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed.: Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.69-86.

Bingöl, Dursun; "İnsan Kaynakları Yönetimi", **Genel İşletmecilik Bilgisi**, Ed. Mithat Üner, Ankara, Detay Yay., 2008, s.305-361.

Bingöl, Dursun; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 6.Baskı, İstanbul, Arıkan Yay., 2006.

BOLAT Tamer v.d.; **Yönetim ve Organizasyon**, Ankara, Detay Yay., 2008.

Budak, Gönül; **Yetkinliğe Dayalı İnsan Kaynakları Yönetimi**, İzmir, Barış Yay., 2008.

Byars, Lloyd L. and Leslie W. Rue; **Human Resource Management**, Third Edition, Richard D. Irwin, Inc. Printed in the USD, Boston, 1991.

Can, Halil ve Semra Güney; **Genel İşletme**, İstanbul, Arıkan Yay., 2007.

Can, Halil ve Şahin Kavuncubaşı; **Kamu ve Özel Kesimde İnsan Kaynakları Yönetimi**, 5. Baskı, Ankara, Siyasal Kitabevi Yay., 2005.

Canman, Doğan; **Personelin Değerlendirilmesinde Çağdaş Yaklaşımlar ve Türkiye'de Kamu Personelinin Değerlendirilmesi**, Ankara, TODAİE Yay., 1993.

Canman, Doğan; **Türk Kamu Kesiminde Hizmet içi Eğitim Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara, TODAİE Yay., Yayın No: 181, 1979.

Çavuş, Şenol; "İş Analizi ve İş Tasarımı", **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi: İlkeler ve Uygulamalar**, Ed. Cengiz Demir, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.1-51.

Çelik, A. Hakim; **İş ve Soysal Güvenlik Hukuku**, 5. Baskı, Trabzon, Murathan Yay., 2009.

Çetin, Gürer Canan; **Personel Seçiminde Görüşme**, İstanbul, Çağlayan Kitabevi, 1990.

Çiftçi, Birgül; "Kariyer Planlama", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.139-166.

Çolak, Aytül; "İş Analizi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.59-84.

Çolak, Aytül; "İnsan Kaynağını Bulma ve Seçme", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.85-111.

Çolakoğlu, Ülker ve Uğur Keskin Kılıç; "Seçim", **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi: İlkeler ve Uygulamalar**, Ed. Cengiz Demir, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.81-98.

Çolakoğlu, Ülker; "Başarım Değerlemesi", **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi: İlkeler ve Uygulamalar**, Ed. Cengiz Demir, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.129-148.

Demir, Cengiz ve Berrin Güzel; "Planlama", **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi: İlkeler ve Uygulamalar**, Ed. Cengiz Demir, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.53-80.

Demircioğlu, A. Murat ve Tankut Centel; **İş Hukuku,** İstanbul, Beta Yay., 1988.

Dessler, Gary; **Human Resource Management**, Eleventh Edition, Pearson Education International , Prentice Hall, New Jersey 2008.

Dolgun, Uğur; "İnsan Kaynakları Yönetimine Giriş", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.1-32.

Dündar, Gönen; "Kariyer Geliştirme", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil v.d., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.264-295.

Erdoğan, Gürbüz; **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 4. Baskı, Ankara, Detay Yay., 2009.

Erdoğmuş, Nihat; **Kariyer Geliştirme**, Ankara, Nobel Yay., 2003.

Eren, Erol; **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**, 8. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2004.

Eren, Erol; **Yönetim ve Organizasyon**, 6. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2003.

Ergun Özler, Derya; Ceren Giderler Atalay ve Meltem Dil Şahin; "Mobbing'in Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 22, 2008, s.1-22

Ergun, Özler Derya; "İnsan Kaynakları Planlaması", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.33-57.

Ersen, Haldun; **Toplam Kalite ve İnsan Kaynakları İlişkisi**, 2. Baskı, İstanbul, (yky), 1997.

Ertürk, Mümin; **İşletme Biliminin Temel İlkeleri**, 7. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009.

Eryılmaz, Bilal; **Kamu Yönetimi**, İstanbul, Erkam Matbaacılık (yky), 2000.

Ferecov, Rakif; "İnsan Kaynakları Yönetiminde Performans Değerleme Yöntemleri", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 8, Haziran 2003, s.133-153.

Fındıkçı, İlhamı; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 7. Baskı, İstanbul, Alfa Yay, 2009.

Göçgün, Pınar; "İşe Alımda Hızla Yaygınlaşan Bir Yöntem: e-işe Alma", **İnsan Kaynakları**, Ed. Figen Tahiroğlu, 2. Baskı, İstanbul, Hayat Yay., 2003, s.121-122.

Gök, Sibel; **21. Yüzyılda İnsan Kaynakları Yönetimi**, İstanbul, Beta Yay., 2006.

Göksel, Aykut; "İnsan Kaynaklarında Eğitim ve Performans Ölçümü", **İşletmecilikte Çağdaş Yönelimler**, Ed. Birol Bumin, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2003, s.41-57.

Göksu, Nusret ve Bülent Öz; "Etkin Ücret Yönetiminin İşletmeye Sağlayacağı Yararlar Konusunda İşgören Algılamaları: Bir Alan Çalışması", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 20, 2008, s.419-436.

Gümüştekin, Gülten Eren; Derya Ergun Özler ve Fatma Yılmaz; "360 Derece Performans Değerleme Sisteminin Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", **İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2010, s.1-20.

Gürüz, Demet ve Emet Gürel; **Yönetim ve Organizasyon**, Ankara, Nobel Yay., 2006.

Gürüz, Demet ve Gaye Özdemir Yaylacı; **İnsan Kaynakları Yönetimi: İletişimci Gözüyle**, 4. Baskı, İstanbul, MediaCat Yay., 2009.

Güzel, Tülay; "Eğitim ve Gelişme", **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi: İlkeler ve Uygulamalar**, Ed.: Cengiz Demir, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.99-128.

Helvacı, M. Akif; "Performans Yönetimi Sürecinde Performans Değerlendirmenin Önemi" **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi,** Cilt 35, Sayı 1-2, 2002, s.155-169.

İnce, Mehmet; "Değişim Olgusu ve Örgütlerde İnsan Kaynakları Yönetiminin Değişen Fonksiyonları", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2005, s.319-340.

Kağnıcıoğlu, Deniz; "İş Sağlığı ve Güvenliği", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Editör: Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yay. No: 1747, 2007, s.229-250.

Kağnıcıoğlu, Deniz; "Çalışma İlişkileri", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed.: Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.251-271.

Kağnıcıoğlu, Deniz; "Çalışma İlişkileri ve İnsan Kaynaklarının İş Güvenliği", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.231-266.

Karalar, Rıdvan; **Genel İşletme**, 3.Baskı, Eskişehir, (yky), 2007.

Kayar, Nihat; **Kamu Personel Yönetimi**, 2. Baskı, Bursa, Ekin Yay., 2010.

Keçecioğlu, Tamer; **Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi**: İKY ile Rekabetçi Avantaj Kazanmak, İstanbul, Sistem Yay, 2003.

Kıngır, Said ve Erkan Taşkıran; "Performans Değerlendirme Çalışmalarına İlişkin İşgören Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1, 2006, s.200.

Koç, Hakan ve Melih Topaloğlu; **Yönetimi Bilimi**, Ankara, Seçkin Yay., 2010.

Köseoğlu, Özer; "Performans Ölçümü Yönetimi ve Belediye Yönetimlerine Uygulanabilirliği", **Yerel Yönetimler Kongresi, Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı,** Çanakkale, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF. Yay., 3-4 Aralık, 2004, s.637-645.

Noe, A. Raymond; **İnsan Kaynaklarının Eğitimi ve Geliştirilmesi**, Ed. ve Çev. Canan Çetin, İstanbul, Beta Yay., 2009.

Okakın, Neslihan; **Çalışma Yaşamında İnsan Kaynakları Yönetimi**, 2. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009.

Öğüt, Adem; Tahir Akgemci ve M. Tahir Demirsel; "Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Bağlamında Örgütlerde İşgören Motivasyonu Süreci", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 12, 2004, s.277-290.

Öncü, H. Fikret; **Yönetimde Eğitim**, İstanbul, Değişim Dinamikleri Yay., 1998.

Örücü, Edip; **Modern İşletmecilik**, 3. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2003.

Özçelik, Oya; "Eğitim ve Geliştirme", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil vd., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.161-208.

Özer, M. Akif; **21. Yüzyılda Yönetim ve Yöneticiler,** Ankara, Nobel Yay., 2008.

Özgen, Hüseyin; Azim Öztürk ve Azmi Yalçın; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Adana, Nobel Kitabevi Yay., 2005.

Öztürk, Ümit; **Performans Yönetimi**, İstanbul, Alfa Yay., 2009.

Palmer, Margaret and T. Kenneth Winters; **İnsan Kaynakları**, Çev. Doğan Şahiner, İstanbul, Rota Yay., 1993.

Sabuncuoğlu, Zeyyat; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Bursa, Ezgi Kitabevi Yay., 2000.

Sabuncuoğlu, Zeyyat; **Personel Yönetimi**, 7. Baskı, Bursa, 1994.

Sabuncuoğlu, Zeyyat ve Tuncer Tokol, **İşletme**, 7.Baskı, Bursa, (yky), 2009.

Sadullah, Ömer; "İnsan Kaynakları Yönetimine Giriş: İnsan Kaynakları Yönetiminin Tanımı, Önemi ve Çevresel Faktörler", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil v.d., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.1-46.

Sadullah, Ömer; "İnsan Kaynakları Yönetiminde Koruma İşlevi (İş Güvenliği ve İşgören Sağlığı)", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil vd., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.448-490.

Schein, H. Edgar; **Örgüt Psikolojisi**, Çev. Mustafa Tosun, Ankara, TODAİE Yay., 1978.

Serinkan, Celalettin; " İnsan Kaynağının Eğitimi ve Eğitim Yönetimi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.113-137.

Serinkan, Celalettin; "İş Değerlemesi ve Ücret Yönetimi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Uğur Dolgun, Ankara, Ekin Kitabevi Yay., 2007, s.201-229.

Simon, H. A.; D.W. Smithzurg and V.A. Tompson; **Kamu Yönetimi,** Çev. Cemal Mıhcıoğlu, İkinci Kitap, Ankara, TODAİE Yay., 1967.

Sökmen, Alptekin; **Yönetim ve Organizasyon**, Ankara, Detay Yay., 2010.

Şekercioğlu, Güçlü; "İnsan Kaynaklarında İş Analizi", **Yönetimde İnsan Kaynakları Çalışmaları,** Ed. Atilla Yelboğa, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2010, s.153-189.

Şimşek, M. Şerif; **Yönetim ve Organizasyon**, 10. Baskı, Konya, Adım Ofset& Matbaacılık, (yky), 2008.

Şimşek, M. Şerif; **İşletme Bilimlerine Giriş**, 12. Baskı, Konya, (yky), 2005.

Şimşek, M. Şerif ve H. Serdar Öge; **İnsan Kaynakları Yönetimi: Stratejik ve Uluslararası Boyutlarıyla**, 2. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2009.

Taşçı, Deniz; "Personel Eğitimi", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.101-121.

Taymaz, Haydar; **Hizmet İçi Eğitim: Kavramları, ilkeleri ve Yöntemleri**, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yay., No:94, Sevinç Matbaası, 1981.

Tengilimoğlu, Dilaver; E. Asuman Atilla ve Meral Bektaş; **İşletme Yönetimi**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yay., 2009.

Tınaz, Pınar; **Organizasyonlarda Etkili Öğrenme**, İstanbul, MESS Yay., 2000.

Tonus, H. Zümrüt; "İnsan Kaynakları Planlaması", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Ramazan Geylan, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yay., Yayın No: 1747, 2007, s.47-68.

Tortop, Nuri v.d.; İn**san Kaynakları Yönetimi**, Ankara, Nobel Yay., 2006.

Tortop, Nuri; **Personel Yönetimi**, Ankara, İlk-San Matbaası Ltd.Şti., 1989.

Tuncer, Doğan; Doğan Yaşar Ayhan ve Demet Varoğlu; **Genel İşletmecilik Bilgisi**, 2. Baskı, Ankara, Siyasal Yay., 2008.

Tütüncü, Özkan ve Mahmut Demir; **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi ve İşgücü Hareketlerinin Analizi**, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2002.

Uşan, M. Fatih; **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku: İş Hukuku**, Cilt 1, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2006.

Uyargil, Cavide v.d.; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009.

Uyargil, Cavide; "İş Analizi ve İş Dizaynı", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ed. Cavide Uyargil v.d., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.47-83.

Uyargil, Cavide; "Performans Değerlendirme", **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Cavide Uyargil v.d., 4. Baskı, İstanbul, Beta Yay., 2009, s.209-261.

Vatansever, Çiğdem; "İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Çalışan Sağlığı, Güvenliği ve Esenliği", **Yönetimde İnsan Kaynakları Çalışmaları,** Ed. Atilla Yelboğa, Ankara, Turhan Kitabevi Yay., 2010, s.471-496.

Yazıcı, Selim; **Öğrenen Organizasyonlar**, İstanbul, Alfa Yay., 2001.

Yenice, Ebru; "Kamu Kesiminde Performans Değerlendirmesi", **Maliye Dergisi,** Sayı 150, Ocak-Haziran, 2006, s.122–132.

Yenipınar, Uysal; "Ücretleme", **Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi: İlkeler ve Uygulamalar**, Ed. Cengiz Demir, Ankara, Nobel Yay., 2005, s.149-184.

Yılmaz, Tayfun ve Ali Murat Alparslan; "Kriz Dönemlerinde Ücret Sistemi Değişim Gereği", **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, 2010, s.107–120.

Yılmazer, Aydın ve Cemal Eroğlu; **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ankara, Seçkin Yay., 2008.

Yüksel, Öznur; **İnsan Kaynakları Yönetimi,** 6. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2007.

Yüksel, Öznur; "İnsan Kaynakları Yönetimi", **İşletme Yönetimi: Girişimciler İçin**, Ed. Tülin Durukan, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2003, s.339-383.

Kanunlar

1475 sayılı **İş Kanunu**.

4857 sayılı **İş Kanunu.**

6331 sayılı **İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu** (20 Haziran 2012).

6356 sayılı **Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu** (18 Ekim 2012).

Prof. Dr. Metin BERBER - Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU

GENEL EKONOMİ

GENEL
EKONOMİ

Prof. Dr. Metin BERBER - Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU

7. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743
Kapak - İç Tasarım ve Şekil Çizimleri : Prof. Dr. Metin BERBER

ISBN: 978-625-7090-71-1

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334
Baskı Tarihi: 1. Baskı; Ağustos 2013
2. Baskı; Ağustos 2014
3. Baskı; Temmuz 2016
4. Baskı; Eylül 2018
5. Baskı; Ocak 2019
6. Baskı; Ağustos 2020
7. Baskı; Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Prof. Dr. Metin BERBER, Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU
GENEL EKONOMİ
Yazarlar Web/E-Posta : www.metinberber.com
berber@ktu.edu.tr
www.ersanbocutoğlu.net
ebocutoglu@ktu.edu.tr

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

BERBER Metin, BOCUTOĞLU Ersan
Genel Ekonomi/ Metin BERBER, Ersan BOCUTOĞLU
7.Baskı, XII + 284 s, 19,5*24 cm
Kaynakça var, İndeks var
ISBN: 978-625-7090-71-1
1. Genel Ekonomi 2. Mikro İktisat, 3.Makro İktisat, 4. Genel İktisada Giriş

ÖNSÖZ

İktisadi olgular gün geçtikçe hayatımızı daha fazla etkilemekte, karar süreçlerinde diğer faktörlere oranla daha baskın bir yer tutmaktadır. İsabetli karalara ulaşmanın yolu da doğru yorumlamalar yapmaktan geçer. Bunun için de temel/genel ekonomik altyapı bilgilerine ihtiyaç vardır. Bundan dolayıdır ki, günümüzde ekonomi fakültelerinin dışındaki birçok fakülte ve meslek yüksekokullarının ders planlarında genel ekonomi derslerinin yer aldığını görmekteyiz.

Elinizdeki kitap bu ihtiyaca cevap verebilme amacındadır ve bir anlamda zorunluluktan doğmuştur. Zira daha önce kaleme aldığımız Genel İktisada Giriş adlı kitabımız söz konusu kitleler için fazla kapsamlı bulunmuştur. Öğretim üyesi/görevlisi meslektaşlarımızdan aldığımız geri dönüşümler/ bildirimler bizleri, kapsamı daha dar ancak daha sistematik bir ürün hazırlamaya yöneltmiştir.

Genel Ekonomi kitabımızın hedef kitlesi; tek dönem, haftada 2 yada 3 saat ekonomi derslerinin okutulduğu mühendislik, ziraat, hukuk gibi fakülteler ile meslek yüksek okullarıdır. Meslek Yüksek Okulları içinde hem idari programlar hem de teknik programlardaki bölümler Bologna Süreci çerçevesinde yeniden yapılandırılmışlardır. Kitabımız, içerik olarak bu yeni yapılanmayı kapsayacak şekilde dizayn edilmiştir.

Kitapta mikro ve makro genel ekonomi bilgilerine yer verilmiş, müfredat bir dönemde tamamlanacak hacimde sınırlı tutulmuştur. Bu kitaptaki bilgileri yeterli görmeyen okuyucular daha geniş kapsamlı olan Genel İktisada Giriş yada Mikro İktisada Giriş ve Makro İktisada Giriş adlı kitaplarımızdan yararlanabilirler.

Kitap hazırlanırken, okuyucunun başka bir kaynağa ihtiyaç duymadan konuları anlayabilme ve kavrayabilmesine zemin hazırlayacak açık ve sade bir anlatım tarzı sergilenmeye çalışılmıştır. Karmaşık matematiksel ifadelerden ve şekillerden, gereksiz tekrarlardan mümkün olduğunca kaçınılmıştır. Konular, bölüm sonuna konulan çoktan seçmeli sorularla pekiştirilmiştir.

Kitabın amacına ulaşabilmesi, öğrenciye aktarım sürecinde öğretim elemanı/üyesinin katkısıyla yakından alakalıdır. Zira, bilginin öğrenilmesi kadar çok sayıda etkin öğretme yönteminin bulunması ve bunlardan yararlanılması da özveri gerektiren bir iştir.

Kitabın dizaynı ve baskıya hazırlanması tarafımızdan yapılmıştır. Bu süreçte katkı sağlayan arkadaşlarımıza müteşekkiriz. Şurası da bir gerçektir ki, bir kitabın kaleme alınması kadar yayımlanması ve geniş okuyucu kitlelerine ulaştırılması da profesyonellik gerektiren bir süreçtir. Bu bağlamda Ekin Yayınevine ve çalışanlarına bu sorumluluğu alırken gösterdikleri tereddütsüz güvenden dolayı teşekkür ederiz.

Her çalışmada olduğu gibi bu kitabın da bir takım eksikliklerinin olduğu şüphesizdir. Eksikliklerin düzeltilmesi ve kitabın geliştirilmesi işin mutfağında olan değerli öğretim üyesi/görevlilerinin katkılarıyla olabilecektir. Bu konudaki katkılarınızı her zaman beklemekteyiz. Her türlü eleştiri, istek ve katkı e-mail adreslerimize gönül rahatlığıyla gönderilebilir.

Kitabın hazırlanış sürecinde katkı veren herkese müteşekkiriz. Bu konudaki en büyük müteşekkiri, gösterdikleri sabır ve hoşgörüye binaen ailelerimize borçluyuz. Çalışmanın başta öğrencilerimiz olmak üzere ilgi duyan herkese faydalı olması temennisiyle….

Prof. Dr. Metin BERBER, Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU, Ağustos 2013

YEDİNCİ BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Kitabın önceki baskılarının yoğun ilgi görmesi bizi fazlasıyla memnun etti. Özellikle kitabın dilinin anlaşılır ve sade olduğu yönündeki öğrenci geri dönüşümleri için müteşekkiriz.
İstekler doğrultusunda bu baskıya konu tarama ve deneme amaçlı, çoktan seçmeli test soruları ekledik.
Katkılarından fazlasıyla yararlandığımız meslektaşlarımıza ve öğrencilerimize gelecek baskılarda daha iyisini sunmak ümidiyle...

Bocutoğlu/Berber
Ekim 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ III
İÇİNDEKİLER V

1. BÖLÜM
TEMEL KAVRAMLAR, SORUNLAR VE EKONOMİK SİSTEMLER 1
1. GİRİŞ 3
1.1. İktisat Nedir? Konusu ve Kapsamı 3
1.2. İktisat Okumanın Gerekliliği ve Faydaları 4
1.3. İktisat Biliminin Bazı Özellikleri 5
2. İKTİSAT BİLİMİNDEKİ BAZI TEMEL KAVRAMLAR 6
2.1. İhtiyaç 7
2.2. Mal ve Hizmet 9
2.3. Fayda 11
2.4. Değer 11
2.5. Üretim 12
2.6. Üretim Faktörleri 13
2.7. Tüketim 14
2.8. Ekonomik Birimler 14
3. KITLIK VE KITLIK SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ 15
3.1. Sınırsız İstekler 15
3.2. Kıt Kaynaklar ve Kıtlık Kanunu 15
3.3. Kıtlık ve Tercih 16
3.4. Tercih ve Alternatif Maliyet 17
3.4.1. Tüketim Kararlarında Alternatif Maliyet 17
3.4.2.Üretim Kararlarında Alternatif Maliyet ve Üretim Olanakları Eğrisi 18
3.4.3. Devlet Harcama Kararlarında Alternatif Maliyet 21
4. EKONOMİLERDEKİ TEMEL SORUNLAR 21
4.1.Tam Kullanım Sorunu 22
4.2. Etkin Kullanım Sorunu 22
4.3. İktisadi Büyüme ve Kalkınma 23
5. EKONOMİK SİSTEMLER 24
5.1.Kapitalist Sistem 24
5.2. Karma Ekonomik Sistem 26
6. BİRİNCİ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR 27

2. BÖLÜM
TALEP-ARZ, PİYASA DENGESİ VE ESNEKLİKLER 31
1. GİRİŞ 33
1.1. Fiyat 33
1.2. Piyasa 34
2. TALEP 35
2.1. Talep Çizelgesi, Talep Kanunu ve Talep Eğrisi 36
2.2. Piyasa Talep Eğrisi 37
2.3. Talebi Etkileyen Diğer Faktörler; Talep Fonksiyonu 38
2.4. Talep Edilen Miktardaki Değişme ve Talepteki Değişme 39
2.5. Talepteki Değişmeye Neden Olan Faktörler 40
3. ARZ 42
3.1. Arz Çizelgesi, Arz Kanunu ve Arz Eğrisi 42
3.2. Piyasa Arz Eğrisi 44
3.3. Arzı Etkileyen Diğer Faktörler; Arz Fonksiyonu 44
3.4. Arz Edilen Miktardaki Değişme ve Arzdaki Değişme 45
3.5. Arzdaki Değişmeye Neden Olan Faktörler 46
4. PİYASA DENGESİ 47
5. PİYASA DENGESİNDEKİ DEĞİŞMELER 49
5.1. Arz Sabitken Talepte Meydana Gelen Değişmeler 49
5.2. Talep Sabitken Arzda Meydana Gelen Değişmeler 49
5.3. Arz ve Talebin Birlikte Değişmesi 50
6. TALEP ESNEKLİĞİ 51
6.1. Talebin Fiyat Esnekliği 52
6.2. Talebin Gelir Esnekliği 57
7. ARZ ESNEKLİĞİ 58
7.1. Nokta Esnekliği 59
7.2. Arz Esnekliğini Etkileyen Faktörler 60
8. İKİNCİ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR 63

3. BÖLÜM
TÜKETİCİ DENGESİ ANALİZİ 67
1. Kardinal Yaklaşım 70
1.1. Tüketici Dengesi 72
2. Ordinal Yaklaşım 72

2.1. Farksızlık Eğrileri ... 72
2.2. Farksızlık Eğrilerinin Özellikleri ... 74
2.4. Bütçe Doğrusu ... 76
2.5. Tüketici Dengesi ... 76
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR ... **79**

4. BÖLÜM
ÜRETİCİ DENGESİ VE MALİYET ANALİZİ ... **81**
1. ÜRETİCİ DENGESİ ANALİZİ ... **83**
1.1. Üretim Fonksiyonu ... 83
1.2. Azalan Verimler Kanunu ... 84
1.3. Optimal Faktör Bileşimi Seçimi ... 86
2. MALİYET ANALİZİ ... **90**
2.1. Kısa Dönem Üretim Maliyetleri ... 90
2.2. Uzun Dönem Üretim Maliyetleri ... 95
3. DÖRDÜNCÜ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR ... **98**

5. BÖLÜM
PİYASA ÇEŞİTLERİ VE FİRMA DENGESİ ANALİZLERİ ... **101**
1. TAM RAKABET PİYASASI ... **103**
1.1. Tam Rekabet Piyasasının özellikleri ... 103
1.2. Tam Rekabet Piyasasında Piyasa ve Firma Talep Eğrileri ... 104
1.3. Tam Rekabet Piyasasındaki Firmanın Hasılatı ... 105
1.4. Tam Rekabet Piyasasındaki Firmanın Kısa Dönem Dengesi ... 107
1.5. Tam Rekabet Piyasasında Uzun Dönem Firma ve Endüstri Dengesi ... 110
2. MONOPOL PİYASASI ... **111**
2.1. Monopolün Ortaya Çıkış Nedenleri ... 112
2.2. Monopolcü Firmanın Talep Eğrisi ve Hasılatı ... 112
2.3. Monopolcü Firmanın Kısa Dönem Dengesi ... 115
2.4. Monopolde Uzun Dönem Dengesi ... 116
3. MONOPOLCÜ REKABET VE OLİGOPOL PİYASALARI ... **117**
3.1. Monopolcü Rekabet Piyasası ve Temel Özellikleri ... 117
3.2. Monopolcü Rekabet Piyasasında Kısa ve Uzun Dönem Dengesi ... 118
3.3. Oligopol Piyasası ve Temel Özellikleri ... 119
4. BEŞİNCİ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR ... **121**

6. BÖLÜM
FAKTÖR PİYASALARI ve FAKTÖR GELİRLERİ 125
1. FAKTÖR PİYASALARI VE TEMEL ÖZELLİKLERİ 128
2. EMEK VE EMEK PİYASASI 129
2.1. Emek Arzı ve Emek Arz Eğrisi 129
2.2. Tam Rekabet Durumunda Emek Piyasasında Firmanın Karşı Karşıya Olduğu Emek Arz Eğrisi 131
2.3. Emek Talebi ve Emek Talep Eğrisi 131
2.4. Emek Piyasasında Denge ve Ücret Oluşumu 132
2.5. Emek Piyasasında Denge Değişimleri 133
2.6. Emek Piyasasına Devlet Müdahalesi; Asgari Ücret Uygulaması 134
3. SERMAYE VE SERMAYE PİYASASI 135
3.1. Sermaye Kavramı; Çeşitli Tanımlar 135
3.2. Sermaye Arzı 136
3.3. Sermaye Talebi 137
3.4. Sermaye Piyasasında Denge 137
4. TOPRAK VE RANT 138
5. ALTINCI BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR 140

7. BÖLÜM
MİLLİ GELİR ANALİZİ 143
1. TEMEL KAVRAMLAR VE ÖZDEŞLİKLER 145
1.1. Toplam Hasıla-Toplam Gelir ve Toplam Harcama Özdeşliği 145
1.2. Tüketim Harcamaları, Tasarruflar ve Yatırım Harcamaları 148
1.3. Tasarruflar ve Özdeşlik 148
1.4. Toplam Hasıla-Toplam Gelir-Toplam Harcamalar Özdeşliği Akım Şeması ... 150
1.5. Milli Muhasebe Kavramları 152
2. MİLLİ GELİRİ HESAPLAMA YÖNTEMLERİ 159
2.1. Üretim Yöntemi 161
2.2. Gelir Yöntemi 162
2.3. Harcamalar Yöntemi 162
2.4. GSMH İle İlgili Bazı Kavramlar 162
3. TOPLAM TALEP VE MİLLİ GELİRİRN DENGE SEVİYESİ 167
3.1. Toplam Talep ve Toplam Talep Doğrusu 167
3.2. Toplam Arz ve Toplam Arz Doğrusu 169
3.3. Toplam Arz, Toplam Talep ve Milli Gelirin Denge Seviyesi 170

3.4. Toplam Talebin ve Milli Gelirin Denge Seviyesinin Değişmesi..... 172
3.5. Tam İstihdam, Eksik İstihdam ve Nominal Milli Gelir Denge Seviyesi..... 178
3.6. Deflasyon ve Enflasyonla Mücadelede Maliye Politikası..... 182

4. FİYATLAR VE MİLLİ GELİRİN DENGE SEVİYESİ..... 186

4.1. Toplam Talep 186
4.2. Toplam Arz 190
4.3. Toplam Talep -Toplam Arz Modelinde Milli Gelirin Denge Seviyesi..... 192
4.4. Milli Gelirin Tam, Eksik ve Aşırı İstihdam Dengeleri..... 192
4.5. İşsizlik ve Enflasyon İle Mücadelede Para-Fiskal Politikalar 194

5. YEDİNCİ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR 196

8. BÖLÜM
İSTİHDAM –İŞSİZLİK VE ENFLASYON 201
1. İSTİHDAM VE İŞSİZLİK 203

1.1. İstihdam ve İstihdamla İlgili Temel Kavramlar 203
1.2. İşsizlik ve Başlıca İşsizlik Türleri 204
1.3. İşsizlik Oranının Hesaplanması 208

2. ENFLASYON 208

2.1.Enflasyonun Türleri 209
2.2.Enflasyon Oranının Hesaplanması 210
2.3.Enflasyonla Mücadele; Anti-Enflasyonist Politikalar 211

3. SEKİZİNCİ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR 216

9. BÖLÜM
PARA..... 219
1. PARANIN FONKSİYONLARI VE TANIMI 221

1.1. Paranın Fonksiyonları..... 221
1.2. Paranın Tanımı 223

2. PARA TÜRLERİ..... 223

2.1. Mal Para 223
2.2. Temsili Paralar..... 223
2.3. Kaydi Para 225
2.4. Para Benzerleri, Kredi Kartları ve Konvertibl Döviz..... 226

4. PARA ARZI..... 227
5. PARA TALEBİ 228
6. PARA PİYASASI VE POLİTİKASI 229
7. DOKUZUNCU BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR..... 230

10. BÖLÜM
DIŞ TİCARET VE ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER 233
1. DIŞ TİCARET 235
1.1. Dış Ticaret Nedir ve Neden Yapılır? 235
1.2. Dış Ticaretin Yararları 237
1.3. Dış Ticaret Teorileri 237
1.4. Dış Ticaret Politikaları 243
2. ULUSLARARASI EKONOMİK İLİŞKİLER 246
2.1. Döviz Nedir? 247
2.2. Döviz Piyasası ve Özellikleri 247
2.3. Döviz Piyasasının Fonksiyonları 247
2.4. Döviz Kuru 248
2.5. Döviz Kurları ve Dış Ticaret İlişkisi 249
2.6. Döviz Kuru Sistemleri 250
2.7. Ödemeler Bilançosu 251
2.8. Ödemeler Bilançosunun Ana Hesap Grupları 251
3. ONUNCU BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR 255

11. BÖLÜM
EKONOMİK BÜYÜME VE KALKINMA 259
1. Büyüme ve Kalkınmanın Ekonomi Bilimi İçindeki Yeri 261
2. Büyüme ve Kalkınma; Tanımlar 261
3. Büyümenin Üretim Olanakları Eğrisi Yardımıyla Açıklanması 262
4. Büyümenin Kaynakları 264
5. Ekonomik Büyümenin Ölçülmesi; Büyüme Hızı 266
6. Az Gelişmiş Ülkelerin özellikleri 267
6.1. Ekonomik Özellikler 267
6.2. Demografik Özellikler 268
6.3. Sosyal ve Kültürel Özellikler 269
7. Az Gelişmiş Ülkelerde Kalkınmayı Engelletici Faktörler 270
8. ONBİRİNCİ BÖLÜMLE İLGİLİ SORULAR 274
YARARLANILAN KAYNAKLAR 277
BÖLÜM SORULARININ CEVAP ANAHTARLARI 279
İNDEKS 281

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AMACHER, R.C., Principles of Economics, 2nd Edition, South-Western Publishing Co., 1983

BEGG D., FISCHER S., DORNBUSCH, R., Mikro İktisat (Çeviri Editörü; Vildan SERİN), Alkım Yayınları, İstanbul, 2000

BERBER, Metin, İktisadi Büyüme ve Kalkınma, Dördüncü Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon, 2011.

BOCUTOĞLU E., BERBER M., Makro İktisada Giriş, Murathan Yayınevi, Trabzon, 2012

BOCUTOĞLU, E., BERBER M., Genel İktisada Giriş, , Murathan Yayınevi, Trabzon, 2012

BOCUTOĞLU, Ersan, Makro İktisat: Keynesyen Teori ve Politikalar, Üçüncü Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon, 2004.

CLOVER, R.,W:, Microeconomics, İllinois, 1972

ÇOLAK, Ömer Faruk (Editör) ve Diğ., İktisada Giriş, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007

DİNLER, Zeynel, İktisada Giriş, Ekin Kitabevi Yayınları, 5.Baskı, Bursa, 2000.

DİNLER, Zeynel, İktisat, Ekin Kitabevi Yayınları, 2.Baskı, Bursa, 2008

DİNLER, Zeynel, Mikro Ekonomi, Ekin Kitabevi Yayınları, 9.Baskı, Bursa, 1993.

DOBSON, Stephen, PALFREMAN, Susan, Introduction to Economics, Oxford University Pres, 1999

DORNBUSH R.,FISHER S.; Macroeconomics, Fifth Edition, McGraw-Hill Book Co.,New York,l990

EKONOMİ ANSİKLOPEDİSİ, Paymaş Yayınları, 3 cilt, İstanbul, 1983.

ERTEK Tümay, Makroekonomiye Giriş, Beta yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 2008

GANDOLFO, Giancarlo, International Finance and Open Economy Macroeconomics, Springer, 2002

GÖKDERE, Ahmet ve diğ. (Editör Ö. Faruk ÇOLAK), İktisadın İlkeleri, Alkım Yayıncılık, Ankara, 1996.

İktisada Giriş, Fasikül 1, A.Ü.Yayınları No:825, AÖF Yayınları No:435, Eskişehir, 1997.

İktisadi Kalkınma, Fasikül 1, A.Ü.Yayınları No:122, AÖF Yayınları No:46, Eskişehir, 1990.

KARL, E. Case, RAY, C. Fair, Principles of Economics, Sixth Edition, (International Editiıon), Prentice Hall, 2002

KARLUK, S. Rıdvan, Uluslararası Ekonomi, Teori ve Politika, 7.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2003.

KOUTSOYIANNIS, A., Modern Mikro İktisat, (Çev.; Muzaffer Sarımeşeli), Ankara, 1987

LIPSEY, R., G., STEINER, P. O., PURVIS D. D., Economics, Eighth Edition, Harper & Row Publishers, 1987

MANKIW, N. Gregory, Essential of Economics, Fourth Edition,(Inernational Student Edition) Thomson South-western Corporation, 2007

ORHAN Z. Osman, ERDOĞAN Seyfettin, İktisada Giriş, Avcı Offset, İstanbul, 2005

PARASIZ, İlker, İktisada Giriş- Prensipler ve Politika- Ezgi Kitabevi Yayınları, 2.Baskı, Bursa, 1993.

PARASIZ, İlker, İktisadın A, B, C'si, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1996.

PARKİN M.; Economics, Addison-Wesley Publishing Co.,New York, l990

PAYA M.; Makro İktisat,Filiz Kitapevi,İstanbul,l997

PHELPS E.S.; Recent Developments in Macroeconomics,The International Library of Critical Writings in Economics ,Vol.I,II,III,Edward Elgar Publishing Limited,l99l

SAMUELSON, P.A., Economics, McGraw Hill, 1983

SAMUELSON, P.A., NARDHOUS, V.V., Economics, 2.nd Edition, McGraw Hill, 2001

SAWYER J.A.; Macroeconomic Theory,Keynesian and Neo-Walrasian Models,University of Pensylvania Press,Exeter,l989

SEYİDOĞLU, Halil, Ekonomik Terimler: Ansiklopedik Sözlük, Güzem Yazınları, Ankara, 1992.SEYİDOĞLU, Halil, Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama, Geliştirilmiş 11.Baskı, Güzem Yazınları, İstanbul, 1996.

SOULE, George; ANTEL, Gerson, (Çeviren: Nejat Muallimoğlu), Herkes İçin Ekonomi, 3.Baskı, Avcıol Basım-Yayım, İstanbul, 1992.

STIGLIZ, Joseph E., Eonomics, second Edition, W.W. Norton & Company, 1997

ŞAHİN, Hüseyin, İktisada Giriş, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7.Baskı, Bursa, 2006.

THOMAS, Robert P., Economics:Principles & Applications, 1990.

UZUNOĞLU Sadi, ve diğ., Temel Ekonomi, Literatür yayıncılık, 2. Basım, İstanbul, 2008

ÜNSAL M. E., Uluslararası İktisat, İmaj yayınevi, Ankara, 2005

ÜNSAL, M.Erdal, Mikro İktisada Giriş, Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara, 2003

WONNARCOTT, P., WONNACOTT, R., Economics, Third Edition, McGraw-Hill Book Co. 1986

YILDIRIM Kemal ve Diğ., İktisada Giriş, Ekin yay., 2. Baskı, Bursa, 2008

DIŞ TİCARET İŞLEMLERİ
YÖNETİMİ

- **Tarihi, Tanımı, Politikaları ve Çeşitleri**
- **Teslim Şekilleri ve INCOTERMS 2020**
- **Ödeme Şekilleri ve Örnekler**
- **Dış Ticarette Kullanılan Belgeler**
- **Dış Ticarette Kambiyo Mevzuatı**
- **Gümrük Mevzuatı ve Gümrük Rejimleri**
- **İhracat İşlemleri ve Uygulamaları,**
- **İthalat İşlemleri ve Uygulama Süreci,**
- **Serbest Bölgeler**
- **Transit Ticaret, Taşımacılık ve Lojistik**
- **Dış Ticarette Fiyatlandırma**
- **İhracatta Pazarlama, Müşteri Bulma**
- **Devlet Yardımları ve Yatırım Teşvikleri**
- **Finansman Teknikleri ve Eximbank**
- **Dış Ticaret Şirketleri ve D.T. Sermaye Şirketleri**
- **Avrupa Birliği ve Diğer Ekonomik Birlikler**

Öğr. Gör. Yaser GÜRSOY

Yenilenmiş ve Güncellenmiş
14. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-98-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Bu kitap; *T.C*
Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğü
Yayın Komisyonu Başkanlığının Onayı ve Üniversite Yönetim Kurulunun kararı ile yayımlanmıştır.

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Eşime,
Çocuklarıma,
Torunum Defne 'ye

TEŞEKKÜR

Bu kitabımı; Avrupa Birliği *"Sektörel İşbirliği Ağları İle Sürdürülebilir İstihdam Projesi"* kapsamında uygulamaya sunan proje ortakları; Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörlüğüne, Bursa İli Yıldırım İlçesi Belediye Başkanlığına, İşkur Bursa İl Müdürlüğüne, Bursa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına ve Yönetim Kurulu Üyelerine,

Bu baskı ile emekliliğim öncesi kurumsal destekleri için, B.U.Ü S.B. MYO. Müdürü Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA, Müdür Yrd. Prof. Dr. Sema AY ve Öğr. Gör. Adem YILDIRIM 'a, eski Müdürlerim; Prof. Dr. Hasan ERTÜRK, Prof. Dr. Metin ERDEM, Prof. Dr. Mustafa SEVÜKTEKİN, Dr. Öğr. Üyesi Fikri PALA, Prof. Dr. Abdurrahim KORUKÇU ve merhum Prof. Dr. Fahamet AKIN ile Prof. Dr. Halis Ruhi EKİNGEN 'e,

Öneri ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. İbrahim LAZOL 'a,

Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreteri Mümin KARACAKAYALILAR ve Genel Sekreter Yrd. Birgül POLAT ve Ayşe Mehtap EKİNCİ 'ye, UİB AR-GE Şube Müdürü Nihal SİNAĞ 'a, Hatem Gül GÜNERİ ve Aysel YİĞİT 'e, Proje Uygulama Şube Müdürü Sevcan ÖZKÖK 'e, Şef Nuriye SOYER 'e, ve UİB çalışanlarına,

Yüksekokulumuz DİŞ Ticaret Programı öğretim elemanları; Prof. Dr. Sema Ay ÇINAR, Öğr. Gör. Dr. Yeşim KAYGUSUZ, Öğr. Gör. Dr. Mehmet Fatih AYDEMİR, ve Lojistik Programı öğretim elemanları; Öğr. Gör. Gözde Arcan YILMAZ 'a, Öğr. Gör. Nizamettin ÖZTÜRKÇÜ, Öğr. Gör. Hasan BAKIR 'a, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SERDAR 'a

Bursa Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Hilal YILDIRIR KESER 'e,

Önerileri ve destekleri için: Prof. Dr. Ali Çağlar ÇAKMAK 'a (Kahramanmaraş SİÜ, U.T. ve Lojistik), Dr. Öğr. Üyesi Alper Memduh DEMİR 'e (Kastamonu İİBF, U.T ve Lojistik), Öğr. Gör. Ebru KAPDAN 'a (Gemlik A.K. MYO), Öğr. Gör. Habib AYDIN 'a (Şırnak Ünv. Silopi MYO), Öğr. Gör. Cemil YAVUZ 'a (Artvin Çoruh Ünv. Hopa MYO), Hakim Mehmet Fatih ERCİYAS 'a (Bilir kişi) , Asım ÇALIŞ 'a (İhracat Genel Md.)

Kitabın uygulama örnekleri ve belgeler için ALİZE Gümrük Müşavirliği Ltd. Şti Müdürü Ender MAAŞOĞLU 'na, Genel Koordinatör Evenur SARIBAŞLI 'ya ve Alize çalışanlarına,

Suni ve Sentetik İplik Üreticileri Birliği Genel Sekreteri YMM Eray SANVER 'e,

Kitabın basımı için Ekin Kitabevi yönetici ve çalışanlarına,

Kendilerine ayırmam gereken zaman için bana sabırla destek olan eşim Emine, oğlum Kaan, Gürol, kızım Ayşe ve biricik torunum Defne 'ye teşekkür ederim.

Yaser GÜRSOY

ÖNSÖZ

Kitabın yazılış amacı, dış ticaret konusunda öğrencilere ve uygulamacılara "DIŞ Ticaret İşlemleri ve Yönetimi" ile ilgili bilgiler sunmaktır.

Kitabın ilk bölümünde, dış ticaretin tarihi, tanımı, çeşitleri, politikaları ve dış ticarette kullanılan kavramlar açıklanmıştır.

İkinci bölümde, dış ticarette INCOTERMS 2020 teslim Şekilleri güncellenmiştir.

Üçüncü bölümde dış ticarette kullanılan ödeme Şekillerine,

Dördüncü bölümde dış ticarette kullanılan belgelere yer verilmiştir.

Beşinci bölümde ihracat ve ithalatta kambiyo mevzuatı güncellenmiştir.

Altıncı bölümde gümrük mevzuatı, gümrük rejimleri, gümrük müşavir yardımcısı, gümrük mücaviri, yetkilendirilmiş gümrük müşaviri olabilme koşulları güncellenmiştir.

Yedinci bölümde, ihracat, çeşitleri, ihracatçı, gümrük mevzuatı ve sürecine,

Sekizinci bölümde, ithalat, çeşitleri, ithalatçı, gümrük mevzuatı ve sürecine,

Dokuzuncu bölümde, serbest bölgelere yer verilmiştir.

Onuncu bölümde, transit ticaret, taşımacılık ve lojistik açıklanmıştır.

On birinci bölümde, devlet yardımları ve yatırım teşvikler açıklanmıştır.

On ikinci bölümde, dış ticarette fiyatlandırmaya yer verilmiş,

On üçüncü bölümde, ihracatta pazarlama, müşteri bulma yöntemleri açıklanmış,

On dördüncü bölümde, Avrupa Birliği ve diğer iktisadi birleşmeler hakkında bilgi verilmiş. Dış Ticaret Şirketleri kuruluşu ve faydaları açıklanmıştır.

On beşinci bölümde finansman teknikleri, Eximbank ve diğer banka kredileri ile Türk bankacılık sektörünün sunduğu dış ticaret teşvikleri açıklanmıştır.

Kitabı on dördüncü baskıya taşıyan ve görüşlerini benimle paylaşan değerli hocalarıma, uygulayıcılara, okuyuculara ve sevgili öğrencilerime şükranlarımı sunarım.

"***Bildiğini zannetmenin, öğrenmenin en büyük düşmanı olduğunu***" idrak etmiş, kıymetli öğrencilerime ve değerli okuyuculara yararlı olmasını dilerim.

Yaser GÜRSOY

yasergursoy@gmail.com

KISALTMALAR

Bu kitap da sık kullanılan **KISALTMALAR** aşağıda açıklanmıştır.

AB; Avrupa Birliği

AET; Avrupa Ekonomik Topluluğu

GB; Gümrük Beyannamesi

GTİP; Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu

TCGB; Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi

TCMB; Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TPKKHK; Türk Parasını Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar

İBKB; İhracat Bedeli Kabul Belgesi

DAB; Döviz Alım Belgesi

DSB; Döviz Satım Belgesi

NBF; Nakit Beyan Formu

GV; Gümrük Vergisi

İGV; İlave Gümrük Vergileri

KDV; Katma Değer Vergisi

ÖTV; Özel Tüketim Vergisi

KKDF; Kaynak Kullanım Destekleme Fonu

DİR; Dâhilde İşleme Rejimi

DİİB; Dâhilde İşleme İzin Belgesi

HİR; Hariçte İşleme Rejimi

HİİB; Hariçte İşleme İzin Belgesi

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM
DIŞ TİCARET

1. DIŞ TİCARET 2
1.1. DIŞ TİCARETİN TARİHÇESİ..... 2
1.1.1. ULUSLARARASI TİCARETİN TARİHÇESİ..... 2
1.1.2. TÜRKİYE'DE DIŞ TİCARETİN TARİHÇESİ..... 3
1.1.2.1. TÜRKİYE TARİHİNDE DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE DÖNEMLERİ..... 4
1.1.2.2. RAKAMLARLA TÜRKİYE DIŞ TİCARETİNİN TARİHİ..... 13
1.2. DIŞ TİCARETİN TANIMI 14
1.3. DIŞ TİCARETİN AMACI 14
1.4. DIŞ TİCARET POLİTİKALARI 17
1.4.1. DIŞ TİCARET POLİTİKASINDA DOLAYLI ARAÇLAR 17
1.4.1.1. PARA POLİTİKASI..... 17
1.4.1.2. MALİYE POLİTİKASI..... 18
1.4.2. DIŞ TİCARET POLİTİKASINDA DOĞRUDAN ARAÇLAR..... 18
1.4.2.1. FİYATLAR ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN ARAÇLAR 18
1.4.2.1.1. VERGİLER..... 18
1.4.2.1.2. SÜBVANSİYONLAR..... 20
1.4.2.2. MİKTARLAR ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN ARAÇLAR..... 21
1.5. DIŞ TİCARET ÇEŞİTLERİ..... 22
1.5.1. NORMAL TİCARET 23
1.5.2. BAĞLI TİCARET 23
1.5.3. SINIR TİCARETİ..... 24
1.5.4. SERBEST BÖLGE "SB" TİCARETİ..... 26
1.6. DIŞ TİCARETİN FİZİBİLİTESİ..... 26
1.6.1. İŞLETMELERDE DIŞ TİCARETİN FİZİBİLİTESİ 26
1.6.2. ANALİZ YAPILMASI GEREKEN KONULAR..... 27
1.7. DIŞ TİCARETTE KULLANILAN KAVRAMLAR..... 29

2. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE TESLİM ŞEKİLLERİ

2. DIŞ TİCARETTE TESLİM ŞEKİLLERİ 38
2.1. TESLİM ŞEKİLLERİ..... 38
2.2. TESLİM ŞEKLİNDE MALİYETLER ve SORUMLULUKLARI 38
2.2.1. İHRACATÇI VE İTHALATÇININ MALİYET UNSURLARI 39
2.2.2. "INCOTERMS" TARAFINDAN AÇIKLANAN SORUMLULUKLAR..... 39
2.3. INCOTERMS (İNTERNATİONAL COMMERCİAL TERMS) 40
2.4. ULUSLARARASI TESLİM GRUPLARI VE ŞEKİLLERİ..... 40

2.4.1. ULUSLARARASI TESLİM GRUPLARI ve INCOTERMS 2020 40
2.4.2. ULUSLARARASI TESLİM ŞEKİLLERİ 43
2.4.2.1. " E " GRUBU TESLİMLER 43
2.4.2.1.1. EXW İŞYERİNDE TESLİM (Ex Works) 43
2.4.2.2. " F " GRUBU TESLİMLER 45
2.4.2.2.1. FCA BELİRLENEN YERDE ANA TAŞIYICIYA TESLİM *(Free Carrier)* 45
2.4.2.2.2. FAS GEMİ DOĞRULTUSUNDA MASRAFSIZ TESLİM (Free Alongside Ship) 48
2.4.2.2.3. FOB GEMİDE MASRAFSIZ TESLİM (Free On Board) 50
2.4.2.3. " C " GRUBU TESLİMLER 52
2.4.2.3.1. CFR MAL BEDELİ ve NAVLUN ÖDENMİŞ TESLİM *(Cost and Freight)* 53
2.4.2.3.2. CPT TAŞIMA ÖDENMİŞ OLARAK TESLİM *(Carriage Paid To)* 55
2.4.2.3.3. CIF MAL BEDELİ, SİGORTA ve NAVLUN DÂHİL TESLİM (Cost, Insurance and Freight) 57
2.4.2.3.4. CIP TAŞIMA ve SİGORTA ÖDENMİŞ OLARAK TESLİM (Carriage and Insurance Paid to) 59
2.4.2.4. " D " GRUBU TESLİMLER 61
2.4.2.4.1. DAP BELİRTİLEN YERDE TESLİM *(Delivered at Place)* 62
2.4.2.4.2. DPU BOŞALTMA YERİNDE TESLİM *(Delivered at Place Unloaded)* 64
2.4.2.4.3. DDP GÜMRÜK VERGİLERİ ÖDENMİŞ OLARAK TESLİM *(Delivered Duty Paİd)* 66
2.4.3. TESLİM ŞEKİLLERİ İÇİN KARŞILAŞTIRMALAR 68

3. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE ÖDEME ŞEKİLLERİ

3. DIŞ TİCARETTE ÖDEME ŞEKİLLERİ 70
3.1. PEŞİN ÖDEME (*Advance Payment*) 70
3.2. MAL MUKABİLİ ÖDEME (Cash Against Goods) 73
3.3. VESAİK MUKABİLİ ÖDEME (Cash Agaİnst Documents) 75
3.4. AKREDİTİFLİ ÖDEME (Leter Of Credİt) 77
3.4.1. AKREDİTİFİN TANIMI 78
3.4.2. AKREDİTİFTE TARAFLAR, ÖDEME SÜRECİ VE FAYDALARI 79
3.4.2.1. AKREDİTİFLİ ÖDEME SÜRECİ 79
3.4.2.2. AKREDİTİFTE TARAFLAR 80
3.4.2.3. AKREDİTİFTE BELGELER 81
3.4.2.3.1. AKREDİTİF MEKTUBU 82
3.4.2.3.2. AKREDİTİF MEKTUBU EKİNE İLAVE EDİLEN TİCARİ VE RESMİ BELGELER 82
3.4.2.4. AKREDİTİFİN İHRACATÇIYA SAĞLADIĞI FAYDALAR 82

3.4.2.5. AKREDİTİFİN İTHALATÇIYA SAĞLADIĞI FAYDALAR 83
3.4.2.6. AKREDİTİFTE UYGULAMADA SIK KARŞILAŞILAN SORUNLAR 83
3.4.3. AKREDİTİFİN ULUSLARARASI KURALLARI 83
3.4.4. AKREDİTİFİN ÇEŞİTLERİ 84
3.4.4.1. ÖDEME METODUNA GÖRE AKREDİTİF ÇEŞİTLERİ 85
3.4.4.1.1. İBRAZDA ÖDEMELİ AKREDİTİF 85
3.4.4.1.2. VADELİ POLİÇE İLE KULLANILAN AKREDİTİF 85
3.4.4.1.3. VADELİ AKREDİTİF 85
3.4.4.2. AÇILIŞ ŞEKLİNE GÖRE AKREDİTİF ÇEŞİTLERİ 86
3.4.4.2.1. DÖNÜLEBİLİR - *KABİLİ RÜCÛ* AKREDİTİF 86
3.4.4.2.2. TEYİTSİZ DÖNÜLEMEZ AKREDİTİF 86
3.4.4.2.3. TEYİTLİ DÖNÜLEMEZ AKREDİTİF 86
3.4.4.3. ÖZELLİKLERİ OLAN AKREDİTİF ÇEŞİTLERİ 87
3.4.4.3.1. DEVREDİLEBİLİR AKREDİTİF 87
3.4.4.3.2. ROTATİF (DÖNER VE YENİLENEN) AKREDİTİF 87
3.4.4.3.3. KARŞILIKLI AKREDİTİF 88
3.4.4.3.4. KIRMIZI ŞARTLI AKREDİTİF 88
3.4.4.3.5. YEŞİL ŞARTLI AKREDİTİF 88
3.4.4.3.6. İHTİYAT (*GARANTİ - TEMİNAT*) AKREDİTİFİ 89
3.5. BPO – BANKA ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ *(Bank Payment Obligation)* 89
3.5.1. BPO TANIMI, ÖZELLİKLERİ 90
3.5.2. BPO ÖDEME YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İŞ AKIŞI VE SÜRECİ 92
3.6. KABUL KREDİLİ ÖDEME (*Acceptance Credit*) 95
3.7. KONSİNYE SATIŞ İLE ÖDEME (Payment by Consignment Sales) 97
3.8. ALICI PREFİNANSMAN İLE ÖDEME
(Payment by Purchaser Pre-Financing) 99
3.9. AÇIK HESAP ÖDEME (Payment on Open Account) 101
3.10. KARŞI TİCARET (Counter – Trade) 101
3.10.1. KARŞI TİCARETİN ÇEŞİTLERİ 102
3.10.1.1. TAKAS 102
3.10.1.1.1. ÖZEL TAKAS 102
3.10.1.1.2. BAĞLI MUAMELE 102
3.10.1.2. KLİRİNG (CLEARİNG) 102
3.10.1.3. DENGELEME (COMPENSATİON) 103
3.10.1.4. GERİ ALIM (BUY BACK) 103
3.10.1.5. OFF SET 103
3.10.1.6. ÜÇLÜ TİCARET (SWİCTS DEALS) 104
3.10.2. KARŞI TİCARET ANLAŞMASINDA DİKKAT EDİLECEK İŞLEMLER 104
3.11. MAHSUBEN ÖDEME 104

4. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE KULLANILAN BELGELER

4. DIŞ TİCARETTE KULLANILAN BELGELER 106
4.1. DIŞ TİCARETTE BELGELERİN ÖNEMİ VE İŞLEYİŞİ 106
4.1.1. DIŞ TİCARETTE BELGELERİN ÖNEMİ 106
4.1.2. DIŞ TİCARETTE BELGELERİN İŞLEYİŞİ 106
4.1.2.1. İHRACATTA BELGELERİN İŞLEYİŞİ 107
4.1.2.2. İTHALATTA BELGELERİN İŞLEYİŞİ 107
4.2. DIŞ TİCARETTE BELGELERİN ÇEŞİTLERİ 108
4.2.1. TİCARİ BELGELER 108
4.2.1.1. SÖZLEŞME 108
4.2.1.1.1. SÖZLEŞMENİN TANIMI VE ÇEŞİTLERİ 109
4.2.1.1.2. DIŞ TİCARET SÖZLEŞMESİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN İŞLEMLER 109
4.2.1.1.3. SÖZLEŞME ÖRNEĞİ 110
4.2.1.2. PROFORMA FATURA 112
4.2.1.3. TİCARİ FATURA 113
4.2.1.3.1. İHRACATTA FATURA, e–FATURA, e–ARŞİV FATURA 114
4.2.1.3.1.1. İHRACAT FATURASI (KÂĞIT FATURA) 114
4.2.1.3.1.2. İHRACATTA “e–FATURA” (İhracatta Elektronik Fatura) 115
4.2.1.3.1.3. İHRACATTA “e – ARŞİV FATURA” 115
4.2.1.3.1.4. İHRACATÇI İÇİN; e-FATURANIN İŞLEYİŞİ 116
4.2.1.3.1.5. E-FATURA VE E-ARŞİV FATURANIN ÖZELLİKLERİ VE KAPSAMI 116
4.2.1.3.2. İHRAÇ KAYDIYLA SATIŞ (İKS) FATURASI 117
4.2.1.3.3. İTHALAT FATURASI 118
4.2.1.3.4. ÖZEL FATURA 119
4.2.1.4. NAVLUN FATURASI 120
4.2.1.5. İMALATÇININ ANALİZ BELGESİ 121
4.2.1.6. KONTROL (GÖZETİM) BELGESİ 121
4.2.1.7. KOLİ LİSTESİ 121
4.2.1.8. SPESİFİKASYON BELGESİ (LİSTESİ) 122
4.2.1.9. GEMİ ÖLÇÜ RAPORU 122
4.2.1.10. ÇEKİ LİSTESİ 122
4.2.1.11. GÜMRÜK MÜŞAVİRLİK FATURASI 122
4.2.1.12. İHRACATÇI BİRLİKLERİ NİSBİ AİDAT MAKBUZU 123
4.2.1.13. GÜMRÜK VEZNE ALINDI BELGESİ 123
4.2.1.14. KAYNAK KULLANIM DESTEKLEME FONU (KKDF) BELGESİ 123
4.2.1.15. TERCÜME FATURASI 123
4.2.1.16. TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ (TSE) BELGESİ 124
4.2.1.17. YURT İÇİ NAKLİYE FATURASI 124
4.2.1.18. KONSOLOSLUK FATURASI (ConsularInvoice) 124
4.2.2. RESMİ BELGELER 124
4.2.2.1. GÜMRÜK BEYANNAMESİ (G.B) 124

4.2.2.1.1. İHRACAT GÜMRÜK BEYANNAMESİ..... 126
4.2.2.1.2. İTHALAT GÜMRÜK BEYANNAMESİ 126
4.2.2.1.3. GÜMRÜK BEYANNAMESİ "DEVAM FORMU"..... 127
4.2.2.2. SERBEST DOLAŞIM BELGELERİ VE MEDOS SİSTEMİ..... 128
4.2.2.2.1. MEDOS OTOMASYON SİSTEMİ..... 128
4.2.2.2.1.1. MEDOS OTOMASYON SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ;..... 128
4.2.2.2.1.3. MEDOS OTOMASYON SİSTEMİNİN FAYDALARI;.. 129
4.2.2.2.2. SERBEST DOLAŞIM BELGELERİ..... 130
4.2.2.2.2.1. A.TR DOLAŞIM BELGESİ..... 130
4.2.2.2.2.2. EUR.1 DOLAŞIM BELGESİ 132
4.2.2.2.2.3. EUR-MED DOLAŞIM SERTİFİKASI 134
4.2.2.2.2.4. MENŞE ŞAHADETNAMESİ DOLAŞIM BELGESİ..... 135
4.2.2.3. ATA KARNELERİ..... 136
4.2.2.4. CPD KARNESİ..... 137
4.2.2.5. FORM A (ÖZEL MENŞEE ŞAHADETNAMESİ)..... 138
4.2.2.6. VETERİNER SERTİFİKASI VE BİTKİ SAĞLIK SERTİFİKASI 139
4.2.2.7. HELAL BELGESİ 139
4.2.2.8. RADYASYON BELGESİ..... 139
4.2.2.9. BOYKOT, KARA LİSTE SERTİFİKALARI..... 139
4.2.2.10. DİĞER BELGELER;..... 140
4.2.3. TAŞIMA BELGELERİ..... 141
4.2.3.1. KARA YOLU KONŞİMENTOSU 142
4.2.3.2. DENİZ KONŞİMENTOSU..... 144
4.2.3.3. İKİNCİ KAPTAN MAKBUZU 144
4.2.3.4. RIHTIM MAKBUZU 145
4.2.3.5. HAVAYOLU KONŞİMENTOSU 145
4.2.3.6. DEMİR YOLU HAMULE SENEDİ..... 145
4.2.3.7. NAKLİYECİ MAKBUZU 145
4.2.3.8. FIATA TAŞIMA BELGELERİ 145
4.2.3.9. PAKET POSTASI MAKBUZU..... 146
4.2.3.10. TIR KARNESİ 146
4.2.3.11. AMBAR (ANTREPO) MAKBUZU 146
4.2.4. SİGORTA BELGELERİ 147
4.2.4.1. SİGORTA POLİÇESİ..... 147
4.2.4.2. SİGORTA SERTİFİKASI 148
4.2.4.3. SİGORTALAMA İŞLEMLERİ VE MUAFİYETLER..... 148
4.2.5. TAHSİLAT, BEYAN, TRANSFER VE FİNANSMAN BELGELERİ 148
4.2.5.1. İHRACAT BEDELİ KABUL BELGESİ (İBKB)..... 148
4.2.5.2. DÖVİZ ALIM BELGELERİ (DAB) 149
4.2.5.3. DÖVİZ SATIM BELGELERİ (DSB)..... 149
4.2.5.4. TRANSFER BİLDİRİM FORMU (TBF) TBF-Belge ID..... 149
4.2.5.5. NAKİT BEYAN FORMU (NBF)..... 149
4.2.5.6. POLİÇE..... 150

4.2.5.7. ANTREPO MAKBUZU 151
4.2.5.8. REHİN SENEDİ 151
4.2.5.9. TESLİM EMRİ 152

5. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE KAMBİYO MEVZUATI

5. DIŞ TİCARETTE KAMBİYO MEVZUATI 154
5.1. KAMBİYO TANIMI, ULUSAL PARA ve DÖVİZ İŞLEMLERİ 154
5.1.1. KAMBİYO TANIMI, DÖVİZ VE ULUSAL PARA 154
5.1.2. DÖVİZ, DÖVİZ KURLARI, CARİ KUR, PARİTE VE ARBİTRAJ 155
5.1.2.1. CARİ KUR İŞLEMLERİ 156
5.1.2.2. ÇAPRAZ KUR İŞLEMLERİ 157
5.1.2.3. PARİTE İŞLEMLERİ 157
5.1.2.4. ARBİTRAJ İŞLEMLERİ 158
5.2. KAMBİYO MEVZUATI ve MERKEZ BANKASI 159
5.2.1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI (TCMB) 159
5.2.1.1. MERKEZ BANKASININ AMACI 159
5.2.1.2. TCMB 'nİn TEMEL FAALİYETLERİ VE YETKİLERİ 160
5.2.1.3. TCMB UYGULANAN İŞLEMLER VE TANIMLARI 161
5.2.2. TPKKH 32 SAYILI KARAR 162
5.2.4. TÜRK PARASI GENEL ESASLARI 163
5.2.5. YABANCI PARA DÖVİZLERİN GENEL ESASLARI 163
5.3. İHRACAT ve İTHALAT KAMBİYO MEVZUATI 164
5.3.1. İHRACAT İŞLEMLERİNDE KAMBİYO MEVZUATI 164
5.3.1.1. İHRACAT BEDELİNİN TAHSİL YÖNTEMLERİ 164
5.3.1.2. İHRACAT BEDELİNİN YURDA GETİRİLMESİ, BELGELENMESİ, TASARRUFU, KAPANIŞI VE TCMB SATIŞI 164
5.3.1.2.1. İHRACAT BEDELİNİ YURDA GETİRMEK, BELGE, TASARRUF 164
5.3.1.2.2. İHRACAT HESAPLARININ KAPANIŞI, İHBAR VE EK SÜRE 165
5.3.1.2.3. İHRACAT BEDELİNİN TCMB SATILMASI 166
5.3.1.3. İHRACAT BEDELİNİN PEŞİN TAHSİLİ, KREDİLER VE SÜRESİ 166
5.3.1.4. İHRACAT BEDELLERİNİN BAŞKA BANKAYA DEVRİ 167
5.3.1.5. İMALATÇI VE TEDARİKÇİ ADINA İBKB-DAB DÜZENLENMESİ 167
5.3.1.6. İHRACAT BEDELİN ISKONTO ETTİRİLMESİ 167
5.3.1.7. İHRACAT BEDELİNİN FAKTORİNG KURULUŞLARA DEVRİ 167
5.3.1.8. İHRACAT BEDELİNİN MAHSUBU 168
5.3.1.9. YURT DIŞINA DÖVİZ ÇIKIŞI VE YATIRIM 168
5.3.2. İTHALAT İŞLEMLERİNDE KAMBİYO MEVZUATI 169
5.3.2.1. İTHALAT BEDELİNİ ÖDEME YÖNTEMLERİ 169
5.3.2.2. İTHALAT BEDELİ ÖDEMEDE DİKKAT EDİLECEK KURALLAR 169

5.3.2.3. İTHALAT İŞLEMLERİNDE DÖVİZ KURLARI 170
5.3.2.4. İTHALATDA ÜÇÜNCÜ ÜLKELERDE AKREDİTİF AÇMA 170
5.3.2.5. İTHALATTA FAKTORİNG İŞLEMLERİ 170
5.4. SERBEST BÖLGELERDE KAMBİYO MEVZUATI 170

6. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE GÜMRÜK MEVZUATI ve GÜMRÜK REJİMLERİ

6. GÜMRÜK MEVZUATI ve GÜMRÜK REJİMLERİ 172
6.1. GÜMRÜK KANUNU (G.Kn.) 172
6.1.1. GÜMRÜK KANUNUNUN AMACI VE TEMEL TANIMLAR 172
6.1.2. TEMSİL, İŞ TAKİBİ, GÜMRÜK MÜŞAVİRİ, G.M. YARDIMCISI, STAJYER, YETKİLENDİRİLMİŞ G. MÜŞAVİRİ, ONAYLANMIŞ KİŞİ 174
6.1.2.1. GÜMRÜKLERDE TEMSİL HAKKI 174
6.1.2.1.1. DOĞRUDAN TEMSİL 174
6.1.2.1.2. DOLAYLI TEMSİL 174
6.1.2.1.3. ÖZELLİK ARZ EDEN DİĞER TEMSİL ŞEKİLLERİ 175
6.1.2.1.4. YÜKÜMLÜ KAYIT VE TAKİP SİSTEMİ (YKTS) 175
6.1.2.2. GÜMRÜKLERDE İŞ TAKİBİ, GÜMRÜK MÜŞAVİRLERİ (GM) 175
6.1.2.2.1. İŞ TAKİBİNDE; GM, GM. YARDIMCILARI VE STAJYERLER 175
6.1.2.2.2. İŞ TAKİBİNDE, YETKİLENDİRİLMİŞ GÜMRÜK MÜŞAVİRLERİ. 176
6.1.2.2.3. İŞ TAKİBİNDE, ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜSÜ (OKS) 176
6.1.2.3. STAJYER, G.M. YARDIMCISI, GÜMRÜK MÜŞAVİRİ OLAMA ŞARTLARI 176
6.1.2.3.1. STAJYER OLMA ŞARTLARI 177
6.1.2.3.2. GÜMRÜK MÜŞAVİR YARDIMCISI (GMY) OLMA ŞARTLARI 177
6.1.2.3.3. GÜMRÜK MÜŞAVİRİ OLMA ŞARTLARI 178
6.1.2.4. GÜMRÜK MÜŞAVİRİ, G.M ORTAKLIKLARI VE MÜTESELSİL SORUMLULUK 179
6.1.2.5. G. MÜŞAVİRİ VE GM. YARDIMCILIĞI SINAVI VE STAJ KURALLARI 180
6.1.2.5.1. G. MÜŞAVİRİ VE GM YARDIMCILIĞI STAJ SÜRELERİ 180
6.1.2.5.2. GÜMRÜK MÜŞAVİR YARDIMCILIĞI SINAVLARI ve KONULARI 180
6.1.2.5.3. GÜMRÜK MÜŞAVİRLİK SINAVLARI VE KONULARI 181
6.1.2.5.4. SINAVLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 181
6.1.2.6. GÜMRÜK MÜŞAVİRLİK ASGARİ ÜCRET TARİFESİ (AÜT) 182
6.1.2.7. YETKİLENDİRİLMİŞ GÜMRÜK MÜŞAVİRİ OLMA ŞARTLARI 182
6.1.2.8. ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜSÜ 182
6.1.2.8.1. ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜ BELGESİ (OKSB) 183
6.1.2.8.2. ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜ BELGESİNİN (OKSB) YARARLARI 183
6.1.2.8.3. ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜ BELGESİ ALMA ŞARTLARI 183

6.1.2.8.3.1. ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜ BELGESİ ALMANIN GENEL ŞARTLARI 183
6.1.2.8.3.2. ONAYLANMIŞ KİŞİ STATÜ BELGESİ ALMANIN ÖZEL ŞARTLARI 184
6.1.3. EŞYA, ÖZET BEYANI, TAŞIT KONTROLÜ, SUNUM ve BEKLEME 184
6.1.3.1. GÜMRÜKLERDE "EŞYA" 184
6.1.3.2. ÖZET BEYAN, TAŞIT KONTROLÜ 185
6.1.3.2.1. ÖZET BEYAN 185
6.1.3.2.1.1 İTHAL EDİLEN EŞYANIN ÖZET BEYANI 185
6.1.3.2.1.2 İHRACAT EŞYASININ ÖZET BEYANI 185
6.1.3.2.2. TAŞIT KONTROLÜ 185
6.1.4. EŞYAYI GÜMRÜK REJİMİNE TABİİ TUTMAK, BEYAN ve KONTROL 185
6.1.4.1. EŞYANIN GÜMRÜK BEYAN TÜRLERİ 186
6.1.4.2. EŞYA BEYANIN KONTROLÜ VE KONTROL TÜRLERİ 186
6.1.5. EŞYANIN MENŞE, GÜMRÜK KIYMETİ, AĞIRLIĞI, KAPLARI 186
6.1.5.1. EŞYANIN MENŞE ŞAHADETNAMESİ 186
6.1.5.2. EŞYANIN GÜMRÜK KIYMETİ 187
6.1.5.2.1. EŞYASININ GÜMRÜK KIYMETİ 187
6.1.5.2.2. İTHALAT EŞYASI KIYMET TESPİTİNDE ROYALTİ VE LİSANS ÜCRETİ 187
6.1.5.2.3. EŞYASININ GÜMRÜK KIYMETİ VE TESPİTİNDE DÖVİZ KURLARI 187
6.1.5.3. EŞYANIN AĞIRLIĞI VE KAPLARI 187
6.1.5.4. EŞYANIN TESLİMİNDEN SONRA BEYANIN KONTROLÜ 188
6.1.6. GÜMRÜK BEYANNAMESİ 188
6.1.6.1. G.B DOLDURULMASINDA DİKKAT EDİLECEK İŞLEMLER 188
6.1.6.2. İHRACAT GÜMRÜK BEYANNAMESİNDE KUTULARIN GÖREVİ 189
6.1.6.3. İTHALAT GÜMRÜK BEYANNAMESİNDE KUTULARIN GÖREVİ .. 195
6.1.6.4. GÜMRÜK BEYANNAME VERME SÜRESİ 198
6.1.7. GÜMRÜK YÜKÜMLÜLÜĞÜ 199
6.1.7.1. GÜMRÜK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DOĞMASI 199
6.1.7.1.1. İTHALAT GÜMRÜK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DOĞMASI 199
6.1.7.1.2. İHRACAT GÜMRÜK YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN DOĞMASI 199
6.1.7.2. DIŞ TİCARETTE VERGİLER, TARİFE, TAHAKKUK, ÖDEME ve TEMİNAT 200
6.1.7.2.1. DIŞ TİCARETTE UYGULANAN VERGİLER 200
6.1.7.2.2. DIŞ TİCARETTE UYGULANAN FONLAR 200
6.1.7.2.2.1. DESTEKLEME FİYAT İSTİKRAR FONU (DFİF) 201
6.1.7.2.2.2. KAYNAK KULLANIM DESTEKLEME FONU (KKDF) 201
6.1.7.2.2.3. TOPLU KONUT FONU (TKF) 201
6.1.7.2.2.4. TÜTÜN FONU (TF) 202
6.1.7.2.2.5. BANDROL ÜCRETİ (TRT BANDROLU) 202
6.1.7.2.2.6. KÜLTÜR BAKANLIĞI FONU (KBF) 202

6.1.7.2.3. İTHALAT - İHRACAT VERGİLERİ ve FONLARI HESAPLAMA - ÖRNEK 202
6.1.7.2.4. GÜMRÜK TARİFESİ, POZİSYONLARI, ARMONİZE RAKAMLAR - GTİP 202
6.1.7.2.4.1. GÜMRÜK TARİFESİ VE EŞYANIN TARİFE POZİSYONLARI 203
6.1.7.2.4.2. ARMONİZE SİSTEM ve DÜNYADA SİSTEMİN İŞLEYİŞİ 203
6.1.7.2.4.3. TÜRKİYE DE; "GÜMRÜK TARİFE İSTATİSTİK POZİSYONU" 204
6.1.8. GÜMRÜK TEŞKİLATI VE BİRİMLERİ 205
6.1.8.1 T.C TİCARET BAKANLIĞI 205
6.1.8.2. MERKEZ HİZMET BİRİMLERİ 205
6.1.8.3. DANIŞMA BİRİMLERİ 206
6.1.8.4. YARDIMCI HİZMET BİRİMLERİ 206
6.2. GÜMRÜK REJİMLERİ 206
6.2.1. GÜMRÜK REJİMLERİNİN AMACI 206
6.2.2. GÜMRÜK REJİMLERİNİN ÇEŞİTLERİ 207
6.2.2.1. SERBEST DOLAŞIMA GİRİŞ REJİMİ 207
6.2.2.1.1. SERBEST DOLAŞIM KAVRAMI 207
6.2.2.1.2. GÜMRÜK BİRLİĞİ VE SERBEST DOLAŞIM KAVRAMI 208
6.2.2.2. GÜMRÜK ANTREPO REJİMİ 208
6.2.2.2.1. ANTREPO TANIMI 208
6.2.2.2.2. ANTREPO ÇEŞİTLERİ 209
6.2.2.2.2.1. GENEL ANTREPOLAR 209
6.2.2.2.2.2. ÖZEL ANTREPOLAR 210
6.2.2.2.3. ANTREPODAKİ EŞYANIN BAŞKASINA DEVRİ 210
6.2.2.2.4. EŞYANIN ANTREPODA KALMA SÜRESİ 210
6.2.2.3. DÂHİLDE İŞLEME REJİMİ (DİR) 211
6.2.2.3.1. DÂHİLDE İŞLEME REJİMİ (DİR) İŞLEYİŞİ 211
6.2.2.3.2. DİR İZİN BELGESİ ALMA SÜRECİ VE GEREKLİ BELGELER 213
6.2.2.3.3. DÂHİLDE İŞLEME REJİMİNİN (DİR) SÜRESİ 213
6.2.2.3.4. DİR VE ŞARTLI MUAFİYET SİSTEMİ 213
6.2.2.3.4.1. SERBEST DOLAŞIMDA BULUNMAYAN EŞYA İTHALİ 214
6.2.2.3.4.2. DİR KAPSAMINDA; EŞDEĞER EŞYA İTHALİ 214
6.2.2.3.4.3. DİR KAPSAMINDA; YURT İÇİNDE SATIN ALINAN EŞYA 214
6.2.2.3.5. DÂHİLDE İŞLEME REJİMİ (DİR) VE GERİ ÖDEME SİSTEMİ 215
6.2.2.3.6. DİR KAPSAMINDA TEMİNAT VE İNDİRİMLİ TEMİNAT 216
6.2.3.7. DİR İHRACAT TAAHHÜDÜNÜN KAPATILMASI 216
6.2.2.4. HARİÇTE İŞLEME REJİMİ (HİR) ve GEÇİCİ İHRACAT 216
6.2.2.4.1. HARİÇTE İŞLEME REJİMİNİN AMACI VE YARDIMCI TANIMLAR 216

6.2.2.4.2. H.İ.R ÇEŞİTLERİ, YARARLANMA KOŞULLARI VE SÜRELER 217
6.2.2.4.2.1. TAMİRAT AMAÇLI H.İ.R VE GEÇİCİ İHRACAT 217
6.2.2.4.2.2. HAM MADDE VE MADEN CEVHERİNDE H.İ.R 218
6.2.2.4.2.3. YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ VE GEÇİCİ İHRACAT 218
6.2.2.4.2.4. YURT DIŞI SERGİ, FUAR EŞYASI VE GEÇİCİ İHRACAT 218
6.2.2.4.2.5. TİCARİ KİRALAMA VE FİNANSAL KİRALAMADA GEÇİCİ İHRACAT 218
6.2.2.4.3. HARİÇTE İŞLEME İZİN BELGESİNİN SÜRESİ 219
6.2.2.5. GÜMRÜK KONTROLÜ ALTINDA İŞLEME REJİMİ 219
6.2.2.5.1. GÜMRÜK KONTROLÜ ALTINDA İŞLEME REJİMİ (GKAİR)AMACI 219
6.2.2.5.2. GÜMRÜK KONTROLÜ ALTINDA İŞLEME REJİMİ SÜRESİ 219
6.2.2.6. GEÇİCİ İTHALAT REJİMİ 219
6.2.2.6.1. GEÇİCİ İTHALATINA İZİN VERİLEN EŞYALAR 220
6.2.2.6.2. GEÇİCİ İTHALATINA İZİNİN SONA ERMESİ VE SÜRE UZATIMI 220
6.2.2.7. TRANSİT REJİMİ 220
6.2.2.8. SERBEST BÖLGELER REJİMİ 221
6.2.2.9. İTHALAT GÜMRÜK İŞLEMLERİ VE SÜRECİ 221
6.2.2.10. İHRACATTA GÜMRÜK İŞLEMLERİ VE SÜRECİ 221

7. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE İHRACAT İŞLEMLERİ

7. İHRACAT İŞLEMLERİ 224
7.1. İHRACAT 224
7.1.1. İHRACATIN TANIMI 224
7.1.2. İHRACATIN FAYDALARI 224
7.1.3. İHRACATIN RİSKLERİ 224
7.2. İHRACATÇI, ÇEŞİTLERİ ve İHRACATÇI BİRLİKLERİ 225
7.2.1. İHRACATÇI 225
7.2.2. İHRACATÇI OLMA ŞARTLARI 225
7.2.3. İHRACATÇI FİRMA ÇEŞİTLERİ 225
7.2.4. İHRACATÇI BİRLİKLERİ, ÜYELİK, NİSPİ AİDAT VE BİRLİK ONAYİ 226
7.3. İHRACAT ÇEŞİTLERİ 227
7.3.1. ÖN İZNE BAĞLI İHRACAT 228
7.3.2. KAYDA BAĞLI İHRACAT 228
7.3.3.YURT DIŞI FUAR VE SERGİLERE KATILIM YOLUYLA İHRACAT 229
7.3.4. YURT DIŞI MÜTEAHHİTLİK VE TEKNİK MÜŞAVİRLİK K. İHRACAT 231

7.3.5. YURT DIŞINA GEÇİCİ İHRACAT (YDGİ) ... 232
7.3.6. BEDELSİZ İHRACAT ... 233
7.3.7. İTHAL EDİLMİŞ MALLARIN İHRACATI ... 233
7.4. MAL İHRACATI ... 234
7.4.1.İHRACAT GÜMRÜK MEVZUATI, İŞLEMLERİ ve SÜRECİ ... 234
7.4.1.1. İHRACATTA GÜMRÜK İŞLEMLERİ VE SÜRECİ ... 234
7.4.1.2. İHRACATTA; GÜMRÜK İDARESİNE SEVK ÖNCESİ HAZIRLIK ... 235
7.4.1.3. İHRACATTA EŞYANIN GÜMRÜĞE BEYANI VE ÖZET BEYAN ... 236
7.4.1.4. İHRACATTA GÜMRÜK BEYANNAMESİNİN KABUL VE TESCİLİ ... 236
7.4.1.5. İHRACATTA MALIN ve BAYANIN KONTROLÜ ... 236
7.4.1.6. İHRACATTA RİSK ANALİZİ ve BELGELERİN KONTROLÜ ... 237
7.4.1.7. TAŞITLARIN KONTROLÜ ... 238
7.4.1.8. FİİLİ İHRACAT VE FİİLİ İHRACAT TARİHİ ... 238
7.4.1.9. FİİLİ İHRACAT TARİHİ, VERGİ VE MUHASEBE UYGULAMALARINDA ÖNEMİ ... 239
7.4.2. İHRACAT GÜMRÜKLEME SÜRECİ ve ÖRNEK UYGULAMA ... 239
7.4.3. İHRAÇ EDİLEN MALIN GERİ GELMESİ ... 241
7.4.3.1. GÜMRÜK KANUNUNA GÖRE İHRAÇ EDİLEN MALIN GERİ GELMESİ ... 241
7.4.3.2. KDV KANUNUNA GÖRE İHRAÇ EDİLEN MALIN GERİ GELMESİ ... 242
7.4.4. ALICISINA TESLİM EDİLMEYEN MAL ve ZAYİ OLAN MALLAR ... 242
7.4.4.1. ALICISI TARAFINDAN KABUL EDİLMEYEN İHRACAT MALI ... 242
7.4.4.2. ALICISINA TESLİM EDİLMEYEN MALIN TERK EDİLMESİ ... 242
7.4.4.3. YANMA, ÇALINMA SONUCU TESLİM EDİLEMEYEN MALLAR ... 243
7.5. HİZMET İHRACATI ... 243
7.5.1. YURT DIŞINDA VERİLEN HİZMETLER VE HİZMET İHRACATI ... 243
7.5.2. YURT İÇİNDEN, YURT DIŞINA VERİLEN HİZMET İHRACATI ... 244
7.5.3. SEYAHAT ACENTELERİ ve YURT DIŞINA HİZMET İHRACATI ... 244
7.5.4. ROAMİNG HİZMETLER VE HİZMET İHRACATI ... 245
7.6. BAVUL TİCARETİ ve YOLCU BERABERİ EŞYA İHRACATI ... 246
7.6.1. ÖZEL FATURA İLE TURİSTE MAL SATIŞI ve BAVUL TİCARETİ ... 246
7.6.1.1. ÖZEL FATURA SATIŞ İZNİ VE YASAL UYGULAMALAR ... 246
7.6.1.2. ÖZEL FATURA İLE TURİSTLERE MAL SATIŞININ İŞLEYİŞİ ... 247
7.6.2. YOLCU BERABERİ EŞYA İHRACATI (YBEİ) ... 247
7.6.2.1. YBEİ UYGULAMA SÜRECİ VE YASAL İŞLEMLER ... 248
7.6.2.2. ARACI KURULUŞ ve YBEİ UYGULAMA SÜRECİ ... 249
7.7. İHRAÇ KAYITLI SATIŞLAR ve ALIŞLAR ... 249
7.8. KONSİNYE SATIŞ İLE İHRACAT İŞLEMLERİ ... 250
7.8.1. KONSİNYE SATIŞ İLE İHRACAT ... 250
7.8.2. KONSİNYE İHRACAT SÜRECİ ... 251
7.8.3. KONSİNYE VE NORMAL İHRACAT ARASINDAKİ FARKLAR ... 252
7.9. POSTA ve HIZLI KARGO TAŞIMACILIĞI KAPSAMINDA İHRACAT ... 252
7.10. e - İHRACAT ... 252
7.10.1. e-İHRACAT, MİKRO İHRACAT VE GEÇERLİ BELGELER ... 252
7.10.2. e-İHRACAT ve POSTA HIZLI KARGO TAŞIMACILIĞI (PHKT) ... 253
7.10.3. e-İHRACATTA FİZİBİLETE ... 254

7.10.4. e-İHRACAT SİTESİ ve DİKKAT EDİLECEK UYGULAMALAR 254
7.10.5. e-İHRACAT ÖDEME VE TAHSİLAT YÖNTEMLERİ 255
7.10.6. ÖRNEK e-İHRACAT SÜRECİ 255
7.10.7. e-İHRACATIN FAYDALARI 255
7.10.8. e-İHRACATIN SAKINCALARI 256
7.11. İHRACAT BEDELİNİN TAHSİLİ VE KAMBİYO MEVZUATI 256
7.12. MUHABİR BANKA KESİNTİSİ, MASRAFI 257
7.13. İHRACAT KOMİSYON GİDERLERİ 257
7.14. İHRACATTA GÖTÜRÜ GİDER 257
7.14.1. GÖTÜRÜ GİDERDEN FAYDALANACAK MÜKELLEFLER 258
7.14.2. GÖTÜRÜ GİDERDEN FAYDALANACAK HASILATLAR 258
7.14.3. İHRAÇ KAYDI İLE SATIŞLARDA (İKS) GÖTÜRÜ GİDER 258

8.BÖLÜM
İTHALAT İŞLEMLERİ

8. İTHALAT İŞLEMLERİ 260
8.1. İTHALAT 260
8.2. İTHALAT ve İTHALATÇI OLMA ŞARTLARI 260
8.3. İTHALAT ÇEŞİTLERİ 261
8.4. İTHALAT GÜMRÜK MEVZUATI, İŞLEMLERİ VE SÜRECİ 262
8.4.1. İTHALAT GÜMRÜK İŞLEMLERİ VE SÜRECİ 262
8.4.2. İTHALAT ÖNCESİ YAPILMASI GEREKEN İŞLEMLER 263
8.4.3. İTHAL EŞYASININ ÖZET BEYANI, SÜRESİ VE VARIŞ BİLDİRİMİ 264
8.4.3.1. İTHAL EDİLEN EŞYANIN ÖZET BEYANI 264
8.4.3.2. EŞYANIN TAŞIMA ŞEKLİNE GÖRE ÖZET BEYAN SÜRELERİ 264
8.4.3. ÖZET BEYAN, GÜVENLİK VE RİSK ANALİZİ 265
8.4.4. BELGELERİN VE EŞYANIN GÜMRÜĞE SUNULMASI 265
8.4.5. GÜMRÜK BEYANNAMESİNİN (GB) KABULÜ VE TESCİLİ 265
8.4.6. EŞYANIN MUAYENESİ VE TAHAKKUKUNUN YAPILMASI 265
8.4.7. GÜMRÜK VERGİLERİNİN HESAPLANMASI VE TAHSİLİ 266
8.4.8. MALIN İTHALATÇI FİRMAYA TESLİMİ 266
8.4.9. İTHALATTA MAHRECE İADE 267
8.5. İTHALAT İŞLEMLERİ SÜRECİ ve ÖRNEK UYGULAMA 268
8.6. İTHALAT BEDELİNİN ÖDENMESİ ve KAMBİYO MEVZUATI 269
8.7. e - İTHALAT 270
8.8. ARMONİZE SİSTEM ve GÜMRÜK TARİFE İSTATİSTİK POZİSYONU 271
8.8.1. ARMONİZE SİSTEM VE SİSTEMİN ÖZELLİKLERİ 271
8.8.2. TÜRK GÜMRÜK TARİFE CETVELİ VE GTİP 272
8.9 BAĞLAYICI TARİFE BİLGİSİ (BTB) 273
8.10. GENELLEŞTİRİLMİŞ TERCİHLER SİSTEMİ (GTS) 273
8.11. İTHALATTA VERGİ VE YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER 275
8.11.1. İTHALAT DA UYGULANAN VERGİLER 275
8.11.1.1. GÜMRÜK VERGİSİ "G.V" 275

8.11.1.2. ÖZEL TÜKETİM VERGİSİ "ÖTV" 276
8.11.1.3. KAYNAK KULLANIM DESTEKLEME FONU "KKDF" 276
8.11.1.4. DAMGA VERGİSİ "DV" 276
8.11.1.5. BANDROL ÜCRETLERİ 276
8.11.1.6. KÜLTÜR BAKANLIĞI FONU 276
8.11.1.7. TARIM PAYI VE TOPLU KONUT FONU KESİNTİSİ 277
8.11.1.8. KATMA DEĞER VERGİSİ "KDV" 277
8.11.1.9. DAMPİNG, ANTİ DAMPİNG ve İLAVE GÜMRÜK VERGİLERİ 277
8.11.2. İTHALAT DA TAHSİL EDİLEN VERGİLERLE ÖRNEK UYGULAMA 278
8.11.3. İTHALAT DA VERGİ İSTİSNASI ve MUAFİYETLERİ 281
8.12. İTHALAT VERGİ TEŞVİKLERİ ve YATIRIM TEŞVİKLERİ 282

9. BÖLÜM
SERBEST BÖLGELER (S.B)

9. SERBEST BÖLGELER (S.B)* 286
9.1. S.B AMACI, İŞLEVİ, YARARLARI VE SAKINCALARI 287
9.1.1. SERBEST BÖLGELERİN AMACI 287
9.1.2. SERBEST BÖLGELERİN İŞLEVİ 287
9.1.3. SERBEST BÖLGELERİN YARARLARI 288
9.1.4. SERBEST BÖLGELERİN SAKINCALARI 291
9.1.5. SERBEST BÖLGE ÇEŞİTLERİ 291
9.1.6. DÜNYADA SERBEST BÖLGELER VE İSTATİSTİK RAKAMLARI 292
9.2.TÜRKİYE DE SERBEST BÖLGELER 293
9.2.1.TÜRKİYE DE SERBEST BÖLGELERİN ÖZELLİKLERİ 294
9.2.2.TÜRKİYE DE SERBEST BÖLGELERDE TARAFLAR 295
9.2.3.TÜRKİYE DE SERBEST BÖLGEYE GİRİŞ, ÇIKIŞ VE KARTLAR 296
9.2.4. SERBEST BÖLGELERDE GÜVENLİK 296
9.3. TÜRKİYE DE S. BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ, FAALİYET VE RUHSAT ALANLARI 297
9.3.1. SERBEST BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ, GÖREV VE YETKİLERİ 297
9.3.2. TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİN RUHSAT VE FAALİYET ALANI 298
9.4. TÜRKİYE DE S. BÖLGELERDE ÖZELLİK ARZ EDEN İŞLEMLER 298
9.4.1. SERBEST BÖLGELERDE DIŞ TİCARET 298
9.4.2. SERBEST BÖLGELERDE KAMBİYO İŞLEMLERİ 299
9.4.2.1. SERBEST BÖLGELERDE DÖVİZLİ İŞLEMLER 299
9.4.2.2. SERBEST BÖLGELERDE TÜRK LİRASI (T.L) İŞLEMLER 300
9.4.3. SERBEST BÖLGELERDE MALLAR VE İŞLEMLERİ 300
9.4.4. S. BÖLGELERDE AKTARMA ve TRANSİT TİCARET İŞLEMLERİ 301
9.4.5. S.B 'de; YÜKLEME, BOŞALTMA VE DİĞER HİZMETLER 301
9.4.6. SERBEST BÖLGE ÇALIŞMA ESASLARI VE SAATLERİ 302
9.4.7. S.B 'de; SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (SGK) MEVZUATI 302
9.4.8. S.B 'de; ÖZEL HESAP KESİNTİLERİ 303
9.4.9. SERBEST BÖLGELERİN GELİRLERİ 303

9.4.10. SERBEST BÖLGELERDE VERGİ İSTİSNASI 304
9.4.10.1. S.B 'de; VERGİLER VE VERGİ MUAFİYETİ 304
9.4.10.2. SERBEST BÖLGELERDE ŞUBESİ BULUNAN İŞLETMEDE VERGİ İSTİSNASI, DÖNEM SONU İŞLEMLERİ, BRÜT VE NET KÂRIN HESAPLANMASI 305
9.4.11. S.B 'DE; FAİZ, REPO VE KUR FARKI GELİRLERİ 306
9.4.12. SERBEST BÖLGELERE YAPILAN FASON İŞLEMLER 307
9.4.13. S.B 'ye; GETİRİLEN TÜKETİM VE SARF MALZEMESİ 307
9.4.14. S.B 'DE; VERİLEN HİZMETLER VE YÜK TAŞIMA İŞLERİ 307
9.4.15. SERBEST BÖLGELERDE KDV 308
9.4.16. S.B 'e; TÜRKİYE DEN İHRACATTA ÖTV 308
9.5. SERBEST BÖLGELERDE DÜZENLENEN BELGELER 309
9.5.2. S.B MAL ÇIKIŞINDA (İHRACATTA) KULLANILAN BELGELER 309
9.5.3. SERBEST BÖLGE İŞLEM FORMU 309
9.5.4. GÜMRÜK STATÜ BELGESİ - ÖN STATÜ BELGESİ (ÖSB) 310
9.5.5. TİCARİ FATURA 310
9.5.6. GÜMRÜK BEYANNAMESİ 310
9.5.7. S.B FONU MAKBUZU (ÖZEL HESAP ÜCRETİ) 311
9.6. SERBEST BÖLGELERDE "SBBUP" SİSTEMİ 311
9.6.1. KULLANICI YETKİLENDİRME 311
9.6.2. YETKİLENDİRME KAPSAMI 312
9.7. S.B MAL GİRİŞİ, ÇIKIŞ, TRANSİT TİCARET ve MAL SATIŞ SÜRECİ 312
9.7.1. S.B 'ye; MAL GİRİŞİ ve UYGULAMA SÜRECİ 312
9.7.2. S.B 'den; MAL ÇIKIŞI ve UYGULAMA SÜRECİ 313
9.7.3. S.B 'de; TRANSİT TİCARET ve UYGULAMA SÜRECİ 314
9.7.4. S.B; İÇİ MAL ALIŞ, SATIŞLARI ve UYGULAMA SÜRECİ 315
9.8. S.B 'de; DEFTERLER, MUHASEBE İŞLEMLERİ 316

10. BÖLÜM
TRANSİT TİCARET, TRANSİT TAŞIMACILIK LOJİSTİK İŞLEMLERİ

10. TRANSİT TİCARET, T. TAŞIMACILIK ve LOJİSTİK 318
10.1. TRANSİT TİCARET 318
10.1.1. TRANSİT TİCARET İŞLEMLERİ 319
10.1.2. TRANSİT TİCARETİN İŞLEYİŞİ 319
10.1.3. TRANSİT REJİMİ, TERİMLER VE NCTS SİSTEMİ 320
10.1.3.1. TRANSİT TİCARETTE TERİMLER 320
10.1.3.2. ULUSAL VE ORTAK TRANSİT REJİM 321
10.1.3.3. YENİ BİLGİSAYARLI TRANSİT SİSTEMİ (NCTS) 322
10.1.4. GÜMRÜK KANUNUNDA TRANSİT REJİMİ 323
10.1.4.1. TRANSİT REJİMİ 323
10.1.4.2. TRANSİT REJİMİNDE TEMİNAT 324
10.1.4.3. TRANSİT REJİMİNİN BEYANI ve BEYAN EVARKLARI 324
10.1.4.3.1. TRANSİT BEYANI AÇILIŞI 324

10.1.4.3.2. TRANSİT BEYAN ÇEŞİDİNE GÖRE AÇILIŞ BELGELERİ..... 325
10.1.4.4. TRANSİT TİCARET SÜRESİ..... 325
10.1.4.5. TRANSİT TİCARETTE GÜMRÜK İŞLEMLERİ..... 326
10.1.4.6. TÜRKİYE GÜMRÜK BÖLGESİ İÇİNDE TRANSİT TİCARET..... 326
10.1.4.7. TRANSİT REJİMİ SONLANDIRILMA VE TEYİT İŞLEMİ..... 327
10.1.5. TRANSİT TİCARETTE KAMBİYO İŞLEMLERİ..... 327
10.1.6. TRANSİT TİCARETTE VERGİLER..... 327
10.2. TRANSİT TAŞIMACILIK..... 328
10.2.1. T. TAŞIMACILIKTA MİLLETLERARASI ANLAŞMA KURALI,..... 328
10.2.2. YOLCU TAŞIMACILIĞI,..... 329
10.2.3. TÜRKİYE DE TRANSİT TAŞIMACILIK VE İSTİSNALAR,..... 329
10.2.3.1. TRANSİT TAŞIMACILIKTA VERGİ RESİM HARÇ İSTİSNASI..... 329
10.2.3.2. TRANSİT TAŞIMACILIKTA KDV İSTİSNASI..... 330
10.2.3.3. TRANSİT YOLCU TAŞIMA VE BİLET SATIŞI İSTİSNASI..... 330
10.2.3.4. SERBEST BÖLGELERDE TAŞIMACILIK İSTİSNASI..... 331
10.2.3.5. TRANSİT TAŞIMACILIKTA ÖTV İSTİSNASI..... 331
10.2.4. TRANSİT TAŞIMACILIKTA BELGELER..... 331
10.2.5. TAŞIMACILIK ve LOJİSTİK İŞLEMLERDE KAMBİYO MEVZUATI..... 332
10.3. LOJİSTİK İŞLEMLERİ..... 332
10.3.1. LOJİSTİK İLKELERİ..... 333
10.3.2. e-TİCARET ve LOJİSTİK..... 334
10.3.3. LOJİSTİK İŞLETMELERİNDE BELGELER..... 334
10.3.3.1. LOJİSTİK İŞLETMECİLİĞİ YETKİ BELGESİ..... 334
10.3.3.2. LOJİSTİKTE KULLANILAN YURT DIŞI BELGELER..... 336
10.3.3.3. LOJİSTİK MUHASEBESİNDE GEÇERLİ BELGELER..... 337
10.3.4. LOJİSTİK İŞLETMECİLİĞİNDE DEFTERLER..... 337
10.3.5. ÖRNEK LOJİSTİK SÜRECİ VE MALİYET HESAPLAMA..... 338

11. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE DEVLET YARDIMLARI

11. DIŞ TİCARETTE DEVLET YARDIMLARI..... 342
11.1. DEVLET YARDIMLARI TANIMI, AMACI VE UYGULAMA..... 342
11.2. DEVLET YARDIMININ KAPSAMI..... 342
11.3. DEVLET YARDIMI ÇEŞİTLERİ..... 343
11.3.1. ŞİRKETLERE YÖNELİK DEVLET DESTEKLERİ..... 344
11.3.1.1. PAZARA GİRİŞ BELGESİ DESTEĞİ..... 344
11.3.1.2. YURT DIŞI MARKA TESCİL DESTEĞİ..... 344
11.3.1.3. PAZARA GİRİŞ PROJESİ HAZIRLAMA DESTEĞİ..... 344
11.3.1.4. YURT DIŞI PAZAR ARAŞTIRMA DESTEĞİ..... 345
11.3.1.5. YURT DIŞI FUAR DESTEĞİ..... 345
11.3.1.6. YURT İÇİ FUAR DESTEĞİ..... 345

11.3.1.7. YURT DIŞI ŞİRKET VE Y.D.Ş. AİT MARKA ALIM DESTEĞİ 346
11.3.1.8. KÜRESEL TEDARİK ZİNCİRİ DESTEĞİ 346
11.3.1.9. BİRİM KİRA DESTEĞİ 346
11.3.1.10. TANITIM DESTEĞİ 346
11.3.1.11. EXİMBANK KREDİ SİGORTASI TANZİM DESTEĞİ 346
11.3.1.12. TASARIM DESTEĞİ 347
11.3.1.13. GEMİ VE YAT SEKTÖRÜNDE F.G.Ş. TASARIM DESTEĞİ 347
11.3.1.14. MARKA VE TURQUALITY DESTEĞİ 347
11.3.1.15. ÇOK KANALLI ZİNCİR MAĞAZA DESTEĞİ 347
11.3.2. İŞBİRLİĞİ KURULUŞLARA YÖNELİK DEVLET DESTEKLERİ 348
11.3.2.1. UR-GE PROJESİ DESTEĞİ 348
11.3.2.2. İHRACAT KONSORSİYUMU DESTEĞİ 348
11.3.2.3. PAZARA GİRİŞ RAPOR DESTEĞİ 348
11.3.2.4. SANAL FUARLARA KATILIM DESTEĞİ 348
11.3.2.5. SEKTÖREL TİCARET HEYETİ VE ALIM HEYETİ DESTEĞİ 348
11.3.2.6. SANAL TİCARET HEYETİ DESTEĞİ 349
11.3.2.7. TASARIM ORGANİZASYON DESTEĞİ 349
11.3.2.8. TURQUALITY TANITIM PROJESİ DESTEĞİ 349
11.4. DEVLET YARDIMINA İLİŞKİN ÖRNEK UYGULAMA 349
11.5. İTHALAT VERGİ TEŞVİKLERİ ve YATIRIM TEŞVİKLERİ 350
11.5.1. YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI 351
11.5.2. YATIRIM MALI İTHALATINDA VERGİ TEŞVİKİ ve ÖRNEK 351

12. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE FİYATLANDIRMA

12. DIŞ TİCARETTE FİYATLANDIRMA 354
12.1. FİYATLANDIRMANIN AMACI 354
12.2. FİYATLANDIRMA STRATEJİSİ 355
12.2.1. YÜKSEK FİYAT STRATEJİSİ 355
12.2.2. DÜŞÜK FİYAT STRATEJİSİ 355
12.3. FİYATLANDIRMAYA ETKİ EDEN FAKTÖRLER 356
12.3.1. KONTROL EDİLEBİLİR FİYAT FAKTÖRLERİ 356
12.3.2. BAĞIMSIZ FİYAT FAKTÖRLERİ 357
12.4. FİYATLANDIRMADA SABİT, DEĞİŞKEN MALİYET ETKİSİ 358
12.5. İHRACATTA FİYATLANDIRMA 360
12.5.1. İHRACAT FİYATINA ETKİ EDEN MALİYET UNSURLARI 360
12.5.2. İHRACAT FİYATI NASIL OLUŞUR 361
12.5.2.1. İHRACAT FİYATININ YAPISI VE SÜRECİ 362
12.5.2.2. İHRACAT FİYATI ve INCOTERMS 2020 362
12.5.2.3. TESLİM ŞEKİLLERİ ve İHRACAT FİYATININ BELİRLENMESİ 363
12.5.3. İHRACAT FİYATLANDIRMASINDA FİZİBİLİTE 365

12.5.4. İHRACATTA FİYATLANDIRMA VE ANALİZ 367
12.6. DIŞ TİCARETTE FİYATLANDIRMA, TEKLİF HAZIRLAMA VE BAŞABAŞ NOKTASI 368
12.6.1. İHRACATTA FİYATLANDIRMA VE TEKLİF HAZIRLAMA 368
12.6.2. FİYAT TEKLİFİNDE YER ALMASI GEREKEN UNSULAR 368
12.6.3. İHRACAT TEKLİFİ VE BAŞA BAŞ NOKTASI 369

13. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE PAZARLAMA VE MÜŞTERİ BULMA

13. DIŞ TİCARETTE PAZARLAMA 372
13.1. DIŞ TİCARETTE PAZARLAMA STRATEJİSİ 372
13.2. İHRACATTA DIŞ PAZARA GİRİŞ 373
13.2.1. DOĞRUDAN İHRACAT 373
13.2.2. DOLAYLI İHRACAT 374
13.2.3. DİĞER PAZARA GİRİŞ YÖNTEMLERİ 375
13.2.4. İHRACAT KONSORSİYUMLARI 375
13.3. İHRACATTA ÜRÜN TANITIMI 375
13.3.1.İHRACATTA ÜRÜN TANITIMI VE İNTERNET 376
13.3.2. İHRACATTA ÜRÜN TANITIMI VE FUARLAR 377
13.3.2.1. FUARLARDA BAŞARI YÖNTEMLERİ 377
13.3.2.2. İHRACATTA FUARLARA HAZIRLANMA 378
13.3.2.3. İHRACATTA FUAR SEÇİMİNDE ÖZEL İŞLEMLER 379
13.3.2.3.1. FUAR SEÇİMİNDE DİKKAT EDİLECEK KONULAR 380
13.3.2.3.1. FUAR SEÇİMİNDE CEVAP ARANACAK SORULAR 381
13.3.2.4. İHRACATTA FUARA KATILMA VE MALİYET ANALİZİ 381
13.3.2.5. İHRACATTA FUARLARA DEVLET DESTEĞİ 382

14. BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ DİĞER İKTİSADİ BİRLEŞMELER VE DIŞ TİCARET ŞİRKETLERİ

14. AB ve DİĞER İKTİSADİ BİRLEŞMELER 384
14.1. AVRUPA BİRLİĞİ (AB) 384
14.1.1. AVRUPA BİRLİĞİNİN TANIMI 384
14.1.2. AVRUPA BİRLİĞİNİN DOĞUŞUNU HAZIRLAYAN NEDENLER 384
14.1.2.1. AVRUPA TOPLUMUNUN BARIŞ ARZUSU 385
14.1.2.2. AVRUPA TOPLUMUNUN GÜVEN İÇİNDE YAŞAMA İSTEĞİ 386
14.1.2.3. EKONOMİK VE SOSYAL DAYANIŞMAYI SAĞLAMA İSTEĞİ 386
14.1.2.4. AVRUPA TOPLUMU MODELİNİ OLUŞTURMAK 386
14.1.3. AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE VE ADAY ÜLKELER 387
14.1.4. TÜRKİYE, AB GÜMRÜK BİRLİĞİ ANLAŞMASI 389
14.1.5. TÜRKİYE; AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI 390

14.1.6. AB 'de EKONOMİK VE PARASAL BİRLİK (EPB) 390
14.2. DİĞER İKTİSADİ BİRLEŞMELER..... 391
14.2.1. COĞRAFİ BÖLGE ESASINA DAYANAN BİRLEŞMELER 391
14.2.1.1. SANAYİLEŞMİŞ ÜLKELER VE İKTİSADİ BİRLEŞMELER..... 392
14.2.1.2. AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER VE İKTİSADİ BİRLEŞMELER 392
14.2.1.2.1. AMERİKA KITASINDA İKTİSADİ BİRLEŞMELER..... 392
14.2.1.2.2. AFRİKA'DA İKTİSADİ BİRLEŞMELER..... 392
14.2.1.2.3. ASYA KITASINDA İKTİSADİ BİRLEŞMELER 393
14.2.2. COĞRAFİ BÖLGE ESASINA DAYANMAYAN BİRLEŞMELER 393
14.3. DIŞ TİCARET SERMAYE ŞİRKETLERİ..... 393
14.3.1. DTSŞ 'NİN İHRACATÇIYA SAĞLADIĞI YARARLAR 394
14.3.2. DTSŞ STATÜSÜ ALMA..... 395

15. BÖLÜM
DIŞ TİCARETTE FİNANSMAN TEKNİKLERİ VE KREDİ İŞLEMLERİ
15. FİNANSMAN TEKNİKLERİ VE KREDİ İŞLEMLERİ 398
15.1. TÜRK EXİMBANK VE EXİMBANK KREDİLERİ..... 398
15.1.1. TÜRK EXİMBANK..... 398
15.1.2. EXİMBANK 'IN İHRACATÇIYA SAĞLADIĞI TEŞVİK YÖNTEMİ VE TAHSİSİ .. 399
15.1.2.1. TÜRK EXİMBANK TEŞVİK YÖNTEMİ 399
15.1.2.2. EXİMBANK 'IN İHRACATÇIYA SAĞLADIĞI TEŞVİKİN TAHSİS ŞEKLİ . 399
15.1.3. TÜRK EXİMBANK KREDİLERİ..... 400
15.1.3.1. REESKONT KREDİLERİ 401
15.1.3.2. YURT DIŞI MAĞAZALAR VE YATIRIM KREDİLERİ..... 401
15.1.4. TÜRK EXİMBANK "İHRACAT KREDİ SİGORTASI"..... 402
15.2. BANKALAR VE DİĞER FİNANSMAN YÖNTEMLERİ..... 402
15.2.1. İHRACATÇI ÜLKE KREDİLERİ 402
15.2.2. AKREDİTİF KREDİSİ 403
15.2.3. İTHALATÇI FİRMALARA ÖZEL TL KREDİSİ 403
15.2.4. PREFİNANSMAN KREDİLERİ..... 403
15.2.5. İHRACAT AKREDİTİFİ İSKONTOSU..... 404
15.2.6. İHRACATTA FAKTORİNG İŞLEMLERİ..... 404
15.2.7. İHRACAT VE İTHALATTA FORFAİTİNG İŞLEMLERİ 405
15.2.8. İHRACAT VE İTHALATTA FORWARD İŞLEMLERİ..... 405
15.2.9. LEASİNG, (FİNANSAL KİRALAMA) 406
15.2.9.1. FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİ VE SÜRECİ..... 407
15.2.9.2. FİNANSAL KİRALAMADA TEŞVİK VE DİĞER HÜKÜMLER..... 408
15.2.9.3. FİNANSAL KİRALAMANIN FAYDALARI 409
15.2.9.4. FİNANSAL KİRALAMADA SAT YENİDEN KİRALA 409
15.2.9.5. F. KİRALAMA FAİZİ, GİDERLERİ VE BUGÜNKÜ DEĞERİ 409
15.3. YABANCI PARA CİNSİNDEN İHRACAT KREDİLERİ..... 411

KAYNAKÇA..... 413

KAYNAKÇA

ATAMAN Ümit, SUMER Haluk "Dış T.İşlemleri ve Muhasebesi" 7. Bs. Ozan Yay.2000. İst.

Anadolu Üniversitesi A.Ö.Fakültesi "Dış Ticaret İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi" Eskişehir

BAĞRIAÇIK Atilla, "Dış Ticaret İşlemleri" Bilgi Teknik Yayınevi 7. Baskı 2003 İst.

BESTENCİ H. Çetin, CANITEZ Murat "Dış Ticaret" Gazi Kitabevi 3. Baskı Ankara. 2004

CEYLAN Ali "İşletmelerde Finansal Yönetim". Ekin Kitabevi. 1995. 4. Baskı. Bursa

CANER Oğuz, Türk Hukukunda Uluslararası Gözetim Kuruluşlarının Yeni Rejiminin

Değerlendirilmesi, Erzincan Ünv. Hukuk Fakültesi (Mehmet Akif Aydın'a Armağan)

CANER Oğuz, Uluslararası Gözetim Sözleşmesi, Marmara Ünv.Hukuk Fakültesi Hukuk

Araştırmaları Dergisi, Cilt 22/1 2016, s. 1 vd.

ÇANKAYA İslam "Muhasebecinin Ek Kitabı".2003

ÇALIŞ Asım, "Sorularla Dış Ticaret", Boyut Matbaacılık. Ağustos 2015 Ankara

DURA Cihan, ATIK Hayriye "AB Gümrük Birliği Türkiye" Nobel Yayınları.2000

EKİNCİ Yılmaz "Dış Ticaret İşlemleri ve İhracatçının El Kitabı" Ak Bil Yayıncılık 1997

ERTÜRK Emin; Uluslararası İktisat, Medyay, Bursa, 2016

GERÇEK Adnan, SAYGILIOĞLU Nevzat "Dış Ticaret ve Gümrük" Ankara 2006

GERÇEK Adnan, Dış Ticaret İşlemleri ve Vergilendirilmesi, Ekin Yayınevi, 2020

GÜRSOY Yaser "Dış T. Muhasebesi Eğitimi" Demirtaş O.S.B Odası Yayın No. 02, 2002

GÜRSOY Yaser "Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi" Ekin Kitabevi 2017 On İkinci Baskı.

GÜRSOY Yaser "UFRS Uyumlu Sektörlerde Genel Muhasebe Uygulamaları" Ekin, 2020

İYİLER Zeynep "Elektronik Ticaret ve Pazarlama" www.igeme.gov.tr

KIZIL Ahmet, ŞOĞUR Macide "İhracat İthalat İşl. Muhasebe Uygulaması" Der Yay. 1997 İst.

KIRIKTAŞ İlhan, TOLU Abdullah "İhracatta KDV Uygulaması Devlet Yardımları Muhasebe ve YMMM Mevzuatı İlişkisi". Hesap Uzmanları Derneği 2. Baskı Aralık 1996 Ankara

KAYA M. Emin "İhracat Dış Ticaret" 2, Kariyer Mat. 1997 Ankara

KAYGUSUZ Y. Sait, DOKUR Şükrü, "Finansal Muhasebe", Dora Yayın, 2009 İstanbul

KOBAN Emine "Dış Ticaret Eğitimi" Alfa Yayınları 2002 Bursa

KOBAN Emine, KESER. Y. Hilal "Dış Ticarette LOJİSTİK" 6. Bsk. Ekin Kitabevi 2015 Bursa

KEMER O. Barbaros "Pratik Dış Ticaret Teknikleri Teori-Uygulama" Alfa Yayınevi 2003 Bursa

LAZOL İbrahim "Genel Muhasebe" 21.Baskı Ekin Kitabevi 21. Baskı 2015 Bursa

MAAŞOĞLU Ender "Dış Ticaret İşlemleri ve Gümrük Uygulamaları" B.S.M.M.M.O. Eğitim Programı 2005-9 – Alize Gümrük Müşavirliği Ltd. Şti.

ÖZALP Abdurrahman "CDCS Dış Ticarette Yeni Kurallar" Türkmen Kitabevi İst. 2007

OKTAY Nüvit, BAKOVA Raif; "Kambiyo Mevzuatı" Anadolu Ünv. Veb Ofset Ts. 2012

SANVER Eray - YMM. "Dış Ticaret İşlemleri" BSMMMO 2010 Yayını.

SEYMEN Dilek, "Dış Ticarette Ödeme Yöntemleri" deu.edu.tr.

SELEN Ufuk " Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi" 8.Baskı Ekin Kitabevi 2016

SEYİDOĞLU Halil "Uluslararası İktisat" Güzem Can Yayınları. 15. Baskı. İst. 2003

ŞAHİN Arif "İhracat Mevzuatı" İGEME Şube Müdürü 2005

ŞAHİN Arif "İhracat Ödeme Şekilleri" İGEME Şube Müdürü 2009

ŞENYÜZ D., YÜCE Mehmet, GERÇEK A., "Türk Vergi Sistemi" Ekin Kitabevi. 2017 14. Baskı.

ŞENYÜZ Doğan, YÜCE Mehmet, GERÇEK Adnan,"Vergi Hukuku" Ekin Kitabevi 2017 8.Baskı

TANER Pınar, ÖZTÜRK Sevgin "İhracat" Furkan Ofset Haziran 2001

TOROSLU M. Vefa "Uygulamalı Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebe" 2. Bs. Beta Yy. 1999 İst

TURHAN Nihat "Dış Ticaret ve Akreditifli İşlemlerin Uluslararası Uygulamaları Klavuzu" Adalet Yayınevi. Ankara 2010

YETİK Edip, Gümrük Kontrolü, "D.T. Ödeme Şekilleri" Gümrük Dünyası Dergisi, Sayı. 55

YİĞİTBAŞI Şehabettin, ATABEY N. Ata "Selçuk Üniversitesi S.B. Enst. Dergisi. s.13, 2005

YILDIRIM Adem; Muhasebe ve Vergi Uygulamalarında Belgeler, Ekin Kitabevi, 2.Bsk. 2021

T.C Ticaret Bakanlığı. "www.ticaret.gov.tr"

T.C Hazine ve Maliye Bakanlığı. G.İ.B www.gib.gov.tr ve www.hazine.gov.tr

T.C Avrupa Birliği Bakanlığı www.ab.gov.tr

UİB, Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği. www.uib.org.tr

TOBB ve Bursa Ticaret ve Sanayi Odası

"AB ve Türkiye-AB İlişkileri" İktisadi Kalkınma Vakfı Y. 2. Baskı. 2003

Yaklaşım Yayıncılık A. Ş. Yayınları

Vergi Kanunları Oluş Yayıncılık 6. Basım Eylül 2001 Ankara

Gümrük Kanunu Seçkin Yayıncılık Ank. 2003

Resmi Gazeteler, *(Dünya G. 25.06.2020 t.s.)*.

(mevzuat.net), (eximbank.gov.tr), (google.com), (*işbank.com.tr), (makinebirlik.com), (kto.org.tr), (ucp600.info), (muhasebe.tr), (ihracat.co), (exportact.com), (ugm.com.tr), (docplayer.biz.tr), (ddp.com.tr), (tusiad.org.tr), (tubisad.org.tr), (türsab.org.tr), (eticaret.gov.tr), (alizegumruk.com), (aslangumruk.com), (coımex.com), (anadoluhayat.com), (oaib.org.tr), (atso.org.tr), (tobb.org.tr), (uib.org.tr), (navlun.com.tr), (Tradeatlas.com),* (*lojiport.com) .*

AVUKATLIK HUKUKUNA GİRİŞ

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Dr. Öğretim Üyesi M. Halit KORKUSUZ

Güncellenmiş 6. Baskı

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-06-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ALTINCI BASKIYA ÖNSÖZ

Çok onurlu olduğunu düşündüğümüz "Avukatlık mesleği " ile ilgili olarak güncel gelişmeler, 2022 yılında kabul edilen kanun değişikliği ile Avukatlık kanununda yapılan değişikliklere de sirayet etmiştir.

Nitekim, kanun koyucunun iradesi doğrultusunda gereken tashihler yapılmış ve Avukatlık kanununda yapılan değişiklikler yapıldıktan sonra, 5. Baskının kısa süre içinde tükenmesi nedeniyle, huzurdaki kitabın tekrar basılması gerekliliğini ortaya koymuştur.

Huzurdaki kitabın basılmasına, çok sayıda İl Barosunda, daha önce de Türkiye Barolar Birliği "Avukatlık Hukuku Komisyonu" üyesi olarak verdiğimiz eğitimler ve bu eğitimler sırasındaki tartışmalar, bizim için esin kaynağı olmuştur. Oralardaki anlatımlarımız sonrasında, avukat meslektaşlarımızın soruları ile zenginleşen hukuki tartışmalar da, çalışmamızın esin kaynağı olmuştur. Ayrıca, Türk hukuk fakültelerinde ve hukuk alanında yüksek lisans yapan öğrencilerin derslerin arasına "Avukatlık hukuku" dersi de konulmuştur. Avukatların ve öğrencilerin artan oranda, Avukatlık hukuku' nu öğrenmeye rağbet göstermeleri, bizi yeni baskı için çalışmalara sevk etmiştir.

Huzurdaki eserde, 15.07.2020 tarih ve 311186 sayılı Resmi gazetede yayınlanan, 7249 sayılı kanunla "Avukatlık kanunu" nda bazı küçük çaplı değişiklikler yapıldığı gibi, 2022 yılı içinde kabul edilen, 9. Aya kadar yapılan, değişiklikler de huzurdaki kitabın baskısına işlenmiştir. Kitap, daha çok yeni meslektaşlarımıza yönelik kısa bir bilgilendirmeyi amaçlayan bir niteliktedir. Ancak, avukatlar ile ilgili bütün sorunlara cevap verme ihtiyacını sunma iddiasında da değildir.

Kitabın yayınlanmasında, çok önemli katkı sunan Ekin yayınevinin tüm çalışanlarına ve hassaten de yayınevinin müdürü olan Sn. Veysi bey'e çok teşekkür etmek istiyorum. Zira, her aşamada, kendileri bizimle beraber çalışmasından zevk aldığımız idareci ve yayınevi olmuştur.

Kitabın meslektaşlarımıza ve öğrencilerimize faydalı olmasını diliyoruz. Ekim-2022

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ

Dr. Öğr. Üyesi M. Halit KORKUSUZ

BEŞİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Avukatlık mesleği, çok onurlu ve kıymeti her geçen yeniden keşfedilen bir meslektir. Böyle onurlu bir mesleği icra eden hukukçuların da, önemli sorumluluğu bulunmaktadır. Avukatlık mesleğinin artan önemi karşısında, yasal mevzuatta bazı değişikliklerin yapılarak, avukatlara ek imkanlar sunmasının yanı sıra, bazı yeni mesuliyetleri de yüklemesi de, işin tabiatında olan bir husustur.

Ülkemizde avukatların kıymeti, avukata işi düşme anına kadar, pek anlaşılmamaktadır. Ülkemizde, savcıların açmış olduğu davaların önemli bir kısmı beraatle sonuçlanıyor ise, bunda avukatların çok önemli katkısının olduğunu düşünüyoruz. Savunma mesleği kutsal ve herkese lazım olan ve yargının kurucu unsurları arasında yer alan bir meslektir. Öte yandan Avukatların, sahibi oldukları mesleğin saygınlığını ve itibarını korumak zorunluluğu da tartışma götürmez. Zira, hiçbir hukuk kuralı, ilgilisine sadece yetki vermekle kalmaz, bu yetki ile birlikte sorumluluk ta yükler. Bu mesleği icra edenler, uluslararası nitelik kazanmış bazı meslek ilkelerine uymak ve sorumluluklarını da her zaman hatırından çıkarmayacak şekilde ifa etmek durumundadırlar. Aksi takdirde, mesleğin itibarı, tahmin edilemeyecek bir ölçüde yozlaşmasına neden olur ve telafisi güç ve imkânsız kayıplara neden olabilir. Bu nedenle, meslek itibarı çok önemlidir.

Kitabın bir önceki baskısı tükenmiş olmasının yanı sıra, Avukatlık kanununda ve avukatları ilgilendiren birçok kanunda yapılan değişiklik sonrasında, yeni baskı yapılması zaruri olmuştur. Bu baskıya ilişkin değişiklik çalışmalarında, Mustafa Halit Korkusuz katkısının yanı sıra, araştırma görevlimiz Şeymanur Simge KAS' ın da katkısı olmuştur. Kendilerine teşekkür ederim.

Huzurdaki kitabın basılmasına, çok sayıda İl Baromuzda, Türkiye Barolar Birliği "Avukatlık Hukuku Komisyonu" üyesi olarak verdiğimiz eğitimler ve bu eğitimler sırasındaki tartışmalar, bizim için esin kaynağı olmuştur ve bu konular da kitaba işlenmiştir. Ayrıca,

Türk hukuk fakültelerinde ve hukuk alanında yüksek lisans yapan öğrencilerin derslerin arasına "Avukatlık hukuku" dersi de alınmıştır. Öğrencilerin artan oranda, bu derse, rağbet göstermesi, bizi yeni baskı için çalışmalara sevk etmiştir.

Huzurdaki eserde, 15.07.2020 tarih ve 311186 sayılı Resmi gazetede yayınlanan, 7249 sayılı kanunla "Avukatlık kanunu" nda bazı küçük çaplı değişiklikler yapılmıştır. Kitap, daha çok öğrencilere ve yeni meslektaşlarımıza yönelik kısa bir bilgilendirmedir. Bütün sorunlara cevap verme ihtiyacında değildir.

Kitabın öğrencilerimize ve meslektaşlarımıza faydalı olmasını diliyoruz.

İzmir, 16.07.2020

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ

Dr. Öğr. Üyesi M. Halit KORKUSUZ

DÖRDÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Çok onurlu bir meslek olan Avukatlık mesleği, mesleği icra eden hukukçulara da, önemli ve ağır sorumluluk yüklemektedir. Avukatlar, mesleğin saygınlığını ve itibarını korumak ve her yerde bu kimliğe yakışır tutum ve davranışlar serdetmek zorundadır. Bu anlamda, uluslararası nitelik kazanmış bazı meslek ilkelerine uymak ve sorumluluklarını da her zaman hatırından çıkarmayacak şekilde ifa etmek durumundadırlar. Aksi takdirde, mesleğin itibarı, tahmin edilemeyecek bir ölçüde yozlaşır ve telafisi güç ve imkânsız kayıplara neden olabilir. Bu nedenle, meslek itibarı çok önemlidir.

Kitabın bir önceki baskısı tükenmiş olmasına rağmen, 1136 sayılı yasada beklenen değişiklikler, henüz TBMM genel gündemine gelmediğinden, bir önceki baskının tıpkı ve ancak tashihli basımına karar verdik. 2010 sonrası mevzuatta yapılan değişiklik çalışmaları, Mustafa Halit Korkusuz tarafından yapılarak, kitaba işlenmiş, 4. Baskıya hazırlamada ise, değerli araştırma görevlileri olan Mücahit ÖZBEK ve İsmail ÇEKİÇ' in önemli katkısı olmuştur. Kendilerine teşekkür ederim.

Huzurdaki kitabın basılmasına, çok sayıda İl Baromuzda, Türkiye Barolar Birliği "Avukatlık Hukuku Komisyonu" üyesi olarak verdiğimiz eğitimler ve bu eğitimler sırasındaki tartışmalar, bizim için esin kaynağı olmuştur ve bu konular da kitaba işlenmiştir.

Türk hukuk fakültelerinde ve hukuk alanında yüksek lisans yapan öğrencilerin derslerin arasına "Avukatlık hukuku" dersi de alınmıştır. Öğrencilerin artan oranda, bu derse, rağbet göstermesi, bizi yeni baskı için çalışmalara sevk etmiştir.

Huzurdaki kitap, daha çok öğrencilere ve yeni meslektaşlarımıza yönelik kısa bir bilgilendirmedir. Bütün sorunlara cevap verme ihtiyacında değildir. Bu alanda bir ihtiyacın giderilmesi amacına yöneliktir. Kitapta görülebilecek eksikliklerin ve paylaşılmayan görüşlerin müelliflere iletilmesinden memnuniyet duyacağız..

Kitabın öğrencilerimize ve meslektaşlarımıza faydalı olmasını diliyoruz. 18.02.2016

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ

Yard. Doç. Dr. M. Halit KORKUSUZ

ÜÇÜNCÜ BASKIYA ÖNSÖZ

Avukatlık mesleğinin çok onurlu bir meslek olması, avukatlara, diğer mesleklerde olmadığı kadar sorumluluk yüklenmesine neden olmaktadır. Avukatlar, mesleğin saygınlığını ve itibarını korumak ve her yerde bu kimliğe yakışır tutum ve davranışlar serdetmek zorundadır. Bu anlamda, uluslararası nitelik kazanmış bazı meslek ilkelerine uymak ve sorumluluklarını da her zaman hatırından çıkarmayacak şekilde ifa etmek durumundadırlar. Aksi takdirde, mesleğin itibarı, tahmin edilemeyecek bir ölçüde yozlaşır ve telafisi güç ve imkansız kayıplara neden olabilir. Bu nedenle, meslek itibarı çok önemlidir.

Huzurdaki kitabın basılmasına, 2010-2012 yılları arasında Türkiye Barolar Birliği "Avukatlık Hukuku Komisyonu" üyesi olarak 20 civarında farklı Baro' da verdiğimiz eğitimler ve bu eğitimler sırasındaki tartışmalar, bizim için esin kaynağı olmuştur ve bu konular da kitaba işlenmiştir.

Türk hukuk fakültelerinde ve hukuk alanında yüksek lisans yapan öğrencilerin derslerin arasına "Avukatlık hukuku" dersi de alınmıştır. Öğrencilerin artan oranda, bu derse, rağbet göstermesi, bizi yeni baskı için çalışmalara sevk etmiştir.

Temel kanunlarda yapılan değişiklik çalışmaları, Mustafa Halit Korkusuz tarafından yapılarak, kitaba işlenmiştir. Ancak, huzurdaki kitap, tamamen bu alanda bir ihtiyacın giderilmesi amacına yönelik olup, fazlaca bilimsellik iddiası ile yazılmamıştır. Kitapta görülebilecek eksikliklerin ve paylaşılmayan görüşlerin müelliflere iletilmesinden memnuniyet duyacağız..

Kitabın öğrencilerimize ve meslektaşlarımıza faydalı olmasını diliyoruz. 10.01.2014

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ

M. Halit KORKUSUZ

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Avukatlık mesleği, kamu düzeni ile yakından ilgili ve belli bir birikim gerektiren bir meslektir. Hukuk fakültelerinde öğretilen çoğu bilimsel teorisi olan derslerin sonunda öğrencilerin mezun olduktan sonra pratik hukuk hayatı ile uyum sağlamakta zorluk çektikleri bir gerçektir. Bu nedenle, Hukuk fakültesi mezunlarının çoğunluğunu teşkil eden avukatlık mesleğini icra edecek öğrencilerimizi, avukatlık mesleği hakkında, mesleğe fiilen başlamadan önce bilgilendirmek çok önemlidir. Çok yakın zamana kadar, Hukuk fakültelerimizin zorunlu dersleri arasına bir türlü alınmayan "Avukatlık Hukuku" artık artan ve yadsınamaz önemi nedeniyle, Türk Hukuk Fakültelerinin büyük çoğunluğunda zorunlu ders olarak okutulmaya başlanmıştır.

Kitabın ikinci baskısı yapılırken, Ankara Barosu önceki dönem başkan yardımcısı Sn. Av. Salih AKGÜL üstadımın çok büyük katkısını gördüğümü ve kendisine katkılarından dolayı minnetimi ifade etmek istediğimi belirtmem gerekir.

Elinizdeki bu kitap öğrencilerimizin ders notu ihtiyacını karşılamak ve avukat stajyerleri ile mesleğe başlayan avukatlara temel "avukatlık bilgisi" vermek amacıyla hazırlanmıştır. Bu anlamda çok bilimsellik iddiasında değildir ve bu eserde bir takım eksikliklerin olması tabiidir. Bundan sonra kitaba yönelik eleştiriler ile yazara yapılacak tashih önerileri ciddiyetle ve saygı ile değerlendirilecektir.

Kitabın öğrencilere ve hukukçulara faydalı olması dileğiyle.

10.04.2010

Doç. Dr. M. Refik KORKUSUZ

BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Avukatlık mesleği, kamu düzeni ile yakından ilgili ve belli bir formasyondan sonra elde edilebilecek bir meslektir. Tarihi derinliklere uzanan kökeni olmakla birlikte, son iki yüz yıllık insanlık tarihinde ise önemi yeniden keşfedilmiştir. Globalleşme olgusu ile de önemi her gün biraz daha artmaktadır. Bilindiği gibi, Hukuk fakülteleri, 1990'lı yıllara değin, Türkiye'de en fazla tercih edilen eşit ağırlık alanından öğrenci kabul eden fakültelerden biri idi. Bu tarihten sonra başlayan lisede "Eşit Ağırlık Alan" ında ÖSS sınavına giren öğrencilerin hukuk fakülteleri dışında kalan diğer bölümlere yönelik tercih süreci, son on yılda, tekrar eski ve tabii haline geri dönmüştür. Sonuçta, Hukuk fakültelerinin öneminin gündeme gelmesine neden olmuştur. Şüphesiz bu durumun gerekçelerinden biri de, avukatlık mesleğinin ülkemizde artan önemidir.

Hukuk fakültelerinde öğretilen çoğu bilimsel teorisi olan derslerin sonunda öğrencilerin mezun olduktan sonra pratik hukuk hayatı ile uyum sağlamada zorluk çektikleri bir gerçektir. Bu nedenle, Hukuk fakültesi mezunlarının büyük çoğunluğunu teşkil eden avukatlık mesleğini icra edecek öğrencilerimizi, avukatlık mesleği hakkında, mesleğe fiilen başlamadan önce bilgilendirmek çok önemlidir. Çok yakın zamana kadar, Hukuk fakültelerimizin zorunlu dersleri arasına bir türlü alınmayan "Avukatlık Hukuku" artık artan ve yadsınamaz önemi nedeniyle, Türk Hukuk Fakültelerinin büyük çoğunluğunda zorunlu ders olarak okutulmaya başlanmıştır.

Avukatlık kanununun çok önemli değişiklik gördüğü 2001 yılından sonra 3 ayrı yasa değişikliği yapılmıştır. Bu değişikliklerin sonuncusu 5728 sayılı torba kanun olarak kabul edilen çeşitli kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 8 Şubat 2008 Tarihli ve 26781 Sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Çalışmamızda bu değişiklikler de işlenmiştir.

Elinizdeki bu kitap öğrencilerimizin ders notu ihtiyacını karşılamak amacıyla hazırlanmış olup, onların meslekle tanışmasını amaçlamaktadır. Bu anlamda çok bilimsellik iddiasında değildir ve bu eserde bir takım eksikliklerin olması tabiidir. İlk basıdan sonra yazara yapılacak tashih önerileri ciddiyetle ve saygı ile değerlendirilecektir.

TBB meslek kurallarının ve önemli bazı disiplin kararlarının tespitinde, esere katkıda bulunan Şanlıurfa Barosu'na mensup sevgili öğrencim Av. Lamih ÇELİK' e, yine eserin tashihinde katkısını gördüğüm Diyarbakır Barosu üyesi öğrencim Av. Seyit Rıza KARAKAŞ' a ve Karahan yayınevi sahibi Seyfi KARAHAN' a teşekkür ediyorum.

Kitabın öğrencilerimize faydalı olması dileğiyle. 30.03.2008

Doç. Dr. M. Refik KORKUSUZ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ KISIM
AVUKATLIK MESLEĞİNİN TANIMI VE NİTELİKLERİ, KABUL ŞARTLARI
BİRİNCİ BÖLÜM
AVUKATLIK MESLEĞİNİN TANIMI VE NİTELİKLERİ

I-AVUKATLIK HİZMETİNİN TANIMI VE AMACI 3
A- AVUKATIN TANIMI 3
B- AVUKATLIĞIN AMACI 4
II- AVUKATLIK MESLEĞİNİN NİTELİKLERİ 5
A- KAMU HİZMETİ NİTELİĞİ 5
B- SERBEST MESLEK NİTELİĞİ 9
C- BAĞIMSIZLIK NİTELİĞİ 11
1- MESLEĞİNİ İCRA EDERKEN BAĞIMSIZLIK 12
2- AVUKATIN DEVLETE KARŞI BAĞIMSIZLIĞI 13
3- AVUKATIN YARGIYA KARŞI BAĞIMSIZLIĞI 15
4- MÜVEKKİLİNE KARŞI BAĞIMSIZLIK 16
D- TEKELCİ NİTELİĞİ 18
1- GENEL KURAL; BARO MENSUBU AVUKATLARIN TEKEL HAKKI VE AYKIRI DAVRANIŞIN YAPTIRIMI 18
2- AVUKATLARIN TEKEL HAKLARININ İSTİSNALARI 20
3- AVUKATLA TAKİP YAPMA ZORUNLULUĞU BULUNAN HALLER 28

İKİNCİ BÖLÜM
AVUKATLIK MESLEĞİNE KABUL ŞARTLARI

I-AVUKATLIK YAPABİLMEK İÇİN TEMEL ŞARTLAR 31
II- YAPILACAK HUKUK MESLEĞİ SINAVINDA BAŞARILI OLMAK 31
III- AVUKATLIK MESLEĞİ İÇİN ÖN ŞART; AVUKATLIK STAJI 33
A- STAJ BAŞLANGICI 33
B-STAJA BAŞLAMA VE STAJYERİN ÖDEVLERİ 35
1- STAJ YAPILMASI İÇİN GEREKLİ BAŞVURU USULU VE DEĞERLENDİRİLMESİ 35
2- STAJ YAPMA USULÜ 36
3- STAJ SÜRESİNCE YANINDA STAJ YAPILAN AVUKATIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ 37
4- STAJ DÖNEMİNE ARA VERİLMESİ HALİNDE YAPILACAK İŞLEMLER 37
C-AVUKATLIK STAJI YAPMA ZORUNLULUĞU BULUNMAYAN KİMSELER 38
D- STAJ İLE BAĞDAŞABİLEN İŞLER 39
E- STAJYERLERE BAROLARCA YAPILACAK YARDIMLAR 41
1- SOSYAL YARDIMLAR 41

2- STAJYERE BORÇ PARA (KREDİ) VERME 42
IV- LEVHASINA YAZILMAK İSTENEN BARO BÖLGESİNDE YERLEŞİM YERİ BULUNMASI 45
V- AVUKATLIĞA ENGEL BİR DURUMUN OLMAMASI 45
A- AVUKAT MESLEĞİNİ ENGELLEYEN DURUMLAR 46
1- AVUKATLIK MESLEĞİNİN İCRASINI SÜREKLİ OLARAK ENGELLEYEN HALLER .. 46
2- BAZI ÖZEL DURUMLAR NEDENİYLE AVUKATLIK MESLEĞİNİN İCRASINI ENGELLEYEN HALLER 48
B- AVUKATLIK İLE BAĞDAŞABİLEN HALLER 49
VI- AVUKATLIK İÇİN MÜRACAAT PROSEDÜRÜ VE RUHSATNAME 50
A- BARO YÖNETİMİNCE SÜRESİNDE KARAR VERİLMESİ HALİNDE 50
B- BARO YÖNETİMİNCE OLUMSUZ KARAR VERİLMESİ VEYA HİÇ KARAR VERİLMEMESİ HALİNDE 51
C- AVUKATLIK RUHSATNAMESİ VE YEMİN 52

İKİNCİ KISIM
BENZER HUKUKİ KURUMLAR VE AVUKATLIK SÖZLEŞMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM
BENZER HUKUKİ KURUMLAR

I- TEMSİL KURUMU, TANIMI VE UNSURLARI 53
A- TEMSİLİN TANIMI 53
B- TEMSİL KURUMUNUN UNSURLARI 55
C-TEMSİL KURUMUNUN BENZER KURUMLARDAN FARKLARI 56
II- İŞ SÖZLEŞMESİ, TANIMI VE UNSURLARI 58
A- İŞ SÖZLEŞMESİNİN TANIMI 58
B- İŞ SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI 59
1- İŞ GÖRME 59
2- BAĞIMLILIK 59
3- ÜCRET 60
4-İŞ SÖZLEŞMESİ İLE ÇALIŞAN AVUKATLARIN DURUMU 61
III- VEKALET SÖZLEŞMESİ, TANIMI VE UNSURLARI 62
A- VEKALET SÖZLEŞMESİNİN TANIMI 62
B- VEKALET SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI 63
1- BİR İŞİN GÖRÜLMESİ 63
2- ÜCRETİN ESASLI UNSUR OLMAMASI 64
3-TARAFLARIN İRADESİ 65
C- VEKALET SÖZLEŞMESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE ÖZELLİKLERİ 66
D- VEKALET SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN HAK VE BORÇLARI 66
1-VEKİLİN HAKLARI 66
2- VEKİLİN BORÇLARI 68
3- MÜVEKKİLİN HAKLARI 71
4- MÜVEKKİLİN BORÇLARI 71

E- VEKALET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ *72*
1- SÖZLEŞMENİN İFA İLE SONA ERMESİ 72
2- SÖZLEŞMENİN TEK TARAFLI OLARAK SONA ERDİRME HALLERİ 72
3-SÖZLEŞMENİN TARAFLARDAN BİRİNİN ÖLÜMÜ, EHLİYETSİZLİĞİ YA DA İFLASI NEDENİYLE SONA ERME HALLERİ 73
*F-*VEKALET *SÖZLEŞMESİNİN DİĞER İŞ SÖZLEŞMELERİNDEN FARKLARI* *74*
1- VEKALET SÖZLEŞMESİNDE SONUÇ DAHA ÖNEMLİDİR 74
2- VEKALET KURUMUNDA "TEVKİL" KURUMU VARDIR 74
3- VEKALET KURUMUNDA KURAL OLARAK "ÜCRET" ZORUNLU UNSUR DEĞİLDİR 75

İKİNCİ BÖLÜM
AVUKATLIK SÖZLEŞMESİ

I- AVUKATLIK SÖZLEŞMESİ, TANIMI VE UNSURLARI 77
A- AVUKATLIK SÖZLEŞMESİNİN TANIMI 77
B-AVUKATLIK SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI 78
1- BELLİ BİR HUKUKİ YARDIMI İHTİVA ETMESİ 79
2- BELİRLİ BİR MEBLAĞ DEĞERİ (ÜCRETİ) KAPSAMASI 80
3- KURAL OLARAK, TARAFLARIN İRADELERİNİN BELİRLEYİCİ OLMASI 81
4- TARAFLARDAN BİRİNİN (VEKİLİN) TEKEL HAKKINA SAHİP OLMASI 83
5- BAŞARIYA BAĞLI OLARAK ÜCRET EDİMİNİN MÜMKÜN OLMASI 84
6- İŞİN İFASINDAN SONRA, SÖZLEŞMENİN GEÇERSİZLİĞİNİN İLERİ SÜRÜLEMEMESİ 84
C-AVUKATLIK SÖZLEŞMENİN SONA ERME HALLERİ 85
D-AVUKATLIK SÖZLEŞMESİNİN DİĞER İKİ SÖZLEŞMEDEN FARKLARI 86
1- ÜCRET YÖNÜNDEN FARKLILIK 86
2- KİŞİ YÖNÜNDEN FARKLILIK 87
3- TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ BAKIMINDAN FARKLILIK 87
4- İŞE SON VERME VE İŞTEN ÇEKİLME BAKIMINDAN FARKLILIK 88
5-TAZMİNAT İSTEKLERİNDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ YÖNÜNDEN FARKLILIK 89

ÜÇÜNCÜ KISIM
AVUKATIN HAKLARI, YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE SORUMLULUKLARI

BİRİNCİ BÖLÜM
AVUKATIN HAKLARI

I-ÜCRET İSTEME HAKKI VE BU HAKKIN UYGULAMASI 91
A-ÜCRET İSTEME HAKKI 91
B-AVUKATLIK SÖZLEŞMESİNDE ÜCRET HAKKININ ÖZELLİKLERİ 93
1-ÜCRET, YAZILI SÖZLEŞME İLE BELİRLENİR. 93

2-ÜCRET, DAVANIN NİTELİĞİNE GÖRE MAKTU VEYA NİSBİ OLABİLİR 93
3-SÖZLEŞMEDE ÜCRET İLE İLGİLİ DÜZENLEME YOK YA DA GEÇERSİZ İSE UYUŞMAZLIK ANINDA YÜRÜRLÜKTE BULUNAN AAÜT HÜKÜMLERİ UYGULANIR 94
4-ÜCRET SÖZLEŞMESİNDE BELİRLENEN ÜCRETİN KANUNDA BELİRTİLEN TAVANIN AŞILMASI DURUMUNDA, KANUNDA BELİRTİLEN TAVAN ÜCRET MİKTARI GEÇERLİ OLUR 96
5-ÜCRET SÖZLEŞMESİNDE, PARA DIŞINDAKİ BİR METANIN AVUKATLIK ÜCRETİ OLARAK TESPİTİ MÜMKÜN DEĞİLDİR 97
6-DAVA VEYA TAKİP SONUNDA, KARARLA AAÜT' YE DAYANARAK KARŞI TARAFA YÜKLENECEK VEKALET ÜCRETİ AVUKATA AİTTİR 97
7-İFA EDİLMİŞ BİR AVUKATLIK ÜCRETİNİN GEÇERSİZLİĞİ İLERİ SÜRÜLEMEZ 97
8-AVUKATLIK ÜCRETİNİN, BELİRLİ BİR İŞLE SINIRLANDIRILMASI GEREKİR 98
C-MÜVEKKİLLERİN AVUKATLIK ÜCRETİNDEN MÜTESELSİLEN SORUMLULUĞU 98
D- AVUKATLIK ÜCRETİNİN RÜÇHANLI OLMASI 99
E-AVUKATLIK ÜCRETİNİN ALT VE ÜST SINIRI 100
1-AVUKATLIK ÜCRETİNİN ÜST SINIRI 100
2-AVUKATLIK ÜCRETİNİN ALT SINIRI 101
F- DAVA VEYA TAKİP SONUNDA YÜKLETİLECEK AVUKATLIK ÜCRETİ 109
1-BU NİTELİKTEKİ AVUKATLIK ÜCRETİNİN MAHİYETİ 109
2- BU NİTELİKTEKİ AVUKATLIK ÜCRETİNE İLİŞKİN ÖZEL DÜZENLEMELER 110
G-AVUKATIN AZLİNDE VEYA İSTİFASINDA ÜCRET HAKKI 112
1-AVUKATIN AZLİNDE ÜCRET 112
2-AVUKATIN İSTİFASINDA ÜCRET 118
H-MÜVEKKİLİN KARŞI TARAFLA SULH OLMASI VEYA DAVADAN FERAGATİ HALİNDE ÜCRET HAKKI 120
I- AVUKATIN BİR BAŞKA AVUKATI TEVKİL DURUMUNDA ÜCRET HAKKI 120
K-AVUKATLIK ÜCRETİNİN MUACCELİYET ANI 124
L- AVUKATLIK ÜCRET SÖZLEŞMELERİNDE UYGULAMADA ÇIKAN PROBLEMLERE YÖNELİK ÖNERİLER 125
II-AVUKATIN AVANS VE MASRAF İSTEME HAKKI 128
A-AVANS İSTEME HAKKI 128
B-AVUKATIN MASRAF İSTEME HAKKI 130
III-AVUKATIN DOSYA SAKLAMASI VE HAPİS HAKKI 133
A-DOSYA SAKLAMA HAKKI VE GÖREVİ 133
B-HAPİS HAKKI 134
1-HAPİS HAKKININ NİTELİĞİ 134
2-HAPİS HAKKINI KULLANMA ŞARTLARI 135
IV- AVUKATIN SOSYAL GÜVENCE HAKKI 137
A-AVUKATLARIN SOSYAL GÜVENLİK HAKKI 137
1-BİR İŞVEREN YANINDA HİZMET AKDİYLE ÇALIŞAN AVUKATLAR 137
2-KAMUDA MEMUR STATÜSÜ İLE ÇALIŞAN AVUKATLAR 138
3-BAĞIMSIZ ÇALIŞAN AVUKATLAR 138
4-STAJYER AVUKATLAR 144
B-SOSYAL DAYANIŞMA FONU 145
1- FON KURULMASININ AMACI 145

2- FONUN KURULMASI VE İŞLEVLERİ.....148
3- FON'UN SAĞLADIĞI SOSYAL YARDIMLARDAN YARARLANAN KİMSELER.....148

İKİNCİ BÖLÜM
AVUKATIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

I- YERİNE GETİRMEK ZORUNDA OLDUĞU YÜKÜMLÜKLERİ.....151
A- AVUKATIN BÜRO EDİNME ZORUNLULUĞU.....151
B- AYNI BÜRODA BİRLİKTE ÇALIŞMA.....152
1- AVUKATLIK ORTAKLIĞI.....153
2- ORTAKLARIN HAK VE BORÇLARI.....153
3- ORTAKLAR ARASINDAKİ UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ.....154
C- MESLEK KURALLARINA UYMA BORCU.....154
D- BAROYA KARŞI SORUMLULUKLARINI YERİNE GETİRME.....158
1-BARO BAŞKANI YA DA YÖNETİMİNİN AVUKATLIK KANUNUNA GÖRE VERDİĞİ İŞLERİ YERİNE GETİRME.....158
2-BARO KESENEKLERİNİ YERİNE GETİRME BORCU.....161
3-AVUKATIN, YAPTIĞI BAZI İŞLERLE İLGİLİ OLARAK, BAROYA BİLGİ VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....161
E- MÜVEKKİLİNE KARŞI YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....163
1- GÖRÜŞÜNE BAŞVURULAN KONUDA MÜVEKKİLİNİ AYDINLATMA VE DAVA SONUCU HAKKINDA BİLGİ VE TAHMİNİNİ SÖYLEME BORCU.....163
2-KARŞI TARAFLA YAPTIĞI GÖRÜŞMELERDEN MÜVEKKİLİNİ HABERDAR ETME YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....165
3- TAHSİL ETTİĞİ PARALARI DERHAL MÜVEKKİLİNE VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....166
4- BİLGİ VE BELGE İLE HESAP VERME BORCU.....168
5-SADAKAT BORCU.....169
6- ÜZERİNE ALDIĞI İŞİ ÖZENLE YAPMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....170
F- AVUKATIN AVUKATA BİLGİ VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....174
G- MAHKEMELERE VEKALET SUNMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....177
1- VEKALETNAMENİN ŞEKLİ.....178
2- VEKALETNAMEDE ÖZEL YETKİYİ GEREKTİREN VE GEREKTİRMEYEN İŞLEMLER.....178
3- DAVALARDA VEKALETNAMENİN MAHKEMEYE VERİLMESİ.....179
H- AVUKATIN YANINDA ÇALIŞACAK KİMSELERİN GEREKLİ NİTEKLİKLERE SAHİP OLMASI YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....181
I-FOTOKOPİ ALMA VE GEREKLİ TEBLİGAT İŞLERİNİ YAPTIRMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....182
İ-DURUŞMALARDA CÜBBE GİYME ZORUNLULUĞU.....183
K-SOSYAL GÜVENLİK PRİMLERİNİ ÖDEME YÜKÜMLÜĞÜ.....185
L- MÜVEKKİLİNİN TALEBİ İLE UYUŞMAZLIĞIN GİDERİLMESİ İÇİN KARŞI TARAF İLE UZLAŞMA SAĞLAMA BORCU.....185
1-UZLAŞMA MÜZAKERELERİ.....187
2- İHTİYARİ YA DA ZORUNLU ARABULUCUDA MÜZAKERE.....190
M- DURUŞMALARDA VE KEŞİFLERDE HAZIR BULUNMA YETKİ VE SORUMLULUĞU.....192

N- DİĞER YÜKÜMLÜLÜKLERİ 192
II- KAÇINMASI GEREKEN YÜKÜMLÜLÜKLER 193
A- AVUKATIN VEKALETTEN ÇEKİLMESİ VE BU SÜREDE BİR AVUKATIN GEÇİCİ OLARAK GÖREVLENDİRİLMESİ 193
B- İŞİN REDDİ ZORUNLULUĞU 194
C- ÇEKİŞMELİ HAKLARI EDİNME VE DAVA SONUNDA KAZANILAN EDİMLERE KATILMA YASAĞI 194
D- AVUKATLARIN REKLAM YASAĞI 195
E- AVUKATLARIN SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜKLERİ 197

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AVUKATIN HUKUKİ, DİSİPLİN VE CEZAİ SORUMLULUKLARI

I. AVUKATIN HUKUKİ SORUMLULUĞU 201
A- GENEL OLARAK HUKUKİ SORUMLULUK 201
B- AVUKATIN SÖZLEŞMESEL (AKDİ) SORUMLULUĞU 202
1-MADDİ TAZMİNAT SORUMLULUĞU 203
2-MANEVİ TAZMİNAT SORUMLULUĞU 209
II. AVUKATIN DİSİPLİN SORUMLULUĞU VE KOVUŞTURMA USULU 210
A-DİSİPLİN KOVUŞTURMASINDA TAKİP EDİLECEK USUL VE ESASLAR 210
1-DİSİPLİN KOVUŞTURMASININ AÇILMASI 210
2-ŞİKAYETLİ AVUKATIN SAVUNMASININ ALINMASI 211
3-DİSİPLİN KOVUŞTURMASINA YER OLMADIĞINA DAİR KARARLARA İTİRAZ 212
4-DİSİPLİN KOVUŞTURMASINA YER OLMADIĞINA DAİR KARARLARINA SÜRESİ İÇİNDE İTİRAZ EDİLMEMESİ 212
5-İŞTEN YASAKLAMANIN ZORUNLU OLDUĞU HALLER 213
B- AVUKATLARA UYGULANACAK DİSİPLİN CEZALARI 214
C-CEZA KOVUŞTURMASININ DİSİPLİN CEZALARINA TESİRİ 215
D-DİSİPLİN KURULUNDA DURUŞMA USULU 216
1-DURUŞMAYA ÇAĞRI 216
2-VİCAHİ DURUŞMA 216
3-GIYAPTA DURUŞMA 217
4-DELİLLERİN GÖSTERİLMESİ VE İNCELENMESİ 217
5-İSTİNABE TALİMATININ YERİNE GETİRİLMESİ 217
6-TANIK VE BİLİRKİŞİLERİN ÇAĞRILMASI 217
7-KARARLARIN TEBLİĞİ 218
E-DİSİPLİN KURULU KARARLARINA KARŞI İTİRAZ 218
F-KOVUŞTURMA VE CEZA ZAMANAŞIMI 219
G-DİSİPLİN KARARLARININ UYGULANMASI VE CEZALARININ SİLİNMESİ 220
1-BEŞ YILLIK DÖNEMDE İKİ VEYA DAHA FAZLA DİSİPLİN CEZASINDA ÜST CEZA TATBİKİ 220
2-PARA CEZASI VEYA GİDERLERİN TAHSİLİ 221
III. AVUKATIN CEZAİ SORUMLULUĞU 221

A- AVUKATLARIN AVUKATLIK SIFATINI TAŞIMASI NEDENİYLE İLGİLİ SUÇ KOVUŞTURMASI ALTINDA OLMASI....221
B-AVUKATLAR ALEYHİNDE BAŞLATILAN CEZA SORUŞTURMASINDA İZLENECEK USUL....221
1-AVUKATLIK GÖREVİ NEDENİYLE SORUŞTURMA BAŞLAMASI....221
2-AVUKATLARIN YAZIHANELERİ VE KONUTLARININ ARANMASI....224
C- AVUKATLARIN İŞLEYEBİLECEKLERİ BAŞLICA SUÇLAR....225
1-MESLEK SIRRINI İFŞA SUÇU....225
2-AVUKATIN GÖREVİNİ İHMALİ....226
3-AVUKATIN GÖREVİNİ KÖTÜYE KULLANMASI SUÇU....227
4-KARŞI TARAFLA ANLAŞARAK YETKİSİNİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇU....229
5-DAVA SONUCUNU YASADIŞI YOLLARLA ETKİLEMEK BAHANESİYLE VEKİL EDENİ DOLANDIRMA SUÇU (TCK, m. 158)....229
6-HİZMET NEDENİYLE GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA SUÇU (TCK, m. 155).....230
7-ÇIKAR KARŞILĞI İŞ GETİRME VE ARACI KULLANMA SUÇU (Avk. K. m. 48)....230
8-ASLI OLMAYAN VEYA ASLINA AYKIR BELGE VERME (SAHTECİLİK) SUÇU (Avk. K. m. 56)....231
9-AVUKATLIK UNVAN VEYA YETKİLERİNİ KULLANMA SUÇU (Avk. K. m. 63)....231
10-AVUKATLARIN KAMULAŞTIRMA YASASI HÜKÜMLERİNE AYKIRILIK SUÇLARI (Kamulaştırma K. m. 31)....232
11-AVUKATLARIN YAPTIKLARI DİĞER İŞLER NEDENİYLE, İŞLEYEBİLECEKLERİ DİĞER SUÇLAR....233

DÖRDÜNCÜ KISIM
AVUKATLARIN KAMU KURUMU NİTELİĞİNDEKİ MESLEK ÖRGÜTLERİ

I- BAROLAR....235
II- TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ....238
III- TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ'NİN ÜYESİ OLDUĞU ULUSLARARASI KURULUŞLAR...239
A- AB BAROLARI VE HUKUK KURULUŞLARI KONSEYİ (CCBE)....239
B- ULUSLAR ARASI BAROLAR BİRLİĞİ (IBA)....240

EKLER....241
EK-1 TBB AVUKATLIK MESLEK KURALLARI....241
EK-2 AVRUPA BİRLİĞİ AVUKATLIK MESLEK KURALLARI....246

AVUKATLIK SÖZLEŞMESİNDE OLMASI GEREKEN HUSUSLAR....256

KAYNAKÇA....259

KAYNAKÇA

ADAY, Nejat, Avukatlık Hukuku Esaslar, 2. Bası, Beta dağıtım A.Ş., İstanbul-1997.

AĞAR, Serkan, ELLER, M. Kağan, Yasal Vekalet Ücretinin Hukuki Niteliği ve KDV Karşısındaki Durumu, TBB Dergisi, S. 88, Mayıs-Haziran, 2010

AKINCI, Şahin, Vekalet Sözleşmesinin Sona Ermesi, Konya- 2004.

AKINTÜRK, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9. Bası, Beta Yayınları, Ankara-2003.

AKİL, Cenk, Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Kararları Işığında Avukatın Görevini Özenle Yerine Getirme Yükümlülüğü, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1) 2012.

AKKAN,Mine, http://www.hukukmerkezi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=132%3Adocdrakkan-qavukatla-temsil-zorunluluu-mutlaka-getirilmelidirq&catid=51%3Ahm-le-lgl-haberler&Itemid=79&lang=tr,E.T.19.12.2010.

ARIKAN, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara-1995, s. 202;

ASLAN, Ali Çetin, Avukatlık Hukukunda Reklam Yasağı, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2015,

AYAN, Mehmet, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Mimoza Yayınları, Konya-2002.

AYDIN, Murat, Avukatlık Ücreti, Seçkin Yayınevi, 5. Baskı, Ankara-2010.

BAŞPINAR, Veysel, Avukatlık Sözleşmesi ve Ücreti Hakkında Bazı Düşünceler, Ankara Barosu 2004 Hukuk Kurultayı, C. 3, Ankara Barosu Yayını, Ankara-2004.

CENTEL, Nur, Ceza Muhakemesi Hukukunda, Müdafi, Kazancı Yayınları, İstanbul-1984.

ÇAĞA, Taha, Acenteler Aleyhine Müvekkilerine İzafeten Açılan davalarda Sadır Olan İlamların İcrası, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, C.I, Ankara-1984.

ÇELİK, Lamih, Meslek Kurallarında Avukatın Özen Yükümlülüğü, TBB Dergisi, Eylül/Ekim 2007.

ÇELİK, Lamih, Avukatlık Meslek kuralları, Seçkin yayınları, Ankara-2008.

ÇELİK, Adil Giray, Savunma Mesleğinde Yemin, ABD, Y. 200, S. 4.

DEMİR, Bahadır, 6098 Sayılı Türk Borçları Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 6, S. 1, Yıl 2015.

EKMEKÇİ, Ömer, ÖZEKES, Muhammet, ATALI, Murat, SEVEN, Vural, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, Onikilevha Yayıncılık, No. 975, 2. Baskı, İstanbul-2019, s. 28.

EREM, Faruk, Meslek Kuralları Şerhi, Ankara Barosu Yayınları, Ankara-2002.

EREM, Faruk, Sosyal Ekonomi Açısından Avukatlık Ücreti, İBD, Y., 1972 .

EREM, Faruk, Avukatlar Hakkında Soruşturma İzni, ABD, 1977, s. 265.

EREM, Faruk, Avukatın İşi Reddetme Hakkı, Avukatlık Mesleği, Sorunlar-Çözüm Perspektifleri, İstanbul Barosu Başkanlığı, Sempozyumu, Antalya- 25-29 Ekim 1995.

http://eski.barobirlik.org.tr/mevzuat/avukata_ozel/yonetmelikler/sosyal_yardim.aspx, E. T. 10.12. 2010.

EYRENCİ, Öner, TAŞKENT, Savaş, ULUCAN, Devrim, Bireysel İş Hukuku, 3. Bası, Legal Yayınları, İstanbul-2006.

GENÇCAN, Ömer Uğur, Türk Medeni Kanunu, Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat, Yetkin Yayınları, 1. Cilt, Ankara-2004.

GÖKCAN, Hasan Tahsin, Açıklamalı Avukatlık Yasası, Görev Suçları, Kovuşturma ve Hukuki Sorumluluk, Seçkin Yayınları, Ankara-2001.
GÖKYAYLA, Emre, Avukatlık Sözleşmesinin Avukattın azli ve İstifasıyla Sona Ermesi, Ankara-2007.
GÜNDÜZ, Bilal, Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması, Ankara Barosu Dergisi, Y. 66, S. 1.
GÖREN, Ömer, Karşılaştıralı Avukatlık-Noterlik Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara-2010.
GÜNDAY, Cevdet İlhan, Sendikalar Kanunu Şerhi, Ankara-1995.
GÜNDAY, Metin, İdare Hukuku, Ankara-1998.
GÜNER, Semih, Avukatlık Hukuku, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara-2009.
GÜNERGÖK, Özcan, Avukatlık Sözleşmesi, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara-2009.
GÜRSELER, Güneş, Bir Avukat Yanında Aylıklı Olarak Çalışan Avukatın Durumunun Avukatlık Yasası Açısından Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, S. 63, Yıl 2006,
HATEMİ, Hüseyin, SEROZAN, Rona, ARPACI, A., Borçlar Hukuku Özel Bölüm, İstanbul-1992.
IORDENESCU, Cristian, TANSESCU, Mihail, Romanya'da Avukatların Tabi Olduğu Meslek kuralları, Ankara Barosu Dergisi, Y. 2002, S. 2.
İNAN, Ali Naim, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Ankara-1979.
İNANICI, Haluk, Marka ve Patent Vekilliği- Avukatlar Açısından Değerlendirme, Ankara Barosu Uluslar arası Hukuk Kurultayı, Ankara-2002, C.1.
KARAHAN, Sami, Ticari İşletme Hukuku, 6. Baskı, Konya- 1997.
KARATEKE, Songül, Avukatlık Sözleşmesinde Ücret, Ankara-2006, s. 25; AYDIN, Murat, Avukatlık Ücreti, Ankara-1999.
KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku, Giriş- Ticari İşletme, Ankara-1968.
KILIÇOĞLU, Ahmet, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara-2006.
KORKUSUZ, M. Refik, Uluslar arası Belgelerde ve Türk Anayasalarında Temel Hak ve Özgürlükler, AB DİHEP Yayını, İzmir-2005.
KORKUSUZ, M. Refik, UĞUR, Suat, Sosyal Güvenlik Hukukuna Giriş, 4. Bası, Bursa-2015.
KORKUSUZ, M. Refik, KORKUSUZ, M. Halit, Avukatlık Sözleşmesinin Özellikleri, Yeni Yüzyıl Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 1, S.2, İstanbul-2013.
KUNTER, Nurullah, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul-1967.
KURU, Baki, Hukuk Mahkemeleri Usulü El kitabı, Alfa, Ankara-1995
METİN, Hulusi, Savunma Sanatı ve Görevi Üzerine Düşünceler, Avukatlık Mesleğinin Geleneksel Rolünün Güçlendirilmesi, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği, Sorunlar-Çözüm Perspektifleri, İstanbul Barosu Başkanlığı, Sempozyum, Antalya- 25-29 Ekim 1995.
MISIR, Haşim, Avukatlık Disiplin Hukuku, TBB Yayınları, No. 139, Ankara-2008.
MÜDERRİSOĞLU, Feridun, Avukatlıkta Vekalet ve Ücret Sözleşmesi ve İçtihatlar, Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara-1974.
OKAY, Sadık, Meslek Sırrını İfşa, http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/320/3165.pdf s. 235, E. T. 31.01.2011.
ONURSAL, Erkut, www.alomaliye.com.tr (E.T., 01.12.2007).
ÖZDEN, Yekta Güngör, Meslek Ahlakı, AnkBD, 1972.
ÖZER, Atilla, Türkiye'de Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek kuruluşları, Anayasa Hukuku Açısından, Ankara-1984.
ÖZKAN SUNGURTEKİN, Meral, Avukatlık Hukuku, Barış Yayınları, İzmir-2006.
ÖZKAYA, Eraslan, Vekalet Sözleşmesi ve Kötüye Kullanılması, Ankara-1997.

PEKCANITEZ, Hakan, ATALAY, Oğuz, ÖZEKES, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 2. baskı, seçkin Yayınları, Ankara-2001.
PEKCANITEZ, Hakan, Yabancı Para Alacaklarının Tahsili, Ankara-1998.
PEKCANITEZ, Hakan, Dava Sonucuna Katılma yasağı, (Hasılı Davaya İştirak Yasağı), C. 63, İBD, 1989/10-11-12.
REİSOĞLU, Sefa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Onbirinci Baskı, İstanbul-1997.
R.G:, T. 11 Haziran 2022 ve S. 31863.
SARI, Suat, Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul-2004.
SAYMAN, Yücel, Avukat, Nereden? Avukat Bağımsız Neden? Günışığı, İstanbul- Mart 2003.
SUNGURTEKİN, Meral, Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir-1999.
SÜZEK, Sarper, İş Hukuku, 3. Bası, Ankara-2006.
TANDOĞAN, Haluk, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C II, İstanbul -1989.
TANRISEVEN, Süha, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yılları ve Özellikle Arabuluculuk, Makalelerim, 2006, Ankara-2007.
ULUER, Yıldırım, Anayasa Hukukunda ve idare Hukukunda Kamu Hizmeti, Anayasa yargısı, Ankara-1998.
YALÇINDURAN, Türker, Vekalet Sözleşmesinde Ücret, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara- 2007.
YAVUZ, Cevdet, Borçlar Hukuku Dersleri, Özel Hükümler, 3. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul - 2004.
ZEVKLİLER Aydın, AYDOĞDU Murat, PETEK Hasan, Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, 6. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara-1998.
www.angelfire.com/mt/savas1/avukatlikmesleininbagimsizligi. E. T., 19.12.2010.
https://barandogan.av.tr/blog/arabuluculuk/arabuluculuk-kanunu-nedir.html E.T. 20.03.2020.

www.barobirlik.org.tr/.../YENİ_SOSYAL_GÜVENLİK_SİSTEMİNDE_. E.T. 15.02.2106
https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/stajyer-avukatlar-yaninda-staj-yaptigi-avukatin-sigortalisi-olarak-calisabilecek-25387, E.T. 20.08.2022; https://twitter.com/talatcanbolat/status/1228354594931122176, E. T. 20.08.2022.
www.uludagsozluk.com/k/avukat/ E.T. 09.02.2011.
www.factoringdernegi.org.tr E.T., 30.11.2007..
https://mollaismailoglu.com/genel/avukatlarin-sigortaliligi/.20.03.2020.
www.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0083.pdf. E.T., 15.02.2016
www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=12641, E. T., 31.01.2011.
www.turkhukuksitesi.com/makale_423.htm, E.T. 19.12.2010.

İŞ ve MESLEK ETİĞİ

Prof. Dr. Ahmet ÖZÇELİK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-12-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

BİRKAÇ ÖZLÜ SÖZ

- Hatanın en büyüğü, hatalı olduğunu bilip, onu düzeltmeye çalışmamaktır.
- Bütün cihanı araştırdım, güzel ahlaktan daha üstün bir liyakat bulamadım.

Hz. Mevlana

- İnsana, aradığı şeye bakılarak değer biçilir.

Hz. Mevlana

- Demir gibi cahili, altın gibi bilginden daha kıymetli yapan şey ahlaktır.

Hz. Mevlana

- Doğru olmayan yapıcı olamaz. Goethe
- Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir.
  İlim, akıl ve ahlak ile çalışıp bizi geçen bizdendir.

Ahi Evran

- "Bir insanı ahlaken eğitmeden, sadece zihnen eğitmek, topluma bir bela kazandırmaktır". Roosevelt
- Hayatta en büyük hata, kendini hatasız kabul etmektir.
- "İnsanları yasa ve ceza ile yönetirseniz, onlar bir daha yanlış yapmayacaklar, ancak şeref ve utanma duygusuna sahip olmayacaklardır. İnsanları erdemle ve etik kurallar ile yönetirseniz, o zaman onlar hem utanma duygusuna sahip olacaklar hem de doğruyu yapmaya çalışacaklardır". Konfüçyüs.
- İnsanlar dilinin altında saklıdır. Konuşturun, seviyelerini anlarsınız.

Hz. Ali

- Her derde deva bulunur, lakin ahlaksızlık illetini iyi edecek bir ilaç yoktur. Hz. Ali.
- İnsan için en kıymetli olan şey yine insandır. Spinoza
- Dünyayı nasıl görmek istiyorsanız, ona göre davranın.
- Çağdaşlık, efendiler, adam olmak demektir.
- Sermaye borçlanabilirsiniz ama ödünç ahlak yoktur.
- Memleketler parasızlıktan değil, ahlaksızlıktan çökerler. Cicero

- İnsanlar düşündükleri gibi davranırlar.
- Akıl- Vicdan- Cesaret
- İnsan, vicdanı kadar insandır.
- İyi olmak yetmez, kötülerden de uzak durmak gerekir.
- Çalışma ahlakının geliştiği toplumun refah düzeyi, bu ahlakın zayıf ya da mevcut olmadığı toplumlara kıyasla daha yüksek olacaktır. J. M. Buchanan
- Arsızlar ve hırsızlar, bir toplumda korunur duruma gelirse, o toplumda çöküş hızlanır.
- Terbiyeli olmaya zaman ayırın, insan olabilmenin sembolü budur. Goethe
- Dürüstlük avanaklık değil, en değerli zenginliktir.
- Senin değilse alma, doğru değilse yapma, gerçek değilse söyleme, bilmiyorsan sus. Japon Atasözü
- Dürüstlük en iyi siyasettir. J. Atasözü
- Davranışlarınızı yönetin, yoksa onlar sizi yönetir. J. Atasözü
- Ahlak olmayan yerde, kanun bir şey yapamaz. Napolyon
- Kuvvetli ve üstün durumdayken affetmesini, hiddetli iken yumuşak davranmasını bil.
- Bir milletin ahlakı dişleri gibidir. Çürüdüğü nisbette acısını hisseder.

B. Shaw

- Dolandım misl-i cihan bulmadım başıma bir taç,

  Ne eğride tok gördüm, ne doğruda aç.
- Güç, akıl, düşünce ve sevgi ile yönlendirilmedikçe başarıya ulaşamaz.
- Başkalarını yenen kişi güçlüdür. Kendini yenen kişi ise kahramandır.

Lao Tse

- Akıllı insana hatasını göster sana teşekkür eder, cahil insan ise sana hakaret eder.

ÖNSÖZ

İnsanların her türlü davranışında; iyiyi, doğruyu, gerçeği düşünüp, uygulaması, toplumda yaşarken ahlaki kararlar verebilmesi önemlidir.

Etik, insanların bireysel ve toplumsal ilişkilerinde söz ve davranışlarını iyiye yöneltmeyi böylece bireylerin vicdan huzuru duymalarını, toplum düzeninin sağlanmasını, mutluluğu artırmayı amaç edinmiştir. Etik daima akılcı davranışı esas alan, evrensel ilkeler ortaya koyan bir alandır. İyi olmayı istemek işin temelinde yer almaktadır. İnsanların, özgürce ahlaki karar vermelerinde etik etkendir.

Rekabetin artması, teknolojik gelişmeler, toplumdaki değişimler, mesleklerdeki sorunlar etiğin öneminin daha yoğun hissedilmesine yol açmıştır. Günümüzde işletmelerin hedefi sadece kar elde etmek değil, paydaşların beklentilerini sosyal sorumluluk bilinciyle karşılamaktır. İşletmelerin iş etiğine aykırı davranmaları, uzun vadede somut ve ölçülebilir çıkarlarına, parasal getirilerine zarar vereceği gibi işletmelerin itibar kaybetmesine de neden olabilir. Bilim ve teknolojideki baş döndürücü gelişmelerin, iyi ve doğru amaçlar için kullanılması gereği ve endişesi, etiğe ilgiyi artırmaktadır.

Kişisel çıkar ve işletme kazancı çatışmaları, işletme karlılığı üzerine rekabet edici baskılar, kişisel değerler karşısında işletme amaçları, kültürler arası çatışmalar, işletmelerde etik sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Günümüzde nüfus artışı ve istihdam sorunları, çok uluslu firmaların yaygınlaşması, insan hakları ve demokrasi anlayışının yerleşmesi, hukukun üstünlüğü, karar ve davranışların sınır aşan boyutlardaki küresel etkileri, yolsuzluğun yaygın hal alması, iş ortamlarında ve mesleklerdeki onur koruma ve sorunları çözümlemek gayretleri, çevresel duyarlılıklar, tüketici bilinci, iş ve meslek etiğini, artan bir yoğunlukla gerekli konuma getirmiştir. Etik, toplumda yaşayan her bilinçli kişiye lazımdır.

Her din ve kültürde, süreç içerisinde değişse de, toplumdan topluma farklılık gösterse de, genel olarak söylenen her sözün ve yapılan her davranışın toplumsal bir kabul çerçevesi vardır. Bunlara etik/ahlak kuralları denir. Bu kurallar insani değerlerden ve erdemlerden, bilim ve sanattan beslendiği ölçüde evrenselleşir, aksi halde yok olup gider.

İş ve meslek etiği, her dönemde derecesi ve önemi farklılaşmakla birlikte bireyleri ve işletmeleri ilgilendiren bir konu olmuştur. Uygulanan ağır yaptırımlar, sürdürülebilirlik için etik davranmak, etik liderlik ve bunun paydaşlarca talep edilmesi, ekonomide özel sektör ağırlığının artması, devlet-özel sektör

ilişkileri, uluslar arası ilişkilerin gelişmesi, güven yaratma ihtiyacı, kaliteli personel istihdamı, yaşanan ekonomik krizler, çalışma ortamı ve sosyal koşullardaki iyileştirme gereksinimleri, etik konusunda bilgilenme ve eğitim ihtiyacı, kurumsallaşabilmek, iş ve meslek etiği konusundaki duyarlılıkların ve tavırların kaynak ve zaman israfını önlemesi, aşırı kazanma hırsının törpülenmesi, adil ücret uygulamaları, iş yerlerinde liyakata dayalı uygulamalar, şeffaflık ve hesap verebilirlik davranışlarının yaygınlaşması vb. pek çok isteğin karşılık bulabilmesi için iş ve meslek etiğine ihtiyaç vardır.

Bu kitap,daha önce İş Ve Meslek Etiği dersi için oluşturulup,yayınlanan ders notlarının güncellenmesi ,geliştirilmesi,ilaveler yapılması ile iş ve meslek etiğine ilgi ve ihtiyaç duyanları bilgilendirmek için hazırlanmıştır. Konuların işlenmesinde, yararlanılan kaynaklar listesinde yer verilen eserlerden önemli ölçüde faydalanılmıştır. Bu çalışmaları yapan tüm yazarlara ayrı ayrı teşekkür etmek bir borçtur. Kitabın eksikleri, hataları olabilir. Bu konudaki yapıcı eleştiriler, katkı sağlayacaktır.

Bu kitap, iş ve mesleki davranış ilkeleri konusunda bilgilenmek isteyenlerin ihtiyacını karşıladığı ölçüde yazar için mutluluk kaynağı olacaktır.

Ankara-2022

Prof.Dr. Ahmet ÖZÇELİK

İÇİNDEKİLER

1.ETİK KAVRAMI 1
1.1.Etik ve Ahlak 3
1.2.Etik ve Hukuk 4
1.3.Etik ve Din 6
1.4.Etik ve Kültür 7
1.5.Etik ve Sosyal Sorumluluk 8

2. DEONTOLOJİK ETİK (Ödev Etiği) 10
2.1. Deontolojik Etik 10
2.2. Teleolojik Etik 15

3. TOPLUMUN ORTAK DEĞERLERİ 19

4. ETİK TARİHİ 22
4.1. Eski Yunanda Etik 22
4.2. Dünyada İş Etiğinin Geçmişi 23
4.3. Türkiye'de İş Etiğinin Geçmişi 26

5. ETİK VE TOPLUMSAL DEĞİŞİM 29

6. İNSAN VE ETİK 32

7. UYGULAMALI ETİK 36

8. ETİK KARAR VERMEK SÜRECİ 40
8.1. Etik Açıdan Karar Vermede İzlenecek Yol ve Yöntemler 45

9. ETİĞİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ 49
9.1. Etiğin, Psikoloji İle İlişkisi 49
9.2. Etiğin, Sosyoloji İle İlişkisi 49
9.3. Etiğin, Teoloji İle İlişkisi 50
9.4. Etiğin, Hukuk Bilimi İle İlişkisi 50
9.5. Etiğin, Eğitimle İlişkisi 50

10. KAMU ETİĞİ 52
10.1. Yolsuzluk 60
10.2. Türkiye'de Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri 64

11. İŞ VE MESLEK ETİĞİ 72
11.1. İş Etiğinin Ayrımı 82
11.2. İş Etiğinin Gerekliliği 83
11.3. Yönetim Etiği 87
11.4. Pazarlama Etiği 94
11.5. Muhasebe Etiği 99
11.6. Kişilerin İş Etiği Kurallarına Uyumundan Beklenenler 101
11.7. İş Etiği Konularındaki Değişmeler 102
11.8. İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları 103
11.9. İşletmelerde Etik Açıdan Yönetim 106
11.10. Niçin İş Etiğine Aykırı Davranılır? 110

12. İŞ ETİĞİ YÖNETİMİ 117
12. 1. İşyeri Etik Sistemi 118
12.2. Kurumlarda Etik Davranışın Yerleştirilmesi Programı 125

13. MOBBİNG (BEZDİRİ) 128

14. BİLİMSEL ARAŞTIRMA ETİĞİ 139

KAYNAKLAR 145

BAZI MESLEKLER İÇİN MESLEKİ DAVRANIŞ İLKELERİ 149

EK-I 149
Mühendis ve Mimarlar İçin Mesleki Davranış Kuralları 149

EK-II 152
Avukatlık Mesleki Etik Kuralları 152

EK-III 157
Hekimlik Andı ve Hekimlik Meslek Etiği Kuralları 157

EK- IV 168
Bankacılık Etik İlkeleri 168

EK- V 173
Sigorta Eksperleri Etik Kuralları 173

EK- VI 182
Gazetecilik Meslek İlkeleri 182

KAYNAKLAR

ANONİM, 1992. İş Ahlakı Ve Türkiye'de İş Ahlakına Yönelik Tutumlar, TÜGİAD Yayını, İstanbul.

ANONİM, 2009. Global Corruption Barometer 2009, Transparency International.

ANONİM, 2012. Kamu Görevlileri Etik Rehberi, T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu Yayını, Ankara.

ANONİM, "İşyerinde Psikolojik Taciz Mobbing Ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu, TMBB Alt Komisyon Raporu.

ANTAL, A.B., 1992. Corporote Social Performance, Redscovering Actors in Their Organizational Context, We stview Press, Colorado.

ARIKAN, S. 1995. "İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı", H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, Sayı:13, s. 171-180, Ankara.

ARSLAN, M. 2001. İş ve Meslek Ahlakı, Nobel Yayın-Dağıtım, Ankara.

AY. Ü. 2003. İşletmelerde Etik ve Sosyal Sorumluluk, Nobel Yayınları, Adana.

AYDIN, İ. 2016, Akademik Etik,1. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

AZQUETA, D.-Gonzalo Delacamara, 2005. "Ethics, Economics and Environmental Management", Ecological Economics, Cilt:56, Sayı:4, s. 524-533.

BAUMAN, Z., 1998. Postmodern Etik, (Çeviren: Alev Türker), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

BAYRAK, S. 2001. İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk, Beta Yay., İstanbul.

BECKER, H. –FRİTZCHE, D.J., 1987. "Business Ethics: A Cross-Cultural Comparasion Of Managers" Attitudes, Journal of Business Ethics 6, p. 289-295.

BERKMAN, Ü., 1983. Az Gelişmiş Ülkelerde Kamu Yönetiminde Yolsuzluk ve Rüşvet, TODAİE, Ankara.

BİLEN, A.- YIMAZ, Y., 2014. "Muhasebe Mesleğinde Etik ve Etikle İlgili Çalışmalar", Dicle Üni. İ.İ.B.F. Dergisi, cilt:2, sayı: 6, sayfa: 57-72.

CENGİZHAN, C., 2019. Temel Etiği Kuramları, (https://cahitcengizhan.com/temel-etiği-kuramları).

CEVİZCİ, A., 2016. Uygulamalı Etik, Anadolu Üni. Yay. No. 2487, Eskişehir Say Yayınları, İstanbul.

COLERO, L., 1997. "A Framework For Universal Principles of Etics", www.ethics.ube.ca/papers/invited-colero. html, Erişim Tarihi: 11.02.2013.

ÇAĞATAY, N., 1990. Bir Türk Kurumu Olan Ahilik, AKDTYK Yayını, Ankara.

ÇİFTÇİ, Y.-ÇİFTÇİ, B., 2003. "Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği", Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı: 10, s. 82-84.

ÇİFTÇİOĞLU, B.A., 2011. " Sosyal Sorumluluk ve Etik İlişkisi", İşletme Etiği, Beta Yayınevi, Yayın no: 2428, s:55-65.

DOĞAN, N., "İş Etiği ve İşletmelerde Etik Çöküş", S.Ü.İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, s: 179-200.

DONALDSON, T. And P.H.Werhare, 1999. Ethical Issues in Business: A Philosophical Approach, Pretice Hall, USA.

EKİNCİ, Y., 2011. Ahilik, 11. Baskı, Ankara. Türk İdare Dergisi, s:1-12.

ERGÜN, H.- GÜL, K., "Muhasebe Mesleği Etik Kuralları ve Bu Kuralların Meslek Mensuplarınca Algılanışı", dergipark.org.tr.

ERTEKİN, C. Ve Ark.ları. 2002. Bilimsel Araştırmada Etik ve Sorunları, TÜBA Yay. No:1, Ankara.

ERYILMAZ, B., 2005, "Etik Kültürü Geliştirmek".

GÜCENME, Ü.-ERTAN, Y., 2011. "Muhasebe ve Etik", İşletme Etiği, Editör: Z.Sabuncuoğlu, Beta Basım Yayım Dağıtım, Yay.No:2428, İşletme-Ekonomi Dizisi:472, s. 197-216, İstanbul.

HİTT, W.D., 1990, Ethics and Leadership: Petting Theory into Practice. Colombus, Batelle Press.

İŞSEVEROĞLU, G., 2001. "İşletmelerde Sosyal Sorumluluk ve Etik", Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 8, Sayı:2, s:56-67.

JONES, M. T., 1991. "Ethical Decision Making By Individuals in Organizations: An-Issue-Contingent Model", Academy of Management Review, Cilt:16, Sayı:2, P. 366-395.

KILLIOĞLU, İ., 1988. Ahlak-Hukuk İlişkisi, M.Ü. İFAV Yayını, İstanbul.

McMAHON, T.F., 1977. "History of Business Ethics", The Blackwell Encyclopedic Dictionary of Business Ethics, Oxford: Blackwell Publishers, p.317-320.

MENDONCA, M., 2001. "Preparing For Ethical Leadership in Organizations", Canadian Journal of Administrative Sciences, 18(4), P. 266-276.

NARDALCI, S., 2011. Organik Ürünlerin Pazarlanması ve Etik Sorunlar, İstanbul Ticaret Odası Yayını No: 2010-96, İstanbul

NUTTAL, J., 1995. Ahlak Üzerine Tartışmalar-Etiğe Giriş, (Çeviren:Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

OSMAY, N., 1985. İnsan Mühendisliği, Fahrettin Telseren Yayınları, Ankara.

ÖZÇELİK, A., 2005. Tarım Tarihi ve Deontolojisi, A.Ü. Ziraat Fak. Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayını No:8, Ankara.

ÖZÇELİK, A., 2015. İş ve Meslek Etiği, A.Ü. Fen Bil. Enst. T. Gel. ABD, Yay No: 21, Ankara.

ÖZDAŞLI, K.-DERYA,S., 2011. "Yönetim ve Etik" İşletme Etiği Editör:Z.Sabuncuoğlu, Beta Basım Yayım Dağıtım, Yay.No:2428 İşletme-Ekonomi Dizisi:472, s. 67-84. İstanbul.

ÖZDEMİR, M., 2008, "Kamu Yönetiminde Etik", ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:4, Sayı:7, s: 179-195.

ÖZDEN, H. – ELÇİOĞLU,Ö., 1997. "Değişim ve Etik", T Klin J Med Ethics 1997. 5, s:35-38.

ÖZGENER, Ş., 2004. İş Ahlakının Temelleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

PEHLİVAN, İ., 2002. Yönetsel Mesleki Ve Örgütsel Etik, Pagem A Yayınları 3. Baskı, Ankara.

PIEPER, A., 1999. Etiğe Giriş, (Çevirenler:V. Atayman-G.Sezer), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

SABANCI HOLDİNG, İş Etiği Kuralları, ("http://www.sabanci.com>calismaprensipleri>is-etigi-kurallari").

TAK, B., 2011. "İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları ve ETİK" İşletme Etiği, Beta Basım Yayım Dağıtım,Editör: Z. Sabuncuoğlu, 1, Yay.No:2428, İşletme-Ekonomi Dizisi:472, s. 39-54, İstanbul.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2006. Meslek Etiği, MEGEP, Ankara.

T.C. Resmi Gazete, 08.09.2004 Tarih ve Sayı:25577.

T.C. Resmi Gazete, 09.09.2004 Tarih ve Sayı:25578.

T.C. Resmi Gazete, 13.04.2005. Tarih ve Sayı: 25785.

TEİD, 2014. İşletmeler İçin Temel Etik Yönetimi, Hümanist Yayıncılık, İstanbul.

TİCE, 2020. 7 Adımda Temel Etik Karar Alma Mekanizması. www.tice.org.tr,

TONUS, H.Z.- ORUÇ, İ. 2012. "İnsan Kaynakları Yönetiminde Etik Dışı Davranışlar ve Yönetimi: Bir İşletmenin Personel Yönetmeliği İçerik Analizi", İş Ahlakı Dergisi, Kasım 2012. Cilt:5, Sayı: 15, Sayfa: 149-181.

TORLA, Ö.-ÜNDER, H. Ve Diğerleri, İş Etiği, Anadolu Üni. AÖF Yay. No, 1964, Eskişehir.

TORLAK, Ö., 2001. Pazarlama Ahlakı: Sosyal Sorumluluklar Ekseninde Pazarlama Kararları Ve Tüketici Davranışlarının Analizi, Beta Yayınları, İstanbul.

TORUN, E., 2011. "Üniversite (Yüksek Öğretim) Ve Mobbing", Mobbingle Mücadele Sempozyumu, Ankara Tebliğ, TOBB ETÜ Hukuk Fakültesi, 2011.

UYAR, T. "Pazarlama Etiği", (www.tevfikuyar.com)

ÜÇAL, T.-MALCOLM, D., 2003. Ahlak, Kutsal Kitap'a Göre Etik, 2. Basım, İstanbul

ÜZÜMCÜOĞLU, A., 2019. Immanuel Kant, 4. Baskı, Parola Yayınları, İstanbul.

ÜZÜMCÜOĞLU, A., 2019, Aristoteles, 4. Baskı, Parola Yayınları, İstanbul.

ÜZÜMCÜOĞLU, A., 2019, Platon, 4. Baskı, Parola Yayınları, no: 456, İstanbul.

VELASQUEZ, M.G., 2002. Business Ethics: Concepts And Cases, 5. Edition, Prentice Hall.

YANIK, S.- TÜRKER, İ., 2012. "Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlanmasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama)", İ.Ü. Siyasal Bil. Fak. Dergisi, No:247, Ekim 2012, s:291-308.

YILDIZ, H. 2005. "İş Ahlakı Ve Yönetim", 19-10.2005 Tarihli Akşam Gazetesi.

YILDIZLAR YATIRIM HOLDİNG, Holding ve Grup Şirketleri Etik Kurallar ve Çalışma İlkeleri, (www.yildizentegre.com).

YILMAZ, S. Vd., 2008. İnsan Kaynakları Yönetimi, Lisans Yayıncılık, İstanbul.

YÜKSEL, C., 2005. Devlette Etikten Etik Devlete, Cilt:1 ve 2, TÜSİAD devlette Etik Altyapı Dizisi no:1 ve 2, Yayın 11/411 ve 412, İstanbul.

www.akademik.adu.edu.tr>myo>cine>webfolders>file>Meslek Etiği (1)

www.remedetikhat.com.tr/blog/isyerinde-mobbing

www.memurlar.net.(28.02.2020)

İKTİSADA GİRİŞ

Prof. Dr. Hasan Alp ÖZEL
Dr.Öğr. Üyesi Hüseyin Utku DEMiR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-15-9

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İktisat bilimi temelde kıt olan kaynakların sonsuz insan ihtiyaçlarına ne şekilde cevap vereceği sorusu üzerine kurulmuştur. İktisat kitapları bu temel sorunsalı iki genel başlıkta ele almaktadır.
Bu başlıklara paralel olarak bu çalışma da mikro iktisada giriş ve makro iktisada giriş olmak üzere iki temel ayrımdan oluşmaktadır. Birinci ayrım mikro iktisada girişden oluşmaktadır. İkinci ayrım ise makro iktisada girişten oluşmaktadır. Çalışma, iki temel ayrımdan oluştuğu için, her ayrımın sorumluluğu kendi yazarındadır.
Çalışmanın birinci ayrımı Prof. Dr. Hasan Alp ÖZEL tarafından oluşturulmuştur. Birinci ayrım toplam beş bölümden oluşturulmuştur.
Mikro iktisada giriş mahiyetinde olan birinci ayrımın ilk bölümünde ekonomi konusundaki temel kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde, arz, talep ve esneklik konuları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, tüketici teorisi incelenmiştir. Dördüncü bölümde üretici teorisi incelenmiştir. Son bölüm de ise mal piyasaları incelenmiştir.
Çalışmanın ikinci ayrımı Dr. Öğr. Üy. Hüseyin Utku DEMİR

tarafından oluşturulmuştur. İkinci ayrım toplam altı bölümden oluşturulmuştur.

Makro iktisada giriş mahiyetinde olan ikinci ayrımın ilk bölümünde ekonomik modelleme, ekonometrik yöntemler, dünya ve Türkiye ekonomisi kavramlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) hesaplama yöntemleri, GSYH bileşenleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, toplam talebin bileşenleri ve maliye politikası, IS eğrisi ve ekonominin toplam talebi, mal piyasası dengesi, maliye politikası ve çarpan etkisi, IS eğrisinin türetilmesi incelenmiştir. Dördüncü bölümde, para arzı ve para politikası, paranın miktar teorisi, para arzı ve para talebi, LM eğrisinin türetilmesi konuları açıklanmıştır. Beşinci bölümde, IS-LM eğrisi ele alınmış ve kısa dönem dengesi incelenmiştir. Son bölümde Solow Büyüme modeli incelenmiştir.

Çalışma, ön lisans, lisans öğrencilerinin yanında konuya ilgi duyan araştırmacıların da yararlanabilmesi için mümkün olduğunca basit bir dille yazılmış, cümlelerin kısa ve öz olmasına özen gösterilmiştir.

Ayrıca konular grafik ve tablolarla desteklenmiş, okuyucunun görsel hafızasına da hitap edilmesi amaçlanmıştır.

Öğrencilerin ileride gireceği sınavlara yardımcı olmak için terimlerin ingilizcesine de yer verilmiş, böylece öğrencilerin terimlere göz aşınalığı sağlanması amaçlanmıştır.

Ayrıca her bölümün sonuna bölümle ilgili temel konuları içeren test ve klasik sorular eklenerek, öğrencilere kendilerini sınama olanağı verilmiştir.

Şüphesiz her çalışmada olduğu gibi, bu çalışmada da yoğun bir emek bulunmaktadır. Çalışma konulara giriş mahiyetinde yaklaştığı için ayrıntılara girip okuyucunun dikkatini dağıtmamaya özen gösterilmiştir.

Ancak tarafımıza ait eksik ve hatalar var ise, her türlü görüş ve öneri için alpalp78@hotmail.com ve hutkudemir@gmail.com adreslerinden eleştirilere açık olduğumuzu da belirtmek isteriz.

Çalışma süresince bize gösterdikleri destek ve sabırdan dolayı Prof. Dr. Hasan Alp ÖZEL'in eşi İris ve kızı Defne ÖZEL'e, aynı zamanda Dr. Öğr. Üy. Hüseyin Utku DEMİR'in annesi Kudret

DEMİR ve ablası Hülya DEMİR'e teşekkürlerimizi iletiriz.
Prof. Dr. Hasan Alp ÖZEL
Dr. Öğr. Ü. Hüseyin Utku DEMİR
2022-Karabük

İÇİNDEKİLER

Introduction 3

1 GİRİŞ VE TEMEL KAVRAMLAR 21

1.1 İKTİSAT BİLİMİNİN TANIMI 21
1.2 POZİTİF İKTİSAT-NORMATİF İKTİSAT AYRIMI 22
1.3 MİKRO İKTİSAT-MAKRO İKTİSAT AYRIMI 23
1.4 İKTİSADİ ANALİZLER 23
1.5 İHTİYAÇ KAVRAMI 24
1.6 MAL, HİZMET, FAYDA KAVRAMLARI 26
1.7 ÜRETİM-TÜKETİM 26
1.8 EKONOMİK SİSTEMLER 27
1.9 İKTİSADİ GRAFİKLERİ ANLAMAK 28
1.10 ÜRETİM FAKTÖRLERİ 33
1.11 ÜRETİM İMKANLARI EĞRİSİ 34

2 TALEP-ARZ-ESNEKLİK 43
2.1 TALEP 43
2.2 ARZ 50
2.3 TAM REKABET PİYASASINDA DENGE OLUŞUMU 56
2.4 ARZ VE TALEP DEĞİŞMELERİNİN PİYASA FİYATINA ETKİSİ 60
2.5 ÜRETİCİ VE TÜKETİCİ RANTI 68
2.6 TALEBİN FİYAT ESNEKLİĞİ 70
2.7 ARZIN FİYAT ESNEKLİĞİ 76
2.8 TALEBİN GELİR ESNEKLİĞİ 80
2.9 TALEBİN ÇAPRAZ FİYAT ESNEKLİĞİ 81

3 TÜKETİCİ TEORİSİ 89
3.1 KARDİNAL FAYDA TEORİSİ 89
3.2 TÜKETİCİ DENGESİ (ORDİNAL YAKLAŞIM) 93

4 ÜRETİCİ TEORİSİ 107
4.1 ÜRETİM FONKSİYONU 107
4.2 KISA DÖNEM TOPLAM ÜRÜN, MARJİNAL ÜRÜN, ORTALAMA ÜRÜN EĞRİLERİ 108
4.3 FİRMA İÇİN OPTİMAL FAKTÖR BİLEŞİMİ SEÇİMİ 110
4.4 MALİYETLER 117

5 MAL PİYASALARI 131
5.1 TAM REKABET PİYASASININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ 131
5.2 MONOPOL PİYASASI 138
5.3 MONOPOLCÜ REKABET PİYASASI 143
5.4 OLİGOPOL PİYASASI 147

6 MAKRO İKTİSADA GİRİŞ 161
6.1 FİYATLAR KISA VADEDE SABİT MİDİR? 161

6.2 EKONOMİK MODELLEME 165
6.3 EKONOMETRİK YÖNTEMLER 170
6.4 DÜNYA VE TÜRKİYE EKONOMİSİ 174

7 MİLLİ GELİR 187
7.1 GİRİŞ 187
7.2 GSYH HESAPLAMA YÖNTEMLERİ 188
7.3 GSYH'NİN BİLEŞENLERİ 191

8 TOPLAM TALEBİN BİLEŞENLERİ 195
8.1 GİRİŞ 195
8.2 TOPLAM TALEBİN BİLEŞENLERİ 196
8.3 IS EĞRİSİ VE EKONOMİNİN TOPLAM TALEBİ 204
8.4 MAL PİYASASININ DENGESİ 206
8.5 MALİYE POLİTİKASI VE ÇARPAN ETKİSİ 210
8.6 IS EĞRİSİNİN TÜRETİLMESİ 219

9 PARA ARZI VE PARA POLİTİKASI 225
9.1 PARA ARZI 225
9.2 PARANIN MİKTAR TEORİSİ 230
9.3 PARA TALEBİ 233
9.4 PARA ARZI VE PARA TALEBİ 235
9.5 LM EĞRİSİNİN TÜRETİLMESİ 235

10 IS-LM EĞRİSİ 239
10.1 KISA DÖNEM IS - LM DENGESİ 239
10.2 MALİYE POLİTİKASI DENGEYİ NASIL ETKİLER? 240
10.3 PARA POLİTİKASI DENGEYİ NASIL ETKİLER? 241
10.4 MALİYE POLİTİKASI VE PARA POLİTİKASI DENGEYİ NASIL ETKİLER? 242

11 BÜYÜME TEORİSİ: SOLOW MODELİ 247
11.1 GİRİŞ 247
11.2 BASİT SOLOW MODELİ 250

KAYNAKÇA

Mankiw N, Gregory (2006). Macroeconomics. New York: Worth Publishers.

Paul Krugman, Mr Robin Wells (2012). Macroeconomics. Worth Publishers Inc.

Olivier, Blanchard (2016). Macroeconomics. Pearson.

R. Glenn Hubbard, Tony O'Brien. (2018).Macroeconomics. Pearson.

Robert Feenstra, Alan Taylor (2016). International Macroeconomics. Worth Publishers.

Frederic Mishkin (2015). Economics of Money and Banking and Financial Markets. Pearson.

PARKIN, Michael (2012). Economics. 10. Baskı, Pearson, Boston.

BANKA HİZMETLERİ PAZARLAMASI

Editör
Mehmet Akif ÇAKIRER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-65-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bir ekonomide hiç şüphesiz, bankacılık ve finans sektörü en önemli hizmet sektörleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla bankacılık sektörü ekonominin bel kemiğini oluşturmaktadır. Her ekonomide bankacılık sektörü genellikle öndedir ve ekonominin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle, bu sektör her zaman özel bir öneme sahiptir ve ekonominin refahında önemli bir rol oynar. Bankalar dünya genelinde finansal hizmetler endüstrisinin temelini oluşturan ve ülke ekonomisine büyümeyi, kalkınmayı ve tüm insanlığın refahını sağlayan çok önemli bir role sahip kurumlardır.

Pazarlama günlük hayatımızı derinden etkilemektedir. Pazarlama uygulamaları, hemen hemen tüm alanlarda sürekli olarak değişmekte ve yenilenmektedir. Pazarlama, işletmenin hayatta kalmasının temel taşıdır. Günümüzde işletmelerin finansal başarısı da pazarlama fonksiyonuna bağlıdır. Geçen yüzyılda, küresel bankacılık sektörü çeşitli aşamalardan ve önemli değişikliklerden geçti. Bunun yanında esas olarak, bankacılık operasyonlarının modernizasyonu ve otomasyonu, banka birleşmeleri ve güçlü pazarlama ile büyük bankacılık holdinglerinin oluşmasıyla yeniden yapılanma sürecinden geçmiştir. Bu hızlı gelişen ekonomi, hızla değişen teknolojileri, tüm iş alanlarında bilgi yoğunluğunu artırarak tedarik zincirleri ve yeni iş biçimleri ve hizmet dağıtım kanallarıyla bankacılık sektöründe İnternet, bankacılık hizmetleri sunmak için nispeten yeni bir kanal olmuştur. İnternete bağlı mobil bankacılık tüm bankacılık hizmetlerini yerine getiren yeni bir sistem ortaya çıkarmıştır. Bütün bu teknolojik gelişmeler, pek çok kişinin "Dijital Ekonomi" olarak adlandırdığı yeni bir ekonomi türü ortaya çıkartmıştır. Ülkemizde bankacılık sektörünün kârı 2021'de yüzde 57 arttı, bankacılık sektörünün 2020 yılında 58,5 milyar lira olan toplam net kârı 2021 yılında 92,1 milyar liraya yükselmiştir.

Pazarlama, günümüzde bankacılık sektöründe hayati bir rol oynar. Bir bankanın, değerli müşterilerle, onların ihtiyaçlarını karşılamak için ölçü olarak kullanılabilecek yenilikçi fikirler eşliğinde iyi ilişkiler geliştirmesi çok önemlidir. Müşteriler kaliteli hizmet beklemektedir. Başarılı bankacılık şirketlerinin yegâne belirleyicisi hizmet kalitesi faktörüdür. Bu nedenle günümüzde sektörde faaliyet gösteren tüm bankalarının proaktif pazarlama stratejilerini kabul etmesi ve bu yönde sistematik adımlar atması gerekmektedir.

Bankacılık sektörü, müşterilerine farklı bankacılık türleri ve bağlantılı hizmetler sunmaktadır. Banka müşterileri çoğunlukla fon fazlası veya eksikliği olan ve çeşitli finansal hizmetlere ihtiyaç duyan kişi ve kuruluşlardır. Bu müşteriler ekonominin farklı katmanlarındandır, farklı coğrafi bölgelere, alanlara aittirler ve farklı meslek ve işletmelere sahiptirler. Basit bir ifadeyle, banka pazarlaması, bankanın kurumsal hedeflerini ve çevresel kısıtlamaları kontrol ederek, müşterinin ihtiyaç duyduğu hizmetlerin tasarım yapısı, yerleşimi ve sunumudur.

Farklı üniversitelerin çok değerli akademisyenleri ve sektör çalışanlarıyla birlikte hazırlamış olduğumuz bu eser, kitap yazma fikrinin ortaya çıkmasından başlayarak, hazırlık aşamasından yayımlanmasına kadar hem zorlu hem de keyifli bir çalışmaya dönüştü. Bu süreçteki en önemli kazanımım ise bankacılık hizmet pazarlaması gibi çok önemli bir konuda kitabın tamamlanması ile bir hayalin gerçeğe dönüştürülmesi oldu. Kitabımız aşağıdaki bölümlerden oluşuyor:

Bölüm Özeti: Her bölümün sonlarında bölümde geçen temel konular kısaca özetlenmiştir.

Tartışma Soruları: Okuyucunun öğrenmiş olduğu konular hakkındaki bilgisini ölçmek veya okuyucuyu sınava hazırlamak için her bölümün sonunda tartışma sorularına yer verilmiştir.

Öğretim elemanı sunuları: Her bölüme ilişkin sunum slaytları hazırlanarak kitabı dersinde okutacak öğretim elemanlarına sunulmuştur. Kitabı derslerinde okutacak öğretim elemanları kitabın sunum slaytlarını yayınevi ile iletişime geçerek temin edebilirler.

Örnek olay analizleri: Örnek olay çalışması, diğer adıyla vak'a çalışması, metoduyla öğrenim 19. yüzyılın sonlarında tıp eğitiminde uygulanmaya başlanmış, 1910 yılında Harvard Hukuk Okulunda ve 1930'ların sonlarında işletme yönetimi eğitiminde kullanılır hale gelmiştir. Günümüzde sosyal bilimler eğitiminde gittikçe önem kazanmakta olan modern bir eğitim aracı da örnek olaydır. Örnek olaylar genellikle hakiki hayattan alınmış ve işletmelerin faaliyetleri esnasında karşılaştıkları muhtelif problemleri kapsayan olaylardır. Bu olaylar, derslerde bir eğitim aracı olarak öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler, verilen örnek olayı dikkatli bir şekilde okuyup inceledikten sonra, genellikle yazılı olarak, olayın kapsadığı problemler ve çözüm yolları hakkında kendi fikirlerini belirtirler. Örnek olayların sınıfta tartışılması bu metottan sağlanacak faydaları arttırır. Müzakereler neticesinde öğrenciler başkalarının ileri sürdükleri fikirlerin kendilerini ikna etme derecesine göre ilk düşüncelerinden vazgeçebilir veya fikirlerinde ısrar edebilirler. Amaç, okuyucuları banka hizmetleri konusunda karar verme işlemlerine hazırlamaktır.

Haberler: Gazeteler ve diğer medya araçlarında çıkan bankacılıkla ilişkili haberler kitaba eklenmiştir. Bu örnekler teorik çalışmanın yanında güncel bilgilerin dersle ilişkili olmasını sağlamıştır.

Editör
Mehmet Akif ÇAKIRER
Bolvadin, 04.03.2022

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: BANKA VE BANKACILIK SİSTEMİ 1

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Gökhan SÖKMEN
Çağ Üniversitesi

BÖLÜM 2: PAZARLAMANIN TANIMI, KAPSAMI VE GELİŞİMİ 19

Dr. Öğr. Üyesi Zeki YÜKSEKBİLGİLİ
Nişantaşı Üniversitesi

BÖLÜM 3: HİZMET PAZARLAMASI 37

Prof. Dr. Berrin ONARAN
Dokuz Eylül Üniversitesi
Öğr. Gör. Doğu KAYIŞKAN
Dokuz Eylül Üniversitesi

BÖLÜM 4: BANKA PAZARLAMA ÇEVRESİ 61

Öğr. Gör. Emine ÖĞÜLDÜ
Selçuk Üniversitesi

BÖLÜM 5: BANKALARDA STRATEJİK PLANLAMA VE PAZARLAMA PLANLAMASI 77

Öğr. Gör. Gönül GÜL EKŞİ
Çankırı Karatekin Üniversitesi

BÖLÜM 6: BANKA PAZARLAMA BİLGİ SİSTEMİ VE PAZARLAMA ARAŞTIRMASI 93

Dr. Güzhan GÜLAY
Borsa İstanbul A.Ş. Genel Müdür Yardımcısı

BÖLÜM 7: BANKALARDA TÜKETİCİ SATIN ALMA DAVRANIŞI 103

Dr. Öğr. Üyesi Kübra Müge ÇAKARÖZ
Hitit Üniversitesi

BÖLÜM 8: BANKALARDA PAZAR BÖLÜMLEME, HEDEF PAZAR SEÇME VE KONUMLANDIRMA 117

Öğr. Gör. Mehmet Akif ÇAKIRER
Afyon Kocatepe Üniversitesi

BÖLÜM 9: BANKALARDA PAZARLAMA KARMASI ELEMANLARI: ÜRÜN 143

Öğr. Gör. Zeynep Beril YOLAÇAN EYİNÇ
Çağ Üniversitesi

BÖLÜM 10: BANKALARDA PAZARLAMA KARMASI ELEMANLARI: FİYAT 159

Dr. Öğr. Üyesi Şükrü UMARBEYLİ
Akdeniz Karpaz Üniversitesi

BÖLÜM 11: BANKALARDA PAZARLAMA KARMASI ELEMANLARI: DAĞITIM ...177

Prof. Dr. Veclal GÜNDÜZ
Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi

BÖLÜM 12: BANKALARDA PAZARLAMA KARMASI ELEMANLARI: PAZARLAMA İLETİŞİMİ (TUTUNDURMA) 189

Öğr. Gör. Mehmet Akif ÇAKIRER
Afyon Kocatepe Üniversitesi

BÖLÜM 13: BANKALARDA PAZARLAMA KARMASI ELEMANLARI: FİZİKSEL ÇEVRE.....217

Doktorant Gültekin Cem ÇİFTÇİBAŞI
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

BÖLÜM 14: BANKALARDA PAZARLAMA KARMASI ELEMANLARI: SÜREÇ YÖNETİMİ 233

Öğr. Gör. Hurşit Ertuğrul DERE
Afyon Kocatepe Üniversitesi

BÖLÜM 15: BANKALARDA MÜŞTERİ DENEYİMİ YÖNETİMİ.....249

Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe Ezgi SOYALTIN
İstanbul Kültür Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kemal Özkan YILMAZ
İstanbul Kültür Üniversitesi

BÖLÜM 16: DİJİTAL BANKACILIK VE PAZARLAMA STRATEJİLERİ.....267

Dr.Selda FINDIKLI

SONNOTLAR

1 YETİZ Filiz, “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi”, **Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt, Sayı 9(2), (Nisan 2016) s: 107-117.

2 ’Banka Türleri’’ https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/12/BANKALAR-sektor-arastirma-raporu-2020.pdf. (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

3 ‘’Banka Türleri’’ https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/12/BANKALAR-sektor-arastirma-raporu-2020.pdf. (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

4 ‘’Banka Türleri’’ https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/12/BANKALAR-sektor-arastirma-raporu-2020.pdf. (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

5 ‘’Banka Türleri’’ https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/12/BANKALAR-sektor-arastirma-raporu-2020.pdf. (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

6 ‘’Banka Türleri’’ https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/12/BANKALAR-sektor-arastirma-raporu-2020.pdf. (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

7 ‘’Banka Türleri’’ https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/12/BANKALAR-sektor-arastirma-raporu-2020.pdf. (Erişim Tarihi: 20.04.2022)

8‘ BankaTarihçesi’,https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7617/60._ Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf s. 12 (Erişim Tarihi: 05.04.2022)

9 COŞAR Nevin 2009. "Türkiye'de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi (Historical Development of Banking Sector in Turkey)," Working Papers 0017, Yildiz Technical University, Department of Economics, revised (Eylül 2009) s. 4

10 ELÇARPAR Yasin, "Yerel Yönetim Bankacılığı Ve Türkiye'deki Örneği İller Bankası". **Enderun 2 / 2** (Ekim 2018): s.33

11 KARDAŞ Abdulaziz, "Cumhuriyet Dönemi’nde Bir Bankacılık Serüveni: Denizbank (1937-1939) "**. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** Sayı / No. 10, (Ekim 2016).s. 132

12" BankaTarihçesi",https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7617/60._ Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf s.21 (Erişim Tarihi: 08.04.2022)

13 ULUYOL Osman, "1980-2000 Döneminde Türkiye’de Bankacılığın Gelişimi" . **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt sayı,17,(Temmuz 2019).s:73-107.

14 YETİZ Filiz, “Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi”, **Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt, Sayı 9(2), (Nisan 2016) s: 107-117.

15 Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu , ‘’https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir ‘’ s:18, (Erişim Tarihi:10.04.2022)

16" BankaTarihçesi",https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7617/60._ Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf s.43 (Erişim Tarihi: 11.04.2022)

17 Havva Arabacı. “Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi (2000-2016)”, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik, Araştırmalar Dergisi, Cilt :2 Sayı:3, (Nisan 2018) s:28

18 "BankaTarihçesi",https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7617/60._ Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf s.42 (Erişim Tarihi: 11.04.2022)

19 "BankaTarihçesi",https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7617/60._ Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf s.43 (Erişim Tarihi: 11.04.2022)

20 ÇELİK İlyas, K. Batu TUNAY. ‘’2008 Krizi Sonrası Türkiye ve Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Bankacılık Performansı: CAMELS Analizi ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme’’, **Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar,** cilt.57, sayı.653, (Eylül 2020), s:31

21 COŞKUN Özge Arslan, Mehmet Hasan EKEN.’’2001 ve 2008 Krizlerinin Türk Bankacılık Sektörüne Etkilerinin Karşılaştırılması ‘’. **Maliye ve Finans Yazıları**, cilt:1 sayı:104, (Aralık 2015). s.127

22 "BankaTarihçesi",https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7617/60._ Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf s.93 (Erişim Tarihi: 12.04.2022))

23 "BankaTarihçesi",https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/Dokuman/7617/60._ Yilinda_Turkiye_Bankalar_Birligi.pdf s.73 (Erişim Tarihi: 11.04.2022)

SONNOTLAR

1 TAŞKIN, Erdoğan. **Satışçıların Yönetimi**. İstanbul: Der Yayınları.1987
2 BRASSINGTON, Frances ve PETTITT, Stephen (1997). **Principles of Marketing**. London: Pitman. 1997. s.5
3 MUCUK, İsmet. **Pazarlama İlkeleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul. 2014. s.3
4 https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kanimizin-yetmemesi-kanimiza-dokunuyor-9017577, Erişim Tarihi: 1.03.2022
5 ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMIR, Şuayip, ve TORLAK, Ömer. **Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi**, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık. 2016, s.28
6 MUCUK, İsmet (2000). **Pazarlama İlkeleri**, 12. Baskı, Türkmen Kitapevi, İstanbul.
7 ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMIR, Şuayip, ve TORLAK, Ömer. **A.g.e.**, s.29
8 ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMIR, Şuayip, ve TORLAK, Ömer. **A.g.e.** s.45
9 ENGEL, James F., BLACKWELL, Roger D., & KOLLAT, David T. **Consumer Behavior**. Dryden Press, Hinsdale, IL., 1998
10 İSLAMOĞLU, Ahmet Hamdi. **Pazarlama Yönetimi (Stratejik Yaklaşım)**. Beta Yayınları İstanbul. 2013. S.20
11 KOTLER, Philip ve KELLER, Kevin Lane, **Marketing Management**, 14e. Essex: Pearson Education Limited., 2012. S.31
12 KOTLER, Philip ve KELLER, Kevin Lane, **A.g.e.** s.31
13 https://www.sahibinden.com/ilan/vasita-otomobil-lamborghini-elegance-cars-2017-lamborghini-aventador-sv-lp750-4-874368058/detay, Erişim Tarihi: 12.03.2022
14 https://www..lamborghini.com%2Fen-en%2Fmodels%2Faventador%2Faventador-svj-roadster&psig=AOvVaw1j1U23z1-_4xRhwcU-cR6S&ust=1647184830756000&source=images&cd=vfe&ved=2ahUKEwiLq4Dn78D2AhXCOHoKHY8oAdQQ3YkBegQIABAL, Erişim Tarihi: 12.02.2022
15 ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMIR, Şuayip, ve TORLAK, Ömer. **A.g.e.** s.33
16 KOÇ, Erdoğan. **Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri**, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara. 2013. S.71
17 ALTUNIŞIK, Remzi (2009). **Turizm İşletmelerinin Pazarlamasında 7P v 7C**, (editör: Cevdet Avcıkurt, Şehnaz Demirkol ve Burhanettin Zengin), Değişim Yayınları, İstanbul. 2009. s.11
18 ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMIR, Şuayip, ve TORLAK, Ömer. **A.g.e.** s.118
19 YÜKSEKBİLGİLİ, Zeki, **Postmodern Pazarlama Açısından Hızlı Moda Tüketicilerinin Mağaza Atmosferine Verdikleri Önem İle Demografik Faktörlerine İlişkin Bir Uygulama**, Yayınlanmış Doktora Tezi, Avrasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2015, s.7
20 LANCESTER, Geoffrey ve MASSINGHAM, Lester. **Essentials of Marketing Management.** New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2011
21 UYANIK, Meziyet, **Pazar Odaklılık Ve Pazarlama Yeteneklerinin İşletmelerin Pazarlama Performansına Etkisi, İSO 1000 Grubunda Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2018, s.4
22 KOTLER, Philip ve KELLER, Kevin Lane, **A.g.e.** s.21
23 KOTLER, Philip ve KELLER, Kevin Lane, **A.g.e**. s.21
24 ESER, Zeliha, KORKMAZ, Sezer ve ÖZTÜRK, Sevgi Ayşe. **Pazarlama Kavramlar – İlkeler – Kararlar.** Ankara: Siyasal Kitabevi, 2011, s.16.
25 LANCESTER, Geoff., MASSINGHAM, Lester. **A.g.e.**

[26] http://www.mahmuttekin.com.tr/tr/makaleler~274/pazarlama-yaklasimlari~431, Erişim Tarihi: 6.03.2022

[27] ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMIR, Şuayip, ve TORLAK, Ömer. **A.g.e.** s.18

[28] https://www.takvim.com.tr/yasam/2018/11/29/hadi-29-kasim-ilk-seri-uretim-ford-model-tyi-ureten-muhendis-kimdir-hadi-ipucu-sorusu-1230, Erişim Tarihi: 6.03.2022

[29] http://www.mahmuttekin.com.tr/tr/makaleler~274/pazarlama-yaklasimlari~431, Erişim Tarihi: 6.03.2022

[30] KOTLER, Philip., WONG, Veronica., SAUNDERS, John. ve ARMSTRONG, Gary. (2005). **The Principles of Marketing**. Essex: Pearson Education, 2005, s. 15

[31] MUCUK, İsmet (2014), **A.g.e.** s. 8.

[32] YÜKSEL, Doğuş, **Pazarlamada Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarının İşlevi Üzerine Nitel Bir Araştırma**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s.6

[33] MUCUK, İsmet, **Pazarlama İlkeleri**, Der Yayınları, İstanbul, 1982, s.7

[34] ALABAY, M. Nurettin Alabay, **Geleneksel Pazarlamadan Yeni Pazarlama Yaklaşımlarına Geçis Süreci**. T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 15(2), 2010. s.215

[35] YÜKSEKBİLGİLİ, Zeki, **A.g.e.**, s.7

[36] ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMIR, Şuayip, ve TORLAK, Ömer. **A.g.e.**, s.40

[37] LEVENS, Michael. **Marketing: Defined, Explained, Applied**, 2.Edition, Prentice Hall. 2012

[38] KOTLER, Philip ve KELLER, Kevin Lane, **Marketing Management**. Harlow: Pearson.2016. s.43

[39] TOPÇU, Yavuz ve IŞIK, H. Bayram. **Gıda Ürünleri Piyasasında Yeni Pazarlama Stratejileri: İmalatçı Markalara Karşı Özel Markalar**, Tarım Ekonomisi Dergisi, Haziran.2007. s.8.

[40] ERDOĞAN, Bayram Zafer, **Pazarlama Yönetimi**. (3. Baskı). Anadolu Üniversitesi Web Ofset Tesisleri, Eskişehir 2012

[41] KANDAMPULLY, Jay and DUDDY, Ria. **Relationship Marketing: A Concept Beyond The Primary Relationship**. Marketing Intelligence&Planning 17(7), 315-323.1999. s.319

[42] https://www.youtube.com/watch?v=wvv8jRHjOvw&t=1s, Erişim Tarihi: 12.03.2022

[43] https://www.marketingturkiye.com.tr/kampanyalar/garanti-bbvadan-yeni-reklam-filmi/, Erişim Tarihi: 12.03.2022

SONNOTLAR

1 SAYIM, Ferhat ve AYDIN, Volkan, **Hizmet Sektörü Özellikleri ve Sistematik Olmayan Risklerin Menkul Kıymetleri ile Etkileşimine Dair Teorik Bir Çalışma**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011, 29, s. 245

2 https://libgen.is/search.php?req=Service+Management+and+Marketing%3A+Managing+the+Service+Profit+Logic%2C+&lg_topic=libgen&open=0&view=simple&res=25&phrase=1&column=def Erişim Tarihi 19.11.2021

3 KAYAN, Mustafa Ömür, **Bankacılık Hizmetlerinin Pazarlanması: Halk bankası Samsun Bölge Koordinatörlüğü Uygulama Örneği**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2009, s. 1.

4 KOTLER, Philip, Marketing Management, Millenium Edition, Pearson Custom Publishing, Boston 2002, s.200.

5 GRONROOS, Christian, Service Management and Marketing, Lexington Books, 1990, Massachusets, s.27

6 GILMORE, Audrey, Services Marketing and Management, Sage Publication, 2003, London, s. 4.

7 GILMORE, **a.g.e**., s. 5.

8 YETİZ, Filiz, **Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi**, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2016, 9(2), s. 107.

9 KARAKIŞLA, İlhan, **Bankalarda Hizmet Pazarlaması ve Alternatif Dağıtım Kanallarından Olan İnternet Bankacılığı İle Mobil Bankacılığın Gelişiminin Finansal Hizmet Pazarlamasına Etkisi**, Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans tezi, 2019, s.1.

10 GRONROOS, **a.g.e,** s.77.

11 RUSKIN-BROWN, Ian, **Marketing Your Service Business**, Thorogood Publ., 2006, London, s. 31.

12 ESER, Zeliha, **Hizmetlerde Pazarlama İletişimi**, Siyasal Kitabevi, 2007, Ankara, s.8.

13 BARON, Steve, HARRİS, Kim, **Services Marketing, Text and Cases**, Mac Millan Press, London, 1995, s. 13.

14 ESER, **a.g.e**, s. 15.

15 BARON, **a.g.e,** s.13.

16 GILMORE, **a.g.e**., s.11.

17 GILMORE, **a.g.e**., s.11.

18 KOTLER, Philip, ARMSTRONG, Gary**, Principles of Marketing**, Pearson Prentice Hall, 2011 New Jersey, s. 226.

19 PERREAULT, William D, MCCARTHY, Jerome E, **Basic Marketing, A Global-Managerial Approach**, McGraw-Hill, NewYork, 1999, s.248.

20 KAVAK, Bahtışen, SIĞINDI, Taner, **Pazarlama'daki Ürün Sınıflandırmasına İlişkin Bir Yazın İncelemesi**, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2012, 30, , s. 51.

21 HARRELL Gilbert. D, **Marketing: Connecting with Customers**, Prentice-Hall. 2002, New Jersey, s. 262.

22 ÖZTÜRK, Aziz, GÜVEN, Ömer Faruk**, Bankacılık ve Sigortacılıkta Pazarlama**, Beta Yayınları, 2019, İstanbul, s. 67.

23 KOTLER, ARMSTRONG**, a.g.e**., s. 226.

24 KOTLER, ARMSTRONG, **a.g.e.,** s. 227.

25 ÖZTÜRK, GÜVEN, **a.g.e**, s. 53.

26 KOTLER, ARMSTRONG, **a.g.e.,** s. 227

27 ÖZTÜRK, GÜVEN, **a.g.e**, s. 69.

[28] ERÜSTÜN, C. (2006). Türk Bankacılık Sisteminde Bankacılık Hizmet Gelirlerini Attırma Alternatifleri: Yeni Ürünler (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (Türkiye).

[29] AKARTEPE, G. (2006). **Hizmet Pazarlamasında Kredi Kartı Pazarlama Süreci, Kredi Kartı Kullanıcılarına Yönelik Araştırma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, Ankara.

[30] BAŞAR, M., **Bankacılık Uygulamaları.** Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. 2010.

[31] ALTAN, M., **Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık**, İstanbul: Beta Basım, 2001.

[32] https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing Erişim Tarihi:08.01.2022

[33] YOUNG, Laurie, **From Products to Services,** John Willey&Sons, 2008, England, s.2.

[34] ALTUNIŞIK, Remzi, ÖZDEMİR, Şuayip, TORLAK, Ömer, **Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi**, Beta Yayınları, 3. Baskı, 2017, İstanbul, s. 300.

[35] ARMSTRONG, Gary, ADAM Stewart, DENİZE, Sara, VOLKOV, Michael, KOTLER, Philip, **Principles of Marketing**, Pearson Australia, 2018, s.50.

[36] GOİ, Chai Lee, **A Review of Marketing Mix: 4Ps or More?,** International Journal of Marketing Studies, 2009, 1, s.2.

[37] ENNEW, Christine, WAITE, Nigel, **Financial services marketing: An ınternational guide to principles and practice**, Routledge Taylor&Francis Group, 2013, NewYork, s.228.

[38] ÖZTÜRK, Ayşe Sevgi, **Hizmet Pazarlaması**, Ekin Yayınları, 2013, Bursa, s.24.

[39] https://muratyayinlari.com/storage/catalogs/078717000152008292l.pdf Erişim Tarihi:26.11.2021

[40] KARAKIŞLA**, a.g.e,** s.42.

[41] JEDIN, Mohd Haniff Bin, BALACHANDRAN, Indra a/p, **Marketing Mix Elements and Customer Service Satisfaction: Empirical Evidence in the Malaysia Edutainment Theme Park Industry**, Services Marketing Quarterly, 2021, 42, s. 97.

[42] OCAK, Sertaç**, Bankalarda Pazarlama Anlayışı ve Tüketici Kredisi Pazarlaması**, Trakya Üniversitesi SBE, İşletme Yüksek Lisans Dönem Projesi, 2011, Edirne, s. 77.

[43], ENNEW, Christine, WATKİNS, Trevor, WRIGHT, Mike, **Marketing Financial Services**, içinde WRIGHT, Mike, HAWCROFT, Barry, **Bank Marketing**, Butterworth-Heinemann, 1995, Oxford, s.225.

[44] ENNEW, WATKINS, WRIGHT, **a.g.e,** s.226.

[45] JEDIN, BALACHANDRAN, **a.g.e,** s. 98.

[46], ENNEW, WATKINS, WRIGHT **a.g.e**, s.227.

[47] KIMMEL, Allan J, **Marketing Communication : New Approaches, Technologies, and Styles,** Oxford University Press, 2005, s.1.

[48], ENNEW, WATKINS, WRIGHT **a.g.e**, s.233.

[49] ENNEW, WATKINS, WRIGHT **a.g.e,** s.234.

[50] ENNEW, WATKINS, WRIGHT **a.g.e**, s.234.

[51] KOZAK, Nazmi, ÖZEL, Hale Çağıl, YÜNCÜİ Deniz Karagöz, **Hizmet Pazarlaması**, Detay Yayıncılık, 2014, Ankara, s.158.

[52] ENNEW, WAITE, **a.g.e,** s.232.

[53] THUSYANTHY, Vadivelu, SENTİHİLNATHAN, Samithamby, **Customer Satisfaction in Terms of Physical Evidence and Employee Interaction,** Journal of Marketing Management, 2012, 3, s.10.

[54] ENNEW, WAITE, **a.g.e,** s.232.

[55] ENNEW, WAITE, **a.g.e,** s.232.

SONNOTLAR

1 TİMUR, Mehmet Necdet, (2010), **Bankacılık ve Pazarlama**, ODABAŞI, Yavuz (Ed.), **Banka ve Sigorta Pazarlaması** (4.Baskı) (s.1-17), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, s.8

2 TİMUR, **a.g.e**, s.6

3 MUCUK, İsmet, **Pazarlama İlkeleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2001,s.19

4 MUCUK, **a.g.e**, s.17

5 UZKURT, Cevahir, (2013), **Pazarlama Çevresi ve Pazar Fırsatlarının Analizi**, TORLAK, Ömer, ÖZMEN, Müjdat (Ed.) **Pazarlama İlkeleri**, (1. Baskı) (s.20-44), Ankara, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları

6 ÖZTÜRK, Aziz, **Pazarlama İlkeleri**, Gazi Kitabevi, Ankara, Temmuz 2009, s.35

7 GEGEZ, Ahmet Ercan, (2012), **Pazarlama Çevresi ve Bilgi Sistemi**, ERDOĞAN, Bayram Zafer, EROĞLU, Elif (Ed.) **Pazarlama Yönetimi**,(1. Baskı) (s.26-52), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları

8 ÖZTÜRK, Aziz, GÜVEN, Ömer Faruk, **Bankacılık Ve Sigortacılıkta Pazarlama**, Beta Yayınları, İstanbul, 2019, s.4

9 UZKURT, **a.g.e**, s.22

10 ÖZTÜRK, **a.g.e**, s.36

11 https://www.ziraatbank.com.tr/SitePages/Raporlar/2014/tr/m-3-3.html, (Erişim Tarihi:27.02.2022)

12 UZKURT, **a.g.e**, s.23

13 UZKURT, **a.g.e**, s.23

14 EREN GÜMÜŞTEKİN, Gülten, YÖRÜK, Nevin, **Aracı Kurumlar Öğrenen Organizasyonlar mıdır?**, İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:27 (Ekim 2002), s.184

15 İNCEOĞLU, Mehmet Murat, **Sermaye Piyasasında Aracı Kurumların Hukuki Sorumluluğu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004, s. 63. Akt: SARIYAR, Selçuk, **Aracı Kurumlar**, Sermaye Piyasası Hukuku, İstanbul, 2008, s.11

16 ERTAŞ, Handan, **Kamuoyu ve Kamuoyu Oluşturma Yöntemleri**, Selçuk Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2000, s.30

17 UZKURT, **a.g.e**, s.23

18 İSKENDEROĞLU, Ömer, KARADENİZ, Erdinç, ATİOĞLU, Eyüp, **Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük ve Sermaye Yapısı Kararlarının Karlılığa Etkisinin Analizi**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, Nisan 2012, 7(1), s.292

19 İSKENDEROĞLU, KARADENİZ, ATİOĞLU, **a.g.e**, s.292

20 KARTAL, Fikret, **"Türkiye'de Banka Denetimi"**, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Cilt:49, Sayı:565, 2012, s.61

21 GÜNDOĞDU, Aysel, **Bankacılık Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, 2017, s.81

22 GÜNDOĞDU, **a.g.e**, s.81

23 MÜNYAS, Turgay, **Sermaye Piyasası Araçları**, Okan Üniversitesi Yayınları, 2017, s.15

www.spk.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.02.2022)

25 www.spk.gov.tr (Erişim Tarihi: 27.02.2022)

26 WİSNER, Bern, **Applied Marketing**, London 1996, s.32, Akt: ÖZTÜRK, Aziz, **Pazarlama İlkeleri**, Gazi Kitabevi, s.28-29

27 MUCUK, **a.g.e**, s.21

28 MUCUK, **a.g.e**, s.21
29 BALSÖZ, Fatma Müge, **Bankacılıkta Değişen Pazarlama Anlayışı Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama**, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2004, s.23
30 SAĞLAM, Dündar, **"Bankalarda Yönetim Sorunu"**, Banka Ve Ekonomik Yorumlar, Temmuz 1985, Sayı:22, s.7, Akt: BALSÖZ, Fatma Müge, **Bankacılıkta Değişen Pazarlama Anlayışı Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama**, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 2004, s.23
31 MUCUK, **a.g.e**, s.22
32 TİMUR, **a.g.e**, s.6
33 TİMUR, **a.g.e**, s.9
34 ÖZTÜRK, GÜVEN, **a.g.e**, s.47
35 BALSÖZ, **a.g.e**, s.24
36 ÖZDEMİR, İlker, **Bankacılıkta Halkla İlişkiler ve Müşteri İlişkileri**, Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi, Cilt:1, Sayı:3-4, Ocak 2012, s.5
37 BALSÖZ, **a.g.e**, s.24
38 BALSÖZ, **a.g.e**, s.24
39 ÖZTÜRK, **a.g.e**, s.33
40 TİMUR, **a.g.e**, s.9
41 BALSÖZ, **a.g.e**, s.25
42 UZKURT, **a.g.e**, s.27
43 UZKURT, **a.g.e**, s.27
44 https://www.ziraatbank.com.tr/tr/Bankamiz-ZB/surdurulebilirlik/Documents/SurdurulebilirlikRaporu2018.pdf (Erişim Tarihi: 27.02.2022)
45 https://www.kuveytturk.com.tr/kobi/finansman-urunleri/cati-ges-finansmani (Erişim Tarihi: 27.02.2022)
46 ARABACI, Havva, YÜCEL, Duygu, **Covid-19 Pandemisinin Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkisi**, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Eylül 2020, 9(3), s.206-207

SONNOTLAR

1 YETİZ Filiz, **Bankacılığın Doğuşu ve Türk Bankacılık Sistemi**, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2) , 2016, ss.107-117.

2 YETİZ Filiz, 2016.

3 HAZAR Adalet, BABUŞCU Şenol, **Bankacılığa Giriş**, Ankara: Bankacılık Akademisi Yayınları 6, Ankara 2017, ss.15.

4 YETİZ Filiz, 2016.

5 SÜMER Gökhan, **Türk Vergi Sistemi Açısından Bankaların Ödev ve Yükümlülükleri**, T. C. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2013, Bursa.

6 ARABACI Havva, **Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Gelişimi**, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 2(3), 2018, ss.25-42.

7 SÜMER Gökhan, 2013. 8https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp, Erişim Tarihi 13.02.2022

9 YILMAZ Mustafa Kemal, DEMİR Cengiz, **Stratejik Planlama Süreci ve Örgütler Açısından Önemi**, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:1, 2010, ss. 69-88.

10 GÜVEN Canan, **Bankacılıkta Stratejik Planlama**, Marmara Üniversitesi T.C. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1992.

11 ÜLGEN Hayri, MİRZE Kadri, **İşletmelerde Stratejik Yönetim**, Literatür Yayınları, İstanbul 2006.

12 ÖZÇAM Evren, **Büyük İşletmelerde Stratejik Planlama ve Konuya İlişkin Bir Araştırma**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007

13 NARİNOĞLU Ahmet, **Yerel Yönetimlerde Stratejik Yönetim ve Planlama**, Mert Matbaacılık İstanbul 2009.

14 KARAGÖZ Hüseyin, **Stratejik Planlamanın Örgütsel Performans Üzerine Etkisi: Bir Uygulama**, T.C. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Karaman 2016

15 ÖZTOP Sezai, **Stratejik Planlamanın Belediyelerde Uygulanması**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2007

16 KÜÇÜKSÜLEYMANOĞLU Rüyam, **Stratejik Planlama Süreci**, Kastamonu Eğitim Dergisi, 16 (2), 2008ss.403-412.

17 YILMAZ, Mustafa Kemal, DEMİR, Cengiz. (2010)…

[18] TAŞKIN Ercan, **Kütahya Şehir Merkezi Halkının Sosyokültürel Yapısına Yönelik Stratejik Pazarlama**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:3, 1999, ss.263-280.

[19] STEINER George Albert, **Strategic Planning: What Every Manager Must Know**, New York: Free Press. New York 1989.

[20] KARAGÖZ Hüseyin, 2016…

[21] tdk.gov.tr, 2019…

[22] ALTUNIŞIK Remzi, ÖZDEMİR Şuayip, TORLAK Ömer, **Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi**, Beta Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2017

[23] ERSOY Figen, **Pazarlama Yönetimi**, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, No: 791, Eskişehir 2009

[24] HACIOĞLU Necdet, **Turizm Pazarlaması**, 6. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara. 2008

[25] KARAKOÇ Gülçin, **Turizm İşletmelerinde Stratejik Pazarlama Planlaması: Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Uygulama**, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009

[26] OCAK Sertaç, **Bankalarda Pazarlama Anlayışı ve Tüketici Kredisi Pazarlaması**, Trakya Üniversitesi SBE, İşletme Yüksek Lisans Dönem Projesi, Edirne 2011, s. 77.

[27] KARAKOÇ, Gülçin. 2009…

[28] TAKAN Mehmet, BOYACIOĞLU Melek Acar, **Bankacılık Teori Uygulama ve Yöntem**, 3. Bölüm, Nobel Yayın Dağıtım, İstanbul 2011.

[29] https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/vizyon-ve-stratejimiz internet sitesinden, Erişim Tarihi:13.02.2022.

[30] TURMUŞ İlker, **Türkiye'de Bankacılık Sektörü ve Avrupa Birliği'ne Uyumlaşma Süreci**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

SONNOTLAR

1 Xerago (2022). https://www.xerago.com/blog/4-indicators-of-data-analytics-transformation/
2 PRAMANICK, S., Analytics in Banking Services, 2013 http://www.ibmbigdatahub.com/blog/analytics-banking-services
3 Xerago (2022). https://www.xerago.com/blog/4-indicators-of-data-analytics-transformation/
4 The Financial Brand, Big Data: Profitability, Potential and Problems in Banking., 2014 http://thefinancialbrand.com/38801/big-data-profitability-strategy-analytics-banking/
5 AMAKOBE, Moody, The Impact of Big Data Analytics on the Banking Industry. 10.13140/RG.2.1.1138.4163., 2015
6 URBAN, Mike, Big data analytics in the fight against financial crime, 2014. http://www.bobsguide.com/guide/news/2014/dec/18/big-data-analytics-in-the-fight-against-financial-crime.html
7 MORABITO, Vincenzo, Big data and analytics: Strategic and organizational impacts. Springer, 2015
8 IDC (2022). https://www.idc.com
9 CHALIMOV Alexey, Big data in the banking industry: the main challenges and use cases, 2019. https://easternpeak.com/blog/big-data-in-the-banking-industry-the-main-challenges-and-use-cases/
10 MARTINEZ Julio, Open banking and the role of banks, 2021, s 72
11 CHALIMOV Alexey, Big data in the banking industry: the main challenges and use cases, 2019. https://easternpeak.com/blog/big-data-in-the-banking-industry-the-main-challenges-and-use-cases/
12 McKinsey&Company, Marketing & Sales Big Data, Analytics, and the Future of Marketing & Sales, March 2015
13 McKinsey&Company, Retail Banking Insights, Number 8, September 2016

SONNOTLAR

1 KOÇ Erdoğan. **Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri Global ve Yerel Yaklaşım,** Seçkin Yayınları, Ankara, 2010, .s. 21
2 TORLAK Ömer, ALTUNIŞIK Remzi, ÖZDEMİR Şuayip. **Modern Pazarlama**, Değişim Yayınları, İstanbul, 2004. s. 67
3 ODABAŞI Yavuz, **Satışta ve Pazarlamada Müşteri İlişkileri Yönetimi**, Sistem Yayıncılık, 3. Baskı, İstanbul, 2003, s. 30
4 ORTEGA Enrique ve GONZALES Ladislao, **Marketing Research in Different Settings**. Journal of Business Research,60(2): 95-97. 2007, s. 95
5 YILMAZ Veysel, ÇELİK H.Eray ve EKİZ Erdoğan. **Kuruma Bağlılığı Etkileyen Faktörlerin Yapısal Eşitlik Modelleriyle Araştırılması: Özel Ve Devlet Bankası Örneği**. Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 6(2): 171-183. 2006, s. 172
6 KOTLER Philip ve ARMSTRONG Gary. **Principles Of Marketing** (10. Baskı). New Jersey: Pearson Prentice Hall. 2004, s. 53
7 KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e, s.
8 ERDEM Ayhan, **Tüketici Odaklı Bütünleşik Pazarlama İletişimi**, Nobel Yayınları Ankara. 2006, s. 75
9 TOKOL Tuncer, **Pazarlama Yönetimi,** Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi. 1994, s. 78
10 KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e.
11 ODABAŞI, a.g.e., s.245
12 KOTLER Philip ve KELLER K. Lane. **Marketing management** 14b.*New Jersey*, 2012, s. 154-155
13 Hollensen Svend, **Marketing management: A relationship approach** (1. Baskı). London: Prentice Hall. 2003
14 HOLLANSEN. a.g.e
15 KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e,
16 ZİKMUND William ve D'AMİCO Michael, **Marketing** (6. Baskı). New York: West Publishing Company. 1998.
17 KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e,
18 ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e
19 KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e,
20 ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e
21 ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e
22 KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e,
23 ODABAŞI Yavuz ve BARIŞ Gülfidan, **Tüketici Davranışı**, MediaCat Yayınevi, İstanbul, 2018 s.350
24 ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e
25 TAĞIYEV Ravil ,**E-Ticaret ve İnternet Üzerinde Pazarlama,** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2005.s.76
26 TEK Ö.Baybars ve ÖZGÜL Engin, **Modern Pazarlama İlkeleri**, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2005 s.185
27 AKSOY Ramazan, **İnternet Ortamında Pazarlama**. 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2009 S.88
28 KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e,
29 ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e
30 ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e

[31] TAŞYÜREK Nilay, **Reklam ve Reklamın Tüketicilerin Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Bir Alan Araştırması**, Yüksek Lisans Tezi Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı. 2010. S.65

[32] ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e

[33] ZİKMUND ve D'AMİCO, a.g.e

[34] KOTLER VE ARMSTRONG, a.g.e,

SONNOTLAR

1 WEDEL, Michel; KAMAKURA, Wagner A. Introduction to the Special İssue on Market Segmentation. Intern. J. of Research in Marketing, 2002, 19: 181-183.
2 KOTLER Philip, Gary ARMSTRONG, **Marketing**, Sixth Edition, Pearson Education, Indian 2005, s.236
3 UYGUR Selma Meydan, **Turizm Pazarlaması**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2007, s.201
4 ALTUNIŞIK Remzi, Şuayıp ÖZDEMİR, Ömer TORLAK, **Modern Pazarlama**, Değişim Yayınları, İstanbul 2002, s.124
5 UYGUR Selma Meydan, **Turizm Pazarlaması**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2007, s.202
6 VILNER Yoav, "5 Factors to Consider When Segmenting Your Customers", https://blog.marketo.com, (05.12.2017)
7 UYGUR Selma Meydan, **Turizm Pazarlaması**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2007, s.204
8 KOTLER Philip, Kevin Lane KELLER, **Marketing Management**, 14th ed., p.214
9 KOTLER Philip, Kevin Lane KELLER, **Marketing Management**, 14th ed., p.20
10 https://www.surveymonkey.com/market-research/resources/what-is-psychographic-segmentation/#:~:text=Psychographic%20segmentation%20is%20the%20research,interests%2C%20opinions%2C%20and%20attitudes.
11 AYDOĞAN Nurkan, "Kurumsal Bankacılık Nedir?" www.nurkanaydogan.com.tr, (21.05.2022)
12 ALTUNIŞIK Remzi, Şuayıp ÖZDEMİR, Ömer TORLAK, **Pazarlamaya Giriş**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya 2006, s.67, 68
13 GAVETT Gretchen, "What You Need to Know About Segmentation", https://hbr.org/2014/07/what-you-need-to-know-about-segmentation (July 09, 2014)
14 ALTUNIŞIK Remzi, Şuayıp ÖZDEMİR, Ömer TORLAK, **Pazarlamaya Giriş**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya 2006, s.70, 71
15 https://sendpulse.com/support/glossary/undifferentiated-marketing
16 https://www.segmentationstudyguide.com/understanding-market-segmentation/market-segmentation-examples/market-segmentation-example-banking/
17 https://www.mageplaza.com/blog/positioning-in-marketing.html
18 HOLMES Nate, "Brand Positioning 101: What It Is and Why You Need It", www.widen, (07.05.2022)
19 https://economictimes.indiatimes.com/definition/positioning
20 https://thefinancialbrand.com/14608/15-common-brand-positions-for-banks-and-credit-unions/
21 http://www.denary.com/positioning-a-key-element-of-a-business-growth-strategy/
22 http://www.denary.com/positioning-a-key-element-of-a-business-growth-strategy/
23 http://www.denary.com/positioning-a-key-element-of-a-business-growth-strategy/
24 KORKMAZ Sezer, Zeliha ESER, Sevgi Ayşe ÖZTÜRK, **Pazarlama**, Siyasal Kitapevi, Ankara 2017, s.275
25 https://www.tutor2u.net/business/reference/market-positioning
26 https://www.tutor2u.net/business/reference/market-positioning
27 https://www.adinteractive.com.tr/tr/projelerimiz/markalarimiz/mastercard/mastercard-ile-paha-bicilemez-futbol-aski
28 https://brandstruck.co/blog-post/positioning-three-valuable-payment-brands/
29 https://www.adinteractive.com.tr/tr/projelerimiz/markalarimiz/mastercard/mastercard-ile-paha-bicilemez-futbol-aski

[30] KOTLER Philip, Gary ARMSTRONG, **Marketing**, Sixth Edition, Pearson Education, Indian 2005, s.236

[31] LAU Mei Mei, Ronnie CHEUNG, Aris Y. C. LAM, "Measuring Service Quality in the Banking Industry: A Hong Kong Based Study", **Contemporary Management Research**, Pages 263-282, Vol. 9, No. 3, September 2013

[32] https://interbrand.com/best-global-brands/hsbc/

SONNOTLAR

1 VARINLİ İnci, ÇATI Kahraman, **Güncel Pazarlama Yaklaşımlarından Seçmeler**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2010 s. 11
2 VARINLI , a.g.e., s. 11
3 VAN WATERSCHOOT Walter, VAN DEN BULTE Christophe, **The 4P Classification Of The Marketing Mix Revisited**, Journal of marketing, 1992, 56.4: 83-93, s.84
4 VARINLI, a.g.e., s. 11
5 VAN WATERSCHOOT, **a.g.e. s.** 84
6 KOTLER Philip , ARMSTRONG Gary, **Principles of Marketing**. 15th Edition, Prentice Hall, USA, 2014, s.76
7 PERREAULT William, CANNON Joseph, MCCARTHY Jerome, **Pazarlamanın Temelleri Bir Pazarlama Stratejisi Planlama Yaklaşımı.** Çev: Asım G Önce, Nobel Yayınevi, Ankara 2013, s.38
8 AL-FADLY, A. **Price element of marketing mix: Its effect on customer experience in construction industries**. Management Science Letters, 2020, 10.15: 3643-3654, s.3654
9 KOTLER, Philip, VERONICA Wong, SAUNDERS John, ARMSTRONG, G. **Principles of marketing,** Pearson, London 2005, s.539.
10 KAVAK, Bahtişen, ERYIĞIT, Canan, ÖZKAN TEKTAŞ, Öznur**. Pazarlamada Ürün Uygulamalar ve Örnek Olaylar**. Siyasal Kitabevi, Ankara 2016, s.3
11 KOTLER vd., a.g.e., s.539
12 KOTLER vd., a.g.e., s.539
13 ENNEW, Christine, WAITE, Nigel and WAITE, Róisín. **Financial Services Marketing: An İnternational Guide To Principles And Practice**. Routledge, 2013, s.188
14 ÖZTÜRK Aziz, GÜVEN Ömer Faruk, **Bankacılık ve Sigortacılıkta Pazarlama**. Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 66
15 ÖZTÜRK, a.g.e., s. 66
16 ÖZTÜRK, a.g.e., s. 67
17 KAVAK, a.g.e., s.27
18 ÖZTÜRK, a.g.e., s. 67
19 ECER H. Ferhat, CANITEZ Murat, **Pazarlama İlkeleri: Teori ve Yaklaşımlar**. Gazi Kitabevi, Ankara, 2004, s. 181.
20 ÖZTÜRK, a.g.e., s. 67
21 TENEKECİOĞLU Birol, TOKOL Tuncer, ÇALIK Nuri, KARALAR Rıdvan, TİMUR Necdet, ÖZTÜRK, A. ,**Pazarlama Yönetimi**. Editör: Birol Tenekecioğlu, Anadolu Üniversitesi, Yayın No:1478, Eskişehir, 2006, s.124
22 ÖZTÜRK, a.g.e., s. 68
23 MUCUK, İsmet. **Pazarlama İlkeleri** (Genişletilmiş 6. Baskı), Der yayınları, İstanbul, 1994, s.133
24 KOTLER, a.g.e., s. 284
25 PERREAULT, a.g.e.,230
26 KOTLER, a.g.e., s. 285
27 CENGIZ Ekrem, AYYILDIZ Hasan, KIRKBİR Fazıl, **Yeni ürün geliştirme sürecinde aşama-eşiği yöntemiyle süreç performans değerlemesi,** *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006, 7.1: 435-452 s. 436*
28 CENGİZ, a.g.e, s. 436

[29] NAKİP Mahir, VARINLI İnci, GÜLMEZ Mustafa, **Güncel pazarlama yönetimi**. Detay Yayıncılık, Ankara 2012, s.136
[30] https://www.dunya.com/kose-yazisi/urun-farklilastirma-ve-cesitlendirme/330136 Erişim Tarihi: 28.02.2022
[31] DWYER, F. Robert, TANNER, F. John, **Business Marketing: Connecting Strategy, Relationships, and Learning**. Mc-Graw Hill, Newyork, 2002, s. 238-239
[32] KOTLER vd., a.g.e., s.530
[33] KOTLER, P., **Marketing Management: The Millennium Edition**, Prentice Hall, Upper Saddle River, NJ, 2000, s.171
[34] TENEKECİĞLU vd., a.g.e., s.131
[35] PERREAULT, a.g.e., s.222
[36] MUCUK İsmet, **Pazarlama İlkeleri ve Örnek Olaylar,** 16. Baskı, Hiperlink, İstanbul, 2007, s.137
[37] ANBARCI Murat, GİRAN Ömer, TÜRKAN Yusuf Sait, MANISALI Ekrem, **Ürün Olarak Konut Kavramı ve Türkiye'deki Konut Satışlarının Ürün Hayat Eğrisi Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi**. Engineering Sciences, 7(1), 178-188, 2012, s.182.
[38] NAKİP, a.g.e., s.150
[39] ECER, a.g.e. 181
[40] KOTLER, a.g.e., s.298
[41] ANBARCI vd., a.g.e., 182
[42] ÇABUK Serap, YAĞCI Mehmet İ., Pazarlamaya Çağdaş Yaklaşım, Akademisyen Kitabevi, Ankara 2013, s.113
[43] KAVAK, a.g.e., s.176
[44] MUCUK, a.g.e., 2007, s. 138
[45] NAKİP, a.g.e., s. 152
[46] KOTLER, a.g.e., s.299
[47] www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 15.01.2022
[48] ÜNAL Aslıhan, İzzet KILINÇ, **Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi,** Editör: Kahraman ÇATI, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2016 s.100.
[49] ÖZTÜRK, a.g.e., s.85
[50] ARUNA R. Shet. **Technological Innovations in Indian Banking Sector**, International Journal of Scientific Engineering and Research (IJSER), Vol.4, No.5, 2015, 11-14. s.11
[51] IŞIN Feride Bahar, **Teknoloji Araçlarının Bankacılık Sektöründe Uygulanabilirliği ve Türkiye'deki Bu Doğrultudaki Bankacılık Uygulamalarının Değerlendirilmesi.** Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2006, 20.2: 107-120 s.107
[52] https://www.forbes.com/advisor/banking/what-is-digital-banking/, Erişim Tarihi: 21.12.2021
[53] www.isnet.net.tr/BlogIcerik/dijital-bankacilik-nedir-isnet-blog, Erişim Tarihi: 25.02.2022
[54] ARUNA, a.g.e., s.11
[55] ÇATI, a.g.e., s.129-130
[56] ANDERS Drejer, **Situations for Innovation Management:Towards a Contingency Model**, European Journal of Innovation Management, Cilt: 5, Sayı: 1, Brussels, 2002, ss. 4-18, s. .7-8
[57] www.bankkart.com.tr/kart-ozellikleri/banka-karti-ozellikleri/bankkart-taksit-kmh-oteleme, Erişim Tarihi: 22.02.2022
[58] www.cepteteb.com.tr/300-tl-puan-kampanyasi, Erişim:24.02.2022,
[59] www.icbc.com.tr/tr/sizin-icin/kampanya-detay/CHINEX-Cine-Direkt-Para-Transferi/569/2898/0., Erişim Tarihi: 13.02.2022

60 www.teb.com.tr/avukat-lokal/, Erişim Tarihi: 22.02.2022
www.yapikredi.com.tr/sinirsiz-bankacilik/mobil-bankacilik/atmye-dokunmadan-para-cekme-ve-yatirma, Erişim Tarihi: 20.02.2022
62 www.icbc.com.qa/icbc/en/newsupdates/financialnews/worldeconomy/Facial RecognitionDebutsatChinasBanks.htm, Erişim Tarihi: 19.02.2022
63 www.qnbfinansbank.com/qnb-finansbanki-taniyin/engelsiz-bankacilik, Erişim Tarihi: 18.02.2022
64 www.isbank.com.tr/banamizi-taniyin/yapay-zeka-ile-yeni-ufuklar, Erişim Tarihi: 09.02.2022
65 www.yapikredikss.com.tr/sosyal-sorumluluk-projelerimiz/kultur-ve-sanat/afife-tiyatro-odulleri, Erişim Tarihi: 09.02.2022
66 www.gazetevatan.com/kultur-sanat/denizbank-resmen-duyurdu-ucretsiz-1366559, Erişim Tarihi: 09.02.2022
67 www.ziraatbank.com.tr/tr/bankamiz/kultur-sanat/ziraat-bankasi-muzesi, Erişim Tarihi: 09.02.2022
68 www.garantibbva.com.tr/tr/garanti_hakkinda/kurumsal-iletisim/sponsorluk/spora_destek.page, Erişim Tarihi: 09.02.2022
69 www.vakifbank.com.tr/Default.aspx?pageID=2766, Erişim Tarihi: 08.02.2022
70 www.yapikredi.com.tr/yapi-kredi-hakkinda/kurumsal-sosyal-sorumluluk/kurumsal-sosyal-sorumluluk-projeleri/cevre-projeleri/agaclandirma-calismalari, Erişim Tarihi: 08.02.2022
71 www.tskb.com.tr/tr/hakkimizda/kurumsal-sosyal-sorumluluk/onceligimiz-cevre, Erişim Tarihi: 08.02.2022
72 KOTLER vd., a.g.e., s.549
73 PERREAULT, a.g.e., s.38
74 CHERNEX, Alexander. Strategic Brand Management. Crebellum Press, USA, 2017 s. 8.
75/ www.vakifbank.com.tr/Default.aspx?pageID=2723, Erişim Tarihi: 08.02.2022
76 www.haberturk.com/en-degerli-500-banka-belli-oldu-haberler-2958406-ekonomi Erişim Tarihi: 08.02.2022
77 https://www.haberler.com/turkiye-nin-benim-sedigi-bankalar-belli-oldu-13355990-haberi/, Erişim Tarihi: 08.02.2022

SONNOTLAR

1 EKİCİ Mehmet Sena, "Vergi Gelirlerini Etkileyen Ekonomik Ve Sosyal Faktörler", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,** (2009). *8*(30), s.200-223.

2 https://www.perakendeokulum.com/fiyatin-anlami-ve-olusumu/, Erişim Tarihi:10.01.2022

3 YILDIRIM Neslihan Tancı, "Fiyatlandırma ve İnternet Ortamında Fiyatlandırma Stratejileri", **Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (2015), *5*(8), s.10-29.

4 BİÇİCİ Fırat, "Psikolojik Fiyatlama Stratejisi Olarak Restoranlarda Kalanlı Ve Yuvarlama Fiyat Uygulamalarıyla İlgili Yabancı Turist Algılamaları", **Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi**, (2014). 5 (1), s.99-123

5 https://www.qnbfinansbank.com/qnb-finansbanki-taniyin/basin-odasi/reklam-filmleri

6 AKTAN Ertuğrul, "Yeni Ekonomik Sistemde Elektronik Pazarlama", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (2015), *1*(38), 122-142.

7 YILDIRIM Mücahit, ÖZDEMİR Şuayıp, Fiyatlandırma Yöntemlerinin Sektörlere Göre Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması: KOBİ'lerde Bir Araştırma. **Ulusal Pazarlama Kongresi**. Trabzon 2017,

8 YILDIRIM Mücahit, ÖZDEMİR Şuayıp, Fiyatlandırma Yöntemlerinin Sektörlere Göre Kullanım Oranlarının Karşılaştırılması: KOBİ'lerde Bir Araştırma. **Ulusal Pazarlama Kongresi**. Trabzon 2017,

9 Ideasoft Rekabetçi Ürün Fiyatlandırma Stratejileri Nasıl Hazırlayabilirsiniz?

10 UMUTLU Göknur, "İşlem Hacmi ve Fiyat Değişimleri Arasındaki Nedensellik ve Dinamik İlişkiler: İMKB'de Bir Ampirik İnceleme", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (2008), *10*(1), s.231-246.

11 BİLİŞİK Murat Taha, "Gelir Yönetimi Dinamik Fiyatlandırma Uygulamalarında Gelir Maksimizasyonuna Karşılık Katkı Payı Maksimizasyonu", **Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, (2015), (47), s.172-189.

12 AVUNDUK Hüseyin, KÜÇÜKYILMAZ Sinem, "Dinamik Fiyatlandırma Stratejisi", **İzmir Democracy University Social Sciences Journal**, *3*(1), s.10-23

SONNOTLAR

1 https://www.affde.com/tr/channels-of-distribution.html
2 https://www.businessmanagementideas.com/banking/banking-service/6-main-channels-for-delivery-of-banking-services/5448
3 ENNEW Christine T., WAITE Nigel. Financial Services Marketing, Elsevier Ltd., 2007
4 https://www.bcg.com/publications/2019/retail-banking-distribution-2025-up-close-personal
5 ADAMSON Craig, https://home.kpmg/zw/en/home/insights/2021/04/banking-in-the-new-reality.html, 2019

SONNOTLAR

1 ÖZTÜRK Aziz, **Pazarlama İlkeleri**, Gazi Kitapevi, Ankara 2009, s.132
2 https://sendpulse.com/support/glossary/promotional-marketing
3 ZİNELDİN Mosad, "Bank Strategic Positioning And Some Determinants Of Bank Selection", **International Journal of Bank Marketing**, 14/6 [March 1996] 12–22
4 https://mediacat.com/yilin-markasi-turkiye-is-bankasi/, (28.05.2022)
5 KORKMAZ Sezer, Zeliha ESER, Sevgi Ayşe ÖZTÜRK, **Pazarlama**, 3.Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara 2017, s.562
6 GRANKVİST Anna. Carolina KOLLBERG, Anna PERSSON, "Promotion Strategies For Banking Services, Case Study of Nordea in Estonia", Lulea University of Technology, Bachelor's Thesis, 2004, p.
7 SIDERRA Molly Anyango, Effectıveness Of Personal Sellıng Strategıes In The Bankıng Industry In Kısumu County, Kenya, Department Of Busıness Admınıstratıon, Maseno Unıversıty, 2017
8 ÖRS AŞCI Yasemin, Bankacılık Sektöründe Tutundurma Faaliyetleri Ve Tutundurma Harcamalarının Mali Tablolara Yansıtılması: Vakıfbank Örneği, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2020
9 https://dma.org.uk/about-the-dma
10 MITIK Merve, Product And Channel Predıction For Direct Marketing In Banking Sector, A Thesis Submitted To The Graduate School Of Natural And Applıed Scıences Of Mıddle East Technıcal Unıversıty, September 2017
11 KAYA İsmail, **Pazarlama Bi'tanedir**, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2015, s.106
12 KORKMAZ Sezer, Zeliha ESER, Sevgi Ayşe ÖZTÜRK, **Pazarlama**, 3.Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara 2017, s.557
13 QNB Finansbank, Dijital Zekâ Q'yu tanıttı", https://www.adjustbrand.com/kreatif/qnb-finansbank-dijital-zeka-qyu-tanitti/, (27.05.2022)
14 "QNB Finansbank, Dijital Zekâ Q'yu tanıttı", https://www.adjustbrand.com/kreatif/qnb-finansbank-dijital-zeka-qyu-tanitti/, (27.05.2022)
15 https://www.paisabazaar.com/banking/internet-banking-e-banking/
16 https://en.wikipedia.org/wiki/Online_banking
17 https://www.ictmedia.com.tr/News/Index/11330/cagri-merkezi-sektorunun-sagladigi-istihdam-136-bin-kisiye-ulasti
18 Çağrı Merkezi İstatistikleri, https://www.tbb.org.tr › istatistikiraporlar (15.05.2022)
19 KORKMAZ Sezer, Zeliha ESER, Sevgi Ayşe ÖZTÜRK, **Pazarlama**, 3.Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara 2017, s.559
20 https://fitsmallbusiness.com/point-of-sale-marketing-ideas/
21 https://fitsmallbusiness.com/qr-payment/
22 QUAH Jon TS, CHUA Y. W. Chatbot Assisted Marketing İn Financial Service İndustry. In: International Conference On Services Computing. Springer, Cham, 2019. p. 107-114.
23 https://newsroom.mastercard.com/eu/tr/2016/11/01/mastercard-ile-sohbet-ederek-alisveris-donemi-basliyor/
24 ALTUNIŞIK Remzi, Şuayıp ÖZDEMİR, Ömer TORLAK, **Pazarlamaya Giriş**, 3.Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya 2011, s.114
25 KOTLER Philip, **Kotler ve Pazarlama**, Sistem Yayıncılık, İstanbul 2002, s.154
26 ALTUNIŞIK Remzi, Şuayıp ÖZDEMİR, Ömer TORLAK, **Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi**, 3.Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul 2017, s.461

[27] PERREAULT William D., Jr., Joseph P. CANNON, E. Jerome McCARTHY, **Pazarlamanın Temelleri,** Nobel Yayıncılık, Ankara 2013, s.325
[28] https://www.isbank.com.tr
[29] ALTUNIŞIK Remzi, Şuayıp ÖZDEMİR, Ömer TORLAK, **Pazarlamaya Giriş**, 3.Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya 2011, s.114
[30] ALTUNIŞIK Remzi, Şuayıp ÖZDEMİR, Ömer TORLAK, **Pazarlamaya Giriş**, 3.Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya 2011, s.115
[31] https://www.teb.com.tr/sizin-icin/emekliye-ozel-promosyon/
[32] https://www.hotelhubtravel.com/
[33] MUCUK İsmet, **Pazarlama ilkeleri**, Türkmen Yayınevi, İstanbul 2001
[34] https://thefinancialbrand.com/30346/selling-benefits-in-bank-advertising/
[35] https://www.campaigntr.com/ziraat-bankasi-z-mobil-kusagini-tanitiyor/, May 6, 2021
[36] https://www.nytimes.com/2014/01/13/business/media/visa-trims-slogan-to-expand-meaning.html
[37] ELLİOTT Stuart, "Visa Trims Slogan to Expand Meaning", https://www.nytimes.com, (13.01.2014)
[38] https://brandstruck.co/blog-post/positioning-three-valuable-payment-brands/
[39] ILGIN Hicran Özlem, "Advergaming ve Marka İlişkisi", The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC January 2013 Volume 3 Issue 1, s.26
[40] https://www.banrisul.com.br/, (28.05.2022)
[41] ARSLAN Erhan, "Halkla İlişkiler Kavramı" Editör: Berna ARSLAN, **Halkla İlişkiler**, Lisans Yayınları, İstanbul 2007, s.20
[42] OLANREWAJU Deji, "The Role Of Public Relations In Banking Busıness Of The Future", www.academia.edu,
[43] ODEN Chrisantus, "Public Relations and Its Impact on the Banking Industry", https://www.projecttopics.org/public-relations-and-its-impact-on-the-banking-industry.html
[44] https://www.furiarubel.com/industries/financial-services-banks/
[45] CANÖZ Kadir, **Sağlık Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Uygulamaları**, Palet Yayınları, Konya 2010, s.140
[46] CANÖZ Kadir, **Sağlık Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Uygulamaları**, Palet Yayınları, Konya 2010, s.141
[47] https://www.youtube.com/watch?v=7_S-M87Q03w
[48] https://www.milliyet.com.tr/skorer/trabzonspora-qnb-ile-imzaladi-3-yilda-7-5-milyon-dolar-2277775
[49] CANÖZ Kadir, **Sağlık Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Uygulamaları**, Palet Yayınları, Konya 2010, s.143
[50] SEZGİN Murat, **Halkla İlişkiler**, Yüce Medya Yayınları, 3. Baskı, Konya 2012, s.284
[51] CANÖZ Kadir, **Sağlık Kuruluşlarında Halkla İlişkiler Uygulamaları**, Palet Yayınları, Konya 2010, s.146
[52] OKAY Ayla, Aydemir OKAY, **Halkla İlişkiler Kavram Strateji**, Der Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2016, s.544
[53] www.liverpoolfc.com, (17.08.2017)
[54] OKAY Ayla, Aydemir OKAY, **Halkla İlişkiler Kavram Strateji**, Der Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2016, s.546
[55] http://istanbulopen.kozawos.com/
[56] OKAY Ayla, Aydemir OKAY, **Halkla İlişkiler Kavram Strateji**, Der Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2016, s.546

57 https://sponsorlook.com/hak-sahiplerinin-organizatorlerin-ne-isine-yarar/(17.05.2022)
58 http://www.mertovstennisdesk.com, (17.08.2017)
59 https://blog.anasponsor.com, (27.08.2017)
60 OKAY Ayla, Aydemir OKAY, **Halkla İlişkiler Kavram Strateji**, Der Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2016, s.592
61 YAVUZ Cahit, **Halkla İlişkiler**, 4. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara 2016, s.149
62 www.icatcikart.com.tr, (15.07.2022)

SONNOTLAR

1 ÖZTÜRK, Sevgi Ayşe, (2019), **Hizmet Pazarlaması, Kuram, Uygulama ve Örnekler**, Ekin Yayın, Bursa, s.144.

2 MİLES, Patti, MİLES, Grant ve CANNON, Alan, (2012), **Linking Servicescape To Customer Satisfaction: Exploring The Role of Competitive Strategy**, International Journal of Operations & Production Management, Vol. 32 Iss: 7, s.778.

3 DEMİRKOL, Şehnaz, (2016), **Turizm Pazarlaması,** İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s.325.

4 ŞEYRANLIOĞLU, Onur, (2015), **Banka Sigortacılığının (Bankasürans) Yapısal Analizi ve Bir Etkinlik Araştırması,** İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.96.

5 SHANKER, Ravi, (2002), **Services Marketing**, The Indian Perspective. Excel Books, New Delhi.

6 ZEİTHAML, Valeria A. ve BİTNER, Mary Jo, (2000), **Services Marketing: Integrating Customer Focus Across The Firm,** 2/E, McGraw Hill Companies, Boston.

7 ÜNER, Tuğçe, (2019), **Toplumsal Pazarlama Kavramı ve Ölçek Geliştirme Çalışması: Turizm Sektörü Uygulaması**, Gazi Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, s.72.

8 KAYAN, Mustafa Ömür, (2009), **Bankacılık Hizmetlerinin Pazarlanması: Halkbankası Samsun Bölge Koordinatörlüğü Uygulama Örneği**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 120.

9 ÖZTÜRK, **a.g.e.,** s.146.

10 ZEİTHAML, Valeria A. ve BİTNER, Mary Jo, (2003), **Services Marketing, McGrawHill (Third Edition**), s. 282.

11 USTASÜLEYMAN, Talha, (2009), **Bankacılık Sektöründe Hizmet Kalitesinin Değerlendirilmesi,** Bankacılar Dergisi, Sayı 69, 2009, s.35.

12 ÖZTÜRK, **a.g.e.**, s.149.

13 FEINSTAIN, Andrew Hale., HINSKTON, Tammy ve ERDEM, Mehmet. (2002), **Exploring the Effects of Music Atmospherics on Menu Item Selection**, Journal of Foodservice Business Research, 5 (4), s. 5.

14 KOTLER, Philip, (1973), **Atmospherics as a marketing tool. Journal of Retailing**, 49 (4), 48-64.

15 LINDSTORM, Martin, (2006), **Brand Sense: How to Build Powerful Brands Through Touch, Taste, Smell, Sight and Sound. Strategic Direction**, s. 22.

16 ESER, Zeliha, (2007), **Hizmetlerde Pazarlama İletişimi**, Siyasal Kitabevi, Ankara, s. 88.

17 ARSLAN, Baran, (2013), **Mağaza Atmosferi Unsurlarının Anlık Satın Almaya Etkisi: Fiziksel Mağaza ve Sanal Mağaza Karşılaştırılması,** Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, s. 57.

18 ARSLAN, **a.g.e.,** s.56.

19 BAYÇU, Sevil Uzoğlu ve USTAOĞLU, Firdevs Diğdem, (2015), **Kurum Kimliği: Logo ve Rengin Çağrışımları,** Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der., s.29.

20 https://www.pazarlamasyon.com/renklerle-pazarlama-sanati.

21 https://www.haberturk.com/yasam/haber/871251-renklerin-anlamlari.

22 ARSLAN, **a.g.e.**, s.54.

23 ARSLAN, **a.g.e.**, s.57.

24 ÖZTÜRK, **a.g.e.**, s.151.

[25] AVAN, Ali, (2015), **Hizmet Sektöründe Fiziksel Kanıtların Tüketici Davranışlarına Etkisi**, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tez Çalışması BAPK Tarafından Desteklenmiştir. Proje No: "13. SOS. BiL. 06", s.55.

[26] DEMİRAL, Gül ve ÖZEL, Çağıl Hale, (2016), **Restoran Yöneticilerinin Fiziksel Kanıtların Kullanımına Yönelik Bakış Açılarının Belirlenmesi: Eskişehir Örneği,** Mcbu Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:14, Sayı:4, Aralık 2016, s.202.

[27] DEMİRAL ve ÖZEL, **a.g.e.**, s.202.

[28] ÖZTÜRK, **a.g.e**., s.147-148.

[29] KOÇ, Erdoğan, (2018), **Hizmet Pazarlaması ve Yönetimi, Global ve Yerel Yaklaşım**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 333.

[30] YILDIRGAN, Recep ve ZENGİN, Burhanettin (2014). **Turizm Ürünlerinin Pazarlanmasında Fiziksel Kanıt Stratejileri.** Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi , (2) , s.72-73.

[31] ESER, **a.g.e.**, s.88.

[32] ÖZTÜRK, **a.g.e**., s.147.

[33] KOÇ, **a.g.e.**, s. 333.

[34] YILDIRGAN ve ZENGİN, **a.g.e.**, s.72-73.

[35] ÖZTÜRK, **a.g.e.,** s.148.

[36] Funda Güleç Yalçın, 19/04/2021 (https://fintechtime.com/tr/2021/04/denizbanktan-turkiyenin-ilk-metal-kredi-karti/)

[37] diegovelasquez.com/3-lessons-i-learned-from-chip-conley/

[38] GODIN, Seth, (2002), **Purple Cow**, s.63.

[39] CEBECİ, İpek ve ÇABUK, Zeynep (2016), **Tüketicilerin Banka Tercihini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Giresun'da Bir Araştırma**, Journal of Financial Researches&Studies/Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 8(14).

[40] CHIGAMBA, Cleopas ve FATOKI, Olawale, (2011), **Factors Influencing the Choice of Commercial Banks by University Students in South Afrika**, International Journal of Business and Management, 6(6), s. 66-76.

[41] TAŞKIN, Çağatan, AKAT, Ömer, ve EROL, Züheyla, (2010), **Tüketicilerin Banka Tercihini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Bursa'da Bir Araştırma,** Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (3), s. 11-22

[42] MOKHLIS, Safiek, (2009), **Determinants of Choice Criteria in Malaysia's Retail Banking: An Analysis of Gender-Based Choice Decisions**, European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences, 16, s. 18-30.

[43] REHMAN, Hafeez Ur ve AHMED, Saima, (2008), **An Empirical Analysis of the Determinants of Bank Selection in Pakistan: A Customer View**, Pakistan Economic and Social Review, 46(2), s. 147-160.

[44] KARAMUSTAFA, Kurtuluş ve YILDIRIM, Mehmet, (2007), **Tüketicilerin Bireysel Banka Tercihine İlişkin Kayseri İlinde Yapılan Bir Araştırma,** Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(3), s. 56-92.

[45] MORIN, Sylvie, DUBE, Laurette ve CHEBAT, Jean Charles, (2007), **The Role of Pleasant Music in Servicescapes: a test of the dual model of environmental perception**, Journal of Retailing, Vol. 83 No. 1,s. 115-30.

[46] WAKEFIELD, Kirk L. ve BLODGETT, Jeffrey, (1996), **The Effects Of The Servicescape On Customers Behavioral İntentions in Leisure Service Settings** ,The Journal of Services Marketing, Vol. 10 No.6, s. 66-76.

[47] MİLES, MİLES ve CANNON, **a.g.e.**, s.778.

[48] DEMİRKOL, **a.g.e.**, s.325.

SONNOTLAR

1 www.sozluk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 01.03.2022)

2 COP Ruziye, **Finansal Hizmetler Pazarlaması**, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, 1. Baskı, 2020, s.203

3 KOZAK Nazmi, Çağıl Hale ÖZEL, Deniz Karagöz YÜNCÜ, **Hizmet Pazarlaması**, Detay Yayıncılık, 1. Baskı, 2011,s. 157

4 GAZDAĞI Oya, ÇETİNYOKUŞ, Tahsin, Bankacılık Sektöründe Bilgi Güvenliği ve İş Sürekliliğinin Sağlanması Amacıyla ISO/IEC 27001 ve 22301 Standartlarının Uygulanmasına Yönelik Kavramsal İnceleme, **Journal of Humanities and Tourism Research,** 10(2), 2020, s.487

5 KÜÇÜKBAY Füsun, **Bankalar ve Risk**, Nobel Bilimsel Eserler, 1. Baskı, 2016, s.57

6 DEMİREL, Serkan, Covid 19 Pandemi Sürecinin Dijital Bankacılık İşlemleri Üzerinde Etkisi, **Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi,** 11(5), 2021, s. 51

7 EĞMİR, Rabia Tuğba, SAĞBAŞ, İsa, ATM Bankacılık Sistemi ve Regülasyon Faaliyetleri, **Gümrük ve Ticaret Dergisi**, 8(24), (Haziran 2021),s. 26

8 ÖZBEK, Tülay, Çağrı Merkezlerine Güncel Bir Bakış: Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma, **Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 4(1), Haziran 2020, s. 44

9 ÇAKIRER Mehmet Akif, Serkan İNAM, Bankacılık Sektöründe Çalışanların Phubbing (Sosyotelizm) Davranışlarının İncelenmesi, **Identity Crisis: World At A Cross Road**, Volume II, Lahor, Hindistan, ABS Books, 2021, s.183

10 www.cumhuriyet.com.tr (Erişim tarihi: 23.03.2022)

11 YETİZ Filiz, Yalçın TURAN, İbrahim CANPOLAT, Bankacılık Sektöründe Robotik Süreç Otomasyonu ve Verimlilik İlişkisi: Bir Banka Örneği, **Verimlilik Dergisi**, No:2, (Nisan 2021), s.67

12 KOÇ Erdoğan, **Hizmet Pazarlaması ve Yönetimine Giriş**, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, 2017, s. 244

13 www.iha.com.tr, (Erişim tarihi:01.03.2022)

14 www.aa.com.tr, (Erişim tarihi: 01.03.2022)

SONNOTLAR

1 Chadal, H. ve Dutta, K. (2015). Measurement and Impact of Customer Experience in Banking Sector. *Decision*. 42(1). 57-70.

2 Sharma, M. ve Chaubey, D.S. (2014). An Empirical Study of Customer Experience And Its Relationship With Customer Satisfaction Towards The Services Of Banking Sector. *Journal Of Marketing And Communication*. 9(3). 18-27.

3 Lemke, F., Clark, M. ve Wilson, H. (2011). Customer Experience Quality: An Exploration in Business And Consumer Contexts Using Repertory Grid Technique. *Journal of The Academy of Marketing Science*. 39. 846-869.

4 Shaw, C. ve Ivens, C. (1998). *Building Great Customer Experiences*. 1st Edition. Palgrave Macmillan.

5 Freitas, N.V. (2009). *Experiential Marketing in Sports Events: The Race of Champions Case Study*. Porto: Escola De Gesta Do Porto Universidade Do Poto Master's Degree Disertation in Business Management.

6 Kabadayı, E.T. ve Alan, A.K. (2014). Deneyimsel Pazarlama: Pazarlamadaki Artan Önemi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*. 6(1). 203-217.

7 Khan, I. ve Rahman, Z. (2015). A Review and Future Directions of Brand Experience Research. *International Strategic Management Review*. 3(1-2). 1-14.

8 Schmitt, B. (2009). The Concept Of Brand Experience. *Journal of Brand Management*. 16(7). 417-419.

9 Brakus, J.J., Schmitt, B.H. ve Zarantonello, L. (2009). Brand Experience: What Is It? How Is It Measured? Does It Affect Loyalty? *Journal Of Marketing*. 73(3). 52-68.

10 Smilansky, S. (2017). Experiential Marketing: A Practical Guide to Interactive Brand Experiences. London: Kogan Page Publishers.

11 Hekkert, P. (2006). Design Aesthetics: Principles of Pleasure in Product Design. Psychology Science. 48(2). 157-172.

12 Hassenzahl, M. ve Tractinsky, N. (2006). User Experience – A Research Agenda. *Behavior & Information Technology*. 25(2). 91-97.

13 Girişken, Y. (2015). Kadın ve Erkeklerin Alışveriş Deneyimi Sırasındaki Tutum ve Davranışlarına İlişkin Keşfedici Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi.* 53. 123-136.

14 Holbrook, M.B. ve Hirschman, E.C. (1982). The Experiental Aspects of Consumption: Consumer Fantasies, Feelings And Fun. *Journal of Consumer Research*. 9(2). 132-140.

15 Dovaliene, A. ve Virvilaite, R. (2008). Customer Value And Its Contribution To The Longevity Of Relationship With Service Provider: The Case Of Theatre Industry. Engineering Economics. 1(56). 66-73.

16 Dirsehan, T. (2012). *Müşteri Deneyimi Tasarımı ve Yönetimi*. 1. Baskı. Hiperlink Yayınları. İstanbul.

17 Camilleri, M.A. (2018). *Market Segmentation, Targeting And Positioning*. In Travel Marketing, Tourism Economics And The Airline Product. Chapter 4. Springer, Cham, Switzerland. 69-83.

18 McLean, G., Al-Nabhani, K. ve Wilson, A. (2018). Developing a Mobile Applications Customer Experience Model (MACE)-Implications for Retailers. *Journal of Business Research*, *85*, 325–336. s. 326.

19 Nguyen, N. T. H., Kim-Duc, N., & Freiburghaus, T. L. (2022). Effect of digital banking-related customer experience on banks' financial performance during Covid-19: A perspective from Vietnam. *Journal of Asia Business Studies*, *16*(1), 200–222. s. 202.

[20] McLean, G., Al-Nabhani, K., & Wilson, A. (2018). Developing a Mobile Applications Customer Experience Model (MACE)- Implications for Retailers. Journal of Business Research, 85, 325–336. s. 326.

[21] Heshmati, E., Saeednia, H., & Badizadeh, A. (2019). Designing a customer-experience-management model for the banking-services sector. *Journal of Islamic Marketing*, *10*(3), 790–810. s. 791.

[22] Mbama, C. I., & Ezepue, P. O. (2018). Digital banking, customer experience and bank financial performance: UK customers' perceptions. *International Journal of Bank Marketing*, *36*(2), 230–255. s. 234.

[23] Verhoef, P. C., Lemon, K. N., Parasuraman, A., Roggeveen, A., Tsiros, M., & Schlesinger, L. A. (2009). Customer Experience Creation: Determinants, Dynamics and Management Strategies. *Journal of Retailing*, *85*(1), 31-41.

[24] Dalrymple, M., Pickover, S., & Sheppard, B. (2020). Are you asking enough from your design leaders? *McKinsey Quarterly*, 11.

[25] Berry, L. L., Carbone, L. P., & Haeckel, S. H. (2002). Managing the Total Customer Experience. *MIT Sloan Management Review*, *43*(3), 85–89. s. 89.

[26] Mbama, C. I., & Ezepue, P. O. (2018). Digital banking, customer experience and bank financial performance: UK customers' perceptions. *International Journal of Bank Marketing*, *36*(2), 230–255. s. 234.

[27] Narver, J. C., & Slater, S. F. (1990). The effect of a market orientation on business profitability. *Journal of Marketing, 54*(4), 20–35.

[28] Park, J. H., & Tran, T. B. H. (2018). Internal marketing, employee customer-oriented behaviors, and customer behavioral responses. *Psychology & Marketing, 35*(6), 412–426.

[29] Bleuel, W. (2019). CSAT or CES: Does It Matter? *Graziadio Business Review*, *22*(1), 10.

[30] Brint, A., & Fry, J. (2021). Regional bias when benchmarking services using customer satisfaction scores. *Total Quality Management & Business Excellence*, *32*(3-4), 344-358.

[31] Dawes, J., Stocchi, L., & Dall'Olmo-Riley, F. (2020). Over-time variation in individual's customer satisfaction scores. *International Journal of Market Research*, *62*(3), 262-271.

[32] de Haan, E., Verhoef, P. C., & Wiesel, T. (2015). The predictive ability of different customer feedback metrics for retention. *International Journal of Research in Marketing*, *32*(2), 195–206. s. 195.

[33] McLean, G., Al-Nabhani, K., & Wilson, A. (2018). Developing a Mobile Applications Customer Experience Model (MACE)- Implications for Retailers. Journal of Business Research, 85, 325–336. s. 326.

[34] de Haan, E., Verhoef, P. C., & Wiesel, T. (2015). The predictive ability of different customer feedback metrics for retention. *International Journal of Research in Marketing*, *32*(2), 195–206. s. 195.

[35] Dawes, J., Stocchi, L., & Dall'Olmo-Riley, F. (2020). Over-time variation in individual's customer satisfaction scores. *International Journal of Market Research*, *62*(3), 262-271.

[36] Mittal, V., & Frennea, C. (2020). Customer Satisfaction: A Strategic Review and Guidelines for Managers. *MSI Fast Forward Series, Marketing Science Institute.* Cambridge, MA.

[37] Sunder M., V., & Antony, J. (2015). Six-sigma for improving Top-Box Customer Satisfaction score for a banking call centre. *Production Planning & Control*, *26*(16), 1291-1305.

[38] Mandal, P. C. (2014). Net promoter score: a conceptual analysis. *International Journal of Management Concepts and Philosophy* 8 (4):209.

[39] Reichheld, F. F. (2003). The One Number You Need to Grow. *Harvard Business Review*, 12.

[40] Dixon, M., Freeman, K., & Toman, N. (2010). Stop Trying to Delight Your Customers. *Harvard Business Review*, *July-August*, 116-122.

[41] Fisher, N. I., & Korduplesk i, R. E. (2019). Good and bad market research: A critical review of Net Promoter Score. *Applied Stochastic Models in Business and Industry*, *35*(1), 138-151.

[42] Reichheld, F. F. & Sasser, W.E. (1990). Zero Defections: Quality Comes to Services, *Harvard Business Review*.

[43] Yaneva, M. (2018). Employee Satisfaction vs. Employee Engagement vs. Employee NPS. *European Journal of Economics and Business Studies*, *10*(1), 228.

[44] Chang, Y. P., & Li, J. (2022). Seamless experience in the context of omnichannel shopping : scale development and empirical validation. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *64*, 102800.

[45] Terwiesch, C. & Siggelkow, N. (2021). Designing a Seamless Digital Experience for Customers. *Harvard Business Review,* 02 Aralık.

[46] Huré, E., Picot-Coupey, K., & Ackermann, C.-L. (2017). Understanding omni-channel shopping value: A mixed-method study. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *39*, 314-330.

[47] Chang, Y. P., & Li, J. (2022). Seamless experience in the context of omnichannel shopping : scale development and empirical validation. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *64*, 102800.

[48] Yilmaz, K.O., Ferman, M. (2017). An applied study on the customer retention dynamics of organized ready-to-wear textiles retailers in real and virtual markets in Turkey. *Journal of Management, Marketing and Logistics (JMML), 4*(4), 366-383.

[49] Milan, G. S., De Toni, D., Barcellos, P. F. P., Dorion, E. C. H., & Bebber, S. (2015). A Brazilian Experience of Customer Retention and Its Key Drivers in Banking Service Rendering. *Journal of Relationship Marketing*, *14*(4), 269-286.

[50] Oracle, (2012). Best Practices for Improving First-Contact Resolution in the Contact Center.

[51] Dalrymple, M., Pickover, S., & Sheppard, B. (2020). Are you asking enough from your design leaders? *McKinsey Quarterly*, 11.

[52] Dixon, M., Freeman, K., & Toman, N. (2010). Stop Trying to Delight Your Customers. *Harvard Business Review*, *July-August*, 116-122.

[53] de Haan, E., Verhoef, P. C., & Wiesel, T. (2015). The predictive ability of different customer feedback metrics for retention. *International Journal of Research in Marketing*, *32*(2), 195–206. s. 195.

[54] Rajaobelina, L., Brun, I., Prom Tep, S., & Arcand, M. (2018). Towards a better understanding of mobile banking: The impact of customer experience on trust and commitment. *Journal of Financial Services Marketing*, *23*(3-4), 141-152.

[55] Bleuel, W. (2019). CSAT or CES: Does It Matter? *Graziadio Business Review*, *22*(1), 10.

[56] Damais, J.-F. (2016). *Are Your Customers Working Too Hard?* (Ipsos Loyalty, s. 8). Ipsos Knowledge Center.

[57] https://www.akbank.com/tr-tr/kampanyalar/Sayfalar/mobilden-akbankli-olana-faizsiz-kredi.aspx. Erişim Tarihi: 15.02.2022.

SONNOTLAR

1 GÖKSEL Yücel ve ADİLOĞLU Burcu, **Dijitalleşme-Yapay Zeka ve Muhasebe Beklentiler,** Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 2019/Temmuz (17), s.52

2 https://www.tdk.gov.tr/?s=, Erişim tarihi: 02.01.2022

3 GÖKSEL, **a.g.e.,** s. 52

4 LARSSON Anthony ve VIITAOJA Yamit, **Building Customer Loyalty in Digital Banking: A study of Bank Staff's Perspectives on the Challenges of Digital CRM and Loyalty**, International Journal of Bank Marketing, 2017, 35(6), s. 859

5 HOWCROFT Barry ve HAMILTON Robert ve HEWER Paul, **Consumer Attitude and the Usage and Adoption of Home-Based Banking in the United Kingdom**, The International Journal of Bank Marketing, 2002, 20(3), s.111–121

6 KEIVANI F. Sameni ve JOUZBARKAND M. ve KHODADADI M. ve SOURKOUHI Z. Khalili, **A General View on the E-banking**. International Proceedings of Economics Development & Research, 2012, 43, s. 62

7 https://www.bankalar.org/bilgi-merkezi/subesiz-dijital-bankacilik-nedir/, Erişim tarihi: 20.02.2022

8 DEMİREL Serkan, **Covid-19 Pandemi Sürecinin Dijital Bankacılık İşlemleri Üzerinde Etkisi**, Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, 2021, Cilt 5, Sayı 11, s. 51

9 WALKER Tim ve MORRIS Lucian, **The Handbook of Banking Technology**, John Wiley& Sons, 2021, s. 8-9.

10 DEMİREL, **a.g.e.,** s. 52-55

11 SUNDAR Itikela Shyam, **Digital Technology in Banking Post Demonetization**, International Journal of Engineering Technologies and Management Research, 2020, Vol 7(07), s. 9

12 TAMAJONG Cynthia Frinwie, **E-banking Acceptance: An Empirical Study of Cameroonian Customers**, Cardiff Metropolitan University at Wales, Phd, 2020, s. 61

13 DEMİREL, s. 52

14 ÖZGÜR Çark, **Aile İşletmelerinde Dijital teknolojiler**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 2-10

15 Bayramoğlu ve Hasdemir, **Aile İşletmelerinde Dijital Teknolojiler**, Nobel Yayıncılık, 2021, s.34-35

16 BOOBIER Tony, **AI and the Future of Banking**, Wiley & Sons Ltd.,2020, s. 6

17 BOOBIER, **a.g.e.,** s. 7

18 FELLENSTEIN Jonas ve UMAGANTHAN Akilvenithan, **Digital Transformation: How Enterprises Build Dynamic Capabilities for Business Model Innovation: A Multiple-Case Study within the Logistics and Transportation Industry**, Master thesis, Jönköping University, 2019, s. 7

19 WARNER Karl S.R ve WA¨GER Maximilian, **Building Dynamic Capabilities For Digital Transformation: An Ongoing Process Of Strategic Renewal**, Long Range Planning, Long Range Planning, 2018, s. 4

20 MATT Christian ve HESS Thomas ve BENLIAN Alexander, **Digital Transformation Strategies,** Business & Information Systems Engineering, 2015 57(5), s. 339-343.

21 ANANDA S ve DEVESH Sonal ve AL LAWATI Anis Moosa, **What Factors Drive The Adoption Of Digital Banking? An Empirical Study From The Perspective Of Omani Retail Banking,** Journal of Financial Services Marketing, 2020, 25, s. 14

22 KAHVECİ Eyup ve WOLFS Bert, **Digital Banking Impact on Turkish Deposit Banks Performance,** Banks and Bank Sytems, 2018, 13(3), s. 48-49

[23] https://www.indyturk.com/node/466141/ekonomi/en-büyük-20-ekonomi-liginden-düşen-türkiye-en-büyük-20-dijital-ekonomi-arasında, Erişim tarihi: 20.02.2022

[24] KORUCU Onur, **Finansal Teknoloji Çağında Bankacılığın Yeni Yönü: Dijital Bankacılık**, Harvard Business Review Türkiye, Haziran 2021

[25] Eurostat (2018). Individuals using the internet for internet banking. http://data.europa.eu/euodp/data/ dataset/ag89sJmlMNa2Bsmr8oV2AA, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[26] https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180115-1, Erişim Tarihi: 15.02.2022

[27] https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_bde15cbc$DV_623/default/table?lang=en, Erişim tarihi: 16.02.2022

[28] https://www.keyofchange.com/tr/2351/2021%27de%20Öne%20Çıkan%20Dijital%20Trendler%20Raporu/, Erişim Tarihi: 09.02.2022

[29] https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/financial-services/articles/gx-digital-banking-maturity-2020.html, Erişim Tarihi: 08.02.2022

[30] https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/financial-services/articles/gx-digital-banking-maturity-2020.html, Erişim Tarihi: 20.02.2022

[31] BOOBIER, **a.g.e.,** s. 14-15

[32] NAHAR Sabrin ve MEERO Abdelrhman ve RAHMAN Abdul Aziz Abdul ve HASAN K.B.M. Rajibul ve ISLAM K.M. Anwarul ve ZAYED Nurul Mohammad ve FAISAL-E-ALAM Md, **Analysis on the Marketing Strategy and Competitive Advantage Of Banking Industry in Bangladesh: An Entrepreneurial Case Study of Hsbc Bank,** Academy of Entrepreneurship Journal, 2021, *27*(4), s. 5

[33] WEWEGE Luigi ve THOMSETT Michael C., **The Digital Banking Revolution**, De Gruyter, 2020, 272-273

[34] WEWEGE**, a.g.e.,** s. 280-283

[35] ANANDA S ve DEVESH Sonal ve AL LAWATI Anis Moosa, **What Factors Drive The Adoption Of Digital Banking? An Empirical Study From The Perspective Of Omani Retail Banking,** Journal of Financial Services Marketing, 2020, 25, s. 15

[36] https://www.indyturk.com/node/466141/ekonomi/en-büyük-20-ekonomi-liginden-düşen-türkiye-en-büyük-20-dijital-ekonomi-arasında, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[37] https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad-2021-dde-raporu.pdf, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[38] https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad-2021-dde-raporu.pdf, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[39] https://www.bddk.org.tr/Mevzuat/DokumanGetir/1050, s. 2-8, Erişim Tarihi: 01.02.2022

[40] https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210401-7.htm, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[41] TBB/ İstatistiki Raporlar/İnternet ve Mobil bankacılık İstatistikleri/ Eylül 2021, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[42] TBB/ İstatistiki Raporlar/İnternet ve Mobil bankacılık İstatistikleri/ Eylül 2021, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[43] TBB/ İstatistiki Raporlar/İnternet ve Mobil bankacılık İstatistikleri/ Eylül 2021, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[44] https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/3751/Dijital-Internet-Mobil_Bankacilik_Istatistikleri-Aralik_2021.pdf, Erişim Tarihi: 10.02.2022

[45] WEWEGE**, a.g.e.,** s. 269-271

46 https://www.bankalar.org/bilgi-merkezi/subesiz-dijital-bankacilik-nedir/, Erişim Tarihi: 10.02.2022

47 https://www.kobiaktuel.com.tr/genel/denizbanktan-islak-imza-gerektirmeyen-dijital-onay-kolayligi-h3301.html, Erişim Tarihi: 02.02.2022

48 https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/finans/dijital-zekâ-q-ile-desteklenen-yeni-qnb-mobil-kullanicilarin-hizmetine-sunuldu-/668251, Erişim Tarihi: 03.02.2022

49 WEWEGE**, a.g.e.,** s. 340

50 LARSSON, Anthony ve VIITAOJA Yamit, Building customer loyalty in digital banking: A study of bank staff's perspectives on the challenges of digital CRM and loyalty. *International Journal of Bank Marketing*, 2017, 35(6), 862-864

51 SRINIVASAN Srini S. ve ANDERSON Rolph ve PONNAVOLU Kishore, **Customer Loyalty İn E-Commerce: An Exploration Of İts Antecedents And Consequences, *Journal of retailing***, 2002, *78*(1), s. 46

52 SRINIVASAN, **a.g.e.,** s. 46

53 ŞİŞMAN Ozan Can, **Fintech Uygulamalarının Hızlı Yükselişi Karşısında Geleneksel Bankalar Ne Ders Çıkarmalı?**, Harvard Business Review Türkiye,Eylül 2021

ESKİÇAĞ TÜRKİYE TARİHİ

(En Eski Devirlerden Pers İstilasına Kadar)

Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ

PROF. DR. EKREM MEMİŞ

17 Mayıs 1956'da Niksar'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini adı geçen yerde, lise öğrenimini ise Turhal'da tamamladı.

1974-1975 öğretim yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'nde Yüksek Öğrenime başlayan MEMİŞ, 1978 yılında adı geçen fakülteden mezun oldu. Hiç ara vermeden Yüksek Lisans ve Doktora programlarına devam eden MEMİŞ, 28 Mart 1983 tarihinde "Tarih Doktoru" oldu.

Yüksek Lisans ve Doktora programlarına devam ettiği 1978-1983 yılları arasında Ankara'da Tarih öğretmenliği de yapan Ekrem MEMİŞ, 1984 yılında bu görevinden ayrılarak Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Anabilim Dalı'nda Dr. Araştırma Görevlisi olarak vazifeye başladı. Adı geçen kurumda bir yıl çalıştıktan sonra, 17 Nisan 1985'te Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Eğitimi Anabilim Dalı'na Yardımcı Doçent olarak atanan MEMİŞ, Merkezi Yabancı Dil ve Bilim sınavlarını başararak 1987 yılında Doçent oldu. Ekrem MEMİŞ, 1993 yılında da, adı geçen fakültenin söz konusu Anabilim Dalı'na Profesör olarak atandı.

Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ, 28 Temmuz 2004 tarihinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm Başkanlığı görevini üstlendi.15 Mayıs 2010 tarihine kadar bu görevini sürdüren Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ, 30 Eylül 2013 tarihi itibariyle de Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm Başkanlığı görevine getirilmiştir.

ÜAK Üyeliği, Dekan, Dekan Yardımcılığı, Bölüm Başkanlığı, Anabilim Dalı Başkanlığı, Üniversite Yönetim Kurulu Üyeliği, Senatörlük gibi idari ve akademik görevlerde de bulunmuş olan Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ'in "**İSKİTLERİN TARİHİ**, 1. Baskı Konya 1987, 2.Baskı Konya 2005, 3. Baskı Ankara 2012", "**ESKİÇAĞ TÜRKİYE TARİHİ**, 1.Baskı Konya 1989, 2. Baskı Konya 1995, 3. Baskı Konya 2001, 4. Baskı Konya 2002, 5. Baskı Konya 2003, 6.Baskı Konya 2005, 7. Baskı Konya 2007, 8.Baskı Konya, Ocak 2009, 9. Baskı Konya Ekim 2009, 10. Baskı Bursa 2010, 11. Baskı Bursa 2011, 12. Baskı Bursa 2013, 13. Baskı Bursa 2015, 14. Baskı Bursa 2017, 15. Baskı Bursa 2020 , 16. Baskı Bursa 2016", **TARİHİ COĞRAFYAYA GİRİŞ**,1. Baskı Konya 1990, 2. Baskı Bursa 2012, 3. Baskı Bursa 2016", "**TARİH BOYUNCA ORTADOĞU-ANADOLU İLİŞKİLERİ**, Konya 1992, "**ESKİÇAĞ TARİHİNDE DOĞU-BATI MÜCADELESİ**, 1. Baskı, Konya 1993, 2. Baskı Konya 2001, 3. Baskı Konya 2003, 4. Baskı, Konya 2009 ", "**TÜRK KÜLTÜR TARİHİ**, 1. Baskı Konya 1996, 2. Baskı Konya 1998, 3. Baskı Konya 2003, 4. Baskı Konya 2008, 5.Baskı Bursa 2015", "**FİLİSTİNLİLERİN KÖKENİ VE TARİHİ**, Konya 1996", "**ORTADOĞU SORUNLARI VE TÜRKİYE**, Konya 1995", "**TARİH METODOLOJİSİ**, 1. Baskı Konya 1989, 2. Baskı Konya 1995, 3. Baskı İstanbul 1996, 4.Baskı Konya 2005, 5.Baskı Konya 2008, 6. Baskı Bursa 2014 ,7. Baskı Bursa 2018", "**GENEL TARİH**, 1 Baskı Konya 1997, 2. Baskı Konya 1999, 3. Baskı Konya 2002", "**TÜRK DÜNYASI TARİHİ**, 1. Baskı Konya 1995, 2. Baskı Konya 2000, 3. Baskı Konya 2002, 4.Baskı Konya 2005, 5.Baskı Konya 2008", "**KAYNAYAN KAZAN ORTADOĞU**, 1. Baskı Konya 2002, 2.Baskı Konya 2006", "**ESKİÇAĞDA TÜRKLER** 1.Baskı Konya 2002, 2.Baskı Konya 2005, 3. Baskı Konya 2009", "**TROYA VE TROYALILAR (TROYALILAR TÜRK MÜDÜR?)** 1. Baskı, Konya 2005, 2. Baskı Ankara 2012", "**ESKİÇAĞ MEDENİYETLERİ TARİHİ**, 1. Baskı Bursa 2006, 2.Baskı Bursa 2009,3.Baskı Bursa 2012, 4. Baskı Bursa 2015 , 5. Baskı Bursa 2019", "**ESKİÇAĞDA YAŞANMIŞ BÜYÜK AŞKLAR**, 1. Baskı, Bursa 2006", "**İSRAİL NEREYE KOŞUYOR? (En Eski Çağlardan Günümüze İsrail-Filistin Mücadelesi)** 1. Baskı, Bursa 2006", "**ESKİÇAĞDA MEZOPOTAMYA**, 1.Baskı Bursa 2007, 2. Baskı Bursa 2012, 3. Bask Bursa 2015, 4. Baskı Bursa 2017, 5. Baskı Bursa 2020", "**AMURRULAR (ARAPLARIN EN ESKİ ATALARI)",** 1. Baskı Elâzığ 2012", **"ESKİÇAĞDA GÖÇLER**, 1. Baskı Bursa 2014, 2. Baskı Bursa 2019", **"ESKİ İRAN TARİHİ**, 1. Baskı Bursa 2018" isimli kitapları ile ulusal ve uluslararası dergilerde yayımlanmış pek çok makalesi ve tebliği vardır.

İngiltere, Mısır, İtalya ve Hollanda gibi ülkelerde alanıyla ilgili araştırma ve incelemelerde bulunmuş olan Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ, Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinin yayınlamış olduğu birçok bilimsel derginin yayın kurulu üyeliğini de yürütmektedir.

Evli ve iki çocuk babası olan Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ, İngilizce ve Almanca gibi Avrupa dillerinin yanı sıra bilim dili olarak da Hititçe'yi bilmektedir.

ESKİÇAĞ TÜRKİYE TARİHİ

(En Eski Devirlerden Pers İstilasına Kadar)

Prof. Dr. Ekrem MEMİŞ

Gözden Geçirilmiş 16. Baskı

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-20-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -

MEMİŞ, Prof. Dr. Ekrem
ESKİÇAĞ TÜRKİYE TARİHİ

ANAHTAR KAVRAMLAR
- key concepts -
1. Eskiçağ, 2. Türkiye Tarihi, 3. Tarih, 4. Anadolu
-prehistoric period, Turkey history, history, Anatolia-

Rahmetli Hocam
Prof. Dr. Füruzan KINAL'ın
Aziz hatırasına…

İÇİNDEKİLER

Önsöz xi
Kısaltmalar xiii
Giriş xv

BİRİNCİ BÖLÜM
ANADOLU'NUN TARİHİ COĞRAFYASI
1-6

İKİNCİ BÖLÜM
ANADOLU'NUN TARİH ÖNCESİ DEVİRLERİ
7-18
1) Anadolu'da Taş Devri Kültürleri 9
2) Kalkolitik Devir 13
3) Anadolu'da Tunç Devri Kültürleri 16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
M.Ö. 3. BİNYILDA ANADOLU'DA YAŞAYAN KAVİMLER
19-42
1. HATTİLER 28
2. LUWİLER 34
3. HURRİLER 38

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
M.Ö. 2. BİNYILDA ANADOLU'DA YAŞAYAN KAVİMLER

43-70
1. HİTİTLER 45
2. GAŞKALAR 50
3. PALALAR 62
4. LUKKALAR 63

BEŞİNCİ BÖLÜM
HİTİTLER DÖNEMİNDE ANADOLU'NUN SİYASİ TARİHİ

71-140
1. ASUR TİCARET KOLONİLERİ ÇAĞI 73
2. ESKİ HİTİT DEVLETİ 90
3. GASIP KRALLAR DEVRİNDE ANADOLU 96
4. ESKİ HİTİT DEVLETİNİN SON ZAMANLARI VE MİTANNİ GÖÇLERİ 100
5. II. TUTHALYA VE YENİ HİTİT DEVLETİ 102
6. I. ŞUPPİLULİUMA VE HİTİT İMPARATORLUK DEVRİ 106
7. II. MURŞİLİ 117
8. MUVATTALİ 120
a. Amurru Krallığı 122
b. Kadeş Meydan Muharebesi 123
9. URHİ-TEŞUP (III. MURŞİLİ) 126
10. III. HATTUŞİLİ 128
11. IV. TUTHALYA 133
12. III. ARNUVANDA VE II. ŞUPPİLULİUMA ZAMANLARI 138

ALTINCI BÖLÜM
HİTİT TARİHİNİN ORİJİNAL MESELELERİ

141-162
1. TAHT MÜCADELELERİ 143
2. HANEDAN ÜYELERİNİN YENİ FETHEDİLEN MEMLEKETLERE GÖNDERİLMESİ MESELESİ 148
3. DIŞ POLİTİKA 150

YEDİNCİ BÖLÜM
EGE GÖÇLERİ

163-174

SEKİZİNCİ BÖLÜM
EGE GÖÇLERİNDEN SONRA ÖNASYA'NIN SİYASİ DURUMU VE GEÇ HİTİT ŞEHİR DEVLETLERİ

175-220
1. TABAL MEMLEKETİ 184
2. QUE MEMLEKETİ 185
3. MELİD (MALATYA) MEMLEKETİ 186
4. KUMUKH MEMLEKETİ 187
5. GURGUM (MARAŞ) MEMLEKETİ 188
6. SAM'AL (ZİNCİRLİ) MEMLEKETİ 188
7. SAKÇAGÖZÜ 189
8. KARKAMIŞ (CERABLUS) 189
9. HATTENA 190
10. FRİGLER 191
11. URARTU (VAN) KRALLIĞI 194
12. LİDYA DEVLETİ 218

DOKUZUNCU BÖLÜM
ESKİ ANADOLU KÜLTÜR TARİHİ
221-282

1. NEOLİTİK VE KALKOLİTİK DEVİRLERDE ANADOLU'NUN SOSYO – EKONOMİK YAPISI 223
2. ESKİ TUNÇ DEVRİ KÜLTÜRÜ 224
3. ASUR TİCARET KOLONİLERİ ZAMANINDA ANADOLU KÜLTÜRÜ 229
4. HİTİT KÜLTÜRÜ 234
a. Hitit Devlet Teşkilatı 234
b. Hitit Hukuku 246
c. Hitit Toplum Hayatı 263
d. Ekonomi ve Ticaret 265
e. Dil, Yazı ve Edebiyat 267
f. Hitit Sanatı 270
g. Hitit Dini 271
5. GEÇ HİTİT ŞEHİR DEVLETLERİ ZAMANINDA ANADOLU KÜLTÜRÜ 274

Harita ve Belgeler 283
Bibliyografya 327
Dizin 337

Afetinan, A., Eski Mısır Tarihi ve Medeniyeti, T.T.K. Yayını, (2. Baskı), Ankara 1987.

Akşit, Oktay., Likya Tarihi, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1967.

Akşit, Oktay., Manisa Tarihi (Başlangıçtan M.S. 395 yılına kadar), İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1983.

Aktüre, Sevgi., Anadolu'da Bronz Çağı Kentleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2004.

Akurgal, Ekrem., Phrygische Kunst, A.Ü.D.T.C.F. Yayım, Ankara 1955.

Akurgal, Ekrem., Ancient Civilizations and Ruins of Turkey, (3. Baskı), Istanbul 1973

Akurgal, Ekrem., "Anadolu Tarihinin Oluşmasında Jeomorfolojik Özelliklerin Rolü", Anadolu Araştırmaları X, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1986, s. 21-30.

Akurgal, Ekrem, Anadolu Kültür Tarihi, Tübitak Yayınları, 9. Baskı, Ankara 2000

Albayrak, İrfan., Kültepe Tabletleri IV, TTK Yayını, Ankara 2006.

Allen, T.W., The Homeric Catalogue of Ships, Oxford 1921.

Alp, Sedat., "Hitit Kralı IV. Tuthalya'nın Askeri Fermanı", Belleten 43 (1947), s. 383-402.

Alp, Sedat., "Hitit Devletinin İç Bünyesi", IV. Türk Tarih Kongresi, Ankara 1952, s.38-45.

Alp, Sedat, "Konya Karahöyük Kazıları Hakkında Rapor", Belleten XXI, 84 (1957).

Alp, Sedat., "Eski Önasya'da Siyasal İlişkilerden Bölümler", Anma Kitabı, A.Ü.D.T. C.F. Yayını, Ankara 1974, s. 425-436.

Alp, Sedat, Hitit Çağında Anadolu, Tübitak Yayınları, İstanbul 2001.

Alp, Sedat, Hitit Güneşi, Tübitak Yayınları, Ankara 2003.

Alpman, Adil., "Hurriler", A.Ü.D.T.C.F Tarih Araştırmaları Dergisi, Sayı 25, Ankara 1981-1982, s.283-313.

Arık, Remzi Oğuz., Alacahöyük Hafriyatı, T.T.K. Yayını, Ankara 1935.

Bahar, Hasan-Karauğuz, Güngör-Koçak, Özdemir., Eskiçağ Konya Araştırmaları I, İstanbul 1996.

Balkan, Kemal, Mektup: Marna Kralı Anum-Hirbi'nin Kaniş Kralı Warşama'ya Gönderdiği Mektup, T.T.K. Yayını, Ankara 1957.

Balkan, Kemal., Kaniş Karum'un Kronolojisi Problemleri Hakkında Müşahedeler, T.T.K. Yayım, Ankara 1955.

Barnet, R.D., "The Sea Peoples", CAH11/2, chp. XXVIII, Cambridge 1975.

Bayburtluoğlu, Cevdet., Lykia, Ankara 1981.

Baydur, Nezahat., Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, Doçentlik Tezi, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1970.

Beckman, Gary., Hittite Diplomatic Texts, 2 nd. edition, Scholars Press, Atlanta 1999.

Belli, Oktay., "Urartu Sanatının Sosyo-Ekonomik Açıdan Eleştirisi Üzerine Bir Deneme", Anadolu Araştırmaları VI, 1978, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1979, s. 45-49.

Belli Oktay., "Urartular'da Totemcilik Sorunu", Anadolu Araştırmaları VII, 1979, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1981, s. 29-41.

Belli Oktay., "Urartu Mitolojisi Üzerine Bir Deneme", Anadolu Araştırmaları VII, 1979, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1981, s. 61-73.

Belli, Oktay., "Urartular'da Hayat Ağacı İnancı", Anadolu Araştırmaları VI-II, 1980, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1982, s. 237-246.

Bilgiç, Emin., "Anadolu'nun İlk Yazılı Kaynaklarındaki Yer Adları ve Yerlerinin Tayini Üzerine İncelemeler", Belleten 39, 1946.

Bittel, Kurt., Prehistorische Forschungen im Kleinasien, İstanbul 1934.

Bittel, Kurt., Kleinasiatische Studien, İstanbul 1942.

Bittel, Kurt, Hattusha: The Capital of The Hittites, New York 1970.

Blegen, C.W., Troy and Trojans, London 1963.

Blegen, C.W., "Troy VI", CAHII/I, Cambridge 1973.

Bossert, H. Th., Asia, İstanbul 1946.

Bossert, H.Th., Karatepe Kazıları (Birinci Önrapor), Ankara 1950.

Bossert, H.Th., "Hitit Hiyeroglif Metinlerinde Tanrıça Hepat", Belleten 59, 1951.

Brandau, Birgit., Troia (Bir Kent ve Mitleri Yeni Keşifler), Çev: Vedat Çorlu, Arkadaş Kitabevi Yayını, Ankara 2002.

Brandau, Birgit- Schickert, Hartmut., Hititler (Bilinmeyen Bir Dünya İmparatorluğu, Çev: Nazife Mertoğlu, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2003.

Bryce, Trevor., Letters of the Great Kings of the Ancient Near East (The Royal Correspondence of the Late Bronze Age), London and New York, 2003, s.30-37.

Burney, Charles., From Village to Empire. An Introduction to Near Eastern Archaelogoy, Phaidon Press, Oxford 1977.

Büyükkarcı, Süleyman., M.Ö. 2. Binyıl Karadeniz Bölgesi Kavimlerinden Kaşkalar'ın Tarihi, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1988.

Ceram, C.W., Tanrıların Vatanı Anadolu, Çev: E.Nermi Erendor, Remzi Kitabevi, (2. Baskı), İstanbul 1984.

Ceram, C.W., Tanrılar, Mezarlar ve Bilginler. Çev: H. Örs, Remzi Kitabevi, İstanbul 1986.

Chadwick, John., The Mycenaean World, Cambridge University Press, Cambridge 1976.

Contenau, G., La civilisation des Hittites et des Hurrites du Mitanni, Paris 1949.

Cook, J. M., The Greeks in Ionia and the East (Ancient Peoples and Places, vol. 31), London 1962.

Çeçen, Salih., "Kutsal Kitaplar ve Çivi Yazılı Belgeler Işığında Cudi", I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri, İstanbul 2006, s. 123-127

Çığ, Muazzez İlmiye., Hititler ve Hattuşa (İştar'ın Kaleminden), Kaynak Yayınları, İstanbul 2000.

Çilingiroğlu, Altan., "Sargon'un Sekizinci Seferi ve Bazı Öneriler", Anadolu Araştırmaları IV-V, 1976-1977, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1977, s. 235-251.

Çilingiroğlu, Altan., "Urartular'da Toplu Nüfus Aktarımları", Anadolu Araştırmaları IX, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1983, s. 295-310.

Çilingiroğlu, Altan., Urartu ve Kuzey Suriye, E.Ü.E.F. Yayını, İzmir 1984.

Darga, Muhibbe., Eski Anadolu'da Kadın, (2. Baskı), İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1984.

Darga, Muhibbe., Hitit Mimarlığı I, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1985.

Dassow, Eva von., State and Society in the Late Bronze Age, CDL Press, Bethesda 2008.

Demircioğlu, Halil., Roma Tarihi, 1. Cilt, TTK Yayını, Ankara 1953.

Dinçol, Ali M., Eski Anadolu Dillerine Giriş, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1970.

Dinçol, Ali M., "Adana, Hatay ve İstanbul Müzelerinde Bulunan Hitit Hiyeroglif Mühürleri", Anadolu Araştırmaları IX İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1983, s. 173-212.

Dupont- Sommer., Les Arameans, Paris 1949.

Ertem, Hayri., Boğazköy Metinlerine Göre Hititler Devri Anadolu'sunun Faunası, A.Ü.D.T.C.F. Yayını, Ankara 1965.

Ertem, Hayri., Boğazköy Metinlerinde Geçen Coğrafya Adları Dizini, A.Ü.D.T.C.F. Yayım, Ankara 1973.

Ertem, Hayri, Boğazköy Metinlerine Göre Hititler Devri Anadolu 'sunun Florası, A.Ü.D.T.C.F. Yayını, Ankara 1974.

Erhat, Azra., Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul 1972.

Erzen, Afif., Doğu Anadolu ve Urartular, T.T.K. Yayını, Ankara 1984.

Garstang, J. - Gurney, O.R., The Geography of the Hittite Empire, London 1959.

Gelb, Ignace Jay., " Inscriptions from Alishar and vicinity ", OIP 27, The University of Chicago Press, Chicago 1935.

Goetze, A., Kizzuwatna and the problem of Hittite Geography, Yale Oriental Series 22, New Haven 1940.

Goetze, A., Kulturgeschichte Kleinasiens, München 1957.

Gökçek, L. G., Asurlular, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015.

Gurney, O.R., The Hittites, Penguin Books, London 1952.

Gurney, O.R., Hititler, Çev: Pınar Arpaçay, Dost Kitabevi Yayını, Ankara 2001.

Günaltay, M.Şemseddin; Yakın Şark II (Anadolu), TTK Yayını, 2.Baskı, Ankara 1987.

Güterbock, H.G., Kumarbi Efsanesi, Ankara 1945.

Güterbock, H.G., "The deeds of Suppiluliuma", JCS X/2,1956, s. 41-130.

Hamblin, William J., Warfare in the Ancient Near East to 1600 BC, London and New York 2006, s.303-307.

Herodotos, Herodot Tarihi. Çev: Müntekim Ökmen, Remzi Kitabevi, İstanbul 1973.

Homeros, İlyada. Çev: A.Erhat-A.Kadir, Sander Yayınlan, İstanbul 1975.

Huxley, G.L., Achaeans and Hittites, Oxford 1960.

Karauğuz, Güngör., Hitit Mitolojisi. Çizgi Kitabevi, Konya 2001.

Karauğuz, Güngör., Boğazköy ve Ugarit Çivi Yazılı Belgelerine Göre Hitit Devleti'nin Siyasi Antlaşma Metinleri, Çizgi Kitabevi, Konya 2002.

Karauğuz, Güngör., Hititler Döneminde Anadolu'da Ekmek, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2006.

Kınal, Füruzan., Arzawa Memleketlerinin Mevkii ve Tarihi, Ankara 1953.

Kınal, Füruzan., "Karkamış Şehri Tarihi hakkında", A.Ü.D.T.C.F. Dergisi, c. 16, Sayı 3-4, Ankara 1958.

Kınal, Füruzan., "Yamhad Krallığı", A.Ü.D.T.C.F. Tar. Arş. Dergisi, C. VI, Sayı 8-9, Ankara 1967.

Kınal, Füruzan., "Hitit Devletleri İçin Kuzey Suriye'nin Önemi", Atatürk Konferansları IV, Ankara 1970.

Kınal, Füruzan., "Ugarit Krallarının Tarihi", A.Ü.D.T.C.F. Tar. Arş. Dergisi, VUI-XII, 1970-1974, s. 14-23.

Kınal, Füruzan., "Eski Anadolu Tarihinde Bazı Değişmeler", Anma Kitabı, A.Ü.D.T.C.F. Yayını, Ankara 1974, s. 401-424.

Kınal, Füruzan., Eski Mezopotamya Tarihi, A.Ü.D.T.C.F., Yayını, Ankara 1983.

Kınal, Füruzan., "Hititlerde Ceza Hukuku", A.Ü.D.T.C.F. Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi, Ankara 1983, s. 431-439.

Kınal, Füruzan., Eski Anadolu Tarihi, (2. Baskı), T.T.K. Yayını, Ankara 1987.

Koşay, H.Z., "Hitit tapınağı Şamuha nerdedir?", Belleten 144,1972.

Ksenophon, Anabasis. Çev: Hayrulldh Örs, M.E.B. Basımevi, İstanbul 1962.

Landsberger, B., Sam'al, T.T.K. Yayını, Ankara 1948.

Laroche, E., "Etudes sur les hieroglyphes Hittites", Syria 35,1958.

Leick, Gwendolyn., The Babylonian World, New York and London 2007.

Lewy, H. "Nesa", JCS 17,1963.

Lloyd, Seton., Early Highland Peoples of Anatolia, London 1969.

Llyod, Seton., Türkiye'nin Tarihi (Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları), 2. baskı, Ankara 1997

Luckenbiil, D.D., Ancient Records of Assyria and Babylonia, New York 1968, vol. I, II.

Macalister, R.A.S., The Philistines, Their History and Civilization, Oxford University Press, London 1911.

Macqueen, J.G., Hititler ve Hitit Çağında Anadolu, Çev: Esra Davutoğlu, Arkadaş Yayınevi, Ankara 2001.

Mansel, A.M., Eski Doğu ve Ege Tarihinin Ana Hatları. I.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1945.

Mansel, A.M., Türkiye'nin Arkeoloji, Epigrafi ve Tarihi Coğrafyası için Bibliyografya, 1948.

Mansel, A.M., Ege ve Yunan Tarihi, T.T.K. Yayını, Ankara 1971.

Martino, Stefano de., Hititler, İtalyanca'dan çeviren: Erendiz Özbayoğlu, Dost Kitabevi Yayını, Ankara 2006.

Mellaart, James., Earliest Civilizations of the Near East, Thames and Hudson Yayınevi, London 1965.

Mellaart, James., Çatal Höyük, A Neolithic Town in Anatolia, 1967.

Mellaart, James., "Early cultures of the south Anatolian plateau", Anatolian Studies, sayı 11,1971, s. 159-184.

Mellaart, James, The Archaelogy of Ancient Turkey, The Bodley Head, London 1978.

Memiş, Ekrem., "Filistin Kime Aittir?", Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Ankara 1985, s. 223-238.

Memiş, Ekrem., "İskitler'in Uyguladığı Harp Taktiklerinin Diğer Milletler Üzerindeki Etkileri ve Günümüzdeki Belirtileri", Askeri Tarih Bülteni, Sayı 20, Ankara 1986, s. 27-35.

Memiş, Ekrem., "Anadolu'nun Eski Şark ve Eski Garp Dünyaları Arasındaki Yeri", S.A.M. Selçuk Dergisi, Sayı 1, Konya 1986, s. 59-64.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ'ın Birinci Dünya Savaşı ile Yakınçağ'ın Birinci Dünya Savaşında Boğazların Oynadığı Rol ve Türkiye", Askeri Tarih Bülteni, Sayı. 22, Ankara 1987, s. 91-96.

Memiş, Ekrem., "Hitit Siyasî Tarihinde Taht Mücadeleleri", S.Ü., Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Konya 1987, s. 113-117.

Memiş, Ekrem., İskit'lerin Tarihi, S.Ü. Eğitim Fak. Yayını, Konya 1987.

Memiş, Ekrem., "M.Ö. 3. Binyılda Anadolu'da Türkler", Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı 53, Nisan 1988, s. 35-46.

Memiş, Ekrem., "Eskiçağ Türkiye'sinde Ordunun Önemi", S.Ü. Eğitim Fak. Dergisi, Sayı 2, Konya 1988, s. 55-66.

Memiş, Ekrem., "Filistin-İsrail Mücadelesinin Tarihi Geçmişine Kısa bir Bakış", Askeri Tarih Bülteni, Sayı 26, ATASE Yayını, Ankara 1989, s. 123-131.

Memiş, Ekrem., "M.Ö. 2. Binyılda Hitit-Gaşka Münasebetleri", II. Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Samsun 1990, s. 103-110.

Memiş, Ekrem., "Bakır Maddenin Eski Anadolu Medeniyetinin Gelişmesindeki Rolü ve Önemi", X. Türk Tarih Kongresi'nden ayrı basım, Ankara 1990, s. 79-86.

Memiş, Ekrem., Tarih Coğrafyaya Giriş, S.Ü. Eğitim Fak. Yayını, Konya 1990.

Memiş, Ekrem., "Hitit sarayında Kraliçelerin Rolü", S.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı. 4, Konya 1990, s. 53-65.

Memiş, Ekrem-Köstüklü Nuri., Tarih Boyunca Ortadoğu-Anadolu İlişkileri, Konya 1992.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ Tarihinde Doğu-Batı Mücadelesi, S.Ü. Eğitim Fak. Yayını, Konya 1993.

Memiş, Ekrem., "Hitit Devletlerinin Batı Anadolu Politikası", S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 3, Konya 1994, s. 367-375.

Memiş, Ekrem., Filistinlilerin Kökeni ve Tarihi, S.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını, Konya 1996.

Memiş, Ekrem., "M.Ö. 2. Binyıl Anadolu Tarihinde Lukkalar", XI. Türk Tarih Kongresi'nden ayrı basım, TTK. Yayını, Ankara 1994, s. 269-275.

Memiş, Ekrem., "Hitit Sarayında Kraliçelerin Rolü", Belleten C. LVIII, Ağustos 1994, sayı 222'den ayrı basım, TTK. Yayını, Ankara 1994, s. 279-293.

Memiş, Ekrem., "Aka Medeniyetinin Doğuşu, Gelişmesi ve Çöküşü", Ege Üniv. Ed. Fak. Tarih İncelemeleri Dergisi, X, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir 1995, 41-54.

Memiş, Ekrem., Ortadoğu Sorunları ve Türkiye, Mimoza Yayınları, Konya 1995.

Memiş, Ekrem., Genel Tarih, 2. Baskı, Konya 1999.

Memiş, Ekrem., "Asur Devletlerinin Anadolu Politikası", XII. Türk Tarih Kongresi'nden ayrı basım, TTK. Yayını, Ankara 1999, s. 65-73.

Memiş, Ekrem., Genel Tarih, Genişletilmiş 2. baskı, Günay Ofset, Konya 1999.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ Tarihinde Doğu-Batı Mücadelesi, 2. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya 2001.

Memiş, Ekrem., Troya ve Troyalılar (Troyalılar Türk müdür?), 1. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya 2005.

Memiş, Ekrem., İskitlerin Tarihi, Çizgi Kitabevi Yayını, 2. Baskı, Konya 2005.

Memiş, Ekrem., "MÖ. 2. Binyıl Anadolu Tarihinde Mysialılar", Balıkesir Sempozyumu 2005 Tebliğler Kitabı, s. 189-195.

Memiş, Ekrem., "Akkadlar Çağından Asur İmparatorluğunun Yıkılışına Kadar Mardin ve Çevresi", I. Uluslararası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri, İstanbul 2006, s.117-124.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi, 1. Baskı, Ekin Kitabevi Yayını, Bursa 2006.

Memiş, Ekrem., Eskiçağda Yaşanmış Büyük Aşklar, Ekin Kitabevi Yayını, Bursa 2006.

Memiş, Ekrem., İsrail Nereye Koşuyor? (En Eski Çağlardan Günümüze İsrail-Filistin Mücadelesi), Ekin Kitabevi Yayını, Bursa 2006.

Memiş, Ekrem., Eskiçağda Mezopotamya, Ekin Kitabevi Yayını, Bursa 2007.

Memiş, Ekrem., "Kadeş Barış Antlaşması" isminin doğruluğu üzerine farklı bir yaklaşım", Mısır-Hitit Ebedi Barış Antlaşması ve Eski Önasya'da Barış Sempozyumu, E.Ü. Kapadokya Araştırma Merkezi Yayını, Nevşehir 2007, s.15-27.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ Tarihinde Doğu-Batı Mücadelesi, Çizgi Kitabevi Yayını, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Konya 2009.

Memiş, Ekrem-Bülbül, Cemil., Amurrular (Araplar'ın En Eski Ataları), Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayınları, Elâzığ 2012.

Memiş, Ekrem., Eskiçağda Mezopotamya, Ekin Kitabevi Yayını, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Bursa 2012.

Memiş, Ekrem., Troya ve Troyalılar (Troyalılar Türk müdür?), Altınpost Yayınları, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Ankara 2012.

Memiş, Ekrem., Tarihi Coğrafyaya Giriş, Ekin Kitabevi Yayını, 2. Baskı, Bursa 2012.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi, Ekin Kitabevi Yayını, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Bursa 2012.

Memiş, Ekrem., Tarih Metodolojisi, Ekin Kitabevi Yayını, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, Bursa 2014.

Memiş, Ekrem- Bülbül, Cemil., Eskiçağda Göçler, Ekin Kitabevi Yayını, Bursa 2014.

Memiş, Ekrem., Eskiçağda Mezopotamya, Ekin Kitabevi Yayını, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Bursa 2015.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ Medeniyetleri Tarihi, Ekin Kitabevi Yayını, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Bursa 2015.

Memiş, Ekrem., Eskiçağ Türkiye Tarihi, Ekin Kitabevi Yayını, Gözden Geçirilmiş 13. Baskı, Bursa 2015.

Mendenhall, George E., Antik İsrail'in İnancı ve Tarihi. Çeviren: Mia Pelin Özdoğru,İnsan Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2016.

Mieroop, Marc Van De., Antik Yakındoğu'nun Tarihi İÖ 3000-323, Çeviren: Sinem Gül, Dost Kitabevi Yayını, Ankara 2006.

Morris, Joseph., The Origins of the Sea Peoples, Florida State University Classics, Florida 2006, s.1-54.

Naumann, Rudolf., Eski Anadolu Mimarlığı. Çev: Beral Madra, T.T.K. Yayını, Ankara 1975.

Neufeld, E., The Hittite Laws, London 1951.

Olmstead, A. T., History of Assyria, Chicago 1964.

Otten, H., Hethitische Totenrituale, Berlin 1958.

Otten, H., "Sororat im alten Kleinasien ", Saeculum XXI (1970), s.162-165.

Özgüç, Tahsin., Öntarihte Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri, TTK Yayını, Ankara 1948.

Özgüç, Nimet., Kültepe Mühür Baskılarında Anadolu Grubu, T.T.K. Yayım, Ankara 1965.

Özgüç, Nimet., "Kültepe Kazılarında Bulunan Mermer İdol ve Heykelcikler", Belleten XIX, 1957, s. 61-70.

Özgüç, Tahsin., Kültepe Kazı Raporu, T.T.K. Yayını, Ankara 1948.

Özsait, Mehmet., "Pisidya Bölgesinde Yeni Prehistorik İskan Yerleri (II)", Anadolu Araştırmaları IX, İ.Ü.E.F. yayını, İstanbul 1983, s. 173-212.

Page, Denys., History and the Homeric Iliad, Los Angeles 1959.

Pritchard, J.B., Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament, Princeton 1955.

Ramsay, William M., Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, Çev: Mihri Pektaş, M.E.B. Yayım, İstanbul 1960.

Ramsay, William M., The Historical Geography of Asia Minor, Tıpkıbasım 1962.

Rice, Tamara Talbot., The Scythians, London 1958.

Sandars, N.K., The Epic of Gilgamesh, Penguin Classics, London 1978.

Sayce, A. H.- Litt, D., "The Kingdom of Van(Urartu)", CAH III, chp. VIII, Cambridge 1970, s. 169-183.

Schofield, Louise., The Mycenaeans, The British Museum Press, London 2007.

Sevin, Veli., "Asur ve Urartu At Koşum Takımları Üzerine Bir Not", Anadolu Araştırmaları VI, 1978, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1979, s. 111-121.

Sevin, Veli., "Van Kale'sinden Bir Kaya Mezarı ve Urartular'da Ölü-Yakma Geleneği", Anadolu Araştırmaları VIII, 1980, İ.Ü.E.F. Yayım, İstanbul 1982, s. 151-158.

Sevin, Veli., Anadolu Arkeolojisi, Der Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 1999.

Schuler, Von., Die Kaškaer (Ein Beitrag zur Etnographie des Alten Kleinasien", Berlin 1965.

Strabon, Geographika (Kitap XII, XIII ve XIV). Çev: Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat yayınları, İstanbul 1987.

Sturtevant, Edgar H.- George Bechtel., A Hittite Chrestomathy, Linguistic Society of America, University of Pennsylvania, 1935.

Tarhan, Taner., "Urartu Devletinin "Kuruluş" Evresi ve Kurucu Krallardan "Lutipri=Lapturi" Hakkında Yeni Görüşler", Anadolu Araştırmaları VIII, 1980, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1982, s. 69-114.

Tarhan, Taner., "The Structure of the Urartian State", Anadolu Araştırmaları IX, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1983, s. 295-310.

Tarhan, M.T.-Sevin, Veli., "Van Bölgesinde Urartu Araştırmaları (1): Askeri ve Sivil Mimariye Ait Yeni Gözlemler", Anadolu Araştırmaları IV-V, 1976-1977, İ.Ü.E.F. Yayını, İstanbul 1977, s. 273-345.

Tarhan, M.T.-Sevin, Veli., "Van Bölgesinde Urartu Araştırmaları (II): Konut Mimarlığı", Anadolu Araştırmaları IV-V, 1976-1977, İ.Ü.E.F. yayını, İstanbul 1977, s. 347-365.

Taylour, William., The Mycenaeans, London 1972.

Tosun, Mebrure., Mezopotamya Silindir mühürlerinde Hurri-Mitanni Üslubu, A.Ü.D.T.C.F. Yayını, Ankara 1956.

Taşlıklıoğlu, Ziya., Likya Kültleri, A.Ü.D.T.C.F. Dergisi, C.II, Sayı. 1, Ankara 1943.

Umar, Bilge., Türkiye Halkının İlkçağ Tarihi, C.I, E.Ü., Basın-Yayın Yüksekokulu Yayını, İzmir 1982.

Ünal, Ahmet., Hattuşili III, 1 (Heidelberg 1974).

Wood, Michael., In search of the Trojan War, University of California Press, California 1998.

Wright, E.M., " The Eight Campaign of Sargon II of Assyria ", JNES 2, 1943, s. 173-186.

Woolley, S. Leonard., A Forgotten Kingdom, London 1953.

Yakar, Jak., Anadolu'nun Etnoarkeolojisi, Çev. Selen Hırçın Riegel, Homer Kitabevi Yayını, 1. Baskı, İstanbul 2007.

Yıldırım, Recep., Eskiçağ'da Anadolu, İzmir 1996.

Yıldırım, Recep., Önasya Tarih ve Uygarlıkları, İzmir 1996.

Yılmaz, Durmuş., Ugarit Memleketinin Tarihi, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1988.

Yiğit, Turgut., Asur Ticaret Kolonileri ve Eski Hitit Çağında Anadolu, Ankara 2000.

Gürsel Kaplan

İDARİ YARGILAMA HUKUKU

EKİN BASIN YAYIN DAĞITIM

© 2022, Ekin Basım Yayın Dağıtım,
Her hakkı mahfuzdur. Bu kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunun hükümlerine göre kitabı yayınlayan yayınevinin izini olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi veya herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, kısmen veya tamamen yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-19-7

Birinci Baskı: Eylül 2016
İkinci Baskı: Ağustos 2017
Üçüncü Baskı: Ocak 2018
Dördüncü Baskı: Ocak 2019
Beşinci Baskı: Eylül 2019
Altıncı Baskı: Şubat 2020
Yedinci Baskı: Ekim 2020
Sekizinci Baskı: Ekim 2022

Sekizinci Baskı
Star Ajans Ltd. Şti. Alaaddinbey Mah., 634. Sokak,
NİLTİM, 2. Bölge, Ayaz Plaza no 24, Nilüfer - BURSA
Tel: 0224 249 23
Sertifika No: 48334

Dağıtım
Ekin Basım Yayın Dağıtım,
Şehreküstü Mahallesi, Cumhuriyet Caddesi,
Durak Sokak No 2, Osmangazi- BURSA,
Tel: (0224) 220 16 72; 223 04 37;
Fax: (0224) 223 04 37
www.ekinkitap.com

Prof. Dr. Gürsel Kaplan
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

İDARİ YARGILAMA HUKUKU

Güncelleştirilmiş
Sekizinci Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
Bursa – Ekim 2022

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
İDARİ YARGILAMA HUKUKUNUN KAYNAKLARI

I- GENEL OLARAK 1
II- İDARİ YARGILAMA HUKUKUNUN KAYNAKLARI 2
A- ANAYASA 2
B- KANUNLAR 2
C- KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELER 4
D- ULUSLARARASI ANDLAŞMALAR 4
E- TÜZÜKLER 6
F- YÖNETMELİKLER 6
G- YARGISAL İÇTİHATLAR 7
H- ÖRF ve ADET 9
I- ÖĞRETİ 9

İKİNCİ BÖLÜM
İDARİ YARGILAMA HUKUKUNUNÖZELLİKLERİ

I- GENEL OLARAK 11
II- İDARİ YARGILAMA HUKUKUNUN ÖZELLİKLERİ 12
A- İDARİ YARGILAMA USULÜ YAZILI ŞEKLE TABİDİR ve EVRAK ÜZERİNDE İNCELEME İLKESİ GEÇERLİDİR 12
B- KENDİLİĞİNDEN (RESEN) ARAŞTIRMA ve İNCELEME İLKESİ GEÇERLİDİR 14
1- İtham Usulü 14
2- Tahkik Usulü 15
C- DELİL SERBESTİSİ İLKESİ GEÇERLİDİR 16
1- Bir Vakıanın İspatına Elverişli Her Şeyin Delil Teşkil Edebilmesi 16
2- Delillerin İleri Sürülebilmesinin Bir Süreye Tabi Olmaması 17
D- ÇELİŞME İLKESİ GEÇERLİDİR 19
E- TASARRUF İLKESİ GEÇERLİDİR 20
F- BASİT ve AZ MASRAFLIDIR 21
G- SAVCILIK KURUMU VARDIR 21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İDARİ UYUŞMAZLIKLARIN YARGISAL OLMAYAN YOLLARDAN ÇÖZÜMLENMESİ

I- GENEL OLARAK 25
II- İDARENİN YASAMA ORGANI TARAFINDAN DENETLENMESİ 26
A- HÜKÜMETİN (YÜRÜTME ORGANININ) DENETLENMESİ SURETİYLE İDARENİN DENETLENMESİ 27
B- TBMM BÜNYESİNDE KURULAN KOMİSYONLAR TARAFINDAN İDARENİN DENETLENMESİ 28
1- TBMM Dilekçe Komisyonu Tarafından Denetlenmesi 28
2- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Tarafından Denetlenmesi 28
III- İDARENİN YÜRÜTME ORGANI (CUMHURBAŞKANI) TARAFINDAN DENETLENMESİ 29
IV- İDARENİN BAĞIMSIZ KURULUŞLAR TARAFINDAN DENETLENMESİ 31
A- KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU 31
B- TÜRKİYE İNSAN HAKLARI ve EŞİTLİK KURUMU 32
C- BİLGİ EDİNME ve DEĞERLENDİRME KURULU 34

D- İL ve İLÇE İNSAN HAKLARI KURULLARI ... 35
E- KOLLUK GÖZETİM KOMİSYONU ... 35
V- İDARENİN KENDİSİ TARAFINDAN DENETLENMESİ ... 36
A- İSTİTAF DENETİMİ ... 37
B- HİYERARŞİK DENETİM ... 37
C- VESAYET DENETİMİ ... 38
VI- KİMİ İDARİ UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN ÖNGÖRÜLEN ÖZEL YÖNTEMLER ... 39
A- TAHKİM ... 39
1- Kavramsal Olarak ... 39
2- Zorunlu Tahkime Tabi Uyuşmazlıklar ... 39
a- 29.6.1938 tarih ve 3533 sayılı Kanunla Öngörülen Zorunlu Tahkim ... 40
b- 5.5.2009 tarih ve 5894 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunla Öngörülen Zorunlu Tahkim ... 40
c- Zorunlu Tahkime İlişkin Diğer Yasal Düzenlemeler ... 41
3- İhtiyari Tahkime Tabi Uyuşmazlıklar ... 41
a- 21.1.2000 tarih ve 4501 sayılı Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde Uyulması Gereken İlkelere Dair Kanun ... 41
b- Kamu Hizmeti İmtiyaz Sözleşme ve Şartlaşmalarından Doğan Uyuşmazlıkların Tahkim Yoluyla Çözümüne İlişkin Diğer Yasal Düzenlemeler ... 43
4- Hakem veya Hakem Kurulunca Verilen Kararlara Karşı Başvuru Yolları ... 43
B- SULH ... 45
1- Kavramsal Olarak ... 45
2- İdari Uyuşmazlıkların Sulh Yoluyla Çözümünü Düzenleyen Kanunlar ... 45
C- UZLAŞMA ... 47
1-Kavramsal Olarak ... 47
2-İdari Uyuşmazlıkların Uzlaşma Yoluyla Çözümünü Düzenleyen Kanunlar ... 47

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İDARİ UYUŞMAZLIKLARIN YARGISAL YOLLARDAN ÇÖZÜMLENMESİ

I- GENEL OLARAK ... 51
II- İDARİ UYUŞMAZLIKLARIN ADLİ YARGI YERLERİ TARAFINDAN ÇÖZÜMLENMESİ ... 51
III- İDARİ UYUŞMAZLIKLARIN İDARİ YARGI YERLERİ TARAFINDAN ÇÖZÜMLENMESİ ... 52
IV- İDARİ UYUŞMAZLIKLARIN YARGI YERLERİ TARAFINDAN ÇÖZÜMLENMESİNE GETİRİLEN KISITLAMALAR ... 52
A- YARGISAL KISITLAMALAR - HÜKÜMET TASARRUFLARI (Yargısal İçtihatlarla Getirilen Kısıtlamalar) ... 53
B- ANAYASA ve KANUNLARLA GETİRİLEN KISITLAMALAR (Yasama Kısıntısı) 57
V- İDARİ UYUŞMAZLIKLARI ÇÖZEN YARGI YERLERİ ve MENSUPLARINA SAĞLANAN GÜVENCELER ... 61
A- HÂKİMLERİN BAĞIMSIZLIĞINI SAĞLAMAYA YÖNELİK GÜVENCELER ... 61
B- HÂKİMLERİN TARAFSIZLIĞINI SAĞLAMAYA YÖNELİK GÜVENCELER ... 65
1- Hâkimin Davaya Bakmaktan Yasaklı Olduğu (Çekinmesi Gereken) Hâller ... 69
2- Hâkimin Davadan Çekinmesi (İstinkâf) Usulü ve Sonuçları ... 69
3- Hâkimin Reddedilebileceği ve Kendisinin Davadan Çekilebileceği Hâller ... 70
4- Hâkimin Reddi Usulü ve Sonuçları ... 71
5- Hâkimin Reddi Konusunda İdari Yargıda Karşılaşılan Güçlükler ve Tartışmalı Olan Hususlar ... 74

BEŞİNCİ BÖLÜM
ÇÖZÜMÜ ADLİ YARGI YERLERİ VE DİĞER MERCİLERE BIRAKILAN İDARİ UYUŞMAZLIKLAR

I- HUKUKİ UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ AMACIYLA KURULMUŞ YARGI YERLERİ ve BENZERİ MERCİLER 79
A- ANAYASA YARGISI 80
B- ADLİ YARGI 81
C- ASKERİ CEZA YARGISI (Varlığı Son Bulmuştur) 82
D- ASKERİ İDARİ YARGI (Varlığı Son Bulmuştur) 82
E- İDARİ YARGI 83
F- MALİ YARGI 83
1- Sayıştayın Hukuksal Niteliği 84
2- Sayıştayın Yapısı 85
3- Sayıştayın Görevleri 85
4- Sayıştayın Denetimine Tabi Olan Kuruluşlar 86
5- Sayıştayın Denetimine Tabi Olmayan Kuruluşlar 87
6- Sayıştayın Yaptığı Yargısal Denetim ve Sonuçları 88
G- SEÇİM YARGISI 90
II- ÇÖZÜMÜ ADLİ YARGI YERLERİNİN GÖREVİNDE OLDUĞU KABUL EDİLEN İDARİ UYUŞMAZLIKLAR 91
1- Kanunlarla Adli Yargı Yerlerinin Görevine Dâhil Edilen İdari Uyuşmazlıklar 93
a- Taşınmaz Mülkiyetine İlişkin Olanlar 93
b- Fikri ve Sınai Haklara İlişkin Olanlar 94
c- Kişi Hâllerine ve Vesayet Makamlarının Sorumluluğuna İlişkin Olanlar 94
ç- Kişi Özgürlüğü ve Güvenliğinin İhlâline İlişkin Olanlar 95
d- İdari Yaptırımlaraİlişkin Olanlar 95
e- Çalışma Hayatına ve Sosyal Güvenlik Hukukuna İlişkin Olanlar 97
f- Abonman Sözleşmelerine İlişkin Olanlar 99
g- Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Faaliyetlerine İlişkin Olanlar 99
h- Diğerleri 100
2- Yargısal İçtihatlarla Adli Yargı Düzeninin Görevine Dâhil Edilen İdari Uyuşmazlıklar (Fiili Yol Olarak Kabul Edilen Durumlardan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar) 103
III- ADLİ YARGI DÜZENİ İLE İDARİ YARGI DÜZENİ ARASINDA ORTAYA ÇIKAN GÖREV (YARGI YOLU) ve HÜKÜM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜ 107
A- GENEL OLARAK 107
B- UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ 107
C- GÖREV (YARGI YOLU, YARGI DÜZENİ) UYUŞMAZLIKLARI 108
1- Olumlu Görev (Yargı Yolu) Uyuşmazlığı 109
a- Olumlu Görev Uyuşmazlığı Çıkarmanın Koşulları 111
(1) Adli veya İdari Yargı Yerinde Açılmış Bir Dava Bulunmalıdır 111
(2) Görev İtirazında Bulunulmalıdır 111
(3) Mahkeme Görevsizlik İtirazını Reddetmelidir 111
b- Olumlu Görev Uyuşmazlığı Çıkarılması Yöntemi 111
c- Uyuşmazlık Mahkemesi Kararlarını Bekleme ve Sürelerin Durması 112
d- Uyuşmazlık Mahkemesine Başvurunun Mahkemelerce Verilmiş Olan Koruma Tedbirleri Üzerinde Etkisi 113
2- Olumsuz Görev (Yargı Yolu) Uyuşmazlığı 113
a- Olumsuz Görev Uyuşmazlığı Çıkarmanın Koşulları 113
(1) Adli ve İdari Yargı Mercilerinden Verilmiş İki Görevsizlik Kararı Bulunmalıdır 113
(2) Görevsizlik Kararları Kesinleşmiş Olmalıdır 114

(3) Görevsizlik Kararı Verilen Davalar Aynı Olmalıdır 114
b- Olumsuz Görev Uyuşmazlığı Çıkarılması Yöntemi ve Süresi 114
c- Görev Uyuşmazlığı Çıkmadan Uyuşmazlık Mahkemesine Başvurulması (m. 19) 115
D- HÜKÜM UYUŞMAZLIKLARI 116

ALTINCI BÖLÜM
İDARİ YARGI DÜZENİ

I- İDARİ YARGI TEŞKİLÂTI (İDARİ YARGI YERLERİ) 119
A- GENEL OLARAK 119
B- DANIŞTAY 120
1- Tarihçesi 120
2- Yapısı (Organları) 120
a- Danıştayın İdari ve İstişari Görevlerini Sağlayan İdari Karar Organları 121
(1) İdari (Birinci) Daire 121
(2) İdari İşler Kurulu 121
b- Danıştayın İşleyişini Sağlayan İdari Karar Organları 121
(1) Danıştay Genel Kurulu 121
(2) Yüksek Disiplin Kurulu 121
(3) Disiplin Kurulu 122
(4) Başkanlar Kurulu 122
(5) Başkanlık Kurulu 122
c- Danıştayın Yargısal Görevlerini Sağlayan Karar Organları 123
(1) Dava Daireleri 123
(2) İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) 124
(3) Vergi Dava Daireleri Kurulu (VDDK) 125
(4) İçtihatları Birleştirme Kurulu 125
3- Personeli 126
a- Meslek Mensupları 126
(1) Danıştay Başkanı 126
(2) Danıştay Başsavcısı 126
(3) Danıştay Başkanvekilleri 127
(4) Daire Başkanları 127
(5) Danıştay Üyeleri 127
b- Yardımcı Personel 128
(1) Tetkik Hâkimleri 130
(2) Savcılar 130
(3) Memurlar ve diğer idari personel 130
4- Danıştayın Görevleri 131
a- Danıştayın İdari Görevleri 131
(1) Görüş (Düşünce) Bildirme 131
(2) İtirazları Karara Bağlama 131
(3) Bir İdari Makam (Merci) Gibi İdari Kararlar Almak 131
(4) Yargısal Görevlere Benzer İdari Görevler 132
b- Danıştayın Yargısal Görevleri 134
(1) İlk Derece Mahkemesi Olarak 134
(2) Temyiz Mercii Olarak 139
(3) İçtihatları Birleştirme Mercii Olarak 139
(4) İdari Yargı Yerleri Arasında Ortaya Çıkan Görev ve Yetki Uyuşmazlıklarını Çözen Merci Olarak 140
C- BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ 140

1- Kuruluşu 140
2- Yapısı (Organları) 141
a- Bölge İdare Mahkemesi Başkanı 141
b- Başkanlar Kurulu 142
c- Daireler 142
d- Adalet Komisyonu 143
e- Müdürlükler 143
4- Görevleri 143
D- İDARE ve VERGİ MAHKEMELERİ 145
1- İdare ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu 145
2- İdare ve Vergi Mahkemelerinin Yapısı 145
3- İdare ve Vergi Mahkemelerinin Görevleri 146
a- İdare Mahkemelerinin Görevleri 146
b- Vergi Mahkemelerinin Görevleri 146
c- Tek Hâkimle Bakılan Davalar 147
II- İDARİ YARGI YERLERİ ARASINDA ORTAYA ÇIKABİLECEK GÖREV UYUŞMAZLIKLARI ve ÇÖZÜMÜ 148
A- GENEL OLARAK 148
B- GÖREV KURALLARININ NİTELİĞİ 150
C- GÖREV UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜ 151
1- Olumsuz Görev Uyuşmazlığı 151
2- Olumlu Görev Uyuşmazlığı 154
III- İDARİ YARGI YERLERİNİN YETKİSİNE İLİŞKİN KURALLAR ve BU KONUDA ORTAYA ÇIKAN UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ 155
A- GENEL OLARAK 155
B- YETKİ KURALLARININ NİTELİĞİ 156
C- GENEL YETKİ KURALI 158
D- ÖZEL YETKİ KURALLARI 159
1- Kamu Görevlileri İle İlgili Davalarda Yetki (m. 33). 159
2- Taşınmaz Mallara İlişkin Davalarda Yetki (m. 34) 161
3- Taşınır Mallara İlişkin Davalarda Yetki (m. 35) 162
4- Tam Yargı Davalarında Yetki (m. 36) 163
5- Vergi Uyuşmazlıklarında Yetki (m. 37) 164
6- İdari Yargı Yerlerince Verilen Kararların Yerine Getirilmemesi Nedeniyle Açılacak Maddi ve Manevi Tazminat Davalarında Yetki (m. 28) 165
7- Yargılamanın Yenilenmesi Taleplerinde (Davalarında) Yetki (m. 53) 165
8- Karşı Dava Açılması Hâlinde Yetki (m.31) 165
E- YETKİ UYUŞMAZLIKLARI ve ÇÖZÜMÜ 165
1- Olumsuz Yetki Uyuşmazlığı 165
2- Olumlu Yetki Uyuşmazlığı 168
F- MERCİ TAYİNİ (YARGI YERİ BELİRLENMESİ) 168

YEDİNCİ BÖLÜM
İDARİ DAVA TÜRLERİ

I- GENEL OLARAK DAVA TÜRLERİ 171
II- İDARİ DAVA TÜRLERİ 172
A- İPTAL DAVALARI 173
B- TAM YARGI DAVALARI 174
C- İDARİ SÖZLEŞMELERDEN KAYNAKLANAN DAVALAR 176
D- VERGİ DAVALARI 178
E- TESPİT DAVALARI 179

F-YORUM DAVALARI 182
G- GRUP (PİLOT) DAVALAR 183
H- İDARİ CEZA DAVALARI 186
III- İDARİ DAVALARA BENZEYEN BAZI BAŞVURU ve İTİRAZLAR 187
A- BELEDİYELER ve İL ÖZEL İDARELERİNİN SEÇİLMİŞ ORGANLARININ ORGANLIK SIFATLARINI KAYBETMELERİNE İLİŞKİN BAŞVURULAR 187
B- ÇEŞİTLİ "İTİRAZ" BAŞVURULARI 188

SEKİZİNCİ BÖLÜM
İPTAL DAVALARI

I- İPTAL DAVASININ NİTELİKLERİ 191
II- İPTAL DAVASININ TARİHSEL GELİŞİMİ 193
FRANSA'DA 193
TÜRKİYE'DE 194
III- İPTAL DAVASININ KONUSU 195
A- İDARENİN İDARİ İŞLEMLERİ 196
B- YASAMA ORGANININ İDARİ İŞLEMLERİ 197
C- YARGI ORGANI İÇİNDE YER ALAN ÇEŞİTLİ MAKAM ve MERCİLERİN İDARİ İŞLEMLERİ 198
D- İDARİ MAKAM ve MERCİLERCE YAPILAN ve ADLİ SORUŞTURMA SÜRECİNİN BAŞLATILMASINI ENGELLEYEN İDARİ İŞLEMLER 199
E- ÖZEL HUKUK KİŞİLERİ TARAFINDAN YAPILAN İDARİ İŞLEMLER 200
F- İDARİ SÖZLEŞMELERDEN AYRILABİLİR NİTELİKTEKİ İDARİ İŞLEMLER 201
IV- İPTAL DAVASININ ÖNKOŞULLAR ve ESASTAN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI 203
A- İPTAL DAVASININ ÖNKOŞULLAR (DAVA ŞARTLARI) YÖNÜNDEN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI 203
1- Genel Olarak 203
2- Dava Konusu İşlemin Davacının Menfaatini İhlâl Etmesi Koşulu 205
a- Menfaat İhlâli Koşulunun Kişisellik Unsuru 207
b- Menfaat İhlâli Koşulunun Güncellik Unsuru 211
c- Menfaat İhlâli Koşulunun Meşruluk Unsuru 212
3- İdari Merci Tecavüzü Bulunmaması Koşulu (Dava Açmadan Önce Dava Konusu İşleme Karşı İdareye Başvurma Mecburiyetinin Yerine Getirilmiş Olması Koşulu) 212
4- Dava Konusu İşlemin Kesin ve Yürütülmesi Gereken Bir İşlem Olması Koşulu . 215
B- İPTAL DAVASININ ESASTAN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI 219
1- Yetki Yönünden Hukuka Aykırılık 220
2- Şekil (ve Usul) Yönünden Hukuka Aykırılık 227
3- Sebep Yönünden Hukuka Aykırılık 232
4- Konu Yönünden Hukuka Aykırılık 236
5- Amaç (Maksat) Yönünden Hukuka Aykırılık 238
V- İPTAL SEBEPLERİ ve YARGISAL DENETİM SINIRLARI 240
A- İDARİ İŞLEMLERİN YARGISAL DENETİMİNE GETİRİLMİŞ SINIRLAMALARIN ANLAMI ve KAPSAMI 240
1- Yargı Yetkisi, İdarî Eylem ve İşlemlerin Hukuka Uygunluğunun Denetimi İle Sınırlıdır 241
2- Yargı Yetkisi, Yerindelik Denetimi Şeklinde Kullanılamaz 243
3- Yürütme Görevinin Kanunlarda ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Gösterilen Şekil ve Esaslara Uygun Olarak Yerine Getirilmesini Kısıtlayacak Biçimde Yargı Kararı Verilemez 245
4- İdari Eylem ve İşlem Niteliğinde Yargı Kararı Verilemez 246
5- İdarenin Takdir Yetkisini Kaldıracak Biçimde Yargı Kararı Verilemez 246

B- İDARENİN TAKDİR YETKİSİ İLE BAĞLI YETKİSİNİN YARGISAL DENETİMİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME ... 248
1- Bağlı Yetki ve Yargısal Denetimi ... 248
2- Takdir Yetkisi ve Yargısal Denetimi ... 250
C- İPTAL SEBEPLERİ ve NORMLAR HİYERARŞİSİ ... 255
VI- İPTAL DAVASI HAKKINDA VERİLEBİLECEK KARARLAR ve SONUÇLARI ... 256
A- DAVANIN REDDİ KARARI ve SONUÇLARI ... 256
1- Ön Koşullar Yönünden Ret ... 257
2- Esastan Ret ... 257
B- DAVANIN KABULÜ KARARI ve SONUÇLARI ... 259
1- Genel Olarak ... 259
2- Bireysel İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Hüküm ve Sonuçları ... 260
3- Düzenleyici İşlemlerin İptaline İlişkin Kararların Hüküm ve Sonuçları ... 261
4- İptal Kararlarının Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri ... 263

DOKUZUNCU BÖLÜM
TAM YARGI DAVALARI

I- TAM YARGI DAVASININ NİTELİKLERİ ... 265
II- TAM YARGI DAVASI İLE İPTAL DAVASININ BENZER ve FARKLI YÖNLERİ ... 266
III- TAM YARGI DAVASININ TARİHSEL GELİŞİMİ ... 268
IV- TAM YARGI DAVASININ KONUSU ... 271
A- İDARENİN FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN ZARARLAR ... 271
1- İdari İşlemlerden Kaynaklanan Zararlar ... 271
2- İdari Eylemlerden Kaynaklanan Zararlar ... 272
3- İdari Sözleşmelerden Kaynaklanan Zararlar ... 273
B- YASAMA ORGANININ FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN ZARARLAR ... 276
1- Yasama Organının İdari Faaliyetlerinden Kaynaklanan Zararlar ... 273
2- Yasama İşlemlerinden (Kanunlardan) Kaynaklanan Zararlar ... 274
C- YARGI ORGANININ FAALİYETLERİNDEN KAYNAKLANAN ZARARLAR ... 276
1- Yargı Organının İdari Faaliyetlerinden Kaynaklanan Zararlar ... 277
2- Yargı Organının Yargısal Faaliyetlerinden Kaynaklanan Zararlar ... 277
V- TAM YARGI DAVASININ TÜRLERİ ... 279
VI- TAM YARGI DAVASININ ÖNKOŞULLAR (DAVA ŞARTLARI) YÖNÜNDEN ve ESASTAN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI ... 280
A- TAM YARGI DAVASININ ÖNKOŞULLAR (DAVA ŞARTLARI) YÖNÜNDEN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI ... 281
1- Genel Olarak ... 281
2- Davacının Kişisel Bir Hakkının Doğrudan İhlâl Edilmiş Olması Koşulu ... 281
3- İdari Merci Tecavüzü Bulunmaması Koşulu (Dava Açmadan Önce İdareye Başvurarak Önkarar Elde Etme Mecburiyetinin Yerine Getirilmiş Olması Koşulu) 282
B- TAM YARGI DAVASININ ESASTAN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI ... 286
1- Kusura Dayanan Sorumluluk ... 288
a- Kusur Kavramı ve Gerçekleşme Şekilleri ... 289
b- Hukuka Aykırılık ve Kusur İlişkisi ... 291
c- Sorumluluğa Yol Açacak Kusurun Derecesi ... 292
d- Kamu Görevlilerinin Kişisel Kusur ve Sorumlulukları ... 294
e- Kamu Görevlilerinin Kişisel Sorumluğu İle İdarenin Hizmet Kusuru Nedeniyle Sorumluluğunun Birleşmesi ... 298
2- Kusursuz Sorumluluk ... 299
a- Risk (Tehlike) İlkesi Nedeniyle Kusursuz Sorumluluk ... 300

(1) Tehlikeli (Riskli) Faaliyetler ve Araç ve Gereçlerin Yol Açtığı Zararlar ... 300
(2) Mesleki Risklerin Yol Açtığı Zararlar ... 301
(3) Sosyal Risklerin Yol Açtığı Zararlar ... 302
b- Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesinin Bozulması Nedeniyle Kusursuz Sorumluluk ... 305
3- Sorumluluğun Şartları ... 309
a- Fiil ... 309
b- Kusur ... 309
c- Zarar ... 311
d- Nedensellik Bağı ... 311
4- İdarenin Sorumluluğunu Ortadan Kaldıran veya Azaltan Nedenler ... 314
a- Mücbir Sebep ... 314
b- Beklenmeyen Hâl ... 314
c- Zarar Görenin Davranışı ... 315
d- Üçüncü Kişinin Davranışı ... 317
VII- ZARARIN TAZMİNİNE İLİŞKİN ESASLAR ... 319
A- TAZMİNE ESAS TEŞKİL EDECEK ZARARIN NİTELİKLERİ ... 319
1- Zarar, kişinin malvarlığına veya manevi haklarına ilişkin olmalıdır ... 319
2- Zarar, gerçekleşmiş yahut gerçekleşmesi kaçınılmaz (kesin) olmalıdır ... 319
3- Zarar, kişinin hukuken korunan veya meşru bir hakkına ilişkin olmalıdır ... 320
4- Zarar, para ile takdiri kabil bir ekonomik değere ilişkin olmalıdır ... 322
B- TAZMİNAT ÇEŞİTLERİ ve HESAPLANMA ŞEKİLLERİ ... 322
1- MADDİ TAZMİNAT ... 322
a- Kapsamı ... 322
b- Hesaplanması ... 324
2- MANEVİ TAZMİNAT ... 325
a- Kapsamı ... 325
b- Hesaplanması ... 325
C- ZARARIN TAZMİNİNE İLİŞKİN DİĞER HUSUSLAR ... 326
1- Zararın Hesabında Esas Alınan Tarih ... 326
2- Zararın Tazmini İçin Nakden Tazminat Ödenmesi Dışında Başka Bir Şeye Hükmedilememesi ... 326
3- Hükmedilecek Tazminatın Uğranılan Zarar Tutarını Geçmemesi ... 328
4- Talep Edilen Tazminat Tutarından Fazlasına Hükmedilememesi ... 329
5- Dava Dilekçesinde Talep Edilen Tazminat Tutarının Bir Defaya Mahsus Arttırılabilmesi ... 329
6- Hükmedilen Tazminata Faiz Yürütülmesi ... 331
VIII- TAM YARGI DAVASI HAKKINDA VERİLEBİLECEK KARARLAR ve SONUÇLARI ... 334
A- DAVANIN REDDİ ... 334
1- Ön Koşullardan Ret ... 334
2- Esastan Ret ... 334
B- DAVANIN KABULÜ ... 335

ONUNCU BÖLÜM
DAVA AÇMA SÜRELERİ

I- DAVA AÇMA SÜRELERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER ... 337
A- SÜRE KAVRAMI ... 337
B- DAVA AÇMA SÜRESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ ... 338
C- DAVA AÇMA SÜRESİNİN ÖZEL HUKUKTAKİ DAVA AÇMA SÜRELERİYLE KARŞILAŞTIRMASI ... 338

D- GENEL DAVA AÇMA SÜRELERİ 339
E- ÖZEL DAVA AÇMA SÜRELERİ 339
1- İlk Derece Mahkemesi Olarak Danıştayın Görevine Giren Davalarda Uygulanan Özel Dava Açma Süreleri 340
2- İdare Mahkemelerinin Görevine Giren Davalarda Uygulanan Özel Dava Açma Süreleri 341
3- Vergi Mahkemelerinin Görevine Giren Davalarda Uygulanan Özel Dava Açma Süreleri 344
F- DAVA AÇMANIN BELLİ BİR SÜREYE TABİ OLMADIĞI VE YENİDEN CANLANDIĞI DURUMLAR 344
1- Yok Hükmünde Sayılan İşlemler (Yoklukla Malûl İşlemler) Nedeniyle Açılan Davalar Belli Bir Süreye Tabi Değildir 345
2- Maddi ve Hukuksal Koşulların Değişmesi Nedeniyle İdareye Yapılan Yeni Başvuruların Açıkça veya Zımnen Reddi Üzerine Yeni Bir Dava Açma Hakkı Doğar .. 347
3- Süreklilik Arz Eden Bir Hakkın Yerine Getirilmesi Amacıyla İdareye Yapılan Her Yeni Başvurunun İdarece Açıkça veya Zımnen Reddi Üzerine Yeni Bir Dava Açma Hakkı Doğar 348
II- DAVA AÇMA SÜRELERİNİN İŞLEMESİ İLE İLGİLİ ESASLAR 349
A- DAVA AÇMA SÜRESİNİN İŞLEMEYE BAŞLAMASI 349
1- Bireysel (Birel) İşlemlere Karşı Açılacak Davalarda Sürenin İşlemeye Başlaması 349
a- Yazılı Bildirim Üzerine Sürenin İşlemeye Başlaması 350
b- Elektronik Ortamda Bildirim Üzerine Sürenin İşlemeye Başlaması 354
c- Sınav Sonuçlarının İlgili Kurumun İnternet Sitesinde Duyurulması Suretiyle Bildirimin Yapılmış Sayılması ve Sürenin İşlemeye Başlaması 354
d- İlânen Bildirim Üzerine Sürenin İşlemeye Başlaması 355
e- Öğrenme (Ittıla) Üzerine Sürenin İşlemeye Başlaması 355
2- İdari Davaya Konu Teşkil Edebilecek Bir İşlem veya Eylemin Yapılması Amacıyla İdareye Yapılan Başvurunun Açıkça veya Zımnen Reddi Üzerine Sürenin İşlemeye Başlaması (İYUK m. 10) 357
a- Başvuruda Bulunan Kişi Hakkında Aynı Konuda Daha Önce Tesis Edilmiş Bir İşlem veya Gerçekleştirilmiş Bir Eylem Bulunmamalıdır 358
b- Başvuru, Şekil ve Usul Kurallarına Uygun Şekilde Yapılmış Olmalıdır 358
c- Başvuru, Yetkili Makama Yapılmış Olmalıdır 358
d- Başvurunun İdari Davaya Konu Teşkil Edebilecek Bir İşlem veya Eylem Yapılması Talebiyle Yapılmış Olması Gerekir 359
e- Başvuru İçin Mevzuatta Bir Süre Öngörülmüşse Başvurunun Bu Süre Zarfında Yapılmış Olması Gerekir 359
f- Başvuru Kanıtlanmış Olmalıdır 360
g- Başvuru Açıkça veya Zımnen Reddedilmiş Olmalıdır 360
h- Başvurunun Açıkça veya Zımnen Reddi Hâlinde Çeşitli İhtimallere Göre Dava Açma Sürelerinin İşlemeye Başlaması 362
j- Zımni veya Açık Ret Kararı Üzerine Üst Makamlara Yapılan Başvurunun Dava Açma Süresini Durdurup Durdurmayacağı 363
3- Düzenleyici İşlemlere Karşı Açılacak Davalarda Sürenin İşlemeye Başlaması 364
a- Düzenleyici İşlemlerin Yayınlanmasında Süre Başlangıcı 364
b- Düzenleyici İşlemlerin Uygulanmasında Süre Başlangıcı 365
4- İdari İşlemlerin Uygulanmasından Doğan Zararların Tazmini İçin Açılacak Tam Yargı Davalarında Sürenin İşlemeye Başlaması 366
5- İptal Davasının Sonuçlanması Üzerine Açılacak Tam Yargı Davalarında Sürenin İşlemeye Başlaması 367
6- İdari Eylemlerden Doğan Zararların Tazmini İçin Açılacak Tam Yargı Davalarında Sürenin İşlemeye Başlaması 369

7- İdari Sözleşmelerden Doğan Davalarda Süre ve İşlemeye Başlaması 372
a- Sözleşmeden Ayrılabilen İşlemler Bakımından 373
b- Sözleşmeden Doğan Haklar Bakımından 373
B- DAVA AÇMA SÜRESİNİN HESAPLANMASI 374
1- Genel Olarak 374
2- Sürenin Son Gününün Resmi Tatil Gününe Rastlaması 375
3- Sürenin Son Gününün Adli Tatile Rastlaması 375
4- Sürenin Son Gününün Mali Tatile Rastlaması 376
5- Sürenin Son Gününün Kamu Görevlilerinin İdari İzinli Sayıldığı Güne Rastlaması 376
C- DAVA AÇMA SÜRESİNİN İŞLEMESİNİ DURDURAN NEDENLER ve EK SÜRE VERİLEN DURUMLAR 377
1- İhtiyari İdari Başvuru Hâlinde Dava Açma Süresinin Durması 377
a- Başvuru, Kanunun Aradığı Şekil ve Usul Kurallarına Göre Yapılmalıdır 378
b- Başvuru Üst Makama, Üst Makam Yoksa İşlemi Tesis Eden Makama Yapılmalıdır 378
c- Başvuru Dava Açma Süresi İçinde Yapılmalıdır 379
d- Mevzuatta Özel Bir Süre Öngörülmüşse Başvuru Bu Süre İçinde Yapılmalıdır (Özel İtiraz Süreleri) 379
e- Başvuru Dava Konusu Olabilecek Bir İşlem İçin Yapılmalıdır 380
f- Başvuru Kural Olarak Ancak Bir Kez Yapılabilir 381
g- Başvurunun Kanıtlanması Gerekir 381
2- İdari Başvurunun Dava Açma Süresini Durdurmadığı Durumlar 381
3- Mücbir Sebebin Dava Açma Süresini Durdurup Durdurmayacağı 382
4- Zorunlu İdari Başvuru Hâlinde Dava Açma Süresi Bu Başvurunun Açıkça veya Zımnen Reddi Üzerine İşlemeye Başlar 386
5- Disiplin Cezalarına Karşı Doğrudan Dava Açmak Yerine Önce İdari Başvuru (İtiraz) Yoluna Başvurulması Hâlinde Dava Açma Süresi Çeşitli Olasılıklara Göre Değişebilmektedir 386
6- Ek Süreler 388
a- Uzlaşma Görüşmelerinin Başarısızlıkla Sonuçlanması Durumunda Tanınan Ek Süre 388
b- Dava Dilekçesinin Reddini Gerektiren Eksikliklerin Giderilmesi İçin Tanınan Ek Süre 388
c- Adli Yargı Yerine Açılan Davanın Görevsizlik Nedeniyle Reddi Üzerine İdari Yargıda Açılacak Dava İçin Tanınan Ek Süre 389
(1) Davanın Adli Yargı Yerinde Açılmış Olması Gerekir 389
(2) Adli Yargı Yerinde Açılan Davanın Süresinde Açılmış Olması Gerekir 390
(3) Adli Yargı Yerinin Görevsizlik Kararı Vermiş Olması Gerekir 390
(4) İdari Yargı Yerinde Otuz Gün İçinde Dava Açılması Gerekir 392
D- DAVA AÇMA SÜRESİNİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI 394

ONBİRİNCİ BÖLÜM
DAVANIN AÇILMASI VE DAVA DİLEKÇELERİ ÜZERİNE İLK İNCELEME

I- DAVANIN AÇILMASI 395
A- DAVANIN AÇILMASI HAKKINDA GENEL BİLGİLER 395
B- DAVA DİLEKÇESİ, CEVAP DİLEKÇESİ ve DİĞER BELGELERİN VERİLEBİLECEĞİ YERLER 396
C- DAVANIN AÇILMA ZAMANI 398
D- DAVANIN AÇILMIŞ OLMASININ SONUÇLARI 399
1- Davanın Açılmış Olmasının Yargılama (Usul) Hukuku Bakımından Doğurduğu Sonuçlar 399

2- Davanın Açılmış Olmasının Maddi Hukuk Bakımından Doğurduğu Sonuçlar 400
E- DAVA DİLEKÇESİNDE YER ALMASI GEREKEN ZORUNLU UNSURLAR (HUSUSLAR) 403
F- BİR DİLEKÇEYLE DAVA AÇILABİLECEK DURUMLAR 404
1- Bir Dilekçeyle Birden Fazla İşlem Aleyhine Dava Açılabilmesi 405
2- Birden Fazla Şahsın Müşterek (Bir) Dilekçeyle Dava Açabilmesi 408
G- DAVA DİLEKÇESİ ÜZERİNE İLK İNCELEME ve DİLEKÇELERİ KARŞI TARAFA (DAVALIYA) BİLDİRİMİ 410
1- Dava Dilekçesi Üzerine İlk İncelemenin Konusunu Teşkil Eden Hususlar 410
a- Davanın Açıldığı Mahkemenin Görevli ve Yetkili Olması Gerekir 411
b- İdari Merci Tecavüzü Bulunmaması Gerekir 414
c- Davacının Taraf ve Dava Ehliyetine Sahip Olması Gerekir 416
(1) Objektif Ehliyet (Taraf ve Dava Ehliyeti) Koşulu 416
(2) Sübjektif Ehliyet (Menfaat Veya Hak İhlâli) Koşulu 418
d- İdari Davaya Konu Olacak Kesin ve Yürütülmesi Gereken Bir İşlem Olması Gerekir 418
e- Davada Süre Aşımı Bulunmaması Gerekir 419
f- Husumetin (Davanın) Doğru Kişiye Yöneltilmiş Olması Gerekir 419
(1) Tüzel Kişilikleri Bulunmayan Bazı İdari Kuruluş ve Teşkilât Birimlerinin Ehliyet ve Husumet Durumları 425
(2) Tüzel Kişiliği Bulunmayan Bazı Özel Hukuk Süjelerinin Ehliyet ve Husumet Durumları 429
g- Dava Dilekçesinin Kanuna Uygun Şekilde Hazırlanmış Olması Gerekir 430
h- Harç ve Posta Giderlerinin Yatırılmış Olması Gerekir 433
i- Mahkemece İstenen Teminatın Yatırılmış Olması Gerekir 434
k- Derdest Bir Davanın Bulunmaması Gerekir 436
l- Kesin Hüküm Bulunmaması Gerekir 437
m- Davaya Vekâletin Kanuna Uygun Şekilde Sağlanmış Olması Gerekir 438
n- Özel Kanunlarla Öngörülmüş Şartlar Varsa Bunların Yerine Getirilmesi Gerekir 439
2- Dilekçenin Karşı Tarafa (Davalıya) Bildirimi ve Cevap Verilmesi 439
H- İDDİA VE SAVUNMANIN GENİŞLETİLMESİ VEYA DEĞİŞTİRİLMESİ YASAĞININ İŞLEMEYE BAŞLAMASI 441

ONİKİNCİ BÖLÜM
DAVANIN İNCELENMESİ VE KARARA BAĞLANMASI

I- DAVANIN İNCELENMESİ 449
A- DURUŞMA 450
B- YÜRÜTMENİN DURDURULMASI 455
1- Genel Olarak 455
2- Yürütmenin Durdurulması Kararı Verilebilmesinin Esasa ve Usule İlişkin Şartları 457
a- Yürütmenin Durdurulması Kararı Verilebilmesinin Esasa İlişkin Şartları 457
b- Yürütmenin Durdurulması Kararı Verilebilmesinin Usule İlişkin Şartları 458
c- Yürütmenin Durdurulması Kararlarının Sonuçları 462
d- Yürütmenin Durdurulması Talepleri Hakkında Verilen Kararlara İtiraz 463
e- Yürütmenin Durdurulması Kararlarının Kendiliğinden Hükümsüz Hâle Gelmesi 464
C- BAĞLANTILI DAVALAR (DAVALARIN BİRLEŞTİRİLMESİ ve AYRILMASI) 466
1- Genel Olarak 466

2- Bağlantılı Davaların Birleştirilmesine Karar Verilebilmesi İçin Gerekli Olan Şartlar 466
a- Esasa İlişkin Şartlar 466
b- Usule İlişkin Şartlar 467
3- Davaların Birleştirilmesi Usulü 469
a- Aynı Mahkemede Açılmış Olan Davaların Birleştirilmesi 469
b- Ayrı Mahkemelerde Açılmış Olan Davaların Birleştirilmesi 469
(1) Aynı Bölge İdare Mahkemesinin Yargı Çevresi İçinde Yer Alan Değişik Mahkemelerde Açılmış Olan Davaların Birleştirilmesi 469
(2) Ayrı Bölge İdare Mahkemesinin Yargı Çevresi İçinde Yer Alan Değişik Mahkemelerde Açılmış Olan Davaların Birleştirilmesi 471
(3) Birleştirilmesi İstenen Davalardan Birinin Danıştayda Diğerinin ise İdare veya Vergi Mahkemesinde Bulunması 472
4- Davaların Birleştirilmesi İle İlgili Ortak Esaslar 472
5- Birleştirilmiş Davaların Ayrılması 473
D- DAVADAN FERAGAT 474
E- DAVAYI KABUL 476
F- ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN DAVANIN TARAFLARI YANINDA YER ALMASI 478
1- Davaya Müdahale (Fer'i Müdahale) 479
a- Davaya Müdahalenin Koşulları 481
b- Davaya Müdahale Usulü 482
c- Davaya Müdahalenin Hüküm ve Sonuçları 483
2- Davanın İhbarı 485
a- İhbarın Koşulları 488
b- İhbarın Hüküm ve Sonuçları 488
G- İSPAT YÜKÜ ve ARAÇLARI 489
1- İspat Kavramı 489
2- İspat Yükü 490
3- İdari Yargılama Hukukunda Başvurulabilen İspat Araçları (Deliller) 493
a- Genel Olarak 493
b- Bilirkişi İncelemesi (Raporu) 495
c- Keşif İncelemesi 502
d- Tanık Beyanı (İdari Yargıda Kural Olarak Delil Değeri Yoktur) 505
e- Uzman Görüşü (Taraf Bilirkişisi) 509
H- DELİLLERİN TESPİTİ 510
1- Delil Tespiti Talebinin Kabulü İçin Gerekli Şartlar 511
2- Delil Tespiti Usulü 512
3- Delil Tespiti Talebinin Mahkemece İncelenmesi 512
İ- DAVANIN KONUSUZ KALMASI NEDENİYLE KARAR VERİLMESİNE YER OLMAMASI 513
J- DAVA DOSYASININ İŞLEMDEN KALDIRILMASINA KARAR VERİLMESİNİ GEREKTİREN SEBEPLER ve SONUÇLARI 514
1- Dava Esnasında Davacı Gerçek Kişinin Ölmesi Veya Herhangi Bir Sebeple Tarafların Kişilik veya Niteliğinde Değişiklik Olması (m. 26/1) 514
a- Dava Devam Ederken Gerçek Kişinin Ölmesi 515
b- Dava Devam Ederken Davacı veya Davalı Tüzel Kişinin Değişmesi Yahut Tüzel Kişiliğin Sona Ermesi 516
2- Davacının Gösterdiği Adrese Tebligat Yapılamaması (m. 26/3) 517
3- Dava Açıldıktan Sonra Posta Ücretinde Tebliğ İşlemlerinin Yapılmasını Engelleyecek Şekilde Azalma Olması (m. 6) 517
4- Dosyanın İşlemden Kaldırılmasının Hukuki Sonuçları 517
II- DAVANIN KARARA BAĞLANMASI 518

A- GENEL OLARAK 518
B- ALEYHE KARAR (HÜKÜM) VERİLMESİ YASAĞI 518
C- KARARDA BULUNMASI GEREKEN HUSUSLAR 519
D- KARARIN YAZILMASI ve TEBLİĞİ 520
E- KARARIN (HÜKMÜN) KESİNLEŞMESİ 521

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KANUN YOLLARI (KARARLARA KARŞI BAŞVURU YOLLARI)

I- KANUN YOLLARININ AMACI ve İŞLEVİ 523
II- KANUN YOLLARI ÇEŞİTLERİ 525
III- KANUN YOLLARINA İLİŞKİN GENEL ve ORTAK BAZI KURALLAR 526
IV- KANUN YOLLARINA BAŞVURMANIN BAŞVURU KONUSU KARARIN İCRASI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 533
V- OLAĞAN KANUN YOLLARI 535
A- İSTİNAF 353
1- İstinaf Kanun Yolunun Niteliği 535
2- İstinaf Başvurusuna Elverişli Olmayan Kararlar 537
3- İstinaf Mercii 541
4- İstinafa Başvurma Süresi 541
5- İstinaf Başvurusunun Şekli ve Usulü 542
6- İstinaf Başvurusunun İlk (Ön) İncelemeye Tabi Tutulması 544
7- İstinaf Başvurusunun Esastan İncelenmesi 545
8- İstinaf Başvurusunun Esastan İncelenmesi Üzerine Verilebilecek Kararlar 547
B- TEMYİZ 550
1- Temyiz Kanun Yolunun Niteliği 550
2- Temyiz Edilebilecek Kararlar 551
3- Temyiz Mercii 551
4- Temyiz Nedenleri (Bozma Sebepleri) 552
5- Temyiz Süresi 554
6- Temyiz Talebinin Şekli ve Usulü 554
7- Temyiz Talebinin Ön İncelemeye Tabi Tutulması 556
8- Temyiz Talebinin Esastan İncelemesi Üzerine Verilebilecek Kararlar 556
a- Onama Kararı 556
b- Değiştirerek Onama Kararı 557
c- Bozma Kararı 557
(1) Bozmaya Uyma Kararı 558
(2) Bozmaya Uymama (Direnme, Israr) Kararı 560
9- İvedi Yargılama Usulüne Tabi Uyuşmazlıklarda Verilen Kararların Temyiz İncelemesi (m. 20/A) 560
10- Milli Eğitim Bakanlığı ile ÖSYM Tarafından Yapılan Merkezi ve Ortak Sınavlara İlişkin Uyuşmazlıklarda Verilen Kararların Temyiz İncelemesi (m. 20/B) 561
11- Danıştayın İlk Derece Mahkemesi Olarak Baktığı Davalarda Verdiği Kararların Temyiz İncelemesi 562
VI- OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI 562
A- YARGILAMANIN YENİLENMESİ 562
1- Yargılamanın Yenilenmesi Sebepleri 563
2- Yargılamanın Yenilenmesi Usulü 565
B- KANUN YARARINA TEMYİZ 567
1- Kanun Yararına Temyiz Edilebilecek Kararlar 568
2- Kanun Yararına Temyizin Usulü ve Sonuçları 570

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YARGILAMA GİDERLERİ VE ADLİ YARDIM

I- YARGILAMA GİDERLERİ 573
A- HARÇLAR 573
1- Vergi Yargısı Dışındaki Harçlar 573
a- Başvurma Harcı 575
b- Karar ve İlam Harcı 576
c- Celse Harcı 577
d- Suret Harçları 577
2- Vergi Yargısı Harçları 577
B- ÇEŞİTLİ GİDERLER 578
C- VEKÂLET ÜCRETİ 579
1- Nispi Vekâlet Ücreti 580
2- Maktu Vekâlet Ücreti 582
D- YARGILAMA GİDERLERİNDEN SORUMLULUK 582
II- ADLİ YARDIM 585
A- ADLİ YARDIMDAN YARARLANABİLECEK KİŞİLER 585
B- ADLİ YARDIM TALEBİ 587
C- ADLİ YARDIM TALEBİNİN İNCELENMESİ 588
D- ADLİ YARDIMIN KAPSAMI 589
E- ADLİ YARDIM KARARI NEDENİYLE ERTELENEN YARGILAMA GİDERLERİNİN TAHSİLİ 590
F- AVUKATLIK KANUNU HÜKÜMLERİNE GÖRE ADLİ YARDIM 590

ONBEŞİNCİ BÖLÜM
KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ

I- GENEL OLARAK 593
II- İPTAL DAVASININ KABULÜNE İLİŞKİN KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ 594
A- KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ MECBURİYETİ 594
B- KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ SÜRESİ 596
C- KARARLARIN YERİNE GETİRİLMEMESİNİN SONUÇLARI 597
1- İdarenin Hukuki (Mali) Sorumluluğu 598
2- Kamu Görevlisinin Sorumluluğu 599
III- TAM YARGI DAVASININ KABULÜNE İLİŞKİN KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ 600
A- KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ MECBURİYETİ 600
B- KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ SÜRESİ 600
C- KARARLARIN YERİNE GETİRİLMESİ ŞEKLİ 600
D- KARARLARIN YERİNE GETİRİLMEMESİNİN SONUÇLARI 604
IV- AÇIKLAMA ve YANLIŞLIKLARIN DÜZELTİLMESİ 605
A- AÇIKLAMA (AYKIRILIKLARIN GİDERİLMESİ) 605
B- YANLIŞLIKLARIN DÜZELTİLMESİ 608

EKLER 611

BİBLİYOGRAFYA 617

BİBLİYOGRAFYA

Acun (Barış), "İdari Yargılama Usulünde Yargılamanın Yenilenmesi Başvurusu", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl 2020, Cilt 11, Sayı 1 (s. 338-352).

Akbulut (Emre) , "Kamu Görevlileriyle İlgili İdari Davalarda Adil Yargılanma Hakkının Uygulanabilirliği", **TAAD**, Yıl 7, Sayı 29 (Ocak 2017).

Akıncı (Müslüm), **İdari Yargıda Adil Yargılanma Hakkı**, Turhan Kitabevi, 2008.

Akıncı (Müslüm), **Danıştay Kararları Işığında İdarenin Gözetim ve Denetim Görevi**, Turhan Kitabevi, 2017.

Akyıldız (Ali), "İstinafa İlkesel Bakmak", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 147. Yıl Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı, 2015.

Akyılmaz (Bahtiyar)/Sezginer (Murat)/Kaya (Cemil), **Türk İdari Yargılama Hukuku**, Savaş Yayınevi, 4. Baskı, 2020.

Alan (Nuri), "İptal Davalarının Ön ve Esastan Kabul Şartları", **Danıştay Dergisi**, Sayı 50-51, Yıl 1993.

Alan (Nuri), **Hukukla Kırkbir Yıl**, Danıştay Başkanlığı Yayını, 2003.

Alçın (Ayşe Aslı), **İdare Hukukunda Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi**, Onikilevha Yayınevi, 2021.

Altay (Evren), **İdari Yargı Kararlarının Uygulanmamasından Doğan Uyuşmazlıklar**, Turhan Kitabevi, 2004.

Aral (Kenan), **Danıştay Muhakeme Usûlü**, Sevinç Matbaası, 1965.

Aral (Rüştü), "Yargı Yönünden Danıştayın Gelişimi", **Yüzyıl Boyunca Danıştay**, 2. Baskı, Danıştay Yayını, 1986.

Arslan (Ahmet)/Sınmaz (Emin)/Dündar (Tuncay), **İdari Yargılama Usulü İle İlgili Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu Kararları,** Turhan Kitabevi, 2005.

Arslan (Ramazan)/Yılmaz (Ejder)/Taşpınar Ayvaz (Sema), **Medeni Usul Hukuku**, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2016.

Aslan (Zehreddin), **İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması**, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2017.

Aslan (Zehreddin), **Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 2. Baskı, Seçkin, 2020 (editoryal yayın).

Atay (Ethem), "İptal Davasının Nitelikleri ve İptal Kararlarının Uygulanması", **Danıştay ve İdari Yargı Sempozyumu** (139. Yıl), Danıştay Yayını, 2008.

Atay (Ethem), **İdari Yargılama Hukuku**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2021.

Avcı (Mustafa), "İdari Yargıda İstinaf", **TBBD**, Sayı 96, Yıl 2011.

Azrak (Ali Ülkü), "İptal Davalarının Objektif Niteliği Üzerine Düşünceler", **Onar Armağanı**, 1977.

Bal (Yakup)/Karabulut (Mustafa)/Şahin (Yahya), **İdari Yargılama Usulü İle İlgili Danıştay 10. Dairesinin Seçilmiş Kararları,** Seçkin Yayınevi, 2003.

Baş Bereket (Zuhal), "Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Sonucu Ortaya Çıkan Zararlardan Dolayı İdarenin Sorumluluğu", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 135. Yıl Sempozyumu**, Ankara, 2004.

Başpınar (Recep), "İdari Sözleşmelerden Doğan Davalar", **Yüzyıl Boyunca Danıştay**, İkinci Baskı, Danıştay Matbaası, 1986.

Başpınar (Recep), "Tam Yargı Davaları", **Yüzyıl Boyunca Danıştay**, İkinci Baskı, Danıştay Matbaası, 1986.

Bilgin (Hüseyin), **İdari Davalar ve Çözüm Yolları**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2018.

Bilgin (Hüseyin), **99 Soruda İdari Yargıda İstinaf Başvuru Rehberi**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, 2016.

Braibant (Guy)/Stirn (Bernard), **Le droit administratif français**, 7. Baskı, Dalloz, 2005.

Broyelle (Camille), **Contentieux administratif**, 4. Baskı, LGDJ, 2016.

Bucaktepe (Adil), "Depremden Dolayı İdarenin Sorumluluğu", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 17-18, Sayı 26-27-28-29, Yıl 2012-2013.

Bülbül (Erdoğan), "Fransız İdari Yargılama Hukukunda İvedi Yargılama Usulleri Reformu", **Danıştay ve İdari Yargı Günü**, Sempozyum,10-11 Mayıs 2002, Danıştay Yayını, 2003 (s. 63-95).

Candan (Turgut), **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, 2011.

Chrétien (Patrice)/Chifflot (Nicolas)/Tourbe (Maxime), **Droit administratif**, 14. Baskı, Sirey, 2014.

Chapus (René), **Droit du contentieux administratif**, 13. Baskı, Montchrestien, 2008.

Constant (Anne-Laure),*"*La modulation dans le temps des effets de l'annulation contentieuse*",* **Le nouveau droit du procès administratif**, L'Harmattan, 2013, (Sous la direction de Jacques Fialaire et Jerry Kimboo).

Coşkun (Sabri)/Karyağdı (Müjgan), **İdari Yargılama Usulü**, Seçkin Yayınevi, 2001.

Çelik (Çelik Ahmet), **İdari Yargıda Ölüm ve Bedensel Zararlar Nedeniyle Tazminat Davaları**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2022.

Çınarlı (Serkan), **İdari Yargılamada İstinaf**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2018

Çırakman (Erol), "İdari Davalarda Süre", **İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler I**, Danıştay Başkanlığı Yayını, Ankara, 1976.

De Laubadère (André)/Gaudemet (Yves), **Traité de droit administratif**, Cilt I, LGDJ, 16. Baskı, 2001.

Debbasch, Charles/Ricci, Jean-Claude, **Contentieux administratif**, 8. Baskı, Dalloz, 2001.

Demirkol (Selami), "İdari Yargılama Usulü Yenilenirken İstinaf Kanun Yolu Öngörüsü – Danıştay'ın İçtihat Mahkemesi Rolünün Güçlendirilmesi-", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 148. Yıl Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı, 2016.

Derbil (Süheyp), **İdare Hukuku**, 5. Baskı, AÜHFY, 1959.

Dupuis (Georges)/Guédon (Marie-José)/Chrétien (Patrice), **Droit administratif**, 8. Baskı, Armand Colin, 2002.

Duran (Lûtfi), "İdari Kazada Dava Açma Müddeti (İdari Müruru Müddet)", **İÜHFM**, Cilt XI, Sayı 1-2, 1945.

Duran (Lûtfi), "İdari Müracaatlar ve Bunlar Karşısında, İdarenin Sükûtu Meselesi", **İÜHFM**, Cilt XII, Sayı 1, 1946.

Duran (Lûtfi), **İdare Hukuku Ders Notları**, İÜHFY, 1982.

Düğer (Sırrı), **Anglosakson Sisteminde İdarenin Yargısal Denetimi**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2021.

Eraslan (Yunus), **Türk İdari Yargı Sisteminde Dosyanın İşlemden Kaldırılması**, Adalet Yayınevi, 2020.

Erkut (Celâl), **İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği**, Danıştay Yayını, 1990.

Erkut (Celâl), "İdare Hukukunda Yokluk Teorisi", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi**, Sayı 1-3, Yıl 9, 1988 (Prof. Dr. Lûtfi Duran''a Armağan Özel Sayısı)

Eroğlu Durkal (Müzeyyen), **İdari Makamların Sükutu**, Seçkin Yayınevi, 2018.

Esin (Yüksel)/Dündar (Erol), **Danıştay'da Açılacak Tazminat Davaları, Birinci Kitap: Usul**, Balkanoğlu Matbaacılık, 1971.

Gabolde (Christian), **Procédure des tribunaux administratifs et des cours administratives d'appel**, 6. Baskı, Dalloz, 1997.

Gohin (Olivier), **Contentieux administratif**, 8. Baskı, Lexis-Nexis, 2014.

Gökalp (Ali Sıtkı), "İptal Dâvaları" **Yüzyıl Boyunca Danıştay**, İkinci Baskı, Danıştay Yayını, 1986.

Göreli (İsmail Hakkı), **Devlet Şûrası**, AÜSBFY, 1953.

Gözler (Kemal), **İdare Hukuku**, Cilt I, II, 3. Baskı, Ekin Yayınevi, 2019.

Gözübüyük (A. Şeref)/Tan (Turgut), **İdare Hukuku Cilt: II, İdari Yargılama Hukuku**, 6. Baskı, Turhan Kitabevi, 2012.

Gözübüyük (A. Şeref)/Dinçer (Güven), **İdari Yargılama Usulü**, Turhan Kitabevi, 1996.

Guyomar (Mattias)/Seiller (Bertrand), **Contentieux administratif**, 3. Baskı, 2014.

Gülan (Aydın), "Borcunu Ödemeyen Devlete Karşı Ne Yapılabilir?", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi,** Sayı 1, Ocak 1995.

Gülan (Aydın), "Danıştayın Yargılama Dışındaki İşlevlerinin Gerekliliği Sorunu", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı, 2014.

Gülan (Aydın), "Ülkemizdeki Kanuni Düzenlemeleri Sonrasında İstinaf Kanunyolu Hakkında Yeniden ve Farklı Düşünmek", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 148. Yıl Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı, 2016.

Günday (Metin), **İdare Hukuku**, 10. Baskı, İmaj Yayınevi, 2011.

Günday (Metin), **İdari Yargılama Hukuku**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, 2022.

Günday (Metin), "İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması", **2000 Yılında İdari Yargı Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı Yayını, 2000.

Gündüz (F. Ebru), **İdari Davalarda Ehliyet ve Husumet**, Yetkin Yayınevi, 2016.

Gürkan (Mehmet)/Deniz (Yusuf)/Boz (Selman Sacit), "İdarî Yargıda Kanun Yararına Bozma", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 21, Sayı 1, 2013.

Hasoğlu (Aynur), "Danıştay Kararları Işığında İdare Hukukunda Sebep İkamesi Kavramı", **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Yıl 2019, Sayı 1, Cilt XIV (s. 147-174).

Hondu (Selçuk), "İdari Yargılama Usulünde Tanık", I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi (1-4 Mayıs 1990), Birinci Kitap**, İdari Yargı**, Danıştay Yayını, 1990.

Işıklar (Celâl), "İdari Yargıda Duruşma", **TAAD**, Yıl 2, Cilt 2, Sayı 4 (Ocak 2011).

Işıklar (Celâl), "İdari Yargılamada İlk İncelemenin Sıra, Düzen ve Usûlü", **TAAD**, Yıl 2, Sayı 6 (Temmuz 2011).

Işıklar (Celâl), "659 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Sonrası İdari Yargıda Husumete İlişkin Esaslar", **TAAD**, Yıl 3, Sayı 10 (Temmuz 2012).

Kağıtçıoğlu (Mutlu), "İdari İşlem Teorisi Çerçevesinde İdari Merci Tecavüzü Kavramının Değerlendirilmesi", **TAAD**, Yıl 7, Sayı 30 (Nisan 2017).

Kalabalık (Halil), **İdari Yargılama Usulü Hukuku**, 12. Baskı, Sayram, 2018.

Karaarslan (Mehmet), "İdarenin Taraf Olduğu Uyuşmazlıkların Alternatif Uyuşmazlık Çözme Yöntemleri İle Giderilmesi", **TBBD**, Sayı 140, Yıl 2019.

Kara (Burkay Can), "İdari Yargılama Usulünde Kanun Yararına Temyiz", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl 2020, Cilt 11, Sayı 1 (s.353-371).

Karahanoğulları (Onur), **Türkiye'de İdari Yargı Tarihi**, Turhan Kitabevi, 2005.

Karahanoğulları (Onur), **İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler**, Turhan Kitabevi, 2011.

Karahanoğulları (Onur), **İdari Yargı**, Turhan Kitabevi, 2019.

Karavelioğlu (Celâl)/Karavelioğlu (Erdem Cemil), **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, 2016.

Kasapoğlu Turhan (Mine), "İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulmasının Kanunla Sınırlandırılması ve Sınırlandırmanın Sınırları", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 14, Sayı 2, Yıl 2012 (s. 1-37).

Kaya (Cemil)/Akcan (Recep), "Medeni ve İdari Yargıda İddia ve Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi Yasağı", **İÜHFM**, Cilt LXVII, Sayı 1-2, Yıl 2009 (s. 123-142).

Kayar (Nihat), **İdari Yargı**, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, 2019.

Keskin (Züleyha), "İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu", **TBBD**, Sayı 126, Yıl 2016.

Koç (Emin), "Türk Hukuku'nda Devlet İşlemlerine Karşı Başvuru Yollarını Gösterme Yükümlülüğü", **TBB Dergisi**, Sayı 145 (Kasım-Aralık), Yıl 2019.

Kuru (Baki), **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku**, 1. Baskı, Legal Yayıncılık, 2016.

Kutlu Gürsel (Meltem), "Deprem ve İdarenin Sorumluluğu", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 32, Sayı 4, Yıl 1999.

Kutlu Gürsel (Meltem), "İdari Yargılama Usulü Hukukunda Davacının İptal Davasından Feragati", **İzmir Barosu Dergisi**, Sayı 3, Yıl 2008.

Lachaume (Jean-François)/Pauliat (Hélène)/Braconnier (Stéphane)/Deffigier (Clotilde), **Droit administratif (Les grandes décisions de la jurisprudence),** 16. Baskı, Thémis, 2014.

Le Bot (Olivier), **Contentieux administratif**, 2. Baskı, Larcier, 2015.

Memiş (Emin), "İdari Yargısal Korunma Alanı ve Sınırları Bağlamında Gözlemler", **Danıştay ve İdari Yargı Günü** (Sempozyum), Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayını, 2009.

Muratoğlu (Tahir), **Devletin Yargısal Faaliyetlerden Kaynaklanan Sorumluluğu**, Seçkin, 2016.

Odyakmaz (Zehra)/Çınarlı (Serkan)/Avcıoğlu Aksoy (Ezgi), **İdare Hukukunda Yargı Öncesi Uyuşmazlık Çözüm Usûlleri**, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2018.

Onar (Sıddık Sami), **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, Cilt III, 3. Baskı, İsmail Akgün Matbaası, 1966.

Oytan (Muammer)**, Danıştay'da Görülen Davalarda Yürütmenin Durdurulması**, Ülkemiz Matbaası, 1973.

Ozansoy (Cüneyt), "İdari Yargı Kararlarının Uygulanmaması ve İdare Gerçeği", **İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargılama Usulü**, Sempozyum, Ankara 11-12 Mayıs 2001, Danıştay Başkanlığı Yayını.

Önüt (Lâle Burcu), **İdari Yargılama Hukukunda Adil Yargılanma İlkesi Çerçevesinde Grup Dava Uygulaması**, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2018.

Özay (İl Han), **Günışığında Yönetim**, 3. Baskı, Filiz Kitabevi, 2017.

Özdek (Yasemin), "İptal Davalarında Menfaat Koşulu", **AİD**, Cilt 24, Yıl 1991.

Özdemir (Selman), "İspat Aracı Olarak Tanık Delilinin İdare Mahkemelerinde Kullanımı", **Adalet Dergisi**, Adalet Bakanlığı Yayını, Sayı 59, 2017.

Özdeş (Orhan), Danıştayın Tarihçesi, **Yüzyıl Boyunca Danıştay**, 2. Baskı, Danıştay Yayını, 1986.

Öztürk (Burak), **Hak Arama Özgürlüğü Çerçevesinde Zorunlu İdari İtiraz**, Yetkin Yayınevi, 2015.

Özyörük (Mukbil), **İdare Hukuku Ders Notları**, (Çoğaltma) 1977.

Özyörük (Mukbil), **İdari Yargı Ders Notları**, (Çoğaltma) 1977.

Peıser (Gustave)**, Contentieux administratif**, 16. Baskı, Dalloz, 2014.

Pekcanıtez (Hakan)/Özekes (Muhammet)/Akkan (Mine)/Taş Korkmaz (Hülya) (editörler), **Medeni Usul Hukuku**, Cilt I, 15. Baskı, Oniki Levha, 2017.

Plessix (Benoît), **Droit administratif général**, 1. Baskı, LexisNexis, 2016.

Ricci-Jean (Claude), **Droit administratif général**, 6. Baskı, Hachette, 2016.

Ricci-Jean (Claude), **Contentieux administratif**, 5. Baskı, Hachette, 2016.

Rouault (Marie-Chiristine), **Contentieux administratif**, Larcier, 2015.

Sancakdar (Oğuz), "İdari Yargı İstinaf Sistemindeki Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 148. Yıl Sempozyumu**, 2016.

Sancakdar (Oğuz), "İdari Yargılama Usûlünde İvedi Yargılama ve Grup Davaları", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu**, 2014.

Sancakdar (Oğuz), **İdari Yargılama Hukuku,** 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2019.

Sarıca (Ragıp), **İdari Kaza, Cilt: I, İdari Davalar,** İÜHFY, 1949.

Serter (Yusuf Sertaç), **İdari Uyuşmazlıkların Çözümünde Yargı Dışı Bir Araç Olarak İdari Başvurular**, Adalet Yayınevi, 2015.

Sezginer (Murat), "İdari Makamların Sükûtu Üzerine Açılacak Davalarda Süre", **SÜHFD (Prof. Dr. Şakir Berki'ye Armağan),** Cilt 5, Sayı 1-2, 1996.

Sezginer (Murat), "İdari Yargılama Hukukunda Yargılamanın Hızlandırılması Tartışmaları ve 'Grup Dava' Uygulaması", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı Yayını, 2014.

Sezginer (Murat), "İdari Yargıda İstinaf İncelemesinin Esasları İle İstinaf İncelemesinde İçtihat Aykırılıkları Sorunu ve Çözüm Yolları", **150. Yıl Danıştay ve İdari Yargı Günü Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı Yayını, 2018 (s. 111-134).

Söyler (Yasin), "Kabahatler Kanununa İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararı Üzerine Bir Değerlendirme", **Yasama Dergisi**, Sayı: 12, 2009.

Söyler (Yasin), "İdari Yargılama Usul Hukukunda Sebep İkamesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Yıl 8, Sayı 31 (Temmuz 2017).

Şen (Mahmut), "İdare Hukukunda Yürütmenin Durdurulması Kurumunun Evrensel Normlara Uygunluğu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2014 (112) (s.156-188).

Tan (Turgut), **İdare Hukuku**, 7. Baskı, Turhan Kitabevi, 2018.

Tansuğ (Çağla), **İdari Yargılama Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi**, Beta, 2016.

Tekinsoy (M. Ayhan), **İdari Yargılama Hukukunda Yürütmenin Durdurulması**, 1. Baskı, Savaş Kitabevi, 2013.

Tosun (Mehmet) / Tan (Emre), "İdari Yargıda Davaya Müdahale (Uygulama ve Teori Açısından)", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Yıl 2015, Sayı 5 (s. 827-877).

Turpin (Dominique), **Contentieux administratif**, 3. Baskı, Hachette, 2005.

Türkoğlu Üstün (Kamile)**, İdari Yargılama Usulüne Hâkim Olan İlkeler**, Seçkin, 2019.

Uler (Yıldırım), **İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları**, AÜHFY, 1970.

Ulu (Güher), **İdari İşlemin Yetki Unsuru**, 1. Baskı, Seçkin Yayınları, 2012.

Ulusoy (Ali D.), "Erkler Ayrılığı ve Yürütme-Yargı İlişkileri Bağlamında Kabahatler Kanununun Değerlendirilmesi", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 140. Yıl Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı, 2008.

Ulusoy (Ali D.), "Danıştayın Yargılama Dışı Görevleri", **Danıştay ve İdari Yargı Günü 146. Yıl Sempozyumu**, Danıştay Başkanlığı, 2014.

Ulusoy (Ali D.), **Yeni Türk İdare Hukuku**, 3. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2021.

Üstün (Gül), "İdari Yargıda İstinaf Kanun Yolu Üzerine Bir Değerlendirme", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi - **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2.

Waline (Jean), **Droit administratif**, 26. Baskı, Dalloz, 2016.

Yasin (Melikşah), **İdari Yargılama Usulünde İspat**, Oniki Levha, 2015.

Yaşar (Hasan Nuri), **İdare Hukuku**, Der Yayınları, 2. Baskı, 2014.

Yayla (Yıldızhan), "İdarenin Sorumluluğu ve Mücbir Sebep", **Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler Sempozyumu**, Ankara, 12-13/Mayıs/1980, İÜHFY, 1980.

Yenice (Kâzım)/Esin (Yüksel), **İdari Yargılama Usulü**, (2 cilt), 1983.

Yeşilyurt (Nazile İrem), "İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması ve İvedi Yargılama: Hukuka Sermayeye Koşut Hız Ayarı", **AÜSBFD**, Cilt 70, No. 2, Yıl 2015.

Yıldırım (Turan), **İdari Yargı**, 2. Baskı, Beta Yayınevi, 2010.

Yıldırım (Turan)/Yasin (Melikşah)/Kaman (Nur)/Üstün (Gül)/Özdemir (Eyüp)/Okay Tekinsoy (Özge), **İdare Hukuku**, 7. Baskı, Oniki Levha Yayını, 2018.

Yılmaz (Dilşat), **İdari İşlemin İcrailik Özelliği**, Astana Yayınları, 2014.

Yılmaz (Dilşat), "Türk İdare Hukuku'nda İdari İşlemin 'Kesin'liği Üzerine Bir Değerlendirme: 'Kime Göre'? 'Ne İçin' Kesinlik?" **GÜHFD**, Cilt XXI, Yıl 2017, S. 2.

Yılmaz (Ejder), "İdari Yargıda İddianın ve Savunmanın Genişletilmesi/Değiştirilmesi Yasağı", **ABD**, Yıl 1983, Sayı 3-4 (s. 11-34).

Yılmaz (Yunus), "İdare Hukukunda Sebep Unsuru ve Sebep İkamesi", **Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi**, Yıl 2006, Sayı 21 (s. 83-106).

Yorgancıoğlu (Erçetin), "Danıştay Yargılama Usulünde Re'sen İnceleme Yetkisi", **İdare Hukuku ve İdari Yargı İle İlgili İncelemeler I,** Danıştay Başkanlığı, 1976.

Yücesoy (Ayşe Aslı), **İptal Davalarında Menfaat**, Seçkin Yayınevi, 1. Baskı, 2016.

Zabunoğlu (Yahya K.), **İdare Hukuku** (2 cilt), Yetkin Yayınevi, 2012.

KAMU BÜTÇESİ

Merhum
Prof. Dr. Nihat EDİZDOĞAN
Bursa Uludağ Üniversitesi
İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Emekli Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA
Bursa Uludağ Üniversitesi
İ.İ.B.F. Maliye Bölümü
Öğretim Üyesi

11. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-35-7

Dizgi: Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Kitap okumayı önemseyen
Öğrencilerimize…

ÖNSÖZ

Kurnaz insan okumayı küçümser,
basit insan ona hayran olur,
akıllı insan ise ondan yararlanır.

-Francis Bacon-

Türkiye'de 2018 yılı itibariyle yeni yürütme modeli olarak uygulamaya giren "*Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi*" dördüncü yılını doldururken mevzuattaki değişiklikler de devam etmektedir. Dolayısıyla kitabın bu nedenle gözden geçirilmesi kaçınılmazdır. Kitabın on birinci baskısı gözden geçirilirken daha önceki baskılarda da ifade edildiği üzere özellikle 5018 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerden yola çıkılarak düzenlemelerin yapıldığını tekrar belirtmek gerekir. Onuncu baskıda da belirtildiği üzere yapılan önemli düzenlemelerden biri "*orta vadeli mali plan*"ın kaldırılarak orta vadeli programın içine alınmasıdır. Bunun yanında kullanılan bütçe sistemi de "*Performans Esaslı Program Bütçe"* olarak adlandırılmıştır. Bu sistem ile performans, oluşturulan programların değerlendirilmesine yüklenecek ve bunun üzerinden hesap sorulacaktır. Her bir idarenin hazırladığı stratejik plan kapsamında işler; program, alt program ve faaliyetler şeklinde gösterilerek performans ölçüme gidilecektir.

Program bütçe olarak adlandırılan yeni sistem kapsamında analitik sınıflandırmanın içeriğinde de bazı değişikliklere gidilmiştir. Yapılan değişiklikler çerçevesinde "*program bütçe sistemine geçişle birlikte bütçenin program sınıflandırmasına göre şekillenmesi gerektiğinden program sınıflandırması, tertip yapısının ilk bölümünü oluşturacak şekilde bu yapıya dâhil edilmiştir. Böylece kaynakların doğrudan programlara tahsis edilmesi, bu düzeyde izlenmesi ve değerlendirilmesi mümkün olabilecektir*." ifadesine bütçe hazırlama rehberinde yer verilmiştir. Program bütçe sınıflandırmasının bütçe tertip yapısına dâhil edilmesiyle kanunlaşacak tertip yapısı; program sınıflandırmasının ilk düzeyi, kurumsal, finansman tipi kodların bütün düzeyleri ile ekonomik sınıflandırmanın ilk iki düzeyinden oluşacaktır.

Kitabın içeriğine bakıldığında beş bölümden oluştuğu görülecektir. Kitabın birinci bölümünde "Bütçe Kavramı ve Tarihi Gelişimi", ikinci bölümünde "Bütçe İlkeleri ve Türkiye Uygulamaları", üçüncü bölümünde "Bütçe Yöntemleri ve Gelişimi", dördüncü bölümünde "Bütçe Türleri" ve beşinci bölümünde de "Merkezi Yönetim Bütçe Süreci" anlatılmıştır.

"*Kamu Bütçesi*" adını taşıyan kitabın içeriği büyük oranla "*Merkezi Yönetim Bütçesi'*nden oluşsa da diğer idarelerin bütçeleri de anlatılmaktadır. Dolayısıyla kitabın başlığı "*Kamu Bütçesi"* olarak belirlenmiştir. Eğer sadece devleti ifade eden merkezi yönetim bütçesi anlatılmış olsaydı kitabın adının "*Devlet Bütçesi*" olarak belirlenmesinin uygun olacağı ifade edilmelidir.

Kitabın bu baskısının önsözünde de dokuz ve onuncu baskıların önsözündeki paragrafı aynen almak yerinde olur. Buna göre; "*Kitapta yapılan en önemli değişiklik, yürütme yetisinin sadece Cumhurbaşkanında olması nedeniyle bütçe hazırlık ve uygulamasından tek sorumlunun Cumhurbaşkanı olmasıdır. Buna bağlı olarak bakanlar kurulunun kalkması da önemli bir değişikliktir. Bir diğer önemli değişiklik bütçe hazırlığında Hazine ve Maliye Bakanlığının Cumhurbaşkanlığı teşkilat yapısı içinde yer alması ve mali bilgi sağlayan konuma getirilmesi, bütçenin ise tamamen Cumhurbaşkanı (Strateji ve Bütçe Başkanlığı) tarafından hazırlanmasıdır. Bütçe hazırlığı sonucunda ortaya çıkan belgenin adının da tasarı değil "teklif" olarak belirtilmesi de önemli bir diğer değişikliktir. Merkezi yönetim bütçe kanunu için teklif olarak*

sunulan bütçe belgesinin mahalli idarelerde tasarı olarak kullanılmaya devam edildiğini de belirtmek gerekir.

Bütçe süreci kapsamında çeşitli yerlerde "plan ve bütçe komisyonu" olarak kullanılan komisyonun adının da kitabımızda Anayasadaki değişikliğe istinaden "bütçe komisyonu" olarak kullanıldığını belirtmemiz yerinde olur.

Kitabın bu baskısına yeni bilgi kapsamında bir ekleme ve önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Sadece ufak düzeltmeler ile bazı başlıkların (Sayıştay Denetimi, Program bütçe gibi) içeriğinde ifadelerin yerleri değiştirilerek konunun anlaşılması kolaylaştırılmıştır. Dolayısıyla derslerinde kitabı okutan öğretim üyeleri onuncu baskıda bu düzeltmeleri yaptırarak onuncu baskıyı da kullanabilirler.

Kitap, lisans öğrencileri için hazırlanmış bir ders kitabı niteliğinde olup içerdiği bazı özel konular itibariyle lisansüstü öğrenciler ve KPSS için de önemli bir yardımcı kaynak olarak düşünülerek yazılmıştır. Bu anlamda öğrencilere ve diğer yararlanıcılara faydalı olacağı düşüncesindeyiz. On birinci baskının daha önceki baskılarda olduğu gibi basımının gerçekleşmesini sağlayan Ekin Kitabevi sahibi Sayın Mehmet Oymak'a teşekkür eder, kitabın öğrencilerimize ve kaynak olarak kullanacak araştırmacılara yararlı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA

Bursa, Ekim 2022

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
BÜTÇE KAVRAMI VE TARİHİ GELİŞİMİ

I. BÜTÇE KAVRAMI VE UNSURLARI **1**
A. BÜTÇE KAVRAMI 2
B. BÜTÇE TANIMI 4
1. İlmi Tanımlar 4
2. Kanuni Tanımlar 7
C. BÜTÇE KAVRAMININ UNSURLARI 8
1. Tahmin: Bütçe Devletin Geleceğe Ait Gelir ve Gider Tahminlerini Gösterir 8
2. Tahdit: Bütçe Genellikle Yıllık Tahminleri Gösterir 10
3. Tasdik: Bütçe, Gelirlerin Toplanmasına ve Giderlerin Yapılmasına Önceden Yetki Verir. 11
4. Tevzin: Bütçede Yer Alan Kamu Gelir ve Gider Tahminleri Denk Olmalıdır 12
D. BÜTÇENİN İŞLEVLERİ 12
1. Bütçenin Klasik İşlevleri 13
2. Bütçenin Modern İşlevleri 19
II. BÜTÇENİN TARİHİ GELİŞİMİ **22**
A. BÜTÇE HAKKI 22
B. İNGİLTERE'DE BÜTÇE HAKKININ GELİŞİMİ 24
C. FRANSA'DA BÜTÇE HAKKININ GELİŞİMİ 28

D. ALMANYA'DA BÜTÇE HAKKININ GELİŞİMİ 31
E. ABD'DE BÜTÇE HAKKININ GELİŞİMİ 32
F. TÜRKİYE'DE BÜTÇE HAKKININ GELİŞİMİ 33

İKİNCİ BÖLÜM
BÜTÇE İLKELERİ VE TÜRKİYE UYGULAMALARI

I. 5018 SAYILI KANUNDAKİ BÜTÇE İLKELERİ 41
II. KLASİK BÜTÇE İLKELERİ 43
A. GENELLİK İLKESİ 43
1. Kavram.....43
2. Fayda ve Sakıncaları 46
B. BİRLİK İLKESİ.....47
1. Kavram.....47
2. Fayda ve Sakıncaları 50
C. AÇIKLIK İLKESİ VE MALİ SAYDAMLIK 54
D. DOĞRULUK İLKESİ.....57
E. ÖNCEDEN İZİN ALMA İLKESİ.....58
F. AYRIM İLKESİ 60
1. Nitelik Yönünden (Kalitatif) Ayrım İlkesi 60
2. Nicelik Yönünden (Kantitatif) Ayrım İlkesi.....60
3. Zaman Yönünden Ayrım İlkesi 61
G. ANLAŞILIR OLMA İLKESİ 61
H. YILLIK OLMA İLKESİ.....62
I. TASARRUF İLKESİ 66
J. HESAP VERME SORUMLULUĞU İLKESİ 67

K. DENKLİK İLKESİ 68
1. Kavram 68
2. Denklik İle İlgili Kuramlar 69
L. MALİ DİSİPLİN 82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BÜTÇE YÖNTEMLERİ VE GELİŞİMİ

I. KLASİK BÜTÇE YÖNTEMİ 86
A. Torba Bütçe Uygulaması 86
B. Geleneksel (Klasik) Bütçe Yöntemi 87
1. Kavram 87
2. Bütçe Sınıflandırması 88
3. Geleneksel Bütçe Yönteminin Aksaklıkları 94
II. ÇAĞDAŞ BÜTÇE YÖNTEMLERİ 97
A. Performans Bütçe Sistemi 97
1. Kavram 97
2. Niteliği 98
3. Bütçe Sınıflandırması 100
4. Performans Bütçe Sisteminin Eleştirisi 102
B. Program Bütçe Sistemi 104
1. Kavram 104
2. Niteliği 105
3. Program Bütçe Sisteminin Eleştirisi 105
4. Program Bütçe, Performans Bütçe ve Klasik Bütçenin Temel Özelliklerinin Karşılaştırılması 106

C. Planlama-Programlama-Bütçeleme Sistemi 107
1. Kavram 107
2. Planlama-Programlama-Bütçeleme Sisteminin Unsurları 117
3. Planlama-Programlama-Bütçeleme Sisteminin Aşamaları 122
4. Planlama-Programlama-Bütçeleme Sistemi'nin Olumlu ve Olumsuz Yönleri 125
5. PPBS'nin Diğer Bütçe Sistemleri İle Farkları 130
D. Sıfır Tabanlı Bütçeleme Sistemi 133
1. Kavram 133
2. Niteliği ve Amaçları 134
3. Sıfır Tabanlı Bütçeleme Süreci 136
4. Sıfır Tabanlı Bütçelemenin Yararları ve Uygulanmasındaki Sorunlar 145
E. Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi 149
1. Kavram 150
2. Niteliği 151
3. Bütçe Sınıflandırması 155
4 Sistemin Çok Yıllı Bütçe Uygulaması 158
5. Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Eleştirisi 162
F. Performans Esaslı Program Bütçe Sistemi 164
G. Türkiye'deki Bütçe Sistemi Macerasının Değerlendirilmesi 167

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BÜTÇE TÜRLERİ VE İŞLEYİŞLERİ

I. 5018 SAYILI KANUNDAKİ BÜTÇE TÜRLERİ 171
A. Genel Bütçe 171
B. Özel Bütçe 172
C. Düzenleyici ve Denetleyici Kurum Bütçesi 178

D. Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi 180
E. Mahalli İdare Bütçesi 184
II. DİĞER BÜTÇE TÜRLERİ VE UYGULAMALAR 210
A. Döner Sermayeli İşletme Bütçesi 210
B. Fon Bütçesi 216
C. Kamu İktisadi Teşebbüsü Bütçesi 220
D. Milli Bütçe 227
E. Olağanüstü Bütçe 231
F. Yatırım Bütçesi 235
G. Şartlı Bağış ve Yardım Uygulaması 239
H. Belirli Hizmetlere Tahsis Edilen Borçlanma Geliri Uygulaması 240

BEŞİNCİ BÖLÜM
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE SÜRECİ

I. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN HAZIRLANMASI 241
A. GİDER BÜTÇE TEKLİFİNİN HAZIRLANMASI 244
1. Bütçe Düzeni ve Uygulaması 244
2. Bütçe Hazırlığında Kullanılan Temel Çalışmalar 245
3. Analitik Bütçe Sınıflandırması 252
4. Harcama Birimlerinin Bütçe Tekliflerinin Hazırlanması 266
B. GELİR BÜTÇE TEKLİFİNİN HAZIRLANMASI 270
1. Gelir Tahminleri ve Sınıflandırılması 270
2. Gelirlerin Tahmin Yöntemleri 273
C. BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN TAMAMLANMASI VE EKLERİ 276
1. Bütçe Kanunu Metni 277
2. Ekli Cetveller 278
3. Diğer Ekler 279

II. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN GÖRÜŞÜLÜP ONAYLANMASI.....281

A. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN BÜTÇE KOMİSYONUNDA İNCELENMESİ.....281

B. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN TBMM GENEL KURULUNDA GÖRÜŞÜLÜP ONAYLANMASI.....282

C. BÜTÇENİN REDDİ VE GEÇİCİ BÜTÇE.....287

III. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNİN YÜRÜTÜLÜP UYGULANMASI.....288

A. BÜTÇEYİ UYGULAYAN ÖRGÜTLER.....288

1. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.....288

2. Hazine ve Maliye Bakanlığı.....290

B. GELİRLERİN TOPLANMASI.....292

C. HARCAMALARIN YAPILMASI.....296

1. Harcamaların Yapılmasında Görevli Memurlar ve Yetkililer.....297

2. Harcama İşlemlerinin Aşamaları.....301

D. HARCAMALARIN YAPILMASINDA KAMU İHALE SÜRECİ.310

1. Kamu İhale Mevzuatı Hakkında Genel Bilgiler.....311

2. İhtiyacın Ortaya Çıkması.....314

3. İhale Usulünün Tespiti.....314

4. İhale İlan Süreleri ve Kuralları.....319

5. Teknik Şartnamenin veya Projenin Hazırlanması.....323

6. İhale ve Ön Yeterlik Dokümanları.....324

7. Tekliflerin Sunulması / Değerlendirilmesi.....328

E. HAZİNE İŞLEMLERİ.....336

1. Gelir ve Giderlerin Yer Bakımından Düzenlenmesi.....338

2. Gelir ve Giderlerin Zaman Bakımından Düzenlenmesi.....339

F. ÖDENEK İŞLEMLERİ 347
1. Ödeneklerin Kullanılmasında Uyulması Gereken Esaslar 347
2. Ödenek Türleri.....349
a. Yedek Ödenek 350
b. Örtülü Ödenek.....351
c. Tamamlayıcı Ödenek 353
d. Ek Ödenek.....355
e. Gelir Fazlası Karşılığı ve Likit Karşılığı Ödenekler.....357
f. Kaydedilen ve Devredilen Ödenek 358
3. Ödenek Aktarmaları.....360
4. Merkez Dışı Birimlere Ödenek Gönderme.....361
G. DEVLET MUHASEBE SİSTEMİ.....361
1. Tanımı 361
2. İşlevleri.....362
3. Önemi.....363
4. Kayıt Yöntemleri 364
5. Devlet Muhasebe Sistemleri 367
6. Devlet Genel Muhasebe Planı 369
H. MALİ YIL SONUNDA BÜTÇE HESAPLARININ KAPATILMASI.....370
1. Bütçe Hesaplarının Kapatılmasında Kullanılan Yöntemler.....370
2. Faaliyet Raporları 376
3. Kesin Hesap Kanunu.....378
4. Genel Uygunluk Bildirimi 379
IV. MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİNİN DENETİMİ 380
A. DENETİM KAVRAMI 380
B. DENETİM ÇEŞİTLERİ 383

C. TÜRKİYE'DE BÜTÇE DENETİMİ 384
1. Bütçenin İdari Denetimi 386
2. Bütçenin Yargı Denetimi (Sayıştay Denetimi) 389
3. Bütçenin Yasama Denetimi 397
EKLER 401
YARARLANILAN KAYNAKLAR 439

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

AKSOY, Şerafettin, Kamu Bütçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.

ALTUĞ, Figen, Kamu Bütçesi, 2. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2004.

ALTUN, Muhsin, Yeni Kamu İhale Düzeni, Yaklaşım Yayınları, Ocak-2004.

ATAÇ, Engin – MOĞOL, Tayfun (Ed.); Devlet Bütçesi, A.Ü. Açıköğretim Fakültesi Yayını, No: 873, Eskişehir 2006.

AYSAN, Mustafa A. – ALBAYRAK, İsmail H.; Sıfır Tabanlı Bütçeleme (İlkeler ve Uygulama), İstanbul, 1979.

BATIREL, Ömer F.; Kamu Bütçesi, İİTİA, Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları No: 352/585, İkinci Baskı, İstanbul, 1981.

BROCHIER, Hubert-TABATONI, Pierre; Mali İktisat (Çev. Adnan Erdaş), İÜİF Maliye Enstitüsü Yayını, No: 48, İstanbul, 1971.

BULUTOĞLU, Kenan-KURTULUŞ, Erciş; Bütçe ve Kamu Harcamaları, Araştırma, Eğitim, Ekin Yayınları, İstanbul, 1981.

BURKHEAD, Jesse; Government Budgeting, Sixth Printing, John Wiley and Sons Inc., New York, 1965.

BURKHEAD, Jesse-MINER, Jerry; Public Expenditure, Second Printing, Aldine Publishing Company, Chicago, 1973.

BÜLBÜL, Duran – EJDER, Haydar - ŞAHAN, Özgür; Devlet Bütçesi, Gazi Kitabevi, Ankara 2005.

BÜYÜKLÜ, Şinasi-KAMİLOĞLU, Mehmet; 1050 Sayılı Genel Muhasebe Kanunu Açıklaması (Teksir), Muhasebat Genel Müdürlüğü, Ankara, Şubat 1987.

COŞKUN, Gülay; Kamu Mali Yönetimi, TODAİE Yayını, No: 171, Ankara 1978.

COŞKUN, Gülay; Devlet Bütçesi – Türk Bütçe Sistemi, Gözden Geçirilmiş 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 1994.

ÇETİNKAYA, Özhan – YILDIRIM, Zuhal; Devlet Muhasebesi, Geliştirilmiş 2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa 2006.

ÇETİNKAYA, Özhan, Mahalli İdareler Maliyesi, Ekin Kitapevi, Bursa, 2010.

DİCLE, Atilla; Kamu Yönetiminde Planlama – Programlama – Bütçeleme Sistemi (PPBS), Ankara, 1973.

DUE, John F.; Maliye: Bir İktisadi Analiz (Çev. İ. Önder-S. Görgün), İstanbul, 1967.

DÜLGER Cumhur, MOĞOL Tayfun, "Kamu Harcama Sisteminde Yeni Bir Anlayış: Katılımcı Bütçeleme Sistemi ve Bütçe Matrisi Uygulaması", Yaklaşım Dergisi, Sayı:188, 2008.

DPT, Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu, 2.sürüm, 2006.

ECKSTEIN, Otto; Public Finance, Third Edition Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1973.

EDİZDOĞAN, Nihat; 1994 Yılı Bütçesi, BUSİAD Yayınları, No: 12, Bursa 1994.

EDİZDOĞAN, Nihat; Kamu Maliyesi, 9. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa 2007.

EDİZDOĞAN, Nihat; ÇETİNKAYA, Özhan, GÜMÜŞ, Erhan, Kamu Maliyesi, 7. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa 2016.

EDİZDOĞAN, Nihat-GİRAY, Filiz, Teoride ve Türkiye'de Parafiskal Gelirler, Ezgi Kitabevi, Bursa 2006.

EĞİLMEZ Mahfi; Kendime Yazılar, Tek Hazine Hesabı Değişti, 20.08.2018. http://www.mahfiegilmez.com/2018/08/tek-hazine-hesab-degisti.html

EKİNCİ Hüseyin, SAĞLAM Musa, Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2014.

ERDENER Gonca - CANGÖZ M. Coşkun, Hazine Nakit Yönetimi, Maliye Finans Yazıları, Sayı:88, Temmuz, 2010.

ERGİNAY, Akif; Kamu Maliyesi, 9. Baskı Turhan Kitabevi, Ankara, 1983.

FALAY, Nihat; Planlama-Programlama-Bütçeleme Sistemi ve Türk Program Bütçe Modeli, İÜİF Yayını, No: 429, İstanbul, 1979.

FALAY, Nihat; Program Bütçe ve Sıfır Esaslı Bütçe Sistemleri, İÜİF Maliye Araştırma Merkezi Yayını, No: 71, İstanbul, 1987.

FEYZİOĞLU, Bedî N.; Nazari, Tatbiki, Mukayeseli Bütçe, 7. Baskı, İstanbul, 1984.

FEYZİOĞLU, Bedî N.; Bütçenin Kontrolu, İUİF Yayını, No: 84, İstanbul, 1956.

GERÇEK Adnan, Belediye Vergilerinin Türleri ve Analizi, Mahalli İdareler Maliyesi Üzerine Yazılar, (Ed.Figen Altuğ-Özhan Çetinkaya-Selçuk İpek), Ekin Kitabevi, Bursa, 2010.

GERÇEK Adnan, Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku, 4. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2015.

GUPTA, B.N.; Government Budgeting, Asia Publishing House, London, 1967.

GÜLŞEN, Hamdi, vd.; Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri İçin Devlet Muhasebesi, Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını, Ankara 2006.

GÜRSOY, Bedri; Kamusal Maliye, I. Cilt, Giriş-Masraflar, 3. Baskı, Ankara 1975.

GÜRSOY, Bedri; Kamusal Maliye, II. Cilt, Bütçe, Ankara, 1980.

GÖZLER, Kemal, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Kitabevi, Bursa, 2002.

HOOS, Ida R.; Systems Analysis in Public Policy-A. Critique, University of California Press, Merkeley 1974.

HUANG Guohua and EDEN Holger van, "The Timing of the Government's Fiscal Year", Public Financial Management Blog, IMF, 2016; OECD, 2018 International Budget Practices and Procedures Database, https://qdd.oecd.org/subject.aspx?Subject=BPP_2018

HUET, P. – MORISSENS, M.L. – HATRY H.P. – WILDAVSKY, A.; Bütçe Tercihlerinde Rasyonalizasyon (Çev. A. Yaman), Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Neşriyatı, No: 167, Ankara 1975.

İNCE, Macit; Maliye Politikası (Ders Notları), Ankara, 1980.

İNCE, Macit; Devlet Borçları ve Türkiye, 6. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara 2001.

KILIÇBAY, Ahmet; Türk Plan Modeli ve Metadolojisi, İÜİF Yayını, No: 184, İstanbul, 1966.

KUYUCAK, Hazım Atıf; Bütçe, İÜİF Yayını, No: 60, İstanbul, 1952.

LAUFENBURGER, Henry; Mukayeseli Maliye (Çev. B. Feyzioğlu-S. Barda), İÜİF Maliye Enstitüsü Yayını, No: 2, İstanbul, 1956.

LAZOL, İbrahim; İşletmelerde Genel Üretim Giderlerinin Kontrolunda Değişken ve Sıfır Tabanlı Bütçeleme Teknikleri (Basılmamış Doktora Tezi), Bursa, 1986.

MALİYE BAKANLIĞI Bütçe Ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü; Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar Işığında Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, BUMKO, Sayı: 2004/1, Ankara, Şubat 2004.

MALİYE BAKANLIĞI Bütçe Ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü; Analitik Bütçe Sınıflandırması (Eğitim El Kitabı), 3. Baskı, Ankara, Mayıs 2004.

MALİYE BAKANLIĞI; 2006 Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ekim 2005.

MALİYE BAKANLIĞI; 2008 Yılı Bütçe Gerekçesi, Ankara, Ekim 2007.

MALİYE VE GÜMRÜK BAKANLIĞI, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Fonlar Mevzuatı ve Bütçe ile İlişkileri, Sayı: 1993/3, Ankara, Haziran 1993.

Mc. KEAN, Roland N.; Public Spending, Mc Graw-Hill, Comp. Inc., 1968.

Meydan Louresse, 10. Cilt, Meydan Yayınevi, İstanbul, 1988.

MUSABALLI, Hakkı; Bütçe Teorisi ve Uygulaması, Sadrettin Tosbi Yayın ve Yardım Vakfı Yayını, No: 3, İstanbul 1978.

MUSGRAVE, Richard A.-MUSGRAVE, Peggy B.; Public Finance in the Theory and Practice, Mc Graw-Hill Inc., New York, 1973.

MUTLUER, Kamil-ÖNER, Erdoğan-KESİK, Ahmet; Bütçe Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul 2005.

NEUMARK, Fritz; Maliyeye Dair Tetkikler, İÜİF Yayını, No:9, İstanbul, 1948.

OSMANGAZİ BELEDİYESİ; 2006 Yılı Bütçesi, Bursa, 2006.

OYAN, Oğuz–AYDIN, Ali Rıza; İstikrar Programından Fon Ekonomisine, Teori Yayıncılık, Ankara, 1987.

ÖNCEL, Yenal; Mahalli İdareler Maliyesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998.

PINAR, İbrahim–YAZICI, Osman–ÖCAL, Selahattin; Açıklamalı, Örnekli Genel Muhasebe Kanunu, Belediye-Özel İdare Muhasebe İşlemleri ve Ayniyat Muhasebesi, Ankara, 1985.

PREST, Allan R.; Public Finance in the Theory and Practice, Fifth Edition, Weidenfeld and Nicolson, London, 1975.

PYHRR, Peter A.; Zero-Base Budgeting, John Wiley and Sons, New York, 1973.

SAYAR, Nihad S.; Amme Maliyesi, II. Cilt, Bütçe Prensipleri ve Tatbikatı, 3. Baskı, İstanbul, 1964.

SEDDON, Edmund; Economics of Public Finance, Second Edition, Mc Donald and Evans Ltd., London, 1973.

SELEN Ufuk - TARHAN A.Bora, Türkiye'de Bütçe Hakkı Algısı, T.C. Uşak Üniversitesi, 2014.

ŞENYÜZ Doğan, YÜCE Mehmet, GERÇEK Adnan, Vergi Hukuku, 7. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2016.

SHOUP, Carl S.; Public Finance, Second Printing, Aldine Publishing Company, Chicago, 1970.

SHULTZ, William, J.- HARRISS, C. Lowell; American Public Finance, Eight Edition, Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1965.

SINGER, Neil M.; Public Microeconomics, Second Printing, Little, Brown and Company, Boston, 1972.

TAMER, Mustafa; İl Özel İdaresi, Mevzuat, Yargı Kararları, Uygulama, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 1994.

TAŞLIYÜREK, A. Ulvi; Mali İdare Prensipleri ve Tatbikatı, BÜTÇE, İzmir İTİA Yayını, No: 42, İzmir 1964.

TOKATLIOĞLU Mircan - UFUK Selen, Maliye Politikası, Ekin Yayınevi, 2017.

TORUN, Osman Nuri; Devlet Bütçesi Ders Notları (Teksir), Eskişehir 1968.

TUNCER, Selahattin; Kamu Kredisi Ders Notları (Teksir), Eskişehir İTİA Yayını, Eskişehir, 1973.

TÜRK, İsmail; Maliye Politikası (Amaçlar-Araçlar) ve Çağdaş Bütçe Teorileri, Ankara 1975.

ULUATAM, Özhan; Kamu Maliyesi, 2. Baskı, Ankara t.y.

ULUSOY, Ahmet; Devlet Borçlanması, Trabzon 2001.

ULUSOY, Ahmet-AKDEMİR, Tekin; Mahalli İdareler (Teori, Uygulama, Maliye), 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

WILDAVSKY, Aaron; The Politics of the Budgetary Process, Little, Brown and Company, Boston, 1964.

YAŞA, Memduh; Kamu Maliyesine Giriş, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayını, No:18, İstanbul, 1973.

YAŞA, Memduh; Devlet Borçları, Üçüncü Baskı, Has Kurtulmuş Matbaası, İstanbul, 1981.

MAKALELER

AKDİŞ, Muhammed; "Dünyada Özelleştirme Uygulamaları ve Türkiye'de 5 Nisan Kararları Sonrası Beklenen Gelişmeler", Maliye Yayınları, Sayı: 43, İstanbul, Nisan-Haziran 1994.

AKTAN, Coşkun Can; "Bütçe Dışı Fonlar", Banka ve Ekonomik Yorumlar, Ekim 1986.

ANSHEN, Melvin; "The Program Budget in Operation" (Ed. D. Novick), Second Edition, Harvard University Press, Cambridge 1967.

ARIKAN, Orhan; "Türkiye İçin Program Bütçe Modeli", Konferanslar 2, Ankara İTİA Maliye ve Vergi Hukuku Enstitüsü Yayınları No: 2, Ankara 1971.

BİLGİNOĞLU, Fair; "Sıfır Tabanlı Bütçeleme", İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 14, İstanbul, Kasım 1978.

COŞKUN, Gülay; "Çağdaş Bütçecilik ve Plan-Program-Bütçe İlişkileri", MTK Maliye Dergisi, Sayı: 1, Ankara, Ocak-Şubat 1973.

COŞKUN, Gülay; "Program Bütçe Sistemi ve Türkiye Uygulaması", Prof.Dr. Haydar Furgaç'a ARMAĞAN, İÜİF Yayını, No: 339, İstanbul 1974.

DROR, Yehezkel; "The Planning Process: A Focet Design", Planning, Programming and Budgeting: A Systems Approach to Management (Fremon J.Lyden-Ernest G. Miller), Murkham Publishing Comp. Chicago 1970.

ERGUN, Ülkü; "Sıfır Tabanlı Bütçelemenin Planlama ve Denetim İşlevi", Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, İzmir 1987.

FALAY, Nihat; "Planlama-Programlama-Bütçeleme Sistemi (PPBS)nin Genel Eleştirisi", İÜİF Maliye Enstitüsü Konferansları, 23. Seri, Sene 1974, İstanbul 1975.

FEYZİOĞLU, Bedî; "TBMM'ni Bekleyen Büyük Görev", Milliyet Gazetesi, 1 Eylül 1984.

FISHER, Gene H.; "The Role of Cost-Utility Analysis in Program Budgeting" (Ed. D.Novick), Second Edition, Harvard University Press, Cambridge 1967.

GORDON, Lawrence A.-HEIVILİN, Donna M.; "Zero Base Budgeting in the Federal Goverment: An Historical Prespective", Readings in Management Control in Nonprofit Organisations (Ed. V.R. Kavassari – P.H. Larry), John Wiley and Sons, Inc., New York 1982.

KARADUMAN, Emine; "Program Bütçe Uygulaması ve Sonuçları", MTK Maliye Dergesi, Sayı: 26, Ankara, Mart-Nisan 1977.

KIRAL Halis - Kurtulmuşlar Mevza, "Devlet Bütçesinde Yılsonu Harcama Artışı: Aralık Ateşi Olgusu Ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi", Sayıştay Dergisi, Cilt:31, Sayı:116, Mart-2020, s.7-31.

NELSON, Charles A.-TURK, J. Frederick; "Financial Management For the Arts", Reading in Management Control in Nonprofit Organisations (Ed. V.R. Kavassari-P.H. Larry), John Wiley and Sons, Inc., New York 1982.

NEUMARK, Fritz; "Devri Bütçe" (Çev. O.F. Okyar), İÜİF Mecmuası, Cilt: 9, No: 1-2, İstanbul, Ekim 1947-Ocak 1948.

NEUMARK, Fritz; "Telafi Edici Bütçe", İÜİF Mecmuası, Cilt: 9, No: 3, İstanbul, Nisan 1948.

NOVICK, David; "The Origin and History of Program Budgeting" (Ed. D. Novick), Second Edition, Harvard University Press, Cambridge 1967.

ÖZEL, Salih; "Fonların Denetimi", Çözüm Dergisi, Ağustos 1986.

SMITHIES, Arthur; "Conceptual Framework for the Program Budget", Program Budgeting (Ed. D. Novick), Second Edition, Harvard University Press, Cambridge 1967.

WRIGHT, Chester; "The Concept of Program Budget", Program Budgeting and Benefit-Cost Analysis Cases, Text and Readings, (Harley H. Hinrichs-Graeme M. Taylor), Good Year Publishing Co., Inc., California 1969.

KANUNLAR VE DİĞER KAYNAKLAR

442 sayılı Köy Kanunu, (R.G. Tarih: 07.04.1924, Sayı: 68).

30 Nisan 1930 Tarih ve 1580 sayılı Belediyeler Kanunu, (R.G. Tarih: 14.4.1930).

26.05.1981 Tarihli 2464 sayılı Belediye Gelirler Kanunu (R.G. Tarih: 29.05.1981; Sayı: 17354).

2005 Tarihli 5393 sayılı Belediyeler Kanunu.

2004 Tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu.

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu (R.G. Tarih: 11.8.1970, Sayı: 13576).

9 Temmuz 1961 Tarihli T.C. Anayasası.

7 Kasım 1982 Tarihli T.C. Anayasası.

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (R.G. Tarih: 10.03.2006; Sayı: 26104).

2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu, (R.G. Tarih: 28 Aralık 2003, Sayı: 25330 Mük.).

2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, (R.G. Tarih: 6.11.1981, Sayı: 17506).

233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname (R.G. Tarih: 18.6.1984, Sayı: 18435 Mük.).

9 Mayıs 1984 Tarihli ve 3004 sayılı 2.2.1981 Tarihli ve 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, (R.G. Tarih: 04.03.2005, Sayı: 25745).

1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu, (R.G. Tarih: 9.6.1927, Sayı: 606).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, (R.G. Tarih: 24.12.2003, Sayı: 25326)

5724 sayılı 2008 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu.

832 sayılı Sayıştay Kanunu.

10.6.1949 Tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu.

22.2.2005 Tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.

26.5.1981 Tarih 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu.

2.7.2008 Tarih 5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun.

29.7.1970 Tarih 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu.

1994 Tarih ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun.

Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, (R.G. 26.5.2006 Tarih, Sayı: 26179).

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Performans Programları Hakkında Yönetmelik, (R.G. 05.07.2008 Tarih, Sayı:26927).

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik, (R.G. 2/11/2014 Tarih, Sayı: 29183).

Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumuna Bağlı sağlık Tesislerinde Görevli Personele Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönetmelik, (R.G. Tarih: 14.2.2013, Sayı: Mükerrer 28559)

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (R.G. Tarih: 10 Mart 2006, Sayı: 26104).

Kamu Haznedarlığı Genel Tebliği (R.G. Tarih: 22 Ağustos 2008, Sayı: 26975).

Maliye Bakanlığı 2012 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara, 2013.

2016 Yılı Hazine Müsteşarlığı Kamu İşletmeleri Raporu.

Milliyet Gazetesi, 30 Ocak 1983.

Milliyet Gazetesi, 12 Eylül 1986.

Cumhuriyet Gazetesi, 18 Aralık 1986.

Hürriyet Gazetesi, 18 Ocak 1987.

Hürriyet Gazetesi, 27 Eylül 1987.

Türkiye İktisat Gazetesi, 7 Haziran 1993.

Mikro İktisada Giriş

Prof. Dr. Metin Berber
Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU

MİKRO
İKTİSADA GİRİŞ

Prof.Dr. Metin BERBER Prof.Dr. Ersan BOCUTOĞLU

9. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-605-327-933-4

Baskı ve Cilt:
Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU, Prof. Dr. Metin BERBER
GENEL İKTİSADA GİRİŞ

Yazar Web / E-Posta : **www.ersanbocutoglu.net**
ebocutoğlu@ktu.edu.tr

www.metinberber.com
berber@ktu.edu.tr

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
BOCUTOĞLU Ersan, BERBER Metin
Genel İktisada Giriş / Ersan BOCUTOĞLU, Metin BERBER
9. Baskı, XIV + 276 s, 19,5*24 cm
Kaynakça var, İndeks var
ISBN: 978-605-327-933-4
1. İktisada Giriş, 2. Mikro İktisada Giriş, 3. Genel Ekonomi, 4. İktisat

ÖNSÖZ

Makro yönüyle baktığımızda günümüz dünyasındaki hızlı değişmelerin kökeninde yer alan nedenler içinde iktisadi konuların ağırlığının gittikçe arttığına hep birlikte tanık olmaktayız. Bireysel açıdan değerlendirdiğimizde de her gün şu ya da bu şekilde mutlaka bir iktisadi tercihle karşı karşıya kaldığımız da bir gerçektir. İktisadın gittikçe artan bu önemi karşısında duyarsız kalınması söz konusu değildir. Bu bağlamda özellikle yükseköğretimde her branşta gerek ön lisans gerekse lisans düzeyinde iktisat eğitimine daha fazla ağırlık verildiği, yeni dersler konulduğu, mevcutların ise müfredatların genişletildiği görülmektedir.

Bu kitap iktisadi konularla ilk defa tanışma durumunda olan öğrencileri için düzenlenmiştir. Konular ortaya konulurken pedagojik yaklaşıma uygun olarak basit ve yalın bir anlatım tarzı seçilmiş, başkasının yardımına ihtiyaç duyulmadan anlaşılabilir olmasına özen gösterilmiştir. Konuların daha iyi özümsenmesi için de bölüm sonlarında çeşitli türde soru örnekleri verilmiştir.

Kitabın hitap ettiği birkaç grup vardır; İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri'nin birinci sınıflarında okutulan İktisada Giriş dersleri ile, temel iktisat bilgilerinin verildiği bütün fakülteler ilk grup içinde yer alır. İkinci ve ağırlıklı grup ise Meslek Yüksek Okulu öğrencileridir. Bu nedenle Meslek Yüksek Okulları'nın müfredatları öncelikli olarak dikkate alınmıştır. Ayrıca kitap, mezun öğrencilerin kamu personeli sınavlarına gireceği varsayılarak bu alana yönelik bilgilerle de donatılmıştır.

Kitabın öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılabilmesinde şüphesiz bütün yük öğretim üyeleri/görevlilerine düşmektedir. Kitabın kalitesinin yükseltilmesinde onların katkıları bizim için bir yol haritası olarak kabul edilecektir. Bu nedenle değerli meslektaşlarımızın katkılarına her zaman ihtiyaç vardır.

Kitabın hazırlanmasında katkısı olan herkese teşekkür ederiz. Öğrencilerimize ve okuyuculara faydalı olması temennisiyle…

Prof. Dr. Metin BERBER, Prof. Dr. Ersan BOCUTOĞLU
Trabzon, Ağustos 2012

DOKUZUNCU BASKI İÇİN ÖNSÖZ

Kitabın önceki baskılarının yoğun ilgi görmesi bizi fazlasıyla memnun etti. Özellikle kitabın dilinin anlaşılır ve sade olduğu yönündeki öğrenci geri dönüşümleri için müteşekkiriz.
İstekler doğrultusunda bu baskıya konu tarama ve deneme amaçlı, çoktan seçmeli test soruları ekledik.
Katkılarından fazlasıyla yararlandığımız meslektaşlarımıza ve öğrencilerimize gelecek baskılarda daha iyisini sunmak ümidiyle...

Bocutoğlu/Berber
Ekim 2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ... III
İÇİNDEKİLER ... IV

1. BÖLÜM

GİRİŞ ve TEMEL KAVRAMLAR ... 1
1. İktisat Nedir? Konusu ve Kapsamı ... 3
2. İktisat Okumanın Gerekliliği ve Faydaları ... 4
3. İktisadın Alt Bölümleri ... 5
4. İktisat Biliminin Bazı Özellikleri ... 8
5. İktisat Bilimindeki Temel Kavramlar ... 9
   5.1. İhtiyaç ... 9
   5.2.Mal ve Hizmet ... 12
   5.3.Fayda ... 14
   5.4.Değer ... 15
   5.5.Üretim ... 16
   5.6.Üretim Faktörleri ... 16
   5.7.Tüketim ... 17
   5.8.Ekonomik Etkinlik ... 18
   5.9.İş Bölümü, Uzmanlaşma ve Mübadele ... 18
   5.10.Verimlilik ... 19
   5.11. Ekonomik Birimler ... 19
1. BÖLÜM SORULARI ... 21
   A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 21
   B-Boşluk Doldurma Soruları ... 26
   C-Kompozisyon Soruları ... 28

2. BÖLÜM

KITLIK, İKTİSAT BİLİMİ ve KITLIK SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ ... 29
1. Sınırsız İstekler ... 31
2. Kıt Kaynaklar ve Kıtlık Kanunu ... 32
3. Kıtlık ve Tercih ... 33
4.Tercih ve Alternatif Maliyet ... 33
   4.1. Tüketim Kararlarında Alternatif Maliyet ... 34
   4.2. Üretim Kararlarında Alternatif Maliyet ve Üretim Olanakları Eğrisi ... 34
   4.3. Devlet Harcama Kararlarında Alternatif Maliyet ... 38

2. BÖLÜM SORULARI ... 39

A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 39
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 42
C-Kompozisyon Soruları ... 43

3. BÖLÜM

EKONOMİLERDEKİ TEMEL SORUNLAR ... 45
1. Ekonomilerdeki Temel Sorunlar ... 47

1.1.Tam Kullanım Sorunu ... 47
1.2. Etkin Kullanım Sorunu ... 47
1.3. İktisadi Büyüme ve Kalkınma Sorunu ... 49

2. Temel Sorunlar ve Ekonomik Sistemler ... 49

2.1. Kapitalist Sistem ve Temel Sorunların Çözümü ... 49
2.2. Karma Ekonomik Sistem ... 51

3. BÖLÜM SORULARI ... 53

A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 53
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 55
C-Kompozisyon Soruları ... 56

4. BÖLÜM

EKONOMİK ANALİZ YÖNTEMLERİ veEKONOMİK FAALİYETLERİN AKIMI ... 57
1.Analiz Yöntemleri ... 59

1.1.Ekonomik Ayırım ... 59
1.2. Mikro ve Makro Analiz ... 59
1.3. Statik ve Dinamik Analiz ... 60
1.4. Kısmi ve Genel Denge Analizi ... 61
1.5.Edebi ve Matematiksel Analiz ... 61

2. Ekonomik Faaliyetlerin Akımı ... 62

2.1. Devletin Ekonomik Faaliyette Bulunmadığı Dışa Kapalı Ekonomilerde Faaliyet Akımı ... 62
2.2. Devletin Ekonomik Faaliyette Bulunduğu Dışa Kapalı Ekonomilerde Faaliyet Akımı ... 64
2.3. Devletin Ekonomik Faaliyette Bulunduğu Dışa Açık Ekonomilerde Faaliyet Akımı ... 65

4. BÖLÜM SORULARI ... 67

A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 67
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 69
C-Kompozisyon Soruları ... 70

5. BÖLÜM

TALEP, ARZ ve PİYASA DENGESİ ... 71
1.Fiyat ... 73
2. Piyasa ... 74
3.Talep ... 75
3.1. Talep Çizelgesi, Talep Kanunu ve Talep Eğrisi ... 76
3.2. Piyasa Talep Eğrisi ... 77
3.3. Talebi Etkileyen Diğer Faktörler; Talep Fonksiyonu ... 78
3.4. Talep Edilen Miktardaki Değişme ve Talepteki Değişme ... 79
3.5. Talepteki Değişmeye Neden Olan Faktörler ... 81
4. Arz ... 83
4.1. Arz Çizelgesi, Arz Kanunu ve Arz Eğrisi ... 83
4.2. Piyasa Arz Eğrisi ... 84
4.3. Arzı Etkileyen Diğer Faktörler; Arz Fonksiyonu ... 85
4.4. Arz Edilen Miktardaki Değişme ve Arzdaki Değişme ... 85
4.5. Arzdaki Değişmeye Neden Olan Faktörler ... 87
5. Piyasa Dengesi ... 88
6. Piyasa Dengesindeki Değişmeler ... 90
6.1. Arz Sabitken Talepte Meydana Gelen Değişmeler ... 90
6.2. Talep Sabitken Arzda Meydana Gelen Değişmeler ... 91
6.3. Arz ve Talebin Birlikte Değişmesi ... 92
7. Piyasa Dengesinin Oluşmaması Hali ... 93
5. BÖLÜM SORULARI ... 95
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 95
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 98
C-Kompozisyon Soruları ... 100

6. BÖLÜM

ARZ ve TALEP ESNEKLİĞİ ... 101
1. Talebin Fiyat Esnekliği ... 103
1.1. Nokta ve Yay Esnekliği ... 105

1.2. Nokta Talep Esnekliğinin Geometrik Yoldan Gösterimi ... 108
1.3. Talebin Fiyat Esnekliğini Etkileyen Faktörler ... 108
1.4. Talebin Fiyat Esnekliği ve Toplam Harcamalar (Toplam Satış Hasılatı) ... 109
2. Talebin Gelir Esnekliği ... 111
3. Çapraz Talep Esnekliği ... 112
4. Arz Esnekliği ... 113
4.1. Nokta ve Yay Esnekliği ... 114
4.2. Arz Esnekliğini Etkileyen Faktörler ... 115
6. BÖLÜM SORULARI ... 118
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 118
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 122
C-Kompozisyon Soruları ... 124

7. BÖLÜM

TÜKETİCİ DENGESİ ANALİZİ ... 125
1. Kardinal Yaklaşım ... 128
1.1. Tüketici Dengesi ... 130
2. Ordinal Yaklaşım ... 131
2.1. Farksızlık Eğrileri ... 131
2.2. Farksızlık Eğrilerinin Özellikleri ... 133
2.3. Değişik Biçimlerdeki Farksızlık Eğrileri ... 135
2.4. Bütçe Doğrusu ... 136
2.5. Tüketici Dengesi ... 137
2.6. Tüketici Dengesindeki Değişmeler ... 139
7. BÖLÜM SORULARI ... 142
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 142
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 145
C-Kompozisyon Soruları ... 147

8. BÖLÜM

ÜRETİCİ DENGESİ ANALİZİ ... 149
1. Üretim Fonksiyonu ... 151
2. Azalan Verim Kanunu ... 152
3. Optimal Faktör Bileşimi Seçimi ... 154
3.1. Eş-Ürün Eğrileri ... 155

3.2. Eş-Ürün Eğrilerinin Özellikleri ... 156
3.3. Eş Maliyet Doğruları ... 157
3.4. En Düşük Maliyetle Üretim (Optimal Faktör Bileşimi Seçimi) ... 158
4. Üretici Dengesindeki Değişmeler ... 159
4.1. Faktör Fiyatlarındaki Değişmeler ve Üretici Dengesi ... 159
4.2. Üretici Bütçesindeki Değişme ve Üretici Dengesi ... 160
8. BÖLÜM SORULARI ... 162
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 162
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 164
C-Kompozisyon Soruları ... 165

9. BÖLÜM

MALİYET ANALİZİ ... 167
1. Kısa Dönem Üretim Maliyetleri ... 169
1.1. Sabit Maliyetler ... 169
1.2. Değişken Maliyetler ... 170
1.3. Toplam Maliyet ... 171
1.4. Marjinal Maliyet ... 172
1.5. Toplam, Ortalama ve Marjinal Maliyet Arasındaki İlişkiler ... 172
1.6. Kapasite Sorunu ... 174
2. Uzun Dönem Üretim Maliyetleri ... 175
2.1. Toplam Maliyet ... 176
2.2. Ortalama Maliyet ... 176
2.3. Marjinal Maliyet ... 177
9. BÖLÜM SORULARI ... 179
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 179
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 181
C-Kompozisyon Soruları ... 182

10. BÖLÜM

TAM REKABET PİYASASI ... 183
1. Piyasaların Sınıflandırılması ... 185
2. Tam Rekabet Piyasasının Özellikleri ... 186
3. Tam Rekabet Piyasasında Piyasa ve Firma Talep Eğrileri ... 187
4. Tam Rekabet Piyasasındaki Firmanın Hasılatı ... 188

5.Tam Rekabet Piyasasındaki Firmanın Kısa Dönem Dengesi ... 190
5.1. Toplam Hasılat-Toplam Maliyet Yaklaşımına Göre Firma Dengesi ... 190
5.2. Marjinal Hasılat-Marjinal Maliyet Yaklaşımına Göre Firma Dengesi ... 192
6. Kısa Dönemde Firmalar İçin Farklı Denge Durumları ... 193
6.1.Normal Üstü Kar Elde Eden Firma Dengesi ... 194
6.2.Normal Kar Elde Eden Firma Dengesi ... 194
6.3.Zarar Etmesine Rağmen Üretime Devam Eden Firma Dengesi ... 195
6.4.Zarar Eden ve Üretimi Durdurması Gereken Firma Dengesi ... 197
7. Tam Rekabet Piyasasındaki Firmanın Kısa Dönem Arz Eğrisi ... 199
8. Tam Rekabet Piyasasında Uzun Dönem Firma ve Endüstri Dengesi ... 200
10. BÖLÜM SORULARI ... 202
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 202
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 205
C-Kompozisyon Soruları ... 206

11. BÖLÜM

MONOPOL PİYASASI ... 207
1. Tanım ... 209
2. Monopolün Ortaya Çıkış Nedenleri ... 209
3. Monopolcü Firmanın Talep Eğrisi ve Hasılatı ... 210
4. Monopolcü Firmanın Kısa Dönem Dengesi ... 213
4.1.Aşırı Kar Elde Eden Monopolcü Firma Dengesi ... 214
4.2.Normal Kar Elde Eden Monopolcü Firma Dengesi ... 215
4.3.Zarar Eden Monopolcü Firma Dengesi ... 215
5. Monopolde Uzun Dönem Dengesi ... 216
6. Monopolde Fiyat Farklılaştırması ... 217
7. Monopol ve Tam Rekabet Piyasalarının Karşılaştırılması ... 218
11. BÖLÜM SORULARI ... 220
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 220
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 223
C-Kompozisyon Soruları ... 224

12. BÖLÜM

MONOPOLCÜ REKABET ve OLİGOPOL PİYASALARI ... 225
1. Monopolcü Rekabet Piyasası ve Temel Özellikleri ... 227

2. Monopolcü Rekabet Piyasasında Kısa ve Uzun Dönem Dengesi ... 228
3. Oligopol Piyasası ve Temel Özellikleri ... 229
4. Oligopolde Piyasa Dengesi ... 231
4.1. Dirsekli Talep Eğrisi Modeli ... 232
4.2. Kartel ... 233
12. BÖLÜM SORULARI ... 235
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 235
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 237
C-Kompozisyon Soruları ... 238

13. BÖLÜM

FAKTÖR PİYASALARI ve FAKTÖR GELİRLERİ ... 239
1. Faktör Piyasaları ve Temel Özellikleri ... 242
2. Emek ve Emek Piyasası ... 243
2.1. Emek Arzı ve Emek Arz Eğrisi ... 244
2.2. Emek Arz Eğrisinde Kaymalar ... 246
2.3. Tam Rekabet Durumunda Emek Piyasasında Firmanın Karşı Karşıya Olduğu Emek Arz Eğrisi ... 247
2.4. Emek Talebi ve Emek Talep Eğrisi ... 248
2.5. Emek Talep Eğrisinde Kaymalar ... 250
2.6. Emek Piyasasında Denge ve Ücret Oluşumu ... 250
2.7. Emek Piyasasında Denge Değişimleri ... 251
2.8. Emek Piyasasına Devlet Müdahalesi; Asgari Ücret Uygulaması ... 252
3. Sermaye ve Sermaye Piyasası ... 253
3.1. Sermaye Kavramı; Çeşitli Tanımlar ... 254
3.2. Sermaye Arzı ... 255
3.3. Sermaye Talebi ... 255
3.4. Sermaye Piyasasında Denge ... 256
4. Toprak ve Rant ... 256
13. BÖLÜM SORULARI ... 258
A-Çoktan Seçmeli Sorular ... 258
B-Boşluk Doldurma Soruları ... 260
C-Kompozisyon Soruları ... 261

BÖLÜM SORULARININ CEVAP ANAHTARLARI ... 263

A-Çoktan Seçmeli Soruların Cevap Anahtarları ... 263
B-Boşluk Doldurma Sorularının Cevap Anahtarları ... 264

YARARLANILAN KAYNAKLAR ... 267
İNDEKS ... 271

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AMACHER, R.C., Principles of Economics, 2d Edition, South-Western Publishing Co., 1983

BAUMOL, W., BLİNDER A., Economics, 8.th Edition, Dryden, 2000

BEGG D., FISCHER S., DORNBUSCH, R., Mikro İktisat (Çeviri Editörü; Vildan SERİN), Alkım Yayınları, İstanbul, 2000

BOCUTOĞLU, E., BERBER M., ÇELİK K., Genel İktisada Giriş, 5. Baskı, Derya Kitabevi, Trabzon, 2005

CLOVER, R.,W:, Microeconomics, İllinois, 1972

ÇOLAK, Ömer Faruk (Editör) ve Diğ., İktisada Giriş, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007

DİNLER, Zeynel, İktisat, Ekin Kitabevi Yayınları, 2.Baskı, Bursa, 2008

DİNLER, Zeynel, Mikro Ekonomi, Ekin Kitabevi Yayınları, 9.Baskı, Bursa, 1993.

DOBSON, Stephen, PALFREMAN, Susan, Introduction to Economics, Oxford University Pres, 1999

EKİCİ, M. Sena, İktisada Giriş, Siyasal Kitabevi, 2. Baskı, Ankara, 2001

EKONOMİ ANSİKLOPEDİSİ, Paymaş Yayınları, 3 cilt, İstanbul, 1983.

ERTEK, Tümay, Mikroekonomiye Giriş, Beta Yayınları, İstanbul, 2003

ERTÜRK, Emin, İktisada Giriş, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006

GÖKDERE, Ahmet ve diğ. (Editör Ö. Faruk ÇOLAK), İktisadın İlkeleri, Alkım Yayıncılık, Ankara, 1996.

GÜRKAN, Ömer, Ekonomi, KTÜ Basımevi, Trabzon, 1992.

HATİBOĞLU, Zeyyat, Temel Uluslararası İktisat, Beta Yayınları, İstanbul, 1993.

KARL, E. Case, RAY, C. Fair, Principles of Economics, Sixth Edition, (International Editiıon), Prentice Hall, 2002

KESİM, Atilla, İktisada Giriş, KTÜ Basımevi, Trabzon, 1992.

KESİM, Atilla, Mikro İktisat, Akademi Yayınları, No:13, Genişletilmiş 3.Baskı, Trabzon, 2000.

KOUTSOYIANNIS, A., Modern Mikro İktisat, (Çev.; Muzaffer Sarımeşeli), Ankara, 1987

LIPSEY, R., G., STEINER, P. O., PURVIS D. D., Economics, Eighth Edition, Harper & Row Publishers, 1987

LOBLEY, Derek, Ekonomi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No:2915, Ankara, 1995.

MANKIW, N. Gregory, Essential of Economics, Fourth Edition, (Inernational Student Edition) Thomson South-western Corporation, 2007

ORHAN, Osman Z., ERDOĞAN, Seyfettin, İktisada Giriş, İstanbul, 2005

PARASIZ, İlker, İktisada Giriş- Prensipler ve Politika- Ezgi Kitabevi Yayınları, 5.Baskı, Bursa, 1998.

PARASIZ, İlker, İktisadın A, B, C'si, Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa, 1996.

PARASIZ, İlker, Mikro Ekonomi, Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa, 2004.

PARKİN M.; Economics,Addison-Wesley Publishing Co.,New York, l990

PAYA M.; Makro İktisat,Filiz Kitapevi,İstanbul,l997

RUFFİN Roy J., GREGORY Poul R., Principles of Microeconomics, Fourth Edition, 1990.

SAMUELSON, P.A., NARDHOUS, V.V., Economics, 2.nd Edition, McGraw Hill, 2001

SAMUELSON, P.A., Economics, McGraw Hill, 1983

SEYİDOĞLU, Halil, Ekonomik Terimler: Ansiklopedik Sözlük, Güzem Yazınları, Ankara, 1992.

SEYİDOĞLU, Halil, Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama, Geliştirilmiş 11.Baskı, Güzem Yazınları, İstanbul, 1996.

SOULE, George; ANTEL, Gerson, (Çeviren: Nejat Muallimoğlu), Herkes İçin Ekonomi, 3.Baskı, Avcıol Basım-Yayım, İstanbul, 1992.

STIGLIZ, Joseph E., Eonomics, second Edition, W.W. Norton & Company, 1997

ŞAHİN, Hüseyin, Mikro İktisat, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1997.

ŞAHİN, Hüseyin, İktisada Giriş, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7.Baskı, Bursa, 2006.

THOMAS, Robert P., Economics: Principles & Applications, 1990.

TURANLI, Rona, Mikroekonomik Analiz, Bilim Teknik Yayınevi, 2. Baskı, Eskişehir, 2005

TÜRKAY, Orhan, Mikro İktisat Teorisi, İmaj Yayıncılık, Ankara, 1996

UNAY, Cafer; Genel İktisat, Ekin Kitabevi, 1.Basım, Bursa, 1997.

ÜNSAL, M.Erdal, Mikro İktisada Giriş, Turhan Kitapevi Yayınları, Ankara, 2003

WONNARCOTT, P., WONNACOTT, R., Economics, Third Edition, McGraw-Hill Book Co. 1986

YILDIRIM, Kemal, (Editör) ve Diğ., İktisada Giriş, Ekin Basın-Yayın-Dağıtım, 2008

YİĞİTBAŞI, Şerafettin, Mikro İktisat, İzmir,1992

İktisada Giriş, Fasikül 1, A.Ü.Yayınları No:825, AÖF Yayınları No:435, Eskişehir, 1997.

İktisadi Kalkınma, Fasikül 1, A.Ü.Yayınları No:122, AÖF Yayınları No:46, Eskişehir, 1990.

İktisada Giriş, 1. Sınıf, Egem Yayınları, Açıköğretim Serisi, Lider Yayıncılık, İzmir, 2005

ALGORİTMA VE PROGRAMLAMAYA GİRİŞ

Ebubekir YAŞAR

ALGORİTMA VE PROGRAMLAMAYA GİRİŞ

Ebubekir YAŞAR

Güncellenmiş

7. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-14-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER TABLOSU

GİRİŞ 2

BİLGİSAYAR NEDİR? NASIL ÇALIŞIR? **2**
DONANIM TARAFI **2**
İŞLEMCİNİN ÇALIŞMASI VE MAKİNE KODLARI 4
YAZILIM TARAFI **7**
A) SİSTEM YAZILIMLARI 7
B) UYGULAMA YAZILIMLARI 8
C) PROGRAMLAMA DİLLERİ 8
YAYGIN PROGRAMLAMA DİLLERİNİN TANITIMI 11
DEĞERLENDİRME SORULARI **13**

ALGORİTMA VE PROGRAMLAMAYA GİRİŞ 14

ALGORİTMANIN ÖZELLİKLERİ **14**
PROBLEMLER NASIL ÇÖZÜLÜR? **15**
1) PROBLEMİN ORTAYA KONULMASI 15
2) ALGORİTMANIN KURULMASI 15
3) KODLARIN(PROGRAMIN) YAZILMASI 15
4) DENEME VE DÜZELTME 16
ALGORİTMA HAZIRLANIRKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR **17**
ALGORİTMAYI İFADE ŞEKİLLERİ **17**
A) METİNSEL OLARAK DÜZ İFADE 17
B) AKIŞ DİYAGRAMLARI (FLOW CHART) İLE İFADE 17
C) SÖZDE KODLAR(PSEUDO-CODE) İLE İFADE 19
YAZILIM GELİŞTİRME SÜRECİ **19**
DEĞERLENDİRME SORULARI **21**

PROGRAMLARIN KURULMASI VE İLK UYGULAMALAR 22

JAVA **22**
JAVA PROGRAMLAMA ORTAMININ KURULMASI 23
JAVA'DA İLK PROGRAM 23
JAVA POGRAM KODLARINI NASIL DERLER? 25
C# **26**
VISUAL STUDIO KURULUMU 26
C#'TA İLK PROGRAM 26
C# PROGRAM KODLARINI NASIL DERLER? 29
PYTHON **30**
VISUAL STUDIO CODE KURULUMU 30
PYTHON'DA İLK PROGRAM 31
PYTHON PROGRAM KODLARI NASIL DERLER? 32
DEĞERLENDİRME SORULARI **34**

PROGRAMLAMA ORTAMI VE TEMEL KOMUTLAR 36

PROGRAMLAMA ORTAMI **37**
JAVA PROGRAMLAMA ORTAMI 37
C# PROGRAMLAMA ORTAMI 38
PYTHON PROGRAMLAMA ORTAMI 38
CONSOLE I/O İŞLEMLERİ **39**
JAVA'DA GİRİŞ ÇIKIŞ İŞLEMLERİ **39**
C#'TA GİRİŞ ÇIKIŞ İŞLEMLERİ **50**
PYTHON'DA GİRİŞ ÇIKIŞ İŞLEMLERİ **58**

PROGRAM İÇERİSİNDE AÇIKLAMA SATIRLARININ KULLANIMI. 64

SABİTLER(CONSTANTS) 66

DEĞERLENDİRME SORULARI **67**

DEĞİŞKENLER(VARIABLES) 68

DEĞİŞKEN TANIMLANIRKEN DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR 68
SAYISAL DEĞİŞKENLER 69
SÖZEL DEĞİŞKENLER 73
MANTIKSAL DEĞİŞKENLER 76
TİP DÖNÜŞÜMLERİ **77**
SAYISAL - SAYISAL DÖNÜŞÜM 78
SAYISAL – SÖZEL DÖNÜŞÜM 80
SÖZEL – SAYISAL DÖNÜŞÜM 83
DEĞİŞKENLERİN MAKSİMUM VE MİNİMUM DEĞERLERİNİN KODLA BULUNMASI 86
DEĞİŞKENLERİN GEÇERLİLİK ALANI **87**
GLOBAL DEĞİŞKENLER 87
LOCAL DEĞİŞKENLER 89
DEĞERLENDİRME SORULARI **91**

OPERATÖRLER 92

ARİTMATİKSEL OPERATÖRLER 92
BİT OPERATÖRLERİ 95
İŞLEMLİ ÖZEL ATAMA OPERATÖRLERİ 97
MANTIKSAL OPERATÖRLER 99
OPERATÖRLERDE İŞLEM ÖNCELİĞİ 99
DEĞERLENDİRME SORULARI **102**

ŞART İFADELERİ 104

IF / ELSE 104
IF(TEK SEÇİMLİ) YAPISI 105
IF ELSE(ÇİFT SEÇİMLİ) YAPISI 107
IF - ELSE IF – ELSE IF… ELSE(İKİDEN ÇOK SEÇİMLİ) YAPISI 108
ŞARTLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ 111
BLOK İÇERİSİNDE DEĞİŞKENLERİN GEÇERLİLİK DURUMU 115
SWITCH YAPISI 116
TEK SATIR ŞART İFADELERİ 120
ŞART İFADELERİ ÖRNEKLERİ **122**
DEĞERLENDİRME SORULARI **134**

DÖNGÜLER 136

SABİT DÖNGÜLER **136**
JAVA'DA FARKLI FOR KULLANIMI 140
PYTHON'DA FARKLI FOR KULLANIMLARI 141
ŞARTLI DÖNGÜLER **143**
ŞARTI BAŞTA OLAN DÖNGÜ(WHILE DÖNGÜSÜ) 143
ŞARTI SONDA OLAN DÖNGÜ(DO - WHILE DÖNGÜSÜ) 147
DÖNGÜ DENETİMİ **151**
BREAK 151
CONTINUE 153
DÖNGÜ ÖRNEKLERİ **154**
DEĞERLENDİRME SORULARI **162**

PROGRAM ÇALIŞTIRMA UYGULAMALARI 164

GÜNLÜK HAYATTAN ALGORİTMA ÖRNEKLERİ 174

SAYISAL PROBLEMLER 180

TAMSAYI PROBLEMLERİ **183**
ONDALIKLI SAYI PROBLEMLERİ **218**
RASGELE(RANDOM) SAYILAR **219**
DEĞERLENDİRME SORULARI **249**

BİT İŞLEMLERİ 252

ONLUK SAYI SİSTEMİNİN İKİLİ SAYI SİSTEMİNE ÇEVRİLMESİ **252**
İKİLİ SAYI SİSTEMİNİN ONLUK SAYI SİSTEMİNE ÇEVRİLMESİ **253**
BIT OPERATÖRLERİ **253**
BIT İŞLEM ÖRNEKLERİ **255**

DİZİLER 262

DİZİLER NASIL TANIMLANIR? **264**
DİZİLERİN KULLANIMI **267**
DİZİLERE AİT METOTLAR **269**
DİZİ ÖRNEKLERİ **272**
DEĞERLENDİRME SORULARI **318**

STRING(SÖZCÜK) İŞLEMLERİ 320

STRING METOTLARI **324**
STRING ÖRNEKLERİ **326**
DEĞERLENDİRME SORULARI **342**

ALT PROGRAMLAR / FONKSİYONLAR / METOTLAR(SUBROUTINES) 344

ALT PROGRAM ÖRNEKLERİ **346**
ALT PROGRAMLARA PARAMETRE OLARAK DİZİLERİ UYGULAMAK **355**
DEĞERLENDİRME SORULARI **358**

İSTİSNALAR 360

JAVA'DA İSTİSNALAR **360**
JAVA'DA YAYGIN KARŞILAŞILAN İSTİSNALAR 361
C#'TA İSTİSNALAR **362**
C#'TA YAYGIN KARŞILAŞILAN İSTİSNALAR 363
PYTHON'DA İSTİSNALAR **364**
PYTHON'DA YAYGIN KARŞILAŞILAN İSTİSNALAR 364
DEĞERLENDİRME SORULARI **365**

DOSYA İŞLEMLERİ 366

JAVA'DA DOSYA İŞLEMLERİ **367**
JAVA'DA TEXT DOSYASI OLUŞTURMA 367
JAVA'DA TEXT DOSYASINA YENİ VERİLER EKLEME 367
JAVA'DA TEXT DOSYASINDAN OKUMA 368
JAVA'DA DOSYA DİZİN İŞLEMLERİ 370
C#'TA DOSYA İŞLEMLERİ **372**
C#'TA TEXT DOSYASI OLUŞTURMA 372
C#'TA TEXT DOSYASINA YENİ VERİLER EKLEME 372
C#'TA TEXT DOSYASINDAN OKUMA 373

C#'TA DOSYA DİZİN İŞLEMLERİ 375
PYTHON'DA DOSYA İŞLEMLERİ **377**
PYTHON'DA TEXT DOSYASI OLUŞTURMA 377
PYTHON'DA TEXT DOSYASINA YENİ VERİLER EKLEME 377
PYTHON'DA TEXT DOSYASINDAN OKUMA 378
PYTHON'DA DOSYA DİZİN İŞLEMLERİ 379
DEĞERLENDİRME SORULARI **381**

GRAFİK PROGRAMLAMA 382

RENKLER NASIL OLUŞUR? **382**
RESİM FORMATLARI **383**
KONSOL UYGULAMASINDAN GRAFİK EKRANA GEÇMEK **384**
RENK AYARLARI **387**
DOĞRU ÇİZMEK **391**
ELİPS ÇİZMEK **393**
DİKDÖRTGEN ÇİZMEK **396**
YAY ÇİZMEK **398**
İÇİ DOLU NESNELER ÇİZMEK **401**
DEĞERLENDİRME SORULARI **415**
STANDART ASCII KARAKTER TABLOSU **418**
GENİŞLETİLMİŞ ASCII KARAKTER TABLOSU **419**

KAYNAKLAR 420

KAYNAKLAR

- https://www.javatpoint.com/
- https://www.geeksforgeeks.org/
- https://mkdev.me/
- https://phoenixnap.com/
- https://kitelytech.com/
- https://www.tutorialspoint.com/
- https://towardsdatascience.com/
- https://python-course.eu/
- https://www.w3schools.com/

Biyocoğrafya

I-Genel Prensipler
II-Bitki Coğrafyası (Fitocoğrafya)
III-Hayvan Coğrafyası (Zoocoğrafya)

Prof. Dr. Recep EFE

Biyocoğrafya

I-Genel Prensipler
II-Bitki Coğrafyası (Fitocoğrafya)
III-Hayvan Coğrafyası (Zoocoğrafya)

Prof. Dr. Recep EFE
Balıkesir Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü

4. Basım

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-46-3

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

Ön söz……..……..13

I. KISIM : Biyocoğrafya'da Genel Prensipler.....14

I. BÖLÜM.....15

1. BİYOCOĞRAFYA NEDİR?.....15
1.1. Ekosistem ve Biyocoğrafya.....17
1.2. Biyocoğrafyanın Bölümleri.....18
2. BİYOCOĞRAFYA'NIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....19

II. BÖLÜM.....25

1. BİYOSFER (Canlı Küre).....25
2. CANLILARIN ADLANDIRILMASI VE SINIFLANDIRILMASI.....27
2.1. Canlıların Tanımlanması ve Adlandırılması.....27
2.2. Canlıların Sınıflandırılması.....29
2.3. Linne Taksonomisi.....33
3. EKOSİSTEM.....38
3.1. Ekosistemlerin Özellikleri.....39
3.2. Ekosistemin Öğeleri (Bileşenleri) ve İşleyişi.....41
3.2.1. Cansız (Abiyotik) Öğeler.....41
3.2.1.1. Sıcaklık.....41
3.2.1.2. Su ve Nem.....43
3.2.1.3. Okyanus, Deniz, Göl ve Akarsular.....44
3.2.1.4. Işık.....45
3.2.1.5. Rüzgâr.....46
3.3.1.6.Toprak.....46
3.2.1.7. Mineral Maddeler.....48
3.2.1.8. Tuzluluk.....48
3.2.1.9. Jeomorfolojik Özellikler.....49
3.2.1.10. Ortamın Genel Özellikleri.....50
3.3. Canlı (Biyotik) Öğeler.....50
3.3.1. Üreticiler (Bitkiler).....50
3.3.2. Tüketiciler (Hayvanlar).....50
3.3.3. Ayrıştırıcılar (Bakteri ve Mantarlar).....51
4. BİYOSFERDEKİ ENERJİ AKIŞI VE MADDE DÖNGÜLERİ.....52
4.1. Enerji Döngüsü.....53
4.1.1. Besin Zinciri (Döngüsü).....54
4.1.2. Besin Düzeyi (Trofik Düzey).....55
4.1.3. Besin Piramidi.....56
4.2. Fotosentez.....59
4.2.1. Fotosentez Hızını Etkileyen Faktörler.....60

4.2.2. Ekosistem için Fotosentezin Önemi 62
4.3. Solunum 62
4.4. Net ve Brüt Fotosentez 63
4.5. Terleme (Transpirasyon) 64
4.6. Net Primer Üretim 64
4.7. Madde Döngüleri (Biyojeokimyasal Döngüler) 69
4.7.1. Oksijen Döngüsü 71
4.7.2. Karbon Döngüsü 72
4.7.2.1. Karbon Döngüsü ve Küresel Isınma 74
4.7.3. Nitrojen (Azot) Döngüsü 76
4.7.4. Fosfor Döngüsü 77
4.7.5. Kükürt (Sülfür) Döngüsü 77
4.7.5.1. Asit Yağmurları ve Kükürt Döngüsü 78
4.7.6. Kayaç (Sedimanter) Döngüsü 80
4.7.7. Hidrolojik Döngü 81
5. EKOSİSTEMLERDE DEĞİŞKENLİK 84
5.1. Ekosistem Stabilitesi 84
5.2. Biyoçeşitlilik 85
5.3. Ekolojik Tolerans 86
5.4. Klimaks 86
6. İNSAN-EKOSİSTEM İLİŞKİLERİ 88
6.1. Ekosistem Bozulması ve Çevresel Etkileri 88
6.2. Ekolojinin Yasaları 89
6.3. Ekosistem Sağlığı – Kavram ve Önemi 89
6.4. Ekoloji ve Çevre Sağlığı 90
6.4.1. Çevre ve İnsan Sağlığına Ekolojik Yaklaşım 90
7. ADA BİYOCOĞRAFYASI 92
7.1. Adalardaki Canlıları Etkileyen Faktörler 93
7.2. Habitat Adaları 94
8. HABİTAT BÖLÜNMESİ (FRAGMANTASYON) 96
8.1. Kenar Etkisi 97
8.2. Habitatlar Arası Geçiş Alanları (Köprü ve Koridorlar) 99
9. BİYOSFERDE CANLILAR ARASI İLİŞKİLER 102
9.1. Mutualizm (+ +) 102
9.2. Komensalizm (+ 0) 103
9.3. Nötralizm (0 0) 105
9.4. Amensalizm (- 0) 105
9.5. Parazitlik (Asalaklık) 105
9.6. Rekabet (Kompetisyon) 105
9.7. Predasyon (Avcılık) 109
9.8. Bitki - Hayvan İlişkileri 109

III. BÖLÜM 112
CANLILARIN YERYÜZÜNDE DAĞILIŞI 112
1.CANLILARIN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER 112
1.1. Fiziki (Abiyotik) Faktörler 112
1.1.1. İklim 112
1.1.1.1. Sıcak Kuşak İklimleri 113
1.1.1.2. Orta Kuşak İklimleri 114
1.1.1.3. Soğuk Kuşak İklimleri 115
1.1.2. Sular 116
1.1.3. Işık 118
1.1.4. Toprak 120
1.2. Biyotik Faktörler 120
1.3. Antropojenik Faktörler 121
1.4. Paleocoğrafya 121
1.4.1. Kıtaların Kayması 121
1.5. İklim Değişiklikleri 123
IV. BÖLÜM 126
CANLILARIN YAŞAM ALANLARI 126
1. BİYOCOĞRAFYA BÖLGELERİ 126
2. ZONOBİYOMLAR 127
2.1. Polar ve Subpolar Zonobiyom 128
2.2. Boreal Kuşak Zonobiyomu 128
2.3. Nemli Orta Enlemler Zonobiyomu 128
2.4. Kurak Orta Enlemler Zonobiyomu 128
2.5. Kurak Tropikal ve Subtropikal Zonobiyom 128
2.6. Akdeniz Zonobiyomu 128
2.7. Mevsimsel Tropikal Zonobiyom 128
2.8. Nemli Subtropikal Zonobiyom 129
2.9. Nemli Tropikal Zonobiyom 129
3. ZONOEKOTON 129
4. BİYOM 129
5. EKOTON 130
6. HABİTAT 130
7. NİŞ 131
8. YERYÜZÜNDEKİ BİYOMLAR 133
8.1. Orman Biyomu 133
8.1.1. Tropikal Yağmur Ormanları 133
8.1.2. Muson Ormanları 140
8.1.3.Tropikal Geniş Yapraklı Ormanlar 141

8.1.4. Akdeniz İklimi Ormanları (Kurakçıl Ormanlar)....142
8.1.5. Karışık (İğne ve Geniş Yapraklı) Ormanlar 145
8.1.6. Boreal Konifer Ormanlar (Konifer Kuzey Ormanları) 147
8.1.7. Ilıman Geniş Yapraklı Ormanlar 150
8.2. Savan Biyomu....151
8.2.1.Tropikal Savan....152
8.2.2. Orta Enlemler Savanı....154
8.3. Çayır Biyomu....155
8.3.1. Preri 155
8.3.2. Step....156
8.4. Çöl Biyomu....158
8.5. Tundra Biyomu....163
8.5.1. Arktik Tundra 163
8.5.2. Alpin Tundra....163
8.6. DİĞER BİYOMLAR....167
8.6.1. Orobiyom (Dağ biyomu) 167
8.6.2. Hidrobiyom....170
8.6.2.1. Sulardaki Canlılar....171
8.6.3. Pedobiyom....176
8.6.3.1. Halobiyom 176
8.6.3.2.Psammobiyom 177
8.6.3.3. Litobiyom 177
8.7. Antropojen Biyomlar (Antromlar)....178
II. KISIM : Bitki Coğrafyası (Fitocoğrafya) 182
I. BÖLÜM....183
BİTKİLERİN ÖNEMİ....183
1.BİTKİLERİN YETİŞME ORTAMI ŞARTLARI (BİTKİ EKOLOJİSİ) 184
1.1. İklim ve Bitki Örtüsü....184
İklim bölgeleri 185
Klimatik özellikler....185
Vejetasyon 185
1.1.1. Nem ve Yağış 186
1.1.2. Su isteklerine Göre Bitkiler 192
1.1.2.1. Kurakçıl (Kserofit) Bitkiler 192
1.1.2.2. Mezofitler 192
1.1.2.3. Higrofitler....192
1.1.2.4. Hidrofitler....194
1.1.3. Sıcaklık....194
1.1.3.1. Vejetasyon Dönemi 197
1.1.3.2. Evaporasyon ve Transpirasyon....199
1.1.4. Işık……..201

1.1.5. Rüzgâr....202
1.2. Yeryüzü Şekilleri....205
1.3.Toprak....206
1.3.1. Toprağı Oluşturan Faktörler....208
1.3.1.1. Anamateryal....208
1.3.1.2. İklim....209
1.3.1.3. Su....210
1.3.1.4. Canlılar....210
1.3.1.5. Topraktaki Bitkisel Organizmalar....211
1.3.1.6. Hayvansal Organizmalar....211
1.3.2. Toprağın Fiziksel Özellikleri....212
1.3.2.1. Tekstür....212
1.3.2.2. Strüktür....213
1.3.3. Toprağın Kimyasal Özellikleri....214
1.3.4. Toprak Profili....215
1.3.5. Toprak Sınıflaması....216
1.3.5.1. İklime Göre Sınıflama....217
1.3.5.2. Toprak Taksonomisi....217
1.3.6. Yeryüzündeki Büyük Toprak Grupları....217
1.3.6.1. Alfisol'ler....217
1.3.6.2. Andisol'ler....218
1.3.6.3. Aridisol'ler....218
1.3.6.4. Entisol'ler....220
1.3.6.5. Gelisol'ler....220
1.3.6.6. Histosol'ler....220
1.3.6.7. Inceptisol'ler....220
1.3.6.8. Mollisol'ler....221
1.3.6.9. Oksisol'ler....221
1.3.6.10. Spodosol'ler....221
1.3.6.11. Ultisol'ler....222
1.3.6.12. Vertisol'ler....222
1.3.7. Toprak ve Vejetasyon Dönemi İlişkisi....223
II. BÖLÜM....226
1. YERYÜZÜNDEKİ BİTKİ BÖLGELERİ....226
1.1. Holarktik (Boreal) Bölge....226
1.2. Paleotropikal Bölge....227
1.3. Cape Bölgesi....228
1.4. Neotropikal Bölge....228
1.5. Avustralya Bölgesi....229
1.6. Antarktika Bölgesi....229
2. BİTKİ ALANLARI....230
2.1. Kesintisiz Alanlar....230

2.2. Kesintili Alanlar....230
2.3. Relikt Alanlar....230
2.4. Vikaryant Alanlar....231
2.4.1. Coğrafi vikaryantlar....231
2.5. Endemik Alanlar ve Endemizm ……..231
2.5.1. Endemizm Çeşitleri....233
2.5.1.1. Paleoendemikler....233
2.5.1.2. Neoendemikler....233
2.5.2. Dünyadaki Endemizm Durumu....233
2.5.3. Türkiye'de Endemizm....234
3. JEOLOJİK ZAMANLARDA BİTKİLERİN DAĞILIŞI....236
3.1. Paleozoyik....236
3.2. Mesozoyik....237
3.3. Senozoyik (Tersiyer)....237
3.4. Kuvaterner....238
4. BİTKİLERDE YAYILMA....239
4.1. Aktif Yayılma (Otokori)....241
4.2. Pasif Yayılma (Allokori)....241
4.2.1. Rüzgârla Yayılma (Anemokori)....241
4.2.2. Su ile Yayılma (Hidrokori)....242
4.2.2.1. Deniz Akıntıları ile Yayılma:....242
4.2.2.2. Akarsularla Taşınma....243
4.2.2.3. Yağış ve Sel Sularıyla Taşınma....243
4.2.2.4. Buzullarla Taşınma....243
4.2.3. Canlılarla Yayılma (Zookori)....243
4.2.4. Mekanik Yayılma....244
5. SÜKSESYON (Sıralı Değişim)....245
5.1. Karasal Süksesyonlar....246
5.1.1. Primer Süksesyon....246
5.1.2. Sekonder Süksesyon....248
5.2. Akuatik Süksesyonlar....249
6. BİTKİLERDE ÇEVRESEL UYUM....250
6.1. Adaptasyon Stratejileri....250
6.1.1. Kurak Sahalardaki Bitkiler....251
6.1.1.1. Kök Özellikleri....251
6.1.1.2. Gövde....251
6.1.1.3. Yapraklar....252
6.1.1.4. Yaşam Tarzı....252
6.1.2. Higrofitik ve Hidrofitik Yaşam Tarzı....253
6.1.3. Yangın Adaptasyonları....253
6.2. Bitkilerde Tolerans Derecesi....255

III. BÖLÜM 258
BİTKİ COĞRAFYASINDA UYGULAMALAR 258
1. BİTKİLERİN SINIFLANDIRILMASI 259
1.1. Sporlarıyla Çoğalan Bitkiler 259
1.2. Tohumları ile Çoğalanlar 259
1.2.1. Açık Tohumlular (gymnosperms): 259
1.2.2. Kapalı Tohumlular (angiosperm): 259
1.3. Kök ve Gövde Yapısına Göre Sınıflandırma 259
1.4. Yapraklarını Döküp Dökmemelerine Göre Sınıflandırma 260
1.5. Yaşam Tarzına Göre Sınıflandırma 260
2. BİTKİ FORMASYONLARI 261
2.1. Orman Formasyonu 262
2.2. Çalı Formasyonu 262
2.3. Ot Formasyonu 262
2.3.1. Savan: 262
2.3.2. Step: 262
2.3.3. Preri 263
2.4. Çöl Formasyonu 263
2.5. Tundra Formasyonu 263
2.6. Suların Bitki Formasyonları 263
3. VEJETASYON ANALİZ YÖNTEMLERİ 264
3.1. Transektler 264
3.1.1.Çizgi Transekt 264
3.1.2. Bant Transekt 264
3.2. Kuadrat Yöntemleri 265
3.2.1. Liste Kuadratları 265
3.2.2. Bazal Alan Kuadratları 265
3.2.3.Biçme Kuadratları 265
3.2.4. Çıplak Kuadratlar 265
3.2.5.Fotografik Kuadratlar 265
4. VEJETASYONUN YAPISAL ÖZELLİKLERİ 267
4.1.Analitik Özellikler 267
4.1.1. Kantitatif Özellikler 267
4.1.1.1. Yoğunluk (densite) 267
4.1.1.2. Sıklık (Frekans) 267
4.1.1.3. Egemenlik (Dominans) 268
4.1.2. Kalitatif Karakterler 268
4.1.2.1.Topluluk Oluşturma (Sosyabilite) 268
4.1.2.2. Canlılık (vitalite) 269
4.1.2.3. Tabakalaşma 269
4.1.2.4. Fenoloji (Periyodisite) 269

4.2. Sentetik Karakterler 269
4.2.1. Bulunuş 269
4.2.2. Devamlılık (Konstansi) 270
4.2.3. Sadakat (Fidelite) 270
4.3. Fizyonomik Özellikler 270
4.3.1. Bitkilerin Yaşam Formu 270
4.3.1.1. Fanerofitler 271
4.3.1.2. Kamofitler 271
4.3.1.3. Hemikrofitler 271
4.3.1.4. Kriptofitler 271
4.3.1.5. Terofitler-Th (Therophytes) 272
4.3.2. Yaprak Büyüklüğü 272
5. DENDROLOJİ VE DENDROKRONOLOJİ 274
5.1. Ağaçların Özellikleri 274
5.2. Yaş (Büyüme) Halkaları 274
5.3. Ağaç Halkaları ile Yaş Tespiti 275
5.4. Anıt ve Anıtsal Ağaçlar 276
5.4.1. Anıt Ağaç Nedir? 277
5.4.2. Hangi Ağaçlar Anıt Olabilir? 277
6. PALEOBOTANİK 279
7. BİTKİ MÜZELERİ 281
7.1. Herbaryum 281
7.2. Arboretum ve Botanik Bahçesi 284
III. KISIM : Zoocoğrafya (Hayvan Coğrafyası) 286
I. BÖLÜM 287
1. ZOOCOĞRAFYA'NIN TANIMI VE KONUSU 287
2. HAYVANLARIN YAŞAM ORTAMI ÖZELLİKLERİ 287
2.1. İklim 288
2.1.1. Nem ve Su 288
2.1.2. Sıcaklık 289
2.1.3. Işık 292
2.1.4. Basınç 292
2.1.5. Kış Uykusu 293
2.1.6. Yaz Uykusu 294
2.1.7. İklim ve Hayvanların Rengi 295
2.2. Bitki Örtüsü 296
2.3. Jeomorfolojik Özellikler 297
2.4. Toprak 298
3. ÇEVRESEL SEÇİCİLİK VE HAYVANLARIN DAĞILIŞI 301
3.1. Karalardaki Çevresel Seçicilik 304
3.2. Akarsu Ağızları 305

3.3. Akarsular....306
3.4. Göller....306
3.4.1. Pelajik Bölge....306
3.4.2. Bentik Bölge....306
3.5. Denizlerdeki Çevresel Seçicilik....306
3.5.1. Oksijen İhtiyacı....307
3.5.2. Tuzluluk....309
3.5.3. Sıcaklık....309
3.5.4. Işık....310
3.5.5. Besin Maddeleri....311
3.6. Otçulluk ve Etçillik....311
4. HAYVANLARDA YAYILMA ve GÖÇ....313
4.1. Yayılma Kuralları....313
4.2. Hayvan Göçleri....314
4.3. Kara Hayvanlarının Göçü....316
4.3.1. Masai Mara ve Serengeti Arasındaki Büyük Göç....316
4.4. Kuş Göçleri....317
4.5. Diğer Hayvan Göçleri....320
4.6. Deniz Hayvanlarının Göçleri....320
5. EVCİLLEŞME....322
6. PALEOZOOCOĞRAFYA....324
6.1. Jeolojik Devirlerde Karaların Durumu....324
6.2. Tetis Denizi ve Paratetis....325
6.3. Jeolojik Devirlerde Hayvanların Dağılışı....327
6.3.1. Prekambriyen....328
6.3.2. Paleozoyik....329
6.3.3. Mesozoyik....329
6.3.4. Senozoyik....330
II. BÖLÜM....332
1. ZOOCOĞRAFYA BÖLGELERİ....332
1.1. Holarktik Alan....332
1.1.1. Palearktik (Eski Kuzey) Bölgesi....332
1.1.1.1. Avrupa....333
1.1.1.2. Kuzey Asya....335
1.1.1.3. Orta ve Doğu Asya....337
1.1.2. Nearktik (Yeni Kuzey) Bölgesi....340
1.1.2.1. Kuzey Ormanları....340
1.1.2.2. Orta Platolar Bölgesi....342
1.1.2.3. Mojave Çölü ve Çevresi....342
1.1.2.4. Apalaş ve Kayalık Dağları....343
1.1.2.5. Güneydoğu Kıyıları....344
1.2. Paleotropik (Eski Tropikal) Alan....345

1.2.1. Etiyopya Bölgesi (Afrotropikal) 346
1.2.1.1. Savanlar 348
1.2.1.2. Yağmur Ormanları 351
1.2.1.3. Bataklık ve Sulak Alanlar 351
1.2.1.4. Çöller 352
1.2.1.5. Dağlık Alanlar ve Platolar 354
1.2.2. Oriental (Doğu) Bölge 356
1.2.2.1. Hindistan Bölgesi 357
1.2.2.2. Sıçuan Bölgesi 358
1.2.2.3. Sunda Bölgesi 359
1.3. Madagaskar Alanı 359
1.4. Neotropik (Yeni Tropikal) Alan 361
1.4.1. Amazon Havzası 362
1.4.2. Doğu Kıyıları 363
1.43. Pampalar Bölgesi 363
1.4.4. Batı Kıyıları 364
1.4.5. Atakama çölü 365
1.5. Avustralya Alanı 365
1.5.1. Avustralya Bölgesi 366
1.5.2. Tasmanya Bölgesi 369
1.5.3. Papua Yeni Gine 370
1.5.4.Yeni Zelanda 370
1.5.5. Polinezya 370
1.5.6. Hawai Bölgesi 371
1.6. Antarktika Alanı 371
1.7. Arktika Alanı (Kuzey Kutbu Civarı) 374
1.8. Pasifik Alanı 376
KAYNAKÇA 378

KAYNAKÇA

Abell, R. (2008). Freshwater ecoregions of the world: a new map of biogeographic units for freshwater biodiversity conservation. Bio- Science, 58, 403-414.

Acocks, J. P. H. (1988). Veld Types of South Africa. Government Printer, Pretoria. S. Africa.

Ağcabay, M. (2001). Çatalhöyük Neolitik Dönem Güney Açmalarındaki Çöp Dolgularının (1996-1998) Arkeobotanik Açıdan Değerlendirilmesi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Arkeometri Anabilim Dalı'nda Hazırlanmış, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Ağcabay, M., Düzenli, A. (2002). Çatalhöyük Neolitik Dönem Güney Açmalarındaki Çöp Yığınlarının (1996-1998) Arkeobotanik Açıdan Değerlendirilmesi. ÇÜ Fen Bilimleri ve Mühendislik Dergisi.

Akalın, E., Pimenov, M. G. (2004), Ferulago Trojana (Umbelliferae), A New Species From Western Turkey. Botanical Journal of The Linnean Society, 146, 499–504

Akman, Y. (1990). İklim ve Biyoiklim. Palme yayınları. Ankara.

Akman, Y. (1993). Biyocoğrafya. Palme Yayınları. Ankara.

Akman, Y. (1995). Türkiye Orman Vejetasyonu. A.Ü. Fen Fakültesi Yayınları.

Aller, W. C., Schmidt, K. P. (1951). Ecological Animal Geography. New York.

Allison, A. 1996. Zoogeography of amphibians and reptiles of New Guinea and the Pacific region. Pages 407-436 in Keast, A. and S.E. Miller, editors. The origin and evolution of Pacific island biotas, New Guinea to Eastern Polynesia: Patterns and processes. SPB Academic Publishing, Amsterdam.

Alptekin, C. Ü. (1986), Anadolu Karaçamı (Pinus Nigra Ssp. Pallasiana Lamb). İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 36: 132- 154.

Anonim (1993). Türkiye'nin Çevre Sorunları. Türkiye Çevre Vakfı. yayınları. Ankara.

Anonim (2010). DMİGM, Meteorolojik Verileri.

Anşin, R. (1983). Tükiye'nin flora bölgeleri ve bu bölgelerde yayılan asal vejetasyon tipleri. K.Ü. Orman Fak. Derg. 6/2. Trabzon.

Archibold, O. W. (1994). Ecology of World Vegetation. Chapman and Hall, New York.

Ardel, A., A. Kurter, Y. Dönmez. (1969). Klimatoloji tatbikatı. İ.Ü. Coğrafya Enst. Yayını, no.40. İstanbul.

Arroya, M. T. K.., Zedler P. H., Fox M. D. (1995). Ecology and Biogeography of Mediterranean Ecosystems in Chile, California, and Australia. Springer Verlag, New York.

Atalay, İ. (1977). Regioning of Seed Transfer of Pine species (Pinu nigra, Pinus brutia and Pinus Sylvestris) in Turkey. Ministry of Forestry, Directory of Seed Research Publ. No.1, Ankara.

Atalay, İ., Tetik, M. ve Yılmaz, Ö. (1985). Kuzeydoğu Anadolu'nun ekosistemleri. Ormancılık Araştırma Enst. Yay. No. 147, Ankara.
Atalay, İ. (1987). Sedir (Cedrus libani A. Rich.) ormanlarının yayılış gösterdiği alanlar ve yakın çevresinde genel ekolojik özellikleri ve sedir tohum transfer rejiyonlaması. Orman Genel müd. Yay. No. 663/61. Ankara.
Atalay, İ. (1989). Toprak Coğrafyası. Ege Üniv. Ed. Fak. Yay. No. 8, İzmir.
Atalay, İ. (1990). Vejetasyon Coğrafyasının Esasları. Dokuz Eylül Üniversitesi yayınları, 0901 DK-89-004-56, İzmir.
Atalay, İ. (1992). Kayın (Fagus orientalis Lipsky) ormanlarının ekolojisi ve tohum transferi yönünden bölgleere ayrılması. Orman Bakanlığı, orman ağaçları ve tohumları ıslah araştırma müdürlüğü. Yayın no: 5. Ankara.
Atalay, İ. (1994). Türkiye Vejetasyon Coğrafyası, Ege Üniv. Basımevi. İzmir.
Atalay, İ. (1998). Kızılçam (Pinus brutia Ten) ormanlarının ekolojik özellikleri ve tohum nakli açısından bögelere ayrılması. Orman Bakanlığı, Orman ağaçları ve tohumları ıslah araştırma müdürlüğü. Yay. No.6. Ankara.
Atalay, İ. (2002). Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri. Orman Bakanlığı Yayınları, ISBN 975 827348, İzmir.
Atalay, İ., Mortan, K. (2006). Türkiye Bölgesel Coğrafyası (3.baskı), İnkilâp Yayınevi, İzmir.
Atalay, İ. (2008). Relict and endemic plant species reflecting climatic changes in Anatalia. In: Ecology and Environment from Carpathians to Taurus Mountain. (Eds.: I. Atalay, R. Efe, M. Ielenicz and D. Balteanu). Proccedings of 5th Turkey-Romanian Academic Seminar. Inkilap Publ. Istanbul. p. 7-30.
Atalay, İ., Efe, R. (2008). Ecoregions of the Mediterranean Area and the Lakes Region of Turkey. International Symposium on Geography. (Eds.: I. Atalay and R. Efe). Proceedings, p. 3-15.
Atalay, İ., Efe, R., Soykan, A. (2008). Evolution and Ecological Properties of Taurus Mountains. In: Environment and Culture in the Mediterranean Region. (Eds.: R. Efe, G. Cravins, M. Ozturk, I. Atalay). Cambridge Scholars Publishing, Newcastle. p. 3-37.
Atalay, İ. (2008). Relict and endemic plant species reflecting climatic changes in Anatolia. In: Ecology and Environment from Carpathians to Taurus Mountain. (Eds.: I. Atalay, R. Efe, M. Ielenicz and D. Balteanu). Proccedings of 5th Turkey-Romanian Academic Seminar. Inkilap Yayınevi. İstanbul. p. 7-30.
Atalay, İ. (2008). Ekosistem Ekolojisi ve Coğrafyası Cilt I, II. Meta Bas. İzmir.
Atalay, İ., Efe, R. (2010). Structural and Distributional Evaluation of Forest Ecosystems in Turkey. Journal of Environmental Biology. 31 (61-70).
Atalay, İ.; Efe, R. (2010). Anadolu Karaçamı (*Pinus nigra* Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) nın Ekolojisi ve Tohum Nakli Açısından Bölgelere Ayrılması. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Arş. Müd.. Bakanlık Yayınları no:424, Müdürlük Yayınları

no:37. Ankara. ISBN 978-605-393-066-2
Ecology of the Anatolian Black Pine (Pinus nigra Arnold subsp. Pallasiana (Lamb.) Holmboe) and its Dividing into Regions in Terms of Seed Transfer (Extended English Abstract).
Atalay, İ.; Efe, R. (2010), Structural and Distributional Evaluation of Forest Ecosystems in Turkey. Journal of Environmental Biology. 31 (1-2) p. 61-70.
Atalay, I.; Efe, R. (2012). Sarıçam (*Pinus sylvestris* var. *sylvestris)* Ormanlarının Ekolojisi ve Tohum Nakli Açsından Bölgelere Ayrılması. Orman ve Su işleri Bakanlığı, Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müdürlüğü. Müdürlük Yayınları no: 45. Ankara. ISBN 975-605-4610-11-2. Ecology of Scots Pine (*Pinus sylvestris* var. *sylvestris)* Forests and their regioning in Terms of Seed transfer (with Extended English Abstact).
Atalay, İ., Efe, R. (2012) Ecological Attributes and Distribution of Anatolian Black Pine [*Pinus nigra* Arnold. subsp. pallasiana Lamb. Holmboe)] in Turkey. Journal of Environmental Biology 33 (2 suppl), p. 509-519.
Atalay, I.; Efe, R. (2014) The Factors determining Forest productivitiy in the western part of the Taurus Mountains (SW Anatolia). In: Tourism, Environment and Ecology in the Mediterranean Region (Eds: R. Efe and M. Ozturk) Cambridge Scholars Publishing. ISBN (10): 1-4438-6218-5, ISBN (13): 978-1-4438-6218-9. Newcastle, UK.
Atalay, İ., Efe, R. Öztürk, M. (2014). Ecology and classification of forests in Turkey. Elsevier-Procedia Social and Behavioral Science Volume 120, Pages 788–805. http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.02.163
Atalay, İ., Efe, R., Öztürk, M. (2014). Effects of Topography and Climate on the Ecology of Taurus Mountains in the Mediterranean Region of Turkey. Elsevier, Procedia-Social and Behavioral Sciences. Volume 120, Pages 142–156
Atalay, I.; Efe, R (2014). An Overview of Soil Properties in Occurrence Areas of Scots Pine (*Pinus sylvestris* L. variety *sylvestris*) in Turkey. International Scientific and Practical Conference-"Geography: Traditions and Innovations in science and education "17- 20 April 2014, Russian State Pedagogical University. AI Herzen-Department of Geography. Proceedings, page 27-34. - Saint Petersburg, Russia
Atalay, İ.; Efe, R. (2015). Türkiye Biyocoğrafyası. Meta Basım, İzmir. ISBN 9786058784079
Avcı, M. (2005). Çeşitlilik ve Endemizm Açısından Türkiye'nin Bitki Örtüsü, Coğrafya Dergisi, 13, 27-55.
Avcı, M. (2007). Coğrafyacılar İçin Dendrokronoloji, İstanbul: Çantay.
Aytuğ, B., Görcelioğlu, E. (1996). Archaeobotany in Anatolia. Archaeometry 94, The Proceedings of the 29th International Symposium on Archaeometry, Ankara, 393-400.
Bannister, P. (1976). Introduction to Physiological Plant Ecology. Wiley.

Barbour, M.. G., Burk, H. J., Pitts, W. D. (1980). Terrestrial Plant Ecology, California, U.S.A.
Bailey, R. G. (1996). Ecosystem Geography. Springer Verlag. New York.
Bailey, R. G. (1998). Ecoregions: the ecosystem geography of the oceans and continents. New York, U.S.A.: Springer-Verlag. New York.
Barbour, M. G., Burk, J. H., Wanna, D. P. (1980). Terrestrial plant ecology. The benjamin/Cummings Publ. Co. Inc.
Barbour, Michael G., Burk, J. H., Pitts, W. D.; Gilliam, F. S., Schwartz, M. W. (1999). Terrestrial Plant Ecology. 3rd Ed. Pearson Benjamin Cummings.
Baysal, A. (1999) Ground Stones from Çatalhöyük 1999. Çatalhöyük 1999 Archive Report. http://www.catal.arch.cam.ac.uk/catal/catal.html
Baytop, T. (1997). Türkçe Bitki Adları Sözlüğü. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 578. Ankara.
Begon, M., Harper, J. L., Townsend, C. R. (2000). Ecology: Individuals, Populations and Communities. 3rd Edition. Sinauer Associates, Sunderland, Mass.
Billings, W. D. (1970). Plants, Man, and the Ecosystem. 2nd Edition. Wadsworth Publishing Co. California, 160 p.
Birks H. J. B., West, R.G (Editör). (1973). Quaternary Plant Ecology. Oxford, Blackwell Scientific publications.
Bloom, A. L. (1997). Geomorphology. A systematic analysis of late Cenozoic landforms, 3rd Edit. Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey. 482 p.
Bookchin, M. (1996). Ekolojik bir topluma doğru. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
Bookhout, T. A. (Ed). (1996). Research and management techniques for wildlife and habitats. Maryland: The Wildlife Society. 740pp
Bottema, S., Woldring, H. (1984). Late Quaternary vegetation and climate of southwestern Turkey. Part II. Palaeohistoria, 26, 123–149.
Brady, N. C (1974). The Nature and Property of Soils. Mcmillan
Braun-Blanquet, J. (1932). Plant Sociology (Translated by Fuller and Conard), Mc Graw – Hill, New York and London.
Braun-Blanquet, J. (1964). Plant Sociology, London.
Brown, J. H., Lomolino, M. V. (1999). Biogeography. 2nd Edition. Sinauer Associates, Inc.
Brown, J. and A. Brown. (1977). Turnover rates in insular biogeography: Effect of immigration on extinction. Ecology 58:445
Brown, J. H., Gibson, A. C. (1983). Biogeography. C.V. Mosby, St. Louis.
Bush, M. B. (1997). Ecology of a Changing planet. Prentice Hall.
Castri, F., Goodall, D. W., Specht, R.L. (1981). Ecosystems of the world 11, Mediterranean-Type Shrublands. Elsevier Scientific publ. Co. Amsterdam, Oxford, New York.
Christopherson, R. W. (2005). Geosystems: An Introduction to Physical Geography. 5th Editon. Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey.

Clark, D . A, Brown, S., Kicklighter, D. W., Chambers, J. Q., Thomlinson, J. R., Ni, J. (2001). Measuring net primary production in forests: Concepts and field methods. Ecological Applications 11: 356-370.

Cohen, H. R., Erol, O. (1969). Aspects of the Paleogeography of Central Anatolia. Geogr. J. 135, 389-398.

Collins, A. S. (1988). Introduction to World Vegetation, 2nd ed. London: Unwin Hyman.

Costanza R, Norton, B. and Haskell, B.J. (1992) Ecosystem Health: New Goals for Environmental Management. Island Press, Washington DC

Costanza, R., and Mageau, M. (1999). What is a healthy ecosystem? Aquatic Ecology 33: 105–115, 1999. Kluwer Academic Publishers. Printed in the Netherlands.

Coupland, R. T. (1979). Grassland ecosystems of the world. International biological programme. Cambridge Univ. Press. Cambridge. U.K.

Cowling, R. M. (1992). The Ecology of Fynbos. Nutrients, fire and diversity. Oxford University Press, Cape Town.

Cox, C. P., Moore, P. D. (2001). Biogeography: An Ecological and Evolutionary Approach. 6th Edition. Blackwell, London.

Cürebal, İ.; Soykan, A.; Efe, R.; Sönmez, S. (2012) Structural and Geomorphological Evolution of Pazarköy Basin (Yenice - Çanakkale - NW Turkey) In: Hristov,I.; Efe, R. (Editors) Education and Science in a Globalizing World: A Case Study of Turkey, Chapter II; Social Sciences, p.220-233, Paradigma Publ., Sofia.

Curebal, I.; Efe, R.; Soykan, A.; Sönmez, S. (2015). Impact of Anthropogenic factors on land degradation during Anthropocene in Turkey. Journal of Environmental Biology, Vol. 36, pages 51-58

Curebal, I.; Efe, R. (2014). An Overview of Climatic Features of the Ermenek River Basin. Procedia-Social and Behavioral Sciences. Volume 120, 19 March 2014, Pages 609–620. Volume 120, Pages 609–620.

Çanakçıoğlu, H., Mol, T. (1996). Yaban hayvanları bilgisi. İ.Ü. Yay. No. 3948. İstanbul.

Çepel, N. (1983). Orman Ekolojisi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yay. No: 337, İstanbul.

Çepel, N. (1988). Toprak İlmi. İ.Ü. Yay. 3416.İstanbul.

Çepel, N. (1993). Toprak-Su-Bitki ilişkileri. İ.Ü. Yay. no 3794. İstanbul.

Çetik, A. R. (1985). Türkiye Vejetasyonu 1: İç Anadolu'nun Vejetasyonu ve Ekolojisi. Selçuk Üniv. Yay. No. 7, Konya.

Çolak, A. H., Rotherham, I. D. (2006). A Review of the Forest Vegetation of Turkey: Its Status Past and Present and Its Future Conservation. Biology and Environment: Proceedings of The Royal Irish Academy, Vol. 106b, 3, 343-354.

Dallman P. R. (1998). Plant life in the World's Mediterranean Climates. University of California Press. Berkeley. USA.

Darlington, P. J (1957). Zoogeography: The Geographical Distribution of Animals. Wiley and Sons, New York.
Davis, P. H., Mill, R. R., Tan, K. (1998). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, vol.10, Edinburgh Univ. Press. Edinburgh. UK.
Davis, P. H. (1971). Distribution patterns in Anatolia with particular reference to endemism. In P. H. Harper and I. C. Hedge, ed. Plant life of South-West Asia, p. 15-. 27. Edinburgh, UK.
Davis, P. H. (1965-1985). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol.1-9, Edinburgh Univ. Press. Edinburgh, UK.
Davis, P. H., Güner, A., Özhatay, T., Ekim, T., Başer, H. C. (2000). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, vol.11, Edinburgh Univ. Pres. Edinburgh, UK.
Davis, P. H. (1965-1988). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, vol. 1-10. Edinbourgh. England.
Davis, P. H., Harper, P.C., Hedge, I. C. (1971). Plant Life of South-West Asia. The Botanical Society of Edinburgh.
Demirsoy, A. (1996). Genel ve Türkiye zoocoğrafyası, Meteksan ISBN 975-7746-18-5. Ankara.
Diamond, J. and R.M. May (1977). Species turnover rates on islands: dependence on census interval. Science 197:266-270.
Dönmez, Y. (1985). Bitki Coğrafyası. İstanbul Üniv. Yay. 3313, Coğrafya Enst. Yay. 3213, İstanbul.
Dönmez, Y. (1990). Trakya'nın bitki coğrafyası. I.Ü. yayınları, no. 1321, Coğrafya Enst. Yay. No. 51. Istanbul.
Dünya Hayvanlar Ansiklopedisi. Gelişim Yayınları. Cilt 3. (1982). Istanbul.
Efe, R. (1996). Yuntdağ ve çevresinde doğal bitki örtüsünün ekolojik şartları. Türk Coğrafya dergisi, Sayı 29, s. 71-114. İstanbul.
Efe, R. (1998). Yukarı Gediz Havzasında iklimin doğal bitki örtüsü dağılışına etkisi. Türk Coğrafya dergisi, sayı 33, s. 79-99. İstanbul.
Efe, R. (1998). Ermenek Çayı Havzası- Doğal Ortam Özellikleri. ISBN 975-303-001-0, İstanbul.
Efe, R. (2000). The Impact of Land Use Changes on Natural Vegetation Along the Coastal Zone Between Edremit and Küçükkuyu (Western Turkey). International Symposium on Desertification, Proceedings, p. 222-227. Konya-Turkey.
Efe, R. (2000). Interrelationships between karst geomorphology, soils and vegetation: A case study in the Central Taurus mountains. Karst'2000 International Symposium and Field Seminar on Present state & Future trends of karst studies. Sept. 17-26, 2000, Marmaris, Turkey. Abstracts page 76.
Efe, R. (2004). Anthropogenic Degradation of Natural Vegetation in Karst Ecosystems in the Southern Turkey. European Geosciences Union, 1st General Assembly, 25-30 April 2004. Nice, France, EGU-Geophysical Research Abstracts.Vol.6, 01779.

Efe, R. (2005). Land Degradation in Taurus Mountains (Southern Turkey). European Geosciences Union, 2nd General Assembly, 24-29 April 2005, Wien, Austria. EGU-Geophysical Research Abstracts. Vol.7, 00922.

Efe, R. (2005). Edremit Körfezi ve Yakın Çevresinde Sürdürülebilir Arazi Kullanımı, Doğal Ortam-İnsan Etkileşimi. 1. Balıkesir Sempozyumu (Sosyal, Kültürel ve Ekonomik). Balıkesir.

Efe, R., Sönmez, S. (2006). Ekolojik ve Floristik Özelliklerine Göre Türkiye Orman Vejetasyonunun Bölgesel Dağılımı. IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu. Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Farklılıklar. A.Ü. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi. Ankara.

Efe, R.., Greenwood, M. (2007). Vegetation Zonation Patterns on the Goksu Delta. Journal of Applied Sciences 7 (16) p. 2277-2284.

Efe, R., Demir, S. (2007) The effect of land use changes on sand dunes in the vicinity of Tuz Lake (Karatas, Adana). Turkish Geographical Journal, no.48.

Efe, R., Ekinci, D., Cürebal, İ. (2007). Erosion Analysis of Şahin Creek Watershed (NW of Turkey) Using GIS Based on RUSLE (3d) Method. Journal of Applied Science. 8 (1): 49-58.

Efe, R., Soykan, A., Sönmez, S., Cürebal, İ. (2008). Quantifying the effect of landuse change on olive tree cultivation in the vicinity of Edremit between 1979 and 2006 using GIS and RS techniques. Fresenius Environmental Bulletin, Vol.17; No. 7, p. 696-704.

Efe, R., Soykan, A., Sönmez, S., Cürebal, İ. (2009). The effect of Temperature on Phenological and Pomological Atributes of Olive (Olea europaea L. subsp. europaea) in Turkey. Ekoloji 18, 70, 17-26.

Efe, R.; Soykan, A., Sönmez, S., Cürebal, İ. (2010). Edremit'in Anıtsal ve Korunmaya Değer Ağaçları. Karakutu Yayınları. ISBN: 978-6051-200-06-4

Efe, R.; Soykan, A., Sönmez, S., Cürebal, İ.(2011). Dünyada, Türkiye'de, Edremit Körfezi Çevresinde Zeytin ve Zeytinyağı. 334 sayfa. 1.Baskı. Meta Basım. ISBN: 978-605-62253-0-7, İzmir. 2. Baskı. Akmat Basım.

Efe, R.; Soykan, A., Sönmez, S., Cürebal, İ. (2011). Burhaniye-Doğal Kaynak Değerleri. 384 s. Sistem Ofset, ISBN: 978-605-62253-1-4, Ankara

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ.; Sönmez, S. (2011). Dede Korkut Monument Oak (*Quercus infectoria* Olivier) (Kadıköy-Edremit– Balıkesir, Turkey). Elsevier-Procedia Social and Behavioral Science 19 (2011) 627-636.

Efe, R.; Soykan, A., Cürebal, I., Sönmez, S. (2011). Olive and Olive Oil Culture in the Mediterranean Basin. In: R. Efe, M. Öztürk, S. Ghazanfar (Eds.) Environment and Ecology in the Mediterranean Region. Chapter 5, pp.54-64. Cambridge Scholars Publishing. ISBN (10): 1-4438-3757-1, ISBN (13): 978-1-4438-3757-6. Newcastle, UK.

Efe, R.; Soykan, A.; Cürebal, İ.; Sönmez, S. (2012) Land Use and Land Cover Detection in Karinca River Catchment (Nw Turkey) Using GIS and RS Techniques, Journal of Environmental Biology, Special Issue: Environment and Geography in the Mediterranean, 33 (2 suppl): 439-447

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ.; Atasoy, E.; Sönmez, S. (2012). Ecological conditions and Distribution of Vegetation on Southern Slopes of Kaz Mountain, Turkey. Journal of Balkan Ecology. Vol 15, No.4: 373-382.

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., Sönmez, S. (2013). Monumental Trees of Edremit, Akmat Basım. ISBN: 978-605-62253-4-5

Efe, R.; Soykan, A., Sönmez, S., Cürebal, İ. (2012). Edremit Yeşil Çizik Zeytini. ISBN: 978-605-62253-2-1

Efe, R.; Soykan, A.; Cürebal, İ.; Sönmez, S. (2013). Balıkesir'in Ağaçları ve Çalıları. Akmat Basım. ISBN 978-605-62253-5-2

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., Sönmez, S. (2013). Olive and Olive Oil in Edremit Region. Akmat Basım. ISBN: 978-605-62253-3-8

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., Sönmez, S. (2013). Monumental Trees of Edremit, Akmat Basım. ISBN: 978-605-62253-4-5

Efe, R., Sönmez, S., Soykan, A., Cürebal, İ. (2014). Ecogeography of Kaz Mountain Ecosystem. Elsevier-Procedia Social and Behavioral Science. Vol. 120, pages. http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.02.093

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., Sönmez, S. (2014). Kuyucak Monumental Cretan Maple (Acer sempervirens L.) (Burhaniye-Balıkesir). Elsevier-Procedia Social and Behavioral Science. Vol. 120, pages 547–556

Efe, R. (2014). Ecological Properties of Vegetation Formations on Karst Terrains in the Central Taurus Mountains (Southern Turkey) Procedia-Social and Behavioral Sciences, Volume 120, Pages 673–679. http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.02.148

Efe, R.; Sönmez, S.; Cürebal, İ.; Soykan, A. (2015). Subalpine Ecosystem and Possible Impact of Climate Change on Vegetation of Kaz Mountain (Mount Ida—NW Turkey). In: (Eds: Öztürk, M.; Hakeem, K.R.; Hanum I.F.; Efe, R.) Climate Change Impacts on High-Altitude Ecosystems. DOI. 10.1007/978-3-319-12859-7_23, pp.645-663, Springer International Publishing.

Efe, R.; Cürebal, İ.; Soykan, A.; Sönmez, S. (2015). Anthropogenic Factors Causing Environment Degradation in Dalyan Wetland and the Vicinity (Edremit/Balikesir). International Conference "Applied Ecology: Problems, Innovations". 7-10 May, 2015, Tbilisi-Batumi, GEORGIA, Book of Abstracts, p. 48.

Efe, R.; Soykan, A.; Cürebal, İ.; Sönmez, S. (2015). Burhaniye'de Yaylacılık Faaliyetlerinin Ekoturizm Açısından Önemi ve Değeri' Yayla Kültürü ve Yaylacılık Sempozyumu, Şeyh Edebali Üniversitesi. 6-7 Kasım 2014. Bildiriler Kitabıç

Efe, R.; Sönmez, S.; Cürebal, İ.; Soykan, A. (2015). Subalpine Ecosystem and Possible Impact of Climate Change on Vegetation of Kaz Mountain (Mount Ida—NW Turkey). In: (Eds: Öztürk, M.; Hakeem, K.R.; Hanum I.F.; Efe, R.) Climate Change Impacts on High-Altitude Ecosystems. DOI. 10.1007/978-3-319-12859-7_23, pp. 645-663, Springer Int. Publishing AG.

Efe, R.; Soykan, A.; Cürebal, İ.; Sönmez, S. (2016). Türkiye'de Yetişen Zeytin Çeşitlerinin Özellikleri ve Coğrafi Dağılışı. Zeytin Kitabı (Editör: E.G. Naskali) s. 37-79, Kitapevi Yayınları, İstanbul.

Efe, R.; Cürebal, İ.; Soykan, A.; Sönmez, S. (2016). Edremit Yöresindeki Anıt ve Anıtsal Zeytin Ağaçları. Zeytin Kitabı (Editör: E.G. Naskali) s. 235-253. Kitapevi Yayınları, İstanbul.

Efe, R. Cürebal, İ., Soykan, A. (2019). Spatial and Temporal Change of Bursa City Settlement Area (1955-2018) and Environmental Impacts of Expansion, Sofia St. Kliment Ohridski University Press. pp 213-226, Sofia. Bulgaria.

Efe, R. (2019). Geomorphology, Soil and Vegetation Relationships in Karst Terrains: A Case Study of the Central Taurus Mountains (Southern Turkey). Sofia St. Kliment Ohridski University Press. Pp. 286-296, Sofia. Bulgaria.

Efe, R., Abdullah Soykan, İsa Cürebal, And Süleyman Sönmez (2021). Comparison of the Olive Growing Ares in Turkey in Terms of Temperature and Precipitation Characteristics: The Case of Burhaniye. Sofia St. Kliment Ohridski University Press. Pp. 33-44, Sofia. Bulgaria.

Efe, R., Abdullah Soykan, İsa Cürebal, And Süleyman Sönmez (2021). Ecological Characteristics of Trees Growing Naturally in Burhaniye District (Balıkesir, Turkey). Sofia St. Kliment Ohridski University Press. Pp. 132-156, Sofia. Bulgaria.

Efe, R., Tedim, F.; Leone, V.; Lovreglio, R.; Xanthopoulos, G.; Amil, M.C.; Ganteaume, A.; Efe, R.; Royé, D.; Fuerst-Bjeliš, B.; Nikolov, N.; Musa Snjezana, Milenkoviç, M.; Correia Jorge, F.; Conedera, M., Pezzatti Boris, G. (2022). Forest Fire Causes and Motivations in the South and south-Eastern Europe through the Perception of Experts: Contribution to Enhance the Current Policies. Forests 2022, 13, x. https://doi.org/10.3390/xxxxx

Efe R., Soykan A., Cürebal İ. (2022). Inventory and Assessment of Geosites for Geotourism Development in Ida Madra Geopark, Turkey. EGN 2022, 16th European Geoparks Conference. September 26-30, 2022, Verbania, Italy.

Efe R., Soykan A., Cürebal İ. (2022). Geomorphosite Assessment for Geotourism Purposes: A Case Study of Ida Madra Aspiring Geopark, Turkey. EGN 2022, 16th European Geoparks Conference. September 26-30, 2022, Verbania, Italy.

Efe R., Soykan A., Cürebal I. (2022). Geosite Potentials of the Caves in the Ida Madra Geopark, Turkey. EGN 2022, 16th European Geoparks Conference. September 26-30, 2022, Verbania, Italy.

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ. (2022). Geomorphological and Cultural Significance of Granitoyid Intrusions as Geosites in Ida Madra Geopark. İda Madra Jeoparkı'nda Granitoyid İntrüzyonlarının Jeosit olarak Jeomorfolojik ve Kültürel Önemi, In: Editors: Ranguelov, B., Efe, R., Uğuz S.Ç. Academic Researches and Studies in Sciences, St. Kilment Ohridsky University Press. Chapter 21, p.312-328. Sofia, Bulgaria.

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ. (2022). Evaluation of the Geosite Potential of

the Caves in the Ida Madra Geopark. İda Madra Jeopark Sahasındaki Mağaraların Jeosit Potansiyellerinin Değerlendirilmesi In: Editors: Ranguelov, B., Efe, R., Uğuz S.Ç. Academic Researches and Studies in Sciences, St. Kilment Ohridsky University Press. Chapter 23, p.346-364. Sofia, Bulgaria.

Efe, R., Sönmez, S., Soykan, A., Cürebal, İ. (2022). Geotourism Potential of Kapıdağ Peninsula. Kapıdağ Yarımadası'nın Geoturizm Potansiyeli. In: Editors: Ranguelov, B., Efe, R., Uğuz S.Ç. Academic Researches and Studies in Sciences, St. Kilment Ohridsky University Press. Chapter 24, p.365-375. Sofia, Bulgaria.

Ekim, T., Koyuncu, M., Vural, M., Duman, G., Aytaç, Z., & Adigüzel, N. (2000). Red Data Book of Turkish Plants (Pteridophyta and Spermatophyta). Foundation for Turkish Nature Conservation and Van Centinential University Press, Ankara.

Ellenberg, H. and D. Mueller-Dombois. (1967). A key to Raunkiaer plant life forms with revised subdivisions. Berichte Geobotanischen Institutes ETH Stiftung Rübel 37, 56-73

Ellis, E. C., & Ramankutty, N. (2008). Putting people in the map: anthropogenic biomes of the world. *Frontiers in Ecology and the Environment*, *6*(8), 439-447.

Ellis, E. C., Klein Goldewijk, K., Siebert, S., Lightman, D., & Ramankutty, N. (2010). Anthropogenic transformation of the biomes, 1700 to 2000. *Global Ecology and Biogeography*, *19*(5), 589-606.

Ellis, E. C. (2011). Anthropogenic transformation of the terrestrial biosphere. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, *369*(1938), 1010-1035.

Erdem, O. (1994). Sulak Alanların Önemi ve Türkiye'nin "A" Sınıfı Sulak Alanları. Çevre Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal Hayatı Koruma Dairesi, Sulak Alanlar Şb.Müd. Ankara.

Ergene, A. (1997). Toprak Biliminin Esasları, Atatürk Üniv. Basımevi, Erzurum.

Erinç, S. (1965). Yağış müessiriyeti üzerine bir deneme ve yeni bir indis, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Yay. No. 41, Istanbul.

Erinç, S. (1971). Jeomorfoloji II, İst. Üniv. Coğrafya Enst. Yay. 28, İstanbul.

Erinç, S. (1977). Vejetasyon Coğrafyası. İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü yayınları, no.92. İstanbul.

Erinç, S. (1981). Klimatoloji ve Metotları, İ.Ü. yayınları, no. 3278, Deniz Bil. Ve Coğrafya Enst. Yay. No. 2.

Erol, O. (1978). The Quaternay History of the Lake Basins of Central and Southern Anatolia. The Environmental History of the Near and Middle East since last glacial age. Academic Press, London.

Erol, O. (1993). Türkiye'nin doğal yöre ve çevreleri. Ege Coğrafya Dergisi. Sayı 7. S. 13-41. İzmir.

Esin, U. (1979). İlk Üretimciliğe Geçiş Evresinde Anadolu ve Güneydoğu Avrupa I, İstanbul.
Ertuğ, Y. F. (1997). An Ethnoarchaeological Study of Subsistence and Plant Gathering in Central Anatolia, Vol: I. (Text), Washington.
Evren, H. (1985). Yaylım Dağlarının (Elâzığ) Florası, F.Ü. Fen-Edebiyat Fak. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elâzığ,
Fairbridge, R., Erol, O., Karaca, M., Yılmaz, Y. (1997). Background to Mid-Holocene Climatic Change in Anatolia and Adjacent Regions. In Dalfes, N., Kukla, G., Weiss, H. Third Millenneum BC Climate Change and Old World Collapsa. Nato ASI Series. Vol 149:595-610. Springer Verlag.
Field, C.B., Raupach, M. R. (Editors). (2004). The Global Carbon Cycle: Integrating Humans, Climate, and the Natural World. Island Press.
Field, C. B., Behrenfeld, M. J., Randerson, J. T. and Falkowski, P. (1998). Primary production of the Biosphere: Integrating Terrestrial and Oceanic Components. Science 281, 237-240.
Fitzpatrick, E. A. (1980). Soils. Their Formation, Classificitaion and Distribution. Longman, London and New York.
Flessa, K. W (1980). Biological effects of plate tectonics and continental drift. Bio Science 30, p 518-583.
Fortey, R. (1999). Life: A Natural History of the First Four Billion Years of Life on Earth. Knopf Publishing.
Gilbert. F.S. (1980). The equilibrium theory of island biogeography: fact or fiction? Journal of Biogeography 7:209.
Giller, P.S. (1984). Community Structure and the Niche. London, Chapman & Hall.176p.
Giller, P. S., Myers, A. A. (1990). Analytical Biogeography. An ıntegrated approach to the study of animal and plant distributions. Chapman and Hall. Suffolk, U. K.
Good, R. (1974). The Geography of Flowering Plants. Harlox, Longman.
Gray, J. Boucot, A. J. (1979). Historical biogeography, plate tectonics, and the changing environment. Orgegon State University Press, Corvallis.
Guidotti, G., P. Regato, and S. Jimenez-Caballero (1986). The Major Forest Types In The Mediterranean. World Wildlife Fund, Rome, Italy.
Günal, N. (1997). Türkiye'de Başlıca Ağaç Türlerinin Coğrafi Yayılışları, Ekolojik Ve Floristik Özellikleri. Çantay Kitabevi, İstanbul.
Güner, A., Ozhatay, N., Ekim, T., Başer K. H. C. (2000). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, vol. 11. Edinburgh: Edinburgh Univ Press.
Güngördü, M. (1999). Marmara Bölgesi'nin Bitki Coğrafyası. İ.Ü. Yayın No: 4176, İstanbul.
Hafez, E. S. E. (1969). Adaptation of Domestic Animals. Philadelphia, Lea & Febiger.
Hammond, P. (1995). The current magnitude of biodiversity. In V.H. Heywood and R. T. Watson (Eds.), Global Biodiversity Assessment (pp. 113-138).

Cambridge, U.K: Cambridge University Press.
Hastorf, C. (1999). Recent Research in Paleoethnobotany. Journal of Archaeological Research 7 (1), 55-103.
Hastorf, C.-Wright, M. F. (1998). Interpreting Wild Seeds From Archaeological Sites: A Dung Charring Experiment From The Andes", Journal of Ethnobiology 18 (2), 211- 227
Hastorf, A.C.-Popper, S.V.1988: Current Paleoethnobotany: Analytical Methods and Cultural Interpretations of Archaeological Plant Remains, Chicago.
Helburn, N. (1955). A Stereotype of Agriculture in Samiarid Turkey. The Geographical Rewiew 45, 375-384.
Hoffmann, M. et al. 2008. Conservation planning and the IUCN Red List. Endangered Species Research Online, doi.10.3354/esr00087.
Huggett, R. J. (1998). Fundamentals of Biogeography, Routledge. New York.
Illies, J. (1974). Introduction to Zoogeography. London, Macmillan.
İnandık, H. (1965). Türkiye Bitki Coğrafyasına Giriş. İ.Ü. Coğrafya Enst. Yay. No.42, İstanbul.
İnandık, H. (1969). Bitkiler Coğrafyası. İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yay. 930-32. İstanbul.
Jablonski, D., Flessa, K. W., Valentine, J. W. (1985). Biogeography and paleobiology. Paleobiology, 11, 75-90
Jahantigh, M., Efe, R. (2010). Effect of Wastewater Irrigation on Phytosociological Characteristics of the Vegetation: A Case Study in Sistan Region. American-Eurasian J. Agric. & Environ. Sci., 7 (4): 406-414, 2010. ISSN 1818-6769, © IDOSI Publications, 2010.
Johnson, S. D. (1992). Plant-animal relationships. In the Ecology of Fynbos. Oxford University Press. Cape Town.
Kantarcı, D. (1982). Akdeniz Bölgesinde doğal ağaç ve çalı türlerinin yayılışı ile bölgesel yetişme ortamı özellikleri arasındaki ilişkiler: İ.Ü. Orman Fak. Yay., no 330.
Kantarcı, D. (1987). Toprak İlmi. İstanbul Üniversitesi Yay. 3444. İstanbul.
Kaya, Z., Ching, K. K., Stafford, S. G. (1985). A Statistical Analysis of European Black Pine (Pinus nigra Arnold.) From Different Sources. Silvae Genetica 34:148-156.
Kaya, Z., Temerit, A. (1994). Genetic Structure of Marginally Located Pinus nigra var. pallasiana Populations in Central Turkey. Silvae Genetica 43, 5/6, 272-275.
Kaya, Z., Raynal, D. J. (2001). Biodiversity and Conservation of Turkish Forests. Biological Conservation. 97, 131–141.
Kaya, Y., Aksakal, Ö. (2005) Endemik Bitkilerin Dünya Ve Türkiye'deki Dağılımı. Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: (7) Sayı: (1) Yıl:2005
Kellman, M. C. (1980). Plant geography. St. Martin's Press, New York.
Kellman, M. (1976). Broadleaved species interference with Pinus caribaea in a

managed pine savanna. Common. For. Rev. No. 55. P 229-245.
Kılınç, M., Kutbay, H. G. (2004). Bitki Ekolojisi, Palme Yayıncılık Ankara, 330-300
Kışlalıoğlu, M., Berkes, F. (1985). Ekoloji ve çevre bilimleri. TÇSV yayını.
Klein, R. M., Klein, D. T. (1988). Fundamentals of Plant Science. Harpe & Row, publishers.
Knoll, A. H. (2003). Life on a Young Planet: The First Three Billion Years of Evolution on Earth. Princeton University Pres
Kottelat, M. & J. Freyhof (2007). Handbook of European freshwater fishes. Publications Kottelat: Cornol, Switzerland.
Krebs, C. J. (2001). Ecology: The Experimental Analysis of Distribution and Abundance. 5th Edition. Pearson Addison Wesley.
Kring, D. A. ve D. D. Durda. (2003). The day the world burned. Scientific American Dec.: 98-105.
Kocataş, A. (1992). Ekoloji ve Çevre Biyolojisi, EÜ. Fen Fak. Yay. No:142.
Kosswig, C. (1955). Zoogeography of the Near East. Systk. Zool. 4, p. 49-73.
Köppen, W. (1918). Klassificaiton der Klimate nach Temperatur, Niederschlag und Jahreslauf. Petermanns Mitt. 64, p 133-248.
Kraybill, N. (1977). Pre-Agricultural Tools for the Preparation of Foods in the Old World in Reed. Origin of Agriculture, Mouton.
Krebs, C. J. (1985). Ecology. The Experimental Analysis of Population Distribution and Abundance. New York, Harper & Row.
Krebs, C. J. (1989). Ecological methodology. London: Harper & Row Publishers. 654pp
Law, R., Watkinson A. R. (1989). Competition. In: Cherritt J. M. Ecological concepts. Oxford, Blackwell Scientific Publications: 243-284.
Leith, H., Robert Harding Whittaker (1975). Primary Productivity of the Biosphere. New York: Springer-Verlag.
Lennstrom, H.A., Hastorf, C. A. (1995). Interpretation in Context: Sampling and Analysis in Paleoethnobotany", American Antiquity 60 (4), 701-721.
Lossaint, P. (1973). Soil-vegetation relationships in mediterranean ecosystem of southern France. Mediterranean Type ecosystem. Elsevier Science Publ. Co. New York. U.S.A.
MacArthur, R. H., Wilson, E. O. (1967). The Theory of Island Biogeography. Princeton, N. J.: Princeton University Press.
MacArthur, R. H. (1984). Geographical Ecology: Patterns in the Distribution of Species. Princeton University Press, Princeton, New Jersey.
MacDonald, G. (2003). Biogeography WIE: Introduction to Space, Time and Life. John Wiley and Sons, New York
Mater, B. (1999). Toprak Coğrafyası. Çantay yayınları. İstanbul.
Mayr, E., Ashlock, P. D. (1991). Principles of systematic zoology. New York, New York, U.S.A. McGraw-Hill.
Mc Knight, T. L. (2008). Physical Geography: A Landscape Appreciation. 8th.

edition. Prentice Hall. New Jersey.720 p.
Mellaart, J. (1965). Earliest Civilizations of the Neart East, London.
Mellaart, J. (1967). Çatalhüyük: Neolithic Town in Anatolia. Thames and Hudson, London, 231s.
Miller, N. F. (1988). Rations in Paleoethnobotanical Analysis. Current Paleoethnobotany: Analytical Methods and Cultural Interpretations of Archaeological Plant Remains, (Eds: C. Hastorf-V. Popper), Chicago, 72-85.
Mielke, H. W. (1989). Patterns of Life: Biogeography of a Changing World. Unwin Hyman, Boston.
Miller, A. A. (1950). Climatic requirements of some major vegetation formations. London, Advancement of Science 185 pp 90-140.
Mitscherlich, G. (1971). Wald Xachstum und Umwelt II. Band Waldklima und Wasserhaushalt. J.D. Sauerlander's Verlag, Frankfurt am Main.
Molles, M. C. Jr. (2002). Ecology: Concepts and Applications. 2nd Edition. McGraw-Hill, Dubuque, Iowa.
Moore, P.D. (1989). Animal Ecology, Equinox publ. Oxford, U.K.
Morain, Stanley A. (1984). Systematic and Regional Biogeography. Nex York: Van Norstrand Reinhold.
Myers, A.A., Giller, P.S. (1988). Analytical Biogeography: An Integrated Approach to the Study of Animal and Plant Distributions. Chapman and Hall, London.
Newmark, W.D. (1987). A land-bridge island perspective on mammalian extinctions in western North American parks, Nature, 325, 430 – 432.
Nebel, B. J., Wright, R.T. (1998). Environmental Science. Prentice Hall.
Nelson, Ken. (2018). Geography for Kids. World maps and countries. Ducksters. Retrieved from https://www.ducksters.com/geography/
Nesbitt, M. (1995) Plants and People in Ancient Anatolia, Biblical Archaeologist 58/2, 68-81.
Noy-Meir I. (1973). Desert ecosystems: environment and producers. Annual Review Ecology and Systematics 4 p: 25-52.
Noy-Meir I. (1985). Desert Ecosystem: Structure and Function in Hot Derests and Shrublands. Evanari M, Noy-Meir I, Goodall D W. Ecosystems of the World Vol. 12A, Amsterdam, Elsevier Scientific Publications, p. 93-104.
Odum, E.P. (1993). Ecology and Our Endangered Life-Support Systems. Sinauer Associates, Sunderland, Mass.
Odum, H.T. (1983). Systems Ecology: An Introduction. Wiley, New York.
Orgel, L.E. (1994). The origin of life on the Earth. Scientific American Oct.: 77-83.
Özdemir, O. (2005). Görünmeyen Tehlike: Asit Yağışları. Sağlık ve Toplum Dergisi, Yıl: (15) 2005, Sayı:1
Özer, Z., Tursun, N., Önen, H., Uygur, F. N., Erol, D. (1998). Herbaryum Yapma Teknikleri ve Yabanci Ot Teshis Yöntemleri. Gaziosmanpasa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayinlari No:22, Kitaplar Serisi No: 12, Tokat,

214 s.
Özhatay, N., Kültür, S. & Aksoy N. (1999). Check–list of additional taxa to the supplement Flora of Turkey II. Tr. J. of Botany, 23: 151–169.
Özhatay, N., Byfield, A., Atay, S. (2003). Türkiye'nin Önemli Bitki Alanları. WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), İstanbul, Türkiye.
Özkan, M. (2006). Hayvan Coğrafyası. Alfa Akademi Basım Yayım ve Dağıtım Ltd., İstanbul, 3. baskı, 162 s.
Özturk, M., Gemici, Y., Görk, G., Secmen, O. (1991). A general account of high mountain flora and vegetation of Mediterranean part of Türkiye. Ege Univ. Journal of Faculty of Science 13 (1-2) pp. 51-59.
Öztürk, M., Seçmen, Ö. (1999). Bitki ekolojisi. Ege Üniversitesi, Fen Fakültesi yayınları, no.141. İzmir.
Öztürk, M. A. (1995). Recovery and rehabilitation of mediterranean type ecosystem- A case study from Turkish maquis. In: Evaluating and NATO-ARW. (Eds.: D. Rapport, C. L. Gaudet, P. Calow), Springer- Verlag, Berlin, p. 319-332.
Özturk, M., Celik, A., Yarcı, C., Aksoy, A., Feoli, E. (2002). An overview of plant diversity, land use and degradation in the Mediterranean region of Turkey. Environ. Manag. & Health, 13: 5, 442-449.
Özturk, M., Gücel, S., Sakçalı, S., Görk, Ç., Yarcı, C., Görk, G. (2008). An Overview of plant diversity and land degradation interactions in the Eastern Mediterranean. (Eds.: R. Efe, G. Cravins, M. Ozturk, I. Atalay). Environment and Culture in the Mediterranean Region. p. 215-240, Cambridge Scholars Publishing, Newcastle.
Öztürk, M., Volkan Altay, Tuba Mert Gönenç, Bengu Türkyilmaz Unal, Recep Efe, Eren Akçiçek, Andleeb Bukhari (2021). Olive Cultivation in Turkey-Botanical Features, Eco-Physiology and Phytochemical Aspects. Agronomy, (ISSN 2073-4395).
Öztürk, M., Volkan Altay, **Recep Efe** (2021). Biodiversity, Conservation and Sustainability in Asia, Volume 1: Prospects and Challenges in West Asia and Caucasus, Springer
Öztürk, M. Shujaul Mulk Khan, Volkan Altay, **Recep Efe**, Dilfuza Egamberdieva, Furkat O. Khassanov (2022). Biodiversity, Conservation and Sustainability in Asia, Volume 2: Prospects and Challenges in South and Middle Asia. Springer, ISBN: 978-3-030-73943-0
Parolly, G. (2004). The High Mountain Vegetation of Turkey- a State of the Art Report, Including a First Annotated Conspectus of the Major Syntaxa. Turk. J. Bot, 28: 39–63.
Pearsall, D. (1989). Paleoethnobotany A Handbook of Procedures, San Diago.
Pielou, E. C. (1979). Biogeography. New York, Wiley.
Quammen, D. (1997). The Song of the Dodo: Island Biogeography in an Age of Extinctions. Scribner. ISBN 0-684-82712-3
Raunkiaer, C. (1934). The life form of plants and statistical plant geography.

Oxford, Clarendon Press.
Renfrew, J. (1973). The Development of Research. Paleoethnobotany, 1-19.
Roberts, N. (1989). The Holocene: An Environmental History. London, Basil Blackwell.
Roberts, N., Boyer, P., Parish, R. (1996). Preliminary Results of Geoarchaeological Investigations at Çatalhöyük. (Ed: I. Hodder), On The Surface: Çatalhöyük 1993-95. Cambridge, McDonald Institute for Archaelogical Research s.19-39.
Sauer, J. D. (1988). Plant Migration. University of California Press, Berkeley.
Scurlock, J. M. O., Johnson, K., Olson, R. J. (2002). Estimating net primary productivity from grassland biomass dynamics measurements. Global Change Biology 8: 736.
Shmida, A. (1985). Hot deserts and Arid Shrubland. Elsevier Scientific Publ. Amsterdam.
Soil Survey Staff (1975). Soil Taxonomy. A Basic System of Soil Classification for making and interpreting soil surveys. USDA Agriculture Handbook no. 436. Washington D.C. USA.
Sönmez, S. (1996). Havran Çayı-Bakırçay Arasındaki Bölgenin Bitki Coğrafyası (Basılmamış Doktora Tezi). İ. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
Spelllerberg, I. F., Sawyer, J. W. D. (1999). An Introduction to applied biogeography. Cambridge University Press.
Spurr, S. H. ve B. V. Barnes, (1973). Forest Ecology. The Ronalt Press Company, New York.
Storer, Tracy I. ve Usinger, Robert L. (1972). General Zoology. New York.
Strahler, A., Strahler, A. (1997). Physical Geography. John Wiley & Sons, Inc. U.S.A.
Szafer, W. (1975). General Plant Geography. Polish Scientific Publishers. Warszawa.
Şengör, A. M. C. (1980). Tükiye Neotektoniğinin Esasları. Türkiye Jeol. Kur. Yay. No. 40. Ankara.
T.Ç.V (1990). Türkiye'nin Biyolojik Zenginlikleri Türkiye Çevre Vakfı yayınları. Ankara.
Thornthwaite, C. W. (1948). An approach towards a rational classification of climate. Geographical Review 38, pp 55-94.
Thornton, I. W. B., R. A. Zan, S. van Balen. (1993). Colonization of Rakata (Krakatau Island) by non-migrant land birds from 1883 to 1992 and implications for the value of island equilibrium theory. Journal of Biogeography 20:441-452.
Tivy, J. (1993). Biogeography. Longman. ISBN 0 582 08035-5
Tunçdilek, N. (1987). Geoekolojinin İlkeleri. Doğal Bölgeler. İ.Ü. Deniz Bil. ve Coğrafya Enst. Yayını. no.5. İstanbul.
TÜBİVES (2010). Türkiye Bitki Veri Tabanı Servisi. Türkiye Bilimsel ve

Teknik Araştıma Kurumu. http://www.tubitak.gov.tr/tubives/ [Son Erişim Tarihi: 20.08.2010].
Tümen, G., Satıl, F., Duman, H., Başer, K. H. C. (2000). Two New Records for The Flora of Turkey: Satureja icarica P.H. Davis, S. Pilosa Velen. Turkish Journal of Botany, 24, 211-214.
Türkeş, M. (2015). Biyocoğrafya. Bir Paleocoğrafya ve Ekoloji Yaklaşımı. Kriter Yayınları, Ankara.
UNESCO Western Cape Nature Conservation Board
Uslu, S. (1959). İç Anadolu steplerinin antropojen karakteri üzerine araştırmalar. Yenilik Basimevi, Istanbul.
Van der Hammen, T. (1974). The Pleistocene changes of vegetation and climate in tropical South America. Jornal of Biogeography 1, p.3-26.
Van Zeist, W., Bottema, S. (1991). Late Quaternary vegetation of the Near East. Beihefte Zum Tübinger Atlas des Vorderen Orients Reihe A, Nr. 18, Dr. Ludwig Reichert Verlag-Wiesbaden.
Vankat, J. L. (1979). The Natural Vegetation of North America. John Wiley & Sons.
Viereck, L. A. van Cleve K, Dryness C. T. (1986). Forest ecosystem distribution in the Taiga environment. New York, Springer-Verlag.
Villa, F., O. Rossi, and F. Sartore (1992). Understanding the role of chronic environmental disturbance in the context of island biogeographic theory. Environmental Management 16: 653-666.
Walter, H. (1962). (Çeviren S. Uslu). Anadolu'nun vejetasyon yapısı. Ankara matbaası, İstanbul.
Walter, H. (1985). Vegetation of the Earth. Springer-Verlag, Berlin.
Watts, D. (1971). Principles of Biogeography. London, McGraw Hill.
West, R.G. (1968). Pleistocene Geology and Biology. Harlow, Longman
Wilcock, C. C. (1989). Plant-Animal Interactions. New York: Blackie& Son.
Wilson, E. O. (1988). Biodiversity. National Academy Press. Washington.
Wilson, D.E., D.A.M. Reeder (Eds). 2005. Mammal species of the world: A taxonomic and geographic reference. Third edition, Volumes 1 and 2. John Hopkins University Press, Baltimore. 2152 pp.
Woodward, F. L. (1987). Climate and Plant Distribution. Cambridge Univ. Press. U.K. 188 p.
Wright, K. (1992). A Classification system for Ground Stone Tools from the Prehistoric Levant. Paleorient 18/2, 53-81.
Yaltırık, F. (1984). Tükiye Meşeleri Teşhis Klavuzu. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı. Orman Gen. Müd. Yay. Yenilik Basimevi. İstanbul.
Yaltırık, F., Efe, A. (1994). Dendroloji. İ.U. Orman Fakultesi Yayinları, No. 431, İstanbul.
Yaltırık, F. (1988). Dendroloji II-Angiospermae (Kapalı Tohumlular). pp: 89-92, İstanbul.
Yosef, O. B., Meadow, R. H. (1995). The Origin of Agriculture in the Near

East", Last Hanters-First Farmers: New Perspectives on the Prehistoric Transition to Agriculture, (Eds: D. Price-A.B. Gebauer), New Mexico, 39-94.
Zeist, W.V. (1992). The Origin and Development of Plant Cultivation in the Near East, Japan Rewiew 3, 149-165.
Zohary, D. (1989). Domestication of the Southwest Asian Neolithic crop assemblage of cereals, pulses and flax: the evidence from the living plants", Foraging and Farming: The Evolution of Plant Exploitation, (Eds: D.R. Harris-G.C. Hillman), London, 358
Zohary, M. (1971). The Phytogeographical Foundations of the Middle East. Plant life of southwest Asia. Botanical Society of Edinburg. U.K.
Zohary, M. (1973). Geobotanical Foundations of the Middle East. Vol. I, II. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
www.duiops.net
www.coolantarctica.com
www.thebizzare.com
www.proproofs.com
www.worldatlas.com
www.thearctictundrabiodiversity.weebly.com/ dulops.net
www.pitara.com
www.worldofffloweringplants.com
www.sfu.ca/geog
https: thearctictundrabiodiversity.weebly.com
http://agriculture.vic.gov.au/
https://www.capenature.co.za/western-capes-fynbos-boosted-world-heritage-site-expansion/
www.coolantarctica.com
http://www.catal.arch.cam.ac.uk/catal/catal.html
URL 1. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=55800786
URL 2. www.sharpphotography.com

HUKUKA GİRİŞ

Prof. Dr. İ. Yılmaz ASLAN **Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ**

Yenilenmiş 15. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-47-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Seçkin, örnek ve nitelikli bilim insanı,
Prof. Dr. Vural F. SAVAŞ'ın
aziz hatırasına saygılarımızla...

SUNUŞ

Bilimsel ilerleme ve gelişmelerle birlikte sosyal hayat daha karmaşık bir hal almış ve hukuk kuralları da bu yönde yeni düzenlemelere gidilmesi ihtiyacını göstermiştir. Hayatımızın her an ve aşamasında toplum halinde yaşamanın gerektirdiği kurallar çerçevesinde hukuk düzeni gelişim göstermektedir. Her birey günlük hayatında az ya da çok, bilinçli ya da bilinçsiz hukuk kuralları ile karşılaşmakta ve bu kurallara uygun hareket etmektedir. Bu çerçevede, eldeki kitap İktisat, İşletme, Siyasal Bilgiler ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerindeki çeşitli bölüm öğrencilerine sonraki sınıf ders programlarındaki derslerde olduğu kadar mezuniyet sonrasında da girecekleri kariyer meslekleri sınavlarına hazırlanmada ihtiyaç duyacakları hukuka ilişkin temel kavram ve bilgileri sunmayı amaçlamaktadır. Hukuk bilimi bakımından temel hukuki kavram ve bilgilere yönelik asgari bilgilere yer verilmiştir. Bu baskıda bazı kısımlar genişletilerek tekrar yazılarak gözden geçirilmiştir.

Hukukun temel kavramlarının kavranması hukuk kültürü ve düşüncesinin kazanılmasında önemli bir rol oynar. İlk defa hukukla tanışacaklar bakımından anlatımın yalın olması gayreti içinde kitap dokuz bölümden ibaret şekilde kaleme alınmıştır. Bilgilerin somutlaşması amacıyla verilen örnek ve bunlarla ilişkili açıklamalar Türk Hukuku dikkate alınarak yapılmıştır.

Kitabın öğrencilere ve diğer ilgililere yararlı olması en büyük dileğimizdir. Kitabın konu bakımından kapsamının belirlenmesinde öğrencilerimizin derslerde sordukları soruların önemli bir payı olduğunu belirtmemiz gerekir. Kitabı okuyarak değerlendirmelerini yapacak olanların verecekleri katkılar bizi mutlu edecektir.

Kitabın elinizdeki baskısını bazı konulara dikkat çeken ve yazım hatalarının tespitinde yardımcı olan Öğr Gör.Dr. Erdem Utku ÇAKIR'a, dizgi ve basım sürecinde emeği geçen Ekin Kitabevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Bursa, Altınşehir-2021.

Prof. Dr. İ. Yılmaz ASLAN Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM
TOPLUMSAL YAŞAM KURALLARI

I- GENEL OLARAK 1
II- TOPLUMSAL KURALLARIN NİTELİKLERİ 3
III- TOPLUMSAL KURALLARIN ÇEŞİTLERİ 4
A- DİN KURALLARI 5
B- AHLAK KURALLARI 7
C- GÖRGÜ KURALLARI 10
D- ÖRF VE ADET (GELENEK) KURALLARI 11
E- HUKUK KURALLARI 12
IV- KURALLAR ARASINDAKİ FARKLILIKLAR 16

II. BÖLÜM
HUKUKA İLİŞKİN BAZI KAVRAM VE BİLGİLER

I- HUKUKUN TANIMI 19
II- HUKUKUN ÇEŞİTLİ ANLAMLARI 20
A- POZİTİF HUKUK (MEVZUAT) 20
B- İDEAL HUKUK 21
C- OBJEKTİF HUKUK-SUBJEKTİF HUKUK 23
III- HUKUKUN AMAÇLARI 23
A- TOPLUMSAL DÜZENİ SAĞLAMA 24
B- TOPLUMUN VE KİŞİLERİN GEREKSİNMELERİNİ KARŞILAMA 25
C- ADALETİ SAĞLAMA 26
1. Adalet ve Eşitlik 27
a. Dağıtıcı Adalet 27
b. Denkleştirici Adalet 29
2. Adalet ve Çıkar 30
IV- HUKUK VE EKONOMİK YAPI 32
V- DEVLET VE HUKUK 35
A- DEVLET KAVRAMI 35
B- HUKUK DEVLETİ 38
C-KUVVETLER AYRILIĞI 43
VI- HUKUK SİSTEMLERİ 45

III. BÖLÜM
HUKUK KURALLARININ ÖZELLİKLERİ

I- HUKUK KURALLARININ UNSURLARI 47
II- HUKUK KURALLARININ NİTELİKLERİ 50
A- EMREDİCİ HUKUK KURALLARI 50
B- TAMAMLAYICI (YEDEK) HUKUK KURALLARI 51
C- YORUMLAYICI HUKUK KURALLARI 53
III- HUKUKTA YAPTIRIM (MÜEYYİDE) 56
A- YAPTIRIM KAVRAMI 57
B- YAPTIRIM TÜRLERİ 57
1. İç Hukukta Yaptırımları 58
a. Kamu Hukuku Yaptırımları 58
(1) Hapis ve Para Cezaları 58
(2) İptal Yaptırımı 59
(3)Tazminat Yaptırımı 59
(4)Cebri İcra Yaptırımı 60
b. Özel Hukuk Yaptırımları 60
(1)Tazminat Yaptırımı 60
(2) Cebri İcra 61
(3) Hükümsüzlük (Geçersizlik) 62
(a) Yokluk 62
(b) Butlan 62
aa. Mutlak Butlan (Kesin Hükümsüzlük) 63
bb. Nispi Butlan (İptal Edilebilirlik) 65
2. Uluslararası Hukukta Yaptırımlar 67

IV. BÖLÜM
HUKUKUN KAYNAKLARI

I- BAĞLAYICI HUKUK KAYNAKLARI 70
A. YAZILI HUKUK KAYNAKLARI 70
1. Anayasa 70
2. Kanun 72
a. Genel Olarak 72
b. Kanunların Yapılış Süreci 74
c. Kanunların Özellikleri 77
3. Uluslararası (Milletlerarası) Andlaşmalar 81
4. Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri 83
a. Olağan Hal Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri 83
b. Olağanüstü Hal Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri 84
5. Yönetmelikler 86
6. İçtihatları Birleştirme Kararları 87
B. YAZILI OLMAYAN HUKUK KAYNAĞI: ÖRF VE ADET 90

1. Genel Olarak 90
2. Unsurları 92
a. Maddi Unsur (Süreklilik) 92
b. Manevi Unsur (Uyulma Zorunluluğuna İnanılma) 93
c. Devlet Desteği 93
II- BAĞLAYICI OLMAYAN (YARDIMCI) HUKUK KAYNAKLARI 95
A- MAHKEME KARARLARI (İÇTİHATLAR) 95
B- BİLİMSEL ÖĞRETİ (DOKTRİN) 96
III- KAYNAKLAR ARASINDAKİ NORMLAR HİYERARŞİSİ 97

V. BÖLÜM
POZİTİF HUKUKUN UYGULANMASI

I- KANUNLARIN YER BAKIMINDAN UYGULANMASI 100
A- MÜLKİLİK İLKESİ 100
B- ŞAHSİLİK İLKESİ 101
C- MÜLKİLİK VE ŞAHSİLİK İLKESİNİN UYGULANMASINDA KARMA YAPI 102
II- KANUNLARIN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI 102
A- KANUNLARIN YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ 103
B- KANUNLARIN YÜRÜRLÜKTEN KALKMASI 104
C- HUKUK KURALLARI ARASINDAKi ÇATIŞMA 107
1. Alt Norm-Üst Norm 107
2. Önceki Norm-Sonraki Norm 107
3. Özel Norm-Genel Norm 108
D- KANUNLARIN GEÇMİŞE YÜRÜMESİ 110
III- ANLAM BAKIMINDAN UYGULANMASI (YORUM) 113
A- GENEL OLARAK 113
B- YORUM TÜRLERİ 116
1. Yasama Yorumu 116
2. Yargı Yorumu 117
3. İdari (Yürütme) Yorumu 117
4. Doktrin (Öğreti) Yorumu 118
C- YORUM YÖNTEMLERİ 118
1. Sözel (Lâfzı)Yorum 118
2. Sistematik Yorum 120
3. Amaçsal Yorum 121
D- YORUMDA KULLANILAN MANTIK KURALLARI 124
1. Aksiyle Kanıt 124
2. Kıyas (Benzetme) 125
3. Yeğleme 127
E- HÂKİMİN HUKUK YARATMASI (HUKUKTA BOŞLUK) 129
F- HÂKİMİN TAKDİR HAKKI (HÜKÜM İÇİ BOŞLUK) 131

VI. BÖLÜM
POZİTİF HUKUKUN SINIFLANDIRILMASI

I- GENEL OLARAK 133
II- KAMU HUKUKU-ÖZEL HUKUK AYIRIMI 134
A- KAMU-ÖZEL HUKUK AYRIMI ÖLÇÜTLERİ 135
1. Menfaat (Yarar) Görüşü 135
2. Kamu Gücü (Egemenlik) Görüşü 136
3. İrade Serbestisi Görüşü 137
4. Eşitlik Görüşü 137
B- KAMU HUKUKUNUN VE ÖZEL HUKUKUN ÖZELLİKLERİ 138
III- KAMU HUKUKUNUN DALLARI 139
A- ANAYASA HUKUKU 140
1. Genel Olarak 140
2. Türk Anayasa Hukukunun Tarihsel Gelişimi 142
a. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi 142
(1) Anayasal Belgeler 142
(2) Anayasalar 143
b. Cumhuriyet Dönemi 144
3. 1982 Anayasası'nın Temel İlkeleri 150
a. İnsan Haklarına Saygılı Devlet 150
b. Üniter Devlet 151
c. Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet 151
d. Demokratik Devlet 152
e. Laik Devlet 153
f. Sosyal Devlet 155
4. Devletin Organları 157
a. Yasama Organı 157
b. Yürütme Organı 157
c. Yargı Organı 159
B- İDARE HUKUKU 161
1. İdare Örgütü 162
2. İdari Personel 164
3. İdari İşlem Eylem ve Sözleşmeler 164
4. İdarenin Denetimi 166
a. Yargı Dışı Denetim 166
b. Yargısal Denetim 167
C- CEZA HUKUKU 168
1. Genel Olarak 168
2. Suç Hukuku 169
a. Suçun Unsurları 170
(1) Kanunilik Unsuru 170
(2) Maddi Unsur 171
(3) Manevi Unsur 171
(4) Hukuka Aykırılık Unsuru 172
b. Ceza Ehliyeti 172

(1) Yaş Küçüklüğü ... 173
(2) Sağır-Dilsizlik ... 173
(3) Akıl Hastalığı ... 173
(4) Geçici Nedenler ... 174
2. Kabahat Hukuku ... 174
D. YARGILAMA HUKUKU ... 175
1. Medeni Yargılama Hukuku ... 176
2. İdari Yargılama Hukuku ... 176
3. Ceza Yargılama Hukuku ... 177
E- İCRA İFLAS HUKUKU ... 177
F- MALİ HUKUK ... 178
G- SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU ... 180
H- DEVLETLER GENEL HUKUKU ... 181
IV- ÖZEL HUKUKUN DALLARI ... 182
A- MEDENİ HUKUK ... 182
1. Kişiler Hukuku ... 183
2. Aile Hukuku ... 183
3. Miras Hukuku ... 184
4. Eşya Hukuku ... 185
5. Borçlar Hukuku ... 185
B- TİCARET HUKUKU ... 186
1. Ticari İşletme Hukuku ... 187
2. Şirketler Hukuku ... 187
a. Kolektif Şirket ... 188
b. Komandit Şirket ... 188
c. Anonim Şirket ... 189
d. Limited Şirket ... 189
e. Kooperatif Şirket ... 189
3. Kıymetli Evrak Hukuku ... 190
a. Kambiyo Senetleri ... 190
b. Devredilme Durumuna Göre Kıymetli Evraklar ... 191
4. Sigorta Hukuku ... 192
5. Deniz Ticareti Hukuku ... 193
C- İŞ HUKUKU ... 193
D- FİKRİ HUKUK ... 195
E- DEVLETLER ÖZEL HUKUKU ... 196
1. Uyrukluk ... 197
2. Yabancılar Hukuku ... 197
3. Kanunlar Çatışması (İhtilafı ve Bağlama Noktası) ... 197

VII. BÖLÜM
KİŞİ

I- KİŞİ KAVRAMI ... 201
II- KİŞİLİK KAVRAMI ... 202
A- KİŞİLİĞİN KAPSAMI ... 203
1. Vücut Bütünlüğü Üzerindeki Haklar ... 203
2. Manevi Bütünlük Üzerindeki Hakları ... 203
3. İktisadi Bütünlük Üzerindeki Haklar ... 204
B. KİŞİLİĞİN KORUNMASI ... 205
1. Başkalarının Davranışlarına Karşı Korunması ... 205
2. Kendi Davranışlarına Karşı Korunması ... 205
C. KİŞİLİĞİ KORUYAN DAVALAR ... 207
III- KİŞİNİN ADI ... 208
IV- YERLEŞİM YERİ (İKAMETGÂH) ... 210
A- GENEL OLARAK ... 210
B- YERLEŞİM YERİNE İLİŞKİN İLKELER ... 212
1. Yerleşim Yerinin Zorunluluğu İlkesi ... 212
2. Yerleşim Yerinin Tekliği İlkesi ... 212
C- YERLEŞİM YERİ ÇEŞİTLERİ ... 213
1. İradi Yerleşim Yeri ... 213
2. Kanuni Yerleşim Yeri ... 213
3. İtibari Yerleşim Yeri ... 214
V. HISIMLIK ... 214
A. GENEL OLARAK ... 214
B. HISIMLIK ÇEŞİTLERİ ... 215
1. Kan (Soy) Hısımlığı ... 215
2. Hukuki İşlemlerden Doğan Hısımlık ... 216
3. Evlat Edinmeden Doğan Hısımlık (Evlatlık Hısımlığı) ... 217
VI- MİRASÇILIK ... 219
A. GENEL OLARAK ... 219
B. MİRASÇILIK ÇEŞİTLERİ ... 219
1. Yasal Mirasçılar ... 219
2. Miras Sözleşmesi (Vasiyet ve Mirasçı Atama) ... 223
A. MİRASTA SAKLI PAY VE TENKİS ... 224
B. MİRASTAN ÇIKARMA (ISKAT) ... 226
C. MİRASIN REDDİ (REDDİ MİRAS) ... 227
D. MİRASTAN FERAĞAT ... 227
VII- KİŞİ ÇEŞİTLERİ ... 228
A- GERÇEK KİŞİLER ... 228
1. Gerçek Kişiliğin Başlangıcı ... 228
2. Gerçek Kişiliğin Sona Ermesi ... 229
a. Ölüm ... 229
b. Ölüm Karinesi ... 229
c. Gaiplik ... 230
3. Kişinin Ehliyetleri ... 232

a. Hak ehliyeti ... 232
(1) Genellik İlkesi ... 234
(2) Eşitlik İlkesi ... 234
b. Fiil Ehliyeti ... 235
(1) Fiil Ehliyetinin Şartları ... 236
(a) Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak ... 236
(b) Ergin Olmak ... 238
(aa) Yaşla Ergin Olmak ... 238
(bb) Evlenmeyle Ergin Olmak ... 238
(cc) Mahkeme Kararıyla Ergin Olmak ... 239
(c) Kısıtlı Olmamak ... 240
(2) Fiil Ehliyetinin Kapsamı ... 240
(a) Hukuki İşlem Ehliyeti ... 241
(b) Haksız Fiil Ehliyeti ... 241
(c) Dava Ehliyeti ... 241
(3) Fiil Ehliyeti Açısından Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu ... 242
(a) Tam Ehliyetli ... 242
(b) Sınırlı Ehliyetli ... 242
(c) Sınırlı Ehliyetsiz ... 244
(d) Tam Ehliyetsiz ... 247
B- TÜZEL KİŞİLER ... 248
1. Genel Olarak ... 248
2. Tüzel Kişiliğin Başlangıcı ... 250
a. Kamu Hukuku Tüzel Kişilerinin Kurulması ... 251
b. Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin Kurulması ... 251
(1) Bildirim Sistemi ... 251
(2) Tescil Sistemi ... 252
(3) İzin Sistemi ... 253
3. Tüzel Kişilerin Çeşitleri ... 253
a. Yapılarına Göre ... 253
(1) Kişi Toplulukları ... 253
(2) Mal Toplulukları ... 253
b. Tabi Oldukları Hukuka Göre ... 254
(1) Kamu Hukuku Tüzel Kişileri ... 254
(a) Kamu İdareleri ... 255
(b) Kamu Kurumları ... 255
(2) Özel Hukuk Tüzel Kişileri ... 256
(a) Kazanç Amacı Güden Tüzel Kişiler ... 256
(b) Kazanç Amacı Gütmeyen Tüzel Kişiler ... 256
4. Tüzel Kişilerin Ehliyetleri ... 257
a. Hak Ehliyeti ... 257
b. Fiil Ehliyeti ... 258
5. Tüzel Kişiliğin Sonu ... 259
a. Kamu Hukuku Tüzel Kişilerinin Sona Erme Biçimleri ... 259
b. Özel Hukuk Tüzel Kişilerinin Sona Erme Biçimleri ... 259
(1) Dağılma (İnfisah) ... 260

(2) Dağıtılma (Fesih) 261
(a) Kendi Yetkili Organının Kararıyla 262
(b) Yetkili Makamların Kararıyla 262

VIII. BÖLÜM
HAKLAR

I- HAK KAVRAMI 265
II- HAK ÇEŞİTLERİ 268
A- KAMU HAKLARI 269
1. Kamu Haklarının Çeşitleri 269
a. Devletin Kişilere Karşı Hakları 269
b. Kişilerin Devlete Karşı Hakları 269
(1) Kişisel Haklar 270
(2) Sosyal ve Ekonomik Haklar 270
(3) Siyasi (Katılma) Haklar 271
2. Kamu Haklarının Bazı Özellikleri ve Sınırlandırılmaları 271
B- ÖZEL HAKLAR 272
1. Niteliklerine Göre Özel Haklar 272
a. Mutlak Haklar 273
(1) Mallar Üzerindeki Mutlak Haklar 273
(b) Mülkiyetin Dışında (Sınırlı) Ayni Haklar 279
(2) Kişiler Üzerindeki Mutlak Haklar 284
(a) Kendi Kişiliği Üzerindeki Mutlak Haklar 284
(b) Başka Kişilerin Üzerindeki Mutlak Haklar 285
b. Nispî Haklar 286
(1) Borç İlişkilerinden Doğan Nispi Haklar 287
(2) Aile İlişkilerinden Doğan Nispî Haklar 287
(3) Miras İlişkilerinden Doğan Nispi Haklar 288
(4) Eşya Hukukundan Doğan Nispi Haklar 288
2. Konularına Göre Özel Haklar 288
a. Malvarlığı Hakları 289
b. Şahıs Varlığı (Kişilik) Hakları 289
3. Devredilebilmelerine Göre Özel Haklar 289
a. Devredilebilen Haklar 290
b. Devredilemeyen Haklar 290
4. Amaçlarına Göre Özel Haklar 290
a. Yenilik Doğuran Haklar 291
(1) Kurucu Yenilik Doğuran Haklar 291
(2) Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar 292
(3) Bozucu Yenilik Doğuran Haklar 293
b. Yenilik Doğurmayan Haklar 293
5. Bağımlılıklarına Göre Haklar 294

a. Bağımsız Haklar 294
b. Bağımlı Haklar 294
6. Kuvvetlendirilmelerine Göre Haklar 294
III- HAKLARIN KAZANILMASI 295
A- GENEL OLARAK 295
B- HAKLARIN KAZANILMA SEBEPLERİ 297
1. İnsan Davranışları Dışı Olaylar (Hukuki Olay) 297
2. İnsan Davranışı Fiiller 297
a. Hukuka Aykırı Fiiller (Hukuki Eylem) 298
b. Hukuka Uygun Fiiller (Hukuki İşlem) 298
C- HAKLARIN KAZANILMA ŞEKİLLERİ 299
1. Aslen Kazanma 299
a. Taşınmaz Mülkiyetinin Aslen Kazanılması 300
b. Taşınır Mülkiyetinin Aslen Kazanılması 300
2. Devren Kazanma 302
a. Taşınmaz Mülkiyetinin Devren Kazanılması 303
b. Taşınır Mülkiyetinin Devren Kazanılması 304
D- HAKLARIN KAZANILMASINDA VE KULLANILMASINDA İYİNİYET 305
1. İyiniyet Kavramı 305
2. Hakların Kazanılmasında İyiniyet (Sübjektif İyiniyet) 306
a. Sübjektif İyiniyetin Anlamı 306
b. İyiniyet Karinesi 308
c. İyiniyetin Korunduğu Haller 308
(1) Eşya Hukukunda 309
(a) Taşınırların Ediniminde İyiniyet 309
(b) Taşınmazların Ediniminde İyiniyet 313
(2) Aile Hukukunda 316
(3) Borçlar Hukukunda 316
(4) Miras Hukukunda 316
d. İyiniyetin Korunmadığı Haller 317
3. Hakların Kullanılmasında İyiniyet (Objektif İyiniyet, Dürüstlük Kuralı) 318
a. Objektif İyiniyetin Anlamı 319
b. Objektif İyiniyetin Uygulama Alanları 321
E- HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASI 323
F- HAKLARIN KAYBEDİLMESİ 325
1. Genel Olarak 325
2. Hakların Kaybedilme Sebepleri 325
a. Hukuki Olay 325
(1) Ölüm 326
(2) Yok Olma 326
(3) Belirli Sürenin Geçmesi 326
b. Hukuki İşlem 328
G- HAKLARIN KORUNMASI 328
1. Genel Olarak 328
2. Hakların Korunma Yolları 329
a. Hakların Sahibi Eliyle Korunması 329

(1) Haklı Savunma (Meşru Müdafaa) 330
(2) Zorunluluk (Iztırar) Hali 331
(3) Kuvvet Kullanma 332
b. Hakların Talep Yoluyla Korunması 333
c. Hakların İdari Yolla Korunması 334
d. Hakların Dava Yoluyla Korunması 335
(1) Genel Olarak 335
(2) Davada Taraflar 336
(a) Taraf Ehliyeti 337
(b) Dava Ehliyeti 337
(aa) Gerçek Kişilerde Dava Ehliyeti 338
(bb) Tüzel Kişilerde Dava Ehliyeti 339
(3) Dava Türleri 339
(a) Talebe Göre 339
(aa) Eda Davası 339
(bb) Tespit Davası 342
(cc) İnşai Davalar 342
(b) Hukuk Dallarına Göre 343
(aa) Hukuk Davaları 343
(bb) İdari Davalar 344
(cc) Ceza Davaları 345
(c) Çekişmeliliğine Göre 345
(d) Korunan Yarara Göre 346
(4) Davada Görevli ve Yetkili Mahkeme 346
(5) Davada Vekalet 347
(6) Davada İddia ve Savunma 348
(7) Davada İspat Yükü 350
(a) İspat Yükünde Genel Kural 350
(b) İspat Yükünde Genel Kuralın İstisnaları 352
(aa) Bilinen veya Normal Olaylar 352
(bb) İspat Yükünün Yer Değiştirmesi 352
(cc) Karineye Dayanmak 353
(c) İspatta Deliller 355
(4) Davanın Sona Ermesi 356

IX. BÖLÜM
YARGI DÜZENİ VE ORGANLARI

I. YARGI DÜZENİNE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMA VE ÖZELLİKLER 360
A. YARGILAMA YETKİSİNİN MAHKEMELERCE KULLANILMASI 360
B. MAHKEMELERİN DERECELİ YAPIYA SAHİP OLMASI 361
C. BAZI YARGILAMALARIN ÖZEL GÖREVLİ MAHKEMELERCE YAPILMASI 362
D. MAHKEMELERİN TEK VEYA KURUL HALİNDE KARAR VEMESİ 362
E- DURUŞMA YAPILMASI VEYA DURUŞMASIZ KARAR 362

II- YARGI KOLLARI 363
A- DERECELİ YARGI DÜZENİNE TABİ OLANLAR 363
1- Adli Yargı 363
a. İlk Derece Mahkemeleri 364
(1) Hukuk Mahkemeleri 364
(a) Genel Mahkemeler 364
(aa) Sulh Hukuk Mahkemeleri 364
(bb) Asliye Hukuk Mahkemeleri 364
(b) Özel (İhtisas, Uzman) Görevli Mahkemeler 365
(2) Ceza Mahkemeleri 365
(a) Genel Mahkemeler 365
aa) Asliye Ceza Mahkemeleri 366
bb) Ağır Ceza Mahkemeleri 366
(b) Özel (ihtisas, Uzman) Görevli Mahkemeler 366
b. İstinaf Mahkemeleri (Bölge Adliye Mahkemeleri) 366
c. Temyiz Mahkemesi (Yargıtay) 368
2- İdari Yargı 369
a. İlk Derece Mahkemeleri 370
(1) Genel Mahkeme: İdare Mahkemeleri 370
(2) Özel (İhtisas, Uzman) Görevli Mahkeme: Vergi Mahkemeleri 370
b. İstinaf Mahkemeleri: Bölge İdare Mahkemeleri 370
c. Temyiz Mahkemesi (Danıştay) 371
B. DERECESİZ YARGI DÜZENİNE TABİ OLANLAR 372
1- Anayasa Yargısı 372
a. Soyut Norm Denetimi 374
b. Somut Norm Denetimi 374
2- Uyuşmazlık Yargısı 376
3- Hesap Yargısı (Sayıştay) 376
4- Bireysel Başvuru Yolu 378
a. Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Yolu 379
b. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu 383

KAYNAKÇA 387

KAYNAKÇA

ADAL, Erhan**:** Hukukun Temel İlkeleri, 6. Baskı, İstanbul, 1998.

AKI, Erol: Hukukun Temel Kavramları, Barış Yayınları, İzmir, 1985.

AKINTÜRK, Turgut: Borçlar Hukuku, 5.Basım, Savaş Yayınları, 1994.

AKINTÜRK, Turgut: Medeni Hukuk, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.

AKINTÜRK, Turgut: Medeni Hukuk, İstanbul 2005.

AKİPEK, Jale: Türk Medeni Hukuku, Ankara, 1973.

AKTAN Coşkun Can: Hukuk ve Ahlak, ET.09.06.2021 (http://www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/ahlak-felsefesi/hukuk-ahlak.htm)

ANAYURT, Ömer: Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 2. Basım, Ankara, 2001.

ARAL, Vecdi: Hukuk ve Hukuk Bilimine Giriş, 4. Baskı, İstanbul, 1983.

ARTUK, Mehmet Emin-
GÖKCEN, Ahmet-
YENİDÜNYA, A. Caner: Ceza Hukuku (Genel Hükümler), Seçkin Kitabevi, Ankara, 2002.

ATAY, Cevdet: Hukuka Giriş, Marmara Kitabevi, Bursa, 1997,

ATAY, Cevdet: Türk Yargı sistemi, Ekin Kitabevi, Bursa, 2011.

ATAAY, Aytekin: Medeni Hukukun Genel Teorisi, İstanbul, 1980.

ATAR, Yavuz: Türk Anayasa Hukuku, 2. Baskı, Konya.

BATTAL, Ahmet: Hukukun Temel Kavramları, Ankara, 2001.

BAYRAKLI Hasan Hüseyin, Hukukun Temel Kavramları, Trabzon, 2017.

BİLGE, Necip: Hukuk Başlangıcı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005.

BİNATLI, Yusuf Ziya: İşletme Hukuku: Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Bursa, 1978.

BİYAN Özgür: İspat ve Delil, adalet Yayınevi,Ankara, 2012.

BOZKURT, Enver: Hukukun Temel Kavramları, Ankara, 2002.

DİNÇKOL, Abdullah Hukuka Giriş, Der yayınları:318, İstanbul, 2008.

EDİS, Seyfullah: Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Dokuz Eylül Üniv. Yay., Ankara, 1993

EKİNCİ Hüseyin-
SAĞLAM Musa 66 Soruda Bireysel Başvuru, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara-2015.

ERGÜN, Mevci: İşletme Hukuku, Ekin Kitabevi, Bursa, 2005.

ESENER, Turhan: Hukuk Başlangıcı, 3. b., Alkım Kitabevi, İstanbul, 2000.

EROĞUL, Cem: Anatüzeye Giriş, 6. Baskı, Ankara.

ERTAŞ, Şeref: Eşya Hukuku, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2005.

FULLER L. L., Hukukun Ahlakı, Tekin Yayınevi, İstanbul-2016

GEOFFREY, Rivlin: First Steps in The Law, Blackstone Press Ltd, London, 1999.

GERÇEK Adnan

UYGUN Esra Vergi Uyuşmazlıklarında Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru, Ekin Kitabevi, Bursa,2018.
GEZGİN, M. Fikret: Hukuk Başlangıcı, Ankara, 2002.
GÖRGÜN, Şanal: Hukukun Temel Kavramları, 4. Baskı, Ankara, 1994.
GÖZLER, Kemal: Hukukun Temel Kavramları, 16. B., Ekin Kitabevi, Bursa, 2018
GÖZLER, Kemal: Hukuka Giriş, 15. B., Ekin Kitabevi, Bursa, 2018.
GÖZLER, Kemal: Türk Anayasa Hukuku, 2.b., Ekin Kitabevi, Bursa, 2018.
GÖZLER, Kemal: İdare Hukuku Dersleri,24.b.,Ekin Kitabevi, Bursa, 2018.
GÖZLER, Kemal: Devletin Genel Teori,si, 3.b., Ekin Kitabevi, Bursa, 2011.
GÖZLER, Kemal: İnsan Hakları Hukuku, Ekin Kitabevi, Bursa, 2017.
GÖĞER, Erdoğan: Hukuk Başlangıcı Dersleri, Ankara, 1976.
GÖZÜBÜYÜK, Şeref: Hukuka Giriş, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005.
GÖZÜBÜYÜK, Şeref: Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, Ankara 2004.
GÖZÜBÜYÜK, Şeref: Anayasa Hukuku, 8. Baskı, Ankara, 1999.
GÜNDAY, Metin: İdare Hukuku, 8. Baskı, Ankara, 2005.
GÜRİZ, Adnan: Hukuk Başlangıcı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003.
GÜRSOY, Kemal Tahir-
EREN, Fikret-
CANSEL, Erol: Türk Eşya Hukuku, Ankara, 1978.
HAKERİ, Hakan: Yeni Türk Ceza Hukukunun Temel Kavramları, 2005.
HAVUTÇU, Ayşe: Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler), Ankara 2003.
HAYEK, Frederik A. Hukuk, Yasama ve Özgürlük, İş Bankası Kültür Yayınları, No.2623,İstanbul-2012
HONORE, Tony: About Law, Clerandon Press, Oxford, 1996.
IŞIKTAÇ Yasemin , Hukuk Başlangıcı, 2.b., Filiz Kitabevi, İstanbul-2012.
İMRE, Zait: Medeni Hukuka Giriş, İstanbul, 1980.
İNAN, Ali Naim: Borçlar Hukuku Bilgisi, Ankara, 1984.
KALABALIK, Halil: Temel Hukuk Bilgisi, İstanbul, 2003.
KAYAR, İsmail-
ÜZÜLMEZ, İlhan: Hukukun Temel Kavramları, Detay, Yayıncılık, Ankara, 2005.
KILIÇOĞLU, Ahmet: Medeni Hukuk Bilgisi, Ankara, 2000.
KILIÇOĞLU, Ahmet M.: Medeni Hukuk, Ankara 2004.
KOÇ Muharrem İlhan -
KAPLAN Recep (Editör), Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi, Ankara, 2017.
KARAKOÇ Yusuf: Türk Vergi Yargılaması hukukunda Delil Sistemi, Dokuzeylül Üniversitesi yayını No:77,İzmir, 1997.
KARAKOÇ Yusuf: Hukuk ve Etik İlişkisi, ET:09.06.2021,(http://hfsa-sempozyum.com/wp-content/uploads/2019/02/HFSA24-Karakoc%CC%A7.pdf)
KÖPRÜLÜ, Bülent: Medeni Hukuk (Genel Prensipler), İstanbul, 1984.
OĞUZMAN, Kemal-
BARLAS, Nami: Medeni Hukuk, 8. Baskı, İstanbul, 2000.
ÖNDER, Ayhan: Hukukun Temel Kavramları, Muğla, 1996.
ÖNEN, Mesut: Hukukun Temel Kavramları, İstanbul, 1985.
ÖZSUNAY, Ergun: Medeni Hukuka Giriş, 4. Bası, İstanbul,1981.

ÖZTAN, Bilge: Medeni Hukukun Temel Kavramları, Ankara 2003.
PALAMUT, Mehmet E: Medeni Hukuk, Alfa Yayınları, 2004.
PULAŞLI, Hasan
KORKUT Ömer Temel Hukuk, 16.b., Karahan Kitabevi, Adana, 2016.
REİSOĞLU, Safa: Borçlar Hukuku, 5. Bası, Ankara, 1983.
ŞAFAK, Ali: Hukuk Başlangıcı, Ankara, 1994.
ŞENYÜZ, Doğan: Borçlar Hukuku, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2018.
ŞENYÜZ, Doğan,
YÜCE Mehmet
GERÇEK Adnan Vergi Hukuku, Ekin Kitabevi, Bursa, 2021.
TAŞ, Metin: Vergi Yargısı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2005.
TEKİNAY, S. Sulhi: Medeni Hukuka Giriş Dersleri, İstanbul, 1978.
TEKİNAY, S. Sulhi: Borçlar Hukuku, İstanbul, 1981.
TEKİNAY
AKMAN
BURCUOĞLU
ALTOP: Eşya Hukuku, Cilt I, İstanbul 1989.
TOROSLU, Nevzat: Ceza Hukuku, Ankara, 2005.
ÜÇOK, Coşkun-
MUMCU, Ahmet: Türk Hukuk Tarihi, Ankara, 1976.
VELİDEDEOĞLU, H. Veldet: Medeni Hukuk, 2. Bası, İstanbul, 1956.
YILDIZ, Hüseyin, Medeni Hukukun Temel İlkeleri, 3. B, Ekin yayınevi, Bursa , 2012.
YILDIZ, Hüseyin, Akitlerde Şekilciliğin Geçirdiği Tarihi Evreler ve Türk İsviçre Hukuknda ve Anglo- Ameriken Hukuk Sistemlerinde Şekilcilik, BİTİA Yayını No:43, Bursa , 1981.
YÜCE Mehmet: Vergi Davalarında Bireysel Başvuru, Ekin Kitabevi, Bursa, 2019.
ZEVKLİLER, Aydın: Medeni Hukuk, Diyarbakır, 1986.

KURUMSALLIK YOLUNDA OLMAZSA OLMAZ

"İÇ DENETİM"

GÜNCEL İÇ DENETİM UYGULAMALARI İLE

Erdal YÜKSEL
Mali Müşavir

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-54-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Sektör ayırt etmeksizin şirketlerin operasyonel yoğunlukları, finansal boyutlarının büyüklüğü, karşı karşıya kaldığı krizler ve hızla değişen teknoloji dahil olmak üzere pek çok faktörden direkt olarak etkilenen iç denetimin hem faaliyet alanı hem de iç denetçilerin özellikleri zamanla bulunduğu çağa ve karşılaştığı faktörlere paralel olarak büyük değişimler geçirmiştir.

Bilgiye hızla ulaşılabildiği ve şirket verilerinin daha kolay analiz edilmeye başlanıldığı milenyum çağının yani 2000'li yılların başında yaşanan yolsuzluklar, yanlış yönetim, risklerin doğru tespit edilememesi vb. sebeplerin sonucu olarak gerçekleşen şirket iflasları bağımsız denetim ve özellikle iç denetimin farkındalığını tüm dünyada arttırmıştır. Bu süreçte iç denetimin önemine binaen Amerika'da kabul edilen Sarbanes-Oxley yasası çıkarılması, Uluslararası İç Denetim Enstitüsü'nün kurulması ve Enstitü tarafından standartlar ve rehberler yayınlanmasının, sertifika programları ve konferanslar düzenlenmesinin ve iç denetim araştırma grupları kurulması iç denetim mesleğinin gelişimi açısından etkileri büyüktür.

Ülkemizde ise Türkiye İç Denetim Enstitüsü'nün katkıları bu alandaki göz ardı edilemez.

Enstitü, mesleğin profesyonellerinin yetkinlikleri, finans ve reel sektör şirketleri ile kamu kurum ve kuruluşlarının kurumsal yönetim kalitesi, mesleğin akademik gelişimi için çeşitli hizmetler sunmaktadır. Türkiye İç Denetim Enstitüsü, hizmetleri ile mesleğin profesyonellerine ve iş dünyamıza güncel kalmak, değişim, gelişim ve büyümenin ortağı olmak konusunda fırsatlar sunmaktadır. Mesleki gelişim ve yetkinlik eğitimlerine ek olarak, iç denetim profesyonellerinin küresel yetkinlik belgesi ile sertifikasyonunun artırılmasına destek olmakta, sürekli profesyonel gelişim konusunda öncülük etmektedir.

Bütün bu önemli gelişmelere çabalara rağmen, iç denetim konusunda iç denetimin ne olduğu, nasıl olması gerektiği, şirketlere ve çalışanlara kattığı değeri gösterecek ve kılavuz olacak derecede yeteri kadar yayının olmadığı söylenebilir. Söylediğimize referans olarak ta iç denetimin ülkemizde ki şirketler nezdinde yeterince bilinmemesi ve uygulanmaması gösterilebilir.

İç denetimin gerek özel hayatımda gerekse çalışma hayatımda kattığı değeri görmüş olmanın mutluluğuyla ve bu mutluluğun bana verdiği güç ile bu konuda çalışmaya ve iç denetimin kattığı değerin daha kolay anlaşılması açısından yaşanmışlıklardan örnek vermek sureti ile bir kitap hazırlamaya karar verdim.

Ayrıca bu kitabı hazırlamamda bana ilham kaynağı olan, desteğini, bilgi ve birikimini benimle paylaşan Türkiye İç Denetim Enstitüsü kurucuları ve öncülerinden olan kıymetli üstadım "A. Meral Safsoy" hanımefendiye, Türkiye İç Denetim Enstitüsü Kurucu Başkanı Ali Kamil UZUN üstadıma, her daim gölgesinde gölgelendiğim "Tersan A.Ş" yönetimine ve daima yanımda olan ve beni destekleyen kıymetli eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Herkese faydalı olması dileğiyle…

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1
İÇ DENETİM İLE TANIŞMA 3
İÇ DENETİM EĞİTİMİNİN İLK GÜNÜ 5
EĞİTİMİN İKİNCİ GÜNÜ 8
USTA ÇIRAK İLİŞKİSİ: 11

BÖLÜM - I
1. İÇ DENETİM KAVRAMI 13
1.1. İÇ DENETİM NEDİR? 13
Güvence Hizmetleri 14
Danışmanlık Hizmetleri: 14
Bağımsızlık: 14
Objektiflik: 15
Değer Katmak: 15
1.2. İÇ DENETİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ 15
1.3. İÇ DENETİME NEDEN İHTİYAÇ DUYULUR 17
2. İÇ KONTROL 18
2.1. İÇ KONTROL NEDİR? ÖZÜ VE DEĞERLENDİRME METODOLOJİSİ 18
2.2. İÇ KONTROL SİSTEMİ DEĞERLENDİRME METODOLOJİSİ 18
Organizasyon Yapısı ve Yetkilendirme Sistemi 19
Politika ve Yazılı Prosedürler 19
Bütçe Sistemi 19
Yönetim Raporlama Sistemi 20
2.3. COSO İÇ KONTROL BİLEŞENLERİ 20
Kontrol Ortamı: 20
Risk Değerleme: 21
Kontrol Faaliyetleri: 21
Bilgi ve İletişim: 22
İzleme ve Gözlem: 22
3. KURUMSAL RİSK YÖNETİMİ 23
3.1. KURUMSAL RİSK YÖNETİMİ NEDİR? 24
3.2. KURUMSAL RİSK YÖNETİMİNİN AMAÇLARI NELERDİR 24
3.3. KURUMSAL RİSK YÖNETİMİ NEDEN GEREKLİDİR? 24
3.4. KURUMSAL RİSK YÖNETİMİ RİSK ÇEŞİTLERİ? 25
4. OPERASYONEL DENETİMLERDE KULLANILABİLİR RİSK FAKTÖRLERİ 27
5. KURUMSAL SÜREÇ YÖNETİMİ: 30
Süreç Yönetiminin Getirileri: 30

6. İÇ DENETÇİNİN SAHİP OLMASI GEREKEN TEMEL YETKİNLİKLER 31
6.1. GENEL YETKİNLİKLER 31
6.2. DAVRANIŞSAL BECERİLER 32
6.3. TEKNİK BECERİLER 32
7. GÜNÜMÜZ İÇ DENETÇİSİNİN SAHİP OLMASI GEREKEN BİLGİLER 32
Denetim 33
İç Denetim Standartları 33
Etik 33
Hile Denetimi 33
Kurumsal risk yönetimi 34
Hizmet verilen sektör alanında mevzuat ve teknik bilgi 34
Muhasebe 34
İş yönetimi 34
Organizasyonel sistemler 35
Organizasyon kültürü 35
İş hukuku ve yasal düzenlemeler 35
Bilgi teknolojileri 35

BÖLÜM – II
ŞİRKETLERDE İÇ DENETİM FAALİYETİNİN BAŞLATILMASI, YENİDEN YAPILANDIRILMASI: 39
1-İÇ DENETİM BİRİMİNİN KURULMASI 39
2-ÇALIŞMA USUL VE ESASLARIN BELİRLENMESİ: 42
3-SUNUM 43
4-KOORDİNASYON 44
5-RİSK HARİTASI/MATRİSİ NEDİR? NASIL OLUŞTURULUR? 44
6. DENETİM EVRENİNİN OLUŞTURULMASI 53
7. İÇ DENETİM FAALİYETLERİ NASIL PLANLANMALI? 53
8. DENETLENEN BÖLÜM İLE YAPILAN MUTABAKAT: 54
9- İYİ BİR İÇ DENETİM RAPORU NASIL OLMALIDIR: 56
10-AKSİYONLARIN TAKİP EDİLMESİ: 59
İNSANLAR DENETLENMEKTEN NEDEN KORKAR 60
DİJİTALE DÖNÜŞ 62

BÖLÜM – III
ÖRNEK İÇ DENETİM UYGULAMALARI 69
1. PLANLAMA 69
2. DENETİMİN YÜRÜTÜLMESİ 69
3. RAPORLAMA 70
4. DENETİM SONUÇLARININ İZLENMESİ 70
MEMNUNİYET ANKETİ 128
ÖRNEK İÇ MÜŞTERİ MEMNUNİYET ANKETİ 129
ŞİRKETLERDE YOLSUZLUK ÖRNEKLERİ VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER 134
YOLSUZLUKLA MÜCADELEDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN DURUMLAR 137

BÖLÜM – IV
İÇ DENETİMDEN FAYDA SAĞLAYAN ÜST YÖNETİCİLER 143
DEĞİŞİMİ ÖNGÖREBİLME 144
YENİ RİSK ALANLARINA KARŞI HASSAS OLMA 144
YENİ DENETİM ALANLARINA ODAKLANMA 145
PAYDAŞLARLA UYUMLU OLMA 145
SONUÇ: GELECEĞİ YÖNETEBİLME 146

KAYNAKLAR 159

Kaynaklar

A. Meral Safsoy, Şirketlerde İç Denetim Süreçleri, Kurumsal Yönetim, Risk Yönetimi, İç Kontrol, İç Denetim ve Hata ve Suistimal denetimi üzerine çalışma ve tecrübelerinden faydalanılmıştır.

Ali Kamil Uzun, "Tüm Makale ve Yayınları"

Türkiye İç Denetim Enstitüsü www.tide.org.tr

Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü www.theiia.com

İç Denetçiler Enstitüsü (IIA)

Uluslararası İç Denetim Standartları Mesleki Uygulama Çerçevesi (2007'deki değişikliklerle), Red Book, The Institute of Internal Auditors (IIA), Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE), 2008, s.7.

İç Denetim Mesleki Uygulama Standartları, Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE)

https://dergipark.org.tr

www.denetimnet.net

www.icdenetim.net

VERGİ HUKUKU

(Genel Hükümler)

Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ
Bursa Uludağ Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Adnan GERÇEK
Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

13. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
Bursa – 2022

© 2022 Ekin Kitabevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan kitapevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-69-2

Dizgi: Prof. Dr. Adnan GERÇEK
Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Ocak 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküştü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sok. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Afyon Kocatepe Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Emekli Öğretim Üyesi
Sayın Prof. Dr. Hasan Hüseyin BAYRAKLI'ya
Saygılarımızla

ÖNSÖZ

Vergi Hukuku, kendine özgü kavram, ilke, teknik ve kurumları nedeniyle hukuk ve ekonomi dünyasında sürekli ve hızla gelişen bir dal olma özelliğine sahiptir. Bu durum vergi hukukunu üniversitelerin ilgili fakülte ve yüksekokullarında okutulan temel derslerden birisi haline getirmiştir. Devletin temel finansman kaynağı niteliğinde olan verginin mükelleflerden Hazineye intikali süreci içinde yer alan ilişkileri inceleyen bir bilim dalı olan Vergi Hukuku, başta KPSS olmak üzere birçok kamu kurumu ve özel sektör kariyer meslek sınavlarının da önemli bir alanını da oluşturmaktadır.

Vergi Hukuku kamu hukukunun bir dalı olmasına rağmen özellikle vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi anlamında özel hukuk alanıyla çok yakın ilişki içindedir. Bu nedenle ekonomik faaliyetlerin günümüzde ulaştığı boyutlar hem vergi düzenlemelerinin sık değişmesine yol açmakta, hem de vergi hukukunu oldukça girift hale getirmektedir. Diğer taraftan ülkemizde gelir idaresi ve vergi denetiminin yeniden yapılandırılması süreci, mükellef haklarının korunması ile ilgili gelişmeler ve Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilmesi ile ilgili Anayasa değişikliği vergi hukuku alanında birçok yeni düzenleme ve işlemlerin yapılmasına yol açmıştır. 2018 yılından itibaren uygulanmaya başlanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile vergi hukuku kaynakları ve birçok uygulamada gündeme gelen değişiklikler de kitaba işlenmiştir.

Yaşanan dijitalleşme süreci ile birlikte vergi hukukunun birçok kavramı, mükellefin birçok ödevi ve vergileme ile ilgili birçok uygulama şekil değiştirmeye başlamıştır. Gelir idaresinde de yaygın bir şekilde dijitalleşmeye geçilmesi ile birlikte elektronik uygulamalar vergi hukuku alanında yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu süreçle birlikte vergi hukukundaki birçok kanun hükmü ya eski ve cağın gerisinde kalmış, ya da metruk veya uygulanamaz hale gelmiştir. Bu nedenle kitapta sadece kanun hükümlerinin açıklanması ile yetinilmemiş, idari düzenlemelerle yapılan yeni uygulamalara da yer verilmiştir.

Günün şartlarına uygun olarak her türlü ekonomik faaliyeti yakalamak ve vergilendirmek için vergi hukuku alanında yapılan düzenlemeleri takip etmek ve anlamak için sürekli güncellenen ve yenilikleri içeren derli toplu bir kaynağa ulaşma ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Bu durum vergi hukukuyla ilgili bil-

gileri sistematik bir biçimde ele alan ve teferruattan kaçınan bir kitabın yazılmasını da zorlaştırmaktadır.

Elinizdeki bu kitap, vergi hukukunun içeriğini eksiksiz ele alacak ve aynı zamanda gereksiz ayrıntılara girmeyecek bir kitap ihtiyacını giderme çabasıyla yazılmıştır. Kitap, vergi hukukunun genel hükümlerini içeren kısmı ile ilgili bilinmesi gereken temel bilgileri sistematik bir şekilde okuyucuya aktarmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, kitabın gerek üniversitelere okutulan derslerde ve gerekse mezuniyet sonrasında yapılacak kariyer ve mesleki sınavlarda yararlanılabilecek bir kaynak olma niteliği gözetilmiştir.

Bu baskısı itibarıyla kitap, 2022 yılı başından itibaren geçerli mevzuat hükümlerini ihtiva etmektedir. Konuların daha kolay kavranabileceği düşüncesiyle, kitapta vergi hukukuna ilişkin güncel bilgiler mümkün olduğu kadar açık ve sade bir dil ile anlatılmaya çalışılmıştır. Konuların işlenişinde açıklamaların yanı sıra, yeri geldiğinde şema ve tablolara yer verilmiş, anlatım sözel ve sayısal örneklerle zenginleştirilmiş ve müesseseler mümkün olduğunca hukuk bütünlüğü içinde ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tamamı 13 Bölümden oluşan bu kitabın bölümleri ayrı ayrı hazırlandıktan sonra, tamamı topluca gözden geçirilerek düzenlenmiştir. Bu bağlamda; kitabın 1, 2, 3, 4, 8, 9, 10 ve 13. bölümleri Prof. Dr. Doğan ŞENYÜZ; 5, 6 ve 11. bölümleri Prof. Dr. Mehmet YÜCE ile 7 ve 12. bölümleri Prof. Dr. Adnan GERÇEK tarafından kaleme alınmıştır.

Kitabın gözden geçirilmesi, son değişiklikler çerçevesinde genişletilmesi ve okunabilirliğinin artırılması için yazım dilinin düzeltilmesine katkı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Feride BAKAR TÜREGÜN, Araş. Gör. Muhammed ÇELİK ve Araş. Gör. Kendal DENİZ'e teşekkürlerimizi sunarız.

Kitabın baskısını gerçekleştiren Ekin Basım Yayın Dağıtım'ın sahibi Sn. Mehmet OYMAK ve başta Veysel ŞİMŞEK olmak üzere kitabevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Kitaptaki muhtemel eksiklikler için uyarı ve eleştirilerini tarafımıza iletecek olanlara teşekkürü şimdiden bir borç biliriz.

Okuyuculara yararlı olması dileğiyle…

Bursa, 2022

ŞENYÜZ- YÜCE- GERÇEK

İ Ç İ N D E K İ L E R

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL BİLGİLER

I. VERGİ HUKUKUNUN KONUSU, KAPSAMI VE HUKUK SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ 1
A. VERGİ HUKUKUNUN KONUSU VE KAPSAMI 1
B. VERGİ HUKUKUNUN HUKUK SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ 3
II. VERGİ HUKUKUNUN DİĞER HUKUK DALLARIYLA İLİŞKİSİ 4
A. VERGİ HUKUKUNUN KAMU HUKUKU DALLARIYLA İLİŞKİSİ..... 5
1. Vergi Hukukunun Anayasa Hukukuyla İlişkisi 5
2. Vergi Hukukunun İdare Hukukuyla İlişkisi 7
3. Vergi Hukukunun Ceza Hukukuyla İlişkisi 8
4. Vergi Hukukunun Yargılama Hukukuyla İlişkisi..... 8
5. Vergi Hukukunun Uluslararası Hukukla İlişkisi 9
B. VERGİ HUKUKUNUN ÖZEL HUKUK DALLARIYLA İLİŞKİSİ 10
1. Vergiyi Doğuran Olay ve Özel Hukuk İlişkisi.....11
2. Vergi Hukuku ile Özel Hukuk Arasındaki İlişki Şekilleri 12
III. VERGİ HUKUKUNA İLİŞKİN AYRIMLAR.....14
A. GENEL VERGİ HUKUKU – ÖZEL VERGİ HUKUKU AYRIMI.....14
1. Genel Vergi Hukuku.....14
2. Özel Vergi Hukuku.....16
B. MADDİ VERGİ HUKUKU – ŞEKLİ VERGİ HUKUKU AYRIMI 17
1. Maddi Vergi Hukuku.....17
2. Şekli Vergi Hukuku 17

İKİNCİ BÖLÜM
VERGİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI

I. HUKUKİ NİTELİKLERİNE GÖRE KAYNAKLAR.....19
A. BAĞLAYICI KAYNAKLAR 20
1. Anayasa.....20
2. Kanun.....34
3. Uluslararası Vergi Anlaşması.....36
4. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi.....37
5. Cumhurbaşkanı Kararı.....39
6. Yönetmelik.....40
7. Düzenleyici Genel Tebliğ 41

8. Anayasa Mahkemesi Kararı **42**
9. İçtihatları Birleştirme Kararı **43**
10. Örf ve Adet **44**
B. BAĞLAYICI OLMAYAN KAYNAKLAR 45
1. Açıklayıcı Genel Tebliğ **46**
2. Genelge / Genel Yazı **46**
3. Sirküler **47**
4. Özelge (Mukteza) **48**
5. Yargı Kararı **49**
6. Bilimsel Öğreti (Doktrin) **50**
II. KURALLARI KOYAN ORGANLARA GÖRE KAYNAKLAR **51**
III. KURALLARIN GÖRÜNÜM BİÇİMİNE GÖRE KAYNAKLAR **51**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VERGİ KANUNLARININ UYGULANMASI

I. VERGİ KANUNLARININ YER BAKIMINDAN UYGULANMASI **53**
A. GENEL AÇIKLAMA 53
B. TÜRK VERGİ KANUNLARININ UYGULANMASINDA BENİMSENEN İLKELER 54
II. VERGİ KANUNLARININ ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI **56**
A. VERGİ KANUNLARININ YÜRÜRLÜĞE GİRMESİ 56
1. Gerçek Geriye Yürüme **57**
2. Gerçek Olmayan Geriye Yürüme **58**
B. VERGİ KANUNLARININ YÜRÜRLÜKTEN KALKMASI 58
III. VERGİ KANUNLARININ ANLAM BAKIMINDAN UYGULANMASI (YORUM) **62**
A. YORUM ÇEŞİTLERİ 63
1. Yasama Yorumu **63**
2. İdare Yorumu **64**
3. Yargı Yorumu **65**
4. Öğreti (Doktrin) Yorumu **66**
B. YORUM YÖNTEMLERİ 66
1. Sözel Yorum **67**
2. Sistematik Yorum **67**
3. Amaçsal Yorum **68**
a. Tarihsel Amaç Bakımından Yorum ***68***
b. Güncel Amaç Bakımından Yorum ***69***
C. VERGİ HUKUKUNDA YORUM KURALLARI 70
1. Ekonomik Yaklaşım **71**
a. Peçeleme ***72***
b. Muvazaa ***73***
2. Tipiklik ve Kıyas Yasağı **75**
3. Yorumda Kullanılan Diğer Mantık Kuralları **77**

D. GENEL KURAL VE AYRIK KURALIN YORUMU 78
IV. VERGİ HUKUKUNDA BOŞLUK DOLDURMA VE TAKDİR YETKİSİ 79
A. VERGİ HUKUKUNDA BOŞLUK DOLDURMA 79
B. VERGİ HUKUKUNDA TAKDİR YETKİSİ 80
1. İdarenin Takdir Yetkisi 80
2. Hâkimin Takdir Yetkisi 82
V. VERGİLEMEDE İSPAT VE DELİL 82
A. İSPATTA KURAL 82
B. DELİL 84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
VERGİYE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

I. VERGİ KAVRAMI 87
II. VERGİLENDİRME YETKİSİ 88
III. VERGİNİN KONUSU 90
IV. İSTİSNA 91
V. MÜKELLEF 91
A. VERGİ MÜKELLEFİ OLMANIN ŞARTLARI 92
B. ÇEŞİTLİ AÇILARDAN VERGİ MÜKELLEFİ 93
1. Kişi Olup Olmamaya Göre Mükellef 93
2. Fiil Ehliyetine Sahip Olup Olmamaya Göre Mükellef 93
3. Vergiyi Doğuran Olayın Meydana Geldiği Yere Göre Mükellef 94
4. Vergi Yükünün Üzerinde Kalıp Kalmamasına Göre Mükellef 94
VI. MUAFİYET 95
VII. VERGİ SORUMLUSU 96
A. VERGİ SORUMLUSU KAVRAMI 96
B. VERGİ HUKUKUNDA SORUMLULUK HALLERİ 97
1. Vergi Kesintisi Yapmaktan Kaynaklanan Sorumluluk 98
2. Kanuni Temsilci Olmaktan Kaynaklanan Sorumluluk 100
3. Başkalarının Vergi Ödevlerinden Kaynaklanan Sorumluluk 106
VIII. VERGİ ÖDEVLİSİ 113
IX. VERGİ HUKUKUNDA EHLİYET 114
X. VERGİYİ DOĞURAN OLAY 115
XI. YASAK FAALİYETLER 118
XII. ÖZEL SÖZLEŞMELER 120
XIII. VERGİ HUKUKUNDA TEMSİL 122
A. KANUNİ TEMSİL 122
B. İRADİ TEMSİL 123
XIV. VERGİDEN KAYNAKLANAN ÖZEL HUKUK UYUŞMAZLIKLARI ... 125
XV. VERGİDEN KAYNAKLANAN RÜCU HAKKI 127

BEŞİNCİ BÖLÜM
MÜKELLEFİN ÖDEVLERİ VE HAKLARI

I. MÜKELLEFİN ÖDEVLERİ....129
A. BİLDİRİME İLİŞKİN ÖDEVLER....129
1. İşe Başlamayı Bildirme....130
2. İşi Bırakmayı Bildirme....131
3. Diğer Bildirimler....132
B. BELGE DÜZENİNE İLİŞKİN ÖDEVLER....132
1. Fatura....133
2. Gider Pusulası....136
3. Müstahsil Makbuzu....136
4. Serbest Meslek Makbuzu....137
5. Perakende Satış Vesikaları....137
6. Sevk İrsaliyesi....138
7. Taşıma İrsaliyesi....139
8. Günlük Müşteri Listesi....139
9. Yolcu Listesi....139
10. Ücret Bordrosu....140
11. Muhabere Evrakı....140
12. Diğer Belgeler....140
13. Belgeye Bağlanması Gerekmeyen Haller....140
C. DEFTER TUTMA ÖDEVİ....141
1. Defter Tutma Ödevinin Amacı....141
2. Defter Tutmak Zorunda Olanlar....141
3. Tutulması Gereken Defterler....142
4. Tutulacak Defterlerin Tasdiki....143
5. Defterlerin e-Defter Olarak Tutulması....144
6. Defter Beyan Sistemi....145
D. KAYIT DÜZENİNE İLİŞKİN ÖDEVLER....145
E. BEYANNAME VERME ÖDEVİ....146
F. SAKLAMA VE İBRAZ ÖDEVİ....147
1. Saklama Ödevi....148
2. İbraz Ödevi....148
G. LEVHA BULUNDURMA ÖDEVİ....148
II. MÜKELLEF HAKLARI....149
A. MÜKELLEF HAKLARININ DAYANAKLARI VE AÇIKLANMASI....150
1. Mükellef Haklarının Dayanakları....150
2. Mükellef Haklarının Açıklanması....150
B. TÜRKİYE'DE MÜKELLEF HAKLARI....151
1. Genel Haklar....151
2. Özel Haklar....154

ALTINCI BÖLÜM
DEĞERLEME VE AMORTİSMAN

I. İKTİSADİ KIYMET DEĞERLERİ 158
A. DEĞERLEME ÖLÇÜLERİ 158
B. İKTİSADİ İŞLETMELERE DAHİL KIYMETLERİ DEĞERLEME 160
C. REESKONT UYGULAMASI 162
II. ENFLASYON DÜZELTMESİ VE YENİDEN DEĞERLEME 162
A. ENFLASYON DÜZELTMESİ 162
B. YENİDEN DEĞERLEME 163
III. AMORTİSMANLAR 164
A. İKTİSADİ KIYMETLERDE AMORTİSMAN 165
1. Amortisman Ayrılması Şartları 165
2. Amortisman Hesaplama Yöntemleri 165
B. ARAZİDE AMORTİSMAN 169
C. MADENLERDE AMORTİSMAN 170
D. ALACAKLARDA AMORTİSMAN 170
1. Şüpheli Alacaklar 170
2. Değersiz Alacaklar 171
3. Vazgeçilen Alacaklar 172
E. SERMAYEDE AMORTİSMAN 172
1. Sermayenin İtfası 172
2. Kuruluş ve Örgütlenme Giderlerinin İtfası 172
3. Özel Maliyet Bedellerinin İtfası 173
F. ÖZEL HALLER 173
1. Amortismana Tabi Tutulan Kıymetlerin Satılması 173
2. Amortismana Tabi Malların Sigorta Tazminatı 173
3. Yenileme Fonu 174

YEDİNCİ BÖLÜM
VERGİ İDARESİ VE VERGİ DENETİMİ

I. VERGİ İDARESİNİN GÖREVLERİ VE TEŞKİLAT YAPISI 175
A. MALİYE BAKANLIĞI'NIN GÖREVLERİ VE TEŞKİLAT YAPISI 175
B. GELİR İDARESİ BAŞKANLIĞI 177
1. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Kuruluşu ve Görevleri 177
2. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın Teşkilat Yapısı 178
II. VERGİ İDARESİNİN DENETİM VE BİLGİ EDİNME YOLLARI 179
A. DENETİM YOLLARI 180
1. Yoklama 180
2. Vergi İncelemesi 182
a. Vergi İncelemesinin Tanımı ve Amacı 182
b. İnceleme Yapmaya Yetkili Olanlar 183

c. İnceleme Zamanı *184*
d. İncelemenin Yapılacağı Yer *184*
e. İnceleme Sırasında Uyulacak Kurallar *184*
f. Vergi İnceleme Raporu *186*
B. BİLGİ EDİNME YOLLARI 187
1. Arama **187**
2. Bilgi Toplama **188**

SEKİZİNCİ BÖLÜM
VERGİLENDİRME SÜRECİ

I. VERGİLENDİRME İŞLEMLERİ **191**
A. VERGİNİN TARHI 195
1. Tarhın Hukuki Niteliği **195**
2. Tarha Hazırlık İşlemleri **201**
3. Matrah **202**
a. Matrahın Mükellef Tarafından Tespiti ***203***
b. Matrahın Vergi Dairesi Tarafından Tespiti ***203***
1) Matrahın ikmalen Tespiti *204*
2) Matrahın Re'sen Tespiti *205*
c. Matrahın Doğrudan Kanunda Belirtilmek Suretiyle Tespiti ***207***
4. Oran **208**
B. VERGİNİN TEBLİĞİ 209
1. Tebliğin Niteliği ve Önemi **209**
2. Tarhiyat Çeşitleri Karşısında Tebliğin Yeri **211**
3. Tebliğ Yapılacak Kişiler **212**
4. Tebliğ Usulleri **213**
5. Hatalı Tebliğ **221**
C. VERGİNİN TAHAKKUKU 222
1. Tahakkukun Niteliği **222**
2. Tahakkuk ve Kesinleşme Arasındaki Farklar **225**
3. Tahakkuku Tahsile Bağlı Vergiler **227**
D. VERGİNİN TAHSİLİ 227
1. Tahsil Aşamasının Kapsamı **227**
2. Tahsil İşleminin Hukuki Niteliği **228**
II. VERGİ BORCUNU ORTADAN KALDIRAN HALLER **229**
A. ÖDEME 230
1. Ödeme Yeri **230**
2. Ödeme Şekli **230**
3. Ödeme Zamanı **231**
B. MAHSUP VE TAKAS 232
1. Mahsup **232**
2. Takas **233**
C. TERKİN 235

D. VAZGEÇME 237
E. ZAMANAŞIMI 238
F. AF DÜZENLEMELERİ 239
III. YERSİZ ÖDENEN VERGİLERİN İADESİ 240
A. YERSİZ TAHSİL EDİLEN VERGİNİN İADESİ 240
B. FAZLADAN ÖDENMİŞ VERGİNİN İADESİ 241

DOKUZUNCU BÖLÜM
VERGİ HUKUKUNDA SÜRELER

I. SÜRELERİN ÖNEMİ 243
II. SÜRELERİN SINIFLANDIRILMASI 244
A. BELİRLENME ŞEKLİNE GÖRE SINIFLANDIRMA 244
1. Kesin (Kanuni) Süreler 244
2. Takdiri Süreler 245
a. İdari Süreler 245
b. Yargısal Süreler 247
B. HUKUKİ NİTELİKLERİNE GÖRE SINIFLANDIRMA 248
1. Sonuçlarına Göre 248
a. Hak Düşürücü Süreler 248
b. Zamanaşımı Süreleri 248
1) Zamanaşımı Çeşitleri 249
2) Zamanaşımının Durması ve Kesilmesi 252
3) Zamanaşımını Durduran ve Kesen Haller 253
2. Fonksiyonlarına Göre 254
a. Mükelleflere Yönelik Süreler 254
(1) Vergi Ödevi Süreleri 254
(2). Hoşgörü (Müsamaha) Süreleri 254
b. İdareye Yönelik (Düzenleyici) Süreler 255
III. SÜRELERİN HESAPLANMASI 256
A. SÜRELERİN HESAPLANMASI YÖNTEMLERİ 256
B. SÜRELERİN HESAPLAMASINA İLİŞKİN BAZI ESASLAR 257
IV. SÜRELERİN UZAMASI VE SEBEPLERİ 257
A. MÜCBİR SEBEP 257
B. ZOR DURUM 259
C. ÖLÜM 261
D. MALİ TATİL 263
1. Mali Tatil Kapsamı Dışında Bırakılan Vergiler 263
2. Mali Tatil Kapsamındaki Süreler 263
a. Mali Tatilde Uzayan Süreler 264
b. Mali Tatilde Duran Süreler 265
c. Mali Tatilde Yapılamayacak İşlemler 266
E. ADLİ TATİL 267
F. DİĞER NEDENLER 268

ONUNCU BÖLÜM
VERGİ KABAHATLERİ VE SUÇLARI

I. KABAHAT VE SUÇ KAVRAMI 269
A. KABAHAT VE SUÇ TANIMI 269
B. KABAHAT VE SUÇ ARASINDAKİ FARKLAR 270
II. VERGİ CEZA HUKUKUNUN KAPSAMI 270
III. VERGİ KABAHATLERİ VE CEZALARI 271
A. VERGİ ZİYAI KABAHATİ 272
1. Vergi Ziyaı Kavramı 272
2. Vergi Ziyaına Sebep Olan Fiiller 272
3. Vergi Ziyaı Kabahatinin Cezası 275
B. GENEL USULSÜZLÜK KABAHATİ 277
1. Birinci Derece Fiiller 277
2. İkinci Derece Fiiller 277
C. ÖZEL USULSÜZLÜK KABAHATİ 278
D. VERGİ KABAHATLERİNDE BİRLEŞME, TEKERRÜR VE İŞTİRAK 281
1. Vergi Kabahat ve Cezalarında Birleşme 281
2. Vergi Kabahatlerinde Tekerrür 283
3. Vergi Kabahatlerinde İştirak 284
E. VERGİ KABAHATİ CEZALARINDAN KURTULMA YOLLARI 285
1. Cezalarda İndirim 286
2. Pişmanlık ve Islah 287
3. Ölüm 289
4. Yanılma 289
F. VERGİ İHBAR İKRAMİYESİ 291
IV. VERGİ SUÇLARI VE CEZALARI 292
A. KAÇAKÇILIK SUÇLARI 292
B. VERGİ MAHREMİYETİNİ İHLAL SUÇU 293
C. MÜKELLEFLERİN VERGİSEL ÖZEL İŞLERİNİ YAPMAK SUÇU 294
D. HAYSİYET VE ŞEREFE TECAVÜZ (HAKARET) SUÇU 294
E. EKİM SAYIM BEYANLARINI DENETLEMEME SUÇU 295
F. VERGİ SUÇLARINDA BİRLEŞME, TEKERRÜR VE İŞTİRAK 295
1. Vergi Suçlarında Birleşme 295
2. Vergi Suçlarında Tekerrür 296
3. Vergi Suçlarında İştirak 296
G. VERGİ SUÇLARINA İLİŞKİN CEZALARDAN KURTULMA YOLLARI 296

ONBİRİNCİ BÖLÜM
VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ

I. VERGİ UYUŞMAZLIĞI KAVRAMI 299
II. VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ İDARİ AŞAMADA ÇÖZÜM YOLLARI 300
A. UZLAŞMA 300
1. Tarhiyat Öncesi Uzlaşma 301
2. Tarhiyat Sonrası Uzlaşma 303
B. HATALARIN DÜZELTİLMESİ 306
1. Vergi Hatalarının Çeşitleri 307
2. Vergi Hatalarının Düzeltilmesi 309
C. İZAHA DAVET 310
D. KANUN YOLUNDAN VAZGEÇME 312
E. KARŞILIKLI ANLAŞMA USULÜ 313
III. VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ YARGI YOLUYLA ÇÖZÜMÜ 315
A. GENEL ÇERÇEVE 315
B. TÜRKİYE'DE VERGİ YARGISI ORGANLARI 317
1. Vergi Mahkemeleri 317
2. Bölge İdare Mahkemeleri 317
3. Danıştay 318
C. VERGİ YARGILAMASINA EGEMEN OLAN İLKELER 319
1. Yazılılık İlkesi 319
2. Re'sen Araştırma İlkesi 319
3. Toplu Yargılama Usulü İlkesi 319
4. Delil Serbestisi İlkesi 320
5. Kıyas Yasağı İlkesi 320
6. Ekonomik Yaklaşım İlkesi 320
D. VERGİ YARGILAMASI USULÜ 321
1. Vergi Davasının Niteliği ve Konusu 321
2. Vergi Davasının Tarafları 321
3. Görevli ve Yetkili Mahkeme 322
4. Dava Açma Süreleri 323
5. Davanın Açılması ve Sonuçları 324
6. Davanın Görüşülmesi ve Karar 325
E. VERGİ MAHKEMESİ KARARLARINA KARŞI KANUN YOLLARI 327
1. Olağan Kanun Yolları 327
a. İstinaf Yolu 327
b. Temyiz Yolu 329
2. Olağanüstü Kanun Yolları 331
a. Kanun Yararına Temyiz 331
b. Yargılamanın Yenilenmesi 332
F. BİREYSEL BAŞVURU YOLU 333
G. VERGİ YARGILAMASINDA İSPAT VE DELİL 334
1. İspat 334
2. Delil…. 336

ONİKİNCİ BÖLÜM
VERGİ ALACAĞININ TAKİBİ VE TAHSİLİ

I. VERGİ ALACAĞININ TAHSİLİ İLE İLGİLİ GENEL AÇIKLAMALAR...341
A. VERGİ ALACAĞI- KAMU ALACAĞI KAVRAMI VE KAPSAMI.....341
1. Vergi Alacağı Kavramı ve Kapsamı.....341
2. Kamu Alacağı Kavramı ve Kapsamı.....342
B. TAHSİLAT KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ.....344
1. Tahsilat Kavramı.....344
2. Tahsilat İşleminin Hukuki Niteliği.....345
C. VERGİ ALACAĞININ TAHSİLİNDE TEMEL İLKELER.....346
1. Borçlunun Menfaatlerinin Korunması ve Kolaylık Sağlanması İlkesi..347
2. Alacağın Güvence Altına Alınması İlkesi.....347
3. Hapis Cezası Uygulanmaması İlkesi.....347
4. Para Olarak Ödenmesi İlkesi.....348
5. Tahsilatta İktisadilik İlkesi.....348
D. VERGİ ALACAĞININ TARAFLARI.....348
1. Vergi Alacaklısı ve Yetkileri.....348
2. Vergi Borçlusu ve Sorumlulukları.....349
II. VERGİ ALACAĞININ RIZAEN ÖDENMESİ VE BORÇLUYA SAĞLANAN KOLAYLIKLAR.....349
A. VERGİ ALACAĞININ RIZAEN ÖDENMESİ.....349
B. VERGİ ALACAĞININ GEÇ ÖDENMESİNDE GECİKME ZAMMI UYGULAMASI.....351
1. Gecikme Zammının Hukuki Niteliği.....351
2. Gecikme Zammı ile Gecikme Faizi Arasındaki Farklar.....351
3. Gecikme Zammının Oranı ve Asgari Tutarı.....352
4. Gecikme Zammının Hesaplanması.....353
5. Gecikme Zammı Uygulama Süresi.....353
C. VERGİ BORÇLUSUNA SAĞLANAN KOLAYLIKLAR.....354
1. Tecil.....354
2. Terkin.....357
3. Tahsil Zamanaşımı.....357
4. Tahsilatın Geri Bırakılması.....358
III. VERGİ ALACAĞININ CEBREN TAHSİLİ.....360
A. TEMİNATLI ALACAKLARIN TAHSİLİ.....360
1. Teminatın Paraya Çevrilmesi.....360
2. Kefilin Takip Edilmesi.....360
B. HACİZ.....360
1. Ödeme Emri Düzenlenmesi ve Tebliği.....361
2. Ödeme Emrine Karşı Dava Açılması.....361
3. Mal Bildiriminde Bulunma.....362
4. Haciz Uygulaması.....363
5. Haczedilen Malların Satışı.....364
C. İFLAS.....366

IV. VERGİ ALACAĞININ GÜVENCE ALTINA ALINMASI 368
A. TEMİNAT İSTEME 368
1. Teminat İsteme Nedenleri ve Yetkisi 368
2. Teminat Olarak Kabul Edilen Değerler 369
B. İHTİYATİ HACİZ 370
1. İhtiyati Haciz Sebepleri 370
2. İhtiyati Haciz Süreci ve Sonuçları 370
3. İhtiyati Hacze Karşı Dava Açılması 371
C. İHTİYATİ TAHAKKUK 372
D. RÜÇHAN HAKKI 373
E. VERGİ BORCU ÖDENMEDEN YAPILMAYACAK İŞLEMLER 374
F. BORÇLUNUN BAZI TASARRUFLARININ İPTALİ İÇİN İDARECE İPTAL DAVASI AÇILMASI 375
1. Davanın Konusu 375
2. Dava Açılması ve Sonuçları 376

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ULUSLARARASI VERGİLEME

I. ULUSLARARASI VERGİLEME KAVRAMI 377
II. ULUSLARARASI VERGİLEMENİN KAPSAMI 378
A. ÇİFTE VERGİLENDİRME 378
1. Uluslararası Hukuk İlkeleri Çerçevesinde Vergilendirme Yetkisi 378
2. Uluslararası Vergi Hukuku Açısından Vergileme Yetkisi 379
a. Dolaysız Vergiler Bakımından İlkeler 380
b. Dolaylı Vergiler Bakımından İlkeler 382
3. Çifte Vergilendirmenin Ortadan Kaldırılması 383
a. Ulusal Yöntemler 383
b. Uluslararası Yöntemler 386
c. Türkiye'nin Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları 389
B. ULUSLARARASI VERGİ KAÇAKÇILIĞI VE VERGİDEN KAÇINMA 389
1. Genel Açıklama 389
2. Vergi Rekabeti 391
3. Transfer Fiyatlandırması 394
4. Vergi Cennetleri 397
C. ULUSLARARASI BİLGİ DEĞİŞİMİ 401
D. ÜLKELER ARASI VERGİ UYUMLAŞTIRMASI 404
1. Genel Açıklama 404
2. Dolaysız Vergilerde Uyumlaştırma 405
3. Dolaylı Vergilerde Uyumlaştırma 405

KAYNAKÇA 407

KAYNAKÇA

AĞAR Serkan	**Vergi Tahsilatından Kaynaklanan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları**, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2009.
AĞAR Serkan	"Transfer Fiyatlamasının Hukuki Niteliği", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı 119, Dönem 2015.
AKKAYA Mustafa	**Vergi Hukukunda Ekonomik Yaklaşım**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2002.
AK Bülent	**Vergi Usul Kanunu'nda Yer Alan Vergi Cezaları ve Diğer Cezalar**, TÜRMOB Yay. No: 68, Ankara, 1999.
AKDOĞAN Abdurrahman	**Türk Vergi Sistemi ve Uygulaması**, 12.baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2014.
AKDOĞAN Abdurrahman	**Vergilerin Incelenmesi ve Değerlendirilmesi**, Gazi Üniv. Yayını, Ankara, 1991.
AKSOY Şerafettin	**Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, 6. baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2010.
AKSOY Şerafettin	**Vergi Yargısı ve Türk Vergi Yargısı Sistemi**, 6. baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1999.
ASLAN Zehrettin	**Açıklamalı ve İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.
ASLAN Zehrettin & BERK Kahraman	**İdare Hukuku ve İdari Yargıya İlişkin Temel Kanunlar**, İstanbul, 2000.
BAŞARAN YAVAŞLAR Funda-KARAÇOBAN GÜNEŞ Tuğçe-KAPUCU Gizem-KOCATEPE Metin	**Vergi Hukuku ve Uygulama,** Adalet Yayınevi, Ankara-2018
BAYKARA Bekir	"Vergi Tarh İşleminin Hukuki Analizi", **E-Yaklaşım**, Sayı: 134, (Şubat 2004).
BAYRAKLI Hasan Hüseyin	**Vergi Ceza Hukuku**, 4. Baskı, Afyonkarahisar, 2018.
BAYRAKLI Hasan Hüseyin	**Genel Vergi Hukuku**, 7. Baskı, Afyonkarahisar, 2018.
BAYRAKLI Hasan Hüseyin	**Vergi İcra Hukuku**, Afyonkarahisar, 2014.

BİLİCİ Nurettin **Vergi Hukuku**, 36. baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2015.

BİLİCİ Nurettin **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri**, 6. baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013.

BİYAN Özgür **Vergi Hukuku**, Dora Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2018.

BUDAK Tamer **Türk Vergi Hukukunda Anayasal Ölçüt: Mali Güç**, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

BULUTOĞLU Kenan **Türk Vergi Sistemi Dersleri**, İstanbul, 1982.

BÜLBÜL Duran **Türk Vergi Sisteminde Gecikme Zammı, Gecikme Faizi, Tecil Faizi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2003.

CANDAN Turgut **Kanuni Temsilcinin Vergi ve Diğer Kamu Alacaklarından Sorumluluğu**, 3. baskı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2006.

CANDAN Turgut **Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkında Kanun**, 3. baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

CANDAN Turgut **İdari Yargılama Usulü Kanunu**, 6.b., PwC Türkiye, Acar Basımevi, İstanbul-2015.

ÇAĞAN Nami **Vergi Hukukunda Süreler**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 389, Ankara, 1975.

ÇALICIOĞLU EKMEKÇİ Esra **Küreselleşme ve Vergilemede Yeni Eğilimler**, Kazancı Hukuk Yay. No:167, İstanbul, 2003.

ÇELIK Binnur **Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku**, Kültür Yayınları, İstanbul, 2002.

DEMIRCAN Daim "Vergi İhtilafları", **I.Ü İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi,** Sayı:7, Şubat 1997.

DOLUN Galip "Mali Kaza", **Maliye Enstitüsü Konferansları,** (Onikinci Seri-1966), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, No:183, İstanbul, 1966.

DONAY Süheyl **Para Cezaları**, İstanbul, 1972.

DÖNMEZ Recai **Vergi İcra Hukukunda Haciz Yolu ile Takip**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2005.

DÖNMEZ Recai **Vergi İcra Hukukunda İhtiyati Haciz**, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 1998.

DÖNMEZ Recai "Yükümlü Haklarının Ortaya Çıkış Nedenleri ve Bir Kavramlaştırma Denemesi", **Yaklaşım**, Nisan 2004.

DÖNMEZ Recai "Tecil Kurumunun Hukuki Niteliği, Unsurları ve Kamu Alacaklarının Tecilinde İdarenin Takdir Yetkisi", **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları (Prof. Dr. Sevim Görgün'e Armağan)**, 18. Seri, Yıl 1996-1997, İstanbul, 1998.

DÖNMEZ Recai "İcra ve İflas Hukuku İle Vergi İcra Hukukuna Göre Mal Bildiriminde Bulunmamanın Doğuracağı Sonuçların Karşılaştırılması", **Yaklaşım**, Eylül 2003.

EDİZDOĞAN Nihat & TAŞ Metin — **Vergi Ceza Hukuku**, Bursa, 1993.

EDİZDOĞAN Nihat, ÇETİNKAYA Özhan & GÜMÜŞ Erhan — **Kamu Maliyesi**, 7. baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2016.

EKİNCİ Hüseyin & SAĞLAM Musa — **66 Soruda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru**, Anayasa Mahkemesi Yayını, Ankara, 2012.

ERCAN Taner — **Tüm Yönleriyle İşletmelerde Stratejik Vergi Planlaması**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2021.

ERDEM Tahir — "Yeni Ceza Yasası Sonrasında Kaçakçılık Suç ve Cezaları", **Vergi Sorunları Dergisi**, Ekim 2005.

EREM Faruk — **Ceza Usulü Hukuku**, 5.Baskı, Ankara, A.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları No:427, 1978.

ERGİNAY Akif — **Vergi Hukuku**, 15.Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1995.

ERMAN Sahir — **Vergi Suçları**, İstanbul, 1988.

EROĞLU Onur — **Kurumlar Vergisinde Vergi Planlaması**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2014.

ESENER Turan — **Hukuk Başlangıcı**, Ankara, 2000.

EYÜPGİLLER S. Saygın — **Uluslararası Zarar Verici Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri**, Yaklaşım Yayıncılık. Ankara, 2002.

GERÇEK Adnan — **Kamu Alacaklarının Tahsil Hukuku**, 5. baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2017.

GERÇEK Adnan — **Türk Vergi Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2006.

GERÇEK Adnan — "Vergilemede Mükellef Hakları ve Türkiye'deki Durumun İncelenmesi", **Vergi Sorunları**, Şubat 2006.

GERÇEK Adnan, ÇETIN GERGER Güneş, TAŞKIN Çağatan, BAKAR Feride, GÜZEL Simla — **Mükellef Hakları: Türkiye Perspektifi ve Geliştirilmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

GEREK Şehnaz & AYDIN Ali Rıza — **Anayasa Yargısı ve Vergi Hukuku**, 2. baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2010.

GIRAY Filiz — "Küreselleşme Sürecinde Vergi Rekabeti ve Boyutları" **Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi**, Mayıs 2005.

GÖKBEL Doğan — **Mükellef Hakları** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniv. SBE, Eskişehir, 2000.

GÖKER Cenker — **Yönlendirici Vergilendirme**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.

GÖZLER Kemal — **Türk Anayasa Hukuku**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2000.

GÖZLER Kemal **Hukuka Giriş**, 12. baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2015.

GÖZLER Kemal **İdare Hukuku Dersleri**, 17. b., Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2015.

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref **Yönetim Hukuku**, 33. baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref **Yönetsel Yargı**, 34.baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref & TAN Turgut **İdare Hukuku, İdari Yargılama Hukuku,** C. 2, 7. baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

GÜNDEL Ahmet **Vergi Suçları ve Cezaları**, Ankara, 1990.

GÜNDEL Ahmet "Vergi Suçlarından Gerçek Kişilerin ve Şirket Temsilcilerinin Cezai Sorumluluğu", **Yaklaşım**, Sayı 122, Şubat 2003.

GÜNEŞ Gülsen **Verginin Yasallığı İlkesi**, 3. baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

KANETI Selim **Vergi Hukuku**, 2.baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989.

KANGAL Zeynel **Kabahatler Hukuku**, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

KAPLAN Recep "Doku ve Organların Para Karşılığında Verilmesinin Vergisel Boyutunun Değerlendirilmesi", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 373, Eylül 2012, ss. 143-152.

KAPLAN Recep "Vergi Davalarında Hakimin Karar Verme Yetkisinin Sınırları", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 375, Kasım 2012, ss. 91-104.

KAPLAN Recep "Takas Müessesesi ve Vergi Hukukundaki Yeri", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 368, Nisan 2012, ss. 191-201.

KAPLAN Gürsel **İdari Yargılama Hukuku**,4. B., Ekin Kitabevi, Bursa, 2019.

KARAKOÇ Yusuf **Genel Vergi Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

KARAKOÇ Yusuf **Kamu İcra Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

KARAKOÇ Yusuf **Türk Vergi Ceza Hukukunda Pişmanlık ve Islah**, 2. baskı, DEÜ Yayını. İzmir, 1997.

KARAKOÇ Yusuf **Vergi Ceza Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

KARAKOÇ Yusuf **Vergi Yargılaması Hukuku**, 4. baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

KARAKOÇ Yusuf **Vergi Hukuku Uygulamaları**, 2. baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

KARAVELIOĞLU Celal **İdari Yargılama Usulü Kanunu Şerhi**, 4. Baskı, Trabzon. 1999.

KILIÇASLAN Harun **Avrupa Birliği'nde Vergi Rekabeti ve Türkiye**, İstanbul, 2005.

KIRBAŞ Sadık **Vergi Hukuku**, 20. baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2015.

KIZILOT Şükrü **Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması**, C1. Savaş Yayınları, Ankara, 1991.

KIZILOT Şükrü **Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması**, C2. Savaş Yayınları, Ankara, 1991.

KIZILOT Şükrü **Vergi Usul Kanunu ve Uygulaması**, C3. Savaş Yayınları, Ankara, 1991.

KIZILOT Şükrü — **Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili Danıştay Kararları ve Özelgeler**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2002.

KIZILOT Şükrü & KIZILOT Zuhal — **Vergi İhtilafları ve Çözüm Yolları,** 23. Baskı, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2014.

KIZILOT Şükrü & ŞENYÜZ Doğan & TAŞ Metin & DÖNMEZ Recai — **Vergi Hukuku,** 3. Baskı, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2008.

KOCAHANOĞLU Osman Selim — **Vergi Suçları Vergi Cezaları ve Kurtulma Yolları**, 2. Baskı, İstanbul, 1983.

KUNTER Nurullah & YENISEY Feridun — **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 12. Baskı, Beta Yayınları,ü İstanbul, 2002.

KURU Baki — **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, 5. Baskı, Cilt: 1, İstanbul, 1991.

KÜÇÜK Muzaffer — **Değerleme ve Dönem Sonu İşlemleri**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2005.

MALİYE BAKANLIĞI — **Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları**, Gelirler Genel Müdürlüğü Yay, Ankara, 1997.

MERCAN Eray & DÜNDAR Mustafa — **Temel Vergi Hukuku**, Ankara SMMM Odası, Ankara, 2007.

METİN Yüksel — **Ölçülülük İlkesi**, Seçkin Yay, Ankara-2002.

MUTLUER M. Kamil — **Vergi Ceza Hukuku**, Eskişehir ITIA Yay. No:214, Eskişehir, 1979.

MUTLUER M. Kamil — **Vergi Genel Hukuku**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay. No: 121, İstanbul, 2006.

MUTER B. Naci — **Vergileme ve Dış Ticaret**, Manisa, 1989.

ODYAKMAZ Zehra — **Türk İdari Yargılama Usulünde Kararlara Karşı Başvurma Yolları**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1993.

OKTAR Ateş — **Vergi Hukuku**, 4. Baskı, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2009.

ONAR Sıddık Sami — **İdare Hukukunun Umumi Esasları**, C. III, 3. Baskı, İstanbul: İsmail Akgün Yayınları, 1966.

ÖNCEL Mualla & ÇAĞAN Nami & KUMRULU Ahmet — **Vergi Hukuku**, 24. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 2015.

ÖNER Cihat — **Uluslararası Alanda Vergi İdareleri Arası Bilgi Değişimi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.

ÖNGEN Safiye — **Vergi Muhasebesi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2000.

ÖZ Semih — **Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2005.

ÖZBALCI Yılmaz — **Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları**, Ankara: Oluş Yayıncılık Ltd. Şti., 2008.

ÖZBALCI Yılmaz — **Vergi Usul Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, Ankara, 2005.

ÖZTÜRK İlhami, — **Vergi Hukuku Kapsamında Anonim Şirketlerin Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyelerinin Kanuni Temsilci Sıfatıyla Sorumluluğu**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Ocak-2016, Sayı, 24, Yıl 7.

ÖZYER Mehmet Ali — **Vergi Usul Kanunu Uygulaması**, 4. baskı, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 2008.

PARLAR Ali & DEMIREL Güleç — **Adli ve İdari Vergi Suçları**, Ankara, 2002.

PEHLIVAN Osman — **Vergi Hukuku**, Trabzon, 2015.

POLATKAN Vahit — "Vergi Yargısı", **Mevzuat Dergisi,** Sayı:8, Temmuz 1990.

SABAN Nihal — **Vergi Hukuku**, 8. baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2016.

SARILI M .Ali — **Türk Vergi Hukukunda Sorumluluk**, Kazancı Hukuk Yayınevi, İstanbul, 2004.

SAYGILIOĞLU Nevzat — **Vergi Hukukunda Yorum**, Maliye Bakanlığı APK. Yayını, Ankara, 1987.

SEMERCIĞIL Murat — **Türk Vergi Anlaşmaları Yorum ve Açıklamaları**, TÜRMOB yay. No:10, Ankara, 1994.

SEVIĞ Veysi — "Vergi Hukukunda Suç ve Suçlu Arasındaki İlliyet Bağı", **Yaklaşım**, Sayı 117, Eylül 2002.

SEVILENGÜL Orhan — **Vergi Muhasebesi**, Ankara, 1991.

SONSUZOĞLU Elif — **Türk Vergi Hukukunda Fer'i Borç ve Alacak Olarak Faiz**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

SOYDAN Billur Yaltı — **Uluslararası Vergi Anlaşmaları**, Beta Yay., İstanbul, 1995.

SOYDAN Billur Yaltı — "Uluslararası Mali İlişkiler", Anadolu Üniversitesi Yay. No:1639, (6., 7., ve 8. üniteler), Eskişehir, 2005.

SÖNMEZ Erdal & AYAZ Garip — **Vergi Yargısı**, Oluş Yayıncılık, Ankara, 1999.

ŞAMLIOĞLU Servet & ÖZBALCI Yılmaz — **Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları**, Feryal Matbaacılık, Ankara, 1984.

ŞEKER H. Nezih — **Hukuksal Yönüyle Vergi İncelemesi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.

ŞENYÜZ Doğan — **Vergi Ceza Hukuku**, 10. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2017.

ŞENYÜZ Doğan — **Vergi Hukukunda Tebligat**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 1997.

ŞENYÜZ Doğan — **Vergi Hukuku Açısından Özel Hukuk Sözleşmeleri**, Yaklaşım Yay. Ankara, 2002.

ŞENYÜZ Doğan & GERÇEK Adnan & YÜCE Mehmet — **Türk Vergi Sistemi**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2008.

TAŞ Metin **Vergi Uyuşmazlıklarının İdari ve Yargısal Çözüm Yolları,** Ekin Kitabevi, Bursa, 1997.

TAŞ Metin **Vergi Yargısı**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2006.

TOPUZ İbrahim & ÖZKAYA Kadir **Açıklamalı-İçtihatlı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Mahalli İdareler Derneği Yayını, Ankara, 2002.

TOROSLU Nevzat **Ceza Hukuku**, 5.Baskı, Ankara, 2001.

TOSUNER Mehmet & ÖZCAN Ülkü **Türk Vergi Yargısı Sistemi ve Vergi Uyuşmazlıklarının Çözümü**, İzmir, 1989.

ÖZTÜRK Ilhami **Vergi Benzeri Yükümlülükler,** Yetkin Yay. Ankara-2016.

TOSUNER Mehmet & ARIKAN Zeynep **Vergi Usul Hukuku**, 7. Baskı, İlkem Ofset, İzmir, 2005.

TUNCER Selahattin **Çifte Vergilendirme ve Milletlerarası Vergi Anlaşmaları (Çifte Vergilendirme)**, Ankara, 1974.

TUNCER Selahattin **Vergi Hukuku ve Uygulaması**, Cilt I, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2003.

TUNCER Selahattin **Vergi Hukuku ve Uygulaması**, Cilt II, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2006.

TUNCER Selahattin "Teoride ve Uygulamada Kamu Alacağı", **Vergi Hukuku ve Uygulaması**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2003.

TOBB **Vergilemede Global Eğilimler AB ve Türk Vergi Sistemi** (Özel İhtisas Komisyonu Raporu), Ankara, 2001.

UFUK Mehmet Tahir "Vergi Kanunlarının Zamanaşımına İlişkin Hükümleri", **Vergisi ve Muhasebeciyle Diyalog**, Sayı 160, Ağustos 2001.

ULUATAM Özhan & METHİBAY Yaşar **Vergi Hukuku**, 3. baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2001.

ÖNCEL Mualla "Türk Vergi Hukukunda Takas", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1-4, S. 35, 1978, ss. 9-16.

ÜREL Gürol **Güncel Vergi Usul Kanunu Uygulaması**, Yaklaşım Yayınları, Ankara, 2003.

ÜSTÜN Ümit Süleyman **Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı**, Legal Yayıncılık, İstanbul, Nisan 2013.

ÜSTÜN Ümit Süleyman **Türk Vergi Hukukunda İdarenin Takdir Yetkisi**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007.

ÜSTÜN Ümit Süleyman "Vergi Hukuku İle İlgili Anayasal İlkeler", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 1-2, Yıl 2003, s. 253-273.

TOKATLIOĞU Mircan **Avrupa Birliği'nde Maliye Politikası ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme,** Alfa Yay., İstanbul, 2004.

YALTI Billur **Vergi Yükümlüsünün Hakları**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006.

YALTI Billur & ÖZGENÇ Selçuk **Vergi Hukuku Pratik Çalışma El Kitabı**, 2. baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2007.

YAVAŞLAR Funda Başaran, GÜNEŞ Tuğçe KARAÇOBAN, KAPUCU Gizem, KOCATEPE Metin — **Vergi Hukuku ve Uygulama,** Adalet Yayınevi, İstanbul, 2018.

YILDIRIM M. Kamil — "İcra Hukukunun Anayasa ile İlişkisi ve Ölçülülük İlkesi", **Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Ocak – Mart 1989.

YILDIRIM Turan — **İdari Yargı**, Beta Basım Yayın, İstanbul, 2008.

YILMAZ Ejder — **Hukuk Sözlüğü,** Beşinci Baskı, Yetkin Yaygınları, Ankara, 1996.

YILMAZ Sibel — "Anayasal Vergilendirme İlkeleri Çerçevesinde Vergi Affı", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Ankara 2017, C.66, S.1.

YÜCE Mehmet — **Vergi Yargılama Hukuku**, 4. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2015.

YÜCE Mehmet — **Vergi Dava Rehberi**, 4. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2017.

WILSON J.D. — "Theories of Tax Competition", **National Tax Journal**, Vol. 52, No: 2, (June, 1999).

HAYVAN COĞRAFYASI

Muhlis ÖZKAN

4. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-70-8

Sayfa Düzeni: Aslı AYRANCI
Kapak Tasarımı: Murat ÇIRPAN

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

1. Baskı: Atatürk Üniversitesi,Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum, 1988.
2.Baskı: Atatürk Üniversitesi,Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, Erzurum, 1993.
3.Baskı: Alfa Aktüel, Bursa, 2006.
4.Baskı: 2022

Baskı Tarihi: Ocak 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

HAYVAN COĞRAFYASININ SINIFLANDIRILMASI **6**
1. EKOLOJİK HAYVAN COĞRAFYASI **11**
1.1. CANSIZ ETMENLER 12
1.1.1. SICAKLIK 13
1.1.2. NEM 18
1.1.3. IŞIK 20
1.1.4. RÜZGÂRLA TAŞINMA 23
1.1.5. SU AKIMIYLA TAŞINMA 24
1.1.6. OKSİJEN 25
1.1.7. DİĞER ETMENLER 26
1.1.8. EKOLOJİK HOŞGÖRÜ VE BUNLARA AİT BAZI KAVRAMLAR 29
1.1.9. BİYOTOP 31
1.2. CANLI ETMENLER 32
1.2.1. BESİN 33
1.2.2. DÜŞMANLAR 35
1.2.3. REKABET 37
1.2.4. TÜR TOPLULUKLARI 39
1.3. EKOSİSTEM 40
1.4. YAŞAM KUŞAKLARI VE HAYVANLAR 42
1.4.1. TUNDRA 43
1.4.2. TAİGA 48
1.4.3. SİLVEA (YAPRAĞINI DÖKEN ORMANLAR) 48
1.4.4. HYLEA (TROPİKAL YAĞMUR ORMANLARI) 49
1.4.5. SKLEREA (SKLEROFİL ORMANLAR) 51
1.4.6. BOZKIRLAR 51
1.4.7. ÇÖLLER 53
1.4.8. KIYI BÖLGELERİ 54
1.4.8.1. Mangrovlar 54
1.4.9. DENİZLER 55
1.4.10. İÇ SULAR 60
1.4.10.1. Yeraltı suları 61
1.4.10.2. Mağaralar 62
1.4.10.3. Akarsular 64
1.4.10.4. Göller 66
1.4.10.5. Bataklıklar 68

2. TARİHİ HAYVAN COĞRAFYASI 69
2.1. FAUNİSTİK VE JEOLOJİK DURUM 70
2.2. HAYVANLARDA YAYILIŞ ŞEKİLLERİ 77
3. KARALARIN ZOOCOĞRAFİK BÖLGELERİ 83
3.1. HOLARKTİK 92
3.1.1. Yeraltı Suyu 97
3.1.2. Yaşlı Göller 98
3.1.3. Sıcak Nehir Ağızları 99
3.2. ETİYOPYA-ORİENTALİS 113
3.2.1. ETİYOPYA 114
3.2.2. MADAGASKAR 118
3.2.3. ORİENTALİS 122
3.2.4. WALLACEA 126
3.3. NEOTROPİK 129
3.4. NOTOGEA 137
3.4.1. AVUSTURALYA 139
3.4.2. YENİ GİNE (PAPUA) 145
3.4.3. YENİ ZELANDA 146
3.4.4. DOĞU PASİFİK ADALARI 148
3.5. ANTARKTİKA 150
4. GEÇİT BÖLGELERİ VE KARASAL SINIRLAR 153
5. DENİZLERİN HAYVAN COĞRAFYASI 155
5.1. KIYI BÖLGESİ 157
5.2. PELAJİK BÖLGE 160
5.3. ABİSSAL BÖLGE 162
6. HAYVAN GÖÇLERİ 167
7. HAYVAN VE İNSAN 174
7.1. AV OLARAK HAYVANLAR 174
7.2. EVCİLLEŞTİRME 177
7.3. ÜST ORGANİK ETKEN OLARAK İNSAN 179

KAYNAKLAR 187

DİZİN 191

KAYNAKLAR

Avcı, M., Yeryüzünün Zoocoğrafya Bölgeleri ve Türkiye'nin Yeri. Coğrayfya Dergisi, Istanbul, 8, 157-200, 2000.

Campbell, N. A., Reece, J. B., Biyoloji. Çev. E. Gündüz, A. Demirsoy, I. Tükkan, Palme Yayıncılık, Ankara, 1247s.+Ekler, 2006.

Cox, C., B. And Moore, P., D. Biogeography, an ecological and evolutionary approach. London, 2010.

Czihak, G., Langer, H., Ziegler, H., Biologie. Berlin, 1984.

Dahl, F., Grunlagen einer ökologischen Tiergeographie. Jena, 1923.

Darlington, P.I., Zoogeography. The geographica distribution of animals. New York, 1957.

De Beaufort, L.F., Zoogeography of the Land and inland Waters. London, 1949.

Demirsoy, A.I., Genel Zoocoğrafya ve Türkiye Zoocoğrafyası. Meteksan Yayınları, Ankara, 2002.

de Lattin, G., Grundriss der Zoogeographie. Stuttgart, 1968.

David, S., David, H., Craig, H., May, R. H., Yaşam Biyoloji Bilimi. Çeviri Editörleri: E. Gündüz, I. Türkan. Palme Yayınları, Ankara, 1266 s., S31+C6+ D38, 2014.

Futuyma, D. J., Evrim. Çeviri Editöleri: A. Kence, A. N. Bozcuk. Palme Yayıncılık, Ankara, 611 s.,2008.

Efe, R., Biyocoğrafya. Marmara Kitap Merkezi, 344 s.,Bursa, 2010.

Erkakan, F. and F. Özdemir, The first new cave fish species, *Cobitis damlae* (Teleostei: Cobitidae) from Turkey. Hacettepe J. Biol. Chem. 42(2):275-279, 2014.

Georga, W., Animal Geography. London, 1962.

Gullan, P., J., Cranston, P. S., Böcekler (Edi.: Ali Gök) . Nobel Yayınları, 563s., 2012.

Hesse, R., Tiergeographie. Jena, 1924.

Hesse, R., Die ökologischen Grundlagen der Tiere Verbreitung. Geograpf. Zchr.. 19, 1913.

Hesse, R., Ökologie der Tiere. In: Handwörterb. d. Naturwiss. 2. Aufl. 7, 1932.

Illies, J., Limnofauna Europaea. Stuttgart, 1966

Illies, J., Einführung in die Tiergeographie, Stuttgart, 1971.

Illies, J., Klausewitz, W., Unsere Umwelt als Lebensraum, Grzimeks Buch der Ökologie. Zürich, 1973.

Jeannel, R., La genese des faunes terrestres. Paris, 1942.

Lemée, G., Précis de Biogéographie. Paris, 1962.

Markus, E., Tiergeographie. In: Handbuch der Geogr. Wiss. (Allgem. Geogr.2). Potsdam, 1933.

Müler, P., Biogeographie. Verl. Eugen Ulmer Stuttgart, 1980.

Neill, W.T., The Geography of Life. New York, 1969.

Newbigin, M.I., Plant and animal geography. London, 1968.

Özel, E., Mağara Biyolojisi. Mavi Gezegen Popüler Yerbilim Dergisi. 24, 69-77, 2018.

Reinig, W.F., Die Holarktis. Jena, 1937.

Rensch, B., Die Verbreitung der Tiere im Raum. In: Handb.d. Biologie 5. Rotsdam, 1950.

Ruttner, Fr., Grundriss der Limnologie. Berlin, 1952.

Schilder, F.A., Lehrbuch der allgemeinen Zoogeographie. Jena, 1956.

Shelford, V. E., Laboratory and fidd ecology: The responses of animals as indicors of correct work in metods. Baltimore, Md.: Williams and Wilkins.1929.

Simpson, G., The geography of evolution. Philadelphia u. New York, 1965.

Storch, V., Welsch, U., Kurzes Lehrbuch der Zoologie. Springer Spektrum. 472s., 2012

Thienemann, A., Verbreitungsgeschichte der Süsswassertierwelt Europas (Die Binnengewaesser 18). Stutgart, 1950.

Tischler, W., Synökologie der Landtiere. Stuttgart, 1955.

Udvardy M., Dynamic Zoogeography. New York, 1969

Kapak Görselleri

'https://www.freepik.com/photos/bird'>Bird photo created by wirestock - www.freepik.com

'https://www.freepik.com/photos/crown'>Crown photo created by wirestock - www.freepik.com</a

YÜKSEKÖĞRETİMDE ENGELLİ ÖĞRENCİLER

(ERİŞEBİLİRLİK SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ)

Dr. Öğr. Üyesi Ebru KANYILMAZ POLAT
Doç Dr. Melike ERDOĞAN ÖZBEY
Uzm. Fulya KIROĞLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-84-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Engellilik, her insanın başına gelebilme ihtimali olan, sadece bireyin kendisini değil ailesini ve toplumu da ilgilendiren en önemli tıbbi, psiko- sosyal olgulardan biridir. "Her insan potansiyel bir engellidir" sözü aslında "bizim başımıza gelmez" gibi gelen bazı risk ve tehlikelerle ne kadar yakın yaşadığımızı gösterir niteliktedir. Yakın geçmişe kadar Türkiye'de engellilik bilinci, engellilere karşı tutumlar ve haklar konusunda ciddi sorunlar olduğu bilinmektedir. Ancak sevindirici olan gün geçtikçe "engel" olanın aslında bireylerin patolojik durumlarından daha öte toplumun yaftaları, yadırgamaları, etiketleri olduğu bilinci giderek artmaktadır. Yıllar önce yaptığımız başka bir engelli araştırmasında 42 yaşında engelli bir oğlu olan annenin "hiçbir anne çocuğunun kendisinden önce ölmesini istemez. Ama engelli anneleri "ben ölürsem çocuğum ne olur" diye çocuklarından sonra ölmeyi dilerler" demişti. Engelli anneleri huzurla gözlerini kapatabilsin diye engelli çocuklara ve gençlere eğitim yolu ile ulaşabilmek, onları topluma kazandırmak, kendilerine yetme becerisi kazandırmak hepimizin insanlık ve toplumsal vazifesidir.

Bu araştırma ile engelli gençlerin yüksek öğretimdeki erişim engellerini ortaya koymayı amaçladık. Böylece bugün yaşanan sorunların yarın gelecek öğrencilere "engel" olmasını önlemeyi hedefledik. Araştırmamıza katılan tüm arkadaşlarımıza canı gönülden teşekkür ediyoruz. Yaşama sevinçleri, azimleri ve başarıları ile bizlere de örnek ve motivasyon kaynağı oldular. Araştırmamızda ilk görüştüğümüz öğrencimiz Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi öğrencisi Samed Boztepe, araştırmanın sonunu bekleyemeden melek oldu. Nurlar içinde uyusun. Bu kitabı Samed ve Samed gibi engelleri aşmış, güler yüzle etrafa ışık saçan tüm engelli öğrencilerimize ve onları bugünlere getiren ailelerine ithaf ediyoruz.

TEŞEKKÜR

Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (ÇOMÜ BAP) tarafından SBA-2019-2956 proje numarasıyla desteklenmiştir. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne teşekkürlerimizi sunarız.

Araştırmaya katkı veren tüm öğrencilerimize ve ailelerine teşekkürü borç biliriz. Tüm çalışmalarımızda manevi desteklerini yanımızda hissettiğimiz ailelerimize sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

Dr. Öğr. Üyesi Ebru KANYILMAZ POLAT
Doç Dr. Melike ERDOĞAN ÖZBEY
Uzm. Fulya KIROĞLU

Bu kitap iki yıl süren bir projenin sonuçlarından türetilmiştir. Projenin yürütücü olarak ekip arkadaşlarım Doç. Dr. Melike Erdoğan Özbey ve Uzm. Fulya Kıroğlu'na özverili çalışmaları için çok teşekkür ederim. Bu araştırmada olduğu gibi tüm çalışmalarımda bana destek olan, onlara zaman ayıramamamı anlayışla ve sabırla karşılayan canım kızlarım Eylül ve Bilge Polat'a, sevgili eşim Burak Polat'a, annem Emine Kanyılmaz ve babam Atila Kanyılmaz'a sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Ebru KANYILMAZ POLAT

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
YÜKSEKÖĞRETİMDE ENGELLİLİK, ERİŞEBİLİRLİK VE ENGELSİZ ÜNİVERSİTELER

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 3
   1.1. ENGELLİ KAVRAMI 3
   1.2. ERİŞEBİLİRLİK KAVRAMI 9
      1.2.1. Fiziksel Erişilebilirlik 12
      1.2.2. Bilgiye Erişilebilirlik 14
2. TEORİK ÇERÇEVE 16
   2.1. TIBBİ (MEDİKAL) MODEL 16
   2.2. SOSYAL MODEL 18
3. ENGELSİZ ÜNİVERSİTE UYGULAMASI 20
4. YÜKSEKÖĞRETİMDE ENGELLİ OLMAK 24

İKİNCİ BÖLÜM
YÜKSEKÖĞRETİMDE ENGELLİ OLMAK: ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

1. ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİNİN TARİHÇESİ 29
2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 31
   2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 31
   2.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI, ÇALIŞMA GRUBU VE SORULARI 33
   2.3. VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE ANALİZİ 34
3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI 36
   3.1. BİLGİYE ERİŞİLEBİLİRLİK TEMASINA YÖNELİK BULGULAR 39
   3.2. FİZİKSEL MEKANLARA ERİŞİLEBİLİRLİK TEMASINA YÖNELİK BULGULAR 44
   3.3. SOSYO-KÜLTÜREL ERİŞİLEBİLİRLİK TEMASINA YÖNELİK BULGULAR . 52
   3.4. TUTUMLAR TEMASINA YÖNELİK BULGULAR 56

3.5. KENTE DAİR SORUNLAR TEMASINA YÖNELİK BULGULAR 65
3.6. BEKLENTİLER TEMASINA YÖNELİK BULGULAR..... 67

SONUÇ VE TARTIŞMA 71

ÖNERİLER..... 85

KAYNAKLAR 91

KAYNAKLAR

Acosta-Vargas, Acosta T., Luján-Mora S., (2018). Challenges to Assess Accessibility in Higher Education Websites: A Comparative Study of Latin America Universities. IEEE Access. 6 (0). 36500 – 36508.

Açak, M.; Narinç, Ç. (2020), Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Malatya İli Örneği, Germenica Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1 (1), Mart.

Akmeşe, P. P. (2018). Yükseköğretim Kurumlarına Devam Eden Engelli Öğrenciler İle Engelli Personelin Sorunları ve Yükseköğretim Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6 (64): 214-232.

Akyıldız, S. (2017). Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi , 17 (39) , 141-169.

Altan, Ö. Z., (2006). Sosyal Politika, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Altıparmak, S. Sarı, H. Y. (2012). Manisa ilinde engelli bireylere karşı toplumsal tutum. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 13(2), 110- 116.

Altıntaş, S., Kaplan, A., Arslantaş, S., Okur, M. (2016) İlkolul 3. Sınıflara Uygulanan Engellilik Farkındalık Etkinliklerinin Öğrenci Ürünleri Açısından Değerlendirilmesi, ELMIS Uluslararası Özel Eğitim Kongresi, Tam Metin Bildiri Kitabı, 358- 364.

Arslantaş S., Bural, B. & Kurnaz, A. (2021). İlkokul Öğrencilerine Uygulanan Özel Birey Farkındalık Etkinliklerinin Etkililiği ile İlgili Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri . Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi , 9 (11) , 28-46.

Apaydın, R. & Barış, İ. (2021). Toplumda engelli bireylere yönelik tutumun sağlık çalışanları bağlamında değerlendirilmesi. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 21 (1), 22-39.

Arıkan, Ç. (2002). Sosyal Model Çerçevesinde Özürlülüğe Yaklaşım. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 2 (1), 11-24.

Atayurt Fenge, Z.Z., Subaşıoğlu, F., (2020). Dünyada ve Türkiye'de Zihinsel ve Ruhsal Engellilik: Zaman Çizelgesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 60 (1): 355- 389.

Aytemur Sağıroğlu, N., (2017). Eğitimin Görme Engelli Kadınların Toplumsal ve Siyasal Katılımı Üzerindeki Etkisi, YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1), 169- 191.

Azarkan, E., Benzer, E. (2018), Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme ve Türkiye'de Engelli Hakları, Dicle Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, 23 (38), 3-29.

Bahadır, Ş. , Dinçer, E. , Öner, E. , Özkaya, A. & Öztek, Ö. (2016). Üniversitede Engelli Öğrenci Olmak, Ufkun Ötesi Bilim Dergisi , 16 (1), 27-55 .

Baykan, Z., Naçar, M., Şenol, V. & Çetinkaya, F. (2018). Erciyes Üniversitesi Akademik Personelinde Engellilik Farkındalığı, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 11 (1) , 50-61.

Burcu, E. (2002). Üniversitede Okuyan Özürlü Öğrencilerin Sorunları: Hacettepe- Beytepe Kampüsü Öğrencileri Örneği, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 19 (1) , 83- 103.

Burcu, E. (2015). Türkiye'de Yeni Bir Alan: "Engellilik Sosyolojisi" ve Gelişimi. Journal of Sociological Studies / Sosyoloji, 52, 319–341.

Bulgan, G., Göktaş, P., (2016). X, Y ve Z Kuşağı Engellilerin Turizme Erişebilirliğinin Karşılaştırılması. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 5 (1) , 24-49.

Borozancı, İ., Sezer, S., Türe, D., Panış, B. İ., Arıcı, A. & Bolat, G. B. (2021). "Pandemi Sürecinde Fiziksel Engelli Bireylerin Sorun ve Beklentileri Üzerine Nitel Bir İnceleme", Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 21 (2), 269-289.

Cengizhan S., Doğan B., Ural E., Akar A., & Cin FM., (2019). Yükseköğretimdeki Engelsiz Öğrencilerin Fiziksel Engelli Öğrencilere İlişkin Bakış Açıları: Marmara Üniversitesi Örneği, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/ Journal of Higher Education and Science, 9 (3), 573-580.

Clayton A. Copeland (2011) Library and Information Center Accessibility: The Differently-able Patron's Perspective, Technical Services Quarterly, 28: 2, 223-224.

Copeland, C. A., (2011) Library and Information Center Accessibility: The Differently-able Patron's Perspective, Technical Services Quarterly, 28:2, 223-24.

Çaha, H., (2016) "Engellilerin Toplumsal Hayata Katılmasına Yönelik Politikalar: Türkiye, ABD ve Japonya Örnekleri", İnsan ve Toplum Dergisi, 5 (10), 123-150.

Çakırer Çalbayram, N., Aker, N., Akkuş, B., Durmuş, F.K., Tutar, S.,(2018). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Turumları, Ankara SAğlık Bilimleri DErgisi 7 (1), 30-40.

Çetin, B. I. (2017). Sanayi Devrimi'nden 21. Yüzyıla Batı Dünyasında Engellilik . SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi , 7 (1) , 91-122.

Devlet İstatistik Enstitüsü (2004), Türkiye Özürlüler Araştırması 2002, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, Temmuz

Dökmen, Y. & Kışlak, T. (2004). Engelli Olan ve Olmayan Üniversite Öğrencilerinin Demografik ve Psikolojik Özellikleri Ile Sorunlarinin Karşılaştırılması, Kriz Dergisi, 12 (2), 33- 47.

Dönmez Kara, C. Ö. (2021). Türkiye'de Mekânsal Erişilebilirliği Sınırlayan Altyapı Eksikliklerinin Engelli İstihdamına Etkisi, SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi , 11/ 1, 117-140.

DSÖ (2011), Dünya Engellilik Raporu 2011.

Erdoğan, M. (2016). Engellilerin Kentlileşmesi: Çanakkale Örneği, Kentlilik Bilinci ve Kültürü Sempozyumu, Bursa Kent Konseyi, Bildirileri içinde (215-227), Bursa.

Erdoğan, Ö., (2019). Erişilebilir Üniversiteler Kapsamında Engelli Öğrenci Birimlerinin Engelli Öğrenciler Açısından Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Aydın.

Ergenoğlu Sungur, A. ve Yıldız, S. (2013). Fiziksel Erişilebilirlik. Elzi M., Nesrin B. ve Neyyir B. (Ed.), Engelsiz Türkiye için: Yolun Neresindeyiz? Mevcut Durum ve Öneriler içinde (s. 123-171), İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.

Emini, F. T. ve Ayaz, Ç. E. (2019). Engelli Bireylere Yönelik Kurumsal Farkındalık: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Örneği, Journal of Awareness, 4 (2), 239-248.

Floyd, K. S. and Santiago, J., (2007). "The State of Website Accessibility in Higher Education", SAIS 2007 Proceedings. 20. https://aisel.aisnet.org/sais2007/20

Gençtürk, Z.; Korkut, Z. (2020), Üniversite Öğrencilerinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (19), Bahar,105-126.

Gezer Aydın, G., Topkaya, Ö., (2019). "Engellilik Değerlendirilmesi ve Mesleki Rehabilitasyon Uygulamaları: Çeşitli Ülkeler ile Türkiye Karşılaştırması", Kara Tahta/ İş Yazıları Dergisi, Ağustos, 14, 135-154.

Gokce A, Güneş G, Çelik D. S (2016). İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutum ve Davranışları. Medicine Science, 5 (2), 351- 362.

Gökçek Karaca, N., (2019). "Uluslarası İlke ve Standartlar Bağlamında Engelli Hakları", Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1), 1- 34.

Gökdağ, H. , Sarı, H. & Aslan Bağcı, Ö. (2021). Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylerin Mesleki Hayata Katılımlarına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi . Journal of Multidisciplinary Studies in Education , 5 (1) , 18-27 .

Gönül, E., (2004), "Özürlülüğe İlişkin Modeller ve Sosyal Hizmet Uygulamaları", Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 15 (2), 31- 38.

Güleç Özer, D., Özkan Özbek, M., & Şener, S. M., (2016). Mekansal Erişilebilirlik 1 Kullanıcı Hareketleri Açısından bir İnceleme. 2.Ulusal Engelleştirilenler Sempozyumu (pp.16-29). Konya, Turkey.

Gümüş, D. Ç.,2009. İngiltere, Japonya ve Türkiye'de Özürlülük ve Erişilebilirlik. Mimarlık Dergisi Sayı 347.

Gümüş, E., Köleoğlu, N., Öztürk, S. (2018). 25. Yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesine Gençlerin Bakış Açısı, Dora Yayınları, Çanakkale.

Gürek, M. (2016). Yerel Yönetimlerin Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri, ABMYO Dergisi, 42, 131-143.

Kabtyimer, M. T., (2020). "The Accessibility Of Higher Education Services: A Focus For Students With Disabilities In Arba Minch University, South Ethiopia". European Journal of Special Education Research, 6 (1). 1-19.

Kalaycı, S. (2020). Engelli Bireylerin Kamusal Hizmetlere Erişebilmesinde Belediyelerin Yeri . Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi , Erişilebilirlik Özel Sayısı Cilt 1 , 83-104 .

Kaldık, B., (2022). Üniversitedeki Z Kuşağı'nın Engelli Bireylere Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma, Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (1): 39-53.

Karakuş, Ö.,Kalaycı Kırlıoğlu, H. İ., Kırlıoğlu, M.,& Başer, D. (2017). Üniversitelerde engelli öğrencilerin eğitim alanında karşılaştıkları sorunlar: Selçuk Üniversitesi Örneği. Journal of Human Sciences, 14 (3), 2577-2589.

Kamış, Ö. & Demir, E. (2018). Görme Yetersizliği Olan Lisans Öğrencilerinin Sınıf İçi Ölçme-Değerlendirme Süreçlerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 19 (3), 423-450.

Kanyılmaz Polat, E., (2020), Engelli Bireylerin Çalışma Yaşamında Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Araştırma: Çanakkale Örneği, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:19 Sayı:39 Güz:2020/3 s.869-897

Kanyılmaz Polat, E., Bacak, B., Kıroğlu, F. (2020). Çalışma Yaşamında Görme Engelli Bireyler: Çanakkale Örneği. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 20 (49) , 917-960.

Karataş, K., "Engellilerin Toplumla Bütünleşme Sorunları, Bir Sosyal Politika Yaklaşımı". Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 2 (2), Kasım 2002a, 43–55.

Kılınç, E., Gür, K., Kaplan, E., Saka, G. Y., Oyuktaş, M. (2018) Acil Servis Hemşirelerinin ENgelli Hastalara Yönelik Tutumları, Bakım Vermede Karşılaştıkları GÜçlükler ve Profesyonel Değerleri, 2. Uluslararası Hakl Sağlığı Kongresi, 12- 17 Kasım 2018, Antalya.

Kış, A., Gürgür, H., Akçamete, G., (2012). Engelli Öğretmenlerin İş Doyumları ve Çalışma Koşulları, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (23), Haziran 2012, 272 – 294.

Koca, D., Yılmaz, M., (2017), "Engelliler için Mekan Düzenlemelerinde Kapsayıcı Tasarım" YÖK Yayını, Ankara. karahttp://www.yok.gov.tr/documents/32527494/32771061/Engelliler_Icin_Mekan_Duzenlemelerinde_Kapsayici_Tasarim_20_03_2017.pdf/

Koç, E.S., Deveci, M., (2021). Öğretim Programlarının Engellilik Açısından Uluslararası Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18 (40), Yıl: 11, 2924- 2960.

Korkut, G., Avcı, Ö., (2019). Üniversite Personelinin Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6 (3), 900-915.

Kouroupetroglou, G., Pino, A., Kacorri, H. (2011). "A Model of Accessibility Services Provision for Students with Disabilities in Higher Education". Proceedings of the International Conference Universal Learning Design. 23-33.

Kuşçu, H. (2017), "İlköğretim Türkçe Altın Sözlük, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Küçükşen K, Kaya Ş D, Uludağ A, Yüceler A, İleri Y, Tekin H H.(2017). Sağlık Çalışanlarının Engellilere Yönelik Tutumlarının Örgüt Kültürü Açısından Değerlendirilmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 42: 91-101.

Mengi, A. (2019). Engelli Öğrencilerin Üniversite Eğitimi Sürecinde Karşılaştığı Güçlükler: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16 (1) , 147-170 .

Orhan, S.; Genç, K. G. (2015). Engellilere Yönelik Ülkemizdeki Özel Eğitim Hizmet Uygulamaları ve Örnek Ülke Karşılaştırması, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (35/2), 115- 146.

Özdemir, A. (2020). "Kamu Hizmet Alanının Fiziksel Erişebilirlik Açısından Değerlendirilmesi: Pamukkale Belediyesi Örneği." Artium, 8 (2), s. 118-127.

Sağlam, M., Altındağ, Ö. (2017), Üniversite Öğrencilerinin Engelli Bireyler Hakkındaki Farkındalıkları, Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 17 (1), Aralık.

Sarı, H. (2005). Selçuk Üniversitesinde Öğrenim Gören Bedensel Engellive Görme Engellioğrencilerin Karşilaştiklari Sorunlar Ve Çözümüne Yönelik Çağdaş Öneriler . Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , (13) , 335-355.

Scherrer, V., (2001). "Neden Ulaşılabirlik Hakkında Düşünmeliyiz", Herkes İçin Ulaşılabilirlik Seminer Notları, OFD, İstanbul, Temmuz, s. 38-42.

Sevinç, İ., ve Çay M. (2017). "Fiziksel Engelli Bireylerin Üniversite Eğitimi Sırasında Karşılaştıkları Sorunlar (Akdeniz Üniversitesi Örneği)", Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 13, 2017, ss. 219-238.

Söylemez, A., (2021). Yerel Yönetimler ve Erişilebilir Kentler: Sağlıklı Kentler Birliği'ne Üye Belediyeler Örneği, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 13 (24), 78- 88.

Su, G., Burcu Sağlam, E., (2020). Köy Yaşamında Engelli Birey Olma Deneyimi: Nitel Bir Araştırma Örneği, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 37(1), 96- 115.

Şahin, H ve Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 767-77.

Şahin, H, Cengiz, İ. (2017). Üniversite Personelinin İşyerinde Engelliye Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (2) , 473-481.

Şeşen, E. & Doğan, Ş. (2019). Engelli Öğrencilerin Sınıf İçi İletişimi: Niğde Örneğinde İlköğretim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Dair Görüşleri, Aksaray İletişim Dergisi , 1 (2) , 136-155 .

Şirin, M. C. (2019). Engelli Çocukların Eğitim Hakkı: İdarenin Görevlerine Dair Hukuki Bir Değerlendirme. Çocuk ve Medeniyet, 4 (8), 131-158.

Şiriner Önver, M., (2014), Yeti Yitimli Bireyleri Sakatlayan Kentsel Mekânlar, Toplum ve Sosyal Hizmet, 25(2), ss. 37-60.

Şişman, Y. (2014). Engelliler Açısından Eşitlik, Ayrımcılık ve Eğitim Hakkı. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi (32).

Tasa ve Mamatoğlu (2018). Engelli Bireylere Yönelik Tutum Değişimi ve Duyarlılık Eğitimleri. Türkiye Klinikleri Journal of Psychol-Special Topics, 3(1), 11-21.

Tekin. H. H. (2019). "Engelli Üniversite Öğrencilerinin Eğitim Yaşamındaki Sorunları: Konya Örneği", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (2): 1531-1548.

Ünal, V. ve Yıldız, M. (2017). Üniversite Gençliğinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sivas Örneği. TheJournal of Academic Social Science Studies, 57, 341-358.

Yayan, E. H.; Düken, M. E., Dağ, Y. S., (2018). "Engellilik Modelleri Çerçevesinde Engelli Çocuğa Yaklaşım", (İçinde) Her Yönüyle Engellilik, Edt: Timur Taşhan, S., Erci, B., Anadolu Nobel Tıp Kitabevi Yayınları, Elazığ.

Yıldırım Gürkan, D.; Başar Kara, B.; Kitiş, Y. ve Dülger, H. (2020). Sağlık Alanında Önlisans Düzeyinde Eğitim Gören ve Engellilerle Çalışan Öğrencilerin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. Jass Studies the Journal of Academic Social Science Studies, Number: 80, 395-406.

Yılmaz, V.i Yentürk, N., (2017). "Türkiye'de Engellilere Yönelik Kamu Harcamalarının On Yıllık Seyri", Çalışma ve Toplum Dergisi, 52 (1), 59- 74.

WHO (a), Disability, www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_1 Erişim tarihi: 28.01.2020

WHO (b) Disabilities, www.afro.who.int/health-topics/disabilities (Erişim Tarihi: 28.01.2020).

SOSYO-EKONOMİK BOYUTLARIYLA YOKSULLUK GERÇEĞİ

Editörler
Prof. Dr. Ferit İZCİ
Dr. Öğr. Üyesi Berfin GÖKSOY SEVİNÇLİ
Dr. Öğr. Üyesi Kıvanç DEMİRCİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-85-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İçinde yaşadığımız yüzyılda yoksulluk, sadece belli başlı toplumların sorunu olmaktan çıkmış, bütün dünyayı ilgilendiren küresel bir problem haline gelmiştir. Son derece karmaşık bileşenlerin sonucu olan yoksulluk sorunu; kent düzeni, sosyo-ekonomik yapı, kırsal kalkınma, güvenlik, katılım, eğitim, barınma gibi pek çok alanı ciddi biçimde etkilemektedir. Bu derece geniş alanları etkileyen yoksulluğun sonucunda da göç, işsizlik, çarpık kentleşme, düşük kaliteli eğitim, çocuk işçiliği, yetersiz beslenme, psikolojik sorunlar gibi çaresizlikler günden güne artış göstermektedir. Bu yüzden, yoksulluğun neden olduğu etki ve sonuçlar, ulus-üstü kuruluşların, devletlerin ve yerel yönetimlerin büyük bir sorumluluk alarak, bu insanlık sorununun çözümü noktasında daha etkin davranmalarını zorunlu kılmaktadır.

Söz konusu sorumlulukların daha etkin biçimde yerine getirilmesinde, yoksulluk sorununun sebep ve sonuçlarının akademik bir bakış açısıyla rasyonel bir biçimde tespit edilmesi ve sorunun çözümü noktasında bilimsel metot ve öneriler geliştirilmesi oldukça büyük önem arz etmektedir. İfade edilen bağlamda derlenen bu kitap, yoksulluk sorununun dünya ve Türkiye üzerindeki nedenleri, sonuçları, mücadele ve çözüm önerileri konusunu bütüncül bir bakış açısıyla ele almaktadır. Asıl amaç; karmaşık olan yoksulluk sorununu anlama, mücadele politikalarını ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır.

Belirlenen amaç doğrultusunda kitaba değişik üniversite ve kurumlarda yer alan yirmi üç yazar katkı sağlamıştır. Kitap beş ayrı kısma, bu kısımlar ise çeşitli bölümlere ayrılmıştır. İlk kısımda yoksulluğa dair kavramsal analiz yer almaktadır. Bu kısımda yoksulluk olgusunun teorik çerçevesi, ideolojik ve teknik boyutlarıyla yoksulluk olgusu ve son olarak yoksulluk ve ekonomik büyüme ilişkisi Brics- T Ülkeleri üzerinden ampirik olarak incelenmiştir. İkinci kısım, yoksulluk ve sosyal politikayı içermektedir. Burada yoksullukla ilgili Türkiye'deki sosyal politika uygulamaları, yoksullukla mücadeleye yönelik sosyal hizmet uygulamaları, yönetişimin yoksulluğu önlemedeki rolü, dinin yoksulluğu önlemedeki rolü ve sürdürülebilir kalkınma konuları yer almaktadır. Yoksulluk ve dezavantajlı grupları içeren üçüncü kısımda; yoksulluk kadın, çocuk, yaşlı, engelli, azınlıklar ve göçmenler üzerinden ele alınmıştır. Ek olarak bu kısımda, gelir eşitsizliği, yoksulluk ve ekonomik büyüme ilişkisi gelişmekte olan ülkeler üzerinden incelenmiştir. Dördüncü kısımda yoksulluk ve hukuk ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu kısımda, Yargıtay kararları üzerinden Türk hukuk sisteminde yoksulluk nafakası uygulamaları ile insan hakları bağlamında yoksulluğun değerlendirilmesi bölümleri bulunmaktadır. Son olarak yoksullukla mücadele adlı beşinci kısımda ise,

yoksullukla mücadelede Avrupa ve Türkiye'deki tarihsel seyir, yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin rolü ve yeni idari yapılara dair bölümler yer almaktadır.

Yoksulluğu geniş bir yelpazede ele alan bu kitapta yoksulluğu; kavram, sosyal politika, dezavantajlı gruplar, hukuk ve mücadele boyutları üzerinden değerlendiren kendi alanında uzman yazarlarımıza teşekkür ederiz. Büyük bir emeğin çıktısı olan kitabın, literatüre katkı sağlayarak, akademisyenlere, lisans ve lisansüstü düzeydeki öğrencilere ve ayrıca yoksullukla mücadelede rol üstlenen tüm kurum, kuruluşlara ve aktörlere yol göstermesi temennisiyle.

Editörler

Ferit İZCİ

Berfin GÖKSOY SEVİNÇLİ

Kıvanç DEMİRCİ

Aralık 2022

İÇİNDEKİLER

1. KISIM
KAVRAMSAL ANALİZ

1. BÖLÜM
YOKSULLUK OLGUSUNUN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ 2
Prof. Dr. Ferit İZCİ
Doç. Dr. Demet DÖNMEZ

2. BÖLÜM
İDEOLOJİK VE TEKNİK BOYUTLARIYLA YOKSULLUK OLGUSU 17
Prof. Dr. Abdullah YILMAZ
Dr. Yaşar AKSANYAR
Dr. Öğr. Üyesi Burcu AKDENİZ

3. BÖLÜM
YOKSULLUKLA İLGİLİ ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ 42
Öğr. Gör. Fatma NALBANT
Dr. Öğr. Üyesi Berfin GÖKSOY SEVİNÇLİ

4. BÖLÜM
YOKSULLUK VE EKONOMİK BÜYÜME: BRICS-T ÜLKELERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR İNCELEME 60
Dr. Öğr. Üyesi Seyhun TUTGUN

2. KISIM
YOKSULLUK VE SOSYAL POLİTİKA

1. BÖLÜM
YOKSULLUKLA İLGİLİ TÜRKİYE'DEKİ SOSYAL POLİTİKA UYGULAMALARI 80
Doç. Dr. Yıldız ATMACA
Dr. Öğr. Üyesi Erden KİŞİ

2. BÖLÜM
YOKSULLUK VE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI 99
Dr. Öğr. Üyesi Sami KALAYCI

3. BÖLÜM
YÖNETİŞİM BOYUTUYLA YOKSULLUĞUN ÖNLENMESİ.....116
Doç. Dr. Berat AKINCI

4. BÖLÜM
YOKSULLUĞUN ÖNLENMESİNDE DİNİN ROLÜ.....138
Dr. Öğr. Üyesi Ragıp ERGÜN

5. BÖLÜM
YOKSULLUK VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA 152
Doktorant Cüneyt TELSAÇ

3. KISIM
YOKSULLUK VE DEZAVANTAJLI GRUPLAR

1. BÖLÜM
YOKSULLUĞUN DEZAVANTAJLI GRUPLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 190
Dr. Özge DEMİREL

2. BÖLÜM
GÖRÜNMEYEN EMEKLERİYLE YOKSULLUK İÇİNDEKİ ÇOCUKLAR.....212
Arş Gör. Dr. Tuğba CANBULUT

3. BÖLÜM
GÖÇMENLER VE AZINLIKLARIN DURUMU (CUMHURİYET DÖNEMİ TERSİNE GÖÇTE YOKSULLUĞUN ETKİSİ) 233
Dr. Öğr. Üyesi Eray GÖÇ

4. BÖLÜM
GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YOKSULLUK VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER ÜZERİNE BİR İNCELEME.....250
Arş. Gör. Dr. Yunus SAVAŞ

4. KISIM
YOKSULLUK VE HUKUK

1. BÖLÜM
YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE YOKSULLUK NAFAKASI UYGULAMASI.....272
Arş. Gör. Çağrı SEVİNÇLİ

2. BÖLÜM
İNSAN HAKLARI BAĞLAMINDA YOKSULLUK 290
Dr. Abdullah DEMİREL

5. KISIM
YOKSULLUKLA MÜCADELE

1. BÖLÜM
YOKSULLUKLA MÜCADELEDE AVRUPA'DAKİ TARİHSEL SEYİR 310
Dr. Öğr. Üyesi İlke Bezen TOZKOPARAN
Doç. Dr. Ahsen SAÇLI

2. BÖLÜM
YOKSULLUKLA MÜCADELEDE TÜRKİYE'DE TARİHSEL SEYİR 321
Doç. Dr. Vasfiye ÇELİK

3. BÖLÜM
YOKSULLUKLA MÜCADELEDE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ.....349
Arş. Gör. Dr. İlker ŞAHİNOĞLU

4. BÖLÜM
YOKSULLUKLA MÜCADELEDE YENİ İDARİ YAPILAR.....366
Öğr. Gör. Zeynep DUYAR

KAYNAKÇA

Adaman, F., ve Keyder, Ç. (2006), *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*. ec.europa https://spf.boun.edu.tr/sites/spf.boun.edu.tr/files/1439211320_study_turkey_tr.pdf.

Aksan, G. (2012), Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 9-19.

Alcock, P. (1997), *Understanding Poverty*, 2. Edition, London: Macmillan Press.

Beyazıt, E. (2020), Sosyal Politika, Yoksulluk ve Kent Yoksulluğu, *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(30), 2966-2993.

Bilen, M., ve Şan, M. K. (2006), Yoksulluk Kültürü ve Türkiye'de Yoksulluk Sorunu, *Sivil Toplum Dergisi*, 4 (13), 167-178.

Can, Y. (2017), Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1111-1126.

Çakır, Ö. (2002), Sosyal Dışlanma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 83-104.

Çeken, H., Ökten,Ş., ve Ateşoğlu, L. (2008), Eşitsizliği Derinleştiren Bir Süreç Olarak Küreselleşme ve Yoksulluk, *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(2), 79-95.

Çelikel Danışoğlu, A. (2004), Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkileri, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi,* 215-239.

Doğan, E. M., ve Tatlı, H. (2014), İnsani Gelişme ve İnsani Yoksulluk Bağlamında Türkiye'nin Dünyadaki Yeri, 28(1), 99-124.

Drewnowski, J. (1997), Poverty: It's Meaning and Measurement, *Development and Change*, 8(2), 183-208.

Erdem, T. (2003), Yoksulluk Kimin Sorunudur, *Ekonomik Yaklaşım*, 14(49), 130-149.

Erdoğan, G. (2002), Türkiye'de ve Dünyada Yoksulluk Ölçümleri Üzerine Değerlendirmeler, C.C. AKTAN (Ed.) içinde, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri 4*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını.

Es, M., Başkurt, M., ve Zengin, E. (2013), Kentsel Yoksulluğun Önlenmesinde Sosyal Belediyecilik Uygulamaları, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 21-39.

Gürses, D. (2007), Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(17), 59-74.

Hekimler, O. (2012), Yoksulluk Mu Yoksunluk Mu? Sosyal Dışlanma Üzerine Bir Değerlendirme, *Tekirdağ S.M.M.M Odası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 1.

Karakaş, M. (2010), Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, *Sosyal Bilimler Dergisi*, XII(2).

Lipton, M. (1997), Defining and Measuring Poverty: Conceptual Issues*, Human Development Papers,* New York: UNDP.

Marshall, G. (1999), *Sosyoloji Sözlüğü*, (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.

Memiş, H. (2014), Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5(1), 144-161.

Moisio, P. (2004), *Poverty Dynamics According to Direct,Indirect and Subjective Measures*, STAKES Research Paper.

Mood, C. and Jonsson, J. O. (2015), *The Social Consequences of Poverty: An Empirical Test on Longitudinal Data***,** Published online 2015 May 17. doi: 10.1007/s11205-015-0983-9. 633-652.

Önder, H., Şenses, F. (2006), Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluk Düşüncesi, *İktisat, Siyaset ve Devlet Üzerine Yazılar*, 199-221.

Özbudun, S. (2002), Küresel Bir "Yoksulluk Kültürü" mü?, Y.ÖZDEK (Ed.) içinde, *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları* (s.53-69), Ankara: TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi.

Özdoğan, F. (2010), Yoksulluk Kültürü Yaklaşımı Üzerine Bir Değerlendirme, *Yardım ve Dayanışma*, 97-113.

Öztürk, M., ve Çetin, B. I. (2009), Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar, *Journal of Yasar University*, 3(11), 2661-2698.

Sallan Gül, S. (2002), Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelenin Sosyolojik Boyutları: Göreliden Mutlak Yoksulluğa, Y.ÖZDEK (Ed.) içinde, *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları* (s.107-118), Ankara: TODAİE İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi.

Şenkal, A. (2005), *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, İstanbul: Alfa Yayınları.

Taş, H. Y., ve Özcan, S. (2012), Türkiye'de ve Dünya'da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma, *International Conference on Eurasian Economies*, 423, p.430.

Uygur, S., ve Yıldırım, F. (2011), Cinsiyete Bağlı İnsani Gelişme Endeks Yaklaşımları: Türkiye Örneği, *TİSK Akademi*, 6(11), 30-58.

Wagle, U. (2002), Rethinking Poverty Definition and Measurement,, *International Social Science Journal*, 54(171), 155-165.

Yıldırım, A. (2019), Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele, *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 15-33.

https://hdr.undp.org/content/human-development

KAYNAKÇA

Abele, R. P. (2011), *Chomsky, Noam*, Ensyclopedia of Social Justice, Springer Publishing, ss.125-126.

Açıkgöz, R. ve Yusufoğlu, Ö. Ş. (2012), Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, ss.78-79.

Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006), Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma,

//efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf , s.9-14. (06.05.2022).

Agenda For Social Justice Solutions, (2012), https://www.researchgate.net/publication/306959715_AGENDA_FOR_SOCIAL_JUSTICE_SOLUTIONS_2012. (05.05.2022).

Akalın, K. H. (2012), Orta Çağ İktisat Zihniyetinde Özel Mülkiyet, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Sayı:6, ss.60-61.

Akduran, Ö. (2010), Hayırseverlik Çağı'nda Refah Devleti Kuramlarına Bakış, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt:8, Sayı:32, ss.32-44.

Aktan, C. C. ve Özkıvrak, Ö. (2003), Sosyal Refah Devleti, http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/anasayfa-refah.htm. (06.05.2022).

Alpaydın, Y. (2008), Türkiye'de Yoksulluk ve Eğitim İlişkileri, *İLEM Yıllık*, Yıl:3, Sayı:3, s.63.

Altay, A. (2005), "Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme", Sosyo-Ekonomi Dergisi, Sayı:2, ss.155-178.

Altınay, R. (2006), Erken İslam Toplumunda Zenginler ve Fakirler, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt:6, Sayı:3, s.214.

Altınışık, İ. ve Peker, H. S. (2008), Eğitim ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği, *Karamanoğlu* Mehmetbey *Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:15, ss.106-108.

Asıan Development Bank (2000). Finance for the Poor: Microfinance Development Strategy, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/32094/financepolicy.pdf, (01.08.2022).

Barışık, S. ve Kasap, A. (2012), "Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Kamu Harcamalarının Rolü", Journal of World of Turks, Cilt:4, Sayı:3, ss.27-52.

Bauman, Z. (2005), *Bireyselleşmiş Toplum*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s.60.

Beriş, H. E. (2008), Egemenlik Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt:63, Sayı:1, ss.71-75.

Biber, A. E. (2008), Değişen Devlet Anlayışı, Müdahalecilik ve Piyasa Ekonomisi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal* Bilimler *Enstitüsü Dergisi*, Cilt:1, Sayı:16, s.67.

Black, S. E., Devereux, P.J., Salvanes, K. J. (2003), *Why The Apple Doesn't Fall Far: Understanding Intergenerational Transmission of Human Capital*, National Bureau of Economic Research, Sayı: WP10066, ss. 440-448.

Bowles, S. (2006), *Institutional Poverty Traps*, Poverty Traps, Samuel BOWLES, Steven N. DURLAUF ve Karla HOFF, (Ed.), Russell Sage Foundation, s.118.

Brenneman, A. ve Kerf, M. (2002), *Infrastructure & Poverty Linkages; A Literatüre Review*, The World Bank, Washington, ss.1-11, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_policy/---invest/documents/publication/wcms_asist_8281.pdf . (06.05.2022).

Buğra, A. (2008), *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika*, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, İletişim Yayıncılık, İstanbul.

Bulut, N. (2003), Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu mu?, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* Cilt:52, Sayı:2, ss.174-181.

Çeken, H., Ökten, Ş., Ateşoğlu, L. (2008), Eşitsizliği Derinleştiren Bir Süreç Olarak Küreselleşme ve Yoksulluk, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:9, Sayı:2, ss.79-95.

Çekmegil, M. S. (1966), *İslamda İktisat*, (Akt.) ONGAN, N. T. (2008), İslam Ekonomisinde Bölüşüm, Çalışma ve Toplum Dergisi, Cilt:4, Sayı:19, s.215.

Davutoğlu, A. (2011), Sosyal Politika ve Alternatif Toplum Modeli Arayışları: Temel Gelir Önerisinin Ütopya Kavramı Çerçevesinde Okunması, *3.Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Can Matbaacılık, 25-26 Ekim 2011, Kocaeli, s.207.

Dunn, A. (2022), Equality Street: Ideology and attitudes towards the purely relative definition of poverty, *Economic Affairs,* 2022;42:13–29.

Durdu, Z. (2009), Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti, *Muğla Üniversitesi Sosyal* Bilimler *Enstitüsü Dergisi*, Sayı:22, ss.39-49.

Eastery, W. (2001), *The Effect of IMF and World Bank Programmes on Poverty*, UNU/WIDER, Discussion Paper, Sayı:2001/102, ss.1-18.

Ensari, S. (2010), TÜİK'in Yoksulluk Analizleri Üzerine, *Maliye Finans Yazıları Dergisi*, Sayı:87, ss.9-15.

Ergun, C. (2005), *Yoksulluk ve Enformel Sektör; Çöp Toplayıcıları Örneği (Isparta-İzmir Karşılaştırması)*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, s.19.

Esping-Andersen, G. (1999), *Social Foundations of Postindustrial Economies*, Oxford University Press, Oxford, s.36.

Fraser, N. (1998), Social Justice In The Age Of Identity Politics: Redistribution, Recognition, Participation, Discussion Paper*, Leibniz Information Centre for Economics*, Sayı: FS 1, ss.2-9.

Genç, M. (1997), *İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri ve Ulusal ve Uluslararası Temel Mevzuatlar*, Uludağ Üniversitesi Yayını, Bursa, s.2.

Genç, Y. ve Dalkılıç, P. (2013), Yaşlıların Sosyal Dışlanma Sendromu ve Toplumsal Beklentileri, *International Journal of Social Science*, Cilt:6, Sayı:4, s.467.

Göktürk, İ. ve Günalan, M. (2006), Modern ve Geleneksel Değerler Arasında Yabancılaşan İnsan, *Karaman İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:11, s.128.

Gül, S. S. (2000), Yeni Sağ Sosyal Güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt:40, Sayı:3-4, s.53.

Gül, S. S. (2004), *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa*, Etik Yayınları, İstanbul, s.144.

Himmelfarb, G. (1984), *The Idea of Poverty: England in The Early Industrial Age*, (Akt.), GÜNGÖR, F. ve ÖZUĞURLU, M. (1997), *İngiliz Yoksul Yasaları: Paternalizm, Piyasa ya da Sosyal Devlet*, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi Tartışma Metinleri, Sayı:3, s.2.

İnsan Hakları *ve Küresel Sosyal Adalet, (2003),* Uluslararası İnsan Hakları Konseyi Çalışma Raporu, İsviçre, ss.9-33.

Kandır, E. D. (2013), *Gelişmekte Olan Ülkelerde Demografik Geçiş ve Yoksulluk İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, ss.44-45.

Kazgan, G. (2015), *Küreselleşme ve Ulus Devlet: Yeni Ekonomik Düzen*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sayı:5, İstanbul, s.34.

Kaya, P. A. (2000), *Sosyal Adaletin Teorik Çerçevesi Üzerine Bir Değerlendirme*, Prof. Dr. Nusret Ekin'e Armağan, Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayını, Ankara, ss.229-240.

Kılıç, S. (2013), Çevre Sorunları ve Yoksulluk, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, ss.9-10.

Kışlalı, A. T. (2000), *Siyasal Sistemler: Siyasal Çatışma ve Uzlaşma*, İmge Kitabevi, 5.Baskı, Ankara, ss.85-93.

Kovancı, O. (2003), Hayır Anlayışından Sosyal Devlete: İngiliz Yoksul Yasaları, *Mülkiye Dergisi*, Cilt:27, Sayı:239, ss.256.

Koray, M. (2007), Sosyal Politikanın Anlamını ve İşlevini Tartışmak, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Sayı:15, ss.19-55.

Koyuncu, M. ve Şenses, F. (2004), *Kısa Dönem Krizlerin Sosyoekonomik Etkileri:Türkiye, Endonezya ve Arjantin Deneyimleri*, Economic Research Center Working Papers in Economics, 2004/13, Ankara, s.2.

Lacewing, M. (t.y.), *Rawls and Nozick on Justice*, Routledge, Taylor&Francis Group, http://cw.routledge.com/textbooks/alevelphilosophy/data/A2/Politcal/JusticeRawlsNozick.pdf. (05.05.2014).

Langan, J. P. (1977), Rawls, Nozick, and the Search for Social Justice, *Theological Studies*, Cilt:38, Sayı:2, ss.346-358.

Lewis, O. (1969), *The Culture of Poverty*, Understanding Poverty: Perspectives From The Social Sciences, D. P. MAYHINAN, (Ed.), Basic Books, New York, s.191.

Lister, A. (2011), *The Mirage of Social Justice: Hayek Against (and For) Rawls*, Centre for the Study of Social Justice, Department of Politics and International Relations, University of Oxford, CSSJ Working Paper Series, SJ017, s.2.

Loewen, G. ve Pollard, W. (2010), The Social Justice Perspective, *Journal of Postsecondary Education and Disability*, Cilt:23, Sayı:1, Ss.5-18.

Machin, S. ve Mcnally, S. (2006), *Education and Child Poverty; A literatüre Review*, Joseph Rowntree Foundation, York, ss.8-9.

Machingambi, J. (2020). The Impact of Microfınance on the Sustaınability of'Poor' Clients: a Conceptual Revıew, *Journal of Entrepreneurial Innovations* Vol. 1 (1) 1-6), ss. 50-54.

Marks, K. ve Engels, F. (2008), *Komünist Manifesto ve Hakkında Yazılar*, Nail Satlıgan, Tektaş Ağaoğlu, Olcay Göçmen, Şükrü Alpagut, (Çev.), Yordam Kitap, İstanbul, s.22.

Matin, I., Alam, A. (2002). BRAC's Micro:finance Canvass: Financial Services and Strategic Linkages, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dspace.bracu.ac.bd/xmlui/bitstream/handle/10361/13075/BRAC%27s%20Microfinance%20Canvass%20Financial%20Services%20and%20Strategic%20Linkages.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (01.08.2022).

Memiş, H., Kara, M., Tayfur, L. (2010), Yoksulluk, Yapısal Uyum Programları ve Sahra Altı Afrika Ülkeleri, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:7, Sayı:14, ss.325-346.

Mıller, D. (1999), *Principles of Social Justice*, Harward University Press, Cambridge, s.11.

Monchuk, V. (2014). *Reducing Poverty and Investing in People The New Role of Safety Nets in Africa*, International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank

1818 H Street NW, Washington DC 20433.

Mütevellioğlu, N. (2006), Sosyal Devlet Bireysel Özgürlükleri Azalttı mı?, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:39, Sayı:3, ss.23-45.

Neumeyer, X., Santos, S.C. ve Morrıs, M. (2018), Poverty Entrepreneurs and Technology, 2018 IEEE Technology and Engineering Management Conference (TEMSCON)

Omay, U. (2010), Sosyal Haklar Kapitalizmin Tek Taraflı Anlaşması mı?, *2. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 4-6 Kasım 2010, Denizli, s.129.

Özaydın, M. M. (2008), Küresel Etkilerle Şekillenen Sosyal Politika Anlayışı Ekseninde Sosyal Politikaların Geleceğini Tartışmak, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:10, Sayı:1, ss.164-169.

Özdemir, S. (2005), Sosyal Gelişim Düzeyleri Farklı Refah Devletlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir İnceleme, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı, Sayı:49, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, ss.231-266.

Özdemir, S. (2007), *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, İTO Yayınları, İstanbul, s.21.

Özdemir, S. (2010), Başlangıcından Günümüze Refah Devletlerinde Sosyal Harcamaların Analizi, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı:50, ss.153-204.

Özdemir, Ş. (2007), Din-Ekonomi İlişkisi ve Güncel Arayışlar, *On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:23, ss.153-154.

Özkan, Y. E. Ve Sıdal, S. (2008), Kentin Dönüşümü ve Yoksulluk, *Eğitim, Bilim, Toplum Dergisi*, Cilt:6, Sayı:24, s.24.

Özkan, G. (2021). Covid-19 Pandemisi ile Yoksulluğun Derinleşen Yüzü: Çalışan Yoksullar. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 8(14), 93-108.

Öztürk, M. ve Çetin, B. I. (2009), Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk ve Kadınlar, *Journal of Yaşar University*, Cilt:4, Sayı:16, ss.2670-2680.

Öztürk, N. ve Göktolga, Z. G. (2010), "Yoksulluk ve Gelir Bölüşümünü Belirlemede Kullanılan Ölçütler", Bütçe Dünyası Dergisi, Sayı: 34, ss.3-25.

Rousseau, J. J. (1990), *Toplum Sözleşmesi*, Vedat GÜNYOL, (Çev.), Adam Yayınları, İstanbul, ss.,35-39.

Sapancalı, F. (2001), Yeni Dünya Düzeni ve Küresel Yoksulluk, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, ss.124-126.

Sarısoy, İ. ve Koç, S. (2010), Türkiye'de Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkilerinin Ekonometrik Analizi, *Maliye Dergisi*, Sayı:158, ss.339-345.

Shen, V. (2004), Çin Felsefesinde Gelenek, Metin ve Yorum, Burhanettin TATAR, (Çev.), *Bilimname Dergisi*, Sayı:3, s.68.

Sosyal Kalkınma Uluslararası *Forum : Açık Bir Dünyada Sosyal Adalet ve Birleşmiş Milletler'in Rolü*, (2006), BM Raporu, BM Yayınları, New York, s.13.

Soysal, M. (1986), *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, Gerçek Yayınları, İstanbul, s.224.

Şenkal, A. ve SARIİPEK, D. B. (2007), Avrupa Birliği'nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, ss.150-158.

Şenel, A. (1982), *Siyasal Düşünceler Tarihi*, S.B.F.Yayını, Ankara, s.271.

Şener, Ü. (2009), *Kadın Yoksulluğu*, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Değerlendirme Notu, s.2.

Şenses, F. (2004), *Neoliberal Küreselleşme Kalkınma İçin Bir Fırsat mı, Engel mi?*, Economic Research Center Working Papers in Economics, 2004/09, Ankara, s.4.

Taş, H. Y. ve ÖZCAN, S. (2013), Türkiye'de İç Göçün Yoksulluğa ve İstihdama Etkileri, *International Conference on Eurasian Economies*, Oturum: 1B, Büyüme ve Gelişme, 17-18 Eylül 2013, St. Petersburg.

Tayyar, A. ve ÇETİN, B. (2013), Liberal İktisadi Düşüncede Devlet, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari* Bilimler *Dergisi*, Cilt:14, Sayı:1, ss.113-120.

Uzun, A. M. (2003), Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:4, Sayı:2, ss.159-162.

Yanar, R. ve Şahbaz, A. (2013), Gelişmekte Olan Ülkelerde Küreselleşmenin Yoksulluk ve Gelir Eşitsizliği Üzerindeki Etkileri, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:8, Sayı:3, ss.63-69.

Yavilioğlu, C. (2002), Geri Kalmışlık Olgusu ve Ekonomistik Kalkınma Teorileri (Eleştirel Bir Yaklaşım), *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt:3, Sayı:2, s.64.

Yayla, A. (2000), *Liberal Bakışlar*, Liberte Yayınları, Ankara, s.158.

Yıldırım, M. (2004), Küreselleşme Sürecinde Egemenlik, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:28, Sayı:1, ss.35-36.

Yıldırımalp, S. (2014), Sosyal Dışlanma ve Avrupa Birliği Yaklaşımı, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, ss.92-93.

Yılmaz, A. (2003), *Çağdaş Siyasal Akımlar*, 2.Baskı, Vadi Yayınları, Ankara, ss.244-255.

Yılmaz, Ş. (2012), *Dünya Ekonomisi ve Türkiye, Globalleşme, Liberalizasyon ve Kriz*,Tartışma Metni, Turkish Economic Association, Sayı:4, ss.5-8.

Yusufoğlu, Ö. Ş. (2010), *Kadın Yoksulluğu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Elazığ Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, ss. 18-22.

Yücel Dericiler, Ö. (2012), Sosyal Haklara İlişkin Devlet Yükümlülükleri ve Devletin Değişen İşlevi, *Hukuka Felsefi ve* Sosyolojik *Bakışlar-V Sempozyumu Bildiriler Kitabı 1*, Ege Basım, 13-17 Eylül 2010, İstanbul, ss.125-127.

KAYNAKÇA

Aslan, O. E. (2011), The Salary Relationship and Civil Servant Salaries in Turkey (1970-2008), *Amme İdaresi Dergisi,* 44(3), 109- 140.

Aydın, B.(2017), Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinde (Yöktez) Yiyecek İçecek İşletmeciliği Alanında Kayıtlı Bulunan Tezlerin Bibliyometrik Analizi, *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi,* 2 (1), 23-38.

Bayraktar, F. (2017), Neo-liberalleşme, Sivil Toplum Kuruluşları ve 'Projecilik': Eleştirel Bir Bakış, *Amme İdaresi Dergisi,* 50(2), 105- 142.

Block, J. H. and Fisch, C. (2020), Eight Tips And Questions For Your Bibliographic Study İn Business And Management Research, *Management Review Quarterly*, 70, 307–312 https://doi.org/10.1007/s11301-020-00188-4.

Cobo, M.J., Herrera, A.G. López, Viedma, Enrique Herrera and HERRERA, F. (2011), Science Mapping Software Tools: Review, Analysis, And Cooperative Study Among Tools, *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 62 (7), 1382 – 1402, DOI: 10.1002/asi.21525, dx.doi.org.

Danışman, I. A. (2018), Subjektif Yoksulluk: Leyden Yaklaşımı ile Bir Değerlendirme, *Amme İdaresi Dergisi,* 51(1), 71-100.

Eğilmez, M. (2022), Türkiye, GSYH Büyüklüğünde 21'inci Sıraya Düştü, 05.12.2022 tarihinde https://www.mahfiegilmez.com/2022/04/turkiye-gsyh-buyuklugunde-21inci-sraya.html adresinden alındı.

Glänzel, W . (2003), Bibliometrics As A Research Field A course on theory and application of bibliometric indicators, *Course Handouts,* 06.12.2022. tarihinde https://www.researchgate.net/publication/242406991_Bibliometrics_as_a_research_field_A_course_on_theory_and_application_of_bibliometric_indicators adresinden alındı.

Işık, S. (2012), Yoksullukla Mücadelede Minsky'nin Kamu İstihdam Stratejisi, *Amme İdaresi Dergisi,* 45(2), 1- 28.

İnceoğlu, Ç. (2014). Türkiye'de Sinemayı Konu Alan Doktora Tezleri Üzerine Bibliyometrik Bir Çözümleme. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 21, 31-50.

Karadağ, M. A. ve Saraçoğlu, B. (2015), Çok Boyutlu Yoksulluk Analizi: Türkiye-AB Karşılaştırması, *Amme İdaresi Dergisi,* 48(4), 129- 161.

Karagöz, B. ve Şeref, İ. (2019). Değerler Eğitimi Dergisi'nin Bibliyometrik Profili (2009-2018). *Değerler Eğitimi Dergisi,* 17 (37), 219-246.

Karasar, N. (2005), *Bilimsel Araştırma Yöntemi,* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Mayrıng, P. (2004), A Companion to Qualitative Research, U. Flick & E. Kardorff & I. Steinke (eds.), içinde, *Qualitative Content Analysis*, (266-269), London: Sage Publications

Moral-Muñoz, José A.; Herrera-Viedma, Enrique; Santisteban-Espejo, Antonio and COBO, Manuel J. (2020). Sof-tware Tools For Conducting Bibliometric Analysis İn Science: An Up-To-Date Review. *El Profesional De La İnforma-Ción,* 29 (1), e290103. https://doi.org/10.3145/epi.2020.ene.03

Onal, A. Y. ve Temelli, S. (2011), Sermaye Birikimi-Vergi Yapısı İlişkisi Bağlamında Gelir Bölüşümü: 1960–2009 Türkiye Örneği, *Amme İdaresi Dergisi,* 44(3), 57- 84.

Şimşir, İ. (2021), Bibliyometri ve Bibliyometrik Analize İlişkin Kavramsal Çerçeve, Öztürk, O. ve Gürler. G. (ed.) içinde *Bir Literatür İncelemesi Aracı olarak Bibliyometrik Analiz*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

KAYNAKÇA

Adams, R. H. (2003). Economic Growth, Inequality and Poverty: Findings From a New Data Set (Vol. 2972). World Bank Publications.

Agrawal, P. (2007). Economic Growth and Poverty Reduction: Evidence From Kazakhstan. *Asian Development Review,* Vol. 24 (2), pp. 90-115.

Alvaredo, F., & Gasparini, L. (2015). Recent Trends in Inequality and Poverty in Developing Countries. *Handbook of Income Distribution*, *2*, 697-805.

Baltagi, B. H., (2005), Econometric Analysis of Panel Data (Third Edition), John Wiley & Sons, Chichester, England.

Bhagwati, J.N. (1958) "Immiserizing Growth: A Geometric Note", *Review of Economic Studies*, 25, 201-205

Bigsten, A., Kebede, B., Shimeles, A., & Taddesse, M. (2003). Growth and Poverty Reduction in Ethiopia: Evidence From Household Panel Surveys. *World development, 31(1), 87-106.*

Breunig, R., & Majeed, O. (2020). Inequality, Poverty and Economic Growth. *International Economics,* 161, 83-99.

Breusch, T.S., Pagan, A.R., (1980). "The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Modelspecification Tests in Econometrics" *Review of Economic Studies*, 47(1), pp.239-53.

Cerra, V., Lama, R., & Loayza, N. V. (2021). Links Between Growth, Inequality, and Poverty. International Monetary Fund, 68, 1-54.

Dandume, M. Y. (2014). Financial Sector Development, Economic Growth and Poverty Reduction: New Evidence From Nigeria. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 1-20.

Dollar, D., & Kraay, A. (2002). Growth is Good for the Poor. *Journal of Economic Growth*, 7(3), 195-225.

Dumitrescu, E. I., & Hurlin, C. (2012). Testing for Granger Non-Causality in Heterogeneous Panels. *Economic modelling*, *29*(4), 1450-1460.

Garza-Rodriguez, J. (2018). Poverty and Economic Growth in Mexico. *Social Sciences*, 7(10), 183.

Hsiao, C. (2007). Panel Data Analysis—Advantages and Challenges. TEST 16, 1–22. https://doi.org/10.1007/s11749-007-0046-x

Ijaiya, G. T., Ijaiya, M. A., Bello, R. A., & Ajayi, M.A. (2011). Economic Growth and Poverty Reduction in Nigeria, *International Journal of Business and Social Science,* 2(15), 147-154.

Kuznets, S. (1955). "Economic Growth and Income Inequality." American Economic Review (March): 1-28.

Kuznets, S. (1963). "Quantitative Aspects of the Economic Growth of Nations: VII, Distribution of Income by Size." Economic Development and Cultural Change (Part 2) (January): 1-80.

Moser, G., & Ichida, T. (2001). Economic Growth and Poverty Reduction in Sub-Saharan Africa, *IMF Working Paper*, WP/01/112.

Mulok, D., Kogid, M., Asid, R., & Lily, J. (2012). Is Economic Growth Sufficient for Poverty Alleviation? Empirical Evidence From Malaysia. *Cuadernos de Economía*, 35(97), 26-32.

Nansadiqa, L., Masbar, R., & Majid, M. S. A. (2019). Does Economic Growth Matter for Poverty Reduction in Indonesia. *East African Scholars Journal of Economics, Business and Management*, 2(2), 46-52.

Ncube, M., Anyanwu, J. C., & Hausken, K. (2014). Inequality, Economic Growth and Poverty in the Middle East and North Africa (MENA). African Development Review, 26(3), 435-453.

Niyimbanira, F. (2017). Analysis of the Impact of Economic Growth on Income Inequality and Poverty in South Africa: The Case of Mpumalanga Province. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 7(4), 254-261.

Persyn, D., & Westerlund, J. (2008). Error-Correction–Based Cointegration Tests for Panel Data. *The STATA Journal*, *8*(2), 232-241.

Pesaran, M.H. (2007), "A Simple Panel Unit Root Test in The Presence of Cross-Section Dependence", *Journal of Applied Econometrics*, 22(2), 265-312.

Pesaran, M.H., (2004). "General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels" *IZA Discussion Paper No. 1240,* pp.1-42.

Pesaran, M.H., Ullah, A., Yamagata, T., (2008). "A Bias-adjusted LM Test of Error Cross Section Independence" *Econometrics Journal*, 11(1), pp.105–127.

Ravallion, M., & Datt, G. (2002). Why has Economic Growth Been More Pro-Poor in Some States of India Than Others?. *Journal of Development Economics*, *68*(2), 381-400.

Roemer, M., & Gugerty, M. K. (1997). Does Economic Growth Reduce Poverty?. Cambridge, MA: Harvard Institute for International Development.

Stevans, L. K. ve Sessions, D. N. (2002). The Relationship Between Poverty, Economic Growth, and Inequality Revisited. *EconPapers* 0502, 2-26.

Stevans, L. K., & Sessions, D. N. (2008). The Relationship Among Poverty, Economic Growth, and Inequality Revisited. *Journal of Income Distribution*, 17(1), 5-20.

Warr, P., (2000). Poverty Reduction and Economic Growth: The Asian Experience, *Asian Development Review,* 18(2), 131-147.

Westerlund, J. (2007). Testing for Error Correction in Panel Data. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, *69*(6), 709-748.

Wieser, C. (2011). Determinants of the Growth Elasticity of Poverty Reduction: Why the Impact on Poverty Reduction is Large in Some Developing Countries and Small in Others. *WIFO Working Papers No(406)*, 3-52.

Wodon, Q. T. (1999). Growth, Poverty, and Inequality: A Regional Panel for Bangladesh. *The World Bank Polıcy Research Workıng Paper* 2072, 1-39.

Zhu, Y., Bashir, S., & Marie, M. (2022). Assessing the Relationship Between Poverty and Economic Growth: Does Sustainable Development Goal Can be Achieved?. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(19), 27613-27623.

KAYNAKÇA

Adaman, Fikret; Keyder, Çağlar, (2006). Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *Ec. Europa. Eu/Employment_Social/Social_İnclusion/Docs/2006/Study_Turkey_Tr. Pdf*.

Alcock, Pete. (2008) "Sosyal Politikanın Konusu" Pete Alcock vd. (der.), Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar (çev. Barış Yıldırım), Ankara: Siyasal Kitabevi, 15-25.

Altan, Ömer Zühtü (2009). Sosyal Politika. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınlar, No: 1987**.** Ankara.

Aygen, Murat, (2016). ''Türkiye'de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Yaklaşımı Üzerine: Elâzığ Örneği''. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,* 4 (8), 150-179

Bozan, Mahmut, (2017). "Yoksulluk algısına farklı bir bakış." *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 8.15: 389-410.

Çelik, Ekin G. (2013). "Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikalara Etkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

Dziedzic, Nancy, (2006). World Poverty, Texas: Gale Cengage.

Folke, S., & Nielsen, H. (2006). Introduction: Aid Relations,Aid Impact and Poverty Reduction. S. Folke, & H. Nielsen içinde, Aid Impact and Poverty Reduction (s. 1-27). New York: Palgrave Macmillan .

Gündüz, Ali Yılmaz, (2006). Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Üzerine Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006, 5.15: 34-55.

Gürses, Didem, (2007). ''Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele Politikaları'', *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt 17, Say 1, ss. 59-74.

Hall, Anthony, James Midgley (2008). Social Policy for Development, Sage Publications, Los Angeles, Londan, New Delhi, Singapore.

İncedal, Sümer; Coşkun, Selim. (2013). Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları. *Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü,* Ankara.

Jones, Gareth Stedman, (2005). An End to Poverty?: A Historical Debate, Columbia University Press, New York.

Kapani, Munci. (2005). Politika Bilimine Giriş. Bilgin Yayınevi. Ankara.

Karadağ, Mehmet Ali; Saraçoğlu, Bedriye. (2015). ''Çok Boyutlu Yoksulluk Analizi: Türkiye-AB Karşılaştırması''. *Amme İdaresi Dergisi*, 2015, 48. 4.

Kartal, Nazım; Demirhan, Yılmaz, (2014). Türkiye'de Kentsel Yoksulluğun Kırsal Nedenleri ve Çözüm Önerileri Üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15.2: 135-154.

Kayaoğlu, Aysel Gürel, (2003).''Sefaletin Psikolojisi: Yoksulluk Üzerine Kuramsal İlk notlar''. ''*Kurgu"*, 20.1: 211-221.

Kesgin, Bedrettin. (2012). "Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik". *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi 2012* / 26 (March 2012): 169-180.

Lasswell, Harold D. (1958). "Politics: Who Gets What, When, How; Repr." Meridian Books, New York.

Özbay, Filiz, (2022). "Türkiye'de Yoksulluk ile Mücadelede Sosyal Bütçe Anlayışı". Econharran 6 / 9 :1-11.

Özkan, Cemali. (2000). Tüm Yönleriyle Dernekler ve Vakıflar: Vergilendirilmesi, Muhasebesi, Hukuku ve Mevzuatı". Ankara: Yaklaşım Yayınları.

Özsoy, Dilek ve Karataş, Kasım, (2021). ''Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Uygulanan Sosyal Yardımlar''. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi,* 2 (2), ss. 219-236.

Royce, Edward, (2008) Poverty and Power: The Problem of Structural Inequality, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.

Sengenberger, Werner (2014). Uluslararası Çalışma Örgütü: Amaçları, İşlevleri, Politik Etkileri. (Çev. Osman Tezgel), Friedrich Ebert Vakfı.

Serdar, Bozkır Aysu (2014). "Sosyal Politika Kavramı", Sosyal Politika, (Edit: Aysen Tokol-Yusuf Alper), Dora Yayınları, 5. Baskı, Bursa.

Sipahi, Esra Banu (2006). "Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Kentsel Yoksulluk: Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Konya Örneğinde Yoksulluk." *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6 (11). 172-189.

Şener, Ülker, (2010). ''Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik, Sosyal Yardım Mekanizmaları ve İş Gücü Politikaları''. *Tepav Politika Notu*, 2010, 2: 22.

Şenkal, Abdulkadir (2018). Küresel Sosyal Politika. Kocaeli: Umuttepe Yayınları

Şenkal, Abdulkadir, Doğan, Mahmut (2012). "Sosyal Politika ve Sosyal Haklar; Vatandaşlık Haklarının Yeniden Kavramsallaştırılması Arayışı". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 9(17), 63-80.

Talas, Cahit (1991). "Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi", Bilgi Yayınevi. Ankara.

TDK, (2022). Erişim Tarihi: 30.08.2022, Erişim Adresi: https://Sozluk.Gov.Tr/.

Temiz, Hasan Ejder, (2008). ''Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri''. *Çalışma ve Toplum,* 2 (17), 61-100.

Türk, Tuğba & Ünlü, Hidayet (2016). ''Yoksullukla Mücadele Politikaları: 2000 Sonrası Türkiye Örneği''. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi,* 7 (14), 92-104.

Türkçe Ne Demek, (2022). *Sosyal Kavramı.* Erişim Tarihi: 30.08.2022, Erişim Adresi: Erişim Adresi: Https://Turkcenedemek.Com/

Wilding, Paul. (2009). Social policy: Now and then. Social Policy-Administration, Vol.43 No.7, 736-749.

Yaşar, Sema ve Taşar, Mehmet Okan, (2019). ''Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri'', *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi (The Journal Of Social Economic Research),* Issn: 2148 – 3043 / Dönem / Cilt: 19 / Sayı: 38.

Yazıcı, Erdinç, (1999). Sendikal Hareketler Ve Yeni Misyon Arayışları, Şeker-İş Yayını, Ankara.

Yıldırım, Aziz, (2010). ''Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Ve Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Genel Müdürlüğü''. *Yardım Ve Dayanışma Dergisi*, 9-16.

Yıldırım, Buğra, (2018). ''Endüstrileşme ve Sosyal Politika Arasındaki İlişki Üzerine Bir Değerlendirme''. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 18.1: 30-44.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y. (2002), Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, Ed.: C. C. Aktan içinde, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri* (s. 39-69), Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayını.

Barker, R. L. (2003), The Social Work Dictionary, Washington DC. : NASW Press, 5th Edition, October 1st.

Bayraktutan, Y. ve Akatay, M. (2012), Kentsel Yoksulluk ve Mikro Finansman: Kocaeli Örneği, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 1- 34.

Birleşmiş Milletler, (1997), Report on the World Social Situation, New York: United Nations Publication.

Castells, M. (2001), End of Millennium, Molden, Mass: Blackwell Publishers.

Cılga, İ. (2004), Bilim ve Meslek Olarak Türkiye'de Sosyal Hizmet, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını, Yayın No: 016, Kasım, Birinci Baskı.

Emini, F. T. ve Kalkan, M. (2020), Yönetişim Merkezli Kalkınma Perspektifinden Yoksulluk Kavramına Bir Bakış: Kocaeli Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (75), 1240-1254.

Erdem, T. (2006), Yoksulluk, Ed.: T. ERDEM içinde, *Feodaliteden Küreselleşmeye Temel Kavramlar ve Süreçler* (s. 321-365), Ankara: Lotus Yayınevi.

Friedlander, W. A. (1965), Sosyal Hizmetin Kavram ve Metodları, Çeviri: Elkin Besin, Ankara: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 43, Kardeş Matbaası.

Gezici H. S. (2021), Yapay Zeka, Editörler: Mustafa Kocaoğlu ve Sefa Usta, içinde, *Kurumsal Bilgi Yönetimi Teknolojik Eğilimler*, (79-99), Konya: Eğitim Yayınevi.

Gezici H. S. ve Kocaoğlu, M. (2018), Dünyada ve Türkiye'de Kardeş Şehir Uygulamaları, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 27(2), 113-139.

Horejsi, C. J. ve Sheafor, B. W. (2015), Sosyal Hizmet Uygulaması, Ankara: Nika Yayınevi.

Karakaş, M. (2010), Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 1-16.

Kesgin, B. (2012), Kamu Sorumluluğunda Sosyal Hizmet, İstanbul: Açılım Kitap Yayınları, Birinci Baskı, Aralık.

Kongar, E. (2007), Sosyal Çalışmaya Giriş, Ankara: Sabev Yayınları ,Tıpkı Basım, Sosyal Çalışma Dizisi:16, Basım Günü: 01 Aralık 2007.

Koşar, N. G. (1992), Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Kasım, MN Ofset.

Koşar, N. G. (1996), Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı, Şafak Matbaacılık, Ankara.

Mohieldin M. (2016), "Foreword", Hanna, N.K. (Ed.) Mastering Digital Transformation (Innovation, Technology, and Education for Growth), Emerald Group Publishing Limited, Bingley, pp. i-xxvi. https://doi.org/10.1108/978-1-78560-465-220151009. S.s. xxiii – xxiv

Pierson, J. (2012), Understanding Social Work: History and Contex, Mc Graw Hill Open University Press, New York.

Sucu, N. (2019), Yaşlılara Göre Yaşlılık ve Yaşlıları Etkileyen Sosyal Değişimler, *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD),* 3(1), 66-81.

Şenses, F. (2001), Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, 2. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları.

The International Associatıon Of Schools Of Social Work, (2022), Global Definition Of Social Work, 12 Temmuz 2022 tarihinde: https://www.iassw-aiets.org/global-definition-of-social-work-review-of-the-global-definition/ adresinden alındı.

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, (2022), Global Definition of Social Work, 18 Temmuz 2022 tarihinde: https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/ adresinden alındı.

Yolcuoğlu, İ. G. (2014), Bireylerle, Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet, Nar Yayınevi, İstanbul.

Yolcuoğlu, İ. G. (2017), Sosyal Hizmet / Sosyal Çalışma Bilim ve Mesleğine Giriş, İstanbul: Nar Yayınevi, Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Mart.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2022), 2021 Yılı Faaliyet Raporu, 01 Ağustos 2022 tarihinde: https://www.aile.gov.tr/media/100242/2021-yili-faaliyet-raporu.pdf adresinden alındı.

2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 01 Ağustos 2022 tarihinde: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2022&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 adresinden alındı.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu, 03 Ağustos 2022 tarihinde: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 adresinden alındı.

4857 Sayılı İş Kanunu, 05 Ağustos 2022 tarihinde: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5 adresinden alındı.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Reşat, Yusufoğlu, Ö. Şükrü (2018). Yoksullukla Mücadele İçin Alternatif Bir Yaklaşım Önerisi: Çoklu Katılımcı Yaklaşım, Yoksulluk, Farklı Boyutlarıyla, Ed. Gökçe Cerev ve Bora Yenihan, Dora Basın Yayın.

Akıncı, Berat (2021). Yönetişim Anlayışı: Türkiye Kamu Yönetimi'nin Yasal Düzenlemeler ve Yönetişim Göstergeleri Üzerinden İncelenmesi, Kamu Yönetiminde Değişim Olgusu Global Trendler ve Yeni Paradigmalar, (Ed.) Berat Akıncı, Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Alqooti A. Abdulla (2020). Public Governance in the Public Sector: Literature review, The International Journal of Business Ethics and Governance (IJBEG), Vol.3, No. 3, ss.14-24.

Aloui, Zouhaier (2019). The impact of governance on poverty reduction: Are there regional differences in Sub-saharan Africa?, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/94716/1/MPRA_paper_94716.pdf, Erişim Tarihi:30.06.2022

Ansell, Christopher, Torfing, Jacob (2022). Introduction to the Handbook on Theories of Governance, Handbook on Theories of Governance, Ed. Christopher Ansell and Jacob Torfing, Edward Elgar Publishing: France.

Aminuzzaman, M. Salahuddin (2007). Poverty and Governance-A Quest Alternative Focus: in a Bangladesh Test Case, JOAAG, 2(1), ss. 11-20.

Asaduzzaman, Mohammed, Virtanen, Petri (2016). Governance Theories and Models, A. Farazmand (ed.), Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance, Springer International Publishing: Switzerland.

Atmaca, Yıldız, Yılmaz, Vedat (2020). Yeni Kamu Yönetimine Genel Bir Bakış Turkish Studies - Economy, 15(2), 767-779.

Belli, A, Tunç, A ve Aydın, A. (2019). Yerelde Yönetişim Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Örneği. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 18 (1) , 256-270.

Belli, A., Aydın, A. (2016). 6360 sayılı yasa ile kapatılan belde belediyelerinin hizmette etkinlik, verimlilik ve temsil sorunsalı üzerine bir alan araştırması: Önsen Belediyesi örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(43), 1698-1713.

Bekele, Y. Wondemeneh (2018). Poverty and Governance in Post-1991 Ethiopia: A Political-economy Study, Norwegian University, Philosophiae Doctor (PhD) Thesis, Thesis number: 2018: 56.

Burnell, Peter (1994). Good Government and Democratization: A Sideways Look at Aid and Political Conditionality', Democratization, 1(3), ss. 485-503.

Ceren, Adem (2013). Kentsel Yoksullukla Mücadelede Kamu Kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşları'nın Rolü: Adıyaman Kent Yoksulları Üzerinde Bir Alan Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Drewnowski, Jan (1977). Poverty: It's Meaning and Measurement, "Development and Change". Cilt 8, Sayı 2, ss.183-206.

Doumbia, Djeneba (2020). The role of good governance in fostering pro-poor and inclusive growth, https://www.brookings.edu/blog/africa-in-focus/2020/07/01/the-role-of-good-governance-in-fostering-pro-poor-and-inclusive-growth/, Erişim Tarihi:30.06.2022

Emini, T. Filiz, Kalkan, Melih (2020). Yönetişim Merkezli Kalkınma Perspektifinden Yoksulluk Kavramına Bir Bakış: Kocaeli Örneği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2020; Cilt:19, Sayı: 75, ss.1240-1254.

Fry, Peter (2021). Relative Poverty vs. Absolute Poverty, https://www.endpoverty.org/blog/relative-poverty-vs-absolute-poverty, Erişim Tarihi:30.06.2022

Gezici, H. Salahaddin, Kocaoğlu, Mustafa (2018). Dünyada ve Türkiye'de Kardeş Şehir Uygulamaları, ÇYYD, Cilt 27, Sayı 2, ss.113-139.

Grindle, S. Merilee (2004) "Good enough governance: Poverty reduction and reform in developing countries", International Journal of Policy, Administration, and Institutions, Vol. 17(4), ss. 525-548.

Habitat for Humanity of Broward (2022). Absolute vs Relative Poverty: Understanding Different Types of Poverty, https://habitatbroward.org/blog/absolute-vs-relative-poverty/, Erişim Tarihi:25.07.2022

Kumar, Gaurav (2018). What is Poverty and its types?, https://www.jagranjosh.com/general-knowledge/what-is-poverty-and-its-types-1523453034-1, Erişim Tarihi:20.07.2022

Kaufmann, Daniel, Kraay, Aart ve Mastruzzi, Massimo (2010). The Worldwide Governance Indicators, Methodology and Analytical Issues. Policy Research Working Paper 5430. World Bank.

Karaçay, Hatice (2016). Bretton-Woods Kuruluşları, New York Uzlaşısı Ve Yoksullukla Mücadele Politikaları, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 34, Sayı 1, ss. 93-114.

Maruf, M. ve Gündoğmuş B. (2021). Kamu Çalışanlarında İş Tatmini Üzerine Bir Analiz. Bursa: Ekin.

Mora, Mideros, Andrés (2012). Poverty Governance, https://www.academia.edu/28451797/Poverty_Governance, Erişim Tarihi:11.07.2022

Okçu, Murat (2007). Yönetişim Tartışmalarına Katkı: Avrupa Birliği İçin Yönetişim Ne Anlama Geliyor?, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Y: 2007, C: 12, S: 3, ss.299-312.

Önen, M. Semih (2012). Kamu Yönetiminde Değişim: Yönetimden Yönetişime Dönüşüm, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II Bildiriler Kitabı, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Rıeseneder-Bundschuh, Friederike (2008). Good Governance: Characteristics, Methods and The Austrian Examples, Transylvanian Review of Administrative Sciences, 24E/2008, ss. 26-52.

Seçkiner, Bingöl, Ezgi (2017). Kamu Yönetimi ve Yoksulluk Bağlamında Yeni Yoksulluk Yönetimi, Toplum ve Sosyal Hizmet, Cilt 28, Sayı 1, ss. 133-150.

Sezgili, Konuralp, Akıncı, Berat (2020). Hükûmet Sistemleri Bağlamında Türkiye'de Kamu Performans Yönetimi, Kamuda Performans Yönetimi: Kavram, Kuram ve Uygulama, Ed. Veysel Eren, Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.

Srivastava, Meetika (2009). Good Governance-Concept, Meaning and Features: A detailed study, https://ssrn.com/abstract=1528449, Erişim Tarihi:10.02.2021

Soba, Mustafa, Kumcu, Y. Saadet, Akıncı, S. Özden (2018). Bretton Woods İkizleri: Aşırı Yoksulluk ve Derinleşen Eşitsizlik, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.23, Geybulla Ramazanoğlu Özel Sayısı, s.669-687.

Temel, Derici, Nurten (2020). Sivil Toplum, Yönetişim ve Kalkınma, Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 97, ss. 227-248.

United Cities and Local Governments [UCLG] (2021). Good Governance: Definition And Characteristics, https://uclg-aspac.org/good-governance-definition-and-characteristics/, Erişim Tarihi:10.07.2022

United Nations (2002). Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development,https://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/WSSD_PlanImpl.pdf, Erişim Tarihi:24.07.2022

Uzun, A. Meral (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, ss.155-173.

Yavuz, H. Bilgehan (2022). Proje Yönetiminde Sosyal Etki, Nobel Yayınevi, Ankara.

Yıldırım, Aziz (2011). Önsöz, Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu Deneyimler ve Yeni Fikirler, Ed. Nevzat Fırat Kunduracı, Orhan Bilge, Ersin Kaya ve Sümer İncedal, SATA Yayınevi: Ankara.

Wang, Zhongyuan, Guo, Sujian (2022). Politics of Poverty Governance: An Introduction, Journal of Chinese Political Science, V.27, ss.205-219.

Wolff, Kenya (2021). What Are the Different Types of Poverty?, https://www.continued.com/, Erişim Tarihi:30.06.2022

Woods, Ngaire (1999). Good Governance in International Organizations, Global Governance, 5(1), 39-61.

World Bank (2022). Worldwide Governance Indicators (WGI), https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports, Erişim Tarihi:11.09.2022

World Without Poverty [WWP] (2022). What is Poverty?, https://wwp.org.br/en/what-is-poverty/, Erişim Tarihi:30.06.2022

KAYNAKÇA

Apak, Â. (2015), *Ana Hatlarıyla İslam Tarihi I*, İstanbul: Ensar Neşriyat.

Algül, H. (1995), Ensar, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,* Cilt 11, içinde (251-252), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Altınay, R. (2006). Erken İslâm Toplumunda Zenginler ve Fakirler, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, VI(2), 197-222.

Althusser, L (1994), *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, Çev. Yusuf Alp & Mahmut Özışık, İletişim Yayınları, İstanbul.

Aydınlı, A. (1994), Ebû Zer El-Gıfârî, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,* Cilt 10, içinde (266-269), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Demircan, A. (2014), *Râşid Halifeler*, İstanbul: Beyan Yayınları.

Erkal, M. (2007), Nisab, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,* Cilt 33, içinde (138-139), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Esed, M. (2002), *Kur'an Mesajı*, Çev. Cahit Koytak ve Ahmet Ertürk, İstanbul: İşaret Yayınları.

Güzel, A. (2012), Hz. Osman'a Muhalefeti Ekseninde Ebû Zerr el-Ğıfârî, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 43-68.

Kutup, S. (1991), *İslam'da Sosyal Adalet*, Çev. M. Beşir Eryarsoy, İstanbul: Şura Yayınları.

Macit, M. (2014), Yoksulluk, İnsan Onuru ve Din, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (41), 101-116.

Marx, K ve Engels, F. (2018), *Komünist Parti Manifestosu*, Çev. Tanıl Bora, İstanbul: İletişim Yayınları.

Öztürk, M. (2014), Hz. Ömer'in İçtihatlarının Fıkhi İlkelerdeki Karşılığına Kısa Bakışlar, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2), 75-103.

Sancaklı, S. (2001), Fakirlik ve Zenginlikle İlgili Hadisler Üzerine Bir Deneme, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(1), 331-378.

Schweıger, G. (2019), Religion and Poverty, *Humanities and Social Sciences Communications*, https://doi.org/10.1057/s41599-019-0272-3.

Şenses, F. (2014), *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Şeriati, A. (2013), *Dine Karşı Din*, Çev. Hüseyin Hatemi, İstanbul: İşaret Yayınları.

Şeriati, A. (2009), *Dine Karşı Din*, Çev. Doğan Özlük, Ankara: Fecr Yayınları.

Turgut, M. (2021), İslam Hukukuna Göre İhtiyaç Fazlası Malların Biriktirilmesi, *İslam Tetkikleri Dergisi*, 11(1), 329-356.

Yaran, R. (1994), Düğün, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,* Cilt 10, içinde (16-18), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yenen, İ. (2015), Yoksullukla Mücadele Aracı Olarak Din, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 9(17), 95-107.

KAYNAKÇA

Atkinson, A. B. (1970). On the measurement of inequality. *Journal of economic theory*, 2(3), 244-263.

Atkinson, A. B. (1987). On the measurement of poverty. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 749-764.

Balisacan, A. M., & Fuwa, N. (2003). Poverty and inequality. *The Philippine economy: Development, policies, and challenges*, 311-334.

Barder, O. M. (2009). What is poverty reduction?. *Center for Global Development*, Working Paper Number, (170).

Bayas, J.C.L., C. Marohn, G. Dercon, S. Dewi, H.P. Piepho, L. Joshi, M. van Noordwijk, et al. (2011). Influence of coastal vegetation on the 2004 tsunami wave impact in west Aceh. *Proceedings of the National Academy of Sciences,* 108(46): 18612–18617.

Bell, S., & Morse, S. (2012). *Sustainability indicators: measuring the immeasurable?*. Routledge.

Besley, T., & Burgess, R. (2003). Halving global poverty. *Journal of economic perspectives*, 17(3), 3-22.

Bishaw, A. (2012). *Poverty: 2010 and 2011.* US Department of Commerce, Economics and Statistics Administration, US Census Bureau.

Bowles, S., Durlauf, S. N., & Hoff, K. (2011). *Poverty Traps*, Princeton: Princeton University Press, 2011. https://doi.org/10.1515/9781400841295

Brooks-Gunn, J., & Duncan, G. J. (1997). The effects of poverty on children. *The future of children*, 7(2), 55-71.

Cambridge Dictionary (2022). https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ sustainability, (Erişim Tarihi: 21.09.2022)

Chen, M. (2006). Self Employed Women: A Profile of SEWA's Membership. *Ahmedabad: Self-Employed Women's Association.*

Chen, M. (2008). A spreading banyan tree: the self-employed women's association, India. *From clients to citizens: Communities changing the course of their own development*, 181-205.

Chen, M., & Doane, D. (2008). *Informality in South Asia: a review*. WIEGO, Cambridge, MA.

Chen, M., Vanek, J., Lund, F., & Heintz, J. (2005). The Progress of the World's Women 2005: Women, *Work and Poverty*. 2005. New York: UNIFEM

Chesson, J., K. Cody and G. Norton (2009). Signposts for Australian Agriculture, in C. Allan, and G. Stankey, eds. *Adaptive Environmental Management*. Dordrecht, Springer, pp. 203-207.

Chesson, J., L. Morgan and B. Whitworth (2006). Assessing the Environmental Performance of the Food Value Chain: An extension of the Signposts for Australian Agriculture Framework. *Canberra, National Land & Water Resources Audit*.

Cowell, F. A. (1998). *Measurement of inequality*. London School of Economics and Political Science. Discussion Paper, 1-59.

Craig, D., & Porter, D. (2003). Poverty reduction strategy papers: A new convergence. *World Development*, 31(1), 53-69.

Das, S. (2009). Can mangroves minimize property loss during big storms? An analysis of house damage due to the super cyclone in Orissa. Kathmandu: South Asian Network for *Development and Environmental Economics*.

Deakin, M., & Curwell, S. (2004). The BEQUEST Framework: the Vision and Methodology of a Collaborative Platform for Sustainable Urban Development. *In EnviroInfo* (2), pp. 91-104.

Deaton, A. (2004). Measuring poverty. *Research Program in Development Studies*, Princeton University, 1-20.

Engerman, S. L., & Sokoloff, K. L. (2006). Colonialism, inequality, and long-run paths of development. Banerjee, A. V., Benabou, R., & Mookherjee, D. (Eds.). *Understanding poverty*. Oxford University Press.

Ernst, C., & Berg, J. (2009). The role of employment and labour markets in the fight against poverty. *Promoting pro-poor growth: Employment*.

ERP, (2021). *Ecosystem Restoration Playbooka*, Practical Guide To Healing The Planet.https://unenvironment.widen.net/s/ffjvzcfldw/. (Erişim Tarihi: 15.01.2022).

Eşkinat, R. (2016). *Binyıl Kalkınma Hedeflerinden Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Fischer T. B. (1999): The Consideration of Sustainability Aspects in Transport Infrastructure Related Policies, Plans and Programmes: A Comparative Analysis of North West England, Noord-Holland and Brandenburg-Berlin, *Journal of Environmental Planning and Management*, 42 (2), 189-219.

Foster, J. E., & Shorrocks, A. F. (1988). Poverty orderings. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 173-177.

Fry, L. W., & Egel, E. (2021). Global leadership for sustainability. *Sustainability*, 13(11), 6360. https:// doi.org/10.3390/su13116360

Güloğlu, T., & Es, M. (2011). *Bilgi toplumuna geçişte kentlileşme ve kentsel yoksulluk: Kocaeli örneği.* Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi: TASAM. Erişim adresi: http://www. tasam.org/tr-TR/Icerik/3177/bilgi_toplumuna_geciste_kentlilesme_ve_kentsel_yoksulluk _ kocaeli_ornegi (Erişim Tarihi: 01.09.2022).

Hagenaars, A. J. and Ernst, F. (2014). The perception of poverty. *Science* 344, 862-867. DOI: 10.1126/science.1232491

Heckman, J. J., & Pagés, C. (2000). The cost of job security regulation: Evidence from Latin American labor markets. *Economía*, 1(1), 109-144.

Huitfeldt, H., & Jütting, J.P. (2009). *Informality and Informal Employment*, OECD Development Centre.

Huitfeldt, H., Jütting, J., & Jütting, J. (2009). Informality and informal employment. *Promoting pro-poor growth: Employment*, 95-108.

Hull, K. (2009). Understanding the relationship between economic growth, employment and poverty reduction. *Unclassified DCD/DAC (2009) 16/ADD,* 30.

Imperatives, S. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: *Our common future*. 10, 1-300.

Jandhyala B. G. Tilak (2002). Education and Poverty, Journal of Human Development, 3(2), 191-207, DOI: 10.1080/14649880220147301

Justino, P. (2012). *War and poverty*. IDS Working Papers, (391), 1-29.

Jütting, J., & De Laiglesia, J. R. (2009). *Is Informal Normal? Towards More and Better Jobs in Developing Countries.* OECD Development Centre.

Kanberoğlu, Z. & Mollavelioğlu, M. (2013). Sürdürülebilir Kalkınmada Doğrudan Yabancı Yatırımların Rolünün Teorik Analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 27(3), 285-304.

Karagöz, S. & Karagöz, N. İ. (2018). Yoksulluk, Eğitim Ve İstihdam Açısından Kırsal Alan Kadınının 2010-2016 Yılları Arası Genel Görünümü. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi,* 7 (17) , 78-89. DOI: 10.31199/hakisderg.334607

Kates, R. W., & Parris, T. M. (2003). Long-term trends and a sustainability transition. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(14), 8062-8067.

Kucera, D., & Xenogiani, T. (2009). *Persisting informal employment: What explains it?* OECD Development Centre.

Leiserowitz, A. A., Kates, R. W., & Parris, T. M. (2005). Do global attitudes and behaviors support sustainable development?. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47(9), 22-38.

Leiserowitz, A. A., Kates, R. W., & Parris, T. M. (2006). Sustainability values, attitudes, and behaviors: A review of multinational and global trends. *Annual Review of Environment and Resources*, 31, 413-444.

Lewis, O. (1998). The culture of poverty. *Society*, 35(2), 7-9.

Lipton, M., & Ravallion, M. (1993). *Poverty and Policy* (Vol. 1130). World Bank Publications.

Lipton, M., & Ravallion, M. (1995). Poverty and policy. *Handbook of development economics*, 3, 2551-2657.

Meadowcroft, J. (1997). Planning, Democracy and the Challenge of Sustainable Development, *International Political Review*, 18(2):167-189.

Mihai, M., Țițan, E., & Manea, D. (2015). Education and poverty. *Procedia Economics and Finance*, 32, 855-860.

Moehling, C. M. (1999). State child labor laws and the decline of child labor. *Explorations in Economic History*, 36(1), 72-106.

Morduch, J. (1994). Poverty and vulnerability. *The American Economic Review*, 84(2), 221-225.

Narayan, D. (2017). Poverty is powerlessness and voicelessness. *In Development ethics* (pp. 117-120). Routledge.

O'Connor, A. (2009). Poverty Knowledge: *Social Science, Social Policy, and the Poor in Twentieth-Century U.S. History*, Princeton: Princeton University Press, 2009. https://doi.org/10.1515/9781400824748

OECD and WHO, (2003). *Poverty and health*. Organısation For Economic Co-Operation And Development and World Health Organization. ISBN 92-64-10018-0 – © OECD, WHO 2003.

Okan Üniversitesi, (2022). http://arproged.okan.edu.tr/tr/feeds/unesco-hukumetlerarasi-osinografi-komisyonu-yetkili-planlama-grubu-uzman-gorevlendirmeleri (Erişim tarihi: 05.10.2022).

Rigby, D. ve Caceres, D. (2001). Organic farming and the sustainability of agricultural systems, *Agricultural Systems*, 68, 21-40.

Rothschild, M., & Stiglitz, J. E. (1972). Some further results on the measurement of inequality. Published on Digital Platform of Yale Univerty. https://elischolar.library.yale.edu/cgi/viewcontent. cgi?article=1576&context=cowles-discussion-paper-series

Sallan Gül, S. (2002). *Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelenin Sosyolojik Boyutları: Göreliden Mutlak Yoksulluğa, Yoksulluk ve İnsan Hakları*. Ankara: TODAİ Yayınları.

Scheyvens, R. (2012). *Tourism and poverty*. Routledge.

Schultz, P. (1985). "Changing World Prices, Women's Wages and the Fertility Transition." *Journal of Political Economy,* 93 (1985): 1126–1154.

Schultz, P. (2001). "Women's Roles in the Agricultural Household: Bargaining and Human Capital Investments." *In Handbook of Agricultural Economics*, edited by B. Gardner and G. Rausser. Amsterdam: North-Holland,.

Schultz, P. (2006). Fertility and income. Banerjee, A. V., Benabou, R., & Mookherjee, D. (Eds.). *Understanding poverty*. Oxford University Press, 125-142.

TDK (2022). *Güncel Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu. https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 05.09.2022).

Telsaç, C. & Gözcü A. (2021). Kamu Sektöründe İnovasyon, *Atlas International Congresson Social Sciences* 8, 169-179.

Telsaç, C. & Kandeğer, B. (2022). Sustainable Urbanization, *6th International New York Conference On Evolving Trends In Interdisciplinary Research & Practices*, New York.

Telsaç, C. & Telsaç, Y. Ö. (2022b). Causes Of Migration and its Effects, *2nd InternationalSymposium"Global Migration Phenomenon" With its Security, Economic, Social, Political andCultural Dimensions*, Ankara.

Telsaç, Y. Ö. & Telsaç, C. (2022a). Main Educational Problems Regarding The Children Of MigrantFamilies, *2nd International Symposium"Global Migration Phenomenon" With its Security,Economic, Social, Political and Cultural Dimensions*, Ankara.

Telsaç, Y. Ö., Karagöz, S. ve Telsaç, C. (2022). The Education Problems Experienced By Migrant Children Findıngs And Recommendations, *International Journal of Educational Research Review*, 7(4), 345-354, doi:10.24331/ijere.1161837

Tosun, E. K. (2019). *Sürdürülebilir Kentleşme- Kent Modelleri Üzerine Bir İnceleme*, Dora Yayınları, Bursa.

Tracey, S. & Anne, B. (2008). *OECD insights sustainable development linking economy, society, environment: Linking economy, society, environment*. OECD Publishing.

Türkel, M. (2011). Avrupa Birliği ile Müzakere Sürecinde Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma (Yayımlanmamış Doktora Tezi). *Ege Universitesi*, İzmir.

UN, (1987). *United Nations, Report of the World Commission on environment and development* (WCED)-our common future. http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm

UN, (2022). United Nations, *Sustainable Cities*, https://sdgs.un.org/topics/sustainable-cities-and-human-settlements, (Erişim Tarihi: 12.09.2022)

UN, SGDs. (2022). United Nations, *Goals for Sustainable Development*, https://sdgs.un.org/goals/goal6. (Erişim Tarihi: 11.07.2022)

UNCLOS, (2022). United Nations Convention on the Law of the Sea. https://www.un.org/depts/los/convention_ agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf (Erişim Tarihi: 03.09.2022).

UNDP, (1996). *Human Development Report 1996*, United Nations Development Programme (Oxford Univ. Press, New York)

UNICEF, (2022). *United Nations International Children's Emergency Fund*, https://www.unicef.org/nutrition. (Erişim Tarihi: 02.09.2022)

Vosti, S. A., T. Reardon W. (1992) Agricultural Sustainability. *Growth and Poverty Alleviation: Issues and Policies, Proceedings of the e"nference held 23-27 September 1991*, (Von Urff eds.) Feldafing, IFPRI/DSE/ZEL, Feldafing.

WCED, (1987). *World Commission on Environment and Development, Our common. future*. Oxford:Oxford University Press.

WFP, (2022). World Food Programme, https://www.wfp.org/ending-hunger (Erişim Tarihi: 02.09.2022)

WHO, (2022). *World Health Organization. Air Pollution*. https://www.who.int/health-topics/air-pollution#tab=tab_1 (Erişim Tarihi: 11.09.2022)

Williams, K. (1981). *From pauperism to poverty*. Routledge.

Williamson, J. (1991) *Inequality, Poverty and History*, Cambridge (Mass.): Blackwell.

Young, O. R., Berkhout, F., Gallopin, G. C., Janssen, M. A., Ostrom, E., & Van der Leeuw, S. (2006). The globalization of socio-ecological systems: an agenda for scientific research. *Global environmental change*, *16*(3), 304-316.

YYÜ, (2022). Ötrofikasyon. http://www.biyolojiegitim.yyu.edu.tr/kf/ tootrfksyn/ index .htm (Erişim Tarihi: 01.10.2022).

Zoonoz, (2022). Zoonoz Hastalıklar. https://ankara.tarimorman.gov.tr/Belgeler/liftet/zoonozhastaliklar.pdf (Erişim Tarihi: 03.09.2022).

KAYNAKÇA

Avşar Kurnaz, Ş. (2007), Çocuk Yoksulluğu, *Aile ve Toplum*, Yıl: 9 Cilt: 3 Sayı: 12: 47-55.

BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 25.03.2022 tarihinde https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html adresinden alındı.

Bölükbaş, M. (2019), Türkiye'de Genç İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi: Bölgeler Düzeyinde Bir İnceleme, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Ağustos 2019, 7(18), 213-228.

Danış, M. Z. (2009), Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Yalnızlık ve Yoksulluk Durumları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Açısından Bazı Çıkarımlar, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt: 20 Sayı: 1.

Erikli, S. (2016), Genç Yoksulluğunun Temel Belirleyicileri: Eğitim ve Düzgün İş, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18/1 (2016) 283-302.

Hameş, Ö. (2021), *Temsili Bürokrasi Uygulamaları ve Türkiye*, ISBN: 978-625-7686-31-0, Çanakkale, Paradigma Yayınevi.

ILO, Genç İstihdamında Küresel Trendler Raporu 2020 10.04.2021 tarihinde https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/--publ/documents/publication/wcms_737648.pdf adresinden alındı.

Kevser, Nazlıer, E. N. (2019), Türkiye'de Yaşlı Yoksulluğu Sorununa Yönelik Bir Değerlendirme, Toplum ve Sosyal Hizmet, 30(2), 739-764.

Meneviş, N. (2019), *Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede ve Kadın Güçlenmesinde Bir Kalkınma Politikası Aracı Olarak Mikro Kredi Uygulaması,* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı Yayınlanmış yüksek Lisans Tezi.

Sürdürülebilir Kalkınma 2021 yılı İzleme Raporu 30.03.2022 tarihinde https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2021/2021-sustainable-development- report.pdf adresinden alındı.

Şahin, I. F. O. (2020), Kadın Yoksulluğu: "Nedenleri ve Mücadele Yöntemleri", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi,* 9 (1), Mart, 35-47.

Toksöz, G. (2011), *Kalkınmada Kadın Emeği*, İstanbul, Varlık Yayınları.

TÜİK, 2020 yılı Hane Halkı İşgücü Araştırması, 03.04.2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Eylul-2020- adresinden alındı.

TÜİK, 2021 yılı İstatistiklerle Yaşlılar Araştırması, 02.08. 2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2021- adresinden alındı.

TÜİK, İstatistiklerle Çocuk 2020 Araştırması, 01.05.2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633 adresinden alındı.

TÜİK, İstatistiklerle Kadın 2021 Araştırması, 04.04.2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021- adresinden alındı.

TÜİK, İşgücü istatistikleri, Mayıs 2022 08.08.2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Mayis-2022- adresinden alındı.

TÜİK, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Araştırması 2021 yılı Raporu 06.04.2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2020-37404 adresinden alındı.

TÜİK, Uluslararası Göç İstatistikleri, 2019, 08.08.2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararasi-Goc-Istatistikleri-2019-33709 adresinden alındı.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 30.06.2022 tarihinde http://www.sck.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf adresinden alındı.

UNİCEF Çocuk Çalışması 01.04.2022 tarihinde https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-i%C5%9F%C3%A7ili%C4%9Fi adresinden alındı.

Yaşar, S. ve Taşar, M.O. (2019), Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* Ekim 2019, Sayı: 38 sy. 118-144.

Yıldırım Aykurt, A. (2020), 21.Yüzyıl'da Sosyal Sorunlar ve Dezavantajlı Gruplar, Journal of Awareness Cilt / Volume 5, Sayı / Issue 3, 2020, pp. 427-448 E- ISSN: 2149-6544 URL: https://journals.gen.tr/joa DOİ: https://doi.org/10.26809/joa.5.031 Araştırma Makalesi / Research Article

Zastrow, C. (1988), *Social Problems: Issues and Solutions*, Chicago:Nelson-Hall.

KAYNAKÇA

Akıllı, H. Dirikoç, A. (2017) Türkiye'de Kent Yoksulluğu ve Çocuk: Nevşehir Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 26.* Ss. 198-224.

Atılgan, E. Ü. (2014) Damgalı Mekanlar. *Kenarın Kitabı Arada Kalmak Çeperde Yaşamak,* Der. Funda Şenol Cantek. *İletişim Yayınları.* İstanbul. Ss. 61-88.

Buğra, A. (2010) Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika. *İletişim Yayınları.* İstanbul.

Cordonnier, L. (2014) Garibanlara Merhamet Yok İşsizlik Üzerine Teoriler, Çev. Lütfü Şimşek, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014.

Elkin, F. (1995) Çocuk ve Çocuğun Toplumsallaşması. Çev. Nazife Güngör. *Gündoğan Yayınları*

Erdoğan, N. (2007) Yok-sanma: Yoksulluk-Maduniyet ve Fark Yaraları. *Yoksulluk Halleri Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri,* Der. Necmi Erdoğan, *İletişim Yayınları,* İstanbul, Ss. 47-95.

Günaydın, D. (2018). Çocuk Yoksulluğu İle Mücadelede Ücretsiz Okul Yemeği: Tekirdağ İlkokullarında Bir Araştırma. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi 7/18. ISSN: 2147-3668 – E-ISSN: 2587 – 103X*

Hablemitoğlu, Ş.(2003) Yoksullukla Mücadelede Hedef Yaşam Kalitesi Hakkı. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2003 Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler. Cilt 1.* Ankara. Ss. 352-359.

Hardt M. Negri A. (2011) Ortak Zenginlik, Çev. Efla Barış Yıldırım, *Ayrıntı yayınları* İstanbul.

Işıkçı, Y. M. Eştürk, Ö. Gülcan, S. (2020) Türkiye'de çocuklar kalkınma politikalarının neresinde? Çocuk hakları açısından bir analiz *KAÜİİBFD, 11(Ek Sayı 1),* Ss. 81-119.

İnsel, A., "İki Yoksulluk Tanımı ve Bir Öneri", Toplum ve Bilim, Sayı: 89, 2001, ss. 62-72.

Karakaş, B. Çevik, Ö. C. (2016) Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 18/3.* Ss. 887-906

Kümbetoğlu, B. Toplumsal Cinsiyet Rolleri, Kadın ve Yoksulluk. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2003 Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler, Cilt 1,* Ankara. Ss. 29-46.

Limanlı, Ö. (2020) Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu: Bir Yeniden Değerlendirme. *Journal of Research in Economics 4/2.* Ss. 158-173

Lucas, R. Nanou, K. (2021) Guaranteeing Children's Future: How to end child poverty and social exclusion in Europe country report: Finland. Save the Children Europe, *Save the Children International. https://resourcecentre.savethechildren.net/document/guaranteeing-childrens-future-how-to-end-child-poverty-and-social-exclusion-in-european* Erişim Tarihi: 5.11.2022.

Lucas, R. Nanou, K. (2021) Guaranteeing Children's Future: How to end child poverty and social exclusion in Europe country report: Sweeden. Save the Children Europe, *Save the Children International. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Guaranteeing-Childrens-Future-Sweden_compressed.pdf/* Erişim Tarihi: 5.11.2022.

Lucas, R. Nanou, K. (2021) Guaranteeing Children's Future: How to end child poverty and social exclusion in Europe country report: Netherlands. Save the Children Europe, *Save the Children International. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Guaranteeing_Childrens_Future-Netherlands_compressed.pdf/* Erişim Tarihi: 5.11.2022.

Lucas, R. Nanou, K. (2021) Guaranteeing Children's Future: How to end child poverty and social exclusion in Europe country report: Kosovo. Save the Children Europe, *Save the Children International. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Guaranteeing_Childrens_Future-Kosovo_compressed.pdf/* Erişim Tarihi: 5.11.2022.

Lucas, R. Nanou, K. (2021) Guaranteeing Children's Future: How to end child poverty and social exclusion in Europe country report: Germany. Save the Children Europe, *Save the Children International. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Guaranteeing_Childrens_Future-Germany_compressed.pdf/* Erişim Tarihi: 5.11.2022.

Lucas, R. Nanou, K. (2021) Guaranteeing Children's Future: How to end child poverty and social exclusion in Europe country report: Italy. Save the Children Europe, *Save the Children International. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Guaranteeing_Childrens_Future-Italy_compressed.pdf/* Erişim Tarihi: 5.11.2022.

Mayall, B. (2009) Generational Relations at Family Level. *The Palgrave Handbook of Childhood Studies.* Editörler: Jens Qvortrup, William A. Corsaro and Michael-Sebastian Honig. Palgrave Macmillan. Ss.175-187.

Minujın, A. E. Delamonıca, A. David Z. Gonzalez, E. (2006*)* The Definition of Child Poverty: A Discussion of Concepts and Measurements *, Environment & Urbanization, 18/2. Ss. 481–500.*

Pınarcıoğlu M. Işık, O. (2001) 1980 Sonrası Dönemde Kent Yoksulları Arasında Güce Dayalı Ağ İlişkileri: Sultanbeyli Örneği. *Toplum ve Bilim, S.89.* Ss. 31-61.

Raymo, J. Hong, D. (2020) Parental resources and child well-being in East Asia: An overview. Chinese Journal of Sociology

Sallan-Gül, S. (2002) Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelenin Sosyolojik Boyutları: Göreliden Mutlak Yoksulluğa. *TODAIE.* Ankara. Ss. 107-118.

Standing, G. (2012) Temel Gelir: Küreselleşen Dünyada Yoksullukla Bir Mücadele Yöntemi *Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru*. Der. Ayşe Buğra, Çağlar Keyder. *İletişim Yayınları.* İstanbul, Ss.17-36.

Şenol, D. Mazman, İ. (2014) Yoksulluğun Getirdiği Çocuk ve Genç İşgücü. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 14/3.* Ss. 243-259

Şenses, F. (2013) Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk Kavramlar, Nedenler, Politikalar ve Temel Eğilimler. *İletişim Yayınları.* İstanbul.

TÜİK. (2021) Genel Nüfus Sayımları, 1935-1990 TÜİK, Nüfus Tahminleri, 2000 TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2007-2021 TÜİK, 2018 Nüfus Projeksiyonları, 2025-2080UNICEF. *Dünya çocuklarının durumu 2021 raporu The State of the World's Children 2021: On My Mind – Promoting, protecting and caring for children's mental health* United Nations Children's Fund, New York.

TÜİK. (2021) İstatistiklerle Çocuk*, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2021-45633*, Erişim Tarihi: 7 Kasım 2022).

UNICEF (2022) Child marriage in Eastern and Southern Africa: A statistical overview and reflections on ending the practice.

UNICEF. (2022) Child Food Poverty: A Nutrition Crisis in Early Childhood.

Uyan-Semerci, P. Müderrisoğlu, S. Karatay, A. Akkaş, B. Kılıç, Z. Oy, B. Uran, Ş. (2012) Eşitsiz bir toplumda çocukluk. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*

Yılmaz, M. Taki-Şeker, A. (2006) Sürdürülebilir Yoksulluk ve Eğitim. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2003 Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler, Cilt 1,* Ankara. Ss. 337- 342.

Yılmaz, Z. (2011) Yoksulluğun Ontolojik Kavranışı: Maddi-Sembolik Süreçler Bütünü Olarak Yoksulluk ve Yoksulluk Çalışmalarında Tekniğin Perdesini Aralamak. *Toplum ve Bilim S. 122* Ss. 123-161.

Yüksel, M. Adıgüzel, O. Yüksel, H. (2015) Dünyada Ve Türkiye'de Sosyal Politika Temelinde Dezavantajlı Bir Grup Olarak Çocuk İşçiler Realitesi. *Journal of Kastamonu University Faculty of Economics and Administrative Sciences January C. 6* Ss. 23-34.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Y. (2016), *Göç Sosyolojisi*, İstanbul: Nobel Yayınları.

Akıncı, B. Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015), Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, *Göç Araştırmaları Dergisi,* C.1, S.2, ss. 58-83.

Aslan Cobutoğlu, S. (2019). Ahmet Mithat Efendi'nin Romanlarında Göç Coğrafyası: Özgürlükten Sürgünlüğe " Kafkasya". *Türklük Bilimi Araştırmaları*. ss. 11-26.

Bostan, H. (2018), Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskan Sorunu, *Göç Araştırmaları Dergisi*, C.4, S.2, ss. 38-88.

Bulut, Y. Bimay, M. (2020), Göçe İlişkin Kavram ve Kuramlar, *Yerel, Ulusal ve Küresel Boyutlarıyla Göç ve Mülteci Sorunu,* Ed: Bulut, Y. ve Akın, S. Çizgi Kitapevi, ss. 9-33. İstanbul.

Çalık, T. (2015), Sığınma Hakkının Korunması, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.23, S.1, ss. 117-146.

Çapan, F. ve Güvenç, B., (2017), " Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, C.6, S.18, ss.629-640.

Doğan, E. (2014), *Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi,* Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Dost, S. (2014), Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriyeli Sığınmacıların Hukuki Durumu, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* C.4, S.1, ss. 27-69.

Ekici, S. Tuncel, G. (2015), Göç ve İnsan, *Birey ve Toplum,* C.5, S.9, ss. 9-22.

Ergüven, N. Özturanlı, B. (2013), Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye, *AÜHFD*, 62 (4) ss. 1007-1061.

Ilgın Bahçeci, H. ve Uzun, Ş. (2017), " Türkiye'de Uluslararası Göç ve Yerel Politika", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.1, S.4, ss.1-17.

İslamoğlu, E. Yıldırımalp, S. ve Benli, A. (2014), Türkiye'de Tersine Göç ve Tersine Göçü Teşvik Eden Uygulamalar: İstanbul İli Örneği, *Sakarya İktisat Dergisi*, 3 (1) ss. 68-93.

Oral, B. Çetinkaya, F. (2017), Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları, *Türkiye'nin Klinikleri,* 3(1). ss. 1-8.

Kabaş, T. (2014), *Türkiye'de Yoksulluk ve Gelir Dağılımı*, Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Kadooğlu, A. (2019), Gaziantep'te Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Verilen Sosyal ve Ekonomik Hakların Entegrasyona Etkisi (Gaziantep Örneği), *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslar Arası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep.

Kansu Karadağ, A. (2018). Göç, Yoksulluk ve İnsan Hakları, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.9, S.2, ss. 485-498.

Karaosmanoğlu, K. (2009), Türkiye'de Azınlıklar ve Komplo Zihniyeti, *Liberal Düşünce Dergisi,* S.150, ss. 139 – 158.

Kepenek, B. ve Uğuzman, T. (2018), Haydi Köyümüze Geri Dönelim! Tersine Göçün Sosyoekonomik Etkileri: Yeni Yol Köyü Örneği, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,* ss.11-36.

Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012), Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* C.3, S.3, ss. 163-184.

Mccarthy, J. (1998). Müslümanlar ve Azınlıklar, Ed: Umar, B. İnkılap Yayınları, İstanbul.

Mccarthy, J. (1995). Osmanlı Anadolu Topraklarındaki Müslüman ve Azınlık Nüfus, Çev: Gürsoy, İ. Genelkurmay Basımevi, Ankara.

Nurdoğan, A. ve Öztürk, M. (2018), Geçici Koruma Statüsü İle Türkiye'de Bulunan Suriyelilerin Vatandaşlık Hakkı, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* C.23, S. 3, ss. 1163-1172.

Tutaş, N. (2018), " Sömürgecilik sonrası Londra'ya göç: Zaide Smith White Teeth ve Hanif Kureishi The Budha of Suberbia", *Folklor/Edebiyat*, Cilt:24, Sayı:96, ss.29-36.

Türkyılmaz, Ü. (2017), " Aıme Cesaıre: Sömürge, Kölelik ve Eşitsizlik", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, DOİ: 10.5505, ss.229-239.

Oran, B. (2009). Küreselleşme ve Azınlıklar, İmaj Yayınevi, Ankara.

Perruchoud R. ve J. Redpath – Cross, Göç Terimleri Sözlüğü, İkinci Baskı. IOM.

Yılmaz, C. (2007), Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri; Evlilik Yoluyla Göç, *Doğu Coğrafya Dergisi,* S.21, ss. 221-232.

KAYNAKÇA

Aghion, P., Caroli,E., ve Garcia-Penalosa,C. (1999) Inequality And Economic Growth: The Perspective Of The New Growth Theories. *Journal Of Economic Literature*, 37 (4): 1615-1660

Ak, M. (2016). Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk . *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi* , (54) , 296-306

Akgün, M. (2021), *Poverty And Income Inequalıty in Turkey*, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Aktan, C.C. ve Vural, İ.Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri. Yoksullukla Mücadele Stratejileri (İçinde), Coşkun Can Aktan (Ed.), Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.

Alvaredo , F., Chancel , L., Piketty , T., Saez , E., ve Zucman , G. (2017). The Elephant Curve of Global Inequality and Growth. WID.World Working Paper Series 2017/20.

Alesina, A. ve Rodrik, D. (1994). Distributive Politics And Economic Growth. *The Quarterly Journal of Economics*, 109(2), 465–490

Banerjee, A. And Duflo, E. (2000), Inequality And Growth: What Can The Data Say?, No 7793, Nber Working Papers, National Bureau Of Economic Research, Inc

Bauman, Z. (2005). *Work, Consumerism and the New Poor*, Open University Press, New York.

Beck, N., ve Katz, J. N. (1995) What To Do (And Not To Do) With Time-Series Cross-Section Data. *American Political Science Review*, (3), 634–647

Buğra, A ve Keyder, Ç. (2003). New Poverty And The Changing Welfare Regime of Turkey. UNDP.

Çelik Ateş, H. (2017). Kırsal Yoksulluk ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma Politikaları. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3 (1) , 1-9.

Dagum, C. (1999). A Study On The Distributions of Income, Wealth, And Human Capital. *Revue Européenne Des Sciences Sociales*, 37(113), 231–268

Dünya Bankası , (2022a). Measuring Poverty. Https://Www.Worldbank.Org/En/Topic/Measuringpoverty . Erişim Tarihi: 25.10.2022.

Dünya Bankası, (2022b). Poverty, Overview. Https://Www.Worldbank.Org/En/Topic/Poverty/Overview . Erişim Tarihi: 25.10.2022.

Doku, J. N., Kpekpena, F. A., ve Boateng, P. Y. (2019). Capital Structure And Bank Performance: Empirical Evidence From Ghana. *African Development Review*, 31(1), 15–27

Fırat, M. (2015). Yoksulluk ve Suç İlişkisinin Sosyolojik Analizi: Bir Referans Çerçevesi (Elazığ Örneği) . *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* , 5 (1) , 193-224 .

Flik, R. J. ve Van Praag, B. M. S. (1991). Subective Poverty Line Definitions. *De Economist*, 139(3), 311–330.

Forbes, Kristin, J. (2000) A Reassessment of The Relationship Between Inequality And Growth. *American Economic Review*, 90 (4): 869-887

Fosu, A. K. (2008). Inequality And The Growth–Poverty Nexus: Specification Empirics Using African Data. *Applied Economics Letters*, 15(7), 563-566.

Fosu, A.K. (2017) Growth, Inequality, And Poverty Reduction: Africa in A Global Setting, in Machiko Nissanke, and Muna Ndulo (Eds), Poverty Reduction in The Course of African Development (Oxford, Online Edn, Oxford Academic),

Gini, C. (1912) Variabilità E Mutuabilità. Contributo Allo Studio Delle Distribuzioni E Delle Relazioni Statistiche. C. Cuppini, Bologna

ILO. (2012). Wages And Equitable Growth. Global Wage Report 2012/13. Geneva: International Labour Office .

IMF. (2007). The Globalization Of Labor. in World Economic Outlook : Spillovers And Cycles in The World Economy (Pp. 161–192). Washington, Dc.

İncedal, S. (2013). Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları. Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Ankara.

Kapeller, J. ve Schütz, B. (2014). Debt, Boom, Bust: A Theory Of Minsky-Veblen Cycles. *Journal of Post Keynesian Economics*, 36(4), 781–814

Karabarbounis ,L. ve Neiman, B. (2013) The Global Decline of The Labor Share, Nber Working Papers 19136, National Bureau of Economic Research, Inc.

Kurt, O. E. (2018) Personal and Functional Dıstrıbutıons Of Income in Turkey Yeditepe University Economics Department, Notes On Economy, No 2018-04

Kuznets, S.. (1955). Economic Growth And Income Inequality. *The American Economic Review*. Sayı:45. No:1. Ss.1-28.

Le, H.Q. (2008) The Linkages Between Growth, Poverty And İnequality in Vietnam: An Empirical Analysis. Depocen Working Paper No. 2010/06

Marshall, Gordon (1994), The Concise Oxford Dictionary of Sociology**,** Oxford University Press, Oxford New York

Minsky, H.P. (1986) *Stabilizing An Unstable Economy*. New Haven, Yale University Press,

Özsoy, E. (2003). Kalkınma-Yoksulluk İkilemi ve Türkiye. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kayakları Dergisi*, 5(1).

Öztürk, Ş. (2008). Kırsal Yoksulluk ve Neo-Liberal Ekonomi Politikaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,1(5), 605-634.

Rajan, R.G. *Fault Lines: How Hidden Fractures Still Threaten The World Economy*. Princeton, Nj: Princeton University Press, 2010.

Ravallion, M., 2006. Inequality is Bad For The Poor. World Bank Policy Research Working Paper No. 3677

Ravallion, M., ve Chen, S. (2019). Global Poverty Measurement When Relative income Matters. Journal of Public Economics, 177, 104046

Reed, W. R. ve Ye, H. (2011). Which Panel Data Estimator Should I Use? *Applied Economics*, 43(8), 985–1000.

Ricardo, D. 1772-1823. (1911). *The Principles Of Political Economy & Taxation*. London : New York :J.M. Dent; E.P. Dutton,

Sen, A.(1983). *Poverty And Famines: An Essay On Entitlement And Deprivation*, Oxford University Press, USA.

Sen, A. (2009) *The Idea of Justice*, Cambridge- Massachusetts: The Belknap Press Of Harvard University Press

Solt, F. (2020) Measuring Income Inequality Across Countries And Over Time: The Standardized World Income Inequality Database. *Social Science Quarterly* 101(3):1183-1199. SWIID Version 9.3, June 2022.

Taş, Y.& Özcan, S.(2012).Türkiye'de ve Dünya'da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma, International Conference On Eurasian Economies

Tdk, Yoksulluk, Https://Sozluk.Gov.Tr/, Erişim Tarihi: 24.10.2022.

The World Bank. 2022. "World Development Indicators." Url: Http://Data.Worldbank.Org/Data-Catalog/World-Development-İndicators

Topgül, S.(2013). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması, *Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(1), 277-294.

Veblen, T. (1970[1899]) *The Theory Of The Leisure Class*. London: Allen And Unwin,

UNECE (2017) Guide On Poverty Measurement,United Nations, New York Geneva

Young, A. O. (2019). Does Reduction in Inequality Of Income Distribution Matter For Poverty Reduction? Evidence From Nigeria's Poverty Trends. *International Research Journal Of Finance And Economics(*172)

KAYNAKÇA

Akbulut, M. B. (2022). *Türk Medeni Kanunu Kapsamında Yoksulluk Nafakası.* Ankara: Seçkin.

Akıntürk, T., & Ateş Karaman, D. (2019). *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku.* İstanbul: Beta.

Arkan Serim, A. (2007). Yoksulluk Nafakası. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 287-302.

Bağdatlı, S. (2012). *Hukuk Sözlüğü.* İstanbul: Derin Yayınları.

Bozovalı, H. (1990). *Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları.* İstanbul: Kazancı Yayınevi.

Ceylan, E. (2006). *Türk Ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları.* İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelikel, S. (2012). *Çocuk Haklarına Dair Uluslararası Sözleşmeler Işığında Boşanmanın Çocuklara İlişkin Hukuki Sonuçları.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Dede, İ. (2016). Yoksulluk Nafakasının Fiili Birliktelik Ve Haysiyetsiz Yaşam Sürme Sebebiyle Sona Ermesi. *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15*(2), 557-575.

Demir, R. (2020). Yoksulluk Nafakasının Sona Erme Sebepleri Ve Yoksulluk Nafakasının Süresizliğine Dair Tartışmalar / The Reasons For The End Of Poverty Support And Discussions On The Indefinity Of The Poverty Support. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 221-249.

Dural, M., Oğüz, T., & Gümüş, M. A. (2014). *Türk Özel Hukuku Cilt Iıı Aile Hukuku.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Erdem, M. (2018). *Aile Hukuku.* Ankara : Seçkin Yayıncılık.

Ergün, Z. (2009). *Boşanma Davaları.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Eseler, B., Göksoy Sevinçli, B., & Nalbant, F. (2021). Sosyal Bir Sorun Olarak Kentsel Yoksulluk Ve Sosyal Dışlanma Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (Asead)*, 836-853.

Feyzioğlu, N. F. (1986). *Aile Hukuku.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Hatemi , H., & Oğuztürk, B. (2013). *Aile Hukuku.* İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Hatemi, H., & Kalkan, O. (2016). *Aile Hukuku.* İstanbul : Vedat Kitapçılık.

Helvacı, S., & Erlüle , F. (2014). *Medeni Hukuk, Medeni Hukuka Giriş, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku.* İstanbul: Legal Yayıncılık.

İnal, N. (1992). *Uygulamada Nafaka Davaları.* Ankara.

Kalender, A. (2021). *Boşanma Nafakası (Yoksulluk Nafakası).* Ankara: Adalet Yayınevi.

Keskin, A. (2017). *Boşanma Davaları.* Ankara: Seçkin.

Kılıçoğlu, A. M. (2017). *Aile Hukuku.* Ankara: Turhan Kitabevi.

Kocabaş, G. (2014). Evlilik Sonrası Dayanışma İlkesi Ve Bu İlkenin Sınırı Olarak Clean Break İlkesi Doğrultusunda Yoksulluk Nafakasının Belirleyici Ölçütleri. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 357-369.

Köseoğlu, B., & Kocaağa, K. (2011). *Aile Hukuku Ve Uygulaması, Bilimsel Görüşler Ve Yargı İçtihatları.* Bursa: Ekin Yayınevi.

Kulaklı, E. (2018). Yoksulluk Nafakası Ve Yoksulluk Nafakasının Süresi Bağlamında Bir Mukayeseli Hukuk İncelemesi. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 237-268.

Kuru, B. (2017). *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı.* Ankara : Yetkin Yayınları.

Oğuz, C. (2000). Medeni Kanun Madde 174/I İle 175 Arasındaki Farklar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23-37.

Özdemir, H. (2014). Yargıtay Kararları Işığında Türk Medeni Hukukunda Yardım Nafakası. *Terazi Hukuk Dergisi, 9*(100), 65-78.

Öztan, B. (2004). *Aile Hukuku.* Ankara.

Öztan, B. (2015). *Aile Hukuku.* Ankara: Turhan Kitabevi.

Özuğur, A. İ. (2008). *Evlilik Birliğini Sona Erdiren Nedenler Boşanma, Ayrılık Ve Evlenmenin İptali Davaları.* Ankara: Adalet Yayınevi.

Ruhi, A. (2010). *Yargıtay İçtihatlarıyla Nafaka Hukuku.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ruhi, A. C. (2003). *Türk Hukukunda Nafaka Ve Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili.* Ankara: Seçkin.

Ruhi, C., & Ruhi, A. (2021). *Nafaka Hukuku.* Ankara: Seçkin.

Uzun , M. (2013). *Yargıtay Kararları Kapsamında Yoksulluk Nafakası.* İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Yıldırım, A. (2016). Yoksulluk Nafakası Ve Yoksulluk Nafakasında Süre Sorunu. *Legal Hukuk Dergisi, 14*(157).

Yılmaz, E. (2021). Çelişkili Mahkeme Kararları Ve Adil Yargılanma Hakkı. *Bilkent University Institutional Repository*, 1517-1554.

Zevkliler, A., Acabey, M. B., & Gökyayla, K. E. (1997). *Medeni Hukuk.* Ankara : Savaş Yayınları.

KAYNAKÇA

Acaray, D. (2013), İnsan Haklarının Korunması Amacıyla Devlet İktidarının Sınırlandırılması ve Siyasal Katılmanın Buna Etkisi, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (4), 119-144 .

Atatanır, H., ve Karataş, K. (2019), Yoksulluğa Hak Temelli Yaklaşım, *İnsan ve İnsan*, 6 (21) , 453-475.

Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi. (2001), Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Uygulanmasından Kaynaklanan Önemli Konular: Yoksulluk ve Ekonomik, *Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme* (10 Mayıs 2001) BM E/C.12/2001/10 paragraf 8.

Boyar, O., ve Kama Işık, S. (2019), Dördüncü Kuşak Haklar ve Bilişim Teknolojilerinin Doğuşunda Mahremiyet Kavramına Karşılaştırmalı Bir Bakış, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25 (2), 602-623.

Ceylan, N. A. (2017), Kamu Hukuku (Genel Kamu Hukuku) Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Hakların Bütünlüğü İlkesi, *Anasay*, (2), 217-226.

De Schutter, O. (2021), A Human Rights-Based Approach to Measuring Poverty, M.F.Davis, M. Kjaerum ve A. Lyons içinde *Research Handbook on Human Rights and Poverty*, (s. 2-20), Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

European Network of National Human Rights Institutions. (2019), *Applying a Human Rights-Based Approach to Poverty Reduction and Measurement, A Guide for National Human Rights Institutions*, 18 Ağustos 2022 tarihinde European Network of National Human Rights Institutions: https://ennhri.org/wp-content/uploads/2019/11/Applying-a-Human-Rights-Based-Approach-to-Poverty-Reduction-and-Measurement-A-Guide-for-NHRIs.pdf adresinden alındı.

Giritli, İ. (2002), Anayasa Değişikliklerinin Temel Hak ve Özgürlüklere Yansıması, *AYD 19*, 88-103.

Hatipler, M. (2019), Boyut ve Etkenleriyle Sosyal Dışlanmanın Yoksullukla Karşılaştırmalı İlişkisi, Bilgi *Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (1) , 39-77.

Hukuk Desteği. (2020), *İnsan Haklarının Kuşaklara Göre Sınıflandırılması*, 21 Temmuz 2022 tarihinde Hukuk Desteği: https://hukukdestegi.com/tr adresinden alındı.

Ishay, M. (2008*), The History of Human Rights: From Ancient Times to the Globalization Era*, Berkeley: University of California Press.

Joseph Rowntree Foundation. (2013), Poverty, Participation and Choice, 15 Haziran 2022 tarihinde Joseph Rowntree Vakfı: https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/society-poverty-participation-summary.pdf adresinden alındı.

Karatay Göğül, P. (2019), Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı Açısından Gelir Düzeyinin Belirleyiciliği: Diyarbakır Örneği, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 9 (17) , 60-79.

Khanna, G. (2013), Poverty: A Violation of Human Right sor Not?, 30 Temmuz Tarihinde Sosyal Bilimler Araştırma Ağı: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2264371 adresinden alındı.

Office of the High Commissioner for Human Right. (2014) Addressing Inequalities in the Sdgs:A Human Rights Imperative for Poverty Eradication, 25 Haziran 2022 tarihinde Birleşmiş Milletler: https://www.ohchr.org/en/statements/2014/04/addressing-inequalities-sdgsa-human-rights-imperative-poverty-eradication adresinden alındı.

Osmani, S. R. (2006) Poverty and Human Rights: Building on the Capability Approach, *Journal of Human Development*, 6 (2), 205-219.

Pogge, T. (2007), Severe Poverty as a Human RightsViolation, T. Pogge içinde*, Freedom from Poverty as a Human Right: Who Owes What to the Very Poor?*, (s. 11-54), Cambridge: Cambridge University Press.

Regmi, M. (2020), Poverty is a Human Rights Violation, 14 Temmuz 2022 tarihinde Apolitikal: https://apolitical.co adresinden alındı.

Robeyns, I. (2005), Assessing Global Poverty and Inequality: Income, Resources and Capabilities, *Metaphilosophy*, 36 (1/2), 30-49.

Sen, A. (2004), *Özgürlükle Kalkınma*, (Çev. Y. Alogan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sengupta, A. (2010), Human Rights and Extreme Poverty, *Economic and Political Weekly*, 45 (15), 85-93.

Söylemez, S. (2013), Yoksullukla Mücadele'nin İnsan Hakları Bağlamında Değerlendirilmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (38), 217-226.

Şenses, F. (2006*), Küreselleşmenin Öteki Yüzü: Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları.

T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2019), *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Göstergeleri*, 25 Eylül 2022 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı: http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/amaclari/yoksulluga-son/ adresinden alındı.

Taş, H. Y., ve Özcan, S. (2012), Türkiye'de ve Dünya'da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma, *International Conference On Eurasian Economies*, 423-430.

Turgut, A. Ş. (2020), İnsan Hakları Bağlamında Etnik Yoksulluk, *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 73-87.

Turhan, A. (2013), İnsan Hakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 357-378.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (2016), *Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri İhtisas Komitesi*, 22 Eylül 2022 Tarihinde UNESCO Türkiye Milli Komisyonu: https://www.unesco.org.tr/ adresinden alındı.

United Nations International Children's Emergency Fund. (2020), Understanding Child Poverty: Facts and Statistics, 10 Ağustos 2022 tarihinde www.unicef.org adresinden alındı.

United Nations Development Programme. (2003), Poverty Reduction and Human Rights: A Practice Note, New York.

United Nations. (2004), Human Rights and Poverty Reduction: A Conceptual Framework, Office of the High Comisionare for Human Rights, HR/PUB/04/01, Newyork and Geneva.

United Nations. (2012), Guiding Principles on Extreme Poverty and Human Rights, Office of the High Comisionare for Human Rights, HR/PUB/21/11, Geneva.

World Bank. (2002), Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook, 3 Temmuz 2022 tarihinde Dünya Bankası: http://siteresources.worldbank.org/INTEMPOWERMENT/Resources/486312-1095094954594/draft.pdf adresinden alındı.

Yılmaz, Z. (2014), Bir Yurttaşlık, İnsan Hakkı ve Özgürlük Sorunu Olarak Yoksulluk, D. Türk ve Z. Yılmaz İçinde, *Siyasal'da Bir Ömür- Prof. Dr. Ömür, Sezgin'e Armağan*, (s. 457-491), Ankara: Mülkiyeliler Birliği.

KAYNAKÇA

Alvaredo, F., Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., Zucman, G. (2019), *Dünya Eşitsizlik Raporu 2018*, Çev. Hande Koçak Cimitlioğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Balcı İzgi, B., Dineri, E. (2018), Avrupa Ülkelerinde Yoksulluk ve Eğitim: Dinamik Panel Veri Analizi, Uluslararası Ekonomi Konferansı, Antalya.

Bauman, Z. (2018), *Iskarta Hayatlar Modernite ve Safraları*, Çev. Osman Yener, Can Sanat Yayınları, İstanbul.

Benli, A., Yenihan, B. (2018), Yoksulluğun Kavramsal Çerçevesi, *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla*, Ed. Gökçe Cerev, Bora Yenihan, Dora Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti., ss. 1-14, Bursa.

Buğra, A., (2018), *Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika*, 9. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Epstein, S., A. (2014), *Geç Dönem Ortaçağ Avrupası, Ekonomik ve Sosyal Tarih, 1000-1500*, (çev. S. Işık), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

Gümüş, İ. (2018), Tarihsel Perspektifte Refah Devleti: Doğuş, Yükseliş ve Yeniden Yapılanma Süreci. *Journal of Political Administrative and Local Studies*, 1 (1), 33-66.

Karaaslan, İ. (2021). Avrupa Birliği Sosyal Politikası; Tarihsel Gelişim, Temel Dinamikler Ve Geleceğe Dair Öngörüler. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (41), 111-134. DOI: 10.35343/kosbed.899932.

Kleınman, M. (2018), "Kriz mi? Ne Krizi? Avrupa Refah Devletlerinde Süreklilik ve Değişim", Çev. Burcu Yakut Çakar-Utku Barış Balaban, *Sosyal Politika Yazıları*, Der. Ayşe Buğra–Çağlar Keyder, İletişim Yayınları, İstanbul.

Kovancı, O. (2003), *Kapitalizm, Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelede Tarihsel Bir Deneyim: İngiliz Yoksul Yasaları*, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Yayın No: 30, Tezle Dizisi: 14, Ankara.

Mullainathan, S., Shafir, E. (2019), *Kıtlık, Çok Aza Sahip Olmanın Başka Anlamları,* Tübitak Yayınları, Ankara.

Özdemir, A., İnce, G. D. (2021), OECD Ülkelerinde Sosyal Yardımların Yoksulluk Üzerine Etkisi. *Çalışma ve Toplum*, 4 (71) , 2633-2658.

Rosnick, D. (2019). *A History of Poverty Worldwide,How Poverty Reduction Accelerated in Recent Decades,* 20.09.2022 tarihinde https://cepr.shorthandstories.com/history-poverty/ sitesinden alınmıştır.

Sarıipek, D., B. (2018), "Yoksulluğun Tanımlanmasında Yeni Boyutlar; Karşılaştırmalı Bir Analiz", *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla*, Ed. Gökçe Cerev, Bora Yenihan, Dora Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti., ss. 37-62, Bursa.

Selek Öz, C. ve Karagöz, S. (2015). Avrupa 2020 Hedeflerinin Avrupa İstihdam Stratejisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 99-122.

Şenkal, A. (2021), *Yoksulluğun Politik Ekonomisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Şenses, F. (2017), *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Turan, E., Aydilek, E., Şen, E., T. (2016), Avrupa Sosyal Modeli ve Türkiye'deki Sosyal Politikaların Tarihsel Bağlamında Karşılaştırılmalı Analizi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi,* 11, s. 1-17.

UNDP, https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-kalkinma-programi-_undp_-.tr.mfa, Erişim Tarihi: 27.08.2022.

UNDP (1997), Human Development Report, https://hdr.undp.org/content/human-development-report-1997, Erişim Tarihi: 27.08.2022.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (t.y) Erişim Adresi: https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/ (Erişim tarihi:15.09.2022).

Akbaş, A. (2019). Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde Türkiye'de cumhuriyetin ilanından günümüze sosyal yardım analizi. *Trakya Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi,* Edirne.

Altay, A. (2005). Yoksulluk sadece devletin sorunu mu? Kamu harcamaları açısından bir değerlendirme. *Sosyoekonomi*, *2*(2),155-177.

Altınsoy, H. (2019). Türkiye'de uygulanan sosyal içerme politikalarının AB üyesi ülkeler ile mukayeseli değerlendirilmesi, *Kamu-İş,14*(4), 37-68.

Aydın, A., ve Öztürk, Ş. (2021). Türkiye'nin Yoksullukla Mücadelesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Rolü; Pandemi Dönemi Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, *6*(1), 141-162.

Batur, T. (2021). Yoksullukla mücadelede politika ve programların uygulanabilirliği: Selçuklu ilçesi örneği, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi,* Konya.

Benli, A. ve Yenihan, B. (2018). Yoksulluğun kavramsal çerçevesi, Ed.: G.CEREV ve B. YENİHAN, içinde *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla* (s.1-15), Bursa: Dora Yayınları.

Buğra, A. (2021). *Kapitalizm, yoksulluk ve Türkiye'de sosyal politika*, 10. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Ceren, A., & Erdem, T. (2018). Türkiye'de yoksulluk ve sosyal yardım uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *2*(1), 6-24.

Ceyhan, T. (2018). Yoksulluğun küresel görünümü ve sosyal politikalar kapsamında Türkiye'de yoksullukla mücadele. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, *53*(1), 111-147.

Coşkun, S. ve Tireli, M. (2008). *Avrupa birliğinde yoksullukla mücadele stratejileri ve Türkiye,* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Çalcalı, Ö. (2011). Yoksullukla mücadelede devletin rolü: Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu. *Memleket Siyaset Yönetim*, *6*(16), 189-233.

Çekici, O.(2022). Yoksulluğun dönüşen boyutları ve yoksullukla mücadelede politika transferi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi,* Konya.

Çiğdem, A. (2007). Yoksulluk ve Dinsellik. Necmi Erdoğan (Ed.). *Yoksulluk Halleri Türkiye'de Kent Yoksulluğunun Toplumsal Görünümleri* içinde, İstanbul: İletişim Yayınları, 203-249.

Demirci Akyol, E. (2010). Osmanlı devletinde yoksulluğu azaltma stratejileri ve bu stratejilerin sürekliliği ve değişimi, *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Cilt 2,* Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Yayınları,67-73.

Esenyel, C. ve Torun, G. (2010). Şartlı nakit transferi yardım programı: Türkiye'deki şartlı eğitim, şartlı sağlık yardımı ve uygulamaları. *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Cilt 1,* Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Yayınları,517-532.

Fırat, M. (2013). Gelişmekte olan ülkelerde ve Türkiye'de yoksulluk. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *15*(1), 185-206.

Gündüz, A. Y. (2006). Türkiye de yoksullukla mücadele üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(15), 34-55.

Güneş, M. (2012). Yoksullukla mücadelede sosyal yardımların bir kamu yönetimi politikası olarak sürdürülebilirliği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *12*(24), 149-184.

Gürses, D. (2007). Türkiye'de yoksulluk ve yoksullukla mücadele politikaları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *10*(17), 59-74.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu, (t.y). Erişim Adresi: https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf(Erişim tarihi:02.09.2022).

ILO (2003).*Working Out of Poverty*, 91st Session, Geneva.

Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M.M. (2009). *Nöbetleşe yoksulluk Sultanbeyli örneği,* İstanbul: İletişim Yayınları.

Karagöz, S. (2020). Türkiye'de sosyal devletin sosyal yardım bağlamında değerlendirilmesi. *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, *2*(2), 146-169.

Kesgin, B. (2012). *Kamu sorumluluğunda sosyal hizmet.* İstanbul: Açılım Kitap.

Kızıler, N. (2017). Türkiye'de yoksullukla mücadele ve sosyal transfer harcamaları. *Journal of Life Economics*, *4*(1), 77-100.

Metin, O. (2011). Sosyal politika açısından AKP dönemi: sosyal yardım alanında yaşananlar. *Çalışma ve Toplum*, *1*(28), 179-200.

OECD (2001). *Rising to the global challenge: partnership for reducing world poverty*, Paris.

Önder, H., ve Şenses, F. (2006). Türkiye'de yoksulluk ve yoksulluk düşüncesi. *İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar*, *199*, 221.

Özkan, G. (2021). Covid-19 pandemisi ile yoksulluğun derinleşen yüzü: Çalışan yoksullar. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(14), 93-108.

Öztornacı, B., ve Demirdöğen, A. (2015). Farklı Eşdeğerlik Ölçeklerine Göre Temel Yoksulluk Göstergelerinin Değişimi: Türkiye Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, *21*(1 ve 2), 7-15.

Sarıkoca, E., ve Daşlı, Y. (2016). Yoksulluğun dünyada ve Türkiye'de seyri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *9*(43). 1298-1309.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (1995). Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf (Erişim tarihi:11.09.2022).

Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2000). Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf (Erişim tarihi: 11.09.2022).

Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2006). Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf (Erişim tarihi: 12.09.2022).

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2013). Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf (Erişim tarihi:12.09.2022).

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019) Erişim Adresi: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf (Erişim tarihi: 12.09.2022).

Şahin Duran, D. ve Cenikli, E. (2021). Yoksullukla Mücadelede Bir Kamu Politikası Olarak Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 46, 149-162.

Şahin Taşğın, N. (2017). *Yoksulluk insan hakları ve sosyal hizmetler,* Ankara: Nika Yayınevi

Şener, Ü. (2010). Yoksullukla mücadelede sosyal güvenlik, sosyal yardım mekanizmaları ve iş gücü politikaları. *TEPAV Politika Notu*, 1-22.

Şenses, F. (2019). *Küreselleşmenin öteki yüzü yoksulluk,*9. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları

Şentürk, M. (2009). Türkiye'de yoksulluk çalışmaları. *Sosyoloji Dergisi*, *3*(18), 205-233.

Taban, S. ve Şengür, M. (2010). Yoksullukla mücadele stratejisi olarak mikro kredi uygulaması: Eskişehir il örneği. *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Cilt 1,* Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Yayınları, 611-625.

T.C. Başbakanlık. (2016). 65. Hükümet Programı. https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports-TR/Hukumet_Prg/65_hukumet_programi.pdf (Erişim tarihi:13.09.2022).

Vandenberg, P. (2006). Poverty reduction through small enterprises- emerging consensus,unresolved issues and ILO activities. *SEED Working paper*, *75*, 1-60.

Yaşar, R. (2010). Yoksullukla Mücadelede Yerel Bir Deneyim: Elazığ Yoksulluk Haritası Projesi. *Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu: Deneyimler ve Yeni Fikirler, Cilt 1,*Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Yayınları,115- 132.

Yaşar, S., & Taşar, M. O. (2019). Kavramsal olarak yoksulluk ve Türkiye'de yoksullukla mücadele politikalarının etkileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *19*(38), 118-144.

Yıldırım, A. (2019). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1 (1), s. 15-33.

Yıldırım. A., Doğan. C. ve Topcuoğlu. A. (2011). Türkiye'de 1980 – 2010 Yılları Arasında Uygulanan Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkinliği Üzerine Bir Analiz. *Ekonomik Yaklaşım Kongreler Dizisi VII*, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz, C. (2012). Yoksulluk söyleminin sosyolojisi: 1980 sonrası hükümet programları örneği. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, *17*(1), 291-308.

Yılmaz, M. (2021). Kovid-19 pandemisinin Türkiye'deki kentsel yoksulluğa etkileri. *Anasay*, (17), 181-196.

https://www.aa.com.tr/uploads/TempUserFiles/64.hukumet_programi.pdf (Erişim tarihi: 13.09.2022).

KAYNAKÇA

442 Sayılı Köy Kanunu, 11 Kasım 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf adresinden alındı.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, 12 Kasım 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2828.pdf adresinden alındı.

4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun, 12 Kasım 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.4109.pdf adresinden alındı.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 11 Kasım 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5302.pdf adresinden alındı.

5393 Sayılı Belediye Kanunu, 11 Kasım 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf adresinden alındı.

6360 Sayılı On Dört Ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi Ilçe Kurulması Ile Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 11 Kasım 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf adresinden alındı.

Alcock, P., May, M. ve Rowlingson, K. (2011). Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Altıntaş, O. (2006). İl Özel İdarelerinin Mevcut ve Potansiyel Olarak Fonksiyonel Analizi. DPT Uzmanlık Tezi. Ankara.

Bayraktar, U. ve PENPECİOĞLU, M. (2009). Yerel Liderlik Toplumcu Belediyecilik ve Ali Dinçer: 1977-1980 Dönemi Ankara Belediyesi. I. Kamalak ve H. Gül (Ed.). Toplumcu Belediyecilik içinde. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 159-196.

Çetin, Z. Ö. (2015). Türkiye'de İl Özel İdaresi Sisteminin Dönüşümü ve 6360 Sayılı Kanunun Dönüşüme Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(2), 247-266.

Çiçek, E. (2012). Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Politikaları: Batı Akdeniz Örneği. Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.

Erder S. ve İncioğlu, N. (2008). Türkiye'de Yerel Politikanın Yükselişi: İBB Örneği 1984- 2004, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ersöz, H. Y. (2011). Sosyal Politikada Yerelleşme, İstanbul: İTO Yayınları.

Güler, M. (2009). Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine. I. Kamalak ve H. Gül (Ed.). Toplumcu Belediyecilik içinde. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık, 125-158.

Güven, S. (2013). Sosyal Politikanın Temelleri. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Handler, J. F. (2004). Social Citizenship and Workfare in the United States and Western Europe: The Paradox of Inclusion. Cambridge: Cambridge University Press

Holden, C. (2003). Decommodification and the Workfare State.Political Studies

Review. 1. 3, 303-316

Kesgin, B. (2014). Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım. İstanbul: Açılım Kitap.

Koray, M. ve Topçuoğlu, A. (1995). Sosyal Politika. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Mcdovell, L. (2004). Work, Workfare, Work/Life Balance and An Ethic of Care. Progress in Human Geography. 28. 2, 145-163.

Munro, W. B. (1952) " İngiliz Belediyelerinin Tarihi", Vecihi Tönük (Çev.), İdare Dergisi, No:215, 103-114.

Odekon, M. (Ed.). (2006). Encyclopedia of World Poverty. California: Sage Publications.

Oktay, T. (2008). Belediyenin Tarihsel Gelişimi. Türkiye'de yerel Yönetimler içinde. R. Bozlağan ve Y. Demirkaya(Ed.). İstanbul: Nobel Yayınları. 119-156.

Oktay, T. (2022). Yerel Yönetimler. Ankara: İdeal Kent Yayınları.

Özbek, N. (2002). Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Devlet. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pektaş E. K. (2010). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar. Akademik İncelemeler Dergisi, Vol: 5, No:1. 5-23

Ravallion, M. (2016). The Economics of Poverty: History, Measurement, and Policy. New York: Oxford University Press.

Room, G. (2016). 'New Poverty' in the European Community. New York: Palgrave Macmillan.

Seabrook, J. (2013). Pauperland: Poverty and the Poor in Britain. London: Hurst Publishers.

Slack, P. (1995). The English Poor Law, 1531-1782. Cambridge: Cambridge University Press.

Şahinoğlu, İ. (2017). Yerel Sosyal Politika Uygulamalarında Türkiye Deneyimi: Sosyal Belediyecilik Anlayışı. Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11, 37-67.

Şahinoğlu, İ. (2020). Kent Yoksulluğu ile Mücadele Rejimi: Sultanbeyli Örneği. Dnş: Nail Yılmaz. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. İstanbul.

Şenkal, A. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Şenses, F. (2014). Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk. İstanbul: İletişim.

Talas, C. (1981). Toplumsal Politikaya Giriş, Ankara: S Yayınları.

Tekeli, İ. (2000). Kent Yoksulluğu ve Modernite'nin Bu Soruya Yaklaşım Seçenekleri Üzerine. A. H. Akder ve M. Güvenç (Ed.). Devlet Reformu: Yoksulluk içinde. İstanbul: TESEV Yayınları, 139-159.

Tellier L. N.. (2009). Urban World History, Quebec: University of Quebec Press.

Yaylı, H. (2015). Türkiye'de Mahalli İdarelerin Tarihi Gelişimi. Yerel Yönetimler içinde. K. Görmez(Ed.). Ankara: Orion Kitabevi. 60-119.

Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62(01), 279-298.

KAYNAKÇA

Abay, M. Ç., Sezgin, S. (2018), Türkiye ve Bazı AB Ülkelerinde Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, *Journal of Life Economics*, Cilt: 5, Sayı: 4, Ekim, 97-110.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2022), 09 Ağustos 2022 tarihinde https://www.aile.gov.tr/ adresinden alındı.

Açıkgöz, R., Yusufoğlu, Ö. Ş. (2012), Türkiye'de Yoksulluk Olgusu ve Toplumsal Yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 76-117.

Açıkgöz, R. (2013), *Yoksullukla Mücadele ve Üçüncü Sektör*, Ankara: Argonot Yayınları.

Aktan, C. C., Vural, İ. Y. (2002), Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, C. C. Aktan içinde, *Yoksullukla Mücadele Stratejileri*, Ankara: Hak-İş Konfederasyonu Yayınları.

Arpacıoğlu, Ö., Yıldırım, M. (2011), Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluğun Analizi, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 60-76.

Banazılı, A. M., Ozan, M. S. (2019), Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikaları Kapsamında Sivil Toplum Kuruluşları, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 33, 396-412.

Can, H. (2006), Sosyal Belediyecilik ve Ümraniye, *Yerel Siyaset*, Yıl: 1, Sayı: 5, Mayıs, 18-19.

Can, Y. (2017), Yoksulluk, Yerel ve Küresel Eşitsizlikler, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 63, 1111-1126.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022), 10 Ağustos 2022 tarihinde http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/ adresinden alındı.

Devlet Planlama Teşkilatı (2007), *Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013)*, Ankara: T.C. Başbakanlık DPT.

Ensari, S. (2010), TÜİK'in Yoksulluk Analizleri Üzerine, *Maliye ve Finans Yazıları*, 1 (87), 9-15.

Göç İdaresi Başkanlığı (2022), 09 Ağustos 2022 tarihinde https://www.goc.gov.tr/ adresinden alındı.

İçişleri Bakanlığı (2022), 09 Ağustos 2022 tarihinde https://www.icisleri.gov.tr/ adresinden alındı.

İŞ-KUR (2022), 10 Ağustos 2022 tarihinde https://www.iskur.gov.tr/ adresinden alındı.

Önen, M. (2010), Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 79, 63-95.

Öz, S.C., Yıldırımalp, S. (2009), Türkiye'de Kentsel Yoksullukla Mücadelede Sosyal Belediyeciliğin Rolü, *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Akdeniz Üniversitesi, 453-461.

Özdek, Y. (2002), Küresel Yoksulluk ve Küresel Şiddet Kıskacında İnsan Hakları, Y. ÖZDEK içinde, *Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları* (s.1-44), Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi.

Özsoy, D., Karataş, K. (2020), Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Hukuki Çerçevesi, *R&S - Research Studies Anatolia Journal*, Vol: 3 Issue: 1, 107-120.

Öztornacı, B., Demirdöğen, A. (2015), Farklı Eşdeğerlik Ölçeklerine Göre Temel Yoksulluk Göstergelerinin Değişimi: Türkiye Örneği, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 21 (1), 7-15.

SGK (2022), 10 Ağustos 2022 tarihinde https://www.sgk.gov.tr/ adresinden alındı.

Şahin, S., Ahlatci, D. (2021), Yoksullukla Mücadelede Sosyal Güvenlik Harcamalarının Analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 24 (2), 307-322.

Şantaş, F. (2017), Yoksulluğun Sağlık Statüsü ve Sağlık Hizmetleri Kullanımı İle İlişkisi, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 13, 545-591.

Şenses, F. (2019), *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*, İstanbul: İletişim Yayınları.

TOKİ (2022), 10 Ağustos 2022 tarihinde https://www.toki.gov.tr/ adresinden alındı.

Topgül, S. (2013), Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması, C.*Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 1, 277-296.

Unıted Natıons Development Programme (1997), Human Development Report 1997, https://hdr.undp.org/system/files/documents//hdr1997encompletenostatspdf.pdf (06.06.2022).

Unıted Natıons Development Programme (2001), Human Development Report 2001, https://hdr.undp.org/system/files/documents//hdr2001enpdf.pdf (06.06.2022).

Uzun, H. (2018), Yoksulluğun Toplumsal Yansımaları, G. CEREV ve B. YENİHAN içinde, *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla* (s.83-98), Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

Vakıflar Genel Müdürlüğü (2022), 09 Ağustos 2022 tarihinde https://www.vgm.gov.tr/ adresinden alındı.

Yavuzkanat, P. (2013), *Türkiye'de İllerin Yoksulluk Riskinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yöntem Önerisi*, Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi, Ankara.

Yıldırım, A. (2019), Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele, *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 15-33.

Yıldırım, U., Göktürk, İ. (2008), Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı, *Sakarya Üniversitesi İİBF, 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı,* Sakarya 23-24 Ekim, 237-255.

Yıldırımalp, S. (2018), Yoksulluğun Nedenleri, G. CEREV ve B. YENİHAN içinde, *Yoksulluk Farklı Boyutlarıyla* (s.99-113), Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

Yücel Batmaz, N. (2016), Kentsel Yoksullukla Mücadelede Belediyelerin Rolü "Keçiören Belediyesi Örneği", *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 37-50.

442 Sayılı Köy Kanunu, 12 Ağustos 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf adresinden alındı.

2684 Sayılı İlköğretim Ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı Veya Burslu Öğrenci Okutma Ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun, 10 Ağustos 2022 tarihinde https://www.aile.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/kanunlar/2684-sayili-ilkogretim-ve-ortaogretimde-parasiz-yatili-veya-burslu-ogrenci-okutma-ve-bunlara-yapilacak-sosyal-yardimlara-iliskin-kanun.pdf adresinden alındı.

5102 Sayılı Yüksek Öğrenim Öğrencilerine Burs Kredi Verilmesine İlişkin Kanun, 10 Ağustos 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5102.pdf adresinden alındı.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 12 Ağustos 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf adresinden alındı.

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 12 Ağustos 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf adresinden alındı.

5393 Sayılı Belediye Kanunu, 12 Ağustos 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf adresinden alındı.

6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun,12 Ağustos 2022 tarihinde https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf adresinden alındı.

YAŞLILIK VE YAŞLANMA

Yazıları

Editör

Azime ARISOY

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-06-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

EDİTÖRDEN

Dünya çapında demografik bir değişim yaşanmaktadır. Teknolojik ilerlemelerin hastalıkların teşhisinde ve tedavisinde kullanılmasıyla birlikte; geçmişte tedavisi mümkün olmayan ve ölümle sonuçlanan birçok hastalık, tedavi edilebilir hale gelmiştir. Başarılı immünizasyon çalışmaları sayesinde de salgın hastalıklar nedeniyle kitlesel ölümler önlenebilmiştir. Erken yaşta ölümlerin azalması, sağlıklı beslenme, spor, aktif ve kaliteli yaşlanma bilincinin yaygınlaşmasıyla birlikte beklenen yaşam süresi artmıştır. İnsanoğlunun beklenen yaşam süresindeki artış, ölüm oranlarındaki ve doğum oranlarındaki azalma; toplam nüfus içinde yaşlı nüfus oranının artmasına neden olmaktadır. Söz konusu bu artış dünya çapında oldukça hızlı bir biçimde gerçekleşmektedir.

Yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte; buna paralel olarak yaşlı bakım hizmetleri, sağlık hizmetleri, bağımlı nüfusa yönelik sosyal koruma harcamaları gibi alanlarda sorunlarda da artış yaşanmaktadır. Bağımlı nüfusun artması, sermaye birikimine ve üretime katkı sunan nüfusun azalması; adil gelir dağılımını da etkilemekte, yaşlı yoksulluğunun da artmasına neden olmaktadır. Yaşlı bakım hizmetleri başta olmak üzere, sosyal politika uygulamalarına yönelik desteğin ve kaynakların nüfus projeksiyonları göz önünde bulundurularak güçlendirmesi gerektedir. Yaşlılarla ilgili akademik çalışmaların bu bağlamda sosyal politika aktörlerine rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Bu kitapta; yaşlılık döneminde bireylerin karşılaştıkları sorunlar; sağlık sorunlarından yoksulluğa, yaşlılıkta fonksiyonel bağımlılık ve bakım sorunlarından ihmal, istismar ve yaşlı ayrımcılığına geniş bir yelpazede ele alınmakta ve güncel bilgiler ışığında çözüm önerileri sunmaktadır. Bu kitap, politika yapıcılara, araştırmacılara yaşlılık ve yaşlanma dönemine ilişkin araştırmalarında kaynak niteliğindedir.

Kitabın hazırlanmasına katkıda bulunan makale yazarlarına özverili ve özenli çalışmalarından dolayı teşekkür ederim.

Azime ARISOY
azimearisoy@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

YAŞLILIK KURAMLARI VE YAŞLANMANIN BOYUTLARI.....1
Kerime ÖĞÜT DÜZEN
Nurvet BÜYÜKYÖRÜK

İLKEL TOPLUMDAN MODERN TOPLULUĞA GEÇİŞTE YAŞLILIK ALGISI VE TARİHSEL SÜREÇTE YAŞLILIK 23
Canan GÖNÜLLÜ

YAŞLANMA VE YAŞLILIKTA GÖRÜLEN FİZYOLOJİK DEĞİŞİKLİKLER VE BAKIM.....45
Kerime ÖĞÜT DÜZEN

YAŞLILIKTA FONSİYONEL BAĞIMLILIK VE BAKIM SORUNLARI.....67
Ersin USKUN

YAŞLILIK DÖNEMİNDE KRONİK HASTALIKLARIN YÖNETİMİ.....93
Hacer ORUN KAVAK

YAŞLININ PALYATİF VE TERMİNAL DÖNEM BAKIMI 115
Ersin USKUN

YAŞLI BESLENMESİ.....137
Gamze ALBAYRAK
Ersin USKUN

YAŞLILIK DÖNEMİ RUHSAL PSİKOSOSYAL VE KÜLTÜREL SORUNLARI.....165
Funda GÜMÜŞ

YAŞLI YALNIZLIĞI 179
Banu ASLAN YILMAZ

YAŞLILIKTA İHMAL, İSTİSMAR VE YAŞLI AYRIMCILIĞI.....205
Tuğçe ATAK MERİÇ

YOKSULLUK VE YAŞLI BİREY OLMAK 231
Murat ÇAY

YAŞLILARIN ÇALIŞMA YAŞAMINDA KARŞILAŞTIĞI AYRIMCI DAVRANIŞLAR.....249
Ali TANIŞ

GÖÇÜN GRİLEŞMESİ: YAŞLI GÖÇMENLER 277
Azime ARISOY

FEMİNİST GERONTOLOJİDE YAŞLILIK TARTIŞMALARI VE KURAMLAR 305
Feriha Duygu SAMAV

YAŞLILARDA MADDE VE MADDEYLE İLİŞKİLİ OLMAYAN BOZUKLUKLAR 325
Gül ERGÜN

YAŞLILIK DÖNEMİNİN YAŞAM BOYU ÖĞRENME BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 353
Fatma Yağmur EVCİL

YAŞLILIK DÖNEMİNİN YAŞAM KALİTESİ VE AKTİF YAŞLANMA 375
Hande Nur EROĞLU

KAYNAKLAR

Akçay, C. (2015). Yaşlılık ve Emeklilik: Kavramlar, Kuramlar, Sorunlar. Ankara: Pegem.

Akten, S. (2018). Yaşlıların İhmal ve İstismarında Ailenin Rolü: İstanbul İli Örneği .Master's Thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aldwin, C. M., Igarashi, H., Gilmer, D. F., & Levenson, M. R. (2017). Health, İllness, And Optimal Aging: Biological And Psychosocial Perspectives. Springer Publishing Company.

Arpacı, F. (2005). Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık. Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Eğitim Kültür Yayınları, Ankara.

Aslan, M., & Hocaoğlu, Ç. (2017). Yaşlanma ve Yaşlanma Dönemiyle İlişkili Psikiyatrik Sorunlar. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(1), 53-62.

Atila, S. (2006). Toplumsal Değişmenin Aile ve Yaşlılar Üzerine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

Bayrak, F. (2018). Yaşlılık Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Bearon, L. B. (1996). Succesful Aging What Does Thegood Life Look Life?. Concept in Gerontology,1(3).

Bengtson, V. L., Burgess, E. O., & Parrott, T. M. (1997). Theory, Explanation, and a Third.Generation of Theoretical Development in Social Gerontology. The Journals of Gerontology, 52(2), 72-88

Borysławski, K., & Chmielewski, P. (2012). A Prescription for Healthy Aging. A. Kobylarek (Ed.). In: Aging: Social, Biological and Psychological Dimensions (P.33-40). WROCLAW: Agencja Wydawnicz

Busse, E. W. (1995). Ethnic Minority Elderly: A Task Force Report of the American Psychiatric Association. the American Journal of Geriatric Psychiatry, 3(1), 85-87.

Canatan, A. (2016). Yaşlılıkta Sosyal İlişkiler ve Kuşaklararası Etkileşim. H. Ceylan (Ed.), Yaşlılık Sosyolojisi içinde (s. 139-155). Ankara: Nobel.

Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, Social Support and The Buffering Hypothesis. Psychological Bulletin, 98, 310–357.

Cornelius, E. A. (1972). Increased İncidence of Lymphomas İn Thymectomized Mice-Evidence For An İmmunological Theory of Aging. Experientia, 28(4), 459-459.

Dannefer, D. & Settersten, R. A. (2010). The Study of The Life Course: Implications for Social Gerontology. D. Dannefer ve C. Phillipson (Ed.), Handbook of Social Gerontology. London:Sage.

Dowd, J. J. (1975). Aging as Exchange: A Preface to Theory. Journal of Gerontology, 30(5), 584–594.

Duru Aşiret, G. (2019). Yaşlanmayla İlgili Kavramlar ve Teoriler. S. Kapucu, (Ed.), Geriatri Hemşireliği içinde (1-16). Ankara: Hipokrat Kitabevi.

Dziechciaz, M., & Filip, R. (2014). Biological Psychological and Social Determinants of Old Age: Bio-Psycho-Social Aspects of Human Aging. Annals of Agricultural and Environmental Medicine, 21(4), 835-838.

Eliopoulos, C. (2018). Gerontological Nursing. Wolters Kluwer.

Er, D. (2009), Psikososyal Açıdan Yaşlılık. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4(11), 131-144.

Erber T.J. (2018) Yaşlanma ve İleri Yetişkinlik. Z.Uçanok (Ed.)Ankara: Nobel Akademi.

Garncarek, E. (2005), Film Portrait of Older Women. Zierkiewicz E., Łysak A. (Eds.), In: Older Women in Culture and Society, Marmar: Wrocław.

Giddens, A. (2008). Sosyoloji. C. Güzel (Çev.). İstanbul: Kırmızı.

Görgün Baran, A. (2004). Yaşlılık Sosyolojisi. V. Kalınkara (Ed.), Yaşlılık: Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler içinde (35-57). Ankara: Odak.

Gündüz, G., Fışkın, K. (2017). Biyolojik Yaşlanma. İ.Tufan ve M. Durak (Ed.), Gerontoloji içinde (145-164). Ankara: Nobel Yayınevi.

Harman, D. (1991). The Aging Process: Major Risk Factor for Disease and Death. Proceedings of The National Academy of Sciences, 88(12), 5360-5363.

Hayflick, L. (1994). How And Why We Age. Ballantine Books.

Hıpkıss, A.R. (2007), Biological Aspects of Ageing. Psychiatry. 6, 476-479.

Hooyman, N. R., Kawamoto, K. Y., & Kiyak, H. A. (2015). Aging Matters: An İntroduction to Social Gerontology. New Jersey: Pearson.

Hornsby, P. (2011). Cellular Aging and Cancer. Critical Reviews İn Oncology/Hematology, 79(2), 189-195.

Hudson, D.R. (2008). From Industrialization to Institutionalism: Theoretical Accounts of Aging Policy Development in the United States.V. L. Bengtson, & R. A. Settersten (Ed.), In:Handbook of Theories of Aging (67-86). New York: Springer Publishing.

İçli, G. (2016). Sosyal Statü ve Rol Bağlamında Yaşlılık, (Ed. Harun Ceylan), Yaşlılık Sosyolojisi içinde (41-60). Ankara: Nobel Yayınları.

Jin, K. (2010). Modern Biological Theories of Aging. Aging and Disease, 1(2), 72.

Kalınkara, V. (2016). Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi. Ankara: Nobel Yayınevi.

Kaptan, G. (2016). Geriatriye Çok Yönlü Bakış. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

Karadakovan, A. (2014). Yaşlı Sağlığı ve Bakım. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Kaygusuz, C. (2008). Yaşlılık Kuramları. K. Ersanlı & M. Kalkan (Ed.). Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açıdan Yaşlılık içinde (215-249). Ankara: Pegem.

Klein, D. M., & White, J. M. (1996). Family Theories: An İntroduction. Sage Publications.

Kocemba, J. (2007). Human Aging. T. Grodzicki, J. Kocemba, A. Skalska (Ed.), In: Geriatrics with Elements of General Gerontology (6-12). Gdansk: Via Medica.

Krause, N. (2007). Longitudinal Study of Social Support and Meaning in Life. Psychology and Aging, 22, 456–469.

Nazlı, A. (2016). Yaşlanma, Birey ve Toplum: Yaşlanmaya Sosyolojik Bakış. Ege Tıp Dergisi, 55,1-5.

Öğüt Düzen, K. (2021). Bakım Kurumlarında Yaşayanların Sosyal Dışlanma Bağlamında Değerlendirilmesi. A. Arısoy (Ed.), Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Dışlanma içinde (343-361). Bursa: Ekin Yayınevi

Parlak, D. (2001). The Subjective Dimension of Aging And Old Age. Poland Gerontology, 9 (2), 15–20

Rozemuller, A. J., Van Gool, W. A., & Eikelenboom, P. (2005). The Neuroinflammatory Response in Plaques And Amyloid Angiopathy in Alzheimer's Disease: Therapeutic İmplications. Current Drug Targets-CNS & Neurological Disorders, 4(3), 223-233.

Samav, D., & Sallan Gül, S. (2021). Sakatlığın Değişen Yüzü ve Engellilik Sosyolojisi: Normalleştirme, Sağlıklılaştırma ve Evde Bakımın Kadınsılaştırılması. İstanbul: Bağlam Yayınları

Şahin, F. (2000). Rol Teorisi Açısından Yaşlılık. G. Erkan, V. Işıkhan (Ed.), Antropoloji ve Yaşlılık. Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 006.

Şentürk, Ü. (2018). Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri. Bursa: Dora Yayınevi.

Trafiałek, E. (2006). Aging and Old Age. Kielce: University Publishing House.

Tufan, İ. (2007). Yaşlanmanın Sosyolojisi. Y.G. Kutsal (Ed.), Temel Geriatri içinde (55-65). Ankara: Güneş.

Tufan, İ. (2016), Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık Ve Yaşlanma. Ankara: Nobel Yayınları.

Tuna, M., Tenlik, Ö. (2017). Türkiye'de ve Dünyada Yaşlanma. İ.Tufan ve M.Durak (Ed.), Gerontoloji içinde (27-35). Ankara: Nobel Yayınları.

Türkiye İstatistik Kurumu (2020). İstatistiklerle Yaşlılar. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227, (Erişim tarihi: 16 Şubat 2022).

United Nations (2017). World Population Ageing 2017. http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2017_Highlights.pdf, (Erişim tarihi: 16 Şubat 2022).

United Nations (2020). World Population Ageing 2020 Highlights. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Sep , (Erişim tarihi: 16 Şubat 2022).

Victor, C. R. (2005). The Social Context of Ageing: A Textbook of Gerontology. London: Routledge.

Weinert, B. T., & Timiras, P. S. (2003). Invited review: Theories of Aging. Journal of Applied Physiology, 95(4), 1706-1716.

Williams, P.(2016). Basic Geriatric Nursing. Elsevier.

Zakowic, I. (2012). The University of the Third Age and the Social Exclusion of the Elderly. A. Kobylarek (Ed.). In: Aging: Social, Biological and Psychological Dimensions (p.41-48). Wroclaw: Agencja Wydawnicza.

KAYNAKLAR

Akın, G. (2000). Başlangıçtan Günümüze İnsan Ömrü. G. Erken ve V. Işıkhan, (Der.), Antropoloji ve Yaşlılık, -Prof. Dr. Vedia Emiroğlu'na Armağan içinde (31-39). Ankara: H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayınları.

Akın, G. (2004). İnsanın Ortaya Çıkışı ve Toplumsal Davranışları. V. Kalınkara vd., (Ed.), Yaşlılık Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler içinde (1-33). Ankara: Odak Yayınevi.

Al, H. (2007). Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi. Ankara: Bilim Adamı Yayınları.

Allen, W. F. (1884). Primitive Communities. American Association For The Advancement of Science, Vol. 3, No. 73, 786-789.

Apalı, Y. (2021). Yaşlılık Yolunda Dindarlık. Çanakkale: Paradigma Akademi.

Beyit, A. (2006). Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kentsel Sistemin Dönüşümüne Etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceylan, H. (2015). Sosyal Değerden Sosyal Soruna Yaşlılık: Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Değişen Yaşlılık Algısı. H. Ceylan, (Ed.), Modern Hayat ve Yaşlılık içinde (25-54). Ankara: Nobel Yayınları.

Comte, A. (1855). The Positive Philosophy, (H. Martineau, Çev.). New York: Calvin Blanchard.

Çoban, H. (1997). Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş. İstanbul: Inkılâp Kitabevi.

Direk, M. (2010). Tarım Tarihi ve Deontoloji. Konya: Eğitim Akademi Yayınları.

Doğan, İ. (1998). Sosyoloji. Ankara: Sistem Yayıncılık.

Dura, C. ve Atik, H. (2002). Bilgi Toplumu Bilgi Ekonomisi ve Türkiye. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Durkheim, E. (1964). The Division of Labor in Society. New York: Free Press of Glencoe.

Emiroğlu, V. (1995). Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumu. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Erkan, H. (2000). Ekonomi Sosyolojisi. İzmir: Barış Yayınları.

Fisher, D. (1992). The Industrial Revolution, a Macroeconomic Interpretation. New York: St Martin's Press.

Görgün Baran, A., Kalınkara, V., Aral, N., Akın, G., Baran, G. ve Özkan, Y. (2005). Yaşlı ve Aile İlişkileri Ankara Örneği. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Grint, K. (1998). Çalışma Sosyolojisi. V. Bozkurt, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.

Hazar, M. (2006). Bilgi Toplumu. Ankara: Turhan Kitabevi.

İkram, Ç. (2002). Eğitimin Tarihsel Temelleri. E. Toprakçı, (Ed.), Eğitim Üzerine içinde Ankara: Ütopya Yayınevi.

Karataş, S. (2000). Sosyal Değişme ve Yaşlılık. G. Erkan ve V. Işıkhan, (Ed.), Antropoloji ve Yaşlılık içinde (152-162). Ankara: H. Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Kaya, M. A. (2011). Türkiye'nin Eski Çağ Tarihi ve Uygarlıkları. İzmir: İlya Yayınevi.

Koşar, G. N. (1996). Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Kredi Kayıt Bürosu (2019). Türkiye Tarımsal Görünüm Saha Araştırması 2019. Erişim 14 Şubat 2022, https://www.kkb.com.tr/Resources/ContentFile/2019_KKB_TURKIYE_TARIMSAL_GORUNUM_SAHA_ARA%C5%9ETIRMASI.pdf

Marx, K. (1977). Wage Labour and Capital. In Collected Works, (Vol. 9, (197–229). International Publishers.

Mcclellan, J. and Dorn, H. (2008). Science and Technology in World History: An Introduction. Baltimore: The Johns Hophins University Press.

Merter, F. (2010). Sosyoloji. İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Mill, J. S. (1843). A System of Logic Vol. 2. London: Harrison and Co. Printers.

Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal Değişme ve Küreselleşme Bağlamında Eğitim ve Eğitim Programları: Kavramsal Bir Çözümleme. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 85-87.

Sahlins, M. (2010). Taş Devri Ekonomisi. (T. Doğan ve Ş. Özgün, Çev.). İstanbul: Bgst Yayınları.

Sencer, M. (1987). Toplumların Evrimi. Amme İdaresi Dergisi, S.1 (20), 33-58. Erişim 30 Ocak 2022, https://docplayer.biz.tr/24437059-Toplumlarin-evrimi-muzaffer-sencer.html

Spencer, H. (1876). The Principles of Sociology (Vol I.). London: Williams and Norgate.

Spencer, H. (1851). Social Statics. Londra: George Woodfall & Son.

Şenel, A. (1995). İlkel Topluluktan Uygar Topluma. Ankara: Bilim ve Sanat.

Toprakçı, E. (2002). Eğitim Üzerine. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Torun, İ. (2003). Endüstri Toplumu'nun Oluşmasında Etkili Olan İktisadi ve Sina-i Faktörler. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 181-196.

Tufan, İ. (2016). Antik Çağ'dan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Weber, M. (1978). Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology. G. Roth ve C. Wittich, (Ed.), University of California Press.

KAYNAKLAR

Brennan-Cook, L.(2009). Promoting Skin Care for Older Adults. Home Healthcare Now, 37(1), 10-16.

Daylan, A. ve Akbaş, S. (2019). Yaşlıda Uyku Bozuklukları El Kitabı. İzmir.

Dedeli, Ö. (2013). Yaşlanma ile Meydana Gelen Fizyolojik Değişiklikler. G. Kaptan (Ed.). Geriatrik Bakım İlkeleri içinde (11-24). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Eliopoulos, C. (2018). Gerontological Nursing (9. baskı). Wolters Kluwer.

Er, K. (2018). Yaşlılarda Nörolojik Hastalıkar ve Rehabilitasyonu. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Kaptan, G. ve Dedeli, Ö. (2017). Yaşlanma ile Meydana Gelen Fizyolojik Değişiklikler/Sorunlar. G. Kaptan (Ed.), Geriatriye Çok Yönlü Bakış içinde (17-29). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Karadağ, A. ve Aydın, A.K. (2013). Basınç Ülserlerinde Etiyoloji ve Fizyopatoloji. S. Baktıroğlu, Ş. Aktaş (Eds.), Kronik Yarada Güncel Yaklaşımlar içinde (116-137). İstanbul.

Karadakovan, A. (2010). Yaşlılık ve Bakım. A. Karadakovan, F. Eti Aslan (Eds.), Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım içinde (113-136). Adana: Nobel Kitabevi.

Karadakovan, A. (2014). Yaşlıda Fizyolojik Değişiklikler ve Bakım. A. Karadakovan, (Ed.), Yaşlı Sağlığı ve Bakımı içinde (279-298). Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Karadakovan, A. (2020). Yaşlılık ve Geriatri Hemşireliği (5. baskı). Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Karakoç, E. ve Selekler, K. (2004). Geriatri'de Nörolojik Sorunlar. Y. Gökçe Kutsal (Ed.), Modern Tıp Seminerleri: 30 Geriatri içinde (147-188). Ankara: Güneş Kitabevi.

Kurt, B. (2019). Yaşlanma ve Yaşlılıkta Sık Görülen Fizyolojik Değişiklikler ve Bakımındaki Özellikler. S. Kapucu (Ed.). Geriatri Hemşireliği içinde (95-120). Ankara: Hipokrat Kitabevi.

Lee, S.H., Yim, S.J., Kim, H.C. (2016). Aging of the Respiratory System. Kosin Medical Jornal, 31(1), 11-18.

Modified from Skin Cancer Foundation: Prevention Guidelines (2021). Erişim 10 Şubat 2022. https://www.skincancer.org/skin-cancer-prevention/sun-protection/.

Nicholl, C. ve Wilson, K.J. (2012). Elderly Care Medicine (8. baskı). John Wiley & Sons, Ltd.

Özol, D. ve Özvurmaz, S. (2016). Yaşlı Hastalarda Uyku ve Uyku Bozuklukları. Erişim 7 Şubat 2022. https://www.solunum.org.tr/TusadData/Book/677/17102018114822-031.pdf

Polat, Ü. ve Sözeri, E. (2015). Yaşlı Bireylerde Anemi ve Hemşirelik Yaklaşımı. Bakırköy Tıp Dergisi, 11(4), 137-142.

Puglielli, L. ve Mattson, M.P. (2017). Cellular and Neurochemical Aspects of the Aging Brain. J. Halter, J. Ouslander, S. Studenski, K. High, S. Asthana, C. Ritchie, M. Supiano (Eds.), Hazzard's Geriatric Medicine and Gerontology içinde (1123-1139). McGraw-Hill Education.

Roberts, S., Colombier, P., Sowman, A., Mennan, C., Rölfing, J.H.D., Guicheux, J., Edwards, J.R. (2016). Ageing in the Musculoskeletal System Cellular Function and Dysfunction Throughout life. Acta Orthopaedica, 87(eSuppl 363), 15-25.

Ryden, A. ve Alessi, C. (2017). Sleep Disorders. J. Halter, J. Ouslander, S. Studenski, K. High, S. Asthana, C. Ritchie, M. Supiano (Eds.), Hazzard's Geriatric Medicine and Gerontology içinde (911-934). McGraw-Hill Education.

Saxon, S.V., Etten, M.J., Perkins, E.A. (2021). Physical Change & Aging A Guide for the Helping Professions (7. baskı). Springer Publishing Company, LLC.

Sharma, G. ve Goodwin J. (2006). Effect of Aging on Respiratory System Physiology and Immunology. Clinical Interventions in Aging, 1(3), 253-260.

Tabloski, P.A. (2014). Gerontological Nursing (3. baskı). Pearson Education.

TÜİK (2020). İstatistiklerle Yaşlılar, 2020. Erişim 31 Ocak 2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227.

Usta, Y.Y. (2015). Yaşlılık ve Yaşlı Bireyin Bakımı. F. Akça Ay (Ed.), Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler içinde (728-743). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

WHO (2022). Ageing and Health. Erişim 31 Ocak 2022. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health.

Williams, P. (2016). Basic Geriatric Nursing (6. baskı). John Wiley & Sons.

Yaman, H. ve Vural, R. (2016). Yaşlı Bireylerde Sarkopeninin Yönetimi. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, 10(4), 243-249.

Yıldız, H. (2010). Yaşlılıkta Görülen Fizyolojik ve Psikolojik Değişiklikler. RP. Bölüktaş (Ed.). Temel Gerentoloji içinde (44-64). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.

Yılmazer, A. (2013). Dünya'da ve Türkiye'de Yaşlılarda Demografik Değişimler. M. Altındiş, (Ed.), Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakımı içinde (1-9). İstanbul: İstanbul Medikal Sağlık ve Yayıncılık.

KAYNAKLAR

Akyüz, G. (2006). Geriatrik Hastalarda Yaşam Kalitesi. Türk Fiz Tıp Rehab Derg, 52(Özel Ek A), A57-A59.

Altan, Ö., ve Şişman, Y. (2003). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar. Kamu-İş, 7(2), 1-36.

Altay, B., ve Emiroğlu, O.N. (2005). Yaşlılık Hizmetleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi, 22(4), 165-170.

Anonim. (2022). Yaşlı Dayanışma Merkezi Hizmetlerinden Kimler, Nasıl Yararlanmaktadır? Erişim 4 Şubat 2022, https://www.mynet.com/cevaplar/yasli-dayanisma-merkezi-hizmetlerinden-kimler-nasil-yararlanmaktadir/5828051

Aydın, E. (2003). Hasta Hakları ve Terminal Dönem. Yoğun Bakım Dergisi, 3(1), 37-42.

Ayhan Başer D. (2021). İleri Yaşlarda Ev Bakımı Nasıl Olmalıdır? Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Uygulama ve Araştırma Merkezi (GEBAM) Bülteni, s.6. Erişim 3 Şubat 2022, bulten2021.pdf (hacettepe.edu.tr)

Başol, M.E., Karaağaçlıoğlu, L., ve Yılmaz, B. (2014). Türkçe Ağız Sağlığı Etki Ölçeğinin geliştirilmesi-OHIP-14-TR. Turkiye Klinikleri J Dental Sci, 20(2), 85-92.

Bektaş, H., ve Kalav, S. (2017). Kapsamlı Geriatrik Değerlendirme. Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi, 11, 201-231.

Biçer, S., ve Atalay, M. (1998). 60+Yaş ve Kronik Hastalığı Olan Bireylerin Günlük yaşam Aktivitelerinin Etkilenme Durumu (s: 346-348). Ankara: Uluslararası Katılımlı VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi.

Bilgili, N., ve Kubilay, G. (2003). Yaşlı Bireye Bakım Veren Ailelerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi. Sağlık ve Toplum 13(1), 35- 43.

Bilir, N. (2018). Yaşlılık Tanımı, Yaşlılık Kavramı, Epidemiyolojik Özellikler. Bölüm 1. S.13-31. Erişim 11 Ocak 2022, https://www.solunum.org.tr/TusadData/Book/677/17102018112853-001.pdf

Boyacıoğlu, H. (2002). Geriatrik Bakım Merkezleri ve T.C. Emekli Sandığı Örneği, I. Ulusal Geriatri Kongresi Kitabı. Ankara: Bilimsel Araştırmalar Yayın ve Tanıtım Ltd. Şti.

Carmona-Torres, J. M., Rodríguez-Borrego, M. A., Laredo-Aguilera, J. A., López-Soto, P. J., Santacruz-Salas, E., ve Cobo-Cuenca, A. I. (2019). Disability for Basic and Instrumental Activities of Daily living in older individuals. PloS one, 14(7), e0220157.

Colón-Emeric, C. S., Whitson, H. E., Pavon, J., ve Hoenig, H. (2013). Functional Decline in Older Adults. American Family Physician, 88(6), 388–394.

Çağlar, T. (2021). Yaşlılık ve sosyal hizmet. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Uygulama ve Araştırma Merkezi (GEBAM) Bülteni, s.6. Erişim 03 Şubat 2022, bulten2021.pdf (hacettepe.edu.tr)

Çınarlı T., ve Koç Z. (2015). 65 Yaş ve Üzeri Yaşlılarda Düşme Risk ve Korkusunun Günlük Yaşam Aktiviteleri ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(4), 60-79.

Danış, Z.M. (2001). Yoksulluk ve Yalnızlık. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi (GEBAM). Erişim 04 Şubat 2022, http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilik_yoksuluk_yanlizlik.pdf

Ercan, İ., ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30(3), 211-216.

Erdem, M. (2005). Yaşlıya Bakım Verme. Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences, 8(3), 101-106.

Erkal İlhan, S. (2022). Temel İnsan Gereksinimleri Günlük Yaşam Aktiviteleri Modeli. Erişim 20 Ocak 2022, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/4771/mod_resource/content/0/KONU%205.pdf

Faison, K.J., Faria, S.H., ve Frank, D. (1999). Caregivers of chronically Ill Elderly: Perceived Burden. Journal of Community Health Nursing, 16(4), 243-253.

Folstein, M.F., Folstein, S E., ve McHugh, P.R. (1975). Mini-mental state. A Practical Method for Grading the Cognitive State of Patients for the Clinician. Journal of Psychiatric Research, 12(3), 189-198.

Gökdoğan, F., Yıldırım, Y., Ayhan, F., Alpteker, H., Ocak, Z., ve Can, S. (2008). Bir Yaşlı Merkezine Kayıtlı Kronik Hastalığı Olan Yaşlıların Evde Bakım Gereksinimleri. 2. Ulusal Evde Bakım Kongresi Kitabı. İstanbul: Harbiye Askeri Müze ve Kültür Sitesi.

Graf, C. (2006). Functional Decline in Hospitalized Older Adults. American Journal of Nursing, 106(1), 58-67.

Güler, G., Güler, G., Kocataş, S., ve Akgül, N. (2009). Yaşlıların Sağlık Bakım Gereksinimleri. Cumhuriyet Tıp Dergisi, 31(4), 367-373.

Güngen, C., Ertan, T., Eker, E., Yaşar, R., ve Engin, F. (2002). Standardize Mini Mental Test'in Türk Toplumunda Hafif Demans Tanısında Geçerlik ve Güvenilirliği. Türk Psikiyatri Dergisi, 13(4), 273-281.

Gürer, A., Küdür Çırpan, F., ve Atalan Özlen, N. (2019). Yaşlı Bakım Hizmetleri. Journal of Health Services and Education, 3(1), 1-6.

Hébert, R. (1997). Functional Decline in Old Age. CMAJ: Canadian Medical Association Journal, 157(8), 1037-1045.

Hébert, R., Guilbault, J., Desrosiers, J., ve Dubuc, N. (2001). The Functional Autonomy Measurement System (SMAF): a Clinical-Based İnstrument For Measuring Disabilities and Handicaps in Older People. Geriatrics Today, 4, 141-158.

İşcan Ayyıldız, N., ve Evcimen, H. (2018). Yaşlı Bakım Programı Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 6(2), 14-24.

Johnston, B. (2004). Geriatric Assessment. Landefeld, C.S., Palmer, R.M., Johnson, M.A. (Ed.), Current Geriatric Diagnosis and Treatment içinde (16-26). Malaysia: McGraw-Hill.

Kabakçı, E. ve Göğüş, A. (Çev. Eds.). (2004). International Classification of Functioning, Disability and Health. İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması: ICF. Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı.

Kabalak, A.A. (2012). Terminal Dönemin Son 48 Saatinde Palyatif Bakım. Türkiye Klinikleri J Anest Reanim, 10(3), 168-176.

Kandemir, N.(2021). Huzurevlerinin ve Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Finansal Sürdürülebilirliğine Yönelik Görüşlerin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı.

Karaduman, A., Yiğiter, K., Aras, Ö., ve Yakut, Y. (2004). Yaşlılıkta Fiziksel Bağımsızlık ve Yaşam Kalitesi. Yaşlılık Gerçeği (s.79-96). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.

Karakuş, B. (2018). Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ertem Basım.

Kavşur, Z. ve Sevimli, E. (2020). Türkiye'deki Palyatif Bakım Hizmetlerinin Bazı Gelişmiş Ülkeler İle Karşılaştırılması. USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2(4), 715-730.

Kaya, K. (2004). Geriatrik Rehabilitasyon. Klinik Gelişim, 17(2), 49-53.

Kerem, M., Meriç, N., Kırdı, A., ve Cavlak, U. (2001). Ev Ortamında ve Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Değişik Yönlerden Değerlendirilmesi. Geriatri, 4(3), 106-112.

Keskin, U. (2018). Suat Özkan'ın Bakış Açısından Yaşlılık Olgusu. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 92-109.

Kuneva, M., Dozsa, C., Mann, E., Miles, I., Parent, AS., ve Vasconcelos, D. (2010). Unlocking Innovation in Ageing Well. Independent Panel Report Interim Evaluation of the Ambient Assisted Living Joint Programme. Erişim: 14 Şubat 2022, http://www.aal-europe.eu/wp-content/uploads/2015/05/interim-evaluation-AAL-JP.pdf

Lidell, E. (2002). Family Support-a Burden to Patient and Caregiver. European Journal of Cardiovascular Nursing: Journal of the Working Group on Cardiovascular Nursing of the European Society of Cardiology, 1(2), 149-152.

Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. Psychological Review, 50(4), 370-396.

Mutual Information System on Social Protection in the EU Member States, The EAA and Switzerland (MISSOC) Secretariat. (2009). Long-term care. Missoc Analysis, European Commission DG Employment, Social Affairs & Equal Opportunities. Contract No:VC/2008/0967

Noyan, A. (2014). Alzheimer Hastalığı ve Diğer Demanslarda Kullanılan Ölçekler. Kumral, E (eds). Klinik Nöropsikoloji ve Nöropsikiyatrik Hastalıklar içinde (s. 433-470). Ankara: Güneş Tıp Kitabevi.

Oğlak, S. (2011). Türkiye'de Yaşlı Bireylerin Bakım Gereksinimlerine Yönelik Yaşadığı Ortamda Sunulacak Bakım Modelleri. İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 13(4), 115-130.

Roper, N., Logan, W., ve Tierney, A. J. (2000). The Roper-Logan-Tierney Model of Nursing: Based on Activities of living. Edinburgh, UK: Churchill Livingstone/Elsevier. Erişim 20 Ocak 2022, https://nursology.net/nurse-theories/roper-logan-tierney-model-of-nursing-based-on-activities-of-living/

Saucier, A. (1992). Le portrait des Personnes Ayant des Incapacités au Québec en 1986. Quebec City: Direction de l'évaluation, Ministère de la Santé et des Services Sociaux.

Savaş, S., ve Akçiçek, F. (2010). Kapsamlı Geriatrik Değerlendirme. Ege Tıp Dergisi, 49(3), 19-30.

Sepúlveda, C., Marlin, A., Yoshida, T., ve Ullrich, A. (2002). Palliative care: the World Health Organization's Global Perspective. J Pain Symptom Manag, 24(2), 91-96.

Slaug, B., Schilling, O., Haak, M., ve Rantakokko, M. (2016). Patterns of Functional Decline in Very Old Age: an Application of Latent Transition Analysis. *Aging Clinical and Experimental Research*, *28*(2), 267–275.

Soriano, R.P. (2007). The comprehensive geriatric assessment. Soriano, R.P. (Ed). Fundamentals of Geriatric Medicine içinde (20-38). New York: Springer.

Sucaklı, M.H. (2013). Ölmekte Olan Hasta ve Yaşam Sonu Bakım. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care (TJFMPC), 7(3), 52-57.

Şahin, S., Boyacıoğlu, H., Tosun Taşar, P., Kozan, E., Sarıkaya, O.F., ve Akçiçek, F. (2016). The Functional Dependency Rates of Bornova District Residents Over Age 65. Ege Journal of Medicine, 55(2), 65-70.

Tarhan, F., ve Çetinel, B. (2021). İdrar Kaçırmanın Değerlendirilmesinde Kullanılan Sorgulama Formları. Ürolojik Cerrahi Derneği (ÜCD) Güncelleme Serileri, 10(1), 21-29.

Tezcan, S., ve Seçkiner, P. (2012). Türkiye'de Demografik Değişim; Yaşlılık Perspektifi. Aslan, D., Ertem, M. (Ed). Yaşlı Sağlığı: Sorunlar ve Çözümler içinde (1-9). İstanbul: Palme Yayıncılık.

Toseland, R.W., Smith, G., ve McCallion, P. (2001). Helping Family Caregivers. Gitterman, A. (Ed.), Handbook of Social Work Practice with Vulnerable Populations. İçinde (548-581). New York: Columbia University Press.

Tufan, I., Şahin, S., Aktuğ, Y. (2012). Chronisch Kranke Altere Menschen in der Turkei ein Wachnsenders Soziales Problem. Theorie und Praxis der Sozialen Arbeit, 1(1), 68-73.

Tümerdem, Y. (2006). Gerçek Yaş. Turkish Journal of Geriatrics, 9(3), 195-196.

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2015). Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2021). İstatistiklerle Yaşlılar, 2020.TUİK Haber Bülteni, 37227. Erişim 20 Ocak 2022, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227

Uğurlu, Ö. (2020). Sağlıklı Geriatrik Bireylerde Bilişsel Durumun Fiziksel Aktivite, Üriner İnkontinans, Fonksiyonel Bağımsızlık ve Mobiliteye Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Van Bilsen, P.M., Hamers, J.P., Groot, W., ve Spreeuwenberg, C. (2008). The Use of Community-Based Social Services by Elderly People at Risk of Institutionalization: an Evaluation. Health Policy (Amsterdam, Netherlands), 87(3), 285-295.

Vaughan, L., Leng, X., La Monte, M.J., Tindle, H.A., Cochrane, B. B., ve Shumaker, S.A. (2016). Functional Independence in Late-Life: Maintaining Physical Functioning in Older Adulthood Predicts Daily Life Function after Age 80. The Journals of Gerontology. Series A, Biological Sciences and Medical Sciences, 71(Suppl 1), 79-86.

Voumard, R., Rubli Truchard, E., Benaroyo, L., Borasi, G.D., Büla, C., ve Jox, R.J. (2018). Geriatric Palliative Care: a View of Its Concept, challenges and strategies. BMC Geriatrics, 18(1), 220-226.

World Health Organization. (1997). WHOQOL : Measuring Quality of life. World Health Organization. Erişim 20 Ocak 2022, https://apps.who.int/iris/handle/10665/63482

World Health Organiztion (WHO). (2001). International Classification of Functioning, Disability and Health (ICIDH-2) Final Draft Full Version, Classification, Assesment, Surveys and Terminology Team. Geneva: World Health Organization. Erişim: 19 Mayıs 2021, http://www.who.int/icidh

World Health Organization (WHO). (2004). A Glossary of Terms for Community Health Care and Services for Older Persons. Erişim 10 Şubat 2022, http://whqlibdoc.who.int/wkc/2004/WHO_WKC_Tech.Ser. 04.2.pdf.

World Health Organization (WHO). (2021) Ageing and Health. Erişim 5 Şubat 2022, https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health

Yılmaz, O., Bahat, G. (2019). Yaşlıda Hastane Temelli Palyatif Bakım ve Hospis. Naharcı, M.İ. (Ed), Yaşlının Hastanedeki Serüveni içinde (32-44). Ankara: Turkiye Klinikleri.

KAYNAKLAR

Akdemir, N. (2005). Sağlık ve Hastalığı Değerlendirilmesi. Akdemir, N. ve Birol, L.(Ed.), İç Hastalıkları ve Bakımı, (193-200). Ankara: Baskı Sistem Ofset.

Akdemir, N. ve Birol, L. (2011). İç Hastalıkları ve Hemşirelik Bakımı (Genişletilmiş 3. Baskı). Ankara: Baskı Sistem Ofset.

Akgün, M. (2012).Hastanede Yatan Yaşlı Hastalarda İletişim Güçlükleri ve Sağlık Çalışanlarının Yaklaşımı. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi,9(2), 51-56.

Altun, B. Arıcı, M. Nergizoğlu, G. Derici, U. Karatan, O. Turgan, C. ve ark. (2005). Prevalence, Awareness, Teatment and Control of Hypertension in Turkey (the patent study) in 2003. Hypertens (23),1817- 1823.

Aslan, D. ve Ertem, M. (2012). Yaşlı Sağlığı: Sorunlar ve Çözümler (1.baskı).Halk Sağlığı Uzmanları Derneği Yayınları. Palme Yayıncılık.

Beğer, T. ve Yavuzer, H.(2012).Yaşlılık ve Yaşlılık Epidemiyolojisi. Klinik Gelişim, (25), 1-3.

Cosman, F. De Beur, SJ. Le Boff, MS. Lewiecki, EM. Tanner, B. Randall, S. Et al. (2014). Clinician's Gide to Prevention and Treatment of Osteoporosis. Osteoporos Int, (25), 2359- 2381.

Çakmur, H. Erem, T. Koç, M. ve ark. (2000) .Kanser Tanısı Alan Geriatrik Olguların Demografik İncelenmesi. Türk Geriarti Dergisi, 3(1),11-14.

Çilingiroğlu, N. ve Demirel S. (2004) .Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığı. Türk Geriatri Dergisi, 7(4), 225-230.

Çöplü, L. (2006). Yaşlılarda Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı. Arıoğlu, S. (Ed.), Geriatri ve Gerentoloji (607-614).Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri.

Danış, M.Z. (2004).Yaşlıların Evde Bakım Gereksinimleri ve Evde Bakıma İlişkin Düşünceleri. Ankara: Türkiye Güçsüzler ve Kimsesizler Vakfı Yayını.

Emiroğlu, V. (1995). Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumu (2.baskı).Ankara: Şafak Yayınları.

Emre, M.(2010). Parkinson Hastalığı (69-133) (1. Baskı). Ankara: Güneş Tıp Kitapevleri.

İktimur, B. Karadağ, B. Öngen, Z. (2010).Yaşlılarda Koroner Arter Hastalığı. Türk Geriatri Dergisi, (2), 13-20.

Karadakovan, A. (2014). Yaşlı Sağlığı ve Bakım. Ankara: Akademisyen Tıp Kitabevi.

Kaya, A.(2008).Osteoporoz Tanımı, Önemi ve Epidemiyolojisi. Onuncu Ulusal İç Hastalıkları Kongresi. Antalya: Kongre Kitabı.

Kocatürk, Sel, S. ve Kasap, H.(2011). Osteoporoz ve İlişkili Genler: VDR, ESR ve COL1A1. Arşiv Kaynak Taraması Dergisi,20(4)246-269.

Lewis, SM. Heitkemper, MM. Dirksen, SR. (2000).Medical-Surgical Nursing. Fifth Ed. Mosby St. Louis, 819- 36.

Ong, KL. Cheung, BM. Man, YB. Lau, CP. Lam, KS.(2007). Prevalence, Awareness, Treatment, and Control of Hypertension Among United States Adults 1999-2004. Hypertension (49), 69-75.

Onur, B. (2011). Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm (9. baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Öz, F.(2002). Yaşamın Son Evresi: Yaşlılık Psikososyal Açıdan Gözden Geçirme. Kriz Dergisi, 19(2)17-28.

Sacco, RL. Kasner, SE. Broderick, JP. Caplan, LR, Connors, JJ. Culebras, A. (2013).An Updated Definition of Stroke Fort the 21st Centrury. Stroke, 44:2064-2089.

Seyyar, A. ve Genç, Y. (2010). Sosyal Hizmet Terimleri (Ansiklopedik Sosyal Pedagojik Çalışma Sözlüğü). Sakarya: Sakarya Yayınevi.

Solmaz, T.(2008). Evde Yaşayan 65 Yaş ve Üzeri Yaşlı Bireylerin İlaç Kullanımı ve Kendi Kendine İlaç Kullanım Yetisi. Yüksek Lisans Tezi.

Temel, Eğinli, A.(2016). Yaşlı (kişiler) İle Etkili İletişim. Ege Tıp Dergisi/ Ege Journal of Medicine, (55), 31-37.

Woods, SL. Froelicher, ESS. Motzer, SU. (2000). Cardiac Nursing. Lippincott. Philadelphia, 787-817.

Yeşil, F. (2020).Yaşlı Bakımına İlişkin Temel Kavramlar. Can, Ş.(Ed.) Yaşam Modeli Doğrultusunda Yaşlı Sağlığı (1. Baskı) Ankara: Vize Yayıncılık.

Yıldız, HÇ. (2019). Kardiyovasküler Sistem Acilleri, Acil Yardım ve Afet Yöneticileri için Hastane Öncesi Acil Tıp. Bıçakcı, N. Çalışkan, C. Koçak, H. (Ed.) Cilt:1 Antalya: Kongre Kitabevi.

KAYNAKLAR

Agar, M.R., Lawlor, P.G., Quinn, S., Draper, B., Caplan, G.A., Rowett, D., Sanderson, C., Hardy, J., Le, B., Eckermann, S., McCaffrey, N., Devilee, L., Fazekas, B., Hill, M., Currow, D.C. (2017). Efficacy of Oral Risperidone, Haloperidol, or Placebo for Symptoms of Delirium Among Patients in Palliative Care: A Randomized Clinical Trial. JAMA Intern Med, 177(1), 34-42.

Akyol, A. (2010). Yetişkinde Ölüm Süreci ve Hemşirelik Bakımı. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 26(3), 59-72.

Albers, G., Froggatt, K., Van den Block, L., Gambassi, G., Vanden Berghe, P., Pautex, S., Van Den Noortgate, N. ve Euro, I. (2016). A Qualitative Exploration of the Collaborative Working Between Palliative Care and Geriatric Medicine: Barriers and Facilitators from a European Perspective. BMC Palliat Care,15, 47.

Altuncı, Y.A., Altuncı, Y.A. (2019). Terminal Dönem Hastalarda Ağrı Yönetimi. Acilcinet Web Sayfası. Erişim 8 Şubat 2022, https://acilci.net/terminal-donem-hastalarda-agri-yonetimi/

American Geriatric Society Panel on Pharmacological Management of Persistent Pain in Older Persons. (2009). Pharmacological Management of Persistent Pain in Older Persons. J Am Geriatr Soc, 57(8), 1331 -1346.

Aydın, E. (2003). Hasta Hakları ve Terminal Dönem. Yoğun Bakım Dergisi, 3(1), 37-42.

Batmaz, M. (2009). Ölümcül Hasta Bakımı Ve Ölüm Sonrası Uygulamalar. Sabuncu, N., Ay, F., (Ed.), Klinik Beceriler içinde (760-777). İstanbul: Nobel Kitabevi.

Bonifaz, A., Rojas, R., Tirado-Sánchez, A., Chávez-López, D., Mena, C., Calderón, L., María, P.O. (2016). Superficial Mycoses Associated with Diaper Dermatitis. Mycopathologia, 181(9-10), 671-679.

Bonifaz, A., Saldaña, M., Escandón-Pérez, S., Tirado-Sánchez, A. (2017). Diaper dermatitis in elderly. J Dermatitis, 2(1), 106-109.

Durán-Crane, A., Laserna, A., López-Olivo, M.A., Cuenca, J.A., Díaz, D.P., Cardenas, Y.R., Urso, C., O'Connell, K., Azimpoor, K., Fowler, C., Price, K.J., Sprung, C.L., Nates, J.L. (2019). Clinical Practice Guidelines and Consensus Statements About Pain Management in Critically Ill End-of-Life Patients. Critical Care Medicine, 47(11), 1619-1626.

Ekstrom, M.P., Abernethy, A.P., Currow, D.C. (2015). The Management of Chronic Breathlessness in Patients with Advanced and Terminal Illness. *BMJ,* 349, G7617 .

Erol, S., Ergün, A. (2019). Geriatrik Palyatif Bakım: Neden, Nerede, Ne Zaman, Nasıl ve Kim Tarafından Verilmeli. Journal of Public Health Nursing, 1(2), 38-48.

Grassi, L., Caraceni, A., Mitchell, A.J., Nanni, M.G., Berardi, M.A., Caruso, R., Riba, M. (2015). Management of Delirium in Palliative Care: a Review. Curr Psychiatry Rep,17(3), 550.

Gültekin, M. (2014). Türkiye'de palyatif bakımın geldiği nokta ve geleceği. Palyatif Bakım Felsefesi ve Dünya Eşliğinde PalyaTürk Sunumu. Erişim 15 Şubat 2022, http://www.palyatif.org/sunum/9Mart/Murat-Gultekin.pdf

Haes, J.C., van Knippenberg, F.C., Neijt, J.P. (1990). Measuring Psychological and Physical Distress in Cancer Patients: Structure and Application of the Rotterdam Symptom Checklist. Br J Cancer, 62(6), 1034-1038.

Hardinge, M., Annandale, J., Bourne, S., Cooper, B., Evans, A., Freeman, D., Green, A., Hippolyte, S., Knowles, V., MacNee, W., McDonnell, L., Pye, K., Suntharalingam, J., Vora, V., Wilkinson, T.; British Thoracic Society Home Oxygen Guideline Development Group; British Thoracic Society Standards of Care Committee. (2015). British Thoracic Society Guidelines for Home Oxygen Use in Adults. Thorax, 70(1), 11-43.

Helme, R.D., Gibson, S.J. (2001). The Epidemiology of Pain in Elderly People. Clin Geriatr Med, 17(3), 417-431.

Higginson, I.J., Bausewein, C., Reilly, C.C., Gao, W., Gysels, M., Dzingina, M., McCrone, P., Booth, S., Jolley, C.J., Moxham, J. (2014). An Integrated Palliative and Respiratory Care Service for Patients with Advanced Disease and Refractory Breathlessness: a Randomised Controlled Trial. Lancet Respir Med, 2(12), 979-987.

Hosie, A., Davidson, P.M., Agar, M., Sanderson, C.R., Phillips, J. (2013). Delirium Prevalence, Incidence, and Implications for Screening in Specialist Palliative Care Inpatient Settings: a Systematic Review . Palliat Med, 27(6), 486-498.

Kabalak, A.A., Öztürk, H., Çağıl, H. (2013). Yaşam Sonu Bakım Organizasyonu; Palyatif Bakım. Yoğun Bakım Dergisi, 11(2), 56-70.

Kabalak, A.A. (2012). Terminal dönemin son 48 saatinde palyatif bakım. Türkiye Klinikleri J Anest Reanim,10(3),168-176.

Kapo, J., Morrison, L.J., Liao, S.(2007). Palliative Care for the Older Adult. J Palliat Med,10(1), 185-209.

Karnofsky, D.A., ve Burchenal, J.H. (1949). The Clinical Evaluation of Chemotherapeutic Agents in Cancer. Macleod, C.M. (Ed.), Evaluation of Chemotherapeutic Agents. In: 191-205. New York: Columbia Univ. Press. Page.

Kavşur, Z. ve Sevimli, E. (2020). Türkiye'deki Palyatif Bakım Hizmetlerinin Bazı Gelişmiş Ülkeler ile Karşılaştırılması. USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2(4), 715-730.

Kömürcü, Ş. ve Tanrıverdi, Ö. (2016). Palyatif Bakım Ünitelerinde Yapılanma. Gürhan, M., Yılmaz, Ü. (Ed.), Akciğer Kanserinde Destek Tedavisi içinde (391-407). İstanbul: Probiz Ltd. Şti. Erişim 14 Şubat 2022, https://www.solunum.org.tr/TusadData/Book/472/176201612846-33_Bolum_32_Palyatif.pdf

Kübler-Ross, E. (1969). On Death and Dyin. New York : The Macmillan Company.

Lokker, M.E., van Zuylen, L., van der Rijt, C.C., van der Heide, A. (2014). Prevalence, impact, and treatment of death rattle: a systematic review. J Pain Symptom Manage, 47(1), 105-122.

Mercadante, S. (2014). Death Rattle: Critical Review and Research Agenda. Support Care Cancer, 22(2), 571-575.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2015). Sağlık Hizmetleri Terminal Dönemde Bakım. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.

Mohamadi, J., Motaghi, M., Panahi, J., Havasian, M.R., Delpisheh, A., Azizian, M., Pakzad, I. (2014). Anti-fFungal Resistance in Candida Isolated from Oral and Diaper Rash Candidiasis in Neonates. Bioinformation,10(11), 667-670.

Oken, M.M., Creech, R.H., Tormey, D.C., Horton, J., Davis, T.E., McFadden, E.T., Carbone, P.P. (1982). Toxicity and response criteria of the Eastern Cooperative Oncology Group. American Journal Of Clinical Oncology, 5(6), 649-656.

Parshall, M.B., Schwartzstein, R.M., Adams, L., Banzett, R.B., Manning, H.L., Bourbeau, J., Calverley, P.M., Gift, A.G., Harver, A., Lareau, S.C., Mahler, D.A., Meek, P.M., O'Donnell, D.E., American Thoracic Society Committee on Dyspnea. (2012). An Official American Thoracic Society statement: Update on the Mechanisms, Assessment, and Management of Dyspnea . Am J Respir Crit Care Med,185(4), 435-452.

Portenoy, R.K., Thaler, H.T., Kornblith, A.B., Lepore, J.M., Friedlander-Klar, H., Kiyasu, E., Sobel, K., Coyle, N., Kemeny, N., Norton, L., Scher, H. (1994). The Memorial Symptom Assessment Scale: an Instrument for the Evaluation of Symptom Prevalence, Characteristics and Distress. EurJ Cancer, 30A(9), 1326-1336.

Rabinstein, A.,A.(2018). Coma and Brain Death. Continuum (Minneap Minn), 24(6),1708-1731.

Richmond, C. (2005). Dame Cicely Saunders *(Founder of the Modern Hospice Movement). BMJ,* Erişim 14 Şubat 2022, https://www.bmj.com/content/suppl/2005/07/18/331.7509.DC1

Rockwood, K., Song, X., MacKnight, C., Bergman, H., Hogan, D.B., McDowell, I., Mitnitski, A. (2005). A Global Clinical Measure of Fitness and Frailty in Elderly People. CMAJ, 173 (5), 489-495.

Sepúlveda, C., Marlin, A., Yoshida, T., Ullrich, A. (2002). Palliative care: the World Health Organization's Global Perspective. J Pain Symptom Manag, 24(2), 91-96.

Star, A., Boland, J.W. (2018). Updates in Palliative Care – Recent Advancements in the Pharmacological Management of Symptoms. Clinical Medicine, 18(1), 11-16.

Sucaklı, M.H. (2013). Ölmekte Olan Hasta ve Yaşam Sonu Bakım**.** Turkish Journal of Family Medicine And Primary Care (TJFMPC),7(3), 52-57.

Sur, H. (2012). Tıbben Bitmiş Sayılan Ömürlere Hospis Çözüm mü? Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu. Köşe Yazıları. Erişim 14 Şubat 2022, https://www.sdplatform.com/Yazilar/Kose-Yazilari/420/Tibben-bitmis-sayilan-omurlere-hospis-cozum-mu.aspx

Sürmeli, D.M., Akçiçek, F. (2016). Palyatif Bakım: Tanımı ve Tarihçesi. Turkiye Klinikleri Journal of General Surgery Special Topics, 9(1), 8-11.

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2015). Palyatif Bakım Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönergesi. Mevzuat Metni. S.1. Erişim 15 Şubat 2022,https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/Eklenti/2817/0/palyatif-bakim-hizmetleri-yonergesipdf.pdf

Tosun, Taşar, P., Şahin, S., ve Akçiçek, F. (2014). Geriatride Palyatif Bakım. Akad Geriatri, 6, 73-77.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2021). İstatistiklerle Yaşlılar, 2020.TUİK Haber Bülteni. 2021, 37227. Erişim 20 Ocak 2022, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227.

Voumard, R., Rubli Truchard, E., Benaroyo, L., Borasi, G. D., Büla, C., ve Jox, R. J. (2018). Geriatric Palliative Care: a View of Its Concept, Challenges and Strategies. BMC Geriatrics, 18(1), 220-226.

Watanabe, S.M., Nekolaichuk, C., Beaumont, C., Johnson, L., Myers, J., Strasser, F. (2011). A Multicenter Study Comparing Two Numericalversions of the Edmonton Symptom Assessment System in Palliative Care Patients. J Pain Symptom Manage, 41(2), 456-468.

Wilkie, D., Ezenwa, M. (2012). Pain and Symptom Management in Palliative Care and at End of Life. Nurs Outlook, 60(6), 357-364.

World Health Organization (WHO). (2014). Global Atlas of Palliative Care at the End of Life. Worldwide Palliative Care Alliance (WPCA). Erişim 15 Şubat 2022, https://www.who.int/nmh/Global_Atlas_of_Palliative_Care.pdf

World Health Organization (WHO). (2021) Ageing and Health. Erişim 5 Şubat 2022, https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health

Yalçın, S. (2018). Yoğun Bakımda İzlenen Son Dönem Hastaların Süreçlerinin Değerlendirilmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi. Denizli: T.C. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Anesteziyoloji ve Reanimasyon Anabilim Dalı.

Yılmaz, O., Bahat, G. (2019). Yaşlıda Hastane Temelli Palyatif Bakım ve Hospis. Naharcı, M.İ. (Ed). Yaşlının Hastanedeki Seruveni içinde (32-44). Ankara: Turkiye Klinikleri.

Zimmermann, C., Swami, N., Krzyzanowska, M., Hannon, B., Leighl, N., Oza, A., Moore, M., Rydall, A., Rodin, G., Tannock, I., Donner, A., Lo, C. (2014). Early Palliative Care for Patients with Advanced Cancer: a Cluster-Randomised Controlled Trial. Lancet, 383(9930), 1721-1730.

KAYNAKLAR

Akmansu, M. (2020). *Malnütrisyon Taramasındaki Yöntemler: Hangi Yöntemi Kullanalım? 35*(Supp 1), 5–11. https://doi.org/10.5505/tjo.2020.2595

Akmansu, M., & Çaloğlu, V. Y. (2021). *ESPEN-ASPEN-KEPAN Nütrisyonel Tedavi Yaklaşımında Benzerlikler ve Farklılıklar*. *35*(Supp 1), 12–16. https://doi.org/10.5505/tjo.2021.2674

Akpinar, E., Bashan, I., Bozdemir, N., & Saatci, E. (2007). Which is the best anthropometric technique to identify obesity: Body mass index, waist circumference or waist-hip ratio? *Collegium Antropologicum*, *31*(2), 387–393.

Attila, S. (2012). Yaşlılıkta Beslenme. In Ç. GULER & L. AKIN (Eds.), *Halk Sağlığı Temel Blgiler 3. Cilt* (2.baskı, pp. 1310–1313). Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Aydın, Y. (2011). *Toplumda Yaşayan Yaşlılarda Beden Kitle İndeksinin Fonksiyonel Durum İle İlişkisi. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi*. T.C. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi.

Aykut, P. D. M. (2011). Yaşlılıkta Beslenme. In P. D. O. G. Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK (Ed.), *Halk Sağlığı Genel Bilgiler* (pp. 1361–1372).

Baker, J. P., Desky, A. S., & Wesson, D. E. (1982). Nutritional Assessment; a comparsion of clinical judgement adn objective measurment. *Bmj*, *306*, 969–972.

Barkoukis, H. (2016). Nutrition Recommendations in Elderly and Aging. *Medical Clinics of North America*, *100*(6), 1237–1250. https://doi.org/10.1016/j.mcna.2016.06.006

Basu, R., Breda, E., Oberg, A. L., Powell, C. C., Man, C. D., Basu, A., Vittone, J. L., Klee, G. G., Arora, P., Jensen, M. D., Toffolo, G., Cobelli, C., & Rizza, R. A. (2003). Mechanisms of the age-associated deterioration in glucose tolerance: Contribution of alterations in insulin secretion, action, and clearance. *Diabetes*, *52*(7), 1738–1748. https://doi.org/10.2337/diabetes.52.7.1738

Bosi, A., & Bağcı, T. (2003). Yaşlılarda antropometri. *Turkish Journal of Geriatrics*, *6*(4), 147–151.

Bozzetti, F., Mariani, L., Lo Vullo, S., Amerio, M. L., Biffi, R., Caccialanza, R., Capuano, G., Correja, I., Cozzaglio, L., Di Leo, A., Di Cosmo, L., Finocchiaro, C., Gavazzi, C., Giannoni, A., Magnanini, P., Mantovani, G., Pellegrini, M., Rovera, G. M., Rovera, L., … Vigevani, E. (2012). The nutritional risk in oncology: A study of 1, 453 cancer outpatients. *Supportive Care in Cancer*, *20*(8), 1919–1928. https://doi.org/10.1007/s00520-012-1387-x

Br'anch, & London. (1981). *Oaterip4g and Dietetic Report on Health and Social Subjects 23 Nutitional Aspects of Bread and Flour Report of the Panel on Bread. Flour and other Cereal Products Committee on Medical Aspects of Food Policy*. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/743803/Nutritional_Aspects_of_Bread_and_Flour__1981_.pdf

Burr, M. L., & Phillips, K. M. (1984). Anthropometric norms in the elderly. *British Journal of Nutrition*, *51*(02), 165. https://doi.org/10.1079/bjn19840020

Calder, P. C., Yaqoob, P., Harvey, D. J., Watts, A., & Newsholme, E. A. (1994). Incorporation of fatty acids by concanavalin A-stimulated lymphocytes and the effect on fatty acid composition and membrane fluidity. *Biochemical Journal*, *300*(2), 509–518. https://doi.org/10.1042/bj3000509

Cederholm, T., Bosaeus, I., Barazzoni, R., Bauer, J., Van Gossum, A., Klek, S., Muscaritoli, M., Nyulasi, I., Ockenga, J., Schneider, S. M., de van der Schueren, M. A. E., & Singer, P. (2015). Diagnostic criteria for malnutrition - An ESPEN Consensus Statement. *Clinical Nutrition*, *34*(3), 335–340. https://doi.org/10.1016/j.clnu.2015.03.001

Cederholm, T., Jensen, G. L., Correia, M. I. T. D., Gonzalez, M. C., Fukushima, R., Higashiguchi, T., Baptista, G., Barazzoni, R., Blaauw, R., Coats, A., Crivelli, A., Schueren, M. A. E. D. Van Der, Siltharm, S., Singer, P., Tappenden, K., Velasco, N., Waitzberg, D., Yamwong, P., Yu, J., … Group, G. W. (2019). *ESPEN Endorsed Recommendation GLIM criteria for the diagnosis of malnutrition e A consensus report from the global clinical nutrition community *. 38*. https://doi.org/10.1016/j.clnu.2018.08.002

Cook, Z., Kirk, S., Lawrenson, S., & Sandford, S. (2005). Use of BMI in the assessment of undernutrition in older subjects: reflecting on practice. *Proceedings of the Nutrition Society*, *64*(3), 313–317. https://doi.org/10.1079/pns2005437

Corcoran, C., Murphy, C., Culligan, E. P., Walton, J., & Sleator, R. D. (2019). Malnutrition in the elderly. *Science Progress*, *102*(2), 171–180. https://doi.org/10.1177/0036850419854290

Cousson, P. Y., Bessadet, M., Nicolas, E., Veyrune, J. L., Lesourd, B., & Lassauzay, C. (2012). Nutritional status, dietary intake and oral quality of life in elderly complete denture wearers. *Gerodontology*, *29*(2), 685–692. https://doi.org/10.1111/j.1741-2358.2011.00545.x

Deniz, P., & Erdinçler, S. (2004). *Yaşlıda Beslenme*. 121–131.

Detsky, A. S., Mclaughlin, J., Baker, J. P., Johnston, N., Whittaker, S., Mendelson, R. A., & Jeejeebhoy, K. N. (1987). What is subjective global assessment of nutritional status? *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, *11*(1), 8–13. https://doi.org/10.1177/014860718701100108

Elmacı, S., Öztürk, C., Oyar, O., Sağtaş, E., Turgut, A., İşlegen, Ç., & Karamızrak, S. O. (1997). *Total ve bölgesel vücut yağ ölçümünde Dexa, Ultrason ve Skinfold yöntemlerinin karşılaştırılması*. 161–174.

Fak, B. (2015). *Türkiye 'ye özgü besin ve beslenme rehberi*.

Feldman, M., Cryer, B., McArthur, K. E., Huet, B. A., & Lee, E. (1996). Effects of aging and gastritis on gastric acid and pepsin secretion in humans: A prospective study. *Gastroenterology*, *110*(4), 1043–1052. https://doi.org/10.1053/gast.1996.v110.pm8612992

Fukushima, Y., Miyaguchi, S., Yamano, T., Kaburagi, T., Iino, H., Ushida, K., & Sato, K. (2007). Improvement of nutritional status and incidence of infection in hospitalised, enterally fed elderly by feeding of fermented milk containing probiotic Lactobacillus johnsonii La1 (NCC533). *British Journal of Nutrition*, *98*(5), 969–977. https://doi.org/10.1017/S0007114507764723

González, S., Huerta, J. M., Fernández, S., Patterson, Á. M., & Lasheras, C. (2010). The relationship between dietary lipids and cognitive performance in an elderly population. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, *61*(2), 217–225. https://doi.org/10.3109/09637480903348098

Guigoz, Y. (2006). *The mını nutrıtıonal assessment (mna ®) revıew of the lıterature – what does ıt tell us? 10*(6).

Guigoz, Y., Vellas, B., & Garry, P. J. (1994). Mini Nutritional Assessment: A practical Assessment Tool for Grading the Nutritional State of Elderly Patients. In B. Vellas (Ed.), *The Mini Nutritional Assessment (MNA), Supplement No 2* (pp. 15–59). Serdi Publisher.

Gullo, L., Simoni, P., Migliori, M., Lucrezio, L., Bassi, M., Frau, F., Costa, P. L., & Nesticò, V. (2009). A study of pancreatic function among subjects over ninety years of age. *Pancreatology*, *9*(3), 240–244. https://doi.org/10.1159/000212090

Hasan Hüseyin Eker, A. G. (Ed.). (2015). *Sağlıklı Beslenme* (1st ed.).

Healton, Edward BMD; Savage, David GMD; Brust, John CMMD; Garrett, TJMD; Lindenbaum, J. M. (1991). Neurologic Aspects of Cobalamin Deficiency. In *MEDİCİNE* (pp. 229–245).

Huang, X., Zhu, H. M., Deng, C. Z., Bianchi Porro, G., Sangaletti, O., & Pace, F. (1999). Gastroesophageal reflux: The features in elderly patients. *World Journal of Gastroenterology*, *5*(5), 421–423. https://doi.org/10.3748/wjg.v5.i5.421

Isenring, E., & Elia, M. (2015). Which screening method is appropriate for older cancer patients at risk for malnutrition? *Nutrition*, *31*(4), 594–597. https://doi.org/10.1016/j.nut.2014.12.027

Iuliano, S., Woods, J., & Robbins, J. (2013). Consuming two additional serves of dairy food a day significantly improves energy and nutrient intakes in ambulatory aged care residents: A feasibility study. *Journal of Nutrition, Health and Aging*, *17*(6), 509–513. https://doi.org/10.1007/s12603-013-0025-8

Jensen, G. L. (2016). Global Leadership Conversation: Addressing Malnutrition. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, *40*(4), 455–457. https://doi.org/10.1177/0148607116640274

Jo, H. J., Kim, N., Nam, R. H., Kang, J. M., Kim, J. H., Choe, G., Lee, H. S., Park, J. H., Chang, H., Kim, H., Lee, M. Y., Kim, Y. S., Kim, J. S., & Jung, H. C. (2014). Fat deposition in the tunica muscularis and decrease of interstitial cells of Cajal and nNOS-positive neuronal cells in the aged rat colon. *American Journal of Physiology - Gastrointestinal and Liver Physiology*, *306*(8), 659–669. https://doi.org/10.1152/ajpgi.00304.2012

Kondrup, J., Ramussen, H. H., Hamberg, O., Stanga, Z., Camilo, M., Richardson, R., Elia, M., Allison, S., Meier, R., & Plauth, M. (2003). Nutritional risk screening (NRS 2002): A new method based on an analysis of controlled clinical trials. *Clinical Nutrition*, *22*(3), 321–336. https://doi.org/10.1016/S0261-5614(02)00214-5

Kubrak, C., & Jensen, L. (2007). Malnutrition in acute care patients: A narrative review. *International Journal of Nursing Studies*, *44*(6), 1036–1054. https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2006.07.015

Layrisse, M., Martínez-Torres, C., & Roche, M. (1968). Effect of interaction of various foods on iron absorption. *American Journal of Clinical Nutrition*, *21*(10), 1175–1183. https://doi.org/10.1093/ajcn/21.10.1175

Leij-Halfwerk, S., Verwijs, M. H., van Houdt, S., Borkent, J. W., Guaitoli, P. R., Pelgrim, T., Heymans, M. W., Power, L., Visser, M., Corish, C. A., & de van der Schueren, M. A. E. (2019). Prevalence of protein-energy malnutrition risk in European older adults in community, residential and hospital settings, according to 22 malnutrition screening tools validated for use in adults ≥65 years: A systematic review and meta-analysis. *Maturitas*, *126*(May), 80–89. https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2019.05.006

Lohman, T. G., Roche, A. F., & Martorell, R. (1988). *Anthropometric standardization reference manual. Champaign, IL□: Human Kinetics Books, ©1988*.

Mabbott, N. A., Kobayashi, A., Sehgal, A., Bradford, B. M., Pattison, M., & Donaldson, D. S. (2015). Aging and the mucosal immune system in the intestine. *Biogerontology*, *16*(2), 133–145. https://doi.org/10.1007/s10522-014-9498-z

McDougal, J. N., Miller, M. S., Burks, T. F., & Kreulen, D. L. (1984). Age-related changes in colonic function in rats. *American Journal of Physiology - Gastrointestinal and Liver Physiology*, *10*(5). https://doi.org/10.1152/ajpgi.1984.247.5.g542

Morley, J.E. (1997). Anorexia of aging: physiologic and pathologic. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 66(4),760-773.

Morley, John E., & Silver, A. J. (1995). Nutritional issues in nursing home care. *Annals of Internal Medicine*, *123*(11), 850–859. https://doi.org/10.7326/0003-4819-123-11-199512010-00008

Neumann, S. A., Miller, M. D., Daniels, L., & Crotty, M. (2005). Nutritional status and clinical outcomes of older patients in rehabilitation. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, *18*(2), 129–136. https://doi.org/10.1111/j.1365-277X.2005.00596.x

Özpınar, H. (2011). *Beslenme Ve Diyet Temel İlkeleri* (H. Ö. Liz Applegate (Ed.); 1.Baskı, pp. 221–256).

Parlesak, A., Klein, B., Schecher, K., Bode, J. C., & Bode, C. (2003). Prevalence of small bowel bacterial overgrowth and its association with nutrition intake in nonhospitalized older adults. *Journal of the American Geriatrics Society*, *51*(6), 768–773. https://doi.org/10.1046/j.1365-2389.2003.51259.x

Pekcan, G. (n.d.). *Hastanın Beslenme Durumunun Saptanması. Baysal A ve ark. Diyet El Kitabı*. Hatipoğlu Yayınevi.

Perissinotto, E., Pisent, C., Sergi, G., Grigoletto, F., & Enzi, G. (2002). Anthropometric measurements in the elderly: age and gender differences. *British Journal of Nutrition*, *87*(2), 177–186. https://doi.org/10.1079/bjn2001487

Pollock, M. L., & Wilmore, J. H. (1990). *Exercise in health and disease; evaluation and prescription for prevention and rehabilitation*.

Power, L., Mullally, D., Gibney, E. R., Clarke, M., Visser, M., Volkert, D., Bardon, L., de van der Schueren, M. A. E., & Corish, C. A. (2018). A review of the validity of malnutrition screening tools used in older adults in community and healthcare settings – A MaNuEL study. *Clinical Nutrition ESPEN*, *24*, 1–13. https://doi.org/10.1016/j.clnesp.2018.02.005

Rajala, S., Kanto, A., Haavisto, M., Kaarela, R., Kouvinen, M., & Heikinheimo, R. (1990). Body weight and the three-year prognosis in very old people. *International Journal of Obesity 14*, 997–1003.

Rakıcıoğlu, N., & Attila, S. (2003). *Yaşlılıkta Beslenme (Teknik Rapor No: 8) Ankara:Halk Sağlığı Kurumu Derneği, Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı.*

Ren, W. Y., Wu, K. F., Li, X., Luo, M., Liu, H. C., Zhang, S. C., & Hu, Y. (2014). Age-related changes in small intestinal mucosa epithelium architecture and epithelial tight junction in rat models. *Aging Clinical and Experimental Research*, *26*(2), 183–191. https://doi.org/10.1007/s40520-013-0148-0

Rizzoli, R., Boonen, S., Brandi, M. L., Bruyère, O., Cooper, C., Kanis, J. A., Kaufman, J. M., Ringe, J. D., Weryha, G., & Reginster, J. Y. (2013). Vitamin D supplementation in elderly or postmenopausal women: A 2013 update of the 2008 recommendations from the European Society for Clinical and Economic Aspects of Osteoporosis and Osteoarthritis (ESCEO). *Current Medical Research and Opinion*, *29*(4), 305–313. https://doi.org/10.1185/03007995.2013.766162

Salminen, A., Kauppinen, A., & Kaarniranta, K. (2012). Phytochemicals suppress nuclear factor-κB signaling: Impact on health span and the aging process. *Current Opinion in Clinical Nutrition and Metabolic Care*, *15*(1), 23–28.https://doi.org/10.1097/MCO.0b013e32834d3ae7

Sarıkaya, D. (2013). Geriatrik Hastalarda Mini Nütrisyonel Değerlendirme (Mna) Testinin Uzun ve Kısa (Mna-Sf) Formunun Geçerlilik Çalışması. *T.C. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Ana Bilim Dalı*.

Saruhan, S., & Pekcan, G. (2001). Antropometrik Yöntemlerle Beslenme Durumunun Değerlendirilmesi, Boy Uzunluğu ve Vücut Ağırlığının Saptanmasında Denklemler. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, *30*(2), 32–41.

Schiffman, S. S. (1993). Perception of taste and smell in elderly persons. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, *33*(1), 17–26. https://doi.org/10.1080/10408399309527608

Şeker, Ş. E. G. (2016). *Yaşlılık Hastalıkları ve Beslenme* (1.BASKI).

Selçuk, H. (2012). Malnütrisyon ve Önemi. *Güncel Gastroenteroloji 16/2 158 Haziran 2012*, 158–162.

Spielman, A. I., d'Abundo, S., Field, R. B., & Schmale, H. (1993). Protein Analysis of Human von Ebner Saliva and a Method for its Collection from the Foliate Papillae. *Journal of Dental Research*, *72*(9), 1331–1335. https://doi.org/10.1177/00220345930720091301

Sullivan, D. H., Bopp, M. M., & Roberson, P. K. (2002). Protein-energy undernutrition and life-threatening complications among the hospitalized elderly. *Journal of General Internal Medicine*, *17*(12), 923–932. https://doi.org/10.1046/j.1525-1497.2002.10930.x

Sullivan, D. H., & Walls, R. C. (1998). Protein-Energy Undernutrition and the Risk of Mortality Within Six Years of Hospital Discharge. *Journal of the American College of Nutrition*, *17*(6), 571–578. https://doi.org/10.1080/07315724.1998.10718805

Sura, L., Madhavan, A., Carnaby, G., & Crary, M. A. (2012). Dysphagia in the elderly: Management and nutritional considerations. *Clinical Interventions in Aging*, *7*, 287–298. https://doi.org/10.2147/CIA.S23404

TUIK. (2021). TÜİK Kurumsal. In *Türkiye İstatistik Kurumu* (p. 2). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ocak-2021-37486%0Ahttps://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Girisimlerde-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2018-27820%0Ahttps://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknoloj

Türkiye 'ye Özgü Besin ve Beslenme Rehberi (1. BASKI). (2015).

Visser, M., Heuvel, E. Van Den, & Deurenberg, P. (1994). Prediction equations for the estimation of body composition in the elderly using anthropometric data. *British Journal of Nutrition*, *71*(6), 823–833. https://doi.org/10.1079/bjn19940189

Visvanathan, R., Macintosh, C., Callary, M., Penhall, R., Horowitz, M., & Chapman, I. (2003). The nutritional status of 250 older Australian recipients of domiciliary care services and its association with outcomes at 12 months. *Journal of the American Geriatrics Society*, *51*(7), 1007–1011. https://doi.org/10.1046/j.1365-2389.2003.51317.x

Watanabe, Y., Okada, K., Kondo, M., Matsushita, T., Nakazawa, S., & Yamazaki, Y. (2020). Oral health for achieving longevity. *Geriatrics and Gerontology International*, *20*(6), 526–538. https://doi.org/10.1111/ggi.13921

WHO. (2008). *WHO | Waist Circumference and Waist–Hip Ratio. Report of a WHO Expert Consultation. Geneva, 8-11 December 2008. December*, 8–11. http://www.who.int

WHO. (2011). *Global Health and Aging*.

WHO, W. H. O. (1995). *Physical Status: The use and interpretation of anthropometry. Who Technical Report Series, 854*. https://www.analesdepediatria.org/en-tuberculosis-in-paediatric-age-group-articulo-S2341287920302544

Wynn, A., & Wynn, M. (1995). What isa desirable weight for the elderly? *Geriatric Medicine July*, *18*.

KAYNAKLAR

Akgün Çıtak, E. (2017). "Yaşlanmaya Bağlı Psikolojik Sorunlar", Yaşlılık ve Yaşlı Sağlığı. 1. (Ed. N. Bilgili, Y. KitişV.). Vize Yayınları: Ankara.

Altunay, Z. (2020). Sosyo-kültürel değişme açısından yaşlı, yaşlılık ve yaşlı bakımı (Zonguldak örneği). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Burdur.

Apaydın, S. (2017). Kayıp ve Yas. Yas Danışmanlığı içinde (s1-50). Anı Yayıncılık, Ankara.

Arslan, B.Ş. (2021). İnsan Bakım Kuramı'na temellendirilmiş hemşirelik bakımının ebeveynini kaybeden adölesanlarda travma sonrası büyümeye etkisi: eylem araştırması. Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Antalya.

Beghi, M., Butera, E., Cerri, C. G., Cornaggia, C. M., Febbo, F., Mollica, A., ... & Lozupone, M. (2021). Suicidal behaviour in older age: a systematic review of risk factors associated to suicide attempts and completed suicides. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, *127*, 193-211.

Boyd M.A. (2008): Psychiatric Nursing: Contemporary Practice. Lippincott Company, Philadelphia; pp.142-143.

Bull, F. C., Al-Ansari, S. S., Biddle, S., Borodulin, K., Buman, M. P., Cardon, G., ... &Willumsen, J. F. (2020). World Health Organization 2020 guidelines on physical activity and sedentary behaviour. *British journal of sports medicine*, *54*(24), 1451-1462.

Çataloğlu, S. (2018). Yaşlılık, Değer ve Teknoloji. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi / International Journal of Human Studies, 1(1): 25-33.

Dolu, İ. (2017). Uyku Bozukluğu Olan Yaşlı Bireylere Uygulanan Semptom Yönetimi Modeli Temelli Uyku Programının Uyku Kalitesi Ve Depresif Semptomlar Üzerine Etkisi, İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul.

Eker E. (1998): Yaşlılık Psikiyatrisi. Güleç C&Köroğlu E. (Editörler). Psikiyatri Temel Kitabı. 2 nci basım, Hekimler Yayın Birliği, Ankara; s.1263-1289.

Gündoğan, S. (2020). Yaşlılarda ölüm kaygısının yalnızlık ve sosyal destek ile ilişkisi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Ana Bilim Dalı, Çanakkale.

Güni, Ö. (2021). Eşini kaybetmiş yaşlı bireylerin yas sürecinin sosyal hizmet açısından değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Ankara.

Günkaya, S. (2021). Yetişkin Türklerde yas süreçleri ve yas rüyalarının rolü: Kalitatif bir çalışma. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Hirshkowitz, M., Whiton, K., Albert, S., Alessi, C., Bruni, O., DonCarlos, L., Hillard, P. (2015). National Sleep Foundation's sleep time duration recommendations: methodology and results summary. Sleep Health, 1, 40-43.

Holzapfel, S.K. (1998):The Elderly. In. Varcarolis EM (eds). Foundations of Psychiatric Mental Health Nursing. 3rd Ed. WB Saunders Company, Philadelphia; 953-981.

Kalaycı, I., Özbek, Yazıcı, S., Özkul,M. ve ark. (2018). Sağlık Çalışanları ve Öğrencilerin Yaşlılara Yönelik Tutumları: Sistematik Derleme, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2018; 2(1):21-30.

Kalınkara, V. (2016) Temel gerontoloji yaşlılık bilimi. 2. Baskı, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2016, 10-12.

Karakartal, D. (2020). Yaşlılıkta Cinselliği Etkileyen Psiko-Sosyal Faktörler. *Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, *6*(13), 118-127.

Kırseven, M.Y. (2022). Kayıp sonrası farklı seyirler: Uzamış yas, depresyon ve travma sonrası stres belirti kümelerinde risk faktörlerinin saptanması. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Ana Bilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.

Kubat Bakır, G., & Akın, S. (2019). Yaşlılıkta Kronik Hastalıkların Yönetimi ile İlişkili Faktörler. *Sağlık ve Toplum*, *29*(2), 17-25.

Kulaksızoğlu, IB. (2008). Yaşlılık psikiyatrisi. Güncel Klinik Psikiyatri, 2(1): 527-40.

Lozupone, M., Mollica, A., Berardino, G., Sardone, R., & Panza, F. (2022). Could epigenetics play a role in suicidal behavior in older age? . *Epigenomics*, *14*(2), 73-79.

Nazlı A. (2016). Yaşlanma, Birey Ve Toplum: Yaşlanmaya Sosyolojik Bakış. ETD, 55(0): 1-5.

Ören, M., Kızıltepe, R., &Özekes, B. Ç. (2016). Yaşlılıkta cinsellik. *Ege Tıp Dergisi*, *55*.

Öztürk, Ş., Kanbay, Y. , Fırat, M. , Akçam, A. & Demir, B. (2020). Yaşlılık İnancı ve Yaşlılık İnancını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. Geriatrik Bilimler Dergisi, 3 (3) , 92-102.

Söylemez, B.A., Küçükgüçlü, Ö. (2017). "Kognitif ve Psikolojik Sorunlar ve Hemşirelik Bakımı", Yaşlılık ve Yaşlı Sağlığı. 1. (Ed. N. Bilgili, Y. KitişV.). Vize Yayınları: Ankara.

Söylemez, F. (2020). Bitlis İl Merkezinde Yaşayan 65 Yaş ve Üstü Bireylerde Yaşam Kalitesi, Depresyon Sıklığı, Günlük Yaşam Aktivitelerinde Bağımsızlık ve İlişkili Faktörler. İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı, Malatya.

Tetsuka, S. (2021). Depression and Dementia in Older Adults: A Neuropsychological Review. *Aging and disease*, *12*(8), 1920.

Tufan, İ. , Seeberger, B. , Öztürk, S. , Ayan, S. & Özgür, Ö. (2018). Antalya Yaşlılık Araştırması (AYAR©) Yaşlıların Sağlık Durumu. Geriatrik Bilimler Dergisi, 1 (2) , 49-60.

Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiklerle Yaşlılar. 2018. Availablefrom:https://hsgm.saglik.gov.tr/ depo/birimler/kronik-hastaliklar-engelli-db/hastaliklar/Yasli_Sagligi/raporlar_istatistikler/TUIK_Yasli_Istatistik_2018.

World Health Organization. (2016). *World health statistics 2016: monitoring health for the SD s sustainable development goals*. World Health Organization.

Yerli, G. (2017). Yaşlılık dönemi özellikleri ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2017; 10(52): 1279-1287.

Yönder Ertem, M. (2021). Huzurevinde Yaşayan Bireylerin Psikososyal ve Fiziksel İşlevlerinin Değerlendirilmesi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 6 (1) , 113-120.

KAYNAKLAR

Ağırman, E., Gençer, M.Z., Arıca, S., Kaya, E., & Eğici, M.T. (2017). Huzurevinde, evde ailesiyle ve yalnız yaşayan yaşlı bireylerde depresyon, yalnızlık hissi düzeylerinin karşılaştırılması. J Contemp Med,7(3), 234-240. doi: 10.16899/gopctd.349938

Akgül, H., & Yeşilyaprak, B. (2015). Yaşlılar için yalnızlık ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlaması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi,* 8(1), 34-45. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/yasad/issue/21800/234280#article_cite

Başak, M., Çölgeçen, Y. & Aslan, G.G. (2020). Yaşlılık Dönemi Hastalıkları ve Sosyal Hizmet. H. Ceylan, (Ed.), *Modern Hayat ve Yaşlılık* içinde (97-129). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Binay Safer, V. & Eyigör, S. (2017). Yaşam Kalitesi ve Yaşlılık. D. Aslan ve Y. Gökçe Kutsal, (Ed.), *Güncel Geriatri El Kitabı* içinde (303-313). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti.

Centers for Disease Control and Prevention (2022). *Alzheimer's Disease and Healthy Aging* (5 February 2022). Retrieved from https://www.cdc.gov/aging/publications/features/lonely-older-adults.html#:~:text=Older%20adults%20are%20at%20increased,the%20amount%20of%20social%20contact.

Ceylan, H. (2020). Sosyal Değerden Sosyal Soruna Yaşlılık: Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Değişen Yaşlılık Algısı. H. Ceylan, (Ed.), *Modern Hayat ve Yaşlılık* içinde (25-53). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Chang, Q., Chan, C. H., & Yip, P. S. (2017). A meta-analytic review on social relationships and suicidal ideation among older adults. *Social Science & Medicine*, *191*, 65-76. doi:10.1016/j.socscimed.2017.09.003

Chawla, K., Kunonga, T. P., Stow, D., Barker, R., Craig, D., & Hanratty, B. (2021). Prevalence of loneliness amongst older people in high-income countries: a systematic review and meta-analysis. *PloS One*, *16*(7), e0255088. doi:10.1371/journal.pone.0255088

Cihan, F. G., & Gökgöz Durmaz, F. (2021). Evaluation of COVID‐19 phobia and the feeling of loneliness in the geriatric age group. *International Journal of Clinical Practice*, *75*(6), e14089. doi:10.1111/ijcp.14089

Cohen-Mansfield, J., Hazan, H., Lerman, Y., & Shalom, V. (2016). Correlates and predictors of loneliness in older-adults: a review of quantitative results informed by qualitative insights. *International Psychogeriatrics*, *28*(4), 557-576. doi:10.1017/S1041610215001532

Courtin, E., & Knapp, M. (2017). Social isolation, loneliness and health in old age: a scoping review. *Health & Social Care in the Community*, *25*(3), 799-812. doi:10.1111/hsc.12311

Cudjoe, T. K., Roth, D. L., Szanton, S. L., Wolff, J. L., Boyd, C. M., & Thorpe Jr, R. J. (2020). The epidemiology of social isolation: National health and aging trends study. *The Journals of Gerontology: Series B*, *75*(1), 107-113. doi:10.1093/geronb/gby037

Czaja, S. J., Boot, W. R., Charness, N., Rogers, W. A., & Sharit, J. (2018). Improving social support for older adults through technology: Findings from the PRISM randomized controlled trial. *The Gerontologist*, *58*(3), 467-477. doi:10.1093/geront/gnw249

Danış, M. Z. & Günay, G. (2019). Yaşlılık Döneminde Karşılaşılan Psikososyal Sorunlar. U. Yanardağ ve M. Zubaroğlu Yanardağ, (Ed.), *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet* içinde (43-66). Ankara: Nika Yayınevi.

de Jong-Gierveld, J., & Kamphuls, F. (1985). The development of a Rasch-type loneliness scale. *Applied Psychological Measurement*, *9*(3), 289-299. doi: 10.1177 %2F014662168500900307

de Jong Gierveld, J., & Tesch-Römer, C. (2012). Loneliness in old age in Eastern and Western European societies: Theoretical perspectives. *European Journal of Ageing*, *9*(4), 285-295. doi:10.1007/s10433-012-0248-2

de Jong Gierveld, J., van Tilburg, T.G., & Dykstra, P.A. (2006). Loneliness and Social Isolation. D. Perlman & A. Vangelisti, (Eds.), *The Cambridge Handbook of Personal Relationships* in (pp. 485-500). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Demir, A. G. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenirliği. *Psikoloji Dergisi, 7(23), 14-18.*

Domènech-Abella, J. Mundó, J. Leonardi, M., Chatterji, S., Tobiasz-Adamczyk, B., Koskinen, S., Ayuso-Mateos, J.L., & Haro, J.M. (2018). The association between socioeconomic status and depression among older adults in Finland, Poland and Spain: A comparative cross-sectional study of distinct measures and pathways. *Journal of Affective Disorders*, 241, 311–318. doi:10.1016/j.jad.2018.08.077

Durak, M., & Senol-Durak, E. (2010). Psychometric qualities of the UCLA loneliness scale-version 3 as applied in a Turkish culture. *Educational Gerontology*, *36*(10-11), 988-1007. doi:10.1080/03601271003756628

Erden Aki, Ö. (2017). Yaşlı Bireylerle İletişim. D. Aslan ve Y. Gökçe Kutsal, (Ed.), *Güncel Geriatri El Kitabı* içinde (13-18). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri Tic. Ltd. Şti.

Fierloos, I.N., Tan, S.S., Williams, G., Alhambra-Borrás, T., Koppelaar, E., Bilajac, L., Verma, A., Markaki, A., Mattace-Raso, F., Vasiljev, V., Franse, C.B., & Raat, H. (2021). Socio-demographic characteristics associated with emotional and social loneliness among older adults. *BMC Geriatrics*, *21*(1), 114. doi:10.1186/s12877-021-02058-4

Gaeta, L., & Brydges, C. R. (2021). Coronavirus-related anxiety, social isolation, and loneliness in older adults in Northern California during the stay-at-home order. *Journal of Aging & Social Policy*, *33*(4-5), 320-331. doi:10.1080/08959420.2020.1824541

Gale, C. R., Westbury, L., & Cooper, C. (2018). Social isolation and loneliness as risk factors for the progression of frailty: the English Longitudinal Study of Ageing. *Age and Ageing*, *47*(3), 392-397. doi:10.1093/ageing/afx188

Gao, Q., Prina, A. M., Prince, M., Acosta, D., Luisa Sosa, A., Guerra, M., Huang, Y., Jimenez-Velazquez, I.Z., Llibre Rodriguez, J.J., Salas, A., Williams, J.D., Liu, Z., Acosta Castillo, I., & Mayston, R. (2021). Loneliness among older adults in Latin America, China, and India: prevalence, correlates and association with mortality. *International Journal of Public Health*, *66*. doi:10.3389%2Fijph.2021.604449

Gardiner, C., Laud, P., Heaton, T., & Gott, M. (2020). What is the prevalence of loneliness amongst older people living in residential and nursing care homes? A systematic review and meta-analysis. *Age and Ageing*, *49*(5), 748-757. doi:10.1093/ageing/afaa049

Gorenko, J. A., Moran, C., Flynn, M., Dobson, K., & Konnert, C. (2021). Social isolation and psychological distress among older adults related to COVID-19: a narrative review of remotely-delivered interventions and recommendations. *Journal of Applied Gerontology*, *40*(1), 3-13. doi:10.1177%2F0733464820958550

Haney, M. O., Bahar, Z., Beser, A., Acıl, D., Yardimci, T., & Comez, S. (2017). Factors related to loneliness among the elderly living at home in Turkey. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, *11*(2), 71-78. doi:10.21763/tjfmpc.317717

Hansen, T., & Slagsvold, B. (2016). Late-life loneliness in 11 European countries: Results from the generations and gender survey. *Social Indicators Research*, *129*(1), 445-464. doi:10.1007/s11205-015-1111-6

Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., Baker, M., Harris, T., & Stephenson, D. (2015). Loneliness and social isolation as risk factors for mortality: a meta-analytic review. *Perspectives on Psychological Science*, *10*(2), 227-237. doi:10.1177%2F1745691614568352

Holwerda, T. J., Deeg, D. J., Beekman, A. T., van Tilburg, T. G., Stek, M. L., Jonker, C., & Schoevers, R. A. (2014). Feelings of loneliness, but not social isolation, predict dementia onset: results from the Amsterdam Study of the Elderly (AMSTEL). *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, *85*(2), 135-142. doi:10.1136/jnnp-2012-302755

Hsieh, N., & Hawkley, L. (2018). Loneliness in the Older Adult Marriage: Associations with Dyadic Aversion, İndifference, and Ambivalence. *Journal of Social and Personal Relationships*, *35*(10), 1319-1339. doi:10.1177%2F0265407517712480

Huang, P. H., Chi, M. J., Kuo, C. L., Wu, S. F. V., & Chuang, Y. H. (2021). Prevalence of loneliness and related factors among older adults in taiwan: evidence from a nationally representative survey. *INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, *58.* doi:10.1177%2F00469580211035745

Kalınkara, V. (2014). Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi. (2. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Kaptan Ateşoğlu, G. (2018). Evde Tek Başına. G. Kaptan Ateşoğlu ve N. Güz, (Ed.), *Yaşlılığı Kontrol Etme Sanatı* içinde (93-103). Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Kobayashi, L. C., & Steptoe, A. (2018). Social isolation, loneliness, and health behaviors at older ages: longitudinal cohort study. *Annals of Behavioral Medicine*, *52*(7), 582-593. doi:10.1093/abm/kax033

Kurtkapan, H. (2018). Kentte Yaşlılık ve Yerel Yönetim Uygulamaları. (1. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

Lara, E., Caballero, F. F., Rico‐Uribe, L. A., Olaya, B., Haro, J. M., Ayuso‐Mateos, J. L., & Miret, M. (2019). Are loneliness and social isolation associated with cognitive decline?. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, *34*(11), 1613-1622. doi:10.1002/gps.5174

Liu, L., Gou, Z., & Zuo, J. (2016). Social support mediates loneliness and depression in elderly people. *Journal Of Health Psychology*, 21(5), 750-758. doi:10.1177%2F1359105314536941

Luanaigh, C. Ó., & Lawlor, B. A. (2008). Loneliness and the Health of Older People. *International Journal of Geriatric Psychiatry: A journal of the psychiatry of late life and allied sciences*, *23*(12), 1213-1221. doi:10.1002/gps.2054

Macdonald, B., & Hülür, G. (2021). Well-being and loneliness in Swiss older adults during the COVID-19 pandemic: The role of social relationships. *The Gerontologist*, *61*(2), 240-250. doi:10.1093/geront/gnaa194

Masi, C. M., Chen, H. Y., Hawkley, L. C., & Cacioppo, J. T. (2011). A meta-analysis of interventions to reduce loneliness. *Personality and Social Psychology Review*, *15*(3), 219-266. doi:10.1177%2F1088868310377394

McLay, L., Jamieson, H. A., France, K. G., & Schluter, P. J. (2021). Loneliness and social isolation is associated with sleep problems among older community dwelling women and men with complex needs. *Scientific Reports*, *11*(1), 1-10. doi:10.1038/s41598-021-83778-w

Naito R, Leong DP, Bangdiwala SI, McKee M, Subramanian SV, Rangarajan S, Islam S, Avezum A, Yeates KE, Lear SA, Gupta R, Yusufali A, Dans AL, Szuba A, Alhabib KF, Kaur M, Rahman O, Seron P, Diaz R, Puoane T, …Yusuf S. (2021). Impact of social isolation on mortality and morbidity in 20 high-income, middle-income and low-income countries in five continents. *BMJ Global Health*, *6*(3), e004124. doi:10.1136/bmjgh-2020-004124

National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine; Division of Behavioral and Social Sciences and Education; Health and Medicine Division; Board on Behavioral, Cognitive, and Sensory Sciences; Board on Health Sciences Policy; Committee on the Health and Medical Dimensions of Social Isolation and Loneliness in Older Adults (2020). Health Impacts of Social Isolation and Loneliness on Morbidity and Quality of Life. Social Isolation and Loneliness in Older Adults: Opportunities for the Health Care System. Washington (DC): National Academies Press (US) Feb 27. 3. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557983/

Özer, S. (2007). Özkıyımlar. Y. Gökçe-Kutsal, (Ed.), *Temel Geriatri* içinde (1247-1258). Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.

Patel, S. S., & Clark-Ginsberg, A. (2020). Incorporating issues of elderly loneliness into the Coronavirus Disease–2019 public health response. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, *14*(3), e13-e14. doi:10.1017/dmp.2020.145

Pawar, R.D., Kale, K.M., Aswar, N.R., & Solanke, S. (2018). A cross sectional study on prevalence of depression and its socio-demographic correlates among elderly in rural India. *Indian Journal of Forensic and Community Medicine*, 5(4), 210-214. doi:10.18231/2394-6776.2018.0048

Perlman, D., & Peplau, L. A. (1984). Loneliness Research: A Survey of Empirical Findings. L. A. Peplau & S. Goldston, (Eds.), *Preventing The Harmful Consequences of Severe and Loneliness* in (pp. 13-46). U.S. Government P r i n t i n g Office, DDH Publication No. (ADM) 84-1312.

Petersen, N., König, H. H., & Hajek, A. (2020). The link between falls, social isolation and loneliness: A systematic review. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, *88*. doi:10.1016/j.archger.2020.104020

Reichmann, F. F. (1959). Loneliness. *Psychiatry*, *22*(1), 1-15.

Richard, A., Rohrmann, S., Vandeleur, C. L., Schmid, M., Barth, J., & Eichholzer, M. (2017). Loneliness is adversely associated with physical and mental health and lifestyle factors: Results from a Swiss national survey. *PloS one*, *12*(7), e0181442. doi:10.1371/journal.pone.0181442

Russell, D., Peplau, L. A., & Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, *39*(3), 472. doi:10.1037/0022-3514.39.3.472

Russell, D., Peplau, L. A., & Ferguson, M. L. (1978). Developing a measure of loneliness. *Journal of Personality Assessment*, *42*(3), 290-294. doi:10.1207/s15327752jpa4203_11

Russell, D. W. (1996). UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, validity, and factor structure. *Journal of Personality Assessment*, *66*(1), 20-40. doi:10.1207/s15327752jpa6601_2

Saygılı, S. (2011). Yaşlılık Psikolojisi. İstanbul: TÜRDAV Basım ve Yayın Ticaret ve Sanayii A.Ş.

Shor, E., & Roelfs, D. J. (2015). Social contact frequency and all-cause mortality: a meta-analysis and meta-regression. *Social Science & Medicine*, *128*, 76-86. doi:10.1016/j.socscimed.2015.01.010

Shukla, A., Harper, M., Pedersen, E., Goman, A., Suen, J. J., Price, C., Applebaum, J., Hoyer, M., Lin, F. R., & Reed, N. S. (2020). Hearing loss, loneliness, and social isolation: a systematic review. *Otolaryngology–Head and Neck Surgery*, *162*(5), 622-633. doi:10.1177/0194599820910377

Stolz, E., Mayerl, H., & Freidl, W. (2021). The impact of COVID-19 restriction measures on loneliness among older adults in Austria. *European Journal of Public Health*, *31*(1), 44-49. doi:10.1093/eurpub/ckaa238

Surkalim, D. L., Luo, M., Eres, R., Gebel, K., van Buskirk, J., Bauman, A., & Ding, D. (2022). The prevalence of loneliness across 113 countries: systematic review and meta-analysis. BMJ, 9,376, e067068. doi:10.1136/bmj-2021-067068

Tanjanai, P.T., Moradinazar, M., & Najafi, F. (2017). Prevalence of depression and related social and physical factors amongst the Iranian elderly population in 2012. *Geriatrics Gerontology International*, *7*, 126–131. doi:10.1111/ggi.12680

Tufan, İ. (2003). Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak. Yaşlanmanın Sosyolojisi. (1. baskı). İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2020* (5 Şubat 2022). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227'den alınmıştır.

United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2020). World Population Ageing 2020 Highlights: Living arrangements of older persons (ST/ESA/SER.A/451).

Üstün, O. (2018). Aktif Yaşlanmada Egzersiz. G. Kaptan Ateşoğlu ve N. Güz, (Ed.), *Yaşlılığı Kontrol Etme Sanatı* içinde (125-154). Ankara: Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Valtorta, N. K., Kanaan, M., Gilbody, S., Ronzi, S., & Hanratty, B. (2016). Loneliness and social isolation as risk factors for coronary heart disease and stroke: systematic review and meta-analysis of longitudinal observational studies. *Heart*, *102*(13), 1009-1016. doi:10.1136/heartjnl-2015-308790

van Tilburg, T. G., & de Jong Gierveld, J. (1999). Cesuurbepaling van de eenzaamheidsschaal. *Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie*, *30*, 158-163. PMID: 10486620

Van Tilburg, T. G., Steinmetz, S., Stolte, E., van der Roest, H., & de Vries, D. H. (2021). Loneliness and mental health during the COVID-19 pandemic: A study among Dutch older adults. *The Journals of Gerontology: Series B*, *76*(7), e249-e255. doi:10.1093/geronb/gbaa111

Wang, H., Leng, Y., Zhao, E., Fleming, J., Brayne, C., & CC75C Study Collaboration. (2020). Mortality risk of loneliness in the oldest old over a 10-year follow-up. *Aging & Mental Health*, *24*(1), 35-40. doi:10.1080/13607863.2018.1510897

World Health Organization. (2002). Active ageing : a policy framework. World Health Organization. Retrieved from: https://apps.who.int/iris/handle/10665/67215

World Health Organization (2022[a]). *Ageing* (5 February 2022). Retrieved from https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1

World Health Organization (2022[b]). *Social Isolation and Lonelines* (5 February 2022). Retrieved from https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/demographic-change-and-healthy-ageing/social-isolation-and-loneliness

World Health Organization (2021[a]). *Social Isolation and Loneliness Among Older People: Advocacy Brief.* Geneva, Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Retrieved from: https://www.who.int/publications/i/item/9789240030749

World Health Organization (2021[b]). Falls (26 April 2021). Retrieved from https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/falls

Wright St Clair, V. A., Neville, S., Forsyth, V., White, L., & Napier, S. (2017). Integrative Review of Older Adult Loneliness and Social İsolation in Aotearoa/New Zealand. *Australasian Journal on Ageing*, *36*(2), 114-123. doi:10.1111/ajag.12379

Yan, Z., Yang, X., Wang, L., Zhao, Y., & Yu, L. (2014). Social change and birth cohort increase in loneliness among Chinese older adults: A cross-temporal meta-analysis, 1995–2011. *International Psychogeriatrics*, *26*(11), 1773-1781. doi: 10.1017/ S1041610214000921

Yıldırım, Ş. & Şahin, F. (2020). Yaşlılık ve Sosyal Hizmet. H. Ceylan, (Ed.), *Modern Hayat ve Yaşlılık* içinde (55-95). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

KAYNAKLAR

Abrams RC., Lachs M., McAvay G., Keohane DJ., Bruce ML. (2002). Predictors of Self-Neglect in Community- Dwellingelders. *Am J Psychiatry,* 159(10):1724–1730.

Acob, J.R.U. (2018). Lived Experiences of the Abused Elderly. *Public Health of Indonesia, 4*(1), 1-8.

Akdemir, N. Görgülü Ü. Çınar F. (2008) Yaşlı İstismarı ve İhmali. *GATA Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 68-75.

Arpacı, F., Bakır, B. (2017). Yaşlı İstismarı ve İhmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 21*(3),691-703.

Artan, T. (2016). Huzurevinden Kalmakta Olan Yaşlılarda Yaşlı İstismarının Bir Türü Olarak Ekonomik İstismar, HSP, 3(1), 48-56.

Artan, T. (1996). Aile İçi Fiziksel Yaşlı İstismarı. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Aslan, H. (2012). Yaşlıların İstismar ve İhmal ile Karşılaşma Durumları ve Etkileyen Faktörler, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Aslan, H., Erci, B. (2020). The Incidence and Influeing Factors of Elder Abuse and Neglect. *Journal of Public Health: From Theory to Practise, 28,* 525-533.

Blakeson, J. (2021). I Care A Lot [Film].

Bloemen, E. M.,Rosen, T., LoFaso, V. M., Lasky, A., Church, S., Hall, P., ... &Clark, S. (2019). Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender OlderAdults' Experiences with Elder Abuse and Neglect. *Journal of the American Geriatrics Society*, *67*(11), 2338-2345.

Burnett J, Jackson SL, Sinha AK, et al. (2016). Five-YearAll-Cause Mortality Rates Across Five Categories of Substantiated Elder Abuse Occurring in the Community. *J Elder Abuse Negl, 28*(2), 59–75.

Chang, E.S., Levy, B.R. (2021). High Prevalence of Elder Abuse During the COVID-19 Pandemic: Risk and Resilience Factors. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, *29*(11), 1152-1159.

Chopin, J., Beauregard, E. (2020). Elderly Sexual Abuse: An Examination of the Criminal Event. *SexualAbuse*, *32*(6), 706-726.

Çiftçi, H., Daştan, N.B., Kaya, F. (2020). Acil Servisin Bilinmeyen- Görülmeyeni: Yaşlı İstismarı. *Sted, 29*(3), 213-220.

Dasbas, S. Isikhan, V. (2018). Elder Abuse in Turkey and Associated Risk Factors. *Journal of Social Service Research, 45*(5), 739-749.

Daşbaş, S. (2014). 65 Yaş Üstü Bireylerin Aile İçi Yaşlı İstismarı Konusundaki Değerledirmeleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Doğan, N. (2019). Göz Ardı Edilen Bir Durum: Yaşlı İstismarı ve Etkileyen Faktörler. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 28*(4), 306-313.

Dong, X. (2017). Elder Self-Neglect: Research and Practice. *Clinical Interventions in Aging*, *12*, 949.

Dong X., Simon M., Fulmer T., Mendes de Leon CF., Rajan B., Evans DA. (2010). Physical Function Decline and The Risk of Elder Self-Neglect in a Community- Dwelling Population. *Gerontologist,* 50(3), 316–326.

Durat G. Yaşlı İstismarı ve İhmali: Önleyici Girişimler, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi,7*(3), 97-106.

DSÖ, Yaşlı İstismar ve İhmali, Erişim Tarihi: 4 Ocak 2022, https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/elder-abuse,

Erden, Ş., Boz, H. (2018). Türkiye'de Yaşlı İstismarı ve İhmal. *Dahili Tıp Bilimleri, 71*(3), 100-105.

Ergün, B, Taylan H. (2018). Türkiye'de Aile İçinde Yaşlı İhmali ve İstismarına Yönelik Sosyal Politikalar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(80), 659-676.

Fadıloğlu, Ç. Şenuzun Aykar F. (2015). Yaşlıda İstismar ve İhmale Yaklaşım. *Ege Tıp Dergisi, 51,* 69-77.

Fisher, B.S., Regan S.L. (2006). The Extentand Frequency of Abuse in The Lives Of Older Women and Their Relationship with Health Outcomes. *Gerontologist*, 46, 200- 209.

Fulmer, T. (2003). Elder Abuse and Neglect Assessment. J Gerontal Nurs. 29(1), 8-9.

Gülen, M. Aktürk A. Seğmen M. Açıkalın A. Bilen A. (2013).Yaşlı İstismarı ve İhmali. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 22*(3), 393-407.

Güngör, Ş.D., İşler, G., Ersal İ., Günay, G.D., Balonde, M., Kesen N.F., Daşbaş, S. (2021). Yaşlı İhmal ve İstismarına Yönelik Müdahale. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi, 17,* 155-178.

Güzel, B. (2021). Genç Nüfusun Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Düzeyinin Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Manisa Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi, 9*(25), 109-129.

Işıker Bedir D. (2019). Yaşlılıkta İstismar, İhmal ve Başa Çıkma Stratejileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Jester, D.J., Molinari, V., Bowblis, J.R., Dobbs, D., Zgibor, J.C., Andel, R. (2022). Abuse and Neglect in Nursing Homes: The Role of Serios Mental Illness. Oxford University Press.

Kaçan, H., Dibekli, E., Akkan, K. (2018). Toplumda Yaşayan Bireylerin Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Düzeylerinin İncelenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 11*(2), 8-15.

Kalaycı, I., Özkul, M. (2018). Modernleşme Sürecinin Toplumsal Mağdurları Olarak Yaşlılar: Türkiye'de Yaşlı İstismarı ve İhmali, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 43,* 92-119.

Kahan, FS., Barbara, EC. (2003). Why Elder Abuse Continues to Elude The Health Care System. *Journal of Medicine, 70*(1), 62-68.

Kıssal A., Beşer, A. (2009). Yaşlı İstismar ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin, 8*(4), 357-364.

Kızıl, M., (2019). Geriatrik İstismar ve İhmalde Hastane Öncesi Acil Bakım. *Hastane Öncesi Dergisi, 4*(2), 101-109.

Kuzeyli Yıldırım, Y. (2005). Yaşlı İstismarı ve Önlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 21*(1), 167-174.

Lök, N. (2015). Türkiye'de Yaşlı İsitsmarı ve İhmali: Sistematik Derleme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 7*(2), 149-156.

Lotfi, S. (2020). Yaşlı İstismarı ve İhmaline Yönelik Sosyal Hizmet Müdahelesi ve Yaklaşımları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19* (39), 1407-1422.

Marshall, K.,Herbst, J., Girod, C., Anor, F. (2020). Do Interventions to Prevent or Stop Abuse and Neglect Among Older Adults Work? A Systematic Review of Reviews. *Journal of Elder Abuse &Neglect, 32*(5), 409-433.

Müftüler, H.G. (2018). Modern Toplumda Yaş ve Yaşlı Ayrımcılığı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 182-214.

Narin, B. (2019). Türkiye'de Yaşlı Politikaları ve Yaşlı İhmal ve İstismarına Yönelik Uygulamalar. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Ozcakar, N., Ergonen, A.T., Kartal, M., Baydur, H. (2015). Reliability and Validity Study of Hwalek-Sengstock Elder Abuse Screening Test (H-S/East). *Turkish Journal of Family Practice*, 19, 87.

Özmete, E. (2016). Hwalek-Sengstock Yaşlı İstismarı Tarama Testi: Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, *17*.

Papaioannou, E.S.C., Räihä, I., Kivelä, S.L. (2012). Self-Neglect of The Elderly. An Overview. *The European Journal Of General Practice*, *18*(3), 187-190.

Pillemer K, Burnes D, Riffin C, et al. (2016). Elder Abuse: Globalsituation, Risk Factors, and Prevention Strategies. *Gerontologist,* 56(2), 194–205.

Rai, S.,Khanal, P., Chalise, H.N. Elderly Abuse Experienced By Older Adults Prior to Living in Old Age Homes İn Kathmandu. *Journal of Gerontology& Geriatric Research, 7*(1), 2-7.

Rosen, T., Stern M.E., Elman, A., Mulcare, M.R. (2018). Identifying and Initiating Intervention for Elder Abuse and Neglect in the Emergency Department. *Clic Geriatr Med, 34*(3), 435-451.

Sayan Keskinoğlu, P., Giray, H., Pıçakçıefe, M., Bilgiç, N., Uçku R. (2004). Yaşlıda Fiziksel, Finansal Örselenme ve İhmal Edilme. *Türk Geriatri Dergisi*; *7*(2):57–61A.

Storey, E.J. (2020). Risk Factor For Elder Abuse and Neglect: A Review of The Literature. *Agrression And Violent Behavior, 50.*

Şahin, H., Erkal, S. (2018). An Evaluation Of Ebuse and Neglect in Elderly with the Hwalek-Sengstock Elder Abuse Screening Test. *Turkish Journal of Geriatrics, 21*(1), 16-24.

Şen, F., Meriç, M. (2019). Determination of Abuse And Depression in The Elderly. *Journal of Elder Abuse & Neglect, 32*(1),60-71.

Turhan, S.,Güncan, F., Ercan, M., Erkoyuncu G., Yaşlıların Değerlendirilmesi ile Yaşlı İhmali ve İstismarı. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi, 1*, 28-43.

Uysal A. (2002). Dünyada Yaygın Bir Sorun: Yaşlı İstismarı ve İhmali. *Aile ve Toplum,2*(5).

Ünlü, D. (2019).Yaşlıların Ekonomik İstismara Maruz Kalma Durumlarının İncelenmesi: İstanbul Bahçelievler Örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*

Yağcı Özen, M. (2018). Old Age in Turkey and World and Signicant Problem of Aging World: Elderly Abuse and Negligence. *Journal of Academic Perspective on Social Studies, 1*, 25-34.

Yeşil, P., Taşçı S., Öztunç, G. (2016). Yaşlı İstismar ve İhmali. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6*(2), 128-134.

Yunus, M.R.,Hairi, N.N., Yuen, C.W. (2019). Consequences of Elder Abuse and Neglect: A Systematic Review Of Observational Studies. *Trauma,Violence& Abuse,20*(2), 197-213.

Van Den Bruele, A. B.,Dimachk, M., &Crandall, M. (2019). Elder Abuse. *Clinics In Geriatric Medicine*, *35*(1), 103-113.

Westwood, S. (2019). Abuse and Older Lesbian, Gay Bisexual, and Trans (LGBT) People: A Commentary and Research Agenda. *Journal Of ElderAbuse& Neglect*, *31*(2), 97-114.

KAYNAKLAR

Ak, M., & Közleme, O. (2017). Yaşlı Yoksulluğu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *3*(2), 197–208. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/727697

Arısoy, A. & Önal, Ö. (2021). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi . *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi* , 5 (2) , 229-245 . DOI: 10.31200/makuubd.919978

Arısoy, A. & Çay, M. (2021). Yaşlı Bireylerde Koronavirüs (Covid-19) Korkusu; Yetişkin Bireylerle Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi* , 0 (17) , 82-97 . DOI: 10.46218/tshd.881006

Arısoy, A. (2021). "Yoksulluk Kıskacındaki Dezavantajlı Grupların Sosyal Dışlanma Bağlamında Değerlendirilmesi" Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Dışlanma. Edt: Azime ARISOY.Ss:125-152. Ekin Yayınevi. ISBN 625-7565-97-4.

Arısoy, A. (2022). "Türkiye'de Sosyal Dışlanma ve Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlar". Disiplinlerarası Bakış Açısıyla Sosyal Dışlanma Tartışmaları. Edt: Azime ARISOY. Ss:45-61 Ekin Yayınevi. ISBN 978-625-8024-6

Barrientos, A., Gorman, M., & Heslop, A. (2003). Old Age Poverty in Developing Countries: Contributions and Dependence in Later life. *World development*, *31*(3), 555–570.

borgenproject.org. (2021). *THE Sılent Threat of Elderly Poverty in Turkey*. https://borgenproject.org/elderly-poverty-in-turkey/

Çam, C., Atay, E. ve Işıklı, B. (2018).Yaşlılarda Yalnızlık ve Yaşam Kalitesi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 3(2), 49-67.

Danış, M. Z. (2009). Yaşlılık, Yoksulluk ve Yalnızlık. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik Araştırma ve Uygulama Merkezi, 1-16.

Gasparini, L., Alejo, J., Haimovich, F., Olivieri, S., & Tornarolli, L. (2007). Poverty Among Older People in Latin America and the Caribbean. *Journal of International Development: The Journal of the Development Studies Association*, *22*(2), 176–207.

Giesel, F., & Köhler, K. (2015). How Poverty Restricts Elderly Germans' Everyday Travel. *European Transport Research Review*, *7*(2), 15. https://doi.org/10.1007/s12544-015-0164-6

Gornick, J. C., Munzi, T., Sierminska, E., & Smeeding, T. M. (2009). Income, Assets, and Poverty: Older Women in Comparative Perspective. *Journal of Women, Politics & Policy*, *30*(2–3), 272–300. https://doi.org/10.1080/15544770902901791

Hoff, A. (2008). Final report of the research project "Tackling Poverty and Social Exclusion of Older People-Lessons from Europe. *Working paper 308, Oxford Institute of Ageing*.

Hurd, M. D. (1990). Research on the Elderly: Economic Status, Retirement and Consumption and Saving. *Journal of economic literature*, *28*(2), 565–637.

İlik ,B. ve İçağasıoğlu Çoban,A. Yaşlılık ve Sosyal Hizmetler. Teknik Rapor No: (16-2021/2). Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı.ISBN: 978-605-85528-7-6. Ankara: Bireklam Arısı

Karadeniz, O., & Öztepe, N. D. (2013). Türkiye'de Yaşlı Yoksulluğu. *Calisma ve Toplum*, *38*(3).

Khan, N., Khan, S., Leng, O. T. S., Chen, T. B., & Vergara, R. G. (2017). Explore the Factors that Influence Elderly Poverty. *Journal of Southeast Asian Research*, *2017*, 938459.

Komşu, U. C. (2014). Yaşlılık, Yaşlı Nüfusun Sorunları ve Yetişkin Eğitimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 370–389. https://www.researchgate.net/profile/Ufuk-Komsu/publication/303838326_YASLILIK_YASLI_NUFUSUN_SORUNLARI_VE_YETISKIN_EGITIMI/links/582782f608ae254c50833a8e/YASLILIK-YASLI-NUeFUSUN-SORUNLARI-VE-YETISKIN-EGITIMI.pdf

Kwan, C., & Walsh, C. A. (2018). Old Age Poverty: A Scoping Review of the Literature. *Cogent Social Sciences*, *4*(1), 1478479. https://doi.org/10.1080/23311886.2018.1478479

Liu, E. P., & Li, D. F. (2018). Characteristics and Solutions of Chinese Rural Elderly's Poverty: Meta Analyses. Içinde X. Qi (Ed.), *2018 Internatıonal Conference On Educatıon, Psychology, And Management Scıence (Icepms 2018)* (Sayı International Conference on Education, Psychology, and Management Science (ICEPMS), ss. 31–36). https://doi.org/10.25236/icepms.2018.007 WE - Conference Proceedings Citation Index - Social Science & Humanities (CPCI-SSH)

Mahal, A., Berman, P., & NandaKumar, A. K. (2001). Health Expenditures and The Elderly: a Survey of Issues in Forecasting, Methods Used, And Relevance for Developing Countries. *Research Paper*, *1*.

Marshall, G.(1999). Çeviri; Akınhay, O. ve Kömürcü, D. Sosyoloji Sözlüğü. Bilim ve Sanat Yayınları.

Mohd, S., Senadjki, A., & Mansor, N. (2018). Trend of Poverty among Elderly: Evidence from Household Income Surveys. *Journal of Poverty*, *22*(2), 89–107. https://doi.org/10.1080/10875549.2016.1186779

Nazlıer Keser, E. N. (2019). Türkiye'de Yaşlı Yoksulluğu Sorununa Yönelik Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *30*(2), 739–764. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/727697

Rissanen, S., & Ylinen, S. (2014). Elderly Poverty: Risks and Experiences – A Literature Review. *Nordic Social Work Research*, *4*(2), 144–157. https://doi.org/10.1080/2156857X.2014.889031

Saatci, E., & Akpinar, E. (2007). Assessing Poverty and Related Factors in Turkey. *Croatian Medical Journal*, *48*(5), 628–635. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17948949

Sherlock, L. (2000). p., 2000, ′lOld Age and Poverty in Developing Countries: New Policy Challenges. *World Development*, *28*(12), 2157.

Srivastava, A., & Mohanty, S. K. (2012). Poverty Among Elderly in India. *Social Indicators Research*, *109*(3), 493–514. https://doi.org/10.1007/s11205-011-9913-7

Tufan, İ. (2006), Yaşlılıkta Bakıma Muhtaçlık ve Yeni Bir Bakım Kültürü. Antalya: Gero Yayınları.

TÜİK. (2021). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2020*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227#:~:text=Yaşlı nüfus olarak kabul edilen,953 bin 555 kişi oldu.

Türkan, M., & Sezer, S. (2017). Yaşlı Yoksulluğunun Yarattığı Sosyal ve Psikolojik Sorunlar: Muğla Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *4*(4), 35–57.

UNDP, 2004. Human Development Report 2004 – Cultural Liberty in Today's Diverse World. New York: Oxford University Press; 2004. Available from: http://hdr.undp.org/reports/global/2004/?CFID=5998135&CFTOKEN=38c4381890438e2e-7A4985D3-1321-0B50-3530CABB95C75D2F&jsessionid=e63052a4ccb03b15177b

WHO. (2001). Men, Ageing and Health : Achieving Health Across the Life Span. World Health Organization. https://apps.who.int/iris/handle/10665/66941

WHO.(2011).National Institute on Aging. National Institutes of Health. NIH Publication no. October.11-7737

WHO. (2015). *Poverty Among Older Women*. https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/gender/womens-health/womens-health-report/poverty-among-older-women

WHO.(2021).*Ageing and Health*. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health

WHO. (2022). *Healthy Ageing*. https://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/healthy-ageing/healthy-ageing

KAYNAKLAR

2709 Sayılı ve 1982 Tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Erişim Tarihi: 8.2.2022, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (2006). Erişim Tarihi: 8.2.2022, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5510.pdf

Adams, J. (2005). Towards Full Employment, Newcastle: The Institute for Public Policy Research.

Aksoy, M. (2013). Kavram Olarak Hayat Boyu Öğrenme ve Hayat Boyu Öğrenmenin Avrupa Birliği Serüveni, Sayı 64, s.23–48. Erişim Tarihi: 7.2.2022, https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilig/issue /25367/267740

Analysis and Policy Obsrevatory (14.4.2015). National Seniors Productive Ageing Centre, Erişim Tarihi: 9.2.2022, https://apo.org.au/organisation/83313

Artan, T., Irmak, H.S. (2018). Feminist Gerontoloji Bağlamında Yaşlılığın Kadınsallaşması, s. 236-243, Erişim Tarihi: 5.2.2022, https://archhealthscires.org/Content/files/sayilar/9/243.pdf

Aydın, A. (2017). Yaşlı İşgücünün Çalışma Hayatındaki Sorunları: Kırklareli İli Örneği, Journal of Human Sciences, 14(2), s.1632-1646.

Baran, A.G. (2006). Sosyolojik Perspektiften Yaşlılık, EBAM Bülteni, Erişim Tarihi: 6.2.2022, http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/bultenler/gebambulten2006.pdf.

Baybora, D. (2010). Çalışma Yaşamında Yaş Ayrımcılığı ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Yaş Ayrımcılığı Düzenlemesi Üzerine, Erişim Tarihi: 3.2.2022, https://www.calismatoplum.org/makale/calisma-yasaminda-yas-ayrimciligi-ve-amerika-birlesik-devletlerinde-yas-ayrimciligi- duzenlemesi-uzerine

BM (1996). World Population Prosects: The 1996 Revision, Annexes II and III, United Nations.

Buz, S. (2015). Yaşlı Bireylere Yönelik Yaş Ayrımcılığı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2015 Cilt:14 Sayı:53, s.268-278.

Cavanagh, M. (2003). Against Equality of Opportunity, Clarendon Press, Oxford, s.153-160.

CCOHS (Canadian Centre For Occupational Helath and Safety) (27.11.2017). Aging Workers OSH Answers Fact Sheets, Erişim Tarihi: 6.2.2022, https://www.ccohs.ca/oshanswers/psychosocial/aging_workers.html.

Çayır, K. (2012) "Yaşçılık/Yaşa Dayalı Ayrımcılık", Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar, (der.) K. Çayır, M. Ayan Ceyhan, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çilingiroğlu N, Demirel S., (2004). Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığı Geriatri; 7(4), s.225-230.

Demirbilek, T., Özgür, A.Ö. (2017). Gümüş Ekonomi ve Aktif Yaşlanma Bağlamında Yaşlı İstihdamı, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD), Cilt. 10, Sayı. 1, s.14-28.

Dülger, İ. (2012). Dünyada ve Türkiye'de Yaşlılığın Değişen Görünümü, Değişen Politikaları ve Gelişen Aktif Yaşlanma Kavramı. 18-24 Mart Yaşlılara Saygı Haftası Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Ankara, s.31-49.

ILO (2010). Employment and Training Papers, Employment and Training Department International Labour Office Geneva, Erişim Tarihi: 1.2.2022, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_120333.pdf

Euroctiv (2022). Lifelong Learning EU- European Information on Education, Erişim Tarihi: 8.2.2022, https://www.euractiv.com/sections/education/

European Commission (2002). Communication from the Commission - European Benchmarks in Education And Training: Follow-Up To The Lisbon European, Erişim Tarihi: 8.2.2022, Councilhttps://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/79ccf687-192d-4351-b061-941b4aebc881/language-en

Frey, C., Osborne, M. (2013). The Future Of Employment: How Susceptible Are Jobs To Computerisation? Oxford Martin School Working Paper, s. 1-72, Erişim Tarihi: 7.2.2022, https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic /The_Future_of_Employment.pdf.

Gündüz, G.S. (2007). Sosyal İçerme Politikalarının Uygulanmasında Kamu İstihdam Kurumlarının Rolü, Uzmanlık Tezi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

Gvaramadze, I. (2007). Lifelong Learning (LLL): It Is Never Too Soon Or Too Late For Learning. Erişim Tarihi: 8.2.2022, http://www.projects.aegee.org/educationunlimited/files/ Lifelong_Learning_brief.pdf.

Hoffman, P. (2012) Yeni Bir Başlangıç: Emeklilik, (çev. Z. Önen), İstanbul: İletişim Yayınları.

Horn, J., Noll, J. (1997). Human Cognitive Abilities: Gf-Gc Theory, İn: D. Flanagan & J. Genshaft (Eds) Contemporary Intellectual Assessment. New York: Guilford Press.

ILO (1980). Older Workers Recommendation, Erişim Tarihi: 8.2.2022 https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB: 12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:R162.

ILO (1997). Ageing in Asia: The Growing Need For Social Protection (Bangkok, ILO/EASTMAT), 1997, s. 11.

ILO (2005). 7th European Regional Meeting in Budapest The İmpact Of Ageing On Labour Markets And Pension Reform, 17 February 2005, https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_075496/lang--en/index.htm.

ILO (2008). İnsana Yaraşır İş Merkezindeki Konu: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği.

ILO (2022). Age Discrimination: Older Than 50, So What? https://www.ilo.org/global/publications/world-of-work-magazine/articles/WCMS_165356/lang--en/index.htm.

Koopman, B., Peggy G. & MacDonald, L. (2003). Ageing, Work Performance And Managing Ageing Academics. Journal of Higher Education Policy and Management, 25(1), s. 29-40.

Korkmaz, A., Korkut, G. (2018). Gümüş Ekonomi ve Aktif Yaşlanma BağlamındaToplumsal Katılım, İş ve Hayat, Erişim Tarihi: 10.2.2022, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/941376.

Kutsal, G.Y. (2006). Yaşlanan Dünyanın Yaşlanan İnsanları, Erişim Tarihi: 6.2.2022, https://www.geriatri.org.tr/Sempozyum Kitap2011/3.pdf.

Legislation.gov.uk (2006). The Employment Equality (Age) Regulations Erişim Tarihi. 6.2.2022, https://www.legislation.gov.uk/uksi /2006/1031/contents/made.

Markovic, M.R. (2013). An Aging Workforce: Employment Opportunities and Obstacles, Erişim Tarihi: 5.2.2022, http://cadmusjournal.org/files/pdfreprints/vol1issue6/reprint-cj-v1-i6-an-aging-workforce-mradovick.pdf

Marx, K. (2007). Kapital (Çev. Alaattin Bilgi) "Capital. Volume I: A Critique of Political Economy The Process of Production of Capital (Das Kapital), 1867", Ankara: Sol Yayınları.

Masunaga, H., Horn, J. (2001) Expertise And Age-Related Changes In Components Of İntelligence, Psychology And Aging, 16(2), s. 293–311.

National Health Worksite (2012). Older Employees in the Workplace, Erişim Tarihi: 9.2.2022, https://www.cdc.gov/workplacehealthpromotion/tools-resources/pdfs/issue-brief-no-1-older-employees-in-workplace-07122012.pdf

OECD (2019). Working Better with Age, Ageing and Employment Policies Overview

OECD (2021), Employment Rate By Age Group, Erişim Tarihi: 8.2.2022 https://data.oecd.org/emp/employment-rate-by-age-group.htm

OECD, (2005). OECD Emeklilik Sistemlerine Bakış: OECD Ülkelerinde Kamu Politikaları, Erişim Tarihi: 10.2.2022, https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/pension_glance-2005-sum-tr.pdf?expires=1644500451&id=id&accname=guest&checksum=8AC4554EA90B0B02EE2699308834A322

Ofluoğlu, G., Albar, B.Ö. (2017). Yaşlı İşgücünün İş Sağlığı ve İş Güvenliği Sorunları ve Çözüm Önerileri, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt: 6 Yıl: 6 Sayı:15 (2017/2), s.335-361.

Özen, E.N. (2017). Bilgisayarlı Otomasyon ve Türkiye'de İşgücü Piyasasının Geleceği, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, s. 1-11, Erişim Tarihi: 7.2.2022, https://www.tepav.org.tr/upload/files/1490690332-8.Bilgisayarli_Otomasyon_Ve_Turkiye___de_Isgucu_Piyasasinin_Gelecegi.pdf

Özen, S., Özbek, Ç. (2017). Çalışma Yaşamında Yaşlılık: Yaşlı Çalışanlar ve İnsan Kaynakları Uygulamaları, Çalışma ve Toplum, 2017/2 Erişim Tarihi: 8.2.2022, https://www.researchgate.net/publication/331466404_Calisma_Yasaminda_Yaslilik_Yasli_Calisanlar_ve_Insan_Kaynaklari_Uygulamalari

Özer, M. ve Özlem Ö. Karabulut (2003). Yaşlılarda Yaşam Doyumu, Türk Geriatri Dergisi, C. 6, S. 2, s.73.

Remery, C., K. Henkens, J. Schippers & P. Ekamper (2003). Managing An Aging Workforce And A Tight Labor Market: Views Held By Dutch Employers. Population Research And Policy Review, 22(1), s.21-40.

Samorodow, A. (1999). Ageing and Labour Markets for Older Workers,

Sargut, S. (2001). Kültürel Değer Çalışmalarında Yöntem ve Sosyolojik Araştırmalar İçin Bir Model Önerisi Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim. (2. Baskı), Ankara, İmge Yayıncılık.

Schooler, C., Mulatu, M., Oates, G. (1999). The Continuing Effects Of Substantively Complex Work On The İntellectual Function Of Older Workers, Psychology And Aging, 14(3), s. 483–506.

Sinan, Ö. (2019). Yaşlılıkla İlgili Yaygın İnanç, Tutumlar ve Sağlık Hizmetlerine Yansıması, Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 3, s. 246 – 251. Erişim Tarihi:2.2.2022, https://app.trdizin.gov.tr/makale/TXpNNE5qRTNOdz09/yaslilikla-ilgili-yaygin-inanc-tutumlar-ve-saglik- hizmetlerine- yansimasi

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), İşgücü Piyasası ve Genç İstihdamı Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Tanış, A. (2021). Sosyal Politika Bağlamında İşsizlik ve Sosyal Dışlanma. A. Arısoy (Ed). Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Dışlanma içinde, s.363-390.

TC. Sağlık Bakanlığı (2017). Türkiye Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma Zirvesi, Erişim Tarihi: 10.2.2022, https://sggm.saglik.gov.tr/TR,15346/turkiye-aktif-ve-saglikli-yaslanma-zirvesi-gerceklesti.html

Thompson, S. (2005). Age Discrimination, Russel House Pub., Oxford.

Tokol, A. (2013) Özel Olarak Korunması Gereken Gruplar, İçinde: Sosyal Politika II, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

TÜİK (18.1.2021). İstatistiklerle Yaşlılar, 2020, Sayı: 37227 Erişim Tarihi: 5.2.2022, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227

UN, (2002). Madrid Plan Of Action And Its Implementation Erişim Trarihi: 10.2.2022, https://www.un.org/development/desa/ageing/madrid-plan-of-action-and-its-implementation.html#:~:text=The%20Madrid%20Plan%20of%20Action,ensuring%20enabling%20and%20supportive% 20environments.

Uplifers.com (12.12.2017). https://www.uplifers.com/dunya-saglik-orgutu-18-65-yas-arasini-genc-kabul-ediyor-o-zaman-omurgamiz-icin-dans/#ixzz7K8aOmsb5

Urhan, N. (2020). Hayat Boyu Öğrenme: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması, Çalışma İlişkileri Dergisi, Cilt 1, Özel Sayı, s.18-45.

US. Department of Labor (1967). Age Discrimination, Erişim Tarihi: 8.2.2022,https://www.dol.gov/general/topic/discrimination /agedisc#:~:text=The%20Age%20Discrimination%20in%20Employment,conditions%20or%20privileges%20of%20employment.

Walt, A. (2004). The Treatment of Age and Age Discrimination in Employment in the United States, Canada and South Africa, ElderLawRw 9; 3 Elder Law Review 42.

Wikipedia (19.01.2022). Silver Economy Definition,https://en.wikipedia.org/wiki/Silver_economy,)

World Health Organization (2002). Active Ageing A Policy Framework Erişim Tarihi: 9.2.2022, https://extranet.who.int/agefriendlyworld/wp-content/uploads/2014/06/WHO-Active-Ageing-Framework.pdf.

Yıldız, S. (2013). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar, İçinde: Tokol, Ayşe ve Yusuf Alper, Sosyal Politika, 4. Baskı, Dora Yayınları, Bursa.

KAYNAKLAR

Amnesty International. (2022). https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/ (E.T: 05.02.2022).

Arısoy A. ve Önal Ö. (2021). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yaşlanma ve Yaşlılığa Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. MAKÜ-Uygulamalı Bilimler Dergisi, 5(2), 229-245.

Arısoy, A. (2020). Sağlıklı Birey ve Sosyal Uyum İlişkisi: Bir Literatür Araştırması. M. M. Kasapoğlu, M. A. Öztürk ve M. Öçal (Ed.), Spor Yoluyla Sosyal Uyum içinde (219-245). Ankara: Detay Yayıncılık.

Berdes, C., & Zych, A. A. (2000). Subjective Quality of Life of Polish, Polish-Immigrant, and Polish-American Elderly. The International Journal of Aging and Human Development, 50(4), 385-397. https://doi.org/10.2190/8HC3-R81K-1CG6-YMMP

Black, R., Biao, X., Collyer, M., Engbersen, G., Heering, L. ve Markova E. (2006). Migration and Development: Causes and Consequences. R. Penninx, M. Berger ve K. Kraal (Ed.), The Dynamics of International Migration and Settlement in Europe (20-40). Amsterdam: Amsterdam University Press.

Bolzman, C. Poncioni-Derigo, R., Vial, M. and Fibbi, R. (2004), 'Older Labour Migrants' Well-Being in Europe: the Case of Switzerland', Ageing and Society, 24: 411-29.

Casado, B. L., & Leung, P. (2002). Migratory Grief and Depression Among Elderly Chinese American İmmigrants. Journal of Gerontological Social Work, 36(1-2), 5-26. https://doi.org/10.1300/J083v36n01_02

Casimir, G. J., Butler, S., Nunes, J., Jean-Louis, G., Zizi, F., & Brady, L. (2010). Perceived İnsomnia, Anxiety, and Depression Among Older Russian Immigrants. Psychological Reports, 106(2), 589-597. https://doi.org/10.2466/pr0.106.2.589-597

Cribier, F. (1974).Retirement Migration in France, pp. 361-374 in Kosinski, L. A. and Prothero, R. M. (Eds.) People on the Move, Methuen, London.

Dünya Göç Raporu. (2020). World Mıgratıon Report 2020. International Organization for Migration. Geneva. Switzerland. ISSN 1561-5502.

Eckemoff, E. H., Sudha, S., & Wang, D. (2018). End of Life Care for Older Russian Immigrants-Perspectives of Russian İmmigrants and Hospice Staff. Journal of Cross-Cultural Gerontology, 33(3), 229-245.

Eurostat.https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00028/default/line?lang=en (E.T: 05.02.2022).

Fitzpatrick, T. R., & Freed, A. O. (2000). Older Russian Immigrants To The USA: Their Utilization Of Health Services. International Social Work, 43(3), 305-323. Https://Doi.Org/10.1177/002087280004300304

Gorman, M. (1999). Development and the Rights of Older People. In J. Randel et al. (Eds.), The Ageing and Development Report: Poverty, Independence and the World's Older People (pp. 3-21). London: Earthscan Publications Ltd.

Güzel, A. (2021). Göçmenler ve Sosyal Dışlanma. A. Arısoy, (Ed.), Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Dışlanma içinde (219-240). Bursa: Ekin Yayınevi.

Han, O. (2016). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkiye'de Sosyal Dışlanma Düzeylerinin Ölçülmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

Heering, L., R. van der Erf and L. van Wissen (2004). 'The Role of Family Networks and Migration Culture in the Continuation of Moroccan Emigration: a Gender Perspective.' Journal of Ethnic and Migration Studies 30(2): 323-337.

http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates19.asp

https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/ (E.T:01.02.2022).

https://www.iom.int/about-migration (E.T:03.02.2022).

https://www.who.int/ageing/publications/global_health.pdf?ua=1(E.T:22.03.2021).

https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health (E.T:22.01.2022).

Kardaş, A.(2017). Türkiye'de Yaşlılara Yönelik Hizmetler ve Uygulama Modelleri. Yaşlı Bakımının Geleceği: Göç Sosyal İçerme ve Dayanışma Konferans Kitabı. Ankara Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (YAŞAM). 3 Ekim 2017, Ankara

King, R. &Vullnetari, J. (2006), 'Orphan Pensioners and Migrating Grandparents: the Impact of Mass Migration on Older People in Rural Albania', Ageing and Society, 26: in Press.

King,R., Thomson, M., Fielding T. and Warnes T. (2006). Time, Generations and Gender in Migration and Settlement. R. Penninx, M. Berger ve K. Kraal (Ed.), The Dynamics of International Migration and Settlement in Europe (20-40). Amsterdam: Amsterdam University Press.

Kinsella K.& He W. An Aging World: 2008. (2009).Washington, DC: National Institute on Aging and U.S. Census Breau.

Lai, D. W. & Chau, S. B. (2007). Predictors of Health Service Barriers for Older Chinese İmmigrants in Canada. Health & Social Work, 32(1), 57-65. https://doi.org/10.1093/hsw/32.1.57

Law, C. M. & Warnes, A. M. (1980). The Characteristics of Retired Migrants. In Herbert, D. T. & Johnston, R. J. (Eds.) Geography and the Urban Environment. Progress in Research and Applications. III. John Wiley & Sons Ltd., New York.

Mui, A. C., Kang, S. Y., Kang, D., & Domanski, M. D. (2007). English Language Proficiency and Health-Related Quality of Life Among Chinese and Korean Immigrant Elders. Health & Social Work, 32(2), 119-127. https://doi.org/10.1093/hsw/32.2.119

Myklebost, H. (1989), Migration of Elderly Norwegians, Norsk Geografisk Tidsskrift, 43: 191-213.

Özmete, E. (2017). Yaşlı Bakımında Yabancı Dostluğu ve Dayanışma. Yaşlı Bakımının Geleceği: Göç Sosyal İçerme ve Dayanışma Konferans Kitabı. Ankara Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (YAŞAM). 3 Ekim 2017, Ankara.

Özmete, E. (2019). Yeni Yüzyılda Yaşlanma İçin Gündem; Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar. U. Yanardağ, M. Zubaroğlu Yanardağ (Ed.), Yaşlılık ve Sosyal Hizmet içinde (11-27). Ankara: Nika Yayınevi.

Remennick, L. (2003). Retired and Making a Fresh Start: Older Russian İmmigrants Discuss Their Adjustment in Israel. International Migration, 41(5), 153-175. https://doi.org/10.1111/j.0020-7985.2003.00264.x

Rodríguez, V., & Egea, C. (2006). Return and the Social Environment of Andalusian Emigrants in Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, *32*(8), 1377-1393.

Rodríguez, V., Fernández‐Mayoralas, G., & Rojo, F. (1998). European Retirees on the Costa del Sol: a Cross‐National Comparison. *International Journal of Population Geography*, *4*(2), 183-200.

Rogaly, B. and A. Rafique (2003). Struggling to Save Cash: Seasonal Migration and Vulnerability in West Bengal, India. Development and Change 34(4): 659-682.

Rogers, A. (1989). The Elderly Mobility Transition: Growth, Concentration, and Tempo. *Research on Aging*, *11*(1), 3-32.

Samav, F.D. & Sallan Gül, S. (2021). Sakatlığın Değişen Yüzü ve Engellilik Sosyolojisi Normalleştirme, Sağlıklılaştırma ve Evde Bakımın Kadınlaşması. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Schoorl, J., E. Spaan, L. Heering, H. Van Dalen and G. Groenewold (2004). Poverty andInternational Migration Intentions in Africa: the Case of Egypt, Morocco, Ghana and Senegal. New York, UNFPA.

TÜİK.(2020a).https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227#:~:text=Ya%C5%9Fl%C4%B1%20n%C3%BCfus%20olarak%20kabul%20edilen,953%20bin%20555%20ki%C5%9Fi%20oldu.

TÜİK.(2020b).Uluslararası Göç İstatistikleri, 2019.Sayı: 33709. Yayım Tarihi: 17 Temmuz 2020 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararasi-Goc-Istatistikleri-2019-33709 (29.01.2021).

UN DESA .(2020).

United Nations. World Population Prospects: The 2010 Revision. Available at: http://esa.un.org/unpd/wpp.

Van Hear, N. and N. Nyberg-Sørensen (2003). The Migration-Development Nexus. Geneva, International Organisation for Migration.

White, P. (2006), 'Migrant Populations Approaching Old Age: Prospects in Europe', Journal of Ethnic and Migration Studies, 32: in press.

WHO. (2001). Men Ageing And Health-Achieving Health Across the Life Span. Geneva.

WHO.(2011).National Institute on Aging. National Institutes of Health. NIH Publication no. October.11-7737.

KAYNAKLAR

Arısoy, A., (2021). Yoksulluk Kıskacındaki Dezavantajlı Grupların Sosyal Dışlanma Bağlamında Değerlendirilmesi, iç. Ed Arısoy A. Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Dışlanma, İstanbul, Ekin yay.

Artan T, Irmak H. S (2018). Feminist Gerontoloji Bağlamında Yaşlılığın Kadınsallaşması. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi /Journal of Health Sciences and Professions, 5(2), 236-243. Doi: 10.17681/hsp.370597

Arun, Ö. & Karademir Arun, B. (2011). Türkiye'de Yaşlı Kadının En Büyük Sorunu: Dulluk. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 10. 1515-1527.

Atchley, R. C.(1972). *The social forces in later life: An introduction to social gerontology.* Belmont, CA: Wadsworth

Avrupa Komisyonu Emeklilik Yeterlilik Raporu (2021) Pension Projections Exercise (2021) Country Fiche Germany Peer review process on national pension systems and pension projection results For the attention of the Economic Policy Committees' Working Group on Ageing Populations and Sustainability, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/de_-_ar_2021_final_pension_fiche.pdf (erişim tarihi: 08.02.2022).

Baltes,P., Baltes,M., eds. (1990). *Successful Aging: Perspectives from The Behavioral Sciences*. New York: Press Syndicate of the University of Cambridge.

Berktay, F. (2003). Tarihin Cinsiyeti, İstanbul, Metis Yay.

Buz, S. (2015a). Toplumsal Cinsiyet ve Yoksulluk Odağından Yaşlılık Olgusu, Toplumsal Cinsiyet ve Yoksulluk Odağından Yaşlılık. (hacettepe.edu.tr).

Buz, S. (2015b). Yaşlı Bireylere Yönelik Yaş Ayrımcılığı. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 14(53), 268-278.

Buz S, Beydili E.(2015).Ankara Örneğinde Yalnız Yaşayan Yaşlı Kadınların Gereksinimleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.; 8(37): 557-570.

Büyükyörük N. (2021).Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı ve Sosyal Dışlanma, iç. Ed Arısoy A. Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Dışlanma, İstanbul, Ekin Yay.

Canpolat, Ömer (2021) Ötekileştirilme Tartışmaları Bağlamında Yaşlılık ve Yaşlılığa Bakış Açısının İncelenmesi. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 6(11): 81-104.

Ceylan, H. (2015). "Sosyal Değerden Sosyal Soruna Yaşlılık: Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Değişen Yaşlılık Algısı." Modern Hayat ve Yaşlılık içinde, editör Harun Ceylan, 25-54. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Cowgill, D.O. and L.D. Holmes, eds. (1972). *Aging and Modernization*. New York: Appleton-Century-Crofts.

Cumming, E. (1961).Growing Old: The Process of Disengagement, N. Y., Basic Books, . – 293 p.

Dericioğulları Ergun, A. (2021). Yaşlı Kadının Dezavantajlı Halleri, içinde ed. Prof. Dr.Cem Ergun, Yaşlılık ve Yoksulluk, Ankara, Nobel Akademik Yay.

Ecevit, Y. (2003).Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çatışabilir? Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25,4, 83-88.

Fine, M. (1992). Disruptive Voices: the Possibilities of Feminist Research. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

Freixas A., Luque B.,&Reina A. (2012).Critical Feminist Gerontology: In the Back Room of Research, Journal of Women & Aging, 24:1, 44-58, DOI: 10.1080/08952841. 2012.638891.

Gerşil, G. (2015), Küresel Boyutta Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu, Yönetim ve Ekonomi, 11(1), 159-181.

Goffman, Erving (2009) Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu, Çev. Barış Cezar. Ankara: Metis Yayınları.

Gottlieb, N. (1989). Families, Work, and the Live of Older Women. In J. D. Garner and S. Mercer (Eds.), Women as they age: Challenge, opportunity, and triumph (pp. 217-244). New York: The Haworth Press, Inc.

Görgün-Baran, A. (1996). Kurum Bakımındaki Yaşlıların Sosyal Yaşam Koşulları: Ankara Örneği. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 13(1-2), 19-58.

Görgün-Baran,A. (2000). "Yaşlılıkta Sosyal Uyum Sorunu". Antropoloji ve Yaşlılık: Prof. Dr. Vedia Emiroğlu'na Armağan. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksekokulu Yayınları. s.s. 68-76.

Görgün-Baran,A.(2004)."Yaşlılık Sosyolojisi", 'Yaşlılık',ed V. Kalınkara Ankara:Odak Yayınevi, s. 35-57.

Görgün-Baran,A.(2012). Aile ve yaşlanma A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.), Aile sosyolojisi içinde (s. 134-165). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Görgün Baran, A., Kalınkara, V., Aral,N., Akın, G., Özkan, Y.(2005).Yaşlı ve Aile İlişkileri Ankara Örneği. Ankara, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Görgün Baran, A. ve Kurnaz, Z. (2019). Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine Göre Sosyal İlişkilerinin Aktif Yaşlanma Açısından Analizi. (Ed.) Akdemir, Geriatri ve Gerontolojiye Disiplinlerarası Yaklaşım, Ankara: Türkiye Klinikleri.

Hablemitoğlu, Ş. (2016). Yaşlanmanın 'Kadınlaşması' içinde ed. Ceylan Harun, Yaşlılık Sosyolojisi,Ankara, Nobel Akademik yay.

Havighurst RJ (1961) Successful aging. The Gerontologist 1 (1):8–13.

Holstein, M. B. (2006). On being an aging woman. In T. Calasanti (Ed.), Age matters: Realigning feminist thinking (pp. 313–334). New York, NY: Routledge.

Hotz, R. L. (1998) 'Boomers Firing Magic Bullets at Signs of Aging', Los Angeles Times.

Hooyman NR, Gonyea JG. A feminist model of family care: practice and policy directions.(1999).J Women Aging. 11(2-3):149-69. doi: 10.1300/J074v11n02_11. PMID: 10568102.

Hooyman, N. R., & Kiyak, H. A. (2011). *Social gerontology: A multidisciplinary perspective* (9th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.

J. Dianne Garner (Ed.).(1999) Fundamentals of Feminist Gerontology. New York: Haworth.

Kalaycıoğlu, S. (2016), "Yaşlılıkla Baş Etme ve Dirençlilik Stratejileri", Ceylan H., (Edt.), Yaşlılık Sosyolojisi, Ankara: Nobel Yayınları, 157-165.

Kurosu, S. (1992). The Ecology of the Extended Family in Japan. *Japan Review*, *3*, 73–95. http://www.jstor.org/stable/25790913.

Kuruoğlu H.,Salman S.(2017). Medyada Yaşlılık ve Türk sinemasında Yaşlılık Temsili. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 2(3): 1-23.

Laws, G. (1995). Understanding ageism: Lessons from feminism and postmodernism. The Gerontologist, 35, 112-116.

Lafortune, G. and G. Balestat (2007), "Trends in Severe Disability Among Elderly People: Assessing the Evidence in 12 OECD Countries and the Future Implications", OECD Health Working Papers, No. 26, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/217072070078.

Lee, R. B. (1979) The Kung San: men, women, and work in a foraging society. New York, Cambridge University Press, xxvi + 526 pp.

Levenson, A. J. (1981). Ageism: A Major Deterrent to the Introduction of Curricula in Aging. Gerontology and Geriatrics Education, 1, 161–162.

Lumsden CJ, Wilson EO (2005) Genes, Mind and Culture: the Coevolutionary Process, 25.Anniversary Edition, Cambridge, MA, Harvard University Press,

Macnicol, J. (2010). Ageism and Age Discrimination: Some Analytical Issues. ILC-UK 2010, August 2010, No.1080496, 1-8, The International Longevity Center, England.

Malveaux, J. (1993). Race, Poverty and Women's Aging. In J. Allen and A. Pifer (Eds.), Women on the Front Lines: Meeting the Challenges of Aging America (pp. 167-190). Washington, DC: The Urban Press.

Mitchinson, Wendy & Baines, Carol & Evans, Patricia & Neysmith, Sheila.(2000). Women's Caring: Feminist Perspectives on Social Welfare. Canadian Public Policy / Analyse de Politiques. 26. 136. 10.2307/3552266.

Nemiroff, R.A. & Colarusso, C.,A.(1990). New dimensions in adult development. New York: Basic Books.

Quadagno, Jill (2007). *Aging and The Life Course: An Introduction to Social Gerontology* (4th ed.). McGraw-Hill Humanities/Social Sciences/Languages. ISBN 0-07-352816

Ray, R. (1996). A Postmodern Perspective on Feminist Gerontology. The Gerontologist, 36, 674-680.

Rose, A.(1960). "The Subculture of the Aging: A Topic for Sociological Research." *The Gerontologist* 2: 123–127.

Sallan Gül, S. (2003) ‘‘Dünyada ve Türkiye’de Feminizm ve Kadın Hareketi’ içinde Çağdaş Kamu Yönetimi I (Ed.M. Acar ve H.Özgür), Ankara, Nobel yay.

Sallan Gül,S. ve Özbek, Ç. (2021) ‘Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi’,içinde Sosyolojiye Giriş (Ed.S.Sallan Gül), İstanbul, Kaf Kitap Kafe yay.

Samav Cantürk, F. D. (2017, Temmuz - Aralık). Ötelenmiş Hayatlar: Engelliye Bakan Kadın Olmak. Toplum ve Demokrasi Dergisi, 11(24).

Tufan, İ.(2003). Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.

Tufan, İ.(2015).Kadın ve yaşlılık: Türkiye Gerontoloji Atlası Araştırması. Kimlik, 1, 10-16.

Tufan, İ.(2016). Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma. Ankara: Nobel Yayıncılık.

TÜİK (2021). İstatistiklerle Yaşlılar, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227, 18 Mart 2021, No: 37227 (erişim tarihi: 08.02.2022).

UNDP,Human Development Report (2020)The next frontier Human development and the Anthropocene, https://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf (Erişim tarihi:14.03.2022).

WHO. (2021), Aging and Health, Factsheets, https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health (erişim tarihi: 08.02.2022).

Wilson, E. O. (1975). Sociobiology: the New Synthesis. Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass.

Victor, R. C. (2005). TheSocial Context of Ageing. London: Routledge.

KAYNAKLAR

Bassil, N. K., Ohanian, M. L. K., & Saba, T. G. B. (2022). Nicotine Use Disorder in Older Adults. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), 119-131. DOI: https://doi.org/10.1016/j.cger.2021.07.008

Benshoff, J. J., Harrawood, L. K., & Koch, D. S. (2003). Substance abuse and the elderly: Unique Issues and Concerns. Journal of Rehabilitation, 69(2), 43-48.

Black, D.W. (2013). Behavioural Addictions as a Way to Classify Behaviours. The Canadian Journal of Psychiatry, 58(5): 249- 251.

Bravo, T. P. (2015). Headaches of the Elderly. Current Neurology and Neuroscience Reports, 15(6), 1-9. https://doi.org/10.1007/s11910-015-0552-2

Bulut, E. A., & Işık, A. T. (2022). Abuse/Misuse of Prescription Medications in Older Adults. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), 85-97. DOI:https://doi.org/10.1016/j.cger.2021.07.004

Center for Substance Abuse Treatment. (2004). Substance abuse treatment and family therapy. Report No.: (SMA) 04-3957.

Cherniack, E. P. (2014). Too late for tea time? The Potential of use of caffeine for health in the elderly. in caffeine: consumption, side effects and impact on performance and mood (pp. 1-18). Nova Science Publishers, Inc..

Christensen, D. R., Dowling, N. A., Jackson, A. C., & Thomas, S. A. (2015). Gambling Participation and Problem Gambling Severity in A Stratified Random Survey: Findings from the Second Social and Economic Impact Study of Gambling in Tasmania. Journal of Gambling Studies, 31(4), 1317-1335.

Connors, G.J., Maisto, S.A., Zywiak, W.H. (1996). Understanding relapse in the broader context of post-treatment functioning. Addiction, 91(suppl):S173-S189

Çam, O.M., & Dağlı, D. A. (2017). Alkol Bağımlılarında İçselleştirilmiş Damgalama, Suçluluk ve Utanç Duyguları. Bağımlılık Dergisi, 18(4), 145-151.

Degenhardt, L., Day, C., Gilmour, S., Hall, W. (2006). The "lessons" of the Australian "heroin shortage". Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy, 1-11. https://doi.org/10.1186/1747-597X-1-11

Deniz, N., & Eken, A. (2012). Bağımlılık yapıcı ilaçlar ve kullanılan analiz yöntemleri. Erciyes Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Bitirme Tezi, Kayseri

Dong, X. Q. (2015). Elder abuse: Systematic Review and Implications for Practice. Journal of the American Geriatrics Society, 63(6), 1214-1238. https://doi.org/10.1111/jgs.13454

Donnelly, G., Kent-Wilkinson, A., & Rush, A. (2012). The Alcohol-Dependent Patient in Hospital: Challenges for Nursing. Medsurg Nursing, 21(1), 9-36.

Duggirala, R., Khushalani, S., Palmer, T., Brandt, N., & Desai, A. (2022). Screening for and Management of Opioid Use Disorder in Older Adults in Primary Care. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), 23-38. DOI:https://doi.org/10.1016/S0749-0690(21)00095-1

Evren C., Durkaya M., Dalbudak E., Çelik S., Çetin R., Çakmak D. (2010). Erkek Alkol Bağımlılarında Depreşme ile İlişkili Etkenler: 12 Aylık Takip Çalışması. Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 23:92-99.

Fenollal-Maldonado, G., Brown, D., Hoffman, H., Kahlon, C., & Grossberg, G. (2022). Alcohol Use Disorder in Older Adults. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), 1-22. DOI:https://doi.org/10.1016/j.cger.2021.07.006

Gorenstein, E. E., & Papp, L. A. (2007). Cognitive-behavioral therapy for anxiety in the elderly. Current Psychiatry Reports, 9(1), 20-25. https://doi.org/10.1007/s11920-007-0005-y

Göker, Z., Üneri, Ö., Dinç, G., Güney, E., & Bozkurt Hekim, Ö. (2015). Çocuk Ve Ergenlerde Madde Kullanım Bozukluğuna Yeni Bir Bakış: DSM-5'in Getirdikleri Esra GÜNEY. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, *22*(2), 131-139.

Guillou Landreat, M., Cholet, J., Grall Bronnec, M., Lalande, S., & Le Reste, J. Y. (2019). Determinants of Gambling Disorders in Elderly People—A Systematic Review. Frontiers in Psychiatry, 837. https://doi.org/10.3389/fpsyt.2019.00837

Güleç, G., Köşger, F., & Eşsizoğlu, A. (2015). DSM-5'te alkol ve madde kullanım bozuklukları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 7(4), 448-460. doi:10.5455/cap.20150325081809

Han, B. H., Sherman, S. E., & Palamar, J. J. (2019). Prescription opioid misuse among middle-aged and older adults in the United States, 2015–2016. Preventive Medicine, 121, 94-98. https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2019.02.018

Hasin, D. S., O'brien, C. P., Auriacombe, M., Borges, G., Bucholz, K., Budney, A., ... & Grant, B. F. (2013). DSM-5 Criteria for Substance Use Disorders: Recommendations and Rationale. American Journal of Psychiatry, 170(8), 834-851. https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2013.12060782

Hofmann, S. G., Asnaani, A., Vonk, I. J., Sawyer, A. T., & Fang, A. (2012). The efficacy of cognitive behavioral therapy: A review of meta-analyses. Cognitive Therapy and Research, 36(5), 427-440. https://doi.org/10.1007/s10608-012-9476-1

Jaffe, J.H., Anthony J.C. (2005). Substance-related disorders: Introduction and overview. In Kaplan and Sadock's Comprehensive Texbook of Psychiatry, 8th ed. (Eds HI Sadock, VA Sadock):1137-1167.Philadelphia, Lippincott Williams and Wilkins.

Jay, M. (2019). Mescaline: A global history of the first psychedelic. Yale University Press. pp:1-288.

Jensen, M. B., Norager, C. B., Fenger-Grøn, M., Weimann, A., Møller, N., Madsen, M. R., & Laurberg, S. (2011). Caffeine Supplementation had no Effect on Endurance Capacity in Elderly Subjects Who had Abstained from Caffeine-Containing Nutrition For 8 Hours. Journal of Caffeine Research, 1(2), 109-116. https://doi.org/10.1089/jcr.2011.0002

Karlıkaya, C., Öztuna, F., Solak, Z. A., Özkan, M., & Örsel, O. (2006). Tütün kontrolü. Toraks Dergisi, *7*(1), 51-64.

Khaliq, S., Haider, S., Naqvi, F., Perveen, T., Saleem, S., & Haleem, D. J. (2012). Altered brain serotonergic neurotransmission following caffeine withdrawal produces behavioral deficits in rats. Pakistan Journal of Pharmaceutical Sciences, 25(1), 21-5.

Khan, A., Abdalla, M. A., Zakhary, C. M., Rushdi, H., Hamdan, J. A., Youssef, K. N., & Khan, S. (2021). The Relationship Between Caffeine and Caffeinated Drinks in Causing Intracranial Hemorrhage in the Elderly Aspirin-Taking Population: A Systematic Review. Cureus, 13(9). DOI: 10.7759/cureus.17783

Khan, R., Chatton, A., Thorens, G., Achab, S., Nallet, A., Broers, B., ... & Khazaal, Y. (2012). Validation of the French Version of the Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test (ASSIST) in the Elderly. Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy, 7(1), 1-7. https://doi.org/10.1186/1747-597X-7-14

Khoury, R., Maliha, P., & Ibrahim, R. (2022). Cannabis use and misuse in older adults. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), 67-83. https://doi.org/10.1016/j.cger.2021.07.003

Khoury, R., Grossberg, G. T., Maldonado, G. F., Brown, D., Hoffman, H., Kahlon, C., & Grossberg, G. (2022). Alcohol and Substance Abuse in Older Adults. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), https://doi.org/10.1016/S0749-0690(21)00095-1

Kim, E., Robinson, N. M., & Newman, B. M. (2022). A Brewed Awakening: Neuropsychiatric Effects of Caffeine in Older Adults. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), 133-144. https://doi.org/10.1016/j.cger.2021.07.009

Köroğlu, E. (2013). Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El kitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Hekimler Yayın Birliği, Ankara. ss:1-72.

Kuerbis, A., Sacco, P., Blazer, D. G., & Moore, A. A. (2014). Substance Abuse Among Older Adults. Clinics in Geriatric Medicine, 30(3), 629-654. https://doi.org/10.1176/ps.38.12.1285

Kuerbis, A., & Sacco, P. (2013). A Review of Existing Treatments for Substance Abuse Among the Elderly and Recommendations for Future Directions. Substance Abuse: Research and Treatment, 7, SART-S7865. doi: 10.4137/SART.S7865

Mann, K. (2017). Behavioural addictions: Classification and consequences. European Psychiatry, 44: 187-188. https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2017.04.008

Maust, D. T., Blow, F. C., Wiechers, I. R., Kales, H. C., & Marcus, S. C. (2017). National trends in antidepressant, benzodiazepine, and other sedative-hypnotic treatment of older adults in psychiatric and primary care. The Journal of Clinical Psychiatry, 78(4), 21725. https://doi.org/10.4088/JCP.16m10713

Ögel, K., Bilici, R., Bahadır, G. G., Maçkan, A., Orhan, N., & Tuna, O. (2016). Denetimli serbest-likte, sigara, alkol madde bağımlılığı tedavi programı (SAMBA) uygulamasının etkinliği. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 17(4), 270-277.

Redden, W. M., & Sheheryar, Q. (2022). Hallucinogen Use and Misuse in Older Adults. Clinics in Geriatric Medicine, 38(1), 55-66. https://doi.org/10.1016/j.cger.2021.07.007

Rowland, B., Jonkman, H., Williams, J., Kremer, P., & Toumbourou, J. W. (2019). Community Variation in Adolescent Cannabis Use in Australia and the Netherlands. Addictive Behaviors, 90, 204-209. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.10.027

Sahai, M. A., Davidson, C., Dutta, N., & Opacka-Juffry, J. (2018). Mechanistic Insights into The Stimulant Properties of Novel Psychoactive Substances (Nps) and Their Discrimination by the Dopamine Transporter—in Silico and in Vitro Exploration of Dissociative Diarylethylamines. Brain Sciences, 8(4), 63. https://doi.org/10.3390/brainsci8040063

Sarkar, S., Parmar, A., & Chatterjee, B. (2015). Substance Use Disorders in the Elderly: A review. Journal of Geriatric Mental Health, 2(2), 74-82. DOI: 10.4103/2348-9995.174271

Siu, H. C., Lee, S. H., Au, J. S., Lo, A. P. K., Huang, C. M., Tsai, Y. F., ... & Chiu, C. D. (2022). Loneliness and Major Depressive Disorder in the Elderly with a History of Suicidal Ideation or Attempt: A Comment on "Therapist-Guided Internet-Based Treatments for Loneliness" by Käll et al. Psychotherapy and Psychosomatics, 91(2), 142-144. https://doi.org/10.1159/000520420

Soong, C., Burry, L., Cho, H. J., Gathecha, E., Kisuule, F., Tannenbaum, C., ... & Morgenthaler, T. (2019). An Implementation Guide to Promote Sleep and Reduce Sedative-Hypnotic Initiation for Noncritically Ill Inpatients. JAMA Internal Medicine, 179(7), 965-972. doi:10.1001/jamainternmed.2019.1196

Sorathia, L. T., & Ghori, U. K. (2016). Sleep Disorders in the Elderly. Current Geriatrics Reports, 5(2), 110-116. https://doi.org/10.1007/s13670-016-0175-8

Starcevic, V. (2016). Behavioural Addictions: A Challenge for Psychopathology and Psychiatric Nosology. Australian & New Zealand Journal of Psychiatry, 50(8): 721-725. https://doi.org/10.1177/0004867416654009

Şahin, H. (2019). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin deliryum hakkındaki bilgi ve tutumlarının araştırılması (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü). Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon

Taylor, M. H., & Grossberg, G. T. (2012). The Growing Problem of Illicit Substance Abuse in the Elderly: A review. The Primary Care Companion for CNS Disorders, 14(4), 27309. doi:10.4088/PCC.11r01320

Vercambre, M. N., Berr, C., Ritchie, K., & Kang, J. H. (2013). Caffeine and Cognitive Decline in Elderly Women at High Vascular Risk. Journal of Alzheimer's Disease, 35(2), 413-421. DOI: 10.3233/JAD-122371

Weiss, R. D., Jaffee, W. B., Menil de, V. P., & Cogley, C. B. (2004). Group Therapy for Substance Use Disorders: What Do We Know?. Harvard Review of Psychiatry, 12(6), 339-350. DOI: 10.1080/10673220490905723

Yılmaz, A., Can, Y., Bozkurt, M., & Evren, C. (2014). Alkol ve Madde Bağımlılığında Remisyon ve Depreşme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 6(3), 243-256.

Young, K.S. (2004). Internet Addiction. American Behavioral Scientist, 48: 402-441.

KAYNAKLAR

Akbaş, O., & Özdemir, S. M. (2002). Avrupa Birliğinde yaşam boyu öğrenme. *Milli Eğitim Dergisi*, *155*(156), 112-126.

Altan, S., & Tarhan, S. (2018). Büyükanneden Toruna: Yaşamboyu Öğrenme Sürecinde Değer Ve Beceri Aktarımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *2*(1), 26-42. https://dergipark.org.tr/en/pub/bujer/issue/37190/412183

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., & Bem, D. J. (1993). *Introduction to Psychology*. Orlando: Harcourt Brace & Company.

Ay, F., Akkaya, D., & Başibüyük, G. Ö. (2019). Yaşam Kalitesinin Yalnızlık Üzerindeki Etkisi: Antalya 60+ Tazelenme Üniversitesi Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *43*(2), 193-210. http://cujos.cumhuriyet.edu.tr/en/pub/cumusosbil/issue/51036/641663

Aydın, A., & Sayiılan, A. A. (2014). Aktif Yaşlanma ile Yaşam Boyu Öğrenme Arasındaki İlişkiye Teorik Bir Bakış. *International Journal of Social and Economic Sciences*, *4*(2), 76-81. https://www.ijses.org/index.php/ijses/article/view/129

Baltes, P. B. (1993). The aging mind: Potential and limits. *The gerontologist*, *33*(5), 580-594.

Berkman, N. D., Sheridan, S. L., Donahue, K. E., Halpern, D. J., & Crotty, K. (2011). Low health literacy and health outcomes: An updated systematic review. *Annals of internal medicine*, *155*(2), 97-107.

Beycioğlu, K. (2008). *Yaşam Boyu Öğenme ve Avrupa Eğitim Politikaları*. *7*(24), 369-382.

Boulton-Lewis, G. M., Buys, L., & Lovie-Kitchin, J. (2006). Learning and Active Aging. *Educational Gerontology*, *32*(4), 271-282. https://doi.org/10.1080/03601270500494030

Büyükalan Filiz, S. (Ed.). (2014). *Öğrenme ve Öğretme Kuram ve Yaklaşımları* (3. bs). Pegem Akademi.

Cangöz, B. (2008). Yaşlılık: Sadece kayıp mı? Bir ayrıcalık mı? *Türk Geriatri Dergisi*, *11*(3), 143-150. https://app.trdizin.gov.tr/makale/T0RVMk5EUTA/yaslilik-sadece-kayip-mi-bir-ayricalik-mi-

Caro, F. (1993). Introduction: Achieving a productive aging society. *Achieving a Productive Aging Society*, 3-25. https://ci.nii.ac.jp/naid/10026523778/

Comission of the European. (1995). *White paper on education and training: Teaching and learning towards the learning society*.

Comission of the European. (2000). A memorandum on lifelong learning. *SEC (2000)*.

Dehmel, A. (2006). Making a European area of lifelong learning a reality? Some critical reflections on the European Union's lifelong learning policies. *Comparative Education*, *42*(1), 49-62. https://doi.org/10.1080/03050060500515744

Delors, J. (1998). *Learning: The treasure within*. Unesco.

Deveci, T. (2021). *Yetişkin eğitimi teorileri*. Ankara: Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği Yayınları.

Duman, A. (2007). Yetişkinler Eğitimi, Ankara: Ütopya Yayınevi. *Mart-2007*.

Eggen, P. D., Kauchak, D. P., & Garry, S. (2007). *Educational psychology: Windows on classrooms*. Pearson/Merrill/Prentice Hall.

Elfert, M. (2015). UNESCO, the Faure Report, the Delors Report, and the Political Utopia of Lifelong Learning. *European Journal of Education*, *50*(1), 88-100. https://doi.org/10.1111/ejed.12104

European Parliament. (t.y.). *Lifelong learning*. Geliş tarihi 24 Mart 2022, gönderen http://www.europarl.europa.eu/thinktank/infographics/lifelonglearning/index.html/

Faure, E. (1972). *Learning to be: The world of education today and tomorrow*. Unesco.

Fer, S. (2014). *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları* (2. bs).

Friesen, N., & Anderson, T. (2004). Interaction for lifelong learning. *British Journal of Educational Technology*, *35*(6), 679-687. https://doi.org/10.1111/j.1467-8535.2004.00426.x

Griffin, C. (1999). Lifelong learning and welfare reform. *International Journal of Lifelong Education*, *18*(6), 431-452.

Güleç, İ., Çelik, S., & Demirhan, B. (2013). Yaşam Boyu Öğrenme Nedir? Kavram ve Kapsamı Üzerine Bir Değerlendirme. *Sakarya University Journal of Education*, *2*(3), 34-48. https://doi.org/10.19126/suje.27105

Güllüpınar, F. (2014). *Neoliberal Zamanın Ruhu, Yaşam Boyu Öğrenme ve İstihdam İlişkileri: Yaşam Boyu Öğrenme Politikaları'nın Eleştirel Bir Analizi*. 26.

Güneş, F., & Deveci, T. (2020). Yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme. *Ankara: Pegem Akademi*.

Hakkında—Tazelenme Üniversitesi. (2016). https://www.tazelenme.com/hakkinda

Hansen, R. J., Talmage, C. A., Thaxton, S. P., & Knopf, R. C. (2020). Enhancing older adult access to lifelong learning institutes through technology-based instruction: A brief report. *Gerontology & Geriatrics Education*, *41*(3), 342-351. https://doi.org/10.1080/02701960.2019.1618852

Hillage, J., & Aston, J. (2001). *Attracting New Learners: A Literature Review.* ERIC.

Howard, D. H., Gazmararian, J., & Parker, R. M. (2005). The impact of low health literacy on the medical costs of Medicare managed care enrollees. *The American journal of medicine*, *118*(4), 371-377.

Kaplan, A. (2016). LIFELONG LEARNING: CONCLUSIONS FROM A LITERATURE REVIEW. *International Online Journal of Primary Education (IOJPE) ISSN: 1300-915X*, *5*(2), Article 2. http://www.iojpe.org/index.php/iojpe/article/view/91

Kaygın, H., Ulusoy, İ. Ç., & Çukurbaşı, B. (Ed.). (2020). *Hayat Boyu Öğrenme Teoriler, Araştırmalar ve Eğilimler* (1. bs). Pegem Akademi.

Kılavuz, M. A. (2002). Yetişkinlik ve yaşlılık döneminde eğitim ve din eğitiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *11*(2).

Kirasic, K. C., Allen, G. L., Dobson, S. H., & Binder, K. S. (1996). Aging, cognitive resources, and declarative learning. *Psychology and Aging*, *11*(4), 658-670. https://doi.org/10.1037//0882-7974.11.4.658

Knowles, M. S. (1970). *The Modern Practice of Adult Education; Andragogy versus Pedagogy.*

Knowles, M. S. (1980). From pedagogy to andragogy. *Religious Education*.

Knowles, M. S., & Ayhan, S. (1996). *Yetişkin öğrenenler: Göz ardı edilen bir kesim*. Ankara Üniversitesi Basımevi.

Laal, M. (2011). Barriers to lifelong learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *28*, 612-615.

Laal, M. (2013). Lifelong Learning and Technology. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, *83*, 980-984. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.182

Malkoç, G. (1989). Andragoji. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *1*(1), 88-95.

Merriam, S. B., Caffarella, R. S., & Baumgartner, L. M. (2007). *Learning in adulthood: A comprehensive guide*. SAGE PUBLICATIONS INC 2455 TELLER RD, THOUSAND OAKS, CA 91320 USA.

Merriam, S. B., & Kee, Y. (2014). Promoting community wellbeing: The case for lifelong learning for older adults. *Adult education quarterly*, *64*(2), 128-144.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). Türkiye hayat boyu öğrenme strateji belgesi ve eylem planı (2014-2018). *Resmî Gazete: https://www. resmigazete. gov. tr/eskiler/2014/07/20140716-8-1. pdf sayfasından erişilmiştir*.

Müftüler, H. G. (2021). *Yaşlılık Sosyolojisi Kurumsal Yaklaşım* (2. bs). Pegem Akademi.

Oğlak, S., & Canatan, A. (2020). Yaşam Boyu Öğrenme ve Aktif Yaşlanma Bakış Açısından Üçüncü Yaş Üniversiteleri: İyi Uygulama Örnekleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, *13*(2), 131-141. https://doi.org/10.46414/yasad.726075

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2001). Lifelong learning for all: Policy directions. İçinde *Education Policy Analysis 2001*. OECD Paris.

Our World in Data. (t.y.). *Population by age bracket with UN projections, World*. Geliş tarihi 27 Mart 2022, gönderen https://ourworldindata.org/grapher/historic-and-un-pop-projections-by-age

Önal, O., Evcil, F. Y., Dogan, E., Develi, M., Uskun, E., & Kisioglu, A. N. (2022). The effect of loneliness and perceived social support among older adults on their life satisfaction and quality of life during the COVID-19 pandemic. *Educational Gerontology*, 1-13. https://doi.org/10.1080/03601277.2022.2040206

Özden, Y. (2021). *Öğrenme ve Öğretme* (14. bs). Pegem Akademi.

Sakarya Büyükşehir Belediyesi. (2022). Yaşlı destek merkezinde yaz kursları başlıyor. https://www.sakarya.bel.tr/tr/Haber/yasli-destek-merkezinde-yaz-kurslari-basliyor/11672

Sarıgöz, O. (2020). *Yaşam Boyu Öğrenme* (1. bs). Anı Yayıncılık.

Scott, T. L., Gazmararian, J. A., Williams, M. V., & Baker, D. W. (2002). Health literacy and preventive health care use among Medicare enrollees in a managed care organization. *Medical care*, *40*(5), 395-404.

Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (27. bs). Anı Yayıncılık.

Smith, M. K. (1996). *Lifelong learning', the encyclopedia of informal education, July 2003*.

Sönmez, V. (2020). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (19. bs). Anı Yayıncılık.

T. C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2022). *Yades 2022*. http://www.aile.gov.tr/eyhgm/sayfalar/yades/yades2022/

Talmage, C. A., Baker, A. L., Guest, M. A., & Knopf, R. C. (2020). Responding to social isolation among older adults through lifelong learning: Lessons and questions during COVID-19. *Local Development & Society*, *1*(1), 26-33. https://doi.org/10.1080/26883597.2020.1794757

Tuna Uysal, M. (2020). *Yaşlı Bireylerin Sosyalleşmesinde Dijital Teknolojinin Rolü: Dijital Yaşlılar Üzerine Bir Çalışma*.

Türk Dil Kurumu. (2022). *TDK*. https://sozluk.gov.tr/

UNESCO. (2021). https://www.uil.unesco.org/en/unesco-institute

United Nations. (2019). *World Population Ageing 2019: Highlights (ST/ESA/SER. A/430)*.

United Nations. (2022). *News*. https://ourworldindata.org/grapher/historic-and-un-pop-projections-by-age

World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. World Health Organization.

Yayan, M. (2003). AB eğitim programları ve Türkiye'nin yararlanma kabiliyeti. *Milli Eğitim Dergisi*, *158*, 60-65.

Yeşilyaprak, B. (Ed.). (2020). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim* (23. bs). Pegem Akademi.

Yıldırım, F., & Abukan, B. (2015). Yaşlılıkta Bilgelik Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazilari*.

Yıldırım, G., & Özyılmaz, G. (Ed.). (2020). *Erken Çocuklukta Öğrenme Yaklaşımları* (1. bs). Pegem Akademi.

Yıldırım, İ. (2019). *Eğitim Psikolojisi* (8. bs). Anı Yayıncılık.

KAYNAKLAR

Abdullah, B., & Wolbring, G. (2013). Analysis of Newspaper Coverage of Active Aging Through the Lens Of the 2002 World Health Organization Active Ageing Report: A Policy Framework And The 2010 Toronto Charter For Physical Activity: A Global Call For Action. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *10*(12), 6799-6819.

Aca, Z. (2021). *Aktif Yaşlanma Kavramının Temel Çerçevesini Anlamak ve Türkiye'de Aktif Yaşlanmaya Yönelik Politikalar* (ss. 117-140).

Altay, B., Çavuşoğlu, F., & Cal, A. (2016). The Factors Affecting the Perception of Elderly Patients Towards Health, Quality of Life and Health-Related Quality of Life. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *15*, 181. https://doi.org/10.5455/pmb.1-1438765038

Arpacı, F., Tokyürek, Ş., & Bilgili, N. (2015). Huzurevinde Yaşayan Yaşlı Bireylerde Yaşam Kalitesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, *8*(1).

Aslan, D. (2007). Uluslararası Sağlık Bakış Açısıyla "Yaşlılık". *Temel Geriatri*, 111-115.

Aydın, S. (2009). Gaziantep İli Şehitkâmil ve Şahinbey Merkez İlçelerinde Yaşayan 65 Yaş Üstü Populasyonda Yaşam Kalitesi Düzeyi Ve Etkileyen Faktörler (Master's thesis, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Bakan, B., Çelik, M., & Sucaklı, M. H. (2013). Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Yaşam Kaliteleri ve Etkileyen Faktörler. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, *17*(3), 96-100.

Batkın, D., & Sümer, H. (2010). Evde ve Huzurevinde Yaşayan Yaşlılarda Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi. *Sağlık ve Toplum*, *20*(2), 31-39.

Bilir, N., Aslan, D., Güngör, N., Ağaç, M., Siddiqui, Z., Uluç, F., Ülger, Z., & Yilmaz, Ö. (2002). Ankara'da Altındağ Sağlık Ocağı Bölgesi'ne Bağlı Sakarya Mahallesi'nde Yaşayan 65 Yaş Üzeri Kişilerin Bazı Sağlık ve Sosyal Durumlarının Saptanması. *Geriatri*, *5*(3), 97-102.

Bowling, A. (2008). Enhancing Later Life: How Older People Perceive Active Ageing? *Aging and Mental Health*, *12*(3), 293-301.

Boylu, A. A. (2013). Yaşlılıkta yaşam Kalitesi ve Konut İlişkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *24*(1), 145-156.

Bull, F. C., Gauvin, L., Bauman, A., Shilton, T., Kohl, H. W., & Salmon, A. (2010). The Toronto Charter for Physical Activity: A Global Call for Action. *Journal of Physical Activity and Health*, *7*(4), 421-422. https://doi.org/10.1123/jpah.7.4.421

Casado-Muñoz, R., Lezcano, F., & Rodríguez-Conde, M. (2015). Envejecimiento Activo Acceso a Las Tecnologías: Un Estudio Empírico Evolutivo= Active Ageing and Access to Technology: an Evolving Empirical Study. Huelva : Grupo Comunicar, 2015, 37-56.

Çoban, M. N. (2020). *Gümüş Ekonomi* (1. bs). Gazi Kitapevi.

Eser, E. (2006). Sağlıkla İlgili Yaşam Kalitesinin Kavramsal Temelleri ve Ölçümü. *Sağlıkta Birikim*, *1*(2), 1-5.

Eser, S., Saatli, G., Eser, E., Baydur, H., & Fıdaner, C. (2010). Yaşlılar için Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Modülü WHOQOL-OLD: Türkiye Alan Çalışması Türkçe Sürüm Geçerlilik Ve Güvenilirlik Sonuçları. *Turk Psikiyatri Dergisi*, *21*(1).

Görgün Baran, A. (2008). Yaşlılıkta Sosyalizasyon ve Yaşam Kalitesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, *1*(2), 86-97.

Group, Whoq. (1994). The Development of the World Health Organization Quality of Life Assessment İnstrument (the WHOQOL). *Quality of life assessment: International perspectives* (ss. 41-57). Springer.

Halvorsrud, L., Kalfoss, M., & Diseth, A. (2008). Reliability and Validity of the Norwegian WHOQOL-OLD Module. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, *22*(2), 292-305. https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2007.00523.x

Heikkinen, R.-L., & Ageing, W. H. O. (1998). *Growing Older-Staying Well: Ageing and Physical Activity in Everyday Life*. World Health Organization.

Ianculescu, M., & Alexandru, A. (2016). Silver Digital Patient, A New Emerging Stakeholder in Current Healthcare. ProActiveAgeing: A case study. *Studies in Informatics and Control*, *25*(4), 461-468.

Jacobsen, F. F. (2017). *Active ageing*.

Karimi, M., & Brazier, J. (2016). Health, Health-Related Quality of Life, and Quality of Life: What is the Difference? *PharmacoEconomics*, *34*(7), 645-649. https://doi.org/10.1007/s40273-016-0389-9

Kılıçoğlu, A., & Yenilmez, Ç. (2002). *Huzurevindeki Yaşlı Bireylerde Yaşam Kalitesi ve Bireye Özgü Etkenler ile İlişkisi*.

Long, P. H. (1960). On the Quantity and Quality of Life. *Medical times*, *88*, 613-619.

Müezzinoğlu, T. (2005). Yaşam Kalitesi Üroonkoloji Derneği 2004. *Üroonkoloji Bülteni*, 5.

Orfila, F., Ferrer, M., Lamarca, R., Tebe, C., Domingo-Salvany, A., & Alonso, J. (2006). Gender Differences in Health-Related Quality of Life Among The Elderly: The Role of Objective Functional Capacity and Chronic Conditions. *Social Science & Medicine*, *63*(9),2367-2380. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2006.06.017

Organization, W. H. (2002). *Active ageing: A policy framework*. World Health Organization.

Örgütü, D. S. (2016). *DSÖ Avrupa Bölgesi için Fiziksel Aktivite Stratejisi 2016-2025*.

Özerdoğan, Ö., Yüksel, B., Çelik, M., Oymak, S., & Bakar, C. (2018). Yaşlılarda Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler. *Turkish Journal of Public Health*, *16*(2), 90-105. https://doi.org/10.20518/tjph.458209

Paúl, C., Ribeiro, O., & Teixeira, L. (2012). Active Ageing: An Empirical Approach to the WHO Model. *Current Gerontology and Geriatrics Research*, *2012*.

Power, M., Quinn, K., Schmidt, S., & WHOQOL-OLD Group. (2005). Development of the WHOQOL-Old Module. *Quality of Life Research*, *14*(10), 2197-2214. https://doi.org/10.1007/s11136-005-7380-9

Ryff, C. D., & Singer, B. (2009). *Understanding Healthy Aging: Key Components And Their İntegration.*

Sönmez, Y., Uçku, R., Kıtay, Ş., Korkut, H., Sürücü, S., Sezer, M., Çalık, E., Kayalı, D., Yetiş, Ç., & Şentürk, E. (2007). İzmir'de Bir Sağlık Ocağı Bölgesinde Yaşayan 75 Yaş ve Üzeri Bireylerde Yaşam Kalitesi ve Etkileyen Etmenler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, *21*(3), 145-153.

Taşkiran, N., & Demirel, F. (2017). Türkiye'de Yaşlıların Yaşam Kalitesi: Sistematik İnceleme. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *2*(1), 21-28.

TC Sağlık Bakanlığı. (2001). *Herkese Sağlık Türkiye'nin Hedef ve Stratejileri*. Ankara, 48-60.

TÜİK. (2020). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Indexp=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227

Van Biljon, L., Nel, P., & Roos, V. (2015). A Partial Validation of the WHOQOL-OLD in a Sample of Older People in South Africa. *Global Health Action*, *8*(1), 28209. https://doi.org/10.3402/gha.v8.28209

Velikova, G., Stark, D., & Selby, P. (1999). Quality of Life Instruments in Oncology. *European Journal of Cancer*, *35*(11), 1571-1580. https://doi.org/10.1016/S0959-8049(99)00193-8

YAPI KOOPERATİFÇİLİĞİ
VE
S.S. KÖPRÜ KONUT YAPI KOOPERATİFİNİN HİKAYESİ

Editörler
Derya ÖNAL - Neriman AKTAY

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-42-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Hayat akıp gitmektedir. Hayatın akışı içinde bir sürü işle uğraştım. Dernekçilik, sendikacılık, particilik, vakıfçılık, kooperatifçilik alanında birçok çalışma yaptım.

Ömrümün sonuna yaklaşırken yaşadıklarımı, yaptığım işleri kalıcı hâle getirmek istedim. Gelecek nesiller, bizim dönemimizi incelerken bu katkılarımın da işe yarar olacağını ümit ediyorum.

Ülkemizde binlerce yapı kooperatifi olduğu hâlde, hiçbirinin özel hikâyesinin yazılmadığını fark ettim. İlk önce kurucusu ve yöneticilerinden olduğum "Sınırlı Sorumlu Köprü Konut Yapı Kooperatifinin" hikâyesini yazmayı amaçladım. Ömrüm yeterse yine kurucusu ve yöneticilerinden olduğum "S.S. Nakkaşevler Konut Yapı Kooperatifinin" hikâyesini de yazacağım. Bu hikâyeler, yeni kooperatif kuracaklara, kooperatif yöneticilerine ve ortaklarına karşılaşabilecekleri sorunların çözümleri konusunda ufuk açmak, bizim düştüğümüz hatalara düşmemeleri konusunda uyarmak gayesiyle yazılmıştır.

Kooperatifçiliğin insanlığın gelişmesinde, ülkelerin kalkınmasında, tek başına yapamadığımız işlerin ortaklaşa yapılmasında, ortaklık kültürünün geliştirilmesinde; dayanışma ve iş birliği ruhunun canlandırılmasında, tekelleşmelere karşı mücadelede, gelir dağılımının düzeltilmesinde, en önemlisi de kendi kendimize yönetme becerisinin kazanılmasında önemli işlevlerinin olduğuna inanıyorum.

Ersönmez YARBAY

İÇİNDEKİLER

1. KOOPERATİFÇİLİK 1
Kooperatifçiliğin Tanımı ve Önemi 1
Kooperatifçilik İlkeleri 4
Kooperatifçilik Değerleri 6
Kooperatif İlişkileri 7

2. KOOPERATİFÇİLİK TARİHİ 9
İngiltere'de Kooperatifçilik Tarihi 9
Fransa'da Kooperatifçilik Tarihi 11
Almanya'da Kooperatifçilik Tarihi 12
Türkiye'de Kooperatifçilik Tarihi 13
Ülkemiz Kooperatifçiliğinin Diğer Ülkelerle Karşılaştırılması 20

3. YAPI KOOPERATİFLERİ 23
Ülkemizde Yapı Kooperatifçiliği Ankara'da Başlamıştır 27
Bahçelievler Yapı Kooperatifi (1934-1939) 31
Akevler Kredi ve Yardımlaşma Kooperatifi (1967) 33
Özelif Konut Yapı Kooperatifi (1969) 36
Gümüşköy Arsa Konut Yapı Kooperatifi (1978) 43
Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifleri Birliği (1979) 44
Törekent Konut Yapı Kooperatifleri Birliği (1988) 45
Yapı Kooperatifleri Üst Örgütlenmelerinin Tamamlanması 46

4. KÖPRÜ KONUT YAPI KOOPERATİFİ (1992 – 2003) 51
Kooperatifin Kuruluşu 53
Kooperatif Kurucu Ortaklar ve Özellikleri 55
Kooperatifin Ortak Kayıt Çalışması 56
Arsa Arayışları 61
Üst Birliğin Arsa Alması 62
Arsanın Kooperatife Birlik Tarafından Tahsis Edilmesi 63
4 Aralık 1992 Olağanüstü Genel Kurulu 65
Arsa Ödemelerindeki Sorunlar 67
Arsa Alımında Katma Değer Vergisi (KDV) Tartışması ve Tapunun Alınması 71
Kooperatifin Birliğe Ortak Olması ve Kooperatif-Birlik İlişkileri 74

5. İNŞAAT PROJELERİ, TEMEL ATMA VE RUHSAT ÇALIŞMALARI 81
İnşaat Projeleri ... 81
İnşaatın İhale Edilmesi ... 84
İnşaatın Temelinin Atılması ... 84
İnşaat Sözleşmesi ... 84
Örnek Daire ... 86
Hakedişler ... 86
Doğalgaz, Kolon ve Kat Kaloriferleri Projesi ... 89
Ada İçi Pis Su, Yağmur Suyu ve Doğalgaz İşletme Projelerinin Yapımı ... 90
İnşaat İçi İşler Sözleşmeleri ... 91
Çevre Düzenlemesi Sözleşmeleri ... 92

6. DEVLET - KOOPERATİF İLİŞKİLERİ ... 96
Kurumlar Vergisi ve Katma Değer Vergisi Muafiyeti ... 96
Kooperatifin Vergi Daireleri İle İlişkileri ... 97

7. KOOPERATİF İÇ ÇALIŞMA DÜZENİ ... 100
Kooperatif Yönetim, Denetim Kurulu Üyeleri İle Üst Birlik Temsilci Seçimleri ... 100
Kooperatifte Temsil ve İlzam ... 100
Kooperatifte Denetim Çalışmaları ... 101
Kooperatif Yazışma Adresleri ... 107
Kooperatif Personeli İle Sözleşmeler ... 109
Kooperatifte Huzur Hakları ... 115

8. KOOPERATİF GENEL KURULLARI ... 118
1. Olağan Genel Kurul (19 Haziran 1993) ... 119
2. Olağan Genel Kurul (19 Şubat 1994) ... 123
3. Olağan Genel Kurul (18 Şubat 1995) ... 125
4. Olağan Genel Kurul (9 Mart 1996) ... 129
5. Olağan Genel Kurul (30 Mart 1997) ... 135
6. Olağan Genel Kurul (8 Şubat 1998) ... 140
7. Olağan Genel Kurul (31 Ocak 1999) ... 144
8. Olağan Genel Kurul (6 Şubat 2000) ... 149
9. Olağan Genel Kurul (6 Mayıs 2001) ... 153
10. Olağan Genel Kurul (22 Haziran 2002) ... 157

9. GÖLCÜK DEPREMİ (17 AĞUSTOS 1999) 170

10. YENİ FİNANSMAN KAYNAK ARAYIŞLARI 173
Başbakanlık Toplu Konut İdaresinden Kredi Alma Çalışmaları 173
Dükkân Satışları 177
Şerefiye Bedelleri 180
Bağışlar (Enflasyon Farkı) 182
Borçlanma 184

11. TAPULARIN ORTAKLARA VERİLMESİ VE KOOPERATİFİN TASFİYESİ 185
Kur'a Çekimi ve Daire Takasları 185
İnşaatın Müteahhitten Teslim Alınması ve Geçici Kabul 186
İskân Ruhsatı 188
Tapuların Ortaklara Verilmesi 193
Kooperatifin Tasfiyesi 193

12. KOOPERATİFİN ORTAK YAPISI 196
Ortak Sayısı 196
Ortak Giriş ve Aylık Aidatlar ile Ara Ödemeler 196
Ortakların Medeni Durumları 198
Ortakların Mesleki Durumları 198
Ortakların Doğum Yerlerine Göre Dağılımları 199
Ortaklık Süreleri 201
Akraba Ortaklar 201
Borçlu Ortaklar 201
Ortak Ödemelerindeki Gecikme Cezaları 207
Ortaklık Devirleri 209
Ortak İstifaları 210
Ortak İhraçları 214
Ortaklara İnşaatın Seyri Hakkında Bilgi Verilmesi 215
Tapu Alan Ortaklar 216
Ortakların Kooperatif ile Yazışmaları 218

13. KONUT YAPI KOOPERATİFİ DÖNEMİNDE ENFLASYON (1992-2002) 240

14. SONUÇ 244

15. KRONOLOJİ..... 255

16. KAYNAKÇA 259

16. KAYNAKÇA

1. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı/Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü / "Kooperatif ortaklığı için önemli bilgiler"
2. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı/Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, "Türkiye Kooperatifçilik Raporu (2013 ve 2016)"
3. ÇAKIR, Ruşen: Ayet ve Slogan (Türkiye'de İslami Oluşumlar), Metis Yayınları, İstanbul, 1991
4. KARASU, M. A. (2015). Konut Sorununun Çözümündeki Kayıp Aktör: Konut Kooperatifleri", 21. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi Bildiriler Kitabı, s. 79-101, Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayın No:104, Ankara
5. "Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifleri Birliği" http://www.kentkoop.org.tr/
6. "TÜRKKONUT" / http://www.turkkonut.com.tr/
7. "TÜRKKENT" / http://turkkent.org.tr/
8. "TÜRKİYE KOOP" / http://www.turkey.coop/
9. "Atatürk ve Tarım Kredi Kooperatifleri" /
10. KANSU, Aykut (2009). / Jansen'in Ankara'sı İçin Örnek Bir "Bahçe Şehir" ya da SIEDLUNG: "Bahçelievler Yapı Kooperatifi"
11. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı/Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, "Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2012- 2016)"
12. ALTINIŞIK, Şener (2010). "Konut Yapı Kooperatiflerinde Son Vergisel Durum (07.06.2010 -makale)"
13. TÜRKKENT, Kent Kooperatifçiliği Stratejik Planlama Çalışması, Aralık 2008.
14. "Türkiye'de Kooperatifçilik: Gelişimi, Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri" Türkiye Kooperatifçilik Kurumu-2004

Siyaset, Kamu Yönetimi ve Uluslararası İlişkiler Bağlamında Yapay Zekâ Tartışmaları

Editörler

Dr. Mehmet Hişyar KORKUSUZ

Dr. Ersoy KUTLUK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-77-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitabı bilimin ve erdemin aydınlık çizgisinde yürümeyi şiar edinen tüm akademisyen ve araştırmacılar başta olmak üzere sevgili okuyucularımıza ithaf ediyoruz…

TAKDİM

Varlık, bilgi ve değer insanın akletmeye ve adlandırmaya başladığı ilk zamanlardan günümüze ve geleceğe varoluşa ilişkin hayatın anlam katmanlarına dair yaptığı her düşünsel ve pratik çalışmada temel parametreler olarak öne çıkıyor. Bilimsel her çalışma ve eser sebeb-sonuç ilişkileri içinde metodolojik tutarlılıkla konu ve problem alanlarına yaklaşırken kendine özgü olanı ortaya çıkarmaya çalışırken argümantasyonunu ve problematiğini ne ölçüde derinleştirip zenginleştirebilirse o ölçüde olumlu ve anlamlı sonuçlara erişim imkanına yol açabilir. İnsan gerçeği *'errarum humanum est'* (hata, yanlış insana özgüdür) sözündeki gerçekliği içerse bile insan aklı, zihni ve vicdanı her durumda esasen doğru, iyi ve güzelden yana arayışını sürdürüyor. Bunu yaparken gerçekliğin olduğu gibi görünmesi ve tasviriyle beraber olanla olması gereken arasındaki gerilimi de göz ardı etmek mümkün değil.

Öğrenmeyi öğrenme ve düşünmeyi düşünme süreci insan aklının yapabildiği nisbette kendini aşabilme kapasitesine erişebileceğini gösteren çok önemli aktiviteler olarak dikkati çekiyor. Bu etkinlikler bireysel ve kurumsal bağlamda etkin, verimli ve üretken çözümlerin sağlıklı ve elverişli iklim ve atmosferinde cisimleşebilir.

Bu eserin -yapay zekâ bağlamında siyaset, kamu yönetimi ve uluslararası ilişkilere yeniden ve temelden bakma yönelimi ve eğilimi- literatüre katkı ve destek sağlamanın çok ötesinde insani varoluş ve geleceğe dair tasavvur ve tartışmaların merkezinde yer alan endişe ve düşüncelere cevap verme arayışından vücuda geldiği rahatlıkla söylenilebilir. Yapay zekâ gerçekliğine ve gelişimine insana esastan rakip ve tehdit bir meydan okuma olarak değil insani bilgi, kalite ve ilerlemenin katalizörü bir olgu olarak yaklaşmakta yarar bulunmaktadır. Neticede seçme hakkı ve irade sahibi olan insanın kendi üretimi yapay zekâ üzerinde rasyonalite ve moraliteyi içeren bir denetim uygulaması kaçınılmaz görünüyor.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde Biga İİBF'de ders verdiğim zamandan, öğrencilik yıllarından itibaren, neredeyse çeyrek asır önce tanıştığımız değerli meslektaşım Dr. Ersoy Kutluk beyin (Babıâli deneyiminin ve birikiminin yanı sıra akademisyen kimliği, bilime olan tutkusu, insani meziyetleriyle) kitabın yayınlanmasıyla ilgili sorumluluk üstlenmesi ve bu süreçte değerli bir gayret göstermesi sürecin yüz güldürücü bir sonuçla tamamlanmasında etkili oldu. Bütün bu süreçlerin aşılmasında iyi bir takım çalışması gerçekleştirmemiz, sinerjik ve senkronize adımları tam zamanında atabilmemiz, editöryal eşgüdümle mümkün hale geldi. Birbirinden değerli akademisyen ve araştırmacıla-

rımızın özgün, derinlikli ve nitelikli katkıları, değerlendirmeleri, önerileri bizleri hem mutlu etti hem de onurlandırdı. Bu çalışmaya katkıda bulunan bütün akademisyenlerimizin ve yeni nesil bilim insanlarımızın nice güzel ve yararlı çalışmaları bundan sonrası için de sürdüreceklerine inancımız tam. Bu eseri sahiplenerek yayınlama iradesi gösteren, destekleriyle pozitif bir katkı sağlayan yayınevimize de özel teşekkürlerimizi iletiriz. Tarihin bu kritik evresinde, 2023'ün kapılarının açılmasına ramak kala bu eserimizi Aziz Milletimize takdim etmenin sevinç ve heyecanını tüm akademisyenler olarak hep birlikte yaşıyoruz. Bilim insanlarından, yöneticilere, iş insanlarına, sevgili öğrenci ve okuyucularımıza kadar çok geniş bir yelpazede etkili, olumlu gelişme ve sonuçlara yol açacağını düşündüğümüz bu uluslararası nitelikteki eserimizin herkes için hayırlı olmasını umarken eserin yolunun açık olmasını gönülden diliyorum. Kitabı eline alan herkese keyifli, verimli okumalar olsun. Şükranlarımızla…

Dr. Mehmet H. Korkusuz, Üsküdar- İstanbul

ÖNSÖZ

İnsanı taklit eden bir teknoloji arayışında yapay zekâ kimi zaman iyimser kimi zaman da çekimser bir tutumla karşılanabilmektedir. İyimser bakış açısı teknolojinin bugüne kadarki olumlu etki ve sonuçlarını göz önünde bulundurarken çekimser yaklaşım onun insana egemen bir pozisyon alabilme ihtimalini tartışmaktadır. Bu çerçevede kendi kendisini geliştirebilen bir yazılımın/programın engellenememe riskiyle yüz yüze gelinebileceği düşünülebilir. Yapay zekânın insanlığın ortak kaderini ilgilendiren konu ve sorun alanları karşısında (çevre, eğitim, gıda, sağlık vs.) çözüme katkı sağlayabileceğine vurgu yapan görüşler de söz konusudur. Her ne olursa olsun yapay zekâ konusu artık insan ve topluma dair her alana etki etmekte, günlük hayattan gelecek öngörülerine kadar kritik/kilit faktör olarak dikkate alınmaktadır. Yapay zekâ bu bağlamda siyaset bilimini, politikaların uygulayıcı mekanizması olan kamu yönetimini ve devletler başta olmak üzere çok uluslu şirketleri ve uluslararası ilişkileri yüksek bir önem düzeyinde ilgilendirmektedir. Elinizdeki kitap işte bu noktada Türkiye'ye akademik bir vizyon verebilme düşüncesiyle tasarlanmış ve yayınlanmıştır. Kitabın düşünsel tasarımı Dr. Mehmet Hişyar Korkusuz'un uluslararası ilişkiler bağlamında yapay zekâ ile ilgili bir akademik bildirisi sonrasında gerçekleşti. Kendisi bu kitabın da fikir babası oldu. Daha sonraki süreçte yapay zekânın inovatif ve multidisipliner etkisi bizi, takım arkadaşlarımız olarak gördüğümüz bölüm yazarlarıyla bir araya getirdi. Tüm yazarlar yapay zekâya ve yeni teknolojilere olan akademik ilgileri nedeniyle bu kitapta bölüm yazmaları için özel olarak davet edildiler. Yazarların akademik yolda ilerleyen genç arkadaşlardan da teşekkül etmesi özellikle yapılan bir seçimdi, böylece gelecekte etkisi giderek artmakta olan yapay zekâ konusu istikbalimiz için umut ve imkan sağlayabilecek yeni nesil akademisyenlerce de içselleştirilip benimsenmiş oldu. Akademik sınırları zorlamaları, fedakarlıkları ve çalışmalarıyla katkı vermeleri bizim açımızdan umut vericiydi. Her bir bölümün yazarı arkadaşımız başta bilimsel olmak üzere sorumluluk sahibi olarak ilgili metinlerini büyük bir özveriyle hazırlamış bulunmaktadır. Kendilerine ne kadar teşekkür etsek az olur. Ortak akıl, maddi-manevi çaba neticesinde böyle bir ürün sunmaya güç yetirebildik. Ortaya çıkan bu ürünün basım ve yayımını memnuniyetle kabul eden Ekin Yayınevinin çok değerli ekibine de müteşekkir olduğumuzu bu vesileyle belirtmek isteriz. Önceki çalışmaları ve uğraşıları zenginleştiren, sonrakilere zemin oluşturan bilimsel eylemler bize sürekliliği ve bayrak yarışını anlatmaktadır. Şimdi bayrağı devretme vakti diyerek asıl eylemi okuyucularımıza bırakalım; keyifli ve hoş okumalar olsun diyerek noktalayalım.

Dr. Ersoy Kutluk

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
DİJİTAL SİYASETİN YÜKSELİŞİ VE YAPAY ZEKÂ 7
Ahmet KURNAZ

İKİNCİ BÖLÜM
YAPAY ZEKÂ BAĞLAMINDA BİREYSEL VE KOLEKTİF KİMLİK DÖNÜŞÜMLERİ VE AİDİYET TARTIŞMALARI 31
Hilal SAYGILI BALCI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAMU PERSONEL YÖNETİMİNDE YAPAY ZEKÂ: GELİŞMELER, BEKLENTİLER VE RİSKLER 57
Bilal COŞAN

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KENT YÖNETİMİNDE AKILLI TEKNOLOJİLER VE YAPAY ZEKÂ 83
Sezgin SEZGİN
Mustafa KARA

BEŞİNCİ BÖLÜM
YEREL VE BÖLGESEL KALKINMA BAĞLAMINDA YAPAY ZEKÂNIN UYGULANABİLİRLİĞİ 101
İbrahim Tanju AKYOL

ALTINCI BÖLÜM
VERİMLİLİK YOLCULUĞUNDA YAPAY ZEKÂ 128
Yasin YILMAZ

YEDİNCİ BÖLÜM
SAĞLIK YÖNETİMİNDE YAPAY ZEKÂ VE SAĞLIK SİSTEMLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ 157
Ömrüm ERGÜVEN
Beşir Sefa MUMAY

SEKİZİNCİ BÖLÜM
YAPAY ZEKÂNIN ORMAN YANGINLARIYLA MÜCADELEDE KULLANIMI: TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 179
Nahit BEK

DOKUZUNCU BÖLÜM
KAMU YÖNETİMİNDE GÜVENLİK YAKLAŞIMLARININ YAPAY ZEKÂ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 206
Ersoy KUTLUK

ONUNCU BÖLÜM
YAPAY ZEKÂ VE YENİ KÜRESEL EKONOMİ 238
Armağan TÜRK

ON BİRİNCİ BÖLÜM
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ALANINDA YAPAY ZEKÂNIN, SERT GÜÇ VE YUMUŞAK GÜÇ UNSURU OLARAK KULLANIMI 263
Ozan KATUK

ON İKİNCİ BÖLÜM
DEVLETLERİN POLİTİK KABİLİYETLERİNİ ARTIRMADA YAPAY ZEKÂ ÖNGÖRÜ SİSTEMLERİNİN YERİ 289
Murat Çağrı TUNA

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YENİ ÇAĞIN SİLAHLANMA YARIŞI: ULUSLARARASI İLİŞKİLER PERSPEKTİFİNDEN YAPAY ZEKÂ 314
Mesut ASLAN

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ULUSLARARASI İLİŞKİLER'DE YAPI, KARAR ALMA VE ÖZNE (AKTÖR) PROBLEMATİĞİ BAĞLAMINDA YAPAY ZEKÂ TARTIŞMALARI• 343
Mehmet Hişyar KORKUSUZ

Kaynakça

Askonas, J. (2019). How Tech Utopia Fostered Tyranny. *The New Atlantis*, 3-13.

Barberá, P., Jost, J. T., Nagler, J., Tucker, J. A., & Bonneau, R. (2016). Tweeting From Left to Right: Is Online Political Communication More Than an Echo Chamber? *Psychological Science*, *26*(10), 1531-1542.

Bashyakarla, V., Hankey, S., Macintyre, A., Rennó, R., & Wright, G. (2019). *Personal Data: Political Persuasion*. Tactical Tech. https://tacticaltech.org/projects/data-politics/ Erişim Tarihi: 11.10.2022

Biggest social media platforms 2022. (2022). Statista. https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/ Erişim Tarihi: 27.10.2022

Bimber, B. (2014). Digital Media in the Obama Campaigns of 2008 and 2012: Adaptation to the Personalized Political Communication Environment. *Journal of Information Technology & Politics*, 11 (2), 130-150.

Bolsover, G. (2018). China: An Alternative Model of a Widespread Practice. S. C. Woolley & P. Howard (Ed.), *Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media* (s. 0). Oxford University Press.

Bright, J., Bermudez, S., Pilet, J.-B., & Soubiran, T. (2020). Power users in online democracy: Their origins and impact. *Information, Communication & Society*, 23 (13), 1838-1853.

Building a Data Economy—Shaping Europe's Digital Future. (2021). https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/building-data-economy-brochure Erişim Tarihi: 12.10.2022

Bump, P. (2018). All the ways Trump's campaign was aided by Facebook, ranked by importance. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/news/politics/wp/2018/03/22/all-the-ways-trumps-campaign-was-aided-by-facebook-ranked-by-importance/ Erişim Tarihi: 09.10.2022

Cadwalladr, C. (2017). The great British Brexit robbery: How our democracy was hijacked | Technology | The Guardian. *The Guardian*. https://www.theguardian.com/technology/2017/may/07/the-great-british-brexit-robbery-hijacked-democracy Erişim Tarihi: 05.09.2022

Chadwick, A. (2000). Studying Political Ideas: A Public Political Discourse Approach. *Political Studies*, 48 (2), 283-301.

Christl, W. (2017). *Corporate Surveillance In Everyday Life. How Companies Collect, Combine, Analyze, Trade, and Use Personal Data on Billions*. http://crackedlabs.org/en/corporate-surveillance Erişim Tarihi: 07.10.2022

Cihon, P., Yasseri, T., Hale, S. A., & Margetts, H. (2021). Tweeting for the Cause: Network analysis of UK petition sharing. *ArXiv*.

Cohen, B. C. (1963). *Press and Foreign Policy*. Princeton University Press. https://www.jstor.org/stable/j.ctt183q0fp Erişim Tarihi: 21.09.2022

Corner, J. (2017). Fake news, post-truth and media–political change. *Media, Culture & Society*, 39 (7), 1100-1107.

Davis, C. A., Varol, O., Ferrara, E., Flammini, A., & Menczer, F. (2016). Botornot: A system to evaluate social bots. *Proceedings of the 25th international conference companion on world wide web*, 273-274.

DellaPosta, D., Shi, Y., & Macy, M. (2015). Why Do Liberals Drink Lattes? *American Journal of Sociology*, 120 (5), 1473-1511.

Dubois, E., & McKelvey, F. (2018). Canada: Building Bot Typologies. İçinde S. C. Woolley & P. Howard (Ed.), *Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media* (s. 0). Oxford University Press.

Dunleavy, P. (2005). New Public Management Is Dead—Long Live Digital-Era Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16 (3), 467-494.

Experian Audience Lookbook. (2020). Experian.

Feezell, J. (2017). Agenda Setting through Social Media: The Importance of Incidental News Exposure and Social Filtering in the Digital Era. *Political Research Quarterly*, *71*, 106591291774489.

Ferrara, E., Varol, O., Davis, C., Menczer, F., & Flammini, A. (2016). The rise of social bots. *Communications of the ACM*, 59 (7), 96-104.

Gebru, T., Krause, J., Wang, Y., Chen, D., Deng, J., Aiden, E. L., & Fei-Fei, L. (2017). Using deep learning and Google Street View to estimate the demographic makeup of neighborhoods across the United States. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114 (50), 13108-13113.

Godhill, O. (2020). How political campaigns use personal data to decode voters' opinions. *Yahoo!Finance*. https://finance.yahoo.com/news/political-campaigns-personal-data-decode-120100958.html Erişim Tarihi: 14.10.2022

Gustavson, J. G. and A. R. (1997). The Science of Self-Report. *APS Observer*, *10*. https://www.psychologicalscience.org/observer/the-science-of-self-report Erişim Tarihi: 17.10.2022

Howard, P., Kollanyi, B., & Woolley, S. C. (2016). Bots and automation over twitter during the second us presidential debate.

Howard, P., Woolley, S., & Calo, R. (2018). Algorithms, bots, and political communication in the US 2016 election: The challenge of automated political communication for election law and administration. *Journal of Information Technology & Politics*, 15 (2), 81-93.

i360. (2022). *Campaigns*. I360. https://www.i-360.com/campaigns/ Erişim Tarihi: 27.10.2022

IBM CLoud Education. (2020). *What is Artificial Intelligence (AI)?* IBM. https://www.ibm.com/cloud/learn/what-is-artificial-intelligence Erişim Tarihi: 20.10.2022

Karpf, D. (2017). Digital politics after Trump. *Annals of the International Communication Association*, 41 (2), 198-207.

Karpf, D. (2020). Two provocations for the study of digital politics in time. *Journal of Information Technology & Politics*, 17 (2), 87-96.

Kelly, M. (2021). *Mozilla Explains: Cookies and supercookies | The Mozilla Blog*. Dist://Ed. https://blog.mozilla.org/en/internet-culture/mozilla-explains/mozilla-explains-cookies-and-supercookies/ Erişim Tarihi: 11.09.2022

King, G., Lam, P., & Roberts, M. (2017). Computer-Assisted Keyword and Document Set Discovery from Unstructured Text. *American Journal of Political Science*, 61 (4), 971-988.

Kurnaz, A. (2022). *Gündem Belirleme Gücünün Türkiye'de Seçim Başarısına Etkisi* [Doktora Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Kurnaz, A., Hale, S. A. (2022). *Top Gear or Black Mirror: Inferring Political Leaning From Non-Political Content* (arXiv:2208.05662). arXiv.

Lazer, D., Kennedy, R., King, G., & Vespignani, A. (2014). The Parable of Google Flu: Traps in Big Data Analysis. *Science*, 343 (6176), 1203-1205.

Lazer, D. M. J., Pentland, A., Watts, D. J., Aral, S., Athey, S., Contractor, N., Freelon, D., Gonzalez-Bailon, S., King, G., Margetts, H., Nelson, A., Salganik, M. J., Strohmaier, M., Vespignani, A., & Wagner, C. (2020). Computational social science: Obstacles and opportunities. *Science*, 369 (6507), 1060-1062.

Lazer, D., & Radford, J. (2017). Data ex Machina: Introduction to Big Data. *Annual Review of Sociology*, 43 (1), 19-39.

Luna, J. C. (2022). *Top programming languages for data scientists in 2022*. DataCamp. https://www.datacamp.com/blog/top-programming-languages-for-data-scientists-in-2022 Erişim Tarihi: 27.10.2022

MacArthur, B. D., Dorobantu, C. L., & Margetts, H. Z. (2022). Resilient government requires data science reform. *Nature Human Behaviour*, 6 (8), 1035-1037.

Mahdawi, A. (2018). Spotify can tell if you're sad. Here's why that should scare you. *The Guardian*. https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/sep/16/spotify-can-tell-if-youre-sad-heres-why-that-should-scare-you Erişim Tarihi: 19.09.2022

Margetts, H. (2017a). Political behaviour and the acoustics of social media. *Nature Human Behaviour*, 1 (4), 1-3.

Margetts, H. (2017b). The Data Science of Politics. *Political Studies Review*, 15 (2), 201-209.

Margetts, H., Dorobantu, C. (2019). Rethink government with AI. *Nature*, 568 (7751), 163-165.

Margetts, H., John, P., Hale, S., & Yasseri, T. (2015). *Political Turbulence*. https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691159225/political-turbulence Erişim Tarihi: 07.09.2022

Milliyet. (2006). Balyozla "Erdoğan'ı kurtarmak" internet oyunu oldu. *Milliyet*. https://www.milliyet.com.tr/siyaset/balyozla-erdogani-kurtarmak-internet-oyunu-oldu-175269 Erişim Tarihi: 01.10.2022

Moss, S. (2010). Julian Assange: The Whistleblower. *The Guardian*. https://www.theguardian.com/media/2010/jul/14/julian-assange-whistleblower-wikileaks Erişim Tarihi: 21.10.2022

Narayanan, A., Reisman, D. (2017). The Princeton Web Transparency and Accountability Project. Içinde T. Cerquitelli, D. Quercia, & F. Pasquale (Ed.), Transparent Data Mining for Big and Small Data. Springer International Publishing, 45-67.

Oy ve Ötesi. (2022). *T3*. Oy ve Ötesi. https://oyveotesi.org/t3-nedir/ Erişim Tarihi: 19.10.2022

Postill, J. (2012). Digital Politics and Political Engagement. Içinde H. A. Horst & D. Miller (Ed.), *Digital Anthropology*. Routledge, 165-184.

Rogstad, I. (2016). Is Twitter just rehashing? Intermedia agenda setting between Twitter and mainstream media. *Journal of Information Technology & Politics*, 13 (2), 142-158.

Russell, S., Norvig, P. (2016). *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Pearson.

Sanovich, S. (2019). Computational propaganda in Russia: The origins of digital misinformation. Içinde *Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media*. Oxford University Press. https://ora.ox.ac.uk/objects/uuid:555c1e20-60d0-4a20-8837-c68868cc0c96 Erişim Tarihi: 01.09.2022

T.C. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi. (2022). T.C. Cumhurbaşkanlığı. https://www.tccb.gov.tr/cumhurbaskanligi/millet-kutuphanesi/ Erişim Tarihi: 27.10.2022

Tufekci, Z. (2016). WikiLeaks Isn't Whistleblowing. *The New York Times*. https://www.nytimes.com/2016/11/05/opinion/what-were-missing-while-we-obsess-over-john-podestas-email.html Erişim Tarihi: 11.10.2022

Tufekci, Z. (2018). How social media took us from Tahrir Square to Donald Trump. *MIT Technology Review*, 14, 18.

Tufekci, Z. (2022). How Recommendation Algorithms Run the World. *Wired*. https://www.wired.com/story/how-recommendation-algorithms-run-the-world/ Erişim Tarihi: 21.10.2022

Turing, A. M. (1950). Computing Machinery and Intelligence. *Mind*, 49, 433-460.

Ünver, H. A. (2018a). *Artificial Intelligence, Authoritarianism and the Future of Political Systems* (SSRN Scholarly Paper Sy 3331635). https://papers.ssrn.com/abstract=3331635 Erişim Tarihi: 11.10.2022

Ünver, H. A. (2018b). The Logic of Secrecy: Digital Surveillance in Turkey and Russia. *Turkish Policy Quarterly*, 17 (2), 93-103.

Ünver, H. A. (2020). 'Fake news' methods change faster than Western governments can react. Here's how to keep up. *Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/politics/2020/08/13/fake-news-methods-change-faster-than-western-governments-can-react-heres-how-keep-up/ Erişim Tarihi: 13.10.2022

Vanian, J. (2018). Facebook, Twitter Take New Steps to Combat Fake News and Manipulation. *Fortune*. http://fortune.com/2018/01/19/facebook-twitter-news-feed-russia-ads/ Erişim Tarihi: 17.10.2022

Vargo, C. J., Guo, L., & Amazeen, M. A. (2018). The agenda-setting power of fake news: A big data analysis of the online media landscape from 2014 to 2016. *New Media & Society*, *20*(5), 2028-2049.

Wachter, S. (2019). Data protection in the age of big data. *Nature Electronics*, 2 (1), 6.

Watters, R. (2020). Digital Activism: The Good, the Bad, the Future. *HAD*. https://had-int.org/blog/digital-activism-the-good-the-bad-the-future/ Erişim Tarihi: 21.10.2022

Woolley, S. C., & Guilbeault, D. (2018). United States: Manufacturing Consensus Online. İçinde S. C. Woolley & P. Howard (Ed.), *Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media* (s. 0). Oxford University Press.

Woolley, S. C., & Howard, P. (Ed.). (2019). *Computational Propaganda: Political Parties, Politicians, and Political Manipulation on Social Media* (Reprint edition). Oxford University Press.

Yahoo. (2021). Global Digital Advertising and Marketing Market Report 2021: Market to Reach $786.2 Billion by 2026 - Digital Advertising Spending Records Growth during Pandemic. *Yahoo!Finance*. https://finance.yahoo.com/news/global-digital-advertising-marketing-market-141300439.html Erişim Tarihi: 01.10.2022

Kaynakça

Armağan, A. (2013). Kimlik Yapılarında Değişim ve Sanallaşan Kimlik Sunumları: Öğrenciler Üzerinde Bir Araştırma. Akademik Bakış Dergisi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, ISSN:1694-528X, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız- Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, 37, 1-18. http://www.akademikbakis.org

Aşkın, M. (2007). Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 213-220.

Baber, W. (1988). TheArts of The Natural: Herbert Simon and Artificial Intelligience. *Public Administration Quarterly*, 12 (3), 329-347.

Bakıroğlu, C.T. (2013). Sosyalleşme ve Kimlik İnşası Ekseninde Sosyal Paylaşım Ağları. *Akademik Bilişim*, 13.

Bauman, Z. (2016). Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları. 6. Basım. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Bettez, S. (2010). Mixed-race women and epistemologies of belonging. *Frontiers.* 31 (1), 142–165.

Bollen, K. A, Hoyle R. H. (1990). Perceived cohesion: a conceptual and empirical examination. *Soc Forces*. 69 (2), 479–504.

Bülbül, K. (2020). Siyaset Bilimi Sözlüğü. Liberte, Ankara.

Castells, M. (2006). Enformasyon çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür: Kimliğin Gücü. Ebru Kılıç (Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Centre for Public Impact (2017). Destination Unknown: Exploring the Impact of Artificial Intelligence on Government. https://www. centreforpublicimpact.org/ai-government-working-paper/

Chavis, D. M., Hogge, J. H. & McMillan D. W. (1986). Sense of community through Brunswik's lens: a first look. *J Commun Psychol*. 14, 24.

Clocksin, W. (2003). Artifical Intellegence and the Future. *Philosophical Transactions: Mathematical, Physical and Engineering Sciences*, 361 (1809), 1721-1748.

Cole, D. (1991). Artificial Intelligence and Personal Identity. *Synthese,* 88, (3), 399-417.

Coşkun, A. (2003). Din ve Kimlik. *Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* 24 (1), 5-23

Dilworth, R. (1988). Artificial Intelligence: The Time Is Now. *Public Productivity Review*, 12: 2, 123-130.

Elliott, A. (2016). Identity Troubles An Introduction. Routledge, New York.

Ericson, E. (1950). Chilhood and society. W.W. Norton, New York.

Erikson, E. H. (1994). Identity and the life cycle. W. W. Norton & Company Inc., New York.

Giddens, A. (2008). Sosyoloji. Kırmızı Yayınları, İstanbul.

Girgin, Ü. H. (2018). Gelenekten postmoderne kimlik inşa süreci ve yeni medya: Facebook örneği. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3 (5), 202-230.

Gül, S. Ü. (2010). Küreselleşme ve Kimlik. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Danışman Doç. Dr. Taner Tatar.

Hagerty BM, Patusky K. (1995). Developing a measure of sense of belonging. *Nurs Res.* 44, 9-13.

Hallahmi, B. B. (1986). Religion as art and identity**.** 16 (1), 1-17. https://www.whichfaceisreal.com/about.html

Jacob, V., Moore J. & Whinston, A. (1988). Artificial Intelligence and the Management Science Practitioner: Rational Choice and Artificial Intelligence. *Interfaces.*18 (4), 24-35.

Kaplan, A. M., Haenlein, M. (2010). Users of the world unite! the challenges and opportunities of social media. *Business Horizons,* 53 (1), 59-68.

Kellner, D. (2001). Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası. Gülcan Seçkin (Çev.). *Doğu Batı Düşüncesi Dergisi,* 4 (15), 187-219.

Kenyon, T. (26 Haziran 2021). How are social media platforms using AI?. AI. https://aimagazine.com/ai-strategy/how-are-social-media-platforms-using-ai

Khazraee E., Losey J. (2016). Evolving repertoires: Digital media use in contentious politics. *Communication and the Public*, 1 (1), 39-55.

Khazraee E., Novak A. N. (2018). Digitally Mediated Protest: Social Media Affordances for Collective Identity Construction. *Social Media + Society,* 4 (1).

Korkusuz, M. H. (2012). Mukaddime'den Muahhire'ye: Modern Dünya'nın, Ulus-Devlet'in, Din'in ve Milliyetçiliklerin Ekonomi, Kültür ve Siyaset Atlası. Bilge Kültür Sanat, İstanbul.

Korkusuz, M. H. (2021). Globalleşen Dünya ve Politik Psikolojik Kodlar Bağlamında Geleceğin Dinamik Türkiye'si için Perspektif Arayışı. Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi, 5 (1), 20-34.

Levett-Jones T, Lathlean J, Higgins I, McMillan M. (2009). Development and psychometric testing of the Belongingness Scale-Clinical Placement Experience: an international comparative study. *Collegian.* 16, 153–162.

Liu Q., Turner, D. (2018). Identity and national identity, *Educational Philosophy and Theory,* 50 (12), 1080-1088.

Maestas R., Vaquera G. S., Zehr L. M. (2007). Factors impacting sense of belonging at a hispanic-serving institution. *J Hisp Higher Education*. 6 (3), 237–256.

Malhotra, A. (2022). Socially Intelligent Affective AI. *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence*, 36 (11).

Marshall, G. (2000). Sosyoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

McLuhan, M. (2006). Cybernetics and Human Culture. Introduction to Communication. Dubuque: Kendall/Hunt.

McNamara, P. (2021). Religion, neuroscience and the self: A new personalism. Routledge.

Meyer, D. (4 Ekim 2017). Vladimir Putin Says Whoever Leads in Artificial Intelligence Will Rule the World. *Fortune.*

Mol, H. (1979). The Identity Model of Religion: How It Compares with Nine Other Theories of Religion and How It Might Apply to Japan. *Japanese Journal of Religious Studies,* 6 (1/2), 11-38.

Newberg, A. (2022). What Defines a Person? *Religion, Brain & Behavior.*1-4

NVIDIA. (2022) Thispersondoesnotexist. https://thispersondoesnotexist.com/ Erişim Tarihi: 21 Kasım 2022.

Norton, B. (2013). Identity and language learning: Extending the conversation. 2nd ed. Multilingual Matters, Bristol.

Norton, B. (2015). Identity, investment, and faces of English internationally. Chinese Journal of Applied Linguistics, 38 (4), 375-391.

Okandan, R. G. (1966). Umumi Amme Hukuku- Devletin Doğuşu, pozitif ve Teorik Gelişmesi, Unsurları. Fakülteler Matbaası, İstanbul.

Önder, M., Saygılı, H. (2018). Yapay Zekâ ve Kamu Yönetimine Yansımaları. *Türk İdare Dergisi,* 90 (487), 629-668.

Özdemir, B., Yıldırım, G. (2019). Dijitalleşen İletişim Ortamlarında Kimlik İnşası ve Benlik Sunumu: İletişim Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. e-*Journal of New Media / Yeni Medya Elektronik Dergi.* 3 (3), 178-191.

Özdemir, O. (2020). A Theoretical Evaluation of Group Behavior on Social Media. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*. 7, 429-441.

Özdemir, Z. (2015). Sosyal Medyada Kimlik İnşasında Yeni Akım: Özçekim Kullanımı. *İletişim Fakültesi Dergisi,* 2 (1), 112-131.

Pamuk, A. (2014). Kimlik ve Tarih-Kimliğin İnşasında Tarihin Kullanımı. Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul.

Selenko, E., Bankins, S., Shoss, M., Warburton, J., & Restubog, S. L. D. (2022). Artificial Intelligence and the Future of Work: A Functional-Identity Perspective. *Current Directions in Psychological Science*, 31 (3), 272-279.

Sen, A. (2006). Kimlik ve Şiddet-Kader Yanılsaması. Ahmet Kardam (Çev.). Türk Henkel, İstanbul.

Sharma, V. (2020). Role of Artificial Intelligence in Social Media https://www.quytech.com/blog/role-of-artificial-intelligence-in-social-media/

Smith, C. (2006). The History of Artificial Intelligence. University of Washington.

Statista (2022). Most popular social networks worldwide as of January 2022, ranked by number of monthly active users. https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/

Strayhorn T. L. (2008). Sentido de pertenencia: a hierarchical analysis predicting sense of belonging among latino college students. *J Hispan Higher Educ.* 7 (4), 301–320.

Şan, M. K. (2020). Kimlik. Milliyetçilik. Tevfik Erdem (Ed.). Otorite Kitap-Lotus Yayıncılık, 91-107.

TRTHaber (2019). Yapay zekânın korkutan teknolojisi: Deepfake, Erişim Tarihi: 21.11.2022. https://www.trthaber.com/haber/dunya/cin-uzaya-gozlem-uydusu-firlatti-432629.html

Turing, A. (1936). On Computable Numbers, With an Application to The Intscheidungs Problem. 230-265.

Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind,* 59, 433–460.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri- Aidiyet. Erişim Tarihi: 10 Eylül 2022. https://sozluk.gov.tr/

West, J., Bergstrom, C. (2019). Which Face Is Real. Erişim Tarihi: 10 Eylül 2022.

Zavolloni, M. (1993). Identity And Hyperidentities: The Representational Foundation of Self and Culture. *Textes sur les Représentations Sociales.* 2 (3), 1-235.

Kaynakça

Acar, O. K. (2019). Personel Yönetiminden İnsan Kaynakları Yönetimine: Cumhuriyet Dönemi Kamu Personel Yönetim Tarihçesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24 (1), 119-146.

Acar, O. K. (2021). Devlet Personel Başkanlığından Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisine: Kamu Personel Yönetiminde Örgütsel Değişim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (78), 1026-1046.

Akdemir, B. (2005). Küresel Rekabet Ortamında İnsan Kaynakları Yönetiminin Değişen Rolü: Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi. *Journal of Social Policy Conferences*, (49), 427-455.

Aksoy, S. (2017). Değişen Teknolojiler ve Endüstri 4.0: Endüstri 4.0'ı Anlamaya Dair Bir Giriş. *Sav katkı*, 4, 34-44.

Akyol, İ. T. (2022). Akıllı Kent Stratejileri ve Uygulamaları: Avrupa ve Türkiye. Konur Alp Demir ve Ali Çicek (Ed.). Ankara, Orion Akademi, 115-149.

Allan, J. (2022). AXA Singapore Powers up with Oracle Cloud ERP to Gain Efficiency and Cost Benefits. https://blogs.oracle.com/futurestate/post/axa-singapore-powers-up-with-oracle-cloud-erp-to-gain-efficiency-and-cost-benefits, Erişim Tarihi: 08.08.2022.

Asiltürk, A. (2018). İnsan Kaynakları Yönetiminin Geleceği: İk 4.0. *Journal of Awareness (JoA)*, 3 (Special), 527-544.

Aslan, O. E. (2005). Kamu Personel Rejimi-Statü Hukukundan Esnekliğe, Todaie Yayını, Ankara.

Ayan, A., Ünsar, A. S. ve Demir, F. (2014). İşgörenlerin Demografik Özelliklerine Göre İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonları Algılarının Belirlenmesi: Bir Alan Araştırması. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi,* 21 (1), 19-34.

Avaner, T., ve Çelik, M. Türkiye'de Dijital Dönüşüm Ofisi ve Yapay Zekâ Yönetimi: Büyük Veri ve Yapay zekâ Daire Başkanlığı'nın Geleceği Üzerine. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 1-18.

Bal, M., Bal, Y. ve Bozkurt, S. (2019). İnsan Kaynakları Yönetiminde Etkin Bir İşe Alım Süreci İçin Yapay Zekâ Yöntemlerinin Kullanımı. 3. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi, Muğla, 1068-1080.

Bayarçelik, E. B. ve Bumin Doyduk, H. B. (2021). Yapay Zekâ ve İnsan Etkileşimi İnsan Kaynakları ve Pazarlama Uygulamaları. Yapay Zekâ: Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamalar. Öykü İyigün ve Mustafa K. Yılmaz (Ed.). İstanbul, Beta Kitap, 69-91.

Benligiray, S. (2009). İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örgütlenmesi. İnsan Kaynakları Yönetimi. Ramazan Geylan (Ed.). Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayını, 1-28.

Berryhill, J., Heang, K. K., Clogher, R., ve McBride, K. (2019). Hello, World: Artificial Intelligence and Its Use in the Public Sector. OECD.

Buranyi, S. (2017). Rise of the Racist Robots – How AI is Learning All Our Worst Impulses. https://www.theguardian.com/inequality/2017/aug/08/rise-of-the-racist-robots-how-ai-is-learning-all-our-worst-impulses, Erişim Tarihi: 21.08.2022.

Cerebro (2018). Yapay Zekâ Dokunuşu ile İnsan Kaynakları. https://medium.com/@cerebro.tech/yapay-zeka-dokunu%C5%9Fu-ile-i%CC%87nsan-kaynaklar%C4%B1-152eebdc23a9, Erişim Tarihi: 08.08.2022.

Can, H., Kavuncubaşı, Ş. ve Yıldırım, S. (2009). Kamu ve Özel Kesimde İnsan Kaynakları Yönetimi. Siyasal Kitabevi, Ankara.

Coşan, B. (2020). Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a Teknoloji ve İşsizlik. Çalışma Hayatının Geleceği. Betül Yılmaz (Ed.). Ankara, Gazi Kitabevi, 217-254.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (2018). Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf, Erişim Tarihi: 02.08.2022.

Çetinel, F. G. (2003). Personel Yönetiminden İnsan Kaynakları Yönetimine: Tarihsel Bir Perspektif. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 175-200.

Demirkaya, H. (2006). Tarım Toplumundan Bilgi Toplumuna İnsan Kaynakları Yönetiminde Değişim. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (27), 1-23.

Doğan, Ü ve Sökmen Alaca, A. İ. (2020). Yapay Zekâ Uygulamaları ve Büyük Veri. Güvenlik, Teknoloji ve Yeni Tehditler. Ali Burak Darıcılı (Ed.). Ankara, Nobel Yayınevi, 383-398.

Ernst Young (2019). How EY's AI Journey Created a Major Business Impact. https://www.ey.com/en_gl/alliances/how-ey-s-ai-journey-created-a-major-business-impact, Erişim Tarihi: 09.08.2022.

Eroğlu, O. (2016). 1923'ten Günümüze Türkiye'de İnsan Kaynakları Yönetiminin Gelişimi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12 (29), 181-193.

Eubanks, B. (2019). Artificial Intelligence for HR: Use AI to Support and Develop a Successful Workforce. USA, KoganPress.

George, G., ve Thomas, M. R. (2019). Integration of Artificial Intelligence in Human Resource. *Int. J. Innov. Technol. Explor. Eng*, 9 (2), 5069-5073.

Goldfarb, A., Taska, B., ve Teodoridis, F. (2020, May). Artificial Intelligence in Health Care? Evidence from Online Job Postings. In *AEA Papers and Proceedings*, 110, 400-404.

Göçoğlu, V., ve Kurt, İ. D. (2018). Kamu Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetimi ve Teknoloji: Gelecek Odaklı Bir Değerlendirme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1 (3), 357-367.

Göktaş, P. (2021). İnsan Kaynakları Uygulamalarında Yapay Zekâ Uygulamaları. Yapay zekâ: Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamalar. Öykü İyigün ve Mustafa K. Yılmaz (Ed.). İstanbul, Beta Kitap, 149-168.

Göktaş, P., ve Baysal, H. (2018). Türkiye'de Dijital İnsan Kaynakları Yönetiminde Bulut Bilişim. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (4), 1409-1424.

Gönülaçar, Ş. (2014). İnsan Kaynakları Yönetiminde Kayırmacılık Kuşatması ve Liyakatsizlik Çıkmazı. https://www. academia. edu/attachments/35880199/download_file, Erişim Tarihi: 08.08.2022.

Gür, Y. E., Ayden, C., ve Yücel, A. (2019). Yapay Zekâ Alanındaki Gelişmelerin İnsan Kaynakları Yönetimine Etkisi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2), 137-158.

Güven, H. S. (1976). İdare Siyaset İlişkileri ve Personel Yönetimi Açısından Önemi. *Amme İdaresi Dergisi,* 9 (1), 50-70.

Hmoud, B., ve Laszlo, V. (2019). Will Artificial Intelligence Take Over Human Resources Recruitment and Selection. *Network Intelligence Studies*, 7 (13), 21-30.

HireVue. (2022). AI Recruiting Assistant. https://www.hirevue.com/platform/conversational-ai-and-automation, Erişim Tarihi: 08.08.2022.

Ibrahim, W. M. R. W., ve Hassan, R. (2019). Recruitment Trends in the Era of Industry 4.0 Using Artificial Intelligence: Pro and Cons. *Asian Journal of Research in Business and Management*, 1 (1), 16-21.

İyigün, Ö. (2021). Yapay zekâ ve Gelecek: İnsan ve Teknoloji Arasındaki İlişki. Yapay Zekâ: Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamalar. Öykü İyigün ve Mustafa K. Yılmaz (Ed.). İstanbul, Beta Kitap, 1-11.

Kambur, E. (2020). Yapay Zekânın İnsan Kaynakları Süreçlerinde Yaratabileceği Değişiklikler ve Algılanma Düzeyleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Kaya, İ. ve Gözen, Ş. (2005). Personel Seçim Sürecinde Uzman Sistem Yaklaşımı ve Konya Büyükşehir Belediyesinde Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 355-376.

Korkusuz, M. H. ve Kutluk, E. (2015). Stratejik Yönetim Sürecinde Krizler ve Örgüt Üzerindeki Psikolojik Etkileri. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (7), 21-33.

L'Oréal Groupe. (2022). Using artificial intelligence in order to help candidates experience. https://www.loreal.com/en/news/science-and-technology/research-innovation/2018/10/15/00/00/using-artificial-intelligence-in-order-to-help-candidates-experience/, Erişim Tarihi: 08.08.2022.

Mardin, Ş. (2006). Türkiye'de Toplum ve Siyaset. 13. Baskı. İletişim Yayınları, İstanbul.

Megaw, N. (2016). Council takes on its first robot worker. https://www.ft.com/content/46306030-3248-11e6-bda0-04585c31b153, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Murat, A. K., ve Sezer, Ö. (2018). Kamu Personel Sisteminde Çalışanların Görevde Yükselmesinde Kayırmacılık Sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (Geybulla Ramazanoğlu Özel Sayısı), 739-757.

Oğuz, M. (2008). Osmanlı Devleti'nde Devlet Adamı Kıtlığı (Kaht-ı Rical) Hakkında II. Abdülhamid'e Sunulan Bir Rapor. *Türklük Bilim Araştırmaları,* 24, 99-134.

Oswal, N., Khaleeli, M., ve Alarmoti, A. (2020). Recruitment in the Era of Industry 4.0: use of Artificial Intelligence in Recruitment and its impact. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17 (8), 39-47.

Öğüt, A., Akgemci, T. ve Demirsel, M. (2004). Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi Bağlamında Örgütlerde İşgören Motivasyonu Süreci. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 12, 277-290.

Öktem, M. K. (1992). Türk Kamu Personel Yönetiminin Gelişimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 25 (2), 85-105.

Özkanan, A., ve Erdem, R. (2016). Yönetimde Kayırmacı Uygulamalar Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 7-28.

Reuters. Amazon scraps secret AI recruiting tool that showed bias against women. https://www.reuters.com/article/us-amazon-com-jobs-automation-insight-idUSKCN1MK08G, Erişim Tarihi: 21.08.2022.

Richard, I. (2022). NetDragon Websoft Appoints AI-Powered Virtual Human as CEO–Is She Fit for the Role? https://www.techtimes.com/articles/280003/20220902/netdragon-websoft-appoints-ai-powered-virtual-human-ceo%E2%80%93is-fit-role.htm, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Rouhiainen, L. (2020). Yapay Zekâ: Geleceğimizle İlgili Bugün Bilmeniz Gereken 101 Şey. Toprak Deniz Odabaşı (Çev.). Pegasus Yayınları, İstanbul.

Şen, M. L. (2020). Türkiye'de Kamu Personel Rejiminin Sistemsel Sorunları. *Strategic Public Management Journal*, 6 (12), 70-85.

Şendoğdu, A. A. (2020). Endüstri 4.0 Devriminde Robotik Kaynaklar Yönetimi Bağlamında İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Açılımların Kaçınılmazlığı. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34 (1), 141-161.

Tambe, P., Cappelli, P., ve Yakubovich, V. (2019). Artificial İntelligence in Human Resources Management: Challenges and a Path Forward. *California Management Review*, 61 (4), 15-42.

Tamer, H. Y., ve Övgün, B. (2020). Yapay Zekâ Bağlamında Dijital Dönüşüm Ofisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 75 (2), 775-803.

T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve T.C Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (2021). Ulusal Yapay zekâ Stratejisi 2021-2025. https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-UlusalYZStratejisi2021-2025.pdf, Erişim Tarihi: 20.08.2022.

Tiftik, C. (2021). İnsan Kaynakları Yönetiminde Yapay Zekâ Teknolojileri ve Uygulamaları. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 374-390.

Tegmark, M. (2021). Yaşam 3.0: Yapay Zekâ Çağında İnsan Olmak. Ekin Can Göksoy (Çev.). Pegasus Yayınları, İstanbul.

Tutum, C. (1980). Türk Personel Sisteminin Sorunlarına Genel Bir Yaklaşım. *Amme İdaresi Dergisi*, 13 (3), 95-107.

Türkel, S., ve Bozagaç, F. (2018). Endüstri 4.0'in İnsan Kaynakları Yönetimine Etkileri. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 419-441.

Jia, Q., Guo, Y., Li, R., Li, Y., ve Chen, Y. (2018). A Conceptual Artificial Intelligence Application Framework in Human Resource Management. *ICEB 2018 Proceedings*, 106-114.

Uğural, H. R. (1969). Devlet Adamlarına Öğütler: Osmanlılarda Devlet Düzeni. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Üsdiken, B., ve Wasti, S. A. (2002). Türkiye'de Akademik Bir İnceleme Alanı Olarak Personel veya "İnsan Kaynakları" Yönetimi, 1972-1999. *Amme İdaresi Dergisi*, 35 (3), 1-37.

Vardarlier, P., ve Zafer, C. (2020). Use of Artificial Intelligence as Business Strategy in Recruitment Process and Social Perspective. Digital Business Strategies in Blockchain Ecosystems. Umit Hacioglu (Ed.). Switzerland, Springer, 355-373.

Yaprak, B. (2022). Deus Ex Machina Olarak Dijitalleşme Perspektifinden Elektrikli Araç Sektörü. Dijital Etkileşimler: Sektörel Yansımaları I, İnci Merve Altan (Ed.), İstanbul, Efe Akademi, 51-64.

Yıldız, G. (2016). Türk Kamu Yönetiminde Liyakat İlkesi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (8), 140-180.

Yıldız, G. (2019). Devlet Memurları Kanunu: Türk Kamu Personel Rejimi İçin Bitmeyen Tartışma. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 413-437.

Yilmaz, Y. (2021). Dijital Ekonomiye Geçiş Süreci, Ölçümü ve Dijitalleşme Verimlilik İlişkisi. *İstanbul İktisat Dergisi - Istanbul Journal of Economics*, 71 (1), 283-316.

Yüksel, Ö. (2007). İnsan Kaynakları Yönetimi. 6. Baskı. Gazi Kitabevi, Ankara.

Zou, J., ve Schiebinger, L. (2018). AI can be Sexist and Racist—It's Time to Make it Fair. *Nature*, 559, 324-326.

Wang, T. (2019). Thoughts on Salary Reform in the Digital Age. In *2019 3rd International Conference on Education, Management Science and Economics (ICEMSE 2019),* Atlantis Press, 198-201.

Kaynakça

Anthopoulos, L. (2017). Understanding Smart Cities: A Tool for Smart Government or an Industrial Trick? Switzerland, Springer, e-book.

Arbolino, R., De Simone, L., Carlucci, F., Yigitcanlar, T. & Ioppolo, G. (2018). Towards a sustainable industrial ecology: Implementation of a novel approach in the performance evaluation of Italian regions, *J. Clean. Prod*, C. 178, 220–236.

Ashton, B. (2020). Intelligent Technology Scanning: Aims, Content, and Practice, *Foresight And STİ Governance*, 14 (3), 15-29.

Bozoğlu, T. (2018). Teknoloji, Yönetim ve Mekân: Gözetim, Denetim, Mahremiyet ve Mekânsal Yapılandırmayla Pratiklerinin Kurumsallaşması, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 3 (3), 259-288.

Bulut, E. ve Akçacı, T. (2017). Endüstri 4.0 ve İnovasyon Göstergeleri Kapsamında Türkiye Analizi, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM - UHAD)*, S. 7, 50-72.

Bulut, Y. (2002). Yerel Yönetimlerin Teknolojiye Entegrasyonu, I. Uluslararası Yerel Yönetimler, Üniversite ve Sanayi İşbirliği Sempozyumu, İşbirliği Sempozyumu Bildiri Kitabı, Gazi Üniversitesi Yayını, Ankara, 337-351.

Castells, M. (2005). Enformasyon Çağı I: Ekonomi, Kültür ve Ağ Toplumunun Yükselişi. Ebru Kılıç (Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Chan, F. M. (2002). ICT in Malaysian schools: Policy and strategies, *In In a Workshop on the Promotion of ICT in Education to Narrow the Digital Divide,* 15–22.

Collin, M. N. vd. (2016). The Impact of Smart Technologies in the Municipal Budget: Increased Revenue and Reduced Expenses for Better Services*, Uraía Workshop, Lefkoşa*.

Dilworth, R. (1988). Artificial Intelligence: The Time Is Now. *Public Productivity Review*, 12 (2), 123-130.

Fernández, V. C. ve Muniz, M.H. (2014). An Exploratory Analysis of Disabled People Accessibility to Urban Public Transport: The Use Of Geographical Information Systems, *Investigaciones Regionales*, C. 30, 79-101.

García, A. V. vd. (2017). Urban Models of Sustainable Development from the Economic Perspective: Smart Cities, İçinde Ed. Marta Peris-Ortiz, Dag R. Bennett ve Diana Pérez, *Sustainable Smart Cities: Creating Spaces for Technological, Social and Business Development*, Springer International Publishing AG, Switzerland.

Giffinger, R. vd. (2007). Final Report: Smart cities Ranking of European medium-sized cities, Vienna, *Centre of Regional Science (SRF),* Vienna University of Technology.

Henden, H.B. ve Henden, R. (2005). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve E-Belediyecilik, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14), 48-66.

Kaygısız, Ü. (2020). Gözetim Toplumunun Siyaset, Devlet ve Demokraside Yansımaları: Algoritmik Vatandaşlık Odağında Bir Değerlendirme, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (2), 1288-1299.

Kumar, V. ve Dahiya, B. (2017). Smart Economy in Smart Cities. Smart Economy in Smart Cities. Vinod Kumar (Ed.). Springer, 3-76.

Madaio, M., Haimson, O.L., Zhang,W., Cheng, X., Hinds-Aldrich, M., Dilkina, B. & Chau, D.H.P. (2015). Identifying and Prioritizing Fire Inspections: A Case Study of Predicting Fire Risk in Atlanta; Bloomberg: New York, NY, USA.

Mendling, J., Decker, G., Hull, R., Reijers, H.A. & Weber, I. (2018). How do Machine Learning, Robotic Process Automation, and Blockchains a Ect The Human Factor in Business Process Management? *Commun. Assoc. Inf. Syst*, C. 43, 297–320.

Moment Expo. (2019). https://www.moment-expo.com/tr/dergiler/105/makine-tarihi/, Erişim Tarihi: 24.09.2022.

Önder, M. ve Saygılı, H. (2018). Yapay Zekâ ve Kamu Yönetimine Yansımaları, *Türk İdare Dergisi*, 90 (187), 629-668.

Sezgin, S. (2021). Yerel Yönetimlerde Teknoloji Uygulamaları: Akıllı Kentler. Güncel Gelişmeler Perspektifinde Türkiye'de Yerel Yönetimler. Mustafa Kara, İbrahim Tanju Akyol ve Nahit Bek (Ed.). Ekin Yayınları, Bursa, 332-355.

Simmel, G. (1991). Metropol ve Zihinsel Yaşam, Celal A. Kanat (Çev.), *Defter*, S. 16.

Smartnet, https://smartnet.niua.org /, Erişim Tarihi: 01.09.2022.

Smith, C. (2006). The History of Artificial Intelligence, University of Washington.

STI. (2022). United Nations Conference On Trade And Development, Technology and Innovation for Sustainable Urban Development in a Post-Pandemic World, https://unctad.org/system/files/official-document/dtlstict2022d6_en.pdf, Erişim Tarihi: 27.09.2022.

Şahin, Y. (2020). Kentleşme Politikası. 9. Baskı. Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Teng, J. vd. (1994). Re-designing Business Processes Using Information Technology, *Long Range Planning*, 27 (1).

The European Council. (2018). Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, Artificial Intelligence for Europe, COM 237 final, Brussels, https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/EN/COM-2018-237-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Tutorialspoint, https://www.dcpehvpm.org/E-Content/BCA/BCA-III/artificial_intelligence_tutorial.pdf, Erişim Tarihi: 28.08.2022.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri. https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 24.09.2022.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2019, Akıllı Kentler, *Kentli Dergisi*, S. 31, 46-49.

United Nations (2018). The world's cities in 2018. Department of economic and social affairs. Population Division, *World Urbanization Prospects*, 1–34.

United Nations. (2014). World urbanization prospects: The 2014 revision.

United Nations. (2018). World Urbanization Prospects The 2018 Revision Key Facts, https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018-KeyFacts.pdf, Erişim Tarihi: 18.09.2022.

United Nations. (2022). Department of Economic and Social Affairs World Population Prospects 2022: Summary of Results, https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesa_pd_2022_wpp_key-messages.pdf, Erişim: 18.09.2022.

USC (2022), United Nations United Smart Cities, https://sustainabledevelopment.un.org/partnership/?p=10009, Erişim Tarihi: 10.09.2022.

Yiğitcanlar, T., Kevin C. D., Luke B., ve Farnoosh R. 2020. Contributions and Risks of Artificial Intelligence (AI) in Building Smarter Cities: Insights from a Systematic Review of the Literature, *Energies,* 13 (6).

Yüksel, F. (2005). Bilgi Teknolojileri ve Yerel Yönetimler, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5 (10), 247-259.

Zhou, H., Hou, K. M., Zuo, D., and Li, J. (2012), Intelligent Urban Public Transportation for Accessibility Dedicated to People with Disabilities, *Sensors*, 12 (8), 10678-10698.

Zorali, S. ve Öze, N. (2020). Yapay zekâ – Yenilikçi Teknoloji ile Yaratılan Akıllı Şehirler; Lefkoşa Türk Belediyesi Örneği, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 29 (2), 85-109.

Kaynakça

Allen, G. C. (2019). Understanding China's AI Strategy: Clues to Chinese Strategic Thinking on Artificial Intelligence and National Security. Center for a New American Security, Washington D. C.

Alpaydın, E. (2019). Makine Öğrenmesi. Aylin Ağar (Çev.). Can Sanat Yayınları, İstanbul.

Amin, A. (1999). An Institutionalist Perspective on Regional Economic Development. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23 (2), 365-78.

Anadolu Ajansı (2021). Türkiye'nin İlk Ulusal Yapay zekâ Stratejisi açıklandı. https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiyenin-ilk-ulusal-yapay-zekâ-stratejisi-aciklandi/2344314, Erişim Tarihi: 22.08.2022.

Anadolu Ajansı (2022). İzmirli şirket, yapay zekâ tabanlı güneş enerjisi uygulamasını 5 ülkeye ihraç ediyor. https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/izmirli-sirket-yapay-zekâ-tabanli-gunes-enerjisi-uygulamasini-5-ulkeye-ihrac-ediyor/2579126, Erişim Tarihi: 25.09.022.

Autor, D. H., Levy, F. & Murnane, R. J. (2003). The Skill Content of Recent Technological Change: an Empirical Exploration. *Quarterly Journal of Economics*, 118 (4), 1279–1333.

Bærenholdt, J. O. (2009). Regional Development and Noneconomic Factors. In R. Kitchin, and N. Thrift (Ed.). *International Encyclopedia of Human Geography* (Vol. 9). Pergamon Press, Amsterdam, 181-186.

Batok, N. (2020). Artificial Intelligence has changed our World. https://www.meer.com/en/64215-artificial-intelligence-has-changed-ourworld#:~:text=Artificial%20Intelligence%20is%20the%20use,humans%20of%20various%20repetitive%20tasks, Erişim Tarihi: 07.07.2022.

Boyd, M. & Wilson, N. (2017). Rapid developments in artificial intelligence: How might the New Zealand government respond?. *Policy Quarterly*, 13(4), 36–44.

Bright, J., Ganesh, B., Seidelin, C. & Vogl, T. (2019). *Data Science for Local Government*. Oxford Internet Institute, University of Oxford, https://smartcities.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/sites/64/2019/04/Data-Science-for-Local-Government.pdf, Erişim Tarihi: 20.07.2022.

Burkey, S. (1993). People First: A Guide to Self-Reliant, Participatory Rural Development. Zed Books, London.

Cicerone, G., Faggian, A., Montresor, S. & Rentocchini, F. (2022). Regional artificial intelligence and the geography of environmental technologies: does local AI knowledge help regional green-tech specialization?. *Regional Studies*.

Coşan, B. (2020). Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a Teknoloji ve İşsizlik. Çalışma Hayatının Geleceği. B. Yılmaz (Ed.). Gazi Kitabevi, Ankara, 217-254.

CNBC (2017). Steve Wozniak explains why he used to agree with Elon Musk, Stephen Hawking on A.I. - but now he doesn't. https://www.cnbc.com/2018/02/23/steve-wozniak-doesnt-agree-with-elon-musk-stephen-hawking-on-a-i.html, Erişim Tarihi: 05.08.2022.

Desing News (2017). Don't Fear AI Progress, Steve Wozniak Says. https://www-designnews-com.translate.goog/dont-fear-ai-progress-steve-wozniak-says?_x_tr_sl=en &_x_trtl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=op,sc, Erişim Tarihi: 05.08.2022.

Edwards, T. (2021). How does AI Improve the Quality of Life? https://www.evertechnologies.com/post/how-does-ai-improve-the-quality-of-life, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Eraydın, A. (2010). Bölgesel Kalkınmanın Yönetişim Çerçevesinde Kurumlaşması: Kalkınma Ajansları. Bölgesel Kalkınma Ajansları, Günaydın Ofset, İstanbul.

Frey, C. B. & Osborne, M. A. (2013). The Future of Employment: How Susceptible are Jobs to Computerisation? Oxford Martin School, University of Oxford.

Frue, K. (2019). SWOT Analysis of Artificial Intelligence. https://pestleanalysis.com/swot-analysis-of-artificial-intelligence/, Erişim Tarihi: 23.08.2022.

Fu, G. (2022). Toward Ethical Artificial Intelligence in International Development. *CDA Insight 2022,* https://www.ictworks.org/wp-content/uploads/2022/01/ethical-ai.pdf, Erişim Tarihi: 10.07.2022.

Higgins, B. & Dodd, A. (2021). Artificial Intelligence and Trust: Improving Transparency and Explainability Policies to Reverse Data Hyper-Localization Trends. *The Journal of Science & Law*, https://www.blankrome.com/sites/default/files/2021-03/jsl_-_march2021_-_blankrome.pdf, Erişim Tarihi: 10.07.2022.

IBM (2022). Why Watson Health?. https://www.ibm.com/watson-health, Erişim Tarihi: 22.09.2022.

IBM (2020). Machine Learning. https://www.ibm.com/cloud/learn/machine-learning, Erişim Tarihi: 24.09.2022.

Jackson, R. W., Hewings, G. J. D., Rey, S. & Lozano-Gracia, N. (2019). *Regional Development: Challenges, Methods, and Models*. Web Book of Regional Science, Regional Research, https://researchrepository.wvu.edu/rri-web-book/2/, Erişim Tarihi: 01.08.2022.

Keune, M. (2001). *Regions, Regional Institutions and Regional Development*. Seed Working Paper No. 16, International Labour Office, Geneva, Switzerland.

Koos, S., Syukron, A. & Agustin, N. (2017). SWOT Analysis on The Implementation of Artificial Intelligence in The Human Dignity Perspective. https://repository.unugha.ac.id/574/1/SWOT%20ANALYSIS%20ON%20THE%20IMPLEMENTATION%20OF%20ARTIFICIAL%20INTELLIGENCE%20IN%20THE%20HUMAN%20DIGNITY%20PERSPECTIVE%20%28Artikel%29.pdf, Erişim Tarihi: 28.08.2022.

Kordon, A. (2009). Applying Computational Intelligence: How to Create Value. Berlin: Springer Science & Business Media.

KOSGEB (2021). Tarımda Yapay Zekâ Dönemi. https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/7944/tarimda-yapay-zek-donemi, Erişim Tarihi: 24.09.2022.

Kumar, S. (2019). Advantages and Disadvantages of Artificial Intelligence. https://towardsdatascience.com/advantages-and-disadvantages-of-artificial-intelligence-182a5ef6588c, Erişim Tarihi: 24.08.2022.

Kumar Jha, S. (2017). Meaning & scope of regional development: A critical study. *International Journal of Applied Research*, 3 (9), 633-637.

Kumari, M., Dhawal, K. (2021). Application of Artificial Intelligence (AI) in Animal Husbandry. *Vigyan Varta*, 2 (2), 27-29.

Kutlu, Z. & Görün, M. (2016). Kalkınma Ajanslarında Merkezi ve Yerel Unsurların Etkisi: Kalkınma Ajanslarının Türkiye Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme. *ÇOMÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 15-36.

Lee, L. & Choi, Y. J. (2017). The Rise of Artificial Intelligence: What does it mean for development? https://blogs.worldbank.org/digital-development/rise-artificial-intelligence-what-does-it-mean-development, Erişim Tarihi: 23.07.2022.

Majumdar, D. & Chattopadhyay, H. K. (2020). Artificial intelligence and its impacts on the society. *International Journal of Law*, 6 (5), 306-310.

Makala, B. & Bakovic, T. (2020). Artificial Intelligence in the Power Sector. https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/34303/Artificial-Intelligence-in-the-Power-Sector.pdf?sequence=1&isAllowed=y, Erişim Tarihi: 25.07.2022.

Margetts H. & Dorobantu, C. (2019). Rethink government with AI. *Nature*, 568, 163–165.

Marr, B. (2020). How Is Artificial Intelligence Going To Change Our World? https://www-linkedin-com.translate.goog/pulse/how-artificial-intelligence-going-change-our-world-bernard-marr?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=op,sc, Erişim Tarihi: 07.07.2022.

Marr, B. (2018). What is artificial intelligence and how will it change our world?. https://www.bernardmarr.com/default.asp?contentID=963, Erişim Tarihi: 08.07.2022.

Milán-García, J., Uribe-Toril, J., Ruiz-Real, J. R. & Valenciano, J. P. (2019). Sustainable Local Development: An Overview of the State of Knowledge. *Resources*, MDPI, 8 (1), 31, https://doi.org/10.3390/resources8010031.

Mou, X. (2019). Artificial Intelligence: Investment Trends and Selected Industry Uses. https://documents1.worldbank.org/curated/en/617511573040599056/pdf/ArtificialIntelligence-Investment-Trends-and-Selected-Industry-Uses.pdf, Erişim Tarihi: 22.07.2022.

Mrazek, M. & O'Neill, F. (2020). Artificial Intelligence and Healthcare in Emerging Markets. https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/56acc8c7-28ba-40ff 96cb80ebfdad179d/EMCompass_Note+91-Healthcare+and+AI_FIN-Sept web.pdf?MOD=AJPERES&CVID=njHj, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

Mulhern, O. (2021). Can AI Help Achieve Environmental Sustainability?. https://earth.org/data_visualization/ai-can-it-help-achieve-environmental-sustainable/, Erişim Tarihi: 24.09.2022.

OECD (2019). Communıty and Local Development: Building Change Strategies for Places. https://www.oecd.org/cfe/leed/Compendium-Summer-School-LAC.pdf, Erişim Tarihi: 23.08.2019.

Önder, M., Saygılı, H. (2018). Yapay zekâ ve Kamu Yönetimine Yansımaları. *Türk İdare Dergisi*, 90 (487), 629-668.

Öztemel, E. (2006). Yapay Sinir Ağları. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

Palomares I., Martınez-Camara, E., Montes, R., Garcıa-Moral, P., Chiachio, M., Chiachio, J., Alonso, S., Melero, F. J., Molina, D., Fernandez, B., Moral, C., Marchena, R., de Vargas, J. P. & Herrera, F. (2021). A panoramic view and swot analysis of artificial intelligence for achieving the sustainable development goals by 2030: progress and prospects. *Applied Intelligence*, 51, 6497–6527.

Petropoulos, G. (2018). The Impact of Artificial Intelligence on Employment. In M. Neufeind, J. O'Reilly & F. Ranft (Ed.), *Work in the Digital Age* (119-133), https://curis.ku.dk/portal/files/198709895/Work_in_the_Digital_Age.pdf#page=143, Erişim Tarihi: 25.08.2022.

Pike, A., Rodríguez-Pose, A. & Tomaney, J. (2007). What Kind of Local and Regional Development and for Whom?. *Regional Studies*, 41 (9), 1253-1269.

Ping, H. & Ying, G. Y. (2018). Comprehensive View On The Effect Of Artificial Intelligence On Employment. *Topics In Education, Culture and Social Development*, 1 (1), 32-35.

Rozhkova, A. V. & Rozhkov, S. E. (2022). Artificial intelligence technologies in the agroindustrial complex: opportunities and threats. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science 981, *IOP Publishing*, 1-7.

Sekula, A. (2002). Local development - the definition aspect in the 21st century. *Politechnika Rzeszowska*, Rzeszów 2002, 59-64.

Shankar, V. (2018). How Artificial İntelligence (Aı) Is Reshaping Retailing. *Journal of Retailing*, 94 (4), vi–xi.

Sivramkrishna, S. & Panigrahi, R. (2003). Articulating Uneven Regional Development: Artificial intelligence as a tool in development planning. *Journal of Human Development and Capabilities*, 4 (3), 437-456.

Strusani, D. & Houngbonon, G. V. (2019). The Role of Artificial Intelligence in Supporting Development in Emerging Markets. International Finance Corporation (IFC), https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/document-detail/539371567673606214/the-role-of-artificial-intelligence-in-supporting development-in-emerging-markets, Erişim Tarihi: 22.07.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi & Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2021). Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi (2021-2025). https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-UlusalYZStratejisi2021-2025.pdf, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

The Guardian (2016). Stephen Hawking: Al will be 'either best or worst thing' for humanity. https://www.theguardian.com/science/2016/oct/19/stephen-hawking-ai-best-or-worst-thing-for-humanity-cambridge, Erişim Tarihi: 28.08.2022.

The Washington Post. Elon Musk: 'With artificial intelligence we are summoning the demon. https://www.washingtonpost.com/news/innovations/wp/2014/10/24/elon-musk-with-artificial-intelligence-we-are-summoning-the-demon/, Erişim Tarihi: 25.08.2022.

TRAI (2022). Hakkımızda. https://turkiye.ai/hakkimizda/, Erişim Tarihi: 22.09.2022.

TUİK (2022). İstatistiklerle Gençlik, 2021. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p= Istatistiklerle-Genclik02145634#:~:text=Gen%C3%A7%20n%C3%BCfus%20ya%C5%9F%20grubuna%20g%C3%B6re,ya%C5%9F%20grubunda%20yer%20ald%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20g%C3%B6r%3%BCld%C3%BC, Erişim Tarihi: 19.07.2022.

TÜSEB (2022). Hakkımızda. https://www.tuseb.gov.tr/tuyze/hakkimizda, Erişim Tarihi: 22.09.2022.

UNDP (2015). What are the Sustainable Development Goals?. https://www.undp.org/sustainable-development-goals?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=CjwKCAjw4c-ZBhAEEiwAZ105RY1_hYTHdGiHqQHRVrcuXH0_ZF0bW5IasuCMWuULO_HMStwkfjxMgBoC1_wQAvD_BwE, Erişim Tarihi: 26.09.2022.

Van Boekel, G. & Van Logtestijn, M. (2002). *Applying the Comprehensive LED Approach: The Case of Mozambique*. International Labour Office, Geneva, Switzerland.

Vinuesa, R., Azizpour, H., Liete, I., Balaam, M., Dignum, V., Domisch, S., Felländer, A., Langhans, S. D., Tegmark, M. & Nerini, F. F. (2020). The role of artificial intelligence in achieving the Sustainable Development Goals. https://www.nature.com/articles/s41467-019-14108-y, Erişim Tarihi: 25.09.2022.

West, D. M. (2015). What happens if robots take the jobs? The impact of emerging technologies on employment and public policy. https://www.brookings.edu/research/what-happens-if-robots-take-the-jobs-the-impact-of-emerging-technologies-on-employment-and-public-policy/, Erişim Tarihi: 12.08. 2022.

Whitby, B. (2003). Yapay Zekâ. Çiğdem Karabağlı (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

World Bank (2016). World Development Report 2016: Digital Dividends. https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2016, Erişim Tarihi: 22.08.2022.

World Bank (2004). Local Development Discussion Paper. https://web.worldbank.org/archive/website00681/WEB/PDF/LDDPEXEC.PDF, Erişim Tarihi: 28.08.2022.

Xie, T. & Pentina, I. (2022). Attachment Theory as a Framework to Understand Relationships with Social Chatbots: A Case Study of Replika. *Proceedings of the 55th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS 2022)*, 2046-2055.

Yongqiang, C., Shaofang L., Hongmei, L. & Pin, T. (2019). Application of Intelligent

Technology in Animal Husbandry and Aquaculture Industry. *The 14th International Conference on Computer Science & Education (ICCSE 2019),* August 19-21, 2019. Toronto, Canada, 335-339.

Kaynakça

Alderucci, D., Branstetter, L., Hovy, E., Runge, A. & Zolas, N. (2020). Quantifying the impact of AI on productivity and labor demand: Evidence from US census microdata. In *Allied Social Science Associations—ASSA 2020 Annual Meeting*.

Akaeva, A. A., Sadovnichiib, V. A. (2021). The Human Component As A Determining Factor Of Labor Productivity In The Digital Economy. *Studies on Russian Economic Development.* 32 (1), 29–36.

Arthur, W. B. Where is Technology Taking The Economy?, https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-analytics/our-insights/where-is-technology-taking-the-economy Erişim Tarihi: 20.09.2021

Ballestar, M. T., Chao, Á. D., Sainz, J. & Sellens, J. T. (2020). Knowledge, Robots And Productivity İn SMEs: Explaining The Second Digital Wave. *Journal of Business Research*, 108, 119-131.

Bessen, J. (2019). Automation And Jobs:When Technology Boosts Employment. *Economic Policy,* 34 (100), 589–626.

Brynjolfsson, E., McAfee, A. (2012). Race Against The Machine: How The Digital Revolution Is Accelerating İnnovation, Driving Productivity, And Irreversibly Transforming Employment And The Economy. Digital Frontier Press.

CDDOB, STB (2021). Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025.

Corrado, C., Hulten, C. & Sichel, D. (2005). Measuring Capital And Technology: An Expanded Framework, in C. Corrado, J. Haltiwanger, and D. Sichel (eds), *Measuring Capital in the New Economy*, volume 66 of NBER Studies in Income and Wealth, Chicago, IL, University of Chicago Press, 11–46.

Corrado, C., Hulten, C. & Sichel, D. (2009). Intangible Capital And Us Economic Growth*, Review of Income and Wealth,* 55 (3), 661–685.

Corrado, C., Haskel, J.& Jona-Lasinio, C. (2021). Artificial Intelligence And Productivity: An Intangible Assets Approach. *Oxford Review of Economic Policy,* 37 (3), 435-458.

Coşan, B. (2020). Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a Teknoloji ve İşsizlik. Çalışma Hayatının Geleceği. Betül Yılmaz (Ed.), Gazi Kitabevi, Ankara, 219-254.

Damioli, G., Roy, V. V. & Vertesy, D. (2021). The Impact Of Artificial Intelligence On Labor Productivity. *Eurasian Business Review,* 11, 1-25

Doğan, M. (1991). Teknoloji ile Verimlilik Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 6 (1), 357 – 373.

Faggella, D. Industrial AI Applications – How Time Series And Sensor Data Improve Processes https://emerj.com/partner-content/industrial-ai-applications-time-series-sensor-data-improve-processes/ Erişim Tarihi: 10.11.2022

Gal, P., Nicoletti, G., Renault, T., Sorbe, S. & Timiliotis, C. (2019). *Digitalisation And Productivity: In Search Of The Holy Grail – Firm-Level Empirical Evidence From EU Countries*. OECD Economics Department Working Papers. No. 1533, OECD Publishing, Paris.

Graetz, G., Michaels, G. (2018); Robots At Work. *The Review of Economics and Statistics,* 100 (5), 753–768.

IBM. History Of Artificial Intelligence: Key Dates And Names https://www.ibm.com/cloud/learn/what-is-artificial-intelligence#toc-history-of--2jPgsXm Erişim Tarihi: 20.09.2022

IBM. What is Artificial Intelligence (AI)? Https://www.ibm.com/cloud/blog/ai-vs-machine-learning-vs-deep-learning-vs-neural-networks Erişim Tarihi: 21.09.2022

IBM. What is machine learning? https://www.ibm.com/cloud/learn/machine-learning Erişim Tarihi: 22.09.2022

Köroğlu, V. & Koç. M. (2017). Stratejik Yönetim Açısından Taylorizm Prensiplerinin Zamanımıza Yansımaları, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 14 (1), 1-18.

Metlyakhin, A.I., Nikitina, N.A., Yarygina, L.V. & Orlova, E.O. (2020). Analysis Of The Impact Of Economy Digitalization On Labor Productivity in Russia. *St. Petersburg State Polytechnical University Journal. Economics.* 13 (2), 7–17.

Özsever, Ç., Gençoğlu, T. & Erginel, N. (2009). İşgücü Verimlilik Takibi İçin Sistem Tasarımı ve Karar Destek Modelinin Geliştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi,* (18), 45-58.

Prokopenko, J. (2011). Verimlilik Yönetimi Uygulamalı El Kitabı. 7. Baskı. Olcay Baykal, Nevda Atalay. Erdemir Fidan (Çev.). MPM Yayınları, Ankara.

Ramachandran, K.K., Mary, A.A.S., Hawladar, S., Asokk, D., Bhaskar, B. & Pitroda, J.R. (2022). Machine Learning And Role Of Artificial Intelligence In Optimizing Work Performance And Employee Behavior. *Materialstoday: Proceedings*. 51 (8), 2327-2331.

Ramsay, M.R. (2008). İşletme Verimliliği Ölçümü ve Uluslararası İşgücü Verimliliği El Kitabı, İlknur Yavuz (Çev). MPM Yayınları, Ankara.

Sachs, J.D. & Kotlikoff, L.J. (2012). Smart Machines And Long Term Misery. Technical Report 18629, National Bureau of Economic Research.

Saklı, A. R. (2013). Fordizm'den Esnek Üretim Rejimine Dönüşümün Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (44), 107-131.

Seçim, Ö & Özdemir, Y. (1984). İşletmelerde Verimlilik Analizleri. *Anadolu Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi,* 1 (1), 65 – 77.

Sezgin, R. (2007). İşletmelerde Verimlilik Ölçümünde Alan Lawlor Modeli ve Modelin Emet Bor İşletmesinde Bir Uygulama Örneği. (Yüksek lisans tezi). Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 215189)

Silver, B. (2003). Forces of Labor: Workers' Movements and Globalization since 1870, Cambridge University Press, Cambridge.

Ünsal, E. M. (2010). Mikro İktisat. 8.Baskı. İmaj Kitabevi, Ankara.

Walker, J. Machine Learning In Manufacturing – Present And Future Use-Cases https://emerj.com/ai-sector-overviews/machine-learning-in-manufacturing/ Erişim Tarihi: 10.11.2022

Walsh, T. (2020). 2062: Yapay Zekâ Dünyası. Zerrin Dirihan (Çev.). Say Yayınları, İstanbul.

Witheford, N. D. & Kjøsen, A. M. & Steinhof, J. (2019). Digital Barricades: Interventions in Digital Culture and Politics, Pluto Press, London.

Yang, C. H. (2022). How Artificial Intelligence Technology Affects Productivity And Employment: Firm-Level Evidence From Taiwan. *Research Policy*, 51 (6), 1-12.

Yaprak, B. (2022). Yapay Zekânın Dinamik Fiyatlandırmada Kullanılması Üzerine Bir Değerlendirme. İşletmelerde Yapay Zekâ Kullanımı. Orhan Duman (Ed.). Kriter Yayınevi, İstanbul, 113-126.

Yılmaz, Y. (2020). İşgücü Verimliliği: Etkileyen Faktörler. Gazi Kitabevi, Ankara.

Yılmaz, Y. (2021a). Dijital Ekonomiye Geçiş Süreci, Ölçümü ve Dijitalleşme Verimlilik İlişkisi. *İstanbul İktisat Dergisi,* 71(1), 283-316.

Yılmaz, Y. (2021b). Dijitalleşme Süreci ve Yaşlıların Dijital Çağda Geleceği. Dijitalleşen Dünyanın Çalışma Hayatında Dezavantajlı Gruplar, Yasin Yılmaz (Ed.), Gazi Kitabevi, Ankara, 1-36.

Kaynakça

Advani, V. (2021). What is Artificial Intelligence? How does AI work, Types and Future of it, https://www.mygreatlearning.com/blog/what-is-artificial-intelligence/ Erişim Tarihi: 20.08.2022

Akalın, B., Veranyurt, Ü. (2020). Sağlıkta Dijitalleşme ve Yapay Zekâ. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2 (2), 128-137.

Akalın, B., Veranyurt, Ü. (2021). Sağlık Hizmetleri ve Yönetiminde Yapay Zekâ. Acta Infologica, 5 (1), 231-240.

Akkavak, T. (2018). Türkiye'de Sağlık Sisteminin Gelişimi: Sağlıkta Dönüşüm Programı (2003-2011) Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

American Hospital Association. (2019). Fast Facts on US Hospitals 2019. www. aha/statistics/fast-facts-us-hospitals. Erişim Tarihi: 21.08.2022

Atalay, M., Çelik, E. (2017). Büyük veri analizinde yapay zekâ ve makine öğrenmesi uygulamalari-artificial intelligence and machine learning applications in big data analysis. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 9 (22), 155-172.

Atasever, M. (2018). Türkiye Sağlık Sistemi Değerlendirme Raporu (2003-2018 Dönemi). Mehmet Atasever.

Atav, A. (2020) İlaçların Diğer İlaçlar ile Etkileşimlerinin Uzman Sistem İle Belirlenmesi (Doktora Tezi) İstanbul Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Atılgan, G., Aytekin, E. A. (Eds.). (2018). Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler. Yordam Kitap, İstanbul.

Atun, R. (2015). Transforming Turkey's Health System—Lessons for Universal Coverage. *New England Journal of Medicine,* 373 (14), 1285-1289.

Bilge, U. (2007). Tıpta Yapay Zekâ ve Uzman Sistemler. Türkiye Bilişim Derneği Kongresi, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Antalya, 113-118.

Birleşmiş Milletler. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları [internet], Birleşmiş Milletler. https://turkiye.un.org/tr/sdgs Erişim Tarihi: 02.09.2022

Bozbay, D.S. (2017) Amerika Sağlık Sistemi, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Ders Notu.

Burns H. (2007). Germ theory: Invisible Killers Revealed. BMJ, 334 (1), 11.

Busse, R., Blümel, M., & World Health Organization. (2014). *Germany: Health System Review,* 13-61.

Callahan, D. (1973). The WHO definition of'health. *Hastings Center Studies,* 77-87.

Chang, J., Peysakhovich, F., Wang, W., & Zhu, J. (2011). The UK Health Care System. The United Kingdom.

Çimen, M. (2010). Sağlık yönetimi ve sağlık yönetim eğitimi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* (3), 136-139.

Dat, T. V., Tu, V. L., Quan, N. K., Minh, N. H., Trung, T. D., Le, T. N., ... & Huy, N. T. (2022). Telepharmacy: A Systematic Review of Field Application, Benefits, Limitations, and Applicability During the COVID-19 Pandemic. Telemedicine and e-Health, 1-13.

Del Rio-Bermudez, C., Medrano, I.H., Yebes, L. et al. (2020). Towards A Symbiotic Relationship Between Big Data, Artificial İntelligence, and Hospital Pharmacy. *J of Pharm Policy and Pract*, 13 (1), 1-6.

Dilbaz, B., Kaplanoğlu, M. & Kaya, D. (2020). Teletıp ve Telesağlık: Geçmiş, Bugün ve Gelecek. *Eurasian Journal of Health Technology Assessment,* 4 (1), 40-56.

Dünya Sağlık Örgütü. (2010). Telemedicine: opportunities and developments in Member States: report on the second global survey on eHealth: Geneva, Switzerland World Health Organization, 93.

Ergezer, H., Dikmen, M., & Özdemir, E. (2003). Yapay Sinir Ağları ve Tanıma Sistemleri. *PiVOLKA,* 2 (6), 14-17.

Ergüven, Ö., Ökten, S. (2022). Yapay zekânın Mikrobiyolojide Kullanımı. *Journal of Artificial Intelligence in Health Sciences,* 2 (2), 1-12.

Eryılmaz, B. (1999). Kamu Yönetimi. Erkam Matbaası, İstanbul.

Goodfellow, I., Bengio, Y., & Courville, A. (2016). Deep learning. MIT press.

GÖK, S. (2021). Sağlık Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi,* 5 (1), 166-194.

Hamet, P., Tremblay, J. (2017). Artificial İntelligence in Medicine. Metabolism Clinical and Experimental, 69, 36-40.

Jagadish, B., Mishra, P.K., Kiran, M.P.R.S. & Rajalakshmi, P. (2019). A Real-Time Health 4.0 Framework with Novel Feature Extraction and Classification for Brain-Controlled Iot-Enabled Environments. *Neural Computation,* 31 (10), 1915–1944.

Kavak, S. (2021). Eczacılıkta Yeni Trend: Telefarmasi. [internet]. Turkey, Pharmaino, 2021. https://pharmaino.com/eczacilikta-yeni-trend-telefarmasi Erişim Tarihi: 02.09.2022

Kılıç, S., Alkan, R.M. (2018). Dördüncü sanayi devrimi Endüstri 4.0: Dünya ve Türkiye değerlendirmeleri. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi,* 2 (3), 29-49.

Kliff, S., Katz, J., & Taylor, R. (2021). Hospitals and Insurers Didn't Want You to See These Prices. Here's Why. The New York Times. https://www.nytimes.com/interactive/2021/08/22/upshot/hospital-prices.html Erişim Tarihi: 21.08.2022

Koştı, G., Burmaoğlu, S. & Kıdak LB. (2021). Sağlık 4.0: Sanayide Öngörülen Gelişimin Sağlık Sektörüne Yansımaları. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi,* 24 (3), 483-506

Makine Öğrenmesi Algoritmaları (2022) Turkey: Teknoloji Org, https://teknoloji.org/makine-ogrenmesi-nedir-makine-ogrenmesi-algoritmalari Erişim Tarihi: 20.08.2022

Mumay, B., Mutlu, C. (2021). Covid-19 Pandemic and Investigation of Artificial Intelligence Applications Used in the Pandemic. *Journal Of Artificial Intelligence In Health Sciences,* 1 (1), 16-23.

Mumay, B. S., Ergüven, O. (2021). Artificial Intelligence Applications Used in Pharmacy and Pharmacy Related Fields: Pharmacy and Artificial Intelligence. Journal of Artificial Intelligence in Health Sciences, 1 (2), 34-42.

Özalp, İ. (2009). Yönetim Kavramı, Yönetim ve Organizasyon Ders Notu, Anadolu Üniversitesi A.Ö.F Yayını No: 774, 2-5.

Pesapane, F., Volonté, C., Codari, M., & Sardanelli, F. (2018). Artificial Intelligence as a Medical Device in Radiology: Ethical and Regulatory Issues in Europe and the United States. *Insights into Imaging,* 9 (5), 745-753.

Rebello, K. E., Gosian, J., Salow, M., Sweeney, P., Rudolph, J. L., & Driver, J. A. (2017). The Rural PILL Program: A Postdischarge Telepharmacy Intervention for Rural Veterans. The Journal of Rural Health, 33 (3), 332-339.

Sağlık Bakanlığı (2019). Sağlık Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı, 1-232.

Sağlık Bakanlığı (2022). E-Nabız Sistemi https://enabiz.gov.tr/ Erişim Tarihi: 30.08.2022

Sağlık Bakanlığı (2022). Merkezi Hekim Randevu Sistemi. https://www.mhrs.gov.tr/index.html Erişim Tarihi: 30.08.2022

Sargutan, E. (2005). Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri Yaklaşımı Kavram, Metot ve Uygulamalar. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi,* 8 (1), 81-111.

Schultz, R., C. J. Alton. (1976). Management of Hospitals. New York: Mc Graw Hill Book Company, 86-87.

Serper M, Volk M. L. (2018). Current and Future Applications of Telemedicine to Optimize the Delivery of Care in Chronic Liver Disease. *Clin Gastroenterol Hepatol,* 16 (2), 157161.

Sevli, O., Başer, V. G. (2020) Covid-19 Salgınına Yönelik Zaman Serisi Verileri ile Prophet Model Kullanarak Makine Öğrenmesi Temelli Vaka Tahminlemesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi,* 19, 827-835.

Somunoğlu, S., Ağırbaş, İ., Tengilimoğlu, D., Çelik, Y., Erdem, R., Akbulut, Y., Erigüç, G., & Tatar, M. (2012). T.C. Sağlık Kurumları Yönetimi-I Ders Notu. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1599, 18.

Stoskopf, C. H. (2010). Health and Comparative Health Systems: Global Perspectives, 17.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2021). Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025, 1-104.

ThinkTech. (2019). İleri Sağlık Teknolojileri III Sağlıkta Dijitalleşmenin Önündeki Yol Haritası [internet], Türkiye, Savunma Teknolojileri ve Mühendislik. https://thinktech.stm.com.tr/uploads/raporlar/pdf/2911201914305517_stm_ileri_saglik_teknolojil eri_3.pdf Erişim Tarihi: 02.09.2022

Thuemmler, C., Bai, C. (2017). Health 4.0: How Virtualization and Big Data are Revolutionizing Healthcare. Springer, Berlin.

Wikipedia. (2017). Healthcare System in Germany. https://en.wikipedia.org/wiki/Healthcare_in_Germany Erişim Tarihi:21.08.2022

Winkle Van, N. (2015). Amerika'da Sağlık Sistemine Genel Bakış. https://allaboutusalife.wordpress.com/2015/05/05/amerikada-saglik-sistemine-genel-bakis/ Erişim Tarihi: 20.08.2022

Kaynakça

Akkemik, Ü. (2021). Ege ve Akdeniz Bölgesi'nin Orman Yapısı ve Yangınlarla İlişkisi, 2. Orman Yangınları Çalıştayı, Muğla.

Akesen, A., A. Ekizoğlu. (2010). Ormancılık Politikası, Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları, Ankara.

Anka, F., Çakır M. & Kutlugün M.A. (2017). Derin Sinir Ağları ile Konuşma Tespit ve Cinsiyet Tahmini, Conference: 22. Türkiye'de Internet Konferansı.

Atay, İ. (1986). Yangın Tehlikesini Azaltmada Silvikültürel Tedbirler, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* 36 (4).

Avcı, M., Korkmaz, M. (2021). Türkiye'de Orman Yangını Sorunu: Güncel Bazı Konular Üzerine Değerlendirmeler. *Turkish Journal of Forestry*, 22(3), 229-240.

Bakhtiar Feizizadeh, Davoud Omarzadeh, Vahid Mohammadnejad, HodaKhallaghi, Ayyoob Sharifi & Bahaoldein Golmohmadzadeh Karkarg (2022). An integratedapproach of artificial intelligence and geoinformation techniques applied to forest fire riskmodeling in Gachsaran, Iran, *Journal of Environmental Planning and Management*

Bayraktar TB2 Orman Yangınlarıyla Mücadelede Görevleri, https://baykartech.com/tr/orman-yanginlariyla-mucadele/ Erişim Tarihi: 08.09.2022.

Bilgili, A., Demir, O. & Daşcı, M. (2017). Orman Yangınlarının Önlenmesinde Sürdürülebilir Uygulama; Kontrollü Hayvan Otlatma, *ADÜ Ziraat Dergisi*, 14 (1), 87-93.

Bilgili, E., (2014). Orman Yangınları ile Mücadele Yöntemleri, Orman Koruma DönemcSonucDeğerlendirmesi,https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ormankoruma_a7044pdf Erişim Tarihi: 12.09.2022

Bilgili, E. (2018). Orman Yangınlarının Orman Ekosistemleri Üzerindeki Etkileri, https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ormankoruma_213b0.pdf Erişim Tarihi: 26.09.2022

Defire, https://firetechconnect.com/companies/defire.html Erişim Tarihi: 12.09.2022

Doğanay, H. (1988). Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, Konya.

Doğanay, H., Doğanay, S. (2011). Türkiye'de Orman Yangınları ve Alınması Gereken Önlemler, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9 (11).

Ergen, M. (2019). What is Artificial Intelligence? Technical Considerations and Future Perception. *The Anatolian Journal of Cardiology,* 22 (2), 5-7.

Ertuğrul, M. (2007). Orman Yangınlarında Kullanılan Kimyasal Maddeler, *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (12)

Eryılmaz, A.Y., Tolunay, A. (2015). Ormancılık Politikası, Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta.

FAO, (2020), The State Of The World's Forests.

FAO. (2020), Global Forest Resources Assessment 2020: Main Report, Rome.

Fighting fires with wires: How Drones, Robots and Artificial Intelligence are Helping Emergency Services Tackle Wildfires Around the World- as Blazes Continue to Break out Across the UKhttps://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-11045543/How-drones-robots-artificial-intelligence-helping-emergency- services-tackle-wildfires.html Erişim Tarihi: 08.08.2022

Flannigan MD, Krawchuk MA, de Groot WJ, Wotton BM, Gowman LM (2009) Implications of Changing Climate For Global Wildland Fire. *International Journal of Wildland Fire* 18, 483–507.

Using Artificial Intelligence to Combat Wildfire Risk https://www.forbes.com/sites/rennyvandewege/2022/05/24/using-artificialintelligence-to-combat-wildfire-risk/?sh=4b458fd62ac6 Erişim Tarihi: 12.09.2022

İHA'lar Yangınla. Mücadeleye. Destek Veriyor, https://www.trthaber.com/haber/gundem/ihalar-yanginla-mucadeleye-destek-veriyor 600585.html Erişim Tarihi: 08.09.2022

İyigün, N. Ö. (2021). Yapay Zekâ ve Stratejik Yönetim, *TRT Akademi*, 6 (13), 675-679.

Как искусственный интеллект помогает бороться с лесными пожарами, https://plus-one.rbc.ru/ecology/kak-iskusstvennyy-intellekt-pomogaet-borotsya-s-lesnymi-pozharami Erişim Tarihi: 25.09.2022

Kaya, İ., Engin, O. (2005). Kalite İyileştirme Sürecinde Yapay Zekâ Tekniklerinin Kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 103-114

Keskenler, M. Furkan ve Keskenler, E. Fahri (2017). Geçmişten Günümüze Yapay Sinir Ağları ve Tarihçesi. *Takvim-i Vekayi,* 5 (2), 8-18.

Korkmaz, M. (2002), Ormanlık Alanlar ve Orman Varlığı Üzerine Bir Değerlendirme, *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Kütahya.

Köroğlu, Y. (2017). 'Yapay Zekâ'nın Teorik ve Pratik Sınırları, BOUN, 1-19.

Los Angeles Fire Department, (2020). Lafd Debuts The RS3: First Robotic Firefighting Vehicle In The United States, https://www.lafd.org/news/lafd-debuts-rs3-first-robotic-firefighting-vehicle-united-states Erişim Tarihi: 13.09.2022

Mamak, U., Konyar, M. Z., Solak, S. & Uçar, H. B. (2020). Gerçek Zamanlı Yüz Tanıma Tabanlı Personel Kontrol ve Takip Sistemi Tasarımı. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi,* (19), 497-504.

Merriam, Sharan B. (2015), Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber, Nobel Akademik Yayıncılık.

National Park Service, (2022) Wildfire Causes and Evaluations, https://www.nps.gov/articles/wildfire-causes-andevaluation.htm#:~:text=Nearly%2085%20percent*%20of%20wildland,and%20intentional%20acts%20of%20arson.&text=Lightning%20is%20one%20of%20the%20two%20natural%20causes%20of%20fires. Erişim Tarihi: 27.09.2022

OGM Orman Yangınlarına Karşı Teakkuzda Bekliyor, https://www.trthaber.com/ haber/gundem/ogm-orman-yanginlarina-karsi-teyakkuzda- bekliyor-689651.html Erişim Tarihi: 06.09.2022

Ormanları İzleme Koruma Entegre Müdahale Projesi https://balikesirobm.ogm.gov.tr/SitePages/OGM/OGMHaberler.aspx?List=5fb6c615%2D0117%2D45e9%2Db65f%2D72269f1f33c8&ID=1085&Web=fa08fbf4%2Dd7d3%2D4384%2D9835%2De8c2dc11dc14 (E. Tarihi: 06.09.2022)

Orman Genel Müdürlüğü (2021), 2020 Türkiye Orman Varlığı, Ankara

Orman Genel Müdürlüğü (2021), İllere Göre Orman Yangınlarının Dağılımı, Ormancılık İstatistikleri 2021, https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi- istatistikler Erişim Tarihi: 07.09.2022

Orman Genel Müdürlüğü (2021). ORİKEM (Ormanları İzleme Koruma Entegre Müdahale) Projesi, https://www.ogm.gov.tr/tr/haberler/ori%CC%87kem- (ormanlari-i%CC%87zleme-koruma-entegre-mudahale)-projesi Erişim Tarihi: 07.09.2022

Orman Genel Müdürlüğü, (1995). Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesinde Uygulama Esasları, 285 Sayılı Tebliğ, Ankara

Orman Genel Müdürlüğü, (2022). 2021 Yılı İdari Faaliyet Raporu, Ankara

Orman Genel Müdürlüğü, Bakanımız ve Genel Müdürümüz İHA Tatbikatında, https://www.ogm.gov.tr/tr/ haberler/tabikat-merkezden-takip-edildi Erişim Tarihi: 11.09.2022

Orman Genel Müdürlüğü'nün Hava Filosu Yangınlara Hazır, https: //www.trthaber.com/haber/gundem/ogmnin-hava-filosu-yanginlara-hazir-682467.html Erişim Tarihi:08.09.2022

Orman Yangınları Yarının Normu mu Olacak, https://tr.euronews.com/green/2021/08/01/as-r-orman-yang-nlar-yar-n-n-normu-mu-olacak Erişim Tarihi: 25.09.2022

Orman Yanınlarına "Yapay Zekâ" ile Anında Tespit (2022). https://www.aa.com.tr/tr/gundem/orman-yanginlarina-yapay-zekâ-ile-aninda-tespit/2494610

Erişim Tarihi:12.09.2022

Ormanlara İlk Müdahale 15 Dakikada Yapılıyor, https://www.tarimorman.gov.tr/ Haber/5325/Orman-Yanginlarina-Ilk-Mudahale-15-Dakikada-Yapiliyor

Oyap Hayata Geçiyor, https://www.mke.gov.tr/tr/genel/haberler/8-08-2021-oyap-hayata-geciyor, Erişim Tarihi: 12.09.2022

Önder, M., (2020). Yapay Zekâ Kavramsal Çerçeve. *ULİSA12, Yapay zekâ Stratejileri ve Türkiye,* Sayı, 2, 3-10.

Özden, S., (2020). İtfaiyeciler İçin Orman Yangınları, *Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları,* Yayın No:53, Ankara.

PWC (2018). The Macroeconomic Impact of AI. February, 1-75. https://www.pwc.co.uk/economic-services/assets/macroeconomic-impact-of-ai-technical-report-feb-18.pdf Erişim Tarihi: 10.09.2022

Resmi İstatistikler, https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler Erişim Tarihi: 10.09.2022

National Geographic, (2020). The Ecological Benefits of Fire, https://education.nationalgeographic.org/resource/ecological-benefits-fire

Sarı, A., Güney C. & Güngöroğlu C., (2014). Orman Yangınlarıyla Mücadelede Köpük Kullanımı, *II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu*, Antalya.

Sipahi, E.B., (2010). Küresel Çevre Sorunlarına Kolektif Çözüm Arayışları ve Yönetişim, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24/2010

Shubhendu S., Vijay J., (2013). Applicability of Artificial Intelligence in Different Fields of Life, *International Journal of Scientific Engineering and Research*, Volume 1, Issue 1

Tarım ve Orman Bakanlığı, (2022) 2019-2023 Stratejik Planı (Güncellenmiş Versiyonu)

Tarım ve Orman Şurası, (2019). Orman Yangınlarıyla Mücadelede Yenilikçi Yaklaşımlar Grubu Çalışma Belgesi, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ankara.

Türkiye Çevre Vakfı, (1999), Türkiye'nin Çevre Sorunları. Türkiye Çevre Vakfı Yayınları, Ankara.

Uzun, Y., Uzun, F. N. & Çakar, E., (2021). Veri Madenciliği ve Kullanım Alanları, *Uluslararası Mühendislik, Doğa ve Sosyal Bilimler Sempozyumu*- 21 Ana Tema "Enerji ve Toplum" 25-28 Kasım 2021 Batman Üniversitesi.

West, D., Allen J., (2018) How Artificial Intelligence Is Transforming The World, https://www.brookings.edu/research/how-artificial-intelligence-is-transforming-the-world/#_edn2 Erişim Tarihi: 15.09.2022

Why Do Firefighter Use The Foam Instead Of Water? https://firefighterinsider.com/why-do-firefighters-use-foam-instead-of-water/ Erişim Tarihi: 09.09.2022

Yangınla Mücadele İçin İHA Ordusu, https://www.aa.com.tr/tr/gundem/yanginla-mucadele-icin-iha-ordusu/2343324, Erişim Tarihi: 09.09.2022

Yangın Tehlikesi ve Yangın Güvenliği, http://www.mku.edu.tr/files/1061-695c6775-7506-4524-b8ff-e4c58beca66a.pdf Erişim Tarihi: 26.09.2022

Yapay Zekâ, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zekâ/ Erişim Tarihi: 10.09.2022

Yapay Zekâ Nedir ve Neden Önemlidir? https://www.sas.com/tr_tr/insights/analytics/yapay-zekâ-nedir.html Erişim Tarihi: 15.09.2022

Kaynakça

AISB (The Society for the Study of Artificial Intelligence and Simulation of Behaviour). (2022). Who Are We? https://aisb.org.uk/who-are-we/ Erişim Tarihi: 31.08.2022

Arends, J. F. M. (2009). Homeros'dan Hobbes ve Ötesine: Güvenlik Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları, *Uluslararası İlişkiler,* 6 (22), 3-33.

Arslan, B, Sağıroğlu, Ş. (2019). Biyometrik Sistemlerde Güvenlik ve Mahremiyet. Siber Güvenlik ve Savunma: Standartlar ve Uygulamalar. Şeref Sağıroğlu (Ed.). Grafiker Yayınları, Ankara, 347-385.

Aslan, M., Yıldız, A. A. (2021). Yapay zekâ'nın Uluslararası İlişkiler Alanında Yarattığı Değişimler. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi,* 56 (4), 2401-2416.

Atta, R. H. V. (2018). DARPA: The Innovation Icon at 60. DARPA 60 Years 1958-2018, https://www.darpa.mil/attachments/DARAPA60_publication-no-ads.pdf Erişim Tarihi: 08.09.2022

Aydın, A. (2019). Devlet Erkinin ve Yönetim Paradigmasının Yapay Zekâ Bağlamında Dönüşümü. Yapay Zekâ ve Gelecek. Gonca Telli (Ed.). Doğu Kitabevi, İstanbul, 65-87.

Aydın, F. (2020). Uluslararası Güvenliğe Asya Kalkanı: Çin'in Askeri Teknolojilere Katkıları. Güvenlik, Teknoloji ve Yeni Tehditler. Ali Burak Darıcılı (Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 301-327.

BAYKAR. (2022). Yapay Zekâ (Projeleri). https://baykartech.com/tr/yapay-zekâ/ Erişim Tarihi: 24.11.2022

Bilener, T. (2019). ABD'nin Hint-Pasifik Stratejisi Işığında Yeni Küresel Güvenlik Yapısının İnşası, XI. Uluslararası Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi (14-15 Ekim 2019) Özet Kitabı. Tayyar Arı ve Muzaffer Ercan Yılmaz (Ed.). Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, 118.

Bistron, M., Piotrowski, Z. (2021). Artificial Intelligence Applications in Military Systems and Their Influence on Sense of Security of Citizens. *Electronics,* 10 (7), 871, 1-19.

Carai, G. (2021). The 'Land Approach' to the Space Domain Developing Space Expertise in Land Forces, https://www.japcc.org/articles/the-land-approach-to-the-space-domain/ Erişim Tarihi: 29.10.2022

CBDDO (Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi Başkanlığı). (2021). Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025 https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-UlusalYZStratejisi2021-2025.pdf Erişim Tarihi: 12.11.2022

CBDDO. (2022). Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025 (Genel Bilgi Sayfası). https://cbddo.gov.tr/uyzs Erişim Tarihi: 12.11.2022

CRS (Congressional Research Service). (2020). Artificial Intelligence and National Security (CRS REPORT, Prepared for Members and Committees of Congress, Updated November 10, 2020), https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R45178/10 Erişim Tarihi: 04.09.2022

Çalışkan, D., Demir, Ö. (2022). Derin Öğrenme Yöntemleri ile Şüpheli Davranış Tespiti. *PORTA (International Periodical of Recent Technologies in Applied Engineering),* 3 (1), 28-43.

Çapar, E. (2013). Türkiye'de İç Güvenlik Yönetimi ve Terörle Mücadele. Adalet Yayınevi, Ankara.

Çolakoğlu, S. (2010). Çin'in Orta Asya ve Kafkasya Politikası. Orta Asya ve Kafkasya: Rekabetten İşbirliğine. Tayyar Arı (Der.). MKM Yayıncılık, Bursa, 385-417.

Darıcılı, A. B. (2020). The Impact Of Artificial Intelligence Management Upon International Security. *The Journal of Defense Sciences,* 19/1 (37), 49-72.

DARPA. (2022a). DARPA Offices, https://www.darpa.mil/about-us/offices Erişim Tarihi: 08.09.2022

DARPA. (2022b). Microsystems Technology Office, https://www.darpa.mil/about-us/offices/mto/more Erişim Tarihi: 08.09.2022

DARPA. (2022c). AI Next Campaign, https://www.darpa.mil/work-with-us/ai-next-campaign Erişim Tarihi: 11.09.2022

Dedeoğlu, B. (2003). Uluslararası Güvenlik ve Strateji. Derin Yayınevi, İstanbul.

Efe, A. (2021). Yapay Zekâ Odaklı Siber Risk ve Güvenlik Yönetimi. *Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi,* 5(2), 144-165.

Erdoğdu, S. (2021). Yapay Zekâ Rekabeti Bağlamında Çin'in Ontolojik Güvenlik Algısı. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi,* 3(2), 1-10.

Ergüven, N. S. (2016). Uluslararası Hukuk Açısından Güvenlik Kavramının Teorik Temelleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 65 (3), 771-835.

Griffiths, M., O'Callaghan T. & Roach S. C. (2013). Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar. CESRAN (çev.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Görmez, K. (2019). Devletin Genel Teorisi: Bir Genel Kamu Hukuku Ders Kitabı. 10.Baskı. Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Gümüş, F., Ata, O & Balık H. H. (2018). Davranışsal Biyometrinin 5 Yılı: Kimlik Doğrulama ve Anomali Tespit Uygulamaları. *Fırat Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi (FÜMBD),* 30 (1), 345-364.

Hancıoğlu, Y., Atay, Ö. (2019). İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin Ulusal İnovasyon Sistemlerinin İncelenmesi: Türkiye İçin Öneriler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi,* 74 (2), 511 – 547.

ICN (Intelligence Community News). (2022). DARPA to release Enabling Confidence AIE opp, https://intelligencecommunitynews.com/darpa-to-release-enabling-confidence-aie-opp/ Erişim Tarihi: 08.09.2022

İrdem, İ., Çobanoğlu, S. (2022). Yapay Zekânın İç Güvenlik Yönetimi Üzerine Yansımaları: Siber Güvenlik. *Kamu Yönetimi ve Teknoloji Dergisi,* 3(2), 175-202.

Kendi, A. (2019). Yapay Zekânın Milli Güvenlik Politikalarına Etkileri, https://thinktech.stm.com.tr/uploads/docs/1608998557_stm-yapay-zekânin-milli-guvenlik-politikalarina-etkileri.pdf? Erişim Tarihi: 24.08.2022

Korkusuz, M. H. (2021a). Uluslararası İlişkilerde Özne Problematiği ve Yapay Zekâ Tartışmaları. VIII. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kongresi (USAK), II. Davranışsal İktisat Çalıştayı (29 Ekim 2021 Antalya) Özet Bildiri Kitabı. Neslihan Koç, Mehmet Yiğit ve Asena Gizem Yiğit (Ed.). Turkuaz Kongre Yayınları, Manisa, 13-14.

Korkusuz, M. H. (2021b). Globalleşen Dünya ve Politik Psikolojik Kodlar Bağlamında Geleceğin Dinamik Türkiye'si için Perspektif Arayışı. *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi,* 5 (1), 20-34.

Koyuncu, S. (2018). Temel Dinamikleri Bakımından Kamu Diplomasisi Yaklaşımları: Türkiye ve ABD. Harsiyat İlmi Harsi ve İçtimai Araştırmalar Dergisi, 2 (3), 12-30.

Kutluk, E. (2021). Küresel Terörizmle Mücadelede Türkiye'de Stratejik Güvenlik Yönetimi. IV. Mülkiye Uluslararası İlişkiler Kongresi Bildiri Kitabı. Çınar Özen (Ed.). A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 129-132.

Küçükşahin, A. (2006). Güvenlik Bağlamında, Risk ve Tehdit Kavramları Arasındaki Farklar Nelerdir ve Nasıl Belirlenmelidir? *Güvenlik Stratejileri Dergisi,* 2 (4), 7-40.

Küçükşahin, A., Uyar, E. Ö., Tahminciler, E. & Dinçer, D. (2008). Türkiye'nin Güvenlik Strateji Belgesi Nasıl Hazırlanmalıdır? *Güvenlik Stratejileri Dergisi,* 4 (7), 7-39.

KVKK (Kişisel Verileri Koruma Kurumu). (2022). Yapay Zekâ Alanında Kişisel Verilerin Korunmasına Dair Tavsiyeler, https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/25a1162f-0e61-4a43-98d0-3e7d057ac31a.pdf Erişim Tarihi: 01.08.2022

Lynch, M. (2006). Public Opinion Survey Research and Public Diplomacy. Public Diplomacy: Practitioners, Policy Makers, and Public Opinion. USC Center on Public Diplomacy University of Southern California, USA, 30-46.

Mağat, M. (2020). Ulusal Güvenlik Politika Sisteminde Kültür Anlayışı ve Yönetim Yaklaşımı: Türkiye ve ABD Örnekleriyle. Motto Yayınları, İstanbul.

MAM (MarketsandMarkets). (2022). Artificial Intelligence in Military Market https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/artificial-intelligence-military-market-41793495.html Erişim Tarihi: 20.11.2022

MFA (T.C. Dışişleri Bakanlığı). (2022). Çin Halk Cumhuriyeti'nin Siyasi Görünümü. https://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-siyasi-gorunumu.tr.mfa Erişim Tarihi: 22.11.2022

Musk, E. (2018) Elon Musk Answers Your Questions! SXSW 2018, https://www.youtube.com/watch?v=kzlUyrccbos Erişim Tarihi: 31.08.2022

NATO (North Atlantic Treaty Organization). (2022). NATO's Approach to Space, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_175419.htm Erişim Tarihi: 29.10.2022

NDAA (National Defense Authorization Act for Fiscal Year 2019). (2019). NDAA, Sec. 238. Joint Artificial Intelligence Research, Development, and Transition Activities (g- Artificial Intelligence Defined), https://asc.army.mil/web/wp-content/uploads/2019/11/NDAA-2019.pdf Erişim Tarihi: 03.09.2022

NIC (National Intelligence Council). (2021). Global Trends 2040: A More Contested World. A Publication of the National Intelligence Council. https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/GlobalTrends_2040.pdf Erişim Tarihi: 18.11.2022

Ocak, M. (2016). Hangi Ögeler Ulusal Güvenlik Strateji Belgelerini Oluşturmalıdır? Bir İçerik Analizi. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi,* 26 (1), 23-49.

Oruç, M. A. (2019). İstihbarat ve Yapay Zekâ İlişkisi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal),* 5 (41), 4224-4234.

Özcan, M. (2019). Akıllı Savaş Dönemi ve Ulusal Güvenlik Konseptleri. https://www.insamer.com/tr/uploads/pdf/etkinlik-akilli-savas-donemi-ve-ulusal-guvenlik-konseptleri.pdf Erişim Tarihi: 19.11.2022

Özdemir, G. S. (2019). Artificial Intelligence Application In The Military, The Case Of United States And China, https://setav.org/en/assets/uploads/2019/06/51_AI_Military.pdf Erişim Tarihi: 07.11.2022

Özdemir, G. S. (2021). Türkiye'nin Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi: Bundan Sonra Ne Beklenmeli? https://setav.org/assets/uploads/2021/09/P317.pdf Erişim Tarihi: 18.11.2022

Özkaya, A. S. (2018). Millî Askeri Sanayinin Serüveni: Yerli Silahlar. Türkiye'nin Güvenlik Stratejisi. Hayri Çetinkuş, Göksel Ulutabak ve Nusret Bilen (Ed.). Anadolu Ajansı Yayınları, Ankara, 108-115.

Patraşçu, P. (2021). Emerging Technologies and National Security: The Impact of Iot in Critical Infrastructures Protection and Defence Sector. Management and Economics, Revista Academiei Fortelor Terestre NR. 4 (104) https://www.armyacademy.ro/reviste/rev4_2021/PATRASCU_RAFT_4_2021.pdf Erişim Tarihi: 07.09.2022

Purgasona, B., Hibler, D. (2012). Security Through Behavioral Biometrics and Artificial Intelligence. *Procedia Computer Science,* 12, 398 – 403.

SASC (Senate Armed Services Committee) (2022). Artifical Intelligence And Cybersecurity: Rising Challenges And Promising Directions (Written Statement Of Eric Horvitz), https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/5.3.22%20Eric%20Horvitz%20Testimony.pdf Erişim Tarihi: 06.08.2022

Saygılı, H. (2020a). Public Policies on Artificial Intelligence: Comparison of the USA and China's AI Public Policies. Master Thesis, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara.

Saygılı, H. (2020b). Yapay Zekâ: Güçlü ve Zayıf Yönleri. *ULİSA 12,* Sayı 2, 25-33.

Sökmen, A. İ. (2016). Uzay Jeopolitiği: Ulusal Savunma ve Güç Dengesinde Avantaj Alanı. Uluslararası Güvenlik: Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar. Hasret Çomak, Caner Sancaktar ve Sertif Demir (Ed.). Beta Basım Yayım, İstanbul, 81-90.

Sönmez, O. (2019). Ulusal Güvenlikte Yapay Zekâ Kullanımı: ABD ve Çin Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

STC (Science and Technology Committee). (2021). Space and Security-Nato's Role, Special Report (by Karl-Heinz BRUNNER, Germany), https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2021-12/025%20STC%2021%20E%20rev.%202%20fin%20-%20SPACE%20AND%20SECURITY%20-%20BRUNNER.pdf Erişim Tarihi: 31.10.2022

Şahiner, M. K., Ayhan, E. & Önder, M. (2021). Yeni Sınır Güvenliği Anlayışında Yapay Zekâ Yönetişimi: Fırsatlar ve Tehditler. *Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi*, 5 (2), 83-95.

Şeker, E. (2020). Yapay zekâ Tekniklerinin / Uygulamalarının Siber Savunmada Kullanımı. *Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi,* 6 (2), 108-115.

Şen, Y. F., Yurtoğlu, D. (2020). Teknoloji ve Güvenlik İlişkisi Bağlamında Yapay Zekânın İstihbarat Analizindeki Önemi. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi,* 22 (1), 24 – 48.

TIMEALEM. (2022). Erbakan Hoca'nın hayaliydi! Gerçek Oldu! https://www.timealem.com/erbakan-hoca-nin-hayaliydi-gercek-oldu_d821.html Erişim Tarihi: 28.11.2022

Tör, Ö. (2021). Kamu Diplomasisinin Uluslararası Güvenliğe Etkisi. İstanbul Rumeli Üniversitesi Uluslararası Güvenlik Sempozyumu Tam Metin ve Özet Kitabı (25-26 Mart 2021), Bayçınar Tıbbi Yayıncılık ve Reklam, İstanbul, 85-88.

Türkkan, A. Z. ve Özdaş, M. R. (2021). Yapay Zekâ ve Jeopolitik 4.0.: Yapay zekânın 21. Yüzyıl Güvenlik Anlayışına Etkisi. Yapay zekâ: Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamalar. N. Öykü İyigün ve Mustafa K. Yılmaz (Ed.). Beta Basım Yayım, İstanbul, 289-321.

Ulu, C. (2021). Uluslararası İlişkilerde Siber Güç ve Yapay Zekâ. Yapay Zekâ: Güncel Yaklaşımlar ve Uygulamalar. N. Öykü İyigün ve Mustafa K. Yılmaz (Ed.). Beta Basım Yayım, İstanbul, 324-343.

Ünal, S. ve Sezgin, A. A. (2021). Büyük Veri (Big Data)'nin Yapay Zekâ Uygulamalarında Toplumsal Sınıflandırmaya Yönelik Kaygılar. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi,* 12 (44), 47-70.

Wang, J., Cao, L., Shen, Y. & Zheng, G. (2018). Research on Design of Military Logistics Support System based on IoT. https://ieeexplore.ieee.org/stamp/stamp.jsp?arnumber=8603456&casa_token=44mutAe-1coAAAAA:UTnMPNn1CeuftLxqM7eSnjzxbjqOHmXEGYmU_kuWH_BsknbEgnTbxphlNlNxzUVkqgfvBu_R_AU&tag=1 Erişim Tarihi: 12.09.2022

Yılmaz, S. (2008). Modern Savaş ve Savunma Reformu. https://www.academia.edu/7647876/Modern_Sava%C5%9F_ve_Savunma_Reformalar%C4%B1 Erişim Tarihi: 24.11.2022

Kaynakça

Başpınar, S. (2022). We Are Social Temmuz 2022 Raporu, Marketing Türkiye, 26 Temmuz 2022, https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/we-are-social-interne. Erişim tarihi: 20.08.2022

BIS. (2022). Newsletter on Artificial Intelligence and Machine Learning, https://www.bis.org/publ/bcbs_nl27.htm. Erişim tarihi: 02.08.2022

Boukherouaa, E. B., Shabsigh, G. (2021). Powering the Digital Economy Opportunities and Risks of Artificial Intelligence in Finance, International Monetary Fund, Washington.

Bourgeois, D. (2014). Information Systems for Business and Beyond, The Saylor Academy Foundation, Washington.

Brynjolfsson, E., Hui, X. & Liu, M., (2018), Does Machine Translation Affect International Trade? Evidence From A Large Digital Platform, National Bureau of Economic Research, Working Paper 24917, Cambridge.

Burk, K. (2016). Imposing Political Control Requires Military and Sometimes Naval Power. https://www.historyextra.com/period/general-history/the-big-question-why-did-the-west-dominate-history-for-so-long/ Erişim tarihi: 23.09.2022

Castro, D., New, J. (2016). The Promise of Artificial Intelligence, Center for Data Innovation, 1-44.

CFR. (2022). How Did the United States Become a Global Power? https://world101.cfr.org/historical-context/world-war/how-did-united-states-become-global-power. Erişim Tarihi: 24.09.2022

Copeland, B. J. (2022). Artificial Intelligence, Britannica. Last Updated: Aug 24, 2022. https://www.britannica.com/technology/artificial-intelligence Erişim tarihi: 22.07.2022

Davenport, T., Kalakota, R. (2019). The potential for Artificial Intelligence in Healthcare. *Future Healthcare Journal,* 94-98.

Delipetrev, B., Tsinaraki, C. & Kostic, U. (2020). AI Watch Historical Evolution of Artificial Intelligence, European Commission, Joint Research Centre, Luxembourg.

Dobrev, D. (2000). AI- What is This A Definition of Artificial Intelligence. PC Magazine Bulgaria, November, 1-2.

Epping, R. C. (2020). The New World Economy: A Beginner's Guide, Vintage Books, New York.

Friedman, T. L. (2007). The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-first Century, Picador, Farrar, Straus and Giroux, New York.

G20. (2019). G20 Ministerial Statement on Trade and Digital Economy, https://g20-digital.go.jp/asset/pdf/g20_2019_japan_digital_statement.pdf. Erişim Tarihi: 25.06.2022

Grasso, A., Grasso, L. (2019). Ruolo ed impatto sull'economia delle tecnologie emergenti nel paradigma della globalizzazione 4.0, Economistas, Globalización 4.0, No:165, 129-132.

GVR. (2022). Artificial Intelligence Market Size Report, 2022-2030, Grand View Research.

IBM. (2020). Artificial Intelligence (AI), https://www.ibm.com/ cloud/learn/what-is-artificial-intelligence Erişim tarihi: 22.07.2022

IFC. (2021). Artificial Intelligence in Emerging Markets: Opportunities, Trends, and Emerging Business Models, World Bank Group, Washington.

Kanade, V. (2022). What is Artificial Intelligence (AI)? Definition, Types, Goals, Challenges, and Trends in 2022, https://www.spiceworks.com/ tech/artificial-intelligence/articles/what-is-ai/. Erişim tarihi: 23.07.2022

Kaplan, A. (2022). Artificial Intelligence, Business and Civilization Our Fate Made in Machines, Taylor & Francis Group, Milton Park, Abingdon, Oxon.

Kishtainy, N. (2012). The Economics Book, DK Publishing.

McCarthy, J. (2007). What Is Artificial Intelligence? https://www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai.pdf. Erişim Tarihi: 25.09.2022

Minsky, M. (1968). Semantic Information Processing, The MIT Press, Massachusetts, USA.

Nayyar, D. (2019). How Asia Transformed from the Poorest Continent in the World into a Global Economic Powerhouse, https://www.wider.unu.edu/ publication/how-asia-transformed-poorest-continent-world-global-economic powerhouse. Erişim tarihi: 24.09.2022

OECD. (2019a). G7 Leaders Summit: Digital Economy and Artificial Intelligence, https://www.oecd.org/about/secretary-general/artificial-intelligence-g7-summit-france-august-2019.htm. Erişim tarihi: 30.07.2022

OECD. (2019b). Recommendation of the Council on OECD Legal Instruments Artificial Intelligence, https://legalinstruments.oecd.org/ en/instruments/OECD-LEGAL-0449. Erişim tarihi: 30.07.2022

Öztürk, F. (2001). Küreselleşme-Yeni Dünya Düzeni, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı II, https://www.mfa.gov.tr/kuresellesme-yeni-dunya-duzeni.tr.mfa. Erişim Tarihi: 19.05.2022

Razon, A. K. (2019). Liberalising Blockchain: An Application Of The Gats Digital Trade Framework, Melbourne Journal of International Law, 1-33.

Resilinc. (2022). Raw Materials & Metals Impacting Semiconductors, Resilinc Special Report, 1-7.

Russell S., Norvig P. (2022). Artificial Intelligence: A Modern Approach, Fourth Editions, Pearson Education Limited.

Sen, A. (2002). Does Globalization Equal Westernization? The Globalist, https://www.theglobalist.com/does-globalization-equal-westernization/ Erişim tarihi: 23.09.2022

Shah, N. (2021). The Continuation of Western Dominance Through the Facade of Globalisation, Décryptage Citoyen International, September 28th, 2021.

Shangquan, G. (2000). Economic Globalization: Trends, Risks and Risk Prevention, CDP Background Paper No. 1, New York, 1-8.

Strusani, D., Houngbonon, G. V. (2019). The Role of Artificial Intelligence in Supporting Development in Emerging Markets, EM Compass, International Finance Corporation, Washington, DC.

VMR. (2020). Artificial Intelligence Market Size, Share, Trends, Opportunities & Forecast, Verified Market Research. https://www.verifiedmarketresearch.com/ product/global-artificial-intelligence-market-size-and-forecast-to-2025/ Erişim Tarihi: 26.06.2022

Wagner, D. (2018). How Artificial Intelligence is Changing the Global Economy, Scıence & Technology, https://ourworld.unu.edu/en/how-ai-is-changing-the-global-economy. Erişim Tarihi: 02.08.2022

Westad, A. (2016). The big question: Why did the west dominate history for so long? https://www.historyextra.com/period/general-history/the-big-question-why-did-the-west-dominate-history-for-so-long/. Erişim tarihi:24.09.2022

World Economic Forum. (2019). A brief history of globalization, https://www.weforum.org/agenda/2019/01/how-globalization-4-0-fits-into-the-history-of-globalization/. Erişim tarihi: 23.09.2022

World Economic Forum. (2022). Our Mission, https://www.weforum.org/topics/future-of-the-internet. Erişim Tarihi: 01.08.2022

WTO. (2022). The Role of Advanced Technologies in Cross-border Trade: A Customs Perspective, WTO Publications, Lausanne, Geneva, Switzerland.

Young, P. G. (2021). Korea's Edu Tech Startup Riiid Acquires Japanese Mobile App Distribütör, The Korea Herald.

Kaynakça

Alaca, A. İ. (2020). The Effect of Artifical İntelligence Techonology on Politics and International Relations. https://www.researchgate.net/publication/338595945 Erişim Tarihi: 13.10.2022

Allen, G. C. (2019). Understanding China's AI Strategy. Center For New American Security: https://www.cnas.org/publications/reports/understanding-chinas-ai-strategy Erişim Tarihi: 01.10.2022

Altamimi, M. (2021). What is the NEOM Project? https://www.thedailyscrum.ca/2021/12/10/what-is-the-neom-project/?gclid=Cj0KCQjw7KqZBhCBARIsAlfTKJAaz2rCQ91fcVH6s8xrBZjo8MHG2fCK2jvDGpXF23Vf1cwoCw23-gaArBPEALw_wcB Erişim Tarihi: 15.10.2022

Arı, T. (2021). Uluslararası İlişkiler Teorileri. 10.Baskı. Aktüel Yayınları, Bursa.

Avar, Y. (2021). Dış Politikada Akıllı Güç Kullanımı. JOUR.

Aytekin, E. (2021). Çin yapay Zekânın askeri alanda kullanılmasının denetlenmesi çağrısı yaptı. https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/cin-yapay-zekânin-askeri-alanda-kullanilmasinin-denetlenmesi-cagrisi-yapti/2447453 Erişim Tarihi: 13.10.2022

Bettine, M. (2022). Gaining soft power by fostering science, technology, and innovation: dilemmas in international relations. São Paulo: Sociology International Journal. https://medcraveonline.com/SIJ/SIJ-06-00265.pdf Erişim Tarihi: 16.10.2022

Browne, R. (2017). US general warns of out-of-control killer robots. https://edition.cnn.com/2017/07/18/politics/paul-selva-gary-peters-autonomous-weapons-killer-robots/index.html Erişim Tarihi: 09.10.2022

Brozović, V. (2019). Application of Artifical Intelligence in the Sector of Investment Funds. 1-14. Zagreb: University of Zagreb Faculty of Economics and Business.

Calo, R. (2017). Artificial Intelligence Policy: A Primer and Roadmap. 1-28. Calo, Ryan, Artificial Intelligence Policy: A Primer and Roadmap. https://ssrn.com/abstract=3015350 Erişim Tarihi: 20.10.2022

Castro, D., McLaughlin, M. (2021). Who is Winning the AI Race: China, the EU, or the United States? - 2021 Update. Information Technology & Innovation Foundation. Erişim Tarihi: 21.09.2022

Cunliff, C., Johnson, A., & Omaar, H. (2021). How Congress and the Biden Administration Could Jumpstart Smart Cities With AI, Information Technology & Innovation Foundation, 1-37.

Çavuş, T. (2012). Dış Politikada Yumuşak Güç Kavramı ve Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. *Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 2 (2), 23-37.

Çelik, E. (2022). Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Yapay Zekâ İzleri. https://www.aa.com.tr/tr/analiz/rusya-ukrayna-savasinda-yapay-zekâ-izleri/2543138 Erişim Tarihi: 09.09.2022

Dahl, R. A. (1957). The Concept of Power. Behavioral Science.

Darıcılı, A. B. (2020). Yapay Zekâ'nın Yönetiminin Uluslararası Güvenliğe Etkileri. *Savunma Bilimleri Dergisi,* 1-19.

Demirci, M. C. (2020). Euronews. https://tr.euronews.com/2020/02/23/yapay-zekâ-teknolojisi-savasin-karakterini-nasil-degistirecek Erişim Tarihi: 01.10.2022

Dutton, T. (2018). Building an AI World: Report on National and Regional AI Strategies. CIFAR. https://www cifar ca/cifarnews/2018/12/06/building-an-aiworld-report-on-national-and-regional-ai-strategies Erişim Tarihi: 25.09.2022

Dziedzic, M. (2020). Recent advances in artificial intelligence contribute to nuclear risk—new SIPRI report. Stockholm Internatıonal Peace Resarch Enstitute: https://sipri.org/media/2020/recent-advances-artificial-intelligence-contribute-nuclear-risk-new-sipri-report Erişim Tarihi: 26.10.2022

Education, I. C. (2020). Artificial Intelligence. https://www.ibm.com/cloud/learn/what-is-artificial-intelligence Erişim Tarihi: 10.10.2022

Ercan, A. (2020). Teknoloji ve Uluslararası İlişkiler: Kriz mi, Fırsat mı? *Social Science Development Journal,* 22 (5), 26-35.

Ertem, H. S. (2008). Kimlik ve Güvenlik İlişkisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: "Kimliğin Güvenliği" ve "Güvenliğin Kimliği. *Güvenlik Stratejileri,* 184-228.

Günek, A. (2018). A New Type of Soft Power: Country Branding. *International Journal of Cultural and Social Studies,* 253-257.

Günyol, A. (2019). Çin ve ABD'nin Yapay Zekâ Savaşı. Anadolu Ajansı: https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/cin-ve-abd-nin-yapay-zek%C3%A2 savasi/1389150 Erişim Tarihi: 20.09.2022

Hoadley, D. S., Lucas, N. J. (2018). Artificial Intelligence and National Security. 2-24. Congressional Resarch Service. https://a51.nl/sites/default/files/pdf/R45178.pdf Erişim Tarihi: 15.09.2022

Hopf, T. (1998). The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security,* 23 (1), 177-200.

Horowitz, M. C. (2018). Artıfıcal Intelligence, International Competition and Balance of Power. *Texas National Security Review,* 3 (1), 38-54.

Kabra, A. (2022). Top 20 Biggest Tech Companies in The World in 2022. https://www.thetealmango.com/featured/biggest-tech-companies-in-the-world/ Erişim Tarihi: 02.12.2022

Karakoç, J. (2013). Konstrüktivizmde Dış Politika ve Etnik Kimlikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 28 (2), 131-160.

Kaya, S., Mammadzade, A. (2019). Çin'in Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleriyle İlişkilerinin Akıllı Güç Kavramı Bağlamında Analizi. *Doğu Asya Araştırmaları Dergisi,* 2 (1), 37-55.

Kirby, A. (2021). A 'New Technology World Order'? Will the Impact of Artificial Intelligence on International Diplomatic Practice Render Existing Diplomatic Law Obsolete? Retskraft-Copenhagen *Journal of Legal Studies,* 5 (1), 81.

Korkusuz, M. H. (2022). Kapitalin Gelişimi, Teritoryal Politik İktisadi Kırılganlıklar ve ABD Dış Politikasında Güvenlikleştirme. *Bursa Uludağ Journal of Economy and Society,* 41 (1), 33-51.

Korkusuz, M. H., Kutluk, E., & Akın, C. (2015). Türkiye'nin Nükleer Enerji Politikası Açılımını Global Veriler ve Almanya'nın Nükleer Enerji Deneyimleri Bağlamında Değerlendirmek. *The Journal of Social Science,* 2 (4), 356-384.

Kulibnikin, A. (2021). How Biden's National AI Strategy Will İmpact the Goverment Busines And Society. https://itrexgroup.com/blog/bidens-national-ai-strategy-impact-on-government-business-society/#header Erişim Tarihi: 22.09.2022

Lea, G. R. (2020). Constructivism and Its Risks in Artificial Intelligence. Prometheus, 329-336.

Li, J. (2022). Artificial Intelligence Technology and China's Defense System. Journal of Indo-Pacific Affairs: https://www.airuniversity.af.edu/JIPA/Display/Article/2980879/artificial-intelligence-technology-and-chinas-defense-system/ Erişim Tarihi: 19.10.2022

Military and Security Developments Involving the People's Republic of China. (2021). Office Of Secretary Of Defence. Erişim Tarihi: 23.09.2022

Morgan, F. E., Klima, K., & Curriden, C. (2020). Military Applications of Artificial Intelligence: Ethical Concerns in An Uncertian World. RAND Corporation.

Mou, X. (2019). Artificial Intelligence: Investment Trends and Selected Industry Uses. Fresh Ideas About Bussines in Emerging Markets, 1-8. International Finance Coperations. www.ifc.org/thoughtleadership Erişim Tarihi: 03.11.2022

Nye, J. S. (2011). The Future of Power. Public Affairs, New York.

Nye, J. S. (2021). Soft Power: the Evolution of a Concept. Journol of Political Power.

Nye, J. S., Welch, D. (2021). Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak. 10.Baskı. Renan Akman (Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Omaar, H. (2022). Industry-Universty Partnership to Create AI Universities: A Model to Spur U.S Innovation and Competititveness İn AI. Center fot Data Innovatıon. https://www2.datainnovation.org/2022-ai-universities.pdf Erişim Tarihi: 02.11.2022

Prakash, A. (2016). AI Research Translates Into International 'Soft Power'. https://www.roboticsbusinessreview.com/ai/ai_research_translates_into_international_soft_power/ Erişim Tarihi: 22.10.2022

Reus-Smith, C. (2005). Constructivizm. Scott Burchill and Adrew Linklater et.al. (Ed.) Theories of International Relations. Third Edition. Palgrave, New York, 188-212.

Rosas, A. (2021). What To Know About China's Smart Cities and How They Use AI, 5G, and IoT. The China Guys: https://thechinaguys.com/china-smart-cities-development/ Erişim Tarihi: 07.11.2022

Sajduk, B. (2019). Therotical Premises of the Impact of Artifical Intelligence On International Relations And Security. *The Copernicus Journal of Political Studies,* (2), 157-180.

Scharre, P. (2019). Military Applications of Artificial Intelligence: Potential Risks to International Peace and Security. Nuclear Weapons. Erişim Tarihi: 22.09.2022

Smith, C. (2006). The History of Artificial Intelligence. University of Washington, 4-6.

Staff, T. (2018). IDF Using Autonomous Drone System to Try to Intercept Gaza Kites, Balloons. https://www.timesofisrael.com/idf-using-autonomous-drone-system-to-intercept-gaza-kites-balloons/ Erişim Tarihi: 12.10.2022

Steans, J., Pettiford, L., Diez, T., & El-Anis, I. (2010). An Introductıon to Internatıonal Relations, Third Edition. Pearson Education Limited.

Tugay, B., Tugay, R. (2019). Uluslararası Sistemin Geleceğini Yapay Zekâ Üzerinden Analiz Etmek. Journal of Academic Value Studies, 3 (5), 376-384.

UK, M. o. (Dü.). (2021). Artificial Intelligence used on Army operation for the first time. https://www.gov.uk/government/news/artificial-intelligence-used-on-army-operation-for-the-first-time Erişim Tarihi: 26.09.2022

USMC gets final RQ-21A Blackjack unmanned aircraft system. (2019). https://www.naval-technology.com/news/usmc-gets-final-rq-21a-blackjack-unmanned-aircraft-system/ Erişim Tarihi: 27.09.2022

Waltz, K. (1979). Theory of International Politics. Chicago.

Zhang, J. (2022). China's Military Employment of Artificial Intelligence and Its Security Implications. https://www.iar-gwu.org/print-archive/blog-post-title-four-xgtap Erişim Tarihi: 19.10.2022

Kaynakça

Abdollahian, M., Baranick, M., Efırd, B. & Kugler, J. (2006). Senturion: Predictive Political Simulation Model. *Defence and Technology Paper*, 32, Center for Technology and National Security Policy/National Defence University, Washington DC.

Ackoff, R. (1974). Redesigning the Future. Wiley, New York.

Akyol, İ. T. (2022). Akıllı Kent Stratejileri ve Uygulamaları Avrupa ve Türkiye. Kamu Yönetimi Yerel Yönetimler, Yerel Demokrasi ve Kentleşme. K. A. Demir, A. Çiçek (Ed.). Orion Akademi, Ankara, 115-149.

Allen, P. (2001). What is Complexity Science? Knowledge of the Limits to Knowledge. *Emergence: Complexity and Organizations, A Journal of Complexity Issues in Organizations and Management*, 1 (24-42).

Allison, G. T. (1971). Essence of Decision, Explaining the Cuban Missile Crisis. Little, Brown and Company, Boston.

Altay, D. (2005). Kadife Karanlık: 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar. McLuhan. N. Rigel, & G. Batuş (Ed.). Su Yayınları, İstanbul, 15-16.

Altun, A. (2017). ABD-Çin Rekabeti Bağlamında Siber Savaş. *International Journal Academic Value Studies*, 3 (9), 24-34.

Arystanbekova, A. (2004). Globalization: Objective, Logic and New Challenges. *International Affairs,* 50 (4), 7-15.

Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem D. J. & Noel-Hoeksema, S. (1996). Hilgard's Introduction to Psychology. 12th Edition. Harcourt Brace College Publishers, USA.

Bauman, Z. (2010). Küreselleşme. A. Yılmaz (Çev.). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Baylis, J., Smith, S. (2001). Globalization of World Politics, An Introduction to International Relations. Oxford University Press, USA.

Bellman, R. E. (1978). An Introduction to Artificial Intelligence: Can Computers Think? Boyd & Fraser Publishing Company, San Francisco.

Borgstorm, G. (1965). The Hungry Planet. Collider, New York.

Charniak, E., Mcdermott, D. (1985). Introduction to Artificial Intelligence. Addinson-Wesley Reading, Massachusetts.

Çaşin, M., Özgöker, U. & Çolak, H. (2007). Küreselleşmenin Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına Etkisi, Avrupa Birliği. Nokta Kitabevi, İstanbul.

Çifci, H., Yüksel, N. (2019). Foresight 6.0: The New Generation of Technology Foresight. *2018 IEEE International Conference on Engineering, Technology and Innovation (ICE/ITMC)*, 1-5.

Dafoe, A. (2019). Global Politics And The Governance Of Artificial Intelligence. *Journal of International Affairs*, 72 (1), 121-126.

Dreyer, I., Stang, G. (2013). Foresight in Governments – Practices and Trens Around the World. *Yearbook of European Security*, 7-32.

East, M. A. (1978). The International System Perspective and Foreign Policy, M. A. East, S. A. Salmore, C. F. Hermann (Ed.). Why Nations Act, Theoretical Perspectives for Comparative Foreign Policy Studies. Sage Publications, Beverly Hills, 153-155.

Erbay, Y. (1997). Kavram Olarak Küreselleşme, Milli Kültürler ve Küreselleşme. Türk Yurdu Yayınları, Ankara.

Fuchs, C. (2008). Internet and Society. Routledge Group Press, New York.

Göngen, M. A. (2013). Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 29, 117-134.

Haas, M., Western, J. (2020). Governing Complexity in World Politics, Complexity, Governance & Network, Special Issue: Global Governance in Complex Times: Exploring New Concepts and Theories on Institutional Complexity. *Complexity Governance & Networks,* 6 (1), 55-67.

Harvey, D. (1989). The Condition of Postmodernity, An Enquiry into the Origins of Cultural Change. Basic Blackwell, Oxford.

Harvey, D. (2009). Zaman-Mekan Sıkışması ve Post-Modern Durum. Küreselleşme: Temel Metinler. K. Bülbül (Ed.). Nasuh Uslu (Çev.). Orion Kitabevi, Ankara, 307, 325.

Haugeland, J. (Ed.). (1985). Artificial Intelligence: The Very Idea. MIT Press, Cambridge/Massachusetts.

Johnson, N. F. (2009). Simply Complexity: A Clear Guide to Complexity Theory. Oneworld Publications, London.

Jones, M. T. (2008). Artificial Intelligence: A Systems Approach. Infinity Science Press.

Jonsson, C., Tallberg, J. (2010). Transnational Actors in Global Gavernance. Palgrave MacMillan, New York.

Karagül S., Özkan M. F. (2015). Bilgi Teknolojileri ve Uluslararası İlişkilerde Fırsat-Tehdit Paradoksu. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 10 (1), 115-127.

Karaman, M. (2022). Bir Politika Belirleme Aracı Olarak Öngörü. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (22), 99-113.

Kavalski, E. (2015). Complexifying IR: Disturbing the "Deep Newtonian Slumber" of the Mainstream in World Politics at the Edge of Chaos: Reflections on Complexity and Global Life. State University of New York Press, New York.

King, R., Kendall, G. (2004). State, Democracy and Globalization. Palgrave Macmillian, USA/Gordonsville VA.

Kuaso, T. (2014). Towards Strategic Intelligence: Foresight, Intelligence, and Policy Making. Dynamic Futures, Estonia.

Kurzweil, R. (1990). The Age of Intelligent Machines. MIT Press, Cambridge/Massachusetts.

Mcgrew, A. (1992). A Global Society? Modernity and its Futures. S. Hall, D. Held, A. Mcgrew (Ed.). Polity Press, Cambridge, 65-67.

Merton, R. K. (1949). On Sociological Theories of the Middle Age. R. K. Merton (Ed.). Social Theory and Social Structure. The Free Press, New York, 39-53.

Mesquita, B. B. (1981). The War Trap. Yale University Press, Conn/New Haven.

Modelski, G. (2000). Globalization, D. Held, A. McGrew (Ed.). The Global Transformations Reader. Polity Press, Malden/USA, 49-53.

Morgan, P. M. (1975). Theories and Approaches to International Politics, What are We to Think? Page Ficklin Publications, California.

Morin, J., F., Paquin, J., J. (2018). Foreign Policy Analysis: A Toolbox. Palgrave Macmillan.

National Intelligence Strategy of the United States of America (NIS), 2019.

Newell, A., Simon, H. A. (1961). GPS, A Program That Simulates Human Thought. H. Billing (Ed.). Lernende Automaten. R. Oldenbourg, Münih, 109-124.

Nilsson, N. J. (1998). Artificial Intelligence: A New Synthesis. Morgan Kauffmann, San Mateo/California.

Öğüt, A. (2007). Bilgi Çağında Yönetim. 3.Basım. Çizgi Kitabevi, Konya.

Özyurt, C. (2005). Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma. Açılım Kitap, İstanbul.

Palabıyık M. S., Kürkçü B. (2021). Karakutuyu Açmak: Dış Politika Analizine Yeni Yaklaşımlar. Dış Politikada Karar Alma Modellerinden Uygulamaya. İ. Sağsen, N. Uçgan (Ed.). Nobel Yayıncılık, Ankara, 37-65.

Patrick, P. B., Mates, M. M. (2021). Artificial Intelligence in Strategic Foresight - Current Practices and Future Application Potentials. *The 2021 12th International Conference on E-business, Management and Economics (ICEME 2021),* 75-81.

Poole, D., Mackworth, A. K., Goebel, R. (1998). Computational Intelligence: A Logical Approach. Oxford University Press, Oxford.

Potter, P. B. K. (2010). Methods of Foreign Policy Analysis. Oxford Research Encyclopedia of International Studies. R.E. Denemark, R. Martin-Bennett (Ed.). Wiley, Blackwell.

Rich, E., Knight, K. (1991). Artificial Intelligence. 2nd Edition. McGraw-Hill, New York.

Rosenau, J. N. (1969). International Politics and Foreign Policy. A Reader in Research and Theory. The Free Press, New York.

Russell, S., Norvig, P. (2003). Artificial Intelligence, A Modern Approach. 2nd Edition. Pearson Education, USA.

Sarıtaş, Ö. (2013). Systemic Foresight Methodology. Science, Technology and Innovation Policy for the Future. Ö. Sarıtaş (Ed.). Springer-Verlag, Heidelberg/Berlin, 83-117.

Scartozzi, C. (2018). A New Taxonomy for International Relations: Rethinking the International System as a Complex Adaptive System. *Journal on Policy and Complex Systems*, 4 (1), 109-133.

Smith, S. (1986). Theories of Foreign Policy: A Historical Overview. *Review of International Studies*, 12 (1), 13-29.

Snyder, R. C., Bruck, H., W., Burton, M., S. (1954). Decision-Making as an Approach to the Study of International Politics. Princeton University Press, Princeton/New Jersey.

Sönmezoğlu, F. (2019). Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi. 7.Baskı. Der Yayınları, İstanbul.

Srivinas, K. M. (1995). Globalization of Business and Third World: Challenge of Expending the Mindsets. *Journal of Management Development,* 14 (3), MCB University Press.

Sunal, S., Öğüt K. (2017). Kompleks Adaptif Bir Sistem Olarak Ekonomi ve İktisat. Kompleksite ve İktisat. E. Eren, S. Şahin (Ed). Efil Yayınevi, İstanbul, 236-257.

Taliaferro, J. W., Lobell, S, E., Ripsman, N. M. (2009). Introduction: Neo-Classical Realism, The State, and Foreign Policy. Neoclassical Realism, The State, and Foreign Policy. S. E. Lobell, N. M. Ripsman, J. W. Taliaferro (Ed.). Cambridge University Press, Cambridge.

Turing, A. (1950). Computing Machinery and Intelligence. Mind, 59, 433-460.

Ünal, S., Sezgin, A. A. (2021). Büyük Veri (Big Data)'nın Yapay Zekâ Uygulamalarında Toplumsal Sınıflandırmaya Yönelik Kaygılar. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 12 (44), 47-70.

Verba, S. (1969). Assumptions of Rationality and Non-Rationality in Models of International Systems. J. N. Rosenau (Ed.). International Politics and Foreign Policy, A Reader in Research and Theory. The Free Press, New York.

Vicsek, T. (2002). Complexity: The Bigger Picture. *Nature*, 418, 130-131.

Wilson, R. A., Keil, F. C. (1999). Artificial Intelligence. The MIT Encyclopedia of the Cognitive Sciences. MIT Press, Cambridge/Massachusetts.

Winston, P. H. (1992). Artificial Intelligence. 3rd Edition. Addinson-Wesley Reading, Massachusetts.

Kaynakça

2017 Global R&D Funding Forecast. (2017). Industrial Research Institute. https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/3378934/mod_resource/content/1/RD%202016.pdf Erişim Tarihi: 05.10.2022

Abadi, M., Andersen, D. G. (2016). Learning to Protect Communications with Adversarial Neural Cryptography. http://arxiv.org/abs/1610.06918 Erişim Tarihi: 28.09.2022

Agrawal, D. vd. (2011). Challenges and Opportunities with Big Data 2011-1. Cyber Center Technical Reports: Paper 1.

Ali, A., Shehzad K., Farid Z., & Farooq M. U. (2021). Artificial Intelligence Potential Trends in Military. *Foundation University Journal of Engineering and Applied Sciences,* 2 (1), 10.

Allen, G., Chan, T. (2017). Artificial Intelligence and National Security. Belfer Center for Science and International Affairs, Cambridge.

Altmann, J., Sauer, F. (2017). Autonomous Weapon Systems and Strategic Stability. *Survival,* 59 (5), 117-42.

Aumasson, J. P. (2017). The Impact of Quantum Computing on Cryptography. *Computer Fraud & Security,* (6), 8-11.

Autonomy in Weapon Systems. 2012.

Ayoub, K., Payne, K. (2016). Strategy in the Age of Artificial Intelligence. *Journal of Strategic Studies,* 39 (5-6), 793-819.

Bistron, M., Piotrowski, Z. (2021). Artificial Intelligence Applications in Military Systems and Their Influence on Sense of Security of Citizens. *Electronics,* 10 (7), 871.

Bossetta, M. (2019). The Weaponization of Social Media11.

Brauer, J. (2007). Arms Industries, Arms Trade and Developing Countries. Handbook of Defense Economics. 2: Defense in a Globalized World, Handbooks in Economics, Todd Sandler (Ed.). Amsterdam Heidelberg, North-Holland.

Bull, H. (1961). Arms and Insecurity: A Mathematical Study of the Causes and Origins of War and Statistics of Deadly Quarrels. *International Affairs,* 37 (3), 350-350.

Carroll, J. M., Martin, S. (1986). The Automated Cryptanalysis of Substitution Ciphers. *Cryptologia,* 10 (4), 193-209.

Carroll, J. M., Robbins, L. (1987). The Automated Cryptanalysis of Polyalphabetic Ciphers. *Cryptologia,* 11 (4), 193-205.

Caspary, W. R. (1967). Richardson's Model of Arms Races: Description, Critique, and an Alternative Model. *International Studies Quarterly,* 11 (1), 63.

Cesare, C. (2015). Encryption Faces Quantum Foe. *Nature,* 525, 2.

Chakrabarti, S. (2018). Hard Questions: What Effect Does Social Media Have on Democracy? | Facebook Newsroom. https://newsroom.fb.com/news/2018/01/effect-social-media-democracy/ Erişim Tarihi: 03.11.2019

Chen, S. (2018). Robots, Immune to Fear or Favour, Are Making China's Foreign Policy. South China Morning Post. https://www.scmp.com/news/china/society/article/2157223/artificial-intelligence-immune-fear-or-favour-helping-make Erişim Tarihi: 23.07.2022

Cho, A. (2019). Cryptographers Scramble to Protect the Internet from Attackers Armed with Quantum Computers. https://www.science.org/content/article/cryptographers-scramble-protect-internet-hackers-quantum-computers Erişim Tarihi: 28.08.2022

Cho, S. vd. (2020). Priority Determination to Apply Artificial Intelligence Technology in Military Intelligence Areas. *Electronics,* 9 (12), 2187.

Clifford, C. (2018). Elon Musk: 'Mark My Words — A.I. Is Far More Dangerous than Nukes. *CNBC*. https://www.cnbc.com/2018/03/13/elon-musk-at-sxsw-a-i-is-more-dangerous-than-nuclear-weapons.html Erişim Tarihi: 23.03.2021

Crevier, D. (1995). AI: The Tumultuous History of the Search for Artificial Intelligence. BasicBooks, New York.

Cummings, M. L. vd. (2018). Artificial Intelligence and International Affairs: Disruption Anticipated. Chatham House, The Royal Institute of International Affairs, London.

Davenport, T. H., Barth P. & Bean, R. (2012). How 'Big Data' is Different. MIT Sloan Management Review, 54 (1), 5.

Defence Artificial Intelligence Strategy. (2022). UK Ministry of Defence. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1082416/Defence_Artificial_Intelligence_Strategy.pdf Erişim Tarihi: 07.09.2022

Development of Artificial Intelligence. (2019). Ministry of Economic Development of the Russian Federation.

Different views of AI fuel distrust between China and America. (2020). *The Economist*. https://www.economist.com/china/2020/01/16/different-views-of-ai-fuel-distrust-between-china-and-america London Erişim Tarihi: 07.09.2022

Dunne, J. P., Sköns, E. (2010). The Military Industrial Complex. The Global Arms Trade: A Handbook, Routledge International Handbooks, Andrew T. H. Tan (Ed.). Routledge, London.

El-Zoghabi, A. A., Yassin A. H. & Hussien H. H. (2013). Survey Report on Cryptography Based on Neural Network. *International Journal of Emerging Technology and Advanced Engineering,* 3 (12), 456-62.

European Commission Joint Research Centre. (2020). AI Watch: Defining Artificial Intelligence: Towards an Operational Definition and Taxonomy of Artificial Intelligence. LU:Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2760/382730 Erişim Tarihi: 15.07.2022

Feldstein, S. (2019a). The Global Expansion of AI Surveillance. Carnegie Endowment for International Peace.

Feldstein, S. (2019b). The Road to Digital Unfreedom: How Artificial Intelligence Is Reshaping Repression. *Journal of Democracy,* 30 (1), 40-52.

Fostering a European approach to Artificial Intelligence. (2021). European Council.

Glaser, C. L. (2000). The Causes and Consequences of Arms Races. *Annual Review of Political Science,* 3 (1), 251-76.

Graham, S. L., Snir, M. & Patterson C. A. (Ed.). (2004). Getting Up to Speed: The Future of Supercomputing. National Academies Press, Washington D.C. http://www.nap.edu/catalog/11148 Erişim Tarihi: 02.08.2022

Gray, C. S. (1971). The Arms Race Phenomenon. *World Politics,* 24 (1), 39-79.

Hill, W. W. (1992). Several Sequential Augmentations of Richardson's Arms Race Model. *Mathematical and Computer Modelling* 16 (8-9), 201-212.

Horowitz, M. C. (2018). Artificial Intelligence, International Competition, and the Balance of Power. *Texas National Security Review,* 1 (3), 22.

Horowitz, M. C. (2019). When Speed Kills: Lethal Autonomous Weapon Systems, Deterrence and Stability. *Journal of Strategic Studies,* 42 (6), 764-788.

Intriligator, M. D., Dagobert L. B. (1984). Can Arms Races Lead to the Outbreak of War? *Journal of Conflict Resolution,* 28 (1), 63-84.

Johnson, J. (2019). Artificial Intelligence & Future Warfare: Implications for International Security. *Defense & Security Analysis,* 35 (2), 147-69.

Kaplan, J. (2016). Artificial Intelligence: What Everyone Needs to Know. New York, NY, United States of America: Oxford University Press.

Katz, J., Lindell, Y. (2021). Introduction to Modern Cryptography. Third edition. CRC Press Taylor & Francis Group, Boca Raton London New York.

Keck, Z. (2014). A Tale of Two Offset Strategies. The Diplomat. https://thediplomat.com/2014/11/a-tale-of-two-offset-strategies/ Erişim Tarihi: 05.10.2022

Knight, W. (2019). Trump's Latest Salvo Against China Targets AI Firms. *Wired*. https://www.wired.com/story/trumps-salvo-against-china-targets-ai-firms/ Erişim Tarihi: 07.10.2022

Kwarteng, K., Dorries, N. (2021). National AI Strategy. the Secretary of State for Digital, Culture, Media and Sport.

LeCun, Y., Bengio, Y. & Hinton, G. (2015). Deep Learning. *Nature,* 521 (7553), 436-44.

Lex, A. (2012). 9 Things Invented for Military Use That You Now Encounter in Everyday Life. Mental Floss. https://www.mentalfloss.com/article/31510/9-things-invented-military-use-you-now-encounter-everyday-life Erişim Tarihi: 23.07.2022

Li, T. (2018). Analysis and Inspiration to Intelligent Command and Control. Advances in Computer Science and Ubiquitous Computing, Lecture Notes in Electrical Engineering. James J. Park, Vincenzo Loia, Gangman Yi, ve Yunsick Sung (Ed.). Singapore: Springer Singapore, 579-85. http://link.springer.com/10.1007/978-981-10-7605-3_95 Erişim Tarihi: 30.08.2022

Made in China 2025. (2015). State Council of the People's Republic of China.

Markotkin, N., Chernenko, E. (2020). Developing Artificial Intelligence in Russia: Objectives and Reality. Carnegie Endowment for International Peace. https://carnegiemoscow.org/commentary/82422 Erişim Tarihi: 07.10.2022

Marlin, MAJ Elizabeth M. (2018). Using Artificial Intelligence to Minimize Information Overload and Cognitive Biases in Military Intelligence. Fort Leavenworth, KS: School of Advanced Military Studies US Army Command and General Staff College.

Marr, B. (2018). How Much Data Do We Create Every Day? *Forbes*. https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2018/05/21/how-much-data-do-we-create-every-day-the-mind-blowing-stats-everyone-should-read/ Erişim Tarihi: 08.10.2019

Mavroeidis, V., Vishi, K., Zych M. D. & Audun Jøsang. (2018). The Impact of Quantum Computing on Present Cryptography. https://arxiv.org/abs/1804.00200 Erişim Tarihi: 28.08.2022

McCarthy, J. (2006). A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence. 27 (4).

McFadden, C. (2020). 9 Military Spin-Off Technologies We Use Almost Everyday. https://interestingengineering.com/9-military-spin-off-technologies-we-use-almost-everyday Erişim Tarihi: 23.07.2022

McRobbie, T. C. (2021). AI and Its Potential to Affect Military Power Balance, 73.

Metz, C. (2018). Pentagon Wants Silicon Valley's Help on A.I. The New York Times. https://www.nytimes.com/2018/03/15/technology/military-artificial-intelligence.html Erişim Tarihi: 01.10.2022

Military Inventions That Entered Everyday Life. BBC Bitesize. https://www.bbc.co.uk/bitesize/articles/zb4xd6f Erişim Tarihi: 23.07.2022

Miller, H., Stirling, R. (2019). Government Artificial Intelligence Readiness Index. Oxford Insights. https://africa.ai4d.ai/wp-content/uploads/2019/05/ai-gov-readiness-report_v08.pdf Erişim Tarihi: 07.10.2022

Moor, J. (2006). The Dartmouth College Artificial Intelligence Conference: The Next Fifty Years. 27 (4), 5.

Munoz, J. M., Maurya, A. (Ed.). (2022). International Perspectives on Artificial Intelligence. Anthem Press, USA.

Nellis, S., Lee, J. L. (2022). U.S. Officials Order Nvidia to Halt Sales of Top AI Chips to China. Reuters. https://www.reuters.com/technology/nvidia-says-us-has-imposed-new-license-requirement-future-exports-china-2022-08-31/ Erişim Tarihi: 05.10.2022

New Generation Artificial Intelligence Development Plan. (2017). State Council of the People's Republic of China. http://newamerica.org/cybersecurity-initiative/digichina/blog/full-translation-chinas-new-generation-artificial-intelligence-development-plan-2017/ Erişim Tarihi: 07.10.2022

Nordhaus, W. D. (2007). Two Centuries of Productivity Growth in Computing. *The Journal of Economic History,* 67 (1), 128-159.

O'Neill, P. H. (2021). The US is Worried That Hackers are Stealing Data Today so Quantum Computers Can Crack It in a Decade. *MIT Technology Review*. https://www.technologyreview.com/2021/11/03/1039171/hackers-quantum-computers-us-homeland-security-cryptography/ Erişim Tarihi: 28.08.2022

Poulson, J. (2020). Reports of a Silicon Valley/Military Divide Have Been Greatly Exaggerated. https://techinquiry.org/SiliconValley-Military/ Erişim Tarihi: 05.10.2022

Prabhu, M. (2020). Security and Privacy Considerations in Artificial Intelligence & Machine Learning — Part 5: When. *Medium*. https://towardsdatascience.com/security-and-privacy-considerations-in-artificial-intelligence-machine-learning-part-5-when-6d6d9f457734 Erişim Tarihi: 28.08.2022

Prajapat, S., Singh, R. (2015). Various Approaches towards Cryptanalysis. *International Journal of Computer Applications,* 127 (14), 15-24.

Roland, A. (2010). Was the Nuclear Arms Race Deterministic? *Technology and Culture,* 51 (2), 444-61.

Rose, F. (1984). Into the Heart of the Mind: an American Quest for Artificial Intelligence. First Edition. Harper & Row, New York.

Russell, S. J., Norvig, P. (1995). Artificial Intelligence: A Modern Approach. Englewood Cliffs, Prentice Hall, N.J.

Sarker, I. H., Furhad, Md. H. & Nowrozy, R. (2021). AI-Driven Cybersecurity: An Overview, Security Intelligence Modeling and Research Directions. *SN Computer Science,* 2 (3), 173.

Savage, N. (2020). The Race to the Top among the World's Leaders in Artificial Intelligence. *Nature,* 588 (7837), 102-104.

Shane, S., Wakabayashi, D. (2018). The Business of War': Google Employees Protest Work for the Pentagon. The New York Times. https://www.nytimes.com/2018/04/04/technology/google-letter-ceo-pentagon-project.html Erişim Tarihi: 01.10.2022

Shead, S. (2021). U.S. Is 'Not Prepared to Defend or Compete in the A.I. Era,' says Expert Group Chaired by Eric Schmidt. CNBC. https://www.cnbc.com/2021/03/02/us-not-prepared-to-defend-or-compete-in-ai-era-says-eric-schmidt-group.html Erişim Tarihi: 06.10.2022

Simonite, T. (2020). The World Has a Plan to Rein in AI - but the US Doesn't Like It. Wired. https://www.wired.com/story/world-plan-rein-ai-us-doesnt-like/ Erişim Tarihi: 07.10.2022

Sioli, L. (2021). A European Strategy for Artificial Intelligence. Program adı: European Approach to the Regulation of Artificial Intelligence.

Sprunt, B. (2022). Legislation to Subsidize U.S.-Made Semiconductor Chips Heads to Biden's Desk. NPR. https://www.npr.org/2022/07/26/1113470753/chip-production-semiconductor-senate Erişim Tarihi: 05.10.2022

Svenmarck, P., Luotsinen, L., Nilsson, M. & Schubert, J. (2018). Possibilities and Challenges for Artificial Intelligence in Military Applications. Big Data and Artificial Intelligence for Military Decision Making Specialists, Bordeaux, France, 16.

Taddeo, M., Blanchard, A. (2022). A Comparative Analysis of the Definitions of Autonomous Weapons Systems. *Science and Engineering Ethics,* 28 (5), 37.

Tucker, P. (2015). The Pentagon Is Nervous about Russian and Chinese Killer Robots. *Defense One*. https://www.defenseone.com/threats/2015/12/pentagon-nervous-about-russian-and-chinese-killer-robots/124465/ Erişim Tarihi: 07.10.2022

Turing, A. M. (1950). Computing Machinery and Intelligence. *Mind Association,* 59 (236): 433-460.

Wang, P. (2019). On Defining Artificial Intelligence. *Journal of Artificial General Intelligence,* 10 (2), 1-37.

Wang, W. vd. (2020). Investigation on Works and Military Applications of Artificial Intelligence. *IEEE Access,* 8, 131614-131625.

Webster, G., Creemers, R., Triolo, P. & Kania, E. (2017). China's Plan to 'Lead' in AI: Purpose, Prospects, and Problems. New America. http://newamerica.org/cybersecurity-initiative/blog/chinas-plan-lead-ai-purpose-prospects-and-problems/ Erişim Tarihi: 05.10.2022

What Is Supercomputing? | IBM. https://www.ibm.com/topics/supercomputing Erişim Tarihi: 02.08.2022

Willings, A. (2022). 27 Ways Military Tech Changed Our Lives. https://www.pocket-lint.com/gadgets/news/143526-how-military-tech-changed-our-lives Erişim Tarihi: 23.07.2022

Yao, T. vd. (2022). VenusAI: An Artificial Intelligence Platform for Scientific Discovery on Supercomputers. *Journal of Systems Architecture,* 128, 1-11.

Yin, C., Yang, R. & Zou, X. (2018). Research of Command Entity Intelligent Decision Model based on Deep Reinforcement Learning. 2018 5th IEEE International Conference on Cloud Computing and Intelligence Systems (CCIS), Nanjing, China: IEEE, 552-56. https://ieeexplore.ieee.org/document/8691257/ Erişim Tarihi: 28.08.2022

Young, C. (2012). Military Intelligence Redefined: Big Data in the Battlefield. *Forbes*. https://www.forbes.com/sites/techonomy/2012/03/12/military-intelligence-redefined-big-data-in-the-battlefield/ Erişim Tarihi: 24.08.2022

Zuboff, S. (2019). The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. First trade paperback edition. PublicAffairs, New York, NY.

Kaynakça

Arıboğan, D. Ü. (1996). Globalleşme Senaryosunun Aktörleri: Uluslararası İlişkilerde Güç Mücadelesi. Der Yayınları, İstanbul.

Ateş, D. (2019). Uluslararası Örgütler: Devletlerin Örgütlenme Mantığı. 5. Baskı. Dora Basım Yayın, Bursa.

Bilgin, K. R. (2020). Yeni Bir Denklem: Uluslararası Sistem, Yapay Zekâ ve Korona Salgını. Dış Politikada Kadınlar / Women In Foreign Policy DPK Notları, http://wfp14.org/wp-content/uploads/2020/06/K%C4%B1v%C4%B1lc%C4%B1m-Romya-BilginDPKNot_7.pdf Erişim Tarihi: 02.10.2022

Bostanoğlu, B. (1999). Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası Kuram ve Siyasa. İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Camerer, C., Loewenstein, G. & Prelec, D. (2005). Neuroeconomics: How Neuroscience Can Inform Economics. *Journal of Economic Literature,* Vol. XLIII, 9-64.

Carroll, L. (1866). Alice's Adventures in Wonderland (with forty-two Illustrations by John Tenniel). D. Appleton and CO., 445, Broadway, New York.

Chong, D. (2013). Degrees of Rationality in Politics. The Oxford Handbook of Political Psychology. Leonie Huddy, David O. Sears and Jack S. Levy (Ed.). Oxford University Press, New York US, 96-129.

Dağı, İ. D. (1997). Normatif Yaklaşımlar: Adalet, Eşitlik ve İnsan Hakları. Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar. 2. Baskı. Atila Eralp (Der.). İletişim Yayınları, İstanbul, 185-226.

Darıcılı, A. B. (2020). Koronavirüs Sonrası Dönemde Yapay Zekâ Türkiye'nin Yol Haritası Nasıl Olmalı? SETA Analiz (S.320), https://setav.org/assets/uploads/2020/06/A320.pdf Erişim Tarihi: 03.10.2022

Demirkılıç, S. (2020). Politik Psikoloji ve Dış Politika Analizi: Dış Politik Psikoloji. Politik Psikoloji Boyutuyla Türk Dış Politikası (1923-2000). Şenol Kantarcı (Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 27-86.

Dikmen-Alsancak, N., Küçük, M. N. (2021). The What, Who and Where of World Politics? Two Different Conceptions of 'the International'. Uluslararası İlişkiler, 18 (70), 103-120.

Eagleman, D. (2016). The Brain: The Story of You. Canongate Books Ltd., Edinburgh, London.

Ereker, F. (2010). Dış Politika ve Kimlik: İnşacı Perspektiften Türk Dış Politikasının Analizi. Doktora Tezi. T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. Ankara.

Erkan, H. (1998). Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme. 4. Baskı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Gates, B. (1999). Dijital Sinir Sistemiyle Düşünce Hızında Çalışmak. Ali Cevat Akkoyunlu (Çev.). Doğan Kitapçılık, İstanbul.

Gilpin, R. (2015). Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politiği. Murat Duran, Selçuk Oktay, M. Kadir Ceyhan ve Gürkan Polat (Çev.). Kripto Yayınları, Ankara.

Glimcher, P. W. (2004). Decisions, Uncertainty, and the Brain: The Science of Neuroeconomics. A Bradford Book, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts – London, England.

Goldstein, J. S., Pevehouse, J. C. (2015). Uluslararası İlişkiler. 2.Baskı. Haluk Özdemir (Çev.). BB101 Yayınları, Ankara.

Goleman, D. (1998). Duygusal Zekâ: Neden IQ'dan Daha Önemlidir? 3.Baskı. Banu Seçkin Yüksel (Çev.). Varlık Yayınları, İstanbul.

Griffiths, M., O'Callaghan T. & Roach S. C. (2013). Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar. Cesran (Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

İlgi, S. (1989). Anatomi. Temel ve Klinik Bilimler, Cilt 1. Ö. Ferit Saraçoğlu (Ed.). Güneş Kitabevi Yayınları, Ankara, 1-33.

Jervis. R. (2017). Perception and Misperception in International Politics: New Edition (written under the Auspices of the Center for International Affairs, Harvard University). Princeton University Press, Princeton, New Jersey.

Kahneman, D. (2012). Thinking, Fast and Slow. Penguin Books, London.

Kemiksiz, N. N. (2020). Teknolojinin Terör Örgütlerinin Eylem ve Faaliyetlerine Etkilerinin Analizi. Güvenlik, Teknoloji ve Yeni Tehditler. Ali Burak Darıcılı (Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 117-135.

Keyman, F. (1997). Eleştirel Düşünce: İletişim, Hegemonya, Kimlik/Fark. Devlet, Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar. Atila Eralp (Der.). 2.Baskı. İletişim Yayınları, İstanbul, 227-260.

Korkusuz, M. H. (2012). Mukaddime'den Muahhire'ye: Modern Dünya'nın, Ulus-Devlet'in, Din'in ve Milliyetçiliklerin Ekonomi, Kültür ve Siyaset Atlası. 2.Baskı. Bilge Kültür Sanat, İstanbul.

Korkusuz, M. H. (2020). Doğu Akdeniz'in ve Kıbrıs Adası'nın Geleceğine İlişkin Belirsizlik ve Güvensizlik Osilasyonlarını Aşabilecek Algoritma Arayışı. Kıbrıs (Osmanlı'dan Günümüze) Dün, Bugün Yarın. Fatma Çalık Orhun (Ed.). Gazi Kitabevi, Ankara, 631-666.

Korkusuz, M. H. (2021a). Küreselleşme'nin Progresyon ve Regresyon Sarmalında Konumsuz Seyir Rotası. IV. Mülkiye Uluslararası İlişkiler Kongresi Bildiri Kitabı. Çınar Özen (Ed.). A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 19-23.

Korkusuz, M. H. (2021b). Uluslararası İlişkilerde Özne Problematiği ve Yapay Zekâ Tartışmaları. VIII. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kongresi (USAK), II. Davranışsal İktisat Çalıştayı (29 Ekim 2021 Antalya) Özet Bildiri Kitabı. Neslihan Koç, Mehmet Yiğit ve Asena Gizem Yiğit (Ed.). Turkuaz Kongre Yayınları, Manisa, 13-14.

Korkusuz, M. H. (2022). Kapitalin Gelişimi, Teritoryal Politik İktisadi Kırılganlıklar ve ABD Dış Politikasında Güvenlikleştirme. *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 41(1), 33-51.

Lake, D. A. (2008). International Political Economy: A Maturing Interdiscipline. The Oxford Handbook of Political Economy. Barry R. Weingast and Donald A. Wittman (Ed.). Oxford University Press Inc. (The Oxford Handbooks of Political Science General Editor: Robert E. Goodin), New York US, 757-777.

Larson, E. J. (2021). The Myth of Artificial Intelligence: Why Computers Can't Think the Way We Do. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts – London, England.

Linklater, A. (1990). Men and Citizens in the Theory of International Relations. Second Edition. The Macmillian Press, London.

Mitchell, M. (2020). Artificial Intelligence: A Guide for Thinking Humans. Pelican Books (an imprint of Penguin Books), Great Britain.

Nye, J. S., Welch D. A. (2015). Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak: Kurama ve Tarihe Giriş. 4. Basım. Renan Akman (Çev.). Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Orwell, G. (1989). 1984 Nineteen Eighty-Four. Penguin Books, New York.

Özel, I. (2014). Karşılaştırmalı Ekonomi Politik. Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar. 2.Baskı. Sabri Sayarı ve Hasret Dikici Bilgin (Der.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 209-235.

Politser, P. (2008). Neuroeconomics: A Guide to the New Science of Making Choices. Oxford University Press Inc., New York, US.

Rathbun, B. C., (2015). Chinese Attitues Toward Americans and Themselves: Is There a Relationship? Alastair Iain Johnston and Mingming Shen (Ed.). Carnegie Endowment for International Peace Publications Departmant, Washington, DC, USA, 9-21.

Ravenhill, J. (2020). The Study of Global Economy. Global Political Economy. Sixth Edition. John Ravenhill (Ed.). Oxford University Press, Oxford, UK, 3-24.

Roskin, M. G., Berry, N. O. (2014). Uluslararası İlişkiler: Ul'nin Yeni Dünyası. Özlem Şimşek (Çev.). Adres Yayınları, Ankara.

Rumelili, B., Adısönmez, U. C. (2020). Uluslararası İlişkilerde Kimlik-Güvenlik İlişkisine Dair Yeni bir Paradigma: Ontolojik Güvenlik Teorisi. *Uluslararası İlişkiler,* 17 (66), 23-39.

Russell, S., Norvig, P. (2022). Artificial Intelligence: A Modern Approach. Fourth Edition. Stuart Russell and Peter Norvig (Ed.). Pearson Education Limited, Harlow, UK.

Smith, V. L. (2009). Introduction: Experimental Economics and Neuroeconomics. Neuroeconomics: Decision Making and the Brain. Paul W. Glimcher, Colin F. Camerer, Ernst Fehr and Russell A. Poldrack (Ed.). Elsevier Inc., London, UK, 15-19.

Solso, R. L., Maclin, M. K. & Maclin, O. H. (2009). Bilişsel Psikoloji. 2. Baskı. Ayşe Ayçiçeği-Dinn (Çev.). Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Strange, S. (1998). The Retreat of the State: The Diffusion of Power in the World Economy. Cambridge University Press (Cambridge Studies in International Relations Editorial Board: Steve Smith et al.), Cambridge, UK.

Tayfur, M. F. (2014). Dış Politika. Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar. 8. Baskı. Atila Eralp (Der.). İletişim Yayınları, İstanbul, 73-105

Törenli, N. (2012). E-Devlet Kavramının Eleştirel Bir Analizi. E-Devlet: Kamu Yönetimi ve Teknoloji İlişkisinde Güncel Gelişmeler. Mehmet Zahid Sobacı ve Mete Yıldız (Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 599-622.

Waltz, K. N. (2015). Uluslararası Politika Teorisi. Osman S. Binatlı (Çev.). Çınar Özen (Ed.). Phoenix Yayınevi, Ankara.

Wendt, A. (2006). Social Theory of International Politics. Ninth Printing. Cambridge University Press (Cambridge Studies in International Relations Editorial Board: Steve Smith et al.), Cambridge, UK.

TÜRKİYE BOYUTU İLE ZARARLI VERGİ REKABETİNDE VERGİ CENNETLERİ MÜCADELESİ

Doç. Dr. Berna HIZARCI BEŞER
Maliye Bilim Uzmanı Akın KARAKOYUN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-81-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Ağabey ve Annelerimize....

ÖNSÖZ

Zararlı vergi rekabetinin etkisiyle dünya genelinde finansal servetin yaklaşık yüzde onluk kısmının vergi cennetlerinde tutulduğu tahmin edilmektedir. Zararlı vergi rekabetinin olumsuz etkilerini gidermek için birtakım hukuksal düzenlemeler ve idari yaptırımlar gerekmektedir. OECD'nin uluslararası vergi kurallarını güncellemesi ve dijital ekonomi üzerinden elde edilen kazançların vergilendirilmesi konusunda 130 ülkenin desteğini almıştır. Bu ülkeler küresel hasılanın %90'nından fazlasına sahiptir ve Türkiye'de bu ülkeler arasında yer almaktadır. Son yıllarda toplumsal farkındalık ve tepki oluşturmanın önemli olduğu zararlı vergi rekabeti konusu üzerinde yapılan çalışmaların giderek arttığı görülmektedir.

Bu kitap yüksek lisans tezi olarak Akın Karakoyun tarafından sunulan "**Vergi Rekabeti, Vergi Cennetleri İle Mücadele Ve Türkiye Boyutu"** adlı 2022 yılına ait tezin 110 sayfalık tamamı olup güncel bilgiler ve veriler de eklenmiştir. Bu kitapta Türkiye'de vergi yapısının değişimi veriler ile incelenmiş ve vergi cennetleri boyutu ve mücadele araçları ele alınmış ve gerekli düzenlemelerin artmasına ve önemine vurgu yapılmıştır. Bu çalışma, alana ilgi duyan araştırmacılara, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin istifadesine sunulmuştur.

Berna HIZARCI BEŞER
Akın KARAKOYUN
Mart, 2022
Kütahya

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
VERGİ REKABETİ VE ZARARLI VERGİ REKABETİ KAVRAMI

1.1. VERGİ REKABETİ KAVRAMI VE ÖZELLİKLERİ 6
1.1.1. Vergi Rekabetinin Tanımı 7
1.1.2. Vergi Rekabetine İlişkin Yaklaşımlar 8
1.1.2.1. Geleneksel Kamu Maliyesi Yaklaşımı 9
1.1.2.2. Kamu Tercihi Teorisi Yaklaşımı 10
1.1.3. Vergi Rekabetinin Özellikleri 11
1.1.4. Vergi Rekabetine İlişkin Modeller 13
1.1.4.1. Tiebout Modeli 13
1.1.4.2. Basit Vergi Rekabeti Modeli 17
1.2. VERGİ REKABETİNDE KULLANILAN ARAÇLAR 18
1.2.1. Vergi Oranı İndirimleri 19
1.2.2. Genel Amaçlı Teşvikler 19
1.2.3. Özel Amaçlı Teşvik ve Uygulamalar 20
1.2.4. Serbest Bölgeler 20
1.2.5. Vergi Tatili Uygulamaları 21
1.2.6. İkili Gelir Vergisi Sistemleri 21
1.2.7. Sosyal Damping 23
1.3. VERGİ REKABETİNDEN BEKLENEN AMAÇLAR 24
1.3.1. Doğrudan Yabancı Yatırımlar 24
1.3.2. Nitelikli İşgücü Hareketleri 25
1.3.3. Finansal Sermaye Akımları 26
1.4. VERGİ REKABETİNİN TÜRLERİ 27
1.4.1. Konumu İtibariyle Vergi Rekabeti 27
1.4.2. Ölçek İtibariyle Vergi Rekabeti 27
1.4.3. Ulusal Vergi Rekabeti 28
1.4.4. Bölgesel Vergi Rekabeti 28
1.4.5. Küresel Vergi Rekabeti 28

1.4.6. Sonuçları İtibariyle Vergi Rekabeti 29
1.4.6.1. Yararlı Vergi Rekabeti 30
1.4.6.2. Zararlı Vergi Rekabeti 30
1.5. VERGİ REKABETİNİN EKONOMİK ETKİLERİ 32
1.5.1. Vergi Rekabetinin Olumlu Etkileri 32
1.5.2. Vergi Rekabetinin Olumsuz Etkileri 33
1.5.2.1. Vergi Gelirlerini Erozyona Uğratması 34
1.5.2.2. Sosyal Devletin Zarar Görmesi 34
1.5.2.3. Gelir Dağılımında ve Vergilemede Adaletsizliğe Neden Olması 34
1.5.2.4. Kaynak Dağılımını ve Kullanımını Bozması 35
1.6. ZARARLI VERGİ REKABETİNİN NEDENLERİ VE AMAÇLARI 36
1.7. ZARARLI VERGİ REKABETİNİN ARAÇLARI 36
1.8. ZARARLI VERGİ REKABETİ UYGULAMALARI 36
1.8.1. Tercihli Vergi Rejimi 37
1.8.2. Vergi Cennetleri 37
1.9. VERGİ REKABETİNE YÖNELİK LİTERATÜR 38

İKİNCİ BÖLÜM
VERGİ CENNETLERİ KAPSAMI VE ETKİLERİ

2.1. VERGİ CENNETLERİNİN TANIMI VE ORTAYA ÇIKIŞI 42
2.1.1. Vergi Cennetlerinin Özellikleri 46
2.1.2. Vergi Cennetlerini Belirleyen Faktörler 47
2.1.2.1. Hiç Vergi Olmaması veya Düşük Oranlı Vergilendirilme Yapılması 47
2.1.2.2. Vergi İstihbaratından Diğer Ülkelerin Faydalandırılmaması 48
2.1.2.3. Vergi Yasalarının Şeffaf Olmaması 49
2.1.2.4. Fiilen Faaliyette Bulunulmaması 49
2.1.3. Vergi Cennetlerinin Sağladığı Yararlar 50
2.1.3.1. Turizm Şirketlerinin Yararlanabileceği Avantajlar 51

2.1.3.2. Taşınmaz Mal Sahiplerinin Yararlanabileceği Avantajlar 51
2.1.3.3. Üretim Şirketlerinin Yararlanabileceği Avantajlar 51
2.1.3.4. Off-Shore Holdinglerin ve Finans Şirketlerinin Yararlanabileceği Avantajlar 52
2.1.3.5. Gemi Şirketlerinin Yararlanabileceği Avantajlar 52
2.2. VERGİ CENNETİ ÜLKELERİ VE SINIFLANDIRILMASI 52
2.2.1. Vergi Cenneti Ülkelerinin Sınıflandırılması 57
2.2.1.1. Ülkelerin Vergileme Rejimlerine Göre Yapılan Sınıflandırma 57
2.2.1.2. Ülkelerin Coğrafik Konumlarına Göre Yapılan Sınıflandırma 57
2.3. VERGİ CENNETLERİNİN EKONOMİK ETKİLERİ 58
2.3.1. Vergi Cennetlerinin Olumlu Etkileri 60
2.3.2. Vergi Cennetlerinin Olumsuz Etkileri 62
2.3.2.1. Vergiden Kaçınma 62
2.3.2.2. Vergi Kaçırma 64
2.3.2.3. Vergi Planlanması 66
2.3.3. Vergi Cennetlerinin Diğer Olumsuz Etkileri 67
2.4. VERGİ CENNETLERİYLE İLGİLİ YÜRÜTÜLEN MÜCADELELER 68
2.4.1. OECD Tarafından Yürütülen Çalışmalar 68
2.4.2. Avrupa Birliğinin Yürüttüğü Çalışmalar 73
2.4.3. G-8 (Group of Eight) Bünyesinde Yürütülen Çalışmalar 75
2.4.4. Finansal Eylem Gücü (FAFT) Bünyesinde Yürütülen Çalışmalar 76
2.4.5. Birleşmiş Milletler Tarafından Yürütülen Çalışmalar 77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE AÇISINDAN VERGİ REKABETİNİN ETKİLERİ VE VERGİ CENNETLERİ SORUNU İLE YASAL MÜCADELE

3.1. VERGİ REKABETİ VE VERGİ CENNETLERİNİ TÜRKİYE AÇISINDAN ETKİLERİNİ DEĞERLENDİRME 80
3.1.1. Türkiye'de Yabancı Sermaye Hareketleri 81

3.2. TÜRKİYE'DE VERGİ YAPISININ VERGİ REKABETİ KARŞISINDA DEĞİŞİMİ 87
3.2.1. Dolaylı- Dolaysız ve Servet Vergilerinin Yapısındaki Değişim 88
3.2.2. Vergi Oranlarındaki Değişim 93
3.2.3. Türkiye'deki Vergi Yükünün Değişimi 95
3.3. TÜRKİYE'DE ZARARLI VERGİ REKABETİNE KARŞI ALINAN ÖNLEMLER 98
3.3.1. Türkiye'de Serbest Bölgelere Yönelik Düzenlemeler 98
3.3.2. Türkiye'de Kıyı Bankacılığına Yönelik Düzenlemeler 100
3.3.3. 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile Gerçekleştirilen Güvenlik Müesseselerine İlişkin Düzenlemeler 102
3.3.4. Kontrol Edilen Kurum Kazançlarının Vergilendirilmesine Yönelik Düzenlemeler 102
3.3.5. Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımına İlişkin Düzenleme 104
3.4. TÜRKİYE'DE VERGİ CENNETLERİ SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK DÜZENLEMELER 106
3.4.1. Vergi Cennetleriyle Mücadele'de BEPS Eylem Planı 107
3.4.1.1. Türkiye'de Dijital Hizmet Vergisine Geçiş 109
3.4.1.2. Türkiye'de Daimi İşyeri Statüsü 110
3.4.1.3. Türkiye'de Faiz İndiriminin Sınırlandırılması 111
3.4.2. Otomatik Bilgi Paylaşımı ve Türkiye'de Mevcut Durum 111

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 115

KAYNAKÇA 119

DİZİN 131

EKLER 133

KAYNAKÇA

Addison, T. V. (2009). Shotting Blanks: The War On Tax Havens. *Indiana Journal of Global Legal Studies, 16*(2), 703-727.

Ak, A. (2006). Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı. *Vergi Dünyası*, 302, 99-104.

Akkaya, Ş. (2002). Küreselleşme ve Vergi Politikası. *İ.Ü. İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları,* 42, 1-27.

Aktan, C. C. ve Vural, İ. (2004). Vergi Rekabeti. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, 22,1-14.

Alıcı, A. (2016). *Vergi Cennetleri Tarih mi Oluyor? BEPS Eylem Planının Rolü*. Sermaye Piyasası Kurulu, Araştırma Dairesi.

Arıkan, Z. ve Akdeniz, H.A. (2005). Küreselleşen Dünyada Vergi Cennetlerinin Ekonomik Analizi. *Review of Social, Economic & Business Studies*, *5*(6), 285-338.

Armağan, R. ve İçmen, M. (2012). Vergi Rekabeti ve Türkiye'ye Yansıması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *17*(2), 145-172.

Asano, T. (2010), Optimal Tax Policy and Foreign Direct Investment Under Ambiguity. *Journal of Macroeconomics*, 32, 185-200.

Aydın, E. (2009). Vergi Cennetleri ve Kurumlar Vergisi Kanununu Açısından Değerlendirilmesi. *Vergi Sorunları Dergisi*, *253*(32), 92-108.

Batmaz, N. ve Tunca, H. (2005). *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye (1923-2003)*. İstanbul: Beta Yayınları.

Berksoy, T. ve Demir, İ. (2004, 10-14 Mayıs). *Vergileme Üzerine Politik Etkiler* [Bildiri]. 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, Antalya.

Beşer, M.K. ve Hızarcı Beşer, B. (2019), Neoliberal Küreselleşme ve İstihdam, Ekin Yayınları, Bursa.

Biçenel, Y. (2006). *Avrupa Birliği vergi rekabeti ve zararlı vergi rekabetinin önlenmesine yönelik çalışmalar: Kurumlar vergisi üzerine bir değerlendirme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, İzmir.

Bilici, N. (2004, 10-14 Mayıs). *Vergi Cenneti Ülkeler, Türkiye'de Vergi Kaçakçılığına Etkisi ve Soruna Çözüm Arayışları* [Bildiri]. 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, Belek, Antalya.

Boadway, R. (2004). The Dual Income Tax System: An Overview. *CESifo DICE Report*. 2, 3.

Buchanan J. M. ve Richard A. M. (2001). *Public Finance and Public Choice: Two Constrasting Visions of The State, Fourth Priting*, London: The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Bulut, M. (2009). Yatırım İkliminin İyileştirilmesinde Vergi Politikalarının Rolü: Türkiye Örneği. *T.C. Maliye Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı*, 2009/388, 1-240.

Cangir, N. (2000). Vergide Rekabet ya da Vergi Politikasının Değişen İşlevi. *Yaklaşım*, 8, 91.

Cangir, N. (2001). Vergide Rekabet ya da Vergi Politikasının Değişen İşlevi-II. *Yaklaşım*, 8, 92.

Cebeci, K. (2011). *Küresel vergi rekabeti: Kurumlar vergisi üzerine karşılaştırmalı bir analiz* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Charlot, S. (2010). Sonia Paty and Virginie Piguet, Does Fiscal Cooperation Increase Local Tax Rates? *Inra Umr Cesaer Working Paper*, 2010/1, 1-25.

Coşkun, İ. (2000). Vergi Cennetleri. *Vergi Dünyası*, Ağustos, 192, http://www.vergidunyasi.com.tr/Dergilcerik.aspx?ID=1704.

Çak, M. (2008). *Uluslararası Vergi Rekabeti Transfer Fiyatlaması ve Vergilendirme*. Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

Çakır, M. (2017). Çok Uluslu Şirketlerin Vergi Cennetlerine İlgisi ve Türkiye Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, (Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu Özel Sayısı). 9(1), 237-254.

Çalcal, Ö. ve Eroğlu, A. (2019). Uluslararası Vergi Rekabeti ve Türkiye'nin Bulunduğu Konum. *Vergi Raporu*, 241, 46-61.

Çamlıca, M. (1996). Uluslararası Vergiden Kaçınma, Vergi Kaçakçılığı ve Vergi Anlaşmalarının İstismarı. *Vergi Sorunları*, 93, 91-97.

Çelik, A. (2005). Avrupa Sendikalarının Yükselişi ve Düşüşü Üzerine. *Birikim Dergisi*, 200, 1-11.

Çevik, S. (2014). *Küresel Ekonomide Uluslararası Vergileme Yapısı: Ekonomi Politiği ve Ülkeler Arası İş Birliği*. Konya: Palet Yayınları.

Çımat, A. ve Taş, M. (2002). Türkiye'de ve Dünyada Kıyı Bankacılığı Uygulamaları ve Vergi Cennetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Vergi Raporu*, 61, 61-90.

Davies, R. B ve Voget, J. (2009). Tax Competition in An Expanding European Union. *The Institute for International Integration Studies Discussion Paper Series*, 276, 1-36.

Demir, A. (2008). Vergi Cennetlerine Yapılan Ödemelerde Vergi Kesintisi. *Vergi Dünyası*, 324, http://www.vergidunyasi.com.tr/Dergilcerik.aspx?id=5082.

Dharmapala, D. (2008). What Problems and Opportunities Are Created By Tax Havens?. *Prepared Ford Oxford Review of Economic Policy Issue on Business Taxation in a Globalised World*, *2*(4), 1-29.

Didinmez, İ. (2017). Vergi Rekabeti ve Türkiye'de Vergi Rekabetine Yönelik Hukuki Düzenlemeler. *Vergi Sorunları Dergisi*, *40*(345). 97-112.

Doğan, C. (2006). *Vergi cennetleri, serbest bölgeler ve kıyı bankalarının ma etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

DPT. (2000). *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Edizdoğan, N, Çetinkaya, Ö. ve Gümüş, E. (2019). *Kamu Maliyesi* (10. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.

Edizdoğan, N. ve A. Çelikkaya (2012). *Vergilerin Ekonomik Analizi* (2.Baskı). Bursa: Dora Yayınları.

Edwards, C. ve Rugy, V. (2002). International Tax Competition. Economic Freedom of The World: 2002. *Annual Report*, 431, 43-59.

Eggert, W. ve Genser, B. (2005). Dual Income Taxation in EU Member Countries. *CESifo DICE Report*, 3(1), 41-47.

Ekinci, F. (2007). 5520 Sayılı Yeni Kurumlar Vergisi Kanununda Vergi Güvenlik Müesseslerine İlişkin Yeni Düzenlemeler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 1-8.

Elsayyad, M. ve Konrad, K. A. (2012). Fighting Multiple Tax Havens. *Journal of International Economics*, 86, 295-305.

Engin, İ. (2002). Vergi Rekabeti: Avrupa Birliğine Geçiş Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu. *17. Türkiye Maliye Sempozyumu*, Ankara: Türmob Yayınları.

Erdem, M., Şenyüz, D. ve Tatlıoğlu, İ. (2003). *Kamu Maliyesi* (3. Baskı). Bursa: Ekin Yayınları.

Erdikler, Ş. (2006). Vergi Cennetlerine Yapılacak Ödemelerin Vergisel Boyutu. *Yaklaşım Dergisi, 14*(165), 143.

Erdoğan, S. (2016), *Doğrudan yabancı yatırımların makroekonomik belirleyicileri üzerine bir çalışma: Latin Amerika –Türkiye karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Erdoğan, S. (2017). Doğrudan Yabancı Yatırımların Makroekonomik Belirleyicileri Üzerine Bir Çalışma: Latin Amerika Türkiye Karşılaştırması. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, *39*(1), 77-100.

Euorpean Commission, (2006). *Macroeconomic Effects of A Shift From Direct to İndirect Taxation: A Simulation For 15 EU Member States. Note Presented by The European Commission Services (DG TAXUD) At The 72nd Meeting Of The OECD Working Party No. 2 On Tax Policy Analysis And Tax Statistics*, https://www.oecd.org/tax/tax-policy/39494151.pdf [25 Temmuz 2021].

Eyüpgiller, S. (2002). Vergi Cenneti Ülkelerin Zarar Verici Uygulamalardan Vazgeçme Taahhütleri. *Vergi Dünyası*, 249, 84-98.

Ferhatoğlu, E. (2005). *Uluslararası vergi rekabeti ve ulusal vergi sistemlerine etkisinin Avrupa Birliği-Türkiye açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Ferhatoğlu, E. (2006). Uluslararası Vergi Rekabeti ve Sürükleyici Güçleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(1), 79-96

Gedik, G. (2020). Beps Eylem Planları Kapsamında Türk Vergi Mevzuatında Yapılan Değişiklikler. *NKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, *2020*(2), 27-48.

GİB, (2021). *Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi İstatistikleri: Bütçe Gelirleri*. http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG1.htm, [25 Aralık 2021].

GİB, (2021). https://www.gib.gov.tr/cifte-vergilendirmeyi-onleme-anlasmalari [23 Aralık 2021].

Ginsberg, A. S. (1990). *International Tax Havens*. Butterworths, USA.

Giray, F. (2003). Zararlı Vergi Rekabeti ve Etkileri. *Vergi Dünyası*, 260, 125-136.

Giray, F. (2005). Küreselleşme Sürecinde Vergi Rekabeti ve Boyutları. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi,* 9, 93-122.

Goodspeed, T. J. (1998). Tax Competition, Benefit Taxes, and Fiscal Federalism. *National Tax Journal*, *51*(3), 579-586.

Göker, Z. (2008). Vergi Rekabetinin Kamu Harcamalarına Etkisi ve Harcama Rekabeti. *Maliye Dergisi*, 154, 121-134.

Gropp. R. ve Kostial, K. (2000). The Disappearing Tax Base: Is Foreign Direct İnvestment Eroding Corporate İncome Taxes?. *IMF Working Paper*, 31, 1-36.

Gurtner, B. ve Christensen, J. (2008). The Race to The Bottom: Invcentives For New İnsetnment? *Tax Justice Network*, 1-20, https://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/Bruno-John_0810_Tax_Comp.pdf.

Gümüş, E. (2004). Türkiye'de Serbest Bölgeler ve 5084 Sayılı Kanun Sonrasında Serbest Bölgelerde Vergi Uygulamaları. *Vergi Dünyası*, 276, 141-148.

Günay, Ö. (2007). OECD Yaklaşımı Çerçevesinde Vergi Kaçırma ve Vergiden Kaçınma. *Vergi Dünyası*, http://www.vergidunyasi.com.tr/Dergilcerik.aspx?ID=4760.

Günay, Ö. (2007). OECD ve Avrupa Birliği Bünyesinde Zararlı Vergi Rekabetini Önleme Konusunda Gerçekleştirilen Çalışmalar. *Vergi Dünyası*, http://www.vergidunyasi.com.tr/Dergilcerik.aspx?id=4654 [12 Aralık 2021].

Günaydın, İ. ve S. Benk (2003). Globalleşmenin Vergi Sistemlerinde Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri-I. *Vergi Sorunları Dergisi*, 179, 138-161.

Günaydın, İhsan (1999). Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları. *Vergi Sorunları Dergisi*, 126, 75-84.

Gündoğdu, M. M. (2009). *Uluslararası vergi rekabeti ve zararlı vergi rekabetinin önlenmesine yönelik düzenlemeler* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Heper, F. ve Hoşyumruk, Ş. (2002). Vergi Cennetleri İle İlgili Çalışmalarda Son Durum-I. *Yaklaşım*, 116, 38-43.

Hızarcı Beşer, B. (2018). *Vergi Rekabetinin Kıyısında Vergi Cennetleri Vergi Şeffaflığı. OECD-BEPS Eylem Planı*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Horner, Frances M., (2001), *Do We Need An Internetional Tax Organization. Tax Notes, Internaxx Offshore Online.* Liechtenstein: Personel Taxation, http://www.lowtax.net/lowtax/html/jlipetx.html [12 Aralık 2021].

Hoşyumruk, Ş. (2003). *Vergi cennetleri, tercihli vergi rejimleri ve zarar verici vergi rekabetinin OECD ülkeleri ve Türkiye açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Işık, N. ve Kılınç, E., C. (2009), OECD Ülkelerinde Vergi Yükü ve Vergi Türleri: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *KMU İİBF Dergisi*, *11*(7), 147-173.

İçmen, M. (2010). Küresel *vergi rekabeti ve Türkiye'ye yansımaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Jackson, J. K. (2010). The OECD Initiative on Tax Havens. *Specialist in International Trade and Finance*, *7*(5700), 1-15.

Kara, M. C. ve Öz, E. (2016). Bir Küresel Vergi Uyumu Projesi: BEPS. *Uluslararası Vergi Dünyası*, 414, 172-181.

Karaca, Y. (2002). Zararlı Vergi Rekabetinden Zararlı Vergi Uygulamalarına: OECD Projesine İlişkin 2001 Raporu. *Vergi Sorunları*, 160.

Karagöz, K. (2007). Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım Girimlerini Belirleyen Faktörler: 1970-2005. *Journal of Yaşar University*, *2*(8), 927-948.

Karakaş, İ. E. (2010). *Zararlı vergi rekabetine karşı vergi reformları ve Türk vergi sistemindeki çalışmalar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Karasu, G. (2006). *Küreselleşmenin vergileme alanında yarattığı sorunlar: Vergi rekabeti, vergi cennetleri ve Türkiye* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kargı, V. ve Yayğır, T. (2016). Küreselleşme, Vergi Rekabeti ve Türkiye'de Vergi Yükü. *International Journal of Public Finance*, *1*(1), 1-22.

Karsan, E. (1984). *Vergi Kaçırma ve Vergiden Kaçınma İle Mücadelede Uluslararası İşbirliği*. İstanbul: Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Plan ve Koordinasyon Kurulu Yayını.

Kaya, M. (2004). 5084 Sayılı Kanun'la Yapılan Düzenlemeler Sonrasında Serbest Bölgelerde Vergi Uygulamaları. *Vergide Gündem, http://www.vergidegundem.com/publication_paper.asp?publication_paper_id=19.*

Keskin, N. (2018). Servet Üzerinden Alınan Vergilerin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Paysal Gelişimi (2006-2016). *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, *2*(4), 32-42.

Kılıçaslan, H. (2005). *Avrupa Birliği'nde Vergi Rekabeti ve Türkiye*. İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı.

Kızıltoprak, Ö. (2018). Vergi Rekabetinde Hedef Değişken ve Modern Rekabeti Teknikleri. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*(1), 143-157.

Kocaman, Ç. B. (2007). Serbest Bölgelerin Makroekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *56*(3), 104.

Kurumlar Vergisi Kanunu (5520 S.K), (2006). Resmî Gazete, 26205.

Koşar, N. (2012). *Uluslararası vergi rekabetinin doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerindeki etkileri: Türkiye örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kuş, K. (2008). *Vergi rekabeti-vergi cenneti ilişkisi: Maliye politikası üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü, İstanbul.

Marın, M. C. ve Altıntaş, H. (2004). Konut Yer Seçimi-Ulaşım Etkileşim Teorileri: Kritik Bir Literatür İncelemesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, *19*(1), 1-16.

Meussen, G. (2002). The EU-Fight Against Harmful Tax Competition; Future Developments. *EC Tax Review*, 3, 157-159.

Mincer, J. (1991). Human capital, tehcnology, and the wage structure: What do time series show?. *NBER Working Paper*, 3581, 1-30.

Nar, M. (2013). *Kamu Ekonomisi, Ekonomik Etkinlik ve Vergileme*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Nicoletti, G. (2006). Taxation, Business Environment and FDI in OECD Countries. *OECD Workshop on Effective Corporate Taxation*, 126, 75-84.

OECD (2009). *A Progress Report on The Jurisdictions Surveyed By The OECD Global Forum İn Implementing The Internationally Agreed Tax Standard*, Progress Made as at 2nd April.

OECD (2018). *Automatic Exchange of İnformation İmplementation Report.*

OECD (1998). *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issues.* Paris, http://www.oecd.org [12 Aralık 2021].

OECD (2001). *Financial Action Task Force on Money Laundering*, 2000-2001 Report Released.

Olsen, T. E. ve Osmundsen, P. (2001). Stratejic Tax Competition; Implications of National Ownership. *Journal of Public Economics*, 81(2), 253-277.

Organ, İ. (2003). Avrupa Birliği ve Türkiye'deki Serbest Bölge Uygulamalarının Karşılaştırılması. *Vergi Dünyası*, 266, 142-160.

Orlav, M. (2004). The Concept of Tax Haven: A Legal Analysis. *Intertax, 32*(2), 95-111.

OXFAM (2000). Tax Competition and Tax Havens: OXFAM'S Presentation for UN Financing For Development NGO Hearings. http://www.oxfam.org [12 Aralık 2021].

Öner, M. Y. (2004). *Zararlı (Haksız) Vergi Rekabeti*. Haziran, Sayı:11. www.e- yaklaşım.com.tr.

Öz, E., Kutbay, H. Ve Buzkıran, D. (2014). Türk Servet Vergisi Sistemine Modern Bir Yaklaşım. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 4, 86-99.

Öz, E., ve Yaraşır, S. (2009). Global Bir Kavram: Vergi Rekabeti. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 52, 1-40.

Öz, S. (2005). *Uluslararası Vergi Rekabeti ve Vergi Cennetleri.* Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Piketty, T. (2014). *21. Yüzyılda Kapital* (H. Koçak, Çev., 3. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Pirttila, J. ve Selin, H. (1993). How Successful is The Dual Income Tax? Evidence From The Finnish Tax Reform of 1993. *Uppsala Universitet, Department of Economics Working Paper,* 26, 1-40.

Powell, B. (2001). Tax Competition is Benifical, Not Harmful. *Research Reports by American Institute for Economic Research*, *68*(15), 87.88.

Rahn, R. W. ve Rugy, V. (2003), Threats to Financial Privacy and Tax Competition. *Policy Analysis,* 491, 1-14.

Saraç, Ö. (2006). *Küresel vergi rekabeti sorunsalı ve ulusal vergi politikaları: Türkiye değerlendirmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Saygın, S. Ü., ve Avcı, O. (2020). Vergi Rekabetinin Değerlendirilmesi: Türkiye İçin Vergi Rekabetinin Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 637-671.

Saygın, Ö. (2019). Emlak Vergisi Değerlerine Bağlı Vergi Kayıpları, Ekin Yayınları, Bursa.

Serbest Bölgeler Kanunu, (1985). Kabul Tarihi: 06.06.1985, Kanun No: 3218,

Smith, S. (1999). Theory and Operetion of A Modern National Economy: Tax Havens*. The George Washington University Washington DC Minerva Program*, http://www.gwu.edu/-ibi/minerva/Fall1999/Wu.Tun.pdf [12 Aralık 2021].

Stiglitz, J. E. (1994). *Kamu Kesimi Ekonomisi*. (Ö. F. Batırel Çev.). İstanbul: Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayın.

Şahin, M. ve Yılmaz, C. (2018). Eski Fakat Güncel Bir Sorun: Panama Belgeleri ve Vergi Cennetleri. *Finans Politik Ekonomik Yorumlar*, 640, 101-118.

Taş, B. ve Karaca, Y. (2004). Türkiye'de Vergi Kayıp ve Kaçakları ve Önlenmesi Yolları: Küreselleşmenin Vergi Sistemleri Üzerindeki Etkileri Açısından İki Önemli Konu: Vergi Rekabeti ve Elektronik Ticaret. *19. Maliye Sempozyumu*, 10-14 Mayıs 2004, Belek, Antalya.

Teather, R. (2002). Harmful Tax Competition?. *Economic Affairs*, *22*(4), 58-63.

Tekin, A. (2006). Vergi Teşvikleri ve Ekonomik Etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 301-316.

Tiebout, C. M. (1956). A Pure Theory of Local Expenditures. *The Journal of Political Economy*, *64*(5), 419-420.

Titiz, L. (2021). *Uluslararası vergilemede yaşanan sorunlar ve BEPS eylem planları çerçevesinde çözüm önerileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

TOBB, (2001). *TOBB: Vergilemede Global Eğilimler AB ve Türk Vergi Sistemi, Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.

Türk, Y. (2010). Türkiye'de Vergi Matrahlarının Aşındırılmasını Önlemeye Dönük Düzenlemeler ve Bakanlar Kurulunca İlan Edilecek Vergi Cennetlerinin Belirlenmesinde Kriterler-I. *Vergi Dünyası*, 341, 94-106.

Uçkan, B. (2002). Küreselleşme ve Uluslararası Çalışma Örgütü. *CEİS Dergisi*, 16(6), 5-17.

Ulusoy, A. ve Karakurt, B. (2009). Vergi Politikasının Mali Amacının Karşılanamamasında Vergi Cennetleri ve Offshore Finansal Merkezlerin Rolü. *TİSK Akademi*, *4*(8), 80-105.

UNCTAD, (1998). *Dünya Yatırım Raporu*.

UNCTAD, (2020). *Dünya Yatırım Raporu*.

United Natıons (2005). Free Trade Zone and Port Hinterland Development. *Economic And Social Commission for Asia And The Pacific,* ESCAP, New York.

Uygur, Ö. (2010). *Vergi cennetleri ile karapara aklamanın mali piyasalara etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Ülger, Ö. (2013). *Vergi cennetlerinin küresel finansal kriz üzerine ekonomik etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Wilson, J.D. (1999). Theories of Tax Competition. *National Tax Journal*, *52*(2), 269-304.

Yamaç, E., (2005). *Küresel vergi işbirliğine vergi cennetleri ve zarar verici vergi uygulamaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yetkiner, Y. (2001). Vergi Cennetleri ve Yabancı Sermayenin Vergi Cenneti Ülkeleri Seçme Nedenleri. *Vergi Dünyası*, 235, 92-94.

Yılmaz, M. (2018). Vergi Cennetleri ve Ülke Uygulamaları. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, *16*(4), 198-222.

Zengin, E. (1998). *Kıyı Bankacılığı Tarihsel Gelişimi-Uygulama ve Türkiye*. İstanbul: Kanat Yayınları.

Zodrow, G. ve Mieszkowski, P. (t.y.). Pigou, Tiebout, Property Taxation, and The Underprovision of Local Public Goods. *Journal of Urban Economics*, *19*(3), 356-370.

Zucman, G. (2015), *Vergi Cennetleri: Ulusların Gizli Zenginliği* (Y. Ö. Charles, Çev.). İstanbul: Yordam Kitap.

VERGİ ADALETİ

Dr. Özgür KIZILTOPRAK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-32-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Vergilerin temel misyonu kamunun finansmanıdır. Fakat günümüzde bu temel misyon geçerliliğini korumakla birlikte, vergilerde fonksiyonel çeşitlenme söz konusudur. Vergiler, klasik işlevini sürdürmekle birlikte, sosyal, ekonomik ve hatta kültürel işlevleri olan çok fonksiyonlu bir yapıya dönüşmüştür. Vergiler günümüzde, kamunun finansmanı, gelirin yeniden dağılımı, dış ticaret dengesinin sağlanması, fiyat istikrarı ve küresel sermayeyi teşvik gibi birçok fonksiyonu bulunan önemli bir değişken haline gelmiştir.

Vergi politikaları küreselleşme ve yabancı sermaye stokundaki artışla birlikte daha da rekabetçi olmaya başlamıştır. Cari açığı, borçlanma gibi maliyetli bir yöntem yerine, doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile kapatmanın daha rasyonel bir tercih olduğunun anlaşılmasından itibaren doğrudan yabancı sermaye yatırımları cari açık sorunu olan ülkeler için önemli bir fırsat haline gelmiştir. Fakat bununla birlikte rekabetçi vergi politikalarının pozitif etkileri kadar offshore hesaplar ve ikili vergi sistemleri gibi gelir dağılımı eşitsizliklerini arttırıcı negatif etkileri de bulunmaktadır.

Ayrıca rekabetçi ve müzakere temelli maliye politikalarının rasyonel hale geldiği günümüzde, kurumlar vergisindeki dibe doğru yarış stratejisinin irasyonel bir strateji haline geldiğini söylemek mümkündür.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

1.VERGİ ADALETİ VE KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ **4**
1.1 Vergi Adaletinde Teorik Yaklaşım 5
1.2 Dağıtım Adaletine İlişkin Yaklaşımlar 8
1.3 Dağıtım Adaletinin Belirleyicileri 15
1.3.1 Artan oranlı vergileme ve dağıtım adaleti 17
1.3.2 Dolaylı vergiler ve dağıtım adaleti 21
1.3.3 Rekabetçi vergisel uygulamalar ve dağıtım adaleti 24
1.4 Türkiye'de Vergi Adaleti 29
1.4.1 Türkiye'de dağıtım adaletini etkileyen faktörler 30
1.4.2 Türkiye vergi sisteminde dağıtım adaletini sağlamaya yönelik araçlar 39
1.4.3 Etkin dağıtım adaleti için öneriler 42

2. VERGİ REKABETİ **45**
2.1 Vergi Rekabetinde Teorik Yaklaşımlar 46
2.2 Vergi Rekabetinin Gelişimini Sağlayan Faktörler 50
2.2.1 Küreselleşme 50
2.2.2 İktisadi ve mali etkenler 51
2.3 Uluslar arası Vergi Rekabetinin Dinamikleri 52
2.3.1 Vergi rekabetinde hedef değişkenler 54
2.3.2 Vergi rekabetinde kullanılan araçlar 59
2.4 Vergi Rekabetiyle Mücadele 77
2.5 Türkiye'de Vergi Rekabeti 82
2.5.1 Türkiye'de vergi rekabeti araçları 83
2.5.2 Türkiye'de doğrudan yabancı yatırımlar 85
2.5.3 Türkiye kurumlar vergisi kanununda vergi rekabetiyle mücadele 88

KAYNAKÇA **91**

KAYNAKÇA

Acemoglu,D.,Suresh, N., Restrepu, P. ve Robinson, J. (2013). Democracy, Redıstrıbutıon and Inequalıty. *Massachusetts Institute of Technology Department of Economics Working Paper Series*.

Adams, S., (1965). *Inequity İn Social Exchange*. New York: Academic Press.

Alstadsæter, A., Zucman, G. ve Johannesen, N. (2017). Who Owns The Weslth In Tax Havens? Macro Evidence And Implications. *National Bureau Of Economic Resecearch,* Working Paper 23805

Alstadsæter, A., (2017). Who Owns The Wealth In Tax Havens? Macro Evıdence And Implıcatıons for Global Inequalıty. *Natıonal Bureau Of Economıc Research. 29*

Bakija, J., Slemrod, J., (2004). Do the Rich Flee from High State Taxes? Evidence from Federal Estate Tax Returns. *NBER Working Paper,* No. 10645.

Barker, W., 2002. Optimal International Taxation and Tax Competition. *Northwestern Journal of International Law ve Business*,

Basinger, S. ve Hallerberg, M, (1997), Internationalization and Changes in Tax OECD Coutries: The Importance of Domestic Veto Players. *CIBER Working Paper*.

Bauer, A., Klassen, K., 2017. Assessing the Market Reaction to Unfavorable Tax Settlements: Using Textual Analysis to Categorize Ambiguous Disclosure. *SSRN*.

Biçer, R., (2015). OECD Matrahın Aşındırılması ve Karın Aktarılması Eylem Planı ve Türkiye'ye Etkileri. *Vergi Dünyası*, Sayı . 326,

Blankart, C. B., 2002. A Public Choice View of Tax Competition. *Public Finance Revie,.*

Bourguignon, F., 2018. Spreading the Wealth. *IMF Finance and Development*, Vol.55, No.1,

Calling Time, (2012), Why Sabmiller Should Stop Dodging Taxes in Africa, Actionaid,https://www.actionaid.org.uk/sites/default/files/doc_lib/calling_time_on_tax_avoidance.pdf Erişim Tarihi: 03.09.2017)

Cengeler, K., (2014), Vergi Cennetleri İle Mücadelede Uluslararası İşbirliği ve Türkiye. *Vergi Dünyası*,Cilt. 33, Sayı. 396,

Charles T. Horngren, G. Datar, S ve Rajan, M. (2013). Introduction to Management Accounting. Chapter 22.

Cingano, F. (2014), Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth, *OECD Publishing,*

Tax and Legal Services, Research ve Development İncentives, 2010. Generating Cash From Irish RveD Activities,

Daneshmand, A.ve Milani, A. (2016). State Capacity, Capital Mobility, and Tax Competition. *Iranian Economic Rewiew*. Vol 20, İssue.1,

Dietsch, P., 2015. Catching Capital: The Ethics of Tax Competition. *Oxford University Press*.

Dzialo, J., (2015). Tax Competition or Tax Coordination? What Is Better for the European Union?. Comparative Economic Research.

De Mooij.R. ve Ederveen, S. (2008). Corporate tax elasticities: a reader's guide to empirical findings. Vol. 24, No.4

Ekmekci, E., (2003). Küreselleşme ve Vergilemede Yeni Eğilimler. *Kazancı Hukuk Yayınları,*

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Raporu, (2015). Serbest Bölgeler. https://ticaret.gov.tr/data/5b8707aa13b8761450e18e06/Sb_Ticaret_Hacminin_Dagilimi.pdf (Erişimiş Tarihi: 01.07.2017).

Erol, A. ve Fındıkçı M., (2001). Off-Shore Bankacılığı ve Türkiye Uygulaması. *Erciyes İİBF Dergisi*, Sayı. 105

EU Comission Report, (2015), Press Release Database. Commission decides selective tax advantages for Fiat in Luxembourg and Starbucks in the Netherlands are illegal under EU state aid ruleshttp://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5880_en.htm (Erişim Tarihi: 10.11.2017].

European Comission, (2018), Vat Rates Applied in the Member States of Europen Union.http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf. (Erişim Tarihi:09.04.2018).

Fortune 500, (2018). http://fortune.com/fortune500/ (Erişim tarihi 17.06.2018)

Galle, B., (2008), Tax Fairness. *Washington Law Review*, Vol.55, Issue.4

Galor, O. ve Zeira, J., (1993), Income Distribution and Macroeconomics, The Review of Economic Studies, Vol. 60, No.1,

GİB, 2018. Engelilik İndirim Tutarları. http://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/engellilik-indirimi-tutarlari (Erişim Tarihi 04.04.2018).

GİB, (2018). Engelliler İçin Vergi Rehberi. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/yayinlar/engellilerrehberi2018.pdf (Erişim Tarihi 13.02.2019).

GİB, Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı (2018). Ücret Geliri için Beyanname rehberi. (Erişim Tarihi 04.04.2019).

Gravelle, J. G., (2015), Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion, *Congressional Research Service*,

Gravelle, J. ve Gravelle, J. (2006), Horizontal Equity and Family Tax Treatment The Orphan Child of Tax Policy, *National Tax Journal*, Vol. 59, No. 3,

Günaydın, İ., (2004). Vergi Sorunları İle Uğraşan Bir Dünya Vergi Örgütüne İhtiyaç Var Mıdır. *Vergi Dünyası*. Sayı.279

Güvenç, N. (1998). *Küreselleşme ve Türkiye*. Ankara: BDS Yayınları.

Hartner M, Rechberger S, Kirchler E. ve Wenzel M. (2011), Perceived Distributive Fairness of EU Transfer Payments. Identity and EU-Tax Compliance, *Law Policy,*

Hines, D., (2007). Corporate Taxation and International Competition. Book Chapters, *University of Michigan Law School Scholarship Repository*.

Hines, D., (2006). Which Countries Become Tax Havens, *National Bureau of Economic Research*, NBER Working Paper No. 12802

HM Revenue ve Costums, (2018), Rates and allowances for Income Tax. https://www.gov.uk/government/publications/rates-and-allowances-income-tax/income-tax-rates-and-allowances-current-and-past#tax-rates-and-bands (Erişim tarihi: 01.05.2018).

Horngren, C. (2013), Manual Management Control Systems, Transfer Pricing, And Multinational Considerations. Chapter 22.

Icrict, 2016. Four Ways To Tackle İnternational Tax Competition https://www.icrict.com/icrict-documentsfour-ways-to-tackle. (Erişim Tarihi: 08.02.2018)

IMF, (2015). Coordinated Direct İnvestments Survey. http://data.imf.org/?sk=40313609-F037-48C1-84B1-E1F1CE54D6D5vesId=1482247616261 (Erişim Tarihi: 08.11.2017).

Incentives, (2017), Ireland Corporate Tax Credits and Incentives. http://taxsummaries.pwc.com/ID/Ireland-Corporate-Tax-credits-and-incentives (Erişim Tarihi: 02 10 2017].

Ireland Tax Guide, (2016), Taxation in Ireland 2016, IDA Ireland. https://www.idaireland.com/newsroom/publications/taxation_ireland (Erişim Tarihi: 15.07.2017).

Jacquot,N., Taxand, A ve Mispelon, P., Tax litigation in France: Overview. Practical Law. https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/5-624 (Erişim tarihi: 20.02.2019)

Jafarow, S., (2013), Küresel Vergi Rekabeti ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Johannesen, N., Zucman G., (2014). The End of Bank Secrecy An Evaluation of the G20 Tax Haven Crackdown. *American Economic Journal: Economic Policy*, Vol.6, No. 1.

Jörg, A., (2018), Tax Justice vs. More Just Taxation. *Ethics Discussion Paper of the Tax Justice ve Poverty Research,*

Julie, R., (2007). The Economic Underpinnings of International Taxation. Research Handbook in International Economic Law.

Kenneth, S. ve Stasavage, D., 2016. *Taxing The Rich*. New York: Princeton University Press,

Klemm, A. ve Parys, S., 2012. Empirical Evidence on the Effects of Tax Incentives. International Tax and Public Finance.

Kleven,H. Landais, C., Saez, E. ve Shultz, E: "Mıgratıon And Wage Effects Of Taxıng Top Earners: Evıdence From The Foreıgners' Tax Scheme In Denmark, Natıonal Bureau Of Economıc Research, Nber Workıng Paper Serıes

KPMG, (2017). Coorporate Tax Rates. home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-and-resources/tax-rates-online/corporate-tax-rates-table.html (Erişim Tarihi 07.08.2017).

Kutera, M., (2017), A Model Of Aggressive Tax Optimization with The Use of Royalties. Journal of Economics and Management, Vol. 30 (4)

Lustig, N., (2017), Fiscal Policy, Income Redistribution and Poverty Reduction in Low and Middle Income Countries. Center for Global Development Working Paper No. 448,

Maniquet, M. ve Fleurbaey, M., (2017), Optimal income taxation theory and principles of fairness. Center of Operations Research and Economics.

Martin J. Osborne, A. R., 1994. A Course in Game Theory. The MIT Press.

Michael, S. ve Mardan, M., 2018. Tax Competition in Developed, Emerging and Developing Regions – Same Same but Different?. Cesifo working paper.

Murphy, K., (2004). Procedural Justice and Tax Compliance. The Australian National University, Centre for Tax System Integrity, Working Paper.

Palan, R., Al, P,Murphy, R. ve Chavagneux, C, Tax Havens: How Globalization Really Works, Cornell University Press, 2010

Noord, P. V. D., 2000. The Tax System in Norway: Past Reforms and Future Challenges, OECD Economic Department Working Papers.

Oxfam Novib , (2017), Oxfam Novib policy report, The Netherlands: a Tax Haven Continuing İts Contribution to The Corporate Tax Race to The Bottom https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/netherlands-taxhaven.pdf (Erişim tarihi: 28 09 2017).

Nozick, R., 1974. Distributive Justice Anarchy, State, and Utopia. LLC: Basic Books.

OECD, (1998). Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue. OECD Survey.

OECD, (2010). Offshore Voluntary Disclosure: Comparative Analysis, Guidance And Policy Advice, OECD Survey.

OECD, (2017), Inward Activity Of Multinationals By İndustrial Sector https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AMNE_IN (Erişim Tarihi: 12.11.2018)

OECD, (2014). Model Tax Convention on Income and on Capital, OECD Committe on Fiscal Affairs.

OECD. (2017), Income Distribution Database, Gini, poverty, Income, Methods and Concepts http://www.oecd.org/social/income-distribution-database.htm (Erişim Tarihi : 26.03.2019)

OECD, (2016), Central government personal income tax rates and thresholds. http://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=TABLE_I1 (Erişim Tarihi : 01.03 2018).

OECD, (2017). Tax Database. http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode =AMNE_IN2017 (Erişim Tarihi : 01.11.2017).

OECD, (2017), Revenue Statistics - OECD countries: Comparative tables https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=TABLE_I1 (Erişim Tarihi: 01.08.2017).

OECD, (2018), Tax on personal income, https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm#indicator-chart (Erişim Tarihi : 03.08.2018).

Owens, J., (2007), Offshore Tax Evasion: The Role of Exchange of Information. Senate Finance Committee on Offshore Tax evasion.

Oxfam, 2017. Oxfam Novib policy report. The Netherlands: a Tax haven Continuing its contribution to The Corporate Tax Race to The Bottom, https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/netherlands-taxhaven.pdf (Erişim Tarihi: 28 09 2017).

Öztürk, S., (2016), Vergi Cennetlerinin Küresel Finansal Kriz Üzerine Etkileri. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt. 9, Sayı. 1.

Palan, R., Murphy, R., Chavagneux, C., (2013), Tax Havens: How Globalization Really Works, *Cornell Studies in Money*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Peters, S. L. ve Bos.V.D. (2008), When Fairness Especially Important, Reactions to Being Inequitably Paid in Communal Relationship, Journal of Social Justice Research, 21/1.

Piketty, T., (2014), Capital in the Twenty-First Century. Londra: The Belknap Press of Harvard University Press.

Piketty, T., 2018. Top Marginal İncome Tax Rate ın Rich Countries 1900-2013, Quandl. https://www.quandl.com/data/PIKETTY/TS14_1-Top-marginal-income-tax-rate-in-rich-countries-1900-2013 (Erişim Tarihi: 12.04.2018)

Pogge, T ve Mehta, K., (2016), Global Tax Fairness. Oxford: Oxford Universtity Press.

Prichard, W., (2015). Reassessing Tax and Development Research: A New Dataset,World Development;Vol 80

PWC,(2017). Foreign tax credit. http://taxsummaries.pwc.com/ID/Netherlands-Corporate-Income-determination (Erişim Tarihi : 01.11.2017).

PWC,(2018). Germany: Individual - Taxes on Personal Income http://taxsummaries.pwc.com/uk/taxsummaries/wwts.nsf/ID/Germany-Individual-Taxes-on-personal-income (Erişim Tarihi: 13.12.2018).

Quak, E., (2018). The impact of international tax competition on low and middle income countries. Institute of Development Studies Helpdesk Report.

Roemer, J. E., (1996), The Theories of Disributive Justice. London: Harward Universtiy Press.

Saad, N., 2010. Fairness Perception and Compliance Behavior: The Case of Salaried Taxpayer in Malaysia After Implementation of the Self-Assessment Treatment. Journal of Tax Research, Volume.8 No.16,

Sadka, A. R. a. E., 2008. Tax Competition and Foreign Direct Investment: Is There a Race to the Bottom. The Pinhas Sapir Center for Development Tel Aviv University.

Sanandaji, T., (2012), The International Mobility of Billionaires. Research Institute of Industrial Economics IFN Working Paper No. 904.

Scheve, K. ve Stasavage, D., 2016. Taxing The Rich. New York: Princeton University Press.

Shaviro, D. N., 2003, Rethinking Tax Expenditures and Fiscal Language. New York University Tax Law Journal, Volume. 4, Issue.1

Stebbings, C., (2016), The Equity of the Executive: Fairness in Tax Law in Nineteenth-Century England. Cambridge University Press.

Sugin, L., (2003). Theories of Distributive Justice and Limitations on Taxation: What Rawls Demands from Tax Systems Symposium - Rawls and the Law: Panel VI: Property, Taxation, and Distributive Justice. Fordham Law Review.

PWC, (2017), Individual - Taxes on personal income in Germany. http://taxsummaries.pwc.com/uk/taxsummaries/wwts.nsf/ID/Germany-Individual-Taxes-on-personal-income (Erişim Tarihi: 01 05 2018).

Şenyüz, D., (2012), Vergi Ceza Hukuku. Bursa : Ekin Yayın Evi.

PWC,(2017). Foreign tax credit. http://taxsummaries.pwc.com/ID/Netherlands-Corporate-Income-determination (Erişim Tarihi : 01.11.2017).

Tax Justice Network, (2015), Financial Secrecy Index 2015

Tiebout, C. M., 1956. A Pure Theory of Local Expenditures. The Journal of Political Economy.

Tosun, G., (2016). Zararlı Vergi Rekabeti Kapsamında Vergi Matrahı Aşındırması ve Sınır Ötesi Kar Aktarımı Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi.

UNCTAD, (2017). World İnvestment Report 2017. Available at: http://unctad.org/en/PublicationChapters/wir2017ch1_en.pdf (Erişim Tarihi: 03.01.2019

Unger, B., (2017), Offshore activities and money laundering: recent findings and challenges. Brussels: Policy Department A: Economic and Scientific Policy.

Wiemeyer, J., (2016), Wer hat, dem wird gegeben. Grenzen der Unfreiheit - Progressive Besteuerung aus.

Wilson, J. D., (1999), Theories of Tax Competition. National Tax Journal, Vol.52, No.2,

Woodgate, R., 2018. The paradox of tax competition: Effective corporate tax rates as a determinant of foreign direct investment in a modified neo-Kaleckian model. Institute for International Political Economy Berlin, No. 106.

World Bank, (2015), Foreign Direct İnvestment, Net İnflows, https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD (Erişim Tarihi:18.04.2019)

Yonah, A. ve Reuven, S., (2001). Globalization and Tax Competition: Implication for Developing Countries. Cepal Review, Volume: 74.

Zodrow ve Mieszkowski, P., (1986). Pigou, Tiebout, Property Taxation, and the Underprovision of Local Public Goods. Journal of Urban Economics.

Zucman, G., (2013). The Missing Wealth of Nations: Are Europe and the US net Debtors or net Creditors. Quarterly Journal of Economics.

Zucman, G., 2015. 'The Hidden Wealth of Nations - The Scourge of Tax Havens. University of Chicago Press.

Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi ile

ULUSLARARASI PAY SENEDİ ÇEŞİTLENDİRMESİ

Dr. Ayşegül ŞAHİN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-38-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

“Eğitim hayatım boyunca
maddi manevi desteğini esirgemeyen
annemle babama…”

ÖNSÖZ

Son otuz yıllık dönem içerisinde finansal piyasalarda gerçekleşen işlem hacimleri çarpıcı bir biçimde artmıştır. Bu artışın başlıca sebepleri arasında iletişim ve ulaşım imkanlarının artması, finansal piyasa ve araçların çeşitlenmesi ve yatırımcıların risk iştahlarının artması gösterilebilir.

Günümüzde gerek bireysel gerekse kurumsal yatırımcılar, uluslararası piyasaların sunmuş olduğu cazip getirinin peşinde farklı coğrafi bölgelerde yer alan finansal varlıkları portföylerine almaktadırlar. Uluslararası finansal piyasalarda göreceli bir entegrasyon tartışması hararetli şekilde devam ede dursun, uluslararası finansal piyasalara çıkan yeni nesil kaşif yatırımcılar, hangi ülkelerde ve sektörlerde yatırım yapmaları gerektiği sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Elinizdeki bu eser yukarıda belirtilen sorunun çözümünde 'Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerini' bir araç olarak kullanmaktadır.

Söz konusu eserin gerek akademik camiada gerekse profesyonel alanda okuyuculara yararlı olacağını düşünmekteyim.

22.08.2022

Prof. Dr. Göktuğ Cenk AKKAYA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
ULUSLARARASI YATIRIM ORTAMI VE PORTFÖY YÖNETİMİ

1.1. PORTFÖY YÖNETİMİ TEORİK ÇERÇEVE 5
1.1.1. Portföy Kavramı 5
1.1.2. Risk Kavramı 8
1.1.3. Risk- Getiri İlişkisi 12
1.1.4. Portföy Teorilerinin Tarihsel Gelişimi 13
1.2. SERMAYE PİYASASI ENTEGRASYONU 20
1.2.1. Finansal Entegrasyon Kavramı 20
1.2.2. Pay Senedi Piyasalarının Finansal Entegrasyona Katkısı 24

İKİNCİ BÖLÜM
ULUSLARARASI ÇEŞİTLENDİRME SORUNU VE ÇOK KRİTERLERİ KARAR VERME YÖNTEMLERİNDE UYGULANABİLİRLİĞİ

2.1. ULUSAL VE ULUSLARARASI PORTFÖY ÇEŞİTLENDİRMESİ SORUNUNUN KARŞILAŞTIRILMASI 32
2.2. ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME YÖNTEMLERİ 35
2.2.1. ÇKKV Yöntemlerinden Promethee Yöntemi 38
2.2.2. Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Portföy Yönetimi Üzerine Uygulanabilirliği 52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
GELİŞMİŞ VE GELİŞMEKTE OLAN PİYASALARDA PROMETHEE YÖNTEMİ İLE PAY SENEDİ SEÇİMİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 68
3.2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE VERİ SETİ 69
3.2.1. Analize Dahil Edilen Ülkeler 70
3.2.2. Analize Dahil Edilen Sektörler 72
3.3. ANALİZ YÖNTEMİ 85
3.4. BULGULAR 89
3.4.1. Birinci Senaryo: G20 Ülkelerinde Pay Senedi Yatırımı 90
3.4.2. İkinci Senaryo: Ülkelerin Gelişmişlik Düzeyine Göre Pay Senedi 95
3.4.3. Üçüncü Senaryo: Tek Bir Sektöre Pay Senedi Yatırımı 100
3.4.4. Dördüncü Senaryo: Tek Bir Ülkeye Pay Senedi Yatırımı 107

SONUÇ 121

KAYNAKÇA 127

KAYNAKÇA

Abid, F., Leung, P. L., Mroua, M. ve Wong, W. K. (2014). International Diversification versus Domestic Diversification: Mean-variance Portfolio Optimization and Stochastic Dominance Approaches. *Journal of Risk and Financial Management.* 7(2), 45-66.

Agénor, P. R. (2003). Benefits and Costs of International Financial Integration: Theory and Facts. *World Economy*. 26(8), 1089-1118.

Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Aksaraylı, M. ve Pala, O., (2016). A Hybrid Multi-objective Optimization Approach Based on Promethee for Portfolio Selection. *Socio-Economic Strategies in Turkey*. 90-108.

Aksoy, E. E. (2014). *Uluslararası Portföy Yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Albadvi,A., Chaharsooghi, S.K. ve Esfahanipour, A. (2007). Decision Making in Stock Trading: An Application of PROMETHEE. *European Journal of Operational Research*. 177: 673-683.

Al-Jassar, S. ve Moosa, I. A. (2002). Country Effects, Industry Effects and The Effectiveness of International Diversification Within GCC Region. *Review of Pasific Basin Financial Markets and Policies.* 22(4): 195000281-1950002818

Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Bakanlığı. (2021). Uluslararası Ticaret Kurumu. https://www.trade.gov/country-commercial-guides/indonesia-information-and-telecommunications-technology, (29.12.2021).

Apan, M. (2019). Uluslararası Para ve Sermaye Piyasaları. *Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar* (ss.221-245). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Aslan, V (2021). *Ekonomik Özgürlükler, Yabancı Doğrudan Yatırımlar ve Yabancı Portföy Yatırımları Arasındaki İlişki: OECD Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Fakültesi.

Aslandis, N. ve Savva, C.S. (2011). Are There Still Portfolio Diversification Benefits In Eastern Europe? Aggregatte Versus Sectoral Stock Market Data. *The Manchester School.* 79(6): 1323-1352.

Avustralya Resmi İstatistik Kurumu. (2021). Australian Industry. https://bit.ly/39t0-egr, (22.12.2021).

Ayçin, E. (2019). *Çok Kriterli Karar Verme Bilgisayar Uygulamalı Çözümler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Aydın, N. , Başar, M. ve Coşkun, M. (2010). *Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Baca, S. P., Garbe, B. L. ve Weiss, R. A. (2000). The Rise of Sector Effects in Major Equity Markets. *Financial Analysts Journal*. 56(5): 34-40.

Baele, L., Ferrando, A., Hördahl, P., Krylova, E., ve Monnet, C. (2004). *Measuring financial integration in the euro area (No. 14).* European Central Bank Occasional Paper Series.

Barak, O. (2008). *Davranışsal Finans, Teori ve Uygulama*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Basilio, M. P., Freitas, J. G., Kampffe, M. G. F. ve Rego, R. B. (2018). Investment portfolio formation via multicriteria decision aid: a Brazilian stock market study. *Journal of Modelling in Management.* 13(2): 394-417.

Baştürk, F. H. ve Oğur, B. (2020). Menkul Kıymet Değerleme-Hisse Senedi ve Tahviller. *Modern Portföy Yönetimi: Yöntem, Yaklaşım ve Uygulamalar* (ss.27-66). Bursa: Ekin Yayınevi.

Bayat, M., Baydaş, A. ve Atlı, C.(2015). Hizmet Sektörünün Kavramsal Tanımı ve Ulusal Ekonomilerdeki Önemi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 5(9): 59-88.

Benjelloun, H. (2010). Evans and Archer - Forty Years Later. *Investment Management and Financial Innovations.* 7(1): 98-104.

Birleşik Krallık Ulusal İstatistik Kurumu. (2016). Five Facts About UK Service Sector. https://bit.ly/3KNeVb6, (29.12.2021)

Biswas,S., Bandyopahyay, G., Guha, B. ve Bhattacharjee, M. (2019). An Ensemble Approach for Portfolio Selection in A Multi-Criteria Decision Making Framework. *Decision Making: Applications in Management and Engineering*. 2(2): 138-158.

Bogetoft, P. ve Pruzan, P. (1991). *Planning With Multiple Criteria Investigation, Communication, Choice.* New York: Elsevier Science Publisher.

Bolak, M. (1991). *Sermaye Piyasası Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Bolat, M. (2004). *Risk ve Yönetimi*. İstanbul: Birsen Yayınevi.

Bouri, A., Martel, J. M. ve Chabchoub, H. (2002). A Multi, Criterion Approach for Selecting Attractive Portfolio. *Journal of Multi-Criteria Decision Analysis*. 11: 269-277.

Brans, J. P. ve Mareschal, B. (2005). Promethee Methods. *Multiple Criteria Decision Analysis: State Of The Art Surveys.* 2, (1050): 163-189.

Brigham,E. F. ve Ehrhardt,C. M. (2010). *Financial Management Theory and Practice*. USA: South-Western Cengage Learning.

Brigham, E. F. ve Houston, J. F. (2014). *Finansal Yönetimin Temelleri* (Çev. Nevzat Aypek), 7. Basımdan Çeviri. Ankara: Nobel Yayın.

Ceylan, A. (2004). *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Ceylan, A. (2006). *İşletmelerde Finansal Yönetim.* Bursa: Ekin Yayıncılık.

Chen,C., Hung, W. ve Cheng, H. (2011). Applying Linguistic Promethee Method in Investment Portfolio Decisin-Making. *International Journal of Electronic Business Management*. 9(2): 139-148.

CIAa (Central Intelligence Agency). (2017). The World Factbook. https://bit.ly/3MS5poD, (15.07.2019).

CIAb (Central Intelligence Agency). (2021). The World Factbook: Explore France. https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/france/#economy, (29.12.2021).

CIAc (Central Intelligence Agency). (2021). The World Factbook: Explore Italy. https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/italy/#economy, (30.12.2021).

CIAd (Central Intelligence Agency). (2021). The World Factbook: Explore Saudi Arabia. https://bit.ly/3sgXb1D, (25.12.2021).

Coeurdacier, N. ve Guibaud, S. (2011). International Portfolio Diversification is Better Than You Think. *Journal of International Money and Finance*. 30: 289-308.

Çeştepe, H. ve Ergün, H. (2011). Hizmet Ticaretinin Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*. 2(4): 49- 69.

Demir, I. (2014). *Finansal Entegrasyon ve Türk Bankacılık Sistemine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Deutsch, A. L. (24 Ekim 2021). The 5 Industries Driving the U.S. Economy. https://bit.ly/3OXQnQ1, (22.12.2021).

Desjardins, J. (3 Ocak 2022). The U.S. Stock Market in 2021: Best and Worst Performing Sectors. https://bit.ly/3LP0R2l, (02.03.2021).

Dillinger, J. (25 Nisan 2017). Top Countries in The Information and Communication Technology Development Index. https://bit.ly/3LHTt8R, (22.07.2019).

Doğan, İ. (2019). Finansal Piyasalarda Risk Yönetimi. *Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar* (ss.97-114). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Doğukanlı, H. (2012). *Uluslararası Finans*. Adana: Karahan Kitabevi.

Domian, D. L., Louton, D. A. ve Racine, M. D. (2007). Diversification in Portfolios of Individual Stocks: 100 Stocks Are Not Enough. *Financial Review*. 42(4), 557-570.

Döm, S. (2007). Türkiye'de Finansal Serbestleşme Uygulamaları Analizi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*. (1): 94-109.

Drake, P. P. ve Fabozzi,F. (2010). *An Introduction to Financial Markets, Business Finance and Portfolio Management*. New Jersey USA: John Wiley & Sons, Inc.

Driessen, J. ve Laeven, L. (2007). International portfolio diversification benefits: Cross-country evidence from a local perspective. *Journal of Banking and Finance*. 31(6): 1693-1712.

Ecer, F., Vurur, S. ve Özdemir, L. (2009). Bulanık Bir Modelle Firmaları Değerlendirme ve Optimal Portföy Oluşturma: Çimento Sektöründe Bir Uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 6(11): 478-502.

Eğilmez, M. (7 Mart 2012). Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanımı Nasıl Ölçülür?, Kendime Yazılar. https://www.mahfiegilmez.com/2012/03/sanayi-uretimi-ve-kapasite-kullanm-nasl.html, (25.12.2021.

Eiling, E., Gerard, B., Hillion, P. ve Roon, F. (2012). International Portfolio Diversification: Currency, Industry and Country Effects Revisited. *Journal of International Money and Finance.* 31(5): 1249-1278.

Elton, A. ., Gruber, M. J., Brown, S. J. ve Goetzmann, W. N. (2014). *Portfolio Theory and Investment Analysis.* USA: JohnWiley & Sons, Inc.

Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı (EKGYO). (2018). Gayrimenkul ve Konut Sektörüne Bakış Raporu. https://bit.ly/3kKbpDY, (25.02.2022).

Ercan, M. K. ve Ban, Ü. (2009). *Finansal Yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Eun, C. S. ve Resnick, B. G. (1994). International diversification of investment portfolios: U.S. and Japanese perspectives. *Management Science*. 40: 140–161.

Euronews.com. (26 Ekim 2021). Çin'de emlak sektörü sarsılıyor mu? 'Modern Land' temerrüde düştü, sırada kim var?. https://tr.euronews.com/2021/10/26/cin-de-emlak-sektoru-sars-l-yor-mu-modern-land-temerrude-dustu-s-rada-kim-var, (24.02.2022).

Evans, J. L. ve Archer, S. H. (1968). Diversification and the Reduction of Dispersion: An Empirical Analysis. *The Journal of Finance*. 23(5), 761-767.

Evans, J. ve Archer S. H. (1968). Diversification and Reduction of Dispersion, An Emprical Analysis. *Journal of Finance*. 23(5): 761-767.

Fabozzi, F. J. (1999). *Investment Management*. London: Pratice - Hall Inc.

Fama, E. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *TheJournal of Finance*. 25 (2), 383-417.

Fettahoğlu, A. (2016). *Portföy Yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Ghosh, J. (2005). The Economic and Social Effects of Financial Liberalization:A Primer for Developing Countries. *DESA Working Paper.* (4): 1-18.

Gilmore, C. G. ve McManus, G. M. (2002). International Portfolio Diversification: US and Central European Equity Markets. *Emerging Markets Review*. 3(1): 69-83.

Gitman, L. J. (2006). *Principles of Managerial Finance*. Boston: Pearson.

Guitoini, A. ve Martel, J.M. (1997). Tentative Guidelines to Help Choosing an Appropriate MCDA Method. *European Journal of Operational Research*. 109: 501 –521.

Günal, M. (2010). *Para Banka ve Finansal Sistem.* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Gürsoy, C. T. (2012). *Finansal Yönetim İlkeleri.* İstanbul: Beta Yayıncılık.

Hanafizadeh,P., Kazazi, A. ve Bolhasani, A. J. (2011). Portfolio Design for Investment Companiest Thorugh Scenario Planning. *Management Decision*. 4: 5213-532.

Heritage Foundation. (2021). 2022 Index of Economic Freedom. https://www.heritage.org/index/country/southkorea, (30.12.2021).

Hsieh, T. Y., Lu, S. T. ve Tzeng, G. T. (2004). Fuzzy MCDM Approach For Planning And Design Tenders Selection In Public Office Buildings. *International Journal of Project Management*. 22 (7), 573–584.

IMF (Uluslararası Para Fonu). (2021). World Economic Outlook Database. https://bit.ly/3Fm4hHw, (30.01.2022).

İnam, M. (2007). *Sermaye Piyasası.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İslamoğlu, M. (2019). Sermaye Piyasası Araçları. *Sermaye Piyasaları ve Finansal Kurumlar* (ss.135-162). İstanbul: Beta Yayıncılık.

İTU (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği). (2019). ICT Development Index. https://www.itu.int/en/ITUD/Statistics/Pages/publications/mis2017/methodology.aspx, (22.07.2019).

Japonya Büyükelçiliği, Türkiye (2022). Japonya Tanıtım Raporu https://www.tr.emb-japan.go.jp/files/100161478.pdf, (24.02.2022)

Kamu Aydınlatma Platformu (KAP). (2022). https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler, (30.01.2022).

Kapusuzoğlu, A. ve İbicioğlu, M. (2013). Portföy Çeşitlemesi: İMKB'de Sektörel Endeksler Üzerine Bir Analiz. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 19(11): 119-137.

Karan, M. B. (2021). *Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kıratlı, F. (2019). Dünya'da ve Türkiye'de Hizmet Ticaretinin Gelişimi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*. 4(9):146-158.

Karlo,J. ve Tottoc, M. (1 Temmuz 2021). 20 Best Countries to Invest in Real Estate in 2021. https://yhoo.it/39xKdpz, (27.02.2022).

Kaya, C. (2012). *Doğrusal Olmayan Programlama ile Portföy Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstabul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kidwell, D. S., Blackwell, D.W. ve Whidbee, D. A., Sias, R. W. (2012). *Financial Institutions, Markets and Money.* USA: Wiley.

Koç, E. , Şenel, M. C. ve Kaya, K. (2018). Türkiye'de Sanayi Sektörünün Genel Durumu-Sanayi Ciro Endeksi. *Mühendis ve Makine Dergisi.* 59 (692) , 17-34.

Korkmaz, T. ve Ceylan, A. (2015). *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi*. Bursa: Ekin Yayıncılık.

Kose, M. A., Prasad, E., Rogoff, K. ve Wei, S. J. (2009). Financial Globalization: A Reappraisal. *IMF Staff Papers*, 56(1), 8–62.

KPMG. (2018). Sektörel Bakış Raporu. https://bit.ly/3FlrXvG, (30.01.2020).

KPMG. (2021). Gayrimenkul Sektörel Bakış Raporu. https://bit.ly/3P2Bk7S, (30.01.2022).

Lemmen, J. (1998). *Integrating Financial Markets in the European Union*. İngiltere: Edward Elgar Publishing Lmt.

Levy, H. ve Sarnat, M. (1970). International Diversification of Investment Portfolios. *The American Economic Review*. 60(4): 668-675.

Malik, P. ve Ilavarasan, P. V. (2013). Information and Communications Technology Sector in India. *In Asia in the Global ICT Innovation Network (ss. 21-43).* Oxford: Chandos Publishing.

Marasovic, B. (2009). Comparison of Optimal Portfolios Selected by Multicriterial Model Using Absolute and Relative CriteriaValues. *Revista Investigacion Operacional.* 30(1): 20-31.

Marasovic, B. ve Babic, Z. (2011). Two-step Multi-Criteria Model for Selecting Optimal Portfolio. *International Journal of ProductionEconomics*. 134: 58-66.

Maribini,A. H. ve Kangi, F. (2017). An Extension of Fuzzy TOPSIS for A Group Decision Making with An Application to Tehran Stock Exchange. *Applied Soft Computing.* 52: 1084-1097.

Markowitz, H. (1952). Portfolio Selection. *The Journal of Finance*. 7(1):77-91.

Martel, J. M., Khoury, N. T. ve Bergeron, M. (1988). An Application of a Multicriteria Approach to Portfolio Comparisions. *The Journal of the Operational Research Society.* 39(7): 617-628.

Meric,I., Ratner, M. ve Meric, G. (2008). Co-movements of Sector Index Returns in the World's Major Stock Markets in Bull and BearMarkets: Portfolio Diversification Implications. *International Review of Financial Analysis*. 17: 1241-1249.

Mishkin, F. S. ve Eakins, S. G. (2012). *Financial Markets and Instituions*. Boston: Pearson Education Inc.

Moosa, I. A., Tawadros, G. B. ve Hallahan, T. A. (2015). The Effectiveness of International Diversification: Whole Markets versus Sectors. *Applied Economics*. 47(6): 614-622.

Newbould, G. D. ve Poon, P. S. (1993). The Minimum Number of Stocks Needed For Diversification. *Financial Practice and Education.* 3(2), 85-87.

OECDa. (2018.) Value Added by Activity (Indicator). doi: 10.1787/a8b2bd2b-en, (18.06.2018).

OECDb. (2021). OECD Data: Value Added by Activity. https://data.oecd.org/natincome/value-added-by-activity.htm, (19.06.2021).

Oxford Sözlük (Oxford Learner's Dictionary). (2022). Portföy Kavramı. https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/portfolio?q=portfolio, (17.03.2022).

Oyenubi, A. (2019). Diversification Measures and The Optimal Number of Stocks in a Portfolio: An Information Theoretic Explanation. *Comput Econ*. 54: 1443–1471.

Pala,O. ve Aksaraylı, M. (2017). Bist 30 Endeksinde Entropi ve Yüksek Momentlerle Topsis ve Promethee Tabanlı Çok Amaçlı Portföy Seçimi Model Önerisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 4 (4) : 171-188.

Pariona, A. (16 Mayıs 2018). The Biggest Industries of South Africa. https://www.worldatlas.com/articles/the-biggest-industries-in-south-africa.html, (10.12.2020).

Patari,E., Karell, V., Luukka, P. ve Yemons, J. (2018). Comparison of the multicriteria decision-making methods for equity portfolio selection: The U.S. Evidence. *European Journal of Operational Research*. 265(2): 655-672.

Phylaktis, K. ve Xia, L. (2006). The Changing Roles of Industry and Country Effects in the Global Equity Market. *The European Journal of Finance*. 12(8): 627-648.

Polat, M. A. ve Fendoglu, E. (2021). İnşaat Sektörünün Ekonomik Büyüme ve Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği. *Business and Economics Research Journal*. 12(3), 575-598.

Promethee Methods Paket Programı, by B.Mareschal. http://www.promethee-gaia.net/visual-promethee.html, (10.05.2018).

Ratner, M. ve Leal, R. P. C. (2005). Sector Integration and the Benefits of Global Diversification. *Multinational Finance Journal*. 9(3/):237-269.

Resmi Gazete. (22 Haziran 2013). Sermaye Piyasası Kurulu Pay Tebliği (VII-128.1) Sayı: 28685. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/06/20130622-8.htm, (14.03.2022).

Ross, S. (13.01.2022). The 3 Industries Driving China's Economy. https://www.investopedia.com/articles/investing/091515/3-industries-driving-chinas-economy.asp, (25.12.2022).

Routley,N. (4 Ocak 2021). The Best and Worst Performing Sectors of 2020. https://www.visualcapitalist.com/best-and-worst-performing-sectors-stock-market-of-2020/, (02.03.2022).

Sarmas, E., Xidonas, P., ve Doukas, H. (2020). Multicriteria Portfolio Construction with Python. New York: Springer.

Schmukler, S. L. (2004), Financial Globalization: Gain and Pain for Developing Countries. *Economic Review (Federal Reserve of Atlanta)*. 89 (2): 1-42.

Schwager, J. (2013). *Market Sense and Nonsence: How the Markets Really Work (and How They Don't)*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Sehrewat, M. ve Giri, A. K. (2017). A Sectoral Analysis of the Role of Stock Market Development on Economic Growth: Empirical Evidence from Indian Economy. *Global Business Review*. 18(4), 911-923.

Seyidoğlu, H. (1997). *Uluslararası Finans*. İstanbul: Güzem Yayınları.

Sharpe, F. W. (1963). A Simplified Model of Portfolio Analysis. *Management Science*. 9(2): 277-293.

Solnik, B. H. (1995). Why Not Diversify Internationally Rather than Domestically?. *Financial Analysts Journal*. 51(1), 89-94.

Söylemez, E. Y. ve Koç, Y. D. (2017). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Optimal Portföy Seçimi: Borsa İstanbul Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10: 117-133.

Srivastava,P.R. ve Eachempati, P. E. (2020). A Hybrid Portfolio Selection Model: Multi-Criteria Approach in the Indian Stock Market. *International Journal of Intelligent Information Technologies.* 16(3): 100-116.

Statista. (2022). Largest stock exchange operators worldwide as of March 2022, by market capitalization of listed companies. https://bit.ly/3kGk2PN, (02.03.2022)

STATISTAa. (2021). Germany: Share of economic sectors in gross domestic product (GDP) in 2021. https://www.statista.com/statistics/295519/germany-share-of-economic-sectors-in-gross-domestic-product/, (22.12.2021).

STATISTAb. (2021). Argentina: Share of economic sectors in the gross domestic product (GDP) from 2010 to 2020. https://www.statista.com/statistics/314743/share-of-economic-sectors-in-the-gdp-in-argentina/, (22.12.2021).

STATISTAc. (2021). Australia: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2010 to 2020. https://www.statista.com/statistics/375558-/australia-gdp-distributionacrosseconomic-sectors/, (23.12.2021).

STATISTAd. (2021). Brazil: Share of economic sectors in the gross domestic product (GDP) from 2010 to 2020. https://bit.ly/37lYLYO, (23.12.2021).

STATISTAe. (2021). Contribution to gross domestic product of Indonesia in 2020, by industry. https://bit.ly/3FmQwlE, (24.12.2021).

STATISTAf. (2021). Italy: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2010 to 2020. https://bit.ly/3MR931Z, (30.12.2021).

STATISTAg. (2021). Japan: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2009 to 2019., (30.12.2021).

STATISTAh. (2021). Turkey: Share of economic sectors in gross domestic product (GDP) from 2010 to 2020. https://bit.ly/3MWjGR5, (25.12.2021)

Statman, M. (1987). How Many Stocks Make a Diversified Portfolio?. *Journal of financial and quantitative analysis.* 22(3), 353-363.

Steuer, R.E. ve Na, P. (2003). Multiple Criteria Decision Making Combined with Finance: A Categorized Bibliographic Study. *European Journal of Operational Research*. 150: 496–515.

Steuer, R. E., Qi, Y., ve Hirschberger, M. (2008). Portfolio Selection in the Presence of Multiple Criteria. *In Handbook of Financial Engineering (ss. 3-24).* Boston, MA: Springer.

Stulz, R. M. (1999). Globalization, Corporate Finance and the Cost of Capital. *Journal of Applied Corporate Finance*. 12(3): 8-25.

Şahin, A. ve Akkaya, G.C. (2013). Promethee Sıralama Yöntemi ile Portföy Oluşturma Üzerine Bir Uygulama. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. 2(2): 67-81.

Taner, B. ve Akkaya, G. C. (2012). *Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı ve Menkul Kıymetler*. Ankara: Detay Yayıncılık.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi. (2021). Finansal Hizmetler Raporu. https://www.invest.gov.tr/tr/sectors/sayfalar/financial-services.aspx, (13.12.2021).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi. (2021). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü. https://www.invest.gov.tr/tr/sectors/sayfalar/ict.aspx,(25.12.2021).

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2022). Dış Politika: Kanada'nın Ekonomisi. https://www.mfa.gov.tr/kanada-ekonomisi.tr.mfa, (24.02.2022).

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalkınma Planı Bilgi ve İletişim Teknolojileri Özel İhtisas Komisyonu Raporu. https://bit.ly/3P0tH1v, (15.09.2021).

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2018). On Birinci Kalkınma Planı Finansal Hizmetlerin Geliştirilmesi Özel İhtisas Raporu. https://bit.ly/3kLBxy8, (13.12.2021).

TDKa (Türk Dil Kurumu). (2018). Portföy Kavramı. https://sozluk.gov.tr/, (22.07.2018).

TDKb (Türk Dil Kurumu). (2018). Portföy Yönetimi Kavramı. https://sozluk.gov.tr/, (28.07.2018).

TDKc (Türk Dil Kurumu). (2018). Risk Kavramı. https://sozluk.gov.tr/, (28.07.2018).

TDKd (Türk Dil Kurumu). (2018). Risk Kavramı. https://sozluk.gov.tr/, (29.07.2018).

TÜBİSAD (Bilişim Sanayicileri Derneği). (2018). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü 2018 Raporu. https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad290419.pdf, (24.07.2019).

TÜBİSAD (Bilişim Sanayicileri Derneği). (2020). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Sektörü 2020 Raporu. https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad_bit_2-020_raporu_tr.pdf , (05.07.2021).

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). (2015). Bülten Sayı 38, Haziran. https://bit.ly/3kK7DKW, (08.08.2018).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Annual-Industry-and-Service-Statistics-2020-37190, (11.12.2021).

TÜİKa, Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Haber Bülteni Sayı 37190. https://bit.ly/3M3Rlsp, (10.12.2021).

TÜİKb, Türkiye İstatistik Kurumu.(2022). Veri Portalı. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=67&locale=tr, (05.01.2022).

Uluslararası Ticaret Kurumu. (2019). Brazil-Information Communications Technologies. https://bit.ly/38SK6Va, (25.12.2021).

Usta, Ö. (2014). *İşletme Finansı ve Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Vetschera,R. ve Almeida, A. T. (2012). A Promethee-based Approach to Portfolio Selection Problems. *Computersand Operations Research*. 39: 1010–1020.

Xie, S. Y. (8 Kasım 2021). China's Economy Faces Risk of Yearslong Real-Estate Hangover. The Wall Street Journal. https://on.wsj.com/3sesE4k, (28.12.2021).

Xiodanas, P., Askounis, D. ve Psarras, J. (2009). Common Stock Portfolio Selection: A Multiple Criteria Decision Making Methodology and An Application to the Athens Stock Exchange. *Operational Research*. 9(1): 55-79.

Wallach, O. (22 Ocak 2022). The Top 10 Biggest Companies in India. https://bit.ly/3yhnQ1S (02.03.2022).

WBa (Dünya Bankası). (2021). World Development Indicators (Industry). https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=NV.IND.TOTL.ZS&country=#, (23.12.2021).

WBb (Dünya Bankası). (2018). Global Financial Development Report. https://bit.ly/38b1VPj, (16.07.2019).

WBc (Dünya Bankası). (2021). World Development Indicators (Services). https://data.worldbank.org/indicator/NV.SRV.TOTL.ZS, (23.12.2021).

Whitby, J. (17 Nisan 2021). The Illusion of Diversification: The Myth of the 30 Stock Portfolio, https://bit.ly/3KH5mL3,(23.04.2022).

Xiodanas, P., Mavrotas, G., D. ve Psarras, J. (2009). A Multiplecriteria Decision-Making Approach For The Selection of Stocks. *The Journal of the Operational Research Society*. 61(8): 1276-1287.

Yalçın, S. (2020). *Sezgisel Bulanık Topsis Yöntemiyle Portföy Seçimi: Bist'te Bir Uygulama.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçıner, K. (2012). *Uluslararası Finansman*. Ankara: Detay Yayıncılık.

YASED (Uluslararası Yatırımcılar Derneği). (2018). Dünya Yatırım Raporu Türkiye Sunumu. https://bit.ly/3FhYbaZ, (14.03.2020).

Yıldırım, B.F. ve Önder, E.(2015). *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri*. Bursa: Dora Yayıncılık.

Yörük, N. (2000). *Finansal Varlık Fiyatlama Modelleri ve Arbitraj Fiyatlama Modelinin İMKB'de Test Edilmesi*. İstanbul: İMKB Yayınları.

Zopounidis, C. (1999). Multicriteria Decision Aid in Financial Management. *European Journal of Operational Research*. 119: 404-415.

Zopounidis, C. ve Doumpos, M, (2002). Multi-criteria Decision Aid in Financial Decision Making: Methodologies and Literature Review. *Journal of Multi-Criteria Decision Analysis*. 11: 167–186.

Zopounidis,C., Despotis, D.K. ve Kamaratou, I. (1998). Portfolio Selection Using the Adelais Multiobjective Linear Programming System. *Computational Economics*. 11: 189-204.

Siyasi, Sosyal ve İktisadi Yönüyle

Türkiye'nin Yapısal Sorunları ve Reform Önerileri

Editör
İlhan EROĞLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-61-6

Sayfa Düzeni: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitapta yayınlanan makalelerin bilim, etik ve dil bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.

YAZARLAR

(Akademik Ünvan ve Alfabetik Sıralamaya Göre)

Prof. Dr. Bekir PARLAK	Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Halil SEYİDOĞLU	Emekli Öğretim Üyesi
Prof. Dr. İbrahim Attila ACAR	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Prof. Dr. İlhan EROĞLU	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YÜCE	Bursa Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Meral ALTAN	Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Sami SELÇUK	Eski Yargıtay Başkanı, Bilkent Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Ahmet TUNÇ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Baki DEMİREL	Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Bünyamin DEMİRGİL	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU	Düzce Üniversitesi
Doç. Dr. M. Necati ÇOBAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer Faruk BİÇEN	Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Yavuz ACUNGİL	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet KAYA	Dicle Üniversitesi
Dr. Ali PİŞKİN	Yalova Üniversitesi
Dr. Nalan KANGAL	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Öğr. Gör. Fatih YETER	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Alper KILIÇASLAN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Niran YAŞAR	Yıldız Teknik Üniversitesi

ÖNSÖZ

Tarihsel süreç içinde iktisadi faaliyetler bazen refahın artırmasını bazen de mevcut refahın korunmasını gerektirecek sonuçlar doğurmuştur. İktisadi faaliyetlerin sorunsuz bir şekilde devam etmesi siyasi iradenin ve politika yapıcılarının en önemli arzusudur. Zira sorunsuz bir iktisadi yapı siyasi, sosyal ve iktisadi istikrarın olmazsa olmaz unsurudur. Cumhuriyetin ilanından sonra tarihsel sürece bakıldığında; Türkiye'nin yaşamış olduğu siyasi ve iktisadi istikrarsızlık karşısında refah artırıcı politikaları takip etmekten ziyade, ekseriyetle toplumsal ve bireysel refahın daha da kötüleşmesini önlemeye yönelik politikaları takip etmek zorunda kaldığı gözlenmektedir. Böyle bir zorunluluk temel ekonomik sorunların çözümünde karşılaşılan başarısızlık hikayesine dayanmaktadır. Bu başarısızlığın en önemli sebebi de; güçlü bir siyasi irade ile doğru politika kararlarının alınamaması ve uygulamaya geçirilememesidir.

Türkiye'de temel ekonomik sorunların özüne bakıldığında para politikası ile ilgili temel sorunlar; -ki bunun başında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) 'nın mevcut yapısı ve izlenen para politikası ile ilgili parasal sorunlar gelmektedir- parasal sorunlar, mali sorunlar, büyüme, refah ve istihdam ile ilgili sorunlar ve uluslararası iktisadi sorunlar olarak sıralanabilir. Parasal sorunlar; fiyat istikrarı, TCMB bağımsızlığı, tasarruf açığı ve kur istikrarı sorunu olarak özetlenebilir. Temel sorunlar kapsamında bir diğer sorun da kamu borç yönetimi, mali disiplin, kayıt dışılık ve son zamanda gelişen pandemi ekonomisi ile ilgili sorunlardan oluşan mali sorunlardır. Bunun yanında, büyüme, istihdam ve refah ile ilgili sorunlarda temel ekonomik sorun niteliğindedir. Bu sorunlar; büyüme ve verimlilik, gelirin bölüşümü ve adaleti, istihdam ve işsizlik, asgari ücret ve yoksulluk gibi konular önemli temel sorunlar olarak görülmektedir. Son olarak temel sorunlar kapsamında kategorize edilebilecek sorunlar; ödemeler bilançosu ile ilgili sorunlar, sermaye hareketleri ile ilgili sorunlar, ekonomik entegrasyon ile ilgili sorunlar ve krizler karşısında uluslararası finans kuruluşları ile ilgili sorunlardan oluşan uluslararası iktisadi sorunlardır. Bu sorunların ele alındığı kitabımız 2021 yılında yayıma çıkan "Türkiye'nin İktisadi Görünümü (Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri)" başlığı ile okuyucularıyla buluşmuştur.

Türkiye ekonomisinin temel ekonomik sorunlarının birçok yapısal nitelik gösteren sorunlarla ilişkili olduğu bugüne değin pek çok araştırmacıların dile getirdiği bir gerçektir. Temel sorunlar ve çözüm önerileri hakkında genel olarak bilgilendirilen okuyucuların bu sorunlara kaynak teşkil eden yapısal sorunlar hakkında da bilgi sahibi olması bu kitap projesi fikrinin oluşmasında etkili ol-

muştur. Türkiye ekonomisinin temel sorunlarına yapısal sorunlar penceresinden yaklaşan "Siyasi, Sosyal ve İktisadi Yönüyle Türkiye'nin Yapısal Sorunları ve Reform Önerileri" başlıklı bu kitap okuyucuya Türkiye'nin temel ekonomik sorunlarına esas teşkil eden siyasi, hukuki, sosyal ve iktisadi konularla ilgili yapısal sorunlar hakkında temel düzeyde bilgiler vermeyi ve politika yapıcıları için yapısal sorunların çözümüne esas teşkil edecek reform önerileri geliştirmeyi hedeflemektedir.

Kitabın basımında ve yayımlanmasında Ekin Yayınevi'nin gayreti ve özverili çalışması her türlü takdirin üzerindedir. Bu çalışmanın Türkiye'nin yapısal sorunlarını ve bu sorunlar karşısında ne tür önlemlerin alınması gerektiğini merak edenlere faydalı olması temennisiyle…25 Ekim 2022

Prof. Dr. İlhan EROĞLU (Editör)

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
SİYASİ VE HUKUKİ SORUNLAR

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ: TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER.....3
Prof. Dr. Sami SELÇUK

ERKLER AYRIMI: YASAMA, YÜRÜTME VE YARGI ERKİ AYRIMI 33
Doç. Dr. Ahmet TUNÇ

SEÇİM SİSTEMİ VE MİLLİ İRADENİN TEMSİLİ 56
Doç. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU

MERKEZİ YÖNETİM SİSTEMİ VE KURUMSAL BAĞIMSIZLIK.....72
Prof. Dr. Bekir PARLAK

YEREL YÖNETİMLERİN ETKİNLİĞİ VE VERİMLİLİK 107
Doç. Dr. Bünyamin DEMİRGİL
Alper KILIÇASLAN

İKİNCİ BÖLÜM
SOSYAL SORUNLAR

KENTLEŞME VE ÇEVRE KİRLİLİĞİ.....131
Doç. Dr. Yavuz ACUNGİL

ULUSAL- ULUSLARARASI GÖÇ VE İSTİHDAM 156
Doç. Dr. Mehmet KAYA

EĞİTİM, İKTİSADİ KALKINMA VE BEYİN GÖÇÜ 189
Doç. Dr. Ömer Faruk BİÇEN

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ.....205
Dr. Nalan KANGAL
Doç. Dr. M. Necati ÇOBAN

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İKTİSADİ SORUNLAR

İKTİSAT POLİTİKALARI TERCİHİ VE POLİTİKA UYGULAMALARINDA EŞGÜDÜM 233
Doç. Dr. Baki DEMİREL

PLAN-BÜTÇE İLİŞKİSİ (2023 Vizyonuna Doğru: Politikalar ve Riskler)..... 258
Prof. Dr. İbrahim Attila ACAR

İKTİSADİ ÖZGÜRLÜK, ŞEFFAFLIK, HESAP VEREBİLİRLİK VE KREDİBİLİTE 276
Prof. Dr. İlhan EROĞLU
Dr. Nalan KANGAL

ENERJİ AÇIĞI VE ARZ GÜVENLİĞİ (Yeşil Enerji Çözüm Olabilir mi?)..... 304
Prof. Dr. Halil SEYİDOĞLU
Dr. Ali PİŞKİN

TARIM POLİTİKALARI VE GIDA ARZ GÜVENLİĞİ 334
Prof. Dr. Meral ALTAN
Niran YAŞAR

TÜRK VERGİ SİSTEMİ VE VERGİ ADALETİ 356
Prof. Dr. Mehmet YÜCE

İNOVASYON, AR-GE VE TEKNOLOJİ ÜRETİMİ 383
Prof. Dr. İlhan EROĞLU
Öğr. Gör. Fatih YETER

SONUÇ YERİNE

NASIL BİR YAPISAL REFORM OLMALI? 413
Prof. Dr. İlhan EROĞLU

KAYNAKÇA

Ancel, M. (1980) Intérét et nécessité nouvelle de la recherche pénaliste comparative, Mélanges en l'honneur du Doyen Pierre Bouzat, Paris

Bastiat, F. (1997) *Hukuk*, (Çev. Fr-İng. Russell, D. Çev. İng-Tr. Arsan, Yıldıray ve Yayla, Atilla) 1. Baskı, Ankara: LDT Yayınları

Beccaria, C. (2021) Suçlar ve Cezalar Hakkında (Çev.) Sami Selçuk , Ankara:İmge Kitapevi

Boré, Jacques (1985) *La cassation en matière pénale*, Paris: Libr. générale de droit et de jurisprudence

Boorstın, D. J. (1999) İmajın Bir Tarihi: Sahte Olaylardan Asıl Gerçeğe, Derleyen: Nathan Gardels (çev.) Belkıs (Çorakçı) Budak , *Yüzyılın Sonu (Büyük Düşünürler Çağımızı Yorumluyor)* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları ,

Bozkurt, G.(1996) Batı Hukukunun Türkiye'de Benimsenmesi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları

Canetti, E (1998) Kitle ve İktidar, (G. Aygen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Cohen-Tanugı, L. (1987) Le droit sans l' Etat, sur la démocratie en France et en Amérique, Paris, 1987.

Connolly, W. (1995) *Kimlik ve Farklılık*, (çev.) Ferma. Lekesizalın, stanbul: Ayrıntı Yayınları

Doğan, Ö. (2017) *Tarihselci Düşünce Işığında Bilim, Ahlak ve Siyaset,* İstanbul: Notos Kitap

Dönmezer, S. & Erman, S. (1997) Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, I, İstanbul: Der Yayınları

Floriot, R. (1968) Les erreurs judiciaires, Paris, 1968.

Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem (2022) Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metni. https://im.haberturk.com (Erişim Tarihi 28. 02.2022)

Levinas, E. (2016) *Sonsuza Tanıklık*, (Çev.) Medar Atıcı, Melih Başaran, Gaye Çankaya, Zeynep Direk, Erdem Gökyaran, Özkan Gözel, Cemalettin Haşimi, Umut Öksuzan, Ceylan Uslu, Hakan Yücefer), İstanbul: Metis Yayınları

Montesquieu, C. (1964) De l'esprit des lois, in. OEuvres complètes, Paris,

Noda, Y. (1963) La réception du droit français au Japon. *In Revue internationale de droit comparé*, Vol.15, Numéro 3, 544-547

Okyar, O. & Seyitdanlıoğlu, M. (1997) *Fethi Okyar'ın Anıları, Atatürk, Okyar ve Çok Partili Türkiye*, T. İş Bankası Kültür Yayınları

Önder, A. (1992) *Ceza Hukuku, Genel Hükümler*, *II, III,* İstanbul: Beta Basım

Romagnosi, G.D. (1823) *Genesi di diritto penale*. Terza Edizione, Aumentata Dı Due Altre Parti, Milano

Selçuk, S. (2022) Yeni Hukuk Düzenine Giderken Temel Dayanak Hukukun Üstünlüğü İlkesi Olmalı. https://www.karar.com/gorusler/yeni-hukuk-duzenine-giderken-temel-dayanak-hukukun-ustunlugu-ilkesi-olmali-1-1655649 (Erişim Tarihi 12.03.2022)

Soyak, H.R. (2004) Atatürk'ten Hatıralar, İstanbul

Syberberg, H.J. (1999) Almanya'nın Ruhu: Modern Tabu, Derleyen: Nathan Gardels (çev.) Belkıs (Çorakçı) Budak , *Yüzyılın Sonu (Büyük Düşünürler Çağımızı Yorumluyor)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları ,

KAYNAKÇA

Akıncı B. (2016) Semi-President System as a New System Proposal and World Practise, *Journal of Social and Humanities Sciences Researche,* Volume:6, Issue:2,168-201.

Alkan H. (2013) *Karşılaştırmalı Siyaset Başkanlık ve Parlamenter Sistemler Işığında Yarı-Başkanlık Modelleri*, (1.Baskı), İstanbul: Açılım Kitapevi.

Arı M. (2018) Yeni Anayasa Tartışmaları ve Hükümet Sistemi Arayışları, *Politik Ekonomik Kuram*, Cilt:2, Sayı:1, 87-102.

Arslan, R. (2021) *Siyaset Biliminin Temel Kavramları*, 1.Baskı, Bursa: Dora Yayınları.

Arslan R., (2015), *Demokratik Yönetim Sistemleri*, 2.Baskı, Bursa: Dora Yayınları

Beceren E. & Kalağan, G. (2007) Başkanlık ve Yarı-başkanlık Sistemi; Türkiye'de Uygulanabilirliği Tartışmaları, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:6, Sayı:11, 63-181.

Çağlar N. (2017) Avantaj ve Dezavantajlarıyla Parlamenter Hükümet Sistemi, Kastamonu *Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:19, Sayı:4,111-118.

Çelebi, Ö. (2022). Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkanın Kararname Çıkarma Yetkisi / Executive Order Power of the President in the United States. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (1), 179-190. DOI: 10.54558/jiss.1093528

Demir F. (2013) Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye, *Journal of Yaşar University*, Cilt:8, Sayı özel, ss. 831-876

Dışişleri Bakanlığı (2022) G-8 ve G-20 Ülkeleri, https://www.mfa.gov.tr/g-20-ulkeleri.tr.mfa , Erişim Tarihi: 14.09.2022

Erdoğan M. (2011) *Anayasa Hukuku*, Ankara: Orion Kitapevi.

Eşki H. (2009) Düzenleyici Kurumlara İngiltere Örneği Üzerinden Bakmak, *Sayıştay Dergisi*, Sayı:72, 67-84.

Gözübüyük Ş. (2004) *Anayasa Hukuku*, 13.Baskı, Ankara: Turhan Kitapevi.

Gözler, K. (2021a) *Anayasa Hukukuna Giriş*, 30.Baskı, Bursa: Ekin Yayınları

Gözler, K. (2021b) *Devletin Genel Teorisi*, 11.Baskı, Bursa: Ekin Yayınları

Gül H., Kamalak İ. & Gül, S.S (2017) Amerikan Başkanlık ve Fransız Yarı-Başkanlık Sistemleri Işığında Türkiye'nin Yeni Cumhurbaşkanlık Hükümet Sistemi, *Strategic Public Management Journal,* Volume:3, Special Issue, 101-120.

Kahraman M. (2012) Hükümet Sistemleri Tartışmaları Bağlamında Baş-kanlık ya da Yarı-Başkanlık Sistemlerinin Türkiye'de Uygulanabilirliği, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt:9, Sayı:18, 431-457

Kama S. (2016) Parlamenter Hükümet Sistemi Olarak "Westminster Modeli" Britanya Örneği Üzerine Bir Deneme, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt:22, Sayı:2,161-201

Okutan Ç. (2012) Siyasal Sistemler, (Ed.) Çetin, H., *Siyaset Bilimi* içinde (ss. 141-163) 3.Baskı, Ankara: Orion Kitapevi

Portekiz Anayasası (1976) https://hukukbook.com/portekiz-cumhuriyeti-anayasasi/ Erişim Tarihi: 01.09.2022,

Resmî Gazete (2007) 5678 sayılı Türkiye *Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun* https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/06/20070616-1.htm, Erişim Tarihi: 01.09.2022,

Tunç, A. (2019) *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Yeniden Yapılanan Türk Kamu Yönetimi*, Bursa: Dora Yayınları,

Yaman A. (2014) Başkanlık Sistemleri Uygulamaları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:24, Sayı:1, 83-98.

Yayla A. (2017a) *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemeler,* 4.Baskı, Ankara: Adres Yayınları,

Yayla A. (2017b) *Siyaset Bilimi,* 5.Baskı, Ankara: Adres Yayınları.

URL 1, (2022) https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.7142.pdf Erişim Tarihi: 01.09.2022

1876 Kanuni Esasi, https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%A2s%C3%AE/ Erişim Tarihi: 01.09.2022

1921 Anayasası, Erişim Tarihi: 01.09.2022, https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1921-anayasasi/ Erişim Tarihi: 01.09.2022

1924 Anayasası, Erişim Tarihi: 01.09.2022, https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/ Erişim Tarihi: 01.09.2022

1961 Anayasası, Erişim Tarihi: 01.09.2022, https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/ Erişim Tarihi: 01.09.2022

1982 Anayasası, Erişim Tarihi: 01.09.2022, https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/ Erişim Tarihi: 01.09.2022

Kaymaz Mert, M. (2020) Geleneksel ve Post-Modern Siyasi Temsil Yöntemleri: Bir Karşılaştırma, *ARHUSS*, 3 (1), 59-71.

Keser, A., Çelik, M. & Ercan, E. (2021) Türkiye'de Kadınların Siyasal Temsili ve Toplumsal Cinsiyet, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, (76)1, 191- 229.

Kuzu, B. (2006) Nasıl Bir Seçim Sistemi: Siyasi Parti Görüşleri, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt 23, 283- 318.

Örs, B. (2006) Siyasal Temsil, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No: 35, 1- 22,

Özkan, M. (2020) Demokrasi ve Temsil: Paradoksu Rousseau Üzerinden Okumak, *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 29 (2), 403- 430.

Phillips, A. (1995) *The Politics of Presence*, Oxford University Press.

Sayınta, D. (2014) Siyasal Temsil Üzerine Temel Belirlemeler, *Ayrıntı Dergi*, 0(3), https://ayrintidergi.com.tr/siyasal-temsil-uzerine-temel-belirlemeler/ (Erişim Tarihi 11.10.2022)

Tan, M., Çiçek, Y. & Koçar, H. (2015) Siyasî Partiler ve Türkiye'de Partî İçi Demokrasî Sorununa İlişkin Çözüm Önerileri, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 347- 366.

Teziç, E. (1996) *Anayasa Hukuku, Genel Esaslar*, İstanbul: Beta.

Tunç, H. & Erdoğan, M. (2016) Demokrasilerde Seçim Sisteminin Parti Sistemi Üzerindeki Etkisi Karşılaştırmalı Bir İnceleme, *Ombudsman Akademik Dergisi*, 2(4), 13- 79

Varlık, Ü. & Ören, B. (2003) Demokrasi ve Temsil, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 172- 185.

Yalçın, S. (2019) *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Devlet Bahçeli*, Ankara: Berikan Yayınları.

Yavaşgel, E. (2004) *Temsilde Adalet ve Siyasal İstikrar Açısından Seçim Sistemleri ve Türkiye'deki Durum*, Ankara: Nobel Yayınları.

Yıldız, A. (2018) Seçim Sistemleri ve Türkiye'de Milletvekili Seçim Sistemine İlişkin Bir Öneri, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26 (3), 113-153.

Yılmaz, S. A. (2015) Cinsiyet Eşitliği ve Adalet Perspektifinden Türkiye'de Kadının Siyasal Alana Katılımı, *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, (1)1, 12- 34

Yüksel, M. (2021) AK Parti ve Kadınların Siyasal Temsili. *Akademik İncelemeler Dergisi* (16)2, 99-118, https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.955476

Yüzbaşıoğlu, N. (1996) Türkiye'de Uygulanan Seçim Sistemleri ve Bunlara İlişkin Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Nasıl Bir Seçim Sistemi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(1-2), 103-150.

KAYNAKÇA

Akıncı, M. (1999) *Bağımsız İdari Otoriteler ve Ombudsman*, I. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Ardıyok, Ş. (2002) *Doğal Tekeller ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye İçin Düzenleyici Kurum Modeli*, I. Baskı, Ankara: Rekabet Kurumu Yayınları.

Bilgiç, V. (2000) *2000 Yılında İdari Yargı Sempozyumu,* Ankara: 11–12 Mayıs 2000, Tartışmalar Bölümü, 289.

Çolak, Mustafa (Mayıs 2003) Üst Kurulların Ortaya Çıkış Gerekçeleri, Denetimi ve İdari Sistemdeki Konumları, *Yaklaşım,* Yıl: 11, Sayı: 125, 84.

Emek, Uğur & Muhittin Acar (2004) Düzenleyici Reformlar ve Kurumlar, (Ed.) Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, *Çağdaş Kamu Yönetimi II* içinde (ss114), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Eroğlu, İ. (2021) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bağımsızlığı ve Kredibilite (Ed.) Eroğlu, İ. *Türkiye'nin İktisadi Görünümü (Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* içinde (ss.27-54), Bursa: Ekin Yayınevi

Gilardi, F. (2001) Independent Regulatory Agencies as Ultimate Step of Delegation: Hypoth-eses from the Transaction-Cost Politics Approach, *Delegating Powers to Independent Agencies,* 6-7 Aralık, Lousanne, 24-25.

Günaydın, G. (2002) Temsili Demokrasiye Elveda: Türkiye'de Üst Kurullar Gerçeği, *İki Bin Yirmi Üç,* Ağustos, Sayı: 16, 24.

Günday, M. (1999) *İdare Hukuku,* 4. Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık

Günday, M. (2001) *Bağımsız İdari Otoriteler,* Ankara: Rekabet Kurumu Yayınları

Karacan, A.İ. (2001) Özerk Kurumların Özerkliği, *Rekabet Dergisi*, Ekim – Kasım – Aralık Sayı: 8, 3-63

Keleş, R. (2000) *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, İstanbul: Cem Yayınevi.

Kestane, D. (2002), Türkiye'de Bağımsız İdari Otoritelerin (Üst Kurullar) İşlevsel–Yapısal Özellikleri ve Kamu İhale Kurumu -1-, *Belediye Dünyası*, Kasım, Cilt: 3, Sayı: 11, 25-33

Özay, İ. (2000) *2000 Yılında İdari Yargı Sempozyumu*, Ankara: 11–12 Mayıs 2000, Tartışmalar Bölümü

Özdağ, M. S. (2002) *Özerk Kurullar*, Ankara: Avrasya–Bir Vakfı ASAM Yayınları, Ankara Çalışmaları Dizisi.

Parlak, B. (2020), *Türkiye'de Yerel Yönetimler Tarihçe, Mevzuat, Yapı ve İşleyiş,* İstanbul: Değişim Yayınları,

Parlak, B. ve Sobacı, Z. (2012) *Ulusal ve Küresel Perspektifte Kamu Yönetimi Teori ve Pratik,* Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım,

Tan, T. (2000) Bağımsız İdari Otoriteler, (Ed.) İzak Atiyas, *Devletin Düzenleyici Rolü* içinde (ss. 116-134) İstanbul: Tesev Yayınları 19.

Tan, Turgut (Haziran 2002), Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar, *Amme İdaresi Dergisi,* 35 (2), 11-37.

Thacther, M. (2002) Delegation to Independent Regulatory Agencies: Pressures, Functions and Contextual Mediation, *West European Politics*, January, 25, 1, 136-139.

Thatcher, M. (2002) *Regulation After Delegation: Independent Regulatory Agencies in Europe, Journal of European Public Policy*, December ,9:6, 954-972

Tortop, N., Aykaç, B. Yayman,H. & Özer,M. Akif (2006) *Mahalli İdareler*, Ankara: Nobel Yayını

Ulusoy, A. (1998) Kamu Anlayışında Yeni Yönelimler: Avrupa Yapılanmasının Kamu Hizmeti Teorisine Etkileri, *Amme İdaresi Dergisi,* Haziran, 31 (2), 21-40

Ulusoy, A. (1999) Bağımsız İdari Kurumlar, *Danıştay Dergisi,* Yıl: 29, Sayı: 100, 3-17.

Ulusoy, A. (1999) Türk İdare Sistemi İçerisinde Rekabet Kurumunun Yeri, *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları,* Ankara: Rekabet Kurumu Yayınları

Ulusoy, A. (2003) *Bağımsız İdari Otoriteler,* I. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi

Ulusoy, A. (2000) Regülasyon Kurumları Hakkında Genel Bir Değerlendirme, *2000 Yılı İdari Yargı Sempozyumu*, Ankara: Danıştay Yayın Bürosu Yayınları, 273-285.

(TCMB, 2022) https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB

KAYNAKÇA

Akyel, R. (2010) Türkiye'de İç Kontrol Kavramı, Unsurları ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 17 (1), 83-97. Retrieved from. https://dergipark.org.tr/en/pub/yonveek/issue/13692/165713. (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Akyel, R.& Köse, H.Ö. (2010) Kamu Yönetiminde Etkinlik Arayışı: Etkin Kamu Yönetimi İçin Etkin Denetimin Gerekliliği, *Türk İdare Dergisi*,466,9-45.

Arslan, A. (2002) Kamu Harcamalarında Verimlilik, Etkinlik ve Denetim. *Maliye Dergisi*, 140, 3-5.

Atay, C. (1999) *Devlet Yönetimi ve Denetimi*. 2. Baskı. İstanbul: Alfa Yayınevi.

Barzelay, M. (1996) Performance Auditing and the New Public Management: Changing Roles and Strategies of Central Audit Institutions, *Performance Auditing and the Modernization of Government*, Paris: OECD-PUMA Publications

Bilgiç, A.K. (2020, Aralık) *Verimlilik, etkinlik ve tutumluluk ilkeleri bağlamında sayıştay'ın büyükşehir belediyeleri üzerindeki performans denetimi*. Tepav. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1608110576-1.Verimlilik__Etkinlik_ve_ Tutumluluk_Ilkeleri_Baglaminda_Sayistayin_Buyuksehir_Belediyeleri_Uzerindeki_Performans_Denetimi.pdf (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Caiden, Garold E. (1988) Devlet Denetiminin Yeni Yönleri, *Devlet Denetimi* (Makaleler), Sayıştay, 125. Kuruluş Yıldönümü Yayınları, Ankara.

Çevik, H. H. (2001) Kamu Kurumlarında Verimlilik ve Verimliliğin Başarılması: Emniyet Teşkilatı Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*, 3, 67-80

Çevik, O., & Ağmaz, S. (2019) Türkiye'deki Büyükşehir Belediyelerinin İç Kontrol Sistemlerinin Kamu İç Kontrol Standartlarına Uyum Durumlarının Araştırılması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *11*(27), 78-96.

Demir, M. (2010) *Türk Kamu Yönetiminde İç Denetim*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demirbaş, T. (2001) Sayıştaylar tarafından gerçekleştirilen performans denetimleri ve Türk Sayıştay'ı uygulaması: İnceleme. Sayıştay Başkanlığı.

Demirbaş, T.& Çetinkaya, Ö. (2018) *Kamu Mali Yönetiminde Kontrol ve Denetim*. 1.baskı. Bursa: Ekin Yayınevi.

Dye, K.M. (1996) Accountability, Auditing and Democracy, (*Notes for an Address to The Commonwealth Conference of Auditors General*), Lahore.

Gershon, P. (2004) *Releasing Resources to the Front Line: Independent Review of PublicSector Efficiency*, London: Tresuary of the United Kingdom.

Gözübüyük, A.Ş. (1962) Sayıştay, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt17, Sayı 03, 303-318.

Güran, M. C. (2006) *Kamu Hizmetlerinde Performans Ölçümü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları

Hepworth, N. (2002) Control and İnternal Audit, CİPFA, UK.

Karabacak, İ. (2009) *Vergi Politikalarında Etkinliğin Sağlanmasında Vergi Harcamalarının Önemi: 1990 Sonrası Dönem Değerlendirmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keleş, R., Yavuz, F. (1983) *Yerel Yönetimler*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Kılıçaslan, A. & Adıgüzel, Ş. (2018) *Yerel Yönetimlere Yönelik Sayıştay Performans Denetimlerinin Sonuçları ve Etkileri Üzerine Bir Alan Araştırması: Belediyeler Örneği*. II.Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu. Bildiri Kitabı, 93-112

Mil, H.İ. (2016) *Türk Kamu Denetim Sistemi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Özer, M.A. (2005) Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi. *Sayıştay Dergisi*. 59, 3-46.

Saran, U. (2005) Türk Kamu Yönetiminde Değişimin Genel Çizgisi: Reform Arayışlarının Karşısındaki Beklentiler ve Güçlükler, (Ed.). Nohutçu, A. & Balcı, A.), *Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması* içinde (ss. 37-53) İstanbul: Beta Yayınları

Sayıştay Başkanlığı (1997) Verimlilik Denetimi: Kanada Sayıştay'ı Uygulaması Bölüm 1. TC Sayıştay, 135. Erişim Adresi: https://sayistay.gov.tr/files/906_ Verimlilik_Denetimi_kanada.pdf . (Erişim Tarihi:10.08.2022)

Sayıştay Başkanlığı (2014) Performans denetimi rehberi. Ankara: Sayıştay Başkanlığı Yayınları. https://www.sayistay.gov.tr/files/559_Performans%20Denetim%20 Rehberi_v2.pdf (Erişim Tarihi:10.08.2022)

Sayıştay Başkanlığı (2022) https://www.sayistay.gov.tr/reports/category/12-dis-denetim-genel-degerlendirme-raporlari (Erişim Tarihi:10.08.2022)

KAYNAKÇA

Ağaçsapan, B. & S. N. Çabuk (2015) Kentsel Çevre Sorunları ve Kent Bilgi Sistemi, (Ed.) M. Altunoğlu, M & Geniş, Ş. *I. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi, Günümüz Kentinde Sorunlar*, içinde (ss.169-177), 16-17 Nisan 2015 Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası.

Akkol, M. L. (2019) Kentleşme ve Çevre Sorunları. (Ed.) Arslan, A., Akhan, B. ve Sayılow, G., *Sağlık-Toplum-Bilim IV* içinde (ss.63-82), Çanakkale: Paradigma Akademi

Ameen, R. F. M. & Mourshed, M. (2017) Urban Environmental Challenges in Developing Countries – A Stakeholder Perspective, *Habitat International*. 64, 1-10.

Anadolu Ajansı (AA) (2021) *Paris Anlaşması Türkiye'de Yürürlüğe Giriyor*. 09.11.2021. https://www.aa.com.tr/tr/cevre/paris-anlasmasi-turkiyede-yururluge-giriyor/2415695#:~:text=Paris%20Anla%C5%9Fmas%C4%B1%2C%20Aral%C4%B1k%202015'te,bu%20say%C4%B1%20192'ye%20%C3%A7%C4%B1kt%C4%B1. (Erişim Tarihi: 08.08.2022).

Babanyara, Y. Y., Usman, H. A. & Saleh, U. F. (2010) An Overview Ofurban Poverty and Environmental Problems in Nigeria. *Journal of Human Ecology*, 31(2), 135-143.

BBC News Türkçe, (2022) 2021 Dünya Hava Kirliliği Raporu: "Avrupa Bölgesinde Havası En Kirli Kent Iğdır", https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60834214#:~:text=Buna%20g%C3%B6re%20T%C3%BCrkiye'de%20hava,kirli%207'inci%20%C3%BClke%20oldu, (Erişim Tarihi: 09.08.2022).

Bilginoğlu, M.A. (1989) Ekonomik Büyüme, Enerji- Çevre İlişkisi, *Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8, 79-87.

Birgün (2022) Döktüklerimizi Deniz Geri Verdi, https://www.birgun.net/haber/ doktuklerimizi-deniz-geri-verdi-346152 (Erişim Tarihi: 02.08.2022).

Braga, B., Pope, B. & Druyan, A. (Yönetmen) (2014) Cosmos: Bir Uzay Serüveni: 7. Bölüm-Temiz Oda [Belgesel]. Cosmos Studios Fuzzy Door Productions Santa Fe Studios.

Chester, L. (2010) Determining The Economic-Environment Relation: A *Régulationist* Approach. *Society of Heterodox Economist*, 4(1), 17-42.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2020a) Yeni Kentsel Gündem ve Akıllı Şehirler Rehberi. 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı, https://www.akillisehirler.gov.tr/wpcontent/uploads/2021/05/Yeni-Kentsel-G%C3%BCndem-ve-Ak%C4%B1ll %C4%B1-%C5%9Eehirler-Rehberi.pdf (Erişim Tarihi: 27.12.2021).

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2020b) *Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu (2019 Verileriyle)*, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Ankara.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2021). Çevresel Göstergeler. https://webdosya.csb.gov.tr/db/cevreselgostergeler/haberler/cevresel_gostergeler_2021tr_son-basim-20220707145450.pdf (Erişim Tarihi: 23.11.2022).

Deniz, M. H. (2009) Sanayileşme Perspektifinde Kentleşme ve Çevre İlişkisi, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, 19, 95-105.

Devlet Planlama Teşkilatı (1984) *5. Beş Yıllık Kalkınma Planı*. T.C. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Yayın No: 1974.

Dinçer, Y. (1999) Kent, Kentleşme ve Kent Planlaması, Sivil Toplum İçin Kent, Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Demokrasi Kitaplığı- İstanbul:WALD Yayınları,

Doygun, N. (2020) Assessment Of Public Perception On Urban Environmental Problems By Using Q Methodology, *Turkish Journal of Foresty,* 21(4), 481-488.

Dünya Doğayı Koruma Vakfı (2018) *WWF, Akdeniz Plastik Raporu'nu Yayımladı: Akdeniz'e En Çok Plastik Türkiye'den.* https://www.wwf.org.tr/?7800/wwf-akdeniz-plastik-raporunu-yayimladi-akdenize-en-cok-plastik-turkiyeden (Erişim Tarihi: 09.08.2022).

Ertürk, H. (2009) *Çevre Bilimleri*, Bursa: Ekin Yayınevi.

Görmez, K. (2015) *Çevre Sorunları*, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Greenpeace Türkiye (2021) *Türkiye Yine Avrupa'dan En Çok Plastik Alan Ülke Oldu*, https://www.greenpeace.org/turkey/basin-bultenleri/turkiye-yine-avrupadan-en-cok-plastik-cop-alan-ulke-oldu/ (Erişim Tarihi: 02.08.2022).

Günerhan, S. A. (2013) Avcı-Toplayıcı Toplumdan Günümüz Toplumuna Çevre ve Enerji Açısından Bakış. *Mühendis ve Makine Dergisi,* 54(637), 17-20.

Harper, C. & Snowden, M. (2017) *Environment and Society*. Sixth Edition. Routledge.

Hasan, M., Malik, A. H., Waseem, A. & Abbas, M. (2013) Air Pollution Monitoring in Urban Areas Due To Heavy Transportation and Industries: A Case Study Of Rawalpindi and Islamabad, *Chem.Soc.Pak.*, 35(6), 1623-1629.

Jack, J. T. B. (2017) Environment and Society. In Abasiekong, (Ed.) E.M, Sibiri, E.A, Ekpenyong. N.S *Major Themes in Sociology: An Introductory Text* içinde (579-602). Benin City, Mase Perfect Prints.

Kara, F. & Keçeli, A. (2017) Impact of Rapid Urbanization On Land Cover İn Istanbul Province, *Spatial Information Research*, 25(2), 1-10.

Karakaş, İ. (2021) Sayılarla Türkiye'de Deniz ve Su Kirliliği, İklim Gazetesi https://iklimgazetesi.com/sayilarla-turkiyede-deniz-ve-su-kirliligi/ (Erişim Tarihi: 09.08.2022).

Keleş, R. (2016) *Kentleşme politikası*, 16. Baskı, Ankara: İmge Yayınevi.

Keleş, R., Hamamcı, C. & Çoban, A. (2009) *Çevre Politikası*, Ankara: İmge Yayınevi.

Kesbiç, C. Y. & Bozduman, E. T. (2021) Türkiye'de Sektör Bazında Enerji Tüketiminin Çevre Kirliliği Üzerine Etkisi, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 289-299.

Kılıç, S. (2006) Modern Topluma Ekolojik Bir Yaklaşım, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 108-127.

Kubanza, N. S. (2016) *Urban Environmental Problems: Social and Environmental İnjustices in Solid Waste Management in Kinshasa, The Democratic Republic Of Kongo*. (Thesis of Doctor). University of the Witwatersrand.

Kütting, G. (2004) Globalization and the Environment: Moving Beyond Neoliberal İnstitutionalism, *International Journal of Peace Studies,* 9(1), 29-46.

Mengi Kaplan, A. (1991) Çevre Sorunları ve Ekonomi, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* 46(1), 279-285.

Mutlu, A., Reyhan, H. & Doğan, H. H. (2016) *Kentleşme*, Ankara: Palme Yayıncılık.

Okumuş, İ. (2017) *Ekonomik Büyümenin Çevresel Etkilerinin Farklı Gelişmişlik Düzeyindeki Ülkeler İçin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.

Özdemir, Z. & Özekicioğlu, H. (2006) Kentleşme ve Çevre Sorunları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 11*(1), 17-30.

REC Türkiye (2006) *Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Ve Kyoto Protokolü Metinler ve Temel Bilgiler*, (yay. haz.) Y. Arıkan, Ankara: Bölgesel Çevre Merkezi REC Türkiye.

Reyes-Garcia, V. & Pyhälä, A. (2017) Hunter-Gatherers in a Changing World, (Ed.) V. Reyes-Garcia, and A. Pyhälä. Switzerland: Springer International Publishing.

Reyhan, A. S. (2014) Çevre Ekonomisi, (Ed.) H. Reyhan, A. Mutlu, H. H. Doğan, & A. S. Reyhan. *Sosyal Çevre Bilimleri* içinde (ss.207-221) Ankara: Siyasal Kitabevi.

Şahin, Ü. (2012) Yeşil Düşünce, (Ed.) O. İmga & H. Olgun. *Yeşil ve Siyaset* içinde (ss.11-60), Ankara: Lotus Yayınevi.

T24 (2021) Hidrobiyolog Levent Artüz: 1989 Marmara Denizi'nin Ölüm Tarihidir, Müsilajı Temizlemenin Olanağı Yok, *Bağımsız İnternet Gazetesi* https://t24.com.tr/haber/ hidrobiyolog-levent-artuz-1989-marmara-denizi-nin-olum-tarihidir-musilaji-temizlemenin-olanagi-yok,958153 (Erişim Tarihi: 02.08.2022).

Temiz Hava Hakkı Platformu (2021) *Kara Rapor 21 Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri*. https://www.temizhavahakki.com//wp-content/uploads/2021/09/KaraRapor2021.pdf, (Erişim Tarihi: 09.08.2022).

The World Bank (2020) *Urban Development*, https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview#1 , (Erişim Tarihi: 27.12.2021).

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu (2017) *Yaşanan Seller Doğal Afet Değildir! Çarpık Kentleşme ve Yetersiz Altyapı Sellere Neden Olmaktadır*, 28.07.2017, http://www.tmmob.org.tr/icerik/yasanan-seller-dogal-afet-degildir-carpik-kentlesme-ve-yetersiz-altyapi-sellere-neden (Erişim Tarihi: 08.08.2022).

Tuna, M. (2006) *Türkiye'de Çevrecilik*, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Tuna, M., Sallan Gül, S., Gül, H. & Kahraman, F. (2012) Çevre Sosyolojisinin Ortaya Çıkışı ve Çevre-Toplum İlişkilerinin Tarihsel Evrimi, (Ed.) M. Tuna, *Çevre Sosyolojisi* içinde (2-24), T. C. Anadolu Üniversitesi Yayını.

Ulusoy, A., & Vural, T. (2001) Kentleşmenin Sosyo Ekonomik Etkileri, *Belediye Dergisi*, 7 (12), 8-14.

UNDP-Türkiye (2018). *Plastik Atıklarla Mücadelenin En Etkili Yolu Geri Dönüşüm Tesisleri Haberi*. https://www.undp.org/tr/turkiye/news/plastik-at%C4%B1klarla-m%C3%BC cadelenin-en-etkili-yolu-geri-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCm-tesisleri (Erişim Tarihi: 07.07.2022).

Uysal, A. F. & Akyiğit, H. (2012) Tüketim Toplumlarında Kentsel Dönüşüm Projelerinin ve Çevre-Toplum Anlayışının Sosyolojik Analizi, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,* 1(4), 545-565.

Wall, D. (1994) *Green History*, Routledge, London.

Wi, Y. D. & Ye, X. (2014) Urbanization, Urban Land Expansion and Environmental Change in China, *Stochastic Environmental Research and Risk Assessment*, 28(4), 757-765.

WWF-Türkiye (2021) *Türkiye'de Plastik Atık Sorunu ve Politika Önerileri*, Boğaziçi Üniversitesi Çevre Bilimleri Enstitüsü, Printworld Matbaa.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Y. (2016) *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Nobel Yayınevi,

Akalın, A. (2015) Açık, Döner, Mühürlü Kapılar: 20.Yüzyılda Batı/Doğu Ekseninde Emek Göçünün Seyri (Der).S.G. Ihlamur-Öner, N.A.Şirin Öner, *Küreselleşme Çağında Göç - Kavramlar, Tartışmalar* içinde (ss. 89-107) İstanbul: İletişim,

Akkuzu, İ. (2015) Göç ve Kapitalizm, *DİSKAR,* Sayı 4, 20-30

Aksoy, Z. (2012) Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 5, Sayı 20, 293-303

Alarçin, K. (2019) Uluslararası Göç Hareketlerinde Türkiye'nin Konumu; Uluslararası Göç ve İç Göçün Karşılaşması, Kentsel Gerilim: Şanlıurfa Ve Gaziantep Örneği, *Doktora Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü*

Bauer, T.K, DeNew, J.P.H. & Schmidt, C.M. (2005) Internatıonal Labour Mıgration, Economic Growth And Labour Markets: The Current State Of Affaırs, In book: The New Demographic Regime - Population Challenges and Policy Responses (pp.111-135) Publisher: United NationsEditors: Macura, Miroslav and Macdonald, Alphonse L. and Haug, Werner

Betts, A. & Kainz, L. (2017) *The History Of Global Migration Governance*, Refugee Studies Centre Oxford Department of International Development University of Oxford

Borjas, G.J. (1989) Economic Theory and International Migration, *International Migration Review,* Vol. 23, No. 3, Special Silver Anniversary Issue: International Migration an Assessment for the 90's (Autumn,), 457-485

Caro, L.P. (2020) *Türk İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler*, ILO Türkiye Ofisi

Carpio X.V.D. & Wagner, M. (2015) The Impact of Syrians Refugees on the Turkish Labor Market, *Worldbank Group, Policy Research Working Paper* 7402

Castelli, F. (2018) Drivers of Migration: Why Do People Move?, *Journal of Travel Medicine,* Volume 25, Issue 1,1–7

Castles, S. & Miller, M. J. (2003) *Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cohen, R. (1989) Citizes, Denizens, anad Helots: The Politiös of İnternational Migration Flows in The Post-War World, *Hitotsubashi Journal of Social Studies* 21, 153-165

Edo, A. (2019) The Impact Of Immigration On The Labor Market, Journal of Economic Surveys (2019) Vol. 33, No.3, 922–948

Erbaş, H. (2019) *Gidişlerden Kaçışlara Göç ve Göçmenler Kuram, Yöntem ve Alan Yazıları*, Ankara: Phoenix Yayınevi

Esen, O. & Binatlı, A. O. (2016) Suriyeli MültecilerTürkiue Ekonomisini Nasıl Etkiliyor?, *İktisat ve Toplum Dergisi,* Sayı 68, 4-12

Eşiyok, B. A. (2017) Toplumsal Yaramız, Yarınımız: Göç ve İşsizlik, *İktisat ve Toplum Dergisi*, Sayı 75, 46-51

European Comission (2018) Asylum and Migration Glossary 6.0, European Migration Network Gezgin, M.F. (1991) İşgücü Teorileri, *Istanbul Journal of Sociological Studies,* Cilt 0, Sayı 23,32-50

Gurieva, L.K. & Dzhioev, A.V. (2015) Economic Theories of Labor Migration, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, Vol 6 No 6,101-109

Güllüpınar, F. (2012) Göç Olgusunun Ekonomi Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 4, 53-85

Haas, H. (2008) Migration and development A theoretical perspective, 'Transnationalisation and Development(s): Towards a North-South Perspective', *Center for Interdisciplinary Research, Bielefeld*, Germany

Hardy, J. (2009) Migration, Migrant Workers and Capitalism, http://isj.org.uk/migration-migrant-workers-and-capitalism/ (Erişim Tarihi:25.08.2022)

ILO (2021) ILO Global Estimates on International Migrant Workers Results and Methodology *Third edition*

IOM (2009) *Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Hukuku,* No:31, İkinci Baskı, IOM

IOM (2013) Mıgratıon and the Unıted Natıons Post-2015 Development Agenda, IOM,Switzerland

IOM (2018) *Türkiye Cumhuriyeti'nde Göç Yönetişimine Genel bir Bakış*, https://www.migrationdataportal.org/sites/g/files/tmzbdl251/files/2019-(Erişim Tarihi:30.09.2022)

IOM (2022) World Mıgratıon Report 2022, https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022 (Erişim Tarihi:29.09.2022)

Ivan, P.P. (2015) Defining Human Migration-A Policy Makers Perspektive, SEA Practical Application of Science Volume III, Issue 2(8), 321-327

İçduygu, A., Erder, S. & Gençkaya, Ö.F. (2014) Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, *MiReKoc Araştırma Raporları*, 1/2014 TÜBİTAK 1001_106K291

İçduygu, A., Sirkeci, İ & Aydıngün, İ. (1998) *Türkiye'de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketine Etkisi, Türkiye'de İç Göç*, Tarih Vakfı Yayınları, 207-244

İçduygu, A., Toktaş, Ş. (2005) Yurtdışından Gelenlerin Nicelik ve Niteliklerinin Tespitinde Sorunlar, TUBA Raporları, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayını

Johnson, J.D. Katselli, L.T, Maniatis, G., Münz, R.& Padermetriou, D. (2007) Gaining from Migration Towards A New Mobility System, *International Migration & Public Policy View project*, OECD

Kalaycı, C. & Civelek, G. (2021) Uluslararası İşgücü Göçünün Emek Piyasasına Etkileri, *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi,* 7 (2), 313-326

Kalaycı, I. (2022) Trafficking in Women as a Type of Underground Economy: Turkey Case, (Ed.) Essien, E.D. in Handbook of Research on Present and Future Paradigms in Human Trafficking (pp.184-198), Hershey (USA): IGI Global

Kalaycı, İ. (2020) 23.Bölüm: Küresel Endeksler ve Ekonomi-Politik Gelecek, (Ed.) Kalaycı, İ., *Türkiye Ekonomisi: Kuram – Tarih – Politika* içinde (ss. 835-880), İstanbul: Divan Kitap,

Kalaycı, İ. (2021) Türkiye'de İşsizlik ve İstihdam, (Ed.) Eroğlu, İ. *Türkiye'nin İktisadi Görünümü (Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* içinde (ss.255-276) Bursa: Ekin Yayınları.

Kara, M.A. & Kurtulmuş, M.M. (2015) İnşaat Sektöründe Göçmen İşçi İstihdamı Üzerine Alan Araştırması, *DİSKAR,* Sayı 4, 54-65

Karaaslan, İ. & Şenkal, A. (2019) Labour Migration and International Labour Standards: An Assessment in Terms of Labour Market İnsan&İnsan, Sayı/Issue 19, Kış/Winter, 45-62

Karataş, K., Adıgüzel, Y. & Ünal, A.Z. (2018) *Göç Travması*, T.C.MEB, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

KB (2018) Onbirinci Kalkınma Planı (2019-2023) Dış Göç Politikası, *Özel İhtisas Komisyonu Raporu*

KDK (2018) *Türkiye'deki Suriyeliler Özel Rapor*, TBMM Kamu Denetçileri Kurumu Yayını

Koçak, Y. & Terzi, E. (2012) Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri, *KAÜ-İİBF Dergisi,* Cilt: 3, Sayı: 3,163-184

Mannan, K.A. & Frederic, L.J. (2015) The New Economics of Labour Migration (NELM): Econometric Analysis of Remittances from Italy to Rural Bangladesh Based on Kinship Relation, IJMRD, Volume 01, Issue 01,1-21

Massey, D.S. (1988) "Economic development and international migration in comparative perspective", in *Population and Development Review*, Vol. 14, No. 2, New York

Massey, D.S. (1999) Why Does İmmigration Occur? Atheoretical Synthesis, https://eportfolios.macaulay.cuny.edu/pony2014shama/files/2014/02/Kaczmarczyk_Reading-1.pdf (Erişim Tarihi:27.09.2022)

Massey, D.S.Arango, J.Kouaouci & A.Hugo, G. (2014) Uluslararası Göç Kuramlarının Dğerlendirilmesi, *Göç Dergisi,* Cilt 1 Sayı1, 11-46

McBrien, J.L. (2019) Refugees, Asylum Seekers, And Other İmmigrants: Help For Teachers With Problematic Definitions, Social Studies Research and Practice Vol. 12 No. 2, 113-124

Meçik, O. & Aytun, U.(2017) Türkiye'de Emeğin Bölgeler Arası Göçünün Belirleyicileri Üzerine, *İktisat ve Toplum Dergisi,* Sayı 75, 53-57

Moravska, E. (2007) International Migration: Its Various Mechanisms and Different Theories that Try to Explain It, https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1409965/ fulltext01.pdf (Erişim Tarihi:20.09.2022)

Nöhl, A.M., Schittenheim & Schmintke, O. (2011) *Göç ve Kültürel Sermaye*, İstanbul: Kitap Yayı-nevi

Orhan, A. & Genç, S.Y. (2018) Göç Teorilerine Kısa Bir Bakış, Gerçekler ve Efsaneler, Göç, Mültecilik ve İnsanlık, Uluslararası Akademik Tebliğler Kitabı 1.Cilt, fi-le:///C:/Users/hp/Downloads/g%20(1).pdf (Erişim Tarihi:26.09.2022)

ORSAM (2012) Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi, Rapor No: 123

Ortaylı, İ. (2006) Genel Göç Olgusu, Uluslararası Göç Sempozyumu, Zeytinburnu Belediye Başkanlığı, 23-29

Özkul, D. (2011) 50. Yılında Türkiye'de Göç, https://birikimdergisi.com/guncel/361/50-yilinda-turkiye-den-goc (Erişim Tarihi:01.10.2022)

Piore, M.J. (1979) *Birds of Passage, Migrant Labor İndusrial Societies,* Cambridge University Press

Purkis, S. (2007) Merkez Ülkelerde Ekonomide Enformelleşme ve Göçmen İşgücü, *İktisat Dergisi*, Sayı 491, 13-24

Sak (2015) Suriyeli Göçmenler Konusunu Böyle Tartışamayız, https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/5642 (Erişim Tarihi:08.10.2022)

Skrentny, J.D. (2013) How to Understand Immigration Policy, Brown Journal of World Affairs, Fall/Winter, Volume xx, Issue 1, 139-153

Sökmen, A. (2014*) Yeteneği Çekebilmek Türkiye için Yenilikçilik Odaklı bir Göç Politikası*, TEPAV Politika Notu, 201405

Tataru, G.F. (2019) Migration – an Overview on Terminology, Causes and Effects, Logos Universality Mentality Education Novelty: *Law,* Volume 7, Issue 2, 10-29

TDK (1988) *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu,

Tekeli, İ. (2008) *Göç ve Ötesi*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları,

TEPAV (2021) *İşgücü Piyasasında Suriyeliler*, Ankara: TEPAV

Toksöz, G. (2006) Uluslararası Emek Göçü, *Göç Çalışmaları 5,* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

Toksöz, G. (2015) Göçün Kadınlaşması ve Göçmen Ev İşçileri, *DİSKAR,* Sayı 4, 86-101

Toksöz, G., Erdoğdu, S.& Kaşka, S. (2012) Türkiye'ye Düzensiz Emek Göçü ve Göçmenlerin İşgücü Piyasasındaki Durumları, IOM

Topçuoğlu, R.A. (2015) Düzensiz Göç Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hakları, Küreselleşme Çağında Göç (Der.) Şirin Öner, N.A. & Ihlamur -Ömer, S.G. *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar* içinde (501-510) , İstanbul: İletişim Yayınları

Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2006) *Beşeri Coğrafya*, İstanbul: Çantay Kitabevi,

Ulukan, N.C. (2015) Kapitalizmin Denizinde Boğulanlar: Göçmenler ve Göç Politikaları, *DİSKAR,* Sayı 4, 30-39

UN (2012) Migration and Human Mobility, UN System Tasks Team On The Post-2015 *UN Development Agenda*

Unat, N.A. (2017) *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını,

UNDESA (2020) International Migrant Stock 2020: Destination https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock (Erişim Tarihi:20.09.2022)

UNHCR (2019) Refugee or Migrant? Word Choice Matters? https://www.unhcr.org/il/wp-content/uploads/sites/6/2020/10/Refugees-or-Migrants-Word-Choice-Matters.pdf (Erişim Tarihi:21.09.2022)

Yaprak, Ş. (2013) Uluslararası Emek Göçü Bağlamında Almanya'ya Türk İşgücü Göçü ve Sosyo-Ekonomik Etkileri, *International Conference on Eurasian Economies – SESSION 1D: Uluslararası Sorunlar Uluslararası Sorunlar*, 862-870

Yılmaz, A. (2014) Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, Turkish Studies - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2, 1685-1704

Yılmaz, G. (2005) Emek Göçünün Tarihsel Arka Planı AB'deki İşçilerin Durumu, *TBB Mesleki Güvenlik ve Sağlık Dergisi*, Temmuz- Ağustos, 2-7

https://en.wikipedia.org/wiki/Human_migration (Erişim Tarihi:28.08.2022)

https://www.migrationdataportal.org/themes/international-migrant-stocks (Erişim Tarihi: 28.09.2022)

https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/about-iom/migof_brochure_a4_en.pdf (Erişim Tarihi:25.09.2022)

https://www.goc.gov.tr/kuresel-goc-mutabakati-hakkinda-basin-aciklamasi (Erişim Tarihi:01.10.2020)

https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/about-iom/migof_brochure_a4_en.pdf, (Erişim Tarihi, 06.10.2022)

https://www.goc.gov.tr/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler (Erişim Tarihi:05.10.2022)

KAYNAKÇA

Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J. A. & Yared, P. (2014) Eğitimden Demokrasiye?, (Ed) Aysan, A. F. & Dumludağ, D., *Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar* içinde (85-92), Ankara: İmge Kitabevi.

Adeyemi, R. A., Joel, A., Ebenezer, J. T., & Attah, E. Y. (2018) The Effect of Brain Drain on The Economic Development of Developing Countries: Evidence from Selected African Countries, *Journal of Health and Social Issues (JOHESI),* 7(2), 66-76.

Bakırtaş, T. (2014) *Dünya'da ve Türkiye'de Ekonomik Kalkınma.* Ankara: Nobel Yayınevi.

Bakırtaş, T. & Kandemir, O. (2010) Gelişmekte Olan Ülkeler ve Beyin Göçü: Türkiye Örneği, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 961-974.

Dahlman, C. J., & Aubert, J. E. (2001) *China and The Knowledge Economy: Seizing The 21st Century*, World Bank Publications.

Denison, E. F. (1962) Education, Economic Growth, and Gaps in Information, *Journal of Political Economy*, 70(2), 124-128.

Doğaner Gönel, F. (2013) *Kalkınma Ekonomisi,* Ankara: Efil Yayınevi.

Easterlin, R. A. (2010) Niye Bütün Dünya Kalkınmış Değil?, (Ed) Şenses, F., *Kalkınma İktisadı: Yükselişi ve Gerilemesi* içinde, (65-91). İstanbul: İletişim Yayınları.

Eurofound, (2018) *Statutory minimum wages*, https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2018/statutory-minimum-wages-in-the-eu-2018, (Erişim Tarihi: 26.09.2022).

Genç, İ. H., Çöpoğlu, M. & Naufal, G. (2014) Türkiye'de Eğitim ve Ekonomik Büyümeye Katkısı, (Ed) Bekmez, S., *Farklı Boyutlarıyla Türkiye'de Kalkınma* içinde (329-343), Ankara: Efil yayınları.

Han, E., & Kaya, A. A. (2008) *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika*. Ankara: Nobel Yayınları.

Kazgan, G. (2006) *Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kepenek, Y. (2012) *Türkiye Ekonomisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Koç Konu, A. (2014) Ekonomik Kalkınma Sürecinde Beşeri Sermayenin Rolü ve Türkiye Ekonomisi, (Ed) Bekmez, S., *Farklı Boyutlarıyla Türkiye'de Kalkınma* içinde (147-171), Ankara: Efil yayınları.

Lipset, S. M. (1959) Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy, *American Political Science Review*, 53(1), 69-105.

Lucas, R. E. (1988) On The Mechanics of Economic Development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.

Özkan Günay, E. N. & Memişoğlu, Ö. (2014) Bilgi Tabanlı Ekonomi ve Büyüme Etkileşimi: BRICTS Ülkeleri Örneği, (Ed) Aysan, A. F. & Dumludağ, D., *Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar* içinde (495-515), Ankara: İmge Kitabevi

Ranis, G., Stewart, F., & Ramirez, A. (2000) Economic Growth and Human Development, *World development*, 28(2), 197-219.

Schultz, T. W. (1961) Investment in Human Capital, *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.

Taban, S. & Kar, M. (2004) Beşeri Sermaye ve Kalkınma, (Ed) Taban, S. & Kar, M., *Kalkınma Ekonomisi* içinde (279-299), Bursa: Ekin Kitabevi.

Tansel, A. & Güngör, N. D. (2003) Brain Drain" from Turkey: Survey Evidence of Student Non‐Return, *Career Development International*, 8(2), 52-69.

The World Bank (2022a) World Development Indicators, Adjusted Savings: Education Expenditure (% of GNI), http://databank.worldbank.org/data, (Erişim Tarihi: 16.09.2022).

The World Bank (2022b) World Development Indicators, Educational attainment, at least Bachelor's or equivalent, population 25+, total (%) (cumulative), http://databank.worldbank.org/data, (Erişim Tarihi: 16.09.2022).

The World Bank (2022c) World Development Indicators, Educational attainment, at least Master's or equivalent, population 25+, total (%) (cumulative), http://databank.worldbank.org/data, (Erişim Tarihi: 16.09.2022).

The World Bank (2022d) World Development Indicators, Educational attainment, Doctoral or equivalent, population 25+, total (%) (cumulative), http://databank.worldbank.org/data, (Erişim Tarihi: 16.09.2022).

The World Bank (2022e) World Development Indicators, Labor Force Participation Rate, Total (% of Total Population Ages 15+) (Modeled ILO Estimate), https://databank.worldbank.org/, (Erişim Tarihi: 16.09.2022).

The World Bank (2022f) New World Bank Country Classifications by Income Level: 2022-2023, https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2022-2023, (Erişim Tarihi: 24.09.2022).

Todaro, M. P. & Smith, S. C. (2006) *Economic Development,* Boston: Addison-Wesley.

TÜİK (2022a) Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı, Cinsiyete Göre Bitirilen Son Öğrenim Kurumu, https://data.tuik.gov.tr/, (Erişim Tarihi: 19.09.2022).

TÜİK (2022b) İşgücü İstatistikleri, Eğitim Durumuna göre İşgücü Durumu, https://data.tuik.gov.tr/, (Erişim Tarihi: 19.09.2022).

TÜİK (2022c) Kazanç Yapısı Anketi, Eğitim Durumu ve Ekonomik Faaliyete Göre Yıllık Ortalama Brüt Kazanç, https://data.tuik.gov.tr/, (Erişim Tarihi: 19.09.2022).

TÜİK (2022d) Uluslararası Göç İstatistikleri 2016-2019, Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç, https://data.tuik.gov.tr/, (Erişim Tarihi: 30.09.2022)

Yılmaz, E. (2019) Uluslararası Beyin Göçü Hareketleri Bağlamında Türkiye'deki Beyin Göçünün Durumu, *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, *10*(2), 220-232

KAYNAKÇA

Anielski, M. (2001) Measuring the Sustainability of Nations: The Genuine Progress Indicator System of Sustainable Wellbeing Accounts, *The Fourth Biennial Conference of the Canadian Society for Ecological Economics: Ecological Sustainability of the Global Market Place*, August 2001, Montreal, Quebec.

Benson, N. (2008) Climate Change Effects, (Ed.) George Philander, S. in *Encyclopedia of Global Warming And Climate Change* (pp. 456- 460), (1st Edition), Los Angeles: SAGE Publications.

Breuer, A., Janetschek, H. & Malerba, D. (2019) Translating Sustainable Development Goal (SDG), *Sustainability,* 11(7), 1-20.

CCPI (2022) Climate Change Index, https://ccpi.org/download/climate-change-performance-index-2022-2/ (Erişim Tarihi: 09.10.2022).

Çemrek, F. & Bayraç, H., N. (2013) Sürdürülebilir Kalkınma Skorunun Hesaplanması, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 14(2), 131-152.

Daly, H. (2006) Sustainable Development: Definitions, Principles, Policies. The Future of Sustainability, Springer, Dordrecht. (Ed.) M. Keiner in *The Future of Sustainability*, (pp.39–53). Springer. Printed in the Netherlands.

Daly, H., E. (1990) Toward Some Operational Principles Of Sustainable Development, *Ecological Economic*s, 2 (1990), I-6.

Davidson, O., Halsnæs, K., Huq, S., Kok, M., Metz, B., Sokona, Y. & Verhagen, J. (2003) The Development And Climate Nexus: The Case Of Subsaharan Africa, *Climate Policy*, 3(1), 97-113. https://doi.org/10.1016/j.clipol.2003.10.007

De Kruijf, H. A. M. & Van Vuuren, D. P. (1998) Following Sustainable Development in Relation to the North-South Dialogue: Ecosystem Health and Sustainability Indicators. *Ecotoxicology And Environmental Safety*, 40, 4-14.

Demir, S. (2006) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı İnsani Gelişme Endeksi Ve Türkiye Açısından Değerlendirme. Ankara. http://file.setav.org/Files/Pdf/bm-kalkinma-programi---turkiye-degerlendirmesi.pdf. (Erişim Tarihi: 09.10.2022).

Eriksen, S., Klein, R.J.T., Ulsrud, K., Næss, L. O. & O'Brien, K. (2007) Climate Change Adaptation and Poverty Reduction: Key Interactions and Critical Measures. Report prepared for the Norwegian Agency for Development Cooperation (Norad). GECHS Report 2007:1, University of Oslo

Garriga, E. & Melé, D. (2004) Corporate Social Responsibility Theories: Mapping the Territory. *Journal of Business Ethics*, (53), 51-71.

Gladwin, T. N. & Kennelly, J., J. (1995) Shifting Para Digms For Sustainable Development: Implications For Management Theory And Research. *Academy of Management Review*, 20(4), 874-904.

Gross, R., Leach, M., & Bauen, A. (2003) Progress in Renewable Energy, *Environment International,* 29, 105 – 122.

Gürses, D. (2009) "İnsani Gelişme" ve Türkiye, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 12(21), 339-350.

Heshmati, H. M. (2020) Impact of Climate Change On Life. Intech Open. https://doi.org/10.5772/intechopen.94538 (Erişim Tarihi: 16.10.2022).

IUCN (1991) Caring for the Earth: A Strategy for Sustainable Living. With the United Nations Environmental Program (UNEP) and the World Wildlife Fund (WWF), Gland, Switzerland.

İNGEV (2019) BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Açısından İnsani Gelişme Endeksi-İlçeler Modelinin Değerlendirilmesi Raporu https://ingev.org/raporlar/Insani_Gelisme_ Endeksi_Ilceler_Modelinin_Degerlendirilmesi.pdf (Erişim Tarihi: 01.10.2022)

Karl, T. R. (2003) Modern Global Climate Change. *Science,* 302(5651), 1719-1723. Doi:10.1126/science.1090228

Meadows, D. H., Meadows, D. L. & Randers, J. (1992) Beyond the Limits: Confronting Global Collapse-Envisioning A Sustainable Future. Post Mills, VT: Chelsea Green.

Munasinghe, M. (2003) Analysing the Nexus of Sustainable Development and Climate Change: An Overview; OECD, Munasinghe Institute for Development (MIND): Colombo, Sri Lanka.

Our World in Data (2022) https://ourworldindata.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions (Erişim: 08.10.2022)

Pearce, D. & Atkinson, G. (1998) The Concept Of Sustainable Development: An Evaluation Of İts Usefulness Ten Years After Brundtland. *Swiss Journal of Economics and Statistics,*134(3), 251-264.

Pinkse, J., & Kolk, A. (2012) Addressing the Climate Change-Sustainable Development Nexus: The Role Of Multistakeholder Partnerships. *Business & Society*, 51, 176-210. https://doi.org/10.1177/0007650311427426

Rahman, M. I. (2013) Climate change: A Theoretical Review. Interdisciplinary Description of Complex Systems, 11(1), 1-13. https://doi.org/10.7906/indecs.11.1.1

Resmi Gazete (2019) 11. Kalkınma Planı (2019-2023). https://www.resmigazete.gov.tr/ eskiler/2019/07/20190723M1.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2022).

Roy, J., Some, S., Das, N. & Pathak, N. (2021) Demand Side Climate Change Mitigation Actions And Sdgs: Literature Review With Systematic Evidence Search, *Environmental Research Letters*, 16, 1-32 (043003.)

SGD (2022) Sustanibal Developments Goals, https://sdgs.un.org/goals# (Erişim Tariki: 24.09.2022).

Soltekin, O., Altındişli, A. & İşçi B. (2021) İklim Değişikliğinin Türkiye'de Bağcılık Üzerine Etkileri, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 58(3), 457-467. https://doi.org/10.20289/zfdergi.882893

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020) BM Yüksek Düzeyli Siyasi Forum Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları 2018-2020 Türkiye Gelişmeleri Raporu. http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wpcontent/uploads/2020/08/HLPF-2020-Turkiye-Gelismeleri.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2022).

Swart R., Robinson J.B., & Cohen S. (2003) Climate Change and Sustainable Development: Expanding the Options, *Climate Policy*, 3(1), 19-40, https://doi.org/10.1016/j.clipol.2003.10.010

Thuiller, W. (2007) Biodiversity-climate Change and the Ecologist. *Nature,* 448, 550– 552.

Tol, R.S.J. (2009) The Economic Effects Of Climate Change. *J Econ Perspect,* 23(2), 29-51.

Turisina, I. & Jermolajeva, E. (2021) The Scientific Discourse On The Concept Of Sustainable Development, *Eastern Journal Of European Studies*, 12(2), 298-322

UNSD (2018) United Nations Statistics Division, https://unstatsundesa.opendata.arcgis.com (Erişim Tarihi: 01.10.2022).

URL a (2022) https://turkiye.un.org/tr/sdgs/13 (Erişim Tarihi: 16.10.2022).

URL b (2022) https://www.sdgindex.org/reports/sdg-index-report-2022 (Erişim Tarihi: 16.10. 2022)

URL c (2022) (www.un.org), (Erişim Tarihi: 16.10.2022)

URL d (2022) http://www.surdurulebilirkalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/ Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2022)

URL e (2022) https://hdr.undp.org/data-center/specific-country-data#/countries/TUR (Erişim Tarihi: 04.10.2022)

URL f (2022) https://www.theglobaleconomy.com/rankings/human_development/ (Erişim Tarihi: 06.10.2022)

Viederman, S. (1994) The Economics of Sustainability: Challenges. Paper Presented At The Workshop, The Economics of Sustainability, Fundacao Joaquim Nabuco, Recife, Brazil.

Watkiss, P., Downing, T., Handley, C. & Butterfield, R. (2005) The Impactsand Cosrt of Climate Change, Brussels, European Commission DG Environment

WCED, (1987) World Commission on Environment and Development: *Our Common Future*. Oxford University Press, Oxford

Yıkmaz, R., F. (2011) *Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi*, T.C. DPT Müsteşarlığı Uzmanlık Tezi.

Zabihi, H., Habib, F. & Mirsaeedie, L. (2012) Sustainability in Building And Construction: Revising Definitions And Concepts, *International Journal of Emerging Sciences*, 2(4), 570-578.

KAYNAKÇA

Akyüz, Y. (2021) External Balance Sheets of Emerging Economies: Low-Yielding Assets, High-Yielding Liabilities, *Review of Keynesian Economics*, Edward Elgar Publishing, vol. 9(2), 232-252

Bossone, B. (2020) Why MMT can't work: A Keynesian Perspective," Working Papers PKWP2020, Post Keynesian Economics Society (PKES).

Bittes-Terra, F. H. & Arestis P. (2017) Monetary Policy in The Post KeynesianTheoretical Framework. *Brazilian Journal of Political Economy*. Center of Political Economy, vol. 37(1), 45-64

Drumond, C. E. & De Jesus, C. S. (2016) Monetary and Fiscal Policy İnteractions in a Post Keynesian Open-Economy Model, *Journal of Post Keynesian Economics*, 39:2, 172-186, DOI: 10.1080/01603477.2016.1147332

Chowdhury, A. & Sundaram, J., K. (2022) Inflation Phobia Hastens Recessions, Debt Crises. 27.September. 2022. https://www.ipsnews.net/2022/09/inflation-phobia-hastens-recessions-debt-crises/ (Erişim Tarihi. 01.10.2022)

Cin, M., F. (2012) *Post-Keynesyen İktisat*. Ankara: Efil Yayınları

Cömert H., Çelik D. & Şengül, Z. O. (2022) AKP Dönemi Türkiye Ekonomisinin Performansı: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Middle East Technical Unıversity Studies in Development*, cilt.49,1-59

Demirel, B. (2022 a) TCMB İçin Para Politikası Stratejileri i. 24. Şubat 2022. https://www.politikyol.com/tcmb-icin-para-politikasi-stratejileri-i/ (Erişim Tarihi. 11.09.2022)

Demirel, B. (2022 b) TCMB İçin Para Politikası Stratejileri ii. 3. Mart 2022. https://www.politikyol.com/tcmb-icin-para-politikasi-stratejileri-ii/ (Erişim Tarihi. 11.09.2022)

Demirel, B. (2022 c) İçsel Para Arzı üzerine Tartışmalar III. 8 Eylül 2022. https://www.politikyol.com/icsel-para-arzi-yaklasimi-uzerine-tartismalar-iii-faiz-kurali/ (Erişim Tarihi. 11.10.2022)

Demirel, B. (2021 a) Covid-19 Salgın Dönemi Türkiye'nin Para Politikasının Değerlendirilmesi. (Ed.) Munyas, T. *Verilerle Pandemi Sürecinde Türkiye*, İçinde (ss.3-18) İstanbul: NOBEL.

Demirel, B. (2021 b) Yoksullaştıran Büyüme II. 27 Ağustos 2021. https://www.politikyol.com/yoksullastiran-buyume-ii/ (Erişim Tarihi. 11.10.2022)

Demirel, B., Karatepe, S., Uslu, Z. (2022) 2018-2021 Döneminde Türkiye'nin Yaşadığı Para-Kur Krizlerinin Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Ekonomi-Politik Tartışmalar. (Ed.) Yakışık, H. & Ünlü, H. *Pandemi ve Türkiye Ekonomisi*, içinde (ss.192-211), İstanbul: Adres Yayınları

Demirel, B., Kırmızıoğlu, H. (2021) Küresel Sermaye Hareketleri ve Türkiye Ekonomisi. (Ed.) Eroğlu. İ. *Türkiye'nin İktisadi Görünümü: Temel Sorunlar ve Politika Önerileri,* içinde (ss. 359-380) Bursa: Ekin yayınevi.

Elgin, C., Gökçe, B. & Yalaman, A. (2020) Economic Policy Responses to a Pandemic: Developing the COVID-19 Economic Stimulus Index', *CEPR* Press *Covid Economics: Vetted and Real Time Papers* 3, 40–54.

Erkök, B. (2020) Türkiye Sanayisinin Küresel Değer Zincirine Entegrasyonu . Ankara Üniversitesi SBF Dergisi , 75 (2) , 637-666 . DOI: 10.33630/ausbf.571631

Eroğlu, İ. & Kangal, N. (2020) Türkiye'de Yüksek Teknoloji Ürün İhracatı ve Cari Açık İlişkisi, (Ed.) Noyan Yalman, İ. *Türkiye'de Dış Ticaret ve Lojistik Uygulamalı Ve Teorik Seçme Konular* İçinde (ss.3-32) İstanbul: Nobel Yayınları

Eroğlu, İ., Yeter, F. & Çidem, Y. (2018) Turkey's Current Account Deficit Problem of Perspective Energy Deficit and Recommendations for the Future, *Balkan Journal of Social Sciences* Volume.7, No.13, 106-118

Fields, D., M. (2022) Monetary Austerity as Social Conflict. Monetary Policy Institute Blog. 30. Jun. 2022. https://medium.com/@monetarypolicyinstitute/monetary-austerity-as-social-conflict-5093dbaa3cbb (Erişim Tarihi. 11.09.2022)

Işık, S. (2009) Tam İstihdam ve Fiyat İstikrarı Kapsamında Neo-Liberal Yaklaşımlara Post Keynesyen Karşı Duruşlar: Devletin Nihai İşveren Olma Rolü. *Ekonomik Yaklaşım*. Cilt.20. Sayı. 70, 61-88.

Minsky, H. (1975) Financial Instability, the Current Dilemma, and the Structure of Banking and Finance. in Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, ed. *Compendium of Major Issues in Bank Regulation*, 310-353, Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

Minsky, H. (1977) Banking and a Fragile Financial Environment. *Journal of Portfolio Management*, Summer, 16-22.

OECD (2021) OECD Economic Surveys Turkey. January 2021.

Orhangazi, Ö. & Yeldan, A. E. (2021) The Re - making of the Turkish Crisis, Development and Change. *International Institute of Social Studies*, vol. 52(3), 460-503. May. DOI: 10.1111/dech.12644

Ostry, J., D., Ghosh, A., R., & Chamon, M. (2011) Two Targets, Two Instruments: Monetary and Exchange Rate Policies in Emerging Market Economies. *IMF Staff Position Note* SPN/12/01 February 29, 2012 (Washington DC: International Monetary Fund, February 2012).

Özden, O. (2022) Faiz Oranı Meselesi: Anaakımcılar vs. Heterodokslar. 29 Eylül 2022. https://oktayozden.com/?p=292 (Erişim Tarihi: 10.09.2022)

Rey, H. (2015) Dilemma Not Trilemma: The Global Financial Cycle and Monetary Policy Independence. *NBER Working Paper Series.* 21162. Cambridge, Mass, 1-42

Stiglitz, J & H Rashid (2020) Averting Catastrophic Debt Crises in Developing Countries Extraordinary Challenges Call for Extraordinary Measures. CEPR. https://cepr.org/publications/policy-insight-104-averting-catastrophic-debt-crises-developing-countries (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Stockhammer, E. (2022) Post-Keynesian Macroeconomic Foundations for Comparative Political Economy. *Politics & Society*, *50*(1), 156–187.

TCMB (2020). 2021 Para ve Kur politikası. 16 Aralık 2020. Erişim tarihi. 16 Aralık 2020 https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e3eb0402-2ea1-43f6-a75f-a17abda0131f/2021ParaKurTR.pdf?MOD=AJPERES (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

TCMB (2022) https://evds2.tcmb.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

TÜİK (2022) https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2022-45654&dil=1 (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Tily, G. (2006) Keynes's Theory of Liquidity Preference and His Debt Management and Monetary Polices. *Cambridge Journal of Economics*, 30.

Weber, I. (2022). Could Strategic Price Controls Help Fight İnflation? 29.December.2022 https://www.theguardian.com/business/commentisfree/2021/dec/29/inflation-price-controls-time-we-use-it (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

World Bank (2018). Turkey Econpmic Monitor. December 2018. Steadying The Ship. *The World Bank*.

World Bank (2021) Turkey Economic Monitor. April 2021: Navigating The Waves. *The World Bank*.

Yeldan, E. (2022) Yeni Ekonomik Modelin Dayanılmaz Yalnızlığı. Ekonomi Politik. 10 Ekim 2022. https://yeldane.files.wordpress.com/2022/10/yeldan793_10ekm2022turkmodel. pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022)

Yeldan, E. (2021) Salgının Ekonomik Yaşama Etkileri. *Fiscaoeconomia, 5*(2), 793-800. doi: 10.25295/fsecon.936592

Yeldan, E., & E., Voyvoda (2020) COVID-19 Salgının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri ve Politika Alternatiflerinin Makroekonomik Genel Denge Analizi. *Academy: Sarkaç* 3 June. https://sarkac.org/2020/06/ salgin-turkiye-ekonomisi-ve-gercekci-bir-kamu-politikasi-onerisi/ (accessed 23 September 2020). (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Yılmaz, E., & B., Demirel (2019). Modern Para Teorisi ve Politika Önerileri. (Ed). Eroğlu. İ. *Değişim ve Dönüşüm Perspektifinden İktisada Bakış*. İçinde (ss.95-116). Bursa. Ekin Yayınevi.

EK 1:

POST KEYNESYEN PARA POLİTİKASI TASARIMI EK OKUMA LİSTESİ:

Atesoglu, H.S. (2007), "The neutral rate of interest and a new monetary policy rule", *Journal of Post Keynesian Economics*.

Fontana, G. & Palacio- Vera, A. (2003) "Is there an active role for monetary policy in the endogenous money approach?", *Journal of Economic Issues*.

Fontana, G. & Palacio- Vera, A. (2007) "Are long- run price stability and shortrun output stabilization all that monetary policy can aim for?", *Metroeconomica*.

Lavoie, M. (1999) "Fair rates of interest and Post- Keynesian economics: the Canadian case", University of Ottawa.

Pasinetti, L. (1981) *Structural Change and Economic Growth*, Cambridge: Cambridge University Press.

Sawyer, M. (2007) "Seeking to reformulate macroeconomic policies", paper presented at the 3rd bi- annual conference of the CEMF: "Post Keynesian Principles of Economic Policy", University of Burgundy, Dijon, December.

John Smithin (2007) A real interest rate rule for monetary policy? Journal of Post Keynesian Economics, 30:1, 101-118

Tily, G. (2007) *Keynes's General Theory, the Rate of Interest and "Keynesian" Economics*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Tily, G. (2009) "The *General Theory* and monetary policy – investment versus infl ation", *Intervention*.

Wray, R. (2007) "A Post Keynesian view of central bank independence, policy targets, and the rules versus discretion debate", *Journal of Post Keynesian Economics*.

KAYNAKÇA

Acar, İ.A.& Şahin, E. A. (2009) Plan-Bütçe İlişkisi Açısından İç Denetim. *Maliye Dergisi*, Sayı 156, 83-103

EKK (2010) *2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı. https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0* (Erişim 25.10.2022)

FED (2022) https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/bst_recenttrends.htm (Erişim 10 Ekim 2022)

TCMB (2022) https://tr.investing.com/central-banks/ (Erişim 25.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *2023 Yılı Bütçe Gerekçesi*. https://www.sbb.gov.tr/butce-gerekceleri/ (Erişim 25.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *Kalkınma Planları*. https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/ (Erişim 25.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *Orta Vadeli Program (2023-2025)* https://www.sbb.gov.tr/orta-vadeli-program-2023-2025-aciklandi/ (Erişim 25.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000*) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1996-2000.pdf (Erişim 25.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf* (Erişim 25.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)* https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf (Erişim 11.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)* https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf (Erişim 25.10.2022)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı (2022) *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)* https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf (Erişim 25.10.2022)

TÜBİTAK (1999) Vizyon2023 http://vizyon2023.tubitak.gov.tr (Erişim 25.09.2022)

TÜBİTAK (2004) Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları, 2003-2023 Strateji Belgesi (Versiyon 19). 2 Kasım 2004. http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/Vizyon2023_Strateji_Belgesi.pdf (Erişim 25.10.2022)

UNCTAD (2022) Trade and Development Report 2022, https://unctad.org/webflyer/trade-and-development-report-2022 (Erişim 25.10.2022)

KAYNAKÇA

Acar, M. & Bilir, H. (2014) *Ahmet Yesevi Üniversitesi. Ekonomik Özgürlük ve Türk Dünyası.* (Yayın no. 17). SFN Yayıncılık.

Akay, H.K. (2007) Para Politikasında Şeffaflık, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar* 2007 Cilt: 44 Sayı:510, 32-42

Akın, C., S., Aytun, C. & Aktaş. B., G. (2014) The İmpact Of Economic Freedom Upon Economic Growth: An Application On Different İncome Groups. *Asian Economic and Financial Review.* 4(8), 1024-1039.

Aktan, C., C. (1997) *Ege Genç İşadamları Derneği. Demokrasi ve Piyasa Ekonomisi Yönünden Türkiye Dünya'nın Neresinde?.* EGİAD 1996 Raporu.

Bahtiyar, E. (2019) *Ekonomik Özgürlükler ve Vergi Gelirleri Arasındaki İlişki: OECD Ülkeleri Örneği* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Berggren, N. (2003) The benefits of Economic Freedom. *The Independent Review*. 8(2), 193-211.

Beşkaya, A. & Manan, Ö. (2008) Demokrasi İle Ekonomik Büyüme- Kalkınma Arasındaki İlişki Ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi.* 10(1-2), 1-32.

Blinder, Alan S (1999) Central Bank Credibility: Why Do We Care? How Do We Built It?, *NBER Working Paper*, No.7161,1-23

Bülbül, K. (2011) Özgürlük Kavramı Ve Modern İdeolojilerin Özgürlük Anlayışları. *Eski Yeni*. 20: 31-45.

Büyükakın, T. (2001) *Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi SBF,

Carare, A., Schaechter, A., Stone, M. & Zemler, M. (2002) Establishing Initial Conditions in Support of Inflation Targeting, *IMF Working Paper*, WP/02/102, Washington, D.C. http://www.imf.org, 3–35 (Erişim Tarihi: 25.04.2022)

Chafuen, A. & Guzmán, E., (2000) Economic freedom and corruption. G.P. O'Driscoll, Jr., K.R. Holmes, and M. Kirkpatrick (Eds.). *2000 Index of economic freedom.* (pp.51-63). The Heritage Foundation/The Wall Street Journal.

Crampton, E., (2002) You Get What You Vote For: Electoral Determinants Of Economic Freedom, *Journal of Private Enterprise.* 18(0211003), 1-20

Croce, E. & Khan, M.S (2000) Monetary Regimes and Inflation Targeting, *Finance & Development,* http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2000/09/ pdf/croce.pdf, 48–51(Erişim Tarihi:10.7.2022)

Cruijsen, C.V. D & Demertzis, M. (2005) The Impact of Central Bank Transparency on Inflation Expectations, *Working Paper* No: 31, De Nederlandsche Bank, 1-30

Çelik, Ş.Ç. (2021) Mali Şeffaflık ve Hesap Verme Sorumluluğu'nu Yeniden Düşünmek, https://www.ilkeanaliz.net/2021/08/02/mali-seffaflik-ve-hesap-verme-sorumlulugunu-yeniden-dusunmek/ (Erişim: 5.08.2022)

Dabán, T.E.D. , Bella, G. Milesi-Ferretti, G. M. & Symansky, S. (2003) *Rules-Based Fiscal Policy in France, Germany, Italy, and Spain*, International Monetary Fund Occasional Paper, No. 225, Washington DC:IMF

Dawson, J., W. (1998) Institutions, Investment and Growth: New Cross-Country and Panel Data Evidence. *Economic Inquiry*. 36, 603-619.

De Haan, J. & Siermann, C. L. J. (1998) Further Evidence on the Relationship Between Economic Freedom and Economic Growth. *Public Choice*. (95), 363-380.

De Haan, J. & Sturm, J., E. (2000) On the Relationship Between Economic Freedom and Economic Growth. *European Journal of Political Economy*. 16(2), 215-241.

Doucouliagos, C. (2005) Publication Bias in the Economic Freedom and Economic Growth Literatüre. *Journal of Economic Surveys*. 19(3), 367-387.

Doucouliagos, C & Ulubasoğlu, M., (2004) *Economic Freedom And Economic Growth: Selection, Specification And Genuine Effects.* In European Public Choice Society Meetings.

Dursun, İ. (1999) Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi SBR Dergisi*. 1(1), 137-145.

Ergen, Z. & Durak Oldaç, B. (2020) *Osmanlı İmparatorluğundan Günümüze Bütçe Hakkının Gelişim Süreci*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 29, Sayı 3: 239-253

Eroğlu, İ. (2009) Enflasyon Hedeflemesi Rejimi ve Türkiye'deki Uygulamanın Performans Analizi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul

Eroğlu, İ. (2020) Para ve Enflasyon (Ed.) Kalaycı, İ. *Türkiye Ekonomisi Kuram – Tarih –Politika* içinde (85-111) İstanbul: Divan Kitap.

Eroğlu, İ. (2021) Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bağımsızlığı ve Kredibilite (Ed.) *Türkiye'nin İktisadi Görünümü (Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* içinde (ss.27-54), Bursa: Ekin Yayınevi

Florini, A. M. (1999) Does The Invisible Hand Need A Transparent Glove? The Politics of Transparency, *Annual Word Bank Conference On Development Economics*, Washington, D.C., April 28-30 1999,1-40

Forrer, J., Kee, E. J., Newcomer, E. K. & Boyer, E. (2010) PublicPrivate Partnerships and the Public Accountability Question, *Public Administration Review*, 70 (3), 475-484

Friedman, M. (2018) *Kapitalizm ve Özgürlük*. 5. Baskı, (Çev.) Erberk, D. & Himmetoğlu, N. İstanbul:Eksi Kitaplar.

Geraats, P.M. (2006) Tranparency of Monetary Policy:Theory and Practice, *CESifo Economic Studies*, 52(1), 111-152.

Glaeser, E. & Shleifer, A. (2003) The Rise of The Regulatory State. *Journal of Economic Literature*. 41(2), 401-425.

Gwartney, J. (2009) Institutions, Economic Freedom and Cross Country Differences in Performance. *Southern Economic Journal*. 75(4), 937-956.

Gwartney, J., D., Lawson, R., A. & Helcombe, R., G. (1999) Economic Freedom And The Environment For Economic Growth. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*. 155(4), 643- 663.

Gwartney, J.,D., Lawson, R., A. & Block, W. (1996) *Economic Freedom in The World: 1975-1995*. Fraser Institute.

Heritage, (2021) *The Economic Freedom Index 2021*. https://www.heritage.org/index/ (Erişim Tarihi: 05.08.2022)

Heritage, (2022) *The Economic Freedom Index 2022*. https://www.heritage.org/index/ (Erişim Tarihi: 05.08.2022)

Holmes, K. R. (2014) *Two Decades Of Measuring Economic Freedom: A Look Back at The İndex*. https://www.heritage.org/index/pdf/2014/book/20thann.pdf (Erişim Tarihi: 05.08.2022)

IMF (2009) *Fiscal Rules – Anchoring Expectations for Sustainable Public Finances*. December, IMF-Washington

Johnson, D. (1997) The Credibility of Monetary Policy: International Evidence Based on Surveys of Expected Inflation, in Price Stability, Inflation Targets and Monetary Policy, (Proceeding of a Conference held by The Bank of Canada), May 1997, http://dsp-psd.pwgsc.gc.ca/Collection/FB2-11-1997E-20.pdf (10.06.2007), 361–395. (Erişim Tarihi: 05.08.2022)

Kangal, N. (2022) *Ekonomik özgürlüklerin makroekonomik performansa etkisi: Seçilmiş ülke grupları üzerine ampirik bir inceleme* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, A., H. & Orak, M. (2008) Enflasyon hedeflemesi, Ekonomik Tartışmalar Konferansı, Emin Öztürk'ün Anısına. www.tcmb.gov.tr. 28.12.2008, 1–69.

Karasoy, A., Saygılı, M. & Yalçın, C. (1998) Enflasyonun Doğrudan Hedeflenmesi Politikası ve Bazı Ülke Deneyimleri, *TCMB Araştırma Genel Müdürlüğü, Tartışma Tebliği*, Ankara, No. 9801, Mart 1998, 1–48

Kasper, W. (2007) *İktisadi Özgürlük ve Gelişme.* (Çev.) Akın, B. Ankara: Liberte Yayınları.

Kennedy, S. & Robbins, J. (2001) The Role of Fiscal Rules in Determining Fiscal Performance, *Department of Finance Working Paper*, 16, http://www.fin.gc. ca/pub/pdfs/wp2001-16e.pdf, 1-30. (Erişim Tarihi: 05.08.2022)

Kesik, A. & Kıral, G. (2012) Kamu Maliyesinde Hesap Verme Sorumluluğu ve Mali Saydamlık, *"Yeni" maliye: değişim çağında kamu maliyesi : yeni trendler, yeni paradigmalar, yeni öğretiler, yeni perspektifler* İçinde (ss. 513-537) Maliye Bakanlığı

Klapper, L., Laeven, L. & Rajan, R. (2006) Entry Regulation As A Barrier To Entrepreneurship. *Journal of Financial Economics*. 82, 591-652.

Knack S. & Keefer, P. (1995) Institutions And Economic Performance: Cross-Country Tests Using Alternative Institutional Measures. *Economics and Politics*. 7(3), 207-227.

Miller, T. & Kim, A., B. (2015) 2015 Index Of Economic Freedom. The Heritage Foundation Wall Street Journal: https://www.heritage.org/index/pdf/2015/book/ index_2015.pdf , (Erişim Tarihi: 05.08.2022)

Miller, T. & Kim, A., B. (2017) Chapter 2: Defining economic freedom. The heritage foundation.

Miller, T., Kim, A., B. & Roberts, J., M. (2021) 2021 Index Of Economic Freedom, The Heritage Foundation Wall Street Journal https://www.heritage.org/index/pdf /2021/book/index_2021.pdf

Mishkin, F.S. (1999) International Experiences With Different Monetary Policy Regimes *NBER Working Paper*, No. 6965, February 1999, http://papers.nber.org /papers/ w6965.pdf (10.05.2007), 1–46, (Erişim Tarihi: 05.08.2022)

Nelson, M., A. & Singh, R.D. (1998) Democracy, Economic Freedom, Fiscal Policy And Growth İn Ldcs: A Fresh Look. *Economic Development and Cultural Change*. 46(4), 677-696.

Norton, S., W. (1998) Poverty, Property Rights, And Human Well-Being: A Cross-National Study. *Cato Journal*. 18(2), 233-245

Öztürk, A. (2016) Berlin Düşüncesinde Eleştirel Akıl Özgürlük Ve Çoğulculuk. *Felsefelogos*. 62(3), 107-119

Panahi, H., Assadzadeh, A. & Refaei, R. (2014) Economiic Freedom and Economic Growth İn MENA Countries. *Asian Economic and Financial Review*. 4(1), 105-116

Parasız, İ. (2008) *Ekonomik Büyüme Teorileri*. (3. Baskı) Bursa: Ezgi Kitabevi

Parlak, B. (2011) Kamu Yönetiminde Yeni Vizyonlar, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları

Rabushka, A. (1991) Economic Freedom: Toward A Theory of Measurement. (Ed.) Block, W. E. İn *Freedom house survey of economic freedoms* (pp. 57-87). Vancouver.

Rowley, C. (2002) *Özgürlük ve Devlet*. (Çev.) Dalmış, İ. Ankara: Liberte Yayınları

Saha, S. & Su, J. (2012) Investigating the interaction effect of democracy and economic freedom on corruption: A cross-country quantile regression analysis. *Economic Analysis & Polic*, 42(3), 389-396.

Sen, A. (1999) *Özgürlükle kalkınma*. (Çev.) Alogan, Y. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Tunçsiper, B. & Biçen, Ö. F. (2014) Ekonomik özgürlükler ve ekonomik büyüme arasında-ki ilişkinin panel regresyon yöntemiyle incelenmesi. *Eskişehir Osmanga-zi Üniversitesi İİBF Dergisi.* 9(2), 25-45.

TCMB (2022) https://www.tcmb.gov.tr/ (Erişim Tarihi:18.08.2022)

Wright, L., M. (1982) A Comparative Survey Of Economic Freedoms. R., D. Gastil (Ed.) In *Freedom in The World: Political Rights and Civil Liberties* (pp. 51-90). Greenwood Press.

Yayla, A. (2008) *Liberalizm* 5. Baskı. Ankara: Liberte Yayınları.

Yayla, A. (2014) *Özgürlük Yolu: Hayek'in sosyal teorisi*. İstanbul: Profil Yayıncılık.

Yenipazarlı, A. (2009) *Ekonomik Özgürlükler ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Üze-rine Bir Zaman Serisi Analizi* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Adnan Menderes Üniversi-tesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

Aksoy, H., Korkmaz, O., Yiğit, V., Bavbek, K. G., Claeys, B., & Hogan, M. (2021) *Yenilenebilir Enerji Entegrasyonunu Hızlandırmak için Türkiye Organize Toptan Elektrik Piyasalarında İyileştirmeler.* Sabancı Üniversitesi. İstanbul: SHURA Enerji Dönüşüm Merkezi.

BP. (2022) *bp Energy Outlook 2022 Edition.* BP. https://www.bp.com/content/ dam/bp/business-sites/en/global/ corporate/pdfs/energy-economics/energy-outlook/bp-energy-outlook-2022.pdf (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

DNV-GL. (2017) *Oil and Gas Forecast to 2050: Energy Transition Outlook 2017.* DNV-GL.

Eğilmez, M., & Kumcu, E. (2004) *Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Eroğlu, İ. (2019) Türkiye'nin Enerji Portföyü ve Arz Güvenliği: Tehditler ve Fırsatlar. *International Congress of Energy Economy and Security (ENSCON'19),* 6-7 Nisan 2019, İstanbul, 475-485.

Eroğlu, İ., Yeter, F. & Çidem, Y. (2018) Cari Açık Sorunu Perspektifinde Türkiye'nin Enerji Açığı ve Geleceğe İlişkin Öneriler. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi(7)13*, 106-118.

ETKB. (2021) *Denge Tabloları*. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. https://enerji.gov.tr/Preview/tr/63d0007a-f593-458b-9610-353eb2545897 (Erişim Tarihi: 20.07.2022).

Eurostat. (2022) *Database: Energy*. Eurostat. https://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/ data/database (Erişim Tarihi: 17.07.2022).

Gaygısız, E. (2017) Türkiye'nin Dış Ticaret Açıkları ve Dış Ticaretinin Kompozisyonu. *İktisat ve Toplum Dergisi*(78), 22-34.

IEA. (2014) *Energy Supply Security: Emergency Response of IEA Countries 2014*. International Energy Agency. https://www.iea.org/reports/energy-supply-security-the-emergency-response-of-iea-countries-2014 (Erişim Tarihi: 12.08.2022).

IEA. (2020) *World Energy Balances: Overview.* International Energy Agency. https://www.iea.org/reports/world-energy-balances-overview/world (Erişim Tarihi: 17.07.2022).

IEA. (2021a) *World Energy Outlook 2021.* Uluslararası Enerji Ajansı.

IEA. (2021b) *Global Energy Review 2021.* Uluslararası Enerji Ajansı.

IEA. (2021c) *Renewables 2021: Analysis and Forecast to 2026.* Uluslararası Enerji Ajansı.

IMF. (2022) World Economic Outlook Database.

IRENA. (2021) *Renewable Power Generation Costs in 2020.* Abu Dhabi: Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı.

Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyonu. (2018) *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): Enerji Arz Güvenliği ve Verimliliği.* Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Karluk, R. (2014) *Türkiye Ekonomisi: Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Yapısal Dönüşüm.* İstanbul: Beta.

On Birinci Kalkınma Planı 2019-2023. (2019) *T.C. Resmi Gazete* (30840 Mükerrer, 18 Temmuz 2019)

Sayan, S. (2020) Cari Açık İlelebet Payidar Kalacak Mı? *İktisat ve Toplum Dergisi*(111), 124-128.

Seyidoğlu, H. (2015) *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama.* İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Seyidoğlu, H. (2016) *Uluslararası Finans.* İstanbul: Güzem Can Yayınları.

TCMB. (2022a) Ödemeler Dengesi İstatistikleri. *Veri: Kapsam, Dönemsellik ve Zamanlılık*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/#:~:text=%C3%96demeler%20dengesi%2C%20geni%C5%9F%20anlam%C4%B1yla%2C%20bir,%C3%BCzere%20haz%C4%B1rlanan%20i (Erişim Tarihi: 02.07.2022).

TCMB. (2022b) *Ödemeler Dengesi İstatistikleri*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+ Dengesi+ve+Ilgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/ (Erişim Tarihi: 13.07.2022).

Terzioğlu, N., & Subaşat, T. (2017) İhracatın İthalata Bağımlılığındaki Artış Cari Açıkların Belirleyicisi Değildir. *İktisat ve Toplum Dergisi*(86), 62-67.

TÜİK. (2021) *Motorlu Kara Taşıtları, Aralık 2021*. Türkiye İstatistik Kurumu. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/ Index?p=Motorlu-Kara-Tasitlari-Aralik-2021-45703#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal &text=T%C3%BCrkiye'de%202021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20bir,bin%20241%20adet%20art%C4%B1%C5%9F%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti (Erişim Tarihi: 20.07.2022).

UN. (2020) *Why Does Green Economy Matter*. United Nations Environment Programme. https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/why-does-green-economy-matter (Erişim Tarihi: 14.07.2022).

UN. (2022) *Climate Action: What is renewable energy?* United Nations. https://www.un.org/en/climate change/what-is-renewable-energy (Erişim Tarihi: 03.07.2022).

Yazgan, E. (2019) Büyüme Stratejisini Değiştirmemiz Gerekiyor. *İktisat ve Toplum Dergisi*(101), 97-101.

Yeldan, E. (2018) Büyüme, Kaynağı Nereden, Ne Pahasına ve Kim İçin? *İktisat ve Toplum Dergisi*(90), 7-9.

KAYNAKÇA

Acar, M. & Bulut, E. (2009) Türkiye'de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikalarında Son Gelişmeler. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9 (17), 1-19.

Aktaş, E, Altıok, M & Songur, M. (2015) Farklı ülkelerdeki tarımsal destekleme politikalarının tarımsal üretim üzerine etkisinin karşılaştırmalı analizi, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 15 (4), 55-74.

Arslan, E. & Solak, A. (2019) Tarım Politikası ve Türkiye'de 2002 Yılı Sonrası Uygulanan Tarımsal Destekler. *International Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 5 (19): 790-804.

Ataseven, Y., Arısoy, H., Gürer, B., Demirdöğen, A., & Olhan, N. Ö. E. (2020) *Küresel Tarım Politikaları ve Türkiye Tarımına Yansımaları*. Türkiye Ziraat Mühendisliği 9. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-1, 11.

Bahar, O. (2005) Türkiye Ekonomisinde 1980 Öncesi Uygulanan Sanayileşme Politikaları. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 3*(4), 64-90.

Bayraktar, Y. & Bulut, E. (2016) Tarımsal desteklerin değişen yapısı ve yüksek tarımsal desteklerin nedenleri: Türkiye için karşılaştırmalı bir analiz. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 66, 45-66. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/330004 (Erişim Tarihi: 2.08.2022).

Çakmak, E.H. & Veziroğlu, S. (2020) Sürdürülebilir Büyüme Bağlamında Tarım ve Gıda Sektörünün Analizi: Tarımsal Destek ve Teşvikler, 10-11-20-22 Yayın No: TÜSİAD-T/2020-03/618.Yedinc

Darıcı, B. (2008) Türkiye'de Tarımsal Ekonomi Göstergelerinin Avrupa Birliği ile Karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, *10*(1-2),117-136

Demirdöğen, A. & Olhan, E. (2014) Türkiye ve Rusya Tarımsal Ticaretinin Politika Değişimi Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Journal Of Agricultural Economic, 2*- 20.

Doğan, H. & Gürler, A. (2015) Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında Yeşilırmak Tarım Havzasında Yetiştirilen Tarım Ürünlerinin Arz Duyarlılığı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 231-243.

DPT (1973) *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. Yeni Strateji ve Kalkınma Planı (1973,1977)*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları No:1272, 3.

Dudu, H., & Çakmak, E. (2018) Climate change and agriculture: an integrated approach to evaluate economy-wide effects for Turkey. *Climate and Development*, 275-288.

EI. (2021) Economic Impact. G*lobal Food Security Index.* https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/Index (Erişim Tarihi: 18.05.2022).

Eraktan, G. (1989) Tarım Politikası. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:1163.*

FAO. (2022a) *Rusya-Ukrayna Çatışması Temelinde Yeni Küresel Gıda Güvenliği Senaryoları.* Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü. https://www.fao.org/turkey (Erişim Tarihi: 6.06.2022).

FAO. (2022b) *Food Price Index*. https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/ (Erişim Tarihi: 6.08.2022).

FAO. (2022c) *Hunger and Food Insecurity, 53.* https://www.fao.org/hunger/en/ (Erişim Tarihi: 25.06.2022).

FSIN. (2022) *Global Report on Food Crises (in brief), 29*. https://www.fsinplatform.org/sites /default/files/resources/files/GRFC%202022%20KM%20 ENG%20ARTWORK.pdf (Erişim Tarihi: 5.08.2022).

Gaytancıoğlu, O. (2009) *Türkiye'de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası. Yayın No: 2009-14

Henrıques, M. (2019) The ageing crisis threatening farming. BBC. (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

Igını, M. (2022) 3 Biggest Threats to Global Food Security. https://earth.org/threats-to-global-food-security/ (Erişim Tarihi: 14.05.2022).

Intelligence, G. (2022) Global Wheat Supplies Face New Threats as Drought Levels Rise, Gro's Model Shows https://gro-intelligence.com/insights/global-wheat-supplies-face-new-threats-as-drought-levels-rise-gro-s-model-shows (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

Kaya, M. & Kalaycı, İ. (2021) Türkiye'de Tarihsel Süreçte Tarım Politikası ve Planlama Deneyimi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 2021(13) 2, 23-34, DOI: 10.52791/aksarayiibd.837519.

Korkmaz, V. (2015) *Tarım Ürünlerini Destekleme Politikaları:Türkiye ve AB Karşılaştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Aydın.

Koyuncu, M. & Akgün, H. (2018) Çiftlik Hayvanları ve Küresel İklim Değişikliği. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 32*(1): 151-164.

Lobel, D., Baldos, U. L. & Hertel, T. (2013) Climate adaptation as mitigation: the case of agricultural investments. *Enviromental Research Letters*, (8), 1-2.

OEC. (2020) Wheat trade. https://oec.world/en/profile/hs/wheat (Erişim Tarihi: 5.06.2022).

OECD. (2008) *Total support estimate by country*. oecd.pdf (Erişim Tarih: 8.06.2022).

Orhan, O. (1999) *Türkiye'de tarımsal destekleme ve taban fiyatları politikası.* İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.

Oyan, O. (2011) *Tarımda IMF-DB Gözetiminde 2000'li Yıllar, Kriz ve Maliye Düşüncesinde Değişim,* İzzettin Önder'e Armağan, İstanbul: SAV Sosyal Araştırmalar Vakfı, ISBN: 978-6056-157929,

Resmi Gazete (RG). (2022a) Cumhurbaşkanlığı Kararı 10 Mart 2022 2021 Yılı Tarımsal Destekleri Ve 2022 Yılı Gübre Ve Sertifikalı Tohum Desteği

Resmi Gazete (RG). (2022b) Cumhurbaşkanlığı Kararı İthalatta İlave Gümrük Vergisi Uygulanmasına İlaveten Yapılan Değişiklik. https://www.resmigazete.gov.tr/ eskiler/2022/06/20220624-9.pdf (Erişim Tarihi: 5.08.2022).

Resmi Gazete (RG). (2022c) İthalat Rejimi Kararında Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar. 2. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/08/20220825-15.pdf (Erişim Tarihi: 24.08.2022)

Sayın, C. (2003) *Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikaları, Reform Arayışları, IMF, GATT ve AB Yansımaları*, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ankara, 127.

SBB (2019) Onbirinci Kalkınma Planı, TC. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf, (Erişim Tarihi: 2.08.2022).

Semerci, A. (2019) Türkiye'de Tarımsal Destekleme Uygulamaları *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,* 7(1): 181.

Stiglitz, J., (1986) Some Theoritichal Aspects of Agricultural Policies. AGREP Division Working Paper No. 118, World Bank Publication.

Tan, S. (2009) Tarım Reformu Uygulama Projesi Kapsamında Kırsal Kalkınma Projeleri: Çanakkale İli Köy Bazlı Katılımcı Yatırım Programı Örneği, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 4(2):51-62.

Tan, S., Hasdemir, M. & Everest, B. (2015) Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikaları. *International Conference On Eurasian Economies, 266-267,* https://avekon.org/papers/1444.pdf (Erişim Tarihi: 6.07.2022).

Tarım Kredi Kooperatifleri. (2022) Tarım Krediden temel tüketim ürünlerinde indirim müjdesi.https://www.tarimkredi.org.tr/gundem/haberler/tarim-krediden-temel-tuketim-urunlerinde-indirim-mujdesi (Erişim Tatihi: 25.08.2022).

TEPAV (2022) *İstihdam İzleme Bülteni*, 1-2 https://www.tepav.org.tr (Erişim Tarihi: 24.04.2022).

TOB (2019) Tarım ve Orman Bakanlığı. *Havzalarda Desteklenecek Ürün Listesi.* https://www.Tarimorman.Gov.Tr/Bugem/Haber/536/2020-Yili-Tarim-Havzalarinda-Desteklenecek-Urun-Listeleri (Erişim Tarihi: 9.06.2022).

TOB (2021) *Ürünler ve Üretim*. Tarım ve Orman Bakanlığı. https://www.tarimorman.gov.tr/ Konular/Bitkisel-Uretim/Tarla-Ve-Bahce-Bitkileri/Urunler-Ve-Uretim (Erişim Tarihi: 25.07.2022).

TOB (2020) *Tarım ve Orman Bakanlığı 2019 Yılı Faaliyet Raporu.* Tarım ve Orman Bakanlığı. https://www.Tarimorman.Gov.Tr/Sgb/Belgeler/Bakanl%C4%B1k_Faaliyet_Raporlar%C4%B1/2019% (Erişim Tarihi: 2.06.2022).

TOB (2022a) *Buğday Bülteni.* Tarım ve Orman Bakanlığı. https://www.tarimorman.gov.tr/BUGEM/Belgeler/YATIRIMCI%20REHBERİ/Buğday%20Mayıs%20Bülteni.(Erişim Tarihi: 2.08.2022).

TOB (2022b) Tarım ve Orman Bakanlığı. https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/ Belgeler/Veriler/GSYH.pdf (Erişim Tarihi: 5.08.2022).

TOB. (2022) Besilik Erkek Sığır İthalat Başvuru Duyurusu. Tarım ve Orman Bakanlığı Gıda ve Kontrol Müdürlüğü. https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Duyuru/485/Besilik-Erkek-Sigir-Ithalat-Basvuru-Duyurusu (Erişim Tarihi: 20.08.2022)

TOÇ BİR-SEN (2022) Rakamlarla Tarım Sektörü 2022, Tarım Orman Çalışanlan Birliği Sendikası, 25.

Tokatlıoğlu, M., Selen, U. & Leba, R. (2018) Küreselleşme Sürecinde Tarımın Stratejik Önemi ve Tarımsal Arz Güvenliğinin Sağlanmasında Devletin Rolü, *Journal of Life Economics, 5(4)*: 151-176.

TÜİK (2022a) *Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, I. Çeyrek: Ocak- Mart,* https://data.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 31.05.2022).

TÜİK (2022b) *İşgücü İstatistikleri.* https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2021-45645 (Erişim Tarihi: 13.06.2022).

TÜİK (2022c) *Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Bülteni 2021.* https://data.tuik.gov.tr, (Erişim Tarihi: 6.05.2022).

TÜİK (2022d) Tarımsal Girdi Fiyat Endeksi. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p= Tarimsal-Girdi-Fiyat-Endeksi-Mayis- 2022-45777, (Erişim Tarih: 5.08.2022)

UNCTAD (2022) *The Impact On Trade On Trade On Development Of The War In Ukraıne, 4.* https://unctad.org/webflyer/impact-trade-and-development-war-ukraine (Erişim Tarihi: 4.06.2022)

USDA (2022) *World Agricultural Supply, 1,* https://www.usda.gov/oce/commodity/wasde/wasde0722.pdf (Erişim Tarihi: 22.07.2022)

Uslu, H. & Apaydın, F. (2021) Türkiye'de Tarımsal Verimlilik ve Alan Bazlı Desteklemeler Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi,* 14(2), 477-499. doi: 10.17218/hititsbd.1002014

WB (2021) *Rural population*. World Bank. https://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS (Erişim Tarihi: 1.08.2022)

WEF (2022a) *The Global Risks Report 2022 17th Edition.* World Economic Forum, 26-31 https://www.weforum.org/reports/global-risks-report-2022/, (Erişim Tarihi: 14.07.2022).

WEF (2022b) *This İs How Wheat Shortages Are Creating a Food Security Risk.* World Economic Forum. https://www.weforum.org/agenda/2022/04/most-vulnerable-countries-wheat-shortages (Erişim Tarihi: 22.04.2022).

WHO (2022) *United Nations State of Food Security and Nutrition.* World Health Organization, https://www.who.int/news/item/06-07-2022-un-report--global-hunger-numbers-rose-to-as-many-as-828-million-in-2021, (Erişim Tarihi: 11.07.2022).

Yavuz, F. (2000) Türkiye'de Tarım Politikası. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi. Yayınları*, 9-22.

Yavuz, F. & Dilek, Ş. (2019) *Türkiye Tarımına Yeniden Bakış*. SETA Yayınları No: 131, ISBN: 978-605-7544-47-6, Ankara, 64-87.

Yavuz, F. (2021) İklim Değişikliği ile Gıda Enflasyonu İlişkisi Üzerine. *Kriter Dergi* Yıl: 6, Sayı:60,https://kriterdergi.com/ekonomi/iklim-degisikligi-ile-gida-enflasyonu-iliskisi-uzerine, (Erişim Tarihi: 3.06.2022).

Yavuz, F. (2022) Rusya-Ukrayna Savaşının Gıda Güvenliğine Etkileri Üzerine*. Kriter Dergi. Yıl:6, Sayı:67,* https://kriterdergi.com/dosya-ukrayna-krizi/rusya-ukrayna-savasinin-gida-guvenligine-etkileri-uzerine, (Erişim Tarihi:3.07.2022)

Yüceer, E. S., Tan, S. & Semerci, A. (2020) Türkiye'de 2000-2020 Döneminde Tarımsal Destekleme Politikalarının Gelişiminin İncelenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 36-46

KAYNAKÇA

Akalın, G. (1990) *Türkiye'de Gelir ve Vergi Yükü Dağılımı*, VI. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu, Antalya.

Akdoğan, A. (2013) *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Arslan, C. B. (2020) Vergilemede açıklık ve basitlik ilkesi: Kurumlar Vergisi Kanunu'nun okunabilirlik düzeyine ilişkin bir inceleme, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 13(4), 687-695.

Ateş, L. (2006) *Vergilendirmede Eşitlik*, İstanbul: Derin Yayınevi.

Avcı, O. (2020) Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Vergilerin Kanuniliği İlkesinin Değerlendirilmesi, *DÜHFD*, Cilt: 25, Sayı: 42, Yıl: 2020, 67-93.

Çeçen, A. (2020) *Adalet Kavramı*, 5. Baskı, Ankara: Astana Yayınları.

Edizdoğan, N. & Yüce, M. (2014) *Maliye Hedef Serisi*, 2. Baskı, Ankara: Savaş Yayınları.

Erkin, G. (2012) Artan Oranlılık, *Ankara Barosu Dergisi*, 2012/3, 237-254.

Güneş, G. (2008) *Verginin Yasallığı İlkesi*, İstanbul: Levha Yayınları.

Güran, M. C. (2004) Vergilemede Adalet ve Gelir Vergisi Uygulaması, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22*(2), 243-265.

Karabacak, Y. (2013) Vergi Karmaşıklığı Modern Vergi Sistemlerinin Kaçınılmaz Sonu Mudur?, *Mali Çözüm Dergisi*, (120), 15–30.

Karakoç, Y. (2013) Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, 1259-1308.

Karakoç, Y. (2015) Vergi Gelirlerinin Kamu Giderlerinin Karşılığı Olması İlkesi*, MÜHF Hukuk Araştırmaları Dergisi Mehmet Akif Aydın'a Armağan,* Özel Sayı, C.21, S.2, 413-455.

Kılıçaslan, H. & Yavan, S. (2017) Türkiye'de Vergi Yükünün Değerlendirilmesi: OECD Ülkeleri ile Karşılaştırma, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 13, Yıl 13, Sayı 2, 33-51.

Oyan, O. (1999) Vergi Politikasında Yazbozlar, *Türk İş Yılığı 1997'den 1999'a Değişim Dinamikleri,* C. 1, S.97/29.

OECD (2021) Revenue Statistics 2021, https://gib.gov.tr/sites/ default/files/ fileadmin/ HTML/ VI/OECD/Tablo_1.xls.htm, (Erişim Tarihi: 02.09.2022)

T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (SBB) (2022) https://www.sbb.gov.tr/ekonomik-ve-sosyal-gostergeler/#1540022258789-43a5759e-f454, (Erişim Tarihi: 02.09.2022)

Şenyüz, D., Yüce, M. & Gerçek A. (2021) *Vergi Hukuku (Genel Hükümler)*, 12. Bakı, Bursa: Ekin Yayınevi.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014) *Özel İhtisas Komisyonu Raporu,* Ankara: Kalkınma Bakanlığı YAYIN NO: KB: 2896 - ÖİK: 736.

KAYNAKÇA

Alper, S. (2014) *İhracat performansı ile uluslararası rekabet gücünün yapısal belirleyicileri arasındaki ilişki: OECD ve BRIIC ülkeleri uygulaması*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Altay, B. & Gürpınar, K. (2008) Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Ve Bazı Rekabet Gücü Endeksleri: Türk Mobilya Sektörü Üzerine Bir Uygulama, Afyon *Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi* 10(1), 257-274.

Aras, G., Tezcan N., Furtuna, Ö. & Aybars, A. (2014) *Firmaların AR-GE ve İnovasyon Performansının Stratejik Analizi*, İTO Kobi Araştırmaları,

Bayraktutan, Y. & Bıdırdı, H. (2016) Teknoloji Ve Rekabetçilik: Temel Kavramlar Ve Endeksler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergi*si 8(14), 1-14.

Biçen, Ö. F., (2019) Ar-Ge ve Yüksek Teknolojili Ürün İhracatı İlişkisi: Düşük ve Orta Gelir Düzeyinde Yer Alan Ülkelere Yönelik Bir İnceleme, *Verimlilik Dergisi*, 3, 181-200.

Cafri, R. (2018) Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Bilgi Ekonomisinin Büyüme, Yoksulluk Ve Gelir Dağılımına Etkisi, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi* 13(1), 21-35.

Çoban, M.N., Kangal, N., Yeter, F. & Eroğlu, İ. (2021) İnovasyonun Yenilenebilir Enerji Üretimine Etkisi: Iea Üyesi Ülkeler Üzerine Panel Veri Analizi, *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi,* Cilt 6, Sayı 2, 21 – 31

Dereli, D. D. (2016) Rekabet Gücü ve Türkiye'nin Konumu Üzerine Bir Değerlendirme. *2.Üretim Ekonomisi Kongresi*, 11-12 Nisan 2016

Dünya Bankası (WB) (2020) https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators# (Erişim Tarihi: 02.8.2020)

Efrat, K., Hughes, P., Nemkova, E., Souchon, A. L., & Sy-Changcoe, J. (2018) Leveraging of Dynamic Export Capabilities for Competitive Advantage and Performance Consequences: Evidence from China. *Journal of Business Research* 84, 114–124.

Erkiletlioğlu, H. (2013) *Dünyada ve Türkiye'de AR-GE Faaliyetleri* İş bankası İktisadi Araştırmalar Bölümü

Eroğlu, İ. & Kangal, N. (2020) Türkiye'de Yüksek Teknoloji Ürün İhracatı ve Cari Açık İlişkisi, (Ed.) Noyan Yalman, İ. *Türkiye'de Dış Ticaret ve Lojistik Uygulamalı Ve Teorik Seçme Konular* İçinde (ss.3-32) İstanbul: Nobel Yayınları

Eroğlu, İ. Yeter, F. & Kangal, N. (2021) Türkiye'de İktisat Politikalarının Temel Dinamikleri: Olaylar ve Olgular Üzerine Bir Değerlendirme, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* ICOMEP Özel Sayısı, Aralık 2021, 150-176

European Commission (EC) (1996) *Green Paper on Innovation*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities

Filiztekin, A. & Karaata, S. (2010) Türkiye'nin Dış Ticarette Rekabet Gücü: Seçilmiş Ülkeler, Sektörler-Mal Grupları ve Endeksler Bazında Karşılaştırmalı Bir Analiz. 1.Basım, İstanbul: REF-SEDEFED

GII. (2022) Global Innovation Index 2022 *What is the future of innovationdriven growth?* https://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/gii-full-report-2022.pdf (Erişim Tarihi: 01.10.2020)

Guarascio, D., Pianta, M. & Bogliacino, F. (2017) Export, R&D and New Products: A Model and a Test on European Industries, *Economic Change Working Papers* Series in Economics, Mathematics and Statistics pp. 393-432.

Johnstone, N.,Haščič, I., & Popp, D. (2010) Renewable Energy Policiesand Technological Innovation: Evidence Based on Patent Counts, Environmental and Resource Economics, 45(1): 133-155.

Kayabaşı, A. (2010) *Rekabet Gücü Perspektifinde Lojistik Faaliyetlerde Performans Geliştirme,* No:2010-40, İstanbul: İTO Yayınları

Kızılkaya, O., Sofuoğlu, E. & Ay, A. (2017) Yüksek Teknolojili Ürün İhracatı Üzerinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Dışa Açıklığın Etkisi: Gelişmekte Olan Ülkelerde Panel Veri Analizi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 18 (1), 63-78.

Mitzkus, S. (2022) Innovation vs Invention: Definition, Difference & Importance. https://digitalleadership.com/blog/innovation-vs-invention/ (Erişim: 28.08.2022)

OECD (1996) Globalisation and Competitiveness: Relevant Indicators. *STI Working Papers* 1996/5.

OECD (2011) Isic Rev. 3 Technology Intensity Definition, Classification of Manufacturing Industries into Categories Based on R&D Intensities, http://www.oecd.org/sti/ind/48350231.pdf, (Erişim: 28.08.2022)

Özdinç, Ö. (2022) İnovasyon Kavramının Kökeni ve Türkçe Karşılık Problemi, https://www.sd.com.tr/2018/inovasyon-kavraminin-kokeni-ve-turkce-karsilik-problemi/ (Erişim: 28.08.2022)

Özel, M. (1998) *Küresel Rekabet*, İstanbul: İz Yayıncılık.

Schumpeter, J. E. (2007) *Kapitalizm Sosyalizm ve Demokrasi*, (Çev.) İlhan, H. Ankara: Alter Yayıncılık,

Shahbaz, M.,Loganathan, N., Zeshan, M. & Zaman, K. (2015) Does Renewable Energy Consumptionadd in Economic Growth? an Application of Auto Regressive Distributedlag Model in Pakistan, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 44 (2015), 576–585.

TDK (2022) *Sözlük*, https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi:11.8.2022).

Tezcan, E. (2018) AR-GE ve İnovasyonda Türkiye, *Mühendis ve Makina Güncel*, Ekim 2018, 77-53

The Global Economy (2022) https://www.theglobaleconomy.com/(Erişim Tarihi: 20.08.2022)

TÜİK (2020) https://www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 02.8.2020)

TÜİK (2022) www.tuik.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20.08.2022)

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) (2015) *İhracatın Yıllar İçindeki Gelişimi 2001-2015 Raporu*. http://www.tim.org.tr/files/downloads/AR-GE/ihracatin_gelisimi_2001_2015 .pdf (Erişim Tarihi:11.02.2018).

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) (2022) *İhracat Rakamları*. https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari (Erişim Tarihi: 11.10.2022).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) (2018) *Eurostat Teknoloji Sınıflamaları Listesi*. https://www.tobb.org.tr (Erişim Tarihi: 12.03.2018).

WB (2010) *Innovation Policy A Guide for Developing Countries*, The World Bank 54893 Washington, DC 20433

WDI (2022) *World Development Indicators*, https://databank.worldbank.org/ (Erişim Tarihi: 20.08.2022)

WIPO (2021) Global Innovation Index Database, https://www.wipo.int/global _innovation_index/en/ (Erişim Tarihi: 20.08.2022)

World Economic Forum (WEF) (2016) *The Global Competitiveness Report 2016–2017*. Genova.

Yoon, J., Oh, Y. & Lee, J.-D. (2017) The Impact of Policy Consistency on Technological Competitiveness: A Study On OECD Countries. *Energy Policy* 108, 425–434.

Yücel, R. & Ahmetoğulları, K. (2015) Ar-Ge Harcamalarının Firmaların Net Kâr Değişimi Ve Hisse Başına Kârlılığına İnovatif Etkisi: Bist Teknoloji Yazılım Ve Bilişim Sektöründe Bir Uygulama. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15(4), 87-104.

KURUMSAL YAKLAŞIM PERSPEKTİFİNDEN

TÜRKİYE'DE REFORM YÖNETİMİ

Dr. Nazmi KÜÇÜKYAĞCI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-24-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Günümüz dünyasında ülkelerin şu an geldikleri noktayla ilgili coğrafyanın ve kültürün kader olduğuna yönelik pek çok şey söylemle karşılaşırsınız. Aslında bu söylemler tamamen yanlış değil; ancak eksiktir. Günümüzde her toplumun ulaştığı noktada bu iki unsurun etkisi yadsınamaz. Lakin tek başlarına hiçbirisinin tam anlamıyla belirleyici olduğundan da bahsedilemez. Bu bağlamda diğer unsurları içerecek bir kavrama ihtiyaç vardır. İşte bu kavram "kurum"dur. Ilk akla geldiği şekilde kurum bir örgüt veya kuruluş değildir. Kurum, insanların yaşamı boyunca, ekonomik sosyal ve hukuki ihtiyaçlarını karşılamak, birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek, geleceğe yönelik belirsizlikleri azaltacak tahmin parametreleri oluşturmak, davranış ve sonuçlar arasındaki nedensellik bağını kurmak, toplumda devlet-birey, sivil toplum siyaset gibi belirli katmanları arasında uyuşmazlık ve çatışmaların çözümlenebileceği iletişim kanalları açmak üzere yerleşik hale gelmiş olan gayri resmi ve resmi kurallar ve alışkanlıklar bütünüdür. Başka bir deyişle kurum geçmişin alışkanlıklarının sistemli hale gelmesidir. Kurumlar coğrafyanın, kültürün, alışkanlıkların, geleneklerin etkisiyle veyahut yasalar yoluyla oluşurlar.

Yirminci yüzyılda ortaya çıkan kurumsalcı yaklaşımlarla birlikte kurum kavramından hareketle gerek toplumların gerekse de ülkelerin şu anki ekonomik gelişme ve kalkınma düzeyleri açıklanmaya çalışılmaktadır. Özellikle iktisadi bir yaklaşım olarak ortaya çıkan ve giderek daha da kapsayıcı hale gelen kurumsalcı yaklaşımlar, neoklasik ekonomi modelindeki eksiklikleri tamamlayarak reformların başarısızlığını açıklamada kullanılmaktadır.

Nitekim reform konusu çağımızda hemen hemen her ülkede yapılması gereken "iyi" bir şey olarak görülmektedir. Ancak tarih yapılan her reformun mevcut durumu iyileştirmekten öte reform öncesi durumdan daha kötü sonuçlara yol açtığını göstermektedir. Küresel dünyada dünyayı bütünleştirecek reformların her ülkede ve her toplumda aynı olarak uygulanamayacağı anlaşılmıştır. İşte bu noktada devreye kurumsal yaklaşım girmiştir. Neden bir ülkede uygulanan iyi bir reform diğer ülkede başarısız olur? Başarısızlığın yaşandığı bir ülkede reformlar nasıl yapılır? Kurumsal yaklaşım kurumsal reformun nasıl yapılacağını bu sorular çerçevesinde incelemektedir. Başarısızlık durumuna nasıl gelinmiştir. Buradan hareketle başarılı duruma nasıl gidilebileceğinin yolu aranmaktadır. İşte bu noktada reformların başarısı reformların üzerinde yükseldiği kurumların niteliği ile reform yönetiminin kurumsallaşma düzeyine bağlıdır.

Türkiye ise geçmişten günümüze adeta bir reform cennetidir. Reformlar her alanda yapılmakla birlikte en öncül reform alanı yönetimdir. Zira yönetsel alanda yapılan reformlar diğer alanlarda yapılan reformlar için katalizör işlevini görmektedir. Bu çalışmada Türkiye'deki reform yönetimi geçmişten günümüze kurumsal yaklaşım perspektifinden incelenirken her döneme tekabül eden kurumsal çerçeve bağlamında Türkiye'nin kurumları analiz edilmekte ve okuyucuya daha geniş bir yelpazede bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca Türkiye'de reform yönetimine ilişkin literatürde önemli bir eksikliği gidereceğine inandığım bu çalışmayı belki şu an hayatta olsa benim adıma en çok sevinecek sevgili babaannemin anısına ithafen siz değerli okuyucuların değerlendirmesine sunarım.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL OLARAK KURUMSAL YAKLAŞIM

1.1. KURUMSAL YAKLAŞIMIN ANA ÇEKİRDEĞİ: KURUMSAL İKTİSADİ YAKLAŞIM 16
1.1.1. Kurum Kavramı ve Kurumların İşlevi 16
1.1.2. Kurumsal Yaklaşımın Ortaya Çıkışı ve Felsefi Temelleri 23
1.1.3. Kurumsal Yaklaşımın Neoklasik İktisada Eleştirileri 30
1.1.4. Kurumsal Yaklaşımın Genel Özellikleri 31
1.1.5. Kurumsal Yaklaşımın Metodolojisi 34
1.1.6. Kurumsal Yaklaşımın Değer Teorisi 36
1.1.7. Kurumsal Yaklaşımda Piyasa, Bilgi ve İktidar 39
1.2. KURUMSAL İKTİSADİ YAKLAŞIM TÜRLERİ 45
1.2.1. Eski Kurumsal İktisadi Yaklaşım 46
1.2.1.1. Veblen Ekolü 48
1.2.1.2. Commons Ekolü 51
1.2.2. Neo Kurumsal İktisadi Yaklaşım 55
1.2.3. Yeni Kurumsal İktisadi Yaklaşım 57
1.2.3.1. Genel Özellikleri 60
1.2.3.2. Yeni Kurumsal İktisat ve Eski Kurumsal İktisadi Yaklaşım Arasındaki Farklılıklar 61
1.2.3.3. Yeni Kurumsal İktisadi Yaklaşımda Öne Çıkan Alanlar 62
1.3. YENİ KURUMSAL YAKLAŞIM TÜRLERİ 72
1.3.1. Normatif Kurumsallık 74
1.3.2. Rasyonel Seçim Kurumsallığı 76
1.3.3. Tarihsel Kurumsallık 78
1.3.4. Sosyolojik Kurumsallık 84
1.3.5. Söylemsel Kurumsallık 87
1.3.6. Kurumsallık Yaklaşımları Arasındaki Temel Benzerlikler ve Farklılıklar 90
1.4. YENİ KURUMSAL YAKLAŞIM PERSPEKTİFİNDEN REFORM 94
1.4.1. Reformun Anlamı ve Retoriği 95
1.4.2. Reformların Başarı Şartı: Kapsayıcı Kurumlar ve Kurumsallaşma 111
1.4.2.1. Kapsayıcı ve Dışlayıcı Kurumlar 113
1.4.2.2. Kurumsallaşma ve Kurumsallaşmanın Temel Unsurları 125
1.4.3. Reform Modelleri 133
1.4.3.1. Uygulama Biçimine Göre Reform Modelleri 134
1.4.3.1.1. Yukarıdan Aşağıya Reform 134

1.4.3.1.2. Aşağıdan Yukarıya Reform 135
1.4.3.1.3. Kurumsal Reform 136
1.4.3.2. Yöntemine Göre Reform Modelleri 138
1.4.3.2.1. Zorlayıcı Reform 139
1.4.3.2.2. Deneysel Reform 141
1.4.3.2.3. Kurumsal Reform 142
1.4.4. Reform Yönetim Modelleri 143
1.4.4.1. Anglo-Sakson Yönetim Geleneğinde Reform Yönetimi 147
1.4.4.2. Kıta Avrupası Yönetim Geleneğinde Reform Yönetimi 152
1.4.4.3. Latin Amerika Yönetim Geleneğinde Reform Yönetimi 155
1.4.4.4. Postkoloniyal Güney Asya ve Afrika Yönetim Geleneğinde Reform Yönetimi 157
1.4.4.5. Doğu Asya Yönetim Geleneğinde Reform Yönetimi 158
1.4.4.6. Sovyet Yönetim Geleneğinde Reform Yönetimi 160
1.4.4.7. İslam Yönetim Geleneğinde Reform Yönetimi 162

İKİNCİ BÖLÜM
TARİHSEL KURUMSALLIK ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'DE REFORM YÖNETİMİ

2.1. TÜRK REFORM YÖNETİMİNDE DÖNÜM NOKTALARI 168
2.2. KURUMSALLAŞMA ÇABALARI: CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEMDE REFORM YÖNETİMİ 173
2.2.1. Mevcut Düzeni Sürdürme Çabası: 18. Yüzyıl Öncesi Reform Yönetimi 173
2.2.1.1. Kurumsal Çerçeve 174
2.2.1.2. Reform Yönetimi 188
2.2.2. Kurumsallaşmaya Yönelik İlk Adımlar: 18. Yüzyıl Sonrası Reform Yönetimi 195
2.2.2.1. Kurumsal Çerçeve 197
2.2.2.2. Reform Yönetimi 204
2.3. KAPSAYICI VE DIŞLAYICI KURUMLAR ARASINDA GELGİTLER: CUMHURİYET SONRASI DÖNEMDE REFORM YÖNETİMİ 223
2.3.1. Kurumsal Patlama ile Çağdaş Kurumların Kabulü: 1923-60 Reform Yönetimi 224
2.3.1.1. Kurumsal Çerçeve 226
2.3.1.2. Reform Yönetimi 243
2.3.2. Planlı Kalkınma Ekseninde Kapsayıcı Kurumları Yerleştirmme Mücadelesi: 1960-80 Reform Yönetimi 256
2.3.2.1. Kurumsal Çerçeve 257
2.3.2.2. Reform Yönetimi 265
2.3.3. Küresel Sisteme Uyum Ekseninde Kapsayıcı Ekonomik Kurumların Oluşturulması: 1980-90 Reform Yönetimi 284

2.3.3.1. Kurumsal Çerçeve 284
2.3.3.2. Reform Yönetimi 292
2.3.4. Küresel Sisteme Uyum Ekseninde Kapsayıcı Siyasal ve Toplumsal Kurumların Oluşturulması: 1990-2015 Reform Yönetimi 303
2.3.4.1. Kurumsal Çerçeve 303
2.3.4.2. Reform Yönetimi 315
2.3.5. Dışlayıcı Kurumsal Çerçevede Yeni Denge Arayışları: 2016 Sonrası Reform Yönetimi 347
2.3.5.1. Kurumsal Çerçeve 347
2.3.5.2. Reform Yönetimi 356
2.4. REFORM YÖNETİMİ VE REFORMLARIN BAŞARISI ÜZERİNE 367

SONUÇ 385

KAYNAKÇA 391

EKLER 429

KAYNAKÇA

AB Başkanlığı. (2020, 05 24). *Reform Eylem Grubu Toplantıları*. AB Başkanlığı: https://www.ab.gov.tr/-reform-eylem-grubu-toplantilari_49767.html adresinden alındı

Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. A. (2005). Institutions as a Fundamental Cause of Long-Run Growth. S. N. Philippe Aghion içinde, *Handbook of Economic Growth* (Cilt 1, s. 385–472). Amsterdam: North-Holland.

Acemoğlu, D., & Robinson, J. A. (2015). *Ulusların Düşüşü,* (10. Baskı b.). İstanbul: Doğan Yayınevi.

Ağaoğlu, A. (1981). Gidilecek Yol. İ. E. Mehmet Kaplan içinde, *Atatürk Devri Fikir ve Hayatı I* (s. 77-83). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ahmad, F. (1994). *Demokrasi Sürecinde Türkiye.* İstanbul: Hil Yayınları.

Ahmad, F. (1996). *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980) .* İstanbul: Hil Yayıncılık.

Akbulut, Ö. Ö. (2002). Türkiye'de Planlama Kültürü Üzerine Bir Deneme. *Amme İdaresi Dergisi, 35*(1), 29-54.

Akbulut, Ö. Ö. (2003). Siyasal İktidarı Kullanma Aracı Olarak Başbakan. *Amme İdaresi Dergisi, 36*(1), 49-82.

Akın, C. S. (2012). Kurumların ve Sosyal Sermayenin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi.

Akpınar, M. (2014). Max Weber'in Rasyonalizasyon (Ussallaşma) Yaklaşımı ve Türkiye Sağlık Sektöründe Performans Sistemi Düzenlemesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14*(2), 189-202.

Akşin, S. (2001). *Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi(1789-1980).* Ankara: İmaj Yayıncılık.

Akşin, S. (2015). *Kısa Türkiye Tarihi.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Aktan, C. C. (1997). *Anayasal İktisat.* İstanbul: İz Yayıncılık.

Aktan, C. C. (2005). İktisat Okulları Perspektifinden Kurallar ve Kurumlar. C. C. Aktan içinde, *Kurumsal İktisat:Kurallar,Kurumlar ve Ekonomik Gelişme* (s. 54-64). Ankara: SPK Yayınları.

Aktan, C. C., & Vural, T. (2005). Eski Kurumsal İktisat. C. C. Aktan, & C. C. Aktan içinde, *Kurumsal İktisat Kurallar,Kurumlar ve Ekonomik Gelişme* (s. 7-20). Ankara: Sermaya Piyasası Kurulu.

Aktar, A. (2000). *Varlık Vergisi ve "Türkleştirme" Politikaları.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Alchian, A. (1977). *Economic Forces at Work.* Indianapolis: Liberty Press.

Alexander, J. J., & Sztompka, P. (1990). *Rethinking Progress: Movements, Forces and Ideas at The End of The 20th Century.* Massachusetts: Unwin Hyman.

Amenta, E., & Ramsey, K. M. (2010). Institutional Theory. J. C. Kevin T. Leicht içinde, *Handbook of Politics: State and Society in Global Perspective* (s. 15-39). London: Springer.

Anadolu Ajansı . (2020, 08 17). *Çok partili demokrasinin ilk sınavı: 21 Temmuz 1946 seçimleri*. Anadolu Ajansı: https://www.aa.com.tr/tr/politika/cok-partili-demokrasinin-ilk-sinavi-21-temmuz-1946-secimleri/1209212 adresinden alındı

Anhegger, R. (1953). Hezarfen Hüseyin Efendi'nin Osmanlı Devlet Teşkilatına Dair Mülahazaları. *Türkiyat Mecmuası, 10*, 365 - 393.

Apaydın, A. (1993). *Ayn Ali Efendi'nin "Kavanin-i Al-i Osman Der Hulasa-i Mezamin-i Defter-i Divan'ı.* Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Apaydın, F. (2007). Örgütlerde Kurumsallaşma ve Adaptif Yeteneklerin Pazarlama Eylemlerine ve Örgütsel Performansa Etkileri. Gebze, Kocaeli: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Apaydın, F. (2008). Kurumsallaşmanın Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Performansına Etkileri. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(7), 121-145.

Araral, E., & Amri, M. (2016). Institutions and the Policy Process 2.0:Implications of the IAD Framework . P. Z. B. Guy Peters içinde, *Contemporary Approaches to Public Policy* (s. 73-93). London : Palgrave Macmillan.

Arı, K. (1995). *Büyük Mübadele/Türkiye'ye Zorunlu Göç(1923-1925).* İstanbul: Türk Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Arıcanlı, T., & Rodrik, D. (1990). An Overview of Turkey's Experience with Economic Liberalization and Structural Adjustment. *Wold Development, 18*, 1343-1350.

Arıkan, T. (1973, Kasım). Reorganizasyon. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, II*(2), 287-306.

Aslan, O. E., Kavruk, H., Yıldız, M., Üstüner, Y., Sayan, İ. Ö., Şener, H. E., & Urhan, V. F. (2016). *Merkezi Personel Hizmetleri Örgütlenmesi.* Ankara: TODAİE.

Ata, A. Y. (2009). Kurumsal İktisat Çerçevesinde Yolsuzluğun Fırsat ve Motivasyonları: AB Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme. *Yayımlanmış Doktora Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi.

Ataay, F. (2005). *Kriz Kıskacında CHP Hükümeti(1978-79)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atakul, Ö. (2019, 10 15). *Modernlik ve Modernleşme.* Ankara Üniversitesi: 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/ere/oatakul.d adresinden alındı

Ataman, G. (2005). *İşletme Yönetimi:Temel Kavramlar ve Yeni Yaklaşımlar.* İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Atay, F. R. (1999). *Çankaya-IV.* İstanbul: Yenı Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.

Atiyas, İ. (2012). Economic Institutions and Institutional Change in Turkey during The Neoliberal Era. *New Perspectives on Turkey*(14), 45-69.

Avaner, T. (2018). *Reformun Antropolojisi: Kamu Yönetiminde Bağımlılık Sorunu.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Avcıoğlu, D. (1976). *Türkiye'nin Düzeni* (Cilt 2. Cilt). İstanbul: Tekin Yayınevi.

Avcıoğlu, D. (1996). *Türkiye'nin Düzeni.* İstanbul: Tekin Yayınevi.

Aydınonat, N. E. (2014, 05 11). *Kapsayıcı Büyüme, Dışlayıcı Kurumlar*. TEPAV Günlük: https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/4781 adresinden alındı

Aykaç, B. (1991). Yönetimin İyileştirilmesi ve Örgütsel Değişim. *Amme İdaresi Dergisi, 24*(2), s. 81-122.

Aysal, N. (2013). Kırım Savaşı'ndan Lozan Barış Anlaşması'na Osmanlı Dış Borçlarının Tarihsel Gelişimi(1854-1923). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*,53 (Lozan Antlaşması Özel Sayısı)), 1-28.

Aysan, A. F. (2012). Yönetişim ve Kurumlar Terimlerinin İktisat Literatüründeki Yükselişi. İstanbul. 10 20, 2019 tarihinde https://docplayer.biz.tr/15765209-Yonetisim-ve-kurumlar-terimlerinin-iktisat-literaturundeki-yukselisi.html adresinden alındı

Badie, B. (2000). *The Imported State: The Westernization of the Political Order.* Stanford: Stanford University Press.

Bahçe, S., & Eres, B. (2017). İktisadi Yapılar,Türkiye ve Değişim . B. Duru, & F. Alpkaya içinde, *1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim* (s. 17-70). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Balta, T. B. (1972). *İdare Hukuku* (Cilt 1). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Banerjee, A. V., & Ghatak, M. (2005). Symposium on Institutions and Economic Performance. *Economics of Transitions, 13*(3), 421-425.

Banger, G. (2000). *Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması Projesi(Başbakanlık Yönetim Bilgi Sistemi Bilgi ve İletişim Altyapısı).* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı.

Başbakanlık Devlet Personel Dairesi. (1963). *Hükümete Sunulan Yabancı Uzman Raporları (1949-1959 Yılları Arasında).* Ankara: Başbakanlık Devlet Personel Dairesi Yayınları.

Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı. (1994). *2001 Hedefleri Doğrultusunda 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Kamu Yönetiminin Geliştirilmesi ve Bazı Ülkelerdeki Uygulamalar(Araştırma Raporları-II).* Ankara: Başbakanlık.

Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı. (1994). *Araştırma Raporları-I.* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı.

Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı. (1998). *İdari Usul Kanun Hazırlığı Uluslararası Sempozyumu Bildirileri(17-18 Ocak1998).* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı.

Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı. (2017). *İdareyi Basitleştirme Rehberi.* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı.

Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı. (2017). *Kamu Yönetiminin Geliştirilmesi ve Bürokrasiyle Mücadele Eylem Planının Hazırlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar.* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı.

Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı . (2018). *İdareyi Geliştirme Başkanlığı'nın Yeniden Yapılandırılması Raporu.* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı .

Baykara, T. (1994). II.Mahmud'un Islahatında İç Temeller:1826-1839 Arasında Anadolu. T. T. Kurumu içinde, *Tanzimat'ın 150. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumundan Ayrıbasım* (s. 263-270). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Bayraktar, T. (1996). *Kamu Yönetiminde İdareyi Geliştirme Çalışmaları.* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı.

Baytal, Y. (2007, Kasım). Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957). *Ankara Üniversitesi Türk inkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*(40), 545-567.

Belge, M. (1983). *Tarihten Güncelliğe.* Ankara: Alan Yayıncılık.

Bell, S. (2002). Institutionalism: Old and New . J. Summers içinde, *Government, Politics, Power And Policy In Australia* (s. 363-380). NSW Australia: Pearson Education Australia.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1976). *The Social Construction pf Reality a Treatise in The Sociology of Knowledge.* Middlesex: Penguin Books Ltd.

Berker, A. (1943). Mora İhtilali Tarihçesi veya Penah Efendi Mecmuası. *Türk Tarih Vesikaları Dergisi, 11*, 7-12.

Berkes, N. (2002). *Türkiye'de Çağdaşlaşma.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Berkman, A. Ü. (1981). Planlı Dönemde İdari Anlayışı ve Uygulaması: İdari Reformun "Yönetilmesi" Açısından Bir Değerlendirme. *ODTÜ Gelişim Dergisi*(Özel Sayı), 207-225.

Berman, S. (2012). Ideational Theorizing In The Social Sciences Since 'Policy Paradigms, Social Learning and The State'. *Governance, 26*(2), 217-237.

Betil, İ. (2000). Türkiye'de Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi. M. T. Titiz içinde, *Türkiye'de Devlet Denetiminde Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi* (s. 55-73). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı.

Bilici, N. (2016, 12 08). *Dünya*. Serbest Kürsü:Yeni bir borç krizine doğru mu?: https://www.dunya.com/kose-yazisi/yeni-bir-borc-krizine-dogru-mu/340851 adresinden alındı

Bjorkman, J. W. (2012). South Asian and Western Administrative Experience: The Past in the Present. B. G. Peters, & J. Pierre içinde, *Handbook of Public Administration* (s. 241-254). London: Sage.

Bocutoğlu, E. (2012). *İktisadi Düşünceler Tarihi.* Ankara: Murathan Yayınevi.

Boix-Palop, A. (2002). Spanish Administrative Traditions in the Context of European Common Principles. M. Ruffert içinde, *Administrative Law in Europe:Between Common Prinicples and National Traditions* (s. 95-100). Amsterdam: Europa Law Publisng.

Boland, L. A. (1979). Knowledge and the Role of Institutions in Econımic Theory. *Jorunal of Economic Issues, 13*(4), s. 957-972.

Bolfíková, E., Hrehová, D., & Frenová, J. (2012). Normative Institutionalism, Institutional Basis of Organizing. *Sociologija i Prostor, 192*(1), 89-108.

Boratav, K. (1990). *Türkiye'nin İktisadi Tarihi.* İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Bozkurt, G. (2010). *Batı Hukukunun Türkiye'de Benimsenmesi-Osmanlı Devletinden Türkiye Cumhuriyetine Resepsiyon Süreci.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Bozkurt, R. (2013, 04 13). *Buzdağının Dibi: Kapsayıcı Kurumların Önemi*. Dünya Gazetesi: https://www.dunya.com/kose-yazisi/kapsayici-kurumlarin-onemi/16322 adresinden alındı

Boztemur, R. (1998). Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet-Toplum İlişkileri: Araştırma Yöntemlerinde ve Kurumsal Yaklaşımlarda Tek Yanlılık. *OTAM-Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*(9), 79-110.

Bresser, R. K., & Millonig, K. (2003). Institutiional Capital:Competitive Advantage in Light of the New Institutional in Organization Theory. *Schmalenbach Business Review*(55(3)), 220-241.

Brinkerhoff, D. W. (2007). Where There's a Will, There is a Way? Untangling Ownership and Political Will In Post Conflict Stability and Reconstruction Operations. *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations, 8*(1), 111-120.

Brubaker, R. (1984). *The Limits of Rationality: An Essay on the Social and Moral Thought of Max Weber.* London : Routledge.

Brudney, J. L., Hebert, F. T., & Wright, D. S. (1999). Reinventing Government in the American States: Measuring and Explaining Administrative Reform. *Public Administration Review, 59*(1), 19-30.

Brunsson, N., & Olsen, J. P. (1993). *The Reforming Organization.* London: Routledge.

Buğra, A. (2003). *Devlet Ve İşadamları.* İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Buğra, A. (2008). *Kapitalizm,Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Buğra, A., & Keyder, Ç. (2006). The Turkish Welfare Regime İn Transformation. *Journal of European Social Policy, 16*(3), 211–228.

Buğra, A., & Savaşkan, O. (2014). *Türkiye'de Yeni Kapitalizm.* (B. Doğan, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Bukenya, B., & Yanguas, P. (2013). *Building State Capacity for Inclusive Development: The Politics of Public Sector Reform(ESID Working Paper No:25).* Manchester: UK Department for International Development (DFID).

Bush, P. D. (1988). The Theory of Institutional Change. M. R. Tool içinde, *Evolutionary Economics Vol:1 Foundations of Institutional Thought* (s. 125-166). London: M. E. Sharpe Inc.

Bush, P. D. (1993). The Methodology of Institutional Economics: A Pragmatic Instrumentalist Perspective. M. Tool içinde, *Institutional Economics:Theory Method, Policy* (s. 59-107). London: Kluwer Academic Publishers.

Bülbül, G. (1989). Islahat Fermanı'nı Hazırlayan Sebepler ve Islahat Fermanı. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2*(2), 157-179.

Caiden, G. E. (1968). Administrative Reform,. *International Review of Administrative Sciences, 34*(4), 347-354.

Caiden, G. E. (2001). Administrative Reform. A. Farazmand içinde, *Handbook of Comparative and Development Public Administration* (s. 655-668). New York: Marcel Dekker.

Cambridge University. (2019, 10 01). *Cambridge Dictionary*. Cambridge Dictionary: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/reform adresinden alındı

Canatar, M. (1997). Şuray-ı Devlet Teşkilatı ve Traihi Gelişimi Üzerine Bazı Tespitler. *İlmi Araştırmalar Dergisi*(5), 107-139.

Carter, B. (2014). *Inclusive Institutions:Topic Guide*. GSDRC. UK: Birmingham.: University of Birmingham.

Cengiz, K. (2013). *Yav İşte Fabrikalaşak Anadolu Sermayesinin Oluşumu: Kayseri.* İstanbul: İletişim Yayınevi.

Cezar, M., İskit, S. R., Orgun, Z., & İnal, N. (1960). Dördüncü Murat Devrinin Önemli Simalarından Kâtib Çelebi, Koçi Bey, Nef'i. M. Cezar, S. R. İskit, Z. Orgun, & N. İnal içinde, *Mufassal Osmanlı Tarihi* (Cilt 4, s. 1899-1903). İstanbul: Baha Matbaası.

Chapman, R. A., & Greenaway, J. R. (1980). *The Dynamics of Administrative Reform.* London: Croom-Helm.

Chavance, B. (2009). *Institutional Economics.* New York: Routledge.

Christensen, T., & Lægreid, P. (2001). *New Public Management: The Transformation of Ideas and Practice.* Aldershot: Ashgate.

Clemens, E. S., & Cook, J. M. (1999). Politics and Institutionalism: Explaining Durability and Change. *Annual Review of Sociology*(25), 441–466.

Coase, R. (2016, Şubat). Yeni Kurumsal İktisat. *İktisat ve Toplum*(64), 7-9.

Commons, J. R. (1931). Institutional Economics. *American Economic Review, 21*, 648-657.

Commons, J. R. (1990). *Institutional Economics:Its Place in Political Economy.* London: Transaction Publishers.

Çadırcı, M. (1999). Tanzimat. G. Eren içinde, *Osmanlı* (Cilt 6, s. 183-198). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Çağman, E. (2010). *III. Selim'e Sunulan Islahat Layihaları.* İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Çalen, M. K. (2012, Temmuz). 1909 Kanun-i Esasi Tadilatı. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2*(4), 129-140.

Çavdar, N., & Çelik, Ü. (2018). İbrahim Müteferrika'nın "Usûlü'l-Hikem Fî Nizâmi'lümem" Adli Eserine Göre Osmanli Askerî Sisteminin Sorunlari ve Çözüm Önerileri. İ. Gökhan, H. Saraç, & G. Özcan içinde, *Lale Devri'nde Osmanlı Devleti ve Nevşehir* (s. 581-600). Kömen Yayıncılık: Konya.

Çavlan, K. (2004). karşı Reformasyon Sürecinde Cizvit Tarikatı ve Trento Konsili. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çaykara, E. (2005). *Tarihçilerin Kutbu alil İnalcık Kitabı* (3.Baskı b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Çerçi, F. (2014). Gelibolulu Mustafa Âlî'nin III. Murat Dönemi Yönetim Hataları Konusundaki Bazı Görüşleri. İ. H. Aksoyak içinde, *Gelibolulu Mustafa Ali Çalıştay Bildirileri(28-29 Nisan 2011)* (s. 175-195). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Çerçi, F. (2015). *Siyaset Sanatı-Nushatü's-Selatin(Gelibolulu Mustafa Ali).* İstanbul: Büyüyenay Yayınları.

Çetin, B., Barış, S., & Saroğlu, S. (2014). Türkiye'de Karayollarının Gelişimine Tarihsel Bir Bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*(10), 123-150.

Çetin, T. (2010). İktisadi Etkinlik Üzerine Bir Deneme:X Etkinlik Yaklaşımı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 11*(2), 183-198.

Çetin, T. (2012). Yeni Kurumsal İktisat. *Sosyoloji Konferansları, 45*(1), 43-73.

Çetin, T. (2016). Kurumsal ve Organizasyonel İktisat Üzerine. *İktisat ve Toplum Dergisi,* .(64), 10-19.

Çetinsaya, G. (2016). II. Abdülhamid'in İç Politikası:Bir Dönemlendirme Denemesi. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi, XLVII*, 353-409.

Çizakça, M. (2000). *A History of Philantrophic Foundations.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Çobanoğlu, S. (2018). Kamu Örgütlerinde Reform ve Kurumsallaşma Süreci:Sosyolojik Bir Analiz. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(2018(Güz)), 141-160.

Çolak, S. (2008). Canikli Ai Paşa'nın "Tedbir-i Nizam-ı Memleket" Adlı Risalesinde Reayanın Durumuna Dair Tespit ve Öneriler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(2), 163-173.

Çolak, S. (2010). Aziz Efendi'nin Risalesine Göre 17. Yüzyılda Osmanlı Merkez Ordusunun Durumu. *History Studies, 2*(2), 101-112.

Dağlı, N., & Aktürk, B. (1988). *Hükümetler ve Programları 1960-1980* (Cilt 2). Ankara: TBMM Yayınları.

Danışman, A. Z. (1985). *Koçi Bey Risâlesi.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Davison, R. H. (2005). *Osmanlı İmparatorluğunda Reform(1856-1876).* (O. Akınbay, Çev.) İstanbul: Agora Kitapçılık.

Debbasch, C. (1972). *Science Administrative.* Paris: Précis Dalloz.

della Porta, D., & Keating, M. (2015). *Sosyal Bilimlerde Yaklaşımlar ve Metodolojiler:Çoğulcu Bir Perspektif.* (S. Gürses, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.

Demir, Ö. (1992). Pozitif-Normatif Ayrımının Sosyal İşlevi ve Pozitif İktisat. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 97-107.

Demir, Ö. (1996). *Kurumcu İktisat.* Ankara: Vadi Yayınevi.

Demirbaş, D. (2005). Yeni Kurumsal Ekonomi Üzerine Bir İnceleme. K. v. Kurumsal İktisat:Kurallar içinde, *Coşkun Can Aktan* (s. 40-53). Ankara: SPK Yayınları.

Demircioğlu, F. (2018). Kuramsal Bir Gelenek Olarak Tarihsel Kurumsalcılık ve Uluslararası İlişkiler. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3*(1), 179-199.

Department for International Development(DFID). (2003). *Promoting Institutional Appraisal and Development: A Sourcebook of Tools and Techniques.* London: Department for International Development.

Department for International Development (DFID). (2011). *The Politics of Poverty: Elites, Citizens and States. Findings From Ten Years of DFID-Funded Research On Governance And Fragile States 2001-2010 (A Synthesis Paper).* London: Department for International Development (DFID).

Derya, H. (2017, Güz). Kurumsal İktisadın Katkıları Üzerine. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(63), s. 1092-1110.

Develioğlu, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat* (17. Baskı b.). (A. S. Güneyçal, Dü.) Ankara: Aydın Kitabevi.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1970). *Yeniden Düzenleme Faaliyetleri İçin El Kitabı.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1977). *IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı Kamu İktisadi Teşebbüslerinde Yönetimi Geliştirme ve İşletmeleri İyileştirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı.* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). *VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı(1990-1994).* Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1994). *Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi Raporu(VII Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu).* Ankara: DPT.

Devlet Planlama Teşkilatı . (2000). *Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması(Özel İhtisas Komisyonu Raporu).* Ankara: DPT Yayınları.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). *58. Hükümet Acil Eylem Planı.* Ankara: DPT.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). *Kurumsal Gözden Geçirme Raporu.* Ankara: DPT.

Devlet Planlama Teşkilatı İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. (2001). *Kamu Yönetimi Reformu:Genel Eğilimler ve Ülke Deneyimi.* Ankara: DPT.

Dimmelmeier, A., & Heussner, F. (2016, Aralık 18). *Institutionalist Economics.* Ekim 08, 2018 tarihinde Exploring Economics: https://www.exploring-economics.org/en/orientation/institutionalist-economics/ adresinden alındı

Dimmelmeier, A., & Heussner, F. (2018). *Institutionalist Economics*. Exploring Economics: https://www.exploring-economics.org/en/orientation/institutionalist-economics/ adresinden alındı

Dinçer, N., & Ersoy, T. (1974). Kamu Yönetimini Yeniden Düzenleme Çalışmaları ile İlgili Bir Değerlendirme. *Amme İdaresi Dergisi, 7*(4), 73-92.

Doğan, H. (2000). 1980 Reformları ve Sonrası. M. T. Titiz içinde, *Türkiye'de Devlet Denetiminde Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi* (s. 45-53). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı.

Dowding, K. (1994). The Compatibility of Behaviouralism, Rational Choice and `New Institutionalism'. *Journal of Theoretical Politics, 6*(1), 105-117.

Duverger, M. (1964). *Introducción a la política.* Paris: Ariel.

Dyer, A. W. (1986). Veblen on Scientific Creativity:The Influence of Charles S. Pierce. *Jorunal of Economic Issues, 20*(1), s. 21-41.

Dyson, K. H. (1980). *The State Tradition in Western Europe: A Study of an Idea and an Institution.* New York: Oxford University Press.

Eggertsson, T. (1987). Neoinstitutional Economics. P. K. Newman içinde, *The New Palgrave Dictionary of Economics* (Cilt 2, s. 665-671). London: Palgrave Macmillan.

Eggertsson, T. (1990). *Economic Behavior and Institutions: Principles of Neoinstitutional Economics.* London: Cambridgw University.

Eggertsson, T. (1992). *Economic Behaviour and Institutions.* New York: Cambridge University Press.

Ekinci, E. B. (2001). Tanzimat Devri Osmanlı Mahkemeleri . *Ankara Barosu Dergisi*, 59-72.

Ekinci, E. B. (2020, 01 19). *Adalet Dairesi'nin İçi ve Dışı*. Ekrem Buğra Ekinci: http://www.ekrembugraekinci.com/makale.asp?id=329 adresinden alındı

Ekinci, E., & Yılmaz, F. (2019). Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılmasında Özel Sektörün Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(11), 65-74.

Ekici, S. (2011). Kamu Politika Sürecinde Kurumsal Rasyonel Tercih Teorisi. A. Kaptı içinde, *Kamu Politika Süreci Teorik Perspektifler* (s. 59-70). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Eldem, V. (1994). *Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomisi.* Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Elster, J., & Hylland, A. (1986). *Foundations of Social Choice Theory.* Cambridge: Cambridge University Press.

Emre, C. (2003). Türkiye'de Bürokratik İşlemlerin Basitleştirilmesi ya da Yazıçiziciliğin Azaltılması:Genel Bir Değerlendirme. C. Emre içinde, *Yönetim Bilimi Yazıları* (s. 249-352). Ankara: İmaj Yayıncılık.

Ercan, F. (2004). Sermaye Birikiminin Çelişkili Sürekliliği Türkiye'nin Küresel Kapitalizmle Bütünleşme Sürecine Eleştiel Bir Bakış. N. Balkan, S. Savran, & B. Doğan içinde, *Neoliberalizmin Tahribatı,Türkiye'de Ekonomi,Toplum ve Cinsiyet* (s. 9-43). İstanbul: Metis Yayınları.

Erdoğan, M. (1998). Başkanlık Sistemini Doğru Tartışmak. H. A. Davut Dursun içinde, *Türkiye'de Yönetim Geleneği Kurumlar,Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları* (s. 379-391). İstanbul: İlke Yayıncılık.

Erdoğan, S. (2016). Kurumsa Yapı ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Yüksek Lisans Tezi*. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.

Erdoğan, Ş. Ö. (2015). katılım:Kimin Katılımı?Neye Katılımı? B. Övgün içinde, *AKP Nasıl Yönetti?(2002-2015)* (s. 11-52). Ankara: Nika Yayınevi.

Eren, E. (2007). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi.* İstanbul: Beta Yayın Dağıtım.

Erkin, V. (1971). *Türkiye'de Personel Rejimini Geliştirmek Amacı ile Yapılan Çalışmaların Kronolojik Etüdü ve Genel Değerlendirmesi:1327 Sayılıkanun Açısından Personel Reformu Sorunu.* Ankara: Sevinç Matbaası.

Ersal, A. (2015). Karl Müller'in Türkiye'de Bir Merkez Bankası Kurulmasına İlişkin Raporunun Siyasi Yansımaları. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*(22), 481-508.

Ersoy, A. (1990). *İktisadi Teoriler ve Düşüncelerin Gelişme Tarihi.* İzmir: Anadolu Basım Dağıtım Yayım.

Eryılmaz, B. (1998). Cumhuriyet'in Kuruluşundan Günümüze Bürokrasi-İktidar İlişkileri. H. A. Davut Dursun içinde, *Türkiye'de Yönetim Geleneği: Kurumlar,Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları* (s. 153-166). İstanbul: İlke Yayıncılık.

Esed, M. (1997). *İslam'da Yönetim Biçimi.* (M. B. Eryarsoy, Çev.) İstanbul: Yöneliş Yayınları.

European Commission. (2019, 05 21). *European Neighbourhood Policy And Enlargement Negotiations*. 05 21, 2019 tarihinde European Commission: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en adresinden alındı

Evans, P. (1995). *Embedded Autonomy(states and Industrial Transformation)*. Princeton : Princeton University Press.

Farazmand, A. (1999). Administrative Reform in Global Perspectives: A Symposium. *International Jorunal of Public Administration, 22*(6), 805-813.

Farazmand, A. (2001). Administrative Reform and Development:An Introduction. A. Farazmand içinde, *Administrative Reform in Developing Nations* (s. 1-11). Wesport: Greenwood Publishing Group.

Farazmand, A. (2002). Administrative Reform and Development:An Introduction. A. Farazmand içinde, *Administrative Reform in Developing Nations* (s. 1-22). London: Preager.

Fedai, R. (2015). Kamunun Yönetiminde Artan Merkez Etkisi. B. Övgün içinde, *AKP Nasıl Yönetti?(2002-2015)* (s. 163-203). Ankara: Nika Yayınevi.

Fendoğlu, H. T. (2002). 1876 Anayasası veya Monarşik Modernleşme Dönemi (1876-1908). (K. Ç. H. Celal Güzel, Dü.) *Türkler, XIV*, 739-750.

Ferejohn, J., & Fiorina, M. (1975). Purposive Models of Legislative Behavior. *American Economic Review, Papers and Proceedings*(65), 407-415.

Findley, C. V. (1994). *Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform Babıali(1789-1922).* (L. Boyacı, & İ. Akyol, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık.

Foss, N. J. (1995). The Theory of The Firm:The Austrians as Precursors and Critics of Comtemporary Theory. *Review of Austrian Economics, 7*, 31-64.

Fukuyama, F. (2012). *Devletin İnşası:Yirmibirinci Yüzyılda Yönetişim ve Dünya Düzeni.* İstanbul: Profil Yayıncılık.

Fund for Peace. (2021, 02 05). *Fragile States Index*. Fund for Peace: https://fragilestatesindex.org/country-data/ adresinden alındı

Genç, M. (1989). Osmanlı İktisadi Dünya Görüşünün İlkeleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 3*(1), 175 - 186.

Gilmour, J. B., & Lewis, D. E. (2006). Does Performance Budgeting Work? An Examination of the Office of Management and Budget's PART Scores. *Public Administration Review, 66*(5), 742-752.

Gilmour, J. B., & Lewis, D. E. (2006). Political Appointees and the Competence of Federal Program Management. *American Political Research, 34*(1), 22-50.

Goetz, A. M. (1997). *Getting Institutions Right For Women in Development.* London: Zed Books.

Gow, J. I. (2019). *Administrative Reform.* 06 27, 2019 tarihinde École nationale d'administration publique: http://www.dictionnaire.enap.ca/Dictionnaire/63/Index_by_word.enap?by=word&id=53 adresinden alındı

Göçek, F. M. (2008). Osmanlı Devleti'nde Türk Milliyetçiliğinin Oluşumu: Sosyolojik Bir Yaklaşım. M. Gültekingil, & T. Bora içinde, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce:Milliyetçilik* (Cilt 4, s. 63-77). İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Gökçe, A. F. (2012). Osmanlı Klasik Döneminde İdari Reform Hareketleri:Koçi Bey Risalesi. *Yasama Dergisi*(14), 59-78.

Gökçe, O., & Kutlu, Ö. (2002). Kamu Sektöründe Verimlilik Sorunu ve Son Yirmi Yıllık Dönemde Buna Yönelik Çalışmalar. *II. Ulusal Orta Anadolu Kongresi:Küresel Rekabette Yeni Verimlilik Stratejileri* (s. 333-351). Ankara: MPM Yayınları.

Gözler, K. (2013). 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılmasıve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyeleri Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur? *Legal Hukuk Dergisi, 11*(122), 37-82.

Greening, D. W., & Gray, B. (1994, June). Testing a Model of Organizational Response to Social and Political Issues. *The Academy of Management Journal, 37*(3), 467-498.

Grindle, M. S. (2007). Good Enough Governance Revisited. *Development Policy Review,, 25*(5), 553-574.

Groenewegen, J., Kerstholt, F., & Nagelkerke, A. (1995). On Integrating New and Old Institutionalism:Douglass North Building Bridges. *Journal of Economic Issues, 29*(2), 467-475.

Gruchy, A. G. (1987). *The Reconstruction of Economics:An Analysis of The Fundamentals of Institutional Economics.* New York: Greenwoods Press.

Gruncy, A. G.-K.-5. (1984). Neo Institutionalism, Neo Marxism and Neo-Keynesianism: An Evaluation. *Jorunal of Economic Issues,1984,* (18(2)), s. 547-556.

Güçlü, H. (2019, 10 22). *Kurumsallaşma ve Kurumsal Yönetim*. 10 22, 2019 tarihinde Kurumsallaşma ve Kurumsal Yönetim: http://www.hakanguclu.com/kurumsal-yonetim/kurumsallasma-ve-kurumsal-yonetim/ adresinden alındı

Gül, Z. (2011). Kamu Politikasında Kurumsallık Teorisi. A. Kaptı içinde, *Kamu Politika Süreci Teorik Perspektifler* (s. 71-85). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Güler, B. A. (1995). Kamu Yönetimi ve Dünya Bankası. *Amme İdaresi Dergisi, 28*(3-4), 19-29.

Güler, B. A. (2005). *Devlette Reform Yazıları.* Ankara: Paragraf Yayınevi.

Güler, B. A. (2006, 03 25). *Sosyalist Yönetim Düşüncesini Araştırmak.* Çalışma Notu, Ankara.

Güler, B. A. (2013). *Türkiye'nin Yönetimi: Yapı* (4. Baskı b.). Ankara: İmge Kitabevi.

Güler, B. A., & Keskin, N. E. (2007). Devlet Reformunu Tarihten Çalışmak. Ş. Aksoy, & Y. Üstüner içinde, *Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar,* (s. 101- 152). Ankara: Nobel Yayınları.

Güler, E. (2012). Geçiş Ekonomileri ve Yeni kurumsal İktisadın Yeniden Yükselişi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 13*(1), 52-68.

Gülsoy, U. (2020, 09 28). *TDV İslam Ansiklopedisi*. Islahat Fermanı:Tanzimat'ın ilânından sonraki uygulamalarla ilgili olarak özellikle gayri müslimlere yeni haklar tanıyan 1856 tarihli hatt-ı hümâyun.: https://islamansiklopedisi.org.tr/islahat-fermani adresinden alındı

Gümüş, İ. (2019). Lütfi Paşa'nın Asafname'si Üzerine İktidarın Denetimi Bağlamında Söylem Çözümlemesi. *Karadeniz Araştırmaları, XVI*(62), 284-299.

Gümüş, M. (2008). Anayasal Meşrûtî Yönetime Medhal: 1856 Islahat Fermanı'nın Tam Metin İncelemesi. *Bilig Dergisi*(47), 215-240.

Güngör, K. (2001). İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler. *ceteris paribus*, 1-41.

Güran, T. (1998). *19. Yüzyıl Osmanlı Tarımı.* İstanbul: Eren Yayıncılık.

Güven, S. (1991). *1950'li Yıllarda Türkiye Ekonomisi Üzerinde Amerikan Kalkınma Reçeteleri.* Bursa: Ezgi kitabevi.

Haber Türk. (2020, 06 09). *Kızılay Başkanı Kerem Kınık iddiaları yanıtladı*. Haber Türk: https://www.haberturk.com/kizilay-baskani-kerem-kinik-iddialari-yanitladi-2567217 adresinden alındı

Hall, P. A., & Taylor, R. C. (1996). Political Scinece and The Three New Institutionalism. *Political Studies, 44*, 936-957.

Hall, P. A., & Taylor, R. C. (1996, June). Political Scinece and The Three New Institutionalism. *MPIFG Discussion Paper 96/6*. Köln, Germany: Max-Planck-Institut für Gesellschaftsforschung.

Halligan, J. (2010). The Fate of Administrative Tradition in Anglophone Countries during the Reform Era. M. Painter, & B. G. Peters içinde, *Tradition and Public Administration* (s. 129-144). New York: Palgrave Macmilla.

Hançerlioğlu, O. (2004). *Dünya İnançlar Sözlüğü* (4.Baskı b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Haney, L. H. (1949). *History of Economic Thought:A Critical Account of The Origin and Development of Economic Theory* (4. Edition b.). New York: Macmillian.

Harris, D., & Booth, D. (2013). *Applied Political Economy Analysis: Five Practical Issues.* London: Overseas Development Institute.

Hay, C. (2002). *Political Analysis* . Basingstoke and New Yokr: Palgrave Macmillan.

Hay, C. (2006). Constructivist Institutionalism. R. E. Goodin, R. Rohades, S. A. Binder, & B. A. Rockman içinde, *The Oxford Handbooks of Political Institution* (s. 56-74). New York: Oxford University Press.

Hayaloğlu, P. (2012). İktisadi Büyüme Sürecinde Kurumsal Yapının Rolü: Literatür ve Uygulama. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi,.

Helmke, G., & Levitsky, S. (2004). Informal Institutions and Comparative Politics: A Research Agenda. *Perspectives on Politics, 2*(4), 725-740.

Henderson, J. V., & Poole, W. (1991). *Principles of Economics.* Toronto: Heat and Company.

Heper, M. (1973). *Modernleşme ve Bürokrasi.* Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

Heredia, B. (2002). *The Political Economy of Reform of the Administrative Systems of Public Sector Personnel in Latin America: An Analytical Framework.* Washington: Inter-American DDevelopment Bank.

Hickerson, S. (1988). Instrumental Valuation: The Normative Compass of Institutional Economics. M. R. Tool içinde, *Evolutionary Economics Vol:1 Foundations of Institutional Thought* (s. 167-193). London : M. E. Sharpe Inc.

Hindriks, F., & Guala, F. (2015, September). Institutions, Rules, and Equilibria: A Unified Theory. *Journal of Institutional Economics*(11), s. 459–480.

Hines, W. D., Memmerer, E. W., & Dorr, G. H. (1933). *Türkiye'nin İktisadi Bakımdan Umumi Bir Tetkiki.* Ankara: Köy Öğretmeni Basımevi.

Hodgson, G. M. (1988). *Economics and Institutions:A Manifest for A Modern Institutional Economics.* Cambridge: Polity Press.

Hodgson, G. M. (1998). The Approach of Institutional Economics. *Journal of Economic Literature*(36(1)), s. 166-192.

Hodgson, G. M. (2001). *How Economics Forgot History: The Problem of Historical Specificity in Social Science.* London: Routledge.

Hodgson, G. M. (2006). What Are Institutions? *Journal of Economic Issues*, 1-25.

Hodgson, G. M. (2016, Şubat). Yirmi Birinci Yüzyılda Kurumsal İktisat. *İktisat ve Toplum Dergisi*(64), 28-40.

Hofman, B. (2019, 12 30). *China's 40 Years of Reform and Development: 1978–2018.* Australian National University: https://press-files.anu.edu.au/downloads/press/n4267/html/ch03.xhtml?referer=&page=11 adresinden alındı

Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations* (Second Edition b.). London: Sage Publications.

Hopkins, J. W. (2001). Evolution and Revolution: Enduring Patterns and the Transformation of Latin American Bureaucracy. A. Farazmand içinde, *Handbook of Comparative and Development Public Administration* (Second Edition b., s. 1039-1052). New York: Marcel Dekker.

Immergut, E. (1998). The Theoretical Core of the New Institutionalism. *Politics and Society, 26*(1), 5-34.

Immergut, E. (1998). The Theoretical The New Institutionalism. *Potitics and Society, 26*(1), 5-34.

İnalcık, H. (1993). *State Ideology Under Sultan Süleyman I,The Middle East and the Balkans under the Ottoman Empire-Essays on Economy and Society.* Bloomington : Indiana University Press.

İnalcık, H. (2004). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600).* Ankara: Yapı Kredi Yayınları.

Ingraham, P. W. (1997, July/August.). Play It Again, Sam; It's Still Not Right: Searching for the Right Notes in Administrative Reform. *Public Administration Review, 57*(4), 325-331.

International Bank for Reconstruction of Turkey. (1951). *The Economy of Turkey-An Analysis and Recommendations for A Development Program Report.* Washington D. C.: International Bank for Reconstruction of Turkey.

International Monetary Fund. (2003). *World Economic Outlook: Growth and Institutions.* Washington: International Monetary Fund.

İpşirli, M. (1981). Hasan Kâfi El-Akhisari ve Devlet Düzenine Ait Eseri Usulü'l Hikem fi Nizami'l-Alem. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, 239-271.

İpşirli, M. (2020, 03 28). *Ayn Ali Efendi XVII. yüzyıl Osmanlı Müellifi ve Defter-i Hâkânî Emini.* https://islamansiklopedisi.org.tr/ayn-ali-efendi adresinden alındı

İzmen, Ü. (2009). Türkiye İçin Sanayi Politikası Arayışları. *İktisat,İşletme ve Finans*(279), 9-35.

Jaworski, B. J. (1988). Toward a Theory of Marketing Control: Environmental Context, Control Types, and Consequences. *Journal of Marketing, 52*(3), 23-39.

Jennings, R. C. (1973). Loans and Credit in Early 17th Century Ottoman Judicial Record:The Sharia Court of Anatolian Kayseri. *Journal of The Economic and Social History of The Orient, 16*, 168-216.

Jones, E. L. (1987). *The European Miracle: Environments, Economies and Geopolitics in the History of Europe and Asia.* Cambridge : Cambridge University Press .

Jones, H. (2009). *Equity in development. Why it is important and how to achieve it.* London: Overseas Development Institute.

Joshi, A., & Carter, B. (2015). *Public Sector Institutional Reform: Topic Guide.* Birmingham: University of Birmingham.

Jütting, J., Drechsle, D., Bartsch, S., & Soysa, I. d. (2007). *Informal Institutions: How Social Norms Help or Hinder Development.* Paris: OECD.

Kabeer, N. (1994). *Reversed realities: Gender hierarchies in development thought.* London: Verso Books.

Kafaoğlu, A. B. (1995). *Enflasyon Gelişmiş ve Az Gelişmiş Ülkelerde.* İstanbul: Günay Yayıncılık.

Kahraman, H. B. (1995). *Sağ Türkiye ve Partileri.* Ankara: İmge Kitabevi.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). *On Birinci Kalkınma Planı(2019-2023) İş ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu.* Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Kama, Ö. (2011). Yeni Kurumsal İktisadi Okulun Temelleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13*(2), s. 183-204.

Kama, Ö. (2016, Şubat). Kurumlar,Kurallar ve Büyüme İlişkisi Üzerine. *İktisat ve Toplum Dergisi*(64), 20-27.

Kamu Yönetimi Komisyonu. (1980). *Devlet Organizasyon ve Yönetimi Geliştirme Hizmetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı.* Ankara: Başbakanlık.

Kamu Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesi Komisyonu. (1982). *Kamu Yönetiminin Yeniden Düzenlenmesi.* Ankara: Başbakanlık Basımevi.

Kapp, K. W. (1968). In Defence of Institutional Economics. *Swedish Jorunal of Economics*(70), s. 1-18.

Kara, B. (2006). ürkiye'de Personel Reformu Çalışmalarının Altyapısı: 1930-60 Yılları Arasında Yabancı Uzmanların Kamu Yönetimine İlişkin Hazırladıkları Raporlar. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 30*(2), 149-162.

Karaer, T. (1987). Türkiye'de Merkezi Geliştirme Birimi Kurulmasına İlişkin Düşünce ve Girişimlerin Evrimi. *Amme İdaresi Dergisi, 20*(1), 59-76.

Karakurt, B. (2011). Washington Konsensüsü'nden Küresel Mali Krize Mali Disiplin ve Türkiye'deki Gelişmeler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 25*(1), 31-53.

Karal, E. Z. (1947). *Osmanlı Tarihi-Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri(1789-1756)* (Cilt V). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Karasu, K. (2001). *Profesyonelleşme Olgusu ve Kamu Yönetimi.* Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.

Karasu, K. (2015). İdarenin Mülkle Bağının Kurulması:Mülkileşme. E. Tural, & S. Çapar içinde, *1864 Vilayet Nizamnamesi* (s. 345-368). Ankara: TODAİE.

Kasper, W., & Manfred, E. S. (1998). *Institutional Economics,Social Order and Public Policy.* Northampton Massachusetts: Edward Elgar Publishing.

Kazgan, G. (2002). *İktisadi Düşünce ve Politik İktisadın Evrimi* (10. Basım b.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kennedy, P. (1990). *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Kesebir, M. (2018). Türkiye'de 2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sektörünün Durumu,Yapısal Reformlar ile Son Yıllardaki Gelişmeler. *Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi /, 3*(2), 1-19.

Keyder, Ç., & Pamuk, Ş. (1984). Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Üzerine Tezler. *Yapıt Toplumsal Araştırmalar Dergisi*(8), 52-65.

Keyder, Ç., & Tabak, F. (2009). *Osmanlıda Toprak Mülkiyeti ve Ticari Tarım.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Keyder, Ç., & Yenal, Z. (2013). *Bildiğimiz Tarımın Sonu, Küresel İktidar ve Köylülük.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Khalil, E. L. (1994). Entropy and Economics. E. Elgar içinde, *In The Elgar Companion to Institutional and Evolutionary Economics* (s. 186-193). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing,.

Kılavuz, R. (1998). İdari Reform Olgusu ve Türkiye'de İdari Reform Çalışmaları. *Türk İdare Dergisi*(420), 163-184.

Kili, S. (1969). *Kemalizm.* İstanbul: Robert College.

Kim, K. (2017). *Confucianism and Modernization in East Asia:Critical Reflections.* New York: Palgrave Macmillan.

Kimberly, J. R. (1978). Hospital Adoption of Innovation: The Role of Integration into External Informational Environments. *Journal of Health and Social Behavior, 19*(4), 361-373.

King, D., & Dowding, K. (1995). *Preferences, Institutions, and Rational Choice.* Oxford: Clarendon Press.

Kıray, E. (2002). *Osmanlı'da Ekonomik Yapı Ve Dış Borçlar.* İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Kışlalı, A. T. (1987). *Siyaset Bilimi.* Ankara : Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları.

Kızılboğa, R. (2012). Kamu Tercihi ve Anayasal İktisat Teorilerinin Değerlendirilmesi. *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(2), 91-109.

Klein, P. (1993). The Institutionalist Challenge:Beyond Dissert . P. Klein içinde, *Institutional Economics:Theory, Method, Policy* (s. 13-47). London: KluwerAcademic Publishera.

Klein, P. A. (1974). Economics:Allocation or Valuation. *Jorunal of Economics Issues, 8*(4), s. 785-811.

Klein, P. A. (1988). Power and Economic Performance. M. R. Tool içinde, *Evolutionary Economics Vol:1 Foundations of Institutional Thought* (Cilt 1, s. 389-425). London: M. E. Sharpe.

Knight, J. (1992). *Institutions and Social Conflict.* Cambridge : Cambridge University Press.

Knill, C. (2001). *The Europeanisation of National Administrations: Patterns of Institutional Change and Persistence.* Cambridge : Cambridge University Press.

Koç, T. (2016). *Yönetim Bilimleri ve Türkiye'de Yönetsel Kurumlar.* Adana: Karahan Kitabevi.

Koçel, T. (2001). *İşletme Yöneticiliği.* İstanbul: Beta Yayıncılık.

Koçel, T. (2005). *İşletme Yöneticiliği.* İstanbul: Beta Basın Yayım.

Kongar, E. (1979). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği.* İstanbul: Bilgi Yayınları.

Köksal, A. C. (2018). Lutfi Paşa'nın Niyet Risalesi. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*(31), 569-587.

König, K. (1996). *On the Critique of New Public Management.* Speyer : Speyerer Forschungsberichte.

Köprülü, F. (1925). Lutfi Paşa. *Türkiyat Mecmuası*(1), 122-140.

Krasner, S. (1984). Approaches to the State:Alternative Conceptions and Historical Dynamics. *Comparative Politics, 16*(2), 223-246.

Kuncic, A. (2014). Institutional Quality Dataset. *Journal of Institutional Economics, 10*(1), 135-161.

Kuruç, B. (2012). *Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi Büyük Devletler ve Türkiye* (2. Baskı b.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kuruç, B. (2015). Cumhuriyet ve Toprak. N. Yıldırım içinde, *Tuncer Bulutay'a Armağan* (s. 239-307). Ankara: Mülkiyeliler Biriği.

Kurumu, T. D. (2018, 11 01). *Türk Dil Kurumu*. Türk Dil Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts adresinden alındı

Kuyaksil, A. (1994). *Türkiye'de Yönetimi Yeniden Düzenleme Çalışmaları Çok Partili Dönem.* İstanbul: Der Kitabevi.

Kuyumcu, V. (2010). *Türkiye'de İdari Usul Çalışmaları ve Sorunları.* Ankara: Başbakanlık.

Kuzu, B. (1998). Neden Başkanlık Hükümeti. H. A. Davut Dursun içinde, *Türkiye'de Yönetim Geleneği Kurumlar,Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları* (s. 343-378). İstanbul: İlke Yayıncılık.

Küçük, C. (1995). Osmanlılar'da Millet Sistemi ve Tazminat. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 1007-1024). içinde İstanbul: İletişim Yayınları.

Küçükyağcı, N. (2015). Kamu Yönetimi Reformunda Bakanlıklar:2011 Örneği. *Kamu Yönetimi Reformunda Bakanlıklar:2011 Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ensititüsü.

Kütükoğlu, M. (1991). *Lutfi Paşa Âsâfnâmesi: Yeni Bir Metin Tesisi Denemesi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Lambert, J. (1963). *Amérique Latine: Structures Sociales et Institutions Politiques.* Paris: Presses Universitaires de France.

Langlois, R. N. (1987). The New Institutional Economics:An Introductory Essay. R. N. Langlois içinde, *Economics As A Process:Essay in The New Institutional Economics* (s. 1-25). New York: Cambridge University Press.

Leftwich, A., & Sen, K. (2010). *Beyond Institutions: Institutions and Organisations in the Politics and Economics of Poverty Reduction – a Thematic Synthesis of Research Evidence.* DFID-funded Research Programme Consortium on Improving Institutions for Pro-Poor Growth (IPPG). Manchester: University of Manchester.

Leibenstein, H. (1950). Bandwagon Snop and Veblen Effects in The Theory of Consumers' Demand. *The Quarterly Journal of Economics, 64*(2), 183-207.

Levent, A. (2016). Yönetişim ve Yeni Kurumsal İktisat. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 17-32.

Levy, M. J. (1992). Confucianism and Modernization. *Society, 29*(4), 15-18.

Lewis, B. (1952). Türkiye'de Son Gelişmeler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, IX*(1-2), 27-42.

Lewis, B. (1983). *Modern Türkiye'nin Doğuşu.* Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Lewis, B. (1991). *Modern Türkiye'nin Doğuşu.* Ankara: Türk Tarih Kurumu .

Lipscy, P. (2015). Explaining Institutional Change: Policy Areas, Outside Options, and the Bretton Woods Institutions. *American Journal of Political Science, 59*(2), 341–356.

Lodge, M. (2010). Public Service Bargains in British Central Government: Multiplication, Diversification and Reassertion? M. Painter, & B. G. Peters içinde, *Tradition and Public Administration* (s. 99-113). New York: Palgrave Macmillan.

Lounsboury, M., & Zhao, E. Y. (2021, 06 06). *Neo-institutional Theory.* ResearchGate: https://www.researchgate.net/publication/303403629_Neo-institutional_Theory adresinden alındı

Lynn, L. E., Heinrich, C. J., & Hill, C. J. (2001). *Improving Governance: A New Logic for Empirical Research (American Government and Public Policy).* Washington: Georgetown University Press.

Mahoney, J. V. (2009). *Explaining Institutional Change: Ambiguity, Agency and Power.* New York: Cambridge University Press.

Mahoney, J., & Rueschemeyer, D. (2003). *Comparative Historical Analysis in the Social Sciences.* New York: Cambridge University Press.

March, J. G., & Olsen, J. P. (1984). The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life. *The American Political Science Review, 78*(3), 734-749.

March, J. G., & Olsen, J. P. (1989). *Rediscovering Institutions:The Organizational Basis of Politics.* London: The Free Press.

March, J. G., & Olsen, J. P. (1996). Institutional Perspectives on Political Institutions. *Governance, 9*(3), 247-264.

March, J. G., & Olsen, J. P. (2006). Elaborating The "New Institutionalism". R. E. Goodin, R. Rohades, S. A. Binder, & B. A. Rockman içinde, *The Oxford Handbook of Political Institution* (s. 3-20). New York: Oxford University Press.

Mardin, Ş. (1991). *Türk Modernleşmesi (Makaleler-4).* İstanbul: İletişim Yayınları.

Mardin, Ş. (2007). *Türk Modernleşmesi* (17. Baskı b.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü* (2. Baskı b.). (D. K. Osman Akınbay, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Martin, J. W., & Cush, F. C. (1952). *Maliye Bakanlığı Kuruluş ve Çalışmaları Hakkında Rapor.* (H. Demirtaş, Çev.) Ankara: Damga Matbaası.

Matland, R. E. (1995). Synthesizing the Implementation Literature : The Ambiguity Conflict-Model of Policy Implementation. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 145-174.

Matsuno, K., Mentzer, J. T., & Özsomer, A. (2002). The Effects of Entrepreneurial Proclivity and Market Orientation on Business Performance. *Journal of Marketing, 66*(3), 18-32.

Mavima, P., & Charkerian, R. (2001). Administrative Reform Adoption and Implemention:The Infulance of Global and Local ınstitutional Forces. *Journal of Developing Societies*(17(2)), s. 91-110.

Mayhew, A. (1988). The Beginnings of Institutionalism. M. R. Tool içinde, *Evolutionary Economics Vol:1 Foundations of Institutional Thought* (s. 21-48). London: M. E. Sharpe Inc.

McCelvey, R. (1976). Intransitivities in Multidimensional Voting Models and Some Implications for Agenda control. *Journal of Economic Theory*(12), 472-482.

Melody, W. H. (1988). Information: An Emerging Dimenson of Instutional Analysis. M. R. Tool içinde, *Evolutionary Economics I: Foundations of Institutional Thought* (s. 361-367). London: M.E. Sharpe Inc.

Memurlar.Net. (2020, 06 09). *Okçular Vakfı, milyonluk yardım iddialarını yalanladı*. Memurlar.Net: https://www.memurlar.net/haber/831306/okcular-vakfi-milyonluk-yardim-iddialarini-yalanladi.html adresinden alındı

Mende-Altaylı, R. V. (2014). Gelibolulu Mustafa Âlî'nin Mevaidü'n-Nefais Fi Kavaidi'l-Mecalis Adlı Eserinde "Adabımuaşeret". İ. H. Aksoyak içinde, *Gelibolulu Mustafa Ali Çalıştay Bildirileri(28-29 Nisan 2011)* (s. 85-106). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Meyer, J. W., & Rowan, B. (1977). Institutionalized Organizations Formal Structure as Myth and Ceremony. *The American Jorunal of Sociology*(83(2)), s. 340-363.

Migdal, J. S. (2001). *State in society: Studying how states and societies transform and constitute each other.* New York: Cambridge University Press.

Mıhçıoğlu, C. (1988). *Türkiye'de Çağdaş Kamu Yönetimi Öğretiminin Başlangıç Yılları.* Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.

Mıhçıoğlu, C. (2012). Kamu Yönetiminde Reform. Ş. D. Burhan Aykaç içinde, *Türkiye'de Kamu Yönetimi* (s. 407-419). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Miller, E. S. (1978). Institutional Economics:Philosophy,Methodology and Theory. *Social Science Journal, 15*(1), s. 13-25.

Milne, M. J., & Patten, D. M. (2002, January). Securing organizational legitimacy: An experimental decision case examining the impact of environmental disclosures. *Accounting, Auditing & Accountability Journal, 15*(3), 372-405.

Milonakis, D., & Fine, B. (2009). *From Political Economy to Economics: Method, the Social and the Historical in the Evolution of Economic Theory.* London; New York: Routledge.

Milor, V. (1990). The Genesis of Planning in Turkey. *New Perspectives on Turkey*, 1-30.

Ministry of Planning ,Follow-Up And Administrative Reform. (2019, 12 30). *The Ministry of Planning and Economic Development* . The Ministry of Planning and Economic Development : http://mpmar.gov.eg/en/About.aspx adresinden alındı

Mirowski, P. (1988). The Philosophical Bases of Institutionalist Economics. M. Tool içinde, *Evolutionary Economics Vol. 1 Foundations of Institutional Thought* (s. 51-87). London: M.E. Sharpe Inc.

Mises, L. v. (2006). Carl Menger ve Avusturya İktisat Okulu. *Liberal Düşünce, 11*(No:41-42), 131-135.

Moe, T. M. (2005). Power and Political Institutions. *Perspectives on Politics, 3*(2), 215-233.

Montgomery, J. D. (1967). *Sources o f Administrative Reform: Proble?ns o f Power, Purpose.* Bloomington: Comparative Administration Group.

Morris, A. P. (2009). Mülkiyet Haklarının İktisadı. *Liberal Düşünce Dergisi*(53-54), 25-32.

Moss, S. J. (1981). *An Economic Theory of Business Strategy:An Essay in Dynamics Without Equilibrium.* Oxford: Basil Blakwell.

Mumford, A. (1990). *Developing Top Managers.* Aldershot: Gower Publications.

Mungui-Pippidi, A. (2006). Corruption: Diagnosis and Treatment. *Journal of Democracy, 17*(3), 86-99.

Murphey, R. (1979). The Veliyuddin Telhis Notes on the Sources and Interrelations Between Koçi Bey and Contemporary Writes of Advice to Kings. *Belleten, XLIII* (171), 547-571.

Müller, K. (1930). *Türkiyede Nakit İstikrarı ve Bir Merkezî İhraç Bankasının Tesisi Hakkında Mütaleaname.* İstanbul: Vakit Gazetesi.

Nancy University. (2019, 10 01). *Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales*. Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales: https://www.cnrtl.fr/definition/r%C3%A9forme adresinden alındı

Neale, W. C. (1988). Institutions. M. R. Tool içinde, *Evolutionary Economics: Foundations of Institutional Thought Vo:1* (s. 227-256). London: M.E. Sharpe Inc.

Nef, J. (2012). Public Administration and Public Sector Reform in Latin America. B. G. Peters, & J. Pierre içinde, *Handbook of Public Administration* (s. 642-658). London: Sage.

Neumark, F. (1949). *Devlet Daire ve Müesseselerinde Rasyonel Çalışma Esasları Hakkında Rapor.* Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.

Nichols, P. M. (2014). Historical Institutionalism and Sociological Institutionalism and Analysis of the World Trade Organization. *University of Pennsylvania Journal of International Law, 19*(2), 461-511.

North, D. (1991). Institutions. *The Journal of Economic Perspectives, 5*(1), 97-112.

North, D. C. (1992). *Transaction Costs, Institutions, and Economic History.* San Francisco,: CA: ICS Press.

North, D. (1994). *Institutions, Institutional Change and Economic Performance.* Cambridge: Cambridge University Press.

North, D. C. (2010). *Kurumlar, Kurumsal Değişim ve Ekonomik Performans.* İstanbul: Sabancı Üniversitesi.

North, D. C., & Wallis, J. J. (1994). Integrating Institutional Change and Technical Change in Economic History:A Transaction Cost Approach. *Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE), 150*(4), 609-624.

Nunberg, B. (1999). *The State After Communism: Administrative Transitions in Central and Eastern Europe.* Washington: The World Bank.

O'Driscoll, G. P. (1986). Competition As A Process:A Law and Economics Perspective. R. N. Langlois. içinde, *Economics as a process : essays in the new institutional economics* (s. 153-169). New York : Cambridge University Press.

OECD. (2020, 08 31). *OECD Türkiye*. OECD: https://www.oecd.org/turkey/ adresinden alındı

Oğuz, B. (2000). *Yaşadıklarım Dinlediklerim / Tarihi ve Toplumsal Anılar.* İstanbul: Simurg Yayıncılık.

Oğuz, F. (2003). *Mülkiyet Hakları.* Ankara: Roma Yayınları.

Oğuz, F. (2005). Mülkiyet Haklarının Ekonomik Yapısı Üzerine. C. C. Aktan içinde, *Kurumsal İktisat:Kurallar,Kurumlar ve Ekonomik Gelişme* (s. 65-78). Ankara: SPK Yayınları.

Oğuz, M. (2007). *II. Abdülhamid'e Sunulan Lâyihalar.* Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oliver. (1977). *Türkiye Seyahatnamesi (1790 Yıllarında Türkiye ve İstanbul)*. (O. Gökman, Çev.) Ankara: Ay yıldız Matbaası.

Olsen, J., & March, J. G. (1989). *Rediscovering Institutions.* New York : The Free Press.

Olsen, J., & Peters, B. G. (1996). *Lessons from Experience: Experiential Learning in Administrative Reforms in Eight Democracies.* Oslo : Scandinavian University Press.

Olsson, O. (1999). *A Microeconomic Analysis of Institutions.* Goteborg: Goteborg University.

Onar, S. S. (1956). İdare İlmi ve İdare Hukuku Bakımından Türkiye'nin İdarî ve Hukukî Bünyesinin Geçirdiği İstihaleler ve Bugünkü Durum. İ. H. Fakültesi içinde, *Tahir Taner'e Armağan* (s. 263-299). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

Onar, S. S. (1960). *İdare Hukukunun Umumi Esasları* (Cilt 2). İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

Ortaylı, İ. (1994). *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı'da Kadı.* Ankara: Turhan Kitapevi .

Ortaylı, İ. (2008). *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi.* Ankara: Cedit Neşriyat.

Oser, J., & Blanchfield, W. (1984). *The Evolution of Economic Thought* (3. Edition b.). New York: Harcourt Brace Jovanovich Inc.

Oser, J., & Blanchfield, W. (1984). *The Evolution of Economic Thought.* New York: Harcourt Brace Jovanovich Inc.

Ostrom, E., & Basurto, X. (2011). Crafting Analytical Tools to Study. *Journal of Institutional Economics, 7*(3), 317–343.

Öğreten, A. (1989). *Nizâm-I Cedid'e Daİr Islâhât Lâyihaları.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ökte, F. (1951). *Varlık Vergisi Faciası.* İstanbul: Nebîoğlu Yayınevi .

Öktem, M. K. (1992). Türk Kamu Personel Yönetiminin Gelişimi. *Amme İdaresi Dergisi, 25*(2), 85-105.

Öniş, Z. (1991). Political Economy of Turkey in the 1980s:Anatomy of Unorthodox Liberalism. M. Heper içinde, *Strong State and Economic Interest Groups:The Post-1980 Turkish Experience* (s. 170-201). New York: Walter de Gruyter.

Öniş, Z. (2004). Turgut Özal and His Economic Legacy:Turkish Neo-Liberalism in Critical Perspective. *Middle Eastern Studies, 40*(4), 113-134.

Öniş, Z. (2009). Conservative Globalism at the Crossroads: The Justice and Development Party and The Thorny Road to Democratic Consolidation. *Mediterranean Politics, 14*(1), 21-40.

Öniş, Z., & Bakır, C. (2007). Turkey's Political Economy in the Age of Financial Globalization: The Significance of the EU Anchor. *South European Society and Politics, 12*(2), 147-164.

Öniş, Z., & Şenses, F. (2005). Rethinking the Emerging Post-Washington Consensus. *Development and Change, 36*(2), 263-290.

Öniş, Z., & Webb, S. (1994). Turkey:Democratization and Adjustment form Above. S. W. Stephen Haggard içinde, *Voting For Reform, Democracy,Political Liberalization and Economic Adjustment* (s. 140-155). Oxford: World Bank.

Övgün, B. (2009). 1947:Uluslararası İç Politika. B. A. Güler, T. Avaner, S. B. Özuğurlu, T. Çinar, C. U. Çiner, E. Dik, . M. Turan içinde, *Açıklamalı Yönetim Zamandizini 1940-1949* (s. 849-945). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Övgün, B. (2013). *Kamu Yönetimi ve Reform Ders Notları*. Ankara.

Övgün, B. (2013). *Türkiye'de Kamu Yönetiminin Dönüşümü.* Ankara: Nika Yayınevi.

Özal, K. (1998). Türk Siyasi-İdari Sisteminin Sorunları,Devletin Yeniden Yapılanma İhtiyacı ve Başkanlık Sistemi. H. A. Davut Dursun içinde, *Türkiye'de Yönetim Geleneği Kurumlar,Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları* (s. 393-408). İstanbul: İlke Yayıncılık.

Özalp, İ., Şakar, N., & Gürkan Haşit. (1992). Reorganizasyonun İşletmenin Devamlılığını Sağlayıcı Bir Süreç Olarak Kullanılması ve Eskişehir'de Faaliyet Gösteren İşletmelerde Reorganizasyon İle İlgili Yapılan Çalışma ve Uygulama Sonuçları. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,, 10*(1), 131-160.

Özatay, F. (2009). *Finansal Krizler ve Türkiye.* İstanbul: Doğan Kitap.

Özcan, A. (1995). II.Mahmud Reformları Hakkında Bazı Gözlemler. *Tarih İncelemeleri Dergisi, 10*(1), 13-39.

Özdicle, C. (1965). *Türkiye'de Amme İdaresi ve İdarede Devrim Yapılmasını Zorunlu Kılan Nedenler.* Ankara: Örnek Matbaası.

Özgökman, F. (2013). Yaşamın Kökeni, Evrim ve Tanrı. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 54*(2), s. 49-76.

Özkazanç, A. (2017). Cumhuriyet Döneminde Siyasal Gelişmeler:Tarihsel-Sosyolojik Bir Değerlendirme. B. Duru, & F. Alpkaya içinde, *1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim* (s. 71-106). Ankara: Phoenix Yayıncılık.

Page, S. (2006). Path Dependence. *Quarterly Journal of Political Science, 1*, 87–115.

Painter, M. (2005). The Public Administration Reform Agenda in Vietnam: Foreign Transplants or Local Hybrids?'. J. Gillespie, & P. Nicholson içinde, *Asian Socialism and Legal Change: The Dynamics of Vietnamese and Chinese Reform* (s. 267–287). Canberra: Asia-Pacific Press.

Painter, M. (2010). Legacies Remembered, Lessons Forgotten: The Case of Japan. M. Painter, & B. G. Peters içinde, *Tradition and Public Administration* (s. 84-98). New York: Palgrave Macmillan.

Painter, M., & Peters, B. G. (2010). *Tradition and Public Administration.* New York: Palgrave Macmillan.

Pakdemirli, E. (2000). Türkiey'de Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi. M. T. Titiz içinde, *Türkiye'de Devlet Denetiminfe Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi* (s. 67-74). İstanbul: Türkiye konomik ve Sosyal Etüdler Vakfı.

Pamuk, Ş. (2000). Osmanlı Ekonomisinde Devlet Müdahaleciliğine Yeniden Bakış. *Toplum ve Bilim Dergisi*(83), 133-145.

Pamuk, Ş. (2017). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Küreselleşme,İktisat Politikaları ve Büyüme (Seçme Eserler-II).* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Pamuk, Ş. (2018). *Osmanlı Ekonomisi ve Kurumları (Seçme Eserleri-I)* (7. Baskı b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Pamuk, Ş. (2018). *Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme(1820-1913).* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Pamuk, Ş. (2018). *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi* (9. Basım b.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Panchamia, N., & Thomas, P. (2014). *Civil Service Reform in the Real World:Patterns of success in UK civil service reform.* London: Institute for Government.

Panozzo, F. (2000, December). Management by decree. Paradoxes in the reform of the Italian public sector. *Scandinavian Journal of Management, 16*(4), 357-373.

Parada, J. J. (2001). Original Institutional Economics:A Theory for the 21.Century. *Oeconomicus*, s. 42-56.

Parlak, B., & Sobacı, M. Z. (2005). *Kuram ve Uygulamalarda Kamu Yönetimi:Ulusal ve Bölgesel Perspektifler.* İstanbul: Alfa Aktüel Basım.

Payaslıoğlu, A. T. (1966). *Merkezi İdarenin Taşra Teşkilatı Üzerine Bir İnceleme.* Ankara: TODAİE.

Pejovich, S. (1998). Toward a Theory of The Effects of The Interaction of Formal and Indormal Institutions on Social Stability and Economic Development. *October 7 - 9 The Conference on Formal Institutions and Informal Arrangements in Transformation Societies* (s. 1-16). Italy: Potsdam University.

Peters, B. (1994). Government Reorganization:A Theoretical Analysis. A. Farazmand içinde, *Modern Organizations:Administrative Theory in Contemporary Society* (s. 381-403). London: Preager.

Peters, B. G. (1999). *Institutional Theory In Political Science.* London: A Cassell imprin.

Peters, B. G. (2003). Administrative Traditions and the Anglo-American Democracies. J. Halligan içinde, *Civil Service Systems in Anglo-American Countries* (s. 10-26). Cheltenham: Edward Elgar.

Peters, B. G. (2010). Public Administration in the United States:Anglo-American, Just American, or Which American? M. Painter, & B. G. Peters içinde, *Tradition and Public Administration* (s. 114-128). New York: Palgrave Macmillan.

Peters, B. G. (2016). Institutionalism and Public Policy. P. Z. B. Guy Peters içinde, *Contemporary Approaches to Public Policy* (s. 57-72). London: Palgrave Macmillan.

Pierson, P. (1993). When Effect Becomes Ca-use: Policy Feedback and Political Change. *World Politics, 45*(4), 595-628.

Pierson, P. (2000). Increasing Returns, Path Dependence, and the Study of Politics. *American Political Science Review, 94*(2), 251-267.

Pierson, P. (2004). *Politics in Time: History, Ins-titutions, and Social Analysis.* Princeton-New Jersey: Princeton University Press.

Pierson, P., & Skocpol, T. (2001). Historical Institutionalism in Contemporary Political Science. H. V. Ira Katznelson içinde, *Political Science: State of the Discipline* (s. 693-721). New York: Norton Press.

Podol, R. (1967). Bir Yabancı Gözüyle Yirminci Yüzyılın Ortasında Türk Kamu Yöneticisi. (C. Tutum, Çev.) *Amme İdaresi Bülteni*(10), 1-15.

Polatoğlu, A. (2003). *Kamu Yönetimi:Genel İlkeler ve Türkiye Uygulaması.* Ankara : ODTÜ Yayıncılık.

Pollitt, C. (1984). *Manipulating the Machine: Changing the Pattern of Ministerial Departments 1960–83.* London: Allen and Unwin.

Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2000). *Public Management Reform: A Comparative Analysis.* Oxford: Oxford University Press.

Pollitt, C., & Bouckaert, G. (2004). *Public Management Reform:A Comparative Analysis* (Second Edition b.). Oxford: Oxford University Press.

Pritchett, L., & Weijer, F. d. (2010). *Fragile States: Stuck In A Capability Trap?(World Development Report 2011 Background Paper) .* Washington: World Bank.

Quataert, D., & İnalcık, H. (2004). *Osmanlı Imparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi* (Cilt 1). (H. Berktay, Çev.) Eren Yayıncılık.

Raitio, K. (2012). New institutional approach to collaborative forest planning on public land:Methods for analysis and lessons for policy. *Land Use Policy*(29), 309– 316.

Ramstad, Y. (1989). Reasonable Value Versus Instrumental Values:Competing Paradigms in Institutional Economics. *Journal of Economic Issues, 23*(3), s. 761-777.

Reyhan, C. (2008). *Osmanlı'da Kapitalizmin Kökenleri.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Richter, R. (2005). The New Institutional Economics: Its Start, its Meaning, its Prospects. *European Business Organization Law Review, 6*(2), 161-200.

Robbinson, J. (1971). *Freedom and Necessity.* New York: Vintage-Random House.

Rosansky, J. D., & Wisman, J. (1991). The Methodology of Institutionalism Revised. *Jorunal of Economic Issues*(25(3)), s. 709-737.

Ruffin, R. J., & Gregory, P. R. (1993). *Principles of Economics* (5. Edition b.). New York: Harper Collins Collage Publishers.

Russsia Federation. (2019, 12 30). *Public Governance Improvement*. Public Governance Improvement: https://ar.gov.ru/ru-RU adresinden alındı

Rutgers, M. R. (2001). Traditional Flavors? The Different Sentiments in European and American Political Thought. *Administration and Society, 33*(2), 221–244.

Samuels, W. (1991). Companion to Comtemporary Economic Thought. M. Bleaney, D. Greenaway, & I. Stewart içinde, *Institutional Economics* (s. 105-118). London: Routledge.

Samuels, W., & Tool, M. R. (1979). *The Economy As A System of Power Corparate System.* New Brunswick: Transactions Books.

Sander, O. (1987). *Anka'nın Yükselişi ve Düşüşü-Osmanlı Diplomasi Tarihi Üzerine Bir Deneme.* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Sanders, E. (2006). Historical Institutionalism. R. E. Goodin, R. Rohades, S. A. Binder, & B. A. Rockman içinde, *The Oxford Handbook of Political Institutions* (s. 39-55). New York: Oxford University Press.

Saran, U. (2007). Kamu Yönetiminde Değişimin Genel Çizgisi: Reform Arayışlarının Karşısındaki Beklentiler ve Güçlükler. A. B. Ahmet Nohutçu içinde, *Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması* (s. 37-55). İstanbul: Beta Yayınları.

Savaş, A. İ. (1999). Lâyiha Geleneği İçinde XVIII.Yuzyıl Osmanlı Islahat Projelerindeki Tespit ve Teklifler. *Bilig Dergisi*(Bahar 09), 87-114.

Savaş, V. F. (2000). *İktisadın Tarihi* (4. Baskı b.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Savcı, B. (2012). Türkiye'de Reform Hareketlerinin Analizi. Ş. D. Burhan Aykaç içinde, *Türkiye'de Kamu Yönetimi* (s. 421-438). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sayan, İ. Ö. (2016). Türkiye'de Kamu Personel Sisteminde Sorun Alanları ve Çözüm Önerileri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 71*(3), 669-691.

Saylam Coşkun, A. (2017, Temmuz). Kurumsal Kuram ve Kurumsal Girişimci. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(53), 94-106.

Saylam, A. (2019, Nisan). Kurumsal Kuram Ekseninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemindeki Bakanlıkların Yeniden Yapılandırılması. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(22), 129-146.

Schmidt, V. (2006). Institutionalism. M. L. Colin Hay içinde, *The State Theories and Issues* (s. 98-117). New York: Palgrave Macmillian .

Schmidt, V. (2008, June). Discursive Institutionalism: The Explanatory Power of Ideas and Discourse. *Annual Review of Political Science, 11*, 303–326.

Schmidt, V. (2015). Discursive Institutionalism:Understanding Policy in Contex. D. T. Frank Fisher içinde, *Handbook of Critical Policy Studies* (s. 171-189). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Schneider, G., & Toyka-Seid, C. (2019). Das junge Politik-Lexikon von. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung. www.hanisauland.de adresinden alındı

Schroeder, H., King, L. A., & Young, O. R. (2008). *Institutions and Environmental Change(Principal Findings, Applications and Research Frontiers).* Cambridge: The MIT Press.

Scott, W. R. (1987, December). The Adolescence of Institutional Theory. *Administrative Science Quarterly, 32*(4), 493-511.

Scott, W. R. (1995). Symbols and Organizations: From Barnard to the Institutionalists. O. E. Willamson içinde, *Organization Theory* (s. 38-55). Oxford : Oxford University Press.

Scott, W. R. (2008, October). Approaching Adulthood: The Maturing of Institutional Theory. *Theory and Society, 37*(5), 427-442.

Scott, Z. (2011). *Evaluation of Public Sector Governance Reforms 2001-2011:: Literature Review.* Oxford : Oxford Policy Management.

Searle, J. R. (1995). *The Construction of Social Reality.* London: Allen Lane.

Searle, J. R. (2016, Şubat). Kurum Nedir? *İktisat ve Toplum Dergisi*(64), 42-58.

Selçuk, S. (1998). *Zorba Devletten Hukukun Üstünlüğüne.* Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Sharfman, M. (1994). Changing Institional Rules:The Evolution of Corporate Philanthropy 1883-1953. *Business and Society, 33*(3), 236-269.

Shaw, S. (1973). A Promise of Reform: Two Complementary Documents. *International Journal of Middle East Studies*(4), 359-368.

Shaw, S. (1982). *Osmanh İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (Cilt 1). İstanbul: E Yayınları.

Shaw, S. J., & Shaw, E. K. (1983). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (Cilt 2). İstanbul: E Yayınları.

Shepsle, K. A. (2006). Rational Choice Institutionalism. R. E. Goodin, R. Rohades, S. A. Binder, & B. A. Rockman içinde, *The Oxford Handbook of Political Institution* (s. 23-38). New York: Oxford University Press.

Skouras, T. (1981). The Economics of Joan Robinson. J. R. Shackleton, & G. Locksley içinde, *Twelve Contemporary Economists* (s. 199-218). London: Macmillan.

Sloan, J. W. (1984). *Public Policy in Latin American: A Comparative Survey.* Pittsburg: Pittsburg University Press.

Smith, A. (1979). *Ulusların Zenginliği.* İstanbul: Türkiye İşbankası Yayınları.

Sobacı, M. Z. (2009). *İdari Reform ve Politika Transferi Yeni Kamu İşletmeciliğinin Yayılışı*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Solo, R. A. (1991). Institutional Economics. J. D. Hey içinde, *Current Issues in Microeconomics* (s. 263-276). London: Macmillian.

Sotiropoulos, D. A. (2004, May). Southern European Public Bureaucracies in Comparative Perspective. *West European Politics, 27*(3), 405-422.

Sönmez, Ü. (2011). *Piyasanın İdaresi, Neoliberalizm ve Bağımsız Düzenleyici Kurumların Anatomisi.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Staniek, Z. (2010). Diversification of Institutional Economics. *Warsaw Forum of Economic Sociology, 1*(1), 89-115.

Stauffer, R. (1993,). *Reform.* (Ç. C. Muhtaroğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Stiglistz, J. E. (2017). *Stiglistz Raporu: Küresel Kriz Parasal ve Mali Reform Önerileri.* Ankara: Akılçelen Kitaplar Yayınevi.

Stillman, R. J. (1997). American vs. European Public Administration: Does Public Administration Make the Modern State, or Does the State Make Public Administration? *Public Administration Review, 57*(4), 332-338.

Streeck, W., & Thelen, K. (2005). Introduction. W. Streeck, & K. Thelen içinde, *Beyond Continuity: Institutional Change in Advanced Capitalist Economies* (s. 1-39). New York: Oxford University Press.

Sturgeon, J., Brazelton, R., & Weinel, I. (1986). *Alternative Streams in Economic Analysis:A Primer of Alternatives in Economic Analysis.* Dubuque, Iowa : Kendall/Hunt.

Subramaniam, V. (2001). Indian Legacy of Administration. A. Farazmand içinde, *Handbook of Comparative and Development Public Administration,* (s. 77-88). New York: Marcel Dekker.

Sunay, İ. (1983). Demokrat Parti ve Popülizm. M. Belge içinde, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 8, s. 2076-2088). Ankara: İletişim Yayınları.

Sürgit, K. (1972). *Türkiye'de İdari Reform.* Ankara: TODAİE.

Swift, N. D. (2003, May). Transparency and Assurance: Minding the Credibility Gap. *Journal of Business Ethics, 44*(2/3), 195-200.

Şahin, A. (2020, 08 17). *Türkiye'nin Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Seçimler ve Seçmen Davranışları.* TASAM Siyasal İletişim Enstitüsü: http://baskanlikreferandumu.siyasaliletisim.org/blog/2008/10/24/tuerkiyenin-cok-partili-hayata-geci-suerecinde-secimler-ve-secmen-davranlar/ adresinden alındı

Şahinkaya, S. (2020). *Cumhuriyet İktisadında Makas Değişimi.* Ankara: Telgrafhane Yayınları.

Şaylan, G. (1971). Üçüncü Beş Yıllık Plan ve İdari Reform. *Amme İdaresi Dergisi, 4*(2), s. 15-28.

Şaylan, G. (2000). *Devlet Reformu: Kamu Personel Yönetiminden İnsan Kaynaklarına Geçiş.* İstanbul: TESEV Yayınları.

Şaylan, G. (2012). Bir Yapısal Değişim Sorunu Olarak Yönetim Reformu. Ş. D. Burhan Aykaç içinde, *Türkiye'de Kamu Yönetimi* (s. 439-457). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Şen, A. (1995). *İbrahim Müteferrika ve Usûlü'l - Hikem fi Nizami'l - Ümem.* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.

Şen, E. (2017). *Kurumsallaşma ve Kurumsal Yönetişim.* İstanbul: Beta Yayınları.

Şenalp, M. G. (2007). Dünden Bugüne Kurumsal İktisat. E. Özveren içinde, *Kurumsal İktisat* (s. 45-92). Ankara: İmge Kitabevi.

Şenses, F. (2009). *Neoliberal Küreselleşme ve Kalkınma Seçme Yazılar.* İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Şenses, F. (2012). Turkey's Experience with Neoliberal Policies since 1980 in Retrospect and Prospect. *New Perspectives on Turkey*(47), 11-31.

T24. (2020, 06 09). *Yolsuzluk operasyonunda adı geçen TÜRGEV'in mal varlığı ortaya çıktı*. T24 Bağımsız İnternet Gazetesi: https://t24.com.tr/haber/yolsuzluk-operasyonunda-adi-gecen-turgevin-mal-varligi-ortaya-cikti,251096 adresinden alındı

Tanrıvermiş, H., Doğan, V., & Öcal, Ş. A. (2003). *Türkiey'de Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Yabancıların Taşınmaz Edinimlerinin Analizi.* Ankara: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü.

Taymaz, E., & Voyvoda, E. (2012). Marching to the beat of a late drummer: Turkey's experience of neoliberal industrialization since 1980. *New Perspectives on Turkey*, 83-113.

TBMM. (2020, 08 25). *Hükümet Programları*. TBMM: https://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/e_kaynaklar_kutuphane_hukumetler.html adresinden alındı

TDV İslam Ansiklopedisi. (2020, 04 06). *III. Selim*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi: https://islamansiklopedisi.org.tr/selim-iii adresinden alındı

TDV İslam Ansiklopedisi. (2020, 04 14). *Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye*. Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi: https://islamansiklopedisi.org.tr/meclis-i-vala-yi-ahkam-i-adliyye adresinden alındı

Technical University of Denmark . (2009). *Bioinformatics for Human Biologists.* Copenhagen: Technical University of Denmark .

Tekeli, İ. (2000). Reform Düşüncesi İle Osmanlı Cumhuriyet Reformları Üzerine Çözümlemeler. M. T. Titiz içinde, *Türkiye'de Devlet Denetiminde Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi* (s. 75-95). İstanbul: TESEV Yayınları.

Tekeli, İ., & İlkin, S. (1981). *Uygulamaya Geçerken Türkiye 'de Devletçiliğin Oluşumu.* Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Tekeli, İ., & İlkin, S. (1982). *Savaş Sonrası Ortamında 1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planı.* Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Tekeoğlu, M. (1993). *İktisadi Düşünceler Tarihi.* Adana: Çukurova Üniversitesi.

Tekgül, Y., & Cin, M. F. (2014). Neoklasik Paradigma Olarak Washington/Post Washington Uzlaşısının Yükselişi ve Düşüşü: Post-Keynesyen Alternatif Yaklaşım. *International Conference On Eurasian Economies 1-3 July 2014* (s. 925-933). Üsküp- Makedonya: Beykent University.

Tekin, Y., & Okutan, M. Ç. (2012). *Türk Siyasal Hayatı.* Ankara: Orion Kitabevi.

Temizel, H. (2010). Kamu Yönetimi Reformları ve Reformların Temel Özellikleri. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 10*(20), 115-142.

Terzioğlu, F. M. (1996). *Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı Yapı ve Fonksiyonları Bakımından Analizi.* Ankara: Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı .

Tezel, Y. S. (1986). *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi(1923-1950).* Ankara: Yurt Yayınları.

Tezel, Y. S. (1994). *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

The Fund for Peace. (2020). *Fragile States Index Annual Report 2019.* Washington: The Fund for Peace.

Thelen, K. (1999). Historical Institutiona-lism in Comparative Politics. *Annual Review of Po-litical Scienc, 2*, 369-404.

Thelen, K. (2004). *How Institutions Evolve: The Political Economy of Skills in Germany, Britain, the United States, and Japan.* Cambridge: Cambridge University Press.

Thelen, K., & Steinmo, S. (1992). Historical Institutionalism in Comparative Politics. K. Thelen, S. Steinmo, & F. Longstreth içinde, *Structuring Politics: Historical Institutionalism in Comparative Analysis* (s. 1-33). Cambridge: Cambridge University Press.

Thelen, S. K., Steinmo, S., & Longstreth, F. (1992). Historical Institutionalism in Comparative Politics. S. K. Thelen, & S. Steinmo içinde, *Structuring Politics:Historical Institutionalism in Comparative Analysis* (s. 1-32). Cambridge: Cambridge University Press.

Tilly, C. (1975). *The Formation of National States in Western Europe.* Princeton : Princeton University Press.

Timur, T. (1986). *Osmanlı Kimliği.* İstanbul: Hil Yayıncılık.

Timur, T. (1993). *Türk Devrimi ve Sonrası.* Ankara: Imge Kitabevi.

Timur, T. (1994). *Osmanlı Toplumsal Düzeni .* Ankara: İmge Yayınevi .

Titiz, M. T. (1992). *Alternatif Siyaset Anlayışı.* Ankara: V Yayınları.

Titiz, M. T. (2000). *Türkiye'de Devlet Denetiminde Reformlar ve Başarılarının Değerlendirilmesi.* İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı.

TOBB. (2020, 05 23). *YOİKK-Bakanlar Kurulu Prensip Kararı*. TOBB: http://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=610&lst=DuyurularListesi adresinden alındı

TODAİE. (1961). *İdari Reform ve Reorganizasyon Hakkındaki Ön Rapor.* Ankara: TODAİE.

TODAİE. (1966). *Merkezi Hükümet Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Raporu.* Ankara: TODAİE.

TODAİE. (1972). *İdarenin Yeniden Düzenlenmesi İlkeler ve Öneriler (İdari Reform Danışma Kurulu Raporu).* Ankara: Sevinç Matbaası.

TODAİE. (1991). *Kamu Yönetimi Araştırması Genel Raporu.* Ankara: TODAİE.

Tool, M. R. (1977). Social Value Theory in Neoinstitutional Economics. *Journal Economics Issues, 11*(4), s. 823-846.

Tool, M. R. (1986). *Essays in Social Value Theory: A Neoinstitutionalist Contribution.* London: M.E. Sharpe Inc.

Toonen, T. A. (2001). The Comparative Dimentions of Administrative Reform:Creating Open Villages and Redesinging The Politics of Administration. B. G. Peters, & J. Pierre içinde, *Politicians, Bureaucrats and Administrative Reform* (s. 183-202). London: Routledge.

Tortop, N., Isbir, E. G., & Aykaç, B. (1999). *yönetim bilimi.* Ankara: Yargı Yayınevi.

Tör, V. N. (1932). Müstemleke İktisadiyatından Millet İktisiyadına. *Kadro*(1), 6-9.

Turan, E. (2015). *Kamu Yönetiminde Reform.* Konya: Palet Yayınları.

Tutum, C. (1994). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma.* İstanbul: Toplumsal,Ekonomik, Sosyal Araştırmalar Vakfı.

Tutum, C. (2012). Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma. Ş. D. Burhan Aykaç içinde, *Türkiye'de Kamu Yönetimi* (s. 471-488). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük II.* Ankara: TDK Yayınları.

Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi. (1983). *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi.* İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

Türkay, M. (2009). *Sermaye Birikimi, Kalkınma, Azgelişmişlik- Türkiye ve Dünya Üzerine Notlar.* İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020, 08 25). *Temel Göstergeler*. Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist adresinden alındı

Türkiye İstatistik Kurumu. (2020, 02 04). *Türkiye İstatistik Kurumu Eğitim İstatistikleri*. Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018 adresinden alındı

Tütengil, C. (2011). Türkiye'nin Sorunları ve Prof. Dr. Fritz Baade. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 24*(1-2), 109-119.

Uçar, A. Y. (2012). Osmanlı-Siyaset-Yönetim Düşün Geleneği:Daire-i Adalet'in Yönetimi. *Memleket, Siyaset,Yönetim, 7*(17), 1-33.

Uğur, M. (2011). Kurumsal Kalite ve Ekonomik Performans:İktisadın Yeniden Siyasallaşması mı? *İktisat ve Toplum Dergisi, 1*(9), 36-41.

Uğural, H. R. (1969). *Devlet Adamlarına Öğütler [Nesayıl'ul-Vüzera V'el-Ümera(Kitab-ı Güldeste) Nizam-ı Devlete Müteallik Risale] Defterdar Sarı Mehmet Paşa.* (H. R. Uğural, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Uluslararası Para Fonu(IMF). (2020, 08 31). *IMF Datamapper*. IMF Datamapper: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD adresinden alındı

Unat, F. R. (1992). *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameler.* Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Unat, Y. (2002). İstanbul Gözlemevi. H. C. Güzel, K. Çiçek, & S. Koca içinde, *Türkler* (Cilt 11, s. 277-278). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. https://en.calameo.com/books/002333863959f26fc0d77. adresinden alındı

United Nations. (1983). *Enhancing Capabilities For Administrative Reform in Developing Countries.* New York: Department of Technical Cooperation for Develeopment.

Ural, M. (2003). Finansal Krizler ve Türkiye. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18*(1), 11-28.

Uzunçarşılı, İ. H. (1951). Kānûn-ı Osmânî Mefhûm-i Defter-i Hâkānî. *Türk Tarih Kurumu Belleten, 15*(59), 381-399.

Uzunçarşılı, İ. H. (1984). *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı .* Ankara: Türk Tarihi Kurumu.

Ünlü, A. (2020, 06 17). *52 yıllık Devlet Memurları Kanunu ne zaman değişecek?* Yeni Şafak: https://www.yenisafak.com/yazarlar/ahmetunlu/52-yillik-devlet-memurlari-kanunu-ne-zaman-degisecek-2041575 adresinden alındı

Vargas-Hernández, J. G. (2008). *Institutional and Neo-Institutionalism Theory In The International.* Mexico: Universidad de Guadalajara.

Veblen, T. (1990). *The Place Of Science in Modern Civilization.* London: Transaction Publishers.

Vural, T., & Aktan, C. C. (2005). Yeni Kurumsal İktisat. C. C. Aktan içinde, *Kurumsal İktisat: Kurallar,Kurumlar ve Ekonomik Gelişme* (s. 21-39). Ankara: SPK Yayınları.

Waddock, S. (2004, April). Creating Corporate Accountability: Foundational Principles to Make Corporate Citizenship Real. *Journal of Business Ethics, 50*(4), 313-327.

Wahlström, N., & Sundberg, D. (2018). Discursive Institutionalism:Towards a Framework for Analysing TheRelation Between Policy and Curriculum. *Journal of Education Policy, 33*(1), 163–183.

Walker, D. A. (1977). Thorstein Veblen's Economic System. *Economic Inquiry, 15*(2), 213-217.

Wallace, J. E. (1995, June). Organizational and Professional Commitment in Professional and Nonprofessional Organizations. *Administrative Science Quarterly, 40*(2), 228-255.

Wegrich, K., & Lodge, M. (2005). Control Over Government: Institutional Isomorphism and Governanace Dynamics in German Public Administration. *The Policy Studies Journal, 33*(2), 213-233.

Weinberger, O. (1995). *Inštitucionalizmus - Nová teória konania, práva a demokracie.* Bratislava: SOFA.

Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics,.* New York: Cambridge University Press.

Williamson, O. E. (1993). Transaction Cost Economics Meets Posnerian Law and Economics. *Jorunal of Institutional and Theoretical Economics, 149*(1), 99-118.

Williamson, O. E. (2000). The New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead. *Journal of Economic Literature, 38*(3), 595-613.

Witte, E. E. (1954). Institutional Economics as Seen by an Institutional Economics. *Southern Economic Joruna, 21*, s. 131-140.

Woodside, A. B. (1971). *Vietnam and the Chinese Model: A Comparative Study of Vietnamese and Chinese Government in the First Half of the Nineteenth Century.* Harvard: Harvard University Press.

World Bank. (2000). *Reforming Public Institutions and Strengthening Governance(A World Bank Strategy).* Washington: World Bank.

World Bank. (2012). *The World Bank's approach to public sector management 2011-2020: 'Better results from public sector nstitutions'.* Washington: World Bank.

World Bank. (2013). *Inclusion Matters: The Foundation for Shared Prosperity.* Washington: World Bank.

Yalçın, Z. (2020, 06 17). *5 ayaklı büyük kamu reformu*. Sabah Gazetesi: https://www.sabah.com.tr/gundem/2018/01/05/5-ayakli-buyuk-kamu-reformu adresinden alındı

YASED. (2020, 05 23). *Ytırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu - YOİKK*. YASED: https://www.yased.org.tr/tr/faaliyetler/kamu-faaliyetleri/yatirim-ortamini-iyilestirme-koordinasyon-kurulu---yoikk adresinden alındı

Yavi, E. (2001). *Reformlara, Nasihatnamelere, Avrupa'nın Kurtuluş Reçetelerine Rağmen Bir Ülke Nasıl Batırılır?* (2. Baskı b.). İstanbul: Yazıcı Yayınevi.

Yavi, E. (2003). *İhtilalci Subaylar* (Cilt 3). İzmir: Yazıcı Yayınevi.

Yavi, E. (2007). *Kurtarılan Bir Ülke Nasıl Batılılır?* İzmir: Yazıcı Yayıncılık.

Yavi, E. (2009). *Batılırlan Bir Ülke Nasıl Kurtarılır?* İzmir: Yazıcı Yayıncılık.

Yavuz, F. (1966). *Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerine Bir Araştırma.* Ankara: TODAİE.

Yayla, A. (2003). Liberal Siyaset/ Liberal İktisat:Özal Çizgisi. İ. D. İhsan Sezal içinde, *Özal-Siyaset,İktisat ve Zihniyet* (s. 425-448). İstanbul: Boyut Kitapları.

Yayla, Y. (2012). Türkiye İdaresinin Yeniden Yapılanması Üzerine Bazı Gözlemler. B. Aykaç, Ş. Durgun, & H. Yayman içinde, *Türkiye'de Kamu Yönetimi* (s. 489-499). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yayman, H. (2005). *Türkiye'nin İdari Reform Politiği(Doktora Tezi).* Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazıcıoğlu, R. (2000). *Sil Baştan.* İzmir: Yazıcı Yayıncılık.

Yentürk, N. (2011). *Körlerin Yürüyüşü: Türkiye Ekonomisi ve1990 Sonrası Krizler.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yeşilkağıt, K. (2010). The Future of Administrative Tradition: Tradition as Ideas and Structure. M. Painter, & B. G. Peters içinde, *Tradition and Public Administration* (s. 145-155). New York: Palgrave Macmillan.

Yıldırım, C. (1979). *Bilim Felsefesi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, O. (2006). *Diplomasi ve Göç:Türk-Yunan Mübadelesinin Öteki Yüzü.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Yıldız, M. (2017). 1945-1960 Dönemi Hazırlanan Yabancı Raporların Türk Sanayi Politikalarına Etkileri. *Turkish Studies, 12*(31), 303-318.

Yılmaz, K. (2011). The EU–Turkey Customs Union Fifteen Years Later: Better, Yet not the Best Alternative. *South European Society and Politics, 16*(2), 235-249.

Yücel, Y. (1981). *Osmanlı Devlet Teşkilatına Dair Kaynaklar.* Ankara: Ankara Üniversitesi Dil,Tarih ve Coğrafya Fakültesi.

Yüksel, H. (2007). *Osmanlı İmparatorluğu'na Matbaanın Girişi ve Toplumsal Yanlılıkları.* Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zarakoğlu, A. (1981). *İktisadi Düşünce Tarihi.* (A. Ü. Yayınları, Dü.) Ankara: Olgaç Matbaası.

Zengin, O. (2009). Günümüz Kamu Yönetiminde Ön Plana Çıkan Yaklaşımlar. B. Övgün içinde, *Kamu Yönetimi: Yapı, İşleyiş, Reform* (s. 1-41). Ankara: AÜ SBF KAYAUM Yayınları.

Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü:Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi, 72*(2), 93-116.

Ziller, J. (2001, January). European Models of Government: Towards A Patchwork with Missing Pieces. *Parliamentary Affairs, 54*(1), 102–119.

Ziller, J. (2003). The Continental System of Administrative Legality. J. P. B. Guy Peters içinde, *Handbook of Public Administration* (s. 260-268). London: SAGE Publications.

Zittoun, P., & Peters, B. G. (2016). *Contemporary Approaches to Public Policy.* London: Macmillian .

Zorbay, T. (2019). 6/7 Eylül Olaylarına TBMM ve Kamuoyu Tartışmaları Çerçevesinde Yeni Bir Bakış . *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 35*(1), 253-296.

Zucker, L. G. (1977, October). The Role of Institutionalization in Cultural Persistence. *American Sociological Review, 42*(5), 726-743.

Türkiye'de Kamu Harcamalarındaki Değişimin Peacock-Wiseman Sıçrama Tezi Çerçevesinde Analizi

Arş. Gör. Yücel DEMİRKILIÇ[1]
Doç. Dr. Fazlı YILDIZ[2]

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

[1] Arş. Gör., Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, ORCID: 0000-0003-3643-1593, yuceldemirkilic@klu.edu.tr
[2] Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, ORCID: 0000-0003-1387-7883, fazli.yildiz@balikesir.edu.tr

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-33-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bu kitapta 1924-2020 yılları arasında Türkiye'de Peacock ve Wiseman sıçrama tezinin geçerliliğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda ilgili döneme ait kamu harcamaları, vergi gelirleri ve gayri safi yurt içi hasıla verileri kullanılmıştır. Değişkenler, kitabın amacına uygun olarak öncelikle Kapetanios (2005) çoklu yapısal kırılmalı birim kök testi ve devamında Hacker ve Hatemi-J (2006) ve Hatemi-J (2012) nedensellik testleri ile analiz edilmiştir. Kapetanios testi sonucunda elde edilen kırılma tarihleri, dönemin koşulları dikkate alınarak değerlendirildiğinde olağanüstü dönemler ile örtüştüğü belirlenmiştir. Olağanüstü dönemler kapsamında ekonomik krizler, istikrar kararları, darbeler, darbe girişimleri, muhtıralar, savaşlar, ayaklanmalar, askerî harekâtlar, yakın dönemde meydana gelen önemli bölgesel ve küresel olaylar ele alınmıştır. Değişkenler daha sonra Hacker ve Hatemi-J (2006) ve Hatemi-J (2012) nedensellik testleri ile analiz edilmiştir. Nedensellik testleri sonucunda Kapetanios testini destekler nitelikte bulgular elde edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de 1924-2020 döneminde Peacock ve Wiseman sıçrama tezinin geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

"Türkiye'de Kamu Harcamalarındaki Değişimin Peacock-Wiseman Sıçrama Tezi Çerçevesinde Analizi" isimli bu kitap, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalında Doç. Dr. Fazlı YILDIZ danışmanlığında hazırlanan ve 18.05.2022 tarihinde Arş. Gör. Yücel DEMİRKILIÇ tarafından başarıyla savunulan yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu kitabın hazırlanması sürecinde desteklerinden dolayı Doç. Dr. Ersin Nail SAĞDIÇ, Doç. Dr. Güner TUNCER ve Dr. Abdullah GÖV'e teşekkür ederiz.

Arş. Gör. Yücel DEMİRKILIÇ

Doç. Dr. Fazlı YILDIZ

Haziran – 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAMU HARCAMALARI: TEORİK ÇERÇEVE VE KAMU HARCAMALARININ ARTIŞINI AÇIKLAMAYA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

1.1. KAMU HARCAMALARININ TANIMI 3
1.2. KAMU HARCAMALARININ SINIFLANDIRILMASI 4
1.2.1. İdari (Yönetsel veya Organik) Sınıflandırma 5
1.2.2. Fonksiyonel (İşlevsel) Sınıflandırma 6
1.2.3. Ekonomik (İktisadi) Sınıflandırma 8
1.2.3.1. Reel (Gerçek) Harcamalar 9
1.2.3.1.1. Cari Harcamalar 10
1.2.3.1.2. Yatırım Harcamaları 11
1.2.3.2. Transfer Harcamaları 12
1.3. KAMU HARCAMALARININ ETKİLERİ 15
1.3.1. Çarpan (Çoğaltan) Etkisi 16
1.3.2. Hızlandıran Prensibi 19
1.3.3. Crowding In (Tamamlayıcı veya Çekme) Etkisi 20
1.3.4. Crowding Out (Dışlama) Etkisi 21
1.3.5. Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri 21
1.4. KAMU HARCAMALARINDA YAŞANAN ARTIŞLAR VE NEDENLERİ 24
1.4.1. Kamu Harcamalarının Gerçekte Artış Nedenleri 25
1.4.1.1. Savaş ve Savunma Harcamalarında Yaşanan Artışlar 25
1.4.1.2. Teknolojide Yaşanan Gelişmeler 26
1.4.1.3. Sosyal Nedenler 26
1.4.1.4. Siyasi Nedenler 27
1.4.1.5. Ekonomik Nedenler 29
1.4.2. Kamu Harcamalarının Görünüşte Artış Nedenleri 29
1.4.2.1. Paranın Satın Alma Gücünün Azalması 30
1.4.2.2. Bütçe Tekniğinde Yaşanan Değişimler 30
1.4.2.3. Ayni Ekonomiden Parasal (Nakdi) Ekonomiye Geçiş 31
1.4.2.4. Kamulaştırma 32
1.4.2.5. Ülkenin Nüfusunun Artması ve Yüzölçümünün Büyümesi 33
1.4.3. Kamu Harcamalarının Artışını Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar 34
1.4.3.1. Adolph Wagner Kanunu 34
1.4.3.2. Peacock – Wiseman Sıçrama Tezi 37
1.4.3.3. Maksimizasyon Yaklaşımı ve Oy Ticareti 41

1.4.3.4. Sosyal Refahın Yükseltilmesi Yaklaşımı 42
1.4.3.5. Richard Musgrave Yaklaşımı 43
1.4.3.6. William Niskanen Bürokrasinin Etkisi Yaklaşımı 44
1.4.3.7. William Baumol Dengesiz Verimlilik Yaklaşımı 45
1.4.3.8. Francesco Nitti Yaklaşımı 46
1.4.3.9. Henry Carter Adams Yaklaşımı 47
1.4.3.10. Solomon Fabricant Yaklaşımı 47
1.4.3.11. Colin Clark Yaklaşımı 48
1.4.3.12. Walt Whitman Rostow Yaklaşımı 48
1.4.3.13. Odle Politik Aşamalar Tezi 49
1.4.3.14. James O'Connor Yaklaşımı (Marksist Yaklaşım) 50
1.4.3.15. David J. Pyle Yaklaşımı 50
1.4.3.16. Paul A. Samuelson İktisadi Rasyonalite Yaklaşımı 50
1.4.3.17. Kamu Harcamalarının Artışını Açıklamaya Yönelik Diğer Yaklaşımlar 51

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE KAMU HARCAMALARININ ARTIŞ NEDENLERİ

2.1. EKONOMİK KRİZLER 53
2.1.1. Ekonomik Kriz Kavramı 53
2.1.2. Ekonomik Kriz Türleri 54
2.1.2.1. Reel Sektör Krizleri 55
2.1.2.2. Finansal Krizler 55
2.1.2.2.1. Bankacılık Krizi 57
2.1.2.2.2. Döviz (Para) Krizi 57
2.1.2.2.3. Borsa Krizi 59
2.1.3. Ekonomik Kriz Modelleri 60
2.1.3.1. Birinci Nesil Kriz Modelleri (Kanonik Kriz Modeli) 60
2.1.3.2. İkinci Nesil Kriz Modelleri 62
2.1.3.3. Üçüncü Nesil Kriz Modelleri (Yayılma/Bulaşma Etkisi Gösteren Model) 63
2.1.4. Türkiye'de Ekonomik Krizler 65
2.1.4.1. 1929 Ekonomik Krizi 66
2.1.4.2. 1958 Bunalımı ve Ekonomik İstikrar Kararları 69
2.1.4.3. 1970 Bunalımı ve 10 Ağustos Kararları 71
2.1.4.4. 1978-1979 Krizi ve 24 Ocak 1980 Kararları 73
2.1.4.5. 1988 Bunalımı ve 4 Şubat-12 Ekim Kararları 75
2.1.4.6. 1994 Krizi ve 5 Nisan 1994 Kararları 77
2.1.4.7. 2000 ve 2001 Krizleri 79
2.1.4.8. 2008 Küresel Ekonomik Krizi 80
2.2. DARBE, DARBE GİRİŞİMLERİ VE MUHTIRALAR 83

2.2.1. Darbe ve Darbe Girişimi Kavramı *83*
2.2.2. Muhtıra ve E-Muhtıra Kavramı *83*
2.2.3. Türkiye'de Yaşanan Darbe, Darbe Girişimleri ve Muhtıralar *84*
2.2.3.1. 27 Mayıs 1960 Darbesi 85
2.2.3.2. 22 Şubat 1962 Darbe Girişimi 86
2.2.3.3. 20 Mayıs 1963 Darbe Girişimi 87
2.2.3.4. 9 Mart Darbe Girişimi ve 12 Mart 1971 Muhtırası 88
2.2.3.5. 12 Eylül 1980 Darbesi 90
2.2.3.6. 28 Şubat 1997 Post Modern Darbesi 92
2.2.3.7. 27 Nisan 2007 Muhtırası 94
2.2.3.8. 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi 95
2.3. SAVAŞ VE AYAKLANMALAR 96
2.3.1. Savaş Kavramı *96*
2.3.2. Ayaklanma Kavramı *97*
2.3.3. Türkiye Tarihindeki Savaş ve Ayaklanmalar *98*
2.3.3.1. Şeyh Said İsyanı (1925) 99
2.3.3.2. Ağrı Ayaklanmaları (1927-1930) 100
2.3.3.3. Dersim İsyanı (1937-1938) 101
2.3.3.4. Kore Savaşı (1950-1953) 101
2.3.3.5. Kıbrıs Harekâtı (1974) 103
2.3.3.6. Fırat Kalkanı Harekâtı (24 Ağustos 2016-29 Mart 2017) 105
2.3.3.7. Zeytin Dalı Harekâtı (20 Ocak–26 Mart 2018) 106
2.3.3.8. Barış Pınarı Harekâtı (9 Ekim-25 Kasım 2019) 108
2.4. YAKIN DÖNEMDE MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR 109
2.4.1. Kocaeli Gölcük Depremi (1999) *109*
2.4.2. Küresel Ekonomik Kriz (2008) *110*
2.4.3. Van Depremleri (2011) *111*
2.4.4. Suriye İç Savaşı (2011) *112*
2.4.5. Covid 19 Pandemisi (2020) *113*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE KAMU HARCAMALARINDAKİ ARTIŞIN PEACOCK-WISEMAN SIÇRAMA TEZİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI 117
3.2. LİTERATÜR İNCELEMESİ 118
3.3. BİRİM KÖK TESTLERİ 123
3.3.1. Genel Birim Kök Testleri *123*
3.3.1.1. Dickey Fuller (1979) Testi 123
3.3.1.2. Augmented Dickey Fuller (1981) Testi 124
3.3.2. Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testleri *125*
3.3.2.1. Phillips Perron (1989) Testi 125

3.3.2.2. Zivot Andrews (1992) Testi 127
3.3.2.3. Perron (1997) Testi 128
3.3.2.4. Kapetanios (2005) Testi 129
3.4. NEDENSELLİK TESTLERİ 131
3.4.1. Hacker ve Hatemi-J Bootstrap Nedensellik Testi (2006) 131
3.4.2. Hatemi-J Asimetrik Nedensellik Testi (2012) 132
3.5. VERİ VE YÖNTEM 133
3.6. ANALİZ VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 135

SONUÇ VE ÖNERİLER 141

KAYNAKÇA 145

DİZİN 167

KAYNAKÇA

657 Komisyon. (2017). *Maliye Konu Anlatımı*. Ankara: 657 Yayınevi.

Acar, A. (2012). 12 Mart 1971 Döneminde Muhalif Bir Dergi: Ortam. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, *0*(42), 1-18.

Acar, H. (2018). *Türk Siyasal Hayatında Anti-Demokratik Bir Müdahale Örneği Olarak 12 Mart 1971 Muhtırası* (1. bs). Ankara: Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım.

Acet İnce, G. S. (2020). Uluslararası Hukuk Bağlamında Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtları. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, *1*(1), 65-92.

Açıkgöz, Ö., & Özkan, B. (2009). 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Mevzuat Dergisi*, (136), 1-7.

Afşar, A. (2007). Finansal Gelişme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (36), 188-198.

Ahmed, H., & Miller, S. (2000). Crowding-out and Crowding-in Effects of the Components of Government Expenditure. *Contemporary Economic Policy*, *18*(1), 124-133.

Akalın, U. S. (2017). *Kamu Harcamaları ve Ekonomik Krizler: Peacock ve Wiseman Sıçrama Tezi Çerçevesinde Türkiye Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi). Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akbulut, E. (1993). *Harcamaların Sıçramalı Artışı Tezi: Askeri Darbelerin Kamu Harcamalarının Artış Trendi Üzerindeki Etkileri*. Program adı: Maliye Araştırma Merkezi Konferansları.

Akca, E. M. (2018). *Objektif Ulusal Çıkar Kavramı: Kıbrıs Barış Harekâtı ve Fırat Kalkanı Harekâtı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akdoğan, A. (2014). *Kamu Maliyesi* (16.). Ankara: Gazi Kitabevi.

Akgöl, Z., Akyar, H. Y., Küçük, M., & Önen, Y. H. (2016). Ülkemizin Depremselliği ve 17 Ağustos 1999 Depremi. *Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi*, *61*(492), 19-27.

Akın, F., & Ece, N. (2009). Küresel Finans Kriz ve Bankacılık Sektörü İstihdamı Üzerindeki Etkileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *27*(2), 153-168.

Akın, Ş. (2016). Darbeler ve Batı Medyası: 28 Şubat Darbesi Üzerinden Bir Analiz. *Liberal Düşünce Dergisi*, (84), 35-56.

Akkaya, H. (2016). *Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi, Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülke Karşılaştırması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aktan, C. C. (2001). Lord Keynes, Keynezyenler ve Fonksiyonalistler. *Yeni Türkiye Dergisi*, 165-186.

Alan, H., Bozkurt, E., Çağlan, D., Dirik, K., Özkaymak, Ç., Sözbilir, H., & Topal, T. (2011). *Van Depremleri (Tabanlı-Edremit) Raporu* (Sy 110; s. 1). Ankara: TMMOB.

Alpagu, H. (2016). *24 Ocak Kararları ve Turgut Özal Döneminin Yansımaları*. 129-133. Ankara: Turgut Özal Üniversitesi.

Altan, O. (2009). *Ekonomik İstikrar Politikaları ve 1980 Sonrası Türkiye Uygulaması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Altıntaş, H. (2004). Bankacılık Krizleri, Nedenleri ve Ekonomik Maliyetleri. *Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (22), 39-61.

Altundeğer, N., & Yılmaz, E. (2016). İç Savaştan Bölgesel İstikrarsızlığa; Suriye Krizinin Türkiye'ye Faturası. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *21*(1), 289-301.

Apaydın, C. (2017). Belgeler Işığında Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması Üzerine Bir Değerlendirme. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, *16*(32), 149-171.

Arısoy, İ. (2011). Fiziksel Sermaye Yatırımları ve Büyüme İlişkisinin AK Modeliyle Sınanması: Türkiye Örneği (1968-2006). *Maliye Dergisi*, (161), 283-297.

Aslan, M. Y. (2008). Savaş Hukukun Temel Prensipleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (79), 235-274.

Atmaca, B. (2020). *1929 Dünya Ekonomik Bunalımı ve Türkiye'ye Etkileri*.

Avcı, M. A., & Altay, N. O. (2013). Finansal Krizlerin Sinyal Yaklaşımı ile Öngörülmesi: Türkiye, Arjantin, Tayland ve İngiltere İçin Bir Analiz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 47-58.

Aytaç, D. (2004). *Türkiye'de Konsolide Bütçe Harcamalarının Gelişimi: Avrupa Birliği Ülkeleri ile Bir Karşılaştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ayyıldız, E. (2004). Yeni Bütçe Kodlaması: Analitik Bütçe Sınıflandırması. *Vergi Raporu Dergisi*, (73), 109.

Bai, J., & Perron, P. (1998). Estimating and Testing Linear Models with Multiple Structural Changes. *Econometrica*, *66*(1), 47-78.

Bakkal, H. (2016). Türkiye'de Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi ve Yeni Kamu Mali Yönetiminin Rolü. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *6*(10), 125-138.

Balcı, M., & Göcen, C. E. (2018). Sınır Ötesi Operasyonların Politik Ekonomisi: Fırat Kalkanı Harekâtı Örneği. *Yerelden Küresele: Türkiye – Türk Dünyası İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Yarını*, 341-350. İstanbul: Ekonomik Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Baş, Ö. (2006). *1958 ve 1970 İstikrar Programlarının Karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Batırel, Ö. F. (2008). Global Ekonomik Kriz ve Türk Kamu Maliyesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(13), 1-9.

Baykurt, M. Y. (2020). *5 Nisan 1994 Tarihli "'Ekonomik Önlemler Uygulama Planı'" ile İlgili Değerlendirme* (ss. 26-28). Ankara: TMMOB.

Bayram, S. (2019). *Türkiye'deki Kamu Harcamalarının Seçilmiş Makroekonomik Göstergeler Üzerindeki Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayramoğlu, A. (2010). Türkiye Siyasi Sisteminde Ordunun Rolü, Devlet Geleneği, Geleceğe Dair Genel Bir Çerçeve. İçinde *Türkiye Siyasetinde Ordunun Rolü: Asker-Sivil İlişkileri, Güvenlik Sektörü ve Sivil Denetim* (1. bs, ss. 11-16). İstanbul: Heinrich Böll Stiftung Derneği.

Baytal, Y. (2007). Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (40), 545-567.

Bekmez, S., & Destek, M. A. (2015). Savunma Harcamalarında Dışlama Etkisinin İncelenmesi: Panel Veri Analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *3*(2), 91-110.

Bird, R. M. (1972). The Displacement Effect: A Critical Note. *Finanzarchiv*, *30*(3), 454-463.

Bocutoğlu, E., & Ekinci, A. (2009). Genel Teori, Küresel Krizler ve Yeniden Maliye Politikası. *Maliye Dergisi*, (156), 66-82.

Bohner, M., Gelles, G., & Heim, J. (2010). Multiplier-Accelerator Models on Time Scales. *International Journal of Statics and Economics*, *4*(10), 1-12.

Bonin, J. M., Finch, B. W., & Waters, J. B. (1969). Alternative Tests of the Displacement Effect Hypothesis. *Public Finance*, (24), 441-452.

Bouley, D., Jacobs, D., & Hélis, J.-L. (2009). *Budget Classification* (C. 2009). International Monetary Fund.

Bozkurt, K. (2018). Suriye İç Savaşı: Savaşın Yarattığı Mültecilik Akınının Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Yansımaları. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, *1*(1), 57-70.

Börklüoğlu, L. (2017). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Günümüze Türkiye'de Siyaset: Değişim Dinamikleri, Aktörler ve Gelişmeler. İçinde *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı* (6. bs, ss. 99-161). Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

Börklüoğlu, L. (2019). *Tanzimat'tan Günümüze Türk Siyasal Hayatı* (1. bs). Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

Breton, A., & Wintrobe, R. (1975). The Equilibrium Size of a Budget-Maximizing Bureau: A Note on Niskanen's Theory of Bureaucracy. *Journal of Political Economy*, *83*(1), 195-208.

Briggs, A. (1961). The Welfare State In Historical Perspective. *European Journal of Sociology / Archives Européennes de Sociologie / Europäisches Archiv für Soziologie*, *2*(2), 221-258. JSTOR.

Bulutoğlu, K. (1981). *Kamu Ekonomisine Giriş*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Büyükakın, T. (2007). Yeni Keynesyen İktisat mı, Yeni Neo-Klasik Sentez mi? *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 22-36.

Büyükkara, G. (2019). *Finansal Krizler, Yolsuzluklar ve İstikrar* (Mart 2019). Ankara: Gazi Kitabevi.

Carlson, K., & Spencer, R. W. (1975). Crowding Out and Its Critics. *Review*, *57*(Dec), 2-17.

Cengiz, A. (2008). *1929 Ekonomik Krizinin İstanbul'a Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Chhibber, A., Commander, S. J., Evans, A. M., Fuhr, H. L., Kane, C. T., Leechor, C., … Weder, B. S. (1997). *World Development Report 1997: The State in a Changing World* (Sy 17300; ss. 1-281). The World Bank.

Cinel, E. A. (2020). Covid-19'un Küresel Makroekonomik Etkileri ve Beklentiler. *Politik Ekonomik Kuram*, *4*(1), 124-140.

Clerck, S. D., & Wickens, T. (2014). *Government Finance Statistics Manual 2014: Manual*. International Monetary Fund.

Coşkun, K. T. (2004). *Türkiye'de Yaşanan Ekonomik Krizlerin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri (1923-2001)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cruz, B. de O., & Teixeira, J. R. (1999). The Impact of Public Investment on Private Investment in Brazil, 1947-1990. *Revista CEPAL*, 75-84.

Cumhurbaşkanlığı Kurumsal İletişim Daire Başkanlığı. (2016). *10 Soruda 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Fethullahçı Terör Örgütü* (ss. 5-28). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği.

Cumhurbaşkanlığı Kurumsal İletişim Daire Başkanlığı. (2018). *15 Temmuz Darbe Girişimi ve Milletin Zaferi*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği.

Çakır, Ö. (2019). *Kamu Harcamalarının İşsizlik Üzerine Etkileri: 2000 Sonrası Türkiye Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakmak, U. (2007). Para Krizi Modellerine İlişkin Bir Değerlendirme. *Ekonomik Yaklaşım*, *18*(62), 1-31.

Çaşkurlu, E., & Arslan, C. B. (2019). *Kamu Maliyesine Giriş* (3. bs). Ankara: Gazi Kitabevi.

Çay, A. (1996). *Her Yönüyle Kürt Dosyası*. Ankara: Turan Yayıncılık.

Çelik, İ. E., Uslu, K., & Hodzhaniyazov, M. (2016). Uluslararası Sermaye Hareketlerinin Finansal Krizlere ve Bankalara Etkileri. *Finans I*, 558-566. Kaposvár Macaristan.

Çelikel Danışoğlu, A. (2007). Para Krizleri: Türkiye'de Yaşanmış Krizlerin Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 1-11.

Çetin, A. C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Salgınının Türkiye'de Genel Ekonomik Faaliyetlere ve Hisse Senedi Borsa Endeksine Etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, *4*(2), 341-362.

Çil Yavuz, N. (2001). Türkiye'de Kamu Yatırım Harcamalarının Özel Sektör Yatırım Harcamalarını Dışlama Etkisi Üzerine Ekonometrik Bir Analiz (1990-1/2000-IV). *Kamu-İş Dergisi*, *6*(2), 1-18.

Çil Yavuz, N. (2006). Türkiye'de Turizm Gelirlerinin Ekonomik Büyümeye Etkisinin Testi: Yapısal Kırılma ve Nedensellik Analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, *7*(2), 162-171.

Çimen, A. (2007). *1929 Ekonomik Bunalımının Dünyaya, Türkiye' ve İzmir'deki Üzüm Fiyatlarına Etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Çinko, L., & Ak, R. (2009). Küreselleşen Ekonomilerde Yaşanan Bankacılık Krizlerinin Anatomisi. *Maliye ve Finans Yazıları*, *1*(83), 59-83.

Dağ, M., & Çelik, M. (2018). Yatırım Teşvikleri Nedir? Kavram ve Kapsamı Üzerine Bir Değerlendirme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*(2), 863-875.

Delice, G. (2003). Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (20), 57-81.

Demir, F. (2017). Türkiye'de Dışlama Etkisinin İncelenmesi: 1983-2013 Dönemi İçin Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 75-87.

Demir, F. (2021). Peacock ve Wiseman Sıçrama Tezi ve Türkiye Örneği. *Vergi Sorunları Dergisi*, (390), 110-125.

Demir, M. (2020). *Savunma Sanayinde İşbirliği Problemi: Kıbrıs Barış Harekâtı ve Zeytin Dalı Harekâtı Örnekleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, Y. (2006). Albay Talat Aydemir'in Darbe Girişimleri. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *5*(12), 155-171.

Demirel, H. G. (2009). *Krizlerin Menkul Kıymetler Borsalarına Etkisi: İMKB Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi). Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirel, Y. (2015). Şark İstiklâl Mahkemesinde Görülen Bir Dava: "'Gazeteciler Davası'". *Açılış Konuşmaları*, 299-343. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi.

Demirgüç Kunt, A., & Detragiache, E. (1998). The Determinants of Banking Crises in Developing and Developed Countries. *International Journal of Statics and Economics*, *45*(1), 81-109.

Demiriz, M. (2011). *Askeri Darbeler ve Türk Dış Politikası* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi). Atılım Üniversitesi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Devereux, M., & Jean-Francois, W. (1998). Political Instability, Capital Taxation, and Growth. *European Economic Review*, *42*(9), 1635-1651.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2009). *Türkiye'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Kalkınmasın DPT*. T.C. Devlet Planlama Teşkilatı.

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series With a Unit Root. *Journal of the American Statistical Association*, *74*(336), 427-431.

Dileşen, B. (2007). *Yapısal Kırılma Durumunda Geliştirilen Birim Kök Testleri ve Uygulaması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Doğan, S. (2020). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Dornbusch, R., & Fischer, S. (1998). *Makroekonomi*. İstanbul: McGraw-Hill-Akademi Ortak Yayın.

Dönmez, Ö. (2017). *Kavram Teori ve Politikalar*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Durmuş, M. (2006). Kamu Harcamalarının Artışını Açıklayan Makro ve Mikro Modellere İlişkin Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(3), 251-299.

Durmuş, M. (2011). 12 Eylül Askeri Darbesinin Ekonomi Politiği. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, *6*(15), 95-138.

Durmuş, S. (2010). Finansal Krizleri Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 31-46.

Efilti Atay, S. (2019). Çerçeveleme Kuramı: 27 Nisan E-Muhtıra Haberlerinin Türk Yazılı Basınında Sunumu. *Atatürk İletişim Dergisi*, (18), 5-24.

Eissa, N. (2020). Pandemic Preparedness and Public Health Expenditure. *Economies*, *8*(60), 1-17.

Ejder, H. L. (2018). *Tap Maliye* (1. bs). Ankara: Gazi Kitabevi.

Eker Celepcioğlu, M. (2011). *Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Emin Dağ, A. (2015). Suriye: Küresel ve Bölgesel Kaostan Beslenen İç Savaş. *İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*, 13.

Erbay, E. R., & Hemen, B. (2019). 1929 Ekonomik Buhranı'nın Türk Ekonomisi'ne Etkileri ve Buhran Döneminde Keynesyen Yaklaşım. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(3), 124-130.

Erdem, E. (2008). *Para Banka ve Finansal Sistem* (2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Erdem, E. (2019). Türkiye'de Finansal Yapı, Krizler ve Ekonomik İstikrar Kararları. İçinde *Türkiye Ekonomisi* (ss. 187-218). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Erdoğan, B. (2006). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizler ve Finansal Kriz Modelleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdoğan, C. (2020). *KPSS Maliye Kamu Harcamaları*.

Erkan, B. (2003). *Türkiye'de 1980 Sonrası Merkez Bankası Politikaları*. 1-25.

Erkekoğlu, H., & Bilgili, E. (2005). Parasal Krizlerin Tahmin Edilmesi: Teori ve Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (24), 15-36.

Eroğlu, H. (2002). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Yaratan Tarihi Süreç ve Son Gelişmeler. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, *18*(54), 735-794.

Erol, M. (2019). Batı Basınında Barış Pınarı Harekâtı. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*, (297), 7.

Ersoy, G. (2019). *Optimal Kamu Büyüklüğü: Türkiye Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi). Pamukkale Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ertem, B. (2018a). 12 Mart 1971 Askerî Müdahalesi Sonrası Ara Rejim ve Türkiye Siyasetine Etkileri (1971-1974). *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *8*(14), 658-659.

Ertem, B. (2018b). 28 Şubat 1997 "'Post-Modern'" Askeri Müdahalesi ve Medya. *ICES-2018 1. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi Bildirileri*, 311-318. İstanbul.

Esener, S. Ç., Balıkçıoğlu, E., & İyidoğan, P. (2015, Mayıs 15). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Kentleşme ve Kamu Harcama Politikaları Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme*. 62-72. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü.

Fabricant, S. (1952). *Trend of Government Activity in the United States Since 1900*. New York: National Bureau Of Economic Research.

Feldstein, M. (2002). *Economic and Financial Crises in Emerging Market Economies: Overview of Prevention and Management* (Working Paper Sy 8837). National Bureau of Economic Research.

Fırat, E. (2009). Türkiye'de 1980 Sonrası Yaşanan Üç Büyük Kriz ve Sonuçlarının Ekonomi-Politiği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *9*(17), 501-524.

Fırat, M. (2020). Covid-19 Krizi ve IMF Destekli Maliye Politikalarının Gerekliliği. *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, *2*(3), 209-222.

Fikir, H. (2010). *Türkiye'de Kamu Harcamaları ve İktisadi Büyüme Üzerine Etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Frankel, J. A., & Rose, A. K. (1996). Currency Crashes in Emerging Markets: An Empirical Treatment. *Journal of International Economics*, *41*(3), 351-366.

Gemmel, N., & Henrekson, M. (1993). *The Growth of the Public Sector: Theories and International Evidence*. Cheltenham/İngiltere: Edward Elgar Publishing Limited.

Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı. (1972). *Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar (1924-1938)*. Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı.

Geyik, O. (2021). Covid-19 Salgınının Peacock-Wiseman Sıçrama Tezi Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *17*(Pandemi Özel Sayısı), 145-166.

Goffman, I. J., & Mahar, D. J. (1971). The Growth of Public Expenditures in Selected Developing Countries: Six Carribean Countries, 1940-65. *Public Finance*, *26*(1), 57-74.

Google News. (2022, Ocak 24). Koronavirüs (Covid-19).

Göze Kaya, D., Durgun Kaygısız, A., & Altuntepe, N. (2015). Türkiye'de Kamu Harcamalarının Toplam İstihdama Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *17*(1), 83-96.

Granger, Clive. W. J. (1969). Investigating Casual Relations By Econometric Models and Cross-Spectral Methods. *The Econometric Society*, *37*(3), 424-438.

Granger, Clive. W. J., & Yoon, G. (2002). Hidden Cointegration. *Department of Economics*, 1-48.

Gupta, S. P. (1967). Public Expenditures and Economic Growth. *Public Finance/Finances Publiques*, *XXII*(4), 433-443.

Gül, E., & Yavuz, H. (2011). Türkiye'de Kamu Harcamaları ile Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 1963-2008 Dönemi. *Maliye Dergisi*, (160), 72-85.

Günaydın, İ., & Eser, L. Y. (2009). Maliye Politikasındaki Yeni Trend: Mali Kurallar. *Maliye Dergisi*, (156), 51-65.

Güneş, H., & Arslan, A. (2021). Olağanüstü Dönemlerde Türkiye'de Sıçrama Tezi'nin Geçerliliği: Ekonometrik Bir Analiz. *Social Science Development Journal*, *6*(23), 230-245.

Güneş, Y. (2007). *Enflasyon Hedeflemesi ve Türkiye Deneyimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi). Maltepe Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güney, D. (2011). *Yıldız Teknik Üniversitesi 23 Ekim 2011 Van Depremi Teknik İnceleme Raporu* (ss. 4-5). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

Hasnul, A. G. (2015). The Effects of Government Expenditure on Economic Growth: The Case of Malaysia. İçinde *MPRA Paper* (Sy 71254; s. 7). University Library of Munich, Germany.

Haşimi, N. (2014). *Türkiye'nin Kore Savaşına Katılmasının Siyasi Nedenleri ve Sonuçları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi). Batman Üniversitesi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hatano, T. (2010). Crowding—In Effect Of Public Investment on Private Investment. *Public Policy Review*, *6*(1), 105-120.

Hatemi-J, A. (2012). Asymmetric Causality Tests with an Application. *Empirical Economics*, (43), 447-456.

Hatemi-J, A., & Hacker, R. S. (2006). Tests for Causality Between Integrated Variables Using Asymptotic and Bootstrap Distributions: Theory and Application. *Applied Economics*, *38*(13), 1489-1500.

Henrekson, M. (1990). The Peacock and Wiseman Displacement Effect: A Reappraisal and a New Test. *European Journal of Political Economy*, *6*(2), 245-260.

Henry, Ó. T., & Olekalns, N. (2010). Peacock And Wiseman's Displacement Hypothesis: Some New Long-Run Evidence For The UK. *Applied Economics*, *42*(11), 1455-1460.

Hızarcı, B. (2007). *Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Wagner Kanunu ile Analizi: Türkiye Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hyungon, K. (2018). The Dynamics of Displacement Effect in Government Expenditure. *International Review of Public Administration*, *23*(2), 83-102.

Işık, N., & Alagöz, M. (2005). Kamu Harcamaları ve Büyüme Arasındaki İlişki. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (24), 63-75.

İğde, E. (2010). *Yapısal Değişiklik Altında Birim Kök Testleri ve Bazı Makro İktisadi Değişkenler Üzerine Uygulamalar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi). Çukurova Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlyas, A. (2015). Cumhuriyet Döneminde Ortaya Çıkan İsyanlarda Aşiretlerin Rolü. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, *5*(1), 182-200.

İnşaat Mühendisleri Odası. (2011). *23 Ekim 2011 Mw 7.2 Van Depremi Sismik ve Yapısal Hasara İlişkin Saha Gözlemleri* (Sy METU/EERC 2011-04; s. 17). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

İrdem, İ., Zengin, Ü. N., Gören, B. B., & Uzun, M. (2020). *Türkiye'deki Suriyeliler ve Sınır Ötesi Güvenli Bölge* (Polis Akademisi Yayınları Sy 40; s. 29). Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı.

İzolluoğlu, C. (2019). *Zaman Serisi Birim Kök Testleri ve Bir Uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaderli, Y., & Küçükkaya, H. (2012). 2008 Dünya Finansal Krizi Sonrası Türkiye Ekonomisinde Yaşanan Gelişmelerin Bazı Ülkelerle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 85-96.

Kalenderoğlu, M. (2017). *Kamu Maliyesi Bütçe ve Borçlanma* (17. bs). Ankara: Agon Bilgi Akademisi.

Kanca, O. C. (2012). 1950-1960 Arası Türkiye'de Uygulanan Sosyo-Ekonomik Politikalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9*(19), 47-67.

Kapetanios, G. (2005). Unit Root Testing Against The Alternative Hypothesis of up to m Structual Breaks. *Journal of Time Series Analysis*, (26), 123-133.

Kara, İ. (2020, Ağustos 12). Kamu Harcamalarının Artışını Açıklayan Yaklaşımlar.

Karaatlı, M., Demiral, M. F., Zeynel, E., & Pala, Y. (2009). 2008 Küresel Krizinin Kobi'lerde Yarattığı Etkiler ve Kriz Yönetimi: Göller Bölgesi Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *2*(10), 143-161.

Karaçor, Z. (2006). Öğrenen Ekonomi Türkiye: Kasım 2000—Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 379-391.

Karaçor, Z., & Atabey, A. (2014). Türkiye Ekonomisinde Uygulanan İstikrar Politikalarının Tarihsel Süreç İçerisinde Analizi ve Bu Süreç İçerisinde Karar Birimlerinin Rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, *4*(1), 117-148.

Karaesmen, E. (1999). Kocaeli Depremi. *Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi*, (403), 24-49.

Karancı, N., Kalaycıoğlu, S., Başbuğ Erkan, B., Özden, T., Çalışkan, İ., & Özakşehir, G. (2011). *Tabanlı-Van (23 Ekim 2011) ve Edremit-Van (9 Kasım 2011) Depremleri İnceleme Raporu* (s. 16). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Karanfil, M. (2016). Ar-Ge Harcamalarının Orta Gelir Tuzağı Üzerine Etkisi: Avrupa Birliği ve Türkiye için Panel Veri Analizi. *Journal of Life Economics*, *3*(4), 219-234.

Kaya, E. (2006). *Kamu Harcamalarının Büyüme Üzerine Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kayalıdere, G., & Şahin, H. (2014). Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *2*(2), 57-75.

Kaykusuz, M. (2014). *Geçmişten Günümüze Finansal Krizler (1619-2014)*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Kelly, T. (1997). Public Expenditures and Growth. *The Journal of Development Studies*, *34*(1), 60-84.

Kesebir, M. (2018). 2008 Küresel Finansal Kriz ve Bu Krizin Türkiye'deki Ekonomik Göstergelere Etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(4), 531-538.

Keskin, F. (1996). *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi). Ankara Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıçaslan, H. (2017). 15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye'nin Ekonomik ve Mali Göstergeleri. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, *3*(3), 51-64.

Kılınç, O. (2006). *Ağrı İsyanları (1926-1930)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Kibritçioğlu, A. (2001). Türkiye'de Ekonomik Krizler ve Hükümetler 1969-2001. *Yeni Türkiye Dergisi (Ekonomik Kriz Özel Sayısı)*, *7*, 1-17.

Kocadağ, S. (2010). *Ekonomik Krizlerle Mücadelede Maliye Politikasının Rolü: Türkiye'de 1980 Sonrası Döneme Yönelik Bir İnceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.

Koçtürk, O. M., & Gölalan, M. (2010). 1923-1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi. *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*, *45*(2), 48-65.

Koçyiğit, A. (2020). 24 Ocak 1980 Kararları Yeniden ve Toplumsal Dönüşüm. İçinde *Küreselleşme ve Ekonomik Krizler* (1. bs, ss. 25-38). Ankara: Gazi Kitabevi.

Konar, D. (2013). *Dersim İsyanı'nın Akşam ve Vakit (Kurun) Gazatelerindeki Yansımaları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koşaroğlu, Ş. M., Aydın Ünal, E., & Noyan Yalman, İ. (2020). Covid-19 Salgınının Tüketicilerin Talep Yapısı Üzerindeki Etkileri. *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, *4*(2), 479-503.

Kökocak, A., Acar, İ. A., Ulutürk, S., Karayılmazlar, E., Balcı İzgi, B., Onur, S., … Yüksel, C. (2011). *Kamu Ekonomisi*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Köse, Ö. (2013). Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı ve Performans Denetiminin Gelişimi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, *48*(2), 32-54.

Köylü, M. (2018). Suriye, PYD/YPG Yapılanması ve Zeytin Dalı Harekâtı. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, *5*(11), 70-86.

Kurt Topuz, S. (2009). Türkiye'de Sosyal Devlet Harcamalarının Genel Eğilimi: 2001-2009 Yılları Arasında Yapılan Eğitim, Sağlık ve Sosyal Koruma Harcamaları. *Alternatif Politika Dergisi*, *1*(1), 115-136.

Kutbay, H., & Gerede, C. (2019). Sıçrama Tezinin Türkiye'de Geçerliliği: Darbeler Bakımından Bir Analiz. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *8*(2), 1575-1990.

Küçükler, Y. (2019). *Suriye İç Savaşı ve Göç Konusunun Türkiye AB İlişkilerine Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Maltepe Üniversitesi). T.C. Maltepe Üniversitesi, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lineberger, R. (2019). *2020 Global Aerospace and Defense İndustry Outlook*. Deloitte.

Lonik, K. T. (1998). *Theorising Government Expenditure Growth in Malaysia, 1961-1990: An Econometrics Analysis of Wagner's Law, Keynesian Relation and Peacock-Wiseman Hypothesis* (Thesis, University of Leicester). University of Leicester.

Magazzino, C., Giolli, L., & Mele, M. (2015). Wagner's Law and Peacock and Wiseman's Displacement Effect In European Union Countries: A Panel Data Study. *International Journal of Economics and Financial Issues*, *5*(3), 812-819.

Mangır, F. (2006). Finansal Deregülasyonun (1989-2001) Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 459-472.

Mere, M. (2006). *Kamu Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerin Bir Uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Meríç, M. (2003). Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Transfer Harcamalarının Gelişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(2), 171-191.

Metintaş, M. Y., & Kayıran, M. (2016). 1929 Dünya Ekonomik Krizinin Türk Tarımına Etkileri ve 1931 Birinci Türkiye Ziraat Kongresi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *1*(23), 33-82.

Mızırak, Z., & Üçler, G. (2012). Türkiye'de Kamu Harcamalarının İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkisi (1970-2009). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(42), 178-202.

Mishkin, F. (2001). Financial Policies and the Prevention of Financial Crises in Emerging Market Countries. *National Bureau of Economic Research*, (8087), 1-40.

Nagarajan, P. (1979). Econometric Testing of the "'Displacement Effect'" Associated With A " 'Non Global'" Social Disturbance in India. *Public Finance*, *34*(1), 110-113.

Odabaş, H. (2019). *James M. Buchanan ve Liberal Politik İktisat*. SOBİAD Hukuk ve İktisat Araştırmaları Yayınları.

Oktar, S., & Yüksel, S. (2015). 1998 Yılında Rusya'da Yaşanan Bankacılık Krizi ve Öncü Göstergeleri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *37*(2), 327-339.

Oktayer, N. (2020). *Kamu Maliyesi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Oktayer, N., & Susam, N. (2010). Kamu Harcamaları—Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1970-2005 Yılları Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *22*(1), 145-164.

Osabuohien, E., & Efobi, U. (2012). Government Expenditure in Nigeria: An Examination of Tri-Theoretical Mantras. *Journal of Economic and Social Research*, *14*(2), 27-52.

Öner, Engin. (2019). Kamu Harcamalarının Artışı (Nedenler ve Artışı Açıklayan Yaklaşımlar). *The Journal of Acedemic Social Sciences*, (97), 14-27.

Öner, Erdoğan. (1994). Türkiye'de Bütçe Harcamalarının Genel Bir Değerlendirilmesi. İçinde *Türkiye'de Bütçe Harcamaları* (ss. 242-243). Adana: Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü.

Özcan, Ö. F., & Devran, Y. (2016). 1960'tan 2016'ya Askeri Darbe ve Muhtıra Metinleri Anlamlar, Amaçlar, Niyetler ve İdeolojiler. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, *1*(2), 7-20.

Özcan, Ö. Ö. (1999). *Kamu Harcamaları ve Türkiye'de Kamu Harcamalarının Analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özçelik, A. (2012). *367 Tartışmaları Bağlamında Siyasi Krizler: Aktörler, Sebepler, Boyutlar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi). Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özçelik, N., & Acun, C. (2018). *Terörle Mücadelede Yeni Safha Zeytin Dalı Harekâtı* (ss. 18-47). Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.

Özçelik, Ö., & Önder, H. (2016). Savunma Harcamalarına Terör Riskinin Etkisi: Ampirik Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (47), 36-46.

Özdemir, Ç. (2016). Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi? *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 81-102.

Özdemirci, F. (1991). Enflasyonun Halk Kütüphanelerine Etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, *5*(1), 14-21.

Özer, A., Tektaş, E., Bilgin, M., Yalçın, A., Yağcı, T., & Çakırcı, R. (2014). *Rakamlarla 28 Şubat Raporu* (s. 44). Ankara: Eğitim Birliği Sendikası.

Özerdem, M. İ. (1978). Yatırımlar ve Yatırımları Gerçekleştirmek İçin Kredi Veren Kuruluşlar. *Bilimsel Madencilik Dergisi*, *17*(3), 15-24.

Özhan, M. (2017). *Darbe Süreçlerinde Seçmen Davranışlarının Tahlili: Siirt Örneği*. 431-441. Muş.

Özmen, B. (2000). *17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi Depremi'nin Hasar Durumu (Rakamsal Verilerle)* (s. 88) [Deprem Raporu]. Ankara: Türkiye Deprem Vakfı.

Özmen, İ. (2010). *Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği (1980-208)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi). Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özsağır, A. (2013). Askeri Darbe ve Müdahalelerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *12*(4), 759-773.

Öztürk, N. (2013). *Kamu Maliyesi*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Öztürk, S., & Gövdere, B. (2010). Küresel Finansal Kriz ve Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *15*(1), 377-397.

Öztürk, S., Sözdemir, A., & Ülger, Ö. (2012). *Küresel Ekonomik Kriz ve Türkiye'nin Para Politikaları Üzerine Etkileri*. Program adı: International Conference on Eurasian Economies.

Öztürk, Ş., Nas, F., & İçöz, E. (2008). 24 Ocak Kararları, Neo-Liberal Politikalar ve Türkiye Tarımı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *1*(2), 15-32.

Parasız, İ. (2010). Para ve İktisat Politikası—Konjonkturel Politikalar. İçinde *Tarihi, Siyasi, Sosyal Gelişmelerin Işığında Türkiye Ekonomisi 1908-2008* (ss. 97-111). Bursa: Ekin Yayınevi.

Parasız, İ., & Eroğlu, İ. (2017). *Tarihsel Süreçte Türkiye Ekonomisi Yapısal Dönüşüm ve Politika Uygulamaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Peacock, A. T., & Wiseman, J. (1961). *The Growth of Public Expenditure in the United Kingdom*. Princeton: Princeton University Press.

Peacock, A. T., & Wiseman, J. (1979). Approaches To the Analysis of Government Expenditure Growth. *Public Finance Review*, *7*(1), 3-23.

Pechman, J. A., & Mayer, T. (1952). Mr. Colin Clark on the Limits of Taxation. *The Review of Economics and Statistics*, *34*(3), 232-242.

Perron, P. (1989). The Great Crash, the Oil Price Shock, and the Unit Root Hypothesis. *The Econometric Society*, *57*(6), 1361-1401.

Perron, P. (1997). Further Evidence On Breaking Trend Functions in Macroeconomic Veriables. *Journal of Econometrics*, *80*(2), 355-385.

Peynirci, S. (2019). *Türkiye'de 2000 Sonrası Savunma Harcamaları ve Ekonomiye Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Polat, Ç. (2007). *1926-190 Ağrı İsyanları* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pusti, M. (2013). *Krizlerin Anatomisi ve Türkiye'de 2001-2008 Finansal-Ekonomik Krizleri Üzerine Bir İnceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi). Atılım Üniversitesi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Radelet, S., Sachs, J. D., Cooper, R. N., & Bosworth, B. P. (1998). The East Asian Financial Crisis: Diagnosis, Remedies, Prospects. *Brookings Papers on Economic Activity*, *1998*(1), 1-90.

Safi, İ. (2018). Osmanlı Devleti'nden Günümüze Parlamentarizm ve Parlamenter Rejime Müdahaleler—Muhtıra, Darbe ve Darbe Girişimleri Üzerine Bir Analiz. *Ege Akademik Bakış*, *19*(1), 141-157.

Sakal, M. (1997). Kamu Bütçesinin Genişlemesinde Bürokrasinin Rolü. İçinde *Prof. Dr. Nezihe Sönmez'e Armağan* (ss. 3-20). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Saraç, Ö., & Girgin, A. U. (2014). *Pareto KPSS ve Kurum Sınavlarına Yönelik Maliye*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Saraçoğlu, R., Tigrel, F., Ünal, H., Yurdukoru, M., Gürsu, V., Alptürk, N., … Yolalan, E. A. (1989). *Elli Yedinci Hesap Yılı Hakkında Banka Meclisine Hazırlanan Faaliyet Raporu, Bilanço, Kar ve Zarar Hesabı Denetleme Kurulu Raporu* (Faaliyet Raporu Sy 1988 Yıllık Rapor 1; ss. 30-36). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası.

Sarak, E. (2006). *Türkiye'de Yaşanan 2000 Yılı Ekonomik Krizi ve Krizin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi). Marmara Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı, A. (2014). *Kamu Harcamaları*. Academia Edu.

Sarıkoyunlu Değerli, E. (2008). Ağrı İsyanlarında Yabancı Parmağı (1926-1930). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (22), 4.

Savaşan, F. (2019). *Piyasa Başarısızlığından Devlet Başarısızlığına Kamu Ekonomisi* (8. bs). Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

Seçme, Z. O. (2010). *Kamu Harcamaları Politikasının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Selen, U., & Eryiğit, K. (2009). Yapısal Kırılmaların Varlığında, Wagner Kanunu Türkiye İçin Geçerli mi? *Maliye Dergisi*, (156), 177-198.

Sever, E., & Han, V. (2015). Türkiye'de Reel Kesim ile Bankacılık Kesimi Arasındaki İlişkinin Analizi: Sektörel Bir Yaklaşım. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *7*(2), 1-9.

Sevüktekin, M., & Nargeleçekenler, M. (2007). *Ekonometrik Zaman Serileri Analizi: Eviews Uygulamalı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Siverekli Demircan, E., & Ener, M. (2003). IMF'nin Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye'de Uygulanan İstikrar Programları Üzerine Etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, *1*(1-2), 83-102.

Suggs, E. J. (2018). Causality Testing for U.S. Public Expenditure, Economic Uncertainty, and Other Indicators. *Scientia et Humanitas*, (8), 90-106.

Şahbaz, A., Yanar, R., & Adıgüzel, U. (2014). AR-GE Harcamaları ve İleri Teknoloji Mal İhracatı İlişkisi: Panel Nedensellik Analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *23*(1), 47-60.

Şanlısoy, S., & Sunal, O. (2016). Kamu Harcamaları-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, *7*(17), 102-122.

Şeker, M. (2020). *Kamu Maliyesi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Şen, E. (2014). *Tarihi, Siyasi ve Fikri Arka Planıyla 9 Mart 1971 Darbe Girişimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şen, H., & Aktan, C. C. (2001). Ekonomik Kriz: Nedenler ve Çözüm Önerileri. *Yeni Türkiye Ekonomik Kriz Özel Sayısı*, 1-9.

Şişman, M. (2006). Parasal Kriz Teorileri ve Gelişmekte Olan Ülkeler. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *21*(1), 15-35.

Takım, A. (2014). Türkiye'de GSYİH ile İhracat Arasındaki İlişki: Granger Nedensellik Testi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *14*(2), 1-16.

Tanzi, V., & Schuknecht, L. (2000). *Public Spending in the 20th Century: A Global Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tarakcı, C. C. (2019). *Türkiye'de Yaşanan Ekonomik Krizler, Mali Etkileri ve Kamusal Tedbirler: 2001 ve 2008 Krizleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taraktaş, A., Arslan, O., Dülger, C., Çakır, T., Moğol, T., & Tosunoğlu, Ş. (2012). Kamu Harcamaları. İçinde *Kamu Maliyesi* (ss. 86-87). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Taş, M. (2004). Menderes Döneminin Ekonomi Politiği ve 1958 İstikrar Programı. *Mevzuat Dergisi*, (76), 1-16.

Taşpınar, B. (2010). *Hakimiyet-i Milliye Gazetesinde Şeyh Sait Ayaklanması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi). Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tatlıoğlu, K., Gözütok, A., & Uysal, M. (2017). Uluslararası 15 Temmuz ve Darbeler Sempozyumu. *Türkiye'de Askeri Darbelerin Psiko-Sosyal, Ekonomik ve Politik Sonuçları Üzerine Genel Bir Değerlendirme*, *3*, 285. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Yayınları.

Tayyar, A., & Çetin, B. (2013). Liberal İktisadi Düşüncede Devlet. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *14*(1), 107-120.

TBMM. (1988). Gensoru, Genel Görüşme, Meclis Soruşturması ve Meclis Araştırması. *T.B.M.M. Tutanak Dergisi*, *10*, 294-326.

TBMM. (2012). *Türkiye Büyük Millet Meclisi: Ülkemizde Demokrasiye Müdahale Eden Tüm Darbe ve Muhtıralar ile Demokrasiyi İşlevsiz Kılan Diğer Bütün Girişim ve Süreçlerin Tüm Boyutları ile Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu* (Meclis Araştırma Komisyonu Raporu Sy 376; s. 525). Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi.

T.C. Resmî Gazete. (1995). VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı Stratejisi (1996-2000). *T.C. Resmi Gazete*, s. 9.

T.C. Resmî Gazete. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. , Pub. L. No. 25326, 5018 Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003).

TDK. (2011). Türk Dil Kurumu—''Darbe'' Kelimesi [Kurumsal WEB Sitesi].

TDK. (2020). Türk Dil Kurumu—''Savaş ve Ayaklanma'' Kelimesi [Kurumsal WEB Sitesi].

Telci, İ. N. (2019). Askeri ve Diplomatik Zafer Olarak Barış Pınarı Harekâtı. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, *10*(90), 12-15.

Telli, R. (2015). *Türkiye Ekonomisi ve Avrupa Birliği*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Temel, R. (2015). *5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Çerçevesinde Mali Otomasyonun Etkinliği Sosyal Güvenlik Kurumu Uygulama Örneği* (Mali Hizmetler Uzmanlığı Tezi, T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı). T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, Ankara.

Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Processes. *Journal of Econometrics*, *66*(1-2), 225-250.

Tuncer, İ., & Yüksel, C. (2011). Kamu Harcamalarının Ekonomik Analizi. İçinde *Kamu Ekonomisi* (s. 218). Bursa: Ekin Yayınevi.

Turan, Z. (2005). Türkiye Ekonomisinde Kasım 2000—Şubat 2001 Krizleri. *TÜHİS*, 1-18.

Turan, Z., & Gül, H. (2014). 2002 -2012 Yılları Arasında Kamu ve Özel Sektör Harcamalarının Ülke Ekonomisine Etkileri. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(2), 26-40.

Turşucu, M. (2011). *Kamu Harcama Hukuku Çerçevesinde Kamu Alımları ve Türkiye'deki Uygulamalar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tülümce, S., & Yayla, N. (2017). Türkiye'de Kamu Harcamalarının Bileşenleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Wagner ya da Keynes? *E-Journal of New World Sciences Academy*, 163-181.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği. (2020). *Darbe Yılları*. İnşaat Mühendisleri Odası.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019a). *2020-2022 Dönemi Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberi—Ekonomik Sınıflandırma* (s. 1). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019b). *2020-2022 Dönemi Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberi—Fonksiyonel Sınıflandırma* (s. 1). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019c). *2020-2022 Dönemi Bütçe Çağrısı ve Bütçe Hazırlama Rehberi—Kurumsal Sınıflandırma* (s. 2). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019d). *Analitik Bütçe Sınıflandırmasına İlişkin Rehber 2019-2021 Dönemi* (s. 1). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). *Analitik Bütçe Sınıflandırmasına İlişkin Rehber 2020-2022 Dönemi* (s. 1). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.

Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2020). *Covid 19 Ekonomik İstikrar Kalkanı Paketi*. Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı.

Uğurlu, E. (2015). *Yapısal Kırılma Durumunda Birim Kök Sınamaları*. 1-12.

Ungureanu, M., & Iancu, D. (2012). The Economic Analysis of Bureaucracy and Government Growth. *Theoretical and Applied Economics*, *XVIII(2012)*(11(576)), 59-74.

Uyar, H. (2020). Türkiye'de Askeri Darbeler ve Nedenleri Üzerine Bir Analiz Denemesi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *20*(Özel Sayı), 77-96.

Uygur, E. (2015). *Keynes; İstatistik, Ekonomik İstatistikler, Ulusal Gelir ve Ekonometri* (Working Paper Sy 2015/7; s. 11). Discussion Paper.

Uysal, D., & Erdoğan, S. (2003). Enflasyon ile İşsizlik Oranı Arasındaki İlişki ve Türkiye Örneği (1980-2002). *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *3*(6), 35-47.

Uzay, N. (2002). Kamu Büyüklüğü ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği (1970-1999). *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (19), 151-172.

Uzun Kocamiş, T., & Güngör, A. (2014). Türkiye' de Ar-Ge Harcamaları ve Teknoloji Sektöründe Ar-Ge Giderlerinin Karlılık Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul Uygulaması. *Maliye Dergisi*, (166), 127-138.

Üçler, G. (2011). *Kamu Harcama Çeşitleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi İçin Ekonometrik Bir Analiz (1970-2009)* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi). Selçuk Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünay, S., & Dilek, Ş. (2017). 15 Temmuz: Başarısız Bir Darbe Girişiminin Ekonomi Politiği. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*, (184), 24-25.

Ünsal, H. (2016). Doğal Afetlere Yönelik Vergi Politikaları ve Türkiye Uygulamalarının İncelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *3*(2), 1-23.

Ünsal, Ş. (2020). *Kamu Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

Vanlı, Y. (2016). Şirketlerin Finansal Kaldıraç Kullanımı ve Resesyona Etkisi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, *8*(14), 209-227.

Varlık, A. B. (2019). *Zeytin Dalı Harekâtı Hakkında Politik ve Askerî Değerlendirme* (ss. 2-9). Ankara: Merkez Strateji Enstitüsü.

Vatansever, M. (2010). Kıbrıs Sorununun Tarihsel Gelişimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *12*(0), 1487-1530.

Wagner, A. (1967). Three Extracts on Public Finance (1883). İçinde *Classics in the Theory of Public Finance* (ss. 1-27). St. Martin's Press.

Yanardağ, M. Ö., & Özgen, Ü. (2003). Nüfus Kavramı ve Türkiye'de Nüfusun Gelişim Sürecinin Değerlendirilmesi. *Mevzuat Dergisi*, (66), 1-17.

Yavuzer, H. (2018). Terör ve Uyuşturucu Madde Şiddeti. İçinde *Darbeler, Muhtıralar ve Yaşanan Travmalar* (ss. 61-75). Ankara: Hegem Yayınları.

Yeltin, H. (2018). Türkiye'nin Suriye Krizine Karşı Güvenlik Arayışlarına Bir Örnek: Fırat Kalkanı Harekâtı. *Econder Uluslararası Akademik Dergi*, *2*(2), 200-2014.

Yeşiltaş, M., Seren, M., & Özçelik, N. (2017). *Fırat Kalkanı Harekâtı: Harekâtın İcrası, İstikrarın Tesisi ve Alınan Dersler* (ss. 22-32). Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.

Yılancı, V., & Bozoklu, Ş. (2014). Türk Sermaye Piyasasında Fiyat ve İşlem Hacmi İlişkisi: Zamanla Değişen Asimetrik Nedensellik Analizi. *Ege Akademik Bakış*, *14*(2), 211-220.

Yıldıran, M. (1998). *Kamu Harcamalarının Enflasyon Üzerindeki Etkilerinin Ekonomik Bir Model Yardımıyla İncelenmesi ve Bir Uygulama (1980-1996)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, B. (2010). *Yapısal Kırılma Durumunda Birim Kök Testleri ve Gelir Yakınsaması Analizi: Avrupa Birliği'ne Üye ve Aday Ülkeler için* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, E., & Kesikoğlu, F. (2012). İthalat-İhracat-Döviz Kuru Bağımlılığı: Bootstrap ile Düzeltilmiş Nedensellik Testi Uygulaması. *Ege Akademik Bakış*, *12*(2), 137-148.

Yıldırım, S. (2010). 2008 Yılı Küresel Ekonomi Krizinin Dünya ve Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *12*(18), 47-55.

Yıldırım Tıraşoğlu, B. (2014). Yapısal Kırılmalı Birim Kök Testleri ile OECD Ülkelerinde Satın Alma Gücü Paritesi Geçerliliğinin Testi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, (20), 68-87.

Yıldız, F. (2019). Türkiye'de 2002-2016 Döneminde Bütçe Açıkları ve Kamu Borçlarının Seyri. İçinde *Güncel Gelişmeler Perspektifinden Kamu Maliyesinde Seçme Konular* (ss. 191-223). Ankara: Savaş Yayınevi.

Yılmaz, H. (2017). Kıbrıs Barış Harekâtı ve Sonuçları. *İnönü University International Journal of Social Sciences*, *6*(1), 87-98.

Yonar, H. (2012). *Yapısal Kırılmalı Zaman Serileri Analizi ile Durağanlığın İncelenmesi ve Bir Uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi). Fırat Üniversitesi, Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yüksel, C. (2020). *Kamu Maliyesi*.

Yükseler, Z. (2004). *Türkiye'de Enflasyonist Süreç ve Etkileyen Faktörlere İlişkin Bir Değerlendirme* (ss. 1-8). Ankara: T.C. Merkez Bankası.

Zencirkıran, M. (2018). 1980'li Yıllarda Türkiye'de Ekonomide Yaşanan Değişimler. *İŞ-GÜÇ - Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, *20*(4), 137-158.

Zengin, E. (2020). Tarihsel Süreçte "'Dersim Meselesi'". *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (64), 469-483.

Zivot, E., & Andrews, D. W. K. (1992). Further Evidence on the Great Crash, the Oil- Price Shock, and the Unit-Root Hypothesis. *Journal of Business & Economic Statistics*, *10*(3), 251-270.

TÜRKİYE'DE İÇ GÖÇÜN SOSYO-EKONOMİK DİNAMİKLERİ:
AĞRI İLİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Dr. Öğretim Üyesi Hayrettin ŞAHİN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-41-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

"Türkiye'de İç Göçün Sosyo-Ekonomik Dinamikleri: Ağrı İli Örneği"

isimli doktora tezinden türetilmiştir.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ 1

2. GÖÇ KAVRAMI VE TEORİK ÇERÇEVE 3
2.1. Göç 4
2.2. Göç Türleri 4
2.2.1. Ülke Sınırı Açısına Göre Göçler 4
2.2.2. Karar Verme Açısına Göre Göçler 5
2.2.3. Niteliğe Göre Göçler 5
2.2.4. Akım Yönüne Göre Göçler 5
2.3. Göç Kuramları 5
2.3.1. Ekonomik Göç Kuramı 6
2.3.1.1. Fayda Maliyet Yaklaşımı 6
2.3.1.2. Seçkinlik Yaklaşımı 7
2.3.1.3. İtme-Çekme Yaklaşımı 7
2.3.2. Tarihsel- Yapısalcı (Merkez-Çevre) Kuram 9
2.3.3. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı 11
2.3.4. Göç Sistemleri Kuramı 12
2.3.5. Diğer Göç Kuramları 13
2.4. Göç Literatür Özetleri 14

3. TÜRKİYE'NİN DEMOGRAFİK YAPISI VE İÇ GÖÇ 17
3.1. Türkiye'de İçgöçün Tarihsel Süreci 17
3.2. Türkiye'de Göçü İten-Çeken Etkenler 22
3.2.1. Toprak Yetersizliği ve Makineleşme 24
3.2.2. Ekonomik Durum 26
3.2.3. İstihdam ve İşsizlik 29
3.2.4. Kamu Hizmetleri 32
3.2.5. Arızi Olaylar 34

4. AĞRI İLİ'NDE GÖÇÜN GENEL GÖRÜNÜMÜ 36
4.1. Ağrı İli'nin Coğrafi Durumu 36
4.2.Ağrı İli'ninTarihi, Demografik Özellikleri ve Göç 36
4.3.Ağrı'da Göçü İten-Çeken Etkenler 44
4.3.1. Toprak Yetersizliği ve Makineleşme 45
4.3.2. Ekonomik Durum 50
4.3.3.İstihdam ve İşsizlik 57
4.3.4. Kamu Hizmetleri 60
4.3.4.1.Altyapı Hizmetleri 61
4.3.4.2.Sağlık Hizmetleri 64

4.3.4.3. Eğitim Hizmetleri 65
4.3.5.Arızi Olaylar 67
4.4. Göçün İletici ve Tutucu Etkenleri 69
4.4.1. Ulaşım İmkânları 69
4.4.2. İletişim İmkânları 71
4.4.3. Göçün Maliyeti ve Tutunma İmkânları 71

5. AĞRI İLİ'NDEN GÖÇ EDENLERE YÖNELİK SAHA ARAŞTIRMASI 75
5.1. Araştırmanın Tasarımı ve Yöntemi 75
5.1.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı 75
5.1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları 76
5.1.3. Araştırmanın Örneklemi 76
5.1.4. Araştırma Ölçeğinin Geliştirilme Süreci 77
5.1.5. Araştırmadan Beklenen Yararlar 77
5.1.6. Araştırmanın Yöntemi ve Değişkenleri 77
5.1.7. Araştırmanın Hipotezleri 78
5.1.8. Veri Toplama Yöntemi ve Aracı 78
5.2. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi 79
5.2.1. Demografik ve Sosyo-Ekonomik Değişkenler 79
5.2.1.1. Katılımcıların Cinsiyeti 79
5.2.1.2. Katılımcıların Yaş Grupları 80
5.2.1.3. Katılımcıların Medeni Durumu 81
5.2.1.4. Katılımcıların Eğitim Durumu 82
5.2.1.5. Katılımcıların Çocuk Sayıları 84
5.2.1.6. Katılımcıların Hanelerindeki Kişi Sayısı 85
5.2.1.7. Katılımcıların Gelir Durumu 86
5.2.1.7.1. Katılımcıların Aylık Geliri İle Göç Etme Yılları Arasındaki İlişki 87
5.2.1.7.2. Katılımcıların Aylık Gelir ile Göç Edilen Yerleşim Yeri İlişkisi 89
5.2.1.8. Katılımcıların Göç Öncesi Meslekleri İle Göç Sonrası Meslekleri 91
5.2.2. Göçün İtici-Çekici Değişkenleri 93
5.2.3. Göçün İletici ve Tutucu Değişkenleri 100
5.2.3.1. İletici Etkenler 100
5.2.3.2. Tutucu Etkenler 104
5.2.4. Göçten Memnun Olma Durumu 107

6.SONUÇ VE ÖNERİLER 110

KAYNAKÇA 121

EKLER 132

KAYNAKÇA

Kitaplar

ABADAN-UNAT, N. (2006), "*Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa"*, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ABADAN-UNAT, N. ve R. Keleş, R. Penninx, H. Van Renselaar, L. Van Velzen ve L. Yenisey (1973), "*Göç ve Gelişme: Ululararası İşgücü Göçünün Boğazlayan İlçesi Üzerindeki Etkilerine İlişkin bir Araştırma*", Ankara.

AKPINAR, A. (2007), "İsveç'te Yaşayan Türk Kadınlarının Sosyal İlişki Ağları, Evlilik ve Boşanma Durumları", *Kökler ve Yollar; Türkiye'de Göç Süreçleri,* Derleyen: A. Kaya ve B. Şahin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sayfa: 335-357.

AKŞİT, B. (1998), "İçgöçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy Tarafından Bir Bakış", *Türkiye'de İçgöç*, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları Sayfa: 22-37.

BABUŞ, F. (2006), "*Osmanlı'dan Günümüze Etnik ve Sosyal Politikalar Çerçevesinde Göç ve İskan Siyaseti Uygulamaları",* Ozan Yayıncılık.

CASTLES, S., M. J. Miller (2008), "*Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri"*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

ÇAHA, Ö. ve H. Tutar (2013), "*TRA2 Bölgesi'nde Yoğun Kamu Çalışanı Göçü: Sorunlar ve Çözüm Önerileri"*, Serhat Kalkınma Ajansı, Kars.

DELANEY, C. (1991) "The Seedand the Soil, Genderand Cosmology in Turkish Village Society", *California: University of California Press* (Türkçesi, Tohum ve Toprak, Türk Köy Toplumunda Cinsiyet ve Kozmoloji, Çev. S. Somuncuoğlu, A. Bora, İletişim Yayınları, İstanbul, 2002.

DOĞANAY, F. (1993), "*Kırsal Kalkınma"*, DPT, Ankara.

DOĞANAY, F. (1993), "*Merkez Köyler"*, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara.

GÜL, A. (2011), "Bayezid Sancağının Demografik Yapısına Genel Bir Bakış", *III. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu,* 157-170.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2008), "*Türkiye'nin Demografik Dönüşümü",* TNSA-2008.

İÇDUYGU, A. (2012), "*Kentler ve Göç: Türkiye, İtalya ve İspanya*", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kalkınma Merkezi (2006), "*Zorunlu Göç ve Etkileri, Diyarbakır*", Diyarbakır.

KAPU, H., A. Karakuş, A. Yüce, A. Aykutalp, D. Özyakışır, S. Yıdlız, T.Utkan, Z. Uyanık ve H. Tutar (2012), "*TRA2'de Göç Olgusu: Sebep ve Sonuçlar Bağlamında Analitik Bir Araştırma"*, Serhat İlleri Kalkınma Ajansı.

KARPAT, K. H. (2010), "*Osmanlı Nüfusu 1830-1914*", Timaş Yayınları.

KAYA, A. (2012), "Tarihsel Süreçleriyle Türkiye'nin Demografik Yapısı ve İçgöç: Paranın Götürdüğü Yere Git", *Türkiye'de İçgöçün Sosyo-Ekonomik Sonuçları ve Adana Özelinde Değerlendirilmesi Sempozyumu*, İktisadi Araştırmalar Vakfı ve Yüreğir Belediyesi, Adana.

KESER, İ. (2011), "*Göç ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç*", Ütopya Yayınevi.

KISACIK, T. (2012), "Adana'da Göç Olgusu", *Türkiye'de İç Göçün Sosyo-Ekonomik Sonuçları ve Adana Özelinde Değerlendirilmesi Sempozyumu,*İktisadi Araştırmalar Vakfı ve Yüreğir Belediyesi, Adana.

KOCAMAN, T. (2008), "*Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri*", Devlet Planlama Teşkilatı.

KONGAR, E. (2007), "*Tarihimizle Yüzleşmek",* Remzi Kitapevi.

KOŞAR-AKÇAPAR, Ş. (2007), "Batı Avrupa'da Yaşayan Türk İthal Gelinler ve Entegrasyon Sorunları: Belçika Örneği", *Kökler ve Yollar; Türkiye'de Göç Süreçleri,* Derleyen: A. Kaya ve B. Şahin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sayfa: 401-420.

KURBAN, D., M. Yeğen, V. Ladisch, R. Duthie (2012), "*Adaletin Kıyısında: 'Zorunlu' Göç Sonrasında Devlet ve Kürtler 5233 sayılı Tazminat Yasası'nın bir Değerlendirmesi – Van Örneği*", TESEV Yayınları.

KURBAN, Dilek, D.Yükseker, A.B. Çelik, T. Ünalan ve A. T. Aker (2008), *"Zorunlu Göç ile Yüzleşmek: Türkiye'de Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası",* TESEV Yayınları.

LARRİSON, J. S., M. Murrugarra ve Edmundo (2010), "*Migration and Poverty : Towards Better Migration Opportunities for the Poor",* World Bank Publications.

NOHL, A.M., K. Schittenhelm, O. Schmidtke, A. Weir (2011), *"Göç ve Kültürel Sermaye*", Çeviren: T. Noyan, Kitap Yayınevi.

OBERAI, A. S. (1990), "*Migration, Urbanisationand Development"*, Geneva.

ÖZER, A. (2012), "Göç Hareketlerinin Kentleşmeye ve Yerel Yönetimlere Etkilerinin Değerlendirilmesi", *Türkiye'de İç Göçün Sosyo-Ekonomik Sonuçları ve Adana Özelinde Değerlendirilmesi Sempozyumu*, İktisadi Araştırmalar Vakfı ve Yüreğir Belediyesi, Adana.

PARNWELL, M. (1993), "*Population Movements and the Third World*", Routledge New York.

PUSCH, B., T. Wilkoszewski (2010), *"Türkiye'ye Uluslararası Göç*", Kitap Yayınevi.

SARAÇ, H. (1997), "*İslam'da Nüfus Politikası",* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

TANÖR, B. (2009), "*Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri",* YKY.

TÜMERTEKİN, E. (1984), "*Ekonomik Coğrafya*", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, No: 2926.

Uluslararası Göç Örgütü (2009), "*Uluslararası Göç Hukuku; Göç Terimleri Sözlüğü"*, Tercüme Editörü: B. Çiçekli.

VERGİN, N. (2010), "Siyasetin Sosyolojisi; Kavramlar, Tanımlar ve Yaklaşımlar" Doğan Kitap, 7. Baskı, İstanbul.

WİLPERT, C. (2007), "Göçte Cinsiyet ve İstihdam", *Kökler ve Yollar; Türkiye'de Göç Süreçleri,* Derleyen: A. Kaya ve B.Şahin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sayfa: 159-184.

Süreli Yayınlar

ACKAH, C.ve D. Medvedev (2010), "Internal Migration in Ghana: Determinantsand Welfare Impacts", *Policy Research Working Paper 5273*, The World Bank, AfricaRegion, West Africa Poverty Reduction and Economic Management, Unit April 6.

AÇIKGÖZ, Ö. (2007), "Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi",*Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı: 35.

AKAY, A., A. Constant ve C. Giulietti (2014), "The Impact of Immigration on the Well-being of Natives", *Journal of Economic Behavior & Organization Volume: 103*, 2014, Pages: 72–92,

AKPINAR, T. (2011), "Uluslararası Kaçak İşgücüne Göçlerine Yönelik Politikalar", *Çalışma ve Toplum,* Sayı: 2011/3.

AKTAŞ, E., A. Aka, M. C. Demir, K. Fırat (2012), "Türkiye'de Hemşeri Derneklerinin Kırsal Yapıdaki Rolü", *Mülkiye Dergisi* 36(3), 101-132.

BAHAR, O., F. Korkmaz-Bingöl (2010), "Türkiye'de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Y.2010, C.15, S.2, S.43-61.

BAŞEL, H. (2007), "Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* Sayı:53.

BAŞEL, H. (2009), "Sivas'tan Göç ve Göç Edenlerin Sosyo-Ekonomik Nedenleri -I", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* Sayı:56.

BEALS, R.E. (1967), "Rationality and Migration in Ghana", *The Review of Economics and Statistics,* 49(4).

BELL, M. (2002),"Cross-National Comparison of Internal Migration: Issuesand Measures", *Journal of the Royal Statistical Society*, Series A (Statistics in Society), 165(3).

BRAUN, S. ve M. Kvasnicka (2014), "Immigration and Structural Change: Evidence from Post-War Germany", *Journal of International Economics,* Volume 93, Issue 2, July 2014, Pages 253–269, DOI: 10.1016/j.jinteco.2014.03.006.

BULUNMAZ, B. (2011), "Otomotiv Sektöründe Sosyal Medyanın Kullanımı ve Fiat Örneği", *Global Media Journal Turkish Edition ,* Sayı:2011; 2(3), Sayfa: 19-50.

BÜLBÜL, S. ve A. KÖSE (2010), "Türkiye'de Bölgeler Arası İç Göç Hareketlerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Yöntemi ile İncelenmesi", *İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi Dergisi,* Cilt No:39, Sayı No:1, Sayfa: 75-94.

CEYLAN, Y. (2012), "Zorunlu Göç ve Suç İlişkisi (Muş İli Örneği)", *Akademik Bakış Dergisi,* Sayı: 32.

COLE, W.E. ve R.D. Sanders (1985), "Internal Migration and Urban Employment in the Third World", *The American Economic Review,* 75(3).

CONNELL, J. (2014), "The Two Cultures of Health Worker Migration: A Pacific Perspective", *Social Science & Medicine,* Volume 116, Pages 73–81.

ÇAĞLAYAN, S. (2006), "Göç Kuramları Göç ve Göçmen İlişkisi", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Güz Dönemi, Sayı:17.

ÇAKIR, S. (2011), "Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme", *SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi.*

ÇELİK, F. (2005), "İçgöçler: Teorik Bir Analiz", *Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt 14, Sayı:2, Sayfa: 167-184.

ÇİFTÇİ, M. (2010), "1995-2000 Dönemi İç Göç Hareketlerinde Emeğin Varış Yerlerindeki Çekim Türlerine Göre Mukayeseli Duyarlılık Düzeyleri", *Çalışma ve Toplum, 2010/1, 277-292.*

ÇOLAKOĞLU, E. (2007), "Kırsal Kalkınma Problemine Bir Çözüm Arayışı Olarak Köy-Kent Projesi", *ZKÜ, Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt 3, Sayı 6, Ss: 187-202.

DOĞAN, M., Y. Akan ve E. Oktay (2006), "Şehirlerarası Ulaşım Talebini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt: 7 Sayı: 1.

DOH, R. (1984),"Inter-Provincial Migration in Turkey and its Socio-Economic Background: A Correlation Analysis", *Nüfus Bilim Dergisi,* 66.

ERKAN, R. ve D. Aydın (2010), "Güneydoğu Anadolu Bölgesi İllerinde Bölge İçi ve Bölge Dışı Göç Eğilimleri", *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi,*Temmuz-Ağustos-Eylül, Cilt 6, Sayı 22, Ankara.

ERKAN, R. ve M. Bağlı (2005), "Göç ve Yoksulluk Alanlarında Kentle Bütünleşme Eğilimi: Diyarbakır Örneği", *Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi,* Cilt:22, Sayı:1 s.105-124.

ERMAN, T. (1996), "Kentteki Göçmenin Bakış Açısından Kent/Köy Kimliği "Niçin Köylüyüz Hala", *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 51, S:1.

ES, M. (2008a), "Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri I", *Yerel Siyaset Dergisi*, Haziran, Sayı: 30.

ES, M. (2008b), "Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri II"*Yerel Siyaset Dergisi,* Temmuz, Sayı: 31.

FARRÉ, L. ve F. Fasani (2013)**, "**Media Exposure and Internal Migration — Evidence from Indonesia", *Journal of Development Economics*, Volume 102, May 2013, Pages 48–61,

GEZGİN, M. F. (1991), "İşgücü Göçü Teorileri", *Sosyoloji Konferansları Dergisi,* Sayı:23, İstanbul Üniversitesi.

GİMBA, Z. ve M. G. Kumshe (2011), "Causes And Effects Of Rural-Urban Mig-ration in Borno State: A Case Study Of Maiduguri Metropolis", *Asian Journal of Business and Management Sciences,* 1(1).

GÜREŞÇİ, E. (2010), "Türkiye'de Kentten Köye Göç Olgusu", *Doğuş Üniversitesi Dergisi,* Sayı: 11 (1) 2010, Sayfa: 77-86.

JONGERDEN, J. (2001), "Resettlement and Reconstruction of Identity: The Case of the Kurds in Turkey", *The Global Review of Ethnopolitics,* Vol. 1, No. 1, September, Page: 80-86.

KARABULUT, K. ve D. POLAT (2007), "Türkiye'de Yaşanan Göç Olgusu Üzerine Bir Alt Bölge Uygulaması", *8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi*, İnönü Üniversitesi.

KARAGÖZ, K. (2011), "Göç-Ticaret İlişkisi: Panel Çekim Modeli" *Sosyo-Ekonomi Dergisi.*

KEYDER, Ç. (1983), "The Cycle of Sharecropping and the Consolidation of Small Peasant Ownership, in Turkey", *Journal of Peasant Studies,*Vol. X, No: 2-3:130-145.

KISAKÜREK, M. A. (2009), "Avrupa Birliği Perspektifi ve Türkiye'de Eğitim", *Türkiye Özel Okullar Birliği Dergisi.*

LEE S. E. (1966), "The Theory of Migration", *Demography*, Cilt: 3, Sayı: 1.

LORDOĞLU, K., M. Aslan (2012), "Türkiye İşgücü Piyasasında Etnik Bir Ayrımcılık Var mıdır?", *Çalışma ve Toplum*, 2012/2.

NEWMAN, A.R. (1981), "A Test of the Okun-Richardson Model of Internal Mig-ration", *Economic Development and Cultural Change*, 29(2).

PARRADO,E. A. ve W. Kandel (2011), "Industrial Change, Hispanic Immigration, and the Internal Migration of Low-skilled Native Male Workers in the United States, 1995–2000", *Social Science Research*, Volume 40, Issue 2, March 2011, Pages 626–640, DOI: 10.1016/j.ssresearch.2010.11.001.,(09.07.2014).

PAZARLIOĞLU, V. (2007), "İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonometrik Analizi" *Yöntem ve Ekonomi Dergisi*, Cilt:14, Sayı:1.

PİSSARİDES, C.A. ve J. Wadsworth (1989), "Unemploymentand the Inter-Regional Mobility of Labour", *The Economic Journal.*

ROGERS, A. (1967), "A Regression Analysis of Interregional Migration in Califor-nia", *The Review of Economics and Statistics,* 49(2).

ŞAHBAZ, R. P. ve S. Yüksel (2008), "Türkiye'de Ulaştırma Aracı Seçiminde Etkili Olan Etkenler ve Demiryollarının Rekabet Edebilirliği", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* Yaz-2008, Cilt:7 Sayfa: 197-211.

ŞAHİN, H. (2014), "Ağrı İli'ndeki Göçlerin Yönlendirilmesinde Kamu Yatırımları ve Yatırım Teşvik Belgelerinin Önemi", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 46.

TOP, M. (2006), "Sağlık Hizmetlerinde Önceliklerin Belirlenmesi: Türkiye'de Öncelik Belirleme Sürecinde Rol Alan Tarafların Görüşleri ve Sağlık Politikalarına İlişkin Değerlendirmeleri", *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi,* Cilt: 9, Sayı: 1.

ÜÇDOĞRUK, Ş. (2002), "İzmir'deki İç Göç Hareketlerinin Çok Durumlu Lokit Teknikle İncelenmesi", *D.E.Ü., İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:17, Sayı:1, s.157-183.

YAKAR, M. (2012), "Türkiye'de İç Göçlerin İlçelere Göre Mekânsal Analizi: 1995-2000 Dönemi" *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi,* Cilt:9, Sayı:1, Yıl:2012.

YENİGÜL, S. B.*(2005), "*Göçün Kent Mekanı Üzerine Etkileri"**,** *G.Ü. Fen Bilimleri Dergisi,* Sayı: 18(2), Sayfa: 273-288.

YILMAZ, C. (2009), "Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri: Evlilik Yoluyla Göç", *Eastern Geographical Review,* Sayı: 21.

YILMAZ, N. (2009), "Ekonomik Krizin Etkisiyle İstanbul'dan Tersine Göç Eden Ailelerin Toplumsal Özellikleri ve Beklentileri Üzerine Bir İnceleme", *Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: XI, Sayı: 1.

YÜCEL, D. (2011), "Türkiye'de Yoksulluk Sorunu ve Kamu Sosyal Transfer Harcamalarının Yoksulluğa Etkileri Üzerine Bir Araştırma", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Aralık 2011, Cilt: 13, Sayı: 2 Sayfa: 383-402.

YÜCEOL, H. M. (2011), "Türkiye'de İller Arası İşsizlik Oranı Farklılıkları, Göç ve Ekonomik Kalkınma", *Sosyo-Ekonomi Dergisi.*

YÜCEŞAHİN, M. M.ve E. M.Özgür (2006), "Türkiye'nin Güney Doğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü", *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Sayı: 2006/4(2), Sayfa: 15-35.

YÜRÜDÜR, E. (2008), "Koyunluhisar (Sivas) İlçesinde Göç Hareketleri", *Eastern Geographical Review,* Sayı: 20.

ZIRHLIOĞLU, G. (2010), "İç Göçün Van'ın Tarımı Üzerindeki Etkileri", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Tarım-Bilim Dergisi.*

Raporlar

Ağrı Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü (2012), "*Ağrı İli İşgücü Piyasası Analizi*", Ağrı Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü, Serhat İlleri Kalkınma Ajansı ve Kalkınma Bakanlığı.

Ağrı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (2014), "*Ağrı İl Çevre Durum Raporu".*

Ağrı İl Özel İdaresi (2014), *"Faaliyet Raporu 2013*", http://www.agriilozelidaresi.gov.tr/index.php?page=raporlar&op=arg&id=1&title=Faaliyet-Raporu, (10.03.2015).

Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2014), "*81 İl Sanayi Durum Raporu, 2013*", Sanayi Genel Müdürlüğü, Ankara.

ÇALIŞKAN, U., C. Kurğa, G. Elyıldırım, M. Sarışen, S.Sallan, M. A. Yeşil ve Ş. Bektaş (2013), "*TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı*" Serhat Kalkınma Ajansı.

Devlet Su İşleri (2014), "*Haritalı İstatistik Bülteni 2013*", Ankara.

Kalkınma Bakanlığı (2013). "*2012 Yılı Yatırım Programı; Kamu Yatırımlarının İllere Göre Dağılımı"*, Ankara.

Kara Yolları Genel Müdürlüğü (2014), "*Devlet ve İl Yolları Envanteri*", Karayolları İstatistikleri.

Koç Üniversitesi, Göç Araştırmaları Programı (2009), "*Türkiye'den Yurtdışına Yönelen Göç Hareketleri Üzerine Brifing*", No:2-2009.

KURĞA, C. ve M. Erdal (2014), *"Ağrı İli'nin Organik Tarım ve Hayvancılık Raporu"* Serhat İlleri Kalkınma Ajansı.

KURĞA, C., E. Bektaş, G. Elyıldırım, M. Erdal ve M. Sarışen (2013), "*Ağrı'nın Sosyo-Ekonomik Durumu ve Uygun Yatırım Alanları",* Serhat Kalkınma Ajansı.

Milli Eğitim Bakanlığı (2014), "*Milli Eğitim İstatistikleri; Örgün Eğitim 2013-14"*, Strateji Geliştirme Başkanlığı.

Sağlık Bakanlığı (2012), *"Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2012*", Sağlık Bakanlığı, Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü.

Sağlık Bakanlığı (2014), "*Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2013*", Sağlık Bakanlığı, Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü.

Serhat Kalkınma Ajansı (2011), "*Serhat Bölgesinde Lojistik Vadi İmkânı*" Serhat Kalkınma Ajansı

Serhat Kalkınma Ajansı (2013), "*Ağrı'nın Sosyo-Ekonomik Durumu ve Uygun Yatırım Alanları"*, Serhat Kalkınma Ajansı, Ağrı Yatırım Destek Ofisi.

TUTAR, H., E. Demir, G. Elyıldırım, İ. Boztemir ve M. Sarışen (2012), "*Kars'ın Sosyo-Ekonomik Durumuve Uygun Yatırım Alanları",*Serhat İlleri Kalkınma Ajansı.

Türkiye İstatistik Kurumu (2013), "*Seçilmiş Göstergelerle Ağrı",* Ankara.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2014), "*Türkiye Sivil Havacılık Meclisi Sektör Raporu".*Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını.

Tezler

AKKUZU, İ. (2009), *"Uluslar Arası Emek Hareketleri (Göçü) ve Türkiye Üzerine Bir Deneme",*Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi,İstanbul.

AKPINAR, T.(2009), "*Türkiye'ye Yönelik Düzensiz Göçler ve Göçmenlerin İnşaat Sektöründe Enformel İstihdamı*", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

BAŞEL, H. (2003) "*Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas'tan İstanbul'a Göç Örneği*", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

CİĞERCİ-ULUKAN, N. (2008), "*Göçmenler ve İşgücü Yapısı: Bursa'da Bulgaristan Göçmenleri Örneği*", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

ÇİFTÇİ, M. (2011), "*Bölgeler Arası Eşitsizlik Perspektifiyle İçgöç-Sosyoekonomik Gelişmişlik Göstergesi ve Türkiye Örneği*", Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

GÜNŞEN, H. B. (2012), "*Orman Köylerinde İç Göçleri Etkileyen Faktörler (Bartın-Kastamonu Örneği)*", Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bartın.

İNCE, G. (2010), "*Tarımdan Sanayiye Geçiş Sürecinde Trakya Alt Bölgesinde Göç: Çerkezköy Örneği*", Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,Yayınlanmamış Doktora Tezi,Tekirdağ

KANDEMİR, O. (2010), *"İktisadi Gelişme Sürecinde Göç Olgusu: Türkiye Örneği"*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.

KAYA, F. (2001), "*Ağrı Ovası ve Çevresinin Coğrafi Etüdü*", Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.

KOYUNCU, A. (2011), *"1980'den Sonra Göç Edenleri Tutunma Yolları: Konya Örneği*", Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

ÖZYAKIŞIR, D. (2012), "*İç Göç Hareketleri ve Geriye (Tersine) Göçün Belirleyicileri: TRA2 Bölgesinden (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) İstanbul'a Gerçekleşen Göç Üzerine Bir Saha Araştırması*", Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.

SARAÇLI, M. (2010), "*Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler*",Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

TUĞ, Ş. (1994) "*İkizdere İlçesi'nde Emek Piyasasının Yapısı ve Göçle İlişkileri",* Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

YAKAR, M. (2009), *"Emirdağ İlçesi Kırsalında Göçün Etkileri, Sorunları ve Çözün Önerileri",* Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyon.

YULAFÇI, A. (2014), *"Samsun İlinde Kırsal Göçün Sebepleri ve Tarıma Etkileri",* Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Tokat.

İnternet

Ağrı Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2014), "Ağrı İli Tarihi"http://www.agrikulturturizm.gov.tr/, (19.04.2015).

Ağrı Valiliği (2014), "Ağrı'nın Tarihi ve Coğrafi Durumu".http://www.agri.gov.tr/ilin-tarihi(10.08.2015).

Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü (2014), "Havaalanları", http://www.dhmi.gov.tr/havaalanlari.aspx, (10.07.2015).

Devlet Personel Başkanlığı (2014) "İllere Göre Devlet Personeli Sayıları", http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/kamu-personeli-istatistikleri, (12.04.2015).

Doğan Haber Ajansı (2014), "Ağrılı Dağcılar Kösedağ'a Tırmandı". http://www.dha.com.tr/agrili-dagcilar-kosedaga-tirmandi_697509.html, (10.04.2015).

Dünya Bankası (2010), "Dünyada Göç: Göç ve Para Transferleri", http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTDECPROSPECTS/0,,contentMDK:21352016~pagePK:64165401~piPK:64165026~theSitePK:476883,00.html, (01.12.2013).

Dünya Bankası (2013), "Dünyada Göç: Göç ve Para Transferleri", http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTDECPROSPECTS/0,,contentMDK:22759429~pagePK:64165401~piPK:64165026~theSitePK:476883,00.html, (21.12.2014).

Ekonomi Bakanlığı (2015), "Yatırım Teşvik İstatistikleri" http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/yatirim/istatistiklerYayinlar?_afrLoop=532435902345627&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null#!%40%40%3F_afrWindowId%3Dnull%26_afrLoop%3D532435902345627%26_afrWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3Dr4pwgcoar_118(05.06.2015).

GUY, A. (2011), "*Migration: Changing World",*London: Pluto Press, http://site.ebrary.com/lib/agri/docDetail.action?docID=10516080&p00=migration

İÇDUYGU, A., İ. Sirkeci ve İ. Aydıngün (1998), "*Türkiye'de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketine Etkisi",* sayfa: 207-244 http://www.migrationletters.com/sirkeci/Icduygu_Sirkeci_Aydingun_1998_turkiyede_icgoc.pdf

İller İdaresi Genel Müdürlüğü (2014), "Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi",http://www.illeridaresi.gov.tr/Iller/default.aspx, (01.03.2015).

İller İdaresi Genel Müdürlüğü (2014), "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması", http://www.illeridaresi.gov.tr/Iller/default.aspx, (11.02.2015).

Kalkınma Bakanlığı (2013), "Kamu Yatırım Programı"http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KamuYatirimProgramlari.aspx, (01.02.2014).

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (2014), "Köy Sayıları", http://www.migm.gov.tr/Istatistik/Illerin_Koy_Sayilari.pdf, (11.02.2015).

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü (2014), "KÖYDES Projesi Envanteri",http://www.migm.gov.tr/Koydes.aspx , (01.02.2015).

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (2014), "Kürt Meselesi",http://setav.org/tr/kurt-meselesi/zaman-cizelgesi/5631, (23.04.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi" http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul, (19.05.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), " Bölgesel Gayri Safi Katma Değer Tabloları" http://tuikapp.tuik.gov.tr/medas/?kn=116&locale=tr, (22.04.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Aile yapısı", http://tuikapp.tuik.gov.tr/aileyapidagitimapp/aileyapi.zul, (18.06.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Belediye Atık Su İstatistikleri", http://tuikapp.tuik.gov.tr/cevredagitimapp/belediyeatiksu.zul, (13.05.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Bitkisel Üretim İstatistikleri", http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul, (11.04.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Ceza İnfaz Kurumuna Giren Hükümlü İstatistikleri" http://tuikapp.tuik.gov.tr/girenhukumluapp/girenhukumlu.zul, (08.03.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Dış Ticaret İstatistikleri", http://tuikapp.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul, (23.07.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Doğum İstatistikleri", http://tuikapp.tuik.gov.tr/demografiapp/dogum.zul, (15.04.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Genel Nüfus Sayımları" http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul, (21.06.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Hayvancılık İstatistikleri", http://tuikapp.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul, (11.04.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "İllere Göre Gayri Safi Yurt İçi Hasıla", http://tuikapp.tuik.gov.tr/medas/?kn=116&locale=tr, (01.05.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "İşgücü İstatistikleri", http://tuikapp.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul, (03.07.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Tarımsal Alet ve Makineler", http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/tarimalet.zul, (09.06.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Ülke İçi Göç İstatistikleri", http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul?kod=4, (05.06.2015).

Türkiye İstatistik Kurumu (2015), "Yaşam Memnuniyeti", http://tuikapp.tuik.gov.tr/medas/?kn=100&locale=tr, (01.06.2015).

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., Bilgi İşlem Daire Başkanlığı (2014), "Şeker Fabrikaları İstatistikleri",http://www.turkseker.gov.tr/PersonelSekersatisEkimUretim.aspx, (09.03.2015).

YAPISAL VE İŞLEVSEL BOYUTLARIYLA

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE İNOVASYON

Doç. Dr. Tahsin GÜLER
Uzm. Kübra CANBAZ AKÇA

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-55-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İnovasyon, günümüzde başta ekonomi, sağlık, eğitim, savunma ve yönetim alanı olmak üzere her ülkenin kamu yönetimini etkileyen bir kavramdır. Ülkeler, güvenli ve sürdürülebilir yönetim modellerinde bu kavram temelinde geliştirilecek faaliyetlere ihtiyaç duyarlar. Bu bakımdan bir ülkede teknolojinin üst düzey kullanımıyla sağlanacak olan inovasyon faaliyetlerinin önemi tartışılmaz bir gerçek olarak değerlendirilirken ülke genelinde inovasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için oluşturulacak alanlar, bu alanlara sağlanacak teşvikler ve buna yönelik oluşturulacak kamu politikaları önem taşımaktadır. Nitekim gün geçtikçe önemi daha da artan bu kavramın uluslararası rekabette de belirleyici bir unsur olduğu, ülkelerin yeni nesil teknolojik faaliyetlerle güçlendirilen ulusal inovasyon sistemlerine sahip olma yolunda ciddi çaba harcadıkları görülmektedir.

Eserde teknolojinin değişim ve dönüşüm sürecinde Türkiye için gerekli olan donanımın sağlanması ve uygulamaya konulması noktasında var olan teknolojik gelişmeler, inovasyon anlayışı ve kümelenme modelleri temel alınarak kamu yönetiminin bütününde etkili olan anlayış tartışılmakta, dünyanın önde gelen inovasyon kümeleri ve Türkiye'de var olan inovasyon kümelerinin gelişim süreçleri baz alınarak teknolojinin ve inovasyon kümelerinin kamu yönetimine etkisi, değişim ve gelişim haritası çizilmektedir. Çalışmanın bütününde inovasyonun yalnızca belli bir alanı etkilemediği, doğru ve sistemli bir şekilde kullanıldığında kamu yönetiminin ilgilendiği tüm alanlara katkı sağladığı örneklerle desteklenmektedir.

Bu kitabın hazırlanmasına kaynaklık eden ve Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde başarıyla savunulan "Türkiye İnovasyon Kümelerinin Türk Kamu Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezine bilimsel katkılarından dolayı Prof. Dr. Şeniz ANBARLI BOZATAY ve Dr. Öğr. Üyesi Lütfi YALÇIN'a, güncellenerek kitap haline getirilmesi sürecinde manevi desteklerini bir an olsun esirgemeyen çok kıymetli ailelerimize ve kitabın basımında emeği geçen Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız.

Balıkesir, Kasım 2022
Doç. Dr. Tahsin GÜLER
Uzm. Kübra CANBAZ AKÇA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
İNOVASYON KAVRAMI, TÜRLERİ VE MODELLERİ

1.1. İnovasyon Kavramı 3
1.2. Tarihsel Süreçte İnovasyon Kavramının Gelişimi ve Özellikleri 4
1.3. İnovasyon Türleri 6
1.3.1. Büyüklük Ölçütüne Göre İnovasyon Türleri 7
1.3.1.1. Aşamalı İnovasyon 7
1.3.1.2. Radikal İnovasyon 7
1.3.2. Fonksiyon Ölçütüne Göre İnovasyon Türleri 8
1.3.2.1. Ürün İnovasyonu 8
1.3.2.2. Süreç İnovasyonu 8
1.3.2.3. Organizasyon İnovasyonu 8
1.3.2.4. Pazarlama İnovasyonu 9
1.3.2.5. Deneyim İnovasyonu 9
1.4. İnovasyon Sistemi 9
1.5. Ulusal İnovasyon Sistemi 11
1.6. İnovasyon Modelleri 13
1.6.1. Teknoloji İtmeli Model 13
1.6.2. Talep Çekmeli Model 13
1.6.3. İnteraktif Model 14
1.6.4. Entegre Model 14
1.6.5. Sistem Entegrasyonu ve Şebekeleşme Modeli 15
1.6.6. Bilgi ve Öğrenmenin Önde Olduğu Model 15
1.7. Ülkeler ve Toplumlar İçin İnovasyonun Önemi 15
1.8. İnovasyon, Rekabet ve Devlet İlişkisi 16

İKİNCİ BÖLÜM
KÜME VE KÜMELENMELER

2.1. Küme ve Kümelenme Kavramı 19
2.2. Temel Kümelenmeler 20
2.2.1. Kent 20
2.2.2. Endüstriyel Mahalle 20
2.2.3. Küme 21
2.2.4. Yaratıcı Bölge 21

2.3. Kümelerin Oluşma Şartları ve Nedenleri 22
2.4. Kümelerin Evrimsel Değişimi 22
2.5. Gelişim Aktörleri 25
2.5.1. Devlet 26
2.5.2. Üniversiteler ve Araştırma Kurumları 27
2.5.3. Girişimci Liderler 29
2.5.4. Finansal Kurumlar 29
2.5.5. İnisiyatifler 32
2.6. Küme ve İnovasyon İlişkisi 32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE İNOVASYON

3.1. Dünyada İnovasyonun Durumu 35
3.2. Dünyanın En Gelişmiş İnovasyon Kümeleri 37
3.2.1. Silikon Vadisi (ABD) 38
3.2.2. İsviçre 43
3.2.3. Güney Kore ve Bilim Şehri 45
3.2.4. Zhongguancun (Çin) 47
3.3. Türkiye'de İnovasyonun Durumu ve Gelişimi 49
3.4. Türkiye İnovasyon Kümeleri 52
3.4.1. Bilişim Vadisi 52
3.4.2. Teknokentler 54
3.5. Teknoloji Geliştirme Alanlarının Ülkeler İçin Önemi 57
3.6. Türkiye'de İnovasyonun Gelişimi İçin Uygulanan Politikalar 59

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE İNOVASYON

4.1. Kamuda İnovasyonun Tanımı, Önemi ve Çeşitleri 69
4.2. Yönetim, Yönetişim, Yerel Yönetimler ve İnovasyon İlişkisi 71
4.2.1. İnovasyonun Yönetim Alanında Sağladığı Avantajlar 72
4.2.2. Türkiye'de Yönetişim Alanını Güçlendiren Teknoloji Uygulamaları 74
4.2.3. Yerel Yönetimlerde İnovasyon Kullanımı 76
4.3. Ekonomi ve İnovasyon İlişkisi 79
4.3.1. İnovasyon ve İnovasyon Kümelerinin Ülke Ekonomilerine Katkısı 80
4.3.1.1. İstihdam 81
4.3.1.2. Dış ticaret 83

4.3.2. Firmalar Bazında İnovasyon Kümelerinin Yararları ve Türkiye İnovasyon Kümelerinin Türk Ekonomisi Üzerindeki Etkisi 84
4.4. Sağlık ve İnovasyon İlişkisi 89
4.4.1. İlaç Sektörü 93
4.4.2. Tıbbi Cihaz Sektörü 94
4.4.3. Biyoteknoloji/Biyoekonomi/Biyomedikal 96
4.4.3.1. Biyoteknoloji 97
4.4.3.2. Biyoekonomi 98
4.4.3.3. Biyomedikal 99
4.4.4. Türkiye'de Sağlık İnovasyonu Üzerine Aktif Kullanılan Uygulamalar 99
4.4.5. İnovasyon Kümelerinin Türk Sağlık Sistemi Açısından Önemi 103
4.4.6. İnovasyon Temelli Türk Sağlık Projeleri 105
4.5. Savunma, Askeri Güç, Ulusal Güvenlik ve İnovasyon İlişkisi 107
4.5.1. İnovasyonun Savunma ve Askeri Güçte Önemi 108
4.5.2. Türkiye'nin Savunma ve Askeri Güç Teknolojileri 109
4.5.3. İnovasyon ve Ulusal Güvenlik İlişkisi 112
4.5.3.1. Siber Güvenlik ve Türkiye Projeleri 114
4.5.3.2. 5G Teknolojisi ve Milli Güvenliğe Etkisi 117
4.6. Eğitim ve İnovasyon İlişkisi 118
4.6.1. İnovasyonun Eğitim Üzerine Etkisi 120
4.6.2. Türk Eğitim Sisteminde İnovasyon Anlayışı 121
4.6.3. Türk Eğitim Sisteminde İnovasyon Temelli Proje ve Uygulamalar 125

DEĞERLENDİRME 131

KAYNAKÇA 135

KAYNAKÇA

Acarer, T. (2020). Ülke güvenliğimizde alınabilecek makro siber güvenlik önlemleri. *Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi*, 6 (2), 61-71.

Akdamar, E. (2017). Akıllı kent idealine ulaşmada açık verinin rolü. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, (1), 45-52.

Akpınar, B. (Tarihsiz). Türk savunma sanayi'nin geliştirdiği göğsümüzü kabartan 10 teknoloji. https://www.webtekno.com/turk-savunma-sanayi-nin-gelistirdigi-gogsumuzu-kabartan-10-teknolojik-urun-ve-sistem-1-bolum-h59326.html# (Erişim Tarihi: 13.04.2022)

Aksoy, M. (2007). Kamuda inovasyon, M.A. Mart. https://www.inovasyon.org/images/makaleler/pdf/MA.Kamuda.Inovasyon.pdf (Erişim Tarihi: 25.03.2022)

Alptekin, Ş. (2006) *Cumhuriyetten günümüze Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikaları: Ekonomik kalkınma ve toplumsal gelişme açısından ulusal inovasyon sisteminin önemi ve etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altan: (2018). Türkiye'deki yenilikçi örgütleri arttırabilmek için, eğitim sistemine inovasyon kavramı üzerinden bir bakış ve çözüm önerileri. *Journal of Management Marketing and Logistics*, 5 (2), 124-139.

Arslanhan: ve Kurtsal, Y. (2010). Güney Kore inovasyondaki başarısını nelere borçlu? Türkiye için çıkarımlar. *TEPAV Politika Notu*, Eylül.

Arvanitis: ve Wörter, M. (2005). *The swiss ınnovation system: Governance, public policy, peformance and assessment of strengths and weaknesses*, OECD Counrty Review of Switzerland's Innovation Policy. Zurich: KOF.

Aslanhan, U. (2019). Sanayi ve Teknoloji Bakanı Varank: Teknopol İstanbul sağlıkta geleceğin teknolojilerini inşa edecek. https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/sanayi-ve-teknoloji-bakani-varank-teknopol-istanbul-saglikta-gelecegin-teknolojilerini-insa-edecek/1624163 (Erişim tarihi: 11.04.2022)

Aşkar, P. (2003). Eğitimde teknoloji kullanımı. *12. Eğitim Bilimleri Kongresi*. Antalya: 15-18 Ekim.

Ataş, H. ve Gündüz: (2020). Yükseköğretimde dijital dönüşüm. İ.E. Çelik (Ed) *Dijital Dönüşüm Ekonomik ve Toplumsal Boyutuyla*. Gazi Kitabevi.

Audretsch, D. B. (1998). Agglomeration and the location of innovative activity. *Oxford Review of Economic Policy*, 14 (2).

Ayaş, N. (2003). *Bölgesel rekabet gücünü geliştirmeye yönelik alternatif bir yaklaşım: Yeni endüstriyel bölgeler yaklaşımı (Denizli örneği).* Yayımlanmamış Doktora Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, O. (2016). *Dünyadaki inovasyon kümelerinden ne öğrenebiliriz?* Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (Tepav), Kasım 2016 Değerlendirme Notu.

Ayvaz, Z. R., Kırbaşlar, F.G. ve Güneş, Z. Ö. (2010). Fen bilgisi öğretmen adaylarının kimya öğretiminde b de materyali kullanımına ilişkin düşünceleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı* 14 (2), 1-18.

Babacan, M. (1995). *Dünyada ve Türkiye'de teknoparklar, (Bilim ve teknoloji parkları),* İzmir: Asil Ofset Matbaası.

Baş, D. (2020). *Küresel inovasyon endeksi*, Zücder, Kasım 13.

Bilici, Z. ve Babahanoğlu, V. (2018). Akıllı kent uygulamaları ve Konya örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, S.9(2), ss.124-139.

Boyraz, Z. (2008). *Türk eğitim sisteminde eğitim teknolojisinin eğitim- öğretim kalitesine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi.

Bozkurt, A. (2019). *Türkiye'de e-devlet uygulamaları ve dijitalleşme*. Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Bulut, E. ve Akçacı, T. (2017). Endüstri 4.0 ve inovasyon göstergeleri kapsamında Türkiye analizi. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 4 (7), 55-77.

Chang, J. (1993), The political economy of ındustrial policy in korea. *Journal of Economics*, (10), 131-157.

Christensen, C. M., (1997), *The Innovators Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail,* Harvard Business School Press, Boston, Massachusetts.

Consoli, D. and Mina, A. (2008). *An evolutionary perspective on health innovation systems.* October 2.

Cooke, P. and Schwartz, D. (2007). Creative regions: an introduction. P. Cooke (Eds.) *Creative regions: Technology, culture and knowledge entrepreneurship*. Dafna Schwartz, Oxon, Routledge.

Cooke, P., Laurentis, C. D., Tödtling, F. and Trippl, M. (2007) *Regional knowledge economies*, UK: Edward Elgar Publishing Limited.

Çakıcı, K. ve Kızılboğa Özaslan, R. (2021). Birleşmiş Milletler 2030 sürdürülebilir kalkınma amaçlarının akıllı kent uygulamalarındaki karşılığı: İstanbul büyükşehir belediyesi örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 209-233.

Çekçi, I. (2017). *Ulusal inovasyon sistemleri içerisinde sağlık ekosisteminin tanımlanması: Üniversite hastanelerinin yeri ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çelik, M. (2015). Suriye elektronik ordusu ile ilgili bilmemiz gereken 10 şey. https://siberbulten.com/makale-analiz/suriye-elektronik-ordusu-ile-ilgili-bilmemiz-gereken-10-sey/ (Erişim tarihi: 16.04.2022)

Çeliktaş, M. S., Sonlu, G., Özgel: ve Atalay, Y. (2015). Endüstriyel devrimin son sürümünde mühendisliğin yol haritası. *Endüstri ve Mühendislik Dergisi,* 54 (662), 24-34.

Çınar H., Döngel N. ve Söğütlü C. (2009). A case study of technical and vocational education in Turkey. *Procedia Social and Behavioral Sciences,* (1), 160–167.

Çubukçu, A. (2021). Küresel inovasyon endeksi 2021 sonuçları ne söylüyor? http://www.acubukcu.com/kuresel-inovasyon-endeksi-2021-sonuclari-ne-soylu-yor/#:~:text=Bu%20endeksler%3A,geli%C5%9Fmi%C5%9Fli%C4%9Fi%20ve%205)%20%C4%B0%C5%9F%20Geli%C5%9Fmi%C5%9Fli%C4%9Fi (Erişim tarihi: 31.02.2022)

Dam, M. M. (2017). *Ar-ge inovasyon ve ekonomik büyüme.* Ankara: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Deloitte, (2020). *Yeni nesil teknolojilerin covid-19 mücadelesindeki önemi- Ülke örnekleri.* Deloitte Raporu, Nisan.

Doğan Merih, Y. (2020), Covid-19 döneminde inovasyon. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi,* (56). 74-77.

Doutriaux, J. (2003). University-ındustry linkages and the development of knowledge clusters in Canada. *Local Economy*, Şubat, 18 (1).

Dökmen, G. (2009). *Bölgesel kalkınmada yenilik sistemleri ve devletin rolü: Türkiye örneği.* Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DPT (2000), *Bilim ve teknoloji*, Ankara.

DPT (2001), *Bilim ve teknoloji politikaları*, Özel İhtisas Raporu, Ankara.

DPT (2006). *Türkiye'nin IX. kalkınma planı: 2007-2013*. Ankara.

Dündar, M. ve Bağış, H. (2010). *Modern biyoteknoloji ve uygulamaları.* Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

Efe, S., Özaslan, A. ve Gül, H. (2020). Türkiye'de ekonomik kümelenme ve kentler-arası çok merkezli kentsel gelişme açısından düşündürdükleri. *İdealkent, Kentleşme ve Ekonomi Özel Sayısı*, 1073-1100.

Elçi, Ş. (2007). *İnovasyon kalkınma ve rekabetin anahtarı.* Ankara: İNOMER.

Eren, M. (2011). *Türkiye'nin teknolojik gelişmesinde teknoparklar ve ar-ge desteği.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ergen, M. (2018). *Girişimci kapital*: *Silikon Vadisi'nin tarihi ve start up ekonomisi.* Alfa Yayınları (1. Basım). Aralık.

Erkan, H. ve Erkan, C. (2007). Bilgi toplumu ve ekonomik kalkınma. *Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği Dergisi,* İstanbul.

Ersöz, F. (2009). Savunma yeteneklerinin geliştirilmesinde bilgi&teknoloji, ar-ge ve inovasyon 'un rolü ile inovasyon göstergelerine göre Türkiye'nin yeri. *TUBAV Bilim Dergisi*, 2 (3), 364-371.

Eryılmaz, B. (2018), *Kamu Yönetimi*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları

Esmer, Y., Yüksel, M. ve Şaylan, O. (2019). Yerel yönetimlerde inovasyon uygulamalarına yönelik bir değerlendirme. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi,* 11 (2), 175-189.

Edquist, C. (2004). Innovationssystem och Innovationspolitik. Berg, PO., Bonnier, T. ve Öhrvall Rönnbäck, A. (Ed.), ′Svensk Innovationskraft – Visionen maste vara starkare an motstandet ' (p. 17-23) . Stockholm, İsveç: VINNOVA.

Fagan, J. H. (2000). Do northeast ohio's drivers derive competitive advantage from shared labor? *Economic Development Quarterly*, 14 (1).

Freeman, C. (1995). The national systems of ınnovation in historical perspective. *Cambridge Journal of Economics*, 19, 5-24.

Gerede, P. (2019). *Eğitim bilişim ağı (EBA) 4. sınıf ders içeriklerine yönelik videoların çoklu ortam tasarım ilkelerine göre incelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gıffınger, R. (2007). *Smart cities ranking of european medium-sized cities.* Vienna University of Technology Research Report, October, 13-18.

Gıffınger, R. and Gudrun, H. (2010). Smart cities ranking: An effective ınstrument for the positioning of the cities? *ACE: Architecture, City and Environment*, (12), 7-26.

Gökçe: (2015). Kamuda inovasyon ve Türkiye'deki uygulamaları. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (3), 28-37.

Görçün, Ö.F. (2016). *Dördüncü endüstri devrimi endüstri 4.0*, İstanbul: Beta.

Günay: G. ve Başalp, A. (2011). Girişimciler, melek yatırımcılar ve risk sermayesi firmaları arasında kurulacak bir ağ, bu ağın yapısı ve önemi. *Business and Economics Research Journal*, 2 (2), 153-164.

Güven, M. (2017). Teknoloji ve tasarım, yenilikçilik inovasyon, türleri, modelleri ve oslo kılavuzu. http://www.teknolojivetasarim.org/yenilikcilik-inovasyon-turleri-modelleri-ve-oslo-kilavuzu/ (Erişim tarihi: 30.12.2021)

Hancıoğlu, Y. ve Atay, Ö. (2018). Dünya inovasyon lideri İsviçre ve Türkiye ulusal inovasyon sistemlerinin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 51-88.

Hancıoğlu, Y. ve Atay, Ö. (2019). İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin ulusal inovasyon sistemlerinin incelenmesi: Türkiye için öneriler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74 (2), 511-547.

Hassink, R. (2001). Towards regionally embedded ınnovation support systems in south korea? *Urban Studies*, Jul, 38 (8).

Hobikoğlu, E., (2009). *Yeni ekonomide inovasyon ve sürdürülebilir rekabetin yarattığı katma değerin bilgi toplumunda etkisi*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Huggins, R. (2008). The evolution of knowledge clusters: Progress and policy. *Economic Development Quarterly*, 22 (4).

Işık, N. ve Kılınç, E.C. (2012). İnovasyon sistemi yaklaşımı ve inovasyon'un coğrafyası: Türkiye örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7 (1), 169-198.

Işık, N. ve Kılınç, E.C. (2016). İnovasyon-temelli ekonomi: Seçilmiş ülkeler üzerine bir uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 13-27.

Jaumotte, F. (2006). Maintaining switzerland's top ınnovation capacity. *OECD Economics Depatment Working Papers*, (487). OECD Publishing.

Karagöz U. ve Yıldırım, Ö. (2020). Kamu yönetiminin dijital dönüşümünü tetikleyen unsurlar, *İdarecinin Sesi*, Sayı: 197, Eylül-Ekim.

Karakaya, A. E. (2002). *İlaç araştırmaları konusunda türkiye'de mevcut kapasitenin kullanılması ve sözleşmeli araştırma kuruluşları seçeneği vizyon 2023.* Ankara: TÜBİTAK.

Kaya, E.K. (2019). 5G: Teknoloji, milli güvenlik ve küresel rekabet. https://edam.org.tr/5g-teknoloji-milli-guvenlik-ve-kuresel-rekabet/ (Erişim tarihi: 16.04.2022)

Kaya, E.K. (2020). 5G: Milli güvenlik, riskler ve fırsatlar. https://fikirturu.com/jeo-strateji/5g-milli-guvenlik-riskler-ve-firsatlar/ (Erişim tarihi: 16.04.2022)

Kayan, A. (2019). Dijital çağda kent yönetimi için ortaya çıkan fırsatlar. *Sayıştay Dergisi,* (114), 53-73.

Keleş, M.K., (2007). *Türkiye'de teknokentler: Bir ampirik inceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kemeç, A. ve Gül, H. (2021). Antalya büyükşehir belediyesi örneğinde akıllı kent uygulamaları. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 2 (3), 355-382.

Kılıç: ve Aydın, D. G. (2014). İktisadi ve toplumsal dönüşüm ve yenilikçi girişimci. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 143-158.

Kıncal, A. (2014). Bütüncül bir yaklaşımla teknoparkların ülke ekonomisi üzerindeki etkileri. Academia, www.academia.edu. (Erişim Tarihi: 28.04.2022).

Kırım, A. (2006). *Deneyim inovasyonu*, Sistem Yayıncılık, Aralık.

Kırışık, F. ve Sezer, Ö. (2015). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kamu politikası oluşturma sürecindeki rolü. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, ss.199-215.

Kiper, M. (2018). *Dünyada ve Türkiye'de tıbbi cihaz sektörü ve strateji önerisi: kavramlar dünyada durum ve ülke örnekleri türkiye'de durum*, analizler ve strateji önerisi. (2. Baskı). Ankara: TTGV Yayınları.

Koçak, A. (2008). *Tıbbi cihaz sektörü raporu*. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği.

Küçük, N. (2010). *Yerel ekonomik kalkınmada yeni bir açılım: Teknoparklar*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi, Soysal Bilimler Enstitüsü.

Küçüker, C. (2012). Endüstriyel kümelenme yaklaşımları: Bir değerlendirme. Ö. F. Çolak (Editör), *Avrupa birliğine giriş sürecinde balkanlarla ilişkiler ve türkiye ekonomisi* içinde, Ankara: Türkiye Ekonomi Kurumu/2003.

Lall: (2003). Indicators of the relative importance of ıprs in developing countries. *Elsevier Reseach Policy*, 1657-1680.

Looney J. W. (2009). Assessment and innovation in education. *OECD Education Working Papers*, (24), OECD Publishing.

Luraghi, R. (1975). *Sömürgecilik tarihi*. (Çev: Halim İnal). İstanbul: E Yayınları.

Marshall, A. (1920). *Principles of economics*. Macmillan: London.

Maxell, P. and Malmberg, A. (2007). Myopia, knowledge development and cluster evolution. *Journal of Economic Geography*, 7 (5).

Moore, M.h (1995). Break through ınnovation and continuous ımprovement: Two different models of ınnovative process in public sector, *Public Money & Management*, 25 (1), January.

Morgül, T. (2014). *İnovasyon.* Yalova: York Üniversitesi.

Mowery, D. C. ve Sampat, B. N. (2005) Universities in national ınnovation systems. J. Fagerberg, D.C. Mowery and R.R. Nelson (Ed.), *The Oxford handbook of ınnovation* içinde (s. 115-147), New York: Oxford University Press.

Mowery, D. (1995), The practive of technology policy. P. Stoneman (Ed), *In handbook of the economics of ınnovation and technological change*, Blackwell, UK and US Chamridge.

MÜSİAD, (2020). *Dijital dönüşümün iş süreçlerine etkileri*. MÜSİAD Araştırma Raporları: Temmuz.

Negiz, N. ve Saraçbaşı, Y. (2012). Demokratik yönetişim sağlanmasında e-belediye ve uygulamaları: Akdeniz bölgesi örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 7(1), 42-52.

OECD (2006). *OECD Reviews of ınnovation policy switzerland*. France: OECD Publishing

OECD (2011). *Regional ınnovation policies in switzerland*. In OECD Territorial Reviews Switzerland 2011. France: OECD Publishing.

OECD ve Eurostat. (2005). *Oslo kılavuzu yenilik verilerin toplanması ve yorumlanması için ilkeler*. TÜBİTAK.

OECD, (1999). *Managing national innovation systems*, Paris'den aktaran N. Işık ve E. C. Kılınç (2012). İnovasyon sistemi yaklaşımı ve inovasyon'un coğrafyası: Türkiye örneği. Bilgi ekonomisi ve yönetim dergisi, 7 (1): 180.

Oğuztürk, B. S. (2006). Yenilikte sistem yaklaşımı ve temel dinamikleri: Ekonomik değişim ve büyüme temelli bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 11 (1), 121-139.

Oğuztürk, B. S. (2011). Güney Kore'nin kalkınmasında inovasyonun rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi,* 3 (5), 48-53.

Oğuztürk, B. S. ve Türkoğlu, M. (2004). Yenilik ve yenilik modelleri. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 14-20.

Orhan, H. (2020). Teknoloji sağlık sektörünü "yeni geleceğe" hazırlayacak. https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2020/07/teknoloji-saglik-sektorunu-yeni-gerceklige-hazirlayacak.html (Erişim tarihi: 04.08.2022)

Ökem, Z. (2011). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde sağlıkta inovasyon.* TÜSİAD.

Örselli, E., Akbay, C. (2019). Teknoloji ve kent yaşamında dönüşüm: akıllı kentler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2 (1), 228-241.

Özata, M. (2007). Sağlık bakanlığı ve sosyal güvenlik kurumu tarafından yürütülen e-sağlık projelerinin sağlık hizmeti sunumuna etkileri. *Hazar Beşerî ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 444-464.

Özbay, M. (2000). Bilime dayalı teknoloji üretim merkezleri veya teknoparklar. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, Ekim, 13 (4).

Özdemir, Y. (2013). Teknolojik inovasyon güdümlü ABD ekonomisindeki teknoparkların ülke kalkınmasında rolü, *3.Sanayi Şûrası*, ss. 1-21.

Özer, M. A. (2017). Yönetişimden dijital yönetişime: paradigma değişiminin teknolojik boyutu. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6 (16), 457-479.

Özgen, C. (2016). Türkiye'nin savunma sanayi politikasının analizi: Türk savunma sanayi politikası ve stratejisi esasları dokümanı örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi,* 8 (15), 191-203.

Özgen, D. B. (2009). *Küresel rekabette inovasyon ve bilginin rolü: Kümelenme modeli ve politikaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Öztaş, N. (2001), *Bilim ve teknoloji politikası ve Türkiye*, TÜBİTAK; 00/01, Aralık

Öztuna, Y. (2017). *Osmanlı devleti tarihi I*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Pehlivanoğlu, S.S. (2011). Eğitimde inovasyon. **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.** (Erişim tarihi: 17.04.2022)

Perkins: (2002). The challenge ahead: Transition to an ınnovation-driven high-ıncome economy, *Business Review*, 4 (1), 1-9.

Porter M. (1998). Kümeler ve rekabet ekonomisi, *Harward Business Review*, Kasım-Aralık.

Porter, M (1990), Competitive advantage of nations, T. J. Kehn and A.L. Porter (Eds.), Washinton D.C. Price, Don (1981), The Spectrum from Truth to Power*,* in Scence, *Technology, and national policy*, London: Cornel Uni. Press.

Sarıhan, H.İ. (1998). *Rekabette başarının yolu teknoloji yönetimi*, Desnet Yayınları, Birinci Baskı, Mayıs.

Savaşçı, D. (2017). *Küresel inovasyon endeksi*. Adana: Adana Sanayi Odası

Sayın, M. ve Sayın, E. (2013). Girişimcilik ve inovasyon'un küme oluşumunda önemi ve devlet yardımlarının etkisi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 86-94.

Schon, D. (1981), The national climate for technologiccal ınnovation. T. J. Kehn and A.L. Porter (Eds.), in Science, *Technology, and National Policy*, London: Cornel Univ. Press.

Seyrek, İ. ve Sarıkaya, M. (2008). Teknoloji politikaları ve türkiye: bir inceleme. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8 (15), 53-79.

Simons, K.L. and Walls J.L. (2008), *The U.S. national ınnovation system*, In: Encyclopedia of Technology and Innovation, Wiley-Blackwell.

Sirer, E. (2020). Eğitimin ekran üzerinden teknolojik dönüşümünde pandemi dönemi'nin etkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16 (29), 1987-2018.

Sölvell Ö. (2009). Clusters balancing evolutionary and constructive forces, *Sweden, Danagårds Grafska*, Ocak, 15-16.

Sönmez, O. (2020). Ulusal güvenliğin sağlanmasında yapay zekânın rolü. https://www.sde.org.tr/analiz/ulusal-guvenligin-saglanmasinda-yapay-zeknin-rolu-analizi-19719 (Erişim tarihi: 15.04.2022)

Spulber, F. D. (2008). Innovation and ınternational trade in technology. *Journal of Economic Theory*, 138:1-20.

Srholec, M. (2007). High-Tech exports from developing countries: A symptom of technology spurts or statistical ıllusion? *Review of World Economics* (143) 227–55.

Sun, Y. and Wang, H. (2005). Does ınnovatıon matter for export ın china's rural enterprises? Empirical evidences from jıangsu. *Asian Geographer*, 24 (1-2), 1-15.

Sürer, G.A. (2020). Eğitimde dijitalleşme çağı. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(1).

Şengül, Y. (2019). Türkiye'de sağlık bilişimi altyapısının kamusal alandaki gelişimi ve e-sağlık hizmetleri. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 14-20.

Şengün, H. (2016). *Sağlık hizmetleri sunumunda inovasyon.* Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Haseki Tıp Bülteni, 194-198.

T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2019). On birinci kalkınma planı (2019-2023). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf (Erişim tarihi: 13.03.2022)

T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2013). *Onuncu kalkınma planı (2014-2018)*. Ankara.

T.C Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, (2021). Ulusal yapay zekâ stratejisi 2021-2025. https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-UlusalYZStratejisi2021-2025.pdf (Erişim tarihi: 12.04.2022)

Taş, İ., Uçacak, K., Aydın, A. ve Çiçek, Y. (2017). Türk kamu yönetiminde bürokratik işlemlerin azaltılmasında inovasyona dayalı uygulamaların önemi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Kayfor 15 Özel Sayısı, 2371-2390.

Taş: (2017). İnovasyon, eğitim ve küresel inovasyon endeksi. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 1 (1), 99-123.

Taymaz, E. (1997). *Türkiye imalat sanayiinde teknolojik değişme ve istihdam*. Ankara: Teknoloji ve İstihdam.

Taymaz, E. (2001). *Ulusal yenilik sistemi Türkiye imalat sanayiinde teknolojik değişim ve yenilik süreçleri*. Ankara: TÜBİTAK/TTGV/DİE.

Tebaldi, E. (2011). The determinants of high-technology exports: A panel data analysis, *Atlantic Economic Journal*, 39 (4), 343–53.

Tek Turan, H. (2019). Yaratıcı bürokrasi festivali: Kamu yönetimi eğitiminde inovasyonun önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 33 (46), 289-311.

Telefoncu, A. (1995). *Biyoteknoloji*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Thinktech, (2019). *Savunma sanayiinde inovasyon kültürünü beslemek*, Trend Analizi: Aralık.

Thomas, T. L. (2009). The bear went through the mountain: russia appraises its five-day war in south ossetia. *Journal of Slavic Military Studies*, (39).

Topuz, A. ve Göktaş, Y. (2015). Türk eğitim sisteminde teknolojinin etkin kullanımı için yapılan projeler: 1984-2013 dönemi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 8 (2).

TÜBİTAK, (1997). *Türkiye'nin bilim ve teknoloji politikası*. Bilim ve Teknoloji Strateji ve Politika Çalışmaları. Ankara: TÜBİTAK.

Tünen, T. (2011). *2000-2010 Yılları arasında Türkiye'de uygulanan inovasyon politikalarının kobi'ler üzerindeki etkisi: Konya organize sanayi bölgesinde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türk Dil Kurumu (2018), *Büyük türkçe sözlüğü*, URL:http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c3f2e703b5957.32196496 (Erişim tarihi: 15.04.2022).

TÜSİAD, (2003). *Türkiye'de ulusal inovasyon sistemi: kavramsal çerçeve, Türkiye incelemesi ve ülke örnekleri, özet bulgular*, TÜSİAD Basın Bülteni, TS/BAS-BÜL/03-81, Ekim, 2003 https://docplayer.biz.tr/17047919-Hazorlattogo-ulusal-inovasyon-sistemi-kavramsal-cerceve-turkiye-incelemesi-ve-ulke-ornekleri.html (Erişim tarihi: 26.12.2021)

Usul, A.S. (2021). Yerli kovid-19 aşısı Turkovac yaklaşık 20 ayda seri üretim aşamasına geldi. https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/yerli-kovid-19-asisi-turkovac-yaklasik-20-ayda-seri-uretim-asamasina-geldi/2454705 (Erişim tarihi: 11.04.2022)

Uzkurt, C. (2008). *Yenilik yönetimi ve yenilikçi örgüt kültürü*, Beta Yayınları: İstanbul.

Varol, Ç. (2017). Sürdürülebilir gelişme de akıllı kent yaklaşımı: Ankara'daki belediyelerin uygulamaları. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, (1), 43-58.

Venedik, Y. (2019). Eğitim "reform" yorgunu: 15 yılda sistemde hangi değişiklikler yapıldı? https://onedio.com/haber/egitim-reform-yorgunu-15-yilda-sistemde-hangi-degisiklikler-yapildi-873717 (Erişim tarihi: 18.04.2022).

Waxell, A. and Malmberg, A. (2007). What is global and what is local in knowledge-generating interaction? The case of the biotech cluster in Uppsala, Sweden, *Entrepreneurship & Regional Development*, 19 (2).

WHO, (2010). *Medical devices: Managing the mismatch an outcome of the priority medical devices project*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.

Yalçıntaş, M. (2014). Üniversite- sanayi- devlet iş birliğinin ülke ekonomilerine etkileri: Teknopark İstanbul örneği. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi,* 5 (10), 83-106.

Yazıcı: (2018). İnovasyon, rekabet ve devlet. *Electronic Turkish Studies*, 13 (13).

Yenisu, E., Şahin, F. ve Öztekkeli, H. (2019). Yönetim düşüncesinin evriminde sistem kuramının etkileri: Kavramsal bir çözümleme. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi,* 6 (18), 514-527.

Yılmazer, E. ve Tunalıoğlu, R. (2020). Teknokentler ve agroparklar (Türkiye) *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 133-150.

http-1:https://educationforinnovation.org/radikal-inovasyon-nedir-ve-neden-onemlidir/ (Erişim tarihi: 24.12.2021)

http-2:https://eodev.com/gorev/15775969 (Erişim tarihi: 24.12.2021)

http-3:https://www.sabah.com.tr/yasam/inovasyon-nedir-inovasyon-neden-onemli-4412377 (Erişim tarihi: 07.01.2022)

http-4:https://www.bestforenergy.org/kumelenme-i-1842 (Erişim tarihi: 14.01.2022)

http-5:http://www.iaosb.org.tr/icerik/kumelenme/kumelenme-nedir (Erişim tarihi: 21.01.2022)

http-6:http://www.bakka.gov.tr/ (Erişim tarihi: 24.01.2022)

http-7:https://www.netinbag.com/tr/business/what-is-a-cluster-development.html (Erişim tarihi: 26.01.2022)

http-8:https://www.dogrulukpayi.com/bulten/kuresel-inovasyon-endeksi-nde-turkiye (Erişim tarihi: 31.01.2022)

http-9:https://serbestiyet.com/haberler/gercekler-101-guney-kore-ihracata-dayali-dunya-devi-bir-ekonomi-nasil-oldu-77304/ (Erişim tarihi: 31.01.2022)

http-10:https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87in%27de_bilim_ve_teknoloji_tarihi (Erişim tarihi: 25.02.2022)

http-11:https://tr.sputniknews.com/20211116/abdyi-gecti-cin-artik-dunyanin-enzengin-ulkesi-1050861071.html (Erişim tarihi: 25.02.2022)

http-12:http://www.makfed.org.tr/TR,6011/cinin-sanayide-donusum-programi-vemakine-sanayisi.html (Erişim tarihi: 26.02.2022)

http-13:https://www.tgbd.org.tr/turkiyede-teknoparklar-icerik-35 (Erişim tarihi: 28.02.2022)

http-14:http://www.avrasyabir.org/ar-ge-ve-inovasyon-olmadan-zenginlige-gidenyol-yoktur/ (Erişim tarihi: 28.02.2022)

http-15:https://tim.org.tr/tr/haberler-turkiye-kuresel-inovasyonendeksinde-tarihin-en-yuksek-seviyesinde (Erişim tarihi: 28.02.2022)

http-16:https://www.teknoder.org.tr/ (Erişim tarihi: 02.03.2022)

http-17:https://www.dunya.com/girisimcilik/teknokentler/bilisim-vadisi-globalfirmalarla-sivil-teknolojiler-Merkezi-olacak-haberi-640972 (Erişim tarihi: 02.03.2022)

http-18:https://www.bilisimvadisi.com.tr/ (Erişim tarihi: 02.03.2022)

http-19:https://www.yenisafak.com/ekonomi/cumhurbaskani-erdoganin-vizyon-projesi-bilisim-vadisi-teknolojik-ipek-yolu-olacak-3520863 (Erişim tarihi: 02.03.2022)

http-20:http://www.bilisimdergisi.org.tr/s160/pdf/28.pdf (Erişim tarihi: 07.03.2022)

http-21:https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistikibilgiler/mi0203011501 (Erişim tarihi: 28.02.2022)

http-22:https://www.pwc.com.tr/turkiye-de-arge-ve-tasarim-tesvikleri (Erişim tarihi: 09.03.2022)

http-23:https://www.mysoft.com.tr/milli-teknoloji-nedir-milli-teknoloji-genelmudurlugu-gorevleri-nedir#:~:text=Milli%20Teknoloji%20Hamlesi%20kapsam%C4%B1nda%2C%20T%C3%BCrkiye,projelerin%20hayata%20ge%C3%A7irilmesine%20katk%C4%B1%20sa%C4%9Flamak (Erişim tarihi: 13.03.2022)

http-24:https://thinktech.stm.com.tr/uploads/docs/1608841813_stm-blog-afet-yonetimi.pdf? (Erişim tarihi: 29.03.2022)

http-25:https://www.smartcity.com.tr/AKILLI-SAGLIK-ALTKIDAKILLI-SAGLIK-ALTKID14.html (Erişim tarihi: 29.03.2022)

http-26:turkiye.gov.tr (Erişim tarihi: 22.04.2022)

http-27:https://www.dunya.com/sektorler/otomotiv/yerli-otomobil-projesi-20-bin-kisilik-istihdam-saglayacak-haberi-441929

http-28:https://www.hurriyet.com.tr/egitim/uyap-nedir-ve-ne-ise-yararuyap-nasil-ve-kimler-kullanir41810297#:~:text=UYAP%20bir%20y%C3%B6netim%20bili%C5%9Fim%20sistemidir,ortama%20ta%C5%9F%C4%B1yan%20bir%20bilgi%20sistemi dir (Erişim tarihi: 30.03.2022)

http-29:https://www.isonedir.com/ekap-nedir/ (Erişim tarihi: 30.03.2022)

http-30:https://www.belediye.gov.tr/hakkimizda#:~:text=e%2DBelediye%20Bilgi%20Sistemi%20Nedir,%C3%9Clkemizin%20dijital%20d%C3%B6n%C3%BC%C5%9F%C3%BCm%C3%BCn%C3%BCn%20yerel%20aya%C4%9F%C4%B1d%C4%B1r (Erişim tarihi: 30.03.2022)

http-31:https://inomer.org/firmalara-yonelik-hizmetler/inovasyon/inovasyonuntoplumsal-ekonomik-ve-politik-boyutu/ (Erişim tarihi: 31.03.2022)

http-32:https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari (Erişim tarihi: 10.04.2022).

http-33:https://ticaret.gov.tr/haberler/2022-yili-subat-ayi-dis-ticaretverileri (Erişim tarihi: 05.04.2022)

http-34:https://www.gmka.gov.tr/kalkinma-ajansi-nedir-gorevleri-nelerdir#:~:text=Kalk%C4%B1nma%20Ajanslar%C4%B1n%C4%B1n%20as%C4%B1l%20g%C3%B6revi%20kamu,26%20adet%20Kalk%C4%B1nma%20Ajans%C4%B1%20mevcuttur (Erişim tarihi: 26.03.2022)

http-35:https://www.nedir.com/biyomedikal (Erişim tarihi: 07.04.2022)

http-36: https://esaglik.gov.tr/TR,7141/usvs.html#:~:text=Ulusal%20Sa%C4%9Fl%C4%B1k %20Veri%20S%C3%B6zl%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20(USVS,hiyerar%C5%9Fik%20terimler%20aras%C4%B1%20ili%C5%9Fkilerden%20olu%C5%9Fmaktad%C4%B1r (Erişim tarihi: 08.04.2022)

http-37:https://skrs.saglik.gov.tr/ (Erişim tarihi: 08.04.2022)

http-38:https://kayittescil.saglik.gov.tr/TR-84548/firmalar.html (Erişim tarihi: 08.04.2022)

http-39:https://www.sbu.edu.tr/tr/haber/8Ah1Jx-sbu-teknoloji-gelistirme-bolgesisaglik-teknokentine-bakanlar-kurulu-onayi (Erişim tarihi: 11.04.2022)

http-40:https://thinktech.stm.com.tr/tr/koronayla-mucadelede-medikalcihazlar-ve-teknolojileri (Erişim tarihi: 11.04.2022)

http-41:https://cbddo.gov.tr/uyzs (Erişim tarihi: 12.04.2022)

http-42:https://cbddo.gov.tr/projeler/#6231 (Erişim tarihi: 12.04.2022)

http-43:https://www.cnnturk.com/turkiye/turkiye-ordusu-askeri-guc-bilgileri-dunyanin-en-guclu-ordu-siralamasinda-turkiye-kacinci-sirada#:~:text=Global%20Firepower'%C4%B1n%202021%20raporuna,y%C4%B1l%2011'inci%20s%C4%B1raya%20y%C3%BCkseldi (Erişim tarihi: 13.04.2022)

http-44:*https://www.aselsan.com.tr/tr* (Erişim tarihi: 13.04.2022)

http-45:https://www.tusas.com/ (Erişim tarihi: 13.04.2022)

http-46:https://www.roketsan.com.tr/tr (Erişim tarihi: 13.04.2022)

http-47:https://www.havelsan.com.tr/ (Erişim tarihi: 13.04.2022)

http-48:https://www.stm.com.tr/tr/cozumlerimiz/deniz-projeleri/milgem-projesi (Erişim tarihi: 18.10.2022)

http-49:https://baykartech.com/tr/ (Erişim tarihi: 13.04.2022)

http-50:https://www.oracle.com/tr/artificial-intelligence/what-is-ai/ (Erişim tarihi: 15.04.2022)

http-51:https://www.hurriyet.com.tr/sosyal/tekno/turkiyede-1-6-milyon-siber-saldiri-gerceklesti-41711458 (Erişim tarihi: 16.04.2022)

http-52:https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-siber-sava%C5%9Flara-ne-kadar-haz%C4%B1r/a-53573476 (Erişim tarihi: 16.04.2022)

http-53:https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf (Erişim Tarihi: 15.03.2022)

http-54:http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html (Erişim tarihi: 20.04.2022)

http-55:http://uzem.kocaeli.edu.tr/uzemweb/index.php/hakkimizda/uzaktan-ogretim-nedir (Erişim tarihi: 22.04.2022)

TİCARİ MEVZUAT NOTLARI

Ticari İşletme Hukuku
ve
Deniz Ticareti Hukuku Bilgisi

Editör
Mustafa Emir ÜSTÜNDAĞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-85-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

CARİ HESAP SÖZLEŞMESİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Doçent Doktor Selminaz ADIGÜZEL

GİRİŞ 1
1. CARİ HESAP SÖZLEŞMESİNİN TANIMI 2
1.1.Cari Hesap Sözleşmesinin Faydaları 8
2. CARİ HESAP TAKİBİ 9
3. CARİ HESAP SÖZLEŞMESİ'NİN ŞEKLİ ŞARTLARI ve TARAFLARI 12
SONUÇ 30
KAYNAKÇA 31

TİCARET SİCİLİ

Dr.Soner ALTAŞ

Ticaret Sicilinin Kuruluşu ve Görev Alanı 33
Ticaret Sicili Müdürlüğünün Teşkilatı 34
Ticaret Sicilinin Yönetimi ve Organizasyonu 34
Ticaret Sicilinin Gözetimi ve Denetimi 35
Ticaret Sicilinin Elektronik Ortamda Tutulması 35
Tescil Usulü 36
Tescil İsteminin Şekli 36
Ticaret Siciline Başvuruya Yetkili Kişiler 37
Tescil İşlemleri 40
Tescili İsteme Süresi 41

Ticaret Sicilinin Etkileri 42
TSM'nün İnceleme Yükümlülüğü 43
Tescile Davet ve Ceza 44
Üçüncü Kişilerin Ticaret Siciline Başvurması ve Sonuçları 45
Ticaret Siciline Bildirim Yükümlülüğü 46
Ticaret Sicili Kararlarına İtiraz 46
Geçici tescil 46
İlan 47
Ticaret Sicilinin Açıklığı 47
Ticaret Sicilinin Tutulmasından Doğan Sorumluluk 47

TİCARİ İŞLETME / TİCARİ DEFTERLER

Filiz BERBEROĞLU YENİPINAR

Giriş 49
1. Vergi Usul Kanununa Göre Tahsilat ve Ödemelerde Tevsik Zorunluluğu 52
2. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Değerlendirme: 53
3. Tahsilat ve Ödemelerin Tevsiki Zorunluluğuna Uyulmamasının Hukuki Sonuçları: 55
4. 213 sayılı Vergi Usul Kanununda Bilanço Usulüne Göre Tutulacak Defterler 57
5. Ticaret Siciline Tescil 57
6. Ticari işin niteliği 59
Sonuç 60

DENİZ TİCARET HUKUKU ÖZET BİLGİLERİ

Filiz BERBEROĞLU YENİPINAR

Giriş 63
1. Görevli mahkeme 64
2. 5718 sayılı MÖHUK'un "Yetki anlaşması ve sınırları" başlıklı 47. maddesi 66
3. İhtiyati Haciz 76
4. Örnek Navlun sözleşmesi 78
5. Bilirkişi incelemesi 84
6. Genel bilgilerde İçtihatlar 85
Sonuç 88

KAYNAKÇA

Hakkı Şeker, Muhasebe Uygulamalarında Cari Hesap Sözleşmesinin Önemi, https://www.bdturkey.com/muhasebe-uygulamasinda-cari-hesap-sozlesmesinin-onem (Erişim Tarihi 14.08.2022).

Koçsoy, M., Dinç, S., (2018) ''6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Cari Hesap Kavramı'', Ankara Üniversitesi Sbf dergisi, 73:2, s. 617-641

Muhasebe ve Finansman Cari Hesap (2011)

http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Cari%20Hesap%20(orka).pdf(Erişim Tarihi 12.08.2022).

Ramazan Durgut , 2012, Cari Hesap Sözleşmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, s .7.

Türkiye'nin Cari İşlemler Hesabı Açıklarını Belirleyen Etmenlerin Tespiti N. Ceren Türkmen

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.2004.pdf (Erişim Tarihi 12.08.2022).

https://cumhurbileny.com.tr/wp-content/uploads/2021/12/carı-hesap-sozlesmesının-muhasebedekı-yerı.pdf

Yasin İris , 2022, Cari Hesap Sözleşmesi ve Muhasebeleştirilmesi

https://www.mesutoguz.av.tr/hukuk/cari-hesap-sozlesmesi-ve-muhasebelestirilmesi(Erişim Tarihi 12.08.2022).

http://www.ticari1.com/tekduzen-hesap-plani-nedir (Erişim Tarihi 12.08.2022).

https://www.turkcellesirket.com/blog/cari-hesap-yonetiminin-onemi-nedir (Erişim Tarihi 12.08.2022).

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu.

https://www.dunya.com/kose-yazisi/cari-hesap-mutabakati-yapan-sirketler-direkten-dondu/650257

TERMODİNAMİK VE MEKANİK BİLİM DALLARI ÜZERİNE BAZI ÇALIŞMALAR

Dr. Muharrem ZEYTİNOĞLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-90-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Yaşam süresince doğal enerji kaynakları üzerine büyük bir ilgi olagelmiştir. Bu tip enerji kaynakları, 'ısı, basınç, güç, kuvvet ' gibi bazı kavramlar ile değerlendirilebilmektedir. Bu kapsamda, değerlendirme işlemleri, temel mühendislik bilgileri ile olabilmektedir. Bu bilgileri içeren en önemli bilim dalları, termodinamik ve mekanik bilim dallarıdır. Bu bilim dallarında temel bilgiler üzerine çok sayıda örnekler vardır. Günümüzde bu tür bilim dalları üzerine çalışan elemanların, daha ileri çalışmalar yapabilmesi önemlidir. Bu nedenle söz konusu dallara ilişkin olarak, temel bilgilerin üzerinde, daha ileri bilgilere gereksinim duyulmaktadır. Bu amaçla 'Öğrenmenin en iyi yolu, uygulama yapılması yoludur' prensibi ile, uygulamalara örnek oluşturabilen, bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, termodinamik ve mekanik bilim dallarında olmak üzere, bir kitap halinde toplanmıştır. Kitabın başında, yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili bazı bilgilere yer verilmiştir. Kitabın ileri bölümlerinde, termodinamik dalında, enerji üzerine, mekanik dalında ise güç ve kuvvet analizleri üzerine çalışmalar yer almıştır. Çalışmalar ilgili resimler ile birlikte düzenlenmiştir. Her bir çalışmanın sonunda analiz sonuçları tartışılmıştır. Kitabın sonunda ise başvuru kaynakları yer almıştır.

Hazırlanan kitap, enerji ve güç üzerine çalışan, uygulamacı elemanlara yardımcı olabilecek düzeydedir. Kitabın, tüm çalışanlara, proje hazırlayanlara, teknik elemanlara ve öğrencilere yararlı olması en büyük dileğimdir.

Bursa 2022
Dr. Muharrem Zeytinoğlu

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ **1**

2. TERMODİNAMİK VE MEKANİK BİLİM DALLARININ BİRBİRİ İLE OLAN İLİŞKİSİ **3**

3. YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI **5**
3.1. HİDRO ENERJİ (SU ENERJİSİ) 5
3.2. GÜNEŞ ENERJİSİ 6
3.3. RÜZGAR ENERJİSİ 11
3.4. JEOTERMAL ENERJİ 12
3.5. BİYO ENERJİ 15

4. TERMODİNAMİK BİLİM DALI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR **23**
4.1. HİDRO ENERJİYE İLİŞKİN 'ÇARKLI SU DEĞİRMENİ' 23
4.1.1 Yöntem 23
4.1.2 Sonuç 35
4.2. HİDRO ENERJİYE İLİŞKİN, BİR BARAJA AİT SU TÜRBİNİ GÜÇ ANALİZİ 35
4.2.1. Yöntem 36
4.2.2. Sonuç 45
4.3. TERMOSİFON CİHAZI İLE SUYUN ISITILMASI VE KULLANILMASI ÜZERİNE TERMODİNAMİK ANALİZ 45
4.3.1 Yöntem 46
4.3.2 Sonuç 53
4.4. BAZI TARIMSAL YAPILARIN SU BUHARI İLE ISITILMASI VE NEMLENDİRİLMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA 53
4.4.1. Yöntem 54
4.4.2. Sonuç 64
4.5. KÜÇÜK BOYUTTA BİR RÜZGAR TÜRBİNİNİN GÜÇ ANALİZİ 64
4.5.1 Yöntem 65
4.5.2. Sonuç 68

5. MEKANİK BİLİM DALI İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR **69**
5.1. BAZI TAŞIT VE RÖMORKLARDA KULLANILAN MEKANİK FREN SİSTEMİNİN ANALİZİ 69
5.1.1.Yöntem 69
5.1.2. Sonuç 78
5.2.BİR ENDÜSTRİ ROBOTUNUN KİNEMATİK VE GÜÇ ANALİZİ 79
5.2.1.Yöntem 79
5.2.2.Sonuç 93

6. BAZI DÜZEN VE MEKANİZMALARDA ASIL EYLEMİ GERÇEKLEŞTİREN BİR KUVVETİN AZALTILMA YÖNLERİ **94**
6.1. ZİNCİR –DİŞLİSİ TEK HAT ÜZERİNDE ÇALIŞAN BİR BALYA ELEVATÖRÜ 97
6.1.1.Yöntem 98
6.1.2.Sonuç 107

KAYNAKLAR **109**

KAYNAKLAR

[1] AKPUL. R. Ç. Tüzüner 1991 'Meydan Larousse' Büyük Lugat ve Ansiklopedi, Dördüncü Cilt,Meydan Yayınevi Cağaloğlu Sultanmektebi sok. 23 – 25 İstanbul

[2] AKKURT. M. 2007 'Makine Bilgisi' Birsen Yayınevi ISBN 975 - 511- 153 – 0 Cağaloğlu İstanbul

[3] AKSOY. S. 1972 'Çözümlü Teknik Termodinamik Problemleri' Elif Matbaacılık Ankara

[4] BİRGÜL. Z. S. Küçük 2008 'Robot Dinamiği ve Kontrolü' Birsen Yayınevi, ISBN 978-975- 511- 516 -0 , İstanbul

[5] HARZADIN, G,S. YURDAKONAR, 1969 'Makine Elemanları' Cilt 1 İstanbul

[6] KARA, A, S. 1974 'Çözümlü Mühendislik Mekaniği Problemleri' Güven Kitabevi Ankara

[7] KURTOĞLU, A . 2011 'Robot Tekniği' Papatya Yayıncılık Eğitim Bilgisayar Sistemleri, San. Ve Tic. A.Ş. İstanbul

[8] PINARBAŞI , A. 2019 'Termodinamik' Mühendislik Yaklaşımıyla 'S I 'Birimleri ile 7. Baskı Palme Yayınevi Ankara

[9] RAJPUT, R.K. 2007 'Engineering Thermodynamic' 'S.I.' Units Third Edition , Laxmi Publications (P) Ltd, New Delhi , Boston USA

[10] SHIGLEY,J.E. 1963 'Mechanical Engineering Design' Mc.Graw Hill Book Company, Inc. New York

[11] TEKOL, A. 1971 'Fizik, Mekanik' Cilt 1 Çukurova Mühendislik Özel Yüksek Okulu Yayınları 2 Adana

[12] TIMOSHENKO, S, D. H. YOUNG, 1975 'Mühendislik Mekaniği' İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Matbaası 4. Baskı İstanbul

[13] YÜCEL , F. 1966 . ^Mekanik' Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları , 273 , Ankara

TEMİZ ENERJİ VARLIKLARINDA NEDENSEL İLİŞKİLER

S.M.M.M. Dr. Sevinç ŞAHİN DAĞLI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-35-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Temmuz 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Fosil enerji kaynaklarının dünya çapında geniş rezervlere sahip olması, sanayi, ulaşım ve daha birçok alanda kullanılması bu kaynakların tercih sebebi olmaktadır. Birincil enerji kaynaklarına olan talebin fazla olması ise fiyatlarının küresel ve bölgesel çapta birçok faktörden etkilenmesine yol açmaktadır. Fiyat değişikliklerinden, enerji rezervleri bakımından iyi konumda olan ülkelerde, enerji ithalatı yapan ülkelerde farklı şekillerde etkilenmektedir. Hatta bilginin erişebildiği farklı bölgelerde ve farklı kaynaklarda bu değişikliklerinden bilgi aktarımı yoluyla etkilenebilmektedir. Fosil yakıtların yüksek riskli bir kaynak olması ve fiyatlarının değişken olması enerji kullanıcılarını, farklı enerji kaynağı arayışına itmiştir. 1990'lı yıllardan başlayarak fosil yakıtlara kıyasla temiz ve maliyeti daha düşük olan rüzgâr, güneş, jeotermal ve biyokütle enerjisine olan ilgiye paralel olarak bu enerjinin üretimi ve tüketimi de artış göstermiştir. Günümüzde de temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını artırmak için yatırımlar desteklenmekte ve devletler tarafından teşvikler verilmektedir. Ayrıca, çevre kirliliği, karbon salınımı ve sera etkisi gibi konularda düzenlenen konferanslarla farkındalık oluşturularak, toplum bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır.

Bu bilgiler ışığında kitabın amacı, ilgi ve önemi her geçen gün artan temiz enerji kaynaklarını farklı açılardan değerlendirmek, temiz ve yenilenebilir enerji alanında borsa yatırım fonları olan temiz enerji ETF'leri arasındaki uzun dönemli ilişki ve nedensellik ilişkisini inceleyerek araştırmacı ve yatırımcılara bilgi vermektir. Yani, temiz enerji ETF'lerini değişik analiz teknikleri ile inceleyerek bu yatırım fonlarının birlikte hareket etme eğiliminde olup olmadığını ve birbirlerinin nedeni olup olmadığı değerlendirmektir. Bu kitaptan elde edilecek bilgiler bu alanda yatırım yapmak isteyen yatırımcılara temiz ve yenilenebilir enerji kaynakları hakkında bilgi verecek, temiz enerji ETF'lerinin analiz sonuçlarının değerlendirilmesiyle hem bu fonları etkileyen faktörlerin neler olduğunu öğrenebilecek hem de bu kaynaklar açısından önemli tarihleri görebileceklerdir. Dahası temiz enerji alanındaki borsa yatırım fonlarına daha akıllıca yatırım yapma imkânına sahip olacaklardır.

Doktora eğitimim boyunca yetişmemde ve çalışmalarımın her aşamasında yardım ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. İsmail ÇELİK'e , her zaman yanımda olan ve bana inanan, desteklerini esirgemeyen annem, babam, eşim ve kızlarıma teşekkürü borç bilirim.

Bu kitabın bilim dünyasına faydalı olmasını temenni ederim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

1.BÖLÜM
ENERJİ KAYNAKLARINA GENEL BAKIŞ

1.1.Enerjinin Tanımı 5
1.2.Enerji Kaynakları 5
1.2.1.Yenilenemez Enerji Kaynakları 6
1.2.1.1. Taş Kömürü 7
1.2.1.2. Petrol 7
1.2.1.3. Doğalgaz 8
1.2.1.4. Nükleer Enerji 9
1.2.1.5. Dünyada ve Türkiye'de Yenilenemez Enerji Durumu 9
1.2.2. Temiz ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları 10
1.2.2.1.Güneş Enerjisi 10
1.2.2.2. Rüzgâr Enerjisi 11
1.2.2.3. Hidrolik Enerjisi 11
1.2.2.4. Jeotermal Enerjisi 12
1.2.2.5. Biyokütle Enerjisi 12
1.2.2.6. Dalga Enerjisi 13

2.BÖLÜM
TEMİZ VE YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARINI TERCİH ETME SEBEPLERİ VE BU ALANDAKİ DÜZENLEMELER

2.1. Temiz ve Yenilenebilir Enerjinin Çevreye Etkileri 15
2.1.1. Enerjinin Sürdürülebilirliği 16
2.1.2.Enerji Güvenliği 16
2.1.3. Küresel Isınma 17
2.1.4. Sera Gazı Etkisi 17
2.2. Dünyada Çevre Sorunlarına Ait Düzenlemeler ve Anlaşmalar 19
2.2.1.Viyana Sözleşmesi 20
2.2.2.Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 20
2.2.3. Kyoto Protokolü 21
2.2.4. Paris Anlaşması 22
2.3.Dünyada Temiz ve Yenilenebilir Enerji Politikaları 22
2.3.1. Avrupa Birliği İklim ve Enerji Politikası 23
2.4. Türkiye'de Temiz ve Yenilenebilir Enerji Politikaları 24

3.BÖLÜM
TEMİZ VE YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI PİYASASI MEVCUT DURUMU

3.1.Temiz ve Yenilenebilir Enerji Piyasalarına Genel Bakış 25
3.1.1. Hidroelektrik Enerji Kaynağı 26
3.1.1.1. Dünyada Hidroelektrik Enerji Kapasitesi 26
3.1.1.2. Dünyada Hidroelektrik Enerji Üretimi 27
3.1.1.3. Dünyada Hidroelektrik Enerji Tüketimi 28
3.1.1.4. Türkiye'de Hidroelektrik Enerjisi 28
3.1.1.5. Türkiye'de Hidroelektrik Enerji Kapasitesi 28
3.1.1.6. Türkiye'de Hidroelektrik Enerji Üretimi 29
3.1.1.7. Türkiye'de Hidroelektrik Enerji Tüketimi 29
3.1.2. Güneş Enerjisi Kaynağı 30
3.1.2.1. Dünyada Güneş Enerjisi Kapasitesi 30
3.1.2.2. Dünyada Güneş Enerjisi Üretimi 30
3.1.2.3. Dünyada Güneş Enerjisi Tüketimi 31
3.1.2.4. Türkiye'de Güneş Enerjisi 31
3.1.2.5. Türkiye'de Güneş Enerjisi Kapasitesi 32
3.1.2.6. Türkiye'de Güneş Enerjisi Üretimi 32
3.1.2.7. Türkiye'de Güneş Enerjisi Tüketimi 33
3.1.3. Jeotermal Enerji Piyasası 33
3.1.3.1. Dünyada Jeotermal Enerji Kapasitesi 34
3.1.3.2. Dünyada Jeotermal Enerji Üretimi 35
3.1.3.3. Dünyada Jeotermal Enerji Tüketimi 35
3.1.3.4. Türkiye'de Jeotermal Enerji 36
3.1.3.5. Türkiye'de Jeotermal Enerji Kapasitesi 36
3.1.3.6. Türkiye'de Jeotermal Enerji Üretimi 37
3.1.3.7. Türkiye'de Jeotermal Enerji Tüketimi 37
3.1.4. Rüzgar Enerjisi 38
3.1.4.1. Dünyada Rüzgar Enerjisi Kapasitesi 38
3.1.4.2. Dünyada Rüzgâr Enerjisi Üretimi 39
3.1.4.3. Dünyada Rüzgâr Enerjisi Tüketimi 40
3.1.4.4. Türkiye'de Rüzgar Enerjisi 40
3.1.4.5. Türkiye'de Rüzgâr Enerjisi Kapasitesi 40
3.1.4.6. Türkiye'de Rüzgar Enerjisi Üretimi 41
3.1.4.7. Türkiye'de Rüzgar Enerjisi Tüketimi 42
3.1.5. Biyokütle Enerjisi 42
3.1.5.1. Dünyada Biyokütle Enerji Kapasitesi 42
3.1.5.2. Dünyada Biyokütle Enerji Üretimi 43
3.1.5.3. Dünyada Biyokütle Enerji Tüketimi 44
3.1.5.4. Türkiye'de Biyokütle Enerjisi 44
3.1.5.5. Türkiye'de Biyokütle Enerjisi Kapasitesi 44
3.1.5.6. Türkiye'de Biyokütle Enerjisi Üretimi 46
3.1.5.7. Türkiye'de Biyokütle Enerjisi Tüketimi 47

4.BÖLÜM
TEMİZ ENERJİ ETF'LERİ ARASINDAKİ NEDENSEL İLİŞKİLER ARAŞTIRMANIN DİZAYNI

4.1.Araştırmanın Amacı 49
4.2.Araştırma Kapsamındaki Değişkenler ve Veriler 49
4.3.Araştırmanın Literatürü 50
4.4.Araştırmanın Metodolojisi 52
4.4.1.Carrion-i Silvestre Birim Kök Testi (2009) 53
4.4.1.1.Carrion-i Silvestre Birim Kök Testi (2009) Sonuçları 55
4.4.2.Maki Eşbütünleşme Testi (2012) 56
4.4.2.1. Maki Eşbütünleşme Testi (2012) Analiz Sonuçları 57
4.4.3.Hatemi-J Asimetrik Nedensellik Testi 60
4.4.3.1. Hatemi-J Asimetrik Nedensellik Testi Sonuçları 61

SONUÇ 65

KAYNAKÇA 67

KAYNAKÇA

Aktan, M. (2021). Kömür Gazlaştırmanın Türkiye Açısından Stratejik Önemi, Yer Altı Kaynakları Dergisi, Yıl:10, Sayı:20, Temmuz, (85-106).

Akkoyunlu, A. (2006). Türkiye'de Enerji Kaynakları ve Çevreye Etkileri, Türkiye'de Enerji ve Kalkınma, /https://trntp.tasam.org/pdf/enerjikitabi/20.pdf.(01.05.2022).

Alma, M. H. vd. (2019), Tüba-Nükleer Enerji Raporu, (ed. İbrahim Dinçer). Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, TÜBA Raporları No: 29, Tek Ses Ofset Matbaacılık, Ankara.

Bayraç, H. N. (2010). Enerji Kullanımının Küresel Isınmaya Etkisi ve Önleyici Politikalar. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (2), 229-259. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/ogusbd/issue/10998/131623.

Bondia, R., Ghosh, S., & Kanjilal, K. (2016). International Crude Oil Prices And The Stock Prices Of Clean Energy And Technology Companies: Evidence From Non-Linear Cointegration Tests With Unknown Structural Breaks. Energy, *101, 558–565.* doi: 10.1016/j.energy.2016.02.031.

BP (2021), Statistical Review of World Energy 2021,70th Edition,

Cherp, A. (2015).Energy Security, Oxford Bibliographies in Environmental Science Chapter: Energy Security Publisher: Oxford University Press, DOI:10.1093/OBO/9780199363445-0021.

Chang, C.-L., McAleer, M., & Wang, Y.-A. (2018). Latent Volatility Granger Causality and Spillovers in Renewable Energy and Crude Oil ETFs. SSRN Electronic Journal. Doi:10.2139/ssrn.3184772

Duru,B. (2001). Viyana'dan Kyoto'ya İklim Değişikliği Serüveni, Mülkiye, Eylül-Ekim, C.XXV, S. 230, s.301-333.

Eskin, M. C. (2018), Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Çevreye ve Ekonomiye Etkisi, TC. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Mali Hizmetler Uzmanlık Tezi, Ankara.

Elibüyük, U. ve Üçgül, İ., (2014). "Rüzgâr Türbinleri, Çeşitleri ve Rüzgâr Enerjisi Depolama Yöntemleri", Yekarum e-Dergi, Yıl: 2014, Cilt:2, Sayı:3.

Enerji Atlası (2021), Ülkelere Göre Jeotermal Enerji, https://en.enerjiatlasi.com/geothermal-power-plant-by-country.html, (20.04.2022).

ETKB (2021), Güneş, https://enerji.gov.tr/eigm-yenilenebilir-enerji-kaynaklar-gunes. (22.04.2022)

ETKB (2021), Jeotermal, https://enerji.gov.tr/eigm-yenilenebilir-enerji-kaynaklar-jeotermal .(22.04.2022).

ETKB (2021), Biyokütle, https://enerji.gov.tr/eigm-yenilenebilir-enerji-kaynaklar-biyokutle .(22.04.2022).

EIA (2021), Wind Energy Consumed by the Electric Power Sector, Annual, https://www.eia.gov/opendata/qb.php?sdid=TOTAL.WYEGBUS.A.(23.04.2022).

EIA (2021), Energy and The Environment Explained, Greenhouse Gases,,https://www.eia.gov/energyexplained/energy-and-the-environment/greenhouse-gases.php (23.04.2022).

EIA (2021), Total Energy, https://www.eia.gov/totalenergy/data/browser/?tbl=T10.05#/?f=M. (15.04.2022).

EIA (2021), Energy and The Environment Explained, Greenhouse Gases, https://www.eia.gov/energyexplained/energy-and-the-environment/where-greenhouse-gases-come-from.php (23.04.2022).

Etf.com (2022), FAN Factset Analytics Insight, https://www.etf.com/FAN#overview, (01.06.2022).

Etf.com (2022), TAN Factset Analytics Insight, https://www.etf.com/TAN,(01.06.2022).

Etf.com (2022), QCLN Factset Analytics Insight,(https://www.etf.com/QCLN#overview), (01.06.2022).

Göktas S, Isıklı B. Çevre Sağlığı Sözleşmeleri ve Türkiye. Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi. 2016; 1(1),38-45.

GÜYAD (2021), Türkiye Elektrik Enerjisi Üretim İstatistikleri: Ağustos 2021, https://www.enerjiportali.com/turkiye-elektrik-enerjisi-uretim-istatistikleri-agustos-2021/,(20.04.2022).

GWEC (2021), 2021 Küresel Rüzgâr Raporu, https://www.dunyaenerji.org.tr/2021-kuresel-ruzgar-raporu/, (15.04.2022).

Göçer, İ. & Peker, O. (2015). Yabancı Doğrudan Yatırımların Verimlilik Etkisi: Türkiye, Çin ve Hindistan Örnekleminde Karşılaştırmalı Çoklu Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Analizi. Verimlilik Dergisi, (1), 7-40. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/verimlilik/issue/21768/233961.

Göçer, İ. Mercan, M. Peker, O.(2013). Kredi Hacmi Artışının Cari Açığa Etkisi: Çoklu Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Analizi. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı:18,(1-17).

GÜYAD (2021), Türkiye Elektrik Enerjisi Üretim İstatistikleri: Ağustos 2021, https://www.enerjiportali.com/turkiye-elektrik-enerjisi-uretim-istatistikleri-agustos-2021/,(20.04.2022).

Hatemi-J, A. (2011). Asymmetric Causality Tests With An Application. Empirical Economics, 43(1), 447–456. doi:10.1007/s00181-011-0484-x.

Henriques, I., & Sadorsky, P. (2008). Oil Prices And The Stock Prices Of Alternative Energy Companies. Energy Economics, 30, 998–1010. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2007.11.001.,

İnat, K. Daşçıoğlu, Ö. B. Z. (2021), Dünya Enerji Trendleri, Seta Kitapları 76,1. Baskı, Haziran, İstanbul.

IRENA (2021), Bioenergy, https://www.irena.org/bioenergy. (21.04.2022).

İnvesting.com (2022). Invesco WilderHill Clean Energy ETF (PBW), https://www.investing.com/etfs/powersh-wilderhill-clean-energy, (01.06.2022).

Özbay, E. Gençoğlu, M. T. (2009), Hidroelektrik Santrallerin Modellenmesi, V.Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu, Diyarbakır.

Özgür, E. (2020). Türkiye'de Güneş Enerjisi, Türkiye'nin Enerji Görünümü, https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/TEG-20202_T%C3%BCrkiye%27de%20G%C3 %BCne%C5%9F%20Enerjisi_Evren%20%C3%96zg%C3%BCr.pdf (297-316),(16.04.2022).

Öymen, G. Ömeroğlu, M. (2020). Yenilenebilir Enerjinin Sürdürülebilirlik Üzerindeki Rolü, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:19 Sayı:39 Güz:2020/3, (1069-1087), DOI: https://doi.org/10.46928/iticusbe.769022.

Özkaya, S.Y. (2022). Yenilenebilir Enerji Kaynakları, T.C. Dışişleri Bakanlığı, https://www.mfa.gov.tr/yenilenebilir-enerji-kaynaklari.tr.mfa, (01.06.2022).

Karakaya, E. Özçağ, M. (2003). Türkiye Açısından Kyoto Protokolü'nün Değerlendirilmesi ve Ayrıştırma (Decomposition)Yöntemi ile CO_2 Emisyonu Belirleyicilerinin Analizi. VII. ODTÜ Ekonomi Kongresi. Ekim. (1-31).

Karakaya, E. (2016). Paris İklim Anlaşması: İçeriği ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1 (Sf. 1-12), DOI: 10.30803/adusobed.188842.

Karagöl, E. T. Kavaz, İ. (2017), Dünyada ve Türkiye'de Yenilenebilir Enerji, Seta Analiz, Nisan, S:197.

Karabulut, B. (2016). Enerji Güvenliğine Küresel Ölçekte Bir Bakış, Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt:15, Sayı:1, (31-54).

Kaya, İ. S. (2012), Uluslararası Enerji Politikalarına Bir Bakış: Türkiye Örneği, TBB Dergisi, (102), (270-288).

Koç, E., Kaya, K. 2015. "Enerji Kaynakları–Yenilenebilir Enerji Durumu," Mühendis ve Makina, cilt 56, sayı 668, s. 36-47.

Koç, E., Şenel, M. C. 2013. "Dünyada ve Türkiye'de Enerji Durumu- Genel Değerlendirme," Mühendis ve Makina, cilt 54, sayı 639, s. 32-44.

Kumar, S., Managi, S., & Matsuda, A. (2012). Stock Prices Of Clean Energy Firms, Oil And Carbon Markets: A Vector Autoregressive Analysis. Energy Economics, 34(1), 215–226. doi: 10.1016/j.eneco.2011.03.002

Kılıç, F. Ç., Kılıç, M. K. 2013. "Jeotermal Enerji ve Türkiye," Mühendis ve Makina, cilt 54, sayı 639, s. 45-56.

Maki, D. 2012. Tests For Cointegration Allowing For an Unknown Number of Breaks. Economic Modelling. 29(5): 2011-2015. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2012.04.022.

Managi, S., & Okimoto, T. (2013). Does the price of oil interact with clean energy prices in the stock market? Japan and the World Economy, 27, 1–9. doi: 10.1016/j.japwor.2013.03.003.

Petform (2020), Petrol Nedir? https://www.petform.org.tr/arama-uretim-sektoru/petrol-nedir/, (05.04.2022).

Rosen, A.M.(2009), Energy Sustainability: A Pragmatic Approach and Illustrations, Sustainability 2009, 1, 55-80; doi:10.3390/su1010055.

Reboredo, J. C., Rivera-Castro, M. A., & Ugolini, A. (2017). Wavelet-Based Test Of Co-Movement And Causality Between Oil And Renewable Energy Stock Prices. Energy Economics, 61, 241–252. doi:10.1016/j.eneco.2016.10.015.

REN21(2021), Renewables 2021 Global Status Report, 2021 Yenilenebilir Enerji Küresel Durum Raporu Özeti, https://www.dunyaenerji.org.tr/2021-yenilenebilir-enerji-kuresel-durum-raporu-ozeti/,(01.06.2022).

Savin.M.(2019), Oil Advantages and Disadvantages, https://www.alternative-energies.net/advantages-and-disadvantages-of-oil/,(05.04.2022).

Şimşek, T. Yiğit, E. (2017), BRICT Ülkelerinde Yenilenebilir Enerji Tüketimi, Petrol Fiyatları, CO2 Emisyonu, Kentleşme ve Ekonomik Büyüme Üzerine Nedensellik Analizi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Aralık 2017, C. 12, S. 3, 117-136.

Şimşek, B., Pençe, İ., Tuncer, A.D., Güngör, A, (2019), Avrupa Birliği Enerji Politikasında Yenilenebilir Enerji, Enerji, Çevre, İktisat Üzerine Güncel Araştırmalar, 3.Bölüm, Aralık.

Taşbaşı, D. (2022) "Yenilenebilir Enerji, 2021'de Küresel Güç İlavelerinde Aslan Payını Aldı",

https://temizenerji.org/2022/04/11/irena-yenilenebilir-enerji-2021de-kuresel-guc-ilavelerinde-aslan-payini-aldı. (28.06.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, (2022). Türkiye'nin Uluslararası Enerji Stratejisi, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-enerji-stratejisi.tr.mfa.(05.05.2022).

Türkyılmaz, O. Çervatoğlu, E. Ş, Lişesevdin, C.A. (2006), TMMOB,Türkiye'nin Doğalgaz Temin ve Tüketim Politikalarının Değerlendirilmesi Raporu, Yayın No:468, Kardelen Ofset, Ankara.

Thınk Geo Energy Research (2022), ThinkGeoEnergy's Top 10 Geothermal Countries 2021, https://www.thinkgeoenergy.com/thinkgeoenergys-top-10-geothermal-countries-2021-installed-power-generation-capacity-mwe/,(21.04.2022).

Temizenerji.org (2021). Güneş Ve Rüzgâr Enerjisinin Elektrik Üretimindeki Payı Artıyor, https://temizenerji.org/2021/12/01/enerji-gorunumu-2021-raporu-aciklandi-turkiyede-gunes-ve-ruzgar-enerjisinin-elektrik-uretimindeki-payi-artiyor/,(02.06.2022).

Uğurlu, Ö, Ölçen, İ. (2007), Türkiye'de Küresel Isınmanın Enerji Kaynakları Üzerine Etkisi, EM Enerji, Sayı:3, (17-19).

Yılmaz, T. (2021). Finansal Zaman Serisi Analizi, Finansçılar İçin Temel Yaklaşımlar. (Ed.İsmail Çelik, Sezer Bozkuş Kahyaoğlu),Gazi Kitabevi,Mart,Ankara.

Yılancı V., Özgür Ö., Altınsoy A. The Dependence Of Clean Energy Stock Prices On The Oil And Carbon Prices: A Nonlinear Perspective, Economıc Computatıon And Economıc Cybernetıcs Studıes And Research, cilt.56, sa.2, ss.115-132.

Wang, Y., & Cai, J. (2018). Structural Break, Stock Prices of Clean Energy Firms and Carbon Market. IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 120, 012018. doi:10.1088/1755-1315/120/1/012018.

Vettafi, (2022). PBD, https://www.etftrends.com/tag/pbd/, (01.06.2022).

SAĞLIKTA
GÜNCEL GELİŞMELER IŞIĞINDA
TEMEL ve KLİNİK YAKLAŞIMLAR-II

Editörler
Dr.Özge GÜLMEZ
Dr.Buruç ERKAN
Dr.Emir Kaan İZCİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-78-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler-Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Kişilerin fiziksel, mental, duygusal ve sosyal açıdan iyi olmaları hali olarak tanımlanan sağlık gerek bireysel gerekse toplumsal refahın sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Şöyle ki bireylerin kendilerini sağlık açısından nasıl hissettikleri onların topluma nasıl dahil olacaklarını etkilemekte diğer bir ifade ile bireylerin sağlık durumu toplumsal yapıyı şekillendirmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak sağlık devletler tarafından her zaman öncü sorumlulukların alındığı bir sektör olarak ele alınmış, güncel gelişmeler ışığında sağlık hizmetlerinin sürekli bir şekilde geliştirilebilmesi hedeflenmiştir.

Sağlık hizmetlerinin genel amacı sosyal açıdan topluma fayda sağlamaktır. Bu nedenle sağlık hizmetlerinin güncellenmesi ekonomik bir faydadan öte bu hizmetlerden yararlanan kişilerin iyi olabilmelerine yöneliktir. Diğer bir ifade ile sağlık hizmetlerinin güncel bir yapıda sağlanması bireylerin anayasal hakları arasında yer alan "sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama" haklarına en iyi koşullarda ulaştırılabilmeleri gayretidir. Bu gayretin sunulmasında rol sahibi olan pekçok paydaş yer almakla birlikte sağlık hizmetlerinin sunum şeklini belirleyen ve doğrudan bireylerle etkileşim halinde olan hekimler bu anlamda öne çıkan bir role ve beraberinde kritik sorumluluklara sahiptir.

Hekimlerin sağlık hizmetleri ile ilgili öncelikli olarak tedavi edici rolleri akla gelmekle birlikte koruyucu sağlık hizmetleri adına da yürütmekte oldukları pek çok uygulama yer almaktadır. Bu uygulamaların her ikisinin de istenilen nitelikte yürütülebilmesi için sağlık hizmetlerinin sadece ilgili alanyazında gerçekleşen yeniliklere değil günlük hayatın pek çok alanında yer alan gelişmelere de uyum sağlayarak yürütülmesi gereklidir. Hızla değişen ve gelişen teknoloji sağlık hizmetleri için de pek çok güncel gelişmenin ortaya çıkmasına ivme kazandırmaktadır. Bu gelişmeler ışığında sağlık hizmetlerinin farklı dallarında her geçen gün yeni tanı ve tedavi teknikleri kullanılmaya başlanmakta, tedavi sonrası uygulamalar ile koruyucu sağlık hizmeti süreçleri için de farklı imkanlar ortaya çıkmaktadır.

Bu kitapta adı geçen güncel sağlık hizmetleri ve beraberinde klinik yaklaşımları ile sağlık hizmetlerinin sunumuna ilişkin yenilikçi ve farklı bakış açılarının kazandırılması hedeflenmiştir. Aynı isimli ilk kitapta multidisipliner bir içerik kapsamında sağlık bilimleri alanında pek çok öncü çalışmanın bir araya getirilmesi sağlanmıştır. Bu kitapla benzer şekilde farklı uzmanlık alanlarından özgün konu başlıkları ile sağlık çalışanlarına rehber olunabilmesi, alan yazında yer alan mevcut bilgi birikimine katkı sağlanabilmesi ve elbette ki sağlıklı olma

hakkına sahip her birey için günlük hayatlarına dahil edebilecekleri yararlı ve pratik öneriler sunulabilmesi beklenmiştir.

Ülkemizde ve dünyada yürütülen sağlık hizmetlerine ışık tutabilmesi dileğiyle.

Dr.Özge Gülmez
Dr.Buruç Erkan
Dr.Emir Kaan İzci

İÇİNDEKİLER

HERBAL EKONOMİ **1**
Dr. Özge Gülmez

DOKTOR EKONOMİSİ **17**
Dr. Özge Gülmez

İLAÇ EKONOMİSİ **41**
Dr. Özge Gülmez

THREAD LIFT, DERMAL FILLER OR BOTH **59**
Dr. Omer Buhsem
Dr. Ahmet Kirazoglu

ANEVRİZMAL SUBARAKNOİD KANAMA (ASAK) VE SEREBRAL VAZOSPASM (SV) **73**
Dr. Buruç Erkan
Dr. Serdar Onur Aydın

SERVİKAL ORTEZLERİN KLİNİK UYGULAMALARI **95**
Op.Dr.Emir Kaan İzci

ENDOSKOPİK LOMBER DİSKEKTOMİ : ENDİKASYONLAR VE KOMPLİKASYONLAR **101**
Op.Dr.Emir Kaan İzci

HER YÖNÜ İLE KADIN SAĞLIĞINDA HPV **107**
Op. Dr. Ezgi Özdemir

LIPID-BASED FORMULATIONS **133**
Mazen Al Mohaya
Dr. Burcu Mesut

SPONDİLODİSKİT 163
Dr. Barış Çöllüoğlu
Dr. Raziye Handan Nurhat

GÜNCEL LİTERATÜR IŞIĞINDA ÇOCUKLARDA FEBRİL KONVÜLSİYONA YAKLAŞIM..... 181
Dr.Öğretim Üyesi Emrah Çığrı

DENTAL İMPLANTLARDA HEMEN YÜKLEME (IMMEDIATE LOADING) 197
Dr.Öğr.Üyesi Muzaffer Aslan

ZİGOMATİK İMPLANTLAR..... 215
Dr.Öğr.Üyesi Muzaffer Aslan

GERİATRİK POPÜLASYONDA İNTİHAR DAVRANIŞI VE DELİRYUMUN PSİKİYATRİK ACİL OLARAK TANINMASI VE YÖNETİMİ 231
Dr. Kerim Uğur

KRANİYOSİNOSTOZ..... 253
Dr. Fırat Demir

BOYUN AĞRILI HASTAYA TANISAL YAKLAŞIM..... 275
Dr. Özkan Yükselmiş

GERGİN OMURİLİK SENDROMU..... 293
Dr. Fikret Başkan

PROBİYOTİK LAKTİK ASİT BAKTERİLERİ VE NÖROKİMYASALLAR 307
Dr.Öğr.Üyesi Çisem Bulut Albayrak

Referanslar

Açıkgöz, M. A., Batı, E., & Demirkol, G. (2012). Bitkisel Tedavi, Halk Hekimliği ve Aktarlar. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu*, (s. 459-460). Tokat.

Anonim. (2016, 04 16). *Apelasyon*. Tıbbi Aromatik Bitkiler - Sağlık: http://www.apelasyon.com/Yazi/23-tibbi-aromatik-bitkiler adresinden alınmıştır

Anonim. (16, 05 2016). *İş Meslek Danışmanı*. http://www.ismeslekdanismani.com/aktar-nedir-ne-is-yapar-nasil-olunur/ adresinden alınmıştır

Anonim. (20, 05 2016). *Mucizevi Bitkiler, Sağlık*. http://mucizevibitkiler.blogcu.com/herbalism-nedir/3698047 adresinden alınmıştır

Atasü, E., & Yenen, M. (1982). *Bitkisel Drogların Günümüzde Tedavi Amacıyla Doğrudan Kullanılması.* T.C. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir: Eczacılık Fakültesi Yayınları No: 30.

Başaran, A. A. (2012). Ülkemizdeki Bitkisel İlaçlar ve Ürünlerde Yasal Durum. *Türk Eczacılar Birliği Yayını / Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi* (27-28), 22.

Bayram, E., Kırcı, S., Tansı, S., Yılmaz, G., Arabacı, O., Kızıl, S., et al. (tarih yok). *www.zmo.org.tr/resimler/ekler/09e9d4bcc8157c0_ek.pdf* , 1.

Bayramoğlu, M. M., Toksoy, D., & Şen, G. (2009). Türkiye'de Tıbbi Bitki Ticareti. *II. Ormancılıkta Sosyo - Ekonomik Sorunlar Kongresi* , 90.

Coşkun, M., & Göker, H. (2012). Bitkisel Ürünlerde Analizin Önemi. *Türk Eczacıları Birliği Yayını / Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi* (27-28), 29-30.

Çakal, M. A. (2013). *TRA1 Bölgesi Tıbbi Aromatik Bitkiler Sektörü Stratejisi.* KUDAKA Araştırma ve Planlama Birimi.

Çatıkkaş, E. (2014). Ülkemizde En Çok İthalat ve İhracatı Yapılan Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. *2.Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu* (s. 697). Yalova: TC. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Çelik, Y. (2014). Konya İlinde Tıbbi ve Aromatik Bitki Satışı Yapan Aktarların Sosyo-Ekonomik Yapıları Üzerine Bir Araştırma. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi , 1* (3), 369-372.

Ersöz, T. (2012). Bitkisel İlaçlar ve Gıda Takviyeleri ile İlgili Genel Yaklaşım ve Sorunlar. *Türk Eczacılar Birliği Yayını / Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi* , 9-10.

Faydaoğlu, E., & Sürücüoğlu, M. S. (2011). Geçmisten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* , 53-55.

Gürün, M. S. (2004). Bitkisel Tıp. *ANKEM Dergisi , 2* (18), 124.

Hacıalioğlu, A. (2014). Tıbbi ve Aromatik Özellikli Bitkilerin Peyzaj Düzenlemelerinde Kullanımı. *2.Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu* (s. 258). Yalova: TC. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Kadıoğlu, S., & Kadıoğlu, B. (2014). Halk İlacı Olarak Kullanılan Tıbbi ve Aromatik Bitkiler (Erzurum). *2.Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu* (s. 575). Yalova: TC Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Kuzgun, M., & Ay, S. T. (2014). Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. M. C. KAYA, A. Z. SANCAK, A. DEMİR, & Z. ÇİÇEKGİL içinde, *Tarımsal Araştırmalardan Bakış* (s. 31). Ankara.

Metin, İ., Güngör, H., & Çolak, Ö. F. (2012). Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin İhracatı ve İthalatı. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu*, (s. 326). Tokat.

Öztürk, M., Temel, M., Tınmaz, A. B., & Kil, L. (2012). Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Dış Ticaretimizdeki Yeri. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu*, (s. 34). Tokat.

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2016, 04 16). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Daire Başkanlığı: http://www.shgm.saglik.gov.tr/belge/1-16077/daire-baskanligi-gorevleri.html adresinden alınmıştır

Saraç, E. (2014). Bitkiler, Binlerce Yıldır İnsanın Hizmetinde. *Aktarlar Derneği Dergisi* (1), 8-10.

TUİK. (2016, 19 05). *Türkiye İstatistik Kurumu*. Bitkisel Üretim İstatistikleri: http://www.tuik.gov.tr/ adresinden alınmıştır

Yeşilada, E. (2002). Hekim, Alternatif Tedavi ve Modern Týp. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* , 223.

Yücer, A., & Altıntaş, A. (2012). Türkiye'nin Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Politikaları. *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu*, (s. 290-291). Tokat.

Referanslar

Adamo G. (2003). Simulated And Standardized Patients İn Osces:Achievements And Challenges 1992-2003; Medical Teacher; 25:262-70.

Adashi, E.Y., Gruppuso, P.A. (2010). "Commentary: The Unsustainable Cost of Undergraduate Medical Education: An Overlooked Element of U.S. Health Care Reform." Academic Medicine Journal of the Association of American Medical Colleges. 85(5): 763-65.

Ağırakça, A. (2004). İslâm Tıp Tarihi – Başlangıçtan XII./XIII. Yüzyıla Kadar, İstanbul, Nobel Tıp Kitapevleri.

Aydın, M., (2013). Kurumlar Sosyolojisi, İstanbul ,Açılım Kitap.

Başer, A. (2017). Atatürk'ten Günümüze Tıp Eğitimi. Tıp Eğitimi Dünyası, 48.

Bayat A. H. (2002). Medicine in the pre-Islamic Central Asian Turkish world. History of Medicine, Pharmacology, Veterinary Medicine in Anatolia and Turkik Cultures. 38th International Congress on History of Medicine. 49-68.

Benli, A.R. İnci H. Cebecik, A. Sunay, D. (2018). Türkiye'de Tıp Fakülteleri Temel Tıp Bilimlerinin Ders Saatleri ve Akademisyen Sayılarının Karşılaştırılması. Tıp Eğitimi Dünyası, 51.

Bhattacharya, J., Hyde, T., Tu, P. (2013). Health economics. PalGrave Macmillan International Higher Education.

Bicknell J.W., Beggs A.C.,Tham P.V., (2001). Determining the full cost of medical education in Thai Binh, Vietnam: a generalizable model. Oxford University Press Health Policy and Planning 16 (4) 412-420

Bonnard. A. (2004). Antik Yunan Uygarlığı I-II-III. Tercüme: Kerem Kurtgözü. İstanbul: Evrensel Basım Yayın

Budakoğlu, I. İ., Kıyak, Y. S., Coşkun, Ö. (2020). Tıp Fakültesine Başvurudan Meslek Hayatına: Tıp Öğrencisinin Ülkelere Göre Eğitim ve Kariyer Serüveni From Medical School Application to Professional Life: Education and Career Journey of Medical Students. 19(59):5-17.

Bulut A. (2003). Bir Haber: Ulusal Çekirdek Eğitim Programı Oluşturuldu. Tıp Eğitimi Dünyası;13(13). 3.

Çetin K, Gülseren HÖ. Cumhuriyet dönemi eğitim stratejileri. Milli Eğitim Dergisi. 2003; 160:1-20

Davis Mh. (2003). Osce: Dundee Experience. Medical Teacher; 25:255-61

Dolmands D, Gijselaers W, Moust J, Grave W, Wolfhagen I, Vleuten C. (2002), Trends in Research On The Tutor in Problem-Based Learning: Conclusions And Implications for Educational Practice And Research, Medical Teacher, 24:173-180.

Doroghazi, R. M., Alpert, J.S. (2014). A Medical Education as an Investment: Financial Food for Thought." American Journal of Medicine.

Finucane P., McCrorie P. (2010). Cost-effective undergraduate medical education. In: Walsh K. Cost Effectiveness in Medical Education. New York. Cornwall UK.

Flexner A. (2006). Flexner Raporu, Carnegie Foundation, http://www.carnegiefoundation.

Friedrich, j. (2000). Kayıp Yazılar ve Diller. Tercüme: Recai Tekoğlu. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları

Gil-Rojas, Y., Gil-Tamayo, S., Mosos, J. D., Hernández, F., Castañeda-Cardona, C., Lasalvia, P., & Rosselli, D. (2018). How much does it cost to train a physician in Colombia?. Revista Ciencias de la Salud, 16(2), 219-236.

Gonzalo JD, Thompson BM, Haidet P, Mann K, Wolpaw DR. A (2017). Constructive Reframing of Student Roles and Systems Learning in Medical Education Using a Communities of Practice Lens. Academic Medicine.

Goodman CJ, Musgrave GL. (2002), "The Flexner Report", http://www.ncpa.org/w/w67.html. 21-7-2002

Goodyear‐Smith, F., & Janes, R. (2008). New Zealand rural primary health care workforce in 2005: more than just a doctor shortage. Australian Journal of Rural Health, 16(1), 40-46.

Gutas. D. (2003). Yunanca Düşünce Arapça Kültür, Bağdat'ta Yunanca-Arapça Çeviri Hareketi ve Erken Abbasi Toplumu. Tercüme: Lütfü Şimşek. İstanbul: Kitap Yayınevi

Gündüz. A. (2002). Mezopotamya ve Eski Mısır: Bilim, Teknoloji, Toplumsal Yapı ve Kültür. İstanbul: Büke Yayınları

İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tarihçesi (2021). https://istanbultiptanitim.istanbul.edu.tr

Jha N, Premarajan K, Nagesh S, Khanal S, Thapa L.(2003). Five-star Doctors for the 21st Century: A BPKIHS Endeavour for Nepal.

Jones, R. F., & Korn, D. (1997). On the cost of educating a medical student. Academic medicine: journal of the Association of American Medical Colleges, 72(3), 200-210.

Kerr, J. R., Brown J.J.. (2006). "Costs of a Medical Education: Comparison with Graduate Education in Law and Business." JACR Journal of the American College of Radiology.

Malko, A. V., & Huckfeldt, V. (2017). Physician shortage in Canada: a review of contributing factors. Global J Health Sci, 9(9), 68-80.

McPake, B., Squires, A., Agya, M., & Araujo, E. (2015). The economics of health professional education and careers: insights from a literature review. World Bank Group.

Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi- Ulusal Çekirdek Programı https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Ulusal-cekirdek-egitimi-programlari/mezuniyet-oncesi-tip-egitimi-cekirdek-egitimi-programi.pdf

Moehling, C. M., Niemesh, G. T., Thomasson, M. A., & Treber, J. (2020). Medical education reforms and the origins of the rural physician shortage. Cliometrica, 14(2), 181-225.

Musal B, Akalın E, Kılıç O, Esen A, Alıcı E. (2002) Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Probleme Dayalı Öğretim Programı, Süreçleri Ve Eğitim Yönlendiricilerinin Rolü. Tıp Eğitimi Dünyası;9(9). 4.

Ng, C. L., Tambyah, P. A., & Wong, C. Y. (2009). Cost of medical education, financial assistance and medical school demographics in Singapore. Singapore medical journal, 50(5), 462.

Nişanyan, S., (2004). Sözlerin Soyağacı – Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü, 2. Basım, İstanbul, Adam Yayınları. OECD, (1997), Regulatory Reform and Professional Business Services, Report on the Regulatory Report, Vol.: I, Sectoral Studies.

Otto P. Hengen. (1973). Eski Mısır'da ilkel tıp. Image Roche. İstanbul, sa. 15, s. 17-25.

Özdemir, Turan S. (2005). Tıp Eğitimi Ve Standartlar. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 31 (2) 133-137.

Pettett, G. (2011). The economics of medical education: A dismal science with a dismal prognosis. Missouri medicine, 108(5), 313.

Sayek İ, Odabaşı O. Türk Tabipleri Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu 2010. 2010

Sezgin F. (2004). İslâm Kültür Dünyasının Bilimler Tarihindeki Yeri. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Forumu

Yakıt, İ., (2010). Tıp Felsefesi ve Etiği Üzerine, Ankara, Ötüken Yayınları.

Yiğitler, C. (2003) Tıbbın Babası Hippokrates. İstanbul: Merck Sharp&Dohme

Referanslar

Aaserud, M. Austvoll□Dahlgren, A. Kösters, J. P. Oxman, A. D. Ramsay, C. Sturm, H. (2006). *Pharmaceutical Policies: Effects Of Reference Pricing, Other Pricing, And Purchasing Policies*. Cochrane Database Of Systematic Reviews.

Akın, C.S. (2007), *Sağlık ve Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye'de Sağlık Sektörü ve Harcamaları*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Akpolat, A. G. Altintas, N. (2012). *The Long-Term Impact of Health on GDP in 19 OECD Countries.* International Journal Of Social Ecology And Sustainable Development (IJSESD), 3(1), 53-60

Andargie, G. (2008), *Introduction To Health Economics, Lectures Notes, For All Health Scince Students*, EPTHI, Ethiopia Public Health Training Initiative, University Of Gonder, September

Association Of Research-Based Pharmaceutical Companies, AIFD, *Türkiye İlaç Sektörü Vizyon 2023 Raporu*. Https://Www.Aifd.Org/En/, S.23

Bağcı H.,Atasever M. (2019), *2002-2019 Türkiye İlaç Sektörü Analizi ve 2023 Vizyonu*, Ankara: Nobel Yayınevi.

Bağcı, H., Atasever, M. (2020). *Türkiye Sağlık Sistemi***,** Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Campbell, S.M., Roland, M. O., Buetow, S. A. (2000), Defining Quality of Care*, Social Science and Medicine,* 51:1611-1625.

Çalışkan, Z. (2009). *OECD Ülkelerinde Sağlık Harcamaları: Panel Veri Analizi. Erciyes Üniversitesi*. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (34), 117-137

Çelik, Y. (2011), *Sağlık Ekonomisi,* Siyasal Kitabevi, Ağustos, Ankara

Dağlı, G. H. (2006), *Türkiye'de Sağlık Sektörünün Yapısı*, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Ekonomisi (Maliye) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

DELOİTTE, (2008), *Türkiye ve Dünyada Sağlık Ekonomisi*, Eylül, (www.deloitte.com; Erişim Tarihi: 05.12.2020)

IFPMA (2012). Pharmaceutical R&D Fact and Figures. (http://www.ifpma.org/fileadmin/ content/Publication/2013/IFPMA_-_Facts_And_Figures_2012_LowResSinglePage. pdf); Erişim Tarihi: 09.12.2020)

IMS HEALTH (Online). Pharmerging Shake-Up: New Imperatives in A Redefined World. Pharmerging Report (2010). Available From: Http://Www.İmsheal Th.Com/İmshea Lth/Global/Content /IMS%20Institute/Documents/Pharmerging_Shakeup.Pdf.).

Kanavos, P. Costa-Font, J. (2005). *Pharmaceutical Parallel Trade in Europe: Stakeholder and Competition Effects*. Economic Policy, 20(44), 758-798.

Kar, M., Ağır, M. (2003). *Human Capital And Economic Growth in Turkey: Causality Test.* In II National Information, Economy and Management Congress Announcement Book

Lee, R.H. (2019). Economics for Healthcare Managers. Health Administration Press.

Özden, A. Ersan Ö. (2019). *İlaç Sektörü.* Ekonomik Araştırmalar Departmanı. A&T Bank.

Özer, Ö. Şantaş, F. (2012), *Kamunun Sunduğu Evde Bakım Hizmetleri Ve Finansmanı*, Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3 (2): 96-103

Özsarı S.H. Sur H.- Palteki T. *Sağlık Harcamaları*, Hastane Yönetimi, Nobel Tıp Yayınları, İstanbul, 2013: S:439-449.

Somuncuoğlu, S. (2012), *Sağlık Kurumları Yönetimi*-I, (Editör) Mehtap TATAR, Anadolu Üniversitesi, TC Anadolu Üniversitesi Yayını No:2631, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1599.

SUR, H. (2011). *Sağlık ve Sağlık Ekonomisi*, Çerçeve, 3 Aylık Ekonomi ve Düşünce Dergisi, Yıl:9, Sayı:55, Ss:6-10, Şubat

Tokalaş, S. (2006), K*amu Hizmetlerinin Satın Alınması,* Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Mali İktisat Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Wıtter, S., (2002), *Health Financing in Developing and Transitional Countries, Briefing Paper For Oxtan GB*, The University Of York, İnternational Programme, Centre For Health Economics, York, 22 January.

Yeğenoğlu, S. Emre, H. (2004). Farmakoeko*nomi Alanında Temel Kavramlar*, Ankara Ecz. Fak. Dergi, 33(1), 41-61,

Yıldırım, H. (2004), *Sağlıkta Dönüşüm Programı: Sağlık Hizmetleri Finansmanı Açısından Sorgulama*, Sağlıkta Dönüşüm, T.C. Sağlık Bakanlığı, Haziran.

References

Alegre-Sánchez, A., & Bernárdez, C. (2020). A new nonhydrophilic agarose gel as subdermal filler for facial rejuvenation: Aesthetic results and patient satisfaction. *Journal of cosmetic dermatology*, *19*(8), 1900–1906. https://doi.org/10.1111/jocd.13529

Alessio, R., Rzany, B., Eve, L., Grangier, Y., Herranz, P., Olivier-Masveyraud, F., & Vleggaar, D. (2014). European expert recommendations on the use of injectable poly-L-lactic acid for facial rejuvenation. *Journal of drugs in dermatology : JDD*, *13*(9), 1057–1066.

Archer, K. A., & Garcia, R. E. (2019). Silhouette Instalift: Benefits to a Facial Plastic Surgery Practice. *Facial plastic surgery clinics of North America*, *27*(3), 341–353. https://doi.org/10.1016/j.fsc.2019.03.006

Ballin, A. C., Brandt, F. S., & Cazzaniga, A. (2015). Dermal fillers: an update. *American journal of clinical dermatology*, *16*(4), 271–283. https://doi.org/10.1007/s40257-015-0135-7

Bertossi, D., Botti, G., Gualdi, A., Fundarò, P., Nocini, R., Pirayesh, A., & van der Lei, B. (2019). Effectiveness, Longevity, and Complications of Facelift by Barbed Suture Insertion. *Aesthetic surgery journal*, *39*(3), 241–247. https://doi.org/10.1093/asj/sjy042

Brandt, F. S., Cazzaniga, A., Baumann, L., Fagien, S., Glazer, S., Kenkel, J. M., Lowe, N. J., Monheit, G. D., Narins, R. S., Rendon, M. I., Rohrich, R. J., & Werschler, W. P. (2011). Investigator global evaluations of efficacy of injectable poly-L-lactic acid versus human collagen in the correction of nasolabial fold wrinkles. *Aesthetic surgery journal*, *31*(5), 521–528. https://doi.org/10.1177/1090820X11411161

Celik, N. (2021). The new era in office-based facial rejuvenation: Promising technology of silicone threads. *Frontiers In Life Sciences And Related Technologies*. doi: 10.51753/flsrt.866329

Coleman S. R. (2001). Structural fat grafts: the ideal filler?. *Clinics in plastic surgery*, *28*(1), 111–119.

Coleman, K. M., Voigts, R., DeVore, D. P., Termin, P., & Coleman, W. P., 3rd (2008). Neocollagenesis after injection of calcium hydroxylapatite composition in a canine model. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *34 Suppl 1*, S53–S55. https://doi.org/10.1111/j.1524-4725.2008.34243.x

Cruz, A., Wang, A. R., Campbell, R., Chang, K. H., & Dufresne, R. (2012). The percutaneous suspension suture. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *38*(6), 929–931. https://doi.org/10.1111/j.1524-4725.2012.02405.x

de Benito, J., Pizzamiglio, R., Theodorou, D., & Arvas, L. (2011). Facial rejuvenation and improvement of malar projection using sutures with absorbable cones: surgical technique and case series. *Aesthetic plastic surgery*, *35*(2), 248–253. https://doi.org/10.1007/s00266-010-9570-2

De Boulle, K., Glogau, R., Kono, T., Nathan, M., Tezel, A., Roca-Martinez, J. X., Paliwal, S., & Stroumpoulis, D. (2013). A review of the metabolism of 1,4-butanediol diglycidyl ether-crosslinked hyaluronic acid dermal fillers. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *39*(12), 1758–1766. https://doi.org/10.1111/dsu.12301

Edsman, K., Nord, L. I., Ohrlund, A., Lärkner, H., & Kenne, A. H. (2012). Gel properties of hyaluronic acid dermal fillers. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *38*(7 Pt 2), 1170–1179. https://doi.org/10.1111/j.1524-4725.2012.02472.x

El-Mesidy, M. S., Alaklouk, W. T., & Azzam, O. A. (2020). Nasolabial fold correction through cheek volume loss restoration versus thread lifting: a comparative study. *Archives of dermatological research*, *312*(7), 473–480. https://doi.org/10.1007/s00403-019-02031-7

Fidalgo, J., Deglesne, P. A., Arroyo, R., Sepúlveda, L., Ranneva, E., & Deprez, P. (2018). Detection of a new reaction by-product in BDDE cross-linked autoclaved hyaluronic acid hydrogels by LC-MS analysis. *Medical devices (Auckland, N.Z.)*, *11*, 367–376. https://doi.org/10.2147/MDER.S166999

Foureman, P., Mason, J. M., Valencia, R., & Zimmering, S. (1994). Chemical mutagenesis testing in Drosophila. IX. Results of 50 coded compounds tested for the National Toxicology Program. *Environmental and molecular mutagenesis*, *23*(1), 51–63. https://doi.org/10.1002/em.2850230109

Garvey, P. B., Ricciardelli, E. J., & Gampper, T. (2009). Outcomes in threadlift for facial rejuvenation. *Annals of plastic surgery*, *62*(5), 482–485. https://doi.org/10.1097/SAP.0b013e31818c18ed

Goldberg, D., Guana, A., Volk, A., & Daro-Kaftan, E. (2013). Single-arm study for the characterization of human tissue response to injectable poly-L-lactic acid. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *39*(6), 915–922. https://doi.org/10.1111/dsu.12164

Gülbitti, H. A., Colebunders, B., Pirayesh, A., Bertossi, D., & van der Lei, B. (2018). Thread-Lift Sutures: Still in the Lift? A Systematic Review of the Literature. *Plastic and reconstructive surgery*, *141*(3), 341e–347e. https://doi.org/10.1097/PRS.0000000000004101

Issa, M., & Tamura, B. (2019). Botulinum Toxins, Fillers and Related Substances (Volume 4, pp. 187-197). Springer, Cham.

Jacovella P. F. (2006). Calcium hydroxylapatite facial filler (Radiesse): indications, technique, and results. *Clinics in plastic surgery*, *33*(4), 511–523. https://doi.org/10.1016/j.cps.2006.08.002

Jeppsson, J. O., Laurell, C. B., & Franzén, B. (1979). Agarose gel electrophoresis. *Clinical chemistry*, *25*(4), 629–638.

Kahn, D. M., & Shaw, R. B., Jr (2008). Aging of the bony orbit: a three-dimensional computed tomographic study. *Aesthetic surgery journal*, *28*(3), 258–264. https://doi.org/10.1016/j.asj.2008.02.007

Kaminer, M. S., Bogart, M., Choi, C., & Wee, S. A. (2008). Long-term efficacy of anchored barbed sutures in the face and neck. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *34*(8), 1041–1047. https://doi.org/10.1111/j.1524-4725.2008.34203.x

Kapicioğlu, Y., Gül, M., Saraç, G., Yiğitcan, B., & Gözükara, H. (2019). Comparison of Antiaging Effects on Rat Skin of Cog Thread and Poly-L-Lactic Acid Thread. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *45*(3), 438–445. https://doi.org/10.1097/DSS.0000000000001717

Karapantzou, C., Jakob, M., Kinney, B., Vandeputte, J., Vale, J. P., & Canis, M. (2020). The use of algeness in the face and neck: a safe, alternative filler for cosmetics and reconstruction. *Annals of translational medicine*, *8*(6), 362. https://doi.org/10.21037/atm.2020.02.52

Lee, W., Oh, W., Kim, H. M., Chan, B. L., & Yang, E. J. (2020). Novel technique for infraorbital groove correction using multiple twisted polydioxanone thread. *Journal of cosmetic dermatology*, *19*(8), 1928–1935. https://doi.org/10.1111/jocd.13269

Little J. W. (2002). Applications of the classic dermal fat graft in primary and secondary facial rejuvenation. *Plastic and reconstructive surgery*, *109*(2), 788–804. https://doi.org/10.1097/00006534-200202000-00059

Lorenc, Z. P., Goldberg, D., & Nestor, M. (2018). Straight-Line Vector Planning for Optimal Results With Silhouette InstaLift in Minimally Invasive Tissue Repositioning for Facial Rejuvenation. *Journal of drugs in dermatology : JDD*, *17*(7), 786–793.

Mendelson, B. C., & Jacobson, S. R. (2008). Surgical anatomy of the midcheek: facial layers, spaces, and the midcheek segments. *Clinics in plastic surgery*, *35*(3), 395–393. https://doi.org/10.1016/j.cps.2008.02.003

Mendelson, B. C., Hartley, W., Scott, M., McNab, A., & Granzow, J. W. (2007). Age-related changes of the orbit and midcheek and the implications for facial rejuvenation. *Aesthetic plastic surgery*, *31*(5), 419–423. https://doi.org/10.1007/s00266-006-0120-x

Moon, H. J., Chang, D., & Lee, W. (2020). Short-term Treatment Outcomes of Facial Rejuvenation Using the Mint Lift Fine. *Plastic and reconstructive surgery. Global open*, *8*(4), e2775. https://doi.org/10.1097/GOX.0000000000002775

Myung, Y., & Jung, C. (2020). Mini-midface Lift Using Polydioxanone Cog Threads. *Plastic and reconstructive surgery. Global open*, *8*(6), e2920. https://doi.org/10.1097/GOX.0000000000002920

Pessa J. E. (2000). An algorithm of facial aging: verification of Lambros's theory by three-dimensional stereolithography, with reference to the pathogenesis of midfacial aging, scleral show, and the lateral suborbital trough deformity. *Plastic and reconstructive surgery*, *106*(2), 479–490. https://doi.org/10.1097/00006534-200008000-00040

Pessa, J. E., & Chen, Y. (2002). Curve analysis of the aging orbital aperture. *Plastic and reconstructive surgery*, *109*(2), 751–760. https://doi.org/10.1097/00006534-200202000-00051

Pessa, J. E., Slice, D. E., Hanz, K. R., Broadbent, T. H., Jr, & Rohrich, R. J. (2008). Aging and the shape of the mandible. *Plastic and reconstructive surgery*, *121*(1), 196–200. https://doi.org/10.1097/01.prs.0000293864.94138.ae

Pessa, J. E., Zadoo, V. P., Mutimer, K. L., Haffner, C., Yuan, C., DeWitt, A. I., & Garza, J. R. (1998). Relative maxillary retrusion as a natural consequence of aging: combining skeletal and soft-tissue changes into an integrated model of midfacial aging. *Plastic and reconstructive surgery*, *102*(1), 205–212. https://doi.org/10.1097/00006534-199807000-00034

Pessa, J. E., Zadoo, V. P., Yuan, C., Ayedelotte, J. D., Cuellar, F. J., Cochran, C. S., Mutimer, K. L., & Garza, J. R. (1999). Concertina effect and facial aging: nonlinear aspects of youthfulness and skeletal remodeling, and why, perhaps, infants have jowls. *Plastic and reconstructive surgery*, *103*(2), 635–644. https://doi.org/10.1097/00006534-199902000-00042

Rachel, J. D., Lack, E. B., & Larson, B. (2010). Incidence of complications and early recurrence in 29 patients after facial rejuvenation with barbed suture lifting. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *36*(3), 348–354. https://doi.org/10.1111/j.1524-4725.2009.01442.x

Rosen, H. M. (1999). Treatment Planning: Aesthetics Goals. In *Aesthetic perspectives in jaw surgery* (pp. 3-23). Springer, New York, NY.

Shaw, R. B., Jr, & Kahn, D. M. (2007). Aging of the midface bony elements: a three-dimensional computed tomographic study. *Plastic and reconstructive surgery*, *119*(2), 675–683. https://doi.org/10.1097/01.prs.0000246596.79795.a8

Sklar, J. A., & White, S. M. (2004). Radiance FN: a new soft tissue filler. Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.], 30(5), 764–768. https://doi.org/10.1111/j.1524-4725.2004.30214.x

Suh, D. H., Jang, H. W., Lee, S. J., Lee, W. S., & Ryu, H. J. (2015). Outcomes of polydioxanone knotless thread lifting for facial rejuvenation. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *41*(6), 720–725. https://doi.org/10.1097/DSS.0000000000000368

Sulamanidze, M. A., Fournier, P. F., Paikidze, T. G., & Sulamanidze, G. M. (2002). Removal of facial soft tissue ptosis with special threads. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *28*(5), 367–371. https://doi.org/10.1046/j.1524-4725.2002.01297.x

Sulamanidze, M. A., Shiffman, M. A., Paikidze, T. G., Sulamanidze, G. M., & Gavasheli, L. G. (2001). Facial lifting with APTOS threads. *International Journal of Cosmetic Surgery and Aesthetic Dermatology*, *3*(4), 275-281.

Terino, E. O., & Edward, M. (2008). The magic of mid-face three-dimensional contour alterations combining alloplastic and soft tissue suspension technologies. *Clinics in plastic surgery*, *35*(3), 419–417. https://doi.org/10.1016/j.cps.2008.02.011

Terino, E. O., & Edwards, M. C. (2008). Alloplastic contouring for suborbital, maxillary, zygomatic deficiencies. *Facial plastic surgery clinics of North America*, *16*(1), 33–v. https://doi.org/10.1016/j.fsc.2007.09.006

Tong, L. X., & Rieder, E. A. (2019). Thread-Lifts: A Double-Edged Suture? A Comprehensive Review of the Literature. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *45*(7), 931–940. https://doi.org/10.1097/DSS.0000000000001921

Villa, M. T., White, L. E., Alam, M., Yoo, S. S., & Walton, R. L. (2008). Barbed sutures: a review of the literature. *Plastic and reconstructive surgery*, *121*(3), 102e–108e. https://doi.org/10.1097/01.prs.0000299452.24743.65

Vratsanos, M.S., Marshall, H., Rápalo, P., & Stauring, L. (2019). Particle Size, pH, and Rheological Characterization of Gels (Lab Report No: 127155v1). Intertek Allentown

Whitaker, L. A., & Bartlett, S. P. (1991). Skeletal alterations as a basis for facial rejuvenation. *Clinics in plastic surgery*, *18*(1), 197–203.

Woerle, B., Hanke, C. W., & Sattler, G. (2004). Poly-L-lactic acid: a temporary filler for soft tissue augmentation. *Journal of drugs in dermatology : JDD*, *3*(4), 385–389.

Zou, C., Liu, Y., Wang, X., Wang, T., & Wang, J. (2020). Vertical Midface Lifting: An Improved Technique for Asians. *Dermatologic surgery : official publication for American Society for Dermatologic Surgery [et al.]*, *46*(11), e88–e95. https://doi.org/10.1097/DSS.0000000000002341

Referanslar

Aaslid, R. (2002). Transcranial Doppler assessment of cerebral vasospasm. *European journal of ultrasound, 16*(1-2), 3-10.

Abla, A. A., & Lawton, M. T. (2014). Anterior cerebral artery bypass for complex aneurysms: an experience with intracranial-intracranial reconstruction and review of bypass options. *Journal of neurosurgery, 120*(6), 1364-1377.

Abraham, M. K., & Chang, W.-T. W. (2016). Subarachnoid hemorrhage. *Emergency Medicine Clinics, 34*(4), 901-916.

Al-Shahi, R., White, P. M., Davenport, R. J., & Lindsay, K. W. (2006). Subarachnoid haemorrhage. *Bmj, 333*(7561), 235-240.

Almandoz, J. E. D., Kadkhodayan, Y., Crandall, B. M., Scholz, J. M., Fease, J. L., Anderson, R. E., & Tubman, D. E. (2014). Diagnostic yield of delayed neurovascular imaging in patients with subarachnoid hemorrhage, negative initial CT and catheter angiograms, and a negative 7 day repeat catheter angiogram. *Journal of neurointerventional surgery, 6*(8), 637-642.

April, M. D., & Long, B. (2021). Lumbar Puncture Is Necessary for Ruling Out Atraumatic Subarachnoid Hemorrhage Six Hours After Symptom Onset. *Annals of Emergency Medicine, 77*(6), 641-643.

Balasekaran, N., Soelar, S., Anbarasen, L., Cham, C., Rajandram, R., & Sia, S. (2021). Vasospasm and delayed cerebral ischaemia in patients with spontaneous subarachnoid haemorrhage (aneurysmal and pretruncal non-aneurysmal): a centre's perspective. *The Medical Journal of Malaysia, 76*(1), 17-23.

Bell, T. E., LaGrange, K. M., Maier, C. M., & Steinberg, G. K. (1992). Transcranial Doppler: correlation of blood velocity measurement with clinical status in subarachnoid hemorrhage. *The Journal of neuroscience nursing: journal of the American Association of Neuroscience Nurses, 24*(4), 215-219.

Bellander, B.-M., Cantais, E., Enblad, P., Hutchinson, P., Nordström, C.-H., Robertson, C., . . . Ungerstedt, U. (2004). Consensus meeting on microdialysis in neurointensive care. *Intensive care medicine, 30*(12), 2166-2169.

Bensaidane, M. R., Turgeon, A. F., Lauzier, F., English, S. W., Leblanc, G., & Francoeur, C. L. (2020). Neuromonitoring with near-infrared spectroscopy (NIRS) in aneurysmal subarachnoid haemorrhage: a systematic review protocol. *BMJ open, 10*(11), e043300.

Boulouis, G., Labeyrie, M. A., Raymond, J., Rodriguez-Regent, C., Lukaszewicz, A. C., Bresson, D., . . . Oppenheim, C. (2017). Treatment of cerebral vasospasm following aneurysmal subarachnoid haemorrhage: a systematic review and meta-analysis. *European radiology, 27*(8), 3333-3342.

Budohoski, K. P., Guilfoyle, M., Helmy, A., Huuskonen, T., Czosnyka, M., Kirollos, R., . . . Kirkpatrick, P. J. (2014). The pathophysiology and treatment of delayed cerebral ischaemia following subarachnoid haemorrhage. *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry, 85*(12), 1343-1353.

Cho, W.-S., Kim, J. E., Park, S. Q., Ko, J. K., Kim, D.-W., Park, J. C., . . . Joo, S.-P. (2018). Korean clinical practice guidelines for aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Journal of Korean Neurosurgical Society, 61*(2), 127.

Chung, D. Y., Abdalkader, M., & Nguyen, T. N. (2021). Aneurysmal Subarachnoid Hemorrhage. *Neurologic Clinics, 39*(2), 419-442.

Claassen, J., Bernardini, G. L., Kreiter, K., Bates, J., Du, Y. E., Copeland, D., . . . Mayer, S. A. (2001). Effect of cisternal and ventricular blood on risk of delayed cerebral ischemia after subarachnoid hemorrhage: the Fisher scale revisited. *Stroke, 32*(9), 2012-2020.

Connolly Jr, E. S., Rabinstein, A. A., Carhuapoma, J. R., Derdeyn, C. P., Dion, J., Higashida, R. T., . . . Ogilvy, C. S. (2012). Guidelines for the management of aneurysmal subarachnoid hemorrhage: a guideline for healthcare professionals from the American Heart Association/American Stroke Association. *Stroke, 43*(6), 1711-1737.

Cyrous, A., O'Neal, B., & Freeman, W. D. (2012). New approaches to bedside monitoring in stroke. *Expert review of neurotherapeutics, 12*(8), 915-928.

Dankbaar, J. W., Slooter, A. J., Rinkel, G. J., & vander Schaaf, I. C. (2010). Effect of different components of triple-H therapy on cerebral perfusion in patients with aneurysmal subarachnoid haemorrhage: a systematic review. *Critical Care, 14*(1), 1-10.

Datar, S., & Rabinstein, A. A. (2017). Postinterventional critical care management of aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Current opinion in critical care, 23*(2), 87-93.

de Oliveira Manoel, A. L., Mansur, A., Murphy, A., Turkel-Parrella, D., Macdonald, M., Macdonald, R. L., . . . Effendi, K. (2014). Aneurysmal subarachnoid haemorrhage from a neuroimaging perspective. *Critical Care, 18*(6), 1-13.

de Rooij, N. K., Rinkel, G. J., Dankbaar, J. W., & Frijns, C. J. (2013). Delayed cerebral ischemia after subarachnoid hemorrhage: a systematic review of clinical, laboratory, and radiological predictors. *Stroke, 44*(1), 43-54.

Dhar, R., Washington, C., Diringer, M., Zazulia, A., Jafri, H., Derdeyn, C., & Zipfel, G. (2016). Acute effect of intravenous sildenafil on cerebral blood flow in patients with vasospasm after subarachnoid hemorrhage. *Neurocritical care, 25*(2), 201-204.

Dorsch, N. W. (1995). Cerebral arterial spasm-a clinical review. *British journal of neurosurgery, 9*(3), 403-412.

Ecker, A., & Riemenschneider, P. A. (1951). Arteriographic demonstration of spasm of the intracranial arteries with special reference to saccular arterial aneurisms. *Journal of neurosurgery, 8*(6), 660-667.

Etminan, N., & Macdonald, R. (2017). Management of aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Handbook of clinical neurology, 140*, 195-228.

Findlay, J., Macdonald, R., Weir, & BK. (1991). Current concepts of pathophysiology and management of cerebral vasospasm following aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Cerebrovascular and brain metabolism reviews, 3*(4), 336-361.

Fisher, M. (1991). Primary intracerebral and subarachnoid hemorrhage an approach to diagnosis and therapy. *Arquivos de neuro-psiquiatria, 49*(3), 233-242.

Frazier, J. L., Pradilla, G., Wang, P. P., & Tamargo, R. J. (2004). Inhibition of cerebral vasospasm by intracranial delivery of ibuprofen from a controlled-release polymer in a rabbit model of subarachnoid hemorrhage. *Journal of neurosurgery, 101*(1), 93-98.

Frontera, J. A., Claassen, J., Schmidt, J. M., Wartenberg, K. E., Temes, R., Connolly, E. S., . . . Mayer, S. A. (2006). Prediction of symptomatic vasospasm after subarachnoid hemorrhage: the modified fisher scale. *Neurosurgery, 59*(1), 21-27.

Hacein-Bey, L., & Provenzale, J. M. (2011). Current imaging assessment and treatment of intracranial aneurysms. *American Journal of Roentgenology, 196*(1), 32-44.

Harrod, C. G., Bendok, B. R., & Batjer, H. H. (2005). Prediction of cerebral vasospasm in patients presenting with aneurysmal subarachnoid hemorrhage: a review. *Neurosurgery, 56*(4), 633-654.

Jang, Y. G., Ilodigwe, D., & Macdonald, R. L. (2009). Metaanalysis of tirilazad mesylate in patients with aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Neurocritical care, 10*(1), 141.

Kairys, N., & Garg, M. (2018). Acute Subarachnoid Hemorrhage.

Kaptain, G. J., Lanzino, G., & Kassell, N. F. (2000). Subarachnoid Haemorrhage. *Drugs & aging, 17*(3), 183-199.

Khozhenko, A., Lamperti, M., Terracina, S., & Bilotta, F. (2019). Can cerebral near-infrared spectroscopy predict cerebral ischemic events in neurosurgical patients? A narrative review of the literature. *Journal of neurosurgical anesthesiology, 31*(4), 378-384.

Kieninger, M., Flessa, J., Lindenberg, N., Bele, S., Redel, A., Schneiker, A., . . . Silbereisen, V. (2018). Side effects of long-term continuous intra-arterial nimodipine infusion in patients with severe refractory cerebral vasospasm after subarachnoid hemorrhage. *Neurocritical care, 28*(1), 65-76.

Kondziella, D., Friberg, C. K., Wellwood, I., Reiffurth, C., Fabricius, M., & Dreier, J. P. (2015). Continuous EEG monitoring in aneurysmal subarachnoid hemorrhage: a systematic review. *Neurocritical care, 22*(3), 450-461.

Koyanagi, M., Fukuda, H., Lo, B., Uezato, M., Kurosaki, Y., Sadamasa, N., . . . Yamagata, S. (2017). Effect of intrathecal milrinone injection via lumbar catheter on delayed cerebral ischemia after aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Journal of neurosurgery, 128*(3), 717-722.

Kramer, A. H., Hehir, M., Nathan, B., Gress, D., Dumont, A. S., Kassell, N. F., & Bleck, T. P. (2008). A comparison of 3 radiographic scales for the prediction of delayed ischemia and prognosis following subarachnoid hemorrhage. *Journal of neurosurgery, 109*(2), 199-207.

Li, K., Barras, C. D., Chandra, R. V., Kok, H. K., Maingard, J. T., Carter, N. S., . . . Asadi, H. (2019). A review of the management of cerebral vasospasm after aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *World neurosurgery, 126*, 513-527.

Loan, J. J., Wiggins, A. N., & Brennan, P. M. (2018). Medically induced hypertension, hypervolaemia and haemodilution for the treatment and prophylaxis of vasospasm following aneurysmal subarachnoid haemorrhage: systematic review. *British journal of neurosurgery, 32*(2), 157-164.

Matsuda, M. (2006). Circumstances precipitating aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Nihon rinsho. Japanese journal of clinical medicine, 64*, 550-553.

McGirt, M. J., Ambrossi, G. L. G., Huang, J., & Tamargo, R. J. (2009). Simvastatin for the prevention of symptomatic cerebral vasospasm following aneurysmal subarachnoid hemorrhage: a single-institution prospective cohort study. *Journal of neurosurgery, 110*(5), 968-974.

McGuinness, B., & Gandhi, D. (2010). Endovascular management of cerebral vasospasm. *Neurosurgery Clinics, 21*(2), 281-290.

Mocco, J., Ransom, E. R., Komotar, R. J., Mack, W. J., Sergot, P. B., Albert, S. M., & Connolly Jr, E. S. (2006). Racial differences in cerebral vasospasm: a systematic review of the literature. *Neurosurgery, 58*(2), 305-314.

Müller, D., & Müller, O. (2018). Neurointensive care: aneurysmal subarachnoid hemorrhage-state of the art. *Anasthesiologie, Intensivmedizin, Notfallmedizin, Schmerztherapie: AINS, 53*(10), 654-667.

Nishizawa, S. (2013). The roles of early brain injury in cerebral vasospasm following subarachnoid hemorrhage: from clinical and scientific aspects. *Cerebral Vasospasm: Neurovascular Events After Subarachnoid Hemorrhage*, 207-211.

Otten, M. L., Mocco, J., Connolly, E. S., & Solomon, R. A. (2008). A review of medical treatments of cerebral vasospasm. *Neurological research, 30*(5), 444-449.

Patel, V. N., & Samuels, O. B. (2012). The critical care management of aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Aneurysm. Croatia: InTech*, 383-402.

Peerdeman, S., Girbes, A. R., & Vandertop, W. (2000). Cerebral microdialysis as a new tool for neurometabolic monitoring. *Intensive care medicine, 26*(6), 662.

Rautalin, I., Lindbohm, J. V., Kaprio, J., & Korja, M. (2021). Substantial Within-Country Variation in the Incidence of Subarachnoid Hemorrhage: A Nationwide Finnish Study. *Neurology*.

Reddy, D., Fallah, A., Petropoulos, J.-A., Farrokhyar, F., Macdonald, R. L., & Jichici, D. (2014). Prophylactic magnesium sulfate for aneurysmal subarachnoid hemorrhage: a systematic review and meta-analysis. *Neurocritical care, 21*(2), 356-364.

Rosen, D. S., & Macdonald, R. L. (2005). Subarachnoid hemorrhage grading scales. *Neurocritical care, 2*(2), 110-118.

Rush, B., Wiskar, K., Fruhstorfer, C., & Hertz, P. (2016). Association between seizures and mortality in patients with aneurysmal subarachnoid hemorrhage: A nationwide retrospective cohort analysis. *Seizure, 41*, 66-69.

Schwedt, T. J. (2013). Thunderclap headaches: a focus on etiology and diagnostic evaluation. *Headache: The Journal of Head and Face Pain, 53*(3), 563-569.

Senbokuya, N., Kinouchi, H., Kanemaru, K., Ohashi, Y., Fukamachi, A., Yagi, S., . . . Takeuchi, N. (2013). Effects of cilostazol on cerebral vasospasm after aneurysmal subarachnoid hemorrhage: a multicenter prospective, randomized, open-label blinded end point trial. *Journal of neurosurgery, 118*(1), 121-130.

Smith, M. (2007). Intensive care management of patients with subarachnoid haemorrhage. *Current Opinion in Anesthesiology, 20*(5), 400-407.

Steiner, T., Juvela, S., Unterberg, A., Jung, C., Forsting, M., & Rinkel, G. (2013). European Stroke Organization guidelines for the management of intracranial aneurysms and subarachnoid haemorrhage. *Cerebrovascular diseases, 35*(2), 93-112.

Sugawara, T., Ayer, R., Jadhav, V., Chen, W., Tsubokawa, T., & Zhang, J. H. (2011). Mechanisms of statin treatment in cerebral vasospasm. *Early Brain Injury or Cerebral Vasospasm*, 9-11.

Suhardja, A. (2004). Mechanisms of disease: roles of nitric oxide and endothelin-1 in delayed cerebral vasospasm produced by aneurysmal subarachnoid hemorrhage. *Nature Clinical Practice Cardiovascular Medicine, 1*(2), 110-116.

Tamargo, R., Walter, K., & Oshiro, E. (1997). Aneurysmal subarachnoid hemorrhage: prognostic features and outcomes. *New horizons (Baltimore, Md.), 5*(4), 364-375.

van den Bergh, W. M., Dijkhuizen, R. M., & Rinkel, G. J. (2004). Potentials of magnesium treatment in subarachnoid haemorrhage. *Magnesium research, 17*(4), 301-313.

van Gijn, J., & Rinkel, G. (2001). Subarachnoid haemorrhage: diagnosis, causes and management. *Brain, 124*(2), 249-278.

Vatter, H., Konczalla, J., & Seifert, V. (2011). Endothelin related pathophysiology in cerebral vasospasm: what happens to the cerebral vessels? *Early Brain Injury or Cerebral Vasospasm*, 177-180.

Weaver, J. P., & Fisher, M. (1994). Subarachnoid hemorrhage: an update of pathogenesis, diagnosis and management. *Journal of the neurological sciences, 125*(2), 119-131.

Welty, T., & Horner, T. (1990). Pathophysiology and treatment of subarachnoid hemorrhage. *Clinical pharmacy, 9*(1), 35-39.

Zwienenberg-Lee, M., Hartman, J., Rudisill, N., Madden, L. K., Smith, K., Eskridge, J., . . . Baker, A. (2008). Effect of prophylactic transluminal balloon angioplasty on cerebral vasospasm and outcome in patients with Fisher grade III subarachnoid hemorrhage: results of a phase II multicenter, randomized, clinical trial. *Stroke, 39*(6), 1759-1765.

Referanslar

Barati, K., Arazpour, M., Vameghi, R., Abdoli, A., & Farmani, F. (2017). The effect of soft and rigid cervical collars on head and neck immobilization in healthy subjects. *Asian Spine Journal*, *11*(3). https://doi.org/10.4184/asj.2017.11.3.390

Beavis, A. (1989). Cervical orthoses. In *Prosthetics and Orthotics International* (Vol. 13).

Bible, J. E., Biswas, D., Whang, P. G., Simpson, A. K., Rechtine, G. R., & Grauer, J. N. (2009). Postoperative bracing after spine surgery for degenerative conditions: a questionnaire study. *Spine Journal*, *9*(4). https://doi.org/10.1016/j.spinee.2008.06.453

Bunch, W., & Wenger, D. R. (1987). American Academy of Orthopaedic Surgeons' Atlas of Orthotics—Biomechanical Principles and Application. *Journal of Pediatric Orthopaedics*, *7*(1). https://doi.org/10.1097/01241398-198701000-00025

Choo, Y. J., & Chang, M. C. (2020). Effectiveness of orthoses for treatment in patients with spinal pain. *Yeungnam University Journal of Medicine*, *37*(2), 84–89. https://doi.org/10.12701/yujm.2020.00150

Coppage, J., & Ames, S. E. (2013). Orthoses for Spinal Dysfunction. In *Orthotics and Prosthetics in Rehabilitation*. https://doi.org/10.1016/b978-1-4377-1936-9.00013-8

Devlin, V. (2012). Spine Secrets Plus. In *Spine Secrets Plus*. https://doi.org/10.1016/C2009-0-55066-0

Kingma, I., Faber, G. S., Suwarganda, E. K., Bruijnen, T. B. M., Peters, R. J. A., & van Dieën, J. H. (2006). Effect of a stiff lifting belt on spine compression during lifting. *Spine*, *31*(22). https://doi.org/10.1097/01.brs.0000240670.50834.77

Lusardi, M., Nielsen, C. C., & Milagros, J. (2013). Orthoses in Rehabilitation. In *Orthotics and Prosthetics in Rehabilitation: A Multidisciplinary Approach*.

Miller, C. P., Bible, J. E., Jegede, K. A., Whang, P. G., & Grauer, J. N. (2010). Soft and rigid collars provide similar restriction in cervical range of motion during fifteen activities of daily living. *Spine*, *35*(13). https://doi.org/10.1097/BRS.0b013e3181c0ddad

Muzin, S., Isaac, Z., Walker, J., Abd, O. el, & Baima, J. (2008). When should a cervical collar be used to treat neck pain? *Current Reviews in Musculoskeletal Medicine*, *1*(2). https://doi.org/10.1007/s12178-007-9017-9

Nachemson, A. (1985). Lumbar spine instability: A critical update and symposium summary. *Spine*, *10*(3). https://doi.org/10.1097/00007632-198504000-00019

Pomerantz, F., & Durand, E. (2012). Spinal orthotics. In *DeLisa's Physical Medicine and Rehabilitation: Principles and Practice: Fifth Edition* (Vols. 2–2). https://doi.org/10.5005/jp/books/11064_19

Richter, D., Latta, L. L., Milne, E. L., Varkarakis, G. M., Biedermann, L., Ekkernkamp, A., & Ostermann, P. A. W. (2001). The stabilizing effects of different orthoses in the intact and unstable upper cervical spine: A cadaver study. *Journal of Trauma - Injury, Infection and Critical Care*, *50*(5). https://doi.org/10.1097/00005373-200105000-00012

Romanoski, N., Schultz, S., & Gater, D. R. (2019). Orthoses for Spinal Trauma and Postoperative Care. In *Atlas of Orthoses and Assistive Devices*. https://doi.org/10.1016/b978-0-323-48323-0.00009-3

Ulutaş, M., Çinar, K., Sağlık Bakanlığı Gaziantep Abdülkadir Yüksel Devlet Hastanesi, T., ve Sinir Cerrahisi Kliniği, B., Özel Medical Park Hastanesi, G., Sanko Üniversitesi Hastanesi, G., & adresi, Y. (n.d.). *Spinal Travmalı Hastalarda Kullanılabilecek Korse ve Ortezler Corset and Orthoses that can be Used in Spinal Traumatic Patients Türk Nöroşir Derg 30(3):527-537, 2020 Derleme*.

Referanslar

Ahn, S. S., Kim, S. H., & Kim, D. W. (2015). Learning curve of percutaneous endoscopic lumbar discectomy based on the period (Early vs. Late) and technique (in-and-out vs. in-and-out-and-in): A retrospective comparative study. *Journal of Korean Neurosurgical Society*, *58*(6). https://doi.org/10.3340/jkns.2015.58.6.539

Ahn, Y. (2012). Transforaminal percutaneous endoscopic lumbar discectomy: Technical tips to prevent complications. *Expert Review of Medical Devices*, *9*(4). https://doi.org/10.1586/erd.12.23

Ahn, Y. (2019). Endoscopic spine discectomy: indications and outcomes. In *International Orthopaedics* (Vol. 43, Issue 4, pp. 909–916). Springer Verlag. https://doi.org/10.1007/s00264-018-04283-w

Ditsworth, D. A. (1998). Endoscopic transforaminal lumbar discectomy and reconfiguration: A posterolateral approach into the spinal canal. *Surgical Neurology*, *49*(6). https://doi.org/10.1016/S0090-3019(98)00004-4

Hastanesi, A., Kliniği, N., İstanbul, T., & Adresi, Y. (2009). *Mehdi SASANı Lomber Transforaminal Endoskopik Diskektomi Lumbar Transforaminal Endoscopic Discectomy ÖZ* (Vol. 3).

Hijikata, S. (1989). Percutaneous nucleotomy. A new concept technique and 12 years' experience. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, *238*. https://doi.org/10.1097/00003086-198901000-00003

Kambin, P., O'Brien, E., Zhou, L., & Schaffer, J. L. (1998). Arthroscopic microdiscectomy and selective fragmentectomy. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, *347*. https://doi.org/10.1097/00003086-199802000-00018

Kambin, P., & Sampson, S. (1986). Posterolateral percutaneous suction-excision of herniated lumbar intervertebral discs. Report of interim results. *Clinical Orthopaedics and Related Research*, *207*. https://doi.org/10.1097/00003086-198606000-00008

Krugluger, J., & Knahr, K. (2001). Minimally invasive disc surgery: A review. In *International Orthopaedics* (Vol. 24, Issue 6). https://doi.org/10.1007/s002640000187

Mathews, H. H. (1996). Transforaminal endoscopic microdiscectomy. *Neurosurgery Clinics of North America*, *7*(1). https://doi.org/10.1016/s1042-3680(18)30405-4

Mayer, H. M., & Brock, M. (1993). Percutaneous endoscopic lumbar discectomy (PELD). *Neuro Surgical Review*, *16*(2). https://doi.org/10.1007/BF00258242

Pan, M., Li, Q., Li, S., Mao, H., Meng, B., Zhou, F., & Yang, H. (2020). Percutaneous endoscopic lumbar discectomy: Indications and complications. *Pain Physician*, *23*(1). https://doi.org/10.36076/ppj.2020/23/49

Paudel, B., Sung Kim, H., Soo Jang, J., Lee, K., Hoon Oh, S., & Tae Jang, I. (2017). *Retrospective Study Percutaneous Endoscopic Lumbar Discectomy for All Types of Lumbar Disc Herniations (LDH) Including Severely Difficult and Extremely Difficult LDH Cases*. www.painphysicianjournal.

Ruetten, S., Komp, M., & Godolias, G. (2005). An extreme lateral access for the surgery of lumbar disc herniations inside the spinal canal using the full-endoscopic uniportal transforaminal approach-technique and prospective results of 463 patients. *Spine*, *30*(22). https://doi.org/10.1097/01.brs.0000186327.21435.cc

Ruetten, S., Komp, M., Merk, H., & Godolias, G. (2009). Recurrent lumbar disc herniation after conventional discectomy: A prospective, randomized study comparing full-endoscopic interlaminar and transforaminal versus microsurgical revision. *Journal of Spinal Disorders and Techniques*, *22*(2). https://doi.org/10.1097/BSD.0b013e318175ddb4

Sivakanthan, S., Hasan, S., & Hofstetter, C. (2020). Full-Endoscopic Lumbar Discectomy. In *Neurosurgery Clinics of North America* (Vol. 31, Issue 1, pp. 1–7). W.B. Saunders. https://doi.org/10.1016/j.nec.2019.08.016

Spiegl, U., Hauck, S., Merkel, P., Bühren, V., & Gonschorek, O. (2013). Six-year outcome of thoracoscopic ventral spondylodesis after unstable incomplete cranial burst fractures of the thoracolumbar junction: Ventral versus dorso-ventral strategy. *International Orthopaedics*, *37*(6). https://doi.org/10.1007/s00264-013-1879-4

Wang, B., Lü, G., Patel, A. A., Ren, P., & Cheng, I. (2011). An evaluation of the learning curve for a complex surgical technique: The full endoscopic interlaminar approach for lumbar disc herniations. *Spine Journal*, *11*(2). https://doi.org/10.1016/j.spinee.2010.12.006

Yeung, A. T. (2007a). The Evolution and Advancement of Endoscopic Foraminal Surgery: One Surgeon's Experience Incorporating Adjunctive Techologies. *International Journal of Spine Surgery*, *1*(3). https://doi.org/10.1016/sasj-2006-0014-rr

Yeung, A. T. (2007b). The Evolution and Advancement of Endoscopic Foraminal Surgery: One Surgeon's Experience Incorporating Adjunctive Techologies. *SAS Journal*, *1*(3). https://doi.org/10.1016/S1935-9810(07)70055-5

Yeung, A. T., & Tsou, P. M. (2002). Posterolateral endoscopic excision for lumbar disc herniation: Surgical technique, outcome, and complications in 307 consecutive cases. *Spine*, *27*(7). https://doi.org/10.1097/00007632-200204010-00009

Referanslar

Monk, B., & Tewari, K. (2007). The spectrum and clinical sequelae of human papillomavirus infection. *Gynecologic oncology*, 107(2), S6-S13.

(2022, 01 29). https://www.hpvtedavimerkezi.com/hpv-virusu.html adresinden alınmıştır

A 2-year prospective study of human papillomavirus persistence among women with a cytological diagnosis of atypical squamous cells of undetermined significance or low-grade squamous intraepithelial lesion. (tarih yok).

Akın, A. (2009). *Halk Sağlığı Yaklaşımı ile "Servikal Kanser".* Ankara: HÜKSAM Yayınları.

Alabaz, D., & Aksaray, N. (2007). İnsan papillomavirüs aşıları ile servikal kanserden korunma. *Çocuk Enf Derg*, 1(4): 147-50.

Al-Awadhi, R., Al-Mutairi, N., N Albatineh, A., & Chehadeh, W. (2019). Association of HPV genotypes with external anogenital warts: a cross sectional study. *BMC Infect Dis*, 19(1): 375-6.

Arvas, M. (2007). Human Papilloma Virus Enfeksiyonu ve Aşısı. *Aşılara Güncel Yaklaşım*, 59: 25-31.

Arvas, M., & Gezer, A. (2007). Genital HPV. *İstanbul Medikal Yayıncılık*, 1-128.

Avcı, G., & Bozdayı, G. (2013). İnsan papilloma virüsü. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, 3: 136- 44.

Avidime S, S., SA, A., Oguntayo, A., Abu, T., & Ndako, J. (2014). Pattern of Cervical Dysplasia Among Women of Reproductive Age in Zaria, Northern Nigeria. *Journal of Medicine in The Tropics*, 16(2):52.

Ayhan, A., & Dursun, P. (2010). *Kadın Genital Kanserleri ve HPV Kitabı.* Ankara: Akademi Yayınevi.

Borruto, F., & De Ridder, M. (2012). HPV and cervical cancer: Achievements in prevention and future prospects. *Springer Science & Business Media*, 7-25.

Boxman, I., Hogewoning, A., & Mulder, H. (1999). Detection of human papillomavirus types 6 and 11 in pubic and perianal hair from patients with genital warts. *J Clin Microbiol*, 37(7): 2270-3.

Burd, E. (2003). Human papillomavirus and cervical cancer. *Clinical microbiology reviews*, 16(1): 1-17.

Burger, B., & Itin, P. (2014). Epidermodysplasia verruciformis. *Curr Probl Dermatol*, 45: 123-31.

Carifi, M. (2015). Recurrent respiratory papillomatosis: current and future perspectives. *Therapeutics and clinical risk management*, 11: 731-2.

Chaturvedi, A. (2011). Human papillomavirus and rising oropharyngeal cancer incidence in the United States. *Journal of clinical oncology*, 29(32): 4294-5.

Current status of human papillomavirus vaccines. Clin Exp Vaccine Res. 2014; 3: 168-75. . (201).

Dayyani, F., Etzel, C., Liu, M., Ho, C., Lippman, S., & Tsao, A. (2010). Meta-analysis of the impact of human papillomavirus (HPV) on cancer risk and overall survival in head and neck squamous cell carcinomas (HNSCC). *Head & neck oncology*, 2(1): 15-6.

de Martel, C., Plummer, M., Vignat, J., & Franceschi, S. (2017). Worldwide burden of cancer attributable to HPV by site, country and HPV type. *International journal of cancer*, 141(4): 664-70.

de Villiers, E., Fauquet, C., Broker, T., Hans-Ulrich, B., & zur Hause, H. (2004). Classification of papillomaviruses. *Virology*, 324:17.

Długońska, H. (2009). Harald zur Hausen--a scientist with passion. Vaccine against cervical cancer. *Wiadomosci parazytologiczne*, 55(3), 191-194.

Doorbar, J. (2005). The Papilloma Virus Life Cycle. *Journal of Clinical Virology*, 32: 7–15.

Doorbar, J. (2006). Molecular biology of human papillomavirus infection and cervical cancer. *Clinical science*, 110(5): 525-41.

Dursun, P., Süheyla, S., Arslan, H., Kuşçu, E., & Ayhan, A. (2009). Human papillomavirus (HPV) prevalence and types among Turkish women at a gynecology outpatient unit. *BMC infectious diseases*, 9(1): 191-2.

Dürdal Us , A., & Ergünay, K. (2012). Moleküler, Klinik ve Tanısal Viroloji . 592-604.

Ege, S. (2014). *Gebe Kadınlarda Human Papilloma Virüs sıklığının araştırılması.* Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi.

Erdemir, F. (2014). Human papilloma virüs (hpv) ve erkek cinsel sağlığı (Derleme). *Androloji Bülteni*, 16(59): 217-21.

Eron, L., Judson, F., Tucker, S., Prawer, S., Mills, J., Murphy, K., & Peets, E. (1986). Interferon therapy for condylomata acuminata. *New England Journal of Medicine*, 315(17), 1059-1064.

Forman, D. (2012). Global burden of human papillomavirus and related diseases. *Vaccine*, 30: 12-23.

GD, Z., Snijders , P., & Rozendaal , L. (2001). HPV presence precedes abnormal cytology in women developing cervical cancer and signals false negative smears. *Br J Cancer 2001*, 85:398.

Gunter, J. (2003). Genital and perianal warts: new treatment opportunities for human papillomavirus infection. *American journal of obstetrics and gynecology*, 189(3), S3- S11.

Gunter, J. (2003). Genital and perianal warts: new treatment opportunities for human papillomavirus infection. *American journal of obstetrics and gynecology*, 189(3): 3- 11.

Gül, Ü., Kiliç, A., Gönül, M., Külcü Cakmak, S., & Soylu Bayis, S. (2007). Clinical aspects of epidermodysplasia verruciformis and review of the literature. *Int J Dermatol*, 46(10): 1069-72.

Hausen, H. (2008). Papillomaviruses—to vaccination and beyond. *Biochemistry (Moscow)*, 73(5), 498-503.

Hausen, H. (2009). Papillomaviruses in the causation of human cancers—a brief historical account. *Virology*, 384(2), 260-265.

Howley , P., & Lowy, D. (2007). Papillomaviruses fields virology fifth edition volume 2 chapter 62 Lippincot Williams & Wilkins. *A Wolters Kluver Business*, 5-50.

HPV presence precedes abnormal cytology in women developing cervical cancer and signals false negative smears. (2001). *Br J Cancer*, 85:398.

http://seer.cancer.gov/statfacts/html/cervix.html. Surveillance, Epidemiology, and End Results. SEER Stat Fact Sheets: cervix uteri cancer. (2022, 01 29).

http://www.cancer.gov/types/cervical/hp/cervical-treatment-pdq#link/_532_toc. National Cancer Institute. Cervical Cancer Treatment (PDQ®)–Health Professional Version. (2022, 01 29).

http://www.cdc.gov/cancer/hpv/statistics/index.htm., Centers for Disease Control and Prevention (CDC). HPV-Associated Cancer Statistics, 2016 . (2022, 01 29).

http://www.cdc.gov/cancer/international/statistics.htm. Centers for Disease Control and Prevention. Global Cancer Statistics. (2022, 01 29).

http://www.tjod.org/hpv-asilariyla-ilgili-guncel-bilgilendirme/ . (2022, 01 29).

http://www.trsgo.org/menu/157/hpv-asilari. (2022, 01 29).

http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs380/en/. World Health Organization. Human papillomavirus (HPV) and cervical cancer . (2022, 01 29).

https://www.drozdogan.com/hpv-asisinin-kesfinin-arkasindaki-hikaye-tarihcesi/. (2022, 01 29).

https://www.drozdogan.com/hpv-human-papillomavirus-nedir-ve-nasil-kansere-nasilyol-acar/. (2022, 01 29).

https://www.hpvtedavimerkezi.com/hpv-virusu.html. (2022, 01 29).

Hu, Z., & et, a. (2015). Genome-wide profiling of HPV integration in cervical cancer identifies clustered genomic hot spots and a potential microhomology-mediated integration mechanism. *Nature genetics*, 47(2): 158-9.

Kanbur, A., & Capik, C. (2011). Cervical cancer prevention, early diagnosis-screening methods and midwives/nurses role. *Hacettepe University Health Science Faculty Nursing Journal*, 61-72.

Katsenos, S., & Becker, H. (2011). Recurrent respiratory papillomatosis: a rare chronic disease, difficult to treat, with potential to lung cancer transformation: apropos of two cases and a brief literature review. *Case reports in oncology*, 4(1): 162-71.

Keith , V. (2011). The story behind the world's first cancer.

Khan, M., Partridge, E., Wang, S., & Schiffman, M. (2005). Socioeconomic status and the risk of cervical intraepithelial neoplasia grade 3 among oncogenic human papillomavirus DNA-positive women with equivocal or mildly abnormal cytology. *Cancer*, 104:61.

Kjaer, S. (2001). High-risk human papillomavirus is sexually transmitted: evidence from a follow-up study of virgins starting sexual activity (intercourse). *Cancer Epidemiology and Prevention Biomarkers*, 10(2): 101-6.

Kumar, Y., Abbas , A., & Aster, J. (2014). *Robbins Temel Patoloji.* Nobel Tıp Kitabevleri.

Kwang Sung, K., Shin Ae, P., Kyung-Nam, K., Seokjae, Y., & Yang Je, C. (2014). Current status of human papillomavirus vaccines. *Clin Exp Vaccine Res*, 3: 168-75.

Lacey, C., Lowndes, C., & Shah, K. (2006). Chapter 4: Burden and management of noncancerous HPV-related conditions: HPV-6/11 disease. *Vaccine*, 24(3): 35-41.

Lin, C., Franceschi , S., & Clifford, G. (2018). Human papillomavirus types from infection to cancer in the anus, according to sex and HIV status: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Infect Dis*, 18(2): 198-206.

Marchiori, E. (2008). Laryngotracheobronchial papillomatosis: findings on computed tomography scans of the chest. *J Bras Pneumol*, 34(12): 1084-9.

Maxwell, J. (2010). Maxwell, J.H., et al., Tobacco use in human papillomavirus–positive advanced oropharynx cancer patients related to increased risk of distant metastases and tumor recurrence. *Clinical Cancer Research*, 16(4): 1226-35.

Meites, E., Kempe , A., & Markowitz, L. (2016). (2016). Use of a 2-dose schedule for human papillomavirus vaccination—updated recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices. Morbidity and Mortality Weekly Report, . 65(49), 1405-1408.

Middleton, K., Peh, W., Southern, S., Griffin, H., Sotlar, K., Nakahara, T., . . . Doorbar, J. (2003). Organization of human papillomavirus productive cycle during neoplastic progression provides a basis for selection of diagnostic markers. *Journal of virology*, 77(19), 10186–10201.

Moscicki, A., Hills, N., & Shiboski, S. (2001). Risks for incident human papillomavirus infection and low-grade squamous intraepithelial lesion development in young females. *JAMA*, 285:2995.

Moscicki, A., Hills, N., Shiboski, S., Powell, K., Jay, N., Hanson, E., . . . Palefsky, J. (2001). Risks for incident human papillomavirus infection and low-grade squamous intraepithelial lesion development in young females. *JAMA*, 285:2995.

Muñoz, N., Castellsagué, X., Berrington de González, A., & Gissmann, L. (2006). HPV in the etiology of human cancer. *Vaccine*.

Nicolas, R., Luis-Alfredo , R., Bakar, B., Luz-Stella , M., Gérard, O., & Michel , F. (2002). Mutations in two adjacent novel genes are associated with epidermodysplasia verruciformis. *Nat Genet*, 32(4): 579-81.

Nubia, M., F Xavier, B., Silvia de, S., Rolando, H., Xavier, C., Keerti V, S., . . . International Agency for Research on Cancer Multic. (2003). Epidemiologic classification of human papillomavirus types associated with cervical cancer. *N Engl J Med*, 348:518.

Öztürker , C., & Sönmez, G. (2015). Endometrium ve Serviks Kanserlerinde Görüntüleme. 1-11.

Park , I., Introcaso, C., & Dunne, E. (2015). Human Papillomavirus and Genital Warts: A Review of the Evidence for the 2015 Centers for Disease Control and Prevention Sexually Transmitted Diseases Treatment Guidelines. *Clin Infect Dis*, 61(8): 849-55.

Patel, T., Morrison, L., Rady, P., & Tyring, S. (2010). Epidermodysplasia verruciformis and susceptibility to HPV. *Dis Markers*, 29(3-4): 199-206.

Patterson, B. (2009). *Klinik Mikrobiyoloji; İnsan Papillomavirüsleri.* Ankara: Atlas Kitapçılık.

Paul K S, C., Alexander R, C., Mei Y, Y., Wai-Hon, L., May Y M, C., Apple C M, Y., . . . Ho-Keung, N. (2010). Age distribution of human papillomavirus infection and cervical neoplasia reflects caveats of cervical screening policies. *International Journal of Cancer*, 126(1): 297-301.

Psyrri, A., & DiMaio, D. (2008). Human papillomavirus in cervical and head-and-neck cancer. *Nature Reviews Clinical Oncology*, 5(1): 24-5.

Quinn, M., Babb, P., Jones, j., & Allen, E. (1999). PapersEffect of screening on incidence of and mortality from cancer of cervix in England: evaluation based on routinely collected statistics. *BMJ*, 318(7188): 904-5.

Rakel, R., & Rakel, D. (2019). *Aile Hekimliği*, 218-9.

Rowson, K., & Mahy, B. (1967). Human papova (wart) virus. *Bacteriological reviews*, 31(2), 110–131.

Ryan , K., & Ahmad, N. (2019). Tıbbi Mikrobiyoloji.

Sánchez-Anguiano, L., Alvarado-Esquivel, C., Reyes-Romero, M., & Carrera-Rodríguez , M. (2006). Human papillomavirus infections in women seeking cervical Papanicolaou cytology of Durango, Mexico: prevalence and genotypes. *BMC Infectious Diseases*, 6(1): 27-8.

Schmitz, M., Driesch, C., Jansen , L., Runnebaum, I., & Dürst, M. (2012). Non-random integration of the HPV genome in cervical cancer. *PloS one*, 7(6): 39632-3.

Sharma, S., Fouzia, S., Avninder, S., & Ramesh, V. (2017). Epidermodysplasia verruciformis: three case reports and a brief review. *Acta Dermatovenerol Alp Pannonica Adriat*.

Şahbaz, A., & Erol, O. (2014). HPV vaccination practice. *J Turk Soc Obstet Gynecol*, 2:126-30.

Triin, V., Katrin, L., Anneli , U., Lee , P., Terje , R., Rainer, R., . . . Raul-Allan, K. (2017). Cost-effectiveness of HPV vaccination in the context of high cervical cancer incidence and low screening coverage. *Vaccine*, 35(46): 6329-35.

Trottier, H., & Burchell, A. (2009). Epidemiology of mucosal human papillomavirus infection and associated diseases. *Public Health Genomics*, 12(5-6), 291-307.

ttp://www.tjod.org/tjod-bilgilendirme/. (2022, 01 29).

ttps://www.drozdogan.com/hpv-human-papillomavirus-nedir-ve-nasil-kansere-nasilyol-acar/. (2022, 01 29).

Tuncer, S., & Ustaçelebi, Ş. (1999). İnsan Papillomavirüsleri. *Temel ve Klinik Mikrobiyoloji*, 797-802.

Ustaçelebi, Ş., Abacıoğlu, H., & Badur, S. (2004). *Klinik ve Tanısal Viroloji.* Ankara: Güneş Kitabevi.

Venkatesan, N., Pine, H., & Underbrink, M. (2012). Recurrent respiratory papillomatosis. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 45(3): 671-94.

Veronese, K. (2011). The story behind the world's first cancer vaccine.

Vokes , E., Agrawal, N., & Y, T. (2015). Seiwert, HPV-associated head and neck cancer. *JNCI: Journal of the National Cancer Institute*, 107(12): 1-7.

Waggoner, S., & Chernicky, C. (2004). Molecular biology of cervical and vulvar carcinoma. Gynaecologic cancer: controversies in management. *Philadelphia: Churchill Livingstone*, 65-78.

Woodman , C., Collins, S., & Young, L. (2007). The natural history of cervical HPV infection: unresolved issues. *Nat Rev Cancer*, 7:11.

Workowski, K., & Bolan, G. (2015). Sexually transmitted diseases treatment guidelines, 2015. MMWR. Recommendations and reports: Morbidity and mortality weekly report. *Recommendations and reports*, 64(RR-03): 1-2.

References

Alghananim, A., Özalp, Y., Mesut, B., Serakinci, N., Özsoy, Y., & Güngör, S. (2020). A solid ultra fine self-nanoemulsifying drug delivery system (S-snedds) of deferasirox for improved solubility: Optimization, characterization, and in vitro cytotoxicity studies. *Pharmaceuticals*, *13*(8), 1–25. https://doi.org/10.3390/ph13080162

Aloisio, C., Shah, A. V., Longhi, M., & Serajuddin, A. T. M. (2021). Development of self-microemulsifying lipid-based formulations of trans-resveratrol by systematically constructing lipid-surfactant-water phase diagrams using long- chain lipids. *Drug Development and Industrial Pharmacy*, *47*(6), 897–907. https://doi.org/10.1080/03639045.2021.1934866

Alshamsan, A., Kazi, M., Badran, M. M., & Alanazi, F. K. (2018). Role of alternative lipid excipients in the design of self-nanoemulsifying formulations for fenofibrate: Characterization, in vitro dispersion, digestion and ex vivo gut permeation studies. *Frontiers in Pharmacology*, *9*(NOV), 1–15. https://doi.org/10.3389/fphar.2018.01219

Alskär, L. C., Parrow, A., Keemink, J., Johansson, P., Abrahamsson, B., & Bergström, C. A. S. (2019). Effect of lipids on absorption of carvedilol in dogs: Is coadministration of lipids as efficient as a lipid-based formulation? *Journal of Controlled Release*, *304*, 90–100. https://doi.org/10.1016/j.jconrel.2019.04.038

Alvebratt, C., Keemink, J., Edueng, K., Cheung, O., Strømme, M., & Bergström, C. A. S. (2020). An in vitro dissolution–digestion–permeation assay for the study of advanced drug delivery systems. *European Journal of Pharmaceutics and Biopharmaceutics*, *149*(October 2019), 21–29. https://doi.org/10.1016/j.ejpb.2020.01.010

Ameeduzzafar, El-Bagory, I., Alruwaili, N. K., Elkomy, M. H., Ahmad, J., Afzal, M., Ahmad, N., Elmowafy, M., Alharbi, K. S., & Md Shoaib Alam. (2019). Development of novel dapagliflozin loaded solid self-nanoemulsifying oral delivery system: Physiochemical characterization and in vivo antidiabetic activity. *Journal of Drug Delivery Science and Technology*, *54*, 101279. https://doi.org/10.1016/j.jddst.2019.101279

Berthelsen, R., Klitgaard, M., Rades, T., & Müllertz, A. (2019). In vitro digestion models to evaluate lipid based drug delivery systems; present status and current trends. *Advanced Drug Delivery Reviews*, *142*, 35–49. https://doi.org/10.1016/j.addr.2019.06.010

Brinkmann, J., Exner, L., Luebbert, C., & Sadowski, G. (2020). In-Silico Screening of Lipid-Based Drug Delivery Systems. *Pharmaceutical Research*, *37*(12). https://doi.org/10.1007/s11095-020-02955-0

Cannon, J., & Long, M. (2018). Emulsions, Microemulsions, and Lipid-Based Drug Delivery Systems for Drug Solubilization and Delivery—Part II. In *Water- Insoluble Drug Formulation, Third Edition* (3rd Editio, pp. 247–282). https://doi.org/ 10.1201/9781420009552.ch11

Carrière, F. (2016). Impact of gastrointestinal lipolysis on oral lipid-based formulations and bioavailability of lipophilic drugs. *Biochimie*, *125*, 297–305. https://doi.org/10.1016/j.biochi.2015.11.016

Chatterjee, B., Hamed Almurisi, S., Ahmed Mahdi Dukhan, A., Mandal, U. K., & Sengupta, P. (2016). Controversies with self-emulsifying drug delivery system from pharmacokinetic point of view. *Drug Delivery*, *23*(9), 3639–3652. https://doi.org/10.1080/10717544.2016.1214990

Chavda, V. P., & Shah, D. (2017). Self-emulsifying delivery systems: One step ahead in improving solubility of poorly soluble drugs. In *Nanostructures for Cancer Therapy*. Elsevier Inc. https://doi.org/10.1016/B978-0-323-46144-3.00025-8

Chu, Y., Qin, C., Feng, W., Sheriston, C., Jane Khor, Y., Medrano-Padial, C., Watson, B. E., Chan, T., Ling, B., Stocks, M. J., Fischer, P. M., & Gershkovich, P. (2021). Oral administration of tipranavir with long-chain triglyceride results in moderate intestinal lymph targeting but no efficient delivery to HIV-1 reservoir in mesenteric lymph nodes. *International Journal of Pharmaceutics*, *602* (March). https://doi.org/10.1016/j.ijpharm.2021.120621

Das, S., Lee, S. H., Chia, V. D., Chow, P. S., Macbeath, C., Liu, Y., & Shlieout, G. (2020). Development of microemulsion based topical ivermectin formulations: Pre-formulation and formulation studies. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, *189*(October 2019), 110823. https://doi.org/10.1016/j.colsurfb.2020.110823

Dhaval, M., Vaghela, P., Patel, K., Sojitra, K., Patel, M., Patel, S., Dudhat, K., Shah, S., Manek, R., & Parmar, R. (2021). Lipid-based emulsion drug delivery systems — a comprehensive review. *Drug Delivery and Translational Research*, *0123456789*. https://doi.org/10.1007/s13346-021-01071-9

Dokania, S., & Joshi, A. K. (2015). Self-microemulsifying drug delivery system (SMEDDS)-challenges and road ahead. *Drug Delivery*, *22*(6), 675–690. https://doi.org/10.3109/10717544.2014.896058

Gao, Y., Gesenberg, C., & Zheng, W. (2017). Oral Formulations for preclinical studies: Principle, design, and development considerations. In *Developing Solid Oral Dosage Forms: Pharmaceutical Theory and Practice: Second Edition* (Issue 3, pp. 455–495). Elsevier Inc. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-802447- 8.00017-0

Ghadi, R., & Dand, N. (2017). *BCS class IV drugs: Highly notorious candidates for formulation development*. https://doi.org/10.1016/j.jconrel.2017.01.014

Goon, D. E., Abdul Kadir, S. H. S., Latip, N. A., Rahim, S. A., & Mazlan, M. (2019). Palm oil in lipid-based formulations and drug delivery systems. *Biomolecules*, *9*(2), 1–19. https://doi.org/10.3390/biom9020064

Hedge, O. J., & Bergström, C. A. S. (2020). Suitability of Artificial Membranes in Lipolysis-Permeation Assays of Oral Lipid-Based Formulations. *Pharmaceutical Research*, *37*(6). https://doi.org/10.1007/s11095-020-02833-9

Holm, R. (2019). Bridging the gaps between academic research and industrial product developments of lipid-based formulations. *Advanced Drug Delivery Reviews*, *142*, 118–127. https://doi.org/10.1016/j.addr.2019.01.009

Huang, Y., Yu, Q., Chen, Z., Wu, W., Zhu, Q., & Lu, Y. (2021). In vitro and in vivo correlation for lipid-based formulations: Current status and future perspectives. *Acta Pharmaceutica Sinica B*, *11*(8), 2469–2487. https://doi.org/10.1016/J.APSB.2021.03.025

Ilie, A. R., Griffin, B. T., Kolakovic, R., Vertzoni, M., Kuentz, M., & Holm, R. (2020). Supersaturated lipid-based drug delivery systems–exploring impact of lipid composition type and drug properties on supersaturability and physical stability. *Drug Development and Industrial Pharmacy*, *46*(3), 356–364. https://doi.org/10.1080/03639045.2020.1721526

Ilie, A. R., Griffin, B. T., Vertzoni, M., Kuentz, M., Cuyckens, F., Wuyts, K., Kolakovic, R., & Holm, R. (2020). Toward simplified oral lipid-based drug delivery using mono-/di-glycerides as single component excipients. *Drug Development and Industrial Pharmacy*, *46*(12), 2051–2060. https://doi.org/10.1080/03639045.2020.1843475

Jannin, V., Chevrier, S., Michenaud, M., Dumont, C., Belotti, S., Chavant, Y., & Demarne, F. (2015). Development of self emulsifying lipid formulations of BCS class II drugs with low to medium lipophilicity. *International Journal of Pharmaceutics*, *495*(1), 385–392. https://doi.org/10.1016/j.ijpharm.2015.09.009

John B. Cannon, M. A. L. (2018). Emulsions, microemulsions, and lipid-based drug delivery systems for drug solubilization and delivery—Part II: Oral applications. In *Water-Insoluble Drug Formulation* (pp. 247–282). https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.1201/9781315120492-11/emulsions-microemulsions-lipid-based-drug-delivery-systems-drug- solubilization-delivery—part-ii-oral-applications-john-cannon-michelle-long

Karavasili, C., Andreadis, I. I., Tsantarliotou, M. P., Taitzoglou, I. A., Chatzopoulou, P., Katsantonis, D., Zacharis, C. K., Markopoulou, C., & Fatouros, D. G. (2020). Self-Nanoemulsifying Drug Delivery Systems (SNEDDS) Containing Rice Bran Oil for Enhanced Fenofibrate Oral Delivery: In Vitro Digestion, Ex Vivo Permeability, and In Vivo Bioavailability Studies. *AAPS PharmSciTech*, *21*(6). https://doi.org/10.1208/s12249-020-01765-2

Katev, V., Tsibranska-Gyoreva, S., Vinarov, Z., & Tcholakova, S. (2021). Supersaturation and solubilization upon in vitro digestion of fenofibrate type i lipid formulations: Effect of droplet size, surfactant concentration and lipid type. *Pharmaceutics*, *13*(8). https://doi.org/10.3390/pharmaceutics13081287

Kaur, A., Goindi, S., & Katare, O. P. (2016). Thermal analysis and quantitative characterization of compatibility between diflunisal and lipid excipients as raw materials for development of solid lipid nanoparticles. *Thermochimica Acta*, *643*, 23–32. https://doi.org/10.1016/j.tca.2016.09.014

Kazi, M., Al-Qarni, H., & Alanazi, F. K. (2017). Development of oral solid self- emulsifying lipid formulations of risperidone with improved in vitro dissolution and digestion. *European Journal of Pharmaceutics and Biopharmaceutics*, *114*(February), 239–249. https://doi.org/10.1016/j.ejpb.2017.01.015

Kazi, M., Al-Swairi, M., Ahmad, A., Raish, M., Alanazi, F. K., Badran, M. M., Khan, A. A., Alanazi, A. M., & Hussain, M. D. (2019). Evaluation of self- nanoemulsifying drug delivery systems (SNEDDS) for poorly water-soluble talinolol: Preparation, in vitroand in vivoAssessment. *Frontiers in Pharmacology*, *10*(MAY), 1–13. https://doi.org/10.3389/fphar.2019.00459

Kazi, M., Nasr, F. A., Noman, O., Alharbi, A., Alqahtani, M. S., & Alanazi, F. K. (2020). Development, characterization optimization, and assessment of curcumin-loaded bioactive self-nanoemulsifying formulations and their inhibitory effects on human breast cancer MCF-7 cells. *Pharmaceutics*, *12*(11), 1–19. https://doi.org/10.3390/ pharmaceutics12111107

Keemink, J., & Bergström, C. A. S. (2018). Caco-2 Cell Conditions Enabling Studies of Drug Absorption from Digestible Lipid-Based Formulations. *Pharmaceutical Research*, *35*(4). https://doi.org/10.1007/s11095-017-2327-8

Keemink, J., Mårtensson, E., & Bergström, C. A. S. (2019). Lipolysis-Permeation Setup for Simultaneous Study of Digestion and Absorption in Vitro. *Molecular Pharmaceutics*, *16*(3), 921–930. https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.8b00811

Khan, J., Rades, T., & Boyd, B. (2016). The Precipitation Behavior of Poorly Water- Soluble Drugs with an Emphasis on the Digestion of Lipid Based Formulations. *Pharmaceutical Research*, *33*(3), 548–562. https://doi.org/10.1007/s11095-015-1829-5

Kilic, M., Avzoti, A., Dressman, J., & Reppas, C. (2019). Lipid□Based Oral Formulations. In *In Vitro Drug Release Testing of Special Dosage Forms* (pp. 1– 25). https://doi.org/10.1002/9781118675748.ch1

Klitgaard, M., Beilles, S., Sassene, P. J., Berthelsen, R., & Müllertz, A. (2020). Adding a Gastric Step to the Intestinal in Vitro Digestion Model Improves the Prediction of Pharmacokinetic Data in Beagle Dogs of Two Lipid-Based Drug Delivery Systems. *Molecular Pharmaceutics*, *17*(9), 3214–3222. https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.0c00307

Klitgaard, M., Müllertz, A., & Berthelsen, R. (2021). Estimating the oral absorption from self-nanoemulsifying drug delivery systems using an in vitro lipolysis- permeation method. *Pharmaceutics*, *13*(4), 1–14. https://doi.org/10.3390/pharmaceutics13040489

Koehl, N. J., Henze, L. J., Bennett-Lenane, H., Faisal, W., Price, D. J., Holm, R., Kuentz, M., & Griffin, B. T. (2021). In Silico, in Vitro, and in Vivo Evaluation of Precipitation Inhibitors in Supersaturated Lipid-Based Formulations of Venetoclax. *Molecular Pharmaceutics*, *18*(6), 2174–2188. https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.0c00645

Kuentz, M. (2019). Drug supersaturation during formulation digestion, including real- time analytical approaches. *Advanced Drug Delivery Reviews*, *142*, 50–61. https://doi.org/10.1016/j.addr.2018.11.003

Lafountaine, J., Gao, P., & Iii, R. O. W. (2016). Lipid-Based Formulations. In *In Formulating Poorly Water Soluble Drugs* (pp. 295–327). https://doi.org/10.1007/978-3-319-42609-9

McEvoy, C. L., Trevaskis, N. L., Feeney, O. M., Edwards, G. A., Perlman, M. E., Ambler, C. M., & Porter, C. J. H. (2017). Correlating in Vitro Solubilization and Supersaturation Profiles with in Vivo Exposure for Lipid Based Formulations of the CETP Inhibitor CP-532,623. *Molecular Pharmaceutics*, *14*(12), 4525–4538. https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.7b00660

Mishra, V., Nayak, P., Yadav, N., Singh, M., Tambuwala, M. M., & Aljabali, A. A. A. (2021). Orally administered self-emulsifying drug delivery system in disease management: advancement and patents. *Expert Opinion on Drug Delivery*, *18*(3), 315–332. https://doi.org/10.1080/17425247.2021.1856073

Mohsin, K., Alamri, R., Ahmad, A., Raish, M., Alanazi, F. K., & Hussain, M. D. (2016). Development of self-nanoemulsifying drug delivery systems for the enhancement of solubility and oral bioavailability of fenofibrate, A poorly water- soluble drug. *International Journal of Nanomedicine*, *11*, 2829–2838. https://doi.org/10.2147/IJN.S104187

Møller, A., Schultz, H. B., Meola, T. R., Müllertz, A., & Prestidge, C. A. (2021). The Influence of Solidification on the in vitro Solubilisation of Blonanserin Loaded Supersaturated Lipid-Based Oral Formulations. *European Journal of Pharmaceutical Sciences*, *157*, 105640. https://doi.org/10.1016/j.ejps.2020.105640

Nakama, Y. (2017). Surfactants. In *Cosmetic Science and Technology: Theoretical Principles and Applications* (pp. 231–244). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-802005-0.00015-X

Nazlı, H., Mesut, B., & Özsoy, Y. (2021). *In Vitro Evaluation of a Solid Supersaturated Self Nanoemulsifying Drug Delivery System (Super-SNEDDS) of Aprepitant for Enhanced Solubility*. 1–25.

O'Dwyer, P. J., Box, K. J., Koehl, N. J., Bennett-Lenane, H., Reppas, C., Holm, R., Kuentz, M., & Griffin, B. T. (2020). Novel Biphasic Lipolysis Method to Predict in Vivo Performance of Lipid-Based Formulations. *Molecular Pharmaceutics*, *17*(9), 3342–3352. https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.0c00427

Patel, V., Lalani, R., Bardoliwala, D., Ghosh, S., & Misra, A. (2018a). *Lipid-Based Oral Formulation Strategies for Lipophilic Drugs*. *19*(8). https://doi.org/10.1208/s12249-018-1188-8

Patel, V., Lalani, R., Bardoliwala, D., Ghosh, S., & Misra, A. (2018b). Lipid-Based Oral Formulation Strategies for Lipophilic Drugs. *AAPS PharmSciTech*, *19*(8), 3609–3630. https://doi.org/10.1208/s12249-018-1188-8

Pestieau, A., Krier, F., Brouwers, A., Streel, B., & Evrard, B. (2016). Selection of a discriminant and biorelevant in vitro dissolution test for the development of fenofibrate self-emulsifying lipid-based formulations. *European Journal of Pharmaceutical Sciences*, *92*, 212–219. https://doi.org/10.1016/j.ejps.2016.04.038

Rani, S., Rana, R., Saraogi, G. K., Kumar, V., & Gupta, U. (2019). Self-Emulsifying Oral Lipid Drug Delivery Systems: Advances and Challenges. *AAPS PharmSciTech*, *20*(3). https://doi.org/10.1208/s12249-019-1335-x

Sharma, T., Jain, A., Kaur, R., Saini, S., Katare, O. P., & Singh, B. (2020). *Supersaturated LFCS type III self-emulsifying delivery systems of sorafenib tosylate with improved biopharmaceutical performance: QbD-enabled development and evaluation*. 839–861.

Silva, L. A. D., Cintra, E. R., Alonso, E. C. P., Alves, G. L., Lima, E. M., Taveira, S. F., da Cunha-Filho, M. S. S., & Marreto, R. N. (2017). Selection of excipients for the development of carvedilol loaded lipid-based drug delivery systems. *Journal of Thermal Analysis and Calorimetry*, *130*(3), 1593–1604. https://doi.org/10.1007/s10973-017-6380-7

Singh, D., Tiwary, A. K., & Bedi, N. (2018). Canagliflozin loaded SMEDDS: formulation optimization for improved solubility, permeability and pharmacokinetic performance. *Journal of Pharmaceutical Investigation*, *49*(1), 67–85. https://doi.org/10.1007/s40005-018-0385-5

Spósito, P. Á., Mazzeti, A. L., Faria, C. D. O., Pound-lana, G., & Furtado, V. (2017). *Ravuconazole self-emulsifying delivery system: in vitro activity against Trypanosoma cruzi amastigotes and in vivo toxicity*. 3785–3799.

Suys, E. J. A., Brundel, D. H. S., Chalmers, D. K., Pouton, C. W., & Porter, C. J. H. (2021). Interaction with biliary and pancreatic fluids drives supersaturation and drug absorption from lipid-based formulations of low (saquinavir) and high (fenofibrate) permeability poorly soluble drugs. *Journal of Controlled Release*, *331*(January), 45–61. https://doi.org/10.1016/j.jconrel.2021.01.007

Suys, E. J. A., Chalmers, D. K., Pouton, C. W., & Porter, C. J. H. (2018). *Polymeric Precipitation Inhibitors Promote Feno fi brate Supersaturation and Enhance Drug Absorption from a Type IV Lipid- Based Formulation*. https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.8b00206

Swarnakar, N. K., Venkatesan, N., & Betageri, G. (2019). *Critical In Vitro Characterization Methods of Lipid-Based Formulations for Oral Delivery: a Comprehensive Review*. 1–11. https://doi.org/10.1208/s12249-018-1239-1

Tanaka, Y., Doi, H., Katano, T., & Kasaoka, S. (2021). Effects of Lipid Digestion and Drug Permeation/Re-Dissolution on Absorption of Orally Administered Ritonavir as Different Lipid-Based Formulations. *European Journal of Pharmaceutical Sciences*, *157*(September 2020), 105604. https://doi.org/10.1016/j.ejps.2020.105604

Tanaka, Y., Tay, E., Nguyen, T. H., & Porter, C. J. H. (2020). Quantifying In Vivo Luminal Drug Solubilization -Supersaturation-Precipitation Profiles to Explain the Performance of Lipid Based Formulations. *Pharmaceutical Research*, *37*(3). https://doi.org/10.1007/s11095-020-2762-9

Tay, E., Nguyen, T. H., Ford, L., Williams, H. D., Benameur, H., Scammells, P. J., & Porter, C. J. H. (2020). Ionic liquid forms of the antimalarial lumefantrine in combination with LFCS type IIIB lipid-based formulations preferentially increase lipid solubility, in vitro solubilization behavior and in vivo exposure. *Pharmaceutics*, *12*(1). https://doi.org/10.3390/pharmaceutics12010017

Teixeira, F. V., Alves, G. L., Ferreira, M. H., Taveira, S. F., da Cunha Filho, M. S. S., & Marreto, R. N. (2018). Preformulation studies to guide the development of raloxifene lipid-based delivery systems. *Journal of Thermal Analysis and Calorimetry*, *132*(1), 365–371. https://doi.org/10.1007/s10973-018-6964-x

Ujhelyi, Z., Vecsernyés, M., Fehér, P., Kósa, D., Arany, P., Nemes, D., Sinka, D., Vasvári, G., Fenyvesi, F., Váradi, J., & Bácskay, I. (2018). Physico-chemical characterization of self-emulsifying drug delivery systems. *Drug Discovery Today: Technologies*, *27*(xx), 81–86. https://doi.org/10.1016/j.ddtec.2018.06.005

Vasconcelos, T., Marques, S., & Sarmento, B. (2018). Measuring the emulsification dynamics and stability of self-emulsifying drug delivery systems. *European Journal of Pharmaceutics and Biopharmaceutics*, *123*, 1–8. https://doi.org/10.1016/j.ejpb.2017.11.003

Vithani K, Jannin V, Pouton C, B. B. (2019). Colloidal aspects of dispersion and digestion of self-dispersing lipid-based formulations for poorly water-soluble drugs. *Advanced Drug Delivery Reviews*, *142*, 16–34. https://doi.org/10.1016/j.addr.2019.01.008

Vithani, K., Goyanes, A., Jannin, V., Basit, A. W., Gaisford, S., & Boyd, B. J. (2019). An Overview of 3D Printing Technologies for Soft Materials and Potential Opportunities for Lipid-based Drug Delivery Systems. *Pharmaceutical Research*, *36*(1). https://doi.org/10.1007/s11095-018-2531-1

Vithani, K., Hawley, A., Jannin, V., Pouton, C., & Boyd, B. J. (2017). Inclusion of Digestible Surfactants in Solid SMEDDS Formulation Removes Lag Time and Influences the Formation of Structured Particles During Digestion. *AAPS Journal*, *19*(3), 754–764. https://doi.org/10.1208/s12248-016-0036-6

Vithani, K., Hawley, A., Jannin, V., Pouton, C., & Boyd, B. J. (2018). Solubilisation behaviour of poorly water-soluble drugs during digestion of solid SMEDDS. *European Journal of Pharmaceutics and Biopharmaceutics*, *130*, 236–246. https://doi.org/10.1016/j.ejpb.2018.07.006

Williams, H. D., Ford, L., Han, S., Tangso, K. J., Lim, S., Shackleford, D. M., Vodak, D. T., Benameur, H., Pouton, C. W., Scammells, P. J., & Porter, C. J. H. (2018). Enhancing the Oral Absorption of Kinase Inhibitors Using Lipophilic Salts and Lipid-Based Formulations. *Molecular Pharmaceutics*, *15*(12), 5678–5696. https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.8b00858

Xia, F., Chen, Z., Zhu, Q., Qi, J., Dong, X., Zhao, W., Wu, W., & Lu, Y. (2021). Gastrointestinal lipolysis and trans-epithelial transport of SMEDDS via oral route. *Acta Pharmaceutica Sinica B*, *11*(4), 1010–1020. https://doi.org/10.1016/j.apsb.2021.03.006

Referanslar

1. Gentile, L., Benazzo, F., de Rosa, F., Boriani, S., Dallagiacoma, G., Franceschetti, G., Gaeta, M., & Cuzzocrea, F. (2019). A systematic review: characteristics, complications and treatment of spondylodiscitis. European Review for Medical and Pharmacological Sciences, 23(2 Suppl), 117–128. https://doi.org/10.26355/eurrev_201904_17481
2. Muscara, J. D., & Blazar, E. (2021). Diskitis. StatPearls Publishing; 2021 Jan. 2021 Aug 5
3. Shenoy, K., Singla, A., Krystal, J. D., Razi, A. E., Kim, Y. H., & Sharan, A. D. (2018). Discitis in Adults. JBJS
4. Sato, K., Yamada, K., Yokosuka, K., Yoshıda, T., Goto, M., Matsubara, T., Iwahashı, S., Shımazakı, T., Nagata, K., & Shıba, N. (2018). Pyogenic Spondylitis: Clinical Features, Diagnosis And Treatment. The Kurume Medical Journal, 65(3), 83–89. https://doi.org/10.2739/kurumemedj.ms653001
5. Mavrogenis, A. F., Megaloikonomos, P. D., Igoumenou, V. G., Panagopoulos, G. N., Giannitsioti, E., Papadopoulos, A., & Papagelopoulos, P. J. (2017). Spondylodiscitis revisited. EFORT Open Reviews, 2(11), 447–461. https://doi.org/10.1302/2058-5241.2.160062
6. Lam, K. S., & Webb, J. K. (2004). Discitis. Hospital Medicine, 65(5), 280–286. https://doi.org/10.12968/hosp.2004.65.5.13703
7. Raghavan, M., Lazzeri, E., & Palestro, C. J. (2018). Imaging of Spondylodiscitis. Seminars in Nuclear Medicine, 48(2), 131–147. https://doi.org/10.1053/j.semnuclmed.2017.11.001
8. Cottle, L., & Riordan, T. (2008). Infectious spondylodiscitis. Journal of Infection, 56(6), 401–412. https://doi.org/10.1016/j.jinf.2008.02.005

Referanslar

American Academy of Pediatrics. Febrile seizures: clinical practice guideline for the longterm management of the child with simple febrile seizures. Pediatrics. 2008;121:1281-6.

American Academy of Pediatrics. Neurodiagnostic Evaluation of the Child with a Simple Febrile Seizure. Pediatrics 2011, 127, 389–394. [CrossRef] [PubMed]

American Academy of Pediatrics. Provisional Committee on Quality Improvement Subcommittee on Febrile Seizures. The Neurodiagnostic evaluation of the child with a first simple febrile seizure. Pediatrics 1996; 97(5): 2-7.

Annegers JF, Hauser WA, Shirts SB, Kurland LT. Factors prognostic of unprovoked seizures after febrile convulsions. N Engl J Med. 1987;316(9):493-498.

Apak S. Pediatrik Epileptoloji ve Antikonvülsif ilaç tedavisi. 1. baskı. İstanbul, Sanal Matbaacılık, 1986; 9

Batra P, Gupta S, Gomber S, Saha A. Predictors of meningitis in children presenting with first febrile seizures. Pediatr Neurol. 2011; 44:35-9.

Berg AT, Shinnar S, Darefsky AS, et al. Predictors of recurrent febrile seizures. A prospective cohort study. Arch Pediatr Adolesc Med. 1997; 151(4):371-378.

Berg AT, Shinnar S, Shapiro ED, Salomon ME, Crain EF, Hauser WA. Risk factors for a first febrile seizure: a matched case-control study. Epilepsia. 1995;36(4):334-341.

Bethune P, Gordon K, Dooley J, Camfield C, Camfield P. Which child will have a febrile seizure? Am J Dis Child. 1993;147(1):35-39.

Centers for Disease Control (CDC) and Prevention. Vaccine safety. Childhood vaccines and febrile seizures. https://www.cdc.gov/vaccinesafety/ concerns/febrile-seizures.html. Accessed September 30, 2018.

Chung, S. Febrile seizures. Korean J. Pediatr. 2014, 57, 384–395. [CrossRef] [PubMed]

Çokar AÖ. Febril konvülziyon tedavisi. Bora İH, editör. Epilepside Tedavi. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019. p.1-6.

Daniela L, Elisabetta M, Susanna E. Management of Pediatric Febrile Seizures. İnternational Journal of Environmental Research and Public Health 2018;15:2232.

Deng, H.; Zheng, W.; Song, Z. The genetics and molecular biology of fever-associated seizures or epilepsy. Expert Rev. Mol. Med. 2010, 20, e3. [CrossRef] [PubMed]

Department of Health Australia. Emergency Department Factsheets: Febrile Convulsions in Children. 2010. Available online: https://search.proquest.com/openview/3e1d51ff3d832faf730300c4baf03f56/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2042236 (accessed on 11 October 2018).

Dustin K.S, Kerry P.S, Molly B. Febrile Seizures: Risks, Evaluation, and Prognosis. American Family Physician 2019;99(7):445-50.

Frantzen E, Lennox-Buchthal M, Nygaard A, Stene J. A genetic study of febrile convulsions. Neurology 1970; 20(9): 909-17.

Hall CB, Long CE, Schnabel KC, et al. Human herpesvirus-6 infection in children. A prospective study of complications and reactivation. N Engl J Med. 1994;331(7):432-438.

Hampers LC, Spina LA. Evaluation and management of pediatric febrile seizures in the emergency department. Emerg Med Clin North Am. 2011; 29:83-93.

Hartmut S. Unkomplizierte und komplizierte fieberkrämpfe.Deutsche Gesellschaft für Neuropädiatrie Leitlinien. AWMF online 1999; Nr. 022/005.

Hauser WA. Kurland LT. The epidemiology of epilepsy in Rochester Minesota,1935- through 1967. Epilepsia 1975; 16: 1-66.

ILAE Commission Report. The epidemiolgy of the epilepsies: Future directions. Epilepsia 1997; 38: 614-8.

Kafadar İ, Hahn A, Neubauer BA. Febril Konvülsiyona Güncel Bakış. Türk Aile Hek Derg 2004;8(1):34-40.

Kimia AA, Bachur RG, Torres A, Harper MB. Febrile seizures: emergency medicine perspective. Curr Opin Pediatr 2015;27(3):292-7.

Kohrman MH, Hayes MS, Kerr SL, Langas TJ, Cohen ME. Phenobarbital for febrile seizures. N Engl J Med. 1990;323:484.

Lynch BA, Lambeng N, Nocka K, Kensel-Hammes P, Bajjalieh SM, Matagne A, Fuks B. The synaptic vesicle protein SV2A is the binding site for the antiepileptic drug levetiracetam. Proc Natl Acad Sci USA. 2004;101:9861-6.

Maglione MA, Das L, Raaen L, et al. Safety of vaccines used for routine immunization of U.S. children: a systematic review. Pediatrics. 2014; 134(2):325-337.

Manreza ML, Gherpelli JL, Machado Hairtel LR, Pedreira CC, Heise CO, Diament A. Treatment of febrile seizures with intermittent clobazam. Arq Neuropsiquiatr. 1997;55:757-61.

McTague A, Martland T, Appleton R. Drug management for acute tonic-clonic convulsions including convulsive status epilepticus in children. Cochrane Database Syst Rev. 2018;1: CD001905.

Merkenschlager A. Therapeutische und diagnostische leitlinien beim fieberkampf im kindesalter. Kinder - und Jugendmedizin 2002;6:37-40.

Mewasingh, L.D. Febrile Seizures: Clinical Evidence. 2010. Available online: www.tinyurl.com/nketvst (accessed on 11 April 2017).

Millichap JJ. Treatment and prognosis of febrile seizures. In: UpToDate, Post TW, ed. UpToDate. Waltham, MA (Accessed on Mar 09, 2018)

Myers, K.A.; Scheffer, I.E.; Berkovic, S.F.; ILAE Genetics Commission. Genetic literacy series: Genetic epilepsy with febrile seizures plus. Epileptic Disord. 2018, 20, 232–238. [PubMed]

National Institute for Health and Care Excellence. Clinical Knowledge Summaries: Febrile Seizures; NICE: London, UK, 2013.

National Institute for Health and Care Excellence. Feverish Illness in Children: Assessment and Initial Management in Children Younger Than 5 Years of Age; Clinical Guideline No 160; Nice: London, UK, 2013.

Nelson KB, Ellenberg JH. Predictors of epilepsy in children who have experienced febrile seizures. N Engl J Med. 1976;295:1029-33.

Neubauer B, Sander T. Idiopatischen epilepsien mit komplexem vererbungsmuster. Zeitsch Epileptol 2001;3(14):109-14.

NHS Choices. Febrile Seizures—Causes. 2014. Available online: www.nhs.uk/Conditions/Febrileconvulsions/Pages/Causes.aspx (accessed on 11 April 2017).

Oluwabusi, T.; Sood, S.K. Update on the management of simple febrile seizures: Emphasis on minimal intervention. Curr. Opin. Pediatr. 2012, 24, 259–265. [CrossRef] [PubMed]

Paul, S.P.; Blaikley, S.; Chinthapalli, R. Clinical update: Febrile convulsion in childhood. Community Practitioner. 2012, 85, 36–38. [PubMed]

Paul, S.P.; Eaton, M. At a glance: Febrile convulsion in children. J. Fam. Health Care 2013, 23, 34–37. [PubMed]

Paul, S.P.; Chinthapalli, R. Rational approach to management of febrile seizures. Indian J. Pediatr. 2013, 80, 149–150. [CrossRef] [PubMed]

Pavlidou E, Tzitiridou M, Panteliadis C. Effectiveness of intermittent diazepam prophylaxis in febrile seizures: long- term prospective controlled study. J Child Neurol. 2006;21:1036-40.

Pavlidou E, Panteliadis C. Prognostic factors for subsequent epilepsy in children with febrileseizures. Epilepsia. 2013; 54(12):2101-7.

Prymula R, Siegrist CA, Chlibek R, et al. Effect of prophylactic paracetamol administration at time of vaccination on febrile reactions and antibody responses in children: two open-label, randomised controlled trials. Lancet. 2009;374(9698):1339-1350.

Rantala H, Tarkka R, Uhari M. A meta-analytic review of the preventive treatment of recurrences of febrile seizures. J Pediatr. 1997; 131:922-5.

Rowhani-Rahbar A, Fireman B, Lewis E, et al. Effect of age on the risk of fever and seizures following immunization with measles-containing vaccines in children. JAMA Pediatr. 2013;167(12):1111-1117.

Royal College of Nursing. Caring for Children with Fever. RCN Good Practice Guidance for Nurses Working with Infants, Children, and Young People; RCN: London, UK, 2013.

Sadleir LG, Scheffer IE. Febrile seizures. BMJ. 2007;334(7588):307-11.

Sattar S, Saha SK, Parveen F, Banu LA, Momen A, Ahmed AU, et al. Intermittent prophylaxis of recurrent febrile seizures with clobazam versus diazepam. Mymensingh medical journal: MMJ. 2014;23(4):676-85.

Shah, P.; James, S.; Elayaraia, S. EEG for children with complex febrile seizures. Cochrane Database Syst. Rev. 2017, 10, CD009196. [CrossRef] [PubMed]

Siemes H. Anfälle und Epilespsien bei Kindern und Jugendlichen. Stutgart, Thieme Verlag, 2001: 165-80.

Singhi PD, Srinivas M. Febrile seizures. Indian Pediatrics 2001. 21;38(7):733-40.

Stögmann W. Fieberkrämpfe. Päd Praxis 2002; 60(4): 591-6.

Subcommittee on Febrile Seizures. Clinical practice guideline-febrile seizures: guideline for the neurodiagnostic evaluation of the child with a simple febrile seizure. Pediatrics. 2011; 127:389-94.

Tejani, N.R. Febrile Seizures. 2015. Available online: https://emedicine.medscape.com/article/ 801500- overview (accessed on 11 October 2018)

Thébault-Dagher F, Herba CM, Séguin JR, et al. Age at first febrile seizure correlates with perinatal maternal emotional symptoms. Epilepsy Res. 2017;135:95-101.

Trinka E, Höfler J, Leitinger M, Brigo F. Pharmacotherapy for status epilepticus. Drugs. 2015; 75(13):1499-521.

Tsuboi T. Genetic aspects of febrile seizures. Hum Genet 1977; 38(2): 169-73.

Van Landingham KE, Heinz ER, Cavazos JE, Lewis DV. Magnetic Resonance Imaging Evidence of hippocampal injury after prolonged focal febrile convulsions. Ann Neurol 1998; 43(4): 413-26.

Verity CM, Greenwood R, Golding J. Long-term intellectual and behavioral outcomes of children with febrile convulsions. N Engl J Med. 1998;338(24):1723-1728.

Vestergaard M, Pedersen MG, Ostergaard JR, Pedersen CB, Olsen J, Christensen J. Death in children with febrile seizures: a populationbased cohort study. Lancet. 2008;372(9637):457-463.

Wilfong A. Management of convulsive status epilepticus. In: Post TW, ed. UpToDate. Waltham, MA

Zhang, Y.H.; Burgess, R.; Malone, J.P.; Glubb, G.C.; Helbig, K.L.; Vadlamudi, L.et al. Genetic epilepsy with febrile seizures plus: Refining the spectrum. Neurology 2017, 89, 1210–1219. [CrossRef] [PubMed]

Referanslar

Adell, R., Hansson, B. O., Brånemark, P. I., & Breine, U. (1970). Intra-osseous anchorage of dental prostheses. *Scandinavian journal of plastic and reconstructive surgery*, *4*(1), 19-34.

Agliardi, E. L., Romeo, D., Panigatti, S., de Araújo Nobre, M., & Maló, P. (2017). Immediate full-arch rehabilitation of the severely atrophic maxilla supported by zygomatic implants: a prospective clinical study with minimum follow-up of 6 years. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *46*(12), 1592-1599.

Albrektsson, T., Zarb, G., Worthington, P., & Eriksson, A. R. (1986). The long-term efficacy of currently used dental implants: a review and proposed criteria of success. *Int j oral maxillofac implants*, *1*(1), 11-25.

Anitua, E., Alkhraisat, M. H., Piñas, L., & Orive, G. (2015). Efficacy of biologically guided implant site preparation to obtain adequate primary implant stability. *Annals of Anatomy-Anatomischer Anzeiger*, *199*, 9-15.

Aparicio, C., Gil, F. J., Fonseca, C., Barbosa, M., & Planell, J. A. (2003). Corrosion behaviour of commercially pure titanium shot blasted with different materials and sizes of shot particles for dental implant applications. *Biomaterials*, *24*(2), 263-273.

Åstrand, P., Nord, P. G., & Brånemark, P. I. (1996). Titanium implants and onlay bone graft to the atrophic edentulous maxilla: a 3-year longitudinal study. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *25*(1), 25-29.

Babbush, C. A., Kent, J. N., & Misiek, D. J. (1986). Titanium plasma-sprayed (TPS) screw implants for the reconstruction of the edentulous mandible. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, *44*(4), 274-282.

Barone, A., Toti, P., Marconcini, S., Derchi, G., Saverio, M., & Covani, U. (2016). Esthetic Outcome of Implants Placed in Fresh Extraction Sockets by Clinicians with or without Experience: A Medium-Term Retrospective Evaluation. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *31*(6).

Barone, A., Marconcini, S., Giammarinaro, E., Mijiritsky, E., Gelpi, F., & Covani, U. (2016). Clinical outcomes of implants placed in extraction sockets and immediately restored: a 7‐year single‐cohort prospective study. *Clinical implant dentistry and related research*, *18*(6), 1103-1112.

Becker, W., Becker, B. E., Israelson, H., Lucchini, J. P., Handelsman, M., Ammons, W., ... & Lekholm, U. (1997). One-step surgical placement of Brånemark implants: a prospective multicenter clinical study. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *12*(4).

Becker, W., Hujoel, P. P., Becker, B. E., & Willingham, H. (2000). Osteoporosis and implant failure: an exploratory case‐control study. *Journal of periodontology*, *71*(4), 625-631.

Branemark, P. I. (1977). Osseointegrated implants in the treatment of the edentulous jaw. Exprience from a 10-year period. *Scand. J. Plast. Reconstr. Surg.*, *2*, 16.

Buser, D., Mericske‐stern, R., Pierre Bernard, J. P., Behneke, A., Behneke, N., Hirt, H. P., ... & Lang, N. P. (1997). Long‐term evaluation of non‐submerged ITI implants. Part 1: 8‐year life table analysis of a prospective multi‐center study with 2359 implants. *Clinical oral implants research*, *8*(3), 161-172.

Calandriello, R., Tomatis, M., Vallone, R., Rangert, B., & Gottlow, J. (2003). Immediate occlusal loading of single lower molars using Brånemark System® wide‐platform TiUnite™ implants: an interim report of a prospective open‐ended clinical multicenter study. *Clinical implant dentistry and related research*, *5*, 74-80.

Cannizzaro, G., & Leone, M. (2003). Restoration of partially edentulous patients using dental implants with a microtextured surface: a prospective comparison of delayed and immediate full occlusal loading. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *18*(4).

Cercadillo-Ibarguren, I., Sánchez-Torres, A., Figueiredo, R., & Valmaseda-Castellón, E. (2017). Early Complications of Immediate Loading in Edentulous Full-Arch Restorations: A Retrospective Analysis of 88 Cases. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *32*(5).

Covani, U., Barone, A., Cornelini, R., & Crespi, R. (2006). Clinical outcome of implants placed immediately after implant removal. *Journal of periodontology*, *77*(4), 722-727.

De Bruyn, H., Raes, S., Östman, P. O., & Cosyn, J. (2014). Immediate loading in partially and completely edentulous jaws: a review of the literature with clinical guidelines. *Periodontology 2000*, *66*(1), 153-187.

Degidi, M., Scarano, A., Piattelli, M., & Piattelli, A. (2004). Histologic evaluation of an immediately loaded titanium implant retrieved from a human after 6 months in function. *Journal of Oral Implantology*, *30*(5), 289-296.

Del Fabbro, M., Ceresoli, V., Taschieri, S., Ceci, C., & Testori, T. (2015). Immediate loading of postextraction implants in the esthetic area: systematic review of the literature. *Clinical implant dentistry and related research*, *17*(1), 52-70.

Esposito, M., Felice, P., & Worthington, H. V. (2014). Interventions for replacing missing teeth: augmentation procedures of the maxillary sinus. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (5).

Friberg, B., Ekestubbe, A., Mellström, D., & Sennerby, L. (2001). Brånemark implants and osteoporosis: a clinical exploratory study. *Clinical implant dentistry and related research*, *3*(1), 50-56.

Friberg, B., Sennerby, L., Roos, J., & Lekholm, U. (1995). Identification of bone quality in conjunction with insertion of titanium implants. A pilot study in jaw autopsy specimens. *Clinical oral implants research*, *6*(4), 213-219.

Gallucci, G. O., Morton, D., & Weber, H. P. (2009). Loading protocols for dental implants in edentulous patients. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *24*.

Ganeles, J., Rosenberg, M. M., Holt, R. L., & Reichman, L. H. (2001). Immediate loading of implants with fixed restorations in the completely edentulous mandible: report of 27 patients from a private practice. *International journal of oral & maxillofacial implants*, *16*(3).

Glauser, R., Ree, A., Lundgren, A., Gottlow, J., Hammerle, C. H., & Scharer, P. (2001). Immediate occlusal loading of Brånemark implants applied in various jawbone regions: a prospective, 1‐year clinical study. *Clinical implant dentistry and related research*, *3*(4), 204-213.

Goiato, M. C., Pellizzer, E. P., Moreno, A., Gennari-Filho, H., Dos Santos, D. M., Santiago Jr, J. F., & Dos Santos, E. G. (2014). Implants in the zygomatic bone for maxillary prosthetic rehabilitation: a systematic review. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *43*(6), 748-757.

Horita, S., Sugiura, T., Yamamoto, K., Murakami, K., Imai, Y., & Kirita, T. (2017). Biomechanical analysis of immediately loaded implants according to the "All-on-Four" concept. *Journal of prosthodontic research*, *61*(2), 123-132.

Jaffin, R. A., & Berman, C. L. (1991). The excessive loss of Branemark fixtures in type IV bone: a 5‐year analysis. *Journal of periodontology*, *62*(1), 2-4.

Li, J., Yin, X., Huang, L., Mouraret, S., Brunski, J. B., Cordova, L., ... & Helms, J. A. (2017). Relationships among bone quality, implant osseointegration, and Wnt signaling. *Journal of dental research*, *96*(7), 822-831.

Maló, P., Rangert, B., & Nobre, M. (2003). "All‐on‐Four" immediate‐function concept with Brånemark System® implants for completely edentulous mandibles: a retrospective clinical study. *Clinical implant dentistry and related research*, *5*, 2-9.

Marconcini, S., Giammarinaro, E., Derchi, G., Alfonsi, F., Covani, U., & Barone, A. (2018). Clinical outcomes of implants placed in ridge‐preserved versus nonpreserved sites: A 4‐year randomized clinical trial. *Clinical implant dentistry and related research*, *20*(6), 906-914.

Misch, C. E. (1999). Contemporary implant dentistry. *Implant Dentistry*, *8*(1), 90.

Moraschini, V., & Barboza, E. P. (2016). Immediate versus conventional loaded single implants in the posterior mandible: a meta-analysis of randomized controlled trials. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *45*(1), 85-92.

Morton, D., Jaffin, R., & Weber, H. P. (2004). Immediate restoration and loading of dental implants: clinical considerations and protocols. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *19*(7).

Niedermaier, R., Stelzle, F., Riemann, M., Bolz, W., Schuh, P., & Wachtel, H. (2017). Implant‐supported immediately loaded fixed full‐arch dentures: evaluation of implant survival rates in a case cohort of up to 7 years. *Clinical implant dentistry and related research*, *19*(1), 4-19.

Papaspyridakos, P., Chen, C. J., Chuang, S. K., & Weber, H. P. (2014). Implant loading protocols for edentulous patients with fixed prostheses: a systematic review and meta-analysis. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *29*.

Pei, X., Wang, L., Chen, C., Yuan, X., Wan, Q., & Helms, J. A. (2017). Contribution of the PDL to osteotomy repair and implant osseointegration. *Journal of dental research*, *96*(8), 909-916.

Peñarrocha-Diago, M., Covani, U., & Cuadrado, L. (Eds.). (2019). *Atlas of Immediate Dental Implant Loading*. Springer Nature.

Peñarrocha-Oltra, D., Covani, U., Peñarrocha-Diago, M., & Peñarrocha-Diago, M. (2014). Immediate loading with fixed full-arch prostheses in the maxilla: review of the literature. *Medicina oral, patologia oral y cirugia bucal*, *19*(5), e512.

Schenk, R. K., & Buser, D. (1998). Osseointegration: a reality. *Periodontology 2000*, *17*(1), 22-35.

Schnitman, P. A., Wohrle, P. S., & Rubenstein, J. E. (1990). Immediate fixed interim prostheses supported by two-stage threaded implants: methodology and results. *The Journal of oral implantology*, *16*(2), 96-105.

Soto-Peñaloza, D., Zaragozí-Alonso, R., Peñarrocha-Diago, M., & Peñarrocha-Diago, M. (2017). The all-on-four treatment concept: Systematic review. *Journal of clinical and experimental dentistry*, *9*(3), e474.

Spiekermann, H., Jansen, V. K., & Richter, E. J. (1995). A 10-year follow-up study of IMZ and TPS implants in the edentulous mandible using bar-retained overdentures. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *10*(2).

Szmukler‐Moncler, S., Salama, H., Reingewirtz, Y., & Dubruille, J. H. (1998). Timing of loading and effect of micromotion on bone–dental implant interface: review of experimental literature. *Journal of biomedical materials research*, *43*(2), 192-203.

Tarnow, D. P., Emtiaz, S., & Classi, A. (1997). Immediate loading of threaded implants at stage 1 surgery in edentulous arches: ten consecutive case reports with 1-to 5-year data. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *12*(3).

Thomason, J. M., Heydecke, G., Feine, J. S., & Ellis, J. S. (2007). How do patients perceive the benefit of reconstructive dentistry with regard to oral health‐related quality of life and patient satisfaction? A systematic review. *Clinical oral implants research*, *18*, 168-188.

Wang, F., Monje, A., Lin, G. H., Wu, Y., Monje, F., Wang, H. L., & Davo, R. (2015). Reliability of four zygomatic implant-supported prostheses for the rehabilitation of the atrophic maxilla: a systematic review. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *30*(2).

Weigl, P., & Strangio, A. (2016). The impact of immediately placed and restored single-tooth implants on hard and soft tissues in the anterior maxilla. *Eur J Oral Implantol*, *9*(Suppl 1), S89-106.

Wennerberg, A., Albrektsson, T., Andersson, B., & Krol, J. J. (1995). A histomorghometric study of screw‐shaped and removal torque titanium implants with three different surface topographies. *Clinical oral implants research*, *6*(1), 24-30.

Yan, Q., Xiao, L. Q., Su, M. Y., Mei, Y., & Shi, B. (2016). Soft and Hard Tissue Changes Following Immediate Placement or Immediate Restoration of Single-Tooth Implants in the Esthetic Zone: A Systematic Review and Meta-Analysis. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *31*(6).

Referanslar

Aghabeigi, B., & Bousdras, V. A. (2007). Rehabilitation of severe maxillary atrophy with zygomatic implants. Clinical report of four cases. *British dental journal*, *202*(11), 669-675.

Ahlgren, F., Størksen, K., & Tornes, K. (2006). A study of 25 zygomatic dental implants with 11 to 49 months' follow-up after loading. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *21*(3).

Almeida, P. H., Salvoni, A. D. A., & França, F. M. (2017). Evaluation of satisfaction of individuals rehabilitated with zygomatic implants as regards anesthetic and sedative procedure: a prospective cohort study. *Annals of medicine and surgery*, *22*, 22-29.

Aparicio, C., Ouazzani, W., Aparicio, A., Fortes, V., Muela, R., Pascual, A., ... & Franch, M. (2010). Extrasinus zygomatic implants: three year experience from a new surgical approach for patients with pronounced buccal concavities in the edentulous maxilla. *Clinical implant dentistry and related research*, *12*(1), 55-61.

Aparicio, C., Ouazzani, W., Garcia, R., Arevalo, X., Muela, R., & Fortes, V. (2006). A prospective clinical study on titanium implants in the zygomatic arch for prosthetic rehabilitation of the atrophic edentulous maxilla with a follow‐up of 6 months to 5 years. *Clinical implant dentistry and related research*, *8*(3), 114-122.

Aparicio, C., Ouazzani, W., & Hatano, N. (2008). The use of zygomatic implants for prosthetic rehabilitation of the severely resorbed maxilla. *Periodontology 2000*, *47*(1), 162-171.

Balshi, S. F., Wolfinger, G. J., & Balshi, T. J. (2009). A retrospective analysis of 110 zygomatic implants in a single-stage immediate loading protocol. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *24*(2).

Balshi, T. J., Wolfinger, G. J., & Petropoulos, V. C. (2003). Quadruple zygomatic implant support for retreatment of resorbed iliac crest bone graft transplant. *Implant dentistry*, *12*(1), 47-53.

Becktor, J. P., Isaksson, S., Abrahamsson, P., & Sennerby, L. (2005). Evaluation of 31 zygomatic implants and 74 regular dental implants used in 16 patients for prosthetic reconstruction of the atrophic maxilla with cross‐arch fixed bridges. *Clinical implant dentistry and related research*, *7*(3), 159-165.

Bedrossian, E. (2010). Rehabilitation of the edentulous maxilla with the zygoma concept: a 7-year prospective study. *The International journal of oral & maxillofacial implants*, *25*(6), 1213.

Bedrossian, E., Rangert, B., Stumpel, L., & Indresano, T. (2006). Immediate function with the zygomatic implant: a graftless solution for the patient with mild to advanced atrophy of the maxilla. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *21*(6).

Bedrossian, E., Stumpel III, L., Beckely, M., & Indersano, T. (2002). The zygomatic implant: preliminary data on treatment of severely resorbed maxillae. A clinical report. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *17*(6).

Bedrossian, E., & Stumpel III, L. J. (2001). Immediate stabilization at stage II of zygomatic implants: rationale and technique. *The Journal of prosthetic dentistry*, *86*(1), 10-14.

Boyes-Varley, J. G., Howes, D. G., Lownie, J. F., & Blackbeard, G. A. (2003). Surgical modifications to the Brånemark zygomaticus protocol in the treatment of the severely resorbed maxilla: a clinical report. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *18*(2).

Branemark, P. I. (1998). Surgery and fixture installation: zygomaticus fixture clinical procedures, vol. 1. *Nobel Biocare, Go teborg, Sweden*.

Brånemark, P. I., Gröndahl, K., Öhrnell, L. O., Nilsson, P., Petruson, B., Svensson, B., ... & Nannmark, U. (2004). Zygoma fixture in the management of advanced atrophy of the maxilla: technique and long□term results. *Scandinavian journal of plastic and reconstructive surgery and hand surgery*, *38*(2), 70-85.

Chow, J., Hui, E., Lee, P. K., & Li, W. (2006). Zygomatic implants—protocol for immediate occlusal loading: a preliminary report. *Journal of oral and maxillofacial surgery*, *64*(5), 804-811.

Chow, J., Wat, P., Hui, E., Lee, P., & Li, W. (2010). A new method to eliminate the risk of maxillary sinusitis with zygomatic implants. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *25*(6).

Chrcanovic, B. R., Albrektsson, T., & Wennerberg, A. (2016). Survival and complications of zygomatic implants: an updated systematic review. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, *74*(10), 1949-1964.

Chrcanovic, B. R., Pedrosa, A. R., & Custódio, A. L. N. (2013). Zygomatic implants: a critical review of the surgical techniques. *Oral and maxillofacial surgery*, *17*(1), 1-9.

Davó, R. (2009). Zygomatic implants placed with a two-stage procedure: a 5-year retrospective study. *Eur J Oral Implantol*, *2*(2), 115-124.

Davo, R., Malevez, C., & Rojas, J. (2007). Immediate function in the atrophic maxilla using zygoma implants: a preliminary study. *The Journal of prosthetic dentistry*, *97*(6), S44-S51.

Davó, R., Malevez, C., Rojas, J., Rodríguez, J., & Regolf, J. (2008). Clinical outcome of 42 patients treated with 81 immediately loaded zygomatic implants: a 12-to 42-month retrospective study. *European journal of oral implantology*, *1*(2).

Davó, R., & Pons, O. (2013). Prostheses supported by four immediately loaded zygomatic implants: a 3-year prospective study. *Eur J Oral Implantol*, *6*(3), 263-9.

Duarte, L. R., Filho, H. N., Francischone, C. E., Peredo, L. G., & Brånemark, P. I. (2007). The establishment of a protocol for the total rehabilitation of atrophic maxillae employing four zygomatic fixtures in an immediate loading system–a 30□month clinical and radiographic follow□up. *Clinical implant dentistry and related research*, *9*(4), 186-196.

Farzad, P., Andersson, L., Gunnarsson, S., & Johansson, B. (2006). Rehabilitation of severely resorbed maxillae with zygomatic implants: an evaluation of implant stability, tissue conditions, and patients' opinion before and after treatment. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *21*(3).

Ferrara, E. D., & Stella, J. P. (2004). Restoration of the edentulous maxilla: the case for the zygomatic implants. *Journal of oral and maxillofacial surgery*, *62*(11), 1418-1422.

Hirsch, J. M., Öhrnell, L. O., Henry, P. J., Andreasson, L., Brånemark, P. I., Chiapasco, M., ... & Bolind, P. (2004). A clinical evaluation of the zygoma fixture: one year of follow-up at 16 clinics. *Journal of oral and maxillofacial surgery*, *62*, 22-29.

Hui, E., & Chow, R. (2020). Digital workflow in zygomatic implant therapy. In *Zygomatic Implants* (pp. 33-62). Springer, Cham.

Hung, K. F., Ai, Q. Y., Fan, S. C., Wang, F., Huang, W., & Wu, Y. Q. (2017). Measurement of the zygomatic region for the optimal placement of quad zygomatic implants. *Clinical implant dentistry and related research*, *19*(5), 841-848.

Kahnberg, K. E., Henry, P. J., Hirsch, J. M., Öhrnell, L. O., Andreasson, L., Brånemark, P. I., ... & Bolind, P. (2007). Clinical evaluation of the zygoma implant: 3-year follow-up at 16 clinics. *Journal of oral and maxillofacial surgery*, *65*(10), 2033-2038.

Malevez, C. (2012). Zygomatic anchorage concept in full edentulism. *Revue de Stomatologie et de Chirurgie Maxillo-faciale*, *113*(4), 299-306.

Malevez, C., Abarca, M., Durdu, F., & Daelemans, P. (2004). Clinical outcome of 103 consecutive zygomatic implants: a 6–48 months follow□up study. *Clinical oral implants research*, *15*(1), 18-22.

Maló, P., de Araujo Nobre, M., & Lopes, I. (2008). A new approach to rehabilitate the severely atrophic maxilla using extramaxillary anchored implants in immediate function: a pilot study. *The Journal of prosthetic dentistry*, *100*(5), 354-366.

Migliorança, R., Ilg, J. P., Serrano, A. S., Souza, R. P., & Zamperlini, M. S. (2006). Sinus exteriorization of the zygoma fixtures: a new surgical protocol. *Implant News*, *3*, 30-35.

Migliorança, R. M., Coppedê, A., Rezende, R. C., & de Mayo, T. (2011). Restoration of the edentulous maxilla using extrasinus zygomatic implants combined with anterior conventional implants: a retrospective study. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *26*(3).

Migliorança, R. M., Sotto-Maior, B. S., Senna, P. M., Francischone, C. E., & Cury, A. A. D. B. (2012). Immediate occlusal loading of extrasinus zygomatic implants: A prospective cohort study with a follow-up period of 8 years. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *41*(9), 1072-1076.

Mozzati, M., Monfrin, S. B., Pedretti, G., Schierano, G., & Bassi, F. (2008). Immediate loading of maxillary fixed prostheses retained by zygomatic and conventional implants: 24-month preliminary data for a series of clinical case reports. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *23*(2).

Nakai, H., Okazaki, Y., & Ueda, M. (2003). Clinical application of zygomatic implants for rehabilitation of the severely resorbed maxilla: a clinical report. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *18*(4).

Parel, S. M., Brånemark, P. I., Ohrnell, L. O., & Svensson, B. (2001). Remote implant anchorage for the rehabilitation of maxillary defects. *The Journal of prosthetic dentistry*, *86*(4), 377-381.

Peñarrocha-Diago, M., Covani, U., & Cuadrado, L. (Eds.). (2019). *Atlas of Immediate Dental Implant Loading*. Springer Nature.

Peñarrocha, M., Boronat, A., & Garcia, B. (2009). Immediate loading of immediate mandibular implants with a full-arch fixed prosthesis: a preliminary study. *Journal of oral and maxillofacial surgery*, *67*(6), 1286-1293.

Peñarrocha, M., Uribe, R., García, B., & Martí, E. (2005). Zygomatic implants using the sinus slot technique: clinical report of a patient series. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *20*(5).

Pi Urgell, J., Revilla Gutiérrez, V., & Gay Escoda, C. (2008). Rehabilitation of atrophic maxilla: a review of 101 zygomatic implants. *Medicina Oral, Patología Oral y Cirugia Bucal, 2008, vol. 13, num. 6, p. 363-370*.

Stella, J. P., & Warner, M. R. (2000). Sinus slot technique for simplification and improved orientation of zygomaticus dental implants: a technical note. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *15*(6).

Stevenson, A. R., & Austin, B. W. (2000). Zygomatic fixtures--the Sydney experience. *Annals of the Royal Australasian College of Dental Surgeons*, *15*, 337-339.

Stiévenart, M., & Malevez, C. (2010). Rehabilitation of totally atrophied maxilla by means of four zygomatic implants and fixed prosthesis: a 6–40-month follow-up. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *39*(4), 358-363.

Takamaru, N., Nagai, H., Ohe, G., Tamatani, T., Sumida, K., Kitamura, S., & Miyamoto, Y. (2016). Measurement of the zygomatic bone and pilot hole technique for safer insertion of zygomaticus implants. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *45*(1), 104-109.

Tamura, H., Sasaki, K., & Watahiki, R. (2000). Primary insertion of implants in the zygomatic bone following subtotal maxillectomy. *The Bulletin of Tokyo Dental College*, *41*(1), 21-24.

Tuminelli, F. J., Walter, L. R., Neugarten, J., & Bedrossian, E. (2017). Immediate loading of zygomatic implants: A systematic review of implant survival, prosthesis survival and potential complications. *Eur J Oral Implantol*, *10*(Suppl 1), 79-87.

Vrielinck, L., Politis, C., Schepers, S., Pauwels, M., & Naert, I. (2003). Image-based planning and clinical validation of zygoma and pterygoid implant placement in patients with severe bone atrophy using customized drill guides. Preliminary results from a prospective clinical follow-up study. *International journal of oral and maxillofacial surgery*, *32*(1), 7-14.

Weischer, T., Schettler, D., & Mohr, C. (1997). Titanium implants in the zygoma as retaining elements after hemimaxillectomy. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *12*(2).

Widmark, G., Andersson, B., Carlsson, G. E., Lindvall, A. M., & Ivanoff, C. J. (2001). Rehabilitation of patients with severely resorbed maxillae by means of implants with or without bone grafts: a 3-to 5-year follow-up clinical report. *International Journal of Oral & Maxillofacial Implants*, *16*(1).

Zhou, W., & Wu, X. (2001). A quantitative study of the human zygomatic bone using the three□dimensional coordinate instrument. *Chin J Orthod*, *8*, 55-58.

Referanslar

Alexopoulos, G. S., Bruce, M. L., Hull J., et al. (1999). Clinical determinants of suicidal ideation and behavior in geriatric depression. *Arch Gen Psychiatry*. 56(11), 1048–53. https://doi.org/10.1001/archpsyc.56.11.1048

American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 4th ed. American Psychiatric Association*. p.127-69, Washington, DC.

Association, AP, (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (DSM5®). American Psychiatric Pub.

Aydemir, Ö., Noyan A., Gülseren A. (1998). Deliryum derecelendirme ölçeğinin geliştirilmesi ve güvenilirliği. Psikiyatri, Psikoloji, *Psikofarmokoloji Dergisi.* 6(1), 21-27.

Barr, J., Fraser, G. L., Puntillo, K., et al. (2013). Clinical practice guidelines for the management of pain, agitation, and delirium in adult patients in the intensive care unit. *Critical care medicine*. 41(1), 263-306. https://doi.org/10.1097/CCM.0b013e3182783b72

Barraclough, B. M. (1971). Suicide in the elderly. *Br J Psychiatry*. 6(suppl), 87–97.

Berglund, M., Ojehagen, A. (1998). The influence of alcohol drinking and alcohol use disorders on psychiatric disorders and suicidal behavior. *Alcohol Clin Exp Res*. 22(7 Suppl), 333S–45S. https://doi.org/10.1111/j.1530-0277.1998.tb04388.x

Bergmann, M. A., Murphy, K. M., Kiely, D. K., et al. (2005). A model for management of delirious postacute care patients. *Journal of the American Geriatrics Society*. 53(10), 1817-25. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2005.53519.x

Blazer, D. G., Hybels, C. F., Hays, J. C. (2004). Demography and epidemiology of psychiatric disorders in late life. Eds. DG Blazer DC Steffens , EW Busse, *In The American Psychiatric Publishing Texbook of Geriatric Psychiatry, 3rd ed*.:27-29. Washington DC, American Psychiatric Press.

Boockvar, K. S., Fridman, B., Marturano, C. (2005). Ineffective communication of mental status information during care transfer of older adults. *Journal of general internal medicine.* 20(12), 1146-50. https://doi.org/10.1111/j.1525-1497.2005.00262.x

Breitbart, W., Alici, Y. (2012). Evidence-based treatment of delirium in patients with cancer. *Journal of Clinical Oncology.* 30(11), 1206. https://dx.doi.org/10.1200%2FJCO.2011.39.8784

Breitbart, W., Marotta, R., Platt, M. M., et al. (2005). A doubleblind trial of haloperidol, chlorpromazine, and lorazepam in the treatment of delirium in hospitalized AIDS patients. *Focus.* 153(2), 231-340. https://doi.org/10.1176/foc.3.2.333

Bush, S. H., Tierney, S., Lawlor, P. G. (2017). Clinical assessment and management of delirium in the palliative care setting. *Drugs.* 77(15), 1623-43. https://doi.org/10.1007/s40265-017-0804-3

Caine, E. D., Conwell, Y. (2001). Suicide in the elderly. *Int Clin Psychopharmacol*. 16(supple 2), s25-s30.

Campbell, N., Boustani, M. A., Ayub, A., et al. (2009). Pharmacological management of delirium in hospitalized adults–a systematic evidence review. *Journal of general internal medicine.* 24(7), 848-53. https://doi.org/10.1007/s11606-009-0996-7

Carnes, M., Howell, T., Rosenberg, M., Francis, J., Hildebrand, C., Knuppel, J. (2003). Physicians vary in approaches to the clinical management of delirium. Journal of the *American Geriatrics Society.* 51(2), 234-9. https://doi.org/10.1046/j.1532-5415.2003.51063.x

Carney, S. S., Rich, C. L., Burke, P. A., Fowler, R. C. (1994). Suicide over 60: the San Diego study. *J Am Geriatr Soc*. 42, 174-180. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.1994.tb04948.x

Conwell, Y. (1995). Suicide in the elderly: blas, infirmity and suicide. *Crisis*, 16, 147-148. https://psycnet.apa.org/doi/10.1027/0227-5910.16.4.147

Conwell, Y. (2001). Suicide in later life: a review and recommendations for prevention. *Suicide and Life-Threatening Behavior. 31*(Supplement to Issue 1), 32-47.

Conwell, Y., Brent, D. (1995). Suicide and aging. I: patterns of psychiatric diagnosis. *Int Psychogeriatr*. 7(2), 149–64. https://doi.org/10.1017/S1041610295001943

Conwell, Y., Duberstein, P. R., Caine, E. D. (2002). Risk factors for suicide in later life. *Biol Psychiatry*. 52(3), 193–204. https://doi.org/10.1016/S0006-3223(02)01347-1

Conwell, Y., Olsen, K., Caine, E. D., et al. (1991). Suicide in later life: psychological autopsy findings. *Int Psychogeriatr*. 3(1), 59–66. https://doi.org/10.1017/S1041610291000522

Conwell, Y., Raby, W. N., Caine, E. D. (1995). Suicide and aging II: the psychobiological interface. *Int Psychogeriatr*. 7, 165-181. https://doi.org/10.1017/S1041610295001955

De Leo, D. (1999). Cultural issues in suicide and old age. *Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention*, *20*(2), 53.

De Leo, D., & Arnautovska, U. (2016). Prevention and treatment of suicidality in older adults. *The international handbook of suicide prevention*, 323-345. https://doi.org/10.1002/9781118903223.ch18

Devlin, J. W., Roberts, R. J., Fong J. J., et al. (2010). Efficacy and safety of quetiapine in critically ill patients with delirium: a prospective, multicenter, randomized, double-blind, placebo-controlled pilot study. *Critical care medicine.* 38(2), 419-27. https://doi.org/10.1097/CCM.0b013e3181b9e302

Dhossche, D. M., Meloukheia, A. M., Chakravorty, S. (2000). The association of suicide attempts and comorbit depression and substance abuse in psychiatric consultation patients. *Gen Hosp Psychiatry*. 22, 281-288. https://doi.org/10.1016/S0163-8343(00)00085-2

Duberstein, P. R., Conwell, Y., Cox, C. (1998). Suicide in widowed persons. A psychological autopsy comparison of recently and remotely bereaved older subjects. *Am J Geriatr Psychiatry*. 6(4), 328–34. https://doi.org/10.1097/00019442-199800640-00008

ElderlySuicide.(2009),url:http://www,who.int/mental_health/prevention/suicide/suicideprevent/en/index.html

Elie, M., Rousseau, F., Cole, M. et al. (2000). Prevalence and detection of delirium in elderly emergency department patients. *Can Med Assoc J*. 163, 977–981.

Errera, P., Wyshak G., Jarecki H. (1963). Psychiatric care in a general hospital emergency room. *Arch Gen Psychiat*. 9(2), 105-112. https://doi.org/10.1001/archpsyc.1963. 01720140-001001

Flaherty, J. H., Gonzales, J. P., Dong, B. (2011). Antipsychotics in the treatment of delirium in older hospitalized adults: a systematic review. *Journal of the American Geriatrics Society*. 59, S269-S76. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2011.03675.x

Francis, J. (1992). Delirium in older patients. *J Am Geriatr Soc*. 40, 829-38. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.1992.tb01859.x

Francis, J., Martin, D., Kapoor, W. N. (1990). A prospective study of delirium in hospitalized elderly. *Jama.* 263(8), 1097-101. 10.1001/jama. https://doi.org/1990.03440080075027

Frierson, R. L. (1991). Suicide attempts by the old and the very old. *Arch Intern Med*. 151(1), 141–4. https://doi.org/10.1001/archinte.1991.00400010143022

Gagnon, B., Low, G., Schreier, G. (2005). Methylphenidate hydrochloride improves cognitive function in patients with advanced cancer and hypoactive delirium: a prospective clinical study. *Journal of Psychiatry and Neuroscience.* 30(2), 100.

Gilchrist, N. A., Asoh, I., Greenberg, B. (2012). Atypical antipsychotics for the treatment of ICU delirium. *Journal of intensive care medicine.* 27(6), 354-61. https://doi.org/10.1177%2F0885066611403110

Girard, T. D., Exline, M. C., Carson, S. S., Hough, C. L., Rock, P., Gong, M. N., et al. (2018). Haloperidol and ziprasidone for treatment of delirium in critical illness. *New England Journal of Medicine*. 379(26), 2506-16. https://doi.org/10.1056/nejmc1901272

Girard, T. D., Pandharipande, P. P., Carson, S. S., et al. (2010). Feasibility, efficacy, and safety of antipsychotics for ICU delirium: the MIND randomized, placebo-controlled trial. *Critical care medicine.* 38(2), 428. https://doi.org/10.1186/cc9200

Hakim, S. M., Othman, A. I., Naoum, D. O. (2013). Early Treatment With Risperidone for Subsyndromal Delirium After On-Pump Cardiac Surgery in the Elderly: A Randomized Trial. *Survey of Anesthesiology*. *57*(4), 167-168. https://doi.org/10.1097/01.sa.0000431221.44683.1f

Han, J. H., Morandi, A., Ely, E. W., et al. (2009). Delirium in the nursing home patients seen in the emergency department. *J Am Geriatr Soc*. 57, 889–894. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2009.02219.x

Harris, E. C., Barraclough, B. M. (1994). Suicide as an outcome for medical disorders. *Medicine (Baltimore).* 73(6), 281–96. https://doi.org/10.1097/00005792-199411000-00001

Hawkins, S. B., Bucklin, M., Muzyk, A. J. (2013). Quetiapine for the treatment of delirium. *Journal of hospital medicine.* 8(4), 215-20. https://doi.org/10.1002/jhm.2019

Heymann, A., Sander, M., Krahne, D., et al. (2007). Hyperactive delirium and blood glucose control in critically ill patients. *Journal of International Medical Research*. 35(5), 666-77. https://doi.org/10.1177%2F147323000703500511

Holroyd-Leduc, J. M., Khandwala, F., Sink, K. M. (2010). How can delirium best be prevented and managed in older patients in hospital? *CMAJ*. 182, 465-70. https://doi.org/10.1503/cmaj.080519

Hui, D., Bush, S. H., Gallo, L. E., Palmer, J. L., Yennurajalingam, S., Bruera, E. (2010). Neuroleptic dose in the management of delirium in patients with advanced cancer. *Journal of pain and symptom management.* 39(2), 186-96. https://doi.org/10.1016/j.jpainsymman.2009.07.009

Hustey, F. M., Meldon, S. W. (2002). The prevalence and documentation of impaired mental status in elderly emergency department patients. *Ann Emerg Med*. 39, 248–253. https://doi.org/10.1067/mem.2002.122057

Hustey, F. M., Meldon, S. W., Smith, M. D., et al. (2003). The effect of mental status screening on the care of elderly emergency department patients. *Ann Emerg Med*. 41, 678–684. https://doi.org/10.1067/mem.2003.152

Inouye, S. K. (2006). Delirium in older persons. *N Engl J Med*. 354, 1157–1165.

Inouye, S. K. (2016). Delirium in Older Persons. *N ENgl J Med.* 354(11), 1157.

Inouye, S. K., van Dyck, C. H., Alessi, C. A., et al. (1990). Clarifying confusion: The Confusion Assessment Method. A new method for detection of delirium. *Ann Intern Med.* 113, 941–948. https://doi.org/10.7326/0003-4819-113-12-941

Inouye, S. K., Westendorp, R. G., Saczynski, J. S. (2014). Delirium in elderly people. The *Lancet.* 383(9920), 911-22. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)60688-1

Inouye, S. K., Zhang, Y., Jones, R. N., Kiely, D. K., Yang, F., Marcantonio, E. R. (2007), Risk factors for delirium at discharge: development and validation of a predictive model. *Archives of internal medicine.* 167(13), 1406-13. https://doi.org/10.1001/archinte. 167.13.1406

Jeste, D. V. (2009) . Geriatric psychiatry: overview. Eds BJ Sadock, VA Sadock, P Ruiz *In Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*, 9th ed.:3595-3602.Philadelphia, Lippincott Williams Wilkins.

Juurlink, D. N., Herrmann, N., Szalai, J. P., et al. (2004). Medical illness and the risk of suicide in the elderly. *Arch Intern Med*. 164(11), 1179–1184. https://doi.org/10.1001/archinte.164.11.117

Kakuma, R., du Fort, G. G., Arsenault, L., et al. (2003). Delirium in older emergency department patients discharged home: Effect on survival. *J Am Geriatr Soc*. 51, 443–450. https://doi.org/10.1046/j.1532-5415.2003.51151.x

Kalisvaart K. J., De Jonghe J. F., Bogaards M. J., et al. (2005). Haloperidol prophylaxis for elderly hip surgery patients at risk for delirium: a randomized placebo controlled study. *Journal of the American Geriatrics Society*. 53(10), 1658-66. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2005.53503.x

Karadaş, C. (2015). Yoğun Bakımda Yatan 65 Yaş ve Üstü Bireylerde Eklem Açıklığı Hareketlerinin Deliryumu Önlemedeki Etkisi. http://hdl.handle.net/11655/1500

Kaya, E., Sönmez, S., Barlas, F. (2013). Deliryum. *Okmeydanı Tıp Dergisi*. 29,(Ek Sayı 2), 70-74.

Kochanek, K. D., Murphy, S. L., Anderson, R.N., et al. (2004). Deaths: Final data for 2002. Hyattsville (MD): *National Center for Health Statistics*.

Landefeld, C. S., Palmer, R. M., Kresevic, D. M., Fortinsky, R. H., Kowal, J. (1995). A randomized trial of care in a hospital medical unit especially designed to improve the functional outcomes of acutely ill older patients. *New England Journal of Medicine*. 332(20), 1338-44. https://doi.org/10.1056/nejm199505183322006

Leslie, D. L., Marcantonio, E. R., Zhang, Y., et al. (2008). One-year health care costs associated with delirium in the elderly population. *Arch Intern Med*. 168, 27–32. https://doi.org/10.1001/archinternmed.2007.4

Levkoff, S., Evans, D., Liptzin, B., et al. (1992). Delirium: the occurence and persistence of symptoms among elderly hospitalized patients. *Arch Intern Med*. 152, 334-40. https://doi.org/10.1001/archinte.1992.00400140082019

Lonergan, E., Britton, A. M., Luxenberg, J. (2007). Antipsychotics for delirium. *Cochrane database of systematic reviews*. (2). https://doi.org/10.1002/14651858.CD005594.pub2

Lonergan, E., Luxenberg, J., Areosa Sastre, A., Wyller, T. B. (2009). Benzodiazepines for delirium. *The Cochrane database of systematic reviews*. (1), Cd006379. https://doi.org/10.1002/14651858.CD006379.pub2

Marcantonio, E. R. (2011). In the clinic. Delirium. *Ann Intern Med*. 154, ITC6– 1, ITC6–2, ITC6–3, ITC6–4, ITC6–5, ITC6–6, ITC6–7, ITC6–8, ITC6–9, ITC6–10, ITC16–11, ITC16–12, ITC16–13, ITC16–14, ITC16–15; quiz ITC16–16. https://doi.org/10.7326/0003-4819-154-11-201106070-01006

Merrill, J., Owens, J. (1990). Age and attempted suicide. *Acta Psychiatr Scand.* 82(5), 385–8. https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.1990.tb01407.x

Monette, J., Galbaud du Fort, G., Fung, S. H., et al. (2001). Evaluation of the Confusion Assessment Method (CAM) as a screening tool for delirium in the emergency room. *Gen Hosp Psychiatry*. 23, 20–25. https://doi.org/10.1016/S0163-8343(00)00116-X

Morita, T., Otani, H., Tsunoda, J., Inoue, S., Chihara, S. (2000). Successful palliation of hypoactive delirium due to multi-organ failure by oral methylphenidate. *Supportive care in cancer.* 8(2), 134-7. https://doi.org/10.1007/s005200050028

Moscicki, E. K., Caine, E. D. (2004). Opportunities of life: preventing suicide in elderly patients. *Arch Intern Med*. 164(11), 1171–2. https://doi.org/10.1001/archinte.164.11.1171

Murphy, G. E., Wetzel, R. D., Robins, E., et al. (1992). Multiple risk factors predict suicide in alcoholism. *Arch Gen Psychiatry*. 49(6), 459–63. https://doi.org/10.1001/archpsyc.1992.01820060039006

Naughton, B. J., Moran, M. B., Kadah, H., et al. (1995). Delirium and other cognitive impairment in older adults in an emergency department. *Ann Emerg Med*. 25, 751–755. https://doi.org/10.1016/S0196-0644(95)70202-4

Nemeroff, C. B., Compton, M. T., Berger, J. (2001). The depressed suicidal patient. Assessment and treatment. *Ann N Y Acad Sci*. 932, 1–23. https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2001.tb05795.x

O'Mahony, R., Murthy, L., Akunne, A., Young, J. (2011). Synopsis of the National Institute for Health and Clinical Excellence guideline for prevention of delirium. *Annals of internal medicine*. 154(11), 746-51.

Özgüven H. D. (2008) . İntihar davranışının epidemiyolojisi. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Özel Dergisi*, 1(3), 1-7.

Pandharipande, P. P., Pun, B. T., Herr, D. L., et al. (2007). Effect of sedation with dexmedetomidine vs lorazepam on acute brain dysfunction in mechanically ventilated patients: the MENDS randomized controlled trial. *Jama.* 298(22), 2644-53. https://doi.org/10.1001/jama.298.22.2644

Pandharipande, P., Shintani, A., Peterson, J., et al. (2006). Lorazepam is an independent risk factor for transitioning to delirium in intensive care unit patients. Anesthesiology: *The Journal of the American Society of Anesthesiologists*. 104(1), 21-6. https://doi.org/10.1097/00000542-200601000-00005

Parellada, E., Baeza, I., Martínez, G. (2004). Risperidone in the treatment of patients with delirium. *The Journal of clinical psychiatry*. 65(3), 348-53.

Pearson, J. L., Brown, G. K. (2000). Suicide prevention in late life: directions for science and practice. *Clin Psychol Rev*, 20(6), 685–705. https://doi.org/10.1016/S0272-7358(99) 00066-5

Peterson, J. F., Pun, B. T., Dittus, R. S., et al. (2006). Delirium and its motoric subtypes: a study of 614 critically ill patients. *Journal of the American Geriatrics Society*. 54(3), 479-84. https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2005.00621.x

Petronis, K. R, Samuels, J. F., Moscicki, E. K., et al. (1990). An epidemiologic investigation of potential risk factors for suicide attempts. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*. 25(4), 193–9. https://doi.org/10.1007/BF00782961

Platt, M. M., Breitbart, W., Smith, M., Marotta, R., Weisman, H., Jacobsen, P. (1994). Efficacy of neuroleptics for hypoactive delirium. *The Journal of neuropsychiatry and clinical neuroscience.. https://psycnet.apa.org/doi/10.1176/jnp.6.1.66*

Rich, C. L., Warstadt, G. M., Nemiroff, R. A., et al. (1991). Suicide, stressors, and the life cycle. *Am J Psychiatry*. 148(4), 524–527.

Rifai, A. H., Reynolds, C. F., Mann, J. J. (1992). 4 Biology of elderly suicide. Suicide Life *Threat Behav*. 22(1), 48–61. https://doi.org/10.1111/j.1943-278X.1992.tb00475.x

Riker, R. R., Shehabi, Y., Bokesch, P. M., et al. (2009). Dexmedetomidine vs midazolam for sedation of critically ill patients: a randomized trial. *Jama.* 301(5), 489-99. https://doi.org/10.1001/jama.2009.56

Schneider, L. S., Dagerman, K. S., Insel P. (2005). Risk of death with atypical antipsychotic drug treatment for dementia: meta-analysis of randomized placebo-controlled trials. *Jama.* 294(15), 1934-43. https://doi.org/10.1001/jama.294.15.1934

Schneider, L. S., Dagerman, K. S., Insel, P. (2005). Risk of death with atypical antipsychotic drug treatment for dementia: meta-analysis of randomized placebo-controlled trials. *Jama.* 294(15), 1934-43. https://doi.org/10.1001/jama.294.15.1934

Shulman, K. (1978), Suicide and parasuicide in old age: a review. *Age Ageing*. 7(4), 201–9. https://doi.org/10.1093/ageing/7.4.201

Skrobik, Y. K., Bergeron, N., Dumont, M., Gottfried, S. B. (2004). Olanzapine vs haloperidol: treating delirium in a critical care setting. *Intensive care medicine.* 30(3), 444-9. https://doi.org/10.1007/s00134-003-2117-0

Sudak H. S. (2009). Suicide. Eds BJ Sadock, VA Sadock, P Ruiz, *In Kaplan and Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry*, 9th ed, 2717-2731. Philadelphia, Lippincott Williams Wilkins.

Szanto, K., Gildengers, A., Mulsant, B. H., et al. (2002). Identification of suicidal ideation and prevention of suicidal behaviour in the elderly. *Drugs Aging*. 19(1), 11–24. https://doi.org/10.2165/00002512-200219010-00002

Szanto, K., Mulsant, B. H., Houck, P. R., et al. (2001). Treatment outcome in suicidal vs. non-suicidal elderly patients. *Am J Geriatr Psychiatry*. 9(3), 261–8. https://doi.org/10.1097/00019442-200108000-00010

Szanto, K., Prigerson, H., Houck, P., Ehrenpreis, L., Reynolds, C. F. (1997). Suicidal ideation in elderly bereaved: the role of complicated grief. *Suicide Life Threat BEhav*. 27, 194-207. https://doi.org/10.1111/j.1943-278X.1997.tb00291.x

Topuz, G., Doğan N. (2012). Bir üniversite hastanesinin yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin deliryum konusuna ilişkin bilgi düzeyleri. *KÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. 14(3).

Trzepacz, P. T., Baker R. W., Greenhouse J. (1988). A symptom rating scale for delirium. *Psychiatry Res.* 23(1), p. 89-97. https://doi.org/10.1016/0165-1781(88)90037-6

Trzepacz, P. T., Mittal D., Torres R., et al, (2001). Validation of the Delirium Rating Scale-revised-98: comparison with the delirium rating scale and the cognitive test for delirium. *J Neuropsychiatry Clin Neurosci*. 13(2), p. 229-42. https://doi.org/10.1176/jnp.13.2.229

Türkcan, A. (2001). Deliryum. *Psikiyatri Dünyası*. 5, 15-23.

Van Eijk M. M., Roes K. C., Honing M. L., et al. (2010). Effect of rivastigmine as an adjunct to usual care with haloperidol on duration of delirium and mortality in critically ill patients: a multicentre, double-blind, placebocontrolled randomised trial. *The Lancet*. 376(9755), 1829-37. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(10)61855-7

Voyer, P., Cole, M. G., McCusker, J., Belzile, É. (2005). Characteristics of institutionalized older patients with delirium newly admitted to an acute care hospital. *Clinical effectiveness in nursing.* 9(1-2), 13-25. https://doi.org/10.1016/j.cein.2005.08.001

Waern, M., Beskow, J., Runeson, B., et al. (1999). Suicidal feelings in the last year of life in elderly people who commit suicide. *Lancet*. 354(9182), 917–8. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(99)93099-4

Waern, M., Runeson, B. S., Allebeck , P., et al. (2002). Mental disorder in elderly suicides: a case–control study. *Am J Psychiatry*. 159(3), 450–5. https://doi.org/10.1176/appi.ajp. 159.3.450

WHO (1984), The uses of epidemiology in the study of the elderly. *WHO, Technical Reports Series,* 706, Geneva, 8-9.

Yang, M. (2013). DSM-5: Delirium. http://www.mariayang.org/2013/12/21/dsm-5- delirium/

Yudofsky, S. C., Hales, R. E. (2002). The American Psychiatric Publishing textbook of neuropsychiatry and clinical neurosciences. American Psychiatric Pub. https://doi.org/10.1192/S0007125000269626

Referanslar

Agochukwu, N. B., Solomon, B. D., Benson, L. J., & Muenke, M. (2013). Talocalcaneal coalition in Muenke syndrome: Report of a patient, review of the literature in FGFR‐related craniosynostoses, and consideration of mechanism. *American Journal of Medical Genetics Part A, 161*(3), 453-460.

Agochukwu, N. B., Solomon, B. D., & Muenke, M. (2014). Hearing loss in syndromic craniosynostoses: otologic manifestations and clinical findings. *International journal of pediatric otorhinolaryngology, 78*(12), 2037-2047.

Al-Jabri, T., & Eccles, S. (2014). Surgical correction for unilateral lambdoid synostosis: a systematic review. *Journal of Craniofacial Surgery, 25*(4), 1266-1272.

Barik, M., Bajpai, M., Das, R. R., & Panda, S. S. (2013). Study of environmental and genetic factors in children with craniosynostosis: a case-control study. *Journal of Pediatric Neurosciences, 8*(2), 89.

Bellus, G. A., McIntosh, I., Smith, E. A., Aylsworth, A. S., Kaitila, I., Horton, W. A., . . . Francomano, C. A. (1995). A recurrent mutation in the tyrosine kinase domain of fibroblast growth factor receptor 3 causes hypochondroplasia. *Nature genetics, 10*(3), 357-359.

Binaghi, S., Gudinchet, F., & Rilliet, B. (2000). Three-dimensional spiral CT of craniofacial malformations in children. *Pediatric radiology, 30*(12), 856-860.

Boyadjiev, S. A., & Consortium, I. C. (2007). Genetic analysis of non‐syndromic craniosynostosis. *Orthodontics & craniofacial research, 10*(3), 129-137.

Britto, J. A., Moore, R. L., Evans, R. D., Hayward, R. D., & Jones, B. M. (2001). Negative autoregulation of fibroblast growth factor receptor 2 expression characterizing cranial development in cases of Apert (P253R mutation) and Pfeiffer (C278F mutation) syndromes and suggesting a basis for differences in their cranial phenotypes. *Journal of neurosurgery, 95*(4), 660-673.

Cinalli, G., Renier, D., Sebag, G., Sainte-Rose, C., Arnaud, E., & Pierre-Kahn, A. (1995). Chronic tonsillar herniation in Crouzon's and Apert's syndromes: the role of premature synostosis of the lambdoid suture. *Journal of neurosurgery, 83*(4), 575-582.

Cinalli, G., Sainte-Rose, C., Kollar, E. M., Zerah, M., Brunelle, F., Chumas, P., . . . Renier, D. (1998). Hydrocephalus and craniosynostosis. *Journal of neurosurgery, 88*(2), 209-214.

Cornelissen, M., den Ottelander, B., Rizopoulos, D., van der Hulst, R., van der Molen, A. M., van der Horst, C., . . . Mathijssen, I. (2016). Increase of prevalence of craniosynostosis. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery, 44*(9), 1273-1279.

Czerwinski, M., Hopper, R. A., Gruss, J., & Fearon, J. A. (2010). Major morbidity and mortality rates in craniofacial surgery: an analysis of 8101 major procedures. *Plastic and reconstructive surgery, 126*(1), 181-186.

Czerwinski, M., Kolar, J. C., & Fearon, J. A. (2011). Complex craniosynostosis. *Plastic and reconstructive surgery, 128*(4), 955-961.

David, L. R., Wilson, J. A., Watson, N. E., & Argenta, L. C. (1996). Cerebral perfusion defects secondary to simple craniosynostosis. *The Journal of craniofacial surgery, 7*(3), 177-185.

Esparza, J., & Hinojosa, J. (2008). Complications in the surgical treatment of craniosynostosis and craniofacial syndromes: apropos of 306 transcranial procedures. *Child's Nervous System, 24*(12), 1421-1430.

Flint, P. W., Haughey, B. H., Robbins, K. T., Thomas, J. R., Niparko, J. K., Lund, V. J., & Lesperance, M. M. (2014). *Cummings otolaryngology-head and neck surgery e-book*: Elsevier Health Sciences.

Florisson, J. M., van Veelen, M.-L. C., Bannink, N., van Adrichem, L. N., van der Meulen, J. J., Bartels, M. C., & Mathijssen, I. M. (2010). Papilledema in isolated single-suture craniosynostosis: prevalence and predictive factors. *Journal of Craniofacial Surgery, 21*(1), 20-24.

Fonteles, C. S. R., Finnell, R. H., George, T. M., & Harshbarger, R. J. (2016). Craniosynostosis: current conceptions and misconceptions. *Aims Genetics, 3*(01), 099-129.

Furuya, Y., Edwards, M. S., Alpers, C. E., Tress, B. M., Ousterhout, D. K., & Norman, D. (1984). Computerized tomography of cranial sutures: Part 1: Comparison of suture anatomy in children and adults. *Journal of neurosurgery, 61*(1), 53-58.

Goriely, A., & Wilkie, A. O. (2012). Paternal age effect mutations and selfish spermatogonial selection: causes and consequences for human disease. *The American Journal of Human Genetics, 90*(2), 175-200.

Greenwood, J., Flodman, P., Osann, K., Boyadjiev, S. A., & Kimonis, V. (2014). Familial incidence and associated symptoms in a population of individuals with nonsyndromic craniosynostosis. *Genetics in medicine, 16*(4), 302-310.

Heuzé, Y., Holmes, G., Peter, I., Richtsmeier, J. T., & Jabs, E. W. (2014). Closing the gap: genetic and genomic continuum from syndromic to nonsyndromic craniosynostoses. *Current genetic medicine reports, 2*(3), 135-145.

Jimenez, D. F., & Barone, C. M. (2007). Early treatment of anterior calvarial craniosynostosis using endoscopic-assisted minimally invasive techniques. *Child's Nervous System, 23*(12), 1411-1419.

Johnson, D., & Wilkie, A. O. (2011). Craniosynostosis. *European Journal of Human Genetics, 19*(4), 369-376.

Kajdic, N., Spazzapan, P., & Velnar, T. (2018). Craniosynostosis - Recognition, clinical characteristics, and treatment. *Bosn J Basic Med Sci, 18*(2), 110-116. doi:10.17305/bjbms.2017.2083

Kang, S.-G., & Kang, J.-K. (2016). Current and future perspectives in craniosynostosis. *Journal of Korean Neurosurgical Society, 59*(3), 247.

Kapp-Simon, K. A. (1998). Mental development and learning disorders in children with single suture craniosynostosis. *The Cleft palate-craniofacial journal, 35*(3), 197-203.

Kapp-Simon, K. A., Figueroa, A., Jocher, C. A., & Schafer, M. (1993). Longitudinal assessment of mental development in infants with nonsyndromic craniosynostosis with and without cranial release and reconstruction. *Plastic and reconstructive surgery, 92*(5), 831-839; discussion 840.

Katzen, J. T., & McCarthy, J. G. (2000). Syndromes involving craniosynostosis and midface hypoplasia. *Otolaryngologic Clinics of North America, 33*(6), 1257-1284.

Kim, H. J., Roh, H. G., & Lee, I. W. (2016). Craniosynostosis: updates in radiologic diagnosis. *Journal of Korean Neurosurgical Society, 59*(3), 219.

Kimonis, V., Gold, J.-A., Hoffman, T. L., Panchal, J., & Boyadjiev, S. A. (2007). *Genetics of craniosynostosis.* Paper presented at the Seminars in pediatric neurology.

Ko, E.-C., Chen, P.-T., Tai, I.-H., & Huang, C. (2012). Fronto-facial monobloc distraction in syndromic craniosynostosis. Three-dimensional evaluation of treatment outcome and facial growth. *International journal of oral and maxillofacial surgery, 41*(1), 20-27.

Ko, J. M. (2016). Genetic syndromes associated with craniosynostosis. *Journal of Korean Neurosurgical Society, 59*(3), 187.

Komuro, Y., Shimizu, A., Shimoji, K., Miyajima, M., & Arai, H. (2015). Posterior Cranial Vault Distraction Osteogenesis with Barrel Stave Osteotomy in theTreatment of Craniosynostosis. *Neurologia medico-chirurgica, 55*(8), 617-623.

Lee, H. Q., Hutson, J. M., Wray, A. C., Lo, P. A., Chong, D. K., Holmes, A. D., & Greensmith, A. L. (2012). Changing epidemiology of nonsyndromic craniosynostosis and revisiting the risk factors. *Journal of Craniofacial Surgery, 23*(5), 1245-1251.

Leikola, J., Koljonen, V., Valanne, L., & Hukki, J. (2010). The incidence of Chiari malformation in nonsyndromic, single suture craniosynostosis. *Child's Nervous System, 26*(6), 771-774.

Maltese, G., Tarnow, P., & Lauritzen, C. G. (2007). Spring-assisted correction of hypotelorism in metopic synostosis. *Plastic and reconstructive surgery, 119*(3), 977-984.

Martini, M., Schulz, M., Röhrig, A., Nadal, J., & Messing-Jünger, M. (2015). A 3D morphometric follow-up analysis after frontoorbital advancement in non-syndromic craniosynostosis. *Journal of Cranio-Maxillofacial Surgery, 43*(8), 1428-1437.

Massimi, L., Bianchi, F., Frassanito, P., Calandrelli, R., Tamburrini, G., & Caldarelli, M. (2019). Imaging in craniosynostosis: when and what? *Childs Nerv Syst, 35*(11), 2055-2069. doi:10.1007/s00381-019-04278-x

Mathijssen, I. M. (2015). Guideline for care of patients with the diagnoses of craniosynostosis: working group on craniosynostosis. *The Journal of craniofacial surgery, 26*(6), 1735.

Mawji, A., Vollman, A. R., Hatfield, J., McNeil, D. A., & Sauvé, R. (2013). The incidence of positional plagiocephaly: a cohort study. *Pediatrics, 132*(2), 298-304.

Morris, L. M. (2016). Nonsyndromic Craniosynostosis and Deformational Head Shape Disorders. *Facial Plast Surg Clin North Am, 24*(4), 517-530. doi:10.1016/j.fsc.2016.06.007

Morritt, D. G., Yeh, F.-J. J., Wall, S. A., Richards, P. G., Jayamohan, J., & Johnson, D. (2010). Management of isolated sagittal synostosis in the absence of scaphocephaly: a series of eight cases. *Plastic and reconstructive surgery, 126*(2), 572-580.

Mulliken, J. B., Vander Woude, D. L., Hansen, M., LaBrie, R. A., & Scott, R. M. (1999). Analysis of posterior plagiocephaly: deformational versus synostotic. *Plastic and reconstructive surgery, 103*(2), 371-380.

Nagaraja, S., Anslow, P., & Winter, B. (2013). Craniosynostosis. *Clin Radiol, 68*(3), 284-292. doi:10.1016/j.crad.2012.07.005

Nagy, L., & Demke, J. C. (2014). Craniofacial anomalies. *Facial Plastic Surgery Clinics, 22*(4), 523-548.

Otto, A. W. (1830). *Lehrbuch der pathologischen Anatomie des Menschen und der Thiere* (Vol. 1): August Rücker.

Panigrahi, I. (2011). Craniosynostosis genetics: The mystery unfolds. *Indian Journal of Human Genetics, 17*(2), 48.

Pattisapu, J. V., Gegg, C. A., Olavarria, G., Johnson, K. K., Ruiz, R. L., & Costello, B. J. (2010). Craniosynostosis: diagnosis and surgical management. *Atlas of the oral and maxillofacial surgery clinics of North America, 18*(2), 77-91.

Pertschuk, M. J., & Whitaker, L. A. (1985). Psychosocial adjustment and craniofacial malformations in childhood. *Plastic and reconstructive surgery, 75*(2), 177-184.

Proctor, M. R. (2012). Endoscopic cranial suture release for the treatment of craniosynostosis—is it the future? *Journal of Craniofacial Surgery, 23*(1), 225-228.

Renier, D., El Ghouzzi, V., Bonaventure, J., Le Merrer, M., & Lajeunie, E. (2000). Fibroblast growth factor receptor 3 mutation in nonsyndromic coronal synostosis: clinical spectrum, prevalence, and surgical outcome. *Journal of neurosurgery, 92*(4), 631-636.

Rhodes, J. L., Tye, G. W., & Fearon, J. A. (2014). *Craniosynostosis of the lambdoid suture.* Paper presented at the Seminars in plastic surgery.

Rich, P. M., Cox, T. C., & Hayward, R. D. (2003). The jugular foramen in complex and syndromic craniosynostosis and its relationship to raised intracranial pressure. *American journal of neuroradiology, 24*(1), 45-51.

Robin, N. H. (1999). Molecular genetic advances in understanding craniosynostosis. *Plastic and reconstructive surgery, 103*(3), 1060-1070.

Rogers, G. F. (2011). Deformational plagiocephaly, brachycephaly, and scaphocephaly. Part I: terminology, diagnosis, and etiopathogenesis. *Journal of Craniofacial Surgery, 22*(1), 9-16.

Sandberg, D. I., Navarro, R., Blanch, J., & Ragheb, J. (2007). Anomalous venous drainage preventing safe posterior fossa decompression in patients with Chiari malformation Type I and multisutural craniosynostosis: Report of two cases and review of the literature. *Journal of Neurosurgery: Pediatrics, 106*(6), 490-494.

Sharma, R. K. (2013). Craniosynostosis. *Indian journal of plastic surgery: official publication of the Association of Plastic Surgeons of India, 46*(1), 18.

Speltz, M. L., Collett, B. R., Wallace, E. R., Starr, J. R., Cradock, M. M., Buono, L., . . . Kapp-Simon, K. (2015). Intellectual and academic functioning of school-age children with single-suture craniosynostosis. *Pediatrics, 135*(3), e615-e623.

Strahle, J., Muraszko, K. M., Buchman, S. R., Kapurch, J., Garton, H. J., & Maher, C. O. (2011). Chiari malformation associated with craniosynostosis. *Neurosurgical focus, 31*(3), E2.

Sulong, S., Alias, A., Johanabas, F., Yap Abdullah, J., & Idris, B. (2020). Intracranial Volume Post Cranial Expansion Surgery Using Three-Dimensional Computed Tomography Scan Imaging in Children With Craniosynostosis. *J Craniofac Surg, 31*(1), 46-50. doi:10.1097/SCS.0000000000005810

Taylor, J. A., Paliga, J. T., Wes, A. M., Tahiri, Y., Goldstein, J. A., Whitaker, L. A., & Bartlett, S. P. (2015). A critical evaluation of long-term aesthetic outcomes of fronto-orbital advancement and cranial vault remodeling in nonsyndromic unicoronal craniosynostosis. *Plastic and reconstructive surgery, 135*(1), 220-231.

Tubbs, R. S., Elton, S., Blount, J. P., & Oakes, W. J. (2001). Preliminary observations on the association between simple metopic ridging in children without trigonocephaly and the Chiari I malformation. *Pediatric neurosurgery, 35*(3), 136-139.

Tuite, G. F., Evanson, J., Chong, W., Thompson, D. N., Harkness, W. F., Jones, B. M., & Hayward, R. D. (1996). The beaten copper cranium: a correlation between intracranial pressure, cranial radiographs, and computed tomographic scans in children with craniosynostosis. *Neurosurgery, 39*(4), 691-698.

Utria, A. F., Mundinger, G. S., Bellamy, J. L., Zhou, J., Ghasemzadeh, A., Yang, R., . . . Dorafshar, A. H. (2015). The importance of timing in optimizing cranial vault remodeling in syndromic craniosynostosis. *Plastic and reconstructive surgery, 135*(4), 1077-1084.

Wang, J. C., Nagy, L., & Demke, J. C. (2016). Syndromic Craniosynostosis. *Facial Plast Surg Clin North Am, 24*(4), 531-543. doi:10.1016/j.fsc.2016.06.008

Wilkie, A. O. (1997). Craniosynostosis: genes and mechanisms. *Human molecular genetics, 6*(10), 1647-1656.

Wilkie, A. O., Johnson, D., & Wall, S. A. (2017). Clinical genetics of craniosynostosis. *Current opinion in pediatrics, 29*(6), 622.

Yilmaz, E., Mihci, E., Nur, B., Alper, O. M., & Tacoy, S. (2019). Recent Advances in Craniosynostosis. *Pediatr Neurol, 99*, 7-15. doi:10.1016/j.pediatrneurol.2019.01.018

Referanslar

Beyazova, M., & Kutsal, Y. G. (2016). *Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon.* Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri.

Delisa, J. A., Gans, B. M., & Walsh, N. E. (2010). *Physical Medicine And Rehabilitation*

Taner, D. (1996). *Fonksiyonel Anatomi Ekstremiteler ve Sırt Bölgesi.* Ankara: Hyb Yayıncılık.

Eerd, M. v., Patijn, J., Lataster, A., Rosenquist, R. W., Kleef, M. v., Mekhail, N., & Zundert, J. V. (2010). Cervical Facet Pain. *Pain Practice*.

Childs, J. D. (2008). Neck pain: Clinical practice guidelines linked to the International Classification of Functioning, Disability, and Health from the Orthopedic Section of the American Physical Therapy Association . *The Journal of Orthopaedic Sports Physical Therapy*, 38(9).

Kaplan, J., & Kanwal , A. (2021). *Thoracic Outlet Syndrome.* StatPearls Publishing.

Kuo, D. T., & Tadi, P. (2021). *Cervical Spondylosis.* StatPearls Publishing.

Nascimento, F. A., Gatto, L. A., Lages, R. O., Neto, H. M., Junior, Z. D., & Koppe, G. L. (2014). Diffuse idiopathic skeletal hyperostosis: A review. *Surgical Neurology International*.

Touma, J., May, T., & Isaacson, A. C. (2021). *Cervical Myofascial Pain.* StatPearls Publishing.

White, K., Hudgins, T. H., & Alleva, J. T. (2009). Cervical sprain/strain definition. *Disease-a-month*.

Referanslar

1. Lew SM, Kothbauer KF. Tethered Cord Syndrome: An Updated Review. Pediatric Neurosurgery,2007; 43(3), 236–248
2. Köksal V, Kamaşak K. Tethered Cord Syndrome. Turkiye Klinikleri J Neurosurg-Special Topics. 2016;6(2):49-55
3. Hertzler DA, DePowell JJ, Stevenson CB, Manganon FT. Tethered cord syndrome: a review of the literature from embryology to adult presentation. Neurosurgical Focus, 2010; 29(1)
4. Fuchs A: Ueber Beziehungen der Enuresis nocturna zu Rudimenta□rformen der Spina bifida occulta (Myelodysplasie). Wien Med Wochenschr 1910;80:1569–1573.
5. Lichtenstein B: 'Spinal dysraphism'. Spina bifida and myelodysplasia. Arch Neurol Psychiatry 1940;44:792–809.
6. Garceau GJ: The filum terminale syndrome (the cord-traction syndrome). J Bone Joint Surg Am 1953;35:711–716.
7. Hoffman HJ, Hendrick EB, Humphreys RP: The tethered spinal cord: its protean manifestations, diagnosis and surgical correction. Childs Brain 1976;2:145–155.
8. Yamada S, Zinke DE, Sanders D. Pathophysiology of tethered cord syndrome. J Neurosurg 1981;54(4):494-503.
9. Agarwalla PK, Dunn IF, Scott RM, Smith ER. Tethered cord syndrome. Neurosurg Clin N Am 2007;18:531-47.
10. Selçuki M. Gergin omurilik sendromu. Baykaner MK, Erşahin Y, Mutluer MS, Özek MM (editörler) Pediatrik Nöroşirurji Kitabı. Türk Nöroşirurji Derneği Yayını No:15; 2014: p.253-8
11. Bowman RM, McLone DG, Grant JA, Tomita T, Ito JA: Spina bifida outcome: a 25-year prospective. Pediatr Neurosurg 2001;34: 114–120
12. Kına H, Baydın S, Canaz H, Baydın S.Ş, Demirci H, Alataş İ. Tethered Cord Sendromu ve Cerrahi Yaklaşım. Sinir Sistemi Cerrahisi Derg 2014; 4(2):78-81
13. Tatlı M, Güzel A, Karadağ Ö. Gergin Omurilik Sendromu. C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi 2004;26 (3):149–152
14. Yılmaz A, Özdemir B, Altaş K, Mirkhasilova M, Kılıç M, Müslüman AM. Gergin omurilik (tethered cord) sendromlu hastalarda intraoperatif nörofizyolojik monitörizasyon: 30 olguluk klinik deneyim. Ş.E.E.A.H. Tıp Bülteni 2017;51(1):43-7
15. Cochard LR, Netter FH: Netter's Atlas of Human Embryology, ed 1. Teterboro, NJ: Icon Learning Systems, 2002

Referanslar

Akbari, E., Asemi, Z., Daneshvar Kakhaki, R., Bahmani, F., Kouchaki, E., Tamtaji, O. R., ... & Salami, M. (2016). Effect of probiotic supplementation on cognitive function and metabolic status in Alzheimer's disease: a randomized, double-blind and controlled trial. *Frontiers in aging neuroscience*, *8*, 256.

Anwar, H., Irfan, S., Hussain, G., Faisal, M. N., Muzaffar, H., Mustafa, I., ... & Ullah, M. I. (2019). Gut microbiome: a new organ system in body. *Parasitol Microbiol Res*, *1*, 17-21.

Aslam, H., Green, J., Jacka, F. N., Collier, F., Berk, M., Pasco, J., & Dawson, S. L. (2020). Fermented foods, the gut and mental health: a mechanistic overview with implications for depression and anxiety. *Nutritional neuroscience*, *23*(9), 659-671.

Bravo, J. A., Forsythe, P., Chew, M. V., Escaravage, E., Savignac, H. M., Dinan, T. G., ... & Cryan, J. F. (2011). Ingestion of Lactobacillus strain regulates emotional behavior and central GABA receptor expression in a mouse via the vagus nerve. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *108*(38), 16050-16055

Averina, O. V., Zorkina, Y. A., Yunes, R. A., Kovtun, A. S., Ushakova, V. M., Morozova, A. Y., ... & Chekhonin, V. P. (2020). Bacterial metabolites of human gut microbiota correlating with depression. *International Journal of Molecular Sciences*, *21*(23), 9234.

Casertano, M., Fogliano, V., & Ercolini, D. (2021). Psychobiotics, gut microbiota and fermented foods can help preserving mental health. *Food Research International*, 110892.

Cheng, Y., Liu, J., & Ling, Z. (2021). Short-chain fatty acids-producing probiotics: A novel source of psychobiotics. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 1-31.

Cheng, L. H., Liu, Y. W., Wu, C. C., Wang, S., & Tsai, Y. C. (2019). Psychobiotics in mental health, neurodegenerative and neurodevelopmental disorders. *Journal of food and drug analysis*, *27*(3), 632-648

Cho, Y. R., Chang, J. Y., & Chang, H. C. (2007). Production of ${\gamma}-Aminobutyric $ Acid (GABA) by Lactobacillus buchneri Isolated from Kimchi and its Neuroprotective Effect on Neuronal Cells. *Journal of Microbiology and Biotechnology*, *17*(1), 104-109.

Cui, Y., Miao, K., Niyaphorn, S., & Qu, X. (2020). Production of gamma-aminobutyric acid from lactic acid bacteria: A systematic review. *International journal of molecular sciences*, *21*(3), 995.

Dey, G., & Mookherjee, S. (2021). Probiotics-targeting new milestones from gut health to mental health. *FEMS Microbiology Letters*, *368*(15), fnab096.

Dagorn, A., Hillion, M., Chapalain, A., Lesouhaitier, O., Poc, C. D., Vieillard, J., ... & Feuilloley, M. G. (2013). Gamma-aminobutyric acid acts as a specific virulence regulator in Pseudomonas aeruginosa. *Microbiology*, *159*(Pt_2), 339-351.

Diana, M., Quílez, J., & Rafecas, M. (2014). Gamma-aminobutyric acid as a bioactive compound in foods: a review. *Journal of functional foods*, *10*, 407-420.

Dinan, T. G., Stanton, C., & Cryan, J. F. (2013). Psychobiotics: a novel class of psychotropic. *Biological psychiatry*, *74*(10), 720-726.

Franciosi, E., Carafa, I., Nardin, T., Schiavon, S., Poznanski, E., Cavazza, A., ... & Tuohy, K. M. (2015). Biodiversity and γ-aminobutyric acid production by lactic acid bacteria isolated from traditional alpine raw cow's milk cheeses. *BioMed Research International*, *2015*

Galli, V., Venturi, M., Mari, E., Guerrini, S., & Granchi, L. (2022). Gamma-aminobutyric acid (GABA) production in fermented milk by lactic acid bacteria isolated from spontaneous raw milk fermentation. *International Dairy Journal*, *127*, 105284.

Grujović, M. Ž., Mladenović, K. G., Semedo‐Lemsaddek, T., Laranjo, M., Stefanović, O. D., & Kocić‐Tanackov, S. D. (2022). Advantages and disadvantages of non‐starter lactic acid bacteria from traditional fermented foods: Potential use as starters or probiotics. *Comprehensive reviews in food science and food safety*.

Hill, C., Guarner, F., Reid, G., Gibson, G. R., Merenstein, D. J., Pot, B., ... & Sanders, M. E. (2014). Expert consensus document: The International Scientific Association for Probiotics and Prebiotics consensus statement on the scope and appropriate use of the term probiotic. *Nature reviews Gastroenterology & hepatology*.

Hurtado-Romero, A., Toro-Barbosa, D., Gradilla-Hernández, M. S., Garcia-Amezquita, L. E., & García-Cayuela, T. (2021). Probiotic Properties, Prebiotic Fermentability, and GABA-Producing Capacity of Microorganisms Isolated from Mexican Milk Kefir Grains: A Clustering Evaluation for Functional Dairy Food Applications. *Foods*, *10*(10), 2275.

Kanklai, J., Somwong, T. C., Rungsirivanich, P., & Thongwai, N. (2021). Screening of GABA-Producing Lactic Acid Bacteria from Thai Fermented Foods and Probiotic Potential of Levilactobacillus brevis F064A for GABA-Fermented Mulberry Juice Production. *Microorganisms*, *9*(1), 33.

Kechagia, M., Basoulis, D., Konstantopoulou, S., Dimitriadi, D., Gyftopoulou, K., Skarmoutsou, N., & Fakiri, E. M. (2013). Health benefits of probiotics: a review. *International Scholarly Research Notices*, *2013*.

Khanlari, Z., Moayedi, A., Ebrahimi, P., Khomeiri, M., & Sadeghi, A. (2021). Enhancement of γ‐aminobutyric acid (GABA) content in fermented milk by using Enterococcus faecium and Weissella confusa isolated from sourdough. *Journal of Food Processing and Preservation*, *45*(10), e15869

Komatsuzaki, N., Shima, J., Kawamoto, S., Momose, H., & Kimura, T. (2005). Production of γ-aminobutyric acid (GABA) by Lactobacillus paracasei isolated from traditional fermented foods. *Food microbiology*, *22*(6), 497-504.

Lyte, M., & Cryan, J. F. (Eds.). (2014). Microbial endocrinology: the microbiota-gut-brain axis in health and disease.

Luo, J., Wang, T., Liang, S., Hu, X., Li, W., & Jin, F. (2014). Ingestion of Lactobacillus strain reduces anxiety and improves cognitive function in the hyperammonemia rat. *Science China Life Sciences*, *57*(3), 327-335.

Makinen, K., Berger, B., Bel-Rhlid, R., & Ananta, E. (2012). Science and technology for the mastership of probiotic applications in food products. *Journal of Biotechnology*, *162*(4), 356-365.

Martin, C. R., Osadchiy, V., Kalani, A., & Mayer, E. A. (2018). The brain-gut-microbiome axis. *Cellular and molecular gastroenterology and hepatology*, *6*(2), 133-148.

Mazzoli, R., & Pessione, E. (2016). The neuro-endocrinological role of microbial glutamate and GABA signaling. *Frontiers in microbiology*, *7*, 1934.

Merve, Ö, Özyurt, G., & Harsa, Ş. T. (2019). Probiyotik ve prebiyotiklerin bağırsak-beyin aksına etkisi. *Akademik Gıda*, *17*(2), 269-280.

Messaoudi, M., Violle, N., Bisson, J. F., Desor, D., Javelot, H., & Rougeot, C. (2011). Beneficial psychological effects of a probiotic formulation (Lactobacillus helveticus R0052 and Bifidobacterium longum R0175) in healthy human volunteers. *Gut microbes*, *2*(4), 256-261.

Nakakita, Y., Tsuchimoto, N., Takata, Y., & Nakamura, T. (2016). Effect of dietary heat-killed Lactobacillus brevis SBC8803 (SBL88™) on sleep: A non-randomised, double blind, placebo-controlled, and crossover pilot study. *Beneficial Microbes*, *7*(4), 501-509

Nasir, M., Trujillo, D., Levine, J., Dwyer, J. B., Rupp, Z. W., & Bloch, M. H. (2020). Glutamate systems in DSM-5 anxiety disorders: their role and a review of glutamate and GABA psychopharmacology. *Frontiers in Psychiatry*, *11*, 1186.

Oleskin, A. V., & Shenderov, B. A. (2019). Probiotics and psychobiotics: the role of microbial neurochemicals. *Probiotics and antimicrobial proteins*, *11*(4), 1071-1085.

Oleskin, A. V., Shenderov, B. A., & Rogovsky, V. S. (2017). Role of neurochemicals in the interaction between the microbiota and the immune and the nervous system of the host organism. *Probiotics and Antimicrobial Proteins*, *9*(3), 215-234.

Oleskin, A. V., Sorokina, E. V., & Shilovsky, G. A. (2021). Interaction of Catecholamines with Microorganisms, Neurons, and Immune Cells. *Biology Bulletin Reviews*, *11*(4), 358-367.

Oleskin, A. V., Zhilenkova, O. G., Shenderov, B. A., Amerhanova, A. M., Kudrin, V. S., & Klodt, P. M. (2014). Lactic-acid bacteria supplement fermented dairy products with human behavior-modifying neuroactive compounds. *J Pharm Nutr Sci*, *4*, 199-206.

O'Mahony, S. M., Clarke, G., Borre, Y. E., Dinan, T. G., & Cryan, J. F. (2015). Serotonin, tryptophan metabolism and the brain-gut-microbiome axis. *Behavioural brain research*, *277*, 32-48.

Özoğul, F., Kuley, E., Özoğul, Y., & Özoğul, İ. (2012). The function of lactic acid bacteria on biogenic amines production by food-borne pathogens in arginine decarboxylase broth. *Food Science and Technology Research*, *18*(6), 795-804.

Parracho, H. M., Gibson, G. R., Knott, F., Bosscher, D., Kleerebezem, M., & McCartney, A. L. (2010). A double-blind, placebo-controlled, crossover-designed probiotic feeding study in children diagnosed with autistic spectrum disorders. *International Journal of Probiotics & Prebiotics*, *5*(2), 69.

Petroff, O. A. (2002). Book review: GABA and glutamate in the human brain. *The Neuroscientist*, *8*(6), 562-573.

Pokusaeva, K., Johnson, C., Luk, B., Uribe, G., Fu, Y., Oezguen, N., ... & Versalovic, J. (2017). GABA-producing Bifidobacterium dentium modulates visceral sensitivity in the intestine. *Neurogastroenterology & Motility*, *29*(1), e12904.

Seok, J. H., Park, K. B., Kim, Y. H., Bae, M. O., Lee, M. K., & Oh, S. H. (2008). Production and characterization of kimchi with enhanced levels of $\gamma $-aminobutyric acid. *Food Science and Biotechnology*, *17*(5), 940-946

Sharma, H., & Bajwa, J. (2022). Approach of probiotics in mental health as a psychobiotics. *Archives of Microbiology*, *204*(1), 1-7.

Sharma, R., Gupta, D., Mehrotra, R., & Mago, P. (2021). Psychobiotics: The Next-Generation Probiotics for the Brain. *Current microbiology*, 1-15.

Sharma, P., Singh, N., Singh, S., Khare, S. K., Nain, P. K. S., & Nain, L. (2022). Potent γ-amino butyric acid producing psychobiotic Lactococcus lactis LP-68 from non-rhizospheric soil of Syzygium cumini (Black plum). *Archives of Microbiology*, *204*(1), 1-11.

Sahab, N. R., Subroto, E., Balia, R. L., & Utama, G. L. (2020). γ-Aminobutyric acid found in fermented foods and beverages: current trends. *Heliyon*, *6*(11), e05526

Siragusa, S., De Angelis, M., Di Cagno, R., Rizzello, C. G., Coda, R., & Gobbetti, M. (2007). Synthesis of γ-aminobutyric acid by lactic acid bacteria isolated from a variety of Italian cheeses. *Applied and environmental microbiology*, *73*(22), 7283-7290.

Sokovic Bajic, S., Djokic, J., Dinic, M., Veljovic, K., Golic, N., Mihajlovic, S., & Tolinacki, M. (2019). GABA-producing natural dairy isolate from artisanal zlatar cheese attenuates gut inflammation and strengthens gut epithelial barrier in vitro. *Frontiers in microbiology*, *10*, 527.

Strandwitz, P. (2018). Neurotransmitter modulation by the gut microbiota. *Brain research*, *1693*, 128-133.

Stromeck, A., Hu, Y., Chen, L., & Ga□nzle, M. G. (2011). Proteolysis and bioconversion of cereal proteins to glutamate and γ-aminobutyrate (GABA) in rye malt sourdoughs. *Journal of agricultural and food chemistry*, *59*(4), 1392-1399.

Sun, T., Zhao, S., Wang, H., Cai, C., Chen, Y., & Zhang, H. (2009). ACE-inhibitory activity and gamma-aminobutyric acid content of fermented skim milk by Lactobacillus helveticus isolated from Xinjiang koumiss in China. *European Food Research and Technology*, *228*(4), 607-612.

Tanous, C., Chambellon, E., Sepulchre, A. M., & Yvon, M. (2005). The gene encoding the glutamate dehydrogenase in Lactococcus lactis is part of a remnant Tn 3 transposon carried by a large plasmid. *Journal of bacteriology*, *187*(14), 5019-5022.

Toro-Barbosa, D., Hurtado-Romero, A., Garcia-Amezquita, L. E., & García-Cayuela, T. (2020). Psychobiotics: Mechanisms of action, evaluation methods and effectiveness in applications with food products. *Nutrients*, *12*(12), 3896.

Yalçınkaya, S., Kılıç, G. B., & Çakmakçı, A. G. K. (2019). The importance of gamma aminobutyric acid produced by lactic acid bacteria. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, *7*(8), 1094-1099.

Yamamura, S., Morishima, H., Kumano-go, T., Suganuma, N., Matsumoto, H., Adachi, H., ... & Takeda, M. (2009). The effect of Lactobacillus helveticus fermented milk on sleep and health perception in elderly subjects. *European journal of clinical nutrition*, *63*(1), 100-105.

Yang, S. Y., Lü, F. X., Lu, Z. X., Bie, X. M., Jiao, Y., Sun, L. J., & Yu, B. (2008). Production of γ-aminobutyric acid by Streptococcus salivarius subsp. thermophilus Y2 under submerged fermentation. *Amino acids*, *34*(3), 473-478.

Yu, L., Han, X., Cen, S., Duan, H., Feng, S., Xue, Y., ... & Chen, W. (2020). Beneficial effect of GABA-rich fermented milk on insomnia involving regulation of gut microbiota. *Microbiological research*, *233*, 126409.

Zareian, M., Ebrahimpour, A., Mohamed, A. K. S., & Saari, N. (2013). Modeling of glutamic acid production by Lactobacillus plantarum MNZ. *Electronic Journal of Biotechnology*, *16*(4), 12-12.

Zou, R., Tian, P., Xu, M., Zhu, H., Zhao, J., Zhang, H., ... & Wang, G. (2021). Psychobiotics as a novel strategy for alleviating anxiety and depression. *Journal of Functional Foods*, *86*, 104718.

TEKNOLOJİK DÖNÜŞÜM, İŞLETME ve EKONOMİ

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KIRAY

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAPLAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-63-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

KATKIDA BULUNANLAR LİSTESİ

Prof. Dr. Ersin KAVİ - Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. İsmail ELAGÖZ - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Can BEKAROĞLU – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Güneş TOPÇU – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÇOBAN KUMBALI – Pamukkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kemal DEMİR - Yalova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÖZTÜRK – Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yasin GÜLTEKİN – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Mehtap SARIKAYA – Pamukkale Üniversitesi
Özlem EKMEKCİ - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

HAKEMLER LİSTESİ

Prof. Dr. Metin ATMACA - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Murat YILDIRIM - Karabük Üniversitesi
Prof. Dr. Pelin KANTEN - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Akansel YALÇINKAYA - Medeniyet Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Şahin ÖRNEK – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Feyza ARICA – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Yılmaz İÇERLİ - Aksaray Üniversitesi
Doç. Dr. Şaban ÇELİK - İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Zehra DOĞAN ÇALIŞKAN – Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bilal EZİLMEZ – Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Burçin ÇETİN KARABAT – Sakarya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İhsan TÜRKAL – Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Leyla ADİLOĞLU YALÇINKAYA – Özyeğin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Şeyma Gün EROĞLU – Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Turgay CEYHAN – Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Umut EROĞLU - Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

ÖNSÖZ

Tarih boyunca insan hayatında birçok değişim ve dönüşüm meydana gelmiştir. Ekonomide ve iş hayatında sanayi devriminin ardından başlayan köklü farklılaşma hız kazanarak artmaya devam etmektedir. İş dünyasında kullanılan makinelerin gelişmesi ve yaygınlaşması sonrasında, yirminci yüzyılda bilgi işlem sistemlerinin ortaya çıkması ve bilgisayarların neredeyse her alanda vazgeçilmez bir unsur olması sosyal hayatta olduğu gibi ekonomik alanda da birçok dönüşümü beraberinde getirmiştir. Özellikle internet ve ona bağlı teknolojilerin gelişmesi üretim ve tüketim koşullarını çok değiştirmiştir. Ortalama bir insan ömründen daha az bir zaman önce sadece hayal olan birçok şey, bugün günlük hayatın sıradan birer aracı ya da uygulaması haline gelmiştir. Çok kısa bir zamanda meydana gelen bu değişim ve dönüşümün neden olduğu bu yeni durumun araştırılması ve anlaşılması ekonomi ve onun en önemli aktörlerinden olan işletmeler için büyük önem taşımaktadır. Mevcut ekonomi ve iş yapma koşullarında hayatta kalmak ve başarılı olmak isteyen işletmeler ve geri kalmamak, kalkınmasını hızlandırmak isteyen devletler ile diğer aktörler değişimi algılayabildikleri ve uyum sağlayabildikleri derecede doğru eylemleri hayata geçirebileceklerdir. Söylemek gerekir ki kısa sürede gerçekleşen büyük bir değişimi kapsamlı bir şekilde araştırıp incelemek çok kolay değildir ancak bu alandaki çalışmalar da artarak devam etmektedir. Elinizde bulunan bu kitabın amacı da ekonomi ve iş dünyasında meydana gelen değişimleri bazı yönlerden inceleyerek alana sınırlı da olsa bir katkı yapmaktır.

Sekiz bölümden oluşan çalışmada teknolojik dönüşümün ekonomik yapıya ve örgütlere etkisi ele alınmıştır. Teknolojik dönüşüm çerçevesinde kurumsal sürdürülebilirlik, örgütlerde bilgi yönetimi, dijital reklam uygulamaları, teknolojik gelişimin insan kaynakları alanına etkileri, blok zincir teknolojileri, finans teknolojileri, teknoloji istihdam ilişkisi ve çalışanlar açısından teknoloji ve etik konuları detaylı olarak incelenmiş ve sonuçlar ortaya konmuştur.

Kitabın ilk bölümünde kurumsal sürdürülebilirlik ve dijitalleşme konusu ele alınmıştır. Bu çerçevede kurumsal sürdürülebilirlik, dijitalleşme, dijitalleşme araçları detaylı şekilde incelenmiştir. Bunun yanı sıra dijitalleşme ve kurumsal sürdürülebilirlik ilişkisi açıklanmıştır. Kitabın ikinci bölümünde örgütlerde bilgi yönetimi incelenmiştir. Bölüm kapsamında bilgi, örgütsel bilgi, bilgi yönetimi ve bilgi yönetimini etkileyen unsurlar ele alınmıştır. Kitabın üçüncü bölümünde dijital reklam uygulamaları ve yeni trendler konusu işlenmiştir. Bu bölümde, dijital reklam, dijital reklamın önemi, dijital reklamcılığın geleneksel reklamcılıkla karşılaştırılması, dijital reklamcılığın avantaj ve dezavantajları, dijital reklam

türleri konularına değinilmiştir. Kitabın dördüncü bölümünde teknolojik gelişmelerin insan kaynakları alanına etkisi incelenmiştir. Bu çerçevede insan kaynakları yönetiminde teknolojinin tarihsel gelişimi, insan kaynakları ile ilgili temel kavramlar, teknolojinin insan kaynakları fonksiyonlarında uygulanması, Türkiye'de insan kaynakları ve teknoloji konuları açıklanmıştır.

Kitabın beşinci bölümünde blok zincir teknolojisi ve kripto paralar, hukuki boyutu üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Bölümde blok zincir teknolojisi, blok zincirin teknolojisinin özellikleri, kripto paralar, kripto paralara ilişkin yasal düzenlemeler, blok zincir ve kripto paraların geleceği, kripto paraların muhasebeleştirilmesi konuları ele alınmıştır. Kitabın altıncı bölümünde finans teknolojisinin geleneksel aracı finansal kurumlar açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu çerçevede finansal aracılığın ortaya çıkış sebepleri ve faydaları, fintek, fintekin getirdiği yeniliklerin finansal aracılığa etkisi ve yeni çıkan uygulamalar ortaya konmuştur. Kitabın yedinci bölümünde teknoloji ve istihdam ilişkisi ele alınmış ve istihdamın geleceği incelenmiştir. Bu doğrultuda emeğin marjinal getirisinin istihdam üzerindeki etkisi, emeği ikame eden teknoloji ve sermaye, sektör yaratan ve yok eden teknoloji, istihdamdaki artışın sonu, teknoloji – istihdam ilişkisi ve bu konudaki veriler incelenmiştir. Kitabın sekizinci bölümünde çalışanlar açısından teknoloji ve etik konusu ele alınmıştır. Bölümde iş etiği ve örgütsel etik, teknoloji ve etik, etik yönetimi açısından insan kaynakları yönetimi, çalışanlar açısından teknoloji ve etik konuları açıklanmıştır.

Kitabın, günümüzde teknolojik dönüşümün içinde yer alan ve parçası olan, bu dönüşümün ekonomik ve örgütsel etkilerini takip eden herkese faydalı olmasını dileriz. Bunun yanı sıra değerli vakitlerini ayıran tüm okurlara ve kitabın ortaya çıkmasında büyük katkı sunan yazarlara teşekkürü bir borç biliriz.

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah KIRAY

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KAPLAN

İÇİNDEKİLER

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DİJİTALLEŞME 1
Arş. Gör. Dr. Mehtap SARIKAYA

ÖRGÜTLERDE BİLGİ YÖNETİMİ 21
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ÇOBAN KUMBALI

DİJİTAL REKLAM UYGULAMALARI VE YENİ TRENDLER 43
Dr. Öğr. Üyesi Yasin GÜLTEKİN
Dr. Öğr. Üyesi Serkan ÖZTÜRK

TEKNOLOJİK GELİŞMELER VE İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ ALANINA ETKİLERİ 58
Dr. Öğr. Üyesi Kemal DEMİR

BLOKZİNCİR TEKNOLOJİSİ ve KRİPTO PARALAR, HUKUKİ BOYUTU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 77
Özlem EKMEKCİ
Doç. Dr. İsmail ELAGÖZ

FİNANS TEKNOLOJİSİNİN GELENEKSEL ARACI FİNANSAL KURUMLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 94
Dr. Öğr. Üyesi Güneş TOPÇU

TEKNOLOJİ-İSTİHDAM İLİŞKİSİ VE İSTİHDAMIN GELECEĞİ 111
Dr. Öğr. Üyesi Can BEKAROĞLU

ÇALIŞANLAR AÇISINDAN TEKNOLOJİ VE ETİK 152
Prof. Dr. Ersin KAVİ

KAYNAKÇA

Aktaş, Hakkı (2017). "İşletmelerde Sürdürülebilirliğin Sağlanmasında Lider Yöneticilerin Rolü ve Küresel En İyi Uygulama Örnekleri", İşletmelerde Sürdürülebilirlik Dinamikleri, (Ed. Işıl Mendeş Pekdemir), Beta, İstanbul.

Artiach, T., Lee, D., Nelson, D., and Walker, J. (2010). "The Determinants of Corporate Sustainability Performance", Accounting & Finance, 50(1), 31-51.

Ashrafi, M., Magnan, G. M., Adams, M., and Walker, T. R. (2020). "Understanding the Conceptual Evolutionary Path and Theoretical Underpinnings of Corporate Social Responsibility and Corporate Sustainability", Sustainability, 12(3), 760, 1-17.

Atkinson, G. (2000). "Measuring Corporate Sustainability", Journal of Environmental Planning and Management, 43(2), 235-252.

Azapagic, A. (2003). "Systems Approach to Corporate Sustainability: A General Management Framework" Process Safety and Environmental Protection, 81(5), 303-316.

Baumgartner, R. J., and Rauter, R. (2017). "Strategic Perspectives of Corporate Sustainability Management to Develop a Sustainable Organization", Journal of Cleaner Production, 140, 81-92.

Bloomberg, J. (2018). "Digitization, Digitalization, and Digital Transformation: Confuse Them at Your Peril". Forbes, Retrieved on August 28. 1-6.

Börü, Ece (2022). "Sürdürülebilirlik En İyi Yatırım Aracı", Fast Company, Sayı 13, Şubat/Mart.

Brennen, J. S., and Kreiss, D. (2016). "Digitalization. The International Encyclopedia of Communication" Theory and Philosophy, 1-11.

Chang, R. D., Zuo, J., Zhao, Z. Y., Zillante, G., Gan, X. L., and Soebarto, V. (2017). "Evolving Theories of Sustainability and Firms: History, Future Directions and Implications for Renewable Energy Research", Renewable and Sustainable Energy Reviews, 72, 48-56.

Chang, V., Walters, R. J., and Wills, G. (2013). "The Development That Leads to the Cloud Computing Business Framework", International Journal of Information Management, 33(3), 524-538.

Çelik, K. (2021). "Bulut Bilişimde Temel Konular", Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(2), 236-250.

Çetin, Münevver ve Çayak Semih (2018). Sürdürülebilir Liderlik, Nobel, Ankara.

Clauberg, R. (2020). "Challenges of Digitalization and Artificial Intelligence for Modern Economies, Societies and Management", RUDN Journal of Economics, 28(3), 556-567.

Demir, Mehtap (2022), "Veriye Dayalı Liderlik", Fast Company, Sayı 13, Şubat/Mart

Derqui, B. (2020). "Towards Sustainable Development: Evolution of Corporate Sustainability in Multinational Firms", Corporate Social Responsibility & Environmental Management, 27(6), 2712-2723.

Dyllick, T., and Hockerts, K. (2002). "Beyond the Business Case for Corporate Sustainability", Business Strategy and the Environment, 11(2), 130-141.

Enholm, I. M., Papagiannidis, E., Mikalef, P., and Krogstie, J. (2021). "Artificial Intelligence and Business Value: A Literature Review", Information Systems Frontiers, 1-26.

Feroz, A. K., Zo, H., and Chiravuri, A. (2021). "Digital Transformation and Environmental Sustainability: A Review and Research Agenda", Sustainability, 13(3), 1530.

Fitz, T., Theiler, M., and Smarsly, K. (2019). "A Metamodel for Cyber-Physical Systems", Advanced Engineering Informatics, 41, 1-15.

Fukuyama, M. (2018). "Society 5.0: Aiming for a New Human-centered Society", Japan Spotlight, 27 (Society 5.0), 47-50.

Gartner(2022). HYPERLINK "https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization" Definition of Digitalization – IT _Glossary Gartner

https://www.gartner.com/en/information-technology/glossary/digitalization Erişim Tarihi: 05.01.2022.

Gobble, M. M. (2018). "Digitalization, Digitization, and Innovation", Research-Technology Management, 61(4), 56-59.

Gray, J.and Rumpe, B (2015). "Models for Digitalization", Software & Systems Modeling, 14, 1319–1320.

Harms, D., Hörisch, J., Schaltegger, S., and Windolph, S. E. (2014). International Corporate Sustainability Barometer: Introduction and Structure. In S. Schaltegger, S. E. Windolph, D. Harms, and J. Hörisch (Eds.), Corporate Sustainability in International Comparison (pp. 3-12). Springer.

Harteis, C. (2018). Machines, Change and Work: An Educational View on the Digitalization of Work. In The Impact of Digitalization in the Workplace (pp. 1-10). Springer, Cham.

İncekara, M. (2022). "Determinants of Process Reengineering and Waste Management as Resource Efficiency Practices and Their Impact on Production Cost Performance of Small and Medium Enterprises in the Manufacturing Sector", Journal of Cleaner Production, 356, 1-11.

İncekara, M. (2022). "Analyzing Resource Efficiency Methods in Turkey: The Impact on Production Cost and Sales Volume", Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 29(1), 121-132.

Kidd, C. V. (1992). "The Evolution of Sustainability", Journal of Agricultural and Environmental Ethics, 5, 1-26.

Koçoğlu Sazkaya, Merve (2019). Dijital Sürdürülebilirlik, İşletmelerin KaçınılmaZ Yolculuğu Dijital Dönüşüm, (ed. Işıl Mendeş Pekdemir), Beta, İstanbul.

Linnenluecke, M. K., and Griffiths, A. (2010). "Corporate Sustainability and Organizational Culture", Journal of World Business, 45, 357-366.

Madakam, S., Ramaswamy, R., Tripathi, S. (2015). "Internet of Things (IoT): A Literature Review", Journal of Computer and Communications, 3(05), 164-173.

Maffei, A., Grahn, S., and Nuur, C. (2019). "Characterization of the Impact of Digitalization on the Adoption of Sustainable Business Models in Manufacturing", Procedia Cirp, 81, 765-770.

Matteis, F., Preite, D. and Striani, F. (2017). "Cultural Sustainability: Some Reflections on the Financial Role of the Italian Local Governments", Journal of Public Administration, Finance and Law, Italy.

Meuer, J., Koelbel, J., and H., H. V. (2020). "On the Nature of Corporate Sustainability", Organization & Environment, 33(3), 319-341.

Mondejar, M. E., Avtar, R., Diaz, H. L. B., Dubey, R. K., Esteban, J., Gómez-Morales, A., ...and Garcia-Segura, S. (2021). "Digitalization to Achieve Sustainable Development Goals: Steps towards a Smart Green Planet", Science of The Total Environment, 794, 1-20.

Montiel, I., and Delgado-Ceballos, J. (2014). "Defining and Measuring Corporate Sustainability: Are We There Yet?", Organization & Environment, 27(2), 113-139.

Nuroğlu, E. (2021, 8 Aralık). İkiz dönüşüm: Dijital ve yeşil dönüşüm neden ayrılmaz ikili?, Fikir Turu, https://fikirturu.com/cevre/ikiz-donusum-dijital-ve-yesil-donusum-neden-ayrilmaz-ikili/ Erişim Tarihi: 24.02.2022.

Ollagnier, Jean Marc (2022), The European Double Up: A Twin Strategy ThatWill Strengthen Competitiveness (accenture.com) Erişim Tarihi: 12.12.2021.

Onday, O. (2019). "Japan's Society 5.0: Going Beyond Industry 4.0", Business and Economics Journal, 10(2), 1-6.

Pan, S. L., Carter, L., Tim, Y., and Sandeep, M. S. (2022). "Digital Sustainability, Climate Change, and Information Systems Solutions: Opportunities for Future Research", International Journal of Information Management, 63, 1-5.

Parida, Vinit (2018), "Digitalization, Addressing Societal Challenges", (ed. Frishammar, J. and Ericson, Asa), Grafisk production, Luleå.

Pintão, Silvana, Cristina Chaves, and Manuel Castelo Branco (2018). "Employees' Recognition of Corporate Sustainability: A Case Study." Corporate Governance: The International Journal of Business in Society, 18(1), 104-118.

Pranugrahaning, A., Donovan, J. D., Topple, C., and Masli, E. K. (2021). "Corporate Sustainability Assessments: A Systematic Literature Review and Conceptual Framework", Journal of Cleaner Production, 295, 1-14.

Reinsel, D.; Gantz, J.; Rydning J. (2018). "Data Age 2025: The Digitization of the World From Edge to Core", IDC white paper. https://www.seagate.com/files/www-content/our-story/trends/files/Seagate-WP-DataAge2025-November-2018.pdf (22.02.2022).

Rungi M. (2019), "Digitalization: Size Doesn't Matter, Put Focus on Product-and-Service, Not on Process," IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management (IEEM), 741-745.

Saunila, M., Nasiri, M., Ukko, J., and Rantala, T. (2019). "Smart Technologies and Corporate Sustainability: The Mediation Effect of Corporate Sustainability Strategy", Computers in Industry, 108, 178-185.

Schaltegger, S., and Burritt, R. (2005). "Corporate Sustainability" The International Yearbook of Environmental and Resource Economics 2005/2006 (p. 186). (Eds. Schaltegger, R. Burritt, H. Folmer, & T. Tietenberg, Edward Elgar Publishing Limited.

Schwartz, M. S., and Carroll, A. B. (2008). "Integrating and Unifying Competing and Complementary Frameworks. The Search for a Common Core in the Business and Society Field", Business and Society, 47(2), 148–186.

Sheehy, B., and Farneti, F. (2021). "Corporate Social responsibility, Sustainability, Sustainable Development and Corporate Sustainability: What is the Difference, and Does It Matter?", Sustainability, 13(11), 1-17.

Sparviero, S., and Ragnedda, M. (2021). "Towards Digital Sustainability: The Long Journey to the Sustainable Development Goals 2030", Digital Policy, Regulation and Governance, 23/3, 216-228

Tambe, P., Cappelli, P., and Yakubovich, V. (2019). "Artificial Intelligence in Human Resources Management: Challenges and a Path Forward", California Management Review, 61(4), 15-42.

Tarhan Mengi, Banu (2016). Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Güvencesi "İç Denetim"-Bist Sürdürülebilirlik Endeksi'ne Tabi Şirketlerde Anket Çalışması, Beta Yayınevi, İstanbul.

Toker, K. (2018). Endüstri 4.0 ve Sürdürülebilirliğe etkileri. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi, 29(84), 51-64.

Tsalis, T. A., Malamateniou, K. E., Koulouriotis, D., and Nikolaou, I. E. (2020). "New Challenges for Corporate Sustainability Reporting: United Nations' 2030 Agenda for Sustainable Development and the Sustainable Development Goals", Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 27(4), 1617-162.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)-Sanayide Dijitalleşme Çalışma Grubu Raporu, Ankara.

Udovita, P. V. M. V. D. (2020). "Conceptual Review on Dimensions of Digital Transformation in Modern Era", International Journal of Scientific and Research Publications, 10(2), 520-529.

Van Marrewijk, M., and Werre, M. (2003). "Multiple Levels of Corporate Custainability", Journal of Business Ethics, 44(2), 107-119.

Verina, N., and Titko, J. (2019, May). Digital transformation: Conceptual Framework. In Proc. of the Int. Scientific Conference "Contemporary Issues in Business, Management and Economics Engineering'2019", Vilnius, Lithuania, 719-727.

Vartolomei, V. C., and Avasilcai, S. (2019, August). "Challenges of, Digitalization Process in Different Industries. Before and After", In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 568, No. 1,. IOP Publishing.

Wachal, R. (1971). Humanities and computers: A personal view. The North American Review, 256(1), 30-33.

WCED. (1987). Our common future. Oxford: Oxford University Press.

Weckesser, Peter (2021). Why Sustainability and Digitization Go Hand-in-Hand, https://blog.se.com/digital-transformation/2021/05/13/why-sustainability-and-digitization-go-hand-in-hand/, Erişim Tarihi: 02.02.2022

Wortmann, F., ve Flüchter, K. (2015). "Internet of things", Business & Information Systems Engineering, 57(3), 221-224.

Zengin, Y., Naktiyok, S., Kaygın, E., Kavak, O., and Topçuoğlu, E. (2021). "An investigation upon industry 4.0 and society 5.0 within the context of sustainable development goals", Sustainability, 13(5), 1-16.

KAYNAKÇA

Alavi, M. ve Leidner, D. E. (2001). "Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues", MIS Quarterly, 25(1), 107-136.

Aliaga, O. A. (2000). "Knowledge Management and Strategic Planning", Strategic Perspectives on Knowledge, Competence, and Expertise (Ed: Herling R. W. ve Provo J.), 91-104, Berrett-Koehler Publishers.

Bailey, C. ve Clarke, M. (2000). "How Do Managers Use Knowledge About Knowledge Management?", Journal of Knowledge Management, 4(3), 235-243.

Baskerville, R. ve Dulipovici, A. (2006). "The Theoretical Foundations of Knowledge Management", Knowledge Management Research and Practice, 4, 83-105.

Beijerse, R. P. (1999). "Questions in Knowledge Management: Defining and Conceptualising a Phenomenon", Journal of Knowledge Management, 3(2), 94-110.

Bell, D. (1973). The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting, Basic Books, New York.

Bhatt, G. D. (2001). "Knowledge Management in Organizations: Examining the Interaction Between Technologies, Techniques, and People", Journal of Knowledge Management, 5(1), 68-75.

Bollinger, A. S. ve Smith, R. D. (2001). "Managing Organizational Knowledge as a Strategic Asset", Journal of Knowledge Management, 5(1), 8-18.

Boztaş, M. ve Özmızrak, M. (2012). "Kurumsal Kaynak Planlaması (Erp) Yazılımları Kurulum ve Kullanım Sürecinin Bilgi Yönetimi Kavramıyla Etkileşimi", İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 11(21), 65-79.

Cabrera, E. F. ve Cabrera, A. (2005). "Fostering Knowledge Sharing through People Management Practices", The International Journal of Human Resource Management, 16(5), 720-735.

Carneiro, A. (2000). "How Does Knowledge Management Influence Innovation and Competitiveness?", Journal of Knowledge Management, 4(2), 87-98.

Cebi, F.; Aydin, O. F. ve Gozlu, S. (2010). "Benefits of Knowledge Management in Banking", Journal of Transnational Management, 15(4), 308-321.

Choi, B.; Poon, S. K. ve Davis, J. G. (2008). "Effects of Knowledge Management Strategy on Organizational Performance: A Complementarity Theory-Based Approach", The International Journal of Management Science (Omega), 36, 235-251.

Chong, C. W.; Holden, T.; Wilhelmij, P. ve Schmidt, R. A. (2000). "Where Does Knowledge Management Add Value?", Journal of Intellectual Capital, 1(4), 366-380.

Civi, E. (2000). "Knowledge Management as a Competitive Asset: A Review", Marketing Intelligence ve Planning, 18(4), 166-174.

Cong, X. ve Pandya, K. V. (2003). "Issues of Knowledge Management in the Public Sector", Electronic Journal of Knowledge Management, 1(2), 25-33.

Dalkir, K. (2005). Knowledge Management in Theory and Practice, Elsevier, Oxford.

Darroch, J. (2005). "Knowledge Management, Innovation and Firm Performance", Journal of Knowledge Management, 9(3), 101-115.

Davenport, T. H. ve Prusak, L. (1997). Information Ecology, Oxford University Press, Oxford.

Decarolis, D. M. ve Deeds, D. L. (1999). "The Impact of Stocks and Flows of Organizational Knowledge on Firm Performance: An Empirical Investigation of the Biotechnology Industry", Strategic Management Journal, 20(10), 953-968.

DeTienne, K. B.; Dyer, G.; Hoopes, C. ve Harris, S. (2004). "Toward a Model of Effective Knowledge Management and Directions for Future Research: Culture, Leadership, and CKOs", Journal of Leadership and Organizational Studies, 10(4), 26-43.

Drucker, P. F. (1993). Post-capitalist Society, Routledge, Taylor and Francis Group, New York.

Ford, D. P. ve Chan, Y. E. (2003). "Knowledge Sharing an A Multi-Cultural Setting: A Case Study", Knowledge Management Research ve Practice, 1, 11-17.

Garcia-Alvarez, M. T. (2015). "Analysis of the Effects of ICTs in Knowledge Management and Innovation: The case of Zara Group", Computers in Human Behavior, 51, 994-1002.

Greiner, M. E.; Böhmann, T. ve Krcmar, H. (2007). "A Strategy for Knowledge Management", Journal of Knowledge Management, 11(6), 3-15.

Güçlü, N. ve Sotirofski, K. (2006). "Bilgi Yönetimi", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(4), 351-371.

Gümüştekin, G. E. (2004). "Bilgi Yönetiminin Stratejik Önemi", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 18(3-4), 201-212.

Hansen, M. T.; Nohria, N. ve Tierney, T. (1999). "What's Your Strategy for Managing Knowledge?", Harvard Business Review (March-April), 1-11.

Hemsley, J. ve Mason, R. M. (2013). "Knowledge and Knowledge Management in the Social Media Age", Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce, 23(1/2), 138-167.

Hofstede, G. (1980). Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values, Sage Publications, Beverly Hills.

Holsapple, C. ve Joshi, K. (2000). "An Investigation of Factors that Influence the Management of Knowledge in Organizations", Journal of Strategic Information Systems, 9, 235-261.

Jarrar, Y. F. (2002). "Knowledge Management: Learning for Organisational Experience", Managerial Auditing Journal, 17(6), 322-328.

Kakabadse, N. K.; Kakabadse, A. ve Kouzmin, A. (2003). "Reviewing the Knowledge Management Literature: Towards a Taxonomy", Journal of Knowledge Management, 7(4), 75-91.

Lam, A. (1997). "Embedded Firms, Embedded Knowledge: Problems of Collaboration and Knowledge Transfer in Global Cooperative Ventures", Organization Studies, 18(6), 973-996.

Laszlo, K. C. ve Laszlo, A. (2002). "Evolving Knowledge for Development: the Role of Knowledge Management in a Changing World", Journal of Knowledge Management, 6(4), 400-412.

Liao, S. (2003). "Knowledge Management Technologies and Applications: Literature Review from 1995 to 2002", Expert Systems with Applications, 25, 155-164.

Loermans, J. (2002). "Synergizing the Learning Organization and Knowledge Management", Journal of Knowledge Management, 6(3), 285-294.

Maier, R. (2007). Knowledge Management Systems, Springer, Heidelberg.

Malhotra, Y. (1998). "Tools at Work: Deciphering the Knowledge Management Hype", The Journal for Quality and Participation, 21(4), 58-60.

Mårtensson, M. (2000). "A Critical Review of Knowledge Management as a Management Tool", Journal of Knowledge Management, 4(3), 204-216.

Meroño Cerdan, A. L.; Lopez Nicolas, C. ve Sabater Sánchez, R. (2007). "Knowledge Management Strategy Diagnosis from KM Instruments Use", Journal of Knowledge Management, 11(2), 60-72.

Nisbett, R. E.; Peng, K.; Choi, I. ve Norenzayan, A. (2001). "Culture and Systems of Thought: Holistic vs. Analytic Cognition", Psychological Review, 108, 291-310.

Nonaka, I. ve Takeuchi, H. (1995). The Knowledge-Creating Company, Oxford University Press, New York.

Ofek, E. ve Sarvary, M. (2001). "Leveraging the Customer Base: Creating Competitive Advantage Through Knowledge Management", Management Science, 47(11), 1441-1456.

Oluikpe, P. (2012). "Developing a Corporate Knowledge Management Strategy", Journal of Knowledge Management, 16(6), 862-878.

Özenç-Uçak, N. (2010). "Bilgi: Çok Yüzlü Bir Kavram", Türk Kütüphaneciliği, 24(4), 705-722.

Papastathopoulos, A. ve Beneki, C. (2010). "Organizational Forms Based on Information and Communication Technologies (ICTs) Adoption", Research in Business and Economics Journal, 2,1-18.

Pauleen, D. J. ve Murphy, P. (2005). "In Praise of Cultural Bias", MIT Sloan Management Review, 46(2), 21-22.

Roberts, J. (2000). "From Know-how to Show-how? Questioning the Role of Information and Communication Technologies in Knowledge Transfer", Technology Analysis and Strategic Management, 12(4), 429-443.

Saulais, P. ve Ermine, J.-L. (2012). "Creativity and Knowledge Management", The Journal of Information and Knowledge Management Systems, 42(3/4), 416-438.

Spek, R. v. ve Spijkervet, A. (1997). "Knowledge Management: Dealing Intelligently with Knowledge", Knowledge Management and Its Integrative Elements (Ed: Liebowitz J. ve Wilcox L. C.), 31-60, CRC Press, London.

Srivastava, A.; Bartol, K. M. ve Locke, E. A. (2006). "Empowering Leadership in Management Teams: Effects on Knowledge Sharing, Efficacy, and Performance", The Academy of Management Journal, 49(6), 1239-1251.

Taylor, F. W. (1919). The Principles of Scientific Management, Harper and Brothers Publishers: NY and London.

Tseng, F.-C. ve Fan, Y.-J. (2011). "Exploring the Influence of Organizational Ethical Climate on Knowledge Management", Journal of Business Ethics, 101(2), 325-342.

von Krogh, G. (1998). "Care in Knowledge Creation", California Management Review, 40(3), 133-153.

Wiig, K. M. (1986). "AI: Management's Newest Tool", Management Review, 24(8).

Wilkesmann, U.; Fischer, H. ve Wilkesmann, M. (2009). "Cultural Characteristics of Knowledge Transfer", Journal of Knowledge Management, 13(6), 464-477.

KAYNAKLAR

Adalı Aydın, G. (2019). "Gelenekselden Dijitale Reklamcılığın Dönüşümü: Türkiye'de Yapılan Lisansüstü Tezlerde Dijital Reklamın İzini Sürmek", Reklam Araştırmaları (Ed:. Kutlu, Ö.), Detay Yayıncılık, Ankara.

Aiolfi, S., Bellini, S. ve Pellegrini, D. (2021). Data-driven digital advertising: benefits and risks of online behavioral advertising, International Journal of Retail & Distribution Management Vol. 49 No. 7, 1089-1110.

Alalwan, A. A. (2018). Investigating the impact of social media advertising features on customer purchase intention. *International Journal of Information Management*, *42*, 65-77.

Arslan E. (2017). "Türkiye'de Doğal Reklam: Bir İnternet Reklamcılık Yöntemi Olarak Türkiye'de Doğal Reklamcılığın İncelenmesi." Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 14, p: 20-41

Aslan, A. (2017). "Sosyal Ağlar Ve Online(Çevrimiçi) Reklam Üzerine Bir Değerlendirme". I. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı Kitabı. 4-5 Mayıs 2017, İstanbul, 230-235.

Aydoğan, H. (2021). Yetişkinlerin Dijital Reklam Okuryazarlığına Yönelik Bir Model Önerisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Başyazıcıoğlu, H. N. (2020). "Etkileşimli Pazarlama İletişimi ve Dijital Reklam", Tüm Yönleriyle Bütünleşik Pazarlama İletişimi, (Ed: Mermer Üzümlü, A.), Nobel Yayıncılık, Ankara.

Bayer, E., Srinivasan, S., Riedl, E. J., ve Skiera, B. (2020). The impact of online display advertising and paid search advertising relative to offline advertising on firm performance and firm value. *International Journal of Research in Marketing*, *37*(4), 789-804.

Belch, G. E. ve Belch, M. A. (2018). Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective, (11. ed.) New York: The McGraw- Hill.

Belch, G. E., Belch, M. A., Kerr, G., Powell, I. ve Waller, D. (2020). Advertising: An Integrated Marketing Communication Perspective. (4. ed), McGraw-Hill Education, Sydney, Australia.

Benamar, L., Balagué, C., ve Ghassany, M. (2017). The identification and influence of social roles in a social media product community. Journal of Computer-Mediated Communication, 22, 337–362. doi:10.1111/jcc4.12195

Charlesworth, A. (2021). Absolute Essentials of Digital Marketing. USA: Routledge.

Daughery, T. ve Djuric, V. (2017). A Systematic Analysis of Interactive Advertising Research Through A Paradigm Tunnel. S. Rodgers ve E. Thorson (Eds.), Digital Advertising, Routledge, Newyork.

Dickey, I. J. ve Lewis, W. F. (2010). An Overview of Digital Media and Advertising. NM Burns, T. Daugherty ve MS Eastin (Eds.), Handbook of Research on Digital Media and Advertising: User Generated Content Consumption, Information Science Reference, Hershey, Newyork.

Elden, M. Ve Bakır, U. (2010). Reklam Çekicilikleri: Cinsellik, Mizah, Korku. İstanbul: İletişim Yayınları.

Erdem, N. (2017, Mayıs). Dijital Çağda Kültür, Yeni Tüketici Kapitalizmi ve Reklam Anlatısı. I. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Grewal, D., Bart, Y., Spann, M., ve Zubcsek, P. P. (2016). Mobile advertising: a framework and research agenda. *Journal of Interactive Marketing*, *34*, 3-14.

Hegner, S. M., Kusse, D. C. Ve Pruyn, T. H. (2016). "Watch it! The Influence of Forced Pre-Roll Video Ads on Consumer Perceptions", Advances in Advertising Research (Vol. VI), (Ed: P. Verlegh, H. Voorveld ve M. Eisend), Springer Gabler, European Advertisin Academy.

Hoban, P. R., ve Bucklin, R. E. (2015). Effects of internet display advertising in the purchase funnel: Model-based insights from a randomized field experiment. *Journal of Marketing Research*, *52*(3), 375-393.

Hoi, H.T. (2020). Attractiveness of Online Marketing in the Age of Industry 4.0, in Proceedings of the 2020, The 6th International Conference on E-Business and Applications, Kuala Lumpur, Malaysia, 25–27 Published: ICEBA 2020. pp. 1-4.

Jiang, M., McKay, B. A., Richards, J. I., ve Snyder, W. (2017). Now you see me, but you don't know: Consumer processing of native advertisements in online news sites. *Journal of Interactive Advertising*, *17*(2), 92-108.

Johnson, B. K., Potocki, B., ve Veldhuis, J. (2019). Is that my friend or an advert? The effectiveness of Instagram native advertisements posing as social posts. *Journal of Computer-Mediated Communication*, *24*(3), 108-125.

Johnson, G. (2021). Inferno: A guide to field experiments in online display advertising. *Available at SSRN 3581396*.

Kannan, P. K. ve Li, H. A. (2017). Digital Marketing: A Framework, Review and Research Agenda, International Journal of Research in Marketing, 34(1), 22-45.

Kelley, L. D. ve Bartel Sheehan, K. (2022). Advertising Management in a Digital Environment: Text and Cases. Routledge, London, UK.

Krouwer, S., Poels, K., ve Paulussen, S. (2020). Moving towards transparency for native advertisements on news websites: A test of more detailed disclosures. *International Journal of Advertising*, *39*(1), 51-73.

Lagrosen, S. (2005). Effects of the Internet on The Marketing Communication of Service Companies, Journal of Services Marketing, 19(2),63-69.

Leeflang, P. S., Verhoef, P. C., Dahlström, P. ve Freundt, T. (2014). Challenges and Solutions for Marketing in A Digital Era, European Management Journal, 32(1), 1-12.

Mcstay, A. (2016). Digital Advertising. (2. Ed.). Palgrave Macmillan Education. UK.

Nesamoney, D. (2015). Personalized Digital Advertising, Pearson Education, Inc. New Jersey.

Purnawirawan, N., Eisend, M., De Pelsmacker, P., ve Dens, N. (2015). A meta-analytic investigation of the role of valence in online reviews. Journal of Interactive Marketing, 31, 17–27.

Rodgers, S., ve Thorson, E. (2017). *Digital Advertising*. New York: Routledge.

Ryan, D. (2020). Understanding Digital Marketing: A Complete Guide to Engaging Customers and Implementing Successful Digital Campaigns. UK:Kogan Page, Fifth Edition.

Sayedi, A., Jerath, K., ve Srinivasan, K. (2014). Competitive poaching in sponsored search advertising and its strategic impact on traditional advertising. *Marketing Science*, *33*(4), 586-608.

Schivinski, B., ve Dabrowski, D. (2016). The effect of social media communication on consumer perceptions of brands. *Journal of Marketing Communications*, *22*(2), 189-214.

Srinivasan, S., Rutz, O. J., ve Pauwels, K. (2016). "Paths to and off purchase: quantifying the impact of traditional marketing and online consumer activity". *Journal of the Academy of Marketing Science*, *44*(4), 440-453.

Smith, K. T. (2011). "Digital Marketing Strategies That Millennials Find Appealing, Motivating, or Just Annoying", Journal of Strategic Marketing, 19(6), 489-499.

Tevetoğlu, M. ve Çolak, B. (2021). "Dijital Reklamcılığın Yol Açtığı Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, 43, 43-86.

Tham, S. M., Rodgers, S. Ve Thorson, E. (2017). "Trends and Opportunities For Digital Advertising", Digital Advertising, (Ed: S. Rodgers ve E. Thorson), Routledge, Newyork.

Thorson, E. ve Rodgers, S. (2017). "Network Advertising Model (NAM)". Digital Advertising, (Ed: S. Rodgers ve E. Thorson), Routledge, Newyork.

Tuzcu, N., Özdemir, Ş. ve Baysal, H. (2018). "Yerel Firmaların Markalama Sürecinde Dijital Reklamcılık Deneyimi: Vavin Örneği". Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Kasım (30), 374-392.

Yılmaz, R. ve Erdem, N. M. (2016). 150 Soruda Geleneksel ve Dijital Reklamcılık. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

WeAreSocial ve Hootsuite (2022), Digital 2022 Global Overview Report https://www.hootsuite.com/resources/digital-trends (Erişim Tarihi: 25.02.2022).

Wong, C. H., Tan, G. W. H., Tan, B. I., ve Ooi, K. B. (2015). "Mobile advertising: the changing landscape of the advertising industry". *Telematics and Informatics*, *32*(4), 720-734.

https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/ Erişim tarihi: 06.03.2022

KAYNAKÇA

Barber, L. (2006). E-recruitment Developments. Brighton: Institute for Employment Studies.

Bhuiyan, F., Chowdhury M.M ve Ferdous F. (2014). "Historical Evolution of Human Resource Information System (HRIS): An Interface between HR and Computer Technology". Human Resource Management Research 2014, 4(4): 75-80.

Bititci, Ü.S, Carrie, A.S ve McDevitt, L. (1997). "Integrated performance measurement systems: a development guide". International Journal of Operations & Production Management, 17(5): 522-534.

Black, S. (2018). "HRIS and Social Media", Human resource information systems : basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Bondarouk T. ve Brewster, C. (2016). "Conceptualising the future of HRM and technology research". The International Journal of Human Resource Management, 27(21), 2652-2671.

Bondarouk T. ve Ruel H. (2013). "The strategic value of e-HRM: results from an exploratory study in a governmental organization". The International Journal of Human Resource Management, 24(2): 391–414.

Burbach R. ve Charlier S. (2018). "Training and Development Issues and HRIS Applications", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Capelli, P. ve Travis A. (2018). İnsan Kaynakları Çevikleşiyor. (13.10.2021) https://hbrturkiye.com/dergi/insan-kaynaklari-ceviklesiyor.

Carlson, K. D. ve Kavanagh M.J. (2018). "HR Metrics and Workforce Analytics", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D. ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Çalık, E.ve Demir K. (2020). İnsan Kaynakları Analitiği, Modelleme ve Örnek Uygulamalarla. Nobel Bilimsel Eserler. Ankara.

Doğan, A. (2011). "Elektronik insan kaynakları yönetimi ve fonksiyonları". Journal of Internet Applications and Management, 2(2): 51-80.

Dossena, C., Mizzau L.ve Mochi F. (2020). "Social Media in HRM: A Humanistic Management Perspective", HRM 4.0 For Human-Centered Organizations Advanced Series in Management, 23, 201-219. . Emerald Publishing Limited.

Ergen, S. (2020). "Cloud system in digital human resources management in Turkey", Security and Defence Quarterly, 29(2), 97–107.

Fay C.H ve Nardoni R.E (2018). "Performance Management, Compensation, Benefits, Payroll, and HRIS", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Filizöz, B. ve Ufuk O. (2018). "İnsan Kaynakları Yönetimi Bağlamında Endüstri 4.0: Bir Yazın Çalışması", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19(2), 110-117.

Foster, S. (2009). "Making sense of e-HRM: Transformation, Technology and Power Relations", Handbook of Research on E-Transformation and Human Resources Management Technologies (Ed: Bondarouk T., Oiry E., Guiderdoni J. K ve Ruel H.), IGI Global.

Isenhour, L. C. (2018). "HR Administration and HRIS", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Johnson, R.D., Lukaszewski, Kimberly M.; and Stone, Dianna L. (2016) "The Evolution of the Field of Human Resource Information Systems: Co-Evolution of Technology and HR Processes," Communications of the Association for Information Systems: 38(28), 533-553.

Johns K.M ve Kavanagh M.J. (2018). "Talent Management", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Johnson, R.D ve Kavanagh M.J. (2018). "A Brief History and Overview of Technology in HR", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Johnson, R.D ve Kavanagh M.J. (2018). "The Future of HRIS Emerging Trends in HRM and IT", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Kırılmaz, S.K. (2020). "İnsan Kaynakları Yönetiminde Yaşanan Dijital Dönüşüm: İşletmelerin Dijital İKY Uygulamalarının Araştırılması". Research Journal of Business and Management, 7(3):188-200.

Kinanga, R. (2012). "Understanding Why Human Resource Function is Lagging behind in Information Technology Adoption", Journal of Human Resources Management Research, 1-12.

Lukaszewski, K.M, Dickter, D.N ve Lyons, B.D. (2018). "Recruitment and Selection in an Internet Context", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Marler, H. J. ve Parry E. (2016). "Human resource management, strategic involvement and e-HRM technology", The International Journal of Human Resource Management, 27(19), 2233-2253.

Marler, H. J. ve Barry D. F. (2018). "Database Concepts and Applications in HRIS", Human resource information systems: basics, applications, and future directions (Ed: Johnson, R.D ve Kavanagh M.J.), Sage, Los Angeles.

Mishra, H. ve Venkatesan, M. (2021). "Blockchain in human resource management of organizations: an empirical assessment to gauge HR and non-HR perspective", Journal of Organizational Change Management, 34(2), 525-542.

Moussa, M. (2014). "A Review of Human Resource Information Systems (HRISs) in Organizations", SIU Journal of Management, 4(1), 1-34.

McColl R. ve Michelotti M. (2019). "Sorry, could you repeat the question? Exploring video-interview recruitment practice in HRM", Human Resource Management Journal. 29, 637–656.

Njeje, D.A., Chepkilot R. ve Ochieng, I. (2018). "E-Performance Management Systems and Organization Performance of Sacco's in Kenya". IOSR Journal of Business and Management, 20(5): 89-98.

Oiry, E. (2009). Electronic human resource management: organizational responses to role conflicts created by e‐learning. International Journal of Training and Development, 13(2), 111-123.

Öztürk, C. ve Karahançer E. (2021). "Elektronik İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örgütsel Güven İlişkisi: Siirt Üniversitesi Personeli Örneği". Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(37):206-231.

Qamar, Y., Agrawal, R.K., Samad, T.A. ve Chiappetta J.C.J. (2021). "When technology meets people: the interplay of artificial intelligence and human resource management", Journal of Enterprise Information Management, 34(59), 1339-1370.

Ruel, H.J.M, Bondarouk T.V ve Velde M.V. (2007). "The contribution of e-HRM to HRM effectiveness Results from a quantitative study in a Dutch Ministry", Employee Relations, 29(3), 280-291.

Stone D. L., Deadrick D. L., Lukaszewski K. M., Johnson R.D (2015). "The influence of technology on the future of human resource management", Human Resource Management Review, 25 (2015) 216–231.

Stone, D.L, Lukaszewski K. M., Isenhour, L.C. (2005). "e-Recruiting Online Strategies for Attracting Talent", The Brave New World of eHR Human Resources Management in the Digital Age (Ed: Gueutal, H.G ve Stone, D.L), Jossey-Bass, San Francisco.

Tuna, A. A., ve Türkmendağ, Z. (2020). "Covid-19 pandemi döneminde uzaktan çalışma uygulamaları ve çalışma motivasyonunu etkileyen faktörler", İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(3), 3246-3260.

West,P. J. ve Berman M. E. (2001). "From Traditional to Virtual HR, Is the Transition Occurring in Local Government?" Review of Public Personnel Administration, 21(1), 38-64.

Yılmaz, Y. (2007). "İnsan Kaynakları Yönetiminde E-Dönüşüm", Gazi Üniversitesi İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 159 -168.

KAYNAKÇA

(2021, 05 30). Dijital ve Kripto Para Farkları, : https://bit.ly/3p1Nq4q adresinden alındı

Ahmed Elsayed Hamdallah, H. M. (2021). Current Accounting Practices For bitcoins. *Science Journal for Commercial Research*, 1-22.

Akiz, E. H. (2020). Kripto Paranın Vergilendirilmesi,Muhasebeleştirilmesi Ve Denetimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Tartışma Metinleri*, 1-22.

Al-Amri, R., Zakaria, N. H., Habbal, A., & Hassan, S. (2019). Cryptocurrency adoption: current stage, opportunities, and open challenges. *International Journal of Advanced Computer Research*, 293-307.

Altan, M. (2021, 05 21). *Veri Tabanı Yönetim Sistemleri.* SlidePlayer: https://bit.ly/3fCjqba adresinden alındı

Antonopoulos, A. M., & Wood, D. G. (2019). *Mastering Ethereum.* USA: O'Reilly.

Aslan, B. (2020). Kripto Para Birimlerinin Rezerv Para Olabilme Potansiyeli . *Sosyal Bilimler Enstirüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. Hatay.

Aslan, Ü. (2020). Kripto Para Muhasebesi Üzerine Yapılan Tartışmalar Ve Finansal Raporlama Üzerindeki Etkileri. *Tide Academia Research, Sayı 2*, 257-286.

Avunduk, H., & Aşan, H. (2018). Blok Zinciri (Blockchain) Teknolojisi Ve İşletme Uygulamaları: Genel Bir Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt:33, Sayı:1*, 369-384.

Berberoğlu, B. (2018). Ekonomide Değişen Trendler: Nakitsiz Ekonomiye Giriş 101. B. Berberoğlu içinde, *Kripto Paa Ekonomisi* (s. 25). Konya: Eğitim.

Chaum, D. (1983). Blınd Sıgnatures For Untraceable Payments. *Department of Computer Science*, 199-203.

CoinMarketCap. (2021, 06 23). coinmarketcap.com: https://bit.ly/3h12z2a adresinden alındı

CoinMarketCap. (2021, 06 24). coinmarketcap.com: https://bit.ly/3zZY0OH adresinden alındı

CoinMarketCap. (2021, 06 24). coinmarketcap.com: https://bit.ly/35JbOij adresinden alındı

CoinMarketCap. (2021, 06 24). coinmarketcap.com: https://bit.ly/3qlDtj9 adresinden alındı

coinmarketcap. (2021, 06 16). *coinmarketcap.com/tr*. coinmarketcap: https://coinmarketcap.com/tr/currencies/bitcoin/ adresinden alındı

Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi, Araştırma Raporu.

Dayi, F. (2019). The Global Financial System's New Tool: Digital Money. *Blockchain Economics and Financial Market Innovation. https://sci-hub.se/10.1007/978-3-030-25275-5#citeas* (s. 17). içinde istanbul: Spring.

Deniz, E. A. (2020). Finansal Piyasalarda Kripto Para Uygulamaları: Kripto Para Fiyatlarını Etkileyen Faktörler. *Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Ve Denetim Tezli Yüksek Lisans Tezi*, 9-10.

DigiCash. (2021, 06 04). wikipedia.org: https://bit.ly/3vRflH3 adresinden alındı

Ecash. (2021, 06 04). wikipedia: https://bit.ly/3ipa2ue adresinden alındı

Güdelci, E. N. (2020). Ufrs Kapsamında Kripto Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: Kripto Paralar Gerçekten Para Mı? *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22(2)*, 237-257.

Gürünlü, M. (2019). Corporate Finance in the New Business Ecosystem in the Digital Age. *https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-030-25275-5_1* (s. 3-15). içinde Springer.

Kızıl, E. (2019). Türkiye'de Kripto Paranın Vergilendirilmesi Ve Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi Eylül-Ekim 29(155)*, 179-196.

Lansiti, M., & Lakhani, K. R. (2020). Blok Zinciri Hakkındaki Gerçekler. M. L. Lakhani içinde, *Harward Bussines Review Press, Dijital Dönüşüm Blok Zinciri* (s. 19-51). İstanbul: Optimist.

Mocmahon, H. (2021, 06 01). Blockchain ve Kripto Para El Kitabı.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: Kişiden Kişiye Elektronik Para Sistemi. *https://bitcoin.org/bitcoin.pdf*, 1-9.

Nebil, F. S. (2018). *Bitcoın ve Kripto Paralar.* İstanbul: Pusul .

Özcan, D. (2019). *Blokzincir Mimarisi ve Merkezi Olmayan Uygulamalar.* İstanbul: Pusula.

Paribu. (2021, 05 12). Blokzincir (blockchain) nedir?: https://bit.ly/3hj1m8h adresinden alındı

Rascon, A. (2020). *Cryptocurrency: How to invest your Money in Bitcoin, Ethereum, LItecoin and Other Blockcahain and Earn Passive Income.* Google Play Edition.

Resmigazete.gov.tr. (2022, 04 24). Resmi Gazete: https://bit.ly/3ElQOck adresinden alındı

Ruelas, S. (2020). *Cryptocurrency Mining: Everything You Need to Know About Bitcoin, Eherium, Blockchain, Before Investing in It.* Google Play Edition.

Tuna Bilim ve Kültür Sanat Dergisi. (18, 05 2021). tunadergi.com: https://bit.ly/3uWuPZG adresinden alındı

Ünal, G., & ULUYOL, Ç. (2020). Blok Zinciri Teknolojisi. *BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ DERGİSİ, CİLT: 13, SAYI: 2*, 167-175.

Watulo, E., & Davidson, J. (2020). *How to Make Money Online With Digital Currency Bitcoins.* Smashwords.

Yaşar Gültekin, F. S. (2019). Kripto Para Birimlerinin Piyasa Değerlerindeki Değişimlerin Analizi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi 26 (2)* , 677-688.

KAYNAKÇA

Allen, F ve Santomero, A.M. (1998). "The Theory of Financial Intermediation", The Journal of Banking & Finance, 21 (11-12), 1461-1485.

Arrow, K.J. ve G. Debreu (1954). "Existence of an Equilibrium for a Competitive Economy," Econometrica, 22, 265–290.

Bachmann, A., Becker, A., Buerckner, D., Hilker, M., Kock, F., Lehmann, M. ve Tiburtius, P. (2011). "Online Peer-to-Peer Lending – A Literature Review", Journal of Internet Banking and Finance, 16(2), 1-18.

Belleflamme, P., Lambert, T., ve Schwienbacher, A. (2014)." Crowdfunding: Tapping the right crowd", Journal Of Business Venturing, 29(5), 585-609.

Benston, G. J. ve Smith, C. W, Jr, (1976). "A Transactions Cost Approach to the Theory of Financial Intermediation", Journal of Finance, 31(2), 215-231.

Boot, A., Hoffman, P., Laeven, L. ve Ratnovski, L. (2020). "Financial Intermediation and Technology: What's old, what's new?", Discussion Paper No. 2438, European Central Bank.

Bradford, C. S. (2012). Crowdfunding and the Federal Securities Laws, College of Law, Faculty Publications, No. 119.

Brennan, M. (1993). "Aspects of Insurance, Intermediation and Finance", The Geneva Papers on Risk and Insurance Theory, 18(1), 7–30.

Cai, C. (2018). "Disruption of financial intermediation by FinTech: A Review on Crowdfunding and Blockchain", Accounting & Finance, 58(4), 965-992.

Campbell, T. S. ve Kracaw, W. A. (1980). "Information Production, Market Signalling, and The Theory of Financial Intermediation", The Journal of Finance, 35(4), 863-882.

Ceyhan, S., Shi, X. ve Leskovec, J. (2011). "Dynamics of bidding in a P2P lending service: Effects of herding and predicting loan success", Proceedings of the 20th International Conference on World Wide Web. ACM, 547–556

Consumers International, (2017). Banking on the Future: An Exploration of Fintech and the Consumer Interest, Consumers International Monograph Coming Together for Change. February 4, 2022, https://www.consumersinternational.org/media/154710/banking-on-the-future-full-report.pdf

Çağlar, M., T. (2019). "Yeni Nesil Altrnatif Finansman Yöntemi olarak Kitlesel Fonlama: Dünya ve Türkiye Uygulaması", Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 18-34.

Dermine, J. (2017) "Digital Disruption and Bank Lending", European Economy – Banks, Regulation, and the Real Sector, 2, 63-76.

Diamond, D., W. (1984). "Financial Intermediation and Delegated Monitoring", The Review of Economic Studies, 51(3), 393-414.

Dowd, K. (1996). "Why Financial Intermediaries Exist", Competition and Finance. Palgrave Macmillan, London.

Haas, P., Blohm, I ve Leimeister, J. M. (2019). How do Crowdfunding Intermediaries Perform Financial Intermediation? Mechanisms and Archetypes. Universitat St. Gallen Working Paper.

Hoffman, R. (2014, May 19). The World's Bank: How Crowdfunding is Disrupting Old Banking. December 19, 2021, https://www.linkedin.com/pulse/20140519233446-1213-the-world-s-bank-how-crowdfunding-is-disrupting-old-banking/#new_tab

Hu, X., Li, W. ve Hu, Q. (2008). "Are Mobile Payment and Banking the Killer Apps for Mobile Commerce?", Proceedings of the 41st Hawaii International Conference on System Sciences, 1-10.

Iyer, R., Khwaja, A. I., Luttmer, E. F. P. ve Shue, K. (2009). Screening in New Credit Markets: Can Individual Lenders Infer Borrower Creditworthiness in Peer-to-Peer Lending? HKS Faculty Research Working Paper Series RWP09-031, John F. Kennedy School of Government, Harvard University.

James, C. (1987). "Some Evidence on the Uniquness of Bank Loans", Journal of Financial Economics, 19(2), 217-235.

Joachim, J. (2011). A Snapshot on Crowdfunding, Arbeitspapiere Unternehmen und Region, No. R2/2011, Fraunhofer-Institut für System- und Innovationsforschung ISI, Karlsruhe

Jobst, A. (2008). "What is Securitization?", Finance & Development, 48-49.

Key, P. (2004). An Analysis of the Mobile Payment Problem in Europe. MPRA Working Paper, No. 2915.

Karnouskos, S ve Vilmos, A. (2004). "The European Perpective on Mobile Payments, IEEE Symposium on Trends in Communications (SympoTIC '04)", Bratislava, Slovakya., 24-26 Ekim 2004.

Larkotey, W. O., Amoako, P. Y., Laryea, E. A. ve Dey, E. (2013)." Adoption of Mobile Systems in Ghana", International Journal of Societal Applications of Computer Science, 2(4), 367-372.

Leland, H. and Pyle, D. (1977). "Informational Asymmetries, Financial Structure, and Financial Intermediation", The Journal of Finance, 32(2), 371-387.

Leng, S. Y., Talib, A. ve Gunardi, A. (2018). "Financial Technologies: A Note on Mobile Payment", Jurnal Keuangan dan Perbankan, 22(1), 51-62.

Liébana-Cabanillas F. J., Muñoz-Leiva, F. ve Sánchez-Fernández, J. (2014). "Comparative Study Among New Payment Systems and New Future Trends in Mobile Payments", Electronic Payment Systems for Competitive Advantage in E-Commerce (Ed: Liébana-Cabanillas F. J, Muñoz-Leiva, F., Sánchez-Fernández, J., Sánchez-Fernández, M.), IGI Global. March 5, 2022, https://www.igi-global.com/chapter/comparative-study-among-new-paymentsystems-and-new-future-trends-in-mobile-payments/101550.

Liebenau, J., Elaluf-Calderwood, S., ve Bonina, C. 2014. "Modularity and Network Integration: Emergent Business Models in Banking", 47th Hawaii International Conference on System Sciences, 1183-1192.

Mehrling, P. (1999). "The vision of Hyman P. Minsky", Journal of Economic Behavior & Organization, 39, 129-158.

Meyskens, M. ve Bird, L. (2015). “Crowdfunding and Value Creation”. Entrepreneurship Research Journal, 5(2), 155-166.

Mollick, E. (2014). “The Dynamics of Crowdfunding: An Exploratory Study”, Journal of Business Venturing, 29(1), 1-16.

Nakamoto, S. (2008). “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System”, 1–9. Retrieved February 9, 2022, https://bitcoin.org/bitcoin.pdf.

Petralia, K., Philippon, T., Rice, T. ve Veron, N. (2019). Banking Disrupted? Financial Intermediation in an Era of Transformational Technology, Geneva Reports on the World Economy No. 22, International Center for Monetary and Banking Studies.

Puschmann, T. (2017). “Fintech”, Business & Information Systems Engineering, 59(1), 69-76.

Scholtens, B. ve Dick van Wensveen, 2003. "The Theory of Financial Intermediation: An Essay On What It Does (Not) Explain," SUERF Studies, SUERF - The European Money and Finance Forum, number 2003/1 edited by Morten Balling, August.

Schwienbacher, A. ve Larralde, B. (2012). "Crowdfunding of Small Entrepreneurial Ventures," The Oxford Handbook. Entrepreneurial Finance (Ed: Cumming, D.), Oxford University Press, New York.

Tang, H. (2019). “Peer-to-Peer Lenders Versus Banks: Substitutes or Complements?”, The Review of Financial Studies, 32(5), 1900-1938.

Thakor, A., V. (2020). “Fintech and Banking: What Do We Know?”, Journal of Financial Intermediation, 41(C), 1-13.

Vives, X. (2010). Information and Learning in Markets: The Impact of Market Microstructure, Princeton University Press, Princeton.

Vural, A ve Doğan, U., D. (2019). “Girişimcilik Finansmanında Yeni Bir Model: Kitle Fonlaması”, İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(1), 88-100.

Zhong, J. (2009). “A Comparison of Mobile Payment Procedures in Finnish and Chinese Markets”, BLED 2009 Proceedings, 37, 79-96.

KAYNAKÇA

Acemoglu, D. (2002). Technical change, inequality, and the labor market J. Econ. Lit., 40 (1), 7-72

Acemoglu D. ve Pascual R. (2016). The Race Between Machine and Man: Implications of Technology for Growth, Factor Shares and Employment. NBER Working Papers 22252, National Bureau of Economic Research, Inc.

Acemoglu D. ve Restrepo, P. (2017). Robots and Jobs: Evidence from US Labor Markets. NBER Working Papers 23285, National Bureau of Economic Research, Inc.

Aghion P. ve Howitt P. (1994). Growth and unemployment, Rev. Econom. Studies 61, 477-494.

Akst, D. (2013): "Automation anxiety," The Wilson Quarterly. Summer 2013

Albus, J (1983) The Robot Revolution: An Interview with James Albus. Communicataons of the ACM, March.

Altman M. (1999). New Estimates of Hours of Work and Real Income In Canada From 1880s to 1930s: Long-Run Trends and Workers' Preferences. Review of Income and Wealth, International Association for Research in Income and Wealth, 45 (3):353-372, September.

Autor, D. ve Dorn D. (2013). The growth of low skill service jobs and the polarization of the US labor market Am. Econ. Rev., 103 (5), 1553-1597.

Autor, D. (2015). Why are there still so many jobs? The history and future of workplace automation. Journal of Economic Perspectives, 29, 3–30.

Aydoğan, E. (2017). Foreign Direct Investment in Turkey: A Comparison with the Central and Eastern European Countries. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi. 626.

Bellou, A. ve Cardia, E. (2020). The Great Depression and the rise of female employment: A new hypothesis. Explorations in Economic History (80).

Benzel, S. G.; Kotlikoff, L. J.; LaGarda G. and Sachs, J. D. (2019). Robots Are Us: Some Economics of Human Replacement. Boston University - Department of Economics - Working Papers Series WP2020-003, Boston University - Department of Economics.

Biçerli, K. (2018). Çalışma Ekonomisi (10. Baskı). Beta Yayınları, İstanbul

Borjas, G. J. (1980). The Relationship between Wages and Weekly Hours of Work: The Role of Division Bias. Journal of Human Resources, University of Wisconsin Press, 15 (3), 409-423.

Borjas G. (2010). Labour Economics, Fifth International Edition. Chapter 3. McGraw Hill

Brynjolfsson, E. ve McAfee, A. (2011). Race against the machine: How the digital revolution is accelerating innovation, driving productivity, and irreversibly transforming employment and the economy. Digital Frontier Press Lexington, MA.

Caplan B. (2018). The Case Against Education: Why the Education System is a Waste of Time and Money, Princeton University Press.

Cardullo, M. ve Ansal, H. (1997). Impact of technology on employment. Air Medical Journal. 45 - 48. 10.1109/PICMET.1997.653243.

Casey, G. (2018). Technology-Driven Unemployment. 2018 Meeting Papers 302, Society for Economic Dynamics.

Charles, K.K. Hurst, E., Notowidigdo M.J. (2013). Manufacturing decline, housing booms, and non-employment Technical report. NBER Working Paper No. 18949, National Bureau of Economic Research.

Costa D. L. (1998). The Evolution of Retirement: An American Economic History, 1880-1990, Chapter 2. University of Chicago Press

Costa, D. L. (2000). The Wage and the Length of the Work Day: From the 1890s to 1991. Journal of Labor Economics, 18(1), 156–181. https://doi.org/10.1086/209954

Çelik, O. (2020). The Impact of Technology On Employment At Regional Level: The Case of Turkey. Öneri Dergisi , 15 (54) , 412-430 . DOI: 10.14783/maruoneri.771657

Dell E. (1987). 'Mercantilism'. In: The Politics of Economic Interdependence. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1007/978-1-349-18874-1_11

Donovan, S.A. (2015). An Overview of the Employment-Population Ratio. Congressional Research Service. https://sgp.fas.org/crs/misc/R44055.pdf

Dubina, K. S. (2020), How Women And Aging Affect Trends In Labor Force Growth. US. Bureau of Labor Statistics. Spotlight on Statistics. July, 2020.

Engemann, K. ve Owyang, M. (2006). Social changes lead married women into labor force. The Regional Economist. 10-11.

Eroğlu, İ. ve Bursal, M. (2020). Türkiye'nin Cari Açık Dinamiklerinde Enerji Açığının Rolü ve Finansman Kalitesi (The Role of Energy Deficit on Turkey's Current Account Dynamics and Financing Quality).

Feldstein M. (2008). Did wages reflect growth in productivity?. Journal of Policy Modelling, 30 (4), 591-594.

Fisk, D. (2001). American Labor in the 20th Century. US. Bureau of Labor Statistics. https://www.bls.gov/opub/mlr/cwc/american-labor-in-the-20th-century.pdf

Fitzpatrick, T. (1999). Freedom and Security: an introduction to the basic income debate (1st publ. ed.). New York: St. Martin's Press. p. 42. ISBN 978-0-312-22313-7.

Fleck, S., Glaser, J.G., ve Sprague, S.A. (2011). The Compensation-Productivity Gap: A Visual Essay. Monthly Labor Review, 134, 57. URL http://www.bls.gov/opub/mlr/2011/01/art3full.pdf

Flynn, J., Dance, S., ve Schaefer, D. (2017). Industry 4.0 and ts Potential Impact on Employment Demographics in the UK. 10.3233/978-1-61499-792-4-239.

Frey C. B., Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?. Technological Forecasting and Social Change, (114):254-280, ISSN 0040-1625, https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.08.019.

Gaddis, I., ve Klasen, S. (2014). Economic development, structural change, and women's labor force participation: A reexamination of the feminization U hypothesis. Journal of Population Economics, 27(3), 639–681. http://www.jstor.org/stable/44289679

Georgiou, M.N. (2009). Does Technology Cause Unemployment? Information Systems ve Economics eJournal.

Goldin, C. (1995). The U-Shaped Female Labor Force Function in Economic Development and Economic History. In: Schultz TP Investment in Women's Human Capital and Economic Development. University of Chicago Press; 61-90.

Goldin, C. (2014). A Grand Gender Convergence: Its Last Chapter. American Economic Review, 104 (4): 1091-1119. DOI: 10.1257/aer.104.4.1091

Goos, M., ve Manning A. (2007). Lousy and lovely jobs: the rising polarization of work in Britain Rev. Econ. Stat., 89 (1), 118-133

Graeber, D. (2018). Bullshit Jobs: A Theory - May 15,

https://www.amazon.com/Bullshit-Jobs-Theory-David-Graeber/dp/150114331X

Graetz, G. ve Michaels, G. (2018). Robots at Work, The Review of Economics and Statistics, 100, issue 5, 753-768.

Greenwood, J., Seshadri, A., ve Yorukoglu, M. (2005). Engines of Liberation. The Review of Economic Studies, 72(1), 109–133. http://www.jstor.org/stable/3700686

Greenwood, J. ve Vandenbroucke, G. (2005). Hours Worked (Long-Run Trends). Economie d'Avant Garde Research Reports 10, Economie d'Avant Garde

Haber, C. (1978). Mandatory Retirement in Nineteenth-Century America: The Conceptual Basis for a New Work Cycle. Journal of Social History, 12(1), 77–96.

Haller, M. ve Hoellinger F.. (1994). Female Employment and the Change of Gender Roles: The Conflictual Relationship between Participation and Attitudes in International Comparison. International Sociology 9:87-112.

Hammermesh D. (1993), Labor Demand, Chapter 1, Princeton University Press

Hansen, A. H. (1939). Economic Progress and Declining Population Growth. American Economic Review 29(1): 1–15

Hémous, D., Morten, O. (2022). The Rise of the Machines: Automation, Horizontal Innovation, and Income Inequality. American Economic Journal: Macroeconomics, 14 (1): 179-223.

Huberman, M. (2004). Working Hours of the World Unite? New International Evidence of Worktime, 1870 1913. The Journal of Economic History. 64. 10.1017/S0022050704043050.

Ingram, B.F., Neumann G.R. (2006). Returns to skill Labour Economics. 13 (1), 35-59

Jaimovich, N. ve Siu H.E. (2012). The trend is the cycle: job polarization and jobless recoveries Technical Report. NBER Working Paper No. 18334, National Bureau of Economic Research.

Jones, E.B. (1963). New Estimates of Hours of Work Per Week and Hourly Earnings, 1900-1957. The Review of Economics and Statistics, 45, 374.

Karabıyık, İ. (2015). Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi , 32 (1) , 231-260.

Karanassou, M., Sala, H., ve Salvador, P. (2008). Capital Accumulation and Unemployment: New Insights on the Nordic Experience. Cambridge Journal of Economics. 32. 977-1001. 10.1093/cje/ben022.

Katz, L.F., Murphy K.M. (1992). Changes in relative wages, 1963–1987: supply and demand factors Q. J. Econ., 107 (1), 35-78

Keynes, J.M. (1930). Economic possibilities for our grandchildren. Essays in persuasion, 358-373.

Killingsworth, M. R., ve Heckman, J. J. (1986). Chapter 2 Female labor supply: A survey. Handbook of Labor Economics, 103–204.

Korkmaz, D. ve Korkut, A. (2012). Türkiye'de Kadın İşgücüne Katılımın Belirleyicileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 17 (2) , 41-65.

Leontief, W W. (1982) The Distribution of Work and Income. Scientific American, September.

Levine, L.. (2010). The labor market during the great depression and the current recession. Congressional Research Service. https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R40655/4

Levitt S. D. ve Dubner S. J. (2009). Freakonomics: A Rogue Economist Explores the Hidden Side of Everything Paperback– August 25,

https://www.amazon.com/Freakonomics-Economist-Explores-Hidden-Everything/dp/0060731338

Levy, F. , Murnane R.J. (2004). The New Division of Labor: How Computers are Creating the Next Job Market, Why People Still Matter, Princeton University Press.

Meager, N. ve Speckesser, S. (2011). Wages, Productivity and Employment: A review of theory and international data.

Lleras-Muney, A. (2002). Were Compulsory Attendance and Child Labor Laws Effective? An Analysis from 1915 to 1939. The Journal of Law & Economics, 45(2), 401–435.

Ma, W. ve Ouimet, P. ve Simintzi, E. (2022). Mergers and Acquisitions, Technological Change and Inequality (January 26). European Corporate Governance Institute (ECGI) - Finance Working Paper No. 485/2016

Malley, J. ve Moutos, T. (2001). Capital Accumulation and Unemployment: A Tale of Two "Continents". Scandinavia Journal of Economics, 130(1), 79-99.

Mishel, L.R., ve Gee, K. (2012). Why Aren't Workers Benefiting from Labour Productivity Growth in the United States? International Productivity Monitor, 23, 31-43.

Moehling, C. M. (1999). State Child Labor Laws and the Decline of Child Labor. Explorations in Economic History, Elsevier, 36 (1):72-106, January.

Mokyr, J., Chris V. ve Nicolas L. Z. (2015). The History of Technological Anxiety and the Future of Economic Growth: Is This Time Different?. Journal of Economic Perspectives, 29 (3): 31-50.

Mortensen D. T. ve Pissarides, C. A. (1994). Job creation and job destruction in the theory of unemployment, Rev. Econom. Studies, 61:397-415.

Mortensen D. T. ve Pissarides, C. A. (1998). Technological Progress, Job Creation and Job Destruction. Review of Economic Dynamics, 1 (4), 733-753, https://doi.org/10.1006/redy.1998.0030.

Mosisa, A. ve Hipple, S.. (2006). Trends in labor force participation in the United States. 129. 35-56.

Mukhopadhyay, A. K. (1985). Technological Progress and Change in Market Concentration in the U. S., 1963-77. Southern Economic Journal, 52(1), 141–149. https://doi.org/10.2307/1058910

Nilsson, N. J. (1984). Artificial Intelligence, Employment, and Income. AI Magazine, 5(2),5. https://doi.org/10.1609/aimag.v5i2.433

Norris P. (2001) Breaking the Barriers: Positive Discrimination Policies for Women. In: Klausen J., Maier C.S. (eds) Has Liberalism Failed Women?. Palgrave Macmillan, New York.

Nu□bler, I. (2016). New technologies a jobless future or golden age of job creation?. ILO Working Papers 994904983402676, International Labour Organization.

Oh, S.-Y., Park, Y., Bowles, S. (2011). Veblen Effects, Political Representation, and the Reduction in Working Time Over the 20th Century. Journal of Economic Behavior & Organization. 10.1016/j.jebo.2012.05.006.

Oppenheimer, V. K. (1978). The Female Labor Force in the United States: Demographic and Economic Factors GoverningIts Growth and Changing Composition. Greenwood Press.

Ortiz-Ospina E. ve Tzvetkova S. (2017). Working women: Key facts and trends in female labor force participation. Our World In Data, October 16. https://ourworldindata.org/female-labor-force-participation-key-facts

Özcan, R. (2019). The Rise of Robots! Effects On Employment and Income. Öneri Dergisi , 14 (51) , 1-17. DOI: 10.14783/maruoneri.vi.522005

Pinheiro R. ve Yang, M. (2018). The Evolution of the Labor Share across Developed Countries. Economic Commentary, Federal Reserve Bank of Cleveland, issue August.

Pissarides, C. A. (2000). Equilibrium Unemployment Theory, 2nd Edition. MIT Press Books, The MIT Press, edition 1, 1-0262161877, December.

Restuccia, D. ve Vandenbroucke, G. (2013). A Century of Human Capital and Hours. Economic Inquiry. 51. 10.1111/j.1465-7295.2012.00497.x.

Rindfuss, R. R., Brewster, K. L., ve Kavee, A. L. (1996). Women, Work, and Children: Behavioral and Attitudinal Change in the United States. Population and Development Review 22:457-82.

Roantree, B., ve Vira, K. (2018). The rise and rise of women's employment in the UK. Institute for Fiscal Studies. IFS Briefing Note BN234. DOI: 10.1920/BN.IFS.2019.BN0234

Rones, P., Gardner, J., Ilg, R. (2001). Trends in Hours of Work in the United States. 10.17848/9780880992275.vol1Ch2.

Rotman, D. (2013). How Technology Is Destroying Jobs. Technology Review -Manchester Nh-. 116. 28-35.

Sarıtaş, H. , Genç, A. , Avcı, T. (2018). Türkiye'de Enerji İthalatı, Cari Açık ve Büyüme İlişkisi: VAR ve Granger Nedensellik Analizi. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi 14, 181-200

Scott, P. ve Spadavecchia, A. (2011). Did the 48-hour week damage Britain's industrial competitiveness?. The Economic History Review. 64. 10.1111/j.1468-0289.2010.00590.x.

Sent E.M. (2003). Pleas for Pluralism. Post-Autistic Economics Review. February 5. http://www.paecon.net/PAEReview/wholeissues/issue18.htm

Schuman M. (2017a). History of child labor in the United States—part 1: little children working. Monthly Labor Review, January. https://www.bls.gov/opub/mlr/2017/article/pdf/history-of-child-labor-in-the-united-states-part-1.pdf

Schuman M. (2017b). History of child labor in the United States—part 2: the reform movement. Monthly Labor Review, January. https://www.bls.gov/opub/mlr/2017/article/pdf/history-of-child-labor-in-the-united-states-part-2-the-reform-movement.pdf

Sinha, J.N. (1967) Dynamics of Female Participation in Economic Activity in a Developing Economy. In: United Nations, Department of Economic and Social Affairs. Proceedings of the World Population Conference, Belgrade, 30 August – 10 September 1965, Vol. IV. UN Publications, New York

Spence, M. (1973). Job Market Signaling. Quarterly Journal of Economics. 87.

Sümer, B. (2018). Impact of Industry 4.0 on Occupations and Employment in Turkey. European Scientific Journal. 14. 10.19044/esj.2018.v14n10p1.

Tang, M.-J. ve Zannetos, Z. S. (1992). Competition under Continuous Technological Change. Managerial and Decision Economics, 13(2), 135–148. http://www.jstor.org/stable/2487451

Teivainen A. (2019). Marin floats idea of a four-day, 24-hour work week. Helsinki Times, https://www.helsinkitimes.fi/finland/finland-news/domestic/16663-marin-floats-idea-of-a-four-day-24-hour-work-week.html

The Economist (1995). Kennedy, J. F., quoted in February 11, 1995:23

Toniolo, G., ve Vecchi, G. (2007). Italian Children At Work, 1881—1961. Giornale Degli Economisti e Annali Di Economia, 66 (Anno 120)(3), 401–427. http://www.jstor.org/stable/23248256

Toossi, M. (2002). A century of change: The U.S. labor force, 1950-2050. Monthly Labor Review. 125. 15-28. 10.2307/41845363.

Treas, J., ve Widmer, E. D. (2000). Married Women's Employment over the Life Course: Attitudes in Cross- National Perspective. Social Forces, 78(4), 1409–1436.

Vanek, J. (1974). Time Spent In Housework. Scientific American, 231(5), 116–121. http://www.jstor.org/stable/24950221

Verick, S. (2014). Female labor force participation in developing countries. IZA World of Labor. 87. 10.15185/izawol.87.

Vivarelli, M. (1995). The Economics of Technology and Employment. Books, Edward Elgar Publishing, number 458, March

Vivarelli, M. (2014). Innovation, employment and skills in advanced and developing countries: A survey of economic literature. Journal of Economic Issues, 48(1), 123-154.

Internet Kaynakları

Booth R. (2019). Wellcome Trust drops plans to trial four-day working week. Guardian. Erişim tarihi: 1/2/2022. https://www.theguardian.com/uk-news/2019/apr/12/wellcome-trust-drops-plans-to-trial-four-day-working-week

Careersmart (2021).Which jobs do men and women do? Occupational breakdown by gender. Erişim tarihi: 2/2/2022. https://careersmart.org.uk/occupations/equality/which-jobs-do-men-and-women-do-occupational-breakdown-gender

Connley C. (2021). Women's labor force participation rate hit a 33-year low in January, according to new analysis. CNBC Make it. Erişim tarihi: 3/2/2022. https://www.cnbc.com/2021/02/08/womens-labor-force-participation-rate-hit-33-year-low-in-january-2021.html

Fred (2022a). Average Hours of Work Per Week, Total, Household Survey for United States (2022). Erişim tarihi: 4/2/2022. https://fred.stlouisfed.org/series/M08354USM310NNBR

Fred (2022b). Employed full time: Median usual weekly real earnings: Wage and salary workers: 16 years and over. Erişim tarihi: 4/2/2022. https://fred.stlouisfed.org/graph/?id=LEU0252881600A,LEU0252881900A,LEU0252882800A,

Fred (2022c). Employment-Population Ratio. Erişim tarihi: 4/2/2022. https://fred.stlouisfed.org/series/EMRATIO.

Glaveski S. (2018). The Case for the 6-Hour Workday. Harvard Business Review. Erişim tarihi: 5/2/2022. https://hbr.org/2018/12/the-case-for-the-6-hour-workday

Heath T. (2017). A six-hour workday could make you happier, healthier and more productive. Washington Post. Erişim tarihi: 5/2/2022. https://www.washingtonpost.com/business/economy/will-a-six-hour-workday-help-you-live-longer/2017/04/21/5569f0dc-237b-11e7-b503-9d616bd5a305_story.html

International Labour Organization (2019a). Employment to population ratio, 15+, female (%) (modeled ILO estimate) - Country Ranking. ILOSTAT database. Erişim tarihi: 19/9/2019. https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SL.EMP.TOTL.SP.FE.ZS/rankings

International Labour Organization (2019b). Employment to population ratio, 15+, male (%) (modeled ILO estimate) - Country Ranking. ILOSTAT database. Erişim tarihi: 19/9/2019. https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SL.EMP.TOTL.SP.MA.ZS/rankings

International Labour Organization (2019c). Employment to population ratio, 15+, total (%) (modeled ILO estimate) - Country Ranking. ILOSTAT database. Erişim tarihi: 19/9/2019. https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SL.EMP.TOTL.SP.ZS/rankings

International Labour Organization (2021). Employment in services, female (% of female employment) (modeled ILO estimate). ILOSTAT database. Erişim tarihi: 29/2/2021. https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SL.EMP.TOTL.SP.ZS/rankings

Khan C. (2018). 'Miserable staff don't make money': the firms that have switched to a four-day week. Guardian. Erişim tarihi: 5/2/2022. https://www.theguardian.com/money/2018/nov/05/firms-switched-four-day-week-increase-efficiency-health-happiness

Laskow S. (2014). How Retirement Was Invented. The Atlantic. Erişim tarihi: 7/2/2022. https://www.theatlantic.com/business/archive/2014/10/how-retirement-was-invented/381802/

OECD (2018). Decoupling of Wages From Productivity: What Implications for Public Policies? OECD Economic Outlook, 2018 (2), Chapter 2. Erişim tarihi: 8/2/2022. https://www.oecd.org/economy/outlook/Decoupling-of-wages-from-productivity-november-2018-OECD-economic-outlook-chapter.pdf

OECD (2021). FDI in Figures October 2021: Global FDI flows rebound to exceed pre-pandemic levels. Foreign Direct Investment Statistics: Data, Analysis and Forecasts. Erişim tarihi: 8/2/2022. https://www.oecd.org/investment/investment-policy/FDI-in-Figures-October-2021.xlsx

Ortaliza, J., Ramirez, G., Satheeskumar, V., ve Amin K. (2021). How does U.S. life expectancy compare to other countries? Health System Tracker. Erişim tarihi: 9/2/2022. https://www.healthsystemtracker.org/chart-collection/u-s-life-expectancy-compare-countries/

Our World In Data (2022a). Annual working hours vs. Labor productivity. Erişim tarihi: 10/2/2022. https://ourworldindata.org/working-hours

Our World In Data (2022b). Labor-saving consumer durables (Housework working per week). 10/2/2022. https://ourworldindata.org/women-in-the-labor-force-determinants

Our World In Data (2022c). Child Per Woman. Erişim tarihi: 10/2/2022. https://ourworldindata.org/grapher/total-fertility-rate-by-development-level-including-un-projections-through-2100?

Our World In Data (2022d). Female Labor Supply. Erişim tarihi: 10/2/2022. https://ourworldindata.org/female-labor-supply

Our World In Data (2022e). Annual working hours per worker. Erişim tarihi: 10/2/2022. https://ourworldindata.org/working-hours

Paul K. (2019). Microsoft Japan tested a four-day work week and productivity jumped by 40%. Guardian. Erişim tarihi: 11/2/2022. https://www.theguardian.com/technology/2019/nov/04/microsoft-japan-four-day-work-week-productivity

Rotondi J. P. (2019). Underpaid, But Employed: How the Great Depression Affected Working Women. History Stories. Erişim tarihi: 12/2/2022. https://www.history.com/news/working-women-great-depression

Sosyo Politik SAHA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ (2019). Kadının Genel İstihdamdaki Yeri Ve İstihdam Edildiği İş Kollarındaki Durumu Üzerine Çalışma. Kadın Çalışmaları / Slider Category. Erişim tarihi: 13/2/2022. https://sahamerkezi.org/kadinin-genel-istihdamdaki-yeri-ve-istihdam-edildigi-is-kollarindaki-durumu-uzerine-calisma/

Spicer A. (2019). Paper straws won't save the planet – we need a four-day week, Guardian. Erişim tarihi: 14/2/2022. https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jun/21/help-the-planet-work-a-four-day-week

TUİK (2021a). Doğum İstatistikleri, 2020. Sayı 37229. Erişim tarihi: 15/2/2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2020-37229

TUİK (2021b). İşgücü İstatistikleri, Kasım 2021. Sayi 45641. Erişim tarihi: 15/2/2022. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Kasim-2021-45641

TUİK (2022a). İşgücü İstatistikleri (1988-2013). Erişim tarihi: 15/2/2022. https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul

TUİK (2022b). İşgücü İstatistikleri (2014 ve Sonrası). Erişim tarihi: 15/2/2022. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr

United States (2004). The Fair Labor Standards Act of 1938, as amended. Washington, D.C.: U.S. Dept. of Labor, Employment Standards Administration, Wage and Hour Division. Erişim tarihi: 16/2/2022. https://www.dol.gov/sites/dolgov/files/WHD/legacy/files/FairLaborStandAct.pdf

U.S. Bureau of Labor Statistics (2022a). American Time Use Survey: Household Activities. Erişim tarihi: 17/2/2022 https://www.bls.gov/tus/charts/household.htm

U.S. Bureau of Labor Statistics (2022b). Civilian labor force participation rate by age, sex, race, and ethnicity. Erişim tarihi: 17/2/2022. https://www.bls.gov/emp/tables/civilian-labor-force-participation-rate.htm

U.S. Bureau of Labor Statistics (2022c). Employment to Population Ratio. Labor Force Statistics from the Current Population Survey. Erişim tarihi: 17/2/2022. https://beta.bls.gov/dataViewer/view/timeseries/LNS12300000;jsessionid=E94A7266BE1C48DE8323472366F748D0

US. Bureau of Labor Statistics (2022d). Civilian Labor Force Participation Rate. Graphics for Economic News Releases. Erişim tarihi: 17/2/2022. https://www.bls.gov/charts/employment-situation/civilian-labor-force-participation-rate.htm

U.S. Census Bureau (2022a). National Intercensal Tables: 1900-1990. Erişim tarihi: 18/2/2022. https://www.census.gov/data/tables/time-series/demo/popest/pre-1980-national.html

U.S. Census Bureau (2022b). National Intercensal Tables: 1990-2000. Erişim tarihi: 18/2/2022. https://www.census.gov/data/tables/time-series/demo/popest/intercensal-national.html

U.S. Congress. (1934) United States Code: Social Security Act, 42 U.S.C. §§ 301- Suppl. 4 1934. [Periodical] Erişim tarihi: 19/2/2022. https://www.loc.gov/item/uscode1934-005042007/.

U.S. Department of Labor (2022). Employment and Earnings by Occupation. Erişim tarihi: 20/2/2022. https://www.dol.gov/agencies/wb/data/occupations

Worldbank (2022). Fertility rate, total (births per woman). World Development Indicators. Erişim tarihi: 21/2/2022. https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN

Worldbank (2022). Population growth (annual %) - OECD Members, European Union. World Development Indicators. Erişim tarihi: 22/2/2022. https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW?locations=OE-EU

YÖK (2022). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu. 2020-2021 Öğretim Yılı. Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi. Erişim tarihi: 23/2/2022. https://istatistik.yok.gov.tr/

KAYNAKÇA

6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu, Madde 3.

Akbulut, A. (2007). Bilişim Ekonomisi ve E-Ticaret, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul.

Akgeyik, T. (2009). "Türkiye'de İş Etiği: İnsan Kaynakları Yönetimi Boyutuyla", İşletmelerde İş Etiği, İTO Yayınları, İstanbul.

Altındiş, S. ve Ağca, V. (2011), "Örgütsel Bilgi Paylaşımını Engelleyen Faktörler: Sağlık Sektöründe Bir Görgül Araştırma", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:26, Konya.

Arslan, M., Kılıç Akıncı, S., Bayhan Karapınar, P. (2007). E-İş, E-Devlet, Etik, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Arslan, M. (2001). İş ve Meslek Ahlakı, Nobel Yayınları, Ankara.

Arslan, M. (2005), İş ve Meslek Ahlakı, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Aydınlı Kulak, F. (2020). İnsan Kaynakları Yönetiminde Etik, Beta Yay., İstanbul.

Benligiray, S. (2004). İnsan Kaynakları Yönetimi, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir.

Binark, M., Bayraktutan, G. (2013). Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik, Kalkedon Yay., İstanbul.

Büte, M. (2011). "Etik İklim, Örgütsel Güven ve Bireysel Performans Arasındaki İlişki", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:25, Sayı:1, Erzurum.

Boatright J. R. (2003). Ethics and Conduct of Business, Prentice Hall Pub. New Jersey.

Çalık, E. ve Demir, K. (2020). İnsan Kaynakları Analitiği, Nobel Yay., Ankara.

Dedeoğlu, G. (2006). Bilişim Toplumu ve Etik Sorunlar, Alfa Aktüel Yay., İstanbul.

Demircioğlu, M. ve Engin, M. (2002). Dünya da ve Türkiye'de Esnek Çalışma, İTO Yay., İstanbul.

Demirkaya, H. (2006). "Tarım Toplumundan Bilgi Toplumuna İnsan Kaynakları Yönetiminde Değişim", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:27, Kayseri.

Eroğlu, Ş. (2018). "Dijital Yaşamda Mahremiyet (Gizlilik) Kavramı ve Kişisel Veriler: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Mahremiyet ve Kişisel Veri Algılarının Analizi", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 35, Sayı:2, Ankara.

Evren, G. (2007). Esnek Çalışma ve İstihdama Etkileri, Seçkin Yay., Ankara.

Filizöz, B. (2011). "Etik ve Etiğe İlişkin Temel Kavramlar", İşletme Etiği, Editör: Zeyyat Sabuncuoğul, Betay Yay., İstanbul.

Geray, H. ve Aydoğan, A. (2009). "Yeni İletişim Teknolojileri ve Etik", Televizyon Haberciliğinde Etik Sorunlar, Editörler: Bülent Çaplı, Hakan Tuncel, Fersa Yay., Ankara.

Guthrie , R. (1997). "The Ethics of Telework", Information Systems Management.

Gül, H. ve Hakan, G. (2008). "Örgütsel Etik ve Bileşenleri", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.13, S.1, Isparta.

Işık, S. (2020). Biz Size Döneriz, Cinius Yay., İstanbul.

İnce, M. (2005). "Değişim Olgusu ve Örgütlerde İnsan Kaynakları Yönetiminin Değişen Fonksiyonları", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:14, Konya.

Kavi, E. (2009). "Kastamonu'daki Kamu Çalışanlarının İnternet ve Sohbet (Chat) Programlarını Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi", Kamu Etiği Sempozyumu (TODAİE), Ankara.

Kavi, E. (2019). Etik Boyutlarıyla İnsan Kaynakları Yönetimi, Dora Yay., Bursa.

Kavi, E. ve Koçak O. (2010). "Bilgi Toplumunda Evden Çalışmanın Etik Boyutu", Sosyal Siyaset Konferansları, 59.Kitap, İstanbul.

Kırtay, Ç. (2019). "Kamu Çalışanlarının Sanal Kaytarma Davranışları: Yalova Üniversitesi Örneği", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Koçak, O. (2011). Bilgi Toplumu Sürecinde Çalışma Yaşamı: Dijital Teknolojiler Boyutuyla, Ekin Kitabevi, Bursa.

Koçak, O. (2018). Afet Yönetimi ve Etik, Ekin Yay., Bursa.

Laudon K.C. ve Laudon J.P. (2006). Management Information Systems, Pearson Pub., 10th Edition.

Lim V.K. G. (2002). The It Way Of Loafing On The Job: Cyberloafing, Neutralizing And Organizational Justice. Journal of Organizational Behavior 23. 675–694.

Okur, Z. (2005). "İşyerinde İşçinin Bilgisayar ve İnterneti Özel Amaçlı Kullanımının İş İlişkilerine Etkisi", Kamu-İş, Cilt:8, Sayı:2.

Özgeren, Ş. (2009). İş Ahlakının Temelleri: Yönetsel Bir Yaklaşım, Nobel Yay., Ankara.

Özgener, Ş. (2018). İş Ahlakının Temelleri, 4.Basım, Nobel Yay., Ankara.

Özkan, G. ve Sayar, B. Ö. (2010). "Kadın Çalışanlara Yönelik Ücret Ayrımcılığı ve Kadın Ücretlerinin Belirleyicilerine Yönelik Bir Araştırma", Çalışma ve Toplum, 24.Sayı, İstanbul.

Pielow, C. (2011). "Age Discrimination and Technology-Is the CIO Job Title Misused?", https://www.bluesteps.com/blog/age-discrimination-and-technology-is-the-cio-job-title-misused.aspx.

Sayım, F. (2011). Sağlık Piyasası ve Etik, Mkm Yay., Bursa.

Tanılır, N. (2002). İnternet Suçları ve Bireysel Mahremiyet, Liberte Yay., Ankara.

TDK, (2022). "Teknoloji" maddesi, https://sozluk.gov.tr/.

Torlak, Ö. (2009). "İş Ahlakı Değerlerine İnsan Odaklı Bakabilmek", Sosyal Bilim, Etik ve Yöntem, (Ed: Konuk O., Bayram A.K.), Adres Yay., Ankara.

Ural, Ş. (2011). "Teknoloji Daha Fazla Üretim Yapmak Değildir", 12.08.2011, http*: //www.dunya.com/haberArsiv.asp?id=43354*,

Uysal, Ö. ve Şendağ, S. (2010). "Bilgisayar Etiğinde Dönüşümler", Bilgi ve İletişim Teknolojileri Işığında Dönüşümler*,* Editör: Ferhan Odabaşı, Nobel Yay., Ankara.

Yamaç, K. (2009). Bilgi Toplumu ve Üniversiteler, Eflatun Yay., Ankara.

Yeşil, S. (2011). Uluslararası İş Etiği ve Yönetimi, Adalet Yay., Ankara.

Yürür S. (2008). "Örgütsel Adalet ile İş Tatmini ve Çalışanların Bireysel Özellikleri Arasındaki İlişkilerin Analizine Yönelik Bir Araştırma", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:13, Sayı:2, Isparta.

Zencirkıran, M. (2005). Çalışma Yaşamında Dönüşümler, (Ed: Keser)

THE EFFECT OF TAX AMNESTY PRACTICES ON TAX REVENUES: THE CASE OF TURKEY

Dr. Gökçe KAFKAS
Prof. Dr. Birol KOVANCILAR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

THE EFFECT OF TAX AMNESTY PRACTICES ON TAX REVENUES: THE CASE OF TURKEY

AUTHORS:
Dr. Gökçe KAFKAS
ORCID ID: 0000-0001-5212-7925
e-mail: gokce.kafkas@cbu.edu.tr
Prof. Dr. Birol KOVANCILAR
ORCID ID: 0000-0001-9650-6177
e-mail: birol.kovancilar@cbu.edu.tr

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-01-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

This book was derived, updated and developed from the master's thesis titled "Türk Vergi Hukuku'nda Vergi Borcu ile Cezalarını Ortadan Kaldıran veya Hafifleten Nedenler: Vergi Affı Uygulaması". This master's thesis was prepared by Gökçe Kafkas under the consultancy of Prof. Dr. Birol Kovancılar at 2013 in Institute of Social Sciences at Manisa Celal Bayar University.

PREFACE

In a sense, tax is another name for the main source of financing that the state has to transfer to both the public and private sectors in order to cover the expenses of the public services it produces. Therefore, if citizens in a country want public needs to be fulfilled by the state, it is imperative that the state in question collects tax revenues.

However, at some times and/or in some cases, through legal regulations, states may not collect their tax receivables in whole or in part from their citizens who do not fulfill these obligations. At the beginning of these regulations, which are supported by legal bases, tax amnesty applications come. However, all these non-normal arrangements other than payment, which states have resorted to in order to reach reconciliation with their citizens and to protect them from financial burden during economically difficult periods, unfortunately cause decreases in the revenues of states.

Therefore, in this study, the tax amnesty practice, which is one of the elements that eliminate tax debts/receivables and penalties and which is frequently applied in Turkey, was emphasized and the effects of this practice, which is constantly discussed but persistently used on the grounds that it disrupts tax justice, were tried to be examined on tax revenues.

CONTENTS

INTRODUCTION **1**

I. GENERAL INFORMATION ON THE CONCEPT OF TAX AMNESTY **3**
A. CONCEPTS OF FINANCIAL AMNESTY AND TAX AMNESTY 4
B. PLACE AND TYPES OF AMNESTY IN OUR LEGAL SYSTEM 5
C. AUTHORITY TO ISSUE AMNESTY, SCOPE AND CHARACTERISTICS OF TAX AMNESTY 8

II. REASONS FOR APPLYING TAX AMNESTIES **11**
A. POLITICAL REASONS 11
B. ECONOMIC REASONS 12
C. FINANCIAL REASONS 13
D. SOCIAL REASONS 14
E. ADMINISTRATIVE AND TECHNICAL REASONS 15
F. PSYCHOLOGICAL REASONS 16

III. OPINIONS ON TAX AMNESTY **17**
A. ARGUMENTS FOR THE IMPLEMENTATION OF TAX AMNESTY 17
1. The Necessity of Amnesty After Periods of Political, Economic and Financial Crisis 17
2. Necessity of Tax Amnesty Due to the Complexity of Tax Legislation 19
3. Opinion on Elimination of the Negativities Caused by the Inadequacy of Tax Audits 19
4. Opinion on Speeding Up Collection of Tax Originals 20
5. The Opinion that Tax Offenses are Less Dangerous than Other Crimes 21
6. The Role of Tax Amnesties in Ensuring Voluntary Compliance of Taxpayers 22
7. Alleviation of the Workload of the Tax Administration and the Tax Judiciary 22
B. OPINIONS OPPOSING THE IMPLEMENTATION OF TAX AMNESTY 23
1. Opinion Opposing the Tax Amnesty in Terms of Law 23
2. Tax Amnesty Negatively Affects the Principles of Justice and Equality 23
3. Opinion that Tax Amnesty Reduces Compliance with Tax Laws 24
4. Opinion that Tax Offenses Are Not Worthy of Pardon Because They Were Committed by Design 25
5. Opinion that Tax Amnesties Do Not Alleviate the Workload of the Tax Administration and Judiciary 26
C. GENERAL CONSIDERATION OF OPINIONS ON TAX AMNESTY 27

IV. FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF TAX AMNESTIES 29
A. TAX AMNESTY MUST BE ONE-OFF SPECIFIC 29
B. SUFFICIENCY IN THE PROMOTION OF AMNESTY 30
C. TAX AMNESTY BENEFITS TO ENCOURAGE PARTICIPATION IN AMNESTY. 31
D. SIMULTANEOUS CONDUCT OF TAX AMNESTY WITH MEASURES TO STRENGTHEN THE TAX SYSTEM 32
E. CONCEALMENT OF TAX AMNESTY BENEFICIARIES 33
F. TAX AMNESTY PERIOD OF SUFFICIENT LENGTH 33

V. PRACTICED TAX AMNESTIES IN TURKEY 35
A. TAX AMNESTY PRACTICES IN TURKEY IN THE PRE-1960 PERIOD 35
B. TAX AMNESTY PRACTICES IN TURKEY BETWEEN 1960 AND 1980 39
C. TAX AMNESTY PRACTICES IN TURKEY IN THE POST-1980 PERIOD 43

VI. THE EFFECT OF TAX AMNESTIES ON TAX REVENUES IN TURKEY: EMPIRICAL ANALYSIS 61
A. LITERATURE REVIEW 73
B. METHODS AND RESULTS OF ANALYZING THE EFFECTS OF TAX AMNESTIES ON TAX REVENUES IN TURKEY 75

CONCLUSION 87

REFERENCES 93

REFERENCES

ACAR, M. G. (2003). Osmanlı ile Türkiye Cumhuriyeti Vergi Sisteminin Karşılaştırması. *Vergi Dünyası Dergisi*. (264): 85-95.

AĞAR, S. (2005). Adil Yargılanma Hakkı Perspektifinden 4811 Sayılı Vergi Barışı Yasası. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi.* (59): 327-358.

AKSOYLU, V. (2009). Vergi Barışı mı, Örtülü Vergi Affı mı?. *Yaklaşım Dergisi*. (194): 538-552.

AKTAN, C.C., Dileyici, D. and Vural, İ.Y. (2006). *Vergileme Ekonomisi ve Vergi Psikolojisi*. 1st Edition. Ankara: Seçkin Publishing House.

AKTAN, C.C. (2012). Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı. *Çimento İşveren Dergisi*. 26 (1): 1-11.

ALM, J., Beck, W. (1990). Tax Amnesties and Tax Revenues. *Public Finance Quarterly*. 18(4): 433-453.

ALM, J., Mckee, M. and Beck, W. (1990). Amazing Grace: Tax Amnesties and Compliance. *National Tax Journal*. 43(1): 23-37.

ALM, J., Beck, W. (1991). Wiping The Slate Clean: İndividual Response to State Tax Amnesties. *Southern Economic Journal*. 57(4): 1043-1053.

ALM, J., Beck, W. (1993). Tax Amnesties and Compliance in the Long Run: A Time Series Analysis. *National Tax Journal*. 46(1): 53-60.

ALM, J. (1998). Tax Policy Analysis: The Introduction of a Russian Tax Amnesty. *Georgia State University Andrew School of Policy Studies International Studies Program WP*. *(98-6)*: 1-9.

ALM, J., Martinez-Vazquez, J. and Wallace, S. (2009). Do Tax Amnesties Work? The Revenue Effects of Tax Amnesties During the Transition in Russian Federation. *Economic Analysis & Policy*. 39(2): 235-253.

ANDREONI, J. (1991). The Desirability of a Permanent Tax Amnesty. *Journal of Public Economics*. 45(2): 143-159.

ARIKAN, Z., Yurtsever, H. (2004a). Türkiye' de Mali Affın Nedenleri, Etkileri ve Sonuçları-I. *Yaklaşım Dergisi*. (136): 59-64.

ARIKAN, Z., Yurtsever, H. (2004b). Türkiye' de Mali Affın Nedenleri, Etkileri ve Sonuçları-II. *Yaklaşım Dergisi.* (137): 64-68.

ARMAĞAN, S. (2001). Anayasa Hukuku Açısından Af Yetkisinin Değerlendirilmesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*. (18): 347-362.

ARPACI, A. Ö. (2004). Gelir İdaresinin Yeniden Yapılandırılması Gerekliliği ve Bu Yapılandırmada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *Vergi Sorunları Dergisi*. (186): 94-105.

ASLAN, A. (1997). Vergi Denetimi ve Vergi Denetiminde Etkinlik Sorunu. *Vergi Dünyası Dergisi*. (185): 3-7.

AYGÜN, R. (2012). Vergi Afları ve Vergi Uyumuna Etkisi. *Vergi Dünyası Dergisi.* (369): 88-92.

BAŞARAN, M. (2003). Vergi Barışı Kanunu Üzerinden Mali Af Arayışları. *Vergi Sorunları Dergisi*. (173): 55-78.

BAYER, R.C., Oberhofer, H., Winner, H. (2015). The Occurrence of Tax Amnesties: Theory and Evidence. *Journal of Public Economics*. (125): 70-82.

BENK, S., Çetin T. (2010). Küresel Ekonomik Krizin Vergi Uyumu Üzerine Etkileri. *Vergi Dünyası Dergisi*. (345): 103-116.

BİNİŞ, M. (2012). Vergi Hatalarının Mükellef ve İdare Açısından Sonuçları ve Bu Sonuçları Saptamaya Yönelik Yapılan Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 17(2): 485-508.

BOY, K. (2003). Vergi Barışı'nın Ardından. *Vergi Dünyası Dergisi.* (262): 18-28.

BOZDOĞAN, D., Şimşek, T. (2018). An Empirical Analysis of the Impact of Tax Amnesties on Tax Incomes Between 1980-2014 in Turkey. *International Journal of Eurasia Social Sciences*. 9(32): 1036-1046.

BULUT, M., Çalışkan, S. and Bulut, A. (2008). Vergi Afları ve Vergiye Gönüllü Uyum. *Vergi Dünyası Dergisi*. (327): 29-35.

BUYRUKOĞLU, S., Erasa, İ. (2012). Vergi Bilincinin Oluşmasında Mükellef Haklarının Yeri ve Önemi. *Vergi Dünyası Dergisi*. (375): 116-127.

BÜLBÜL, D. (2003a). Vergi Aflarının Ekonomik ve Sosyal Etkileri-I. *Yaklaşım Dergisi*. (131): 206-209.

BÜLBÜL, D. (2003b). Vergi Aflarının Ekonomik ve Sosyal Etkileri-II. *Yaklaşım Dergisi*. (132): 173-182.

BÜLBÜL, D., Karadeniz, K. H. (2004). Vergi ve Sigorta Prim Aflarının Kayıt Dışı Ekonomi Üzerine Etkisi. 19. Türkiye Maliye Sempozyumu Kitabı (Türkiye'de Vergi Kayıp ve Kaçakları, Önlenmesi Yolları) (pp. 871-884). Editor: Bursa Uludağ University Faculty of Economics – Department of Public Finance. Antalya. 10-14 May, 2004.

CAN, İ. (2003). Ekonomik Krizlere Karşı Uygulanması Gereken Vergi Politikası. *Maliye Dergisi*. (142): 69-107.

ÇAĞAN, N. (1972). Türk Hukukunda Vergi Cezalarının Affı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 29(1-2): 111-122.

ÇELİK, C. (2002). Mali Milat Kalkmamalı Ancak Uygulamada Değişikliğe Gidilmelidir. *Vergi Dünyası Dergisi*. (256).

ÇELİKKAYA, A. (2002). Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörler. *E-Akademi Hukuk, Akademi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet* Dergisi. (5): 1-8.

ÇETİN, G. (2005). Türkiye'de Vergi Aflarının Vergilemede Etkinlik ve Adalet Üzerine Etkileri. (Master's Thesis). Manisa: Manisa Celal Bayar University Institute of Social Sciences.

ÇETİN, G. (2007). Vergi Aflarının Vergi Mükelleflerinin Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Journal of Management and Economics*. 14(2): 171-187.

DAS-GUPTA, A., Mookherjee, D. (1996), Tax Amnesties as Asset Laundering Devices. *Journal of Law, Economics, & Organization*. 12(2): 408–31.

DALLI, A. (2006). *4811 Sayılı Vergi Barışı Yasası'nın Mali Açıdan Değerlendirilmesi*. (Master's Thesis). Edirne: Republic of Türkiye Trakya University Institute of Social Sciences.

DEMİRBAŞ, T. (2001). Af Tartışmaları ve 4616 Sayılı <23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartlı Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun>. *Anayasa Yargısı Dergisi*. (18): 78-97.

DEMİRCİ, A. (2007). Kayıt Dışı Ekonominin Vergisel Cazibesi. *Vergi Dünyası Dergisi*. (306): 22-30.

DOĞAN, H. (2011). Vergiciliğimizde Olağanüstü Hal Rejimi. *Vergi Dünyası Dergisi*, (361): 4-8.

DOĞAN, Z., Besen, R. (2008a). Vergi Aflarının Nedenleri ve Mükellefler Üzerinde Etkileri. *Journal of Accounting and Taxation Studies*. 1(1): 23-40.

DOĞAN, Z., Besen, R. (2008b). *Vergi Aflarının Mükellefler Üzerindeki Etkisinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

DÖNMEZ, R. (1990). *Teoride ve Uygulamada Vergi Afları*. (Doctoral Thesis). Eskişehir: Anadolu University Institute of Social Sciences.

DÖNMEZ, R. (2002). Vergi Hukukunda Vergi Affı Kavramına Yer Yok Mudur?. *Yaklaşım Dergisi*. (117): 48-52.

EDİZDOĞAN, N., Gümüş, E. (2013). Vergi Afları ve Türkiye'de Vergi Aflarının Değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*. (164): 99-119.

EKER, C. (2006). *Türkiye'de Vergi Aflarının Sosyal ve Ekonomik Etkileri*. (Master's Thesis). Bursa Uludağ University Institute of Social Sciences.

ERDEM, T. (2011). 6111 Sayılı Kanun'un Af Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Vergi Sorunları Dergisi*. 271: 92-133.

EROL, A. (2011). *Vergi Felsefesi (Devlet ve Vergi)*. İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları. Edition Number: 140. İstanbul.

FOX, W.F., Murray, M.N., (2011). Bayesian Analysis of the Effect of Amnesties on Tax Revenues and Filing Rates Using a Longitudinal Data Model with Endogenous Switching. Center for Business and Economic Research University of Tennessee, February, pp. 1-47.

GÖZLER, K. (2001). Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda Af Yetkisi. *Anayasa Yargısı Dergisi.* (18): 298-329.

GUJARATI, D.N. (2001). *Temel Ekonometri*. İstanbul: Literatur Press.

GÜLEÇ, E. (2012). Vergi Uyumu ve Vergi Uyumunu Etkileyen Temel Faktörler-I. *Vergi Dünyası Dergisi*. (373): 113-130.

GÜLER, H. (2020). Türkiye'de Vergi Aflarının Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisinin Olay Analiziyle Ölçülmesi, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19 (1): 256-273.

GÜNDEŞLİ, E. (2005). Devletle Mükellef Barışmalı mı?. *E-Yaklaşım Dergisi*, (148).

HAJAWIYAH, A., Suryarini, T, Kiswanto, Tarmudji, T. (2021). Analysis of a tax amnesty's effectiveness in Indonesia. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*. (44): 2-11.

HUTCHINSON, E. B., Clark, J. R. (2004). The Laffer Curve for Amnesty. *The Journal of Private Enterprise*. 20(1): 9-29.

İPEK, S. (2009). Vergi Uyumu Açısından Vergilemede İstikrar-I. *Yaklaşım Dergisi*. (203): 173-190.

İZGİ, K, Saruç, N. T. (2011). Sosyo-Kültürel Faktörlerin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri ile Yapılan Anket Çalışması. *Ekonomi Bilimleri Dergisi.* 3(2): 133-142.

KAHRAMAN, K. G., Öz Yalaman, G. (2021). Türkiye'de Vergi Aflarının Etkileri: Ampirik Bir Uygulama, *Vergi Sorunları Dergisi*. (388): 59-69.

KALABALIK, H. (1997). İdare Hukukunda Takdir Yetkisi Kavramı ve Benzer Kurumlarla Karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Naci Kınacıoğlu'na Armağan*. 1(2): 205-233.

KARAGÖZ, K. (2022). Vergi Afları Vergi Gelirlerini Artırıyor mu? Türkiye İçin Müdahale Analizinden Bulgular. *Maliye Araştırmaları Dergisi*. 8(1): 39-56.

KARATAY, Ö., Karatay, A. (2011). Türkiye'de Vergi Afları ve 6111 Sayılı Kanun'un Değerlendirilmesi: Bayburt İli Örneği. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. 3(2): 181-190.

KARGI, V., Yüksel, C. (2010). Türkiye'de Vergi Aflarının Vergi Adaleti ve Mükellefler Üzerine Etkileri. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi*. (54): 24-44.

KARGI, V. (2011). Türkiye'de Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi.* 7(13): 101-115.

KAYA, A. (2014). Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz. *Maliye Dergisi*. (167): 184-199.

KELEŞ, Y. (2002). Yine mi Af? Mükellefler Ne Zaman Vergi Öderler?. *Vergi Dünyası Dergisi*. (249): 76-83.

KELLNER, M. (2004). Tax Amnesty 2004/2005- an Appropriate Revenue Tool?. *German Law Journal*. 5(4): 339-346.

KEYMAN, S. (1965). *Türk Hukukunda Af (Genel Af-Özel Af).* Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

KILIÇDAROĞLU, K. (2005). Sorgulanmayan Vergi Afları. *Vergi Dünyası Dergisi*. (286): 38-44.

KOVANILAR, B., Çetin, G. (2007). Dünya'da ve Türkiye'de Vergi Afları. *Vergi Sorunları Dergisi*. (228): 135-164.

KÜÇÜK, Ş. (2011). Vergi Açığı ve Vergi Uyumu Üzerine. *E-Yaklaşım Dergisi*. (228).

LE BORGNE, E. (2006). Economic and Political Determinants of Tax Amnesties in the U.S. States. IMF WP/06/222, pp. 1-15.

LEONARD, H. B., Zeckhauser, R. J. (1987). Amnesty, Enforcement, and Tax Policy. *Tax Policy and The Economy*. (1): 55-86.

LOPEZ-LABORDA, J., Rodrigo, F. (2003). Tax Amnesties and Income Tax Compliance: The Case of Spain. *Fiscal Studies*. 24(1): 73-96.

LUITEL, H. S., Sobel, R. S. (2007). The Revenue Impact of Repeated Tax Amnesties. *Public Budgeting & Finance*. 27(3): 19-38.

LUTIER, H.S., Mahar, G.J. (2013). Is a Tax amnesty a good fiscal policy? A review of state of state experience in the USA. *Economics Bulletin*. 33(1): 1-7.

MCKENZIE, M. (2010). Tax Payback. *Smart Business Columbus*. 18(6): 24-38.

MUTER, N. B., Sakınç, S. and Çelebi, K. (1993). Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışları Araştırması-Manisa İli Vergi Mükellefleri Üzerine Bir Anket Çalışması, Manisa Celal Bayar University Faculty of Economics and Administrative Sciences – Department of Public Finance.

NARİNOĞLU, R. (1991). 1923 Yılından Sonra Çıkarılan Vergi Af Yasaları Kapsamları ve Değerlendirilmesi. *Vergi Sorunları Dergisi*. (56): 26-40.

ÖZDEN, M. (1994). Mali Af Uygulama Sonuçlarında Etkinliği Belirleyen Kriterler ve Alınabilecek Önlemler. The Journal of The Industrial Arts Education Faculty of *Gazi University*. 1(2): 109-130.

ÖZEL, S. (2012). Vergi Borcunun Ortadan Kalkması. *Yaklaşım Dergisi*, Sayı: (234): 16-19.

ÖZTÜRK, N. (2003). 4811 Sayılı Vergi Barışı Kanunu'nun, 31 Mart 2003 Tarihinden Sonra Uygulanacak Hükümleri. *Vergi Dünyası Dergisi*. (260): 156-168.

PALAMUT, M. E. (1992). Vergisel Af ve 3787 Sayılı Yasa. *Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*. 29(415): 7-11.

Gelir İdaresi Başkanlığı, <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_9.xls.htm> (Reviewed Date: 05.11.2022).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2011). *Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin 6111 Sayılı Kanun Rehberi*. Revenue Administration Department of Taxpayer Services Edition Number: 131. Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı (2016). *6736 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Kanun Rehberi*. Revenue Administration Department of Taxpayer Services Edition Number:219. Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı (2017). *7020 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Kanunu Vergi Borçlarının Yapılandırılması Broşürü*. Revenue Administration Department of Taxpayer Services Edition Number: 251. Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı (2018). *7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Kanun Rehberi***.** Revenue Administration Department of Taxpayer Services Edition Number: 287. Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı (2020). *7256 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Kanun Rehberi***.** Revenue Administration Department of Taxpayer Services Edition Number: 362. Ankara.

Gelir İdaresi Başkanlığı (2021). *7326 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Kanunu Rehberi***.** Revenue Administration Department of Taxpayer Services Edition Number: 397. Ankara.

SABAN, N. (2001). Vergi Suçlarında Affı Anayasa ile Sorunsallaştırmak. *Anayasa Yargısı Dergisi*. (18): 451-475.

SANCHES VILLALBA, M.A. (2017) On the Efects of Repeated Tax Amnesties. *Journal of Economics and Political Economy*. 4(3): 286-301.

SARAÇOĞLU, F., Ejder, H. (2002). Kamu Malı Yönetiminin Açıklık ve Samimilik İlkeleri Açısından Analizi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. (27): 39-53.

SAVAŞAN, F. (2006). Vergi Afları: Teori ve Türkiye Uygulamaları ("Vergi Barışı" Uygulama Sonuçları). *Afyon Kocatepe University Journal of Economics and Administrative Sciences*. 8(1): 41-65.

SAVAŞAN, F., Çoban, F. (2007). Vergi Barışından Yararlanan Mükelleflere İlişkin Ampirik Bulgular. *Vergi Dünyası Dergisi*. (306): 148-164

SAYAR, F. (1987). 1960 Yılından Sonra Çıkarılan Vergi Af Yasaları ve Sonuçları. *Vergi Dünyası Dergisi*. (73): 65-78.

SNOWDON, B., Vane, H. and Wynarczyk, P. (1995). *A Modern Guide to Macroeconomics, - An Introduction to Competing Schools of Thought*. Cheltenham Glos: Edward Elgar Publishing.

SOYASLAN, D. (2001). Af. *Anayasa Yargısı Dergisi*. (18): 412-436

SÖZÜER, A. (2001). Türk Hukukunda Af, 4454 ve 4616 Sayılı Kanunlarda Öngörülen Şartla Salıverilme ve Ertelemeye İlişkin Hükümlerin Hukuksal Niteliği ile Bu Hükümlerin Anayasa'ya Uygunluğu Sorunu. *Anayasa Yargısı Dergisi*. (18): 219-252.

ŞANVER, C. (2018). Türkiye'de 1980 Sonrası Vergi Afları ve Kamu Gelirleri Açısından Etkinliği. *Bolu Abant İzzet Baysal University Journal of Graduate School of Social Sciences*. 18(2): 35-63.

ŞENLİK, K. (2008). *Türk Ceza Kanunu Açısından Vergi Afları*. (Master's Thesis). İzmir: Dokuz Eylül University Institute of Social Sciences.

ŞENYURT, İ. (2008). Türkiye'deki Vergi Aflarının Nedenleri ve Sonuçları I. *Vergi Dünyası Dergisi*, (319): 89-95.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı (2007). *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Edition Number: DPT: 2734. ÖİK: 685. Ankara.

TAŞKIN, Y. (2006). *Vergi Aflarının Etkinliği: Teori ve Türkiye Uygulaması*. (Master's Thesis). İstanbul University Institute of Social Sciences.

TAŞKIN, Y. (2010). Vergi Aflarının Hukuki Niteliği ve Gerekçeleri. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (2): 122-128.

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi (2014). 6552 sayılı İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun Hakkında Genel Bilgiler**.** <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=155977&pkanunnumarasi=6552> (Reviewed Date: 10.07.2022)

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi (2016). 6736 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun Hakkında Genel Bilgiler**.** <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=202552&pkanunnumarasi=6736> (Reviewed Date: 10.07.2022).

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi (2017). 7020 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hakkında Genel Bilgiler. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=211000&pkanunnumarasi=7020> (Reviewed Date: 10.07.2022).

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi (2018). 7143 sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hakkında Genel Bilgiler. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=230486&pkanunnumarasi=7143> (Reviewed Date: 10.07.2022).

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi (2020). 7256 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hakkında Genel Bilgiler. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkanunlarno=280687&pkanunnumarasi=7256**>** **(**Reviewed Date: 10.07.2022).

TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi (2021). *Plan ve Bütçe Komisyon Raporu*. Sıra Sayısı: 265. <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss265.pdf> (Reviewed Date: 10.07.2022).

TCMB, <http://evds.tcmb.gov.tr/yeni/esk_fiy_end/endeksSeri_TEFE.pdf> (Reviewed Date: 05.11.2022); Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri/Uretici+Fiyatlari> (Reviewed Date: 05.11.2022).

T.C. HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI (2019). *Merkezi Yönetim Mali İstatistikleri Bülteni*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/3/2019/03/2019-Y%C4%B1l%C4%B1-Ocak-Ay%C4%B1-Merkezi-Y%C3%B6netim-Mali-%C4%B0statistikleri-B%C3%BClteni.pdf> (Reviewed Date: 06.11.2022).

TORGLER, B., Schaffner, M. And Schaltegger, C. A. (2003). Is Forgiveness Divine? A Cross-Culture Comparison of Tax Amnesties. *Swiss Journal of Economics and Statistics*. 139(3): 375-396.

TOSUNER, M., Demir, İ. C. (2008). Ege Bölgesi'nin Vergi Ahlâk Düzeyi. *Afyon Kocatepe University Journal of Economics and Administrative Sciences*. 10(2): 355-373.

TUNÇER, M. (2001). Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi. Bursa Uludağ University, Uludağ Journal of Economy and Society. (19): 25-35.

TUNÇER, M. (2003). Vergi Ahlakı-Vergi Uyumu İlişkisi ve Türkiye. Vergi Sorunları Dergisi. (181): 92-114.

TÜRK DİL KURUMU. <https://www.tdk.gov.tr/> (Reviewed Date: 09.04.2013).

TÜRKAY, İ. (2014). Bazı Kamu Alacaklarının Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin 6552 sayılı Kanun Uygulaması. *Terazi Hukuk Dergisi*. 9(99): 66-76.

YALÇIN, H., Başer, A. (1996). Türkiye'deki Mali Aflar ve Vergi Sistemi Üzerine Etkileri. *Vergi Dünyası Dergisi*. (173): 104-110

YARAŞIR, S. (2013). Vergi Afları ve Türkiye'deki Vergi Aflarının Değerlendirilmesi. *Vergi Dünyası Dergisi*. (379): 175-187.

YAYLA, İ. E. (2011). Kesinleşmiş Kamu Alacaklarının 6111 sayılı Kanuna Göre Yeniden Yapılandırılması. *Vergi Dünyası Dergisi*. (365): 162-172.

YAZ, D. A. (2011). Torba Yasa Kapsamında Değerlendirilmesi. *Vergi Dünyası Dergisi*. (355): 195-199.

YELMAN, E. (2017). Türkiye'de Çıkarılan Vergi Aflarının Nedenleri ve 6736 Sayılı Kanun'un Mali Yönden İncelenmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(15): 67-84.

YETKİNER, E. (2009). Yeni Bir Vergi Affı: 5811 Sayılı Bazı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Hakkında Kanun. *Vergi Dünyası Dergisi*. (330): 41-44.

YILDIRIM, A. H. (2011). Vergi Denetiminde Etkinlik Nasıl Arttırılabilir?. *Vergi Sorunları Dergisi*. (271): 1-11.

YUMUŞAK, İ. (1997). Vergi Aflarının Vergi Gelirlerine Etkisi. Vergi Dünyası Dergisi. (188): 39-43.

400 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliği.

414 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliği.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE DAVRANIŞSAL İKTİSAT

Meltem ERDOĞAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-49-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

B. Zafer, Burak ve Esra'ya

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
DAVRANIŞSAL İKTİSADIN ABC'Sİ

DAVRANIŞSAL İKTİSAT 10
Davranışsal İktisadın Tanımı 14
NEOKLASİK İKTİSAT 16
Neoklasik İktisat Ve Davranışsal İktisat Teorisi 19
DAVRANIŞSAL İKTİSATTA GENEL PSİKOLOJİK GÖRÜŞLER 40
KAMU VE ÖZEL SEKTÖRDE DAVRANIŞSAL İKTİSAT 45
DAVRANIŞSAL İKTİSADIN GEÇ DOĞUŞUNUN SEBEPLERİ 48

İKİNCİ BÖLÜM
DAVRANIŞSAL İKTİSADIN ÖNE SÜRDÜĞÜ DEĞİŞİKLİKLER

DAVRANIŞSAL İKTİSADIN İLKELERİ 52
Beklenti Teorisi 54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMAYA DAVRANIŞSAL İKTİSADIN ETKİSİ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA 97
Sürdürülebilir Kalkınmanın Boyutları 100
Ekonomik Sürdürülebilirlik 102
Sosyal Sürdürülebilirlik 104
Çevresel Sürdürülebilirlik 105
Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 106
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE DAVRANIŞSAL YAKLAŞIMLAR 111
Sürdürülebilir Kalkınma ve Davranışsal İktisat 112
Sürdürülebilir Kalkınmanın Çevre Boyutu ve Davranışsal İktisat 114
Sürdürülebilir Kalkınmanın Sosyal Boyutu ve Davranışsal İktisat 126
Sürdürülebilir Kalkınmanın Ekonomik Boyutu ve Davranışsal İktisat 129

KAYNAKÇA 135

KAYNAKÇA

Abeler, J., Becker, A., & Falk, A. (2014). Representative evidence on lying costs. Journal of Public Economics 113, 96–104.

Abrahamse, W. Steg, L. (2013). Social Influence Approaches to Encourage Resource Conservation: A Meta-Analysis, Global Environmental Change, 23 (6), 1773–85.

Acheson, J. & D. Lynch, (2017). Implications of behavioural economics for tax policy. http://igees.gov.ie/wpcontent/uploads/2014/01/Behavioural-Economics-and-Tax.pdf (Erişim: 12.07.2022)

Agarwal, S. S. Chomsisengphet, C. Liu, & N. S. Souleles. (2006). Do Consumers Choose the Right Credit Contracts?. University of Pennsylvania Working Paper.

Ainslie G. (1974). Impulse control in pigeons. Journal of the Experimental Analysis of Behavior. Vol. 21, s. 485–489

Akerlof, K. & Kennedy, C. (2013). Nudging Toward a Healthy Natural Environmental. How Behavioral Change Research Can Inform Conservation, https://search.issuelab.org/resource/nudging-toward-a-healthy-natural-environment-how-behavioral-change-research-can-inform-conservation.html (Erişim: 02.08.2022)

Akinci, C., & Sadler-Smith, E. (2012). Intuition in management research: a historical review. International Journal of Management Reviews 14 (1): 104–122.

Allcot, H. (2011). Social norms and energy conservation, Journal of Public Economics, Vol. 95, no. 9–10, s. 1082-1095

Allais, M. & Hagen, O. (1979). Expected utility hypotheses and the Allais paradox. Dordrecht: Springer.

Alm, J., (2010). Testing behavioral public economics theories in the laboratory. National Tax Journal, 63(4): 635–658.

Altman, M., (2012). Behavioral economics for dummies. New York: John Wiley and Sons.

Andreoni, J. (1988). Why free ride? Strategies and learning in public goods experiments. Journal of Public Economics, 37(3), 291–304.

Andreoni, J. (1989). Giving with Impure Altruism: Applications to Charity and Ricardian Equivalence. Journal of Political Economy, vol. 97, no. 6, , s.1447-58.

Andreoni, J. (1990). Impure Altruism and Donations to Public Goods: A Theory of WarmGlow Giving. Economic Journal, vol. 100, no.401, s. 464-77.

Angeletos, G. Repetto, A. J.Tobacman, & Weinberg, S. (2001). The Hyperbolic Buffer Stock Model: Calibration, Simulation, and Empirical Evaluation. Journal of Economic Perspectives, 15(3): 47–68.

Angner, E. & G.F. Loewenstein, (2012). Behavioral economics. In U. Mäki, D. Gabba, P. Thagard, & J. Woods (Eds.), Handbook of the philosophy of science: Philosophy of economics. Amsterdam: Elsevier, 13.

Apicella CL, Azevedo EM, Fowler JH, Christakis NA. (2013). Evolutionary Origins of the Endowment Effect: Evidence from HunterGatherers. SSRN Working Paper

Arathi, H.S. & Gagadkar, R. (1998). Cooperative nest building and brood care by nestmates and non nestmates in Ropalidia marginata: implications for the evolution of eusociality. Oecologia 117: 295-299

Archer, M.S. (2000). Home economicus, homo sociologicus and homo sentiens, in M. S. Archer and Jonathan Q. Tritter, Rational Choice Theory: Resisting Colonization', London Routledge.

Ariely, D., & Loewenstein, G. (2005). The heat of the moment: The effect of sexual arousal on sexual decision making. Journal of Behavioral Decision Making, 18(1), 1–12.

Ariely, D. & Norton, M.I. (2008) How actions create – not just reveal – preferences. Trends Cognitive Science. Vol 12, s. 13–16

Arrow, K. J. (1986). Rationality of Self and Others in an Economic System. The Journal of Business, Vol. 59., No. 4., pp. S385-S399.

Asensio, O.I. & Delmas, M.A. (2015). Nonprice incentives and energy conservation, Social sciences, vol. 112, no. 6

Ashraf, N., C. Camerer & G. Loewenstein, (2005). Adam Smith, behavioral economist. Journal of Economic Perspectives, 19(3): 131-145.

Ashraf, N. Karlan, D. & Yin, W. (2006). Tying Odysseus to the Mast: Evidence from a Commitment Savings Product in the Philippines. Quarterly Journal of Economics 121 (2): 635–72.

Ata, O. & Erdoğan, M. (2020). Geri Bildirim ve Sosyal Normların Hanehalkı Elektrik Enerjisi Tasarrufuna Etkileri: Deneysel Bir Çalışma, Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, Vol. 12, no.1, s. 1-34

Augenblick, N. Niederle, M. & Sprenger, C. (2014). "Working Over Time: Dynamic Inconsistency in Real Effort Tasks." https://web.stanford.edu/~niederle/ANS.Paper.pdf. (Erişim: 21.08.2022)

Ayres, I. Raseman, S. Shih, A. (October-2013) Evidence from Two Large Field Experiments that Peer Comparison Feedback Can Reduce Residential Energy Usage, The Journal of Law, Economics, and Organization, Vol. 29, no. 5, s. 992–1022

Axelrod, R. & Hamilton, W.D. (1981). The evolution of cooperation. Science 211:1390-1396

Babcock, L., W.J. Congdon, L.F. Katz & S. Mullainathan, (2012). Notes on behavioral economics and labor market policy. IZA Journal of Labor Policy, 1(1): 2-14.

Baker, F., Johnson, M.W., & Bickel, W.K. (2003). Delay discounting in current and never-before cigarette smokers: Similarities and differences across commodity, sign, and magnitude. Journal of Abnormal Psychology, 112, 382–392

Banerjee, A. V., & Sendhil, M. (2008). Limited Attention and Income Distribution. American Economic Review, vol. 98, no.2, s. 489-493.

Barberis, N. & Thaler, R. (2003) A survey of behavioral finance in G.M. Constantinides, M. Harris and R.M. Stulz (Eds) Handbook of the Economics of Finance, Ch. 18, p. 1053-1128 (Elsevier: Amsterdam; NL)

Barberis, N., (2018). Richard Thaler and the rise of behavioral economics. http://faculty.som.yale.edu/nicholasbarberis/tt8b.pdf (Erişim: 21.07.2022)

Bargh, J.A. & T.L. Chartrand. (1999). The unbearable automaticity of being. Am. Psychol. 54: 462–479.

Barkley R. A., Edwards G., Laneri M., Fletcher K., & Metevia L. (2001). Executive functioning, temporal discounting, and sense of time in adolescents with attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) and oppositional defiant disorder (ODD) Journal of Abnormal Child Psychology. Vol. 29, s. 541–556.

Basiago, A.D., (1996). The search for the sustainable city in 20th century urban planning. Environmentalist 16, s. 135-155

Basiago, A. D. (1999). Economic, Social and Environmental Sustainability in Development Theory and Urban Planning Practice, The Environmentalist, Kluwer Academic Publishers, Boston

Batson, C.D., Shaw, L.L., (1991). Evidence for altruism: toward a pluralism of prosocial motives. Psychological Inquiry, vol. 2, s. 107–122.

Batson, C.D., Dyck, J.L., Brandt, J.R., Batson, J.G., Powell, A.L., McMaster, M.R., Griffitt, C., (1988). Five studies testing two new egoistic alternatives to the empathy-altruism hypothesis. Journal of Perspective Social Psychology. vol. 55, s. 52–77.

Batson, C.D., & Moran, T., (1999). Empathy-induced altruism in a Prisoner's Dilemma. European Journal of Social Psychology, vol. 29, s.909–924.

Baumgartner, R.J. (2014). Managing Corporate Sustainability and CSR: A Conceptual Framework Combining Values, Strategies and Instruments Contributing to Sustainable Development, Corporate Social Responsibility and Environmental Management, vol. 21, no. 5

Bechara, A., Damasio, H., Tranel, D., & Damasio, A. R. (1997). Deciding advantageously before knowing the advantageous strategy. Science, 275, 1293–1295.

Becker, G.M. Degroot, M.H. Marschak J. (1964). 'Measuring utility by a single-response sequential method'. Behavioral Science. Vol 9, s.226–232

Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. Journal of Political Economy, Vol. 76, 169–217.

Beerbaum Dr., D., & Puaschunder, J. M. (2018). A Behavioral Economics Approach to Digitalization. Proceedings of the 10th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities.

Ben Youssef, A. Boubaker, S. & Omri, A. (2020). Financial development and macroeconomic sustainability: modeling based on a modified environmental Kuznets curve, Climatic Change, Springer, vol. 163, no. 2, s. 767-785.

Benaim, A., Collins, A., & Raftis, L. (2008). Social dimension of sustainable development: guidance and application, https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:830737/FULLTEXT01.pdf, (Erişim: 07.08.2022)

Benjamin, D.J., Brown, S.A., & Shapiro, J.M. (2006). Who is 'behavioral'? Cognitive ability and anomalous preferences. Unpublished manuscript.

Bernheim, B. D., & Rangel, A. (2005). Behavioral public economics: Welfare and policy analysis with non-standard decision-makers (No. w11518). National Bureau of Economic Research

Bernheim, B.D. & Rangel, A. (2007). Behavioral public economics: Welfare and policy analysis with nonstandard decisionmakers. In P. Diamond & H. Vartiainen, Behavioral economics and its applications. New Jersey: Princenton University Press. s. 7–81.

Bernoulli D. (1738). Specimen theoriae novae de mensura sortis. Comment Acad Sci Imp Petrop, vol. no. 5, s.175–192.

Bertrand. M, Mullainathan, S. & Shafir, E. (2004). A Behavioral Economics View of Poverty. American Economic Review vol. 94, no. 1, s. 419-423.

Beshears, J. Choi, J. J. Harris, C. Laibson, D. Madrian, B.C. & Sakong, J. (2011). Self-Control and Liquidity: How to Design a Commitment Contract." https://scholar.harvard.edu/files/laibson/files/self_control_and_liquidity_how_to_design_a_commitment_contract.pdf (Erişim: 20.08.2022).

Bickel, W.K., Odum, A.L., & Madden, G.J. (1999). Impulsivity and cigarette smoking: Delay discounting in current, never, and ex-smokers. Psychopharmacology, 146, 447–454.

Bird, G., Silani, G., Brindley, R., White, S., Frith, U., Singer, T., (2010). Empathic brain responses in insula are modulated by levels of alexithymia but not autism. Brain vol. 133, no.5, s.1515–1525.

Bird, K.A., Castleman, B.J., Denning, J.T., Goodman, J., Lamberton, C., Rosinger, K.O. (2021). Nudging at Scale: Experimental Evidence from FAFSA Completion Campaigns, Journal of Economic Behavior and Organization, vol. 183, s. 105-128

Bollinger, B. Gillingham, K. (2012), Peer Effects in the Diffusion of Solar Photovoltaic Panels, Marketing Science, vol.31, no. 6, s.873–1025.

Bolton, G. E., & Ockenfels, A. (2000). ERC: A theory of equity, reciprocity, and competition. American Economic Eeview, vol.90, no. 1, s. 166-193.

Bolton, G. E., Brandts, J., & Ockenfels, A. (2005). Fair procedures: evidence from games involving lotteries. The Economic Journal, vol. 115, no. 506, s.1054-1076.

Bond, M. (2009). Risk school. Nature. Vol. 461, no. 2, s. 1189–1192.

Brennan, T.J., (2018). The rise of behavioral economics in regulatory policy: Rational choice or cognitive limitation? International Journal of the Economics of Business, vol. 25(1): 97–108

Brent, D.A. Cook, J. H. & Olsen, S. (2015). Social comparisons, household water use, and participation in utility conservation programs: evidence from three randomized trials, Journal of the Association of Environmental and Resource Economists, vol. 2, no. 4, s. 597-627

Bretteville-Jensen, A.L. (1999). Addiction and discounting. Journal of Health Economics, 18, 393–407.

Breuer, A., Janetschek, H., & Malerba, D. (2019). Translating sustainable development goal (SDG) Interdependencies into policy advice: Sustainability. Bonn, Germany: MDPI German Development Institute (DIE).

Brockman, M. & J. Yoder, 2(010). Behavioral economics and insurance. https://www.insurancejournal.com/magazines/mag-features/2010/07/05/159865.htm (Erişim: 09.07.2022)

Brosnan, SF. Jones, OD. Lambeth, SP. Mareno, MC. Richardson, AS. Schapiro, SJ. (2007). Endowment Effect in Chimpanzees. Current Biology. Vol. 17, No. 19, s.1704–1707.

Brown, A. L., and Kim, H. (2012). Do Individuals Have Preferences Used in Macro-Finance Models? An Experimental Investigation. Management Science, Mays Business School Research. 2012. Paper No. 2304667.

Brzezicka, J. & R. Wisniewski, (2013). Homo oeconomicus and behavioral economics. Contemporary Economics, 8(4): 353–364.

Bryant J., Thompson, S. Finklea, B. W. (2013). Fundamentals of media effects. Waveland Press, Inc. 2013.

Buchanan, J. (1975). The Samaritan's Dilemma. In Altruism, Morality, and Economic Theory, edited by Edmund S. Phelps. New York: Russell Sage.

Bucciol, A., Piovesan, M. (2011). Luck or cheating? A field experiment on honesty with children. Journal of Economic Psychology 32, 73–78.

Burton, I. (1987). Report on Reports: Our Common Future: The World Commission on Environment and Development. Environment: Science and Policy for Sustainable Development 29, 25-29

Burton, F L, & Stern, F. Water and wastewater industries: Characteristics and DSM opportunities. United States. https://www.osti.gov/biblio/6634326 (Erişim: 07.09.2022)

Camerer, C. Loewenstein, G. & Prelec, D. (2005). Neuroeconomics: How Neuroscience Can Inform Economics Article in Journal of Economic Literature, Source: RePEc

Camerer, C. (1999). Behavioral Economics: Reunifying Psychology and Economics. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America (PNAS). Vol. 96, no.19, s.10575-10577.

Cameron, L. A. (1999). Raising the stakes in the ultimatum game: Experimental evidence from Indonesia. Economic Inquiry, *37*(1), 47–59.

Cass R. Sunstein, (2011). Empirically Informed Regulation, The University of Chicago Law Review, vol. 78, no.4, s. 1349-1412

Cerin, P. (2006). Bringing economic opportunity into line with environmental influence: A discussion on the coase theorem and the Porter and van der Linde hypothesis. Ecological Economics, 56, 209–225.

Charness, G., & Rabin, M. (2002). Understanding social preferences with simple tests. The Quarterly Journal of Economics, 117(3), 817-869.

Chetty, R., (2015). Behavioral economics and public policy: A pragmatic perspective. American Economic Review: Papers & Proceedings

Cialdini, R. B., Reno, R. R., & Kallgren, C. A. (1990). A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places. Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 58, s. 1015–1026.

Cialdini, & R. Kallgren, C. Reno, R.R. (1991). A focus theory of normative conduct. Adv. Exp. Soc. Psychol. Vol. 24, s. 201–234.

Cialdini, R. B. Demaine, L. J. Sagarin, B. J., Barrett, D. W., Rhoads, K., Winter, P. L. (2006). Managing Social Norms for Persuasive Impact, Social Influence, 1 (1), 3–15.

Clapp, J. & McDonnell, A. (2000). The relationship of perceptions of alcohol promotion and peer drinking norms to alcohol problems reported by college students. J. Coll. Stud. Dev., vol. 41, s. 19–26.

Coase, R.H. (1960) The problem of social cost. Journal of Law Economics. Vol 3, s. 69

Coats, A. W. (1976). Economics and psychology: A resurrection Story. In P. E. Earl (Ed.), Psychological Economics, s. 211–225

Coffey, S.F., Gudleski, G.D., Saladin, M.E., & Brady, K.T. (2003). Impulsivity and rapid discounting of delayed hypothetical rewards in cocaine-dependent individuals. Experimental and Clinical Psychopharmacology, 11(1), 18–25.

Cong W.J., Kling, J., & Mullainathan, S. (2009). Behavioral Economics and Tax Policy; Tax Policy and the Economic Recovery. National Tax Journal. Vol. 62, No. 3. 375-386

Congdon, W., J. Kling & S. Mullainathan, (2011). Policy and choice – public finance through the lens of behavioral economics. Washington, D.C: The Brookings Institution Press.

Corr, P. & Plagnol, A. (2019). Behavioral Economics-The Basics, Routledge, London

Cristofaro, M., (2017). Herbert Simon's bounded rationality: Its historical evolution in management and cross-fertilizing contribution. Journal of Management History, 23(2): 170–190.

Cüceloğlu, D. (2018), İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları, 36. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul

Daly, H.E., (1992). U.N. conferences on environment and development: retrospect on Stockholm and prospects for Rio. Ecol. Econ. Vol. 5, s. 9–14.

Damasio, A. R. (1994). Descartes' error: Emotion, reason, and the human brain. New York: Putnam.

Dana, J., Weber, R. A., & Kuang, J. X. (2007). Exploiting moral wiggle room: experiments demonstrating an illusory preference for fairness. Economic Theory, 33(1), 67-80

Darley, J. M., & Batson, C.D. (1973). From Jerusalem to Jericho: A study of Situational and Dispositional Variables in Helping Behavior. Journal of Personality and Social Psychology, vol. 27: pp. 100-108.

Davies, G.R. (2013). Appraising Weak and Strong Sustainability: Searching for a Middle Ground. Consilience: The Journal of Sustainable Development, 10(1), 111-124. https://journals.cdrs.columbia.edu/wp-content/uploads/sites/25/2016/09/288-792-1-PB.pdf. (Erişim: 02.09.2022)

Decety, J., Batson, C.D., (2007). Social neuroscience approaches to interpersonal sensitivity. Soc. Neurosci. 2 (3/4), 151–157.

Decety, J., Meyer, (2008). From emotion resonance to empathic understanding: a social developmental neuroscience account. Dev. Psychopathol. 20, 1053–1080.

DellaVigna, S. (2009). Psychology and economics: Evidence from the fiel. Journal of Economic Literature, 47(2). s. 315–372

DellaVigna, S. & U. Malmendier (2004). Contract Theory and Self-Control: Theory and Evidence. Quarterly Journal of Economics, 119(2) s.353-402.

Demeritt, A. & Hoff, K. (2018). The Making of Behavioral Development of Economics. Policy Research Working Paper, no. 8317

DESA-UN. (2018, April 4). The Sustainable Development Goals Report 2017. https://undesa.maps.arcgis.com/ apps/MapSeries/index.html

Dessart, F.J. & R.V. Bavel, (2017). Two converging paths: Behavioural sciences and social marketing for better policies. Journal of Social Marketing, 7(4): 355–365

de Waal, F.B.M., (2008). Putting the altruism back into altruism: the evolution of empathy. Ann. Rev. Psychol. 59, 279–300.

Dhahri, S. Slimani, S. Omri, A. (2021). Behavioral entrepreneurship for achieving the sustainable development goals, Technological Forecasting and Social Change. Vol. 165, 120561

Diamond, P. & H. Vartiainen, (2007). Behavioral economics and its applications. Princeton, New Jersey: Princenton University Press.

Dijksterhuis, A. Maarten, W.B. Nordgren, L. F. & Van Baaren, R.B. (2006). On making the right choice: the deliberation-without-attention effect. Science 311: 1005–1007.

Donaldson, S. Graham, J. Piccinin, A. & Hansen, W. (1995). Resistance-skills training and the onset of alcohol use: Evidence for beneficial and potentially harmful effects in public schools and in private Catholic schools. Health Psychol. Vol. 14, s. 291–300.

Dowd, K. Burke, K. J. (2013), The Influence of Ethical Values and Food Choice Motivations on Intentions to Purchase Sustainably Sourced Foods, *Appetite*, 69, 137–44.

Druckman J.N. (2001). The Implications of Framing Effects for Citizen Competence". Political Behavior. Vol. 23, no. 3 s. 225–56.

Du, Q. & Kang, J.T. (2016). Tentative Ideas on the Reform of Exercising State Ownership of Natural Resources: Preliminary Thoughts on Establishing a State-owned Natural Resources Supervision and Administration Commission. Jiangxi Soc. Sci. Vol. 6, s. 160.

Dwyer, P. C., Maki, A. Rothman, A. J. (2015), Promoting Energy Conservation Behavior in Public Settings: The Influence of Social Norms and Personal Responsibility, *Journal of Environmental Psychology*, 41, 30–34.

Earl, P.E., (2018). GLS Shackle's introspective behavioral economics. Journal of Behavioral Economics for Policy, vol. 2, no. 1, s. 19–23

Edgeworth, F. Y. (1881). *Mathematical Psychics*. London: Kegan Paul.

Edmans, A. Garcia, D. Norli, Q. (2007). Sports Sentiment and Stock Returns, Journal of Finance, Vol. LXII, No. 4, s. 1967-1998

Egebark, J. & Ekström, M. (2016). Can indifference make the world Greener?, Journal of Enviromental Economics and Management, vol. 1, s. 1-13

Eisenberg, N., Egumm, N.D., (2009). Empathic responding: sympathy and personal distress. In: Decety, J., Ickes, W. (Eds.), The Social Neuroscience of EmpathyMIT Press, Cambridge

Eisenberg, N. (2000). Emotion, regulation, and moral development. Annu. Rev. Psychol. 51: 665–697.

Engel, C. (2011). Dictator games: A meta study. *Experimental Economics, 14,* 583–610.

Engelmann, D., & Strobel, M. (2004). Inequality aversion, efficiency, and maximin preferences in simple distribution experiments. American Economic Review, 94(4), 857-869.

Epstein, S. (2010). Demystifying intuition: what it is, what it does, and how it does it. Psychological Inquiry 21 (4): 295–312.

Ericson, K.M. & Fuster, A. (2014) The endowment effect. Annual Review of Economics. Vol 6, s. 555–579

Erdoğan, M. & Karagöl, V. (2019). Davranışsal İktisat, Dürtme ve Günlük Hayatta Kamusal Müdahaleler: Türkiye Örnekleri ve Tavsiyeler, X. International Conference on Economics

Erdoğan, M. & Koç, S. (2021). Dijital Dürtmenin Dijital Özgeciliğin Artırımında Kullanılması, Bireyden Yapay Zekaya Sosyoekonomik Çalışmalar Kitabı, Editörler: Gökbunar, R. Cura, S. Albayrak, M. Akademisyen Kitapevi Ankara, s. 1-12

Espin, A.M., F. Reyes-Pereira & L.F. Ciria, (2017). Organizations should know their people: A behavioral economics approach. Journal of Behavioral Economics for Policy, 1(S): 41–48

Everest-Phillips, M. (2014). Small, so simple? Complexity in small island developing states. Singapore: UNDP Global Centre for Public Service Excellence.

Evers, B. A. (2018) Why adopt the Sustainable Development Goals? The case of multinationals in the Colombian coffee and extractive sector: Master Thesis Erasmus University Rotterdam

Falk, A., & Fischbacher, U. (2006). A theory of reciprocity. Games and Economic Behavior, 54(2), 293-315.

Farazmand, A. (2016). Global encyclopedia of public administration, public policy, and governance. Amsterdam: Springer International Publishing.

Fasoli, E. (2018). The possibilities for nongovernmental organizations promoting environmental protection to claim damages in relation to the environment in France, Italy, the Netherlands and Portugal. Review of European Community and International Environmental Law, 2017(26), 30–37.

Fehr, E., & Schmidt, K. M. (1999). A theory of fairness, competition, and cooperation. The Quarterly Journal of Economics, 114(3), 817-868.

Fehr, E. & Fischbacher U. (2003). The nature of human altruism. *Nature*. Vol. 425, s.785–791.

Fergus, A. Rowney, J. (2005). Sustainable Development: Lost Meaning and Opportunity?, Journal of Business Ethics 60(1):17-27

Festinger, L. (1962). Cognitive Disonance. Scientific American. 207 (4): 93–106.

Fielding, K. S. Terry, D. J., Masser, B. M. Hogg, M. A. (2008). Integrating Social Identity Theory and the Theory of Planned Behaviour to Explain Decisions to Engage in Sustainable Agricultural Practices, *British Journal of Social Psychology*, 47 (1), 23–48.

Finucane, M.L. Alhakami, A. Slovic, P. & Johnson, S.M. (2000). The affect heuristic in judgments of risk and benefits. J. Behav. Decision Making 13: 1– 17.

Fornara, F. Carrus, G. Passafaro, P. Bonnes, M. (2011). Distinguishing the Sources of Normative Influence on Pro-environmental Behaviors: The Role of Local Norms in Household Waste Recycling, *Group Processes & Intergroup Relations*, 14 (5), 623–35

Frantz, R. (2003). Herbert Simon: artificial intelligence as a framework for understanding intuition. Journal of Economic Psychology 24 (2): 265–277.

Frederick, S., Loewenstein, G., & O'Donoghue, T. (2002). Time discounting and time preference: A critical review. Journal of Economic Literature, 40, 351–401.

Frederick, S. (2005). Cognitive reflection and decision making. Journal of Economic Perspectives, 19(4), 24–42.

Froming, W.J., Allen, L. & Jensen, R. (1985). Altruism, role-taking and self awareness: The acquisition of norms governing altruistic behavior. Child Development 56: 1223-1228

Gabaix, X., David, L., Guillermo, M., & Stephen, W. (2006). Costly Information Acquisition: Experimental Analysis of a Boundedly Rational Model. American Economic Review, vol. 96, no.4)

Gächter, S. Nosenzo, D. Sefton, M. (2012): The Impact of Social Comparisons and Reciprocity. The Scandinavian Journal of Economics, Vol. 114., No. 4., pp. 1346–1367.

Gardner, H. (1985). The mind's new science: A history of the cognitive revolution. New York: Basic Books.

Gannes, L. (2013) Pinterest Now Tracks Everybody by Default, but You Can Opt Out, ALL THINGS D http://allthingsd.com/20130726/pinterest-now-tracks-everybodyby-default-but-you-can-opt-out (Erişim: 02.08.2022)

Gavrilets, S. (2020). The dynamics of injunctive social norms, Evolutionary Human Sciences, Published online by Cambridge University Press, Vol 2.

Gigerenzer, G., & Goldstein, D. G. (1996). Reasoning the fast and frugal way: Models of bounded rationality. Psychological Review , 103(4), 650-669.

Gigerenzer, G. (2008). Rationality for mortals. New York: Oxford University Press.

Gilbert, D.T. (2002). Inferential correction. In Heuristics and Biases. T. Gilovich, D. Griffin & D. Kahneman, Eds.: 167– 184. Cambridge University Press. New York.

Gilovich, T. Griffin, D. & Kahneman, D. (2002). Heuristics and Biases: The Psychology of Intuitive Judgment. Cambridge University Press. Cambridge, UK.

Giné, X. Karlan, D. & Zinman, J. (2010). Put Your Money Where Your Butt Is: A Commitment Contract for Smoking Cessation. American Economic Journal: Applied Economics, Vol 2 (4): 213–35.

Glätze-Rützler, D., Lergetporer, P. (2015). Lying and age: an experimental study. Journal of Economic Psychology 46, 12- 25.

Goldstein, N. J., Cialdini, R. B., Griskevicius, V. (2008). A Room with a Viewpoint: Using Social Norms to Motivate Environmental Conservation in Hotels, *Journal of Consumer Research*, 35 (3), 472–82.

Green L., Myerson J., Ostaszewski P. (1999). Discounting of delayed rewards across the life span: Age differences in individual discounting functions. Behavioural Processes. Vol. 46, s. 89–96.

Grubb, M. & M. Osborne. (2012). Cellular Service Demand: Biased Beliefs, Learning, and Bill Shock

Guo, F. (2017). The Spirit and Characteristic of the General Provisions of Civil Law. Law Econ. 3, 5–16, 54.

Gupta, S. Ogden, D. T. (2009). To Buy or Not to Buy? A Social Dilemma Perspective on Green Buying, Journal of Consumer Marketing*,* 26 (6), 376–91.

Güth, W. (2008). (Non-) behavioral economics - A programmatic assessment. Journal of Psychology, 216 (4), 244-253.

Hamilton, W.D. (1964). The genetic evolution of social behaviour I and II. Journal of Theoretical Biology 7: 1-16 and 17-52.

Hámori, B. (2003). Érzelemgazdaságtan. A közgazdasági elemzés kiterjesztése. Kossuth Kiadó, Budapest.

Harbaugh W T, Krause K, Vesterlund L. (2001). Are adults better behaved than children? Age, experience, and the endowment effect. Economics Letters. Vol. 70, no.2, s. 175181.

Hartman, R. Doane, M.J. & Woo, C. (1991). Consumer Rationality and the Status Quo, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 106, No. 1, s 141-162

Hammack, J. & Brown, G.M. (1974). Waterfowl and wetlands: Toward Bioeconomic Analysis, Johns Hopkins Press.

Han, Tae-Im. Stoel, L. (2017). Explaining Socially Responsible Consumer Behavior: A Meta-Analytic Review of Theory of Planned Behavior, *Journal of International Consumer Marketing*, 29 (2), 91–103.

Harland, P. Staats, H. Wilke Henk A.M. (1999), Explaining Pro-environmental Intention and Behavior by Personal Norms and the Theory of Planned Behavior, *Journal of Applied Social Psychology*, 29 (12), 2505–28.

Haselhuhn, M. P., Pope, D. G., Schweitzer, M. E., & Fishman, P. (2012). The impact of personal experience on behavior: Evidence from video-rental fines. Management Science, vol.58*,* no.1, s.52–61.

Hirshleifer, D. & Shumway, T. (2003). Good Day Sunshine: Stock Returns and the Weather, Journal of Finance, Vol. 58, No. 3, s.1009-32.

Ho, T., Lim, N., Camerer, C. (2006). Modeling the psychology of consumer and firm behavior with behavioral economics. Journal of Marketing Research, *43*, 307–331.

Hogarth, R.M. (2001). Educating Intuition. University of Chicago Press. Chicago.

Hollingworth, C. & L. Barker, (2017). How behavioural economics is shaping our lives. In A. Samson, The Behavioral Economics Guide (With an Introduction by Cass Sunstein). S. 19-26

Horowitz, J.K. & McConnell, K.E. (2002) A review of WTA/WTP studies. Journal of Environmenthal Economic Management. Vol 44, s. 426–447

Hursh, S.R. & P.G. Roma, (2013). Behavioural economics and empirical public policy. Journal of the Experimental Analysis of Behavior, 99(1): 98–124.

ICSU, (2017). https://council.science/icsu-annual-report-2017/

Ikhtiar Alam, S.H. (2022) Behavioral Economics: Concepts, History, and Evolution, https://www.researchgate.net/publication/359176852, (Erişim: 09.08.2022)

Israa A. El H. (2020). Enhancing the Role of Fiscal Policy in Achieving the Sustainable Development Goals (SDGs): Insights from Behavioral Economics with a Special Reference to Egypt. European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences. 2020. Issue 106. 25-29.

Iyengar, S.S. Lepper, M.R. (2000). When Choice is Demotivating: Can One Desire Too Much of a Good Thing?, Journal of Personality and Social Psychology, vol. 79, no. 6, s. 995-1006

Jachimowicz, Jon M. Hauser, O. P. O'Brien, J. D. Sherman, E. Galinsky, A. D. (2018), The Critical Role of Second-Order Normative Beliefs in Predicting Energy Conservation, *Nature Human Behaviour*, 2 (10), 757–64.

Jaffe, K. (2002). An Economic Analysis of Altruism: Who Benefits from Altruistic Acts?, *Journal of Artificial Societies and Social Simulation* vol. 5, no. 3

James, S., (2009). The contribution of behavioral economics in explaining the gap between the theory and practice of tax reform in the United Kingdom. https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.532.4036&rep=rep1&type=pdf, (Erişim: 16.08.2022)

Jaroni, J.L., Wright, S.M., Lerman, C., & Epstein, L.H. (2004). Relationship between education and delay discounting in smokers. Addictive Behaviors, 29, 1171–1175.

Jenkins, W. (2009). Berkshire encyclopaedia of sustainability: the spirit of sustainability, Vol. 1 (1st ed.). Berkshire: Berkshire Publishing Group.

Johnson M. W., & Bickel W. K. (2002). Within-subject comparison of real and hypothetical money rewards in delay discounting. Journal of the Experimental Analysis of Behavior. Vol. 77, s. 129–146.

Johnson, E.J. & Goldstein, D. (2003). Do defaults save lives? Science, Vol. 302, s. 1338-1339,

Kahn, M. (1995). Concepts, definitions, and key issues in sustainable development: The outlook for the future. Proceedings of the 1995 International Sustainable Development Research Conference (pp. 2–13), Manchester, England.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1973). On the psychology of prediction. *Psychological Review, 80*(4), 237–251.

Kahneman, D. & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk, Econometrica Vol. 47, No. 2, s. 263-292

Kahneman, D. J. Knetsch, L. & R. H. Thaler (1990). Experimental tests of the endowment effect and the Coase theorem. Journal of Political Economy. Vol 98, no. 6 s. 1325–1348

Kahneman, D. Knetsch, J. L. & Thaler, R.H. (1991). Anomalies: the endowment effect, loss aversion, and status quo bias. Journal of Economic Perspectives. Vol 5, no. 1 s. 193–206

Kahneman, D. & Tversky, A. (2000). Choices, Values and Frame. Cambridge: Cambridge University Press.

Kahneman, D., & Tversky, A. (2013). Prospect theory: An analysis of decision under risk. In Handbook of the fundamentals of financial decision making: Part I, s. 99-127.

Kahneman, D. (2003). Maps of bounded rationality: Psychology for behavioral economics. The American Economic Review, 93(5), 1449-1475.

Kahneman, D. (2003). A perspective on judgment and choice: mapping bounded reality. Am. Psychol. 58: 697–720.

Kahneman, D. (2011). Thinking, fast and slow. London: Allen Lane.

Kaiser, F. (2019). Behavior Economics is fast becoming relevant to develop Sustainable Development Goals. South Asia Journal, no 29 http://southasiajournal.net/behavioral-economics-is-fast-becoming-relevant-to-develop-sustainable-development-goals/ (Erişim: 02.09.2022)

Kaivo-oja, J., Panula-Ontto, J., Vehmas, J., & Luukkanen, J. (2013). Relationships of the dimensions of sustainability as measured by the sustainable society index framework. International Journal of Sustainable Development & World Ecology.

Kaplan, B.A., B.W. Gelino & D.D. Reed, (2018). A behavioral economic approach to green consumerism: Demand for reusable shopping bags. Behavior and Social Issues, 27: 20–30.

Kaur, S. Kremer, M. & Mullainathan, S. (2015). Self-Control at Work. Journal of Political Economy, Vol 123, no.6

Ketcham, J.D. C. Lucarelli, E.J. Miravete, M.C. Roebuck (2012) Sinking, Swimming, or Learning to Swim in Medicare Part D, American Economic Review, vol. 102, n. 6.

Kirby, K.N., & Petry, N.M. (2004). Heroin and cocaine abusers have higher discount rates for delayed rewards than alcoholics or non-drug-using controls. Addiction, 99, 461–471.

Kirby, K.N., Winston, G.C. & Santiesteban, M. (2005). Impatience and grades: Delay-discount rates correlate negatively with college GPA. Learning and Individual Differences, 15, 213– 222.

Klarin, T. (2018). The Concept of Sustainable Development from its Beginning to the Contemporary Issues. Zagreb International Review of Economic & Business. 21(1), 67-94.

Klein, G. (1998). Sources of power: How people make decisions. Cambridge: MIT Press.

Kolk, A. (2016). The social responsibility of international business: From ethics and the environment to CSR and sustainable development, Journal of World Business, vol. 51, no. 1, s.23-34

Kooreman, P. & H. Prast, (2010). What does behavioral economics mean for policy? Challenges to savings and health policies in the Netherlands. De Economist, 158(2): 101–122.

Korobkin, R. (2003) The endowment effect and legal analysis. Northwestern University. Law Review. Vol 97, s. 1227–1291

Koszegi, B. & Rabin, M. (2006) A model of reference-dependent preferences. Quarterly Journal of Economics. Vol 121, s.1133–1165

Kuhn, T. S. (1970). The structure of scientific revolutions, 2nd ed. Chicago: University of Chicago Press.

Kumar, S., Raizada, A., & Biswas, H. (2014). Prioritising development planning in the Indian semi-arid Deccan using sustainable livelihood security index approach. International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 21, 4. Taylor and Francis Group.

Laibson, D. (1997). "Golden Eggs and Hyperbolic Discounting." Quarterly Journal of Economics, Vol. 112 (2), s. 443–77.

Laibson, D. & J.A. List, (2015). Principles of (Behavioral) economics. American Economic Review, 105(5): 385–390.

Lakshminaryanan V, Chen MK, Santos LR. (2008). Endowment Effect in Capuchin Monkeys. Philosophical Transactions: Biological Sciences. Vol. 363, No. 1511, s. 3837–3844.

Le Blanc, D. (2015). Towards integration at last? The sustainable development goals as a network of targets. Sustainable Development, 23, 176–187

Lefevre, A.F. & M. Chapman, (2017). Behavioural economics and financial consumer protection. Paris: OECD Publishing

Lele, S. M. (1991). Sustainable development: a critical review. World development 19, 607-621

Lerner, J.S. Small, D.A. Loewenstein, G. (2004) 'Heart strings and purse strings: carryover effects of emotions on economic decisions. Psychological Science. Vol. 15, s. 337–341

Levine, D. K. (1998). Modeling altruism and spitefulness in eperiments. Review of Economics, vol. 1 No. 3, s. 593–622.

Lipshitz, R. Klein, G. Orasanu, J. & Salas, E. (2001). Taking stock of naturalistic decision making. Journal of Behavioral Decision Making, 14 (5): 331–352.

Livet, P. (2010) Rational choice, neuroeconomy and mixed emotions, Philosophical Transactions of The Royal Society B, Vol. 365, pp. 259–269

Lobo, M.-J. Pietriga, E. & Appert, C, (2015). An evaluation of interactive map comparison techniques. Proceedings of the 33rd Annual ACM Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '15. ACM Press, New York, USA, pp. 3573–358

Loewenstein, G. (1996). Out of control: Visceral influences on behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 65(3), 272–292.

Loewenstein, G., Nagin, D., & Paternoster, R. (1997). The effect of sexual arousal on predictions of sexual forcefulness. Journal of Crime and Delinquency, 34(4), s. 443–473.

Loewenstein, G. Weber, E.U. Hsee, C.K. & Welch, N. (2001). Risk as Feelings, Psychological Bulletin, Vol. 127, No. 2, s. 267-286

Loewenstein, G., & Lerner, J. S. (2003). The Role of Affect in Decision Making, In R. Davidson, H. Goldsmith, & K. Scherer (Eds.), Handbook of Affective Science (pp. 619-642). Oxford, Oxford University Press.

Löckenhoff, C.E. (2011). Age, Time, and Decision Making: From Processing Speed to Global Time Horizons, Annals of the New York Academy of Sciences 1235(1):44-56

MacDonald, J.P. (2005). Strategic Sustainable Development Using the ISO 14001 Standard. Journal of Cleaner Production, Vol. 13, s. 631-643

Madden G. J., Begotka A. M., Raiff B. R., Kastern L. L. (2003). Delay discounting of real and hypothetical rewards. Experimental and Clinical Psychopharmacology. Vol. 11, s.139–145.

Madden G. J., Bickel W. K. (2010). *Impulsivity: The behavioral and neurological science of discounting.* Washington, DC: American Psychological Association.

Madrian, B.C., (2014). Applying insight from behavioural economics to policy design. Annuual Review of Economics, 6(1): 663– 688. View at Google Scholar

Maitlis, S. Özçelik, H. (2004). Toxic Decision Processes: A Study of Emotion and Organizational Decision Making, Vol. 15, No. 4, s. 375–393

March, J. G. (1991): How Decisions Happen in Organizations. Human-Computer Interaction, Vol. 6., No. 2., pp. 95-117.

March, J. G. (1994): A Primer on Decision Making. How Decisions Happen. The Free Press, New York.

March, J. G. – Olsen, J. P. (2004): The logic of appropriateness. file:///C:/Users/user/Downloads/wp04_9.pdf (Erişim: 26.08.2022)

Marron, D., (2012). Can behavioral science improve tax compliance? http://www.taxpolicycenter.org/taxvox/can-behavioral-science-improve-tax-compliance (Erişim: 16.07.2022)

McCabe, K. D., Houser, L. R., V. Smith, & T. Trouard. (2001). A Functional Imaging Study of Cooperation in Two-Person Reciprocal Exchange. Proceedings of the National Academy of Sciences, (98)20: 11832–35.

McMahon, J. (2015). Behavioral economics as neoliberalism: Producing and governing homo economicus. Contemporary Political Theory, 14(2): 137-158.

Meurs, P., & Quid, A. B. (2018). Sustainability—The SDG's from a critical perspective; network of Universities from the Capitals of Europe (UNICA). Brussels, Belgium

Milgram, S. (1974) Obedience to Authority. New York: Harper & Row

Mill, J.S. (1985). On Liberty, Penguin Books Limited,

Miravete, Eugenio J. (2003). Choosing the Wrong Calling Plan? Ignorance and Learning. American Economic Review, vol. 93, no. 2, s. 297-310.

Mises, L. von. (2007). Sosyalizm, (Y. Şahin, Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.

Mitchell, S.H. (1999). Measures of impulsivity in cigarette smokers and non-smokers. Psychopharmacology, 146, 455–464.

Montaldo, C. R. B. (2013). Sustainable Development Approaches for Rural Development and Poverty Alleviation & Community Capacity Building for Rural Development and Poverty Alleviation.

Neumayer, E. (2003). Weak versus strong sustainability: exploring the limits of two opposing paradigms. Northampton: Edward Elgar.

Nolan, J. M. Schultz, P. W. Cialdini, R. B. Goldstein, N. J. Griskeviciusş V. (2008), Normative Social Influence Is Underdetected, *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34 (7), 913–23.

Nisbett, R.E. Krantz, D.H. Jepson,C. & Kunda, Z. (1983). The use of statistical heuristics in everyday inductive reasoning. Psychol. Rev. 90: 339–363.

O'Donoghue, T, Rabin, M. (1999). "Doing It Now or Later." American Economic Review, Vol. 89, no. 1, s. 103–24.

OECD, (2017). Behavioural insights and public policy: Lessons from around the world. Paris: OECD Publishing.

Ogaki, M. & Tanaka, S.C. (2017). Behavioral Economics Towards a New Economics by Integration with Traditional Economics, Springer, Singapore.

Ohmura, Y., Takahashi, T., & Kitamura, N. (2005). Discounting delayed and probabilistic monetary gains and losses by smokers of cigarettes. Psychopharmacology, 182, 508–515.

Oosterbeek, H., Sloop, R., & Van de Kuilen, G. (2004). Cultural differences in ultimatum game experiments: Evidence from a meta-analysis. *Experimental Economics, 7*(2), 171–188.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Environmental Incentives. 2012. Environment Working Paper No. 49. 21.

Oskamp, S. Harrington, M. J., Edwards, T. C., Sherwood, D. L., Okuda, S. M., Swanson, D. C. (1991) Factors Influencing Household Recycling Behavior, *Environment and Behavior*, 23 (4), 494–519.

Queller, D.C., Zacchi, F., Cervo, R., Turrilazzi, S., Henshaw, M.T., Santorelli, L.A. & Strassmann J.E. (2000). Unrelated helpers in a social insect. Nature 405: 784-787.

Quinn, M. (2016). Jeremy Bentham, The Psychology of Economic Man', and Behavioural Economics. OEconomia. History, Methodology, Philosophy, vol 6(1), s. 3–32.

Pasche, M. (2013). What can be learned from behavioural economics for environmental policy?, Jena Economic Research Papers, No. 2013-020, Friedrich Schiller University Jena and Max Planck Institute of Economics, Jena

Palmer, C.T. (1991). Kin-selection, reciprocal altruism and information sharing among Maine lobstermen. Ethology and Sociobiology 12: 221-235

Parker, A.; Wilding, E.; Akerman, C. (1998). The von Restorff Effect in Visual Object Recognition Memory in Humans and Monkeys: The Role of Frontal/Perirhinal Interaction". Journal of Cognitive Neuroscience. 10 (6): 691–703

Payne, D.M., & Raiborn, C.A. (2001). Sustainable Development: The Ethics Support the Economics. Journal of Business Ethics*, 32*, 157-168.

Peattie, K. (2010). Green Consumption: Behavior and Norms, *Annual Review of Environment and Resources*, 35 (1), 195–28.

Peleg, B. & Yaari, M. E. (1973). On the Existence of a Consistent Course of Action When Tastes Are Changing. Rev. Econ. Studies, Vol. 40, s. 391-401

Pelenc, J., Ballet, J. & Dedeurwaerdere, T. (2015). Weak Sustainability versus Strong Sustainability. In Global Sustainable Development Report 2015. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1870GSDR%202015%20Briefs.pdf, (Erişim: 02.09.2022)

Pelham, B.W., Sumarta, T.T. & Myaskovsky, L. (1994). The easy path from many to much: the numerosity heuristic. Cogn. Psychol. 26: 103–133.

Pelham, B.W. & Neter, E. (1995). The effect of motivation of judgment depends on the difficulty of the jugment. J. Pers. Soc. Psychol. 68: 581–594.

Perkins, W. & Berkowitz, D. (1986). Perceiving the community norms of alcohol use among students: Some research implications for campus alcohol education programming. Int. J. Addict. Vol. 21, s.961–976.

Persky, J. (1995). Retrospectives: The Ethology of Homo Economicus, The Journal of Economic Perspectives, Vol. 9, No. 2, s. 221-231

Petry, N.M. (2003). Discounting of money, health, and freedom in substance abusers and controls. Drug and Alcohol Dependence, vol. 71, s. 133–141.

Phelps, E. A. (2009) The study of emotion in neuroeconomics, In: Glimcher PW, Camerer CF, Fehr E, Poldrack RA, editors. Neuroeconomics: decision making and the brain. London: Academic Press, Chapter 16, s. 233–247

Pichert, D. & Katsikopoulos, K. V. (2008). Green defaults: Information presentation and pro-environmental behaviour, Journal of Enviromental Psychology, vol. 28, no.1, s. 63-73

Pierebon, C. (2019). Promoting sustainable development through civil society: A case study of the EU's NSA/LA thematic programme in Kyrgyzstan, Development Policy Review, 37(S2): O179-O192

Pineiro-Chousa, J. Lopez-Cabarcos, M.A. Caby, J. & Sevi, A. (2021). The influence of investor sentiment on the green bond market. Technol Forecast Social Change, vol. 162, 120351

Pizzagalli, D.A. Lehman, D. Hendrick, A. M. Regard, M. Pascual-Marqui, R.D. Davidson, R.J. (2002). Affective judgments of faces modulate early activity (approximately 160 ms) within the fusiform gyri. Neuroimage 16: 663–677.

Pollak, R. A. (1968) Consistent Planning. Rev. Econ. Studies, Vol.35, s. 201-208.

Popescu, D. (2005). Tourism, Architecture and Sustainable Development, The amfiteatru Economic Journal, lAcademy of Economic Studies - Bucharest, Romania, vol. 7(18), s. 98-103.

Porter, M. E., & van der Linde, C. (1995). Toward a new conception of the environment competitiveness relationship. Journal of Economic Perspectives, 9, 97–118

Pratt, J W. (1964) Risk aversion in the small and in the large. Econometrica, Vol. 32, (1/2), s.122–136.

Prietula, M. J., &. Simon, H.A. (1989). The experts in your midst. Harvard Business Review 67 (1–2): 120–124

Rabin, M. (1993). Incorporating fairness into game theory and economics. American Economic Review, Vol. 83, no. 5, s. 1281-1302.

Rabin, M. (1998) Psychology and Economics, Journal of Economic Literature, Vol. 36, No. 1 (Mar.), s. 11-46

Rachlin H., Raineri A., Cross D. (1991). Subjective probability and delay. Journal of the Experimental Analysis of Behavior. Vol. 55, s. 233–244.

Raiffa H. (1968) Decision analysis: introductory lectures on choice under uncertainty. New York: Addison-Wesley

Rand. A. (1964). The Virtue of Selfishness: A New Concept of Egoism, A Signet Book, Penguin, USA.

Read, D. & van Leeuwen, B. (1998). "Predicting Hunger: The Effects of Appetite and Delay on Choice." Organizational Behavior and Human Decision Processes vol. 76, no. 2, s. 189–205.

Reed D. D., & Martens B. K. (2011). Temporal discounting predicts student responsiveness to exchange delays in a classroom token system. Journal of Applied Behavior Analysis. Vol. 44, s. 1–18.

Rehan, R. & Umer, I. (2017). Behavioural biases and investor decisions. Market Forces, vol. 12, no. 2, s. 13–20., 2017.

Reno, R. R. Cialdini, R. B. Kallgren, C. A. (1993). The Transsituational Influence of Social Norms, *Journal of Personality and Social Psychology,* 64 (1), 104–12.

Retchless, D.P., Brewer, C.A., 2016. Guidance for representing uncertainty on global temperature change maps. Int. J. Climatol. Vol. 36, no. 3, s. 1143–1159

Reynolds, B., Richards, J.B., Horn, K., & Karraker, K. (2004). Delay discounting and probability discounting as related to cigarette smoking status in adults. Behavioral Processes, vol. 65, s. 35–42.

Riel, A. (2009). Behavioural and Experimental Economics Can Inform Public Policy: Some Thoughts. Centre for Economic Studies and Institute for Economic Research (CESifo). 2009. Working Paper No. 2902.4

Rosário, C. (2019). Contribution of the knowledge economy to the sustainable development of Portugal, https://www.researchgate.net/publication/343207317, (Erişim: 26.08.2022)

Rosch, E. (1975). Cognitive Reference Points, Cognitive Psychology. Vol.7, s. 532-547.

Rollins, A., (2018). Can behavioural economics really change habits? https://www.intheblack.com/articles/2018/04/01/behavioural-economics-change-habits (Erişim: 10.07.2022)

Rudenko, L. A. Smiianov, V. A. Smiianova, O. I. (2020) “Basic Principles Of Behaiıoral Economics and Prospects For Their Application in The Public Health System”, Wiadomości Lekarskie, VOLUME LXXIII, ISSUE 9 PART II

Rumble, A.C., Van Lange, P.A.M., Parks, C.D., (2009). The benefits of empathy: when empathy may sustain cooperation in social dilemmas. European Journal of Social Psychology.

Rusandu, I. (2008). Probleme Filosofice si Metodologice ale Dezvoltarii Durabile. Academia de Stiinte a Moldovei - Institutul De Filozofie, Sociologie Si Stiinte Politice

Sachs, W. (2010). Environment. In W. Sachs (Ed.), The Development Dictionary: A guide to knowledge as power (2nd ed.) (pp. 24-37). London, New York: Zed Books.

Sadler-Smith, E. (2016). What happens when you intuit? Understanding human resource practitioners’ subjective experience of intuition through a novel linguistic method. Human Relations 69 (5): 1069–1093.

Saith, A., (2006). From universal values to millennium development goals: lost in translation. Dev. Change vol. 37, s. 1167–1199

Samson, A., (2017). The behavioral economics guide 2017. http://www.behavioraleconomics.com (Erişim 20.07. 2022).

Samuelson, P. (1937). A note on measurement of utility. Review of Economic Studies, vol. 4, no. 2, s. 155–161.

Samuelson, W. & Zeckhauser, R. (1988). Status Quo Bias in Decision Making, Journal of Risk and Uncertainty, vol. 1, s. 7-59.

Saner, R., Yiu, L., & Nguyen, M., (2019). Monitoring the SDGs: digital and social Technologies to ensure citizen participation, inclusiveness and transparency. Dev. Policy Rev. (Wiley)

Sanfey, A.G. & Chang, L.J. (2009) Multiple Systems in Decision Making: A Neurocomputational Perspective, Current Directions in Psychological Science, Vol. 18, No. 2, s. 73-77

Saugato, D. & Sendhil, M. (2014). Behavioral Design; A New Approach to Development Policy. Review of Income and Wealth, 60(1), 1-29.

Scheres A., Dijkstra M., Ainslie E., Balkan J., Reynolds B., Sonuga-Barke E., Castellanos F. X. (2006). Temporal and probabilistic discounting of rewards in children and adolescents: Effects of age and ADHD symptoms. *Neuropsychologia.* Vol. 44, s. 2092–2103.

Schettkat, R. (2018). Revision or Revolution? A Note on Behavioral vs. Neoclassical Economics, Schumpeter Discussion Papers, No. 2018-005, University of Wuppertal, Schumpeter School of Business and Economics, Wuppertal

Schilbach, F. (2015). Alcohol and SelfControl: A Field Experiment in India. http://scholar.harvard.edu/files/schilbach/files/jmp_ frank_schilbach.pdf (Erişim:09.08.2022).

Schmidt, U. (2003). Reference dependence in cumulative prospect theory. Journal of Mathematical Psychology. vol. 47, no. 2, s. 122–131

Schneider, W. 2003. Controlled & automatic processing: behavior, theory, and biological mechanisms. Cogn. Sci.Vol. 27, s. 525–559

Schultz, P. W. (1999). Changing behavior with normative feedback interventions: A field experiment on curbside recycling, Basic and Applied Social Psychology, vol. 21, no. 1, s. 25-36

Schultz, P. W. Nolan, J. M. Cialdini, R. B. Goldstein, N. J. Griskevicius, V. (2007), The Constructive, Destructive, and Reconstructive Power of Social Norms, *Psychological Science*, 18 (5), 429–34.

Scopelliti, M., Molinario, E., Bonaiuto, F., Bonnes, M., Cicero, L., De Dominicis, S., & Bonaiuto, M. (2018). What makes you a "hero" for nature? Sociopsychologicalprofiling of leaders committed to nature and biodiversity protection across seven; EU countries. Journal of Environmental Planning and Management, 61, 970–993.

Schwarz, N. & Clore, G. (1983), Moods, Misattribution, and Judgments of WellBeing: Informative and Directive Functions of Affective States, Journal of Personality and Social Psychology, Vol. 45, No.3, s. 513-23.

Sharpley, R. (2000). Tourism and Sustainable Development: Exploring the Theoretical Divide. Journal of Sustainable Tourism, 8(1), 1-19.

Sharpley, R. (2009). Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?. London, New York: Earthscan

Shefrin, H.M. & Thaler, R.H. (1988). The Behavioral Life-Cycle Hypothesis, Econ. Inquiry, Vol. 26, no. 4, s. 609-643

Shefrin, H. (2007). Behavioral Corporate Finance. Decisions that Create Value. McGraw- Hill/Irwin. New York.

Shogren, J.F., Taylor, L.O., (2008). On Behavioral-Environmental Economics. Review of Environmental Economics and Policy. 2008. 2(1), 26-44.

Silva, F.J., & Gross, T.F. (2004). The rich get richer: Students' discounting of hypothetical delayed rewards and real effortful extra credit. Psychonomic Bulletin and Review, vol. 11, s. 1124– 1128.

Simon, H.A. & Chase, W.G. (1973). Skill in chess. *American Scientist, 61*(4), 394–403

Simon, H. A. (1982). Models of bounded rationality. Cambridge, MA: MIT Press.

Simon, H. A. (1983). Reason in human affairs. Stanford University Press, Stanford, CA.

Simon, H.A. (1990). A mechanism for social selection and successful altruism. Science, Vol. 250, s. 1665-1668

Simon, H. A. (1993): Altruism and Economics. The American Economic Review, Vol. 82., No. 2., s. 156-172.

Singer, T., Lamm, C., (2009). The social neuroscience of empathy. Ann. NY Acad. Sci. Vol. 1156, s. 81–96.

Slovic, P. Fischhoff, B. & Lichtenstein, S. (1977). Behavioral decision theory. Annual Review of Psychology, vol. 28, no. 1, s. 1–39.

Smith, A. (2000). *The Theory of Moral Sentiments*. Amherst, NY: Prometheus.

Smith, V. L. (1990). *Schools of Economic Thought: Experimental Economics*. Aldershot: Edward Elgar.

Spit, M. & T. Hoying, (2018). Life insurers' secret weapon: Behavioral economics. https://reactionsnet.com/articles/3591049/life-insurers-secret-weapon-behavioral-economics (Erişim: 10.07.2022)

Solek, A. (2014). Behavioral Economics Approaches to Public Policy. Journal of International Studies. Vol. 7. No. 2. 33- 45

Solomon, M. R. (2004). Consumer Behaviour, Buying, Having and Being (6th ed.). Pearson Prentice Hall.

Steffen, K. & Sælen, H. (2013). 'Nudging' hotel guests to reduce food waste as a win–win environmental measure, Economics Letters, vol. 119, no. 3, s. 325–327

Stewart, S., (2005). Can behavioural economics save us from ourselves? University of Chicago Magazine, Vol. 97, no. 3, s. 36-42.

Strotz, R. H. (1955-56). Myopia and Inconsistency in Dynamic Utility Maximiza- tion. Rev. Econ. Studies, Vol. 23, no. 3, s. 165-80.

Sunstein, C.R. (2013). Deciding By Default, University of Pensilvania Law Review, vol. 162, no. 20

Sunstein, C. R. & Reisch, L.A. (2014). Automatically Green: Behavioral Economics and Environmental Protection, The Harvard environmental law review: HELR, vol. 38, no. 1, s. 127-158

Sunstein, C. R. (2014). Why Nudge?: The Politics of Libertarian Paternalism. Yale University Press. ISBN 9780300212693.

Sunstein, C.R. (2014). Nudging: A Very Short Guide, Consumer Policy, Vol. 37. S.583

Tajfel, H. Turner, J. C. (1986). *The Social Identity Theory of Intergroup Behaviour*. Chicago, IL: Nelson-Hall.

Taylor, S. J. (2016). A review of sustainable development principles: Centre for environmental studies. South Africa: University of Pretoria.

Teng, Yi-Man. Wu, Kun-Shan. Liu, Hsiao-Hui, (2015). Integrating Altruism and the Theory of Planned Behavior to Predict Patronage Intention of a Green Hotel, *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 39 (3), 299–315.

Thaler, R. H. (1980). Toward a Positive Theory of Consumer Choice. Journal of Economic Behavior and Organization, vol. 1, no. 1, s. 39–60.

Thaler, R.H. & Shefrin, H. M. (1981). An Economic Theory of Self-Control, The Journal of Political Economy, Vol. 89, no. 2, s. 392-406

Thaler, R. H. (1999). Mental Accounting Matters. Journal of Behavioral Decision Making, vol.12, s. 183-206.

Thaler, R. H. (2000). From Homoeconomicus to Homo Sapiens' Jpurnal of Economic Perspectives, vol. 14, no.1, s. 133-141

Thaler, R.H. & Benartzi, S. (2004). Save More Tomorrow: Using Behavioral Economics to Increase Employee Saving. Journal of Political Economy, vol. 112, no. 1, s. 164-S187.

Thaler, R. H. & Mullainathan, S. (2008). "Behavioral Economics". In David R. Henderson (ed.). Concise Encyclopedia of Economics (2nd ed.). Indianapolis: Library of Economics and Liberty. ISBN 978-0-86597- 665-8. OCLC 237794267.

Thaler R. H., & Sunstein C. (2008). Nudge. Penguin Books.

Thaler, R. H. (2015). *Misbehaving: The Making of Behavioural Economics*. London: Allen Lane.

Thaler, R. H. (2016). Behavioral Economics: Past, Present, and Future. American Economic Review. Vol. 106, no. 7, s. 1577–1600.

Thomas, A. (2004). The Study of Development. Paper prepared for DSA Annual Conference. London: Church House.

Todd, P.M. & Gigerenzer, G. (2000). Precis of simple heuristics that make us smart. Behav. Brain Sci. 23: 727–741. discussion 742–780.

Tosun, J., & Leininger, J. (2017). Governing the interlinkages between the sustainable development goals: Approaches to attain policy integration. Global Challenges

Trevarthen, C., (2004). Learning about ourselves, from children: why a growing human brain needs interesting companions. file:///C:/Users/user/Downloads/Trevarthen2004LearningAboutOurselves.pdf (Erişim: 27.08.2022)

Turner, R.K. (Eds.) (1993). Sustainable Environmental Economics and Management. Principles and Practice. London: Belhaven Press.

Tversky, A. & Kahneman, D. (1974), Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases, Science, New Series, Vol. 185, No. 4157. s. 1124-1131

Tversky, A. & Kahneman, D. (1983). Extensional versus intuitive reasoning: the conjunction fallacy in probability judgment. psychol. Rev. 90: 1–23.

Tversky A., & Thaler R. H. (1990). Anomalies: Preference reversals. The Journal of Economic Perspectives. Vol. 4, s. 201–211.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1992). Advances in prospect theory: Cumulative representation of uncertainty. Journal of Risk Uncertainty. Vol. 5, no. 4, s. 297–323

Ulhøi, J. P., Madsen, H. & Kjær, M. (1999). Training for Environmental Management-Industry and Sustainability. Publications Office.

United Nations (UN) (2015). Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development. New York: https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication

United Nations Development Program (UNDP) (2017). https://annualreport.undp.org/2017/ (Erişim: 02.09.2022)

United Nations Environment Program (UNEP). (2017). Consuming Differently, Consuming Sustainably: Behavioral Insights for Policy Making. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2404Behavioral%20Insights.pdf

Van der Werff, L. Steg, E. Keizer, K. (2013). The Value of Environmental Self-Identity: The Relationship Between Biospheric Values, Environmental Self-Identity, and Environmental Preferences, Intentions, and Behaviour, *Journal of Environmental Psychology*, 34, 55–63.

Van Lange, P.A.M. (2008). Does empathy trigger only altruistic motivation? How about selflessness and justice, Emotion, vol.8, no. 6, s. 766–774.

Varian HR. (1992). Microeconomic analysis. New York: W.W. Norton

Vázquez, S.T. & Sumner, A. (2013). Revisiting the Meaning of Development: A Multidimensional Taxonomy of Developing Countries. The Journal of Development Studies, 49(12), 1728-1745.

Viner, J. (1925) The Utility Concept in Value Theory and Its Critics, Journal of Political Economy, vol. 33, no.4, s. 369-387

Viscusi, W.K. & T. Gayer, (2015). Behavioural public choice: The behavioural paradox of government policy. Harvard Journal of Law & Public Policy, vol. 38, no. 3, s. 973-1007.

Vitasek, K., (2017). Herbert Simon: Economic Man and Bounded Rationality. https://futureofsourcing.com/node/694, (Erişim: 11.08.2022)

Vuchinich, R.E., & Simpson, C.A. (1998). Hyperbolic temporal discounting in social drinkers and problem drinkers. Experimental and Clinical Psychopharmacology, Vol. 6, s. 292–305.

Wanamaker, C. (2018) The Environmental, Economic, and Social Components of Sustainability: TheThree Spheres of Sustainability: Adapted from the U.S. Army Corps of Engineers https://soapboxie.com/ social-issues/The-Environmental-Economic-andSocial-Components-of-Sustainability, (erişim: 03.09.2022)

Watt, D., (2005). Domains at the intersection of two 'hard problems': social bonds and the nature of empathy. J. Conscious. Stud. (Special Issue on Emotional Experience), s. 1–25.

von Neumann, J. & Morgenstern O. (1947). Theory of games and economic behavior. 2nd ed. Princeton (NJ): Princeton University Press

Weber, M. & Camerer, C. (1998) The disposition effect in securities trading: an experimental analysis. Journal of Economic Behavioral Organization, Vol. 33, s. 167–184

Weber, T.O. Fooken, J. & Herrmann, B. (2014). Behavioural economics and taxation. Taxation Papers 41, Directorate General Taxation and Customs Union, European Commission.

Welsch, H. & Kühling, J. (2009). Determinants of Pro-environmental Consumption: The Role of Reference Groups and Routine Behavior, *Ecological Economics,* 69 (1), 166–76.

White, K. & Simpson, B. (2013). When Do (and Don't) Normative Appeals Influence Sustainable Consumer Behaviors?, *Journal of Marketing,* 77 (2), 78–95.

Willemsen, M.C. Böckenholt, U. & Johnson, E. J. (2011) Choice by value encoding and value construction: processes of loss aversion. Journal of Experimenthal Psychology Gen. Vol. 140, s.303–324

Wilkinson, N. (2008) An Introduction to Behavioral Economics, Palgrave, First Edition, New York-USA

Wilkinson, N. & Klaes, M. (2018) An Introduction to Behavioral Economics, Palgrave, Third Edition, London-UK

Wilson, T.D. & Schooker, J.W. (1991). Thinking too much: introspection can reduce the quality of preferences and decisions. Journal of Perspective Social Psychology. 60: 181–192.

Wright, J. & Ginsburg, D. (2012). Behavioral law and economics: Its origins, fatal flaws, and implications for liberty. Northwestern University Law Review, vol. 106, no. 3, s. 1-56.

Yaari, M. E. (1977). How to Eat an Appetite-arousing Cake. Research Memorandum no. 26, Center Res. Math. Econ. and Game Theory, Hebrew University.

Yang, L. X. (2019). From general principles of civil law to general provisions of civil law: A historical leap in contemporary Chinese civil law. Social Sciences in China, 2, 85–91

Zhai, T.T., Chang, Y.C., (2019). Standing of environmental public-interest litigants in China: evolution, obstacles and solutions. Journal of Environmental Law, vol. 30, s. 369–397

TÜM YÖNLERİYLE İŞLETMELERDE STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI

Dr. Taner Ercan
Kırklareli Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

2. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-7565-90-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ocak 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Canım Oğlum Ertan'a…

ÖNSÖZ

Vergi, mükellefler açısından gelirlerini azaltan, maliyetlerini arttıran olumsuz bir unsur olarak görülmektedir. Bu sebeple mükellefler vergi yüklerini azaltmak, maliyetlerini düşürerek karlarını arttırmak için çeşitli yollara başvurmaktadır. Söz konusu yollardan birisi minimum vergi ödemek amacı ile mevzuat kapsamında yasal çerçevede tasarlanan ve uygulanan planlama aracı olan vergi planlamasıdır.

Ülkemizde yer alan mevzuat çerçevesinde vergi planlaması yerleşik, sistematik bütünlüğü olan bir kavram değildir. Ayrıca işletmeler bünyesinde yapılan vergi planlamaları muhasebe temelli klasik uygulamaların ötesine geçememektedir. Çalışma ile klasik, sadece muhasebe verileri ile oluşturulan, dar bir bakış açısı ile işletmelerin gerçeklerinden uzak yapılan standart vergi planlamalarının dışına çıkılarak, Türkiye özelinde günümüz şartlarına göre şekillendirilebilen, işletmelerin kurumsal yönetim plan ve hedefleri dâhil tüm yönetim, yatırım ve karar alma süreçlerine hâkim olan yeni bir planlama süreci öngörülmüştür. Stratejik vergi planlaması olarak isimlendirilen bu süreç ile işletmelerin kuruluş aşamalarından yatırımlarına, yatırım sonrası faaliyet süreçlerinden yeniden yapılandırma aşamalarına kadar, bahsi geçen çerçevede meydana gelebilecek tüm gelişmelerine çözüm bulabilecek bir planlama modeli olarak gerçekleştirilmiştir. Stratejik vergi planlaması işletmelerin tüm yönetsel süreçlerini kapsayarak yapılan bir planlama olup, kurumun vizyon ve misyon algısı ile birlikte yönetim planı çerçevesinde gerçekleştirilen bir metottur. Bu minvalde çalışmanın amacı, işletmelerin kuruluşlarında, yatırımlarında, faaliyet dönemlerinde, işletme ihtiyaçları kapsamında geliştirilmiş yeniden yapılandırma süreçlerinde, ihracat ve ithalat desteklerine yönelik bilgilendirmelerde ve olası uluslararası yatırım süreçlerinde faydalanabilecekleri ve vergi yüklerini azaltabilecekleri planlama araçlarını stratejik vergi planlaması kapsamında tüm yönleriyle ortaya koymaktır.

Çalışmamın nihai hale gelmesi sürecinde ve akademik hayatımın her aşamasında bugüne kadar engin görüş, destek ve yardımlarını benden esirgemeyen, akademik bir bakış açısına sahip olmamda en büyük role sahip Prof. Dr. Adnan Gerçek hocama sonsuz şükranlarımı sunmak isterim.

Akademik süreçte bana yön veren, destek olan Prof. Dr. Doğan Şenyüz, Prof. Dr. Mehmet Yüce, Prof. Dr. Filiz Giray ve Prof. Dr. Özhan Çetinkaya hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, çalışma hayatımın yoğun dönemlerinde düşünsel ve pratik çerçevede akademik şahsi birikimin oluşmasına

sonsuz destek veren, katkılarını hiçbir zaman esirgemeyen Av. Prof. Dr. Mustafa Topaloğlu hocama da çok teşekkür ederim.

Çalışma hayatıma sonsuz hoşgörü ve destek veren başta canım oğlum Ertan Ercan'a ve tüm aileme minnettarım.

Bu kitabın yayımını üstlenen ve bu konudaki titiz çalışmalarından ötürü Ekin Basım Yayın Dağıtım'ın sahibi Mehmet Oymak ve yayınevi çalışanlarına çok teşekkür ederim.

Bursa, 2021
Dr. Öğr. Üyesi Taner Ercan

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
STRATEJİ, VERGİ PLANLAMASI, STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI KAVRAMLARI VE VERGİYE KARŞI OLUŞAN TEPKİLERİN YANSIMALARI

I. STRATEJİ KAVRAMI 5
A. STRATEJİ KAVRAMI VE KAPSAMI 5
B. STRATEJİ KAVRAMININ ÖZELLİKLERİ 11
II. VERGİ PLANLAMASI KAVRAMI VE TÜRLERİ 18
A. VERGİ PLANLAMASI KAVRAMI 18
B. VERGİ PLANLAMASI TÜRLERİ 23
1. Mikro vergi planlaması 24
2. Makro vergi planlaması 25
III. STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI KAVRAMI, ÖNEMİ VE FAYDALARI 27
A. STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI KAVRAMI 27
B. STRATEJİK VERGİ PLANLAMASININ ÖNEMİ VE FAYDALARI 36
IV. STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI SEÇENEKLERİ KAPSAMINDA VERGİYE KARŞI OLUŞAN TEPKİLERİN KAVRAMSAL DURUMU 42
A. VERGİYE KARŞI TEPKİLERİ BELİRLEYEN FAKTÖRLER 42
B. VERGİYE KARŞI TEPKİ ÇEŞİTLERİ 45
1. Vergi Kaçakçılığı 45
2. Vergiden kaçınma 47
3. Vergi Kanunlarının Dolanılması-Peçeleme Sözleşmeleri 49
4. Vergi Planlaması 49

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İŞLETMELERİN YATIRIM SÜRECİ VE SONRASINDA KULLANABİLECEKLERİ STRATEJİK VERGİ PLANLAMA ARAÇLARI

I. İŞLETMELERİN YATIRIM SÜRECİNDE YAPILAN STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI 51
A. İŞLETMELERİN KURULUŞ SÜRECİNDE YAPILAN STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI 52
1. İşletmelerin Kuruluş Sürecinde Hukuki Statü Seçimi Vasıtası ile Yapılan Stratejik Vergi Planlaması 52
a. İşletme Sahip ve Ortaklarının Sorumluluğu 55

b. Kuruluş ve Örgütlenme Giderlerinin Düzeyi 56
c. Yasal Zorunluluklar 56
d. Sermaye Bulma ve Hisse Devri 56
e. İşletmenin Devamlılığını Sağlama ve Kurumsallaşma 57
f. Yönetimin ve Denetimin Gücü 58
g. Vergisel Külfet ve Avantajlar 58
h. Çeşitli Hukuki Şekillerde Kurulan İşletmelerde Vergi Mükellefiyeti 58
2. İşletmelerin Kuruluş Sürecinde Ödenen Vergiler ve Vergi Mükellefiyetine İlişkin Yapılan Stratejik Vergi Planlaması 61
a. Tek Şahıs İşletmelerinde Sorumluluk Halleri 63
b. Adi Ortaklıklarda Sorumluluk Halleri 63
c. Şahıs Ortaklıkları Kapsamında Kollektif Ortaklıkların Sorumluluk Halleri 64
d. Şahıs Ortaklıkları Kapsamında Adi Komandit Ortaklıkların Sorumluluk Halleri 64
e. Sermaye Ortaklıkları Kapsamında Anonim Ortaklıkların Sorumluluk Halleri 65
f. Sermaye Ortaklıkları Kapsamında Limited Ortaklıkların Sorumluluk Halleri .. 67
g. Sermaye Ortaklıkları Kapsamında Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar ve Ortakları Açısından Sorumluluk Halleri 69
h. Hukuki Statü Seçimlerinde Yer Alan Diğer Sorumluluk Halleri 69
B. İŞLETMELERİN YATIRIM YERİ SEÇİMİNDE YAPILAN STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI 72
1. Serbest Bölgelerin Yatırım Yeri Seçimindeki Rolü 72
2. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Yatırım Yeri Seçimindeki Rolü 79
3. Yatırım Teşvik Sistemi ve İndirimli Kurumlar Vergisi Değerlendirilerek Yapılan Yatırım Yeri Seçimi 90
a. Katma Değer Vergisi İstisnası ve İadesi 93
b. Gümrük Vergisi Muafiyeti 95
c. Faiz veya Kâr Payı Desteği 96
d. Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği 100
e. Gelir Vergisi Stopajı Desteği 103
f. Yatırım Yeri Tahsisi Desteği 104
g. Vergi İndirimi Desteği 105
II. YATIRIM SONRASI FAALİYET DÖNEMİNDE YAPILAN STRATEJİK VERGİ PLANLAMALARI 116
A. GİDER VE İNDİRİMLERİN YÖNETİMİ SURETİYLE YAPILAN PLANLAMA 116
B. AMORTİSMAN AYIRMA YÖNTEMİ İLE YAPILAN PLANLAMA 120
1. Amortisman Yöntemleri 121
a. Normal Amortisman 123
b. Azalan Bakiyeler Usulüyle Amortisman 123
c. Madenlerde Amortisman 123
d. Olağanüstü Amortisman 124
2. Alacaklarda Amortisman 124
a. Değersiz Alacaklar 124

b. Şüpheli Alacaklar 125
c. Vazgeçilen Alacaklar 125
d. Sermayenin İtfası 125
e. Girişim Sermayesi Fonu 126
C. KURUMLAR VERGİSİNDE YER ALAN İSTİSNA VE MUAFİYETLER VASITASIYLA YAPILAN PLANLAMA 127
D. MUHASEBE SİSTEMİ ARACILIĞI İLE YAPILAN PLANLAMA 129
E. İHRACAT VE İTHALATA YÖNELİK DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE YAPILAN PLANLAMA 130

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İŞLETMELERİN UYGULADIKLARI STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI ARAÇLARI KAPSAMINDA YENİDEN YAPILANMA UNSURLARI

I. YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNDE KULLANILAN YÖNTEMLER 133
A. BİRLEŞME 134
1. Birleşme Süreci 134
a. Tam Hâkimiyet Halinde Kolaylaştırılmış Birleşme 140
b. Yukarı veya Aşağı Yönlü Birleşmeler 140
c. Kardeş Şirketlerin Birleşmesi 141
d. Kolaylaştırılmış Birleşme Prosedürü 141
2. Birleşmenin Vergisel Sonuçları 148
B. BÖLÜNME 153
1. Tam Bölünme 155
2. Kısmi Bölünme 156
3. Bölünme Süreci 157
4. Bölünmenin Vergisel Sonuçları 165
C. TÜR DEĞİŞTİRME 172
D. HİSSE DEĞİŞİMİ 179
E. YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNDE HOLDİNGLEŞME 183

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İHRACAT VE İTHALATA YÖNELİK DÜZENLEMELER ÇERÇEVESİNDE YAPILAN STRATEJİK VERGİ PLANLAMASI

I. İHRACATA YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI 189
A. İHRACATA HAZIRLIK AŞAMASINDAKİ DESTEKLER 191
1. Ur-Ge Desteği 191
2. Pazara Girişi Belgeleri Desteği 194
B. İHRACAT-PAZARLAMA AŞAMASINDAKİ DESTEKLER 196
1. Yurt Dışı Pazar Araştırması Desteği 196
2. Rapor ve Marka Alım Desteği 198
3. Sektörel Ticaret Heyeti ve Alım Heyeti Programları Desteği 200
4. E-Ticaret Sitelerine Üyelik Desteği 202
5. İleri Teknolojiye Sahip Yurtdışında Yerleşik Şirket Alımı Desteği 203
6. Yurtdışı Birim, Marka Tescil Tanıtım Desteği 203
7. Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi 205
8. İhracat Kredi Sigorta Programı Desteği 207
9. Yurtdışı Fuar Desteği 207
10. Yurtiçi Fuar Desteği 209
C. MARKALAŞMA AŞAMASINDAKİ DESTEKLER 211
1. Tasarım Desteği 211
2. Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve Turquality Desteği 213
D. DİĞER DESTEKLER 220
1. Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretine Sağlanan Destekler 220
a. Döviz Kazandırıcı Hizmet Kapsamında Desteklenecek Faaliyetler 221
b. Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretine Sağlanan Markalaşma Destekleri 224
c. Yurt Dışı Teknik Müşavirlik Hizmetlerine Sağlanan Destekler 225
2. Dâhilde İşleme Rejimi Vasıtasıyla Uygulanan Destekler (DİR) 227
3. Hariçte İşleme Rejimi Vasıtasıyla Uygulanan Destekler (HİR) 230
4. Vergi, Resim ve Harç İstisnası 231
II. İTHALATA YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI 232
A. İTHALATA ÖNLEMLERİ KAPSAMINDA İTHALATA YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI 232
B. ÜRÜN GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI KAPSAMINDA İTHALATA YÖNELİK DEVLET YARDIMLARI 236

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İŞLETMELERİN YATIRIM SÜRECİ SONRASI YAPACAKLARI ULUSLARARASI VERGİ PLANLAMA SÜRECİNDE DİKKAT ETMELERİ GEREKEN STRATEJİK VERGİ PLANLAMA UNSURLARI

I. TRANSFER FİYATLAMASI YOLUYLA ÖRTÜLÜ KAZANÇ DAĞITIMI 242
A. TRANSFER FİYATLAMA SÜRECİ 243
B. TRANSFER FİYATLANDIRMASINDA KARŞILAŞILAN YÖNTEMLER 246
1. Karşılaştırılabilir Fiyat Yöntemi 246
2. Maliyet Artı Yöntemi 247
3. Yeniden Satış Fiyatı Yöntemi 247
4. Transfer Fiyatlaması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı Süreci 248
II. ÖRTÜLÜ SERMAYE UYGULAMASI 253
III. KONTROL EDİLEN YABANCI KURUM KAZANCI 262
A. KONTROL EDİLEN YABANCI KURUM KAZANCI KAPSAMI 263
B. KONTROL EDİLEN YABANCI KURUM KAZANCI UYGULAMASI 266
IV. DAR MÜKELLEF VERGİ TEVKİFATI 273
A. DAR MÜKELLEF KAVRAMI 273
B. DAR MÜKELLEFLERDE VERGİ TEVKİFATLARI 276
1. Birden Fazla Takvim Yılına Yaygın İnşaat ve Onarım İşleri ile Uğraşan Dar Mükellef Kurumlara Yapılan Hak Ediş Ödemelerinde Tevkifat 277
2. Serbest Meslek Kazançlarında Tevkifat 277
3. Gayrimenkul Sermaye İratlarında Tevkifat 277
4. Menkul Sermaye İratlarında Tevkifat 278
5. Gayri Maddi Haklarında Tevkifat 280
6. Diğer Kazanç Unsurlarında Tevkifat 281

SONUÇ 287

EKLER 291

KAYNAKÇA 315

KAYNAKÇA

ALBRECHTS Louis, BALDUCCI Alessandro, HILLIER Jean, Situated Practices of Strategic Planning: An international perspective, Routledge, 2016.

ALSTADSÆTER Annette, JOHANNESEN Niels, ZUCMAN Gabriel, "Tax Evasion and Inequality", *American Economic Review*, Volume 109 (6), June 2019, pp. 2073-2103.

AGUZAROVA Larisa, AGUZAROVA Fatima Savkuevna, "Planning of Tax Payments as a Factor of Economic Growth", *European Research Studies Journal*, Volume XXI, Special Issue 2, 2018, pp. 195-206.

AĞ Cem, Serbest Bölgelerde Faaliyet Gösteren İşletmelerde Vergisel Uygulamalar, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 354, Mart 2018, ss.86-94.

AKDOĞAN Abdurrahman, "Topluma Sunulan Hizmetlerin Kapsamı ve Nitelikleri İle Finansman Yöntemlerindeki Değişim ve Etkinlik Açısından Değerlendirilmesi", *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 3 (3), Aralık 2001, ss. 207-228.

AKGEMCİ Tahir, *Stratejik Yönetim*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2007.

AKINCI Zafer, Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı, https://www.verginet.net/dtt/1/ZaferAkinciSMMMKontrolEdilenYabanciKurumKazanci-17092007_14375.aspx, (25.10.2020).

AKSARAYLI Mehmet, EGELİ Haluk, TÜĞEN Kâmil, AKDENİZ Ahmet, ÖZEN Ahmet, "Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Etkinliğinin Belirleyicileri: Türkiye'deki Kamu Kurumlarının Analizi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 12 (3), Eylül 2007, s.319.

ARSLAN Mehmet Lütfi, "İnsan Kaynakları Gereksinime Süreç Yaklaşımı: Stratejik İnsan Kaynakları Planlaması", *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Dergisi*, 89-101, Ocak 2012, ss. 91-93.

AKTAN Coşkun Can, *Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

AKTAN Coşkun Can, VURAL İstiklal, "Vergi Rekabeti", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 22, Ocak-Haziran 2004, ss.1-14.

ATTORNEYS Nazali, Uluslararası Kazançlarda Vergi Planlaması, https://www.mondaq.com/turkey/Tax/828964/Uluslararasi-Kazanlarda-Vergi-Planlamasi-Update, (30.04.2020).

AVCI Nail Umut, "Yeni Yatırım Teşvik Sisteminin Yatırımlara ve İstihdama Olan Etkisi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 307, Nisan 2014, ss. 27-45.

AYACHI Haythem, "The Role of Strategic Planning in Performance Management", *Express an International Journal of Multi Disciplinary Research*, Vol. 2 (3), March 2015, pp.1-14.

BARCA Mehmet, HIZIROĞLU Mahmut, "2000'li Yıllarda Türkiye'de Stratejik Yönetim Alanının Entelektüel Yapısı", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4, ss.113-148.

BAŞAK Levent, "Son Yönetmelik Düzenlemesine Göre Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Faaliyet Gösteren Kişilerin Yararlanabileceği Muafiyet ve İstisna Düzenlemeleri", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 312, Eylül 2014, ss.16-24.

BAYRAKLI Hasan Hüseyin, "Vergi Kaçakçılık Suçlarına Teşebbüs", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 37, Ocak 2019, ss.1-23.

BİLDİRİCİ Ziyaettin, *Ticari İşletmelerin Hukuki Altyapısı Üzerinde Vergilerin Etkileri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, No.177, 1986.

BİLİCİ Nurettin, *Vergi Hukuku*, Ankara: Savaş Yayınevi, Mart 2020.

BOUHALI Ratiba, MEKDAD Yousra, LEBSIR Hind, FERKHA Linda, "Leader Roles for Innovation: Strategic Thinking and Planning", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 81, 2015, pp.72-78.

BRYSON John , EDWARDS Lauren Hamilton, Strategic Planning in the Public Sector, Oxford Research Encyclopedias, https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190224851. 013.128, 2017, pp.1-25.

BURNES Bernart, *Managing Chance: A Strategic Approach to Organizational Dynamics. Great Britain: Financial Times*, Pitman Publishing, June 2000.

ÇAK Murat, ÇAK Demet, "International transfer pricing and taxation: Evidence from Turkey", *METU Studies in Development*, Vol.35, December 2008, pp.265-275.

ÇAKIR Muharrem, "Agresif Vergi Planlaması Yöntemi Olarak Transfer Fiyatlandırması ve Türkiye Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 328, Ocak 2016 ss.151-163

ÇAKIR Muharrem, "Vergi Planlaması Aracı Olarak Amortismanlar", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 345, Haziran 2017, ss.89-96.

ÇAKIR Rahman, "Stratejik Planlama Süreci Ve Eğitim Örgütlerinde Stratejik Planlama", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Sayı 30, 2016, ss.11-21.

ÇELEBİ Kemal, ÖZCAN Mastar, "Agresif Vergi Planlaması Yöntemi Olarak Transfer Fiyatlandırması: Seçilmiş Ülkelerde ve Türkiye'de Uygulanan Kuralların Değerlendirilmesi", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 21, Sayı 39, Haziran 2018, ss.273-297.

ÇOBAN Hasan, *Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş,* İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1997.

COLIN Gray, *The Future of Strategy*, Polity Press, Cambridge, 2015.

ÇUBUKÇU Dilek Özkök, ÖZKORKUT Korkut, "Şirketler Hukuku ve Vergi Hukuku Yönünden Sınırötesi Şirket Hareketliliği ve Avrupa Şirketi", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt 23 (4), Aralık 2006, ss.111-140.

DEMİR Cengiz, YILMAZ Mustafa Kemal, "Stratejik Planlama Süreci ve Örgütler Açısından Önemi", *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:25, Sayı:1, 2010, ss.69-88.

DİNÇER Ömer, *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2013.

DURAN Metin, "Transfer Fiyatlandırması", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 236, Mayıs 2008.

DÖNMEZ Hasan, GENÇYİĞİT Nazlı, "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kazanç İstisnası Uygulamasında Yeni Dönem", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 367, Nisan 2019, ss.69-77.

DÖNMEZ Recai, "Vergi Hukuku Açısından Küreselleşme ve Elektronik Ticaret", *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 14 (1), Aralık 1998, ss. 415-452.

EDİZDOĞAN Nihat, ÇETİNKAYA Özhan , GÜMÜŞ Erhan , *Kamu Maliyesi*, Bursa: Ekin Yayınevi, Eylül 2020.

ERDEM Sedat, Örtülü Sermaye Nedir? http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/vedaterdem/010/, s.5, (18.10.2020).

ERDOĞDU Mustafa, YILMAZ Binhan, AYDIN Murat, USER İnci, "Political Economy of Tax Evasion and Tax Loss in the Real Estate Sector: A Property Tax Reform Proposal for Turkey", *Handbook of Research on Public Finance in Europe and the MENA Region*, Chapter: 13, May 2016, pp.268-298.

EREN Erol, *İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, İstanbul: Beta Yayınları, 2013.

ERGİN Hüseyin, ELMACI Orhan, "Maliyet Ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Açılımlar: Stratejik Yönetim Muhasebesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 3, Kasım 1999, Sayı: 3, s. 5

ERKUŞ Hakan, ATEŞ Leyla, "Kontrol Edilen Yabancı Kurumlar ve 5520 Sayılı Kanunla Yapılan Düzenlemelerin İrdelenmesi", *Vergi Dünyası*, Sayı: 310, Haziran 2007, ss.112-123.

EROĞLU Onur, *Kurumlar Vergisinde Vergi Planlaması*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2014.

EROĞLU Onur, Ömer Özgün Eftekin, "Vergi Planlaması Çerçevesinde Uzlaşma Kurumu", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 11, Yıl 11, Sayı 2, 2015, ss.233-250.

FEURER Rainer, CHAHARBAGHI Kazem, "Strategy Development: Past, Present and Future", *Management Decision*, 1995, Volume 33, Issue 6, pp. 11-21.

FONTANA Renata, "The Uncertain Futures of CFC Regimes in the Member States of the European Union-Part II", *European Taxation*, Volume 46, N. 6, 2006, pp. 259-267.

FRYNAS Jedrzej George, MELLAHI Kamel, *Global Strategic Management*, Oxford University Press, 2015, p. 6.

GEDİK Gülşen, *Türk ve Amerikan Vergi Hukuklarında Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazançları*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2014.

GEDİK Gülşen, "Türk Vergi Hukukunda Kontrol Edilen Yabancı Kurumların Vergilendirilmesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Sayı 17 (3), 2014, ss.85-112.

GENÇOĞLU Ümit Gücenme, "Yasemin Ertan, Türkiye'de Örtülü Sermaye ve Örtülü Kazanç Dağıtımı: İMKB 50 Endeksinde Bir Uygulama", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim/2012, ss.85-100.

GİRAY Filiz, *Vergi Teşvik Sistemi ve Uygulamaları*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2012.

GÖKMEN Selahattin, "Yatırım Teşviklerinde Yeni Dönem Başlıyor", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı. 286, Temmuz 2012, ss. 137-148.

GRAVELLE Jane, "Tax Havens: International Tax Avoidance and Evasion", National Tax Journal, 62 (4), December 2009, pp.727-753.

GÜÇLÜ Süleyman, "Türk Ticaret Kanunu Açısından Şirket Birleşmeleri", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 304, Ocak 2014 ss.21-25.

GÜL İbrahim, "Stratejik Yönetim Kavramının Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi", *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 2018, Vol:5 Issue:24, pp.1570-1583.

GÜLGÜN Sabahettin, "Vergiye Karşı Direnme Biçimlerinden Agresif Vergi Planlaması: Kavram, Terminoloji ve Unsurları", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 327, Aralık 2015, ss.132-153.

GÜRER Harun, "Stratejik Planlamanın Temelleri ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanmasına Yönelik Öneriler", *Sayıştay Dergisi*, Aralık 2006, Sayı:63, ss.91-105.

HANSON Dallas, HITT Michael, IRELAND Duane, HOSKISSON Robert, Strategic Management: Competitiveness and Globalisation, Cengage AU, 2016, p. 22.

HOOPES Jeffrey L., LANGETİEG Patrick, MAYDEW Edward L., MULLANEY Michele, "Is Tax Planning Best Done In Private?", https://ssrn.com/abstract=3420362 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3420362 , September 2020, pp.1-49.

JOHANSSON Åsa, SKEIE Øystein Bieltvedt, SORBE Stéphane, CARLO Menon, "Tax Planning By Multinational Firms: Firm Level Evidence From A Crosscountry Database", *OECD Economics Department Working Papers*, No. 1355, February 2015, pp.6-44.

JULIUS Adebiyi Abosede, OBASAN Kehinde Agbolade, ALESE Olajide Johnson, "Strategic Management and Small and Medium Enterprises (SMEs) Development: A Review of Literature", *International Review of Management and Business Research*, Vol. 5(1), March 2016, pp. 315-336.

KAHRİMAN Hamza, ÖZCAN Pelin Mastar, Umut Tepekule, "İşletmelerde Uluslararası Vergi Planlaması", *1. Uluslararası Ekonomi ve İşletme Kongresi Bildiriler Kitabı*, Haziran 2015, ss.163-175.

KARAKOÇ Yusuf, *Genel Vergi Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2004.

KARAYALÇIN Yaşar, *Muhasebe Hukuku*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara: 1998.

KIRILMAZ Muhammet, "Kamu Kurumlarında Stratejik Yönetim: İçişleri Bakanlığı Örneği", *Türk İdare Dergisi*, 2013, Sayı 477, ss.145-180.

KILIÇER İmren Peker, "Vergi Planlamasının Kötüye Kullanımını Önleyici Bir Etken Olarak İşletmelerde Vergi Uyumunun Sağlanmasına Yönelik Politikalar, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı, 144, Kasım-Aralık 2017, ss.109-124.

KIZILOT Şükrü, EYÜPGİLLER Saygın, *Şirketler Muhasebesi Vergilendirilmesi Hukuku ve Mevzuatı*, Ankara: Yaklaşım Yayınevi, 1999.

KIZILOT Şükrü, *Katma Değer Vergisi Kanunu ve Uygulaması*, Ankara: Yaklaşım Yayınevi, 2012.

KOCAER Şenol, *Şirket Yeniden Yapılandırmaları*, İstanbul: Seçkin Kitabevi, Ocak 2018.

KOCAMAN Çiğdem Berna, "Serbest Bölgelerin Makroekonomik Etkilerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 56 (3), 2007, ss.99-135.

Koray Ateş, Holding ve Holdingleşme Hakkında Bilinmesi Gerekenler,http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/koray/0282/, s.2, (19.09.2020).

MUKHLASIN Mukhlasin, ANISSA Nur, "Investor Perception of Tax Avoidance and Quality of Earnings Information", *Research Journal of Finance and Accounting*, Vol.9, No.12, 2018, p. 72.

MÜTERCİMLER Erol, *Geleceği Yönetmek*, İstanbul: Alfa Yayınevi, 2007.

NAR Mehmet, "Vergi Planlaması Aracı Olarak Ar-Ge Harcamaları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı 37, Nisan 2015, ss.925-940.

NARTGÜN Şenay Sezgin, *Stratejik Planlama ve Eğitim Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar*, Ankara:2000, Anı Yayıncılık, ss.277-300.

NECHKOSKA Renata Petrevska, POELS Geert, MANCESKI Gjorgji, "Bridging Operational, Strategic and Project Management Information Systems for Tactical Management Information Provision", *Electronic Journal Information Systems Evaluation*, Vol.18(2), 2015, p.149.

ÖNDER Burcu Yılmaz, "Vergi Planlaması ve Türk Kurumlar Vergisinde Vergi Planlaması Olanakları", (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Ana Bilim Dalı, Eskişehir, 2017.

ORTAÇ Fevzi Rıfat, ÜNSAL Hilmi, YILMAZ Elif, "Yeni Gelir Vergisi Kanunu Tasarısı Çerçevesinde Ön Vergileme Uygulamasının Vergi Sistemine Etkileri Açısından Değerlendirilmesi", *International Journal of Public Finance*, Cilt: 1, Sayı 1, 2016, ss.76-94.

OKTAR Salim Ateş, "Vergi Kuralı", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, No. 60, 2017, ss.1-14.

OKTAR Cholpan, *İşletmelerde Vergi Planlaması ve Türkiye Örneği*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2004.

ÖZ Ersan, ARMAĞAN Ayşe, "Yargı Organları Kararlarına Göre Vergi Kaçakçılığı Suçlarını Önlemede Adli Vergi Cezalarının Rolü", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl 9, Sayı 33, Ocak 2018, ss.1-38.

ÖZ Semih, *Kurumlar Vergisi Kanunu'na Göre Türkiye'de Kontrol Edilen Yabancı Kurum Uygulaması*, Ankara: Türmob Yayınları, 2006.

ÖZ Tuğba, "Dar Mükellef Kurumlarda Özellik Gösteren Vergi Kesintisi Uygulamaları", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 264, Eylül 2010, ss.224-239.

PAPULOVA Zuzana, GAZOVA Andrea, "Role of Strategic Analysis in Strategic Decision-Making", *Procedia Economics and Finance*, Vol. 39, 2016, pp.571-579.

PORTER Michael, "What Is Strategy?", Harvard Business Review, December 1996, pp.1-19.

PUTRA Pasca Dwi, SYAH Dedy Husrizal, SRIWEDARI Tuti, "Tax Avoidance: Evidence of As a Proof of Agency Theory and Tax Planning", *International Journal of Research and Review*, Vol.5, Issue: 9, September 2018, pp.52-60.

RIEDEL Nadine, "Quantifying International Tax Avoidance: A Review of the Academic Literature", *Review of Economics*, Volume 69 (2), February 2018, p.170.

RAKICI Cemil, "Türk Gelir Vergisi Sisteminde Yer Alan Bazı Muafiyet, İstisna ve İndirimlerin Değerlendirilmesi", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 190, Temmuz 2004, s.115-129.

SAĞBAŞ İsa, ERDOĞAN Saffet, ŞEN Hüseyin, "Türkiye'de Sektör Bazlı Ekonomik Teşvik Sistemi ve Ekonomik Etkileri", *26. Türkiye Maliye Sempozyumu*, 2-5 Mayıs 2011, ss.385-417.

SAĞLAM Meltem, *Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazançlarının Vergilendirilmesi*, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Mart 2011.

SARAÇOĞLU Fatih, *İşletmelerin Vergilendirilmesi ve Kurumlaşma*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2005.

SAXUNOVA Darina, SZARKOVA Rita, "Global Efforts of Tax Authorities and Tax Evasion Challenge", *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*, Vol. 2018, May 2018, pp. 1-14.

SEVİNÇ Bilal, "Strateji Kavramı Ve Örgütlerde Bir Yönetim İlkesi Olarak Kullanılması", *Türk İdare Dergisi*, Sayı 479, Aralık 2014, ss.213-242.

SONIA Sonia, SUPARMUN Haryo, "Factors Influencing Tax Avoidance", *5th Annual International Conference on Accounting Research*, Volume 73, February 2019, pp.238-243.

STONER James, WANKEL Charles, *Management*, Third Edition, New Delhi: Prentice-Hall of India Private Limited, 1987.

ŞANVER Salih, *İşletme Vergiciliği ve Türk Vergi Sistemi*, Doçentlik Tezi, İstanbul Ticari İlimler Akademisi yayını, No.42-99, İstanbul, 1968.

ŞENTÜRK Mehmet, "Örtülü Sermaye Hesaplamasında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 309, Haziran 2014, ss.36-44.

ŞENYÜZ Doğan, *Vergilendirmede Yükümlü Psikolojisi*, Bursa: 1995.

ŞENYÜZ Doğan, YÜCE Mehmet, GERÇEK Adnan, *Vergi Hukuku*, Bursa: Ekin Kitabevi, 2020.

ŞİŞMAN Bülent, *İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri*, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2003.

TAŞKIN Yasemin, "Vergi Planlaması Yöntemi Olarak Amortismanların Vergi Usul Kanunu ve Türkiye Muhasebe Standartları Açısından Değerlendirilmesi", *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 114, Kasım-Aralık 2012, ss.99-112.

TURAL Nejla, "Eğitim Planlamasına Esnek Bir Yaklaşım: Stratejik Planlama. Eğitim Araştırmaları", *Eğitim Araştırmaları*, 2000, ss.74-80.

TURAN Salih, *Vergi Teorisi ve Politikası*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.

TÜM Kayahan, DOKUZOĞLU Sevi, "4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu Kapsamında Sunulan Teşviklerin Vergisel Boyutunun İncelenmesi", *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, ss.14-29.

TÜRK DİL KURUMU, Büyük Türkçe Sözlük, http://www.tdk.gov.tr, E.T. 02.12.2015, (25.10.2020).

TÜRKAY İmdat, "Şirketlerin Birleşme, Devir ve Nevi Değişikliğinde Ücretlilerin Vergi Matrahının Tespiti", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 352, Ocak 2018, ss.150-161.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ KALKINMA BAKANLIĞI, *Kamu İdareleri için Stratejik Planlama Kılavuzu*, Ankara, 2018 s. 39.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TİCARET BAKANLIĞI, *Ticaret Bakanlığı Devlet Yardımları*, Ankara: Ticaret Bakanlığı Söğütözü Yerleşkesi, Mayıs 2019.

ULUSOY Ahmet, KARAKURT Birol, "Vergi Politikasının Mali Amacının Karşılanamamasında Vergi Cennetleri ve Offshore Finansal Merkezlerin Rolü", *TİSK Akademi Dergisi*, Cilt 4 (8), Eylül 2009, ss.81-106.

UZUN Fuat, Stratejik Yönetim ve Planlama,https://mevzuattakip.com.tr/mevzuat/stratejik-yonetim-ve-planlama/export/print, (25.05.2020)

ÜLGEN Hayri, MİRZE Kadri, *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Beta Yayınları, 2016.

ÜLÜS Mustafa, "Hisse Değişimi Düzenlemesi ve Şirketlere Sağladığı Vergisel Avantajlar", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 281, Şubat 2012, ss.147-154.

YALAMA Gamze Öz, GÜMÜŞ Erdal, "Vergi Kaçırma Eğilimini Etkileyen Faktörler: Eskişehir'den Bulgular", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Sayı 20 (9), 2013, ss.77-97.

YAVUZ Mustafa, Birleşme, "Bölünme ve Tür Değiştirme İşlemlerinden Doğan Hukuki Sorumluluk", *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 336, Eylül 2016 ss.60-64.

YILMAZ Hakkı Hakan, "5018 Sayılı Kanun Çerçevesinde Mali Saydamlık ve Parlamentonun Bütçe Sürecinde Etkinliği", *Yasama Dergisi*, Sayı 14, Ocak 2010, ss.5-23.

YILMAZ Kutluhan, "Kamu Kuruluşları İçin Stratejik Planlama Uygulaması", *Sayıştay Dergisi*, Temmuz-Aralık 2003, Sayı:50-51, ss.67-86.

YÜCE Mehmet, Kontrol Edilen Yabancı Kurum Kazancı, http://www.yenidonem.com.tr/yazarlar/mehmet-yuce-91/kontrol-edilen yabanci-kurum-kazanci-3221.html, (25.10.2020).

YÜKSELEN Hasan, "Strateji Kavramını Çalışmak", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, Sayı 27, Yıl 14, Haziran 2018, ss.1-38

WILLIAMS Jhon, COLLINS Brain, "The Political economy of Corporate Taxation", *American Journal of Political Science*, 41, January 1997, pp. 208-244.

21 Temmuz 1953 Tarihli 8469 Sayılı Resmi Gazete, 6183 Sayılı Amme Alacakları ve Tahsil Usulü Hakkında Kanun.

13 Temmuz 1956 Tarihli 9362 Sayılı Resmi Gazete, 6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu.

06 Ocak 1960 Tarihli 10700 Sayılı Resmi Gazete, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

04 Ocak 1961 Tarihli 10703 Sayılı Resmi Gazete, 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu.

02 Temmuz 1964 Tarihli 11576 Sayılı Resmi Gazete, 492 Sayılı Harçlar Kanunu.

11 Temmuz 1964 Tarihli 11751 Sayılı Resmi Gazete, 488 Sayılı Damga Vergisi Kanunu.

28 Temmuz 1981 Tarihli 17416 Sayılı Resmi Gazete, 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu.

02 Kasım 1984 Tarihli 18563 Sayılı Resmi Gazete, 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu.

15 Haziran 1985 Tarihli 18785 Sayılı Resmi Gazete, 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu.

13 Aralık 1994 Tarihli 22140 Sayılı Resmi Gazete, 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun.

27 Kasım 1999 Tarihli 23866 Sayılı Resmi Gazete, 4458 Sayılı Gümrük Kanunu.

06 Temmuz 2001 Tarihli 24454 Sayılı Resmi Gazete, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu.

11 Temmuz 2001 Tarihli 24459 Sayılı Resmi Gazete, 4703 Sayılı Ürünlere İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun.

19 Ekim 2005 Tarihli 25983 Sayılı Resmi Gazete, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu.

31 Aralık 2005 Tarihli 26040 Sayılı Resmi Gazete, 99/13482 Sayılı İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Karar.

26 Ocak 2006 Tarihli 26061 Sayılı Resmi Gazete, İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik.

11 Mayıs 2006 Tarihli Para-Kredi Koordinasyon Kurulu, 2006/4 Sayılı Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve Turquality'nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ'e İlişkin Uygulama Usul Ve Esasları Genelgesi.

13 Haziran 2006 Tarihli 26205 Sayılı Resmi Gazete, 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu.

16 Haziran 2006 Tarihli 26200 Sayılı Resmi Gazete, 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.

20 Aralık 2006 Tarihli 26382 Sayılı Resmi Gazete, 2006/12 Sayılı Dahilde İşleme Rejimi Tebliği.

03 Nisan 2007 Tarihli 26482 Sayılı Resmi Gazete, 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

05 Nisan 2007 Tarihli 26484 Sayılı Resmi Gazete, 2007/11864 Sayılı Hariçte İşleme Rejimi Tebliği.

11 Mayıs 2007 Tarihli 26519 Sayılı Resmi Gazete, 2007/5 Sayılı Hariçte İşleme Rejimi Tebliği.

03 Haziran 2007 Tarihli 26552 Sayılı Resmi Gazete, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu.

11 Nisan 2008 Tarihli Para-Kredi Koordinasyon Kurulu, 2008/4 Sayılı Tasarım Desteği Hakkında Tebliğ.

11 Nisan 2008 Tarihli Para-Kredi Koordinasyon Kurulu, 2008/4 Sayılı Tasarım Desteği Hakkında Tebliğe İlişkin Uygulama Usul ve Esaslarına Ait Genelge.

12 Mart 2009 Tarihli 27167 Sayılı Resmi Gazete, 1 seri No'lu 3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu Genel Tebliği.

03 Temmuz 2009 Tarihli 27277 Sayılı Resmi Gazete, 4 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği.

18 Ağustos 2010 Tarihli 27676 Sayılı Resmi Gazete, 2010/6 Sayılı Yurt Dışı Birim, Marka Ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ.

23 Eylül 2010 Tarihli 27708 Sayılı Resmi Gazete, 2010/8 Sayılı Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ.

07 Ekim 2010 Tarihli 27722 Sayılı Resmi Gazete, 2010/4 Sayılı Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ.

13 Ocak 2011 Tarihli 27846 Sayılı Resmi Gazete, 6102 Türk Ticaret Kanunu.

21 Mart 2011 Tarihli 27881 Sayılı Resmi Gazete, 2011/1 Sayılı Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğ.

19 Haziran 2012 Tarihli 28328 Sayılı Resmi Gazete, 2012/3305 Sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar.

27 Ocak 2013 Tarihli 28541 Sayılı Resmi Gazete, Ticaret Sicil Yönetmeliği.

26 Nisan 2014 Tarihli 28983 Sayılı Resmi Gazete, 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Uygulama Tebliği.

16 Ağustos 2014 Tarihli 29090 Sayılı Resmi Gazete, 2014/4 Sayılı Sektörel Nitelikli Uluslararası Yurt İçi Fuarların Desteklenmesine İlişkin Karar.

27 Ağustos 2014 Tarihli 29101 Sayılı Resmi Gazete, 2006/4 Sayılı Türk Ürünlerinin Yurtdışında Markalaşması, Türk Malı İmajının Yerleştirilmesi ve Turquality'nin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ.

04 Eylül 2014 Tarihli 29109 Sayılı Resmi Gazete, 2014/8 Sayılı Pazara Giriş Belgelerinin Desteklenmesine İlişkin Karar'ın Uygulama Usul ve Esasları Genelgesi.

31 Aralık 2014 Tarihli 29222 Sayılı Resmi Gazete, 2015/24 Sayılı Uluslararası Gözetim Şirketi Statüsüne İlişkin Tebliğ.

02 Haziran 2015 Tarihli 29374 Sayılı Resmi Gazete, 2015/8 Sayılı Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi Hakkında Karar'ın Uygulama Usul Ve Esaslarına İlişkin Genelge.

02 Şubat 2016 Tarihli 2010/8 Sayılı Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ'in Uygulama Usul Ve Esasları Genelgesi.

10 Ağustos 2016 Tarihli 29797 Sayılı Resmi Gazete, 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Uygulama Yönetmeliği.

24 Kasım 2016 Tarihli 2011/1 Sayılı Pazar Araştırması Ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğin Uygulama Usul Ve Esaslarına İlişkin Genelge.

31 Aralık 2016 Tarihli 29935 Sayılı Resmi Gazete, Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.

01 Temmuz 2017 Tarihli Para-Kredi Koordinasyon Kurulu, 2017/4 Sayılı Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar.

01 Temmuz 2017 Tarihli Para-Kredi Koordinasyon Kurulu, Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar'ın Uygulama Usul Ve Esasları Genelgesi.

12 Haziran 2018 Tarihli 30449 Sayılı Resmi Gazete, 1 seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.

18 Aralık 2018 Tarihli 476 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı.

31 Aralık 2019 Tarihli 30995 Sayılı Resmi Gazete, 2020/9 Sayılı Kullanılmış veya Yenileştirilmiş Eşya İthalatına İlişin Tebliğ.

18 Mayıs 2020 Tarihli 31112 Sayılı Resmi Gazete, 2564 Döviz Kazandırıcı Hizmet Sektörleri Markalaşma Destekleri Hakkında Karar.

https://www.oaib.org.tr/tr/devlet-yardimlari-yurt-disi-fuar-destekleri-fuar-mevzuati.html, s. 6, (18.09.2020).

Holding Kuruluşu, Holdinglerin Ekonomik ve Mali Bakımlardan Değerlendirilmesi, https://vektordenetim.com/tr/yazarlar/namik-ozyilmaz/holding-kurulusu-holdinglerin-ekonomik-ve-mali-bakimlardan-degerlendirilmesi/, s. 2, (18.09.2020)

Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı, https://www.verginet.net/FrameChild.aspx?ID=5318, s. 3, (22.09.2020).

Strateji Kavramı Ve Yönetimde Stratejinin Rolü, https://www.ataaof.edu.tr/Dosyalar/HalklaIliskilerdeStratejiVePlanlama.pdf, (24.05.2020)

Yatırım Teşvik Sistemi Yatırımlarda Devlet Yardımları, https://www.sanayi.gov.tr/destek-ve-tesvikler/yatirim-tesvik-sistemleri/md0103011615, (14.08.2020).

Yabancı Kurumlara Yapılan Ödemelerde Kurumlar Vergisi, http://www.nexiaturkey.com.tr/ sites/default/files/Yabanc%C4%B1%20Kurumlara%20Yap%C4%B1lan%20%C3%96demelerde%20Kurumlar%20Vergisi.pdf, s.16, (25.10.2020).

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Tasarısı ve Gerekçesi, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/mevzuatek/eski/kurumlarvertumtaslak.htms.19, (12.10.2020).

DİSİPLİNLER ARASI SOSYOEKONOMİK YAKLAŞIMLAR

Editör:
Dr. Öğretim Üyesi Kemal ÇİFTYILDIZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-95-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

TAKDİM

Günümüzde yaşanan toplumsal ve siyasi olayların da etkisiyle sosyal bilimlerdeki paradigma değişimi oldukça dikkat çekicidir. Bu kitabın içeriğinin hazırlanması sırasında dünya, henüz tamamlamak üzere olduğu Covid-19 salgınının akabinde küresel dünya konseptinin zarar görmesi muhtemel bir Rusya-Ukrayna savaşını karşılamıştır. Belirtilen salgın ve savaşın kuşkusuz tüm dünyaya yıkıcı etkileri olmaktadır. Sosyal bilimler alanında yapılmakta olan ve gelecekte yapılacak araştırmaların bu iki hususa ilişkin etkileri yadsınamayacaktır. Dolayısıyla önümüzdeki dönemin sosyal bilimler için daha da zenginleşeceği unutulmamalıdır.

Bu anlamda sosyal bilimlerin güncel yaklaşımlarını kullanmak suretiyle bir sosyal bilimler meslek yüksekokulu olan Manyas Meslek Yüksekokulunun farklı bilim dallarından çok kıymetli akademisyenleri bir araya gelerek bu kitabı sunmaktadır. 2021 yılında ilk defa ve sadece konumlandığı Manyas ilçesine ilişkin sosyo-ekonomik araştırmaların yer aldığı *"Çok Disiplinli Manyas Araştırmaları"* kitabı ile bir akademik teamül oluşturan çok değerli Manyas Meslek Yüksekokulu Akademisyenleri, 2022 yılı içerisinde de bu teamülü devam ettirmek üzere ikinci kitabımızı hazırlamıştır. Manyas Meslek Yüksekokulu, özellikle bünyesindeki eğitimden istihdama geçişte oldukça tercih edilen programları ve genç, akademik kararlılığı ve azmi çok yüksek akademik kadrosu sayesinde akademik çevrelere ve iş dünyasına önemli katkılar sunmaktadır. Söz konusu katkılardan biri olan bu esere bölümleri ile katkı sağlayan tüm hocalarımıza, eseri yayına hazırlayan Dr. Kemal ÇİFTYILDIZ'a, bizlere akademik ve idari anlamda desteğini esirgemeyen değerli rektörümüz Sn. Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR'e teşekkürlerimi sunarım. Eserimizin yüksekokulumuza, Üniversitemize hayırlı olmasını temenni eder, istifade edeninin bol olmasını dilerim.

Doç. Dr. Ufuk BİNGÖL
Manyas Meslek Yüksekokulu Müdürü

EDİTÖR'DEN

Başta eserin hazırlanmasında katkı sağlayan tüm hocalarımıza, değerli rektörümüz Sn. Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR'e, eserin hızlı bir şekilde hazırlanması konusunda destek veren ve bizi cesaretlendiren meslek yüksekokulu müdürümüz Sn. Doç. Dr. Ufuk BİNGÖL'e teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Eserin sosyal bilimler alanındaki tüm araştırmacılara fayda sağlamasını temenni ederim.

Sanayi devrimi ve buna bağlı olarak büyük sayıda İşçi sınıfının ortaya çıkışı Avrupa'da ve ülkemizde farklı bir gelişim seyri izlemiştir. Sanayi devrimi Avrupa'da özellikle İngiltere ve Almanya'da çok eski tarihlere dayandığından büyük işçi kitleleri ve bu sınıfa dair yaşanan problemlerin ilk örnekleri bu bölgede görülmektedir. Ülkemizde ise Sanayi devrimi ve beraberinde getirdiği toplumsal ve ekonomik sorunlara çok çok daha sonraki yıllarda görmekteyiz. Uzun çalışma saatleri, düşük ücretler, çocuk işçilik, iş kazaları gibi problemler çalışma barışını zedeleyen unsurlar zaman içerisinde büyük bir toplumsal huzursuzluğa sebep olmuştur.

Bu noktada sosyal ve ekonomik politikalar birer çözüm aracı olarak karşımıza çıkmıştır. İnsanın psikolojik ve sosyolojik yönü olan bir varlık olarak kabul görmesi sosyal politikaların gelişiminin de önünü açmıştır. Sosyal politika daha çok zayıf ve dezavantajlı grupların korunmasına yönelik çalışmalar yürüterek iş hayatında çalışma barışının sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Değişen işgücü profili ve buna bağlı olarak değişen beklentilere paralel olarak sosyal politika kavramının içeriği de günden güne daha da genişlemektedir. Çalışma koşullarının yanı sıra, kadınların iş yaşamında daha fazla yer alması, çocuk işçiliğim önüne geçilmesi, düzensiz göçmenlerin çalışma hayatı üzerindeki etkileri gibi birçok farklı alanda giderek artan bir gündem ile iş yaşamında ve sosyal yaşamda önemini artırmakta ve konumunu güçlendirmektedir.

Sadece geliştirilen sosyal politikalar ile bu sorunlara tek başına çözüm bulmak mümkün olmamaktadır. Ekonomi bilimi de günümüz iş yaşamındaki istihdam ve ücret seviyeleri gibi çalışma hayatını yakından ilgilendiren konular üzerinde yeni politikalar üretilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Globalleşme karamı ile birlikte bölgeler ve ülkeler arasında etkileşimin artması ekonomik anlamda bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Covid 19 pandemi sürecinde de tecrübe edildiği üzere dünyanın bize göre diğer ucu sayılabilecek

bir ülkede ortaya çıkan bir hastalık ülkemizde dahil olmak üzere tüm dünya ülkelerini hem sağlık hem ekonomik boyutları ile etkilemektedir. Bu süreçte yaşanan problemlerin çözümünde, ekonomi, sosyoloji, psikoloji başta olmak üzere sosyal bilimlerin birçok disiplinin ortak çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ortak çalışmalar sadece pandemi sürecine özgü olmayıp günümüz koşullarının vazgeçilmezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilimler alanında yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında farklı disiplinlerden akademisyenlerin ortak çalışmalar yapma eğilimin arttığını görmekteyiz. Bunun temelinde aynı konuya farklı perspektiflerden yaklaşımlar ile çok daha verimli sonuçların ortaya çıkması yatmaktadır.

Bu bağlamda editörlüğünü üstlenmiş olduğum eserimizde sosyal bilimlerin farklı disiplinlerine mensup akademisyenlerimizin alanlarındaki güncel kavram ya da sorunlara yönelik çalışmalarına konu bütünlüğünü sağlayacak bir akış çerçevesinde yer verilmektedir.

Birinci bölümde Ufuk BİNGÖL "**Platform Ekonomisini Engellilere Dönük Sosyal Politikalara Etkileri: E-Spor Ekosistemi İstihdam ve Sosyal İçerme Üzerine Bir Değerlendirme**" konulu çalışmasında Platform ekonomisi, Dijital Paylaşım Ekonomisi ya da Gig Ekonomisi bireylere, istihdamda, düzenli ve/veya gelir ediniminde, iş ağlarının genişletilmesinde, bireyler ve topluluklar arasındaki etkileşimin sağlanmasında, çeşitli sebeplerle erişim sağlanamayan kaynakların kullanımı ve erişiminde sunduğu fırsatlar üzerinde durmaktadır. Daha sonra Dar anlamda sosyal politikanın temel hedefi olan dezavantajlı grupların gig ekonomisinin fırsatları sayesinde toplumsal hayata ve ülke ekonomisine katılımı ile mümkün olabileceği vurgulanmaktadır. Günümüzüde dahil edici eylemler kapsamında platform ekonomisi unsurlarının bir sosyal politika aracı olarak kullanımı yaygınlaştığından bahsedilmektedir. Çalışmada platform ekonomisi unsuru olan espor ekosisteminin engelli bireylere yönelik sosyal politikalardaki rolü tartışılmaktadır. Güncel esnek çalışma yöntemleri bağlamında ekosistemin tüm unsurları, engelli bireylerin istihdamını kolaylaştırırken aynı zamanda bireylerin toplumsal hayata entegrasyonuna olumlu katkı sağlaması muhtemel olduğu belirtilmektedir.

İkinci bölümde Bülent ARPAT, Yakup TOKTAY ve Emrah Utku GÖKÇE, "**Araştırma Yöntemleri Üzerine Kitaplar: Araştırmacılar İçin Bir Tanıtım**" adlı çalışmasında bilimsel araştırmalara dair temel felsefi paradigmaları ve nicel, nitel ve karma araştırma yaklaşımlarını betimleyici bir tarzda ele almaktadırlar. Seçilen kitapların yöntem konusunu anlamak isteyen araştırmacılar için ana rehberler olacağı düşünülmüştür. Çalışmada ilk olarak metodoloji ve metot tanımları yapılmıştır. Bu iki kavramın birbirlerinden farklı olduğu or-

taya konulmuştur. Ardından metodolojik tartışmalar içinde konumlanan üç metodolojik yaklaşım -pozitivizm, konstrüktivizm, bilimsel realizm- Jonathan Moses ve Torbjorn Knutsen'in Bilmenin Yolları kitabı üzerinden değerlendirilmiştir. İkinci olarak, bilimsel araştırmalarda pozitivist paradigmanın içinde yer alan nicel yöntemler John W. Creswell'in Araştırma Deseni kitabını merkeze alarak anlatılmıştır. Nicel çalışmanın temel mantığı, desenleri, veri toplama teknikleri ve veri analizleri açıklanmıştır. Çalışmanın sonraki aşamalarında konstrüktivist paradigma içinde konumlanan nitel çalışmalar David Silverman'ın Nitel Araştırma Nasıl Yapılır kitabı üzerinden ele alınırken; daha çok pragmatik paradigma içinde konumlandırılabilecek karma yönteme dayalı çalışmalar yine John W. Creswell'in Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş kitabı üzerinden ele alınmıştır. Nitel ve karma yöntemler de desenlerine ayrılmış; bu yöntemler içinde nasıl veri toplanacağı ve analiz edileceği açıklanmıştır. Böylece bu bölüm, araştırma yöntem ve tekniklerini dört yöntem kitabı üzerinden ele alarak araştırmacıların hangi yöntem kitaplarına yönelmeleri gerektiğine bir cevap vermiştir. Ayrıca araştırmacıların yöntem konusunda bilgilerini artırmayı amaçlamıştır.

Üçüncü bölümde Burcu ÜZÜM ve Osman Seray ÖZKAN "**Kültürel Zeka ve Kısa Form Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlaması**" konulu çalışmalarında; ilk olarak kültür, zeka ve kültürel zeka kavramlarına yer vermişler, kültürel zekanın önemini açıklamışlar ve son olarak kültürel zeka ve ilişkili kavramları incelemişlerdir. Daha sonra araştırma sorunsalını, araştırmanın örneklemini, ölçeğin çeviri sürecini ve veri analizini açıklamışlardır. Veri analizi sürecinde, kültürel zeka ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmışlardır. Geçerlik çalışmalarında, ölçeğin üç faktörlü orijinal yapısını Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), verilerden elde edilen bulguların teorik yapı ile uyum gösterip göstermediğini Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test etmişlerdir. Ölçek maddelerinin iç tutarlılığını, Cronbach Alfa analizi ve birleşik güvenirlik analizi ile hesaplamışlardır. Orijinali on madde ve üç faktörden oluşan ölçeğin Türkçe'ye uyarlandığında, sekiz maddeden ve üç faktörden meydana geldiğini gözlemişlerdir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, modelin iyi uyum değerlerine ($\chi 2/df=1.82$; RMSEA=.06; SRMR=.04; GFI=.96; IFI=.97; CFI=.97) sahip olduğunu saptamışlardır. Ayrıca ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı ile birleşik güvenirlik değerini (sırasıyla) .77 ve .87 olarak tespit etmişlerdir. Analizler sonucunda, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğuna ilişkin bulguları elde etmişler ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunmuşlardır.

Dördüncü bölümde Erkan SOLMAZ, "**Sosyal Puanlamanın Bireyi Ötekileştirmesi (Black Mirror "Nosedive" Bölümü Üzerinden Bir Analiz)**" başlıklı çalışmasında; sosyal medya platformları üzerinden yapılan

etkileşimlerin (beğeni, paylaşım, görüntüleme vb.) bireylerin sosyal hayatlarına nasıl yansıdığını "Nosedive" bölümü üzerinden analiz ederek yorumlamıştır. Bu bağlamda sinemanın toplumsal yapı üzerindeki sosyolojik etkisine dikkat çekerek, bireylerin yaşam pratiklerini doğrudan etkileyen iletişim araçlarının ve sosyal ağların ortaya çıkardığı sınıflandırmayı "ötekileştirme" kavramı perspektifinden irdelemiştir.

Beşinci bölümde Kemal ÇİFTYILDIZ ve Hayrettin ŞAHİN "**İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Medyanın Rolü Üzerine Bir İnceleme**" isimli çalışması ile insan kaynakları yönetimi ve fonksiyonları ile bu fonksiyonlarda yaşanan değişimleri ortaya koymuştur. Sosyal medya kavramı ele alınmış ve sosyal medya alanında en sık kullanılan uygulamalar ve bunların özellikleri ele alınmıştır. Bu iki kavram ile ilgili tanım ve gelişmeler sonrasında aralarındaki ilişki ve günümüzde bir araya geldikleri kesişim noktalarına değinilmiştir. Herbir insan kaynakları yönetimi fonksiyonu açısından sosyal medya ile bağlantıları ve önemi hususunda bilgiler aktarılmıştır. Z ve alfa kuşakları ile birlikte değişen işgücü yapısı ve beklentilerinin itici gücü ile insan kaynakları yönetimi uygulamaları ve sosyal medya kullanımının bu alanlarda ne kadar zaruri olduğu ortaya konulmuştur. Türkiye'de büyük işletmeler ve kobiler açısından bu alanda sosyal medya kullanım seviyelerinde farklılıklar ortaya konsa da her ikisi içinde ilerleyen yıllarda kullanımından kaçılması mümkün olmayacağı değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında ise bu insan kaynakları yönetimi ve sosyal medya kavramlarının bu aşamadan sonra ayrılmaz birer ikili olarak düşünülmesi gerektiği vurgulanmıştır. İnsan kaynakları yönetimi açısından Rekabet üstünlüğü sağlamak için nitelikli çalışanları işletmeye çekme, çalışan bağlılığı oluşturma, kurumsal imaj, işveren markası gibi amaçları gerçekleştirmek için kullanılabilecek yegane unsurlardan birinin sosyal medya olduğundan hareketle sosyal medyanın aktif kullanımı konusunda önerilerde bulunulmuştur.

Altıncı bölümde Müjde AKSOY ve Özer YILMAZ "**Endüstri 4.0' ın Turizm Sektörüne Etkileri: Akıllı Turizm Kavramı ve Uygulamaları**" adlı çalışmalarında, 4. Endüstri Devrimi'nin turizm sektörü üzerindeki etkilerini araştırmışlar, ilk olarak kavramsal çerçeveye yer vermişler ve Endüstri Devrimlerini inceleyerek, Endüstri 4.0 ve sonucunda ortaya çıkan "Akıllı" kavramanı ele almışlardır. Devamında Endüstri 4.0'ın turizm sektörüne etkisi ve "Turizm 4.0" yaklaşımını değerlendirerek, Turizm 4.0'da kullanılan teknolojiler örnekleri ile irdelenmiştir. Son olarak Turizm 4.0 teknolojilerinin uygulamaları başlıklar halinde incelendikten sonra çalışmanın sonuç bölümünde ise Turizm 4.0 uygulamalarının Türkiye'de ve Dünyadaki örnekleri tartışılarak sektöre yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Yedinci Bölümde Sercan HATİPOĞLU "**Turizm Endüstrisinde Hizmet Atmosferine Yönelik Bir Değerlendirme**" adlı çalışmasında, hizmet atmosferinin turizm endüstrisinde değerlendirilmesini araştırmıştır. Çalışmada ilk olarak, kavramsal çerçeveye yer verilmiş ve müşterilerin satın alma ortamlarının tasarlanması konusunda ortaya konan alternatif kavramlar ile hizmet atmosferi kavramı karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Devamında, zaman içerisinde hizmet atmosferinin bileşenleri ile ilgili geliştirilen farklı yapılar ilgili sektöre atıfta bulunularak, örnekleri ile incelenmiştir. İzleyen bölümde, Mehrabian ve Russell'ın Modeli baz alınarak, hizmet atmosferinin müşteriler üzerindeki olası etkileri ve müşterilerin tepkisel cevapları bir çerçeve içinde değerlendirilmiştir. Ek olarak, turizm ve konaklama işletmelerinde hizmet atmosferi konusunda yapılan çalışmalar ile, konunun ilgili sektör açısından önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde genel bir değerlendirme yapılıp, sektöre yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Sekizinci bölümde Süleyman UĞURLU "**İş Yapma Kolaylığının Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkelerinden Kanıtlar**" adlı çalışmasında ilk olarak doğrudan yabancı yatırımlar ve iş yapma kolaylığı hakkında teorik altyapıyı sunmuştur. Ardından doğrudan yabancı yatırımların ülke ekonomileri için avantaj ve etkilerine değinilerek, doğrudan yabancı yatırımı etkileyen unsurlara yer verilmiştir. Daha sonra konuya ilişkin akademik literatürde yer alan önemli çalışmalar kronolojik olarak sunulmuştur. Çalışmanın ampirik kısmında ise seçili OECD ülkelerinin verileri kullanılarak 2010-2019 döneminde iş yapma kolaylığının doğrudan yabancı yatırımlar üzerindeki etkisi panel eşbütünleşme, eşbütünleşme katsayı tahmincisi (FMOLS) ve nedensellik testleri ile analiz edilmiştir. Son olarak ise sonuç ve değerlendirme kısmında analiz sonuçlarına ilişkin değerlendirme yapılarak, birtakım politika önerilerinde bulunulmuştur.

Dokuzuncu bölümde Mustafa KEVSER, "**Davranışsal Finans ve Beklenti Teorisi: Kuramsal Bir Değerlendirme**" adlı çalışmasıyla 21. yüzyılda değişim ve gelişim gösteren finans teorilerini kavramsal çerçevede değerlendirmiştir. Geleneksel finans teorileri rasyonel yatırımcı davranışı varsayımı altında yatırımcıların kârını maksimize etme çabasında olduklarını savunmaktadır. Buna karşın Kahneman ve Tversky tarafından temelleri atılan davranışsal finans yaklaşımı yatırımcıların her zaman rasyonel davranmadıklarını, yatırım kararını verirken psikolojik, sosyolojik ve antropolojik faktörlerin de etkili olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda çalışmada ilk olarak geleneksel finans yaklaşımının temel teorileri ele alınmış sonrasında davranışsal finans yaklaşımı irdelenmiştir. Araştırmanın son kısmında davranışsal finans yaklaşımına ilişkin uygulama yapılmıştır.

İÇİNDEKİLER

PLATFORM EKONOMİSİNİN ENGELLİLERE DÖNÜK SOSYAL POLİTİKALARA ETKİLERİ: E-SPOR EKOSİSTEMİ İSTİHDAM VE SOSYAL İÇERME ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 1
UFUK BİNGÖL

ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ ÜZERİNE TEMEL REHBER KİTAPLAR: ARAŞTIRMACILAR İÇİN BİR TANITIM 17
EMRAH UTKU GÖKÇE
YAKUP TOKTAY
BÜLENT ARPAT

KÜLTÜREL ZEKA VE KISA FORM ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE'YE UYARLAMA ÇALIŞMASI 31
BURCU ÜZÜM
OSMAN SERAY ÖZKAN

SOSYAL PUANLAMANIN BİREYİ ÖTEKİLEŞTİRMESİ (BLACK MİRROR "NOSEDİVE" BÖLÜMÜ ÜZERİNDEN BİR ANALİZ) 51
ERKAN SOLMAZ

İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNDE SOSYAL MEDYANIN ROLÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME 61
KEMAL ÇİFTYILDIZ
HAYRETTİN ŞAHİN

ENDÜSTRİ 4.0' IN TURİZM SEKTÖRÜNE ETKİLERİ: AKILLI TURİZM KAVRAMI VE UYGULAMALARI 77
MÜJDE AKSOY
ÖZER YILMAZ

TURİZM ENDÜSTRİSİNDE HİZMET ATMOSFERİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME 105
SERCAN HATİPOĞLU

İŞ YAPMA KOLAYLIĞININ DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: OECD ÜLKELERİNDEN KANITLAR 121
SÜLEYMAN UĞURLU

DAVRANIŞSAL FİNANS: KURAMSAL BİR DEĞERLENDİRME 135
MUSTAFA KEVSER

KAYNAKÇA

Afrianty, T. W., Artatanaya, I. G. L. S., & Burgess, J. (2022). Working from home effectiveness during Covid-19: Evidence from university staff in Indonesia. *Asia Pacific Management Review*, *27*(1), 50–57. https://doi.org/10.1016/J.APMRV.2021.05.002

Anderson, S. L. R., & Johnson, M. R. (2021). Gamer identities of video game live streamers with disabilities. *Https://Doi.Org/10.1080/1369118X.2021.1907433*. https://doi.org/10.1080/1369118X.2021.1907433

Bao, L., Li, T., Xia, X., Zhu, K., Li, H., & Yang, X. (2020). *How does Working from Home Affect Developer Productivity? -- A Case Study of Baidu During COVID-19 Pandemic*. https://arxiv.org/abs/2005.13167v3

Beeston, J., Power, C., Cairns, P., & Barlet, M. (2018). *Characteristics and Motivations of Players with Disabilities in Digital Games*. https://arxiv.org/abs/1805.11352v1

Borowy, M., & Jin, D. A. L. Y. (2013). Pioneering eSport: The Experience Economy and the Marketing of Early 1980s Arcade Gaming Contests. *International Journal of Communication*, *7*(0), 21.

British Esport Association. (2021). *Esports is for all - The inclusion of disabled people in esports - British Esports Association*. https://britishesports.org/news/esports-is-for-all-the-inclusion-of-disabled-people-in-esports/

Çakmak, G. (2020). Dünyada ve Türkiye'de E-spor Ekonomisi. In E. Karagün & O. Yılmaz (Eds.), *Spor Bilimlerinde Güncel Konular ve Araştırmalar-3* (Issue December, pp. 59–73). Çizgi Kitabevi Yayınları.

Chen, S. C., Chen, Y. J., & Wu, C. M. (2018). The assistive input devices with intel ACAT system for the severe disabled. *Proceedings of 4th IEEE International Conference on Applied System Innovation 2018, ICASI 2018*, 1015–1017. https://doi.org/10.1109/ICASI.2018.8394446

De Stefano, V. (2015). The Rise of the "Just-in-Time Workforce": On-Demand Work, Crowd Work and Labour Protection in the "Gig-Economy." In *SSRN Electronic Journal*. Elsevier BV. https://doi.org/10.2139/SSRN.2682602

Dieuaide, P., & Azaïs, C. (2020). Platforms of Work, Labour, and Employment Relationship: The Grey Zones of a Digital Governance. *Frontiers in Sociology*, *5*. https://doi.org/10.3389/FSOC.2020.00002

Dillahunt, T. R., & Malone, A. R. (2015). The promise of the sharing economy among disadvantaged communities. *Conference on Human Factors in Computing Systems - Proceedings*, *2015-April*, 2285–2294. https://doi.org/10.1145/2702123.2702189

Forbes, S., Birkett, H., Evans, L., Chung, H., & Whiteman, J. (2020). *Flexible working and the future of work*.

Friedman, G. (2014). Workers without employers: shadow corporations and the rise of the gig economy. *Review of Keynesian Economics*, *2*(2), 171–188. https://doi.org/10.4337/ROKE.2014.02.03

Fuchs, C., & Sevignani, S. (2013). What Is Digital Labour? What Is Digital Work? What's their Difference? And Why Do These Questions Matter for Understanding Social Media? *TripleC: Communication, Capitalism & Critique. Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society*, *11*(2), 237–293. https://doi.org/10.31269/TRIPLEC.V11I2.461

Genç, Y., & Çat, G. (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi Employment of Disabled People and Social Inclusion Relationship. *Journal of Academic Inquiries) Cilt*, *8*(1), 363–393.

Graham, M., Hjorth, I., & Lehdonvirta, V. (2017). Digital labour and development: impacts of global digital labour platforms and the gig economy on worker livelihoods. *Transfer*, *23*(2), 135–162. https://doi.org/10.1177/1024258916687250

Green, N., Tappin, D., & Bentley, T. (2020). Working from home before, during and after the Covid-19 pandemic: Implications for workers and organisations | New Zealand Journal of Employment Relations. *New Zealand Journal of Employment Relations*, *45*(2), 5–16. https://search.informit.org/doi/epdf/10.3316/informit.776939020713956

Healy, J., Pekarek, A., & Vromen, A. (2020). Sceptics or supporters? Consumers' views of work in the gig economy. *New Technology, Work and Employment*, *35*(1), 1–19. https://doi.org/10.1111/NTWE.12157

Heeks, R. (2017). Digital Economy and Digital Labour Terminology: Making Sense of the "Gig Economy", "Online Labour", "Crowd Work", "Microwork", "Platform Labour", Etc. In *SSRN Electronic Journal*. Elsevier BV. https://doi.org/10.2139/SSRN.3431728

Jenny, S., Gawrysiak, J., & Besombes, N. (2021). Esports.edu: An Inventory and Analysis of Global Higher Education Esports Academic Programming and Curricula. *International Journal of Esports*, *1*(1 SE-Original Research Article). https://www.ijesports.org/article/59/html

Johnson, M. R. (2018). Inclusion and exclusion in the digital economy: disability and mental health as a live streamer on Twitch.tv. *Https://Doi.Org/10.1080/1369118X.2018.1476575*, *22*(4), 506–520. https://doi.org/10.1080/1369118X.2018.1476575

Kenney, M., & Zysman, J. (2016). The rise of the platform economy. *Issues in Science and Technology*, *32*(3), 61–69.

Kücklich, J. (2005). The Fibreculture Journal□: 05 | FCJ-025 Precarious Playbour: Modders and the Digital Games Industry. *The Fibreculture Journal*, *5*. https://five.fibreculturejournal.org/fcj-025-precarious-playbour-modders-and-the-digital-games-industry/

Küçükali, A. (2014). Engellilere Uygulanan SosyaPoli□ti□kalar Değerlendi□ri□lmesi□: Atatürk Üni□versi□tesi□ Örneği□. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(1), 59–86. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/kusbd/article/view/5000112730

Lin, Z., & Zhao, Y. (2020). Self-enterprising eSports: Meritocracy, precarity, and disposability of eSports players in China: *Https://Doi.Org/10.1177/1367877920903437*, *23*(4), 582–599. https://doi.org/10.1177/1367877920903437

Mangeloja, E. (2019). Economics of Esports. *Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies*, *24*(2), 34. http://ejbo.jyu.fi/

Meet the Disabled Streamers Who Are Transforming the Industry | WIRED. (n.d.). Retrieved March 2, 2022, from https://www.wired.com/story/disabled-streamers-transforming-games-industry/

Mustajab, D., Bauw, A., Rasyid, A., Irawan, A., Muhammad, A., Akbar, M., & Amin, H. (2020). Working From Home Phenomenon As an Effort to Prevent COVID-19 Attacks and Its Impacts on Work Productivity. *TIJAB (The International Journal of Applied Business)*, *4*(1), 13–21. https://doi.org/10.20473/TIJAB.V4.I1.2020.13-21

Powers, G., Nguyen, V., & Frieden, L. (2015). Video Game Accessibility: A Legal Approach. *Disability Studies Quarterly*, *35*(1). https://doi.org/10.18061/DSQ.V35I1.4513

Rietkerk, R., Zaumseil, F., & Hordijk, R. (2020). *2020 Global Esports Market Report: Key Trends, Market Sizing & Forecasts, Special Focus Topics and Rankings*.

Tapscott, D. (1996). The digital economy: promise and peril in the age of networked intelligence. *Choice Reviews Online*, *33*(09), 33-5199-33–5199. https://doi.org/10.5860/CHOICE.33-5199

Weitzer, J., Kyriaki Papantoniou, ·, Seidel, S., Klösch, G., Caniglia, G., Laubichler, M., Bertau, M., Birmann, B. M., Jäger, C. C., Zenk, ·Lukas, Steiner, ·Gerald, Schernhammer, ·Eva, & Schernhammer, E. (2021). Working from home, quality of life, and perceived productivity during the first 50-day COVID-19 mitigation measures in Austria: a cross-sectional study Telework · Work from home · Occupational health · Quality of life. *International Archives of Occupational and Environmental Health*, *94*, 1823–1837. https://doi.org/10.1007/s00420-021-01692-0

Zaim Gökbay, İ., Ergen, A., Özdemir, N., Üniversitesi, B., Bölümü, M., Görevlisi, Ö., Bölümü, P., Fak, F.-E., Öğretmenliği Bölümü, T., & Doçent, Y. (2012). Engelli Bireylerin İstihdamına Yönelik Bir Vaka Çalışması: "Engelsiz Eğitim" - A Case Study To The Employment Of Dısabled People: "Educatıon Wıthout Obstacles." *Oneri*, *9*(36), 1–8. https://doi.org/10.14783/OD.V9I36.1012000258

Kaynakça

Baert, P., 2017. *Sosyal Bilimler Felsefesi: Pragmatizme Doğru.* İstanbul: Küre Yayınları.

Creswell, J. W., 2017. *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap.

Kuhn, T., 1996. *The Structure of Scientific Revolutions.* Chicago: University of Chicago Press.

Merriam, S. B., 2018. *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Molina-Azorin, J. F. & Fetters, M. D., 2022. Books on Mixed Methods Research: A Window on the Growth in Number and Diversity. *Journal of Mixed Methods Research,* 16(1), pp. 8-16.

Moses, J. W. & Knutsen, T. L., 2020. *Bilmenin Yolları: Toplumsal ve Siyasal Araştırmalarda Rakip Metodolojiler.* İstanbul: Küre Yayınları.

Örs, Y., 1997. Bilim ve Felsede Yönteme Evet. In: B. Dinçtürk, ed. *Bilim Felsefesi Seminerleri.* Gebze: Marmara Araştırma Merkezi, pp. 19-31.

Silverman, D., 2021. *Nitel Araştırma Nasıl Yapılır?.* İstanbul: Küre Yayınları.

Teddlie, C. & Tashakkori, A., 2020. *Karma Yöntem Araştırmalarının Temelleri.* Ankara: Anı Yayıncılık.

KAYNAKÇA

Adidam, T. P., Sampada G. ve Shubhra K. (2009). Cross□cultural competitive ıntelligence strategies. *Marketing Intelligence & Planning,* 27(5), 666-680.

Albus, J. (1991). Outline for a theory of ıntelligence. *IEEE Transactions on Systems, Man and Cybernetıcs,* 21(3), 473-509.

Almeida, L. S., Prieto, M. D., Ferreira, A. I., Bermejo, M. R., Ferrando, M. ve Ferrándiz, C. (2010). Intelligence assessment: Gardner multiple ıntelligence theory as an alternative. *Learning and Individual Differences*, 20, 225-230.

Ang, S. ve Van Dyne, L. (2008). Conceptualization of cultural ıntelligence: Definition, distinctiveness, and nomological network. (Ed. S. Ang ve L. Van Dyne), *Handbook of Cultural Intelligence: Theory, Measurement, and Applications* (s. 3-15). New York: M.E. Sharpe, Armonk.

Ang, S., Van Dyne, L., Koh, C., Ng, Y., Templer, K., Tay, C. ve Chandrasekar, A. (2007). Cultural ıntelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making. *Cultural Adaptation, and Task Performance, Management and Organization Review*, 3(3), 335-371.

Ang, S., Rockstuhl, T. ve Tan, M. L. (2015). Cultural ıntelligence and competencies. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2(5), p.433-439.

Aydın, N. (2020). Kültürlerarası etkililik ile kültürel zeka ilişkisinde psikolojik sermayenin düzenleyici rolü üzerine bir araştırma. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Buyandelger, M. (2012). How culture works. MIT Opencourseware. https://mitocw.ups.edu.ec/courses/anthropology/21a-01-how-culture-works-fall-2012/readings/MIT21A_01F12_Sir_Edwrd_cul.pdf, (E.T.: 29.08.2021).

Cherry, K. (2021). Gardners theory of multiple ıntelligences. https://www.verywellmind.com/gardners-theory-of-multiple-intelligences-2795161 (E.T.: 29.08.2021).

Crowne, K. A., Phatak, A., Salunkhe, U. ve Shivarajan, S. (2011). Exploring Intelligences, Organizational Skills and Leadership in Mumbai, India. *International Journal of Business, Humanities and Technology*, 1(2), 45-47.

Czinkota, M. R., Ronkainen, I. ve Moffett, M. H. (1996). *International business*. London: The Dryden Press, Harcourt Brace Collee Publishers.

Duru, E. S. (2020). Kültürel zekanın iş ve yaşam tatmini üzerindeki etkisi. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gardner, H. (2004). *Zihin Çerçeveleri*. (Çev. Ebru Kılıç). İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Earley, C. ve Ang, S. (2003*). Cultural ıntelligence: Individual ınteraction across cultures*. California: Stanford Business Books.

Fornell, C., ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.

Hair, J., Black, W., Babin, B., ve Anderson, R. (2009). *Multivariate data analysis*. N.J.: Prentice Hall, Upper Saddle River.

Hodgetts, R. ve Luthans, F. (1997). *International management*. New York: The McGraw-Hill.

Hu, L-T., ve Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1): 1-55.

Hüseyinoğlu, M. (2020). Pre-service elt teachers' level of cultural ıntelligence: A mixed method study. *Unpublished Master's Thesis*. Bursa: Bursa Uludag University Institute of Educational Sciences.

Kebabcı, V. (2016). Kişilik ve kültürel zeka arasındaki ilişki: Havayolu çalışanları üzerine bir çalışma. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıç, S. (2016). Cronbachs alpha reliability coefficient. *Journal of Mood Disorders (JMOOD)*, 6(1), 47-48.

Mercan, N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürel zekânın kültürler arası duyarlılık ile ilişkisine yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-13.

O'Neil, D. (2006). What is culture. https://www2.palomar.edu/anthro/culture/culture_1.htm, (E.T.: 17.08.2021).

Pal, H., A. Pal ve Tourani, P. (2004). Theories of ıntelligence. *Everyman's Science*, 39(3), 181-192.

Peterson, B. (2004). *Cultural Intelligence: A Guide to Working with People from Other Cultures*. Yarmouth: Intercultural Press,

Presbitero, A. (2016). Cultural ıntelligence (CQ) in virtual, cross-cultural ınteractions: Generalizability of measure and links to personality dimensions and task performance. *International Journal of Intercultural Relations*, 50, 29-38.

Rockstuhl, T. ve Ng, K. Y. (2008). The effects of cultural ıntelligence on ınterpersonal trust in multicultural teams. *Handbook of Cultural Intelligence: Theory, Measurement and Applications*, Ch:13, p. 206-220.

Ruparel, N., Choubisa, R., Sharma, K. ve Seth, H. (2020). Assessing the psychometric properties of cultural ıntelligence scale among Indian employees. *Current Psychology*. https://doi.org/10.1007/s12144-020-00814-0, (E.T.: 28.08.2021).

Sadeghian, E., (2011). Presentating of the effectual cultural ıntelligence model of manager on effectiveness Iran Khodro Organization of Iran. *European Journal of Scientific Research*, 61(3), 402-403.

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: tests of signicance and descriptive goodness-of-fit measures, *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.

Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: analiz ve raporlaştırma*. Anı Yayıncılık, Ankara.

Shirsavar, H. A., Gilaninia, S., ve Almani, A. M. (2012). A study of factors influencing positive word of mouth in the Iranian banking industry. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 11(4), 454-460.

Sternberg, R. (2003). Our research program validating the triarchic theory of successful ıntelligence: Reply to Gottfredson. *Intelligence,* 31, 399-413.

Sternberg, R. J. ve Grigorenko, E. L. (2006). Cultural ıntelligence and successful ıntelligence. *Group & Organization Management*, 31(1), 27-39.

Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston, MA: Pearson Education.

Thomas, D. ve Inkson, K. (2005). Cultural ıntelligence: People skills for a global workplace. *Consulting to Management,* 16(1), 5-9.

Thomas, D., Liao, Y., Aycan, Z., Cerdin, J. L., Pekerti, A. A., Ravlin, E. C., Stahl, G. K., Lazarova, M. B., Fock, H., Arli, D., Moeller, M., Okimoto, T. G. ve Vijver, F. V. (2015). Cultural ıntelligence: A theory-based, short form measure. *Journal of International Business Studies,* 46, 1099-1118.

Talu, N. (1999). Çoklu zeka kuramı ve eğitime yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 64-72.

Üzüm, B. (2022). Kültürel zeka. (Ed. B. Üzüm). *Güncel Kavramlarla Örgütsel Davranış*, ss. 7-20. Konya: Eğitim Yayınevi.

Van Dyne, L., Ang, S. ve Livermore, D. (2010). Cultural ıntelligence: A pathway for leading in a rapidly globalizing world. (Ed. K.M. Hannum., B. Mcfeeters ve L. Booysen), *Leadership Across Diffrences: Cases and Perspectives*. San Francisco, CQ: Pfeiffer.

Van Dyne, L., Ang,S., Ng, K. Y., Rockstuhl, T., Tan, M. L. ve Koh, C. (2012). Sub-Dimensions of the four factor model of cultural ıntelligence: Expanding the conceptualization and measurement of cultural ıntelligence. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(4), 295-313.

Yazar, F. (2019). Kültürel zeka ve kariyer yönetimi ilişkisi: Bir uygulama. *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

Castells, M. (2013). *Communication power.* OUP Oxford.

Chul Han, B. (2017). *Şeffaflık toplumu.* Metis.

Chul Han, B. (2018). *Güzeli Kurtarmak.* İstanbul: İnsan Yayınları.

Chul Han, B. (2021). *Kapitalizm ve Ölüm Dürtüsü.* İstanbul: Anka Yayınları.

Crowley, D. and Heyer, P. (1991). "Communication in History: Technology, Culture". *Society. New York: Longman*.

Debord, G. (2016). *Gösteri toplumu ve yorumlar.* Ayrıntı Yayınları.

Erdem, B.K. (2019). *Batı Metafiziğinden Postmodernizme Ötekinin Kökleri.* EĞİTİM YAYINEVİ.

Fiske, J. (2012). "Popüler Kültürü Anlamak. 1. baskı, S". *İrvan (çev.), Parşömen Yayıncılık, İstanbul*.

Gürbilek, N. (2011). *Vitrinde Yaşamak.* İstanbul: Metis Yaynları.

Habermas, J. (2019). *İletişimsel eylem kuramı.* İstanbul: Alfa.

Kaya, M. (2017). *Beden ve iktidar ilişkisinin sinoptikon üzerinden incelenmesi: Black Mirror dizisi örneği.* Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Polat, F.Ç. and Eda, K. (2017). "Bir ötekileştirme pratiği: Türkiye'de yaşayan Suriyelilere yönelik tutumlar". *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Vol. 1, no. 1, pp. 38-48.

Selçuk, S.S. (2012). "Postmodern dönemde farklılığın kutsanması ve toplumun parçacıllaştırılması:"Öteki" Ve "ötekileştirme"". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi,* Vol. 15, no. 2, pp. 77-99.

https://indigodergisi.com/2017/11/black-mirror-sosyal-skor-cin/ Erişim: 25.02.2022.

https://www.netflix.com/tr Erişim: 25.02.2022.

KAYNAKÇA

Aral, İpek (2011), "21. Yüzyıl İK'sı", https://www.kaynagiminsan.com/2011/08/25/21-yuzyil-iksi/ 03.02.2021, 19:12.

Arthur, Diane (2012). Recruiting, Interviewing, Selecting & Orienting New Employees. Cilt 5. Baskı. USA: Amacom.

Baykal, Engin & Bayarçelik, E.B., (2020). "Sosyal Medya Kullanımının İnsan Kaynakları Fonksiyonları Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Araştırma", BMIJ, (2020), 8(3): 3359-3392.

Bora, Nedim (2011). "İK Sosyal Medyayı Nasıl Kullanmalı", http://www.yenimedyaduzeni.com/İK-Sosyal-Medyayi-Nasil-Kullanmali

Cülcüoğlu, Eylem (2013). "İnsan Kaynaklarında Yeni Dönem", Yıl:41 Sayı:153; Sayfa:19. Türkiye Bilişim Derneği Bilişim Dergisi, No. 153.

Erdem, Timuçin, Mehmet (2012). "Sosyal Medya Araçlarının İşe Alım Süreçlerinde Uygulamaları". Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Ankara.

Erhan, Emel (2017). "İnsan Kaynakları Tedarikinde Sosyal Medyanın Rolü", Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi Cilt/Vol:1, Sayı/Issue:1, 2017, Sayfa: 53-63.

Hoştut, Sibel. (2014). "İtibarlı Şirketlerin Sosyal Performans Uygulamaları", 3. Uluslararası İtibar Yönetimi Konferansı.

Kızıloğlu, Sıdıka (2012). "İnsan Kaynakları Yönetiminde İşe Alım", Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kierkegaar, Sylvia, (2010). "Twitter Thou Doeth". Computer Law & Security Review, no. 26 : 577-594.

Kağlan, A. M. & Haenlein, M. (2010). "Users of the world, unite! The challenges and opportunities of SocialMedia", Business horizons, 53(1), 59-68.

Karaçor, Süleyman (2009). "Halkla İlişkilerde İletişim Aracı Olarak Bloglar". Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi 2, no. 2 : 87-99.

Köksal. Yüksel & Özdemir, Şuayıp. (2013). "Bir İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya'nın Tutundurma Karması İçindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 18 (1) , 323-337.

Sabuncuoğlu, Zeyyat (2012). "İnsan Kaynakları Yönetimi". Beta Yayıncılık, İstanbul.

Singh, K. and Sharma, S. (2014). "Effective use of social media for talent acquisition and recruitment". International Journal of Intercultural Information Management, 4(4), pp. 228-237.

Toprak, Ali, Ayşenur, Yıldırım, Eser, Aygül, Mutlu, Binark, Börekçi Senem ve Çomu,Tuğrul . (2009). "Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: 'Görülüyorum Öyleyse Varım". Kalkedon Yayıncılık, İstanbul.

Vardarlıer, Pelin. (2014). "İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Medyanın Rolü", Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

https://www.iienstitu.com/blog/insan-kaynaklari-nedir-gorevleri-nelerdir, Erişim tarihi: 02.01.2022, 19:57.

https://www.iienstitu.com/blog/insan-kaynaklari-nedir-gorevleri-nelerdir, Erişim tarihi: 02.01.2022, 21:32.

https://www.iienstitu.com/blog/sosyal-medya-nedir, Erişim tarihi: 05.01.2022, 23:17.

https://www.yenimedyaduzeni.com/%C4%B0K-Sosyal-Medyayi-Nasil-Kullanmali, Erişim tarihi: 01.04.2022, 21:55.

https://www.kisiselgelisim.com, Erişim tarihi: 09.01.2022, 22:14.

https://blog.cvlogin.com/sosyal-medya-hesaplarinin-yasamina-etkisi/, Erişim tarihi: 09.01.2022, 02:10.

https://www.indeksiletisim.com/iknin-sosyal-medyayla-imtihani/, Erişim tarihi:05.01.2022, 01:42.

http://www.emtra.com/trTR/sosyal_medya_datasi%60nin_departmanlarda_kullanimi_/12/37/37/39, 04.01.2022, 02:54).

KAYNAKÇA

Aktan, E. (2018). Büyük veri: Uygulama alanları, analitiği ve güvenlik boyutu. Bilgi Yönetimi, 1(1), 1-22.

Amessafi, H., Jourani, R., Echchelh, A., & Yakhlef, H. O. (2017). Building a smart interactive kiosk for tourist assistance. Transactions on Machine Learning and Artificial Intelligence, 5(4).

Aslan, M. M. & Bulut, Y. (2019). Akıllı Kent Uygulamalarının Kentsel Güvenlik Açısından Önemi . ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi , Assam Uluslararası Hakemli Dergi 13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildirileri Özel Sayısı , 52-60 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/assam/issue/48907/571785.

Atar, A. (2020). Gelenekselden Dijitale Turizm Sektörü. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(2), 1640-1654.

Ayyıldız, A. Y., & Ayyıldız, T. (2020). Pazarlama fırsatı olarak akıllı turizm: Kuşadası örneği. Business & Management Studies: An International Journal, 8(1), 599-623.

Bahar, M., YüzbaşıoğlU, N., & Topsakal, Y. (2019). Akıllı Turizm ve Süper Akıllı Turist Kavramları Işığında Geleceğin Turizm Rehberliğine Bakış. Journal of Travel and Tourism Research, (14), 72-93.

Banger, G., 2018 Endüstri 4.0 Ve Akıllı İşletme, Eskişehir, Dorlion Yayınları.

Basili, A., Liguori, W., & Palumbo, F. (2014, June). NFC smart tourist card: Combining mobile and contactless technologies towards a smart tourist experience. In 2014 IEEE 23rd International WETICE Conference (pp. 249-254). IEEE.

Bilici, Z., & Babahanoğlu, V. (2018). Akıllı Kent Uygulamaları Ve Konya Örneği. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 9(2), 124-139.

Boes, K., Buhalis, D., & Inversini, A. (2015). Conceptualising Smart Tourism Destination Dimensions. In Information And Communication Technologies İn Tourism 2015 (Pp. 391-403). Springer, Cham.

Boukhechba, M., Bouzouane, A., Gaboury, S., Gouin-Vallerand, C., Giroux, S., & Bouchard, B. (2017). A novel Bluetooth low energy based system for spatial exploration in smart cities. Expert Systems with Applications, 77, 71-82.

Buhalis, D., & Amaranggana, A. (2015). Smart Tourism Destinations Enhancing Tourism Experience Through Personalisation Of Services. In Information And Communication Technologies İn Tourism 2015 (Pp. 377-389). Springer, Cham.

Buhalis, D., & Leung, R. (2018). Smart hospitality—Interconnectivity and interoperability towards an ecosystem. International Journal of Hospitality Management, 71, 41-50.

Caragliu, A., Del Bo, C., & Nijkamp, P. (2013). Smart Cities İn Europe (Pp. 185-207). Routledge.

Cohen, B. (2012), „The Smart City Wheel", Http://Www.Smart-Circle.Org/Smart-City/BoydCohen-Smart-City-Wheel/ (26/12/2016).

Cotteler, M, & Snıderman, B. (2017). Forces Of Change: Industry 4.0., Deloitte Touche Tohmatsu Limited, New York.

Çallı, F. (2021). Turizm Endüstrisinin Dijital Geleceği. Journal of New Tourism Trends, 2(1), 97-107.

Çark, Ö. & Akyürek, S. Bulut Bilişim Teknolojisinin İşletmeler Açısından Önemi Ve Turizm Sektörü Açısından Değerlendirilmesi. EUropean Journal of Managerial Research (EUJMR), 5(8), 72-91.

Çelik, P., & Topsakal, Y. (2019). Endüstri 4.0 Ve Akıllı Turizm. Ankara: Detay Yayıncılık.

Çetin, M., & Çiftçi, Ç. (2019). Literatüre göre dünya ve ülkemizden örneklerle akıllı kent kavramının irdelenmesi. Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi, 2(3), 134-143.

Demirezen, B. (2019). Artırılmış Gerçeklik Ve Sanal Gerçeklik Teknolojisinin Turizm Sektöründe Kullanılabilirliği Üzerine Bir Literatür Taraması. Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 3(1), 1-26.

Demirkaya, H., & Sarpel, E. (2018). Eğitim ve Geliştirme Uygulamalarinda Yeni Nesil Bilişim Teknolojilerinden Sanal Gerçeklik, Bulut Bilişim ve Yapay Zeka. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, (40), 231-245.

DiPietro, R. B., & Wang, Y. R. (2010). Key issues for ICT applications: impacts and implications for hospitality operations. Worldwide Hospitality and Tourism Themes.

Doyduk H.B.B. & Tiftik C., (2017), Nesnelerin İnterneti: Kapsamı, Gelecek Yönelimi Ve İş Fırsatları, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 2017,52 (3) Ss.127-147.

Draht, R. & Horch, A. (2014). İndustrie 4.0: Hit or hype?. IEEE industriyal electronics Magazine, 8(2), 56-58.

Drozdowska, M., & Duda-Seifert, M. (2018, March). The most popular cultural tourist attractions in poland and the czech republic and their digital communication with customers (B2C). In International Conference on Tourism Research (pp. 31-VIII). Academic Conferences International Limited.

Eğilmez, M. (2017). Endüstri 4.0. Kendime Yazılar, 8, 2017.

Esen, M. F., & Türkay, B. (2017). Turizm Endüstrilerinde Büyük Veri Kullanımı (Big Data Applications in Tourism. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 92, 115.

Esen, M. F., & Türkay, B. (2017). Turizm Endüstrilerinde Büyük Veri Kullanımı (Big Data Applications in Tourism. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 92, 115.

Evans, D., 2011 ‘‘The Internet Of Things: How The Next Evolution Of The Internet Is Changing Everything’’, CISCO, 1-11.

Fang, F., (2016), Atomic And Close-To-Atomic Scale Manufacturing - A Trend İn Manufacturing Development, Frontiers Of Mechanical Engineering, Cilt: 11, Sayı: 4, S. 325-327.

Filizöz, B., & Orhan, U. (2018). İnsan Kaynakları Yönetimi Bağlamında Endüstri 4.0: Bir Yazın Çalışması. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 19(2), 110-117.

Gahi, Y., Guennoun, M., & Mouftah, H. T. (2016, June). Big data analytics: Security and privacy challenges. In 2016 IEEE Symposium on Computers and Communication (ISCC) (pp. 952-957). IEEE.

Gökalp, E. & Eren, P. E. (2016). Akıllı teknolojilerin turizm ve otelcilik sektöründe uygulanması. 3rd International Management Information Systems Conf, Book: Smart Technology & Smart Management.

Görçün, Ö. F. (2022). Autonomous Robots And Utilization İn Logistics Process. In Logistics 4.0 And Future Of Supply Chains (Pp. 83-93). Springer, Singapore.

Gretzel, U., Sigala, M., Xiang, Z., & Koo, C. (2015). Smart Tourism: Foundations And Developments. Electronic Markets, 25(3), 179-188.

Gudhka, J., Shıngh, A. A., Bınd, R. S., & Deshmukh, G. (2019). Smart travel guide (stg).

Guttentag, D. A. (2010). Virtual Reality: Applications and implications for tourism. Tourism management, 31(5), 637-651.

Günay, D., & Çalık, A. (2019). İnovasyon, İcat, Teknoloji Ve Bilim Kavramları Üzerine. Üniversite Araştırmaları Dergisi, 2(1), 1-11.

Gündüz, M. Z., & Resul, D. A. Ş. (2018). Nesnelerin interneti: Gelişimi, bileşenleri ve uygulama alanları. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 24(2), 327-335.

Hall, R. E., Bowerman, B., Braverman, J., Todosow, H., & Von Wimmersperg, U. (2000). The Vision Of A Smart City The Vision Of A Smart City. 2nd International Life Extension Technology Workshop.

Han, D. I. D., Weber, J., Bastiaansen, M., Mitas, O., & Lub, X. (2019). Virtual and augmented reality technologies to enhance the visitor experience in cultural tourism. In Augmented reality and virtual reality (pp. 113-128). Springer, Cham.

Hariri, R. H., Fredericks, E. M., & Bowers, K. M. (2019). Uncertainty in big data analytics: survey, opportunities, and challenges. Journal of Big Data, 6(1), 1-16.

Huang, C.D.; Goo, J.; Nam, K. & Yoo, C.W.: 2017 "Smart Tourism Technologies İn Travel Planning: The Role Of Exploration And Exploitation", Information & Management, 54, Ss. 757-770.

Hunter, W.C.; Chung, N.; Gretzel, U. & Koo, C.: 2015 "Constructivist Research İn Smart Tourism", Asia Pacific Journal Of Information Systems, Vol. 25, No. 1, Ss. 103-118.

İçten, T., & Güngör, B. A. L. (2017). Artırılmış gerçeklik üzerine son gelişmelerin ve uygulamaların incelenmesi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Part C: Tasarım ve Teknoloji, 5(2), 111-136.

Jaremen, D., Jędrasiak, M., & Rapacz, A. (2016). The concept of smart hotels as an innovation on the hospitality industry market-case study of Puro Hotel in Wrocław. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego Ekonomiczne Problemy Turystyki, 36(4).

Kalantari, M. (2017). Consumers' Adoption Of Wearable Technologies: Literature Review, Synthesis, And Future Research Agenda. International Journal of Technology Marketing, 12(3), 274-307.

Karamustafa, K. & Yılmaz, M. (2019). Konaklama İşletmeleri Yöneticilerinin Akıllı Turizm Teknolojilerinin Olası Faydalarına Yönelik Algılarının Değerlendirilmesi. Journal Of Tourism And Gastronomy Studies, 7 (3), 1669-1688

Karamustafa,K., & Yılmaz, M. (2019). Konaklama işletmeleri yöneticilerinin akıllı turizm teknolojilerinin olası faydalarına yönelik algılarının değerlendirilmesi. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 7(3).

Kayan, A. (2018). Kentleşme Sorunlar Kapsaminda Şanlıurfa'nın Çevre Sorunlari ve Çözüm Önerileri. Yönetim Bilimleri Dergisi, 16(32), 299-328.

Kılıç, S., & Alkan, R. M. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi Endüstri 4.0: Dünya Ve Türkiye Değerlendirmeleri. Girişimcilik İnovasyon Ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 2(3), 29-49.

Kim, J. J., & Han, H. (2020). Hotel of the future: Exploring the attributes of a smart hotel adopting a mixed-methods approach. Journal of Travel & Tourism Marketing, 37(7), 804-822.

Kim, J. Y., & Canina, L. (2015). An analysis of smart tourism system satisfaction scores: The role of priced versus average quality. Computers in Human Behavior, 50, 610-617.

Kim, M. J., & Hall, C. M. (2019). A hedonic motivation model in virtual reality tourism: Comparing visitors and non-visitors. International Journal of Information Management, 46, 236-249.

Koo, C.; Shın, S.; GretzeL, U.; Hunter, W.C. & ChunG, N.: 2016 "Conceptualization of Smart Tourism Destination Competitiveness", Asia Pacific Journal of Information Systems, Vol. 26 No. 4, ss. 561- 576.

Lee, P.; Hunter, W.C. & Chung, N.: 2020 "Smart Tourism City: Developments And Transformations", Sustainability, 12, 3958, Ss. 1- 15.

Lenk A, Bonorden L, Hellmanns A, Roedder N & Jaehnichen S. (2015). Towards a taxonomy of standards in smart data. In: IEEE international conference on big data (Big Data), 2015. Piscataway: IEEE. p. 1749–54.

Li, Y., Hu, C., Huang, C. & Duan, L. (2017). The Concept Of Smart Tourism İn The Context Of Tourism İnformation Services. Tourism Management, 58, 293-300.

Lindberg, M., Gelter, J., & Karlberg, H. (2017). Tourism networking for regional place innovation in Swedish Lapland. International Journal of Innovation and Regional Development, 7(4), 257. https://doi.org/10.1504/ijird.2017.086204

Lun, Y. Z., D'Innocenzo, A., Smarra, F., Malavolta, I., & Di Benedetto, M. D. (2019). State of the art of cyber-physical systems security: An automatic control perspective. Journal of Systems and Software, 149, 174-216.

Mil, B., & Dirican, C. (2018). Industry 4.0 technologies and its effects on tourism economics. Journal of Multidisciplinary Academic Tourism, 3(1), 1-9.

Nabiyev, V. V. (2012). Yapay zeka: insan-bilgisayar etkileşimi. Seçkin Yayıncılık.

Nanda, S., & Gautam, T., (2020) ''Internet Of Things-Based Wearable Health Solutions: Empirical Study For Health Startups'', Inderscıence, 16(6), 605-610.

Nayyar, A., Mahapatra, B., Le, D., & Suseendran, G. (2018). Virtual Reality (VR) & Augmented Reality (AR) technologies for tourism and hospitality industry. International journal of engineering & technology, 7(2.21), 156-160.

Neuburger, L., Beck, J., & Egger, R. (2018). The 'Phygital'tourist experience: The use of augmented and virtual reality in destination marketing. In Tourism planning and destination marketing. Emerald Publishing Limited.

Okatan, D., & Yıldırım, Y. (2021). Endüstri 4.0 Teknolojilerinin Turizm Sektörüne Yansımaları: Literatür İncelemesi. Journal Of Tourism Intelligence And Smartness, 4(2), 168-185.

Oyewole, M. O., Araloyin, F. M., & Oyewole, P. T. (2019). Residents' awareness and aspiration for smart building features: the case of okota, Lagos, Nigeria. Nigerian Journal of Environmental Sciences and Technology (NIJEST) Vol, 3(1), 30-40.

Özdenizci, B., Ok, K., Aydın, M. N., & Coşkun, V. (2011). Yakın Alan İletişimi Teknolojisi. Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi, 4(1).

Özgüneş, R. E., & Bozok, D. (2017). Turizm sektörünün sanal rakibi (mi?): Arttırılmış gerçeklik. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(2), 146-160.

Özsoylu, A. F. (2017). Endüstri 4.0. Çukurova Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(1), 41-64.

Pamuk, N. S., & Soysal, M. (2018). Yeni Sanayi Devrimi Endüstri 4.0 Üzerine Bir İnceleme. Verimlilik Dergisi, (1), 41-66.

Petrie, H., Othman, M. K., & Power, C. (2017). Smartphone guide technology in cultural spaces: Measuring visitor experience with an iPhone multimedia guide in shakespeare's church. International Journal of Human–Computer Interaction, 33(12), 973-983.

Pivoto, D. G., de Almeida, L. F., da Rosa Righi, R., Rodrigues, J. J., Lugli, A. B., & Alberti, A. M. (2021). Cyber-physical systems architectures for industrial internet of things applications in Industry 4.0: A literature review. Journal of manufacturing systems, 58, 176-192.

Prisecaru, P. (2016). Challenges Of The Fourth İndustrial Revolution. Knowledge Horizons. Economics, 8(1), 57.

Richards, G. & Palmer, R. (2010). Eventful Cities: Cultural management and urban revitalisation. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Roblek, V. Mesko, M. & Krapez, A. (2016). A Complex View Of Industry 4.0. SAGE Open, April-June, 1-11.

Ronay, E., & Egger, R. (2013). NFC smart city: Cities of the future—a scenario technique application. In Information and communication technologies in tourism 2014 (pp. 565-577). Springer, Cham.

Saggi, M. K., & Jain, S. (2018). A survey towards an integration of big data analytics to big insights for value-creation. Information Processing & Management, 54(5), 758-790.

Schwaeble, N. G. (2020). A Model for the Application of Industry 4.0 Techniques within the Concrete Industry. University of Johannesburg (South Africa).

Sedláková, D., Heřmanová, E., & Indrová, J. (2014). Tourıst Card As A Tool Of Destınatıon Management (Comparıson Of Sıtuatıon In The Czech Republıc And Abroad). Czech Hospitality & Tourism Papers, 10(23).

Sedláková, D., Heřmanová, E., & Indrová, J. (2014). Tourıst Card As A Tool Of Destınatıon Management (Comparıson Of Sıtuatıon In The Czech Republıc And Abroad). Czech Hospitality & Tourism Papers, 10(23).

Shibata, Y., & Sasaki, K. (2016, September). Tourist information system based on beacon and augumented reality technologies. In 2016 19th International Conference on Network-Based Information Systems (NBiS) (pp. 410-413). IEEE.

Silva, E. M., & Jardim-Goncalves, R. (2021). Cyber-Physical Systems: A Multi-Criteria Assessment For Internet-Of-Things (Iot) Systems. Enterprise Information Systems, 15(3), 332-351.

Sucu, İ. V& Ataman, E. (2020). Dijital evrenin yeni dünyası olarak yapay zeka ve her filmi üzerine bir çalışma. Yeni Medya Elektronik Dergi, 4(1), 40-52.

Sugasri, S., & Selvam, R. P. (2018). Recent technological trends in tourism and hospitality industry. International Journal of Management, Technology and Engineering, 8 (12), 883-889.

Şekkeli, Z. H., & Bakan, İ. (2018). Endüstri 4.0'ın Etkisiyle Lojistik 4.0. Journal Of Life Economics, 5(2), 17-36.

Tan, L., & Wang, N. (2010, August). Future İnternet: The İnternet Of Things. In 2010 3rd İnternational Conference On Advanced Computer Theory And Engineering (ICACTE) (Vol. 5, Pp. V5-376). IEEE.

Taş, H. Y. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi'nin (Endüstri 4.0) Çalışma Hayatına Ve İstihdama Muhtemel Etkileri. Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 9(16), 1817-1836.

Tekin, Z. (2019). Otel İşletmelerindeki Web/Bulut Tabanlı Teknolojilere Dayalı Yönetim Sistemleri ve İşletme Başarısı İlişkisi. Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(11), 130-137.

Tektaş, M., & Tektaş, N. (2019). Akıllı ulaşım sistemleri (AUS) uygulamalarının sektörlere göre dağılımı. Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi, 2(1), 32-41.

Tektaş, M., Korkmaz, K., & Erdal, H. (2016). Akıllı Ulaşım Sistemlerinin Geleceği (Ekonomik Ve Çevresel Faydaları. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 561-577.

Topsakal, Y., Yüzbaşıoğlu, N., Çelik, P., & Bahar, M. (2018). Turizm 4.0-Turist 5.0: İnsan Devriminin Neden Endüstri Devrimlerinden Bir Numara Önde Olduğuna İlişkin Bakış. Journal Of Tourism Intelligence And Smartness, 1(2), 1-11.

Unwto. (2012). Global Report On City Tourism-Cities 2012 Project, World Tourism Organization, Madrid. Retrieved March 20, 2019 From Http://Cf.Cdn.Unwto.Org.

Wang, X., Li, X. R., Zhen, F. & Zhang, J. (2016). How Smart İs Your Tourist Attraction?: Measuring Tourist Preferences Of Smart Tourism Attractions Via A Fcem-Ahp And Ipa Approach. Tourism Management, 54, 309-320.

Want, R. (2011). Near field communication. IEEE Pervasive Computing, 10(3), 4-7.

Wei, W. (2019). Research progress on virtual reality (VR) and augmented reality (AR) in tourism and hospitality: A critical review of publications from 2000 to 2018. Journal of Hospitality and Tourism Technology.

Wise, N., & Heidari, H. (2019). Developing smart tourism destinations with the internet of things. In Big data and innovation in tourism, travel, and hospitality (pp. 21-29). Springer, Singapore.

Wu, Y. U. N., Cegielski, C. G., Hazen, B. T., & Hall, D. J. (2013). Cloud computing in support of supply chain information system infrastructure: understanding when to go to the cloud. Journal of Supply Chain Management, 49(3), 25-41.

Xiong, J., Hsiang, E. L., He, Z., Zhan, T., & Wu, S. T. (2021). Augmented reality and virtual reality displays: emerging technologies and future perspectives. Light: Science & Applications, 10(1), 1-30.

Yagol, P., Ramos, F., Trilles, S., Torres-Sospedra, J., & Perales, F. J. (2018). New trends in using augmented reality apps for smart city contexts. ISPRS International Journal of Geo-Information, 7(12), 478.

Yalçınkaya, P. , Atay, L. & Karakaş, E. (2018). Akıllı Turizm Uygulamaları . Gastroia: Journal Of Gastronomy And Travel Research , 2 (2) , 85-103 . Doı: 10.32958/Gastoria.433831.

Yang, H., Song, H., Cheung, C., & Guan, J. (2021). How to enhance hotel guests' acceptance and experience of smart hotel technology: An examination of visiting intentions. International Journal of Hospitality Management, 97, 103000.

Yapıcı, O. Ö. & Yıldırım Endüstri 4.0'ın Turizm Alanındaki Kavramları Üzerine Bir Araştırma. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (11), 394-412.

Yayla, E., & Aydın, Ş. (2021). Akıllı destinasyon uygulamaları. Journal of Tourism Research Institute, 2(2), 141-150.

Yıldız, Ö. (2019). Nesnelerin İnterneti, Yapay Zeka Ve Turizm. Turizm 4.0 Kavramlar Ve Uygulamalar. Ed: Kurgun H. & Kurgun O. A., Detay Yayıncılık. Ankara. 93-112.

Yüzbaşıoğlu, N., Çelik, P., Topsakal, Y. ve Bahar, M. (2018). Endüstri 4.0 Ve Akıllı Turizm: Antalya Destinasyonu Akıllı Turist Rehberi Uygulama Geliştirilmesi. Innovation and Global Issues in Social Sciences III, 26-29 Nisan 2018, Antalya, ss. 707-718.

Zhang, L.Y., Li, N. & Liu, M. (2012), "On The Basic Concept Of Smart Tourism And Its Theoretical System", Tourism Tribune, 27(5), 66-73.

KAYNAKÇA

Adnan, M., Ahmad, N., Scholz, M., Khalique, M., Naveed, R. T., & Han, H. (2021). Impact of substantive staging and communicative staging of sustainable servicescape on behavioral intentions of hotel customers through overall perceived image: A case of boutique hotels. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(17), 9123.

Aksoy, M. (2020). Algılanan Müşteri Katılımının Çalışanların İş Davranışları ve İletişimleri Üzerindeki Etkisi, Doktora Tezi, *Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi*, Bandırma.

Aksoy, M., & Hatipoğlu, S. (2021). Konaklama İşletmelerinde Müşterinin Rolü: Müşteri Katılımının Hizmet Kalitesi, Algılanan Değer ve Müşteri Memnuniyeti Üzerindeki Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 19*(4), 105-132.

Ariffin, A. A. M., Nameghi, E. N., & Zakaria, N. I. (2013). The effect of hospitableness and servicescape on guest satisfaction in the hotel industry. *Canadian Journal of Administrative Sciences / Revue Canadienne des Sciences de l'Administration,30*(2), 127-137. doi: 10.1002/cjas.1246

Arnould, E. J., Price, L. L. & Tierney, P. (1998). Communicative staging of the wilderness servicescape. *Service Industries Journal. 18*(3). 90-115.

Avan, A., Uyar, A., Zorlu, Ö., & Özmen, A. (2019). The effects of servicescape on the emotional states and behavioural responses of hotel guests. *Anatolia, 30*(3), 303-315.

Aynalem, S., Birhanu, K., & Tesefay, S. (2016). Employment opportunities and challenges in tourism and hospitality sectors. *Journal of Tourism & Hospitality, 5*(6), 1-5.

Babin, B. J., Hardesty, D. M. & Suter, T. A. (2003) Color and shopping intentions – the intervening effect of price fairness and perceived affect, *Journal of Business Research,* 56, pp. 541–551.

Baker, J. (1986). The role of the environment in marketing services: The consumer perspective. *The services challenge: Integrating for competitive advantage, 1*(1), 79-84.

Baker, J., Grewal, D., & Parasuraman, A. (1994). The influence of store environment on quality inferences and store image. *Journal of the Academy of Marketing Science, 22*(4), 328–339.

Bell, S. J. (1999). Image and consumer attraction to intraurban retail areas: An environmental psychology approach. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 6, 67–78.

Bitner, M. J. (1992). Servicescapes: The impact of physical surroundings on customers and employees. *Journal of marketing, 56*(2), 57-71.

Booms, B. H., & Bitner, M. J. (1982). Marketing services by managing the environment. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly, 23*(1), 35-40.

Brengman, M. & Geuens, M. (2003) *The four dimensional impact of color on shoppers' emotions,* (Ghent, Belgium: University of Ghent).

Chebat, J. C. & Michon, R. (2003) Impact of ambient odors on mall shoppers' emotions, cognition, and spending – a test of competitive causal theories, *Journal of Business Research*, 56, pp. 529–539.

Chebat, J. C., & Morrin, M. (2007). Colors and cultures: exploring the effects of mall décor on consumer perceptions. *Journal of business Research, 60*(3), 189-196.

Choi, H., & Kandampully, J. (2019). The effect of atmosphere on customer engagement in upscale hotels: An application of SOR paradigm. *International Journal of Hospitality Management,* 77, 40-50.

Countryman, C. C., & Jang, S. (2006). The effects of atmospheric elements on customer impression: The case of hotel lobbies. *International Journal of Contemporary Hospitality Management, 18*(7), 534-545. doi: 10.1108/09596110610702968

Cox, A.D., Cox, D., Anderson, R.D., 2005. Reassessing the pleasures of store shopping. *J. Bus. Res. 58* (3), 250–259.

D'Astous, A. (2000). Irritating aspects of the shopping environment. *Journal of Business Research, 49*(2), 149-156.

Daunt, K. L. & Harris, L. C. (2012). Exploring the forms of dysfunctional customer behaviour: A study of differences in servicescape and customer disaffection with service. *Journal of Marketing Management. 28*(1-2). 129-153.

Demoulin, N. T. M. (2011). Music congruency in a service setting: The mediating role of emotional and cognitive responses. *Journal of Retailing and Consumer Services, 18*(1), 10-18. doi: 10.1016/j.jretconser.2010.08.007

Donovan, R. J., & Rossiter, J. R. (1982). Store atmosphere: An environmental psychology approach. *Psychology of Store Atmosphere, 58*(1), 34–57.

Emir, O. (2016). A study of the relationship between service atmosphere and customer loyalty with specific reference to structural equation modelling. *Economic research-Ekonomska istraživanja, 29*(1), 706-720.

Eroğlu, S. A., Machleit, K. A. & Davis, L. M. (2003) Empirical testing of a model of online store atmospherics and shopper responses, *Psychology and Marketing*, 20, pp. 139–150.

Fisk, R. P., Rosenbaum, M. S., & Massiah, C. (2011). An expanded servicescape perspective. *Journal of Service Management, 22*(4), 471-490. doi:10.1108/09564231111155088

Foxall, G. R., & Greenley, G. E. (1999). Consumers' emotional responses to service environments. *Journal of Business Research, 46*(2), 149–158.

Gustafsson, I. B., Öström, Å., Johansson, J., & Mossberg, L. (2006). The Five Aspects Meal Model: a tool for developing meal services in restaurants. *Journal of foodservice, 17*(2), 84-93.

Ha, J., & Jang, S. (2012). The effects of dining atmospherics on behavioral intentions through quality perception. *Journal of Services Marketing, 26*(3), 204-215. doi:10.1108/08876041211224004

Hansen, K. V., Jensen, Ø. & Gustafsson, I. B. (2005) The meal experiences of a` la carte restaurant customers, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism,* 5, pp. 135–151.

Hatipoğlu, S., & Aksoy, M. (2021) Hizmet Atmosferi, Algılanan Değer ve Müşteri Memnuniyeti İlişkisi: Konaklama Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 4*(2), 70-102.

Heide, M., & GrØnhaug, K. (2006). Atmosphere: Conceptual issues and implications for hospitality management. *Scandinavian Journal of hospitality and Tourism, 6*(4), 271-286.

Heide, M., Lærdal, K., & Grønhaug, K. (2007). The design and management of ambience—Implications for hotel architecture and service. *Tourism Management, 28*(5), 1315-1325. doi: 10.1016/j.tourman.2007.01.011

Heung, V. C., & Gu, T. (2012). Influence of restaurant atmospherics on patron satisfaction and behavioral intentions. *International Journal of Hospitality Management, 31*(4), 1167-1177.

Hightower, R., Brady, M. K., & Baker, T. L. (2002). Investigating the role of the physical environment in hedonic service consumption: An exploratory study of sporting events. *Journal of Business Research, 55,* 697-707.

Hoffman, K. D. & Turley, L. W. (2002). Atmospherics, service encounters and consumer decision making: an integrative perspective. *Journal of Marketing Theory and Practice*. 33-47.

Hoffman, K. D., & Bateson, J. E. G. (2011). *Services marketing: Concepts, strategies, & cases*. Mason: South-WesternCengage Learning.

Huang, J. & Hsu, C. H. (2009).The impact of customer-to-customer interaction on cruise experience and vacation satisfaction. *Journal of Travel Research. 49*(1), 79-92.

Jang, S.S., Namkung, Y., 2009. Perceived quality, emotions, and behavioral intentions:application of an extended Mehrabian–Russell model to restaurants. *J. Bus. Res. 62* (4), 451–460.

Kim, W. G., & Moon, Y. J. (2009). Customers' cognitive, emotional, and actionable response to the servicescape: A test of the moderating effect of the restaurant type. *International Journal of Hospitality Management, 28*(1), 144-156. doi:10.1016/j.ijhm.2008.06.010

Koc, E. (2019): Do Women Make Better in Tourism and Hospitality? A Conceptual Review from A Customer Satisfaction and Service Quality Perspective, *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism,* DOI: 10.1080/1528008X.2019.1672234

Koç, E. (2018). *Hizmet Pazarlaması ve Yönetimi: global ve yerel yaklaşım.* Seçkin Yayıncılık.

Kotler, P. (1973) Atmospherics as a marketing tool, *Journal of Marketing,* 49, pp. 48–64.

Lai, I. K., Hitchcock, M., Yang, T., & Lu, T. W. (2018). Literature review on service quality in hospitality and tourism (1984-2014): Future directions and trends. *International Journal of Contemporary Hospitality Management.*

Lee, C. K., Park, J. A., Hwang, Y. H., & Reisinger, Y. (2015). The influence of tourist experience on perceived value and satisfaction with temple stays: The experience economy theory. *Journal of Travel & Tourism Marketing, 32*(4), 401-415.

Levent, S. (2020). Otel Atmosferinin Turistik Tüketicilerin Tekrar Satın Alma Niyetine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kocaeli.

Lin, I.Y., 2010. The interactive effect of gestalt situations and arousal seeking tendency on customers' emotional responses: matching color and music to specific servicescapes. *J. Serv. Market. 24* (4), 294–304.

Lin, I.Y., Mattila, A.S., 2010. Restaurant servicescape, service encounter, and perceived congruency on customers' emotions and satisfaction. *J. Hosp. Market. Manag. 19* (8), 819–841.

Liu, Y., & Jang, S. (2009). The effects of dining atmospherics: An extended Mehrabian-Russell model. *International Journal of Hospitality Management, 28*(4), 494–503.

Lockwood, A., & Pyun, K. (2019). How do customers respond to the hotel servicescape?. *International Journal of Hospitality Management*, 82, 231-241.

Lundberg, C., & Lindström, K. N. (2020). Sustainable management of popular culture tourism destinations: A critical evaluation of the twilight saga servicescapes. *Sustainability, 12*(12), 5177.

Mehrabian, A., & Russell, J. A. (1974). *An approach to environmental psychology*. London: The MIT Press.

Meng, B., & Choi, K. (2017). Theme restaurants' servicescape in developing quality of life: The moderating effect of perceived authenticity. *International Journal of Hospitality Management,* 65, 89-99.

Menon, S. & Kahn, B. (2001) Cross-category effects of induced arousal and pleasure on the internet shopping experience, *Journal of Retailing,* 78, pp. 31–40.

Morrison, M., Gan, S., Dubelaar, C., & Oppewal, H. (2011). In-store music and aroma influences on shopper behavior and satisfaction. *Journal of Business Research, 64*(6), 558-564. doi: 10.1016/j.jbusres.2010.06.006

Özkul, E., Bilgili, B., & Koç, E. (2020). The Influence of the color of light on the customers' perception of service quality and satisfaction in the restaurant. *Color Research & Application, 45*(6), 1217-1240.

Postrel, V. (2003). *The substance of style*. New York: Harper Collins.

Rashid-Radha, J. Z. (2015). The influence of hostel servicescapes on social interaction and service experience (*Doctora Tezi, University of Surrey*).

Rita, P., Oliveira, T., & Farisa, A. (2019). The impact of e-service quality and customer satisfaction on customer behavior in online shopping. *Heliyon, 5*(10), e02690.

Rosenbaum, M. S., & Massiah, C. (2011). An expanded servicescape perspective. *Journal of Service Management. 22*(4), 471-490.

Siu, N.Y., Wan, P.Y.K., Dong, P., 2012. The impact of the servicescape on the desire to stay in convention and exhibition centers: the case of Macao. *Int. Hosp. Manag*. 31 (1), 236–246.

Spangenberg, E. R., Crowley, A. E. & Henderson, P. W. (1996) Improving the store environment: Do olfactory cues affect evaluations and behaviors?, *Journal of Marketing*, 60, pp. 67–80.

Tran, Q. X., Van Dang, M., & Tournois, N. (2020). The role of servicescape and social interaction toward customer service experience in coffee stores. The case of Vietnam. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*.

Tsai, W., Huang, Y., 2002. Mechanisms linking employee affective delivery and customer behavioral intentions. *J. Appl. Psychol. 87* (5), 1001–1008.

Turley, L. W., & Milliman, R. E. (2000). Atmospheric effects on shopping behavior: A review of the experimental evidence. *Journal of Business Research,* 49, 193–211. doi:10.1016/S0148- 2963(99)00010-7.

Uhrich, S., & Benkenstein, M. (2012). Physical and social atmospheric effects in hedonic service consumption: customers' roles at sporting events. *The Service Industries Journal. 32* (11). 1741-1757.

United Nations World Tourism Organisation (UNWTO). International Tourism Growth Continues to Outplace the Global Economy. 2020. Online Erişim: https://unwto.org/international-tourism-growth-continues-to-outpace-the-economy (22 Ocak 2022 tarihinde erişildi).

Ünal, S., Akkuş, G., & Akkuş, Ç. (2014). Yiyecek İçecek İşletmelerinde Atmosfer, Duygu, Memnuniyet Ve Davranışsal Sadakat İlişkisi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi,* (1), 23-49.

Van Birgelen, M., De Ruyter, K., & Wetzels, M. (2001). What makes service research centers effective?. *Journal of Service Research, 3*(3), 265-273.

Vilnai-Yavetz, I., Rafaeli, A., 2006. Aesthetics and professionalism of virtual servicescapes. *J. Serv. Res. 8* (3), 245–259.

West, A., & Hughes, J. (1991). An evaluation of hotel design practice. *The Service Industries Journal, 11*(3), 362–380.

Wilson, S. (2003) The effect of music on perceived atmosphere and purchase intentions in a restaurant, *Psychology of Music*, 31, pp. 93–112.

Wirtz, J., & Lovelock, C. (2016). *Services marketing: people, technology, strategy* (8th ed.). US: World Scientific Publishing.

World Travel & Tourism Council (WTTC, 2017). Economic Impact: World; World Travel and Tourism Council: London, UK, 2017.

World Travel & Tourism Council (WTTC, 2019). Economic Impact: World; World Travel and Tourism Council: London, UK, 2019.

Yalch, R. F. & Spangenberg, E. R. (2000) The effects of music in a retail setting on real and perceived shopping times, *Journal of Business Research,* 49, pp. 139–147.

Zeithaml, V. A. (2018). *Services marketing: Integrating customer focus across the firm.* 7th Edition, NY, USA: McGraw-Hill Education

Zeithaml, V.A., Berry, L.L., 1993. The nature and determinants of customer expectations of service. *J. Acad. Mark. Sci.* 21 (1), 1–12.

Zeithaml, V.A., Bitner, M.J., 1996. *Services Marketing.* McGraw Hill, NY.

KAYNAKÇA

Amiti, Mary, Wei, Shang-Jin, Service Offshoring and Productivity: Evidence from the United States." International Monetary Fund, IMF Working Paper Series: 11926, 2006, www.newyorkfed.org/medialibrary/media/research/economists/amiti/usoffshoring_productivity.pdf (erişim tarihi: 14/02/2022).

Amponsah, Nketiah, Edward, Sarpong, Bernard, "Ease of Doing Business and Foreign Direct Investment: Case of Sub-Saharan Africa", International Advances in Economic Research, Cilt No: 26, Sayı: 3, 2020, s. 209-223.

Barseghyan, Levon, "Entry Costs and Cross-Country Differences in Productivity and Output", Journal of Economic Growth, Cilt No: 13, Sayı: 2, 2008, s.145–167.

Bayraktar, Nihal, "Importance of Investment Climates for Inflows of Foreign Direct Investment in Developing Countries", Business and Economic Research, Cilt No: 5 Sayı: 1, 2015, s. 24-50.

Bruhn, Miriam, "License to Sell: The Effect of Business Registration Reform on Entrepreneurial Activity in Mexico", The Review of Economics and Statistics, Cilt No: 93, Sayı: 1, 2011, s. 382-386.

Çalışkan, Zehra Doğan, "Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve İş Yapma Kolaylığı: Türkiye Örneği", Politik Ekonomik Kuram, Cilt No: 3, Sayı: 1, 2019, s. 105-112.

Çömez, Gülçin, Bingöl, Ufuk, "İş Yapma Kolaylığı ve Doğrudan Yabancı Yatırım İlişkisi: Türkiye-Seçilmiş Sahraaltı Afrika Ülkeleri Panel Veri Analizi", Journal of Yaşar University, Cilt No: 14, Sayı: 56, 2019, s. 460-467.

Canare, Tristan, "The Effect of Ease of Doing Business on Firm Creation. Annals of Economics and Finance, Cilt No: 19, Sayı: 2, 2018, s. 555-584.

Contractor, Farok, J, Dangol, Ramesh, Nuruzzaman, N, Raghunath, S, "How Do Country Regulations and Business Environment Impact Foreign Direct Investment (FDI) Inflows?", International Business Review, Cilt No: 29, Sayı: 2, 2020, 101640.

Contractor, Farok, J, NURUZZAMAN, N, DANGOL, Ramesh, RAGHUNATH, S, "How FDI Inflows to Emerging Markets are Influenced by Country Regulatory Factors: An Exploratory Study", Journal of International Management, Cilt No: 27, Sayı: 1, 2021, 100834.

Corcoran, Adrian, Gillanders, Robert, "Foreign Direct Investment and the Ease of Doing Business", Review of World Economics, Cilt No: 151, Sayı: 1, 2015, s. 103-126.

De Gregorio, Jose, "Economic Growth in Latin America", Journal of Development Economics, Cilt No: 39, Sayı: 1, 1992, s. 59-84.

De Soto, Hernando, "The Other Path: The Economic Answer to Terrorism", Harper and Row, 1. Baskı, 1989, New York.

Djankov, Simeon, La Porta, Rafael, LOPEZ-DE-SILANES, Florencio, SHLEIFER, Andrei, "The Regulation of Entry", The Quarterly Journal of Economics, Cilt No: 117, Sayı: 1, 2002, s. 1-37.

Eifert, Benjamin, "Do Regulatory Reforms Stimulate Investment and Growth? Evidence from the Doing Business Data, 2003-07", Center for Global Development Working Paper, 2009.

Güllü, İlhan, Kılıç, Nazife Özge, "An Evaluation on the Attractiveness of Turkish Economy in Terms of Foreign Direct Investments", European Journal of Sustainable Development Research, Cilt No: 2, Sayı: 1, 2017, s. 70-79.

Hakro, Ahmed Nawaz, Ghumro, Akhtiar Ahmed, "Foreign Direct Investment, Determinants and Policy Analysis: Case Study of Pakistan", University of Glasgow, Department of Economics, 2007.

Handoyo, Sofik, "An Exploratory Study on the Relationship of Public Governance and Ease of Doing Business", APMBA (Asia Pacific Management and Business Application), Cilt No: 6, Sayı: 2, 2017, s. 75-88.

Handoyo, Sofik, "The Relationship of Good Public Governance and Easy of Doing Business Performance: An Exploratory Study", Sustainable Collaboration in Business, Technology, Information and Innovation Cilt No: 1, Sayı: 1, 2018, s. 1-11.

Harris, Clive, "Private Participation in Infrastructure in Developing Countries: Trends, Impacts, and Policy Lessons", The World Bank Working Paper 5, 2003, The World Bank, Washington, DC.

Hossain, Mohamed Tareq, Hassan, Zubair, Shafiq, Sumaiya, BASIT, Abdul, "Ease of Doing Business and its Impact on Inward FDI", Indonesian Journal of Management and Business Economics, Cilt No: 1, Sayı: 1, 2018, s. 52-65.

Jayasuriya, Dinuk, "Improvements in the World Bank's Ease of Doing Business Rankings: Do They Translate into Greater Foreign Direct Investment Inflows?", Policy Research Working Paper 5787, 2011, World Bank, Washington, DC.

Kar, Muhsin, TATLISÖZ, Fatma, "Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Hareketlerini Belirleyen Faktörlerin Ekonometrik Analizi", Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt No: 2008, Sayı: 1, 2008, s. 436-458.

Klapper, Leora, Laeven, Luc, Rajan, Raghuram, "Entry Regulation as a Barrier to Entrepreneurship", Journal of Financial Economics, Cilt No: 82, Sayı: 3, 2006, s. 591-629.

Klappe, Leora, Love, Inessa, "The Impact of the Financial Crisis on New Firm Creation", Retrived Cilt No: April, Sayı: 4, 2010, s. 1-31.

Koç, Erdem, Kaya, Kadir, Şenel, Mahmut Can, "Dünya'da ve Türkiye'de Ekonomik Göstergeler-İş Yapma/İş Kurma Kolaylığı Endeksi", Mühendis ve Makina, Cilt No: 58, Sayı: 685, 2017, s. 17-42.

Lawless, Martina, "Tax Complexity and Inward Investment", Research Technical Papers 5/RT/09, 2009, Central Bank of Ireland.

Mahuni, Kenneth, Bonga, Wellington Garikai, "Nexus Between Doing Business Indicators and Foreign Direct Investment for Zimbabwe: A Time Series Analysis", Dynamic Research Journals' Journal of Economics and Finance (DRJ-JEF), Cilt No: 2, Sayı: 2, 2017, s. 1-08.

Morris, Rosetta, Aziz, Abdul, "Ease of Doing Business and FDI Inflow to Sub Saharan Africa and Asian countries", Cross Cultural Management: An International Journal, Cilt No: 18, Sayı: 4, 2011, s. 400-411.

North, Douglass C, Thomas, Robert Paul, "The Rise of the Western World: A New Economic History", 1973, Cambridge, Cambridge University Press, Cambridge.

Nunnenkamp, Peter, "Determinants of FDI in Developing Countries: Has Globalization Changed the Rules of the Game?", (No. 1122), 2002, Kiel Working Paper.

OECD Data, https://data.oecd.org/fdi/fdi-flows.htm#indicator-chart, 15/02/2022.

Owusu-Manu, De Graft, Edwards, David John, Mohammed, A, Thwala, Wellington Didibhuku, Birch, Tony, "Short Run Causal Relationship between Foreign Direct Investment (FDI) and Infrastructure Development", Journal of Engineering, Design and Technology, Cilt No: 17, Sayı: 6, 2019, s. 1202-1221.

Piger, Blonigen, Bruce, "Determinants of Foreign Direct Investment" NBER Working Paper 16704, 2011, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.

Ross, Andrew G, "Governance Infrastructure and FDI Flows in Developing Countries", Transnational Corporations Review, Cilt No: 11, Sayı: 2, 2019, s. 109-119.

Seyidoğlu, Halil, "Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama", Güzem Yayınevi, 16. Baskı, 2007, İstanbul.

Shadan, Faridah, Sarmidi, Tamah, Faizi, Faqir Jan, "Relationships between Doing Business Indexes and FDI Net Inflows: Empirical Evidence from Six Asian Countries (Afghanistan, Bangladesh, India, Iran, Pakistan and Sri Lanka)", Prosiding Persidangan Kebangsaan Ekonomi Malaysia, ke-9, 2014, s. 609 – 625.

Tüselmannn, Heinz Josef, "German Direct Foreign Investment in Eastern and Central Europe: Relocation of German Industry?" European Business Review, Cilt No: 99, Sayı: 6, 1999, s. 359-367.

KAYNAKÇA

Aktaş Şenkardeşler, Rabia, "Belirsizlik ve Risk Altında Karar Alma Problemini Geleneksel ve Davranışsal Finans Perspektiflerinden Değerlendirme", İşletme Araştırmaları Dergisi, Cilt No:8, Sayı No:4, 2016, s.360-379.

Atasever, Gülbahar; Baydur, Cem Mehmet, "Muğla Konut Piyasasında Yatırımcı Psikolojisinin Analizi", Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, Cilt No: 6, Sayı No:1, s. 34-51.

Atıcı, Sinem; Demir, Nihan; Ural, Mert, "Arbitraj Fiyatlama Modeli ile Türkiye'de Pay Getirilerini Etkileyen Makroekonomik Göstergelerin Analizi", Cilt No:4, Sayı No:1, 2019, s. 106-120.

Aytekin, Yunus Emre; Aygün, Mehmet, "Finansta Yeni Bir Alan Davranışsal Finans", Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı No:2, 2016, s. 143-156.

Bailey, Roy, E., "The Economics of Financial Markets", First Edition, UK Bambridge University Press.

Baker, H. Kent; Nofsinger, John, R., "Behavioral Finance: An Overview", Baker vd., (Eds). Behavioral Finance: Investors, Corporations and Markets, New Jersey: John Wiley&Sons, 2010.

Barber, Brad, M.; Odean, Terrance, "Boys will be Boys: Gender, Overconfidence, and Common Stock Investment", The Quarterly Journal of Economics, Cilt No: 116, Sayı No: 1, 2001, s. 261-292.

Benartzi, Shlomo; Thaler, Richard H., "Naive Diversification Strategies in Defined Contribution Saving Plans", Economic Review, Cilt No: 91, 2001, s. 79-98.

Bodie, Zvi, Kane, Alex; Marcus, Alan, J., "Investments", Mc Graw Hill Yayınevi, 8. Baskı, Singapur, 2009.

Coval, Joshua, D.; Shumway, Tyler, "Do Behavioral Biases Affect Prices?", The Journal of Finance, Cilt No: 60, Sayfa No:1, 2005, s.1-34.

Cross, Rod; Grinfeld, Michael; LAMBA, Harbir; SEAMAN, Tim, "A Thresold Model of Investor Psychology", Physica, Cilt No: 354, 2004, s. 463-478.

Dolvin, Steven D., "Can Cognitive Error Explain the IPO Partial Adjustment Phenomenon?", Klein, E. (Eds), Stock Exchanges, IPO's amd Mutual Funds, New York, Nova Science Publishers.

Döm, Serpil, "Yatırımcı Psikolojisi: IMKB Üzerine Ampirik Bir Çalışma", 2003, İstanbul: Değişim Yayınları.

Emin, Doğuş, "Modern Finansın ve Finans Teorisinin Yakın Tarihteki Gelişimi: 20. ve 21. Yüzyıl", içinde Finansın Temel Teorileri, Ed: Aysel Gündoğdu, Beta Yayın Evi, 2018, s. 1-14, İstanbul.

Fama, Eugene, "Efficient Capital Markets", *The Journal of Finance*, Cilt No: 25, Sayı: 2, 1970, s. 383- 417.

Hanson, Jon, D.; KYSAR, Douglas, A., "Taking Behavioralism Seriously: The Problem of Market manipulation", New York University Law Review, Cilt No:74, Sayı No:3, 1999, s. 630-749.

Kahneman, Daniel; Tversky, Amos, "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk", Econometrica, Cilt No: 47, Sayı: 2, 1979, s. 263-291.

Kahneman, Daniel; Tversky, Amos, "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk", Econometrica, Cilt No: 47,, Amos, "Choices, Values and Frames", American Psychologist, Cilt No: 39, Sayı No:4, 1984, s. 341-350.

Kale, Süleyman, "Modern Portföy Teorisi ve Portföy Seçimi", içinde Finansal Yönetim, Ed: Ferudun Kaya, Beta Yayın Evi, 2015, s. 471-488.

Kale, Süleyman, "Finansal Varlıkları Fiyatlama Modeli", içinde Finansal Yönetim, Ed: Ferudun Kaya, Beta Yayın Evi, 2015, s. 489-503.

Lintner, J., "The Valuation of Risk Assets and the Selection of Risky Investments in Stock Portfolios and Capital Budgets", The Review of Economics and Statistics. Cilt No:47, Sıra No:1, 1965, 13e37.

Markowitz, Harry, "Portfolio Selection", *The Journal of Political Economy, Cilt No:7,* 1952, s. 77-91

Modigliani, Franco; Miller, Merton Howard, "The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment", *The American Economic Review, Cilt No:* 48, Sayı: 3, 1958, s. 261-297.

Mongin, Philippe; D. W., Hands; Uskalı, Mäki, "Expected Utility Theory", Davis John, Wade Hands, Uskali Mäki (eds.). (1997).

Mossin, Jan, "Equilibrium in a Capital Asset Market", Econometrica, Cilt No:34, Sayı No: 4, 1966,768e783. https://doi.org/10.2307/1910098

Müldür, Gözde Türkmen, "Geleneksel ve Davranışsal Finans: Tarihsel ve Kavramsal Çerçeve", Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No: 2, Sayı:1, 2018, s.37-45.

Myers, David G.; Dewall, C. Nathan, "Psychology", New York: Worth Publishers.

Nickerson, Raymond S., "Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises", Review of General Psychology, Cilt No: 2, s. 175-220.

Nofsinger, John, R., "Investment Madness: How Psychology Affects Your Investing and What to Do About It", Prentice Hall, 2001.

Ritter, Jay, R., "Behavioral Finance", Pacific-Basin Finance Journal, Cilt No: 11, 2003, s. 429-437.

Ross, Stemhen Alan "The Arbitrage Theory of Capital Asset Pricing", *Journal of Economic Theory, Cilt No: Adana 13,* 1976, s. 341-360.

Sansar, Nazlı Gamze, "Değişen Finansal Akımlar: Rasyonalizmden Davranışsal Finans Yaklaşımına", İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No:3, Sayı: 2, 2016, s. 135-150.

Sharpe, William F., "Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium Under Conditions of Risk", The Journal of Finance, Cilt No:19, Sıra No:3, 1964, 425e442. https://doi.org/10.2307/2977928.

Shleifer, Andrei; Vishny, Robert, W., "The Limits of Arbitrage, Advances in Behavioral Finance", Richard H. Thaler (Eds). Russel Sage Foundations: New York.

Shostak, Frank, "In defense of Fundamental Analysis: A Critique of the Efficient Market Hypothesis", Cilt No: 10, Sayı: 2, 1997, s.27-45.

Taner, Berna; Akkaya G. Cenk, "Yatırımcı Psikolojisi ve Davranışsal Finans Yaklaşımı", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Cilt No: 27, 2005, s.47-54.

Taşdemir, Murat, "Belirsizlik Altında Tercihler ve Beklenen Fayda Modelinin Yetersizlikleri", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No:7, Sayı: 1, 2007, s.307-318.

Tomak, Serpil, "Girişmci Hevristikleri: Bir Kavramsal Çözümleme", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Cilt No: 10, Sayı No: 2, 2009, 145-166.

Tufan, Cenk; Sarıçiçek, Reyhan, "Davranışsaş Finans Modelleri, Etkin Piyasa Hipotezi ve Anomalilerine İlişkin Bir Değerlendirme", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt No: 15, Sayı No:2, s. 159-182.

Vardar, Gülin, "Arbitraj Fiyatlama Teorisi: Ross ve Çok Faktörlü Modeller", içinde Finansın Temel Teorileri, Ed: Aysel Gündoğdu, Beta Yayın Evi, 2018, s. 1-14, İstanbul.

Wahla, Khalil Ur Rehman; AKHTAR, Hameeda; SHAH, Syed Zulfiqar Ali, "Framing Effect and Financial Wellbeing: The Role of Investment Behaviours as Mediator", Review of Economics and Development Studies, Cilt No: 5, Sayı No:2, 2019, s. 343-352.

SOSYAL HİZMET ÇALIŞMALARI 3

Editör
Dr. Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

"Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlara aittir"

ISBN: 978-625-8117-04-2

Sayfa Düzeni: Recep Yıldız

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Faks: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinyayinevi.com

TAKDİM

Değerli Okuyucular,

Sosyal adaleti tesis etmek için bireyle, grupla ve toplumla mikro, mezzo, makro düzeylerinde çalışan sosyal hizmet hem teorik boyuta hem de uygulama alanına sahip bir bilim dalıdır. Teoride kuramları, yaklaşımları, rolleri ve amaçları olan sistematik, disiplinli bir bilim dalı olup uygulamada çok boyutlu ve farklı mesleki alanları bir arada buluşturan insan hakları odağında çalışan bir uzmanlık alanıdır. Sosyal hizmet uzmanları alanda çoğunlukla dezavantajlı gruplarla işbirliği içerisinde çalışmalarını gerçekleştirirken bir taraftan da bireysel ve sosyal boyutta karşılaşılan sosyal problemleri çözmek için çaba harcarlar. Bu çaba kamusal, yerel ve sivil toplum boyutunda gerçekleştirilebilmektedir. Dezavantajlı gruplarla doğrudan çalışan sosyal hizmet alanında daha çok bilimsel üretim yapılarak hem teoriye hem de uygulamaya katkı sağlanması elzemdir. Bu çalışma böyle bir çabanın ve isteğin ürünüdür.

Birinci bölümde *Dezavantajlı Grupların Toplumla Bütünleşmesinde Sosyal Sermaye ve Sosyal Hizmet Yaklaşımı* başlığı altında dezavantajlı grupların yaşamış olduğu temel sorunlar toplumla bütünleşme sorunu özelinde ele alınmıştır. Bu bağlamda, küresel etkenler, insan haklarına katılım sağlayamama, sosyal dışlanma, ayrımcı uygulamalar, önyargıların varlığı ve aidiyet ve kimliğe ilişkin damgalanmalar gibi etmenlerin bireylerin veya grupların "dezavantajlı" olmasını belirlediği ve bununla birlikte toplumla bütünleşmelerini engellediği tartışılmıştır. Çalışmada dezavantajlı grupların yaşamış olduğu temel sorunların ve özelinde toplumla bütünleşme sorunlarının çözümü, sosyal sermaye ve sosyal hizmet olmak üzere iki temel yaklaşımla değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde *Sosyal Çalışma ve Sivil Toplum: Kamu Yararında Amaçsal ve Eylemsel Paydaşlık* başlığı altında ilkesel olarak kamu yararına çalışması beklenen sosyal çalışma ve sivil toplumun amaçsal ve eylemsel birlikteliği vurgulanarak, bu birlikteliğin nasıl mümkün olabileceği sorusu sosyal çalışma paradigması ve sivil toplumun tarihsel serüveni üzerinden cevaplanmaya çalışılmıştır. Çalışma her iki alanın kamu yararı yönündeki kesişimselliğini paydaşlık bakış açısı ile ele alarak alana katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Üçüncü bölümde *Sosyal Hizmet Alanında Dolaylı Travmatizasyon* başlığı altında çalışma yaşamında hizmet verdiği kişilerin travma öykülerine şahit olmayla beraber gelişen dolaylı travmatizasyon konusu ele alınmıştır. Psikiyatri, psikoloji, sosyal hizmet gibi alanlarda çalışan uzmanların müracaatçı ya da danışanlarının travmatik öyküsüne şahit olmalarıyla gelişen ikincil travma olgusu çeşitli parametreler üzerinden incelenmiştir. Profesyonellerin zihin ve duygulanımını ve de çalışma yaşamını uzun süreli olarak etkileyebilen dolaylı travmatizasyonun ortaya çıkmasına yol açan etmenler ve dolaylı travmatizasyonun önlenmesi için gereken uygulamalar ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde *Travma Bilgisi İçeren Yaklaşım ve Sosyal Hizmet* başlığı altında sosyal hizmet ve travma ilişkisine başka bir açıdan yaklaşılarak sosyal hizmet uygulamalarının daha başarılı olabilmesi için hizmet alanların geçmiş deneyimlerinin farkında olunmasının ve bu deneyimlerin sebep olduğu olumsuzlukların hesaba katılmasının altını çizilmiştir. Travmaya maruz kalma ihtimali daha yüksek olan gruplarla çalışan sosyal hizmet alanında travma bilgisi içeren yaklaşımın sosyal hizmet mesleğine entegre edilebilmesi hem dezavantajlı grupların sorunlarının sağlıklı bir şekilde çözülebilmesine hem de sosyal çalışmacıların daha kapsamlı bir anlayış geliştirmesine olanak sağlayacaktır.

Beşinci bölümde *Sosyal Hizmette Çoklu Ayrımcılıklarla Mücadele İçin Kesişimsel Yaklaşım* başlığı altında farklı dezavanjtalılık alanlarının bir arada olmasının nasıl başka bir ayrımcılık türü ürettiği detaylandırılmıştır. Kesişimsellikle ilgili literatür detaylı bir şekilde anlatılarak, çoklu ve kesişimsel ayrımcılığı tanımak ve bunlarla mücadele etmek için öneriler sıralanmıştır. Çoklu ve kesişimsel ayrımcılığa maruz kalan bireylerle yürütülecek mesleki sosyal hizmet çalışmaları için kesişimsel yaklaşımın kullanılması gerektiği belirtilerek, böylece dezavantajlı grupların içerisindeki daha dezavantajlı bireylerin görünürlüğünün sosyal hizmet çalışmaları içerisinde artacağı vurgulanmıştır.

Altıncı bölümde *Pandemi Sürecinde Engelli Bireylerin İstihdamında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri* başlığı altında ikincil istatistiki veriler ışığında Covid-19 Pandemisinin engelli bireylerin istihdamını nasıl etkilediği tartışılmıştır. Bu süreçte olumsuz yönde etkilenen engelli bireylerin istihdam sorunlarının çözümü için sadece arz yönlü yaklaşımların yeterli olmadığı, işverenlerin engelli istihdamında yaşadığı sorunları ve beklentilerinin analiz

edilerek uygulamaya konulacağı talep yönlü yaklaşımlara da ihtiyaç olduğuna dikkat çekilmiştir.

Yedinci bölümde *Sessiz Kuşak Üzerinde Yapılmış Akademik Çalışmaların Araştırılması ve Sosyal Hizmet İhtiyacı* başlığı altında 1925 ile 1945 arasında doğan insanların yani sessiz kuşağın diğer bir adlandırma ile geleneksel kuşağın incelemesi yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilen bu araştırmada sessiz kuşağa ilişkin tarihsel süreç, karakteristik özellikler, yapılmış olunan çalışmaların hangi konuları kapsadığı gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmanın sonucunda ulaşılan en temel sonuç sessiz kuşağın günümüzde artık yaşlı sınıfına girdiği ve sessiz kuşağın bundan sonraki gelişimleri için yaşlılık ve sosyal hizmet ilişkisinde çalışmalar yapılması gerekliliği ortaya koyulmuştur.

Sekizinci bölümde *2015-2020 Yılları Arasında Türkiye'de Sosyal Koruma İncelemesi* başlığı altında en temel insan haklarından biri olan sosyal koruma konusu detaylandırılmıştır. 2012 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından alınan kararla ortaya çıkan sosyal koruma tabanları üzerinde durulmuş ve Türkiye'de 2015-2020 yılları arasında gerçekleşen sosyal koruma verileri incelenmiştir. 2015-2020 döneminde Türkiye'de gerçekleşen sosyal koruma istatistikleri, TÜİK tarafından yıllık olarak gösterilen sosyal koruma verileri incelenerek analiz yapılmıştır.

Dokuzuncu bölümde *Türkiye'deki İşbirliğine Dayalı Sosyal Hizmet Ağlarının İncelenmesi* başlığı altında sosyal hizmetlerin sunumunda alternatif bir yöntem olarak ortaya çıkan işbirliği ağları anlatılmıştır. Küreselleşme ve neoliberalizmin klasik refah hizmetlerinde yol açtığı aşınmayı gidermenin güçlü bir aracı olarak ortaya çıkan kurumlar arası işbirliği ağlarının yapısı, faydaları ve güçlükleri ele alındıktan sonra ise Türkiye'deki sosyal hizmetler açısından işbirliği ağlarının durumunu analiz edilmiştir. Türkiye'deki sosyal refah hizmetlerinin batıdaki refah devletlerinden farklı bir şekilde gerçekleştiğini dolayısıyla batıdaki neoliberal dönüşümün Türkiye'deki sosyal hizmetlere aynı şekilde yansımadığını öne sürüldüğü araştırmada sivil toplum ve aile gibi devlet dışı aktörlerin geleneksel olarak sosyal hizmetlerde çok etkin olduğu ancak bu faaliyetleri gerçekleştirirken kamu kurumları ile işbirliği oluşturmada zayıf kaldıkları iddia edilmiştir. Eski hizmet sunum tarzının halen geçerliliğini sürdürdüğü vurgulanmıştır.

Onuncu bölümde *Sosyal Koruma Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve Kadınların Güçlendirilmesi* başlığı altında sosyal koruma konusuna farklı bir açıdan yaklaşılarak sosyal koruma mekanizmalarına erişimin büyük ölçüde cinsiyete dayalı rol, tutum ve normlar tarafından belirlendiği tartışılmıştır. Öncellikle küreselleşme süreciyle birlikte yoksulluk, savunmasızlık ve sosyal dışlanmayla mücadelede ön plana çıkan sosyal koruma kavramı, daha sonra kadınların güçlendirilmesinde toplumsal cinsiyete duyarlı sosyal korumanın rolüne yer verilmiştir. Bu bağlamda kadınları güçlendirmek amacıyla sosyal korumaya erişimde karşılaştıkları engellerin farklı boyutlardan ele alınarak sosyal korumanın toplumsal cinsiyet odağında geliştirilmesi önerilmiştir.

Onbirinci ve son bölümde *Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nce Yayınlanan Sosyal Hizmet Etiği ve Değerleri* başlığı altında sosyal hizmet etiği ve değerleri konu alınmıştır. Sosyal hizmetin mesleki uygulamalarında önceliklerin etik ilke ve değerler tarafından belirlendiği, bu nedenle sosyal hizmet profesyonellerinin mesleğe özgü etik ilke ve değerlere ilişkin bilgi ve farkındalıklarının bulunmasının önemli olduğuna yer verilmiştir. Bu bağlamda söz konusu hususlar Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu (IFSW) tarafından hazırlanan "Küresel Sosyal Hizmet Etik İlkeler Beyanı"nın en güncel versiyonu olan ve Amerikan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (National Association of Social Workers - NASW (2021) tarafından online ortamda İngilizce olarak yayınlanan "Etik İlkeler ve Standartlar" bölümünden Türkçeye çevrilerek derlenmiştir.

Sosyal hizmet disiplinin içeriğinin ve bakış açısının genişliği ve zenginliği bu kitap ile bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın başta sosyal hizmet uzmanları olmak üzere tüm sosyal hizmet alanı meslek elemanlarına ve akademik alan yazına ve bilgi üretimine ve de konulara ilgi duyan tüm bireylere katkıda bulunmasını temenni ediyorum. Bu bağlamda, editör olarak, katkı veren tüm yazarlara teşekkürlerimi iletmek isterim. Ayrıca bu çalışmanın ortaya çıkmasında desteklerini hiç esirgemeyen ve süreci yönetmem konusunda yükümü hafifleten Doç. Dr. Recep Yıldız'a ve Doç. Dr. Eyüp Sabri Kala'ya çok teşekkür ediyorum.

Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU
Dr. Öğretim Üyesi
Mart 2022

YAZARLAR HAKKINDA

(Yazarlar kitaptaki bölüm sırasına göre sıralanmıştır.)

Editör ve Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Fatma Kahraman GÜLOĞLU

2004 yılında Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nde mezun oldu. 2007 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD'dan yüksek lisans derecesi aldı. 2012-2013 yıllarında ABD'de Tompkins Cortland Community College (TC3) ve Cornell Üniversitesi K. Lisa Yang ve Hock E. Tan Employment and Disability Institute (İstihdam ve Engellilik Enstitüsü) doktora tez çalışması için misafir araştırmacı olarak bulundu. 2017 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD'dan Kesişimsel Yaklaşımla Engellilik ve Toplumsal Cinsiyet (Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Karşılaştırması) konulu doktora teziyle doktora derecesi kazandı. 2007-2009 yılları arasında T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nda (mülga) Sosyolog olarak görev yaptı. 2009 tarihinde Yalova Üniversitesi (Y.Ü.) Sosyal Hizmet Bölümü'nde başladığı görevini Dr. Öğr.Üyesi olarak devam ettirmektedir ve 2019 yılında atandığı Y.U. Engelli Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü görevini sürdürmektedir.

Öğr. Gör. Dr. Yasin ERDURAK

Lisans eğitimini Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde tamamladı (2014). Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı (2014). Yüksek lisans eğitimini Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında (2016); doktora eğitimini Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında (2021) tamamladı. 2019'dan bu yana da Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü Sosyal Hizmetler Programı'nda öğretim görevlisi olarak görevine devam etmektedir.

Doç. Dr. Harun CEYLAN

"İsveç Refah Devletinde Bakım Hizmeti Alan Yaşlıların Yaşam Algıları: Stockholm Örneği" isimli tezi ile 2013 yılında doktorasını tamamladı. Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde görev yapmaktadır.

Sosyal politika, refah rejimleri, sosyal demografi, sosyal gerontoloji ve göç konularında çalışmaktadır. Ceylan'ın yayınlanmış kitapları arasında Modern Hayat ve Yaşlılık (Nobel Yayınları, 2015), İstanbul'da Yaşlanmak (Murat Şentürk ile birlikte- Açılım Kitap, 2015), Yaşlılık ve Refah Devleti (Açılım Kitap, 2015), Yaşlılık Sosyolojisi (Nobel Yayınları, 2016) ve "Yerel Yönetimler İçin Sosyolojik Master Plan Hazırlama Rehberi" (Ortak Yayın-Şehir Düşünce Merkezi Yayınları, 2017) yer almaktadır.

Şeniz ASLAN

Yazar, Yalova Sosyal Hizmet bölümünde 2016-2018 yıllarında yüksek lisans eğitimini tamamladıktan sonra aynı üniversitede Sosyal Hizmet bölümünde doktora eğitimine devam etmekte. Kültürel çalışmalar ve ekolojik sosyal çalışma başlıca araştırma alanlarını oluşturmaktadır.

Arş. Gör. Dr. Güler GÜNEŞ ASLAN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji bölümünden mezun oldu. Lisans mezuniyeti sonrası Gençlik Merkezi ve Özürlüler Merkezi gibi belediyelere ait sosyal hizmet kurumlarında çalıştı. 2010 yılında Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi sosyal hizmet bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Yüksek lisans eğitimini 2012 yılında, doktora eğitimini 2018 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda tamamladı. Halen Yalova Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde görev almaktadır. Yayımlanmış birçok makalesi ve kitap bölümü bulunmaktadır.

Arş. Gör. Dr. Pınar KÜTÜK YILMAZ

Lisans öğrenimini 2008 yılında Boğaziçi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde tamamlamıştır. Yüksek lisans öğrenimini ABD'de Wisconsin Madison Üniversitesinde Klinik Sosyal Çalışma alanında 2014 yılında tamamlamıştır. 2015 yılında başladığı Marmara Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programını 2021 yılında "Genç yetişkinlerde çatışma stilleri, çocukluk çağı travmaları ve yakın ilişkiler: Karma bir araştırma" isimli teziyle tamamlamıştır. İlgili duyduğu konular; travma, psikolojik sağlamlık, koruyucu önleyici müdahaleler ve kültüre duyarlı müdahalelerdir.

Arş. Gör. Burak KÜSMEZ

1994 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans eğitimini İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde 2017 yılında birincilikle tamamlamıştır. Lisans mezuniyetinden sonra sosyal yardım alanında faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşunda kısa süreli "birim sorumlusu sosyal çalışmacı" olarak çalışmıştır. 2018 yılında International Transport Workers' Federation (ITF) tarafından finanse edilen bir projede uzman olarak iki yıl görev yapmıştır. Aynı süre zarfında Türk Deniz-İş tarafından sosyal çalışmacı olarak istihdam edilmiştir. Bilim uzmanı unvanını 2019 yılında İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda almıştır. 2019 yılında ise Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaya başlayan yazar halen aynı bölümde görev yapmakta ve Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı'nda doktora eğitimini sürdürmektedir.

Yazarın çalışma alanları arasında; eleştirel sosyal hizmet, işyerinde sosyal hizmet, okul sosyal hizmeti ve sosyal politika gibi alanlar bulunmaktadır ve bu alanlarda çeşitli yayınları mevcuttur.

Dr. Ahmet Cahit AKMAN

Kocaeli-Gölcük doğumlu olan Ahmet Cahit AKMAN; İlk, orta ve lise öğrenimini doğduğu ilçede tamamladı. Lisans eğitimi, Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Yönetimi, Yüksek Lisansı, Yalova Üniversitesi Sosyal Politika, Doktorasını Yalova Üniversitesi Çalışma Ekonomisi alanında tamamladı. İŞKUR'da Kurum eğiticisi ve servis şefliği görevlerinde bulunan AKMAN halen Yalova Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünde İş ve Meslek Danışmanı olarak, iş piyasası izleme ve değerlendirme servis sorumluluğunu yürütmektedir.

Prof. Dr. Muharrem Es

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde lisansı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Sosyal Politika alanında yüksek lisansı ve Çalışma ekonomisi ve Endüstri İlişkileri alanında doktorasını tamamlamıştır. Yerel Yönetimler, Kentleşme ve Çevre Sorunları alanında doçentliğini almıştır. Halen Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde Bölüm Başkanlığı ve öğretim üyeliği yapmaktadır. Muharrem Es kentleşme, yerel yönetimler, sosyal politika, kamu yönetimi, kent sosyolojisi ve çalışma sosyolojisi alanlarında çalışmalar yapmaktadır

Arş. Gör. Abdurrahman Sefa ULU

Arş. Gör. Abdurrahman Sefa ULU. 2017 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünden bölüm üçüncüsü olarak mezun oldu. 2017 Ağustos 15 tarihi itibariyle Hizmet-İş Sendikasında Toplu İş Sözleşmesi Uzman Yardımcısı olarak başladığı görevinde 2 yıl çalıştı. 2019 Mayıs ayı itibariyle de Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2020 yılında "Türkiye'de Sosyal Politikaların Şekillenmesinde İktidar ve Muhalefet Parti Programlarının Etkisi: 2002 Sonrası Dönemde Ak Parti ve CHP Örnekleri" teziyle Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında Sosyal Politika Alanında Yüksek lisans öğrenimini tamamladı. 2020 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünde doktora eğitimi devam etmektedir.

Mehmet ERÇORUMLU

2014 yılında Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nden mezun oldu. 2017 yılında Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim dalı İnsan Kaynakları ve Çalışma İlişkileri bölümünde yüksek lisans derecesi aldı. Aynı yıl aynı Enstitü ve aynı Anabilim dalında başladığı Doktora eğitimini YÖK 100/2000 Öncelikli Alanlarından biri olan "Nüfus Hareketliliği ve Göçmen Sağlığı" alanında bursiyer olarak "Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Uyum ve İskan Sorunları ve Çözüm Önerileri: Doğu Marmara İlleri Üzerine Bir Araştırma" isimli teziyle halen sürdürmektedir.

Dr. Öğr. Üyesi Kübra YAVUZ

Dr Kübra Yavuz, 2013 yılında Kocaeli Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünden mezun oldu. 2015 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinden yüksek lisans, 2019 yılında Yalova Üniversitesinden doktora derecesini aldı. 2020 yılından itibaren Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Sosyal politika alanında çalışmalarına devam eden Yavuz, özellikle sosyal politika ve refah ağlarında işbirliğine odaklanıyor ve sosyal ağ analizini kullanarak sosyal hizmetlerdeki işbirlikçi ağları inceliyor.

Dr. Öğr. Üyesi Nurgün KUL PARLAK

Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde, yüksek lisansını İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Siyaset Anabilim Dalı'nda "Çokuluslu Şirketlerde Uluslararası İnsan Kaynakları Yönetimi ve Endüstri İlişkileri" adlı tez çalışması ile tamamlamıştır. Doktora derecesini ise, aynı Enstitünün Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı'nda "Refah Devletinin Yeniden Yapılanması ve AB Ülkelerinde İş-Yaşam Dengesi" başlıklı tezi ile 2015 yılında almıştır. 2017 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde görev yapmaktadır. Araştırma konuları arasında sosyal politika ve çalışma ilişkileri yer almaktadır.

Öğr. Gör. Hacer BAŞER

1976 Çorum doğumlu olup Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümü mezunudur. Halen Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Politika Bölümü'nde doktora eğitimine devam etmekte ve Gaziantep Üniversitesi Sağlık Hizmetleri MYO'da öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. SHÇEK Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşları ile Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu'nda sosyal hizmet uzmanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında üst düzey yönetici olarak görev yapmıştır. -Aile, çocuk, kadın, engelli, yaşlı, göçmen ve dezavantajlı birey ve gruplara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, müdahale edici sosyal hizmet ve psikososyal destek hizmetleri ile stratejik yönetim, toplam kalite yönetimi, proje döngüsü, gönüllülük, yetişkin eğitimi ve iletişim uzmanlık alanlarıdır.

Çok sayıda STK'da yönetici, üye ve gönüllü olarak görev almaktadır. Evli ve 3 çocuk annesidir.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 1
YAZARLAR HAKKINDA 5
İÇİNDEKİLER 11

DEZAVANTAJLI GRUPLARIN TOPLUMLA BÜTÜNLEŞMESİNDE SOSYAL SERMAYE VE SOSYAL HİZMET YAKLAŞIMI 13
Yasin Erdurak

SOSYAL ÇALIŞMA VE SİVİL TOPLUM: KAMU YARARINDA AMAÇSAL VE EYLEMSEL PAYDAŞLIK 49
Harun Ceylan, Şeniz Aslan

SOSYAL HİZMET ALANINDA DOLAYLI TRAVMATİZASYON 73
Güler Güneş Aslan

TRAVMA BİLGİSİ İÇEREN YAKLAŞIM VE SOSYAL HİZMET 93
Pınar Kütük Yılmaz, Burak Küsmez

SOSYAL HİZMETTE ÇOKLU AYRIMCILIKLARLA MÜCADELE İÇİN KESİŞİMSEL YAKLAŞIM.....115
Fatma Kahraman Güloğlu

PANDEMİ SÜRECİNDE ENGELLİ BİREYLERİN İSTİHDAMINDA YAŞANAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 139
Ahmet Cahit Akman, Muharrem Es

SESSİZ KUŞAK ÜZERİNDE YAPILMIŞ AKADEMİK ÇALIŞMALARIN ARAŞTIRILMASI VE SOSYAL HİZMET İHTİYACI.....165
Abdurrahman Sefa Ulu

2015-2020 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE SOSYAL KORUMA İNCELEMESİ.....179
Mehmet Erçorumlu, Muharrem Es

TÜRKİYE'DEKİ İŞBİRLİĞİNE DAYALI SOSYAL HİZMET AĞLARININ İNCELENMESİ.....199
Kübra Yavuz, Muharrem Es

SOSYAL KORUMA BAĞLAMINDA TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADINLARIN GÜÇLENDİRİLMESİ.....225
Nurgün Kul Parlak

AMERİKAN SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİNCE YAYINLANAN SOSYAL HİZMET ETİĞİ VE DEĞERLERİ.....243
Hacer Başer

yerel örgütlenmeler mümkün olmaktadır. Ayrıca, sosyal sermaye, güven, sosyal ilişkilerde bağlılık, saygı, itibar gibi unsurlarla sosyal dışlanmaya bir panzehir olmaktadır.

Sosyal sermayenin işlevsel özellikleri olarak da kabul edilen üç türü bulunmaktadır: bağlayıcı (bonding), köprü kurucu (bridging) ve birleştirici (linking) sosyal sermaye. Sosyal hizmet bu sermaye türlerinin sunmuş olduğu bağlantıları ve kaynakları kullanarak mesleki rollerini ve amaçlarını inşa etmektedir. Örneğin; dezavantajlı grupların sorunlarının çözümünde etkili olan sivil toplum örgütleri sosyal sermaye için önemli bir kaynaktır. Bu kaynağı çözüm süreçlerine dahil etmek, müracaatçılara ulaştırmak ve iş birliğini artırarak bağlantıları genişletmek sosyal hizmet mesleğinin rolleri ve amaçları arasında yer almaktadır.

Sosyal hizmet yaklaşımı, bireylerin yaşamış olduğu sorunları analiz ederken toplumsal ilişkileri ve etkileşimleri çevresel süreçten bağımsız olmadan ele almaktadır. Sosyal hizmet, dezavantajlı grupların yaşamış olduğu sorunları (özelinde bütünleşme sorununu) çözmeye çalışırken sosyal adalet ve insan hakları ve özgürlüklerini temel alır; dayanışma, sosyal uyum, sosyal etkileşim ve sosyal ağlar gibi sosyal sermaye bileşenlerini birer "kaynak" olarak değerlendirir; sorunların çözümünde herkesin payının/sorumluluğunun var olduğu bilincinde olur; sosyal işlevsellikleri geliştirmek için gerekli kaynakları ve araçları müracaatçısıyla buluşturur ve son olarak toplumsal örgütlenmeyi sağlayarak yerel politikaların oluşturulması için mücadele eder.

KAYNAKÇA

American Heritage. (2019). https://ahdictionary.com/word/search.html?q=disadvantaged

Bhandari, H., & Yasunobu, K. (2009). What is Social Capital? A Comprehensive Review of the Concept. *Asian Journal of Social Science*, 37(3), 480-510. http://doi.org/10.1163/156853109X436847

Bourdieu, P. (2010). Sermaye Biçimleri. M. Murat Şahin ve A. Zeki Ünal (Der.). *Sosyal Sermaye-Kuram, Uygulama, Eleştiri* (45-75) içinde. Değişim Yay.

Caillods, F. (1998). *Education strategies for disadvantaged groups: Some basic issues*. UNESCO/ International Institute for Educational Planning.

Cambridge. (2019). https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/disadvantaged

Chapman, A. R., & Carbonetti, B. (2011). Human Rights Protections for Vulnerable and Disadvantaged Groups: The Contributions of the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights. *The Johns Hopkins University Press*, 33(3), 682-732. https://www.jstor.org/stable/23015998

Cılga, İ. (2017). Sosyal Hizmet Bilimi ve Mesleği. T. E. Gencer ve İ. Cılga (Ed.). *Sosyal Hizmeti Yeniden Düşünmek* (119-149) içinde. Nika Yayınevi.

Clark, I. (2013). *The Vulnerable in International Society*. Oxford University Press.

Coleman, J. S. (1990). *Foundations of Social Theory*. The Belknap Press of Harvard University Press.

Commission for Social Justice. (1994). *Social justice: Strategies for national renewal*. Vintage.

Costa, D. L., & Kahn, M. E. (2003). Civic Engagement and Community Heterogeneity: An Economist's Perspective. *Perspective on Politics*, 1(1), 103-111. http://doi.org/10.1017/s1537592703000082

Craig, Alexander W., & Goodman, N. (2019). Social Capital and Social Justice: Why Liberalism Is Essential. *The Journal of Private Enterprise*, 34(1), 59-73. http://www.journal.apee.org/index.php/2019_Journal_of_Private_Enterprise_Vol_34_No_1_Spring_PARTE4

Daly, M., & Silver, H. (2008). Social Exclusion and Social Capital: A Comparison and Critique. *Theory and Society,* 37(6), 537-566. http://doi.org/10.1007/s11186-008-9062-4

Dasgupta, P. (2011). A Matter of Trust: Social Capital and Economic Development. J. Yifu Lin ve B. Pleskovic (Ed.). In *Annual World Bank Conference on Development Economics Global: Lessons from East Asia and the Global Financial Crisis* (pp. 119-155). World Bank.

Dasgupta, P. (1999). Economic progress and the idea of social capital. P. Dasgupta ve I. Serageldin (Ed.). In *Social Capital: A Multifaceted Perspective* (pp. 325-424). World Bank.

Dinga, E. (2014). Social Capital and Social Justice. *Procedia Economics and Finance*, 8, 246-253. http://doi.org/10.1016/s2212-5671(14)00087-2

Dolan, P. (2008). Social Support, Social Justice, and Social Capital: A Tentative Theoretical Triad for Community Development. *Community Development*, 39(1), 112-119. http://doi.org/10.1080/15575330809489745

Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayınları.

EIGE. (2019). https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1083

Elmas, A. (2018). 1923-2016 Yılları Arası Hükümet Programlarında Dezavantajlı Gruplar. *Social Sciences Studies Journal*, 4(15), 945-953. http://doi.org/10.26449/sssj.467

Fine, B. (2010). *Theories of Social Capital: Researchers Behaving Badly.* Pluto Press.

Forrest, R., A. Kearns. (2001). Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. *Urban Studies*, 38(12), 2125-2143. http://doi.org/10.1080/00420980120087081

Fukuyama, F. (1998). *Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması*. (Ahmet Buğdaycı, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Fukuyama, F. (2002). Sosyal Sermaye. S. Durmaz (Çev.). *Türkiye Günlüğü Dergisi* (31-40) içinde.

Georgarakos, D., & Pasini, G. (2011). Trust, Sociability, and Stock Market Participation. *Review of Finance*. 15(4). (693-725). http://doi.org/10.1093/rof/rfr028.

George, L. K. (2001). Human Development and Health. N. J. Smelser ve P.B. Baltes (Ed.). In *Sociology of International Encyclopedia of The Social and Behavioral Sciences* (pp. 6959-6963). Elsevier.

Giorgas, D. (2000, December, 6-8). Social Capital within Ethnic Communities. In *Sociological Sites/Sights, TASA 2000 Conference* (1-10). Adelaide, Flinders University. https://openresearch-repository.anu.edu.au/handle/1885/41477i

Gordon, Edmund W. (1965). Pre-School Programs and Socially Disadvantaged Children. *RCD Bulletin,* 1(2), 1-10. http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED028218.pdf

Gül, S., & Gümüşoğlu, F. (2017). Türkiye'de Dezavantajlı Gruplar Üzerine Yazmak, Konuşmak. *Toplum ve Demokrasi*, 11(24), i-vii.

Hagan, J., MacMilan, R., Wheaton, B. (1996). New Kid in Town: Social Capital and the Life Course Effects of Family Migration on Children. *American Sociological Review,* 61(3), 368-385. http://doi.org/10.2307/2096354

Halpern, D. (2005). *Social Capital*. Polity Press.

Hanifan, L. J. (1916). The Rural School Community Center. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science,* 67(1), 130-138. http://doi.org/10.1177/000271621606700118

Hefler, M., & Carter, S. M. (2017). Smoking to fit a stigmatised identity? A qualitative study of marginalised young people in Australia. *Health,* 00(0), 1-19. http://doi.org/10.1177/1363459317745690

Human Rights. (2019). http://www.humanrights.is/en/human-rights-education-project/human-rights-concepts-ideas-and-fora/the-human-rights-protection-of-vulnerable-groups

Ife, J. (2017). Sosyal Hizmet Uygulamaları Yoluyla İnsan Haklarına Ulaşma. A. Işık (Çev.), *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet* (191-223) içinde. Nika Yay.

Illingworth, P. (2012). Ethics and social capital for global well-being. *International Review of Economics*, 59(4), 389-407. http://doi.org/10.1007/s12232-012-0160-2

Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economical, and Political Change in 43 Societies*. *Princeton University Press.*

Johnston, G., & Percy-Smith, J. (2003). In search of social capital. *Policy & Politics*, 31(3), 321-334. http://doi.org/10.1332/030557303322034974

Kagan, C., Burns, D., Burton, M., Crespo, I., Evans, R., Knowles, K., Lalueza, J., & Sixsmith, J. (2002). *Working with people who are marginalized by the social system: challenges for community psychological work*. https://www.researchgate.net/publication/27399375_Working_with_people_who_are_marginalized_by_the_social_system_challenges_for_community_psychological_work

Kongar, E. (1972). *Sosyal Çalışmaya Giriş*. Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

Krishna, A. (1999). Creating and harnessing social capital. P. Dasgupta ve I. Serageldin (Ed.). In *Social Capital: A Multifaceted Perspective* (pp. 71-93). World Bank.

Larkin, M. (2009). *Vulnerable Groups in Health and Social Care*. Sage Publications.

Lin, N. (2010). Sosyal Sermaye-Network Kuramının İnşası. M. Murat Şahin ve A. Zeki Ünal (Der.). *Sosyal Sermaye-Kuram, Uygulama, Eleştiri* (171-220) içinde. Değişim Yayınları.

Livingston, M. S. (2001). *Vulnerable Moments Deepening the Therapeutic Process*. Northvale, Jason Aronson Inc.

Mathbor, G. M. (2007). Enhancement of Community Preparedness for Natural Disasters: The Role of Social Work in Building Social Capital for Sustainable Disaster Relief and Management. *International Social Work*, 50(3), 357-369. http://doi.org/10.1177/0020872807076049

Mayer, M. (2003b). The onward sweep of social capital: causes and consequences for understanding cities, communities and urban movements. *International Journal of Urban and Regional Research*, 27(1), 110-132. http://doi.org/10.1111/1468-2427.00435

Mayer, Steven E. (2003a). *What is a "Disadvantaged Group?"*. Effective Communities Project.

Misztal, B. A. (2011). *The challenges of vulnerability: In search of strategies for a less vulnerable social life*. Palgrave Macmillan.

Narayan, D., & Pritchett, L. (1999). Social capital: evidence and implications. P. Dasgupta ve I. Serageldin (Ed.). In *Social Capital: A Multifaceted Perspective* (pp. 269-295). World Bank.

Ostrom, E. (1999). Social capital: a fad or a fundamental concept?. P. Dasgupta ve I. Serageldin (Ed.). In *Social Capital: A Multifaceted Perspective* (pp. 172-214). World Bank.

Oxford. (2019). https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/disadvantaged?q=disadvantaged

Öztürk, H. (2015). *Horizon 2020'de Toplumsal Bütünleşme*. İstanbul Kalkınma Ajansı.

Rapeli, M. (2017). Social Capital in Social Work Disaster Preparedness Plans: The case of Finland. *International Social Work*, 61(6), 1-13. http://doi.org/10.1177/0020872817695643

Ravanera, Z. R. (2008, July, 9-11). Social Capital, Social Integration and Political Participation of Young Canadians. In *European Population Conference in the Session on Integration Processes of Migrants* (1-28). Barcelona**.** https://epc2008.princeton.edu/papers/80852

Reichert, E. (2006). *Understanding Human Rights: An Exercise Book*. Sage Publications.

Rosenblum, N.L. (1998). *Membership and Morals: The Personal Uses of Pluralism in America*. Princeton University Press.

Sastry, T. S. N. (2012). *University Of Pune Human Rights Of Vulnerable & Disadvantaged Groups Course Book-II*. University of Pune. http://www.unipune.ac.in/university_files/1Human%20Rights%20of%20Vulnerable%20&%20Disadvantaged%20Groups_211212.pdf

Schuller, T. (2007). Reflections on the Use of Social Capital. *Review of Social Economy*, 65(1), 11-28. http://doi.org/10.1080/00346760601132162

Serageldin, I., & Grootaert, C. (1999). Defining social capital: an integrating view. P. Dasgupta ve I. Serageldin (Ed.). In *Social Capital: A Multifaceted Perspective* (pp. 40-58). World Bank.

Sheafor, B. W., & Horejsi, C. J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. (Durdu Baran Çiftçi, Ed.). Nika Yayınevi.

Small, M. L. (2009). *Unanticipated Gains: Origins of Network Inequality in Everyday Life*. Oxford University Press.

Swain, N. (2003). Social Capital and its Uses. *European Journal of Sociology*, 44(2), 185-212. http://doi.org/10.1017/S0003975603001243

Thompson, G. (2003). *Between Hierarchies and Markets: The Logic and Limits of Network Forms of Organization*. Oxford University Press.

Turner, B. S. (2006). *Vulnerability and Human Rights*. The Pennsylvania State University Press.

UK Aid Direct. 2017. *Defining marginalised; DFID's Leave no one behind agenda*. https://www.ukaiddirect.org/wp-content/uploads/2017/03/Defining-marginalised.pdf

UNDP. (2005). *Human Development Report 2005*. United Nations Development Programme.

Uphoff, N. (1999). Understanding social capital: learning from the analysis and experience of participation. P. Dasgupta ve I. Serageldin (Ed.). In *Social Capital: A Multifaceted Perspective* (pp. 215-249). World Bank.

Uslaner, E. M., & Brown, M. (2005). Inequality, Trust, and Civic Engagement. *American Politics Research*, 33(6), 868-894. http://doi.org/10.1177/1532673x04271903

Vining, A. R., & Weimer, D. L. (2009). Assessing the Costs and Benefits of Social Policies. David L. Weimer ve Aidan R. Vining (Ed.). In *Investing in the Disadvantaged Assessing the Benefits and Costs of Social Policies* (pp. 1-16). Georgetown University Press.

Wacquant, L. (2007). *Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality*. Polity Press.

White, R., & Cunneen, C. (2006). Social Class, Youth Crime and Justice. Barry Goldson, John Muncie (Ed.). In *Youth, Crime and Justice* (pp. 17-29). Sage Publications.

Woolcock, M., & Narayan, D. (2000). Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy. *The World Bank Research Observer*, 15(2), 225–249. doi:10.1093/wbro/15.2.225

Yıldız, Recep. (2001). Sosyal Bütünleşme Ve/İçin Nereye Kadar Hoşgörü, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 530-551.

Yıldız, Recep. (2018). Sunuş. Recep Yıldız (Ed). *Sosyal Sermaye Kaybı*, (pp. 11-19). İstanbul: Kitabi Yayınları.

Yılmaz, A. Tamer. (2016). *Türkiye İş Kurumu Tarafından Dezavantajlı Gruplara Yönelik Uygulanan Mesleki Eğitim Kurslarının Etkilerinin İncelenmesi ve Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesine Yönelik Öneriler* [Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi]. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.

Yolcuoğlu, İ. Galip. (2014a). *Bireylerle, Ailelerle, Gruplarla ve Toplumla Sosyal Hizmet*. Nar Yayınevi.

Yolcuoğlu, İ. Galip. (2014b). *Sosyal Hizmet/Sosyal Çalışma Bilim ve Mesleğine Giriş*. Nar Yayınevi.

KAYNAKÇA

Akbaş, E. (2011). Sosyal Hizmetlerin Sivil Oluşumu Berlin'deki Göçmen Sivil Toplum Örgütleri Üzerine Bir Araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 22(2), 113-136.

Akbaş, E. (2017). *Sosyal Çalışmada Çağdaş Perspektifler.* Ankara: Sabev Yayınları.

Alkan, N. (2010). *Sivil Toplum Kavramının Felsefi Temelleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.

Askeland, G. ve Strauss, H. (2014). The Nordic Welfare Model, Civil Society And Social Work. https://www.ucviden.dk/en/publications/the-nordic-welfare-model-civil-society-and-social-work. Erişim Tarihi: 16 Aralık 2020.

Ataman, E., Barış, İ. ve Aslan, Ş. B (2021). Türkiye Merkezli Küresel Bir Stk Olarak İHH'nın Sosyal Çalışma Niteliğine Dair Bir Değerlendirme. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 56-71.

Atasü Topçuoğlu, R. (2016). Kadın Hareketleri ve Feminist Bilgi Birikiminin Sosyal Hizmetlere ve Sosyal Çalışmaya Getirdiği Açılımlar Üstüne Düşünceler. *Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet.* (s. 9-26). Derya Şaşman Kaylı, Fatih Şahin (der.). Ankara: Nika Yayınevi.

Atatanır, H. (2016). *Türkiye'de Yoksulluk, Sosyal Yardım ve Sivil Toplum: Hak Temelli Yaklaşım Açısından Bir Değerlendirme*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Bakılcı, A. (2019). *Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Çocuk Evleri Modelinin Tarihsel Süreci ve Mutlu Yuva Derneği Örneği* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Bozdemir, R. (2020). *Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşlarında Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Adalet Savunuculuğu Düzeylerinin Karşılaştırılması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

Braye, S. ve Shoot, M. P. (2015). Değerler, Etik ve Sosyal Hizmet. (Çev. Editörü: Tarık Tuncay). *Sosyal Hizmet Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar* (s. 127-141). Ankara: Nika Yayınevi.

Cılga, İ. (2009). Sosyal Dışlanmanın Dinamiği, Bilimin, Mesleğin Dışlanması ve Öngörüler. *Toplum ve Sosyal Hizmet.* 20(2), (7-26).

Cohen, J. L. ve Arato, A. (2013). *Sivil Toplum ve Siyasal Teori*. A. Argun Akdoğan (Ed.). Ankara: Efil Yayınevi.

Doğar, C. F. (2019). Sivil Toplum Kuruluşlarında Sosyal Politika Uygulamaları: Çanakkale İli Örneği [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Emini, F. T. (2013). Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: Tüsiad Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. ?(36), 43-56.

Field, J. (2008). Sosyal Sermaye. (Çev: Bahar Bilgen, Bayram Şen). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Gathiram, N. (2003). Participation, Civil Society And Social Work Practice. *Social Work/Maatskaplike Werk.* 39(1), 41-47.

Güldalı, O. (2014). Sosyal Hizmetin Diyalektiği: Sosyal Hizmete Dair Eleştirel Çıkarımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet.* 25(2), 163-175.

Güngör, F. (2006). Üçüncü Sektörde Güç Temerküz Odakları Olarak Şemsiye Kuruluşlar. *Sivil Toplum Dergisi.* 4(15), 1-22

Gürel, D. (2009). Türkiye'de Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Politika Üzerindeki Etkisi: İstanbul Örneği [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Hatipoğlu, B. (2012). Sosyal Bilimlerin Potansiyeli ve Sosyal Hizmet Umudu. İbrahim Cılga, Burcu Hatipoğlu (Ed.). *Sosyal Bilimler ve Sosyal Hizmet Üzerine Düşünceler* (s. 1-31). Ankara: Sabev Yay.

Healy, L. M. (2001). International Social work: Professional Action in an Interdependent World. Oxford University Press, https://ebookcentral.proquest.com/lib/yalova/detail.action?docID=430927, Erişim tarihi: 15 Temmuz 2019.

International Federation of Social Workers (2016). https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/ Erişim tarihi: 6 Aralık 2021.

Jaysawal, N. (2013). Civil Society, Democratic Space and Social Work. SAGE Open. ?, 1-12.

Kara, Y. (2019). Makro Sosyal Hizmet Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi. *Sosyal Bilimler Dergisi Journal Of Social Sciences.* 4(2). 155-169.

Karadağ, E.Y. (2017). *Sosyal Hizmet Disiplini ve Sivil Toplum İlişkisi.* [Yayımlanmaış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.

Karataş, Z. (2009). Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet. *İl Sosyal Hizmetler Müdürlüklerinde Etkin Sosyal Hizmet Sunumu Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Sosyal Hizmet Sempozyumu.* (361-385).

Keçeci, G. (2017). Makro Sosyal Hizmet Uygulamasında Kullanılan Modeller, Teknikler ve Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 28(1), 187-202.

Kesgin, B. (2014). *Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi*. İstanbul: Açılım Kitap.

Kongar, E. (2007). *Sosyal Çalışmaya Giriş.* Ankara: Sabev Yayınları.

Oyman, R. (2016). Mültecilik Döngüsü İçinde 'Kadın' Olma: Toplumsal Cinsiyet Temelli Eşitsizlikler. *Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri Toplumsal Cinsiyet ve Sosyal Hizmet.* (s. 81-138). Derya Şaşman Kaylı, Fatih Şahin (der.). Ankara: Nika Yayınevi.

Özdemir, S., Başel H. ve Şenocak, H. (2009). Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın Artan Önemi ve Üsküdar'da Faaliyet Gösteren Bazı STK'lar Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*. 0(56), 151-232.

Parker, J. (2015). Civil society/ 'Big Society' and The İmplications For Social Work Education In England: A Caveat Emptor For Other Nations. In: International Social Issues Conference, Belgium.

Parpan-Blaser, A. ve Hüttemann, M. (2019). Social innovation in social work. *Atlas of social innovation. 2nd volume: a world of new practices,* 80-83.

Powell F. ve Geoghegan, M. (2005) Reclaiming civil society: the future of global social work?, *European Journal of Social Work,* 8(2), 129-144.

Salamon, L.M. ve Anheier, H. K. (1996). Social Origins Of Civil Society: Explaining The Nonprofit Sector Cross-Nationally. The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies. Baltimore.

Salamon, L.M., Anheier, H. K., List, R., Toepler, S. ve Sokolowski, W. (1999). Global Civil Society Dimensions of the Nonprofit Sector. The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies Baltimore.

Sarıipek, D. B. (2017). "Hak Temelli" Sosyal Politikadan "Hayırseverlik Temelli" Sosyal Politikaya Geçişte Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü. *İnsan&İnsan,* 4(11), 81-99.

Sewpaul, V. (2005). Global Standards: Promise And Pitfalls For Reinscribing Social Work Into Civil Society. *Internatıonal Journal Of Social Welfare*. ?(14), 210–217.

Shardlow, S. (2015). Değerler, Etik ve Sosyal Hizmet. (Çev. Editörü: Tarık Tuncay). Sosyal Hizmet Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar (s. 71-82). Ankara: Nika Yayınevi.

Sheafor, B. ve Horejsi, C. J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. Durdu Baran Çiftçi (Ed.). Ankara: Nika Yay.

Sönmez, B. (2017) Demokratik Açıdan Sivil Toplum ve 'Adalet Yürüyüşü' http://www.kuyerel.org/yazarlar/berrin-sonmez/etik-ve-demokratik-acidan-sivil-toplum-ve-adalet-yuruyusu. Erişim tarihi: 10.12.2018

Tamer, M. (2010). Tarihsel Süreçte Sivil Toplum. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 27(1), (89-105).

Taşğın, N. Ş. ve Özel, H. (2011). Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 22(2), 175-190.

Thompson, N. (2016). *Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak*. (Çev.: Buğra Yıldırım, Burcu Hatipoğlu, Çağıl Öngen). Ankara: Dipnot Yay.

Tuncay, T. ve Tekin, H. H. (2021). *Sosyal Hizmet Mesleğinin ABC'si.* Ankara: Nika Yayınevi.

Uğur, S. (2013). *Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri.* Bursa: Ekin Yayınları.

Uğurlu, M. (2006). *Türkiye'de Sivil Toplum–Sosyal Politika İlişkileri [*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.

Üstel, F. (2008). *Makbul Vatandaş"ın Peşinde*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Villadsen, K. (2008). Doing without state and civil society as universals: 'Dispositifs' of care beyond the classic sector divide. *Journal of Civil Society,* 4(3), 171-191.

Walker, C. ve A. Walker, (2015). Sosyal Politika, Yoksulluk ve Sosyal Hizmet. (Çev. Editörü: Tarık Tuncay). *Sosyal Hizmet Temel Alanlar ve Eleştirel Tartışmalar* (s. 111-125). Ankara: Nika Yayınevi.

Yanardağ, U. (2017). *Türkiye'de Sivil Toplum Örgütlerinde Çalışan Sosyal Çalışmacıların Toplumla Sosyal Çalışma Deneyimleri.* [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Zastrow, C. (2016). Sosyal Hizmete giriş (4. Baskı) (Çev. Ed. D. B. Çiftçi). Ankara: Nika Yayınevi.

KAYNAKÇA

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Arlington, VA: Author.

Baird, Katie; Kracen, Amanda C. (2006). Vicarious traumatization and secondary traumatic stress: A research synthesis∗. Counselling Psychology Quarterly, 19(2), 181–188. doi:10.1080/09515070600811899

Bell, H. (2003). Strengths and Secondary Trauma in Family Violence Work. Social Work, 48(4), 513–522. doi:10.1093/sw/48.4.513

Bell, H., Kulkarni, S., & Dalton, L. (2003). Organizational prevention of vicarious trauma. *Families in society*, *84*(4), 463-470. https://doi.org/10.1606/1044-3894.131

Bober, T., & Regehr, C. (2006). Strategies for reducing secondary or vicarious trauma: Do they work?. Brief treatment and crisis intervention, 6(1), 1-9. doi:10.1093/brief-treatment/mhj001

Bride, B. E. (2007). Prevalence of secondary traumatic stress among social workers. Social work, 52(1), 63-70.https://doi.org/10.1093/sw/52.1.63

Choi, G. Y. (2011). Organizational impacts on the secondary traumatic stress of social workers assisting family violence or sexual assault survivors. Administration in social work, 35(3), 225-242. https://doi.org/10.1080/03643107.2011.575333

Cox, K. & Steiner, S. (2013). Preserving commitment to social work service through the prevention of vicarious trauma. Journal of Social Work Values and Ethics, 10(1), 52-60.

Cunningham, M. (2003). Impact of Trauma Work on Social Work Clinicians: Empirical Findings. Social Work, 48(4), 451–459. doi:10.1093/sw/48.4.451

Ellis, C., & Knight, K. E. (2021). Advancing a Model of Secondary Trauma: Consequences for Victim Service Providers. Journal of Interpersonal Violence, 36(7–8), 3557–3583. https://doi.org/10.1177/0886260518775161

Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American journal of preventive medicine*, *14*(4), 245–258. https://doi.org/10.1016/s0749-3797(98)00017-8

Figley, C. R., & Ludick, M. (2017). Secondary traumatization and compassion fatigue. In S. N. Gold (Ed.), APA handbook of trauma psychology: Foundations in knowledge (pp. 573–593). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000019-029

Geller, J. A., Madsen, L. H., & Ohrenstein, L. (2004). Secondary trauma: A team approach. *Clinical Social Work Journal*, *32*(4), 415-430. https://doi.org/10.1007/s10615-004-0540-5

Gil, S., & Weinberg, M. (2015). Secondary trauma among social workers treating trauma clients: The role of coping strategies and internal resources. International Social Work, 58(4), 551–561. doi:10.1177/0020872814564705

Herman, J. (2011). Travma ve iyileşme şiddetin sonuçları ev içi istismardan siyasi Teröre. İstanbul:Literatür Yayıncılık.

Hesse, A. R. (2002). Secondary trauma: How working with trauma survivors affects therapists. Clinical social work journal, 30(3), 293-309. doi:10.1023/a:1016049632545

Joubert, L., Hocking, A., & Hampson, R. (2013). Social Work in Oncology—Managing Vicarious Trauma—The Positive Impact of Professional Supervision. Social Work in Health Care, 52(2-3), 296–310. doi:10.1080/00981389.2012.737902

Kwong, K. (2018). Assessing Secondary Trauma, Compassion Satisfaction, and Burnout--Implications for Professional Education for Asian-American Social Workers. International Journal of Higher Education, 7(5), 75-85. https://doi.org/10.5430/ijhe.v7n5p75

Lee, J. J., Gottfried, R., & Bride, B. E. (2018). Exposure to client trauma, secondary traumatic stress, and the health of clinical social workers: A mediation analysis. Clinical Social Work Journal, 46(3), 228-235.https://doi.org/10.1007/s10615-017-0638-1

Ling, J., Hunter, S. V., & Maple, M. (2014). Navigating the challenges of trauma counselling: How counsellors thrive and sustain their engagement. Australian Social Work, 67(2), 297-310. https://doi.org/10.1080/0312407X.2013.837188

Ludick, M., & Figley, C. R. (2017). Toward a mechanism for secondary trauma induction and reduction: Reimagining a theory of secondary traumatic stress. *Traumatology*, *23*(1), 112-123. http://dx.doi.org/10.1037/trm0000096

McCann, I., & Pearlman, L. (1990) Vicarious traumatization: A framework for understanding the psychological effects of working with victims. Journal of Traumatic Stress, 3, 131-149. https://doi.org/10.1007/BF00975140

Michalopoulos, L. M., & Aparicio, E. (2012). Vicarious trauma in social workers: The role of trauma history, social support, and years of experience. Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 21(6), 646-664. https://doi.org/10.1080/10926771.2012.689422

Pearlman, L. A. (2012). Vicarious trauma. Encyclopedia of trauma: An interdisciplinary guide, 783-786.

Rienks, S. L. (2020). An exploration of child welfare caseworkers' experience of secondary trauma and strategies for coping. Child Abuse & Neglect, 110, 104355. https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104355

Shannon, P. J., Simmelink-McCleary, J., Im, H., Becher, E., & Crook-Lyon, R. E. (2014). Developing Self-Care Practices in a Trauma Treatment Course. Journal of Social Work Education, 50(3), 440–453. doi:10.1080/10437797.2014.917932

Simon, C. E., Pryce, J. G., Roff, L. L., & Klemmack, D. (2005). Secondary traumatic stress and oncology social work: Protecting compassion from fatigue and compromising the worker's worldview. *Journal of psychosocial oncology*, *23*(4), 1-14. https://doi.org/0.1300/J077v23n04_01

Singer, J., Cummings, C., Moody, S. A., & Benuto, L. T. (2020). Reducing burnout, vicarious trauma, and secondary traumatic stress through investigating purpose in life in social workers. Journal of Social Work, 20(5), 620–638. https://doi.org/10.1177/1468017319853057

Substance Abuse and Mental Health Services Administration. (2014). SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, MD: Author. Retrieved from https://ncsacw.samhsa.gov/userfiles/files/SAMHSA_Trauma.pdf

Tyler, T. A. (2012). The limbic model of systemic trauma. *Journal of Social Work Practice*, *26*(1), 125-138. https://doi.org/10.1080/02650533.2011.602474

Van Der Kolk, B. (2018). Beden kayıt tutar travmanın iyileşmesinde beyin zihin ve beden.

VandenBos, G. R. (Ed.). (2015). *APA dictionary of psychology* (2nd ed.). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/14646-000

nüyle de travma bilgisi içeren yaklaşımın okullardan çocuk refah sistemlerine kadar farklı ortamlarda benimsenmesi ve hizmet sunumuna yerleştirilmesi büyük önem sahip görünmektedir.

KAYNAKÇA

Banks, A. (2006). Relational therapy for trauma. *Journal of Trauma Practice*, *5*(1), 25-47.

Bent-Goodley, T. B. (2019). The necessity of trauma-informed practice in contemporary social work. *Social work*, *64*(1), 5-8.

Berger, R., & Quiros, L. (2014). Supervision for trauma-informed practice. *Traumatology*, *20*, 296–301.

Bloom, S. L. (2006). *Organizational stress as a barrier to trauma-sensitive change and system transformation*. Retrieved from http://www.nasmhpd.org/publicationsOTA.cfm

Bombay, A., Matheson, K. ve Anisman, H. (2009). Intergenerational trauma: Convergence of multiple processes among First Nations peoples in Canada. *International Journal of Indigenous Health*, *5*(3), 6-47.

Bowen, E. A. ve Murshid, N. S. (2016). Trauma-informed social policy: A conceptual framework for policy analysis and advocacy. American Journal of Public Health, 106(2), 223-229.

Brown, V. B., Harris, M., & Fallot, R. (2013). Moving toward trauma-informed practice in addiction treatment: A collaborative model of agency assessment. *Journal of Psychoactive Drugs*, *45*(5), 386-393.

Butler, L. D., Critelli, F. M. ve Rinfrette, E. S. (2011). Trauma-informed care and mental health. *Directions in Psychiatry*, *31*(3), 197-212.

Carello, J. Ve Butler, L.D. (2015). Practicing what we teach: Trauma-informed educational practice. *Journal of Teaching in Social Work, 35*, 262-278.

Carll, E. K. (2007). *Trauma psychology*. Praeger.

Cohen, J. A., Mannarino, A. P. ve Deblinger, E. (2006). *Treating trauma and traumatic grief in children and adolescents.* The Guilford Press.

Conners-Burrow, N. A., Kramer, T. L., Sigel, B. A., Helpenstill, K., Sievers, C. ve McKelvey, L. (2013). Trauma-informed care training in a child welfare system: Moving it to the front line. *Children and Youth Services Review*, *35*(11), 1830-1835.

El-Bassel, N., Gilbert, L., Schilling, R. ve Wada, T. (2000). Drug abuse and partner violence among women in methadone treatment. *Journal of Family Violence*, *15*(3), 209-228.

Elliott, D.E., Bjelajac, P., Fallot, R.D., Markoff, L.S. & Reed, B.G. (2005). Trauma-informed or trauma-denied: Principles and Implementation of trauma-informed services for women. *Journal of Community Psychology*, *33*(4), 461-477.

Ely, G. E., Hales, T., Jackson, D. L., Bowen, E. A., Maguin, E. ve Hamilton, G. (2017). A trauma-informed examination of the hardships experienced by abortion fund patients in the United States. *Health Care for Women International*, *38*(11), 1133-1151.

Fallot, R. D., & Harris, M. (2009). Creating cultures of trauma-informed care (CCTIC): A self-assessment and planning protocol. Washington, DC: Community Connections.

Fraser, J. G., Griffin, J. L., Barto, B. L., Lo, C., Wenz-Gross, M., Spinazzola, J., ... & Bartlett, J. D. (2014). Implementation of a workforce initiative to build trauma-informed child welfare practice and services: Findings from the Massachusetts Child Trauma Project. *Children and Youth Services Review*, *44*, 233-242.

Goodman, R. (2017). Contemporary trauma theory and trauma-informed care in substance use disorders: A conceptual model for integrating coping and resilience. *Advances in Social Work*, *18*(1), 186-201.

Hales, C. M., Kit, B. K., Gu, Q. ve Ogden, C. L. (2018). Trends in prescription medication use among children and adolescents—United States, 1999-2014. *Jama*, *319*(19), 2009-2020.

Harris, M., ve Fallot, R.D. (2001). Using trauma theory to design service systems. San Francisco: Jossey-Bass.

Hodas, G. R. (2006). Responding to childhood trauma: The promise and practice of trauma informed care. *Pennsylvania Office of Mental Health and Substance Abuse Services, 177*, 5-68.

Hopper, E. K., Bassuk, E. L., & Olivet, J. (2010). Shelter from the storm: Trauma- informed care in homelessness services settings. *The Open Health Services and Policy Journal, 3*(2), 80-100. doi: https://doi.org/10.2174/1874924001003020080

Jennings, A. (2004) `Models for Developing Trauma-Informed Behavioral Health Systems and Trauma-Specific Services'. Report produced by the National Association of State Mental Health Program Directors (NASMHPD) and the National Technical Assistance Center for State Mental Health Planning (NTAC) United States.

Kawam, E. (2014). Trauma Informed Care and Social Work Education: A Case Study. *Advances in Social Sciences Research Journal,1*(7), 122-132.

Knight, C. (2015). Trauma-informed social work practice: Practice considerations and challenges. *Clinical Social Work Journal, 43*(1), 25-37.

Knight, C. (2019). Trauma informed practice and care: Implications for field instruction. *Clinical Social Work Journal, 47*(1), 79-89.

Ko, S. J., Ford, J. D., Kassam-Adams, N., Berkowitz, S. J., Wilson, C., Wong, M., ... & Layne, C. M. (2008). Creating trauma-informed systems: Child welfare, education, first responders, health care, juvenile justice. *Professional psychology: Research and practice, 39*(4), 396.

Kramer, T. L., Sigel, B. A., Conners-Burrow, N. A., Savary, P. E., & Tempel, A. (2013). A statewide introduction of trauma-informed care in a child welfare system. *Children and Youth Services Review, 35*(1), 19-24.

Levenson, J. (2017). Trauma-Informed Social Work Practice. *Social Work, 62*(2), 105-113.

Levenson, J. (2020). Translating trauma-informed principles into social work practice. *Social Work, 65*(3), 288-298.

McCartan, K. F. (2020). Trauma-informed practice. *HM Inspectorate of Probation Academic Insights: London, UK*.

Mersky, J. P., Topitzes, J. ve Britz, L. (2019). Promoting evidence-based, trauma-informed social work practice. *Journal of Social Work Education, 55*(4), 645-657.

Nader, K. (2008). *Understanding and assessing trauma in children and adolescents*. Routledge.

Posner, J., Eilenberg, J., Harkavy Friedman, J. ve Fullilove, M. J. (2008). Quality and use of trauma histories obtained from psychiatric outpatients: A ten-year follow-up. *Psychiatric Services, 59*(3), 318-321.

Reeves, E. (2015). A Synthesis of the Literature on Trauma-Informed Care, I*ssues in Mental Health Nursing, 36* (9), 698-709, DOI: 10.3109/01612840.2015.1025319

Savage, A., Quiros, L., Dodd, S. J., & Bonavota, D. (2007). Building trauma informed practice: Appreciating the impact of trauma in the lives of women with substance abuse and mental health problems. *Journal of Social Work Practice in the Addictions, 7*(1-2), 91-116.

Substance Abuse and Mental Health Services Administra- tion. (2013). Trauma-informed care and trauma services. Retrieved from http://www.samhsa.gov/nctic/ trauma.asp

Substance Abuse and Mental Health Services Administration (2014). SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. Substance Abuse and Mental Health Services Administration: Rockville, MD, eport No.: HHS Publication No. (SMA) 14-4884.

Tebes, J. K., Champine, R. B., Matlin, S. L., & Strambler, M. J. (2019). Population health and trauma-informed practice: Implications for programs, systems, and policies. *American journal of community psychology, 64*(3-4), 494-508.

Thomas, M. S., Crosby, S., & Vanderhaar, J. (2019). Trauma-informed practices in schools across two decades: An interdisciplinary review of research. *Review of Research in Education, 43*(1), 422-452.

Wilson, J. M., Fauci, J. E., & Goodman, L. A. (2015). Bringing trauma-informed practice to domestic violence programs: A qualitative analysis of current approaches. *American Journal of Orthopsychiatry, 85*(6), 586–599. https://doi.org/10.1037/ort0000098

Wilson, C., Pence, D.M. ve Conradi, L. (2013). Trauma-informed care. İçinde *Encyclopedia of social work.*

Wilson, B. ve Nochajski, T. H. (2016). Evaluating the impact of trauma-informed care (TIC) perspective in social work curriculum. *Social Work Education, 35*(5), 589-602.

alanında yürütülen tüm sosyal hizmet uygulamalarında kesişimsel yaklaşım bir prensip olarak uygulamaya koyulmalıdır. Ancak bu şekilde bir toplumda sosyal adalet daha kalıcı bir şekilde teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

Afyonoğlu, M. F. (2020). Sosyal çalışmada kesişimsellik. *Toplum ve Sosyal Hizmet,* 31(2), 699-725. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1072808

Aybars, A. İ. (2011). Women with Disabilities in Turkey and France. D. Schiek ve A. Lawson (Ed.). *European Union Non-Discrimination Law and Intersectionality, Investigating the Triangle of Racial, Gender and Disability Discrimination* (s.79-95) içinde. England: Ashgate Publishing Limited.

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. *The University of Chicago Forum.* 1989(1), 139-167. https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=uclf

Crenshaw, K. (1993). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color. Stanford Law Review. 43(6), 1241-1299. http://blogs.law.columbia.edu/critique1313/files/2020/02/1229039.pdf

Davaki, K., Marzo, C., Narminio, E. ve Arvanitidou, M. (2013*). Discrimination Generated By the Intersection of Gender and Disability*. European Parliament. Directorate General for Internal Policies Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs. Gender Equality. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2013/493006/IPOL-FEMM_ET(2013)493006_EN.pdf

Davis, K. (2008). Intersectionality as buzzword, A sociology of science perspectiveon what makes a feminist theory successful. *Feminist Theory*. *9.1,* 67-85. https://doi.org/10.1177/1464700108086364

Degener, T. (2011). Intersections Between Disability, Race and Gender in Discrimination Law. D. Schiek ve A. Lawson (Ed.). *European Union Non-Discrimination Law and Intersectionality: Investigating the Triangle of Racial, Gender and Disability Discrimination* (29-46) içinde. UK: Ashgate Publishing Company.

European Commission Directorate-General for Empoyment, Social Affair and Equal Opportunities. (2007). *Tackling Multiple Discrimination Practices, policies and laws*. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1f6da3a-2c36-4ef7-a7c2-b906349220b4

European Network Against Racism. (2011). *The Legal Implications of Multiple Discrimination.* ENAR Fact Sheet 44. https://www.enar-eu.org/wp-content/uploads/fs44_-_the_legal_implications_of_multiple_discrimination_final_en.pdf

European Network on Independent Living ve European Youth Centre Strasbourg. (2014). *Understanding and countering multiple discrimination faced by young people with disabilities in Europe.* http://www.enil.eu/wp-content/uploads/2012/06/2014_ENIL_CoE-REPORT.pdf

European Union Agency for Fundamental Rights. (2010). *European Union Minorities and Discrimination Survey. Data in Focus Report Multiple Discrimination*. (05). https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1454-EU_MIDIS_DiF5-multiple-discrimination_EN.pdf

Garcia, S. B. ve A. A. Ortiz. (2013). Intersectionality as a Framework for Transformative Research in Special Education. *Voices for Ethnically Diverse Exceptional Learners.* 13(2), 32-47.

Garry, A. (2011). Intersectionality, Metaphors, and the Multiplicity of Gender. *Haypatia*. 26. 4: 826-850. https://www.jstor.org/stable/41328882?seq=13

Giddens, A. ve P. W. Sutton. (2014). *Sosyolojide Temel Kavramlar*. (A. Esgin, çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi

Gül, İ. I. ve U. Karan. (2011). *Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi*. G. Ayata ve B. Yeşiladalı (Ed.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Hancock, A-M. (2007). Intersectionality as a Normative and Emprical Paradigm. *Politics & Gender*, 3(2), 248-254. https://doi.org/10.1017/S1743923X07000062

Ife, J. (2017). *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet* (D. B. Çiftci, Çev. Ed.). Ankara: Nika Yayınevi.

Karan, U. (2015). *Eğitim Sisteminde Ayrımcılığın İzlenmesi Rehberi*. Birinci Basım. İstanbul: G.M. Matbaacılık ve Tic. A.Ş.

Makkonen, LL. M. T. (2002). *Multiple, Compound and Intersectional Discrimination: Bringing The Experiences of The Most Marginalized to The Fore*. Institute For Human Rights. Institute For Human Rights - Åbo Akademi University. https://www.abo.fi/wp-content/uploads/2018/03/2002-Makkonen-Multiple-compound-and-intersectional-discrimination.pdf

McCall, L. (2005). The Complexity of Intersectionality. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. 30. 3, 1771-1800. https://doi.org/10.1086/426800

Ontorio Human Rights Commission. (2001). *An Intersectionality Approach to Discrimination Addressing Multiple Grounds in Human Rights Claims*. https://www3.ohrc.on.ca/sites/default/files/attachments/An_intersectional_approach_to_discrimination%3A_Addressing_multiple_grounds_in_human_rights_claims.pdf

RationalWiki. (2021). Intersectionality. https://rationalwiki.org/wiki/Intersectionality

Ravnbøl, C. I. (2009). *Intersectional Discrimination Against Children: Discrimination Against Romani Children and Anti-discrimination Measures to Address Child Trafficking*. UNICEF Innocenti Research Center. https://www.unicef-irc.org/publications/565-intersectional-discrimination-against-children-discrimination-against-romani-children.html

Schiek, D. (2009). Executive Summary. S. Burri ve D. Schiek (Ed.). *Multiple Discrimination in EU Law, Opportunities for legal responses to intersectional gender discrimination?* (s. 1-26) içinde. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality. https://eige.europa.eu/docs/3028_multiplediscriminationfinal7september2009_en.pdf

Schiek, D. (2011). Organizing EU Equality Law Around the Nodes of "Race", Gender and Disability. D. Schiek ve A. Lawson (Ed.). *European Union Non-Discrimination Law and Intersectionality: Investigating the Triangle of Racial, Gender and Disability Discrimination* (s.11-28) içinde. UK: Ashgate Publishing Company.

Schiek, D. ve A. Lawson (Ed.). (2011). *European Union Non-Discrimination Law and Intersectionality: Investigating the Triangle of Racial, Gender and Disability Discrimination.* UK: Ashgate Publishing Company.

Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. J. (2016). *Sosyal Hizmet Uygulaması – Temel Teknikler ve İlkeler*. (D. B. Çiftci, Çev. Ed.). Ankara: Nika Yayınevi

Sheppard, C. (2011). *Multiple Discrimination in the World of Work* (Working Paper No. 6). International Labour Organization. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_170015.pdf

Stubbs, D. ve Tawake, S. (2009). Pa*sific Sisters with Disabilities: at the Intersection of Discrimination*. United Nations Development Programme (UNDP) Pacific Center. https://pacificwomen.org/research/pacific-sisters-with-disabilities/

The DG Employment, Socail Affairs and Equal Opportunities of the European Commission. (2009). *Study on the Situation of Women with Disabilities in Light of the UN Convention for he Rights of Persons with Disabilities – A Final Report.* (VC/2007/317). https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=4363&langId=en

Todd, Z. (2014). Multiple discrimination and disability. *Coyote. 22,* 48-50. https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262043/25_coyote_22.pdf/78dee8c2-a3e3-4175-8b5a-56273f7f461b

Tuncay, T. ve Tekin, H. H. (2021). *Sosyal Hizmet Mesleğinin ABC'si – Temel Kavramlar, Sosyal Sorunlar, Çalışma Alanları, Müdahale Ölçekleri*. Ankara: Nika Yayınevi.

Verloo, M. (2006). Multiple Inequalities, Intersectionality and the European Union. *European Journal of Women's Studies*. 13(3), 211-228. https://doi.org/10.1177/1350506806065753

Yıldız, Recep. (2021). İnsan Değeri Üzerine Farklı Yaklaşımlar, R. Yıldız (Ed.). *Sosyal Hizmet Çalışmaları 2 - İnsan Değeri ve Değerlemeleri* (9-30) içinde. Bursa: Ekin Yayınevi.

Zastrow, C. (2015). *Sosyal Hizmete Giriş*. Durdu Baran Çiftci (Çev. Ed.). Ankara: Nika Yayınevi.

engelli iş koçlarının sayısı ve yetkinliği arttırılmalıdır. Salgın döneminde açık iş ilanları ve işe alım görüşmeleri uzaktan ve web tabanlı olarak sunulmaya başlanmıştır. Bu nedenle engelli iş koçları tarafından, engelli bireylere yönelik iş arama becerileri eğitimleri verilerek engelli bireylerin sanal istihdam fuarlarına ve internet üzerinden mülakat görüşmelerine katılımları desteklenmelidir.

Kuşkusuz bu çalışma kapsamında engelli istihdamı ile ilgili olarak değinilen hususlardan çok daha fazla sorun alanı bulunmaktadır. Engelli istihdamı konusu tüm toplum taraflarınca sosyal bir sorumluk olduğu düşünülmekte ancak uygulamaya geldiğinde bu sorumluluğun dengeli bir şekilde paylaşılmadığı ve yeterince yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak çalışma boyunca elde ettiğimiz verileri tahlil ettiğimizde; yasal mevzuat ve teşviklerin olağanüstü dönemlerde aksayan ve işlemeyen yönlerinin daha hızlı ve esnek bir şekilde ihtiyaca yönelik olarak değiştirilebilmesi önemli görünmektedir. Hantal, katı ve sürdürülebilir olmayan, kendi kültür ve sosyal yapımızla örtüşmeyen çeviri terim ve uygulamalar yerine işveren ve engellilerin somut ihtiyaçlarına odaklanan daha yerli ve milli politika ve tedbirlerle toplumsal bilincin sağlanabileceği ve sorunların daha kolay çözülebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abay, A. R. ve Güloğlu, F. K. (2015), Engellilere Yönelik Temel Ulusal Mevzuatın Toplumsal Cinsiyet Açısından İçerik Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt: 8 Sayı: 40, Ekim. (430-439).

Akardere, S. S. (2005). *İşverenlerin Engelli Çalışanlara Yönelik Tutumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı.

Akman, A. C. (2021a) Türkiye'de Engelli İstihdamında İşverenlerin Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Yalova İli Örneği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yalova: Yalova Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü.

Akman, A. C. (2021b) *Engelli İstihdamında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Gönül Kültür ve Medeniyet Dergisi, Kasım, Sayı:123. (42-45).

Alp, L. (2014). *Dezavantajlı Grupların İstihdama Katılmaları: G20 Ülkelerindeki Başarılı Uygulamalar*. (Uzmanlık Tezi). Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.

Altan, Ö. Z. (1990). *Engelliler ve Türkiye'de Çalışma Sorunları.* Eskişehir, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yay. No: 146.

ASHB, (2022). *Haberler*, https://www.aile.gov.tr/haberler/cumhurbaskani-erdogan-ve-bakanimiz-derya-yanik-in-katilimiyla-engellilerin-kamu-kurumlarina-yerlestirilmesi-toreni-duzenlendi/, adresinden 18 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.

Aver, Ö. A. (2019). Engellilerin Mesleki Eğitimi ve İstihdamı. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*. Cilt:5 Sayı:3. (327-354).

Aydoğdu, B. N. (2019). *Disability and Spirituality.* Spiritual Psychology And Counseling. June, 4 (2) EDAM, spiritualpc.net. (181-193).

Aytaç, S. (1993). Sakatların Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamı. *Verimlilik Dergisi*, Milli Prodüktivite Merkezi Yay. (33-70).

Balcı, Ş. G. (2009). Sosyal Dışlanma Kavramı Bağlamında Engellilerin Sosyal Güvenlikten Dışlanması. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yayın No:69, 2009/2. (31-54).

Bilgin, K. U. (2010). Özürlülerin Çalışma Hayatındaki Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt:5, Sayı:4. (21-38).

Chan, F., D. Strauser, R., Gervey and E. J. Lee. (2010). Introduction to Demand-Side Factors Related to Employment of People with Disabilities. *Journal of Occupational Rehabilitation*, DOI 10.107/s10926-010-9243-7. (407-411).

Es, M. ve Akman, A. C. (2017). *Engellilerin Sosyal ve Ekonomik Durumlarına Göre İş Arama Eğilimleri, Yalova İli Örneği*. Uluslararası İstihdam ve Kariyer Kongresi, Bildiri Kitabı, 14-15 Aralık 2017, Ankara. (159-172).

Esen M. F. (2018). *Türkiye'de Engelli Bireylerle İlgili Veriler*. Engelli Bireylerin Destekli İstihdamı, İstanbul: Akademik Kitaplar Yay.

EYHGM. (2020). *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, https://www.aile.gov.tr/eyhgm/sayfalar/istatistikler/engelli-ve-yasli-istatistik-bulteni/. Erişim tarihi: 02 Şubat 2022.

Fleming, C., R. Curtis, E. M. Davis and K. Varda. (2019). Social Role Valorization and Employment of People with the Most Significant Disabilities, *Journal o f Rehabilitation* 2019, Volume 85, No. 3. (14-21)

Genç, Y. ve Çat, G. (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı:1. (363-393).

Güloğlu T., Güloğlu, F. K. ve Akman, A.C. (2014). *İşverenler Neden Engelli İstihdam Etmek İstemiyorlar*? Yalova İlinde Bir Araştırma. I. Uluslararası Engellilerin İstihdamı Sosyal Güvenlik Sorunları ve Çözüm Önerileri Kongre Kitabı. 17-19 Ekim 2014 Ankara. (159-165).

Güngör F. ve Güneş, G. (2012). "Dünya'daki Gelişmeler Paralelinde Türkiye'de Değişen Özürlülük Politikaları" *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3. (25-44).

Heron R. and Murray, B. (1997). *Assistıng Disabled Persons In Finding Employment*,.A Practical Guide. ILO East Asia Multidisciplinary Advisory Team ILO Regional Office For Asia And The Pacific, Bangkok.

İED (2021). (İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği) İnsani Risk Durumlarında Rehabilitasyon Hizmetlerine Erişim Raporu. https://www.ied.org.tr/2021/10/01/insani-risk-durumlarinda-rehabilitasyon-hizmetlerine-erisim-raporumuz-yayinda/_adresinden 17 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.

İŞKUR (2022a). https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/istatistikler/, adresinden 10 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.

İŞKUR (2022b). https://www.iskur.gov.tr/kurumsal-bilgi/yayinlar/, adresinden 10 Ocak.2022 tarihinde alınmıştır.

İŞKUR. (2019). *Faaliyet Raporu*. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.

İŞKUR. (2020). *Faaliyet Raporu*. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara.

İŞKUR. (2021a). *Genel Kurul Raporu*. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü. Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara

İŞKUR. (2021b). *Mali Durum ve Beklentiler Raporu*, Türkiye İş Kurumu Strateji Geliştirme Dairesi Bakanlığı Temmuz, Ankara

Karagöz, İ. (2008). *Toplumsal Emanet Engelliler*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlı Yay.

Koca, C. (2010). *Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu*. Dünya Engelliler Vakfı. İstanbul.

Kocabaş, Ç. (2018*). Türkiye'de Engelli Memur İstihdamı.* Engelli Bireylerin Destekli İstihdamı, İstanbul: Akademik Kitaplar Yay.

Koç, O. (2018). Topluma Tam Katılım: Engelli Bireyler Çalışarak Topluma Katılıyor. Engelli İstihdamı, *İşveren*. Türkiye Sendikaları Konfederasyonu Yay. Cilt 56, Sayı 6, Kasım/Aralık. (13-16).

Köstekli, Ş. İ. (2006). *İstihdam Stratejileri ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi.* İstanbul: İSO İstanbul Sanayi Odası Yay. No: 2006/8.

Kuralay, H. (2014), *Toplumun Engellilerle Engellilerin Toplumla İmtihanı, Abese Ruhu.* İstanbul: Selis Kitaplar.

Meşhur, H. ve Alkan , F. (2004). Engellilerin Çalışma Yaşamına Katılma Gerekliliği ve Uygulanan İstihdam Politikalarının Değerlendirilmesi. *Öz-Veri Dergisi*, Cilt 1, sayı 2. (176-183).

OECD. (2013). *G20 Task Force on Employment*, Activation Strategies for Stronger and More Inclusive Labour Markets in G20 Countries: Key Policy Challenges and Good Practices, July.

Oktay, E.Y., H. Çölgeçen, K. K. Karahan ve Y. Z. Yıldırım. (2019). Bir Dezavantajlı Grup Olan Engellilerin Sosyal Dışlanmalarını Önlemek Üzere Türkiye'de Uygulanan Sosyal Politikalar, *15. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, Fas, Rabat. (77-110).

Önen, K. (2018). Engellilerin Etkin İstihdamı. Engelli İstihdamı, *İşveren.* Türkiye Sendikaları Konfederasyonu Yay. Cilt 56, Sayı 6, Kasım/Aralık. (4-5).

Özsaygı, M (2022). *Pandemi ve Engelliler*, https://www.engellilerkonfederasyonu.org.tr/pandemi-ve-engelliler/, adresinden 10 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.

Resmi Gazete 25868. (2005, Temmuz 7). *Engelliler Hakkında Kanun* (5378 S.K.).

Schriner, K. (2011). *Sakatlık Çalışmaları, Sosyal Bilimlerden Bakmak*. Derleyen: Dikmen Bezmez ve ark., İstanbul: Koç Üniversitesi Yay.

Seyyar, A. (2014). *Toplumun Engellilerle Engellilerin Toplumla İmtihanı.* (Ön takdim yazısı) Yazar: Kuralay H. İstanbul: Selis Kitaplar.

Şemşit, S., A. Uçar ve M. A. Yüksel. (2016). Avrupa Birliği Politikaları Perspektifinden Türkiye'de Belediyelerin Sunduğu Engelli Hizmetleri. *Sosyal Bilimler Dergisi* ICBSS Özel Sayısı, Kasım. (205-223).

Şişman, Y. (2011). *Özürlülerin Çalışma Yaşamına Katılma Gereği ve Türkiye'de Bu Bağlamda Uygulanan Sosyal Politikaların Genel Bir Değerlendirmesi.* Kota Yönteminin Uygulanmasına İlişkin Bir Eskişehir Örneği, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay. No: 126.

Tezcan, M. (2007). Kur'an'ın Bedensel Engellilere Yaklaşımı. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 10. (137-186).

Thornton, P. and N. Lunt (1995). *Employment For Disabled People*: Social Obligation Or İndiidual Responsibility?, Social Policy Reports Number 2, York: Social Policy Research Unit, University of York.

Tokol, A. Ve Alper, Y. (2012). *Sosyal Politika*, Bursa: Dora Yay.

Toplu, A. (2009). *Sosyal Dışlanma Perspektifinde Türkiye'de Özürlü İstihdamı.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri.

UN, (2022). World Programme of Action Concerning Disabled Persons, https://www.un.org/esa/socdev/enable/diswpa04.htm, adresinden 15 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.

UN. (1975).“*Declaration On The Rights Of Disabled Persons*”, Proclaimed by General Assembly Resolution 3447 of December 9.

file:///C:/Users/metak/Downloads/A_RES_3447(XXX)-EN.pdf, adresinden 11 Şubat 2022 tarihinde alınmıştır.

Yıldız R. ve Özgedey, O. (2018). *Engellinin Akrabalık ve Komşuluk İlişkileri*. İstanbul: Kitabi Yay.

Yılmaz, Z. (2004). Çalışan Özürlülerin İş Yaşamında Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunları Etkileyen Etmenler. *Öz-Veri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2. (153-375).

ler içinde günümüzdeki yaşlıları toplumdan soyutlama düşüncesi değişebilir. Bakış açıları yaşlılara bir değer olarak bakmaya, tecrübelerinden yararlanılacak kişiler olarak bakılmasına sebep olabilir.

Bahsetmiş olduğumuz sosyal hizmet açısından yaşlılar ve gençlerin buluşturulmaları toplumsal açıdan da yaşlılara ve gençlere birçok yönden fayda sağlayacaktır. O yüzden bu çalışma içinde gördüğümüz akademik çalışmalarda sadece sessiz kuşağın faydacı bir yaklaşımla araştırılması yerine bu araştırmalardan da yararlanarak toplum açısından birleştirici bir unsur olarak genç kuşaklar ile yaşlı kuşakları her dönemde birleştirici ve iki tarafı da birbirine değerli kılacak şekilde çalışmalar gerçekleşmelidir. Bu sayede huzurlu bir toplum hayatı, her kesimin birbirine saygı duyduğu, hoşgörünün hâkim olduğu bir toplumsal yapı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O., Batur, H. ve Ekşili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 165-182. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/sbe/issue/23153/247307

Erden Ayhün, S. (2013). Kuşaklar Arasındaki Farklılıklar ve Örgütsel Yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 93-112. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/eyad/issue/57423/813902

Göktaş, P. ve Çarıkçı, İ. (2015). Kuşakların Siyasal İletişim Kültür ve Liderlik Açısından Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 7-33. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/makuiibf/issue/25141/265467

Gürbüz S. ve Şahin F. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin yayıncılık.

Koçer,S. ve Aysel, A. (2019). Kuşakların Tüketim Davranışlarındaki Farklılıklar Üzerine Bir İnceleme. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (14), 77-105 . Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/kilad/issue/61768/923334

Kyles, Dana. (2005). Managing Your Multigenerational Workforce, *Strategic Finance*, Cilt.87,Sayı.6, (53-55).

Metin, S. ve Kızıldağ, D. (2017). Kuşakların Kariyer Beklentilerinin Farklılaşması: Otomotiv Sektöründe Bir Araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (40), 340-363. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/mkusbed/issue/33533/323659

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/ Erişim Tarihi: 03.06.2021

Uslu Divanoğlu S. (2017). Kuşak Farklılıklarının Politik Pazarlama ve Siyasal İletişim Açısından Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 12(31), 265-278. http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12791

kımı olarak dikkat çekmektedir. Şartlı sosyal koruma yardımları içerisinde en fazla paya sahip olan risk/ihtiyaç grubu Aile/Çocuk iken, şartsız sosyal koruma yardımları içerisinde en fazla paya sahip grup Emekli/Yaşlı grubudur.

Türkiye'de 2015-2020 döneminde sosyal koruma yardımından faydalananlar incelendiğinde, maaş alarak yararlananlar ve maaş yardımı alarak yararlananlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Türkiye'de bu dönemde maaş ve maaş yardımı alanların sayısı yıllara göre artış göstermektedir: Sosyal koruma yardımlarından maaş alarak yararlanan risk grupları sırasıyla Emekli/Yaşlı, Dul/Yetim ve Engelli/Malül gruplarıdır. Türkiye'de 2020 yılında sosyal koruma yardımları kapsamında maaş alan kişi sayısı 14 milyon 288 bin kişi iken, maaş yardımı alan kişi sayısı 14 milyon 979 bin kişi olmuştur.

Türkiye'de sosyal koruma kapsamında yapılan sosyal yardımlar ağırlıklı olarak hane-halkı gelir durumuna ve bireylerin sosyal güvencesinin olup olmamasına göre yapılmaktadır. Fakat ülkemizde sigortalı olarak çalışıp, bu yardımlara ihtiyacı olan kişilerin varlığı da unutulmamalıdır. Bu sebeple Türkiye'de sosyal koruma kapsamında yapılan sosyal yardımların verilme kriterleri gözden geçirilerek yeniden değerlendirme yapılmalıdır. Özellikle 2020 yılının başında ülkemizde ve tüm dünyada etkili olan Covid-19 salgınının birçok ülke ekonomisini etkilediği gibi Türkiye'yi de ekonomik yönden olumsuz etkilemiş ve bu durum birçok insanın geçim sıkıntısı yaşamasına sebep olmuştur. Bu sebeple hem yapılan sosyal harcamaların miktarının artırılması hem de kapsamının geliştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Arkan, N., ve Murat, G. (2021). "*Çalışma Hayatında Kadınlara Yönelik Sosyal Koruma"*. Sosyal Güvenlik Dergisi (Journal of Social Security). 11(1).

Arnold, C., Convey T. ve Greenslade, M. (2011). *"Cash Transfers Literature Review"*. DFID Department for International Development, April 2011.

Browne, E. (2015). *"Social Protection Topic Guide"*. (GSDRC Helpdesk Research Report Sy. 1255. University of Burmingham. http://www.gsdrc.org/docs/open/socialprotection.pdf , Erişim Tarihi: 02.03.2022.

ESCAP (2015). *"Time for Equality: The Role of Social Protection in Reducing Inequality in Asia and The Pacific",* https://www.unescap.org/sites/default/files/SDD%20Time%20for%20 Equality%20report_final.pdf , Erişim Tarihi: 28.10.2021.

Grütien, D. (2008). *"The Turkish Welfare Regime: An Example of the Southern European Model? The Role of the State, Market and Family in Welfare Provision"*. Turkish Policy Quarterly.

Holmes, R., ve Jones, N. (2010). *"How to Desing and Implement Gender-Sensitive Social Protection Programmes: A Toolkit"*, ODI Toolkit, October 2010, London.

Holmes, R., ve Scott, L. (2016). *"Extending Social Insurance to Informal Workers: A Gender Analysis"* , ODI Working Paper March 2016, London.

ILO (2017). *"World Social Protection Report"*, Universal Social Protection to Achieve the Sustainable Development Goals, International Labour Office, Geneva.

ILO (2018). *"World Employment Social Outlook: Trends for Women 2018-Global Snapshot"*, International Labour Office, Geneva.

Norton, A., Conway, T. ve Foster, M. (2001). *"Social Protection Concepts and Approaches: Implications for Policy and Practice in International Development"*, Overseas Development Institute Working Paper 143. February 2001, London.

TUIK (2019). *"Sosyal Koruma İstatistiklerine İlişkin Açıklamalar"*, Türkiye İstatistik Kurumu.

TUIK (2020). *"Sosyal Koruma İstatistikleri"*, Türkiye İstatistik Kurumu, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=saglik-ve-sosyal-koruma-101&dil=1 , Erişim Tarihi: 8 Mart 2022.

UN (2018). *"Promoting Inclusion Through Social Protection: Report on the World Social Situation 2018"*, United Nations, New York.

UNICEF (2019). *"The State of the World's Children Report: 2019",* United Nations International Children's Emergency Found. https://www.Unicef.Org/Reports/State-Of-Worlds-Children-2019, Erişim Tarihi: 01 Mart 2022.

WB (2012). *"Resilience, Equity and Opportunity: The World Bank's Social Protection and Labor Strategy 2012-2022"*, The World Bank. https://documents.worldbank.org/en/publication/documentsreports/documentdetail/443791468157506768/resilience-equity-and-opportunity-the-world banks-social-protection-and-labor-strategy-2012-2022 , Erişim tarihi: 10 Ocak 2020.

toplum kuruluşlarıdır. Her ne kadar uzun bir sosyal hizmet sunma deneyimine sahip sivil toplum örgütleri olsa da Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları devlet karşısında zayıftır. Bu güç dengesizliği aktörler arasındaki işbirliklerini olumsuz etkilemektedir. İşbirliği ağları kurulabilse dahi, bu ağlar kaynak ve fon açısından güçlü kamu kurumlarına bağımlı hale gelmekte ve bu kurumlar zamanla ağdaki diğer örgütleri hegemonyası altına almaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, M., (2004), Örgütsel Yönetim, Nobel Yayınları, Ankara.

Akyıldız, F. (2009), "Sosyal Devlet Tarihe Gömülürken Kamu Yararı ve Sosyal Hizmet Kavramlarını Yeniden Düşünmek", 7. Kamu Yönetimi Forumu, 1. Kitap, Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti, Ahmet, Hamdi, Aydın, G., Ethem, Taş, Meltem, Kılıç ve Zehra, Gül, (Ed.), 08-10 Ekim 2009, Kahramanmaraş, ss.46-58.

Aydın, H. 2009. Avrupa Birliği'ne Uyum Çabaları Ekseninde Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler İlişkisi. Türk İdare Dergisi, 465(27), s. 27-43.

Bode, I, (2006), Co-Governance within Networks and The Non-Profit – For-Profit Divide: A Cross-Cultural Perspective on the Evolution of Domiciliary Elderly Care, Public Management Review, Vol. 8 Issue 4 pp. 551 – 566.

Bronstein, L. R. (2003). A Model for Interdisciplinary Collaboration, Social Work, 48(3), 297-306.

Bryson, J. M.; Crosby, B. C.; Stone, M. M. (2006), The Design and Implementation of Cross-Sector Collaborations: Propositions from the Literature. Public Administration Review. Vol. 66, Issue s1, pp. 44-55.

Cano, M. (2019). *Diversity and Inclusion in Social Service Organizations: Implications for Community Partnerships and Social Work Education. Journal of Social Work Education, 56(1), 105–114.* doi:10.1080/10437797.2019.1656577

Concha, M. (2014). *Exploring Collaboration, Its Antecedents, and Perceived Outcomes in Service Partnerships of Community-Based Organizations in South Florida. International Journal of Public Administration, 37(1), 44–52.* doi:10.1080/01900692.2013.809591

Çalışkan, M. A. ve U. Tol. (2017). *Sivil Toplum Kuruluşlarının İşbirliği İle İmtihanı*. http://www.sivilsayfalar.org/2017/10/09/sivil-toplum-kuruluslarinin-is-birligi-ile-imtihani-2/. (erişim: 06.02.2019).

Çekiç, T. İ. (2012). Türkiye'de Sosyal Sermaye ve Sivil Toplumun Bölgesel Yapısı. *Megaron*. Cilt 7, Sayı 3. s. 181-190.

Çetin, H. 2014. Türkiye'de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilimdalı, Ankara.

Demirhan, C. (2014). Managing Effective Collaboration in Public Security Networks in Fight Against Terrorism and Organized Crime: The Role of Trust, Network Leadership, Organizational Culture and Goal Convergence. (Unpublished PHD Thesis). University of Central Florida.

Emerson, R. M. (1962). Power-Dependence Relations. American Sociological Review, 27(1), 31- 41.

Glendinning, C. (2002). *Partnerships between health and social services: developing a framework for evaluation. Policy & Politics, 30(1), 115–127.* doi:10.1332/0305573022501601

Gökbayrak, Ş. (2010). Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü, Çalışma ve Toplum, 2010/2, s. 141-162.

Göymen, K. (2010). Türkiye'de Yerel Yönetişim ve Yerle Kalkınma. 1. Basım. Boyut Yayıncılık: İstanbul.

Gray, B. 1985. Conditions facilitating interorganizational collaboration. Human Relations, 38(10), 911-936.

Grudinschi, D.; Kaljunen, L; Hokkanen, T.; Hallikas, J.; Sintonen, S.; Puustinen, A. (2013). Management Challenges in Cross-Sector Collaboration: Elderly Care Case Study, The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal, Volume 18(2), article 7.

Güler, T.U. (2019). Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımının Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasına Etkisi: Manisa Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilimdalı, Manisa.

Haynes, E., Taylor, K.P., Durey, A. *et al.* Examining the potential contribution of social theory to developing and supporting Australian Indigenous-mainstream health service partnerships. *Int J Equity Health* 13, 75 (2014). https://doi.org/10.1186/s12939-014-0075-5

Hudson, B. (1987). *Collaboration in Social Welfare: a framework for analysis. Policy & Politics, 15(3), 175–182*. doi:10.1332/030557387782455164

Janha, Kimberly A. (2015). Cross-Sector Collaboration Advantage: The Perspective of South Carolina Child Welfare Nonprofits (Unpublished Doctora Thesis). Capella University. Minneapolis.

Kalaycı, İ. (2014). İktisadi Kriz Karşısında "Sürdürülebilir" Refah Devleti, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 89-119.

Kapucu, N.; Gündoğan, E. (2013). Yönetişim, Ekonomik Kalkınma ve Demokrasi. M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu. Yönetişim. içinde s. (265-295). Konya: Çizgi Kit.

Kazepov, Y. (2008). The Subsidiarization of Social Policies: Actors, Processes and Impacts. European Societies. 10:2. 247-273. DOI:10.1080/14616690701835337.

Kesgin, B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 26, ss.169-180.

McCampbell, Michael S. 2014. The Collaboration Toolkit for Community Organizations: Effective Strategies to Partner with Law Enforcement. Washington, DC: Office of Community Oriented Policing Services.

O'Leary, R., & Vij, N. (2012). Collaborative Public Management: Where Have We Been and Where Are We Going? *The American Review of Public Administration*, *42*(5), 507-522. https://doi.org/10.1177/0275074012445780

O'Looney, J. (1994). Modeling Collaboration and Social Services Integration: Administration in Social Work, 18(1), 61–86. doi:10.1300/j147v18n01_04

Öztaş, N. (2015). *Örgüt: Örgüt ve Yönetim Kuramları*, Ankara: Otorite Yay.

Rummery, K. (2006). Partnerships and Collaborative Governance in Welfare: The Citizenship Challenge. Social Policy & Society. 5:2. 293–303.

Sarıipek, D. B. (2017). "Hak Temelli" Sosyal Politikadan "Hayırseverlik Temelli" Sosyal Politikaya Geçişte Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü. İnsan ve İnsan Dergisi, Sayı: 11, 81-99.

Selsky, J. W.; Parker, B. (2005). Cross-Sector Partnerships to Address Social Issues: Challanges to Theory and Practice. Journal of Management. Vol. 31. No. 6. December. 849-873 DOI: 10.1177/0149206305279601.

Sussman, T. (2000). Interagency Collaboration and Welfare Reform. Welfare Information Network, Washington, DC. Issue Notes; v4 n1.

Şenkal, A. (2012). Küreselleşme, Sosyal Politikanın Dönüşümü ve Sivil Toplum Örgütleri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı: 45. s. 97-126.

Takahashi, L. M., & Smutny, G. 2002. Collaborative Windows and Organizational Governance: Exploring the Formation and Demise of Social Service Partnerships. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 31*(2), 165–185. https://doi.org/10.1177/0899764002312001

Taşğın, N. Ş.; Özel, H. (2011). Türkiye'de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü, Toplum ve Siyaset, Cilt: 22, Sayı: 2, s. 175-190.

Uçkan, Ö. (2013). Politika Yapım Süreci ve Yönetişim: Türkiye'de Bilgi Toplumu ve Bilgi Ekonomisi Politikalarının Geliştirilmesinde Yönetişim Fobisi. M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu. Yönetişim. içinde s. (103-141). Konya: Çizgi Kit.

Yavuz, K. ve Es, M. (2019). Sosyal Politikaların Sunumunda Yeni Bir Yaklaşım Olarak Kurumlar Arası İşbirliği Ağları: Nedenler, Aktörler Ve Ağ Yapısı Bağlamında Teorik Bir İnceleme. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(98), s. 148-176.

KAYNAKÇA

Aykaç, M. ve Murat, G. (2018). Sürdürülebilir kalkınma 2030 gündemi bağlamında çocuk işçiliğinin önlenmesinde sosyal koruma tabanları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, CEEİK, (Özel Sayı)*, *93*-118. https://dergipark.org.tr/tr/download/ article-file/1123649.

Barrientos, A. ve Shepherd, A. (2003 April). Chronic poverty and social protection. In CPRC Conference on Chronic Poverty. University of Manchester.

Barrientos, A. ve Hulme, D. (2009). Social protection for the poor and poorest in developing countries: reflections on a quiet revolution: commentary. *Oxford Development Studies*, *37*(4), 439-456. DOI: 10.2139/ssrn.1265576

Bastagli, F. ve Hunt, A. (2020). Social protection and the future of work: A gender analysis. Overseas Development Institute.

Behrendt, C. ve Nguyen, Q. A. (2018). Innovative approaches for ensuring universal social protection for the future of work. Future of Work Research Paper Series, 1. Geneva: International Labour Organization.

Bonnet, F., Vanek, J. ve Chen, M. (2019). Women and men in the informal economy: A statistical brief. Geneva*:* International Labour Office.

Camilletti, E. (2020), Social protection and its effects on gender equality: A literature review. Innocenti Working Paper 2020-06. Florence: UNICEF Office of Research.

Chopra, D. (2014) 'Towards gender equality with care-sensitive social protection'. Policy Brief 49. Brighton: Institute of Development Studies.

Conway, T., De Haan, A. ve Norton, A. (2000). Social protection: New directions of donor agencies. Social Development Department.

Devereux, S. ve Sabates-Wheeler, R. (2004). Transformative social protection. Institute of Development Studies Working Paper 232. Brighton: Institute of Development Studies.

Giovannetti, G. (2010). Social protection for inclusive development. A new perspective in EU cooperation with Africa. Belgium: European Communities

Holmes, R., Mannan, F., Dhali, H. and Parveen, S. (2010) Gendered risks, poverty and vulnerability in Bangladesh. Case study of challenging the Frontiers of Poverty Reduction (CFPR) Programme, Specially Targeted Ultra Poor II (STUP II). Background Report, London: Overseas Development Institute.

International Labour Organization (ILO), (2007). The informal economy: Enabling transition to formalization. In Background document presented at the Tripartite Interregional Symposium on the Informal Economy: Enabling Transition to Formalization**.** Geneva: International Labour Office

International Labour Organization (ILO), (2012). Erişim adresi: https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:3065524.

International Labour Organization (ILO), (2016). Non-standard employment around the world: Understanding challenges, shaping prospects.Geneva: International Labour Office.

International Labour Organization (ILO), (2021).World Social Protection Report 2020–22: Social protection at the crossroads – in pursuit of a better future. Geneva: International Labour Office.

International Labour Organization (ILO), (2022). World Employment and Social Outlook, Trends 2022. Geneva: International Labour Organization.

International Labour Organization (ILO), (2000). World labour report 2000: Income security and social protection in a changing world. Geneva: International Labour Office.

Kodz, J., Harper, H. ve Dench, S. (2002). Work-life balance: Beyond the rhetoric. London: Institute for Employment Studies.

Kul Parlak, N. (2016a). Refah devletinin yeniden yapılanması ve AB ülkelerinde iş-yaşam dengesi. Ankara: Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Yayımları.

Kul Parlak, N. (2016b). İş-yaşam dengesi açısından esnek çalışmanın analizi. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *5*(2), 109-137. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/265273.

Kul Parlak, N. (2017). Emeklilik sistemlerinin reformu ve geleceği: Güney Avrupa ve Türkiye. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (71)2, ss.65-98. https://dergipark.org.tr/en/ download/article-file/394324.

Lund, F. J., ve Srinivas, S. (2000). Learning from experience: A gendered approach to social protection for workers in the informal economy. Geneva: International Labour Organization.

Norton, A., Conway, T. ve Foster, M. (2001). Social protection concepts and approaches: Implications for policy and practice in international development (Vol. 143). London: Overseas Development Institute.

Quynh A.N., Sanusi A.,Tsuruga I. ve Simoes da Cunha N.M. (2019). How to extend social protection to workers in ınformal employment in The Asean Region. Geneva: International Labour Organization.

Sabates-Wheeler, R. and Devereux, S. (2007). Social protection for transformation, *IDS Bulletin*, 38 (3), ss.23-28.

Sabates-Wheeler, R. ve Kabeer, N. (2003). Gender equality and the extension of social protection, Extension of Social Security Paper No 16: Geneva: International Labour Organization.

Sabates-Wheeler, R. ve Kabeer, N. (2003). Gender equality and the extension of social protection, Extension of Social Security Paper No 16: Geneva: International Labour Organization.

Samman, E., Presler-Marshall, E. ve Jones, N. (2016). Women's work: Mothers, children and the global childcare crisis. Research Report. London: Overseas Development Institute.

Sepúlveda Carmona, M. (2014). The rights-based approach to social protection in Latin America: From rethoric to practice. United Nations The Economic Commission For Latin America And The Caribbean.

Shepherd, A., Marcus, R. ve Barrientos, A., (2004). Policy paper on social protection. UK Department for International Development. Londra: Overseas Development Institute

Standing, G. (2015). *Prekarya: Yeni tehlikeli sınıf*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ulrichs, M. (2016). Informality, women and social protection: identifying barriers to provide effective coverage. Overseas Development Institute, Working Paper, 435. London: Overseas Development Institute.

United Nations (UN), (2015a). Universal declaration of human rights. United Nations. Erişim adresi: https://www.un.org/en/udhr-book/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf

United Nations Development (UNDP), (2016). Leaving no one behind: A social protection primer for practitioners. United Nations Development Programme.

United Nations (UN), (2015). Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development, Erişim adresi: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf.

Wodon, Q., ve B. De la Brière (2018). Unrealized potential: the high cost of gender inequality in earnings. Washington DC: World Bank.

World Bank. (2018). Poverty and shared prosperity 2018: Piecing together the poverty puzzle. Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development, The World Bank.

yeni değer, ilke ve standartların da ihtiyaca cevap verecek şekilde öngörülerek yeni revizyonlarda yer bulması sağlanmalıdır. Sosyal değişimler ve yeni sosyal sorunlar karşısında sosyal hizmet profesyonelleri yetkinliklerini geliştirmeli, önceliklerini belirlemeli ve var olma nedenlerini tartışarak ihtiyaç sahibi bireylerin desteklenmesinde değişim ajanı olma misyonunu geçmişte ve günümüzde olduğu gibi gelecekte de sürdürmelidir.

Sonuç olarak sosyal hizmet, tanımından da anlaşılacağı üzere ahlaki görev ve sorumluluğu olan bir meslektir. Buna göre meslek profesyonellerinin, mesleki karar ve uygulama süreçlerinde etik değer ve ilkelerin farkındalığı ile hareket etmeleri gerekmektedir. Bu sayede müracaatçılar hak ettikleri onurlu yaşama sahip olmaları yönünde desteklenirken toplumun da eşitlik ve adalet değerleriyle güçlendirilerek huzur ve refahının arttırılmasına katkı sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

Banks, S. (2006). Ethical and values in social work. Third Edition. London: Macmillan Press.

Gordon,W.E. (1965). "Knowledge and Value: Their Distinction and Relationship in Clarifying Social Work Practice." Social Work 10 (3):32-39.

Güngör, Erol (2010), Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar, Ötüken Yay., İstanbul.

IFSW (2021). Küresel Sosyal Hızmet Etık İlkeler Beyanı. https://www.ifsw.org/global-social-work-statement-of-ethical-principles/

NASW (2021). Code of Ethics for Social Work of the National Association of Social Workers. Washington, DC : NASW. https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English

Reamer, F. G. (2017). Sosyal Hizmet Etiği ve Değerleri. (Çev. Ed: H. Acar). 1. Baskı, Ankara: Nika Yayınevi.

Schwartz, Shalom H., (1994), "Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values?", Journal of Social Issues, Vol. 50, No. 4, 1994,pp. 19-45

Yazıcı, M. (2014), Değerler ve Toplumsal Yapıda Değerlerin Yeri, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt:24 Sayı:1 S:209-223, Elazığ

Disiplinlerarası Bakış Açısıyla

SOSYAL DIŞLANMA TARTIŞMALARI

Editör

Azime ARISOY

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-68-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ocak 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

EDİTÖRDEN

Sosyal dışlanma, bireylerin ya da grupların toplumsal içermelerinin sağlanamaması, mal, hizmet ve haklara erişimden yoksun olma durumu olup günümüz önemli sosyal sorunlarındandır.

Sosyal politikaların amacı; hem toplumsal eşitliği, barışı ve bütünleşmeyi sağlamak hem de sosyal kalkınmayı gerçekleştirmektir. Toplumsal bütünleşmenin sağlanması için de toplumu oluşturan her bir bireyin topluma tam katılımının sağlanması gerekmektedir. Sosyal dışlanma, toplumsal barışı ve bütünleşmeyi derinden ve olumsuz yönde etkilemektedir. Toplumu oluşturan bireylerin ve grupların farklılıkları, toplumsal zenginlik olarak kabul edilmeli, ayrıştırmadan, ötekileştirmeden, barış içinde yaşayabilmeleri için öncelikle toplumsal eşitliğin sağlanması elzemdir. Çünkü toplumsal eşitlik olmadan toplumsal barışın ve bütünleşmenin sağlanması olası değildir. Sosyal politika aktörleri olarak merkezi yönetim, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, sosyal politikanın söz konusu amaçlarına ulaşmak için politikalar üretmekte ve uygulamaktadırlar. Sosyal dışlanma çalışmalarının bu bağlamda sosyal politika aktörlerine rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Bu kitapta; sağlıktan eğitime geniş bir yelpazede farklı disiplinlerin bakış açısıyla sosyal dışlanma konusu ele alınmış ve irdelenmiştir. Kitap, sosyal dışlanma ve ayrımcılıkla konularında akademik çalışmalarda kaynak niteliğindedir.

Kitapta eserleri yer alan değerli ekip arkadaşlarıma, özverili çalışmalarından dolayı teşekkür ederim.

Azime ARISOY
azimearisoy@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

SOSYAL DIŞLANMANIN TARİHSEL VE KAVRAMSAL GELİŞİMİ 1
AYŞE TEKİN
HISTORICAL AND CONCEPTUAL DEVELOPMENT OF SOCIAL EXCLUSION

SOSYAL DIŞLANMANIN PSİKOLOJİK SONUÇLARI 27
BİNAZ BOZKUR
PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES OF SOCIAL EXCLUSION

TÜRKİYE'DE SOSYAL DIŞLANMA VE YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAR 45
AZİME ARISOY
SOCIAL ASSISTANCE IN FIGHTING SOCIAL EXCLUSION AND POVERTY IN TURKEY

GELİR DAĞILIMINDA EŞİTSİZLİK VE SOSYAL DIŞLANMA 63
HURİYE İREM KALAYCI KIRLIOĞLU
ZEYNEP HELVACI
INEQUALITY IN INCOME DISTRIBUTION AND SOCIAL EXCLUSION

ÇALIŞMA YAŞAMINDA KADINLARIN KARİYER ENGELLERİ VE ÖRGÜTSEL YANSIMALARI 95
ALİ TANIŞ
CAREER BARRIERS OF WOMEN IN WORKING AND ORGANIZATIONAL REFLECTIONS

MEVSİMLİK TARIM İŞÇİSİ AİLELER VE SOSYAL DIŞLANMA 113
FATMA YAĞMUR EVCİL
SEASONAL AGRICULTURAL WORKER FAMILIES AND SOCIAL EXCLUSION

TÜRKİYE'DE VE AVRUPA ÜLKELERİNDE TEK EBEVEYN OLMAK 137
BUKET ŞİMŞEK ARSLAN
BEING A SINGLE PARENT IN TURKEY AND EUROPEAN COUNTRIES

"MODERN KÖLELİK" İNSAN TİCARETİNE KONU OLMAK VE SOSYAL DIŞLANMA 155
TUĞÇE ATAK MERİÇ
"MODERN SLAVERY" SUBJECT TO HUMAN TRADE AND SOCIAL EXCLUSION

GECEKONDULAŞMA VE SOSYAL DIŞLANMA 187
SÜMEYRA NURDAN
SLUMS AND SOCİAL EXCLUSİON

SOSYAL DESTEK VE SOSYAL DIŞLANMA 207
MURAT ÇAY
SOCIAL SUPPORT AND SOCIAL EXCLUSION

OKULDA SOSYAL DIŞLANMA 229
ÖZLEM GÜLGEZ
SOCIAL EXCLUSION AT SCHOOL

KANSER HASTALIĞI OLAN BİREYLERİN DAMGALANMA VE SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 249
HANDE NUR EROĞLU
EVALUATION OF INDIVIDUALS WITH CANCER DISEASE IN THE CONTEXT OF STİGMA AND SOCİAL EXCLUSİON

PSİKİYATRİK HASTALIĞI OLAN BİREYLERİN SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 273
GÜL ERGÜN
EVALUATION OF INDIVIDUALS WITH PSYCHIATRIC DISEASE IN THE CONTEXT OF SOCIAL EXCLUSION

SOSYAL DIŞLANMA VE YAPAY ZEKÂ 291
İLHAN UYSAL
SOCIAL EXCLUSION AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

BİLİŞİM OKURYAZARLIĞI, TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI VE SOSYAL DIŞLANMA .. 303
YEŞİM MAÇÇA
GÜL ERGÜN
INFORMATION LITERACY, TECHNOLOGY ADDICTION AND SOCIAL EXCLUSION

KAYNAKLAR

Aasland, A., & Fløtten, T. (2001). Ethnicity and Social Exclusion in Estonia and Latvia. *Europe-Asia Studies, 53*(7), 1023-1049.

Atkinson, R. (2000). Combating Social Exclusion in Europe: The New Urban Policy Challenge. *Urban Studies*, *37*(5-6), 1037-1055.

Beall, J., & Piron, L.-H. (2005). *DFID Social Exclusion Review .* London: London School of Economics, Overseas Development Institute.

Benington, J., & Geddes, M. (2013). Introduction: Social exclusion, Partnership and Local Gove:rnance - new problems, new policy discourses in the European Union. M. Geddes, & J. Benington (Dü) içinde, *Local Partnerships and Social Exclusion in the European Union* (s. 1-14). New York: Routledge.

Bhalla, A. S., & Lapeyre, F. (2004). *Poverty and Exclusion in a Global World.* London: Palgrave Macmillan.

Bombongan, D. (2008). The Concept of Social Exclusion: An Overview . *Asia-Pacific Social Science Review, 8*(2), 35-49.

Burchardt, T., Le Grand, J., & Piachaud, D. (1999). Social Exclusion in Britain 1991—1995. *Social Policy & Administration, 33*(3), 227-244.

Byrne, D. (2005). *Social Exclusion.* Maidenhead: Open University Press.

Daly, M., & Silver, H. (2008). Social Exclusion and Social Capital: A Comparison and Critique. *Theory and Society, 37*(6), 537-566.

Duffy, K. (1995). *Social Exclusion and Human Dignity in Europe.* Council of Europe.

Estivill, J. (2003). *Concepts and Strategies for Combating Social Exclusion: An Overview.* Geneva: International Labour Office.

EU (1995). *Public Welfare Services and Social Exclusion: The Development of Consumer Oriented Initiatives in the European Union.* European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. Dublin: EU Publications.

Farrington, F. (2011). Towards a Useful Definition: Advantages and Criticisms of 'Social Exclusion'. *GEOView: Online Undergraduate Review of Geography and Environmental Studies.*

Fischer, A. M. (2008). *Resolving the Theoretical Ambiguities of Social Exclusion with Reference to Polarisation and Conflict.* London School of Economics and Political Science. London: Development Studies Institute.

Giddens, A. (2000). *Üçüncü Yol: Sosyal Demokrasinin Yeniden Dirilişi.* (M. Özay, Çev.) İstanbul: Birey Yayıncılık.

Giddens, A. (2009). *Sağ ve Solun Ötesinde: Radikal Politikaların Geleceği.* (M. Sözen, & S. Yücesoy, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Gordon, D., Adelman, L., Ashworth, K., Bradshaw, J., Levitas, R., Middleton, S., . . . Williams, J. (2000). *Poverty and Social Exclusion in Britain.* York: Joseph Rowntree Foundation.

Gore, C. (1995). Introduction: Markets, Citizenship and Social Exclusion. C. Gore, J. B. Figueiredo, & G. Rodgers (Edit) içinde, *Social Exclusion: Rhetoric, Reality, Responses* (s. 1-42). Geneva: International Institute for Labour Studies.

Gore, C. & Figueiredo, J. (1997). The Debate. C. Gore, J. B. Figueiredo (Edit.) içinde, *Social Exclusion and Anti-Poverty Policy: A Debate* (s. 37-56). Research Series 110. Geneva: International Institute for Labour Studies.

Kabeer, N. (2000). Social Exclusion, Poverty and Discrimination Towards an Analytical Framework. *IDS Bulletin, 31*(4), 83-97.

Levitas, R. (1996). The Concept of Social Exclusion and The New Durkheimian Hegemony. *Critical Social Policy, 16*(46), 5-20.

Levitas, R. (2005). *The Inclusive Society? Social Exclusion and New Labour.* New York: Palgrave Mcmillan.

Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd, E., & Patsios, D. (2007). *The Multi-dimensional Analysis of Social Exclusion.* Study Report. University of Bristol.

Madanipour, A., Cars, G., & Allen, J. (1998). *Social Exclusion in European Cities: Processes, Experiences, and Responses* .

Madanipour, A., Shucksmith, M., & Talbot, H. (2015). Concepts of poverty and Social Exclusion in Europe. *Local Economy*, *30*(7), 721-741.

Marshall, H. T. (2006). Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar. M. T.H., & B. T. (Dü) içinde, *Yurttaşlık ve Toplumsal Sınıflar* (A. Kaya, Çev., s. 1-50). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Munck, R. (2005). *Globalization and Social Exclusion: A Transformationalist Perspective.* Bloomfield: Kumarian Press.

Murray, C. (1984). *Losing ground: American Social Policy, 1950-1980*. New York: Basic books.

Özkaplan, N., Yücesan Özdemir, G., & Özdemir, A. (2005). Sosyal Dışlanma" Ne" yi Dışlar? Avrupa Üzerine Notlar . *Mülkiye Dergisi, 29*(248), 77-94.

Parent, F. D., & Lewis, B. L. (2002). Social Exclusion: A Useful Concept for Applied Sociology in the United States? *Journal of Applied Sociology, 19*(2), 100-123.

Peace, R. (2001). Social Exclusion: A Concept in Need of Definition? *Social Policy Journal of New Zealand*(16), 17-36.

Percy-Smith, J. (2000). Introduction: The Contours of Social Exclusion. In Edit. J. Percy-Smith. *Policy Responses to Social Exclusion: Towards Inclusion?* (s. 1-21). Maidenhead: Open University Press.

Pierson, J. (2002). *Tackling Social Exclusion.* London: Routledge.

Room, G. (1995). Poverty and Social Exclusion: The New European Agenda for Policy and Research. G. Room (Dü.) içinde, *Beyond The Threshold: The Measurement and Analysis of Social Exclusion* (s. 1-9). Bristol: The Policy Press.

Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. *Çalışma ve Toplum, 3*(6), 51-105.

Sen, A. (2000). *Social Exclusion: Concept, Application, and Scrutiny.* Manila: Office of Environment and Social Development, Asian Development Bank.

Silver, H. (1994). Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms. *International Labour Review, 133*(5-6), 531-578.

Silver, H. (1995). Reconceptualizing Social Disadvantage: Three Paradigms of Social Exclusion. In G. Rodgers, C. Gore, & J. B. Figueiredo (Edit.), *Social Exclusion Rhetoric, Reality, Responses,* (s. 57-80). Geneva: International Labour Organization.

Steinert, H. (2003). Introduction: The Cultures of Welfare and Exclusion. In H. Steinert, & A. Pilgram (Edit.). *Welfare Policy from Below* (s. 1-9). Aldershot: Ashgate.

Taket, A., Crisp, B. R., Nevill, A., Lamaro, G., Graham, M., & Barter-Godfrey, S. (2009). Introducing Theories of Social Exclusion and Social Connectedness. A. Taket, B. R. Crisp, A. Nevill, G. Lamaro, M. Graham, & S. Barter-Godfrey (Dü) içinde, *Theorising Social Exclusion* (s. 1-34). Abingdon: Routledge.

Walker, A., & Walker, C. (1997). *Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s.* London: CPAG.

KAYNAKLAR

Akpınar, T. S. (2018). Sosyal Hizmet-Sosyal İçerme İlişkisi ve Dışlanma ile Mücadele. *Heteronormatif Olmayan Bir Sosyal Hizmet Mümkün*. https://kaosgldernegi.org/images/library/sosyal-hizmet-web.pdf adresinden 06.06.2021 tarihinde erişildi.

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı* (Çev. Ed. : E Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

Aydın, O., Şahin, D., Güzel, H. Y., Abayhan, Y., Kaya, A. G., & Ceylan, S. (2013). Ait Olma İhtiyacının ve Haberdar Olmanın Psikolojik Dışlanmaya Gösterilen Tepkiler Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, *28*(72), 21-35.

Ayduk, Ö., Gyurak, A. ve Luerssen, A. (2009). Rejection Sensitivity Moderates the Impact of Rejection on Self-Concept Clarity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35, 1467-1478.

Baumeister, R. F., DeWall, C. N., Ciarocco, N. J., Twenge, J. M. (2005). "Social Exclusion Impairs Self-Regulation". *Journal of Personality and Social Psychology*. **88** (4). ss. 589-604.

Baker, L. R., & Baumeister, R. F. (2017). Alone and Impulsive: Self-Regulatory Capacity Mediates and Moderates the Implications of Exclusion. In K. W. Williams & Nida, S. A. (Eds.), *Frontiers Handbook of Ostracism, Social Exclusion, & Rejection*. New York: Psychology Press.

Buss, D. M. (1990). The Evolution of Anxiety and Social Exclusion. *Journal of Social and Clinical Psychology*, *9*(2), 196-201.

Chen, Z. , DeWall, C. N., Poon, K. T. & Chen, E. W. (2012). When Destiny Hurts: Implicit Theories of Relationships Moderate Aggressive Responses to Ostracism. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48, 1029–1036.

Commission of the European Communities (1993). Background Report: Social Exclusion – Poverty and Other Social Problems in the European Community, ISEC/B11/93. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities.

Demir, T. , Eralp-Demir, D., Türksoy, N., Özmen, E., ve Uysal, Ö. (1998). Çocuklar için Sosyal Anksiyete Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 13(1):42-48.

DeWall, C. N. , Baumeister, R. F. & Vohs, K. D. (2008). Satiated with Belongingness? Effects of Acceptance, Rejection, and Task Framing on Self-Regulatory Performance. Journal of Personality and Social Psychology, 95, 1367–1382.

DeWall, C. N. , Enjaian, B. & Bell, S. B. (2017). Only The Lonely. In K. D. Williams & S. A. Nida (Eds.), *Frontiers of Social Psychology: Ostracism, Social Exclusion, and Rejection* (pp. 95–112). New York: Psychology Press.

DeWall, C. N. , Gilman, R. , Sharif, V. , Carboni, I. , ve Rice, K. G. (2012). Left Out, Sluggardly, and Blue: Low Self-Control Mediates The Relationship Between Ostracism and Depression. Personality and Individual Differences, 53, 832-837.

DeWall, C. N. & Twenge, J. M. (2013). Rejection and aggression: Resolving the paradox. In C. N. DeWall (Ed.), The Oxford Handbook of Social Exclusion. New York, NY: Oxford University Press.

Dilbaz, N. (1997). Sosyal Fobi. *Psikiyatri Dünyası*, *1*(1), 18-24.

Dinkmeyer, D., Jr. & Carlson, J. (2006). *Consultation: Creating School-Based Interventions*. New York, NY: Routledge.

Downey, G. & Feldman, S. I. (1996). Implications of Rejection Sensitivity for İntimate Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, *70*(6), 1327-1343.

Eck, J. & Riva, P. (2016). Bridging the Gap Between Different Psychological Approaches to Understanding and Reducing the Impact of Social Exclusion. In P. Riva & J. Eck (Eds.), *Social Exclusion: Psychological Approaches to Understanding and Reducing Its Impact* (pp. 277-289). Springer, Cham.

Eisenberger, N. I. (2013). Why Rejection Hurts: The Neuroscience of Social Pain. In C. N. DeWall (Ed.), *The Oxford Handbook of Social Exclusion* (pp. 152–162). New York, NY: Oxford University Press.

Eisenberger, N. I., Lieberman, M. D., ve Williams, K. D. (2003). Deos Rejection Hurt? An Fmrı Study of Social Exclusion. *Science,* 302, 290-292.

Fung, K., Xu, C., Glazier, B. L., Parsons, C. A. & Alden, L. E. (2016). Research in Clinical Psychology: Social Exclusion and Psychological Disorders. In In P. Riva & J. Eck (Eds.), *Social Exclusion: Psychological Approaches to Understanding and Reducing Its Impact* (pp. 157-176). Springer, Cham.

Geçtan, E. (2005). Psikanaliz ve Sonrası. 11. Basım. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Heeren, A., Dricot, L., Billieux, J., Philippot, P., Grynberg, D., De Timary, P. & Maurage, P. (2017). Correlates of Social Exclusion in Social Anxiety Disorder: an fMRI study. *Scientific Reports*, *7*(1), 1-10.

Iffland, B., Sansen, L. M., Catani, C. & Neuner, F. (2014). The Trauma of Peer Abuse: Effects of Relational Peer Victimization and Social Anxiety Disorder on Physiological and Affective Reactions to Social Exclusion. *Frontiers in psychiatry*, *5*26.

Korkut, F. (2003). Okullarda Önleyici Rehberlik Hizmetleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *2*(20), 27-40.

Leary, M.R., Koch, E.J. & Hechenbleikner, N. R. (2001) Emotional Responses to Interpersonal Rejection,' in Mark R. Leary (ed.) *Interpersonal Rejection,* (pp. 145-166). New York: Oxford University Press.

Leary, M. R. (2017). Motivational and Emotional Aspects of Interpersonal Rejection: Twenty-Five Years of Theory and Research. In K. Williams & S. Nida (Eds.), *Handbook of Ostracism, Social Exclusion, and Rejection* (pp. 46–60). Psychology Press.

Leary, M. R., Tambor, E. S., Terdal, S. K. & Downs, D. L. (1995). Self-Esteem as an Interpersonal Monitor: The Sociometer Hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 518–530.

Leary, M. R., Twenge, J. M. & Quinlivan, E. (2006). Interpersonal Rejection as a Determinant of Anger and Aggression. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 111–132.

London, B. & Rosenthal, L. (2013). The Social Stigma of Identity and Status Based Rejection. In C. N. Dewall (Ed.), *The Oxford Handbook of Social Exclusion* (pp. 197–210). New York: Oxford University Press.

Maslow, A. (2001). *İnsan Olmanın Psikolojisi*. Kuraldışı Yayınları.

MacDonald, G., Kingsbury, R., & Shaw, S. (2005). Adding Insult to İnjury: Social Pain Theory and Response to Social Exclusion. In K. Williams, J. Forgas, & W. von Hippel (Eds.), *The Social Outcast: Ostracism, Social Exclusion, Rejection, & Bullying* (pp. 77–90). New York: Psychology Press.

MacDonald G. & Leary M. R. (2005). Why Does Social Exclusion Hurt? The Relationship between Social Pain and Physical Pain. Psychological Bulletin, 131, 202–223.

Molden, D. C. & Maner, J. K. (2013). How and When Social Exclusion Motivates Social Reconnection. In C. N. Dewall (Ed.), *The Oxford Handbook of Social Exclusion* (pp. 121–131). New York, NY: Oxford University Press

Morgan, C., Burns, T., Fitzpatrick, R., Pinfold, V., & Priebe, S. (2007). Social Exclusion and Mental Health: Conceptual and Methodological Review. *The British Journal of Psychiatry*, *191*(6), 477-483.

Nida, S. A. & Saylor, C. F. (2017). Ostracism in Children and Adolescents. In K. D. Williams & S. A. Nida (Eds.), *Frontiers of Social Psychology: Ostracism, Social Exclusion, and Rejection* (pp. 202-216). New York: Psychology Press.

Percy-Smith, J (2000) 'Introduction: the Contours of Social Exclusion', pp. 1–21 in J Percy-Smith (ed.) Policy Responses to Social Exclusion: towards inclusion? Buckingham, Open University Press.

Pickett, C. L. & Hess, Y. D. (2017). Social Exclusion and The Self. In K. D. Williams & S. A. Nida (Eds.), *Frontiers of Social Psychology: Ostracism, Social Exclusion, and Rejection* (pp. 113–129). New York: Psychology Press.

Riva, P. (2016). Emotion Regulation Following Social Exclusion: Psychological and Behavioral Strategies. In P. Riva & J. Eck (Eds.), *Social Exclusion: Psychological Approaches to Understanding and Reducing Its İmpact* (pp. 199–225). New York, NY: Springer

Rudert, S. C., Janke, S. & Greifeneder, R. (2021). Ostracism Breeds Depression: Longitudinal Associations between Ostracism and Depression Over a Three-Year-Period. *Journal of Affective Disorders Reports*, *4*, 100118.

Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. *Çalışma ve Toplum*, *3*(6), 51-105.

Slavich, G. M., O'Donovan, A., Epel, E. S., & Kemeny, M. E. (2010). Black Sheep Get the Blues: A Psychobiological Model of Social Exclusion and Depression. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 35, 39–45.

Spinhoven, P., Elzinga, B. M., Hovens, J. G. F. M., Roelofs, K., Zitman, F. G., Van Oppen, P. & Penninx, B. W. J. H. (2010). The Specifi City of Childhood Adversities and Negative Life Events Across the Life Span to Anxiety and Depressive Disorders. *Journal of Affective Disorders*, 126, 103–112.

Stapinski, L. A., Bowes, L., Wolke, D., Pearson, R. M., Mahedy, L., Button, K. S., … Araya, R. (2014). Peer Victimization During Adolescence and Risk For Anxiety Disorders in Adulthood: A Prospective Cohort Study. *Depression and Anxi*ety, 31, 574–582.

Stillman, T.F. & Baumeister, R.F. (2013). Social Rejection Reduces İntelligent Thought and Self-Regulation. In C.N. DeWall (Ed.), *The Oxford Handbook of Social Exclusion* (pp. 132–143). New York: Oxford University Press.

Türkçapar, M. H. (1999). Sosyal Fobinin Psikolojik Kuramı. *Klinik Psikiyatri*, *2*, 247-253.

Twenge, J. M., Baumeister, R. F., Tice, D. M. & Stucke, T. S. (2001). If You Can't Join Them, Beat Them: Effects of Social Exclusion on Aggressive Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 1058–1069.

Twenge, J. M. & Campbell, W. K. (2003). "Isn't It Fun to Get the Respect that We're Going to Deserve?" Narcissism, Social Rejection, and Aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *29*(2), 261-272.

VanDellen, M. R., Allen, A. B. & Campbell, W. K. (2013). Self-Esteem, Narcissism, and Self-Compassion: Individual Differences in Reacting to Social Exclusion. *Handbook of Social Exclusion*.

Van Orden, K. & Joiner, T. (2013). Depression and suicide: Transactional Relations with Rejection. In C. E. Nathan (Ed.), *The Oxford Handbook of Social Exclusion* (pp. 211–219). New York, NY: Oxford University Press.

Warburton, W. A. , Williams, K. D. , & Cairns, D. R. (2006). When Ostracism Leads to Aggression: The Moderating Effects of Control Deprivation. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42, 213–22

Williams, K. D. (2007). Ostracism. *Annual Review of Psychology*, 58, 425-452.

Williams, K. D. (2001). Ostracism: The Power of Silence. Emotions and Social Behavior. New York, NY, US: Guilford Press.

Williams, K.D. & Nida, S.A. (2011). Ostracism: Consequences and coping. *Current Directions in Psychological Science*, 20(2), 71-75.

Williams, K. D. & Nida, S. A. (2014). Ostracism and Public Policy. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, *1*(1), 38-45.

Zadro, L. (2004). Ostracism: Empirical Studies İnspired by Real-World Experiences of Silence and Exclusion (Unpublished Doctoral Dissertation). University of New South Wales, Sydney.

KAYNAKLAR

AÇSHB. (2021). 2020Yılı Faaliyet Raporu. Strateji Geliştirme Başkanlığı. Şubat 2021.

Arısoy, A.(2019). Türkiye'de Sosyal Politika Uygulamaları Güncel Gelişmeler Işığında Sosyal Politika Tartışmaları (Edt : Korkmaz, A., Korkut, G.) Detay Yayıncılık. 80-102.

Arısoy, A.(2020). Sağlıklı Birey ve Sosyal Uyum İlişkisi: Bir Literatür Araştırması. Spor Yoluyla Sosyal Uyum (Edt :Kasapoğlu, M.M., Öztürk, M.A., Öçal, M.) Detay Yayıncılık.219-245.

Atkinson, R. ve Da Voudi, S.(2000).The Concept of Social Exclusion in the European Union: Context, Development and Possibilities. JCMS: Journal of Common Market Studies, Vol. 38(3),2000, 427-448.

Cannan, C. (1997). The Struggle Against Social Exclusion. Urban Social Development in France, IDS Bulletin, April, 77-85.

Council of Europe.(2001). Promoting the Policy Debate on Social Exclusion from a Comparative Perspective. Trends in Social Cohesion No:1, Council of Europe Publishing, December 2001.

Çakır, Ö.(2002). Sosyal Dışlanma. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(3),83-104.

De Haan, A. (2000). Social Exclusion: Enriching the Understanding of Deprivation. Studies in Social and Political Thought, 2(2), 22-40.

Erdoğdu, S. (2004). Sosyal Politikada Avrupalı Bir Kavram: Sosyal Dışlanma. Çalışma Ortamı Dergisi, 75, 16-19.

Erkul, A. ve Koca, M. (2016). Yoksul Yardımlarını Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Bağlamında Yeniden Düşünmek. ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD), 6(3), 615-628.

Faria, V. (1994). Social exclusion in Latin America: An annotated bibliography. Discussion Paper Series No. 70. Geneva, IILS.

Gore, C. (1994). Social Exclusion and Africa South of the Sahara. Discussion Paper Series No. 62. Geneva, DLS.

Güler, M. A. (2015). Güney Avrupa Refah Rejiminde Sosyal Dışlanma. İş ve Hayat, 1(1), 57-96.

Hacımahmutoğlu, H.(2009). Türkiye'deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi, DPT Uzmanlık Tezi, Yayın No:2803,Ankara.

https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_614421/lang--tr/index.htm (E.T:20.07.2021).

Karadeniz, O. (2020). Türkiye'de Gençlik ve Sosyal Koruma. Spor Yoluyla Sosyal Uyum (Edt : Kasapoğlu, M.M., Öztürk, M.A., Öçal, M.) Detay Yayıncılık.353-373.

Kasapoğlu, M. M. (2020).Sosyal Dışlanmayla Mücadelede Bir Sosyal Devlet Uygulaması Olarak Sosyal İçerme ve Sosyal Uyum Faaliyetleri. Spor Yoluyla Sosyal Uyum (Edt :Kasapoğlu, M.M., Öztürk, M.A., Öçal, M.) Detay Yayıncılık.49-63.

Kesgin, B.(2014). Kamu Sosyal Politikalarında Sosyal Yardım. Açılım Kitap,2. Baskı. İstanbul.

Kılıç, S. (2021). Yaşlılık ve Sosyal Dışlanma. Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Dışlanma (Edt: Arısoy, A.) Ekin Basım Yayın Dağıtım.15-124.

Mahmood, T., Yu, X., & Klasen, S. (2019). Do The Poor Really Feel Poor? Comparing Objective Poverty with Subjective Poverty in Pakistan. Social Indicators Research, 142(2), 543-580.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü (Çeviri: O. Akınhay ve D. Kömürcü), İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.

Öz, C. S., ve Balta, S.(2020). Türkiye'de Sosyal Dışlanma Algısı: SAÜ Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması. Seçme Yazılar-IV, Sakarya Yayıncılık, Aralık 2020,79-94.

Rodgers, G., Gore, C., & Figueiredo, J. B. (Eds.). (1995). Social Exclusion: Rhetoric, Reality, Responses. Geneva: International Institute for Labour Studies.

Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri. Çalışma ve toplum, 3(6), 51-105.

Seyyar, A. (2005). Sosyal Güvenlik Terimleri. Papatya Yayıncılık Eğitim. İstanbul.

Silver, H. (1994). Social Solidarity and Social Exclusion: Three Paradigms. Discussion Paper Series No. 69. Geneva, IILS.

Walker, A. & Walker C.(1997).Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s, London: Child Poverty Action Group Press.

WorldBank.(2005).https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7537/324030REV0v10ENGLISH0PAPER0WBAR020050.pdf?sequence=1&isAllowed=y (E.T:05.05.2021).

WorldBank.(2005).https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7537/324030REV0v10ENGLISH0PAPER0WBAR020050.pdf?sequence=1&isAllowed=y (E.T:05.05.2021).

Yaşar, S. ve Taşar M.O. (2019). Kavramsal Olarak Yoksulluk ve Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikalarının Etkileri. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi.18 (38). 118-144.

Yolcuoğlu, İ.G. (2009). Türkiye'de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. Aile ve Toplum, 5(18),43-57.

KAYNAKLAR

Açıkalın, N. (2003). Çalışan Kent Yoksulları İstanbul ve Gaziantep Örnekleri. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 370-388). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Açıkgöz, R. (2010). Kadın Yoksulluğu Üzerine Bir İnceleme. Yardım ve Dayanışma Dergisi, 1 (2), 45-60.

Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve Yoksulluk Kültürünün Toplumsal Görünümleri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27, 9-19.

Aktan, C. C. (2003). Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 151-159). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Alakavuklar, O. N., Kılıçaslan, S. ve Öztürk, E. B. (2009). Türkiye'de Hayırseverlikten Kurumsal Sosyal Sorumluluğa Geçiş: Bir kurumsal Değişim Öyküsü. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 9 (2), 103-143.

Altınışık, İ. ve Peker, S. 2008. "Eğitim ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği", Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 10 (15), ss. 101-118.

Arı A. Yoksullukla mücadelede yerel bir dost: Dost Eli. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt 3, s. 172-180). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Arıkan, Ç. ve Mavili Aktaş, A. (2008). Türkiye'de Kadın Sağlığını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler ve Yoksulluk. Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 4 (13), 21-28.

Arslan, H. (2006). Anlamayı Zorunlu Kılan Bir Kavram: Yoksulluk. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt I, s. 285-290). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Ataç, B., 2006. Maliye Politikası, ETAM A.Ş. Matbaa Tesisleri, 7. Baskı, Eskişehir, 390s.

Atalay, Y. (2003). Yoksulluğun Tüketilmesine Katkı ve Paylaşım. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 9-11). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Atasü Topcuoğlu ve R. ve Akbaş, E. (2009). Küreselleşme Sürecinde Daralan Sosyal Haklar ve Türkiye'de Sosyal Hizmet Sunumunda Yaşanan Dönüşümün Kuramsal ve Politik Çerçevesi, Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu, 22-23 Ekim, Akdeniz Üniversitesi, s.175-181.

Avcı, N. (2003). Yükselen Bir Değer(!) Olarak Yoksulluk ve Türkiye. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 124-136). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Ay, M. 2004. "Adil Gelir Dağılımının Sağlanmasında Özel Tüketim Vergisinin Yeri ve Bunun Türkiye'de Uygulanabilirliği", Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Bağdadioğlu, E. (2006). Yoksullukla Mücadaleye Yaklaşımlar. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt I, s. 77-104). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Bağdadioğlu, N. ve Çakmak, O. (2003). Yoksulluk ve Kapitalizm: Türkiye'deki Yoksulluk Meselesinin Çözümünde Devlete Düşen Görevler. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 231-238). Deniz Feneri Yayınları.

Başer, D. ve Kırlıoğlu, M. (2020). Türkiye'deki Sosyal Yardım Sistemine Yönelik Sosyal Hizmet Uzmanlarının Deneyimleri. Toplum ve Sosyal Hizmet, 31(4), 1486-1513.

Baykara Acar, Y. ve Cankurtaran Öntaş, Ö. (2003). Yoksulluk ve Yoksunluğun Bir Ürünü: Çocuk Suçluluğu. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 298-313). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Beck, H. (1997). The Origins of the Authoritarian Welfare State in Prussia. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Begg, D., Fısher, S. ve Dornbusch, R. (2005), İktisat (sekizinci baskı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Bilgili, A. E. ve Altan, İ. (2003). Kendi Modernliğini Üreterek Varolmayı Sürdürmek. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 7-8). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Blane, D. (2009). Yaşam Seyri, Sosyal Gradyan ve Sağlık. M. Marmot ve R. G. Wilkinson içinde, Sağlığın Sosyal Belirleyicileri (s. 72-97). İstanbul: İnsev Yayınları.

Boynukara, H. (2003). Edebiyatın Tükenmez Malzemesi: Yoksulluk. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 196-212). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Buğra, A. (2005). Yoksulluk ve Sosyal Haklar. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği.

Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2007). Sosyal Yardım Uygulamaları ve Topluma Yararlı Faaliyet Karşılığında Asgari Gelir Desteği Uygulaması. Ankara: UNDP.

Buz, S. (2003). Yoksulluk ve Göç. A. E. Bilgili, ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt II, s. 156-163). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Cömertler, N. (2003). Yoksulluk ve Kadın. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 184-197). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Cural, M. (2009), "OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımının 1980 Sonrası Gelişimi ve Eşitsizliği Azaltıcı Müdahaleler", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Ekim 2009, Cilt 4, Sayı 2, ss. 73-97.

Çağlayan, Ç., Hamzaoğlu, O., Sevin, E. ve Sondaş, S. (2006). Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Eğitim Sağlık Ocakları Bölgelerinde Yaşayanlarda Sağlık Hizmetlerine Başvurular Etkileyen Etmenler. Toplum Hekimliği Bülteni, 25 (3), 15-22.

Çamur Duyan, G. (2003). Türkiye'de Kadın Yoksulluğu: Halk Ekmek Büfelerinde Bir Araştırma. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 358-370). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Çiftçi, M. (2008). Ülkeler Arası Küresel Eşitsizlikte Uzun Dönemli Bozulma (1950-1998). Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (5), 156-179.

Dağdemir, Ö. Ve Acaroğlu, H. (2011), "Türkiye'de Bölgesel Gelir Dağılımının İller Üzerinde Analizi: 1990-2006", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ocak 2011, Cilt 11, Sayı 1, ss. 39-56.

Danış, M. Z., Onat, Ü. ve Danış, Y. (2006). Yoksulluk, Tüberküloz Hastalığı ve Sosyal Hizmet. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt 2, s. 80-88). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Dansuk, E. (2003). Yoksullukla Mücadelede Kurumsal Kapasitesinin Geliştirilmesi. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 239-251). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Demirci, E. Y. (2003). Yoksulluğun tüketilmesi. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 14-21). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Eker, A., Altay, A. Ve Sakal, M. (2007). Maliye Politikası: Teori, İlkeler ve Yöntemler, Birleşik Matbaacılık, İzmir.

Erbay, E. (2006). Bir Sosyal Sorun Olarak Yoksulluk ve Diğer Sosyal Sorunlarla İlişkisi. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt 2, s. 321-325). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Erdoğan, G. (2003). Yoksulluk Ölçümleri ve Avrupa Birliğinde Yoksulluk. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 404-407). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Erdoğan, Y. (2003). Eğitim Göstergelerinin Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Hasılaya Etkisi. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt II, s. 185-195). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Erken, E. (2003). Dünya Sistemi ve Yoksulluk İlişkisi. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 311-321). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Galli, R. ve R.van der Hoven, (2001), 'Is inflation bad for income inequality: the importance of the initial rate of inflation', ILO Employment Paper, No. 2001/29.

Gül, H. ve Ergun, C. (2003). Mutlak Yoksulluk ve Nedenleri: Ankara Örneği. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 389-402). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Günder, Z. (2013). Türkiye İçin Asgari Gelir Desteği Programı Önerisi ve Yoksullukla Mücadelede Verimliliği. TİSK Akademi, 2, 92-117.

Gündoğan, N. (2003). Yoksullukla Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü ve Önemi. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 160-171). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Güngör, M. (2003). Yoksulluk ve Sokakta Çalışan Çocuklar (Mersin Örneği). A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 290-297). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Güzel, S. (2011). Kadın Yoksulluğu ile Mücadelede Dünya Bankası ve Mikro Kredi Uygulaması: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. 8, 79-96Z□RBAYCANIN VERGİ X□B□RL□Rİ.

Gwartney, J., Stroup, R. Ve Studenmund, A. (1992), Microecomomics Private and Public Choice, The Dryden Press,

Hablemitoğlu, Ş. (2006). Yoksullukla Mücadelede Hedef "Yaşam Kalitesi Hakkı". Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt I, s. 352-359). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Hatun, Ş. (2002). Çocuk Hakları Sözleşmesinin 13. Yılında Yoksulluk ve Çocuklar Üzerine Etkileri. Ankara: Türk Tabipleri Birliği.

Hocaoğlu, D. (2003). Küreselleşme, Küresel Köy, Küresel Yağma ve Küresel Yoksulluk. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 268-297). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Hotar Başargan, N. (2001), Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Devlet Planlama Teşkilatı – Sekizinci Kalkınma Planı, DPT: 2599-OİK: 610, ISBN: 975 – 19 – 2803 – 6, Ankara.

International Labour Office. (2003). Minimum Income Schemes in Europe. Geneva: International Labour Organization.

İçağasıoğlu Çoban, A., Attepe, S., Polat Uluocak, G. ve Çelik, G. (2011). "Are We Doing Fine?" The Views On Poverty Reduction Strategies Among Front-Line Workers in the Feild of Social Assistance in Turkey. Journal of Social Service Research, 37, 469-480.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008). Politika Dokümanı Kadın ve Yoksulluk. Ankara: Fersa Ofset.

Kale, N. (2003). İnsan Hakları Bağlamında Yoksulluk. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 74-79). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Karadeniz, O. ve Öztepe, N. D. (2013). Türkiye'de Yaşlı Yoksulluğu. Çalışma ve Toplum, 3, 77-102.

Karagöl, E. T., Yıldırım, J., Atan, M., Eralp, A., Güneş, F. ve Sungur, M. (2013). Türkiye'de Sosyal Yardım Yararlanıcılarını Belirleyen Faktörler. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15 (1), 1-22.

Karakayalı, H. (2009), Türkiye'nin Ekonomik Yapısı ve Değişimi, Emek Matbaacılık Yayıncılık, Manisa.

Karataş, K. (2003). Yoksulluk, Yoksullukla Savaşımda Sivil Toplum ve Etik Boyut: Bir Sosyal Hizmet Yaklaşımı. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 91-104). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Karataş, K. (2008). Tüberküloz ve Yoksulluk: Hataların Sosyo Demografik Özellikleri, Yaşam Koşulları, Yoksulluk ve Tüberküloz Hastalığının Nedenlerine İlişkin Değerlendirmeleri. Toplum ve Sosyal Hizmet, 19 (2), 7-20.

Karatay, A., Laçin, A., Yiğit, T. ve Pala, H. (2003). Beyoğlu Bölgesinde Yaşayan Yoksul Aileler ve Sokakta Çalışan Çocuklar. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 254-271). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Kardam, F. Ve Yüksel, İ. (2004). Kadınların Yoksulluğu Yaşama Biçimleri: Yapabilirlik Ve Yapabilirlikten Yoksunluk. Nüfusbilim Dergisi, 26, 45-72.

Kawachi, I. ve Kennedy, B. P. (1997). The Relationship of Income Inequality to Mortality: Does the Choice of İndicator Matter?. Social Science & Medicine, *45*(7), 1121-1127.

Kayaoğlu, A. G. (2003). Yoksulluğun Sosyal Psikolojisine Eleştirel Bir Bakış. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 172-183). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Kılıç, R. ve Çetinkaya, Ş. (2012). Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Stratejileri ve Bir Model Önerisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (34), 93-114.

Kırlıoğlu, M. (2020). Gelir, Yoksulluk ve Sosyal Politika. D. Başer içinde, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet (s. 55-88). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

Koray, M. (2010). Büyüyen Yoksulluk-Yoksunluk Sorunu ve Sosyal Hakların Sınırları. İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 42, 1-31.

Koşar, N. G. (2000). Sosyal Hizmetlerde Sosyal Yardım Alanı (Yoksulluk ve Sosyal Hizmet). Ankara: Şafak Matbaacılık.

Kulaksızoğlu, A. (2003). Çocukluktaki Yetersiz ve Kötü Beslenme ile Yoksulluğun İlişkisi. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 318-329). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Kuyurtar, E. (2003). Mutlak Yoksulluğa İlişkin İki Etik Yaklaşım. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 111-123). Deniz Feneri Yayınları.

Mutioğlu, H. (2003). Sefaletin Küreselleşmesi. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 298-310). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

OECD (2021), Income inequality (indicator). doi: 10.1787/459aa7f1-en (Accessed on 26 November 2021).

OECD, Society at a Glance, social indicators 66 © OECD 2011.

Önder, H. ve Şenses, F. (2005). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluk Düşüncesi. B. Ülman ve İ. Akça içinde, İktisat, Siyaset, Devlet Üzerine Yazılar (Prof. Dr. Kemali Saybaşılı'ya Armağan) (s. 199-221). İstanbul: Bağlam.

Özbek, N. (2002). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Sosyal Devlet. Toplum ve Bilim (92), 7-33.

Özdemir, S. (2004). Sosyal Refah'ın Sağlanmasında Yeni Bir Anlayış: "Refah Karması" ve Sosyal Refah Sağlayıcı Kurumlar. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi (48), 97-127.

Özey, R. (2003). Yoksulluk Coğrafyası. A. E. Bilgili ve İ. Altan. içinde İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Özgün, Ö. ve Özgün, Ö. (2006). Ekonomik Yoksunluğun Aile Üzerindeki Etkileri: Babanın Rolüne Bakış. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt II, s. 359-367). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Özşahin, Ş. (2003). Yoksulluğu Yenmek İçin Acil Plan. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 181-186). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Öztürk, Ş. (2008). Kırsal Yoksulluk ve NEo-Liberal Ekonomi Politikaları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1 (5), 605-634.

Poçanoğlu, A. (2003). Yoksulluğun Tüketilmesinde Ticaret Odalarının Rolü-Konya Örneği. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 187-194). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Saltık, A. (2003). Küreselleşmenin Acımasız, Bilinçli Sailahı: "Yoksullaştırma" ve Halk Sağlığı. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 330-352). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Seyyar, A. (2003). Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 40-74). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Smith, R. (2001). Countering child poverty. BMJ, 322, 1137-1138.

Spence, D. P., Hotchkiss, J., Williams, C. S. ve Davies, P. D. (1993). Tuberculosis and poverty. British Medical Journal, *307*(6907), 759-761.

Sunar, L. (2013). Yoksulluğun Önlenmesinde Sivil Toplumun Rolü ve Gönül Kuşağı Derneği. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 141-160). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Şener, O. 1996. Kamu Ekonomisi, Beta Basım Yayım Dağıtım, 5. Baskı, İstanbul, 331s.

Şener, Ü. (2009). Kadın Yoksulluğu. Ankara: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.

Şener, Ü. (2012). Kadın Yoksulluğu. Mülkiye Dergisi, 36 (4), 51-67.

Şerbetçi, G. (2015). Türkiye'de Uygulanan Finansal Politikaların Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4 (1) , 93-116.

Şimşek, M. (2010). Türkiye'de Beşeri Kalkınma Bakımından Cinsiyet Eşitsizliği: Türkiye-Avrupa Birliği Karşılaştırması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3 (13), 232-245.

Şimşek, Z. ve Erol, N. (2006). Yoksulluk; Çalışan Çocuklarda Yeterlik Alanları Davranış ve Duygusal Sorunlar. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt II, s. 349-358). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Tabone, M. D. ve Vincelet, C. (2000). Socioeconomic Status and Child Health: The Experience of The Paris Child Health Checkup Center. Arch Pediatr, 7 (12), 1274-1283.

Taş, Y. ve Özcan, S. (2012). Türkiye'de ve Dünya'da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma. International Conference on Eurasian Economies. October 2012 - Almaty, Kazakhstan-Bildiriler: 423-430.

Tatar, H. (2006). Yoksulluk ve Sakatlığın Ortak Toplumsal Niteliği. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt II, s. 58-60). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Topal, Ş. (2003). Kadına Olumsuz Etkileri Açısından Yoksulluk Problemine İslam Perspektifinden Genel Bir Bakış. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt II, s. 386-388). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Tozlu, N. (2003). Modern İnsanı İnşa Düşüncesi Temelinde Yoksulluk. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 22-32). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

TUİK. (2012). 2011 Yoksulluk Çalışması. Ankara: 10952.

Türk, İ. 2007. Maliye Politikası Amaçlar-Araçlar ve Çağdaş Bütçe Teorileri, Turhan Kitabevi Ofset Matbaacılık Tesisleri, 20. Baskı, Ankara, 401s.

Türkdoğan, O. (2003). Türk Toplumunda Yoksulluk Kültürü. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 105-110). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu. (2009). Türkiye'de Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler Alanındaki Yasal ve Kurumsal Yapının İncelenmesi, Aile,

Çocuk, Özürlü, Yaşlı ve Diğer Kişilere Götürülen Sosyal Hizmetlerin ve Sosyal Yardımların Genel Olarak Değerlendirilmesi, Bu Hizmetlerin Düzenli ve Verimli Şekilde Yürütülmesinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Hakkında. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı.

Tüylüoğlu, Ş. ve Tekin, M. (2009). Gelir Düzeyi ve Sağlık Harcamalarının Beklenen Yaşam Süresi ve Bebek Oranı Üzerindeki Etkileri. Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 13 (1), 1-31.

Uğuhan, F., Buğdaycı, R., Şaşmaz, T., Öner, S., Kurt, Ö. ve Tezcan, H. (2006). Mersin'de Sokakta Çalışan ya da Yaşayan Çocukların Sosyo-Demografik ve Sokak Yaşamına İlişkin Özellikleri. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt I, s. 29-43). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Uryanoğlu, G. (2003). Yoksulluğun Cezaevlerine Yansıması. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 314-316). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

User, İ. (2006). Göreli Yoksulluk ve Ruh Sağlığı: Büyük Kentlerde Yaşayan Yüksek Riskli Gençler. Ü. Onat içinde, Yoksulluk ve Sosyal Hizmetler (Cilt II, s. 61-79). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu.

Uysal, Y. (2007), "Gelir Dağılımı Türleri Arasındaki İlişkiler Perspektifinde Türkiye'de Gelir Dağılımının Düzenlenmesine Yönelik Öneriler", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İİBF Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2, Ss: 248-292.

Uzun, A. M. (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 4 (2), 155-173.

Ünal, V. (2012). Osmanlının Son Dönemlerinde Korunmaya Muhttaç Çocuklar İçin Kurulan Sosyal Hizmet Kuruluşları. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 36 (2), 1-27.

Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek. Çalışma ve Toplum, 2, 25-40.

Vanderborght, Y. ve Van Parijs, P. (2005). L'allocation universelle. Paris: La Decouverte.

Warden, J. (1998). Britain's New Health Policy Recognises Poverty as Major Cause of Illness. BMJ: British Medical Journal, *316*(7130), 495.

Weich, S. ve Lewis, G. (1998). Poverty, Unemployment, and Common Mental Disorders: Population Based Cohort Study. Bmj, *317*(7151), 115-119.

Woolf, A. D. (2002). Health Hazards for Children at Work. J Toxicol Clin Toxicol, 40 (4), 477-482.

Yardımcı, Y., Uygur, S., Alıcı, S., Levent, H. ve Ekni, S. (2003). Türkiye'de Hanehalkı Yoksulluk Profili ve Yoksulluk Kestirimine Yönelik Regresyon Modelleri. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 408-433). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Yaşar, M. R. ve Açıkgöz, R. (2011). Yoksullukla Mücadelede Bütüncül Bir Politika: İnsani Gelişme ve Yardım Merkezi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (36), 405-429.

Yentürk, N. (2013). Türkiye'de Yoksullara Yönelik Harcamalar. ODTÜ Gelişme Dergisi, 40, 433-464.

Yılmaz, C. (2003). Küreselleşme ve 1980 Sonrası Hükümet Programlarında Yoksulluk Söyleminin Gelişimi. A. E. Bilgili içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt I, s. 251-265). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

Yusufoğlu, M. (2013). Yoksulluk ve Dayanışma. A. E. Bilgili ve İ. Altan içinde, Yoksulluk Sempozyumu (Cilt III, s. 161-172). İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.

KAYNAKLAR

Adler, N. J. (1993). Cross cultural management: Issues to be faced, International Studies of Management and Organization 13 (1/2), pp.7-45. Erişim: 14 Ağustos 2021, https://www.researchgate.net/publication/292951438.

Agassi, B.J (1975). The Quality of Women's Working Life (Edit.) Davis, L.E., Cherns, A.B. The Quality of Working Life, The Free Press, New York, Vol. 1, pp. 280-312.

Akkaya, B. (2019). Opinions of Educational Administrators on Glass Ceiling Syndrome Preventing Women from Becoming Senior Managers, Journal of Education and Training Studies, Vol. 8, No. 3, pp.76-90.

Alas, C. (2019). Kadın Akademisyenlerin Kariyer Engeli ve İş Tatmini Deneyimleri Üzerine Fenomenolojik Bir Araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü.

Alqahtani, T.H. (2020). Work-Life Balance of Women Employees, Granite Journal, Volume 4, Issue no 1., pp.37-42.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. (2021), Erişim 23 Ağustos 2021, https://www.avrupa.info.tr/tr/gumruk-birligi.

Ayoğul, H., Baraz, A.B. (2020). Kadın Çalışanların Kariyer Engelleri: Eskişehir'de Bir Araştırma, Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der. 2020; (44), pp. 13-27.

Ayyıldız Ünnü, N. A., Baybars, M. ve Kesken J. (2014). Türkiye'de Kadınların Üniversiteler Bağlamında Yetki ve Karar Verme Mekanizmalarına Katılımı, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı: 42, ss. 121-134.

Bajdo, L.M., Marcus, W.D. (2001). Perceptions Of Organizational Culture And Women's Advancement In Organization: A Cross-Cultural Examination, Sex Roles, Vol:45, No:5/6.

Baxter, J. and Erik W. O. (2000). The glass ceiling hypothesis: A Comparative Study of the United States, Sweden, and Australia, Gender and Society 14 (2): 275–294.

Beauregard, A.T., Henry, C.L. (2009). Human Resource Management: Making a Link Between Work Life Balance Practices and Organizational Performance, London School of Economics. pp.9-22.

Bingöl, H. (2017). Yükseköğretim Kurumlarında Spor Eğitimi Veren Kadın Akademisyenlerin Kariyer Engellerinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi SBE.

Boyd, K.S. (2012). Glass Ceiling, SAGE Reference Online, Erişim. 17. Ağustos 2021. https://edge.sagepub.com/system/files/15_GlassCeiling.pdf.

Dalkıranoğlu, T. (2006). Çalışma Yaşamında Kadın İşgücü ve Cinsiyet Ayrımcılığı: Konaklama İşletmelerinde bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.

Davidson, M. J., and Burke, J. R. (2012). Women in management worldwide: Progress and prospects. Farnham: Gower Publishing.

Delina, G., Raya, P. (2013). A study on Work-Life Balance in Working Women, IRACST – International Journal of Commerce, Business and Management (IJCBM), Vol. 2, No.5, pp.274-283.

Dinç Kahraman, S. (2010). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi, 3 (1), ss.30-35.

Drexler, P. (2013). The tyranny of the Queen Bee." The Wall Street Journal 6 (6), Erişim. 15 Ağustos 2021 https://www.wsj.com/articles/SB10001.

Eagly, A. (1987). Sex Differences in Social Behavior: A Social Role İnterpretation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Eagly, A. H., Karau, S. J. (2002). Role Congruity Theory of Prejudice Toward Female Leaders, Psychological Review 109 (3): pp.573- 598.

Eagly, A.H., Johannesen-Schmidt, M. C. (2001). The Leadership styles of Women and Men, Journal of Social Issues 57, pp.781-797.

Eagly, Alice H., and Carli Linda. 2007. Through the Labyrinth: The truth About How Women Become Leader. Boston, MA: Harvard Business School.

Eurostat (2020). Women's employment in the EU, Erişim. 22 Ağustos 202, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news.

Ganiyu, R.A., Oluwafemi, A., Ademola, A.A., Olatunji, O. I. (2018), The Glass Ceiling Conundrum: Illusory belief or Barriers that impede Women's Career Advancement in the Workplace, Journal of Evolutionary Studies in Business, Volume 3, Number 1, 137-166, January-June, pp.137-166.

Gelegen, D.G. (2001). Çalışma Yaşamında Kadın Olmak, Türk Tabipler Birliği, Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, Erişim, 11. Ağustos 2021, https://www.ttb.org.tr/msg/dergi/ocak05/06_kadin.pdf.

Gragnano, A., Simbula, S., Miglioretti, M. (2020). Work–Life Balance: Weighing the Importance of Work–Family and Work–Health Balance, Int. J. Environ. Res. Public Health.

Greenhaus JH, Parasuraman S. (1999). Research on Work, Family, and Gender: Current Status and Future Direc_Tions. In Handbook of Gender and Work. Powell GN (ed.). Sage: Thousand Oaks, CA, pp. 391–412.

Greenhaus, J.H., Collins, K.M., Shaw, J.D. (2003). The Relation Between Work–Family Balance and Quality of Life, Elsevier, Journal of Vocational Behavior Vol. 63, pp. 510–531.

Gündüz, Ş. (2017). Kariyer Basamaklarında Kadının Düşmanı Olarak Kendisi: Süper Anne Sendromu, Görünmez Kadın Sendromu ve Külkedisi Sendromu, Karadeniz Dergi. Vol.35, ss.78-88.

Hiau, K. J. (2008). Glass Ceiling or Sticky Floor: Exploring the Australian Gender Pay Gap, The Economic Record 82 (59), pp.408-427.https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?

ILO (2018). International Women's Day 2018, Erişim. 22 Ağustos 2021 https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS.

İlkkaracan, İ. (2012). Why So Few Women in the Labour Market in Turkey, Feminist Politics 18, no. 1 pp.1-37. Erişim: 14 Ağustos 2021, https://www.researchgate.net/publication/263600064.

İmadoğlu, D., Kurşuncu, R. S., Çavuş, M.F. (2020). The Effect of Glass Ceiling Syndorme on Women's Career Barrier in Management and Job Motivation, Sciendo Holistica Vol 11, Issue 2, pp. 85-99.

Jasielska, A. (2014). Women Career Success in a Man work's Place:A Cross National Study, Romanian Journal of Experimental Applied Psychology 5 (1): 23 Erişim: 14 Ağustos 2021, https://www.researchgate.net/publication/261994206.

Jeffrey H. G., Collins, K.M., Shaw, J.D. (2003). The Relation Between Work–Family Balance and Quality of Life, Journal of Vocational Behavior, Vol.63, pp.510–531.

Jones, Beverly. (2014). Boomer Women Hit the Glass Ceiling. Four Tips to Crack İt Now, Forbes, Erişim 15 Ağustos 2021. https://www.forbes.com/sites/nextavenue/2014/

Kamau, J., Muleke V, Makaya S., and Wagoki, J. (2013). Work life Balance Practices on Employee Performance of Ecobank Kenya. European Journal Business and Management, 5(25), pp.179-187.

Kaya, G. (2010). Avrupa Birliği İş Hukuku'nda Cinsiyet Ayrımcılığı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Anabilim Dalı.

Kırel, Ç. (2008). Örgütlerde Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Yönetimi, No: 1806, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kocacık, F. ve Gökkaya, V. B. (2005). "Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları''. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 6 (1): ss.195-219.

Konrad, A., Mangel, R., (2000). The impact of work-life programs on Firm Productivity, Strategic Management Journal, 21 (12), pp.1225-1235.

Korkmaz, H. (2016). Yönetimde Kadın ve Cam Tavan Sendromu Alternatif Politika Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı II, Şubat, Erişim. 12 Ağustos 2021. httpalternatifpolitika.comsitedosyalararsiv.

Lawler, M.K., Robertson, J., Hankins, K. (2017). Balancing Family and Work, Oklahoma Cooperative Extension Service, T-2233, http://osufacts.okstate.edu.

Nergiz, N., Yemen, A. (2011). Kamu Örgütlerinde Kadın Yöneticiler: Yönetici ve Çalışan Açısından Yönetimde Kadın Sorunsalı, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi SDU Sosyal Bilimler Dergisi Aralık, Sayı:24, ss.196-2016. Erişim. 17 Ağustos 2021. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/117883.

OCHA Services (2021). World Economic Forum, Global Gender Gap Index, 2020. Erişim 24 Ağustos 2021 https://reliefweb.int/report/world/global-gender-gap-report.

Oludayo O, Gberevbie, D., and Popoola, D. (2015) A Study of Multiple Work-Life Balance İnitiatives in Banking İndustry in Nigeria. International Research Journal of Finance and Economics. Vol.133.

Örücü, E.,Kılıç, R., Kılıç, T. (2007). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği, Yönetim ve Ekonomi, 14/2, ss.117-135.

Özdevecioğlu, M., Bulut, E.A., Tekçe, E.A., Çirli, Y., Gemici, T., Tozal, M. ve Doğan, Y. (2003), Kadın ve Erkek Yöneticilerin Yönetimi Altındaki Personelin Motivasyon, Stres ve Tatmini Farklılıklarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Yıl:2003, Cilt:10 Sayı 2, ss.126-138.

Rudman, L. A., Glick, P. (2001). Prescriptive gender stereotypes and backlash toward agentic Women." Journal of Social Issues Vol. 57, pp.743-762.

Sancar, S. (2012). Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar. İstanbul: İletişim.

Sirgy, M.J., Lee, D.-J. (2018). Work-life balance: An integrative review. Appl. Res. Qual. Life 2018, 13, pp.229–254.

Soyseçkin, İ.S. (2016). Balance between Work and Family Life: Middle Class Working Mothers in Turkey, Fe Dergi 8, no. 1, pp.130-143. Erişim: 10 Ağustos 2021, http://cins.ankara.edu.tr/15_10.pdf.

Tanış, A. (2020). Çok Kültürlü Örgütlerde İşgören Davranışları, 2. Basım, Ankara Nobel Yayımcılık.

Tsui A.S., Pearce J.L., Porter L.W., Tripoli A.M. (1997). Alternative Approaches to the Employee–Organization Relationship: Does İnvestment in Employees Pay Off? Academy of Management Journal Vol.40, pp.1089–112.

TÜİK. (2021). İşgücü İstatistikleri, II. Çeyrek: Nisan-Haziran 2021

Uluslararası Af Örgütü, (2021). Ayrımcılık, Erişim. 24 Ağustos 2021, https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik

Ünnü-Ayyıldız, N.A., Baybars, M., Kesken, J. (2014). Türkiye'de Kadınların Üniversiteler Bağlamında Yetki ve Karar verme Mekanizmalarına Katılımı, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 42. Sayı Ekim, ss. 121-142.

Welford, R. (2008). Work life balance in Hong Kong: Survey results, The University of Hong Kong and CSR Asia.

Yılmaz, P. (2014). Çalışma Hayatında Kadına Yönelik Ayrımcılık: Ortaya Çıkış Biçimleri, Uzmanlık Tezi, ÇSGB, Çalışma Müdürlüğü, Ankara.

KAYNAKLAR

Adaman, F., & Keyder, Ç. (2006). Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu Ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *ec. europa. eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr. pdf*.

Akalın, M. (2018). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Barınma Koşullarının Değerlendirilmesi: Yenice, Tarsus, Silifke Örnekleri. *Sosyal Güvence*, *13*, 1-30. https://doi.org/10.21441/sguz.2018.65

Akbiyik, N. (2011). Malatya'da Çalışan Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal ve Ekonomiksorunlarının İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *10*(36), 132-154. https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/82594

Aksöz, İ. (1972). *Zirai Ekonomiye Giriş: Zirai İşletmecilik Genel Kısım.*

Atış, M. (2019). *Mevsimlik İşçilerde Sosyal Dışlanmışlık: Adıyaman İli Örneği* [Phd Thesis]. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu. (t.y.). *Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi*. AB Türkiye. Geliş tarihi 12 Ağustos 2021, gönderen https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708

Bağış, R. C. (2020). Her Mevsimin İşçileri: Denizli'de Mahalli Mevsimlik Tarım İşinde Çalışan Kadınlar. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. https://doi.org/10.35379/cusosbil.650607

Barnes, N. (2013). Is Health a Labour, Citizenship or Human Right? Mexican Seasonal Agricultural Workers in Leamington, Canada. *Global Public Health*, *8*(6), 654-669. https://doi.org/10.1080/17441692.2013.791335

Bayramoğlu, Z., & Bozdemìr, M. (2020). Tarım Sektöründe İşgücü Terminolojisinin Tanımlanması. *Türk Tarım - Gıda Bilim ve Teknoloji dergisi*, *8*(3), 773-783. https://doi.org/10.24925/turjaf.v8i3.773-783.3357

Beall, J., & Piron, L.-H. (2005). DFID Social Exclusion Review. *London: Overseas Development Institute*, *32*, 37.

Binford, A. L. (2019). Assessing Temporary Foreign Worker Programs Through the Prism of Canada's Seasonal Agricultural Worker Program: Can They Be Reformed or Should They Be Eliminated? *Dialectical Anthropology*, *43*(4), 347-366. https://doi.org/10.1007/s10624-019-09553-6

Buğra, A. (2010). *Sınıftan Sınıfa: Fabrika Dışında Çalışma Manzaraları* (C. 249). İletişim.

Çelik, K., Şimşek, Z., Yüce Tar, Y., & Kırca Duman, A. (2015). Gezici Mevsimlik Tarım İşinde Çalışan Kadınların Çalışma ve Yaşam Koşullarının İrdelenmesi. *The World Bank, Public Disclosure Authorized*, *6*, 2-23.

Çınar, S., & Lordoğlu, K. (2015). Mevsimlik Tarım İşçiliğinde Tekil Bir Analiz: Karasu Fındık Toplama İşçileri. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)*, *10*(38), Article 38. https://www.ttb.org.tr/dergi/index.php/msg/article/view/131

Dedeoğlu, S. (2018a). *'Bir Yevmiye, Bir Yevmiyedir…' Tarım Aracıları ve Türkiye'de Tarımsal Üretimde Çocuk İşçiliğ*. Kalkınma Atölyesi, Unicef. http://docplayer.biz.tr/104658575-Bir-yevmiye-bir-yevmiyedir-tarim-aracilari-ve-turkiye-de-tarimsal-uretimde-cocuk-isciligi.html

Dedeoğlu, S. (2018b). Tarımsal Üretimde Göçmen İşçiler: Yoksulluk Nöbetinden Yoksulların Rekabetine. *Calisma ve Toplum*, *56*(1).

Dedeoğlu, S., & Bayraktar, S. (2019). *Yoksulun Umudu Çocuk: Mevsimlik Tarım İşçisi Hanelerin Sosyo-Ekonomik Profili ve Çocuk İşçiliği Araştırması*. Kalkınma Atölyesi, Unicef.

Demir, M. (2015). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal Güvenlik Haklarına İlişkin Değerlendirmeler ve Öneriler. *Çalisma ve Toplum*, *44*(1).

Direk, M. (2012). *Tarım Tarihi ve Deontoloji*. Eğitim Yayınevi.

Fazlıoğlu, A. (2014, Ekim 30). Dezavantajlı Bir Aile Çiftçiliği Grubu Olarak "Mevsimlik Tarım İşçileri". *Dezavantajlı Bir Aile Çiftçiliği Grubu Olarak "Mevsimlik Tarım İşçileri"*. Ulusal Aile Çiftçiliği Sempozyumu, Ankara.

Geçgìn, E. (2017). Ankara-Polatlı Örneğinde Sosyal Dışlanma Açısından Mevsimlik Tarım İşçiliği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*(1), Article 1. http://sobild.ankara.edu.tr/index.php/sobild/article/view/711

Göçer, Ş., Mazıcıoğlu, M. M., Ulutabanca, R. Ö., Ünalan, D., Karaduman, M., & Şahin Tarhan, K. (2018). Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınlarda Doğurganlık ve Aile Planlaması Yöntemi Kullanım Durumlarının Belirlenmesi. *Journal of Health Services and Education*, *2*(1), 40-46.

Gökçe, A. F., & Bay, S. K. (2020, Ekim 24). PKK Terör Örgütü Terörizm ve Göç İlişkisi, Faaliyetlerinin Kentlere Göç Nedeniyle Etkisi: Adana ve Gaziantep İlleri Örneği. *PKK Terör Örgütü Terörizm ve Göç İlişkisi, Faaliyetlerinin Kentlere Göç Nedeniyle Etkisi: Adana ve Gaziantep İlleri Örneği*. SADAB 7th International Conference on Social Researches and Behavioral Sciences, Antalya.

Gönültaş, T., Aytaç, N., & Akbaba, M. (2018). Mevsimlik Tarım İşçilerinin İş Kazası ve İşle İlgili Hastalık Geçirme Durumlarının Araştırılması. *Sakarya Tıp Dergisi*, *8*(1), 117-126. https://doi.org/10.31832/smj.387645

Görücü, D. İ. (t.y.). *Türkiye'de Mevsimlik Tarım İşçiliği: Sorunları Ve Çözüm Önerileri*. 31.

Görücü, İ., & Demirbaş, M. (2013). Türkiye'de Tarım Aracıları: Uygulama, Sorunlar ve Çözüm Önerileri/Farm Labor Contractors in Turkey: Practice, Problems and Solution Proposals. *Hikmet Yurdu Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, *6*(12), 133-154.

Gülbuçuk, B., Yıldırak, N., Gün, S., Olhan, E., & Kılıç, M. (2003). Türkiye'de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları. *Ankara: TARIM-İŞ*.

Gürsoy, Ö. B. (2010). Bir Yaşam Biçimi Olarak Dışlanma: Türkiye'de Mevsimlik Tarım İşçileri. *Sınıftan Sınıfa Fabrika Dışında Çalışma Manzaraları*, 65-33.

Hatİpler, M. (2019). Boyut ve Etkenleriyle Sosyal Dışlanmanın Yoksullukla Karşılaştırmalı İlişkisi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, *21*(1), 39-77. https://dergipark.org.tr/en/pub/bilgisosyal/429455

Havlioğlu, S., & Koruk, İ. (2013). Göçebe Mevsimlik Tarım İşçisi Ergenlerde Yaşam Kalitesi Düzeyi ve Sorun Davranışları Sıklığı/The Quality of Life and Problematic Behaviors among Adolescent Migrant Seasonal Farm Workers. *Turkish Journal of Public Health*, *11*(1), 11-22.

Hurst, P., Termine, P., & Karl, M. (2005). *Agricultural Workers and Their Contribution to Sustainable Agriculture and Rural Development*. https://agris.fao.org/agris-search/search.do?recordID=GB2013203664

International Labour Office. (t.y.). *Agriculture; Plantations; Other Rural Sectors*. Agriculture; Plantations; Other Rural Sectors. Geliş tarihi 21 Temmuz 2021, gönderen https://www.ilo.org/global/industries-and-sectors/agriculture-plantations-other-rural-sectors/lang--en/index.htm

International Labour Office. (2011). *Tendances Mondiales de l'emploi 2011: Le défi d'une Reprise de l'emploi.* Bureau International du Travail. http://site.ebrary.com/id/10512153

International Labour Office, Food and Agriculture Organization of the United Nations, & International Union of Food and Allied Workers' Associations. (2007). *Agricultural Workers and their Contribution to Sustainable Agriculture and Rural Development*. ILO.

Isparta'da Katliam Gibi Kaza: 16 Ölü, 29 Yaralı (5)- Yeniden. (2014, Ekim 31). Haberler.com. https://www.haberler.com/isparta-da-katliam-gibi-kaza-16-olu-29-yarali-5-6644140-haberi/

Kalkınma Atölyesi. (2014). *Fındık Hasadının Oyuncuları: Batı Karadeniz İllerinde Fındık Hasadında Yer Alan Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri*. Kalkınma Atölyesi. http://humanistburo.org/dosyalar/humdosya/Findik%20Hasadinin%20Oyunculari.pdf

Kanvermez, Ç., & Korkut Sümer, S. (2020). Türkiye'de Tarım Sektöründe Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğinin Kanun ve İş Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 1-22. https://doi.org/10.33630/ausbf.821707

Karaman, K., & Yılmaz, A. S. (2011). Mevsimlik Tarım İşçileri ve Enformel İlişkiler Ağı: Giresun'da Çalışan Mevsimlik Tarım İşçileri Üzerine Bir Araştırma. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, *3*(1), 211-226. http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/223

Kaya, M., & Özgülnar, N. (2015). Mevsimlik (Gezici/Geçici) Tarım İşçilerinin İki Yerleşim Birimindeki Yaşam Koşulları ve Sağlık Durumlarına Niteliksel Bakış. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, *13*(2), 115. https://doi.org/10.20518/thsd.87652

Keskin, D. (2011). Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Yasalar Karşısında Konumu. *Tanımı ve Çalışma Koşulları, Mevsimlik Tarım işçileri Çalışma Grubuna (MİGA) Gönderilen Bilgilendirme Notu*, *448*.

Kılkış, İ. (1994). Tarımda Ücretle Çalışanların Çalışma Sorunları: Tarım İş Yasası'nın Eksikliği. *İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, *3*(3), 35-62.

Kiray, M. (1972). Gecekondu: Az Gelişmiş Ülkelerde Hızla Topraktan Kopma ve Kentle Bütünleşememe. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *27*(03). https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001108

Koruk, İ. (2015). İhmal Edilen Bir Grup: Göçebe Mevsimlik Tarım İşçileri. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi (MSG)*, *10*(38).

Lordoğlu, K., Doğmuş, Ö. C., Çetinkaya, Ö., & Kalkınma Atölyesi Bilim, K., Eğitim, Araştırma, Uygulama, Üretim ve İşletme Kooperatifi. (2014). *Fındık Hasadının Oyuncuları: Batı Karadeniz İllerinde Fındık Hasadında Yer Alan Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri, Tarım İşçilerinin Çocukları, Tarım Aracıları ve Bahçe Sahipleri Temel Araştırması*. Kalkınma Atölyesi.

Mahiroğullari, A. (2017). *Türkiye'de Kayıtdışı İstihdam ve Önlemeye Yönelik Stratejiler*. 19.

Mertol, H., Akgeyik, M., Pirdoğan, A., & Karaman, N. (2021). Mevsimlik Tarım İşçiliği Sorunları ve Çözüm Önerileri (Hilvan Örneği). *Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi*, *2*(1), 63-74. https://dergipark.org.tr/en/pub/ebad/895496

Orhan, F. (2017). Erzincan'da Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği ve Yaşanan Sorunlara Yönelik Coğrafi Bir İnceleme. *Türk Coğrafya Dergisi*, *69*, 59-68. https://doi.org/10.17211/tcd.330920

Öz, C. S., & Bulut, E. (2014). 'Düzgün İş' Bağlamında Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma Koşullarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*, 99-121. https://dergipark.org.tr/en/pub/bilgisosyal/311666

Özbekmezci, Ş., & Sahil, S. (2013a). Çukurova Yöresindeki Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yerleşim Dokuları Ve Yaşam Üniteleri. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, *19*(4), 0. https://dergipark.org.tr/en/pub/gazimmfd/88969

Özbekmezci, Ş., & Sahil, S. (2013b). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal, Ekonomik ve Barınma Sorunlarının Analizi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, *19*(3), 0. https://dergipark.org.tr/en/pub/gazimmfd/88946

Simsek, Z., Koruk, İ., & Doni, N. Y. (2012). An Operational Study on Implementation of Mobile Primary Healthcare Services for Seasonal Migratory Farmworkers, Turkey. *Maternal and Child Health Journal*, *16*(9), 1906-1912. https://doi.org/10.1007/s10995-011-0941-3

Sosyal Güvenlik Kurumu. (t.y.-a). *Kayıtdışı İstihdam Oranı*. Geliş tarihi 19 Temmuz 2021, gönderen http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari

Sosyal Güvenlik Kurumu. (t.y.-b). *Sıkça Sorulan Sorular*. Geliş tarihi 09 Ağustos 2021, gönderen http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/sikca_sorulan_sorular/ek5

Şen, B. (2018). MEVSİMLİK GÖÇ VE YOKSULLUK İLİŞKİSİ: MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİ ÖRNEĞİ. *Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi*, *11*(2018-3), 174-192. https://doi.org/10.12981/motif.470

Şimşek, Z. (2012). Mevsimlik Tarım İşçilerinin ve Ailelerinin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması 2011. *Nüfus, Tarım İşgücü Göçü, Yaşam Koşulları, Üreme Sağlığı, Özet Rapor, Harran Üniv. Ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu Yay*.

TBMM Meclis Araştırması. (2015). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi. *Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi*.

T.C .Resmî Gazete. (2003). *İş Kanunu*. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm

T.C. Resmî Gazete. (2006). *5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu*.

T.C .Resmî Gazete. (2010, Mayıs 27). *Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği*. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100527.htm

T.C. Resmî Gazete. (2017). *Mevsimlik Tarım İşçileri ile ilgili 2017/6 Sayılı Başbakanlık Genelgesi*. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/04/20170419.htm

The World Bank. (2019, Ocak 21). *Employment in agriculture (% of total employment) (modeled ILO estimate) | Data*. https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS?end=2019&start=1991&view=chart

TÜİK. (2019). *Tarımsal İşletme İşgücü Ücret Yapısı, 2019*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tarimsal-Isletme-Isgucu-Ucret-Yapisi-2019-33728

TÜİK. (2020). *İşgücü İstatistikleri, 2020*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-2020-37484

TÜİK. (2021, Temmuz 12). *İşgücü İstatistikleri, Mayıs 2021*. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=37489

Ulucan Şahin, A. (2019, Mayıs 2). *Türk Tarım Orman Dergisi*. http://www.turktarim.gov.tr/Haber/267/mevsimlik-tarim-iscilerinin-hayat-sartlarinin-iyilestirilmesi-onceligimiz

Uyan Semerci, P., Erdoğan, E., & Kavak, S. (2014). *Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği 2014 Araştırma Raporu*. Hayata Destek İnsani Yardım Derneği. https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2014/12/mevsimlik-gezici-tarim-isciligi-2014-arastirma-raporu.pdf

Uzun, E. (2015). Kürt Fındık İşçileri: Bir Karşılaşma Mekânı Olarak Akçakoca. *Moment Dergi*, *2*(1), Article 1. http://www.momentdergi.org/index.php/momentdergi/article/view/92

Uzundere, A., Tezġ, Y. L., Dali, E. B. A., Ünġversġtesġ, G., & Enstġtüsü, E. B. (2015). *Türkiye'de Mevsimlġk Tarım İşçileri: Temel Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerkleri (Fındık Tarımı Örneği)*. 157.

World Health Organization. (t.y.). *Health Promotion*. Geliş tarihi 11 Ağustos 2021, gönderen https://www.who.int/westernpacific/health-topics/health-promotion

Yağmur, Y., & Orhan Ergìn, İ. (2017). Mevsìmlìk Tarim İşçìsì Kadinlarin Yaşam Koşullari ve Genìtal Hìjyen Uygulamalari: Lıfe Condıtıons and Genıtal Hygıene Practıces İn Seasonal Agrıcultural Women. *Journal of International Social Research*, *10*(51), 614-620. https://doi.org/10.17719/jisr.2017.1796

Yıldırım, U. D. (1980). Sonrası Türkiye Tarımında Yapısal Dönüşüm ve Mevsimlik Tarım İşçileri: Sakarya Örneği. *İstanbul: SAV. Li-38441. Html*.

Yiğit, B., Çiçek, Ö., & Öztürk, M. (2017). *Gezici Mevsimlik Tarım İşçileri İle Yerli Mevsimlik Tarım İşçilerinin Karşılaştırmalı Analizi: Isparta İli Örneği*. 25.

KAYNAKLAR

Aile Eğitim Programı (AEP). (2018). Tek Ebeveynli Aileler. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Erişim 6 Temmuz 2021, https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/4775/01_07_tek-ebeveynli-kitab%C4%B1.pdf

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi, 2018. Ankara: TDV Matbaacılık. Erişim 7 Temmuz 2021, https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/35869/taya-18_turkce_kitap.pdf

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2012). Genelge (2012/06). Erişim 1 Ağustos 2021, https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/sgb/uploads/pages/genelgeler/genelge-2012-06.pdf

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). Sosyal Yardım Programlarımız. Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.aile.gov.tr/sygm/programlarimiz/sosyal-yardim-programlarimiz/

Akın, A. (2009). Sosyal Dışlanma ve Kadın Sağlığı. Sosyal Hizmet Sempozyumu Kongre Kitabı. (ss. 35-46).

Aktaş Akoğlu, Ö. ve Küçükkaragöz, H. (2018). Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bir Araştırma: İzmir İli Örneği. Toplum ve Sosyal Hizmet, 29(1), 153-172.

Analık İzni veya Ücretsiz İzin Sonrası Yapılacak Kısmi Süreli Çalışmalar Hakkında Yönetmelik. (2016). T.C. Resmî Gazete (29882, 8 Kasım 2016). Erişim 8 Ağustos 2021, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/11/20161108-11.htm

Aydıner Boylu, A. ve Öztop, H. (2013). Tek Ebeveynli Aileler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Sosyoekonomi, 19(19) 207-220.

Aydıner Boylu, A. (2014). Tek Ebeveynli Ailelerde Finansal Sıkıntı ve Fonksiyonlar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(1), 55-72.

Aysan, M.F. ve Özdoğru A.A. (2015). Avrupa'da Erken Çocukluk Bakımı ve Eğitiminin Mukayeseli Analizi, Sosyoloji Dergisi, 3(30), 167-194.

Bütün, M. (2010). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Çocuk Bakım Hizmetleri: Farklı Ülke Uygulamaları. Uzmanlık tezi, T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.

Canatan, K. ve Arıcan, B. (2019). Tek Ebeveynli Kadınların Sosyal Psikolojik Sorunları ve Bu Sorunlarla Baş Etme Yöntemleri. Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 7(14), 109-128.

Canatan, K., Bilge, Y. ve Çapar, H. (2019). Tek Ebeveynli Aile Bağlamında Yaşayan Annelerin Sosyal ve Psikolojik Problemleri: Küçükçekmece Örneği. Turkish Studies-Social Sciences, 14(4), 1331-1354.

Çift ve Aile Terapileri Derneği (ÇATED). (2019). 09.10.2019 Türkiye'de Aile İstatistikleri: Çocuk Bakımı. Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.cated.org/blog/09-10-2019-turkiyede-aile-istatistikleri-cocuk-bakimi/

Demir, S. A. ve Çelebi, Ş. G. (2017). Tek Ebeveynli Ailelerin Sorunları: Nitel Bir Araştırma. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 7(13), 111-128.

Devlet Memurları Kanunu. (1965). T.C. Resmî Gazete. (12056, 23 Temmuz 1965) Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5

Dumon, W. (1991). Avrupa Topluluğu Ülkelerinde Aile Politikaları. (Çeviren R. Esengün). Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 2(2), 1-11.

Er, H. & Bartan, M. (2019). Investigating the Opinions and the Implementations of Preschool Teachers Towards the Children of Single-Parent Families, Inonu University Journal of the Faculty of Education, 20(2), 364-383.

Eurostat. (2021). How Many Single-Parent Households Are There in the EU? Erişim 8 Temmuz 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210601-2

Eurostat. (2020). EU crude divorce rate on the rise. Erişim 8 Temmuz 2021, https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200710-1

Feyzioğlu, S. ve Kuşçuoğlu, C. (2011). Tek Ebeveynli Aileler. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 26(26), 97-110.

Genç, Ö. (2019). Tek Ebeveynli Ailelerin Yaşadığı Sorunların İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi.

İçağasıoğlu Çoban, A. ve Özbesler, C. (2009). Türkiye'de Aileye Yönelik Sosyal Politika ve Hizmetler. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 18(18), 31-42.

İş Kanunu. (2003). T.C. Resmî Gazete (25134, 10 Haziran 2003). Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm

Jordan, V., Stewart, K. ve Janta, B. (2019). Mechanisms Supporting Single Parents Across the European Union. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Erişim 1 Ağustos 2021, https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3ade5c22-b4d7-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en

Karaaslan, I. ve Opçin, E. (2020). Tek Ebeveynli Ailelerin Aldıkları Sosyal Yardımlar ve Sosyal Yardım Beklentileri Üzerine Bir Araştırma, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 1(2), 81-103.

Kamu Personeli Genel Tebliği. (2016). T.C. Resmî Gazete. (29683, 13 Nisan 2016). Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.resmigazete.gov.tr/Eskiler/2016/04/20160413-10.htm

Karaca Aydın, S. (2019). Kadınlar İçin Tek (Yalnız) Ebeveyinlik ve Zorlukları. Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 1(1), 23-34.

Kavşut, F. (2015). Tek Ebeveyn Olan Kadınların Sosyal Dışlanmışlık Sorunu: Ankara Örneği. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 50(1), 48-67.

Koç, İ. (2018). Türkiye'de Aile Yapısının Değişimi Sürecinde Tek Ebeveynli Ailelerin Oluşumu, Belirleyicileri ve Refah Durumu (2006-2016). Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi, 36-87.

Macit, Y. (2020). Türkiye'de Aile ve Kültürel Yapıda Meydana Gelmesi Düşünülen Değişimlerin Yaşlanma, Yoksulluk ve Evlilik Kurumu Açısından Değerlendirilmesi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3), 149-157.

Mutual Information System on Social Protection (MISSOC). (Ocak, 2021). Missoc database, comparative tables. Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.missoc.org/missoc-database/comparative-tables/results/

Nieuwenhuis, R. (2020). The Situation of Single Parents in the EU. Brussels: European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies, PE 659.870. Erişim 3 Ağustos 2021, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/659870/IPOL_STU(2020)659870_EN.pdf

OECD (2011). Doing Beter for Families. OECD Publishing. Erişim 25 Temmuz 2021, http://www.oecd.org/social/soc/doingbetterforfamilies.htm

OECD (2012). The Future of Families to 2030: A Synthesis Report. Cedex: OECD Publishing. Erişim 25 Temmuz 2021, https://www.oecd.org/sti/futures/49093502.pdf

Öztürk, M. S. ve Aydıner Boylu, A. (2013). Tek Ebeveynli Ailelerin Yaşadıkları Finansal Güçlüklerin Yaşam Tatminleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi, 1-24. Erişim 3 Ağustos 2021, http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/ayfer-aydiner12ocak2013.pdf

Richards, L. N. ve Schmiege, C. J. (1993). Problems and Strengths of Single-Parent Families: Implications for Practice and Policy. Family Relations, 277-285.

Ruggeri, K. ve Bird, C.E. (2014). Single Parents and Employment in Europe: Short Statistical Report No. 3. Cambridge: RAND Corporation. Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR300/RR362/RAND_RR362.pdf

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2011). Tek Ebeveynli Aileler. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları. Erişim 8 Temmuz 2021, https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/tek-ebeveynli-aileler.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021a). İstatistiklerle Aile, 2020. Erişim 8 Temmuz 2021, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Aile-2020-37251

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021b). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2020. Erişim 8 Temmuz 2021, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211

Ünal, N. (2014). Tek Ebeveyn Annelere Yönelik Sosyal Politikalar: Farklı Ülke Örnekleri. (Uzmanlık tezi). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.

Yusufoğlu, Ö. ve Kızmaz, Z. (2016). Parçalanmış Ailelerde Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma: Elâzığ Örneği. Social Sciences, 11(1), 27-40.

KAYNAKLAR

Adıgüzel, Y. (2016). Göç Sosyolojisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Akgün, E (2016). Modern Kölelik İnsan Ticareti ve Rakamlarla Türkiye Gerçeği. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi, 22(1),157-182.

Akın, A. ve Bahar-Özvarış, Ş. (2003). Adolesanların Cinsel ve Üreme Sağlığını Etkileyen Faktörler Projesi: Rapor. Erişim 25 Temmuz 2021 http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/adolesan.pdf

Aksoy, S. (2014). Gelinlik Değil Kefen Giydirilmiş Çocuklar. Anakara Barosu Dergisi. 1, 290-294.

Aktaş, E. ve Arıca F.A. (2020). İnsan Ticaretinin Cinsel Sömürü Boyutu: Cinsel Sömürü Karşıtı Kampanya Afişleri Üzerine İnceleme. Göç Araştırmaları Dergisi. 6(2), 292-325.

Amerika Birleşik Devleti Dışişleri Bakanlığı (2020). Trafficking In Person Report 20th Edition, Erişim 10 Temmuz 2021 https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf

Amerika Birleşik Devleti Dışişleri Bakanlığı (2021). Trafficking In Person Report, Erişim 10 Temmuz 2021, https://www.state.gov/reports/2021-trafficking-in-persons-report/

Anık, M. ve Barlin R. (2017). Türkiye'de Çocuk Gelinler Sorunu: Balıkesir Örneği. İnsan ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 6(3), 1827-1841.

Arslan, Ç. (2004). İnsan Ticareti Suçu (TCK Md.201/b). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 53(4),19-83.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1953). 11 Temmuz 2021, https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/09/01/AIHS_1950.pdf

Aydın, Ç.K. (2011). Organ veya Doku Ticareti Suçu (TCK md 91-93). Ankara Barosu Dergisi, 1, 129-162.

Aydoğdu, S. (2012). Türkiye'de İnsan Ticareti Suçu ve Polisin Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti ile Mücadelesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Balseven-Odabaşı, A. Şahinoğlu, S. Genç, Y. Bilge, Y. (2012). The Experiences of Violence and Occupational Health Risks of Sex Workers Workşng in Brothels in Ankara. Balkan Medical Journal, 29, 153-159.

Birleşmiş Milletler (2000). Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol Erişim 15 Ağustos 2021 http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/cocukhaklarinadairsozlesmeyeek.pdf

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği [CETAD]. (2013). Seks Ticareti. Bilgilendirme Dosyası-8. Erişim 20 Temmuz 2021, https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/46/pdf-dosyasini-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf

Coşkun, E. (2014). Türkiye'de Göçmen Kadınlar ve Seks Ticareti. Çalışma ve Toplum, 3, 185-206.

Coşkun, E. (2020). İnsan/Kadın Ticareti ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Harita ve İzleme Çalışması 2018-2020 Güncelllemesi. Ankara: Ceid Yayınları.

Cumhuriyet Gazetesi, İntenette Kan Donduran Pazarlık: 2.5 Yaşındaki Çocuk 7 bşn TLİ, (28.03.2019) Erişim 1 Ağustos 2021 https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/internette-kan-donduran-pazarlik-25-yasindaki-cocuk-7-bin-tl-505608

Davies, J. (2009). My Name Is Not Natasha: How Albanian Women in France Use Trafficking to Overcome Social Exclusion (1998-2001). Amsterdam: Universitiy Press.

Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye'de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır-Giyi Sanayinde Çalışan Azerbeyancanlı Göçmen Kadınlar Örneği. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 66(1), 27-48.

Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç.E. (2011). Göç ve Sosyal Dışlanma: Türkiye'de Yabancı Göçmen Kadınlar (1. Basım). Ankara: Efil Yayınevi.

Demir, O.Ö. ve Erdal, H. (2010) Yasadışı Göç İle İlgili Kavramların Doğru Anlaşılmaması Sorunu ve Yazılı Basında Çıkan Haberler Üzerine Bir İnceleme. Polis Bilimleri Dergisi, 12(1), 29-54.

Dinler, V. (2010). Cinsel Sömürü Amaçlı İnsan Ticareti Suçunun Yöntemi ve Mağdurları. Erişim 25 Temmuz 2021 https://veyseldinler.com/wp-content/uploads/2020/12/Cinsel_Somuru_Amacli_Insan_Ticareti_Sucu.pdf

Dokgöz, H. (2021). Olgularla Adli Tıp& Adli Bilimler (1. Baskı). Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Dündar, G. (2020). Emek Sömürüsü Bağlamında nsan Ticareti. Göç Araştırmaları Dergisi, 6(2), 326-349.

ECPAT (2015). Turizm ve Seyahatte Çocukların Ticari Cinsel Sömürüsü Türkiye Raporsu, Erişim 12 Ağustos 2021 http://www.cocugasiddetionluyoruz.net/storage/app/uploads/public/ 5ba/89c/653/5ba89c653015c616997410.pdf

ECPAT (2020). Ülke Değerlendirmesi Çocukların Cinsel Sömürüsünün Boyutu, Kapsamı ve İçeriği Hakkında Bir Rapor, Erişim 12 Ağustos 2021 https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2020/07/ECPAT-Country-Overview-Report-Sexual-Exploitation-of-Children-inTurkey-TURKISH.pdf

Epstein, M (2011). If I Were A Rich Man, Could I Sell a Pancreas? A Study In The Locus Opperession. Journal of Medical Ethics, 37(2), 109-112.

Erdal, H. (2008). Organize Bir Suç Türü Olarak İnsan Ticareti ve Türkiye Örneği. Polis Bilimleri Dergisi, 10(2), 79-91.

Gülada, M.O. (2019). İnsan Ticareti Bağlamında Çocuk Evliliğimi Önlemeye Yönelik UNICEF Tarafından Hazırlanan Kamu Spotu Reklamları Üzerine İnceleme. Göç Araştırmaları Dergisi, 6(1), 144-168.

Güler, M.A. (2015). Modern Kölelik ve Modern Kölelliğin Görünümleri. İş ve Hayat, 1(2), 23-46.

ILO (2016). Global Estimates of Modern Slavery, Erişim 15 Temmuz 2021 https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_575479.pdf

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948). 11 Temmuz 2021, https://www.ihd.org.tr/

Karan, U. (2018). Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma ve Zorunlu Çalışma Yasağı: Anayada ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Karşılaştırmalı Analiz. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 67(2), 415-462.

Kosuri, M.D. ve Jeglic E.L. (2016). Child Sex Tourism: American Perceptions of Foreign Victims. Journal of Sexual Aggression, 23(2), 207-221.

Kölelik Sözleşmesi (1926). 11 Temmuz 2021 https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/ KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc047/kanuntbmmc047/kanuntbmmc04700361.pdf

Marc, A. Willman A. Aslam, G. Rebosio, M. Balasuriya, K. (2013). Societal Dynamics and Fragility: Engaging Societies in Responding to Fragile Situations. Washington DC: The World Bank.

Milliyet Gazetesi, 13 Yaşındayken 26 Kişinin Tecavüzüne Uğrayan N.Ç. Hukuk Fakültesine Girdi (16.09.2012) Erişim 05 Ağustos 2021 https://www.milliyet.com.tr/gundem/13-yasindayken-26-kisinin-tecavuzune-ugrayan-n-c-hukuk-fakultesine-girdi-1597267

Özarslan, O. (2019). Organ Bağışı-Kaçakçılığı Yeni Tıbbi İmkânlar ve Yeni Sosyolojik Meseleler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi.

Özer, E. (2012). Kimse Duymaz Türkiye'de İnsan Ticareti Mağdurları Üzerine Bir Araştırma (1. Baskı). Ankara: Ayizi Yayıncılık.

Öztürk, F. ve Ardor, H.N. (2007). Suç Sanayiinin Bir Alanı İnsan Ticaret: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. Ekonomik Yaklaşım. 18(62), 79-102.

Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı- Tanımlar I (1.basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ramaj, K (2021). The Aftermath of Human Trafficking: Exploring the Albanian Victims' Return, Rehabilitation, and Reintegration Challenges. Journal of Human Trafficking, 1-22.

Sassen, S. (2002). Women's Burden: Counter-Geographies of Globalization and the Feminization of Survival. Nordic Journal of International Law, 71, 255-274.

Sayın, H. (2018). Modern Kölelik Olarak Meta-Göçmen İnsan Ticareti Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 79-102.

Sever, H. ve Arslan, S. (2008). İnsan Borsası. İstanbul: Adalet Yayınevi.

Şeker, H.K. ve Şeker S. (2018). Çocuklara Yönelik Cinsel Amaçlı Turizm. Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi, 2, 35-49.

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (Ağustos 2019). Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu. Erişim 10 Temmuz 2021, https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadele-yillik-raporlari

Tandoğan, Ö. ve Oskay, Ü. (2019). İnternet ve Cinsellik. Androloji Bülteni, 21, 119-122.

Tepecik, F. (2019). Göç, İnsan Ticareti, Göçmen Kaçakçılığı ve Sayısal Bir Değerlendirme. Birinci Ulusualarası Güvenlik ve Stratejik Araştırmalar Sempozyumu: Türkiye- Rusya Arasında Biimseli Teknolojik ve Ekonomik İşbirliği, 52-70.

Trabzon Halkı Nataşaları İstiyor (10.09.2017) Erişim 25 Temmuz 2021https://www.eskigaste.com/trabzon-halki-natasalari-istiyor/trabzon-natasalar/

TRT Haber, ABD'yi Sarsan İddia: Kaybolan Çocuklar Şifreli Olarak İnternetten Mi Satılıyor? (13.07.2020) Erişim 1 Ağustos 2021, https://www.trthaber.com/haber/dunya/abdyi-sarsan-iddia-kaybolan-cocuklar-sifreli-olarak-internetten-mi-satiliyor-501070.html

TÜİK, (2020). İstatistiklerle Çocu. Erişim 15 Ağustos 2021 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2020-37228

Tümtaş, S. (2020). Nöbetleşe Dışlanma: Göç ve Sosyal Dışlanma Döngüsü (1. basım). İstanbul: İletşim Yayıncılık.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2002). Sınırıaşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurudulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, Erişim 10 Temuz 2021, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c004/tbmm22004029ss0033.pdf

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2014). İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol Madde 3c, İnsan Ticaretine Karşı Eylem Avrupa Konseyi Sözleşmesi Madde 4c, TCK Madde, 80.3 Erişim 18 Temmuz 2021, https://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0970.pdf

Ulusal Tez Merkezi, Erişim 10 Temmuz 2021, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ tezSorguSonucYeni.jsp

UNICEF 2018 https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/t%C3%BCm-d%C3%BCnyada-belirlenmi%C5%9F-insan-ticareti-ma%C4%9Fdurlar%C4%B1n%C4%B1n-neredeyse-%C3%BC%C3%A7te-birini

UNICEF. (1989). Erişim 2 Ağustos 2021, https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme

UNODC (2020). Global Report On Trafficking In Persons. Erişim 15 Temmuz 2021, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTiP_2020_15jan_web.pdf

Vries, S. (2021). An Analysis Of law Enforcement Cooperation In Child Sex Tourism Cases Involving Thailand and Canada. Police Practise and Research. 22(2), 1117-1129.

Walker, L.R. Hunt, G. (2009). Understanding Human Traffickimg In The United States. Trauma, Violence &Abuse, 10(1), 3-30.

Washington (2018). Treating The Intertional Child Sex Tourism Industry As A Crime Againts Humanity. Soutwestren Journal Of International Law. https://heinonline.org/HOL/Page?collection=journals&handle=hein.journals/sjlta24&id=381&men_tab=srchresults.

Yakıt, E. ve Margirit Coşkun A. (2014). Toplumsal Açıdan Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçei: Hemşire ve Ebenin Sorumluluğu. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 11(3), 3-10.

Yaman, S. ve Çağatay, H. (2020). Organ Ticaretinin Etik ve Pratik Sonuçları. Memleket Siyaset Yönetim, 15(34), 373-402.

Yıldız, F. ve Hüseyinoğlu A. (2021). Organize Bir Suç Olarak İnsan Ticareti: Arnavutluk Örneği. Kahranmaraş Sütçi İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1), 659-687.

Yıldız, S. (2009). Uluslararasu ve Ulusal Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde İnternet Üzerinde Çocuk Pornografisi. Erciyes İletişim Dergisi, 1(1), 180-196.

Zeren, F. ve Gürsoy, E. (2020). Erken Evliliklere Neden Olan Faktörler, Tutum ve Kadın Sağlığı Üzerine Etkisi. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi, 12(1), 124-132.

KAYNAKLAR

Adaman, F., ve Keyder, Ç. (2006). Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu Ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk Ve Sosyal Dışlanma. Ec. Europa. Eu/Employment_Social/Social_İnclusion/Docs/2006/Study_Turkey_Tr. Pdf.

Aksu, M. (2003). Türkiye'de Çingene Olmak, Ozan Yayıncılık, İstanbul.

Altıntaş, B. (2003). Mendile, Simite, Boyaya, Çöpe. Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar, İletişim, İstanbul.

Ayata, A., G. (1991). "Gecekondularda Kimlik Sorunu, Dayanışma Örüntüleri Ve Hemşehrilik", Toplum Ve Bilim, Sayı: 51-52, S.89-101, İstanbul.

Ayata, B. Ve Yükseker, D. (2005). "A Belated Awakening: National And İnternational Responses To The İnternal Displacement Of Kurds İn Turkey", New Perspectives On Turkey, Vol. 32.

Arslan, H. (2013). Kentsel Dönüşüm Ve Sosyal Dışlanma: Narlıdere Kentsel Yenileme Projesinin Sosyal Dışlanma Ekseninde İncelenmesi. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 16(1), 1-45.

Barut, M. (2001). Zorunlu Göçe Maruz Kalan Kürt Kökenli T.C. Vatandaşlarının Göç Öncesi Ve Göç Sonrası Sosyo Ekonomik, Sosyo Kültürel Durumları, Askeri Çatışma Ve Gerginlik Politikaları Sonucu Meydana Gelen Göçün Ortaya Çıkardığı Sorunlar Ve Göç Mağduru Ailelerin Geriye Dönüş Eğilimlerinin Araştırılması Ve Çözüm Önerileri, Göç-Der, İstanbul.

Buğra, A. Ve Keyder, Ç. (2003).New Poverty And The Changing Welfare Regime İn Turkey, (Undp Raporu).

Byrne, D. S. (1999). Social Exclusion, Issues İn Society Series, Open University Press, Buckingham.

Cevat, G., Keleş, R.,Yavuz, F. (1978). Şehircilik: Sorunlar-Uygulama Ve Politika, Gözden Geçirilmiş Ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

Çakır, R, Bozan, I. (2005). Sivil, Şeffaf Ve Demokratik Bir Diyanet İlişleri Mümkün Mü? , TESEV, İstanbul.

Çakır, S. (2011). Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu Ve Üretilen Politikalar. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011(23), 209-222.

Çakır, S. (2007). Kentleşme Ve Gecekondu Sorunu, Fakülte Kitapevi, s. 33, Isparta.

De HAAN, A. (2000). Social Exclusion: Enriching The Understanding Of Deprivation, Studies İn Social And Political Thought, 2, 22-44.

Dündar, Ö. (2006). Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Sonuçları Üzerine Kavramsal Bir Tartışma, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Kitabı, Yıldız Teknik Üniversitesi, 11-13 Haziran 2003, 65-74.

Edmonton Social Plan .(2005). "Social Exclusion/Social Inclusion", Mimeo.

Erman, T. (2004). "Gecekondu Çalışmalarında 'Öteki' Olarak Gecekondulu Kurguları", European Journal Of Turkish Studies, N°1.

Gıddens, A. (2001). Üçüncü Yol Ve Eleştirileri, Phoenix Yayınları, Ankara.

Gökçe B. (1976).Gecekondu Gençliği, Hacettepe Yayınları, Ankara.

Hayat, D. (2003). "Toplum Merkezleri Ve Yoksulluk" İçinde Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı, 2002 Bildirileri.

Heper, M. (1983). Türkiye'de Kent Göçmeni Ve Bürokratik Örgütler, Üçdal Neşriyat, İstanbul.

ILO-International Labour Organization. (1996). "Social Exclusion And Anti-Poverty Strategy".

Işık, O. Ve Pınarcıoğlu, M.M. (2001). Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği, İletişim, İstanbul. İçduygu, A. (2003). "Irregular Migration İn Turkey", IOM Migration Research Series, No. 12.

İncirlioğlu, E.O. (2005). "'Şecaat Arz Ederken Merd': Türkiye Çingenelerinin Örgütlenme Sorunları" İçinde G. Pultar Ve T. Erman (Ed), Türkiye Kültürleri, Tetragon.

Karatay, A. (2002). "İstanbul'da Sokakta Çalışan Ve Yaşayan Çocuklar Sorunu Ve Devlet Tarafından Yürütülen Çalışmalar", Poverty, Urban Poverty And Planning Colloquium, Urban Planners Odası'nda Sunulmuş Tebliğ, Nov. 6-8, İstanbul.

Keleş, R. (1980). Kentbilim Terimleri Sözlüğü. Sevinç Basımevi.

Keleş, R.(2004). Kentleşme Politikası, 8.Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.

Keyder, Ç. (2005). "Globalization And Social Exclusion İn İstanbul", International Journal Of Urban And Regional Research, Vol. 29.

Kiray, M. (1982). Gecekondu: Az Gelişmiş Ülkelerde Hızla Topraktan Kopma ve Kentle Bütünleşememe. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 27(3).

Kongar, E. (1982). "Kentleşen Gecekondular Ya Da Gecekondulaşan Kentler", Kentsel Bütünleşme, Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı, Yayın No: 4, 1982.

Kongar, E. (1972). İzmir'de Kentsel Aile, Ankara, Sosyal Bilimler Derneği.

Mutlu, S. (2007). Türkiye'de Yaşanan Gecekondulaşma Süreci Ve Çözüm Arayışları: Ankara Örneği.

Mutlu, S. Y. , Mengi, A. T. D. (2007). Türkiye'de Yaşanan Gecekondulaşma Süreci Ve Çözüm Arayışları: Ankara Örneği (Doctoral Dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ve Siyaset Bilimi (Kent Ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı).

Odyakmaz, N. (1996). Son Değişiklikleriyle Açıklamalı- İçtihatlı "İmar Kanunu Ve İlgili Mevzuat", Genişletilmiş 2. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul.

Öğretmen, İ. (1957). Ankara'da 158 Gecekondu, AÜ SBF Yayınları, Ankara.

Room, G. (1999). "Social Exclusion, Solidarity And The Challenge Of Globalisation", International Journal Of Social Welfare, Vol. 8.

Sapancalı, F. (2005a). Sosyal Dışlanma, DEÜ Yayınları, İzmir.

Sapancalı, F. (2005b). Avrupa Birliğinde Sosyal Dışlanma Sorunu Ve Mücadele Yöntemleri, Çalışma Ve Toplum Dergisi, 6, 59

Sen, A. (2000). "Social Exclusion: Concept, Application And Scrutiny", Asian Development Bank, Social Development Papers No:1.

Serter, N. (1994). Türkiye' nin Sosyal Yapısı. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Sılver, H., (1994). Social Exclusion And Social Solidarity: Three Paradigms, International Labour Review, 133, 5-6.

Şen, M. (2014). Türkiye'de İç Göçlerin Neden Ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. Çalışma Ve Toplum Dergisi Sayı:40, 232.

Şenyapılı, T. (1978). Bütünleşememiş Kentli Nüfus Sorunu, ODTÜ, Ankara.

Tekeli, İ. , (1982). "Başkent Ankara'nın Öyküsü", Türkiye'de Kentleşme Yazıları, Turhan Kitabevi, 49-81, Ankara.

Tekeli, İ. (1998). "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme Ve Kent Planlaması", 75 Yılda Değişen Kent Ve Mimarlık, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1-25.

Üçer, Z. A. G., Özkazanç, S., Ve Kokol, N., (2018). Şirindere Gecekondu Sakinlerinin Sosyal Dışlanma Deneyimleri. İDEALKENT, 9(25), 834-855.

Yasa, İ. (1983). "Internal Migration And The Turkish Gecekondu Family", Fehmi Yavuz'a Armağan, Ankara, AÜ SBF Yayınları: S. 528.

Yasa, İ. (1968), "İç Göçlerin Büyük Şehirlerin İş-Güç Çeşitlerindeki Etkileri", AÜEF Dergisi, Cilt; L, No: 1-4, Ankara.

Yasa, İ. (1966). Ankara'da Gecekondu Aileleri, Ankara, S.S.Y.B. Sosyal Hizmetler Gn. Müd.

Walker, A., Walker, C., (1997)., Britain Divided: The Growth Of Social Exclusion İn The 1980s And 1990s, London, Child Proverty Action Group .

KAYNAKÇA

Abay Alyüz, S. B. (2020). Sosyal Desteğin Birey Yaşamında Önemi ve Sosyal Hizmet. *Talim*, *4*(1), 115–134. https://doi.org/10.37344/talim.2020.4

Akarçay Ulutaş, D., & Kırlıoğlu, M. (2020). Sosyal Hizmetin Gözünden Sosyal Uyum İçin Bir Öneri: Çokkültürlü Eğitim. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *31*(2), 677–698. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1072804

Akkaş, İ. (2020). Sosyolojik Bağlamda Yaşlılık ve Sosyal Dışlanma. *2. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Sempozyumu(Usves)*, 56. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/64895775/usves2_tam_metin_kitapcigi.pdf

Aksel, B. (2018). *0-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Annelerin Psikolojik İyi Oluşlarının Öznel İyi Oluş, Öğrenilmiş Güçlülük ve Algılanan Sosyal Destek Açısından Yordanması*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altay, B., & Avci, İ. A. (2009). Samsun Alanlı Köyünde Yaşayan Yaşlılarda Aileden Algılanan Sosyal Destek İle Depresif Belirti Yaşama Sıklığı Arasındaki İlişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *8*(2).

Arslan, H. (2013). Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Dışlanma: Narlıdere Kentsel Yenileme Projesinin Sosyal Dışlanma Ekseninde İncelenmesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, *16*(1), 1–45.

Atila Demir, S. (2020). Salgın Sürecinde Yaşlı Nüfus, Sosyal Dişlanma ve Yaş Ayrımcılığı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *38*, 186–201. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1234356

Atila Demir, S. (2021). Etiketleme Teorisi Çerçevesinde Sosyal Dışlanma ve Salgın Hastalıklar: Kovid-19 Süreci ve Damgalama. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(2), 13–25. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1763840

Berkman, K., & Kumaş, H. (2021). Yoksul Bireylerin Bakış Açısı İle Sosyal Dışlanma: Denizli İli Sevindik Mahallesi Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *21*(50), 44–88. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/807141

Brown, N. C., Prashantham, B. J., & Abbott, M. (2003). Personality, Social Support and Burnout Among Human Service Professionals in India. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, *13*(4), 320–324.

Buz, S. (2008). Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, *10*(4), 1–14. http://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911084.pdf

Byrne, D. (2005). *Social Exclusion*. McGraw-Hill Education (UK).

Çakır, Ö. (2002). Sosyal Dışlanma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* Dergisi,3(4),83–104. http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/5445/4.3 cakir.pdf?sequence=1

Çakır, Ö. (2008). Türkiye'de kadının çalışma yaşamından dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *31*, 25–47.

Can Yaşar, M., Gözde, İ. K., Uyanık, Ö., Özsüer, S., Kandır, A., & Aslan, V. (2014). Afyonkarahisar İlinde Zorunlu İkamet Eden Sığınmacı Kadınların Sosyal Destek Algılarının İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *33*. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198263

Çay, G. (2021). *The Impact of Gender Roles on Choosing Profession: The Sample of Nursing Profession*. (Master Thesis), Akdeniz Üniversitesi.

Çidem, F. (2016). *Kadınların Sosyal Destek ve Öz Etkililik Algılarının Meme Kanseri Erken Tanı Davranışlarına Etkisi*, Harran Üniversitesi.

Çoban, R. (2017). Sosyal Adalet, Eşitlik ve Sosyal Hizmet. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *6*(4), 252–260. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/388862

Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, Social Support, and the Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin*, *98*(2), 310.

Collins, S. (2008). Statutory Social Workers: Stress, Job Satisfaction, Coping, Social Support and İndividual Differences. *British Journal of Social Work*, *38*(6), 1173–1193.

Crnic, K. A., Friedrich, W. N., & Greenberg, M. T. (1983). Adaptation of Families with Mentally Retarded Children: A Model of Stress, Coping, and Family Ecology. *American Journal of Mental Deficiency*.

Danış, M. Z. (2009). Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Yalnızlık ve Yoksulluk Durumları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Açısından Bazı Çıkarımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *20*(1), 67–84.

Dedeoğlu, S., & Gökmen, Ç. E. (2011). *Göç ve Sosyal Dışlanma*. Eflatun Basım Dağıtım Yayıncılık.

Demir, B. (2020). Sağlığın Kavramsallaştırılması ve İnsan Odaklı Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Akreditasyon Perspektifi. *İnsan Ve İnsan*, *7*(24), 62–83.

Dhar, H. L. (2001). Gender, Aging, Health and Society. *The Journal of the Association of Physicians of India*, *49*, 1012–1020.

Duru, E. (2008). Yalnızlığı Yordamada Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılığın Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, *23*(61), 15–24.

Elwan, A. (1999). *Poverty and disability: A Survey of the Literature* (C. 9932). Social Protection Advisory Service Washington, DC.

Erkul, A., & Koca, M. (2016). Yoksul Yardımlarını Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Bağlamında Yeniden Düşünmek. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, *6*(3), 615–628. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/261484

Ersoy, A. F., & Turan, N. (2019). Sığınmacı ve Göçmen Öğrencilerde Sosyal Dışlanma ve Çeteleşme. *Third Sector Social Economic Review*, *54*(2), 828–840.

Genç, Y., & Çat, G. (2014). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, *8*(1), 363–394. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/17744

Giddens, A. (1987). *Social Theory and Modern Sociology*. Stanford University Press.

Girişmen, G. (2017). *Reflectıons of Socıal and Cultural Understandıngs of the State and Non-Governmental Organızatıons About Dısabılıty: Dynamıcs of Socıal Exclusıon* [Mıddle East Technıcal Unıversıty]. https://open.metu.edu.tr/handle/11511/26377

Goldsmith, D. J. (2004). *Communicating Social Support.* Cambridge University Press.

Gül, M., & Şaşman Kaylı, D. (2020). Türkiye'deki Suriyeli Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma: Uşak Üniversitesi Örneği 1. *Journal of Society & Social Work*, *31*(3).

Gümüş, H. (2015). *Evli Bireylerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyi ve Yaşam Doyumları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yalova Üniversitesi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=WBc656i315e2eV6-EZV1onkV23Vm1QLq4cBoM25etpPVZCE72cXrD1kG4h8gzSER

Gündoğan, S. (2016). *Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin, Algılanan Sosyal Destek ve Öznel İyi Oluş Açısından İncelenmesi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hematırad, G., & Sepah Mansour, M. (2008). The Relatıonshıp between Stress and Socıal Support in Tehran Unıversıty Students. *Journal Of Thought & Behavıor In Clınıcal Psychology*, 2(7), 79-86. https://www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=190382

Julien, D., Chartrand, E., Simard, M.-C., Bouthillier, D., & Bégin, J. (2003). Conflict, Social Support and Relationship Quality: an Observational Study of Heterosexual, Gay Male and Lesbian Couples' Communication. *Journal of Family Psychology*, *17*(3), 419.

Kalaycı Kırlıoğlu, H. İ., Daşbaş, S., & Karakuş, Ö. (2020). Sosyal Hizmet Uygulamasında Mesleki Uygunluk Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *31*(3), 793–822. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/899397

Kaldık, B. (2020). *Engelli Bireylerin Sosyal Dışlanma Deneyimleri ve Sosyal Dışlanma ile Başa Çıkma Stratejileri: Tokat İli Örneği*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=wf-FPgY-5qjHEzEoOgvMs32cjX7B4FjgPn1-Cn8r2jjZM9cOjVUk2YbsfmsI3EwC

Karakaş, M. (2010). Küresel Yoksulluğun Öteki Yüzü: Yeni Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, *12*(2). https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/56892192/Kuresel_Yoksullugun_Oteki_Yuzu-with-cover-page-v2.pdf

Kayalar, T. (2019). *Yoksulluk Bağlamında Kadınların Sosyal Dışlanma Deneyimleri*. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. http://acikerisim.ybu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1883/560265.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Korkmaz Yaylagül, N., Barlın, H., & Kırışık, H. (2021). Yaşlılıkta Sosyal Dışlanma Araştırmaları: Bir İçerik Analizi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, *0*(17), 197–213. https://doi.org/https://doi.org/10.46218/tshd.902246

Küçükşen, K. (2017). Suriyeli Sığınmacı Kadınlarda Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *6*(5), 2399–2413. http://www.itobiad.com/tr/download/article-file/363001

Lee, H. S., & Kim, C. (2016). Structural Equation Modeling to Assess Discrimination, Stress, Social Support, and Depression among the Elderly Women in South Korea. *Asian Nursing Research*, *10*(3), 182–188.

Lee, J., & Holtzer, R. (2021). Independent Associations of Apathy and Depressive Symptoms with Perceived Social Support in Healthy Older Adults. *Aging & Mental Health*, *25*(10), 1796–1802. https://doi.org/10.1080/13607863.2020.1768217

Levitas, R., Pantazis, C., Fahmy, E., Gordon, D., Lloyd-Reichling, E., & Patsios, D. (2007). *The Multi-Dimensional Analysis of Social Exclusion*.

Morris, K., Barnes, M., & Mason, P. (2009). *Children, Families and Social Exclusion: New Approaches to Prevention*. Policy Press.

Nissly, J. A., Barak, M. E. M., & Levin, A. (2005). Stress, Social Support, and Workers' Intentions to Leave Their Jobs in Public Child Welfare. *Administration in Social Work*, *29*(1), 79–100.

Olcay, Z. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, *99*(232–233), 201. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/25763102/2012-99-1156-with-cover-page-v2.pdf

Özbey, S. (2012). Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Algıladıkları Sosyal Destek ile Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, *20*(1), 43–62.

Özbulut, M., & Sayar, Ö. Ö. (2009). Bir Sosyal Dışlanma Fotoğrafı: Engelli Bireylerin Toplumla Bütünleştirilmesine Yönelik Tespit, Bilgilendirme ve Veri Tabanı Oluşturma Çalışması (Özveri-Malatya) Projesi Araştırma Sonuçları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *17*(17), 59–76. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198198

Pillemer, S. C., & Holtzer, R. (2016). The differential relationships of dimensions of perceived social support with cognitive function among older adults. *Aging & mental health*, *20*(7), 727–735.

Polat, Ü., & Kahraman, B. B. (2013). Yaşlı Bireylerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Fırat Tıp Dergisi*, *18*(4), 213–218. http://www.firattipdergisi.com/pdf/pdf_FTD_855.pdf

Renn, R., Allen, D., & Huning, T. (2013). The Relationship of Social Exclusion at Work With Self-Defeating Behavior and Turnover. *The Journal of Social Psychology*, *153*(2), 229–249. https://doi.org/10.1080/00224545.2012.723642

Robb, S. S., & Stegman, C. E. (1983). Companion Animals and Elderly People: a Challenge for Evaluators of Social Support. *The Gerontologist*, *23*(3), 277–282. https://doi.org/10.1093/geront/23.3.277

Sağlık, B. (2019). *Sosyal Dışlanma ve Kadın Yoksulluğu Arasındaki İlişki: Roman Kadınlar Üzerine Bir Araştırma*. Kırklareli Üniversitesi. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/167519/yokAcikBilim_10214110.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

Şahin, G. N. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması*. DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şahin, T. (2010). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. *Yardım Ve Dayanışma*, *2*(1), 71–81. https://www.aile.gov.tr/Publication/yardim-ve-dayanisma-dergisi/yardim-ve-dayanisma-dergisi-2-sayi.pdf

Sapancalı, F. (2005). *Sosyal Dışlanma*. Dokuz Eylül Yayınları.

Schweitzer, R., Melville, F., Steel, Z., & Lacherez, P. (2006). Trauma, Post-Migration Living Difficulties, and Social Support as Predictors of Psychological Adjustment in Resettled Sudanese Refugees. *Australian & New Zealand Journal Of Psychiatry*, *40*(2), 179–187.

Selçuk, O. (2021). Sosyal Hizmet Ve Covıd-19: Salgın Sürecinde Sosyal Hizmet Mümkün Mü? *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *17*(Pandemi Özel Sayısı), 1. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1408193

Sezer, S., & Tenlik, Ö. (2019). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Yaşlılık ve Sosyal Dışlanma. *10. Ulusal Yaşlılık Kongresi*, 34. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/64037608/10.-Ulusal-Yaslilik-Kongresi-Bildirileri-with-cover-page-v2.pdf

Şimşek, H. N., Demirci, H., & Bolsoy, N. (2018). Sosyal Destek Sistemleri ve Ebelik. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *8*(2), 97–103. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/504945

Sorias, O. (1988). Sosyal Desteklerin Ruhsal Sağlığı Koruyucu Etkisinin Depresyonlu ve Sağlıklı Kontrollerde Araştırılması. *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, *27*(3), 1033–1039.

Taşçı, F. (2010). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri. *Çalışma ve Toplum*, *1*, 175–202. http://www.sosyalsiyaset.net/documents/YYSP_Faruk_Tasci.pdf

Taşkesen, M. Ö. (2018). Yoksulluk ve Çalışma Hayatı. Içinde B. Şen & M. Ö. Taşkesen (Ed.), *Yoksulluk ve Sosyal Hizmet*. Eğitim Yayınevi.

Terzi, Ş. (2008). Üniversite Ögrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Algıladıkları Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, *3*(29), 1–11.

Thoits, P. A. (2011). Mechanisms Linking Social Ties and Support to Physical and Mental Health. *Journal of Health and Social Behavior*, *52*(2), 145–161.

Topgül, S. (2016). Sosyal Dışlanma ve Göç: Mülteci İşçiler Örneği. *Sosyoloji Dergisi*, *34*, 269–289. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/593979

Torun, A. (1995). *Tükenmişlik, Aile Yapısı ve Sosyal Destek İlişkileri Üzerine Bir İnceleme*. Marmara Universitesi (Turkey).

Tos, H., & Gökce, D. (2021). Suriyeli Mültecilerin Sosyal Dışlanma Sorunsalının "Kapsayıcı Kent" Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi; Tarsus (Mersin) Kenti Örneği. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *2*(2), 110–141. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2082551

TÜİK. (2021). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2020*. Haber Bülteni. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2020-37227 Erişim Tarihi:10/12/2021

Tümtaş, M. S. (2020). *Nöbetleşe Dışlanma: Göç ve Sosyal Dışlanma Döngüsü* (C. 477). İletişim Yayınları.

Türkmen, M. (2012). Öznel İyi Oluşun Yapısı ve Anababa Tutumları, Özsaygı ve Sosyal Destekle İlişkisi: Bir Model Sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(1), 41–73.

Umberson, D., & Karas Montez, J. (2010). Social Relationships and Health: A Flashpoint for Health Policy. *Journal of Health and Social Behavior*, *51*(1_suppl), S54–S66.

Walsh, K., Scharf, T., & Keating, N. (2017). Social Exclusion of Older Persons: a Scoping Review and Conceptual Framework. *European Journal of Ageing*, *14*(1), 81–98.

Ward, N. (2009). Social Exclusion, Social Identity and Social Work: Analysing Social Exclusion from a Material Discursive Perspective. *Social Work Education*, *28*(3), 237–252. https://doi.org/10.1080/02615470802659332

Williams, K. D. (2009). Ostracism: A Temporal Need□Threat Model. *Advances in Experimental Social Psychology*, *41*, 275–314.

Yarinasab, F., & Shams, M. (2021). Social Support in Iranian Divorced Women. *Journal of Divorce & Remarriage*, *62*(3), 216–226. https://doi.org/10.1080/10502556.2021.1871832

Yıldırım, H., & Işık, K. (2017). Çalışmayan Evli Kadınların Sosyal Destek Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki ve Etkileyen Faktörler. *Konuralp Medical Journal/Konuralp Tip Dergisi*, *9*(2).

Yıldırım, M. (2021). Ayrımcılık ve Şiddetin Toplumsallaşması: Sosyal Adalet ve Toplumsal Barış. *Calisma Ve Toplum*, *69*(3).

Yılmaz, E., Yılmaz, E., & Karaca, F. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Genel Tip Dergisi*, *18*(2).

KAYNAKLAR

Agirdag, O., Demanet, J., Van Houtte, M., & Van Avermaet, P. (2011). Ethnic School Composition and Peer Victimization: A Focus on the Interethnic School Climate. International Journal of Intercultural Relations, 35(4), 465-473.

Baumeister, R. F., Twenge, J. M., & Nuss, C. K. (2002). Effects of Social Exclusion on Cognitive Processes: Anticipated Aloneness Reduces İntelligent thought. Journal of Personality and Social Psychology, 83(4), 817.

Bierman, K. L., & Furman, W. (1984). The effects of social skills training and peer involvement on the social adjustment of preadolescents. Child development, 151-162.

Bowers, F. E., Woods, D. W., Carlyon, W. D., & Friman, P. C. (2000). Using Positive Peer Reporting to Improve the Social İnteractions and Acceptance of Socially İsolated Adolescents in Residential Care: A Systematic Replication. Journal of Applied Behavior Analysis, 33(2), 239-242.

Broomhead, K. E. (2019). Acceptance or Rejection? The Social Experiences of Children with Special Educational Needs and Disabilities within a Mainstream Primary School. Education 3-13, 47(8), 877-888.

Buhs, E. S., Ladd, G. W., & Herald, S. L. (2006). Peer Exclusion and Victimization: Processes that Mediate the Relation between Peer Group Rejection and Children's Classroom Engagement and Achievement?. Journal of Educational Psychology, 98(1), 1.

Cillessen, A. H., & Mayeux, L. (2004). From Censure to Reinforcement: Developmental Changes in the Association between Aggression and Social Status. Child development, 75(1), 147-163.

Cohen, E. G., & Lotan, R. A. (1997). Working for Equity in Heterogeneous Classrooms: Sociological Theory in Practice. Teachers College Press.

Connell, N. M., El Sayed, S., Reingle Gonzalez, J. M., & Schell-Busey, N. M. (2015). The Intersection of Perceptions and Experiences of Bullying by Race and Ethnicity among Middle School Students in the United States. Deviant Behavior, 36(10), 807-822.

De Boer, A., & Pijl, S. J. (2016). The Acceptance and Rejection of Peers with ADHD and ASD in General Secondary Education. The Journal of Educational Research, 109(3), 325-332.

De Leeuw, R. R., De Boer, A. A., & Minnaert, A. E. M. G. (2019). Student Voices on Social Exclusion in General Primary Schools. In Social Participation of Students with Special Educational Needs in Mainstream Education. Taylor & Francis.

Dodge, K. A., Lansford, J. E., Burks, V. S., Bates, J. E., Pettit, G. S., Fontaine, R., & Price, J. M. (2003). Peer Rejection and Social İnformation□Processing Factors in the Development of Aggressive Behavior Problems in Children. Child Development, 74(2), 374-393.

Donohue, K. M., Perry, K. E., & Weinstein, R. S. (2003). Teachers' Classroom Practices and Children's Rejection by Their Peers. Journal of Applied Developmental Psychology, 24(1), 91-118.

Elenbaas, L., & Killen, M. (2016). Research in Developmental Psychology: Social Exclusion among Children and Adolescents. In Social Exclusion: Psychological Approaches to Understanding and Reducing Its Impact (pp. 89-108). Springer, Cham.

Ervin, R. A., Miller, P. M., & Friman, P. C. (1996). Feed the Hungry Bee: Using Positive Peer Reports to Improve The Social İnteractions and Acceptance of a Socially Rejected Girl in Residential Care. Journal of Applied Behavior Analysis, 29(2), 251-253.

Espelage DL, & Colbert CL (2016). School-based bullying: Definition, Prevalence, Etiology, Outcomes, and Preventive Strategies in Holt MK, Grills AE, Holt MK & Grills AE (Eds.). Critical Issues in School-Based Mental Health: Evidence-Based Research, Practice, and Interventions. (pp. 132–144). New York: Routledge

Fraser, M. W., Thompson, A. M., Day, S. H., & Macy, R. J. (2014). The Making Choices Program: Impact of Social-Emotional Skills Training on the Risk Status of Third Graders. The Elementary School Journal, 114(3), 354-379.

Fuhrmann, D., Casey, C. S., Speekenbrink, M., & Blakemore, S. J. (2019). Social Exclusion Affects Working Memory Performance in Young Adolescent Girls. Developmental Cognitive Neuroscience, 40, 100718.

Garnett, B. R., Masyn, K. E., Austin, S. B., Miller, M., Williams, D. R., & Viswanath, K. (2014). The Intersectionality of Discrimination Attributes and Bullying among Youth: An Applied Latent Class Analysis. Journal of Youth and Adolescence, 43(8), 1225-1239.

Hartup, W. W., & Abecassis, M. (2002). Friends and enemies. In Blackwell Handbook of Childhood Social Development, 286-306. Balckwell Publishers. (Smith, P. K., Hart, C. H. ED)

Hawes, D. J., Zadro, L., Fink, E., Richardson, R., O'Moore, K., Griffiths, B., ... & Williams, K. D. (2012). The Effects of Peer Ostracism on Children's Cognitive Processes. European Journal of Developmental Psychology, 9(5), 599-613.

Hitti, A., Mulvey, K. L., & Killen, M. (2011). Social Exclusion and Culture: The Role of Group Norms, Group İdentity and Fairness. Anales de Psicología, 27(3), 587-599.

Huitsing, G., Veenstra, R., Sainio, M., & Salmivalli, C. (2012). "It Must Be Me" or "It Could Be Them?": The Impact of the Social Network Position of Bullies and Victims on Victims' Adjustment. Social Networks, 34(4), 379-386.

Hymel, S. (1986). Interpretations of Peer Behavior: Affective Bias in Childhood and Adolescence. Child Development, 431-445.

January, A. M., Casey, R. J., & Paulson, D. (2011). A Meta-Analysis of Classroom-Wide İnterventions to Build Social Skills: Do They Work?. School Psychology Review, 40(2), 242-256.

Jones, K. M., Young, M. M., & Friman, P. C. (2000). Increasing Peer Praise of Socially Rejected Delinquent Youth: Effects on Cooperation and Acceptance. School Psychology Quarterly, 15(1), 30.

Kärnä, A., Voeten, M., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2010). Vulnerable Children in Varying Classroom Contexts: Bystanders' Behaviors Moderate the Effects of Risk Factors on Victimization. Merrill-Palmer Quarterly (1982-), 261-282.

Killen M, & Rutland A (2011). Children and Social Exclusion: Morality, Prejudice, and Group Identity. New York: Wiley/Blackwell.

Killen, M., Henning, A., Kelly, M. C., Crystal, D., & Ruck, M. (2007). Evaluations of Interracial Peer Encounters by Majority and Minority US Children and Adolescents. International Journal of Behavioral Development, 31(5), 491-500.

Killen, M., Mulvey, K. L., & Hitti, A. (2013). Social Exclusion in Childhood: A Developmental Intergroup Perspective. Child Development, 84(3), 772-790.

Killen, M., Pisacane, K., Lee-Kim, J., & Ardila-Rey, A. (2001). Fairness or Stereotypes? Young Children's Priorities When Evaluating Group Exclusion and Inclusion. Developmental Psychology, 37, 587–596.

Ladd, G. W. (2006). Peer Rejection, Aggressive or Withdrawn Behavior, and Psychological Maladjustment from Ages 5 to 12: An Examination of Four Predictive Models. Child Development, 77(4), 822-846.

Ladd, G. W., & Kochenderfer-Ladd, B. (2016). Research in Educational Psychology:Social Exclusion in School. In Social exclusion: : Psychological Approaches to Understanding and Reducing Its Impact, (pp. 109-132). Springer, Cham.

Leary, M. R. (2001). Toward a Conceptualization of Interpersonal Rejection. Interpersonal Rejection, 3-20. Oxford University Press.

Liu, J. (2004). Childhood Externalizing Behavior: Theory and İmplications. Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing, 17(3), 93-103.

MacKinnon-Lewis, C., Rabiner, D., & Starnes, R. (1999). Predicting Boys' Social Acceptance and Aggression: The Role of Mother–Child İnteractions and Boys' Beliefs About Peers. Developmental Psychology, 35(3), 632.

Malti, T., Strohmeier, D., & Killen, M. (2015). The Impact of Onlooking and Including Bystander Behaviour on Judgments and Emotions Regarding Peer Exclusion. British Journal of Developmental Psychology, 33(3), 295-311.

McGlothlin, H., & Killen, M. (2005). Children's Perceptions of Intergroup and İntragroup Similarity and the Role of Social Experience. Journal of Applied Developmental Psychology, 26(6), 680-698.

McGuire, K. D., & Weisz, J. R. (1982). Social Cognition and Behavior Correlates of Preadolescent Chumship. Child Development, 1478-1484.

Mikami, A. Y., Boucher, M. A., & Humphreys, K. (2005). Prevention of Peer Rejection through a Classroom-Level İntervention in Middle School. Journal of Primary Prevention, 26(1), 5-23.

Monks, C. P., Ortega-Ruiz, R., & Rodríguez-Hidalgo, A. J. (2008). Peer Victimization in Multicultural Schools in Spain and England. European Journal of Developmental Psychology, 5(4), 507-535.

Mucherah, W., Finch, H., White, T., & Thomas, K. (2018). The Relationship of School Climate, Teacher Defending and Friends on Students' Perceptions of Bullying in High School. Journal Of Adolescence, 62, 128-139.

Oh, W., Rubin, K. H., Bowker, J. C., Booth-LaForce, C., Rose-Krasnor, L., & Laursen, B. (2008). Trajectories of Social Withdrawal from Middle Childhood to Early Adolescence. Journal of abnormal Child Psychology, 36(4), 553-566.

Önder, F. C., Yurtal, F., & Özsezer, S. B. (2016). Okullarda Zorbalığı Önleme ve Müdahale Etmeye Yönelik Yapılan Uygulamalar: Psikolojik Danışman Görüşleri. International Journal of Social Science, 52, 57-70.

Plenty, S., & Jonsson, J. O. (2017). Social Exclusion among Peers: The Role of İmmigrant Status and Classroom Immigrant Density. Journal of Youth and Adolescence, 46(6), 1275-1288.

Pozzoli, T., Gini, G., & Vieno, A. (2012). The Role of Individual Correlates and Class Norms in Defending and Passive Bystanding Behavior in Bullying: A Multilevel Analysis. Child Development, 83(6), 1917-1931.

Prince, K. C., Ho, E. A., & Hansen, S. B. (2010). Effects of a School Based Program to İmprove Adaptive School Behavior and Social Competencies among Elementary School Youth: The Living Skills Program. Journal of Character Education, 8(2), 39.

Quintana, S. M. (1998). Children's Developmental Understanding of Ethnicity and Race. Applied and Preventive Psychology, 7(1), 27-45.

Riva, P., & Eck, J. (2016). The Many Faces of Social Exclusion. In Social Exclusion: Psychological Approaches to Understanding and Reducing Its İmpact, ix-xv. Springer. (ED. Riva, P. & Eck, J.)

Rubin KH, Bukowski W, & Parker JG (2006). Peers, Relationships, and İnteractions in Damon W & Lerner R (Eds.). Handbook of Child Psychology (pp. 141–180). New York: Wiley.

Russell, S. T., Sinclair, K. O., Poteat, V. P., & Koenig, B. W. (2012). Adolescent Health and Harassment Based on Discriminatory Bias. American Journal of Public Health, 102(3), 493-495.

Rutland, A., & Killen, M. (2015). A Developmental Science Approach to Reducing Prejudice and Social Exclusion: Intergroup Processes, Social-Cognitive Development, and Moral Reasoning. Social Issues and Policy Review, 9, 121–154.

Salmivalli, C., Voeten, M., & Poskiparta, E. (2011). Bystanders Matter: Associations between Reinforcing, Defending, and the Frequency of Bullying Behavior in Classrooms. Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 40(5), 668-676.

Sebastian, C., Viding, E., Williams, K. D., & Blakemore, S. J. (2010). Social Brain Development and the Affective Consequences of Ostracism in Adolescence. Brain and cognition, 72(1), 134-145.

Semrud-Clikeman, M. (2007). Social competence in children. In Social Competence in Children (pp. 1-9). Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-0-387-71366-3_1

Serdiouk, M., Rodkin, P., Madill, R., Logis, H., & Gest, S. (2015). Rejection and Victimization among Elementary School Children: The Buffering Role of Classroom-Level Predictors. Journal of Abnormal Child Psychology, 43(1), 5-17.

Shea, B., & Wiener, J. (2003). Social Exile: The Cycle of Peer Victmization for Boys with ADHD. Canadian Journal of School Psychology, 18(1-2), 55-90.

Smith, S. M., Simon, J., & Bramlett, R. K. (2009). Effects of Positive Peer Reporting (PPR) on Social Acceptance and Negative Behaviors among Peer-Rejected Preschool Children. Journal of Applied School Psychology, 25(4), 323-341.

Smokowski, P. R., Fraser, M. W., Day, S. H., Galinsky, M. J., & Bacallao, M. L. (2004). School-Based Skills Training to Prevent Aggressive Behavior and Peer Rejection in Childhood: Evaluating the Making Choices Program. Journal of Primary Prevention, 25(2), 233-251.

Swearer, S. M., Wang, C., Maag, J. W., Siebecker, A. B., & Frerichs, L. J. (2012). Understanding the Bullying Dynamic among Students in Special and General Education. Journal of School Psychology, 50(4), 503-520.

Umaña-Taylor, A. J. (2016). A Post-Racial Society in Which Ethnic-Racial Discrimination Still Exists and Has Significant Consequences for Youths' Adjustment. Current Directions in Psychological Science, 25(2), 111-118.

Wesselmann, E. D., Grzybowski, M. R., Steakley-Freeman, D. M., DeSouza, E. R., Nezlek, J. B., & Williams, K. D. (2016). Social Exclusion in Everyday Life. In Social Exclusion: Psychological Approaches to Understanding and Reducing Its İmpact, (pp. 3-23). Springer. (ED. Riva, P. & Eck, J.)

Yılmaz, Z. H., & Malkoç, A. (2020). Kaynaştırma Sınıfına Devam Eden Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilere Uygulanan Akran Zorbalığına İlişkin Öğretmen Görüşleri. Trakya Eğitim Dergisi, 10(1), 92-111.

KAYNAKLAR

Arboleda-Florez, J. (2002). What Causes Stigma? *World Psychiatry*, *1*(1), 25-26.

Avuçan, E. E., İmrek, M., & Karaboğa, I. (2006). Kanserin Psikososyal Yönleri. *Türk Psikoloji Bülteni*, *12*(38), 81-91.

Boyle, P., & Levin, B. (2008). *World Cancer Report 2008.* IARC Press, International Agency for Research on Cancer.

Bozkurt C., Uğurlu, Z., Tanyıldız, H. G., Yeşil, Ş., Kiraz, H., Toprak, Ş., ... & Ertem, U. (2019). Çocukluk Çağı Kanser Hastaları ile Ailelerinin Tedavi ve İzlem Sürecinde Yaşadığı Ekonomik ve Psikososyal Sorunlar. *Türk Pediatri Arşivi*. https://doi.org/10.14744/TurkPediatriArs.2019.11129

Bradley, C. J., & Bednarek, H. L. (2002). Employment Patterns of Long-Term Cancer Survivors. *Psycho-Oncology*, *11*(3), 188-198. https://doi.org/10.1002/pon.544

Carlsen, L. T., & Christensen, S. R. (2020). Childhood Cancer Patients' Baseline for Social Affiliation as a Determining Factor for the Self-Reported İmpact of Person-Based Exclusion. *Journal of Psychosocial Oncology*, *38*(6), 714-727. https://doi.org/10.1080/07347332.2020.1798577

Carter Harris, L. (2015). Lung Cancer Stigma as a Barrier to Medical Help-Seeking Behavior: Practice Implications. *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, *27*(5), 240-245. https://doi.org/10.1002/2327-6924.12227

Chambers, S. K., Baade, P., Youl, P., Aitken, J., Occhipinti, S., Vinod, S., Valery, P. C., Garvey, G., Fong, K. M., Ball, D., Zorbas, H., Dunn, J., & O'Connell, D. L. (2015). Psychological Distress and Quality of Life in Lung Cancer: The Role of Health-Related Stigma, Illness Appraisals and Social Constraints. *Psycho-Oncology*, *24*(11), 1569-1577. https://doi.org/10.1002/pon.3829

Chambers, S. K., Dunn, J., Occhipinti, S., Hughes, S., Baade, P., Sinclair, S., Aitken, J., Youl, P., & O'Connell, D. L. (2012). A Systematic Review of the Impact of Stigma and Nihilism on Lung Cancer Outcomes. *BMC Cancer*, *12*(1), 184. https://doi.org/10.1186/1471-2407-12-184

Chapple, A., Ziebland, S., & McPherson, A. (2004). Stigma, Shame, and Blame Experienced by Patients with Lung Cancer: Qualitative Study. *BMJ*, *328*(7454), 1470. https://doi.org/10.1136/bmj.38111.639734.7C

Chino, F., Peppercorn, J., Taylor, D. H., Lu, Y., Samsa, G., Abernethy, A. P., & Zafar, S. Y. (2014). Self-Reported Financial Burden and Satisfaction With Care Among Patients With Cancer. *The Oncologist*, *19*(4), 414-420. https://doi.org/10.1634/theoncologist.2013-0374

Cho, J., Smith, K., Choi, E.-K., Kim, I.-R., Chang, Y.-J., Park, H.-Y., Guallar, E., & Shim, Y. M. (2013). Public Attitudes Toward Cancer and Cancer Patients: A National Survey in Korea. *Psycho-Oncology*, *22*(3), 605-613. https://doi.org/10.1002/pon.3041

Corrigan, P. W. (1998). The İmpact of Stigma on Severe Mental İllness. *Cognitive and Behavioral Practice*, *5*(2), 201-222. https://doi.org/10.1016/S1077-7229(98)80006-0

Coughlin, S. S. (2019). Social Determinants of Breast Cancer Risk, Stage, and Survival. *Breast Cancer Research and Treatment*, *177*(3), 537-548. https://doi.org/10.1007/s10549-019-05340-7

Coughlin, S. S. (2020). Social Determinants of Colorectal Cancer Risk, Stage, and Survival: A Systematic Review. *International Journal of Colorectal Disease*, *35*(6), 985-995. https://doi.org/10.1007/s00384-020-03585-z

Courtin, E., & Knapp, M. (2017). Social İsolation, Loneliness and Health in Old Age: a Scoping Review. *Health & Social Care in the Community*, *25*(3), 799-812. https://doi.org/10.1111/hsc.12311

Çakir, Ö. (2002). *Sosyal Dışlanma*.

Durukan. (2019). http://www.eskisehir.net.tr/haber/?sec=1&newscatid=13&newsid=147583

Fife, B. L., & Wright, E. R. (2000). The Dimensionality of Stigma: A Comparison of Its Impact on the Self of Persons with HIV/AIDS and Cancer. *Journal of Health and Social Behavior*, *41*(1), 50-67.

Goffman, E. (2009). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Simon and Schuster.

Gomez, S. L., Shariff-Marco, S., DeRouen, M., Keegan, T. H. M., Yen, I. H., Mujahid, M., Satariano, W. A., & Glaser, S. L. (2015). The Impact of Neighborhood Social and Built Environment Factors across the Cancer Continuum: Current Research, Methodological Considerations, and Future Directions. *Cancer*, *121*(14), 2314-2330. https://doi.org/10.1002/cncr.29345

Göçmen, H., Ocak, İ., Savaş, N. N., Çoban, H., Ursavaş, A., Karadağ, M., Coşkun, F., & Gözü, R. O. (2007). Toplum Penceresinden Akciğer Kanseri. *Türkiye Klinikleri Akciğer Arşivi*, *8*(2), 57-61.

Gültekin, M., Boztaş, G., Utku, E., Ergün, A. K., Sevinç, A., Tütüncü, S., Dündar, S., & Seymen, E. (2014). Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. *Türkiye kanser istatistikleri*, *43*, 12-32.

Hann, D., Baker, F., Denniston, M., Gesme, D., Reding, D., Flynn, T., Kennedy, J., & Kieltyka, R. L. (2002). The Influence of Social Support on Depressive Symptoms in Cancer Patients: Age and Gender Differences. *Journal of psychosomatic research*, *52*(5), 279-283.

Huang, Z., Yu, T., Wu, S., & Hu, A. (2021). Correlates of stigma for patients with cancer: A systematic Review and Meta-Analysis. *Supportive Care in Cancer*, *29*(3), 1195-1203. https://doi.org/10.1007/s00520-020-05780-8

Jarrett, N., Scott, I., Addington-Hall, J., Amir, Z., Brearley, S., Hodges, L., Richardson, A., Sharpe, M., Stamataki, Z., Stark, D., Siller, C., Ziegler, L., & Foster, C. (2013). Informing Future Research Priorities into the Psychological and Social Problems Faced by Cancer Survivors: A Rapid Review and Synthesis of the Literature. *European Journal of Oncology Nursing*, *17*(5), 510-520. https://doi.org/10.1016/j.ejon.2013.03.003

Karakartal, D. (2018). Kanser Hastalarının Yaşadıkları Psiko-Sosyal Sorunların İncelenmesi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, *4*(9), 48-62.

Kim, M. A., Park, J. H., Park, H. J., Yi, J., Ahn, E., Kim, S. Y., Shin, D. W., Park, M., Lim, Y.-J., Park, E. S., Park, K. D., & Hong, J. S. (2018). Experiences of Peer Exclusion and Victimization, Cognitive Functioning, and Depression among Adolescent Cancer Survivors in South Korea. *American Journal of Orthopsychiatry*, *88*(4), 441-449. https://doi.org/10.1037/ort0000292

Korkmaz, E. (2010). *Kanser ve Kanser Hastalarına İlişkin Tutumların İncelenmesi* [PhD Thesis]. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Köten, E., & Erdoğan, B. (2014). *Engelli Gençler, Sosyal Dışlanma ve İnternet*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları / Istanbul Gelişim University Press. http://acikerisim.gelisim.edu.tr/xmlui/handle/11363/476

Kroenke, C. H., Kubzansky, L. D., Schernhammer, E. S., Holmes, M. D., & Kawachi, I. (2006). Social Networks, Social Support, and Survival After Breast Cancer Diagnosis. *Journal of Clinical Oncology*, *24*(7), 1105-1111. https://doi.org/10.1200/JCO.2005.04.2846

Saıllard, E. (2010). *Ruhsal Hastalara Yönelik Damgalamaya İlişkin Psikiyatrist Görüşleri ve Öneriler*. 11.

Larsen, L. S. (1998). Effectiveness of a Counseling Intervention to Assist Family Caregivers of Chronically Ill Relatives. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, *36*(8), 26-32. https://doi.org/10.3928/0279-3695-19980801-15

Link, B. G., & Phelan, J. C. (2001). Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology*, *27*(1), 363-385. https://doi.org/10.1146/annurev.soc.27.1.363

MacDonald, Lery. (2005). Macdonald: Why Does Social Exclusion Hurt?The Relationship between Social and Physical Pain. *Psychological Bulletin*, *131*(2), 202.

Marlow, L. A. V., Waller, J., & Wardle, J. (2015). Does Lung Cancer Attract Greater Stigma than Other Cancer Types? *Lung Cancer*, *88*(1), 104-107. https://doi.org/10.1016/j.lungcan.2015.01.024

Marmot, M. (2005). *Status Syndrome: How Your Social Standing Directly Affects Your Health*. A&C Black.

Mendes, W. B., Major, B., McCoy, S., & Blascovich, J. (2008). How Attributional Ambiguity Shapes Physiological and Emotional Responses to Social Rejection and Acceptance. *Journal of Personality and Social Psychology*, *94*(2), 278-291. https://doi.org/10.1037/0022-3514.94.2.278

Morrell, M. J. (2002). Stigma and Epilepsy. *Epilepsy & Behavior*, *3*(6), 21-25.

Mosher, C. E., & Danoff-Burg, S. (2007). Death Anxiety and Cancer-Related Stigma: A Terror Management Analysis. *Death Studies*, *31*(10), 885-907. https://doi.org/10.1080/07481180701603360

O'Brien, K. K., Davis, A. M., Gardner, S., Bayoumi, A. M., Rueda, S., Hart, T. A., Cooper, C., Solomon, P., Rourke, S. B., Hanna, S., & OHTN Cohort Study Team. (2014). Relationships Between Dimensions of Disability Experienced by Adults Living with HIV: A Structural Equation Model Analysis. *AIDS and Behavior*, *18*(2), 357-367. https://doi.org/10.1007/s10461-012-0363-2

Organization, W. H. (2020). *World Health Statistics 2020: Monitoring Health for the SDGs Sustainable Development Goals*. World Health Organization.

Ozbas, A. A. (2008). Determination of the Level of Distress and Perceived Social Support of the Breast Cancer Patients. *Gazi University Institute of Health Sciences Department of Nursing Unpublished Master's Thesis, Ankara*.

Özbek Güni, Ö., Özşenol, F., Oysul, K., & Beyzadeoğlu, M. (2003). Radyoterapi Uygulanan Kanser Hastalarının Psikososyal Yönden Değerlendirilmesi. *T Klin J Med Sci*, *23*, 189-193.

Özmen, S., & Erdem, R. (2018). Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *23*(1), 185-208.

Özmete, E. (2011). Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı. *Ankara: Maya Akademi Yayınevi*.

Öztürk, A. (2019). Kanser ve Kanser Hastalarına Yönelik Damgalama Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Social Sciences Studies Journal*, *5*(44), 5038-5047. https://doi.org/10.26449/sssj.1748

Özyurt, B. e. (2007). Kanser Hastalarının Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyine İlişkin Betimsel Bir Çalışma. *Kriz Dergisi*, *15*(1), 1-15. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000255

Paltun, B., & Bölükbaş, N. (2020). Turkish Version of the Cancer Stigma Scale: Validity and Reliability Study. *Psychology, Health & Medicine*, *0*(0), 1-12. https://doi.org/10.1080/13548506.2020.1867319

Parker, P. A., Baile, W. F., Moor, C. de, & Cohen, L. (2003). Psychosocial and Demographic Predictors of Quality of Life in a Large Sample of Cancer Patients. *Psycho-Oncology: Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer*, *12*(2), 183-193.

Popay, J. (2010). Understanding and Tackling Social Exclusion. *Journal of Research in Nursing*, *15*(4), 295-297. https://doi.org/10.1177/1744987110370529

Saito, M., Kondo, N., Kondo, K., Ojima, T., & Hirai, H. (2012). Gender Differences on the Impacts of Social Exclusion on Mortality Among Older Japanese: AGES Cohort Study. *Social Science & Medicine*, *75*(5), 940-945. https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2012.04.006

Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., Postmes, T., & Garcia, A. (2014). The Consequences of Perceived Discrimination for Psychological Well-Being: A Meta-Analytic Review. *Psychological bulletin*, *140*(4), 921.

Schultz, P. N., Beck, M. L., Stava, C., & Sellin, R. V. (2002). Cancer Survivors. Work Related İssues. *AAOHN Journal: Official Journal of the American Association of Occupational Health Nurses*, *50*(5), 220-226.

Semple, C. J., Dunwoody, L., George Kernohan, W., McCaughan, E., & Sullivan, K. (2008). Changes and Challenges to Patients' Lifestyle Patterns Following Treatment for Head and Neck Cancer. *Journal of Advanced Nursing*, *63*(1), 85-93. https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2008.04698.x

Sung, H., Ferlay, J., Siegel, R. L., Laversanne, M., Soerjomataram, I., Jemal, A., & Bray, F. (2021). Global Cancer Statistics 2020: GLOBOCAN Estimates of Incidence and Mortality Worldwide for 36 Cancers in 185 Countries. *CA: A Cancer Journal for Clinicians*, caac.21660. https://doi.org/10.3322/caac.21660

Şahin, T., & Coşkun, S. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi*. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.

Taşkın, E. O. (2007). Ruhsal Hastalıklarda Damgalama ve Ayrımcılık. *Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama*, *1*, 17-30.

Tepe, H. T. (2019). Çocukluk Çağı Kanseri Deneyimleyen Ergenlerin Bakış Açısından Hastalık ve Tedavi Süreci Bir Nitel Araştırma. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, *13*, 21-42.

Usta, Y. Y. (2012). Importance of Social Support in Cancer Patients. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, *13*(8), 3569-3572. https://doi.org/10.7314/APJCP.2012.13.8.3569

Van Bergen, A. P., Wolf, J. R., Badou, M., de Wilde-Schutten, K., IJzelenberg, W., Schreurs, H., Carlier, B., Hoff, S. J., & van Hemert, A. M. (2019). The Association between Social Exclusion or Inclusion and Health in EU and OECD Countries: A Systematic Review. *European Journal of Public Health*, *29*(3), 575-582.

Walker, A., & Walker, C. (1997). *Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s*. Cpag London.

Warmoth, K., Cheung, B., You, J., Yeung, N. C. Y., & Lu, Q. (2017). Exploring the Social Needs and Challenges of Chinese American Immigrant Breast Cancer Survivors: A Qualitative Study Using an Expressive Writing Approach. *International Journal of Behavioral Medicine*, *24*(6), 827-835. https://doi.org/10.1007/s12529-017-9661-4

World Health Organization. (2010, Copenhagen: WHO Regional Office for Europe). *Poverty, Social Exclusion and Health Systems in the WHO European Region.*

Wright, E. P., Kiely, M. A., Lynch, P., Cull, A., & Selby, P. J. (2002). Social Problems in Oncology. *British Journal of Cancer*, *87*(10), 1099-1104. https://doi.org/10.1038/sj.bjc.6600642

Yao, T., Zheng, Q., & Fan, X. (2015). The Impact of Online Social Support on Patients' Quality of Life and the Moderating Role of Social Exclusion. *Journal of Service Research*, *18*(3), 369-383.

Yıldız, E., & Çaydam, Ö. D. (2019). *Sistematik Derleme: Kanserli Hastalara Yönelik Damgalama ile İlgili Araştırmaların Sistematik Bir Analizi*.

KAYNAKLAR

Aydın Er R. , Can Öz Y. (2020). Dezavantajlı Gruplar ve Ruh Sağlığı, Mualla Yılmaz, Editör, Türkiye Klinikleri, Ankara, ss.82-86

Beldie A., Den Boer J. A., Brain C., Constant E., Figueira M. L, Filipcic I., Wancata J. (2012). Fighting Stigma of Mental İllness in Midsize European Countries. Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 47(1), 1-38.

Bos, A.E.R., Pryor, J.B, Reeder, G.D, Stutterheim, S.E. (2013). Stigma: Advances in Theory and Research. Basic and Applied Social Psychology, 35(1): 1-9.

Boyd M. A., Luebbert R. (2019). Essentials of Psychiatric Nursing, Second Edition, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, 10-11, 26-27.

Can, K. C. (2018). Türkiye'de Psikiyatri Yazınının Başlangıcı ve Avni Mahmud Bey'in Eseri: Muhtasar Emrâz-ı Akliye. Kriz Dergisi, 26(3), 1-11.

Corrigan P. W, Bink A. B., Foku, J. K., Schmidt A. (2015). The Public Stigma of Mental İllness Means a Difference Between You and Me. Psychiatry Research, 226(1), 186-191.

Çeviker A., Mumcu H. E, Şekeroğlu M. Ö., Bayrak, M. (2018). UNİCEF'e Göre Türkiye'de Dezavantajlı Kabul Edilen Grupların Sportif Etkinliklerle Sosyal Uyumun Sağlanması. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(12), 221-238.

Dalky H. F. (2012). Mental illness Stigma Reduction İnterventions: Review of İntervention Trials. Western Journal of Nursing Research, 34(4), 520-547.

Deahl A., Welsh C. (2002). Modern Psychiatric Ethics. Lancet, 359 (9302), 253-255.

Dickerson, F.B, Sommerville, J. , Origoni, A.E. et al. (2002). Experiences of Stigma Among Outpatients with Schizophrenia, Schizophrenia Bulletin, 28, 143-155.

Dumont, M. P., & Aldrich, C. K. (1962). Family Care After a Thousand Years-A Crisis in The Tradition of St. Dymphna. American Journal of Psychiatry, 119(2), 116-121.

Fabrega Jr, H. (1990). Psychiatric Stigma in The Classical and Medieval Period: a Review of the Literature. Comprehensive Psychiatry, 31(4), 289-306.

Fang Q, Zhang T. M, Wong Y. L. Yau, Y. Y. Li X. H, Li J., ... & Ran, M. S. (2020). The Mediating Role of Knowledge on the Contact and Stigma of Mental İllness in Hong Kong. International Journal of Social Psychiatry, 0020764020975792.

Feingold, Z. R. (2021). The Stigma of İncarceration Experience: A Systematic Review. Psychology, Public Policy, and Law, 27(4), 550-569.

Ferriman A. (2000) .The Stigma of Schizophrenia, BMJ, 320 (7233), 522-524.

Fox, R., Park, K., Hildebrand□Chupp, R., & Vo, A. T. (2021). Working Toward Eradicating Weight Stigma by Combating Pathologization: A Qualitative Pilot Study Using Direct Contact and Narrative Medicine. Journal of Applied Social Psychology. https://doi.org/10.1111/jasp.12717

Froggat D. (2001). Aileler ve Aile Kuruluşları: Katkılar ve Yaşam Stratejileri. (Kurbanoğlu O. Çev), Şizofreni Yazıları, 2(2), 12-20.

Gaebel W., Zaske H., Baumann A. E, Klosterkotter J., Maier W., Decker P., Moller H. J. (2008). Evaluation of the German WPA "Program Against Stigma and Discrimination Because of Schizophrenia-Open The Doors": Results From Representative Telephone Surveys Before and After Three Years Of Antistigma İnterventions. Schizophrenia Research, 98(1-3), 184-193.

Hajar, R. (2013). The Air of history (part V) Ibn Sina (Avicenna): The Great Physician and Philosopher. Heart Views: The Official Journal of the Gulf Heart Association, 14(4), 196.

Halter M.J. (2002). Stigma in Psychiatric Nursing. Perspectives in Psychiatric Care, 38(1), 23-28.

James A. (1998). Stigma of I Illness: Foreword, Lancet. 352(9133),1048-1050.

Kocabaşoğlu N., Aliustaoğlu S. (2003). Stigmatizasyon, Yeni Symposium Dergisi, 41 (4), 190-192.

Krizner K. (2002). Eliminating The Stigma of Illness is The First Step in Treatment. Managed Healthcare Executive, 12 (9), 38-39.

Kroll J, Orangeburg N.Y. (1973). A Reappraisal of Psychiatry in the Middle Ages. Archives of General Psychiatry, 29(2), 276-283.

Kukulu K., Ergün G. (2007). Stigmatization by Nurses Against Schizophrenia in Turkey: A Questionnaire Survey. Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing, 14(3), 302-309.

Levitas, R. (2005). The Inclusive Society?: Social Exclusion and New Labour. Second Edition, New York, Springer. 7-29.

Magallares A., Perez-Garin D., Molero F. (2016). Social Stigma and Well-Being in a Sample of Schizophrenia Patients. Clinical Schizophrenia & Related Psychoses, 10(1), 51-57.

Özmen, S., Erdem, R. (2018). Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(1), 185-208.

Öztürk, O. (2020). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. 16. Basım, Feryal Maatbası, Ankara, 1-15, 18-37.

Peace, R. (2001). Social Exclusion: A Concept in Need of Definition?. Social Policy Journal of New Zealand, 17-36.

Peters M. A, Besley T. A, (2014). Social Exclusion/İnclusion: Foucault's Analytics of Exclusion, the Political Ecology of Social İnclusion and the Legitimation of Inclusive Education. Open Review of Educational Research, 1(1), 99-115.

Raingruber B. (2002) Client and Provider Perspectives Regarding The Stigma of and Nonstigmatizing Interventions for Depression, Archieves of Psychiatric Nursing, 16 (5), 201-202.

Sağduyu, A., Aker, T., Özmen E. ve ark (2001). Halkın Şizofreniye Bakışı ve Yaklaşımı Üzerine Bir Epidemiyolojik Araştırma. Türk Psikiyatri Dergisi, 12 (2), 99-110.

Sarıkoç G., Öz, F. (2016). The Effects and Stigma of Mental İllness in Turkey. Community Mental Health Journal, 52(3), 353-360.

Shorter, E. (2008). History of psychiatry. Current Opinion in Psychiatry, 21(6), 593.

Solar A. (2011). Supported Employment Can Reduce Social Exclusion and İmprove Schizophrenia. Australasian Psychiatry. 19(1), 78-80.

Srinivasan T. N., Thara R. (2000). How Stigmatising is Schizophrenia in Indıa?, The Int J Soc Psychiatry. 46 (2), 135-141.

Stuart H. (2008). Fighting the Stigma Caused by Mental Disorders: Past Perspectives, Present Activities, and Future Directions. World Psychiatry, 7(3), 185-188.

Sugiura T. (2001). Labeling Effect of Seishin-Bunretsu-Byou, The Japanese Translation For Schizophrenia: A Argument for Relabeling, The International Journal Of Social Psychiatry. 47(:2), 43-51.

Switaj P., Wciorka J., Grygiel P., Anczewska M., Schaeffer E., Tyczynski K., Wisniewski A. (2012). Experiences of Stigma and Discrimination among Users of Mental Health Services in Poland. Transcultural Psychiatry, 49(1), 51-68.

Taşkın, E.O, Seyfe, Şen F., Aydemir, Ö. ve ark (2002). Türkiye'de Kırsal Bir Bölgede Yaşayan Halkın Şizofreniye İlişkin Tutumları. Türk Psikiyatri Dergisi 13(3), 205-214.

Türk Dil Kurumu-TDK (2021). Damga Tanımı, Erişim Adresi: https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 20.11.2021

Tzeferakos G., Douzenis A. (2014). Retracted Artıcle: Sacred psychiatry in Ancient Greece. Annals of General Psychiatry, 13(1), 1-9.

Üçok A., Brohan E., Rose D., Sartorius N., Leese M., Yoon C. K., INDIGO Study Group. (2012). Anticipated Discrimination among People with Schizophrenia. Acta Psychiatrica Scandinavica, 125(1), 77-83.

Üçok A. (2002). Dünya Psikiyatri Birliği (WPA) Şizofreniyle İlgili Damga ve Ayrımcılıkla Mücadele Programı. Şizofreni Yazıları, 3(2), 6-8.

Varcarolis, E.M. (2018). Foundations of Psychiatric Health Nursing. 8th Edition W.B. Sounders Company. USA, 1-25.

Videbeck, S.L. (2013). Psychiatric Mental Health Nursing. 6th ed. Lippincott Williams and Wilkins; USA,1-34.

Villafana, F. (2017). Coercion as cure: A Critical History of psychiatry. Routledge, 1-48.

Wahl O.F. (2000). Ruh Hastalığı Damgası ve Çalışma Yaşamı. ing. Çev. Yavuz B, Şizofreni Yazıları, 1(4), 19-22.

KAYNAKLAR

Çakir, Ö. (2002). Sosyal dışlanma. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (4)3.

Hotar, N. (2021). Sosyal Politikada Yeni Ufuklar. Çalışma İlişkileri Dergisi, 12(1), 1-23.

Leonhard, G. (2018). Teknolojiye Karşı İnsanlık. Akkartal, Cihan ve Akkartal, İlker (Çev.), İstanbul: Siyah Kitap.

Nkariyer, (2019). Gelecekte Yapay Zekâ Dünyasında Ayakta Kalacak 7 Meslek. Erişim 5 Eylül 2021, http://www.nkariyer.com/pazarlama/2019/1/9/gelecekte-yapay-zeka-dunyasinda-ayakta-kalacak-7-meslek.

Özdemir, Ş., Kılınç D. (2019). Geleceğin Meslekleri; Dijital Dönüşüm, Veri Bilimi, Yapay Zeka. Abaküs Kitap.

Tosun, M. (2019). Teknolojinin Gelişmesinin İnsanlığa Etkisi. Erişim 5 Eylül 2021, https://medium.com/@abdullah.tosun/teknolojinin-gelismesinin-insanliga-etkisi-fe159450359a.

Yalçınkaya, A., 2019. Yapay Zekâ ve Sosyal Bilimler. XI. Uluslararası Uludağ Uluslararası İlişkiler Kongresi. 1, 10-26.

Vikipedi. (2021). Transhümanizm. Erişim 1 Eylül 2021, https://tr.wikipedia.org/wiki/Transhumanizm.

KAYNAKÇA

Abdurrahman Ş, Doğan B, Çermik H. (2009). Öğretmen Adaylarının Arama Motoru Kullanırken Karşılaştıkları Temel Sorunlar. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(25),166-177.

Acar Ç. (2015). Anne ve Babaların İlkokul, Ortaokul ve Lise Öğrencisi Çocukları ile Kendilerinin Dijital Okuryazarlıklarına İlişkin Görüşleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.

Agarwal V, Kar S.K. (2015). "Technology Addiction in Adolescents." Journal of Indian Association for Child and Adolescent Mental Health-ISSN 0973-1342 11.3, 170-174.

Akkaş İ. (2019). Teknoloji Bağımlılığı. 1.Baskı, Eğitim Yayınevi, Konya, 13-32.

Altın F.G. (2015). Sağlık Sektöründe Bilgi Teknolojilerinin Uygulanması: İzmir Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi.

Aman A.K, Vivek N.T. (2011). Assessment of Computer Literacy Among High School Students. International Journal of Management & Computing Sciences (IJMCS) 3, 20-24.

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı. Boylam Psikiyatri Enstitüsü.

Arısoy Ö.(2009). Internet Bağımlılığı ve Tedavisi/İnternet Addiction and İts Treatment. Psikiyatride Güncel Yaklasimlar, 1(1), 55.

Aslan N. ve Arslan Cansever, B. (2012). Ergenlerin Boş Zaman Değerlendirme Algısı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 42, 23-35.

Avşar Arık I. (2018), Teknoloji Bağımlılığı ve Sosyal Kimlik Oluşumu: Y Nesli, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.

Aydın İ.E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir Araştırma: Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der.; (35): 373-386.

Bahar A. (2007). Şizofreni ve Damgalama. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2: 101-10.

Balkan E. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bilgisayar - İnternet Bağımlılığı ve Aile Fonksiyonları Arasındaki İlişki. E- Journal Of New World Science Academy, (6) 1, 231 –239.

Barone D, Wright T.E. (2008). Literacy Instruction with Digital and Media Techno- Logies. Reading Teacher, 62, 292-302.

Bayrakkutan Y, Arslan İ, Bal V. (2010). Sağlık Bilgi Sistemlerinin Hastane Performanslarına Veri Zarflama Analizi ile İncelenmesi: Türkiye'deki Göğüs Hastalıkları Hastanelerinde Bir Uygulama. Gaziantep Tıp Dergisi, 13-18.

Bozkurt H, Şahin S, Zoroğlu, S . (2016). İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme. Çağdaş Tıp Dergisi, 6 (3), 235-247. DOI: 10.16899/ctd.66303.

Brand M, Young K.S, Laier C. (2014) Prefrontalcontroland Internet Addiction: a Theoretical Model Andreview of Neuropsychological and Neuroimaging Findings. Front Hum Neurosci, 8: 1-13.

Brügger N. (2016). Introduction: The Web's First 25 Years. New Media & Society, 18(7) 1059–1065.

Büyükcebeci A. (2017). Ergenlerde Sosyal Dışlanma, Yalnızlık ve Okul Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişki: Empatik Eğilimin Aracı Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Doktora Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.

Carroll S.S, Edwards J. N, Rodin D. (2012). Using Electronic Health Records to Improve Qualityand Efficiency: The Experiences of Leading Hospitals. The Common wealth Fund, 1-40.

Conrad P, Stults C. (2010). The Internet and The Experience of Illness. Handbook Of Medical Sociology, Ed. Chloe E. Bird, Peter Conrad, Allen M. Fremont and Stefan Timmermans, Tennessee: Vanderbilt University, Press Sixth Edition. S. 179-191.

Daly J.A (2000). Studying The Impacts of the Internet Without Assuming Technological Determinism. Aslib Proceedings, Vol. (8), 285-301.

Darıyemez M. (2012). Sosyal Dışlanma Bağlamında Engellilerin Çalışma Hayatından Soyutlanması; Antalya Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı. Yüksek lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Derin M. (2017). Madde Bağımlısı Bireylerin Sosyal Dışlanma Algıları: Ankara AMATEM Örneği. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı. Yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Dinc M. (2015). Teknoloji Bağımlılığı ve Gençlik. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 3.3: 31-65.

Egger O, Rauterberg M. (1996). Internet Behaviour and Addiction. Zurih, Work&Organisational Psychology Unit (IfAP), Swiss Federal Institute of Technology (ETH).

Elsalhy M, Miyazaki T, Noda Y, Nakajima S., Nakayama H, Mihara S, Kitayuguchi T, Higuchi S, Muramatsu T. ve Mimura M. (2019). Relationships between Internet addiction and Clinico Demographic and Behavioral Factors. Neuropsychiatric Disease and Treatment, Volume 15, 739-752. doi:10.2147/ndt.s193357.

Genç Y. Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi (2017). International Congress on Political, Ekonomic and Social Studies (ICPESS). 09-11.

Goldberg I. (1999). Internet Addiction Disorder. Access at: www.cog.brown.edu, Access date: 09.09.2021.

Goodova M, Elena R, Fernandez R.F.F. (2015). Multimedia Resources as Examples of Polymorphic Educational Hypertexts in the Post-LiteracyEra. Procedia, Socialand Behavioral Sciences, Vol. 214, ss. 952-957.

Gökler R, Koçak R. (2008). Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 3(1), 89-104.

Greenfield D.N. Virtual Addiction: Sometimes New Technology Can Create New Problems. Erişim tarihi 20.5.2008, http://www.virtual-addiction.com/pdf/nature_internet_addiction.pdf.

Griffiths MD. (1995). Technologic aladdictions. Clinical Psychology Forum. 76:14–19.

I. Manole , Eugen Petac. (2016). Socialin Formatics and the Dynamic of Contemporary Society. Proceedings of the International Conference on Inter Disciplinary Studies, Inter disciplinary and Creativity in the Knowledge, Society, Ovidius University from Constanta, Romania.

İddens A. (2012). Sosyoloji. (Özcan M, Çev), İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Jamir L, Duggal M, Nehra R, Singh P, Grover S. (2019). Epidemiology of Technology Addiction among School Students in Rural India. Asian Journal of Psychiatry 40, 30-38.

Kalaycı H. (2007). Yetiştirme Yurtlarındaki Çocuklarda Sosyal Dışlanma Riski (Tokat ve Turhal Örneği). Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Kim S, Kim R. A.(2002). Study of Internet Addiction, Status, Causes, and Remedies- Focusing on the Alienation Factor. International Journal of Human Ecology. 3:1-19.

Király O, Griffiths M.D, Urbán R, Farkas J, Kökönyei G, Elekes Z, Tamás D, Demetrovics Z. (2014). Problematic Internet Use and Problematic Online Gaming Are Not the Same: Findings from a Large Nationally Representative Adolescent Sample. Cyberpsychology, Behavior and Social Networking 17 (12):749–754.

Ko C.H, Yen J.Y, Chen S.H, Yang M.J, Lin H.C, Yen C.F (2009). Proposed Diagnostic Criteria and the Screening and Diagnosing Tool of Internet Addiction in Collegestudents. Comprehensive Psychiatry, 50(4), 378–384.

Kumar K. (2010). Sanayi Sonrası Toplumdan Post-modern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Kuss Daria J, Joël B. (2018). "Technological Addictions: Conceptualisation, Measurement, Etiology and Treatment." Addictive Behaviors, 64, 231-233.

Kwon M, Lee J.Y, Won W.Y, Park J.W, Min J.A, Hahn C et al. (2013) Development and validation of a Smartphone Addiction Scale (SAS). Plos One, 8:1-7.

Lee S.Y, Chou K.L. (2019). Hong Kong'daki yaşlı insanlar arasında depresif belirtilere sosyal dışlanma, gelir-yoksulluk ve finansal zorlanmanın göreceli katkısının değerlendirilmesi, 23 (11): 1487-1495.

Li W, O'Brien, J.E, Snyder S.M, Howard M.O. (2015). Characteristics of Internet Addiction/Pathological Internet Use in U.S. University Students: A Qualitative-Method Investigation. doi: 10:e0117372.

Maigret E. (2012). Medya ve İletişim Sosyolojisi. (Yücel H, Çev), İstanbul: İletişim Yayınları.

Nalwa K, Anand A. (2003). Internet addiction in students: a cause of concern. Cyber Psychology and Behavior, 6, 653–656.

Öz F. (1992). Yaşlılıkta Ruh Sağlığı. Türk Hemşireler Dergisi, 42(2); s.5-8.

Salehan M, A. Negahban. (2013). Social Networking on Smartphones: When Mobile Phones Become Addictive. Computers in Human Behavior, 29 (6):2632–2639.

Sarıgül U. (2019). Psikoloji Öğrencilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığı Düzeyleri İle Beğenilme Arzusu ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: İzmir Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Çağ Üniversitesi.

Silver H. Reconceptualizing social disadvantage (1995): Three paradigms of socialexclusion. Socialexclusion: Rhetoric, reality, responses, ed: Gerryrodgersvd, Instıtute , 2: 57-80.

Soylu B. (2010). Psikolojik ve Sosyal Dışlanma İle Sosyal Reddedilme Kavramları Arasındaki Farklılıkların Saldırganlık Temelinde İncelenmesi Cinsiyet, Bağışlayıcı Kişilik ve Negatif Duygulanımın Rolü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Suler J. (2004). Computer and cyberspace "addiction". International Journal of Applied Psychoanalytic Studies, 1(4), 359–362.

Şahin T. (2009). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.

Şanslı D. (2015). Bilişim Okuryazarlığı ile İnternet Bankacılığı Kullanımı İlişkisi: Bankacılık Sektörü Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

Şenormancı Ö, Konkan R, Sungur M.Z. (2010). İnternet bağımlılığı ve bilişsel davranışçı terapisi. Psychiatry, 11, 261-268.

Taşkın E.O. (2007). Ruhsal Hastalıklarda damgalama ve ayrımcılık. Taşkın E.O (Ed), Stigma ruhsal hastalıklara yönelik tutumlar ve damgalama. İzmir: Meta Basım ve Matbaacılık; s. 17-30.

Tedre M, Erkki S, Esko K, Piet K. (2006). Ethnocomputing: ICT in Culturaland Social Context. Communications of the ACM, Vol. 49, No. 1, 2006, ss. 126-130.

Turan S. G, Dilmen N. E. (2016). Bilişim Okuryazarlığı Bağlamında Siber Şiddetin Meşrulaştırılması. 54,3.

Walker A, Walker C. (1997). Britain Divided: The Growth of Social Exclusion in the 1980s and 1990s. Child Poverty Action Group, London.

Yan W, Li Y, Sui N. (2014). Therelationship between recent stressful life events, personality traits, perceived family functioning and internet addiction among college students. Stress and Health, 30(1), 3–11.

Yao M. Z, Zhong Z.J. (2014). Loneliness, socialcontactsand Internet addiction: A cross-lagged panel study. Computers in Human Behavior, 30, 164–170.

Yılmaz M, Cüceler S. (2019). Alkol bağımlılığı ve damgalanma. Bağımlılık Dergisi, 20(3), 167-174.

Young K. (1999). Internet Addiction: Symptoms, Evaluation And Treatmen. Book chapter published in L. Vande Creek ve T. Jackson (Eds.). Innovations in Clinical Practice: A Source Book. 17. 19-31.

Young K.S. (1997). What makes the internet addictive: Potentia lexplanations for pathological internet use. Paper presented at the 105 th annual conference of the American Psychological Association, Chicago.

SOSYAL BELEDİYECİLİK VE ETNİK KİMLİĞİN
YENİ MEDYA ARAÇLARI ÜZERİNDEN YEREL SEÇİMLERE ETKİSİ

Selahattin BÖLÜKBAŞI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-01-2

Grafik Tasarımı: Selahattin BÖLÜKBAŞI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İnsan içinde yaşadığı dünyayı kendi yaşam pratiklerine göre şekillendirebilen ve bu anlamda çok yönlü yetenekleri olan bir türdür. Bu uğurda tekniği üreten insan, elde ettiği tüm bilgileri çıkarı için kullanmasını bilmiştir. Ancak insanın en önemli özelliklerinden birisi de toplum içinde yaşamaya yatkınlığıdır. Dünya tarihine bakıldığında insanın toplum olmaktan asla taviz vermediği açıkça görülmektedir. Antik çağlarda insanın kurduğu topluluklar kendi içinde bir düzen, iş bölümleri, yaşam pratikleri ve diğer topluluklarla etkileşim biçimleri geliştirmiş, bu topluluklar hayatta kalabilmek ve kendisine ait olan kültürel kodların devamlılığı için, kendisiyle aynı fikirde olan topluluklarla toplumu oluşturmuştur. Tabii ki bu toplum ise devamlılık arz eden üretim ve tüketim alışkanlıkları bağlamında kurallar üretmiş, Huizinga'nın bahsettiği gibi oyun çemberini andıran düzenler tasarlamış, oyunu kurallarına göre oynamıştır. İlginç olan şudur ki Antik Çağ ile günümüz arasındaki en temel fark teknik bilginin gelişmişliği ve bu bilginin insan yaşamına etkileridir. Belki de bu bilgi insanın elinden alınsa antik çağdaki insandan çok fark olmayacaktır. Ancak gerçek şu ki tekniğin haricinde insan toplum olma içgüdüsünden asla vaz geçmeyecektir.

İnsanın yaşamak ve neslini devam ettirmek için tasarladığı toplumlar, sahip oldukları kültürel kodlar nezdinde dönüşmüş, diğer toplumlarla kurulan iletişimin etkinliğinde kurallar tasarlamış ve uygulamıştır. Bu uygulama oldukça ilginçtir, çünkü her toplum temelde aynı

kurallara sahip bir yapıyı benimsemekte ancak bazı özellikleri kendi toplum modeline göre tasarlamaktadır. Hükümetler, askeri yapılar, eğitim, sağlık, hukuk ve yerel yönetim biçimleri bunlara örnektir. Burada mevcut olan farklılıklar ise ilgi çekicidir ve anlaşılmayı gerektirmektedir. Toplum yaşamının aslında hassas bir denge üzerine kurulu olduğu düşünüldüğünde bu yaşamı yönetmek için belirlenen kurallarda anlaşılamayan noktaların varlığı yıkıcı ve ciddi bir tehlikedir.

Bu kitap işte tam bu noktada değerli hale gelmektedir. Dünyada pek çok örneği olan ve toplum yaşamında kritik bir öneme sahip olan belediyeciliğin dünya ve Türkiye bağlamında güncel tanımlamasının yapıldığı bu çalışmada günümüz toplum yaşamının en önemli kazanımı olan demokratik seçimlerin yerel yönetime yansıması ve yönetimde devamlılığın nasıl sağlandığı akademik anlamda irdelenmiştir. Bununla birlikte çalışmayı diğer yerel yönetimleri inceleyen çalışmalardan ayıran en önemli unsur ise, yerel kodların yerel yönetime etkilerinin bilimsel olarak ispatlanması olmuştur. Dünya günümüzde McLuhan'ın tabiriyle bir küresel köy haline gelmiş olsa da yerellik halen en önemli niteliklerdendir. İnsanlar ne kadar enformasyon bombardımanına tutulmuş olursa olsun yerel kültürel kodlarından vazgeçememekte, bu kodlar hemen her unsurda kendisini hissettirmektedir. Bu kitapta da görüleceği üzere yerelliği göz ardı etmek mümkün değildir ve toplum yaşamında bugün olduğu gibi gelecekte de daima etkili olacaktır.

Kitabın yerel yönetim açısından oldukça önemli bir kavram olan belediyeciliği anlamak, akademik açıdan yansımalarını öğrenmek, dünya ve Türkiye açısından

farklılıklarını görmek ve bu alanda yapılacak çalışmalar için yararlanmak isteyenlere faydalı olması dileğiyle..

Dr. Öğr. Üyesi: Tamer BAYRAK
Çanakkale, 2022

ÖNSÖZ

Belediye seçimleri, her parti için kazanılması elzem olan seçimlerden biridir. Siyasi partiler teşkilatlarını diri tutabilmek, onlara iş imkânı sunabilmek ve yerelde elde edilecek başarıyla genel seçimlere avantajlı girebilmek için belediye seçimlerini mutlaka kazanmak isterler. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın İstanbul Belediye Başkanı olarak halkın dikkatini çekmesi o dönemde ona başbakanlığa giden yolda önemli bir katkı sağlamıştır.

2019'da İstanbul Büyükşehir Belediye seçimleri sürecinde Ekrem İmamoğlu, sosyal medyayı oldukça etkili kullanarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı görevini kazanma başarısı göstermiştir. 2016'da Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış olan seçimleri kazanan Donald Trump'ın da sosyal medyayı etkili kullanarak başkan olması; sosyal medyanın seçimlerdeki önemini göstermektedir.

Bu çalışmada sosyal belediyecilik uygulamalarının ve hemşehri oylarının sosyal ağlar üzerinden yerel seçimlerdeki etkisi; Rumeliler'in yoğun olarak yaşadığı Bayrampaşa ilçesi örneklem seçilerek araştırılmıştır. 2004 ile 2019 yılları arasında Bayrampaşa'da yapılmış olan yerel seçimlerin tamamı, araştırma bağlamında incelenmiştir. Nitel ve nicel analiz yöntemleri uygulanarak yapılan bu araştırmada; likert ölçeğine göre hazırlanan anket soruları, Bayrampaşalı 102 kişi tarafından cevaplandırılmış ardından yüz yüze görüşme yöntemiyle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Seçim süreçlerinde yapılan gözlemler ve

elde edilen veriler doğrultusunda Bayrampaşa'daki belediye seçimlerinde; belediyenin uygulamakta olduğu sosyal belediycilik çalışmalarının ve sosyal medyanın da etkisiyle hemşehri oylarının yerel seçimlerdeki etkisi, araştırma kapsamında elde edilen kesin bulgularla tespit edilmiştir.

"Yeni Medya Aracı Olarak Sosyal Medyada Hemşehri Oyları Etkisi: Bayrampaşa Örneği" başlıklı bir yüksek lisans tezi olarak gerçekleştirilmiş olan bu çalışmada tez danışmanlığı yapan değerli hocalarım Dr. Tamer Bayrak ve jüri üyeleri Prof. Dr. Deniz Yengin ve Prof. Dr. Okan Ormanlı'ya sonsuz teşekkür ediyorum. Tabii ki teşekkürlerimin en büyüğü, hayatıma girdiği ilk günden beri varlığıyla beni sonsuz mutluluğa taşıyan sevgili eşim Esin Sayın Bölükbaşı'ya.

"İlk" olma özelliği taşıyan bu kitabımı; araştırmama örneklem oluşturan, doğup büyüdüğüm hatta 'memleketim' diyebileceğim Bayrampaşa ilçesinin değerli halkına armağan ediyorum.

Selahattin BÖLÜKBAŞI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iii

ŞEKİL LİSTESİ xii

GİRİŞ 1

MEDYANIN "YENİ" MEDYAYA DÖNÜŞÜMÜ 11

Medya Kavramı ve Ortaya Çıkışı 11
Medyanın Topluma Etkisi 13
Medya ve "Yeni" Olgusunun Birleşim Süreci 24

YENİ MEDYA ARAÇLARININ DÖNÜŞÜMÜ.....35

Yeni Medya Araçlarının Dönüşümü 35
İnternet Teknolojisi Bağlamında Bilgisayarın Akıllı Telefona Evrimi 35
Web Teknolojisi ve Sosyal Medya İlişkisi 38
Türkiye'de Dijital Dönüşüm 45
E-Devlet 46
Hes (Hayat Eve Sığar) Kodu 50

BELEDİYECİLİK KAVRAMI, BELEDİYECİLİĞİN DÜNYA VE TÜRKİYE'DEKİ YANSIMALARI 52

Sosyal Belediyecilik ve Uygulamaları 52
Dünyadaki Güncel Sosyal Belediyecilik 53
ABD'deki Sosyal Belediyecilik Uygulamaları 53

Gelişmiş Avrupa Ülkelerindeki Sosyal Belediyecilik Uygulamaları 54
Almanya 54
Fransa 56
İtalya 57
Hollanda 59
Osmanlı'da Sosyal Belediyecilik Anlayışı 61
Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşundan Günümüze Sosyal Belediyecilik Çalışmaları 73
Bayrampaşa Örnekleminde 2004-2021 Yılları Arasında Gerçekleştirilen Sosyal Belediyecilik Çalışmaları.....80

SOSYAL MEDYANIN BAYRAMPAŞA'DAKİ BELEDİYE SEÇİMLERİNE ETKİSİ 84

Bayrampaşa Belediye Seçimlerinde Sosyal Medya Kullanımı 84
Chp Bayrampaşa Örgütü ve Ak Parti Bayrampaşa Teşkilatlarının Kurumsal Sosyal Medya Analizi 88
Bayrampaşa Belediye Seçimlerinde 2004-2019 Yılları Arasındaki Adayların Sosyal Medya Hesaplarının Analizi 89
Bayrampaşa'nın Demografik Yapısı ve Sosyal Medyaya Yansıması 92
Bayrampaşa'daki Hemşehri Odaklı Sivil Toplum Kuruluşlarının Sosyal Medya Kullanımı 94
İki Aşamalı Akış Kuramı Bağlamında Hemşehri Oylarının Etkisi 96

Etki Kuramı Bağlamında Hemşehri Oylarının Etkisi 97
Gündem Belirleme Kuramı Bağlamında Hemşehri Oylarının Etkisi 101

BAYRAMPAŞA ÖRNEĞİ BAĞLAMINDA YENİ MEDYA ARACI OLARAK SOSYAL MEDYADA HEMŞEHRİ OYLARI ETKİ ANALİZİ 104

Araştırmanın Önemi 104
Araştırmanın Amacı 105
Araştırma Evreni ve Örneklemi 107
Bulgular 108
Araştırmanın Hipotezleri 129

SONUÇ 130

KAYNAKLAR 142

EKLER 148

ÖZGEÇMİŞ 151

KAYNAKLAR

Arık, E. (2018: 161-166). Dijital Mahremiyet Yeni medya ve Gözetim Toplumu. Konya: Literatürk Academia.

Aydoğan, F. (2018: 6-7). Yeni Medya Kuramları. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım.

Baldini, M. (2000). (Storie della Comunicazione) İletişim Tarihi. İstanbul: Avcıol Basım Yayım.

Bayrak, T. & Yenğin, D. (2021: 3). Sanal Dünyada Yeni Şiddet. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım.

Crowley, D. & Heyer, P. (2019). İletişim Tarihi Taş Devri Sembollerinden Sosyal Medyaya. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Erdem, İ. (2015: 58-62). Yerel Siyaset ve Belediyecilik. İstanbul: İlke Yayıncılık.

Fuchs, C. (2014: 48-119). Sosyal Medya: "Eleştirel Bir Giriş". Ankara: NoteBene Yayınları.

Geray, H. (2017: 23). Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Gül, M. & Kamalak, İ. (2013: 125-131). Toplumcu Belediyecilik. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Güngör, N. (2020: 97-98). İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Innis, H. (2006). İmparatorluk ve İletişim Araçları. Ankara: Ütopya Yayınları Medya İletişim Dizisi.

Jenkins, H. (2018: 20-21). Cesur Yeni Medya Teknolojiler ve Hayran Kültürü (Convergence Culture Where Old and New Media Collide). İstanbul: İletişim Yayınları.

Karadağ, G. & Bayrak, T. vd. (2019: 2). Dijital hastalıklar. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım.

Karasar, N. (2020: 147). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler. Ankara: Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım.

MucLuhan, M. (2019: 50). (The Medium is the Message) Medyanın Etkileri Üzerine Bir Keşif Yolculuğu. İstanbul: Nora Yayınevi.

McLuhan, M. (2020: 44-48). Gutenberg Galaksisi: Tipografik İnsanın Oluşumu. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

McLuhan, M. & Powers, B. (2020: 29). "The Global Village" Global Köy. İstanbul: Scala Yayıncılık.

Miller, T. & Govil, N. vd. (2012: 39-40). Küresel Hollywood Ekonomi Politik. İstanbul: Doruk Yayımcılık.

Uçak, O. & Selvitopu, S. vd. (2018: 66-67). Dijital Medya ve Gazetecilik. Konya: Eğitim Yayınevi.

Övür, A. & Karadağ, G. vd. (2020: 83). Korona Günlerinde Dijital Toplum. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım.

Özçetin, B. (2019). Kitle İletişim Kuramları: Kavramlar, Okullar, Modeller. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Özgül, İ. & Kartal, N. (2019). Osmanlı'da Yerel Yönetimlerin Gelişimi ve Yerel Yönetim Metinleri. İstanbul: Mikyas Basım Yayın.

Poe, M. (2019). İletişim Tarihi Konuşmanın Evriminden İnternete Medya ve Toplum. İstanbul: Islık Yayınları.

Postman, N. (2016: 14-16). Teknopoli Kültürün Teknolojiye Teslim Oluşu. İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Siebel, T. (2022: 143-145). Dijital Dönüşüm: Kitlesel Yok Oluş Çağında Hayatta Kalmak ve Başarılı Olmak. İstanbul: Paloma Yayınevi.

Şengün, E. & Akman, Ç. (2020). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Virilio, P. (2003: 16-17). (La Bombe Informatique) Enformasyon Bombası. İstanbul: Metis Yayınları.

Yaylagül, L. (2019). Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar. Ankara: Dipnot Yayınları.

Yenğin, D. (2012: 12-13). Dijital Oyunlarda Şiddet. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Yenğin, D. & Bayrak, T. (2017: 11-12). Sanal Gerçeklik – VR. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım.

Yenğin, D. (2017). İletişim Çalışmalarında Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım.

Yenğin, D. (2014: 168-169). Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum. İstanbul: Der Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım.

Makaleler

Ersöz, B. (2020: 61). Yeni Nesil Web Paradigması: Web 4.0. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1294558

Erdoğan, O. (2019: 62-66). Yerel Yönetimlerde Dijital Dönüşüm: Molenwaard Belediyesi Örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/746434

Erkul, H. & Kara, H. (2016). ABD ve Almanya Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/660453

Küçük, H. (2018: 10-21). Merkez-Çevre Teorisi ve Yerelleşmeye Etkisi: İtalya Örneği. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/814582

Elektronik Kaynakça

(URL-1). Erişim Tarihi: 01.10.2021 http://www.bayrampasa.gov.tr/hakkinda

(URL-2). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/tarihi-tas-sikayet-uzerine-yolun-altindan-cikarildi/931631

(URL-3). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.milliyet.com.tr/papirus-nedir--molatik-16954/

(URL-4). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://halktv.com.tr/gundem/bergamanin-mirasi-parsomen-gelecege-tasiniyor-331864h

(URL-5). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.izmirdergisi.com/tr/dergi-arsivi/28-4ncu-sayi/2352-bergama-nin-insanliga-armagani-parsomen

(URL-6). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.milliyet.com.tr/teknoloji/kagidi-kim-buldu-kagit-ilk-olarak-ne-zaman-nasil-icat-edilmistir-kagidin-tarihcesi-6211758

(URL-7). Erişim Tarihi: 30.06.2021 http://www.manisa.yek.gov.tr/

(URL-8). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://t24.com.tr/yazarlar/tayfun-atay-pazar/gutenberg-asil-simdi-olurken,21575

(URL-9). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://gazetecilikenstitusu.wordpress.com/2017/09/15/tarihteki-ilk-gazeteler/

(URL-10). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.milliyet.com.tr/telgraf-nedir-telgraf-ne-zaman-icat-edildi--molatik-19610/

(URL-11). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://sites.google.com/site/ridvanboyun/telefonun-tarihcesi/ilk-telefon

(URL-12). Erişim Tarihi: https://www.yeniakit.com.tr/foto-galeri/dunyada-ilkler-6585/22

(URL-13). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.ntv.com.tr/turkiye/ilk-bilgisayar-65-yasinda,XsiC36PNH0ynsgQumPB7Kg

(URL-14). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.milliyet.com.tr/teknoloji/interneti-kim-buldu-internet-ilk-olarak-ne-zaman-nasil-icat-edilmistir-internetin-tarihcesi-6211755

(URL-15). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.freepik.com/search?dates=any&format=search&page=1&query=sosial%20media&sort=popular

(URL-16). Erişim Tarihi: 12.10.2021 https://www.milliyet.com.tr/molatik/teknoloji/cambridge-analytica-nedir-cambridge-analytica-ve-facebook-veri-skandali-nedir-77467

(URL-17). Erişim Tarihi: 13.06.2021 https://www.turkiye.gov.tr/

(URL-18). Erişim Tarihi: 13.06.2021 https://enabiz.gov.tr/

(URL-19). Erişim Tarihi: 14.06.2021 https://hayatevesigar.saglik.gov.tr/

(URL-20). Erişim Tarihi: https://www.tarihlisanat.com/osmanli-kadilari-altin-adamlari/

(URL-21). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.yenisafak.com/ekonomi/para-vakiflari-2654026

(URL-22). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/istanbulda-ilk-modern-belediye-6-daire-i-belediye-h293603.html

(URL-23). Erişim Tarihi: 30.06.2021 https://www.bayrampasa.bel.tr/isPFLP/xml/pages3.asp?magID=4968

(URL-24). Erişim Tarihi: 29.09.2021 https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Mahalli/2004/BelediyeBaskanligi/Pdf/2004Mahalli-BelediyeBsk-istanbul.pdf

(URL-25). Erişim Tarihi: 29.09.2021 http://secim.iha.com.tr/Bolgeler.aspx?il=34&ilce=0&belde=3409&parti=0&skod=1064&stip=7&s=29%20Mart%202009%20Belediye%20Se%C3%A7imi

(URL-26). Erişim Tarihi: 29.09.2021 https://www.haberler.com/secim/2014/bayrampasa-secim-sonuclari/

(URL-27). Erişim Tarihi: 29.09.2021 https://www.haberler.com/secim/2019/yerel-secimler/31-mart-istanbul-bayrampasa-secim-sonuclari/

(URL-28). Erişim Tarihi: 29.09.2021 https://www.haberler.com/secim/2019/yerel-secimler/istanbul-secim-sonuclari/

(URL-29). Erişim Tarihi: 30.09.2021 https://twitter.com/ChpBayrampasa/media

(URL-30). Erişim Tarihi: 30.09.2021 https://twitter.com/akbayrampasa/with_replies

(URL-31). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://twitter.com/huseyinburge

(URL-32). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://twitter.com/atilaaydiner

(URL-33). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://twitter.com/Bahri_Sipahi

(URL-34). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://twitter.com/albayrakremzi

(URL-35). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://www.facebook.com/455469931191161/photos/a.455471147857706/455471194524368/

(URL-36). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://www.facebook.com/TurkiyeBosnaSancakDernegi/photos

(URL-37). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://www.facebook.com/rubafed.federasyon

(URL-38). Erişim Tarihi: 01.10.2021 https://www.facebook.com/kasderbpasa

(URL-39). Erişim Tarihi: 02.10.2021 https://www.facebook.com/groups/7764459791

(URL-40). Erişim Tarihi: 04.10.2021 https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2654299874588921&set=t.100005690940648&type=3

(URL-41). Erişim Tarihi: 04.10.2021 https://www.bayrampasa.bel.tr/

(URL-42). Erişim Tarihi: 04.10.2021 https://bayrampasa.chpistanbul.org.tr/

TÜRKİYE'DE GASTRONOMİK HEDİYELEŞMELER

SERHAT ŞEHRİ ARDAHAN

ÖRNEĞİ

Dr. Binali KILIÇ
Prof. Dr. Emel GÖNENÇ GÜLER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-01-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

1. HEDİYELEŞME KAVRAMI 3
1.1. Hediyeleşmenin Mitolojik Boyutu 4
1.2. Hediyeleşmenin Tarihsel Boyutu 5
1.3. Hediyeleşmenin Kültürel Boyutu 6
1.4. Hediyeleşmenin Sosyolojik Boyutu 9
1.5. Hediyeleşmenin Dinsel Boyutu 11
1.6. Hediyeleşmenin Dijital Boyutu 13
1.7. Hediyeleşmenin Cinsiyet Boyutu 14
1.8. Hediyenin Bilgi Boyutu 15
1.9. Hediyenin Ekonomik Boyutu 16
1.10. Hediyeleşmenin Diplomatik Boyutu 16
1.11. Hediyeleşme İle İlgili Atasözleri 19

2. TÜRK TOPLUMLARINDA GASTRONOMİK HEDİYELEŞMELER 23

3. SERHAT ŞEHRİ ARDAHAN İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER 27
3.1. Serhat Şehri Ardahan'ın Gastronomik Değerleri 27
3.1.1. Ardahan Kaz Eti 27
3.1.2. Ardahan Çiçek Balı 28
3.1.3. Ardahan Kaşar Peyniri 29
3.2. Ardahan'da Yapmadan Dönme 30
3.3. Ardahan'dan Tatmadan Dönmeyin 37
3.4. Ardahan İline Ait Coğrafi İşaretli Ürünler 40

4. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE YÖNTEMİ 43

5. BULGULAR 45

6. SONUÇ VE ÖNERİLER 63

7. KAYNAKÇA 67

8. EKLER 75
8.1. Araştırmanın Soruları 75
8.2. 23 Şubat Günlük Siyasi & Müstakil Gazete'de çıkan haber 85

7. KAYNAKÇA

Açıkgöz Ünay, F. (2012). XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Hediye ve Hediyeleşme (Padişahlara Sunulan Ve Padişahların Verdiği Hediyeler Üzerine Bir Araştırma) *T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Açıkgöz, F. Ü. (2018). Osmanlı Devleti'nde Pîşkeş (XVII. Yüzyıl). *Turkish Studies.* 13/24, 2018, s. 287-300 DOI: 10.7827/Turkish Studies.14515.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, (2018). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2018-30709, Erişim tarihi: 31.01.2022.

Akın, E. (2019). Evliya Çelebi Seyahatnamesi Bağlamında Nahçıvan Bölgesi Kültürel Yaşamına Bir Bakış. *Karadeniz Araştırmaları,* XV/57 - Bahar 2018, s.55-64.

Ardahan Coğrafyası, https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-cografya, Erişim tarihi:17.01.2022.

Ardahan Çiçek Balı. https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/502d86bf-320d-43dd-9395-608613a1bab0.pdf, Erişim tarihi: 28.02.2022.

Ardahan Hakkında, https://www.ardahan.bel.tr/ardahan-hakkinda, Erişim tarihi:17.01.2022

Ardahan Hakkında, https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ardahan-yuruyus-parkurlari.pdf, Erişim tarihi:17.01.2022

Ardahan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, https://ardahan.ktb.gov.tr/TR-55769/yore-mutfagi-gastronomi.html, Erişim tarihi: 15.10.2021.

Ardahan Kaz Eti. https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/47950211-228d-448d-bf30-96ed39739373.pdf, Erişim tarihi: 28.02.2022.

Ardahan Tarihçe, https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-tarihce, Erişim tarihi:17.01.2022

Ardahan, https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan, Erişim tarihi: 17.01.2022

Ardahan'da Gezilecek Yerler, https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-gezilecek-yerler, Erişim tarihi:17.01.2022

Ardahan'da Yapılan Festivaller, https://ardahan.ktb.gov.tr/TR-55805/yerel-etkinlikler.html, Erişim tarihi:17.01.2022

Ardahan'da Yapmadan Dönme, https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-da-yapmadan-donme, Erişim tarihi:17.01.2022

Arınç, K. (2018). Boğatepe Köyü'nde Gravyer peyniri üretimi ve sürdürülebilir gelişme bakımından önemi (Kars/Türkiye). *Türk Coğrafya Dergisi*, (70), 7-18 . DOI: 10.17211/tcd.349760.

Arslan, M. ve Erdem Kük, D. G. (2021). Alkıştan Gülbanga Türk Kültüründe Dua Verme Geleneği. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi.* 2021/24, 114-140.

Aşık Şenlik; https://aregem.ktb.gov.tr/TR-12797/asik-senlik-1850-1913.html, Erişim tarihi: 09.03.2022.

Atik, K. (2019). Osmanlı Bürokratlarının Padişaha Sunduğu Hediyeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt: 12 Sayı: 65.

Avcı, C. (2021). Kaşar: Ekolojik Bir Kent İmgesi Örneği. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (9), 259-276. DOI: 10.46250/kulturder.910895.

Ayaz, B. (2014). Kan Bağı ve Evlilik Dışı Akrabalık İlişkilerinde Hediyeleşme: Balıkesir Örneği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*. Cilt 3 Sayı 7 Bahar 2014, s.100-107.

Aydın, S. (2013), Kültürel Bir Miras Olarak Atasözlerinin Kullanımı Üzerine Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat, Cilt:19, Sayı:75, 2013/3.

Aytaş, G. (2019). Kültürel Bir Form Olarak Türkülerde Kaz. *Akademik Kaynak*, 5 (10-11), 75-89.

Başaran, G. (2019). Masallardaki Hediyeleşmenin Toplumsal Cinsiyet Boyutu. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, (3), 91-116.

Başlar, G. ve Ateşalp, S.T. (2019). Dijital Hediyeleşme Kültürü Bağlamında Hayran Altyazıları: Puzzle Fansub Topluluğu. *İlef Dergisi* 2019 6(1), Bahar: s. 147-177.

Belk, R.W. ve Coon, G.S. (1993). GiftGiving as AgapicLove: An Alternativetothe Exchange ParadigmBased on DatingExperiences, *Journal of Consumer Research,* 20: 417.

Birekul, M. (2014). Armağan Kültürü, Dünden Bugüne Hediyeleşmenin Dönüşen Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Anlamları. **Açılım Kitap**. 2014.

Coğrafi İşaretler, https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/liste?il=75&tur=&urunGrubu=&adi=, Erişim tarihi:17.01.2022

Çimen, H. (2016). Gastronomi Turizmi Açısından Ardahan Mutfağının Önemi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi,* 32 (32), 307-315. DOI: 10.17498/kdeniz.279656

Diker, O. ve Deniz, T. (2017). Kars Kültürel ve Gastonomik Kimliğinde Kaz. *Doğu Coğrafya Dergisi,* 22 (38), 189-204. DOI: 10.17295/ataunidcd.303192.

Doğan, V. (2017). Hediyeleşme Motivasyonları Üzerine Bir Ölçek Geliştirme: Kültürel ve Durumsal Karşılaştırma. *T.C. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Erkurt, M. (2021). Eski Mezopotamya Ve Anadolu'da Kadın Mektupları Ve Kadın İle İlgili Edebi Metinler (MÖ II. Binyılın Sonuna Kadar). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2021.

Geleneksel El Sanatları ve Mağazalar Müdürlüğü (GES), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü Erişim tarihi: 12.02.2022

Damal Bebek, https://www.ges.gov.tr/tr/tekstil/0343300001/, Erişim tarihi: 12.02.2022

Godbout, J. T. (2003). Armağan Dünyası (The World of the Gift) (Çev. Dilek Hattatoğlu), İletişim Yayınları, Araştırma İnceleme Dizisi, 1. Baskı, İstanbul.

Gökçen, A. ve Ulutaş, E. (2019). Toplumsal Bir Tip: Misafir, *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi,* 9 (1), s. 111-136. DOI: 10.31679/adamakademi.544669.

Kars Kaşarı. https://ci.turkpatent.gov.tr/Files/GeographicalSigns/190.pdf , Erişim tarihi: 28.02.2022.

Kılıç, B. (2021). Gastronomik ve Ekonomik Bir Değer Olarak Kaz Etinin Beğenilirliği: Duyusal Kriterler Üzerinden Bir Araştırma. *Journal of Yasar University*. 16/62, 560-586.

Kılıç, B. (2021). Türkiye'nin Pazarlanabilir, Turistik, Gastronomik, Ekonomik ve Kültürel Değeri Olan Yadigâr Lezzetleri. Ekin Basın Yayın Dağıtım. 2021.

Kılıç, B., Gönenç Güler, E. (2021). Türkiye'de Gastronomik Hediyeleşme Süreci: Afyonkarahisar Örneği. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5 (2021): 224-250.

Köksalan, N. (2019). Hediye Verme Davranışında Duygusal Tatmini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. T.C. Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Köse, D. (2015). Tarihsel Boyutuyla Türkçe Çince Deyim ve Atasözlerinde Hediyeleşmenin Kültürlerarası İlişkisi. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 14 s. 51-69.

Machiavellı, (1994). Prens, (Çev. Nazım Güvenç) Anahtar Kitaplar Yayınevi, İkinci Baskı, İstanbul

Mauss, M. (2016). Armağan Üzerine Deneme, Arkaik Toplumlarda Değiş Tokuşun Biçimi ve Nedeni. Alfa Basım Yayım.

Meraklısına Kaz Dersleri, Deniz, Z. (2019). https://www.sozcu.com.tr/2019/yazarlar/deniz-zeyrek/meraklisina-kaz-dersleri-5488021/ Erişim tarihi: 31.01.2022.

Önal, S. (2010). Edebi Metinlere Yansıyan Yönüyle Osmanlı Toplumunda Hediyeleşme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 11 (1) , s. 103-113.

Özaba, F. (2020). Arşiv Belgeleri Işığında Osmanlı Devleti ve Buhara Emirliği Arasındaki Hediyeleşme. *Ankara Anadolu ve Rumeli Araştırmaları Dergisi,* 1 (2020): 197-215

Özbay, G.,Semint, C. ve Semint, S. (2020). Ardahan Gastronomik Yapısı İçinde Bir Kış Lezzeti: Ardahan Kazı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (2) , 675-684.

Öztürk, L. (2008). İbn Yahya El-Veşşa (O. 325/937)'Ya Gore Abbası Toplumunda Hediyelerin Gizli Dili. *İstem,* Yıl:6. Sayı:12, s. 9-15.

Pala, A. (2021). Bir Osmanlı Saray Düğününe Türkistan ve İran'dan Gönderilen Hediyeler. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi,* 21/2. s. 291-310 DOI: 10.32449/egetdid.1007364

Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni, 110 Sayılı Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni, https://ci.turkpatent.gov.tr/duyurular/detay/110-say%C4%B1l%C4%B1-resmi-co%C4%9Frafi-i%C5%9Faret-ve-geleneksel-%C3%BCr%C3%BCn-ad%C4%B1-b%C3%BClteni-yay%C4%B1mland%C4%B1, Erişim tarihi: 31.01.2022.

Saygılı, D. , Demirci, H. ve Samav, U. (2020). Coğrafi İşaretli Türkiye Peynirleri. *Aydın Gastronomy,* 4 (1) , 11-21.

Schmid, W. (2017). Hediye Vermek ve Hediye Almak Üzerine. (Çev. Tanıl Bora ve Turgut Demir). İletişim Yayınları. 1. Basım. İstanbul.

Serka Kalkınma Ajansı, https://www.serka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ardahan-yuruyus-parkurlari.pdf, Erişim tarih: 26.11.2021

Serka Kalkınma Ajansı, https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan, Erişim tarih: 26.11.2021

Serka Kalkınma Ajansı, https://www.serka.gov.tr/bolgemiz/ardahan/ardahan-gezilecek-yerler, Erişim tarih: 26.11.2021

Sevimli, Y. ve Sönmezdağ, A. S. (2016). Özel Gün Tatlıları: Kültür Turizmi Açısından Önemi. *International Rural Tourism and Development Journal. Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi.* 1 (2): 18-28.

Tekin, F. (2018). Hz. Peygamber'in Hediyeleşmeye Verdiği Değer. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), s. 61-86.

Tezcan, M. (2019). Folklorik ve Antropolojik Yönleriyle Hediye Geleneği ve Türk Kültüründeki Yeri. *Ankara UniversityJournal of Faculty of Educational Sciences* (JFES), 22 (1), s. 29-36.

Tomak, A. ve Güney, E. (2014). Kültürel Bir Değer Olarak Hediye Geleneği ve Ekslibris, *Uluslararası Ekslibris Dergisi,* Cilt 1 / Bölüm 2.

Türk Eğitim Vakfı (2022). Kart Bağışı. https://bagis.tev.org.tr/kart-sertifika, Erişim tarihi: 12.02.2022.

Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, (2022). https://islamansiklopedisi.org.tr/hediye, Erişim Tarihi. 08.01.2022

Türkiye Kültür Portalı (2021).https://www.kulturportali.gov.tr, Erişim tarihi: 29.04.2021

Ünal Miçooğulları, S. (2018). Yeni Ekonomide Dijital Emek. *International Journal of Labour Life and Social Policy,* 1(1), 5-17.

Yeşil, Y. (2016). Âşık Şenlik'in Şiirlerinde Geçiş Dönemleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 5 (14), 199-206.

Yıldırım, E. ve Pirende, G. (2019). Hediye Satın Alma Davranışının A ve B Tipi Kişilik Özelliği Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, 2019.

Yılmaz Önder, S. (2009). Tevarlh-i Al-i Selçuk'ta Hediyeleşme ve Hediye Sözleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi,* 2 (3-4), 309-321.

SATIŞ TEKNİKLERİ

Doç. Dr. POLAT TUNÇER

Gözden Geçirilmiş
4. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-87-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Mart 2022

1. Baskı Aralık 2008 Adres Yayınları
2. Baskı Aralık 2012 Beta Yayınları
3. Baskı Eylül 2017 Ekin Yayınları
4. Baskı Mart 2022 Ekin Yayınları

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Sevgili eşim Pakize,
Kızlarım Hesnâ Pınar ve Hilâl Pelin'e!..

Yazarın Özgeçmişi

1960 Yozgat doğumlu olan yazar, evli ve iki kız babasıdır. Halen 19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Öğretim Üyesi olarak çalışmakta olup, Gazi Üniversitesi İİBF. Kamu Yönetimi mezunudur. Yüksek Lisansını Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalında, doktora çalışmasını ise Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yapmıştır.

Kitapları

1- İttihatçı Cavit Bey, Yeditepe Yayınları, İstanbul, Nisan 2010.
2- Yönetimde Değişim ve Değişim Yönetimi Teknikleri, Ekin Yay., Bursa, Şubat 2011.
3- İnsan Kaynakları Yönetimi, Ekin Yayınları, Bursa, Eylül 2011.
4- Yerel Yönetimlerde Değişim Yönetimi, Ekin Yayınları, Bursa, Kasım 2011.
5- İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ekin Yay., Bursa, Şubat 2012.
6- Yönetim ve Organizasyon, Beta Yayınları, İstanbul, Aralık 2012.
7- Satış Teknikleri, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, Aralık 2012.
8- Temel Hukuk, Adalet Yayınları, Ankara, Haziran 2013.
9- Ticaret Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara, Şubat 2014.
10- Sağlık Hukuku: Temel Bilgileri, Adalet Yay., Ocak, 2016.
11- Borçlar Hukuku: Temel Bilgiler, Adalet Yay., Şubat, 2016.
12- İnsan Kaynakları Yönetimi, Gözden geçirilmiş 2. Baskı, Ekin Yay., Bursa, 2016.
13- Sağlık Hukuku, (Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş) 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
14- Ceza Hukukuna Giriş (Genel Hükümler), Adalet Yayınevi, Ankara, Haziran 2017.
15- Tunçer, Polat; Demem O Ki!.. Nebula! 1. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2018.
16- Tunçer, Polat; İş Hukuku, 1. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2019.
17- Tunçer, Polat; Sağlık Hukukuna Giriş, Adalet Yay., Ankara, 2020.
18- Tunçer, Polat; İdare Hukukuna Giriş, Adalet Yay., Ankara, 2020.
19- Tunçer, Polat; Yönetim Bilimine Giriş, Adalet Yay., Ankara, 2021.
20- Tunçer, Polat; İş Hukuku Temel Bilgiler, Adalet Yay., Ankara, 2021.
21- İş Hukukuna Giriş, 1.Baskı, Ekin Yay., Bursa, 2022

Makaleleri

1- Tunçer, P.; "İttihatçı Cavit Bey", Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 34, Bahar 2004, s.215-231.
2- Tunçer, P.; "Örgütsel Değişim ve Liderlik", Sayıştay Dergisi, Sayı: 80, Ocak-Mart 2011.
3- Tunçer, P.; "Kentlerin Siyasi Fonksiyonları ve Türkiye Gerçeği" Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, Aralık 2011.
4- Tunçer, P.; "Değişen İnsan Kaynakları Yönetimi Anlayışında Kariyer Yönetimi" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31/1 Haziran 2012.
5- Tunçer, P.; "Değişim Yönetimi Sürecinde İnsan Kaynakları ve Performans Yönetim" Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, Haziren 2012.
6- Tunçer, P.; "Örgütlerde Cinsel Taciz ve Örgüt Kültürü", JASS, Volume 5, Issue 7, p.707-723, Tunçer, P.; Değişim Yönetimi, JASSS, Volum: 6, Issue: 2, February 2013, p.891-915.
7- Değişim Yönetimi (JASSS Volum 6, Issue 2, p.891-915, February 2013).
8- Tunçer, P.; "Küreselleşme - Yerelleşme ve Türkiye'de Yerel Demokrasinin Geliştirilmesi", Türk İdare Dergisi, Sayı: 475, Aralık 2012, s.131-146.
9- Tunçer, P.; "Örgütlerde Performans Değerlendirme ve Motivasyon", Sayıştay Dergisi, Sayı: 88, Ocak-Mart 2013, s.87-108.
10- Tunçer, P.; "Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme", Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32/1, Haziran 2013, s.373-406.
11- Tunçer, P.; "Örgütsel Değişim Sürecinde Öğrenen Örgütler ve Örgüt Geliştirme", Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, Haziran 2013, s.214-244.
12- Tunçer, P.; "Yerel Yönetimlerde Yönetişim Sorunu", Uluslararası Kamu Yönetimi Formu - KAYFOR XI: 31 Ekim- 2 Kasım 2013 Samsun.
13- Tunçer, P.; "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Yerel Yönetimlerde Performans Yönetimi", Türk İdare Dergisi, Aralık 2013.
14- Tunçer, P.; "Gençlik ve Siyaset Bilinci", Genlik ve Kültürel Mirasımız – Uluslararası Kongre: 15-18 Mayıs 2014 Samsun). Cilt: 2, Ed. Bekir Şişman – Muhittin Düzenli, Ağustos 2014, Samsun, s.491-510; ISBN: 978- 605- 5085- 12- 4.
15- Tunçer, P.; "Türkiye'de Kentleşme Politikaları", The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science, Number: 37, Autumn I 2015, p.275-290; Doi number: http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3024.

16- Tunçer, P.; "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Sürecinde Kentleşme ve Beslenme", International Journal of Social Science, Number: 40, Winter 2015, p.225-245.
17- Tunçer, P.; "Sürdürülebilir Kentleşme Politikaları ve Türkiye", Turkish Studies, Volume: 11/2 Winter 2016, p. 1267-1300; DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9366 ISSN: 1308-2140.
18- Tunçer, P.; "Yeni Kamu Yönetimi ve Türkiye'de Obezite Sorunu", Turkish Studies, Volume: 12, Issue: 2, s.241-264; Doi Number:10.7827/ TurkishStudies.9979.
19- Tunçer, P.; "Örgütlerde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Beslenme", Beslenme ve Diyetetiğin Psikososyal Boyutu, Ed.: Aliye Özenoğlu, Nobel Yay., Ankara, 2017, s.165-190.
20- Tunçer, P.; Yozgat İleri Gazetesi, Köşe Yazıları: 1995–1997.
21- Tunçer, Polat; "Türkiye'de Kadına Karşı Şiddet Olgusu ve Kamu Yönetiminin Sorumluluğu", Year: 8, Vol:8, Issue: 28, International Congress Of Eurasian Social Sciences (ICOESS) Özel Sayısı, Ağustos 2017, (s.552-588).
22- Tunçer, Polat; Medikal Etik ve Türk Ceza Kanunu, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 58, Kasım 2017, s. 201-229.
23- Tunçer, Polat; "Çocuk İhmal ve İstismarında Kamu Yönetiminin Sorumluluğu", Kesit Akademi Dergisi, Sayı 14, 2018, s. 162-187.
24- Tunçer, Polat; Tıbbî Etik ve Hukuk", Asos Journal, Yıl: 6, Sayı: 76, Ağustos 2018, s.166-192.
25- Tunçer, Polat; "Avrupa Birliği'nde Çocuk İstismarına Genel Bir Bakış", Journal of Institute of Economic Development and Social Researches (IKSAD journal), 2018, s. 418-439.
26- Tunçer, Polat; "Avrupa Birliği'nde Çocuk İstismarı ve Kamu Yönetiminin Sorumluluğu", Social Sciences Studies Journal (SSSjournal), Vol:4, Issue:21, 2018, p.3547-3567.
27- Tunçer, Polat; "Amerika Birleşik Devletleri'nde İnternet/ Online Yoluyla Çocukların Cinsel İstismarına Genel Bir Bakış", JSHSR (Journal of Social and Humanities Sciences Research, Vol. 5, Issue 27, 2018, p.3090-3104.
28- Tunçer, Polat; "Bir Kamu Yönetimi Problemi Olan Çocuk İstismarına Amerika Birleşik Devletleri Bağlamında Genel Bir Bakış", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume 11, Issue 59, 2018, p.1153-1170.
29- Tunçer, Polat; "Kamu Yönetimi ve Çocukların İnternet Yoluyla Cinsel İstismarı", Route Educational and Social Science Journal, Cilt 5, Sayı 13, Kasım 2018, s.118-145.

30- Tunçer, Polat; "Cavit Bey'in Felaket Günleri", Türkiye Notları Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 2, Aralık 2018- Ocak 2019, s.27-51.
31- "Kamu Yönetiminde Dispepsi (Hazımsızlık) Sendromu", International Social Sciences Studies Journal, Cilt 5, Sayı 32, Nisan 2019, s.1935-1945.
32- "Amerika Birleşik Devletleri'nde Çocuk Koruma Hizmetlerinin Kısa Tarihi", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 6, Sayı 37, Haziran 2019, s.46-65.
33- "ABD'de Kamu Yönetiminin Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Çalışmaları", Researcher Social Science Studies, Cilt 7, Sayı 2, 2019, s.132-166.
34- "Amerika Birleşik Devletleri Çocuk İstismarını Önleme Yasası'na (CAPTA) Genel Bir Bakış", Route Educational and Social Science Journal, Cilt 6, Sayı 7, Ağustos, 2019, s.1136-1153.
35- "Mobbing ve İş Hukuku", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 6, Sayı 39, Ağustos 2019, s.81-98.
36- "Mobbing ve Örgüt Kültürü", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 96, Eylül 2019, s.85-103.
37- "Kent ve Sağlık", Kent Ve… Editör: M. Akif Özer, 1. Baskı, Gazi Yay., Ankara, 2019, s.335-360.
38- "Türkiye'deki Belediyelerin Sağlıklı Kent Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 29, Sayı 4, Ekim 2020, s.119-145.
39- Tunçer, Polat; "Türkiye'de İdarenin Yargı Tarafından Denetimi ve Yargının Siyasallaşması", Leges Hukuk Dergisi, Özel Sayı, Cilt III, Prof. Dr. Saim Üstündağ'a Vefa Andacı, Yıl 11, Sayı 130-131, Ekim-Kasım 2020, s.18-34.
40- Kocakoç, N. ve Tunçer, P., "Yüksek Sağlık Şurası'nda 2008-2017 Yılları Arasında Görüşülen Malpraktis Olgularının Değerlendirilmesi", International Social Sciences Studies Journal, Cilt 7, Sayı 85, 2021, s.3135-3144.
41- Tunçer, P., Pelinsi BuketDoğanyiğit, Mustafa Samancı ve Ebru Şahin, "18-30 Yaş Aralığındaki Bireylerin Covid-19 İle İlgili Hukuk Bilinçleri İle Covid-19 Aşısına Karşı Tutumlarının Değerlendirilmesi", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 10, Sayı 125, 2022, s. 191-202.

ÖNSÖZ

Bu eser 11 yıllık uygulamalı bir biçimde gerçekleştirdiğim, satış teknikleri derslerinin deneyim ve birikimleri sonucu oluşmuştur. Satışla ilgili kitapların çokluğuna karşın, satış teknikleri derslerinde kullanılabilecek kitap adedi sınırlıdır. Çünkü satışla ilgili kitapların pek çoğu kıymetli olmakla birlikte, akademik kriterlere uygun değildir. Bu eser bu alandaki ders kitabı boşluğunu doldurması amacıyla kaleme alınmıştır.

Satış dünyanın en zor mesleklerinden birisidir. Zîrâ, iyi bir satış elemanında bulunması gereken nitelikler oldukça çeşitli olup, bunları kazanmak ve alışkanlık haline getirmek için sürekli çalışmak gerekir. Herşeyden önce satış temsilcisinin iyi bir iletişimci olması ve insan sevgisiyle dolu olması gerekir. İnsanlara sevgi ve saygıyla yaklaşmasını bilmeyen bir eleman işletmeye müşteri kazandırmak yerine kaybettirir. Bu nedenle, örgütler hizmet sürecinde müşterileriyle yüz yüze iletişim kurmak zorunda olan elemanlarını etkili bir iletişim hususunda eğitmelidir.

Günümüz işletmelerinin çoğu farkında değildir; ancak, satış temsilcisi müşteriye karşı örgütü öncelikle temsil eden kişidir. Örgütün aynasıdır. Bir başka deyişle müşteri, satış temsilcisine bakar ve örgütü görür. Ayrıca müşteri satış elamanının niteliklerine bakarak örgüt hakkında olumlu ya da olumsuz bir imaja sahip olur. Bu imaj algılaması müşterinin örgüte karşı tavır ve yaklaşımını belirler. Bundan dolayı nitelikli satış temsilcisi örgüt için hayatî derecede önemlidir. Pek çok işletme, niteliksiz satış elemanlarıyla, sayısız müşteriyi kaybeder; ancak bunun farkında bile değildir. İyi bir satış temsilcisi, işletmeye pek çok müşteri kazandırdığı gibi, örgütün tanınmasına ve imajının geliştirmesine katkıda bulunur. Bu nedenle, işletmeler hem nitelikli çalışanlara yer vermeli hem de mevcut elemanlarını sürekli bir eğitimle desteklemelidir.

Bir kuş gibi hür ve becerikli olmak isteyen satış temsilcisinin, öncelikle iki kanada sahip olması gerekir. Bu kanatlardan birisi teorik okumalarken diğeri satış pratikleridir. Uçmak için her iki kanat da gereklidir; bunlardan birini ihmal eden satış temsilcisi uçamaz. Ancak okuduklarını (ilke, yöntem ve teknik) sürekli uygulayan ve edindiği deneyimlere göre kendini geliştiren satış elemanları başarılı olabilir. Satışçılık mesleğini yapan alaylı insanların deneyimleri elbette son derece önemlidir; ancak teorik okumaları ihmal etmemeleri gerekir.

Her meslekte olduğu gibi satış temsilcisi de işini severek yaparsa, büyük başarılar elde edebilir. Bu alanda hizmet veren ve inanılmaz paralar kazanan pek çok örnek kişi vardır. Her şey satışçının yeteneklerini sevgiyle kullanmasına bağlıdır.

Bu eserin, satış sanatına gönül verenlere, faydalı olmasını diliyorum. Kitabın oluşma sürecinde bana manevî desteğini esirgemeyen eşim Pakize'ye ve kızlarım Hesnâ Pınar ile Hilâl Pelin'e teşekkür ediyorum.

Mart 2022

Doç. Dr. Polat TUNÇER

İÇİNDEKİLER

I. KİŞİSEL SATIŞA GİRİŞ 1
A. Satışın Tarihi Gelişimi 1
1. Pazarlama Öncesi Dönemde Satış 1
2. Pazarlama Döneminde Satış 3
a. Üretim Anlayışı Dönemi 4
b. Ürün Anlayışı Dönemi 5
c. Satış Anlayışı Dönemi 5
d. Pazarlama Anlayışı Dönemi 7
e. Sosyal Pazarlama Dönemi 9
f. Pazarlamada Yeni Yaklaşımlar 10
3. Günümüzde Satış 18
B. Kişisel Satış 19
1. Kişisel Satışın Tanımı ve Önemi 19
2. Satıcılık Bir Meslektir 20
3. Satış ve Pazarlama Kavramları 22
4. Pazarlama Satış Demektir 23
5. Kişisel Satışın Amaçları ve Özellikleri 24
6. Kişisel Satışın Aşamaları 25
7. Kişisel Satışın Diğer Tutundurmalardan Farkı 26
8. Kişisel Satışın Avantajları ve Dezavantajları 28
C. Satış Çeşitleri 29
1. Doğrudan ve Dolaylı Satış 29
2. Sanayiciye Yapılan Satış 30
3. Dağıtım Kanalına Yapılan Satış 30
a. Toptancılara Satış 30
b. Perakendecilere Satış 30
4. Tezgahtan Yapılan Satış 31
5. Malların Özelliklerine Göre Satış 31
6. Pazar Türüne Göre Satış 31
7. Amaçlara Göre Satış 32
D. Satışçı Çeşitleri 33

a. Genel Satışçı Tipleri 34
b. Türkiye'deki Satışçı Tipleri 34
E. Kişisel Satış ve Ahlak 35
1. Satışta Etiksel Konular 37
a. Yüksek Baskılı Satış 38
b. Ayrımcılık Yapma 38
c. Yanlış Tanıtım 38
d. İkna İçin Psikolojik Teknikler Kullanma 39
e. Satışçı ve Satış Yöneticisi Bakımından Etik 39
2. Baskıcı Satışı Önleme Kuralları 40
a. Müşterinin İhtiyaçları Dürüstçe Düşünün 40
b. Ufak Müşteriye Özen Gösterin 41
c. Müşteriye Dürüst ve Adil Davranın 41
d. Gerçeklerden Ayrılmayın 41
e. Konu Dışına Çıkmayın 42
f. Müşteriyi Köşeye Sıkıştırmayın 42
g. Centilmen Olun 42
h. Müşterinizi Koruyun 42
i. Sorumluluklarınızı Yerine Getirin 43
j. Garanti Taahhüdünüzü Yerine Getirin 43
k. Müşterinizi Kendi Yanlışlarından Kurtarın 43
l. Satış Konuşmasında Rekabete Yer Vermeyin 43
m. Fiyata Dokunmayın 44
n. Mallarınızı Tanıyın 44
o. Gerçeğin İnandırıcı Olmasını Sağlayın 44
p. Alçakgönüllü Olun 44
q. Belirgin Olmaya Özen Gösterin 45
r. Siparişi Sonuna Kadar İzleyin 45
s. Eksikler ve Kusurlar Varsa, Bunları İtiraf Edin 45
t. İşe İş Ciddiyetiyle Yaklaşın 46

Okuma Parçası: 1
Benjamin Franklin'in Başarı Sırrı… 46

II. MÜŞTERİ VE DAVRANIŞ ÇEŞİTLERİ 49
A. Müşteri Kavramı 49
1. Müşteri –Tüketici Kavramları 49
2. Müşteri Çeşitleri (Tipleri) 50
a. Genel Olarak Müşteri Tipleri 52
b. Türkiye'deki Müşteri Tipleri: 58
3. Müşteri Sınıflandırması 61
4. Kadın Müşterilerin Özellikleri 63
5. Erkek Müşterilerin Özellikleri 64
6. Yeni Müşteri Kazanma Yöntemleri 65
a. Müşteriye Daha Fazla Fayda Önerme 66
b. Yeni Müşteri Kazanma Yöntemleri 67
7. Müşteri Talepleri 69
a. Ürün Kalitesi 69
b. Hizmet Kalitesi 70
c. Satış Sonrası Hizmet Kalitesi 70
8. Müşteri Beklentileri 71
a. Kadın Müşterilerin Beklentileri 71
b. Genel Olarak Müşteri Beklentileri 73
9. Müşteri Hizmeti 75
B. Müşteri Davranışları 77
1. Tüketicinin Satın Alma Nedenleri 78
a. Psikolojik Etkenler 78
b. Sosyal Etkenler 79
c. Ekonomik Etkenler 79
d. Diğer Etkenler 79
2. Tüketici Davranış Modelleri 80
a. Klasik Model 80
b. Çağdaş Modeller 80
c. Karar Verme Modeli 81
3. Tüketicinin Temel İhtiyaçları 81
4. Tüketici Satınalma Davranışı 82
a. Rutin Satınalma Davranışı 83
b. Farklılık Araştırıcı Satınalma Davranışı 83
c. Uyumsuzluğu Azaltıcı Satınalma Davranışı 84
d. Karmaşık Satınalma Davranışı 84
5. Tüketici Davranışını Etkileyen Faktörler 84

a. Kültürel Faktörler 84
b.Sosyal Faktörler 85
c. Kişisel Faktörler 86
d. Psikolojik Faktörler 88
6. Müşteri Geliştirme Aşamaları 90
a. İlk Kez Alan Müşteri 91
b. Firmaların Müşteri Kazanma Yöntemleri 91
c. Tekrar Alan Müşteriler 92
d. Sürekli Müşteri 93
e. Sözcü 93
f. Üye-Ortak-Hisse Sahibi Müşteri 94
7. Müşterinin Pazarlık Taktikleri 94
a. Aşırı Talep Taktiği 95
b. Bütçemiz Kısıtlı Taktiği 95
c. "Daha İyi Fiyat Verebilirisin" 96
d. "Fazla Zamanımız Yok" Taktiği 96
e. "İster Kabul Et, İster Etme" Taktiği 96
f. "Teklifinizi Onaylatmam Gerekiyor" Taktiği 98
g. "İyi Adam-Kötü Adam" Taktiği 99
h. Tehditle Sonuç Alma Taktiği 99
i. "Süper Sözleşme" Tuzağı 100
j. "En Düşük Fiyatınız Nedir?" Taktiği 100
k. "Eğer..." Taktiği 100
l. Yanıltıcı Bilgiler Taktiği 101
m. Tırmandırma Taktiği 101
n. Ek İstemeler ya da "Çöplenme" Taktiği 101
o. "İstediğimi Seçerim" Taktiği 102
p. Görüşmecileri Değiştirme Taktiği 102
q. "Farkı Aramızda Bölüşelim" Taktiği 103
r. Enformasyon Vermeme Taktiği 103
s. Uzmanların Gözdağı Vermesi Taktiği: 103
t. Satıcıyı Hafife Alma Taktiği 104
u. Gürültücü ve Ağzıbozuk Müşteri Taktiği 105
v. Maliyet Hesabı Taktiği 105
y. Sessiz Kalma Taktiği 105
z. Güç Gösterisi Taktiği 106
8. Müşterilerin Alış-Veriş Esnasında Yaptıkları Oyunlar 106

9. Müşteri Davranışına Göre Tutum Geliştirme 108
10. Müşteri Şikayetleri ve Satış 111
a. Şikayetleri İncelemenin On sekiz İlkesi 111
b. Müşteri Şikayetlerine Karşı Tutum 112
c. Kızgın-Öfkeli Müşterilerle Başa Çıkma Teknikleri 113
d. Müşterinin Şikayette Bulunmama Nedenleri 114
e. Problem Çözme Yaklaşımı 115
f. Probleme Değil Çözüme Odaklanmak 116
g. Müşteri Şikayetlerini Ele Alma 117

Okuma Parçası: 2
Şoför Vanilyalı Dondurma Alınca Motor Çalışmıyor 118

III. SATIŞ TEMSİLCİSİNİN ÖZELLİKLERİ VE EĞİTİMİ 121
A. Satış Temsilcisi Kavramı ve Özellikleri 121
1. Satış Temsilcisi Kavramı 121
2. Satış Temsilcisini Başarısız Kılan Faktörler 123
3. Satış Temsilcisinin Önemi 124
4. Satış Temsilcisinin Özellikleri 127
a. Başarılı Satış Temsilcisinin Özellikleri 128
b. Satış Temsilcisinin Kişiliği 132
c. Deneyim 144
5. Başarılı İnsanların Ortak Özellikleri 145
6. Satış Temsilcisinin Görevleri 148
7. Satışçının Davranışları ve Müşteri İlişkileri 150
a. Profesyonel Satışçının Davranışları 150
b. Profesyonel Olmayan Satışçının Davranışları 151
c. Satış Temsilcisinin Müşteri İlişkilerini Aksatan Hataları 151
8. Satış Temsilcisinin Temel Fonksiyonları 153
a. Temsil Fonksiyonu 153
b. Yöneticilik Fonksiyonu 154
c. Satış Fonksiyonu 154
d. İletişim Fonksiyonu 155
e. Diğer Fonksiyonları 155
B. Satış Temsilcisinin Eğitimi 156
1. Eğitimin Önemi ve Amacı 157

2. Satış Eğitiminin Amaçları 158
3. Satış Eğitiminin Planlanması 159
4. Eğitimin Temel Unsurları 160
5. Eğitim Programları ve Türleri 162
a. Başlıca Eğitim ve Geliştirme Türleri 162
b. Başlıca Eğitim Programları 163
c. Başlıca Eğitim Konuları 164
6. Eğitim Yöntemleri 166
a. Temel Eğitim 166
b. Sahada Eğitim 166
c. Satış Toplantıları 167
C. Satış Temsilcisi ve Zaman Yönetimi 167
1. Zaman Yönetiminin Önemi 167
2. Zaman Yönetiminde 80/20 Kuralı 168
3. Zaman Yönetimi İlkeleri 169
4. Zaman Tuzakları 171
a. Zaman Tuzağı Kavramı 171
b. Önemli Zaman Tuzakları 172
1) Erteleme Alışkanlığı 173
2) Telefon Görüşmeleri 174
3) Yetersiz İletişim 174
4) Merkezi ve Hiyerarşik Örgüt Yapısı 175
5) Zamanı Çarçur Eden Şeyler 175

IV. KİŞİSEL SATIŞ FAALİYETLERİNDE İLETİŞİM VE BEDEN DİLİ 177
A. İletişim Kavramı 177
1. İletişim Kavramı ve Önemi 177
2. İletişim Süreci 178
a. İletişimin Öğeleri 179
b. İletişimi Etkin ve Başarılı Kılan Temel Bilgiler 180
3. İletişim Alanları (Mesafeler) 180
4. İletişim Engelleri ve Hataları 181
a. İletişim Engelleri 181
b. İletişim Kalitesini Etkileyen Faktörler 184
c. İletişim Hataları 186
d. İletişim Engelleriyle Başetme Yöntemleri 187

5. Etkin Bir İletişimin Nitelikleri 188
a. Etkili Bir İletişim İçin Gerekli Olan Davranışlar 188
b. İletişim Esnasında Kaçınılması Gereken Davranışlar 189
c. İnsan İlişkilerinde On Altın Kural 189
d. İyi İletişim İçin Alıcıda Bulunması Gereken Özellikler 190
6. İletişimde Dinlemenin Önemi 191
a. Dinleme Kavramı 191
b. Etkin Dinlemenin Önemi 191
7. Dinleme Çeşitleri 193
8. Etkin Dinleme İlkeleri 195
9. Dinlemeyle İlgili Sorunlar 196
a. Dikkat Etmemek 196
b. Konuşmanın Özünü Kaçırmak 196
c. Duyguları İşe Katmak 197
d. İlginin Dağılması 197
e. Müşterinin Sözünü Kesmek 197
f. Düşünme Hızını Yanlış Değerlendirmek 198
g. Diğer Engeller 198
10. Etkili Dinleme Becerisini Geliştirmenin Yolları 199
B. Kişisel Satış ve İletişim 201
1. Kişisel Satışta İletişimin Önemi 201
2. Kişisel Satış ve Etkili ve Güzel Konuşma 202
a. Sözlü İletişim 203
b. Konuşma Eyleminin Dört Öğesi 204
c. Sözlü İletişimin Kuralları 206
d. Sözsüz İletişim (Beden Dili) 207
e. Güzel ve Etkili Konuşma Kuralları 219
f. İyi Bir Konuşmacının Özellikleri 223
g. Konuşmada Çok Sık Rastlanan Kusurlar 226
3. Kişisel Satışta İletişim Problemleri 226
a. İletişimde Satışçıdan Kaynaklanan Problemler 226
b. İletişimde Müşteriden Kaynaklanan Problemler 227

V. KİŞİSEL SATIŞ SÜRECİ 229
A. Kişisel Satış Sürecine Giriş 229
B. Kişisel Satışa Hazırlık 230
1. Araştırma ve Bilgi Toplama 230
a. Müşteri Bilgisi 231
b. Planlama Bilgisi 232
c. Ürün Bilgisi 234
d. Rekabet Bilgisi 235
2. Görüşmenin Planlanması 236
3. Görüşmeye Hazırlık 237
4. Randevu Alma 239
B. Kişisel Satışı Etkileyen Faktörler 241
1. İlk İzlenim 241
a. İlk İzlenimde Müşteriyi Etkileyebilme İlkeleri 242
b. İlk İzlenim Bırakmanın On Üç Sırrı 244
2. Ürünün Faydası 245
3. Soru Sorma Yöntemleri 247
a. Soru Sorma Yönteminin Faydaları 248
b. Soru Sorarken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar 250
c. Soru Kategorileri 251
d. Soru Tipleri 252
e. Pazarlıkta Sorulardan Nasıl Yararlanılır 254
f. Açılış Soruları ve Planlanması 255
g. Soru Sorarken Takınılacak Tavır 256
h. Soruların İkna Amacıyla Kullanılması 257
4. İkna Kabiliyeti 257
5. İkna Etmede Kanıtın Gücü 259
a. Fiziksel Kanıt 260
b. Tanıklıklar 260
c. Uzman Görüşü 260
d. Mantıklı Kanıt 260
6. İkna Etmenin Bilinçdışı Kuralları 260
7. İkna Etmenin On Altı Kuralı 263
8. Gizli İkna Taktikleri 265
a. Uyum Sağlama 265
b. Sesinizin Tonunu, Yüksekliğini ve Konuşma Hızınızı Değiştirin 267

c. Ortaklık Kurun 267
ç. Ortak Düşmanlar Bulun 267
d. Müşterinize Benzeyen İnsanları Anlatın 268
e. Hedefinizi Şaşırtın 268
f. Söz Verdiğinizden Fazlasını Sunun 268
g. Net ve Tutarlı Olun 268
ğ. Sarsılmaz Bir Güven Yaratın 268
h. Hızlandırın, Kolaylaştırın, Güzelleştirin 269
ı. Cankulağıyla Dinleyin 269
i. Onay İsteyin 269
j. Kıtlık Hissi Yaratın 269
k. Kapınız Dostlara Açık Olsun 270
l. Bilinmeyenleri, Bilinenlerle Anlatın 270
m. Grubun Parçası Olduklarını Hissettirin 270
n. Zıtlıklar Yaratın 270
o. Satınalma Nedenini Sormayın 271
ö. Bulunduğunuz Mekanı Kullanın 271
p. Hipnotik Dil Kalıpları Kullanın 271
q. Bedeniniz Sizinle Aynı Dili Konuşmalı 272
r. Sonuç Odaklı Düşünce Kullanın 272
s. Müşterinin Bilgi Kanalı 273
ş. HHG Tekniği 273
t. Silme, Çarpıtma, Genelleme 273
u. Not Alma Taktiği 274
ü. Doğru Zamanda Sesinizi Kısın 274
v. 80/20 Kuralı 274
y. İkna Etme ve Müşteri Pişmanlığını Azaltma Çalışmaları 275
z. Esneklik 275
w. Empatik Zihin 276
9. Satış ve Stres 280
a. Satışta Stres Faktörleri 281
b. Düşük Stres, Olumlu Stres ve Satışçılık 282
c. Stres ve İletişim 283
10. Müşteri Şikayetlerine Yaklaşım Tarzı 284
11. Kadın Müşteriler 285
12. Yanıltıcı Varsayımlar 287
C. Kişisel Satışta Sunum 288

1. Sunumun Tanımı ve Önemi 289
2. Sunum Stratejileri 291
a. Etki –Tepki Stratejisi 291
b. İhtiyaç-Tatmin Stratejisi 292
c. Formül ya da AIDA / NAIDAS Stratejisi 293
d. Problem-Çözüm (Danışmanlık) Stratejisi 294
e. Derin Sunuş Stratejisi 295
3. Satışta Arkadaşça Yaklaşımın Önemi 295
4. Başarılı Bir Başlangıcın 15 Tekniği 296
5. Sunum Sırasında Vurgulanacak Unsurlar 298
6. On sekiz Önemli Taviz Stratejisi 299
7. Satışçılık Prensipleri 300
8. Satış Görüşmesi ve Aşamaları 302
a. Satış Görüşmesi Kavramı 302
b. Satış Görüşmesi İlkeleri 303
c. Klasik Bir Satış Görüşmesinin Temel Aşamaları 304
9. Satış Görüşmesi Türleri 307
10. Satışta İlgili Zihinsel Kurallar 308
a. İnanç 308
b. Beklenti 308
c. Duygu 308
d. Çekim 309
e. Dolaylı Çaba 309
f. Yansıma 309
g. Konsantrasyon 310
h. Yerine Koyma 310
11. Satışta Başarının 13 İlkesi 310
a. Kendi Kendinizi Teşvik Edin 310
b. Kazanmak İçin Hazırlanın 311
c. Satış Kişisel Markadır 312
d. Satış Değer ve İlişkilerle İlgilidir 312
e. Çalışmaktan Çok Bağlantı Kurun 312
f. Karar Veren Yetkiliyle Görüşün 312
g. Doğru Soru Sormayı Öğrenin 313
h. Güldürebilirseniz, Satışı Sağlayabilirsiniz 313
i. Yaratıcılığınızı Kullanın 313
j. Riski Azaltın 314

k. Müşteri Görüşlerinden Yararlanın 314
l. Antenlerinizi Açık Tutun 315
m. Başkalarından Çok Kendinizi Geliştirmeye Vakit Ayrın 315
12. Satış Oyunları 315

Okuma Parçası: 3
Randevu Almanın Sırrı 317
Okuma Parçası: 4
Yedek Gücün Sırrı 318

Ekler: Tablolar 319
Tablo:1 319
Tablo: 2 322
Rakip Bilgisi Soruları: 322

Okuma Parçası: 5
Daha Konuşmaya Başlamadan Ayıplanır ya da Onaylanırız 325

VI. MÜŞTERİ İTİRAZLARI VE İTİRAZLARI KARŞILAMA TEKNİKLERİ 327
A. İtirazla İlgili Kavramlar 327
1. İtiraz Kavramı 327
2. İtiraz Nedenleri 329
a. Müşterinin İtirazının Yedi Nedeni 330
b. Müşterinin İhtiyacım Yok Demesinin Nedenleri 331
3. İtiraz Çeşitleri 331
a. Sahte (Söylenmeyen ya da Gizlenen) İtirazlar 331
b. Gerçek (Söylenen ya da Samimi) İtirazlar 332
c. Duygusal İtirazlar 332
d. Mantıksal İtirazlar 332
4. Temel İtirazlar ve Baş Etme Yöntemleri 333
a. Dile Getirilmeyen İtirazlar 333
b. Bahaneler 333
c. Önyargılar 334
d. Kötü Niyetli İtirazlar 334
e. Bilgi İsteği 334

f. Prestij İtirazları 335
g. Öznel (Sübjektif) İtirazlar 336
h. Nesnel İtirazlar 336
i. Genel Satış Direnci 336
j. Son Çaba 337
5. İtiraz Konuları 337
a. Fiyat İtirazları 338
b. Ürün İtirazları 343
c. Firma İtirazları 344
d. Zaman İtirazları 345
e. Hizmet İtirazları 345
f. İhtiyaç İtirazları 346
B. İtirazları Cevaplama Süreci ve Zamanı 346
1. İtirazları Cevaplama Süreci 346
a. İtirazı Dinlemek 346
b. Duygulara Hakim Olmak 347
c. İtirazı Soruya Dönüştürmek 347
d. Üçüncü Şahıslardan Yararlanmak 347
e. Daha Fazla Bilgi Vermek 348
2. İtirazları Cevaplama Zamanı 348
a. İtiraza, Öne Sürülmeden Önce Cevap Vermek 348
b. İtiraza Hemen Cevap Vermek 349
c. İtiraza, Bir Süre Sonra Cevap Vermek 349
d. İtiraza Hiç Cevap Vermemek 350
C. Satış ve Pazarlık 350
1. Pazarlık Sınırlarını Öğrenme Taktikleri 350
2. Farklı Kişiliklerle Pazarlık 351
a. Popüler Optimist 351
b. Analizci 352
c. Güçlü 353
d. Barışçıl 353
3. Pazarlıkta Başvurulan Güç Türleri 354
a. Bilgi Gücü 355
b. Uzmanlık Gücü 355
c. Rekabete Dayalı Üstünlük Gücü 356
d. İkna Yeteneği Gücü 356
e. Ödül ve Ceza Gücü 357

f. Yasallığı Dayanan Üstünlük Gücü 357
g. Geçmiş Performans Gücü 358
h. Zaman ve Enerji Yatırımı Gücü 358
i. Zaman Baskısı Gücü 359
j. Değişikliğe Direnme Gücü 359
k. Pazarlıkta Israr Gücü 359
l. Sabırlı Olma Gücü 360
m. Pazarlık Becerisi Gücü 360
D. İtirazları Karşılama Kural ve Yöntemleri 360
1. İtirazları Karşılama Kuralları 360
a. İtirazın Gerçek Nedenini Araştırın 361
b. Sakin Olun 362
c. Saygılı Olun 362
d. Uyumlu Olun 362
e. Alçak Gönüllü Olun 363
f. Az ve Öz Konuşun 363
g. Baştan Savmacı Olmayın 363
h. Ürünü İyi Tanıyın 363
i. Müşterinizi Tanıyın 364
j. İşinizi Tanıyın 364
k. Dikkatli ve Doğru Dinleyin 364
l. Öneride Bulunun Tartışmayın 364
m. Müşteriyi Kızdırmayın 365
n. İlgi Gösterin 365
o. Cevaplamadan Önce Düşünün 366
ö. Müşteriye Baskı Yapmayın 366
p. Güven Verici Olun 366
r. Doğru ve Kesin Bilgiler Verin 366
s. Uygar Davranın 367
ş. Takılıp Kalmayın 367
2. İtirazları Cevaplama Yöntemleri 367
a. Erken Davranıp Önleme Yöntemi 368
b. Dolaylı Reddetme Yöntemi 369
c. Bumerang Yöntemi 370
d. Erteleme Yöntemi 371
e. Gerçeğe İndirgeme Yöntemi 371
f. Birkaç İtirazı Birleştirme Yöntemi 372

g. Karşılaştırma Yöntemi 372
h. Soru-Cevap Yöntemi 372
ı. Tanık Yöntemi 373
j. Beş Aşama Yöntemi 374
k. İhmal Etme Yöntemi 375
l. Yumuşatma Yöntemi 376
m. Hamburger Yöntemi 376
n. Direnci Hemen Karşılayın 377
o. Sorunu Zamana Yayın 377
3. Müşteri Sorularını Cevaplama Kuralları 377
4. İtirazlar Karşısında Tutum 379
5. Müşterinin Fiyat Direncini Kırma Yöntemleri 380
a. Fiyattan Taviz Verilmediğinde Başvurulacak Yedi Önlem 381
b. Fiyat Ödünü Konusunda Yedi Strateji 381
c. Ödün Değiştokuşu İçin Öneriler 382

Okuma Parçası: 6
Sokrat'ın Sırrı 384

VII. KİŞİSEL SATIŞ SÜRECİNİN KAPATILMASI 387
A. Kapanış Kavramı ve Zamanı 387
1. Kapanış Kavramı 387
2. Kapanış Zamanı 387
B. Kapanış İlkeleri ve Teknikleri 390
1. Satışı Kapatma İlkeleri 390
a. Dolaylı ya da Dolaysız Çağrıda Bulunun 391
b. Kolayca "Hayır" Denilebilecek Sorulardan Kaçının 391
c. Sınama Soruları Sorun 391
d. Satınalma Gerekçelerini Yeniden Gözden Geçirin 392
e. Müşterinin Özel İsteklerinden Yararlanmasını Bilin 392
f. Baskıcı Olmayın, Müşteriyi Sıkıştırmayın 392
g. Siparişe Garanti Gözüyle Baktığınızı Belli Edin 393
h. Müşterinin Malı Denemesine İmkan Verin 394
i. Demiri Tavında Dövmesini Bilin 394
j. Dile Getirilmemiş Tüm İtirazları Açığa Çıkarın 394
k. Asla Vazgeçmeyin 395

l. Müşteriyi Gözden Çıkarmayın 395
2. Satış Kapatma Teknikleri 396
a. Doğrudan Kapatma 396
b. Önemsiz Noktalarla Kapatma 396
c. Varsayım Kapanışı 397
d. Özet Kapatma 398
e. Teşvik Edicilerle Kapatma 398
f. Acele Kapatma 398
g. Bilanço Usulüyle Kapatma 399
j. "Siz Bunu Alamazsınız" Diyerek Kapatma 400
k. Referans Yöntemi 400
l. Evde Denemeyi Sağlama Yoluyla Kapatma 400
m. Oliver Twist Usulü Kapatma 400
n. Yoğunlaştırma Yöntemiyle Kapatma 401
o. Zayıf Noktayı Bularak Kapatma 401

VIII. SATIŞ SONRASI ÇALIŞMALARI 403
A. Satış Görüşmesinin Değerlendirilmesi 403
B. Satışçının Kendini Değerlendirmesi 405
C. Satış Sonrası Müşteri Hizmetleri 406

Okuma Parçası: 7
Simit Pazarlaması 408

Okuma Parçası: 8
Başarının Öyküsü ve Raphael Tudela 410

Okuma Parçası: 9
Ütopik Sosyalist Gillette, Jileti Nasıl Keşfetti 411

Okuma Parçası: 10
Levis'in Hikayesi 415

Okuma Parçası: 11
İyi Satışçı İle Ortalama Satışçı Arasındaki Fark 418

Okuma Parçası: 12
Pes Doğrusu..... 419

Okuma Parçası: 13
Bana Kendimi Önemli Hissettir..... 421

KAYNAKÇA 423

KAYNAKÇA

Aksın, Can; "Şoför Vanilyalı Dondurma Alınca Motor Çalışmıyor", **Tercüman Gazetesi,** Cumartesi Yazıları, 20 Mart 2004 Cumartesi.

Arpacı Tamer vd.; **Pazarlama,** 2. Baskı, Ankara: Gazi Yay., 1994.

Ash, Mary Kay; "Görünmez İşaret", **Tavuk Suyuna Çorba: İşimi Seviyorum**, Ed.: Jack Canfield ve Jacqueline Miller, Çev.: Semra Kunt, HYB Yayıncılık, Ankara, 2004, s.140-145.

Baltaş, Zuhal – Baltaş Acar; **Bedenin Dili,** 14. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997.

Başgil, Ali Fuat; **Gençlerle Başbaşa**, 16. Baskı, İstanbul: Yağmur Yay., (yty).

Bettger, Frank; **Satışta Başarı,** Çev.: Mehmet Harmancı, 3. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1996.

Buzan, Tony – Israel, Richard, **100 Günde Usta Satıcı Olmanın Sırları,** 1. Baskı, İstanbul: Pegasus Yay., 2006.

Carnegie, Dale; **Söz Söylemek ve İş Başarmak Sanatı,** Çev.: Ömer Rıza Doğrul, 11. Baskı, İstanbul: Kitsan Yay., 1990.

Carnegie, Dale; **İşten ve Yaşamdan Zevk Almanın Yolları,** Çev.: Gülsen Şensoy, 1. Baskı, İstanbul: Epsilon Yay., 1997.

Carnegie, Dale; **Özgüven Kazanma Yolları,** Çev.: Selman Dinler, İstanbul: GOA Yay., 2006.

Casson, Herbert N.; **Satış Sanatı,** Çev.: Mine Tekin, İstanbul: Toker Yay., 2001.

Cemalcılar, İlhan; **Pazarlama** (Kavramlar-Kararlar), İstanbul: Beta Yay., 1996.

Cüceloğlu, Doğan; **İyi Düşün Doğru Karar Ver,** 21. Baskı, İstanbul: Sistem Yay., 1998.

Çağlar, İrfan - Kılıç**,** Sabiha; **Pazarlama,** 1. Baskı, Ankara: Nobel Yay., 2005.

Dervişoğlu, İsmail - Yılmaz, Mehmet Yalçın; **Güzel ve Etkili Konuşma,** İstanbul: Papatya Yay., 2006.

Efil, İsmail; **Yönetim ve Organizasyon**, 10. Baskı, Bursa, Alfa Aktüel Yay., 2009.

Ercan, Gökçe Bahar; "Niş Pazarlama Stratejilerinin Turizm Sektöründe A Grubu Seyahat Acentelerinde Uygulanması: ETS Tur Örneği", **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim D**alı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.1-179.

Gitomer, Jeffrey**; Satışın Küçük Kırmızı Kitabı,** Çev.: Serkan Okar, 2. Baskı, İstanbul: Sistem Yay., 2006.

Goldmann, Heinz; **Müşteri Kazanmak,** Çev.: Seçkin Selvi Cılızoğlu, İstanbul: İlgi Yay., 1989.

Gökçe, Orhan; **İletişim Bilimine Giriş**, 5. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi Yay., 2003.

Gümüş, Mustafa; **Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar,** 2. Baskı, İstanbul: Alfa Yay.,1999.

Güney, Salih; **Davranış Bilimleri**, 5. Baskı, Ankara, Nobel Yay., 2009.

Güven, Mehmet- Yeşil, Salih; "İşletmelerde Zaman Yönetimi", **Çağdaş Yönetim Yaklaşımları**, Ed. İsmail Bakan, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yay., 2011, s.59-91.

Harmancı, Mahmut; **İşte Zaman Yönetimi,** İstanbul: Nesil Yay., 2006.

Hogan, Kevin; **İstediğiniz Kişiye %100 Garantili Satışı Nasıl Yaparsınız,** 1. Baskı, İstanbul: Pegasus Yay., 2007.

Hogan, Kevin; **İstediğiniz Kişiye 8 Dakikada Nasıl Evet Dedirtirsiniz,** Çev.: Taner Gezer, İstanbul: Yakamoz Yay., 2007.

Hogan, Kevin; **Gizli İkna Taktikleri,** Çev.: Taner Gezer, 1. Baskı, İstanbul: Yakamoz Yay., 2007.

Hogan, Kevin; **3 Saniyede Karşınızdaki İnsanı Nasıl Anlarsınız,** Çev.: Selim Yeniçeri, 1. Baskı, İstanbul: Yakamoz Yay., 2008.

Işın Özdoğan, Feride Bahar; "İşletmelerde Haberleşme", **Çağdaş İşletme Teknikleri**, Ed.: Birol Bumin, Ankara, Gazi Kitabevi Yay., 2003. s.69-80.

İslamoğlu, Ahmet H. - Altunışık, Remzi; **Satış ve Satış Yönetimi,** 1. Baskı, Adapazarı: Sakarya Yay., 2007.

Karabulut, Muhittin; **Profesyonel Satışçılık ve Yönetimi,** 1. Baskı, İstanbul: Üniversal Dil Hizmetleri Yay., 1995.

Kaşıkçı, Ercan; **Para-Mosyon Pazarlamanın 7 P'si,** 1. Baskı, İstanbul: Kariyer Yay., 2002.

Kaya, İsmail; **Damla Damla Pazarlama,** 1. Baskı, İstanbul: Babıali Kültür Yay., 2004.

Kaymak, Özkan; **Satış Aşktır,** İstanbul: MediaCat Yay., 2005.

Kılıç, Özel; "Doğrudan Pazarlamada E-Satış ve Seyahat Acenteleri Üzerine Bir Uygulama", **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı,** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana 2012, s.1-102.

Kılkış, Yıldırım; **Pazarlama-Satış-Satıcılık,** 3. Baskı, İstanbul: Temel Matbaacılık (yky), 1986.

King, Bruce; **Satışta Psikolojik Engelleri Aşmanın Yolları,** Çev.: Osman Akınhay, 1. Baskı, İstanbul: Beyaz Yay., 1997.

Klein, Muge; "Mobil Pazarlama – Sınıflandırma Önerisi ve Pazarlama Karması Üzerine Etkileri (Mobile Marketing - A Classification Framework and Effects on Marketing Mix)", **Journal of Management, Marketing and Logistics – (JMML),** Year: 2014 Volume: 1 Issue: 3, 2014, s.276-285.

Kotler, Fhilip; **Kotler ve Pazarlama,** Çev.: Ayşe Özyağcılar, 3. Baskı, İstanbul: Sistem Yay., 2003.

Kozlu, Cem; **Öfkeden Çözüme**, 2. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay., 2003.

Kuduz, Necla; "Yeşil Pazarlama Faaliyetlerinin Tüketicilerin Satın Alma Davranışlarına Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı**, Konya, 2011, s.1-393.

Mısırlı, İrfan; **Genel İletişim.** 1. Baskı, Ankara: Detay Yay., 2003.

Mucuk, İsmet; **Pazarlama İlkeleri**, 7. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1997.

Maxwell, John C.; **İçinizdeki Lideri Geliştirmek,** Çev.: Selim Yeniçeri, 1. Baskı, İstanbul: Beyaz Yay., 1998.

Morgül, Tarık; "İnsan Davranışları ve Kişilik Tipleri", Yalova 2013, s.1-66; www.academia.edu/6090029/İnsan_Davranışları_ve_Kişilik_Tipleri (ET: 25 Haziran 2017).

Namatova Gülmira ve Ali Özdemir, "Ürün Pazarlamasında Doğrudan Pazarlama Anlayışının Gelişme Potansiyelini Etkileyen Değişkenler: İzmir İlinde Yaşayan Tüketiciler Üzerinde Uygulama", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Cilt 9, Sayı: 1, 2007, s.360-372.

Odabaşı, Yavuz-Oyman Mine; **Pazarlama İletişimi Yönetimi,** 2. Baskı, İstanbul: MediaCat Yay., 2003.

Odabaşı, Yavuz; **Satışta ve Pazarlamada Müşteri İlişkileri Yönetimi,** 1. Baskı, İstanbul: Sistem Yay., 2000.

Ortaylı, İlber; "Sanayide Küçük Üretim: Toplumsal ve Mekansal Boyutlar", **Osmanlı Barışı**, 3. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2007. s.105-115.

Özdemir, Emin; **Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı,** 8. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003.

Özdemir, Süleyman; "Günümüz Türkiye'sinde Akademik İş Ahlakı Çalışmalarına Genel Bakış", **İşletmelerde İş Etiği**, Ed.: Sabri Orman- Zeki Parlak, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2009, s.302-336.

Özkalp, Enver - Kırel, Çiğdem; **Örgütsel Davranış,** Ed.: Enver Özkalp, 2. Baskı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay., 2004.

Öztürk, Metin; "Kişilik Tipine Uygun Meslek Seçimi Yapılabilmesi İçin Geliştirilmiş Web Tabanlı Uzman Sistem Uygulaması", **Meslekî Bilimler Dergisi**, Cilt:3, Sayı:1, 2014, s.1-11.

Rona, Lale A.; **Önce Ben, Sonra Müşteri**, 5. Baskı, İstanbul: Epsilon Yay., 2003.

Schiffman, Stephan; **Satış Kapama Teknikleri,** Çev.: Seval Yılmaz, 2. Baskı, İstanbul: Rota Yay., 2004.

Scoot, Martin; **Zaman Yönetimi,** Çev.: Aslı Çıngıl Çelik, 1. Baskı, İstanbul: Rota Yay., 1995.

Sekman, Mümin**; Her Şey Seninle Başlar,** 1. Baskı, İstanbul: Alfa Yay., 2005.

Seller, Özlem; **Alaturka Satış Stratejileri,** 1. Baskı, İstanbul: Alfa Yay., 2004.

Shook, Robert; **Satışta Daha Başarılı Olmanın Sırları,** Çev.: Nesrin Yalçın, İstanbul: İlgi Yay., 1989.

Smith, Homer B.; **Satış ve Pazarlık,** Çev.: Fatoş Alever, 1.Baskı, İstanbul: Rota Yay., 1992.

Spencer, Johnson – Wilson, Larry; **Bir Dakikalık Satıcı,** Çev.: Özgül Yavuz, İstanbul: Epsilon Yay., Yayın Yılı (?).

Stern, Frances M – Zemke Ron; **Stressiz Satış,** Çev.: Cüneyt Başbuğ, 1.Baskı, İstanbul: Rota Yay., 1992.

Taşer, Suat; **Konuşma Eğitimi,** 7. Baskı, İstanbul: Papirüs Yay., 2004.

Taşkın, Erdoğan; **Satışçılık İlkeleri,** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay., 1994.

Taşkın, Erdoğan; **Satış Teknikleri Eğitimi,** 6. Baskı, İstanbul: Papatya Yay., 2000.

Tekin, Mahmut, Esen Şahin ve Yılmaz Göbenez; "Postmodern Pazarlama Yaklaşımıyla Modern Pazarlama Yöntemleri: Güncel Şirket Uygulamaları", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Dr. Mehmet Yıldız Özel Sayısı, 2014, s.225-232.

Tengilimoğlu, Dilaver vd; **Zaman Yönetimi,** Ed. Hasan Tutar. 1. Baskı, Ankara: Nobel Yay., 2003.

Tiryaki, Fatoş ve Mürtaza Aykaç, "Farklı Kişilik Tiplerinin İncelenmesinde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanımına İlişkin Katılımcı Görüşleri", **Tarih Okulu Dergisi (TOD),** Aralık 2013, Yıl 6, Sayı XVI, s.605-626.

Topkara Uslu, Aypar; **Kişisel Satış Teknikleri,** 1. Baskı, İstanbul: Beta Yay., 2000.

Tracy, Brian; **Profesyonel Satış Becerileri "Satışın Yeni Psikolojisi",** İLSAN İLTAŞ, Tıbbi Satış Mümessilleri için, İstanbul, PDR international, 2003.

Vardar, Abdül; **Satıyorum Öyle ise Varım**, 1. Baskı, İstanbul: Kariyer Yay., 2000.

Vardar, Abdül; **Bireysel ve Kurumsal Değişimde Yeniden Yapılanma Stratejileri,** 1. Baskı, İstanbul: Kariyer Yay., 2001.

Varinli İnci - Kurtoğlu Ramazan; "Satış Elemanlarının Etik Algılamaları: Perakende Sektöründe Bir Uygulama", **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 2, 2005, s.1-22.

Yaman, Ertuğrul; **Doğru, Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı,** 2. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi. 2001.

Yüksel, A. Haluk vd.; **Genel İletişim,** 1. Baskı, Ankara: PegemA Yay., 2003.

Yükselen, Cemal; **Pazarlama** (İlkeler-Yönetim), 3. Baskı, Ankara: Detay Yay., 2001.

Yükselen, Cemal; **Satış Yönetimi,** 1. Baskı, Ankara: Detay Yay., 2007.

Ansiklopedi ve Sözlükler

Doğan, D. Mehmet; **Büyük Türkçe Sözlük.**

Yeni Rehber Ansiklopedisi; Cilt: 16, İstanbul: Türkiye Gazetesi Yay., 1994.

İnternet Siteleri

http://www.kazanmakisteyenler.com (ET: 12 Ağustos 2012)

http://www.habermerkezi.se (ET: 15 Ağustos 2012)

http://www.turkeyforum.com (ET: 17 Ağustos 2012)

http://www.saglikmutluluk.net/kisilik-tipleri-ennegram (ET: 25 Haziran 2017)

http://www.academia.edu/6090029/%C4%B0nsan_Davran%C4%B1%C5%9Flar%C4%B1_ve_Ki%C5%9Filik_Tipleri (ET: 25 Haziran 2017).

www.academia.edu/6090029/İnsan_Davranışları_ve_Kişilik_Tipleri (ET: 25 Haziran 2017).

SATAN HER ZAMAN HAKLI MIDIR?

DR. MURAT BAYİZİT
DOÇ.DR.SEVGİ SEZER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-63-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
SÜRDÜRÜLEBİLİR TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİ

1.1. KISA TARIHÇE VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE 4
1.2. TEDARIKÇI VE ŞIRKET İLIŞKISININ NITELIĞI 7
1.3. SÜRDÜRÜLEBILIR TEDARIK ZINCIRI STRATEJILERININ KURUMSAL MANTIKLA ŞEKILLENDIRMESI 9
1.3.1.Sürdürülebilir Tedarik Zinciri Stratejileri (STZS) 9
1.3.2. Literatür Taraması: STZS'nin Çerçevesi 9
1.3.3. Kurumsal Mantık Perspektifinden STZS 14
1.3.3.1. Kurumsal Teori ve Kurumsal Mantık 15
1.3.3.2. Kurumsal Mantık Stratejik Tepkileri Nasıl Etkiler? 17
1.3.4. STZS'nin Kurumsal Mantık Perspektifinde Temellendirilmesi 19
1.3.4.1. Ticari Mantığa Yönelik Performans-Odaklı STZS 21
1.3.4.2. Kamusal Mantığa Yönelik Riskten Kaçınma-Odaklı STZS 24
1.3.4.3. Sosyal Refah Mantığına Yönelik İşbirliği-Odaklı STZS 28
1.4. STZS'NIN ETKILERI 33
1.4.1. STZS'nin Başarısını Etkileyen Faktörler 33
1.4.2. Kurumsal Mantıkla Yönlendirilen Stratejilerin Etkisi 34
1.4.2.1. İlişki Memnuniyeti 34
1.4.2.2. Sürdürülebilirlik Performansı 36
1.4.2.3. Kurumsal İkilik 38
1.4.2.4. Etik Değer Uyumu 40

İKİNCİ BÖLÜM
DİJİTAL PAZARLAMA

2.1. DIJITAL PAZARLAMA TANIMI 44
2.2 KISA TARIHÇESI VE KANALLARI 45
2.3. DIJITAL PAZARLAMA VE İLGILI FAKTÖRLER 50
2.4. DIJITAL PAZARLAMA STRATEJILERI VE ARAÇLARI 51
2.5. DIJITAL OKURYAZARLIK 52
2.5.1. Tüketici Davranışı: Dijital Pazarlamanın Etkileri 52
2.5.2. Dijital Tüketicilerin Temel Özellikleri 54
2.5.3. Dijital Okuryazarlığın Tanımı ve Kavramları 55
2.5.4. Dijital Okuryazarlığın Temel Öğeleri 57
2.6. TÜKETICI DAVRANIŞI 59

2.6.1. Satın Alma Niyeti ve Tüketici Davranışı 59
2.6.2. Tüketici Psikolojisi 60
2.6.3. Dijital Tüketici 63
2.6.4. Tüketici Davranışlarında İnternetin Rolü 65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YEŞİL PAZARLAMA

3.1. YEŞIL PAZARLAMA KAVRAMI 72
3.2. YEŞIL PAZARLAMANIN EVRIMI 74
3.3. GELENEKSEL VE YEŞIL PAZARLAMANIN FARKLARI 75
3.4. YEŞIL PAZARLAMA STRATEJILERI 76
3.5. TÜKETICI DAVRANIŞI VE YEŞIL SATIN ALMA 78
3.5.1. Tüketici Davranışının Doğası 78
3.5.2.Yeşil Müşteri 80
3.5.3. Yeşil Satın Alma ve Satın Alma Kararı 81

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SMART (AKILLI) ÜRETİM PLANLAMASI

SMART (AKILLI) ÜRETİM PLANLAMASI 85

BEŞİNCİ BÖLÜM
STRATEJİK YÖNETİM

5.1. STRATEJIK YÖNETIM KAVRAMI 91
5.2. STRATEJIK YÖNETIM ROLLERI 92
5.2.1.Geleceğin Rekabet Ortamının Belirlenmesi 92
5.2.2. Rekabet Stratejilerinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesi 92
5.2.3. Rekabet Faktörlerinin Belirlenmesi 93
5.2.4. Değişim Yönetimi 93
5.2.5. Stratejik Uyumun Sağlanması 93
5.3. STRATEJIK YÖNETIM SÜRECI 94
5.4. STRATEJIK YÖNETIM TEORILERI 94

KAYNAKÇA 97

KAYNAKÇA

Ahi, P. and Searcy, C. (2013). A comparative literature analysis of definitions for green and sustainable supply chain management. Journal of Cleaner Production, 52, 329-341.

Ahmad, W. N. K. W., Rezaei, J., Sadaghiani, S., and Tavasszy, L. A. (2017). Evaluation of the external forces affecting the sustainability of oil and gas supply chain using Best Worst Method. Journal of Cleaner Production, 153, 242-252.

Akhavan, R. M. and Beckmann, M. (2017). A configuration of sustainable sourcing and supply management strategies. Journal of Purchasing and Supply Management, 23(2), 137-151.

Ansari, Z. N. and Kant, R. (2017a). A state-of-art literature review reflecting 15 years of focus on sustainable supply chain management. Journal of Cleaner Production, 142, 2524-2543.

American Marketing Association (AMA) (2020). Definitions of Marketing.

Ansari, Z. N. and Kant, R. (2017b). Exploring the framework development status for sustainability in supply chain management: A systematic literature synthesis and future research directions. Business Strategy and the Environment, 26(7), 873-892.

Aras-Beger, G., Sağlam, B. B., and Bekki, N. (2020). Case studies on sustainability for various fashion brands. In Supply Chain Management and Logistics in the Global Fashion Sector (pp. 242-260). Routledge.

Ashby, A., Leat, M., and Hudson-Smith, M. (2012). Making connections: a review of supply chain management and sustainability literature. Supply Chain Management-An International Journal, 17(5), 497-516.

Bagdoniene, L., and Jakstaite, R. (2009). Trust as basis for development of relationships between professional service providers and their clients. Economics and management, (14), 360-366.

Bain, M. (2018). Chinese prisoners allegedly made products for H&M and C&A. The Quartz. https://qz.com/1209468/hm-and-ca-are-accused- of-benefitting-from-chinese-prison-labor/.

Baines, P., Fill, C., and Page, K. (2013). Essentials of marketing. Oxford University Press.

Beske, P. and Seuring, S. (2014). Putting sustainability into supply chain management. Supply Chain Management-An International Journal, 19(3), SI, 322-331.

Brassington, F., and Pettitt, S. (2000). Principles of marketing (Vol. 134). Englewood cliffs, NJ: Financial Times Prentice Hall.

Brennen, S., and Kreiss, D. (2014). Digitalization and digitization. Culture digitally, 8.

Bruner, G. C., and Pomazal, R. J. (1988). Problem recognition: The crucial first stage of the consumer decision process. Journal of Consumer Marketing, 5(1), 53-63.

Carter, C. R., and Jennings, M. M. (2004). The role of purchasing in corporate social responsibility: a structural equation analysis. Journal of business Logistics, 25(1), 145-186.

Carter, C. R. and Rogers, D. S. (2008). A framework of sustainable supply chain management: moving toward new theory. International Journal of Physical Distribution and Logistics Management, 38(5), 360-387.

Chamorro, A., Rubio, S., and Miranda, F.J. (2009). Characteristics of research on green marketing. Business Strategy and Environment, 18, 223-239.

Charter, M., and Polonsky, M.J. (1999). Green marketing: A global Perspective on Green Marketing Practices. Sheffield: Greenleaf Publication.

Chen, Y., Wang, S., Yao, J., Li, Y., and Yang, S. (2018). Socially responsible supplier selection and sustainable supply chain development: A combined approach of total interpretive structural modeling and fuzzy analytic network process. Business Strategy and the Environment. 27, 1708-1719.

Chen, S. C. Y., and Shen, M. C. (2019). The fourth industrial revolution and the development of artificial intelligence. In Contemporary Issues in International Political Economy (pp. 333-346). Palgrave Macmillan, Singapore.

Chhabra, A., Vashishth, V., and Sharma, D. K. (2018). A fuzzy logic and game theory based adaptive approach for securing opportunistic networks against black hole attacks. International Journal of Communication Systems, 31(4), e3487.

Chkanikova, O., and Mont, O. (2015). Corporate supply chain responsibility: drivers and barriers for sustainable food retailing. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 22(2), 65-82.

Christiansen, L. H., and Lounsbury, M. (2013). Strange brew: Bridging logics via institutional bricolage and the reconstitution of organizational identity. In Institutional logics in action, part B. Emerald Group Publishing Limited.

Closs, D.J., Speier, C., and Meacham, N. (2011). Sustainability to support end-to-end value chains: the role of supply chain management. Journal of the Academy of Marketing Science, 39(1), 101-116.

Coda, V., and Mollona, E. (2006). Dynamics of strategy: A feedback approach to corporate strategy-making. In Systemics of emergence: Research and development (pp. 463-493). Springer, Boston, MA.

Çetinkaya, B. (2011). Developing a Sustainable Supply Chain Strategy, In Cetinkaya, B., Cuthbertson, R., Ewer, G., Klaas-Wissing, T., Piotrowicz, W., and Tyssen, C. (Eds.), Sustainable Supply Chain Management, 17-55. Berlin: Springer.

Dangelico, R. M., and Vocalelli, D. (2017). "Green Marketing": an analysis of definitions, strategy steps, and tools through a systematic review of the literature. Journal of Cleaner Production, 165, 1263-1279.

Desai, V (2019) "Digital Marketing: A Review". International Journal of Trend in Scientific Research and Development (IJTSRD). Conference Issue | March 2019

Diabat, A., Kannan, D., and Mathiyazhagan, K. (2014). Analysis of enablers for implementation of sustainable supply chain management: A textile case. Journal of Cleaner Production, 83, 391-403.

Dick, A. S., and Basu, K. (1994). Customer loyalty: toward an integrated conceptual framework. Journal of the academy of marketing science, 22(2), 99-113.

DiMaggio, P.J. and Powell, W.W. (1983). The iron cage revisited: institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. American Sociological Review, 48(2), 147-160.

Doh, J., Husted, B., and Yang, X. (2013). Ethics, Corporate Social Responsibility, and Developing Country Multinationals. Business Ethics Quarterly, 23(4), 638-639.

Dos Santos, P. H., Neves, S. M., Sant'Anna, D. O., de Oliveira, C. H., and Carvalho, H. D. (2019). The analytic hierarchy process supporting decision making for sustainable development: An overview of applications. Journal of cleaner production, 212, 119-138.

Dubey, R., Gunasekaran, A., Papadopoulos, T., Childe, S.J., Shibin, K.T., and Wamba, S.F. (2017). Sustainable supply chain management: framework and further research directions. Journal of Cleaner Production, 142, 1119-1130.

Duymedjian, R., and Rüling, C. C. (2010). Towards a foundation of bricolage in organization and management theory. Organization Studies, 31(2), 133-151.

Elkington, J. (1994). Towards the Sustainable Corporation: Win-Win-Win Business Strategies for Sustainable Development. California Management Review, 90¬100.

Essig, M., and Amann, M. (2009). Supplier satisfaction: Conceptual basics and explorative findings. Journal of purchasing and supply management, 15(2), 103-113.

Faulkner, D. and Campbell, A. (2011). Introduction, In Faulkner, D. and Campbell, A. (Eds.), The Oxford Handbook of Strategy (pp.1-24), New York: Oxford University Press.

Fang, K., Dong, L., Ren, J., Zhang, Q., Han, L., and Fu, H. (2017). Carbon footprints of urban transition: Tracking circular economy promotions in Guiyang, China. Ecological Modelling, 365, 30-44.

Filiou, D., and Golesorkhi, S. (2016). Influence of institutional differences on firm innovation from international alliances. Long Range Planning, 49(1), 129-144.

Fisk, G. (1974). Marketing and the Ecological Crisis, London: Harper and Row.

Fuller, D. A. (1999). Sustainable marketing: Managerial-ecological issues. Sage Publications.

Gardner, T. A., Benzie, M., Börner, J., Dawkins, E., Fick, S., Garrett, R., ... and Wolvekamp, P. (2019). Transparency and sustainability in global commodity supply chains. World Development, 121, 163-177.

Giannakis, M. and Papadopoulos, T. (2016). Supply chain sustainability: A risk management approach. International Journal of Production Economics, 171, 455-470.

Gosling, J., Jia, F., Gong, Y., and Brown, S. (2016). The role of supply chain leadership in the learning of sustainable practice: Toward an integrated framework. Journal of Cleaner Production, 137, 1458-1469.

Gracia, M.D. and Quezada, L.E. (2016). A framework for strategy formulation in sustainable supply chains: A case study in the electric industry. Netnomics, 17(1), 3-27.

Greenwood, R., Hinings, C.R., and Whetten, D. (2014). Rethinking Institutions and Organizations. Journal of Management Studies, 51(7), 12-6-1220.

Grimm, J.H., Hofstetter, J.S. and Sarkis, J. (2018). Interrelationships amongst factors for sub-supplier corporate sustainability standards compliance: An exploratory field study. Journal of Cleaner Production, 203, 240-259.

Halldorsson, A., Kotzab, H., and Skj0tt-Larsen, T. (2009). Supply chain management on the crossroad to sustainability: A blessing or a curse? Logistics Research, 1(2), 83-94.

Harms, D., Hansen, E.G., and Schaltegger, S. (2013). Strategies in sustainable supply chain management: an empirical investigation of large German companies. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 20(4), 205-218.

Hennion, K.E., and Kinnear, T.C. (1976). Ecological Marketing. Chicago: American Marketing Association.

Hill, C. W., and Jones, G. R. (2011). Essentials of strategic management. Cengage Learning.

H&M Group. (2010). Sürdürülebilirlik Raporu. https://sustainability.hm.com/content/dam/hm/about/documents/en/CSR/codeofconduct/ Code %20of%20Conduct_en.pdf.

Hörisch, J., Freeman, R. E., and Schaltegger, S. (2014). Applying stakeholder theory in sustainability management: Links, similarities, dissimilarities, and a conceptual framework. Organization and Environment, 27(4), 328-346.

Hutt, M. D., and Speh, T. W. (2021). Business marketing management: B2B. South-Western, Cengage Learning.

Hüttinger, L., Schiele, H., and Veldman, J. (2012). The drivers of customer attractiveness, supplier satisfaction and preferred customer status: A literature review. Industrial marketing management, 41(8), 1194-1205.

Johnsen, M. (2017). The future of Artificial Intelligence in Digital Marketing: The next big technological break. Maria Johnsen.

Jokela, P., and Söderman, A. (2017). Re-examining the link between fairness and commitment in buyer-supplier relationships. Journal of Purchasing and Supply Management, 23(4), 268-279.

Kähkönen, A. K., Lintukangas, K., and Hallikas, J. (2018). Sustainable supply management practices: making a difference in a firm's sustainability performance. Supply Chain Management: An International Journal.

Karim H.S. and Alkarablieh A. A. (2015) "The Effect of Using Pay Per Click Advertisement on Online Advertisement Effectiveness and Attracting Customers in E-marketing Companies in Jordan". International Journal of Marketing Studies; Vol. 7, No. 1; 2015. 1918-7203.

Kefer, P., Milanovic, D. D., Misita, M., and Zunjic, A. (2016). Fuzzy multicriteria ABC supplier classification in global supply chain. Mathematical Problems in Engineering, 2016.

Keller, K. L., and Kotler, P. (2012). Branding in B2B firms. In Handbook of business-to-business marketing. Edward Elgar Publishing.

Kilbourne, W.E., and Beckmann, S.C. (1998). Review and critical assessment of research on marketing and the environment, Journal of Marketing Management, 14(6), 513-532.

Kinoti, M.W. (2011). Green marketing intervention strategies and sustainable development: a conceptual paper. International Journal of Business and Social Science, 2(23), 263-273.

Kostova, T. and Roth, K. (2002). Adoption of an organizational practice by subsidiaries of multinational corporations: Institutional and relational effects. Academy of Management Journal, 45(1), 215-233.

Kotler and Armstrong (2009), "Digital Marketing". https://www.kbmanage.com

Kumar, P. (2016). State of green marketing research over 25 years (1990-2014): literature survey and classification, Marketing Intelligence and Planning, 34(1), 137-158.

Kumar, V., Rahman, Z., Kazmi, A.A., and Goyal, P. (2012) Evolution of sustainability as marketing strategy: beginning of new era. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 37, 482-489.

Kumar, P., and Ghodeswar, B. (2015). Green marketing mix: a review of literature and direction for future research. International Journal of Asian Business and Information Management, 6(3), 39-55.

Kunz, M. B., and Hackworth, B. A. (2011). Are consumers following retailers to social networks. Academy of Marketing Studies Journal, 15(2), 1-22.

Latkovic, K. (2018) "5 Coffee Shop Digital Marketing Strategies and Industry Tips". https://transpera.ca/marketing/blog/coffee-shop-marketing-strategy/.

Leonidou, C.N., and Leonidou, C. L. (2011). Research into environmental marketing/management: a bibliographic analysis. European Journal of Marketing, 45(1/2), 68-103.

Luthra, S., Garg, D., and Haleem, A. (2016). The impacts of critical success factors for implementing green supply chain management towards sustainability: an empirical investigation of Indian automobile industry. Journal of Cleaner Production, 121, 142-158.

Maignan, I., Hillebrand, B., and McAlister, D. (2002). Managing socially- responsible buying: How to integrate non-economic criteria into the purchasing process. European Management Journal, 20(6), 641-648.

Malviya, R.K., Kant, R., and Gupta, A.D. (2018). Evaluation and selection of sustainable strategy for green supply chain management implementation. Business Strategy and the Environment, 27(4), 475-502.

Mani, V., Gunasekaran, A., and Delgado, C. (2018). Enhancing supply chain performance through supplier social sustainability: An emerging economy perspective. International Journal of Production Economics, 195, 259-272.

Mariadoss, B.J., Chi, T., Tansuhaj, P., and Pomirleanu, N. (2016). Influences of firm orientations on sustainable supply chain management. Journal of Business Research, 69(9), 3406-3414.

Martins, C.L. and Pato, M.V. (2019). Supply chain sustainability: A tertiary literature review. Journal of Cleaner Production, 225, 995-1016.

McClendon, E. (2010). Green Marketing: How it Works and When to Use it [Editorial]. Environmental Leader.

Meckenstock, J., Barbosa-Povoa, A.P., and Carvalho, A. (2015). The Wicked Character of Sustainable Supply Chain Management: Evidence from Sustainability Reports. Business Strategy and the Environment.

Meera, V., and Gayathiri, P. (2015). Digital Marketing and Enhancing Consumer Experience in Online Shopping. The International Journal of Business and Management, 3(6), 186.

Meherishi, L., Narayana, S. A., and Ranjani, K. S. (2019). Sustainable packaging for supply chain management in the circular economy: A review. Journal of cleaner production, 237, 117582.

Menon, A., and Menon, A. (1997). Enviropreneurial marketing strategy: the emergence of corporate environmentalism as market strategy. Journal of marketing, 61(1), 51-67.

Meyer, J.W. and Rowan, B. (1977). Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony. The American Journal of Sociology, 83(2), 340-363.

Miemczyk, J., Johnsen, T.E. and Macquet, M. (2012). Sustainable purchasing and supply management: a structured literature review of definitions and measures at the dyad, chain and network levels. Supply Chain Management: An International Journal, 17(5), 478 - 496.

Miemczyk, J. and Luzzini, D. (2019). Achieving triple bottom line sustainability in supply chains: The role of environmental, social and risk assessment practices. International Journal of Operations and Production Management, 39(2), 238-259.

Montabon, F., Pagell, M., and Wu, Z. (2016). Making sustainability sustainable. Journal of Supply Chain Management, 52(2), 11-27.

Morel, M., and Kwakye, F. (2012). Green marketing: Consumers Attitude towards Eco-friendly Products and Purchase Intention in the Fast Moving Consumer Goods (FMCG) sector.

Nyaga, G. N., Whipple, J. M., and Lynch, D. F. (2010). Examining supply chain relationships: do buyer and supplier perspectives on collaborative relationships differ?. Journal of operations management, 28(2), 101-114.

Oehmen, J., De Nardo, M., Schonsleben, P. and Boutellier, R. (2010). Supplier code of conduct-state-of-the-art and customization in the electronics industry. Production Planning and Control, 21(7), 664-679.

Olsen, M. C., Slotegraaf, R. J., and Chandukala, S. R. (2014). Green claims and message frames: how green new products change brand attitude. Journal of Marketing, 78(5), 119-137.

Ottman, J. (1993). Green marketing: Challenges and Opportunities for the New Marketing Age. Lincolnwood, Illinois: Ntc Business Books.

Pache, A. C., and Chowdhury, I. (2012, July). Social Entrepreneurship Education as a Socialization Process into Multiple Institutional Logics. In Academy of Management Proceedings (Vol. 2012, No. 1, p. 13226). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.

Pache, A. C., and Santos, F. (2013). Inside the hybrid organization: Selective coupling as a response to competing institutional logics. Academy of management journal, 56(4), 972-1001.

Pagell, M. and Wu, Z. (2009). Building a more complete theory of sustainable supply chain management using case studies of 10 exemplars. Journal of Supply Chain Management, 45(2), 37-56.

Papadas, K., Avlonitis, G.J., and Carrigan, M. (2017). Green marketing orientation: conceptualization, scale development and validation. Journal of Business Research, 80, 236-246.

Parker, C., and Mathews, B. P. (2001). Customer satisfaction: contrasting academic and consumers' interpretations. Marketing Intelligence and Planning.

Paulraj, A., Chen, I.J. and Blome, C. (2017). Motives and performance outcomes of sustainable supply chain management practices: A multi-theoretical perspective. Journal of Business Ethics, 145(2), 239-258.

Peattie, K. (2001). Towards sustainability: the third age of green marketing. The Marketing Review, 2, 129-146.

Polonsky, M. J. (1994). Green marketing regulation in the US and Australia: The Australian checklist, Greener Marketing International,5, 44-53.

Porter, M. and Heppelmann, J. (2015). How smart, connected products are transforming companies. Harvard Business Review, 1-19.

Prakash, A. (2002). Green marketing, public policy and managerial strategies. Business strategy and the environment, 11(5), 285-297.

Qorri, A., Mujkić, Z., and Kraslawski, A. (2018). A conceptual framework for measuring sustainability performance of supply chains. Journal of Cleaner Production, 189, 570-584.

Rajeev, A., Pati, R.K., Padhi, S.S., and Govindan, K. (2017). Evolution of sustainability in supply chain management: A literature review. Journal of Cleaner Production, 162, 299-314.

Rebs, T., Brandenburg, M., and Seuring, S. (2019). System dynamics modeling for sustainable supply chain management: A literature review and systems thinking approach, Journal of Cleaner Production, 208, 1265-1280.

Richard, M. O., and Habibi, M. R. (2016). Advanced modeling of online consumer behavior: The moderating roles of hedonism and culture. Journal of Business Research, 69(3), 1103-1119.

Sarkis, J., Zhu, Q., and Lai, K. (2011). An organizational theoretic review of green supply chain management literature. International Journal of Production Economics, 130(1), 1-15.

Sayed, M., Hendry, L. C., and Bell, M. Z. (2017). Institutional complexity and sustainable supply chain management practices. Supply Chain Management: An International Journal.

Schiele, H., Calvi, R., and Gibbert, M. (2012). Customer attractiveness, supplier satisfaction and preferred customer status: Introduction, definitions and an overarching framework. Industrial marketing management, 41(8), 1178-1185.

Seuring, S. and Müller, M. (2008). From a literature review to a conceptual framework for sustainable supply chain management. Journal of Cleaner Production, 16(15), 1699-1710.

Schuhwerk, M. E., and Lefkoff-Hagius, R. (1995). Green or non-green? Does type of appeal matter when advertising a green product?. Journal of advertising, 24(2), 45-54.

Shamsuddoha, M. (2005). Realization on Green Marketing in Bangladesh.

Simao, L., and Lisboa, A. (2017). Green marketing and green brand - the Toyota case. Procedia Manufacturing, 12, 183-194.

Singh, A., and Trivedi, A. (2016). Sustainable green supply chain management: trends and current practices. Competitiveness Review.

Solaiman, M., Osman, A., and Halim, M.S.B.A. (2015). Green marketing: a marketing mix point of view, International Journal of Business and Technopreneurship, 5(1), 87-98.

Soni G. and Kodali R. (2013). A critical review of supply chain management frameworks: proposed framework. Benchmarking: An International Journal, 20(2): 263-298.

Srinivasan, M., Mukherjee, D., and Gaur, A. S. (2011). Buyer–supplier partnership quality and supply chain performance: Moderating role of risks, and environmental uncertainty. European Management Journal, 29(4), 260-271.

Stainer, A., and Stainer, L. (1997). Ethical Dimensions of Environmental Management, European Business Review, 97(5), 224-230.

Stearns, P. N. (2020). The industrial revolution in world history. Routledge.

Stindt, D. (2017). A generic planning approach for sustainable supply chain management - How to integrate concepts and methods to address the issues of sustainability?. Journal of Cleaner Production, 153(1), 146-163.

Stokes, R. (2011). eMarketing: The essential guide to digital marketing (Vol. 563). Quirk eMarketing.

Stone, M., and Woodcock, N. (2013). Social intelligence in customer engagement. Journal of Strategic Marketing, 21(5), 394-401.

Su, H. C., Chen, Y. S., and Ro, Y. K. (2017). Perception differences between buyer and supplier: The effect of agent negotiation styles. International Journal of Production Research, 55(20), 6067-6083.

Sumair (2015), "Brand positioning Strategies of coffee shops in Turkey: A comparative Study of Starbucks and Costa Coffee". International Journal of Economics, Commerce and Management, Vol. III, Issue 5, May 2015.

Svensson, G. (2007). Research notes: Aspects of sustainable supply chain management (SSCM): conceptual framework and empirical example. Supply Chain Management: An International Journal, 12(4), 262-26.

Tachizawa, E. M., and Wong, C. Y. (2014). Towards a theory of multi-tier sustainable supply chains: a systematic literature review. Supply Chain Management: An International Journal.

Taylor K. (2018), "Digital Marketing Channels". www.kunocreative.com.

Thornton, P.H., Ocasio, W., and Lounsbury, M. (2012). The institutional logics perspective: A new approach to culture, structure, and process. Oxford: Oxford University Press.

Tiago, M. T. P. M. B., and Verissimo, J. M. C. (2014). Digital marketing and social media: Why bother?. Business horizons, 57(6), 703-708.

Tiwari, S. (2018). History of Digital Marketing: The Evolution that started in the 1980s.

Tolbert, P. S., Zucker, L. G., Clegg, S. R., Hardy, C., and Nord, W. R. (1996). Handbook of organization studies. The Institutionalization of Institutional Theory, 175-190.

Türker, D. and Altuntaş, C. (2018). Diffusion of Sustainability: Effectiveness of Corporate Compliance Programs for Suppliers. Yousafzai, S. (Ed.), Measuring and Controlling Sustainability: Spanning Theory and Practice. Taylor and Francis.

Türker, D., and Vural, C. A. (2017). Embedding social innovation process into the institutional context: Voids or supports. Technological Forecasting and Social Change, 119, 98-113.

Van Dam, Y.K., and Apeldoorn, P.A.C. (1996). Sustainable marketing, Journal of Macromarketing, 76, 45-56.

Van de Ven, A.H. (2007). Engaged Scholarship: A Guide for Organizational and Social Research. New York: Oxford University Press.

Varadarajan, P.R., and Menon, A. (1988). Cause-related marketing: a coalignment of marketing strategy and corporate philanthropy. Journal of Marketing, 52, 58-74.

Veblen, T. (1994). The limitations of marginal utility. The Philosophy of Economics, ob. cit, 143-56.

Venkataraman, R.R. and Pinto, J.K. (2018). Operations Management: Managing Global Supply Chain. California: Sage.

Vinerean, S., Cetina, I., Dumitrescu, L., and Tichindelean, M. (2013). The effects of social media marketing on online consumer behavior. International Journal of Business and Management, 8(14), 66.

Vos, F. G. S., Van der Lelij, R., Schiele, H., and Praas, N. H. J. (2021). Mediating the impact of power on supplier satisfaction: Do buyer status and relational conflict matter?. International Journal of Production Economics, 239, 108168.

Williams, R. (2013). How to ... build a socially-responsible global supply chain. The Guardian.

Williams, A., Kennedy, S., Philipp, F., and Whiteman, G. (2017). Systems thinking: A review of sustainability management research. Journal of Cleaner Production, 148, 866-881.

World Commission on Environment and Development, 1987. Our Common Future. Oxford University Press, Oxford, UK.

Xiao-di, Z., and Tie-jun, Z. (2000). Green marketing: A noticeable new trend of international business. Journal of Zhejiang University,1(1), 99-104.

Yadav, R., and Pathak, G.S. (2013). Green marketing: initiatives in the Indian context, Indian Journal of Marketing, 43(10), 25-32.

Zaharia, I., and Zaharia, C. (2015). The growth of environmentally sustainable consumerism. Economics, Management and Financial Markets, 10(2), 115.

Zaid, A. A., Jaaron, A. A., and Bon, A. T. (2018). The impact of green human resource management and green supply chain management practices on sustainable performance: An empirical study. Journal of cleaner production, 204, 965-979.

Zeng, H., Chen, X., Xiao, X., and Zhou, Z. (2017). Institutional pressures, sustainable supply chain management, and circular economy capability: Empirical evidence from Chinese eco-industrial park firms. Journal of cleaner production, 155, 54-65.

Zhang, X. L., and Wang, J. J. (2016). Supply chain coordination decision model of manufacture-led dual-channel supply. Control and Decision, 31(8), 1519-1525.

Zucker, L.G. (1977). The Role of Institutionalization in Cultural Persistence. American Sociological Review, 42(5), 726-743.

Zucker, L.G. (1983). Organizations as Institutions. Sociology of Organizations, 2, 1-47.

SAĞLIKTA GÜNCEL GELİŞMELER IŞIĞINDA

TEORİK VE KLİNİK YAKLAŞIMLAR III

Editörler

Dr.Ayşenur UÇAR

Dr.Ezgi ÖZDEMİR

Dr.Muzaffer ASLAN

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-46-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ağustos 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitabı çıktığım yolculukta beni yalnız bırakmayan canım ailem ve biriciğim stj dr Mert Ali Uçar ile akademik yolculuğuma öncülük eden çok değerli hocam Prof Dr Ali Tamer e ithaf ediyorum.

Dr.Ayşenur UÇAR

Hem kliniğimin başarılı noktalara ulaşmasında hem de kitabın yazım, editoryal işlemlerinde bana en büyük desteği sağlayan Canım Oğlum Poyraz ve Kızım Eliz'e bu kitabı ithaf ediyorum. İyiki varsınız, en sağlam yanımsınız.

Dr.Ezgi ÖZDEMİR

Ömrünü iyi bir insan olarak yetişmemiz adına evlatlarına harcayan ve her zaman destek olan rahmetli anneme sonsuz minnetle..

Dr.Muzaffer ASLAN

ÖNSÖZ

Birey ve toplum yaşamı sürekli gelişmekte ve değişmektedir. Bu değişime öncülük eden faktörler oldukça çeşitlidir. Her sektör ve akademik disiplin de bu gelişmelerden payını almaktadır. Eğitim düzeyi, teknolojik değişimler, yeni hastalıklar, kaynakların ve bileşiminin sürekli değişmesi, gelir düzeyindeki değişmeler, insan sağlığını etkileyen yeni unsurların tespiti gibi birçok faktör söz konusudur.

Sağlık hizmetleri sektörü de yukarıda belirtilen değişkenler tarafından etkilenen birey ve toplum için için hayati öneme sahip ve ikamesi mümkün olmayan en önemli hizmettir. Ekonomik olarak en değerli mal ve hizmet grubu sağlık ve sağlık hizmetleri içinde yer alan mal ve hizmetlerdir. Bunun nedeni sağlık ve sağlık hizmetlerinin korumayı amaçladığı insan yaşamının değerinin ekonomik olarak ölçülmesinde karşılaşılan güçlüklerdir, çünkü insan yaşamı ve organlarının değerinin para ile ölçülmesi ekonomideki diğer ve mal hizmetler gibi kolay değildir. Örneğin, bir parmağın bir kulağın yada fazladan elde edilen bir yıllık yaşamın değerinin maddi ve manevi kriterlerle ölçülmesi mümkün değildir. Gölge fiyatlama yöntemi ile kısmen fiyatlama yapılsa da bir parmağa sahip olmanın getirdiği manevi değerin tespiti mümkün değildir.

Sağlık hizmetleri ve sektörünün taşıdığı bu önemden dolayı sağlıkta güncel gelişmeler ışığında klinik ve teorik yaklaşımlar isimli serinin il iki bölümü kamu oyunda olumlu tepkiler aldı. Bu ilkeden hareket ederek aynı başlığın üçüncü serisini çıkarmaya karar verdiğimizde bu kadar yoğun bir talebin olacağını açıkçası düşünmedik. Ancak ana amacımız sağlık profesyonellerinin yararlanacağı bu platformu kalite düzeyini düşürmeden devam ettirmekti. Eksiklikler elbette olacaktır ve bu eksikliklerde bize aittir. Bu konularda yapılan çalışmalara bu açıdan bir katkı yapabilmek bize mutluluk verdi. İlgilenen herkese yararlı olmasını diliyoruz.

Dr.Ayşenur UÇAR
Adana 2022
Dr.Ezgi ÖZDEMİR
Aydın 2022
Dr.Muzaffer ASLAN
İstanbul 2022

İÇİNDEKİLER

SAĞLIK EKONOMİSİNİN GELİŞİMİ AKADEMİK VE EĞİTİM PROGRAMLARI YÖNÜNDEN ANALİZİ 1
Doç.Dr.Emine Seda KOÇ

KANSER KAŞEKSİSİNDE PATOGENEZ VE KLİNİK (PATHOGENESIS AND CLINIC IN CANCER CACHEXİA) 22
Dr. Ayşenur UÇAR

TRANSORAL ROBOTİK CERRAHİ (TRANSORAL ROBOTIC SURGERY - TORS) 30
Muzaffer ASLAN

OFİS HİSTEROSKOPİNİN İNFERTİLİTEDEKİ YERİ 46
Dr. Senai AKSOY

İNFERTİL HASTALARDA ENDOMETRİOZİS YÖNETİMİ 59
Dr. Senai AKSOY

GERİATRİ VE ONKOLOJ 72
Uz. Dr. Mehtap DALKILIÇ ÇALIŞ

GERİATRİK KANSER HASTALARINDA DEĞERLENDİRME 79
Uz. Dr. Mehtap DALKILIÇ ÇALIŞ
Nil Mehtap ÇALIŞ

GERİATRİK KANSER HASTALARINDA TEDAVİ 87
Uz. Dr. Mehtap DALKILIÇ ÇALIŞ

YAŞLILARDA KANSER TARAMASI 101
Uz. Dr. Mehtap DALKILIÇ ÇALIŞ
Nil Mehtap ÇALIŞ

COVİD-19 PANDEMİSİ VE SONRASI 104
Uz. Dr. Mehtap DALKILIÇ ÇALIŞ
Nil Mehtap ÇALIŞ

MEDİKAL NEDENLERE BAĞLI OLMAYAN FERTİLİTE PREZERVASYONU VE TÜRKİYE' DEKİ UYGULAMALAR 108
Dr Ebru ALPER

KOKSİDİNİ: ANATOMİ, TANI VE TEDAVİYE YAKLAŞIM.....120
Emir Kaan İZCİ
Densel ARAÇ

ÇOCUKLARDA INGUINAL BÖLGENİN CERRAHİ PATOLOJİLERİ.....128
Operatör Doktor Mesut DEMİR
Asistan Doktor Şeyma DEMİRCİ

ÇOCUKLARDA KARIN ÖN DUVARI ANOMALİLERİ 145
Asistan Doktor Şeyma DEMİRCİ
Operatör Doktor Mesut DEMİR

GÜNCEL CAD/CAM MATERYALLERİ 165
Dok. Öğr. Üyesi Pınar ŞEŞEN

İMPLANT DESTEKLİ PROTEZLERDE DİJİTAL ÖLÇÜ:
GÜNCEL YAKLAŞIMLAR 193
Gökçen ATEŞ

ANEMİLİ HASTAYA GENEL YAKLAŞIM
(DİAGNOSTİC APPROACH TO ANEMİA İN ADULTS) 209
Duygu Nurdan AVCI

METABOLİK SENDROMDA BESLENMME
(NUTRITION İN METABOLİC SYNDROME) 217
Ferda KÖKSAL

SOSYAL YUMURTA DONDURMADA GÜNCEL DURUM 226
Dr Sinem ERTAŞ

DEPREM SONRASI ACİL SERVİS HASTA YÖNETİMİ VE TEDAVİ YAKLAŞIMI.....235
Uzman Doktor Hüseyin ÜLGER

PEDİATRİK ONKOLOJİ HASTALARINDA GELENEKSEL VE TAMAMLAYICI TIP
YÖNTEMLERİNİN KULLANIMI 248
Uzm. Dr. Ayşe ÖZKAN

ELEKTRİK YANIKLARI.....262
Dr Öğretim Üyesi Hüseyin AKYOL

KADINLARIN HAYATINDA BAŞKA BİR DÖNEM: MENAPOZ VE MENAPOZUN
KADIN SAĞLIĞINDAKİ ETKİLERİ.....283
Dr Ezgi ÖZDEMİR

REFERANSLAR

Anderson, O.W. with J.J.Feldman(1956), Family medical costs and voluntary health insurance :a nationwide survey, N.Y. : McGraw-Hill, (The preliminary report was issued in 1954 under title: National family survey of medical costs and voluntary health insurance). İnternet adresi:

https://catalogue.nla.gov.au/Record/2482647, Erişim tarihi: 17/06/2022.

Arrow, Keneth J.(1963), Uncertainty and the Welfare Economics of Medical Care, The American Economic Review, Volume 53, Issue 5, December, pp. 941-973. İnternet adresi:

https://web.stanford.edu/~jay/health_class/Readings/Lecture01/arrow.pdf

Erişim tarihi:18/06/2022

Begg, David ve diğerleri: Economics, 4th Edition, McGraw Hill, 1995.

Blaug, Mark(1998), Where are we now in British health economics?, UK Health Economists' Study Group: 25th Anniversary Supplement Volume 7, Issue Supplement S1 August 1998. İnternet adresi: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/hec.4730070906/abstract Erişim tarihi:18/06/2022

Buchanan, J.M. (1964), The Inconsistencies of the National Health Service, Institute of Economic Affairs Paper 7, London.

Cohen, David R. And John B. Henderson(1988), Health, Prevention And Economy, Oxford University Press, Oxford, London UK.

Culyer, A.J.; Van Der Gaag And M. Perlman(1981), Health, Economics And Health Economics, North Holland Amsterdam.

Culyer, A.J. and Newhouse, J.P.(2000), Introduction: The Status and Scope of Health Economics, In Culyer, A.J. and Newhouse, J.P. (Eds.) *Handbook of Health Economics,* vol 1A: 1-8, Elsevier

Cullis, John G., and Peter A. West(1979), The Economics of Health: An Introduction, Martin Robertson and Co. Ltd., Oxford UK, ss.25-30.

Cutler, D., A. Deaton, and A. Lleras-Muney(2006*),* The Determinants of Mortality, *Journal of Economic Perspectives* 20 (3): 97–120.

Davis,Michael M. and C. Rufus Rorem(1932) The Crisis in Hospital Finance, Chicago: University of Chicago Press, 241 pp.

İnternet adresi: http://ajph.aphapublications.org/doi/pdf/10.2105/AJPH.22.12.1323-a

Erişim tarihi:18/06/2022

Deaton, A. (2003), *Health and National Income*, Center for Health & Wellbeing Research Program in Development Studies, Princeton University, Princeton, NJ.

Dickerson, O. D.(1963), Health Insurance, Homewood, Ill., R.D. Irwin, Rev. ed. İnternet adresi:

https://www.jstor.org/analyze/ Erişim tarihi:18/06/2022

Faulkner, Edwin J.(1960) Accident and Health Insurance. McGraw-Hill Insurance Series

Fein,Rashi(1958), Economics of Mental Illness, Basic Books, 1958.

Fei, Rashi(1986-1989), Medical Care, Medical Costs: The Search for a Health Insurance Policy, Harvard University Press. İnternet adresi:

https://www.researchgate.net/publication/303859673_Rashi_Fein

Erişim tarihi: 18/06/2022

Feldstein, P.J.(1993), Health Care Economics, New York: Delmar Publishers Inc.

Folland, S., Goodman, A.C. ve Stano, M.(1993), The Economics of Health and Health Care, New Jersey: Prentice Hall

Greenberg, J. (1993). Stealing in the name of justice: Informational and interpersonal moderators of theft reactions to underpayment inequity. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 54, 81–103.

Grossman, Michael(1972), On the Concept of Health Capital and the Demand for Health, The Journal of Political Economy, Vol. 80, No. 2. (Mar. - Apr., 1972), pp. 223-255. İnternet adresi: http://economics.sas.upenn.edu/~hfang/teaching/socialinsurance/readings/Grossman72%283.1%29.pdf Erişim Tarihi:18/06/2022

Hanchett, P.E. (1965), Review of Burton A. Weisbrod's Economics of Public Health, The Journal of Political Economy, 73 (5): 555.

Hansen, Fredrik, Anders Anell, Ulf-G Gerdtham and Carl Hampus Lyttkens(2013), The Future of Health Economics: The Potential of Behavioral and Experimental Economics, Department of Economics School of Economics and Management, Lund University, Working Paper 2013:20.

Kısa, Adnan(2015), Introduction To Health Economics (Sağlık Ekonom*isi)*, *İnternet adresi*:

https://www.researchgate.net/publication/314239949, Erişim Tarihi:18/06/2022

Klarman HA.(1965) The case for public intervention in financing health and medical services. Med Care 1965;3:59-62. doi:10.1097/00005650-196501000- 00014. İnternet adresi: http://www.who.int/bulletin/volumes/86/11/08-055707.pdf

Erişim tarihi:24/11/2017

Klarman, H. E. (1965), The Economics of Health. New York: Columbia University Press

Lee, Kenneth and Anne Mills(1983), "Developing Countries, Health and Health Economics", (edited by Lee, ve Mills), The Economics of Health in Developing Countries, Oxford University Press, Oxford UK.

Lees, DS (1961) Health through Choice: An Economic Study of the English National Health Service, London: Institute of Economic Affairs.

Lees, D. S. and Cooper, M. H. (1963), The Work of the General Practitioner: An analytical survey of studies of general practice, J Coll Gen Pract, 6(3): pp.408– 435

Lees, R. D. and Rice, R. G. (1965), Uncertainty and the Welfare Economics of Medical Care: Comment, American Economic Review, 55: pp.140-54

Lees, D. S. and Cooper, M. H. (1963), The Work of the General Practitioner: An analytical survey of studies of general practice, J Coll Gen Pract, 6(3): 408– 435

Mayes, R. (2004), Universal Coverage: The Elusive Quest for National Health Insurance, Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Medema, S. G. (2003), The Economic Role of Government in the History of Economic Thought, in Jeff Biddle, John B. Davis, and Warren J. Samuels, eds., The Blackwell Companion to the History of Economic Thought. Oxford: Blackwell:pp. 428-44.

Medema, S.G. (2004), Public Choice and Deviance: A Comment, American Journal of Economics and Sociology 63: pp.51-54.

Mooney, G., Tinghög, G. and A.Kalkan(2013), The Need for a New Paradigm in Scandinavian Health Economics , *Nordic Journal of Health Economics*, 1(2): 119-133.

Nordhaus, W. D.(2005), Irving Fisher and the Contribution of Improved Longevity to Living Standards, *American Journal of Economics and Sociology* 64 (26): 367–392.

Oeppen, J., and J. W. Vaupel(2002), Broken Limits to Life Expectancy. Science 296 (5570): 1029–1031

Phelps E., Charles(1995), Perspectives in Health Economics, Health Economics, John Wiley and Sons. Ltd., Volume:4.

Randhawa, Pal ve Kevin Chan(2009), Health Economics, Prepared as part of an education project of the Global Health Education Consortium and collaborating partners, GHEC. İnternet adresi: https://www.cugh.org/sites/default/files/15_Health_Economics_101_FINAL_0.pdf Erişim tarihi:18/06/2022

Rebelo,Luís Francisco de Gouveia(2011), The Economics Of Health And Health Care:Assessing Health Determinants And Impacts On An Aging Population, Unpublished PhD Thesis, Tese De Doutoramento Em Economia, Universidade de Porto. İnternet adresi:

https://repositorio-aberto.up.pt/bitstream/10216/62305/2/TESEFinal.pdf

Erişim tarihi:19/06/2022.

Rout, H.S., and P.K. Panda(2007), Health and Health Economics: A conceptual framework, in *Health Economics in India,* edited by H.S. Rout, and P.K. Panda, New Century Publications, New Delhi: 13-29.

Saunders,Mark NK(2005), Book Review: J. Greenberg and J.A. Colquitt (eds): Handbook of Organizational Justice, Mahwah New Jersey,Lawrence Erlbaum Associates. İnternet adresi: http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0170840606074946

Erişim tarihi: 18/06/2022

Smith, George T.(1987), Prospects For The Future: An Introductory Overview, Health

Economics: Prospects For The Future (Edited By, George T. Smith), New York.

Stevens, Rosemary A.(1996), Health Care in the Early 1960s, Health Care Finance Review. 1996 Winter; 18(2): 11–22. İnternet adresi:

https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4193636/ Erişim tarihi: 19/06/2022

Somers HM, Somers AR(1961). Doctors, Patients, and Health Insurance. The Organization and Financing of Medical Care. Washington, DC.: Brookings Institution.

Weisbrod, B. A. (1991), The health care quadrilemma: an essay on technological change, insurance, quality of care, and cost containment, *Journal of Economic Literature* 29 (2), 523-552.

Twaddle, A.C(1974), The Concept of Health Status, Social Science and Medicine, Volume 8, 1974.

Williams, Alan(1987), Introduction, Health and Economics (edited by, A. Williams), London UK, MacMillan.

World Bank Group. 2007, World Development Indicators İnternet adresi: http://data.worldbank.org/indicator. Erişim Tarihi: 18/06/2022

World Bank Group. 2009, World Development Indicators İnternet adresi: http://data.worldbank.org/indicator. Erişim Tarihi: 18/06/2022

World Bank Group. 2011, World Development Indicators İnternet adresi: http://data.worldbank.org/indicator. Erişim Tarihi: 18/06/2022

World Bank Group. 2013, World Development Indicators İnternet adresi: http://data.worldbank.org/indicator. Erişim Tarihi: 18/06/2022

World Health Organization (WHO). 2000. Ranking of Performance of Health Care Systems.

İnternet adresi: http://www.who.int/whr/2000/media_centre/press_release/en.

Erişim Tarihi: 18/06/2022

İNTERNET KAYNAKLARI:

https://mitpress.mit.edu/sites/default/files/titles/content/9780262016766_sch_0001.pdf

KAYNAKLAR

BaracosVE, Martin L, Korc M, Guttridge DC,Fearon KCH. Cancer-associatedcachexia.NatRevDisPrimers 2018;4:17105.

Bing C, Russell S, Becket E, Pope M, Tisdale MJ, Trayhurn P, et al. Adiposeatrophyincancercachexia: morphologicandmolecularanalysis of adiposetissue in tumourbearingmice. Br J Cancer 2006;95(8): 1028-37.

Blum D, Strasser F. Cachexiaassessmenttools. CurrOpinSupportPalliatCare 2011;5(4):350-5.

Bonetto A, Aydogdu T, Jin X, Zhang Z, Zhan R, Puzis L, et al. JAK/STAT3 pathwayinhibitionblocksskeletalmusclewastingdownstream of IL-6 and in experimentalcancercachexia. Am J PhysiolEndocrinolMetab 2012;303(3): E410-21.

Burfeind KG, Michaelis KA, Marks DL. Thecentral role of hypothalamicinflammation intheacuteillnessresponseandcachexia. Semin Cell Dev Biol 2016;54:42-52

Campos CA, Bowen AJ, Han S, Wisse BE, Palmiter RD, Schwartz MW. Cancer-inducedanorexiaandmalaisearemediatedby CGRP neurons in theparabrachialnucleus. NatNeurosci 2017;20(7):934-42.

Cone RD. Thecentralmelanocortinsystemandenergyhomeostasis. TrendsEndocrinolMetab 1999;10(6):211-6.

Das SK, Eder S, Schauer S, Diwoky C, Temmel H, Guertl B, et al. Adiposetriglyceridelipase

contributestocancer-associatedcachexia. Science 2011;333(6039):233-8. Erratum in: Science 2011;333(6049):1576.

Davis MP, Dreicer R, Walsh D, Lagman R,LeGrand SB. Appetiteandcancer-associatedanorexia: a review. J ClinOncol2004;22(8):1510-7.

Dev R, Bruera E, Dalal S. Insulinresistanceand body composition in cancerpatients. AnnOncol. 2018;29(suppl_2):ii18-ii26.

Elmquist JK. Anatomicbasis of leptinaction inthehypothalamus. FrontHormRes. 2000;26:21-41.

Evans WJ, Morley JE, Argiles J, Bales C, Baracos V, Guttridge D, et al. Cachexia: a newdefinition. ClinNutr 2008;27:793-9.

Fearon K, Strasser f,Anker SD, BosaeusI,Bruera E, Fainsinger RL, et al. Definition andclassification of cancercachexia: an internationalconsensus. LancetOncol. 2011;12(5):489-95.

Fredrix EW, Wouters EF, Soeters PB, vanderAalst AC, Kester AD, vonMeyenfeldt MF,et al. Restingenergyexpenditure in patientswithnon-smallcelllungcancer. Cancer1991; 68(7):1616-21.

Friesen DE, BaracosVE,Tuszynski JA. Modelingtheenergeticcost of cancer as aresult of alteredenergymetabolism: implicationsforcachexia. TheorBiolMed Model.2015; 12:17.

Goncalves MD, Hwang SK, Pauli C, Murphy CJ, Cheng Z, Hopkins BD, et al. Fenofibratepreventsskeletalmuscleloss in micewithlungcancer. ProcNatlAcadSci USA. 2018;115(4):E743-E752. Erratum in: ProcNatlAcadSci u S A. 2018;:

Hellerstein MK, Meydani SN, Meydani M,Wu K, Dinarello CA. Interleukin-1-inducedanorexia in therat. Influence of prostaglandins. J ClinInvest. 1989;84(1):228-35.

Hetzler KL, Hardee JP, LaVoie HA, Murphy EA, Carson JA. Ovarianfunction's role duringcancercachexiaprogression in thefemalemouse. Am J PhysiolEndocrinolMetab. 2017;312(5):E447-E459.

Hetzler KL, Hardee JP, LaVoie HA, Murphy EA,Carson JA. Ovarianfunction's role duringcancercachexiaprogression in thefemalemouse. Am J PhysiolEndocrinolMetab. 2017;312(5):E447-E459.

Johnston AJ, Murphy KT, Jenkinson L, Laine D, Emmrich K, Faou P, et al. Targeting offn14 preventscancer-inducedcachexiaandprolongssurvival. Cell. 2015;162(6):1365- 78

Kalantar-Zadeh K, Rhee C, Sim JJ, Stenvinkel P, Anker SD, Kovesdy CP. Whycachexiakills: examiningthecausality of pooroutcomes in wastingconditions. JCachexiaSarcopeniaMuscle. 2013;4(2):89-94.

Kazemi-Bajestani SM, Becher H, FassbenderK, Chu Q, Baracos VE. Concurrentevolutionof cancercachexiaandheartfailure:bilateraleffectsexist. J CachexiaSarcopeniaMuscle. 2014;5(2):95-104.

Khan S, Tisdale MJ. Catabolism of adiposetissueby a tumour-producedlipid-mobilisingfactor. Int J Cancer. 1999;80(3):444-7.

Kuroda K, Nakashima J, Kanao K, Kikuchi E, Miyajima A, Horiguchi Y, et al. Interleukin6 is associatedwithcachexia in patientswithprostatecancer. Urology. 2007;69(1):113-7.

Mantovani G, Macciò A, Mura L, Massa E,Mudu MC, Mulas C, et al. Serum levels of leptinandproinflammatorycytokines in patientswithadvanced-stagecancer at differentsites. J MolMed (Berl). 2000;78(10): 554-61.

Martignoni ME, Kunze P, Hildebrandt W, Künzli B, Berberat P, Giese T, et al. Role ofmononuclearcellsandinflammatorycytokines in pancreaticcancer-relatedcachexia. ClinCancerRes. 2005;11(16): 5802-8.

Murphy KT. Thepathogenesisandtreatment of cardiacatrophy in cancercachexia. Am JPhysiolHeartCircPhysiol. 2016;310(4): H466-77.

Muscaritoli M, Anker SD, Argiles J, Aversa Z, Bauer JM, Biolo G, et al. Consensusdefinition of sarcopenia, cachexiaandpre-cachexia: jointdocumentelaboratedby Special InterestGroups (SIG) “cachexia-anorexia in chronicwastingdiseases” and “nutrition in geriatrics”. ClinNutr 2010;29:154-9.

Nagaya N, Uematsu M, Kojima M, Date Y, Nakazato M, Okumura H, et al. Elevatedcirculatinglevel of ghrelin in cachexiaassociatedwithchronicheartfailure: relationshipsbetweenghrelinandanabolic/catabolicfactors. Circulation. 2001;104 (17):2034-8.

Nakazato M, Murakami N, Date Y, Kojima M, Matsuo H, Kangawa K, et al. A role forghrelin in thecentralregulation of feeding. Nature. 2001;409(6817):194-8.

Oberholzer R, Hopkinson JB, Baumann K, Omlin A, Kaasa S, Fearon KC, et al. Psycho-socialeffects of cancercachexia: a systematicliteraturesearchandqualitativeanalysis. J PainSymptomManage 2013;46(1):77-95.

Quintás-Cardama A, Verstovsek S. Molecularpathways: Jak/STAT pathway: mutations,inhibitors, andresistance. ClinCancerRes 2013;19(8):1933-40.

Reddel CJ, Allen JD, Ehteda A, Taylor R,Chen VM, Curnow JL, et al. Increasedthrombingeneration in a mouse model ofcancercachexia is partially interleukin-6 dependent.J ThrombHaemost. 2017;15(3):477-86.

Ross PJ, Ashley S, Norton A. Dopatientswithweightlosshaveworseoutcom-whenundergoingchemotherapyforlungcancers? Br J Cancer 2004; 90: 1905-11.

Rydén M, Agustsson T, Laurencikiene J, Britton T, Sjölin E, Isaksson B, et al. Lipolysis--notinflammation, celldeath, orlipogenesis-- isinvolved in adiposetissueloss incancercachexia. Cancer. 2008;113(7): 1695-704.

Sonti G, Ilyin SE, Plata-Salamán CR.Anorexiainducedbycytokineinteractions atpathophysiologicalconcentrations. Am J Physiol. 1996;270(6 Pt 2):R1394-402.

Staal-van den Brekel AJ, Schols AM, tenVelde GP, Buurman WA, Wouters EF. Analysisoftheenergybalance in lungcancerpatients.CancerRes. 1994;54(24):6430-3.Erratum in: CancerRes 1995;55(8):1809.

Tocco-Bradley R, Georgieff M, JonesCT,Moldawer LL, Dinarello CA, Blackburn GL,et al. Changes in energyexpenditureandfatmetabolism in ratsinfusedwith interleukin-1.Eur J ClinInvest. 1987;17(6):504-10.

Van der Poll T, Romijn JA, Endert E, Borm JJ, Büller HR, Sauerwein HP. Tumornecrosisfactormimicsthemetabolicresponsetoacuteinfection in healthyhumans. Am JPhysiol. 1991;261(4 Pt 1):E457-65.

Walsh D, Mahmoud F, Barna B. Assessmentofnutritionalstatusandprognosis in advancedcancer: interleukin-6, C-reactive protein, andtheprognosticandinflammatorynutritionalindex. SupportCareCancer 2003;11(1):60-2.

Warren S. Theimmediatecause of death in cancer. Am J MedSci 1932;184(5):610–3.

White JP, Puppa MJ, Narsale A, Carson JA. Characterization of themaleApcMin/+mouse as a hypogonadism model relatedtocancercachexia. Biol Open. 2013;2(12):1346-53.

Zeisler H, Tempfer C, Joura EA, Sliutz G, Koelbl H, Wagner O, et al. Serum interleukin1 in ovariancancerpatients. Eur J Cancer. 1998;34(6):931-3.

KAYNAKLAR

Ariji Y, Katsumata A, Hiraiwa Y, Izumi M, Sakuma S, Shimizu M, et al. Mas- seter muscle sonographic features as indices for evaluating efficacy of massage treatment. Oral Surg Oral Med Oral Pathol Oral Radiol Endod 2010;110:517–26.

Baek KW, Deibel W, Marinov D, Griessen M, Bruno A, Zeilhofer HF, et al. Clinical applicability of robot-guided contact-free laser osteotomy in cranio-maxillo- facial surgery: in-vitro simulation and in-vivo surgery in minipig mandibles. Br J Oral Maxillofac Surg 2015.

BoudreauxBA,RosenthalEL,MagnusonJS,NewmanJR,DesmondRA,Clemons L, et al. Robot-assisted surgery for upper aerodigestive tract neoplasms. Arch Otolaryngol Head Neck Surg 2009;135:397–401.

Byrd JK, Leonardis RL, Bonawitz SC, Losee JE, Duvvuri U. Transoral robotic surgery for pharyngeal stenosis. Int J Med Robot 2014;10:418–22.

Danilchenko A, Balachandran R, Toennies JL, Baron S, Munske B, Fitzpatrick JM, et al. Robotic mastoidectomy. Otol Neurotol 2011;32:11–6.

De CeulaerJ, De ClercqC, Swennen GR.: Roboticsurgery in oral and maxillofacial, craniofacial and head and neck surgery: a systematic review of the literature. Int J Oral Maxillofac Surg 2012;41:1311–24.

Dutta, S. R., Passi, D., Sharma, S., & Singh, P. (2016). Transoral robotic surgery: a contemporary cure for future maxillofacial surgery. Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, Medicine, and Pathology, *28*(4), 290-303.

Dziegielewski PT, Teknos TN, Durmus K. Transoral robotic surgery for orop- haryngeal cancer: long term quality of life and functional outcomes. JAMA Otolaryngol Head Neck Surg 2013;139:1099–108.

Eichhorn KW, Bootz F. Clinical requirements and possible applications of robot assisted endoscopy in skull base and sinus surgery. Acta Neurochir Suppl (Wien) 2011;109:237–40.

Ferrell JK, Roy S, Karni RJ, Yuksel S. Applications for transoral robotic surgery in the pediatric airway. Laryngoscope 2014;124:2630–5.

Friedman M, Hamilton C, Samuelson CG, Kelley K, Taylor D, Pearson-Chauhan K, et al. Transoral robotic glossectomy for the treatment of obstructive sleep apnea-hypopnea syndrome. Otolaryngol Head Neck Surg 2012;146:854–62.

Fortin T, Champleboux G, Bianchi S, Bua-tois H, Coudert JL. Precision of transfer of preoperative planning for oral implants based on cone-beam CT-scan images through a robotic drilling machine. Clin Oral Implants Res 2002;13:651–6.

Granell J, Mendez-Benegassi I, Millas T, Garrido L, utierrez-Fonseca R. Transo- ral robotic surgery: step-by-step radical tonsillectomy. Case Rep Otolaryngol 2014;2014, 6.

Haughey BH, Hinni ML, Salassa JR, Hayden RE, Grant DG, Rich JT, et al. Transoral laser microsurgery as primary treatment for advanced-stage orop- haryngeal cancer: a United States multicenter study. Head Neck 2011;33: 1683–94.

Haus BM, Kambham N, Le D, Moll FM, Gourin C, Terris DJ. Surgical robotic applications in otolaryngology. Laryngoscope 2003;113:1139–44.

Higuchi TT, Gettman MT. Robotic instrumentation, personnel and oper- ating room setup. In: Su L-M, editor. Atlas of Robotic Urologic Surgery, Current Clinical Urology. Springer Science + Business Media, LLC; 2011., http://dx.doi.org/10.1007/978-1-60761-026-7 2.

Hockstein NG, Nolan JP, O'Malley Jr BW, Woo YJ. Robotic microlaryngeal surgery: a technical feasibility study using the da Vinci surgical robot and an airway mannequin. Laryngoscope 2005;115:780–5.

Hoff PT, Glazer TA, Spector ME. Body mass index predicts success in patients undergoing transoral robotic surgery for obstructive sleep apnea. ORL J Otorhi- nolaryngol Relat Spec 2014;76:266–72.

HoffmannTK,SchulerPJ,BankfalviA,GreveJ,HeusgenL,LangS,etal.Compar- ative analysis of resection tools suited for transoral robot-assisted surgery. Eur Arch Otorhinolaryngol 2014;271:1207–13.

IseliTA,KulbershBD,IseliCE,CarrollWR,RosenthalEL,MagnusonJS.Functional outcomes after transoral robotic surgery for head and neck cancer. Otolaryngol Head Neck Surg 2009;141:166–71.

Ishii H, Koga H, Obokawa Y, Solis J, Takanishi A, Katsumata A. Path genera- tor control system and virtual compliance calculator for maxillofacial massage robots. Int J Comput Assist Radiol Surg 2010;5:77–84.

Kavanagh KT. Applications of image-directed robotics in otolaryngologic surgery. Laryngoscope 1994;104(Pt 1):283–93.

Kayhan FT, Kaya KH, Koc AK, Altintas A, Erdur O. Transoral surgery for an infant thyroglossal duct cyst. Int J Pediatr Otorhinolaryngol 2013;77:1620–3.

Kim JY, Kim WS, Choi EC, Nam W.: The role of virtual surgical planning in the era of robotic surgery. Yonsei Med J 2016;57:265–8.

Kokot N, Mazhar K, O'Dell K, Huang N, Lin A, Sinha UK. Transoral robotic resection of oropharyngeal synovial sarcoma in a pediatric patient. Int J Pediatr Otorhinolaryngol 2013;77:1042–4.

Lawson G, Matar N, remacle M, Jamart J, Bachy V. Transoral robotic surgery for the management of head and neck tumors: learning curve. Eur Arch Otorhino- laryngol 2011;268:1795–801.

Leonardis RL, Duvvuri U, Mehta D. Transoral robotic-assisted lingual ton- sillectomy in the pediatric population. JAMA Otolaryngol Head Neck Surg 2013;139:1032–6.

Leonardis RL, Duvvuri U, Mehta D. Transoral robotic-assisted laryngeal cleft repair in the pediatric patient. Laryngoscope 2014;124:2167–9.

Liboon J, Funkhouser W, Terris DJ. A comparison of mucosal incisions made by scalpel, CO2 laser, electrocautery, and constant-voltage electrocautery. Otolaryngol Head Neck Surg 1997;116:379–85.

Lin HS, Rowley JA, Badr MS, Folbe AJ, Yoo GH, Victor L, et al. Transoral robotic surgery for treatment of obstructive sleep apnea-hypopnea syndrome. Laryn- goscope 2013;123:1811–6.

Lin HS, Rowley JA, Folbe AJ, Yoo GH, Badr MS, Chen W.: Transoral robotic surgery for treatment of obstructive sleep apnea: factors predicting surgical response. Laryngoscope 2015;125:1013–20.

Lueth TC, Hein A, Albrecht J, Dimitras M, Zachow S, Heissler E, et al. A surgical robot system for maxillofacial surgery. IEEE Int Conf Ind Electr Control Instrum 1998:2470–5.

McMahan W, Gewirtz J, Standish D, Martin P, Kunkel JA, Lilavois M, et al. Tool contact acceleration feedback for telerobotic surgery. IEEE Trans Haptics 2011;4:210–20.

Miyano G, Lobe TE, Wright SK. Bilateral transaxillary endoscopic total thy- roidectomy. J Pediatr Surg 2008;43:299–303.

Moore EJ, Olsen KD, Kasperbauer JL. Transoral robotic surgery for oropharyn- geal squamous cell carcinoma: a prospective study of feasibility and functional outcomes. Laryngoscope 2009;119:2156–64.

Omar EA, Bamber MA.: Orthognathic model surgery by using of apassive Robot Arm. Saudi Dent J 2010;22:47–55.

Park YM, Kim WS, Byeon HK, Lee SY, Kim SH. Oncological and functional outcomes of transoral robotic surgery for oropharyngeal cancer. Br J Oral Max- illofac Surg 2013;51:408–12.

Peacock ZS, Aghaloo T, Bouloux GF, Cillo Jr JE, Hale RG, Le AD, et al.: Proceedings from the 2013 American Association of Oral and Maxillofacial Surgeons Research Summit. J Oral Maxillofac Surg 2014;72:241–53.

Rahbar R, Ferrari LR, Borer JG, Peters CA.: Robotic surgery in the pediatric airway: application and safety. Arch Otolaryngol Head Neck Surg 2007;133:46–50.

Remacle M, Prasad MNV, Lawson G, Plisson L, Bachy V, Van der Vorst S. Transo- ral robotic surgery (TORS) with the Medrobotics FlexTM System: first surgical application on humans. Eur Arch Otorhinolaryngol 2015;272:1451–5.

Richmon JD, Quon H, Gourin CG. The effect of transoral robotic surgery on short-term outcomes and cost of care after oropharyngeal cancer surgery. Laryngoscope 2014;124:165–71.

Rinaldi V, Pagani D, Torretta S, Pignataro L. Transoral robotic surgery in the management of head and neck tumours. Ecancermedicalscience 2013;7:359.

Selber JC, Sarhane KA, Ibrahim AE, Holsinger FC. Transoral robotic reconstruc- tive surgery. Semin Plast Surg 2014;28:35–8.

Solares CA, Strome M. Transoral robot-assisted CO2 laser supraglottic laryngec- tomy: experimental and clinical data. Laryngoscope 2007;117:817–20.

Tateya I, Ishikawa S, Morita S, Ito H, Sakamoto T, Murayama T, et al. Magnifying endoscopy with narrow band imaging to determine the extent of resection in transoral robotic surgery of oropharyngeal cancer. Case Rep Otolaryngol 2014;2014:604737.

Terris DJ, Haus BM, Gourin CG, Lilagan PE. Endo-robotic resection of the sub- mandibular gland in a cadaver model. Head Neck 2005;27:946–51.

Theodossy T, Bamber MA. Model surgery with a passive robot arm for orthog- nathic surgery planning. J Oral Maxillofac Surg 2003;61:1310–7.

Toh ST, Han HJ, Tay HN, Kiong KL.: Transoral robotic surgery for obstructive sleep apnea in Asian patients: a Singapore sleep centre experience. JAMA Otolaryngol Head Neck Surg 2014;140:624–9.

University of Pennsylvania School of Medicine. FDA clears Transoral robotic surgery. ScienceDaily;2010 January 6. www.sciencedaily.com/releases/2010/ 01/100104114553.

van Loon JW, Smeele LE, Hilgers FJ, van den Brekel MW. Outcome of transoral robotic surgery for stage I-II oropharyngeal cancer. Eur Arch Otorhinolaryngol 2015;272:175–83.

Vicini C, Dallan I, Canzi P, Frassineti S, La Pietra MG, Montevecchi F. Transoral robotic tongue base resection in obstructive sleep apnoea-hypopnoea syn- drome: a preliminary report. ORL J Otorhinolaryngol Relat Spec 2010;72:22–7.

Walvekar RR, Peters G, Hardy E, Alsfeld L, Stromeyer FW, Anderson D, et al. Robotic-assisted transoral removal of a bilateral floor of mouth ranulas. World J Surg Oncol 2011;9:78.

Weinstein GS, O'malley Jr BW, Hockstein NG. Transoral robotic surgery: supra- glottic-laryngectomy in a canine model. Laryngoscope 2005;115:1315–9.

Weinstein GS, O'Malley Jr BW, Snyder W, Sherman E, Quon H. Transoral robotic surgery: radical tonsillectomy. Arch Otolaryngol Head Neck Surg 2007;133:1220–6.

Weinstein GS, O'Malley Jr BW, Cohen MA, Quon H. Transoral robotic surgery for advanced oropharyngeal carcinoma. Arch Otolaryngol Head Neck Surg 2010;136:1079–85.

Wine TM, Duvvuri U, Maurer SH, Mehta DK. Pediatric transoral robotic surgery for oropharyngeal malignancy: a case report. Int J Pediatr Otorhinolaryngol 2013;77:1222–6.

Yang, D., Zhou, J., Chen, R., Song, Y., Song, Z., Zhang, X., ... & Bai, C. (2022). Expert consensus on the metaverse in medicine. Clinical eHealth, 5, 1-9.

Zeitels SM, Burns JA, Akst LM, Hillman RE, Broadhurst MS, Anderson RR.: Office- based and microlaryngeal applications of a fiber-based thulium laser. Ann Otol Rhinol Laryngol 2006;115:891–6.

Referanslar

- Cicinelli E, Parisi C, Galantino P, et al. Reliability, feasibility, and safety of minihysteroscopy with a vaginoscopic approach: experience with 6,000 cases. Fertil Steril 2003; 80:199.
- De Angelis C, Santoro G, Re ME, Nofroni I. Office hysteroscopy and compliance: minihysteroscopy versus traditional hysteroscopy in a randomized trial. Hum Reprod 2003; 18:2441.
- Barbot J, Parent B, Dubuisson JB. Contact hysteroscopy: another method of endoscopic examination of the uterine cavity. Am J Obstet Gynecol 1980; 136:721.
- Vilos GA, Brown S, Graham G, et al. Genital tract electrical burns during hysteroscopic endometrial ablation: report of 13 cases in the United States and Canada. J Am Assoc Gynecol Laparosc 2000; 7:141.
- Agostini A, Collette E, Provansal M, Estrade JP, Blanc B, Gamerre M. Bonne pratique et valeur diagnostique de l'hystéroscopie diagnostique et des prélèvements histologiques. J Gynecol Obstet Biol Reprod 2008;37:S343–8.
- The Use of Hysteroscopy for the Diagnosis and Treatment of Intrauterine Pathology: ACOG Committee Opinion, Number 800. Obstet Gynecol 2020; 135:e138.
- Shalev J, Levi T, Orvieto R, et al. Emergency hysteroscopic treatment of acute severe uterine bleeding. J Obstet Gynaecol 2004; 24:152.
- Al-Mizyen E, Barnick CG, Grudzinskas JG. Early pregnancy is elusive and robust. Early Pregn 2001;5:144–8.
- Erenus M, Sezen D. Ongoing pregnancy in a woman who inadvertently underwent office hysteroscopy during early pregnancy. Fertil Steril 2005;83:211–2.
- Grow DR, Iromloo K. Oral contraceptives maintain a very thin endometrium before operative hysteroscopy. Fertil Steril 2006; 85:204.
- Vercellini P, Perino A, Consonni R, et al. Treatment with a gonadotrophin releasing hormone agonist before endometrial resection: a multicentre, randomised controlled trial. Br J Obstet Gynaecol 1996; 103:562
- Marchini M, Fedele L, Bianchi S, et al. Endometrial patterns during therapy with danazol or gestrinone for endometriosis: structural and ultrastructural study. Hum Pathol 1992; 23:51.
- Cicinelli E, Pinto V, Tinelli R, et al. Rapid endometrial preparation for hysteroscopic surgery with oral desogestrel plus vaginal raloxifene: a prospective, randomized pilot study. Fertil Steril 2007; 88:698.
- Thinkhamrop J, Laopaiboon M, Lumbiganon P. Prophylactic antibiotics for transcervical intrauterine procedures. Cochrane Database Syst Rev 2007;(3):CD005637.
- Kasius JC, Broekmans FJ, Fauser BC, Devroey P, Fatemi HM. Antibiotic prophylaxis for hysteroscopy evaluation of the uterine cavity. Fertil Steril 2011;95:792–4.

- Allen RH, Micks E, Edelman A. Pain relief for obstetric and gynecologic ambulatory procedures. Obstet Gynecol Clin North Am 2013; 40:625.
- Giorda G, Scarabelli C, Franceschi S, Campagnutta E. Feasibility and pain control in outpatient hysteroscopy in postmenopausal women: a randomized trial. Acta Obstet Gynecol Scand 2000; 79:593.
- Cicinelli E. Hysteroscopy without anesthesia: review of recent literature. J Minim Invasive Gynecol 2010;17:703–8.
- Bettocchi S, Selvaggi L. A vaginoscopic approach to reduce the pain of office hysteroscopy. J Am Assoc Gynecol Laparosc 1997;4:255–8.
- Floris S, Piras B, Orrù M, et al. Efficacy of intravenous tramadol treatment for reducing pain during office diagnostic hysteroscopy. Fertil Steril 2007; 87:147.
- World Health Organization. Comparative trial of tubal insufflation, hysterosalpingography, and laparoscopy with dye hydrotubation for assessment of tubal patency. Fertil Steril 1986; 46:1101.
- Sagiv R, Sadan O, Boaz M, et al. A new approach to office hysteroscopy compared with traditional hysteroscopy: a randomized controlled trial. Obstet Gynecol 2006; 108:387.
- Sharma M, Taylor A, di Spiezio Sardo A, et al. Outpatient hysteroscopy: traditional versus the 'no-touch' technique. BJOG 2005; 112:963.
- Torre A, Pouly JL, Wainer B. Le bilan anatomique de la femme du couple infécond. Anatomic evaluation of the female of the infertile couple. J Gynecol Obstet Biol Reprod 2010;39:S34–44.
- Ait Benkaddour Y, Gervaise A, Fernandez H. Exploration de la cavité utérine dans le bilan d'infertilité: quel examen choisir? J Gynecol Obstet BiolReprod 2010;39:606–13.
- Dueholm M, Lundorf E, Sørensen JS, Ledertoug S, Olesen F, Laursen H.- Reproducibility of evaluation of the uterus by transvaginal sonography, hysterosonographic examination, hysteroscopy and magnetic resonance imaging. Hum Reprod 2002;17:195–200.
- Kasius JC, Broekmans FJ, Veersema S, Eijkemans MJ, van Santbrink EJ, Devroey P, et al. Observer agreement in the evaluation of the uterine cavity by hysteroscopy prior to in vitro fertilization. Hum Reprod 2011;26:801–7.
- Torre A, Pouly JL, Wainer B. Le bilan anatomique de la femme du couple infécond. Anatomic evaluation of the female of the infertile couple. J Gynecol Obstet Biol Reprod 2010;39:S34–44.
- Ait Benkaddour Y, Gervaise A, Fernandez H. Exploration de la cavité utérine dans le bilan d'infertilité : quel examen choisir ? J Gynecol Obstet Biol Reprod 2010;39:606–13.
- De Felice C, Porfiri LM, Savelli S, Alfano G, Pace S, Manganaro L, et al. Infertility in women: combined sonohysterography and hysterosalpingography in the evaluation of the uterine cavity. Ultraschall Med 2009;30:52–7.
- Gaglione R, Valentini AL, Pistilli E, Nuzzi NP. A comparison of hysteroscopy and hysterosalpingography. Int J Gynaecol Obstet 1996;52:151–3.

- Preutthipan S, Linasmita V. A prospective comparative study between hysterosalpingography and hysteroscopy in the detection of intrauterine pathology in patients with infertility. J Obstet Gynaecol Res 2003;29:33–7.
- Kupesic S, Plavsic BM. 2D and 3D hysterosalpingo-contrast-sonography in the assessment of uterine cavity and tubal patency. Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol 2007;133:64–9.
- Pritts EA, Parker WH, Olive DL. Fibroids and infertility: an updated systematic review of the evidence. Fertil Steril 2009;91:1215–23.
- Perez-Medina T, Bajo-Arenas J, Salazar F, Redondo T, Sanfrutos L, Alvarez P, et al. Endometrial polyps and their implication in the pregnancy rates of patients undergoing intrauterine insemination: a prospective, randomized study. Hum Reprod 2005;20:1632–5.
- Homer HA, Li TC, Cooke ID. The septate uterus: a review of management and reproductive outcome. Fertil Steril 2000;73:1–14.
- Ait Benkaddour Y, Gervaise A, Fernandez H. Exploration de la cavité utérine dans le bilan d'infertilité : quel examen choisir ? J Gynecol Obstet Biol Reprod 2010;39:606–13.
- Royal College of Obstetricians and Gynaecologists- Fertility problems: assessment and treatment Clinical guideline [CG156]Published: 20 February 2013 Last updated: 06 September 2017
- Crosignani PG. Optimal use of infertility diagnostic tests and treatments. Hum Reprod 2000;15:723–32.
- Espinós JJ, Fabregues F, Fontes J, García-Velasco JA, Llácer J, Requena A, Checa MÁ, Bellver J; Spanish Infertility SWOT Group (SISG).Reprod Biomed Online. 2021 May;42(5):939-951
- Margulies SL, Dhingra I, Flores V, Hecht JL, Fadare O, Pal L, Parkash V. Int J Gynecol Pathol. 2021 Nov 1;40(6):556-562. The Diagnostic Criteria for Chronic Endometritis: A Survey of Pathologists.
- Cicinelli E, De Ziegler D, Nicoletti R, Colafiglio G, Saliani N, Resta L, et al. Chronic endometritis: correlation among hysteroscopic, histologic, and bacteriologic findings in a prospective trial with 2 190 consecutive office hysteroscopies. Fertil Steril 2008;89:677–84.
- Johnston-MacAnanny EB, Hartnett J, Engmann LL, Nulsen JC, Sanders MM, Benadiva CA. Chronic endometritis is a frequent finding in women with recurrent implantation failure after in vitro fertilization. Fertil Steril 2010;93:437–41.
- Zeyneloglu HB, Gogsen O, Atasoy L, Haberal N, Mulayim B. Pregnancy rates after IVF/ICSI-ET are not influenced in patients who received treatment for endometritis detected during office hysteroscopic investigation. Fertil Steril 2008;90:411.
- Gay C, Hamdaoui N, Pauly V, Rojat Habib MC, Djemli A, Carmassi M, Chau C, Bretelle F.- Impact of antibiotic treatment for chronic endometritis on unexplained recurrent pregnancy loss. J Gynecol Obstet Hum Reprod. 2021 May;50(5):102034.

- Ben Abid H, Fekih M, Fathallah K, Chachia S, Bibi M, Khairi H.- Office hysteroscopy before first in vitro fertilization. A randomized controlled trial. J Gynecol Obstet Hum Reprod. 2021 Sep;50(7):102109. doi: 10.1016/j.jogoh.2021.102109. Epub 2021 Mar 13.
- Maged AM, Al-Inany H, Salama KM, Souidan II, Abo Ragab HM, Elnassery N.-Endometrial Scratch Injury Induces Higher Pregnancy Rate for Women With Unexplained Infertility Undergoing IUI With Ovarian Stimulation: A Randomized Controlled Trial. Reprod Sci. 2016 Feb;23(2):239-43.
- Berntsen S, Hare KJ, Løssl K, Bogstad J, Palmø J, Prætorius L, Zedeler A, Pinborg A.- Endometrial scratch injury with office hysteroscopy before IVF/ICSI: A randomised controlled trial. Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol. 2020 Sep;252:112-117.
- Demirol A, Gurgan T. Effect of treatment of intrauterine pathologies with office hysteroscopy in patients with recurrent IVF failure. Reprod Biomed Online 2004;8:590–4.
- Rama Raju GA, Shashi Kumari G, Krishna KM, Prakash GJ, Madan K. Assessment of uterine cavity by hysteroscopy in assisted reproduction programme and its influence on pregnancy outcome. Arch Gynecol Obstet 2006;274:160–4
- Creux H, Hugues JN, Sifer C, Cédrin-Durnerin I, Poncelet C. Fertilité après résection hystéroscopique pour métaplasie ostéoïde. Gynecol Obstet Fertil 2010;38:460–4.
- Di Spiezio Sardo A, Calagna G, Santangelo F, Zizolfi B, Tanos V, Perino A, De Wilde RL.
- The Role of Hysteroscopy in the Diagnosis and Treatment of Adenomyosis. Biomed Res Int. 2017;2017:2518396.
- American Fertility Society. The American Fertility Society classifications of adnexal adhesions, distal tubal occlusion, tubal occlusion secondary to tubal ligation, tubal pregnancies, mullerian anomalies and intrauterine adhesions. Fertil Steril 1988;49:944–55.
- Musset R. Nécessité d'une classification globale des malformations utérines. Les malformations urinaires associées. Gynecol Obstet 1967;66:145–66.

Referanslar

- Abbott J, Hawe J, Hunter D, Holmes M, Finn P, Garry R.-Laparoscopic excision of endometriosis: a randomized, placebo-controlled trial. Fertil Steril 2004; 82:878–84
- Barbati A, Cosmi EV, Spaziani R, Ventura R, Montanino G.Serum and peritoneal fluid CA-125 levels in patients with endometriosis. Fertil Steril 1994; 61:438–42.
- Becker CM, Bokor A, HeikinheimO, Horne A, Jansen F, Kiesel L, King K, Kvaskoff M, Nap A, Petersen K, Saridogan E, Tomassetti C, van Hanegem N, Vulliemoz N, and Vermeulen N- ESHRE guideline: endometriozisHum Reprod Open. 2022; 2022(2) Published online 2022 Feb 26.- Boldt J. Current results with slow freezing and vitrification of the human oocyte. Reprod Biomed Online 2011; 23:314–22.
- Benaglia L, Somigliana E, Vighi V, Ragni G, Vercellini P, Fedele L. Rate of severe ovarian damage following surgery for endometriomas. Hum Reprod 2010; 25:678–82.
- Brown J, Crawford TJ, Allen C, Hopewell S, Prentice A.. **Nonsteroidal anti-inflammatory drugs for pain in women with endometriosis**. Cochrane Database Syst Rev 2017;1:CD004753.- Brosens IA, Puttemans PJ, Deprest J. The endoscopic localization of endometrial implants in the ovarian chocolate cyst. Fertil Steril 1994; 61:1034-8.
- Candiani M, Ottolina J, Schimberni M, Tandoi I , Bartiromo L , Ferrari S - Recurrence Rate after "One-Step" CO 2 Fiber Laser Vaporization versus Cystectomy for Ovarian Endometrioma: A 3-Year Follow-up Study- J Minim Invasive Gynecol May-Jun 2020;27(4):901-908.
- Cao X, Chang H-Y, Xu J-Y, Zheng Y, Xiang Y-G, Xiao B, Geng X-J, Ni L-L, Chu X-Y, Tao S-B. et al. **The effectiveness of different down-regulating protocols on in vitro fertilization-embryo transfer in endometriosis: a meta-analysis**. Reprod Biol Endocrinol 2020; 18:16.
- Chapron C, Dubuisson JB, Pansini V, Vieira M, Fauconnier A, Barakat H, et al. Routine clinical examination is not sufficient for diagnosing and locating deeply infiltrating endometriosis. J Am Assoc Gynecol Laparosc 2002; 9:115-9.
- Chapron C, Chopin N, Borghese B, Foulot H, Dousset B, VacherLavenu MC, et al. Deeply infiltrating endometriosis: pathogenetic implications of the anatomical distribution. Hum Reprod 2006;21: 1839-45.
- Chassang M, Novellas S, Baudin G, Delotte J, Mialon O, Bongain A, Chevallier P. J Gynecol Obstet Biol Reprod (Paris). 2011 Sep;40(5):399-406. Epub 2011 Jun 15.
- Chen I, Veth VB, Choudhry AJ, Murji A, Zakhari A, Black AY, Agarpao C, Maas JW. **Pre- and postsurgical medical therapy for endometriosis surgery**. Cochrane Database Syst Rev 2020;11:CD003678.
- Fedele L, Bianchi S, Portuese A, Borruto F, Dorta M. Transrectal ultrasonography in the assessment of rectovaginal endometriosis. Obstet Gynecol 1998; 91:444-8.

- Ferrero S, Venturini PL, Gillott DJ, Remorgida V, Leone Roberti Maggiore U. Hemostasis by bipolar coagulation versussuture aftersurgical stripping of bilateral ovarian endometriomas: a randomized controlled trial. J Minim Invasive Gynecol 2012; 19:722–30.
- Fleischer CA, Goldstein RB, Bruner JP, et al: Doppler sonography in obstetrics and gynecology; In Callen PW (cd). Ultrasonography in obsterics and gynecology. 3'rd edition WB Saunders Philadelphia P:503-523, 1994
- Garcia-Velasco JA,Mahutte NG, Corona J, Zuniga V, Giles J, Arici A, et al. Removal of endometriomas before in vitro fertilization does not improve fertility outcomes: a matched, case–control study. Fertil Steril 2004;81: 1194–7.
- Gerges B, Li W, Leonardi M Mol, BW, Condous G- Meta-analysis and systematic review to determine the optimal imaging modality for the detection of uterosacral ligaments/torus uterinus, rectovaginal septum and vaginal deep endometriosis- Hum Reprod Open. 2021; 2021(4): hoab041. Published online 2021 Nov 4.
- Grandi G, Barra F, Ferrero S, Sileo FG, Bertucci E, Napolitano A, Facchinetti F. **Hormonal contraception in women with endometriosis: a systematic review**. Eur J Contracept Reprod Health Care 2019; 24:61–70.
- Guerriero S, Mais V, Ajossa S, Paoletti AM, Angiolucci M, Melis GB. Transvaginal ultrasonography combined with CA-125 plasma levels in the diagnosis of endometrioma.Fertil Steril 1996;65:293–8.
- Guerriero S, Condous G, van den Bosch T, Valentin L, Leone FP, Van Schoubroeck D, Exacoustos C, Installé AJ, Martins WP, Abrao MS, Hudelist G, Bazot M, Alcazar JL, Gonçalves MO, Pascual MA, Ajossa S, Savelli L, Dunham R, Reid S, Menakaya U, Bourne T, Ferrero S, Leon M, Bignardi T, Holland T, Jurkovic D, Benacerraf B, Osuga Y, Somigliana E, Timmerman D. - Systematic approach to sonographic evaluation of the pelvis in women with suspected endometriosis, including terms, definitions and measurements: a consensus opinion from the International Deep Endometriosis Analysis (IDEA) group.- Ultrasound Obstet Gynecol. 2016 Sep;48(3):318-32.
- Halme JA, Hammond MG, Hulka JF, Raj S, Talbert LM. Retrograde menstruation in healthy women and in patients with endometriosis. Obstet Gynecol 1984; 64:333-7.
- Hudelist G, Ballard K, English J, Wright J, Banerjee S, Mastoroudes H, Thomas A, Singer CF, Keckstein J. **Transvaginal sonography vs. clinical examination in the preoperative diagnosis of deep infiltrating endometriosis**. Ultrasound Obstet Gynecol 2011; 37:480–487.
- Hughesdon PE: The structure of endometrial cysts of the ovary. J Obstet Gynaecol Br Emp 64-481, 1957
- Jenkins S, Olive DL, Haney AF. Endometriosis: pathogenetic implications of the anatomic distribution. Obstet Gynecol 1986; 67:335-8.

- Kaponis A, Chatzopoulos G, Paschopoulos M, Georgiou I, Paraskevaidis V, Zikopoulos K, Tsiveriotis K, Taniguchi F, Adonakis G, Harada T.. **Ultralong administration of gonadotropin-releasing hormone agonists before in vitro fertilization improves fertilization rate but not clinical pregnancy rate in women with mild endometriosis: a prospective, randomized, controlled trial**. Fertil Steril 2020; 113:828–835.
- Khwaja SA, Zakaria R, Carneiro HA, Khwaja HA.BMJ Case Rep. 2012 Aug 13;2012. doi:pii: bcr0320125988. 10.1136/bcr.03.2012.5988.
- Kolanska K, Cohen J, Bendifallah S, Selleret L, Antoine JM, Chabbert-Buffet N, Darai E, d'Argent EM. **Pregnancy outcomes after controlled ovarian hyperstimulation in women with endometriosis-associated infertility: GnRH-agonist versus GnRH-antagonist**. J Gynecol Obstet Hum Reprod 2017; 46:681–686.
- Kurjak A, Kupesic S. Scoring system for prediction of ovarian endometriosis based on transvaginal color and pulsed doppler sonography. Fertil Steril 62:81,1994.
- Laura Rienzi, Clarisa Gracia, Roberta Maggiulli, Andrew R. LaBarbera, Daniel J. Kaser, Filippo M. Ubaldi, Sheryl Vanderpoel, Catherine Racowsky Oocyte, embryo and blastocyst cryopreservation in ART: systematic review and meta-analysis comparing slow-freezing versus vitrification to produce evidence for the development of global guidance - Hum Reprod Update. 2017 Mar; 23(2): 139–155.)
- Leslie V. Farland, Jennifer Prescott, Naoko Sasamoto, Deirdre K. Tobias, Audrey J. Gaskins, Jennifer J. Stuart, Daniela A. Carusi, Jorge E. Chavarro, Andrew W. Horne, Janet W. Rich-Edwards, Stacey A. Missmer- Obstet Gynecol. 2019 Sep; 134(3): 527–536.).
- Malina A, Pooley JA Psychological consequences of IVF fertilization - Review of research.- Ann Agric Environ Med. 2017 Dec 23;24(4):554-558.
- Margatho D, Carvalho NM, Bahamondes L. **Endometriosis-associated pain scores and biomarkers in users of the etonogestrel-releasing subdermal implant or the 52-mg levonorgestrel-releasing intrauterine system for up to 24 months**. Eur J Contracept Reprod Health Care 2020; 25:133–140.
- Miller JD, Shaw RW, Casper RF, Rock JA, Thomas EJ, Dmowski WP, et al. Historical prospective cohort study of the recurrence of pain after discontinuation of treatment with danazol or a gonadotropin–releasing hormone agonist. Fertil Steril 1998; 70:293–6.
- Mohamed F. Shaltout, Ahmad elsheikhah, Ahmed M. Maged, Moutaz M. Elsherbini, Sherif S. Zaki, Sherif Dahab, Rasha O. Elkomy- A randomized controlled trial of a new technique for laparoscopic management of ovarian endometriosis preventing recurrence and keeping ovarian reserve- J Ovarian Res. 2019; 12: 66.
- Nezhat F, Nezhat C, Allan CJ, Metzger DA,Sears DL. Clinical and histologic classification of endometriomas. Implications for a mechanism of pathogenesis. J Reprod Med 1992; 37:771-6.
- Nisolle M, Donnez J: Peritoneal endometriosis, ovarian endometriosis, and adenomyotic nodules of the recto-vaginal septum are three differententities. Ferti Steril 68:585, 1997

- Ohba T, Mizutani H, Maeda T, Matsuura K, Okamura H. Evaluation of endometriosis in uterosacral ligaments by transrectal ultrasonography. Hum Reprod 1996; 11:2014-7.
- Omland A K, T Tanbo, Dale PO, Abyholm T- Artificial insemination by husband in unexplained infertility compared with infertility associated with peritoneal endometriosis- Hum Reprod. 1998 Sep;13(9):2602-5.
- Patel MD, Feldstein VA, Chen DC, Lipson SD, Filly RA. Endometriomas: diagnostic performance of US. Radiology 1999;210: 739-45 [published erratum appears in Radiology 1999; 213:930] [see comments].
- Petta CA, Ferriani RA,Abrao MS, Hassan D, Rosa E Silva JC, Podgaec S, et al. Randomized clinical trial of a levonorgestrel-releasing intrauterine system and a depot GnRH analogue for the treatment of chronic pelvic pain in women with endometriosis. Hum Reprod 2005; 20:1993–8.
- Piketty M, Chopin N, Dousset B, Millischer-Bellaische A, Roseau G, Leconte M, et al. Preoperative work-up forpatients with deeply infiltrating endometriosis: transvaginal ultrasonography must definitely be the first-line imaging examination. Hum Reprod 2009; 24:602–7.
- **https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140930-4.htm**
- Saraswat L, Ayansina DT, Cooper KG, Bhattacharya S, Miligkos D, Horne AW, Bhattacharya S. **Pregnancy outcomes in women with endometriosis: a national record linkage study**. BJOG 2017; 124:444–452.
- Scioscia M, Virgilio BA, Laganà AS, Bernardini T, Fattizzi N, Neri M, Guerriero S. - Differential Diagnosis of Endometriosis by Ultrasound: A Rising Challenge. Diagnostics (Basel). 2020 Oct 20;10(10):848
- Selak V, Farquhar C, Prentice A, Singla A. Danazol for pelvic pain associated with endometriosis. Cochrane Database Syst Rev 2001;4 (CD000068).
- Senapati S, Barnhart K.- Managing endometriosis-associated infertility. Clin Obstet Gynecol. 2011 Dec;54(4):720-6.
- Seracchioli R,Mabrouk M, FrascàC,ManuzziL, Savelli L,Venturoli S. Long-term oral contraceptive pills and postoperative pain management after laparoscopic excision of ovarian endometrioma: a randomized controlled trial. Fertil Steril 2010; 94:464–71.
- Schlaff WD, Carson SA, Luciano A, Ross D, Bergqvist A.Subcutaneous injection of depot medroxyprogesterone acetate compared with leuprolide acetate in the treatment of endometriosis–associated pain. Fertil Steril 2006;85(2):314–325.
- Sillem M, Prifti S, Koch A, Neher M, Jauckus J, Runnebaum B. Regulation of matrix metalloproteinases and their inhibitors in uterine endometrial cells of patients with and without endometriosis. Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol 2001; 95:167-74.
- Somigliana E, Vigano P, La Sala GB, Balasini M, Candiani M, Incerti L, et al. Follicular fluid as a favourable environment for endometrial and endometriotic cell growth in vitro. Hum Reprod 2001; 16:1076-80.

- Somigliana E, Benaglia L, Vercellini P, Paffoni A, Ragni G, Fedele L. Recurrent endometrioma and ovarian reserve: biological connection or surgical paradox? Am J Obstet Gynecol 2011;204, 529.e1-5.
- Tomassetti C, Johnson NP, Petrozza J, Abrao MS, Einarsson JI, Horne AW, Lee TTM, Missmer S, Vermeulen N, Zondervan KT. et al. International Working Group of AAGL, ESGE, ESHRE and WES **An international terminology for endometriosis, 2021**. Hum Reprod Open 2021;2021:hoab029. hoab029.
- Tsolakidis D, Pados G, Vavilis D, Athanatos D, Tsalikis T, Giannakou A, et al. The impact on ovarian reserve after laparoscopic ovarian cystectomy versus three-stage management in patients with endometriomas: a prospective randomized study. Fertil Steril 2010;94: 71–7.
- Van Holsbeke C, Van Calster B, Guerriero S, et al. Endometriomas: their ultrasound characteristics. Ultrasound Obstet Gynecol 2010; 35:730.
- Vercellini P, Aimi G, De Giorgi O, Maddalena S, Carinelli S, Crosignani PG. Is cystic ovarian endometriosis an asymmetric disease? Br J Obstet Gynaecol 1998; 105:1018-21.
- Vigano P, Parazzini F, Somigliana E, Vercellini P. Endometriosis: epidemiology and aetiological factors. Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol 2004; 18:177-200.
- Younis JS, Shapso N, Fleming R, Ben-Shlomo I, Izhaki I - Author Notes- Impact of unilateral versus bilateral ovarian endometriotic cystectomy on ovarian reserve: a systematic review and meta-analysis - Human Reproduction Update, Volume 25, Issue 3, May-June 2019, Pages 375–391

KAYNAKLAR

1. Alterovitz SS, mendelsohn GA. Relationship goals of middle-aged, young-old, and old-old internet daters: an analysis of online personal ads. J aging Stud. 2013; 27:159-65.
2. Bloom DE, Boersch-Supan A, Mcgee P, Seike A. Population aging: facts, challenges, and responses 2011. (PGDA Working paper no 71) Harvard initiative for Global Health: program on the Global Dermography of aging.
3. Lichtman SM -Guidelines for the treatment of elderly cancer patients. Cancer Control, 2003 - 10(6), 445-453.https://doi.org/10.1177/107327480301000602
4. Lichtman SM, Wildiers H, Launay-Wacher V, at al. International Society of geriatric Oncology (SIOG) recommendationts for the adjustment of dosing in elderly cancer patients with renal insufficiency. Eur J Cancer 2007; 43: 14-34. http://dx.doi.org/10.1016/j.ejca.2006.11.004 PMid:17222747
5. Wedding U, Pientka L, Höffken K. Quality-of-life in elderly patients with cancer: a short review- European journal of cancer, 2007, 43.15: 2203-2210. https://doi.org/10.1016/j.ejca.2007.06.001
6. Wildiers H, Heeren P, Puts M, et al. International Society of Geriatric Oncology Consensus on Geriatric Assessment in Older Patients With Cancer. J Clin Oncol. 2014; 32(24): 2595–2603. doi: 10.1200/JCO.2013.54.8347

KAYNAKLAR

1. Alterovitz SS, Mendelsohn GA. Relationship goals of middle-aged, young-old, and old-old internet daters: an analysis of online personal ads. J aging Stud. 2013; 27:159-65.
2. Bellera CA, Rainfray M, Mathoulin-Pelissier S, at al. Screening older cancer patients: first evaluation of the G-8 geriatric screening tool. Annals of Oncology, 2012. 23(8), 2166-2172. https://doi.org/10.1093/annonc/mdr587
3. Bloom DE, Boersch-Supan A, Mcgee P, Seike A. Population aging: facts, challenges, and responses 2011. (PGDA Working paper no 71) Harvard initiative for Global Health: program on the Global Dermography of aging.
4. Caillet P, Canoui-Poitrine F, Vouriot J, et al. Comprehensive geriatric assesment in the decision-making process in elderly patients with cancer: ELCAPA study. J Clin Oncol 2011; 29: 3636-3642. http://dx.doi.org/10.1200/JCO.2010.31.0664 PMid:21709194
5. Caillet P, Laurent M, Bastuji-Garin S, at al. Optimal management of elderly cancer patients: usefulness of the Comprehensive Geriatric Assessment. Clin Interv Aging. 2014; 9: 1645–1660. doi: 10.2147/CIA.S57849
6. Chaïbi P, Magné N, Breton S, at al. Influence of geriatric consultation with comprehensive geriatric assessment on final therapeutic decision in elderly cancer patients. Critical Reviews in Oncology and Hematology, 2011, 9(3), 302-307, https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2010.08.004
7. Clegg A, Young J, Iliffe S, at al. Frailty in elderly people. The Lancet. 2013;381 (9868):752-62.
8. Decoster L, Van Puyvelde K, Mohile S, at al. Screening tools for multidimensional health problems warranting a geriatric assessment in older cancer patients: An update on SIOG recommendations. Annals of Oncology. 2016;26 (2):288-300.
9. Drubbel I, Bleijenberg N, Kranenburg G, at al. Identifying frailty: do the Frailty Index and Groningen Frailty Indicator cover different clinical perspectives? a cross-sectional study. BMC family practice, 14(1), 1-8.
10. Ensrud K, Ewing E, Taylor SK, at al. & Study of Osteoporotic Fractures Research Group. Comparison of 2 frailty indexes for prediction of falls, disability, fractures, and death in older women. Archives of internal medicine, 168(4), 382-389. Arch Intern Med. 2008;168(4):382-389. doi:10.1001/archinternmed.2007.113
11. Extermann M, Hurria A. Comprehensive geriatric assessment for older patients with cancer. Journal of Clinical Oncology, 2007, 25.14: 1824-1831.
12. Extermann M, Boler I, Reich RR, et al. Predicting the risk of chemotherapy toxicity in older patients: the Chemotherapy Risk Assesment Scale for High Age Patients (CRASH) score. Cancer. 2011 Nov 9. PMid:22072065
13. Fagard K, Leonard S, Mieke Deschodt M, at al. The impact of frailty on postoperative outcomes in individuals aged 65 and over undergoing elective surgery for colorectal cancer: A systematic review. Journal of Geriatric Oncology, 2016, 7 (6), 479-491.

14. Feliu J, Heredia-Soto V, Gironés R, at al. Can we avoid the toxicity of chemotherapy in elderly cancer patients?. Critical Reviews in Oncology/Hematology, 2018. 131, 16-23. https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2018.08.008
15. Gajra A, Hardt W, Tew W, et al. Primary dose Reduction (PDR) of chemotherapy (chemo) in patients (Pts) older than age 65 with advanced cancer (Ca) and toxicity outcomes. J Clin Oncol 2011: 9037.
16. Hurria A, Togawa K, Mohile SG, et al. Predicting chemotherapy toxicity in older adults with cancer: a prospective multicenter study. J Clin Oncol 2011; 29: 3457-3465. http://dx.doi.org/10.1200/JCO.2011.34.7625 PMid:21810685 PMCid:PMC3624700
17. Jeppesen S, Matzen L, Brink C, at al. Impact of comprehensive geriatric assessment on quality of life, overall survival, and unplanned admission in patients with non-small cell lung cancer treated with stereotactic body radiotherapy Journal of Geriatric Oncology, 2018, 9 (6), 575-582. https://doi.org/10.1016/j.jgo.2018.05.009
18. Jiang S, Li P. Current develppment in elderly comprehensive assesment and research methods. Biomed Research İnternational. 2016,3528248.
19. Kanesvaran R, Li H, Koo KN, Poon D. Analysis of prognostic factors of comprehensive geriatric assesment and development of a clinical scoring system in elderly Asian patients with cancer. J Clin Oncol 2011; 29: 3620-3627. http://dx.doi.org/10.1200/JCO.2010.32.0796
20. Kim HS, Kim JH, Kim JW, Kim BC. Chemotherapy in elderly patients with gastric cancer. Journal of Cancer, 2016- 7(1), 88. doi: 10.7150/jca.13248
21. Kirkhus L, Harneshaug M, Benth JŠ, at al. Modifiable factors affecting older patients' quality of life and physical function during cancer treatment. Journal of Geriatric Oncology, 2019. 10(6), 904-912. https://doi.org/10.1016/j.jgo.2019.08.001
22. Overcash JA, Beckstead J, Extermann M, Cobb S. The abbreviated comprehensive geriatric assesment (aCGA): A retrospective analysis. Critical review in Oncology/hematology. 2005; 54 (2):129-36.
23. Szturz P, Vermorken JB. Treatment of elderly patients with squamous cell carcinoma of the head and neck. Frontiers in Oncology. 2016;199(6).1-14.
24. Wildiers H, Heeren P, Puts M, et al. International Society of Geriatric Oncology Consensus on Geriatric Assessment in Older Patients With Cancer. J Clin Oncol. 2014; 32(24): 2595–2603. doi: 10.1200/JCO.2013.54.8347

KAYNAKLAR

1. Alterovitz SS, mendelsohn GA. Relationship goals of middle-aged, young-old, and old-old internet daters: an analysis of online personal ads. J aging Stud. 2013; 27:159-65.
2. Bellera CA, Rainfray M, Mathoulin-Pelissier S, at al. Screening older cancer patients: first evaluation of the G-8 geriatric screening tool. Annals of Oncology, 2012. 23(8), 2166-2172. https://doi.org/10.1093/annonc/mdr587
3. Bloom DE, Boersch-Supan A, Mcgee P, Seike A. Population aging: facts, challenges, and responses 2011. (PGDA Working paper no 71) Harvard initiative for Global Health: program on the Global Dermography of aging.
4. Buck MD, Atraja A, Brunker CP, et al. Potentially inappropriate medication prescribing in outpatient practices: prevalance and patient characteristics based on electronic records. Am J Geriatr Pharmacother 2009; 7: 84-92. http://dx.doi.org/10.1016/j.
5. Caillet P, Canoui-Poitrine F, Vouriot J, et al. Comprehensive geriatric assesment in the gdecision-making process in elderly patients with cancer: ELCAPA study. J Clin Oncol 2011; 29: 3636-3642. http://dx.doi.org/10.1200/JCO.2010.31.0664 PMid:21709194
6. Caillet P, Laurent M, Bastuji-Garin S, at al. Optimal management of elderly cancer patients: usefulness of the Comprehensive Geriatric Assessment. Clin Interv Aging. 2014; 9: 1645–1660. doi: 10.2147/CIA.S57849
7. Chaïbi P, Magné N, Breton S, at al. Influence of geriatric consultation with comprehensive geriatric assessment on final therapeutic decision in elderly cancer patients. Critical Reviews in Oncology and Hematology, 2011, 9(3), 302-307, https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2010.08.004
8. Clegg A, Young J, Iliffe S, at al. Frailty in elderly people. The Lancet. 2013;381 (9868):752-62.
9. Decoster L, Van Puyvelde K, Mohile S, at al. Screening tools for multidimensional health problems warranting a geriatric assessment in older cancer patients: An update on SIOG recommendations. Annals of Oncology. 2016;26 (2):288-300.
10. Drubbel I, Bleijenberg N, Kranenburg G, at al. Identifying frailty: do the Frailty Index and Groningen Frailty Indicator cover different clinical perspectives? a cross-sectional study. BMC family practice, 14(1), 1-8.
11. Ensrud K, Ewing E, Taylor SK, at al. & Study of Osteoporotic Fractures Research Group. Comparison of 2 frailty indexes for prediction of falls, disability, fractures, and death in older women. Archives of internal medicine, 168(4), 382-389. Arch Intern Med. 2008;168(4):382-389. doi:10.1001/archinternmed.2007.113
12. Extermann M, Hurria A. Comprehensive geriatric assessment for older patients with cancer. Journal of Clinical Oncology, 2007, 25.14: 1824-1831.
13. Extermann M, Boler I, Reich RR, et al. Predicting the risk of chemotherapy toxicity in older patients: the Chemotherapy Risk Assesment Scale for High Age Patients (CRASH) score. Cancer. 2011 Nov 9. PMid:22072065

14. Fagard K, Leonard S, Mieke Deschodt M, at al. The impact of frailty on postoperative outcomes in individuals aged 65 and over undergoing elective surgery for colorectal cancer: A systematic review. Journal of Geriatric Oncology, 2016, 7 (6), 479-491.
15. Fang FM, Huang TL, Lin YH, at al. Concurrent chemoradiotherapy by simultaneously integrated boost volumetric-modulated arc therapy for nasopharyngeal carcinoma-toxicity/quality of life and survival. Head & Neck - 2019. https://doi.org/10.1002/hed.25551
16. Feliu J, Heredia-Soto V, Gironés R, at al. Can we avoid the toxicity of chemotherapy in elderly cancer patients?. Critical Reviews in Oncology/Hematology, 2018. 131, 16-23. https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2018.08.008
17. Gajra A, Hardt W, Tew W, et al. Primary dose Reduction (PDR) of chemotherapy (chemo) in patients (Pts) older than age 65 with advanced cancer (Ca) and toxicity outcomes. J Clin Oncol 2011: 9037.
18. Hurria A, Togawa K, Mohile SG, et al. Predicting chemotherapy toxicity in older adults with cancer: a prospective multicenter study. J Clin Oncol 2011; 29: 3457-3465. http://dx.doi.org/10.1200/JCO.2011.34.7625 PMid:21810685 PMCid:PMC3624700
19. Jeppesen S, Matzen L, Brink C, at al. Impact of comprehensive geriatric assessment on quality of life, overall survival, and unplanned admission in patients with non-small cell lung cancer treated with stereotactic body radiotherapy Journal of Geriatric Oncology, 2018, 9 (6), 575-582. https://doi.org/10.1016/j.jgo.2018.05.009
20. Jiang S, Li P. Current develppment in elderly comprehensive assesment and research methods. Biomed Research İnternational. 2016,3528248.
21. Kanesvaran R, Li H, Koo KN, Poon D. Analysis of prognostic factors of comprehensive geriatric assesment and development of a clinical scoring system in elderly Asian patients with cancer. J Clin Oncol 2011; 29: 3620-3627. http://dx.doi.org/10.1200/JCO.2010.32.0796
22. Kenis C, Decoster L, Flamaing J, at al. Adherence to geriatric assessment-based recommendations in older patients with cancer: a multicenter prospective cohort study in Belgium. Annals of Oncology 29(9), 2018, 1987-1994. https://doi.org/10.1093/annonc/mdy210
23. Kenis C, Decoster L, Flamaing J, at al. Incidence of falls and fall-related injuries and their predictive factors in frail older persons with cancer: a multicenter study. 2022 researchsquare.com. https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1161773/v1
24. Kim HS, Kim JH, Kim JW, Kim BC. Chemotherapy in elderly patients with gastric cancer. Journal of Cancer, 2016- 7(1), 88. doi: 10.7150/jca.13248
25. Kirkhus L, Harneshaug M, Benth JŠ, at al. Modifiable factors affecting older patients' quality of life and physical function during cancer treatment. Journal of Geriatric Oncology, 2019. 10(6), 904-912.https://doi.org/10.1016/j.jgo.2019.08.001
26. Kotwal A, Schonberg M. Cancer Screening in the Elderly: A Review of Breast, Colorectal, Lung and Prostate Cancer Screening. Cancer J. 2017 Jul-Aug; 23(4): 246–253. doi: 10.1097/PPO.0000000000000274
27. Lichtman SM -Guidelines for the treatment of elderly cancer patients. Cancer Control, 2003 - 10(6), 445-453.https://doi.org/10.1177/107327480301000602

28. Lichtman SM, Wildiers H, Launay-Wacher V, at al. International Society of geriatric Oncology (SIOG) recommendationts for the adjustment of dosing in elderly cancer patients with renal insufficiency. Eur J Cancer 2007; 43: 14-34. http://dx.doi.org/10.1016/j.ejca.2006.11.004 PMid:17222747
29. Luciani A, Marussi D, Ascione C, et al. Do elderly cancer patients achieve an adequate dose in common clinical practice? Oncology 2006; 71: 382-387. http://dx.doi.org/10.1159/000108386 PMid:17851263
30. McDowell LJ, Rock K, Xu W,at al. Long-term late toxicity, quality of life, and emotional distress in patients with nasopharyngeal carcinoma treated with intensity modulated radiation therapy. International Journal of Radiation Oncology* Biology* Physics, 2018, 102(2), 340-352.https://doi.org/10.1016/j.ijrobp.2018.05.060
31. Mohila G, Klepin H, Rao A. Considerations and controverseries in the management of older patients with advanced cancer. ASCO 2012 educational book; 321-327.
32. Overcash JA, Beckstead J, Extermann M, Cobb S. The abbreviated comprehensive geriatric assesment (aCGA): A retrospective analysis. Critical review in Oncology/hematology. 2005; 54 (2):129-36.
33. Piccirillo JF, Tierney RM, Costas I, et al. Prognostic importance of comorbidity in a hospital-based cancer registry. JAMA 2004; 291: 2441-2447. http://dx.doi.org/10.1001/jama.291.20.2441 PMid:15161894
34. Piderman KM, Johnson ME, Frost MH, at al. Spiritual quality of life in advanced cancer patients receiving radiation therapy. Psycho□Oncology, 2014. 23(2), 216-221. https://doi.org/10.1002/pon.3390
35. Saliba D, Elliott M, Rubenstein LZ, at al. The Vulnerable Elders Survey: a tool for identifying vulnerable older people in the community J Am Geriatr Soc. 2001 Dec;49(12):1691-9. doi: 10.1046/j.1532-5415.2001.49281
36. Salzman B, Beldowskı K, De La Paz A. Cancer Screening İn Older Patients. Am *Fam Physician.* 2016 Apr 15;93(8):659-667.
37. Silveira AP, Gonçalves J, Sequeira T, at al. Geriatric oncology: comparing health related quality of life in head and neck cancer patients. 2011. Head & Neck Oncology, 3(1),1-8.
38. Szturz P, Vermorken JB. Treatment of elderly patients with squamous cell carcinoma of the head and neck. Frontiers in Oncology. 2016;199(6).1-14.
39. Verma V, Simone CB, Mishra MV. Quality of life and patient-reported outcomes following proton radiation therapy: a systematic review. 2018 JNCI: Journal of the National Cancer Institute, 110(4), 341-353. https://doi.org/10.1093/jnci/djx208
40. Vries J, Bras L, Sidorenkov G, at al. Frailty is associated with decline in health-related quality of life of patients treated for head and neck cancer. Oral Oncology 111, 2020, 105020. https://doi.org/10.1016/j. oraloncology.2020.105020
41. Wedding U, Pientka L, Höffken K. Quality-of-life in elderly patients with cancer: a short review- European journal of cancer, 2007, 43.15: 2203-2210. https://doi.org/10.1016/j.ejca.2007.06.001
42. Wildiers H, Heeren P, Puts M, et al. International Society of Geriatric Oncology Consensus on Geriatric Assessment in Older Patients With Cancer. J Clin Oncol. 2014; 32(24): 2595–2603. doi: 10.1200/JCO.2013.54.8347

KAYNAKLAR

1. Buck MD, Atraja A, Brunker CP, et al. Potentially inappropriate medication prescribing in outpatient practices: prevalance and patient characteristics based on electronic records. Am J Geriatr Pharmacother 2009; 7: 84-92. http://dx.doi.org/10.1016/j.
2. Caillet P, Canoui-Poitrine F, Vouriot J, et al. Comprehensive geriatric assesment in the decision-making process in elderly patients with cancer: ELCAPA study. J Clin Oncol 2011; 29: 3636-3642. http://dx.doi.org/10.1200/JCO.2010.31.0664 PMid:21709194
3. Extermann M, Hurria A. Comprehensive geriatric assessment for older patients with cancer. Journal of Clinical Oncology, 2007, 25.14: 1824-1831.
4. Kotwal A, Schonberg M. Cancer Screening in the Elderly: A Review of Breast, Colorectal, Lung and Prostate Cancer Screening. Cancer J. 2017 Jul-Aug; 23(4): 246–253. doi: 10.1097/PPO.0000000000000274
5. Salzman B, Beldowskı K, De La Paz A. Cancer Screening İn Older Patients. Am *Fam Physician.* 2016 Apr 15;93(8):659-667.
6. Wildiers H, Heeren P, Puts M, et al. International Society of Geriatric Oncology Consensus on Geriatric Assessment in Older Patients With Cancer. J Clin Oncol. 2014; 32(24): 2595–2603. doi: 10.1200/JCO.2013.54.8347

KAYNAKLAR

1. *Men Ageing and Health. Achieving Health Across the Life Span, 1999.*
2. "**Our World In Data**" internet sitesi(9 Mayıs 2022)
3. "World Health Organization" internet sitesi (9 Mayıs 2022)
4. "Worldometers" internet sitesi. (5 Nis 2022).

REFERANSLAR

1. 2017 Assisted Reproductive Technology Fertility Clinic Success Rates Report. Centers for Disease Control and Prevention. US Department of Health and Human Services. December 2018.
2. American College of Obstetricians and Gynecologists Committee on Gynecologic Practice and Practice Committee. Female age-related fertility decline. Committee Opinion No. 589. Fertil Steril 2014; 101:633.
3. Pellestor F, Andréo B, Arnal F, et al. Maternal aging and chromosomal abnormalities: new data drawn from in vitro unfertilized human oocytes. Hum Genet 2003; 112:195.
4. Franasiak JM, Forman EJ, Hong KH, et al. The nature of aneuploidy with increasing age of the female partner: a review of 15,169 consecutive trophectoderm biopsies evaluated with comprehensive chromosomal screening. Fertil Steril 2014; 101:656.
5. Shen TY, Strong C, Yu T. Age at menopause and mortality in Taiwan: A cohort analysis. Maturitas 2020; 136:42.
6. Velez MP, Alvarado BE, Rosendaal N, et al. Age at natural menopause and physical functioning in postmenopausal women: the Canadian Longitudinal Study on Aging. Menopause 2019; 26:958.
7. Lay AAR, Duarte YAO, Filho ADPC. Factors associated with age at natural menopause among elderly women in São Paulo, Brazil. Menopause 2019; 26:211.
8. Prasad JB, Tyagi NK, Verma P. Age at menopause in India: A systematic review. Diabetes Metab Syndr 2021; 15:373.
9. Munné S, Alikani M, Ribustello L, et al. Euploidy rates in donor egg cycles significantly differ between fertility centers. Hum Reprod. 2017;32(4):743-749.
10. Goldman RH, Racowsky C, Farland LV, et al. Predicting the likelihood of live birth for elective oocyte cryopreservation: a counseling tool for physicians and patients. Hum Reprod 2017; 32:853.
11. Stolwijk AM, Zielhuis GA, Sauer MV, et al. The impact of the woman's age on the success of standard and donor in vitro fertilization. Fertil Steril 1997; 67:702.
12. Sauer MV, Paulson RJ, Lobo RA. Reversing the natural decline in human fertility. An extended clinical trial of oocyte donation to women of advanced reproductive age. JAMA 1992; 268:1275.
13. Paulson RJ, Hatch IE, Lobo RA, Sauer MV. Cumulative conception and live birth rates after oocyte donation: implications regarding endometrial receptivity. Hum Reprod 1997; 12:835.
14. Cobo A, García-Velasco JA, Coello A, et al. Oocyte vitrification as an efficient option for elective fertility preservation. Fertil Steril 2016; 105:755.

15. Cobo A, García-Velasco J, Domingo J, et al. Elective and Onco-fertility preservation: factors related to IVF outcomes. Hum Reprod 2018; 33:2222.

16. Ubaldi F, Anniballo R, Romano S, et al. Cumulative ongoing pregnancy rate achieved with oocyte vitrification and cleavage stage transfer without embryo selection in a standard infertility program. Hum Reprod 2010; 25:1199.

17. Spandorfer SD, Bendikson K, Dragisic K, et al. Outcome of in vitro fertilization in women 45 years and older who use autologous oocytes. Fertil Steril 2007; 87:74.

18. Urman B, Alper E, Yakin K, Oktem O, Aksoy S, Alatas C, Mercan R, Ata B. Removal of unilateral endometriomas is associated with immediate and sustained reduction in ovarian reserve. Reprod Biomed Online. 2013 Aug;27(2):212-6.

19. Esposito MA, Coutifaris C, Barnhart KT. A moderately elevated day 3 FSH concentration has limited predictive value, especially in younger women. Hum Reprod 2002; 17:118.

20. Scott RT Jr, Elkind-Hirsch KE, Styne-Gross A, et al. The predictive value for in vitro fertility delivery rates is greatly impacted by the method used to select the threshold between normal and elevated basal follicle-stimulating hormone. Fertil Steril 2008; 89:868.

21. The number of oocytes associated with maximum cumulative live birth rates per aspiration depends on female age: a population study of 221treatment cycles_Yin Jun Law et al. Human Reproduction, Vol.34, No.9, pp. 1778–1787, 2019

22. 2018 National Summary Report. Society of Assisted Reproductive Technology.

23. Greenwood EA, Pasch LA, Hastie J, et al. To freeze or not to freeze: decision regret and satisfaction following elective oocyte cryopreservation. Fertil Steril 2018; 109:1097.

KAYNAKLAR

Çiftçi, B., Üniversitesi, B., Fakültesi, T., Tarihi, G., Çiftçi, C. B., İkbali Afşar, S., Uzunkulaoğlu, A., Tıp, F., & Dalı, R. A. (n.d.). Derleme / Review Koksidinia.

Balain, B., Eisenstein, S. M., Alo, G. O., Darby, A. J., Cassar-Pullicino, V. N., Roberts, S. E., & Jaffray, D. C. (2006). Coccygectomy for coccydynia: Case series and review of literature. In Spine (Vol. 31, Issue 13). https://doi.org/10.1097/01.brs.0000219867.07683.7a

Bergkamp, A. B. M., & Verhaar, J. A. N. (1995). Dislocation of the coccyx: A case report. Journal of Bone and Joint Surgery - Series B, 77(5). https://doi.org/10.1302/0301-620x.77b5.7559720

Börekci, A., Yilmaz, M., Sultan Mehmet Eğitim ve Araştırma Hastanesi, F., ve Sinir Cerrahisi Kliniği, B., Akademi, N., adresi, Y., & Börekci̇, A. (2020). Koksiks Kırıkları ve Koksigodinia Coccyx Fractures and Coccygodynia Türk Nöroşir. In Derg (Vol. 30, Issue 3).

Dean, L. M., Syed, M. I., Jan, S. A., Patel, N. A., Shaikh, A., Morar, K., & Shah, O. (2006). Coccygeoplasty: Treatment for fractures of the coccyx. Journal of Vascular and Interventional Radiology, 17(5). https://doi.org/10.1097/01.RVI.0000217953.74013.87

Fogel, G. R., Cunningham, P. Y., & Esses, S. I. (2004). Coccygodynia: evaluation and management. In The Journal of the American Academy of Orthopaedic Surgeons (Vol. 12, Issue 1). https://doi.org/10.5435/00124635-200401000-00007

Lirette, L. S., Chaiban, G., Tolba, R., & Eissa, H. (n.d.). Coccydynia: An Overview of the Anatomy, Etiology, and Treatment of Coccyx Pain.

Maigne, J. Y., Doursounian, L., & Chatellier, G. (2000). Causes and mechanisms of common coccydynia: Role of body mass index and coccygeal trauma. Spine, 25(23). https://doi.org/10.1097/00007632-200012010-00015

Nathan, S. T., Fisher, B. E., & Roberts, C. S. (2010). Coccydynia: A review of pathoanatomy, aetiology, treatment and outcome. In Journal of Bone and Joint Surgery - Series B: Vol. 92 B (Issue 12). https://doi.org/10.1302/0301-620X.92B12.25486

Patel, R., Appannagari, A., & Whang, P. G. (2008). Coccydynia. Current Reviews in Musculoskeletal Medicine, 1(3–4). https://doi.org/10.1007/s12178-008-9028-1

Pennekamp, P. H., Kraft, C. N., Stütz, A., Wallny, T., Schmitt, O., & Diedrich, O. (2005). Coccygectomy for coccygodynia: Does pathogenesis matter? Journal of Trauma - Injury, Infection and Critical Care, 59(6). https://doi.org/10.1097/01.ta.0000195878.50928.3c

Postacchini, F., & Massobrio, M. (1983). Idiopathic coccygodynia. Analysis of fifty-one operative cases and a radiographic study of the normal coccyx. Journal of Bone and Joint Surgery - Series A, 65(8). https://doi.org/10.2106/00004623-198365080-00011

Sarmast, A., Kirmani, A., & Bhat, A. (2018). Coccygectomy for coccygodynia: A single center experience over 5 years. Asian Journal of Neurosurgery, 13(2). https://doi.org/10.4103/1793-5482.228568

Simon, L. S., Grierson, L. M., Naseer, Z., Bookman, A. A. M., & Zev Shainhouse, J. (2009). Efficacy and safety of topical diclofenac containing dimethyl sulfoxide (DMSO) compared with those of topical placebo, DMSO vehicle and oral diclofenac for knee osteoarthritis. Pain, 143(3). https://doi.org/10.1016/j.pain.2009.03.008

Traycoff, R. B., Crayton, H., & Dodson, R. (1989). Sacrococcygeal pain syndromes: diagnosis and treatment. In Orthopedics (Vol. 12, Issue 10). https://doi.org/10.3928/0147-7447-19891001-14

Trollegaard, A. M., Aarby, N. S., & Hellberg, S. (2010). Coccygectomy: An effective treatment option for chronic coccydynia - Retrospective results in 41 consecutive patients. Journal of Bone and Joint Surgery - Series B, 92(2). https://doi.org/10.1302/0301-620X.92B2.23030

Wood, K. B., & Mehbod, A. A. (2004). Operative treatment for coccygodynia. In Journal of Spinal Disorders and Techniques (Vol. 17, Issue 6). https://doi.org/10.1097/01.bsd.0000128691.36652.16

KAYNAKLAR

1) Lloyd DA, Rintala RJ. Inguinal hernia and hydrocel. In O'Neill JA Jr, Rowe MI, Grosfeld, et al (editors) , PediatricSurgery. 5 th ed. St. Louıs, MO: Mosby Year – Book 1998: 1071-86.

2) Esposito C , . Escolino M, .Turrà F. et al. Current concepts in the management of inguinal hernia and hydrocele in pediatric patients in laparoscopic era. Semin Pediatr Surg 2016 Aug;25(4):232-40.

3) Dreuning K M A , . TenBroeke C E M, , . Twisk JWR , et al. Diagnostic accuracy of preoperative ultrasonography in predicting contralateral inguinal hernia in children: a systematic review and meta-analysis. Eur Radiol 2019 Feb;29(2):866-876.

4) Rowe MI, Copelson LW, Clatwoethy HW. The patent processus vajinalis and the inguinal hernia. J Pedatr Surg 4: 102-102, 1969

5) Lau S, Lee Y, Caty M. Current management of hernias and hydroceles. Semin Pediatr Surg. 2007;16(1):50–57.

6) Potts WJ, Riker WL, Lewis JE (1950) The treatment of inguinal hernia in infants and children. Ann Surg 132:566–574

7) Navot K., Nivole T., Carolyn W., Ahned N. Laparoscopic versus open inguinal hernia repair in children: which is the true gold□standard? A systematic review and meta□analysis). Pediatric Surgery International 2019 Sep;35(9): 1012-26.

8) Lau ST, Lee YH, Caty MG. Current management of hernias and hydroceles. Semin Pediatr Surg. 2007;16:50-7.

9) Vogels HD, Bruijnen CJ, Beasley SW. Predictors of recurrence after inguinal herniotomy in boys. Pediatr Surg Int 2009;25(3):235-8.Testicular atrophy following inguinal hernia repair in children.

10) Kristin AS., Lindesy LW., Lindsey BA., Kathryn T., Wei J., Brent RW., et al. Testicular atrophy following inguinal hernia repair in children. Pediatr Surg Int 2018 May;34(5):553-560. doi: 10.1007/s00383-018-4255-z. Epub 2018 Mar 28.

11) Anthony F., Juan ES., Joshua P., Hallie JQ.,Brent AW., Clara R., Chad MT.Eduardo AP. Complications while awaiting elective inguinal hernia repair in infants: Not as common as you thought Surgery 2021 Jun;169(6):1480-1485. doi: 10.1016/j.surg.2020.12.016. Epub 2021 Jan 23.

12) Hori S. , Aoki K. , Ichikawa K. ,et al. Trends in treatment outcomes of hydrocele in Japanese children: A single-institute experience. Int J Urol 2020 Nov;27(11):946-950.

13) Osifo OD, Osaigbovo EO. Congenital hydrocele: prevalence and outcome among male children who underwent neonatal circumcision in Benin City, Nigeria. J. Pediatr. Urol. 2008; 4: 178–82.

14) Koski ME, Makari JH, Adams MC et al. Infant communicating hydroceles– do they need immediate repair or might some clinically resolve? J. Pediatr. Surg. 2010; 45: 590–3.

15) Stylianos S, Jacir NN, Harris BH. Incarceration of inguinal hernia in infants prior to elective repair. J. Pediatr. Surg. 1993; 28: 582–3.

16) Grimsby GM, Keays MA, Villanueva C et al. Non-absorbable sutures are associated with lower recurrence rates in laparoscopic percutaneous inguinal hernia ligation. J. Pediatr. Urol. 2015; 11: 275.e1–275.e4.),

17) Tekgul S, Dogan HS, Hoebeke P, Kocvara R, Nijman JM, Radmayr Chr, Stein R. Hydrocele. Guidelines on Paediatric Urology. 2016; pp. 18-19.

18) AM Désiré, C. Buhendwa, TM. Aimé Césaire, et.al. Epidemiology, Diagnosis and Therapeutic Approaches of Cryptorchidism at the Panzi General Hospital, DR Congo: A 5-year Retrospective Study. Ethiop J Health Sci 2020 Jan;30(1):107-114

19) Zvizdic Z, Islamovic B, Milisic E, Jonuzi A, Vranic S. Changing Trends in the Referral and Timing of Treatment for Congenital Cryptorchidism: A Single-Center Experience from Bosnia and Herzegovina. J Pediatr Surg 2020 Sep;55(9):1965-1968

20) Alessandro P., Debora G., Giulia P., Batbara B., Valerio B., Chiara G., Valeria G. Immunohistochemical insights into a hidden pathology: Canine cryptorchidism Theriogenology 2021 Dec;176:43-53.doi:10.1016/j.theriogenology.2021.09.011. Epub 2021 Sep 22.

21) Hai-Jun Zhong, Liang-Feng Tang, Yun-Li Bi. Cryptorchid testicular torsion in children: characteristics and treatment outcomes. Asian J Androl Sep-Oct 2021;23(5):468-471.doi: 10.4103/aja.aja_10_21.

22) Carlos AL. Cryptorchidism: diagnosis and treatment. Arq Bras Endocrinol Metabol 2005 Feb;49(1):165-71. doi: 10.1590/s0004-27302005000100021. Epub 2006 Mar 16.

23) Barthold JS, Gonzalez R. The epidemiology of congenital cryptorchidism, testicular ascent and orchiopexy. J Urol. 2003;170:2396–401.

24) Aksoy Y. Kriptoşidizm (İnmemiş Testis). İçinde: Karaman Mİ, Germiyanoğlu C (ed). Çocuk Ürolojisi Güncelleme.İstanbul: Nobel tıp kitapevleri,2017.

25) Ndour O, Fall M, Faye Fall AL, Diouf C, Ndoye NA, Ngom G, Ndoye M. Aspects épidémiologiques, cliniques et thérapeutiques de la cryptorchidie chez l'enfant: analyse de 123 observations. *Afr J Urol.* 2015;21:10-14.

26) Ashley RA, Barthold JS, Kolon TF. Cryptorchidism: pathogenesis, diagnosis, treatment and prognosis. Urol Clin North Am 2010 May;37(2):183-93.

27) Palmer LS, Palmer JS. Management of Abnorma- lities of the External Genitalia in Boys. In: Wein AJ, Kavoussi LR, Partin AW, Peters CA (eds). Campbell's Urology. Eleventh ed. Philadelphia: WB Saunders; 2016. p. 3368-98.

28) Radek S., Antonin S. David N., Ivı N., Vladana S. Jan L.Ovotesticular Disorder of Sexual Development and Non-Palpable Testis. Acta Medica (Hradec Kralove) 2021;64(1):42-45.doi: 10.14712/18059694.2021.7.

29) Leanna W Mah , Blythe Durbin-Johnson , Eric A Kurzrock. Non-palpable testis: is management consistent and objective? J Pediatr Urol2020 Feb;16(1):62-68.doi: 10.1016/j.jpurol.2019.11.015. Epub 2019 Dec 2.

30) Nikhil V Batra , Romano T DeMarco , Christopher E Bayne. A narrative review of the history and evidence-base for the timing of orchidopexy for cryptorchidism. J Pediatr Urol 2021 Apr;17(2):239-245.doi: 10.1016/j.jpurol.2021.01.013. Epub 2021 Jan 23.

31) Dhaou B., Zouari M, Zitouni H, Jallouli M, Mhiri R. Traitement chirurgical de la cryptorchidie chez l'enfant: Comparaison des voies d'abord scrotale (Bianchi) et inguinale. Prog Urol 2015. 25:598-602.

32) Beni-Israel T, Goldman M, Chaim SB, Kozer E. Clinical predictors for testicular torsion as seen in the pediatric ED. Am J Emerg Med 2010; 28:786-9.

33) Bourke MM , Silverberg JZ. Acute Scrotal Emergencies. Emerg Med Clin North Am 2019 Nov;37(4):593-610.

34) Varga J, Zivkovic D, Grebeldinger S, Somer D. Acute scrotal pain in children ten years' experience. Urol Int 2007; 78:73-7.

35) Victoria JS., Kathleen K., Angela MA. Testicular torsion: diagnosis, evaluation, and management . Am Fam Physician 2013 Dec 15;88(12):835-40.

36) Maheshver S. Ran DG: Testicular torsion in children. Can Fam Physician 2021 Sep;67(9):669-671. doi: 10.46747/cfp.6709669.

37) Bayne CE, Gomella PT, DiBianco JM, Davis TD, Pohl HG, Rushton HG. Testicular torsion presentation trends before and after pediatric urology subspecialty certification. J Urol 2017;197(2):507-15. Epub 2016 Sep 30.

38) Tanaka K , Ogasawara Y , Nikai K , Yamada S , Fujiwara K , Okazaki T. Acute scrotum and testicular torsion in children: a retrospective study in a single institution. Pediatr Urol 2020 Feb;16(1):55-60.

39) Bowlin PR, Gatti JM, Murphy JP. Pediatric testicular torsion. Surg Clin North Am 2017;97(1):161-72.

40) Palmer LS, Palmer JS. Management of abnormalities of the external genitalia in boys. In: Partin AW, Dmochowski RR, Kavoussi LR, Peters CA, editors. *Campbell-Walsh-Wein Urology.* 12th ed. Vol. 44. Philadelphia, PA, US: Elsevier; 2021. pp. 871–904.e10.

41) Gatti JM, Axt J. The acute scrotum. In: Holcomb GW, Murphy JP, St. Peter SD, Gatti JM, Ashcraft KW, editors. *Holcomb and Ashcraft's Pediatric Surgery.* 7th ed. Vol. 52. New York, NY, US: Elsevier; 2020. pp. 821–6.

KAYNAKLAR

1) Sadler TW. The embryologic origin of ventral body wall defects. Semin Pediatric Surg. 2010;19(3):209–214. doi: 10.1053/j.sempedsurg.2010.03.006.

2) Heymann, WR. Contemplatingthenavel: Omphalomesentericductremnantdisorders. J AmAcadDermatol 2019; 81:1072-3.

3) Solomon-Cohen E., MOccH,M. Lapidoth, MPH,Snast I., Ben-Amitai, D. Zidan,O. Friedland R., Moshe M., Mimouni, D. et all. AmAcadDermatol 2019 Nov;81(5):1120-1126.

4) Snyder CL. Currentmanagement of umbilicalabnormalitiesandrelatedanomalies. Semin Pediatr Surg. 2007;16(1):41-49.

5) Basuguy E, Okur MH, Zeytun H et al. Management of symptomaticurachalcysts in children. Niger J. Clin. Pract. 2019; 22(1): 113–6.

6) Mandelia A, Agarwala S, Sharma N, Solanki S, Panda S. Left-sided Gastroschisis A rare congenital anomaly. J Clin Diagn Res. 2013;7(10):2300–2302.

7) Schierz IAM, Pinello G, Giuffrè M, Corsello G. An unusual association of left-sided gastroschisis and persistent right umbilical vein. Clin Case Rep. 2018;6(12):2511–2512.

8) Jones A.M., Isenburg J., Salemi J.L., Arnold K.E., Mai C.T., Aggarwal D., et. al.: Increasing prevalence of gastroschisis14 states, 1995–2012. MMWR Morb. Mortal. Wkly Rep. 2016 Jan 22; 65: pp. 23-26.

9) Mastroiacovo P., Lisi A., Castilla E.E.: The incidence of gastroschisis: research urgently needs resources. BMJ 2006 Feb 18; 332: pp. 423-424.

10) Bronberg R., Groisman B., Bidondo M.P., Barbero P., Liascovich R.: Birth prevalence of congenital anomalies in Argentina, according to socioeconomic level. J Community Genet 2021; 12: pp. 345-355

11) Palomaki G.E., Hill L.E., Knight G.J., et. al.: Second-trimester maternal serum alpha-fetoprotein levels in pregnancies associated with gastroschisis and omphalocele. Obstet Gynecol 1988; 71: pp. 906-909.

12) Hijkoop A., Aliasi M., Mulder E.J.H., Kramer W.L.M., Brouwers H.A.A., van Baren R., Pajkrt E., van Kaam A.H., Bilardo C.M., et al. Using three-dimensional ultrasound in predicting complex gastroschisis: A longitudinal, prospective, multicenter cohort study. Prenat. Diagn. 2019;39:1204–1212.

13) Torres U.S., Portela-Oliveira E., Braga F. del C.Werner H. Jr.Daltro P.A.Souza A.S., When closure fails what the radiologist needs to know about the embryology, anatomy, and prenatal imaging of ventral body wall defects. Semin Ultrasound CT MR. 2015;36(6):522–536.

14) Stevenson R.E., Rogers R.C., Chandler J.C., Gauderer M..W, Hunter A.G., Escape of the yolk sac a hypothesis to explain the embryogenesis of gastroschisis. Clin Genet. 2009;75(4):326–333.

15) Bergholz R., Boettcher M., Reinshagen K., Wenke K. Complex gastroschisis is a different entity to simple gastroschisis affecting morbidity and mortality: A systematic review and meta-analysis. J. Pediatr. Surg. 2014;49:1527–1532.

16) Henrich K., Huemmer H.P., Reingruber B., et. al.: Gastroschisis and omphalocele: treatments and long-term outcomes. Pediatr Surg Int 2008; 24: pp. 167-173

17) Driver C.P., Bruce J., Bianchi A., et. al.: The contemporary outcome of gastroschisis. J Pediatr Surg 2000; 35: pp. 1719-1723

18) Dekonenko C., Fraser J.D., Approaches for Closing Gastroschisis, Advances in Pediatrics 2020; 67:pp. 123-129

19) Petrosyan M., Sandler A.D.: Closure methods in gastroschisis. Semin Pediatr Surg 2018; 27: pp. 304-308.

20) Bruzoni M., Jaramillo J.D., Dunlap J.L., et. al.: Sutureless vs sutured gastroschisis closure: a prospective randomized controlled trial. J Am Coll Surg 2017; 224: pp. 1091-1096.

21) Grabski D.F., Hu Y., Vavolizza R.D., et. al.: Sutureless closure: a versatile treatment for the diverse presentations of gastroschisis. J Perinatol 2019; 39: pp. 666-672.

22) Youssef F., Gorgy A., Arbash G., et. al.: Flap versus fascial closure for gastroschisis: a systematic review and meta-analysis. J Pediatr Surg 2016; 51: pp. 718-725.

23) Springett A., Draper E.S., Rankin J., Rounding C., Tucker D., Stoianova S., Wellesley D., Morris J.K., Birth prevalence and survival of exomphalos in England and Wales: 2005 to 2011. Birth Defects Res A Clin Mol Teratol. 2014;100(9): pp.721–725

24) Ledbetter D.J.: Gastroschisis and omphalocele. Surg Clin North Am 2006; 86: pp. 249-260.

25) Biard J.M., Douglas Wilson R., Johnson M.P., et. al.: Prenatally diagnosed omphaloceles: short and long-term outcomes. Prenat Diagn 2004; 24: pp. 434-439

26) Stoll C., Alembik Y., Dott B., Roth M.-P.: Omphalocele and gastroschisis and associated malformations. Am J Med Gen Part A 2008; 146A: pp. 1280-1285.

27) Gonzalez K.W., Chandler N.M.: Ruptured omphalocele: diagnosis and management. Semin Pediatr Surg 2019; 28: pp. 101-105.

28) Y Dunn J.C., Fonkalsrud E.W: Improved survival of infants with omphalocele. Am J Surg 1997; 173: pp. 284-285.

29) Akinkuotu A., Sheikh F., Olutuye O., et. al.: Giant omphaloceles: surgical management and perinatal outcomes. J Surg Res 2015; 198: pp. 388-392.

30) Solomon-Cohen E., MOccH,M. Lapidoth, MPH,Snast I., Ben-Amitai, D. Zidan,O. Friedland R., Moshe M., Mimouni, D. et all. AmAcadDermatol 2019 Nov;81(5): pp.1120-1126

31) Snyder C.L., Current management of umbilical abnormalities and related anomalies. Semin Pediatr Surg. 2007;16(1): pp.41-49

32) Melikoglu M., Omfalomezenterik (Vitellin) Kanal Artıkları. Turkiye Klinikleri J Pediatr Surg-Special Topics 2016;6(3): pp. 48-52

33) DiSantis D.J., Siegel M.J., Katz M.E., Simplifiedapproachtoumbilicalremnantabnormalities. Radiographics 1991; 11: pp.59-66

34) Kim D.H. Lee H.J., Kim J.Y., Jung. Differentialdiagnosis of umbilicalpolypsandgranulomas in children: sonographicandpathologiccorrelations. Ultrasonography 2021;40: pp.248-255

35) Heymann, W.R., Contemplating the navel: Omphalomesenteric duct remnant disorders. J Am Acad Dermatol 2019; 81:1072-3

36) Orbatu D., Alaygut D. Evaluation andmanagement of urachalremnants in children. Pediatrics International (2020) pp. 1–4.

37) Basuguy E., Okur M.H., Zeytun H., et al. Management of symptomaticurachalcysts in children. Niger J. Clin. Pract. 2019; 22(1): 113–6.

38) Siow S.L., Mahendran H.A., Hardin M.,Laparoscopicmanagement of symptomaticurachalremnanats in aduldthood. Asian J. Surg 2015; 38: 85–90.

39) McCollum M.O. Macneily A.E., Blair G.K.,Surgi- cal implications of urachalremnants: presentationandmanagement. J Pediatr Surg 2003;38(5):798-80.

40) Yohannes P., Bruno T., Pathan M., Baltaro R.,Laparoscopicradicalexcision of urachalsinus. J. Endourol. 2003; 17: 475–9.

41) Luo X, Lin J, Du L, Wu R, Li Z. Ultrasoundfindings of urachalanomalies. A series of interestingcases. Med. Ultrason. 2019; 21: 294–8.

42) Grosfeld JL (2006) Pediatricsurgery. 6th ed./[editedby] Jay L. Grosfeld... [et al.] edn. MosbyElsevier, Philadelphia, Pa.; Edinburgh

43) CilentoJr. B.G., Bauer S.B., Retik A.B., et al. Urachalanomalies: definingthebestdiagnosticmodality. Urology 1998; 52:120-2.

44) Yu JS, Kim KW, Lee HJ, Lee YJ, Yoon CS, Kim MJ Ura- chalremnantdiseases: spectrum of CT and US findings. Radio- graphics (2001) 21 (2):451-461

45) Yiee J.H., Garcia N., Baker L.A., et al. A diagnosticalgorithmforurachalanomalies. J Pediatr Urol 2007; 3:500-4.

46) Cilento B.G., Jr., Bauer S.B., Retik A.B., Peters C.A., Atala A. Urachal anomalies: defining the best diagnostic modality. Urology (1998) 52 (1):120-122

47) Naiditch J.A., Radhakrishnan J., Chin A.C., Current diagnosis and management of urachal remnants. Journal of pediatric surgery (2013) 48 (10):2148-2152.

48) Lipskar A.M., Glick R.D., Rosen N.G., Layliev J., Hong A.R., Dolgin S.E., Soffer S.Z., Nonoperative management of symptomatic urachal anomalies. Journal of pediatric surgery (2010) 45 (5):1016–1019.

49) Buddha. S., Menias C.O., KatabathinaV.S., Imaging of urachal anomalies. Abdom Radiol (NY) 2019 Dec;44(12):3978-3989.

50) Galati V., Donovan B., Ramji F., et al. Management of urachalremnants in earlychildhood. J.Urol. 2008; 180:1824-7.

51) Laxmi NT., Vijayalaxmi M., Shailaja U., Bhandari M. Management of umbilical granuloma through chemical cauterization (Kshara karma)-A case study. Journal of Ayurveda and Integrative Medicine 12 (2021) 169e171

52) Haftu H., Bitew H., Gebrekidan A., Gebrearegay H. The Outcome of Salt Treatment for Umbilical Granuloma: A Systematic Review. Patient Preference and Adherence 2020:14 2085–2092

53) Bagadia J., Jaiswal S. , Bhalala KB , Poojary S . Pinch of salt: A modified technique to treat umbilical granuloma. Pediatric Dermatology. 2019; 36:561–563.

54) Badebrarin D, Jamshidi M, Aabadi SA, et al. A comparison between the clinical results of salt therapy and surgery in the treatment of umbilical granuloma in infants. Iran J Pediatr Surg. 2018;4(1):1–13.

55) Stewart D, Benitz W; Committee on FetusandNewborn. Umbilicalcordcare in thenewborninfant. Pediatrics. 2016;138(3): e20162149

56) Edwards MS. Postnatalbacterialinfections. İn: Martin RJ, Fanaroff AA, Walsh MC. NeonatalPerinatalMedicineDiseases of theFetusandInfant. 9th ed. St Louis: Mosby; 2011. p.818.

57) McKenna H, Johnson D. Bacteria in neonatal omphalitis. Pathology 1977;9(2):111-3

58) Fraser N, Davies BW, Cusack J. Neonatalomphalitis: a review of itsseriouscomplications. ActaPaediatr. 2006;95(5):519-522.

59) Gönülal D., Tiryaki HT. Umblikal Enfeksiyonlar. Turkiye Klinikleri J Pediatr Surg-Special Topics 2016;6(3):63-68.

60) Painter K., FeldmanJ.,OmphalitisIn : StatPearls . Treasure Island, FL: StatPearls Publishing; 2018. AccessedJanuary 24, 2019.

61) World HealthOrganization. WHO Recommendations on Post natalCare of theMotherandNewborn. Geneva, Switzerland: World HealthOrganization, 2013. AccessedJanuary 23, 2019.

62) Burcharth J, Pedersen MS, Pommergaard HC, Bisgaard T, Pedersen CB, Rosenberg J. The prevalence of umbilical and epigastric hernia repair: a nationwide epidemiologic study. Hernia. 2015 Oct;19(5):815-9

63) Zens T, Nichol PF, Cartmill R, Kohler JE. Management of asymptomatic pediatric umbilical hernias: a systematic review. J Pediatr Surg. 2017 Nov;52(11):1723-1731.

64) Abdulhai SA, Glenn IC, Ponsky TA. Incarcerated Pediatric Hernias. Surg Clin North Am. 2017 Feb;97(1):129-145.

65) Zendejas B, Kuchena A, Onkendi EO, Lohse CM, Moir CR, Ishitani MB, Potter DD, Farley DR, Zarroug AE. Fifty-three-year experience with pediatric umbilical hernia repairs. J Pediatr Surg. 2011 Nov;46(11):2151-6

KAYNAKLAR

www.Gcamerica.Com/Products/Digital/GC_Initial_LRFBlock/GCInitial_LRF_BLOC K_IFU.Pdf, n.d.

3M ESPE 2012 [Available from: http://solutions.3m.com.my/wps/portal/3M/en_MY/3M-ESPE-APAC/dental-professionals/whats-new/press releases/?PC_Z7_RJH9U523081260IMTQ7SHA1EO1000000_assetId=1319232428450 McCabe, J.F., & Walls, A. W., . Applied Dental Materials. 9th Edition ed. 2008.

3MEspe. Lava Ultimate Technical Product Profile. 2011.

Abdullah, A.O.; Pollington, S.; Liu, Y.(2018) Comparison between direct chairside and digitally fabricated temporary crowns. Dent. Mater. J,37, 957–963.

Ahmed, K.E. (2018).We're Going Digital: The Current State of CAD/CAM Dentistry in Prosthodontics. Prim. Dent. J, 7, 30–35.

Alghazzawi, T.F. (2016). Advancements in CAD/CAM technology: Options for practical implementation. J. Prosthodont. Res, 60, 72–84.

Alp, G.; Murat, S.; Yilmaz, B. (2019). Comparison of Flexural Strength of Different CAD/CAM PMMA-Based Polymers. J. Prosthodont, 28, e491–e495.

Alt, V.; Hannig, M.; Wöstmann, B.; Balkenhol, M. (2011). Fracture strength of temporary fixed partial dentures: CAD/CAM versus directly fabricated restorations. Dent. Mater, 27, 339–347.

Altıntaş SH. (2007). Farklı rezin simanların artık monomer salınımının in vitro şartlarda incelenmesi: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Anusavice K, Shen C, Lee R.(1992). Strengthening of feldspathic porcelain by ion exchange and tempering. Journal of dental research, 71(5):1134-8.

Anusavice KJ, S.C., Pawls HR. (2012). Phillips' Science of Dental Materials,. 12.th edition, St Louis: Saunders.

Awad, D., Stawarczyk, B., Liebermann, A., & Ilie, N. (2015).Translucency of esthetic dental restorative CAD/CAM materials and composite resins with respect to thickness and surface roughness. The Journal of prosthetic dentistry,113(6): p. 534-540.

Awada, A.; Nathanson, D. (2015). Mechanical properties of resin-ceramic CAD/CAM restorative materials Presented at the American Association of Dental Research/Canadian Association of Dental Research Annual Meeting, Charlotte, NC, J. Prosthet. Dent, 114, 587–593.

Bajraktarova-Valjakova E, Korunoska-Stevkovska V,et al (2018). Contemporary Dental Ceramic Materials, A Review: Chemical Composition, Physical and Mechanical Properties, Indications for Use. Open Access Maced J Med Sci, 6(9):1742-1755.

Ban S, A.K. (1990). Influence of test method on failure stress of brittle dental materials. Journal of dental research, dental clinics, dental prospects, 69(12): p. 1791-9.

Belli, R.; Wendler, M.; de Ligny, D.; Cicconi, M.R.; Petschelt, A.; Peterlik, H.; Lohbauer U (2017). Chairside CAD/CAM materials. Part 1:Measurement of elastic constants and microstructural characterization. Dent. Mater, 33, 84–98

Beuer F, S.J., Edelhoff D (2008). Digital dentistry: an overview of recent developments for CAD/CAM generated restorations. Br Dent J.,204(9): p. 505-11.

Bilgin, M.S.; Baytaroˇ glu, E.N.; Erdem, A.; Dilber, E. (2016). A review of computer-aided design/computer-aided manufacture techniques for removable denture fabrication. Eur. J. Dent, 10, 286–291.

Chun, K.J.; Lee, J.Y. (2014). Comparative study of mechanical properties of dental restorative materials and dental hard tissues in compressive loads. J. Dent. Biomech, 5.

Coldea, A.; Swain, M.V.; Thiel, N.(2013). Mechanical properties of polymer-infiltrated ceramic-network materials. Dent. Mater, 29, 419–426.

Conrad, H.J., W.J. Seong, and I.J. Pesun (2007). Current ceramic materials and systems with clinical recommendations: a systematic review. J Prosthet Dent, 98(5): p. 389-404.

Coşkun, E.; Aslan, Y.U.; Özkan, Y.K. (2020).Evaluation of two different CAD-CAM inlays-onlays in a split mouth study: 2-year clinical follow-up. J. Esthet. Restor. Dent, 32, 244–250.

D'Arcangelo C, V.L., Rondoni GD, et al. (2016). Wear properties of dental ceramics and porcelains compared with human enamel. . J Prosthet Dent.,115(3): p. 350–355.

Davidowitz, G.; Kotick, P.G.(2011). The Use of CAD/CAM in Dentistry. Dent. Clin. N. Am, 55, 559–570.

Della Bona, A., Corazza, P. H., & Zhang, Y.(2014). Characterization of a polymer-infiltrated ceramic-network material. Dental materials, 30(5): p. 564-569.

Denry I, K.J. (2008). State of the art of zirconia for dental applications. Dent Mater, 24: p. 299-307

Denry I., & Kelly J. R. (2014). Emerging ceramic-based materials for dentistry. Journal of dental research, dental clinics, dental prospects, 93(12): p. 1235-1242.

Duret F., Preston J.D.(1991). CAD/CAM imaging in dentistry. Curr Opin Dent, 1(2): p. 150-154.

Elsaka SE, E.A. (2016).Mechanical properties of zirconia reinforced lithium silicate glass-ceramic. Dental materials,32(7): p. 908-14.

Eryürük S.E. (2013). Farklı üretim tekniği ve materyaller kullanılarak üretilen estetik post-kor sistemlerinin kırılma dayanıklılığının in vitro olarak incelenmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Esquivel-Upshaw JF, Young H, Jones J, Yang M, Anusavice KJ.(2006). In Vivo Wear of Enamel by a Lithia Disilicate--Based Core Ceramic Used for Posterior Fixed Partial Dentures: First-Year Results. International Journal of Prosthodontics,19 (4).

Fasbinder D.(2012). Using digital technology to enhance restorative dentistry. Compend Contin Educ Dent.,33(9): p. 666-8, 70, 72 passim.

Fasbinder D.J. (2010b) Materials for chairside CAD/CAM restorations. Compend Contin Educ Dent, 31(9): p. 702-4.

Fasbinder, D.J.(2013).Neiva, G.F.; Dennison, J.B.; Heys, D.R. Clinical performance of CAD/CAM-generated composite inlays after 10 years: Comparing the longitudinal performance of composite and porcelain. J. Cosmet. Dent, 28, 134–145.

Fasbinder, D.J.(2020). Neiva, G.F.; Heys, D.; Heys, R. Clinical evaluation of chairside computer assisted design/computer assisted machining nano-ceramic restorations: Five-year status. J. Esthet. Restor. Dent, 32, 193–203.

Giordano, R. (2006). Materials for chairside CAD/CAM-produced restorations. J. Am. Dent. Assoc, 137, 14S–21S.

Gjelvold, B.; Chrcanovic, B.R.; Korduner, E.K.; Collin-Bagewitz, I.; Kisch, J. (2016). Intraoral Digital Impression Technique Compared to Conventional Impression Technique. A Randomized Clinical Trial. J. Prosthodont, 25, 282–287.

Gracis S, Thompson VP, Ferencz JL, Silva NR, Bonfante EA. (2015). A new classification system for all-ceramic and ceramic-like restorative materials. The International journal of prosthodontics, 28(3):227-35.

Guess, P.C., et al. (2011). All-ceramic systems: laboratory and clinical performance. Dent Clin North Am, 55(2): p. 333-52, ix.

Güth, J.F.; e Silva, J.S.A.; Beuer, F.; Edelhoff, D.(2012). Enhancing the predictability of complex rehabilitation with a removable CAD/CAM-fabricated long-term provisional prosthesis: A clinical report. J. Prosthet. Dent, 107, 1-6

Hamouda IM. (2012). Current perspectives of nanoparticles in medical and dental biomaterials. Journal of biomedical research, 26(3):143-51.

Heffernan M.J.,(2002a).Aquilino S. A., Diaz-Arnold, A. M., Haselton D. R., Stanford, C. M., & Vargas, M. A., Relative translucency of six all-ceramic systems. Part I: core materials. The Journal of prosthetic dentistry, 88(1): p. 4-9.

Heffernan, M.J., Aquilino, S. A., Diaz-Arnold, A. M., Haselton, D. R., Stanford, C. M., & Vargas, M. A., (2002b). Relative translucency of six all-ceramic systems. Part II: core and veneer materials. The Journal of prosthetic dentistry, 88(1): p. 10-15.

Höland W., Rheinberger V., & Schweiger M. (2003). Control of nucleation in glass ceramics. Philosophical Transactions of the Royal Society of London A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences, 361(1804): p. 575-589.

Höland W., Rheinberger V., Apel E., van't Hoen C., Höland M., Dommann A., ... & Graf-Hausner, U. (2006). Clinical applications of glass-ceramics in dentistry. Journal of Materials Science: Materials in Medicine, 17(11), 1037-1042.

http://www.sirona.com/en/products/digitaldentistry/ cerecchairside-solutions/?tab=241

https://www.dentsplysirona.com/tr-tr/kesfet/restoratif/cerec-tessera.html

https://www.vita-zahnfabrik.com.

IPS E.max Scientific Documentation. Ivoclar-Vivadent. 2005

Jia-Mahasap, W. (2017). Comparative Assessment of Conventional vs. CAD/CAM Complete Denture Fabrication Techniques on Patient Satisfaction, Quality of Life and Prosthesis Biofilm. Master's Thesis, University of Iowa, Iowa City, IA, USA

Joda, T.; Brägger, U.(2016). Patient-centered outcomes comparing digital and conventional implant impression procedures: A randomized crossover trial. Clin. Oral Implant. Res, 27, e185–e189.

Kang S.H., Chang J., & Son H. H. (2013). Flexural strength and microstructure of two lithium disilicate glass ceramics for CAD/CAM restoration in the dental clinic. Restorative dentistry & endodontics, 38(3): p. 134-140.

Keating AP, K.J., Bibb R, Zhurov AI (2008). A comparison of plaster, digital and reconstructed study model accuracy. J Orthod, 35(3): p. 191–201.

Kelly, J.R. and P. Benetti (2011). Ceramic materials in dentistry: historical evolution and current practice. Aust Dent J, 56 Suppl 1: p. 84-96.

Kelly, J.R.(1999). Clinically relevant approach to failure testing of all-ceramic restorations. The Journal of prosthetic dentistry, 81(6): p. 652-661.

Koller, M., Arnetzl, G. V., Holly, L., & Arnetzl, G.(2011). Lava ultimate resin nano ceramic for CAD/CAM: customization case study. International journal of computerized dentistry, 15(2): p. 159-164

Krüger S., Deubener J., Ritzberger C., & Höland, W.(2013). Nucleation Kinetics of Lithium Metasilicate in ZrO2Bearing Lithium Disilicate Glasses for Dental Application. International Journal of Applied Glass Science, 4(1): p. 9-19.

Ku´zniar-Folwarczny, A.; Sulewski, M.; Błaszczyk, A.; Sulewska, A.; Kosior, P.; Dobrzy´ nski, M. (2019). Charakterystyka ceramicznych materiałów stomatologicznych stosowanych w gabinetowych systemach CAD/CAM, 2019, 8, 479–487. In˙z. Fiz. Med. 8, 479–487.

Kurbad, A., & Kurbad, S.(2012). CAD/CAM-based implant abutments. International journal of computerized dentistry, 16(2): p. 125-141.

Lauvahutanon S, Takahashi H, Shiozawa M, Iwasaki N, Asakawa Y, Oki M, et al. (2014). Mechanical properties of composite resin blocks for CAD/CAM. Dent Mater J, 33(5):705-10.

Lava Ultimate Restorative Block. (2017). Technical Product Profile. St. Paul, MN: 3M ESPE.

Li, R.W.K.; Chow, T.W.; Matinlinna, J.P. (2014). Ceramic dental biomaterials and CAD/CAM technology: State of the art. J. Prosthodont. Res, 58, 208–216.

Lin WS, Ercoli C, Feng C, Morton D. (2012).The effect of core material, veneering porcelain, and fabrication technique on the biaxial flexural strength and weibull analysis of selected dental ceramics. Journal of Prosthodontics: Implant, Esthetic and Reconstructive Dentistry, 21 (5):353-62.

Manjot, A. (2016).Recent advances in composite CAD/CAM blocks. Int. J. Esthet. Dent, 11, 275–280.

Marchesi G, Camurri Piloni A, Nicolin V, Turco G, Di Lenarda R.(2021). Chairside CAD/CAM Materials: Current Trends of Clinical Uses. Biology (Basel). Nov 12;10(11):1170

McGuire, M.K., Scheyer, T., Ho, D. K., Stanford, C. M., Feine, J. S., & Cooper, L. F.(2015). Esthetic Outcomes in Relation to Implant-Abutment Interface Design Following a Standardized Treatment Protocol in a Multicenter Randomized Controlled Trial—A Cohort of 12 Cases at 1-Year Follow-up. International Journal of Periodontics & Restorative Dentistry, 35(2).

Mclaren D., Puri S. (2013). Cerec Materials Overview. cerecdoctors.com;1:52-54.

Mehl A, G.W., Kunzelmann KH, Hickel R. (1997). A new optical 3-D device for the detection of wear. J Dent Res.,76(11): p. 1799-807.

Mehl A., Hickel R. (1999). Current state of development and perspectives of machine based production methods for dental restorations. International Journal of Computerized Dentistry, 2: p. 9-35.

Mitra SB, Wu D, Holmes BN.(2003) An application of nanotechnology in advanced dental materials. The Journal of the American Dental Association;134(10):1382-90.

Miyazaki, T.; Hotta, Y.; Kunii, J.; Kuriyama, S.; Tamaki, Y. (2009).A review of dental CAD/CAM: Current status and future perspectives from 20 years of experience. Dent. Mater, 28, 44–56.

Mörmann W.H., Bindl A. (2002). All ceramic chairside computer aided design/computer aided machining restorations. Dental Clinics of North American, 46: p. 405-426.

Nakashima, J.; Taira, Y.; Sawase, T. (2016). In vitro wear of four ceramic materials and human enamel on enamel antagonist. Eur. J. Oral Sci, 124, 295–300.

Naveen, K.S.; Singh, J.P.; Viswambaran, C.M.; Dhiman, R.K.(2015). Evaluation of flexural strength of resin interim restorations impregnated with various types of silane treated and untreated glass fibres. Med. J. Armed Forces India, 71, S293–S298.

Nejatidanesh, F., Amjadi, M., Akouchekian, M., & Savabi, O.(2015). Clinical performance of CEREC AC Bluecam conservative ceramic restorations after five years—A retrospective study. Journal of dentistry, 43(9): p. 1076-1082.

Oh W, D.R., Anusavice KJ. (2002). Factors effecting enamel and ceramic wear: A literature review. J Prosthet Dent, 87: p. 451- 459.

Oko´ nski, P.; Lasek, K.; Mierzwi´ nska-Nastalska,(2012). E. Kliniczne zastosowanie wybranych materiałów ceramicznych. Protet. Stomatol, 62, 181–189.

Pallesen, U.; Van Dijken, J.W.V. (2000). An 8-year evaluation of sintered ceramic and glass ceramic inlays processed by the Cerec CAD/CAM system. Eur. J. Oral Sci, 108, 239–246.

Papadiochou, S.; Pissiotis, A.L.(2018). Marginal adaptation and CAD-CAM technology: A systematic review of restorative material and fabrication techniques. J. Prosthet. Dent, 119, 545–551.

Rahim Hussain, D. (2018). CAD CAM In Restorative Dentistry, College of Dentistry. Maser's Thesis, University of Baghdad, Baghdad, Iraq

Rinke S., Pabel A. K., Rödiger M., & Ziebolz D. (2016). Chairside Fabrication of an All-Ceramic Partial Crown Using a Zirconia-Reinforced Lithium Silicate Ceramic. Case reports in dentistry,

Ritika B. (2015). In- vitro Wear of Four CAD- CAM Materials in the UAB Wear Simulating Device. The University of Alabama at Birmingham. 1597041, 8-10.

Rosentritt M, Lang R, Plein T, Behr M, Handel G. (2005). Discoloration of restorative materials after bleaching application. Quintessence international,36 (1).

Ruse, N.D.; Sadoun, M.J. (2014). Resin-composite blocks for dental CAD/CAM applications. J. Dent. Res 93, 1232–1234.

Ruse, N.D.; Sadoun, M.J. (2014). Resin-composite blocks for dental CAD/CAM applications. J. Dent. Res,93, 1232–1234.

Sakaguchi RL, P.J.(2012). Craig's Restorative Dental Materials,, ed. t. Edition., Philadelphia: Mosby.

Sannino G., Germano F., Arcuri L., Bigelli E., Arcuri C., Barlattani A.(2014). CEREC CAD/CAM Chairside System. Oral Implantol (Rome), 7(3): p. 57-70.

Saponaro, P.C.; Yilmaz, B.; Heshmati, R.H.; McGlumphy, E.A.(2016). Clinical performance of CAD-CAM-fabricated complete dentures: A cross-sectional study. J. Prosthet. Dent, 116, 431–435.

Schepke, U., Meijer, H. J., Vermeulen, K. M., Raghoebar, G. M., & Cune, M. S.(2015). Clinical Bonding of Resin Nano Ceramic Restorations to Zirconia Abutments: A Case Series within a Randomized Clinical Trial Clinical implant dentistry and related research,18(5): p. 984-992.

Schweiger, M., Frank, M., Cramer von Clausbruch, S., Höland, W., & Rheinberger, V.(1999). Microstructure and properties of a composite system for dental applications composed of glass-ceramics in the SiO2–Li2O–ZrO2–P2O5 system and ZrO2-ceramic (TZP). Journal of materials science, 34(18): p. 4563-4572.

Shahmiri, R.; Standard, O.C.(2018). Hart, J.N.; Sisters, C.C. Optical properties of zirconia ceramics for esthetic dental restorations: A systematic review. J. Prosthet. Dent, 119, 36–46.

Sirona D. Celtra® Duo Developed to make a difference - Brochure for the dental laboratory. 2017.

Sjögren, G.; Molin, M.; van Dijken, J.W. (2004). A 10-year prospective evaluation of CAD/CAM-manufactured (Cerec) ceramic inlays cemented with a chemically cured or dual-cured resin composite. Int. J. Prosthodont, 17, 241–246.

Skorulska A, Piszko P, Rybak Z, Szymonowicz M, Dobrzyński M.(2021). Review on Polymer, Ceramic and Composite Materials for CAD/CAM Indirect Restorations in Dentistry—Application, Mechanical Characteristics and Comparison. Materials (Basel),24;14(7):1592.

Strub JR, Rekow ED, Witkowski S. (2006). Computer-aided design and fabrication of dental restorations. Current systems and future possibilities. JADA, 137(9): p. 1289-96.

Tekçe N, Pala K, Demirci M, Tuncer S (2016). Influence of different composite materials and cavity preparation designs on the fracture resistance of mesiooccluso- distal inlay restoration. Dent Mater 35(3): 523-531.

Vita In-Ceram. Available online: http://www.cerec.co.il/downloads/vita_in_ceram.pdf (accessed on 5 November 2020).

Vivadent I. (2009) IPS e. max lithium disilicate: The future of all ceramic dentistry material science, Practical Applications, keys to success. Amherst, NY: Ivoclar Vivadent, 1-15.

Vichi A., Sedda M., Del Siena, F., Louca, C., & Ferrari, M. (2013). Flexural resistance of Cerec CAD/CAM system ceramic blocks. Part 1: Chairside materials. Am J Dent, 26(5): p. 255-9.

Vichi, A.; Sedda, D.; Fabian Fonzar, R.; Carrabba, M.; Ferrari, M. (2016).Comparison of contrast ratio, translucency parameter, and flexural strength of traditional and "augmented translucency" zirconia for CEREC CAD/CAM system. J. Esthet. Dent. Restor. Dent, 28, s32–s39.

Vita Zahnfabrik. (2017). Vita YZ HT Product Brochure

Wendler, M.; Belli, R.; Petschelt, A.; Mevec, D.; Harrer,W.; Lube, T.; Danzer, R.; Lohbauer, U. Chairside CAD/CAM materials. Part 2: Flexural strength testing. Dent. Mater. 2017, 33, 99–109.

Wendler, M.; Belli, R.; Valladares, D.; Petschelt, A.; Lohbauer U(2018). Chairside CAD/CAM materials. Part 3: Cyclic fatigue parameters and lifetime predictions. Dent. Mater, 34, 910–921.

Werling G. (1999).Yeni bir CAD/CAM malzemesinin uygulanabilirlik testi, Dental Tribune Türkiye baskısı, 6-8.

Wohlwend A., Strub J. R., & Schärer P.(1989). Metal ceramic and allporcelain restorations: current considerations. International Journal of Prosthodontics, 2(2).

Wolfart, S., Thormann, H., Freitag, S., & Kern, M.(2005). Assessment of dental appearance following changes in incisor proportions. European journal of oral sciences, 113(2): p. 159-165.

www.gcamerica.com

Yuzbasioglu, E.; Kurt, H.; Turunc, R.; Bilir, H. (2014). Comparison of digital and conventional impression techniques: Evaluation of patients' perception, treatment comfort, effectiveness and clinical outcomes. BMC Oral Health, 14, 1–7.

Zaimoğlu A, Can G, Ersoy E, Aksu L.(1993). Diş hekimliğinde maddeler bilgisi. AÜ Basımevi, Ankara,515.

Zarone, F.; Russo, S.; Sorrentino, R. (2011). From porcelain-fused to metal to zirconia: Clinical and experimental considerations. Dent. Mater, 87, 83–96.

Zaruba, M.; Mehl, A. (2017). Chairside systems: A current review Chairside-Systeme: Eine aktuelle Übersicht. Int. J. Comput. Dent, 20, 123–149.

Zimmer, S.; Göhlich, O.; Rüttermann, S.; Lang, H.; Raab,W.H.M.; Barthel, C.R. (2008). Long-term survival of cerec restorations: A 10-year study. Oper. Dent, 33, 484–487.

Zimmermann M., Mehl A., & Reich S.(2012). New CAD/CAM materials and blocks for chairside procedures. International journal of computerized dentistry, 16(2): p. 173-181

KAYNAKLAR

Abduo, J., & Elseyoufi, M. (2018). Accuracy of Intraoral Scanners: A Systematic Review of Influencing Factors. *Eur J Prosthodont Restor Dent, 26*(3), 101-121. doi:10.1922/EJPRD_01752Abduo21

Adell, R., Lekholm, U., Rockler, B., & Branemark, P. I. (1981). A 15-year study of osseointegrated implants in the treatment of the edentulous jaw. *Int J Oral Surg, 10*(6), 387-416. Retrieved from **https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/6809663**

Ahlholm, P., Sipilä, K., Vallittu, P., Jakonen, M., & Kotiranta, U. (2018). Digital Versus Conventional Impressions in Fixed Prosthodontics: A Review. *J Prosthodont, 27*(1), 35-41. doi:10.1111/jopr.12527

Albrektsson, T., & Wennerberg, A. (2005). The impact of oral implants - past and future, 1966-2042. *Journal of the Canadian Dental Association, 71*(5), 327. Retrieved from **https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15949251**

Alsharbaty, M. H. M., Alikhasi, M., Zarrati, S., & Shamshiri, A. R. (2019). A Clinical Comparative Study of 3-Dimensional Accuracy between Digital and Conventional Implant Impression Techniques. *J Prosthodont, 28*(4), e902-e908. doi:10.1111/jopr.12764

Andriessen, F. S., Rijkens, D. R., van der Meer, W. J., & Wismeijer, D. W. (2014). Applicability and accuracy of an intraoral scanner for scanning multiple implants in edentulous mandibles: a pilot study. *J Prosthet Dent, 111*(3), 186-194. doi:10.1016/j.prosdent.2013.07.010

Arisan, V., Karabuda, C. Z., & Ozdemir, T. (2010). Implant surgery using bone- and mucosa-supported stereolithographic guides in totally edentulous jaws: surgical and post-operative outcomes of computer-aided vs. standard techniques. *Clin Oral Implants Res, 21*(9), 980-988. doi:10.1111/j.1600-0501.2010.01957.x

Basaki, K., Alkumru, H., De Souza, G., & Finer, Y. (2017). Accuracy of Digital vs Conventional Implant Impression Approach: A Three-Dimensional Comparative In Vitro Analysis. *Int J Oral Maxillofac Implants, 32*(4), 792–799. doi:10.11607/jomi.5431

Bishti, S., Tuna, T., Rittich, A., & Wolfart, S. (2021). Patient-reported outcome measures (PROMs) of implant-supported reconstructions using digital workflows: A systematic review and meta-analysis. *Clin Oral Implants Res, 32 Suppl 21*, 318-335. doi:10.1111/clr.13846

Bohner, L., Hanisch, M., De Luca Canto, G., Mukai, E., Sesma, N., & Neto, P. T. (2019). Accuracy of Casts Fabricated by Digital and Conventional Implant Impressions. *J Oral Implantol, 45*(2), 94-99. doi:10.1563/aaid-joi-D-17-00142

Bover-Ramos, F., Viña-Almunia, J., Cervera-Ballester, J., Peñarrocha-Diago, M., & García-Mira, B. (2018). Accuracy of Implant Placement with Computer-Guided Surgery: A Systematic Review and Meta-Analysis Comparing Cadaver, Clinical, and In Vitro Studies. *Int J Oral Maxillofac Implants, 33*(1), 101–115. doi:10.11607/jomi.5556

Branemark, P. I., Zarb, G. A., & Albrektsson, T. (1985). *Tissue Integrated Prostheses: Osseointegration in clinical dentistry*. Chicago: Quintessence Pub Co.

Colombo, M., Mangano, C., Mijiritsky, E., Krebs, M., Hauschild, U., & Fortin, T. (2017). Clinical applications and effectiveness of guided implant surgery: a critical review based on randomized controlled trials. *BMC Oral Health, 17*(1), 150. doi:10.1186/s12903-017-0441-y

Cosyn, J., Thoma, D. S., Hämmerle, C. H., & De Bruyn, H. (2017). Esthetic assessments in implant dentistry: objective and subjective criteria for clinicians and patients. *Periodontol 2000, 73*(1), 193-202. doi:10.1111/prd.12163

De Angelis, P., Manicone, P. F., De Angelis, S., Grippaudo, C., Gasparini, G., Liguori, M. G., . . . D'Addona, A. (2020). Patient and Operator Centered Outcomes in Implant Dentistry: Comparison between Fully Digital and Conventional Workflow for Single Crown and Three-Unit Fixed-Bridge. *Materials (Basel), 13*(12). doi:10.3390/ma13122781

De Bruyn, H., Raes, S., Matthys, C., & Cosyn, J. (2015). The current use of patient-centered/reported outcomes in implant dentistry: a systematic review. *Clin Oral Implants Res, 26 Suppl 11*, 45-56. doi:10.1111/clr.12634

de Oliveira, N. R. C., Pigozzo, M. N., Sesma, N., & Laganá, D. C. (2020). Clinical efficiency and patient preference of digital and conventional workflow for single implant crowns using immediate and regular digital impression: A meta-analysis. *Clin Oral Implants Res, 31*(8), 669-686. doi:10.1111/clr.13604

Di Fiore, A., Vigolo, P., Graiff, L., & Stellini, E. (2018). Digital vs Conventional Workflow for Screw-Retained Single-Implant Crowns: A Comparison of Key Considerations. *Int J Prosthodont, 31*(6), 577-579. doi:10.11607/ijp.5938

Edelhoff, D., Schweiger, J., Prandtner, O., Stimmelmayr, M., & Güth, J. F. (2019). Metal-free implant-supported single-tooth restorations. Part II: Hybrid abutment crowns and material selection. *Quintessence Int, 50*(4), 260-269. doi:10.3290/j.qi.a42099

Ender, A., Zimmermann, M., Attin, T., & Mehl, A. (2016). In vivo precision of conventional and digital methods for obtaining quadrant dental impressions. *Clin Oral Investig, 20*(7), 1495-1504. doi:10.1007/s00784-015-1641-y

Ferrini, F., Capparé, P., Vinci, R., Gherlone, E. F., & Sannino, G. (2018). Digital versus Traditional Workflow for Posterior Maxillary Rehabilitations Supported by One Straight and One Tilted Implant: A 3-Year Prospective Comparative Study. *Biomed Res Int, 2018*, 4149107. doi:10.1155/2018/4149107

Field, J., Holmes, M. M., & Newell, D. (2019). PROMs data: can it be used to make decisions for individual patients? A narrative review. *Patient Relat Outcome Meas, 10*, 233-241. doi:10.2147/prom.S156291

Fortin, T., Bosson, J. L., Isidori, M., & Blanchet, E. (2006). Effect of flapless surgery on pain experienced in implant placement using an image-guided system. *Int J Oral Maxillofac Implants, 21*(2), 298-304.

García-Gil, I., Cortés-Bretón-Brinkmann, J., Jiménez-García, J., Peláez-Rico, J., & Suárez-García, M. J. (2020). Precision and practical usefulness of intraoral scanners in implant dentistry: A systematic literature review. *J Clin Exp Dent, 12*(8), e784-e793. doi:10.4317/jced.57025

Gherlone, E., Capparé, P., Vinci, R., Ferrini, F., Gastaldi, G., & Crespi, R. (2016). Conventional Versus Digital Impressions for "All-on-Four" Restorations. *Int J Oral Maxillofac Implants, 31*(2), 324-330. doi:10.11607/jomi.3900

Giménez, B., Özcan, M., Martínez-Rus, F., & Pradíes, G. (2015). Accuracy of a digital impression system based on active wavefront sampling technology for implants considering operator experience, implant angulation, and depth. *Clin Implant Dent Relat Res, 17 Suppl 1*, e54-64. doi:10.1111/cid.12124

Gimenez-Gonzalez, B., Hassan, B., Özcan, M., & Pradíes, G. (2017). An In Vitro Study of Factors Influencing the Performance of Digital Intraoral Impressions Operating on Active Wavefront Sampling Technology with Multiple Implants in the Edentulous Maxilla. *J Prosthodont, 26*(8), 650-655. doi:10.1111/jopr.12457

Gotfredsen, K., Wennerberg, A., Johansson, C., Skovgaard, L. T., & Hjorting-Hansen, E. (1995). Anchorage of TiO2-blasted, HA-coated, and machined implants: an experimental study with rabbits. *J Biomed Mater Res, 29*(10), 1223-1231. doi:10.1002/jbm.820291009

Güth, J. F., Keul, C., Stimmelmayr, M., Beuer, F., & Edelhoff, D. (2013). Accuracy of digital models obtained by direct and indirect data capturing. *Clin Oral Investig, 17*(4), 1201-1208. doi:10.1007/s00784-012-0795-0

Joda, T., & Brägger, U. (2014). Complete digital workflow for the production of implant-supported single-unit monolithic crowns. *Clin Oral Implants Res, 25*(11), 1304-1306. doi:10.1111/clr.12270

Joda, T., & Brägger, U. (2015). Time-Efficiency Analysis Comparing Digital and Conventional Workflows for Implant Crowns: A Prospective Clinical Crossover Trial. *Int J Oral Maxillofac Implants, 30*(5), 1047-1053. doi:10.11607/jomi.3963

Joda, T., Ferrari, M., Bragger, U., & Zitzmann, N. U. (2018). Patient Reported Outcome Measures (PROMs) of posterior single-implant crowns using digital workflows: A randomized controlled trial with a three-year follow-up. *Clin Oral Implants Res, 29*(9), 954-961. doi:10.1111/clr.13360

Joda, T., Lenherr, P., Dedem, P., Kovaltschuk, I., Bragger, U., & Zitzmann, N. U. (2017). Time efficiency, difficulty, and operator's preference comparing digital and conventional implant impressions: a randomized controlled trial. *Clin Oral Implants Res, 28*(10), 1318-1323. doi:10.1111/clr.12982

Karabuda, C. (1997). *İmmediat implantasyon tekniği ile uygulanan hidroksilapatit ve titanyum plazma sprey kaplı implantların histolojik, histomorfometrik ve klinik olarak karşılaştırılması.* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul. (37-52)

Kim, K. R., Seo, K. Y., & Kim, S. (2019). Conventional open-tray impression versus intraoral digital scan for implant-level complete-arch impression. *J Prosthet Dent, 122*(6), 543-549. doi:10.1016/j.prosdent.2018.10.018

Lee, S. J., Betensky, R. A., Gianneschi, G. E., & Gallucci, G. O. (2015). Accuracy of digital versus conventional implant impressions. *Clin Oral Implants Res, 26*(6), 715-719. doi:10.1111/clr.12375

Lin, W. S., Harris, B. T., Elathamna, E. N., Abdel-Azim, T., & Morton, D. (2015). Effect of implant divergence on the accuracy of definitive casts created from traditional and digital implant-level impressions: an in vitro comparative study. *Int J Oral Maxillofac Implants, 30*(1), 102-109. doi:10.11607/jomi.3592

Mangano, F., Gandolfi, A., Luongo, G., & Logozzo, S. (2017). Intraoral scanners in dentistry: a review of the current literature. *BMC Oral Health, 17*(1), 149. doi:10.1186/s12903-017-0442-x

Marques, S., Ribeiro, P., Falcão, C., Lemos, B. F., Ríos-Carrasco, B., Ríos-Santos, J. V., & Herrero-Climent, M. (2021). Digital Impressions in Implant Dentistry: A Literature Review. *Int J Environ Res Public Health, 18*(3). doi:10.3390/ijerph18031020

Masuda, T., Yliheikkila, P. K., Felton, D. A., & Cooper, L. F. (1998). Generalizations regarding the process and phenomenon of osseointegration. Part I. In vivo studies. *Int J Oral Maxillofac Implants, 13*(1), 17-29. Retrieved from **https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9509776**

Menini, M., Setti, P., Pera, F., Pera, P., & Pesce, P. (2018). Accuracy of multi-unit implant impression: traditional techniques versus a digital procedure. *Clin Oral Investig, 22*(3), 1253-1262. doi:10.1007/s00784-017-2217-9

Misch, C. E., Perel, M. L., Wang, H. L., Sammartino, G., Galindo-Moreno, P., Trisi, P., . . . Valavanis, D. K. (2008). Implant success, survival, and failure: the International Congress of Oral Implantologists (ICOI) Pisa Consensus Conference. *Implant Dent, 17*(1), 5-15. doi:10.1097/ID.0b013e3181676059

Mizumoto, R. M., & Yilmaz, B. (2018). Intraoral scan bodies in implant dentistry: A systematic review. *J Prosthet Dent, 120*(3), 343-352. doi:10.1016/j.prosdent.2017.10.029

Mühlemann, S., Greter, E. A., Park, J. M., Hämmerle, C. H. F., & Thoma, D. S. (2018). Precision of digital implant models compared to conventional implant models for posterior single implant crowns: A within-subject comparison. *Clin Oral Implants Res, 29*(9), 931-936. doi:10.1111/clr.13349

Mühlemann, S., Kraus, R. D., Hämmerle, C. H. F., & Thoma, D. S. (2018). Is the use of digital technologies for the fabrication of implant-supported reconstructions more efficient and/or more effective than conventional techniques: A systematic review. *Clin Oral Implants Res, 29 Suppl 18*, 184-195. doi:10.1111/clr.13300

Norton, M. R. (2006). The History of Dental Implants. *US Dentistry, 7*.

Papaspyridakos, P., Gallucci, G. O., Chen, C. J., Hanssen, S., Naert, I., & Vandenberghe, B. (2016). Digital versus conventional implant impressions for edentulous patients: accuracy outcomes. *Clin Oral Implants Res, 27*(4), 465-472. doi:10.1111/clr.12567

Papaspyridakos, P., Vazouras, K., Chen, Y. W., Kotina, E., Natto, Z., Kang, K., & Chochlidakis, K. (2020). Digital vs Conventional Implant Impressions: A Systematic Review and Meta-Analysis. *J Prosthodont, 29*(8), 660-678. doi:10.1111/jopr.13211

Ruggiero, S. L., Mehrotra, B., Rosenberg, T. J., & Engroff, S. L. (2004). Osteonecrosis of the jaws associated with the use of bisphosphonates: A review of 63 cases. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, 62*(5), 527-534. doi:10.1016/j.joms.2004.02.004

Schnitman, P. A., & Shulman, L. B. (1980). *Dental implants: benefit and risk.* Paper presented at the An NIH-Harvard consensus development conference, Bethesda.

Stellingsma, C., Vissink, A., Meijer, H. J., Kuiper, C., & Raghoebar, G. M. (2004). Implantology and the severely resorbed edentulous mandible. *Crit Rev Oral Biol Med, 15*(4), 240-248. doi:10.1177/154411130401500406

Stimmelmayr, M., Güth, J. F., Erdelt, K., Edelhoff, D., & Beuer, F. (2012). Digital evaluation of the reproducibility of implant scanbody fit--an in vitro study. *Clin Oral Investig, 16*(3), 851-856. doi:10.1007/s00784-011-0564-5

Youk, S. Y., Lee, J. H., Park, J. M., Heo, S. J., Roh, H. K., Park, E. J., & Shin, I. H. (2014). A survey of the satisfaction of patients who have undergone implant surgery with and without employing a computer-guided implant surgical template. *J Adv Prosthodont, 6*(5), 395-405. doi:10.4047/jap.2014.6.5.395

KAYNAKLAR

Jose Antonio Moreno Chulilla, Maria Soledad Romero Colás, Martín Gutiérrez Martín. Classification of anemia for gastroenterologists. World J Gastroenterol 2009; 15: 4627-37. [Özet] [Tam metin] [PDF]

Samir P. Desai, Sana Isa-Pratt. Anemili hastaya yaklaşım (Çeviri editörü: Engin ULUKAYA). Klinisyenler İçin Laboratuvar Tıbbı Rehberi: Nobel ve Güneş, 2004: 19-67.

Beutler E, Waalen J. The definition of anemia: what is the lower limit of normal of the blood hemoglobin concentration? Blood 2006; 107: 1747-50. [Özet] [Tam metin]

Patel KV, Harris TB, Faulhaber M, Angleman SB, Connelly S, Bauer DC, et al. Racial variation in the relationship of anemia with mortality andmobility disability among older adults. Blood 2007; 109: 4663-70. [Özet] [Tam metin]

Tefferi A. Anemia in adults: a contemporary approach to diagnosis. Mayo Clin Proc 2003; 78: 1274-80. [Özet] [PDF]

Mindell J, Moody A, Ali A, Hirani V. Using longitudinal data from the Health Survey for England to resolve discrepancies in thresholds for haemoglobin in older adults. Br J Haematol 2013; 160:368.

Tefferi A, Hanson CA, Inwards DJ. How to interpret and pursue an abnormal complete blood cell count in adults. Mayo Clin Proc 2005; 80: 923-36. [Özet] [PDF]

Goddard AF, James MW, McIntyre AS, Scott BB. Guidelines for the management of iron deficiency anaemia. Vol. 2007. London: British Society of Gastroenterology, 2005: 1-6.

Türk Hematoloji Derneği Eritosit Hastalıkları ve Hemoglobin Bozuklukları Tanı ve Tedavi Kılavuzu 2022:3:28

KAYNAKLAR

1. Ruderman N, Chisholm D, Pi-Sunyer X, Schneider S. Themetabolicallyobese, normal-weightindividualrevisited. Diabetes 1998; 47:699.
2. Grundy SM, Brewer HB Jr, Cleeman JI, et al. Definition of metabolicsyndrome: Report of theNationalHeart, Lung, and Blood Institute/AmericanHeartAssociationconference on scientificissuesrelatedtodefinition. Circulation 2004; 109:433.
3. DeFronzo RA, Ferrannini E. Insulinresistance. A multifacetedsyndromeresponsiblefor NIDDM, obesity, hypertension, dyslipidemia, andatherosclerоticcardiovasculardisease. DiabetesCare 1991; 14:173.
4. Grundy SM, Cleeman JI, Daniels SR, et al. Diagnosisandmanagement of themetabolicsyndrome: an AmericanHeartAssociation/NationalHeart, Lung, and Blood InstituteScientific Statement. Circulation 2005; 112:2735.
5. Reaven G, Segal K, Hauptman J, et al. Effect of orlistat-assistedweightloss in decreasingcoronaryheartdisease risk in patientswithsyndrome X. Am J Cardiol 2001; 87:827.
6. Ridker PM. Clinicalapplication of C-reactive protein forcardiovasculardiseasedetectionandprevention. Circulation 2003; 107:363.
7. Saely CH, Koch L, Schmid F, et al. AdultTreatment Panel III 2001 but not International DiabetesFederation 2005 criteria of themetabolicsyndromepredictclinical cardiovascularevents in subjectswhounderwentcoronaryangiography. DiabetesCare 2006; 29:901.
8. Şendur MAN, Güven G. Güncel kılavuzlar eşliğinde hipertansiyon tedavisi. Hacettepe Tıp Dergisi. 2011; 42(3):5 3-64
9. BahtınurTAŞCI , Nuray İPEKCİ , Canan ASAL ULUS DiyabetesMellitusta Tıbbi Beslenme Yaklaşımları Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi, Journal of Samsun HealthSciences e-ISSN: 2458-8857, JSHS April 2022, 7(1): 19-28
10. Kahleova, H.,Salas-Salvadó, J., Rahelić, D., Kendall, C.W, Rembert, E., Sievenpiper, JL. (2019). DietaryPatternsandCardiometabolicOutcomes in Diabetes: A Summary of SystematicReviewsand Meta-Analyses. Nutrients, 11(9), 2209. doi: 10.3390/nu11092209
11. Melanson KJ. NutritionReview: Dietandmetabolicsyndrome. Am J LifestyleMed. 2008; 2(2): 113-20.
12. Bolla, A.M.,Caretto, A., Laurenzi, A., Scavini, M., Piemonti, L. (2019). Low-CarbandKetogenicDiets in Type 1 andType 2 Diabetes. Nutrients, 11(5), 962. doi: 10.3390/nu11050962
13. Harris KA, Kris-Etherton PM. Effects of wholegrains on coronaryheartdisease risk. CurrentAtherosclerosis Report. 2010; 12(6): 368-76.

14. Kendall CW, Josse AR, Esfahani A, Jenkins DJA. Nuts, metabolicsyndromeanddiabetes. Br J Nutr. 2010; 104(4) :465-73.

15. Chen, Z.,Zuurmond, M.G., Van der Schaft, N., Nano, J., Wijnhoven, H.A.H., Ikram, M.A., et al. (2018). Plantversusanimalbaseddietsandinsulinresistance, prediabetesandtype 2 diabetes: the Rotterdam Study. Eur J Epidemiol, 33(9), 883-93. doi: 10.1007/s10654-018-0414-8

16. Riccardi G, Rivcllesc AA. Dietarytreatment o f thc m ctabolicsyndrom e thcoptim al diet. Bri J N utr 2000;83 (Suppl 1):143.

17. Anderson AS. How toimplementdietarychangcstopreventthedevelopment of metabolicsyndrome. Br J Nutr 2000;83 (Suppl 1): 165.

18. Yaghootkar H, Scott RA, White CC, et al. Geneticevidencefor a normal-weight "metabolicallyobese" phenotypelinkinginsulinresistance, hypertension, coronaryarterydisease, andtype 2 diabetes. Diabetes 2014; 63:4369.

19. S V Gurgenian, S KhVatinian, P A ZelveianArterialhypertension in metabolicsyndrome: pathophysiologicalaspects

20. Mottillo S, Filion KB, Genest J, Joseph L, Pilote L, Poirier P. Themetabolicsyndromeandcardiovascular risk a systematicreviewand meta-analysis. J Am CollCardiol 2010; 56: 1113-32

21. Mottillo S, Filion KB, Genest J, Joseph L, Pilote L, Poirier P. Themetabolicsyndromeandcardiovascular risk a systematicreviewand meta-analysis. J Am CollCardiol 2010; 56: 1113-32

Referanslar

1. Malchau SS, Henningsen A, Loft A, Rasmussen S, Forman J, Nyboe Andersen A, et al. The long-term prognosis for live birth in couples initiating fertility treatments. Human reproduction. 2017;32(7):1439-49.
2. OOCYTE M. Mature oocyte cryopreservation: a guideline. Fertility and sterility. 2013;99(1):37-43.
3. Polge C, Smith AU, Parkes AS. Revival of spermatozoa after vitrification and dehydration at low temperatures. Nature. 1949;164(4172):666-.
4. Trounson A, Mohr L. Human pregnancy following cryopreservation, thawing and transfer of an eight-cell embryo. Nature. 1983;305(5936):707-9.
5. Chen C. Pregnancy after human oocyte cryopreservation. The Lancet. 1986;327(8486):884-6.
6. De Munck N, Vajta G. Safety and efficiency of oocyte vitrification. Cryobiology. 2017;78:119-27.
7. Rienzi L, Gracia C, Maggiulli R, LaBarbera AR, Kaser DJ, Ubaldi FM, et al. Oocyte, embryo and blastocyst cryopreservation in ART: systematic review and meta-analysis comparing slow-freezing versus vitrification to produce evidence for the development of global guidance. Human reproduction update. 2017;23(2):139-55.
8. Cobo A, Diaz C. Clinical application of oocyte vitrification: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. Fertility and sterility. 2011;96(2):277-85.
9. Chang H, Chen H, Zhang L, Wang Y, Xie X, Zhang Y, et al. Effect of oocyte vitrification on DNA damage in metaphase II oocytes and the resulting preimplantation embryos. Molecular Reproduction and Development. 2019;86(11):1603-14.
10. Forman EJ, Li X, Ferry KM, Scott K, Treff NR, Scott Jr RT. Oocyte vitrification does not increase the risk of embryonic aneuploidy or diminish the implantation potential of blastocysts created after intracytoplasmic sperm injection: a novel, paired randomized controlled trial using DNA fingerprinting. Fertility and sterility. 2012;98(3):644-9.
11. Wennberg AL, Rodriguez‐Wallberg KA, Milsom I, Brännström M. Attitudes towards new assisted reproductive technologies in Sweden: a survey in women 30–39 years of age. Acta obstetricia et gynecologica Scandinavica. 2016;95(1):38-44.
12. Ethics ETFo, Law i, Dondorp W, de Wert G, Pennings G, Shenfield F, et al. Oocyte cryopreservation for age-related fertility loss. Human reproduction. 2012;27(5):1231-7.
13. TC SB. Üremeye Yardimci Tedavi Uygulamalari ve Üremeye Yardimci Tedavi Merkezleri Hakkinda Yönetmelik, Resmi Gazete, 6. Mart 2010. Name.
14. Mesen TB, Mersereau JE, Kane JB, Steiner AZ. Optimal timing for elective egg freezing. Fertility and sterility. 2015;103(6):1551-6. e4.

15. Doyle JO, Richter KS, Lim J, Stillman RJ, Graham JR, Tucker MJ. Successful elective and medically indicated oocyte vitrification and warming for autologous in vitro fertilization, with predicted birth probabilities for fertility preservation according to number of cryopreserved oocytes and age at retrieval. Fertility and sterility. 2016;105(2):459-66. e2.
16. Goldman R, Racowsky C, Farland L, Munné S, Ribustello L, Fox J. Predicting the likelihood of live birth for elective oocyte cryopreservation: a counseling tool for physicians and patients. Human reproduction. 2017;32(4):853-9.
17. Cobo A, García-Velasco JA, Coello A, Domingo J, Pellicer A, Remohí J. Oocyte vitrification as an efficient option for elective fertility preservation. Fertility and sterility. 2016;105(3):755-64. e8.
18. Hammarberg K, Kirkman M, Pritchard N, Hickey M, Peate M, McBain J, et al. Reproductive experiences of women who cryopreserved oocytes for non-medical reasons. Human Reproduction. 2017;32(3):575-81.
19. Wennberg AL, Schildauer K, Brännström M. Elective oocyte freezing for nonmedical reasons: a 6□year report on utilization and in vitro fertilization results from a Swedish center. Acta obstetricia et gynecologica Scandinavica. 2019;98(11):1429-34.
20. Platts S, Trigg B, Bracewell□Milnes T, Jones BP, Saso S, Parikh J, et al. Exploring women's attitudes, knowledge, and intentions to use oocyte freezing for non□medical reasons: A systematic review. Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica. 2021;100(3):383-93.
21. Tal R, Seifer DB. Ovarian reserve testing: a user's guide. American journal of obstetrics and gynecology. 2017;217(2):129-40.
22. Gil-Arribas E, Blockeel C, Pennings G, Nekkebroeck J, Velasco JAG, Serna J, et al. Oocyte vitrification for elective fertility preservation: a SWOT analysis. Reproductive BioMedicine Online. 2022.
23. Varlas VN, Bors RG, Albu D, Penes ON, Nasui BA, Mehedintu C, et al. Social freezing: Pressing pause on fertility. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2021;18(15):8088.
24. Pinheiro RL, Areia AL, Mota Pinto A, Donato H. Advanced maternal age: adverse outcomes of pregnancy, a meta-analysis. Acta medica portuguesa. 2019;32(3):219-26.
25. Wennberg A-L. Social freezing of oocytes: a means to take control of your fertility. Upsala Journal of Medical Sciences. 2020;125(2):95-8.
26. Gürtin ZB, Tiemann E. The marketing of elective egg freezing: A content, cost and quality analysis of UK fertility clinic websites. Reproductive Biomedicine & Society Online. 2021;12:56-68.
27. Allan S, Balaban B, Banker M, Buster J, Horton M, Miller K, et al. International Federation of Fertility Societies' Surveillance (IFFS) 2019: Global Trends in Reproductive Policy and Practice. Global Reproductive Health. 2019:1-138.

KAYNAKÇA

Bartels, S. A., & VanRooyen, M. J. (2012). Medical complications associated with earthquakes. The Lancet, 379(9817), 748-757.

Brady, P., Rao, S., & Varelas, P. (2021). Prevention and Treatment of Traumatic Brain Injury Due to Rapid-Onset Natural Disasters. In Emergency Medicine, Trauma and Disaster Management (pp. 359-371). Springer, Cham.

Bulut, M., Fedakar, R. E. C. E. P., Akkose, S., Akgoz, S., Ozguc, H., & Tokyay, R. (2005). Medical experience of a university hospital in Turkey after the 1999 Marmara earthquake. Emergency medicine journal, 22(7), 494-498.

Dai, Z., Li, Y., Lu, M., Chen, L., & Jiang, D. (2010). Clinical profile of musculoskeletal injuries associated with the 2008 Wenchuan earthquake in China. Turkish Journal of Trauma and Emergency Surgery, 16(6), 503-507.

Dursun, R., Görmeli, C. A., Grmeli, G., Öncü, M. R., Karadaş, S., Berktaş, M., & Şehitoğulları, A. (2012). Disaster Plan of Hospital and Emergency Service in the Van Earthquake. Journal of Academic Emergency Medicine/Akademik Acil Tip Olgu Sunumlari Dergisi, 11(2).

Efstratiadis, G., Voulgaridou, A., Nikiforou, D., Kyventidis, A., Kourkouni, E., & Vergoulas, G. (2007). Rhabdomyolysis updated. Hippokratia, 11(3), 129.

Ersoy, Alpaslan., Yavuz, M., Usta, M., Ercan,I., Aslanhan, I., Güllülü, M.,.....Yurtkuran, M.,(2003)"Survival analysis of the factors affecting in mortality in injured patients requiring dialysis due to acute renal failure during the Marmara earthquake: survivors vs non-survivors." Clinical nephrology 59.5 334-340.

Eryigit, U., Saraç, E., Sayar, S., Yetim, Ö., Furuncu, H., Ocak, Z., ... & Cakiroglu, E. (2012). NMRT and Trabzon NMRT's Van Ercis earthquake operation/UMKE ve Trabzon UMKE'nin Van-Ercis depremindeki calismalari. Eurasian Journal of Emergency Medicine, 11(1), 55.

Görmeli, G., Görmeli, C. A., Güner, S., Ceylan, M. F., & Dursun, R. (2012). The clinical profile of musculoskeletal injuries associated with the 2011 Van earthquake in Turkey. Eklem Hastaliklari ve Cerrahisi= Joint Diseases & Related Surgery, 23(2), 68-71.

Gunal, A. I., Celiker, H., Dogukan, A., Ozalp, G., Kirciman, E., Simsekli, H., ... & Sever, M. S. (2004). Early and vigorous fluid resuscitation prevents acute renal failure in the crush victims of catastrophic earthquakes. Journal of the American Society of Nephrology, 15(7), 1862-1867.

Heppenstall, C. P., Wilkinson, T. J., Hanger, H. C., Dhanak, M. R., & Keeling, S. (2013). Impacts of the emergency mass evacuation of the elderly from residential care facilities after the 2011 Christchurch earthquake. *Disaster medicine and public health preparedness*, *7*(4), 419-423.

Herard, P., & Boillot, F. (2012). Amputation in emergency situations: indications, techniques and Médecins Sans Frontières France's experience in Haiti. *International orthopaedics*, *36*(10), 1979-1981.

Jaffe, E., Skornik, Y., Offenbacher, J., & Alpert, E. A. (2021). The role of emergency medical services in earthquake response: integrating the ABC approach of Israel's Magen David Adom. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, *15*(6), 770-776.

Jiang, J., Li, Y., Huang, X., Li, B., Su, L., Zhong, D., ... & Chen, Y. (2012). Lessons learnt from the Wenchuan earthquake: performance evaluation of treatment of critical injuries in hardest‐hit areas. *Journal of Evidence-Based Medicine*, *5*(3), 114-123.

Keskin,O., & Kalemoğlu,M. (2002). Earthquake and triage. *Ulusal Travma Dergisi= Turkish Journal of Trauma & Emergency Surgery: TJTES*, *8*(2), 108-111.

Keven, K., Ates, K., Sever, M. S., Yenicesu, M., Canbakan, B., Arinsoy, T., ... & Erek, E. (2003).Infectious complications after mass disasters: the Marmara earthquake experience. *Scandinavian journal of infectious diseases*, *35*(2), 110-113.

Kouadio, I. K., Aljunid, S., Kamigaki, T., Hammad, K., & Oshitani, H. (2012). Infectious diseases following natural disasters: prevention and control measures. *Expert review of anti-infective therapy*, *10*(1), 95-104.

Leigh-Smith S, Harris T(2005). Tension pneumothorax--time for a re-think? Emerg Med J. 22(1):8- 16

Liu, X., Liu, Y. Y., Liu, S. H., Zhang, X. R., Du, L., & Huang, W. X. (2014). Classification tree analysis of the factors influencing injury-related disability caused by the Wenchuan earthquake. *Journal of international medical research*, *42*(2), 487-493.

Liu, Y., Jiang, W., Liu, S., Zhou, Y., Zhang, J., Yang, L., ... & Xu, W. (2009). Clinical features and early treatment for 596 patients with fracture in Wenchuan earthquake. *Zhongguo xiu fu Chong Jian wai ke za zhi= Zhongguo Xiufu Chongjian Waike Zazhi= Chinese Journal of Reparative and Reconstructive Surgery*, *23*(2), 198-200.

Rice, M. J., Gwertzman, A., Finley, T., & Morey, T. E. (2010). Anesthetic practice in Haiti after the 2010 earthquake. Anesthesia & Analgesia, 111(6), 1445-1449.

Sever, M. S., Erek, E., Vanholder, R., Akoglu, E., Yavuz, M., Ergin, H., ... & Lameire, N. (2002). Clinical findings in the renal victims of a catastrophic disaster: the Marmara earthquake. Nephrology Dialysis Transplantation, 17(11), 1942-1949.

Sever, M. S., Lameire, N., & Vanholder, R. (2009). Renal disaster relief: from theory to practice. Nephrology Dialysis Transplantation, 24(6), 1730-1735.

Shen, J., Kang, J., Shi, Y., Li, Y., Li, Y., Su, L., ... & Zhong, D. (2012). Lessons learned from the Wenchuan earthquake. *Journal of Evidence-Based Medicine*, *5*(2), 75-88.

Talati, S., Bhatia, P., Kumar, A., Gupta, A. K., & Ojha, C. D. (2014). Strategic planning and designing of a hospital disaster manual in a tertiary care, teaching, research and referral institute in India. World journal of emergency medicine, 5(1), 35.

Vehid, H. E., Alyanak, B., & Eksi, A. (2006). Suicide ideation after the 1999 earthquake in Marmara, Turkey. The Tohoku journal of experimental medicine, 208(1), 19-24.

Wiwanitkit, V. (2011). Medical concerns and practical points in post-earthquake management. Arch Hell Med, 28(6), 829-831.

Wuthisuthimethawee, P., Lindquist, S. J., Sandler, N., Clavisi, O., Korin, S., Watters, D., & Gruen, R. L. (2015). Wound management in disaster settings. World journal of surgery, 39(4), 842-853.

Yao, Y., Zhang, L., Cheng, X., Shen, Y., & He, Y. (2014). Overview of wound features and treatment in Wenchuan earthquake victims. Open Journal of Earthquake Research, 3(02), 100.

Zhang, L., Liu, X., Li, Y., Liu, Y., Liu, Z., Lin, J., ... & Liang, W. (2012). Emergency medical rescue efforts after a major earthquake: lessons from the 2008 Wenchuan earthquake. The Lancet, 379(9818), 853-861.

REFERANSLAR

Aguilar, B.A. (2017). The efficacy of art therapy in pediatric oncology patients: an integrative literature review. *J Pediatr Nurs,* 36:173–178.

Aksoy, C., Yücecan, S., Çiftçi, N., Tayfur, M., Akgün, B., & Taşçı, N. (1988). Local plants used for the treatment of cancer patients. *J. Nutr. Diet,* 17 (1988) 111e120.

Alcantara, J., Alcantara, J.D., & Alcantara J. (2012). The chiropractic care of patients with cancer: a systematic review of the literatüre. *Integr Cancer Ther,* 11(4):304-312.

American Society of Clinical Oncology. National cancer opinion survey. (2018). https://www.asco.org/about-asco/press-center/news-releases/national-survey-reveals-surprising-number-americans-believe.

Araz, A., Harlak, H., & Meşe, G. (2007). Sağlık davranışları ve alternatif tedavi kullanımı. *TSK Koruyucu Hekim Bülteni,*6(2):112–122.

Birnie, K.A., Noel, M., Parker, J.A., Chambers, C.T., Uman, L.S., Kisely, S.R., & McGrath, P.C. (2014). Systematic review and meta-analysis of distraction and hypnosis for needle-related pain and distress in children and adolescents. *J Pediatr Psychol*, 39:783–808.

Bjelakovic, G., Nikolova, D., Simonetti, R.G., & Gluud, C. (2004). Antioxidant supplements for preventing gastrointestinal cancers. *Cochrane Database Syst Rev,* 18;(4):CD004183.

Blaauwbroek, R., Bouma, M.J., Tuinier, W., Groenier, K.H., de Greef, M.H.G., Jong, B.M., Kamps, W.A., & Postma, A. (2009). The effect of exercise counselling with feedback from a pedometer on fatigue in adult survivors of childhood cancer: a pilot study. *Support Care Cancer,* 17:1041–1048.

Bradt, J., Dileo, C., Magill, L., & Teague, A. (2016). Music interventions for improving psychological and physical outcomes in cancer patients. *Cochrane Database Syst Rev,* 15;(8):CD006911.

Brown, M.L., Rojas, E., & Gouda, S. (2017). A mind-body approach to pediatric pain management. *Children (Basel),* 20;4(6):50.

Buffart, L.M., van Uffelen, J.G., Riphagen, I.I., Brug, J., van Mechelen, W., Brown, W.J., & Chinapaw, M.J.M. (2012). Physical and psychosocial benefits of yoga in cancer patients and survivors, a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *BMC Cancer,* 12:559.

Celebioglu, A., Gurol, A., Yildirim, Z.K., & Büyükavci, M. (2015). Effects of massage therapy on pain and anxiety arising from intrathecal therapy or bone marrow aspiration in children with cancer. *Int J Nurs Pract,* 21:797–804.

Chang, K.H., Brodie, R., Choong, M.A., Sweeney, K.J., & Kerin, M.J. (2011). Complementary and alternative medicine use in oncology: a questionnaire survey of patients and health care professionals. *BMC Cancer*, 11:196.

Chen, J., Zhang, X.D, & Jiang, Z. (2013). The application of fungal β-glucans for the treatment of colon cancer. *Anticancer Agents Med Chem*, 13:725-730.

Chokshi, S.K., Ladas, E.J., Taramina, K, McDaniel, D., Rooney, D., Jin, Z., Hsu, W., & Kelly K.M. (2017). Predictors of acupuncture use among children and adolescents with cancer. *Pediatr Blood Cancer*, 64.

Cmiel, C.A., Karr, D.M., Gasser, D.M., Oliphant, L.M., & Neveau, A.J. (2004). Noise control: a nursing team's approach to sleep promotion. *Am J Nurs,* 104:40–48.

Diorio, C., Lam, C.G., Ladas, E.J., Njuguna, F., Afungchwi, G.M., Taromina, K., & Marjerrison, S. (2017). Global use of traditional and complementary medicine in childhood cancer: a systematic review. *J Glob Oncol,* 3(6):791–800.

Dwyer, J., Nahin, R.L., Rogers, G.T., Barnes, P.M., Jacques, P.M., Sempos, C.T., & Bailey, R. (2013). Affiliations expand Prevalence and predictors of children's dietary supplement use: the 2007 National Health Interview Survey. *Am J Clin Nutr,* 97(6):1331–1337.

Erdem, E., Efe, Y.S., Bayat, M., Uslu, N., Sıvacı, L., & Yılmaz, E. (2021). Complementary and Alternative Medicine Methods Used Among Turkish Pediatric Oncology Patients. *J Pediatr Nurs,* 52:e103-e107.

Ernst, E. (2009). Massage therapy for cancer palliation and supportive care: a systematic review of randomised clinical trials. *Support Care Cancer,* 17:333–337.

Evans, R.C., & Rosner, A.L. (2005). Alternatives in cancer pain treatment: the application of chiropractic care. *Semin Oncol Nurs,* 21:184-189.

Genç, R. E., Şenol, S., Turgay, A. S., & Kantar, M. (2009). Complementary and alternative medicine used by pediatric patients with cancer in Western Turkey. *Oncology Nursing Forum*, 36, E159–E164.

Gibson, T.M., Ehrhardt, M.J., & Ness, K.K. (2016). Obesity and metabolic syndrome among adult survivors of childhood leukemia. *Curr Treat Options Oncol,* 17:17.

Gomez-Martinez, R., Tlacuilo-Parra, A., & Garibaldi-Covarrubias, R. (2007). Use of complementary and alternative medicine in children with cancer in Occidental, Mexico. *Pediatr Blood Cancer,* 49:820–823.

Gözüm, S., Tezel, A., & Koc, M. (2003). Complementary alternative treatments used by patients with cancer in eastern Turkey. *Cancer Nurs,* 26(3):230-236.

Gözüm, S., Arıkan, D., & Büyükavcı, M. (2007). Complementary and alternative medicine use in pediatric oncology patients in eastern Turkey. *Cancer Nurs,* 30:38–44.

Hassan, H., Rompola, M., Glaser, A.W., Kinsey, S.E., & Phillips, R.S. (2018). Systematic review and meta-analysis investigating the efficacy and safety of probiotics in people with cancer. *Support Care Cancer*, 26:2503–2509.

Hooke, M.C., Gilchrist, L., Foster, L., Langevin, M., & Lee, J. (2016). Yoga for children and adolescents after completing cancer treatment. *J Pediatr Oncol Nurs,* 33:64–73.

Karadeniz, C., Pinarli, F. G., Oğuz, A., Gürsel, T., & Canter, B. (2007). Complementary/alternative medicine use in a pediatric oncology unit in Turkey. *Pediatric Blood & Cancer,* 48:540–543

Kemper, K.J., & Kelly, K.M. (2004). Treating children with therapeutic and healing touch. *Pediatr Ann*, 33:248-252.

Kohen, D.P., & Kaiser, P. (2014). Clinical hypnosis with children and adolescents—what? why? how?: origins, applications, and efficacy. *Children (Basel),* 1:74–98.

Ladas, E.J., Kroll, D.J., Oberlies, N.H., Cheng, B., Ndao, D.H., Rheingold, S.R., & Kelly, K.M. (2010). A randomized, controlled, double-blind, pilot study of milk thistle for the treatment of hepatotoxicity in childhood acute lymphoblastic leukemia (ALL). *Cancer,* 116:506–513.

Ladas, E.J., Bhatia, M., Chen, L., Sandler, E., Petrovic, A., Berman, D.M., Hamblin, F., Gates, M., Hawks, R., Sung, L., & Nieder, M. (2016) .The safety and feasibility of probiotics in children and adolescents undergoing hematopoietic cell transplantation. *Bone Marrow Transplant,* 51:262–266.

Mayer, S., Gartner, L., Larsen, A., Kotschke, G., Gottschling, S., Graber, S., & Schroeder, N. (2013). Complementary and alternative medicine in pediatrics: A systematic overview/synthesis of Cochrane Collaboration Reviews. *Swiss Medical Weekly*, 143:w13794.

McLean, T.W., & Sencer, S.F. (2021). Complementary and Integrative Therapies in Pediatric Oncology. In Pizzo and Poplack's Pediatric Oncology, 8th ed. (Eds Blaney SM, Helman LJ, Adamson PC). Philadelphia: *Wolters Kluwer,* 955-1001.

Milgrom L. (2008). Homeopathy and the new fundamentalism: A critique of the critics. *J Altern Complement Med,* 14(5):589–94.

Mollahaliloğlu, S., Uğurlu, F. G., Kalaycı, M., & Öztaş, D. (2015). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarında Yeni Dönem. *Ankara Medical Journal*, 15(2).

National Center for Complementary and Integrative Health [internet]. Complementary, alternative, or integrative health: what's in a name? [cited 2019 Feb 27]. Available from: https://nccih.nih.gov/health/integrative-health.

Ndao, D.H., Ladas, E.J., Bao, Y., Cheng, B., Nees, S.N., Levine, J.M., & Kelly, K.M. (2013). Use of complementary and alternative medicine among children, adolescent, and young adult cancer survivors: a survey study. *J Pediatr Hematol Oncol,* 35:281–288.

Oberbaum, M., Yaniv, I., Ben-Gal, Y., Ben-Zvi, N., Freedman, L.S., & Branski, D. (2001). A randomized , controlled clinical trial of the homeopathic medication TRAUMELL S in the treatment of chemotherapy-induced stomatitis in children undergoing stem cell transplantation. *Cancer,* 92:684-690.

Oh, B., Butow, P.N., Mullan, B.A., Clarke, S.J., Beale, P.J, Pavlakis, N., Lee, M.S., Rosenthal, D.S., Larkey, L., & Vardy, J. (2012). Effect of medical Qigong on cognitive function, quality of life, and a biomarker of inflammation in cancer patients: a randomized controlled trial. *Support Care Cancer,* 20(6):1235-42.

Perez, E.J., Smith, A.R., Norris, R., Canenguez, N.R., Elizabeth, F., & Susan, B. (2011). Types of prayer and depressive symptoms among cancer patients: The mediating role of rumination and social support. *J Behav Med,* 34:519–530.

Pham, D.Q., & Plakogiannis, R. (2005). Vitamin E supplementation in cardiovascular disease and cancer prevention: part 1. *Ann Pharmacother,* 39:1870–1878.

Post-White, J., Fitzgerald, M., Savik, K., Hooke, M.C., Hannahan, A.B., & Sencer, S.F. (2009). Massage therapy for children with cancer. *J Pediatr Oncol Nurs,* 26:16–28.

Roth M, Lin J, Kim M, & Moody, K. (2009). Pediatric oncologists' views toward the use of complementary and alternative medicine in children with cancer. *J Pediatr Hematol Oncol,* 31:177–182.

Samur, M., Bozcuk, H.S., Kara, A., & Savas, B. (2001). Factors associated with utilization of nonproven cancer therapies in Turkey: a study of 135 patients from a single center. *Support Care Cancer,* 9(6):452-458.

Schutze, T., Langler, A., Zuzak, T.J., Schmidt, P., & Zernikow, B. (2016). Use of complementary and alternative medicine by pediatric oncology patients during palliative care. *Support Care Cancer,* 24:2869–2875.

Schwartz, A.L., de Heer, H.D., & Bea, J.W. (2017). Initiating exercise interventions to promote wellness in cancer patients and survivors. *Oncology (Williston Park),* 31:711–717.

Spreafico, F., Murelli, M., Timmons, B.W., Massimino, M., & Barr, R. (2019). Sport activities and exercise as part of routine cancer care in children and adolescents. *Pediatr Blood Cancer,* 66:e27826.

Straus, S.E., & Chesney, M.A. (2006). In defense of NCCAM. *Science,* 13:303-304.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Geleneksel, Tamamlayıcı ve Fonksiyonel Tıp Uygulamaları Dairesi Başkanlığı web sitesi. (2022). https://shgmgetatdb.saglik.gov.tr/?_Dil=1.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Geleneksel, Tamamlayıcı ve Fonksiyonel Tıp Uygulamaları Dairesi Başkanlığı web sitesi. Uygulama merkezleri. (2022). https://shgmgetatdb.saglik.gov.tr/TR,21264/uygulama-merkezleri.html

Turhan, A.B., & Bör, Ö. (2016). Use of herbs or vitamin/mineral/nutrient supplements by pediatric oncology patients. *Complementary Therapies in Clinical Practice,* 23:69–74.

Velez-Florez, G., Velez-Florez, M.C., Mantilla-Rivas, J.O., Patarroyo-Rodríguez, L., Borrero-León, R., & Rodríguez-León, S. (2018). Mind-body therapies in childhood cancer. *Curr Psychiatry Rep,* 20:58.

Vineis, P., & Wild ,C.P. (2014). Global cancer patterns: causes and prevention. *Lancet,* 383:549–557.

Vollset, S.E., Clarke, R., Lewington, S., Ebbing, M., Halsey, J., Lonn, E., Armitage, J., Manson, J.E., Hankey, G.J., Spence, J.D., Galan, P., Bønaa, K.H., Jamison, R., Gaziano, J.M., Guarino, P, Baron, J.A., Logan, R.F.A., Giovannucci, E.L., den Heijer, M., Ueland, P.M., Bennett, D., Collins, R., Peto, R., & B-Vitamin Treatment Trialists' Collaboration. (2013). Effects of folic acid supplementation on overall and site-specific cancer incidence during the randomised trials: meta-analyses of data on 50,000 individuals. *Lancet,* 381:1029–1036.

Whitehead, T.P., Metayer, C., Wiemels, J.L., Singer, A.W., & Miller, M.D. (2016). Childhood leukemia and primary prevention. *Curr Probl Pediatr Adolesc Health Care,* 46:317–352.

Wilson, M.L., Murphy, L.S., & Newhouse, R.P. (2013). Medication reconciliation across the continuum of care: a meaningful use mandate. *J Nurs Adm*, 43:311–314.

World Health Organization. (2019). WHO global report on traditional and complementary medicine 2019. World Health Organization. https://apps.who.int/iris/handle/10665/312342.

Yıldız, İ. (2006). Kanser hastalarında tamamlayıcı-alternatif tedavi kullanımı, uzmanlık tezi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı. İstanbul Üniversitesi.

KAYNAKLAR

1- https://tr.wikipedia.org/wiki/Elektrik

2- Gentges J, Schieche C, Nusbaum J, Gupta N. Puanlar ve İnciler: Acil serviste elektrik yaralanmaları: kanıta dayalı bir inceleme. Acil Tıp Uygulaması. 2018;20: 1-2.

3- Burnham T, Hilgenhurst G, McCormick ZL. Second-degree Skin Burn from a Radiofrequency Grounding Pad: A Case Report and Review of Risk-Mitigation Strategies. 2019;11(10):1139-1142.

4- Kim MS, Lee SG, Kim JY, et al.. Maculopathy from an accidental exposure to welding arc. BMJ Case Rep. 2019;12(2)

5- Carrano FM, Iezzi L, Melis M, et al. A Surgical Instrument Cover for the Prevention of Thermal Injuries During Laparoscopic Operations. J Laparoendosc Adv Surg Tech A. 2019.

6- Lovaglio AC, Socolovsky M, Di Masi G, et al. Treatment of neuropathic pain after peripheral nerve and brachial plexus traumatic injury. Neurol India. 2019;67:S32-S37.

7- Trivedi TK, Liu C, Antonio ALM, et al. Injuries Associated With Standing Electric Scooter Use. JAMA Netw Open. 2019;2(1):87381.

8- Daskal Y, Beicker A, Dudkiewicz M, et al. [HIGH VOLTAGE ELECTRIC INJURY: MECHANISM OF INJURY, CLINICAL FEATURES AND INITIAL EVALUATION.] Harefuah. 2019;158(1):65-69.

9- Bailey ME, Sagiraju HKR, Mashreky SR, et al. Epidemiology and outcomes of burn injuries at a tertiary burn care center in Bangladesh. Burns. 2019;45(4):957-963.

10- Von Caues S, Herbst CI, Wadee SA. A retrospective review of fatal electrocution cases at Tygerberg Forensic Pathology Services, Cape Town, South Africa, over the 5-year period 1 January 2008 - 31 December 2012. S. Afr. Med. J. 2018;108(12):1042-1045.

11- Pawlik AM, Lampart A, Stephan FP, et al. Outcomes of electrical injuries in the emergency department: a 10-year retrospective study. Eur J Emerg Med. 2016;(6):448-454.

12- Davis C, Engeln A, Johnson EL, et al., Wilderness Medical Society. Wilderness Medical Society practice guidelines for the prevention and treatment of lightning injuries: 2014 update. Wilderness Environ Med. 2014:S86-95.

13- Gentges J, Schieche C. Electrical injuries in the emergency department: an evidence-based review. Emerg Med Pract. 2018;20(11):1-20.

14- Lee DH, Desai MJ, Gauger EM. Electrical Injuries of the Hand and Upper Extremity. J Am Acad Orthop Surg. 2019;27(1):1-8.

15- Gille J, Schmidt T, Dragu A, et al. Electrical injury - a dual center analysis of patient characteristics, therapeutic specifics and outcome predictors. Scand J Trauma Resusc Emerg Med. 2018;26(1):43.

KAYNAKÇA

Paul , K., Turek , F., & Kryger, M. (2008). Influence of sex on sleep regulatory mechanisms. *J Womens Health*, 1201-1208.

Alzubaidi, Nahrain , H., Heather, L., Vanderhoof, V., Calis, K., & Nelson, L. (2002). Meeting the Needs of Young Women with Secondary Amenorrhea and Spontaneous Premature Ovarian Failure. *Obstetrics and Gynecology*, 720-725.

Bediz, D. (2003). I. Basamakta Menapoz ve Osteoporozda Karşılaşılan Sorunlar. *3. Uluslararası Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongre Kitabı*, 70-72.

Buchsbaum, G., Chin , M., Glantz , C., & Guzick, D. (2002). Prevalence of urinary incontinence and associated risk factors in a cohort of nuns. *Obstet Gynecol*, 100:226-9.

Bulun, S. (2011). Physiology and Pathology of the Female Reproductive Axis. *doi:10.1016/b978-1-4377-0324-5.00017-1.*

Çolgar, U. (2006). Reprodüktif Endokrinoloji ve İnfertilite. *Bilimsel Eserler Dizisi. 1. Baskı*, 323-347s.

Erdem, Ö. (2006). Menapoz dönemindeki kadınların yaşadıkları sorunlar ve baş etme yolları. *Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans*.

Erel, C. (2004). Menapoz Olgularındaki Sıcak Basması Semptomunda Tedavi Seçenekleri. *Tıpta Uzmanlık Sonrası Eğitim Dergisi*, 53-57.

Frances, R., & Batzer, M. (2002). Çağdaş Sorunlar, Perimenopoz ve Menopoz.

Günalp, G., & Güven, S. (2006). 60 yaş üzerindeki hastalarda menopoza bağlı sorunlar ve tedavisi. *Geriatri ve gerontoloji*, 447-455.

Günalp, S., & Tuncer, S. (2004). Menapoz ve Hormon Tedavisi. *Kadın Hastalıkları ve Doğum Tanı-Tedavi*, 585-601.

Güven, S., Güvendağ-Güven , E., & Beksaç, M. (2006). Ürojinekoloji. *Jinekoloji*, 406-424.

Hassa, H. (2005). Estrojenler santral sinir sistemi ilişkisi ve tedavide kullanımları açısından güncel yaklaşımlar. *Türk Jinekoloji ve Obstetri Derneği Uzmanlık Sonrası Eğitim ve Güncel Gelişmeler*, 2:47-54.

Hurd, w. (1998). Menopause. in: Berek JS. Novak s Gynecology 20th edition, Williams-Wilkinson, Baltimore. 15-28.

Hvas, L. (2006). Menopausal Women's Positive Experience of Growing Older. *Maturıtas*, 54(3): 245-251.

Karanisoğlu, H. (1996). Klimakterik Dönem. *Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği El Kitabı*, 204-211s.

Karanisoğlu, H. (1996). Klimakterik Dönem. *Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği El Kitabı*, 204-211.

Klein, N., Illingworth, P., Groome, N., McNeilly, A., Battaglia, D., & Soules, M. (1996). Decreased Inhibin B Secretion Is Associated with the Monotropic FSH Rise in Older, Ovulatory Women: A Study of Serum and Follicular Fluid Levels of Dimeric Inhibin A and B in Spontaneous Menstrual Cycles. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolis*, 2742-45.

McKinlay , S., Brambilla , D., & Posner, J. (1992). The normal menopause transition. 14: 103-15.

Özcan , H., & Oskay, Ü. (2013). Menopoz döneminde semptom yönetiminde kanıta dayalı uygulamalar. *Göztepe Tıp Dergisi*, 28(4):157-63.

Prior, J. (1998). Perimenopause: the complex endocrinology of the menopausal transition. *Endocr Rev*, 19: 397-428.

Randolph, J., Sowers, M., Bondarenko, I., Gold, E., Greendale, G., Bromberger, J., . . . Karen, A. (2005). The Relationship of Longitudinal Change in Reproductive Hormones and Vasomotor Symptoms during the Menopausal Transition. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*.

Sarri , G., Davies, M., & Lumsden , M. (2015). Diagnosis and management of menopause: summary of NICE guidance. *BMJ*, 351.

Sarri , G., Davies, M., & Lumsden, M. (2015). Diagnosis and management of menopause: summary of NICE guidance. *Bmj*, 351.

Scott , J., Disala , P., Hammond , C., & Spellacy, W. (1997). Danforth Obstetrik ve Jinekoloji. 771-789.

Scott , J., Disala, P., Hammond, C., & Spellacy, W. (1997). Danforth Obstetrik ve Jinekoloji. 771-789.

Seyisoğlu, H., & Ertüngealp, E. (2002). Klimakterium. 187-217.

Soules, M., Sherman, S., Parrott, E., Rebar, R., Santoro, N., Utian, W., & Woods, N. (2001). Executive Summary: Stages of Reproductive Aging Workshop (STRAW). *Climacteric 4*.

Şahin, N. (1998). Bir Kilometre Taşı: Menapoz. *Çevik Matbaacılık*, 22-34.

Taşkın, L. (2009). Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği. 451-464.

Timur, S., & Şahin, N. (2010). Menopozal Dönemlerdeki Kadınlarda Uyku Sorunları ve Yaşam Kalitesine Etkisi. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*.

Tot, Ş. (2004). Menopozun Psikiyatrik Yönleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 114-119.

Tuna, V. (2005). Cerrahi Menopoz ve Dogal Menopoz Olgularında Kan Lipid Profili. Trombotik Sistem, Arteriyel Elastisite ve Psikoseksüel Parametrelerdeki Değişiklikler . *Bakırköy Doğumevi Kadın ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Arastırma Hastanesi Uzmanlık Tezi*.

Turhan , N., & Doğan, D. (2006). Perimenopoz ve tedavisi. *Reprodüktif Endokrinoloji ve İnfertilite*, 323-347.

Varma, G., Oğuzhanoğlu, N., Karadağ , F., Özdel, O., & Amuk, T. (2005). Doğal ve cerrahi menapozda depresyon ve anksiyete düzeyleri ile cinsel doyum arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Derneği*, 109-115.

Wines, N., & Willsteed, E. (2008). Menopause and the skin. *Australasian Journal of Dermatology*.

Meltem Ünal Erzen

POLİTİK LİDERLER
ve
KİTLELERİN MANİPÜLASYONU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-00-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Oğullarım Emir ve Erin'e; daima hakkaniyetin, iyiliğin ve doğrunun peşinde koşmaları, yollarını bilimin ışığıyla aydınlatmaları dileğimle...

Doç. Dr. Meltem Ünal Erzen, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesidir. Siyasal İletişim, Kamu Diplomasisi, Algı Oluşturma, İmaj Yönetimi ve Lobicilik uzmanlık alanlarıdır. "İstanbul'un Estetik Kirlenmesi" tez çalışmasıyla Master, "AB ve Türkiye İlişkilerinde Lobicilik" tez çalışmasıyla Doktora derecesi almıştır. Çeşitli bilimsel panellerde oturum başkanlığı üstlenmiş; uzmanlık alanlarında kitaplar, makaleler, bildiriler yayımlamış, bazı gazetelerde köşe yazarlığı yapmıştır. Uluslararası belgesel ve kısa film yarışmalarında jüri başkanlıkları ve üyelikleri bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Bakırköy Kadın Meclisi Kurucu Başkanıdır. Bu sıfatla, 2006-2014 yılları arasında, yaklaşık yüz bin kadın ve çocuğa yönelik bir sosyal projeyi hayata geçirmiştir. Strasburg Avrupa Parlamentosu ve Oslo Parlamentolarında sunduğu "Avrupa Sağlık Kartı" çalışması Birleşmiş Milletler Eurocities tarafından, 2013 yılının en iyi Sosyal Projesi seçilmiştir.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne girmeden önce eğitim gördüğü, M.Ü. Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümünden mezun olmuş, uluslararası jüri tarafından "Gelecek Vaat Eden Genç Heykeltıraş" ödülünü layık görülmüş, karma ve kişisel sergiler açmıştır. Beton malzeme kullanarak yaptığı heykellerinin konusunu "Kadın", "Anne-Çocuk" ve "İlişkiler" oluşturan Meltem Ünal Erzen'in ulusal ve uluslararası özel koleksiyonlarda heykelleri bulunmaktadır.

Yayınlanmış Bilimsel Kitapları: Kadın Gözüyle Kadın Siyasetçiler, Derin Yayınları (2011), Tarihi, Kültürel ve Sosyal Paradigmaları ile Siyaset, Derin Yayınları (2011), Paradoksları, Dogmaları, Dönüşümleri ve Vazgeçilmezleri ile Metropol Kadınları, Derin Yayınları (2012), Kamu Diplomasisi, Derin Yayınları, İstanbul (2014).

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
ALGI YÖNETİMİ

TOPLUMSAL ALGI YÖNETİMİ 1
İHTİYAÇ KÜLTÜRÜNDN ARZU KÜLTÜRÜNE GEÇİŞ 4
EFSUNLANMIŞ BİREY KARAKTERİNİN KİTLESEL KARAKTERE DÖNÜŞMESİ 6
EFENDİ ARAYIŞININ GENETİK KÖKENLERİ 11
TOPLUMUN EN TEHLİKELİ ENSTRÜMANI: DÜŞÜNCE 14
RIZA MÜHENDİSLİĞİ 18
TOPLUMSAL İTAAT 21
TOPLUMSAL ALZHEİMER 24

İKİNCİ BÖLÜM
TOPLUMSAL HİPNOZ

HİPNOZ 27
DİNSEL HUŞU 30
DİREKT VE ENDİREKT HİPNOZ 33
HİPNOZA YATKIN PROFİLLER 36
SİYASETTE HİPNOZ 36
HİPNOTİK DİLİN BİLİNÇLİ KULLANIMI 44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MANİPÜLATİF POLİTİK LİDER ÖRNEKLERİ

LİDERLER 49
YAPICI LİDERLER 50
YIKICI LİDERLER 53
ADOLF HİTLER 56
JOSEF STALİN 73

BENİTO MUSSOLİNİ 79
GÜNÜMÜZ SİYASİ AKTÖRLERİ 83
BARACK OBAMA 87
VLADİMİR PUTİN 101

KAYNAKÇA 107

KAYNAKÇA

Amory, D. (2014), *Hypnosis The Myths, The Truth and The Techniques,* Belçika, Edward Adriaens.

Arkoun, M. (2000), Tarih, Felsefe, Siyaset Üzerine Konuşmalar, Ankara, Vadi Yayınları.

Aronson, E., Wilson, T. D. ve Akert, R.M. (2012), *Sosyal Psikoloji.* (Çev. O. Gündüz), İstanbul, Kaknüs Yayınları (Orijinal basım tarihi 2010).

Bernays, E. (1928), *Propaganda,* New York, Horace Liveright.

Bişkin, F. (2014), *Subliminal A.Ş. Tüket. İtaat Et.* Ankara, Elma Yayınevi.

Chomsky, N. (2014), *Dünyayı Kim Yönetiyor*? İstanbul, İnkılap Yayınevi.

Chomsky, N. (2014), *Halk Üzerinden Kazanç Neoliberalizm ve Küresel Düzen,* 1. Basım, İstanbul, Everest Yayınları.

Chandler, M. & Wright, J. (2001), *Modern World History,* Oxford, Heinemann.

Clark, M. (2014), *Mussolini,* Abington, Routledge.

Cole, R. (1997), *Encyclopaedia of Propaganda,* (1. Vol.), England, Routledge.

Cummins, J. (2009), President Obama and A New Borth of Freedom: Obama's and Lincoln's Inaugural Addresses and Much More, New York, Harper Collins.

Dawisha, K. (2014), *Putin's Kleptocracy: Who Owns Russia?* New York, Simon and Schuster.

Degani, M. (2015), Framing the Rhetoric of a Leader: An Analysis of Obama's Election Campaign Speeches, Basingstoke, Palgrave.

Dilts, R., Grinder, J., Bandler, R., Bandler, L., ve DeLozier, J. (1980), Neuro-Linguistic Programming: The Study of the Structure of Subjective Experience, Cupertino, Meta Publications.

Durham, R. B. (2014), False Flags, Covert Operations, & Propaganda, USA, Lulu.

Falk, A. (2010), The Riddle of Barack Obama: A Pscyhobiography, Santa Barbara, Praeger.

Fromm, E. (2016), İtaatsizlik Üzerine, Özgürlük Neden Otoriteye Hayır Demektir? İstanbul, Say Yayınları.

Geroge, F. (1977), *Machine Takeover: The Growing Threat to Human Freedom in a Computer-Controlled Society,* Oxford, Pergamon Press.

Giritli, İ. (1987), *Atatürkçülük,* İstanbul, Filiz Kitapevi.

Görmez, K. (1997), *"Yerel Yönetimler ve Türkiye"* Ankara, Vadi Yayınları.

Hay, L. (1994), *"Düşünce Gücüyle Tedavi"* (Çev. N. Gün Tazbaz), İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.

Hitler, A. (2005), *Kavgam.* (Çev. Ö.K. Yalıntaş), İstanbul: Emre Yayınları, (Orjinal basım tarihi 1925).

Holder, R. W. & Josephson, P. B. (2012). The Irony of Barack Obama: Barack Obama, Reinhold Niebuhr and the Problem of Christian Statecraft, Londra, Routledge.

Kapani, M. (2006), *"Politika Bilimine Giriş"* Ankara, Bilgi Yayınevi.

Kertzer, D. I. (2014), *The Pope and Mussolini: The Pius XI and the Rise of Fascism in Europe,* New York, Random House.

King, T. A. (2008), *The Gendering of Men, 1600-1750: Queer Articulations* (Cilt: 2), Madison, The University of Wisconsin Press.

Le Bon, G. (2002), *The Crowd:* A *Study of the Popular Mind,* Mineola, Dover Publications.

Le Bon, G. (2015), *Kitleler Psikolojisi,* (Çev. F. Z. Bayrak), İstanbul, Hayat Yayıncılık (Orjinal basım tarihi 1895).

Lentz, J. D. (2002), *How the World Heals: Hypnosis in Scriptures,* Lincoln, Writers Club Press.

Lesser, D. (1999), *The Book of Hypnosis,* Birmingham, Curative Hypnotherapy Examination Committee.

Merriman, J. (2010), *A History of Modern Europe: From the French Revolution To the Present,* USA, W.W. Norton & Company, Inc.

McGrath, A. E. (2011), *Christian Theology: An Introduction,* Chichester, Wiley-Blackwell.

Mussolini, B. (1923), *Mussolini as Revealed in His Political Speeches,* (Çev. B. Quaranta), Londra ve Toronto, J. M. Dent and Sons.

Müezzinoğlu, A. E. (2012), *Bilinçli Hipnoz. Beş Duyunun Ötesi,* İstanbul, Omega Yayınları.

Osgood, K. (2007), Propoganda. In W. A. Darity (Ed.), *International Encyclopedia of the Social Sciences* (2 ed., pp. 543-544), Detroit, MacMillan Reference.

Oskay, Ü. (2008), *Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım,* İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Radzinsky, E. (1997), *Stalin: The First In-depth Biography Based on Explosive New Documents from Russians Secret Archives,* London, Anchor.

Rappaport, H. (1999), *Joseph Stalin: A Biographical Companion,* Santa Barbara: ABC - Clio.

Rivera-Servera, R. (2015), *Performing Queer Latinidad: Dance, Sexuality, Politics,* Ann Arbor, University of Michigan Press.

Rossi, E. & Rossi, S. I. (1976), *Milton H. Erickson - Hypnotic Realities,* New York, Irvington.

Ryan, K. L. (2009), *Stalin in Russian Satire, 1917-1991.* Madison, The University of Wisconsin Press.

Sakwa, R. (2004), *Putin: Russia's Choice* (2 ed.), Londra, Routledge.

Shevtsova, L. (2005), *Putin's Russia,* Washington, Carnegie Endowment for International Peace.

Smith, J. (2004), *Word Dynamics: Insights for Successful Living.* New York, Lincoln, Shanghai, Universe, Inc.

Stalin, J. V. (1953), "Rights" and "Lefts" in the National Republics and Regions: Speech on the First Item of the Conference Agenda: The Sultan-Galiev Case, *J. V. Stalin: Works: Volume 5* (s. 308-319) içinde Moskova, Foreign Languages Publishing House.

Stalin, J. V. (1953), *J.V. Stalin: Works* (Cilt 6), Moskova, Foreign Languages Publishing House.

Stalin, J. V. (1954), *J.V. Stalin: Works, Volume 1,* Moskova, Foreign Languages Publishing House.

Stalin, J. V. (1953), *J.V. Stalin: Works, Volume 5,* Moskova, Foreign Languages Publishing House.

Stalin, J. V. (1953), *J.V. Stalin: Works, Volume 7,* Moskova, Foreign Languages Publishing House.

Şengör, C. (2014), *Dâhi Diktatör,* İstanbul, Ka Kitap.

Uzuner, C. ve Uzuner, S. (2007), *Yabancı Bildiğimiz Dostumuz Hipnoz,* İstanbul, Kariyer Yayınları.

Ünal Erzen, M. (2016), *Siyasal İletişim Ders Notları,* İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi.

Tarpley, W. G. (2008), *Obama: The Postmodern Coup,* Joshua Tree, Progressive.

Taşdelen M. (1997), *Siyaset Sosyolojisi,* İstanbul, Koçav Yayınları.

Teber, S. (1990), *Politik-Psikoloji Notları,* İstanbul, Ara Yayıncılık.

Waterfield, R. (2003), *Hidden Depths: The Story of Hypnosis,* London, Brunner-Routledge.

Yapko, M. D. (2003), Trancework: An Introduction to the Practice of Clinical Hypnosis (3 ed.), New York, Brunner-Routledge.

Yapko, M. D. (2012), Trancework: An Introduction to the Practice of Clinical Hypnosis (4. Ed), New York, Routledge.

Yıldız, N. (2013), Aşk Yüzyılı Bitti. Aşk'ta, İş'te, Siyaset'te Yeni Zamanlar, İstanbul, Doğan Egmont Yayıncılık.

Ziolkowski, M. (1998), *Literary Exorcisms of Stalinism: Russian Writers and the Soviet Past,* Columbia, Camden House.

RÖPORTAJLAR

Dr. Semih Dikkatli (13.05.2016), "Hipnoterapi Üzerine Söyleşi" Ankara.

İNTERNET ADRESLERİ

Curtis, A. (17.04.2012). http://www.dailymotion.com/video/xq-6gh7_the-century-of-the-self-1_shortfilms Erişim Tarihi: 9 Ekim 2016

Çetiner, G.(2015), http://drcetiner.org/egitim/halkla-iliskiler-pub-lic- relations-dedikleri.html Erişim Tarihi: 10 Eylül 2016

Giardina, A. (2008), The Fascist Myth of Romanity, *Estudeos Avan- çados* 62.http://www.scielo.br/pdf/ea/v22n62/en_a05v2262.pdf (s.55-76).

Greenspan, J. (25.10.2012), *9 Things You May Not Know About Mussolini,* Erişim Tarihi: 8 Ekim 2016. http://www.history. com/news/9-things-you-may-not-know-about-mussolini

Howard, S. (b.t.). *Evaluate the effect of Stalin's speech style in his radio broadcast to the Russian people, explaining how he conveys his attitudes and values in the context of a radio address.* Erişim Tarihi: 30 Eylül 2016. http://sjhoward.co.uk/english/language-production-3/ *How did Mussolini Use Propaganda to Strengthen His Regime?* (tarih yok), History With Mr J. Erişim Tarihi: 8 Ekim 2016. https://historywithmrj.wikispaces.com/file/view/Mussolini%27s%20 Propaganda.pdf/580674741/Mussolini%27s%20Propaganda.pdf Yayınlanma Tarihi: 1 Temmuz 2013

http://insaninelestirisi.blogspot.com.tr/2013/07/efendiye-direnis.html Erişim tarihi : 7 Ekim 2016

Mee, C. (b.t.). *Persistence Tactics in Hypnosis: How to Use the Hypnotic Triple & Seeding Ideas.* Erişim Tarihi: 9 Ekim 2016, http://conversational-hypnosis.com/articles/a20.html http://www.psikiyatri.org.tr/pagepublic. aspx?menu=2 Erişim tarihi: 5 Haziran 2016 Obama, B. (27.07.2004). *Transcript: Illinois Senate Candidate Ba- rack Obama.* Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2016, *The Washington Post:* http://www.washingtonpost. com/wp-dyn/articles/A19751-2004Jul27.html

Obama, B. (2006). *Southern Illinois University School of Medicine Commencement.* Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2016, Obama Speeches: http://obamaspeeches.com/062-Southern-Illino-is-University-School-of-Medicine-Commencement-Obama-Speech.htm

Obama, B. (2008). *The American Promise.* Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2016, Obama Speeches: http://obamaspeeches.com/ E10-Barack-Obama-The-American-Promise-Acceptance-Speech-at-the-Democratic-Convention-Mile-High-Stadium--Denver-Colorado-August-28-2008.htm
http://www.onlinepublishingcompany.info/content/read_more/complexInfobox/site_news/infobox/elements/template/d/active_id/3050

www.pennypresslv.com/Obama's Use of Hidden Hypnosis techniques in his speeches.pdf Putin, V. (26.05.2012). *Vladimir Putin Took Part in the United Russia Party Congress.* Erişim Tarihi: 22 Temmuz 2016, President of Russia: http://en.kremlin.ru/events/president/news/15445 Seviçok, L. (25.08.2014).

http://www.cumhuriyetarsivi.com/katalog/192/sayfa/2014/8/25/2. xhtml

http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/adolf-hitler-nazi-i-

deolojisi-ve-ii-dunya-savasi-293 The World at War, Episode 1. (1973). "The New Germany." Thames Television. https://www.youtube.com/watch?v=4R3Nh- LHLKO0

Trumpnosis. (b.t.). *"Trumpnosis": Mass Hypnosis Explained.* Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2016. http://trumpnosis.com/

Weir, F. (18.12.2014). *Putin: Russia Just Has To Tough Out Economic Storm.* Erişim Tarihi: 23 Temmuz 2016, Christian Science Monitor: http://www.csmonitor.com/World/Europe/2014/1218/Putin-Russia-just-has-to-tough-out-econo- mic-storm-video

EFFECT OF PERCEPTION MANAGEMENT ON CUSTOMER LOYALTY, COMPANY PROFITABILITY AND AVERAGE LIFETIME

Dr. Yunus Emre KAYABAŞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-88-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

PREFACE

The objective of this analysis is to assess the loyalty of perception management, the company's profitability and the effect on the company's life time. Perception management has opened the way for profitability of companies that have been recognized in developed countries' enterprises. A loyalty phenomenon characterized at this level supports the company's longer life span with the size of loyalty and profitability between businesses, as well as between businesses and customers. This model brings a new perspective on business management, perception management, customer loyalty, company profitability and company average life span. We see perception management as the most innovative and effective instrument implemented by day-to-day management, customer loyalty, profitability and average life expectancy of firms. In this context, this Ph.D. study was also conducted to measure perceived management's most important supporter of business management, customer loyalty, company profitability and the effect on company life span. To this end, perceptions management indicators, customer loyalty, company profitability and the effect on the company's average life span were analyzed. Ultimately, it is crucial to understand and measure customer loyalty, company profitability and average life span of the company, which are influenced by perception management. Finding out what to do to extend customer loyalty, company profitability and company life expectancy and building strong relationships can perfect the firm in the eyes of managers. This is because the number of loyal customers will increase as managers have a high performance perception.

This entire scientific research book was published by quoting the Doctoral Thesis titled “Effect of Perception Management on Customer Loyalty, Company Profitability and Average Lifetime” presented at Near East University Master Degree Institute Business Administration Department in February-2021.

INDEX

PART 1
PERCEPTION MANAGEMENT

1.1. Perception 5
1.2. Definition and Extent of Perception 10
1.3. Historical Development 16
1.4. An Interdsciplinary Perspective on Perceptipon Management 17
1.4.1. Propaganda 17
1.5. Factors Affecting Consumer Buying Behavior 32
1.5.1. Cultural Factors 32
1.5.1.1. Culture 33
1.5.1.2. Sub Culture 34
1.5.1.3. Social Class 35
1.5.2. Personal Factors 36
1.5.2.1. Age and Life Term 36
1.5.2.2. Profession 36
1.5.2.3. Economical Features 37
1.5.4. Life Style 38
1.5.5. Personality 38
1.6. Social Factors 39
1.6.1. Reference Groups 39
1.6.2. Consumer Behaviours 40
1.6.3. Roles and Statutes 40
1.6.4. Psychological Factors 41
1.6.4.1. Motivation 41
1.6.4.2. Perception 41
1.6.4.3. Learning 42
1.6.4.4. Attitude and Beliefs 42
1.7. Individual and Social Perception 43
1.7.1. Formation of Perception and Attitudes 43
1.7.2. The Importance of Symbols in the Formation of Perceptions 53

PART 2
CUSTOMER LOYALTY

2.1. Customer Loyalty Term, Definition and Features 57
2.1.1. Importance of Customer Loyalty 58
2.1.1.1. Importance of the Customer Loyalty for Besinesses 58
2.1.1.2. Importance of the Customer Loualty for Consumers 60
2.1.2. Effect of Employees in Creating Customer Loyalty 61
2.1.3. Forming Process of Customer Loyalty 63
2.1.4. Factors that Effect Customer Loyalty 65
2.1.4.1. Trust 66
2.1.4.2. Indispensability 66
2.1.4.3. Being Noticed 67
2.1.4.4. Rewarding 67
2.1.4.5. Service Quality 68

PART 3
COMPANY PROFITABILITY

3.1. Profit and Profitability Terms 71
3.1.1 Profitability Measurement 72
3.1.1.1 Rates that show the Relationship between Profit and Capital 73
3.1.1.1.1 Ratio of Net Profit to Equity 73
3.1.1.1.2 Ratio of Profit before Tax to Equity 74
3.1.1.1.3 Ratio of Profit Before Interest and Tax to the Total Resources 74
3.1.1.1.4 Ratio of Net Profit to Total Assets 75
3.1.1.1.5 Cumulative Profitability Ratio 75
3.1.1.2 Ratios Showing the Relationship Between Profit and Sales 76
3.1.1.2.1 Ratio of Operating Profit to Net Sales Amount 76
3.1.1.2.2 Net Profit to Net Sales Amount 77
3.1.1.2.3 The Ratio of Gross Sales Profit to the Net Sales Amount 77
3.1.1.2.4 Ratio of Cost of Goods Sold to Net Sales Amount 78
3.1.1.3 Ratios Used to Determine Whether the Business Provides Sufficient Income for Its Partners 79
3.1.1.3.1 Profit Per Share 79
3.1.1.3.2 Price / Earnings Ratio 79
3.1.1.3.3 Price / Cash Ratio 80
3.1.1.4 Profitability Ratios Used to Measure the Adequacy of Firm Profitability in Meeting Financial Liabilities 80

3.1.1.4.1 Interest Coverage Ratio 80
3.1.1.4.2 Debt Service Ratio 80
3.1.1.4.3 Fixed Payments Coverage Ratio 80
3.2 Factors That Can Affect Profitability 81
3.2.1 Market share 81
3.2.2 Research and Development Expenses 81
3.2.3 The capacity utilization rate 81
3.2.4 Total Quality Management 81
3.2.5 Business Size 82
3.2.6 Export 82
3.2.7 Increase in Sales 82
3.2.8 Profit Sharing Policy 83
3.2.9 Investment Goods / Consumer Goods 83
3.2.10 Productivity 83

PART 4
COMPANY AVERAGE LIFE TIME

4.1. Life Course and Continuity Problem of Businesses 85
4.2. Business Continuity and Problems in Turkey 91
4.3. Dimensions of the Continuity Problem 93
4.3.1. Continuity and Founders 93
4.3.2. Continuity and Capital 97
4.3.3. Continuity and Cultural Values 99
4.3.3.1. Turkish Business Values 101
4.3.4. Continuity and Organizational Backup 104
4.3.4.1. Continuity and Organizational Succession Relationship 104
4.3.4.2. The Role of the Founder in the Organizational Backup Process 106
4.3.4.3. Characteristics of the Beneficiary (Transferee / Successor) 107
4.3.4.4. Findings regarding the organizational backup in Turkey 109
4.3.5. Continuity and Social Capital 112
4.3.6. Continuity and Strategic Management 115
4.3.7. Continuity and Financial Status 119
4.3.8. Continuity and Institutionalization 120
4.3.8.1. Continuity and Institutionalization Relationship 120
4.3.8.2. Content of Institutionalization 123
4.3.8.3. Some Research Findings Related to Institutionalization in Turkey 126

PART 5
METHOD

Research Model 129
5.1 Data Collection Tools Used in the Study 130
5.2 Statistical Techniques used in the Research 131
5.3 Research Findings 132
5.3.1 Descriptive Information 132
5.3.2. Reliability Analysis 135
5.3.3 Average Values for the Variables 135

PART 6
DISCUSSION

DISCUSSION 151

PART 7
RESULT AND SUGGESTIONS

RESULT AND SUGGESTIONS 159

REFERENCE 161

REFERENCE

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2003). *Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi, 634

Akgüç, Ö. (1987). Mali Tablolar Analizi, İstanbul: Avcıol Matbaası, s. 376

Aktekin, Özmutaf. ve Ergani (2018). Kadın yöneticilerin medeni durumlarının iş stresine etkisi: İzmir ilinde bir araştırma. *Yönetim bilimleri dergisi*, *16*(32), 577-588.

Argüden, Y. (2007). İyi Yönetişim Kaliteli Yaşam. *Önce Kalite Dergisi, Yıl*, 22-25.

Arkonaç, S. A. (1998). Psikoloji: Zihin Süreçleri Bilimi, İstanbul: Alfa Yayınları

Arquilla, J. Ronfeldt, D. Barnes-Proby, D. Williams, E. ve Christian, J. (1999). *The emergence of noopolitik: Toward an American information strategy*. Rand Corporation.

Arslan, İ. K. (2003). Otomobil alımında tüketici davranışlarını etkileyen faktörler, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi, 6, 2003, ss. 83-103.

ATO, (2020). Türkiye'de Şirketlerin Ortalama Ömrü ve Risk Değerlendirme, Rapor

Avşar, S. (2002). 'Teoride ve Pratikte Propaganda. *Avrasya Dosyası-İstihbarat Özel*, *8*, 65-79.

Aygün, Ş. S. Atalay, N., kılıç, Z. ve Yaşar, S. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. Yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *40*(40), 160-175.

Bakan, Ö (2005). Kurumsal İmaj, Konya: Tablet Yayınevi

Başaran, İ. E. (2008). *Örgütsel davranış: İnsanın üretim gücü*. İstanbul: Ekinoks Eğitim Danışmanlık.

Başkaya, A. Pınar, D. Aybar, U. ve Karakaşlı, M. (2003). Mekansal İmaj Üzerine Bir Deneme: Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Eğitim Bloğu Giriş Holü. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, *18*(2).

Baştürk, R. (2005). *Psikolojik harp ve kültür savaşları*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Batı, U. (2010). Reklamın Dili, İstanbul: Alfa Basım Yayınevi.

Bayram, L. (2005). Yönetimde yeni bir paradigma: örgütsel bağlılık. Sayıştay Dergisi, 59, 125–139.

Berk, N. (1998). Finansal Yönetim, İstanbul: Türkmen Kitabevi, s. 45

Bernile, G. Bhagwat, V. ve Yonker, S. (2018). Board diversity, firm risk, and corporate policies. Journal of Financial Economics, 127(3), 588-612.

Binbasıoglu, C. ve Binbasıoglu, E. (1992). Endüstri Psikolojisi. *Ankara: Gül Yayınevi,*

Bozkurt, İ. (2000). Bütünleşik Pazarlama İletişimi, MediaCat Yayınları, İstanbul.

Brannon, L. A. ve Brock, T. C. (2001). Scarcity claims elicit extreme responding to persuasive messages: Role of cognitive elaboration. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *27*(3), 365-375.

Briant, E. L. (2007). The struggle for public opinion within the media and information war on terror. *Nato Securıty Through Scıence Serıes E Human And Socıetal Dynamıcs*, *17*, 89.

Bülbül, H. ve Demirer, Ö. (2008). Hizmet Kalitesi Ölçüm Modelleri Servqual ve Serperfin Karşılaştırmalı Analizi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 20. ss: 181-198.

Callamari, & Reveron, (2003). China's use of Perception Management. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, *16*(1), 1-15.

Ceritoğlu, A. B. (2005). Markanın Gerçek Konumu: Tüketici Algısı. *Marka Yönetimi Sempozyumu*, 14-15.

Chisnall, P. M. (1975). Marketing: A Behavioral Analysis, Mc Graw Hill Book Co., Berkshire

Collins, S. (1999). Army PSYOP in Bosnia: Capabilities and Constraints. *Parameters*, *29*(2), 57.

Coren, S. W. L.M, & Enns, J.T. (1993). Sensation and perception. Harcourt Brace College Publishers

Cömert, Y., & Durmaz, Y. (2006). Tüketicinin Tatmini İle Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörlere Bütünleşik Yaklaşım Ve Adıyaman İlinde Bir Alan Çalışması. *Journal of Yasar University*, *1*(4), 351-375.

Cronin, J.J. ve Taylor, S.A. (1992). "Measuring Service Quality: A Reexamination and Extention". Journal of Marketing. 56: 55-68.

Cull, N. J. Culbert, D. H., ve Welch, D. (2003). *Propaganda and mass persuasion: A historical encyclopedia, 1500 to the present*. ABC-CLIO.

Çelik, M. K. (2012). *İşletmelerin"genç kalması"algısı: Adana-Mersin bölgesindeki işletmelerde bir uygulama* (Master's thesis, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Çevik, A.ve Çevik. S.(2010).Perception Management, Large Groups and Terrorism. Ankara, Alfa Yayınevi

Del Rio, A. B. Vazquez, R. ve Iglesias, V. (2001). The effects of brand associations on consumer response. *Journal of consumer marketing*, 2, 27-48

Demir, F. O. ve Kırdar, Y. (2007). Müşteri ilişkileri yönetimi: CRM. *Review of Social, Economic & Business Studies*, *8*, 293-308.

Demirel, Y. ve Karadal, H. (2007). Örgüt Kültürünün Örgüt İçi Bireysel Becerilerin Kullanımına Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *12*(3), 253-270.

Erdamar, C. ve Basık, F. O. (1999). *Finansal muhasebe*. İstanbul Üniversitesi.

Erdem, A. (2006). *Tüketici odaklı bütünleşik pazarlama iletişimi*. Nobel.

Eren, E. (2014). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. Beta Basım Yayım Dağıtım.

Erokyar, E. (2008). İşletmelerde Karlılık Ve Karlılığı Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı

Euronews. (2020). Kadın yönetici oranında Türkiye Avrupa'da sondan ikinci. https://tr.euronews.com/ 2020/03/07/kadin-yonetici-oraninda-turkiye-avrupa-da-sondan-ikinci

Ferreira, D. A. Avila, M. G. ve Faria. M. D. (2010). Corporate Social Responsibility and Consumers' Perception of Price, Social Responsibility Journal, 6 (2), 208-221.

Friman, H. (1999). Perception Warfare: a perspective for the future. *media. leeds. ac. uk/papers/pmt/exhibits/746/Friman*.

Geller, L. (2003) Karlı Doğrudan Pazarlama, (Çev: Osman Cem Önertoy, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Gemlik, N. ve Sığrı, Ü. (2007). Kurum imajı analizi ve bir belediye üzerindeki uygulamanın değerlendirilmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (11), 2007, ss. 267-282.

Han, S. L. ve Baek, S. (2004). Antecedents and consequences of service quality in online banking: An application of the SERVQUAL instrument. *ACR North American Advances*.

Holt, R.ve Robert, V.V. (1962). Strategic Psychological Operations, Urban G. Whitaker (Ed.), Propaganda and Internitional Relations, San Francisco, Chandler Publishing Company, 6-9.

Ilter, B, Atrek, B. ve İlayda, İ. (2016). İnovasyon Faaliyetlerinde Kullanıcının Yeri ve Çevrimiçi Kullanıcı İnovasyon Araçları. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *23*(1), 35-56.

Işıkhan, ve Vedat (2004). Çalışma Yaşamında Stres ve Başa Çıkma Yolları, Sandal Yayınları, Ankara

İlter, M. (2001). Aile şirketleri'nde kurumsallaşma ve kobi'lerin yönetim sorunları, İstanbul Ticaret Odası, 19.

İslamoğlu, A. H. ve Altunışık R. (2008). Satış ve Satış Yönetimi, İstanbul: Sakarya Kitabevi

İsmet, M. (1993). Modern İşletmecilik, İstanbul: Der Yayınları

İsmet, M.. (2009). Pazarlama İlkeleri (17. Baskı). *İstanbul: Türkmen Kitapevi*.

İvgen, H. (2003). Şirket Değerleme, İstanbul: Finnet Yayın. s. 21

Jean-Noël, K. (1998). Building brand equity, International Journal of Medical Marketing, 2, 3, 212-220

Jean-Noël, K. (1998). Why Are We Seduced By Luxury Brands?, Journal Of Brand Management, Henry Stewart Publication, 6(1), 74-90

Kamalski, J. Lentz, L. Sanders, T. ve Zwaan, R. A. (2008). The forewarning effect of coherence markers in persuasive discourse: Evidence from persuasion and processing. *Discourse Processes*, *45*(6), 545-579.

Kanbak, P. (2002). Marka ismi yaratma ve ilaç sektöründe uygulama Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul

Karakaya, E. (2020). İklim Haber. COVID-19 Krizinin Ekonomi, Enerji ve Emisyonlara Etkileri: Mevcut Durum ve Olası Post-Korona Senaryoları,: https://www.iklimhaber.org/covid-19-krizinin-ekonomi-enerji-ve-emisyonlara-etkileri

Karaköse, T. (2007). Kurumların Dna'sı İtibar Ve Yönetimi, Nobel Yayın-Dağıtım, Ankara

Karaoğlu, Z. (2020).Okullarda kadın yöneticilerin yönetim sürecinde karşılaştığı sorunlar, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Denizli

Karatepe, S. (2008). İtibar yönetimi: Halkla ilişkilerde güven yaratma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(23), 77-97.

Kardeş, S. (1991). Gençliğin Spor Ayakkabı Satın Almasında Tercihlerin Belirlenmesi. *Pazarlama Dünyası*, *26*, 20-27.

Karpat, I. (2000). Marka Yönetimi Süreci ve Tanıtımın Rolü, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.

Kavas, A. C. Katrinli, A. Özmen, Ö. T. ve Odabaşı, Y. (1995). Tüketici Davranışları, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kaynak, T. (1990). Örgütsel Davranış. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.

Kırım A. (2001). Aile Şirketlerinin Yönetimi, Sistem Yayımcılık, İstanbul.

Kim, H. S. ve Yoon, C. H. (2004). Determinants of subscriber churn and customer loyalty in the Korean mobile telephony market. *Telecommunications policy*, *28*(9-10), 751-765.

Koç, F. Kaya, N., Özbek, V., ve Akkılıç, E. (2013). 'Algılanan Fiyat İle Tüketici Güveni Arasında Algılanan Hizmet Kalitesinin Aracı (Mediator) Etkisi: Bankacılık Ve GSM Sektörlerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Araştırma. *Ulusal Pazarlama Kongresi, Kafkas Üniversitesi*, 404419.

Kotler, P. (1997). Marketing management: Analysis, planning, implementation and control.

Kotler, P. (2000). Marketing Management, The Millennium Edition 6th ed Prentice-Hall: Upper Saddle River. *New Jersey*.

Köseoğlu, Ö. (2002). Değişim Fenomeni Karşısında Markalaşma Süreci ve Bu Süreçte Halkla İlişkilerin Rolü. *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir*.

Kumkale, Tahir (2007). Psikolojik Savaş, İstanbul: Pegasus Yayınları

Kutluata, M.(1973). İşletmelerde Prodüktivite – Rantabilite İlişkileri, İstanbul: İstanbul Reklam Yayınları, s.34

Manheim, K.İ. (937). Ideology and Utopia, (Çev. Louıs Wirth ve Edward Shils), Chicago: Edvard pub.

Martemucci, M. G. (2007). *Regaining the high ground: the challenges of perception management in national strategy and military operations*. National defense univ norfolk va joint advanced warfighting school.

McConnell, A. R. Sherman, S. J., ve Hamilton, D. L. (1994). On-line and memory-based aspects of individual and group target judgments. *Journal of personality and social psychology*, *67*(2), 173.

MEB.(2017). Aile ve Tüketici Hizmetleri, 2012. www.megep.meb.gov.tr 30.04.2017.

Millî Eğitim İstatistikleri. (2019/'20). Örgün Eğitim National Education Statistics Formal Education 2019/'20

Murdick, G. R. Render, B. ve Russell, R. S. (1990). Service Operation Management Penerbit, USA: Allyn and Bacon.

Nienhuis, A. E. Manstead, A. S. ve Spears, R. (2001). Multiple motives and persuasive communication: Creative elaboration as a result of impression motivation and accuracy motivation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *27*(1), 118-132.

Nye, J. S. (2005). Yumuşak Güç: Dünya Siyasetinde Başarının Yolu,(çev.). *Rayhan İnan Aydın, Elips Kitap Yayınları, Ankara*.

O'reilly, C. ve Caldwell, D. F. (1981). The commitment and job tenure of new employees: some evidence of postdecisional justification. Administrative Science Quarterly, 26(4), 597–616.

Odabaşı, Y. (2000). Satışta ve Pazarlamada Müşteri İlişkileri Yönetimi, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Odabaşı, Y. ve Barış, G. (2002). Tüketici Davranışı, Kapital Medya Hizmetleri AŞ.

Onay, A. (2008). Ülke Orijini Kavramı ve Ülke İmajı, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (2), 102-112.

Örücü, E. ve Tavşancı, S. (2001). Gıda ürünlerinde tüketicinin satın alma eğilimini etkileyen faktörler ve ambalajlama. *Muğla üniversitesi Sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, (3).

Özcan, M. (1996). *Küçük ve orta boy işletmeler kobi'lerde pazarlama*. Ekin Basım Yayın

Özdağ, M. ve Güney, Ç. (2003). *Örtülü istilâ ve psikolojik savaş*. Ankara: Avrasya Bir Vakfı Yayınları.

Özer, N. (2009). Algılama ve Pazarlama Uygulamaları. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, *5*(1), 1-12.

Özsoy, O. (1998). *Propaganda ve kamuoyu oluşturma*. Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Penpece, D. (2006). Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 27-28.

Peppers, D. (1999). Yarının İs Dünyasına Hazırlananlar İçin Bire Bir Pazarlama, Capital Aylık Ekonomi Dergisi 9, 42-60.

Pirtini Serdar (2016) Pazarlama Akademisi Ders Notları, Şubat 2016

Potter, E. (2003). Canada and the new public diplomacy. *International Journal*, *58*(1), 43-64.

Reichheld, F.(1995) The Satisfaction Trap, The Loyalty Effect, Harvard Business Review, Bain And Company, 5, 45-95

Ruddock, A. (2000). *Understanding audiences: Theory and method*. Sage..

Sabuncuoğlu, Z. ve Tokol, T. (2001). İşletme, Bursa: Ezgi Yayınları.

Sağlam, M. (2014). *Müşteri temelli marka denkliği unsurlarının tüketici satın alma niyeti üzerine etkisi: GSM sektöründe bir uygulama* (Master's thesis, İstanbul Ticaret Üniversitesi).

Sağsan, M., & Ertugan, A.(2015) The Role of Knowledge Hierarchy Within the OLCs: Critical Success Stories of Turkish Cypriot Firms.

Saydam, A. (2005). Algılama Yönetimi, İstanbul: Rota Yayınları.

Secretcv. (2018). Çalışan Sayısı Arttıkça Yaş Ortalaması Büyüyor. http://www.secretcv/calisan-sayisi-artikca-yas-ortalamasi-buyuyor.

Siegel, P. C. (2005). Perception Management: IO's Stepchild? *Low Intensity Conflict & Law Enforcement*, *13*(2), 117-134.

Silah, M. (2005). Sosyal psikoloji (2. Baskı). *Ankara: Seçkin Yayınları*.

Sökmen, A. ve Ekmekçıoğlu, E. B. (2013). Yönetici etik davranışlarının sınır birim çalışanlarının motivasyon ve iş tatmini üzerindeki etkisi: Adana'da bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5.4: 87-104.

Spaiser, V. (2008). Exploitation of Information and Communication Technologies by Insurgent (Unpublished Master Thesis), London, King's College: Departments of War Studies, 2008.

Sprague, D. M.(1962). Sprague Commıttee Reports, Urban G. Whitaker (Ed.), Propaganda and İnternitional Relations, San Francisco: Chandler Publishing Company, 28-55.

Stangler, D. ve P. Kedrosky (2010). Firm Formation and Economic Growth Neutralism and Entrepreneurship: The Structural Dynamics of Startups, Young Firms, and Job Creation, Kauffman Foundation Research Series, Kansas, Missouri.

Sternquist, B. Byun, S. E. ve Jin, B. (2004). The dimensionality of price perceptions: a cross-cultural comparison of Asian consumers. *The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, *14*(1), 83-100.

Stupak, R. J. (2001). Perceptions management: an active strategy for marketing and delivering academic excellence at liberal arts colleges. *Public Administration Quarterly*, 229-244.

Sürücü, A. (1998). *Yaşam biçimi ve pazarlamada kullanımı: otomobil sektöründe bir uygulama* (Master's thesis, Anadolu Üniversitesi).

Swenson, C. A. (1992). *Selling to a segmented market: the lifestyle approach*. McGraw Hill Professional.

Şahbaz, P. (1999). Dünya Turizm Hareketlerinin Gelişmesinde Havayolu Ulaşımının Etkisi ve Havayolu Firmalarının Türkiye'nin Tanıtımına ve Dış Turizm Talebine Etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, A. ve Şen, S. (2017). Hizmet kalitesinin müşteri memnuniyeti üzerine etkisi. *Journal of international social research*, *10*, 52-62.

Şener, H. Y. ve Behdioğlu, S. (2013). Müşteri Sadakati Oluşturmada Müşterinin Algıladığı Değer, Memnuniyet ve Rakip İşletmeye Geçme Maliyeti: Bir Spor Merkezinde İstatiksel Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 165-180.

Taşkın, E. (2000). *Müşteri ilişkileri eğitimi*. Ankara: Papatya Yayıncılık.

Tatham, S. ve Navy, R. (2007). Losing the Information War in Iraq: The Dynamics between Terrorism, Public Opinion and the Media. *Nato Securıty Through Scıence Serıes E Human And Socıetal Dynamıcs*, *17*, 29.

Tavukçuoğlu, C. (2011). Askerî Gücün Yumuşak Güce Dönüşmesinde Algı Yönetimi, Stratejik İletişim ve Algı Yönetimi Sertifikalı Eğitim Programı, Ankara, 21-22 Ocak 2011.

Taylor, P. M. (2002). Perception management and the 'war'against terrorism. *Journal of Information Warfare*, *1*(3), 16-29.

TOBB, (2020). Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri, Aralık Raporu

Tolan, B. İsen, G. ve Batmaz, V. (1985). Ben ve Toplum: Sosyal Psikoloji. *Ankara: Teori Yayınları,*

TUİK. (2020). Hanehalkı İstatistikleri https: //data.tuik.gov.tr/Bülten/Index?p= Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım-Araştırması

Uzoğlu, S. (2001). Kurumsal Kimlik, Kurumsal Kültür ve Kurumsal İmaj, Kurgu Dergisi, 18. 338-350

Uztuğ, F. (2003). Markan Kadar Konuş, İstanbul: Mediacat Yayıncılık

Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2004). İşletmelerde Stratejik Yönetim, Literatür Yayıncılık, İstanbul. *425s. 643s*.

Walster, E. Aronson, V. Abrahams, D. ve Rottman, L. (1966). Importance of physical attractiveness in dating behavior. *Journal of personality and social psychology*, *4*(5), 508.

Whitaker, G. (1962). Urban. Propaganda and International Relations, San Fransicisko: Chandler Publishing Company.

Yeung, M. ve Christine E. (2000). From Customer Satisfaction To Profitability, Journal Of Strategic Marketing 8. Malaysia, 313-316.

Yükselen, C. (2006). *Pazarlama: ilkeler-yönetim*. Detay Yayıncılık.

Yükselen, C. (2013). Pazarlama, Müşterinizle İletişiminizi Güçlendirin. *İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası*.

Zaman, K. (2007). *Perception Management: a core IO capability*. Naval postgraduate school monterey ca.

Zielke, S. (2006). Measurement of retailers' price images with a multiple-item scale. *Int. Rev. of Retail, Distribution and Consumer Research*, *16*(3), 297-316.

PANDEMİ DÖNEMİNDE MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ YATIRIM KARARLARININ DAVRANIŞSAL FİNANS AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Kayhan AHMETOĞULLARI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-64-6

Sayfa Düzeni: Aslı AYRANCI

Kapak Tasarımı: Onur ÇAKAN

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ağustos 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Davranışsal finans geleneksel finans teorilerinden beklenen fayda teorisine alternatif olarak geliştirilen beklenti teorisi ile birlikte ortaya çıkmıştır. Davranışsal finans öncesinde rasyonel insan ve duygulardan sıyrılmış bir yatırımcı profili ile finansal yaklaşımlar değerlendirilmekteydi. Ancak zamanla insan unsurunun, diğer alanlarda olduğu gibi finans alanında da, özellikleri tamamen rasyonel olmadığı anlaşıldıkça rasyoneliteden uzaklaşabileceği saptanmıştır. Bunun yanında karar alma mekanizmalarında psikolojik, zihinsel, duygusal ve sosyal faktörlerin rol oynadığı anlaşılmaya başlanmıştır. Daniel Kahneman ve Amos Tversky (1979) beklenti teorisi ile yatırımcıların faydalarını maksimize etmek için her zaman rasyonel davranmadıklarını ve bazı zihinsel kısa yollara (hevristikler), psikolojik eğilimlere ve duygusal etkenlere bağlı olarak irrasyonel davranabildiklerini saptamıştır. Bu paradigma değişimi ile beraber pozitivizm anlayışına alternatif post pozitivizm anlayışı gelişmeye başlamış ekonomi ve finans alanında davranışsal boyutlara da odaklanılmıştır. Davranışsal finans eğilimi yatırımcıların karar mekanizmalarının merkezine yerleşmiştir. Ancak günümüzde dijitalleşmenin artması, sanal yatırımlar ve sanal paraların yayılması, yapay zeka unsurları ile yatırım ve finansal analizlerin yapılmasına olanak tanınan insan unsurunun etkisi azalmaya başlamıştır. Bu hızlı teknolojik dönüşüm yeni bir paradigma değişikliğine neden olabilir. İnsan unsurunun bulunmadığı bir finans alanında ve yatırım kararlarında yapay zeka gibi mekanik yapıların, belirlenen rasyonel yaklaşımdan sapması mümkün gözükmemektedir. Her ne kadar bu durum değişime işaret etse de hala etkin olarak insan unsuru ve insanın yatırımlardaki rolü kritik önemdedir. Bu dijital teknolojiler geleneksel finans argümanlarına dayansa da sistemi kuranların yine insan olması ve sistemin bir insana göre hala yetersiz kalması davranışsal finans eğilimlerinin önemini hala taze tutabilir.

Neoklasik iktisattan kaynaklanan homo economicus, mükemmel kişisel çıkar, mükemmel rasyonellik ve mükemmel bilgi ilkelerinin bireylerin ekonomik kararlarını yönettiğini varsayan basit bir insan ekonomik davranışı modelidir. Etkin piyasa hipotezi gibi, homo economicus da ekonomistlerin değişen derecelerde katılıkla desteklediği bir ilkedir. Bazıları onu yarı güçlü bir biçimde benimsemiştir; bu grup, rasyonel ekonomik davranışı mükemmel bir şekilde baskın görmez, ancak yine de anormal derecede yüksek rasyonel ekonomik özelliklerin ortaya çıktığını varsayar. Diğer ekonomistler, karşılık gelen özelliklerin var olduğu ancak güçlü olmadığı zayıf bir homo economicus biçimini destekler. Tüm bu versiyonlar, insanların tamamen kendi çıkarlarını düşünen ve tama-

men rasyonel ekonomik kararlar alan "rasyonel maksimize ediciler" olduğu şeklindeki temel varsayımı paylaşmaktadır. Ekonomistler, rasyonel ekonomik insan kavramını iki temel nedenden dolayı kullanmayı severler: (1) Homo economicus, ekonomik analizi nispeten basitleştirir. Doğal olarak, böyle basit bir modelin ne kadar kullanışlı olabileceği sorgulanabilir. (2) Homo economicus, ekonomistlerin bulgularını nicelleştirmelerine olanak tanıyarak çalışmalarını daha zarif ve sindirimi daha kolay hale getirir. İnsanlar mükemmel bir şekilde rasyonel ise, mükemmel bilgiye ve mükemmel kişisel ilgiye sahipse, o zaman belki de davranışları ölçülebilir (Pompian, 2006: 15).

Homo economicus'a yönelik eleştirilerin çoğu, bu üç temel varsayımın temellerine meydan okuyarak ilerler. Bunlar, mükemmel rasyonalite, mükemmel kişisel çıkar ve mükemmel bilgidir. İnsanlar rasyonel olduklarında, akıl yürütme ve faydalı kararlar verme yeteneğine sahiptirler. Bununla birlikte, rasyonellik insan davranışının tek itici gücü değildir. Aslında, birçok psikolog, insan zekasının insan duygularına boyun eğdiğine inandığından, zeka birincil itici güç bile olmayabilir. Bu nedenle, insan davranışının mantığın ürünü olmaktan çok korku, sevgi, nefret, zevk ve acı gibi öznel dürtülerin ürünü olduğunu iddia ederler. İnsanlar akıllarını yalnızca bu duygusal sonuçlara ulaşmak veya bunlardan kaçınmak için kullanırlar. Mükemmel kişisel çıkar, pek çok araştırma insanların tam anlamıyla bencil olmadıklarını göstermiştir. Öyle olsaydı hayırseverlik olmazdı. Bencilliği, fedakarlığı ve yabancılara karşı nezaketi ödüllendiren dinlerin de yüzyıllardır olduğu gibi hüküm sürmesi pek olası olmazdı. Mükemmel kişisel çıkar, insanların gönüllü olmak, muhtaçlara yardım etmek veya orduda hizmet etmek gibi bencil olmayan işler yapmasını engeller. Ayrıca bu durum intihar, alkolizm ve madde bağımlılığı gibi kendine zarar veren davranışları da dışlar. Üçüncü olarak mükemmel bilgi, bazı insanlar belirli konularda mükemmele yakın bilgiye sahip olabilir; bir doktor veya dişçinin kendi alanında kusursuz bir şekilde bilgili olduğunu umarız. Bununla birlikte, her insanın her konu hakkında mükemmel bilgiye sahip olması imkânsızdır. Yatırım dünyasında, bilmek ve öğrenmek için neredeyse sonsuz sayıda şey vardır ve en başarılı yatırımcılar bile tüm disiplinlere hâkim değildir. Pek çok ekonomik karar, eksiksiz bilginin yokluğunda alınır. Örneğin, bazı ekonomik teoriler, insanların satın alma alışkanlıklarını Federal Rezerv'in para politikasına göre ayarladıklarını varsayar. Doğal olarak, bazı insanlar Fed verilerinin tam olarak nerede bulunacağını, nasıl yorumlanacağını ve nasıl uygulanacağını bilmemektedir. Dahası birçok insan Federal Rezerv'in kim veya ne olduğunu bilmemekte ya da umursamamaktadır. Bu durumun milyonlarca insanı etkilediği düşünülürse, tüm finansal aktörlerin kusursuz bilgiye sahip olduğu fikri mantıksız hale gelmektedir. Yine, piyasa etkinliğinde olduğu gibi, insan rasyonalitesi nadiren siyah ya da beyaz mutlaklarda kendini gösterir. Gri bir spektrumda daha iyi

modellenir. İnsanlar ne tam anlamıyla rasyonel ne de tam anlamıyla irrasyoneldir; rasyonel ve irrasyonel özelliklerin çeşitli kombinasyonlarına sahiptirler ve farklı konularda farklı aydınlanma derecelerinden yararlanırlar (Pompian, 2006: 15-16).

Bu kitapta pandemi döneminde muhasebe meslek mensuplarının davranışsal finans eğilimleri ve yatırım kararları ampirik bulgularla incelenmektedir. Belirli bir dönemdeki belirli bir kitlenin düşünceleri, nicel desenli veri seti kullanılarak SPSS paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Ayrıca mevcut ve potansiyel muhasebe meslek mensupları ayrımı yapılarak, bu grupların yatırım tercihleri davranışsal finans eğilimleri kapsamında değerlendirilmiştir. Davranışsal finansın teorik yapısı ve literatür araştırmasının ardından anket çalışması ile elde edilen veriler t-testi, frekans, korelasyon ve ANOVA analizi ile ele alınmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BÖLÜM I

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **5**

1.1. Davranışsal Finans ve Eğilimler 5

1.2. Psikoloji ve Finans 8

1.3. Yatırımcıların Rasyonel Karar Almalarını Engelleyen Davranışsal Eğilimler 12

1.3.1. Kendini Kandırma Eğilimi 14

1.3.1.1. Aşırı Güven Eğilimi 14

1.3.1.2. Aşırı İyimserlik Eğilimi 16

1.3.1.3. Hatalarını Yanlış Değerlendirme Eğilimi 17

1.3.1.4. Aşina olunanı tercih etme eğilimi 18

1.3.1.5. Kendini Doğrulatma Eğilimi 18

1.3.1.6. Tutuculuk Eğilimi 19

1.3.2. Bilişsel Eğilimler 19

1.3.2.1. Temsil Etme Eğilimi 20

1.3.2.2. Mevcudiyet (Bulunabilirlik) Eğilimi 21

1.3.2.3. Çıpalama Eğilimi 23

1.3.2.4. Zihinsel Muhasebe Eğilimi ve Batık Maliyet 24

1.3.2.5. Çerçeveleme Yanılgısı 26

1.3.2.6. Bilişsel Çelişki 29

1.3.2.7. Şans Oyunları Yanılgısı 29

1.3.3. Duygusal Eğilimler 30

1.3.3.1. Pişmanlıktan Kaçınma 30

1.3.3.2. Kayıptan Kaçınma Eğilimi ve Yatkınlık Etkisi 31

1.3.3.3. Kendini Kontrol Edememe Eğilimi 34

1.3.3.4. Sahiplik Etkisi ve Statüko Eğilimi 34

1.3.3.5. Hedonik Düzeltme 36

1.3.4. Sürü Eğilimi ve Sosyal Etkileşim 36

1.4. Davranışsal Finans Modelleri 38

1.4.1. Beklenti Teorisi 38

1.4.2. Davranışsal Oyun Modeli 40

1.4.3. Temsili Yatırımcı Modeli 41

1.4.4. Aşırı Güvenli Yatırımcı ve Yanlı Kendine Atfetme Modeli 41

1.4.5. Haber Avcıları ve Momentum Yatırımcıları Modeli 42

1.5. Literatür Taraması 43

BÖLÜM II

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 47
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 47
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi 48
2.3. Araştırmanın Veri Toplama Aracı ve Veri Seti 49
3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI 50
3.1. Demografik Bulgular ve Normallik Varsayımı 50
3.2. Yatırımcıların Finansal Özellikleri 51
3.2.1. Finansal Yatırımların Kullanım Derecesi 52
3.2.2. Finansal Piyasaların Takip Edilme Sıklığı 53
3.2.3. Yatırımların Gözden Geçirilme Sıklığı 54
3.2.4. Yatırımlar Hakkında Bilgi Alınan Kaynakların Kullanım Dereceleri 55
3.2.5. Yatırım Aracı Seçiminde Dikkate Alınan Temel Faktörler 56
3.2.6. Yatırımcılarda Yüksek Kazanç İçin Gereken Donanımlar 57
3.3. Yatırımcıların Demografik Özellikleri İle Yatırım Tercihleri Arasındaki Farklılıklar 58
3.4. Yatırım Yapılırken Dikkate Alınan Temel Kriterlerin Demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi 63
3.5. Yatırımcılarda Yüksek Kazanç İçin Gerekli Olan Unsurların Demografik Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi 66
3.6. Yatırımcıların Davranışsal Eğilimlerinin Demografik Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi 70
3.7. İlişki Analizi 75
4. SONUÇ VE TARTIŞMA 78

KAYNAKÇA 85

Kaynakça

Ağan, B. (2020). Davranışsal İktisatta Covid-19 Pandemi Süreci: Kaygı düzeyinin Sosyo-Ekonomik Karar Alma Davranışları Üzerine Etkisi. *Electronic Turkish Studies*, *15*(6).

Ahmetoğulları, K. (2021). İslami Davranışsal Finans: Teoriden Pratiğe Yeni Bir Paradigma. İksad Yayınevi, Ankara.

Akdeniz, Ş., & Turan, İ. (2021). Davranışsal finans eğilimlerinin risk alma düzeyine etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, *13*(2), 1016-1032.

Akın. Z., Urhan. Ü. B. (2015). Davranışsal Oyun Teorisi. İktisatta Davranışsal Yaklaşımlar, Ankara: İmge Kitabevi, 257-317.

Araz, Ç. & Yaşar, O. (2020). İnegöl İlçesinde Mobilya Sanayinin Yapısal Özellikleri, Dağılışı ve Yaşanan Sorunlara Yönelik Bir Değerlendirme. *Kesit Akademi Dergisi*, *6*(24), 173-203.

Atak, O. & Kutukız, D. (2021). Davranışsal Finans Eğilimlerinin, Bireysel Yatırımcıların Yatırım Tercihlerine ve Yatırımlarda Yararlandıkları Bilgi Kaynaklarına Göre Karşılaştırılması: Muğla İlindeki Turizm İşletme Yöneticileri Üzerinde Bir Uygulama. *Turizm Akademik Dergisi*, *8*(1), 231-248.

Ateş, A. (2007). Finansal Yatırımların Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Aydın, Ü., & Ağan, B. (2017). Davranışsal finans. Ekin Yayınevi.

Ayrancı, A. E. (2020). Bireylerin Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Yaklaşımıyla İncelenmesi: Akademisyenlere Yönelik Değerlendirme. Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1), 13-29.

Aytekin, Ö. & Aygün, M. (2016). Finansta Yeni Bir Alan "Davranışsal Finans". *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2), 143-156.

Barak, O. (2006). Hisse Senedi Piyasalarında Anomaliler ve Bunları Açıklamak Üzere Geliştirilen Davranışsal Finans Modelleri –İMKB'de Bir Uygulama. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Barberis, N., Shleifer, A., & Vishny, R. (1998). A model of investor sentiment. *Journal of financial economics*, *49*(3), 307-343.

Bazerman, M. H., & Tenbrunsel, A. E. (2011). Blind spots. In *Blind Spots*. Princeton University Press.

Bostancı, F. (2003). *Davranışçı Finans Yeterlilik Etüdü*. Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, Istanbul.

Böyükaslan, A. (2012). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Afyonkarahisar Örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.

Daniel, K. D., D. Hirshleifer & A. Subrahmanyam, (1998). Investor Psychology and Security Market Under- and Overreactions. *Journal of Finance*, 53(6), 1839-1885.

Döm, S. (2003). Yatırımcı Psikolojisi. Değişim Yayınları, İstanbul.

Ede, M. (2007). Davranışsal Finans ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Ede, M. (2007). *Davranışsal Finans ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Elmas, B. (2010). Hisse Senedi Yatırımcılarının Davranışsal Özellikleri – Bireysel Yatırımcıya Yönelik Bir Araştırma-. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Elrabeey, K. (2018). *Yatırım Kararlarını Etkileyen Davranışsal Faktörler: Libya Örneklem*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Erkan, M. K., & Kavas, Y. B. (2021). Boy, Obezite Ve Finansal Risk Alma Davranışı. 8. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi, 252-259.

Erkan, M. K., & Kavas, Y. B. (2022). Hormones And Financial Decision Making Processes. Ş. Karabulut (Ed.), Developments in Financial and Economic Fields at the National and Global Scale (pp. 185–200). Gazi Kitabevi.

Ertan, Ç., & Aslanoğlu, S. Bilgi Teknolojileri-İletişim Sektörü Çalışanları Üzerinde Davranışsal Finans Eğilimlerinin Etkileri: Ölçek Çalışması.

Ertan, Y. (2007). Davranışsal Finans ve Pişmanlık Teorisi'nin Döviz Kuru Riskinden Korunma Kararına Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Gazel S., (2014). Davranışsal Finans Psikilojik Eşik ve Önyargılar, Ankara: Detay.

Genç, M. (2019). *Borsa İstanbul sektör endeksleri ile döviz kurları arasındaki ilişkinin kriz dönemlerinde Türkiye'deki varlıklar üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.

Hamurcu, Ç. (2015). Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. Yayımlanmamış doktora tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Hamurcu, Ç., & Aslanog□lu, S. (2016). Bilgı□ Teknolojı□leru□-I□letı□şim Sekto□ru□ Çalışanları Üzerindeki Davranışsal Finans Eğilimlerinin Etkileri: Ölçek Çalışması. *Ulak bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(7), 30-53.

Jacobsen, B., Lee, J.B., Marquering, W., & Zhang, C.Y., (2014). Gender differences in Optimism and Asset Allocation. J. *Econ. Behav. Org. 107*, 630–651.

Kahneman, D. (2017). Hızlı ve yavaş düşünme (7. Baskı. Çev. Deniztekin, O.Ç. ve Deniztekin, F.N.). İstanbul: Varlık yayınları.

Kahneman, D. ve Tversky, A. (1979). Econometrica. Journal of The Econometric Society, 47(2), 263-291.

Kahneman, D., & Thaler, R. (1991). Economic analysis and the psychology of utility: Applications to compensation policy. *The American Economic Review*, *81*(2), 341-346.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). On the interpretation of intuitive probability: A reply to Jonathan Cohen.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1981). *The simulation heuristic*. Stanford Üniv. CA Dept of Psychology.

Kahneman, D., Slovic, S. P., Slovic, P., & Tversky, A. (Eds.). (1982). *Judgment under uncertainty: Heuristics and biases*. Cambridge university press.

Karagöz, Y., & Kösterelioğlu, İ. (2008). İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin faktör analizi metodu ile geliştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21).

Karavardar, A., & Çilek, A. Bireysel Yatırımcıların Hisse Senedi Edinimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Giresun Örneği. *Finans Ekonomi Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *5*(4), 586-597.

Kavas Y.B. (2022). Bireysel Beslenme Alışkanlıklarının Finansal Risk Alma Eğilimi Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümü, Sakarya.

Kavas, Y. B., & Erkan, M. K. (2022). Bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık ve finansal risk alma toleransı. *Ekev Akademi Dergisi*, 26(89), 379-399.

Kıyılar M. & Akkaya M., (2016). Davranışsal Finans, Literatür Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Kim, K.A. ve Nofsinger, J.R. (2008). Behavioral Finance in Asia. PacificBasin Finance Journal, 16(2008), 1-7.

Kurt, S.D. (2011). Davranışsal ekonomi yaklaşımlarının tüketici karar verme tarzları ile açıklanması ve bir uygulama. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Murat, G. (2019). Sakarya ili çalışan kesimin yatırım kararlarının davranışsal finans açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *5*(1), 49-59.

Nofsınger, J.R. (2001). Investment Madness: How Psychology Affects Your Investing and What to Do About It. Financial Times, Prentice Hall : USA.

Nofsinger, J. R. (2014). Çeviri: Sümeyra Gazel, Yatırım Psikolojisi, 5. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık. Ankara.

Nofsinger, J. R. (2017). *The psychology of investing*. Routledge.

Onur, A., & Kutukız, D. (2021). Davranışsal Finans Eğilimlerinin, Bireysel Yatırımcıların Yatırım Tercihlerine ve Yatırımlarda Yararlandıkları Bilgi Kaynaklarına Göre Karşılaştırılması: Muğla İlindeki Turizm İşletme Yöneticileri Üzerinde Bir Uygulama. *Turizm Akademik Dergisi*, *8*(1), 231-248.

Öndeş, T. & Balı, S. (2010). Zıtlık ve momentum stratejilerinin hibrid bir şekilde İMKB'de kullanımı üzerine. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *1*(2), 93-110.

Özçelik, H. (2018). Bireysel Yatırımcıların Finansal Yatırım Tercihlerinin Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi: İstanbul İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Özevin, O., & Öncü, M. A. Kadınların Yatırım Alışkanlıklarının Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *16*(61), 583-601.

Öztopçu, D., & Aytekin, S. (2017). Bireysel Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi ve Balıkesir İlinde Bir Uygulama. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (61), 456-476.

Pailer, M.K. (2021). Davranışsal Finansın Temel Psikolojik Eğilimlerinin Z Kuşağı Üzerinde Test Edilmesi: Aydın Adnan Menderes Ve Pamukkale Üniversitelerinde Bir Anket Uygulaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Paksoy, S. & Aykut, M. (2021). Yatırımcı Davranışlarının Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ticaret Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *5*(1), 50-56.

Pompian, M.M. (2006). Behavioral Finance and Wealth Management: How To Build Optimal Portfolios That Account For Investor Biases. New Jersey: John Wiley and Sons Publication.

Prast, H. M. (2004). *Investor psychology: A behavioural explanation of six finance puzzles* (ss. 1-25). Amsterdam: De Nederlandsche Bank.

Puaschunder, J. (2019). Behavioral Economics and Finance Leadership. *Springer Books*.

Ritter, J.R. (2003). Behavioral Finance. Pacific-Basin Finance Journal, 11, 429-437.

Savaş, Vural Fuat (2012), Küresel Finans ve Makro İktisat, Efil Yayınevi, Eflatun Basım Yayım. Genel Yayın No: 154, 1. Basım, Ankara.

Schwartz, S. H. (2010). Basic values: How they motivate and inhibit prosocial behavior. In M. Mikulincer, & P. R. Shaver (Eds.), Prosocial motives, emotions, and behavior: The better angels of our nature (pp. 221-241). Washington, DC: American Psychological Association.

Sever, E., Çetiner, M., & Paksoy, M. (2020). Bireysel yatırım kararları ile davranışsal finans eğilimlerinin ilişkisi: İmalat ve hizmet sektörlerinde bir araştırma. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 9-40.

Sönmez, T. (2010). Davranışsal Finans Yaklaşımı: İMKB'de Aşırı Tepki Hipotezi Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Stiglitz, J. E. (2012). Eşitsizliğin bedeli. *Ozan İşler (çev), İstanbul: İletişim Yayınları*.

Şamandar, Ö., & Çömlekçı, İ. (2019). Kişilik Tiplerinin Davranışsal Finans Kapsamında Değerlendirilmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *21*(2), 557-575.

Taffler, R. J., & Tuckett, D. A. (2010). Emotional finance: The role of the unconscious in financial decisions. *Behavioral finance: Investors, corporations, and markets*, 95-112.

Tabachnick, Barbara G. - Fidell, Linda S. (2015). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı* (6. Basımdan Çev. Mustafa Baloğlu), Nobel Yayıncılık, Ankara.

Taleb, N.N. (2019). Siyah Kuğu: Olasılıksız Görünenin Etkisi (Çev. Deniztekin, O. ve Erbil, N.A.). Varlık Yayınları: İstanbul.

Taner, B., & Akkaya, G. C. (2005). Yatırımcı psikolojisi ve davranışsal finans yaklaşımı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (27), 47-54.

Taylor, S. E. (1982). The availability bias in social perception and interaction (Edit. Kahneman, D. Slovic, P. & Tversky, A., Judgement under uncertainty: Heuristics and Biases). Cambridge University Press, U.K.

Taylor, S. E., & Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: a social psychological perspective on mental health. *Psychological bulletin*, *103*(2), 193.

Tekin, B. (2018). Bilişsel Önyargı ve Heveristik Bağlamında Finansın İnsani Boyutu Olarak "Davranışsal Finans":Bir Literatür İncelemesi ve Derleme Çalışması. Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi, 2(2018).

Thaler, R. H. (1999). Mental accounting matters. *Journal of Behavioral decision making*, *12*(3), 183-206.

Thaler, R., & Sunstein, C. (2008). Nudge: Improving Decisions About Health. New Haven: Yale University Press.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases: Biases in judgments reveal some heuristics of thinking under uncertainty. *science*, *185*(4157), 1124-1131.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1981). *Evidential impact of base rates*. Stanford Univ Ca Dept Of Psychology.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1991). Loss aversion in riskless choice: A reference-dependent model. *The Quarterly Journal Of Economics*, *106*(4), 1039-1061.

Usul, N. (2020). Finansal Yatırım Kararında Duygusal Faktörlerin Rolü: Bir Literatür Taraması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 225-238.

Yaşar, B. (2008). Davranışsal Finans ve Fiyat Köpüğü: İMKB Endekslerinde Fiyat Köpüğüyle İlgili Mevsimsel Birim Kök Araştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yaşar, G. (2020). Bireysel Hisse Senedi Yatırımcılarının, Davranışsal Finans Kapsamında Yatırım Kararlarına Etki Eden Unsurların Araştırılmasına Yönelik Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Demokrasi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yücel, D. (2021). Endüstri 4.0 ve İnovasyon Paradigması: Zorluklar ve Fırsatlar, İçinde Yönetim – Strateji – Organizasyon: Teoride ve Uygulamada, 257-276. Editör: Ş. Karabulut, Ankara: Gazi Kitabevi.

Yücel, D. (2022). Dijitalles□me Is□ıg□ında O□nce I□nsan O□nce Toplum: Toplum 5.0 Paradigması, İçinde Bilimsel Ac□ıdan Yo□netim - Strateji - Organizasyon Konuları, 141-155. Editör: Ş. Karabulut, Ankara: Gazi Kitabevi.

YÜCEL, R. & Mühürcüoğlu, Z. (2021). Dijital Bankacılık Kullanımının Bankalardaki İşlem Maliyetleri ve İşlem Gelirlerine Etkisi: 2010-2020 Döneminde Bir Analiz. Toplum 5.0'a Doğru Sürdürülebilirlik, II. International Academician Studies Congress Proceeding Books, 2021/Fall, Karabük, 45-64.

https://www.itso.org.tr/dosyalar/2021EkonomiRaporu.pdf

TÜRKİYE'DE KAMU İŞLETMECİLİĞİ VE ÖZELLEŞTİRME

Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA

Bursa Uludağ Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

5. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayımlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-17-3

Dizgi: Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Öğrencilerime…

"Kamu işletmeciliğinin ve özelleştirmenin
büyülü dünyasını anlayabilmek için
yazılanları okuyup anlamanın ötesinde
hem kamu hem de özel sektör yöneticiliğinde bulunmanın
düşüncelerin değişiminde muhakkak etkisi vardır"

Özhan ÇETİNKAYA

ÖN SÖZ

"*Türkiye'de Kamu İşletmeciliği ve Özelleştirme*" adlı kitabımızın bu baskısı uzun bir aradan sonra yapılabilmiştir. Bunun akademik hayat içinde bir çok nedeni bulunmaktadır. Öncelikle kitabın ***ders kitabı*** niteliğinin ağır bastığını belirterek bunu açıklamak yerinde olur. Ders kitabı olarak içeriği çoğunlukla teorik bilgilerden oluştuğundan önceki baskılar derslerde rahatça kullanılmıştır. Konuların uygulamaya dayalı kısımları ise kamu hesaplarının gösterildiği ilgili kurumların sayfalarından alınarak öğrencilere güncel bilgiler şeklinde aktarılmıştır. Ancak kitabın yaklaşık üç/dört yıldır baskısına ulaşılamaması diğer deyişle öğrencilerin ikinci el piyasasında da sorun yaşamaları nedeniyle yeni baskısına ihtiyaç duyulmuştur. Yeni baskının gerçekleştirilmesi de bir akademisyen için zaman ayırmak ile olabilecek bir durumdur. Diğer çalışmalardan zaman kalmaması bu kitabın geri planda kalmasına neden olmuştur. Kitabın bu baskısı önceki baskıların güncellenmesinden ibarettir. Ancak bu güncellemede belirtilmesi gereken önemli hususlar vardır. Özellikle ***kamu işletmeleri ve özelleştirme*** uygulamalarının güncellenmesinde gerek Özelleştirme İdaresi Başkanlığı gerek Sayıştay Başkanlığı ve gerekse Hazine ve Maliye Bakanlığının mevzuat gereği hazırladıkları raporlar kitabın yazılmasında önemli katkı sağlamaktadır. Önceki baskılara nazaran bu baskının yazıldığı dönemde kamunun bazı raporlarının sadeleştirilmesi ve basitleştirilmesi bu baskıya ilave

edebileceğimiz bilgilerin de azalmasına neden olmuştur. Örneğin 2011 yılı itibariyle Sayıştay Başkanlığının görevleri içine giren "*Kamu İşletmeleri Genel Raporu"* hazırlanmasına bakıldığında 2016 yılına kadar hazırlanan raporların çok detaylı (yaklaşık 250 sayfa) hazırlanırken 2017 yılı itibariyle sadeleştirilmesi (yaklaşık 40 sayfa) gerekli bilgilerin kamudan daha az alınmasına neden olmuştur.

Kitabın dördüncü baskısındaki ön sözün içeriği bu baskı için de değerlendirilebilir. Dördüncü baskının ön sözü devletin kamu işletmeciliğine bakışı ve özelleştirme konusunun durumu hakkındadır. Bu baskıda da katkı anlamında söyleyebileceğimiz husus, kamu kesimi var olduğu müddetçe kamunun iktisadi faaliyetleri olacaktır ve bu faaliyetler zamanı geldiğinde ya özel kesime devredilecek ya da faaliyetlere son verilecektir. İktisadi faaliyet kavramının hayat bulduğu şekli genel anlamda "kamu işletmeleri" olarak algılandığından dönemsel olarak onlara ihtiyaç doğabilecektir. Bu tamamen siyasal karar alma mekanizması içinde yer alan hareketli bir konudur. Ancak özelleştirme sadece kamu işletmelerinin özel kesime devri olmadığına göre o zaman devletin ürettiği ve sunduğu bazı mal ve hizmetlerin üretim ve sunumunu da özele devretmesi söz konusu olabilmektedir. Diğer bir deyişle devlet, mevzuatını hazırladığında yeri geldi mi iktisadın içine girecek yeri geldi mi iktisadın üstünde olabilecektir. Bu bakış açısı siyasi karar alma mekanizmasının katılımcılık anlayışı çerçevesinde siyasetçi-oy-seçmen ilişkisi kapsamında demokratik platformda çalıştırılmasıyla hayatiyet bulacaktır.

Yayımlanan bu kitap tekrarlamak gerekirse özellikle lisans öğrencilerinin ders kitabı eksikliğini gidermek amacıyla hazırlanmış bir çalışmadır. Bu kapsamda kitapta kamu işletmeciliği ve özelleştirme konusunda temel bilgiler verilmiştir. Kitapta bazı cümle ve kelimeler koyu ya da italik ya da altı çizili yazılarak öğrencilerin dersin sınavına hazırlıklarını kolaylaştırmak istenmiştir. Öğrencilerin kitaptan edindikleri bilgileri Sayıştay, Özelleştirme İdaresi ve Hazine ve Maliye Bakanlığının web sayfalarından yenileyerek ve araştırma dergilerdeki konuyla ilgili makale ve köşe yazılarını okuyarak geliştirmeleri tavsiye olunur.

Beşinci baskısı yapılan bu çalışmanın tekrar okunarak düzeltmeleri yapılmış olsa da şüphesiz eksiklikler, hatalar ve eleştirilecek yönler olabilir. Bu konularda çalışmanın geliştirilmesi açısından değerli fikirlerini tarafıma ileterek bunları kullanma imkanını sağlayacak öğrencilerime şimdiden teşekkürü borç bildiğimi ifade etmek isterim. Ayrıca kitabı yayımlayan Ekin Kitabevi sahibi Sn. Mehmet Oymak'a ve düşüncelerini benimle paylaşarak kitabın geliştirilmesinde bana katkı sağlayan değerli öğrencilerime teşekkür ederim.

Bursa, Kasım-2022 ***Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA***

İ Ç İ N D E K İ L E R

I. BÖLÜM
DEVLET ANLAYIŞINDAKİ DEĞİŞMELER VE KAMU İŞLETMECİLİĞİ

I. DEVLET ANLAYIŞINDAKİ DEĞİŞMELER VE ÇEŞİTLERİ.....3
A. TARAFSIZ DEVLET ANLAYIŞI 4
B. MÜDAHALECİ DEVLET ANLAYIŞI.....5
II. KAMU İŞLETMECİLİĞİNİN GELİŞİMİ VE ÇEŞİTLERİ 8

II. BÖLÜM
DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALESİ VE MÜDAHALE NEDENLERİ

I. EKONOMİK SİSTEMLER VE DEVLET MÜDAHALESİ 19
II. DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALE NEDENLERİ 21
A. OPTİMAL KAYNAK DAĞILIMINI GERÇEKLEŞTİRMEK 22
B. EKONOMİK İSTİKRARI SAĞLAMAK 27
C. EKONOMİK BÜYÜMEYİ GERÇEKLEŞTİRMEK.....28
D. GELİR DAĞILIMINI ADİL HALE GETİRMEK.....29

III. BÖLÜM
EKONOMİK MÜDAHALE ARACI OLARAK KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ VE YAPILARI

I. GENEL OLARAK TEŞEBBÜS, KAMU TEŞEBBÜSÜ VE KAMU KURUMU KAVRAMLARI.....33
A. ÖZEL TEŞEBBÜS 33
B. KAMU TEŞEBBÜSÜ.....34
C. KAMU KURUMU.....35
II. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN KURULUŞLARI, KURULUŞ NEDENLERİ VE TASFİYESİ 37
A. KURULUŞ ŞEKİLLERİ.....37
B. KURULUŞ NEDENLERİ.....39
C. KİTLERİN TASFİYESİ.....43
III. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSÜ KAVRAMI VE TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ 43
IV. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ YAPISI 50
A. TEŞEBBÜS.....52
B. MÜESSESE 54
C. BAĞLI ORTAKLIK.....56
B. İŞTİRAK 57
V. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN DENETİMİ.....58
VI. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN İŞLETME ÇALIŞMALARI 64

VII. TÜRKİYE'DE KİTLERİN EKONOMİDEKİ YERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....67
A. GSMH AÇISINDAN KİT'LERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 68
B. ÜRETİM AÇISINDAN KİT'LERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....70
C. YATIRIM AÇISINDAN KİT'LERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 73
D. İSTİHDAM AÇISINDAN KİT'LERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....76
E. HAZİNE İLE İLİŞKİLERİ AÇISINDAN KİT'LERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....83
VIII. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN MALİ VE FİNANSMAN YAPISI.....90
IX. KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN ALIM-SATIM FAALİYETLERİ.....92
X. TÜRKİYE'DEKİ KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 96
A. YÖNETİM VE ORGANİZASYONLA İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....97
B. İSTİHDAM İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 99
C. DENETİM İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....101
D. MALİ DURUMLA İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ .103

IV. BÖLÜM
ÖZELLEŞTİRME KAVRAMI, GELİŞİMİ VE KAMU İŞLETMECİLİĞİNİN DURUMU

I. GENEL OLARAK ÖZELLEŞTİRME VE KAPSAMI.....107
A. ÖZELLEŞTİRME KAVRAMI VE İÇERİĞİ 107
1. Özelleştirme Kavramı ve Tanımı.....107
a) Dar Anlamda Özelleştirme.....109
b) Geniş Anlamda Özelleştirme 109
2. Özelleştirmenin Nedenleri 110
3. Özelleştirmenin Amaçları 112
a) Ekonomik Amaçlar.....113
b) Mali Amaçlar.....116
c) Sosyal Amaçlar.....118
4. Özelleştirmenin Fayda ve Sakıncaları.....120
a) Özelleştirmenin Faydaları 120
b) Özelleştirmenin Sakıncaları 121
5. Özelleştirme Şekilleri.....122
a) Satış Yöntemi 123
b) Yönetim Devri (İşletme Hakkı) Yöntemi 125
c) Finansal Kiralama Yöntemi.....126
d) İhale Yöntemi.....126
e) İmtiyaz Yöntemi 127
f) Gelir Ortaklığı Senedi Yöntemi 128

g) Yasal-Kurumsal Serbestleşme Yöntemi 128
h) Diğer Yöntemler 128
6. Özelleştirme Süreci (Prosedürü) 130
7. Özelleştirme ve Bağımsız Kurum-Kurullar 132
B. YEREL YÖNETİMLERDE ÖZELLEŞTİRME 135
C. ÇEŞİTLİ ÜLKELERDE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI 139
1. İngiltere ve Özelleştirme 140
2. Almanya ve Özelleştirme 146
3. Fransa ve Özelleştirme 149
4. ABD ve Özelleştirme 151
5. Japonya ve Özelleştirme 152
6. Diğer Ülkelerde Özelleştirme 154
II. TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME VE GELİŞİMİ 159
A. ÖZELLEŞTİRMENİN HUKUKİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ 159
1. 1980 Öncesi Özelleştirme ve Gelişimi 159
2. 1980 Sonrası Özelleştirme ve Gelişimi 162
a) 1994 Yılına Kadar Özelleştirme Konusundaki Gelişmeler 163
b) 1994 Sonrası 4046 Sayılı Özelleştirme Yasası ve Gelişmeler 169
i. Özelleştirme İlkeleri 171
ii. Özelleştirme Yöntemleri ve İhale Usulleri 172
iii. Kamu Hizmetlerinin Üretiminin Özelleştirilmesi 175
3. Özelleştirme Çalışmalarında Kurumsal Yapıdaki Gelişmeler ve Günümüzdeki Durum 178
4. Özelleştirme Süreci ve Sorumluluklar 183

B. TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME UYGULAMALARI VE MALİ GÖRÜNTÜSÜ.....186

1. Özelleştirme Uygulamalarının Başlangıcı: Morgan Bank Planı ...187

2. Özelleştirme Uygulamaları, Gelişimi ve Son Durum 191

3. Özelleştirmenin Mali Görüntüsü ve Özelleştirme Gelirleri.....203

4. Türkiye'de Özelleştirmenin Değerlendirilmesi 208

a) Özelleştirme Çalışmaları ve Özelleştirilen Şirketler Açısından Değerlendirme (Dar anlamda).....209

b) Diğer Özelleştirmeler Açısından Değerlendirme (Geniş Anlamda).....212

c) Özelleştirme Öncesi ve Sonrası Şirket Değerlemeleri 215

SONUÇ 225

KAYNAKLAR.....237

KAYNAKLAR

Acar Yalçın, **Ülkemizde Devlet Girişimciliği ve KİT'ler,** Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa, 1989.

Afşar Hayrettin, Türkiye'de Özleştirme ve Özelleştirme Düzenlemeleri, **Hazine Dergisi,** Sayı: 9, Ocak 1998.

Akalın Güneri, **KİT'ler ve Özelleştirilmeleri,** Akçağ Basım ve Yayın, Ankara, 1998.

Akalın Güneri, **KİTLER ve Özelleştirilmeleri**, Gazi Kitabevi, Ankara, Ekim, 2003.

Akalın Güneri, **Kamu Ekonomisi**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1981.

Akgüç Öztin, "Kamu İktisadi Teşebbüslerinde Bugünkü Sorunları ve Çözüm Yolları" **KİT Paneli,** İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1981.

Akkoyunlu Pınar Feyzioğlu, **Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme**, Beta, İstanbul, 2011.

Aktan Coşkun Can, **Kamu İktisadi Teşebbüsleri-Özelleştirme,** Arkadaş Matbaacılık, İzmir, 1987**.**

Aktaş Jale, **Altyapı Projelerinin Alternatif Finansman Yöntemleri,** İller Bankası Dergisi, Sayı: 11, Kasım 1997.

Akdiş Muhammet, Dünya'da Özelleştirme Uygulamaları ve Türkiye'de 5 Nisan Kararları Sonrası Beklenen Gelişmeler, **Maliye Yazıları Dergisi,** Sayı: 43, Nisan-Haziran 1994.

Aksoy Şerafettin, **Kamu Maliyesi,** Filiz Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul, 1998.

Alagöz Ahmet, Döner Sermayeli İşletmeler, **Çözüm Dergisi,** Sayı: 9, Yıl: 1985.

Alagöz Ahmet, **Kamu Döner Sermaye İşletmeleri**, DSİ Matbaası, Ankara, 1982.

Alper Yusuf, **İktisadi Amaçları ve Sosyal Sonuçlarıyla Özelleştirme,** Sağlık İş Yayınları, Ankara, 1994.

Altıntaş Berna**, Kamu iktisadi Teşebbüslerinin Özelleştirilmesi ve Özelleştirmenin Sermaye Piyasasına Etkileri,** Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları, No: 8, Ankara, 1988.

Altuğ Figen, **Kamu Bütçesi,** Ezgi Kitabevi, Bursa, 1998.

Altuğ Figen, **Mali Denetim,** Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000.

Atasoy Veysel, **Türkiye'de Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme Sorunu,** Nurol Matbaacılık, Ankara, 1993.

Aysan Mustafa A., **Türkiye'de Devlet İşletmeciliği,** İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 1917, İstanbul, 1973.

Aysan Mustafa-Selahattin Özmen, **Türkiye'de ve Dünyada Kamu İktisadi Teşebbüsleri,** Kardeşler Basımevi, İstanbul, 1981.

Baklacıoğlu Sadık, **Kamu İktisadi Teşebbüsleri,** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 397, Sevinç Matbaası, Ankara, 1976.

Baytan İlhan**, Özelleştirme: Hukuki Yapı, Uygulamalar, Sorunlar,** Öneriler, **TRT Basım Yayın Müdürlüğü, Ankara, 1999.**

Berksoy Turgay, "Türkiye'de Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Açıkları ve Bu Açıkların Finansmanı", **X. Türkiye Maliye Sempozyumu,** 14-18 Mayıs 1994, Antalya, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Yayın No: 554, İstanbul, 1996.

Boratav Korkut, **100 Soruda Türkiye'de Devletçilik,** Gerçek Yayınevi, I. Baskı, İstanbul, 1974.

Boycko Maxim, Andrei Shleifer, Robert W. Wishny, **Theory of Privatization,** The Journal Economics, March, 1996.

Bulutoğlu Kenan-Erçiş Kurtuluş, **Bütçe ve Kamu Harcamaları,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 1988.

Burhan Nuri, **Merkezi Planlamada Maliye Politikası ve Son Gelişmeler,** Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayını, No: 23, Bursa, 1989.

Burkhead Jesse, **Goverment Budgeting,** Sixth Printing, John Wiley&Sons, Inc. New York, 1956.

Büyüklü Şinasi - Kamiloğlu Mehmet, **1050 Sayılı Genel Muhasebe Kanunu Açıklaması**, T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü AR-GE Şubesi, Ankara, 1987.

Çetinkaya Özhan - Joldoshev Kurmanbek, **Kırgızistan'daki Özelleştirme Uygulamaları ve Etkileri,** İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi, Sayı:9, Mayıs-2006.

Cevizoğlu Hulki, **Özelleştirme**, Beyaz Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, 1998.

Cragg Michael I.-I.J. Dyck, Executive Pay and UK Privatization: The Demise of One Country, Two Systems, **Journal of Business Research** 47, 3-18, (2000).

Çakal Recep**, Doğal Tekellerde Özelleştirme ve Regülasyon, DPT Yayın No: 2455, 1996.**

Dağ Mustafa-Zeki Doğan, Belediyelerde Özelleştirme ve Örnek Bir Uygulama, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı: 3, Mayıs 1995.

Demirbaş Tolga, **Sayıştaylar Tarafından Gerçekleştirilen Performans Denetimleri ve Türk Sayıştay'ı Uygulaması,** T.C. Sayıştay Başkanlığı Yayınları, 2001.

Denlow Thomas, "Privatization in Romania, (http://econcl0. bu.edu/economic systems/Economics/Transit/Privatization/ privat-romania.htm) ve "Privatization" 1999, (http://www.ici. ro/romania/economy/e_priv.html)

Doğan Yahya, **Kamu iktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme,** Fakülteler Kitabevi, 1993.

DPT, Kamu Mali Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması ve Mali Saymanlık Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Taslak Rapor**, Şubat 2000.

Duran Mahmut, "**Özelleştirme Sorunsalı: Teori ve Uygulama**", "Prof. Dr. Salih Şanver'e Armağan", Marmara Üniversitesi Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yayın No: 10, İstanbul 1998, s. 181-205.

Edizdoğan Nihat - Çetinkaya Özhan - Gümüş Erhan, **Kamu Maliyesi**, 2. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2011.

Ege Yavuz**, Dünyadaki Uygulamalar Işığında Rekabet Politikası ve Özelleştirme,** Hazine Dergisi, Sayı: 13, 0cak-2000.

Eker Ali Yıldırım, Kamu Özel Sektör Ortaklıkları**,** Bütçe Dünyası, Cilt 2, Sayı: 25, Bahar 2007.

Ergiray Akif**, Kamu Maliyesi,** Beta Yayım, 6. Baskı, İstanbul, 1985.

Errunza Vihang R.-Sumon C. Mazumdar, Privatization: A. Theoretical Framework, **Journal of International Financial Markets**, Instutions and Money 11, 2001..

Ersöz Halil Yunus, Yerel Yönetimlerde Özelleştirme Uygulamalar ve Yaygınlık Derecesi, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi,** Cilt: 10, Sayı: 2, Nisan 2001.

Falay Nihat, "Verimlilik-Etkinlik-Tutumluluk", Çağdaş Sayıştay Denetimi Sempozyumu, D.S.İ. Matbaası, 1988.

Feyzioğlu Bedi, **Nazari, Tatbiki, Mukayeseli Bütçe,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 1981.

Fırat A. Serap, Belediyelerde Özelleştirme Uygulamaları, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi,** Cilt: 7, Sayı: 1, Ocak 1998, s. 80- 82.

Frierdrich Ebert Vakfı, Türk KİT Sistemini İktisadi Değerlendirmesi, KİGEM, 1997.

GAO, **Privatization, Questions State and Local Decisionmakers Used When Considering Privatization Options,** GAO/GGD-98-87, April 1998.

Gibbon Henry, A Guide for Divesting Government-Owned Enterprises, How to Guide, No: 15, July-1996.

Gürsoy Bedri, ***Kamu Maliyesi*** (Giriş-Masraflar), I. Cilt, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975.

Gönen Dinçer - Işık Hikmet, **Döner Sermayeli Kuruluşlarda İhale-Muhasebe-Denetim**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1985.

Görkem Hilal, **Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Kapsamında Cezaevi Hizmetlerinin Özelleştirilmesi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği**, Maliye Bakanlığı, Yayın No: 2009/397, Ankara, 2009.

İnağ Nihat, Fransa'da Özelleştirme, Tartışma Tebliği, No: 9627, TC Merkez Bankası, Kasım-1996.

Karadeniz Salim, Döner Sermayeli İşletmeler ve Vergilendirilmeleri, **Vergi Dünyası**, Sayı: 182, Ekim 1996.

Karahanoğulları Onur, Özelleştirme Yöntemi Olarak İhale, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, 1998.

Kartal Filiz, Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması Çerçevesinde Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi,** Cilt 9, Sayı: 1, Ocak 2000.

Kılıçbay Ahmet, **Türkiye'de Piyasa Ekonomisi,** İstanbul Üniversitesi Yayın No: 3303, İstanbul, 1985.

Kısa Yaşar, "Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Malları (Hizmet) Malı mıdır?", Maliye Dergisi, Eylül-Aralık 1996, Sayı: 23.

Kızılyallı Hüsnü, Economics of Transition: A New Methodology for Transforming, A Socialist Economy to Market-Led Economy, A Review of Market Reforms of the Countries in Transition and Prospects, and a Critique of the Current Macroeconomic Theoris, Boğaziçi Üniversitesi, Yayın No: 535, İstanbul, 1994. '

Koray Meryem, Sosyal Politika, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000.

Koksal Tuna, Belediye Hizmetlerinin Özelleştirilmesi**,** Yöntemleri ve Uygulamaları, DPT, 1993.

Meggison William, Privization, Foreign Policy, Spring 2000, Issue 118.

Millet Vekilleri Kurulu Bütçe, Ekonomi ve Maliye Komitesi, Özelleştirmeye Dair Komisyon Raporu, Bişkek, 1991.

Musabbalı Hakkı, Bütçe Teorisi ve Uygulaması, Sadrettin Tosbi Yayın Vakfı, Yayın No: 3, Selçuklu Matbaası, İstanbul, 1978.

Nadaroğlu Halil, Kamu Maliyesi, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1985.

Newbery David, **Privatisation, Restructuring&Regulation of Network Utilities**, Cambridge, MA, USA: MIT Press 2000, p. 25. (http:// site. ebrory. com/lib/uludag/Doc?id=200103&ppq=43)

NwankwoSonny (Rao, C.P. (Editor)), **Globalization, Privatization&Free Market Economy,** Westport, CT, USA, Greenwood Publishing Group, 1998.

OECD, **Recent Privatisation Trends in OECD Countries**, Financial Market Trends, No: 82, June 2002.

Oyan Oğuz, Özelleştirmenin Öteki Yüzü, Ekonomik FORUM, Yıl: 7, Sayı: 3, Mart 2000.

Ölmezoğulları Nalan, İktisadi Sistemler, Ezgi Yayınevi, 2. Baskı, 1998.

Önen Ergün, Karma İktisadi Teşebbüsler, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Başnur Matbaası.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, **Özelleştirme Öncesi ve Sonrası Faaliyet Bilgileri**, Nisan 2000.

Özhan Çetinkaya, **Türkiye'de Özelleştirmenin Anlam ve Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme,** İ.Ü. Maliye Enstitüsü Konferansları, 49. Seri., 2006.

Özmen Selahattin, **Türkiye'de ve Dünyada KİT'lerin Özelleştirilmesi,** İstanbul, 1987.

Politt Michael G., A Survey of the Liberalisation of Public Enterprises in the UK since 1979, University of Cambridge, January 1999.

Ralph Earl R. and George F. Break, **Public Finance,** NewYork, The Ronald Press Company, 1961.

Reeves Eoin, Privatizing Local Authority Services in Ireland**,** International Journal of Public Sector Management, Vol. 8, No: 4, 1995.

Sağlam Dündar, **Türkiye'de Kamu iktisadi Teşebbüslerinin Yapısı ve Zarar Nedenleri,** Kalite Matbaası, Ankara, 1980.

Sayıştay, **Kamu İşletmeleri Genel Raporu**, Ankara, 2011.

Stan Lavnia, **"Romanian Privization: Assesment of the First Five Years",** Communist and Post Communist Studies, Vol: 238, No: 4, 1995.

Starr Paul, "**The Meaning of Privatization**", Yale Lawand and Policy Review 6, 1988.

Suiçmez Halit-Şevket Yıldırım, **Dünyada ve Türkiye'de Özelleştirme Uygulamaları,** Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, Yayın No: 508, Ankara, 1993.

Nazan Susam, **Kamu Maliyesi**, 2.Baskı, Beta Basım, Eylül, 2016

Şahin Hüseyin, **Türkiye Ekonomisi**, Ezgi Kitabevi, 11.Baskı, 2011.

Şanlıoğlu Ömer, Almanya'nın Birleşmesinin 20. Yılı: Ekonomi Politikalarının Başarısı Açısından Bir Değerlendirme, **Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**,, Cilt:6, Yıl:6, Sayı:1, Bahar 2010.

Şener Orhan, **Kamu Ekonomisi,** Beta Basım, 5. Baskı, İstanbul, 1996.

Taylor D. Wayne, Allan A. Warrack, **Privatization of State Enterprise: Policy dirvers and lessons learned,** International Journal of Public Sector Management, Vol: 11, No: 7, 1998.

Tezcan Ercüment, **Avrupa Birliğindeki Yeni Gelişmeler Işığında Kamu Teşebbüsleri,** Münhasır veya Özel Haklar ve Kamu Hizmeti, **Amme İdaresi Dergisi,** 33/4, Aralık 2000.

Toyama Yoshihiro, **"Privization of Public Enterprises and It's Problems in Japan",** International of Social Economics, Vol: 25, No: 2/3/4, 1998.

Türkiye'de Özelleştirme, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Nisan 1996, Ankara

Türkiye'de Özelleştirme, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Temmuz 1994, Ankara

Türkiye'de Özelleştirme, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Temmuz 2001, Ankara

Türkiye'de Özelleştirme, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Mayıs 2007, Ankara.

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, **İstanbul Sanayi Odası, 2000.**

Ukrayna Cumhuriyeti 10 Yaşında, **Forum Dergisi,** Türkçe Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Yıl: 8, s. 8, Ağustos, 2001.

Ünay Cafer, **Makro Ekonomi,** 7. Baskı, Vipaş A.Ş., Bursa, 1999.

Yarrow George, **A Theory of Privatization, or Why Bureacrats are Still in Business,** World Development, Vol: 27, No: 1, 1999.

Yaşar Süleyman, **Özelleştirme,** Creative Yayıncılık, Ankara, 1997.

Yerlikaya G.Kürşat, Yap, İşlet, Devret Modeli Hukuki Mahiyeti ve Vergilendirme, Seçkin, Ankarar, 2002.

Zengin Eyüp, Belediyelerde Özelleştirme ve Trabzon Belediyesi Uygulamaları, **İller ve Belediyeler Dergisi,** Ağustos-Eylül 1997.

Zengin Eyüp, Özelleştirmenin Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkileri", **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 71, Sayı: 425, Aralık 1999, s. 32.

2000 Yılı, Kamu İktisadi Teşebbüsleri Genel Raporu, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu, Ankara, 2002.

2010 Yılı Kamu İşletmeleri Raporu T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, , Kasım-2011,

08.01.2001 Tarih 24281 Sayılı Mükerrer Resmi Gazete.

13.06.1999 Tarih ve 23724 Sayılı Resmi Gazete.

14.01.1990 Tarih ve 20402 Sayılı Mükerrer Resmi Gazete.

15.08.2001 Tarihli Milliyet Gazetesi.

16.07.1997 Tarih 4283 Sayılı Kanun, 19.07.1997 Tarih 23054 Sayılı Resmi Gazete.

17.03.1984 Tarih 18344 Sayılı Resmi Gazete.

19.07.2001 Tarihli ve 2001/2788 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 14.08.2000 Tarih 24493 Sayılı Resmi Gazete.

2000 Yıllık Ekonomik Rapor, Maliye Bakanlığı, 2000.

23.05.2000 Tarih 4568 Sayılı Yasa

01.08.2003 Tarih 4971 Sayılı Yasa.

1994 Tarih 4046 Sayılı Özelleştirme Uygulamaları Hakkında Kanun.

03.07.2005 Tarih 5398 Sayılı Yasa.

23.01.2001 Tarih 24296 Sayılı Resmi Gazete.

23.08.2000 Tarih 24149 Sayılı Resmi Gazete.

25.08.2001 Tarihli Hürriyet Gazetesi

25.12.1998 Tarih ve 23564 Sayılı Resmi Gazete.

02.04.1987 Tarih 3346 Sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların TBMM Denetlenmesinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 09.04.1987 Tarih 19426 Sayılı Resmi Gazete.

1984 Tarih 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname.

22.01.1990 Tarih 399 Sayılı "Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname.

1983 Tarih 72 Sayılı Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 20.10.1983 Tarih 18197 Sayılı Resmi Gazete.

02.04.1987 Tarih 3346 Sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile Fonların Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesinin Düzenlemesi Hakkında Kanun.

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Faaliyet Raporu, 2005.

http://www.tmsf.org.tr. (6.4.2007)

http://www.oecd.org.(Finansal Market Trends, No: 82, June 2002) (2.5.2007)

http://www.ydk.gov.tr.

Telekomünikasyon Kurumu, II. Bağımsız Kurullar ve Piyasa Ekonomisi Arenası (Sanayi ve Ticaret Bakanı Ali Coşkun'un konuşması), 17 Aralık 2002, (http://www.tk.gov.tr) (İngiltere Büyükelçisi Peter Westmacott'un konuşması).

Devlete Ait Taşınmaz Mal Satış, Trampa, Kiraya Verme, Mülkiyetin Gayri Ayni Hak Tesis, Ecrimisil ve Tahliye Yönetmeliği, 16.12.1984 Tarih 18607 Sayılı Resmi Gazete.

Hürriyet Gazetesi, 18.03.2007.

2003 Tarih 5018 Sayılı "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu".

ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMİNE YÖNELİK ARAŞTIRMALAR

Editör
Dr. Özkan APAYDIN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2021

© 2021 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-19-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2021

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Ülkemizin lokomotif gücü olduğuna inandığımız özel yetenekli öğrencilerimizin, her alanda bilim ve sanatın ruhuyla eğitim alması için çok değerli katkılar sunarak bu kitabın oluşmasında büyük emekler veren hocalarımıza sonsuz teşekkürler...

Özkan APAYDIN

İÇİNDEKİLER

YENİLEBİLİR UYDU TASARIMI 1
SEÇİL BUKET HARUT

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN FİZİK-KİMYA DÜŞÜNCE DENEYLERİ BİLİM OLİMPİYATI 15
İSMET ERGİN
ÜMMÜYE NUR TÜZÜN

BİLİM/FELSEFE PARADOKSLARI OLİMPİYATLARI 25
ESRA ARSLAN
ÜMMÜYE NUR TÜZÜN

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERE SANATSAL ÇALIŞMA ARGÜMANTASYONU TEMELİNDE BİLİMİN DOĞASI ÖĞRETİMİ 41
GÜLSEDA EYCEYURT TÜRK

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERDE TEKNOLOJİ VE TASARIM DERSİNDE FOTOĞRAF ATÖLYESİ ÇALIŞMASININ BİYOTAKLİT AMAÇLI KULLANIMI* 61
SELMA GÖKYOKUŞ
MEMİŞ KILIÇ

DAPHNİA DÜŞÜNCE DENEYİNİN TUVALE YANSIMALARI 73
GÜLSEDA EYCEYURT TÜRK
ÜMMÜYE NUR TÜZÜN

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERDE PROJE VE TAKIM ÇALIŞMASI TEMELLİ ROBOTİK KODLAMA EĞİTİMİ 85
ESİN GÜRSOY
ZERRİN AY
DERYA BOÇKAY

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN PİYANO EĞİTİMİNDE METRONOM VE ARTİKÜLASYON ÇALIŞMALARINA BİR ÖRNEK/ CARL CZERNY OP.599 PİYANO ETÜTLERİ 101
GÖKMEN ÇINAR

ÖZEL YETENEKLİLERİN EĞİTİMİNDE PROGRAM DEĞERLENDİRME 129
HASAN AKDENİZ

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNDE BİR ADLİ LİNGUİSTİK-ADLİ KİMYA UYGULAMASI: RADYO OYUNU 145
NEVİN ZORLU
ÜMMÜYE NUR TÜZÜN

SCHRÖDİNGER'İN KEDİSİ İLLÜSTRASYONLARI 161
HİLAL SEVGEN ABACI
ÜMMÜYE NUR TÜZÜN

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLER İÇİN İNOVATİF BİR MULTİDİSİPLİNER UYGULAMA: VAN MİKROBİYALİTLERİ MİNİ HABİTAT ÇALIŞMASI 173
SÜMEYRA TEMİZHAN
ÜMMÜYE NUR TÜZÜN
MUSTAFA TÜYSÜZ

ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ 189
SEVDA KIR

ÜSTÜN ZEKÂLI VE YETENEKLİLERİN EĞİTİMİNDE BİLGİSAYAR, İNTERNET TEKNOLOJİSİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI 211
AYNUR TEPE
AHMET KURNAZ

ÜSTÜN ZEKÂLI/YETENEKLİ ÖĞRENCİLERDE ZEKÂ, ÜSTÜN ZEKÂ VE YARATICILIK 257
CANAN ŞENTÜRK BARIŞIK
AHMET KURNAZ

Kaynakça

Setiawan, A. R., & Wahyu, E. S. (2021). STEAM Education: background, framework, and characteristics. https://www.researchgate.net/: https://www.researchgate.net/publication/338196186_STEAM_Education_background_framework_and_characteristics.

(2021) https://www.nasa.gov: https://www.nasa.gov/audience/foreducators/best/edp.html.

https://userpages.umbc.edu. (2020, 12 10). https://userpages.umbc.edu: https://userpages.umbc.edu/~hoban/BEST/ePD/activities/3-5.pdf.

Machů, E., Facová, V., & Orel, M. (2016). Czech Republic. M. Němcová içinde, Recognition and teaching gifted and talented children, Good Practice for Europ (s. 9-29). Vsetin: Krajská pedagogicko-psychologická poradna a ZDVPP Zlín.

McCune, D. (2009). Gifted goes thinking. Marion, ABD: Pieces of Learning.

MEB. (2019). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.

Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan.) Nobel Yayın Dağıtım.

Rogers, K. B. (2002). "Effects of acceleration on gifted learners". N. M. Ed. By. Maureen Neihart Sally M. Reis içinde, The social and emotional development of gifted children, What do we know? Prufrock Press.

Shavinina, L. V. (2009). International Handbook. Springer.

Silverman, L. K. (2009). "Asynchronous development" . E. V.Shavinina içinde, International handbook on giftedness (s. (31-37)). Springer.

Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 419-426.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin Yayınları.

Kaynaklar

Cambridge International Thinking Skills Syllabus 9694 (2020-2022), https://www.cambridgeinternational.org.

Gökyokuş, S., Kılıç, M., Abacı, H. S., Arslan, E., & Tüzün, Ü. N. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin öğretim ortamlarının zenginleştirilmesinde argümantasyon temelli STEAM etkinlikleri geliştirme. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi, Özel Yetenekliler Özel Sayısı, 5*(10), 401-418.

Driver, R., Newton, P., & Osborne, J. (2000). Establishing the norms of scientific argumentation in classrooms. *Science Education, 84,* 287-312.

Norton, J. (1991). *Thought experiments in Einstein's work*. Thought experiments in science and philosophy. T. Horowitz & G. J. Massey (Eds), 129-144. Rowman & Littlefield Publishers.

Pfeiffer, S. I. (2003). Challenges and opportunities for students who are gifted: What the experts say. *Gifted Child Quarterly, 47*(2), 161-169.

Reiner, M. (1998). Thought experiments and collaborative learning in physics. *International Journal of Science Education*, *20*(9), 1043-1058.

Rogers, K. B. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented: A synthesis of the research on educational practice. *Gifted Child Quarterly, 51*(4), 382-396.

Schrödinger'in kedisi. http://www.abecem.net/bilim/schrodingerin-kedisi.htm.

Simon, S., Erduran, S., & Osborne, J. (2006). Learning to teach argumentation: Research and development in science classroom. *International Journal of Science Education, 28,* 235-260.

Stott, A. & Hobden, P. A. (2016). Effective learning: A case study of the learning strategies used by a gifted high achiever in learning science. *Gifted Child Quarterly, 60*(1), 63-74.

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science, 12*(1), 3-54.

Tüysüz, M., & Tüzün, Ü. N. (2020). Astronomi-kimya düşünce deneyleri temelli argümantasyonun özel yetenekli öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri üzerine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22*(3), 818-836.

Tüzün, Ü. N., & Tüysüz, M. (2019). Özel yetenekli bireylerin öğretim ortamlarının zenginleştirilmesi-farklılaştırılmasında kimya-biyoloji-astronomi-toksikoloji-teknoloji-sanat-bilim felsefesi örneği. *Bilim Armonisi, 1*(2), 9-18.

Twin earth thought experiment. https://en.wikipedia.org/wiki/Twin_Earth_thought_experiment.

Walton, D. (2006). *Fundamentals of critical argumentation.* New York USA: Cambridge University.

Kaynaklar

Abd-El-Khalick, F., Bell, R. L., & Lederman, N. G. (1998). The nature of science and instructional practice: Making the unnatural natural. *Science Education, 82,* 417- 436.

Akyol, H. & Tüzün, Ü. N. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin öğretim ortamlarının zenginleştirilmesi: Canlı heykel olarak Marie Curie ve kızı Irene. *Bilim Armonisi, 3*(1), 53-59.

Al - Khalili, I. (2012), Paradoks, Domingo Yayınları.

Aristoteles. (1996). *Metafizik*. A. Arslan (Çev.). Sosyal Yayınları.

Atalay, M. C., & Tüzün, M. (2017). Görsel Sanatlarda Paradoks. *Humanitas, 5*(10), 295.

Baxter, J., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report, 13*(4), 544-559.

Büyükkeçeci, S. (2004). *Paradokslar ve mantık oyunları*. Timaş Yayınevi.

Cambridge International Examinations Thinking Skills Syllabus (2020-2022). http://www.cie.org.uk.

Cevizci, A. (2017). *Büyük felsefe sözlüğü*. Say Yayınları.

Duprè, B. (2007). *Elli felsefe fikri*. Domingo Yayınları.

Fowler, H. W., & Fowler, F. G. (1919). *The concise Oxford dictionary of current English*. Clarendon Press.

Hacnebioğlu, İ. L. (2006). "Bir düşünce ve mantık problemi olarak paradoks", Kaygı. *Uludağ Üniversitesi Felsefe Dergisi, (7)*, 105-120.

Hançerlioğlu, O. (1993). *Felsefe sözlüğü*. Remzi Kitabevi.

Lederman, N. G. & Lederman, J. S. (2004). Revising instruction to teach nature of science. http://www.middleschool.mysdhc.org.

Özlem, D. (1991). *Mantık.* Ara Yayıncılık.

Paradokslar listesi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Paradokslar_listesi.

Popper, K. (2005). *The logic of scientific discovery*. Taylor & Francis.

Rogers, K. B. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented: A synthesis of the research on educational practice. *Gifted Child Quarterly, 51*(4), 382-396. https://doi.org/10.1177/0016986207306324.

Sorensen, R. (2019). *Paradoksun kısa tarihi*. Alfa Yayınları.

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science, 12*(1), 3-54. https://doi.org/10.1177/1529100611418056.

Walton, D. (2006). *Fundamentals of critical argumentation.* Cambridge University Press.

Yüksel, N., & Büyükkeçeci, S. (2003). Paradoxes. *Proceedings of Jangjeon Mathematical Society, 6*(2), 147-159.

Kaynaklar

Abd-El-Khalick, F., Bell, R. L., & Lederman, N. G. (1998). The nature of science and instructional practice: Making the unnatural natural. *Science Education, 82,* 417- 436.

Akyol, H. & Tüzün, Ü. N. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin öğretim ortamlarının zenginleştirilmesi: Canlı heykel olarak Marie Curie ve kızı Irene. *Bilim Armonisi, 3*(1), 53-59.

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi (2019). http://tebligler.meb.gov.tr.

Çitil, M. ve Ataman, A. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansıması ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 185-231.

Erduran, S. & Msimanga, A. (2014). Science curriculum reform in South Africa: Lessons for professional development from research on argumentation in science education. *Education as Change, 18*(S1), S33-S46.

Erduran, S. & Yan, X. (2009). Minding gaps in argument: Continuing professional development to support the teaching of scientific inquiry. https://limerick.academia.edu/SibelErduran.

Hırça, N. (2012). Bilim ve Sanat Merkezi Öğretmenlerinin Üstün ve Özel Yetenekli Öğrenciler için Tasarlanan Doğa ve Bilim Kampi Hakkinda Görüşleri. *Turkish Journal of Giftedness & Education*, 2(1).

Hırça, N. (2014). Effect of summer science camp on Turkish gifted students' views of nature of science. *Gifted and Talented International, 29*(1-2), 21-31. https://doi.org/10.1080/15332276.2014.11678426.

Johnsen, S.K. (2004). *Definitions, models, and characteristics of gifted students. In S. K. Johnsen (Ed.). Identifying gifted/talented students: A practical guide* (pp. 1-21). Waco, TX: Prufrock Press.

Kaya, O. N., Doğan, A. ve Öcal, E. (2008). Turkish elementary school students' images of scientists. *Eurasian Journal of Educational Research*, 8(32), 83-100.

Kuhn, D. & Udell, W. (2007). Coordinating own and other perspectives in argument. *Thinking & Reasoning, 13*(2), 90-104.

Lederman, N. G. & Lederman, J. S. (2004). Revising instruction to teach nature of science. http://www.middleschool.mysdhc.org.

Liu, S. Y. & Lederman, N. G. (2002). Taiwanese gifted students' views of nature of science. *School Science and Mathematics, 102*(3), 114-123. https://doi.org/10.1111/j.1949-8594.2002.tb17905.x.

McComas, W. F. (1998). The principal elements of the nature of science: Dispelling the myths. http://coehp.uark.edu/pase/TheMythsOf Science.pdf.

Nussbaum, E. M. & Edwards, O. V. (2011). Critical questions and argument stratagems: A framework for enhancing and analyzing students' reasoning practices. *The Journal of the Learning Sciences,* 1-46.

Orbay, M., Gokdere, M., Tereci, H. and Aydin, M. (2010). Attitudes of gifted students towards science depending on some variables: *A Turkish sample. Scientific Research and Essays*, 5(7), 693–699.

Park, E. I. & Hong, H. G. (2010). The effect of explicit instructions on nature of science for the science-gifted. *Journal of the Korean Association for Science Education, 30*(2), 249-260. https://doi.org/10.14697/jkase.2010.30.2.249.

Rogers, K. B. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented: A synthesis of the research on educational practice. *Gifted Child Quarterly, 51*(4), 382-396. https://doi.org/10.1177/0016986207306324.

Sak, U. (2017). *Üstün zekâlılar.* Vize Yayıncılık.

Schreglmann, S. (2016). Türkiye'de üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili yapılan yükseköğretim tezlerinin içerik analizi (2010–2015). *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 14-26.

Stott, A. & Hobden, P. A. (2016). Effective learning: A case study of the learning strategies used by a gifted high achiever in learning science. *Gifted Child Quarterly, 60*(1), 63-74. https://doi.org/10.1177/0016986215611961.

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science, 12*(1), 3-54. https://doi.org/10.1177/1529100611418056.

Turgut, H., Öztürk, N., & Eş, H. (2017). Üstün zekalı öğrencilerin bilim ve bilim insanı algısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*(1), 423-440.

Tüzün, Ü. N. & Tüysüz, M. (2019). Kara kutu deneylerinin özel yetenekli öğrencilerin eleştirel düşünmelerine etkisi. *Türkiye Kimya Derneği Dergisi, 4*(2), 81-94.

Toulmin, S. (2003). *The uses of argument.* Cambridge University.

Walton, D. (2006). *Fundamentals of critical argumentation.* Cambridge University.

Yılmaz, M. ve Çaylak, B. (2009). Bilim Sanat Merkezinin öğrencilerin fen ve teknoloji dersin deki başarılarına sağladığı katkılara ilişkin velilerin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 6(11), 368383.

Kaynaklar

Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi (2019). http://tebligler.meb.gov.tr.

Davis, G.A., Rimm, S.B., & Siegle, D. (2011). Grouping, differentiation, and enrichment. In Education of the Gifted and Talented (pp. 145-174). Upper Saddle, NJ: Peasron Education Inc.

Gökyokuş, S., Kılıç, M., Sevgen-Abacı, H., Arslan, E., & Tüzün, Ü. N. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin öğretim ortamlarının zenginleştirilmesinde argümantasyon temelli STEAM etkinlikleri geliştirme. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi, 5*(10), 401-418.

Harut, S. B., Tüzün, Ü. N., & Eyceyurt-Türk, G. (2019). Özel yetenekli öğrencilerin Prof. Dr. Fuat Sezgin'in kimya prototiplerini argümesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi, 8*(4), 1187-1200.

Mirici, S., Tanalp, D.T., Tuysuz, M., & Tuzun, U.N. (2021). An enrichment implementation in the education of gifted students: biomimicry with the macro, micro, and submicro nature of freshwater creatures. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET), 8*(2), 604-621.

Tuzun, U. N., & Eyceyurt Turk, G. (2019). STEAM practices in chemistry education. *Natural Science Education, 16*(1), 32-42.

Kaynaklar

Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi.* Siyasal.

Boy G. A. (2013). From STEM to STEAM: Toward a Human-Centered Education.https://ntrs.nasa.gov/archive/nasa/casi.ntrs.nasa.gov/20130011666.pdf.

Cambridge International AS & A Level Thinking Skills 9694, Syllabus (2020-2022), https://www.cambridgeinternational.org/Images/415052-2020-2022-syllabus.pdf.

Genç, M. E. (2014). Üstün yetenekli öğrencilerin görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası öğretim etkinliklerinin değerlendirilmesi (Konya bilsem örneği). *SED Sanat Eğitim Dergisi, 2*(1), 142-168. https://doi.org/10.7816/sed-02-01-08.

Gendler, T. (1998). Galileo and the indispensability of scientific thought experiment. *British Journal for the Philosophy of Science*, 49, 397-424.

Glass, T. F. (2004). The reality of the student who is gifted and talented in public school classrooms. *Gifted Child Today, 27*(4), 25-29.

Gürsoy, E., Semiz, E. N., Çalışır, M., & Gürsoy, Ö. E. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin zenginleştirme uygulamalarında akran öğretimi: Daphnianın mikroskobik görüntüsünün tuvale yansımaları. *Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 87-95.

Kaya, O. N. & Kılıç, Z. (2008). Etkin bir fen öğretimi için tartışmacı söylev. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(3), 89-100.

Kettler, T. & Bower, J. (2017). Measuring creative capacity in gifted students: Comparing teacher ratings and students' products. *Gifted Child Quarterly, 61*(4), 290-299. https://doi.org/10.1177/0016986217722617.

Renzulli, J. S. (1976). The enrichment triad model: A guide for developing defensible programs for the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly, 20*(3), 303-306. https://doi.org/https://doi.org/10.1177/001698627602000327.

Tozlu, İ., Gülseven, E., & Tüysüz, M. (2019). FeTeMM eğitimine yönelik etkinlik uygulaması: Kuvvet ve enerji örneği. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(1), 869-896. https://doi.org/10.23891/efdyyu.2019.145.

Tüzün, Ü. N., & Tüysüz, M. (2019). Özel yetenekli bireylerin öğretim ortamlarının zenginleştirilmesi-farklılaştırılmasında kimya-biyoloji-astronomi-toksikoloji-teknoloji-sanat-bilim felsefesi örneği. *Bilim Armonisi, 1*(2), 9-18.

Tüzün, Ü. N., Tüysüz, M., & Apaydın, Ö. (2020). *Özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik zenginleştirme çalışmaları.* Ekin.

Walton, D. (2006). *Fundamentals of critical argumentation.* Cambridge University Press.

West, T. L. (1994). *The effect of argumentation instruction on critical thinking skills.* Doctoral Dissertation, Southern Illinois University, Chicago.

Yin, R. K. (2009). *Case Study Research Design and Methods* (Fourth Edition ed.). SAGE Publications.

Kaynaklar

Bedur, S., Bilgiç, N., Taşlıdere, E., (2015). Özel üstün yetenekli öğrencilere sunulan destek eğitim odası hizmetlerinin değerlendirilmesi. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 12-1, Sayı:23,2015-1, s,159-175

Gürsoy, E., Semiz, E. N., Çalışır, M. ve Gürsoy, Ö. M. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin zenginleştirme uygulamalarında akran öğretimi: daphnianın mikroskobik görüntüsünün tuvale yansımaları. Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi (UGSEAD), 3(2),87-95.

Haymana, İ., Özalp, D., (2020) Robotik ve kodlama eğitiminin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl 6 Sayı 2 - 2020 (247-274)

Kılıçkıran, H., Korkmaz, Ö. & Çakır, R. (2020). Robotik kodlama eğitiminin üstün yetenekli öğrencilere katkısı. Turkish Journal of Primary Education, 5(1), 1-15.

Kırkan, B., (2018) Üstün yetenekli ortaokul öğrencilerinin proje tabanli temel robotik eğitim süreçlerindeki yaratıcı, yansıtıcı, düşünme ve problem çözme becerilerine ilişkin davranışlarının ve görüşlerinin incelenmesi yüksek lisans tezi

Şanlı, S.Ö., Erdem, M., (2017) Kodlama ve robotik çalışmalarını problem çözme süreçlerine etkisi: Sesli düşünme protokol analizi. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Konferansı, Mayıs 2017

Ünver, V., Akbayrak, N., (2013) Hemşirelik eğitiminde akran eğitim modeli. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi http://www.deuhyoedergi.org DEUHYO ED 2013, 6(4), 214-217

KAYNAKÇA

Beringer, O. (1977). *Tagliche Technische Übungen.* Edition: C.F. Peters. Leipzig.

Czerny, C. (1958). *Erster Lehrmeister Für Klavier Zu Zwei Handen Opus 599.* Edition: C.F. Peters Frankfurt.

Hanon, C. L. (1870). *Il Pianista Virtuoso.* Edition: Casa Ricordi. Milano

Küçük, A . (1994). Bir Piyano Eseri Nasıl Çalışılır. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi , 185-192.*

Liszt, F. (1981). *Ejercicios Metodicos. J.Schuberth Co.Leipzig*

Uçan, A. (1990). Müzik Eğitiminin Niteliği, Üç Ana Türü ve Bazı Temel Sorunları. *Orkestra Dergisi, 207, 31-36.*

KAYNAKÇA

Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem.

Callahan, C. & Caldwell, M. (1997). *A practitioner's guide to evaluating programs for the gifted*. National Association for Gifted Children.

Callahan, C. & Hertberg-Davis. (2013). *Fundamentals of gifted education: Considering multiple perspectives*. Taylor and Francis.

Callahan, C. (2005). Developing a plan for evaluating a program in gifted education. In Purcell & Eckert (Eds.) *Designing Services and Programs for High-Ability Learners*. Thousand Oaks, Corwin Press.

Callahan, C. M. (2015). Making the grade or achieving the goal?: Evaluating learner and program outcomes in gifted education. In F. A. Karnes & S. M. Bean (Eds.), *Methods and materials for teaching the gifted* (4th ed., pp. 257-304). Prufrock Press.

Callahan, M. C., Moon, R. T. & Oh, S. (2017). Describing the status of programs for the gifted: A call for action. *Journal for the Education of the Gifted, 40*(1) 20–49.

Demirel, Ö. (2011). *Eğitimde program geliştirme*. Pegem Akademi.

Frechtling, J. (2007). *Logic modeling methods in program evaluation*. John Wiley & Sons.

Frye, A. & Hemmer, A. (2012). Program evaluation models and related theories: AMEE guide. *Medical Teacher, 34*, 288-299.

Hancı Yanar, B. (2020). *Yurt dışındaki Türk çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programının değerlendirilmesi.* (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/

Holton, E. (1996). The flawed four-level evaluation model. *Human Resource Development Quarterly 7*, 5–21.

Hunsaker, S., & Callahan, C. (1993). Evaluation of gifted programs: Current practices. *Journal for the Education of the Gifted, 16*, 190-200.

Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. (2021). *The program evaluation standards*. www.jcsee.org/program-evaluation-standardsstatements

Kirkpatrick, D. (1996). Revisiting Kirkpatrick's four-level model. *Training and Development, 50*(1), 54–59.

National Association for Gifted Children. (2010). *Pre-K to grade 12 gifted programming standards*. https://www.nagc.org/resources-publications/resources/national-standards-gifted-and-talented-education/pre-k-grade-12.

National Association for Gifted Children. (2019). *Pre-K to grade 12 gifted programming standards*. https://www.nagc.org/resources-publications/resources/national-standards-gifted-and-talented-education/pre-k-grade-12.

Renzulli, J. (1975). *A guidebook for evaluating programs for the gifted and talented*. Camarillo, Ventura County Supt of Schools.

Sağlam, M., & Yüksel, İ. (2007). Meta-analysis and meta-evaluation methods in program evaluation. *Dumlupınar University Journal of Social Sciences, 18*, 175–188.

Stake, R. E. (1967). The countenance of educational evaluation. *Teachers College Record, 68*(7), 523-540.

Stufflebeam, D. & Shinkfield, A. (2007). *Evaluation theory, models, & applications*. John Wiley & Sons.

Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. (2014). *Evaluation theory, models, and applications*. John Wiley & Sons.

Türk Dil Kurumu (2021). http://tdkterim.gov.tr/bts/

Tyler, R. W. (1949) Basic principles of curriculum and instruction. The University of Chicago.

Uusikylä, P., & Virtanen, P. (2000). Meta-Evaluation as a Tool for Learning: A case study of the european structural fund evaluations in Finland. *Evaluation, 6*(1), 50–65. https://doi.org/10.1177/13563890022209118

Yarbrough, D. B., Shula, L. M., Hopson, R. K., & Caruthers, F. A. (2010). *The program evaluation standards : A guide for evaluators and evaluation users* (3rd. ed). Thousand Oaks, Corwin Press.

Kaynaklar

Cambridge International Examinations Thinking Skills Syllabus (2020-2022). http://www.cie.org. uk.

Critical Thinking Curriculum Model Educational Components (2005). http://set.lanl.gov/programs/cif/CTCM/EdComp.htm.

Csermely, P. (2017). The network concept of creativity and deep thinking: Applications to social opinion formation and talent support. *Gifted Child Quarterly, 61*(3), 194-201.

Jen, E., Moon, S., & Samarapungavan, A. (2015). Using design-based research in gifted education. *Gifted Child Quarterly, 59*(3), 190-200.

Kaya, O. N., & Kılıç, Z. (2008). Etkin bir fen öğretimi için tartışmacı söylev. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(3), 89-100.

Kettler, T. (2014). Critical thinking skills among elementary school students: Comparing identified gifted and general education student performance. *Gifted Child Quarterly, 58*(2), 127-136.

Kettler, T., & Bower, J. (2017). Measuring creative capacity in gifted students: Comparing teacher ratings and students' products. *Gifted Child Quarterly, 61*(4), 290-299.

Olszewski-Kubilius, P., & Corwith, S. (2018). Poverty, academic achievement, and giftedness: A literature review. *Gifted Child Quarterly, 62*(1), 37-55.

Renzulli, J. S. (2012). Reexamining the role of gifted education and talent development for the 21st century: A four-part theoretical approach. *Gifted Child Quarterly, 56*(3), 150-159.

Robinson, A., Shore, B. M., & Enersen, D. L. (2014). *Üstün zekâlılar eğitiminde en iyi uygulamalar.* Ü. Ogurlu, & F. Kaya (Ed.). Nobel.

Stake, R. E. (1995). *The art of case study research.* Sage.

Stott, A., & Hobden, P. A., (2016). Effective learning: A case study of the learning strategies used by a gifted achiever. *Gifted Child Quarterly, 60*(1), 63-74.

Toulmin, S. (2003). *The uses of argument.* Cambridge University.

Tüysüz, M., & Tüzün, Ü. N. (2019). Özel yetenekli öğrenciler için adli kimya eğitimi. *Başkent University Journal of Education, 6*(2), 213-224.

Tüzün, Ü. N., & Tüysüz, M. (2019). Mobil argümantasyon ile özel yetenekli bireylere adli bilimler öğretimi. *Bilim Armonisi, 2*(2), 25-34.

West, T. L. (1994). *The effect of argumentation instruction on critical thinking skills.* Doctoral Dissertation, Southern Illinois University, Chicago.

Ziegler, A., & Stoeger, H. (2017). Systemic gifted education: A theoretical introduction. *Gifted Child Quarterly, 61*(3), 183-193.

Ziegler, A., Stoeger, H., & Vialle, W. (2012). Giftedness and gifted education: The need for a paradigm change. *Gifted Child Quarterly, 56*(4), 194-197.

Zorlu, N., Tüzün, Ü. N., & Tüysüz, M. (2019, Haziran). *Özel yetenekli bireyler için multidisipliner bir zenginleştirme çalışması: Adli kimya – adli linguistik entegresi.* EJER 2019'da sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kaynaklar

Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi.* Siyasal.

Boy G. A. (2013). From STEM to STEAM: Toward a Human-Centered Education.https://ntrs.nasa.gov/archive/nasa/casi.ntrs.nasa.gov/20130011666.pdf.

Deliduman, C., & Çakmak, S. (2017). Kültürel afiş uygulamalarında illüstrasyon. *İdil Sanat ve Dil Dergisi, 6*(29), 311-328.

Gendler, T. (1998). Galileo and the indispensability of scientific thought experiment. *British Journal for the Philosophy of Science*, 49, 397-424.

Gürsoy, E., Semiz, E. N., Çalışır, M., & Gürsoy, Ö. E. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin zenginleştirme uygulamalarında akran öğretimi: Daphnianın mikroskobik görüntüsünün tuvale yansımaları. *Uluslararası Güzel Sanatlar Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 3*(2), 87-95.

Kaya, O. N. & Kılıç, Z. (2008). Etkin bir fen öğretimi için tartışmacı söylev. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9*(3), 89-100.

Kettler, T. & Bower, J. (2017). Measuring creative capacity in gifted students: Comparing teacher ratings and students' products. *Gifted Child Quarterly, 61*(4), 290-299. https://doi.org/10.1177/0016986217722617.

Rogers, K. B. (2007). Lessons learned about educating the gifted and talented: A synthesis of the research on educational practice. *Gifted Child Quarterly, 51*(4), 382-396.

Sak, U. (2017). *Üstün zekâlılar, özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri.* Vize.

Stake, R. E. (1995). *The art of case study research.* Sage.

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science, 12*(1), 3-54.

Tozlu, İ., Gülseven, E., & Tüysüz, M. (2019). FeTeMM eğitimine yönelik etkinlik uygulaması: Kuvvet ve enerji örneği. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(1), 869-896. https://doi.org/10.23891/efdyyu.2019.145.

Turgut, S. (2013). Kuantum kuramında üst üste gelme. *Bilim ve Ütopya, 234,* 23-26.

Tüzün, Ü. N., Tüysüz, M., & Apaydın, Ö. (2020). Özel yeteneklilerin eğitimlerine yönelik zenginleştirme çalışmaları. Ö. Apaydın (Ed.), Ekin.

Villars, C. N. (1986). Teh paradox of Schrödinger's cat. *Phys. Educ., 21,* 232-237.

Walton, D. (2006). *Fundamentals of critical argumentation.* Cambridge University Press.

Kaynaklar

American Association of Colleges of Nursing. (1996). Interdisciplinary education and practice. *Journal of Professional Nursing*, *12*(2), 119-123.

An, H. R., & Yoo, M. H. (2015). Analysis of research trends in STEAM education for the gifted. *Journal of Gifted/Talented Education, 25*(3), 401-420.

Bak, A., & Kim, Y. K. (2014). The effects of STEAM program on the scientific communication skills and the learning flow of elementary gifted students. *Journal of Korean Elementary Science Education, 33*(3), 439-452.

Baxter, J., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report, 13*(4), 544-559.

Choi, Y., & Hong, S. H. (2015). Effects of STEAM lessons using scratch programming regarding small organisms in elementary science-gifted education. *Journal of Korean Elementary Science Education, 34*(2), 194-209.

Dare, L. & Nowicki, E. (2015). Conceptualizing concurrent enrolment: Why high-achieving students go for it. *Gifted Child Quarterly, 59*(4), 249-264.

Erickson, E. (2004). Demystifying data construction and analysis. *Anthropology and Education, 35*(4), 486-493.

Gökyokuş, S., Kılıç, M., Sevgen-Abacı, H., Arslan, E., & Tüzün, Ü. N. (2020). Özel yetenekli öğrencilerin öğretim ortamlarının zenginleştirilmesinde argümantasyon temelli STEAM etkinlikleri geliştirme. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi, 5*(10), 401-418.

Kang, H. K., & Kim, T. H. (2014). The development of STEAM project program for creative problem-solving of the science gifted in elementary school. *Journal of Gifted/Talented Education, 24*(6), 1025-1038.

Kettler, T. (2014). Critical thinking skills among elementary school students: Comparing identified gifted and general education student performance. *Gifted Child Quarterly, 58*(2), 127-136.

Kim, G. S., & Choi, S. Y. (2012). The effects of creative problem-solving ability and scientific attitude through the science-based STEAM program in the elementary gifted students. *Journal of Korean Elementary Science Education, 31*(2), 216-226.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021). *Özel yetenekli bireylerin eğitimi strateji ve uygulama kılavuzu.* https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_11/25034903_zelyeteneklibireylerineitimistratejiveuygulamaklavuzu.pdf.

Newell, W. H., Doty, W. G., & Klein, J. T. (1990). Interdisciplinary curriculum development. *Issues in Interdisciplinary Studies*, *8*, 69-86.

Robinson, A., Shore, B. M., & Enersen, D. L. (2014). Üstün zekalılar eğitiminde en iyi uygulamalar: Kanıt temelli bir kılavuz. Ü. Ogurlu, & F. Kaya (Çev. Ed.) Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.

Ryu, J. J., & Lee, K. J. (2013). The effects of brain-based STEAM teaching-learning program on creativity and emotional intelligence of the science-gifted elementary students and general students. *Journal of Korean Elementary Science Education, 32*(1), 36-46.

Schumacher, A., Erol, S., & Sihn, W. (2016). A maturity model for assessing industry 4.0 readiness and maturity of manufacturing enterprises. *Procedia CIRP*, *52*, 161-166. https://doi.org/10.1016/j.procir.2016.07.040.

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological Science in the Public Interest, 12*(1), 3-54.

Tozlu, İ., Gülseven, E., & Tüysüz, M. (2019). FeTeMM eğitimine yönelik etkinlik uygulaması: Kuvvet ve enerji örneği. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 16*(1), 869-896.

Tuncel, H. (2019). Üstün yeteneklilerde çevre eğitimi. Ö. Apaydın (Ed.) *Özel yeteneklilerin eğitimine giriş: Bilsem uygulama örnekleriyle içinde* (ss. 31-42). Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Tüzün, Ü. N., & Tüysüz, M. (2018). Özel yetenekli bireylerin öğretmenleri için STEAM eğitimi. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi, 8*(1), 16-32.

Tüzün, Ü. N., & Tüysüz, M. (2020). Adli antropoloji ve adli odontoloji: Argümantasyon temelli bir STEAM etkinliği geliştirme. Ö. Apaydın (Ed.) *Özel yeteneklilerin eğitimlerine yönelik zenginleştirme çalışmaları içinde* (ss. 101-108). Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Van Gölü'nün dev mikrobiyalitleri. https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/van-golunun-dev-mikrobiyalitleri.

Van mikrabiyalitleri. @Prof. Dr. Mustafa Sarı ve ekibi.

Walton, D. (2006). *Fundamentals of critical argumentation.* Cambridge University Press.

White, D. A. (2010). Gifted education: Thinking (with help from Aristotle) about critical thinking. *Gifted Child Today, 33*(3), 14-19.

Winebrenner, S., & Brulles, D. (2008). What do gifted students need. Retrieved from mainegateways.org.

Worrell, F. C., Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Dixson, D. D. (2019). Gifted Students. *Annual Review of Phycology, 70,* 551-576.

Kaynakça

Al-Khasawneh, F. M., & Al-Omari, M. A. (2015). Motivations towards learning English: The case of Jordanian gifted students. *International Journal of Education, 7*(2), 306- 321. https://doi.org/10.5296/ije.v7i2.7699.

Al-Thiyabi, M.S. (2014). Need analysis for EFL listening skills at the EII. *English for Specific Purposes World, 43*(15).

Ashrapova, A. K., Svirina, L. O., & Litvinenko, E. V. (2020). On learning via skype vs brick-and-mortar learning: The experience of teaching a foreign language to gifted children. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research* , *437*, 566-569. https://doi.org/10.2991/assehr.k.200509.103

Bailey, J. M. , Boyce, L. N. , & VanTassel-Baska, J. (1990). Writing, reading, and counseling connection: A framework for serving the gifted. J. VanTassel-Baska (Ed.), A practical guide to counseling the gifted in a school setting (ss. 172-189). Council for Exceptional Children.

Beşkardeş, S. (2007). Üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencilerin yabancı dil (ingilizce) öğretiminde metafor sisteminin uygulanması **[**Yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi. SosyalBilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı**]**.

Brown, S. (2006). *Teaching listening*. Cambridge University PressCallahan, C. M., Moon, T. R., Oh, S., Azano, A. P., & Hailey, E. P. (2015). What works in gifted education: Documenting the effects of an integrated curricular/instructional model for gifted students. *American Educational Research Journal*, *52*(1), 137-167.

Clark, B. (1992). Growing up gifted, developing the potential of children to home and school (4. bs). Macmillan Publishing Company.

Clark, B. (2002). *Growing up gifted*. Merrill Prentice Hall.

Clark, E. V. (2009). *First language acquisition*. Cambridge University

Cohan, S. L. (1986). Teaching modern foreign language to gifted high school students: A study of language learning giftedness and teaching techniques for foreign language programs ın gifted education . https://www.proquest.com/dissertations-theses/teaching-modern-foreign-language-gifted-high/docview/230572887/se-2?accountid=11248

Collins, N. D., & Alex, N. K. (1995). Gifted readers and reading instruction. In: *ERIC Clearinghouse on Reading, English, and Communication*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 379 637)

Çelik-Şahin, Ç., & Schmidt, O. (2014). Teaching English Activities for the Gifted and Talented Students. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, *2*(1), 53-67.

Deveau, T (2006). Strategies for gifted second language learners. *Academic Exchange Quarterly*, *10*, 265-270

Dunn, R. S., & Price, G. E. (1980). The learning style characteristics of gifted students. *Gifted Child Quarterly, 24*(1), 33-36.

Feldhusen, J., & Sokol, L. (1982). Extra—school programming to meet the needs of gifted youth: Super Saturday. *Gifted Child Quarterly, 26*(2), 51-56.

Franklin, M.J., & Friedel, B.C. (1973). *Teaching gifted students foreign language in grades ten through twelve*. California State Department of Education, Sacramento Division of Special Education.

Gagné, F. (1995). From giftedness to talent: A developmental model and its impact on the language of the field. *Roeper Review, 18*(2), 103-111. http://dx.doi.org/10.1080/02783199509553709

Gallagher, J.J., & Gallagher, S. A. (1994). Teaching the gifted child (4th ed). Allyn & Bacon.

Gali, G.V., Fakhrutdinova, A.V., & Gali, A.I. (2019). Methods of foreign language teaching to linguistically gifted students. *International Journal of Higher Education, 8*(8). https://doi.org/10.5430/ijhe.v8n8p1

Gökaydın, B., Bağlama, B., & Uzunboylu, H. (2017). Language learning of gifted individuals: A content analysis study. *Profile Issues in Teachers' Professional Development*, *19*, 109-118. https://doi.org/10.15446/profile.v19n_sup1.68532

Greenes, C. (1981, February), Identifying the gifted student in mathematics. *Arithmetic Teacher, 28*(6), 14-17.

Grittner, F. M. (1983). Easy for you to say: The great primacy of speech fallacy. *Alberta Modern Language Journal, 21*(3), 20-37.

Hall, E. G. (1990). Strategies for using journal writing in counseling gifted students. *Gifted Child Today, 13*(4), 2-6.

Herr, K. U. (1981). Guided imagery in the classroom: An enhancement to learning. Colorado State University.

Hasrul Kamarulzaman, M., Ibrahim, N., Md Yunus, M., & Mohd Ishak, N. (2013). Language Anxiety among Gifted Learners in Malaysia. *English Language Teaching*, *6*(3), p20. https://doi.org/10.5539/elt.v6n3p20.

Hasrul Kamarulzaman, M., Azman, H., & Zahidi, A. (2017). Differentiated Instruction strategies in English language teaching for gifted students. *Journal of Applied Environmental and Biological Sciences, 7(*1S), 78-90.

Hismanoğlu, M. (2006). Curent perspectives on pronunciation learning and teaching. *Journal of Language and Linguistic Studies*, *2*(1).

Hoh, P (2005). The linguistic advantage of the intellectually gifted child: An empirical study of spontaneous speech. *Roeper Rev*., *27*(3), 178-185.

İşpınar Akçayoğlu, D. (2015). Voices from magic brains: Gifted language learners and their foreign language learning experiences. *International Journal of Arts & Sciences*, *8*, 639-650.

Kaplan, S. (1999). Teaching up to the needs of the gifted English language learner. https://www.txgifted.org/files/Tempo/1999/1999-2.pdf

Kaplan Sayı, A. (2013). Farklılaştırılmış yabancı dil öğretiminin üstün zekâlı öğrencilerde erişiye, eleştirel düşünmeye ve yaratıcılığa etkisi [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]

Kennedy, C. (1996). Teaching discourse through writing. J. Van- Tassel-Baska, D. Johnson, & L. Boyce (Eds.), *Developing verbal talent* (ss. 133-148). Allyn & Bacon

Kitsantas, A., Bland, L., & Chirinos, D. S. (2017). Gifted students' perceptions of gifted programs: An inquiry into their academic and social-emotional functioning. *Journal for the Education of the Gifted*, *40*(3), 266-288.

Kral, E. A. (1997). Scientific reasoning and achievement in a high school English course. *Skeptical Inquirer, 21*(3), 34-39.

Kronborg, L., & Plunkett, M. (2015). Providing an optimal school context for talent development: An extended curriculum program in practice. *Australasian Journal of Gifted Education, 24* (2), 61-69.

Lamy, M., & Hampel, R. (2007). *Online communication in language learning and teaching*. Palgrave Macmillan UK.

Listiyaningsih, T. & Surakarta, Iain. (2017). The ınfluence of listening english song to ımprove listening skill in listening class. *Academica Journal of Multidisciplinary Studies*, *1*(1).

Lyons, B. R. (1983). *Development of a curriculum design ın language arts for gifted and talented students ın grades nine through twelve.*https://www.proquest.com/dissertations-theses/development-curriculum-design-language-arts/docview/303201267/se-2?accountid=11248

Miller, D. G. (1980). Who is gifted? A quick grasp of concepts in one clue. *Independent School, 39*(4), 12-16.

Nguyen, T. T. H. (2008). Learner strategies and language learning. *VNU Journal of Science, Foreign Languages*, *24*, 240-245.

Okan, Z., & Işpınar, D. (2009). Gifted students perceptions of learning English as a foreign language. *Educational Research and Reviews*, *4*(4), 117-126.

Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies: What every teacher should know*. Newbury House Publishers.

Özcan, D., & Bicen, H. (2016). Giftedness and technology. *Procedia Computer Science, 102,* 630-634. https://doi. org/10.1016/j.procs.2016.09.453.

Piirto, J. (1999). *Talented children and adults: Their development and education.* Merrill.

Renzulli, J. S. (1978). What makes giftedness? Reexamining a definition. Phi Delta Kappan, 60, 180-184. doi:10.1177/003172171109200821

Renzulli, J. S. (2005). The three-ring conception of giftedness: a developmental model for promoting creative productivity. R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Ed.), *Conceptions of giftedness* (ss.246–279). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO 9780511610455.015

Rosenblatt, L. M. (1982). The literary transaction: Evocation and response. T*heory Into Practice, 21*, 268-277.

Sak, U. (2004). About creativity, giftedness, and teaching the creatively gifted in the classroom. *Roeper Review*, *26*(4), 216-222.

Seokhee, C., & Doehee, A. (2003). Strategy acquisition and maintenance of gifted and non gifted young children. *Council For Exceptional Students*, *69*(4), 407-505.

Stambaugh, T. (2001). Cluster grouping the gifted: One school's journey. *The Review: Ohio Association for Gifted Children*, 4-5.

Taylor, R. (1984). *Building a quality program for gifted students: A resource handbook.* Bureau of Education and Research.

Teng, H.C. (1998). A study of efl listening comprehension strategies. *Eric*, 1-19.

Tomlinson, C. A. (2000). Reconcilable differences: Standard-based teaching and differentiation. *Educational Leadership*, *58*(1), 6-11.

Tomlinson, C. A., Brighton, C., Hertberg, H., Callahan, C. M., Moon, T. R., Brimijoin, K., Conover, L. A., & Reynolds, T. (2003). Differentiating Instruction in Response to Student Readiness, Interest, and Learning Profile in Academically Diverse Classrooms: A Review of Literature. *Journal for the Education of the Gifted*, *27*(2-3), 119-145. https://doi.org/10.1177/016235320302700203

Van Tassel-Baska, J., Johnson, D. T., Hughes, C. E., & Boyce, L. N. (1996). A study of language arts curriculum effectiveness with gifted learners. *Journal for the Education of the Gifted*, *19*(4), 461-480. https://doi.org/10.1177/016235329601900405

Van Tassel-Baska J (2000). The on-going dilemma of effective identifycation practices in gifted education. *The Communicator*, *31*.

VanTassel-Baska, J., Zuo, L., Avery, L. D., & Little, C. A. (2002). A curriculum study of gifted-student learning in the language arts. *Gifted Child Quarterly*, *46*(1), 30-44.https://doi.org/10.1177/001698620204600104

Westberg, K. L., & And Others. (1993). *An observational study of ınstructional and curricular practices used with gifted and talented students in regular classrooms. https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED379846.pdf*

William, H & Bruce, T. (1989). *English language for the talented.* Plenum Press.

Wright, J. D. (1983). *Teaching the gifted and talented in the middle school*. A National Education Association Publication.

Yavuz, F., Değirmenci, N., Akyüz, Serhat., Yılmaz, H. & Çelik, Ö. (2015). *Problems and Activities in Listening Skills in EFL Classrooms; from Tradition to a more Comprehensible Input. 7*th World Conference on Educational Sciences, 05-07 February, Novotel Athens Convention Center, Athens, Greece.

Yunus, M. M., Sulaiman, N. A., & Embi, M. A. (2013a). Malaysian gifted students' use of English language learning strategies. *English Language Teaching, 6*(4), 97- 109. https://doi.org/10.5539/elt.v6n4p97.

Yunus, M. M.., Sulaiman, A., Kamarulzaman, M. H., Ishak, N. M. (2013b). *Language learning difficulties among Malaysian gifted students*.

Zeidner, M., & Matthews, G. (2017). Emotional intelligence in gifted students. *Gifted Education International, 33*(2), 163-182. https://doi.org/10.1177/0261429417708879.

Kaynakça

Adderholdt-Elliot, M. R. (1987). *Perfectionism: What's bad about being too good? Minneapolis,* MM: Free Spirit.

American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM-IV-TR,* (4th Edition), Text Revision, Washington-USA, American Psychiatric Association.

Arısoy Ö. (2009). *İnternet bağımlılığı, Dürtü Kontrol Bozuklukları.* Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1(1) , 343-403.

Bakken, I.J., Wenzel H.G., Götestam K.G., Johansson A., Oren A. (2009*). Internet Addiction Among Norwegian Adults: A Stratified Probability Sample Study.* Scandinavian Journal of Rehabilitation Medicine, 50, 121-127.

Bayraktar, F. (2001). *İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bayraktar, F., Gün, Z. (2007). *Incidence and Corraletes of Internet Usage Among Adolescents in North Cyprus.* CyberPsychology and Behaviour, 10(2), 191-197

Bayraktar, S. (2000) *A Meta-Analysis on The Effectiveness of Computer-Assisted Instruction on Science*

Bayraktutan, F. (2005). *Aile içi ilişkiler açısından internet kullanımı.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı – Sosyal Değişime Bilim Dalı, İstanbul.

Beard, K., Wolf, E. (2001). *Modification in The Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction.* CyberPsychology and Behaviour, 4(3), 377-383.

Bölükbaş, K. (2003). Internet Cafeler ve Internet Bağımlılığı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Diyarbakır Örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü (2. Baskı).* Bilim ve Sanat yayınları, Ankara.

Budak, İ. (2008) *Üstün Yeteneklilik Kavramı ve Tarihsel Gelişim Süreci,* Journal of Qafqaz University, S. 22. http://www.qafqaz.edu.az/journal/20082216%20 ustunyeteneklilik.pdf web adresinden 05.01.2009 tarihinde edinilmiştir.

Caplan, E.C. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive–behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behaviour*, 18, 553-575.

Cao, F. ve Su, L. (2007). *Internet Addiction Among Chinese Adolescents: Prevalence And Psychological Features.* Child: Care, Health and Development, 33(3), 275-281.

Ceyhan E, Ceyhan A., A, Gürcan A. (2007*). Problemli internet kullanımı ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları.* Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) Dergisi, 7, 387-416.

Chak, K. ve Leung, L. (2004). *Shyness and Locus of Control as Predictors of Internet Addiction and Internet Use.* Cyberpsychology and Behavior, 7(5).

Changing Needs, *First International Conference on Education, Faculty of Education Eadstern Mediterranean University Gazimagusa,* Turkish Republic of Northern Cyprus,

Chen, K., Chen, I. ve Paul, H. (2001). *Explaining online bahavioral differences: An Internet dependency perspective.* The Journal of Computer Information Systems, 41(3), 59.

Chou, C., Condron, L. ve Belland, J. C. (2005). *A Review of the Research on Internet Addiction.* Educational Psychology Review, 17(4). 363-388.

Clark, B. (1997). Growing up gifted (5. Ed.). Upper Saddle River, New Jersey, Columbus, Ohio: Merrill

Cömert, T. I. (2007). *İnternet ve Bilgisayar Bağımlılığı. Ögel, K., Riskli Davranış Gösteren Çocuk ve Ergenler.* İstanbul: Ajans Plaza Tanıtım ve İletişim Hiz. Ltd. Şti.

Çağlar, D. *"Üstün Zekâlı Çocukların Özellikleri",* Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1972.

Çağlar, D. (1990). *Türkiye'de Özel Eğitimin Bugünkü Durumu ve Sorunları,* Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Çağlar, D.(2004) .Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri, Makaleler Kitabı, İstanbul. Çocuk Vakfı Yayınları

Çelebi, A. (1999). *Bilgisayarın ve İnternetin Yarattığı Sağlık Sorunları.* Hekim Forumu Ocak-Şubat 1999. http://www.istabip.org.tr/icerik/hekim-forumu-ocak-subat-1999/ Web adresinden 28 Temmuz 2008 tarihinde edinilmiştir.

Çepni, S. ve Gökdere, M. (2002). *Profiles of the Gifted Students in Turkey, Education: Changing Times, Education,* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ohio University, U.S.

Davaslıgil, Ü., *"Üstün Çocuklar",* Yaşadıkça Eğitim, sayı 13, Ekim-Kasım-Aralık 1990.

Davis, R.A. (2001). *A Cognitive-Behavioral Model of Pathological Internet Use.* Computers in Human Behaviour, 17, 187-195.

Delisle, J. R (1990). *The gifted adolescent at risk: Strategies and resources for suicide prevention among gifted youth.* Joumal for the Education ofthe Gifted, 13,212-228

Demetrovics, Z., Szeredi, B., Rôzsa, S. (2008). *The Three-Factor Model of Internet Addiction: The Development of The Problematic Internet Use Questionnaire.* Behavior Research Methods, 40 (2), 563-574.

Demirci, A., Nazik, H. (2001). *Çocuk ve Bilgisayar,* Tüketici Bülteni, 13, 153, 2-3.

Diffly, D., *"Project-based learning",* Gifted Child Today, 25 (3), 40-43, 2002.

Digest, J., *"Technology for the Gifted and Talented",* 1985, <http://www.thememoryhole.org/edu/eric/ed262514.html>, Son erişim : 03.08.2006.

DiNicola, M. D. (2004). *Pathological İnternet Use among college students: The prevalance of pathological internet use and its correlates.* Unpublished doctorate's thesis, Ohio University.

Everhard, R. A. (2000). *Characteristics of pathological Internet users: An examination of on-line gamers.* Unpublished doctorate's thesis, The Department of Psychology, Spalding University.

Freeman, J. (1993). *Parents and families in nurturing giftedness and talent.* K. Heller, F.J. Mönks, A.H. Passow (Ed.), International handbook of research and development of giftedness and talent. (pp. 669-683) Oxford, UK: Pergamon Press.

Freeman, J. (2002). *Out-of-school educational provision for the gifted and talented around the world: A report for the department of education and skills,* http://www.joanfreeman.com/pdf/Text part two.pdf adresinden tarihinde edinilmiştir.

Frost, R. O. Marten, P., Lahart, C. and Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research,* 14, 449-468.

Goldberg, I. (1997). İnternet addictive disorder. Diagnostic criteria. Web site: http://www.psycom.net/iadcriteria.html adresinden 14 Mart 2013 tarifinde elde edilmiştir.

Gonzalez, N. A. (2002). *İnternet addiction disorder and its relation to impulse control.* Unpublished master's thesis, Texas A and M University – Kingsville

Gönül, A. S. (2002). *Patolojik İnternet Kullanımı.* Yeni Symposium, 40(3), 105-110.

Greenfield, D. N. (1999). *Virtual addiction: Sometimes new technology can create new problems.* Erişim tarihi 20.5.2008, http://www.virtual-addiction.com/pdf/ nature_internet_addiction.pdf

Griffiths, M. (1990). *"The Cognitive Psychology of Gambling",* Journal of Gambling Studies. s:31- 53.

Griffiths, M. (1991). *"Amusement Machine Playing in Childhood and Adolescence: A Comparative Analysis of Video Game and Fruit Machines",* Journal of Adolescence, c:14.

Griffiths, M. (1995). *"Technological Addictions", Clinical Psychology Forum,* 71.- 76, 14–19

Griffiths, M. D. (1999). *Internet Addiction: Fact or Fiction?.* The Psychologist, 12(5), 246-250.

Griffiths, M.D. (2002). *Occupational Health Issues Concerning Internet Use in the Workplace.* Work and Stress, 16(4), 283-286.

Griffiths, M.D. (2003). *Internet Abuse in the Workplace: Issues and Concerns for Employers and Employment Counselors.* Journal of Employment Counseling, 40(2), 87-96.

Grohol, J. M. (2005). *Internet Addiction Guide* http://psychcentral.com/netaddiction/. 27 Kasım 2008'de erişildi.

Günüç, S. (2009). *"İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi".* Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van.

Günüç, S. ve Doğan, A. (2013). *The Relationships Between Turkish Adolescents' Internet Addiction, Their Perceived Social Support and Family Activities.* Computers in Human Behavior. 29: 2197-2207.

Günüç, S. ve Kayri, M. (2010). *Türkiye'de İnternet Bağımlılık Profili ve İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik-Güvenirlik Çalışması.* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39: 220- 232.

Günüç, S., Kayri, M. (2008). *"Sayısal Uçurum ve İnternet Bağımlılığı Paradigmasının Lojistik Regresyon ile Açımlanması"*, Ege Üniversitesi, Uluslararası II. BÖTE Sempozyumu, Kusadası.

Günüç, S., Kayri, M. (2009). *İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması,* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi.

Ha, J.H., Kim, S.Y., Bae, S.C., Bae, S., Kim, H., Sim, M. (2007). *Depression and Internet Addiction in Adolescents.*Psychopathology, 40:424-430.

Hardie, E., Tee, Y.M. (2007). Excessive Internet Use: The Role of Personality, Loneliness and Social Support Networks in Internet Addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society,* 5(1), 34-47.

Heller, K. A., Perleth, C., and Lim, T. K. (2005). *The Munich Model of Giftedness designed to identify and promote gifted students.* R. J. Sternberg and J. E. Davidson (Eds.), Conceptions of giftedness (s. 147-197). New York: Cambridge University Press.

Henderson, E. C. (2001). *Understanding addiction.* University Pres of Mississippi. 4- 153

Hess, L.L (1994). *Life, liberty and the pursuit of perfection.* Gifted Child Today, 17(3), 28-31.

Hook, P. (2004). *ICT and learning the İ-iPAinT experience.*Computers in New Zealand Schools, Vol. 16, No. 3, (15-21). http://hooked-onthinking.wikispaces.com/ICT+and+Gifted+Ed, Erişim tarihi: 17.09.2010.

Irwansyah, (2005). *Internet uses, gratifications, addiction, and loneliness among international students.* Unpublished master's thesis, University of Hawaii, Department of Communication.

Johansson A, Gotestam KG. *Problems with computer games without monetary reward: similarity to pathological gambling.* Psychol Rep 2004; 95: 641-650.

Johansson, A., Gotestam, G., 2004. Internet Addiction: Characteristics of a Questionnaire and Prevalence in Norwegian Youth (12-18 years). *Scandinavian Journal of Psychology,* 45, 223-224.

Kanlı, E. (2008). *Fen ve teknoloji öğretiminde probleme dayalı öğrenmenin üstün ve normal zihin düzeyindeki öğrencilerin erişi, yaratıcı düşünme ve motivasyon düzeylerine etkisi,* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karnes, F. A. and Stephens, R. K. (2005). Using media &technology with gifted learners. *United States of America: Profrock Press.*

Kim, K. Ryu, E. , Chon, MY. , Yeun, EJ. , Choi, SY. , Seo, JS. ve Nam, BW.(2006). *Internet Addiction In Korean Adolescents and Its Relation To Depression and Suicidal Ideation: A Questionnaire Survey.* International Journal of Nursing Studies. 43 (2): 185- 192.

Kim, S. ve Kim, R. (2002). *A Study of Internet Addiction: Status, Causes, and Remedies-Focusing on the alienation factor - International Journal of Human Ecology* , 3(1), 1-19.

Köroğlu E. (çev.), 2005, *DSM IV Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı,* Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2. Basım, s. 96, 97, 261, 262

Kubey, R.W., Lavin, M.J. ve Barrows, J.R. (2001) Internet use and collegiate academic performance decrements:Early findings. *Journal of Communication,* 51; 366-382.

Kurnaz A., Yurt E., Çiftci Ü. *An Investigation into the Views of Gifted Children on the Effects of Computer and Information Technologies on Their Lives and Education.* World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Social, Management, Economics and Business Engineering Vol:8 No:6, 2014

Lee, S.K, Han, D.H., Yang, K.C.,Daniels, M.A., Na, C., Kee, B.S. ve Renshaw, P.F. (2008). Depression Like Characteristics of 5HTTLPR Polymorphism and Temperament in Excessive Internet Users. *Journal of Affective Disorders,* 109, 165,169.

Leung, L. (2004). Net-Generation Attributes and Seductive Properties Of The Internet As Predictors Of Online Activities and Internet Addiction. *Cyberpsychology and Behavior.* 7 (3): 333- 348.

Leung, L., Lee, P.S.N. (2011). The Influences of İnformation Literacy, Internet Addiction and Parenting Styles on Internet Risks. *New media and society.* Vol.14, No.1: 117-136.

Li, S.M. ve Chung, T.M. (2006). Internet Function and Internet Addictive Behavior. *Computers in Human Behavior.* 22: 1067-1071.

Lin, S. S. J. ve Tsai, C. C. (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. Computers in Human Behavior, 18(4), 411–426.

MEB (1991). *I. Özel Eğitim Konseyi,* Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

MEB (2007). *Mili Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi,* http : //mevzuat. meb.gov.tr/ html/2593 0.html adresinden 10.10.2012 tarihinde edinilmiştir.

MEB. (2009). *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi,* http://orgm.meb.gov.tr/mevzuat/ yonergeler/bilim_sanat_yeni_yonerge.doc.

MEB, (2013). *Üstün yetenekli bireyler strateji ve uygulama planı* 2013- 2017. Erisim adresi: http://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/10_ek 1_ustunyetenekliler.

MEB (2007). *Talim ve Terbiye Kurulu Şubat 2007 tarih ve 2593 sayılı kararı* (Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi), Ankara. 26 Aralık 2008 tarihinde erişildi

MEB, (2010). http://okulweb.meb.gov.tr/06/14/353982/aileicinrehberlik/maddebagi mlilikleri.pdf 21 Mayıs 2010 tarihinde erişildi

Morahan-Martin, J. ve Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior,* 16,13-29.

Murali, V. ve George, S. (2007). *Lost Online: an Overview of Internet Addiction.* Advances in Psychiatric Treatment , 13(1), 24-30.

Mussoline, L. J. Gifted education parent handbook: Downingtown educational enrichment program 2010-2011 school year, Special Education Office -Downingtown Education Center, http://dasd-sharepoint.dasd.org/District/Departments/PServices/Documents/ DEEPhandbook.pdf adresinden 04.01.2013 tarihinde edinilmiştir.

Nalwa, K., Anand, A., 2003. Internet Addiction in Students: A Cause of Concern. *CyberPsychology and Behavior,* 6(6), 653-656.

Odabaşıoğlu, G., Öztürk, Ö., Genç, Y., Kalyoncu, Ö., Ayhan, Ö. (2007). *On Olgunluk Bir Seri İle İnternet Bağımlılığı Klinik Görünümleri,* Bağımlılık Dergisi, 8.

Ögel K., Onur N, *Sigara Bağımlılığı.* Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010.s.99

Ögel, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı.* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.

Özcan, N. K. (2004). *Üniversite öğrencilerinde internet kullanımının psikososyal durum ile ilişkisi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, İstanbul.

Özcan, E., Esmaeilzadeh, S. ve Bölükbaş, N.(2007). *Bilgisayar Kullananlarda Mesleki Kas İskelet Hastalıklarından Korunma ve Ergonomi.* Nobel Med . 3.(1), 12-17.

Özcan, N. K. ve Buzlu, S. (2005). *Problemli İnternet Kullanımının Belirlemede Yardımcı Bir Araç: "İnternette Bilişsel Durum Ölçeği'nin Üniversite Öğrencilerinde Geçerlik ve Güvenilirliği".* Bağımlılık Dergisi. 6 (1): 19- 26.

Park, S.K., Kim, J.Y. ve Cho, C.B. (2008). *Prevalence of Internet Addiction and Correlations With Family Factors Among South Korean Adolescents.* Adolescence. 43(172): 895-909.

Passow, A. H. & Rudnitski, R. A. (1993). *State policies regarding education of the gifted as reflected in legislation and regulation.* Storrs, CT: National Research Center on the Gifted and Talented.

Porter, L. (1999). Gifted Young Children, Buckingham, Open University Pres.

Redcar&Cleveland (2011). *Business and ICT faculty-subject policy for gifted and talented pupils.* http://www.redcar-cleveland.gov.uk/main.nsf/Web+Full+List/766475166BA41ABD80256F1D00371821?OpenDocument, Erişim tarihi: 16.05.2011.

Reis, S. M. (1987). *We can't change what we don't recognize: Understanding the special needs of gifted females.* Gifted Child Quarterly, 31(2), 83-89.

Riley, T., and Brown, M. (1997). *Computing for clever kids: The future is what we make it.Gifted Child Today*, 20(5), 22–29.

Robinson, N. (2004). *Parenting young, gifted children, talent: the centre for talent development* http://www.ctd.northwestern.edu/docs/ctd/talentw04.pdf adresinden 01.01.2013 tarihinde edinilmiştir.

Rooper, A., "Some Observatlons About Gifted Pre School Children Personel and Guidance", April 1963.

Ryu, E. J., Choi, K. S., Seo, J. S., Nam, B. W., 2004. *The Relationship of Internet Addiction, Depression, and Suicidal Ideation in Adolescents.* Taehan Kanho Hakhoe Chi, 34(1), 102-110.

Saranlı, A. G. ve Metin, N. (2012). *Üstün yetenekli çocuklarda gözlenen sosyal-duyusal sorunlar,* Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 45 (1), 139-163.

Saygılı, S. (2002). *Ergenlik sorunları.* İstanbul: Elit Yay ınları.

Schmitz, C. C., and Galbraith, J. (1991). *Managing the social and emotional needs of the gifted. Melbourne,* Australia: Hawker Brownlow Education.

Seo, M, Kang, H. S., Yom, Y., 2009. *Internet Addiction and Interpersonal Problems in Korean Adolescents.* CIN: Computers, Informatics, Nursing, 27(4), 226-33

Silverman, L. K. (1993). *Counseling the gifted & talented. Denver,* Colorado 80222: Love Publishing Company.

Silverman, Linda Kreger (1990), *"Social and Emotional Education of the Gifted: The Discoveries of Leta Hollingworth",* Rooper Review, 12 (3)

Simkova, B. ve Cincera, J. (2004). Internet Addiction Disorder and Chathing in the Czech Republic. *CyberPsychology and Behavior.* 7 (5): 536-539.

Spada, M. M., Langston, B., Nikcevic, A. V. ve Moneta, G. B. (2008). The role of metacognitions in problematic Internet use. *Computers in Human Behavior,* 24(5), 2325-2335.

Sternberg, R. J., ve Zhang, L. (2004). *What do we mean by giftedness?* A pentagonal implicit theory. R. J. Stenberg (Ed.), Definicions and conceptions of giftedness. California: Corwin Press.

Suler, J. (1996). *Why is this thing eating my life?* Computer and cyberspace addiction at the "palace". http://wwwusr.rider.edu/~suler/psycyber/eatlife.html adresinden 05.07.2009 tarihinde alınmıştır.

Suler, J. (1999). Healthy and pathological internet use. *CyberPsychology and Behavior,* 2,s. 385-394.

Swickert RJ, Hittner JB, Harris JL. Relationship among internet use, personality and social support. *Comput Human Behav* 2002;18:s. 437-451.

Terman, L. M. and Merrill, M. A. (1973). *Stanford-Binet Intelligence Scale: Manual for the Third Revision Form.* Boston: Houghton Mifflin Inc.s.30-39

Tekdal, A. (2005). *Çukurova Üniversitesi Bilgisayar Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi'ndeki internet laboratuarlarını kullanan öğrencilerin profili ve bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Adana.

Thatcher, A. ve Goolam, S. (2005). Development and psychometric properties of the problematic internet use questionnaire. *South African Journal of Psychology,* 35(4), 793-809.

Tsai, C. ve Lin, S. (2003). Internet Addiction of Adolescents in Taiwan: An Interview Study. *Cyberpsychology and Behavior,* 6(6).

Tsai, C. ve Lin, S. J. (2001). Analysis Of Attitudes Toward Computer Networks and Internet Addiction Of Taiwanese Adolescents. *Cyberpsychology and Behavior.* 4 (3): 373- 376.

TÜİK. (2012). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması,* http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=1080.Adresinden 18.10.2012 Tarihinde Alınmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu .(2008). www.tuik.gov.tr sitesinden 11.09.2008 tarihinde elde edilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu [TUİK], 2010. *2010 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması Sonuçları.* Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 148, Ankara.

Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği, TOBB (2007). *Ailelerin Teknoloji Sorumluluğu.* Bilgi Hizmetleri Dairesi Aylık Bilişim Teknolojileri Haber Bülteni.

Tvedt, H. (2007). *Internet Use and Related Factors Among Fifth-Graders.* Unpublished master's thesis, Umea University, Department of Psychology.

Üstünel, H. (2008). *Üstün Zekâlı Öğrencilerin PC Oyun Tercihlerinin Akademik Başarılarına Etkileri,* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul (http://www.ustunzekalilar.org/index.php)

VanGelder, S.C. (2003). *Internet Addiction: Is the Internet a Pathological Agent Includable as a Disorder Seperate from Other Psychiatric Diagnoses?* Journal of Addictive Disorders, 1-23, http://www.breining.edu/jad03sv.pdf Web adresinden 28 Temmuz 2008 tarihinde edinilmiştir.

Wang, L., Luo, J., Bai, Y.,Kong, J.,Luo, J., Gao, W. (2012). *Internet addiction of adolescents in China: Prevalence, predictors, and association with well-being.* Addiction Research and Theory, Early Online: 1-8.

Wang, W. (2001). *Internet dependency and psychosocial maturity among college students.* Int. J. Human-Computer Studies, 55, 919-938.

Warren, J., Heist, P. A.*, "Personality Attributes of Gifted College Students",* Science, Vol. 132, No: 3423, August, 1960.

Webb, J. T, Meckstroth, E. A., and Tolan, S. S. (1994). *Guiding the gifted child: A practical source for parents and teachers.* Scottsdale, AZ: Gifted Psychology.

Webb, J.T. (1993). *Nurturing social-emotional development of gifted children.* K. Heller, F.J. Mönks, A.H. Passow (Ed.), International handbook of research and development of giftedness and talent, (pp. 525¬538 Oxford, UK: Pergamon Press

Weitzman, G.D. (2000). Family and Individual Fuctioning and Computer/Internet Addiction, Unpublished Doctorate Thesis, *University of Albany, Newyork,* USA

Wright, B. J.(1983). A global conceptualization of giftedness: a comparison of us and ındian gifted education programs (Master Thesis, Dominican University of California, California, United States) Erisim adresi: http://www.dominican.edu/academics/education/ department-ofeducation/ graduate/seed/2010%20filestorage/wrightbenjamin.pdf

Yalçın, C. (2003). *Sosyolojik bir bakış açısıyla internet.* Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27 (1), 77-89.

Yang, C. K., Choe, B. M., Baity, M., Lee, J. H., and Cho, J. S. (2005). Scl-90-r and 16pf profiles of senior high school students with excessive internet use. *Canadian Journal of Psychiatry,* 50(7), 407-414.

Yang, S.C., Tung, C.J. (2007). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Comput Human Behav* 23: 79-96.

Yen, J.Y., Ko, C.H., Yen, C.F., Chen, C.S. ve Chen, C.C. (2009). The Association Between Harmful Alcohol Use and Internet Addiction Among College Students: Comparison of Personality. *Psychiatry and Clinical Neuroscience* 63(2): 218- 224.

Young, K. (1996). Internet Addiction: The Emergence of A New Clinical Disorder. *Cyberpsychology and Behaviour.* 3: 237- 244.

Young, K. ve Rogers, C. (1998). The Relationship Between Depression and Internet Addiction. *CyberPsychology and Behavior*, 1(1), s:25-28.

Young, K. (2007). Cognitive behaviour therapy with internet addicts: treatment outcomes and implications. *CyberPsychology and Behavior,* 10; 671-679.

Young, K.S. (2004). Internet Addiction: A New Clinical Phenomenon and Its Consequences. *American Behavioral Scientist,* 48(4), 402-415

Young, K.S., Cooper, A., Griffiths-Shelly, E., O'Mara, J. & Buchanan, J. (2000). Cybersex and Infidelity Online: Implications for Evaluation and Treatment. *Sexual Addiction and Compulsivity,* 7(10), 59-74.

Yu Yen, J.,Hung Ko, C., Fang Yen, C.,Huei Chen, S.,Lun Chung, W.,Chung Chen, C. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with Internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatry and Clinical Neurosciences,* 62:

YARARLANILAN İNTERNET ADRESLERİ

Wikipedi (2008), Psikolojide Bağımlılık http://tr.wikipedia.org/wiki/Ba%C4%9F%C4%B1ml%C4%B1l%C4%B1k.thememoryhole.org/edu/eric/ed262514.html _Erişim tarihi:03.08.2006

http://www.tzv.org.tr Erişim tarihi: 18.02.2009

http:// www.tdk.org.tr. Erişim tarihi: 24.03.2009

http://amasya.academia.edu/ Erişim tarihi: 12.02.2011

http://www.educationarcade.org adresinden 05.06.2011 tarihinde edinilmiştir.

http://www.ustunzekalilar.org/index.php adresinden 20.08.2011 tarihinde edinilmiştir.

http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/index.php ,2012

http:// www.biltek.tubitak.gov.tr . Erişim tarihi: 13.11.2008

Kaynakça

Açıkgöz Ün, K. (2005). *Etkili öğrenme ve öğretme* (8 b.). İzmir: Biliş Yayıncılık.

Afat, N. (2013). Çocuklarda Üstün Zekânin Yordayici Olarak Ebeveyn Tutumlari. *Journal of Hasan Ali Yücel Faculty of Education/Hasan Ali Yücel Egitim Fakültesi Dergisi (HAYEF), 10*(1).

Ağaoğlu, E., Altınkurt, Y., Yılmaz, K., & Karaköse, T. (2012). Okul yöneticilerinin yeterliklerine ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri. *Eğitim ve Bilim, 37*(164), 159-174.

Argun, Y. (2004). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Arık, A. (1990). Effects of search parameters on kriged reserve estimates. *International Journal of Mining and Geological Engineering*, 305-318.

Arslantaş, S. (2015). İlköğretim, beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan kendini izleme stratejilerinin, öğrencilerin kendini izleme, öz düzenleme ve akademik başarı düzeylerine etkisi. Konya: Yayınlanmamış Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ataman, A. (2009). *Özel eğitime giriş.* Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Baltacı, R., & Güçyeter, Ş. (2017). Üstün zekâ tanısının öğrencilerin çeşitli algıları üzerindeki etkisinin incelenmesi. Turkey: Doctoral dissertation, Anadolu University.

Bandura, A. (1994). Social Cognitive Theory and Exercise of Control over HIV Infection. 25-59. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4899-1193-3_3 adresinden alındı

Bapoğlu, S. S. (2010). Üstün ve normal çocukların yaratıcı ve eleştirel düşünme düzeylerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi.

Barışık, C. Ş. (2018). *Üstün zekâlı/yetenekli öğrencilerin fen bilimleri dersinde üretici düşünme becerilerinin duyuşsal değişkenler açısından incelenmesi* (Master's thesis, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü).

Baykoç, N. (2009). *Üstün; akıl, zekâ, deha, yetenek, dahiler- savantlar gelişimleri ve eğitimleri.* Vize Yayıncılık.

Bender, M. T. (2006). Resim-iş eğitimi öğrencilerinde duygusal zekâ ve taratıcılık ilişkileri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Brophy, D. R. (2010). Understanding, Measuring, and Enhancing Individual Creative Problem-Solving Efforts. 123-150. doi:http://dx.doi.org/10.1207/s15326934crj1102_4

Coleman, J. M., & Fults, B. A. (1982). Self-concept and the gifted classroom: The role of social comparisons. *Gifted Child Quarterly, 26*(3), 116-120.

Cooke, P., & Morgan, K. (1995). *The creative milieu: a regional perspective on innovation.* Chapters.

Csikszentmihalyi, M. (2015). *The systems model of creativity: The collected works Mihaly Csikszentmihalyi.* Springer.

Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan ve davranışı.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çelebi Öncü, E. (2011). *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi.* PEGEM Akademi Yayıncılık.

Çellek, T. (2003). Sanat ve bilim eğitiminde yaratıcılık. *PIVOLKA* (s. 3-10). içinde

Çoraklı, E., & Batıbay, D. (2011). Müzikte yaratıcı düşünme ölçeğinin Türkiye koşullarına uyarlanması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(34), 49-70.

Dabrowski, K. (1964). *Positive disintegration.* Little, Brown.

Dağlıoğlu, H. E., & Alemdar, M. (2010). Üstün Yetenekli Bir Çocuğun Ebeveyni Olmak. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 18*(3), 849-860.

Davaslıgil, U. (2004). Üstün zekâlıların eğitimi projesi. 1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi üstün yetenekli çocuklar bildiriler. *Çocuk Vakfı Yayınları.*

Demirel, M. (1993). *Öğrenme stratejilerinin öğretimi.* Türk Eğitim Derneği, Araştırma Dizisi Yayınları.

Doğan, N. (2007). Yaratıcı düşünme ve yaratıcılık. Ö. Demirel içinde, *Eğitimde yeni yönelimler* (s. 167- 191). Ankara: PEGEM Yayıncılık.

Dunnet, D. (1976). A Discussion on global tectonics in Proterozoic times - Some aspects of the Panantarctic cratonic margin in Australia. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series A, Mathematical and Physical Sciences*, 641-654.

Ersoy, Ö., & Avcı, N. (2000). *Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri.* İstanbul: YA-PA Yayınları.

Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde Öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri, 13*(2), 77-84.

Gangestad, S. W., & Snyder, M. (2000). Self-monitoring: Appraisal and reappraisal. *Psychological Bulletin*, 530-555.

Gough, H. G. (1976). Studying creativity by means of word association tests. *Journal of Applied Psychology*, 348-353.

Gubbins, E. J., & Little, C. A. (2009). *Systems & models for developing programs for the gifted & talented.*

Guilford, J. P. (1950). *Fundamental statistics in psychology and education* (2 b.). McGraw-Hill.

Harmon, L. (1956). Social and Technological Determiners of Creativity. *The 1955 University of Utah Research Conference on the Identification of Creative Scientific* .

Harter, S. (1983). *Development perspectives on the self-system.* (H. M. Paul, Dü.) Handbook of child psychology: formerly Carmichael's Manual of child psychology.

Hertberg-Davis, H. L., & Bringhton, C. M. (2006). Support and sabotage principals' influence on middle school teachers' responses to differentiation. *Journal of Secondary Gifted Education, 17*(2), 90-102.

Hoover-Schultz, B. (2005). Gifted underachievement: Oxymoron or educational enigma? *Gifted Child Today, 28*(2), 46-49.

Ilgaz, G. (2011). İlköğretim öğrencilerinin fen ve teknoloji dersi öz-düzenlemeli öğrenme stratejileri, öz-yeterlik ve özerklik algılarının incelenmesi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü ilköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Öğretmenliği Bölümü.Yayımlanmamış Doktora tezi.

Kamin, J. Y., & Ronen, J. (1978). The smoothing of income numbers: Some empirical evidence on systematic differences among management-controlled and owner-controlled firms. *Accounting, Organizations and Society, 3*(2), 141-147.

Karabey, B., & Yürümezoğlu, K. (2015, 12 01). Yaratıcılık ve üstün yetenekliliğin bazı zekâ kuramları açısından değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakultesi Dergisi*(40), 86-107.

Karagöllü, Ş. (1995). Anaokulu Almış ve Almamış İlkokul Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sınıflarına Göre Okul Başarı Düzeyleri ile Özsaygı Düzeylerinin İncelenmesi. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Kaufman, J. C., Plucker, J. A., & Baer, J. (2008). *Essentials of creativity assessment* (53 b.). John Wiley & Sons.

Kitano, M. K., & Kirby, D. F. (1986). *Gifted education: A comprehensive view.* Boston: Little Brown.

Klein, T. (1996). Der Altersunterschied zwischen Ehepartnern. *Zeitschrift für Soziologie, 25*(5), 346-370.

Koshy, T. (2002). *Elementary number theory with applications.* Academic press.

Köknel, Ö. (1995). *Kişilik: Kaygıdan Mutluluğa* (13 b.). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Kurnaz, A. (2014). Bugünün özel yetenekli çocuklarını geleceğin aydını yapmak için neler öğretelim? *Yeni Türkiye Dergisi*(59).

Kutlu, M., Balcı, S., & Yılmaz, M. (2004). İletişim beceri eğitiminin öğrencilerin kendini ayarlama ve iyimserlik düzeylerine etkisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9.

Kyosti, J. (tarih yok). Trait and Test Anxiety in the FL Classroom. *ED:345551-ERIC*.

Leana-Taşcılar, M. Z. (2017). Bibliyoterapi programının üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerin öz saygı düzeylerine etkisi. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 73-96.

Mackinnon, D. W. (1962). The nature and nurture of creative talent. *American Psychologist*, 484-495.

Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi MEGEP. (2007). *Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (TASLAK).* http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/ hayatboyu/ adresinden alındı

Metin, N. (1999). *Üstün Yetenekli Çocuklar.* Ankara: Özasama Matbaacılık.

Metin, N., & Kangal, S. B. (2012). Bilim Sanat merkezlerine devam eden 12–14 yaş grubu üstün yetenekli çocukların benlik algılarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 37*(163).

Nerman, B. (1956). Ostbaltiskt från yngre vendeltid bland fynden från Helgö, Ekerö. http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/1753/1956_148.pdf?sequence=1 adresinden alındı

Ömeroğlu, E., & Turla, A. (2001). Okul Öncesi dönemde Yaratıcılık Eğitimi ve Desteklenmesi. *Milli eğitim Dergisi*.

Özyaprak, M. (2012). Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilere yönelik farklılaştırılmış matematik öğretiminin erişi, tutum ve yaratıcılığa etkisi. *Doktora Tezi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Piechowski, M. M. (1997). *Emotional Giftedness: An Expanded View.*

Piirto, J., Montgomery, D., & May, J. (tarih yok). A comparison of Dabrowski's overexcitabilities by gender for American and Korean high school gifted students. 141-153. doi:https://doi.org/10.1080/13598130802504080

Reis, S. M., & Renzulli, J. S. (2003). Research related to the schoolwide enrichment triad model. *Gifted Education International*, 15-39.

Renzulli, J. S. (1978). *The three-ring conception of giftedness: a developmental model for promoting creative productivity*. 11 06, 2018 tarihinde researchgate: https://www.researchgate.net/publication/237668711_The_Three-Ring_Conception_of_Giftedness_A_Developmental_Model_For_Promoting_Creative_Productivity adresinden alındı

Sak, U. (2012). *Üstün zekâlılar özellikleri tanılanmaları eğitimleri.* Maya Akademi.

Sak, U. (2014). *Yaratıcılık gelişimi ve geliştirilmesi.* Vize Yayıncılık.

Schachtel, E. G. (1959). *Metamorphosis: On the development of affect, perception, attention, and memory.* Basic Books.

Schiefele, U., & Rheinberg, F. (1997). Motivation and knowledge acquisition: Searching for mediating processes. *Advances in motivation and achievement*.

Sevinç, M., & Tok, E. (2010). Başarılı zekâ kuramına dayalo eğitim uygulamaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9*(32).

Silverman, L. K. (1993). *Counseling the gifted and talented.* Denver: Love Publishing Co., 1777 South Bellaire St.

Silverman, L. K. (1993). *Counseling the Gifted and Talented.* Denver: Love Publishing Co.

Stenberg, R. J. (2005). Creativity or creativities? *International Journal of Human-Computer Studies, 63*(4-5), 370-382.

Stenberg, R. J., & Grigorenko, E. (2000). Teaching thinking for successful intelligence. *Journal for the Education of the Gifted*.

Sungur, N. (1997). *Yaratıcı düşünce.* İstanbul: Evrim Yayınevi.

Susam, E. (2012). İlköğretim 4. ve 5. sınıf fen ve teknoloji dersi ile matematik dersinde üstün zekâlı öğrencilere yönelik uygulamaların değerlendirilmesi. *Doktora Tezi*. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Talent, C., Rheingold, H., & Taylor. (1984). *Higher creativity: Liberating the Unconscious for Breakthrough Insights.* Los Angeles: Jeremy P. Tarcher.

Tanju, E. H. (2012). Yaratıcı düşünme kuram ve yaklaşımları. E. Çelebi içinde, *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi* (s. 17-46). Ankara: PEGEM Akademi Yayıncılık.

Taylor, G. I. (1959). The dynamics of thin sheets of fluid. III. Disintegration of fluid sheets. *Proceedings of the Royal Society of London. Series A. Mathematical and Physical Sciences, 253*(1274), 313-321.

Tezbaşaran, A. (1996). Likert tipi ölçek geliştirme. *Psikologlar Derneği Yayınları*.

Tuan, Chin, & Sheh. (2005). The development of a questionnaire to measure students' motivation towards science learning. *International Journal of Science Education, 27*(6), 634-659.

Tuttle Jr, F. B., & Becker, L. A. (1980). *Program Design and Development for Gifted and Talented Students.* New Haven: NEA Order Department, The Academic Building.

Uğurlu, Ü., & Kaya, F. (2014). *Üstün zekâlılar eğitiminde en iyi uygulamalar (kanıt temelli bir kılavuz).* Ankara: Nobel Yayıncılık.

Vernon-Roberts, B., & Pirie, C. J. (1977). Degeneratıve Changes In The Intervertebral Dıscs Of The Lumbar Spıne And Theır Sequelae. *Rheumatology*, 13-21.

Vollmeyer, R., & Rheinberg, F. (2006). Motivational Effects on Self-Regulated Learning with Different Tasks. *Educational Psychology Review*, 239-253.

Wallas, G. (1926). *The art of thought. - PsycNET*. https://psycnet.apa.org/record/1926-10372-000 adresinden alındı

Wertheimer, M. (1945). *Productive thinking.* New York: Harper.

Wigfield, A., & Eccles, J. S. (1992). The development of achievement task values: A theoretical analysis. *Developmental Review*, 265-310.

Yaşar, M. C., & Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim, 3*(2), 201-209.

Yavuzer, H. S. (1989). Yaratıcılık. *Boğaziçi Üniversitesi Yayınları*(451).

Yılmaz, H., & Huyugüzel Çavaş, P. (2007). Fen öğrenimine yönelik motivasyon ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ilköğretim Online, 6*(3), 430-440.

Yontar, A. (1993). İnsanda yaratıcılığın gelişimi. A. Ataman içinde, *Yaratıcılık ve eğitim* (s. 15-37). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.

Zimmerman, B. J., & Bandura, A. (1994). Impact of self-regulatory influences on writing course attainment. *American Educational Research Journal, 31*(4), 845-862.

Online Eğitim Hizmetlerinin Pazarlanması

Dr. Erkut Ergenç

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-34-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

2002 yılında ilk üniversiteye başladığım andan doktora eğitimine kadar devam eden akademik süreçle, 2008 yılından itibaren Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli özel öğretim kurumlarında kurucu, yönetici ve danışman olarak görev aldığım eğitimcilik ve girişimcilik deneyimlerimin harmanlanması ile ortaya çıkan bu çalışmada, özel eğitim ve öğretim faaliyeti gerçekleştiren işletmelerin önemli bir parçası olduğunu düşündüğüm online eğitim hizmetlerinin pazarlanması konusunu hem akademik açıdan hem de uygulamalı olarak çalışma imkânı yakaladım.

Bu çalışmada online eğitim hizmetlerinin pazarlanması ve hizmet kalitesini etkileyen çeşitli unsurlar ülkemizdeki eğitim kurumlarının şartları çerçevesinde ele alınmıştır. Bu kitabın kaleme alındığı süreç Covid-19 Pandemisinin ülkemizde ve dünyada iş yapış biçimlerini değiştirdiği bir döneme denk gelmektedir. Bu bağlamda güncel endişeleri ve koşulları da dikkate alarak çözümler üzerinde kafa yorma imkanı bulunmuştur. Uzun uğraşlar sonucu hazırladığım doktora tezindeki çalışmalarımdan türetilmiş bu kitabın sektör profesyonelleri için yol gösterici bir çalışma olacağına inanıyorum.

Dr. Erkut ERGENÇ
erkut@ergenc.net
2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

1. BÖLÜM
PAZARLAMA, HİZMET PAZARLAMASI, HİZMET KALİTESİ

1.1. PAZARLAMA KAVRAMI 3
1.1.1 Pazarlamanın Tanımı 3
1.1.2 Pazarlamanın Tarihsel Gelişimi ve İşletme Amaçları 5
1.1.2.1 Pazarlamanın Tarihsel Gelişimi 5
1.1.2.2 Pazarlamanın Değişimi ve İşletme Amaçları 7
1.1.3 Pazarlama Stratejisi ve Pazarlama Yönetimi Kavramları 7
1.1.3.1 Pazarlama Stratejisi Kavramı 7
1.1.3.2 Pazarlama Yönetimi Kavramı 8
1.2. HİZMET VE HİZMET PAZARLAMASI KAVRAMI 9
1.2.1 Hizmetlerin Tanımı ve Kapsamı 10
1.2.2 Hizmetlerin Sınıflandırılması 11
1.2.2.1 İnsanların Hizmetin Öğesi Olması ve İnsan Bedenine Yönelik Hizmetler 12
1.2.2.2 İnsan Beynini Uyaran ve İşleyen Hizmetler 13
1.2.2.3 Fiziksel Varlıklara ve Mülkiyete Yönelik Hizmetler 13
1.2.2.4 Bilgiyi İşleme ve Soyut Varlıklara Yönelik Hizmetler 14
1.2.3 Hizmetlerin Özellikleri 14
1.2.3.1 Hizmetlerin Soyutluk (Dokunulmazlık) Özelliği 15
1.2.3.2 Hizmetlerin Ayrılmazlık Özelliği 16
1.2.3.3 Hizmetlerin Eşzamanlılık Özelliği 17
1.2.3.4 Hizmetlerin Stoklanamama Özelliği 17
1.2.3.5 Hizmetlerin Sahipsizlik Özelliği 18
1.2.3.6 Hizmetlerin Hetorojen Olması 18
1.2.4 Hizmet Pazarlaması Kavramı ve Eğitim Hizmetlerinde Pazarlama 18
1.2.4.1 Pazar Kavramı ve Eğitim Hizmetleri Pazarı 19
1.2.4.2 Eğitim Hizmetlerinde Pazar Bölümlendirme 22
1.2.4.3 Hedef Pazar Seçimi 24
1.2.4.4 Eğitim Hizmetlerinde Konumlandırma 26
1.2.5 Eğitim Hizmetleri Bağlamında Pazarlama Karması Bileşenleri 27
1.2.5.1 Eğitim Hizmetlerinde Ürün (Product) 28
1.2.5.2 Eğitim Hizmetlerinde Fiyatlandırma 33
1.2.5.3 Eğitim Hizmetlerinde Hizmet Yeri ve Dağıtımı 38
1.2.5.4 Eğitim Hizmetlerinde Tutundurma (Pazarlama İletişimi) Faaliyetleri 40

1.2.5.4.1 Eğitim Hizmetlerinde Reklam 40
1.2.5.4.2 Eğitim Hizmetlerinde Kişisel Satış 42
1.2.5.4.3 Eğitim Hizmetlerinde Satış Tutundurma (Satış Geliştirme) 43
1.2.5.4.4 Eğitim Hizmetlerinde Halkla İlişkiler 44
1.2.5.4.5 Eğitim Hizmetlerinde Doğrudan Pazarlama 44
1.2.5.5 Eğitim Hizmetlerinde Fiziksel Kanıtlar (Physical Evidence) 45
1.2.5.6 Eğitim Hizmetlerinde Süreç 46
1.2.5.7 Eğitim Hizmetlerinde İnsan Faktörü (People) 47
1.3. HİZMET KALİTESİ, E-HİZMET KALİTESİ, KALİTE FONKSİYON GÖÇERİMİ (KFG) VE LİTERATÜR ÇALIŞMALARI 49
1.3.1 Hizmet Kalitesi Kavramı ve Modelleri 49
1.3.1.1 Grönross Hizmet Kalitesi Modeli 50
1.3.1.2 SERVQUAL Hizmet Kalitesi Modeli 50
1.3.1.3 Müşteri İstek ve İhtiyaçlarının Tespiti- Müşteri Sesi (Voice of Customer) 52
1.3.1.4 Teknik Özelliklerin (Technical Specifications) Belirlenmesi ve Korelasyon Matrisi 52
1.3.1.5 Müşteri Gereklilikleri ile Teknik Özelliklerin İlişki Matrisi 53
1.3.1.6 Rakiplerle Kıyaslama ve Hedefler 53
1.3.1.7 Teknik Gereksinimlerin Önem Derecelerinin Belirlenmesi ve Sonuçların Analizi 54
1.3.2 Çevrimiçi Uzaktan Eğitimlerin İçeriğiyle İlgili Faktörler 54
1.3.2.1 Eğitmenin Alanında Uzman ve Deneyimli Olması 56
1.3.2.2 Eğitim İçeriğinin Faydalı ve Anlaşılır Olması 56
1.3.2.3 Eğitim İçeriğinin Güncel ve Doğru Olması 57
1.3.2.4 Eğitim İçeriğinin Konuları ve Araçlarıyla Zengin Olması 58
1.3.2.5 Eğitim İçeriğinin Uygun Sürede Tamamlanması 58
1.3.3 Çevrimiçi Uzaktan Eğitimlerle İlgili Teknik ve İşlevsel Faktörler 59
1.3.3.1 Web Sitesi Tasarımının Modern Olması 61
1.3.3.2 Web Sitesinin Güvenli Olması 62
1.3.3.3 Çevrimiçi Eğitimi Satınalma ve Erişim Kolaylığı 63
1.3.3.4 Web Sitesi ve Öğrenme Yönetim Sisteminin (ÖYS) Kullanım Kolaylığı 64
1.3.3.5 Uygun Ölçme ve Değerlendirme Süreci 64
1.3.4 Çevrimiçi Uzaktan Eğitim Hizmetleriyle İlgili Faktörler 65
1.3.4.1 Öğrencilerin Kendi Aralarında ve Eğitmenleriyle Etkileşimleri 67
1.3.4.2 Eğitim Kurumu ve Programlarının Akredite Edilmiş Olması 67
1.3.4.3 Kurumun Güvenilir ve Marka Bilinirliği Olması 68
1.3.4.4 Eğitim Hizmetinin Uygun Fiyatlı Olması 69
1.3.4.5 Eğitim Sonunda Geçerli Bir Sertifika Verilmesi 70
1.3.4.6 Müşteri Hizmetlerinin Erişilebilir ve Çözüm Odaklı Olması 70
1.4. ÇEVRİMİÇİ UZAKTAN EĞİTİM HİZMETLERİNİN TEKNİK ÖZELLİKLERİ 71

1.4.1 İçerik ile İlgili Teknik Özellikler 71
1.4.1.1 Teknik ve Pedagojik Açıdan Donanımlı ve Deneyimli Eğitmenin Varlığı 71
1.4.1.2 Teknolojik Açıdan Yeterli ve Güncel Eğitim Materyali 73
1.4.1.3 Ölçme ve Değerlendirme Sistemi 74
1.4.1.4 Sertifikasyon ve Akreditasyon Süreci 74
1.4.2 Altyapı ile İlgili Teknik Özellikler 76
1.4.2.1 İyi Kodlanmış Bir Web Sitesi 76
1.4.2.2 Öğrenme Yönetim Sistemi (ÖYS) 77
1.4.2.3 Ödeme Yöntemleri ve Muhasebe Sistemi 78
1.4.2.4 Forum ve Chat Sistemi 79
1.4.3 Pazarlama ile İlgili Teknik Özellikler 79
1.4.3.1 Müşteri İlişkileri Yönetimi (MİY) Sistemine Sahip Olmak 80
1.4.3.2 Deneyimli Satış ve Müşteri Destek Ekibinin Varlığı 80
1.4.3.3 Pazarlama ve Tutundurma Faaliyetleri 81
1.4.3.4 Finansal Güç 81

KAYNAKÇA 83

KAYNAKÇA

Adsense Google, (2020). AdSense nasıl çalışır?

https://support.google.com/adsense/answer/6242051?hl=tr (Son Erişim: 8.12.2020)

Agrawal, A., Shah, P., & Wadhwa, V. (2007). EGOSQ-users' assessment of e-governance online-services: A quality measurement instrumentation. In International Conference on E-governance (231-244).

Akao, Y., (1990). "Quality Function Deployment- Integrating Customer Requirement Into Product Design", Productivity Press, Massachusetts, (60-61).

Akao, Y., (2004). Quality function deployment: integrating customer requirements into product design. SteinerBooks.

Akao, Y., & Mazur, G. H., (2003). The leading edge in QFD: past, present and future. International journal of quality & reliability management.

Akbaba, A., (2005). Müşteri Odaklı Hizmet Üretiminde Kalite Fonksiyon Göçerimi (KFG) Yaklaşımı: Konaklama İşletmeleri İçin Bir Uygulama Çalışması. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 16(1), (59-81).

Akbaba, A., (2000). Kalite Fonksiyon Göçerimi Metodu ve Hizmet İşletmelerine Uyarlanması. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(3).

Akbaba, B., Kaymakcı, S., Birbudak, T. S., & Kılcan, B., (2016). Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitimle Atatürk İlkeleri ve İnkılap tarihi öğretimine yönelik görüşleri. Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 9(2), (285-309)

Akbıyık, A., (2012). Uzaktan Eğitim Ortamlarında Sosyal Yazılım Kullanımının Kabulünü Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. Yayımlanmamış doktora tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya Üniversitesi.

Akbudak, K., (2006); Tekstil Sektöründe Fiyatlandırma Yöntemleri ve Bir Uygulama. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Akıncı, S., (2006). Elektronik hizmet kalitesi ve hizmet telafi kalitesinin internet bankacılık hizmetlerine uyarlanması. Yayınlanmamış Doktora tezi, Antalya.

Akkılıç, M. E., (2005). Teknolojik Gelişmelerin Bankaların Dağıtım Kanallarının Yapısı Üzerine Etkileri. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 3(2), (110-114).

Aktepe, A., Ersöz, S., Hayat, Y., Orhan, G., Can, C., & Çifci, S., (2011). Kalite Fonksiyon Yayılımı (KFY)'de SERVQUAL Analizi ve Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi (BAHP) Yöntemlerinin Bütünleşik Kullanımı: Bir Üniversite Hastanesinde Uygulama. XI. Üretim Araştırmaları Sempozyumu, 23-24 Haziran 2011, İstanbul Ticaret Üniversitesi Eminönü, İstanbul.

Aktepe, C., Baş, M., & Tolon, M., (2015). Müşteri İlişkileri Yönetimi, Detay Yayıncılık. Ankara 2015. (26)

Al, U. ve Madran, R. O., (2004). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemleri: Sahip Olması Gereken Özellikler ve Standartlar. Bilgi Dünyası. 5(2), (259-271).

Aladwani, A. M. & Palvia, P. C., (2002), "Developing and Validating an Instrument for Measuring User-Perceived Web Quality," Information & Management, 39 (6), (467-76).

AlDahdouh, A. A., (2018). Jumping from one resource to another: how do students navigate learning networks? International Journal of Educational Technology in Higher Education, 15(1), 45.

Alkan, C., (1987). Açıköğretim Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları

Alptekin, S. E., & Karsak, E. E., (2011). An integrated decision framework for evaluating and selecting e-learning products. Applied Soft Computing, 11(3), (2990-2998).

AMA, (2020). Services. Definition. American Marketing Definition. https://marketing-dictionary.org/s/services/

AMA, (2019). Definitions of Marketing. American Marketing Association. https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/ Son Erişim: 27 Kasım 2020

Anderson, C.J., (1986). Survey of accreditation issues. Higher Education Panel Report Number 74. Washington, D.C.: American Council on Education.

Anis, A., & Islam, R., (2010). Improving Teaching Efficiency: An Application of QFD and AHP. Multiple Criteria Decision Making, (9-35).

Armstrong, G. M., Kotler, P., Harker, M., & Brennan, R., (2018). Marketing: an introduction. Pearson UK.

Arslan, V., (2019). Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Deneyimi ve Verimliliği Analizi: İstanbul Üniversitesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Ash, T., Ginty, M., & Page, R., (2012). Landing page optimization: The definitive guide to testing and tuning for conversions. John Wiley & Sons.

Atıcı, K. B., & Ulucan, A., (2009). Multi-Criteria Decision Analysis Approaches in Energy Projects Evaluation Process and Turkey Applications. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 27, (161-186).

Avlonitis, G. J., & Indounas, K. A., (2005). Pricing of services: An empirical analysis from the greek service sectors. Journal of Marketing Management, 21(3-4), (339-362).

Aydemir, M., (2018). Uzaktan eğitim program, ders ve materyal tasarımı (1. baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.

Aytaç, A., & Deniz, V., (2005). Quality Function Deployment in Education: A Curriculum Review. Quality & Quantity, (507-514)

Azimi, H. M., (2013). Readiness for implementation of e-learning in colleges of education. Journal of Novel Applied Sciences, 2(12), (769-775).

Babacan, M., (2012). Nedir Bu Reklam (3. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Bahill, A. T. & Chapman W. L., (1993) A Tutorial on Quality Function Deployment. Engeneering Management Journal 5(3), (24-35).

Bailey, R., & Ball, S., (2006). An exploration of the meaning of hotel brand equity. Serv. Ind. J. 26 (1), (15-38).

Baker, R. M., & Passmore, D. L., (2016). Value and pricing of moocs. Education Sciences, 6(2), (14).

Bakırhan, G., (2019). e-Fatura başvuru süreci. Paraşüt.

https://www.parasut.com/kullanim-kilavuzu/elektronik-fatura-e-fatura-basvurusu (Son Erişim: 28.12.2020)

Balaban, E., (2012). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitim ve bir proje önerisi. İstanbul: Işık Üniversitesi.

Barak, M., Watted, A., & Haick, H., (2016). Motivation to learn in massive open online courses: Examining aspects of language and social engagement. Computers & Education, 94, (49-60).

Barnes, S. J., & Vidgen, R., (2001), "An Evaluation of Cyber-bookshops: The WebQual method", International Journal Of Electronic Commerce, 6 (1), (11-30).

Bauer, H. H., Falk, T., & Hammerschmidt, M., (2006). eTransQual: A transaction process-based approach for capturing service quality in online shopping. Journal of Business Research, 59, (866-875).

Bayraktaroglu, G., & Özgen, Ö., (2008). Integrating the Kano model, AHP and planning matrix: QFD application in library services. Library Management, 29(4/5), (327-351).

Bennett, J. A., & Strydom, J. W. (Eds.)., (2001). Introduction to travel and tourism marketing. Juta and Company Ltd.

Berge, Z. L. (2001). New roles for learners and teachers in online education. https://www.academia.edu/29015819/New_Roles_for_Learners_and_Teachers_in_Online_Higher_Education (Son Erişim: 28.12.2020)

Berry, L.L., (2000). Cultivating service brand equity. J. Acad. Market. Sci. 28 (1), (128–137).

Bilgiç, H. G., & Tüzün, H., (2015). Yükseköğretim kurumları web tabanlı uzaktan eğitim programlarında yaşanan sorunlar. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 1(3), (26-50).

Binark, İ., (1979). Bilgi İşlem, Bilgi İşlem Sistemleri, Tarihçe, Bilgisayarlar ve Ülkemizdeki Durum. Türk Kütüphaneciliği, 28(4), (181-206).

Bingöl, D., (2014). İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Yayınları. Baskı, İstanbul, (322)

Bitner, M. J., (1992). Servicescapes: The impact of physical surroundings on customers and employees. Journal of marketing, 56(2), (57-71)

Blut, M., Chowdhry, N., Mittal, V., & Brock, C. (2015). E-service quality: A meta-analytic review. Journal of Retailing, 91(4), (679-700).

Bonk, C. J., (2015). Foreword Scratching the Seven Year Itch: Perhaps It's Time to MOOC On! In & B. H. K. J. R. Corbeil, M. E. Corbeil (Ed.), The MOOC case book: Case studies in MOOC design, development and implementation, New York, NY: Linus Books, (1–11).

Borowski, A., Fischer, H.E., Trendel, G., & Wackermann., (2010). Guter Fachunterricht braucht seine Zeit [Good science instruction needs time]. Pädagogik, 62 (3), (26-29).

Boshoff, C., (2007). A psychometric assessment of ES-QUAL: A scale to measure electronic service quality. Journal of Electronic Commerce Research, 8(1), (101-114).

Bozkurt, A., (2013). Açık ve uzaktan öğretim: Web 2.0 ve sosyal ağların etkileri. Akademik Bilişim, 13, (23-25).

Bozkurt, A., (2016). Bağlantıcı Kitlesel Açik Çevrimiçi Derslerde Etkileşim Örüntüleri ve Öğreten-Öğrenen Rollerinin Belirlenmesi. Yayımlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 2016.

Bozkurt, A., (2017). Türkiye'de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3(2), (85-124).

Bozkurt, A., & Cïlavdaroğlu, A. K., (2011). Matematïk ve Sınıf Öğretmenlerïnïn Teknolojïyï Kullanma ve Derslerïne Teknolojïyï Entegre Etme Algıları. Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(3), (859-870).

Brady, M. K. & Cronin J., (2001). "Some New Thoughts on Conceptualizing Perceived Service Quality: A Hierarchical Approach". Journal Of Marketing, 65(3), (34-49).

Brew, L. S., (2008). The role of student feedback in evaluating and revising a blended learning course. The Internet and Higher Education, 11(2), (98-105).

Britt, D.C., (1997). Perceptions of beginning teachers: Novice teachers reflect upon their beginning experiences, ERIC Document Reproduction Services No. ED415, (218).

Broderick, A., (1999). Role theory and the management of service encounters. Service industries journal, 19(2), (117-131).

Brown, S., (2004). Assessment for learning. Learning and Teaching in Higher Education, 1, (81-89).

Burt, S. R., (1997), The Contingent Value of Social Capital, Administarative Science Quarterly, 42(2), (339-365).

Buskirk, R. H., (1966). Principles of marketing: the management view (Vol. 1). Holt, Rinehart and Winston.

Bümen, H., (2015). Eğitim hizmetleri pazarlaması: Uludağ Üniversitesi'nde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde bir alan araştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi

Can, G.F., Atalay, K.D. & Eraslan, E., (2017). Bulanık Kalite Fonksiyon Yayılımı (BKFY) Temelli Tasarım Geliştirme Yaklaşımı. Journal of Turkish Operations Management, 1(1), (51-65).

Cankıran, C., (2018). PayTR, iyzico, iPara, Paratika, Paynet Karşılaştırması. https://www.cancankiran.com/paytr-iyzico-ipara-paratika-paynet-karsilastirmasi/ Son (Erişim Tarihi:09.12.2020)

Carman, James M., (1990), "Consumer Perceptions Of Service Quality: An Assessment Of The Servqual Dimensions", Journal Of Retailing, 66 (1), (33-55).

Carnevalli, J. A., & Miguel, P. C., (2008). Review, analysis and classification of the literature on QFD—Types of research, difficulties and benefits. International Journal of Production Economics, 114(2), (737-754).

Carrasco, R.A., Sánchez-Fernández, J., Muñoz-Leiva, F., (2017) Evaluation of the hotels e-services quality under the user's experience. Soft Comput 21, (995–1011).

Cebeci, Z., & Tekdal, M., (2006). Using podcasts as audio learning objects. Interdisciplinary Journal of E-Learning and Learning Objects, 2(1), (47-57).

Cemalcılar, İ., (1999). Pazarlama, kavramlar, kararlar. Beta Yayım Dağıtım AŞ, İstanbul.

Chaturvedi, S., (2020). Udemy vs Coursera vs Lynda: The Ultimate Showdown. https://yourstory.com/mystory/udemy-vs-coursera-vs-lynda-ultimate-showdown. (Son Erişim: 08.12.2020)

Chen, K. C. & D. C. Yen, (2004), Improving the Quality of Online Presence Through

Interactivity, Information & Management, 42 (1), (217-26).

Chen, S. J., & Chang, T. Z., (2003). A descriptive model of online shopping process: some empirical results. International Journal of Service Industry Management, 14(5), (556-569).

Chen, Y., & Yang, M., (2010). Study and Construct Online Self-learning Evaluation System Model Based on AHP Method. 2010 2nd IEEE International Conference on Information and Financial Engineering. China: IEEE.

Cheng, G., & Chau, J., (2016). Exploring the relationships between learning styles, online participation, learning achievement and course satisfaction: An empirical study of a blended learning course. British Journal of Educational Technology, 47(2), (257-278).

Cho, I. J., Kim, Y. J., & Kwak, C., (2016). Application of SERVQUAL and fuzzy quality function deployment to service improvement in service centres of electronics companies. Total Quality Management & Business Excellence, 27(3-4), (368-381).

Cho, J., (2004). Likelihood to abort an online transaction: influences from cognitive evaluations, attitudes, and behavioral variables. Information & Management, 41, (827-838).

Coffey, K.R. & Millsaps, E.M., (2004). A handbook to guide educational insitutions through the accreditation process: the ABCs of accreditation. Lewiston, New York: The Edwin Mellen Press.

Cohen, L., (1995). How QFD fits ın the organization. Addison Wesley Longman, USA.

Collier, J. E., & Bienstock, C. C. (2006). Measuring service quality in e-retailing. Journal of service research, 8(3), 260-275.

Cowell, D. W., & Communication Advertising, (1984). The marketing of services. London: Heinemann.

Cristobal, E., Flavián, C., & Guinaliu, M., (2007). Perceived e-service quality (PeSQ) Measurement validation and effects on consumer satisfaction and web site loyalty. Managing Service Quality: An International Journal, 17(3), (317-340).

Çalıpınar, H. & Soysal, M., (2010). Kalite Fonksiyon Yayılımı Yönteminin GSM Operatöründe Uygulanması. H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28(2), (95- 115).

Çelik, K., (2018). Genişletilmiş teknoloji kabul modeli: Uzaktan eğitim öğrencileri üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış doktora tezi. Bilişim Enstitüsü. Gazi Üniversitesi.

Çelik, P., (2017). E-hizmet kalitesi ölçümü: Uzaktan eğitim hizmeti veren kamu üniversiteleri örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Çelik, P., & Perçin, S., (2020). E-hizmet Kalitesi Ölçümü: Uzaktan Eğitim Hizmeti Veren Kamu Üniversiteleri Örneği. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (77-98).

Çelikkaya, H., (1997). Eğitime Giriş, Alfa Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.

Day, R. G., (1993). Quality function deployment: Linking a company with its customers. Asq Press.

De Barba, P. G., Kennedy, G. E., & Ainley, M. D., (2016). The role of students' motivation and participation in predicting performance in a MOOC. Journal of Computer Assisted Learning, 32(3), (218–231).

Delgado, D.J. & Aspinwall, E.M., (2003). QFD Methodology and Practical Applications – A Review, Proceedings of the Ninth Annual Postgraduate Research Symposium, School of Engineering, The University of Birmingham.

Demir, F. O., & Kırdar, Y., (2007). Müşteri ilişkileri yönetimi: CRM. Review of Social, Economic & Business Studies, 8, (293-308).

Demiray, U., (1993). Açıköğretim Fakültesi Yetişkin-Yaşlı Mezunları. Anadolu Üniversitesi Yayınları No:692., AÖF Yayınları No:338, Eskişehir.

Demirbağ, Ş. & Çavdar, E., (2016). Kalite Fonksiyon Yayılımı Planlama Matrisinde Kano Modelinin Kullanılması: Akıllı Telefonlar Üzerine Bir Uygulama. Ege Academic Review, 16(2).

Ding, D. X., Hu, P. J. H. & Sheng, O. R. L., (2011). E-SELFQUAL: A Scale for Measuring Online Self-Service Quality. Journal of Business Research, 64(5), (508-515).

Doğan, H., & Burucuoğlu, M., (2018). Tüketicilerin Mobil Bankacılık Hizmet Kalitesi Algıları ve Tekrar Kullanma Niyetleri: Ampirik Bir Araştirma. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 14(4), (1183-1198).

Doğan, Ö. İ., & Arıcan, R. İ., (2008). İlaç Sektöründe Kalìte Fonksìyon Göçerìmì (KFG) Matrìsìnìn Oluşturulması. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 9(1), (107-123).

Doğu, E., & Özgürel, B., (2008). Kalite Fonksiyon Göçerimi ile Bireysel Emeklilik Sistemleri Pazarlayan Sigorta Şirketlerinin Teknik Özelliklerinin İncelenmesi Üzerine Bir Çalışma. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 9(1), (33-45).

Durak, G., Çankaya, S., Yunkul, E., Urfa, M., Topraklikliоğlu, K., Arda, Y., & İnam, N., (2017). Trends in distance education: A content analysis of master's thesis. TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology, 16(1).

Duran, M., (2008). CRM Hakkında. http://danismend.com/kategori/altkategori/crm-hakkinda/(Erişim Tarihi: 03.11.2020)

Dursun, T., (2011). Uzaktan eğitimde hizmet kalitesinin ölçümlenmesi ve eğitim sektöründe bir uygulama.

Drahşan, A., (2018). Bize Bir Eğitim Lazım. Epsilon Yayınları. İstanbul.

Dror, S. ve Sukenik, Y., (2011). A Strategic Service Quality Framework Using QFD. Total Quality Management & Business Excellence, 22(10), (1057-1070).

E-Learning Industry, (2017). 5 Benefits Of Using WordPress For Your eLearning Website. https://elearningindustry.com/wordpress-for-your-elearning-website-5-benefits. (Son Erişim Tarihi: 9.12.2020)

El-Khawas, E., (2001). Accreditation in the USA: origins, developments and future prospects. Paris: IIEP-UNESCO. http://www.iiep.unesco.org/en/publication/accreditation-united-states-origins-developments-and-future-prospects. (Erişim tarihi: 09.12.2020)

Erbaşlar, G., (2014). Pazarlama yönetimi. Nobel Akademik Yayıncılık.

Eren, E. (2011)., Yönetim ve Organizasyon. Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ, İstanbul.

Ergenç, E., (2013). İşletmeler İçin Sosyal Medya'nın Önemi. Liderlik Okulu. https://www.liderlikokulu.com.tr/dosyalar/%DDsletmeler-icin-sosyal-medya-erkut-ergenc.pdf (Son erişim: 21.12.2020)

Ergunda, H. İ., (2009) Müşteri İlişkileri Yönetimi. http://danismend.com/kategori/altkategori/musteri-iliskileri-yonetimi/ (Erişim Tarihi:03.11.2020)

Ernst, Y., (2011). Higher Education and the Power of Choice. https://about.uq.edu.au/files/5420/HE (Son Erişim: 29.11.2020)

Ersöz, S., Pınarbaşı, M., Türker, A. K., & Yüzükırmızı, M., (2009). Hizmet Kalitesinin Servqual Metodu ile Ölçümü ve Sonuçların Yapısal Esitlik Modelleri ile Analizi: Ögretmen Evi Uygulaması. Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi, 1(1), (19-27).

Eru, O. (2019). Bolu İli'nde Faaliyet Gösteren Kadın Girişimcilerin Pazarlama Bilgi Düzeyleri Üzerine Bir İnceleme. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(2), (817)

Everard, A. & Galletta D. F., (2005). How Presentation Flaws Affect Perceived Site Quality, Trust, and Intention to Purchase From an Online Store, Journal Of Management Information Systems, 22 (3), (55-95).

Floh, A., Zauner, A., Koller, M., & Rusch, T., (2014). Customer segmentation using unobserved heterogeneity in the perceived-value–loyalty–intentions link. Journal of Business Research, 67(5), (974-982).

Fortune Dergisi, (2015). LinkedIn eğitim portalı Lynda.com'u satın aldı, https://www.fortuneturkey.com/linkedin-egitim-portali-lyndacomu-satin-aldi-11697. (Son erişim: 29 Ekim 2020)

Francis, J. E., & White, L., (2002). PIRQUAL: A scale for measuring customer expectations and perceptions of quality in Internet retailing. K. Evans & L. Scheer (Eds.), (263-270).

Freeman, R. (1997). Managing open systems. London: Kogan Page.

Fuentes-Blasco, M., Saura, I. G., Berenguer-Contrí, G., & Moliner-Velázquez, B., (2010). Measuring the antecedents of e-loyalty and the effect of switching costs on website. The Service Industries Journal, 30(11), (1837-1852).

Fung, R. Y., Law, D. S., & Ip, W. H. (1999). Design targets determination for inter□dependent product attributes in QFD using fuzzy inference. Integrated Manufacturing Systems.

Gaskin, S. P., Griffin, A., Hauser, J. R., Katz, G. M., & Klein, R. L., (2010). Voice of Customer. Wiley International Encyclopedia of Marketing.

Gibbs, P., Pashiardis, P., & Ivy, J. (2008). A new higher education marketing mix: the 7Ps for MBA marketing. International Journal of educational management.

Girginer, N. (2001). Uzaktan eğitim kararlarında teknoloji, maliyet, etkinlik boyutları ve uzaktan eğitime geçiş için kavramsal bir model önerisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Goldwasser, M., Mankoff, C., Manturuk, K., Schmid, L., & Whitfield, K. E. (2016). Who is a student: Completion in Coursera courses at Duke University. Current Issues in Emerging eLearning, 3(1), (125–138).

Google Trends, (2020). "Uzaktan Eğitim" anahtar kelime grubu pandemi trendleri. https://trends.google.com/trends/explore?q=uzaktan%20e%C4%9Fitim&geo=US (Son Erişim: 7.12.2020)

Gounaris, S., & Dimitriadis, S., (2003). Assessing service quality on the web: evidence from business□to□consumer portals. Journal of Services Marketing.

Gökmen, Ö., Uysal, M., Yaşar, H., Kırksekiz, A., Güvendi, G., & Horzum, M., (2017). Türkiye'de 2005-2014 Yılları Arasında Yayınlanan Uzaktan Eğitim Tezlerindeki Yöntemsel Eğilimler: Bir İçerik Analizi. Eğitim ve Bilim, 42(189).

Gremler, D. D., Bitner, M. J., & Evans, K. R., (1994). The internal service encounter. International Journal of Service Industry Management.

Grove, S. J., Fisk, R. P., & John, J., (2000). Services as theater: Guidelines and implications. Handbook of services marketing and management, (21-35).

Grönroos, C., (1987). Developing the service offering: a source of competitive advantage. Swedish School of Economics and Business Administration.

Grönroos, C., (2000). Creating A Relationship Dialogue: Communication, Interaction and Value. The Marketing Review, 1(1), (5-14).

Grönroos, C., (2002). Relationship Marketing: Strategic and Tactical Implications, Management Decision, Vol:34, No:3, (45).

Grönses, C., (1984) A Service Quality Model and Its Marketing Implications. European Journal of Marketing, Vol. 18 Issue: 4, (36-44).

Guàrdia, L., Maina, M., & Sangrà, A., (2013). MOOC design principles: A pedagogical approach from the learner's perspective. E-learning papers, (33).

Gülbahar, Y., & Alper, A. (2009). Öğretim teknolojileri alanında yapılan araştırmalar konusunda bir içerik analizi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 42(2), 93-112.

Güler, M. E., Saraç, T., & Almadağ, O., (2020) Çalışanların Farklılıkların Yönetimi ile İlgili Algılarının İş Tatminine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma1. (2394-2412)

Güllü, E. & Ulcay, Y., (2002). Kalite Fonksiyon Yayılımı ve Bir Uygulama. Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 7(1), (71-91).

Gümüşoğlu, Ş., Pırnar, İ., Akan, P., & Akbaba, A., (2007). Hizmet kalitesi kavramlar, yaklaşımlar ve uygulamalar. Ankara, Detay Yayıncılık. (s.6).

Gündoğdu, S. & Görener, A., (2017). Sağlık Sektöründe Kalite Fonksiyon Yayılımı ile Süreç İyileştirme. Alphanumeric Journal, 5(1), (127-146)

Gündüzyeli, B., (2018). Uzaktan eğitim pazarlama stratejileri ve uzaktan İngilizce dil eğitiminde tüketici tatmini üzerine bir çalışma. Yayınlanmamış doktora tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beykent Üniversitesi.

Gürer, M. D., Tekinarslan, E. & Yavuzalp, N., (2016). Çevrim içi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 7(1), (47-78).

Gürlen, E., Demirkaya, A. S., & Doğan, N., (2019). Uzmanların Pısa ve Tımms sınavlarının eğitim politika ve programlarına etkisine ilişkin görüşleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (52), (287-319).

Hack, L., & Tarouco, L., (2000). New tools for assessment in distance education. In Society for Information Technology & Teacher Education International Conference, (241-244).

Hakkari, F., İbili, E., Kantar, M., Boy, Y., Bayram, F., & Doğan, M., (2008). Uzaktan Eğitimde Ders Materyallerinin Hazırlanmasında Ders İçeriklerinin Tasarımı ve Senaryolaştırılması, 2. Uluslararası Gelecek İçin Öğrenme Alanında Yenilikler Konferansı, İstanbul.

Hamalainen K., Haakstad, J., Kangasniemi, J., Lindeberg, T. & Sjölund. M., (2001). Quality assurance in the Nordic higher education: accreditation-like practices. Helsinki:ENQA. https://www.eva.dk/sites/eva/files/201-11/Quality_assurance_in_the_Nordic_Higher_Education.pdf (Erişim tarihi:22.11.2020)

Hanks, R. D., Cross, R. G. & Noland, R. P., (2002). Discounting in the hotel industry: A new approach. Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly, 43 (4): (94-103).

Hartley, D. E., (2001). E-valuation: Pricing e-learning. Training & Development, 55(4), (24-24).

Harvard Üniversitesi., (2020). Harvard Online Courses (https://online-learning.harvard.edu/) Son Erişim Tarihi:07.12.2020

Hauser, J. R. & Clausing, D. (1998) The House of Quality. Harvard Business Review, No.3, (63-73).

Hernandez, Viladimir., (2019). Top 5 CRM Systems. Grey Group International. https://www.graygroupintl.com/blog/top-5-crm-systems (Erişim Tarihi: 24.11.2020)

Higgins, T., (1995). Into The Cyberspace Credit Card Marketing, Credit Card Management. Computers In Human Behaviour, (7-11).

Hoffman, K. D., & Bateson, J. E., (2006). Services Marketing: Concepts, Strategies, & Cases, Mason. OH: Thomson.

Honca, S., (2016). Kalite Fonksiyon Yayılımı ve Bir Yazılım Hizmetinde Uygulanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Horzum, M. B., Özkaya, M., Demirci, M., & Alpaslan, M., (2013). Türkçe uzaktan eğitim araştırmalarının incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(2), (123-140).

Huang M., (2005). Web Performance Scale, Information & Management, Vol.42, 841-852

Huang, Y. M., Yang, S. J., & Tsai, C. C., (2009). Web 2.0 for interactive e-learning. (257-259)

Islam, N., Beer, M., & Slack, F., (2015). E-learning challenges faced by academics in higher education. Journal of Education and Training Studies, 3(5), (102-112).

Iyzico, (2017). Lisanslı Ödeme Kuruluşuyla Çalışmanın Avantajları. https://www.iyzico.com/blog/lisansli-odeme-kurulusuyla-calismanin-avantajlari/ (Son erişim: 09.12.2020).

İçöz, O., (2005), Hizmet Pazarlaması, Turhan Kitapevi, Ankara.

Ilter B., (2009). E-Perakendecilikte E-Hizmet Kalitesi, Müşteri Memnuniyeti ve Müşteri Sadakati İlişkisi: İşletme Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, İşletme Fakültesi Dergisi, C.10, S.1, 2009, (97-117).

İslamoğlu, A. H., (2013) Pazarlama yönetimi: stratejik ve global yaklaşım. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, 6. Baskı. (307)

İşevi, A. S., & Çelme, B., (2005). Bilgi Çağında Yeni Hazine: Entellektüel Sermaye ile Rekabeti Yakalamak. Bilgi Dünyası, 6(2), (251-257).

James, R., (2016). Tertiary student attitudes to invigilated, online summative examinations. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 13(19), (1-13).

Jerry, K. M., (2020). Measuring Users' Satisfaction from E-Government Services in the Democratic Republic of Congo (Doctoral dissertation).

Jia, Y., Song, Z., Bai, X., & Xu, W., (2017). Towards economic models for MOOC pricing strategy design. In International Conference on Database Systems for Advanced Applications (387-398).

Jiang, L., Yang, Z., & Jun, M., (2013). Measuring consumer perceptions of online shopping convenience. Journal of Service Management, 24(2), (191-214).

JISC, (2007). Effective Practicewith e-Assessment An overview of technologies, policies and practice in further and higher education.

Jones, C., & Kim, S. (2010). Influences of retail brand trust, off□line patronage, clothing involvement and website quality on online apparel shopping intention. International Journal of Consumer Studies, 34(6), (627-637).

Jordan, K., (2014). Initial trends in enrolment and completion of massive open online courses. The International Review of Research in Open and Distributed Learning, 15(1), (133-160).

Juwaheer, T. D. & Ross, D. L., (2003). A Study of Hotel Guest Perceptions in Mauritius. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 15 (2), (105-115).

Kagan, D. M., (1992). Professional growth among preservice and beginning teachers. Review of Educational Research, 62(2), (129-169).

Kaizer, B. M., Silva, C. E. S., de Pavia, A. P., & Zerbini, T., (2020). E-learning training in work corporations: a review on instructional planning. European Journal of Training and Development.

Kakıcı, H., Hamdi, E. M. E. Ç., & Üçdoğruk, Ş., (2007). Türkiye'de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri. Ekonometri ve İstatistik E-dergisi, (5), (20-40).

Kalenskaya, N., Gafurov, I., & Novenkova, A., (2013). Marketing of educational services: Research on service providers satisfaction. Procedia economics and finance, 5, (368-376).

Kamvysi, K., Gotzamani, K., Andronikidis, A., & Georgiou, A. C., (2014). Capturing and prioritizing students' requirements for course design by embedding Fuzzy-AHP and linear programming in QFD. European Journal of Operational Research, 237(3), (1083-1094).

Kara, T., (2013). Sosyal medya endüstrisi. İstanbul: Beta Yayıncılık, (11).

Karafakıoğlu, M., (2006). Pazarlama ilkeleri. Literatür Yayıncılık. İstanbul (s.218).

Karafakioğlu, M., (2005). Pazarlama İlkeleri. Literatür Yayınları İstanbul. 2005. (s.218)

Karahan, A., (2019). Bulanık Kalite Fonksiyon Göçerimi ile Bir Üniversite Hastanesinde Hizmet Kalitesinin Geliştirilmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi)

Karapınar, A., & Ayıkoğlu Zaif, F., (2009). Finansal analiz. Ankara: Gazi Kitabevi.

Karnain, D. Z., Widiastuti, I., & Suharno, S., (2018). Incorporating Employer's Requirement in Curriculum Design to Improve the Graduate's Technical Competence using Quality Function Deployment. International Journal of Pedagogy and Teacher Education (IJPTE).

Kasper, J. D. P., van Helsdingen, P. J., Gabbott, M., & Fuxiang, W., (2008). Services marketing management. A strategic perspective.

Kaya, İ., (2010). Pazarlama bi'tanedir. Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul.

Keegan, W. J., & Green, M. C., (2008). Global Marketing, Perason International.

Kekeç, D. (2008). Hizmet Kalitesi Ölçümünde Servqual Ölçeği ve Otelcilik Sektöründe Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kelemen, M., & Papasolomou-Doukakis, I., (2004). Can culture be changed? A study of internal marketing. The Service Industries Journal, 24(5), (121-135).

Kelesbayev, D., Kalykulov K., Yertayev Y., Turlybekova A. & Kamalov A., (2016) A Case Study For Using The Quality Function Deployment Method As A Quality Improvement Tool In The Universities. International Review of Management and Marketing 6(3), (569-576).

Kırbaç, G., (2020). Tedarik zincirinde blokzincirin kalite fonksiyon yayılımıyla 3pl şirketlerinde incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Kilfoil, W. R. (2007). Acquiring accreditation in distance learning. Commonwealth of Learning Knowledge Series. http://oasis.col.org/bitstream/handle/11599/28/KS2007_Acquiring-Accreditation.pdf (Son Erişim: 22.12.2020)

Kim, G., M., & Lee, S., J., (2017). A Hierarchical Evaluation for Success Factors of the Mobile-Assisted Language Learning Using AHP. International Journal of Contents.

Kim, H., & Niehm, L. S., (2009). The impact of website quality on information quality, value, and loyalty intentions in apparel retailing. Journal of Interactive Marketing, 23(3), (221-233).

Kim, J., Fiore, A. M., & Lee, H. H., (2007). Influences of online store perception, shopping enjoyment, and shopping involvement on consumer patronage behavior towards an online retailer. Journal of Retailing and Consumer Services, 14(2), (95-107).

Kim, M., Kim, J. H., & Lennon, S. J., (2006). Online service attributes available on apparel retail web sites: an ES-QUAL approach. Managing Service Quality: An International Journal, 16(1), (51-77).

Kim, S., & Stoel, L., (2004-a). Apparel retailers: website quality dimensions and satisfaction. Journal of Retailing and Consumer Services, 11(2), (109-117).

Kim, S., & Stoel, L., (2004-b). Dimensional hierarchy of retail website quality. Information & Management, 41(5), (619-633).

Kim, W. C., Alpagut, Ş., & Mauborgne., (2005). Mavi okyanus stratejisi. CSA Global Pub.

Kim, W. G., & Lee, H. Y., (2004). Comparison of web service quality between online travel agencies and online travel suppliers. Journal of Travel & Tourism Marketing, 17(2/3), (105-116).

Kipman, M. E., (2013). Online (çevrimiçi) alışveriş sitelerinde e-hizmet kalitesi ve e-hizmet telafi kalitesi'nin elektronik sadakat üzerine etkileri.

Kocabey, H., (2018). WooCommerce e-ticaret entegrasyonu. Paraşüt. https://www.parasut.com/kullanim-kilavuzu/woocommerce-e-ticaret-entegrasyonu Son Erişim: 09.12.2020

Koç, E., (2017). Hizmet Pazarlaması ve Yönetimine Giriş. Baskı, Seçkin Yayınları: Ankara. (142).

Korkmaz, N. H., (2007). Yaz spor okulları ile çocukların benlik saygısı arasındaki ilişki. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi.

KOSGEB, (2003). Avrupa Eğitim Vakfı. Türkiye'de "KOBİ'ler İçin Eğitim Hizmetleri" Pazarı https://www.altso.org.tr/wp-content/uploads/2017/02/EgitimPazari1.pdf Son Erişim:28.11.2020

Kotler, P., (1982) Marketing for Non-profit Organizations, New Jersey: Prentice Hall International, 1982, s.444.

Kotler, P., (2005). A'dan Z'ye Pazarlama, Çev. Aslı Kalem Bakkal İstanbul: Kapital Medya

Kotler, P., & Armstrong, G., (2016). Principles of Marketing with MyMarketingLab: Global Edition, 16/E.

Kotler, P., Bowen, J. T., Makens, J., & Baloglu, S., (2017). Marketing for hospitality and tourism.

Kotler, P., & Fox, K. F., (1995). Strategic marketing for educational institutions. Prentice Hall. USA

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I., (2017). Pazarlama 4.0: Gelenekselden Dijitale Geçiş. Optimist yayıncılık. İstanbul s.33

Kotler, P., Kartajaya, H., Setiawan, I., & Dündar, K., (2010). Pazarlama 3.0: Ürün, müşteri, insan ruhu. Optimist Yayım Dağıtım.

Kotler, P., & Keller, K. L., (2006). Marketing Management. (12th ed.) Prentice Hall. USA.

Kourtesopoulou, A., Kehagias, J., & Papaioannou, A., (2018). Evaluation of E-service quality in the hotel sector: A systematic literature review. In Innovative approaches to tourism and leisure (173-191). Springer, Cham.

Koutropoulos, A., Gallagher, M. S., Abajian, S. C., de Waard, I., Hogue, R. J., Keskin, N.O., & Rodriguez, C. O., (2012). Emotive Vocabulary in MOOCs: Context & Participant Retention. European Journal of Open, Distance and E-Learning, 15 (1).

Kozak, N., Özel, Ç. H., & Yüncü, D. K., (2014). Hizmet pazarlaması. Detay Yayıncılık. Ankara

Köksal, G., & Eğitman, A., (1998). Planning and design of industrial engineering education quality. Computers & industrial engineering, 35(3-4), (639-642).

Kuiper, E., Volman, M., & Terwel, J., (2008). Students' use of Web literacy skills and strategies: searching, reading and evaluating Web information. Information Research: An International Electronic Journal, 13(3).

Kung, Ling-Chieh & Yang, Pei-Jung, (2018). Certificate or Subscription? The Optimal Pricing Strategy of Massive Online Open Courses PACIS 2018 Proceedings. 301.

Kurt, H. S. & Yenilmez, G., (2017). Kalite fonksiyon yayılımı: Alışveriş merkezleri üzerine bir uygulama. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 9 (1), (14-29).

Kuruüzüm, A., Kaya, P. & Çetin E. İ., (2011). Çok Kriterli Karar Verme ile Avrupa Birliği ve Aday Ülkelerinin Yaşam Kalitesinin Analizi. Ekonometri ve İstatistik Dergisi.13, (80-94).

Kushwaha, G. S., & Agrawal, S. R., (2015). An Indian customer surrounding 7P′ s of service marketing. Journal of Retailing and consumer services, 22, (85-95).

La, K. V., & Kandampully, J., (2002). Electronic retailing and distribution of services: cyber intermediaries that serve customers and service providers. Managing Service Quality: An International Journal.

Lam, K., ve Zhao, X., (1998). An application of quality function deployment to improve the quality of teaching. International Journal of Quality & Reliability Management, 15(4), (389-413).

Lamb, C. W., Hair, J. F., & McDaniel, C., (2011). Essentials of marketing. Cengage Learning.

Lancaster, G., & Reynolds, P., (2002). Marketing: The one-semester introduction. Routledge.

Leba, M., Ionica, A. C., & Edelhauser, E., (2013). QFD–Method for eLearning systems evaluation. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 83, (357-361).

Lee, G. G., & Lin, H. F., (2005). Customer perceptions of e-service quality in online shopping. International Journal of Retail & Distribution Management, 33(2), (161-176).

Lehmann, S., & Buxmann, P., (2009). Pricing strategies of software vendors. Business & Information Systems Engineering, 1(6), 452.

Lewis, R. C., & Booms, B. H., (1983). The marketing aspects of service quality. Emerging perspectives on services marketing, 65(4), (99-107)

Li, Y. N., Tan, K. C., & Xie, M., (2002). Measuring web-based service quality. Total quality management, 13(5), (685-700).

Liu, S.-F., Lee, Y.-L., Lin, Y.-Z., & Tseng, C.-F., (2013). Applying Quality Function Deployment in Industrial Design Curriculum Planning. International Journal of Technology and Design Education, (1147-1160).

Loiacono, T.E., Watson, R.T. & Goodhue D., (2000), WebQualTM: A Web Site Quality Instrument. Worcester, Mass.: Worcester Polytechnic Institute, Working Paper.

Lowenthal, P., & Wilson, B. G., (2010). Labels do matter! A critique of AECT's redefinition of the field. TechTrends, 54(1), (38-46).

Lovelock, C., & Wright, L., (2001). Principles of service marketing and management. Prentice Hall.

Lovelock, C., Wirtz J., (2011), Services Marketing: People, Technology, Strategy, 7th ed., Pearson Global Edition.

Madu, C. N., & Madu, A. A., (2002). Dimensions of e□quality. International Journal of Quality & reliability management. Vol:19 (3), (246-258).

Magliozzi, T. L., & Berger, P. D., (1993). List segmentation strategies in direct marketing. Omega, 21(1), (61-72).

Mallon, J. C., & Mulligan, D. E., (1993). Quality function deployment—a system for meeting customers' needs. Journal of Construction Engineering and Management, 119(3), (516-531).

Mandal, S., & Sharma, D., (2016). Pricing For Ecommerce in Emerging Economies (No. WP2016-03-42). Indian Institute of Management Ahmedabad, Research and Publication Department.

Marcus, A., (2015). Mobile Persuasion Design, Springer, California

Mariasingam, M., (2005). Quality criteria and benchmarks for online degree programs. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Wisconsin: University of Wisconsin-Madison.

Marimon, F., Petnji Yaya, L. H., & Casadesus Fa, M., (2012). Impact of e-Quality and service recovery on loyalty: A study of e-banking in Spain. Total Quality Management & Business Excellence, 23(7-8), (769-787).

Marimon, F., Vidgen, R., Barnes, S., & Cristóbal, E., (2010). Purchasing behaviour in an online supermarket. International Journal of Market Research, 52(1), 111.

Mayer, K. J., Bowen, J. T., & Moulton, M. R., (2003). A proposed model of the descriptors of service process. Journal of services marketing.

Mazur, G.H., (1993). QFD for Service Industries: From Voice of Customer to Task Deployment. In The Fifth Symposium on Quality Function Deployment.

McCarthy, E. J., (1964). Basic Marketing, IL: Richard D. Irwin.

McCoy, K., (2015). Using Zoom, Cloud Based Video Web Conferencing System: to Enhance a Distance Education Course and/or Program. In Society for Information Technology & Teacher Education International Conference Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), (412-415).

McDaniel, L. H., Lamb, C., & Hair, J., (2008). Essential of marketing. USA: International Thompeson Publising.

McKinney, V., K. Yoon & Zahedi, F., (2002). The Measurement of Web-Customer Satisfaction: An expectation and disconfirmation approach, Information Systems Research, 13 (3), (296-315).

McKinsey, M., (2018). What is a Learning Management System? https://www.valamis.com/hub/what-is-an-lms (Son Erişim Tarihi: 09.12.2020)

McKnight, D. H., Choudhury V. & Kacmar, C., (2002). Developing and Validating Trust Measures for E-commerce: An Integrative Typology, Information Systems Research, 13 (3), (334-59).

MEB, (2020a). Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, https://ookgm.meb.gov.tr/ (Son Erişim: 8.12.2020)

MEB, (2012). Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/06103840_Ozel_EYitim_KurumlarY_YonetmeliYi.pdf (Son Erişim: 8.12.2020)

MEB, (2020b). Eğitïm-öğretïm, 31 Aralik 2020'ye Kadar Onlïne Olarak Sürdürülecek. https://www.meb.gov.tr/egitim-ogretim-31-aralik-2020ye-kadar-online-olarak-surdurulecek/haber/21983/tr (Son Erişim: 8.12.2020)

Moore, J. L., Dickson-Deane, C., & Galyen, K., (2011). e-Learning, online learning, and distance learning environments: Are they the same?. The Internet and Higher Education, 14(2), (129-135).

Moore, M. G. & Kearsley, G., (2005). Distance education: A systems view, 3. Baskı, Wadsworth Publishing. Boston, MA, (2005).

Morrison, A. M., & Morrison, A. M., (1996). Hospitality and travel marketing. Albany, NY: Delmar.

Mucuk, İ., (2014). Pazarlama İlkeleri. Türkmen Kitabevi. İstanbul.2014 20. Basım

Muda, N., & Roji, N. S., (2015). A Quality Function Deployment (QFD) Approach in Determining the Employer's Selection Criteria. Journal of Industrial Engineering.

Mukaddes, A. M., Bagum, N., Islam, M. A., & Khan, M. M., (2012). The application of quality function deployment to improve the teaching techniques in higher education. International Journal Industrial and Systems Engineering (11), (97-109).

Naquin, C. E., Kurtzberg, T. R., & Krishnan, A., (2015). Fairness judgments and counterfactual thinking: pricing goods versus services. International Journal of Organizational Analysis.

Nardalı, S., (2011). Yüksek Öğretimde (Üniversitelerde) Markalaşma. Detay Yayıncılık. Ankara.

Nardalı, S., Ergenç, E., & Kırbaç, G., (2020). Online (Uzaktan) Eğitim Hizmetlerinin Pazarlanmasında Kalite Fonksiyon Göçerimi Uygulaması. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(4), (557-568).

Neff, R., (1991). Quality: Overview–No. 1–And trying harder. Business Week (October 25), (20-24).

Nguyen, H. T. T., Nguyen, N., & Pervan, S., (2020). Development and validation of a scale measuring hotel website service quality (HWebSQ). Tourism Management Perspectives, 35.

Nurjannah, H., Mardianty, D., Hayati, R., & Susanti, E., (2020). The Implementation of Kano Model and Quality Function Deployment to optimize the quality of higher education in Indonesia. Revista ESPACIOS, 41(06).

O'reilly, T., (2009). What is web 2.0., O'Reilly Media, Inc.

Odabaşı, Y., (1988). Doğrudan Pazarlama: Kavram ve Özellikler, Pazarlama Dünyası, Sayı: 11, İstanbul.

Ojo, O., (2010). The Relationship Between Service Quality and Customer Satisfaction in the Telecommunication İndustry: Evidence From Nigeria. Brand.

Onaran, B., & Özmen, A., (2017). Hizmet Pazarlaması Stratejik Bir Yaklaşımla. Bölüm 2. Efil Yayınevi, Ankara. S.25.

OpenupEd, (2015). Definition Massive Open Online Courses (MOOCs) https://www.openuped.eu/images/docs/Definition_Massive_Open_Online_Courses.pdf (Son Erişim: 28.11.2020)

Orhan, F., & Akkoyunlu, B., (1999). Uzaktan eğitim yaklaşımında temel eğitim 1. kademe öğretmenleri'nin video destekli hizmetiçi eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(17).

Ossiannilsson, E., Altinay, F., & Altinay, Z., (2016). MOOCs as Change Agents to Boost Innovation in Higher Education Learning Arenas. Education Sciences.

Osterwalder, A., & Pigneur, Y., (2010). Business model canvas. Self published. Last.

Ouellet, M, (2010). Recovering lost sales through an automated shopping cart abandonment strategy. http://vogelmarketing.net/Images/Recovering-Lost-Sales-Through-Shopping-Cart-Abandonment.pdf (Son Erişim: 21.12.2020).

Ölmez, H. S., & Dai, N., (2016). Özgür açık kaynak yazılım stratejilerinin Türkiye bilgi toplumu hedefleri içerisindeki önemi.

Özdağoğlu, A., & Güler, M. E., (2016). E-Service Quality Of Internet Based Banking Using Combined Fuzzy Ahp And Fuzzy Topsis. Tehnicki vjesnik/Technical Gazette, 23(4).

Özdemir, E., (2011). Teknolojik Ürün ve Hizmet Pazarlaması, 1.B, Ekin Yayınevi. Bursa, Nisan 2011. s.245

Özgen, Ö., (2009). Kalite fonksiyon göçerimi yöntemi ile marka bağlılığı stratejilerinin belirlenmesi: İzmir ilinde beyaz eşya sektöründe bir uygulama (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Özkaya, B., (2010). Reklam Aracı Olarak Advergaming. Marmara University Journal of the Faculty of Economic & Administrative Sciences, 29(2).

Özmen, Ş., (2009). Ağ ekonomisinde yeni ticaret yolu e-ticaret. 3. baskı İstanbul Bilgi Üniversitesi. İstanbul.

Özmen, B., (2012). Sosyal Ağ Destekli Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğrenci Başarısı ve Görüşlerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, (s.16) Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Öztürk, S. A., (2005). Hizmet Pazarlaması, Ekin Kitabevi, 5. Baskı, Ankara.

Öztürk, S. A., (2016). Hizmet pazarlaması: kuram, uygulama ve örnekler. 15. Baskı Ekin Yayınevi. s.9, 21

Palmer, A., (1994). Principles of services marketing. McGraw-Hill Book Company Limited. s.11, s124

Palmer, J., (2002). Web Site Usability, Design, and Performance Metrics. Information Systems Research, 13(2), (151-167).

Palloff, R. M. & Pratt, K., (2003). The Virtual Student: A Profi le andGuide. San Francisco: Jossey-Bass.

Parasuraman A., Zeithaml VA., Berry LL., (1988). SERVQUAL: a multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. Journal of Retailing 64(1), (12–40)

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Malhotra, A., (2005). ES-QUAL a multiple-item scale for assessing electronic service quality. Journal of service research, 7(3), (213-233).

Partovi, F. Y., (1999). A quality function deployment approach to strategic capital budgeting. The Engineering Economist, 44(3), (239-260).

Paulssen, M. & Bagozzi, R. P., (2005). A Self-Regulatory Model of Consideration Set Formation, Psychology & Marketing, 22(10), (785-812).

Pırnar, İ., (2008). Doğrudan Pazarlama. Seçkin Yayıncılık.

Provost, M., Koompalum, D., Dong, D., & Martin B.C., (2006). The Initial Development of the Webmedqual Scale: Domain Assessment of the Construct of Quality of Health Web Sites, International Journal Of Medical Informatics, 75 (1), (42-57).

Pundak, D., Sabag, N., & Trotskovsky, E., (2014). Accreditation of MOOC Courses. European Journal of Open Distance and E-Learning, 17(2).

Rabinovich, E., Knemeyer, A. M., & Mayer, C. M., (2007). Why do Internet commerce firms incorporate logistics service providers in their distribution channels? The role of transaction costs and network strength. Journal of Operations Management, 25(3), (661-681).

Ragan, L. C., (1999). Good Teaching Is Good Teaching: An Emerging Set of Guiding Principles and Practices for the Design and Development of Distance Education. CAUSE/EFFECT, 22(1), (1-7). https://www.educause.edu/ir/library/html/cem/cem99/cem9915.html (Son Erişim: 21.12.2020)

Reisinger, S. L. and Paramythis, A., (2003). Distance Education – A Battlefield for Standards. The Quality Dialogue Integrating Quality Cultures in Flexible, Distance and eLearning (s. 89-94). Rhodes, Greece: 2003 EDEN Annual Conference.

Rızaoğlu, B., (2007). Turizm Pazarlaması, 5. Baskı, Detay Yayıncılık.

Rodriguez, C. O. (2012). MOOCs and the AI-Stanford Like Courses: Two Successful and Distinct Course Formats for Massive Open Online Courses. European Journal of Open, Distance and E-Learning.

Rosenthal, S., (2018). Motivations to seek science videos on YouTube: Free-choice learning in a connected society. International Journal of Science Education, Part B, 8(1), (22-39).

Rovai, A. P., (2001). Building classroom community at a distance: A case study. Educational technology research And development, 49(4), 33.

Rowe, G. ve Wright, G., (1999). The Delphi technique as a forecasting tool: issues and analysis. International Journal of Forecasting, 15 (4), (353-375).

Ruskin-Brown, I., (2005). Marketing your service business. Thorogood Publishing. s.139 Saaty, T. L., (1980)., ''The Analytic Hierarchy Process'', McGraw Hill Comp., USA.

Saaty, T. L., Vargas, L. G., (1994). Decision Making With Analytic HierarchyProcess 1st Ed. RWS Publications, Pittsburg.

Sabry, K., & Baldwin, L., (2003). Web□based learning interaction and learning styles. British Journal of Educational Technology, 34(4), (443-454).

Sağlam, M., & Sağlam, A. Ç., (2005). Öğretmenlik mesleğinin maddi yönüne ilişkin genel bir değerlendirme. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(3), (317-328).

Salar, H. C., (2009). Trends in distance education in Turkey. In the Proceedings of The 23rd ICDE World Conference on Open and Distance Learning Including the 2009 EADTU Annual Conference. Maastricht: Open University.

https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1124887.pdf (Son Erişim: 22.12.2020)

Santos, J., (2003). E-service quality: a model of virtual service quality dimensions". Managing Service Quality: An International Journal, 13(3), (233-246).

Sanyal, B.C. & Martin, M., (2007). Quality assurance and the role of accreditation: an overview. Higher education in the world 2007: accreditation for quality assurance: what is at stake? GUNI Series on the Social Commitment of Universities 2. New York: Palgrave Macmillan, (3-17).

Saxe, R., Weitz, B.A., (1982). The SOCO Scale: A Measure of the Customer Orientation of Sales People. Journal of Marketing Research, 343.

Schlissel, M. R., & Chasin, J., (1991). Pricing of services: an interdisciplinary review. Service Industries Journal, 11(3), (271-286).

Schmenner, R. W., (1990). Production/operations management: From the inside out. Macmillan Coll Division.

Schmid, H. A., & Rossi, G., (2004). Modeling and designing processes in e-commerce applications. IEEE Internet Computing, 8(1), (19-27).

Schneider, B; Holcombe Karen M., (1997). Lessons Learned About Service Quality What It Is, How to Manage It, and How to Become a Service Quality Organization, Consulting Psychology Journal: Practice and Research, Vol:49, No:1, s.37.

Schultz, M., Doerr, J. E., & Frederiksen, L., (2013). Professional services marketing: how the best firms build premier brands, thriving lead generation engines, and cultures of business development success. John Wiley & Sons.

Seferoğlu, S. S., (2004). Öğretmen yeterlilikleri ve mesleki gelişim. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim, 58, (40-45).

Seidel, T., & Shavelson, R. J., (2007). Teaching effectiveness research in the past decade: The role of theory and research design in disentangling meta-analysis results. Review of educational research, 77(4), (454-499).

Selek, İ., (2006). Süreç yönetiminin başarısında ekip çalışmasının etkisi ve Funika Tekstil AŞ'de bir uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.

Sen, R., (2005). Optimal search engine marketing strategy. International Journal of Electronic Commerce, 10(1), (9-25).

Seth, N., Deshmukh, S. G., & Vrat, P., (2005). Service quality models: a review. International journal of quality & reliability management.

Shanker, R., (2002). Services marketing. Excel Books India.

Shayganmehr, M. & Montazer, G.A., (2020). An extended model for assessing E-Services of Iranian Universities Websites Using Mixed MCDM method. Educ Inf Technol 25, (3723–3757)

Shiftdelete, (2019). Sony, iPhone kamera teslimatına yetişemiyor. Shiftdelete.net Web Sitesi. https://shiftdelete.net/sony-iphone-kamera-teslimatina-yetisemiyor (Son Erişim: 29.11.2020)

Shrivastava, P. & Verma D. S., (2014) Application of Quality Function Deployment

To Improve Customer Satisfaction In Hotel Industry. International Journal of

Scientific & Engineering Research 5(6): (957-962).

Shoemaker, S., & Mattila, A. S., (2009). Pricing in services. In Handbook of pricing research in marketing. Edward Elgar Publishing Ltd. s. 535

Shostack, G. L., (1977). Breaking free from product marketing. Journal of marketing, 41(2), (73-80).

Simonson, M. (2015). Accreditation and quality in distance education. Distance Learning, 12(1), 27-28.

Sirvanci, M., (1996). Are students the true customers of higher education? Quality progress, 29(10), 99.

Skinner, S. J., (1990), Marketing, Houghton Mifflin Company, Boston.

Smith, P. G., (2012). Professional Website Performance: Optimizing the Front-End and Back-End. John Wiley & Sons.

Snelson, C., & Elison-Bowers, P. R., (2009). Using YouTube videos to engage the affective domain in e-learning. (1481-1485)

Soylev, A., (2017). MOOCs 2.0: The Social Era of Education. Turkish Online Journal of Distance Education, 18(2), 56-67.

Stella, A., (2007). Accreditation of Higher Education in the Asia-Pacific Region. Higher education in the world 2007: accreditation for quality assurance: what is at stake? GUNI Series on the Social Commitment of Universities 2. New York: Palgrave Macmillan, (224-238).

Stephenson, J., (2001). Teaching ve Learning Online: Pedagogies for New Technologies. Great Britain: Biddles Ltd.

Stiglingh, M., (2014). A measuring instrument to evaluate e-service quality in a revenue authority setting. Public relations review, 40(2), (216-225).

Sümer, M., (2016). Sanal derslere ilişkin öğrenci görüşlerinin incelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(27/3), (181-200).

Şen, O., (2010) E-sertifika Programlarinin Çalişan Motivasyonuna Etkisi: Anadolu Üniversitesi Perakendecilik E-sertifika Programinin Motivasyona Etkisi ile İlgili Bir Uygulama. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Şimşek, M. Ş., & Çelik, A., (2011). İşletme bilimlerine giriş. Eğitim Kitabevi.

Şimşek, M. Ş., & Çelik, A., (2014). Yönetim ve organizasyon, 16. Baskı, Konya: Eğitim Akademi Yayınları.

T24, (2020). Ekranlara veda eden Fatih Portakal YouTube kanalı açtı. https://t24.com.tr/haber/ekranlara-veda-eden-fatih-portakal-you-tube-kanali-acti,906034 (Son Erişim: 7.12.2020)

Teachable, (2020). Pricing: Unlimited courses and students on all paid plans. https://teachable.com/pricing (Son erişim: 23.11.2020)

Tenekecioglu, B., & Ersoy, N. F., (2000). Pazarlama yönetimi. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Ögretim Yayınlari, Eskişehir.

Terninko, J., (1997). Step-by-step QFD: customer-driven product design. Crc Press.

Thincific, (2020) Pricing: No transaction fees. Unlimited students. Risk free. https://www.thinkific.com/pricing/ (Son erişim: 23.11.2020)

Torlak, Ö., Altunışık, R., & Özdemir, Ş., (2007). Postmodern dünyada tüketimi yeniden anlamlandıracak yeni müşteri. Hayat Yayıncılık.

Torlak, Ö., & Uçkun, N. (2005). Eskişehir'deki KOBİ'lerin pazarlama ve finansman sorunları ara kesiti. (199-215)

Tsinidou, M., Gerogiannis, V., & Fitsilis, P., (2010). Evaluation of the factors that determine quality in higher education: an empirical study. Quality assurance in Education.18(3), (227-244).

Tunçel, M., (2018). Açıkhava Reklamları ve New York Times Meydanı Açıkhava Reklamlarının İncelenmesi. Sanat ve Tasarım Dergisi, (22), (317-341).

Turan, N., (2015). Kfg ve Ahp Yöntemlerinden Faydalanilarak Dezavantajli Kişilerin İstihdamini Arttırmaya Yarayacak Bir Platform Tasarımı. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Turgut, M. F., & Baykul, Y., (2010). Eğitimde ölçme değerlendirme. Ankara: Pegem Yayıncılık.

TÜİK, (2020) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2020 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679 (Son Erişim: 28.11.2020)

TÜSİAD, (2017). Dijitalleşen dünyada ekonominin itici gücü: E-ticaret. TÜSİAD-T/2017, 04- 587.

Tye, B.B., & O'Brien, L., (2002). Why are experienced teachers leaving the profession? Phi Delta Kappan 84 (1). Retrieved from ProQuest 2/23/05.

Uluhatun, N., (2019). Web Sayfalarinda Kullanilan Güvenlik Kodu Seçimine Yönelik Bir Arayüz Geliştirilmesi Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.

Uşun, S., (2006). Uzaktan eğitim. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

Üner, M., (2003). Pazarlama tanımı üzerine. Pi Dergisi, 4(4), (44-57).

Üner, M., (2009). Pazarlama karması paradigmasında pazarlama tanımı. Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi, 8(29), (4-16).

Valamis, (2020). What Is An LMS? https://www.valamis.com/hub/what-is-an-lms Son Erişim Tarihi: 09.12.2020

Van Iwaarden, J., van der Wiele T., Ball L., & Millen R., (2004). Perceptions about the Quality of Web Sites: A Survey Amongst Students at Northeastern University and Erasmus University, Information & Management, 41 (8), (947-59).

Varış, F., (1998). Eğitim Bilimine Giriş. Alkım Yayıncılık, Ankara, S.19.

Varvel, V. E., (2006). Online Instructor Competencies. Pointers & Clickers, 7(6).: https://www.westga.edu/~distance/ojdla/spring101/varvel101.htm (Son Erişim: 21.12.2020)

Veenman, S., (1984). Perceived problems of beginning teachers. Review of Educational Research, 54 (2), (143-178).

Verduin, J. R., & Clark, T., (1994). Distance Education: guidelines for effective use. (çeviri: İlknur Maviş).

Verma, H. V., (2011). Services marketing: Text and cases, 2/e. Pearson Education India

Violante, M.G., & Vezzetti, E., (2014). Implementing a new approach for the design of an e‐learning platform in engineering education. Comput Appl Eng Educ, 22: (708-727).

Wackermann, Trendel, G. & Fischer, H. E., (2010). Evaluation of a Theory of Instructional Sequences for Physics Instruction. International Journal of Science Education, 32(7), (963 – 985).

Walberg, H.J., (1986). Syntheses of research in teaching. In: M.C: Wittrock (Ed.), Handbook of research in teaching. London: Macmillan, (214-229).

Walker, L., (1993). Changing perceptions of efficacy: From student teachers to first-year teachers. Unpublished paper.

Wolfinbarger, M., & Gilly, M. C., (2003). eTailQ: dimensionalizing, measuring and predicting etail quality. Journal of retailing, 79(3), (183-198).

Woodruffe, H., (1995). Services Marketing, M&E Pitman. March-field, MA, (46-49).

Worm, B. S., (2013). Learning from simple ebooks, online cases or classroom teaching when acquiring complex knowledge. A randomized controlled trial in respiratory physiology and pulmonology. PLOS one, 8(9).

Wu, H. Y., & Lin, H. Y., (2012). A hybrid approach to develop an analytical model for enhancing the service quality of e-learning. Computers & Education, 58(4), (1318-1338).

Yan Li, Y., & Shang, H., (2020). Service quality, perceived value, and citizens' continuous-use intention regarding e-government: Empirical evidence from China. Information & Management, 57(3), (103-197).

Yang, Z., & Jun, M., (2008). Consumer perception of e-service quality: From internet purchaser and non-purchaser perspectives. Journal of Business Strategies, 25(2), 59.

Yapraklı, T. Ş. & Güzel, D., (2010). Sağlık sektöründe bir kalite fonksiyon göçerimi uygulaması. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, (19), (457-476).

Yıldırım, B. F., & Önder, E., (2018). Çok kriterli karar verme yöntemleri. Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

Yıldırım, R., & Akçay, R. C., (2017). Sürekli Eğitim Merkezi Öğretim Elemanlarına Göre Yaşam Boyu Öğrenme Hizmetleri Yönetsel Etkililiğinin Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1(1), (40-63).

Yıldız, E., & Seferoğlu, S. S., (2020). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Çevrim İçi Teknolojilere Yönelik Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi. Celal Bayar University Journal of Social Sciences/Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1).

Yıldız, S. M. (2009). Spor ve Fiziksel Etkinlik Hizmetleri: Geniş Bir Sınıflama. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(22), (1-10).

Yoo, B., & Donthu, N., (2001). Developing a scale to measure the perceived quality of an Internet shopping site (SITEQUAL).

Young, L., (2008). From Products to Services: Insight and experience from companies which have embraced the service economy. John Wiley & Sons.

Yök Tez Merkezi, (2020). Uzaktan Eğitim Araması. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi Son Erişim: 07.12.2020

Yun, Z. & Good, L.K., (2007). Developing Customer Loyalty from E-Tail Store Image Attributes. Managing Service Quality. 17(1), (4-22).

Yurdakul, M., (2003). Franchising Sistemi'nin Kobi'lerde Pazarlama İşlevi Bakimindan Değerlendirilmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (8).

Yurdakul, M., & Kiraci, H., (2008). Sanal Pazarlama Karması Bileşimi. Suleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences, 13(2).

Yurderi, G.A., (2019). Kalite Fonksiyon Göçerimi ve Analitik Hiyerarşi Süreci Destekli Eğitim İçeriği Geliştirme Platformu Tasarımı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Yükçü, S., (1999). Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi. 4. Baskı. İzmir: Cem Ofset.

Yükselen, C., (2017). Pazarlama: ilkeler-yönetim. Detay Yayıncılık. 14. baskı s.10

Zawacki-Richter, O., Bozkurt, A., Alturki, U., & Aldraiweesh, A., (2018). What Research Says About MOOCs–An Explorative Content Analysis. The International Review of Research in Open and Distributed Learning, 19(1).

Zawacki-Richter, O., & Naidu, S., (2016). Mapping research trends from 35 years of publications in Distance Education. Distance Education, 37(3), (245-269)

Zeithaml V.A., (1988). Consumer Perceptions of Price, Quality, and Value: A Means-End Model and Synthesis of Evidence. Journal of Marketing. 1988;52(3), (2-22).

Zeithaml, V.A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D., (2013). Services marketing: Integrating customer focus across the firm. McGraw-Hill Education, 6 Edition. International Edition 2013

Zeithaml, V. A., Parasuraman, A., & Malhotra, A., (2002). "Service Quality Delivery through Web Sites: A Critical Review of Extant Knowledge". Journal of the Academy of Marketing Science, 30(4): (362-375).

Zui Chih, L., & Hodges, N., (2012). An Investigation of Antecedents and Consequences of Consumers Attitudes Toward an Apparel Website. Global Conference On Business & Finance Proceedings, 7(1), (718-734).

OECD ÜLKELERİNDE ÜÇÜZ AÇIK HİPOTEZİNİN GEÇERLİLİĞİ

Eda DİNERİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-93-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

Dünyada 1980'li yıllarda ortaya çıkan İkiz Açık sorununun tespitinde tasarruf ve yatırımların önemi göz ardı edilmiştir. Bu dönemde küreselleşmenin hız kazanması ile ekonomik büyümenin temel belirleyicilerinden olan tasarruf ve yatırım göstergeleri daha da önem kazanmaya başlamıştır. Ekonominin iç denge unsuru olan bütçe açığı, tasarruf ve yatırım açığı, ile dış denge göstergesi olan cari işlemler açığının aynı anda varlığı Üçüz Açık olarak adlandırılmaktadır. Birbirleri ile etkileşim içerisinde olan bu göstergelerin birinde meydana gelen olumsuz bir değişim ülkelerin ekonomik istikrarının bozulmasına neden olmaktadır.

Üçüz Açık hipotezi temelinde ele alınan bu çalışmanın birinci bölümde ekonomik istikrar olgusuna teorik ve iktisadi düşünceler tarihindeki gelişimi açısından yer verilmekte ve ekonomik istikrarsızlık durumunda bütçe politikalarına dayalı çözüm önerileri incelenmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünde ödemeler bilançosu ve ana kalemleri ortaya konulduktan sonra cari işlemler hesabına ve cari işlemler dengesini açıklamaya yönelik yaklaşımlara yer verilmektedir. Üçüncü bölümde İkiz Açık ve Üçüz Açık hipotezlerinin kavramsal çerçevesine ve bunlara yönelik yaklaşımlara yer verilerek, OECD ülkelerinin ekonomik gelişmeleri üzerinde durulmaktadır. Yöntem ve modelin sunulduğu dördüncü bölümde çalışmada kullanılan araştırmanın analizi için yararlanılan panel veri analizinden bahsedilmekte ve beşinci bölümde analizden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Çalışmada 1990-2014 yılları arasında OECD ülkelerinde Üçüz Açık hipotezinin geçerliliği test edilmektedir. Analiz sonuçlarında OECD ülkelerinde kısa dönemde Üçüz Açık hipotezi geçerli iken uzun dönemde geçersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. OECD ülkelerinde cari işlemler ile tasarruf–yatırım arasında çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu görülmektedir.

***Bu çalışma "Üçüz Açık Hipotezinin Geçerliliği" başlıklı doktora tezi olarak sunulmuştur.**

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
EKONOMİK İSTİKRAR KAVRAMI VE TEORİK YAKLAŞIMLAR

1.1. İstikrar Kavramı ve İstikrar Programları 1
1.2. Ekonomik İstikrar Olgusuna Kuramsal Bir Bakış 5
1.2.1.Klasik Yaklaşımda İstikrar Olgusu 6
1.2.2.Keynesyen Yaklaşımda İstikrar Olgusu 7
1.2.3.Monetarist Yaklaşımda İstikrar Olgusu 9
1.2.4.Rasyonel Beklentiler Yaklaşımında İstikrar Olgusu 10
1.2.5.Arz Yanlı Yaklaşımda İstikrar Olgusu 12
1.2.6.Reel Konjonktür Teorisinde İstikrar Olgusu 12
1.2.7.Yapısalcı Yaklaşımda İstikrar Olgusu 13
1.3. Ekonomik İstikrar ve Makroekonomik Değişkenler 14
1.3.1.Gelir ve Servet Dağılımı 14
1.3.2. İstihdam 15
1.3.3. Kur Politikaları 16
1.3.4. Fiyat İstikrarı 17
1.3.5. Finansal İstikrar 17
1.4. Ekonomik İstikrarsızlık Durumları 18
1.5. Ekonomik İstikrarsızlık Halinde Bütçe Politikalarının Rolü 19
1.5.1.Enflasyon Ortamında Bütçe Politikaları 19
1.5.2. Deflasyon Ortamında Bütçe Politikaları 23
1.5.3. Stagflasyon Ortamında Bütçe Politikalarında Uygulama Alanı 24
1.6. Ticaret Açığı ve Bütçe Politikaları 25

İKİNCİ BÖLÜM
DIŞ ÖDEMELER BİLANÇOSU

2.1. Ödemeler Bilançosu Kavramı ve Genel Özellikleri 31
2.1.1. Cari işlemler Hesabı 33
2.1.2. Sermaye ve Finans Hesabı.....36
2.1.3.İstatistik Farklar Hesabı (Net Hata ve Noksan).....38
2.2. Cari İşlemler Dengesini Açıklamaya Yönelik Farklı Yaklaşımlar..38
2.2.1. Dönemler Arası Yaklaşımlar 38
2.2.2. Mundell-Fleming Modeli 39
2.2.3. Toplam Harcama Yaklaşımı: 40
2.2.4. Esneklikler Yaklaşımı: 41
2.3.Cari İşlemler Açığının Nedenleri.....44
2.3.1.İhracat Gelirlerinin Yetersiz Olması.....44
2.3.2. Tasarruf- Yatırım Dengesi.....45
2.3.3. Dış Borç Servisinin Büyüklüğü.....46
2.3.4. Sermaye Hareketliliği 46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İKİZ AÇIKLAR VE ÜÇÜZ AÇIKLAR

3.1. İkiz Açık ve Üçüz Açık Sorunlarının Kavramsal ve Teorik Çerçevesi.....49
3.2. İkiz Açıklar ve Üçüz Açıklar Hipotezi İle İlgili Yaklaşımlar 52
3.2.1. Geleneksel Yaklaşım.....52
3.2.2.Feldstein Zinciri Yaklaşımı 53
3.2.3. Neo Klasik Yaklaşım 53
3.2.4. Ricardocu Eşdeğerlik Hipotezi.....54
3.2.5. Parasalcı Yaklaşım.....56
3.3. İkiz Açıkların Bazı Gelişmiş ve Gelişmekte olan Ülkelerde Gelişimi.....57

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
MATERYAL VE YÖNTEM

4.1.Veri Seti 61
4.2.Araştırma Modeli 62
4.3. Literatür Taraması 62
4.4. Ekonometrik Yöntem 64
4.4.1. Panel Veri Yöntemi 64
4.4.2. Panel Birim Kök Testleri 65
4.4.2.1. Levin –Lin- Chu (LLC) Kök Testi: 66
4.4.2.2. Im-Pesaran –Shin (IPS) Kök Testi 67
4.4.3. Panel Eş bütünleşme Testleri 68
4.4.3.1. Pedroni Eş bütünleşme Testi 68
4.4.3.2. Kao Eş bütünleşme Testi 70
4.4.5. Panel Eşbütünleşme Tahmincileri 71
4.4.5.1. Panel FMOLS (Fully Modified Least Squares) Testi: 72
4.6. Panel Nedensellik Analizi 72

BEŞİNCİ BÖLÜM
BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. Birim Kök Testi Sonuçları 75
5.2. Pedroni EşBütünleşme Testi Sonuçları 76
5.3. Kao Eş Bütünleşme Testi Sonuçları 77
5.4. Panel FMOLS Testi Sonuçları 77
5.5. Panel VECM Modeline Dayalı Granger Nedensellik Testi Sonuçları 80

SONUÇ ve ÖNERİLER 83

KAYNAKÇA 87

KAYNAKÇA

Akbaş, Y.E., Lebe, F.(2016). Current Account Deficit, Budget Deficit and Savings Gap: Is The Twin or Triplet Deficit Hypothesis Valid in G7 Countries? *Prague Economic Papers,* 25(3):271-286.

Akcagündüz, E.(2010). Kamu Tercihi Teorisi ve Türkiye Üzerine Olası Etkisi Üzerine Bir İnceleme. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2):29-35.

Akçay, A.Ö., Erataş, F.(2012). Cari Açık ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Panel Nedensellik Analizi Ekseninde Değerlendirilmesi. *Türkiye Ekonomi Kurumu*, ss:1-24. http://teacongress.org/papers2012/AKCAY-ERATAS.pdf. (29.95.2014).

Akdoğan, A.(2009). *Kamu Maliyesi.* Gazi Kitabevi, Geliştirilmiş 13. Baskı, Ankara.

Akkaya, Y.; Gürkaynak, R.S. (2012). Cari Açık, Bütçe Dengesi, Finansal İstikrar ve Para Politikası: Heyecanlı Bir Dönemin İzi. *İktisat, İşletme ve Finans,*27(315):93-119.

Alexander, S.(1952). Effects Of a Devaluation on a Trade Balance. *AlgraveMacmillan Journals on Behalf of the International Monetary Fund,* 2(2):253-268.

Andersen, C.L., Carbon, M. K. (1970). A Monetarist Model for Economic Stabilization. Federal Rezerve Bank of St Louis, pp:7-25.

Aslan, H. M. (2008). *Makro İktisat Politikası*.1. Baskı, Alfa Aktüel, Bursa.

Ataç, B.(2012). *Maliye Politikası Gelişimi, Amaçları, Araçları ve Uygulama Sorunları.* Dokuzuncu Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara.

Ataman, B. C. (1998) İşsizlik Sorununa Yeni Yaklaşımlar. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 53(1):59-72.

Babaoğlu, B.(2005). *Türkiye'de Cari İşlemler Dengesi Sürdürülebilirliği*.Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara.

Bakırcı, F. (1997). Bütçe Politikalarının Mikroekonomik Etkileri. *C. Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 2(2):43-58.

Balan, F. (2015). BRIC ve MINT Ülkelerinde Üçüz Açık Hipotezinin Ampirik Analizi, *Journal of Life Economics,* ss:57-70.

Balance of Payments Manual – IMF

Baltagi, B.H.(2012). *Econometric Analysis of Panel Data*. Fourth Edition,John& Wiley Sons.

Barış, S., Uzay, N.(2015). Yurtiçi Tasarruflar ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,* 46,ss.119-151.

Barro, R.J. (1989). The Ricardian Approach to Budget Deficits. *American Economic Association*, 3(2):37-54.

Barsky, B. R., Kilian, L. (2001). Do We Really Know That Oil Caused The Great Stagflation A Monetary Alternative. University of Michigan and NBER, pp.136- 180.

Bartolini,L., Lahiri, A.(2006). Twin Deficits Twenty Years Later . *Federal Reserve Bank of New York* ,12(7):1-7.

Belke, A., Polleit, T .(2010). *Monetary Economics in Globalised Financial Markets*. Springer, Verlag Berlin Heidelberg.

Berke, B., Temiz, D., Karakurt, E.(Üçüz Açık ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* 10(2):67-89.

Bernanke, B. S. (2005). The Global Saving Glut and the U.S.Current Account Deficit. Remarks at the Sandridge Lecture, Virginia Association of Economists, Richmond, Virginia, pp: 1-10.

Bilge, F.A. (2001). Gelişmekte Olan Ülkelerde Ekonomik İstikrara Yönelik Maliye Politikası Uygulamalarının Etkinliği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi,4(1):39-58.

Bilgili, Y. (2013). *Karşılaştırmalı İktisat Okulları Ders Notları (Makro İktisadın Teorik Esasları)*. İkici Sayfa Yenilenmiş Dokuzuncu Baskı, Dizi No :42.

Bilginoğlu, M. A., Aysu, A. (2008). Dış Borçların Ekonomik Büyüme Üzerinde Etkisi: Türkiye Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31, ss.1-31.

Blejer, M. I., Cheasty, A.(1988). High Inflation, Heterodox Stabilization and Fiscal Policy. World Development, 16(8):867-881.

Bocutoğlu, E. (2011). *Makro İktisat Teoriler ve Politikalar*.Sekizinci Baskı, Murathan Yayınevi, Trabzon.

Bocutoğlu, E.(2011). *Karşılaştırmalı Makro İktisat*. Murathan Yayınevi,Trabzon.

Boughtom, J. M.(2003). On the Orıgıns of the Fleming- Mundell Model. IMF Staff Papers, 50(1): 1-9.

Calderon, C., Chong, A.,Loayza, N. (2002). *Determinants Of Current Account Deficits In Developing Countries. Journal İn Macroeconomics*, 2(1):1-37.

Chaiboonsri, C., Sriboonjıt, J., Srıwichaılamphan, T., Chaıtıp, P., Srıboonchıtta,S. (2010). A Panel Cointegration Analysis: An Application to International Tourism Demand of Thailand. *Annals of The Unıversity of Petroşani, Economics*, 10(3):69-86.

Chowdhury, K., Saleh, A.S. (2007). Testing The Keynesian Propositions of Twin Deficits in the Presence of Trade Liberalisation: Evidence from Sri Lanka. *Working Paper,* Department of Economics, University of Wollongong, 07(09):1-33.

Constantine, C.(2014). Rethinking The Twin Deficits. *Journal of Australian Political Economy*, 74, pp.58-80.

Cural, M. (2009). OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımının 1980 Sonrası Gelişimi ve Eşitsizliği Azaltıcı Müdahaleler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2):73-97.

Çalışkan, Z.(2009). OECD Ülkelerinde Sağlık Harcamaları: Panel Veri Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Sayı:34, ss.117-137.

Çeliker, E.(2009), Bütçe Kanunu ve Bütçe Süreci. *Yasama Derneği, Kadınlara Yönelik Çalışmalar Yürüten Sivil Toplum Kuruluşlarının Yasama Sürecine Katılımlarının Güçlendirilmesi Semineri,* Ankara.

Çoban, H., Balıkçıoğlu, E. (2016). Triple Deficit or Twin Divergence: A Dynamic Panel Data Analysis, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1): 271-280.

Darby,M. R., Young, H.A.(1990). *The Balance of Payments of The United States*. Washington, pp.6-14.

Demircan, E.S. Ener, M. (2003- 2004). IMF'nin Gelişmekte Olan Ülkeler ve Türkiye'de Uygulanan İstikrar Programları Üzerine Etkileri. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1:1-2, ss.83-102.

Destek, M.A.(2014). *Savunma Harcamalarının Ekonomik Etkilerinin Farklı Gelir Düzeyindeki Etkileri İçin Karşılaştırılması: Panel Veri Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Dewald, W. G.; Ulan, M.(1990). The Twin Deficit Illusion. *Cato Journal,* 9(3): 689-707.

Dış Ticaret İstatistikleri Yıllığı (2013). www.tuik.gov.tr. (03.01.2015).

Doğan, E.(2014). *Türkiye'de Cari Açık Sorununun Yapısal Nedenleri ve Ekonomik Etkileri.* Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Dillow, C. (2010). Twin Deficits, Seperate Problems. The Financial Times Limited, United Kingdom

Dornbusch, R., Fischer, S. (1998). *Makroekonomi.* Ak, S., Fisunoğlu, M., Yıldırım E. Ve Yıldırım, R.(Çev.), Mc Graw Hill Akademi, Birinci Basım, İstanbul.

Dücan, E. (2008). *Türkiye Ekonomisinde Tasarruf- Yatırım Dengesizlikleri ve Üçüz Açıklar Sorunu*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sakarya.

Eğilmez, M. (2013). Türkiye'nin Dış Ticareti.

http://www.mahfiegilmez.com/2013/12/turkiyenin-dsticareti.html (10.12.2014).

Eldemerdash, H., Metcalf, H.,Maioli, S.(2014). Twin Deficits: New Evidence from a Developing (oil vs. non-oil) Countries' Perspective, Empirecon, 47, ss.825-851.

Erdem, E., Nazlıoğlu, Ş., Erdem, C .(2010). Exchange Rate Uncertainty and Agricultural Trade: Panel Cointegration Analysis for Turkey, *Agricultural Economics*, 47, ss.537-543.

Erdinç, E. (2008). İkiz Açıklar Hipotezinin Türkiye'de 1950-2005 Yılları Arasında Eşbütünleşme Analizi Ve Granger Nedensellik Testi İle İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1):209- 222.

Erkılıç, S.(2006). *Türkiye'de Cari Açığın Belirleyicileri*. Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T. C. Merkez Bankası İstatistik Genel Müdürlüğü, Ankara.

Ertek, T.(2013). *Temel Ekonomi (Basından Örneklerle)*. Beta Yayınları, Genişletilmiş 3. Baskı.

Eşiyok, A. B.(2012). Türkiye Ekonomisinde Cari Açık Sorunu ve Nedenleri. *Finans Politik & Ekonomik Yorumla*r,49(569):63-85.

Evirgen, D.(2004). Arjantin Krizinin Nedenleri-Sonuçları ve Türkiye Karşılaştırması. *Mevzuat Dergisi*, 77, s.1-15.

Felderer- Homburg(2010). *Makro İktisat ve Yeni Makro İktisat.* Aydoğuş, O., Altay, O. (Çev.), Efil Yayınevi, Birinci Basım, Ankara.

Fishback, P. V. (2008). New Deal, in The New Palgrave Dictionary of Economics. Second Edition, Edited By Steven N. Durlauf &Lawrance E. Blume, Palgrave Macmillan.

Fieleke, N.S.(1996). *What Is The Balance of Payments.* Federal Reserve Bank of Boston, pp.1-12.

Fischer,S.(1993). The Role Of Macroeconomic Factors In Growth. *NBER Working Paper Series*, 22(2):289-302

Forte, F., Magazzino, C.(2013). Twin Deficits in the European Countries. *International Atlantic Economci Society,* 19, 289-310.

Göçer,İ.,Mercan, M., Hotunoğlu,H.(2012). Seçilmiş OECD Ülkelerinde Cari İşlemler Açığının Sürdürülebilirliği: Yatay Kesit Bağımlılığı Altında Çoklu Yapılsal Kırılmalı Panel Veri Analizi. *Maliye Dergisi*, 163, ss.449-467.

Gök, B., Altay,N. O. (2007). Türkiye'de İkiz Açıklar Hipotezi 1989-2005.*Tisk Akademi*, I.

Güder, F.(2013). *Üçüz açık Sorunu ve Üçüz Açık Bileşenlerinin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Gürsoy, B. Ceylan, C.(2011). The Twin Deficits Phenomenon: Evidence From Turkey, *China – Usa Business Review*,10(8):636-642.

Güvel, E.A.(2011). *Makroekonomi II Karşılaştırmalı Kuramlar ve Ekonomi Politikaları.* Karahan Kitabevi, ss. 240-255.

Hakkıo, C.S., Rush, M.(1991). Is The Budget Deficit "Too Large?". *Economic Inquiry,* 29(3): 429-445.

Haug, A. (1990). Ricardian Equivalence, Rational Expectations and the Permanent Income Hypothesis. *Journal of Money, Credit and Banking*, 22(3): 305-326.

Hepaktan, E.Ç.,Çınar, S.(2010). Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkisi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,*8(2):135-154.

Higgins, M., Klitgaard, T.(1998).Viewing the Current Account Deficit as a Capital Inflow. *Federal Reserve Bank of Newyork*, 4(13):1-6.

Hondroyiannis, G.(2006). Private Saving Determinants in European Countries: A Panel Cointegration Approach. *The Social Science Journal,*43, pp.553-569.

Husted, S.(1992).The Emerging U.S. Current Account Deficit in the 1980s: A Cointegration Analysis. *The Review of Economics and Statistics*, 74(1):159-166.

Im, K. S., Pesaran, M. H., Shin, Y. (2003). Testing For Unıt Roots in Heterogene ous Panels, *Journal of Econometrics*, 115, pp.53-74.

Islam, M. F.(1998). Brazil's Twin Deficits: An Empirical Examination. *Atlantic Economic Journal,* 26(2): 121 – 128.

İnce, T. (2013). *Türkiye'de Üçüz Açıkların Ampirik Bir Analizi:1975-2010 Dönemi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Bölümü, Sakarya.

Kao, C., (1999), Spurious Regression and Residual-Based Tests for Cointegration in Panel Data. *Journal of Econometrics* 90, ss.1–44.

Karabıçak, M. (2000). Türkiye'de Ekonomik İstikrarsızlığın Tarihsel Gelişim Süreci. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 5(2):49-65.

Karaca, N.(2009). *İkiz Açıklar ve Doğru Makroekonomi Politikası Seçimi*. Mesleki Yeterlilik Tezi, Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

Karaçor, Z., Kol, Z. N. (2012). 2001 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve İstihdam Üzerindeki Etkileri. *Maliye Dergisi,*162, ss.379-395.

Karagöz, K., Ergün, S.(2010). Türkiye'de Ekonomik İstikrarsızlığın Kaynakları: Ekonometrik Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 15(2): 169-185.

Karanfil, M.; Kılıç, C. (2015). Türkiye Ekonomisinde Üçüz Açık Hipotezinin Geçerliliği: Zaman Serisi Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 11(24):1-20.

Kaufmann, S., Scharler, J., Winckler, G. (2002), The Austrian Current Account: Driven by Twin Deficits or by Intertemporal Expenditure Allocation?. *Empirical Economics*, 27, pp.529-42.

Keynes, J. M. (2008). Genel Teori İstihdam Faiz ve Paranın Genel Teorisi. Uğur Selçuk A. (çev). Kalkan Yayınevi, İstanbul, pp.161.

Khalid, M.A., Guan, T.W. (1999). Causality Tests of Budget and Current Account Deficits: Cross-Country Comporisons. *Emprical Economics*,24, pp.389-402.

Kiguel, M., Liviatan, N. (1991). Lessons From The Heterodoks Stabilization Programs, *Macroeconomic Adjustment and Growth Working Papers*, pp.1-40.

Kirmanoğlu, H.(2012). *Kamu Ekonomisi Analizi.* Beta Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.

Kogar, Ç.İ.(1996). Denk Bütçe Teorisi ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Not. TCMB Tatışrma Tebliği, (9630): 299-308.

Köksal, B.(1997). *Heterodoks İstikrar Programlarının İsrail Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Kumar, S., P., K.(2016). Twin Deficit Hypothesis: Some Recent Evidence in India. *Global Business and Economic Review*,18(3-4).

Krueger,A.O., Fischer,S., Schs, D.j.(2003). IMF Stabilization Programs.*National Bureau of Economic Research*,pp.293.

Kuştepeli, Y.R. (2001). An Empirical İnvestigation of The Feldstein Chain for Turkey. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi*, ss.1-14.

Küçükkalay, A.M. (2011). *İktisadi Düşünce Tarihi*. Beta Yayınları, İstanbul.

Lau, E., Baharumshah, A.Z.(2006). Twin Deficits Hypothesis in SEACEN Countries: A Panel Data Analysis of Relationships Between Public Budget and Current Account Deficits, *Applied Econometrics and International Development*, 6-2, pp.213-226

Levin, A., Lin, C., Chu, C.J. (2002). Unıt Root Test in Panel Data: Asymptotic and Finite – Sample Properties*, Journal of Econometrics*, (108), pp.1-24.

Lombardo, G.(2001). On The Trade Balance Response To Monetary Shocks: the Marshall- Lerner Conditions Reconsidered. *Journal of Economic*, 16(4):590-616.

Lowery, D.(1985). The Keynesian and Political Determinants of Unbalanced Budgets: US Fiscal Policy From Elsenhower to Reagan. American Journal of Political Science, 29(3): 428-460.

Macesich, G. (1984). The Politics of Monetarism: Its Historical and Institutional Development. Rowman Littlefield,New Jersey, pp.3.

Mankiw, N. G.(1988). Recent Developments in Macroeconomics: A Very Quick Refresher Course. NBER Working Paper Series, (2474): 1-28

Miller, S.M.; Russek, F.S. (1989). Are the Twin Deficits Really Related? *Contemporary Policy Issues,* 8, pp.91-114.

Morshed, H. A.S.(2010). *A Panel Cointegration Analysis Of The Euro Area Money Demand*. Lund University Master Thesis, pp.1-31.

Mussa, M., Savastano, M.(1999). The IMF Approach to Economic Stabilization. IMF Working Paper, 99(104): 1-4.

Nazlıoğlu,Ş., Soytaş,U. (2012). Oil Price, Agricultural Commodity Prices and The Dollar: A Panel Cointegration and Causality Tests. *Energy Economics*,34, pp.1098-1104.

Obstfeld, M., Rogoff, K. (1995). The Intertemporal Approach To The Current Account. *Natıonal Bureau Of Economıc Research*,3, pp.1731-1791.

Ongun, M. T.(1986). *Türkiye'nin Dış Ödemeler Dengesi Sorunları (1970-1979).* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Osoro, O.K., Gor, O.S., Mbithi, L.M. (2014). The Twin Deficit and The Macroeconomic Variables in Kenya. *International Journal of Innovation Education and Research*, 2-09,64-85.

Ödemeler Dengesi Net Hata Ve Noksan Kaleminin Kaynakları (Finansmanı Hakkında Rapor). *Araştırma ve Yorumlar 2010/2*, EKOMER İstanbul Kültür Üniversitesi Ekonomi- Finans Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Özatay, F.(2011).*Parasal İktisat: Kuram ve Politika*. Elif Yayınevi, Ankara.

Özbilen, Ş.(1998). Maliye Politikası, İktisat Politikası-1. Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.

Özçalık, M., Erataş, F. (2014). İkiz Açıklar Hipotezinin Geçerliliği: Yükselen Piyasa Ekonomileri İçin Bir Örnek. *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 22,ss.136-151.

Özgüven, A. E.(2011*). Makroekonomi II Karşılaştırmalı Kuramlar ve Ekonomi Politikaları*. Karahan Kitabevi, Adana.

Öztürk, N. (2014). *Maliye Politikası*, Üçüncü Baskı, Ekin Basım Yayın.

Öztürk, N., Bayraktar, Y.(2010). Döviz Kurlarını Açıklamaya Yönelik Yeni Yaklaşımlar. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 11(1):157-191.

Pedroni, P.(1999). Critical Values For Cointegration Tests in Heterogeneous Panels With Multiple Regressors. *Oxford Bulletin of Economics and Statics,* pp:653-670.

Peker, O., Hotunoğlu, H. (2009). Türkiye'de Cari Açığın Nedenlerinin Ekonometrik Analiz. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 23(3):221-239.

Phillips, C.B.P., Perron, P.(1988). Testing for Unit Root in Time Series Regressions, *Biometrika*, 75(2): 335-346.

Pınar, A.(2013). *Maliye Politikası Teori ve Uygulama*. 6. Baskı, Ankara.

Quirico, R. D.(2010). Italy and The Global Economic Crisis. *Bulletin of Italian Politics*, 2(2):3-19.

Ramirez, M.D. (2006). A Panel Unıt Root and Panel Cointegration Test of The Complementarity Hypothesis in The Mexican Case, 1960-2001. *Economic Growth Center Discussion Paper* No:942, pp.2-29.

Rijckeghem, C.V., Üçer, M. (2009). *The Evolution and Determinants of The Turkish Private Savings Rate: What Lessons for Policy*. TUSİAD, ss.19-24.

Sachs, J. (1981). The Current Account and Macroeconomic Adjustment in The 1970s. *Brookings Papers on Economic Activity*,1, pp.201-280.

Saçık, S. Y., Alagöz, M.(2010). Türkiye'de Cari İşlemler Açığı Sorunu ve Borçlanma İlişkisi. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 2(2):113-120.

Savaş, V. F. (2008). *Politik İktisat*. Beta Yayınları, Altıncı Baskı, İstanbul.

Savaş, V.(1986). *Keynezyen İktisat Yıkılırken*. 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul

Sergo, Z.,Poropat,A., Budımır,A.(2011). The Twin Deficits Hypothesis-A Case Study Of Crotia, *An Enterprise Odyssey, International Conferences*, pp.48-61.

Seyidoğlu, H. (2007).*Uluslararası İktisat Teori Ve Politika Uygulama*. Geliştirilmiş 18. Baskı, Güzem Can Yayınları, İstanbul.

Stock, J.W., Watson, M.W. (2007). *Introduction to Econometrics*. Second Edition, Pearson Education.

Sürekçi, D. (2011). Türkiye'de Üçüz Açıklar Olgusunun Analizi: Dinamik Bir Yaklaşım. *Yönetim Ve Ekonomi*, 18(1):51-69.

Svensson, E.O.L. (1999), Price Stability As A Target For Monetary Policy: Defining and Maintaining Price Stability. *NBER Working Paper Series*, pp.1-49.

Şahbaz, A.(2009). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Kur Değişimlerinin Toplam Çıktı Üzerine Etkileri: Türkiye Üzerine Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Şahin, D. (2015). İkiz Açık Hipotezinin Geçerliliği: Türkiye Örneği (1995-2013). *Yönetim Ve Ekonomi,* 22(1): 49-59.

Şen, A., Şentürk, M., Sancar, C. ve Akbaş, Y E. (2014). Empirical Findings on Triplet Deficits Hypothesis: The Case of Turkey. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 35(1):81-102.

Thirwall, A.P.(1986). *Balance of Payments Theor and the United Kingdom Experience.* Third Edition,Macmillan Press, pp.1-3.

Tiryaki, S.T.(2002). Cari İşlemler Hesabına Çeşitli Yaklaşımlar ve Sürdürülebilirlik Örneği. *TCMB Araştırma Genel Müdürlüğü Çalışma Tebliğleri*,8,ss.1-22.

Tobin, J.(1986). The Monetary Fiscal Mix: Long-Run Implications. *American Economic Review*, 76(2), pp.213–218.

Tülümce, S.Y. (2013). Türkiye'de Üçüz Açığın Ampirik Analizi. *Maliye Dergisi,* sayı: 165, ss.97-114.

Türk, İ.(1959). Enflasyonla Mücadelede Maliye Politikası, *İktisat ve Maliye*, 14(4):1-23.

Uğur, A.A, Karatay, P. (2009). İkiz Açıklar Hipotezi: Teorik Çerçeve ve Hipoteze Yönelik Yaklaşımlar. *Sosyo Ekonomi*, 9(9):101-122.

Ulusoy, A.(2004). *Maliye Politikası*. Umuttepe Yayınları, Trabzon.

Umay, C. (2001). *Ekonomik Konjonktür (Analizi- Teori- Tahmin).* Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.

Uygur, E. (2003). Türkiye'de Yeni Bir Ekonomik İstikrar Programı Uygulanması Mutlaka Gereklidir. *İktisat, İşletme ve Finans*, 18(205):.

Ünsal, M. E. (2009*). Makro İktisat*, İmaj Yayınevi, 8. Baskı, Ankara.

Vamvoukas, G.A.(1999). The Twin Deficits Phenomenon: Evidence From Greece. *Applied Economics*, 31, pp.1093-1100.

Wıssem, A. (2007). The Twin Deficits: Are They Really Twins? An Empirical Investigation of the Case of a Small Developing Economy. *The IUP Journal of Applied Economics,* 6(1):42-73.

www.worldbank.org/tr/country/turkey/publication/turkey-econ-note. (11.12.2015)

Yapraklı, S.(2010). Türkiye'de Esnek Döviz Kuru Rejimi Altında Dış Açıkların Belirleyicileri: Sınır Testi Yaklaşımı. *2. Ulusal İktisat Kongresi*, 20- 22 Şubat 2008, İzmir.

Yay, G. G. (2001). Chicago Okulu, Milton Friedman ve Monetarizm, 6(27).

Yellen, Janet.L. (1989). Symposium on the Budged Deficit. *Journal of Economic Perspectives, American Economic Association*, 3(2):17-21.

http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/countries/italy_en.htm (11.12.2015)

http://www.iktisadi.org/odemeler-bilancosunun-ana-hesap-kalemleri.html. (10.12.2014).

http://www.iktisadi.org/odemeler-bilancosunun-ana-hesap-kalemleri.html.

http://www.mahfiegilmez.com. (10.12.2014).

http://www.mahfiegilmez.com/2014/12/konjonktur.html (01.12.2015)

http://www.mfa.gov.tr/italya-ekonomisi.tr.mfa (11.12.2015)

http://www.tcmb.gov.tr. (10.12.2014).

https://www.imf.org/external/np/sta/bop/BOPman. (05.05.2016)

NİĞDE DEKLARASYONU

Niğde'nin Kalkınması ve Gelecek Vizyonu

Sedat ÇAĞLAR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-31-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Arka Kapak Fotoğraf: Yasin YÜRTMEN

Baskı ve Cilt:

Sonçağ Yayıncılık

Matbaacılık Reklam

San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı

48/48 İskitler - Ankara

Tel.: (0312) 341 36 67

Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖZGEÇMİŞ

Sedat ÇAĞLAR

Hasan Basri ve Nuriye Çağlar çiftinin beş çocuğundan biri olarak 8 Mart 1982 tarihinde Niğde'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Niğde'de tamamladı. Niğde Üniversitesi Niğde Meslek Yüksek Okulu İşletmecilik Bölümünden mezun oldu. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünde lisans eğitimini, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde İşletme Anabilim Dalında Muhasebe ve Finansman Bilim Dalında Yüksek Lisans Programını başarıyla tamamladı. 2004 – 2014 yılları arasında hayvancılık konusunda önemli sivil toplum kuruluşları arasında yer alan Niğde İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nde İdari Mali İşler Müdürlüğü ve Sorumlu Müdürlük görevlerinde bulundu. 2015 yılında Mali Müşavirlik ruhsatını alarak Mali Müşavirlik mesleğini icra etmeye başladı. Mali Müşavirlik mesleğini icra ederken Bilirkişilik, Kayyımlık, Konkordato Komiserliği gibi görevleri de yürüttü. 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan 27. Dönem Milletvekilliği seçimlerinde AK Parti'den 3. Sıra Niğde Milletvekili adayı oldu. 2021 yılı Ekim ayında MANİFESTO isimli kitabı yayınlandı. Ardından 2022 yılı Ocak ayında YÜREKTEN KALEME isimli şiir kitabı yayınlandı. Dört ayrı gazetede ve çeşitli haber internet sitelerinde köşe yazarlığı yapmaktadır. İlimi Yayma Cemiyeti Üyeliği, Yazarlar ve Sanatçılar Birliği Üyeliği ve Niğde Gazeteciler Cemiyeti Üyeliği bulunmaktadır. Ayrıca Niğde Mali Müşavirler Odasında Haksız Rekabet Kurulu Başkanı olarak görev yapmaktadır. Derya Çağlar ile evli olup, Muhammed Eren ve Aişe Ebrar isminde iki çocuğu bulunmaktadır.

Rahmetli babam Hasan Basri Çağlar'a,
Vefalı annem Nuriye Çağlar'a,
Kıymetli eşim Derya Çağlar'a,
ve evlatlarım;
Aişe Ebrar Çağlar'a,
Muhammed Eren Çağlar'a

ÖNSÖZ

Bir siyasetçinin siyaset yapmasında, her şeyden önce bir gayesi olması gerekmektedir. Bu kitap bir siyasetçinin gayesini ortaya koymak amacıyla kaleme alınmıştır. Herkesin siyasi hayatında belli başlı hedefleri vardır. O hedefler doğrultusunda hareket eder. Kimileri için bu gaye siyasi makamlara sahip olmak olarak tanımlanabilir. Kimileri için mevcut makamlarını korumak olarak tanımlanabilir. Kimileri için ise bir aşk, bir ülkü, bir dava olarak tanımlanabilir. İşte bizim ki bu üçüncü sıradakidir. Yani yaşadığım memlekete ve şehre olan aşkım, hizmet borcum, bizleri eser bırakma gayesine itmiştir.

Liderler ve siyasetçiler için var oldukları şehirler önemlidir. Birçok lideri kamuoyuna tanıtan yaşadığı şehirler olmuştur. Size çok çarpıcı bir örnek vereceğim. ll. Dünya savaşında Alman Ordusu Rusya'nın iç kesimlerine kadar ilerlemişti. Alman Ordusu Doğuda Kafkasya'ya ulaşarak akaryakıt ihtiyacını karşılamak istiyordu. Stalin'in ismini taşıyan bir şehri ele geçirmek Hitler için büyük bir propaganda malzemesi olacaktı. Ve Hitler Stalingrad şehrine saldırdı. Belki de Almanya, tarihinin hatasını yaptı. Çünkü Stalingrad simge bir şehirde ve Stalin'in ismini taşıyordu. Stalin, Stalingrad'da yaşayan herkesi kadınlar dâhil savaştırdı. Çünkü Stalingrad düşerse psikolojik bir çöküntü olacaktı. İşte Sovyet Rusya'nın Stalingrad'da kuşatmayı püskürtmesi ve Alman ordusuna geri adım attırması savaşın seyrini değiştirdi. Alman ordusunun geri çekilmesi ve Sovyet ordusunun ilerleyişi Berlin içlerine kadar devam etti. Almanlar savaşı kaybetmişlerdi ve Sovyet Rusya savaşın kazananı olmuştu. Dünyanın kaderini ve savaşın seyrini değiştiren ise simge bir şehrin müdafaasıydı. Almanya bu şehre saldırmasıydı belki savaşın kazananı olacaktı. Bu kesitte bir şehrin ne kadar önemli olabildiğini anlatmaya çalıştım sizlere. Rahmetli Adnan Menderes'i Başbakanlığa taşıyan Aydın ili olmuştur. Cum-

hurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ı bir lider yapan İstanbul olmuştur. Güçlü liderler ve siyasetçiler yerelde filizlenerek, lider konumlarına ulaşmışlardır.

Siyaset sadece bir parti çatısı altında genel merkezin veyahut genel başkanın izlediği politikaları yerelde uygulayan bir mecra değildir. Siyaseti bizler genelde ülkemize, özelde memleketimize hizmet etmek olarak görüyoruz. Her şeyden önce fikir siyaseti yapıyoruz. Fikir siyaseti bizleri diğerlerinden ayrıştırıyor. Kişisel çekişmelerden uzaklaşıyoruz. Adam kayırmaktan ve adamın adamı olmaktan uzaklaşıyoruz. Siyasi entrikalardan, suni gündemlerden, kısır çekişmelerden uzaklaşıyoruz. Enerjimizi ve mesaimizi genelde ülkemize, yerelde ilimize nasıl eser bırakabiliriz bunu planlıyoruz. Memleketimizi gelecek nesillere nasıl hazırlarız, halkımızı sosyal refah nasıl ulaştırırız, halkımızın yaşam kalitesini nasıl arttırırız bunlarla hemhal oluyoruz. Bu nedenle siyaset yaparken, bütün kaygı gömleklerini çıkarıp objektif ve idealist bir siyaset yapma yöntemini seçiyoruz. Diyoruz ki biz siyaseti kişisel menfaatler için yapmıyoruz. Biz siyaseti egomuzu tatmin için yapmıyoruz. Biz siyaseti olmayan saygınlığımızı kazanmak için yapmıyoruz. Biz siyaseti çevre kazanmak için yapmıyoruz. Biz siyaseti ranta çevirmek için yapmıyoruz. Biz siyaseti aşk için yapıyoruz. Biz siyaseti halkımızı sevdiğimiz için yapıyoruz. Biz siyaseti kutsal bir dava olarak görüyoruz ve kendimizi de siyasetin hizmet eri olarak adlediyoruz. Daha yaşanır bir memleket, gelir seviyesi yüksek bir memleket, huzurun ve istikrarın inşa edildiği bir memleket, suç oranlarının asgari olduğu, muhtaçlığın yaşanmadığı sosyal refahın her kesime ulaştığı bir memlekettir bizim hayalimiz. İnsanların kaliteli bir şekilde sosyalleşebildiği, yeteri kadar yeşil alana sahip olan, kültürel olarak kendilerini geliştirebilecekleri şehir meydanlarının, amfilerin, tiyatro salonlarının, sinemaların, AVM'lerin olduğu bir şehir bizim hedefimiz.

Kırsalda üreticilerimizin ve yetiştiricilerimizin toprağa ve üretim şartlarına uygun olarak en karlı ürünleri en verimli bir şekilde üretip pazarlayabilmesi için gerekli tarım, hayvancılık ve sanayi alanlarındaki yatırımları ilimize kazandırmak önceliğimiz olacaktır.

Hedefimiz, Niğde'yi öncelikli bölgesel bazda lider bir il olarak ön plana çıkarmak olacaktır. Nihai hedefimiz, Niğde'yi ülkemizde ve dünyada akıllarda kalan ve ismini herkesin bildiği Anadolu coğrafyasında nereye düştüğünü herkesin rahatlıkla bilebildiği bir il haline getirmektir.

Devletler tarihine geçecek, dünyaca tanınan ve itibar gören, dünya misyonuna önemli katkılar sağlamış, Türk – İslam coğrafyasına önemli katkılar ve kazançlar sağlamış, İslam ümmetinin lideri konumunda olan, Başbakanlığı ve Cumhurbaşkanlığı görevlerinde ülkemize çağ atlatan Lider, Bizlerin siyaset yapmasına vesile olan, bizlere siyaset arenasında yer açan ve deyim yerindeyse gölgesinde yeşerdiğimiz ve bizler gibi birçok gence rol model olan Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN' a huzurlarınızda şükranlarımı sunuyorum.

Bana yazma motivasyonunu aşılayan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr Abitter ÖZULUCAN hocama teşekkür ediyorum.

Her daim manevi desteğini hissettiğim ve güç aldığım, kitabımızın çevre ve yenilenebilir enerji bölümlerinde fikirlerinden faydalandığım ahretlik dostum Çevre Mühendisi İbrahim GÜÇLÜ' ye teşekkür ederim.

Bu kitabı yazmamda bana ilham kaynağı olan T.C. Devlet Bakanlarımızdan ve önceki dönem Niğde Milletvekillerimizden değerli siyasetçi ve devlet adamı Niğde aşıklısı, şahsıma her daim örnek aldığım Sayın Akın GÖNEN beyefendiye özel bir teşekkür etmek istiyorum.

Niğde'ye koymuş olduğu hedefler ve yapmış olduğu hizmetlerin yanı sıra Niğde'de bir sinerji oluşturduğu için Niğde Ömer Halisdemir Üniversite Rektörü Prof. Dr. Hasan USLU'ya teşekkür ederim.

Niğde'nin en değerli sanayicileri arasında yer alan Orteks A.Ş Yönetim Kurulu Başkanı ve önceki dönem Niğde Milletvekillerinden Sayın Eyüp DOĞANLAR beyefendiye Niğde Organize Sanayi Bölgesindeki tecrübe ve fikirlerini bizlerle paylaştığı için şükranlarımı sunuyorum.

Ahiler Kalkınma Ajansı Niğde temsilcisi olarak görev yapan Dr. Davut YEŞİL beyefendiye bu kitabın oluşmasında vermiş olduğu fikir katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

Yazarlık ve siyasi hayatımda sanatıyla ve dostluğu ile her zaman desteğini yakından hissettiğim Fotoğrafçı Yasin YÜRTMEN kardeşime teşekkür ederim.

Beden gücü ve alın teri ile ustalığı ve zanaatı ile hiçbir şeyimizi eksik etmeden sıcak bir aile ve kaliteli bir eğitim hayatı sunan kıymetli babam Hasan Basri ÇAĞLAR'ı buradan rahmetle yâd ediyorum. Baba olmama rağmen hala annem için bir çocuk olduğumu bana hissettiren ve şefkatle her zaman bizleri kucaklayan kıymetli annem Nuriye ÇAĞLAR' a şükranlarımı sunuyorum.

Bana yazmayı kendisine yazdığım mektuplarla ve şiirlerle sevdiren, her zaman manevi desteğini ve gücünü ruhumda hissettiğim ilk günkü gibi âşık olduğum, evlatlarımın annesi kıymetli eşim Derya ÇAĞLAR' a şükranlarımı sunuyorum.

Bana yaşama sevinci veren, her yaptığım işte motivasyon kaynağım olan, hayattaki en büyük hedefimin onlara güzel bir gelecek sunmak olan, kıymetli evlatlarım Muhammed Eren ÇAĞLAR' a ve Ayşe Ebrar ÇAĞLAR' a sevgilerimle…

İÇİNDEKİLER

1. NİĞDE'YE GENEL BAKIŞ 1

2. TARIM 5
2.1. PATATES ÜRETİCİLİĞİ 10
2.2. ELMA ÜRETİCİLİĞİ 13
2.3. LAHANA ÜRETİCİLİĞİ 15
2.4. ŞEKER PANCARI ÜRETİCİLİĞİ 17
2.5. KİRAZ ÜRETİCİLİĞİ 18
2.6. YEM BİTKİSİ ÜRETİCİLİĞİ 20
2.7. TAHIL ÜRETİCİLİĞİ 22
2.8. VAHŞİ SULAMA 24
2.9. GÜNEŞ ENERJİSİ 26

3. HAYVANCILIK 29
3.1. BÜYÜKBAŞ HAYVANCILIK 31
3.2. KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK 35
3.3. KÜMES HAYVANCILIĞI 37

4. ÇEVRE VE İKLİM 40
4.1. ORMANCILIK 40
4.2. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE ÇEVRE KİRLİLİĞİ 41
4.3. GERİ DÖNÜŞÜM 44
4.4. SU KAYNAKLARI 46

5. TURİZM 49
5.1. ROMA DÖNEMİ TURİZMİ 49
5.2. SELÇUKLU DÖNEMİ TURİZMİ 50
5.3. LOZAN MÜBADELE TURİZMİ 50
5.4. DAĞ VE KAYAK TURİZMİ 51
5.5. OTEL SAYILARI VE KONAKLAMADA HİZMET KALİTELERİNİN ARTIRILMASI 52
5.6. TURİZME KALİFİYE ELEMAN TEMİNİ İÇİN MESLEK OKULU 52
5.7. GELENEKSEL EL SANATLARININ TURİZME KAZANDIRILMASI 53
5.8. YAŞAYAN VE ARAMIZDAN AYRILAN KÜLTÜREL DEĞERLERİMİZ 53

6. HAVAALANI 55

7. OTOYOL 58

8. ÜNİVERSİTE – KENT İŞBİRLİĞİ 60

9. SOSYAL REFAH 65

10. ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ 69

11. SAĞLIK SEKTÖRÜ 75

12. EĞİTİM 79

13. NİĞDE İÇİN LOBİ OLUŞTURMAK 84

14. NİĞDE MARKA ŞEHİR OLUR MU? 87

15. GÖÇ VEREN DEĞİL GÖÇ ALAN BİR İL OLABİLECEK MİYİZ? 90

16. NİĞDE'DE SORUNLAR, İHTİYAÇLAR VE FIRSATLAR 93

17. NİĞDE'Yİ BİR DE BU GÖZLE GÖRÜN 98

18. NİĞDE İLE İLGİLİ ŞİİRLER 100

SONUÇ 102

YARARLANILAN KAYNAKLAR 104

YARARLANILAN KAYNAKLAR

T.C Niğde Valiliği, NİĞDE İL GELİŞME PLANI NİGEP, 2016.

TR71 DÜZEY 2 BÖLGESİ, BÖLGE PLANI, 2014-2023.

Mühendisler ve Yöneticiler için
MÜHENDİSLİK EKONOMİSİ

Yazar

Doç. Dr. İhsan EROZAN

3. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-94-4

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu kitabımı beni akademik kariyer yapmaya yönlendiren babam Adil EROZAN'a, annem Ayşe EROZAN'a ve kitabın yazımında benden desteğini esirgemeyen Eşim Damla EROZAN ve kardeşim Fatma Dilşad EROZAN'a ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. MÜHENDİSLİK EKONOMİSİNE GİRİŞ 2
1.2. EKONOMİ NEDİR? 2
1.3. MÜHENDİSLİK EKONOMİSİ 7
1.4. EKONOMİDE TEMEL KAVRAMLAR 12
1.5. MÜHENDİSLİK EKONOMİSİNDE MALİYETLER 28

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. BAŞABAŞ NOKTASI ANALİZİ 38
2.2. BAŞABAŞ NOKTASI ANALİZİNİN KULLANIMI 40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. EKONOMİK KÂRLILIK 56
3.2. ETKİNLİK 58
3.3. ETKİLİLİK 59
3.4. ETKİNLİK VE ETKİLİLİK ARASINDAKİ FARK 61
3.5. VERİMLİLİK 62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. PARANIN ZAMAN DEĞERİ 69
4.2. FAİZ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR 71
4.3. EKONOMİDE KULLANILAN FAİZ TÜRLERİ 72
4.3.1. Mevduat Faizi 73
4.3.2. Kredi Faizi 73
4.3.3. Nominal Faiz Oranı 74
4.3.4. Etkin Faiz Oranı 76
4.3.5. Reel Faiz Oranı 81
4.3.6. Basit Faiz 85
4.3.7. Bileşik Faiz 87
4.3.8. Faizin Alınma Zamanına Göre Faiz Türleri 95
4.3.9. Diğer Faiz Türleri 96
4.4. FAİZ İLE İLGİLİ ÇÖZÜMLÜ PROBLEMLER 97

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.1. NAKİT AKIŞLARI 108

5.1.1. Tek Ödemeli (Basit) Nakit Akışı 110
5.1.2. Düzensiz Ödemeli Nakit Akışı 116
5.1.3. Eşit Seri (Uniform) Nakit Akışı 118
5.1.4. Doğrusal Eğimli Nakit Akışları 135
5.1.5. Geometrik Eğimli Nakit Akışları 149
5.1.6. Farklı Faiz Oranları Durumunda Nakit Akışları 158
5.1.7. Net Gelecek Değer, Net Şimdiki Değer ve Yıllık Eşdeğer 169
5.2. EKONOMİK EŞDEĞERLİK 175
5.3. NAKİT AKIŞI HESAPLARINDA EXCEL KULLANIMI 177

ALTINCI BÖLÜM

6.1. ENFLASYON KAVRAMI 186
6.2. DEFLASYON 192
6.3. STAGFLASYON 193
6.4. ENFLASYONUN YATIRIM PROJELERİNE ETKİLERİ 193
6.4.1. Enflasyonun Gelir-Gider Akışına Etkisi 194
6.4.2. Enflasyonun İşletme Sermayesine Etkisi 198
6.4.3. Enflasyonun Amortisman Giderlerine Etkisi 198
6.4.4. Enflasyonun Faiz Oranlarına Etkisi 199
6.5. FİYAT İSTİKRARI VE ENFLASYON 200
6.6. ENFLASYON VE MAKRO EKONOMİ 202

YEDİNCİ BÖLÜM

7.1. ENDEKS NEDİR? 211
7.2. FİYAT ENDEKSLERİ 211
7.2.1. Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) 212
7.2.2. Toptan Eşya Fiyatları Endeksi -Yeni adı: ÜFE/Yİ-ÜFE 215
7.2.3. Ekonomik Güven Endeksi 217
7.3. ENDEKSLERLE İLGİLİ HESAPLAMALAR 220

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8.1. YATIRIM KAVRAMI 228
8.2. YATIRIMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 231
8.3. YATIRIM ALTERNATİFLERİNİ DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ 232
8.3.1. Net Şimdiki Değer Yöntemi (NŞD) 232
8.3.2. Yıllık Eşdeğer Miktar Yöntemi (YEM) 240
8.3.3. İç Kâr Oranı (İKO) 241
8.3.3.1. İKO'yu bulma yaklaşımları 243
8.3.4. Kârlılık İndeksi (Kİ) 246
8.3.5. Paranın Zaman Değerini Dikkate Almayan Yöntemler 249
8.3.5.1. Geri Ödeme Süresi (GÖS) Yöntemi 249

DOKUZUNCU BÖLÜM

9.1. AMORTİSMANIN TANIMI VE AMORTİSMAN KAVRAMI 260
9.2. AMORTİSMANIN YATIRIMA VE NAKİT AKIŞLARINA ETKİSİ 261
9.3. AMORTİSMAN OLMA ŞARTLARI 261
9.4. DOĞRU HAT AMORTİSMAN YÖNTEMİ 267
9.5. YIL SAYISI TOPLAMI YÖNTEMİ 272
9.6. AZALAN BAKİYELER AMORTİSMAN YÖNTEMİ 276
9.7. AMORTİSMAN SANDIĞI YÖNTEMİ 279
9.8. ÜRETİM ADEDİNE BAĞLI AMORTİSMAN YÖNTEMİ 281

ONUNCU BÖLÜM

10.1. YENİLEME ANALİZİNE GİRİŞ 289
10.2. YENİLEME ANALİZİNDE ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI 293
10.2.1. Yenileme Analizinde Geleneksel Yaklaşım 294
10.2.2. Karşılaştırılmalı Piyasa Değeri Yaklaşımı 299
10.2.3. Yenileme Analizinde Nakit Akışı Yaklaşımı 302
10.3. EKONOMİK ÖMRÜN TESPİTİ 304
10.4. KARMA ÖRNEKLER 309

ONBİRİNCİ BÖLÜM

11.1. FİZİBİLİTE ETÜDÜ 315
11.2. START-UP VE SCALE-UP ŞİRKETLER 323

MÜHENDİSLİK EKONOMİSİ FORMÜLLERİ 327
BİLEŞİK FAİZ TABLOLARI 328
GEOMETRİK SERİLER İÇİN FAİZ TABLOLARI 355
KAYNAKLAR 378
DİZİN 381

KAYNAKLAR

[1] Irving Fisher, Elementary Principles of Economics, Cosimo, 2007.

[2] Sampat Mukherjee, Amitava Ghose, Economics for C.A. Professional Education Course 1, New Age International Ltd, 2002.

[3] D.N. Dwivedi, Macroeconomics: Theory and Policy, Second Edition, McGraw Hill, 2005.

[4] H. İbrahim Aydın, B. Christiansen, E. Akgün, Economic Development: Social & Political Interactions, IJOPEC Yayınları, 2016.

[5] R. Panneerselvam, Engineering Economics, Second Edition, PHI Learning Private Limited, 2013.

[6] Tarquin, A.J., Blank, L.T., Engineering Economy. McGraw-Hill, Inc. USA, 1976.

[7] Prakash Chandra Tripathi, P.N. Reddy, Principles of Management, Tata MgGraw-Hill, 2008.

[8] Alper Yakupoğlu, Dalgalı Kur Rejiminin Merkez Bankası'nın Döviz Varlık ve Yükümlülüklerine Etkisi: 2002:2010, 91, 2011, 21-45.

[9] Ege, İlhan, "Kredi Derecelendirme Sistemleri ve Kobiler", 3. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi, 17–18 Kasım, 2016.

[10] Cengiz Toraman, Muhammed Fatih Yürük, Kredi Derecelendirme Kuruluşları ve Finansal Krizlere Etkileri, BEU. SBE. Derg. Cilt:3 Sayı:1, 2014, 127–154.

[11] Sinan Alçın, Özgürlük Dünyası, Aylık Sosyalist Teori ve Politika Dergisi, Sayı: 197, https://ozgurlukdunyasi.org/arsiv/24-sayi-197/200-keynes-ve-keynescilik-nedir, (Erişim: 28.07.2018)

[12] Erşan Sever, Volkan Han, Türkiye'de Reel Kesim ile Bankacılık Kesimi Arasındaki İlişkinin Analizi: Sektörel Bir Yaklaşım, Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 7(2), 2015, 1–9.

[13] H.E. Gündüz, K. Gürdal, O. Elmacı, Maliyet Analizi, AÖF yayınları, 2013.

[14] Osman Okka, Mühendislik Ekonomisi, 3. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, 2000, Ankara.

[15] Hasan Bakır, Finansal Yönetim, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, 4. Ünite, No: 779, 2. Baskı, 2004, Eskişehir.

[16] Horngren, T. C., Foster, G., Datar, M. S., Cost Accounting A Managerial Emphasis, Tenth Edition, Prentice Hall International, Inc., 2000, London.
[17] Süleyman Yükçü, Gülşah Atağan, Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yarattığı Karışıklık, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 4, 2009, 1-13.
[18] Kamil Yılmaz, Cevdet Akçay ve Emre Alper, "Enflasyon ve Büyüme Dinamikleri: Gelişmekte Olan Ülke Deneyimleri Işığında Türkiye Analizi", TÜSİAD Yayını, Aralık 2002.
[19] Orhan Karaca, "Türkiye'de Enflasyon-Büyüme İlişkisi: Zaman Serisi Analizi", Doğuş Üniversitesi Dergisi, 4(2), 2003, 247-255
[20] Pyndick, R., Solimano, A., "Economic Instability and Aggregate Investment", NBER Macroeoconomics Annual, 1993, ss. 259-303.
[21] Fisher, I., "I Discovered the Phillips Curve: A Statistical Relation between Unemployment and Price Changes", The Journal of Political Economy, 81 (2/1), 1973, 496-502.
[22] Phillips, A.W., "The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom", 1861 – 1957. Economica New Series, 25(100), 1958, 283-299.
[23] Metin Bayrak, Osman Cenk Kanca, Türkiye'de Phillips Eğrisi Üzerine Bir Uygulama, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(3), 2013, 97- 115.
[24] Koray Başol, Türkiye Ekonomisi, Anadolu Matbaası, İzmir, 1994.
[25] Harun Terzi, Asiye Tütüncü, Türkiye'de Üretici Fiyat Endeksi ve Tüketici Fiyat Endeksi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı, Sosyoekonomi, 25(34), 2017 173-186.
[26] Türkiye İstatistik Kurumu, "Fiyat Endeksleri ve Enflasyon-Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi-3", 2008.
[27] C. Erdem Hepaktan, Serkan Çınar, Özlem Dündar, Türkiye'de Uygulanan Döviz Kuru Sistemlerinin Dış Ticaret ile İlişkisi, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 3(5), 2011, 62-82.
[28] Rüstem Yanar, Gelişmekte Olan Ülkelerde Döviz Kuru Rejim Tercihinin Makro Ekonomik Performans Üzerine Etkileri, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), 2008, 255-270.
[29] Begüm Erdil Şahin, Türkiye'nin Cari Açık Sorunu, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3(2), 2011, 47-56.

MERKEZDEN YERELE SİYASET VE YÖNETİME MULTİ-DİSİPLİNER BAKIŞ

Editör
Dr.Öğr.Üyesi Gökhan AK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-72-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bilindiği gibi siyaset, gerek olgusal, gerek kurumsal, gerek pratik ve gerekse de etik-moral olarak günümüz toplumlarının sosyal, ekonomik, siyasi, mali-finansal, kültürel, vb. tüm sorunsallarını çözmeye uygun en iyi aday olarak karşımızda durmaktadır. Bu nedenle, toplumsal sorunların çözüm mekanizmalar, hem kamusal hem de siyasal alanlarda saklıdır. Ancak, temsili demokrasilerde nasıl siyasal alanla kamusal alan birbirinden ayrılmışsa, merkezi yönetimlerin de yerel yönetimlerden o ölçüde uzak durması akla yakın ve uygun gelmekle birlikte, konu toplum ve onun sorunları olunca, her nevi toplumsal soruna merkezden yerele siyasal bir yaklaşım ortaya koyarak, merkezi yönetimlerin yerel yönetimleri bu manada daha da fazla desteklemesi, güçlü kılması ve etkin-kapsamlı yurttaş katılımına teşvik etmesi elzem hale gelmektedir. Bunda temel nedenlerin:

- Geçmişten günümüze hızla yükselen kent-kasaba nüfus artışı,
- Ekonomik gelişmenin çarpıklığı ve böylece kırsaldan kente göçün artması,
- Neo-liberalizmin ulusal/uluslararası ortamda gerek yurttaşlar, gerekse toplumlar arası yarattığı dengesizliklerle çatışma, yoksulluk, kıtlık ve adaletsizliğin daha da artması,
- İklim ve çevre sorunlarının daha da artarak dünyanın çoğu bölgesi için kuraklık-kıtlık risk ve tehditlerinin uzak bir gelecek arz etmemesi,
- Küresel manada ekonomik kalkınma ve mali gelir adaletsizliğinin artarak, bunun artan hızla sınır-aşan düzensiz göç akımlarına yol açması,
- Covid-19 pandemisinin insanlığı ve bütün dünya toplumlarını yakında ilgilendiren olumsuz etkileri ve buraya kadar sayılanları daha da görünür ve anlaşılır kılması,
- Covid-19 pandemisi ile küreselleşmenin gözden düşüp, yerelleşmenin öneminin tekrar fark edilmesi,
- Sonuçta bırakalım doğrudan demokrasinin, temsili demokrasiden beslenen temsili merkezi yönetimlerin dahi toplumsal sorunlara çözüm getirmede daha da zorlanır hale gelmesi ve
- Tüm bu durumların merkezden yerele siyaset ve yönetime ilişkin problemleri daha da görünür ve anlaşılır kılması,

olduğunu savlamak mümkündür.

Dolayısıyla, gittikçe kalabalıklaşan dünya toplumlarında "daha iyi bir yaşam" sağlamanın gittikçe zorlaşması nedeniyle, merkezden yerele yeni siyasal yönetim/yönetişim model ve mekanizmalarının çoklu-disipliner, diğer deyişle, sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, iktisat, işletme, yönetişim, yeni medya, halkla ilişkiler, eğitim, toplumsal cinsiyet, iletişim, hukuk, sosyal hizmet, sanat, edebiyat, müzik, güzel sanatlar gibi bilim alanları içerikli anlayış ve yaklaşımlar temelli olarak ele alınması elzem hale gelmektedir. Bunda belki de temel itki, binlerce yıldır kadim filozofların aradığı "iyi toplum arayışı" sorunsalına, günümüzde "nasıl daha iyi ve demokratik bir toplum" sorusuyla yaklaşmanın ve günümüz seküler-çağdaş toplumunda merkezden yerele yeni bir demokratik yönetim ve yönetişim anlayışı kabulünün gerekliliğinin kaçınılmaz olarak ortaya çıkmış olmasıdır. Zira 1863'te ünlü Gettysburg Konuşması'nda Abraham Lincoln tarafından demokrasiyi nasıl "halkın, halk tarafından, halk için yönetimi (*government of the people, by the people, for the people*)"[1] olarak betimlendiyse, günümüzün kalabalık nüfuslu devletlerinin yoğun yerel yönetimler ağında, merkezden yerele siyaset bağlamında, özellikle yerel kamu politikalarının daha da geliştirilmesi ve kapsayıcı olması; bu çerçevede, yerel siyasette yerel sosyal konular ile sorunların çözüm mekanizmalarına ve karar verme süreçlerinde yereldekilerin daha etkin yer almaları elzem hale gelmiştir. Keza yereldeki yaşamı, sorunları, ister ve gerekleri en iyi yerelde yaşayanlar görür, bilir ve hisseder.

Nasıl kişi, bireysel anlamda sorunsallarını ilk olarak kendisi ele alarak çözümlemek durumunda iseler, toplumlar da, farklı kültür ve kimliklerle çoklu ve çoğulcu yaşamın mekânları olarak, toplumsal sorunsallara, -özellikle ve öncelikle- o toplumda yaşayan tüm yurttaşların katılımı ile çözümler bulmak zorundadırlar. Toplumsal yaşam, ancak bu şekilde -her açıdan ve her yurttaş için- yaşanabilir ve sürdürülebilir nitelikte olabilir. İşte, burada, -deyiş yerindeyse, o her şeye kadir olarak bilinen- demokrasi olgusu devreye girmekte ve bu da, merkezi ve/ya yerel siyasi yöneticilerce toplumsal sorunların tespit, teşhis ve çözümü yolunda daha uzlaşmacı, kapsayıcı, müzakereci ve katılımcı demokrasi anlayış, yaklaşım ve mekanizmalarının benimsemelerinin zorunluluğunu dikte etmektedir.

Ancak, günümüzde toplumların ulaştığı kalabalıklık ve içlerindeki değişik güç odakları fazlalığı göz önüne alındığında, toplumlarda doğrudan demokrasi benzeri modelin yerel siyaset ve siyasetçiler üzerinde -ideal şekilde- bir baskı unsuru olarak uygulanmasının, ancak "daha" güçlü ve demokratikleşmiş yerel

---

[1] https://tr.wikipedia.org/wiki/Gettysburg_Konu%C5%9Fmas%C4%B1

yönetimler ile bunların yerel düzeyde sorunsal çözme, karar alma ve yerel kamusal yaşamını daha ortaklaşa kılabilme yolunda sağlayacakları "daha" etkin, kapsamlı ve çok-taraflı yurttaş katılımı ile mümkün olabileceği akla gelmektedir.

Dolayısıyla, "Merkezden Yerele", "Siyaset" ve "Yönetim" kavramlarını ve bunlar üzerine olabilecek tartışmaları ve araştırmaları birleştiren bu çalışma, bilimsel bir çalışmanın gelişimi için gerekli olan "araştırma ruhu", "bilimsellik" ve "objektif düşün" gibi üç temel koşuldan yola çıkarak, ilgili alanyazına bilimsel katkı sunmaya ve ileride bu konular üzerine yapılacak daha detaylı çalışmalara vesile, destek ve mehaz olmayı amaçlamaktadır. Bu amaç ekseninde birbirinden değerli çalışmalarıyla kitaba destek veren kıymetli yazarlarımıza ayrı ayrı teşekkür ederiz.

Okur-yazarlık, iyi bir meslektir. Onun temel aleti kitap ise, kafanın ve aklın yolculuğudur. Kitap, yazarını da, okurunu da hiç okumayanın bilmediği hayali bir dünyaya sürükler. Ancak, bu hayalin gerçekliği, dışarıdakinin ele geçiremeyeceği kadar derin, o ölçüde de görünmezdir. Dolayısıyla, iyi yolculuklar dileklerimizle…

Dr.Öğr.Üyesi Gökhan AK

İstanbul, Şubat 2022

İÇİNDEKİLER[2]

MERKEZDEN YERELE KALKINMACI DEVLET VE DEMOKRATİK-EKONOMİK GELİŞME İLİŞKİSİ: KAVRAMSAL BİR TARTIŞMA 1
GÖKHAN AK

YENİ KAPİTALİZMİN YÖNETİM VE KATILIM PERSPEKTİFİ 47
PINAR AKARÇAY

BELEDİYELERDE HALKLA ETKİLEŞİM: GİKOM ÖRNEĞİ 63
MERYEM ARSLAN

POST-FORDİST YAKLAŞIMIN YEREL ALANDAKİ ETKİLERİ 71
DEMOKAAN DEMİREL
GİZEM KABASAKAL

MERKEZ NERESİ?: ÇEPERDEN MERKEZE 'BAĞIMLI' BAKIŞ 89
GÜL GÜN DAYANIKLI

BASKI VE ÇIKAR GRUPLARININ KAMU POLİTİKALARININ OLUŞUMUNA ETKİSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 117
MUSTAFA KARAMAN
EMRE AKCAGÜNDÜZ

ÖZERKLİKLER DEVLETİNDEN ASİMETRİK FEDERALİZME: İSPANYA'DA BÖLGESEL YÖNETİMLERİN İDARİ VE MALİ DESANTRALİZASYONU 143
GÖKHAN ZENGİN

YEREL YÖNETİMLER, YABANCI YATIRIMLAR VE ULUSLARARASI HAKEMLİK: BİR ULUSLARARASI HUKUK KİŞİSİ OLARAK YEREL YÖNETİMLER 181
DİKRAN M. ZENGİNKUZUCU

YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ 197

[2] Sıralama, yazarların soyadlarına göredir.

Kaynakça

Adejumobi, S. (2000). *Between democracy and development in Africa: What are the missing links?*. Paper presented at the World Bank Conference on "Development Thinking in the Next Millennium", June 2000, Paris.

Adelman, I. ve Morris, C. T. (1967). *Society, politics, and economic development: A quantitative approach*. Baltimore: John Hopkins University Press.

Akarçay, P. (2020). İsveç'te Bölgeselleşme ve Çok Katmanlı Yönetişim. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, *29* (3), 1-25.

Akarçay, P. (2021). *Üniter Devlette Yerinden Yönetim Deneyimleri: Finlandiya ve Norveç*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Ake, C. (1979). *Social science as imperialism*. Ibadan, Nigeria: Ibadan University Press.

Ake, C. (1992). *The feasibility of democracy in Africa*. Ibadan: CREDU.

Ake, C. (1996). *Democracy and development in Africa*. Washington, DC: The Brookings Institution.

Alford, R. R. ve Friedland, R. (1991). *Los poderes de la teoria: Capitalismo, estado y democracia*. Buenos Aires, Argentina: Ediciones Manantial.

Almond, G. A. (1980). *The civic culture revisited*. Boston, MA: Little Brown.

Almond, G. A. (1987). The development of political development. M. Weiner ve S. P. Huntington (Eds.), *Understanding Political Development* (s. 437-490). Boston and Toronto: Little, Brown and Company.

Almond, G. A. ve Powell, B. (1966). *Comparative politics: A developmental approach*. Boston: Little, Brown and Co.

Anyang N'yongo, P. (1988a). Political instability and the prospects of democracy in Africa. *Africa Development*, *13* (1), 71-86.

Anyang N'yongo, P. (1988b). Democracy and political instability: A rejoinder to the comments by Thandika Mkandawire. *Africa Development*, *13* (3), 83-87.

Arndt, H. W. (1987). *Economic development: The history of an idea*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Astroulakis, N. (2011). The development ethics approach to international development. *International Journal of Development Issues*, *10* (3), 214-232.

Baek, S. (2005). Does China follow "the East Asian development model"?. *Journal of Contemporary Asia*, *35* (4), 485-498.

Bagchi, A. K. (1982). *The Political economy of underdevelopment*. New York, NY: Cambridge University Press.

Bardhan, P. (2002). Decentralization of governance and development. *Journal of Economic Perspectives*, *16* (4), 185-205.

Bardhan, P ve Mookherjee, D. (2006). Decentralization and accountability in infrastructure delivery in developing countries. *The Economic Journal*, *116* (508), 101-127.

Barro, R. J. (1991). Economic growth in a cross-section of countries. *Quarterly Journal of Economics*, *106* (2), 407-443.

Barro, R. J. ve Lee. J.-W. (1994). Sources of economic growth. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, *40*, 1-46.

Barro, R. J. ve Sala-i-Martin, X. I. (1999). *Economic growth*. Cambridge, MA: MIT Press.

Barry, N. P. (2018). *Modern siyaset teorisi*. 4.b. Ankara: Liberte.

Bates, R. H. (1988). *Toward a political economy of development: A rational choice perspective*. Berkley, CA: University of California Press.

Belloni, R. (2007). Rethinking nation-building: The contradictions of the Wilsonian approach at democracy promotion. *Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, *7*, 97-109.

Bhatnagar, B. ve Williams, A. (Eds.) (1992). Participatory development and the World Bank: Potential directions for change. *World Bank Discussion Paper: No. 183*. Washington, D.C.: World Bank.

Binder, L. ve La Palombara, J. (2015). *Crises and sequences in political development, (SPD-7)*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Bohman, J. (2007). *Democracy across borders: From dêmos to dêmoi*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.

Boserup, E. (1970). *Women's role in economic development*. London: Allen and Unwin.

Bueno de Mesquita, B. ve Downs, G. D. (2005). Development and Democracy. *Foreign Affairs*, *84* (5), 77-86.

Burkhart, R. E. ve Lewis-Beck, M. (1994). Comparative democracy: The economic development thesis. *American Political Science Review*, *88*, Dec., 903-910.

Carothers, T. (2002). The end of the transition paradigm. *Journal of Democracy*, *13* (1), 1-21.

Carothers, T. (2006). The backlash against democracy promotion. *Foreign Affairs*, *85* (2), 55-68.

Carothers, T. (2009) Democracy assistance: Political vs developmental. *Journal of Democracy*, *20* (1), 5-19.

Carothers, T. (2010). Democracy and development aid: The elusive synthesis. *Journal of Democracy*, *21* (4), 12-26.

Cagatay, N. ve Ozler, Ş. (1995). Feminization of the labor force: The effects of long-term development and structural adjustment. *World Development*, *23*, 1883-1894.

Chambers, S. (1996). *Reasonable democracy: Jürgen Habermas and the politics of discourse*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Chang, H.-J. (2002). *Kicking away the ladder: Development strategy in historical perspective*. London: Anthem Press.

Chang, H.-J. (2008). *Bad Samaritans: The myth of free trade and the secret history of capitalism*. New York, NY: Bloomsbury Press.

Chaskin, R., Khare, A. ve Joseph, M. (2012). Participation, deliberation, and decision making: The dynamics of inclusion and exclusion in mixed-income developments. *Urban Affairs Review*, *48* (6), 863-906.

Clague, C. (1997). *Institutions and economic development: Growth and governance in less developed and post socialist countries*. Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.

Coburn, D. (2000). Income inequality, social cohesion and the health status of populations: The role of neoliberalism. *Social Science and Medicine*, *51* (1), 135-146.

Cohen, G. A. (1989). On the currency of egalitarian justice. *Ethics*, *99* (4), July, 906-944.

Cohen, J. ve Rogers, J. (1983). *On democracy*. New York, NY: Penguin Books.

Crafts, N. (1999). East Asian growth before and after the crisis. *IMF Staff Papers 46*, No.2, 139-166.

Crocker, D. A. (1991). Toward development ethics. *World Development*, *19* (5), 457-483.

Crocker, D. A. (2008). *Ethics of global development: Agency, capability and deliberative democracy*. Cambridge, Mass.: Cambridge University Press.

Crouch, C. (2000). *Coping with post-democracy*. London: Fabian Society Pubs.

Dahl, R. A. (1971). *Polyarchy: Participation and opposition*. New Haven, CT: Yale University Press.

Dalacoura, K. (2005). US Democracy Promotion in the Arab World since September 11 2001: a Critique. *International Affairs*, *81* (5), 963-979.

De Haan, J. ve Siermann, C. L. J. (1996). New evidence on the relationship between democracy and economic growth. *Public Choice*, *86* (1-2), 175-198.

Delacroix, J. ve Ragin, C. (1978). Modernizing institutions, mobilization, and Third World development: A cross-national study. *American Journal of Sociology*, *84* (1), 123-150.

Diamond, L. (1990). Three paradoxes of democracy. *Journal of Democracy*, *1* (3), 48-60.

Diamond, L. (2003). *Can the whole world become democratic? Democracy, development and international policies*. Paper 03'05. Center for the Study of Democracy, Irvine, CA: University of California.

Diamond, L. (2013). Why wait for democracy?. *The Wilson Quarterly*, *37* (1), 1-11.

Dore, E. ve Molyneux, M. (2000). *Hidden histories of gender and the state in Latin America*. Durham: Duke University Press.

Edigheji, O. (2010a). Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges. O. Edigheji (Ed.), *Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges* (s. 1-33). Cape Town, SA: HSRC Press.

Edigheji, O. (Ed.) (2010b). *Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges*. Cape Town, SA: HSRC Press.

El-Mikawy, N. ve Ingvild, O. (2008). Understanding and programming for linkages: Democratic governance and development. *Oslo Governance Center Discussion Paper 8*, Oslo: UNDP Publications.

Enthoven, A. J. H. (1973). *Accountancy and economic development policy*. Amsterdam: North-Holland.

Ercan, S. A. ve Gagnon, J-P. (2014). The crisis of democracy: Which crisis? which democracy?. *Democratic Theory*, *1* (2), 1-10.

Ersson, S. ve Lane, J.-E. (1996). Democracy and development: Statistical Exploration. A. Leftwich (Ed.), *Democracy and development* (s. 45-73). Cambridge, UK: Polity Press.

Esping-Anderson, G. (2002). Towards the good society, once again?. G. Esping-Andersen (Ed.), *Why we need a new welfare state* (s. 68-95). Oxford: Oxford University Press.

Estevez-Abe, M., Iversen, T. ve Soskice, D. (2001). Social protection and the formation of skills: A reinterpretation of the welfare state. In P. A. Hall and D. Soskice (Eds.), *Varieties of capitalism: The institutional foundations of Comparative Advantage* (s. 145-183). Oxford: Oxford University Press.

Evans, P. (1992). The state as problem and solution: Predation, embedded autonomy, and structural change. S. Haggard ve R. R. Kaufman (Eds.), *The Politics of Economic Adjustment: International Constraints, Distributive Conflicts, and the State* (s. 139-181). Princeton, NJ: Princeton University Press.

Evans, P. (2010). Constructing the 21st century developmental state: Potentials and pitfalls. O. Edigheji (Ed.), *Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges* (s. 37-58). Cape Town, SA: HSRC Press.

Evans, P. (2012). What will the twenty-first-century developmental state look like? Implications of the contemporary developmental theory for the state's role. S. Wing-kai Chiu ve S. Wong (Eds.), *Repositioning the Hong Kong Government: Social Foundations and Political Challenges* (s. 23-43). Hong Kong: Hong Kong University Press.

Falk, R. (1993). Democratising, internationalising, and globalising: A collage of blurred images. *Third World* Quarterly, *13* (4), 627-640.

Feng, Y. (2003). *Democracy, governance, and economic performance: Theory and evidence*. Cambridge, MA: The MIT Press.

Fine, B. (2010). Can South Africa be a developmental state?. O. Edigheji (Ed.), *Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges* (s. 169-182). Cape Town, SA: HSRC Press.

Fish, M. S. (1998). The determinants of economic reform in the post-communist world. *East European Politics and Societies*, *12* (1), 31-77.

Freedom House (2020). Freedom in the world: 2020. Available online at: http://www.freedomhouse.org/template.cfm2page=15 (Accessed on Nov., 21th, 2021).

Fritz, V. ve Menocal, A. R. (2006). (Re-)building Developmental States: From Theory to Practice. *ODI Working Paper No. 274*. London: ODI.

Fritz, V. ve Menocal, A. R. (2007). Developmental states in the new millennium: Concepts and challenges for a new aid agenda. *Development Policy Review*, *25* (5), 531-552.

Fryer, D. (2009). *The political economy of youth deprivation and the dysfunctional welfare regime in South Africa.* Centre for the Study of Youth and Political Violence, University of Tennessee, 1-26.

Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. New York, NY: Free Press.

Fukuyama, F. (1996). *Trust: The social virtues and the creation of prosperity*. London: Penguin Books.

Gasiorowski, M. J. (2000). Democracy and macroeconomic performance in underdeveloped countries: An empirical analysis. *Comparative Political Studies*, *33* (3), 319-349.

Gaventa, J. (2006). *Triumph, deficit or contestation? Deepening the "deepening democracy" debate*. IDS Working Paper 264. Brighton, UK: IDS.

Geddes, B. (1999). What do we know about democratization after twenty years?. *Annual Review of Political Science*, 2, 115-144.

Gilley, B. (2010). Democratic triumph, scholarly pessimism. *Journal of Democracy*, *21* (2), 160-167.

Gills, B., Rocamora, J. ve Wilson, R. (Eds.) (1993). *Low intensity democracy: Political power in the new world order*. London: Pluto Press.

Glazer, N. (2010). Democracy and deep divides. *Journal of Democracy*, *21* (2), 5-19.

Godongwana, E. (2007). *A capable state to build a new nation*. (Online): http://www.anc.org.za/show.php?doc=ancdocs/pubs/umrabulo/umrabulo30/art2.html (Erişim tarihi: 03 Kasım 2021).

Goetz, A. M. ve Jenkins, R. (2005). *Reinventing accountability: Making democracy work for human development*. London: Palgrave Macmillan.

Goulet, D. (1988). Tasks and methods in development ethics. *Cross Currents*, *38* (2), 146-163.

Greskovits, B. (1998). *The political economy of protest and patience: East European and Latin American transformations compared*. Budapest: Central European University Press.

Halperin, M. H., Siegle, J. T. ve Weinstein, M. M. (2004). Why democracies excel. *Foreign Affairs*, *83* (5), 57-71.

Halperin, M. H., Siegle, J. T. ve Weinstein, M. M. (2005). *The Democracy advantage: How democracies promote prosperity and peace*. Council of Foreign Relations Series, New York, NY: Routledge.

Hausmann, R, Rodrik, D. ve Velasco, A. (2004). *Growth diagnostics*. Cambridge: Harvard University Press.

Hyden, G. ve Bratton, M. (Eds.) (1992). *Governance and politics in Africa*. Bounder, CO: Rienner.

Held, D. (1991). Democracy, the nation-state and the global system. *Economy and Society, 20* (2), 138-172.

Hirschman, A. O. (1958). *The strategy of economic development*. New Haven: Yale University Press.

Howard, P. N. ve Hussain, M. M. (2013). Democracy's fourth wave? Digital media and the Arab Spring. Oxford, UK: Oxford University Press.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Deng_Xiaoping (Erişim tarihi: 02 Ocak 2022).

Huang, Y. (2002). Between two coordination failures: Automotive industrial policy in China with a comparison to Korea. *Review of International Political Economy*, *9* (3), 538-573.

Huber, E. ve Stephens, J. D. (1993). Political parties and public pensions: A quantitative analysis. *Ada Sociologica*, *36* (4), 309-325.

Huber, E., Rueschemeyer, D. ve Stephens, J. D. (1993). The impact of economic development on democracy. *Journal of Economic Perspectives*, *7* (3): 71-85.

Huntington, S. P. (1968). *Political order in changing societies*. New Haven, CT: Yale University Press.

Huntington, S. P. (1984). Will more countries become democratic?. *Political Science Quarterly*, *99* (2), 193-218.

Huntington, S. P. (1991). *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. Norman, OK and London: University of Oklahoma Press.

Isakhan, B. (2014). Democratizing governance after the Arab Revolutions. B. Isakhan ve S. Slaughter (Eds.), *Democracy and crisis: Democratizing governance in the twenty-first century* (s. 149-163). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Johnson, C. (1982). *The economic bureaucracy: MITI and the Japanese miracle*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Johnson, C. (1999). Developmental state: The odyssey of a concept. M. Woo-Cumings (Ed.), *The Developmental State* (s. 32-60). Ithaca, NY: Cornell University Press.

Joseph, A. (1994). Pathways to capitalist democracy: What prevents social democracy?. *British Journal of Sociology*, *45* (2), 211-234.

Joshi, D. K. (2013). The protective and developmental varieties of liberal democracy: A difference in kind or degree?. *Democratization*, *20* (2), 187-214.

Kaplan, R. (1997). Was democracy just a moment?. *The Atlantic Monthly*, *280* (6), December.

Katzenstein, P. (1985). *Small states in world markets: Industrial policy in Europe*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Khan, M. H. (2005). Markets, states and democracy: Patron-client networks and the case for democracy in developing countries. *Democratization*, *12* (5), 704-724.

Killen, M. ve Hart, D. (1995). *Morality in everyday life: Developmental perspectives*. New York, NY: Cambridge University Press.

Kopstein, J. (2006). The transatlantic divide over democracy promotion. *Washington Quarterly*, *29* (2), 85-98.

Kornai, J. (1990). *The road to a free economy: Shifting from a socialist system - The example of Hungary*. London/New York: W.W. Norton and Comp.

Koukouzelis, K. (2011). Liberal internationalism and global social justice. H. Windows ve N. Smith (Eds.), *Global Social Justice* (s. 29-41). London: Routledge.

Koukouzelis, K. (2012). Sustainable development, liberty, and global social justice. *Public Reason*, *4* (1-2), 165-181.

Kuran, T. (1991). Now out of never: The element of surprise in the East European revolution of 1989. *World Politics*, *44* (1) 7-48.

Lazzarato, M. (2009). Neoliberalism in action: Inequality, insecurity and the construction of the social. *Theory, Culture and Society*, *26* (6), 109-133.

Leftwich, A. (1993). Voting can damage your wealth. *The Times Higher Education Supplement*, 13 Aug., 12-15.

Leftwich, A. (1996a). On the primacy of politics in development. A. Leftwich (Ed.), *Democracy and development: Theory and practice* (s. 3-24). Cambridge, UK: Polity Press.

Leftwich, A. (1996b). Two cheers for democracy? Democracy and the developmental state. A. Leftwich (Ed.), *Democracy and development: Theory and practice* (s. 279-295). Cambridge, UK: Polity Press.

Leftwich, A. (2000). *States of development: On the primacy of politics on development*. Cambridge, UK: Polity Press.

Leftwich, A. (2005). Democracy and development: Is there institutional incompatibility?. *Democratization*, *12* (5), 686-703.

Leighninger, M. (2006). *The next form of democracy: How expert rule is giving way to shared governance- and why politics will never be the same*. Nashville, TN: Vanderbilt University Press.

Lijphart, A. (1977). *Democracies in plural societies: A comparative exploration*. New Haven, NJ: Yale University Press.

Lijphart, A. (1984). *Democracies: Patterns of majoritarian and consensus government in twenty one countries*. New Haven, CT and London: Yale University Press.

Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *The American Political Science Review*, *53* (1), March, 69-105.

Lipset, S. M. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. Garden City, N.Y.: Doubleday and Co. Inc.

Lipset, S. M. (1994). The social requisites of democracy revisited. *American Sociological Review*, *59* (1), 1-22.

Lipton, M. (1977). *Why poor people stay poor: Urban bias in world development*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Mainwaring, S. ve Perez-Linan, A. (2003). Level of development and democracy: Latin America exceptionalism, 1945-1996. *Comparative Political Studies*, *36* (9), 1031-1067.

Mainwaring, S. ve Welna, C. (Eds.). (2003). *Democratic accountability in Latin America*. Oxford: Oxford University Press.

Mankiw, G., Romer, D. ve Weil, D. (1992). A contribution to the empirics of economic growth. *Quarterly Journal of Economics*, *107* (2), 407-437.

Mantzavinos, C., North, D. ve Shariq, S. (2004). Learning, institutions, and economic performance. *Perspectives on Politics*, *2* (1), 75-84.

March, J. ve Olsen, J. P. (1996). Institutional perspectives on political institutions. *Governance*, *9* (3), July, 247-264.

McDonald, R. (2006). Sustainable development as freedom. *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, *13* (6), 445-447.

McFaul, M. (2002). The fourth wave of democracy and dictatorship: Noncooperative transitions in the postcommunist world. *World Politics*, *54* (2), 212-244.

Meier, K. S. (2012). *Factors influencing the institutionalization of diversity in higher education*. Dissertation is Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Educational Doctorate Degree in Educational Leadership, Minnesota State University, Mankato Mankato, Minnesota.

Meisenhelder, T. (1997). The developmental state in Mauritius. *Journal of Modern African Studies*, *35* (2), 271-297.

Menocal, A. R. (2004). And if there was no state? Critical reflections on Bates, Polanyi and Evans on the role of the state in promoting development. *Third World Quarterly*, *25* (4), 765-777.

Menocal, A. R. (2007). *Analysing the relationship between democracy and development: Defining basic concepts and assessing key linkages*. Background paper (1) prepared for the Wilton Park Conference on Democracy, Politics and Development (Wilton Park Conference WP874), 23-25 October 2007, West Sussex, UK.

Michels, A. M. B. (2006). Citizen participation and democracy in the Netherlands. *Democratization*, *13* (2), 323-339.

Migdal, J. (1989). Strong societies and weak states: State-society relations and state Capabilities in the third world. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Miliband, R. (1969). *The state in capitalist society*. London: Weidenfeld.

Miliband, R. (1977). *Marxism and politics*. Oxford: Oxford University Press.

Miliband, R. (1982). *Capitalist democracy in Britain*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Mirghani, M. (1982). Framework for a linkage between micro accounting and macro accounting for the purposes of development planning in developing countries. *International Journal of Accounting*, *18* (1), 57-68.

Mkandawire, T. (1988). Comments on democracy and political instability. *Africa Development*, *13* (3), 77-82.

Mkandawire, T. (1991). Further comments on democracy: Development debate", *CODESRIA Bulletin*, 2, 11-12.

Mkandawire, T. (1995). Adjustment, political conditionality and democratization in Africa. E. Chole ve J. Ibrahim (Eds.), *Democratization processes in Africa: Problems and prospect* (s. 83-99). Dakar, Africa: CODESRIA.

Mkandawire, T. (2001). Thinking about developmental states in Africa. *Cambridge Journal of* Economics, *35* (3), 289-313.

Mkandawire, T. (2006). Disempowering new democracies and the persistence of poverty. Programme Paper No. 21 for United Nations Research Institute for Social Development. Geneva, Switzerland: UNRISD Publication.

Molnar, B. (2009). Promoting Democracy: Trends, Policies and Challenges. *DISC Working Paper Series: WP/2009/6* (s. 1-20), Center for the Study of Imperfections in Democracy, Budapest, Hungary.

Moore, B. (1966). *Social origins of dictatorship and democracy: Lord and peasant in the making of the modern world.* Boston, MA: Beacon Press.

Morris, M. D. (1979). Measuring the Condition of the World's Poor. New York, NY: Pergamon Press.

Moses, J. W. (2010). Foiling the resource curse: Wealth, equality, oil and the Norwegian state. O. Edigheji (Ed.), *Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges* (s. 126-145). Cape Town, SA: HSRC Press.

Musek, J. (1993). The universe of human values: A structural and developmental hierarchy. *Studia Psychologica*, *35* (4-5), 321-326.

Nafstad, H., Blaker, R., Carlquist, E., Phelps, J. ve Rand-Hendriksen, K. (2007). Ideology and power: The influence of current neo-liberalism in society. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, *17*, 313-327.

Navarro, V. (1998). Neoliberalism, 'globalization,' unemployment inequalities and the welfare state. *International Journal of Health Services*, *28* (4), 607-682.

Navarro, V. (2007). Neoliberalism as a class ideology or the political causes of the growth of inequalities. *International Journal of Health Services*, *37* (1), 47-62.

Nove, A. (1983). *The economics of feasible socialism*. London: Macmillan.

O'Donnell, G. (1993). On the State, democratization, and some conceptual problems: A Latin American view with glances at some post-communist countries. *World Development*, *21* (8), 1355-1370.

O'Donnell, G. (1996). Illusions about consolidation. *Journal of* Democracy, *7* (2), 34-51.

O'Donnell, G. ve Schmitter, P. C. (1986). *Transitions from authoritarian rule: Tentative conclusions about uncertain democracies.* Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

Olu-Owolabi, F. E. ve Fayomi, O. O. (2015). The principles of democracy and development: The political and philosophical foundations of development-democracy in Africa. Declaration Given in the WASET 2015 (World Academy of Science, Engineering and Technology), May, 2015, Tokyo, Japan, http://eprints.covenantuniversity.edu.ng/4667/1/Principles%20of%20De mocracy%20paper%20for%20WASET%202015%20updated.pdf.

Öniş, Z. (1991). The logic of the developmental state. *Comparative Politics*, *24* (1), 109-126.

Osaghae, E. (2000). The role of democracy in national development. *CBN Bullion*, *24* (1), 3-8.

Pace, M. (2009). Paradoxes and contradictions in EU democracy promotion in the Mediterranean: The limits of EU normative power. *Democratization*, *16* (1), 39-58.

Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Perera, M. H. (1989). Accounting in developing countries: A case for localized uniformity. *British Accounting Review*, *21* (2), 141-158.

Platzeck, M., Steinbruck, P. ve Steinmeyer, P. (2007). Social democracy in the 21st century. (Online): http://www.policynetwork.net/researchprogrammes/articles.aspx?id=2456veart=17 14 (Erişim tarihi: 07 Kasım 2021).

Prado, M. M., Schapiro, M. ve Coutinho, D. R. (2016). The dilemmas of the developmental state: Democracy and economic development in Brazil. *Law and Development Review*, *9* (2), 369-410.

Przeworski, A. (1991). *Democracy and the market: Political and economic reforms in Eastern Europe and Latin America (Studies in rationality and social change)*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Przeworski, A. ve Bardhan, P. K. (1995). *Sustainable democracy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Przeworski, A. ve Limongi, F. (1993). Political regimes and economic growth. *Journal of Economic Perspectives*, *7* (3): 51-69.

Puddington, A. (2010). The erosion accelerates. *Journal of Democracy*, *21* (2), 136-150.

Quah, D. T. (1996). Empirics for economic growth and convergence. *European Economic Review*, *40*, 1353-1375.

Robinson, M. ve White, G. (Eds.) (1998). *The democratic developmental state: Politics and institutional design*. New York, NY: Oxford University Press.

Rodrik, D. (1992). The limits of trade policy reform in developing countries. *Journal of Economic Perspectives*, *6* (1), 87-105.

Rostow, W. W. (1962). *The process of economic growth*. Oxford, UK: Clarendon Press.

Rueschemeyer, D., Stephens, E. H. ve Stephens, J. D. (1992). *Capitalist development and democracy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Runciman, D. (2014). *The confidence trap: A history of democracy in crisis from World War I to the present*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Sala-i-Martin, X. I. (1996). Regional cohesion: Evidence and theories of regional growth and convergence. *European Economic Review*, *40* (6), 1325-1352.

Salvatore, D. (2004). Growth and poverty in globalizing world. *Journal of Policy Modeling*, 26, 543-551.

Sandbrook, R. (2000). *Closing the circle: Democratization and development in Africa*. London: Zed Books.

Sandbrook, R. (2005). Origins of the democratic developmental state: Interrogating Mauritius, *Canadian Journal of African Studies*, *39* (3), 549-581.

Santiso, C. (1997). Democratic governance: Economic and political development in new democracies. Background Paper for the International Institute of Democracy and Electoral Assistance (International IDEA). Stockholm, Sweden: IDEA Publications.

Schedler, A., Diamond, L. ve Plattner, M. F. (1999). *The Self-Restraining state: Power and accountability in new democracies*. Boulder, CO: Lynne Rienner.

Schmitter, P. C. ve Karl, T. (1993). What democracy is ... and is not. L. Diamond ve M. Plattner (Eds.), *The Global Resurgence of Democracy* (s. 39-52). Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press.

Schlumberger, O. (2006). Dancing with wolves: Dilemmas of democracy promotion in authoritarian contexts. D. Jung (Ed.), *Democratization and Development: New Political Strategies for the Middle East* (s. 33-60). New York and Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Sen, A. (1999a). Democracy as a universal value. *Journal of* Democracy, *10* (3), 3-17.

Sen, A. (1999b). *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press.

Schumpeter, J. A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy*. London and New York: Routledge.

Shareia, B. F. (2015). Theories of development. *International Journal of Language and Linguistics*, *2* (1), March, 78-90.

Shepsle, K. A. ve Weingast, B. R. (1984). Political solutions to market problems. *American Political Science Review*, *78* (2), 417-434.

Sirowy, L. ve Inkeles, A. (1990). The effects of democracy on economic growth and inequality: A review. *Comparative International Development*, *25* (1). 126-157.

Sklar, R. L. (1987). Developmental Democracy. *Comparative Studies in Society and History*, *29* (4), 686-714.

Sklar, R. L. (1996). Towards a theory of developmental democracy. A. Leftwich (Ed.), *Democracy and Development: Theory and Practice* (s. 25-44). Cambridge, UK: Polity Press.

Slater, R. O. (2012). Developmental democracy, accountability and educational leadership. *International Journal of Leadership in Education: Theory and Practice*, *15* (3), 387-394.

Smith, T. (1995). *America's mission: The United States and the worldwide struggle for democracy in the twentieth century*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Southall, R. ve Webster, E. (2010). Unions and parties in South Africa: COSATU and the ANC in the wake of Polokwane. B. Beckman, S. Buhlungu ve L. Sachikonye (Eds.), *Trade Unions and Party Politics* (s. 131-166). Cape Town, SA: HSRC Press.

Stiglitz, J. E. (2003). Towards a new paradigm of development. J. H. Dunning (Ed.), *Making Globalization Good* (s. 76-107). Oxford, UK: Oxford University Press.

Szelenyi, I. ve Szelenyi, B. (1994). Why socialism failed: Toward a theory of system breakdown - Causes of disintegration of East European state socialism. *Theory and Society*, *23* (2), 211-231.

The Economist. (1994). Democracy and growth: Why voting is good for you, 27 Aug., 17-19.

Törnquist, O. (2002). Popular development and democracy: Case studies with rural dimensions in the Philippines, Indonesia, and Kerala. *UNRISD Occasional Paper from SUM, No. 3*, Centre for Development and the Environment (SUM), University of Oslo, Oslo, Norway.

Trebilcock, M. J. ve Prado, M. M. (2014). *Political regimes and development: Advanced introduction to law and development*. Northampton, MA: Edward Elgar.

Turok, I. ve Robson, B. (2007). Linking neighborhood regeneration to city-region growth: Why and how?. *Journal of Urban Regeneration and Renewal*, *1* (1), 44-54.

UNDP (The United Nations Development Programme). (2000). *Poverty report 2000, overcoming human poverty*. New York, NY: UNDP Publications.

USAID. (2013). USAID strategy on democracy human rights and governance. U.S.Agency for International Development, Washington DC.: USAID Pubs.

Van Eck, L. (2010). *Social democracy and the 'developmental state' as development alternatives for South Africa*. Honours student paper, Rhodes University, Grahamstown, South Africa, s. 1-20, AGRIS Journal Paper. (Online): http://agris.fao.org/agris-search/search.do? recordID =US2016214370 (Erişim tarihi: 22 Kasım 2021).

Wade, R. (2004). *Governing the market: Economic theory and the role of government in East Asian Industrialization*. 2. b., Princeton, NJ: Princeton University Press.

Wade, R. ve Veneroso, F. (1998). The Asian crisis: The high debt model versus the Wall Street-Treasury-IMF Complex. *New Left Review*, *I* (228), 3-22.

Warren, M. E. (2002). What can democratic participation mean today?. *Political Theory*, *30*, 678-702.

Way, L. (2005). Authoritarian state building and the sources of regime competitiveness in the fourth wave: The cases of Belarus, Moldova, Russia, and Ukraine. *World Politics*, *57* (2), 231-261.

Weingast, B. (1993). Constitutions as governance structures: The political foundations of secure markets. *Journal of International and Theoretical Economics (JITE)*, *149* (1), 286-311.

Weiss, L. (1998). *The myth of the powerless state*. Cambridge, UK: Polity Press.

White, G. (1994). Civil society, democratization and development (I). *Democratization, 1* (3), 375-390.

White, G. (1998). Building a democratic developmental state: Social democracy in the developing world. *Democratization*, *5* (3), Autumn, 1-32.

Woo-Cuming, M. (Ed.) (1999). *The developmental state*. Ithaca, NY: Cornell Press.

Zenawi, M. (2012). States and market: The neoliberal limitations and the case for developmental state. A. Noman, K. Botchwey, H. Stein ve J. E. Stiglitz (Eds.), *Good growth and governance in Africa: Rethinking development strategies* (s. 140-175). New York, NY: Initiative for Policy Dialogue Pubs. of Columbia University.

Kaynakça

Ackerman, S. R. (1990). Efficiency, Funding and Autonomy in the Third Sector. H. K. Anheir, W. Seibel ve W. de Gruyter (Eds.), *The Third Sector Comparative Studies of Nonprofit Organizations* (s. 157-164), Berlin: De Gruyter.

Anheir, H. K. ve Seibel, W. (1990). The Third Sector in Comparative Perspective: Four Propositions. H. K. Anheir, W. Seibel ve W. de Gruyter (Eds.), *The Third Sector Comparative Studies of Nonprofit Organizations* (s. 379-388), Berlin: De Gruyter.

Ashley, R. K. (1990). Imposing international purpose: Notes on a problematic of governance. R. K. Ashley (Ed.), *Global Changes and Theoretical Challenges*, London: SAGE.

Ataay, F. (2005). *Kamu Reformu İncelemeleri*. Ankara: Ankara Tabip Odası Yayınları.

Balduci, A. ve Calvaresi, C. (2004). *Participation and Leadership in Planing Theory and Practices: A Critical Approach*. London: Zed Books.

Barber, B. (1995). *Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset*. (Çev.: Mehmet Beşikçi). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Barry, N. P. (2004). *Modern Siyaset Teorisi*. (Çev.: Mustafa Erdoğan). Ankara: Liberte Yayınları.

Bayramoğlu, S. (2010). *Yönetişim Zihniyeti*. İstanbul. İletişim Yayınları.

Bellamy, R. ve Castiglione, D. (2011). Democracy by Delegation? Who represents Whom and How in European Governance. *Government and Opposition*, 46(1), 101-125.

Bevir, M. (2009). *Key Concepts in Governance*. London: SAGE.

Boltanski, L. ve Chiapello, E. (2005). *The New Spirit of Capitalism*. London: Verso.

Bresser-Perrica, L. C. (2010). *The Global Financial Crisis and a New Capitalism?*. Working Paper No.592, Levy Economics Institute, Bard College, New York, USA.

Buchanan, J. (1984). *The Theory of Public Choice*. Michigan, MI: University of Michigan Press.

Castells, M. (2007). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, 3. Cilt: Binyılın Sonu*. (Çev.: Ebru Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Dardot, P. ve Laval, C. (2012). *Dünyanın Yeni Aklı*. (Çev.: Işık Ergün). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Eroğul, C. (1990). *Devlet Nedir?*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Ertiker, A. (2008). *Sivil Toplum Söyleminin Kapitalist Dünya-Sistemi Açısından En Önemli İşlevlerinden Biri Depolitizasyondur*. Sivil Toplum Kavramı Tartışmaları, Sivil İnisiyatif Serisi: 12, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Gjelstrup, G. ve Sorensen, E. (2007). *Public Administration in Transition*. Copenhagen, DK: DJOF Publishing,

Greven, M. T. ve Pauly, L. W. (2000). *Democracy Beyond the State*. New York, Oxford: Rowman- Littlefield Pubs.

Gunn, C. (2004). *Third Sector Development-Making Up for the Market*. London: Cornell University Press.

Güler, B. A. (2003). Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye. *Praksis*, (9), 93-116.

Gülöksüz, Y. (1996). *Yerel Yönetimler ve Habitat II*. Ankara: TBD-Kondrad Vakfı Yayını.

Haus, M. ve Steward, M. (2007). *Urban Governance and Democracy*. London: Routledge.

Held, V. (1970). *The Public Interest and Individual Interests*. New York, NY: Basic Books.

Hickey, S. ve Mohan, G. (2004). *Participation: From tyranny to transformation?*. London: Zed Books.

John, P. (2009), Citizen Governance: Where It Came from, Where It's Going. C. Durose, S. Greasley ve L. Richardson (Eds.), *Changing Local Governance, Changing Citizens* (s. 13-29), London: The Policy Press.

Jorgensen, T. B. (1994). Modes of Governance and Administrative Change. J. Kooiman (Ed.), *Modern Governance: New Government-Society Interactions* (s. 219-233), London: SAGE.

Kamat, S. (2004). The privatization of public interest: Theorizing NGO discourse in a neoliberal era. *Routledge*, 11(1), 155-176.

Lundquist, L. (2007). Public Administration Theory and Public Administration Change. G. Gjelstrup ve E. Sorensen (Eds.), *Public Administration in Transition*. Copenhagen, DK: DJOF Publishing.

Margolis, D. ve Walsh, J. (2001). *People and Profits? The Search for a Link Between a Company's Social and Financial Performance*. New Jersey, NJ: Erlbaum.

Marx, A. (2008). Limits to non-state market regulation: A qualitative comparative analysis of the international sport footwear industry and the Fair Labor Association. *Regulation and Governance*, 2(2), 253-273.

Nickel, R. (2005). *Participatory Transnational Governance*. EUI Law Working Paper No. 2005/20, San Domenico di Fiesole, Italy: European University Institute.

Ömürgönülşen, U. (2003). Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliği. M. Acar ve H. Özgür (Yay.Haz.), *Çağdaş Kamu Yönetimi I*, İstanbul: Nobel Yayıncılık.

Parlak, B. (2003). Küreselleşme Sürecinde Modern Ulus Devlet ve Kamu Yönetimi. M. Acar ve H. Özgür (Yay.Haz.), *Çağdaş Kamu Yönetimi I*, İstanbul: Nobel Yayıncılık.

Peters, P. (2000). *Governance, Politics and the State*. London: Political Analysis.

Pierre, J. ve Peters, B. G. (2000). *Governance, Politics and the State*. New York, NY: St. Martin's Press.

Polanyi, K. (2010). *Büyük Dönüşüm*. (Çev.: Ayşe Buğra). İstanbul: İletişim Yayınları.

Rougier, L. (1935). *Les Mystiques Politiques Contemporaines*. Paris: Sirey.

Sassen, S. (1996). *Losing Control? Sovereignty in an Age of Globalization*. New York, NY: Columbia University Press.

Sassen, S. (2006). *Territory, Authority, Rights: From Medieval to Global Assemblages*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Scharpf, F. W. (1997). Economic Integration, Democracy and the Welfare State. *Journal of European Public Policy*, 4(1), 18-36.

Schweickart, D. (2009). A New Capitalism or A New World. *World-Watch*, 22(5), 12-19.

Scott, B. R. (2006). T*he Political Economy of Capitalism*. Harvard Business School Working Paper, No. 07-037, December 2006, Boston, MA: Harvard University Press.

Sehested, K. (2007). Role Diversity in the Management of Local Service Institutions. G. Gjelstrup ve E. Sorensen (Eds.), *Public Administration in Transition*. Copenhagen, DK: DJOF Publishing.

Sennett, R. (2006). *The Culture of New Capitalism*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.

Strange, S. (1996). *The Retreat of the State: The Diffusion of Power in the World Economy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Torfin, J. (2007). Postmodern Public Administration: Liberal Promise or Subtle Control?. G. Gjelstrup ve E. Sorensen (Eds.), *Public Administration in Transition*. Copenhagen, DK: DJOF Publishing.

Uysal, B. (1981). Siyasal Otorite, Laiklik ve Katılma. *Amme İdaresi Dergisi*, 14(4), 61-74.

Kaynakça

Bağce, H. E. (2014). Halkla İlişkiler ve Vatandaş Odaklı Katılımcı Yerel Yönetim. *İnsan&İnsan*, 1, Yaz, 4-13.

Bulut, Y. (2003). Teknoloji ve Yönetim: Yerel Yönetimlerin Teknolojiye Entegresyonu. 1. Uluslararası Yerel Yönetimler Üniversite ve Sanayi İş Birliği Sempozyumu, Ankara.

McLaughlin, K., Ferlie, E. ve Osborne, S. (2002). *New Public Management: Current Trends and Future Prospects*. London: Routledge.

Menek, İ. H. (2017). *Belediyelerde Halkla İlişkiler ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi SBE, Gaziantep.

Mıhçıoğlu, C. (1976). Halkla İlişkiler Nedir?, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/806512 (Erişim tarihi: 01.01.2021).

Öztürk, M. (1992). Kamu Yönetiminde ve Belediyelerde Halkla İlişkiler. *Marmara İletişim Dergisi*, 1(1), 185-196.

Yolcu, T. ve Sezgin, A. A. (2016). Belediyelerde Yönetime Katılımın Yeni Boyutu Üzerine Bir Tartışma: Halkla İlişkiler Uygulamaları Örnekleri. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, (26), 69-83.

Wheeler, P. D. (1956). Municipal Public Relations. *The American Journal of Economics and Sociology*, 15(3), 315-320.

Kaynakça

Altay, S. (2017). *Post-Fordizm ve Kamu Yönetimine Yansımaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aydınlı, H. İ. (2002). *Post-Fordist Dönüşüm Süreci ve Türkiye'deki Belediyeler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Baştürk, F. (2004). *Modern Örgütlenmenin Çıkmazına Postmodernizmin Yanıtları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Bıçkı, D. ve Sobacı, M. Z. (2011). Yerel Yönetimden Yerel Yönetişime: Post-Fordizm Bağlamında Yerel Yönetimleri Anlamak. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 215-234.

Coşkun, S. (2021). *Esnekleşen Çalışma İlişkilerinin Kuşaklararası Dayanışma Sürecine Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Clegg, S. R. (1990). *Modern Organisations: Organisation Studies in the Post Modern World*. London: Sage.

Ersoy, D. (2012). *Post-Fordizm ve Yerel Yönetimler: Türk Yerel Yönetim Sisteminde Yaşanan Değişim*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Fedai, R. (2020). Fordizmden Post-Fordizme Geçiş Sürecinde Kurumsalcılığın Örgütler Üzerindeki Etkisi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 197-207.

Güler, M. A. (2020). *Birikim ve Düzenleme Ekseninde Sosyal Devletin Dönüşümü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gökgöz, G. (2007). *Post-Fordist Üretim Yapılanmasının İşçiler/Çalışanlar/Emek Üzerindeki Sosyo-Kültürel Yansımaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Harvey, D. (1993). Esneklik Tehdit mi Yoksa Fırsat mı?. (Çev.: Ayça Kurdoğlu), *Toplum ve Bilim*, (56), 83-92.

Harvey, D. (2012). *Postmodernliğin Durumu*. 6.b. İstanbul: Metis Yayınları.

Köten, E. (2012). *Endüstri Sonrası Toplumda Değişen Çalışma İlişkileri ve Türkiye'deki Yansımaları: Hizmet Çalışanları Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kumar, K. (1999). *Sanayi Sonrası Toplumdan Postmodern Topluma Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları*. (Çev.: Mehmet Küçük). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Memduhoğlu, H. B. (2007). Post Fordist Üretim Örgütlenmeleri ve İşgörenler Üzerindeki Etkileri. *Üniversite ve Toplum*, Aralık, http://www.universite-toplum.org/pdf/pdf_UT_335.pdf (Erişim tarihi: 22.12.2021).

Mert, Z. G. (2003). *1980 Sonrası Üretim ve Hizmet Etkinlikleri İlişkilerinin Tanımlanması Mekâna Yansımaları ve İstanbul Bölgesi Kapsamında Bir Değerlendirme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Odabaşı, Y. (2012). Fordizmden Post-Fordizme Dönüşüm. Eğitim Sosyolojisi Bakış Açısıyla Toplum ve Eğitim Konulu Sempozyum Bildirisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, http://yavuzodabasi.blogspot.com/2012/05/i.html (Erişim tarihi: 22.12.2021).

Özbolat, N. K. (2003). *The Debate on the Transition to Flexible Production: A Case Study on Manufacturing Industry in Turkey its Provinces*, Published MA Thesis, İzmir Institute of Technology, Master of City Planning, İzmir.

Sadioğlu, U. ve Altay, S. (2020). Post-Fordizm ve Kamu Yönetimine Yansımaları. *Sosyoekonomi*, 28(45), 327-352.

Saklı, A. R. (2013). Fordizm'den Esnek Üretim Rejimine Dönüşümün Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 107-131.

Şen, S. (2001). *Esnek Üretim-Esnek Çalışma Ve Endüstri İlişkilerine Etkileri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezgel, O. (2010). *Çağdaş Fabrika Sisteminin Doğuşu ve Günümüze Kadar Geçirdiği Evreler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Turan, H. (2017), *Türk Kamu Personel Sisteminde Esnek Çalışma Biçimlerinin Uygulanabilirliği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Uygun, M. (2004). *Moderniteden Post Moderniteye Geçiş Sürecinde Çalışma Yaşamında Ortaya Çıkan Sosyo-Ekonomik Dönüşüm*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Vural, T. (2007). *Yerel Kamusal Malların Sunumunda Alternatif Yöntemler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kaynakça

Akturan, U. (2015). Modern Tüketimin Tarihçesi: Püritenlikten Dijital Çağa Tüketimin İdeolojisi. *Okan Üniversitesi Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 52(610), 35-45.

Avcıoğlu, Ş. (2014). Immanuel Wallerstein'ın Dünya Sistemi, Jeopolitik ve Jeokültür Kuramı. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (31), 97-110.

Aydeniz, N. (2005). İleri Üretim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Rekabetçi Endüstri İşletmelerine Etkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(11), 1-12.

Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Kaban A. L., Taşçı, G. ve Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63.

Brynjolfsson, A. ve McAfee, A. (2018). *İkinci Makine Çağı*. (Çev.: L. Göktem). İstanbul: Pasifik.

Cılız, A. (2008).*Avrupa Birliği'nin Bilgi Toplumuna Girişi*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demir, E. (2014). Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar. M. Şahin ve O. Şen (Eds.), *Dünya Sistemleri Analizi* (s. 125-156), Ankara: Kripto.

Demirci, R., Semiz, S. ve Gölcü, M. (2008). İşletmelerde İleri Teknoloji Kullanımı ve Rekabet: Otomotiv Sektöründe Bir Alan Araştırması. *Politeknik Dergisi*, 11(2), 139-145.

Deniz, E. (2019). Güney Afrika'yı Uluslararası Hiyerarşide Konumlandırmak: Yeni Yükselen Orta Ölçekli Güç. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 63-73.

Eldem, M. O. (2017). Endüstri 4.0.TMMOB EMO Ankara Şubesi Haber Bülteni, 2017/3, s.10-16, Ankara.

Erdem, Z. (2007). Entelektüel Sermaye'nin Küresel Ekonomi İçerisindeki Yeri ve Önemi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53, 275-294.

Gözüküçük, M. F. (2020). *Dijital Dönüşüm ve Ekonomik Büyüme*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49558423 (Erişim tarihi: 28.11.2021).

https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/toplum-5-0-arastirma-raporu.pdf (Erişim tarihi: 26.11.2021).

https://www.dunya.com/kose-yazisi/dijital-cag-tam-anlamiyla-basladi/467880 (Erişim tarihi: 27.11.2021).

https://www.itohaber.com/koseyazisi/210749/genc_nufuslu_afrika_da_telekomunikasyon_firsatlari.html (Erişim tarihi: 28.11.2021).

https://www.milliyet.com.tr/yazarlar/cagdas-ertuna/rovans-alisveris-cozum-olacak-mi-6191349 (Erişim tarihi: 01.12.2021).

https://www.prosperity.com/rankings (Erişim tarihi: 18.11.2021).

https://www.salesforce.com/products/platform/what-is-digital-transformation/ (Erişim tarihi: 20.11. 2021).

https://makinebirlik.com/docs/OECD-Dijital-Ekonomi-Gorunumu-Raporu.pdf (Erişim tarihi: 03.12. 2021).

https://www.mmo1.org.tr/sites/default/files/403675579f61145_ek_0.pdf (Erişim tarihi: 30.11. 2021).

https://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/4aef38441efa338_ek.pdf (Erişim tarihi: 30.11. 2021).

https://www.tobb.org.tr/BilgiHizmetleri/Documents/Raporlar/ab_bilgi_toplumu.pdf (Erişim tarihi: 27.11.2021).

https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad-dde-2020.pdf (Erişim tarihi: 28.11.2021).

https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad_bit_2020_raporu_tr.pdf (Erişim tarihi: 02.12. 2021).

https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/8671-turkiyenin-sanayi-40-donusumu (Erişim tarihi: 27.11.2021).

https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2015/04/28/map-where-the-east-and-the-west-meet/ (Erişim tarihi: 16.11.2021).

Işık, Ş. (2015). Digital Citizenship: An Actual Contribution to Theory of Participatory Democracy. *AJITe: Online Academic Journal of Information Technology*, 6(18), 21-37.

Kaya, T. (2005). *İmmanuel Wallerstein'ın Toplumsal Değişim Kuramı*, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kozal, Ö. E. (2019). *Türkiye'de Sanayileşmenin 200 Yıllık Tarihi: Süreklilikler ve Dönüşümler*, Yayımlanmış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kurt, A. S. (2020). The Effects of Digital Transformation on Economy: Reflections on the Economy of Turkey. *International Journal of Society Researches*, 16(30), 3085-3109.

Lazonick, W. ve Mazzucato, M. (2013). The risk-reward nexus in the innovation-inequality relationship: who takes the risks? Who gets the rewards?. *Industrial and Corporate Change*, 22(4), 1093-1128.

Masuda, Y. (1990). *Managing in the Information Society*. Cambridge, Mass.: Basil Blackwell.

Mazzucato, M. (2021). *Girişimci Devlet*. (Çev.: E. Soğancılar). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Odabaşı, Y. ve Erdal, E. (2018). Bilgi Ekonomisi ve Ekonomik Büyüme: Seçilmiş OECD Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme. *ASEAD Dergisi*, 5(12), 439-459.

Pınar, İ. (2008). Türk İşletmelerinde İleri İmalat Teknolojileri Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim Dergisi*, 61, 30-51.

Sabah, Ş. (2017). Ben, Kendim ve Avatarım: Sanallık ve Gerçeklik Arasında, Tüketim, Sahip Olunanlar ve Kişisel Benlik. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 117-154.

Uzgören, E. ve Kara, O. (2003). Yeni Ekonominin Üretim, Tüketim ve Piyasa Yapısı Çerçevesinde Olası Mikro Ekonomik Etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 17-41.

Ünal, Y. (2009). Bilgi Toplumunun Tarihçesi. *Tarih Okulu Dergisi*, (5), 123-144.

Vela, C.A.M. (2001). World Systems Theory. ESD.83, Fall 2001.

Yeşilorman, M. ve Koç, F. (2014). Bilgi Toplumunun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 117-133.

Wallerstein, I. (2016). Ekoloji ve Kapitalist Üretim Maliyetleri. *Bildiğimiz Dünyanın Sonu-Yirmi Birinci Yüzyıl İçin Sosyal Bilim*. (Çev.: T. Birkan). İstanbul: Metis.

Wallerstein, I. (2020a). 1990'lar ve Sonrası: Bir Yeniden İnşa Mümkün Mü?. *Liberalizmden Sonra* (s. 19-32). (Çev.: E. Öz). İstanbul: Metis.

Wallerstein, I. (2020b). Liberalizmden Sonra Mı?. *Liberalizmden Sonra* (s. 9-15). (Çev.:E. Öz). İstanbul: Metis.

We Are Social (2021). Digital 2021-We Are Social Turkey. Digital 2021 Global Overview Report, DIGITAL 2021: THE LATEST INSIGHTS INTO THE 'STATE OF DIGITAL'. 27 Ocak 2021, https://wearesocial.com/uk/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital/ (Erişim tarihi: 22.12.2021).

Westerman, G., Bonnet, D. ve McAfee, A. (2018). *Dijital Dönüşüm*. (Çev.: Ü. Şensoy). İstanbul: Pasifik Ofset.

Kaynakça

Acar, E. (2019). Katılımcı Demokrasilerde Baskı Gruplarının İşlev ve Yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (61), 235-249.

Akad, M. (1976). *Baskı Gruplarının Siyasal İktidarla İlişkileri*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Akcagündüz, E. (2020). Türkiye'de Kamu Yönetiminin Denetim Yöntemlerinin Etkinliği ve Kamuoyu Denetimi Üzerine Nitel Bir İnceleme. *Ekev Akademi Dergisi*, 24(84), 211-228.

Aktan, C. C., Ay, H. ve Çoban, H. (2007). Siyasal Karar Alma Sürecinde Çıkar Grupları. C. C. Aktan ve D. Dileyici (Eds.), *Modern Politik İktisat: Kamu Tercihi* (s. 201-230), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Anık, C. (2015). *Meşruiyetin Sosyal Psikolojisi: Akademik Bakış Açısıyla; Devlet, Derin Devlet ve Sokak*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Arap, İ. ve Erat, V. (2015). Bir Kamu Politikasının Analizi: Türkiye'de Geçici Köy 79 Koruculuğu. *Mülkiye Dergisi*, 39(4), 73-108.

Ay, H. (1998). Ekonomi Politikalarını Oluşturmada Baskı ve Çıkar Gruplarının Rolü. V. Serin (Ed.), *İktisat Politikası Seçme Konular: Para Politikası, Maliye Politikası, Uluslararası İktisat Politikası* (s. 417-455), İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Babanoğlu, V. (2016). *Kamu Politikası Yaklaşımı Çerçevesinde Türkiye'nin Uyuşturucu ile Mücadele Politikalarında Toplumsal Algı,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

Beyers, J., Eising, R. ve Maloney, W. (2008). Researching Interest Group Politics in Europe and Elsewhere: Much We Study, Little We Know?. *West European Politics*, 31(6), 1103-1128.

Buran, H. (2020). Siyasal Sistemin İşleyişinde Etkili Olan Belli Başlı Kurum ve Kuruluşlar. Hasan Buran, Mustafa Karaman ve Mehmet Durgut (Eds.), *Çağdaş Siyasal Sistemler: Türleri ve Belli Başlı Ülke Uygulamaları Cilt 1* (s. 101-104), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Cumhuriyet (2009). Memur-Sen'in ilk eylemi Başbakan'a mektup. 2 Ekim, https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/memur-senin-ilk-eylemi-basbakana-mektup-90058 (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Cumhuriyet (2009a). Memur-Sen'den TBMM önünde protesto. 18 Kasım, https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/memur-senden-tbmm-onunde-protesto-100178 (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Çağlar, Ş. (1997). Baskı Gruplarının Siyasal İktidar Üzerindeki Etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (6), 279-295.

Çam, E. (2005). *Siyaset Bilimine Giriş*. 9.b. İstanbul: Der Yayınları.

Çelik, A. ve Aykanat, S. (2006). Sivil Toplum Örgütlerinin Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 215-226.

Çetin, F. G. (2021). Türkiye'de Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Gündem Belirleme: Sağlıkta Dönüşüm Programına Yönelik Bir İnceleme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 667-682.

Çevik, H. H. (2013). Kamu Politikası: Temel Kavramlar ve Süreçte Rol Oynayan Aktörler. A. Balcı, A. Nohutçu, N. K. Öztürk ve B. Coşkun (Eds.), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar* (s. 181-201), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Çevik, H. H. ve Demirci, S. (2012). *Kamu Politikası: Kavramlar, Aktörler, Süreçler, Modeller, Analiz, Karar Verme*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Çoban, A. R. (2003). Kamu Tercihi Teorisi. M. Acar ve H. Özgür (Eds.), *Çağdaş Kamu Yönetimi-1* (s. 75-96), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Dalziel, R. (2009). Interest and Pressure Groups. H.K. Anheier, S. Toepler ve R. List (Eds.), *International Encyclopedia of Civil Society* (s. 867-870), New York, NY: Springer.

Dye, T. R. (1987). *Understanding Public Policy*. 4th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Ekoloji Birliği (2019). İBB Önündeki Fayton Eylemi 9. Gününde. 27 Aralık, https://ekolojibirligi.org/ibb-onundeki-fayton-eylemi-9-gununde/ (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Erat, V. (2018). Modernleşme ve Postmodern Eleştiriler Ekseninde Kamu Politikası Disiplini. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 245-260.

Ergun, T. (2004). *Kamu Yönetimi: Kuram, Siyasa, Uygulama*. Ankara: TODAİE Yayınları.

Evrensel (2021). Kıymet Teyze'nin kepçenin önüne sandalyesi ile oturduğu yer çocuk parkı oluyor. 15 Haziran, https://www.evrensel.net/haber/435528/kiymet-teyzenin-kepcenin-onune-sandalyesi-ile-oturdugu-yer-cocuk-parki-oluyor (Erişim tarihi: 24.12.2021).

Evrensel (2021a). SES ve Türk Sağlık-Sen üyesi emekçiler açıklama yaptı | Sağlık emekçisi ek zam istiyor. 3 Aralık, https://www.evrensel.net/haber/449366/ses-ve-turk-saglik-sen-uyesi-emekciler-aciklama-yapti-saglik-emekcisi-ek-zam-istiyor (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Gazete Duvar (2020). İBB'de 41 gündür süren 'Yaşam Nöbeti' sona erdi. 28 Ocak, https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/01/28/ibbde-41-gundur-suren-yasam-nobeti-sona-erdi (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Göksu, T. ve Bilgiç, V. K. (2003). Baskı Grupları ve Karar Alma Mekanizmalarına Etkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 36(2), 51-66.

Grant, W. (1995). *Pressure Groups, Politics and Democracy in Britain*. London: Palgrave.

Gül, H. (2015). Kamu Politikası Analizi, Yöntemleri ve Teknikleri. *Yasama Dergisi*, (29), 5-31.

HAYKONFED (2016). Belediyeler için Kullanıma Hazır "Kısırlaştırma ve Tedavi Merkezi PROJELERİ" Bilgilendirme. 15 Şubat, http://www.haykonfed.org/2016/02/15/belediyeler-icin-kullanima-hazir-bakimevi-projeleri-bilgilendirme/ (Erişim tarihi: 27.12.2021).

HAYTAP (2021). Devlet Kurumları ve Haytap. https://www.haytap.org/tr/haytap-in-arkadaslari/devlet-kurumlari-ve-haytap (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Heywood, A. (2015). *Siyasetin Temel Kavramları*. 2.b., (Çev.: H. Özler), Ankara: Adres Yayınları.

https://tusiad.org/tr/konusma-metinleri/itemlist/category/3-gorus?start=0 (Erişim tarihi: 24.12.2021).

https://www.tbmm.gov.tr/Denetim/MeclisArastirmaKomisyonu/1409 (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.tbmm.gov.tr/ihtisas-komisyonlari/sanayi-ticaret-enerji-tabi-kaynaklar-bt/komisyon-tutanaklari (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/KomisyonTutanaklariDonemTutanaklari?Kodu=1046&DonemKodu=27&YasamaYili=2 (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakSorgu (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.tbmm.gov.tr/Yasama/KanunTeklifi/296705 (Erişim tarihi: 27.12.2021).

İnanç, H., Erdoğan, S. ve Güner, Ü. (2007). Siyasal Partilerin Ortaya Çıkışını Hazırlayan Sosyo-Politik Nedenler. *Akademik Bakış*, (13)(Ekim), 1-18.

Kapani, M. (2007). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

Kışlalı, A. T. (2002). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Yayınları.

Kitapçıoğlu, T. (2013). Baskı Grupları ve Demokrasi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (106), 358-392.

Klüver, H. (2013). *Lobbying in the European Union: Interest Groups, Lobbying Coalitions and Policy Change*. Oxford, UK: Oxford University Press.

Knill, C. E. ve Tosun, J. (2011). Policy Making. D. Caramani (Ed.), *Comparative Politics* (s. 373-388), 2nd ed. Oxford, UK: Oxford University Press.

Kubalı, H. N. (1965). *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar ve Siyasal Rejimler*. İstanbul: Ersa Matbaacılık.

Martini, M. (2012). *Influence of interest groups on policy-making*, Transparency International, https://www.u4.no/publications/influence-of-interest-groups-on-policy-making.pdf.

Memurlar (2010). Memur-Sen'den Anayasa Değişikliği ve Toplu Sözleşme Hakkı Çalıştayı. 21 Haziran, https://www.memurlar.net/haber/170020/memur-sen-den-anayasa-degisikligi-ve-toplu-sozlesme-hakki-calistayi.html (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Memur-Sen (2019). Toplu Sözleşme Hakkının 7'inci Yılında; Toplu Sözleşmenin Dünü, Bugünü ve Yarını Paneli Gerçekleştirildi. 7 Nisan, https://www.memursen.org.tr/toplu-sozlesme-hakkinin-7inci-yilinda-toplu-sozlesmenin-dunu-bugunu-ve-yarini-paneli-gerceklestirildi (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Mynet (2021). 2021 işçi sendikalarının üye sayıları! Resmi Gazete'de yayımlandı. 31 Ocak, https://finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/2021-isci-sendikalarinin-uye-sayilari-resmi-gazete-de-yayimlandi/413765/ (Erişim Tarihi: 24.12.2021).

Norton, P. (1999). Introduction: Putting Pressure on Parliaments. P. Norton (Ed.), *Parliaments and Pressure Groups in Western Europe* (s. 1-18), London: Routledge.

O'Donnell, G. (1988). *Mastering Sociology*. 2nd ed. London: Macmillan Education.

Özer, A. (1996). Baskı Gruplarının Gelişimi Sınıflandırılması ve Faaliyetleri. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 532-559.

Turan, İ. (1977). *Siyasal Sistem ve Davranış*. 2.b. İstanbul: Der Yayınevi.

TÜSİAD (2021). TÜSİAD Hakkında. https://tusiad.org/tr/tusiad/hakkinda (Erişim tarihi: 24.12.2021).

Usta, A. (2013). Kamu Politikaları Analizine Kuramsal Bir Bakış. *Yasama Dergisi*, 24(2), 78-102.

Watts, D. (2007). *Pressure Groups.* Edinburgh, SC: Edinburgh University Press.

Yeniçağ Gazetesi (2021). Sağlık çalışanları ülke genelinde iş bırakıyor. 2 Aralık, https://www.yenicaggazetesi.com.tr/saglik-sendikalari-duyurdu-saglik-calisanlari-tum-ulke-genelinde-is-birakiyor-490606h.htm (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Zengin, S. (2021). *Küresel Dönemde Kamu Politikalarının Dönüşümü: TÜSİAD Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaynakça

Agranoff, R. (2010). *Local Goverments and their Intergovermental Networks in Federalizing Spain*. Quebec, Canada: Mc Gill-Queen University Press.

Almendral, V. R. (2012). Sharing Taxes and Sharing the Deficit Fiscal Federalism. *E-Journal of Tax Research* (Special Edition: State Funding Reform in the Australian Federation), 10(1), 88-125.

Atxabal R.A. ve Muguruza A. (2006). *Recopilación del Concierto Económico vasco. Legislación, jurisprudencia y bibliografía*, Bilbao, http://www.conciertoeconomico.org/phocadownload/ (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Ayaz, N. (2012). *İspanya'nın Öz Yönetim Tarihi*. Diyarbakır: Aram Yayıncılık.

Ayaz, N. (2014). Devlet-altı Birimlerin İnşa Süreci: Bölgeselleşme ve Federalleşme. 22.04.2014, https://demokratikmodernite.org/devlet-alti-birimlerin-insa-sureci-bolgesellesme-ve-federallesme/ (Erişim tarihi: 12.12.2021).

BBVA-Basque Country Economic Outlook (2020). https://www.bbvaresearch.com/en/publicaciones/spain-basque-country-economic-outlook-2020/ (Erişim tarihi: 04.01. 2022).

Benedikter, T. (2014). *Modern Özerklik Sistemleri*. (Çev.: H. Türker, M. Salim, Ö. Demirel, Ü. Kaya ve Y. Salar). Ankara: Nika Yayınevi.

Birgün Gazetesi (2017). İspanya: Katalan parlamentosu feshedildi. 27 Ekim, https://www.birgun.net/haber/ispanya-katalan-parlamentosu-feshedildi-187028 (Erişim tarihi: 03.08.2021).

Botella, B. (1989). The Spanish "New" Regions: Territorial and Political Pluralism. *International Political Science Review*, 10(3), 263-271.

Esen, S. (2013). *Ulus-Devlet Modelleri ve İspanya Örneği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Filibi, I. (2013). Fractal Federalism for Complex Societies: The Basque Case. A. L. Basaguren ve L. E. San Epifanio (Eds.), *The Ways of Federalism in Western Countries and the Horizons of Territorial Autonomy in Spain*, Vol. 2 (s. 825-844), New York, NY: Springer.

Goikoetxea, J. (2013). Federalism and Democracy in the Basque Country: The Spanish Federal Challenge. A. L. Basaguren ve L. E. San Epifanio (Eds.), *The Ways of Federalism in Western Countries and the Horizons of Territorial Autonomy in Spain*, Vol. 2 (s. 811-823), New York, NY: Springer.

Gray, C. (2016). Nationalist Politics and Regional Financing Systems in the Basque Country and Catalanoia. Foral Treasury Doctoral Thesis Collection 4, Bilbao, https//nationalismsinspain.files.wordpress.com/2016/12/cover.jpg (Erişim tarihi: 14.12. 2021).

Humbelek, C. J. (2016). Political and Territorial Construction of Regional and National Identities in Spain since 1978: The parliamentary debates on the Statutes of Autonomy, Catalonia and Valencia in Comparison. *Centre International de Formation Européenne*, (379), 58-76.

İspanya Anayasası, https://hukukbook.com/ispanya-anayasasi/ (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Koçak, S. Y. (2009). Avrupa Birliği, Geri Kalmış Bölgeleri Geliştirilebildi mi: Extremadura ve Viseu Bölgeleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 327-341.

Konuralp, E. (2019). İspanya'da Bölgeli Devletin Tarihsel Gelişimi, Yasal Düzeni ve Siyasal Yapılanışı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14(1), 345-402.

Laborda, J. D., Vasquez, J. M. ve Monasterio, C. (2006), The Practice of Fiscal Federalism of Spain. George State University, Andrew Young School of Policy Studies, https://www.researchgate.net/ publication/4983783_The_Practice_of_Fiscal_Federalism_in_Spain (Erişim tarihi: 11.11.2019).

Ley Orgánica 13/1982, de Reintegración y Amejoramiento del Régimen Foral de Navarra) http://www.navarra.es/NR/rdonlyres/7B36DBA7-5A9D-4AF697DAAA17A2413592/34269/ LORAFNA.pdf (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Liphart, A. (2014). *Demokrasi Modelleri, Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları*. (Çev.: U. U. Bulsun ve G. Ayas). İstanbul: İthaki Yayınevi.

Moreno, L. (2013). *The Federalization of Spain*. London: Routledge.

Nalbant, A. (1996). Bölgesel Devlet Yeni Bir Devlet Biçimi mi?: (I) Kuramsal Temeller. *Amme İdaresi Dergisi*, 29(2), 39-70.

Nalbant, A. (2012). *Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye*. 2.b. İstanbul: Oniki Levha Yayınları,

OECD Fiscal Decentralisation Database, https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/ (Erişim tarihi: 04.01.2022).

Olle, S. A. (2013). Regional tax autonomy in Spain: 'words' or 'deeds'. https://english.im.dk/media/ 13655/albert-sol%C3%A9-oll%C3%A9.pdf (Erişim tarihi: 11.11.2019).

Özçer, A. (2006). *Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Teröŕle Mücadele Modeli*. Ankara: İmge Kitabevi.

Payne, S. G. (1973). *A History of Spain and Portugal*, Vol. 1. Wisconsin, WI: The University of Wisconsin Press.

Picavea, E. R. (2005). The Frontier and Royal Power in Medieval Spain: A Developmental Hypothesis. *The Medieval History Journal*, 8(2), 275-301.

Pinos, J. C. (2009). Identity Challenges Affecting the Spanish Enclaves of Ceuta and Melilla. *Nordlit*, 13(1), 65-80.

The Statue of Autonomy of The Bask Country (1979). https://www.basquecountry.eus/ contenidos/ informacion/estatuto_guernica/en_455/adjuntos/estatu_i.pdf (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Tobosso, F. ve Scorsene, E. (2010). How Much Power to Tax Do Regional Governments Enjoy in Spain since the 1996 and 2001 Reforms?. *Regional and Federal Studies*, 20(2), 157-174.

Tosun, S. (2018). *Bölgeli Devlet, İspanya, İtalya ve Birleşik Krallık Örnekleri*. İstanbul: Oniki Levha Yayınları.

Vinuela, J. (2000). Fiscal Decentralization in Spain. https://www.imf.org/external/pubs/ft/ seminar/2000/ fiscal/vinuela.pdf (Erişim tarihi: 05.01.2016).

Zubiri, I. (2010). The Economic Agreement Between the Basque Country and Spain. ITUNA Center for Basque Economic Agreement and Fiscal Federalism Center, https://www.ituna.eus/wp-content/uploads/2020/04/economic_agreement.pdf (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Kaynakça

Baxter, R. (1970). Treaties and Custom. R.R. Baxter (Ed.), *Receuil des Cours* (s. 25-106), The Hague, NL: Academie de Droit International de La Haye.

Compañía de Aguas del Aconquija S.A. and Vivendi Universal S.A. v. Argentine Republic (I) (2000). ICSID Case No. ARB/97/3, Award of 21 November 2000, ICSID Rev. FILJ 15.

Compañia de Aguas del Aconquija S.A and Vivendi Universal v. Argentine Republic (2002). ICSID Case No. ARB/97/3, Decision on Annulment of 3 July 2002, ICSID Rev. FILJ 89.

Dolzer, R. ve Schreuer, C. (2008). *Principles of International.* OUP: New York.

Frank, A. (2002). The Development of Underdevelopment. J.T. Roberts ve A. Hite (Eds.), *From Modernization to Globalization: Perspectives on Development and Social Change* (s. 159-168), Oxford, UK: Blackwell Publishing.

Graham, E. ve Krugman, P. (1993). The Surge in Foreign Direct Investment in the 1980's. K.A. Froot (Ed.), *Foreign Direct Investment* (s. 13-36), Chicago, IL: University of Chicago Press.

IBRD (International Bank for Reconstruction and Development) (1965). *Report of the Executive Directors.* New York, NY: IBRD.

IMF (International Monatery Fund) (2009). *Balance of payments and international investment position manual.* New York, NY: IMF.

Markusen, J. (2002). *Multinational Firms and the Theory of International Trade.* Cambridge, MA: MIT Press.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (2006). *Interpretation of the Umbrella Clause in Investment Agreements.* Paris: OECD.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) (2021). *Multilateral Agreement on Investment: Documents Relating to the 1995-1998 Negotiations*. https://www.oecd.org/industry/inv/internationalinvestmentagreements/multilateralagreementoninvestmentdocumentsrelatingtothe1995-1998negotiations.htm (Erişim tarihi: 19.11.2021).

Oman, C. (2000). *Policy Competition for foreign Direct Investment: A Study of competition among Governments to Attract FDI.* Paris: OECD Development Center.

Oppenheim, L. (1912). *International Law. A Treatise. Volume I: Peace.* London: Longmans.

Orakhelashvili, A. (2019). *Akerhurst's Modern Introduction to International Law*. London: Routledge.

Parkerings-Compagniet AS v. Lithuania. (2007) ICSID Case No. ARB/05/8, Award of 11 September 2007, ICSID Rev. FILJ 22.

Pazarcı, H. (2015). *Uluslararası Hukuk.* Ankara: Turhan Kitapevi.

Pellet, A. (1992). The Opinions of the Badinter Arbitration Committee: A Second Breath for the Self-Determination of Peoples. *EJIL,* 3(1), 178-185.

Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations (1949) Advisory Opinion of 11 April 1949, ICJ Reports 1949, 174-220.

Rosenne, S. (1989). *Developments in the law of Treaties.* New York, NY: CUP.

Schreuer, C. (2001). *The ICSID Convention - A Commentary.* New York, NY: CUP.

SGS Société Générale de Surveillance S.A. v. Islamic Republic of Pakistan. (2003). ICSID Case No. ARB/01/13, Decision on Objections to Jurisdiction of 6 August 2003, ICSID Rev. FILJ 18.

Shaw, M. (2019). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: TÜBA.

Shenkman, E. ve File, D. (2008). *Recent Developments in Investment Treaty Jurisprudence: Arbitrating Contract Claims under Umbrella Clauses".* London: ICGL.

Slomanson, W. (2011). *Fundamental Principles on International Law*. Boston, MA: Wadsworth.

Sornarajah, M. (2007). *The International Law on Foreign Investment*. New York, NY: CUP.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2003). *World Investment Report.* New York, NY: UNCTAD.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2020). *World Investment Report 2020.* New York, NY: UNCTAD.

UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2021). UNCTAD Stat. https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx (Erişim tarihi: 19.11.2021).

Van Themaat, P. (1981). *The Changing Structure of International Economic Law.* The Hague: Kluwer Law International.

Wolfgand, P., de Kuyper, J. ve de Candolle, B. (1995). *Arbitration and Renegotiation of International Investment Agreements*. The Hague, NL: Kluwer Law International.

Zenginkuzucu, D. (2012). *Devlet ve Yabancı Yatırımcılar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümünde Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi (ICSID)'nin Kuruluşu ve İşlevi.* İstanbul: Legal Yayıncılık.

Zenginkuzucu, D. (2013). Şemsiye Klozların ICSID Hakem Mahkemesi Yargı Yetkisine Etkisi. *UTTDER,* 2(1), 165-189.

Zhan, J. (2006). *FDI statistics. A critical review and policy implications.* Geneva: WAIPA.

MALİYE ALANINDA GÜNCEL ARAŞTIRMALAR

Editörler
Dr. Öğr. Üyesi Orçun AVCI
Dr. Öğr. Üyesi Serap ÜRÜT SAYGIN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-91-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Annelerimize sevgi ve minnetle…

ÖNSÖZ

Maliye biliminin konusu mali olaylardır. Mali olaylar, gerek kişisel gerek toplumsal seviyede herkesi etkilemekte, ülkenin toplumsal ve sosyal hareketliliğine, ekonomik ve mali durumuna göre yoğunluk ve genişlik kazanmaktadır. Mali olaylar ile ilgili gelişmeler sonucunda mali araçların uygulanma biçimi de değişiklik göstermektedir. Birçok olay ve olgunun değiştiği dünyada mali olayların da bu değişime kayıtsız kalmadığı görülmektedir. Bu kapsamda eleştirel perspektifli yeni çalışmaların maliye literatürüne katkı sunması ve yeni tartışma alanlarını ortaya çıkarması beklenmektedir. Çalışmada gerek kavramsal içerik gerekse ele aldığı niteleyici konu başlıkları açısından, maliye alanında güncel konuların ele alınarak alana katkı sağlanması hedeflenmiştir. Çalışma başlıklarının seçilmesinde konuya bütüncül ve analitik bakışı sağlayacak metinlere özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda mali iktisat, mali hukuk, maliye teorisi ile bütçe ve mali planlama alanlarında gerek teorik gerekse ampirik hazırlanmış çalışmalara yer verilmiştir.

Çalışma on bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde evrensel temel gelir tartışmaları üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. İkinci bölümde vergi ile bazı alacaklara ilişkin kanun düzenlemeleri ve gelir bütçesi - 6736, 7020, 7143 sayılı Kanun'lar bağlamında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Merkezi yönetim vergi gelirlerinin vergilendirme konuları itibariyle kategorizasyonunun MABAC yöntemi ile OECD ülkeleri karşılaştırmasının yapıldığı çalışma üçüncü bölümünün konusunu oluşturmaktadır. Dördüncü bölümde; bina, arsa ve arazi vergi gelirlerinin değerlendirilmesi beş il belediyesi baz alınarak ampirik olarak analiz edilmiştir. Dijital hizmet vergisi'nin Türkiye ve bazı Avrupa Birliği ülkelerindeki uygulamalarının ele alındığı konu çalışmanın beşinci bölümünde yer almaktadır. Altıncı bölümün konusunu, sürdürülebilir kalkınma yol haritasında yeşil kamu alımları oluşturmaktadır. Kamu borçlarının gelişimi ve Türkiye ekonomisindeki seyrini inceleyen çalışma yedinci bölüme konu olmuştur. Sekizinci bölümde, dijitalleşmenin ekonomiye yansımaları özelinde dijital paralar konusu ortaya konulmuştur. Mali okuryazarlık ve vergi bilincinin ihtiyaç dışı tüketim üzerine etkisinin analiz edildiği konu çalışmanın dokuzuncu bölümünde yer almıştır. Çalışmanın son bölümünde ise yeni ve bağımsız bir bilim disiplini olarak 'şehir maliyesi'nin ders izlencesi ortaya konulmuş ve çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Ortak bir çalışmanın eseri olan bu kitabın literatüre ve başta maliye alanında araştırma yapan, bu alana ilgi duyan kişilere katkı sağlamasını beklemekteyiz. Bu çalışmada yer alan eksik ve eleştiriye açık olan konuların bundan sonraki baskılarda giderilmesi temennisi ile çalışmada emeği geçen tüm yazarlara ve kitabın yayımlanmasını sağlayan Ekin Yayınevi'ne teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Orçun AVCI

Dr. Öğr. Üyesi Serap ÜRÜT SAYGIN

Aksaray Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü

KATKIDA BULUNANLAR

(Unvan ve Alfabetik Sıralamaya Göre)

Doç. Dr. Gül KAYALIDERE	Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Recep TEMEL	Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Esra DOĞAN	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökay Canberk BULUŞ	Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İrem DİDİNMEZ	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Muhammed SAMANCI	Yozgat Bozok Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Özlem TÜMER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep DEMİRCİ ÇAKIROĞLU	İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Cem AKIN	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Fatma YAPICI SAPANKAYA	Dokuz Eylül Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Semra AYDOĞDU BAĞCI	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Öğr. Gör. Dr. Mehmet ÖZGÜN	Pamukkale Üniversitesi
Bilim Uzmanı Aslıhan KÜDEN	Manisa Celal Bayar Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

EVRENSEL TEMEL GELİR TARTIŞMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 1
İrem DİDİNMEZ

VERGİ İLE BAZI ALACAKLARA İLİŞKİN KANUN DÜZENLEMELERİ VE GELİR BÜTÇESİ - 6736, 7020, 7143 SAYILI KANUN'LAR BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME 19
Muhammed SAMANCI

MERKEZİ YÖNETİM VERGİ GELİRLERİNİN VERGİLENDİRME KONULARI İTİBARİYLE KATEGORİZASYONU: MABAC YÖNTEMİ İLE OECD ÜLKELERİ KARŞILAŞTIRMASI..... 31
Esra DOĞAN
Cem AKIN

BİNA, ARSA VE ARAZİ VERGİ GELİRLERİ: BEŞ İL BELEDİYESİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA..... 49
Semra AYDOĞDU BAĞCI

DİJİTAL HİZMET VERGİSİ: TÜRKİYE VE BAZI AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDEKİ UYGULAMALAR..... 71
Aslıhan KÜDEN
Gül KAYALIDERE

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA YOL HARİTASINDA YEŞİL KAMU ALIMLARI..... 89
Fatma YAPICI SAPANKAYA

KAMU BORÇLARININ GELİŞİMİ VE TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ SEYRİ..... 109
Gökay Canberk BULUŞ

DİJİTALLEŞMENİN EKONOMİYE YANSIMALARI: DİJİTAL PARALAR..... 129
Zeynep DEMİRCİ ÇAKIROĞLU

MALİ OKURYAZARLIK VE VERGİ BİLİNCİNİN İHTİYAÇ DIŞI TÜKETİM ÜZERİNE ETKİSİNİN ANALİZİ..... 147
Mehmet ÖZGÜN
Özlem TÜMER

YENİ VE BAĞIMSIZ BİR BİLİM DİSİPLİNİ OLARAK 'ŞEHİR MALİYESİ'NİN DERS İZLENCESİ..... 167
Recep TEMEL

KAYNAKÇA

Acemoğlu, D. (2019). Why Universal Basic Income is a Bad Idea. https://www.project-syndicate.org/commentary/why-universal-basic-income-is-a-bad-idea-by-daron-acemoglu-2019 06?barrier=accesspaylog&utm_term=&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=1220154768&hsa_cam=11127190758&hsa_grp=113732360341&hsa_(29.12.2021).

Beken, H. G. (2020). 21. Yüzyılda (Evrensel) Temel Gelir Tartışmaları. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bililmler Dergisi, 42*(2), 180-201.

Benanav, A. (2019). Automation and the Futre of Work. *2. New Left Review, 2*(120), 117-146.

BIEN. About Basic Income. https://basicincome.org/about-basic-income/ (20/12/2021).

Boncui, F. (2018). Possible Implications of Universal Basic Income and Universal Basic Assets on Economic Growth and Development. *Global Economic Observer, "Nicolae Titulescu" University of Bucharest, Faculty of Economic Sciences;Institute for World Economy of the Romanian Academy, 6*(1), 88-93.

Cariappa, A. A. ve Sriniva, A. (2019). Universal Basic Income for India: The Way Towards Right to Equality - A Review. *Indian Journal of Economics and Development, 15*(1), 142-149.

Center of Public Impact. (2016). Bolsa Familia in Brazil, Centre for Public Impact Case Study. https://www.centreforpublicimpact.org/case-study/bolsa-familia-in-brazil/ (25/12/2021).

CFCU, BPI Group ve SGK. (2012). Avrupa Birliği'nde Asgari Gelir Programları Raporu.

Clark, C. ve Kavanagh, C. (1996). Basic Income Inequality, and Unemployment: Rethinking the Linkage Between Work and Welfare. *Journal of Economic Issues, 30*(2), 399-406.

Colombino, U. (2019). Is Unconditional Basic Income a Viable Alternative to Other Social Welfare Measures? *IZA World of Labour, 128*(2), 1-11. https://wol.iza.org/uploads/articles/475/pdfs/is-unconditional-basic-income-viable-alternative-to-other-social-welfare-measures.pdf?v=1.

Coote, A. (2021). Universal Basic Services and Sustainable Consumption. *Sustainability: Science, Practice and Policy, 17*(1), 32-46.

Coote, A. ve Yazıcı, E. (2019). *Universal Basic Income: A report for Unions.* Public Services International.

Da Costa, A. B. (2003). Minimum Guaranteed Income and Basic Income in Portugal. Geneva: Basic Income European Network 9th International Congress.

De Wispelaere, J. ve Stirton, L. (2004). The Many Faces of Universal Basic Income. *The Political Quarterly, 75*(3), 266-274.

Derviş, K. (2017). Getting Basic Income Right. Project Syndicate. https://www.project-syndicate.org/commentary/universal-basic-income-france-social-account-by-kemal-dervis-2017-03 (27.12.2021).

Downes, A. ve Lansley, S. (2018). *It's Basic Income The Global Debate.* Policy Press.

Elster, J. (1986). Comment on Van der Veen and Van Parijs. *Theory & Society, 15*(5), 709-721.

Erdoğdu, M. M. ve Akar, S. (2020). Dördüncü Sanayi Devrimi Çerçevesinde Koşulsuz Temel Gelir: Türkiye İçin Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 15*(3), 903-924.

Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom.* Chicago: Chicago University Press.

Fuchs, D. (2020). Living Well within Limits: The Vision of Consumption Corridors. A. Kalfagianni, D. Fuchs, & A. Hayden içinde, *In The Routledge Handbook of Global Sustainability Governance* (s. 296-307). London: Rouledge.

Goethestr, J. H. (2008). Basic Income and Social Justice. *The 12th BIEN Congress, June 20-21 2008.* Dublin.

Groot, L. (2004). Basic Income and Unemployment. L. Groot içinde, *Basic Income Unemployment and Compensatory Justice* (s. 69-91). New York: Springer Science + Business Media.

Hamilton, L. ve Martin-West, S. (2019). Universal Basic Income, Poverty, and Social Justice: A Moral and Economic Imperative for Social Workers. *Social Work*.

Kangas, O. ve Kalliomaa-Puha, L. (2016). Basic Income Experiment in Finland. European Social Policy Network ESPN Flash Report 2016/ 13.

KELA. (2017). Basic Income Amount and Payment. https://www.kela.fi/web/en/basic-income-experiment (30.12.2021).

Lang, K. (2007). *Poverty and Discrimination.* Oxfordshire: Princeton University Press.

Levin - Waldman, O. M. (2018). The Inevitability of a Universal Basic Income. *Challenge, 61*(2), 133-155.

Metin, B. (2012). Yoksullukla Mücadelede Asgari Gelir Güvencesi: Türkiye'de Sosyal Yardım ve Hizmet Sisteminde Mevcut Durum Asgari Gelir Güvencesi İhtiyacı. *Sosyal Güvenlik Dergisi, 2*(1), 117-151.

Molina, G. G. ve Ortiz-Juarez, E. (2020). Temporary Basic Income: Protecting Poor and Vulnarable People in Developing Countries. UNDP. https://www.undp.org/ publications/temporary-basic-income-tbi?utm_source=EN&utm_medium= GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=Cj0KCQiA5aWOBhDMARIsAIXLlkcPcowfyuVoTFS3BI2ZFDfkWJ49oE8l8rGTHxlm2QQ9 (21.12. 2021).

Ortiz, I., Behrendt, C., Acuña-Ulate, A. ve Anh, N. Q. (2018). Universal Basic Income Proposals in Light of ILO Standards: Key Issues and Global Costing. ESS — Working Paper No. 62.

Öncel, T. (1982). Gelirin Yeniden Dağılım Politikası Aracı Olarak Negatif Gelir Vergisi. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları. 28. Seri*, 1-14.

Parijs, P. V. (2000). A Basic Income for All. *Boston Review*. https://bostonreview.net/forum/ubi-van-parijs/ (27.12.2021).

Petersen, C. S. (2014). Money for Nothing? Arguments for Basic Income, Universal Pensions and Universal Child Benefits in Norway. *Department of Comparative Politics Master Thesis*. University of Bergen.

Pinto, M. (2018). Meanings of Poverty: An Ethnography of Bolsa Familia Beneficiaries in Rio De Janeiro/ Brazil. M. Ystanes, & I. Å. Strønen içinde, *The Social Life Of Economic Inequalities İn Contemporary Latin America, Approaches To Social Inequality And Difference* (s. 129-150). Cham: Palgrave Macmillan.

Raventos, D. (2007). *Basic Income The Material Conditions of Freedom.* London: Pluto Press.

Raworth, K. (2017). *Doughnut Economics: 7 Ways to Think Like a 21st Century Economist.* London: Random House.

Servantie, D. (2017). *AB ve Dünyadaki Temel Gelir Tartışmalar.* İktisadi Kalkınma Vakfı.

Standing, G. (2017). *Basic Income.* New Haven and London: Yale University Press.

United States Census Bureau. (2010). Household Income for States: 2008 and 2009.

Varoufakis, Y. (2016). The Universal Right to Capital Income. https://www.project-syndicate.org/commentary/basic-income-funded-by-capital-income-by-yanis-varoufakis-2016-10?barrier=accesspaylog (29.12. 2021).

Wignaraja, K. (2020). The Case for a Universal Basic Income. UNDP. https://www.undp.org/blog/case-universal-basic-income (21.12.2021).

Winderquist, K., Noguera, J. A., Vanderb, Y. ve Wispelaere, J. D. (2013). *Basic Income: An Anthology of Contemporary Research.* Chichester: Wiley.

KAYNAKÇA

6736 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun. (2016). T.C. Resmi Gazete, (29806, 19.08.2016).

7020 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda ve Bir Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2017). T.C. Resmi Gazete, (30078, 27.05.2017).

7143 Sayılı Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun. (2018). T.C. Resmi Gazete, (30542, 18.05.2018).

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB). (2016). 6736 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması Kanunu Rehberi. T.C. Maliye Bakanlığı, Mükellefler Hizmetleri Daire Başkanlığı, Yayın No: 219.

Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2016, 2017, 2018, 2019, 2020). Aylık Bütçe Gerçekleşmeleri Raporları.

Hazine ve Maliye Bakanlığı. Muhasebat Genel Müdürlüğü. 2016, 2017, 2018, 2019, 2020.

İSMMMO (2017). 7020 Sayılı Kanun, Vergi, SGK, Oda ve Diğer Kamu Alacaklarının Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun Rehberi. https://archive.ismmmo.org.tr/docs/mevzuat/duyuru/29052017_duyuru-7020_SK_Aciklama.pdf (28.12.2021).

TÜRMOB, Mevzuat Sirkülerleri, 27.05.2017/68-1. https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2017/05/turmob-sirkuleri-7020-sayili-kanun.pdf (25.12.2021).

KAYNAKÇA

Akdoğan, A. (2005). *Kamu Maliyesi.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Çelikkaya, A. (2019). "Verginin Tanımı, Amaçları, Tarihsel ve Teorik Gelişimi", içinde: Sağbaş, İ. (Ed.), *Vergi Teorisi,* Yayın No: 1682, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Dönmez, R. (2006). "Vergi Teorisine Giriş", içinde: Çakır, T., Varcan, N. (Der.), *Kamu Maliyesi,* Yayın No: 2451, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

GİB (2020). OECD Üyesi Ülkelere İlişkin Çeşitli Vergi İstatistikleri, Merkezi Hükümet Vergi Gelirlerinin Ana Başlıklar İtibariyle Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı, https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/HTML/VI/OECD/Tablo18.xls.htm.

KB, (2014). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu 2023, Ankara: T. C. Kalkınma Bakanlığı.

KB, (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Büyüme Odaklı Vergilendirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara: T. C. Kalkınma Bakanlığı.

Kirmanoğlu, H. (2009). *Kamu Ekonomisi Analizi.* İstanbul: Beta Basım Yayın.

Milosavljevıća, M., Bursaća, M., & Trıčkovıća, G. (2018). Selection of the Railroad Container Terminal in Serbia Based on Multi Criteria Decision-Making Methods. *Decision Making: Applications in Management and Engineering,* 1(2), 1-15.

Önder, İ. (1977). *Vergileme İlkeleri ve Türk Vergi Sistemi.* Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

Öz, N. S. (2006). *Gelir Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay: Elde Etme.* Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Pamučar, D. ve Ćirović, G. (2015). The Selection of Transport and Handling Resources in Logistics Centers Using Multi-Attributive Border Approximation Area Comparison (MABAC). *Expert Systems with Applications,* 42(6), 3016-3028.

Pamučar, D., Petrović, I. ve Ćirović, G. (2018). Modification of the Best–Worst and MABAC Methods: A Novel Approach Based on Interval-Valued Fuzzy-Rough Numbers. *Expert Systems with Applications,* 91, 89-106.

Pınar, A. (2003). *Kamu Maliyesi ve Maliye Politikası.* Ankara: Turhan Kitabevi.

Sönmez, S. (2007). "Vergi", içinde: Başkaya, F. (der.), *Kavram Sözlüğü - Söylem ve Gerçek.* Maki Basın Yayın, Ankara.

Turan, S. (1998). *Vergi Teorisi ve Politikası.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Türk, İ. (2010). *Kamu Maliyesi.* Ankara: İmaj Yayınevi.

Uluatam, Ö. (2005). *Kamu Maliyesi.* Ankara: İmaj Yayınevi.

KAYNAKÇA

Aydın, F. (2020). Emlak Vergisinin Özellikleri ve Öneriler. *Vergi Sorunları Dergisi*, 387, 11-22.

Batı, M. (2021). Sıfır Oranlı Emlak Vergisi Uygulamasında Özellikli Hususlar. *İzmir SMMM Odası Dayanışma Dergisi*, 4, 12-22.

Brown, M. B. ve Forsythe, A. B. (1974). Robust Tests for the Equality of Variances. *Journal of the American Statistical Association*, 69 (346), 364-367.

Bulutoğlu, K. (2004). *Türk Vergi Sistemi,* İstanbul: Bayı Türkeli Yayıncılık.

Çiftçi, T. E. ve Organ, İ. (2019). Emlak Vergisi Özelinde Vergi Güvenlik Önlemlerinin Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27 (1), 79-105.

Çiftçi, T. E. ve Organ, İ. (2015). Türkiye'de Emlak Vergisi Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (4), 127-147.

Driscool, J. C. ve Kraay, A. C. (1998). Consistent Covariance Matrix Estimation with Spatially Dependent Panel Data. *Review of Economics and Statistics*, 80, 549-560.

Duman, M. (2014). Emlak Vergisi ve Belediye Gelirleri İçindeki Payı. *Vergi Raporu*, 177, 116-128.

Giray, F. (2001). *Maliye Tarihi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Gujarati, D. N. ve Porter, D. C. (2012). *Temel Ekonometri*. (Ü. Şenesen & G. Günlük Şenesen, Çev.). İstanbul: Ezgi Matbaacılık.

Güriş, S. (2015). Panel Veri Modelleri. İçinde Güriş, S. (Ed.). *Stata ile Panel Veri Modelleri* (ss. 3-38), İstanbul: Der Yayınları.

Hausman, J. (1978). Specification Tests in Econometrics. *Econometrica*, 46 (6), 1251-1271.

Hoyos, R. D. and Sarafidis, V. (2006). Testing for Cross-Sectional Dependence in Panel-Data Models. *Stata Journal*, 6 (4), 482-496.

Karasu, M. A. ve Karakaş M. (2012). Belediyelerin Emlak Vergisindeki Gelir Kaybı: Şanlıurfa Örneği. *Maliye Dergisi*, Temmuz-Aralık, 163, 431-445.

Küpeli, İ. ve Saygın, Ö. (2019). Emlak Vergisi Değeri ve Piyasa Değeri Arasındaki Farka Bağlı Vergi Kayıpları: Gebze örneği. *BMIJ*, 7(5): 2372-2384.

OECD. (2018). Revenue Statistic 1965-2019 Interpretative Guide: https://www. oecd.org/tax/tax-policy/oecd-classification-taxes-interpretative-guide.pdf (05.01.2022).

Oral Erbaş, S. (2008). *Olasılık ve İstatistik*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Ömür, Ö. M. ve Gerçek, A. (2017). Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Servet Vergilerinin Karşılaştırılması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2) , 197-216.

Ramsey, J. B. (1969). Tests for Specification Errors in Classical Linear Least-Squares Regression Analysis. *Journal of the Royal Statistical Society*, Series B, 31 (2) 350-371.

Seligman, E. R. A. (1890). The General Property Tax. *Finanzarchiv,* 5(1), 24-64.

Spiegel, M. R. and Stephens, L. J. (2011). *İstatistik* (S. Çelebioğlu, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Şataf, C. ve Aygün, Ş. (2019). Türkiye'de Emlak Vergisine Yönelik Genel Bir Değerlendirme. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 89-96.

Şenyüz, D., Yüce, M. ve Gerçek, A. (2021). *Türk Vergi Sistemi.* Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Tekdere M. ve Çadırcı B. D. (2020). Vergi Odaklı Sosyo-Ekonomik Göstergeler Çerçevesinde Erzincan İlinin Genel Görünümü. İçinde Öz, E, Altunakar Mercan, S. ve Buyrukoğlu, S. (Ed.). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* (ss. 639-674), Bursa: Ekin Yayınevi.

Töremen, E. (2018). Emlak Vergisinin Belediye Gelirleri İçindeki Payına İlişkin Bir Analiz. *Vergi Sorunları Dergisi*, 356, 69-83.

Turhan, S. (1998). *Vergi Teorisi ve Politikası*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Uğur, A. & Oğuz, A. (2020). Kırıkkale Belediyesi Emlak Vergisi Gelirleri Üzerine Bir Araştırma. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 8(16) , 93-110.

Yavuz, H. (2018). Emlak Sahiplerinin Emlak Vergisine Bakışı: Sakarya Örneği. İçinde, İpe, S. (Ed.). *Maliye Araştırmaları-2. (ss. 23-36)*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2020). *Ekonometri Stata Uygulamalı.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *Panel Veri Ekonometrisi Stata Uygulamalı.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2013). *İleri Panel Veri Analizi Stata Uygulamalı.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

KAYNAKÇA

Bozdoğanoğlu, B. (2020). *Dijitalleşme Süreci ve Vergilendirme.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Daşdemir, S. (2021). Dijitalleşen Ekonomide Vergisel Sorunlar ve Sorunlara Alınan Önlemler: OECD ve Bazı Ülke Çalışmaları. İçinde Kaya, Mustafa Göktuğ, Öz, Ersan (Eds.) *Bilişim Çağında Vergi Hukuku* (ss. 343-376), Ankara: Ekin Yayınları.

Deloitte (2019). The French Digital Service Tax. https://taj-strategie.fr/content/uploads/2020/03/dst-impact-assessment-march-2019.pdf (13.12.2021).

Deloitte (2021). Türkiye'de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları 2020 Raporu. https://rd.org.tr/Assets/uploads/1cc3c0b2-236d-4ada-9cbe-8a24420611c5.pdf (12.12.2021).

Deloitte (2021). Türkiye'de Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları 2021 ilk 6 Ay Raporu. https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/medya-yatirimlari-2021-raporu.html (12.12.2021).

Demirhan, H. (2020). Dijital Hizmet Vergisinin Dünyadaki Uygulamaları ve Türkiye ile Karşılaştırmalı Analizi. *The Journal Od Social Sience*, 4(7), 73-86.

Durdu, M. (2020). Avrupa Birliği'nde Dijital Hizmet Vergisi ve Türkiye Uygulaması. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78(4), 1959-1988.

European Comission (2019). *Proposal for a Council Directive on The Common System of a Digital Advertising Tax on Revenues Resulting from the Provision of Digital Advertising Services – Political Agreement,* European Comission: *https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6873-2019-COR-1/en/pdf* (12.12.2021).

European Commission (2018a). *Proposal for a Council Directive Laying Down Rules Relating to the Corporate Taxation of a Significant Digital Presence,* European Comission: *https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7419-2018-INIT/en/pdf* (12.12.2021).

European Comission (2018b). *Proposal for a Council Directive on the Common System of a Digital Services Tax on Revenues Resulting from the Provision of Certain Digital Services,* European Comission: h*ttps://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7420-2018-INIT/en/pdf* (12.12.2021).

European Council (2017). *European Council Meeting (19 October 2017) Conclusions on Digital Taxation,* European Council: *https://www.consilium.europa.eu/media/31263/19-euco-final-conclusions-en.pdf* (12.12.2021).

Government (2019). *GAFA Tax: A Major Step Towards a Fairer and More Efficient Tax System Government News*, Government: *https://www.gouvernement.fr/en/gafa-tax-a-major-step-towards-a-fairer-and-more-efficient-tax-system* (12.12.2021).

Hazine ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı) (2020). Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği, Resmi Gazete 20 Mart 2020.

HM Treasury (2019). *Digital Services Tax: Response to the Consultation*, HM Treasury: *https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/816389/DST_response_document_web.pdf* (12.12.2021).

House of Commons Library (2021). *Digital Services Tax*, House of Commons Library: *https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8719/CBP-8719.pdf* (12.21.2021).

Kılıçer, E. ve İ. Peker (2021). *Dijital Ekonomide Vergilendirme*. Ankara, Seçkin Yayınları.

Lips, W. (2019). The EU Commission's Digital Tax Proposals and its Cross-Platform Impact in the EU and the OECD, *Journal of European Integration*, DOI: 10.1080/07036337.2019.1705800. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07036337.2019.1705800 (12.12.2021).

Mastar Özcan, P. (2016). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar: Beps 1 No'lu Eylem Planı Kapsamında Bir Değerlendirme. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 6(2), 73-82.

Mert, H. ve E. Bayar, (2020). Dijital Ekonomi, Vergilendirilmesi ve Karşılaşılan Sorunlar. *PressAcademia Procedia*, 11(1), 28-33.

Mutlu Kaya, Ö. (2020). Dijital Hizmet Vergisi ve Türkiye Uygulaması. *T.C. Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2), 447-478.

OECD (2013). Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting, *OECD:* https://www.oecd.org/ctp/BEPSActionPlan.pdf (19.12.2021).

OECD (2015). *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy Action 1 - 2015 Final Report*, OECD: *https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264241046-en.pdf?expires=1643723150&id=id&accname=guest&checksum=36453A87E6EDBB65EB0AF6D8DD20A586* (18.12.2021).

OECD (2020). A Roadmap Toward A Common Framework For Measuring The Digital Economy, Report for the G20 Digital Economy Task Force, *OECD: https://www.oecd.org/sti/roadmap-toward-a-common-framework-for-measuring-the-digital-economy.pdf* (19.12.2021).

Office of the United States Trade Representative (2019). *Report on France's Digital Services Tax*, Office of the United States Trade Representative: *https://ustr.gov/sites/default/files/Report_On_France%27s_Digital_Services_Tax.pdf* (12.12.2021).

Office of the United States Trade Representative (2021). *Report on Italy's Digital Services Tax*, Office of the United States Trade Representative: *https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/Report%20on%20Italy%E2%80%99s%20Digital%20Services%20Tax.pdf* (12.12.2021)

Office of the United States Trade Representative (2021). *Report on the United Kingdom's Digital Services Tax*, Office of the United States Trade Representative: *https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Releases/UKDSTSection301Report.pdf* (12.12.2021).

Pehlivan, O. ve E. Öz, (2019). *Uluslararası Maliye ve Vergilendirme*. Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım.

Piantelli, L. M. (2019-2020). Digital Taxation: How Does The Italian Version Compare To The OECD's?, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Padua Üniversitesi İktisadi ve İşletme Bilimleri Bölümü http://tesi.cab.unipd.it/65124/1/Musso_Piantelli_Ludovico.pdf (19.12.2021).

Turan, D. (2021). Dijital Alanda Potansiyel Vergi Gelirleri. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi***,** 7(1), 1-16.

Ubay,B., H. Ünsal (2021). Dijital Ekonominin Türkiye'de Üç Basamaklı Vergilendirilmesi. *Journal Of Business Innovation and Governance*, 4(1), 1 – 11.

UIO (2017). Det Juridiske Fakultet, Digital Economy: The Future of International Taxation of Business Income, 527.

Valente, P. (2018). The Italian Web Tax from a National and International Perspective, *European Taxation*: https://static1.squarespace.com/static/55a50b8ee4b00f4e23b93618/t/5b30c65388251b30912b77ea/1529923158712/2018_05_PV_The+Italian+Web+Tax+from+a+National+and+International+Perspective.pdf (12.12.2021).

Watanabe C. K. Naveeda, Y. Touc ve P. Neittaanmäk (2018). Measuring GDP in the Digital Economy: Increasing Dependence on Uncaptured GDP, *Technological Forecasting & Social Change*, ISSN: 0040-1625. https://www.journals.elsevier.com/technological-forecasting-and-social-change (12.12.2021).

KAYNAKÇA

Ambe, I. M. ve Badenhorst-Weiss, J. A. (2012). A Review of Procurement Practices in The South Afrıcan Public Sector. *5th International Public Procurement Conference (IPPC5)*, USA Seattle, 437-465.

Avrupa Komisyonu (2011). *Yeşil Alım - Yeşil Satın Alım El Kitabı*, Commission of the European Communities, Buying Green – A Handbook On Green Public Procurement. Avrupa Komisyonu Yayın Ofisi, https://rec.org.tr/wp-content/uploads/2013/03/ysa_elkitabi_low.pdf, (20.12.2021).

Badell, D. ve Rosell, J. (2021). Are EU Institutions Still Green Actors? An Empirical Study of Green Public Procurement. *JCMS: Journal of Common Market Studies*. 1555–1572.

Bouwer M, Jonk M, Berman T, Bersani R, Lusser H, Nappa V, Nissinen A, Parikka K, Szuppinger P ve Viganò C. (2006). *Green Public Procurement in Europe 2006 – Conclusions and recommendations.* Virage Milieu & Management bv, Korte Spaarne 31, 2011 AJ Haarlem, the Netherlands.

Brundtland, G. H. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development "Our Common Future"*. United Nations.

Dikmen, S. ve Dağlıoğlu Şanlı, İ. (2020). Avrupa Birliği'nde Çevre Politikası Aracı Olarak Yeşil Kamu Alımları. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* 19 (1), 85-119.

Djankov, S. (7 November 2016), *How Large is Public Procurement in Developing Countries?*. https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/how-large-public-procurement-developing-countries, (20.12.2021).

Eroğlu, E. (2021). Yeşil Kamu Alımları Uygulaması Faydalar ve Uygulama Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar. *Vergi Raporu*, 265, 156-174.

European Commission, (2016). *Buying Green! - A Handbook on Green Public Procurement*. Luxemburg: Publications Office of the European Union. https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/Buying-Green-Handbook-3rd-Edition.pdf, (11.10.2021).

European Commission, (2020). *A New Circular Economy Action Plan.* COM(2020) 98 final, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1583933814386&uri=COM:2020:98:FIN (11.10.2021).

European Commission, (2021) https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm, (11.10.2021).

European Commission, (2021) https://ec.europa.eu/environment/gpp/faq_en.htm#framework1, (30.12.2021

European Commission, (2021). *Circular Economy Action Plan*, https://ec.europa.eu/environment/strategy/circular-economy-action-plan_en, (28.12.2021).

Gürsoy, B. (1980). *Kamusal Maliye*. Ankara: S Yayınları.

İsveç EPA (2002). *Towards Greener Products. Report* 5296. Stockholm: Naturvårdsverket.

Karaca, C. (2021). Kamu Maliyesi. Bursa: Ekin Basın Yayım Dağıtım.

Kamu İhale Kurumu (2021). *Yeşil Alım Projesi.* https://www.ihale.gov.tr/yesil_alim_projesi-114-1.html, (30.10.2021).

Korkmaz, A. (2012). Sustainable Procurement as a Secondary Policy Tool and Turkey Case. *5th International Public Procurement Conference (IPPC5)*, USA Seattle, 1117-1144.

Lăzăroiu G, Ionescu L, U□ă C, Hurloiu I, Andronie M, ve Dijmărescu I. (2020). Environmentally responsible behavior and sustainability policy adoption in green public procurement. *Sustainability.* 12(5), 2110.

Lindfors, A. ve Ammenberg, J. (2021). Using National Environmental Objectives in Green Public Procurement: Method Development and Application on Transport Procurement in Sweden. *Journal of Cleaner Production*, 280, 124821.

Liu, J., Shi, B., Xue, J. ve Wang, Q. (2019). Improving the Green Public Procurement Performance of Chinese Local Governments: From the Perspective of Officials' Knowledge. *Journal of Purchasing and Supply Management*. 25(3), 100501.

McCrudden, C. (2004). Using Public Procurement to Achieve Social Outcomes. *Natural Resources Forum*. 28(4), 257-267.

Ma, Y., Liu, Y., Appolloni, A., ve Liu, J. (2021). Does Green Public Procurement Encourage Firm's Environmental Certification Practice? The Mediation Role of Top Management Support. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, *28*(3), 1002-1017.

Odhiambo, W. ve Kamau, P. (2003). Public Procurement: Lessons from Kenya, Tanzania and Uganda. Working Paper No. 208. Paris, France: OECD Development Centre.

OECD (2015). *Recommendation of the Council on Public Procurement.* https://www.oecd.org/gov/public-procurement/OECD-Recommendation-on-Public-Procurement.pdf, (30.10.2021).

OECD (2019). *Government at a Glance 2019*, Paris: OECD Publishing, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/8ccf5c38-en, (20.12.2021).

OECD (2021). *Recommendation of the Council on Improving the Environmental Performance of Public Procurement.* https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/46/46.en.pdf, (30.10.2021).

OECD (2021a). *Government at a Glance 2021,* Paris: OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/1c258f55-en, (20.12.2021).

Parikka-Alhola, K. (2008). Promoting Environmentally Sound Furniture by Green Public Procurement. *Ecological Economics*, *68*(1-2), 472-485.

Sevinç, A. (2013). *Yeşil Satın Alma Kriterleri ve Yaklaşımı*, Mali Hizmetler Uzmanlığı Araştırma Raporu. Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı: https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/editordosya/AysenSevinc-Yesil_Satin_Alma_Kriterleri_Ve_Yaklasimi(3).pdf, (30.10.2021).

Sönnichsen, S. D. ve Clement, J. (2020). Review of Green and Sustainable Public Procurement: Towards Circular Public Procurement. *Journal of Cleaner Production*, 245, 118901.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021) *Kalkınma Planları* https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/ , (27.12.2021).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu,* https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/Surdurulebilir-Kalkinma-Amaclari-Degerlendirme-Raporu_13_12_2019-WEB.pdf, (15.12.2021).

Türk, İ. (2005). *Kamu Maliyesi*. Ankara: Turhan Kitabevi.

United Nations Climate Change (2021). *What's Kyoto Protocol?.* https://unfccc.int/kyoto_protocol, (20.12.2021).

UNDP Türkiye (2021). *Sustainable Development Goals,* https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html (28.12.2021).

UNESCO (2021). *Sustainable Development*. https://en.unesco.org/themes/education-sustainable-development/what-is-esd/sd, (25.12.2021).

Walker, HL ve Brammer, S. (2007). Sustainable Procurement in the United Kingdom Public Sector' Bath, U. K. https://core.ac.uk/download/pdf/161910055.pdf, (25.12.2021).

Wang, Q. Wang, S., Zhang, M., Bu, Z. ve Liu, J. (2021). Green Public Procurement as a Promoter for Green Consumption: From the Perspective of İndividual's Knowledge. *Cleaner and Responsible Consumption*, 3 (100035), 1-11.

Wbcsd (2021). *Circular Economy Action Plan (CEAP) 2020 summary for business Implications and next steps,* https://docs.wbcsd.org/2020/11/WBCSD_Circular_Economy_Action_Plan_2020%E2%80%93Summary_for_business.pdf (28.12.2021).

KAYNAKÇA

Akdemir, T. ve Yeşilyurt, Ş. (1994). Devlet Borçlarının Kökeni, Gelişimi ve İktisadi Temelleri. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 279-305.

Bernheim, B. D. (1989). A Neoclassical Perspective on Budget Deficits. *Journal of Economic Perspectives*, 3(2), 55-72.

Bosenko, O. S. (2015). The Views of John Maynard Keynes on the Concept of Management of Public Debt Liabilities. *Economic Sciences Series*, 14(1), 135-139.

Bulus, G. C. (2020). Growth-Maximizing Public Debt in Turkey: An Empirical Investigation. *Economics and Business Review*, 6(3), 68-87.

Churchman, N. (1999). Public Debt Policy and Public Extravagance: The Ricardo-Malthus Debate. *History of Political Economy*, 31(4), 653-674.

Churchman, N. (2001). *David Ricardo on Public Debt*. New York: Palgrave Publishers.

Cwik, T. ve Wieland, V. (2011). Keynesian Government Spending Multipliers and Spillovers in the Euro Area. *Economic Policy*, 26(67), 493-549.

Demir, M. (2009). *Türkiye'de Kamu Borçlarının Gelişimi ve Sürdürebilirliği*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1963). *Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl)*. https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/ (01.12.2021).

Devlet Planlama Teşkilatı. (1968). *Kalkınma Planı (İkinci Beş Yıl)*. https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/ (04.12.2021).

Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Kalkınma Planı (Dördüncü Beş Yıl)*. https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/ (04.12.2021).

Dikmen, N. (2005). Osmanlı Dış Borçlarının Ekonomik ve Siyasi Sonuçları. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 137-159.

Dönek, E. (1995). Türkiye'nin Dış Borç Sorunu ve 1980 Sonrası Boyutları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50, 173-186.

Dünya Bankası. (2021). *World Bank National Accounts Data*. https://data.worldbank.org/indicator/NE.CON.GOVT.ZS?locations=TR (08.11.2021).

Eichengreen, B., El-Ganainy, A., Esteves, R. ve Mitchener, K.J. (2019). *Public Debt Through The Ages.* National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper 25494. http://www.nber.org/papers/w25494 (15.11.2021).

Hamilton, E. J. (1947). Origin and Growth of the National Debt in Western Europe. *The American Economic Review*, 37(2), 118-130.

International Monetary Funds (IMF). (2021). *World Economic Outlook Database*. https://www.imf.org/en/Data (19.11.2021).

Kamalak, M. (1980). *Kamu Borçlanması ve Türkiye'nin Dış Kamu Borçları*, (Yayınlanmış Doktora Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karagöz, K. (2007). Türkiye'de Dış borçlanmanın Nedenleri Ekonometrik Bir Değerlendirme. *Sayıştay Dergisi*, 66-67, 99-110.

Karluk, R. (2007). *Cumhuriyet'in İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm*. İstanbul: Beta Basım.

Koç, S. ve Bakırtaş, İ. (2016). Türkiye'de Cari Açığın Sürdürülebilirliği: Kointegrasyon Testlerinden Bulgular. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 252-277.

MacDonald, J. (2006). *A Free Nation Deep in Debt: The Financial Roots of Democracy*. New York: Princeton University Press.

Mauro, P., Romeu, R., Ariel, B. ve Binder, A. (2013). *A Modern History of Fiscal Prudence and Profligacy*. IMF Working Paper No. 12 https://www.elibrary.imf.org/view/journals/001/2013/005/article-A001-en.xml (22.11.2021).

Ono, Y. (2011). The Keynesian Multiplier Effect Reconsidered. *Journal of Money, Credit and Banking,* 43(4), 787-794.

Özçelik, İ. Y. (2005). *Kamu Borç Yükü – Borçlanmanın Sürdürülebilirliği İlişkisi ve Türkiye Uygulaması* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pezzolo, L. (2003). The Venetian Government Debt: 1350-1650. In M. Boone, K. Davids & P. Janssens (Ed.), Urban Public Debts (pp. 64-67). Turnhout: Brepols Publishers.

Sokolov, B. ve Sokolova, Y. (2012). The History of Government Debt Justification. *Economics and Management*, 17(3), 922-928.

Stasavage, D. (2016). What We Can Learn from the Early History of Sovereign Debt. *Explorations in Economic History*, 59, 1-16.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021). *Temel Ekonomik Göstergeler*. https://www.sbb.gov.tr/temel-ekonomik-gostergeler-veritabani/ (28.11.2021)

Şener, O. (2016). *Teori ve Uygulamada Kamu Ekonomisi*. İstanbul: Beta Basım.

Tanrıkulu, K. (1983). *Türkiye'de Ekonomik Büyüme ve Dış Borç İlişkisinin Değerlendirilmesi*. Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.

Toprak, D. (2010). Türkiye'de Kriz Dönemlerinde Borçların Seyri: 1994 ve 2001 Krizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2(2), 1-14.

Tsoulfidis, L. (2007). Classical Economists and Public Debt. *International Review of Economics*, 54(1), 1-12.

Tsoulfidis, L. (2011). *Public Debt and J.S. Mill's Conjecture: A Note*. MPRA Paper 44777. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/44777/ (12.11.2021).

Ulusoy, A. (2017). *Devlet Borçlanması*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Yaşa, M. (1980). *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi: 1923-1978*. İstanbul: Akbank Kültür Yayınları.

Yavuz, A. (2009). Başlangıcından Bugüne Türkiye'nin Borçlanma Serüveni: Durum ve Beklentiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 203-226.

Yılmaz, B. E. (2021). *Devlet Borçları ve Türkiye'de Borç Çıkmazı*. İstanbul: Der Yayınevi.

KAYNAKÇA

Ağan, B. ve Aydın, Ü. (2018). Kripto Para Birimlerinin Küresel Etkileri: Asimetrik Nedensellik Analizi. *Uluslararası Katılımlı 22. Finans Sempozyumu*, 797-816.

Al, İ. ve Akyazı, H. (2019). Merkez Bankası Dijital Parası ve Para Politikasına Yansımaları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 573-593.

Alpago, H. (2018). Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3 (2), 411-428.

Avcı, O. (2017). E-ticaretin Vergilendirme Sorunsalı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 248-263.

Bunjaku, F., Gjorgieva-Trajkovska, O., ve Miteva-Kacarski, E. (2017). Cryptocurrencies Advantages and Disadvantages. *Journal of Economics*, 2 (1), 31-39.

Cengiz, K. (2018). En Popüler Kripto Para Birimi: Bitcoin. *Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 87-100.

Çakıroğlu, Z.D. ve Gazioğlu, A. (2021). Covid-19 Salgınının Türkiye Finansal Piyasalarına Etkisi ve Kripto Para Tanınırlığındaki Rolü. *2021 Istanbul International Modern Scientific Research Congress*, June 4-5, Istanbul, Turkey.

Çarkacıoğlu, A. (2016). *Kripto-para Bitcoin*. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu, Aralık.

Çatlı, M. ve Şimşek, S. (2021). Dijital Para ve Egemenlik. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 12 (48), 151-184.

Çizmeci, B. ve Göver, İ. H. (2020). Toplumlarda Fiziksel Paradan Dijital Paraya Geçiş: Bitcoin Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21 (2), 310-333.

Duymazlar, Y. K. ve Doğan, A. (2021). Kripto Paralara Yönelik Hukuki ve Mali Düzenlemeler. İçinde Ada, S. (Ed). *Salgın Sonrası Dönemde Yeni "Dijital" Dönem* (ss.285-300), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Eren, B. S., Erek, M. S. ve Akbaba, A. N. B. (2020). Kripto Para Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 9 (2), 1340-1367.

Gazioğlu, A. ve Çakıroğlu, Z. D. (2021). Dijital Ekonominin Vergi Hukukuna Etkisi: 1982 Anayasası Perspektifinden Bir Değerlendirme. İçinde Tekbaş, A. ve Hayrullahoğlu, B. (Eds). *Anayasa Yargısı ve Maliye* (ss.263-286), İstanbul: Onikilevha Yayıncılık.

Kamacı, A. ve Özden, N. (2019). Lale Çılgınlığı ve Kripto Para İlişkisi. *Econder International Academic Journal,* 3 (1), 26-40.

Kesebir, M. ve Günceler, B. (2019). Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği. *Igdir University Journal of Social Sciences,* 17, 605-625.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. *Decentralized Business Review*, 21260, 1-9.

Özcan, P. M. (2016). Dijital Ekonominin Vergilendirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar: BEPS 1 no'lu Eylem Planı Kapsamında Bir Değerlendirme. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 6 (2), 73-82.

Özçelik, B. D. (2021). Merkez Bankası Dijital Parası: Geleceğin Parası (mı?). https://www.researchgate.net/profile/Berna-Dombekci-Ozcelik/publication/351661423_MERKEZ_BANKASI_DIJITAL_PARASI_GELECEGIN_PARASI_MI/links/60a3d099458515952dd8c2bb/MERKEZ-BANKASI-DIJITAL-PARASI-GELECEGIN-PARASI-MI.pdf (12.12.2021).

Pirinççi, A. E. (2018). Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 45-52.

Sel, A. (2020). Pandemi Sürecinde Altın Fiyatları ile Kripto Para İlişkisinin Makine Öğrenme Metotları ile İncelenmesi. *İstatistik ve Uygulamalı Bilimler Dergisi,* 1 (2), 85-98.

Serçemeli, M. (2018). Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Vergilendirilmesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 639, 33-66.

Şahin, M. (2019). Kripto Para Yeni Bir Vergi Sığınağı Mı? Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmeler Temelinde Bir Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 169-181.

Şenbayram, E. A. (2019). Paranın Geldiği Uç Nokta: Bitcoin. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi***,** 3 (4), 72-92.

Turan, D. (2021). Dijital Alanda Potansiyel Vergi Gelirleri. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7 (1), 1-16.

Turan, Z. (2018). Kripto Paralar, Bitcoin, Blockchain, Petro Gold, dijital para ve kullanım alanları. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 1-5.

Türk, M. ve Uslu, A. (2020). Covid 19 Pandemisi ve Paranın Geleceği. İçinde Gün, M. (Ed). *Finansal Servis: Bankacılık ve Finans* (ss.59-74), Fransa: Livre de Lion.

Yavuz, M. S. (2019). Ekonomide Dijital Dönüşüm: Blockchain Teknolojisi ve Uygulama Alanları Üzerine Bir İnceleme. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 15-29.

KAYNAKÇA

Alm, J., Jackson, B. ve McKee, M. (1992). Institutional Uncertainty and Taxpayer Compliance. *The American Economic Review*, 82 (4), 1018-1026.

Buehler, A. G. (1940). The Tax System and Tax Consciousness. *The Bulletin of the National Tax Association*, 25 (8), 237-246.

Doğan, O., Bulut, Z. A. ve Kökalan Çımrın, F. (2015). Bireylerin Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarının Ölçülmesine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29 (4), 659-678.

Gerek, S. ve Kurt, A. A. (2011). Ekonomi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 59-73.

Güz, H. (2000). Reklamın İki Yüzünün Psikolojik, Ekonomik ve Toplumsal Çerçevede Değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim*, 1 (2), 135-146.

Lestari, T. ve Wicaksono, M. (2017). Effect of Awareness, Knowledge and Attitude of Taxpayers Tax Compliance for Taxpayers in Tax Service Office Boyolalı. *International Journal of Economics, Business and Accounting Research*, 1 (1), 12-25.

Lusardi, A. (2019). Financial Literacy and the Need for Financial Education: Evidence and Implications. *Swiss Journal of Economics and Statistics*, 155 (1), 1-8.

Mihalčová, B., Csikósová, A. ve Antošovác, M. (2014). Financial Literacy – the Urgent Need Today. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 109, 317-321.

Nurkhin, A., Novanty, I., Muhsin, M. ve Sumiadji, S. (2018). The Influence of Tax Understanding, Tax Awareness and Tax Amnesty Toward Taxpayer Compliance. *Jurnal Keuangan dan Perbankan*, 22 (2), 240-255.

OECD (2013). Tax and Development: https://www.oecd.org/tax/tax-global/what-drives-tax-morale.pdf (13.10.2021).

Özdemir, Ö. G. ve Özer, D. (2014). Yenilikçilik mi? Tüketim mi?: Yenilikçi Tüketime Eleştirel Bir Yaklaşım ve Nitel Bir Analiz. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, 3 (1), 25-48.

Özmete, E. (2008). Gençlere Yönelik Yaşam Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 177, 253-270.

Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: the Case for a Clearerdefinition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs*, 44 (2), 276-295.

Tabakan, G. ve Avcı, O. (2018). Vergi Bilinci ve Vergi Tutumunu Etkileyen Faktörler. Aksaray Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Analiz. *Mali Çözüm Dergisi*, 149, 29–59.

Teyyare, E. (2018). Maliye Eğitiminin Vergi Okuryazarlığı Düzeyine Etkisi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16 (4), 315-333.

UNEP (2015). Sustainable Consumption and Production: A Handbook for Policymakers: https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/9660 (29.11.2021).

Wood, W. ve Hayes, T. (2012). Social Influence on Consumer Decisions: Motives, Modes, and Consequences. *Journal of Consumer Psychology*, 22 (3), 324-328.

Yeşilyurt, Ş. (2015). Vergi Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Maliye ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (32), 26-56.

KAYNAKÇA

Albouy, D. (2016). Urban Economics, University of Illinois, https://files.webservices.illinois.edu/6443/econ414fa16albouy.pdf, (06.01.2021).

Altman H. B. ve Cashin E. W. (1992). Ders İzlencesi Oluşturmak, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Öğrenme ve Öğretmeyi Geliştirme Merkezi, file:///C:/Users/recep/Desktop/Aksaray%20kitap%20B%C3%B6l%C3%BCm%C3%BC/27-ders_izlencesi_olusturmak_rapor_27.pdf , (06.01.2021).

Angel, L. V. A. ve Romein E. (2020). Urban Economics, DIS (Danish Institute for Study Abroad) Kopenhag, https://canvas.disabroad.org/courses/4002/assignments/syllabus, (06.01.2021).

Bart, M. (2015). A Learner-Centered Syllabus Helps Set the Tone for Learning, https://www.facultyfocus.com/articles/effective-classroom-management/a-learner-centered-syllabus-helps-set-the-tone-for-learning/, (28.12.2021).

Becker, C. (2015). Urban Economics, Duke University, https://sites.duke.edu/urbaneconomics/?page_id=552, (06.01.2021).

Brand Finance. (2019). Turkey Metropol 30- 2019. Türkiye'nin En Değerli ve En Güçlü Şehir Markaları. https://brandfinance.com/wp-content/uploads/1/turkish_cities_30.pdf, (13.01.2022).

Cambridge Dictionary. (2021). Curriculum, https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/curriculum?q=Curriculum, (30.12.2021).

Crowder, L. (2017). Components of a Syllabus (Online and On-Campus Courses), https://ctl.wiley.com/components-syllabus-online-campus-courses/, (30.12.2021).

Çilsalar Sagnak, H. (2021). Ders İzlencesi (Syllabus) Hazırlama, Bir Dersin Tasarlanma ve Planlanma Süreci, Yozgat Bozok Üniversitesi, http://bozok.edu.tr/upload/dosya/9dqw.pdf, (28.12.2021).

Durgun, S. (2012). Küresel Köyün Aklını Alan Şehirler, https://www.sezgidurgun.com/kuresel-koyun-aklini-alan-sehirler-2/, (06.01.2022).

Dünya Bankası Göstergeleri (2022). Şehir Nüfusunun Gelişimi, https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?contextual=default, (06.01.2022).

Fink, S. B. (2012). The Many Purposes of Course Syllabi: Which are Vessential and Useful?. *Syllabus,* 1(1), 1-12.

Fürth, S. (2021). Urban Economics, George Mason University, https://www.mercatus.org/tags/urban-economics?utm_source=ad_link&utm_medium=google&utm_campaign=urbanity, (06.01.2021).

Gelir İdaresi Başkanlığı, İller İtibariyle Genel Bütçe Vergi Gelirleri. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_71.xls.htm, (13.01.2022).

Halis, M. (2013). Kent Ekonomisi ve Kümelenme. *Şehir ve Düşünce Dergisi*, (3) 6-9.

İlgüner, M. (2021). Şehir Ekonomisi, Marka Şehir; Gün Bugün!. Dünya Gazetesi, https://www.dunya.com/kose-yazisi/sehir-ekonomisi/624826, (11.01.2022).

Keleş, R. (2020). *Kent Ekonomisi ve Yönetimi*. Ankara Üniversitesi, https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=7472, (06.01.2021).

Küçükaşçı, M. S. (2010). *Şehir Maddesi, İslam Ansiklopedisi.* İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, (38), 446-449.

Küçükmehmetoğlu, M. (2021). *Kent Ekonomisi.* Gebze Teknik Üniversitesi, https://abl.gtu.edu.tr/ects/?duzey=ucuncu&modul=ders_bilgi_formu&dno=%C5%9EBP%20232&bolum=327&tip=lisans&dil=tr#section-basicinfo, (06.01.2021).

Mansbach, J. (2016). The Importance of a Syllabus, https://dl.sps.northwestern.edu/blog/2016/03/the-importance-of-a-syllabus/, (28.12.2021).

Orhan, E. E., Aydın, Y. Ç. ve Güneri, Y. O. (2017). Yükseköğretimde Öğretimi Geliştirmek Amacıyla Ders İzlencesi Hazırlama: Öğretim Elemanları İçin Öneriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi,* 7(3), 611-616.

Parkes, J. ve Harris, M. B. (2002). The Purposes of a Syllabus. *College Teaching*, 50(2), 55-61.

Richards, C. J. ve Schmidt, R. (2010). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*, Harlow, Great Britain: Pearson Education Limited.

Şanal, F. (2016). Syllabus Desıgn. *Journal of Turkish Language and Literature*, 2(3), 187-192.

Temel, R. (2021). *Şehir Maliyesi-Yozgat İli Örneği.* Ankara: Berikan Yayınevi.

Temel, R. (2020). *Yozgat Şehir Ekonomisi*. Ankara: Berikan Yayınevi.

Temel, R. (2021). Yeni ve Bağımsız Bir Bilim Disiplini Olarak Şehir Maliyesi. *Vergi Raporu*, (258), 117-138.

The Mori Memorial Foundation, Institute for Urban Strategies, 2015-2020 Küresel Güç Şehri Raporları, http://mori-m-foundation.or.jp/english/ius2/gpci2/index.shtml, (11.01.2022).

Türk Dil Kurumu, Ders Kelimesi, https://sozluk.gov.tr/, (30.12.2021).

Türk Dil Kurumu, İzlence Kelimesi, https://sozluk.gov.tr/, (30.12.2021).

Türk Dil Kurumu, Şehir Kelimesi, https://sozluk.gov.tr/, (30.12.2021).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2019-33663, (13.01.2022).

MALİ VE İKTİSADÎ SORUNLARA SÜRDÜRÜLEBİLİR KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Editörler

Doç. Dr. Sibel AYBARÇ

Dr. Gökçe KAFKAS

Prof. Dr. Mustafa KIRLI

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-18-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Kitaptaki Bölümlerde İleri Sürülen Görüşler,
Yapılan Alıntılar ve Olası Etik İhlal Durumları ile İlgili
Tüm Sorumluluk İlgili Bölümün Yazarına/Yazarlarına Aittir.

ÖNSÖZ

Birey ve ülkelerin sahip olduğu üretim faktörleri ekonomik, sosyal ve ekolojik olarak oldukça sınırlı olup; bunların optimum kullanımı ve gelecek nesillere aktarılması dünya refahı ve barışı açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bilindiği üzere sürdürülebilir mali, iktisadi, siyasi ve sosyal yaşam, toplumsal gelişim süreci açısından da önem arz etmektedir. Gerek kamu, gerekse özel sektör alanındaki dinamiklere ilişkin sorunların sürdürülebilir yaklaşımlarla ele alınarak, rasyonel çözümler getirilmesi ekonomik kalkınma ve büyüme açısından yadsınamaz bir gerçektir. Sürdürülebilirlik olgusu, gerek makro düzeyde gerekse de mikro düzeyde; iktisadî, ekolojik, sosyal, kültürel ve beşerî kaynakların tamamının ihtiyatlı bir şekilde kullanılmasına odaklanan ve tüm paydaşların katılımcı olmasını esas alan bir süreç olarak ifade edilebilir. Sürdürülebilirlik sosyal, çevresel ve ekonomik boyutlarıyla bir bütün olarak sağlanabildiği ölçüde sürdürülebilir kalkınma mümkün olacak ve gelecek kuşakların kaynakları ipotek altına alınmayacaktır. Sürdürülebilir kalkınmanın mikro düzeyde işletmeler açısından karşılığı kurumsal sürdürülebilirlik yönetim anlayışıdır. Kurumsal sürdürülebilirlik yönetim anlayışı, işletmenin faaliyetlerine devam ederken salt ekonomik faktörlere odaklanmamasını, sosyal ve çevresel faktörleri de dikkate almasını esas alan; karar mekanizmalarına bu faktörlerin tamamını dâhil etmeyi ve bu faktörlerden kaynaklanan tüm riskleri yöneterek işletmenin piyasa değerini arttırmayı amaçlayan bir yönetim anlayışıdır. Sürdürülebilir kalkınmanın ve ekonomik büyümenin bir ülkede hayata geçirilmesinin en temel koşulu, kuşkusuz toplumu oluşturan tüm birey ve ülkenin tüm kurumlarının bu konudaki farkındalığıdır. Bu bağlamda bir ülkenin insan kaynaklarının yetişmesinde ve geliştirilmesinde en önemli dinamiklerden ve yapı taşlarından olan bilim insanlarına büyük bir görev düşmektedir. Sürdürülebilirlik ekseninde yapılacak her akademik çalışma, ülkenin tüm faaliyetlerinde ve iş süreçlerinde yol gösterici bir rol üstlenecektir. Dolayısıyla sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik büyümeyi akademisyenlerin katkısı ve dahli olmadan gerçekleştirmek mümkün değildir.

"Mali ve İktisadî Sorunlara Sürdürülebilir Kuramsal Yaklaşımlar" kitabında, "Türkiye'de Vergi Cezalarının Caydırıcılığını Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi" başlıklı bölümün yazarları KAFKAS ve ÇELEBİ'ye, "Düşük Karbon Yoğunluklu Ekonomik Yapıya Geçiş İçin Karbon Vergisi Modelinin İlkeleri ve Unsurları" başlıklı bölümün yazarları ERCOŞKUN ve KOVANCILAR'a, "Sosyal Sürdürülebilirlikte Sağlık Hizmetlerinin Önemi" başlıklı bölümün yazarları ÖZÇALIK ve BASKAK'a, "Konaklama İşletmelerinde

Yeşil Muhasebe Uygulamaları" başlıklı bölümün yazarları CHNANA ve GACAR'a, "Kurumsal Sürdürülebilirliğe Etkisi Bağlamında Örgütsel Sessizlik" başlıklı bölümün yazarı YALÇIN'a, "Sürdürülebilir Bütçe Denkliğinde Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Kompozisyonu" başlıklı bölümün yazarı EROL'a, "Hasılatın BOBİ FRS Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi ve MSUGT/VUK, TFRS, KÜMİ FRS (Taslak) ile Karşılaştırılması" başlıklı bölümün yazarı ALDEMİR'e, "Bilgi Okuryazarlığı Bağlamında Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma" başlıklı bölümün yazarı YALÇIN'a, "Sürdürülebilirlik Muhasebesi" başlıklı bölümün yazarı ALDEMİR'e katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Aralık 2022 - Manisa

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Sibel AYBARÇ

ORCID ID: 0000-0002-9756-4923

Öğr. Gör. Dr. Gökçe KAFKAS

ORCID ID: 0000-0001-5212-7925

Prof. Dr. Mustafa KIRLI

ORCID ID: 0000-0002-1986-5173

İÇİNDEKİLER

I.BÖLÜM
TÜRKİYE'DE VERGİ CEZALARININ CAYDIRICILIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 1
Dr. Gökçe KAFKAS
Prof. Dr. A. Kemal ÇELEBİ

II. BÖLÜM
DÜŞÜK KARBON YOĞUNLUKLU EKONOMİK YAPIYA GEÇİŞ İÇİN KARBON VERGİSİ MODELİNİN İLKELERİ VE UNSURLARI 45
Öğr. Gör. Dr. Serkan ERCOŞKUN
Prof. Dr. Birol KOVANCILAR

III. BÖLÜM
SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE SAĞLIK HİZMETLERİNİN ÖNEMİ 61
Prof. Dr. Melih ÖZÇALIK
Dr. Tuba Esra BASKAK

IV. BÖLÜM
KONAKLAMA İŞLETMELERİNDE YEŞİL MUHASEBE UYGULAMALARI 77
Uzm. Noor CHNANA
Doç. Dr. Anıl GACAR

V. BÖLÜM
KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞE ETKİSİ BAĞLAMINDA ÖRGÜTSEL SESSİZLİK 88
Doç. Dr. Bahar YALÇIN

VI. BÖLÜM
SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜTÇE DENKLİĞİNDE DOLAYLI VE DOLAYSIZ VERGİLERİN KOMPOZİSYONU 102
Dr. Öğretim Üyesi Ali EROL

VII. BÖLÜM
HASILATIN BOBİ FRS ÇERÇEVESİNDE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE MSUGT/VUK, TFRS, KÜMİ FRS (TASLAK) İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....110
Öğr. Gör. Dr. Ayşe Alev ALDEMİR

VIII. BÖLÜM
BİLGİ OKURYAZARLIĞI BAĞLAMINDA LİSANS ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 133
Doç. Dr. Bahar YALÇIN

IX. BÖLÜM
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK MUHASEBESİ.....147
Öğr. Gör. Dr. Ayşe Alev ALDEMİR

KAYNAKÇA

Abdioğlu, H. (2007). Vergi Denetiminde Kırmızı Bayrakların Kullanımı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. (36): 161-172.

Acar, İ.A., Merter, E.E. (2004). Türkiye' de 1990 Sonrası Dönemde Vergi Denetimi ve Vergi Denetiminde Etkinlik Sorunu. *Maliye Dergisi*. (147): 5-27.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2017). *Adli İstatistikler 2016*. T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (11).

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2018). *Adli İstatistikler 2017*. T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (12).

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2019). *Adli İstatistikler 2018*. T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (13).

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2020). *Adli İstatistikler 2019*. T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (14).

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2021). Adli İstatistikler 2020. T.C. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (15).

Ağar, S (2006). Vergi Davalarının Hukuki Niteliği. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (62): 262-298.

Ak, R. (13.12.2019). Vergi İçin 1,5 Yıl Beklentisi. Habertürk. https://www.haberturk.com/vergi-affi-2546385-ekonomi, (Erişim: 15.02.2022).

Akbey, F. (2014). Türkiye'de Vergi Denetimi ve Gelirleri Üzerine Bir İnceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*. 29(1): 63-103.

Akdoğan, A. (2009). *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dokuzuncu Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, Ankara.

Allingham, M.G., Sandmo, A. (1972). Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis. *Journal of Public Economics*. 1(3-4): 323-338.

Alm, J., Jackson, B.R. and Mckee, M. (1992). Estimating the Determinants of Taxpayer Compliance with Experimental Data. *National Tax Journal*. 45(1): 107-114.

Alm, J., Vazquez, J.M. and Wallace, S. (2009). Do Tax Amnesties Work? The Revenue Effects of Tax Amnesties During the Transition in the Russian Federation. *Economic Analysis and Policy*. 39(2): 235-253.

Alpaslan, M., Sakal, M. (2005). Vergi Usul Kanunu Uygulamasında Ceza İndirimi Müessesesi ve Ceza Davasına Etkisi. *Mali Pusula Dergisi*. (12): 28-31.

Alpaslan, G. (14 Kasım 2019). Danıştay'ca Verilen Bozma Kararları ve Ödeme, https://vergialgi.net/danistay-ca-verilen-bozma-kararlari-ve-odeme, (Erişim: 01.03.2022).

Andreoni, J. (1991). The Desirability of A Permanent Tax Amnesty. *Journal of Public Economics*. (45): 143-159.

Aslan, M. (2008). *Türk Vergi Sisteminde Cezai Yaptırımların Etkinliği*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Aykın, H. (20 Aralık 2021). Hesap ve Muhasebe Hilesi Nedir? Ne Değildir? Değerlendirmeler. https://vergidosyasi.com/2018/01/17/hesap-ve-muhasebe-hilesinedir-ne-degildir-degerlendirmeler/, (Erişim: 07.05.2021).

Batur, N. (2019). Vergi Suç ve Cezalarının Etkinliği. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (142):181-210.

Bay H., İnneci, A. (2017). Vergi Adaleti Açısından Türkiye'de Ücret Gelirlerinin Vergilendirilmesi. *International Journal of Public Finance*. 2(2): 197-219.

Biniş, M. (2012). Vergi Hatalarının Mükellef ve İdare Açısından Sonuçları ve Bu Sonuçları Saptamaya Yönelik Yapılan Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 17(2): 485-508.

Biyan, Ö. (2018). *Vergi Hukuku –Lisans Öğrenimi İçin*. 1. Baskı, Bursa: Dora Basım Yayın.

Budak, Y. (2010). Uzlaşmanın Yozlaştırılması. *Vergi Dünyası Dergisi*. (346): 20-24.

Canbay T., Çetin, G. (2007). Vergiye Uyumu Belirleyen Bir Faktör Olarak Vergi Kültürü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(1): 52-64.

Candan, T. (1999). Uzlaşma-I. *Maliye Postası*. 13(271): 61-63.

Çağan, N. (1982). *Vergilendirme Yetkisi*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.

Demir, A. (2018). 7103 sayılı Kanunla Tarhiyat Öncesi Uzlaşma Müessesesinde Getirilen Yenilikler. *Yaklaşım Dergisi*. (312): 109-111.

Dubin J.A., Louis L.W. (1988). An Empirical Analysis of Federal İncome Tax Auditing and Compliance. *Nationol Tax Journal*. 41(1): 61-74.

Dubin J.A., Michael J.G. and Louis L.W. (1990). The Effect of Audit Rates on The Federal İndivudual İncome Tax, 1977-1986. *Nationol Tax Journal*. 43(4): 395-409.

Durnaoğlu C. (2020). *Mükelleflere Uygulanan Vergi Cezalarının Caydırıcılığı: Afyonkarahisar İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi)*. Afyonkarahisar: T.C. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdem, T. (2009). Rakamların Diliyle Uzlaşma. *Vergi Sorunları Dergisi*. (252): 30- 34.

Ergin, N.E. (10 Aralık 2020). Vergide Uzlaşma Müessesi ve Yapılandırmadaki Uzlaşma Haksızlığı. Dünya Gazetesi. https://www.dunya.com/kose-yazisi/vergideuzlasma-muessesi-ve-yapilandirmadaki-uzlasma-haksizligi/603079, (Erişim: 28.09.2021).

Erol, A. (2007). Uzlaşma Komisyonlarının Tutarsal Uzlaşma Sınırı. *Yaklaşım Dergisi*. (179): 26-30.

Gamage, D., Shanske, D. (2011). Three Essays On Tax Salience: Market Salience and Political Salience. *Tax Law Review*. 65(21): 6- 33.

Gelir İdaresi Başkanlığı (2015). *2014 Yılı Faaliyet Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (199).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2016). *2015 Yılı Faaliyet Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (216).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2017). *2016 Yılı Faaliyet Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (274).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2018). 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (276).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2019). *2018 Yılı Faaliyet Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (314).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2020). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (349).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2021). *2020 Yılı Faaliyet Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (387).

Gelir İdaresi Başkanlığı. *2021 Yılı Faaliyet Raporu*. Gelir İdaresi Başkanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. (429).

Gelir İdaresi Başkanlığı (2020). *Vergi Cezalarında İndirim Uygulaması*. Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı. (361).

Göktaş, K. (2019). Tarhiyat Öncesi Uzlaşma ve Tarhiyat Sonrası Uzlaşmanın Cezalarda İndirim ile (VUK 376. Md.) İlişkisi. *Yaklaşım Dergisi*. (317): 61-69.

Gölcüklü, F. (1963). İdari Ceza Müeyyideleri ve Bunlara Karşı Kanun Yolları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 18(3): 189-215.

Grasmick H.G., Bursik J.R. (1990). Conscience, Significant Others, and Rational Choice: Exteding The Deterrence Model. *Law & Society Review*. 24(3): 837-862.

James, S., Alley, C. (2002). Tax Compliance, Self-Assessment and Tax Administration. *Journal of Finance and Management in Public Services*. 2(2): 27-42.

Kabinga, M. (2016). Principles of Taxation. https://taxjustice-and-poverty.org/fileadmin/Dateien/Taxjustice_and_Poverty/Introduction/05_Principles.pdf, (Erişim: 12.09.2021).

Karakoç, Y. (2004). Hukuki Nedenlerden Kaynaklanan Vergi Kayıp ve Kaçakları (Düzenleme-Uygulama-Yargılama). *19. Türkiye Maliye Sempozyumu Kitabı*. (ss.99- 26), Düzenleyen T.C. Uludağ Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü. Antalya. 10-14 Mayıs 2004.

Karakoç, Y. (2014). Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 15(Özel S.): 1259-1308.

Karakoç, Y. (2016). *Vergi Ceza Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.

Karakoç, Y., Şenyüz, D. ve Bayraklı, H.H. (2016). *Vergi Ceza Hukuku*. (Ed. Yusuf Karakoç, Mustafa Erkan Üyümez), 2. Baskı, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3173, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2065, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi WEB Ofset.

Kıldiş, Y. (2018). Son Değişiklikler Işığında Vergide Uzlaşma Müessesesi. *Yaklaşım Dergisi*. (306): 9-11.

Korkmaz, H. (1999). *Türkiye'de Vergi Denetiminin Vergi Potansiyeli ve Kayıpları Üzerinden Etkinliği*. (Doktora Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lerman, A.H. (1986). Tax Amnesty: The Federal Perspective. *National Tax Journal*. 38(3): 325-332.

Marufoğlu, A., Gökbunar, R. (2021). Başbaki Kulluğu'ndan Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı'na Vergi Denetim Müesseseleri, Günümüz Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*. 28(1): 1-22.

Mumford, A. (2015). Tax Complexity, Tax Salience and Tax Politics. *Social & Legal Studies*. 24(2): 185-201.

Oktar, S.A. (2000). Kaçakçılık Suçları Üzerine Düşünceler. *Vergi Sorunları Dergisi*. (144): 75-93.

Orhan, H. (2016). Vergi İhtilaflarının Barışçıl Yollarla Çözümü. https://home.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2016/06/tr-sorumlu-vergicilik-hakanorhan.pdf, (Erişim: 03.01.2022).

Öncel, M., Çağan, N. ve Kumrulu, A. (2011). *Vergi Hukuku*. Gözden Geçirilmiş Değişiklikler İşlenmiş 20. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi.

Öz, E. (2004). *Vergilendirmede Kanunilik ve Türk Vergi Sistemi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Richardson, G. (2006). Taxation Determinants of Fiscal Corruption: Evidence Across Countries. Journal of Financial Crime. 13(3): 323–338.

Saraçoğlu, F., Ejder H. (2002). Kamu Mali Yönetiminin Açıklık ve Samimilik İlkeleri Açısından Analizi. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. (27): 39– 53.

Sarılı, M. A. (2002). Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler. *Bankacılar Dergisi*. (41): 32-50.

Snow, A., Warren, R. (2005). Tax Evasion Under Random Audits With Uncertain Detection. *Economics Letters*. 88(1): 97-100.

Somuncu, A. (2014). Yaygın ve Yoğun Vergi Denetimi: Hukukî Yapı ve Uygulamanın Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. (43): 133-173.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. *2016 Yılı Faaliyet Raporu*.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. *2018 Yılı Faaliyet Raporu*.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. *2020 Yılı Faaliyet Raporu*.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. *2021 Yılı Faaliyet Raporu*.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. *Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri*. https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri.

Tekin, F., Çelikkaya A. (2007). *Vergi Denetimi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tunçer, M. (2002). Hükümet-Birey İlişkilerinin Vergi Uyumuna Etkisi ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 57(3): 108-128.

Hatipoğlu M. (2007). *Türkiye'de Vergi Suç ve Cezalarının Algılanması Üzerine Ampirik Bir Çalışma (Uşak İli Uygulama Sonuçları)*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyonkarahisar: Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Üyümez, M.E. (2004). *Türkiye'de Vergi Ceza Sisteminin Vergi Suçlarını Önlemedeki Etkisi*. (Doktora Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kırbaş, S. (Nisan 2012). Türk Vergi Mevzuatında Karmaşa ve Yarattığı Sorunlar. *E-Yaklaşım Dergisi*. https://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=13842 (Erişim: 02.11.2021).

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı (2015). *2014 Yılı Faaliyet Raporu*. (33).

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı (2016). *2015 Yılı Faaliyet Raporu*.

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı (2017). *2016 Yılı Faaliyet Raporu*.

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı (2018). *2017 Yılı Faaliyet Raporu*.

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı (2019). *2018 Yılı Faaliyet Raporu*.

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı. 2019 *Yılı Faaliyet Raporu*. (33).

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı (2021). *2020 Yılı Faaliyet Raporu*.

Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı (2022). *2021 Yılı Faaliyet Raporu*.

Üstün, Ü.S. (2001). Cezaî Yaptırım Gerektiren Vergi Suçları ve Yargılama Usulü. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.* 9(3-4): 293-323.

Yavuz, H. (12.04.2021). Türkiye Ekonomisinin Kanayan Yarası: Vergi Kaçakçılığı. https://sesam.sakarya.edu.tr/tr/duyuru/goster/100592/turkiye-ekonomisinin-kanayanyarasi-vergi-kacakciligi, (Erişim: 10.02.2022).

Yayman, D. (1999). *Vergi Denetiminde Etkinliğin Sağlanması*. (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yurteri, İ. (2012). Türk Vergi Sisteminde Yoklama ve Yaygın ve Yoğun Vergi Denetim. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. (100): 255-270.

KAYNAKÇA

Andersen, G., ve Sullivan, D. (2009). Reducing Greenhouse Gas Emissions: Carbon Cap and Trade and The Carbon Tax. National Conference of State Legislatures. July. www.ncsl.org/documents/environ/captrade.pdf

Baranzini, A., Goldemberg, J., ve Speck, S. (2000). A Future for Carbon Taxes, *Ecological Economics.*32 (3):395-412.

Bavbek, G. (2016). Adopting a Carbon Tax in Turkey: Main Considerations.EDAM Energy and Climate Change Climate Action Paper Series 2016/3, October. https://edam.org.tr/wp-content/uploads/2016/10/EDAM_TurkeyCarbonTax_October2016.pdf (E.T. 14.10.2022).

Bordoof, J., ve Larsen, J. (2018). US Carbon Tax Design: Options and Implications. Columbia/SIPA. Center on Global Energy Policy.

Bovenberg, A. Lans., ve De Mooij Ruud A. (1994).Environmental Levies and Distortionary Taxation.*The American Economic Review,*84 (4): 1085-1089.www.jstor.org/stable/2118046?origin=JSTOR-pdf (E.T 10.10.2022).

Carbon Pricing Leadership Coalition (CPLC). (2016). What Are the Options For Using Carbon Pricing Revenues?.Executive Briefing. http://pubdocs.worldbank.org/en/ 668851474296920877/CPLC-Use-of-Revenues-Executive-Brief-09-2016.pdf. (E.T. 13.10.2022).

D'andrea, Tyson, L. (2013). The Myriad Benefits of a Carbon Tax. 28, June, New York Times, Economix: Explaining the Science of Everyday Life, http://economix.blogs.nytimes.com/2013/06/28/the-myriad-benefits-of-a-carbon-tax/. (E.T.23.10.2022)

Department National Treasury Republic of South Africa. (2013). Reducing Greenhouse Gas Emissions and Facilitating the Transition to a Green Economy.Policy Paper for Public Comment, Carbon Tax Policy Paper.www.treasury.gov.za/public%20 comments/carbon%20tax%20policy%20paper%202013.pdf (E.T.30.10.2022).

Dresner, S., Dunne, L., Clinch, P., ve Beuermann, C. (2006). Social and Political Responses to Ecological Tax Reform in Europe: An Introduction to the Special Issue. *Energy Policy*, 34 (8): 895-904. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2004.08.043

Grainger, C. A., ve Kolstad, C.D. (2008). Who pays for a Carbon Tax?. December. Universty of California (Conference Paper). http://stanford.edu/dept/france-stanford/Conferences/Climate/Kolstad.pdf (E.T. 16.10.2022).

Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons, New Series, Vol: 162. No:3859,1243–1248. http://www.jstor.org/stable/1724745 (E.T. 02.11.2022).

Jaeger, W. K. (2002). Carbon Taxation When Climate Affects Productivity. *Land Economics.* 78 (3): 354-367.

Jorgenson, D. W., Slesnick D. T., Wilcoxen J. P., Joskow, P.L., ve Koop, R. (1992). Carbon Taxes and Economic Welfare. *Brooking Papers on Economic Activity: Microeconomics*, Brooking Institution. (23): 393-454.

Khan, J., ve Johansson, B. (2022). Adoption, Implementation and Design of Carbon Pricing Policy Instruments. *Energy Strategy Reviews,*(40).

Kompas, T., Pham, V. H., ve Che, T. N. (2018). The Effects of Climate Change on GDP by Country and the Global Economic Gains from Complying with the Paris Climate Accord. *Earth's Future,*(6): 1153-1173.

Maestre-Andrés, S., Drews, S., Savin, I., ve Bergh, J.V.D. (2021). Carbon Tax Acceptability with Information Provision and Mixed Revenues Uses. Nature Communications.

Manresa, A., ve Sancho F. (2005). Implementing a Double Dividend: Recyling Ecotax towards Lower Labour Taxes. *Energy Policy*. 33(12):1577-1585.

Marron, D., Toder, E., ve Austin, I., (2015). Taxing Carbon: What, Why and How?.*SSRN Elektronic Journal*. Tax Policy Center, Urban Institute&Brooking Institute**.**

Morgenstern, R. (1995). Environmental Taxes: Dead or Alive.Discussion Paper, October, http://www.rff.org/files/sharepoint/WorkImages/Download/RFF-DP-96-03.pdf (E.T. 15.10. 2022).

Nakata, T., ve Lamont, A. (2001). Analysis of the Impacts of Carbon Taxes on Energy Systems in Japan. *Energy Policy*, 29 (2): 159-166.

Fullerton, D., Leicester, A., ve Smith, S. (2008). Environmental Taxes. NBER Working Paper Series**,**No:14197Haziran. http://www.nber.org/papers/w14197.pdf, (E.T. 02.10.2022).

IMF ve OECD. (2021). Tax Policy and Climate Change: IMF/OECD Report for the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors. April, Italy. https://www.oecd.org/tax/tax-policy/imf-oecd-g20-report-tax-policy-and-climate-change.htm (E.T. 15.10.2022).

Liqin, Y. (2011). The Analysis on Carbon Footprint of Catering Products in High-star Hotels during Operation: Based on Investigation Conducted in parts of High-star Hotels in Ji'nan. *Energy Procedia* 5 (2011): 890-894.

OECD(2007). The Political Economy on Environmentally Related Taxes. Policy Brief, February. http://home.cerge-ei.cz/richmanova/upces/oecd_policy_brief_the%20political%20economy%20of%20environmentally%20related%20taxes.pdf.

OECD(2008). Climate Change: Meeting the Challenge to 2050. Policy Brief. https://www.oecd.org/env/39762914.pdf (30.10.2022).

OECD(2010). OECD's Current Tax Agenda. June, Paris, https://www.uscib.org/docs/CTPA_Brochure_June_2010.pdf. (E. T. 17.02.2022).

Ramseur, L. J., ve Parker L. (2009). Carbon Tax and Greenhouse Gas Control: Options and Considerations for Congress. Congressional Research Service. https://Digital.Library.Unt.Edu/Ark:/67531/Metadc87137/M1/1/High_Res_D/R40242_2009mar10.Pdf(E.T.09.10.2022).

Schöb, R. (2003). The Double Dividend Hypothesis of Environmental Taxes: A Survey. Cesifo Working Paper No:946. Category:1: Public Finance, May. https://www.ifo.de/DocDL/cesifo_wp946.pdf (E.T. 10.10.2022).

Sengupta, P., Choudhury, B. K., Mitra, S., ve Agrawal, K. M. (2019). Low Carbon Economy for Sustainable Development. Encyclopedia of Renewable and Sustainable Materials. (3).

Sumner, J.,Bird, L., ve Smith, H. (2009). Carbon Taxes: A Review of Experience and Policy Design Considerations. National Renewable Energy Laboratory: Innovation for Our Energy Future, Technical Report, December. https://www.nrel.gov/docs/fy10osti/47312.pdf (E.T. 21.10.2022).

United Nations. (2015). Paris Agrement. https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement (24.10.2022).

United Nations. (2021). Handbook on Carbon Taxation for Developing Countries. New York. United Nations: Department of Economic and Social Affairs. https://www.un.org/development/desa/financing/document/un-handbook-carbon-taxation-developing-countries-2021(E.T. 15.10.2022).

Weisbach D., ve Metcalf, G. E. (2009). The Design of A Carbon Tax", 33 Harvard Environmental Law Review. 499. https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3033&context=journal_articles (E.T.14.10.2022).

Wiedman, T., ve Minx, J. (2008). A Definition of Carbon Footprint. In: C.C Pertsova, Ecological Economics Research Trends: Chapter 1, pp. 1-11, Nova Science Publishers, Hauppauge NY, USA. https://www.researchgate.net/publication/247152314_A_Definition_of_Carbon_Footprint (E.T. 15.10.2022).

WorldBank Group, Partnerhip for Market Readiness (PMR). (2017a). *Carbon Tax Guide: A Handbook for Policy Makers. World Bank*, Washington, DC. Licence: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO March,https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/26300/Carbon%20Tax%20Guide%20-%20Main%20Report%20web%20FINAL.pdf?sequence=1&isAllowed=y(E.T.09.10.2022).

World Bank Group, Partnerhip for Market Readiness (PMR). (2017b). Carbon Tax Guide: A Handbook for Policy Makers, Synthesis: Carbon Taxes In Brief, World Bank, Washington, DC. License: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO. March.https://documents1.worldbank.org/curated/en/373651535606774159/pdf/129668-V3-WP-PUBLIC-Carbon-Tax-Guide-Synthesis.pdf (E.T. 31.10.2022).

KAYNAKÇA

Akbaba, M., Öztaş, D., Kurt, B. ve Sanaç, G. (2018). Sağlık Evi Ebelerinin Çalışma Koşulları ve Memnuniyet Durumlarının Araştırılması. *Sakarya Tıp Dergisi*. 8 (2): 344-351.

Altunöz, U. (2020). Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme İle İlişkisinin OECD Ülkeleri İçin Analizi. *Ekonomi Bilimleri Dergisi.* 12 (1): 85-105.

Atlı, Y. ve Yücel, N. (2018). Sağlık Kurumları, Sağlık Kurumlarında Marka ve Elazığ İli Sağlık Sektörü. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.* 2 (2): 45-64.

Başol, E. (2015). Gelişmekte Olan Ülkelerde Strateji: Sağlık Sisteminde Sevk Zinciri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi.* 4 (8): 128-140.

Boynukara, Z. ve Atlı, M. (2016). Hijyen ve Sağlık. *Sağlık ve Trafik* (ss. 23-30). Ankara: Pegem Akademi.

Budak, F. (2019). Sağlık Hizmeti Belirleyicisi Olarak Sağlık Hizmetleri Sunumu. *Sağlık Statüsü Belirleyicileri* (pp. 213-229).Ankara: Siyasal Kitabevi.

Cerrahoğlu, A. (2016). Şehir Hastaneleri ve Birinci Basamak. *The Journal of Turkish Family Physician.* 7 (3): 81-84.

Dedeoğlu, T. ve Çetin, O. (2021). Sağlık Sektöründe Hasta Talebinin Tahmini. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi.* 10 (1): 25-38.

Erumut, M. (2014). Türkiye İçin Alternatif Sağlık Finansman Önerisi: İki Sütunlu Sistem. *Sosyal Güvence.* 5: 93-126.

Ferreira, D.C., Marques, R.C., and Nunes, A. M. (2018). Economies of scope in the health sector: The case of Portuguese hospitals. *European Journal of Operational Research.* 266: 716-735.

Gençoğlu, P. (2017). Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Dikkate Alınarak Sağlık Hizmetlerinin Kümeleme Analizi Aracılığıyla Değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.* 52: 301-324.

Gökkaya, D. ve Erdem, R. (2017). Sağlık Hizmetleri Kullanımına Etki Eden Faktörlerin Hastalık Şiddeti Algısıyla Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 1 (26). 149-184.

Güven, E. (2021). Sağlık Hizmetleri ve Ruhsal Hastalıklarda Hizmet Modelleri: Bir Uygulama. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi.* 7 (1): 75-90.

Hayaloğlu, P., Bal, H. (2015). Üst Orta Gelirli Ülkelerde Sağlık Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*. 3 (2): 35-44.

İlgün, G. ve Şahin, B. (2016). Aile Hekimliği Çalışanlarının Aile Hekimliği Uygulaması Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi.* 19 (2): 115-130.

Kaya, M. (2022). Kamu Özel Ortaklığı Yöntemi ve Şehir Hastanelerine Yönelik GZFT (Güçlü/Zayıf Yönler-Fırsatlar/Tehditler) Analizi. *Sağlık Akademisi Kastamonu*. 7 (1): 1-15.

Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 13 (20), 19-33.

McDowell, I. (2006). *Measuring Health: A Guide to Rating Scales and Questionnaires, Third Edition.* Newyork: Oxford Unıversity Press.

Mossialos, E. and Dixon, A. (2002): Funding Health Care: An Introduction. *Funding Health Care: Options for Europe* (pp. 2-12). Buckingham: Open University Press.

Sağlık Bakanlığı Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü. (2022). Şehir Hastaneleri. https://khgmsehirhastaneleridb.saglik.gov.tr/?_Dil=1, (16.01.2022).

Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2019). Sağlık Hizmeti Sunucularının Basamaklandırılmasına Dair Genelge. https://shgm.saglik.gov.tr/TR,55587/201910-saglik-hizmeti-sunucularinin basamaklandirilmasi-hakkinda-genelge.html, (14.12.2021).

Sayım, F. (2017). Türkiye'de Sağlık Ekonomisi İstatistikleri ve Sağlık Harcamalarının Gelişimi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi.* 7 (15): 13-30.

Sezgin, E. E. (2018). Sağlık Hizmetlerinde Pygmalion Etkisi: Teorik Bir Çalışma. *Turkish Studies Economics, Finance and Politics.* 13 (14): 193-210.

Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=17229&mevzuatTur=Teblig&mevzuatTertip=5, (16.12.2021).

TSM ve Bağlı Birimler Yönetmenliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2018). Resmi Gazete. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180525-1.htm, (14.12.2021).

Wang, B., Liu, B., Niu, H., Liu, J. and Yao, S. (2018). Impact of Energy Taxation on Economy, Environmental and Public Health Quality. *Journal og Environmental Management.* 206: 85-92.

Yıldırım, A. (2014). Sağlık Kurumlarında Üretim ve Süreç Yönetimi Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Turgut Özal Tıp Merkezi Örneği. *International Journal of Social Science*. 29: 457-474.

KAYNAKÇA

Amran, A. ve Devi, S. S. (2008). The Impact of Government and Foreign Affiliate Influence on Corporate Social Reporting: The Case of Malaysia. Managerial Auditing Journal.

Apalı, A. ve Bozcu, M. (2018). Konaklama İşletmelerinde Çevre Muhasebesi. Gazi Kitabevi,

Asmaa, J. (2014). The Role of Environmental Cost Accounting in Achieving Competitive Advantages for the Industrial Corporation. PhD Thesis in Commercial Sciences, Faculty of Economic and Commercial Sciences and Management Sciences, University of Muhammad Khadir, Soukra (Algeria), 51.

Brand Finance. (2020). 50 Hotels Brands: The Annual Report on The Most Valuable and Strongest Hotel Brands. May. brand-finance-hotels-50-2020

Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2013). Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2013), Research Methods In Education, 7. Baskı, Londra: Routledge.

Gautam, H.C. (2010). Ulusal Düzeyde ve Firma Düzeyinde Çevre Muhasebesi. çev: Mehmet Özbirecikli, Mufad, 4.

Gupta, V. K. (2011). Environmental Accounting and Reporting–An Analysis of Indian Corporate Sector. Paper presented at the World Business Institute Conference Proceedings. wbiconpro. com/110-Gupta. pdf.

Hernádi, B. H. (2012). Green accounting for corporate sustainability. Theory, Methodology, Practice, 8(2), 23.

Jasch, C. (2001). Environmental Management Accounting Metrics, Procedures and Principles. UN Division for Sustainable Development, Expert Working Group on Improving the Role of Government in the Promotion of Environmental Managerial Accounting.

Moorthy, K. ve Yacob, P. (2013). Green accounting: Cost measures. Open Journal of Accounting, 2(1), 4-7.

Olsen, K. H. (2007). The Clean Development Mechanism's Contributıon to Sustainable Development: A Review of the Literature. Climate Change, 84, 59.

Ouellette, J. (1996). Coagulants and flocculants rise. Chemical Marketing Reporter, 250(15), SR18-SR18.

Schaltegger, S. ve Burritt, R. (2017). Contemporary environmental accounting: issues, concepts and practice: Routledge.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Taylan, H. H. (2011). Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1(2). 63-76.

Yakhou, M. ve Dorweiler, V. P. (2004). Environmental Accounting: An Essential Component of Business Strategy. Business Strategy and the Environment, 13(2), 65- 77.

https://www.ifac.org/(E.T. 20.11.2022).

https://seea.un.org/(E.T. 20.11.2022).

KAYNAKÇA

Ajzen, I. (1991). "TheTheory of PlannedBehavior",*OrganizationalBehaviorand Human DecisionProcesses,* 50 (2), 179-211.

Ajzen, I.,Fishbein, M. (1980). **Understanding Attitudes and Predicting Social Behaviour,** EnglewoodCliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Alparslan, A. M. (2010). Örgütsel Sessizlik İklimi ve İşgören Sessizlik DavranışlarıAransındaki Etkileşim: Mehmat Akif Ersoy Üniversitesi Öğretim Elemanlari Üzerinde Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleymen Demirel Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Avery, D. R.,ve Quinones, M. A. (2002). "Disentanglingtheeffects of voice: Theincrementalroles of opportunity, behaviour, andinstrumentality in predictingproceduralfairness", *Journal of AppliedPsychology*, 87, 81–86.

Bernardes, A. G. ve Guareschi, N. M. F. (2004). "Trabalhadores da saúdemental: cuidados de si e formas de subjetivação".*Psicologia USP*, 15 (3), 81-101.

Boone, L. E. veKurtz, D. L. (2011). **Contemporary Business**. 14th ed., John Wiley&Sons.

Bowen, F. veBlackmon, K. (2003). "Spiralsof silence: Thedynamiceffects of diversity on organizationalvoice",*Journal of Management Studies*, 40 (6), 1393-1417.

Brinsfield, C. T. (2009). *EmployeeSilence : Investigatıon of Dimensionality, Development of Measures, andExamination of RelatedFactors.*PublishedDoctoralDiss.,The Ohio StateUniversity, USA.

Cortina, L. M.ve Magley, V. J. (2003). "Raisingvoice, riskingretaliation: Eventsfollowinginterpersonalmistreatment in theworkplace", *Journal of OccupationalHealthPsychology*, 8(4), 247–265.

Çakıcı, A. (2010). **Örgütlerde İşgören Sessizliği**, Ankara: Detay Yayınları.

Dahlberg, L. (2001). "The Internetand Democratic Discourse: ExploringtheProspects of Online DeliberativeForumsExtendingthePublic Sphere", *Information, Communication&Society*4 (4), 615–633.

Deniz, N., Noyan, A., & Ertosun, O. G. (2013). "Therelationshipbetweenemployee silence andorganizationalcommitment in a privatehealthcarecompany", *Procedia: SocialandBehavioralSciences*, 99, 61–700.

Edmondson, A.C. veDetert, J.R. (2005). *"The Role of Speaking Up in Work-Life Balancing"*, içinde**ManagingWork-Life Integration in Organizations: FutureDirectionsforResearchandPractice,** pp. 401-427. Editedby E.E. Kossekand S.J. Lambert. Lawrence ErlbaumAssociates, Mahwah, New Jersey, USA.

Farrell, D. (1983). "Exit, voice, loyaltyandneglect as responsestojobdissatisfaction: A multidimensionalscalingstudy", *Academy of Management Journal,* 26(4), 596–607.

Fujio, M. (2004). "Silence duringInterculturalCommunication: A Case Study",*Corporate Communications: An International Journal*, 9(4), 331- 339.

Greenberg, J. ve Baron, R. A. (2003). **Behavior in Organizations: UnderstandingandManagingthe Human Side of Wor,**8th Ed.,Prentice-Hall, UpperSaddleRiver.

Hendry, C. ve Pettigrew, A. (1986). "Thepractice of strategichumanresourcemanagement", *PersonnelReview*, 15(5) 3–8.

Hirschman, A. O. (1970). Exit, voiceandloyalty: Responsestodecline in firms, organizationsandstates. Cambridge, MA: Harvard UniversityPress.

Kahn, W. A. (1990). *Psychologicalconditions of personalengagementanddisengagement at work*. AdministrativeScienceQuarterly, 33, 692–724.

Korsgarrd, M. A., Meglino, B. M., ve Lester, S. W. (1997). "Beyond helping: Do other-orientedvalueshavebroaderimplications in organizations?", *Journal of AppliedPsychology,* 82, 160–177.

Kostiuk, D. D. (2012). *Silence: TheReasons Why People May Not Communicate*. DoctoralDiss.,University of Missouri-Columbia.

Milliken, Frances J.,Elizabeth W. Morrison vePatricia F. Hewlin. (2003). "An ExploratoryStudy of Employee Silence: IssuesThatEmployeesDon'tCommunicateUpwardandWhy",*Journal of Management Studies,* 40 (6), 1453-1476.

Moody, J. (2001). "Race, School Integration, and Friendship Segregation in America", *AmericanJournal of Sociology*, 107 (3), 679-716.

Morrison, E. W. veMilliken, E J. (2000). "Organizational Silence: A Barrierto Changeand Development in a Pluralistic World",*Academy of ManagementReview*, 25 (4), 706-725.

Milliken, F. J., Morrison, E. W., & Hewlin, P. F. (2003). "An exploratorystudyofemployee

Silence: Issuesthatemployeesdon'tcommunicateupwardandwhy", *Journal of Management Studies,* 40(6), 1453–1476.

Nemeth, C. P. (1997). "Managinginnovation: Whenless is more", *California Management Review*, 40(1), 59–74.

Noelle Neumann, E. (1974). "The Spiral of Silence a Theory of Public Opinion",*Journal of Communication,* 24 (2), 43-51.

Noelle-Neumann, E. (1991). "*TheTheory of PublicOpinion: TheConcept of the Spiral of Silence"*, içinde**Communication Yearbook 14**, Ed: J. A. Anderson, pp. 256-287. Newbury Park, CA: Sage.

Orlandi, E. P. (2007). **As formas do silêncio**: nomovimentodossentidos. 6. ed. Campinas, SP: Editora UNICAMP.

Perlow, L. A. ve Repenning, N. P. (2009). "Thedynamics of silence conflict",*Research in OrganizationalBehaviourIssues*, 20, 1–29.

Pinder, C. C.veHarlos, K. P. (2001). "Employee Silence: QuiescenceandAcquiescence as ResponsestoPerceivedInjustice",*Research in Personneland Human Resources Management*, 20, 331-370.

Podsakoff, P. M.,MacKenzie, S. B., Paine, J. B., veBachrach, D. G. (2000). "OrganizationalCitizenshipBehaviors: A Critical Review of theTheoreticalandEmpiricalLiteratureandSuggestionsforFutureResearch",*Journal of Management*, 26(3), 513–563.

Premeaux, S. F. (2001). *Breakingthe Silence: Toward an Understanding of Speakingup in theWorkplace.* UnpublishedDoctoralDiss., Louisiana StateUniversity, 2001.

Premeaux, S. F.veBedeian, A. G. (2003). "Breakingthe Silence: TheModeratingEffects of Self-Monitoring in PredictingSpeakingUp in theWorkplace", *Journal of Management Studies*, 40 (6): 1539-1562.

Quinn, R. veSpreitzer, G. (1997). "The Roadto Empowerment: Seven QuestionsEveryLeaderShouldAnswer",*Organizational Dynamics*, 26 (2), 37-50.

Scott, R. L. (1993). "Dialectical Tensions of Speaking and Silence", *The QuarterlyJorunal of Speech,* 79, 1-18.

Shoemaker, P. J.,Breen, M. veStamper, M. (2000). "Fear of SocialIsolation: Testing an Assumptionfromthe Spiral of Silence", *Irish Communications Review*, 8, 65-78.

Shojaie, S.,Matin, H. Z. veBarani, G. (2011). "Analyzing the Infrastructures of Organizational Silence and WaystoGetRid of It", *Procedia-SocialandBehavioralSciences*, 30, 1731-1735.

Snyder, M. (1974). "Self- Monitoring of Expressive Behaviour", *Journal of Personality and Social Psychology,* 30 (4), 526-537.

Tangirala, S.veRamanujam P. (2008). "Employee Silence on Critical Issues: The Cross Level EffectsProceduralJusticeClimate",*Personnel Psychology*, 61, 37-68.

Vakola, M. ve Bouradas, D. (2005). "Antecedents and Consequences of Organisational Silence: An Empirical Investigation", *Employee Relations*, 27, (5), 441-458.

Van Dyne, L. V., Ang S. ve Botero, I. C. (2003). "Conceptualizingemployee silence andemployeevoice as multidimensionalconstructs", *Journal of Management Studies,* 40, (6), 1359-1392.

Vemuri, S. (2019).**Managing Silence in Workplaces**, Bingley: Emerald Publishing Limited.

KAYNAKÇA

Akçay, M. B. Ve Buluş, G. C. Dolaylı Vergi Uygulamalarında Sapmalar ve Dolaylı Vergilerde Melezleşme Sorunu, Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), ss. 96-122.

Çetin H. (2020). Tüketim Üzerinden Alınan (Dolaylı) Vergiler ve Türkiye Örneği, Ekonomi Bilimler Dergisi, Cilt 12, No: 1, ss. 19-37.

Çiçek, U. Ve Uğur, K. (2019). Avrupa Birliği Ülkelerinde Dolaylı-Dolaysız Vergilerin Yapısı, Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, ss. 77-96.

Oktar, S. A. (2019). Vergi Hukuku, İstanbul, Türkmen Kitabevi.

Susam, N. (2016). Kamu Maliyesi, İstanbul, 2016.

Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016). Vergi Teorisi ve Politikası, Ankara, Kalkan Matbaacılık.

Uygun, E. (2020). Türkiye'de Vergilemede Adalet Açısından Dolaylı ve Dolaysız Vergiler, Vergi Raporu Dergisi, S. 251, ss. 222-236.

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu

4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu

7194 Sayılı Dijital Hizmet Vergisi Kanunu

197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu

7338 Sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu

6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu

5602 Sayılı Şans Oyunları Vergisi

4458 Sayılı Gümrük Vergisi Kanunu

492 Sayılı Harçlar Kanunu

Hazine ve Maliye Bakanlığı Aylık Bütçe Uygulama Sonuçları https://hmb.gov.tr/bumko-aylik-butce-uygulama-sonuclari

KAYNAKÇA

Ağca, A. ve Aktaş, R. (2007). "Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama (IAS/IFRS) Standartları İMKB'de Yer Alan Firmaların Finansal Tablolarını Nasıl Etkiledi?",*Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 1-17.

Akbulut, E. ve Can, M. E. (2020). "Küçük ve Mikro İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) Taslağı hakkında",*Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute,*Sayı:63, 85-93.

Akdoğan, N. ve Sevilengül, O. (2007). Türkiye Muhasebe Standartları ile Uyumlu Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 12. Baskı, Ankara, Gazi Kitapevi.

Aktaş, M. (2019). "Mal Satış Sözleşmelerinin TFRS15 ve Muhasebe Uygulama Genel Tebliğlerine Göre Raporlanmasındaki Farklılıklar: Bir Uygulama",Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altıntaş, T. Ve Parlak, N. (2018). "A Comparison of Financial Instruments BetweentheTurkish Financial ReportingStandards (TFRS) and Financial ReportingStandardsForLargeandMedium-sizedEntities (BOBİ FRS)". *International Journal of ScientificandTechnologicalResearch,* 4(10), 539–550.

Ataman, B. ve Cavlak, H. (2017a). "Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) İle Tam Set Türkiye Muhasebe ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) Karşılaştırılması", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt:2, Sayı:3, 153-168.

Ataman, B. ve Cavlak, H. (2017b). "TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat: Temel İlkelerin İncelenmesi Ve Bir Uygulama", Marmara ÜniversitesiİktisadI ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 39, Sayı: 2, 403-428

Ataman, B. ve Gökçen, G. (2021). "Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı (FRSHP) ile Tekdüzen Hesap Planı (TDHP) Bilanço Hesap Gruplarının Karşılaştırılması ve Değerlendirmesi", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:6, Sayı:1, 151-159.

Beller Dikmen, B. ve Deran, A. (2021). "Konsolide Finansal Tabloların TFRS 10, BOBİ FRS Bölüm 22, Vergi Usul Kanunu ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Açısından İncelenmesi", *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi,* Yıl:6, Cilt: 5, Özel Sayı, 541-565.

Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS). (2021). "Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı 2021 Sürümü" https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BOB%C4%B0_FRS/EK%202.pdf(E.T. 05.11.2022).

Deloitte.(2011)."Deloitte UFRS Cep Kitapçığı 2011" http://www.dt-audit.com/dosyalar/Kutuphane/turkey_tr_UFRScepkitapcigi_2011_210312.pdf (E.T. 15.11.2022).

Doğan, A. (2018). "Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı ile VUK/MSUGT karşılaştırması". *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* Sayı: 80, 115-131.

FRS 102, The Financial ReportingStandardapplicable in the UK andRepublic of Ireland (2015, Eylül). UK Financial ReportingCouncil.

Gençoğlu, Ü.G. (2020). "Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı Taslağı'nın BOBİ FRS ve Vergi Uygulamalarımız İle Karşılaştırılması ve Genel Değerlendirme", *Business andEconomicsResearchJournal*, Cilt:11, Sayı:1, 187 –199.

Gökçen, G., Öztürk, E. ve Güleç, Ö.F. (2019). "KÜMİ FRS Seti Taslağı, BOBİ FRS Seti ve Tam Set TMS/TFRS'nin Temel Konular Açısından Karşılaştırılması", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Cilt:4, Sayı:3, 413–430.

Haberal, Z. (2021). "Büyük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS), Küçük veMikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) Taslak Metni İle Vergi Usul Kanunu'nun Değerleme Hükümlerinin Karşılaştırılması", *Muhasebe ve Denetime Bakış*, Cilt: 20, Sayı:62, 329-344.

İçerli, M.Y. (2022). "Hasılat", Süleyman Yükçü, Gönül İpek Alkan, Emre Kaplanoğlu ve M. Yılmaz İçerli (Ed.), BOBİ FRS Uygulamaları, 2. Basım, İzmir, Kitapana Basım Yayın Dağıtım Bilişim.

Kamu Gözetimi Kurumu. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BOB%C4%B0%20FRS%20Sunumlar/2_%20Oturum.pdf(E.T. 06.11.2022).

Kamu Gözetimi Kurumu. "Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve (2018 Sürümü)" https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/Finansal%20Raporlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Kavramsal%20%C3%87er%C3%A7eve%20(2018%20S%C3%BCr%C3%BCm%C3%BC).pdf(E.T. 06.11.2022).

Kamu Gözetimi Kurumu. "Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı" https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/EK2_Finansal%20Raporlama%20Standartlar%C4%B1na%20Uygun%20Hesap%20Plan%C4%B1%20Tasla%C4%9F%C4%B1.pdf (E.T. 26.11.2022).

Kıymetli Şen, İ. ve Özbirecikli, M. (2020). "KÜMİ FRS'nin İş Dünyasına Sağlayabileceği Yararlar: BOBİ FRS, TMS/TFRS ve Mevcut Muhasebe Sistemiyle Mukayeseli Bir İnceleme", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,* Sayı: 22, 1-19.

Kurban, İ.C. (2021). "KÜMİ FRS İle MSUGT/VUK Uygulamaları Arasındaki Farklılıklar ve Bir Uygulama" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Küçük ve Mikro İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı Taslağı (KÜMİ FRS). (2019). "KÜMİ FRS Taslak Metin" https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/KUMI/KamuoyuGorusuneAcilanlar/K%C3%9CM%C4%B0%20FRS%20Taslak%20Metin.pdf(E.T. 05.11.2022).

Memiş, M.Ü. (2019). "Hasılatın Muhasebeleştirilmesinde MSUGT-TMS/TFRS-BOBİ FRS Karşılaştırması", *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt: 10, Sayı:19, 214-235.

Özbirecikli, M. (2017). "Hâsılat", Mehmet Özbirecikli, İlker Kıymetli Şen ve Kayahan Tüm (Ed.), BOBİ FRS, 1. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık.

Parlak, N. (2021). "Küçük ve Mikro İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (KÜMİ FRS) Taslağı Çerçevesinde Hasılatın Muhasebeleştirilmesi ve Diğer Finansal Raporlama Standartları ile Karşılaştırılması", *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 65, 75-89.

Resmi Gazete, 30138 Sayılı, (2017, 29 Haziran)

Sabuncu, B. (2018). "Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi Açısından Hasılatın Ölçüm ve Muhasebeleştirilmesinin İncelenmesi", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,* Cilt: 20, Sayı:4, 738-760.

Sarısoy, Ö. ve Eskin, İ. (2021). "KOBİ IFRS'den Günümüze Finansal Raporlama Standartlarının Genel Bir Değerlendirmesi",*Muhasebe Enstitüsü Dergisi - Journal of Accounting Institute,* Sayı:64, 19-37.

Serçemeli, M. ve ŞardağKarabulut, M. (2021). "BOBİ FRS 2017 İle 2021 Sürümü Arasındaki Farklar Üzerine Bir Değerlendirme", *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı:31, 59-76.

Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS) 15. (2022). "TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat" https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Mavi_Kitap/TFRS%2015.pdf (E.T. 05.11.2022).

Usul, H. ve Öztürk, M. S. (2019). "TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hâsılat Standardı Çerçevesinde Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Faaliyetlerinin İncelenmesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 4, 1157-1166.

Ünlütürk, A. Ç.,Deveci, E. N. ve Dağlı, M. F. (2019). ""TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinden Hasılat" Çerçevesinde Hasılatın Ölçülmesi ve Raporlanması", *Muhasebe ve Denetime Bakış*, Cilt:19, Sayı:57, 247-268.

Yıkılmaz, S.,Deran, A. ve Erduru, İ. (2016). "Hasılat Yaratan İşlemlerin Muhasebeleştirilme İlkelerinin Türk Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi: Muhasebe Meslek Mensupları Üzerine Bir Araştırma", *Ömer Halis Demir Üniversitesi İİBF Dergisi,* Cilt:9, Sayı:4, 143-164.

Zencirkıran, S. (2015). "Uluslararası Muhasebe Ve Denetim Standartlarının Ulusal Düzeydeki Mevzuat İle İlişkisi: Türkiye Örneği", *Sayıştay Dergisi,* 61-74.

2013/34/EU Directive, (2013, 26 Haziran). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN

KAYNAKÇA

ALA (American Library Association) (1989). ALA Presidential Committee on Information Literacy: Final Report, released January 10, 1989. https://libguides.ala.org/InformationEvaluation/Infolit https://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential

https://www.ala.org/search-results?as_q=information%20literacy (Erişim tarihi 22.12.2022).

Avgerinou, M.D. (2012), "International visual literacy association IVLA", available at: http://ivla.org/new/what-is-visual-literacy-2/ (Erişim: 8 Mayıs 2018).

Bamford, A. (2003), "The visual literacy white paper", Adobe Systems PTY LTD, available at: www.aperture.org/wp-content/uploads/2013/05/visual-literacy-wp.pdf (erişim 18 Mayıs 2018).

Braden, R. A. ve Hortin, J. A. (1982). "Identifying the theoretical foundations of visual literacy", *Journal of Visual/Verbal Languaging, 2,* 37-42.

Bruce, C.S. (1995), "Information literacy: a framework for higher education", *Australian Library Journal*, 44 (3), 158-70.

Chauvin, B.A. (2003), "Visual or media literacy?", *Journal of Visual Literacy*, 23 (2), 119-128.

Doyle, C. S. (1994). **Information Literacy in an Information Society: A Concept for the Information Age**. New York, Syracuse University.

Felten, P. (2008), "Visual literacy", *Change: The Magazine of Higher Learning*, 40 (6), 60-64.

Jones-Kavalier, B.R. and Flannigan, S.I. (2008), "Connecting the digital dots: literacy of the 21st century", *Teacher Librarian*, 35 (3), 13-16.

Harris, B.R. (2010), "Blurring borders, visualizing connections: aligning information and visual literacy learning outcomes", *Reference Services Review*, 38 (4), 523-535.

Lester, P. M. (2000). **Visual Communication: Images with Messages**. 2nd ed.,Wadsworth.

Metros, S. (2008), "The educator's role in preparing visually literate learners", *Theory into Practice*, 47(2), 102-109.

Schwartz, J. (2018), "Visual literacy: academic libraries address 21st century challenges", *Reference Services Review*, 46 (4), 479-499.

Spalter, A.M. and van Dam, A. (2008), "Digital visual literacy", *Theory into Practice,* 47 (2), 93-101.

Spitzer, K. L. , Eisenberg., M. B. ve Lowe C.A. (1998). **Information Literacy: Essential Skills for the Information Age.** Syracuse/ New York: ERIC Clearinghouse on Information & Technology.

Wilson, L.A. (2004), "What a difference a decade makes: transformation in academic library instruction", *Reference Services Review*, 32 (4), 338-46.

KAYNAKÇA

Akarçay, Ç. (2014). "Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu", *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi,* Cilt:11, Sayı:42, 1-11.

Bozloğan R. (2005). "Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* Sayı:50, 1011-1028.

Biçer, E.B. (2021). Sürdürülebilirlik Boyutuyla Muhasebe Finansman Araştırmaları, (Ed.) Reşat Karcıoğlu, Muhammet Özcan, Ankara, Gazi Kitabevi.

Dictionary, https://www.dictionary.com/browse/sustainability (E.T. 01.12.2022).

Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). "Beyond The Business Case for Corporate Sustainability", *Business Strategy and the Environment*, Cilt: 11, Sayı: 2, 130-141.

Fülöp, G. ve Hernádi, B. H. (2013a). "Quality Improvement in Accounting", *Theory, Methodology, Practice*, Club of Economics in Miskolc, Cilt:9, Sayı:2, 41-51.

Gençoğlu, Ü.G. ve Aytaç, A. (2016). "Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın Önemi ve BIST Uygulamaları", *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* Ekim Sayısı, 51-66.

Hernádi, B. H. (2013b). "Sustainability Accounting: A Success Factor in Corporate Sustainability Strategy", *New Challenges of Economic and Business Development*, Cilt:4, Sayı:1, 229-241.

Soubbotina, T. P. (2004). Beyond Economic Growth: An Introduction to Sustainable Development. World Bank Publications.

Özdemir, Z. Ve Pamukçu, F. (2016). "Kurumsal Sürdürülebilir Raporlama Sisteminin Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi Kapsamındaki İşletmelerde Analizi", *Mali Cozum Dergisi/Financial Analysis*, *26*(134).

Tüm, K. (2014). "Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Muhasebe Yansımaları" *Akademik Yaklaşımlar Dergisi,* Cilt: 4, Sayı: 1, 58-81.

Zink, K. J., Steimle, U. ve Fischer, K. (2008). "Human Factors, Business Excellence and Corporate Sustainability: Differing Perspectives, Joint Objectives". In *Corporate Sustainability as a Challenge for Comprehensive Management*, Physica-Verlag HD,3-18.

LOJİSTİK PERFORMANS VE DIŞ TİCARET

Doç. Dr. Betül ALTAY TOPCU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-62-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ağustos 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Lojistik performansın dış ticaret ile ilişkisinin hem teorik hem de ampirik olarak incelendiği bu çalışmanın dış ticaret ile ilgilenen çevrelerin, özellikle de lojistik ve dış ticaret ile bağlantılı firmaların yararlanabileceği bir kitap olacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışma çeşitli üniversitelerdeki akademisyenlerin, öğrencilerin, araştırmacıların ve ilgili diğer paydaşların istifade edebileceği bir kaynak olabilecektir.

Çalışmamım ortaya çıkarılmasında en önemli faktör, huzurlu bir çalışma ortamımın varlığı olmuştur. Bana büyük bir özveri ile bu olanağı sağlayan, çalışmamım yazımı esnasında birçok fedakârlıklar gösterip beni destekleyerek her an yanımda olan eşime, kızıma ve oğluma en derin duygularla teşekkür ederim. Çalışmam süresince yanımda olan ve manevi desteğini esirgemeyen arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın yayınında emeği geçen yayınevi çalışanlarına da teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Betül ALTAY TOPCU

KAYSERİ, 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
DIŞ TİCARETE VE LOJİSTİĞE GENEL BAKIŞ

1.1. DIŞ TİCARETE GENEL BAKIŞ 3
1.1.1. Dış Ticaretin Tanımı 3
1.1.2. Dış Ticaret ve İç Ticaret Arasındaki Farklılıklar 4
1.1.3. Dış Ticarete Yönelme Nedenleri 5
1.1.4. Dış Ticaret Politikası Tanımı 7
1.1.5. Dış Ticaret Politikasının Amaçları 8
1.1.6. Dış Ticaret Politikasının Araçları 11
1.1.6.1. Gümrük Tarifeleri 11
1.1.6.2. Tarife Dışı Araçlar 13
1.1.6.3. İhracatın Özendirilmesi 14
1.1.6.4. Bağlı Ticaret 14
1.1.7. Dış Ticaret Teorileri 15
1.1.7.1. Klasik Ekol Öncesi Ticaret Teorileri 15
1.1.7.2. Klasik Ticaret Teorileri 17
1.1.7.3. Klasik Teorilere Eleştiriler ve Heckscher-Ohlin Modeli .. 21
1.2. LOJİSTİĞE GENEL BAKIŞ 22
1.2.1. Lojistiğin Tarihsel Gelişimi 22
1.2.2. Lojistik Kavramı 29
1.2.3. Temel Lojistik Faaliyetler 32
1.2.4. Lojistikte Dış Kaynak Kullanımı 33
1.2.4.1. Dış Kaynak Kullanımının Yararları 34
1.2.4.2. Dış Kaynak Kullanımında Karşılaşılabilecek Sorunlar .. 35

İKİNCİ BÖLÜM
LOJİSTİK PERFORMANS ENDEKSİ AÇISINDAN DÜNYA VE TÜRK LOJİSTİK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

2.1. LOJİSTİK PERFORMANS VE REKABET GÜCÜ 39
2.2. LOJİSTİK PERFORMANS ENDEKSİ VE KRİTERLERİ 41
2.3. LOJİSTİK PERFORMANS ENDEKSİ'NDE DÜNYA ÜLKELERİNİN DURUMU 48
2.3.1. Lojistik Performans İndeksinde Ülke Sınıflamaları 48
2.3.2. Lojistik Performansı En Yüksek Ülkeler 52
2.3.3. Lojistik Performansı En Düşük Ülkeler 53
2.3.4. Lojistik Performansı En Yüksek Üst-Orta Gelirli Ülkeler 54
2.3.5. Lojistik Performansı En Yüksek Düşük-Orta Gelirli Ülkeler 55
2.3.6. Lojistik Performansı En Yüksek Düşük Gelirli Ülkeler 56
2.4. LOJİSTİK PERFORMANS ENDEKSİ'NDE TÜRKİYE'NİN DURUMU 57
2.4.1. Gelir Sınıflamalarına Göre LPI ve Türkiye 59
2.4.2. Coğrafi Bölgelere Göre LPI ve Türkiye 61
2.4.3. Komşu Ülkelere Göre LPI ve Türkiye 63
2.4.4. Türkiye Ekonomisinin Lojistik Performansına İlişkin Genel Değerlendirme 64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
LOJİSTİK PERFORMANSIN DIŞ TİCARET ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

3.1. TEORİK ÇERÇEVE 67
3.2. LİTERATÜR TARAMASI 69
3.3. VERİ SETİ, YÖNTEM VE ANALİZ SONUÇLARI 74
3.3.1. Veri Seti ve Yöntem 74
3.3.2. Analiz Sonuçları 77
3.3.2.1. Panel Birim Kök Testi Sonuçları 77
3.3.2.2. Panel EKK, FE ve RE Tahmin Sonuçları 78
3.4. GENEL DEĞERLENDİRME 82

KAYNAKÇA 85

KAYNAKÇA

Akiş, E. (2016). "Türkiye'de Lojistik Sektörü ve Rekabet Gücüne Etkisi". T.C. Kültür Üniversitesi, 2. Üretim Ekonomisi Kongresi, İstanbul, 11-12 Nisan, 1-8.

Altay Topcu, B. (2018). "Küresel Rekabet Gücünün Lojistik Performans Üzerindeki Etkisi: Doğu Asya ve Pasifik Ülkeleri Örneği". 2. Uluslararası Girişimcilik ve Sosyal Bilimler Kongresi, Nevşehir, 9 Kasım, 1573-1581.

Altay Topcu B. , Sümerli Sarıgül S. (2018). Lojistik Performansın İhracat Üzerindeki Etkisi. Recent Discussions In Social Sciences. Talas M., Çiftçi H, Yalçınkaya E. vd., Editör, İksad, İstanbul, 408-426.

Altıntaş, F.F. (2021). "Lojistik Performans Endeksi Kapsamında Lojistik Girdi Bileşenlerinin Lojistik Çıktı Bileşenlerine olan Etkisi: Yol Analizi ile Bir Uygulama". Journal of Emerging Economies and Policy (JOEEP), 6 (2) , 128-138.

Arvis, J.F., Saslavsky, D., Ojala, L., Shepherd, B., Busch, C. ve Raj, A., Naula, T. (2018). Connecting to Compete 2018-Trade Logistics in the Global Economy, The Logistics Performance Index and Its Indicators, Washington, DC 20433 USA.

Ateş, İ. (2005). Türkiye Dış Ticaretinde Gelişmeler ve Yoksullaştıran Büyüme (1993-2003). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Aydın.

Ateş, İ. ve Işık, E. (2010). "Türkiye'de Lojistik Hizmetlerinin Gelişiminin İhracattaki Büyümeye Etkileri", Ekonomi Bilimleri Dergisi, 2(1), 99-106.

Baltagi, B. H. (1995). Econometric Analysis of Panel Data. England: John Wiley & Sons Ltd.

Bayat, T. ve Özdemir, Ş. (2016). "Yeni Bir Lojistik Performans Endeksi Oluşturmak İçin Gerekli Olan Kriterlerin Belirlenmesi Üzerine Araştırma", V. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi, Mersin, 26-28 Mayıs.

Bayır, T. ve Yılmaz, Z. (2017). "AB Ülkelerinin Lojistik Performans Endekslerinin AHP ve VİKOR Yöntemleri İle Değerlendirilmesi". Middle East Journal of Education (MEJE), 3(2), 73-92.

Bayraktutan, Y. ve Özbilgin, M. (2015). "Lojistik Maliyetler ve Lojistik Performans Ölçütleri". Maliye Araştırmaları Dergisi, 1(2), 95-112.

Behar, A. ve Manners, P. (2008). "Logistics and Exports". University of Oxford, Department of Economics and CSAE Working Paper, (2008.13).

Berber, M. (2006). İktisadi Büyüme ve Kalkınma (3. Baskı). Trabzon: Derya Kitapevi.

Bozkurt, C., ve Mermertaş, F. (2019). "Türkiye ve G8 Ülkelerinin Lojistik Performans Endeksine Göre Karşılaştırılması". İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 7(2), 110.

Breusch, T. S., Pagan, A. R. (1980). "The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics". The Review of Economic Studies, 47(1), 239-253.

Cepinskis, J. ve Masteika, I. (2009). "Global Logistics Trends in Lithuanian Agricultural Products Exports and Imports". Rural Development, 4(1), 178-182.

Chakraborty, D. ve Mukherjee, S. (2016). "How Trade Facilitation Measures Influence Export Orientation? Empirical Estimates with Logistics Performance Index Data". Journal of Economics Library, 3(4), 554-569.

Council of Supply Chain Management Professionals (CSCMP), www.cscmp.org, Erişim Tarihi: 24.02.2022.

Cuturela, S. C. ve Manole, A. (2013). "A Short Historical Perspective on The Evolution of Logistics and Its Implications for Globalization". Revista Română De Statistică Trim, 188-198. http://www.revistadestatistica.ro/suplimente/2013/3_2013/srrs3_2013a23.pdf, Erişim Tarihi: 14.04.2022.

Çemberci, M., Civelek, M.E ve Canbolat, N. (2015). "The Mederator Effect of Logistics Performance Index on Dimensions of Logistics Performance Index". Social and Behavioral Sciences, 195, 1514-1524.

Çütçü, İ. ve Yaşar, M. (2019). "Ekonomik Büyüme ile Dış Ticaret Politikaları Arasındaki İlişki: Yapısal Kırılmalı Testlerle Ekonometrik Bir Analiz". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 33 (1) , 265-282.

De, P. ve Saha, A. (2014). Logistics Performance and Trade: An Analysis of India's Trade in Intermediates with Bangladesh and Thailand. ARTNet (Asia-Pasific Research and Training Network on Trade), Trade Performance and Competitiveness: Selected Issues Relevant for Asian Developing Economies, Thailand, 91-130.

Delibalta, S. (2021). Lojistiğin Türkiye ve Dünya Genelinde Tarihçesi. https://lojistikbilimi.com/lojistigin-turkiye-ve-dunya-genelinde-tarihcesi/, Erişim Tarihi: 23.05.2022.

Demirbilek, A., Öz, S., ve Fidan, Y. (2018). Lojistik Performans Endeksi ve Havayolu Kargo Taşımacılığı. Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi, 1(24), 1-24.

Dülger, M. ve Akgün, İ. (2020). "Dış Kaynak Kullanım Memnuniyetini Engelleyen Sorunlar: Nitel Karşılaştırma İle Bir Analiz". Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (19), 119-137.

Ekici, S.Ö., Kabak, Ö. ve Ülengin, F. (2016). "Linking to Compete: Logistics and Global Competitiveness Interaction". Transport Policy, 48, 117-128.

EKODIALOG.COM, Ülkeleri Dış Ticarete İten Nedenler, https://www.ekodialog.com/uluslararasi_ekonomi/dis_ticarete_yon elmenin_nedenleri.html, Erişim Tarihi: 01.03.2022.

Erkan, B. (2014). "Türkiye'de Lojistik Sektörü ve Rekabet Gücü". Assam Uluslararası Hakemli Dergi (Assamuhad), 1, 44-65.

Eygü, H., ve Kılınç, A. (2020). "OECD Ülkelerinin Lojistik Performans Endekslerinin Ridge Regresyon Analizi İle Araştırılması". Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(2), 899-919.

Felipe, J. ve Kumar, U. (2012). "The Role of Trade Facilitation in Central Asia: A Gravity Model". Eastern European Economics, 50(4), 5-20.

Fu, X. (2004). Exports, Foreign Direct Investment and Economic Development in China. Britain: Centre for Business Research University of Cambridge.

Gandolfo, G. (1998). International Trade Theory and Policy. Germany: Springer.

Gani, A. (2017). "The Logistics Performance Effect in International Trade". The Asian Journal of Shipping and Logistics, 33(4), 279-288.

Görgün, M.G. (2020). "Lojistik Performans Kriterlerinin Sağlanmasında Türk Lojistik Sektörünün Durumu". Ekev Akademi Dergisi, 24 (81), 229-246.

Greene, W. H. (2003). Econometric analysis. 5. Edition, New Jersey: Prentice Hall.

Gültekin, S. ve Savcı, M. (2008). Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi. 1. Baskı, Trabzon: Murathan Yayınevi.

Gümüş, Y. (2009). "Lojistik Faaliyetlerin Rekabet Stratejileri ve İşletme Kârı İle Olan İlişkisi". Muhasebe ve Finansman Dergisi, 41, 97-113.

Güner, S. ve Coşkun, E. (2012). "Comparison of Impacts of Economic and Social Factors on Countries' Logistics Performances: A Study with 26 OECD Countries". Research in Logistics & Production, 2(4), 330-343.

Hausman, J.A. (1978). "Specification Tests in Econometrics". Econometrica: Journal of the Econometric Society, 1251-1271.

Hausman, W.H., Lee, H.L. ve Subramanian, U. (2013). "The Impact of Logistics Performance on Trade", Production and Operations Management, 22(2), 236-252.

Hertel, T. ve Mirza, T. (2009). The Role of Trade Facilitation in South Asian Economic Integration. in Study on Intraregional Trade and Investment in South Asia, Philippines, Chapter 2, 12-39, https://www.adb.org/sites/default/files/publication/28658/intraregional-trade-investment.pdf, Erişim Tarihi: 01.06.2022.

Hsiao, C. (2002). Analysis of Panel Data. 2. Edition, New York: Cambridge University Press.

İrak, G. ve Arslantürk, F. (2021). "Lojistikte Dış Kaynak Kullanımı, Lojistik Maliyetler ve Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Analizi". Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi, 3 (2) , 80-102. https://doi.org/10.54410/denlojad.971226

İyibozkurt, E. (2001). Uluslararası İktisat Teori Politika Uygulama. 4. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.

Kabak, Ö., Önsel Ekici, Ş. ve Ülengin, F. (2016). "Which Logistics Performance Indicator Influence Export Most? A Scenario Analysis Based Approach". 14th International Logistics And Supply Chain Congress (LM-SCM 2016), Proceedings, İzmir, Turkey.

Kabak, Ö., Ülengin, F. ve Önsel Ekici, Ş. (2018). "Connecting Logistics Performance to Export: A Scenario-Based Approach". Research in Transportation Economics, 70, 69-82.

Karataş, İ.A. (2017). "Bazı Avrupa Ülkeleri İle Türkiye'nin Lojistik Sektörünün Karşılaştırmalı Analizi". Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 8(1), 1-22.

Karluk, R. (2003). Uluslararası Ekonomi, Teori ve Politika. 7. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

Katrakylidis, I. ve Madas, M. (2019). "International Trade and Logistics: An Empirical Panel Investigation of the Dynamic Linkages Between the Logistics and Trade and Their Contribution to Economic Growth". International Journal of Economics and Business Administration, 7(4), 3-21.

Keşap, D. ve Sandalcılar, A.R. (2021). "Dış Ticarette Serbestleştirici ve Korumacı Politikaların Ekonomik Büyümeye Etkisi: Panel Veri Analizi". Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, 23(2), 257-287.

Kılıç, M. ve Koçdemir, S. U. (2018). "Dış Ticaret ve Lojistik Arasındaki İlişki: Yükselen Piyasa Ekonomisindeki Ülkelerde Panel Veri Analizi". (Ed. H. M. Paksoy, S. Paksoy, K. Sarıçoban, E. Kaya ve M. Seyhan), 1st International Economics and Business Symposıum-Sustainable Development in All Dimensions, 219-232.

Kırdar, Y. (2005). "Dış Pazarlara Yönelme Nedenleri ve Stratejileri, Coca-Cola Örneği". Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(13), 233-245.

Koban, E. ve Yıldırır Keser, H. (2021). Dış Ticarette Lojistik, Genişletilmiş 7. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

Koca, M. (2021). "Lojistik Sektörünün Dış Ticaret Gelişimi Üzerine Etkisinin İncelenmesi: Türkiye Örneği". Mersin Üniversitesi Denizcilik ve Lojistik Araştırmaları Dergisi, 3(1), 40-62

Koçak, R. D. (2020). "Lojistiğin Tarihsel Gelişimi: Askeri Gereksinimden İşletme Lojistiğine ve Tedarik Zinciri Yönetimine Evrilme Süreci". Journal of Yasar University, 15(58), 246-258.

Korinek, J. ve Sourdin, P. (2011). "To What Extent are High-Quality Logistics Services Trade Facilitating?". OECD Trade Policy Working Papers, NO. 108, OECD Publishing.

Kumbaracıbaşı, O. (1976). Dış Ticaret Teorisi ve Uluslararası Ekonomi. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.

Lyu, L. ve Jing, Z. (2015). "The Impact of Modern International Logistics Development on International Trade in Tianjin". Management & Engineering, 21, 73-77.

Manavgat, G. ve Demirci, A. (2021). "Lojistik Performans Endeksi Tutarlılığının Sıralı Lojistik Regresyon Modeliyle İncelenmesi". Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 16 (64) , 1856-1871. DOI: 10.19168/jyasar.934418

Marti, L., Puertas, R. ve Garcia, L. (2014). "The Importance of the Logistics Performance Index in International Trade". Applied Economics, 46(24), 2982-2992.

Marti, L., Martín, J. C., ve Puertas, R. (2017). "A Dea-Logistics Performance Index". Journal of Applied Economics, 20 (1), 177.

Mutlu, H.M. ve Ölmez, S. (2017). "Lojistik Performans ve İlişki Kalitesi Üzerine Alanyazın İncelemesi". Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 1(2), 99-120. DOI: 10.30711/utead.356743

Onay, M. ve Kara, H.S. (2009). "The Effects Of Logistics Outsourcing Application On The Organizational Performance". Ege Academic Review, 9(2), 593-622 .

Özgün Acar, D. ve Benli, M. (2021). "Dış Ticarette Lojistik Performansın Etkisi". Journal of Management and Economics Research, 19(4), 48-65, DOI: 10.11611/yead.897110

Öztürk, N. (2009). Dış Ticaret Kuram Politika Uygulama. Palme Yayınları: Ankara

Pazarlıoğlu, M.V., ve Gürler, Ö.K. (2007). "Telekomünikasyon Yatırımları Ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı". Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 44(508), 35-43.

Pınar, A. ve Diken, A. (2020). "Lojistik Performans Endeksi Kapsamında Lojistik Üslerin Türkiye Ekonomisine Etkisi Üzerine Bir İnceleme". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(39), 1384-1406, DOI: 10.46928/iticusbe.758630

Puertas, R., Marti, L. ve Garcia, L. (2014). "Logistics Performance and Export Competitiveness: European Experience". Empirica, 41(3), 467-480.

Raimbekov, Z.S., Syzdykbayeva, B.U., Mussina, K.P., Mussina, K.P., & Zhumataeva, B.A. (2017). "The Study of The Logistics Development Effectiveness in the Eurasian Economic Union Countries and Measures to Improve it". European Research Studies Journal, 20 (4B), 261.

Roekel, W. (2017). Improving International Logistics Performance Measuring. Netherlands: Delft University of Technology.

Saslavsky, D. ve Shepherd, B. (2014). "Facilitating International Production Networks: The Role of Trade Logistics". The Journal of International Trade and Economic Development, 23(7), 979-999.

Savaş, V. (2007). İktisadın Tarihi. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Selen, U. (2015). Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi. 7 Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

Serin, N. (1981). Kalkınma ve Dış Ticaret: Az Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye Yönünden, 3. Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Seyidoğlu, H. (2015). Uluslararası İktisat: Teori Politika ve Uygulama. 20. Baskı, İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Sezer, S. (2018). "Lojistik Sektörünün Ekonomiye Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama". Turkish Studies, 13/22(Summer), 475-504.

Sofyalıoğlu, Ç. ve Kartal, B. (2013). "Türkiye ve Avrasya Ekonomi Topluluğu Ülkelerinin Lojistik Performans İndekslerinin Karşılaştırılması ve Bazı Çıkarımlar". International Conference on Eurasian Economies, 524-531.

Södersten, B. (1970). International Economics. Great Britain: Macmillan Publishers.

Şeker, A. (2018). "Lojistik Yönetiminde Dış Kaynak Kullanımı ve Entegre Lojistik: Türkiye'nin Entegre Lojistikte Genel Durumunun İrdelenmesi ve Geleceğine Bakış". Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR), 5(29), 3748-3766.

Şimşit, Z.T, Akan, M.Ö.A ve Fırat, S.Ü.O (2014). "Küresel Rekabet ve İnovasyon Çerçevesinde Türkiye'nin Lojistik Performansının Değerlendirilmesi". 3. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi, 15-17 Mayıs 2014, Trabzon.

Tang, C. F. ve Abosedra, S. (2019). "Logistics Performance, Exports, and Growth: Evidence from Asian Economies". Research in Transportation Economics, 78, 100743.

Tanyaş, M. (2009). Akademi Lojistik, Lojistik Kavramı ve Terimler Rehber Kitabı, Mersin.

Tunç, H. ve Kaya, M. (2016). "Türkiye'de Lojistik Sektörünün Gelişmesinde Dış Ticaretin Rolü Üzerine Bir Nedensellik Analizi". Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 7(14), 58-65. DOI: 10.21076/vizyoner.245977

Tutar, E., Tutar, F. ve Yetişen, H., (2009). "Türkiye'de Lojistik Sektörünün Gelişmişlik Düzeyinin Seçilmiş AB Ülkeleri (Romanya ve Macaristan) İle Karşılaştırmalı Bir Analizi". KMU İİBF Dergisi, 11(17), 190-216.

Uca, N., İnce, H. ve Sümen, H., (2016). "The Mediator Effect of Logistics Performance Index on the Relation Between Corruption Perception Index and Foreign Trade Volume". Eur. Sci. J., 12, 37-45.

Uğur, B. (2022). Dış Ticaret Teorilerinin Evrimi. ISBN: 978-625-8423-93-8, Ankara: İksad Yayınları.

Ungan, M. (2013). "Lojistikte Performans Yönetimi". Lojistik Yönetimi, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

Utikad (2018). Lojistik Performans Endeksi 2018 ve Türkiye, https://www.utikad.org.tr/SektorelHaber.aspx?DataID=23460&Baslik=LOJ%C4%B0ST%C4%B0K%20PERFORMANS%20ENDEKS%C4%B0%202018%20VE%20T%C3%9CRK%C4%B0YE, Erişim Tarihi: 29.06.2022.

Ünsal, E. M. (2005). Uluslararası İktisat, Teori, Politika ve Açık Ekonomi Makro İktisadı. Ankara: İmaj Yayınları.

Wang, M. L. ve Choi, C. H. (2018). "How Logistics Performance Promote the International Trade Volume? A Comparative Analysis of Developing and Developed Countries". International Journal of Logistics Economics and Globalisation, 7(1), 49-70.

World Bank, Country Report. https://lpi.worldbank.org/report, Erişim Tarihi: 28.06.2022.

World Bank, International LPI. https://lpi.worldbank.org/international, Erişim Tarihi: 25.06.2022.

World Bank, LPI, Country Score Card: Turkey 2018. https://lpi.worldbank.org/international/scorecard/radar/254/C/TUR/2018#chartarea, E.T. 29.05.2022.

Yapraklı, T.Ş ve Ünalan, M. (2017). "Küresel Lojistik Performans Endeksi ve Türkiye'deki Son 10 Yıllık Lojistik Performans Analizi". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 31(3), 589-606.

Yılmaz, Ş.E. (2016). Dış Ticaret Kuramlarının Evrimi, Ankara: Efil.

Yurdakul, M. (2014). Türkiye'de İthalatın Gelişimi ve İthalatın Yapay Sinir Ağları Yöntemi İle Tahmin Edilebilirliğine Yönelik Bir Analiz. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Aydın.

Yüce Akıncı, G., Akıncı, M., ve Yılmaz, M. (2013). "İktisadi Küreselleşme ve Finansal Özgürlükler Arasındaki İlişki: Bir Panel Veri Analizi". Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5(9), 80-99.

LİMAN EKONOMİK ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR MODEL ÖNERİSİ

Doç. Dr. Derya ATLAY IŞIK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-69-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bu kitap 2003 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Anabilim Dalı'nda tamamladığım "Limanların Ekonomik Katkısının Değerlendirilmesi Üzerine Bir İnceleme" başlıklı yüksek lisans tezimin yeniden gözden geçirilip güncellenmesiyle ortaya çıkmıştır. Böylece ilgili tarihten beri çalışmamı bir kitaba dönüştürme arzum sonunda gerçekleşmiştir.

Limanların bulundukları ülkenin ekonomilerine katkılarının büyüklüğü artık tartışılmaz bir gerçek olarak kabul edilmektedir. Limanların bölgesel ekonomilerde yarattıkları ekonomik katkılarının öneminin ortaya konması ve ilgili katkının ölçülmesi farklı yöntemler kullanılarak yapılabilir.

Liman faaliyetleri, yerel topluluklar için istihdam, vergiler, gelirler ve iş yaratmada hayati önem taşır. Bu sebepledir ki başta Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa limanlarında olmak üzere dünyanın bir çok yerinde faaliyet gösteren limanlar için çeşitli yöntem ve yaklaşımlar kullanılarak hazırlanan liman ekonomik etki çalışmaları büyük ilgi görmektedir. Buna rağmen ülkemiz limanlarına ait ekonomik etkilerin doğrudan, dolaylı ve nedensel kapsamda hesaplandığı bir çalışma henüz bulunmamaktadır. Halbuki küresel tedarik zincirinde sahip olduğu stratejik önemle ülkemiz limanlarının ekonomik katkılarının hesaplanabilmesi, hem liman gelişimlerini anlamak hem de yapılan yatırımların gerek bölgesel gerekse ulusal bazda faydalarını analiz edebilmek için son derece elzemdir. Ayrıca ekonomik etki çalışmalarını bilimsel bir yaklaşımla ele alırken özellikle dolaylı ve nedensel etkilerin hesaplanabilmesi için bir yandan karmaşık yapıyı doğru tanımlamak diğer yandan zaman, emek ve maddi kısıtlarla başa çıkabilmek oldukça güçtür. Bu sebeple liman ekonomik etki çalışmalarının yurtdışındaki örneklerinin ya kamu kuruluşlarınca hazırlandığı ya

da bir takım çalışmasıyla özel danışmanlık işletmelerine hazırlatıldığı görülmektedir. Liman ekonomik etki hesaplamalarının yapılmasındaki bahsedilen zorluklara bir nebze çıkış yolu olacağını düşündüğüm bu eserin, ülkemiz limanlarına ait ekonomik etki çalışması konusunda çalışma yapmak isteyen bilhassa lisans üstü öğrencileri olmak üzere tüm araştırmacılar için faydalı bir kaynak olmasını temenni ederim.

Doç. Dr. Derya ATLAY IŞIK

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
ULAŞTIRMA, LİMANLAR VE EKONOMİK GELİŞME

1.1. ULAŞTIRMA SİSTEMLERİ VE ULAŞTIRMANIN EKONOMİK ÖNEMİ 5
1.1.1. Ulaştırmanın Önemi 7
1.1.2. Ekonomik Gelişme ve Verimli Ulaştırma 8
1.2. DENİZYOLU ULAŞTIRMASI VE ÖZELLİKLERİ 11
1.3. DENİZ ULAŞTIRMASI İÇERİSİNDE LİMANLAR 14
1.3.1. Limanların İşlevleri 16
1.3.1.1. Limanın Lojistik İşlevi 19
1.3.1.1.1. Limanlarda Yük Elleçleme ve Yük Elleçleme Sistemleri 22
1.3.1.1.2. Limanlarda Trafik Yönetimi 26
1.3.1.1.3. Limanlarda Dokümantasyon ve İletişim 27
1.3.1.1.4. Limanlarda Depolama Faaliyetleri 28
1.3.1.1.5. Limanlarda Denetim ve Puantaj 28
1.3.1.2. Limanların Üretim İşlevi 29
1.3.1.3. Limanların Güvenlik ve Emniyet İşlevleri 29
1.3.1.4. Limanların Denetim İşlevleri 30
1.3.2. Limanların Rolleri 30
1.3.2.1. Sosyo-Ekonomik Gelişme ve Liman 32
1.3.2.2. Küreselleşme Açısından Limanlar 33
1.3.2.3. Bölgesel Gelişme ve Limanlar 33
1.3.2.4. İnsanların Günlük Yaşamlarının Sürdürülmesini Sağlamak 33
1.3.2.5. Deniz Çevresinin Korunması ve Limanlar 34
1.3.2.6. Kriz Yönetimi ve Limanlar 34
1.3.3. Limanların Ekonomik Önemi 35

İKİNCİ BÖLÜM
EKONOMİK ETKİ ÇALIŞMALARI VE LİMANLAR

2.1. EKONOMİK ETKİ ÇALIŞMALARININ TANIMI 39
2.2. ULAŞTIRMA SEKTÖRÜNDE EKONOMİK ETKİ ÇALIŞMALARI 40
2.2.1. Ulaştırma Sektörünün Ekonomik Etki Çeşitleri 40
2.2.1.1. Ulaştırma Faaliyetlerinin Doğrudan Etkisi 42
2.2.1.2. Ulaştırma Faaliyetlerinin Dolaylı Etkisi: 43
2.2.2. Ulaştırma Sektörü Ekonomik Etki Çalışmasının Yöntemleri 44
2.3. DENİZCİLİK SEKTÖRÜ EKONOMİK ETKİ ÇALIŞMALARI 47
2.4. LİMAN EKONOMİK ETKİ ÇALIŞMALARI 50
2.4.1. Limanların Bölgesel Ekonomik Etki Çeşitleri 53
2.4.2. Liman Ekonomik Etki Çalışmaları Yöntemleri 59
2.4.2.1. Limanın Doğrudan Ekonomik Etkilerinin Ölçümü 61
2.4.2.1.1. Kabaca Tahminleme ve Geçici İnceleme (Ad Hoc) Yöntemleri 61
2.4.2.1.2. Liman Talebi Modelleri 62
2.4.2.1.3. ABD Denizcilik İdaresi'nin (MARAD) Yaklaşımı İle Birincil Etkilerin Ölçümü 66
2.4.2.1.4. Limanın Doğrudan Ekonomik Katkısının Ölçümü İle İlgili Diğer Yaklaşımlar 68
2.4.2.2. Limanın Dolaylı ve Nedensel Ekonomik Etkilerinin Ölçümü 69
2.4.2.2.1. Ekonomik Temel Yaklaşımı 69
2.4.2.2.2. Keynesyen Çarpan Analizi veya Gelir-Gider Yaklaşımı 71
2.4.2.2.3. Etki Zinciri Analizi 72
2.4.2.2.4. Girdi-Çıktı (Input-Output) Analizi 75
2.4.2.2.5. Ekonomik Uzmanlaşma Metodu 78
2.4.2.3. Liman Ekonomik Etki Çalışması Yöntemlerinin Değerlendirmesi 79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TCDD İZMİR LİMANI VE TCDD İZMİR LİMANI EKONOMİK ETKİ ÇALIŞMASI İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ

3.1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLET DEMİRYOLLARI (TCDD) İZMİR LİMANI 81
3.1.1. TCDD İzmir Limanı Tarihsel Gelişimi 85
3.1.2. TCDD İzmir Limanı Altyapı ve Üstyapı Özellikleri 90
3.1.3. TCDD İzmir Limanı Faaliyetleri 95
3.1.4. İzmir Limanı Hinterlant Yapısı 100
3.2. TCDD İZMİR LİMANI BÖLGESEL EKONOMİK ETKİSİNİN ÖLÇÜMÜ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ 106
3.2.1. İşletme Gelirlerinin Etkisi 107
3.2.2. İstihdam Etkisi 109
3.2.3. Kişisel Gelirlerin Etkisi 110
3.2.4. Vergi Etkisi 111
3.3. TCDD İZMİR LİMANI EKONOMİK ETKİ SEKTÖRLERİ 111
3.3.1. TCDD İzmir Liman İşletmeleri 113
3.3.2. Kara Ulaştırmacılığı Sektörü 114
3.3.3. Denizcilik Hizmetleri Sektörü 114
3.3.4. TCDD İzmir Limanı'na Bağımlı Alıcı ve Göndericiler 115
3.3.5. Kamu Kurum ve Kuruluşları 116
3.4. VERİ TOPLAMA 116

GENEL DEĞERLENDİRME 121

KAYNAKÇA 129

EKLER 139

KAYNAKÇA

Akdoğan, R. (1988). *Deniz Ticareti*. Zihni Eğitim Yayını No 5: İstanbul.

Alderton, P. (1999). *Port Management and Operations*. Lloyd's Practical Shipping Guides, LLP Reference Publishing: London.

Alkan, B. (1997). Liman Yeri Seçiminde Kriterler – I. *Denizatı,* Haziran - Temmuz.

Altınçubuk, F. (2000). *Liman İdare ve İşletmesi*. İstanbul: Deniz Ticaret Odası Yayınları.

Arslan, N. (2002). Doğu Akdenizde İlk 5'te 4 Türk Limanı. *Deniz Ticareti Dergisi*. Aralık, Yıl:19: İstanbul.

Arthur D. Little, Inc. (1979). *Port Economic Impact Kit, Office of Port Development Maritime Administration,* U.S. Department of Commerce., Erişim: https://books.google.com.tr/books?id=KHATAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false, 10.09.2022.

Aşıcı, Ö.Z. & Tek, Ö.B. (1985). *Fiziksel Dağıtım Yönetimi.* Bilgehan Basımevi: İzmir.

Ballou, R.H. (1992). *Business Logistics Management*. Prentice-Hall: New Jersey.

Banguoğlu, E. (1966). *Ulaştırma Politikası Dersleri*. Karınca Matbaacılık ve Ticaret Kollektif Şirketi: İzmir.

Barda, S. (1982). *Ulaştırma Ekonomisi*. Menteş Kitabevi: İstanbul.

Barut, F.İ. (1989). *Türkiye'de ve Dünyada Deniz İşletmelerinde Yönetim ve Organizasyon.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Baumol, W. & Blinder, A. (1993). *Economics Principles and Policy*. Fifth Edition. Harcort Brace Jovanovich International Edition.

BBK, Anderson Economic Group. (2001). *Economic and Fiscal Impact Assessment:* Port of Detroit Project: Michigan.

Benacchio, M. & Musso, E. (2001). Ports and Economic Impact: Main Changes, Assessment Approaches and Distribution Disequilibrium, *European Transport*, 7(17): 25-36.

Branch, A.E. (1986). *Elements of Port Operation and Management*. Chapman and Hall, Ltd: London.

Branch, A.E. (1988). *Economics of Shipping Practice and Management.* Second Edition, Chapman and Hall, Ltd: London.

Breitzmann, K. H. (1998). *Regional Economic Effects Of Ports: The Case Of Rostock.* Maritime Transport and Economic Reconstruction Conference Publication. Institute Of Maritime Transport and Seaborne Trade Universirty of Gdansk: Gdansk. (103-114).

Brockel, H.C. (1972). *The Impact of the Port of Green Bay on the Economy of the Community*. University of Wisconsin, Sea-Grant Program, Technical Report No. 16 by E. Schenker.

Carstensen, F.V., Lott, W.F., McMillan, S. & Shrestha, H. (2001). *The Economic Impact of Connecticut's Deepwater Ports: An Implan and Remi Analysis.* Connecticut Center For Economic Analysis. University of Connecticut.

Castro, V.J. (1997). Economic Impact Analysis of Santander Port of its Hinterland. *International Journal of Transport Economics*, 25(2):259-277.

Castro V.J. & Millan C.P. (1998). Port Economic Impact: Methodologies and Application To The Port Of Santander. *International Journal of Transport Economics*, 25(2): 159-179.

Cerit, A. Güldem & Güler, Nil (1998). *Denizcilik Sektörü ve Pazar Yönlü Stratejik Planlama Yaklaşımı.* Çağdaş Denizcilik Stratejileri İşletme Yönetimi Yaklaşımı kitabı içinde, ed. A. G. Cerit, H. Kişi, H. F. Yercan, A. Ö. Dedeoğlu. Dokuz Eylül Yayınları: İzmir.

Chang, S. (1978). *In Defense of Port Impact Studies*. *Transportation Journal*, 17(79-85.)

Davis, H. C. (1983). Regional Port Impact Studies: A critique and suggested methodology. *Transportation Journal*, 23(2), 61-71.

DeSalvo, J. (1994). Measuring the Direct Impacts of a Port. *Transportation Journal*, 33(4), 33-42.

DTO (2003). Üye Meslek Grupları ile İlgili Görüşme: İzmir Şubesi. 01.07.2003

DTO (2022). *Denizcilik Sektör Raporu*, Erişim: https://www.denizticaretodasi.org.tr/tr, 22.10.2022

EconSearch Pty Ltd. (2001a). *The Economic Impact of the Port of Devonport, 1999/00*. Port of Devonport Corporation: Devonport.

EconSearch Pty Ltd. (2001b). *The Economic Impact of the Port of Esperance, 1999/00*. Port of Esperance Corporation Esperance.

Erdoğan, O., Söğüt, Z., Çetin, O., Saka, M., Tata, K. & Özdemir, M. (2021). *Türkiye ve İzmir Dış Ticaretinin Gelişimi Analizi*, İzmir Kalkınma Ajansı: İzmir. Erişim: https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/turkiye-ve-izmir-dis-ticaretinin-gelisimi-analizi/2521, 15.10.2022.

Esmer, S., Başer, S., Oral, E.Z., Danacı, A., Balcı, G. & Akbayırlı, K. (2019). *TCDD İzmir Alsancak Limanının Geçmişten Günümüze Bölge Ekonomisi Açısından Değerlendirilmesi*, İzmir Kalkınma Ajansı: İzmir. Erişim: https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/tcdd-izmir-alsancak-limaninin-gecmisten-gunumuze-bolge-ekonomisi-acisindan-degerlendirilmesi/1992, 10.10.2022

Esmer, S., Oral, E.Z., Çankaya, H. & Danacı, A. (2021). *İzmir Limanlarının Mevcut Durum ve Gelişim Analizleri*, İzmir Kalkınma Ajansı: İzmir. Erişim: https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/izmir-limanlari-mevcut-durum-ve-gelisim-analizleri/2520, 15.10.2022

Frankel, E.G. (1987). *Port Planning and Development*. A Wiley-Interscience Publication: New York.

Garcia, J.P. & Lopez, G. (2004). Ports economic impact: Literature review and alternative proposal. *Journal of Maritime Research: JMR*, 1(3): 85-104.

Goss, R.O. (1990). Economic Policies and Seaports: The Economic Functions of Ports. *Maritime Policy and Management*, 17: (207-220).

Göksu, A. (2002). *Denizcilik Sektörünün Genel Görünüşü*. Deniz Ticareti Dergisi. Aralık, Yıl:19: İstanbul.

Gripaios, P. & Gripaios, R. (1995). The Impact of a Port on Its Local Economy: the case of Plymouth. *Maritime Policy Management*, 22(1):13-23.

Güneş, H. & Esmer, S. (2016). Liman Merkezli Lojistik: Ege Bölgesi için Bir Değerlendirme. *Journal of Eta Maritime Science*, 4(4):303-316.

Haezendonck, E., Coeck, C. & Verbeke, A. (2000). The Competitive Position of Seaports: Introduction of the Value Added Concept. *International Journal of Maritime Economics*, 2(2): 107-118.

Han, X. & Fang, B. (2000). Four Measures of Transportation's Economic Importance. *Journal of Transportatıon and Statistics*, 4(1):15-30.

Hille, S.J. & Poist, R.F. (1974). *Transportation: Principles and Perspectives.* The Intersate Printers and Publishers, Inc: Danville.

Hoffman, R.F. (1980). *Economic Impact Survey: The Effects of Waterborne Commerce on the Community: A Four-County Standard Metropolitan Statistical Area Survey*. Port of Milwaukee, Board of Harbor Commissioners.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/mt/MEMO_09_16, "The European Union's maritime transport policy for 2018", Erişim Tarihi: 15.10.2022

https://cscmp.org/, Erişim Tarihi: 18.09.2022.

https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-activities-z/transport-sector-economic-analysis_en, "Transport sector economic analysis", Erişim Tarihi: 18.09.2022).

https://www.marineinsight.com/guidelines/speed-of-a-ship-at-sea/, Erişim Tarihi: 12.09.2022.

İzmir Ticaret Odası-İZTO (1996). *İzmir Stratejik Planı- Kalkışa Geçiş Dönemi.* İzmir Ticaret Odası Yayınları. Hürriyet Matbaası: İzmir.

İzmir Ticaret Odası-İZTO (2001). *İzmir Ekonomisi ve Türkiye İçindeki Konumu*. İzmir Ticaret Odası Yayınlar: İzmir.

Jensen, R.C. & West, G.R. (1986). *Input-Output For Practitioners: Theory and Applications*. Australian Regional Developments No.1 AGPS: Canberra.

JICA & DLH (2000). Final Report For The Study on The Nationwide Port Development Master Plan In The Republic of Turkey (ULIMAP). Volume II. The Overseas Coastal Area Development Institute of Japan (OCDI): Ankara.

Johnson, J.C., Wood, D.F., Wardlow, D.L. & Murphy,J.P. (1998). *Contemporary Logistics.* Seventh Edition, Prentice Hall, Inc: New Jersey.

Kaufmann, G. (1979), *Port Impact Studies: Comparison and Evaluation of Existing Methods*, Vancouver, British Columbia: School of Community and Regional Planning, Unpublished M.A. Thesis: Vancouver.

Keskin, H. (2015). *Lojistik El Kitabı-Küresel Aktörlerin Lojistik Pratikleri*. 2. Basım, Nobel Yayıncılık: Ankara.

Kişi, H.(1998). *Liman İşlemleri.* Yayınlanmamış Kurs Notları, DTO: İstanbul.

Kişi, H. (2002). *Liman İşletmeciliği.* Yayınlanmamış Ders Notları. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Denizcilik İşletmeleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı: İzmir.

Langen, P.W. (2001). *A Framework For Analysing Seaport Clusters.* World Conference on Transport Research, 2001 (WCTR): Seul.

Martin Associates. (2002). *The Economic Impacts of The Port of Seattle*: Pennsylvania.

Merk, O. & Notteboom, T. (2013), Competitiveness of Port-Cities: The Case of Rotterdam, Amsterdam – the Netherlands, OECD Regional Development Working Papers, 2013/08, http://dx.doi.org/10.1787/5k46pghnvdvj-en, Erişim Tarihi: 15.11.2020.

Musso,E., Benacchio, M., Ferrari, C., & Haralambides, H. (2001). *On the Economic Impact of Ports: Local vs. National Costs and benefits*. World Conference on Transport Research, 2001 (WCTR): Seul.

Musso,E., Benacchio, M. & Ferrari, C. (2000*). Ports and Employment in Port Cities. International Journal of Maritime Economics,* 2(4):283-311.

Oğuz, C. & Kuş, C. (2022a). *İzmir Limanları Mevcut Durum Analizi Ve Gelişim Perspektifi- Kuramsal Arka Plan*, İzmir Kalkınma Ajansı: İzmir. Erişim: https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/kuramsal-arka-plan/2519, 10.10.2022.

Oğuz, C. & Kuş, C. (2022b). *İzmir Limanları Mevcut Durum Analizi Ve Gelişim Perspektifi*, İzmir Kalkınma Ajansı: İzmir. Erişim: https://www.kalkinmakutuphanesi.gov.tr/dokuman/izmir-limanlari-mevcut-durum-analizi-ve-gelisim-perspektifi/2518, 10.10.2022.

Oosterhaven, Jan & Elhorst, J.. (2003). Indirect economic benefits of transport infrastructure investments. Across the Border: Building Upon a Quarter Century of Transport Research in the Benelux. 143-162.

Overseas Economic Cooperation Fund-OECF (1998). *Special Assistance For Project Formation For Izmir Port Development Projecy In Republic Of Turkey, Draft Report*: Ankara

Öney, E. (1987). *İktisadi Planlama*. 5. Baskı. Savaş Yayınları: Ankara.

Özbek, E.İ. (2021). Tarihsel Süreçte Liman ve Kent Etkileşimi: İzmir Örneği. *Meltem- İzmir Akdeniz Akademi Dergisi*, 10(Kış): 5-23.

Peetres, C. (1991). *The Economic Impact study (EIS) As A Policy Instrument For The Evaluation Of Public Investments: An Application To The maritime Sector In Belgium*. III. Shipping And Port In The National Economy- Economic Relations and Models. University of Gdansk Maritime Transport Economics Institute, University of Antwep (RUCA) Department Of Transport Economics: Antwerp.

Pekdemir, I.M. (1991). *Denizyolu Yük Taşımacılığı: Yönetim ve Organizasyonu.* İ.Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü: İstanbul.

Policy Research Corporation N.V. and ISL. (2003). *Economic Impact of Maritime Industries in Europe*, Erişim: http://europa.eu.int/comm/enterprise/maritime.html, 06.04.2003.

Pouliot, M. (2003). *Transport and Economic Development*, Erişim: http://www.people.hofstra.edu/geotrans/eng/ch7en/conc7en/ch7c1en.html, 6.2.2003.

Reszka, W. (2000). *The Influence Of Ports Of Gdansk And Gdynia Upon The Economic Growth Of The Pomeranian Region In The Light Of Local Development Strategies.* The Role of Seaports In Region Development. Editor: Janusz Zurek. Print Zaklad Poligrafii UG: Sopot

Savaş, V.F. (1983). *İktisadi Analiz*. 3. Baskı. Ar Basım Yayın ve Dağıtım AŞ: İstanbul.

Stopford, M. (1997). *Maritime Economics.* Second Edition. Routledge: London.

Taner, T. (2000). *İzmir Limanlarının Planlama Boyutu*. İzmir Limanları Sempozyumu. Dokuz Eylül üniversitesi Deniz İşletmeciliği ve Yönetimi Yüksekokulu: İzmir.

TCDD – İzmir Liman İşletmesi (2001). *"TCDD – İzmir Alsancak Limanı"*. İzmir.

Tek, Ö.B. (1990). *Pazarlama İlkeleri ve Uygulamaları.* Mopak AŞ: İzmir.

Tek, Ö.B. (1997). *Pazarlama İlkeleri Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları.* Yedinci Baskı. Cem Ofset Matbaacılık Sanayi A.Ş: İstanbul.

Ticaret Bakanlığı (2022). Türkiye'nin Dış Ticaret Lojistiği 2021, https://ticaret.gov.tr/, Erişim Tarihi: 25.10.2022

Trujillo, L. & Nombela, G. (1998). *Privatization and Regulation Of The Seaport Industry.* Prepared as a background for the course on transport regulation and privatization organized by the World Bank Institute: Gran Canaria, Spain.

Var, T. (1981). Bölgesel Turizm Çoğaltanları: Bir Yaklaşım. *Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi.* 1(1-2).

Verbeke, A. & Debisschop, K. (1996). A Note on the Use of Port Economic Impact Studies for the Evaluation of Large Scale Port Projects. *International Journal of Transport Economics*, 13(3): 247-266.

Wang L., Xue X., Zhao Z. & Wang Z. (2018). The Impacts of Transportation Infrastructure on Sustainable Development: Emerging Trends and Challenges. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 15(6):1172.

Waters, R.C. (1977). Port Economic Impact Studies: Practice and Assessment. *Transportation Journal*, 16(14 -18).

Warf, B. & Cox, J. (1998). The Changing Economic Impact of the Port of New York. *Maritime Policy Management*, 16(1): 3-11.

Weisbrod, G. & Reno, A. (2009). *Economic Impact of Public Transportation Investment.* American Public Transportation Association, TCRP Project J-11, Task 7, Transit Cooperative Research Program. http://reconnectingamerica.org/assets/Uploads/economicimpactofpublictransportationinvestment.pdf, Erişim Tarihi: 8.10.2022.

Winkelmans, W. (1991). *Sea Port Planning From An Economic Point Of View*. III. Shipping And Port In The National Economy- Economic Relations and Models. University of Gdansk Maritime Transport Economics Institute, University of Antwep (RUCA) Department of Transport Economics: Antwerp.

Woo, S., Pettit, S. & Beresford, A. (2011). Port evolution and performance in changing logistics environments. *Maritime Economics & Logistics*, 13(250-277).

Wood, D. & Johnson, J. (1996). *Contemporary Transportation*. 5th Edition. Prientice Hall, Inc.: New Jersey.

Yeni, K. (2001). *Konteyner Terminallerinde Yönetim ve Organizasyon: İzmir Limanı Uygulaması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yercan, H. F. (1996). *Liman İşletmeciliği ve Yönetimi.* Mersin Deniz Ticaret Odası Yayını: Mersin.

Yochum G.R. & Agarwal, V.B. (1987). Economic impact of a port on a regional economy, *Growth and Change*, 2: 74-87.

Yochum, G.R., & Agarwal, V.B. (1988). Static and Changing Port Economic Impacts. *Maritime Policy Management*, 15(2): 157-171.

Port of Devonport Corporation- PDC (2001). *A summery of the Port od Devonport Economic Impact Study*, Erişim: http://www.portdev.com.au/reports/eis/pdc_eis.pdf, 29.07.2002

United Nations Conference on Trade and Development-UNCTAD (2021). Review of Maritime Transport, United Nations publication, Erişim: https://unctad.org/webflyer/review-maritime-transport-2021, 12.09.2022

LATİN AMERİKA'NIN ON YILI

"KALKINMA TEORİ VE DENEYİMLERİ"

Emine TAHSİN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-11-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Nisan 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

"Latin Amerika'nın On Yılı" kitabının da, fikirsel olarak ortaya çıkışından yayın aşamasına değin geçirdiği evrelerin bir öyküsü var. Latin Amerika ile akademik düzlemde ilk tanışıklığım, 90'lı yıllara, kriz-Türkiye deneyimlerinin karşılaştırılmasına dayanıyor. Akademi dışı yaşamda bölge ile ilk kurduğum bağ ise her 68 kuşağı ailenin kitaplığında yer alan Küba ile ilgili kitaplar üzerinden gerçekleşti. 2000'li yılların başında AB entegrasyon deneyimleri başlıklı tezimi yazarken, danışmanım Prof. Dr. Erol Manisalı'nın onayı ve desteği ile tezime Latin Amerika'daki entegrasyon deneyimlerini ekledim. Küresel ölçekte meydana gelen değişimleri ve dinamikleri araştırma ve analiz etme motivasyonu ağır bastı. "Latin Amerika'nın On Yılı"'nın yazım süreci, bölgeyi anlama ve öğrenme süreci ile birlikte evrildi. Kitabın bölüm başlıkları bir bakıma bölgeyi anlama amacı ile sorguladığım başlıkların bir yansımasını oluşturuyor. Belli tartışmalar ise bilinçli bir şekilde kapsam dışı tutuldu ve özellikle 2000'li yılların dinamiklerinin nesnel analizi önemsendi.

Bu süre zarfında; katıldığım çeşitli uluslararası konferanslarda bölge insanını daha yakından tanıma olanağı elde ettim ve bölgenin yüzleştiği zorlukların, teorilerin ötesine geçen olguları barındırdığını bir kez daha gördüm. Doktora sonrası araştırmalar için gittiğim Londra Üniversitesi'nin Senate House Kütüphanesi'nin rafları arasında "kayboldum" ve uzmanlık denilen şeyin çetrefilli tarafları ile yüzleştim. Burada geçirdiğim mesai, çalışmada kullandığım birçok kaynak, özellikle bölgenin kalkınmacılık fikirlerinin gelişim sürecine yönelik temel fikirleri kavramam açısından yol gösterici oldu. Kitaptaki ilk üç bölümün temel dayanakları bu süreçte oluşturuldu. Bölüm 4'te bölgenin neoliberal uygulamalarla birlikte ne tür sorunlarla yüzleştiği sorusuna odaklanıldı. Bölüm 5'te, bölgenin büyüme performansının dayanaklarının analiz edilmesi hedeflendi. Bölüm 6'da ise bölge ülkelerinin sahip olduğu çeşitliliklerin hangi kalkınma tartışmaları üzerinden belirlendiği, bu kapsamdaki sınırları ve olanaklarına odaklanılmaya çalışıldı.

Türkiye akademisinin geçirdiği süreçler ve akademik yaşamın zorlukları kitap yazım sürecini geciktirdi. Kitap yazım fikri konusunda Prof. Dr.İzzettin Önder'in desteği önemli oldu. Çalışmanın ortaya çıkışında öğretim üyesi olarak İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi amfilerinde geçirdiğim mesainin, kalkınma derslerindeki deneyimlerin ve öğrencilerimin özel bir yeri var. Kitap yazım sürecinde yazdıklarım hakkında fikirlerini paylaşan ve destek olan meslektaşım Dr. Furkan Börü'ye, kitap yazım sürecinin "yükünün" paydaşı olan dostum Müge'ye ayrıca teşekkür ediyorum. Kitap yazım süreci ailemle birlikte geçirdiğim zamandan çalmak anlamına da geldi. Bu zamanın telafisi mümkün olamasa da sanırım, kitabı aileme armağan etmek onları mutlu edecektir. Bunun dışında, "Latin Amerika'nın On Yılı"nın yazım biçimi ve daha önemlisi kapsamı ile ilgili tüm sorumluluk şahsıma aittir.

8 Aralık 2021.

EmineTahsin

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1
1 GİRİŞ 1
1.1 LAK'in Kalkınma Yazını Açısından Önemi 3
1.2 Kitabın Temel Çerçevesi 7

Bölüm 2
2 LATİN AMERİKA'DA UZUN DÖNEMLİ BÜYÜMENİN BELİRLEYİCİLERİ VE KALKINMACILIK DÜŞÜNCESİNİN TEMEL DAYANAKLARI 11
2.1 Bölge Ne Zaman Geriye Düştü? 11
2.2 Uzun Dönemli Büyümenin Belirleyicilerinin İzini Sürmek 13
2.3 Sömürgecilikten Bağımsızlığa ve Günümüze Devredilen Miras 16
2.4 Kalkınmacılık Fikrinin Ortaya Çıkışı 19
2.5 1930'lu Yılların Mirası 21
2.6 Reform mu Devrim mi Sorunsalının Kökeni 22
2.7 LA Yapısalcı Okulunun Temel Çerçevesi 23
2.8 CEPAL ve Kalkınmacılığın Kurumsallaştırılması 27
2.9 LA Bağımlılık Okulunun Temel Tezleri 30

Bölüm 3
3 2000'li YILLARDA LATİN AMERİKA KALKINMA TEORİLERİ 37
3.1 Küreselleşme Süreci ve Kalkınmacı Okulun Temellerinin Sorgulanması 38
3.2 LA Yapısalcılığının "Kalkınma Sorununu" Güncellemesi 40
3.3 Neo-Yapısalcılığının İki Kilit Kavramı 43
3.3.1 Sistemik Rekabet Edebilirlik İçin: Bölgenin Kara Kutusunun Açılması 44
3.3.2 Üretim Örüntüsünü Eşitlikle Birlikte Değiştirmek (Büyüme ile Birlikte Eşitlik) 46
3.4 CEPAL ve İçeriden Kalkınma Kavramı 48
3.5 LA Yapısalcılığı ve Neo-yapısalcılığının Temel Farklılıkları 49
3.6 Neo-yapısalcılık ve Neoliberalizme Karşı Alınan Mesafe 50
3.7 Kalkınmaya Alternatifler ve LAK 55

Bölüm 4

4 BÖLGEDE NEOLİBERALİZM UYGULAMALARI VE SONRASININ DEĞERLENDİRİLMESİ 59
4.1 LAK'de Neoliberal Uygulamaların Özgünlüğü 61
4.2 Reformların Performansının Değerlendirilmesi 64
4.2.1 Reformların Büyüme ve Büyümedeki Dalgalanmalara Etkileri 65
4.2.2 Büyüme ve Eşitsizlik Verileri 67
4.3 Reformlar ve Genel Makroekonomik Performans 70
4.4 Dışa Açılma Süreci ve Uzmanlaşma Dinamikleri 73
4.5 Neoliberalizm ve Reformlar Genel Değerlendirme 75
4.6 Seçimler ve Sol Hükümetlerin Yükselişi 80
4.7 Toplumsal Hareketler ve Temel Talepleri 82
4.8 Dışsal Dinamikler ve Solun Yükselişi 84
4.9 Neoliberalizm ve Sonrası (Post-Neoliberalizm) 85
4.10 Piyasaların Performansı Ne Yönde Farklılaştı? 91
4.11 Piyasa-Devlet Yönelimi Ne Şekilde Farklılaştı? 92
4.12 Kurumların İşleyişi Temel Göstergeler 95

Bölüm 5

5 LATİN AMERİKA'NIN ON YILI VE MAKROEKONOMİK PERFORMANS 97
5.1 Büyüme Performansının Analizi 97
5.2 LAK ve Alt Bölgelere Göre Büyüme Oranı Performansına Bakış 101
5.3 Emtia Fiyatları ve Ticaret Hadlerindeki Değişim 103
5.4 Finansal Alanda Ortaya Çıkan Değişimler 106
5.5 DYY Akımları ve LAK Bölgesi 109
5.6 Bölgesel Entegrasyon Dinamiklerinde Değişim 110
5.7 2008 Krizi, LAK ve Büyüme Verileri 113
5.8 Mali Politikaların Etkinliği 114
5.9 Talep Yönelimli Büyüme Eğilimi 116
5.10 Büyüme ve Arz Yönelimli Değişimler 118
5.11 Bölgenin Büyüme Performansının Sürdürülebilirliği Sorunu 120
5.12 Gelir Eşitsizlikleri İlgili Başlıklarda Elde Edilen İlerlemeler 122
5.12.1 Emek Piyasalarındaki Değişim 123
5.12.2 Yeniden Bölüşüm Politikaları ve Eşitsizliklere Katkısı 125
5.12.3 Sosyal Harcamalar ve Yeniden Bölüşüm Politikaları 128

Bölüm 6

6 LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER'DE KALKINMA ÇEŞİTLİLİĞİ 131
6.1 Kalkınma Çeşitliliği ve Temel Alınan Kalkınma Stratejileri 133
6.2 Bir Kalkınma Stratejisi Olarak Neo-Ekstraktivizm 136
6.2.1 2000'li Yıllarda "Ekstraktivizm" 140
6.2.2 Kamulaştırma Politikaları, Yatırımlar ve Neo-Ekstraktivizm 142
6.2.3 Neo-Ekstraktivizm Kapsamında Rant Geliri ve Dağıtımı 145
6.2.4 Neo-Ekstraktivizm Uygulamalarının Sınırları 146
6.3 Kalkınma ve Ötesi Yaklaşımı: İyi Yaşam(Buen Vivir) 148
6.4 Bolivya ve Ekvador Özelinde Kısa Bir Değerlendirme 151
6.5 Bir Kalkınma Biçimi Olarak 21.Yy Sosyalizmi Deneyimi ve Venezuela 160
6.5.1 "21.yy Sosyalizmi" DeneyimindeKalkınmanın Tanımlanması 162
6.5.2 Petrolün Yönetişimi ve Kalkınma 165
6.5.3 Sosyal Misyonlar ve Kalkınma 169
6.5.4 Bir Kalkınma Biçimi Olarak "21.yy Sosyalizmi" Deneyiminin Sınırları 172
6.6 Bir Kalkınma Stratejisi Olarak Neo-Kalkınmacılık 175
6.6.1 Neo-Kalkınmacılık Biçimi Olarak Brezilya Deneyimi 181
6.6.1.1 Büyüme ile Birlikte Eşitlik Hedefi 184
6.6.1.2 Brezilya'da Makroekonomi Alanında Yönetişim 185
6.6.1.3 Brezilya Özelinde Sanayileşme Politikaları 188
6.6.1.4 Sanayi Politikalarının Açmazları ve Finansmanı 191
6.6.1.5 Brezilya'da Yeniden Bölüşüm Politikalarının Temel Sonuçları 193
6.6.2 Arjantin Deneyiminde Kalkınma Biçimleri: Neo-Kalkınmacılık 197
6.6.2.1 Arjantin'de Makroekonomi Alanında Yönetişim 200
6.6.2.2 Arjantin Özelinde Sanayileşme Politikaları 203
6.6.2.3 Arjantin'de Yeniden Bölüşüm Politikalarının Kapsamı 205
6.6.3 Neo-Kalkınmacı Stratejiler Genel Değerlendirme 208

7 SONUÇ 215

KAYNAKÇA 219

KAYNAKÇA

Abeles, M. ve Valdecantos, S. (2017). "South America after the Commodity Boom", Caldentey, E. P; Vernengo, M. (ed.), *Why Latin American Nations Fail,* University of California Press, p. 163-185.

Acemoğlu, D., Johnson, S., Robinson, J. A. (2002). "Reversal of fortune: Geography and institutions in the making of the modern world income distribution", *The Quarterly Journal of Economics*, 117(4), p.1231-1294.

Acosta, A. (2012). "The Buen Vivir: an opportunity to imagine another world "*Inside a champion: An Analysis of the Brazilian Development Model*, https://www.boell.de/sites/default/files/Inside_A_Champion_Democracy.pdf/(26.04.2021). p.192-210.

Acosta, A.(2013)."Extractivism and neoextractivism: two sides of the same curse", *Beyond development*, 61, (61-86).

Acosta, A. (2018). "Living well from an Ecuadorian perspective: Philosophies without philosophers, actions without theories", Munck, R.; Wise, R. D. (ed.), *Reframing Latin American Development*, Routledge, p.99-121.

Ağdemir, Z. (2017). "2012 Seçimlerine Giderken Chávez'in 13 Yıllık İktidarı", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(03), (265-278).

Akyüz, Y. (2012). "The boom in capital flows to developing countries: will it go bust again?", *Ekonomi-tek*, *1*(1), (63-96).

Akyüz, Y. (2015). *Internationalization of finance and changing vulnerabilities in emerging and developing economies* (No. 60). Research Paper.

Akyüz,Y.(2017). *Playing with fire: Deepened financial integration and changing vulnerabilities of the Global South*. Oxford University Press.

Albo, G. (2006). "The Unexpected Revolution: Venezuela Confronts Neoliberalism", http://www.yorku.ca/albo/docs/2006/venezuela_praksis_draft_1.pdf/(12.12.2010).

Albro, R. (2005). "The indigenous in the plural in Bolivian oppositional politics", *Bulletin of Latin American Research*, *24*(4), (433-453).

Almeida, L. F. R. D. (2012). "Between the national and the neo-national developmentalism: political power and social classes in contemporary Brazil", *Serviço Social & Sociedade*, (112), (689-710).

Altomonte, H. (2013). "Natural resources: status and trends towards a regional development agenda in Latin America and the Caribbean", *Contribution of the Economic Commission for Latin America and the Caribbean to the Community of Latin American and Caribbean States*, https://repositorio.cepal.org/handle/11362/35892(20.10.2020).

Amado, A. M. , Mollo, M. D. L. R. (2015). "The 'developmentalism'debate in Brazil: some economic and political issues", *Review of Keynesian Economics*, *3*(1), p.77-89.

Andrien, K. J. (2017). "The Bourbon Reforms", https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199766581/obo-9780199766581-0043.xml#backToTop/(06.05.2020).

Arbix, G., Caseiro, L. (2012). "The recent internationalization of Brazilian companies", Nobre, Farley Simon vd.,(ed.),*Technological, Managerial and Organizational Core Competencies: Dynamic Innovation and Sustainable Development,* IGI Global, p. 590-618.

Arbix, G., Martin, S. B., Center, G. L. S. (2010)."Beyond developmentalism and market fundamentalism in Brazil: inclusionary state activism without statism", W*orkshop on "states, development, and global governance". Madison: Global Legal Studies Center and the Center for World Affairs*, https://media.law.wisc.edu/s/c_360/mq4fw/paper_arbix.pdf/(10.06.2019):

Armendariz, B., ve Larrain, F., (2017). *The Economics of Contemporary Latin America*, MIT Press.

Arnson, C. ,Perales, J. R. (2007). "The 'New Left'and Democratic Governance in Latin America",Washington DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars, https://www.corteidh.or.cr/tablas/24635.pdf/(10.05.2009).

Ban, Cornel, (2013)."Brazil's liberal neo-developmentalism: New paradigm or edited orthodoxy?", *Review of International Political Economy*, 20(2),(298-331).

Baran, P. (1957). *The Political Economy of Growth*.Monthly Review Press.

Barbosa-Filho, N. H. (2008). "An unusual economic arrangement: the Brazilian economy during the first Lula administration, 2003–2006", *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 19(3-4), (193-215.)

Becker, M. (2013a).*Leftovers: Tales of the Latin American Left,* Sage Publications.

Becker, M. (2013b). "The stormy relations between Rafael Correa and social movements in Ecuador", *Latin American Perspectives*, 40(3),(43-62).

Becker, M. (2016). "Social Movements in Late 20th-Century Ecuador and Bolivia", *Oxford Research Encyclopedia of Latin American History*, https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199366439.013.65/(09.09.2020).

Bértola, Luis, (2010). "Institutions and the Historical Roots of Latin American Divergence," CEPR Discussion Papers 7808,CEPR. Discussion Papers.

Bértola L., (2011). "Institutions and the historical roots of Latin American divergence", Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), The Oxford Handbook of Latin American Economics, Oxford University Press, p.26-50.

Bértola, L.,Ocampo, J. A. (2012). *The Economic Development of Latin America since Independence*. OUP Oxford.

Bértola, L., Rodríguez Weber, J. (2015). "Latin American Economic History: looking backwards for the future", *Documentos de Trabajo On Line/FCS-PHES; 37*.

Bielschowsky, Ricardo. (2008). "Sixty years of ECLAC: structuralism and neo-structuralism", *Cepal Review* , No:97, April 2009, (171-192).

Bielschowsky, R. (2016). "Fifty years of ECLAC thought: a review", *ECLAC Thinking, Selected Texts (1948-1998).* Santiago: ECLAC, 2016. p. 7-42.

Birdsall, N. , Székely, M. (2003). "Bootstraps not band-aids: Poverty, equity and social policy", *Center for Global Development Working Paper*, (24).

Birdsall, N., De la Torre, A., Valencia Caicedo, F. (2010). "The Washington consensus: assessing a damaged brand", Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press, p.79-108.

Bitar, S. (1988). "Neo-liberalism versus Neo-structuralism in Latin America", *Cepal Review*.

Bizberg, I. (2018). "Varieties of capitalism, growth and redistribution in Asia and Latin America," *Brazilian Journal of Political Economy*, *38*(2),(261-279).

Bizberg, I. (2019). *Diversity of capitalisms in Latin America*. Palgrave Macmillan.

Blankenburg, S., Palma, J. G., Tregenna, F. (2008). "Structuralism", The New Palgrave Dictionary of Economics, 8, Palgrave Macmillan, p. 69-74.

Boianovsky, M. (2008). "Furtado, Celso (1920–2004)." The New Palgrave Dictionary of Economics ,Palgrave Macmillan, p.2323-2327.

Bolívar, Simón. (1815)."The Jaimaca Letter", Matthew Brown (ed.), *Hugo Chavez Presents, Simón Bolívar: The Bolivarian Revolution*, London: Verso, 2009, p.40-65.

Boschi, R., Gaitán, F. (2009). "Politics and development: lessons from Latin America", *Brazilian Political Science Review,*(4), http://socialsciences.scielo.org/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1981-38212009000100006/(3.04.2018).

Botero, D. I. R., Galeano, C. A. P. (2017). "Territories in Dispute: Tensions between 'Extractivism', Ethnic Rights, Local Governments and the Environment in Bolivia, Colombia, Ecuador and Peru", Carbonnier, G.; Campodónico, H.; Tezanos Vázquez, S.(ed.), *Alternative pathways to sustainable development: Lessons from Latin America*, Brill, p.269-290.

Bourdieu, P. (1988)."The Essence of Neoliberalism, Le Monde Diplomatique", http://mondediplo.com/1998/12/08bourdieu/(07/10/2013).

Börü, Furkan. (2020). "Latin Amerika'da Ulusal İnovasyon Sistemleri", Ermağan, İsmail;Tahsin, Emine; Tekin, Segah. (ed.), *Dünya Siyasetinde Latin Amerika 3*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, p. 607-633.

Börü , F. (2021). "2000'li yıllarda Latin Amerika'da Kalkınma Tuzakları", Ermağan, İsmail; Tahsin, Emine; Tekin, Segah. (ed.), *Dünya Siyasetinde Latin Amerika 4*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, p.369-399.

Bresser-Pereira, Luiz Carlos. (2009)."From Old to New Developmentalism in Latin America", http://www.bresserpereira.org.br/papers/2009/09.08.New_DevelopmentalismLatin_America-TD193.pdf/(15.04.2011).

Bresser-Pereira, L. C. (2011a). "From old to new developmentalism in Latin America", Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press,p.108-129.

Bresser-Pereira, L. C.(2011b). "An account of new developmentalism and its structuralist macroeconomics", *Brazilian Journal of Political Economy* 31 (3): 493–502.

Broad, R., Fischer-Mackey, J. (2017). "From extractivism towards buen vivir: mining policy as an indicator of a new development paradigm prioritising the environment",*Third World Quarterly*, 38(6), (1327-1349).

Brown, W. (2018). *Halkın çözülüşü: neoliberalizmin sinsi devrimi*. Metis Yayınları.

Bulmer-Thomas, V. (2003). *The economic history of Latin America since independence*. Cambridge University Press.

Bulmer-Thomas V. (1996). "Introduction", Bulmer-Thomas, V. (ed.*),The new economic model in Latin America and its impact on income distribution and poverty,*p.7-26.. Springer.

Burchardt, H. J.ve Dietz, K. (2014)."(Neo-) extractivism–a new challenge for development theory from Latin America", *Third World Quarterly*, *35*(3),(468-486).

Burdick, J., Oxhorn, P., Roberts, K. (ed.). (2009). *Beyond Neoliberalism in Latin America?: societies and politics at the crossroads*. Springer.

Buxton, J. (2009). "Venezuela: the political evolution of Bolivarianism" Vivares Ernesto vd.(ed.*), Reclaiming Latin America: Experiments in radical social democracy* ,Zed Books, p. 57-74.

Buxton, J. (2014)." *Social Policy in Venezuela-Bucking Neoliberalism or Unsustainable Clientelism", United Nations Research Institute for Social Development (UN-RISD)* (pp. 1-31). Working Paper 2014-16. Geneva.

Buxton, Julia. (2020). "Continuity and change in Venezuela's Bolivarian Revolution", *Third World Quarterly* ,41(8), (1371-1387).

Caldentey, E. P., Vernengo, M. (2017). " Introduction",Matías Vernengo; Esteban Pérez Caldentey (ed.), *Why Latin American nations fail: development strategies in the twenty-first century*,University of California Press,p.1-14.

Caldentey, E. P., Titelman, D. A., Carvallo, P. (2013). "Weak expansions: A distinctive feature of the business cycle in Latin America and the Caribbean", *Levy Economics Institute,* Working Papers Series, (749).

Caldentey, E. P., Titelman, D. (2014). "Macroeconomics for Development in Latin America and the Caribbean: Some New Considerations on Countercyclicality",*International Journal of Political Economy*, *43*(1),p. 65-91.

Caldentey, E. P., Vernengo, M. (2010). "Back to the future: Latin America's current development strategy", *Journal of Post Keynesian Economics*, *32*(4), p.623-644.

Campodónico, H. (2011). "An Energy Panorama of Latin America". Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press, p.636-659.

Cardoso, E. A. ve Helwege, A. (1995). *Latin America's economy: Diversity, trends, and conflicts*. MIT Press.

Cardoso, F. H. (1977). "The consumption of dependency theory in the United States", *Latin American Research Review*, *12*(3), (7-24).

Cardoso, F. H., Faletto, E. (1979). *Dependency and development in Latin America.(Dependencia y desarrollo en América Latina,ing.)*,University of California Press.

Carvajal, L. M. (2016). "Extractivism in Latin America. Impact on Women's Lives and Proposals for the Defense of Territory", https://fondoaccionurgente.org.co/site/assets/files/1175/b81245_6cc6d3d7edd447d0ab461860ae1ae64f.pdf/(20.08.2021)

Castañeda, J. G. (2006). Latin America's left turn. *Foreign Affairs*, *85*(3), (28-43).

Castañeda, J. G., Morales, M. A. (eds.). (2009). *Leftovers: tales of the Latin American left*. Routledge.

Cecchini, S., Atuesta, B. (2017). "Conditional cash transfer programmes in Latin America and the Caribbean: Coverage and investment trends", https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/42109/S1700429_en.pdf/(20.03.2021).

CEPAL.(1990)."Changing Production Patterns with Equity", http://www.cepal.org/publicaciones/xml/8/4708/lcg1601i.html/ (2.01.2010).

CEPAL. (1992). "Social Equity and Changing Production Patterns: An Integrated Approach"http://www.CEPAL.org/publicaciones/xml/3/4703/lcg1701i.html/(2.01.2010).

CEPAL. (1994). "Open Regionalism in Latin America and the Caribbean. Economic Integration as a Contribution to Changing Productions Pattern with Social Equity", http://www.cepal.cl/publicaciones/xml/7/4747/lcg1801i.html/ (2.02. 2010).

CEPAL.(2000). "Globalization and Development",http://www.eclac.org/cgi-bin/getProd.asp?xml=/publicaciones/xml/0/10030/P10030.xml(12.02. 2011).

CEPAL.(2004)."Productive development in Open Economies", http://www.eclac.org/publicaciones/xml/4/15134/DGI-2247-SES30-4summary.pdf/(10 01.2011).

CEPAL. (2006)."Panorama Social de América Latina, 2006",(Santiago: UN Economic Commission for Latin America and the Caribbean).

CEPAL .(2014). "Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean, 2013", (LC/G.2613-P), Santiago, Chile, 2014.

CEPAL. (2015)." Economic Survey of Latin America and the Caribbean 2015: Challenges in boosting the investment cycle to reinvigorate growth", https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/38715/S1500732_en.pdf?sequence=111&isAllowed=y/(10.05.2018).

CEPAL. (2016). **"**Background information Evolution of ECLAC ideas", https://www.cepalPrebisch.org/sites/default/files/pages/files/background_information.pdf/(19.11.2021).

CEPAL.(2017a). "Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean 2017", https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/42024/9/S1700815_en.pdf /(20.05.2018).

CEPAL. (2017b). "International Trade Outlook for Latin America and the Caribbean: Recovery in an uncertain context", https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/42316/4/S1701117_en.pdf /(15.06.2018)

CEPAL.(2018a). "Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean 2018", https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/43690/1/S1800411_en.PDF/ (20.06.2018).

CEPAL.(2018b). "Latin American Economic Outlook 2018: Rethinking Institutions for Development", https://repositorio.cepal.org/handle/11362/43514/(16.07.2020).

CEPAL.(2019a). "Foreign Direct Investment in Latin America and the Caribbean 2019", https://www.cepal.org/en/publications/44698-foreign-direct-investment-latin-america-and-caribbean-2019/(10.09.2020).

CEPAL. (2019b). "Latin American Economic Outlook 2019: Development in transition", https://repositorio.cepal.org/handle/11362/44515/(20.5.2020).

CEPAL. (2019c). "Employment Situation in Latin America and the Caribbean. The future of work in Latin America and the Caribbean: old and new forms of employment and challenges for labour regulation", https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/44605/1/S1900308_en.pdf/(10.08.2020.

CEPALSTAT.(2020)."CEPALSTAT", https://statistics.cepal.org/portal/cepalstat/index.html?lang=en/(20.11.2021).

CEPALSTAT.(2021)."CEPALSTAT", https://statistics.cepal.org/portal/cepalstat/index.html?lang=en/(20.11.2021).

CEPAL Observatories Social. (2021). "Observatory on Social Development in Latin America and the Caribbean", https://dds.cepal.org/observatorio/index-e.php/(6.09.2021).

CEPAL Social Database Arjantin. (2021). "Non-contributory Social Protection Programmes Database Argentina", https://observatoriosocial.cepal.org/inversion/en/countries/argentina/(15.06.2021).

CEPAL Social Database Venezuela. (2020). "Non-contributory Social Protection Programmes Database Venezuela, https://observatoriosocial.cepal.org/inversion/en/countries/venezuela(10.05.2020).

CEPAL Social Database Brazil. (2020). "Non-contributory Social Protection Program Database Brazil", https://observatoriosocial.cepal.org/inversion/en/countries/brazil/(20.09.2020).

CEPAL Social Protection Database Ecuador. (2021)." Non-contributory Social Protection Programmes Database Ecuador", https://observatoriosocial.cepal.org/inversion/en/countries/ecuador/(20.09.2021).

CEPAL Social Protection Database Bolivia. (2021)", Non-contributory Social Protection Programmes Database Bolivia", https://observatoriosocial.cepal.org/inversion/en/countries/bolivia(20.09.2021)

CEPAL, N., UNICEF. (2006). "The right to education: An unfinished task for Latin America and the Caribbean", https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/35999/Desafios_Nro3_eng_en.pdf?sequence=1&isAllowed=y/(9.09.2019).

Céspedes, L. F., Velasco, A. (2012). "Macroeconomic performance during commodity price booms and busts", *IMF Economic Review*, *60*(4), p.570-599.

Chavance , B. (2019). *Kurumsal İktisat*.İletişim Yayınları.

China-Latin America Finance Databases. (2020). "China-Latin America Finance Databases",https://www.thedialogue.org/map_list/#:~:text=The%20China%2DLatin%20America%20Finance,lender%2C%20sector%2C%20and%20year/(19.10.2021).

Chodor, T. (2014). *Neoliberal Hegemony and the Pink Tide in Latin America: Breaking Up with TINA?*. Springer.

Cimoli, M.,Katz, J. (2003). "Structural reforms, technological gaps and economic development: a Latin American perspective", *Industrial and corporate change*, *12*(2), p.387-411.

Coatsworth J. H. (2005). "Structures, Endowments, and Institutions in the Economic History of Latin America", *Latin American Research Review,* 40(3), (126-144).

Coatsworth, John H. (2008). "Inequality, institutions and economic growth in Latin America", *Journal of Latin American Studies,* 40(.3),(545-569).

Colclough, Christopher. (1991)."Structuralism versus Neo-liberalism: An Introduction" Colclough C; J. Manor,(ed.), *Markets: Neoliberalism and the Development Policy Debate,* Oxford: Clarendon,pp.1-26.

Cornia, G. A. (2010). "Income distribution under Latin America's new left regimes", *Journal of human development and capabilities,* 11(1), (85-114).

Corrales, J. (2003). "Market reforms",Jorge I.DomAnguez; Michael Shifter(ed.), *Constructing Democratic Governance in Latin America*, JHU Press, p.74-99.

Craig, D. A.ve Porter, D. (2006). *Development beyond neoliberalism?: Governance, poverty reduction and political economy*. Routledge.

Cupples, J. (2013). *Latin American Development*. Routledge.

Cypher, J. M. (2015). "Emerging contradictions of Brazil's neo-developmentalism: precarious growth, redistribution, and deindustrialization", *Journal of Economic Issues*, *49*(3),(617-648).

Cypher, J. M.,Alfaro, Y. (2016). "The triangle of neo-developmentalism in Ecuador", *Problemas del desarrollo*, 47(185), (161-184).

Dabène, Olivier. (2012). "Explaining Latin American's fourth wave of regional integration", Paper presented in the LASA Congress, 25 May 2012.

Dabène, Olivier.(2009). *The Politics of Regional Integration in Latin America. Theoretical and Comparative Perspectives,* Palgrave McMillan, New York.

Daudelin, J. (2007). "Canada and the Americas: A time for modesty", *Behind the Headlines*, *64*(3), 1.

de la Barra, Ximena. (2010). "Sacrificing Neoliberalism to Save Capitalism: Latin America Resists and Offers Answers to Crisis", *Critical Sociology,* 36(5),(635–666).

De Paula, L. F., Ferrari, F. (2015). "A critical analysis of the macroeconomic policies in Brazil from Lula da Silva to Dilma Rousseff (2003-2014)", *Brazilian Keynesian Review*, 1(2), p.218-227.

Dell, M. (2010). "The persistent effects of Peru's mining mita", *Econometrica*, 78(6), (1863-1903).

Diaz-Alejandro, C. F. (1986). "The early 1980s in Latin America: the 1930s one more time?",https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/33186/S8500487.pdf?sequence=1/(12.06.2019).

Diaz-Alejandro, C. F. (1984). "Latin America in the 1930s", Thorp, R. (ed.), *Latin America in the 1930s: the role of the periphery in world crisis,* Palgrave Macmillan, London,p. 17-49.

Dieterich, H. (2018). "Past, Present and Future of World Socialism", *International Critical Thought*, 8(1), (1-27).

Doctor, M. (2007). "Lula's development council: neo-corporatism and policy reform in Brazil", *Latin American Perspectives*, *34*(6), (131-148).

Doctor, M. (2009). "Furthering industrial development in Brazil: globalization and the national innovation system", 2009 Congress of the Latin American Studies Association, (pp.11-14),http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.574.7826&rep=rep1&type=pdf/(12.05.2019).

Doctor, M. (2015). "Assessing the Changing Roles of the Brazilian Development Bank", *Bulletin of Latin American Research*, *34*(2), (197-213).

Döring, H., Santos, R. S. P. D. , Pocher, E. (2017). "New developmentalism in Brazil? The need for sectoral analysis", *Review of International Political Economy*, 24(2), p.332-362.

Drake, P. (2005). "The hegemony of US economic doctrines in Latin America", Fitzgerald, E. V. K., Fitzgerald, V., Thorp, R. (ed.),*Economic Doctrines in Latin America: Origins, Embedding and Evolution*, Palgrave,p.72-97.

Edwards, S. (2010). *Left behind: Latin America and the false promise of populism*. University of Chicago press.

EIA(2020)."Venezuela",https://www.eia.gov/international/analysis/country/VEN/(16.02.2020).

Ellner, S. (2012). "The distinguishing features of Latin America's new left in power: The Chávez, Morales, and Correa governments", *Latin American Perspectives*, *39*(1),(96-114).

Ellner, S. (2013). "Latin America's radical left in power: complexities and challenges in the twenty-first century",p.5-27,https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0094582X13478398/(04.05.2018).

Ellner, S. (2017). "Venezuela's Fragile Revolution: From Chávez to Maduro", *Monthly Review*, *69*(5), (1-14).

Enríquez, L. J., Page, T. L. (2019). "The rise and fall of the Pink Tide" Cupples, J.; Palomino-Schalscha, M.;Prieto, M. (ed.), *The Routledge Handbook of Latin American Development* , Routledge, (p. 87-97).

Escobar, A. (1995). *Encountering development*. Princeton University Press.

Escobar, A. (2010). "Latin America at a crossroads: Alternative modernization, post-neoliberalism or postdevelopment", *Cultural Studies,* 24(1),(1–65).

Esteva, G. (1992). "Development." Wolfgang Sachs(ed.), *The Development Dictionary. A Guide to Knowledge as Power*, London, Zed Books,p.6-25.

Etchemendy, S., Collier, R. B. (2007). "Down but not out: Union resurgence and segmented neocorporatism in Argentina (2003–2007)", *Politics & Society*, *35*(3), p.363-401.

Evans, P. B. (1985). *Dependent development*. Princeton University Press.

Fajnzylber, F. (1988)."International competitiveness: agreed goal, hard task", *Cepal Review*.

Fajnzylber, Fernando. (1990). *Unavoidable Industrial Restructuring in Latin America*. Durham: Duke University Press.

Farthing, L. (2019). "An opportunity squandered? Elites, social movements, and the government of Evo Morales", *Latin American Perspectives*, *46*(1), (212-229).

Farthing, L. , Fabricant, N. (2018). Open Veins revisited: charting the social, economic, and political contours of the new extractivism in Latin America, *Latin American Perspectives*, 2018;45(5),p.4-17.

Feenstra, Robert C., Robert I.,Marcel P. Timmer (2015),."The Next Generation of the Penn World Table", *American Economic Review,* 105(10), 3150-3182, www.ggdc.net/pwt/(08.04.2021).

Féliz, M. (2012). "Neo-developmentalism: Beyond neoliberalism? Capitalist crisis and Argentina's development since the 1990s", *Historical Materialism*, *20*(2), (105-123).

Fernández, V. R. (2015). "Global value chains in global political networks: tool for development or neoliberal device?",*Review of Radical Political Economics*, *47*(2), (209-230).

Ferrari Filho, F., Fonseca, P. C. D. (2015). "Which developmentalism? A Keynesian–Institutionalist proposal", *Review of Keynesian Economics*, *3*(1),p. 90-107.

Ferraz, J. C., Kupfer, D., Marques, F. S. (2014). "Industrial policy as an effective development tool: Lessons from Brazil",*Transforming Economies*, 291, http://www2019.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_242878.pdf#page=302/(20.09.2021).

Ffrench-Davis, R. (1988). "An outline of a neo-structuralist approach",CEPAL Review, 34, Santiago, https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/10233/34037044I_en.pdf?sequence=1&isAl/(10.04.2016).

Ffrench-Davis, R. (2005). Reforming Latin America's Economies. *After Market Fundamentalism. Basingstoke & New York: Palgrave*.

Ffrench-Davis, R., Griffith-Jones, S. (2011). "Taming capital account shocks: managing booms and busts", Ocampo, J. A., Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics,* Oxford University Press,p .161-187.

FGV, Escola de Economia de Sao Paulo. (2010). "Ten Theses on New Developmentalism", http://www.ideaswebsite.org/alt/oct2010/Ten_Theses.pdf/(20.09.2019).

Fine, B., Saad-Filho, A. (2017). "Thirteen things you need to know about neoliberalism",*Critical Sociology*, *43*(4-5), p.685-706.

Fitzgerald, V. (2005). "The Conflict of Economic Doctrines in Latin America", Fitzgerald, E. V. K.; Fitzgerald, V.; Thorp, R. (ed.),*Economic Doctrines in Latin America: Origins, Embedding and Evolution*, Palgrave, pp.60-75.

Flores-Macías, G. A. (2012). *After neoliberalism?: the left and economic reforms in Latin America*. Oxford University Press.

Flynn, M. (2007). "Between subimperialism and globalization: a case study in the internationalization of Brazilian capital", *Latin American Perspectives*, *34*(6), 9-27.

Forlac ILO. (2014). "Recent experiences of formalization in Latin America and the Caribbean",https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---americas/---ro-lima/documents/publication/wcms_245882.pdf/(16.09.2019).

Frank, A.G. (1967). *Capitalism and Underdevelopment in Latin America*. New York: Monthly Review Press.

French, J. D., Fortes, A. (2005). "Another world is possible: the rise of the Brazilian workers' party and the prospects for Lula's government", *Labor: Studies in Working-Class History of the Americas*, *2*(3), p.13-31.

Fricke, H., Süssmuth, B. (2014). "Growth and volatility of tax revenues in Latin America", *World Development*, *54*, p.114-138.

Furtado, C. (1965). "Development and stagnation in Latin America: a structuralist approach", *Studies in Comparative International Development* 1, (159–75).

Furtado, C. (1976). *Economic development of Latin America: historical background and contemporary problems* (No. 8). Cambridge University Press.

Gallagher, K. P., Porzecanskı, R.(2011)."China and the Future of Latin American Economic Development", Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press,p.461-488.

Gasparini, L., Lustig, N. (2011a). "*The rise and fall of income inequality in Latin America",* (No. 118). Documento de Trabajo.

Gasparini, L., Lustig, N. (2011b). **"The rise and fall of income inequality in Latin America",** *Ocampo, J. ; Ros. J. (ed.), The Oxford Handbook of Latin American Economics, Oxford University Press, p. 691-714.*

Gereffi, G., Fernandez-Stark, K. (2011). Global value chain analysis: a primer. *Center on Globalization, Governance & Competitiveness (CGGC), Duke University, North Carolina, USA*.

Gereffi, G., Korzeniewicz, M. (1994)." Introduction :Global Commodity Chains ",Gereffi, G., ve Korzeniewicz, M. (ed.), *Commodity chains and global capitalism* (No. 149). ABC-CLIO.

Gezmiş, H. (2018). "From neoliberalism to neo-developmentalism? The political economy of post-crisis Argentina (2002–2015)", *New Political Economy*, *23*(1), (66-87).

Glaeser, E. L., Shleifer, A. (2002). "Legal origins", *The Quarterly Journal of Economics*, 117(4), (1193-1229).

Goma, Oscar Munoz. (1993). "The Process of Industrialization: Theories, Experiences and Policies", Osvaldo Sunkel (ed.), *Development from Within: Toward a Neostructuralist Approach for Latin America*. Lynne Rienner, p. 257–85.

Goodwin, G. (2018). "Rethinking the double movement: expanding the frontiers of Polanyian analysis in the global south", *Development and change*, *49*(5),(1268-1290).

Green, D. (2003). *Silent revolution: The rise and crisis of market economics in Latin America*. NYU Press.

Grugel, J., Riggirozzi, P. (2007). "The return of the state in Argentina", *International Affairs*, *83*(1),p. 87-107.

Grugel, J., Riggirozzi, P. (2009). "The end of the embrace? Neoliberalism and alternatives to neoliberalism in Latin America", Grugel J.;Riggirozzi, P. (ed.),*Governance after neoliberalism in Latin America* Palgrave Macmillan, New York, p. 1-23.

Grugel, J., Riggirozzi, P. (2012). "Post-neoliberalism in Latin America: Rebuilding and reclaiming the State after crisis", *Development and change*, *43*(1), p.1-21.

Grugel, J., Riggirozzi, P. (2019). "Facing the Future: The Legacies of Post-Neoliberalism in Latin America Introduction to Development and Change Virtual Issue, *Development and Change*, p.1-17.

Gudynas, E. (2011). "Buen Vivir: today's tomorrow", *Development*, *54*(4), (441-447).

Gudynas, E. (2013). "Debates on development and its alternatives in Latin America: a brief heterodox guide,"*Beyond development*, *15*.

Gudynas, E. (2014). "Buen vivir", D'Alisa, G.; Demaria, F.; Kallis, G. (ed.)., *Degrowth: a vocabulary for a new era*, Routledge, p. 229-232.

Gudynas, E. (2016). "Beyond varieties of development: disputes and alternatives", *Third World Quarterly*, *37*(4), (721-732).

Gudynas, E. (2018). "Extractivisms: Tendencies and consequences", Munck, R; Wise, R. D. (ed.), *Reframing Latin American Development*, Routledge, p. 61-76.

Gudynas, E.(2019). "Development and nature: Modes of appropriation and Latin American extractivisms", Cupples, J.; Palomino-Schalscha, M.; Prieto, M. (ed.), *The Routledge Handbook of Latin American Development* , Routledge, p. 389-399

Gudynas, E. (2020). "Disputes over capitalism and varieties of development", Veltmeyer, H.;Lau, E. Z. (ed.) *Buen Vivir and the Challenges to Capitalism in Latin America* ,Routledge, p. 194-213.

Gülalp, H. (1987). *Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri*. Yurt Yayınarı.

Gürcan, E. C. (2020). "Post-Neoliberal Toplumsal Hareketler", İ. Ermağan; E. Tahsin; S. Tekin (ed.), Dünya Siyasetinde Latin Amerika 3, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, p.273-293.

Gürcan, E. C. (2021). "Latin Amerika'da Gıda Rejimlerinin Dönüşümü", Ermağan, İsmail ;Tahsin, Emine;Tekin, Segah. (ed.), Dünya Siyasetinde Latin Amerika 4, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, p.423-445.

Gwynne, R. N., Kay, C .(1999). *Latin America Transformed: Changing Paradigms, Debates and Alternatives*. London: Arnold.

Gwynne, R. N., Kay, C. (2000a). "Relevance of structuralist and dependency theories in the neoliberal period: a Latin American perspective", *Journal of developing societies*, *16*(1),p. 49-69.

Gwynne, R. N., Kay, C. (2000b). "Views from the periphery: futures of neoliberalism in Latin America", *Third World Quarterly*, *21*(1), p.141-156.

Gwynne, R. N., Kay, C. (2014). "Latin America transformed: globalization and neoliberalism", Gwynne, R. N.; Cristobal, K. , *Latin America Transformed* ,Routledge, p. 23-41

Hammond, J. L. (2003). "Another world is possible: Report from Porto Alegre", *Latin American Perspectives*, *30*(3), 3-11.

Harnecker, Camila Piñeiro. (2005). "The New Cooperative Movement in Venezuela's Bolivarian Process",http://mrzine.monthlyreview.org/2005/harnecker051205.html/ (18.10.2011).

Harnecker, Camila Piñeiro. (2007). "Workplace Democracy and Collective Consciousness: An Empirical Study of Venezuelan Cooperatives", http://www.monthlyreview.org/1107harnecker.htm /(2.10.2010).

Harnecker, M. (2015). *A world to build: new paths toward twenty-first century socialism*. NYU Press.

Harvey, D.(2005). *A Brief History of Neoliberalism.* Oxford, Oxford University Press.

Heritage Vakfı. (2020)."Ekonomik Özgürlükler Endeksi", https://www.heritage.org/index/(18.06.2021).

Hershberg, E., Rosen, F. (2006). "Turning the tide?" Hershberg, E.; Rosen, F. (ed.), *Latin America After Neoliberalism: Turning the Tide in the 21st Century*, New Press, p.1-25.

Hettne B.(1994). *Development theory and the three worlds : towards an international political economy of development*,Longman.

Hira, A. (1998). *Ideas and economic policy in Latin America: Regional, national, and organizational case studies*. Greenwood Publishing Group.

Hirschman, A. O. (1961). *Latin American issues essays and comments* (No. 330.98 H617l Ej. 1). The Twentieth Century Fund.

Howard, A. (2008)."Creating an Endogenous Development Culture in Venezuela", http://venezuelanalysis.com/analysis/3778/(14.06.2009).

Huber, E., Solt, F. (2004). "Successes and failures of neoliberalism", *Latin American Research Review*, *39*(3),p.150-164.

IMF.(2018)."IMF Primary Commodity Prices, 2018", https://www.imf.org/external/np/res/commod/index.aspx /(20.05.2018).

IMF. (2020). "IMF Datamapper" ,https://www.imf.org/external/datamapper/profile/(10.09.2021).

IMF WEO. (2020).”World Economic Outlook”, https://www.imf.org/en/Publications/WEO/(20.05.2020).

Indigenous Peoples in Latin America, CEPAL. (2021). “Indigenous Peoples in Latin America”, https://www.cepal.org/sites/default/files/infographic/files/indigenas_ingles.pdf/(3.09.2021).

Izquierdo, A., Romero-Aguilar, R., Talvi, E. (2008)” Booms and busts in Latin America: the role of external factors”, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/51494/1/585629633.pdf/(03.04.2019).

Jenkins, R. (2015). “Is Chinese competition causing deindustrialization in Brazil?”, *Latin American Perspectives*, *42*(6), (42-63).

Jewellord Nem Singh, Jesse Salah Ovadia. (2018). "The theory and practice of building developmental states in the Global South", *Third World Quarterly,* 39(6), p.1033-1055.

Kaltwasser, C. R. (2011). “Toward post-neoliberalism in Latin America?”, *Latin American Research Review*, *46*(2), (225-234).

Karana Şenol S. (2021). “Şili’nin Yeni Demokratik Anayasa Yapım Süreci”, Ermağan, İsmail ; Tahsin, Emine; Tekin, Segah. (ed.), Dünya Siyasetinde Latin Amerika 4, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, p. 129-158.

Katz, C. (2015). “Dualities of Latin America”, *Latin American Perspectives*, *42*(4),(10-42).

Katz, J. (2001). *Structural reforms, productivity and technological change in Latin America*. ECLAC.

Kaup, B. Z. (2010). “A neoliberal nationalization? The constraints on natural-gas-led development in Bolivia”, *Latin American Perspectives*, *37*(3), (123-138).

Kay, C. (1989). *Latin American Theories of Development and Underdevelopment*. Routledge.

Kay, C. (1991). “Reflections on the Latin American contribution to development theory”, *Development and change*, *22*(1)(31-68).

Kay, C. (1993). “For a renewal of development studies: Latin American theories and neoliberalism in the era of structural adjustment”, *Third World Quarterly*, *14*(4), (691-702).

Kay, C. (2015). “The agrarian question and the neoliberal rural transformation in Latin America”, *European Review of Latin American and Caribbean Studies/Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe*, 100,(73-83).

Keck, M., Abers, R. N. (2006). “Civil society and state-building in Latin America”, *Lasa Forum,* Vol. 27, No. 1, pp. 30-32.

Kiely, R. (2004). "Transnational companies, global capital and the Third World", Kiely, R.; Marfleet, P. (ed.),*Globalisation and the Third World,* Routledge, p. 53-74.

Kingstone, P.(2011). *The Political Economy of Latin America: Reflections on Neoliberalism and Development.* Routledge

Kohl, B. (2010). "Bolivia under Morales: A work in progress", *Latin American Perspectives*, *37*(3), (107-122).

Kostzer, D. (2008). "Argentina: A case study on the Plan Jefes y Jefas de Hogar Desocupados, or the employment road to economic recovery", http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_534.pdf/(12.06.2019).

Kothari, A., Demaria, F., Acosta, A. (2014). "Buen Vivir, degrowth and ecological Swaraj: Alternatives to sustainable development and the green economy", *Development*, *57*(3), p.362-375.

Krishnan, M. (2014). "Canadian Mining in Latin America: Exploitation, Inconsistency, and Neglect",Council on Hemispheric Affairs, https://www.coha.org/canadian-mining-in-latin-america-exploitation-inconsistency-and-neglect/(19.05.2020).

Krommes-Ravnsmed, J. (2019). "The Frustrated Nationalization of Hydrocarbons and the Plunder of Bolivia", *Latin American Perspectives*, *46*(2),(65-83).

Kurtz, M. J. (2004). "The dilemmas of democracy in the open economy: Lessons from Latin America", *World Politics*, *56*(2), (262-302).

Kuwayama, M., Rosales, O. (2012). *China and Latin America and the Caribbean: building a strategic economic and trade relationship*. ECLAC.

Lal, D. (2000). *The poverty of" development economics"*. MIT Press.

Lalander, R. (2014). "Rights of nature and the indigenous peoples in Bolivia and Ecuador: A Straitjacket for Progressive Development Politics?", *Revista iberoamericana de estudios de desarrollo / Iberoamerican Journal of Development Studies*, 3(2),(148-173).

Lange, M., Mahoney, J., Vom Hau, M. (2006). "Colonialism and development: A comparative analysis of Spanish and British colonies", *American Journal of Sociology*, 111(5), (1412-1462).

Lavarello, P. (2017). "The (Incomplete and Brief) Return of Industrial Policy: The Case of Argentina 2003-2015", *Problemas del desarrollo*, 48(190), (109-135).

Lavinas, L. (2017). "How social developmentalism reframed social policy in Brazil" *New Political Economy*, *22*(6), (628-644).

Lebowitz, Michael A. (2006). *Build it Now: Socialism for the Twenty-First Century*. Monthly Review Press.

Leiva, Fernando Ignacio.(2008a). *Latin American Neostructuralism: The Contradictions of Post-Neoliberal Development.* Minneapolis.University of Minnesota Press.

Leiva, F. I. (2008b). "Toward a critique of Latin American neostructuralism", *Latin American Politics and Society*, *50*(4), (1-25).

Levitsky, S., Roberts, K. M. (ed.) (2011). *The resurgence of the Latin American left*. JHU Press. Introduction: Latin America's "Left Turn": A Framework for Analysis,p.1-30.

Lewis, C. M. (2019). "CEPAL and ISI: Reconsidering the Debates, Policies and Outcomes", *Revista de Estudios Sociales*, (68), (8-26).

López-Calva, L. F., Lustig, N. C. (2010). "Declining inequality in Latin America: A decade of progress?*"* López-Calva, L. F.; Lustig, N. C. (ed.),*" Explaining the Decline in Inequality in Latin America: Technological Change, Educational Upgrading, and Democracy",* Brookings Institution Press. ,p.1-24.

Lora, E. (2011). "The effects of trade liberalization on growth, employment, and wages", Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press,p.368-394.

Lora, E. A. (2001). "Structural reforms in Latin America: what has been reformed and how to measure it", *IADB Research Department Working Paper,* No. 466.

Lora, E.,Barrera, F. (1997)." A decade of structural reforms in Latin America: growth, productivity and investment are not what they used to be. Latin America after a decade of reforms: what comes next",https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.198.2771&rep=rep1&type=pdf/(09.2.2019).

Loureiro, P. M., Saad-Filho, A. (2019). "The limits of pragmatism: the rise and fall of the Brazilian Workers' Party (2002–2016)", *Latin American Perspectives*, *46*(1), p.66-84.

Love, J. L. (1980). "Raúl Prebisch and the origins of the doctrine of unequal exchange", *Latin American Research Review*, *15*(3), (45-72).

Love, J. L. (1990). "Theorizing underdevelopment: Latin America and Romania, 1860-1950", *Estudos avançados*, *4*, 62-95.

Love, J. L. (2005). "The Rise and Decline of Economic Structuralism in Latin America: New Dimensions", L*atin American Research Review*, *40*(3), 100-125.

Love, J. L. (2008). "Economic Ideas and Ideologies in Latin America since 1930". Cambridge Histories Online, Cambridge University Press,p.393-460.

Love, J. L. (2018). "CEPAL, economic development, and inequality". *History of Political Economy*, 50(S1), (152-171).

Lustig N. (2020). "Inequality and Social Policy in Latin America", http://repec.tulane.edu/RePEc/pdf/tul2011.pdf/(16.03.2021).

Lustig, N. (2015). "Most unequal on Earth: Latin America is a region of stark income contrasts but has been making progress", *Finance & Developme*nt.

Lustig, N. ,Feierherd, G., Larroulet, P., Long, W. (2021). "The Pink Tide and Inequality in Latin America", (No.2105), http://repec.tulane.edu/RePEc/pdf/tul2105.pdf/(20.09.2021).

Macdonald, L., Ruckert, A. (2009). "Post-neoliberalism in the Americas: An introduction", Macdonald, L.; Ruckert, A. (ed.) *Post-neoliberalism in the Americas,* Palgrave Macmillan, London, p. 1-18.

Macías Vázquez A., Jorge García-Arias.(2019). "Financialization, institutional reform, and structural change in the Bolivian boom (2006–2014)", *Latin American Perspectives,* (46)2, p. 47-64.

Maddison Project Database. (2018). "Maddison Project Database",https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-project-database-2018/(25.05.2018).

Malamud, A. (2019)."Regional organizations and development in Latin American", Cupples, J.; Palomino-Schalscha, M.; Prieto, M. (ed.),*The Routledge handbook of Latin American development*, p.156-167.

Manzano, O., Scrofina, J. S. (2013). "Resource Revenue Management in Venezuela: A Consumption Based Poverty Reduction Strategy", *Revenue Watch*.

Marston, A. J. (2015). "Autonomy in a post-neoliberal era: Community water governance in Cochabamba, Bolivia", *Geoforum*, *64*, p.246-256.

Marston, A., Kennemore, A. (2019). "Extraction, revolution, plurinationalism: Rethinking extractivism from Bolivia", *Latin American Perspectives*, *46*(2), (141-160).

Martí, José (1891) 'The Diplomat, Our America', http://www.cubaminrex.cu/jose-Martí/jose%20Martí%20vers%20ingles/Martí-our%20america-ing.htm/(27.05.2007).

Meins, R. (2009). "Remittances in times of financial instability: Impact of the financial crisis on remittances to Latin America and the Caribbean", Washington, DC: Inter-American Development Bank.

Merino Roger. (2016). "An alternative to 'alternative development'?: *Buen vivir* and human development in Andean countries", *Oxford Development Studies,* 44:3, (271-286).

Milanez, B., Santos, R. S. (2015). "Topsy-turvy neo-developmentalism: an analysis of the current Brazilian model of development", *Revista de Estudios Sociales*, (53), p.12-28.

Missio, F., Jaymef. G., Oreiro, J. L. (2015). "The structuralist tradition in economics: methodological and macroeconomics aspects", *Brazilian Journal of Political Economy*, *35*, p.247-266.

Molyneux, M. (2008). "The 'neoliberal turn'and the new social policy in Latin America: How neoliberal, how new?", *Development and change*, *39*(5), (775-797).

Morais, Lecio, Alfredo Saad-Filho(2012). "Neo-developmentalism and the challenges of economic policymaking under Dilma Rousseff", *Critical Sociology*, (38/6),p.789-798.

Moreno-Brid, J. C., Garry, S. (2016). "Economic performance in Latin America in the 2000s: recession, recovery, and resilience", *Oxford Development Studies*, *44*(4), p.384-400.

Morley, S. A., Machado, R., Pettinato, S. (1999). *Indexes of structural reform in Latin America* (Vol. 12). United Nations, Economic Commision for Latin America and the Caribbean.

Munck, R. (2013a). "The Precariat: a view from the South", *Third World Quarterly*, *34*(5), 747-762.

Munck, R. (2013b). *Rethinking Latin America: development, hegemony, and social transformation*. Springer.

Munck, R. (2018). "Challenges and prospects for change in Latin America: A foresight approach",Munck, R.; Wise, R. D. (ed*.),Reframing Latin American Development*,Routledge,p.8-32.

Murillo, M. V., Ronconi, L., Schrank, A. (2011). "Latin American labor reforms: Evaluating risk and security", Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press, p.790-812.

Manuelito, S., Jiménez, L. F. (2015). "Stylized features of the investment-growth connection in Latin America, 1980-2012", *Cepal Review*.

Mutzig, J. M. (2006). "The Bolsa Família Grants Program", *Informe preparado para la Third International Conference on Conditional Cash Transfers, Estambul, Turquía, junio,* p. 26-30.

Naím, M. (1994). "Latin America: the second stage of reform", *Journal of democracy*, *5*(4), 32-48.

Nassif, A., Feijo, C., Araújo, E. (2015). "Structural change and economic development: is Brazil catching up or falling behind?", *Cambridge Journal of Economics*, *39*(5), p.1307-1332.

Nayyar, D.(2013). "The South in the World Economy: Past, Present and Future",2013, http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdro_1301_nayyar.pdf/(20.03.2017).

Nederveen Pieterse, J. (2000). "After Post-Development" *Third World Quarterly,* 20 (1),(175–191).

Ocampo, José Antonio. (2000). "Globalization and Development", http://www.bndes.gov.br/SiteBNDES/export/sites/default/bndes_pt/Galerias/Arquivos/conhecimento/seminario/novosrumos_Ocampo.pdf/ (4.02.2011).

Ocampo, J. A.. (2001). "Raúl Prebisch and the development agenda at the dawn of the 21st century", CEPAL Review.

Ocampo, José Antonio. (2002). "Structural dynamics and economic development", Valpy FitzGerald (ed.*), Social Institutions and Economic Development. A Tribute to Kurt Martin, Dordrecht*, Institute of Social Studies,p.55-80.

Ocampo, José Antonio. (2004). "Lights and shadows in Latin American structural reforms", Gustavo Indart (ed.), *Economic Reforms Growth and Inequality in Latin America: Essays in Honor of Albert Berry*, Aldershot, Ashgate, http://www.networkideas.org/feathm/sep2006/pdf/Lights_Shadows_Reform_Latin_America.pdf/(9.01.2010).

Ocampo, J. A. (2005). *Beyond reforms: structural dynamics and macroeconomic vulnerability*. Stanford university press.

Ocampo, J. A. (2007)."The Macroeconomics of the Latin American Economic Boom", Cepal Review, 2007, https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/11229/1/93007028I_en.pdf/ (20.05.2014).

Ocampo, J. A. (2009). "Latin America and the global financial crisis", *Cambridge Journal of Economics*, *33*(4), (703-724).

Ocampo J.A. (2012). "The Development Implications of External Integration in Latin America", Wider Working Paper, No. 2012/48

Ocampo, J. A. (2014). "Latin America's mounting economic challenges", *Issue Brief*, (10.17. 14).

Ocampo, J. A. (2015). "Uncertain Times: After a decade of social and economic progress, Latin America is facing challenging issues", *Finance & Development*, *52*(003).

Ocampo, J. A. (2017)." Latin America's Mounting Development Challenges", Caldentey, E. P; Vernengo, M. (ed.), *Why Latin American Nations Fail,* University of California Press,p. 121-140.

Ocampo, J. A., Bastian, E. F., Reis, M. (2018). "The myth of the'Latin American decade", *PSL Quarterly Review*, 71(285), p.231-251.

Ocampo, J. A., Bastian, E. F., Reis, M. (2019). "On the "Latin American Decade", *International Integration of the Brazilian Economy* (pp. 187-209). Palgrave Macmillan, New York.

Ocampo, J.A., Juliana,Vallejo.(2012).“Economic Growth, Equity and Human Development in Latin America”, *Journal of Human Development and Capabilities,* 13:1,p.107-133.

Ocampo José Antonio, Ros, Jaime.(2011). “Shifting Paradigms in Latin America's Economic Development”, José Antonio Ocampo; Jaime Ros(ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press, p.3-26.

OECD. (2021). “OECD tax database”,https://www.oecd.org/ctp/tax-policy/tax-database/(14.07.2021).

OECD-FAO. (2019). *OECD-FAO Agricultural Outlook 2019-2028: Special Focus; Latin America*. OECD/FAO.

Oğuz, Ş. (2013). “Kurumsalcı bir kurgu olarak kalkınmacı devlet: tarihsel ve kuramsal bir eleştiri”, *Amme İdaresi Dergisi*, *46*(4), (107-128).

Organización Panamericana de la Salud. (2006). Nuevas recomendaciones para el tratamiento clínico de la diarrea: Políticas y guías programáticas. Pan American Health Org.

Orihuela, J. C. (2019). “The Political Economy of the Developmental State in Latin America”,*Oxford Research Encyclopedia of Politics*, https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1660

Ortakaya, A. F. (2010). “Sosyal Yardım Yararlanıcılarının Belirlenmesine Yönelik Olarak Kullanılan Hedefleme Yöntemleri: Latin Amerika ve Türkiye Örnekleri”, *Journal of Social Assistance and Solidarity*, *1*, (69-79).

Palma, G. (1978). “Dependency: a formal theory of underdevelopment or a methodology for the analysis of concrete situations of underdevelopment?”, *World development*, *6*(7-8), (881-924).

Palma, J. G. (1989a). “Dependency”, The New Palgrave: *Economic Development,* Palgrave Macmillan UK, p. 91-97.

Palma, J. G. (1989b). “Prebisch, Raúl”, *The New Palgrave: Economic Development. New York: WW Norton*, p.291-295.

Palma, J. G. (2009). “Why did the Latin American Critical Tradition in the Social Sciences Become Practically Extinct?”, Blyth, M. (ed.),*Routledge Handbook of International Political Economy (IPE),* Routledge, p. 253-275.

Palma, J. G. (2010). “Why has productivity growth stagnated in most Latin-American countries since the neo-liberal reforms?”, https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/229455/1030.pdf?sequence=2/(10.10.2018).

Palma, J. G. (2012). “Brazil’s Recent Growth”, Geneva: UNCTAD Background Paper, (3).

Palma, J. G. (2014). "De-industrialisation,'premature'de-industrialisation and the dutch-disease", *Revista NECAT-Revista do Núcleo de Estudos de Economia Catarinense*, *3*(5), (7-23).

Panizza, F. (2009). *Contemporary Latin America: development and democracy beyond the Washington consensus*. Bloomsbury Publishing.

Paulani Leda Maria. (2015)." The End of Neo-Developmentalism: The Brazilian Experience between 2003 and 2014",http://iippe.org/wp-content/uploads/2015/10/Paulani-The-end-of-Neo-Developmentalism-em-Leeds.pdf/(29.05.2019).

PDVSA. (2005). "What Is Endogenous Development", http://www.pdvsa.com/index.php?tpl=interface.en/design/readmenu.tpl.html&newsid_objid=1947&newsid_temas=92 /(2.08.2010).

PDVSA.(2021)."Social Development", http://www.pdvsa.com/index.php?option=com_content&view=article&id=6566&Itemid=897&lang=en/(09.04.2021).

Peck, J. (2010). *Constructions of neoliberal reason*. Oxford University Press.

Peck, J., Tickell, A. (2002). "Neoliberalizing space", *Antipode*, *34*(3), (380-404).

Peres, W., Stallings, B. (2000). "Growth, employment and equity: the impact of the economic reforms in Latin America and the Caribbean", *Santiago, Chile: CEPAL-Brookings*.

Pérez Sáinz, J. P. (2015). "Post-Neoliberalism" and Social Inequalities in the Andes. Reflections and Hypotheses on the Venezuelan, Bolivian and Ecuadorian Cases", Fritz, B.; Lavinas, L. (ed.), *A Moment of Equality for Latin America?: Challenges for Redistribution*, Routledge,p.53-75.

Pérez, C. (2010). "Technological dynamism and social inclusion in Latin America: a resource-based production development strategy", *Cepal Review*.

Petras, J. (2009). "Latin Americas twenty-first century socialism in historical perspective", *Global Research*, *12*.

Petras, J. (2018). *The Left Strikes Back: Class Conflict in Latin America in the Age of Neoliberalism*. Routledge**.**

Petras, J. (2020). "Extractive capitalism: Development and resistance dynamics" Veltmeyer, H.; Lau, E. Z. (ed.), Buen Vivir and the Challenges to Capitalism in Latin America,Routledge, p. 31-49.

Petras, J., Veltmeyer, H. (2014). *The new extractivism: A post-neoliberal development model or imperialism of the twenty-first century?*. Zed Books.

Petras, J., Veltmeyer, H. (2011). "Neoliberalism and the social movements: mobilizing the resistance", Veltmeyer, H.;Petras, J. (ed.),*Social Movements in Latin America: Neoliberalism and Popular Resistance,* Palgrave Macmillan, New York, p. 79-117

Phillips, N. (2004). "The Americas", Anthony Payne (ed.), *The New Regional Politics of Development,* Palgrave, p.29-58.

Piñeiro, C. (2009). "Main challenges for cooperatives in Venezuela", *Critical Sociology*, *35*(6), (841-862).

Porter, D., Craig, D. (2004). "The third way and the third world: poverty reduction and social inclusion in the rise of 'inclusive'liberalism", *Review of international political economy*, *11*(2),p.387-423.

Potter Robert B. (2008). "Theories, Strategies and Ideologies of Development", Desai Robert Potter(ed.), *The Companion to Development Studies*, New York, Hodder Arnold Publication, p.67-70.

PovcalNet. (2020). "PovcalNet: an online analysis tool for global poverty monitoring", http://iresearch.worldbank.org/PovcalNet/home.aspx/(09.05.2021).

Prates, D. M., Fritz, B., de Paula, L. F. (2017)." Brazil at crossroads: A critical assessment of developmentalist policies", Arestis, P.; Baltar, C. T. ; Prates, D. M. (ed.),*The Brazilian economy since the great financial crisis of 2007/2008,*Palgrave Macmillan, pp. 9-39.

Prates, D. M., Fritz, B., de Paula, L. F. (2020). "Varieties of Developmentalism: a critical assessment of the PT governments", *Latin american perspectives*, *47*(1), p.45-64.

Prebisch, Raúl. (1949). The economic development of Latin America and its principal problems. *Economic Bulletin of Latin America* 7, 1962, 1–22 (first published by ECLAC in 1949).

Prebisch, R. (1959). "Commercial policy in the underdeveloped countries", *The American Economic Review, 49*(2), (251-273).

Prebisch, P. (1963a). "Latin Amerika'nın İktisadi Kalkınması ve Belli Başlı Sorunları", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 18, https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3170/45116/(20.04.2013).

Prebisch, R. (1963b). *Toward a dynamic development policy for Latin America*. United Nations, Office of Public Information.

Prebisch, R. (1986). "Notes on trade from the standpoint of the periphery", Cepal Review.

Raby, Diana L. (2006a). *Democracy and Revolution: Latin America and Socialism Today*. London: Pluto Press.

Raby, Diana L. (2006b). "Latin America's Pink Tide", http://venezuelanalysis.com/analysis/2207/(12 .12. 2010).

Remmer, Karen L. (2012). "The rise of Leftist–Populist Governance in Latin America: the roots of electoral change", *Comparative Political Studies,* 45(8),(947-972).

Riggirozzi, P., Tussie, D. (2012). "The rise of post-hegemonic regionalism in Latin America,Pia Riggirozzi ; Diana Tussie (ed.), *The rise of post-hegemonic regionalism. The Case of Latin America,*Springer, Dordrecht, p. 1-16.

Riggirozzi, Pia . (2012). "Reconstructing Regionalism: What does Development have to do with It?" Pia Riggirozzi; Diana Tussie (ed.), *The Rise of Post-Hegemonic Regionalism. The Case of Latin America,* London, Springer,p.17-41.

Roberts, K. M. (2007). "The crisis of labor politics in Latin America: Parties and labor movements during the transition to neoliberalism", *International Labor and Working-Class History*, *72*(1), (116-133).

Rodriguez, Ennio.(1993)."The endogenization of technological change: a development challenge", O. Sunkel (ed.), *Development from Within: Toward a Neostructuralist Approach for Latin America,* Boulder: Lynne Rienner Publishers, p.223-256.

Rodríguez, P. L., Morales, J., Monaldi Marturet, F. (2012). "Direct distribution of oil revenues in Venezuela: A viable alternative?", *Center for Global Development Working Paper*, (306).

Rosales V., O. (1994). "Industrial policy and promotion of competitiveness", *Cepal Review,* 53, p.59-79.

Ruckert, A., Macdonald, L., Proulx, K. R. (2017). "Post-neoliberalism in Latin America: a conceptual review", *Third World Quarterly*, 38(7), p.1583-1602.

Ruttenberg, T. (2013). "Wellbeing economics and buen vivir: Development alternatives for inclusive human security", *The Fletcher Journal of Human Security,* VXXXIII, (68-93).

Saad-Filho, A. (2005a). "Structuralism and Dependency Theory", Jomo, K. S.; Sundaram, J. K.; Reinert, E. S. (ed.),*The origins of development economics: how schools of economic thought have addressed development*, Zed Books,p.128-146.

Saad-Filho, Alfredo. (2005b)."From Washington to Post-Washington Consensus: Neoliberal Agendas for Economic Development", Alfredo Saad-Filho; Deborah Johnston (ed.) *Neoliberalism: A Critical Reader,* London: Pluto Press, pp. 113–120.

Saad-Filho, A. (2020). "Varieties of neoliberalism in Brazil (2003–2019)",*Latin American Perspectives*, *47*(1), (9-27).

Saad-Filho, A., Boito, A. (2016). "Brazil: The Failure of the PT and the Rise of the 'New Right", *Socialist Register*, 52, p.213-230.

Saad-Filho, A., Grigera, J., Colombi, A. P. (2020). "The nature of the PT governments: A variety of neoliberalism? Part 1", *Latin American Perspectives*, *47*(1),p.4-8.

Sachs, W. (1992). "Introduction". W. Sachs (ed.), *The Development Dictionary, A Guide to Knowledge as Power,* London: Zed Books, p. 1-6.

Sacks, N. P. (1978). "Latin American Intellectual History [Review of *Francisco Bilbao: Revolucionario de América; Three Chilean Thinkers*, A. J. Varona ; S. Lipp]", *Latin American Research,* (283-287).

Sader, E. (2009). "Postneoliberalism in Latin America", *Development Dialogue*, *51*(1), (171-179).

Salman, T. (2009). "Searching for status: new elites in the new Bolivia", *Revista Europea de Estudios Latinoamericanos y del Caribe/European Review of Latin American and Caribbean Studies*, (97-105).

Sanahuja, José Antonio. (2012). "Post-Liberal Regionalism in South America: the case of UNASUR". *EUI Working Papers*, RSCAS 2012/05, Global Governance Programme,13.

Sánchez-Ancochea, D. (2007). "Anglo-Saxon versus Latin American Structuralism in Development Economics" Caldentey, E. P.; Vernengo, M. (ed.), *Ideas, policies and economic development in the Americas*, Routledge, p. 226-244.

Sánchez-Ancochea, D. (2021). "The surprising reduction of inequality during a commodity boom: what do we learn from Latin America?", *Journal of Economic Policy Reform*, *24*(2), (95-118).

Sánchez-Ancochea, D., Revuelta López, J. (2016). "Inequality in Latin America: an introduction",https://repositorio.unican.es/xmlui/bitstream/handle/10902/10153/InequalityinLatin.pdf?sequence=1/(16.06.2020).

Santarcángelo, J. E., Padín, J. M. (2019). "The Evolution and Challenges of Latin American Industrial Development in the Twenty-First Century: An Analysis from Argentina, Brazil, and Mexico", Santarcángelo, J. E. (ed.), *The Manufacturing Sector in Argentina, Brazil, and Mexico,* Palgrave Macmillan, Cham, p. 149-192.

Santos, T. D. (1970). "The Structure of Dependence", *The American Economic Review*, *60*(2), (231-236).

Sao Paolo Convention. (2010)."Ten Theses On New Developmentalism", São Paulo School of Economics of Getulio Vargas Foundation Structuralist Development Macroeconomics Center, http://www.networkideas.org/alt/oct2010/Ten_Theses.pdf/(20.12.2011).

Schapiro, Mario Gomes.(2012) "Rediscovering the developmental path? Development Bank, Law, and Innovation Financing in the Brazilian economy" , *Development Bank, Law, and Innovation Financing in the Brazilian Economy (17.01.2012), https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1986915/(30.10.2019).*

Schneider, B. R. (2009). "Hierarchical market economies and varieties of capitalism in Latin America", *Journal of Latin American Studies*, *41*(3), (553-575).

Schneider, B. R. (2013). *Hierarchical Capitalism in Latin America*. Cambridge University Press.

Schneider, B. R., Soskice, D. (2009). "Inequality in developed countries and Latin America: coordinated, liberal and hierarchical systems", *Economy and society*, *38*(1), p.17-52.

Schutte, G. R. (2012). "Neo-developmentalism and the Search of a New International Insertion", *Austral: Brazilian Journal of Strategy & International Relations*, *1*(2),(59-93).

Sebastian Edwards.(1995). *Crisis and Reform in Latin America: From Despair to Hope*. New York, NY: Oxford University Press.

SEDLAC.(2021)."CEDLAS Statistic", https://www.cedlas.econo.unlp.edu.ar/wp/en/estadisticas/sedlac/estadisticas/(10.05.2021).

Senplades, S. N. (2009). "Plan nacional para el Buen Vivir 2009-2013", https://www.planificacion.gob.ec/wp-content/uploads/downloads/2016/03/Plan-Nacional-Buen-Vivir-2009-2013-Ingles.pdf/(30.05.2020).

Senplades, S. N. (2013). "Plan nacional para el buen vivir 2013-2017. *Buen Vivir Plan Nacional*, *2017*",https://www.planificacion.gob.ec/wp-Content/uploads/downloads/2013/12/Buen-Vivir-ingles-web-final-completo.pdf/(12.05.2021).

Serbin Pont, A. (2017). "The foreign policy of the Bolivarian republic of Venezuela: The role and legacy of Hugo Chávez", *Latin American Policy*, *8*(2), (232-248).

Serrano, F., Summa, R. (2015). "Aggregate demand and the slowdown of Brazilian economic growth in 2011-2014", *Nova Economia*, *25*, p. 803-833.

Sikkink, K. (1991). *Ideas and institutions: Developmentalism in Brazil and Argentina*. Cornell University Press.

Silva, E. (2009). *Challenging Neoliberalism in Latin America*. Cambridge University Press.

Skidmore, T. E., Smith, P. H. (2010). *Modern latin america* . New York, US: Oxford University Press.

Sokoloff, K. L., Engerman, S. I. (2000)." Institutions, Factor Endowments, and Paths of Development in the New World", *Journal of Economic Perspectives,* 14(3), p. 217-232.

Somel G.,(2020). "Latin Amerika'da sömürgecilik ve mirası", Akgemci, Esra ; Ateş, Kazım, (ed.) , *Dünyanın Ters Köşesi: Latin Amerika: Tarih, Toplum, Kültür*. İletişim Yayınları, İstanbul, p.35-53.

Springer, S. (2015). "Postneoliberalism?" *Review of Radical Political Economics*, *47*(1), (5-17).

Stecklov, G., Winters, P., Todd, J., Regalia, F. (2006). "Demographic externalities from poverty programs in developing countries: experimental evidence from Latin Americ", *American University: Washington DC Department of Economics Working Paper Series*, (2006-1).

Sunkel, O. (1969). "National development policy and external dependence in Latin America", *The Journal of Development Studies*, *6*(1), (23-48).

Sunkel, O. (1973). "The pattern of Latin American dependence", Thorp, R.(ed.), *Latin america in the international economy,* Palgrave Macmillan, London, p. 3-34.

Sunkel, Osvaldo, (1993), "From Inward-Looking Development to Development from Within", Osvaldo Sunkel (ed.), *Development from Within: Toward a Neostructuralist Approach for Latin America*. Boulder, CO: Lynne Rienner, p. 23–59.

Sunkel O. , G. Zuleta. (1990). "Neo-structuralism versus neoliberalism in the 1990s", *Cepal Review,* No. 42, LC/G.1642-P, December, Santiago, Chile.

Svampa, M. N. (2012). "Resource extractivism and alternatives: Latin American perspectives on development", *Journal fur Entwicklungspolitik*, *28*,(43-73).

Svampa, M. (2015). "Commodities consensus: Neoextractivism and enclosure of the commons in Latin America", *South Atlantic Quarterly*, *114*(1),(65-82).

Svampa, M. (2017). "Latin American Development: Perspectives and Debates",Tulia G. Falleti; Emilio A. Parrado (ed.), *Latin America since the left turn,* University of Pennsylvania Press,p.13-32.

Svampa, M. (2019). *Neo-extractivism in Latin America: socio-environmental conflicts, the territorial turn, and new political narratives*. Cambridge University Press.

Tahsin, E. (2007). Ekonomik Entegrasyon Teorisi Çerçevesinde AB ve Latin Amerika Entegrasyonlarının Karşılaştırılması. İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi. İstanbul.

Tahsin,E. (2008). "Serbest ticaret esaret getiriyor", https://arsiv.sol.org.tr/index.php?yazino=28180/(8.12.2020).

Tahsin, E. (2011). "Development Economics in the ALBA", *International Journal of Cuban Studies,* Vol(3,2/3), (198 -220).

Tahsin, E. (2014). "The integration and cooperation experiences in Latin America and their influences on the development process", LASA 2014, Chihago, ABD.

Tahsin, E. (2015)."Comparative analysis of limits and possibilities under ALBA and UNASUR",Society for Latin American Studies Conference 2015, Aberdeen.

Tahsin, E. (2018). "Dünya Ekonomisi İçinde Latin Amerika",İsmail Ermağan(ed.), *Dünya Siyasetinde Latin Amerika 2,* Nobel Yayıncılık, Ankara, p. 337-363.

Tahsin, Emine. (2020). "Latin Amerika ve Karayip'lerde Küresel Değer Zincirlerinim Analizi", Ermağan, İsmail. ; Tahsin, Emine. ; Tekin, Segah. (ed.), Dünya Siyasetinde Latin Amerika 3, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, p. 633-660.

Taylor, M. (2006). *From Pinochet to the 'Third Way': Neoliberalism and social transformation in Chile*. London: Pluto Press.

Teichman, J. A. (2001). *The politics of freeing markets in Latin America: Chile, Argentina, and Mexico*, University of North Carolina Press.

Teresa M. M., Tania B.,Karen M., John A Ma., Marco S.(2019). "Long-Term Impacts of Conditional Cash Transfers: Review of the Evidence",*The World Bank Research Observer*, 34(1),p. 119–159.

The World Integrated Trade Solution (WITS).(2020). "Latin America and Caribbean trade statistics", https://wits.worldbank.org/(20.10.2020).

Thorp, R. (1998). *Progress, poverty and exclusion: an economic history of Latin America in the 20th century*. IDB.

Thorp R.(1984)."Introduction", Thorp, R. (ed.),*Latin America in the 1930s: the role of the periphery in world crisis*, Springer,p.1-16.

Tokman, V. E. (1990). "The Informal Sector in Latin America: Fifteen Years Later", D. Turnham; B. Salome;A. Schwarz (ed.), The Informal Sector Revisited, Paris, OECD,p.93-110.

Tokman, V. E. (2011). "Employment: the dominance of the informal economy", Ocampo, J. A.; Ros, J. (ed.), *The Oxford Handbook of Latin American Economics*, Oxford University Press,p.767-790.

Touissant, E. (2010)."The Venezuelan Economy: In Transition Towards Socialism?", http://www.cadtm.org/The-Venezuelan-economy-in/(10. 09.2010).

Toye, J. (1993). *Dilemmas of development: reflections on the counter-revolution in development economics* (No. HD82 T75 1993).

UN (2021). "United Nations Statistics Division", www.un.org/(10.08.2021).

UNCTAD.(2018)."World Investment Report, 2018", https://unctad.org/system/files/official- document/wir2018_overview_en.pdf/(8.08.2020).

UNDP. (2021). "Human Development Indicators", http://hdrstats.undp.org/(20.09.2021).

Uzgören, E. (2019)."Kalkınmayı Yeniden Düşünmek: Güncel Tartışmalar ve Sorular", *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *20*(2), (301-325).

Vargas, M. M., Garriga, S. (2015). "*Explaining inequality and poverty reduction in Bolivia*", IMF Working paper, https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Explaining-Inequality-and-Poverty-Reduction-in-Bolivia-43471/(20.03.2019).

Veltmeyer, H. (1997). New social movements in Latin America: The dynamics of class and identity. *The Journal of Peasant Studies*, *25*(1), 139-169.

Veltmeyer H.(2013). "The political economy of natural resource extraction: a new model or extractive imperialism*?",Canadian Journal of Development Studies / Revue canadienne d'études du développement*, 34:1,(79-95).

Veltmeyer, H. (2018). "The social economy in Latin America as alternative development", *Canadian Journal of Development Studies/Revue canadienne d'études du développement,* 39(1), (38-54).

Veltmeyer, H. (2020)." In the vortex of social change", Veltmeyer, H.; Lau, E. Z. (ed.), *Buen Vivir and the Challenges to Capitalism in Latin America*, Routledge,p.11-29.

Veltmeyer, H., Petras, J. (1999). *The dynamics of social change in Latin America*. Springer.

Veltmeyer, H., Petras, J. (2013). *What's Left in Latin America?: Regime Change in New Times*. Ashgate Publishing.

Veltmeyer, H., Lau, E. Z.(2008). "Agro-extractivism The Agrarian Question in the 21st Century",https://conferencias.unb.br/index.php/bicas/bicas/paper/viewFile/12786/2317/(13.08.2021).

Veltmeyer, H., Petras, J., Vieux, S. (2016). *Neoliberalism and Class Conflict in Latin America: A comparative perspective on the political economy of structural adjustment*. Springer.

Vera, L. (2015). "Venezuela 1999–2014: Macro-policy, oil governance and economic performance", *Comparative Economic Studies*, *57*(3), (539-568).

Vernengo M. (2013). "Keynes and Prebisch", http://nakedkeynesianism.blogspot.com/2013/04/keynes-and-prebisch.html/ (15.05.2019).

Walter, M. (2016). "Extractives in Latin America and the Caribbean: the basics", *Washington DC: Inter-American Development Bank*.

Walton, M. (2004). "Neoliberalism in Latin America: Good, bad, or incomplete?", *Latin American Research Review*, *39*(3), (165-183).

Wanderley, F. (2018). "Between extractivism and living well: Experiences and challenges in Bolivia", Munck, R.;Wise, R. D. (ed.), *Reframing Latin American Development,* Routledge, p. 122-142..

WDI. (2020). "World Bank Development Indıcators", wdi.org/(20.04.2021).

Webber, J. R. (2011). *From rebellion to reform in Bolivia: Class struggle, indigenous liberation, and the politics of Evo Morales*. Haymarket Books.

Webber, Jefffery R. (2010a). "Review article. Latin American Neostructuralism: The Contradictions of Post-Neoliberal Development", *Historical Materialism,* 18(3), p. 208–229.

Webber, Jeffery R. (2010b). "Venezuela under Chávez: The Prospects and Limitations of Twenty-First Century Socialism, 1999–2009", *Socialist Studies: Journal of the Society for Socialist Studies,* 6(1), p. 11–44.

Weisbrot, M., Baker, D., Naiman, R., Neta, G. (2000). "Growth may be good for the poor-but are IMF and World Bank policies good for growth", *Washington, DC: Center for Economic and Policy Research*.

Weisbrot, M., Sandoval, L. (2007a). "The Venezuelan economy in the Chávez years", *Washington, DC: Center for Economic and Policy Research*.

Weisbrot, M., Sandoval, L. (2007b). "Argentina's Economic Recovery", *Center for Economic and Policy Research*, 1.

Weisbrot, M., Johnston, J., Lefebvre, S. (2014). "The Brazilian economy in transition: Macroeconomic policy, labor and inequality", *Center for Economic and Policy Research*, 1-25.

Weisbrot, M., Johnston, J., Lefebvre, S. (2013). "Ecuador's Economy Since 2007 (No. 2013-06)",Center for Economic and Policy Research (CEPR).

Weisbrot, M., Sandoval, L. (2009). "Update on the Ecuadorian economy", *Washington DC Center for Economic and Policy Research, http://www. cepr. net/index. php/publications/reports/update-on-the-ecuadorian-economy/*(10.10.2019).

Werner, M., Bair, J., Fernández, V. R. (2014). "Linking up to development? Global value chains and the making of a post-Washington Consensus",*Development and change*, *45*(6),p. 1219-1247.

Weyland, K. (2004a)."Assessing Latin American neoliberalism: introduction to a debate", *Latin American Research Review*, p.143-149.

Weyland, K. (2004b). "Neoliberalism and democracy in Latin America: A mixed record",*Latin American politics and society*, *46*(1), 135-157.

WHO. (2020). "World Health Organization", who.org/(18.06.2020).

Wiarda, H. J. (2001). *The political theory and political tradition of Latin America. Yale* University Press.

Wiarda, H. J., Kline, H. F. (2018). *A concise introduction to Latin American politics and development*. Routledge.

Williamson, E. (2009). *The Penguin History of Latin America: New Edition*. Penguin UK.

Williamson, J. (1990a). *The progress of policy reform in Latin America* (No. 28). Peterson Institute.

Williamson, J. (1990b). The Washington consensus. *Washington, DC*.

Williamson, J. (2000). "What should the World Bank think about the Washington Consensus?", *The World Bank Research Observer*, *15*(2), (251-264).

Wilpert, G. (2003). "The economics, culture, and politics of oil in Venezuela", https://venezuelanalysis.com/analysis/74/(14.05.2010).

Wilpert, G. (2007). *Changing Venezuela by Taking Power: The History and Policies of the Chávez Government*. London: Verso.

World Economic Outlook (WEO) IMF.(2020). "World Economic Outlook Database", https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October(10.09.2021).

WGI.(2020)."World Bank World Governance Index", https://info.worldbank.org/governance/wgi/(20.09.2021).

Wylde, C. (2011). "State, society and markets in Argentina: The political economy of neodesarrollismo under Néstor Kirchner, 2003–2007", *Bulletin of Latin American Research*, *30*(4), (436-452).

Wylde, C. (2012). *Latin America after neoliberalism: Developmental regimes in post-crisis states*. Palgrave Macmillan.

Wylde, C. (2016). "Post-neoliberal developmental regimes in Latin America: Argentina under Cristina Fernandez de Kirchner", *New Political Economy*, *21*(3),(322-341).

Wylde, C. (2017a). *Emerging Markets and the State: Developmentalism in the 21st Century*. Springer.

Wylde, C.(2017b)."Twenty-first century developmental states? Argentina under the Kirchners", *Third World Quarterly,*(1-18).

Yates, J. S., Bakker, K. (2014). "Debating the 'post-neoliberal turn'in Latin America", *Progress in Human Geography*, *38*(1), p.62-90.

Ziai, A. (2017a)."I am not a Post-Developmentalist, but..." The influence of Post-Development on development studies", *Third World Quarterly*,38(12),(2719-2734).

Ziai, A. (2017b)."Post-development 25 years after The Development Dictionary", *Third World Quarterly,* 38(12),(2547-2558).

Ziai Aram (2019a)."Post –Development", Cupples, J.; Palomino-Schalscha, M.; Prieto, M. (ed.), The Routledge Handbook of Latin American Development, Routledge,p.64-77.

Ziai, A. (2019b). "Towards a more critical theory of 'development'in the 21st century", *Development and Change*, 50(2), (458-467).

Küresel Finans Krizi Dönemi ve Sonrası Dönemde Katılım ve Mevduat Bankalarının Performanslarının Analizi

Prof. Dr. Faruk AKIN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-08-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Babam Mehmet Sadık Akın'ın aziz hatırasına...

ÖN SÖZ

2008 Küresel Finans Krizi ile birlikte finans sektöründe ortaya çıkan istikrarsızlık reel ekonomide çok ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Küresel Finans Krizi sonrası iki önemli görüş ön plana çıkmıştır. Bunlardan birincisi, küresel finans sisteminin yeniden dizayn edilerek finansal istikrarın sağlanabileceği yönündeki görüştür. İkincisi ise finansal sektör ve reel sektör arasındaki ilişkinin yeniden oluşturulması için alternatif bir finansal sisteme duyulan ihtiyaca ilişkin görüştür.

2008 Küresel Finans Krizi sonrası makroekonomik istikrarın fiyat istikrarı ile sağlanabileceğine yönelik görüş inandırıcılığını kaybetmiş, finansal istikrarın sağlanmasının ve sürdürülebilmesinin önemi daha iyi anlaşılmıştır. Küresel finans sistemi içerisinde küçük ancak artan bir paya sahip olan İslami finans sisteminin 2008 Küresel Finans Krizi'nde gösterdiği performans bu sisteme olan ilginin yanı sıra geleneksel finans sistemine alternatif olup olmayacağına yönelik tartışmaların da artmasına yol açmıştır.

Çalışmada 2008 Küresel Finans Krizi'nde gösterdikleri performans ile dikkatleri üzerine çeken katılım bankaları ile 2008 Küresel Finans Krizi sonrası önemi daha da iyi anlaşılan finansal istikrar konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda çalışma ile Küresel Finans Krizi dönemi ve sonrası dönemde katılım ve mevduat bankalarının performanslarının karşılaştırmalı olarak analiz edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışma sırasındaki sabırları nedeniyle en büyük destekçilerim değerli eşim Dr. Derya Akın'a, oğlum Kerem Alp Akın'a ve kızım Ecem Nur Akın'a tüm kalbimle teşekkür ederim. Çalışmanın kitap haline gelerek okuyucu ile buluşmasını sağlayan Ekin Yayınevi'ne ve tüm çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmanın konuyla ilgilenenlere faydalı olması temennisiyle...

Prof. Dr. Faruk AKIN

Bilecik, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ i
İÇİNDEKİLER iii
TABLOLAR LİSTESİ vii
GRAFİKLER LİSTESİ ix
ŞEKİLLER LİSTESİ x
KISALTMALAR LİSTESİ xi

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KATILIM BANKACILIĞI

1.1. İslam Ekonomisi ve İslami Finans Kavramı 6
1.1.1. Dünyada İslami Finansın Tarihsel Gelişimi 10
1.1.2. İslami Finans Endüstrisi 12
1.1.2.1. Katılım Bankacılığı (İslami Bankacılık) 13
1.1.2.2. İslami Sigorta (Tekafül) 13
1.1.2.3. İslami Sermaye Piyasası 14
1.1.3. İslami Finansman Modelleri 15
1.2. Dünyada Katılım Bankacılığı 16
1.2.1. Katılım Bankacılığının Doğuşunu Hazırlayan Nedenler 16
1.2.1.1. Dini Nedenler 17
1.2.1.2. Ekonomik Nedenler 17
1.2.1.3. Sosyal Nedenler 18
1.2.1.4. Politik Nedenler 18
1.2.2. Katılım Bankacılığının Temel Prensipleri 19
1.2.2.1. Faiz Yasağı 19
1.2.2.2. Risk Paylaşımı 19
1.2.2.3. Belirsizlik (Garar) Yasağı 20
1.2.2.4. Spekülasyon Yasağı 20
1.2.2.5. Uygun Görülmeyen Faaliyetler 20
1.2.3. Katılım Bankacılığında Fon Kullandırma Yöntemleri 21
1.2.3.1. Murabaha 21
1.2.3.2. Mudarabe 21
1.2.3.3. Müşaraka 22
1.2.3.4. İcara 22

1.2.3.5. Selem 23
1.2.3.6. İstisna 23
1.2.3.7. Sukuk 24
1.2.4. Katılım Bankacılığı Uygulama Modelleri 24
1.2.5. Seçilmiş Ülkelerde Katılım Bankacılığının Gelişimi 26
1.2.5.1. Bahreyn 26
1.2.5.2. Malezya 26
1.2.5.3. Pakistan 27
1.2.5.4. Suudi Arabistan 28
1.2.5.5. Birleşik Arap Emirlikleri 28
1.2.5.6. İngiltere 29
1.2.6. Uluslararası Katılım Bankacılığı Örgütleri 29
1.2.6.1. İslam Kalkınma Bankası (IDB) 30
1.2.6.2. İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurumu (AAOIFI) 33
1.2.6.3. İslami Bankacılık ve Finansal Kurumlar Genel Konseyi (CIBAFI) 35
1.2.5.4. Uluslararası İslami Finansal Piyasa (IIFM) 36
1.2.6.5. İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB) 36
1.2.6.6. Uluslararası İslami Derecelendirme Kuruluşu (IIRA) 37
1.2.7. Katılım ve Konvansiyonel Bankacılık Sistemlerinin Karşılaştırılması 37
1.2.8. Küresel Boyutuyla İslami Finans ve Katılım Bankacılığının Gelişimi 39
1.3. Türk Bankacılık Sistemi ve Katılım Bankacılığı 44
1.3.1. Türkiye'de Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkışı 45
1.3.2. Katılım Bankalarının Bankacılık İşlemleri 47
1.3.2.1. Katılım Bankalarının Fon Toplama Yöntemleri 47
1.3.2.1.1. Özel Cari Hesaplar 48
1.3.2.1.2. Katılma Hesapları 48
1.3.2.2. Katılım Bankalarının Fon Kullandırma Yöntemleri 48
1.3.3. Katılım Bankalarının Geçekleştirebileceği Faaliyetler 50
1.3.4. Katılım Bankalarının Fonksiyonları 51
1.3.4.1. Finansal Aracılık Fonksiyonu 51
1.3.4.2. Kaynakların Etkin Kullanılmasını Sağlama Fonksiyonu 52
1.3.4.3. Dış Ticareti Fonlama Fonksiyonu 52
1.3.4.4. Ekonomik Büyümeyi Destekleyerek Tam İstihdamına Yardımcı Olma Fonksiyonu 53

1.3.4.5. Gelir Dağıtımı Ve Yeniden Bölüştürülmesi Fonksiyonu 53
1.3.4.6. Para Politikalarının Yürütülmesine Yardımcı Olma Fonksiyonu 54
1.3.5. Katılım Bankacılığı Eko Sistemi 54
1.3.5.1. Türkiye Katılım Bankaları Birliği 54
1.3.5.2. Katılım Bankaları 56
1.3.5.2.1. Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. 57
1.3.5.2.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. 58
1.3.5.2.3.Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. 59
1.3.5.2.4. Vakıf Katılım Bankası A.Ş. 59
1.3.5.2.5. Ziraat Katılım Bankası A.Ş. 60
1.3.5.2.6. Türkiye Emlak Katılım Bankası A.Ş. 61
1.3.6. Türk Bankacılık Sektöründe Katılım ve Mevduat Bankaları . 62
1.3.7. Katılım Bankalarının Türk Bankacılık Sektörü İçindeki Yeri . 65
1.3.7.1. Aktif Gelişimi 67
1.3.7.2. Toplanan Fonların Gelişimi 68
1.3.7.3. Kullandırılan Fonların Gelişimi 68
1.3.7.4. Özkaynakların Gelişimi 69
1.3.7.5. Şube ve Personel Gelişimi 70
1.3.8. Türkiye'de Katılım Bankacılığı Sektörünün Geleceği 71

İKİNCİ BÖLÜM
KÜRESEL FİNANS KRİZİ: KATILIM BANKALARI VE FİNANSAL İSTİKRAR

2.1. Finansal İstikrar Kavramı 74
2.2. Finansal İstikrarın Önemi 75
2.3. Finansal İstikrarsızlığın Kaynakları 77
2.3.1. Sürdürülemez Makroekonomik Politikalar 77
2.3.2. Kırılgan Finansal Sistem 78
2.3.3. Merkez Bankası Bağımsızlığının Sağlanmamış Olması 78
2.3.4. Yetersiz Düzenleme Süreçleri 79
2.3.5. Sermaye Akımları 79
2.3.6. Finansal Yenilikler 79
2.4. Finansal İstikrarsızlığı Önlemeye Yönelik Ulusal Ekonomi Politikaları 80

2.4.1. Maliye Politikası ... 80
2.4.2. Para Politikası ... 81
2.4.3. Makro İhtiyati Politikalar ... 81
2.5. Finansal İstikrar ve Merkez Bankaları ... 82
2.6. İslam Ekonomisi ve Bankacılık Krizleri ... 84
2.7. Küresel Finans Krizi: Katılım Bankaları ve Finansal İstikrar ... 87
2.8. Katılım Bankalarının Finansal İstikrara Katkıları ... 93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KÜRESEL FİNANS KRİZİ DÖNEMİ VE SONRASI DÖNEMDE KATILIM VE MEVDUAT BANKALARININ PERFORMANSLARININ ANALİZİ

3.1. Literatür Özeti ... 98
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi ... 101
3.3. Araştırmanın Verileri ve Yöntemi ... 101
3.4. Araştırmanın Bulguları ... 104
3.4.1. Küresel Finans Krizi Dönemine (2007-2011) İlişkin Bulgular ... 104
3.4.1.1. Aktif Kalitesi ... 104
3.4.1.2. Likidite ... 105
3.4.1.3. Kur Riski ... 105
3.4.1.4. Kârlılık ... 106
3.4.1.5. Sermaye Yeterliliği ... 107
3.4.1.6. 2007-2011 Döneminde Finansal Sağlamlık Endeksi (FSE) ... 108
3.4.2. Küresel Finans Krizi Sonrası Döneme (2015-2019) İlişkin Bulgular ... 109
3.4.2.1. Aktif Kalitesi ... 109
3.4.2.2. Likidite ... 110
3.4.2.3. Kur Riski ... 111
3.4.2.4. Kârlılık ... 112
3.4.2.5. Sermaye Yeterliliği ... 113
3.4.2.6. 2015-2019 Döneminde Finansal Sağlamlık Endeksi (FSE) ... 114
3.5. Sonuç ve Genel Değerlendirme ... 115

Kaynakça ... 119

Kaynakça

AAOIFI (2022). About AAOIFI, [Erişim Tarihi: 11.11.2022]

AAOIFI (2018). Faizsiz Finans Standartları, Yayın No: 10, İstanbul: TKBB Yayınları

Akın, F. (2019). Banka ve Bankacılık, Finansal Piyasalar ve Kurumlar, Bursa: Ekin Yayınevi.

Akın, F. (2016). İslam Ekonomisi ve Uluslararası Ticaret, İslam Ekonomisi ve Finansı, içinde (Ed.ler: Seyfettin Erdoğan, Ayfer Gedikli ve Durmuş Çağrı Yıldırım), Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Akın, F. (2022). Bankacılık Krizleri, Bankacılık Giriş ve İlkeleri içinde, (Ed. Ferudun Kaya), İstanbul: Beta Yayınevi.

Akgüç, Ö. (1992). 100 Soruda Türkiye'de Bankacılık, 3. Baskı, Gerçek Yayınevi.

Aktaş, M. (2013). Stability of the Participation Banking Sector Against the Economic Crisis in Turkey, International Journal of Economics and Financial Issues, 3(1), 180-190.

Ali, A. E. S. (2010). Islamic banking structures: Implications for Risk and Financial Stability, Islamic Research and Training Institute, Discussion Paper Series.

Albayrak, R.A. ve Özsoy, Ş. (2019). Katılım Bankacılığı Eko Sistemi: Paydaşlar, Kurumlar ve Piyasalar, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı içinde (Ed.ler: Şakir Görmüş, Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı), TKBB Yayınları, Yayın No:12.

Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. (2021), 2021 Faaliyet Raporu, https://www.albaraka.com.tr/documents/yatirimci-iliskileri/faaliyet-raporlari/2021-faaliyet-raporu.pdf, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Alrifai, T. (2017). İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem, Ankara: Buzdağı Yayınları.

Altaş, G. (2008). İslami Finans Sistemi, Sermaye Piyasasında Gündem, Sayı 69.

Amba, M. S. ve Almukharreq, F. (2013). Impact of the Financial Crisis on Profitability of the Islamic Banks vs Conventional Banks - Evidence from GCC. International Journal of Financial Research, 83-93.

Arıcan, E., Yücememiş, B.T.ve Çetin, A. (2019). İslami Bankacılığın Kalkınmadaki Rolü, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı içinde (Ed.ler: Şakir Görmüş, Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı), TKBB Yayınları, Yayın No:12.

Aslan, H. (2015), Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri, Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1, 93-117.

Ayaydın, H. ve Barut, A. (2016).Faizsiz Bankacılık: Temel İlkeleri, Yöntemleri ve Müşterileri Tarafından Tercih Edilme Nedenleri Üzerine, Banka ve Finansal Sistem içinde (Ed.ler: Hasan Ayaydın ve Savaş Durmuş), Bursa: Ekin Yayınevi.

Aytuğ, H. (2015). Finansal İsitkrar, 15. Bölüm, Uluslararası Finans içinde, (Ed.ler: Güven Delice ve İlhan Ege), Ankara: Gazi Kitabevi.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Aylık Bankacılık Sektörü Verileri 2007-2011, 2015-2019. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu (2005).

Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik (2006).

Bayrakdaroğlu, A. (2016).Para ve Bankacılık Krizleri, 19. Bölüm, Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem içinde (Ed.ler: Güven Delice ve İlhan Ege), Ankara: Gazi Kitabevi.

Beck, T., Demirgünç-Kunt, A. ve Merrouche, O. (2013). Islamic vs. conventional banking: Business model, efficiency and stability. Journal of Banking & Finance, 37(1), 433–447.

Belouafi, A. (2014). Islamic Finance and Financial Stability: A Review Of Theoretical Literature, Islamic Economics Instutite, Working Paper Series.

Bilen, M. ve Yenice, A. C. (2021). İslami Yardımlaşma Kurumları, Onuncu Bölüm, Uluslararası İslami Finans ve Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Bilgin, R. (2021). İslami Sigorta Kurumları, Altıncı Bölüm, Uluslararası İslami Finans Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Bourkhis, K. ve Nabi, M.S. (2013). Islamic and Conventional Banks' soundness during the 2007–2008 Financial Crisis. Review of Financial Economics, 22, 68-77.

Bozkurt, İ. (2022). Katılım Bankaları ve Türkiye Ekonomisine Etkileri, Ankara: Nobel Yayınevi.

Bulut, H. İ. ve Er, B. (2012). Katılım Finansmanı Katılım Bankacılığı ve Girişim Sermayesi, TKBB Yayınları, Yayın No:3.

Canbaz, M. ve Dur, S. (2019). Katılım Bankalarının Performansının Konvansiyonel Bankalar İle Karşılaştırılması: 2008 Kriz Dönemi Örneği, İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(3), 1744-1756.

Canbaz, M. (2022). Katılım Bankacılığı ve Türkiye'deki Gelişimi, Bankacılık Giriş ve İlkeleri içinde, (Ed. Ferudun Kaya), İstanbul: Beta Yayınevi.

Canbaz, M. (2016). Katılım Bankacılığı, İstanbul: Beta Yayınevi.

Çakır, M. (2021), İslami Sermaye Piyasası Kurumları, Yedinci Bölüm, Uluslararası İslami Finans Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Chant, J. (2003). Financial Stability as a Policy Goal, Bank of Canada Technical Report, No 95, Essays on Financial Stabilty.

Chong, B.S. ve Liu, M.H. (2009). Islamic Banking: Interest-Free or Interest-Based? Pacific-Basin Finance Journal, 17, 125-144.

CIBAFI (2022). About CIBAFI, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Čihák, M. ve Hesse, H. (2008). Islamic Banks and Financial Stability: An Empirical Analysis. IMF Working Papers, 1-29.

Čihák, M. ve Schaeck, K. (2007). How Well Do Aggregate Bank Ratios Identify Banking Problems?, IMF Working Paper, WP/07/275.

Çelik, S. ve Doğan, İ. (2021). Katılım Bankacılığının Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi, Katılım Bankacılığı içinde(Ed. Ferudun Kaya), İstanbul: Beta Yayınevi.

Çetin, A. (2018). Katılım ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi ve Bir Uygulama, Yayın No: 329, İstanbul: TBB Yayınları.

Çevik, E. İ. ve Çalışkan, H. (2018). Finansal Krizler, 15. Bölüm, Para Bankacılık ve Finansal Sistem içinde, (Ed.ler: Durmuş Çağrı Yıldırım ve Emrah İsmail Çevik), Bursa: Ekin Yayınevi.

Çinko, L. (2019). Para Politikası Stratejileri ve Uygulamaları, 9. Bölüm, Finansal Piyasalar: Para ve Bankacılık içinde, (Ed.ler: Başak Tanınmış Yücememiş ve Levent Çinko), Ankara: Nobel Yayınevi.

Darıcı, B. (2012). Finansal İstikrar ve Finansal İstikrara Yönelik Kamusal Sorumluluk Çerçevesinde Para Politikası: Türkiye Analizi, TBB Finansal İstikrar Raporu, https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/TBB_finansal_istikrar_raporu_19092012.pdf, [Erişim Tarihi: 11.09.2022]

Darıcı, B. (2012a). Finansal İstikrar ve Finansal İstikrara Yönelik Kamusal Sorumluluk Çerçevesinde Para Politikası: Türkiye Analizi, Bankacılar Dergisi, Sayı 83, 34-66.

Delice, G. (2007), Uluslararası Finansal Kuruluşlar ve Finansal İstikrar Sorunu, Ankara: Nobel Yayınevi.

Demir, O. (2019). Para, Banka ve Finansal Piyasalar, 4t Yayınevi, İstanbul.

Dinç, Y., Keleş, Y. ve Daniş, T. (2021). Türkiye'de Katılım Bankacılığı, Uluslararası İslami Finans Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Doğan, M. (2013). Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:58, 175-188.

Doğan, İ. ve Kaya, F. (2021). Türkiye'de Katılım Bankacılığının Mevcut Durumu ve Geleceği, Katılım Bankacılığı içinde (Ed. Ferudun Kaya), İstanbul: Beta Yayınevi.

Doğanay, M.M. (2019). Finansal Kurumlara Giriş ve Bankalar, Finansal Piyasalar ve Kurumlar içinde (Ed.ler: Ramazan Aktaş ve Mete Doğanay), İstanbul: Beta Yayınevi.

Eğilmez, M. (2009), Küresel Finans Krizi, Remzi Kitabevi.

Er, B. ve Güneysu, Y. (2016). Katılım Bankacılığı, Banka ve Finansal Sistem içinde (Ed.ler: Hasan Ayaydın ve Savaş Durmuş), Bursa: Ekin Yayınevi.

Erbaş, S. N. ve Mirakhor, A. (2014). İslamın Temel Piyasa İlkeleri, Knight Belirsizliği ve Ekonomik Adalet, 3. Bölüm, Ekonomik Gelişim ve İslami Finans, The World Bank, Borsa İstanbul Kitaplığı.

Eroğlu, L. ve Yeter, F. H. (2018). 2008 Finansal Kriz Sonrası Yeni Riskler ve TCMB Yeni Para Politikaları, 1923'den Günümüze Türkiye'de Para-Kredi ve Kur Politikaları içinde, (Edler: İlhan Eroğlu, Baki Demirel, Tolga Dağlaroğlu), Bursa: Ekin Yayınevi.

Ertürk, A. (2009). Küresel Riskler ve Bankalarda Sermaye Yönetiminde Yeni Arayışlar, Derin Yayınevi.

Eryılmaz, F. ve Yüce, M. (2020). Suudi Arabistan'da Katılım Bankacılığı ve Tarihsel Gelişimi, Ankara: Gece Kitaplığı.

Emlak Katılım Bankası A.Ş. (2021), 2021 Faaliyet Raporu, https://www.emlakkatilim.com.tr/assets/uploads/sozlesmeform/sozlesme/2021-Faaliyet-Raporu.pdf, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Gedikli, A. ve Erdoğan, S. (2016). Katılım Bankacılığı: Türkiye ve Dünya Uygulaması, İslam Ekonomisi ve Finansı içinde (Ed.ler: Seyfettin Erdoğan, Ayfer Gedikli ve Durmuş Çağrı Yıldırım), Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Ghassan, H.B. ve Taher, F.S. (2015). Financial Stability of Islamic and Conventional Banks in Saudi Arabia: Evidence using Pooled and Panel Models, Munich Personal RePEc Archive.

Gökalp, F. (2014). Kriz Öncesi ve Kriz Sonrası Dönemler İtibariyle Katılım Bankaları ve Ticari Bankaların Karlılığı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 32,191-201.

Görmüş, Ş. ve Yabanlı, A. (2019). Katılım Bankacılığı Ekosisteminin Gelişimi, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı içinde, (Ed.ler: Şakir Görmüş, Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı), İstanbul: TKBB Yayınları.

Güçlü, F. ve Kılıç, M. (2020). İslami Finansın Dünyadaki Gelişimi İslami Finansa Yön Veren Uluslararası Kuruluşlar Üzerine Bir İnceleme, Uluslararası *Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 75-91.

Güran, N. ve Aktürk, İ. (2001). Uluslararası İktisadi Kuruluşlar, Beşinci Baskı, Isparta.

Günal, M. (2012). Para Banka ve Finansal Sistem, 4. Baskı, Ankara: Berikan Yayınevi.

Gündoğdu, A. Ş. (2021). İslam Kalkınma Bankası, İkinci Bölüm, Uluslararası İslami Finans Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Ferguson, R. (2002). Should Financial Stability Be an Explicit Central Bank Objective?, Conference at the IMF in Washington, D.C. September.

Hasan, M. ve Dridi, J. (2010). The Effects of the Global Crisis on Islamic and Conventional Banks:A Comparative Study. IMF Working Paper Series. WP/10/201.

Hassan, G. ve Noureddine, K. (2017). Financial Stability of Conventional and Islamic Banks: A Survey, Munich Personal RePEc Archive

Hazine ve Maliye Bakanlığı (2022). https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/%C4%B0slam-Kalk%C4%B1nma-Bankas%C4%B1.pdf, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Hidayat, S. E. ve Abduh, M. (2012). Does Financial Crisis give Impacts on Bahrain Islamic Banking Performance?, A panel regression analysis. International Journal of Economics and Finance, 4(7), 79-87.

ICD (2020). Islamic Finance Development Report 2020, https://icd-ps.org/uploads/files/ICDRefinitiv%20IFDI%20Report%2020201607502893_2100.pdf. [Erişim Tarihi: 01.10.2022]

IDB (2022). https://www.isdb.org/, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

IFSB (2022). About IFSM, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

IFSB (2020). Islamic Financial Services Industry Stability Report, http://www.ifsb.org 2020file:///C:/Users/9480/Downloads/Islamic%20Financial%20Services%20Industry%20Stability%20Report%202020_En.pdf. [Erişim Tarihi: 01.10.2022]

IIFM (2022). About IIFM, [Erişim Tarihi: 01.10.2022]

IIRA (2022). About IIRA, [Erişim Tarihi: 01.10.2022]

İkbal, Z. ve Mirakhor, A. (2014). Ekonomik Gelişim ve İslami Finans, (Ed.ler: Zamir İkbal ve Abbas Mirakhor), The World Bank, Borsa İstanbul Kitaplığı.

Karakahya, B. ve Çelik, S. (2021). Katılım Bankacılığı Finansman Sistemi: Temel İlkeler ve Uygulama Esasları, Katılım Bankacılığı içinde (Ed. Ferudun Kaya), İstanbul: Beta Yayınevi.

Karluk, R. (2014).Küreselleşen Dünyada Uluslararası Kuruluşlar, Yedinci Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

Katılım Finans (2020). Bahreyn'de İslami Finans https://tkbb.org.tr/Documents/KATiLiMFiNANS-SAYi22.pdf, [Erişim Tarihi: 11.09.2022]

Katılım Finans (2020), Pakistan'da İslami Bankacılık, https://tkbb.org.tr/Documents/tkbb-yayinlari-97/Katilim-Finans-Sayi-21.pdf [Erişim Tarihi: 11.09.2022]

Katılım Finans (2021). Ülke Panoraması Malezya https://tkbb.org.tr/Documents/tkbb-yayinlari-97/KATiLiMFiNANS-SAYi25.pdf, [Erişim Tarihi: 11.09.2022]

Katılım Finans (2021). Batı Dünyasının İslami Finans Merkezi: Birleşik Krallık https://tkbb.org.tr/Documents/Tkbbyayinlari/28.sayi.pdf, [Erişim Tarihi: 11.09.2022]

Katılım Finans (2022). Türkiye BAE İlişkilerinde Yeni Dönem, https://tkbb.org.tr/Documents/Tkbbyayinlari/KF_SAYI_29_V2.pdf [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Kaya, S., Dede K. ve Karabulut, E. (2019), Katılım Bankacılığında Kullanılan Sermaye Piyasası Ürün ve Uygulamaları, Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı içinde (Ed.ler: Şakir Görmüş, Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı), TKBB Yayınları, Yayın No:12.

Kazak, H. ve Okka O. (2022). İslami Finans Ekonomik Kalkınma ve Sosyal Barış, Ankara: Nobel Yayınevi.

Kazancı, F. (2020). Merkez Bankaları ve Faizsiz Bankacılık, İstanbul: İktisat Yayınları.

Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. (2021), 2021 Faaliyet Raporu, https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-5505.vsf [Erişim Tarihi: 11.11.2022]

Orhan, Z. H. (2021). Uluslararası İslami Bankacılık Uygulamaları, Dördüncü Bölüm, Uluslararası İslami Finans Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Odabaşıoğlu, F. G. (2016).Finansal Piyasaların Düzenlenmesi ve Denetlenmesi, 20. Bölüm, Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem içinde (Ed.ler: Güven Delice ve İlhan Ege), Ankara: Gazi Kitabevi.

Önal, M. İ. ve Önal, M. M. (2016). Faizsiz Bankacılık Uygulamaları ve Türkiye'de Faizsiz Bankacılık, Para-Banka-Kredi ve Finansal Sistem içinde (Ed.ler: Güven Delice ve İlhan Ege), Ankara: Gazi Kitabevi.

Özdemir, M. ve Aslan, H. (2017). Türkiye'de İslami Finansın Dönüşümünün
Ekonomi Politiği, SETA Yayınları.

Öztürkler, H. ve Çolak, Ö. F. (2018). Para Politikasında Yeni Normal: Geleneksel ve Geleneksel Olmayan Para Politikalarına Genel Bakış, 1923'den Günümüze Türkiye'de Para-Kredi ve Kur Politikaları içinde, (Edler: İlhan Eroğlu, Baki Demirel, Tolga Dağlaroğlu), Bursa: Ekin Yayınevi.

Özsoy, M. Ş. (2012). Katılım Bankacılığına Giriş, İstanbul: Kuveyt Türk Yayınları.

Özulucan, A. ve Özdemir, S. (2010). Katılım Bankacılığı, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Padoa-Schioppa, T.(2002), Central Banks and Financial Stability: Exploring a Land in Between, Second ECB Central Banking Conference on the Transformation of the European Financial System

Parashar, S.P. ve Venkatesh, J. (2010). How did Islamic Banks do During Global Financial crisis, Banks and Bank Systems, 5(5), 54-62.

Polat A. ve Akın, F. (2020). Finansal İstikrar ve Para Politikası İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 108-119.

Sayan, M. (2021). Küresel Finans Krizi ve Katılım Bankaları, İstanbul: İktisat Yayınları.

Schinasi G. J. (2004). Defining Financial Stability, IMF Working Paper, WP/04/187, 3-12.

Sheng, A. ve Singh, A. (2013). Islamic Finance Revisited: Conceptual and Analytical Issues From the Perspective of Conventional Economics, Economic Development and Islamic Finance (ss. 67-92), Ed. Zamir Iqbal ve Abbas Mirakhor, World Bank.

Siraj, K.K. ve Pillai, P.S. (2012). Comparative Study on Performance of Islamic Banks and Conventional Banks in GCC Region, Journal of Applied Finance & Banking, 2(3), 123-161.

Tabakoğlu, A. (2008). İslam İktisadına Giriş, Dergah Yayınları.

Tunay, B. ve Tunay, N. (2010). Bankacılık Krizleri ve Erken Uyarı Modelleri: Deneysel Çalışmaların Bulguları Işığında Teorik Bir Model Önerisi, Marmara Üniversitesi Uluslararası Finans Sempozyumu.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Bankalarımız 2007, 2011, 2015, 2019.İstanbul.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2010). Finansal İstikrar Raporu, Ankara.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2015). Finansal İstikrar, Türkiye'de Finansal İstikrar Gelişmeleri, Ankara.

Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. (2021). 2021 Faaliyet Raporu, https://www.turkiyefinans.com.tr/Lists/FinansalRaporlar/Attachments/68/2021%20Faaliyet%20Raporu.pdf [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB). Sektör Sunumları 2007, 2011, 2015, 2019, 2020. [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) (2015). Strateji Belgesi 2015-2025, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Tiryaki, G. (2009), Küresel Bankacılık Düzenlemelerinde Yeni Dönem, Active Finans Bankacılık Dergisi.

Tiryaki, G. (2012), Finansal İstikrar ve Bankacılık Düzenlemeleri, TBB Yayın No: 289, İstanbul.

Tiryaki, G. ve Yılmaz, A. (2012). Bankacılık Düzenlemeleri ile Finansal İstikrar İlişkisi: 1990 -2010 Türkiye Deneyimi, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 32 (1), 69-94.

Tunç, H. (2010). Katılım Bankacılığı, Nesil Yayıncılık.

Turhan, İ. (2014). Ekonomik Gelişim ve İslami Finans içinde, Ed.ler: Zamir İkbal ve Abbas Mirakhor, Dünya Bankası, İstanbul: Borsa İstanbul Kitaplığı.

Ural, M. (2019). Finansal İstikrar, Türkiye Ekonomisi Üzerine Seçme Yazılar içinde Ed.ler: Yaşar Uysal, Nilgün Acar Balaylar ve Nagehan Keskin, Ankara: Nobel Yayınevi.

Vakıf Katılım Bankası A.Ş. (2021). 2021 Faaliyet Raporu, https://www.vakifkatilim.com.tr/documents/uluslararasibankacilik/flippingbook/2021/pdf/tr-vakifkatilim.pdf, [Erişim Tarihi: 11.10.2022]

Yıldırım, S. (2018). İslam Ekonomisi Modeli Kapsamında İslami Finans ve İslami Bankacılık, Para Bankacılık ve Finansal Sistem içinde, (Ed.ler: Durmuş Çağrı Yıldırım ve Emrah İsmail Çevik),15. Bölüm, Bursa: Ekin Yayınevi.

Yıldırım, O. (2020). Türk Bankacılık Sistemi, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yumuşak, İ. G. (2021). İslami Finansın Kurumsallaşması ve Ekosistemi, Birinci Bölüm, Uluslararası İslami Finans ve Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Yüce, M. (2021).İslam Ekonomisinde Temel İlkeler, *İlahiyat Akademi Dergisi*,(13). 53-96.

Yücel, E (2021). İslami Finans Denetim ve Standart Kurumları, Üçüncü Bölüm, Uluslararası İslami Finans ve Kurumları ve Türkiye içinde (Ed. İbrahim Yumuşak), Ankara: Nobel Yayınevi.

Yücememiş, B. T. (2011). Finansal İstikrarda Para Politikalarının Rolü, İstanbul: Derin Yayınları.

Yücememiş, B. T. (2019). Finansal Sistemin İstikrarı: Merkez Bankasının Rolü, 10. Bölüm, Finansal Piyasalar: Para ve Bankacılık içinde, (Ed.ler: Başak Tanınmış Yücememiş ve Levent Çinko), Ankara: Nobel Yayınevi.

Yüksel, S. (2016). İslami Bankacılığı Ortaya Çıkaran Nedenler ve İslami bankacılığın Finansal İstikrara Katkıları, İslam Ekonomisi ve Finansı içinde (Ed.ler: Seyfettin Erdoğan, Ayfer Gedikli ve Durmuş Çağrı Yıldırım), Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Ziraat Katılım Bankası A.Ş. (2021). 2021 Faaliyet Raporu, https://www.ziraatkatilim.com.tr/sites/default/files/inlinefiles/Ziraat%20Kat%C4%B1l%C4%B1m%20Bankas%C4%B1%20A.%C5%9E.%202021%20Faaliyet%20Raporu.pdf, [Erişim Tarihi: 11.10.2022.]

Worldbank (2022). Country Classifications, https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2022-2023#:~:text=The%20World%20Bank%20assigns%20the,the%20previous%20year%20(2021). [Erişim Tarihi: 11.09.2022.]

FARKLI PERSPEKTİFLERDEN KRİPTO VARLIKLAR

Editör
Doç. Dr. İsmail ÇELİK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-00-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Teknolojik gelişmeler insan hayatına pek çok yeni finansal ürünler kattı. Blokzincir teknolojisi ile üretilen kripto varlıklar (kripto paralar – sanal paralar) da bu yeni ürünlerin en ilgi çekici olanlarının başında gelmektedir. 2009 yılında Bitcoin'in ortaya çıkmasıyla başlayan sanal para çağı, yaklaşık 2 trilyon dolarlık piyasa kapitalizasyonu ve 10.000'den fazla kripto para ile finans alanında gelecek zamanlarda üzerinde en çok konuşulan konulardan biri olacaktır.

Elinizdeki kitap, bu güncel ve popüler konuyla ilgili tartışmalara zenginlik katmak amacıyla hazırlanmıştır.

Para tarih boyunca farklı formlarda var olmuştur. Ekonomilerde para olarak kabul edilen şeyler ve para ile yapılan işlemlerin yöntemi zaman içerisinde değişmiştir. Malın mal ile değiş tokuş yapıldığı takas ekonomisi dönemi, hububatın, deniz kabuğunun mübadele aracı olarak kullanıldığı zamanlar, altın, gümüş gibi kendiliğinden bir değere sahip madenlerin para olarak kullanıldığı dönemler ve kağıt paranın, elektronik paranın değer ölçüsü, mübadele aracı ve değer biriktirme aracı olarak kullanıldığı günümüz dünyası ve nihayet kripto paralarla tanışmamız.

Kripto paraları madeni paralardan, kağıt ve elektronik paralardan ayıran bir takım unsurlar söz konusudur; kripto paralar tamamen dijitaldir, işlem maliyetleri çok azdır, küresel olarak kullanılabilirler ve önceden belirlenmiş algoritmik kurallara bağlı oldukları için hiç bir kişi veya kurum kripto para arzını tek başına belirleyemez.

Bugün dünya ekonomisinin, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya, İngiltere, Avrupa Birliği, Japonya, Rusya, Çin gibi hemen hemen bütün ağır topları kripto paralarla ilgili yasal düzenlemeler yapmışlardır. Türkiye'de 11. Kalkınma Planı'nda, blokzincir tabanlı dijital Merkez Bankası parası uygulamaya konulacaktır, ödeme hizmetleri ve elektronik para kuruluşları birliği kurulacaktır denmektedir. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından yerli kripto para birimi çıkartılması hedeflendiği anlaşılmaktadır.

Bugün kripto para türleri ile dünyada seyahat sektöründe, emlak sektöründe, eğitim sektöründe, motorlu taşıt endüstrisinde, perakende satışta, sanat eseri alışverişinde, oyun sektöründe işlem yapılabilmektedir.

Bu çalışmada, ödeme, birikim ve yatırım aracı olarak kullanılabilen kripto para olgusu İslami açıdan da değerlendirilmiştir.

Okuyucularını bilgilendirmeyi, düşündürmeyi hedef alan bu çalışmanın amacına ulaşmasını ümit ediyorum.

Prof. Dr. Şeref KALAYCI

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
KRİPTO VARLIKLARA GENEL BAKIŞ
Dr. Öğr. Üyesi Murat KAYA

1.1. LİDYALILARDAN SATOSHİ'YE PARANIN TARİHSEL SERÜVENİ 5
1.1.1. Para Nedir? 5
1.1.2. Paranın Tarihsel Macerası 7
1.1.3. Para Sistemleri 8
1.1.4. Mal Para Sistemi 9
1.1.4.1. Metal Para Sistemi 9
1.1.4.2. Temsili Para Sistemi 9
1.1.4.3. Kâğıt Para (İtibari veya Fiat Para) Sistemi 9
1.1.4.4. Kaydi Para Sistemi 10
1.1.5. Paranın Özellikleri 10
1.1.6. Paranın Fonksiyonları 11
1.2. KRİPTO PARALAR ve BITCOIN 12
1.2.1. Kripto Paraların 5N 1K'sı 13
1.2.1.1. Ne - Kripto Paralar Nedir? 13
1.2.1.2. Nerede - Kripto Paralar Nerede Üretilmektedir? 14
1.2.1.3. Ne Zaman - Kripto Paralar Ne Zaman Üretilmeye Başlanmıştır? 15
1.2.1.4. Neden - Kripto Paralar Neden Üretilmiştir? 16
1.2.1.5. Nasıl - Kripto Paralar Nasıl Üretilmiştir? 17
1.2.1.6. Kim – Satoshi Nakamoto Kimdir? 17
1.2.2. Kripto Paraların Temel Özellikleri 19
1.2.3. Kripto Para Cüzdanları 20
1.2.4. Kripto Para Türleri 21
1.2.5. Kripto Para Birimlerinin Değerini Etkileyen Faktörler 27
1.2.6. Kripto Paraların Finansal Piyasalara Etkisi 28
1.2.7. Kripto Paraların Avantajları ve Dezavantajları 31
1.2.8. Kripto Paralar ve Kara Para Aklama 33
1.2.9. Kripto Paraların Geleceği 34
1.3. BLOKZİNCİR TEKNOLOJİSİ ve MADENCİLİK 35
1.3.1. Blokzincir ve Kriptografi Nedir? 35
1.3.2. HASH (Özet Değeri) Fonksiyonu 39
1.3.3. Açık Anahtar ve Özel Anahtar 40
1.3.4. Gizli Belge Gönderme ve Dijital İmza 41

1.3.5. Oluşturulan Blokların Yapısı 43
1.3.6. Madencilik (Mining) 43
1.3.6.1. İş İspatı (Proof of Work / POW) 44
1.3.6.2. Hisse İspatı (Proof of Stake / POS) 47
1.3.7. Akıllı Kontratlar ve Blokzincirin Kullanım Alanları 47
1.3.8. ICO (Initial Coin Offering) ve White Paper 48
KAYNAKÇA 51

İKİNCİ BÖLÜM
UZUN HAFIZA ÖZELLİĞİNİN KRİPTO PARA PİYASASINDA TEST EDİLMESİ
Dr. Öğr. Üyesi Arife ÖZDEMİR HÖL

2.1. GİRİŞ 55
2.2. LİTERATÜR TARAMASI 59
2.3. YÖNTEM 63
2.4. VERİ VE BULGULAR 65
2.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 78
KAYNAKÇA 81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
FİNANSAL RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI KRİPTO PARA PİYASASI İLE EMTİA PİYASASI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ
Dr. Öğr. Üyesi Nazlıgül GÜLCAN

3.1. GİRİŞ 85
3.2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI 86
3.3. UYGULAMA 89
3.3.1. YÖNTEM 89
3.3.2. VERİ VE BULGULAR 91
3.4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 97
KAYNAKÇA 99

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BITCOIN ve GELİŞEN ÜLKE BORSALARI ARASINDAKİ DİNAMİK BAĞLANTILILIK İLİŞKİSİ: TVP-VAR MODELİNDEN KANITLAR

Dr. Öğr. Üyesi Tayfun YILMAZ

4.1. GİRİŞ 101
4.2. LİTERATÜR TARAMASI 103
4.3. VERİ SETİ, METODOLOJİ ve BULGULAR 110
4.3.1. Veri Seti 110
4.3.2. Metodoloji 111
4.3.2.1. Garman Klass 111
4.3.2.2. TVP-VAR 113
4.3.3. Bulgular 114
4.3.3.1. BTC - BIST İlişkisinin Değerlendirilmesi 115
4.3.3.2. BTC - BVSP İlişkisinin Değerlendirilmesi 118
4.3.3.3. BTC - FTSEJSE İlişkisinin Değerlendirilmesi 121
4.3.3.4. BTC - MOEX İlişkisinin Değerlendirilmesi 124
4.3.3.5. BTC - NSEI İlişkisinin Değerlendirilmesi 127
4.3.3.6. BTC - SSEC İlişkisinin Değerlendirilmesi 130
4.3.3.7. Tüm Değişkenlere İlişkin Değerlendirilmeler 133
4.4. GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ 137
KAYNAKÇA 140

BEŞİNCİ BÖLÜM
PARA, KRİPTO PARALAR VE KRİPTO PARALARIN İSLAMİ PARA PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğr. Gör. Dr. Hilmi Tunahan AKKUŞ

5.1. GİRİŞ 145
5.2. İSLAM'DA PARA VE DÖVİZ TİCARETİ (SARF) 168
5.3. İSLAMİ AÇIDAN KRİPTO PARALAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER 170
5.3.1. Kripto Paraların İslami Açıdan Uygun Olmadığının İleri Sürüldüğü Çalışmalar 171
5.3.2. Kripto Paraların İslami Açıdan Uygun Olduğunun İleri Sürüldüğü Çalışmalar 172
5.3.3. Farklı Durumlara Göre Kripto Paraların İslami Açıdan Lehte ve Aleyhte Farklı Sonuçlar Doğurabileceğini İleri Süren Çalışmalar 173
5.3.4. Çalışmanın Bulguları 175
5.4. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME 176
KAYNAKÇA 178

KAYNAKÇA

Akdiş, S. (2011). Para Teorisi ve Para Politikası. Ankara: Gazi Kitapevi.

Akleylek, S., Yıldırım, H. M., ve Tok, Z. Y. (2011). Kriptoloji ve Uygulama Alanları: Açık Anahtar Altyapısı ve Kayıtlı Elektronik Posta. Akademik Bilişim. 713-718.

Aksoy, E. (2020). Bitcoin, Paradan Sonraki En Büyük İcat. İstanbul: Abaküs Yayıncılık.

Alpago, H. (2018). Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD). 3(2). 411-428.

Alptekin, V., Metin, İ. ve Akcan, A.T.(2018). Kripto Para Ekonomisi. Konya: Eğitim Yayınevi.

Arıcan, E. ve Yücememiş, Tanınmış, B. (2018). Bitcoin, Bitcoin for Dummies. Ankara: Nobel Yaşam.

Atabaş, H. (2018). Blokzinciri Teknolojisi ve Kripto Paraların Hayatımızdaki Yeri. İstanbul: Ceres Yayınları.

Ateş, B. A. (2016). Kripto Para Birimleri, Bitcoin Ve Muhasebesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. *7*(1). 349-366.

Bastiaan, M. (2015). Preventing The 51%-Attack: A Stochastic Analysis Of Two Phase Proof Of Work İn Bitcoin. In Available at http://referaat. cs. utwente. nl/conference/22/paper/7473/preventingthe-51-attack-a-stochasticanalysis-oftwo-phase-proof-of-work-in-bitcoin. pdf.

Bhat, M. ve Vijayal, S. (2017). A Probabilistic Analysis on Crypto-Currencies Based on Blockchain. International Conference on Next Generation Computing and Information Systems (ICNGCIS). Jammu. 69-74. doi: 10.1109/ICNGCIS.2017.37.

BTK, (2020). Kripto Para Araştırma Raporu. Ankara.

Bunjaku, F., Gjorgieva-Trajkovska, O., ve Miteva-Kacarski, E. (2017). Cryptocurrencies–Advantages and Disadvantages. Journal of Economics. *2*(1). 31-39.

Chohan, U. W. (2021). A History of Dogecoin. Discussion Series: Notes on the 21st Century.

Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto Para Bitcoin. SPK Araştırma Dairesi Araştırma Raporu, Ankara.

DeMartino, I. (2018). Bitcoin Rehberi, Çeviren: Kübra Tekneci. İstanbul: Epsilon Yayınevi.

Dirican, C., Erdoğdu, A. ve Akkaya, M. (2018). Sermaye Piyasalarında Değişen Dinamikler, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Eren, B. S., Erek, M. S., ve Buyruk Akbaba, A. N. (2020). Kripto Para Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches. *9*(2).1340-1367.

Fettahoğlu, S., ve Khusayan, S. (2017). Yeni Finansman Olanağı: Kitle Fonlama. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 10(4). 497-521.

Franco, P. (2015). Understanding Bitcoin: Cryptography, Engineering and Economics. John Wiley & Sons.

Frisby, D. (2014). Bitcoin: The Future of Money?, London.

Gibbs, T., ve Yordchim, S. (2014). Thai Perception on Litecoin Value. International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering. 8(8). 2589-2591.

Güven, V. ve Şahinöz, E. (2021), Blokzincir, Kripto Paralar, Bitcoin, Satoshi Dünyayı Değiştiriyor. İstanbul: Kronikkitap.

https://coinmarketcap.com/tr/currencies/binance-coin/

https://coinmarketcap.com/tr/currencies/polkadot-new/

https://coinmarketcap.com/tr/currencies/usd-coin/

İda, A. (2017). Bitcoin Hakkında Güncel Herşey, İstanbul: Bizim Gezegen Yayınları.

İnci, S. ve Alper, İ. (2018). Bitcoin Devrimi. Ankara: Elma Yayınevi.

İşler, B., Takaoğlu, M., ve Küçükali, U. F. (2019). Blokzinciri Ve Kripto Paraların İnsanlığa Etkileri. Yeni Medya Elektronik Dergisi. 3(2). 71-83.

Karaarslan, E. ve Akbaş, M. F. (2017). Blokzinciri Tabanlı Siber Güvenlik Sistemleri. Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi. 3(2). 16-21.

Kardaş, S. (2019). Blokzincir Teknolojisi: Uzlaşma Protokolleri. Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Dergisi. 10(2). 481-496.

Kesebir, M. ve Günceler, B. (2019). Kripto Para Birimlerinin Parlak Geleceği, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 17. 601-621.

Kırbaş, İ. (2018). Blokzinciri Teknolojisi ve Yakın Gelecekteki Uygulama Alanları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,.9(1). 75-82.

Kızıl, C., Hanişoğlu, S. ve Aslan, T. (2019). Kripto Paraların Finansal Piyasalara Etkileri ve Muhasebeleştirilmesi. Bursa: Ekin Yayınevi.

Kodalak, B. (2021). Tarih Boyunca Para Sistemleri, Modern Para Politikası ve Altın, İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Konukseven, S. ve Özen, T. (2021), 50 Yıllık Hayal Bitcoin. İstanbul: MediaCat Yayınları.

Kurt, L. (2018). Kripto Para Bitcoin Finansal Özgürlüğün Eşiğinde. Ankara: Karina Yayınevi.

Mishkin, F. (2011). Para, Bankacılık ve Finansal Piyasalar İktisadı, Sekizinci Baskı. İstanbul: Akademi Yayıncılık.

Nakamoto, S. (2008), Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. https://bitcoin.org/bitcoin.pdf.

Nebil, Sarp, F. (2018). Bitcoin ve Kripto Paralar. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

Norman, A. (2020). Blockchain Teknolojisi Hakkında. Tektime Yayınları.

Oral, B. G., ve Yeşilkaya, Y. (2021). Kripto Para İkilemi: Karapara Aklama Ve Bitcoin. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. (39). 209-239.

Özbilen, Ş. (2015). Para Teorisi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Öztürk, N. (2014). Para Banka Kredi. Bursa: Ekin Yayınevi.

Pagliery, J. (2014). Bitcoin: And The Future Of Money. Triumph Books.

Parasız, İ. (1998). Modern Para Teorisi. Bursa: Ezgi Kitapevi.

Sevim, Ozan, H. (2020). Kara Para Aklama Suçu ve Kripto Paralar, Hukuk ve Bilişim Dergisi 3. Nesil Hukuk Dergisi. Sayı 2. 4-12.

Solak, M. ve Karatay, E. (2018). ICO'ların Sermaye Piyasası Kanunu Kapsamında Değerlendirilmesi, 35. Ulusal Bilişim Kurultayı Bildiriler Kitabı. 42-49.

Şahin, E. (2019). Yeni Başlayanlar İçin Bitcoin Hazinesi. e-book.

Şıklar, İ. (2004). Para Politikası ve Politikası. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Takaoğlu, M., Özer, Ç. ve Parlak, E. (2019). Blokzinciri Teknolojisi ve Türkiye'deki Muhtemel Uygulanma Alanları, Uluslararası Doğu Anadolu Fen Mühendislik ve Tasarım Dergisi. 1(2). 260-295.

Tanrıverdi, M., Uysal, M., ve Üstündağ, M. T. (2019). Blokzinciri Teknolojisi Nedir? Ne Değildir? Alanyazın İncelemesi. Bilişim Teknolojileri Dergisi. 12(3). 203-217.

Turan, Z. (2018). Kripto Paralar, Bitcoin, Blockchain, Petro Gold, Dijital Para ve Kullanım Alanları. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 11(3). 1-5.

Uzunoğlu, S. (2007). Para ve Döviz Piyasaları. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Ünal, G. ve Uluyol, Ç. (2020). Blok Zinciri Teknolojisi. Bilişim Teknolojileri Dergisi. 13(2). 167-175.

Ünsal, E., ve Kocaoğlu, Ö. (2018). Blok Zinciri Teknolojisi: Kullanım Alanları, Açık Noktaları ve Gelecek Beklentileri. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi. (13). 54-64.

Üzer, B. (2017). Sanal Para Birimleri. TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara.

Vigna, P. ve Casey, J.M. (2020). Kriptopara Çağı. Çeviren: Ali Atav. Ankara: Buzdağı Yayınevi.

Zeren, F. ve Esen, S. (2018). Geleceğin Para Birimi ya da Sadece Bir Balon: Bitcoin. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 21(39). 433-448.

KAYNAKÇA

Abakah, E. J. A., Gil-Alana, L. A., Madigu, G. ve Romero-Rojo, F. (2020). Volatility Persistence in Cryptocurrency Markets Under Structural Breaks. International Review of Economics & Finance, 69, 680-691.

Akkuş, H. T. ve Çelik, İ. (2020). Modeling, Forecasting The Cryptocurrency Market Volatility and Value at Risk Dynamics of Bitcoin. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22(2), 296-312.

Alizadeh, S., Saleh, H., Shafiee, M. ve Branch, S. (2019). Research into Cryptocurrencies and Long Term Memory. International Journal of Innovative Science and Research Technology, 4(12), 511-514.

Al-Yahyaee, K. H., Mensi, W., Ko, H. U., Yoon, S. M. ve Kang, S. H. (2020). Why Cryptocurrency Markets are Inefficient: The Impact of Liquidity and Volatility. The North American Journal of Economics and Finance, 52, 101168.

Aslan, A., ve Sensoy, A. (2020). Intraday Efficiency-Frequency Nexus in the Cryptocurrency Markets. Finance Research Letters, 35, 101298.

Baillie, R.T.; Bollerslev, T. ve Mikkelsen, H.O. (1996). Fractionally Integrated Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity, J. Econom., 74, 3–30.

Bariviera, A. F. (2017). The Inefficiency of Bitcoin Revisited: A Dynamic Approach. Economics Letters, 161, 1-4.

Barkoulas, J. T. ve Baum, C. F. (1997). Fractional Differencing Modeling and Forecasting of Eurocurrency Deposit Rates. Journal of Financial Research, 20(3), 355-372.

Bollerslev, T. (1986). Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedastıcıty. Journal of Econometrics, 31, 307-327.

Bollerslev, T. ve Mikkelsen, H. O. (1996). Modelling and Pricing Long Memory in Stock Market Volatility. J Economic, 73, 151–184.

Bouri, E., Gil-Alana, L. A., Gupta, R. ve Roubaud, D. (2019). Modelling Long Memory Volatility in the Bitcoin Market: Evidence of Persistence and Structural Breaks. International Journal of Finance & Economics, 24(1), 412-426.

Bozkurt, H. (2009). M-GARCH Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(2), 126-145.

BTCTURK Bilgi Platformu, https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/bitcoin-tarihi/, (Erişim Tarihi 8.10.2021)

Caporale, G. M., Gil-Alana, L. ve Plastun, A. (2018). Persistence in The Cryptocurrency Market. Research in International Business and Finance, 46, 141-148.

Çelik, I. (2020). Can Bitcoin be a Stable İnvestment?. Financial Studies, 24(2 (88)), 19-36.

Charfeddine, L. ve Maouchi, Y. (2019). Are Shocks on The Returns and Volatility of Cryptocurrencies Really Persistent?. Finance Research Letters, 28, 423-430.

Cheah, E. T., Mishra, T., Parhi, M. ve Zhang, Z. (2018). Long Memory Interdependency and Inefficiency in Bitcoin Markets. Economics Letters, 167, 18-25.

Conrad, C., Karanasos, M. ve Zeng, N. (2008). Multivariate Fractionally Integrated APARCH Modeling of Stock Market Volatility: A Multi-Country Study. University of Heidelberg Department of Economics. Discussion Paper Series No. 472.

Davidson, J. (2004). Moment and Memory Properties of Linear Conditional Heteroscedasticity Models, and a New Model. Journal of Business & Economic Statistics, 22(1), 16-29.

Ding Z., Granger C. W. J. Engle R. F. (1993). A Long Memory Property of Stock Market Returns and A New Model. J Empir Finance, 1, 83-106.

Duan, K., Li, Z., Urquhart, A. ve Ye, J. (2021). Dynamic Efficiency and Arbitrage Potential in Bitcoin: A Long-Memory Approach. International Review of Financial Analysis, 75, 101725.

Engle, R.F. (1982). Autoregressive Conditional Heteroskedasticity with Estimates of The Variance of U.K. Inflation. Econometrica, 50, 987-1008.

Engle, R.F. ve Bollerslev, T. (1986). Modelling the Persistence of Conditional Variances. Econometric Reviews, 5, 1-50.

Fama, E. (1970), Efficient Capital Markets: A Theory and Empirical Work, Journal of Finance, 25(2), 283-417.

Geweke J. ve Porter-Hudak S. (1983). The Estimation and Application of Long Memory Time Series Models. Journal of Time Series Analysis, 4, 221– 238.

Glosten, L. R., Jagannathan, R. ve Runkle, D. (1993). On The Relation Between The Expected Value and the Volatility of The Nominal Excess Return on Stocks. Journal of Finance, 48, 1779-1801.

Granger, C.W. ve Joyeux, R. (1980). An Introduction to Long-Memory Time Series Models and Fractional Differencing. Journal of Time Series Analysis, 1(1), 15–29.

Güleç, T. C. ve Aktaş, H. (2019). Kripto Para Birimi Piyasalarında Etkinliğin Uzun Hafıza ve Değişen Varyans Özelliklerinin Testi Yoluyla Analizi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14(2), 491-510.

Hameed, Z., Shafi, K. ve Nawab, S. (2021). Long Term Memory Effect in Selected Cryptocurrencies. Research Journal of Social Sciences and Economics Review, 2(2), 255-263.

Holton, G.A. (2004). Defining Risk, Financial Analysts Journal, 60(6), .19- 25.

Hosking, J. R. M. (1985). Fractional Differencing Modeling in Hydrology 1. JAWRA Journal of the American Water Resources Association, 21(4), 677-682.

Hosking, J.R.M. (1981). Fractional Differencing. Biometrika, 68, 165–176.

Hurst H. (1951). Long Term Storage Capacity of Reservoirs. Transactions of The American Society of Civil Engineers, 116, 770-799.

Jena, S. K., Tiwari, A. K., Dogan, B. ve Hammoudeh, S. (2020). Are The Top Six Cryptocurrencies Efficient? Evidence from Time-Varying Long Memory. International Journal of Finance & Economics.1-11.

Kang, H. J., Lee, S. G. ve Park, S. Y. (2021). Information Efficiency in The Cryptocurrency Market: The Efficient-Market Hypothesis. Journal of Computer Information Systems, 1-10.

Kang, S. H. (2021). Time-Varying Long Memory Property in the Cryptocurrency Markets. Journal of the Korean Data Analysis Society, 23(1), 75-85.

Karan, M. B. (2011). Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.

Kaya Soylu, P., Okur, M., Çatıkkaş, Ö. ve Altintig, Z. A. (2020). Long Memory in The Volatility of Selected Cryptocurrencies: Bitcoin, Ethereum and Ripple. Journal of Risk and Financial Management, 13(6), 107.

Kristoufek, L. ve Vosvrda, M. (2019). Cryptocurrencies Market Efficiency Ranking: Not so Straightforward. Physica A: Statistical Mechanics and its Applications, 531, 120853.

Lahmiri, S., Bekiros, S. ve Salvi, A. (2018). Long-Range Memory, Distributional Variation and Randomness of Bitcoin Volatility. Chaos, Solitons & Fractals, 107, 43-48.

Liow, K. H. (2009). Long-Term Memory in Volatility: Some Evidence from International Securitized Real Estate Markets. The Journal of Real Estate Finance and Economics, 39(4), 415-438.

Lo, A. W. (1991). Long Term Memory in Stock Market Prices. Econometrica, 59, 1279–1313.

Malinda, M. (2017). Long Memory in Asymmetric Volatility of Asean Exchange-Traded Funds. International Journal of Trade, Economics and Finance, 8(2), 78-82.

Mandelbrot, B. B. (1975). Limit Theorems on The Self-Normalized Range for Weakly and Strongly Dependent Processes. Zeitschrift fur Wahrscheinlichkeitstheorie und Verwandte Gebiete, 33(3), 271-285.

Mandelbrot, B. B. ve Wallis, J. R. (1969). Robustness of The Rescaled Range R/S in The Measurement of Noncyclic Long Run Statistical Dependence. Water Resources Research, 5, 967-988.

Mandelbrot, B.B. (1972). Statistical Methodology for Nonperiodic Cycles: from the Covariance to R/S Analysis. Annals of Economic and Social Measurements, 1, 259-290.

Markowitz, H. M. (1952). Portfolio Selection, Journal of Finance, 7(1), 77-91.

Mensi, W., Al-Yahyaee, K. H. ve Kang, S. H. (2019a). Structural Breaks and Double Long Memory of Cryptocurrency Prices: A Comparative Analysis from Bitcoin and Ethereum. Finance Research Letters, 29, 222-230.

Mensi, W., Lee, Y. J., Al-Yahyaee, K. H., Sensoy, A. ve Yoon, S. M. (2019b). Intraday downward/Upward Multifractality and Long Memory in Bitcoin and Ethereum Markets: An Asymmetric Multifractal Detrended Fluctuation Analysis. Finance Research Letters, 31, 19-25.

Nadarajah, S. ve Chu, J. (2017). On the Inefficiency of Bitcoin. Economics Letters, 150, 6-9.

Naseer, M. ve Bin Tariq, D. (2015). The Efficient Market Hypothesis: A critical Review of The Literature. The IUP Journal of Financial Risk Management, 12(4), 48-63.

Nelson, D. B. (1991). Conditional Heteroskedasticity in Asset Returns: A new approach, Econometrica. 59(2), 347-370.

Rambaccussing, D. ve Mazibas, M. (2020). True Versus Spurious Long Memory in Cryptocurrencies. Journal of Risk and Financial Management, 13(9), 186.

Ranganai, E. ve Kubheka, S. B. (2016). Long Memory Mean and Volatility Models of Platinum and Palladium Price Return Series Under Heavy Tailed Distributions. SpringerPlus, 5(1), 1-20.

Sansó, A., Aragó, V. ve Carrion, J. L. (2004). Testing for Changes in The Unconditional Variance of Financial Time Series. Revista de Economía Financiera,4, 32-53.

Schwert, G. W. (1990). Stock Market Volatility, Financial Analysts Journal, 46, 23-34.

Songur, M. (2019). GARCH Modelleri ile Kripto Para Birimlerinin Oynaklık Tahmini. 5th International Regional Development Conference (IRDC'2019), Malatya / TURKEY.

Tan, Z., Huang, Y. ve Xiao, B. (2021). Value at Risk and Returns of Cryptocurrencies Before and After The Crash: Long-run Relations and Fractional Cointegration. Research in International Business and Finance, 56, 101347.

Tiwari, A. K., Jana, R. K., Das, D. ve Roubaud, D. (2018). Informational Efficiency of Bitcoin-An extension. Economics Letters, 163, 106-109.

Tse, Y. K. (1998). The Conditional Heteroscedasticity of the Yen–Dollar Exchange Rate. Journal of Applied Econometrics, 13(1), 49-55.

Urquhart, A. (2016). The Inefficiency of Bitcoin. Economics Letters, 148, 80-82.

Xiu, J. ve Jin, Y. (2007). Empirical Study of ARFIMA Model Based on Fractional Differencing. Physica A: Statistical Mechanics and its Applications, 377(1), 138-154.

Ying, Q., Yousaf, T., Akhtar, Y. ve Rasheed, M. S. (2019). Stock Investment and Excess Returns: a Critical Review in The Light of The Efficient Market Hypothesis. Journal of Risk and Financial Management, 12(2), 1-22.

Yonghong, J., He, N. ve Weihua, R. (2018). Time-Varying Long-Term Memory in Bitcoin Market. Finance Research Letters, 25, 280-284.

KAYNAKÇA

Baur, D. G., Dimpfl, T., Kuck, K. (2017). Bitcoin, Gold and the US Dollar-A Replication and Extension, Finance Research Letters, 1-15, http://doi.org/10.1016/j.frl.2017.10.012.

Bouoiyour, J. ve Selmi, R. (2015). What Does Bitcoin Look Like?. Annals of Economics and Finance 16-2, 449-492.

Bouri, E., Molnar, P., Azzi, G., Roubaud, D. ve Hagfors, L. I. (2016). On the Hedge and Safe Haven Properties of Bitcoin: Is it Really More Than a Diversifier?. Finance Research Letters 000, 1-7, http://doi.org/10.1016/j.frl.2016.09.025.

Bozoklu, Ş. ve Saydam, İ. M. (2010). BRIC Ülkeleri ve Türkiye Arasındaki Sermaye Piyasaları Entegrasyonunun Parametrik ve Parametrik Olmayan Eşbütünleşme Testleri ile Analizi. Maliye Dergisi 159, 416-431.

Çetinkaya, Ş. (2018). Kripto Paraların Gelişimi ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi ile İncelenmesi. Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi, 2(5), 11-21.

Dickey, D. A. ve Fuller, W. A. (1981). Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root. Econometrica, 49(4), 1057-1072.

Dyhrberg, A. H. (2015). Bitcoin, Gold and the Dollar–A GARCH Volatility Analysis. Finance Research Letters 000, 1-8.

Erdaş, L. ve Çağlar, A. E. (2018). Analysis of the Relationships between Bitcoin and Exchange Rate, Commodities and Global Indexes by Asymmetric Causality Test. Astern Journal of European Studies, 9(2), 26-45.

Ghorbel, A. ve Jeribi, A. (2021). Investigating the Relationship between Volatilities of Cryptocurrencies and Other Financial Assets. Decisions in Economics and Finance, https://doi.org/10.1007/s10203-020-00312-9.

Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegrating Vectors. Journal of Economic Dynamics and Control, 12(2-3), 231-254.

Kjaerland, F., Khazal, A., Krogstad, E. A., Nordstrøm, F. B. G. ve Oust, A. (2018). An Analysis of Bitcoin's Price Dynamics. Journal of Risk and Financial Management, 11(63), 1-18, https://doi.org/10.3390/jrfm11040063.

Mercan, K. Ş. ve Sayın, E. (2018). Kripto Para Birimleri: Vergilendirilmesi ve Dünyadaki Uygulamaları. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 5(20), 701-711.

Öztürk, M. B., Arslan, H., Kayhan, T. ve Uysal, M. (2018). Yeni Bir Hedge Enstrümanı Olarak Bitcoin: Bitconomi. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(2), 217-232, https://doi.org/0.25287/ohuiibf.415713.

Phillips, P. C. B. ve Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regression, Econometrica, 75(2), 335-346.

Rangasamy, L. (2009). Some Policy Implications of Movements in Commodity Prices. Challenges for Monetary Policy-makers in Emerging Markets, 117-121, https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.555.5713&rep=rep1&type=pdf.

Rehman, M. U. (2020). Do Bitcoin and Precious Metals Do Any Good Together? An Extreme Dependence and Risk Spillover Analysis. Resources Policy 68, 1-16, https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2020.101737.

Sadorsky, P. (2014). Modeling Volatility and Conditional Correlations between Socially Responsible Investments, Gold and Oil. Economic Modelling, 38, 609-618.

Samah, H. (2018). Assessing the Asymmetric Relationship Amongst the Implied Volatilities of Bitcoin, Precious Metals and Crude Oil: Evidence from Linear and Nonlinear ARDL Models. Journal of Academic Research in Economics (JARE), (3), 445-454.

Sel, A. (2020). Pandemi Sürecinde Altın Fiyatları ile Kripto Para İlişkisinin Makine Öğrenme Metotları ile İncelenmesi. Journal of Statistics&Applied Science, 1(2), 85-98.

Su, C. W., Qin, M., Tao, R. ve Zhang, X. (2020). Is the Status of Gold Threatened by Bitcoin?. Economic Research-Ekonomska Istrazivanja, 33(1), 420-437, https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1718524.

Şahin, O. N. (2018). TMS&TFRS Işığında Muhasebe, Vergi ve Denetim Açısından Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri. Muhasebe ve Bilim Dergisi, 20(4), 898-923.

Telek, C. ve Şit, A. (2020). Kripto Paraların Altın ve Dövizle İlişkisi: Bitcoin Örneği. Studies-Economy, 15(2), 913-924, https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.42650.

Toda, H. Y. ve Yamamoto, T. (1995). Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Process. Journal of Econometrics, 66, 225-250.

www.investing.com (Erişim Tarihi: 28.07.2021).

Yıldırım, H. (2018). Günlük Bitcoin ile Altın Fiyatları Arasındaki İlişkinin Test Edilmesi: 2012-2013 Yılları Arası Johansen Eşbütünleşme Testi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(4), 2328-2343.

Zhu, Y., Dickinson, D. ve Li, J. (2017). Analysis on the Influence Factors of Bitcoin's Price Based on VEC Model. Financial Innovation, Springer, 3(3), 1-13, http://doi.org/10.1186/s40854-017-0054-0.

KAYNAKÇA

Alptürk, Y. ve Tunçel, M. B. (2021). Fenomen Kripto Paralar Balon Hareketleri Sergiliyor mu? Dogecoin ve Shiba Inu`dan Kanıtlar (Kitap: Kripto Para Piyasalarında Neler Oluyor? Editör: Samet GÜRSOY). Sonçağ Yayıncılık. 71-94.

Ammous, S. (2018). Can Cryptocurrencies Fulfil the Functions of Money?. The Quarterly Review of Economics and Finance, Vol. 70, 38-51.

Antonakakis, N., Cuñado, J., Filis, G., Gabauer, D., ve de Gracia, F., P. (2019), Oil And Asset Classes Implied Volatilities: Dynamic Connectedness And Investment Strategies (June 6, 2019). Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3399996 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3399996

Antonakakis, N., Ioannis, C. ve Gabauer, D. (2020) Refined Measures of Dynamic Connectedness Based on Time-Varying Parameter Vector Autoregressions, Journal of. Risk Financial Management. 13, 84; doi:10.3390/jrfm13040084

Baur, D. G., Dimpfl, T., ve Kuck, K. (2018). Bitcoin, Gold and The US Dollar - A Replication and Extension. Finance Research Lettersi Elsevier. Vol. 25 (C), 103-110.

Baur. D. G., Hong, K. H. ve Lee, A. D. (2018). Bitcoin: Medium of Exchange or Speculative Assets?. Journal of International Financial Markets, Institutions and Money. Vol. 54. 177-189.

Beneki, C., Koulis, A., Kyriazis, N. A. ve Papadamou, S. (2019). Investigating Volatility Transmission and Hedging Properties Between Bitcoin and Ethereum, Research in International Business and Finance. Vol. 48, 219-227.

Bouri, E., Das, M., Gupta, R. Ve Roubaud, D. (2018). Spillovers Between Bitcoin and Other Assets During Bear and Bull Markets. Applied Economics. 50 (1). https://doi.org/10.1080/00036846.2018.1488075

Çağlayan, E. ve Saçaklı İ. (2006). Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliğinin Sıfır Frekansta Spektrum Tahmincisine Dayanan Birim Kök Testleri ile İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20 (1), 121-137.

Diebold, F.X. ve Yilmaz, K., (2009). Measuring financial asset return and volatility spillovers, with application to global equity markets. Econ J. 119, 158-171.

Diebold, F. X., and Yılmaz, K. (2014). On the Network Topology of Variance Decompositions: Measuring the Connectedness of Financial Firms. Journal of Econometrics 182: 119–34.

Dong, H., Chen, L., Zhang, X., Failler, P. Ve Xu, S. (2019). The Asymmetric Effect of Volatility Spillover in Global Virtual Financial Asset Markets: The Case of Bitcoin, Emerging Markets Finance and Trade, https://doi.org/10.1080/1540496X.2019.1671819

Dyhrberg, A. H. (2016). Bitcoin, Gold and The Dollar – A GARCH Volatility Analysis. Finance Research Letters. Vol. 16, February 2016, 85-92.

Elliot, G., Rothenberg T. J. ve Stock, J.H. (1996). Efficient Tests for an Autoregressive Unit Root, Econometrica, 64, 813-836.

Fasanya, I. O., Oyewole, O. ve Odudu, T. (2021). Returns and Volatility Spillovers Among Cryptocurrency Portfolios", International Journal of Managerial Finance. 17 (2). 327-341. https://doi.org/10.1108/IJMF-02-2019-0074

Feller, W. (1951). The asymptotic distribution of the range of sums of independent random variables. The Annals of Mathematical Statistics, 22, 427–432.

Garman, M. B. ve Klass, M. J. (1980). On the estimation of security price volatilities from historical data. The Journal of Business, 53(1), 67–78.

Guesmi, K., Saadi, S., Abid, I. ve Ftiti, Z. (2019). Portfolio Diversification with Virtual Currency: Evidence From Bitcoin, International Review of Financial Analysis. Vol. 63, 431-437.

Hsu, S. H., Sheu, C. ve Yoon, J. (2021). Risk Spillovers Between Cryptocurrencies and Traditional Currencies and Gold Under Different Global Economic Conditions. The North American Journal of Economics and Finance. Vol. 57, 2021.

Huwaida, R. N., ve Hidajat, T. (2020). Bitcoin: A New Asset Class? Media Ekonomi dan Manajemen, 35 (2), 178-187.

Jin, J., Yu, J., Hu, Y. ve Shang, Y. (2019). Which One is More Informative in Determining Price Movements of Hedging Assets? Evidence from Bitcoin, Gold and Crude Oil Markets. Physica A: Statistical Mechanics and its Applications. Vol. 527, 2019.

Katsiampa, P., Corbet, S. ve Lucey, B. (2019). Volatility Spillover Effects in Leading Cryptocurrencies: A BEKK-MGARCH Analysis. Finance Research Letters. Vol. 29, https://doi.org/10.1016/j.physa.2019.121121

Kılıç, M. B. (2021). Kripto Para Döviz Kuru Logaritmik Getirilerinin Karma Normal Dağılımlarla Modellenmesi (Kitap: Ekonomi ve Finans Çalışmaları Editör: Yüksel AYDIN) Nobel Yayıncılık. 207-218.

Koop, G., Pesaran, M. H. ve Potter, S. M. (1996). Impulse Response Analysis In Nonlinear Multivariate Models. Journal of Econometrics, 74, 119–47.

Koop, G. ve Korobilis, D. (2014). A New Index of Financial Conditions. European Economic Review, 71, 101–116.

Koutmos, D. (2018). Return and Volatility Spillovers Among Cryptocurrencies. Economics Letters. Vol. 173, 122-127. https://doi.org/10.1016/j.econlet.2018.10.004

Kumar, A. S. ve Anandarao, S. (2019). Volatility Spillover in Crypto-Currency Markets: Some Evidences from GARCH and Wavelet Analysis, Physica A: Statistical Mechanics and Its Applications. Vol. 524, 448-458. https://doi.org/10.1016/j.physa.2019.04.154

Liu, J. ve Serletis, A. (2019). Volatility in The Cryptocurrency Market. Open Economies Review 30, 779–811. https://doi.org/10.1007/s11079-019-09547-5

Molnár P. (2012). Properties of range-based volatility estimators. International Review of Financial Analysis. 23, 20–29.

Mensi, W., Sensoy, A., Aslan, A. ve Kang, S. H. (2019). High-Frequency Asymmetric Volatility Connectedness Between Bitcoin and Major Precious Metals Markets. The North American Journal of Economics and Finance. Vol. 50, 2019. https://doi.org/10.1016/j.najef.2019.101031

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. https://bitcoin.org/bitcoin.pdf

Nguyen, K. Q. (2021). The Correlation between The Stock Market and Bitcoin during COVID-19 and Other Uncertainty Periods. Finance Research Letters, 102284, 1-5.

Okorie, D. I., ve Lin, B. (2020). Crude Oil Price and Cryptocurrencies: Evidence of Volatility Connectedness and Hedging Strategy, Energy Economics. 87 (1). 2020.

Palamalai, S. ve Maity, B. (2019). Return And Volatility Spillover Effects In Leading Cryptocurrencies. Global Economy Journal. 19 (3). 1-20. https://doi.org/10.1142/S2194565919500179

Pesaran, M. H. ve Shin, Y. (1998). Generalized Impulse Response Analysis In Linear Multivariate Models. Economics Letters 58: 17–29.

Qarni, M. O., Gulzar, S., Fatima, S. T., Khan, M. J. ve Shafi, K. (2019). Inter-Markets Volatility Spillover in U.S. Bitcoin and Financial Markets. Journal of Business Economics and Management. 20 (4). 694-714. https://doi.org/10.3846/jbem.2019.8316

Sensoy, A., Silva, T. C., Corbet, S. ve Tabak, B. M. (2021). High-Frequency Return and Volatility Spillovers Among Cryptocurrencies. Applied Economics, 53:37, 4310-4328, https://doi.org/10.1080/00036846.2021.1899119

Singh, A. (2021). Investigating The Dynamic Relationship between Litigation Funding, Gold, Bitcoin and The Stock Market: The Case of Australia. Economic Modelling, 97, 45-57.

Symitsi, E. ve Chalvatzis, K. J. (2018). Return, Volatility and Shock Spillovers of Bitcoin with Energy and Technology Companies. Economics Letters, 170. 127-130. https://doi.org/10.1016/j.econlet.2018.06.012

Vardar, G. ve Aydoğan, B. (2019). Return and Volatility Spillovers Between Bitcoin and Other Asset Classes in Turkey: Evidence from VAR-BEKK-GARCH Approach. EuroMed Journal of Business, 14 (3). 209-220. https://doi.org/10.1108/EMJB-10-2018-0066

Wang, G., Tang, Y., Xie, C. ve Chen, S. (2019). Is Bitcoin a Safe Haven or a Hedging Asset? Evidence from China, Journal of Management Science and Engineering, https://doi.org/10.1016/j.jmse.2019.09.001

www.coinmarketcap.com

www.finance.yahoo.com

www.tr.investing.com

www.statista.com

Yılmaz, T. ve Emir, S. (2021). Bitcoin'in Altın, Dolar ve Sermaye Piyasaları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi (Kitap: Kripto Para Piyasalarında Neler Oluyor? Editör: Samet GÜRSOY). Sonçağ Yayıncılık. 35-54.

Yi, S., Xu, Z. Ve Wang, G. J. (2018). Volatility Connectedness in the Cryptocurrency Market: Is Bitcoin a Dominant Cryptocurrency?. International Review of Financial Analysis, Vol. 60. 98-114. https://doi.org/10.1016/j.irfa.2018.08.012

Zhang, Y. J., Bouri, E., Gupta, R. ve Ma, S. J. (2021). Risk Spillover Between Bitcoin and Conventional Financial Markets: An Expectile-Based Approach. The North American Journal of Economics and Finance. Vol. 55.

Zhang, J., ve He, O. Z. (2021). Dynamic Cross-Market Volatility Spillover Based on MSV Model: Evidence from Bitcoin, Gold, Crude Oil, and Stock Markets. Complexity. Vol. 2021, Article ID 9912418. https://doi.org/10.1155/2021/9912418.

KAYNAKÇA

6493 Sayılı Ödeme Ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri Ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun (Kabul Tarihi: 20.06.2013, Yayım Tarihi: 27.06.2013, Resmi Gazete Sayısı: 28690).

AAOIFI (2018). Faizsiz Finans Standartları. Faizsiz Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions - AAOIFI), İstanbul: TKBB Yayınları, Yayın No: 10.

Abu-Bakar, M. M. (2018). Shariah Analysis of Bitcoin, Cryptocurrency, and Blockchain. Blossom Labs, Inc.

Adam, M. F. (2017). Bitcoin: Shariah Compliant? Amanah Finance Consultancy Ltd.

Aksoy, E. E. (2018). Bitcoin: Paradan Sonraki En Büyük İcat - Blockchain Teknolojisi ve Altcoin'ler. İstanbul: Abaküs Kitap.

Aktepe, İ. E. (2017). Katılım Finans. İstanbul: TKBB Yayınları, Yayın No: 9.

Alzubaidi, İ. B. ve Abdullah, A. (2017). Developing a Digital Currency from an Islamic Perspective: Case of Blockchain Technology. International Business Research, 10(11), s. 79-87.

Bayındır, A. (2007). Ticaret ve Faiz. İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları.

Binance Academy (2018). What Is a Blockchain Consensus Algorithm? https://academy.binance.com/en/articles/what-is-a-blockchain-consensus-algorithm (Erişim Tarihi: 03.12.2019).

Blockchain Türkiye Platformu (2021). Kripto Para Yasa Çalışması Ekim'de Meclise Sunulacak. https://bctr.org/kripto-para-yasa-calismasi-ekimde-meclise-sunulacak-22951/ (Erişim Tarihi: 10.08.2021).

Brownworth, A. Blockchain Demo, www.andersbrownworth.com/blockchain/ (Erişim Tarihi: 14.11.2021).

Budak, B. (2019). ABD'nin Banka Destekli İlk Kripto Parası JP Morgan Tarafından Piyasaya Sürülüyor. https://webrazzi.com/2019/02/14/abdnin-banka-destekli-ilk-kripto-parasi-jp-morgan-tarafindan-piyasaya-suruluyor/ (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

CBN (2021). Regulatory Guidelines on the eNaira. Central Bank of Nigeria Financial Policy and Regulation Department. https://www.cbn.gov.ng/Out/2021/FPRD/eNairaCircularAndGuidelines%20FINAL.pdf (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Ciaian, P., Rajcaniova, M. ve Kancs, D. (2016). The Economics of Bitcoin Price Formation. Applied Economics, 48(19), s. 1799-1815.

Diamond, J. (2010). Tüfek, Mikrop ve Çelik - İnsan Topluluklarının Yazgıları (Çev. Ü. İnce). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları 174.

DiCamillo, N. (2021). Goldman Sachs Applies for DeFi ETF. https://www.coindesk.com/markets/2021/07/26/goldman-sachs-applies-for-defi-etf/ (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Döndüren, H. (2016). Ticaret ve İktisat İlmihali. İstanbul: Erkam Yayınları.

Eğilmez, M. (2014). Örneklerle Kolay Ekonomi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Erkan, H., Kazak, H. ve Çeker, O. (2019). Convenience of Cryptocurrency in terms of Islamic Monetary System: Proposal of Islamic Cryptocurrency Model Applicable in Turkey. Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 6(3), s. 58-92.

Euronews. (2021a). Amazon, Tesla ve Twitter'dan Gelen Olumlu Mesajlar Kripto Paraları Yükselişe Geçirdi. https://tr.euronews.com/2021/07/26/amazon-tesla-ve-twitter-dan-gelen-olumlu-mesajlar-kripto-paralar-yukselise-gecirdi (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Euronews. (2021b). Avrupa Merkez Bankasının vites yükselttiği dijital Euro nedir? Ne zaman piyasaya çıkacak? https://tr.euronews.com/2021/07/17/avrupa-merkez-bankas-n-n-vites-yukselttigi-dijital-euro-nedir-ne-zaman-piyasaya-c-kacak (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Euronews. (2021c). İran Elektrik Kesintileri Nedeniyle Kripto Para Madenciliğini Yasakladı. https://tr.euronews.com/2021/05/26/iran-elektrik-kesintileri-nedeniyle-kripto-para-madenciligini-yasaklad (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Evans, C. W. (2015). Bitcoin in Islamic Banking and Finance. Journal of Islamic Banking and Finance, 3(1), s. 1-11.

Garver, R. (2021). 'Dijital ABD Doları' Küresel Ekonomiyi Nasıl Etkiler? https://www.amerikaninsesi.com/a/dijital-abd-dolar%C4%B1-k%C3%BCresel-ekonomiyi-nasil-etkiler/5916672.html (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Gündüz, A. ve Tepeci, M. (2018). Blokzinciri Teknolojisi. Kripto Para Ekonomisi (Editörler: V. Alptekin, İ. Metin ve A. T. Akcan) içinde. Konya: Eğitim Yayınevi. s. 37-58.

Gürsoy, S. (2021). Para: Gelmişi Geçmişi Geleceği. Ankara: Sonçağ Yayıncılık.

Güven, V. ve Şahinöz, E. (2018). Blokzincir - Kripto Paralar - Bitcoin: Satoshi Dünyayı Değiştiriyor. İstanbul: Kronik Kitap.

Halaburda, H. ve Sarvay, M. (2016). Beyond Bitcoin: The Economics of Digital Currencies. England: Palgrave Macmillan.

Işıl, G. (2019). Para ve Finansal Sistemdeki Yeri. Finansal Piyasalar Para ve Bankacılık (Editörler: B. T. Yücememiş ve L. Çinko) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. s. 109-119.

İnan, M. (2020). Kolombiya Hükümeti Kripto Para Alanını Yasal Zemine Kavuşturmak İçin Şirketlere Çağrı Yaptı https://kriptokoin.com/kolombiya-hukumeti-kripto-para-alanini-yasal-zemine-kavusturmak-icin-sirketlere-cagri-yapti/ (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

İnci, S. ve Alper, İ. (2021). Bitcoin Devrimi: Değişen Dünya Ekonomisinde Kripto Para Sistemi, Blockchain, Altcoinler. Ankara: Elma Yayınevi.

Karacan, A. İ. ve Erişir Karacan, E. (2021). Kripto Varlıklar. İstanbul: Scala Yayıncılık.

Khalaf, M. L. O. ve Alnwairan, T. A. (2020). Virtual Currencies (Bitcoin): The Stand of Islamic Economy on the Use of Such Currencies. Journal of Critical Reviews, 7(15), s. 5448-5459.

Kutlar, A. (2014). Paranın Tanımı ve İlgili Kavramları. Para ve Bankacılık (Editörler: A. Kutlar ve M. H. Aslan) içinde. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. s. 4-23.

Mazières, D. (2016). The Stellar Consensus Protocol: A Federated Model for Internet-level Consensus. https://www.stellar.org/papers/stellar-consensus-protocol (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

Meera, A. K. M. (2018). Cryptocurrencies from Islamic Perspectives: The Case of Bitcoin. Bulletin of Monetary Economics and Banking, 20(4), s. 475-491.

Mishkin, F. S. (2000). Finansal Piyasalar ve Kurumlar (Çevirenler: İ. Şıklar, A. Çakmak ve S. Yavuz). İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

Muedini, F. (2018). The Compatibility of Cryptocurrencies and Islamic Finance. EJIF – European Journal of Islamic Finance, 10, s. 1-10. https://www.ojs.unito.it/index.php/EJIF/article/view/2569 (Erişim Tarihi: 03.12.2019).

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. https://bitcoin.org/bitcoin.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2019).

Okka, O. ve Kazak, H. (2020). İslami Finansal Yönetim Sistem ve Uygulama: Konvansiyonel Finansla Mukayeseli. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Orhan, O. Z. ve Erdoğan, S. (2007). Para Politikası. Ankara: Yazıt Yayın Dağıtım.

Polas, M. R. H., Muhibbullah, M. ve Bhattacharjee, A. (2020). Is Bitcoin Halal or Haram in the Islamic Banking and Finance: An Overview. Journal of Economics, Business and Market Research (JEBMR), 1(2), s. 96-104.

Rocket,T., Yin, M., Sekniqi, K., Renesse, R. V. ve Sirer, E. G. (2020). Scalable and Probabilistic Leaderless BFT Consensus through Metastability. https://assets.website-files.com/5d80307810123f5ffbb34d6e/6009805681b416f34dcae012_Avalanche%20Consensus%20Whitepaper.pdf (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

Schroeder, P. (2021). Yellen Urges Quick U.S. Adoption of Stablecoin Rules. https://www.reuters.com/technology/yellen-says-us-must-move-quickly-establish-stablecoin-rule-framework-2021-07-19/ (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Sekniqi, K., Laine, D., Buttolph, S. ve Sirer, E. G. (2020) Avalanche Platform. https://assets.website-files.com/5d80307810123f5ffbb34d6e/6008d7bbf8b10d1eb01e7e16_Avalanche%20Platform%20Whitepaper.pdf (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

Selcuk, M. ve Kaya, S. (2021). A Critical Analysis of Cryptocurrencies from an Islamic Jurisprudence Perspective. Turkish Journal of Islamic Economics (TUJISE), 8(1), s. 137-152.

Selçuk, M. (2019). Kripto Para Birimleri ve Özellikleri; Bitcoin Örneği. Kripto Para Birimleri (Editörler: S. Kaya, M. Selçuk ve İ. Bektaş) içinde. İstanbul: Ensar Neşriyat. s. 21-37.

Taşdemir, M. (2019). Para ve Bankacılık. İktisada Giriş (Editörler: Y. Kılıçaslan ve E. Esen) içinde. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3919, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2714. s. 132-161.

TCMB (2021). Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik. (Resmi Gazete No: 31456, Resmi Gazete Tarihi: 16.04.2021).

Thurman, A. (2021). Google, Kripto Borsalar İçin Reklam Yasağını Kaldırdı! https://tr.cointelegraph.com/news/search-giant-google-lifts-2018-ban-on-crypto-exchange-wallet-advertisements (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

Türkiye Katılım Bankaları Birliği. Katılım Bankacılığı Dijital Araştırma Raporu 2021. https://tkbb.org.tr/Documents/Tkbbyayinlari/EY-TKBB-Dijital-Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 13.12.2021).

Vigna, P. and Casey, M. J. (2017). Kripto Para Çağı: Bitcoin ve Dijital Paranın Küresel Ekonomik Sisteme Meydan Okuması (Çev: A. Atav). Ankara: Buzdağı Yayınevi.

Yakovenko, A. (2017). Solana: A New Architecture for a High Performance Blockchain v0.8.13. https://solana.com/solana-whitepaper.pdf (Erişim Tarihi: 23.11.2021).

Yermak, D. (2014). Is Bitcoin a Real Currency? An Economic Appraisal. NBER Working Paper Series, Working Paper 19747. http://www.nber.org/papers/w19747 (Erişim Tarihi: 03.12.2019).

Yılmaz, Ö. (2021). Kripto Para Raporu Ortaya Çıktı! Merkez Bankası: Aman Dikkat! https://www.milliyet.com.tr/galeri/son-dakika-kripto-para-raporu-ortaya-cikti-merkez-bankasi-aman-dikkat-6518828/3 (Erişim Tarihi: 10.08.2021).

www.binance.com/tr/bnb (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

www.blockchain.com/btc/block/00000000000000000093c20b1a0cb944a26b22de731aa1be7cc6aa941d5122c (Erişim Tarihi: 16.12.2021).

www.blockchain.com/btc/blocks?page=95 (Erişim Tarihi: 16.12.2021).

www.coinmarketcap.com/currencies (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

www.docs.cardano.org (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

www.docs.solana.com (Erişim Tarihi: 23.11.2021).

www.ethereum.org/en/whitepaper (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

www.getmonero.org/get-started/what-is-monero (Erişim Tarihi: 16.12.2021).

www.github.com/dogecoin/dogecoin/blob/master/README.md (Erişim Tarihi: 16.12.2021).

www.goruntulufetva.diyanet.gov.tr https://goruntulufetva.diyanet.gov.tr/dini-gundem/46-bolum:-fikhi-acidan-kripto-varliklarin-hukmu (Erişim Tarihi: 16.12.2021).

www.iota.org/get-started/what-is-iota (Erişim Tarihi: 16.12.2021).

www.kurul.diyanet.gov.tr https://kurul.diyanet.gov.tr/Cevap-Ara/38212/dijital-kripto-paralarin-kullaniminin-dini-hukmu-nedir-?enc=QisAbR4bAkZg1HImMxXRn2t8ij%2beDtMkJdR-Girgyeb8%3d (Erişim Tarihi: 16.12.2021).

www.litecoin.org (Erişim Tarihi: 23.11.2021).

www.polkadot.network/Polkadot-lightpaper.pdf (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

www.shibatoken.com (Erişim Tarihi: 24.11.2021).

www.tether.to/wp-content/uploads/2016/06/TetherWhitePaper.pdf (Erişim Tarihi: 23.11.2021).

www.xrpl.org (Erişim Tarihi: 23.11.2021).

KENT VE DEMOKRASİ TARTIŞMALARI

Editör
Dr.Öğr.Üyesi Gökhan AK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-62-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Kentte politika oluşturmanın artan karmaşıklığı ve en acil politika sorunlarından bazılarına çözüm bulunamaması, politikacıları, politika yapıcıları, sivil toplum örgütlerini ve vatandaşları, başka bir ifadeyle kentsel paydaşları, 21. yüzyılda kentsel sorunların nasıl çözüleceği konusunda düşünmelerine neden olmuştur. Söz konusu kentsel sorunlar karşısında, ortak nokta bulmak ve harekete geçmek için yeni yollara duyulan ihtiyaç, kentte yeni demokrasi modellerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Nitekim kentsel karar alma süreçlerine kentsel paydaşların katılımının daha iyi politikalar sunabileceği, demokrasiyi güçlendirebileceği ve güven oluşturabileceği fikrini destekleyen kanıt ve veriler toplanmıştır.

Dolayısıyla, son yıllarda kentsel ortak sorunlara karşı daha etkin politikaların üretilebilmesi için, demokratik kurumların daha katılımcı ve bilinçli yurttaş girdilerine ve kolektif istihbarata açık hale gelme çabalarının bir parçası olarak, kentsel müzakere süreçlerine odaklanmanın önemine vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, karmaşık siyasi sorular üzerinde düşünmek ve toplu öneriler geliştirebilmek için kentsel paydaşların bir araya getirilmesine yönelik yapı ve araçların geliştirilmesi giderek daha vazgeçilmez bir hal almıştır. Zira son yıllarda kent yönetiminde, yurttaş meclisleri, jüriler, paneller, kent toplantıları gibi "müzakereci bir dalga"nın inşa ediliyor olması tesadüf değildir. Nitekim bu süreçlerde, bir topluluğun mikrokozmosunu oluşturan kentsel paydaşların, kamu yetkilileri için bilinçli toplu tavsiyeler geliştirmek için müzakere yoluyla kolaylaştırılmış öğrenmeye ve işbirliğine önemli ölçüde katılan aktörler olarak yeniden tanımlanmışlardır. Bununla birlikte kentsel demokrasinin tanım ve yöntemi de yeniden ele alınmıştır.

Bu bağlamda, "Kent ve Demokrasi Tartışmaları" kitabı, kent ve demokrasi ilişkisini yeniden şekillendiren söz konusu güncel gelişme, tanım ve tartışmalara katkı sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaç ekseninde birbirinden değerli çalışmalarıyla kitaba destek veren kıymetli yazarlarımıza ayrı ayrı teşekkür ederiz.

Alanyazına katkı sunması dileğiyle…

Dr.Öğr.Üyesi Gökhan AK

İstanbul, Şubat 2022

İÇİNDEKİLER[1]

KENTSEL KALKINMA VE DEMOKRASİ İLİŞKİSİ ÜZERİNE KURAMSAL BİR TARTIŞMA 1
GÖKHAN AK

KENT VE KAMU KATILIMI 33
PINAR AKARÇAY

YEREL KATILIM BAĞLAMINDA SOSYAL MEDYA BULUŞMALARI 51
MERYEM ARSLAN

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLEŞMEDE EKO-KENTLER: BURSA KENTİ NİLÜFER İLÇESİ ÖRNEĞİ 67
DEMOKAAN DEMİREL
GİZEM KABASAKAL

YEREL YÖNETİMLER İÇİN BİR DOĞRUDAN DEMOKRASİ UYGULAMASI ÖNERİSİ: YEREL REFERANDUM 83
AHMET ALPTEKİN DURU

KATILIMCI BÜTÇE 111
GÜNAY GÖNÜLLÜ
MAKBULE ŞİRİNER ÖNVER

TEKNOLOJİ VE BÖLÜNME KISKACINDAKİ KENTLERDE DEMOKRASİNİN ARAÇSALLAŞTIRILMASI 129
GÜL GÜN DAYANIKLI

TÜRKİYE'DE KÖKTENCİ VE POPÜLİST MODERNLEŞME DÖNEMLERİNDE TOPLUMSAL DEĞİŞİM VE KENTLEŞME: İSTANBUL VE ANKARA ÖRNEĞİ 151
NURDAN GÜVEN TOKER

YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ 171

[1] Sıralama, yazarların soyadlarına göredir.

Kaynakça

Acemoglu, D., Naidu, S., Restrepo, P., ve Robinson, J.A. (2014). *Democracy does cause growth*. NBER Working Paper No. 20004, National Bureau of Economic Research, March 2014.

Adejumobi, S. (2000, June). *Between democracy and development in Africa: What are the missing links?*. Paper presented at the World Bank Conference on "Development Thinking in the Next Millennium", Paris.

Adekanye, B. (1978). On the theory of the modernising soldier. *Current Review on Peace and Violence*, 8(1), 29-40.

Aghion, P., ve Wilkinson, J.G. (1998). *Growth, inequality, and globalization*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Akarçay, P. (2016). Türkiye ve İsveç'te Siyasal Kültürün Siyasal Katılıma Etkisi. *Akademik Bakış*, 57, 391-403.

Akarçay, P. (2017). Finlandiya, Danimarka ve Norveç'te Yerel Yönetimler. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 46, 352-372.

Akarçay, P. (2019a). İsveç'te Cinsiyet Eşitliği Politikaları. *International Journal of Social Inquiry*, 12(1), 1-27.

Akarçay, P. (2019b). Is More Participatory Governance Possible? A Closer Look at Sweden. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 86-114.

Akarçay, P. (2019c). Güçlü İsveç'in Arka Planı: Sosyal Demokrasi ve Yansımaları. T.G. Özçelik (Ed.), *Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkilerde Seçme Yazılar* (s. 21-40), Bursa: Ekin Yayınevi.

Akarçay, P. (2020a). Communicative Planning and Participation in Sweden through Planner's Perspective: Case of Ulleraker Region. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 18(37), 657-684.

Akarçay, P. (2020b). İsveç'te Bölgeselleşme ve Çok Katmanlı Yönetişim. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 29(3), 1-25.

Akarçay, P. (2021a). How is Participatory Planning Perceived within Representative System?: A Swedish Case of Ulleråker Region. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1082-1105.

Akarçay, P. (2021b). *Üniter Devlette Yerinden Yönetim Deneyimleri: Finlandiya ve Norveç*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Akzin, B. (1988). *Estado y nacion*. Mexico: Fondo de Cultura Economica.

Albert, M., ve Robin, H. (1981). *Marxism and socialist theory*. Boston: South End Press.

Alford, R.R. ve Friedland, R. (1991). *Los poderes de la teoria: Capitalismo, estado y democracia*. Buenos Aires, Argentina: Ediciones Manantial.

Almond, G.A., ve Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Apter, D.E. (1965). *The politics of modernisation*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Apter, D.E. (1987). *Rethinking development: Modernization, dependency, and postmodern politics*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Arrighi, G. (1990). The developmentalist illusion: A reconceptualization of the semi-periphery. W.G. Martin (Ed.), *Semiperipheral states in the world-economy* (s. 11-42), Westport and New York: Greenwood Press.

Barro, R.J. (1999). Determinants of democracy. *Journal of Political Economy*, 107(6), 158-183.

Barry, N.P. (2018). *Modern Siyaset Teorisi*. 4.b., Ankara: Liberte.

Bell, D. (1987). *El advenimiento de la sociedad post-industrial.* Madrid: Ed. Alianza.

Benton, T. (1984), *The rise and fall of structural Marxism*. New York, NY: St. Martin's Press.

Berger, M.T. (2004). *The battle for Asia: From decolonization to globalization*. London: Routledge Curzon.

Bergesen, A. (1984). *Long Waves of Colonial Expansion and Contraction in Studies of the Modern World-System.* New York, NY: Academic Press.

Bernstein, H. (Ed.) (1973). *Underdevelopment and development: The Third World today*. Harmondsworth: Penguin Books.

Bodenheimer, S. (1970). *Dependency and imperialism: The roots of Latin American underdevelopment.* New York, NY: NACLA.

Bollen, K.A. (1983). World system position, dependency, and democracy: The cross-national evidence. *American Sociological Review*, 48(4), 468-479.

Boserup, E. (1970). *Women's role in economic development.* London: Allen ve Unwin.

Bratton, M. ve van de Walle, N. (1994). *Democratic experiments in Africa: Regime transitions in comparative perspective.* Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Breedlove, W.L., ve Nolan, P.D. (1988). International Stratification and Inequality, 1960-80. *International Journal of Contemporary Sociology*, 25, 105-123.

Caldentey, E.P. (2008). The concept and evolution of the developmental state. *International Journal of Political Economy*, 37(3), 27-53.

Cardoso, F.H. ve Faletto, E. (1979). *Dependency and development in Latin America*. Berkeley, CA: University of California Press.

Chan, S. (2002). *Liberalizm, democracy and development*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Chase-Dunn, C. (1975). The effects of international economic dependence on development and inequality: A cross-national study. *American Sociological Review*, 40(6), 720-738.

Chase-Dunn, C. (1982). The uses of formal comparative research on dependency theory and the world system perspective. H.M. Makler, A. Martinelli ve N.J. Smelser (Eds.), *The New International Economy* (s. 117-137), Beverly Hills, CA: Sage Pubs.

Chase-Dunn, C., ve Alice, W. (1993). Systems of cities and world-systems: Settlement size hierarchies and cycles of political centralization, 2000 B.C.-1988 A.D. Paper Presented at the Annual Meetings of the International Studies Association, Acapulco, Mexico.

Chase-Dunn, C., ve Grimes, P. (1995). World-systems analysis. *Annual Review of Sociology*, 21, 387-417.

Chase-Dunn, C., ve Hall, T.D. (1993). Comparing world systems: Concepts and working hypotheses. *Social Forces*, (71), 851-886.

Chase-Dunn, C., ve Hall, T.D. (1998). The historical evolution of world-systems: Iterations and transformations. G. Preyer (Ed.), *Strukturelle Evolution und das Weltsystem* (s. 316-337), Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Chirot, D. (1993). *Social change in a peripheral society: The creation of a Balkan colony*. New York, NY: Academic Press.

Chirot, D. ve Hall, T.D. (1982). World-System Theory. *Annual Review of Sociology*, 8, 81-106.

Clark, T., ve Knowles, L.L. (2003). Global myopia: Globalization theory in international business. *Journal of International Management*, 9(4), 361-372.

Coleman, J.S., ve Almond, G.A. (Eds.) (1960). *The politics of developing areas*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Diamond, L. (1992). Economic development and democracy reconsidered. G. Marks ve L. Diamond (Eds.) *Reexamining democracy: Essays in honor of Seymour Martin Lipset* (s. 93-139), Newbury Park, CA: Sage Publications.

Diamond, L. (2006). Is the Third Wave Over?. *Journal of Democracy*, (7), 20-37.

Dicken, P. (1998). *Global shift: Transforming the world economy*. London: Chapman.

Dos Santos, T. (1971). The structure of dependence. K.T. Kan ve D.C. Hodges (Eds.), *Readings in U.S. imperialism* (s. 225-236), Boston: Extending Horizons.

Eisenstadt, S.N. (1966). *Modernisation: Protest and change*. Engleword and Cliff, NJ: Prentice Hall.

Etzioni, E. (1981). *Social change: The advent and maturation of modern society*. London: Routledge ve Kegan Paul.

Etzioni, E. (1991). *Social change*. New York, NY: Basic Books.

Evans, P. (2010). Constructing the 21st century developmental state: Potentials and pitfalls. O. Edigheji (Ed.), *Constructing a democratic developmental state in South Africa: Potentials and challenges* (s. 37-58), Cape Town, SA: HSRC Press.

Everett, J. (2003). Globalization and its new spaces for (alternative) accounting research. *Accounting Forum*, 27(4), 400-424.

Fagen, R. (1983). *Theories of development: The question of class struggle*. *Monthly Review*, 35(4), 13-24.

Fawcett, E. (2014). *Liberalism: The life of an idea*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Feldman, A.S. ve Hurn, C. (1966). The experience of modernization. *Sociometry*, 29(4), 378-395.

Foster-Carter, A. (1973). Neo-Marxist approaches to development and underdevelopment. *Journal of Contemporary Asia*, 3(1), 7-33.

Frank, G. (1967). *Capitalism and underdevelopment in Latin America*. New York, NY: Monthly Review Press.

Frank, G. (1969). *Latin America: Underdevelopment and revolution*. New York, NY: Monthly Review Press.

Friedrichs, R. (1970). *A sociology of sociology*. New York, NY: The Free Press,

Galbraith, J. (1992). *La cultura de la satisfaccion*. Buenos Aires: Ariel.

Garrett, G. (1998). Shrinking states? Globalization and national autonomy in the OECD?. *Oxford Development Studies*, 26(1), 71-97.

Goldfrank, W.L. (1986). *The World-system of capitalism: Past, and present*. Beverlly Hills, CA: SAGE.

Goldfrank, W.L. (2000). Paradigm regained? The rules of Wallerstein's world-system method. *Journal of World-Systems Research*, 6(2), 150-195.

Gomory, R.E., ve Baumol, W.J. (2004). Globalization: Prospects, promise, and problems. *Journal of Policy Modeling*, 26(4), 425-438.

Gough, I. (1992). *Economia politica del estado de bienestar*. Madrid, España: Blume.

Graham, C., ve Neu, D. (2003). Accounting for Globalization. *Accounting Forum*, 27(4), 449-471.

Guilhot, N. (2005). *The democracy makers, human rights and international order*. New York, NY: Columbia University Press.

Habermas, J. (1992a). *Crisis of legitimacy*. New York, NY: MacMillan.

Habermas, J. (1992b). *Theory of social communication*. New York, NY: MacMillan.

Haggard, S., ve Kaufman, R. (1995). *The political economy of democratic transitions.* Princeton, NJ: Princeton University Press.

Hamid, S., Craig, R., ve Clarke, F. (1993). Religion: A confounding cultural element in the international harmonization of accounting?. *Abacus*, 29(2), 131-148.

Haque, M.S. (1999). *Restructuring development theories and policies: A critical study*. Albany, NY: State University of New York Press.

Hart-Landsberg, M. (1979). Export-led industrialization in the Third World: Manufacturing imperialism. *Review of Radical Political Economics*, 11(4), 50-63.

Hart-Landsberg, M. (1984). Capitalism and Third World economic development: A critical look at the South Korean 'Miracle. *Review of Radical Political Economics***,** 16(2-3), 24-50.

Hart-Landsberg, M. (1987). South Korea: The fraudulent miracle. *Monthly Review*, 39(7), 27-40.

Hein, S. (1992). Trade strategy and the dependency hypothesis: A comparison of policy, foreign investment, and economic growth in Latin America and East Asia. *Economic Development and Cultural Change*, 40(3), 495-521.

Held, D. (2006). *Models of democracy*. 3rd ed., Stanford, CA: Stanford University Press.

Hirschman, A.O. (1987). *De la economia a la politica y mas alla*. Mexico: Fondo de Cultura Economica.

Huntington, S.P. (1976). *The change to change: Modernization, development and politics*. C.E. Black (Ed.), *Comparative Modernization* (s. 25-61), New York, NY: The Free Press.

Huntington, S.P. (1991). *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. Norman, OK and London: University of Oklahoma Press.

Inkeles, A. (1969). Making men modern: On the causes and consequences of individual change in six countries. *American Journal of Sociology*, 75(2), 208-225.

Intriligator, M.D. (2004). Globalization of the world economy: Potential benefits and costs and a net assessment. *Journal of Policy Modeling*, 26(4), 485-498.

Isuani, E. (1991). *El estado benefactor: Un paradigma en crisis*. Buenos Aries, Argentina: Miño y Davila.

Kant, I. (1960). *Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme*. (Çev.: Yavuz Abadan ve Seha L. Meray). Ankara: Ankara Üniversitesi SBF Yayınları.

Kaplan, B. (1993). *Social change in the capitalist world*. Beverly Hills, CA: SAGE Pubs.

Killick, T. (Ed.) (1984). *The quest for economic stabilisation: The IMF and the Third World*. Aldershot: Gower Publishing Company.

Kriesi, H., Grande, E., Lachat, R., Dolezal, M., Bornschier, S., ve Frey, T. (2006). Globalization and the transformation of the national political space: Six european countries compared. *European Journal of Political Research*, 45(6), 921-956.

Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *American Economic Review*, 45(10), 1-28.

Levitt, T. (1983). *The marketing imagination*. New York, NY: The Free Press.

Levy, M.J. (1967). *Social patterns (structures) and problems of modernization*. W.E. Moore ve R.M. Cook (Eds.), *Readings on Social Change* (s. 189-208), Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Linz, J., ve Stepan, A. (1996). *Problems of democratic transition and consolidation: Southern Europe, South America and Post-Communist Europe*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

Lipset, S.M. (1952). Democracy in private government: A case study of the international typographical union. *British Journal of Sociology*, (3), 47-58.

Lipset, S.M. (1958). A sociologist looks at history. *Pacific Sociological Review*, 1(7), 13-17.

Lipset, S.M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *The American Political Science Review*, 53(1), 69-105.

Lipset, S.M. (1960). *Political Man: The Social Bases of Politics*. Garden City, NY: Doubleday ve Co. Inc.

Lipset, S.M., Trow, M., ve Coleman, J.S. (1956). *Union democracy: The internal politics of the international typographical union*. Glencoe, NY: The Free Press.

Liz, R. (1993). *Crecimiento economico, empleo y capacitacion*. Buenos Aires, Argentina: PNUD.

Mandel, E. (1968). *Marxist economic theory*. New York, NY: Monthly Review Press.

Martinussen, J. (1997). *State, society and market: A guide to competing theories of development*. London: Atlantic Highlands.

Matsui, M. (2018). A theory of modern economic growth toward sharing society. *Theoretical Economics Letters*, (8), 675-684.

McClelland, D.C. (1964). Business drive and national achievement. A. Etzioni ve E. Etizioni (Eds.), *Social Change* (s. 165-178), New York, NY: Basic Books.

Menocal, A.R. (2007). *Analysing the relationship between democracy and development: Defining basic concepts and assessing key linkages*. Background paper (1) prepared for the Wilton Park Conference on Democracy, Politics and Development (Wilton Park Conference WP874), 23-25 October 2007, West Sussex, UK.

Migliaro, L.R. (1995). *Economia de solidaridad y mercado democratico*. Santiago, Chile: Academia de Humanismo.

Milner, H., ve Mukherjee, B. (2009). Democratization and economic globalization. *Annual Review of Political Science*, 12(1), 13-81.

Moore, B. (1966). *Social origins of dictatorship and democracy: Lord and peasant in the making of the modern world*. Boston, MA: Beacon Press.

Moore, M. (1993). *Globalization and social change*. New York, NY: Elseiver.

Muuka, G.N. (1997). Wrong-footing MNCs and local manufacturing: Zambia's 1992-1994 structural adjustment program. *International Business Review*, 6(6), 667-687.

Nath, B. (1990). *The sociology and politics of development: A theoretical study.* London: Routledge ve Kegan Paul.

Nolan, P.D. (1983). Status in the world economy and national structure and development: An examination of developmentalist and dependency theories. *International Journal of Comparative Sociology*, 24, 109-120.

O'Donnell, G. (1978). Permanent crisis and failure to create a democratic regime, 1955-66. J. Linz ve A. Stepan (Eds.), *The Breakdown of Democratic Regimes* (s. 138-177), Baltimore, MD and London: The Johns Hopkins University Press.

O'Donnell, G. (1979a [1973]). *Modernization and bureaucratic-authoritarianism: Studies in South American Politics*. Berkeley, CA: Institute for International Studies, University of California.

O'Donnell, G. (1979b). Tensions in the bureaucratic-authoritarian state and the question of democracy. D. Collier (Ed.), *The New Authoritarianism* (s. 285-318), Princeton, NJ: Princeton University Press.

O'Donnell, G., ve Schmitter, P.C. (1986). *Transitions from authoritarian rule: Tentative conclusions about uncertain democracies.* Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

Olson, P. (1963). *America as a mass society: Changing community and identity*. Glencoe, NY: The Free Press.

Onyemelukwe, C.C. (2005). *The science of economic development and growth: The theory of factor Proportions*. London: M.E. Sharpe.

Palma, G. (1978). Dependency theory: A formal theory of underdevelopment or a methodology for the analysis of concrete situations of underdevelopment?. *World Development*, 6(7-8), 881-924.

Parkin, F. (1979). *Marxism and class theory: A bourgeois critique*. New York, NY: Columbia University Press.

Parsons, T. (1964). *Essays in sociological theory*. Glencoe, NY: The Free Press.

Pico, J. (1995). *Teorias sobre el estado de bienestar*. Madrid, España: Siglo XXI editores.

Portes, A. (1976). On the sociology of national development: Theories and issues. *American Journal of Sociology*, 82(1), 55-85.

Portes, A. (1992). *Labor, class, and the international system*. New York, NY: Aberdeen.

Poulantzas, N. (1975). *Classes in contemporary capitalism*. London: New Left Books.

Poulantzas, N. (1989). *Estado y sociedad en naciones dependientes*. Mexico City, Mexico: Siglo XXI editores.

Prebisch, R. (1950). *The economic development of Latin America and its principal problems*. Lake Success, NY: United Nations, Department of Economic Affairs.

Przeworski, A. ve Limongi, F. (1997), Modernization: Theories and facts. *World Politics*, *49* (2), 155-183.

Przeworski, A., Alvarez, M.E., Cheibub, J.A., ve Limongi, F. (2000). *Democracy and development: Political institutions and well-being in the world, 1950-1990*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Ramirez, N. (1993). *Pobreza y procesos sociodemograficos en Republica Dominicana*. Buenos Aires, Argentina: PNUD.

Rapley, J. (2002). *Understanding development: Theory and practice in the third world*. Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.

Redfield, R. (1956). *Peasant society and culture: An anthropological approach to civilization*. Chicago, IL: University of Chicago Press,

Reyes, G.E. (2001a). Four main theories of development: Modernization, dependency, world-system, and globalization. *Nómadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales y Jurídicas*, 4, 1-12.

Reyes, G.E. (2001b). Theory of Globalization: Fundamental Basis. Background Paper Prepared at University of Pittsburgh, Graduate School of Public and International affairs, Sincronia, Primavera/Spring, 1-5 [Online]: Sincronia.cucsh.udg.mix/globaliz.htm; pendiente de migracion. ucm. es/info/nomadas/ (Erişim tarihi: 07.12.2021).

Riahi-Belkaoui, A. (1994). *Accounting in the developing countries*. Westport, Conn.: Quorum Books.

Roberts, J.T., ve Hite, A.B. (Eds.) (2000). *From modernization to globalization: perspectives on development and social change.* Malden, Massachusetts: Blackwell Pubs.

Rodrik, D. (1997). *Has globalization gone too far?*. Washington, D.C.: Institute for International Economics.

Rodrik D. (2007). *One economics, many recipes: globalization, institutions, and economic growth*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Rostow, W.W. (1960). The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto. *The Five Stages of Growth-A Summary* (s. 4-16), Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Rostow, W.W. (1962). *The process of economic growth*. Oxford, UK: Clarendon Press.

Rostow, W.W. (Ed.) (1963). *The economics of take-off into sustained growth*. New York, NY: St. Martin's.

Rostow, W.W. (1990). *The stages of economic growth: A non-communist manifesto*. Cambridge, NY: Cambridge University Press.

Rudra, N. (2008). *Globalization and the race to the bottom in developing countries. Who really gets hurt?*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Rueschemeyer, D., Stephens, E.H., ve Stephens, J.D. (1992). *Capitalist development and democracy*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Saiful Islam, M. (2018). Conceptualizing development and underdevelopment: From classical modernization to contemporary post-development discourse. *Journal of Asian Development*, 4(2), 107-122.

Salvatore, D. (2004). Growth and poverty in globalizing world. *Journal of Policy Modeling*, (26), 543-551.

Shareia, B.F. (2015). Theories of development. *International Journal of Language and Linguistics*, 2(1), March, 78-90.

Shen, C., ve Williamson, J.B. (2001). Accounting for cross-national differences in infant mortality decline (1965-1991) among less developed countries: Effects of women's status, economic dependency, and state strength. *Social Indicators Research*, 53(3), 257-288.

Skilling, H.G. (1983). Interest groups and communist politics revisited. *World Politics*, 36(1), 1-27.

Skocpol, T. (1977). Wallerstein's world capitalist system: A theoretical and historical critique. *American Journal of Sociology*, 82(5), 1075-1090.

Smelser, N. (1964). *Toward a theory of modernization*. New York, NY: Basic Books.

Smelser, N.J., ve Lipset, S.M. (Eds.) (1966). *Social Structure and Mobility in Economic Development*. London: Routledge and Kegan Paul.

Smith, D., ve White, D. (1992). Structure and dynamics of the global economy: Network analysis of international trade 1965-1980. *Social Forces*, 70(4), 857-893.

So, A.Y. (1990). *Social change and development: Modernization, dependency and world-system theories.* London: SAGE.

Solow, R. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *Quarterly Journal of Economics*, 70(1), 65-94.

Stefanović, Z., ve Mitrović, B. (2011). The contribution of radical political economy to understanding the great recession. *Economics and Organization (Facta Universitatis)*, 8(4), 345-356.

Stepan, A., ve Robertson, G. (2003). An "Arab" more than a "Muslim" democracy gap. *Journal of Democracy*, 14(3), 30-44.

Stiglitz, J.E. (2002a). *Globalization and its discontents*. London: W.W. Norton.

Stiglitz, J.E. (2002b). Globalism's Discontents. *The American Prospect Globalism and Poverty*, 13(1), 16-21.

Stiglitz, J.E. (2004a). Evaluating economic change. *Daedalus*, 133(3), 18-25.

Stiglitz, J.E. (2004b). Globalization and growth in emerging markets. *Journal of Policy Modeling*, 26(4), 465-484.

Strang, D. (1990). From dependency to sovereignty: An event history analysis of decolonization, 1870-1987. *American Sociological Review*, 55(6), 846-860.

Szymanski, A. (1982). The socialist world-system. C.K. Chase-Dunn (Ed.), *Socialist states in the world-system* (s. 57-84), Beverly Hills, CA: Sage Pubs.

Tanzi, V. (2004). Globalization and the need for fiscal reform in developing countries. *Journal of Policy Modeling*, 26(4), 525-542.

Tipps, D.C. (1973), Modenization theory and the comparative study of societies: A critical perspective. *Comparative Studies in Society and History*, 15(2), 199-226.

Todaro, M.P. (2000). *Economic development*. New York, NY: Longman.

UNDP HDR (2018). United Nations Development Programme Human Development Reports, Human Development Indices and Indicators, 1990-2018, http://hdr.undp.org/en/ 2018-update (Erişim tarihi: 12.11.2021).

Unerman, J. (2003). Enhancing organizational global hegemony with narrative accounting disclosures: an early example. *Accounting Forum*, 27(4), 425-448.

Vaitsos, C. (1992). *Una estrategia integral para el desarrollo*. Santo Domingo, Republica Dominicana: PNUD.

Wallerstein, I. (1974). *The modern world system I: Capitalist agriculture and the origins of the European world-economy in the Sixteenth Century*. New York, NY: Academic Press.

Wallerstein, I. (1977). *Africa: The politics of unity*. New York, NY: Random House.

Wallerstein, I. (1979). *The capitalist world economy*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Wallerstein, I. (1987). *World-system analysis*. Standford: Standford University Press.

Weber, M. (1988). *The protestant ethic and the spirit of capitalism*. New York, NY: Scribner.

Wibbels, E. (2006). Dependency revisited: International markets, business cycles, and social spending in the Developing World. *International Organization*, 60(2), 433-468.

Zineldin, M. (2002). Globalization, strategic co-operation and economic integration among Islamic/Arabic countries. *Management Research News*, 25(4), 35-61.

Kaynakça

Adolfsson, S. (2000). *Local Agenda 21 in practice-A Swedish example. Sustainable Development*, 8(4), 201-214.

André, P., Enserink, B., Connor, D., ve Croal, P. (2006). *Public participation international best practice principles*. Special Publication Series No. 4. Fargo, USA: International Association for Impact Assessment.

Andringa, J. (1998). The influence of Local Agenda 21 on local policy and the quality of decision making: The pioneer city of The Hague. F. Coenen, D. Huitema ve L. O'Toole (Eds.), *Participation and the quality of environmental decision-making* (s. 107-123), Dordrecht, The Netherlands: Kluwer.

ARE (2005). National promotion of Local Agenda 21 in Europe. Switzerland: Federal Office for Spatial Development (ARE).

Astleithner, F., ve Hamedinger, A. (2003). Urban sustainability as a new form of governance: Obstacles and potentials in the case of Vienna. *Innovation*, 16(1), 51-75.

Avrupa Konseyi (1996). *Avrupa kentsel şartı*. (Çev.: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), Yayın No:10, Ankara: Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını.

Avrupa Konseyi, http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/basic-facts (Erişim tarihi: 06.06.2016).

Beierle, T.C., ve Cayford J. (2002). *Democracy in practice: Public participation in environmental decisions*. Washington, DC: Resources for the Future.

Buckingham-Hatfield, S., ve Percy, S. (Eds.) (1999). *Constructing Local Environmental Agendas: People, places and participation*. London: Routledge.

Bulkeley, H., Davies, A., Evans, B., Gibbs, D., Kern, K., ve Theobald, K. (2003). Environmental governance and transnational municipal networks in Europe. *Journal of Environmental Policy and Planning*, 5(3), 235-254.

Carty, K. (2005). *Turning voters into citizens: The citizens' assembly and reforming democratic politics*. Democracy and Federalism Series, School of Policy Studies, Queen's University.

Coenen, F. (1998). Policy integration and public involvement in the local policy process. Lessons from local green planning in the Netherlands. *European Environment*, 8(2), 50-57.

Coenen, F. (1999). The Netherlands: LA21 as a new heading for local sustainable development. W.M. Lafferty (Ed.), *Implementing LA21 in Europe: New initiatives for sustainable communities* (s. 241-262), Oslo: ProSus.

Coenen, F., Eckerberg, K., ve Lafferty, W.M. (1999). The status of LA21 in Europe: A comparative overview. W.M. Lafferty (Ed.), *Implementing LA21 in Europe: New initiatives for sustainable communities* (s. 131-145), Oslo: ProSus.

Council of Europe (2013), *European Charter of Local Self-Government*. Strasbourg, 15.X.1985, European Treaty Series - No. 122, https://rm.coe.int/168007a088 (Erişim tarihi: 02.06.2015).

Council of European Municipalities and Regions (CEMR) (2016). Local and regional governments in Europe: Structures and competences. http://www.ccre.org/img/uploads/ piecesjointe/filename/ CEMR_structures_and_competences_2016_EN.pdf (Erişim tarihi: 12.05.2016).

Cuthill, M. (2002). Exploratory research: Citizen participation, local government and sustainable development in Australia. *Sustainable Development*, 10(2), 79-89.

Çukurçayır, M.A. (2012). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi*. Konya: Çizgi Yayınevi.

Dryzek, J.S. (2002). *Deliberative democracy and beyond: Liberals, critics, contestations*. Oxford, UK: Oxford University Press.

European Union (1994). *European sustainable cities project*. First report, Brussels: Expert Group on the Urban Environment.

Evans, B., Joas, M., Sundback, S., ve Theobald, K. (2005). *Governing sustainable cities*. London: Earthscan and ICLEI.

Evrengil, E. (1996). A new HABİTAT agenda: Livability for all. *İstanbul*, No.1, Kış Sayısı.

Feichtinger, J., ve Pregernig, M. (2005). Imagined citizens and participation: Local Agenda 21 in two communities in Sweden and Austria. *Local Environment*, 10(3), 229-242.

Geray, C. (1995). Yerel Demokrasi, özerklik ve halk katılımı. *YTD*, 4, Ankara.

Göymen, K. (1999). Türk yerel yönetiminde katılımcılığın evrimi: Merkeziyetçi bir devlette yönetişim dinamikleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(4), 67-83.

Gutmann, A., ve Thompson, D. (2004). *Why deliberative democracy?*. New Jersey, NJ: Princeton University Press.

Habermas, J. (1976). *Legitimation crisis*. London: Heinemann.

Innes, J.E., ve Booher, D.E. (1999). Consensus building as role playing and bricolage: Toward a theory of collaborative planning. *Journal of the American Planning Association,* 65(1), 9-26.

International Association for Public Participation (IAP2) (2015). Advancing the practice of public participation. www.iap2.org/practitionertools/index.shtml (Erişim tarihi: 12.06.2015)

International Council of Local Environmental Initiatives (2002). Local Governments' response to Agenda 21: Summary report of Local Agenda 21 survey with regional focus, ICLEI.

Jones, D., ve Platt, S. (1994). An (incomplete) history of democracy. *New Statesman & Society*, 7(300), 3-31.

Kelly, R., ve Moles, R. (2000). Towards sustainable development in the Mid-west region of Ireland. *Environmental Management and Health*, 11(5), 422-432.

Kılıçbay, M.A. (1994). Vatandaşlık okulu olarak yerel yönetimler. *Türkiye Günlüğü*, (26)(Ocak-Şubat), 19-24.

Lafferty, W.M. (2001). *Sustainable Communities in Europe*. London: Earthscan.

Lafferty, W M., Aall, C., ve Seippel, E. (1998). *From environmental protection to sustainable development in Norwegian municipalities*. ProSus Report 2/98, Oslo: ProSus.

Mahalli İdareler (2013). http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/2013_MAHALLI_IDARELER_ GE-NEL _FAALIYET_ RAPORU.pdf

Marvin, S., ve Guy, S. (1997). Creating myths rather than sustainability: The transition fallacies of the new localism. *Local Environment*, 2(3), 311-318.

Otzen, U., Menzel, B., Pfeiffer, S., Poerksen, H., Weik, V., ve Hoecker, U. (1999). *Integrated development planning: A new task for local government in South Africa participatory planning for socio-economic development in two Municipalities in Mpumalanga*. Bonn: Deutsches Institut für Entwicklungspolitik (DIE).

Rakar, I. (2019). *Twenty years of the European Charter of Local Self-Government in Slovenia: A Success Story?*. *HKJU-CCPA*, 19(1), 79-103.

Rowe, J., ve Fudge, C. (2003). Linking national sustainable development strategy and local implementation: A case study in Sweden. *Local Environment*, 8(2), 125-140.

Sharp, L. (2002). Public participation and policy: Unpacking connections in one UK Local Agenda 21. *Local Environment*, 7(1), 7-22.

Wild, A., ve Marshall, R. (1999). Participatory practice in the context of Local Agenda 21: A case study evaluation of experience in three English local authorities. *Sustainable Development*, 7(3), 151-162.

Kaynakça

Aghaei, S., Nematbakhsh, M.A., ve Farsani, H. K. (2012). Evolution of the World Wide Web: From Web 1.0 to Web 4.0. *International Journal of Web & Semantic Technology (IJWesT)*, 3(1), 1-10.

Akdoğan, Y. (2008). *Yerel Siyaset-Kavramlar*. Sözlü Sunum, Yerel Siyaset, İstanbul.

Avrupa Kentsel Şartı, http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/KentSart-1.pdf (Erişim tarihi: 01.01.2021).

Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı (1992). https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/ 2015/12/16/AvrupaYerelYonetimlerOzerklikSarti.pdf (Erişim tarihi: 01.01.2021).

Bağcılar Belediyesi Sosyal Medya Buluşmaları (2018). http://bagcilar.bel.tr/icerik/523/18573/baskan-cagirici-sosyal-medya-kullanicilariyla-bulustu.aspx (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Bolu Belediyesi Sosyal Medya Buluşmaları (2016). https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/bolu/ bolu-belediye-baskani-yilmaz-sosyal-medya-takipcileriyle-bulustu-11729340 (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Sosyal Medya Buluşmaları (2020). https://www.diyarbakir.bel.tr/ haberler/2461-kirsal.html (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Erzurum Belediyesi Sosyal Medya Buluşmaları (2020). https://www.erzurum.bel.tr/GuncelHaber-baskan-sekmen-den-sosyal-medyada-dijital-halk-gunu-bulusmasi/29/835726.html(Erişim tarihi: 02.01.2021).

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi (2020). https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/gaziantep-buyuksehir-sosyal-medyada-ust-siralarda (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Göçoğlu, İ.D. (2020). *Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Yerel Katılım: Büyükşehir Belediyelerinin Twitter Hesapları Üzerinden Bir Analiz*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gümüşhane Belediyesi Sosyal Medya Buluşmaları (2021). https://gumusunsesi.com/baskan-cimenle-dobra-dobra/ (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Kestellioğlu, G. (2011). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(1), 121-140.

Mayfield, A. (2008). What Is Social Media. https://tavaana.org/sites/default/files/what-is-social-media -uk.pdf (Erişim tarihi: 02.01.2021).

On Birinci Kalkınma Planı (2019). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/02/On_Birinci_Kalkinma_Plani_Ozel_Ihtisas_Komisyonlari_El-Kitabi.pdf (Erişim tarihi: 01.01.2021).

Talas Belediyesi Sosyal Medya Buluşmaları (2021). https://www.talas.bel.tr/haber/baskan-yalcinin--sosyal-medya-bulusmalari-suruyor (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Tuzla Belediyesi Sosyal Medya Buluşmaları (2020). https://www.tuzla.bel.tr/icerik/11/6807/halk-meclisi-sosyal-medyada.aspx (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Yeşildal, A. (2019). Sosyal medya, yerel yönetimler ve katılımcı yönetim: bilgi çağında belediyeler için yeni stratejiler. *İnsan&İnsan*, 6(22), 883-902.

Yerel Yönetimlerde Sosyal Medya Kullanımı (2013). https://www.slideshare.net/yunusemresrgl/yerel-ynetimlerde-sosyal- medya-kullanm-yunus-emre-sargl (Erişim tarihi: 02.01.2021).

Kaynakça

Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir Kalkınma: Uygulamalı Antropolojinin Eylem Alanı. *Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, (24), 133-164.

Akın, A. (2020). Analysing the Potential and Change of Ecological Urban Corridors in the Bursa City. *Journal of Architecture, Engineering & Fine Arts*, 2(2), 87-97.

Akıncı, İ., ve Pouya, S. (2019). The Eco-city Proposal as a Sustainable City Model. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 96-107.

Akyıldız, N.A. (2020). Kentleşme ve Kentsel Gelişim Bağlamında Açık Kamusal Alanların Sürdürülebilir Kentler Açısından Değeri. *Milli Folklor*, 16(125), 188-201.

Altuntaş, A. (2012). Sürdürülebilir Toplumlar ve Metropollerin Baskılarından Kurtulmak İçin Alternatif Bir Yol: Sürdürülebilir Kentler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 135-148.

Ayık, C. (2011). *Sürdürülebilir Kentsel Tasarım Kriterleri Çerçevesinde Geleneksel Ve Çağdaş Şehirlerde (Eko-Şehirler) Kamusal Mekânların Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bahçeci, H.I., ve Görmez, K. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma vs. Ekolojik Düşünce. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 2299-2323.

Başar, Ö. (2019). *Yaşanabilir Kente Katkısı Bağlamında Eko-Kentler: Bursa/Nilüfer Belediyesi Eko-Kent Projesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Çahantimur, A. (2007). *Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyo-Kültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çetinkaya, Ç. (2013). Eko-Kentler: Kent ve Doğa İlişkisinde Yeni Bir Sistem Tasarımı. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 6(1), 12-16.

Çetinkaya, Z., ve Ciravoğlu, A. (2016). Sürdürülebilir Yerleşim Modellerinin Karşılaştırılması: Eko-Kent ve Yavaş Kent. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, 7(18), 246-267.

Duman, S., ve Zaman, S. (2021). Kentsel Morfoloji Açısından Bir Kentsel Dönüşüm Projesinin İncelenmesi (Bursa İli Nilüfer İlçesi Ataevler Mahallesi Örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 113-142.

Erdinç, B. (2016). *Avrupa Birliği'nde Sürdürülebilir Kentleşme: Türkiye'ye Yansımaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Ertaş, M., ve Bayındır, Ö. (2020). Sürdürülebilir Kentsel Dönüşüm. *Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi*, 2(1): 1-9.

Hergül, Ö.C., ve Göker, P. (2021). Evaluating Eco-Cities with a Sustainable Perspective in Human-Nature Interaction. *European Journal of Science and Technology*, (21), 561-567.

https://bursa.ktb.gov.tr/TR-70228/bursa-ili-genel-bilgiler.html (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://bursa.ktb.gov.tr/TR-181017/misyon-ve-vizyonumuz.html (Erişim tarihi: 27.12.2021).

http://atelye70.com/project/nilufer_eco_city/ (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/proje/cevre-ve-dogal-yasam (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/proje/egitim-bilim-teknoloji (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/proje/tarim-uretim/fusilli-projesiET2SV (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.nilufer.bel.tr/kategoriler/proje/tarim-uretim (Erişim tarihi: 27.12.2021).

https://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2017/01/Nilufer-Belediyesi-Surdurulebilir-Enerji-Eylem-Plani.pdf (Erişim tarihi: 27.12.2021).

Işıkcevahir, E. (2017). *Kentsel Dönüşümde Sürdürülebilirlik Kavramı*, Yüksek Lisans Tezi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Işıldar, G.Y. (2012). 2011 Avrupa Yeşil Başkenti Hamburg: Eko-Kent Kriterleri ve Performans Göstergeleri Açısından İncelenmesi. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Dergisi*, 12(23), 241-262.

Kaptan, H. (t.y.). Bursa Nilüfer Belediyesi, Nilüfer Eko-kent Projesi, 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Raporu, 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Plan Hükümleri. Atelye70 Planlama ve Tasarım Grubu Raporu.

Karakurt Tosun, E. (2018). Yaşanabilir Kentler İnşa Etme Sürecinde Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Analizi: Bursa Örneği. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14(1), 17-30.

Kaya, H.E., ve Taylan Susan, A. (2020). Sürdürülebilir Bir Kentleşme Yaklaşımı Olarak Ekolojik Planlama ve Eko-Kentler. *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, 11(30), 909-937.

Kırtorun, E., ve Karaer, F. (2018). Bursa İli Sürdürülebilir Kent Yönetimi. *Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi*, 1(2), 160-175.

Meydan Yıldız, S.G. (2016). *Çevre Bilinci ve Eko-Kent Planlaması: Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özyoldaş Saldıran, E. (2020). *Sürdürülebilirliğin Bir Aracı Olarak Eko-Kentler: Akyaka (Muğla) Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Seçkin, G. (2018). *Sürdürülebilir Kentleşme Bağlamında Eko-Kent Önerisi: Kayseri Gesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın.

Sertyeşilışık, B., ve Sertyeşilışık, E. (2019). Politik Ekonomi ve Sürdürülebilir Kentleşme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(2), 31-36.

Kaynakça

Alkan, Y. S. (2018). Gizli Demokrasi: Temsili Demokrasi Krizi ve Doğrudan Demokrasi Talebi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Görüş. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 18 (2018 özel sayısı), 23-43, doi: 10.25294/auiibfd.463390

Alkan, Y. S. (2020). Demokrasi ve Siyasal Katılımın Değeri: Doğrudan ve Temsili Demokrasi Üzerine Güncel Tartışmalar. T. Şener (Ed.), *Siyaset, Medya ve Seçmen* (s. 31-44), Ankara: Nobel Yayınevi.

Alonso, S., Keane, J. ve Merkel, W. (Eds.) (2011). *The Future of Representative Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Andeweg, R. (2003). Beyond Representativeness? Trends in Political Representation. *European Review*, 11(2), 147-161, doi: 10.1017/S1062798703000164

Arıkboğa, E. (2014). Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletsizliğinin Coğrafi ve Siyasi Görünümleri. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 35-61, doi: 10.14782/sbd.201439372

Ataay, F. (2006). *Neoliberalizm ve Devletin Yeniden Yapılanması: Türkiye'de Kamu Yönetimi Reformu Üzerine İncelemeler*. Ankara: De Ki Basım Yayım.

Ataay, F. (2020). Ekonominin Seçmen Davranışlarına Etkileri Üzerine Değerlendirmeler. T. Şener (Ed.), *Siyaset, Medya ve Seçmen* (s. 17-30), Ankara: Nobel Yayınevi.

Bächtiger, A., Dryzek, J. S., Mansbridge, J. ve Warren, M. (2018). Deliberative Democracy: An Introduction. A. Bächtiger, J.S. Dryzek, J. Mansbridge ve M. Warren (Eds.), *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*, Oxford: Oxford University Press.

Beetham, D. (1996). Theorising Democracy and Local Government. D. King ve G. Stoker (Eds.), *Rethinking Local Democracy* (s. 28-49), London: Macmillan.

Council of Europe (2021a). *Chart of signatures and ratifications of Treaty 207*. https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=207 (Erişim tarihi: 28.10.2021).

Council of Europe (2021b). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı*. https://rm.coe.int/booklet-european-charter-of-local-self-government-turkish-version/168071b67b (Erişim tarihi: 28.10.2021).

Council of Europe (2021c). *European Urban Charter*. https://rm.coe.int/168071923d (Erişim tarihi: 28.10.2021).

Council of Europe (2021d). *Holding referendums at local level*. The Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, Resolution 472 (2021), https://rm.coe.int/res-472-2021-en-local-referendums-monitoring-committee-rapporteur-vlad/1680a2dfdf (Erişim tarihi: 28.10.2021).

Çiner, C. U. ve Zengin, O. (2019). Türkiye'deki Belediye Sisteminin 2000'li Yıllarda Yeniden Yapılandırılması: Demokrasi ve Etkinlik Açısından Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(3), 439-470, doi: 10.17065/huniibf.434293

Dahl, R. A. (1998). *On Democracy*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.

Dalton, R. J., Burklin, W.P. ve Drummond, A. (2001). Public Opinion and Direct Democracy. *Journal of Democracy*, 12(4), 141-153.

Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York, NY: Harper and Row.

Ekici, B. (2019). *Karşılaştırmalı Büyükşehir Yönetimi*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Floridia, A. (2018). The Origins of the Deliberative Turn. A. Bächtiger, J.S. Dryzek, J. Mansbridge ve M. Warren (Eds.), *The Oxford Handbook of Deliberative Democracy*, Oxford: Oxford University Press.

Flynn, J. (2004). Communicative Power in Habermas's Theory of Democracy. *European Journal of Political Theory*, 3(4), 433-454, doi:10.1177/1474885104045914

Gözler, K. (2021). *Türk Anayasa Hukuku*. 4.b. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Günal, V. A., Avtur, D. ve Okudan Dernek, K. (2014). 6360 Sayılı Yasanın Yerelleşme Bağlamında Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 55-70.

Habermas, J. (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. W. Rehg (çev.), Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Hibbing, J. R. ve Theiss-Morse, E. (2002). *Stealth Democracy: Americans' Beliefs About How Government Should Work*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hirst, P. (1988). Representative Democracy and Its Limits. *The Political Quarterly*, 59(2), 190-205, doi: 10.1111/j.1467-923X.1988.tb02392.x

Kalfa Ataay, C. ve Ataay, F. (2015). Rousseau ve Çoğunlukçu Demokrasi Anlayışı. *Alternatif Politika*, 7(3), 457-489.

Kavruk, H. (2021). *Yerel ve Bölgesel Yönetimler*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Keleş, R. (2021). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. 12.b. İzmir: Cem Yayınevi.

Kern, A. ve Hooghe, M. (2018). The effect of direct democracy on the social stratification of political participation: Inequality in democratic fatigue?. *Comparative European Politics*, 16(4), 724-744, doi: 10.1057/s41295-017-0093-y

Kingdon, J. W. (1995). *Agendas, Alternatives and Public Policies*. 2nd ed. New York, NY: Harper Collins College.

Landemore, H. (2017). Deliberative Democracy as Open, not (Just) Representative Democracy. *Daedalus*, 146(3), 51-63, doi: 10.1162/DAED_a_00446

Mueller, D. C., Tollison, R. D. ve Willett, T. D. (1973). A Normative Theory of Representative Democracy. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 219, 5-19, doi: 10.1111/j.1749-6632.1973.tb41384.x

OECD (2017). *Recommendation of the Council on Open Government*. https://www.oecd.org/gov/Recommendation-Open-Government-Approved-Council-141217.pdf (Erişim tarihi: 31.10.2021).

OECD (2020). *Innovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*. Paris: OECD Publishing, doi: 10.1787/339306da-en

Öztürk, N. (2016). Yabancıların Yerel Seçimlerde Oy Kullanma Hakkı. *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 33(1), 125-168.

Pektaş, E. K. ve Akın, F. (2010). Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak Katılım Hakkı ve Türkiye. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 23-49.

Rowe, G. ve Frewer, L. J. (2000). Public Participation Methods: A Framework for Evaluation. *Science, Technology & Human Value*, 25(1), 3-29, doi: 10.1177/016224390002500101

Sabatier, P. A. ve Weible, C. M. (2007). The Advocacy Coalition Framework: Innovations and Clarifications. P.A. Sabatier (Ed.), *Theories of the Policy Process* (s. 189-220), 2nd ed. Boulder, CO: Westview Press.

Schumpeter, J. A. (2003). *Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Routledge.

Stoker, G. (1996). Nonnative Theories of Local Government and Democracy. D. King ve G. Stoker (Eds.), *Rethinking Local Democracy* (s. 1-27), London: Macmillan.

Şener, T. (2020). Siyasal Güven. T. Şener (Ed.), *Siyaset, Medya ve Seçmen* (s. 1-16), Ankara: Nobel Yayınevi.

Şinik, B., Yılmaz Uçar, A. ve Dik, E. (2016). 1924 ve 1926 Tarihli Belediye Kanunu Layihaları: Cumhuriyet Belediyecilik Anlayışının Kurucu Adımları. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 25(2), 1-27.

Tierney, S. (2013). Using Electoral Law to Construct a Deliberative Referendum: Moving beyond the Democratic Paradox. *Election Law Journal*, 12(4), 508-523, doi: 10.1089/elj.2013.0203

Tocqueville, A. (1835). *Democracy in America*. H. Reeve (çev.), A Penn State Electronic Classics Series Publication, http://seas3.elte.hu/coursematerial/LojkoMiklos/Alexis-de-Tocqueville-Democracy-in-America.pdf (Erişim tarihi: 21.10.2021).

Tormey, S. (2014). The Contemporary Crisis of Representative Democracy. *Democratic Theory*, 1(2), 104-112, doi: 10.3167/dt.2014.010211

Wuttke, A., Gavras, K. ve Schoen, H. (2020). Have Europeans Grown Tired of Democracy? New Evidence from Eighteen Consolidated Democracies, 1981-2018. *British Journal of Political Science*, (published online), 1-13, doi: 10.1017/S0007123420000149

Yaş, H. ve Yaş, S. Z. (2018). *Yerel Siyasete Katılıma Farklı Açılardan Bakış: Edirne Kent Merkezinde Bir Araştırma*. İstanbul: Nobel Yayınevi.

YSK (2021). *Yüksek Seçim Kurulu Seçim Arşivi*. https://www.ysk.gov.tr/tr/secim-arsivi/2612 (Erişim tarihi: 13.9.2021).

YYGM (2021). *2020 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu*. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2020_yili_mahall-_idareler_genel_faal-yet_raporu-20210621180102.pdf (Erişim tarihi: 14.10.2021).

Kaynakça

Aker, J. C. (2010). Information from Markets Near and Far: Mobile Phones and Agricultural Markets in Niger. *American Economic Journal: Applied Economics*, 41(3), 46-59.

Akıncı, A. (2011). Demokrasi ve Liberalizmin Zorunlu Birlikteliği. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi,* 7(1), 7-28.

Aksakal, P. (2007). *Fatsa Devrimci Yol Savunması/Bir Yerel Yönetim Deneyi*. İstanbul: Penta Yayıncılık.

Aktan, C. C. (1999). Demokrasi, Liberalizm ve Sınırlı Devlet. *Yeni Türkiye Dergisi,* 5(25), 142-145. http://www.canaktan.org/politika/demokrasi/makaleler/demokrasi-liberalizm.htm (Erişim tarihi: 06.01.2022).

Alkan, F. ve Yıldız, F. (2019). Bütçelemede Yeni Yaklaşımlar: Katılımcı Bütçeleme ve Vatandaş Bütçesi, F. Yıldız ve G. Tuncer (Eds.), *Güncel Gelişmeler Perspektifinden Kamu Maliyesinde Seçme Konular* (s. 31-52), 2.b. Ankara: Savaş Yayınevi.

Ayman Güler, B. (2006). Yerel Yönetimler. 3.b. Ankara: İmge Kitabevi.

Aragonés, E. ve Sanchez-Pagés, S. (2005). A Model of Participatory Democracy: Understanding the Case of Porto Alegre. *Barcelona Economics Working Paper Series*, Working Paper nº 235, https://bse.eu/research/working-papers/model-participatory-democracy-undestanding-case-porto-alegre (Erişim tarihi: 23.11.2021).

Bektaş, S. (2018). Katılımcı Kent Konseyi Modeli. *Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi,* 1(2), 58-74.

Dağlı, E. (2017). *Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcı Bütçeleme:Bandırma ve Çanakkale Belediyelerindeki Yöneticilerin Algısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

DPT (2008). *Kamuda İyi Yönetişim,* Dokuzuncu Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Ergen, Z. (2012). Yönetimden Yönetişime: Katılımcı Bütçeleme Modeli. *Maliye Dergisi*, 63, 316-334.

Goldfrank, B. (2006). Lessons from Latin American Experince in Participatory Budgeting. https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.471.9992&rep=rep1&type=pdf (Erişim tarihi: 15.12.2021).

Goldsmith, W. W. ve Vainer, B. C. (2001). Participatory budgeting and power politics in Porto Alegre. Lincoln Institute Land Lines Journal, https://www.lincolninst.edu/ publications/articles/participatory-budgeting-power-politicsporto-alegre (Erişim tarihi: 28.11. 2021).

Görmez, K. (2000). Demokratikleşme Açısından Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* 4, 81-88.

Gret, M. ve Sintomer, Y. (2004). *Porto Alegre/Farklı Bir Demokrasi Umudu*. (Çev.: Azer Kılıç). İstanbul: İthaki Yayınları.

Güneş, İ. (2019). Porto Alegre, Paris ve Seul Katılımcı Bütçe Modelleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 22(2), 537-554.

Hall, J. (2005). *Breathing life into democracy*, Manchester UK: Community Pride Initiative & Oxfam.

Hossain, A.N.M.Z., Begum, A., Alam, M. S. ve Islam, S. (2014). Participatory Budgeting in Bangladesh Local Government Context. *Public Administration Research*, 3(2), 28-43.

https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=641114

Keleş, R. (1994). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 2.b. İstanbul: Cem Yayınevi.

Koç, N. (2017). Katılımcı Bütçe Anlayışının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 10(1), 443-470.

Krenjova, J. ve Raudla, R. (2013). Participatory Budgeting at the Local Level: Challenges and Opportunities for New Democracies. *Halduskultuur-Administrative Culture*, 14(1), 18-46.

Marx, K. ve Engels, F. (2018) *Komünist Manifesto*. (Çev.: Tanıl Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.

Morgul, K. (2009). Fatsa, Sol Popülizm ve Yerel Yönetimler. https://www.researchgate.net/ publication/330292977_Fatsa_Sol_Populizm_ve_Yerel_Yonetimler (Erişim tarihi: 03.01.2022).

Öncel, M. (2008). Bütçe. Ö. Bozkurt, T. Ergun ve S. Sezen (Eds.), *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, 2.b. Ankara: TODAİE.

Pin, L. (2016). On Global Austerity and Local Democracy: The Case of Participatory Budgeting in Guelph, ON. *Canadian Political Science Review*, 10(1), 72-108.

Rousseau, J. J. (2006). *Toplum Sözleşmesi*. (Çev.: Vedat Günyol). İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Sintomer, Y., Herzberg, C. ve Röcke, A. (2008). Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges. *International Journal of Urban and Regional Studies*, 32(1), 164-178

Şişli Belediyesi, (t.y.), Benim Bütçem, (https://benimbutcem.com/haber-detay/sisli-komsularimiz-ile-yonetiliyor/107 (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Sözen, Y. (2016). Siyasi Rejimler: Demokrasiler ve Diğer Sistemler. S. Sayarı ve H. Dikici Bilgin (Der.), *Karşılaştırmalı Siyaset,* 4.b. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Su, C. (2017). From Porto Alegre to New York City: Participatory Budgeting and Democracy. *New Political Science,* 39(1), 67-75.

Székely, G. (2020). Participatory Budgeting in Slovakia: Possibilities, Limits and Experience in Practice. https://www.researchgate.net/publication/349039143_Participatory_budgeting_in_ Slovakia_possibilities_limits_and_experience_in_practice (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Toksöz, F. (2008). *İyi Yönetişim El Kitabı*. İstanbul: TESEV Yayınları.

Ulugöl, S. (2018). *Belediye Hizmetlerinde Vatandaş Odaklı Yönetim Anlayışı Çerçevesinde Katılımcı Bütçe: Nilüfer Belediyesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 18 Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Wampler, B. (2000). A Guide to Participatory Budgeting. https://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/A-Guide-to-Participatory-Budgeting.pdf (Erişim tarihi: 10.12.2021).

Yalçın, A. Z. (2015). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Bütçe. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(2), 311-329.

Yetkin, (2021). Murat Yetkin: Katılımcı bütçe modelinin İstanbul, sonra Ankara'da tutması, Türkiye'deki diğer belediyelere de ufuk açacak bir imkân olabilir. https://t24.com.tr/haber/murat-yetkin-katilimci-butce-modelinin-istanbul-sonra-ankara-da-tutmasi-turkiye-deki-diger-belediyelere-de-ufuk-acacak-bir-imkan-olabilir,977387 (Erişim tarihi: 06.11.2021).

Yılmaz, C. (2019). *Bütçeleme Sürecinde Yeni Bir Eğilim Olarak Katılımcı Bütçelemenin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Zamboni, Y. (2007). Participatory Budgeting and Local Governance: An Evidence-Based Evaluation of Participatory Budgeting Experiences in Brazil. https://pria-academy.org/pdf/3-Zamboni.pdf (Erişim tarihi: 06.12.2021).

Zavala, A. V. (2006). *Katılımcı Demokrasi*. (Çev.: N.Aras). Ankara: Dipnot Yayınları.

Kaynakça

Anderson, J. (2002). Questions of Democracy, Territoriality and Globalization. J. Anderson (Ed.), *Transnational Democracy: Political Spaces and Border Crossings* (s. 6-38), London: Roudodge.

Anık, C. (2021). Meşruiyetin Sosyal Psikolojisi. *Demokrasi Nedir?* (s. 157-167), İstanbul: Kaknüs.

Akyos, C. ve Danış, D. (2011). Küreselleşme ve Demokrasi. Ö. Adadağ ve C. Yıldızcan (Eds.), M Sarı (çev.), *Küreselleşme ve Kent*, Ankara: Dipnot.

Alverdo, F., Chancel, L., Piketty, T., Saez, E. ve Zucman, G. (2018). Dünya Eşitsizlik Raporu 2018 Özet, L. Chancel (Koord.) (s. 1-20) veya www.wid.world/team.

Beetham, D. (2014). *Demokrasi ve İnsan Hakları*. Ankara: Liberte.

Brenner, N. ve Keil, R. (2013). *Küresel Kentlerden Kentselliğin Küreselleşmesine*. M. Üçoğlu (çev.), https://birikimdergisi.com/guncel/590/kureselkentlerden%20kentselliginkuresellesmesine.

Çeçen, A. (2019). "*Şehir Devletlerine Doğru, 20-200-2000-5000*" veya https://www.ngazete.com/sehir-devletlerine-dogru-20-200-2000-5000-453yy.htm.

Çukurçayır, S. ve Tezcan, K. (2011). Demokratikleşme ve Ekonomik Kalkınma: Etkileşim Analizi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 6(2), 48-76.

Duman, D. (2015). Demokraside Yeni Arayışlar: Kozmopolit Demokrasi ve Eleştirileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9, 351-362.

Erkal, M. E. (2007). *Küreselleşme ve Sosyal Boyutu*, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Giddens, A. (2005). Liberal Demokrasinin Küresel Yayılımı. *Sosyoloji* (s. 422-428), Ankara: Ayraç.

Giddens, A. (2020). *Modernliğin Sonuçları*. E. Kuşdil (çev.), İstanbul: Ayrıntı.

Giddens, A. (2005). Kuramsal İkilemler. *Sosyoloji* (s. 650-660), Ankara: Ayraç.

Gözler, K. (2018). Demokrasi Nereye Gidiyor? Nerede Hata Yaptık?. *Anayasa Hukuku Dergisi*, 7(14), 569-583.

https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42770005 (Erişim tarihi: 08.12.2021).

https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-59564178 (Erişim tarihi: 15.12.2021).

https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/kentsel---kirsal-nufus-orani-i-85670 (Erişim tarihi: 07.12.2021).

https://www.cnnturk.com/dunya/elon-musk-time-dergisi-tarafindan-yilin-kisisi-secildi (Erişim tarihi: 24.12.2021).

https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/elon-musk-bu-yil-11-milyar-dolar-vergi-odeyecegini-acikladi- (Erişim tarihi: 23.12.2021).

https://datareportal.com/global-digital-overview (Erişim tarihi: 10.12.2021).

https://egfound.org/2021/05/modeling-democracy-democracy-in-disarray (Erişim tarihi: 10.12. 2021).

https://www.haberturk.com/yazarlar/serdar-turgut-2025/2991684-dunya-sisteminde-yeni-catisma-tekno-demokrasi-tekno-otokrasiye-karsi (Erişim tarihi: 09.12.2021).

https://www.herkesebilimteknoloji.com/haberler/toplum/kapitalizm-otoriterlige-mi-donusuyor (Erişim tarihi: 08.12.2021).

https://www.indyturk.com/node/158166/t%C3%BCrkiyeden-sesler/gelecekte-bizi-nas%C4%B1l-bir-d%C3%BCnya-bekliyor-asl%C4%B1nda-biliyoruz (Erişim tarihi: 11.12.2021).

https://www.ipsos.com/tr-tr/yeni-dunya-duzeni-dijital-teknoloji-ve-demokrasi (Erişim tarihi: 12.12. 2021).

https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-turkish.pdf (Erişim tarihi: 16.12.2021).

İnce, M. (2016). Touraine'ın Demokrasi Düşüncesi Üzerine Bir Değerlendirme. *KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 307-314.

Keyman, E. F. ve Düzgit, S. A. (2017). *The Illiberal Turn in Advanced Democracies*. İstanbul: Sabancı University Policy Center.

Konak, N. (2011). Küresel Kentler Kuramı ve Araştırmaları. F. Güneş (Ed.), *Kent Sosyolojisi* (s. 144-175), Eskişehir: AÖF Yayınları.

Kuçuradi, İ. (1998). 21. Yüzyılın Eşiğinde Demokrasi Kavramı ve Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (Cumhuriyetimizin 75. Yılı özel sayısı), 15, 21-27.

Levitsky, S. ve Ziblatt, D. (2018). *Demokrasiler Nasıl Ölür?*, Konya: Salon.

Mazzucato, M. (2021). *Girişimci Devlet*, E. Soğancılar (çev.), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Oğuz, M. C. (2018). "Şebekeleşmiş Otoriteryanizm" ya da Otoriter Rejimlerin Siber Alanla İlişkisi: Rusya ve Çin Üzerine Bir Literatür İncelemesi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 31, 103-120.

Öner, S. (2018). Avrupa'da Yükselen Popülizm ve Radikal Sağ: Avusturya Örneği İlişkileri. *Euro Politika*, 39(53), 39-53.

Özdemir, G. (2017). Demokratikleşme Kavramı Bağlamında Arap Demokratikleşmesine İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 4(1), 9-54.

Özerk, G. B. ve Yüksekli, B. A. (2011). Küresel Kent, Kentsel Markalaşma ve Yok-Mekân İlişkileri. *İdeal Kent Dergisi*, 3, 82-93.

Panitch, L. ve Gindin, S. (2019). ABD ve Küreselleşmiş Ekonomi. Ü. Şenesen (çev.). *Küresel Kapitalizmin Oluşturulması*, İstanbul: İnkılap.

Touraine, A. (2000). *Eşitliklerimiz ve Farklılıklarımızla Birlikte Yaşayabilecek Miyiz?*, O. Kunal (çev.). İstanbul: YKY.

Tümtaş, S. ve Ergun, C. (2016). Küreselleşme ve Kentlere Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 135-150.

Usul, A. R. (2014). *Demokrasi, Otoriterlik, Uluslararası Politika: Entegre Bir Yaklaşım Arayışı*. SAM (Stratejik Araştırmalar Merkezi) Papers: No 10. Ankara: SAM Yayını.

Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021-2025 (2021). Küresel Gelişmeler ve Eğilimler. (s. 18-34), Ankara: T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teknoloji Dönüşüm Ofisi veya https://www.cbddo.gov.tr/UYZS.

Vatandaş, C., Can, B., Aydın, M. ve Doğaner, M. (2016). Gençlik ve Siyaset. *Türkiye Gençlik Raporu*. İstanbul: SEKAM.

Yeldan, E., Taşçı, K., Voyvoda, E. ve Özsan, M. E. (2012). *Orta Gelir Tuzağı'ndan Çıkış: Hangi Türkiye?*, Cilt: 1 (Makro/ Bölgesel/Sektörel Analiz). İstanbul: Sis.

Yıldırım, Y. (2018). Demokrasilerde Otoriterleşme ve Hibrid Rejim Tartışmaları ve Türkiye'ye Dair Çıkarımlar. *Politik Ekonomik Kuram Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 1-26.

Wallerstein, I. (2014). *Dünya-Sistemleri Analizi*. İstanbul: bgst.

Weinert, M. S. (2005). Globalizing Democracy or Democratizing Globalism?. *Human Rights and Human Welfare* (s. 17-30), Vol. 5, Institute of International Studies, University of Denver or https://www.academia.edu/20595175/Globalizing_Democracy_or_Democratizing_Globalism.

Kaynakça

Ahmad, F. (1977). *The Turkish Experiment in Democracy*. London: C. Hurst&Company.

Ahmad, F. (2003). *The Quest for Identity*. Oxford: Oneworld Publication.

Ahmad, F. (2011). *Modern Türkiye'nin Oluşumu.* İstanbul: Kaynak Yayınları.

Akozan, F., ve Baran, H. (1960). İstanbul'da Mügros-Türk'ün Dört Satış Mağazası, *Arkitekt*, 3(300), 101-106.

Akpınar, İ. (2016). Urbanization Represented in the Historical Peninsula: Turkification of Istanbul in the 1950s. M.Ö. Gürel (Ed.), *Mid-Century Modernism: Architecture Across Cultures in the 1950s and 1960s* (s. 56-85), London and New York: Roudledge.

Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Anderson, B. (2009). *Hayali Cemaatler*. İstanbul: Metis Yayınları.

Arendt, H. (1998). *The Human Condition*. Chicago ve London: The University of Chicago Press.

Aru, K. A. (1956). Levend 4. Mahallesi. *Arkitekt,* 3(285), 140-153.

Asaf, B. (1929, Kanunisani 24). Ankaralı. *Hakimiyeti Milliye*, s. 2.

Asaf, B. (1931, Ağustos 11). İki Şehir Arasında. *Hakimiyeti Milliye*, s. 2.

Ateş, T. (1992). *Biz Devrimi Çok Seviyoruz*. İstanbul: Der Yayınları.

Atmaca Ç. H., Tuna, U. Z. ve Uz, F. (2019). Reflections of the İstanbul Hilton Hotel on Mid-century Hotel Buildings in Turkey, *Art*-Sanat, 12 (Temmuz), 57-88.

Aydemir, Ş. S. (1937). *Orta Yayla*. Ankara: Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu.

Batuman, B. (2020). Mekân, Kimlik ve Sosyal Çatışma: Cumhuriyet'in Kamusal Mekânı Olarak Kızılay Meydanı. G.A. Sargın (Ed.), *Ankara'nın kamusal Yüzleri* (s. 41-76), İstanbul: İletişim Yayınları.

Bozdoğan, S. (2016). Turkey's Postwar Modernism: A Retrospective Overview of Architecture, Urbanism and Politics in the 1950s. M.Ö. Gürel (Ed.), *Mid-Century Modernism in Turkey: Architecture Across Cultures in the 1950s and 1960s* (s. 9-27), London ve New York: Routledge.

Cantek, L. F. (2003). *Yaban'lar ve Yerliler:Başkent Olma Sürecinde Ankara*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Cemil, H. (1929, Teşrinisani 5). Ankara. *Hakimiyeti Milliye*, s. 2.

Cumhuriyet (1956, Eylül 24). Başvekil Beklenen Basın Toplantısını Dün Yaptı. s. 1.

Ergut, E. A., Akpınar, İ. Y. ve Akay, Z. (2015). Cumhuriyet Döneminde İstanbul'da Mimarlık. *Büyük İstanbul Tarihi,* 8, 558-597.

Gökçe, B. (1994). Türkiye'de Gecekondu Gerçeği ve Gecekondu Ailesi. N.S. Altunbilek, S. Aydın ve İ.H. Demirdöven (Eds.), *Humana, Bozkurt Güvenç'e Armağan* (s. 269-284), Ankara: Kültür Bakanlığı.

Gökçe, B. (2001). Türkiye'nin Toplumsal Yapısını Etkileyen Siyasal ve Toplumsal Öğeler. İ. Azkan (Ed.), *Ulusal Sorunlar ve Demokratik Çözüm Yolları* (s. 180-240), Bursa: Ekin Kitabevi.

Gramsci, A. (2012). *Gramsci Kitabı: Seçme Yazıları*. David Forgacs (Ed.), Ankara: Dipnot Yayınları.

Güven Toker, N. (2019). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Toplumla Bütünleşme Projesi Olarak Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti. *History Studies*, 11(2)(Nisan), 655-679.

Habermas, J. (2018). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Hasol, D. (2001). İstanbul'un Dönüşümü. *Türkiye Mühendislik Haberleri*. 46(413), 48-49.

Kadri, Y. (1929, Haziran 1). Ankara Şehri. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1.

Karaosmanoğlu, Y. K. (1987). *Ankara*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Keleş, R. (1972). *Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu*. İstanbul: Gerçek Yayınları.

Keyder, Ç. (2004). *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kıray, M. (1972). Gecekondu: Az Gelişmiş Ülkelerde Hızla Topraktan Kopma ve Kentle Bütünleşememe. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(3), 561-573.

Kıray, M. B. (2006). *Toplumsal Yapı Toplumsal Değişme*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Oxford ve Cambridge: Blackwell.

Mardin, Ş. (1983). Religion and Politics in Modern Turkey. J.P. Piscatori (Ed.), *Islam in the Political Process* (s. 138-159), Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Mermi, M. (1931, Haziran 15). İdeal Ankara. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1.

Mesut, Z. (1929, Eylül 3). İmar Aşkı. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1.

Milliyet (1952, Mart 11). İstanbul Bölge Kalkınma Kongresi Dün Toplandı, s. 1 ve 7.

Milliyet (1956, Eylül 24). Başvekil İmar İşlerini İzah Etti, s. 1 ve 5.

Milliyet (1957, Ekim 21). İstanbul Heyecanlı Mitinglere Sahne Oldu, s. 1.

Milliyet (1958, Mart 21). İstanbul'un İmarı bir Başlangıçtır, s. 1.

Rıfkı, F. (1929a, Haziran 3). Plandan Sonra Ankara. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1.

Rıfkı, F. (1929b, Ağustos 26). Tecrübeler Mektebi. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1.

Rıfkı, F. (1931a, Temmuz 29). Mesken Politikası. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1.

Rıfkı, F. (1931b, Temmuz 31). Yeni Kapı. *Hakimiyeti Milliye*, s. 1.

Sargın, G. A. (2020). Kamu, Kent ve Politika. G.A. Sargın (Ed.), *Ankara'nın Kamusal Yüzleri: Başkent Üzerine Mekân-Politik Tezler* (s. 9-40), İstanbul: İletişim Yayınları.

Sayar, Z. (1959). Gece Konduların Yıktırılması Münasebetiyle. *Arkitekt*, 1(294), 3-4 ve 29.

Sennett, R. (2002). *The Fall of Public Man*. New York, NY: Penguin Books.

Serdengeçti, O. Y. (2015). *Mabetsiz Şehir*. İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı.

Tankut, G. (1998). Ankara'nın Planlı İmarı ve Şehir Mimarisi. *Mimarlık*, 36(284), 20-21.

Tekeli, İ. (1982). *Türkiye'de Kentleşme Yazıları*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Tekeli, İ. (2009). *Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tokgöz, T. (1962, Haziran 6). Mustafa Kemal ve Halk Partisi Devri. *Yön*, 25, 17.

Time (1957, Ağustos 12). Turkey: Benevolent Bomber. http://content.time.com/time/subscriber/article/ 0,33009,825256-1,00.html (Erişim tarihi: 20.10.2021).

T.C Resmi Gazete (1953, Temmuz 29). Bina yapımını teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkında Kanun. https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8470.pdf (Erişim tarihi: 08.11.2021).

Uluengin, M. B. ve Turan, Ö. (2005). İmparatorluğun İhtişam Arayışından Cumhuriyet'in Radikal Modernleşme Projesine: Türkiye'de Kentsel Planlamanın İlk Yüz Yılı. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3(6), 353-436.

Vatandaş, C. (2020). Kapsam ve Yöntem Açısından Türk Modernleşmesi. M. Zencirkıran (Ed.), *Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsak Yapısı* (s. 64-95), Bursa: Dora Yayınları.

Wharton, A. J. (2016). The Istanbul Hilton, 1951-2014: Modernity and its Demise. M.Ö. Gürel (Ed.), *Mid-Century Modernism in Turkey: Architecture Across Cultures in the 1950s and 1960s* (s. 141-162), London and New York: Routledge.

Yücekök, A. (1971). *Türkiye'de Örgütlenmiş Dinin Sosyo-Ekonomik Tabanı*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Yücekök, A. (1983). *Türkiye'de Parlamentonun Evrimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Zâdil, E. (1949). *İstanbul'da Mesken Mes'eleleri ve Gecekondular*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü.

KAMU POLİTİKASI YAPIMININ KURUMSAL DEĞİŞİM ÇERÇEVESİYLE AÇIKLANMASI:

TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAM KURUMLARI ÖRNEĞİ

Dilek DEDE

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-13-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bu çalışma Kasım 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde savunulan doktora tezimin kitaplaştırılmış şeklidir. Çalışmanın iki amacı bulunmaktadır. İlk olarak Türkiye'de ilkokul öğretmenlerinin istihdam kurumlarının değişimini "kamu politikası yapımı" ve "kurumsal değişim" kuramlarından siyasal-koalisyon yaklaşımıyla incelemektir.

İkinci olarak, Türkiye'de ilkokul öğretmenlerinin istihdam kurumlarının değişimini gösteren yasaların oylama sürecinde yer alan tarafların söz konusu yasaların yasalaşmasına etkilerini araştırmaktır. Çalışmamızın araştırma sorusu çalışmanın amacına paralel olarak şöyle oluşturulmuştur: "Türkiye'de ilkokul öğretmenlerinin istihdam kurumları neden ve nasıl değişti? Değişim sonucu ortaya çıkan yeni düzenlemelerin oylama sürecinde hangi taraflar yer aldı ve yer alan taraflar, söz konusu düzenlemelerin yapılmasında ne kadar etkili oldu?" şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın hazırlanmasında Thelen ve Steinmo'nun "Karşılaştırmalı Politikada Tarihsel-kurumsallık"; Hall ve Taylor'un Siyaset Bilimi ve Üç Yeni Kurumsallık"; Mahoney ve Thelen'ın "Bir Aşamalı Kurumsal Değişim Kuramı" başlıklı çalışmaları temel kaynakları oluşturmuştur.

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinin huzurlu çalışma ortamı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, RUG/Hollanda ve RUB/Almanya Üniversiteleri'nin Kütüphaneleri'nin zengin koleksiyonu olmasaydı bu çalışmayı yazamazdım. Çalışmanın hazırlanması sürecinde desteğini esirgemeyen başta Ekin Yayınevi ve ekibi olmak üzere herkese çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

1. BÖLÜM
"KURUMSAL DEĞİŞİM" ÇERÇEVESİYLE KAMU POLİTİKASI YAPIMI: SİYASAL-KOALİSYON YAKLAŞIMI

1.1. KURUMSAL DEĞİŞİM YAZININDA KAMU POLİTİKASI YAPIMI 11
1.2. GELENEKSEL KURUMSAL DEĞİŞİM YAKLAŞIMLARI 13
1.2.1. Tarihsel-Kurumsallık Yaklaşımı 14
1.2.2. Toplumsal-Kurumsallık Yaklaşımı 20
1.2.3. Kurumsal Rasyonel-Tercih Yaklaşımı 23
1.2.4. Geleneksel Kurumsallık Yaklaşımlarının Eleştirisi 28
1.2.5. Siyasa Değişimi- Kurumsal Değişim İlişkisi 29
1.3. KURUMSAL DEĞİŞİME "ALTERNATİF YAKLAŞIM": SİYASAL-KOALİSYON YAKLAŞIMI 33
1.3.1. Kurumsal Değişime "Alternatif Yaklaşım": Değişim Süreci ve Değişim Sonucu İlişkisi Açısından Kurumsal Değişim Tipolojisi 33
1.3.2. Siyasal-Koalisyon Yaklaşımı 35
1.3.2.1. Aşamalı Kurumsal Değişim Türleri 37
1.3.2.2. Siyasal Bağlam ve Kurumun Özelliklerinin Kurumsal Değişimle İlişkisi 38
1.3.2.3 Taraflardaki Değişimle Kurumsal Değişim Arasındaki İlişki 42
1.3.2.4. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özellikleri Tarafların Değişimini Nasıl Şekillendirir? 44
1.4. KOLEKTİF KARAR ALMA SÜRECİ 45
1.5. DEĞERLENDİRME 48

2.BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAMI: ADEM-İ MERKEZİLEŞME, MERKEZİLEŞME VE MERKEZİN YENİDEN KONUMLANIŞI

2.1. TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAM KURUMLARININ DÖNEMLENDİRİLMESİ 50
2.2. TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAM KURUMLARININ ORTAYA ÇIKIŞI 50
2.2.1. Siyasal Bağlamın Özellikleri: 1913 Öncesi Dönem 50

2.2.2. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi: 1913 Öncesi Dönem 54
2.2.3. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Atanması: 1913 Öncesi Dönem.....59
2.2.4. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Mali Durumları: 1913 Öncesi Dönem ...61
2.3. TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAM KURUMLARINDA ADEM-İ MERKEZİLEŞME: (1913-1948).....63
2.3.1. Siyasal Bağlamın Özellikleri: 1913-1948 63
2.3.2. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi: (1913-1948) 66
2.3.3. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Atanması: (1913-1948) 71
2.3.3.1. Merkezleşmeye Giden Önemli Basamaklardan Biri 1931/1834 Sayılı "Maarif Eminliklerinin Lağvi Hakkında Kanun".....72
2.3.4. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Mali Durumları: (1913-1948).....73
2.4. ÖĞRETMENLERİN İSTİHDAM POLİTİKALARINDA MERKEZİLEŞME: (1949-1980) 78
2.4.1. Siyasal Bağlamın Özellikleri: (1949-1980).....78
2.4.2.Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi: (1949-1980) 83
2.4.3. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Atanmaları: (1949-1980) 85
2.4.4. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Mali Durumları: (1949-1980).....86
2.5.İLKOKUL ÖĞRETMENLERİN İSTİHDAM KURUMLARINDA MERKEZİN YENİDEN KONUMLANIŞI: (1981-2015).....88
2.5.1. Siyasal ve Ekonomik Bağlamın Özellikleri: (1981-2015) 88
2.5.2. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi: (1981-2015) 93
2.5.3. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Atanması: (1981-2015) 96
2.5.4. Türkiye'de İlkokul Öğretmenlerinin Mali Durumları: (1981-2015).....98
2.6. DEĞERLENDİRME.....100

3. BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAMINA İLİŞKİN YASALARIN DEĞİŞİMİNDE KARAR ALICILARIN ETKİSİ

3.1. KOLEKTİF KARAR ALMA SÜRECİ KURAMINA GÖRE VERİ TOPLAMA İŞLEMİ 108
3.1.1. Yasal Düzenlemelerin Amacını Oluşturan Sorunsalların Tanımlanması..109
3.1.1.1. Düzenleme Konuları Sınırlandırılırken Kullanılan Ölçütler 109
3.1.1.2. Sorunsallar Sınırlandırılırken Kullanılan Ölçütlerin Uygulanması.....110
3.1.2. Tarafların Belirlenmesi 110
3.1.3 Değişkenler.....111
3.1.3.1 Güç Değişkeni 111
3.1.3.2. Siyasa Konumu.....112
3.1.3.3.Belirleyicilik Düzeyi 112
3.2. VERİ TOPLAMA İŞLEMİ.....113

3.3. İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAMINA İLİŞKİN YASALARIN YAPIMINDA OYLAMA SÜRECİNDE KARAR ALICI TARAFLARIN ETKİSİ.....116
3.3.1. İlkokul Öğretmenlerinin Yetiştirilmesine İlişkin Yasaların Yapımında Oylama Sürecinde Tarafların Etkisi.....117
3.3.2. İlkokul Öğretmenlerinin Atanmasına İlişkin Yasaların Yapımında Oylama Süreci.....142
3.3.3. İlkokul Öğretmenlerinin Maaşlarına İlişkin Yasaların Yapımında Oylama Süreci.....150
3.4. VERİ SETİ VE ANALİZİ.....174
3.4.1. Veri Seti.....174
3.4.2. KRUSKAL-WALLİS TESTİ.....176

4. BÖLÜM
TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN İSTİHDAM KURUMLARININ SİYASAL-KOALİSYON YAKLAŞIMI İLE AÇIKLANMASI

4.1. TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN YETİŞTİRİLMESİ KURUMLARININ SİYASAL-KOALİSYON YAKLAŞIMI İLE AÇIKLANMASI.....179
4.1.1. 1954/6234 Köy Enstitüleri ve Öğretmen Okullarının Birleştirilmesi.....179
4.1.1.1. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Kurumsal Dönüşümle İlişkisi.....182
4.1.1.2. Taraflar ile Kurumsal Değişim Arasındaki İlişki.....183
4.1.1.3. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Taraflarla İlişkisi.....185
4.1.2. Öğretmenlere Mesleki Formasyon Verme Yetkisi.....186
4.1.2.1. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Kurumsal Değişimle İlişkisi.....188
4.1.2.2. Taraflar ile Kurumsal Değişim Arasındaki İlişki.....191
4.1.2.3. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Taraflarla İlişkisi.....193
4.2. TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN ATANMASI KURUMLARININ SİYASAL-KOALİSYON YAKLAŞIMI İLE AÇIKLANMASI.....194
4.2.1. Öğretmenlerin Niteliği.....194
4.2.1.1. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Kurumsal Dönüşümle İlişkisi.....196
4.2.1.2. Taraflar ile Kurumsal Değişim Arasındaki İlişki.....197
4.2.1.3. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Taraflarla İlişkisi.....199
4.3. TÜRKİYE'DE İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN MAAŞ KURUMLARININ SİYASAL-KOALİSYON YAKLAŞIMI İLE AÇIKLANMASI.....200
4.3.1. Kıdem Telafisi.....200

4.3.1.1. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Kurumsal Değişimle İlişkisi 201
4.3.1.2. Taraflar ile Kurumsal Değişim Arasındaki İlişki 203
4.3.1.3. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Taraflarla İlişkisi 204
4.3.2. Ders ve Konferans Ücreti 205
4.3.2.1. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Kurumsal Değişimle İlişkisi 207
4.3.2.2. Taraflar ile Kurumsal Değişim Arasındaki İlişki 208
4.3.2.3. Siyasal Bağlam ve Hedeflenen Kurumun Özelliklerinin Taraflarla İlişkisi 210

SONUÇ 213

EKLER 221

KAYNAKÇA 231

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

Abadan, Nermin: **Anayasa Hukuku ve Siyasi Blimler Açısından 1965 seçimlerinin Tahlili,** Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, 1966.

Ağaoğlu, Ahmet: **Serbest Fırka Hatıraları**, Y.y. İstanbul, 1969.

Ağaoğlu, Samet: **Kuvay-ı Milliye Ruhu: Birinci TBMM**, İstanbul, Ağaoğlu Yayınevi, 1964

Ahmad, Faroz: **İttihat ve Terakki: 1908-1914 Jön Türkler**, İstanbul, Sander Yayınları, 1971.

Akiba, Motoko: **Teacher Reforms Around the World: Implementations and Outcomes: International Perspectives on Education and Society,** Oslo, Emerald Group Publishing, 2013.

Akyüz, Yahya: **Türkiye'de Öğretmenlerin Toplumsal Değişimdeki Etkileri: 1848-1940,** Ankara, Doğan Basımevi, 1978.

Altunya, Niyazi: **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Deneyimi: 1848-2008,** İstanbul, Uygun Basımevi, 2008

Ataünal, Aydoğan: **Türkiye'de İlkokul Öğretmeni Yetiştirme Sorunu (1923-1994): ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'daki Çağdaş Uygulama ve Eğilimler,** Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1997.

Atuf, Nafi: **Türk Maarif Tarihi,** İstanbul, Milliyet Matbaası, 1931.

Atuf, Nafi: **Türk Maarif Tarihi,** İstanbul, Milliyet Matbaası, 1932.

Ayas, Nevzat: **Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi, Ankara, Milli Eğitim Basımevi,** 1948.

Aydemir, Şevket Süreyya: **Tek Adam (1922-1938): Cilt III,** İstanbul Remzi Kitabevi, 1965

Bali, Rıfat, N.: **Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945): Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri,** İstanbul, İletişim yayınları, 1999

Balkır, Edip S: **Bir Köy Öğretmeninin Anıları 1908-1940,** İstanbul, Yenigün Haber Ajansı, 1968.

Başer, Nurettin: **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Deneyimi (1948–1995),** Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1995

Başgöz İlhan ve Wilson Howard E.: **Türkiye Cumhuriyetinde Eğitim ve Atatürk**, Ankara, Dost Yayınevi, 1968.

Berkes, Niyazi: **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1973

Bilim, Cahit: **Tanzimat Devrinde Türk Eğitiminde Çağdaşlaşma: 1839-1876,** Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 1984

Block, Fred: **Revising State Theory,** Philadelphia, Temple University Press, 1987.

Carnoy, Martin: **The State and Political Theory,** Princeton, Princeton University Press, 1984.

Cevad, Mahmud: **Maarif-i Umumiye Nezareti Tarihçe-i Teşkilat ve İcraatı,** Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2002.

Chilcote, H. Ronald: **Theories of Comparative Politics**, Westview Press, 1981

Cox Garry W., McCubbins Mathew D.: **Legislative Leviathan,** Cambridge, Cambridge University Press, 1993.

Dilaver, Hüseyin: **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam Şartları**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1994.

Ergin, Nuri O.: **Türk Maarif Tarihi 1-2. Cilt,** İstanbul, Eser Matbaası, 1977.

Findley, Carter, V.: **Kalemiyeden Mülkiyeye: Osmanlı Memurlarının Toplumsal Tarihi**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1996.

Göldaş, İsmail: **İstanbul İlkokul Öğretmenlerinin Grevi (1920),** İstanbul, Kardeşler Basımevi, 1984.

Hunt, Thomas C.: **Encyclopedia of Educational Reform and Dissent,** Sage Publication, 2010.

Kaya, Yahya K.: **İnsan Yetiştirme Düzenimiz,** Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1977.

Kaya, Yahya K.: **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış,** İstanbul, Bilim Yayınları, 1989.

Kirby, Fay: **Türkiye'de Köy Enstitüleri,** Çev. Niyazi Berkes, İstanbul, Tarihçi Kitabevi, 2012.

Koçer, Ali H.: **Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Problemi (1848-1967)**, Ankara, Yargıçoğlu Matbaası, 1967.

Koçer, Ali H.: **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu 1773-1923**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1970

Koçer, Ali H.: **Türk Milli Eğitim Teşkilatı I**, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, 1975

Koß, Michael: **The Politics of Party Funding: State Funding to Political Parties and Party Competition in Western Europe**, Oxford, Oxford University Press, 2010.

Küçükahmet, Leyla: **Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerin Tutumları,** Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, 1976.

Midlarsky, Manus I.: **Handbook of War Studies III: The Intrastate Dimension,** Cambridge, Cambridge University Press, 2009.

Navalainen, Raimo, Kimonen, Elja: **Transforming Teachers' Work Globally : In Search of a Better Way for Schools and Their Communities,** Rotterdam, Sense Publisher, 2013.

North, Douglass, C.: **Institutions, Institutional Change, and Economic Performance,** Cambridge, Cambridge University Press, 1990.

Okçabol, Rıfat: **Öğretmen Yetiştirme Sistemimiz : Tarihsel Gelişim, Bugünkü Durum Ve Öğretmen Eğitimi Sorununa Bir Sistemler Yaklaşımı,** Ankara, Ütopya Yayınevi, 2005.

Ortaylı, İlber: **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi,** Ankara, Cedit Neşriyat, 2008.

Özalp, Reşad: **Milli Eğitimle İlgili Mevzuat: 1857-1923,** İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1982

Öztürk, Cemil: **Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar,** Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2005.

Pamuk, Şevket: **Osmanlıdan Cumhuriyete Küreselleşme, İktisat Politikaları ve Büyüme Yazıları II**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2009.

Pamuk, Şevket: "Karşılaştırmalı Açıdan Türkiye'de İktisadi Büyüme 1880-2000**, İktisat Üzerine Yazılar I Küresel Düzen**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004.

Pierson, Paul: **Politics in Time: History, Institutions and Social Analysis**, Princeton, Princeton University Press, 2004.

Sakaoğlu, Necdet: **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi,** İstanbul, İletişim Yayınları, 1992.

Sarıhan, Zeki: **1921 Maarif Kongresi,** Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2009.

Sarıhan, Zeki: **Kurtuluş Savaşı Günlüğü**, Cilt 2, Öğretmen Dünyası Yayınları, Ankara 1984.

Sencer, Muzaffer: **Türkiye'de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri**, İstanbul, May Yayınları, 1974 s. 221-225.

Somel, Selçuk A.: **Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908),** İstanbul, İletişim Yayınları, 2010

Suphi, Hamdullah: **Dağ Yolu: İkinci Kitap,** İstanbul, Yeni Matbaa, 1929.

Tanör, Bülent: **Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri,** İstanbul, YKY Yayınları, 2011.

Teziç, Erdoğan: **100 Soruda Siyasi Partiler: Partilerin Hukuki Rejimi ve Türkiye'de Partiler**, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1976,

Teziç, Erdoğan: **Anayasa Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2011.

Thomson, Robert: **The Party Mandate: Election Pledges and Government Actions in the Netherlands 1986-1998**, Purdue University Press, 2003.

Timur, Taner **Türk Devrimi ve Sonrası (1919-1946)**, Ankara, Doğan Yayınları, 1971.

Toprak, Zafer: **Türkiye'de Milli İktisadın Gelişimi: 1908-1918,** Ankara, Yurt Yayınları, 1982.

Tökin, Hüsrev: **Türk Tarihinde Siyasal Partiler ve Siyasal Düşüncenin Gelişmesi**, İstanbul, Elif Yayınları, İstanbul, 1965.

Tunaya, Tarık Zafer: **Siyasal Partiler: Cilt I**, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul,1984

Tunaya, Tarık Zafer, **Siyasal Partiler: Cilt II**, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1984.

Türk, Bahadır, H.: **Muktedir: Türk Sağ Geleneği ve Recep Tayyip Erdoğan,** İstanbul, İletişim Yayınları, 2014.

Türk, Ercan: **Türk Milli Eğitim Teşkilatı,** Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 2010.

Unat, Faik R.: **Türkiye'de Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihsel Bir Bakış,** Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1964.

Üçok, C., Mumcu Ahmet: **Türk Hukuk Tarihi,** Ankara, Olgaç Matbaası, 1981.

Yasa, İbrahim: **Hasanoğlan Köyünün İçtimai- İktisadi Yapısı,** TODAIE, 1955.

Yazarı Yok: **Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve M. Eğ. Bakanlarının Millî Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri C.I,** Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1946.

Yazarı Yok: **Cumhurbaşkanları, Başbakanlar ve M. Eğ. Bakanlarının Millî Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçleri C.II,** Sakarya Basımevi, Ankara, 1947.

Yücel, Hasan, A.: **Milli Eğitimle İlgili Söylev ve Demeçler,** Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1998.

Zürcher, Erik, Jan: **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2010.

KİTAP-İÇİ BÖLÜM

Akyüz, Yahya: "Türk Eğitim Sisteminin Temel Sorunu: Öğretmen Yetiştirme, Atama, Sağlama İlke ve Uygulamaları," **Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi,** Ed. by. Muhsin Hesapçıoğlu, Alparslan Durmuş, Ankara, Nobel Yayınevi, 2006, pp. 430-443.

Arregui, Javier, Frans N. Stokman, and Robert, Thomson: "Exchange and Compromise in the European Union." In **The European Union Decides,** Ed. by R. Thomson, F. N. Stokman, C. Achen, and T. König, Cambridge: Cambridge University Press. Austen-Smith, David, 2006, pp. 124–52.

Aydoğan, Mustafa: "Bir Sistem Olarak Köy Enstitüleri," **Türkiye'de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi,** Ed. by. Muhsin Hesapçıoğlu, Alparslan Durmuş, Ankara, Nobel Yayınevi, 2006, pp. 178-186.

Calvert, Randall L.: "The Rational Choice Theory of Social Institutions," **Modern Political Economy,** Ed. by. Jeffrey S. Banks, Eric A. Hanushek, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, pp. 216-266 .

Çınar, Menderes: "2000'li Yıllarda Türkiye'de Siyaset", Edt: Hatem Ete, **2000'li Yıllar Türkiye'de Siyasi Partiler,** Meydan Yayınları İstanbul, 2011, pp. 25-58.

DiMaggio Paul J., Powell Walter W.: "Introduction," **The New Institutionalism in Organizational Analysis**, Ed. by. Paul J. DiMaggio and Walter W. Powell, Chicago, University of Chicago Press, 1991, pp. 1–40.

Dobbin, Frank: "Cultural Models of Organization: The Social Construction of Rational Organizing Principles," **The Sociology of Culture,** Ed. by. Diana Crane, Oxford, Blackwell Press, 1994, pp. 117–153.

Ete, Hatem: "Sunuş", **2000'li Yıllar Türkiye'de Siyasi Partiler, Meydan Yayınları**, İstanbul, 2011, pp. 7-23.

Ferejohn, John: "Law, Legislation, and Positive Political Theory," **Modern Political Economy,** Ed. by. Jeffrey S. Banks, Eric A. Hanushek, Cambridge, Cambridge University Press, 1995, pp. 191-215.

Fioretos Orfeo, Falleti Tulia G., Sheingate Adam: "Introduction," **Oxford Handbook of Historical Institutionalism,** Ed. by. Fioretos Orfeo, Tulia G. Falleti, Adam Sheingate, New York and London, Oxford University Press, forthcoming 2015, pp. 1-37.

Hacker, Jacob, S.: "Policy Drift: The Hidden Politics of Us Welfare State Retrenchment," **Beyond Continuity: Institutional Change in Advanced Political Economies,** Ed. by. Wolfgang Streeck, Kathleen Thelen, Oxford, Oxford University Press, 2005, pp. 40–82.

Kafadar, Osman: "Özerklik İlkesi ve Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması," **Eğitimde Yansımalar VI: 2000 Yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu 11-13 Ocak 2001,** Ankara, Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları, 2001, 290-297.

Keyder, Çağlar: "Kapitalizm Gelmeden Önce", **Türkiye'de Devlet ve Sınıflar**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2010, pp. 15-35.

Koçal, Vedat: "Türkiye'de Muhafazakar Dönüşümün Toplumsal Temelleri", **Yeni Sağ Küreselleşme ve Türkiye**, Ankara, Orion Yayınları, 2014, pp. 19-128.

Dağı, İhsan: "Adalet ve Kalkınma Partisi: Güvenlik ve Meşruiyet Arayışında Kimlik, Siyaset ve İnsan Hakları Söylemi, **AK Parti: Toplumsal Değişimin Yeni Aktörleri**, Edt: Hakan Yavuz, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2010, pp. 121-139.

Mahoney James, Thelen Kathleen: "A Theory of Gradual Institutional Change," **Explaining Institutional Change: Ambiguity, Agency, and Power,** Ed. by. James Mahoney, Kathleen Thelen, Cambridge, Cambridge University Press, 2009, pp. 1–37

Mütevellioğlu Nergis, Işık Sayım: "Türkiye'de Emek Piyasasında Neoliberal Dönüşüm" Edt: N. Mütevellioğlu ve S. Sönmez, **Küreselleşme, Kriz ve Neoliberal Dönüşüm**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, pp. 159-203.

North, Douglass, C.: "Five Propositions about Institutional Change," **Explaining Social Institutions,** Ed. by. Jack Knight, Itai Sened, Michigan, Michigan University Press, 1998, pp. 15-26.

Orhan, Gökhan: "Kamu Politikasıyla İlgili Sorunlar Nasıl Çözülür? Disiplinler Arası Bir Yaklaşım Olarak Kamu Politikaları Analizi ve Getirdiği Açılımlar," **Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar**, Ed. By. Şinasi Aksoy, Yılmaz Üstüner, Ankara, Nobel Yayınları, 2007, pp. 287-304

Ortaylı, İlber: "Tanzimat Adamı ve Tanzimat Toplumu", **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, İstanbul, 2005, pp. 229-262.

Öniş, Ziya: "Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Ekonomi, Politiği", **AK Parti: Toplumsal Değişimin Yeni Aktörleri**, Edt: Hakan Yavuz, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2010, pp. 259-286.

Pierson Paul, Theda Skocpol: "Historical Institutionalism in Contemporary Political Science," **Political Science: State of The Discipline,** Ed. by. Ira Katznelson, Helen V. Milner, New York, W.W. Norton, 2002, pp. 693–721.

Shepsle, Kenneth A.: "Rational Choice Institutionalism," Binder S, Rhodes R, Rockman B., **Oxford Handbook of Political Institutions,** Ed. by. Roderic A. W. Rhodes, Sarah A. Binder, Bert A. Rockman, Oxford, Oxford University Press, 2006, pp. 23-38.

Stokman Frans N., Knoop Jelle Van Der, Oosten Reiner C.H. Van: "Modeling Collective Decision-Making," **Handbook of Rational Choice Social Research,** Ed. by.V. Nee, TAB Snijders, R. Wittek, Stanford, Stanford University Press, 2013, pp. 151-182.

Stokman Frans N.: "Policy Network History" **Encyclopedia of Social Network Analysis and Mining,** Ed. by. Reda Alhajj, Jon Rokne, Springer Science+Business Media, 2014, pp. 1291-1301

Stokman, F.N., and Van den Bos, J.M.M.: "A Two-stage Model of Policy Making: With an Empirical Test in the U.S. Energy Policy Domain." in **The Political Consequences of Social Networks. Volume 4 of Research and Society**, Ed. by G. Moore and J.A. Whitt. Greenwich, Conn: JAI Press, 1992, pp. 219-253

Stokman, F.N., and Van Oosten R.: "The Exchange of Voting Positions: An Object-Oriented Model of Policy Networks**." in European Community Decision Making. Models, Comparisons, and Applications,** Ed. by. B. Bueno de Mesquita and F.N. Stokman. New Haven: Yale Univ Press. 1994, pp. 105-127.

Streeck Wolfgang, Thelen Kathleen: "Introduction," **Beyond Continuity: Institutional Change in Advanced Political Economies,** Ed. by. Wolfgang Streeck, Kathleen Thelen, Oxford, Oxford University Press, 2005, pp. 1-37.

Thelen Kathleen, Steinmo Steven: "Historical Institutionalism in Comparative Politics," **Structuring Politics: Historical İnstitutionalism in Comparative Analysis,** Ed. by. Steven Steinmo, Kathleen Thelen, Frank Longstreth Cambridge, Cambridge University Press, 1992, pp. 1-32.

Thelen, Kathleen: "How İnstitutions Evolve" **Comparative Historical Analysis in the Social Sciences,** Ed. by. James Mahoney, Dietrich Rueschemeyer, Cambridge, Cambridge University Press, 2003, pp. 208-238.

Tok, Nafiz: "Yeni Sağ, Türkiye ve Adalet ve Kalkınma Partisi", **Yeni Sağ Küreselleşme ve Türkiye**, Ankara, Orion Yayınları, 2014, pp. 129-160.

Yılmaz, Ragıp: "Teorinin Pratiğe Üstünlüğü: Türkiyede Adalet ve Kalkınma Partili Yıllar", **Yeni Sağ Küreselleşme ve Türkiye**, Ankara, Orion Yayınları, 2014, pp. 227-274.

Yıldırım, Ergün: "2000'li Yıllarda AKP", **2000'li Yıllar Türkiye'de Siyasi Partiler, Meydan Yayınları**, İstanbul, 2011, pp. 59-103.

SÜRELİ YAYINLAR

Aslan, Onur, Ender, "Maaş İlişkisi ve Türkiye'de memur maaşları (1970-208)", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 44, Sayı 3, Eylül 2011, pp. 109-140.

Balasan Andrei – Cristian, Maha Andreea: "Rational Choice Institutionalism and the European Neighbourhood Policy," **CES Working Papers,** Vol.V, No:3, 2013, pp. 323-329.

Campbell, John, L.: "Institutional Analysis and the Role of Ideas in Political Economy." **Theory and Society**, Vol.XXVII, No:3, 1998, pp. 377-409.

Demirel Mehmet Volkan, Kerimoğlu Caner, Türkçe Dilbilgisi Öğretiminde Kip, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Eğitim Kültür Dergisi**, Vol. IV, No. 3, 2015, ss. 1268-1289.

Dijkstra, Jacob, Marcel A. L. M. Van Assen, and Frans N. Stokman. "Outcomes of Collective Decisions with Externalities Predicted." **Journal of Theoretical Politics,** No**.** 20, 2008, pp. 415–41.

Eggertsson, Thráinn: "Governing The Commons: Future Directions for The Ostrom Project," **Journal of Bioeconomics,** Vol.XVI, No:1, 2014, pp. 45-51

Erdoğdu Teyfur: Maarif-i Umumiye Teşkilatı I, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,** Vol.LI, No: 1, 1996a, 183-247

Erdoğdu Teyfur: Maarif-i Umumiye Teşkilatı II, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,** Vol.LII, No: 1, 1996b, 248-285

Forestiere, Carolyn: "New Institutionalism and Minority Protection in the National Legislatures of Finland and Denmark," **Scandinavian Political Studies,** Vol.XXXI, No:4, 2008, pp. 448-468

Güven, İsmail: "1940'dan Günümüze Öğretmenlerin Ekonomik Sorunlarının Tarihsel Analizi," **Milli Eğitim Dergisi,** No: 160, Güz 2003, pp. 215-233.

Hacker, Jacob, S.: "Privatizing Risk without Privatizing the Welfare State: The Hidden Politics of Social Policyretrenchment in The United States," **The American Political Science Review,** Vol.XCVIII, No:2, May 2004, pp. 243-260.

Hall Peter A., Taylor, Rosemary C.: "Political Science and the Three New Institutionalisms," **Political Studies,** Vol.ILIV, 1996, pp. 936–957.

Ikenberry, John G.: "Conclusion: An Institutional Approach to American Foreign Economic Policy," **The State and American Foreign Economic Policy,** Vol.XLII, No:1, 1988, pp. 219-243

Ikenberry, John G.: "History's Heavy Hand: Institutions and the Politics of the State," **New Perspectives on Institutions,** Bildiri sunuşu: October 1994, pp. 1-32

March James G., Olsen Johan P.: "The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life," **The American Political Science Review**, Vol. LXXVIII, No:3, September 1984, p.p. 734-749.

Meyer, John W., Reviewed Brian Rowan: "Institutionalized Organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony," **American Journal of Sociology,** Vol. XXCIII, No:2, September 1977, pp. 340-363

Pierson, Paul: "Increasing Returns, Path- Dependence, and the Study of Politics," **American Political Science Review,** Vol. XCIV, No:2, 2000, pp. 251–267.

Sarıhan, Zeki: "Türkiye'de Öğretmenlerin İlk Grevi" **Öğretmen Dünyası**, C. III, No: 35, Kasım 1982, ss. 18-20.

Seyitdanlıoğlu, Mehmet: "Yerel Yönetim Metinleri VI: 1871 Vilayet Nizamnamesi", Çağdaş Yerel Yönetimler, cilt 5, sayı 5 (Mart, 1996) ss. 89-99.

Shepsle Kenneth A., Weingast Barry R.: "Studying Institutions: Some Lessons from the Rational Choice Approach" **Journal of Theoretical Politics,** Vol.I, No:2, 1989, pp. 131–147.

Skocpol Theda: "Why I Am an Historical Institutionalist" **Polity,** Vol. XXVIII, No:1, 1995, pp. 103-106.

Şendağ Serkan, Gedik Nuray, "Yükseköğretim Dönüşümünün Eşiğinde Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sorunları: Bir Model Önerisi", **Eğitim Teknolojisi: Kuram ve Uygulama,** Vol. V, No: 1, 2015, pp. 72-91

Thelen Kathleen: "Historical Institutionalism in Comparative Politics," **Annual Review of Political Science,** Vol.II, 1999, pp. 369-404.

Uzun, N. E., 'Türkçede Görünüş/Kip/Zaman Üçlüsü", **Dil Dergisi,** No. 68, 1998, s. 5-22

Van Assen, Marcel A. L. M., Stokman, Frans, N. and Reinier C. H. Van Oosten. "Conflict Measures in Cooperative Exchange Models of Collective Decision Making." **Rationality and Society**, No. 15, 2003, pp. 85–112.

Versluys, Helen: "Explaining Patterns of Delegation in EU Humanitarian Aid Policy," **Perspectives,** Vol. XXVIII, 2007, pp. 63-84

Weingast Barry, William Marshall: "The Industrial Organization of Congress; or, Why Legislatures, Like Firms, Are Not Organized as Markets," **Journal of Political Economy,**Vol.XCVI, No:1, 1988, pp. 132–163.

Yıldırım, Ali: "Öğretmen Eğitiminde Çatışma Alanları Ve Yeniden Yapılanma" **Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi,** *Vol.I*, No: 1, 2011, pp. 1-17.

Yazarı Yok: İlkokul Öğretmenlerinin Aylıkları, **Öğretmen Dergisi**, Vol. 1, No. 2, Aralık 1947.

Yazarı Yok: 5242 Sayılı Kanunun Düşündürdükleri, **Öğretmen Dergisi**, Vol. 1, No. 11, Eylül 1948.

Yazarı Yok: "657 Sayılı Kanun ve Öğretmenler," **Öğretmen Dünyası Gazetesi,** 2 Nisan 1968.

Yazarı Yok: Eğitmen maaşları, **Köy ve Eğitim Dergisi,** Yıl, 1, Sayı 7, Eylül, 1954, s. 28.

YASA VE YÖNETMELİKLER:

İlkokul Öğretmenlerine Ait Tayin, Nakil ve Tahvil Yönetmeliği. 1949, Ankara, MEB Basımevi.

Milli Eğitim Temel Kanunu: **T.C. Resmi Gazete**, Sayı: 338, 3 Nisan 1926.

Milli Eğitim Temel Kanunu**:** **T.C. Resmi Gazete**, Sayı: 14574, 24 Haziran 1973.

Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği: **T.C. Resmi Gazete**, Sayı: 29329, 17 Nisan 2015.

Köy Enstitüleri Kanunu: **T.C. Resmi Gazete**, Sayı: 4491, 22.04.1940.

Köy Enstitüleri ve İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun: **T.C. Resmi Gazete**, Sayı: 8625 , 04.02.1954.

İlkokul Öğretmenlerinin Aylık Dereceleri Hakkında Kanun: **T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 8641, 23.02.1954.

Milli Eğitim Temel Kanunu ve DMK'da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun: **T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 25516, 08.07. 2004.

Devlet Memurlarına ve Sözleşmeli Personele Ek Ödeme Yapılması Hakkında Kanun: **T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 26125, 31.03.2006

Milli Eğitim Temel Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun: **T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 6528, 14.03.2014

Bazı Kanun ve KHK'larda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun: **T.C. Resmi Gazete,** Sayı: 29327, 27.03.2015.

TC. Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü: **Köy Enstitüleri ve İlköğretmen Okullarının Birleştirilmesi Hakkında Kanun Gerekçesi**, Sayı: 71/2277, 05.07.1952.

T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi: **TBMM Zabıt Ceridesi**, Dördüncü Devre: Cilt 2, 15.06.1931

T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi: **TBMM Zabıt Ceridesi,** Dönem IX, Cilt 28, Toplantı No: 4, 11.02.1954.

T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi: **TBMM Zabıt Ceridesi,** Dönem XX, Cilt 50, Bileşim 75, 02.04.1998.

T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi: **TBMM Zabıt Ceridesi,** Dönem XXII, Bileşim 72, 08.03.2006.

T.C. Türkiye Büyük Millet Meclisi: **TBMM Zabıt Ceridesi,** Dönem XXIV, Bileşim 78, 17.03.2015.

RAPORLAR:

Stokman, N. Frans: "Is a Copenhagen Treaty Still Possible? Scientific Analysis Provides New Insight for Agreement and a Better Treaty fort he Planet?", **Report for C8 Foundation and Tallberg Foundation**, November 28, 2009.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD): **Milli Eğitim Politikaları İncelemesi: Türkiye,** Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1990.

Dewey, John: **Türkiye Maarifi Hakkında Rapor,** İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1939.

Eğitim-SEN:	**Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam: Sempozyum Kitabı**, İstanbul, Eğitim-SEN Yayınları, 2003.
TBMM:	**1973/1739 Milli Eğitim Temel Kanunu Tasarısı ve Milli Eğitim ve Plan Komisyonu Raporları,** Sayı, 1/754.
MEB:	**Onuncu Milli Eğitim Şurası,** Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1981.
Milli Eğitim, Kültür, Gençlik Spor Komisyonu,	**METK ve DMK'da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı**, Dönem 22, Yasama Yılı 2, 1/817 sayılı Rapor.
TBMM:	**TBMM Albümü: 1920-2011, 2. Cilt: 1950-1980,** Ankara 2010.

İNTERNET VE ELEKTRONİK KAYNAKLAR

Öğretmenlerin Mali Durumu Hakkında Soru Yönergesi:	http://www2.tbmm.gov.tr/d26/7/7-0494sgc.pdf (Erişim: 15.05.2017)
Toplu Görüşmelerde Hizmet Kollarının Problemleri Görüşüldü:	https://www.turkegitimsen.org.tr/icerik_yazdir.php?Id=2240 ((Erişim: 12.05.2017)
Öğretmenlerin Sorunları Acil Çözüm Bekliyor:	http://egitimsen.org.tr/ogretmenlerin-sorunlari-acil-cozum-bekliyor/ (Erişim: 10.05.2017)
Güncel Türkçe Sözlük:	http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (Erişim: 08.04.2017)
İstihdam:	http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0ST%C4%B0HDAM (Erişim: 30.09.2017)
Politika:	http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59d281e1be7063.46364349 Erişim:30,09,2017
Kanunlar ve Kararlar Erişim Ekranı:	https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_erisim.Giris (Erişim: 09.04.2017)

İŞLETME YÖNETİMİNDE META YAKLAŞIMLAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Hatice BAYSAL

Doç. Dr. Muhammet SAYGIN

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

Kitap bölüm ve değerlendirmelerinde yer alan açıklamalar, ifadeler, tablolar, şekiller, grafikler ve diğer tüm içerikler ile ilgili bilimsel, hukuki, etik ve ahlaki yükümlülükler yazarlara aittir.

ISBN: 978-625-8235-17-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: *Murat Özbey*

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

“Vaktiyle kitaplar karıştırdım, hayat hakkında filozofların ne dediklerini anlamak istedim.

Bir kısmı her şeyi kara görüyorlardı ve 'Mademki hiçiz ve sıfıra varacağız, dünyadaki muvakkat (geçici) ömür esnasında neşe ve saadete yer bulunamaz' diyorlardı.

Başka kitaplar okudum, bunları daha akıllı adamlar yazmışlardı. Diyorlardı ki: 'Mademki sonu nasıl olsa sıfırdır, bari yaşadığımız müddetçe şen ve şatır olalım!'

Ben kendi karakterim itibariyle ikinci hayat telakkisini (anlayışını) tercih ediyorum.

Fakat şu kayıtlar içinde: Bütün insanlığın varlığını kendi şahsında gören adamlar bedbahttırlar, besbelli ki o adam fert olarak mahvolacaktır.

Herhangi bir şahsın yaşadıkça memnun ve mesut olması için lazım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelenler için çalışmaktır. Makul bir adam, ancak bu suretle hareket edebilir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

İŞLETME YÖNETİMİNDE META YAKLAŞIMLAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Hatice BAYSAL – Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Muhammet SAYGIN – Mersin Üniversitesi, Türkiye

ÖNSÖZ - SUNUŞ

Nurettin KAYNAR – Silifke Ticaret ve Sanayi Odası, Türkiye

Prof. Dr. Himmet KARADAL – Bolu Abant İzzet Baysal Üni. Türkiye

Prof. Dr. Ömer ARIÖZ – Toros Üniversitesi, Türkiye

BÖLÜM YAZARLARI*

Prof. Dr. Mustafa BEKMEZCİ – Milli Savunma Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Ömer ARIÖZ – Toros Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Veclal GÜNDÜZ – Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, KKTC

Doç. Dr. Hatice BAYSAL – Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Metin OCAK – Toros Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Muhammet SAYGIN – Mersin Üniversitesi, Türkiye

Doç Dr. Sibel ÖZAFŞARLIOĞLU – Uşak Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Tolga GÖK – Selçuk Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Gaye ONAN – Mersin Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut BALTACI – Selçuk Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Muhammad NADEEM - University of Education, Pakistan

Dr. Öğr. Üyesi Şefika ÖZDEMİR – Süleyman Demirel Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin ERTEN – Uşak Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Wasim Ul REHMAN – University of the Punjab, Pakistan

Dr. Melike TURHAN – Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye

Dr. Güzhan GÜLAY – Borsa İstanbul, , Türkiye

Dr. Korkmaz ERGÜN – Borsa İstanbul, Türkiye

Uzman Ahmet Özgür AYDIN – Ticaret Bakanlığı, Türkiye

PhD. Öğrencisi Ezgi KAYNAR – Toros Üniversitesi, Türkiye

---

* Akademik unvana göre alfabetik sıralanmıştır.

EDİTÖRE NOT

Prof. Dr. Arıl CANSEL – Team University, Uzbekistan
Prof. Dr. Cem TANOVA – Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC
Prof. Dr. Erdoğan EKİZ – Team University, Uzbekistan
Prof. Dr. Fuat ÖNDER – Bodrum Ticaret ve Sanayi Odası, Türkiye
Prof. Dr. Meltem ONAY – Onbeş Kasım Kıbrıs Üniversitesi, KKTC
Prof. Dr. Mustafa TÜMER – Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC
Prof. Dr. Nejat ERK – Erk Danışmanlık, Türkiye
Prof. Dr. Reyhan Ayşen WOLFF – Giresun Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Salih GÜNEY – İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Utku KÖSE - Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye
Dr. İçim ÇAĞINER KAVUKLU – GİKAD Başkanı, KKTC
Dr. Ramazan DEMİRLİ - Quadrant Eye, San Francisco, USA
Ayla HARP – TOBB Mersin Kadın Girişimciler Kurulu, Türkiye.

HAKKINDA

Doç. Dr. Hatice BAYSAL

Lisans ve Yüksek Lisans öğrenimini Anadolu Üniversitesi'nde, Doktora öğrenimini Süleyman Demirel Üniversitesi'nde tamamlamıştır. "Yönetim ve Strateji" alanında 2021 yılında Doçent unvanını almıştır. Halen, Süleyman Demirel Üniversitesi, İletişim Fakültesi'nde öğretim üyesidir.

"**Covid-19 Pandemi Döneminde Kadın Girişimciler: Yerelden Bakışla Pandemi Algısı, Sorunlar ve Beklentiler**" isimli kitabın yazarıdır. "**Internet and Social Media Management: A Turkey-Based Perspective**" ve "**Kadın Girişimciliğin Teşvikinde Sinemanın Rolü: Bir Film İncelemesi**" isimli bilimsel araştırma kitap bölümlerinin yazarıdır. "**Yaşayan Tarih (Isparta Tarihi ve Kültürü Üzerine Bir Sözlü Tarih Çalışması)"** isimli projede araştırmacı; **"Süleyman Demirel Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencileri için Uygulamalı Çalışma Sahası Oluşturulması"** isimli projede yürütücü; **"Hasta ve Hasta Yakınlarını Şiddete Yönelten Sebeplerin Araştırılması"** isimli projede yürütücü olarak görev yapmıştır. Çeşitli kongrelerin düzenleme kurulu ve bilim kurulu üyelikleri; uluslararası düzeyde akademik dergilerde editör, bilim ve hakem kurulu üyelikleri bulunmaktadır. İletişim, Stratejik Yönetim ve Örgütsel Davranış alanlarında çok sayıda ulusal ve uluslararası düzeyde makale ve tebliğ yayımlamıştır.

Lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde "Sosyal Medya, Medyada Dijital Dönüşüm, Dijital İleşitim ve Gazetecilik, Medya Okuryazarlığı, Dijital Habercilik, Sosyal Medya Kampanyaları, Modern Yönetim Teknikleri, Toplumsal Cinsiyet, Yurttaş Gazeteciliği" gibi pek çok ders vermiş; danışmanlığında Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD'da 2 tezli yüksek lisans, 3 tezsiz yüksek lisans, 1 doktora düzeyinde; Sağlık Yönetimi ABD'da 1 tezli yüksek lisans; İletişim Bilimleri ABD'da 1 tezli yüksek lisans tezi tamamlanmış, halen Gazetecilik ABD'da 4 tezli yüksek lisans öğrencisinin tez danışmanlığını yürütmektedir.

HAKKINDA

Doç. Dr. Muhammet SAYGIN

Lisans öğrenimini Hacettepe Üniversitesi'nde, Yüksek Lisans ve Doktora öğrenimini Aksaray Üniversitesi'nde tamamlamıştır. "Yönetim ve Strateji" alanında Doçent unvanını almıştır. Halen, Mersin Üniversitesi öğretim üyesidir. Silifke Ticaret ve Sanayi Odası Akademik Danışmanlığı, TOBB Mersin Genç Girişimciler Kurulu İcra Komitesi üyeliği görevlerini yürütmektedir.

TOBB'a bağlı oda ve borsaların yönetim kademesi ile liderlik ve yönetim konulu çalışmalar yapan akademisyenlerin etkileşimini artırma fikri olarak ortaya çıkan, üniversite-sanayi işbirliğinin başarılı bir örneği konumundaki "**Liderlik Akademisi**" projesi ile "Yükseköğretim Stratejileri ve Kurumsal İşbirliği Sempozyumu" isimli etkinliklerin kurucusudur. "14. Ulusal İşletmecilik Kongresi (UIK)", "Uluslararası Girişimcilik ve Sosyal Bilimler Kongreleri (EMI)" koordinatörlüğü gibi pek çok kongrenin düzenleme kurulu üyesi ve yürütücüsüdür. "**Yönetmek – Yöneticiler ve Yönetici Adayları İçin Öneriler**" isimli kitabın yazarıdır. "**Kent Stratejisi: Silifke**" ve "**İşletmelere ve Girişimciliğe Güncel Bakış**" isimli bilimsel araştırma kitaplarının editörüdür. "**International Journal of Commerce, Industry and Entrepreneurship Studies (Utisgad Journal)**" isimli akademik derginin editörlüğünü yapmakta ve ulusal/uluslararası düzeyde çok sayıda akademik derginin editör, bilim ve hakem kurulunda bulunmaktadır. Stratejik Yönetim ve Örgütsel Davranış alanında çok sayıda ulusal ve uluslararası makale, kitap bölümü ve tebliğ yayımlamıştır.

Çağrılı konuşmacı olarak çeşitli etkinliklerde bulunmuş, liderlik ve yönetim konulu programlarda yer almıştır. Erasmus+ Staff Mobility kapsamında Agricultural University Plovdiv'de Yönetim ve Girişimcilik dersi vermiştir. Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından düzenlenen eğitimle EMCC Foundation Seviye Mentörlük Eğitimi almıştır. Yönetici adaylarına yönelik "Profesyonel Yönetici Geliştirme Programı", girişimci adaylarına yönelik "KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerinde" eğitmenlik yapmış ve girişimcilik ile ilgili çok sayıda akademik araştırma faaliyeti yürütmüştür.

EDİTÖR NOTU

Dünya büyük bir hızla değişmekte, insana ait tüm unsurlar büyük bir evrim geçirmektedir. Geçmişin ütopyalarının gündelik yaşamın rutinlerine dönüşmeye başladığı günümüz ve alışılmadık eğilimlere bırakacağı yakın gelecekte; işletme yönetimine ait temel kavramlar da değişime uğrayacak, girişimcilik algısı değişim gösterecek ve yönetim kavramları çağın ötesine geçmek durumunda kalacaktır. İnternetin hayatımızda edindiği yer gerekçesiyle bilgiye erişimin hiç olmadığı kadar kolaylaşırken, öte yandan kolay erişilen bilginin dezenformasyon kaynaklı olması da alışılagelmiş bir durum haline dönüşmüştür. İşletme alanyazını kapsamında Türkçe diline yeni kavramların eklenmesi ve güncelliğin korunması önem taşımaktadır. Editörler olarak bizlerin öncelikli amacı, bilgi çağında vazgeçilmezimiz haline dönüşecek olan meta yaklaşımların derinlemesine incelenmesidir. Bu doğrultuda, önümüzdeki süreçte etkisini yoğun bir şekilde hissedeceğimiz yeni ve yenilikçi iş modellerinin açığa kavuşturulması önem arz etmektedir.

Bu kitabın Türkiye'den ve diğer ülkelerden alanında uzman akademisyenler tarafından oluşturulan bölümlerinde; fiziksel evren ötesi yaşam anlamına gelen "Metaverse" kavramı derinlemesine incelenmiş, meta-liderlik, meta-yönetim, meta-yönetişim, bilgi ekonomisi, maddi olmayan sermaye, siber zorbalık, kitle fonlama platformları, blokzincir ve nft'ler, dijital pazarlama, sanal örgütler, meta-turizm kavramları akademik bakış açısıyla ele alınmıştır. Ayrıca, Borsa İstanbul'un blokchain tabanlı ürünü olan BİGA hakkında kapsamlı bilgilendirme yapılmıştır. Tüm bölüm yazarlarımıza alanyazına sundukları bu değer için teşekkür ederiz. Ayrıca, kitaba editöre not şeklinde görüş ve önerileri ile destek veren ve katkı sağlayan değerli akademisyenlere, kurum/kuruluş yöneticilerine, iş insanlarına ve STK temsilcilerine teşekkürü bir borç biliriz. Bu araştırma kitabının, girişimci adayları, işletme yöneticileri ve STK temsilcileri açısından önem taşıyan kavramlar içerirken; işletme alanında lisansüstü öğrenim gören öğrenciler için de referans kaynağı olması temenni edilmektedir.

Oluşturulan bu eserin tüm meslektaşlarımıza, öğrencilerimize ve sosyal paydaşlarımıza katkı sunması temennisiyle…

Doç. Dr. Hatice BAYSAL

Doç. Dr. Muhammet SAYGIN

ÖNSÖZ

Günümüzde sivil toplum örgütleri ve meslek kuruluşları yönetişim algısının bir gereği olarak koordinasyon ve etkileşimin artırılması noktasında büyük önem sahibidir. İş dünyasının çatı kuruluşu olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, ülkemizdeki girişimcilik algısının yer edinmesinde, işletmelerin dünya ile rekabet edebilmelerinde ve inovatif yaklaşımlar sergilemelerinde kilit rol oynamaktadır. Mersin ili Silifke, Aydıncık ve Gülnar ilçelerindeki işletmelerin temsilcisi konumundaki Silifke Ticaret ve Sanayi Odası, 1908 yılında kurulmuş asırlık bir çınar misali işletmelerin dünyayla entegrasyonunda oyun kurucudur. Liderliğin doğuştan gelen bir yetenek olmadığından hareketle, örgütlü yaşamın gereği olarak Oda ve Borsa yöneticilerinin, işletme yöneticilerinin ve girişimcilerin "**Liderlik**", "**Yönetim**", **Girişimcilik**" ve "**Strateji**" konularında eğitim almalarının tüm sosyal paydaşları için olumlu çıktılar yaratacağı ön görmekteyiz. Bu bakımdan ortaya koyduğumuz projeler beşeri ve sosyal sermayenin artırımı noktasında göze çarpmaktadır. Liderlik Akademisi isimli projemiz de bu doğrultuda atılmış en önemli üniversite-sanayi işbirliği projelerinden biri olarak görülmektedir. Teknolojinin hızla gelişmesi, rekabetçilik düzeyini artırdığı gibi işletmeleri daha donanımlı hale gelmeleri konusunda da cesaretlendirmektedir. Silifke TSO olarak, akademik yayınlara ve nitelikli bilginin kolay erişimine olan inancımızı hiç kaybetmedik. Türkiye'de ve dünyada meslek örgütlerinin akademik araştırmalara destek olmasıyla iş süreçlerinin verimliliği ve etkinliğinin artıracağına inancımız tamdır. Hatta örnek olması bakımdan **International Journal of Commerce, Industry and Entrepreneurship Studies** *(Uluslararası Ticaret, Sanayi ve Girişimcilik Araştırmaları Dergisi*) yayın hayatına başlatarak, alanında ilk olmayı ve fark yaratmayı hedefleyen odamızın işletmecilik, girişimcilik, ticaret ve sanayi konulu akademik araştırmalar başta olmak üzere oda ve borsaların yönetim kademesini, personelini ve üyelerini ilgilendiren sosyal bilimlerin tüm alanlarını kapsayıcı konularda ücretsiz olarak çevrimiçi dergi yayıncılığına başlamasını sağlamaktan büyük memnuniyet duyuyoruz. Paydaşı olmaktan büyük onur duyduğumuz İşletme Yönetiminde Meta Yaklaşımlar isimli bilimsel araştırma kitabının editörlerine, kitapta çalışmaları ve görüşleriyle yer alan tüm akademisyenlere ve sektör temsilcilerine teşekkürü bir borç biliyoruz. Hayırlı olması dileklerimle…

Nurettin KAYNAR
Silifke Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

SUNUŞ

Doç. Dr. Muhammet SAYGIN ile **Doç. Dr. Hatice BAYSAL**'ın editörlüğünde yayımlanacak olan "**İşletme Yönetiminde Meta Yaklaşımlar"** başlıklı bu kitaba **"Sunuş"** yazmaktan onur duyuyorum. Bu kitapta "**Metaverse**" konusu 19 meslektaşım tarafından farklı yönleriyle irdelenmiştir. Öncelikle editörlük girişimleri dolayısıyla **Doç. Dr. Hatice BAYSAL** ile **Doç. Dr. Muhammet SAYGIN**'ı ve **Metaverse konusunu değişik yönleri ile kaleme alan** bölüm yazarlarını içtenlikle kutluyorum.

Enformasyon teknolojisi alanında yaşanan dönüşüm ile birlikte **dijital işletmeler** veya **sanal örgütler** her alanda kendini göstermektedir. Covid-19 pandemi sürecinin de etkisiyle hemen her alanda dijitalleşme ve internet tabanlı sanal uygulamalara rastlanmaktadır. Kapsamı ve boyutları oldukça geniş olan bu süreçte örgütler **proaktif yönetim** anlayışını benimsemek durumundadırlar. Bu bağlamda stratejik bakış açısıyla Metaverse'ün işletmelere sunduğu **fırsatlar** ile muhtemel **tehditler** etkin bir şekilde analiz edilmelidir.

İşte **Doç. Dr. Hatice BAYSAL** ile **Doç. Dr. Muhammet SAYGIN**'ın editörlüğünde hazırlanan "**İşletme Yönetiminde Meta Yaklaşımlar"** başlıklı kitapta Metaverse'ün farklı boyutları üzerine değerli bir eser üretilmiştir. Kitabın önemli bir boşluğu dolduracağını, ilaveten Türkçe literatür için önemli bir katkı sağlayacağını düşünüyorum. Başta editörleri ve kıymetli eserleri ile katkıda bulunan tüm yazarları kutluyorum.

Prof. Dr. Himmet KARADAL
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

GİRİŞİMCİLİK VE İNOVATİF LİDERLİK

Üçüncü nesil üniversiteler, eğitim öğretim, araştırma ve geliştirmenin yanında girişimciliği de ön planda tutuyor. Akademisyenlerinin ve öğrencilerinin, şirketler kurmalarını, üretim yapmalarını, ürün geliştirmelerini, tasarım yapmalarını destekliyor ve teşvik ediyor. Bu destek ve teşvikler bir yandan üniversite sanayi iş birliğinin gelişmesine yardımcı oluyor. Artık hemen her üniversitenin teknoloji alanında yarışmacı takımları var. Teknoloji yarışmaları takım ruhunu, takım çalışmasını ve rekabeti geliştiriyor. İşte tam da burada inovatif liderlik kavramı ortaya çıkıyor. İnovatif liderlik, yaşamı kolaylaştıran tasarımların, modellerin ve buluşların baş aktörü olarak beliriyor. Üçüncü nesil üniversitelerin girişimcilik öğretisi, iş planlarının yapılması, uygulanması, kontrol edilmesini ve gerekli düzeltmelerin yapılmasını kapsadığı gibi aynı zamanda araştırma geliştirme ruhunu da kapsadığından girişimcinin ilerlemesi çok daha sağlıklı hale geliyor. Bu durum tesadüfi olmayan bir şekilde kendi kendine öğrenen organizasyonlar oluşturarak, öğrenmeyi kalıcı hale getiriyor. Hemen her kurum ve kuruluş, bu işlemleri teknoloji transfer ofisi, teknoloji transfer merkezi, akıllı laboratuvarlar gibi yapılanmalarla yürütüyor. Böylece girişimcinin finans kaynağı içinde bir fırsat ortaya çıkıyor. Bu sayede girişimci için hayati seviyede önemli olan iş planları, hayalin gerçekleşmesinde yürütülen süreçler, alternatif planlar ve kaynaklar dışarıdan bir göz tarafından değerlendirildiğinden, girişimin başarıyla sonlanması olasılığı artıyor. Teknoloji transfer merkezleri ve akıllı laboratuvarlar gibi organizmaların sanayi ile iç içe olmaları sayesinde dış paydaş katılımı en yüksek seviye ve en yüksek verimliliğe çıkıyor. Bu durum üniversite sanayi iş birliğinin gelişmesinin yanı sıra girişim yolundaki süreçlerin içerisinde yer alabilecek risklerin fark edilmesini sağlayarak ve doğru önlemlerin alınması konusunda yararlı oluyor. Teknolojinin çok hızlı ilerlemesi beraberinde nitelikli insan kaynağı yetiştirmeyi de önemli hale getiriyor. Bu durum teknolojiye ulaşmakta ve geliştirmekte büyük olanaklara sahip üniversiteler için tüm dünyada geniş bir fırsat aralığı oluşturuyor. Gelecekte üniversiteler teknoloji transfer merkezleri ve akıllı laboratuvarlarıyla beraber sahip oldukları ağları ve bağlantıları ölçüsünde çıktılar üretebilecekler. Böyle bir ortamda başarıya giden yolda ekibin motivasyonu, motivasyon araçları da zaman içerisinde değişiyor. Bu değişimin inovatif liderlik vasıtasıyla iyi yönetilmesi uygulayıcılar açısından önemli farklar yaratacak ve uygulayıcıları bir adım öne geçirecektir.

Prof. Dr. Ömer ARIÖZ
Toros Üniversitesi Rektörü

İÇİNDEKİLER

EDİTÖR NOTU viii
ÖNSÖZ ix
SUNUŞ x
GİRİŞİMCİLİK VE İNOVATİF LİDERLİK xi
İÇİNDEKİLER xii

BÖLÜM 1 – FİZİKSEL EVREN ÖTESİ YAŞAM: METAVERSE 1
Doç. Dr. Hatice BAYSAL - *Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye*
Doç. Dr. Muhammet SAYGIN - *Mersin Üniversitesi, Türkiye*

EDİTÖRE NOT 25
Prof. Dr. Reyhan Ayşen WOLFF - *Giresun Üniversitesi, Türkiye*

BÖLÜM 2 – META LİDERLİK 29
Doç. Dr. Hatice BAYSAL - *Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye*
Doç. Dr. Muhammet SAYGIN - *Mersin Üniversitesi, Türkiye*

EDİTÖRE NOT 50
Prof. Dr. Meltem ONAY - *Onbeş Kasım Kıbrıs Üniversitesi, KKTC*

BÖLÜM 3 – META YÖNETİM 51
Doç. Dr. Sibel ÖZAFŞARLIOĞLU - *Uşak Üniversitesi, Türkiye*

EDİTÖRE NOT 65
Prof. Dr. Mustafa TÜMER - *Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC*

BÖLÜM 4 – META YÖNETİŞİM 67
Dr. Öğr. Üyesi Şerafettin ERTEN - *Uşak Üniversitesi, Türkiye*

EDİTÖRE NOT 84
Prof. Dr. Cem TANOVA - *Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC*

BÖLÜM 5 – BİLGİ EKONOMİSİ 87

Prof. Dr. Mustafa BEKMEZCİ - *Milli Savunma Üniversitesi, Türkiye*
Dr. Öğr. Üyesi Wasim Ul REHMAN - *University of the Punjab, Pakistan*
Dr. Öğr. Üyesi Muhammad NADEEM - *University of Education, Pakistan*

EDİTÖRE NOT..... 104

Prof. Dr. Fuat ÖNDER - *Bodrum Ticaret ve Sanayi Odası, Türkiye*

BÖLÜM 6 – İŞLETMELERDE MADDİ OLMAYAN SERMAYE 107

Uzman Ahmet Özgür AYDIN - *Ticaret Bakanlığı, Türkiye*
Doç. Dr. Metin OCAK - *Toros Üniversitesi, Türkiye*

EDİTÖRE NOT..... 123

Prof. Dr. Nejat ERK - *Erk Danışmanlık, Türkiye*

BÖLÜM 7 – SİBER ZORBALIK..... 127

Dr. Öğr. Üyesi Gaye ONAN - *Mersin Üniversitesi, Türkiye*

BÖLÜM 8 – KİTLE FONLAMA PLATFORMLARI..... 147

Dr. Güzhan GÜLAY - *Borsa İstanbul, Türkiye*

EDİTÖRE NOT..... 166

Prof. Dr. Salih GÜNEY - *İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye*

BÖLÜM 9 – BLOKZİNCİR & NFT..... 173

Prof. Dr. Veclal GÜNDÜZ - *Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi, KKTC*

EDİTÖRE NOT..... 188

Ayla HARP - *TOBB Mersin Kadın Girişimciler Kurulu, Türkiye*

BÖLÜM 10 – META EVRENDE DİJİTAL PAZARLAMA..... 193

Dr. Öğr. Üyesi Şefika ÖZDEMİR - *Süleyman Demirel Üniversitesi*

EDİTÖRE NOT..... 215

Dr. İçim ÇAĞINER KAVUKLU - *GİKAD Başkanı, KKTC*

BÖLÜM 11 – SANAL ÖRGÜTLER 217

Dr. Melike TURHAN - *Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye*

EDİTÖRE NOT 237

Prof. Dr. Arıl CANSEL - *Team University, Uzbekistan*
Prof. Dr. Erdoğan EKİZ - *Team University, Uzbekistan*

BÖLÜM 12 – META TURİZM 241

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut BALTACI - *Selçuk Üniversitesi, Türkiye*
Doç. Dr. Tolga GÖK - *Selçuk Üniversitesi, Türkiye*

EDİTÖRE NOT 260

Doç. Dr. Utku KÖSE - *Süleyman Demirel Üniversitesi, Türkiye*

BÖLÜM 13 – BORSA İSTANBULDA BLOCKCHAİN TABANLI BİR ÜRÜN: BİGA (BİR GRAM ALTIN) 263

Dr. Korkmaz ERGUN - *Borsa İstanbul, Türkiye*

EDITORIAL LETTER 277

Ramazan DEMİRLİ, PhD - *Quadrant Eye, San Francisco, USA*

BÖLÜM 14 – KÜRESEL TİCARETTE GÜNCEL YAKLAŞIMLAR – DİJİTALLEŞME AKIMI 279

Kevser Ezgi KAYNAR - *Toros Üniversitesi, Türkiye*
Prof. Dr. Ömer ARIÖZ - *Toros Üniversitesi, Türkiye*

girişimciliğe bırakacaktır. Dolayısıyla yeni ve yenilikçi girişimcilikten bahsettiğimiz dönemde Metaverse girişimciliği giderek anlam kazanan bir fenomen haline dönüşmektedir.

Sonuç olarak, 20. yüzyıla damga vuran Vecihi Hürkuş ve Nuri Demirağ gibi Türk girişimcilerinin var olduğu ancak çeşitli zorluklarla karşılaştığı bir düzlemden yola çıkarak; 21. yüzyılın bilgiye dayalı ekonomisini inşa eden, alın terini akıl terine dönüştüren yeni nesillerin yetiştirildiği katma değerli üretime inanan meta girişimcilere ihtiyaç duyulması adeta bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

KAYNAKÇA

Anıl, F. ve Alankuş, Z. (2022). Metaverse Evreninde Pazarlama: 7P Pazarlama Karması Üzerinden Bir Değerlendirme. Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi, 5(1), 134-168

Apostolos, M., Andreas, K. & Thrasyvoulos, T. (2010). Collaboration in 3D Collaborative Virtual Learning Environments: Open Source vs. Proprietary Solutions. 2010 International Conference on Intelligent Networking and Collaborative Systems, 124-131.

Axie Infinity, (2022). https://axieinfinity.com, Erişim Tarihi: 01.08.2022

Ball, M. (2021). Framework for the Metaverse. https://www.matthewball.vc/all/forwardtotheMetaverseprimer. (Erişim tarihi: 12.03.2021).

Baysal, H. (2022). Türkiye'de C Kuşağının Akıllı Telefonlara Yönelik Tüketim Algısı, International Journal of Commerce, Industry and Entrepreneurship Studies, 2 (1): 15-35.

Cambridge Dictionary, (2022). Cambridge Online Dictionay, https://dictionary.cambridge.org/, (Erişim Tarihi: 02.08.2022).

Çelik, R. (2022). Metaverse Nedir? Kavramsal Değerlendirme ve Genel Bakış. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (1), 67-74.

Çetinkaya, S. (2021). Covid-19 Döneminde Sanal Dünyaların Kar Amacı Gütmeyen Organizasyonlar Üzerindeki Etkisi: Second Life Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çağ Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Dahan, N.A., Al-Razgan, M., Al-Laith, A., Alsoufi, M.A., Al-Asaly, M.S. & Alfakih, T. (2022). Metaverse Framework: A Case Study on E-Learning Environment (ELEM). Electronics, 11, 1616. https://doi.org/10.3390/electronics11101616

Damar, M. (2021). Metaverse ve Eğitim Teknolojisi. Eğitimde Dijitalleşme ve Yeni Yaklaşımlar. Tarık Talan (Ed.), Eğitimde Dijitalleşme ve Yeni Yaklaşımlar içinde (ss. 169-192). Efe Akademi Yayınevi.

Data Science Center (2022). Metaverse Timeline. https://www.datasciencecentral.com/history-of-the-Metaverse-in-one-picture, (Erişim Tarihi: 08.08.2022).

Dionisio, J. D. N., Burns III, W. G. & Gilbert, R. (2013). 3D Virtual Worlds and the Metaverse: Current Status and Future Possibilities. ACM Computing Surveys, 45 (3), 34-72. DOI: http://dx.doi.org/10.1145/2480741.2480751

DnD. (2022). Dungeons & Dragons. https://dnd.wizards.com/, (Erişim Tarihi: 07.06.2022).

Duan, H., Li, J., Fan, S., Lin, Z., Wu, X. & Cai, W. (2021). Metaverse for Social Good: A University Campus Prototype. MM' 21, Virtual Event, China, 153-161.

Etymonline, (2022). Online Etymology Dictionary, https://www.etymonline.com/ , Erişim Tarihi: 01.08.2022

Facoult, M. (1988) Öteki Mekanlara Dair. Defter Dergisi, 4, Burak Boysan ve Deniz Erksan (Çev).

Galaxy Fight Club, (2022). https://galaxyfightclub.com, (Erişim Tarihi: 01.08.2022).

Göçen, A. (2022). Eğitim Balamında Metaverse. Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 6(1), 98-122.

Göker, G. (2017). Dijital Heterotopyalar: "Başka" bir bağlamda yeni medya. Selçuk İletişim, 9(4), 164-188, DOI: 10.18094/si.57679.

Hauben, M. & Hauben, R. (1997). Netizens: On The History and Impact of Usenet and The Internet. Wiley-IEE Comp., ISBN: 978-0-818-67706-9, http://www.columbia.edu/~hauben/Book_Anniversary/Netizens%20An%20Anthology%20part%20I.pdf (Erişim Tarihi: 03.07.2022). https://doi.org/10.3390/ encyclopedia2010031

Illuvium, (2022). https://www.illuvium.io, (Erişim Tarihi: 01.08.2022).

Kalkan, N. (2021). Metaverse evreninde sporun bugünü ve geleceğine yönelik bir derleme. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi, 5(2), 163-174.

Kang, Y. (2021). Metaverse Framework and Building Block. Journal of the Korean Information and Communication Society, 25(9), 1263-1266.

Karabatak, S. (2020). Second Life in Education in Turkey: A Methodological Review Research, Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(3), 813-829.

Karaman, Y. (2018). Benjamin, Foucault ve Heteretopya. FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi), 26, 267-286. ISSN 2618-5784.

Kaya, E. (2022). Metaverse- Meta İnsana Hazır Mısın?, İstanbul: Nemesis Kitap.

Kraus, S., Kanbach, D. K., Krysta, P. M., Steinhoff, M. M. & Tomini, N. (2022). Facebook and the creation of the Metaverse: radical business model innovation or incremental transformation?. International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, Emerald Publishing Limited, DOI 10.1108/IJEBR-12-2021-0984.

Kuş, O. (2021). Metaverse: "Dijital Büyük Patlamada" Fırsatlar ve Endişelere Yönelik Algılar. Intermedia International E-Journal, 8 (15). 245-266.

Lansiti, M.& Lakhani, R. K. (2020). Blok Zinciri Gerçeği. Yapay Zeka içinde (s.135-153), Çev: Nadir Özata, İstanbul: Optimist Yayınları.

Lee, H., Braud, T., Zhou, P., Wang, L., Xu, D., Lin, Z., Kumar, A., Bermejo, C. & Hui, P. (2021). All One Needs to Know about Metaverse: A Complete Survey on Technological Singularity, Virtual Ecosystem, and Research Agenda. Journal Of Latex Class Fıles, 14 (8), 1-67.

Lee, Y. J. (2021). A Study on Metaverse Hype for Sustainable Growth. International Journal of Advanced Smart Convergence 10 (3), 72-80.

Lombardi, M. & Lombardi, j. (2005). Croquet Learning Environments: Extending the Value of Campus Life into the Online Experience. (In. K. Tanaka & K. Rose (Eds.), Proceedings of the Thint Annual Conference on Creating, Connecting and Collaborating Through Computing. İEEE, (28-29 January), Japan: Kyoto.

Ludlow, P. & Wallace, M. (2007). The Second Life Herald: The Virtual Tabloid that Witnessed the Dawn of the Metaverse. The MIT Press, Cambridge. ISBN: 9780262122948.

MacCallum, K. & Parsons, D. (2019). Teacher Perspectives on Mobile Augmented Reality: The Potential of Metaverse for Learning. 18th World Conference on Mobile and Contextual Learning (mLearn 2019)At: Delft, Netherlands, 21-28. https://www.learntechlib.org/p/210597/.

Maharg, P. & Owen, M. (2007). Simulations, Learning And The Metaverse: Changing Cultures İn Legal Education. Published in Journal of Information, Law, Technology, 1-28. http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2007_1/maharg_owen/ (Eritiş Tarihi: 12 Nisan 2022).

Marr, B. (2022). Yarının Teknolojileri İş Başında- Geleceği biçimlendiren 25 teknoloji. Hale Türkeş (Çev.), İstanbul: MediaCat Kitapları.

McCahill, M. & Lombardi, J. (2004). Design for an extensible Croquet-based framework to deliver a persistent, unified, massively multi-user, and self-organizing virtual environment. C5 '04: Proceedings of the Second International Conference on Creating, Connecting and Collaborating through ComputingJanuary, 29 January, 71–77.

Mystakidis, S. (2022). Metaverse. Encyclopedia 2022, 2, 486–497.

News Bitcoin, (2022). https://news.bitcoin.com, (Erişim Tarihi: 01.08.2022).

Özgenç Erdoğdu, N. & Ertop, S. (2021). Foucault'nun heterotopyaları: Kapatma ve kapanma pratiklerinin çağdaş sanata yansıması. yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 25, 133-146. doi: 10.17484/yedi.769911

Schwab, K. (2017). Dördüncü Sanayi Devrimi, İstanbul: Optimist Yayınları.

Sparkes, M. (2021). What is a Metaverse. News &Technology Briefing, 251 (3348), 18.

Star Atlas, (2022). https://staratlas.com, (Erişim Tarihi: 01.08.2022).

Şahinarslan, Ö. (2020). Yeni Nesil Teknolojiler. Gonca Telli, Samet Aydın(Ed.), Dijital Dönüşüm içinde (s. 29-54), 2. Baskı, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.

Tasa, U. B. (2009). İçerdiği Kullanıcılar Tarafından Oluşturulan 3 Boyutlu Sanal Dünyalarda Sanat ve Mimari Tasarım: Second Life® Üzerine Bir Vaka Çalışması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Türk Dil Kurumu (TDK) (2022). Türkçe Sözlük. (Erişim Tarihi: 07.08.2022).

Türk, G. D. & Darı, A. B. (2022). Metaverse'de Bireyin Toplumsallaşma Süreci. Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(1), 277-297.

Türk, G. D., Bayrakcı, S. & Akçay, E. (2022). Metaverse ve Benlik Sunumu. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 12(2), 316-333.

Varol, M. Ç. & Varol, E. (2019). Kavram ve Kuramlarıyla Marshall Mcluhan'a Bakış: Günümüzün Egemen Medya Araçları Ekseninde Bir Değerlendirme. International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS), 5(1), 137-158.

Westfall, S. R. (2015). Modern Bilimin Oluşumu. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Yücel, Y.S. (2022). Metaverse And Urban Perceptıon The Flâneur Experıence As An Element Of Metaverse. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Zhu, H. (2022). MetaOnce: A Metaverse Framework Based on Multi-scene Relations and Entity-relation-event Game. Computer Science. ArXiv.

Türkçe literatürde nadiren değinilse de yakın gelecekte adı sıkça duyulacak olan meta-liderlik kavramı yeni ve yenilikçi bir bakış açısı sunmaktadır. Stresli ve karmaşık durumlarda bireylerin harekete geçirilmesi için donanımlı ve özgüven sahibi liderlerin üstlendiği roller meta liderlik çerçevesinde ele alınabilmektedir. Yalnızca iş örgütlerinde değil aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve ülkelerin yönetim kademelerinde meta liderliğin daha aktif ve belirgin faaliyetler sürdürebileceği öngörülmektedir.

Dünyada yaşanan ekonomik krizler, toplumsal sorunlar, kaynakların giderek azalması, çatışmalar, savaşlar ve hastalıklar gibi olumsuzluklar içerisinde pek çok liderlik türünün sahip olduğu nitelikleri bir araya getirerek bütünleştiren, merkeziyetsiz bir yaklaşım olarak meta liderlik, örgütün iç ve dış kaynaklarını bir arada tutan, sosyal paydaşlar arasında bir bağ oluşturan, otorite üzerinde etki sahibi olan bir yaklaşımdır. Meta liderlerin teknolojiyi iyi kullanmaları ve sosyal ağların gücüne inanmaları beklenen bir durumdur. Bireyleri harekete geçirme kapasiteleri oldukça yüksektir ve bu sayede güven oluşturma becerileri gelişmiştir. Meta liderlerin kendilerine atfedilen rollerin dışına çıkarak inisiyatif kullanma becerileri gelişmiştir. Farklı düşünme ve farklı davranma eğilimleri sayesinde kitlesel dönüşümler yaratma olanakları fazladır. Vizyoner yapıları sayesinde öngörülerini gerçekleştirmek için paydaşlarını harekete geçirmeleri, operasyonel kararlarını geniş katılımlı kararlar alarak desteklemeleri sayesindedir. Geleceğin belrsizlik ortamlarında meta liderliğin aranan bir liderlik tarzı olacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

Akyüz, M. Y. (2002). Çağdaş Okulda Etkili Liderlik, Ege Eğitim Dergisi, 1 (2), 109-119.

Alkın, M.C. (2006). Liderlik Özellik ve Davranışlarının Belirlenmesi Ve Konuyla İlgili Olarak Yapılan Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi S.B.E: Edirne.

Baloğlu, N. (2011). Dağıtımcı Liderlik: Okullarda Dikkate Alınması Gereken Bir Liderlik Yaklaşımı. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12 (3), 127-148.

Barutçugil, İ. (2015). Karizmatik Liderlik, https://ismetbarutcugil.com/2015/03/06/karizmatik-liderlik/, (Erişim Tarihi: 20.08.2022).

Dinçer, M. K. ve Bitirim, S. (2007). Kurum Kültürü Çalışmalarında Hizmetkar Liderlik Anlayışı ile Değer Yaratmak, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 0(28), 61-72.

Eren, E. (2007), Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, 10. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

Fry, L. W. (2003). Toward a Theory of Spiritual Leadership. The Leadership Quarterly, 14, 693-727.

Gerçek, M. (2018). Yöneticilerin Babacan (Paternalist) Liderlik Davranışlarının Psikolojik Sözleşme Bağlamındaki Beklentileri Üzerindeki Etkilerine Yönelik Bir Çalışma, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 13(2), 101-118.

Goleman, D., Boyatzis, R. & McKee, A. (2002). Primal Leadership: Learning to Lead with Emotional Intelligence, Boston, MA: Harvard Business School Press.

Güngör, B. (2020). Türkiye'de Covid-19 Pandemisi Süresince Alınan Önlemlerin Kriz Yönetimi Perspektifinden Değerlendirilmesi. USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 2 (4), 818-851.

Hackman, M. & Johnson, C. (2000). Leadership: A communication perspective. Long Grove, IL: Waveland Press

Hankin, H. (2005). Can We Recognize our Future Employees? Workspan, 48(9), 12 - 13.

Hayes, S. D., Flowers, J. & Williams, S. M. (2021). "Constant Communication": Rural Principals' Leadership Practices During a Global Pandemic. Front. Educ., 5 (618067), 1-11.

Hayes, S.D., Flowers, J. & Williams, S.M. (2021). Constant Communication: Rural Principals' Leadership Practices During a Global Pandemic. Front. Educ, 5(618067).

Hisarcıklıoğlu, M. R. (2019). Önsöz. Muhammet Saygın (Ed.), *İşletmelere ve Girişimciliğe Güncel Bakış* içinde (s. XIII-XIV). Konya: Eğitim Yayınevi.

İrge, N. T. (2020). Dijital Dönüşümde Liderlik: E-Liderlik ve Dijital Liderlik, Gonca Telli, Samet Aydın(Ed.), Dijital Dönüşüm içinde (s. 123-160), 2. Baskı, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.

Joiner, B., & Josephs, S. (2007). Developing agile leaders. Industrial and commercial training, 39(1), 35-42.

Marcus, L. J., McNulty, E., Dorn, C. B. & Goralnik, E. (2014). Crisis Meta-Leadership Lessons From The Boston Marathon Bombings Response: The Ingenuity Of Swarm Intelligence. National Preparedness Leadership Initiative, A joint program of the Harvard School of Public Health and the Harvard Kennedy School of Government, Center for Public Leadership.

Marcus, L. J., Dorn, B. C., Henderson, J., & McNulty, E. (2015). Meta-Leadership: a framework for building leadership effectiveness. *Cambridge, MA: National Preparedness Leadership Initiative*, 2015.

Marcus, L.J.; Dorn,B.C. & Henderson, M.J. (2006). Meta-Leadership and National Emergency Preparedness: A Model to Build Government Connectivity, Biosecurity and Bioterrorism: Biodefense Strategy, Practice, and Science, 4(2), https://doi.org/10.1089/bsp.2006.4.128

Marcus, L., McNulty, E., Henderson, J. M. & Dorn, B. C. (2019). You're It: Crisis, Change, and How to Lead When It Matters Most, Public Affairs, ISBN 10:1541768035.

Mayer- Schönberger, V. & Cukier, K. (2013). Büyük Veri- Yaşama, Çalışma veDüşünme Şeklimizi Dönüştürecek Bir Devrim, Çev: Banu Erol, İstanbul: Paloma Yayınevi.

Nicholls, J. (1988). Leadership İn Organisations: Meta, Macro And Micro, European Management Journal, 6(1), 16-25.

Nicholls, J. (1988). Meta Leadership In Organisations: Applying Burns' Politıcal Concept In Transforming Leadership. Leadership & Organization Development Journal.

Owie, E. T. (2017). A Review of the Digital Age and Its Implications for Leadership and Management, Proceedings of the iSTEAMS Multidisciplinary Cross-Border Conference, University of Ghana, Legon, October 2017: 211-216.

Özgeldi, M. (2020). Dijital Dönüşümde İnsan Faktörü, Gonca Telli, Samet Aydın(Ed.), Dijital Dönüşüm içinde (s. 449-475), 2. Baskı, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2015). Organizational Behavior. Edt: İnci Erdem, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Saltz, M. E. (2017). Crisis Leadership and Complex Crises: A Search for Competencies, Master of Arts in Security Studies, Naval Postgraduate School, Monterey, California.

Smithson, L. W. (2014). Meta-Leadership in A Mega Disaster: A Case Study Of Governor Haley Barbour's Leadership During Hurricane Katrina. Naval Postgraduate School, Monterey, California. Master's Thesis.

Srinivasan, J. (2012). Meta-leadership in a Farm to School program: improving childhood nutrition in Kentucky. Journal of Public Health, 20, 343–346.

Uslu, Y. D. (2011). Örgütlerde Yönetsel Etkinliğe Ulaşmada Yeni Bir Yaklaşım: Yaratıcı Liderlik, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11 (22) , 419-444 .

Ürü, F. O., Gözükara, E. ve Aksoy, Y. (2021). Kuantum Liderlik-Kolektif Yeterlik İlişkisi: Kuramsal Bir İnceleme, Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), 113-122.

tırması neticesinde yeni bir yaklaşım olan meta yönetim, iş dönüşüm yönetimi ve entegrasyonu ve büyük ölçekli karmaşık organizasyonlar ile ilgili yeni bir aşamadır ve kullanımında hala pekiştirilmiş deneyimler bulunmamaktadır. Bu bölümde yapılan açıklamalar meta yönetimle ilgili bir çerçeve çizmekte ve pratik sahada gerçekleşmesi mümkün olan örnekleri de göstermektedir. Bu örneklerden bazıları Carlsson'un (2001) çalışmasındaki Wallenberg Ailesi ile Hollen ve arkadaşlarının (2014) Rotterdam Limanından verdiği örneklerdir. Son olarak, organizasyonların modern yönetiminde ötesinde bir yönetim anlayışıyla iş, işlem ve süreçlerini yürütebilmesi için meta yönetimin avantajlarını ve sınırlarını göstermek adına daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu açıktır.

KAYNAKÇA

Asif, M. Bruijin, E. J., Fisscher, O. A. M. & Searcy, C. (2010). Meta-management of integration of management systems, The TQM Journal, 22 (6), 570-582.

Biçer, G. ve Düztepe, Ş. (2003). Yetkinlikler ve Yetkinliklerin İşletmeler Açısından Önemi, Havacılık Ve Uzay Teknolojileri Dergisi, 1(2), 13-20.

Carlsson, R. H. (2001). Ownership and Value Creation Strategic Corporate Governance in the New Economy, England: Wiley Publishing.

Çetinkaya, M. ve Özutku, H. (2012). Yönetsel Performansa Yetkinlik Temelli Yaklaşım: Türk Otomotiv Sektöründe Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 41 (1), 142-161.

Demircioğlu Sarı, A. (2015). Sürdürülebilir Katma Değer Yaklaşımı İle Sürdürülebilirlik Ölçümü, Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, 1 (1), 38-51.

Gulati, R., Puranam, P. & Tushman, M. (2012). Meta-Organization Design: Rethinking Design In Interorganizational and Community Contexts, Strategic Management Journal, 33, 571-586.

Hollen, R. M. A., Van Den Bosch, F. A. J. & Volberda, H. W. (2014). Behavioral Strategy: Emerging Perspectives. T. K. Das (Ed.), The Challenge of Developing New Meta-Management Practices of Firms in Meta-Organizations içinde (Chapter-5, sf. 105-127). USA: Information Age Publishing.

Mowshowitz, A. (1997). On the Theory of Virtual Organization, SYST. RES. BEHAV. SCI., 14, 373–384.

Naktiyok, A. (2007). Yenilik Yönelimi ve Örgütsel Faktörler, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21 (2), 211-230.

Öcal, H. ve Özkara, B. (2018). Stratejik Esneklik Ve Stratejik Duruş Arasındaki İlişki: Afyonkarahisar Mermer Endüstrisinde Bir Araştırma, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(4), 329-353.

Rosa, I. & Silva, M. M. (2015). A Maturity Model for Business Transformation Management, 2015 IEEE 17th Conference on Business Informatics, DOI 10.1109/CBI.2015.30

Singh, A. (2013). A Study of Role of McKinsey's 7S Framework in Achieving Organizational Excellence, Organization Development Journal, 31 (3), 39-50.

Stiles, P. & Uhl, A. (2012). Meta Management: Connecting the Parts of Business Transformation, Methodology/Research, https://www.researchgate.net/publication/272484963 (Erişim Tarihi: 20.08.2022).

Troisi, O., Ciasullo, M. V., Carrubbo, L., Sarno, D. & Grimaldi, M., (2019). Meta-management for sustainability in territorial ecosystems: The case of Libera's social reuse of territory, Land Use Policy, 84, 138-153.

deki bu yönetişim modunu meta yönetişim olarak tanımlamaktadır (Rasheed, 2020).

Devlet bu noktada politika toplulukları arasındaki diyaloğun birincil düzenleyicisi, tüm alt sistemler arasında tutarlılığı sağlamakla görevli kurumsal bir topluluk, yönetişim süreci içerisindeki çeşitli aktörlerin amaçlarını gerçekleştirebilecekleri bir düzenleyici düzenin kaynağı ve diğer alt sistemlerin başarısız olduğu durumlarda telafi edici eylemden sorumlu olan egemen güç olarak görülmektedir. Bu bağlamda Meuleman ve Niestroy, (2015:12306) meta yönetişimi, yönetişime yönelik teknokratik ve hiper rasyonel bir yaklaşım olarak görmektedir.

Meta yönetişim de tıpkı yönetişim gibi karmaşık ve zorlu bir süreçtir. Yine tıpkı yönetişimde olduğu gibi meta yönetişimin de günümüzde daha çok ağlar üzerinden gerçekleştiği ve başarısızlığın meta yönetişimin de temel bir özelliği olarak kabul edilmektedir. Ancak çağdaş siyasal ve idari sistemlerin ihtiyacı toplumu oluşturan farklı aktörlerin seslerinin, çıkarlarının ve değerlerinin daha fazla temsil edildiği ve en azından bir dereceye kadar uyumlaştırılabildiği, sürdürülebilir yönetim biçimleridir. Bu yolla toplumsal değerin, ortak iyinin ve kamu yararının gerçekleştirilmesinin daha mümkün olacağı düşünülmektedir. Meta yönetişim bu bağlamda teoride ve uygulamada önemli bir yönetim biçimi ya da aracı olarak çağdaş yönetim teorisi içerisinde önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

Amore, A., & Hall, C. M. (2016). From Governance to Meta-Governance in Tourism? Reincorporating Politics, Interests and Values in The Analysis of Tourism Governance. Tourism Recreation Research, 41(2), 109-122.

Bell, S., & Park, A. (2006). The Problematic Metagovernance of Networks: Water Reform in New South Wales. Journal of Public Policy, 26(1), 63-83.

Bell, S., & Hindmoor, A. (2009). Rethinking Governance: The Centrality of the State in Modern Society. New York: Cambridge University Press.

Bevir, M. (2011). Governance as Theory, Practice, and Dilemma. M. Bevir (Ed.), The SAGE Handbook of Governance içinde (s. 1-16). London: SAGE Publications.

Damgaard, B., & Torfing, J. (2010). Network Governance of Active Employment Policy: The Danish Experience. Journal of European Social Policy, 20(3), 248-262.

Enroth, H. (2011). Policy Network Theory. M. Bevir (Ed.), The SAGE Handbook of Governance içinde (s. 19-35). London: SAGE Publications.

Farazmand, A. (2004). Sound Governance in the Age of Globalization: A Conceptual Framework. A. Farazmand (Ed.), Sound Governance: Policy and Administrative Innovations içinde (s. 1-24). Westport: Praeger.

Fotel, T., & Hanssen, G. S. (2009). Meta-Governance of Regional Governance Networks in Nordic Countries. Local Government Studies, 35(5), 557-576.

Fransen, L. (2015). The Politics of Meta-Governance in Transnational Private Sustainability Governance. Policy Sciences, 48, 293-317.

Gjaltema, J., Biesbroek, R., & Termeer, K. (2020). From Government yo Governance…to Meta-governance: A Systematic Literature Review. Public Management Review, 22(12), 1760-1780.

Hall, C. M. (2011). A Typology of Governance and Its Implications for Tourism Policy Analysis. Journal of Sustainable Tourism, 19(4-5), 437-457.

Hood, C. C. (1983). The Tools of Government. London: Macmillan Press.

Jessop, B. (1997). Capitalism and Its Future: Remarks on Regulation, Government and Governance. Review of International Political Economy, 4(3), 561-581.

Jessop, B. (2002). Governance and Meta-governance in the Face of Complexity: On the Roles of Requisite Variety, Reflexive Observation,and Romantic Irony in Participatory Governance. H. Heinelt, P. Getimis, G. Kafkalas, R. Smith, & E. Swyngedouw (Ed.), Participatory Governance in Multi-Level Context: Concepts and Experience içinde (s. 33-58). Opladen: Springer Fachmedien Wiesbaden.

Jessop, B. (2009). From Governance to Governance Failure and from Multi-level Governance to Multi-scalar Meta-governance. B. Arts, A. Lagendijk, & H. van Houtum (Ed.), The Disoriented State: Shifts in Governmentality, Territoriality and Governance içinde (s. 79-100). Springer.

Jessop, B. (2011). Metagovernance. M. Bevir (Ed.), The SAGE Handbook of Governance içinde (s. 106-123). London: SAGE Publications.

Kenis, P. (2022). Network. C. Ansell, & J. Torfing (Ed.), Handbook on Theories of Governance içinde (s. 149-157). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Kersbergen, K. V., & Waarden, F. V. (2004). 'Governance' as a Bridge Between Disciplines: Cross-Disciplinary Inspiration Regarding Shifts in Governance and Problems of Governability, Accountability and Legitimacy. European Journal of Political Research, 43(2), 143-171.

Klijn, E.-H., & Edelenbos, J. (2007). Meta-governance as Network Management. E. Sørensen, & J. Torfing (Ed.), Theories of Democratic Network Governance içinde (s. 199-215). New York: Palgrave Macmillan.

Klijn, E.-H., & Koppenjan, J. F. (2000). Public Management and Policy Networks. Public Management: An International Journal of Research and Theory, 2(2), 135-158.

Kooiman, J., & Jentoft, S. (2009). Meta-Governance: Values, Norms and Principles, and The Making of Hard Choices. Public Administration, 87(4), 818-836.

Kooiman, J. (1993). Social-Political Governance: Introduction. J. Kooiman (Ed.), Modern Governance: New Government-Society Interactions içinde (s. 1-9). London: SAGE Publications.

Kooiman, J. (2003). Governing as Governance. London: SAGE Publications.

Kooiman, J. (2010). Governance and Governability. S. P. Osborne (Ed.), The New Public Governance?: Emerging Perspectives on The Theory and Practice of Public Governance içinde (s. 72-86). New York: Routledge.

la Cour, A., & Andersen, N. A. (2016). Metagovernance as Strategic Supervision. Public Performance & Management Review, 39(4), 905-925.

Meuleman, L. (2008). Public Management and The Metagovernance of Hierarchies, Networks and Markets. Heidelberg: Physica-Verlag.

Meuleman, L. (2010). The Cultural Dimension of Metagovernance: Why Governance Doctrines May Fail. Public Organization Review (10), 49-70.

Meuleman, L., & Niestroy, I. (2015). Common But Differentiated Governance: A Metagovernance Approach to Make the SDGs Work. Sustainability, 7, 12295-12321.

Nyseth, T. (2008). Network Governance in Contested Urban Landscapes. Planning Theory & Practice, 9(4), 497-514.

Pahl-Wostl, C. (2019). The Role of Governance Modes and Meta-governance in the Transformation Towards Sustainable Water Governance. Environmental Science and Policy, 91, 6-16.

Peters, B. G. (2010). Meta-governance and Public Management. S. P. Osborne (Ed.), The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance içinde (s. 36-51). New York: Routledge.

Rasheed, A. (2020). Framing Metagovernance in the Context of Developing Democracies: An Institutionalist Viewpoint. Journal of Public Administration and Governance, 10(3), 91-111.

Rhodes, R. A. (2007). Understanding Governance: Ten Years On. Organization Studies, 28(8), 1243-1264.

Scharpf, F. W. (1994). Games Real Actors Could Play: Positive and Negative Coordination in Embedded Negotiations. Journal of Theoretical Politics, 6(1), 27-53.

Sørensen, E. (2006). Metagovernance: The Changing Role of Politicians in Processes of Democratic Governance. The American Review of Public Administration, 36(1), 98-114.

Sørensen, E., & Torfing, J. (2009). Making Governance Networks Effective and Democratic Through Metagovernance. Public Administration, 87, 234-258.

Torfing, J. (2022). Metagovernance. C. Ansell, & J. Torfing (Ed.), Handbook on Theories of Governance içinde (s. 567-579). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Torfing, J., Peters, B. G., Pierre, J., & Sørensen, E. (2012). Interactive Government: Advancing the Paradigm. New York: Oxford University Press.

van Bortel, G., & Mullins, D. (2009). Critical Perspectives On Network Governance in Urban Regeneration, Community Involvement and Integration. Journal of Housing and the Built Environment, 24(2), 203-219.

Whitehead, M. (2003). 'In the Shadow of Hierarchy': Meta-governance, Policy Reform and Urban Regeneration in the West Midlands. Area, 35(1), 6-14.

koymak ve hızlı olmak hayati derecede önem arz etmektedir. Küresel anlamda tek ekonominin bilgi ekonomisi olduğu söylenebilir. Bu kapsamda bilgi ekonomisi için uygun bir ortamın yaratılması, beşerî sermayenin yetiştirilmesi, ulusal bilişim-enformasyon altyapısının kurulması ve güçlü ve etkin bir ulusal yenilik sisteminin oluşturulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Alakuş, M. (1991). Bilgi Toplumu. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.

Baltzan, P. (2021). Enformasyon Sistemleri. Tunçhan Cura (Çev.). Ankara: Nobel.

Barutçu, E. (2006). Bilgi Toplumunda İnsan Kaynakları ve İnsan Kaynaklarının Etkinliğini Sağlamada Yetkinlikler. Nihan Kargı (Ed.), Bilgi Ekonomisi içinde (s. 145-164). Ankara: Ekin.

Baştürk, Z. (2010). Markadan Patente Tüm Yönleriyle Sınai Mülkiyet Hakları. İstanbul: Elma

Carlaw, K., Oxley, L. & Walker, P. (2006). Beyond the Hype: Intellectual Property and the Knowledge Society/Knowledge Economy. Journal of Economic Surveys, 20 (4), 633-690.

Clarke, T. (2001). The Knowledge Economy. Education + Training, 43 (4/5), 189-196.

Eliason, G. (2005). The Nature of Economic Change and Management in a New Knowledge Based Information Economy. Information Economics and Policy, 17, 428-456.

Erkan, H. (2018). Bilgi Toplumu ve Özellikleri. Erol Kutlu & Burak Tuğberk Tosunoğlu (Ed.), Bilgi Ekonomisi içinde (s. 2-39). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Esen, M. F. (2015). Finansal Piyasalarda Bilgi Asimetrisi Kaynakları ve İçerideki Bilgi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (40), 700-707.

Ferrell, O. C., Hirt, G.A & Ferrell, L. (2017). İşletme. Ulaş Akküçük (Çev. Ed.). Ankara: Nobel.

Giddens, A. (2008). Sosyoloji. Ankara: Kırmızı Yayınları.

Işık, C. (2018). Bilgi Ekonomilerinde Ar-Ge İnovasyon ve Patent (2. Baskı). Ankara: Nobel.

İbicioğlu, H. ve Doğan, H. (2006). İşletmelerde Örtülü Bilgi ve Önemi. Ankara: Ekin.

Juniper, J. (2002). Universities and Collaboration within Complex, Uncertain Knowledgw-based Economies. Critical Perspectives on Accounting, 13, 747-778.

Karahan, Ö. (2006). Üretim Faktörü Olarak Bilgi. Nihan Kargı (Ed.). Bilgi Ekonomisi içinde (s. 91-105). Ankara: Ekin.

Kaymakcı, O. (2006). Bilgi Ekonomisi: Rekabet, Piyasa ve AR-GE içinde: Kargı, N. (Ed.). Bilgi Ekonomisi. Ankara: Ekin, 107-129.

Lytras, M. D. & Sicilia, M. A. (2005). The Knowledge Society: A Manifesto for Knowledge and Learning. International Journal of Knowledge and Learning, 1 (1/2), 1-11.

Meier, A. (2012). eDemocracy & eGovernment Stages of Democratic Knowledge Society. Berlin: Springer.

Mucuk, İ. (2000). Modern İşletmecilik (12. Baskı). İstanbul: Türkmen.

Öğüt, A. (2001). Bilgi Çağında Yönetim. Ankara: Nobel.

Özer, M. A. (2011). 21. Yüzyılda Yönetim ve Yöneticiler (2. Baskı). Ankara: Nobel.

Seker, S. E. (2014). Bilgi Ekonomisi (Knowledge Economicy). YBS Ansiklopedi, 1 (2), 17-21.

Şahin, M. ve Şahin, Z. (2006). Bilgi Ekonomisinde Entelektüel Sermayenin Önemi. Nihan Kargı (Ed.). Bilgi Ekonomisi içinde (s. 131-143). Ankara: Ekin.

Taşçı, K. (2007). Bilgi Ekonomisinin Kuramsal Çerçevesi. XII. "Türkiye'de İnternet" Konferansı. Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 8-10 Kasım 2007, Ankara, 317-332.

Ünsal, M. E. (2022). Azalan Verimler. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/azalan_verimler... (Erişim Tarihi.: 01.08.2022)

Yeloğlu, H. O. (2019). Bilgi Ekonomisi Değişkenlerine Yönelik İlk İzlenimler: Türkiye-OECD Ülkeleri Karşılaştırmaları (1995-1999). Bilgi Dünyası, 10 (2), 245-260.

Dünyanın En Değerli Markaları. (2022). https://recrodigital.com/dunyanin-en-degerli-markalari-2022/ (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

Eksik Rekabet Piyasası, Eksik Rekabet Piyasaları Dengesi. (2022). https://www.ekodialog.com (Erişim Tarihi: 13.08.2022)

KAYNAKÇA

Adler, P. S. & Kwon, S.-W. (2002). Social Capital: Prospects For A New Concept. Academy Of Management Review, 27, 17-40.

Albayrak, N. ve Abdïoğlu, Z. (2020). Beşeri Sermaye Tahmini: Gizli Değişken Yaklaşımı. Yönetim Bilimleri Dergisi, 18 (36) , 225-254.

Avey, J. B., Luthans, F., Smith, R. M. & Palmer, N. F. (2010). Olumlu Psikolojik Sermayenin Zaman İçinde Çalışanların Refahı Üzerindeki Etkisi. J. İşgal Et. Sağlık Psikolu. 15:17. Doi: 10.1037/A0016998

Baker, W. (1990). Market Networks And Corporate Behaviour. American Journal Of Sociology, 589-625.

Becker, G. (1994). Human Capital: A Theoretical And Empirical Analysis With Special Reference To Education. USA: The University Of Chicago Press.

Bourdieu, P. (1986). Handbook Of Theory And Research For The Sociology Of Education. Edited By John G Richardson, The Forms Of Capital , 241-58.

Bourdieu, P. (1984). Distinction, Routledge.

Burt, R. (1997). The Contingent Value Of Social Capital. Administrative Science Quarterly, 42, 339-65.

Chiswick, B.R. (1983). Amerikan Yahudilerinin Kazançları ve Beşeri Sermayesi. İnsan Kaynakları Dergisi, 313-336.

Coleman, J. S. (1988). Social Capital İn The Creation Of Human Capital, American Journal Of Sociology, 94, 95-120.

Collier, P. (1998). Social Capital And Poverty. World Bank.

Costanza, R. & Daly, H. E. (1992). Natural Capital And Sustainable Development. Conservation Biology, 6(1), 37-46.

Doğan. S. ve Şanlı, B. (2003). İktisadi Kalkınmada Beşeri Sermaye. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8, 173-196.

Görmüş, A. (2009). Entelektüel Sermaye Ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Artan Önemi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(1), 57-75.

Harker, R. (1990). Bourdieu: Education And Reproduction. R . Harker, C. Mahar And C. Wilkes (Ed.). An Introduction To The Work Of Pierre Bourdieu. The Practice Of Theory İçinde (Ss. 86-109). Basingstoke And London: The Macmillan Press Ltd.

Hean, S., Cowley, S., & Forbes, A. (2003). The M-C-M Cycle And Social Capital. Social Science Medicine, 56, 1061-72.

Husz, M. (1998). Human Capital. Endogenous Growth And Government Policy, New York: Peter Lang Pub.

Joıa, L. A. (2008). The Impact Of Government-To-Government Endeavors On The Intellectual Capital Of Public Organizations. Government Information Quarterly, 25, 257.

Jones, C.I. & Paul, R. (2010). The New Kaldor Facts: Ideas, Institutions, Population, And Human Capital. American Economic Journal: Macro 2, 224-45.

Kaplan, R.S. & D.P. Norton (1999): Balanced Scorecard. Çev.: S. Egeli, Birinci Basım, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Lane, L. & Taber, N. (2012). Experiences With Cultural Capital İn Education: Exploring The Educational Life Stories Of First-Generation Postsecondary Students. The Canadian Journal For The Study Of Adult Education, 24(2), 1-16.

Lareau, A. & Weininger, E. B. (2003). Cultural Capital in Educational Research: A Critical Assessment. Theory And Society, 32(5-6), 567-606.

Lin, N. (1999). Building A Network Theory Of Social Capital. Connections, 22 (1), 28-51.

Liu, A. Q. & Besser, T. (2003). Social Capital and Participation in Community İmprovement Activities by Elderly Residents in Small Towns and Rural Communities. Rural Sociology, 68, 343.

Luthans, F. (2002). Positive Organizational Behavior: Developing and Managing Psychological Strengths. Academy Of Management Executive, 16 (1), 57-72.

Luthans, F., & Jensen, S. M. (2005). The Linkage Between Psychological Capital and Commitment to Organizational Mission: A Study Of Nurses. Jona, 35(6), 304-310.

Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). Psychological Capital: Developing The Human Competitive Edge. Oxford: Oxford University Press.

Mankiw, G., David R., & David W. (1992). A Contribution To The Empirics Of Economic Growth. Quarterly Journal Of Economics, 107, 407-38.

Marimuthu, M., Arokiasamy, L., & Ismail, M. (2009). Human Capital Development and Its Impact on Firm Performance: Evidence From Developmental Economics.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü, Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü. Ankara: Bilim Ve Sanat.

Nafei, W. (2015). Meta-Analysis Of The Impact Of Psychological Capital On Quality Of Work Life And Organizational Citizenship Behavior: A Study On Sadat City University. International Journal Of Business Administration, 6(2), 42.

Nahapiet, J. & Ghoshal, S. (1998). Social Capital, Intellectual Capital, and The Organizational Advantage, Academy Of Management Review, 23 (3), 242–66.

Narayan, D. & Woolcock, P. (1999). Centand Sociability: Hosehold Income and Social Capital in Rural Tanzania. Economic Development and Cultura /Change (4), 6-21.

Newman, A., Ucbasaran, D., Zhu, F. E. I. & Hirst, G. (2014). Psikolojik Sermaye: Bir İnceleme ve Sentez. Journal of Organizational Behavior, 35: 1–46.

OECD. (2001). The Well-Being Of Nations: The Role Of Human And Social Capital. Paris: Centre For Educational Research And Innovation.

Peterson, R. A. & R. M. Kern (1996). Changing Highbrow Taste: From Snob To Omnivore. American Sociological Review, 61, 900-907.

Peterson, R. (1992). Understanding Audience Segmentation: From Elite And Mass To Omnivore And Univore. Poetics, 21, 243-258.

Portes, A. (1998). Social Capital: Its Origins And Applications in Modern Sociology. Annual Review Of Sociology, 24 , 1–25.

Putnam, R. (2000). Bowling Alone: The Collapse And Revival Of American Community. Simon and Shuster, 19.

Schultz, T.W. (1961). Investment in Human Capital. American Economic Review, 51: 1-17.

Seligman, M.E.P. (1998). Building Human Strength: Psychology's Forgotten Mission in APA Monitor, January 1998, p. 2.

Snijders, T. (1999). Prologue to The Measurement of Social Capital, The Tocqueville Review, 20, 27-44.

Stajkovic, A. D., & Luthans, F. (1998). Self-Efficacy and Work-Related Performance: A Meta-Analysis. Psychological Bulletin, 124 (2), 240.

Svendsen, Gunnar L. H. & Sørensen, J.F. L. (2007). There's More To The Picture Than Meets The Eye: Measuring Tangible And İntangible Capital in Two Marginal Communities in Rural Denmark. Journal of Rural Studies, 23, 453–471.

Throsby, D. (1999). Kültür Sermayesi. Kültür İktisat Dergisi, 23(1), 3-12.

Toraman, C., Abdioğlu, H. & İşgüden, B. (2009). İşletmelerde İnovasyon Sürecinde Entelektüel Sermaye Ve Yönetim Muhasebesi Kapsamında Değerlendirilmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (1), 91-120.

Tsai, W. & Ghoshal, S. (1998). Social Capital and Value Creation: The Role Of İntrafirm Networks. Academy of Management Journal, 42 (4), 464–76.

Veblen, T. (1908). On the Nature of Capital: Investment, Intangible Assets, and the Pecuniary Magnate. The Quarterly Journal of Economics, 23(1),104–136. https://doi.org/10.2307/1883967.

Ziyae, B., Mobaraki, M. H. & Saeediyoun, M. (2015). Psikolojik Sermayenin Bilgi Teknolojisinde İnovasyon Üzerindeki Etkisi. J. Glob. Girişimcilik Arş. Ş. 5, 8.

SONUÇ

İnternetin çalışma hayatında artan önemi nedeniyle, iş yerinde siber zorbalık giderek yaygınlaşmaktadır (D'Cruz ve Noronha, 2013). Siber zorbalık davranışının işyerinde bireysel, kişilerarası ve örgütsel olmak üzere pek çok olumsuz sonucu bulunmaktadır. Tüm bu olumsuzluklar örgütleri siber zorbalık ile mücadele etme konusunu dikkatle ele almaları gerektiğini hatırlatan uyarı sinyalleri gibidir. Bununla birlikte henüz siber zorbalığın nedenleri, sonuçları ve örgütsel yaşamda neleri tehdit ettiği konusunda yeterli farkındalığa ulaşılmış değildir. Siber zorbalığın örgütsel yaşamdaki iletişim platformları haricinde ve mesai saatleri dışında sosyal hayatta da devam edebilen bir durum olması örgütleri kavramı hafife alma ve hatta "iki iş arkadaşı arasındaki şakalaşma" gibi sıradan bir davranış olarak görme eğilimine sokmaktadır. Bu nedenlerle siber zorbalık davranışının olası olumsuz etkilerinden çalışanları, örgütsel hayatı ve organizasyonları korumak için öncelikle konu hakkındaki farkındalığın arttırılması gerekmektedir. Bunun için işyerinde bu sorunu ele alan eğitim materyalleri ve eğitimler düzenlemenin yanı sıra konu ile ilgili özel kurumsal politikalar geliştirmek gerekmektedir. Ayrıca kanun koyucular tarafından siber zorbalık davranışını doğrudan ele alan yasa ve kanunların düzenlenmesi konunun kamudaki farkındalığının artmasına neden olacaktır. Bunun sonucunda da siber zorbalık davranışının kanunen bir karşılığı olduğu düşüncesi hem işyeri hem de sosyal hayatta bu tarz davranışların azalması ve önüne geçilmesini sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Altunok, E., ve Vural, A. F. (2011). Bilişim Suçları. Denetişim, (8), 74-84.

Astrauskaite, M., Kern, R. M., & Notelaers, G. (2014). An individual psychology approach to underlying factors of workplace bullying. The Journal of individual psychology, 70(3), 220-244.

Board, B. J., & Fritzon, K. (2005). Disordered personalities at work. Psychology, Crime & Law, 11(1), 17–3.

Bowling, N. A., & Beehr, T. A. (2006). Workplace harassment from the victim's perspective: a theoretical model and meta-analysis. Journal of applied psychology, 91(5), 998-1012.

BTK-www.btk.gov.tr (Erişim Tarihi: 15.06.2022).

Christiansen, B., & Chandan, H. C. (Eds.). (2017). Handbook of research on organizational culture and diversity in the modern workforce. IGI Global.

Cooper-Thomas, H., Bentley, T., Catley, B., Gardner, D., O'Driscoll, M., & Trenberth, L. (2014). The İmpact of Bullying on Observers and Targets. New Zealand Journal of Human Resource Management, 14(2), 82-95.

Coyne, S. M. (2004). Indirect Aggression on Screen: A Hidden Problem? The Psychologist, 17(12), 688–691.

Coyne, I., Farley, S., Axtell, C., Sprigg, C., Best, L., & Kwok, O. (2017). Understanding the Relationship Between Experiencing Workplace Cyberbullying, Employee Mental Strain And Job Satisfaction: A Dysempowerment Approach. The International Journal of Human Resource Management, 28(7), 945-972.

Cowan, R. L. (2011). Yes, We Have an Anti-Bullying Policy, But…: HR Professionals' Understandings and Experiences with Workplace Bullying Policy. Communication Studies, 62(3), 307-327.

Dadwar, M. (2014). Experts and Machines United Against Cyberbullying. (Yayımlanmamış Doktora tezi). University of Twente, Enschede, Hollanda.

D'cruz, P., & Noronha, E. (2013). Navigating The Extended Reach: Target Experiences of Cyberbullying at Work. Information and Organization, 23(4), 324-343.

Einarsen, S. (2005). The Nature, Causes and Consequences Of Bullying at Work: The Norwegian Experience. Perspectives interdisciplinaires sur le travail et la santé, (7-3).

Einarsen, S., Hoel, H., & Cooper, C. (Eds.). (2002). Bullying and Emotional Abuse in The Workplace: International Perspectives in Research and Practice. CRC press.

Farley, S. (2015). The Measurement and Impact of Workplace Cyberbullying (Yayımlanmamış Doktora tezi) University of Sheffield, İngiltere.

Gardner, D., O'Driscoll, M., Cooper-Thomas, H. D., Roche, M., Bentley, T., Catley, B., Teo, S. T. T. & Trenberth, L. (2016) Predictors of workplace bullying and cyber-bullying in New Zealand. International Journal of Environmental.

Glambek, M., Matthiesen, S. B., Hetland, J., & Einarsen, S. (2014). Workplace Bullying as an Antecedent to Job Insecurity and İntention to Leave: A 6-Month Prospective Study. Human Resource Management Journal, 24(3), 255–268.

Glasø, L., & Notelaers, G. (2012). Workplace Bullying, Emotions, and Outcomes. Violence and Victims, 27(3), 360-377.

Hofstede, G. (2001). Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Karthikeyan, C. (2022). Workplace Cyberbullying and Its Impact on Productivity. In Research Anthology on Combating Cyber-Aggression and Online Negativity (pp. 1498-1515). IGI Global.

Kinney, T. A. (1994). An Inductively Derived Typology of Verbal Aggression and Its Association to Distress. Human Communication Research, 21(2), 183-222.

Leymann, H. (1986). Vuxenmobbning - Ompsykiskt Void i Arbetslivet. Lund: Studentlitteratur.

Nielsen, M. B., Matthiesen, S. B., & Einarsen, S. (2010). The Impact of Methodological Moderators on Prevalence Rates of Workplace Bullying. A meta-analysis. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 83(4), 955-979.

Olweus, D. (2013). School Bullying: Development and Some Important Challenges. Annual Review of Clinical Psychology, 9, 1–14.

Rodríguez-Muñoz, A., Moreno-Jiménez, B., & Sanz-Vergel, A. I. (2015). Reciprocal Relations Between Workplace Bullying, Anxiety, and Vigor: A Two-Wave Longitudinal Study. Anxiety, Stress, & Coping, 28 (5), 514-530.

Seçkin, Z. (2017). Örgütlerde Mobbing ve Siber Zorbalık [Mobbing and Cyber Bullying in Organizations]. Konya,Turkey: Çizgi Kitabevi.

Sezer, N., ve Tunçer, S. (2021). Cyberbullying Hurts: The Rising Threat To Youth in The Digital Age. Sevimece Karadoğan Doruk, Seda Mengü, Ebru Ulusoy (Eds). Digital Siege içinde (ss. 179-194). İstanbul: Istanbul University Press.

Slonje, R., & Smith, P. K. (2008). Cyberbullying: Another Main Type of Bullying?. Scandinavian Journal of Psychology, 49(2), 147-154.

Turnage, A. K. (2007). Email Flaming Behaviors and Organizational Conflict. Journal of Computer-Mediated Communication, 13, 43-59.

Vranjes, I., Baillien, E., Vandebosch, H., Erreygers, S., & De Witte, H. (2017). The Dark Side of Working Online: Towards A Definition and An Emotion Reaction Model of Workplace Cyberbullying. Computers in Human Behavior, 69, 324-334.

Vranjes, I., Farley, S., & Baillien, E. (2020). Harassment in The Digital World: Cyberbullying. Einarsen, S. V., Hoel, H., Zapf, D., & Cooper, C. L. (Eds.) Bullying and Harassment in the Workplace: Theory, research and practice içinde, (ss. 409-433). CRC Press.

Willard, N. E. (2007). Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to The Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress. Champaign, IL: Research Press.

Zapf, D. (1999), Organisational, Work Group Related and Personal Causes of Mobbing/Bullying at Work. International Journal of Manpower, 20 (1/2), 70-85.

Zapf, D. & Einarsen, S. (2001) Bullying in The Workplace: Recent Trends in Research and Practice−An Introduction, European Journal of Work and Organizational Psychology, 10:4, 369-373.

Zhang, S., & Leidner, D. (2014). Workplace Cyberbullying: The Antecedents and Consequences. Social-Technical Issues and Social Inclusion Track. Journal of Information Technology 1–29. DOI: 10.1177/02683962211027888

desteklemek büyük önem taşımaktadır. Geleceğin güvencesi bu projelere yapılan yatırımların artarak devam etmesi Türkiye'nin ekonomik kalkınmasına da en büyük desteklerden biri olacaktır.

KAYNAKÇA

Agrawal, A. Catalini, C. & Goldfarb, A. (2014). Some Simple Economics of Crowdfunding, National Bureau of Economic Research, 2014 (14), 63-97. https://doi.org/10.1086/674021 (Erişim tarihi: 27.08.2022).

Bazı Vergi Kanunları ile Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No. 7061, 5 Aralık 2017, Sayı: 30261, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171205-12.htm (Erişim tarihi: 27.08.2022).

Blog.fongogo (2018). Kitle Fonlama 101-2, http://blog.fongogo.com/kitlesel-fonlama-101-2/ (Erişim tarihi: 23.08.2022).

Bradford, C. S. (2012). Crowdfunding and the Federal Securities Laws, Colombia Business Law Review, 2012 (1), 24-29.

Cumming, D. J. Johan, S. & Zhang, A. Y. (2019). The role of due diligence in crowdfunding platforms, Journal of Banking & Finance, 2012 (108), ISSN 0378-4266, https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2019.105661 (Erişim tarihi: 22.08.2022).

Çınar, B. & Çetin. A. (2022). Turkey: Girişimler İçin Yeni Bir Kaynak Önerisi: Borçlanmaya Dayalı Kitle Fonlaması, London: Montaq. https://www.mondaq.com/turkey/financial-services/1147384 (Erişim tarihi: 28.08.2022).

Einav L. Farronato C. & Levin J. (2015). Peer-to-Peer Markets, National Bureau of Economic Research, Working Paper 21496, DOI 10.3386/w21496. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w21496/w21496.pdf (Erişim tarihi: 28.08.2022).

Gabison, A.G. (2015). Equity Crowdfunding: All Regulated but Not Equal, DePaul University and Commercial Law Journal, 13(3), 359-409. https://via.library.depaul.edu/bclj/vol13/iss3/2 (Erişim tarihi: 29.08.2022).

Gerber, E. M. Hui & J. S. Kuo P. (2012). Crowdfunding: Why People are Motivated to Post and Fund Projects on Crowdfunding Platforms. Conference Paper (Conference: Computer Supported Cooperative Work 2012), 1-11.

Global Kitle Fonlama Platformu A.Ş. (2022). Sizeandme Yazılım Anonim Şirketi, Kitle Fonlama Kampanyası, https://invest.fonbulucu.com/kampanya/TKXS13 (Erişim tarihi: 25.08.2022).

Golemis, D. (1997). British Band's U.S. Tour is Computer-Generated. Chicago Tribune, 23 Eylül 1997. https://www.chicagotribune.com/news/ct-xpm-1997-09-23-9709230071-story.html (Erişim tarihi: 15.08.2022).

Gülay G. Kılıç A. & Gündüz V. (2021). KKTC'de Alternatif Bir Finansman Aracı Olarak Kitle Fonlaması, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 13(25), 407-431.

Fongogo Kitle Fonlama Platformu (2018). Kitlesel Fonlama 101-2, 3 Ocak 2018. http://blog.fongogo.com/kitlesel-fonlama-101-2/ (Erişim tarihi: 15.08.2022).

In pictures: Statue of Liberty crowdfunding campaign (2013). BBC News Magazine, 25 Nisan 2013. https://www.bbc.com/news/in-pictures-21947710 (Erişim tarihi: 15.08.2022).

Kitle Fonlaması Tebliği (III - 35/A.2) (2021). Resmi Gazete 27 Ekim 2021, Sayı: 31641, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211027-3.htm (Erişim tarihi: 15.08.2022).

Korkmaz, Ö. (2020). Amerikan Hukuku ile Karşılaştırmalı Paya Dayalı Kitle Fonlaması, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

Küçükgüngör, A. (2020). Sermaye Piyasası Hukukunda Erken Aşama Girişimlerin Paya Dayalı Kitle Fonlaması Yoluyla Finansmanı, Ankara: Yetkin Yayınları.

Mollick E. (2014). The dynamics of crowdfunding: An exploratory study, Journal of Business Venturing, 29 (1), 1-16.

Özer, Ş. (2022). Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kitle Fonlaması, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Pehlivanoğlu, M. C. (2020). Kitle Fonlaması Platformunun Bilgi Formundan Sorumluluğu, İzmir Barosu Dergisi, 85(2), 199-233.

Paya Dayalı Kitle Fonlaması Tebliği (III - 35/A.1) (2019). Resmi Gazete 3 Ekim 2019, Sayı: 30907, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211027-3.htm (Erişim tarihi: 18.08.2022).

ReportLinker (2021). Europe Crowd Lending and Crowd Investing Market - Growth, Trends, COVID-19 Impact, and Forecasts (2021 - 2026), 1-134. https://www.reportlinker.com/p06101243/Europe-Crowd-Lending-and-Crowd-Investing-Market-Growth-Trends-COVID-19-Impact-and-Forecasts.html (Erişim tarihi: 18.08.2022).

Sakınç, İ. (2021). İşletmecilikte Dijital Dönüşüm. İnci Erdoğan Tarakçı, Bora Göktaş (Ed.), Dijital Ekonominin Alternatif Finans Kaynakları: Kitlesel Fonlama içinde (s. 9-28). İstanbul: Efe Akademi.

Sermaye Piyasası Kurulu, III-35/A.2 Sayılı Kitle Fonlaması Tebliği Basın Duyurusu, 27 Ekim 2021, https://www.spk.gov.tr/Duyuru/Dosya/20211027/1 (Erişim tarihi: 13.08.2022).

The Statue of Liberty and America's crowdfunding Pioneer (2013). BBC News Magazine, 25 Nisan 2013 https://www.bbc.com/news/magazine-21932675 (Erişim tarihi: 15.08.2022).

Ünsal, S. (2017). Kitlesel Fonlama, İş Yapma Yöntemini Değiştirecek Yeni Sistem, İstanbul: Ceres Yayınları.

Zhao, Y. Harris, P. & Lam, W. (2019). Crowdfunding industry-History, development, policies, and potential issues. J Public Affairs. 1 (19), John Wiley & Sons Ltd., https://doi.org/10.1002/pa.1921, https://www.researchgate.net/profile/Phil-Harris-2/publication/331734192_Crowdfunding_industry-History_development_policies_and_potential_issues/links/5ff37adba6fdccdcb82e7b6a/Crowdfunding-industry-History-development-policies-and-potential-issues.pdf, (Erişim Tarihi: 17.08.2022).

SONUÇ

Ekonomi açısından bakıldığında, bu yeni pazar tasarımı çözümü, merkezi bir dijital platformun bazı avantajlarını sağlar (örn. artan pazar gücü, ekosistem katılımcılarına verilen taahhütlerden cayma yeteneği, katılımcıların verileri üzerinde kontrol, tek bir başarısızlık noktasının varlığı vb.). Sonuç olarak, mevcut finansal ağlara göre Bitcoin gibi bir kripto para birimi, yeni hizmet sağlayıcılar ve uygulama geliştiriciler için daha düşük giriş engelleri ve güvenilir kurumlara sahip ülkelerde yaşamayan bireyler için alternatif bir para politikası sunar. Bitcoin protokolünde kodlanan kilit taahhütler, sabit arzı, önceden belirlenmiş yayın takvimi ve gerçek şudur: kurallar ancak katılımcıların çoğunluğunun desteği ile değiştirilebilir. Ortaya çıkan ekosistem, güvenilir ve bağımsız merkez bankalarına sahip ülkelerde yaşayan bireyler için bir gelişme sağlamayabilirken, para politikası taahhütlerini yerine getiremeyen ülkelerde bir seçenek olabilir. Tabii ki, Bitcoin ağının açık ve "izinsiz" doğası ve arzını ayarlayamama, ağ yasa dışı faaliyetler için kullanılabileceğinden ve kripto para biriminin değeri, beklentilerdeki değişikliklerle çılgınca dalgalanabileceğinden, yeni zorlukları da beraberinde getirmektedir. Etkili bir değişim aracı olarak kullanımını sınırlayarak gelecekteki başarısı da değişime uğrayabilecektir.

Blokzincirin, geleceğin finansal ve parasal sistemleri için yaygın etkilere sahip bir yatırım aracı olduğu ortaya konmakta, ancak güvenli kullanımına ilişkin yasal düzenlemeler, teknolojiye güven ve potansiyelini eksiksiz gerçekleştirmek için tüm paydaşların katılımıyla güvenilir bir ortam yaratılması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Dursun, T. (2020). Blokzincir Teknolojisi. https://bag.org.tr/?p=734, (Erişim tarihi: 07.09.2022).

Korea Advanced Institute of Science and Technology (KAIST1). https://intelligence.weforum.org/topics/a1Gb00000038qmPEAQ/key-issues/a1Gb00000044ElpEAE (Erişim tarihi: 06.09.2022).

Korea Advanced Institute of Science and Technology (KAIST2). https://intelligence.weforum.org/topics/a1Gb00000038qmPEAQ?tab=publications (Erişim tarihi: 06.09.2022).

Moreland, K. (2022). Coin'ler İle Token'lar Arasındaki Fark. https://www.ledger.com/tr/academy/coinler-ile-tokenlar-arasindaki-fark. (Erişim tarihi: 07.09.2022).

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, https://bitcoin.org/bitcoin.pdf (Erişim tarihi:12.09.2021).

Özdoğan, B., Akyüz, F. & Güven, E. (2022). Blokzincir Teknolojisi Temel Kavram Ve Uygulamaları. Akdoğan N. & Aslan Ü. (Ed.) Blockchain Teknolojisi ve Kripto Varlıklar Eko Sistemi içinde (s. 15-24). Ankara: Gazi Kitabevi.

TUBİTAK. (2017). https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/blokzincir-nedir/, (Erişim Tarihi:08.02.2022).

World Economic Forum. (2022). 4 Things You Have to Know About The Metaverse. https://www.weforum.org/agenda/2022/04/metaverse-news-stories-this-week-20-april?utm_source=facebook&utm_medium=social_scheduler&utm_term=The+Metaverse&utm_content=20/04/2022+18:00&fbclid=IwAR2T65TbuBaed2wDAknjdqCodv29wJDoz068GlHFzQSp20GrXPc2TFk36vA (Erişim tarihi: 05.09.2022).

Yermack, D. (2017). Corporate governance and blockchains. Review of Finance, 21(1), 7–31.

çeklik, sanal gerçeklik, karma gerçeklik ve bu doğrultuda geliştirilen cihazlar gibi teknolojilerin katkısıyla Metaverse'teki içerikler zenginleşmektedir.

Gelecek çalışmalarda Metaverse kullanıcılarının bu alanı hangi motivasyonla tercih ettikleri, tüketicilerin hangi ürünleri, neden satın aldıkları incelenebilir.

KAYNAKÇA

Adidas Metaverse Uygulamaları, https://opensea.io/collection/adidascapsule, (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Adidas, (2022). https://www.adidas.com/into_the_metaverse) (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Allbeck, J. M. & Badler, N. I. (1998, June). Avatars a/splgrave/la SnowCrash. In Proceedings Computer Animation'98 (Cat. No. 98EX169, (pp. 19-24). IEEE.

Anıl, F. ve Alankuş, Z. (2022). Metaverse Evreninde Pazarlama: 7P Pazarlama Karması Üzerinden Bir Değerlendirme. Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi, 5(1), 134-168.

Averbek, G. S. ve Türkyılmaz, C. A. (2021). Sanal Evrende Markaların Geleceği: Yeni İnternet Dünyası Metaverse Ve Marka Uygulamaları. Mehmet Baş, İnci Erdoğan Tarakçı (ed.), Sosyal Bilimlerde Multidisipliner Çalışmalar Teori, Uygulama ve Analizler içinde, s. 99-131. İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık.

Ball, M. (2020). The Metaverse: What It Is, Where To Find It, And Who Will Build It. MatthewBall. Vc, available at: www. matthewball. vc/all/themetaverse.

Belei, N., Noteborn & G.,De Ruyter, K. (2011). It's a Brand New World: Teaching Brand Management in Virtual Environments. Journal of Brand Management, 18(8), 611-623.

Bilgici, C. ve Şişman, Ö. Ö. (2022). Metaverse Dinamikleri Bağlamında Sosyal Medya ve Dijital Reklamcılığın Geleceği Üzerine Bir İnceleme. Yeni Medya, (12), 369-394.

Bratu, S. & Sabău, R. I. (2022). Digital Commerce in the Immersive Metaverse Environment: Cognitive Analytics Management, Real-Time Purchasing Data, and Seamless Connected Shopping Experiences. Linguistic & Philosophical Investigations. 21: 170–186.

Breia, R. (2022) Advertising In The Metaverse, https://sensoriumxr.com/articles/advertising-in-the-metaverse (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

Budiansky, S. (1995). How To Build A Metaverse. New Scıentist, 148(1999), 32-35.

Buhalis, D. ve Karatay, N. (2022). Mixed reality (MR) for Generation Z in Cultural Heritage Tourism Towards Metaverse. In ENTER22 e-Tourism Conference (pp. 16-27). Springer.

Bushell, C. (2022). The Impact of Metaverse on Branding and Marketing - A Study of How Individuals and Celebrities Use Metaverse as a Brand Extension, and the Implications for Marketing. Available at SSRN 4144628.

Choi, H. S. & Kim, S. H. (2017). A Content Service Deployment Plan For Metaverse Museum Exhibitions—Centering On The Combination Of Beacons and HMDs. International Journal of Information Management, 37(1), 1519-1527.

Crowell, B. (2022). Blockchain-based Metaverse Platforms: Augmented Analytics Tools, Interconnected Decision-Making Processes,and Computer Vision Algorithms. Linguistic and Philosophical Investigations, 21, 121-136.

Çelik, R. (2022). Metaverse Nedir? Kavramsal Değerlendirme ve Genel Bakış. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 67-74.

Çelikkol, Ş. (2022). Metaverse Dünyasının, Tüketici Satın Alma Davranışları Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 3(1), 64-75.

Damar, M. (2021). Metaverse Shape of Your Life for Future: A bibliometric Snapshot. Journal of Metaverse, 1(1), 1-8.

Dawson, A. (2022). Data-driven Consumer Engagement, Virtual Immersive Shopping Experiences, and Blockchain-based Digital Assets in the Retail Metaverse. Journal of Self-Governance & Management Economics, 10(2).

Demir, Ç. (2022). Metaverse Teknolojisinin Otel Sektörünün Geleceğine Etkileri Üzerine Bir İnceleme. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, *10*(1), 542-555.

Dionisio, J. D. N., Burns, W. G. & Gilbert, R. (2013). 3D Virtual Worlds and the Metaverse: Current Status And Future Possibilities. ACM Computing Surveys (CSUR), 45(3),1-38

Dönmez, N. (2022). Metaverse Bankacılığı Yolunda Değişen Müşteri Beklentilerine Hitaben Gelişen Pazarlama Anlayışları Üzerine Bir İnceleme. Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, *5*(1), 97-128.

Faridani, A.(2021, 21 Aralık). Why The Metaverse Is Marketing's Next BigThing, https://www.forbes.com/sites/forbesbusinessdevelopmentcouncil/2021/12/21/why-the-metaverse-is-marketings-next-big-thing/?sh=274943db25f0 (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

Flower, J. (1995). How to build a metaverse. *New Scientist*, 32-32.

Ford Dijital Stüdyo, https://www.youtube.com/watch?v=UbyA623UNBY, (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Gértrudix, F. & Gértrudix, M. (1988). A Study of Music Representation Spaces in Virtual Worlds. Communicar English ed. 19 (38): 175–181.

Gursoy, D., Malodia, S. & Dhir, A. (2022). The Metaverse in the Hospitality And Tourism Industry: An Overview Of Current Trends And Future Research Directions. Journal of Hospitality Marketing & Management, , 31:5, 527-534.

Hackl, C. (2020). Is Direct To Avatar The Next Direct To Consumer?,https://www.forbes.com/sites/cathyhackl/2020/08/09/is-direct-to-avatar-the-next-direct-to-consumer/?sh=73aaaf33102a

Han, D. I. D., Bergs, Y. & Moorhouse, N. (2022). Virtual Reality Consumer Experience Escapes: Preparing For The Metaverse. Virtual Reality, 1-16.

Hazan, E., Kelly, G., Khan, H., Spillecke, D. & Yee, L. (2022). Marketing in the Metaverse: An opportunity for innovation and experimentation. The McKinsey Quarterly. https://www.mckinsey.com/business-functions/growth-marketing-and-sales/our-insights/marketing-in-the-metaverse-an-opportunity-for-innovation-and-experimentation (Erişim Tarihi:08.08.2022)

Hollensen, S., Kotler, P. & Opresnik, M. O. (2022). Metaverse–The New Marketing Universe. Journal of Business Strategy. https://doi.org/10.1108/JBS-01-2022-0014

Holness, T. (2021). Coach x Republiqe Metaverse Launch hosted by Roblox Caitlin Bowen, Dervla Mcneice, Kelsey Baez, Latrice Berry PR 508 Public Relations and Advertising Fundamentals and Strategy.

Hopkins, E. (2022). Virtual Commerce in a Decentralized Blockchain-based Metaverse: Immersive Technologies, Computer Vision Algorithms, and Retail Business Analytics. Linguistic & Philosophical Investigations. 21: 203–218.

Metafluence.com (2022). https://metafluence.com/influencers/, (Erişim Tarihi: 16.08.2022)

İşBankası (2022a). https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/is-bankasinin-reklamlari-metaversete, (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

İşBankası (2022b). https://www.isbank.com.tr/bankamizi-taniyin/is-sanatin-metaverseteki-sergisi-devam-ediyor, (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Paradergi (2022). Yeni nesil iş modeli: Direct to Avatar (D2A) https://www.paradergi.com.tr/lifestyle/2022/06/01/yeni-nesil-is-modeli-direct-to-avatar-d2a (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Hwang, G. J. & Chien, S. Y. (2022). Definition, Roles, and Potential Research Issues of The Metaverse in Education: An Artificial Intelligence Perspective. Computers And Education: Artificial Intelligence, 100082

Joy, A., Zhu, Y., Peña, C. & Brouard, M. (2022). Digital Future of Luxury Brands: Metaverse, Digital Fashion, And Non-Fungible Tokens. Strategic Change, 31(3), 337-343.

Kadry, A. (2022). The Metaverse Revolution and Its Impact on the Future of Advertising Industry. Journal of Design Sciences and Applied Arts, 3(2), 347-358.

Kim, J. (2021). Advertising in the Metaverse: Research Agenda. Journal of Interactive Advertising, 21(3), 141-144.

Kovacova, M., Machova, V. & Bennett, D. (2022). Immersive Extended Reality Technologies, Data Visualization Tools, and Customer Behavior Analytics in the Metaverse Commerce. Journal of Self-Governance & Management Economics, 10(2), 7–21

Kshetri, N. (2022). Web 3.0 and the Metaverse Shaping Organizations' Brand and Product Strategies. IT Professional, 24(02), 11-15.

Kye, B., Han, N., Kim, E., Park, Y., & Jo, S. (2021). Educational Applications Of Metaverse: Possibilities And Limitations. Journal of Educational Evaluation for Health Professions, 18, 1–13.

Lamba, S. S. & Malik, R. (2022). Into the Metaverse: Marketing to Gen Z Consumers. In Applying Metalytics to Measure Customer Experience in the Metaverse (pp. 92-98). IGI Global.

LCW Metaverse Mağazası, https://www.youtube.com/watch?v=3ifXF6xKTtY, (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Lee, J. & Kwon, K. H. (2022), Novel Pathway Regarding Good Cosmetics Brands by NFT in the Metaverse World. Journal of Cosmetic Dermatology. https://doi.org/10.1111/jocd.15277

Lee, L. H., Braud, T., Zhou, P., Wang, L., Xu, D., Lin, Z. & Hui, P. (2021). All One Needs To Know About Metaverse: A Complete Survey On Technological Singularity, Virtual Ecosystem and Research Agenda. https://doi.org/10.48550/arXiv.2110.05352

Lenoir, T. (1997). Instituting Science: The Cultural Production Of Scientific Disciplines. Stanford University Press.

Li, S. & Shi, Q. (1990), Simulation with Animation (in Chinese), Publishing House of Southwest Jiaotong University, Chengdu, Sichuan, P.R. China.

López-Díez, J. (2021). Metaverse: Year One. Mark Zuckerberg's video keynote on Meta (October 2021) in the Context Of Previous And Prospective Studies On Metaverses. Pensar Publicidad, 15, 299-303

Maximum Gaming Kart Roblox Reklamı, https://www.dunya.com/sirketler/is-bankasi-metaverse-evrenine-reklam-verdi-haberi-647094 (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Metaverse'teki ilk NFT sergisi "Tablolarla Boğaziçi'nde Bir Gezinti",https://www.youtube.com/watch?v=C48r4jVLdiM21 (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Mileva, G., (2022). A Deep Dive into Metaverse Marketing, https://influencermarketinghub.com/metaverse- arketing/ (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

Minsky, M. (1980), Telepresence, 0mni (May), 45-51.

Monica, P. D. & Darma, G. S. (2022). Digital Marketing Strategy for Balinese Handicrafts Facing the Metaverse Era. Channel: Jurnal Komunikasi, *10*(1), 73-84.

Mystakidis, S. (2022). Metaverse. Encyclopedia, 2(1), 486-497.

Nica, E., Poliak, M., Popescu, G. H. & Pârvu, I. A. (2022). Decision Intelligence and Modeling, Multisensory Customer Experiences, and Socially Interconnected Virtual Services across the Metaverse Ecosystem. Linguistic and Philosophical Investigations, 21, 137-153.

Ning, H., Wang, H., Lin, Y., Wang, W., Dhelim, S., Farha, F. & Daneshmand, M. (2021). A Survey on Metaverse: the State-of-the-art, Technologies, Applications, and Challenges. arXiv preprint arXiv:2111.09673.

Özer, S. ve Çolak, A. (2022). Dijital Çağın Meta-Tüketicilerini Anlamaya Yönelik Kavramsal Bir Değerlendirme. Yusuf Zafer Can Uğurhan (Edt). Dijitalleşme Bağlamında *Birey, Toplum ve İletişim, içinde (s. 7-29), Konya: EğitimYayınevi.*

Papagiannidis, S. & Bourlakis, M. A. (2010). Staging the New Retail Drama: at a Metaverse Near You!. Journal of Virtual Worlds Research, 2(5), 425-446.

Park, S. M. & Kim, Y. G. (2022). A Metaverse: Taxonomy, Components, Applications, And Open Challenges. *IEEE Access*, *10*, 4209-4251

Popescu, G. H., Valaskova, K. & Horak, J. (2022). Augmented Reality Shopping Experiences, Retail Business Analytics, and Machine Vision Algorithms in the Virtual Economy of the Metaverse. Journal of Self-Governance & Management Economics, 10(2), pp. 67–81.

Sartamorn, S. & Oe, H. (2022). Metaverse Marketing for Community Development: Revitalization of Traditional Industrial Sectors in Thailand. In Advances in National Brand and Private Label Marketing (pp. 121-126). Springer, Cham.

Smith, A. (1998). Virtual Cities-Towards the Metaverse, Virtual Cities Resource Centre. http://www.casa.ucl.ac.uk/planning/virtualcities.html, (Erişim Tarihi: 21.08.2022).

Sparkes, M. (2021). What is a Metaverse. New Scientist, 251(3348),1-18

Suh, W. & Ahn, S. (2022). Utilizing the Metaverse for Learner-Centered Constructivist Education in the Post-Pandemic Era: An Analysis of Elementary School Students. Journal of Intelligence, 10(1), 17.

Tayal, S., Rajagopal, K. & Mahajan, V. (2022). Virtual Reality Based Metaverse of Gamification. In 2022 6th International Conference on Computing Methodologies and Communication (ICCMC) (pp. 1597-1604). IEEE.

Tayfun, A., Silik, C. E., Şimşek, E. ve Dülger, A. S. (2022). Metaverse: Turizm İçin Bir Fırsat Mı? Yoksa Bir Tehdit Mi?(Metaverse: An Opportunity. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, *10*(2), 818-836.

Taylor, C. R. (2022). Research On Advertising in The Metaverse: A Call to Action. International Journal of Advertising, *41*(3), 383-384.

Taze Fikir Reklam Ajansı, https://tazefikirmetaverse.com/ (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

Tlili, A., Huang, R., Shehata, B., Liu, D., Zhao, J., Metwally, A. H. S. & Burgos, D. (2022). Is Metaverse in Education A Blessing Or A Curse: A Combined Content And Bibliometric Analysis. Smart Learning Environments, *9*(1), 1-31.

Um, T., Kim, H., Kim, H., Lee, J., Koo, C. & Chung, N. (2022, January). Travel Incheon as a Metaverse: Smart Tourism Cities Development Case in Korea. In *ENTER22 e-Tourism Conference* (pp. 226-231). Springer, Cham.

Wei, D. (2022). Gemiverse: The Blockchain-Based Professional Certification And Tourism Platform With Its Own Ecosystem In The Metaverse. International Journal of Geoheritage and Parks, 10(2), 322-336.

Wiederhold, B. K. (2022). Ready (or Not) Player One: Initial Musings On The Metaverse. Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, *25*(1), 1-2.

Zaman, U., Koo, I., Abbasi, S., Raza, S. H. & Qureshi, M. G. (2022). Meet Your Digital Twin in Space? Profiling International Expat's Readiness for Metaverse Space Travel, Tech-Savviness, COVID-19 Travel Anxiety, and Travel Fear of Missing Out. Sustainability, *14*(11), 6441.

örgütlerin yapı ve oluşumun da ise firmaların sanal yapıya uygun olup olmaması ve ekonomik verimlilik kriterinin sağlaması önem arz etmektedir. İşletmeler gerekli araştırmalar sonucunda; tamamen veya kısmen faaliyet ve işlerinde sanallık boyutuna geçiş sağlayabilmektedir. Bu süreçteki anahtar unsurlar ise hedef belirleme, sınırlarının doğru çizilmesi, amaca uygun ekip üyelerini seçimi ve yönetim ön plana çıkarılan unsurlar olduğu dikkat çekmektedir. Günümüz çağında sanal örgütlerin özellikle pandemi sürecinden sonra hayatımızın her alanında ihtiyaç karşılayan yapılar olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Bu durum bizlere müşteri memnuniyeti ve ürün bağlılığı sağlarken; firmalara ise maliyet ve kaynak tassarrufu ve müşteri sadaketi kazanımlarını getirmektedir.

KAYNAKÇA

Ahuja, M. K. & Carley, K. M. (1999). Network Structure in Virtual Organizations. Organization Science, 10 (6), 741-757.

Arndt, M. & Bigelow, B. (1995). The Adoption of Corporate Restructuring by Hospitals. Journal of Healthcare Management, 40 (3), 332-347.

Arndt, M. & Bigelow, B. (2000). Presenting Structural Innovation in An Institutional Environment: Hospitals' Use of Impression Management. Administrative Science Quarterly, 45 (3), 494-522.

Arrais-Castro, A., Varela, M. L. R., Putnik, G. D., Ribeiro, R. A., Machado, J. & Ferreira, L. (2018). Collaborative Framework for Virtual Organisation Synthesis Based on A Dynamic Multi-Criteria Decision Model. International Journal of Computer Integrated Manufacturing, 31 (9), 857-868.

Black, J. A. & Edwards, S. (2000). Emergence of Virtual or Network Organizations: Fad or Feature. Journal of Organizational Change Management, 13 (6), 567-576.

Bleecker, S. E. (1994). The Virtual Organization. The Futurist, 28 (2), 9-14.

Bultje, R. & Van W. J. (1998). Taxonomy of Virtual Organizations, Based on Definitions, Characteristics, and Typology. Virtual Organization.net Newsletter, 2 (3), 7-21.

Burkhard, R. & Horan, T. A. (2006). The Virtual Organization: Evidence of Academic Structuration in Business Programs and Implications for Information Science. Communications of The Association for Information Systems, 17 (1), 239-265.

Burn, J., Marshall, P. & Barnett, M. (2002). E-Business Strategies for Virtual Organizations, Butterworth-Heinemann: Oxford.

Byrne, J. A. (1993). The Virtual Corporation. Business Week, 8 (1), 43-52.

Caldas, M. T. & Wood Jr., T. (1999). Processing and Organizational Reality: A Brazilian Perspective. Atlas: São Paulo.

Camarinha-Matos, L. M., Afsarmanesh, H. & Ollus, M. (2005). Virtual Organizations: Systems and Practice. New York: Springer.

Camarinha-Matos, L. M., Afsarmanesh, H. & Ollus, M. (2008). ECOLEAD and CNO Base Concepts. Methods and Tools for Collaborative Networked Organizations içinde (p. 3-32). New York: Springer.

Chau, P. Y. K. & Lai, V. S. K. (2003). An Empirical Investigation of The Determinants of User Acceptance of Internet Banking. Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce, 13 (2), 123-145.

Choe, J. M. (2008). Inter-Organizational Relationships and The Flow of Information Through Value Chains. Information & Management, 45 (7), 444-450.

Collins, P. (2002). Virtual and Networked Organizations. Capstone Publishing: Oxford.

Combe, C. (2006). Introduction to E-Business. Oxford: Butterworth-Heinemann Pub.

Cooper, W. W. & Muench, M. L. (2000). Virtual Organizations: Practice and The Literature. Journal of Organizational Computing and Electronic Commerce, 10 (3), 189-208.

Cunha, M. M., & Putnik, G. (2006). Agile Virtual Enterprises: Implementation and Management Support. IGI Global, Hershey: New York.

Davidow, W. H. & Malone, M.S. (1992). The Virtual Corporation: Structuring and Revitalizing The Corporation of The 21st Century, New York: Harper Collins.

Ferreira, J. E. & Fiorese, A. (2017). An Approach Based on Risk to Dimensioning Virtual Organizations. Expert Systems, 35(1), e12227

Florea , N. V., Duıca, M. C., Mıhaı, D. C. & Coman, D. M. (2018). E-Busıness – A Virtual Bridge Between Organizatıons and Customers with Real Results - A Mathematical View. Journal of Science and Arts, 4 (45), 989-1000.

Giuliano, V. E. (1982). The Mechanization of Office Work. Scientific American 247 (3), 149-164.

Grudzewski, W. M. & Hejduk, I. K., (1998). Kreowanie Przedsiębiorstwa Przyszłości Z Wykorzystaniem Teorii I Praktyki Organizacji Inteligentnej. Łodź: WSH-E.

Grudzewski, W. M., Hejduk, I. K., Sankowska, A. & Wantuchowicz, M. (2008). Trust Management in Vırtual Work Envıronments: A Human Factors Perspectıve. NW: Crc Press.

Hammer, M., & Champy, J. (1993). Reengineering The Corporation. New York: Harper Collins.

Hill, C. & Jones, G. (2001). Strategic Management Theory. New York: Houghton Mifflin Company.

Hiltz, S. R. (1986). The Virtual Classroom: Using Computer-Mediated Communication for University Teaching. Journal of Communication 36 (1), 95-104.

Kearney, P. (2006). Trust and Security in Virtual Organisations. BT Technology Journal, 24 (2), 209-213.

Koh, J. & Kim, Y-G. (2004). Knowledge Sharing in Virtual Communities: An E-Business Perspective, Expert Systems with Applications, 26 (2), 155-166.

Kürümlüoğlu, M., Nøstdal, R. & Karvonen, I. (2005). Virtual Organizations. New York: Springer.

Lee, J., Eom, Mike T-I., Kim, B-O. & Katerattanakul, P. (2007). Virtual Organization. International Journal of E-Business Research, 3 (1), 1-17.

Lipnack, J. & Stamps, J. (2000). Virtual Teams. (2. Edition). New York: John Wiley and Sons.

Lonescu, A. F. (2019). Methods and Algorithms for Creating and Reconfiguring Virtual Organizations. Flaut, D. (Ed.), Decision Making in Social Science: Between Traditions and Inovations içinde (p. 49-63). New York: Springer.

Malekan, H. S., Adamiak, K. & Afsarmanesh, H. (2018). A Systematic Approach for Business Service Consolidation in Virtual Organizations. Service Oriented Computing and Applications, 12 (1), 41-57.

Mowshowitz A. (1986). Social Dimensions of Office Automation. Advances in Computers, 25 (1), 335-404.

Mowshowitz, A. (1997). On The Theory of Virtual Organization. Systems Research and Behavioral Science, 14 (6), 373-384.

Mowshowitz, A. & Editor, G. (1997). Virtual Organization. Communications of The ACM, 40 (9), 30-37.

Nami, M. R. & Malekpour, A. (2008). Virtual Organizations: Trends and Models, New York: Springer.

Olson M. H. (1983). Remote Office Work: Changing Work Patterns in Space and Time. Communications of The ACM 26 (3), 182-187.

Orlikowski, W. J. (1996). Improvising Organizational Transformation Over Time: A Situated Change Perspective. Information Systems Research, 7 (1), 63-92.

Orman, L. (2009). Virtual Organizations As Electronic Services. Communications of The Association for Information Systems, 24 (1), 701-718.

Priego-Roche, L. M., Front, A. & Rieu, D. (2016). A Framework for Virtual Organization Requirements. *Requirements Engineering*. 21 (4), 439-460.

Rayporta, J. & Sviokla, J. (1996). Exploiting The Virtual Value Chain. Harvard Business Review, 73 (6), 75-85.

Mukherjee, D., Renn, R. W., Kedia, B. L. & Mukherjee, D. (2012). Development of Interorganizational Trust in Virtual Organizations. European Business Review, 24 (3), 255-271.

Ripeanu, M., Singh, M. P. & Vazhkudai, S. S. (2008). Virtual Organizations. Guest Editors' Introduction, 12 (2), 1-12.

Rodrigues, E. F., Dalcol, P. R. T., Pizzolato, N. D. & Maruyama, U. (2013). Virtual Organisation Model: The New Organisation and Value Chain Framework. International Journal of Environmental Technology and Management, 16 (5/6), 437-450.

Schultze, U. & Orlikowski, W. J. (1992). Metaphors of Virtuality: Shaping An Emergent Reality. Information and Organization, 11 (1), 45-77.

Shekhar, S. (2006). Understanding The Virtuality of Virtual Organizations. Leadership & Organization Development Journal, 27 (6). 465-483.

Shekhar, S. (2016). Virtuality and Virtual Organizations – The Conceptual Edifice. Management for Professionals içinde (p. 31-52). New York: Springer.

Słupska, U. (2016). Proces Kreowania Organizacji Wirtualnej We Współczesnym Świecie Biznesu. Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej W Bydgoszczy, 9 (1), 141-152.

Strader, T. J., Lin, F.-R. & Shaw, M. J. (1998). Information Infrastructure for Electronic Virtual Organization Management. Decision Support Systems, 23 (1), 75-94.

Thatcher, S. M. B., Brown, S. A. & Jenkins, J. L. (2012). E-Collaboration Media Use and Diversity Perceptions. International Journal of E-Collaboration, 8 (2), 28-46.

Vakola, M. & Wilson, I. E. (2004). The Challenges of Virtual Organisation: Critical Success Factors in Dealing with Constant Change. Team Performance Management, 10v(5-6), 112-120.

Walker, H. (2006). The Virtual Organisation: A New Organisational Form?. International Journal of Networking and Virtual Organisations, 3v(1), 25-41.

KAYNAKÇA

Allam, Z., Sharifi, A., Bibri, S. E., Jones, D. S. & Krogstie, J. (2022). The Metaverse as a Virtual Form of Smart Cities: Opportunities and Challenges for Environmental, Economic, and Social Sustainability in Urban Futures. Smart Cities, 5(3), 771-801. doi:10.3390/smartcities5030040

Arat, T. ve Baltacıoğlu, S. (2016). Sanal Gerçeklik ve Turizm, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 19(1), 103-118.

Azuma, R. T. (1997). A Survey of Augmented Reality. Presence: Teleoperators & Virtual Environments, 6(4), 355-385.

Babur, Y. (2022). Metaverse Ağında Turizm Endüstrisinin Rolü. Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi, 4(1), 91-101.

Bohmer, M. M., Buchholz, U., Corman, V. M., Hoch, M., Katz, K. & Marosevic, D. V. (2020). Investigation of a COVID-19 Outbreak in Germany Resulting from a Single Travel-Associated Primary Case: A Case Series. Lancet Infect Dis, 20(8), 920-928. doi:10.1016/S1473-3099(20)30314-5

Buhalis, D. & Karatay, N. (2022). Mixed reality (MR) for Generation Z in Cultural Heritage Tourism Towards Metaverse. ENTER22 e-Tourism Conference (s. 16-27). Springer, Cham.

Carre, A. L., Dubois, A., Partarakis, N., Zabulis, X., Patsiouras, N., Mantinaki, E., & Manitsaris, S. (2022). Mixed-Reality Demonstration and Training of Glassblowing. Heritage, 5(1), 103-128.

Çetin, E. (2021). Turizm ve Hukuk. Serap Serin Karacaer (Ed.), Turizmde Disiplinler Arası Yaklaşımlar içinde (s. 133-145). Ankara: Detay Yayıncılık.

Çilesiz, E. ve Aydin, N. (2022). Metaverse ve Turizm: Kuramsal Bir Yaklaşım. Journal of Academic Tourism Studies, 1(1), 32-44. doi:10.29228/jatos.62009

Demir, Ç. (2022). Metaverse Teknolojisinin Otel Sektörünün Geleceğine Etkileri Üzerine Bir İnceleme. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 10(1), 542-555. doi:10.21325/jotags.2022.1003

Dilek, N. K. (2020). Turizm sektöründe sanal gerçeklik teknolojisinin kullanımına ve etkisine yönelik keşifsel bir araştırma. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Dionisio, J. D. N., III, W. G. B. & Gilbert, R. (2013). 3D Virtual Worlds and the Metaverse: Current Status And Future Possibilities. ACM Computing Surveys (CSUR), 45(3), 1-38.

Durmaz, C., Bulut, Y. ve Tankuş, E. (2018). Sanal Gerçekliğin Turizme Entegrasyonu: Samsun'daki 5 Yıldızlı Otellerde Uygulama. Turkish Journal of Marketing, 3(1), 32-49.

Durna, E. C. (2021). Sanal Gerçeklik ve Artırılmış Gerçeklik Teknolojilerinin Turist Tatmini Üzerine Etkileri: Çanakkale Tarihi Yarımada Örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Dülgaroğlu, O. (2022). Metaverse Teknolojisi ve Turizm. Review of Tourism Administration Journal, 3(1), 82-93.

Ege, B. (2014). Artırılmış Gerçeklik. Bilim ve Teknik, 555, 32-37.

Elbasiouny, E. R., Medhat, T., Sarhan, A. & Eltobely, T. E. (2011). Stepping into Augmented Reality. IJNCM: International Journal of Networked Computing and Advanced Information Management, 1(1), 40-47.

Erbaş, Ç. (2020). Sanal ve Artırılmış Gerçeklik Teknolojilerinin Turizm Sektöründe Kullanılabilirliğine Yönelik Nitel Bir Araştırma. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.

Frey, D., Royan, J., Piegay, R., Kermarrec, A.-M., Anceaume, E. & Le Fessant, F. (2008). Solipsis: A decentralized architecture for virtual environments. 1st International Workshop on Massively Multiuser Virtual Environments. Reno, United States.

Geçgin, E. (2017). Turizm ile İlgili Genel Kavramlar. Murat Kılıçbey (Ed.), Genel Turizm içinde (s. 1-19). Ankara: Gazi Kitabevi.

Geçgin, E. (2021). Viral Pazarlama ve Turizme Yansımaları. M. Demirdöğmez (Ed.), Modern Pazarlama Yöntemleri ve Turizme Yansımaları içinde (s. 115-134), Ankara: Gazi Kitapevi.

Guttentag, D. (2010). Virtual Reality: Applications and Implications for Tourism. Tourism Management. 31, 637–651.

İpek, A. R. (2020). Artırılmış Gerçeklik, Sanal Gerçeklik ve Karma Gerçeklik Kavramlarında İsimlendirme ve Tanımlandırma Sorunları. İdil, 71, 1061–1072. doi: 10.7816/idil-09-71-02.

Kalkan, N. (2021). Metaverse Evreninde Sporun Bugünü ve Geleceğine Yönelik Bir Derleme. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi, 163-174. doi:10.30769/usbd.1027728

Keller, J. & Simon, G. (2002). Toward a Peer-to-Peer Shared Virtual Reality. 22nd International Conference on Distributed Computing Systems Workshops (695-700). IEEE.

Kim, J. (2021). Advertising in the Metaverse: Research Agenda. Journal of Interactive Advertising, 21(3), 141-144. doi:10.1080/15252019.2021.2001273

Lee, L.-H., Braud, T., Zhou, P., Wang, L., Xu, D. & Lin, Z. (2021). All One Needs to Know About Metaverse: A Complete Survey on Technological Singularity, Virtual Ecosystem, And Research Agenda. arXiv preprint arXiv:2110.05352. https://arxiv.org/pdf/2110.05352.pdf

Milgram, P. & Kishino, F. A. (1994). Taxonomy of Mixed Reality Visual Displays, IECE Trans. on Information and Systems, (Special Issue on Networked Reality), E77-D (12), 1321-1329.

Mystakidis, S. (2022). Metaverse. Encyclopedia, 2(1), 486-497. doi:10.3390/encyclopedia2010031

Office, C. (2007). Innovation 2025. https://www.cao.go.jp/innovation/action/conference/minutes/minute_cabinet/kakugi1-4.pdf (Erişim Tarihi: 30.08.2022).

Önder, I. & Treiblmaier, H. (2018). Blockchain and tourism: Three research propositions. Annals of Tourism Research, 72(C), 180-182.

Özsağlam, M. Y., Azman, F., Kodalak, O. ve Kara, E. (2017). Blockchain Teknolojisi ve Kripto Para Algoritmaları Üzerine Bir Araştırma. Özgür Çatıkkaş, Hamza Kahriman ve Ayhan Yatbaz (Eds.), Sosyo-Ekonomik Stratejiler-I içinde (s. 137-143). London: IJOPEC Publication.

Rimol, M. (2022). Gartner Predicts 25% of People Will Spend At Least One Hour Per Day in the Metaverse by 2026. https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2022-02-07-gartner-predicts-25-percent-of-people-will-spend-at-least-one-hour-per-day-in-the-metaverse-by-2026, (Erişim Tarihi: 29.08.2022).

Saidi, L. (2022). The Future of E-Commerce in the Metaverse – What You Need to Know. https://investera.com/the-future-of-e-commerce-in-the-metaverse-what-you-need-to-know/ (Erişim Tarihi: 29.08.2022).

Sayın, K. ve Karaman, A., (2019). Endüstri 4.0 ve Turizm 4.0 Arasındaki İlişki, Abdullah Karaman, Kürşad Sayın (Ed.), Dijital Turizm içinde (s. 9-26). Konya: Eğitim Yayınevi.

Sertalp, E. (2016). Artırılmış Gerçeklik (AG) Uygulamalarının Turizm Alanında Kullanımı. 21.Türkiye'de İnternet Konferansı, TED Üniversitesi, Kolej, Ankara.

Shapiro, E. (2021). Artificial Intelligence Will Change World, Says Nvidia CEO. https://time.com/5955412/ artificial-intelligence-nvidia-jensen-huang/, (Erişim Tarihi: 25.08.2022).

Stephenson, N. (1992). Snowcrash. London: ROC.

Stephenson, N. (2003). Snow crash: A novel. New York: Spectra.

Şalk, S. ve Köroğlu, Ö. (2019). Turist Rehberlerinin Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarına Yönelik Algılarının Belirlenmesi. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 15(58), 313-328.

Turkle, S. (1997). Life on the screen: Identity in the age of the Internet. New York: Touchstone.

Wang, S., Fu, Y.-Y., Cecil, A. & Avgoustis, S. H. (2006). Residents' Perceptions of Cultural Tourism And Quality of Life- A Longitudinal Approach, Tourism Today, 6, 47-61.

geleneksel yönetim yaklaşımlarından en son bilgi ve dijital teknolojiler kullanımına dayalı, inovasyon odaklı yönetim modellerine geçiş olduğunu söylemek mümkündür.

Dijital teknolojilerin yaygın kullanımı, işletmelerin uluslararası düzeyde hızlı ve karlı gelişimleri için fırsatlar yaratmaktadır. İletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, işletmelerin potansiyel müşterilere ve paydaşlara daha kolay ulaşımını sağlamakta ve küresel değer zincirlere katılımlarını teşvik etmektedir. Teknolojik olarak değişime ihtiyaç duyan iş modelleri açısından dijitalleşmeye geçiş, işletmelerin hayatta kalmalarına yönelik bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde, e-ticaret ve dijital platformlar, organizasyon içinde verimliliği üst düzeye çıkaran ve gelecek için sürdürülebilir bir uygulama alanı sağlayan değerli bir araç olarak kabul edilmektedir. Sonuç olarak, 21. yüzyılda giderek daha fazla dijitalleşen küresel değer zincirlerinde dijital teknolojilerin uluslararası ticaretteki önemi bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Akcigit, U. & Melitz, M. (2021). International Trade and Innovation. National Bureau of Economic Research. 1-30. doi: 10.3386/w29611

Alamaki, A. & Korpela, P. (2022). Digital Transformation and Value-based Selling Activities: Seller and Buyer Perspectives. Baltic Journal of Management, 16 (2), 298-317. doi: 10.1108/BJM-08-2020-0304

Beier G., Ullrich A., Niehoff S. & Reißig M. (2020). Industry 4.0: How It Is Defined from a Sociotechnical Perspective and How Much Sustainability It Includes – A Literature Review. Journal of Cleaner Production. doi: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.120856.

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı [UNCTAD]. (2021a). Impact of the COVID-19 Pandemic on Trade and Development: Lessons Learned

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı [UNCTAD]. (2021b). Trade and Development Report. From Recovery to Resilience: The Development Dimension

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı [UNCTAD]. (2021c). Digital Economy Report 2021

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı [UNCTAD]. (2021d). Technology and Innovation Report 2021, Catching Technological Waves Innovation with Equity

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı [UNCTAD]. (2021e). Digital Trade: Opportunities and Actions for Developing Countries

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı [UNCTAD]. (2022). Global Trade Hits Record $7.7 Trillion in First Quarter of 2022. https://unctad.org/news/global-trade-hits-record-77-trillion-first-quarter-2022 (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Brun, L., Gereffi, G. & Zhan, J. (2019). The "Lightness" of Industry 4.0 Lead Firms: Implications for Global Value Chains. Patrizio Bianchi (Ed.) (s. 37-67). Transforming Industrial Policy for the Digital Age: Production, Territories and Structural Change. Northampton: Edward Elgar Publishing.

Caputo, A., Pizzi, S., Pellegrini, M.M. & Dabi´c, M. (2021). Digitalization and Business Models: Where Are We Going? A Science Map of the Field. Journal of Business Research, 123, 489-501. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.09.053

Chalmers, D., MacKenzie N.G. & Carter, S. (2021). Artificial Intelligence and Entrepreneurship: Implications for Venture Creation in the Fourth Industrial Revolution. Entrepreneurship Theory and Practice, 45(5), 1028–1053. doi: 10. 1177/ 1042 2587 20934581

Ciglovska, B. & Kadriu, A. (2022). The International Trade During the Covid-19 Pandemic. Scientific Challenges for Sustainable Development. https://iust.edu.mk/wp-content/uploads/2022/07/Proceedings22.pdf (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Costa, J. 6 Castro, R. (2021). SMEs Must Go Online—E-Commerce As An Escape Hatch for Resilience and Survivability. Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research, 16, 3043–3062. https://doi.org/10.3390/jtaer16070166

Dünya Ekonomik Forumu [WEF]. (2018). The Global Competitiveness Report. https://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Dünya Ticaret Örgütü [WTO]. (2021). World Trade Statistical Review 2021. https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2021_e/wts21_toc_e.htm (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. Unpacking E-commerce Business Modelsi Trends and Policies. https://www.oecd.org/publications/unpacking-e-commerce-23561431-en.htm (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. (2022). International Trade Statistics: Trends in First Quarter 2022. https://www.oecd.org/newsroom/international-trade-statistics-trends-in-first-quarter-2022.htm (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Fedyk, M., Kudyn S. & Bondarchuk, M. (2022). Digitalization of the World Business Environment Under the Conditions of Global Instability. Economics & Education, 07(01), 34-41. https://doi.org/10.30525/2500-946X/2022-1-6

Fletcher, P. (2016). The Fourth Industrial Revolution and The Built Environment. https://www.blpinsurance.com/fileadmin/uploads/blp/News%20Articles/2016/White_papers/BLP-whitepaper-Fourth-Industrial-Revolution.pdf (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Gallacher, G. & Hossain, I. (2020). Remote Work and Employment Dynamics Under COVID-19: Evidence from Canada. Canadian Public Policy / Analyse de Politiques, 46(1), 44-54. doi:10.3138/cpp.2020-026

Gopalan, S., Reddy, K. & Sasidharan, S. (2022). Does Digitalization Spur Global Value Chain Participation? Firm-level Evidence from Emerging Markets. Information Economics and Policy. https://doi.org/10.1016/j.infoecopol.2022.100972

Harjoto, M.A. & Rossi, F. (2021). Market Reaction to the COVID-19 Pandemic: Evidence from Emerging Markets. International Journal of Emerging Markets. https://doi.org/10.1108/IJOEM-05-2020-0545

Hayakawa, K. & Mukunoki, H. (2021a). Impacts of Covid-19 on Global Value Chains. The Developing Economies, 59(2), 154–177. doi: 10.1111/deve.12275

Hayakawa, K. & Mukunoki, H. (2021b). The Impact of COVID-19 on International Trade: Evidence from the First Shock. Journal of The Japanese and International Economies. https://doi.org/10.1016/j.jjie.2021.101135

Henry, G. (2021). Data Regulation in Trade Agreements: Different Models and Options Ahead. Singapore Management University (Ed.) (s. 324-335). Singapore: Research Collection School Of Law

Institute of Developing Economies [IDE]. (2021). How Did the COVID-19 Pandemic Change Trade and Investment? https://www.ide.go.jp/English/ResearchColumns/Columns/2022/hayakawa_kazunobu.html (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Jain, V., Malviya, B. & Arya, S. (2021). An Overview of Electronic Commerce (e-Commerce). Journal of Contemporary Issues in Business and Government, 27(3), 665-670. doi: 10.47750/cibg.2021.27.03.090

Kateryna, L., Tetiana, D. & Hennadii, K. (2021). Innovative Restructuring of the Enterprise: Essence and Features of Management. Grigorii Vazov (Ed.), Concepts, Strategies and Mechanisms of Economic Systems Management in the Context of Modern World Challenges (s. 124-133). Sofia: VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship

Kawasaki, T., Wakashima H. & Shibasaki, R. (2022). The Use of E-commerce and the COVID-19 Outbreak: A Panel Data Analysis in Japan. Transport Policy, 115, 88–100. https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2021.10.023

Kejzar, K.Z., Velić, A. & Damijan, J.P. (2022). COVID-19, Trade Collapse and GVC Linkages: European Experience. The World Economy, 1-32. doi: 10.1111/twec.13314

Kiyota, K. (2022). The COVID-19 Pandemic and the World Trade Network. Journal of Asian Economics, 78, 1-23. https://doi.org/10.1016/j.asieco.2021.101419

Kouhihabibi, M. (2021). Feeling the Pulse of Trade in the Age of Corona: Artificial Intelligence and E-Commerce. International Journal of Economic Behavior, 11(1), 23-35. https://doi.org/10.14276/2285-0430.2904

Lee, J. & Lee, K. (2021). Is the Fourth Industrial Revolution a Continuation of the Third Industrial Revolution or Something New Under the Sun? Analyzing Technological Regimes Using US Patent Data. Industrial and Corporate Change, 30(1), 137–159. doi: 10.1093/icc/dtaa059

Lu, Y. (2017). Industry 4.0: A Survey on Technologies, Applications and Open Research Issues. Journal of Industrial Information Integration, 6, 1-10. https://doi.org/10.1016/j.jii.2017.04.005

Marszalek, P. & Ratajczak-Mrozek, M. (2022). Digitalization as a Driver of the Contemporary Economy. M. Ratajczak-Mrozek, P. Marszałek (Ed.), Digitalization and Firm Performance. Examining the Strategic Impact (s. 1-15) Cham: Palgrave Macmillan

Matyushok, V., Krasavina, V., Berezin, A. & García, J.S. (2021) The Global Economy in Technological Transformation Conditions: A Review of Modern Trends. Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 34 (1), 1471-1497. https://doi.org/10.1080/1331677X.2020.1844030

Meinen, P., Serafini, R. & Papagalli, O. (2021). Regional Economic Impact of Covid-19: The Role of Sectoral Structure and Trade Linkages. European Central Bank, (No 2528 / February 2021). Frankfurt: ECB.

Mihaylova, M. (2021). The Impact of Global Trends and Covid-19 on International New Ventures. Economic Archive, (3), 46-58. www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

Mohamad A.H., Hassan G.F. & Abd Elrahman A.S. (2022). Impacts of E-commerce on Planning and Designing Commercial Activities Centers: A Developed Approach. Ain Shams Engineering Journal, 13, 1-10. https://doi.org/10.1016/j.asej.2021.11.003

Mulenga, R. & Mayondi, M. (2022). Impact of Digital Services Trade on Economic Growth of Developing, Emerging and Developed Countries: P-VAR Approach. American Journal of Economics, 6(2), 58 – 85. doi: 10.47672/aje.1053

Podkaminer, L. (2021). Does Trade Support Global Output Growth? Further Evidence on the Global Trade – Global Output Connection. The Vienna Institute for International Economic Studies, 52 (1), 23-36.

Podorova-Anikina, O.N., Karpunina, E.K., Gukasyan, Z.O., Nazarchuk, N.P. & Perekatieva, T.A. (2020). E-Commerce Market: Intensification of Development During the Pandemic. Elena G. Popkova (ed.), Imıtation Market Modeling in Digital Economy: Game Theoretic Approaches (s. 363-373). Russia: Springer

Rosário, A. & Raimundo, R. (2021). Consumer Marketing Strategy and E-Commerce in the Last Decade: A Literature Review. J. Theor. Appl. Electron. Commer. Res., 16, 3003–3024. https://doi.org/10.3390/jtaer16070164

Ross, P. & Maynard, K. (2021). Towards a 4th Industrial Revolution, Intelligent Buildings International, 13 (3), 159-161. https://doi.org/10.1080/17508975.2021.1873625

Schwab, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution: What It Means, How to Respond. World Economic Forum. https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/ (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Schwab, K. (2018). The Fourth Industrial Revolution. Encyclopaedia Britannica. https://www.britannica.com/topic/The-Fourth-Industrial-Revolution-2119734 (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Scutariu, A.-L., Suşu, S., Huidumac-Petrescu, C.-E. & Gogonea, R.-M. (2022). A Cluster Analysis Concerning the Behavior of Enterprises with E-Commerce Activity in the Context of the COVID-19 Pandemic. J. Theor. Appl. Electron. Commer. Res., 17, 47–68. https://doi.org/10.3390/jtaer17010003

Spöttl, G. & Windelbandb, L. (2021). The 4th Industrial Revolution – Its Impact on Vocational Skills. Journal of Education and work, 34(1), 29–52. https://doi.org/10.1080/13639080.2020.1858230

Statista (2022a). E-commerce Worldwide-statistics & Facts. https://www.statista.com/topics/871/onlineshopping/#dossierKeyfigures (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Statista (2022b). Number of Internet Users Worldwide from 2005 to 2021. https://www.statista.com/statistics/273018/number-of-internet-users-worldwide/ (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Trauth-Goik, A. (2020). Repudiating the Fourth Industrial Revolution Discourse: A New Episteme of Technological Progress, World Futures. https://doi.org/10.1080/02604027.2020.1788357

Trusova, N.V., Yeremenko, D.V., Karman, S.V., Kolokolchykova, I.V. & Skrypnyk, S.V. (2021). Digitalization of Investment-Innovative Activities of the Trade Business Entities in Network IT-System. Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 39(5), 1-19. https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.4912

Uluslararası Para Fonu [IMF]. (2022). Global Trade and Value Chains During the Pandemic. https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WEO/2022/April/English/ch4.ashx (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Varzaru, A. A., Bocean, C. G., Rotea, C. C. & Budica-Iacob, A.-F. (2021). Assessing Antecedents of Behavioral Intention to Use Mobile Technologies in E-Commerce. Electronics, 10, 1-16. https://doi.org/10.3390/electronics10182231

Washington International Trade Association [WITA]. (2022). Trade Data Monitor's Top 10 Trade Trends Going Into 2022. https://www.wita.org/blogs/top-10-trade-trends-2022/ (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2022).

Xie, J. & Wang, L. (2021). Collaborative Innovation of E-Commerce Enterprises Based on FPGA and Convolutional Neural Network. Microprocessors and Microsystems. https://doi.org/10.1016/j.micpro.2020.103595

Zhan, J.X. (2021). GVC Transformation and a New Investment Landscape in the 2020s: Driving Forces, Directions, and a Forward-looking Research and Policy Agenda. Journal of International Business Policy, 4, 206–220. https://doi.org/10.1057/s42214-020-00088-0

İŞ SAĞLIĞI ve GÜVENLİĞİ HUKUKU

Dr. Teoman Akpınar

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2018

© 2018 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 0607-16-008681

ISBN: 978-605-327-634-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 25931

Baskı Tarihi: Şubat 2018

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinyayinevi.com

SUNUŞ

Türkiye'de oldukça sık meydana gelen iş kazaları, iş sağlığı ve güvenliğinin önemini daima hatırlatmakta ancak iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleme konusunda istenilen seviyeye ulaşılması bir türlü sağlanamamaktadır. Meydana gelen can kayıplı kazalar aileleri derinden sarsmakta ve toplum vicdanını da yaralamasına rağmen kanun ve yönetmeliklere uyulmaması; kâr ve para hırsının insan hayatının önüne geçmesi; çalışanlara yeterli ve nitelikli eğitim verilmemesi gibi bir çok sebepten dolayı iş kazaları bir türlü önlenememektedir.

Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliğinde son yıllarda önemli gelişmeler gözlenmektedir. Özellikle 2012 yılında yürürlüğe giren 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile yeni bir dönem başlamıştır. Çıkarılan bu yeni kanun, iş sağlığı ve güvenliği hükümlerini İş Hukuku'ndan ayırmış; ayrı ve bağımsız, bir çok bilim dalıyla etkileşim halinde olan yepyeni ve çok önemli olan yeni bir hukuk dalının, ***İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku***'nun doğumuna sebep olmuştur.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku *artık Türkiye'de dikkate alınması gereken; daha uzun yıllar boyunca etkin hale gelmesi için üzerinde çalışılacağını düşündüğümüz önemli ve neredeyse tüm çalışanları ilgilendiren bir kamu hukuku dalı olarak karşımıza çıkmaktadır.*

İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku'nun çok fazla zaman kaybedilmeden özellikle hukuk, iktisat ve mühendislik fakültelerinde bir an önce kürsülerinin oluşturulması; İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinin Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde alt bilim dalı olarak çalışmalara başlanılması, hukuk fakültelerinde oluşturulacak araştırma birimleri ile bu konuya mutlaka önem verilmesi; mühendislik fakültelerinde ise konunun uzmanlarından

yararlanılarak ilave dersler konulması, hem teknik hem de hukuk konularında öğrencilere iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı konusunda ayrıntılı ve uygulamalı bilgiler verilmesine bir an önce başlanılmalıdır. Mühendislik fakültelerinde okutulacak derslerde hukukçulardan, psikologlardan ve elbette ki teknik alandaki tecrübelerinden faydalanmak için iş güvenliği uzmanlarından yararlanılması gerekmektedir.

KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği
ABD : Amerika Birleşik Devletleri
ABİA : Lizbon Antlaşması kapsamında geçerli olan Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma.
a.g.e : adı geçen eser
AET : Avrupa Ekonomik Topluluğu
ASŞ : Avrupa Sosyal şartı
BGB : Alman Medeni Kanunu
BK : Borçlar Kanunu (Eski Borçlar Kanunu)
BKİ : Beden Kitle İndeksi
CEEP : European Centre of Employers and Enterprises, 1. Avrupa Kamu İşletmeleri Merkezi, 2. Avrupa Kamu (İktisadi) Teşebbüsleri Merkezi
ÇASGEM : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi.
ÇHS : Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇSG : Çalışma ve Sosyal Güvenlik
ÇSGB : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
dB(A) : İnsan kulağının duyacağı seslerin birimi
DMO : Devlet Malzeme Ofisi
ECSC : European Coal and Steel Community, Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
E. : Esas
EC : European Commission, Avrupa Komisyonu
EEC : European Economic Community, Avrupa Ekonomik Topluluğu
ETUC : European Trade Union Congress, Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu.
Euratom : European Atomic Energy Community, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
HD : Hukuk Dairesi
H.U.M.K : Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
ILO : International Labour Organisation, Uluslararası Çalışma Örgütü
İİDDY : İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik
İDT : İktisadi Devlet Teşekkülü
İSG : İş Sağlığı ve Güvenliği
İSGB : İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimi

İSGK : İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İSG-KÂTİP : İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri ile ilgili iş ve işlemlerin Genel Müdürlükçe kayıt, takip ve izlenmesi amacıyla kullanılan iş sağlığı ve güvenliği kayıt, takip ve izleme programı
İş. K. : İş Kanunu
K. : Karar
KHK : Kanun Hükmünde Kararname
KİK : Kamu İktisadi Kuruluşu
Md. : Madde
MESS : Metal Sanayicileri Sendikası
MKEK : Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu
OHSAS : Occupational Health and Safety Assessment Series, İş Sağlığı ve Güvenliği Değerlendirme Serisi / İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Standardı
OSGB : Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi
RG : Resmi Gazete
s. : Sayfa
SGK : Sosyal Güvenlik Kurumu
SSGS : Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası
SSGSSK : Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
S.K. : Sayılı Kanun
SSK : Sosyal Sigortalar Kurumu
TBK : Türk Borçlar Kanunu
TCK : Türk Ceza Kanunu
TKİ : Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu
TKY : Toplam Kalite Yönetimi
TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜRMOB : Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli mali Müşavirler Odaları Birliği
UNICE : Union of Industrial and Employers' Confederation, Avrupa Sanayi ve İşveren Konfederasyonları Birliği
WHO : World Health Organization, Dünya Sağlık Örgütü

İÇİNDEKİLER

§ 1. GİRİŞ.....1
I. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ.....1
II. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN AMACI.....5
III. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNİN İŞÇİ İŞVEREN VE ÜLKE EKONOMİSİ AÇISINDAN ÖNEMİ.....9

BİRİNCİ BÖLÜM
GENEL BİLGİLER

§ 2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKUNUN TARİHÇESİ..... 15
I. DÜNYA'DA İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN GELİŞİMİ 15
II. TÜRKİYE'DE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN GELİŞİMİ 18
§.3. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKUNUN ÖZELLİKLERİ VE KAYNAKLARI 30
I. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN ÖZELLİKLERİ 30
II. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKUNUN KAYNAKLARI 44
§.4. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN TÜRK HUKUK SİSTEMİNDEKİ YERİ 115
I. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN ÖZEL HUKUK KARAKTERİ 117
II. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN KAMU HUKUKU KARAKTERİ 126
III. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NA İLİŞKİN ÖZEL HUKUK VE KAMU HUKUKU TARTIŞMALARI..... 126
IV. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN ÖNE ÇIKAN KAMU HUKUKU KARAKTERİ 129

İKİNCİ BÖLÜM
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN AMACI, KAPSAMI, İSTİSNALARI VE UYGULAMA ALANI

§ 5. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN AMACI, KAPSAMI VE İSTİSNALARI 133
I. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN AMACI 136
II. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN KAPSAMI VE İSTİSNALARI 138
§.6 İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN UYGULAMA ALANI..... 147
I. KONU BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI 147
II. YER BAKIMINDAN UYGULAMA ALANI 147

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NA YÖN VEREN KAVRAMLAR

§ 7. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HUKUKU'NUN TEMEL KAVRAMLARI. 159
I. TEHLİKE 159
II. RİSK 160
III. RAMAK KALA OLAY 160
IV. RİSK DEĞERLENDİRMESİ 161
V. İŞ KAZASI 181
VI. MESLEK HASTALIĞI 188
VII. ÖNLEME 203
VIII. TEHLİKE SINIFI 234
IX. İŞÇİ 237
X. ÇALIŞAN 240
XI. GENÇ ÇALIŞAN 242
XII. STAJYER 242
XIII. ÇIRAK 248
XIV. MEMUR 249
XV. SÖZLEŞMELİ PERSONEL 256
XVI. GEÇİCİ PERSONEL 259
XVII. KAMU İŞÇİLERİ 260

XVIII. İŞVEREN 260
XIX. İŞVEREN VEKİLİ 271
XX. ALT İŞVEREN (TAŞERON) 274
XXI. İŞYERİ 286
XXII. İŞYERİ HEKİMİ 286
XXIII. İŞ GÜVENLİĞİ UZMANI 303
XXIV. DİĞER SAĞLIK PERSONELİ 318
XXV. ÇALIŞAN TEMSİLCİSİ 322
XXVI. KONSEY, KURUL VE KOORDİNASYON 329
XXVII. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİ (OSGB) VE İŞYERİ SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİ (İSGB) YARDIMIYLA GERÇEKLEŞTİRİLMESİ VE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMETLERİNİN DESTEKLENMESİ 343
EK-1 351
XXVIII. FAZLA ÇALIŞMA 374
XXIX. ESNEK ÇALIŞMA 395
XXX. EVDEN ÇALIŞMA 399
XXXI. YARI ZAMANLI (PART TİME) ÇALIŞMA 403

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ÇOCUK VE GENÇ İŞÇİLER İLE KADIN ÇALIŞANLARIN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

§8. ÇOCUK VE GENÇ İŞÇİLERİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ 411
I. ÇOCUK VE GENÇ İŞÇİLERİN HUKUKİ VE SOSYAL SORUNLARI 411
II. ÇOCUK VE GENÇ İŞÇİLERİN ÇALIŞTIRILMA USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK 421
§9. KADIN ÇALIŞANLARIN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ 434
I. KADINLARIN ÇALIŞMA HAYATINDAKİ SORUNLARI 435
II. 4857 SAYILI İŞ KANUNU'NDA KADINLARIN ÇALIŞTIRILMA ESASLARI 444
III. KADIN İŞÇİLERİN GECE POSTALARINDA ÇALIŞTIRILMA KOŞULLARI 447
IV. GEBE VEYA EMZİREN KADINLARIN ÇALIŞTIRILMA ŞARTLARIYLA EMZİRME ODALARI VE ÇOCUK BAKIM YURTLARININ DÜZENLENMESİ 449

BEŞİNCİ BÖLÜM
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DENETİMİ (TEFTİŞİ) VE YAPTIRIMLARI

§ 10. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ DENETİMİ (TEFTİŞİ) 463
I. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN DENETİMİN AMACI 465
II. İŞ TEFTİŞİNİN YASAL DAYANAĞI 467
III. DENETİM TÜRLERİ (İŞ TEFTİŞİ TÜRLERİ) 468
IV. DENETİM (TEFTİŞ) PROGRAMLARI 469
V. DENETİMİN (TEFTİŞİN) SONUÇLARI 470
VI. DENETİM (TEFTİŞ) SONUCUNDA CEZAİ SORUMLULUĞUN ORTAYA ÇIKMASI 472
VII. ASKERİ İŞYERLERİNİN (TEFTİŞİ) DENETİMİ 474
§11. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ YAPTIRIMLARI 475
I. İDARİ YAPTIRIMLAR 475
II. CEZAİ YAPTIRIMLAR-KAMU (CEZA) DAVALARI 489
III. KAMU GÖREVLİLERİNE KARŞI İDARENİN SORUMLULUĞU 501
IV. İŞ KAZASI DURUMUNDA ÇALIŞANLARIN HAKLARI, İŞVERENİN VE ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN SORUMLULUĞU, İŞ KAZASINA UĞRAYAN ÇALIŞAN VEYA YAKINLARININ DAVA AÇMA HAKKI 510

KAYNAKÇA 537

KAYNAKÇA

Akdeniz Üniversitesi, Kısmi Zamanlı Çalışma, http://sks.akdeniz.edu.tr/kismi-zamanli-calisma , (13.08.2014).

Akdur, R. (2013). " Çalışan Kadınların Sorunlarının Çözümü, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasına Bağlıdır ", Türk Metal Sendikası, Hülya Uzuner Duransoy, Türk-İş Kadın İşçiler Bürosu, 04.02.2013, http://www.turkmetal.org.tr/default.asp?page=arastirmalar HYPERLINK "http://www.turkmetal.org.tr/default.asp?page=arastirmalar&id=14340"& HYPERLINK "http://www.turkmetal.org.tr/default.asp?page=arastirmalar&id=14340"i HYPERLINK "http://www.turkmetal.org.tr/default.asp?page=arastirmalar&id=14340"d=14340 , (02.12.2014).

Akın, L. (2012). " Sendikaların İş Sağlığı ve Güvenliğinin Sağlanmasına Katkısı ", Çalışma ve Toplum, 2012/3, s. 102.

Akkaya, M.(2012), " Rakamlarla Türkiye´nin İşçi Gerçeği – 2 ", Tekgıda-İş Sendikası, 2http://www.tekgida.org.tr/Oku/5260/Rakamlarla-Turkiyenin-Isci-Gercegi-2 , (25.09.2014).

Akpınar, T. (2013). İş Sağlığı ve İş Güvenliği, Ekin Yayınevi, Bursa, s.37.

Akpınar, Batur ve Çakmakkaya, İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2014.

Akpınar, T ve Yıldız, M. (2014). "Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri", VII. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.5-7 Mayıs,2014, Sözlü Bildiri.

Akpınar, T ve Çakmakkaya, B.Y. " İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından İşverenlerin Risk Değerlendirme Yükümlülüğü ", Çalışma ve Toplum, 2014/1, s.274-275.

Akyol, A. ," 4857 Sayılı İş Kanunu'na Göre Fazla Mesai " , http://www.yasaiz HYPERLINK "http://www.yasaizleme.org.tr/PDF/fazla-mesai.pdf"leme.org.tr/PDF/fazla-mesai.pdf , (25.11.2014).

Akyüz, E. (2012). Çocuk Hukuku, 2.Baskı, Ankara, Pegem Akademi, http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/090320121507371 HYPERLINK "http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/0903201215073711.Çocuk Hukuku.pdf"1.%C3%87ocuk%20Hukuku.pdf , s.1, (10.09.2013).

Albayrak, E.(2011). " Doğalgaz Çevrim Santralinde İş Sağlığı ve İş Güvenliği ", Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, T.C Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, s.5.

Alkan, C.; Doğan, H.; Sezgin, İ.(1996). Mesleki ve Teknik Eğitimin esasları, Gazi Büro Kitapevi, Ankara, s.268.

Altınel, H.(2011). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Detay Yayıncılık, Ankara, s.1.

Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi, Meslek hastalıkları ile ilgili bilgiler, http://www.ankarameslekhastanesi.gov.tr/?p=meslek_hastaliklari HYPERLINK "http://www.ankarameslekhastanesi.gov.tr/?p=meslek_hastaliklari&mh_id=13"& HYPERLINK "http://www.ankarameslek hastanesi.gov.tr/?p=meslek_hastaliklari&mh_id=13"mh_id=13, (11.02.2013).

Anonim, Ceza Muhakemesi Hukuku, İnsani Hukuk, http://www.insanihukuk.com/hukuk/ceza-muhakemesi-hukuku/ , (03.03.2015).

Anonim, "Hukuk Nedir" http://hukuk.bunedir.org/ , (22.12.2014).

Anonim, " İş güvenliği nedir? ", http://www.guvenligi.com/is-guvenligi-nedir/ , (22.12.2014).

Anonim, " İş Kazalarını Önleme Teknikleri " ,
http://www.isguvenligisagligi.com/?sf=t&b=179&key=%C4%B0%C5%9F%20Kazalar%C4%B1n%C4%B1%20%C3%96nleme%20Teknikleri%20izmir , (22.04.2015).

Anonim, İşçinin Tanımı, http://www.turkavukatlar.com/34720/i%C5%9F%C3%A7inin-tan%C4%B1m%C4%B1 , (15.05.2013).

Anonim, " İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ders Notu: 6. Ders ", http://web.beun.edu.tr/dmyo/files/2012/03/isvesosyalguvenlikhukuku-6.pdf, , (09.12.2014).

Anonim, " korunma politikaları", egitim.druz.com.tr/indir/22-korunma-politikalari, (22.04.2015).

Anonim, http://www.guvenligi.com/is-guvenligi-nedir/ , (31.01.2013).

Anonim, "Proaktif yaklaşım", Mavi Baret İş Güvenliği, http://www.mavibaretisguvenligi.com/hizmetlerimiz/ , (24.12.2014).

Anonim, " 176 Sayılı Maden İşyerleri İle İlgili İLO Sözleşmesi Yasalaştı ", http://iskanunu.com/haberler/2316-176-sayili-maden-isyerleri-ile-ilgili-ilo-sozlesmesi-yasalasti, 15.12.2014,(16.12.2014).

Anonim, " 4857 Sayılı İş Kanunu Kimleri Kapsar ", http://sendikam.blogspot.com/2011/01/4857-sayl-is-kanunu-kimleri-kapsar.html , (09.04.2013).

Ar, K.N. (2013). Türkiye'de Çalışma İlişkileri (1923-1961), 1.Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi, Mayıs 2013, s.116.

Aşçı, T. (2011). Denetçi Yardımcılarına Verilen İş ve İşçi Mevzuatı Meslek Kursu Notları, Haziran 2011, Ankara, http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/4857.pdf , Erişim 15.05.2013, s.8.

Atılgan,H. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Temel Prensipleri, http://www.isveguvenlik.com/index.php/standartlar-othermenu-88/ohsas-18001-othermenu-89/93-sal-ve-gvenliinin-temel-prensipleri, (12.08.2014).

Avrupa Birliği'nde Sosyal Güvenlik El Kitabı, http://www.avrupa.info.tr/fileadmin/Content/Files/Images/haber_arsivi/2012/Sosyal_Guvenlik_Hukuku_El_Kitab%C4%B1_EN-TR.pdf , s.58, (23.05.2013).

Balkır, Z.G. (2012). İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkının Korunması: İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu, Sosyal Güvenlik Dergisi, 2012 / 1, s.58.

Baloğlu, C. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye'de İş sağlığı ve Güvenliği, Beta,1.Baskı, Mart 2013, İstanbul, s.105.

Baycık, G. (2013). " Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler ", Ankara Barosu Dergisi, 2013/ 3.

Bayram, F. (2009), İş Güvenliği Hukukunda Denetim, Beta, İstanbul, HYPERLINK "http://www.hiperkitap.com/ekitap/ show.jsp?bookId=BOOK2009113005390850871600&pageNo=1&full=true&w=null&h=null&"h=null HYPERLINK "http://www.hiperkitap.com/ekitap/ show.jsp?bookId=BOOK2009113005390850871600&pageNo=1&full=true&w=null&h=null&"& , s.7, (17.04.2013).

Bayram, F. (2008). Türk İş Hukuku'nda İş Sağlığı ve Güvenliği Denetimi, 1.Baskı, İstanbul, Beta yayınevi, Şubat 2008, s.72.

Bilir, N. (2013). İş Sağlığı ve Güvenliği, 2.Baskı, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2013, s.157,

Boğaziçi Üniversitesi, Kısmi Zamanlı Çalışma, http://ogrenciler.boun.edu.tr/Home/SubPage/kismizamanli , (13.08.2014).

Bostancı, Y. (2005). " Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı " , Kamu-iş; C:8, S: 1/2005.

Cam, E. (2012).İş Güvenliği Uzmanlığı Eğitimlerindeki Hukuki Dönüşüm (2004 - 2011), Çalışma ve Toplum, 2012/3, s.125.

Ceylan, H.(2012). " Türkiye'deki İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Sorunlar ve Çözüm Önerileri ", Electronic Journal of Vocational Colleges December/Aralık 2012.

Çakır, Ö. (2008). " Türkiye'de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 31, Temmuz-Aralık 2008, ss.25-47; s.33, (06.11.2013).

Çarhoğlu, E. (2011). " Bir Esnek Çalışma Biçimi Olarak Evde Çalışma ve Evde Çalışan İşçilerin Korunması Sorunu" , T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, Ankara, http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowProperty/WLP%20Repository/itkb/dosyalar/yayinlar/yayinlar2013/edud_9 , s.2, (03.05.2014).

Çatak, S. (2014). İnşaat Sektörünün İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamında Değerlendirilmesi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bitirme Projesi, Şubat, 2014.

Çelikten, M. (2005). " Neden İş Analizi Yapılmalı? " , Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 18 Yıl: 2005/1 (127-135 s.), s.127,129.

Çetindağ, Ş. (2010). " İş Sağlığı ve Güvenliği'nin Tarihsel Gelişimi ve Mevzuattaki Güncel Durum", http://www.toprakisveren. HYPERLINK "http://www.toprakisveren.org.tr/2010-86-serifcetindag.pdf s.1"org.tr/2010-86-serifcetindag.pdf s.1, (08.04.2013).

ÇSGB, http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=haber HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page= haber&id=basin491"& HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=haber&id=basin491"id=basin491, (15.09.2014).

Demir, F. (2010)." Çalışma Hayatında Çocukların Korunması ", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 12, Özel S., 2010, s.547-577 (Basım Yılı: 2012), s.563.

Demircioğlu, A. Murat.(2006). Ulusal ve Uluslararası Hukukta İş Güvenliği Uzmanlığı, 1.Bası, İstanbul, Beta Yayınevi, 2006, s.103-104.

Demircioğlu ve **Centel**, (2012). İş Hukuku, Tıpkı 16.Bası, Beta yayınevi, s.154.

Demirkaya, S. (2014). İşverenlerin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Borcu ve İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerini İşyeri(İşletme) Dışından Temini, Anadolu üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Şubat 2014.

Dikmen, S.Ü; Tüzer, F.S ve Yiğit, S. (2011), " 4857 Sayılı Yasa ve inşaat Şantiyelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yaklaşımları", http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/d94c233d8b0e589_ek.pdf?dergi=250,(11.06.2013).

Dönmez, B.D. (2011), " Türk Ceza Kanununda 'Kamu Görevlisi' Kavramı ", TBB Dergisi, Sayı:94.

Duman, E. ve Etiler, N. (2013) " İnşaat Sektörü ve İşçi Sağlığı", Türk Tabipleri Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, Nisan-Mayıs-Haziran 2013.

Durmaz, Ş. (2014). " Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenlerin Yükümlülükleri ve İşçilerin Hakları ", Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi, s.28.

Dursun, S. (2012). İş Güvenliği Kültürü, 1.Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, s.7.

Dünya Gazetesi, " İşçilerin güvenliğinde yeni dönem başlıyor ", http://www.dunya.com/iscilerin-guvenliginde-yeni-donem-basliyor-245284h.htm , (01.12.2014).

Ekin, A. (2010). İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Yükümlülüklere Uymamanın Sonuçları (İşveren Açısından), Yetkin yayınları, Ankara, s.25.

Er, S. " Kamu İktisadi Teşebbüsü Sözleşmeli Personelinin Hukuki Statüsü " , Sayıştay Dergisi, Sayı:89/ Nisan - Haziran 2013, s.39.

Ercan, A. (2010)." Türkiye'de Yapı Sektöründe İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Değerlendirilmesi" , Politeknik, Cilt:13 Sayı: 1, S. 49-53, s.51.

Erdoğan, Y. (2015). İdarenin Kusursuz Sorumluluğu, http://www.suchukuku.com/icerik.php?id=57 , (02.03.2015).

Eren, A. (2001). İş Sağlığı ve İş Güvenliği Açısından İşçi – İşverenin Görev ve Sorumlulukları, Çimento Müstahsilleri İşverenleri Sendikası, Ankara, http://www.ceis.org.tr/images/userfiles/1293661194925.pdf, s.7, (06.06. 2013).

Ergün, M. "İşverenin işçiyi gözetme borcu ve devletin durumu", http://www.ekohaber.com.tr/isverenin_isciyi_gozetme_borcu_ve_d HYPERLINK "http://www.ekohaber.com.tr/isverenin_isciyi_gozetme_borcu_ve_devletin_durumu-ekohaber-5-haberid-12996.html"evletin_durumu-ekohaber-5-haberid-12996.html , (09.12.2014).

Esen, B. (2014), " 6514 Sayılı Kanun Sonrasında Türkiye Mevzuatında İşyeri Hekimliği Uygulamalarının Uluslararası Hukukla Karşılaştırmalı Bir Analizi " , Mali Çözüm, s.125-126

Etiler, N. (2011). " Meslek hastalıkları ve iş Kazaları " , MMO Kocaeli Şubesi, http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ce61fbe4a5710af_ek.pdf?tipi=2 HYPERLINK "http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ce61fbe4a5710af_ek.pdf?tipi=2&turu=X&sube=13"& HYPERLINK "http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ce61fbe4a5710af_ek.pdf?tipi=2&turu=X&sube=13"turu=X HYPERLINK "http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ce61fbe4a5710af_ek.pdf?tipi=2&turu=X&sube=13"& HYPERLINK "http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ce61fbe4a5710af_ek.pdf?tipi=2&turu=X&sube=13"sube=1 HYPERLINK "http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/ce61fbe4a5710af_ek.pdf?tipi=2&turu=X&sube=13"3 , (04.06.2013).

Etiler, N.; Çağlayan, Ç.; Çizmecioğlu, F.M.; Yavuz, C.I.; Hatun, Ş ve Hamzaoğlu, O.; " Çalışmanın çocuk bedeni üzerine etkisi: İzmit'te yapılan iki Araştırma sonuçlarının karşılaştırılması ", Özgün Araştırma, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, DOI: 10.4274/tpa.46.56; s.116, (09.04.2013).

Evren, Ç.C. (2011). "Hizmet Kusuru-Haksız Fiil Ayrımı ve Yargı Düzeni", TBB Dergisi 2011 (95).

Evren, Ö.K. (2007). " Çalıştırma ve Başka İş Gördürme Yasakları ", Çalışma ve Toplum, 2007/4, s.121-123.

Fırat, H.İ. "Yeni İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasının İşverenler Açısından Yaptırımları", 31.Ocak.2013, http://www.alomaliye.com/2013/huseyin-irfan-firat-yeni-is-sagligi.htm, (06.06.2013).

Genelkurmay Başkanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığına 2014 yılı açıktan sivil memur temini, Genelkurmay Başkanlığı ve KKK. Sivil Memur Alım İlanı, http://ilan.memurlar.net/ilan/29025/ , (06.11.2014).

Gerek, N.; Karaca, N.G.; Baybora, D.; Kocabaş, F., İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Anadolu Üniversitesi Yayın No:2808, Açık Öğretim Fakültesi Yayın No:1766.

Gökbayrak, Ş. , " Çalışan Kadınlar ve Üreme Sağlığı Üzerindeki Riskler", Fişek Enstitüsü, http://www.isguvenligi.net/calisan-kadinlar-ve-ureme-sagligi-uzerindeki-riskler/ , (24.10.2014)

Gökbayrak, Ş. (2005). " Esnek İstihdam Stratejileri ve İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Ortaya Çıkan Riskleri", Genel-İş Emek Araştırma Dergisi, 2005/2, http://trdocs.org/docs/index-85803.html ,(09.08.2014)

Günay, M.(2007). " Roma Hukukundan Günümüze Muvazaa Kavramı ", Yüksek Lisans Tezi, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk (Roma Hukuku) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı, Ankara, s.15-16.

Güven, R. (2011).Meslek hastalıkları Rehberi, ÇSGB, İSGGM, Kasım 2011 Ankara, http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowProperty/WLP%20Repository/isggm/dosyalar/Meslek-Hastaliklari-Kitab%C4%B1 , Erişim 23.05.2013, s.11.

Güzel, A. (2004). " İş Yasasına Göre Alt İşveren Kavramı ve Asıl İşveren – Alt İşveren İlişkisinin Sınırları ", Çalışma ve Toplum, 2004/1, s.32.

HAK-İŞ, " 3. Sendikal Kadın Eğitimi Denizli'de Yapıldı ", HYPERLINK "http://www.hakis.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=823:3-sendkal-kadin-etm-denzlde-yapildi&catid=11:haber&Ite"Itemid=10, 02 Ekim 2014, (24.10.2014).

Hava Teknik Okullar Komutanlığı, http://www.tekok.edu.tr/ik/SivilMemur/Genel.htm, (04.11.2014).

Hekimler, A. (2007). Alman Federal Mahkeme Kararları, Avrupa Adalet Divanı Karar Tarihi: 06.12.2007, Karar Sayısı: C-300/06, http://www.calismatoplum.org/sayi17/federal.pdf , (30.05.2013).

Hoffmann, P.K. " Mesleki eğitim ve vasıflı iş gücündeki değişiklikler" , OSHA Europa, https://osha.europa.eu/fop/turkey/tr/publications/oshayayin/cv_a_3_meslekiegitim.pdf , (23.09.2013).

HSA; Health and Safety Authority, "Hazard and Risk", http://www.hsa.ie/eng/Topics/Hazards/, (02.06.2014).

Hurst, P. "Tehlikeli Çocuk İşçiliği" Uluslararası Çocuk İşçiliğin Sona Erdirilmesi Programı, Uluslar- arası Çalışma Örgütü (ILO), Geneva, İsviçre, https://osha.europa.eu/fop/turkey/tr/publications/oshayayin/cv_a_4_cocuk_isciligi.pdf , (23.09.2013).

ILO Türkiye Ofisi, " İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin 161 Sayılı ILO Sözleşmesi ", http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/soz161.htm, (30.09.2014).

ILO, Türkiye Ofisi, http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/ , (08.04.2013).

ILO - Ankara Türkiye Ofisi, " Türkiye'nin Onayladığı ILO Sözleşmeleri ", http://www.ilo.o HYPERLINK "http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/sozlesmeler.htm"rg/public/turkish/region/eurpro/ankara/about/sozlesmeler.htm , (25.09.2014).

Işıklı, A.(2010). İş Hukuku, İmaj Yayınevi, Gözden Geçirilmiş 7. Bası, Ankara, s.40 ve devamı.

Işıktaç, Y. "Bir Hukuk Tanımı Vermenin Zorunluluğu", http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/2_16.pdf, (22.12.2014).

İğdeler, S. " 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun", www.mersin.gov.tr/FileHandler.ashx?id=b0b1475f-7f67-4af5-851f... , s.5, (20.10.2014).

İkizoğlu, M.; Dölek, B.Ö. ve Çifci, E.G.; "Çalışan Çocukların Sorunları ve Geleceğe İlişkin Beklentileri", http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=7 HYPERLINK "http://ehis.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=7&sid=7968a34d-9070-458f-a3ef-a0b62c243497@sessionmgr13&hid=109"& , s.25-27, (11.04.2013).

İnciroğlu, L. "Ev Hizmetlerinde Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği", HYPERLINK "http://www.lutfiinciroglu.com/wp-content/uploads/2015/10/ EV-HİZMETLERİNDE-ÇALIŞANLARIN-İŞ-SAĞLIĞI-VE-GÜVENLİĞİ.docx"u.com/, Erişim: 17.10.2017.

İş Sağlığı Güvenliği, " İş Güvenliği Uzmanı Şart ", 13 Kasım 2014 Perşembe 21:50, http://www.sgkrehberi.com/haber/51487/ , (02.12.2014).

İşçi sağlığı ve İş Güvenliği Alanında Temel Bilgiler, s.10, http://www.ikkistanbul.org/is%20kazalari%20(web).pdf, (22.12.2014).

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, " Kadın İşçiler İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği İstiyor / Çerkezköy Çalıştayı ", http://www.guvenlicalisma.org/index.php?option=com_content , (24.10.2014).

İşler, M.C. (2013) İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri İle Güvenlik Kültürünün İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının Önlenmesindeki Etkisi, İş Müfettişi Yardımcılığı Etüdü, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, Ankara.

Kabakçı, M. (2009). Avrupa Birliği İş Hukukunda İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Temel Yükümlülükleri ve Türk Mevzuatının Uyumu, Beta Yayınevi, 1. Basım, Kasım 2009, İstanbul, s.1.

Kabakçı, M. (2009). " İş Sağlığı ve Güvenliğinin Hukuk Sistemindeki Yeri ", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 22, Sayı:86, Ocak-Şubat 2009, s.249-267.

Kalite akademi, " İşyeri Hemşireliği ve Diğer Sağlık Personeli Hakkında ", http://www.kaliteakademi.com/topluluk-blogu/isyeri-hemsireligi-ve-diger-saglik-personeli-hakkinda/ , (28.10.2014).

Kalyoncu, G. (2007). " Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kamalıoğlu, N.Ç. (2013). "Denkleştirme ve Uygulamaları" , ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, s.60.

Karacan, E ve Erdoğan, Ö.N.(2011). " İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonları Açısından Çözümsel Bir Yaklaşım ", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (21) 2011 / 1:102-116, s.104.

Karakoç, M.(2014), 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa Göre İşyerlerindeki Acil Durum Halleri ve İşveren Yükümlülükleri, İSMMMO, Mali Çözüm, s.167,

Kapar, R.(2012). Ekonomik Krizlerin Çalışanların Sağlığı ve Güvenliği Üzerindeki Etkileri Çalışma ve Toplum 2012: 73-100, s.78.

Karadeniz, O. (2012). " Dünya'da ve Türkiye'de İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları ve Sosyal Koruma Yetersizliği" , Çalışma ve Toplum, 2012/3, s.23-24.

Karakurt, Ü.; Satar,S.; Bilen, A.; Açıkalın, A.; Gülen, M., (2012). " Acil Tıp ve İş Kazaları", The Journal of Academıc Emergency Medicine, s.227.

Kavi, E ve Koçak, O. (2010). " Bilgi Toplumunda Evden Çalışmanın Etik Boyutu ", Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı: 59, 2010/2, s. 69–88.

Keser, A.(2012), Çalışma Psikolojisi, Ekin Yayınevi, 3.Baskı, Bursa.

Koç, M. ve Görücü, İ. (2011). " 4857 Sayılı İş Kanunu'na Göre Kısmi Çalışma Uygulaması ve Sonuçları ", Çalışma ve Toplum, 2011/1.

Korkut, G. ve Tetik, A. (2013), 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler ve Temel Sorunlar, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.18, Sayı: 3, s.457.

Kulaksız, Y. (2011). " Çalışma Sürelerinin İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Üzerine Etkileri " , İş Müfettişi Yardımcılığı Etüdü, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, Erzurum, s.7-8.

Kuluçlu, E. (2009). " Türk Hukuk Sisteminde Normlar Hiyerarşisi Ve Sayıştay Denetimine Etkileri " , Sayıştay Dergisi: Sayı: 71, s.6-7.

Kuş, S.M.; Çakır, B.; Çelik,S.; Altun, E.B , " Ücretli Çalışma ve Kadın Sağlığı ", http://tip.baskent.edu.tr/egitim/mezuniyetoncesi/calismagrp/ogrsmpzsnm15/15.P12.pdf , (02.12.2014).

Kuzgun, İ.K. "Türkiye'de Eğitimli Genç İşsizliğinin Çözümünde Bir Alternatif Olarak Staj: Özellikleri ve Sosyal Boyutu", http://www.toprakisveren.org.tr/2013-99-incikuzgun.pdf, s.3, (11.04.2014).

Laitinen, H.; Vuorinen, M.; Antti, S.(2012). İmalat Sanayinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetimi, Finceden Çeviren: Libellus Çeviri Hizmetleri, MESS (Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası), İstanbul, s.14.

Löschnigg, G. ve Hekimler, A. (2011). Avrupa İş Hukuku Çerçevesinde Türk İş Hukuku İle Karşılaştırmalı Avusturya İş Hukukunun Temel Esasları, 1 Basım, Efil Yayınevi, Ankara.

Milliyet Gazetesi, "İş kazalarının ülkeye maliyeti ne kadar? ", http://blog.m HYPERLINK "http://blog.milliyet.com.tr/is-kazalarinin-ulkeye-maliyeti-ne-kadar-/Blog/?BlogNo=362350"illiyet.com.tr/is-kazalarinin-ulkeye-maliyeti-ne-kadar-/Blog/?BlogNo=362350 , (05.09.2013).

Mutlu, E. (2013). " Kısmi Süreli Çalışmanın İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi", Sosyal Güvence Dergisi, Sayı:4, Yıl:3, http://www.sguz.org/uploads/6255472-sosyal_guvence_4_20_kasim_2013_son.pdf , s.31, (03.06.2014).

Müngen, U. (2011). " İnşaat İşverenlerinin ve Teknik Elemanların İş Güvenliği Konusundaki Sorumlulukları ve Yaptırımlar ", TMH - 469 - 2011/5, http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/b33a0a62abf7a18_ek.pdf?dergi=250 , s.19-24, (16.09.2013).

Oğuz, A.Y.(2013). Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, İş gören ve İşverenin Hukuki, Yükümlülükleri, T.C. Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, s.50.

Oğuz, Ö.(2011). AB Direktifleri ve Türk İş Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliğinde İşverenlerin Yükümlülükleri ve İşçilerin Hakları, Birinci Baskı, İstanbul, Legal Hukuk Kitapları Serisi:156, s.23.

Onur, A.H. "Meslek Hastalıkları", http://web.deu.edu.tr/maden/docs/is_guvenligi/3.hafta.pdf ,(02.06.2014).

Özdemir, S. " AB Müzakere Sürecinin Türk Çalışma Yaşamına Etkileri ", s.17-18."http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:HDR8DCzwy6gJ:www.yerelsen.org.tr/_resimler_/haberler/SuleymanOzdemir.doc+&"gl=tr , (25.09.2013).

Özdemir, C.S. (2007). Stajyer Öğrencilere Yönelik SSK ve ücret Uygulaması, http://www.alomaliye.com/2007/cumhur_sinan_stajyer.htm , (15.05.2013).

Özerdem, F. "Avrupa Birliği Sosyal Politikası", http://www.circassiancenter.com/cc HYPERLINK "http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/CC-Daava/010_absosyal.htm"-turkiye/CC-Daava/010_absosyal.htm , (24.04.2014).

Özveri, M. (2012). " Güvencesiz Çalışmanın Hukuki Dayanakları ", Çalışma ve Toplum, 2012/2.

Papağan, F. (2015). İş Kanunu Kapsamında İş Kazalarının İşveren Açısından Sonuçları, Değirmenci Hukuk Bürosu, http://www.degirmenci.av.tr/?q=node/94 , (02.02.2015).

Poyraz, E. (2013). İş Hukuku, 4.Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, s.172,173

Razı, G.S.; Kuzu, A.; Yıldız, A.N.; Ocakcı, A.F.ve Arifoğlu, B.Ç. (2009). " Çalışan Gençlerde Benlik Saygısı, İletişim Becerileri ve Stresle Baş Etme " , TAF Prev Med Bull 2009; 8(1):17-26; s.17,18, (21.04.2014).

Sabancı, A. (2015), Ulusal ve Uluslararası Mevzuat, İş Hijyeni Ders Notu, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, s. 4-5.

Satı, S. (2015), İdarenin Kusursuz Sorumluluğu, Türk Hukuk Sitesi, http://www.turkhukuksitesi.com/makale_744.htm , (02.03.2015).

Sevimli, K.A.(2013). " Türk Borçlar Kanunu m.417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması " , Çalışma ve Toplum, 2013/1(36), s.110.

SONG, L.; Xueqiu, H. ; Chengwu, L. (2011), " Longitudinal relationship between economic development and occupational accidents in China ", Accident Analysis and Prevention, Volume 43, Issue 1, January 2011, Pages 82–86.

Shalini, R.T.(2009). " Economic cost of occupational accidents: Evidence from a small island economy ", Safety Science, 47 (2009) 973–979, s.974.

Süzek, S.(2012). İş Hukuku, 8.Baskı, İstanbul, Beta Yayınevi, s.62.

Tan, O. " Şantiyelerde Oluşan İş Kazalarının işverene maliyeti ve hesaplama Yöntemleri ", kaynaklar,http://www.isgrehberi.com/wp-content/dosya/is-kazasinin-isverene-maliyeti-ve-hesaplama-yontemi_oktay-tan.pdf, (22.03.2013).

Taşkın, A. (2012). " İş Hukukunda İşletme Kavramı " , Çalışma ve Toplum, 2012/1, s.77.

TBMM, " Avrupa Sosyal Şartı (değiştirilmiş şekli) " , http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf , (14.10.2014).

T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Müdahale Dairesi Başkanlığı, http://www.afad.gov.tr/TR/HbIcerikDetay.aspx?ID=140 HYPERLINK "http://www.afad.gov.tr/TR/HbIcerikDetay.aspx?ID=140&IcerikID=409"& HYPERLINK "http://www.afad.gov.tr/TR/HbIcerikDetay.aspx?ID=140&IcerikID=409"IcerikID=409 ,(09.04.2013).

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma, http://www.abgs.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf , (24.04.2014).

T.C. Başbakanlık Devlet Teşkilatı Veri Tabanı, http://dtvt.basbakanlik.gov.tr/KurulusListesi.aspx , (07.06.2013).

T.C. ÇSGB, Hizmet İçi Eğitim Kitabı, s.6-7.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, " İş Kanunları ve Türk Borçlar Kanuna Göre Sözleşme Türleri " Yayın No:53,2012, Ankara.

T.C. ÇSGB, " İş Teftişi nedir? İş Müfettişi Kimdir? "İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowProperty/WLP%20Repository/itkb/dosyalar/yayinlar/yayinlar2013/2012_57 , Erişim 05.06.2013, s.11.

T.C. ÇSGB, 24 Mayıs 2014 Sınav Uygulama Duyurusu, (09.05.2014).

T.C. ÇSGB, Hizmet İçi Eğitim Kitabı, Personel Dairesi Başkanlığı, 2012, http://ww HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/ShowProperty/ WLP Repository/csgb/dosyalar/ik/hizmetici"w.csgb.gov.tr/csgbPortal/ ShowProperty/WLP%20Repository/csgb/dosyalar/ik/hizmetici, s.6, (12.06. 2013).

T.C. ÇSGB, Mevzuat Bilgi Sistemi, http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/cs HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=mevzuat&id=2"gb.portal?page=mevzuat HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=mevzuat&id=2"& HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=mevzuat&id=2"id=2 (09.04.2013).

T.C. ÇSGB, http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/isggm.portal?page=mevzuat HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/isggm.portal?page=mevzuat&id=3"& HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/isggm.portal?page=mevzuat&id=3"id=3, (15.09.2014).

T.C. ÇSGB, http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=haber HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=haber&id=basin491"& HYPERLINK "http://www.csgb.gov.tr/csgbPortal/csgb.portal?page=haber&id=basin491"id=basin491, (15.09.2014).

T.C. Devlet Personel Başkanlığı Geçici Personel (4/C) Rehberi.

Tezel, A. Habertürk , " Lise ve üniversite öğrencileri stajda sigortalı olurlar ", http://www.alitezel.com/index.php?sid=yazi HYPERLINK "http://www.alitezel.com/index.php?sid=yazi&id=3336"& HYPERLINK "http://www.alitezel.com/index.php?sid=yazi&id=3336"id=3336 , (11.04.2014).

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, " İşçi sağlığı ve İş Güvenliği Alanında Temel Bilgiler", İstanbul, 2011, s.10, (31.01.2013).

Topaloğlu, M.K. ve Yüksel, S.B.(2011). " Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Planı ", e-Journal of New World Sciences Academy 2011, Volume: 6, Number: 4, Article Number: 1A0221, , s.1118.

Topaloğlu, S. ve Çınkı, F. (2014) , İş Kazası ve Meslek Hastalığı, TİSK, Yayın No: 343, s.30.

Topgül, S. (2012). Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda Kadının Durumu, Yönetim ve Ekonomi, Yıl: 2012, Cilt:19, Sayı:2, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa, s. 304-306.

Tor, H. " Türkiye'de Çocuk İşçiliğinin Boyutları ", Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks, http://eds.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12 HYPERLINK "http://eds.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=61987e21-ce10-4cf2-a46d-82e8387c9ac6@sessionmgr4005&hid=4103"& HYPERLINK "http://eds.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=61987e21-ce10-4cf2-a46d-82e8387c9ac6@sessionmgr4005&hid=4103"sid=61987e21-ce10-4cf2-a46d-82e8387c9ac6%40sessionmgr4005 HYPERLINK "http://eds.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=61987e21-ce10-4cf2-a46d-82e8387c9ac6@sessionmgr4005&hid=4103"& HYPERLINK "http://eds.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=12&sid=61987e21-ce10-4cf2-a46d-82e8387c9ac6@sessionmgr4005&hid=4103"hid=4103, s.34, (21.04. 2014).

Tozkoparan, G ve Taşoğlu, J.(2011). " İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ile İlgili İş görenlerin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma ", Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt/Vol. XXX, Sayı/No. 1, 2011, pp. 181-209, s.186.

Tozlu, E. (2011). " Genel Olarak Esnek Çalışma Sistemleri ve Tele Çalışma Ve Sıkıştırılmış İş Haftasının Karşılaştırılması ", Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi, Y.2011, C.3, S.4., s.101, (03.06.2014).

Tozlu, A ve Eraslan, M.T.(2012)." Türkiye'de Alt İşverenlik Uygulaması, Sayıştay Dergisi, Sayı:84/ Ocak-Mart 2012, s.47.

TSE,http://www.tse.org.tr/hizmetlerimiz/belgelendirme-hizmetleri/sistem-belg HYPERLINK "http://www.tse.org.tr/hizmetlerimiz/belgelendirme-hizmetleri/sistem-belgelendirme/belgelendirme-yapılan-yönetim-sistemleri /ts-1"elendirme/belgelendirme-yap%C4%B1lan-y%C3%B6netim-sistemleri/ts-18001 , (15.02.2013).

Tunçer, P. (2012). İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Ekin Yayınevi, Bursa, s.100.

Turgay, F. (2012). " Avrupa Birliği Hukuku'nda Sendikal Hakların Yeri ve Türkiye'nin Uyumu ", İŞ, GÜÇ Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi Ocak, 2012, Cilt: 14, Sayı:1, S.: 25-46, s.32.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, 167 Sayılı İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/975), http://www.tbmm.gov.tr/ sirasayi/donem24/yil01/ss649.pdf , (01.12.2014).

Türkten, F. (2014). " Yargıtay'dan ' iş güvenliği eğitimi ' kararı ", Anadolu Ajansı, 21.11.2014, http://www.sgkrehberi.com/haber/51935/, (25.12. 2014).

Uçar, İ. (2016). " *İdare Hukukunda Kamu Gücü Ayrıcalığı Kavramı ve Bir Kamu Gücü Ayrıcalığı Olarak Hukuka Uygunluk Karinesi ",* Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XX, s.334-335.

Utaş, N.Ş.(2006). "OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Elektronik Sektöründeki Uygulamaları", Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, T.C Namık kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Çorlu, s.9.

Vatansever, Ç.(2014)." Risk Değerlendirme' de Yeni Bir Boyut: Psikososyal Tehlike ve Riskler ", Çalışma ve Toplum, 2014/1, s.124,125.

Yardım, N; Çipil, Z.; Vardar, C. ve Mollahaliloğlu, S. (2007), " Türkiye İş Kazaları Ve Meslek Hastalıkları: 2000-2005 Yılları Ölüm Hızları " , Dicle Tıp Dergisi, Cilt: 34, Sayı:4, (264-271), s.265.

Yargıtay Kararları Işığında İş Kazaları, akademik. maltepe.edu.tr/~tamermetinsoy /INS222.../YargitayKararlari.pp... , (02.12.2014).

Yavaşi, M. (2003), "Avrupa Birliğinde Cinsiyete Dayalı Ayırımcılığın Engellenmesi", TÜHİS, Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası, Kasım 2002 / Şubat 2003, http://www.tuhis.org.tr/dergi/cilt17-18_sayi6-1/cilt17-18_sayi6-1_bolum6.pdf , (23.12.2014).

Yıldız, G.B., (2010). "İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu", http://www.toprakisveren.org.tr/2010-86-gayeburcu.pdf, s.1, (18.09.2013).

Yıldız, M. " İşyeri Nedir? Ne Değildir? ", MÜHAK, Vergi Mükellefinin Haklarını Koruma Derneği, http://www.vmhk.org.tr/?p=1265 , (08.11.2014).

Yıldız, Z.U.(2007). Avrupa Birliği'nin 2007-2012 Dönemi iş Sağlığı ve Güvenliği strateji Eylem Programı, TİSK, İşveren Dergisi, Mayıs, 2007.

Yılmaz, D.K. (2015), Ceza davası Nedir?, http://www.deryakusaslan.av.tr/ceza-davasi-nedir/ , (03.03.2015).

Yılmaz, G." İş Kazalarından Doğan Sorumluluklar " , Mühendis ve Makina - Cilt: 46 Sayı: 543.

Yılmaz, F.(2009). Avrupa Birliği ve Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği: Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının Etkinlik Düzeyinin Ölçülmesi, T.C.İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Yılmaz, F.(2010). "Türkiye'de iş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri ve Örgütlenmesi: Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmeliğin Eleştirel Bir Değerlendirilmesi ", Kamu-İş; C:11, S:2/2010, http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1124.pdf , s.91, (02.09.2013).

Yılmaz, F." Ülkemizde Kobi'lerde İş Sağlığı ve Güvenliği: Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırılmalı Bir İnceleme ", http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=8413 HYPERLINK "http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=8413&part=1"& HYPERLINK "http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=8413&part=1"part=1 , s.455, (05.09.2013).

Yorulmaz, Ç. (2010). " Belirli Süreli İş Sözleşmesinin Tanımı, Şekil Şartı, Sözleşme Yapma Serbestisi ve Sınırları ", Çalışma ve Toplum, 2010/1, s.203.

İNSANSIZ SAVAŞLARA DOĞRU

YAPAY ZEKA KONTROLLÜ ÖLÜMCÜL SİLAHLAR

Prof. Dr. Rüştü GÜNTÜRKÜN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-07-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İnsansız Savaşlara Doğru Yapay Zeka Kontrollü Ölümcül Silahlar Konusunda Bilgi Edinmek İsteyen Sevgili Öğrencilerimize, Meslektaşlarımıza ve Bu Konuda Çalışacaklara iyi Bir Kaynak Olacağı İnancındayım.

Bu Kitabımı,

Zor şartlarda Yetiştiren Anne, Babama ve

Akademik hayatım boyunca sabırla beni destekleyen

Eşime, Oğluma, Kızıma

İthaf Ediyorum.

ÖNSÖZ

Dünyada değişim ve dönüşüm süreci hızla devam etmektedir. Dönüşümü tetikleyen en önemli üç unsur, yapay zeka, enformatik teknolojileri ve robotik bilimdeki gelişmelerdir. Otonom teknolojisi, sürekli güncellendiği ve daha iyisini sunduğu için, otomobiller, robotlar, uçaklar, gemiler, savunma sanayi gibi birçok alanda insansız işlem yapılabilir hale geldi. Otonom sistemler insan operatörden bağımsız bir şekilde hareket ederek, kendisine kodlanan görevi üst düzey bir hassasiyet içerisinde yerine getirmektedir.

Günümüz savaşları, psikolojik ve siber temelli saldırılar ile desteklenmektedir. Melez savaşlar olarak adlandırılan bu savaş yöntemi muharebe sahası içerisinde tüm savaş araçlarının kullanılarak, geleneksel savaş yöntemlerinin kullanılmamasını ifade etmektedir. Melez savaş stratejisinin içerisinde siber, psikolojik ve elektronik harp başlıklarını barındırmasıyla, günümüz savaşlarına **asimetrik** bir etki kazandırmıştır.

Günümüzde yapay Zeka kontrollü Otonom Siah sistemlerinin gelişmesini bir dağdan kopan çığa benzetebiliriz. Bu çığ ne kadar büyük olacak bunu kimse bilmiyor. Burada önemli olan bu çığ'ın insanlığa faydalımı yoksa zararlımı olacak merak konusu bu.

Günümüzde Ülkeler, yarı otonom ve tam otonom sistemleri farlı amaçlar, özelliklede askeri amaçlı olarak kullandıkları için bu kitap bu alandaki eksikliği bir nebze olsun karşılayacaktır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BÖLÜM 1
YAPAY ZEKA GENEL BİLGİLER

1. Yapay Zeka Nedir 6
   1.1. Yapay Zeka ve Etik Tartışmaları 7
2. Turing Testi 8
3. Yapay Sinir Ağı Nedir? 9
4. İnsan Beyni Nasıl Çalışır? 10
   4.1. İnsan Beyni Nasıl Öğrenir? 11
5. Basit bir Nöron 11
6. Zeka ile Akıl Arasındaki Fark Nedir? 12
   6.1. Doğal Zeka (İnsan Zekası) ile Yapay Zeka Arasındaki Farklılıklar Nelerdir? 12
   6.2. Geleneksel Program ile Yapay Zeka Arasındaki Farklar Nelerdir? 13
7. Stephen Hawking, Yapay Zeka'nın Tehlikeleri Konusunda Uyardı 13
8. Yapay Zeka İnsanlık İçin Bir Tehditmi? 14
9. Yapay Zekanın Önemli Tarihleri ve İsimleri 14
10. Yapay Zeka'da Etik ve Değerler 16
11. Yapay Zeka Türleri: Zayıf AI ve Güçlü AI 17
12. Yapay Zeka ve Etik Tartışmaları 18
13. Kaynaklar 19

BÖLÜM 2
YAPAY SİNİR AĞLARI

1. Yapay Sinir Ağı Tanımı ve Tarihçesi 21
2. Yapay Sinir Ağları Nasıl Çalışır 22
3. Biyolojik Nöronlar ve Yapay Nöronlar Arasındaki Fark 23
   3.1. Yapay Nöronlar 23
   3.2. Neden Sinir Ağları Kullanılır? 23
   3.3. Avantajlar 23
   3.4. Bilginin Nasıl İşlendiği Açısından İnsan Beyni ve Bilgisayarlar Arasındaki Fark 24
   3.5. Yapay Sinir Ağının Özellikleri 24
   3.6. Sinir Ağı Uygulaması 25
4. Yapay Sinir Ağı Mimarisi 25
   4.1. YSA'ların Temel Yapısı 26

4.2. Yapay Sinir Ağları Nasıl Öğrenir? 27
5. Yapay Sinir Ağının Çeşitleri 29
5.1. İleri Beslemeli Sinir Ağı 29
5.1.1. Bir Sinir Ağının Elemanları 29
6. Geri Beslemeli Yapay Sinir Ağı(RNN) 30
6.1. Evrişimli Sinir Ağı 30
6.2. Modüler Sinir Ağı 31
6.3. Radyal Tabanlı Fonksiyon Sinir Ağı 31
6.4. Yapay Uygulamaları Nelerdir? 31
7. Yapay Sinir Ağlarının Uygulamaları 32
7.1. Sosyal Medya 32
7.2. Pazarlama ve Satış 32
7.3. Kişisel Asistanlar 32
7.4. Sağlık 32
7.5. Tıpta sinir ağları 33
7.6. Elektronik burunlar 33
7.7. İş Dünyasında Sinir Ağları 33
8. Yapay Nöron Olarak Perceptron Nasıl Çalışır 34
9. Yapay Nöronların Özellikleri 35
9.1. Algılayıcı 35
9.2. Bir Biyolojik Nöronun Temel Bileşenleri 36
9.3. Yapay Sinir Ağlarının Yapısı 37
9.4. Aktivasyon Fonksiyonu 37
9.5. Sinir Ağında Aktivasyon Fonksiyonunun Rolü Nedir? 38
10. Tek Katmanlı ve Çok katmanlı İleri Beslemeli Ağlar 39
10.1. Tek katmanlı İleri Beslemeli Ağ 39
10.2. Çok Katmanlı İleri Beslemeli Sinir Ağları 42
11. Geribeslemeli Sinir Ağı (RNN) Nedir 42
11.1. Tekrarlayan Sinir Ağları Nasıl Çalışır? 44
11.2. Tekrarlayan Sinir Ağları Türleri 44
11.2.1. Bire Bir RNN 44
11.2.2. Birden Çok RNN 45
11.2.3. Çoktan Bire RNN 45
11.2.4. Çoktan Çoka RNN 45
12. LSTM(Uzun Kısa Süreli Bellek ağları)(Long / Short Term Memory) Ağları 46
13. Geri Beslemeli Elman Ağı(RNN) 47
14. Zaman İçinde Geri Yayılım (BPTT) 49
14.1. İleri Beslemeli Sinir Ağı ile Tekrarlayan Sinir Ağı Arasındaki Fark Nedir? 51
15. Yapay Sinir Ağları Hibrit Sistemler 51
15.1. Hibrit sistemler 51
15.1.1. Hibrit Sistem Çeşitleri 51
15.1.2. Nöro-Bulanık Hibrit sistemler 51
15.1.3. Nöro Genetik Hibrit sistemler: 52
15.1.4. Bulanık Genetik Hibrit sistemler: 53

16. Uygulama 54
17. Kaynaklar 57

BÖLÜM 3
MAKİNE ÖĞRENİMİ VE DERİN ÖĞRENME

1. Makine Öğrenimi Nedir? 59
1.1. Makine Öğrenmesi Nasıl Çalışır? 59
1.2. Farklı Makine Öğrenimi Türleri Nelerdir? 60
1.2.1. Denetimli Öğrenme 60
1.2.1.1. Denetimli Öğrenme Nasıl Çalışır? 61
1.3. Denetimsiz Öğrenme 62
1.3.1. Denetimsiz Makine Öğrenimi Nasıl Çalışır? 62
2. Makine Öğrenimi Nedir? 63
2.1. Yarı denetimli öğrenme 64
2.2. Takviyeli Öğrenme(Pekiştirmeli Öğrenme) 64
2.3. Takviyeli öğrenme nasıl çalışır? 64
2.4. Makine Öğreniminin Avantajları ve Dezavantajları 65
2.5. Makine Öğreniminin Geleceği 65
2.6. Makine Öğreniminin Gelişimi 66
3. Makine öğreniminin çalışması? 67
3.1. Makine Öğreniminin Uygulama Alanları 68
4. DERİN ÖĞRENME(Deep Learning) 69
4.1. Derin Öğrenmenin Avantajları 71
4.2. Derin Öğrenmenin yapısı 71
4.3. Derin Öğrenme nasıl çalışır? 72
4.4. Aktivasyon Fonksiyonları 72
5. Derin Öğrenme Nedir? 74
6. Derin Öğrenmenin Önemi 75
7. Derin Öğrenme Uygulamaları 75
8. Derin Öğrenmede Kullanılan Algoritma Türleri 79
8.1. Derin Öğrenme Nasıl Çalışır? 79
8.2. Derin Öğrenme Neden Önemlidir? 80
8.3. Derin Öğrenmenin Geleceği 80
8.4. Makine Öğrenimi, Derin Öğrenme ve Yapay Zeka'nın Farkları 81
9. Evrişimsel Sinir Ağları 81
9.1. Evrişimsel Sinir Ağı Katmanları ve Mimarileri 81
9.2. Evrişim Sinir Ağlarına Giriş 81
9.3. Evrişimsel Sinir Ağı Nedir? 82
9.4. Convolutional Neural Network (ConvNet yada CNN) Nedir, Nasıl Çalışır? 83
9.5. Evrişimsel Sinir Ağ Katmanları 83
9.6. Tamamen Bağlı Katman 85
10. Klasik Evrimsel Sinir Ağı Mimarileri 86

10.1. LeNet-5 86
10.2. AlexNet 86
10.3. VGGNet 87
11. Modern Evrimsel Sinir Ağı Mimarileri 88
11.2. Sıkma ve Uyarma Ağı 90
11.3. Konvolüsyon Katmanı 91
11.4. Havuzlama katmanı 93
11.5. Düzleştirilmiş doğrusal birim (ReLU) 94
11.6. Tam Bağlantılı Katman(Fully Connected Layer) 95
11.7. Dropout Katmanı 96
11.8. Nesne Tanıma Algoritmaları: R-CNN, Fast R-CNN ve Faster R-CNN Nedir? 97
11.9. Region Based CNN (R-CNN) 97
11.10. Fast R-CNN 98
11.11. Fast R-CNN'de: 98
11.12. Faster R-CNN 98
12. Kaynaklar 100

BÖLÜM 4
OTONOM SİSTEMLER

1. "Milos" Paletli Savaş Robotlu Sırp Land Rover Defender Çekici Römork 104
1.1. Savunma Sanayiside Otonom Sistemleri Önceliğe Aldı 104
2. Dron Nedir, Uygulama Alanları Nelerdir? 105
3. İnsansız Hava Araçlarının Sınıflandırılması 105
3.1. Sabit Kanatlı İHA'lar 105
3.2. Döner Kanat İHA'lar 106
3.3. Nano İHA'lar 108
3.4. Mikro İHA'lar 108
3.5. Mini İHA'lar 109
3.6. Male/Hale İHA'lar 110
3.7. Ornithopter İHA'lar 110
3.8. Cyclocopter İHA'lar 110
4. Geleceğin Teknolojisi Bugünün Gerçeği Haline Geliyor 111
4.1. İnsansız Hava Araçlarında VTOL Teknolojisi 111
5. Neden İnsansız Sistemler? 112
5.1. Otonom(Özerklik) 112
6. İnsansız Hava Aracı Sistemleri (UAS'ler) 113
6.1. MQ-1 Yırtıcı 113
6.2. RQ-2 Öncü 114
6.3. Küresel şahin(Global Hawk) 114
6.4. RQ-5A/MQ-5B Avcısı(Hunter) 115
6.5. MQ-9 Reaper (formerly Predator B) 115
6.6. İnsansız Savaş Uçağı Sistemi (Unmanned Combat Aircraft System) 116

6.7. Silver Fox....116
6.8. ScanEagle....117
7. İnsansız Hava Gemisi Sistemleri....117
7.1. Gelişmiş Zeplin Uçan Laboratuvarı(Advanced Airship Flying Laboratory (AAFL))....118
8. İnsansız Kara Araçları(Unmanned Ground Vehicles (UGVs))....119
8.1. Silahlı Robotik Araç(Armed Robotic Vehicle (ARV))....119
8.2. Çok İşlevli, Uzaktan Kumandalı Robot(Multifunction, Remote-Controlled Robot (MARCbot))....119
8.3. Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) İnsansız Yer Keşif Aracı....120
8.4. İnsansız Denizcilik Sistemleri (Unmanned Maritime Systems (UMSs))....121
9. İnsansız Yüzey Araçları (USV'ler)....122
9.1. Filo Sınıfı USV'leri....122
9.2. Mayın Harbi (MIW) USV....122
9.3. İnsansız Uçak Sistemleri (UAS)....123
9.4. İnsansız Yer Sistemleri (UGS)....124
10. Özerklik(Otonom)....125
10.1. Bugünkü Durum....125
10.2. Önümüzde Yol....125
10.3. Diğer Otonom Sistemlerle İşbirliği Yapabilme....126
10.4. Hava Sahası Entegrasyonu(AI)....127
10.5. Sualtı İletişimi....127
10.6. ATS/Uzaktan Pilot Haberleşme....128
10.7. Havaalanları....129
10.8. İnsansız Denizcilik Sistemleri (UMS)....130
10.9. Daha Yüksek Özerklik Düzeylerine Ulaşmak....131
11. Kaynaklar....133

BÖLÜM 5
YENİ NESİL SAVAŞ (OTONOM SAVAŞ)

1. Otonom silah sistemi nedir?....135
1.2. Yeni Nesil Savaş....137
1.3. Otonom Silah Sistem Çeşitleri....138
1.3.1. Otomatik Savunma Sistemleri....138
1.3.2. Otonom Saldırı Sistemleri....138
2. Silah Sistemlerinin Sınıflandırılması....139
2.1. Otonom Silah Sistemleri(Autonomous weapon systems)....140
2.2. Yarı Otonom Silah Sistemleri (Semi-Autonomous Weapon Systems)....141
3. İnsan Tarafından Denetlenen Otonom Sistemler(Human Supervised Autonomous Weapon Systems)....142
4. Geleceğin Muharebe Sahaları....144
4.1. Silahlı İnsansız Hava Araçları....144

4.2. Siber Savaşlar 145
4.3. Psikolojik Savaşlar 146
4.4. Dönüşen Savaş Anlayışı 146
4.5. Birinci Nesil Savaş 147
4.6. İkinci Nesil Savaş 147
4.7. Üçüncü Nesil Savaş 148
4.8. Dördüncü Nesil Savaş 148
5. Otonom Sistemlerde Üçüncü Nesil Yapay Zekâ 149
5.1. Yapay Zekâ Kabiliyetleri: 149
5.1.1. Yenilenme 149
5.1.2. Eğitim 149
5.1.3. Keşif/İstihbarat 150
5.1.4. Yapay Zekânın Riskleri 150
6. Savaşta Üçüncü Devrim 150
7. Otonom Silah Sistemlerinin Artıları ve Eksileri 152
7.1. Otonom Silah Sistemlerini Destekleyen Argümanlar 152
8. Güney Kore Katil Robot Üretiyor 154
9. Kalaşnikof'un Yeni Otonom Silahları ve "Terminatör Bilmecesi" 155
10. Savaşın Doğasını Değiştiren Otonom Silah Sistemlerini Kim Düzenliyor? 156
11. 'Katil Robotlar': Ölümcül Otonom Silah Sistemlerinin Tehlikesi 157
11.1. Etik Bir Soru 157
11.2. Yapay Zekaya Sahip Otonom Silahlarların Potansiyel Riskleri 158
11.3. Bir Otonom Silah, Kimi Öldüreceğine Nasıl Karar Verir? 158
12. Kaynaklar 159

BÖLÜM 6
SİLAH SİSTEMLERİNDE OTONOM SİSTEMLERİN GELİŞİMİ

1. İnsan Makine Komuta ve Kontrol İlişkisi 164
2. Otonom Silah Sistemleri 165
2.1. Otonom Nasıl Çalışır? 165
2.2. Mevcut "Yarı Otonom" ve "Otonom" Silahların Haritalanması 165
2.3. Silah Sistemlerinde Özerklik Durumu Nedir? 166
2.4. Silah Sistemlerinde Özerkliğin Gelişmesinin İtici Güçleri ve Önündeki Engeller Nelerdir? 167
3. Hava Savunma Sistemleri 167
3.1. NBS MANTIS Hava Savunma ve Koruma Sistemi 168
4. SeaRAM Gemi Savunma Sistemi 168
5. Özerklik ve İnsan Kontrolü 170
5.1. İnsan Kontrolü 172
6. Aktif Koruma Sistemleri 173
6.1. Robotik Nöbetçi Silahları 174
6.2. Geçmiş ve Kullanılabilirlik 174

7. Geleceğin Teknolojisi Bugünün Gerçeği Haline Geliyor 176
7.1. Hanwha Defense I-MPUGV 176
8. Mayın Temizleme Otonom Sualtı Aracı(AUV) 178
9. Otonom Hava Silahları 178
9.1. KAI RQ-101 Night Intruder 178
9.2. MUM-T UAV 179
9.3. NI600VT 180
10. Kaynaklar 181

BÖLÜM 7
OTONOM SİLAH GELİŞTİRMEDE TRENDLER ve DÜNYA LİDERLERİ

1. OTONOM SİLAH GELİŞTİRMEDE TRENDLER ve DÜNYA LİDERLERİ 183
2. Ölümcül Yapay Zeka ve AWS Gelişim Trendler Hakkinda Mevcut Tahminler 184
3. Ölümcül otonom silah geliştirmede ilk beş dünya lideri 185
3.1. Birleşik Devletler 185
3.2. Çin 186
3.3. Rusya 187
3.4. Güney Kore 187
3.5. Avrupa Birliği 188
3.6. İsrail 189
3.7. Hindistan 189
3.7.1. Hindistan İçin İleriye Doğru Bir Yol 190
3.7.2. Hindistan ve Otonom Silahların Meydan Okuması 190
3.8. Japonya 191
4. Tetiği Robotların Çekmesine İzin Vermeyin. 191
5. Kaynaklar 193

BÖLÜM 8
DRONLAR, OTONOM SİLAHLAR ve KATİL ROBOTLAR

1. Sürü Drone'lar 'Askeri Doktrinleri' Nasıl Etkileyecek? 198
1.1. Sürü Zekası Nedir? 198
2. Sürü Drone'ların Askeri Uygulamaları 199
2.1. Sürü Drone'larının geleceği: Akıllı bombardıman ve intihar drone'ları 199
3. Sürü İHA Sistemleri 200
3.1. Sürü İHA Yapıları 200
3.2. Sürü İHA'larda Konuşlanma 201
3.2.1. Statik Sürü 201
3.2.2. Dinamik Sürü 202
4. Muharebe Sahasının Yeni Oyuncusu: Sürü Drone'lar 203
5. Drone Ordusu Cepheye Gidiyor 206

6. STM'nin Drone'ları 207
7. Drone Ordusu İçin Çok Beklemeyeceğiz 208
8. Kontrolden Çıkmış veya Dünyayı Ele Geçiren Katil Robotlar İçin Endişelenmemize Gerek Varmı? 208
9. Yapay Zeka ile ilgili Varoluşsal Risk nedir? 209
10. Geleceğin Muharebe Sahaları: Otonom Sistemler ve Yeni Nesil Savaş 209
10.1. Geleceğin Savaşları 211
11. Vurucu İHA'lar 211
12. Otonom Askeri Dronlar: Artık Bilim Kurgu Olmaktan Çıktılar 213
13. İnsan eline ne kadar ihtiyaç vardır? 213
14. Robotlar 213
14.1. Robot Savaşları 214
14.2. İnsan Öldürme Makineleri 215
15. Otonom Silahlara Silah Kontrol Çerçeveleri Uygulamak 216
16. Silah Kontrolü ve Ciddi Özerklik 216
16.1. Neden ve Nasıl Otonom Silahlar? 217
17. İlk Yapay Zekâ Araştırmaları ve Savaş 218
18. Katil Robot'larla Savaş Düşündüğümüzden Daha mı Yakın? 219
19. Rus silah üreticisi Kalashnikov bir dizi tam otonom silah üretiyor 220
20. Kaynaklar 221

BÖLÜM 9
YAPAY ZEKA, ASKERİ ve ARTAN OTONOM SİLAHLAR

1. Yapay Zeka Silahlanma Yarışı 225
2. Ölümcül Otonom Silahların Riskleri 226
2.1. Tahmin Edilemezlik 227
2.2. Tartışma 227
2.3. Çoğalma 228
2.4. Çatışma Önündeki Engelleri Azaltır 229
2.5. Kitleleri Yoketme 229
2.6. Grupların Seçici Hedeflemesi 230
3. AI Silah Yarışı 231
4. Ölümcül Otonom Silahlar Nelerdir? 232
5. Ne kadar Sürede Geliştirilecekler? 233
6. Geleceğin Teknolojisi Otonom Silahları 233
7. Otonom Savunma Araçlarının, Drone'ların ve Robotların Sayısında Artış 234
7.1. Otonom Silahlar Geliştirmeye Yönelik Yatırımlarda Artış 235
7.2. Füzeler En Kazançlı Segmentler Olarak Öngörülüyor 235
7.3. Tamamen Otonom Silahlarla İlgili Ciddi Sorunlar 236
8. Dünya Otonom Silahlara Yatırım Yapıyor 237
8.1. Modern Askeri Sistemlerde Otonominin Kavramsallaştırılması 238
9. Akıllı İHA'lar Geliyor 239

9.1. Türkiye'nin Yapay Zeka Destekli Sürü İHA'ları....241
9.2. Kendi Operasyon Yapabilecek....241
9.3. İnsan Müdehalesine Gerek Yok....241
9.4. İHA'lar Yolunu Kendileri Bulacak....242
10. Kaynaklar....243

BÖLÜM 10
YAPAY ZEKA SUİKASTLARI ARTTIRABİLİR

1. Çekilen Bir Askeri Öldürdü....245
2. Kararı Yapay Zeka'ya Bırakmak Tehlikeli....246
3. İsrail, Gazze Saldırılarında Dünyanın İlk AI Güdümlü Savaş Drone Sürüsünü Kullandı....246
4. İran'ın nükleer programının mimarlarından Muhsin Fahrizade suikasta uğradı....247
5. SİHA'larda kullanılan bir yöntemdi....248
6. Tetiği çekenin yakalanma ihtimali yok....248
7. İstihbarat Örgütleri İçin Yeni Bir Alan Doğuyor....248
8. Aramco Saldırısına Otonom Bakış....249
9. Uygulama....250
10. Kaynaklar....252

BÖLÜM 11
ÖLÜMCÜL OTONOM SİLAHLARIN DENETİMİ

2. Öldürme Kabiliyeti Olan Otonom Sistemlerle İlgili Endişeler....253
2.1. Otonom Silah Sistemlerine Karşı Argümanlar....256
2.2. Yapay Zeka Araştırmacılarından Açık Mektup: Geleceğin Kalaşnikofları Olan Otonom Silahlanma Yarışını Durdurun!....259
2.3. Küresel Sağlık Topluluğu'ndan Açık Bir Mektup....260
2.4. AI ve Robotik Araştırmacılarından Açık Bir Mektup....260
3. Bazı Ülkelerde Otonom Silahlar, Yapay Zekâ ve Düzenlemeler....261
3.1. OECD....261
3.2. Avrupa Birliği....261
3.3. Amerika Birleşik Devletleri....263
3.4. Japonya....263
3.5. Uluslararası Sivil Toplum....264
4. Otonom Silah Sistemlerinin Uluslararası Hukuk Bakımından İncelenmesi....265
5. Özerk Silah Sistemlerinde Uluslararası Aktörlerin Tutumu....265
6. Tam Otonom Silahların Oluşturduğu Sorunlar....266
6.1. 'Katil robotlar': ölümcül otonom silah sistemlerinin tehlikesi....267
6.2. Silahların Kullanılmasına İlişkin İnsancıl Hukuk Hükümleri....268
6.3. Silahlarla İlgili İnsancıl Hukuk Hükümlerinin İncelenmesi....268

6.4. Yeni Silahların Geliştirilmesi ve İnsancıl Hukuk 269
7. Hesap Verebilirlik ve Otonom Silah Sistemleri 270
8. Otonom Silahları Sınırlandıran Uluslararası Bir Anlaşma Başlatmanın Bir Yolu 271
8.1. Nereden Başlamalı? 271
8.2. Neden Başlamalı 272
8.3. Çabalar Yetersiz Kaldı 272
8.4. "Pandora'nın Kutusunu Açmayın!" 272
9. Türkiye'de Otonom Silahlar, Yapay Zekâ ve Düzenlemeler 273
10. Katil Robotlara Yasak Getirerek, Yapay Zeka Kontrollü Silah Yarışını Sona Erdirmek 274
11. Ölümcül Otonom Silahlar Neden Yasaklanmalı? 275
12. Otonom Dronlara Doğru 276
13. Otonom Dronlarla İlgili Etik Görüşler 277
12. Kaynaklar 279

12. Kaynaklar

[1]. Crootof, Rebecca (2015). "The Killer Robots Are Here: Legal and Policy Implications". 36 Cardozo L. Rev: 1837, via heinonline.org.

[2]. https://www.theguardian.com/technology/2017/aug/20/elon-musk-killer-robots-experts-outright-ban-lethal-autonomous-weapons-war.

[3] http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2756847/Who-goes-Samsung-reveals-robot-sentry-set-eye-North-Korea.html.

[4] http://www.huffingtonpost.co.uk/2014/07/15/taranis-stealth-drone-invisible_n_5587454.html

[5] http://www.unpause.asia/wp-content/uploads/StarCraft-Remastered-Original-Real-Time-Strategy-1998-Blizzard-eSports.jpg https://deepmind.com/blog/deepmind-and-blizzard-release-starcraft-ii-ai-research-environment/

[6]. "Autonomous Weapons: An Open Letter from AI [Artificial Intelligence] & Robotics Researchers," Future of Life Institute website, 28 July 2015, accessed 8 March 2017, http://futureoflife.org/open-letter-autonomous-weapons/.

[7]. Ibid.

[8]. Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary, or Arbitrary Executions, Christof Heyns, September 2013, United Nations Human Rights Council, 23rd Session, Agenda Item 3, United Nations Document A/HRC/23/47.

[9]. International Committee for Robot Arms Control (ICRAC), "Scientists' Call to Ban Autonomous Lethal Robots," ICRAC website, October 2013, accessed 24 March 2017, icrac.net.

[10]. Ibid.

[11]. Noel Sharkey, "Saying 'No!' to Lethal Autonomous Targeting," Journal of Military Ethics 9, no. 4 (2010): 369–83, accessed 28 March 2017, doi:10.1080/15027570.2010.537903. For more on this subject, see Peter Asaro, "On Banning Autonomous Weapon Systems: Human Rights, Automation, and the Dehumanization of Lethal Decision-making," International Review of the Red Cross 94, no. 886 (2012): 687–709.

[12]. Robert Sparrow, "Killer Robots," Journal of Applied Philosophy 24, no. 1 (2007): 62–77.

[13]. For more discussion on this topic, see Amitai Etzioni and Oren Etzioni, "Keeping AI Legal," Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law 19, no. 1 (Fall 2016): 133–46, accessed 8 March 2017, http://www.jetlaw.org/wp-content/uploads/2016/12/Etzioni_Final.pdf.

[14]. Kenneth Anderson and Matthew C. Waxman, "Law and Ethics for Autonomous Weapon Systems: Why a Ban Won't Work and How the Laws of War Can," Stanford University, Hoover Institution Press, Jean Perkins Task Force on National Security and Law Essay Series, 9 April 2013.

[15]. Ibid.

[16]. Anderson and Waxman, "Law and Ethics for Robot Soldiers," Policy Review 176 (December 2012): 46.

[17]. Shane Reeves and William Johnson, “Autonomous Weapons: Are You Sure these Are Killer Robots? Can We Talk About It?,” in Department of the Army Pamphlet 27-50-491, The Army Lawyer (Charlottesville, VA: Judge Advocate General’s Legal Center and School, April 2014), 25–31.

[18]. Michael N. Schmitt, “Autonomous Weapon Systems and International Humanitarian Law: a Reply to the Critics,” Harvard National Security Journal, 5 February 2013, accessed 28 March 2017,http://harvardnsj.org/2013/02/autonomous-weapon-systems-and-international-humanitarian-law-a-reply-to-the-critics/.

[19]. Gregory P. Noone and Diana C. Noone, “The Debate over Autonomous Weapons Systems,” Case Western Reserve Journal of International Law 47, no. 1 (Spring 2015): 29, accessed 27 March 2017, http://scholarlycommons.law.case.edu/jil/vol47/iss1/6/.

[20]. https://evrimagaci.org/yapay-zeka-arastirmacilarindan-acik-mektup-gelecegin-kalasnikoflari-olan-otonom-silahlanma-yarisini-durdurun-3816

[21]. (Bu açık mektup 28 Temmuz'da IJCAI 2015 konferansının açılışında duyuruldu).

[22] OECD, Recommendation of the Council of Artificial Intelligence, May 2019 https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0449

[23]. D6.G2, Guidelines for Regulating Robotics. http://www.robolaw.eu/RoboLaw_files/documents/robolaw_d6.2_guidelinesregulatingrobotics_20140922.pdf

[24] Horizon 2020 AB, Avrupa Komisyonu Resmi Belgeleri. https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/official-documents

[25] Motion for a European Parliament Resolution with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics. http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_EN.html

[26] EP Panel for Future of Science and Technology Briefs, https://www.europarl.europa.eu/stoa/en/publications/search

[27] European Parliament, Civil Law Rules on Robotics http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0051_EN.html?redirect

[28] European Parliament, European Coordinated Plan for Artificial Intelligence, 18.02.2019 https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/02/18/european-coordinated-plan-on-artificial-intelligence

[29] European Parliament, Ethics Guidelines for Trustworthy Artificial Intelligence, April 2019 https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/ethics-guidelines-trustworthy-ai

[30] European Parliament, Policy and Investment Recommendations for Trustworth Artificial Intelligence June 2019. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/policy-and-investment-recommendations-trustworthy-artificial-intelligence

[31] Consolidated Version of the Treaty of the Functioning of European Union https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0006.01/DOC_3&format=PDF

[32] Ticehurst, Rupert, Martens Clause and the Law ofArmed Conflicts, International Review of the Red Cross No. 317, 30.04.1997

[33] United Nations, Secretary General, Securing Our Common Future, 24 May 2018 https://www.un.org/disarmament/publications/more/securing-our-common-future

[34] European Parliament Resolution of 12 September 2018 on Autonomous Weapon Systems (2018/2752(RSP)).http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0341_EN.html?redirect

[35] Jahanian, Farham, A National Partnership to Advance US Leadership in Robotics, 2011 https://cra.org/crn/2011/09/national_robotics_initiative

[36] US Robotics Roadmap Chicago Workshop, Eylül 2019 http://www.cs.uiuc.edu/news/us-robotics-roadmap-reaches-new-heights-windy-city

[37] Felten, Ed & Lyons, Terah, Hükumetin Yapay Zekânın Geleceğine İlişkin Raporu, 12.11.2016. https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2016/10/12/administrations-report-future-artificial-intelligence

[38] Charter of the National Science and Technology Council Select Committee on Artificial Intelligence. https://epic.org/SelectCommitteeonAI.pdf

[39]. US Congress, HR – 5515, 13.08.2018, John S. McCain National Defense Authorization Act. https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/5515/text

[40]. Congressional Research Service, CFIUS Reform, 03.11.2019

[41]. Congressional Research Service, Defense Primer: US Policy on Lethal Autonomous Weapons Systems, 27.03.2019

[42]. https://www.techandlaw.net/japans-robot-policy-and-the-special-zone-for-regulating-next-generation-robots

[43] New Robot Strategy, 2015

[44] Japanese Society for Artificial Intelligence Ethical Guidelines, 16.05.2017 https://ai-elsi.org/archives/514

[45] Japonya İçişleri ve İletişim Bakanlığı, Japonya'da Yapay zekâ ve İgili Faaliyetler, 2017 http://events.science-japon.org/dlai17/doc/MIC%20-%20France-Japan%20Symposium%2020171025.pdf

[46] Japan AI Policy https://futureoflife.org/ai-policy-japan/

[47] https://www.disarm.emb-japan.go.jp/itpr_en/Ambassador_activities.html

[48] Realizing Society 5.0, https://www.japan.go.jp/abenomics/_userdata/abenomics/pdf/society_5.0.pdf

[49] Comments of the EPIC to the National Institute of Standarts and Technology, Request for Information on Artificial Intelligence Standards, 31.05.2019, https://thepublicvoice.org/ai-universal-guidelines/

[50] Executive Order on Maintaining American Leadership in Artificial Intelligence, White House, 11.02.2019. https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-maintaining-american-leadership-artificial-intelligence/

[51]. Bu makale ilk olarak 2019 tarihli "Yapay Zeka Çağında Hukuk" adlı İstanbul, Ankara ve İzmir Baroları Çalıştay Raporu'nda yayınlanmıştır.

[52]. HUKUKÇULAR DERNEĞİ, Uluslararası Hukuk Komisyonu, https://hukukcular.org.tr/otonom-silah-sistemlerinin-uluslararasi-hukuk-bakimindan-incelenmesi/, 26/06/2022

[52.1]. https://hukukcular.org.tr/a-review-on-state-responsibility-ensuing-autonomous-weapon-systems/

[53]. Human Rights Watch and IHRC, Making the Case: The Dangers of Killer Robots and the Need for a Preemptive Ban (December 2016), https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/arms1216_web.pdf (accessed May 21, 2020), p. 5.

[54] Ibid., pp. 5-8.

[55] See generally Human Rights Watch and IHRC, Mind the Gap: The Lack of Accountability for Killer Robots (April 2015), https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/arms0415_ForUpload_0.pdf (accessed May 20, 2020).

[56] See generally Human Rights Watch and IHRC, Heed the Call: A Moral and Legal Imperative to Ban Killer Robots (August 2018), https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/arms0818_web.pdf (accessed May 20, 2020).

[57] See, for example, Convention (II) with Respect to the Laws and Customs of War on Land and its Annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, The Hague, adopted July 29,1899, entered into force September 4, 1900, pmbl., para. 8; Protocol I, art. 1(2).

[58] Human Rights Watch and IHRC, Heed the Call, pp. 19-27.

[59] "Religious Leaders Call for a Ban on Killer Robots," November 12, 2014, https://www.paxforpeace.nl/stay-informed/news/religious-leaders-call-for-a-ban-on-killer-robots; "Autonomous Weapons: An Open Letter from AI & Robotics Researchers," opened for signature July 28, 2015, https://futureoflife.org/open-letter-autonomous-weapons/?cn-reloaded=1 (signed, as of May 2020, by 4,502 AI and robotics researchers and 26,215 others); Scott Shane and Daisuke Wakabayashi, "'The Business of War': Google Employees Protest Work for the Pentagon," New York Times, April 4, 2018, https://www.nytimes.com/2018/04/04/technology/google-letter-ceo-pentagon-project.html?partner=IFTTT; Campaign to Stop Killer Robots, "Learn: The Threat of Fully Autonomous Weapons," https://www.stopkillerrobots.org/learn/; Ipsos, "Six in Ten (61%) Respondents across 26 Countries Oppose the Use of Lethal Autonomous Weapons Systems," January 21, 2019, https://www.ipsos.com/en-us/news-polls/human-rights-watch-six-in-ten-oppose-autonomous-weapons (all accessed May 21, 2020). See also Human Rights Watch and IHRC, Heed the Call, pp. 28-43.

[60] UN Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions, Christof Heyns, "Lethal Autonomous Robotics," http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session23/A-HRC-23-47_en.pdf (accessed May 21, 2020), p. 17

[61] See generally Human Rights Watch and IHRC, Shaking the Foundations: The Human Rights Implications of Killer Robots (May 2014), https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/arms0514_ForUpload_0.pdf (accessed May 20, 2020). See also Heyns, "Lethal Autonomous Robotics," pp.

[62] "Autonomous Weapons: An Open Letter from AI & Robotics Researchers"; Human Rights Watch and IHRC, Making the Case, pp. 29-30.

[63]. Kaldı ki böyle bir silahın kullanılması neticesinde örneğin çevreye uzun, kalıcı ve şiddetli bir zarar verilmesi riski ortaya çıkacaktır. Bu ise 1977 tarihli I. Ek Protokol'ün 55. Maddesi tarafından yasaklanan ve Roma Statüsü tarafından (m.8,II, b (IV)) bir savaş suçu olarak kabul edilen bir eylemdir.

[64]. Maiara Folly, November 29, 2021, http://southernvoice.org/killer-robots-the-danger-of-lethal-autonomous-weapons-systems/

[65]. Gökhan GÜNEYSU, " Otonom Silah Sistemleri ve İnsancıl Hukuk" Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), U.N.T.S., Volume 1125, s.3.

[66]. Gökhan GÜNEYSU, "Otonom Silah Sistemleri ve İnsancıl Hukuk" Schmitt, op. cit. s.1.

[67]. Gökhan GÜNEYSU, "Otonom Silah Sistemleri ve İnsancıl Hukuk" Örnek için Michael N. Schmitt'e borçluyum; bkz. ibid. s. 3.

[68]. In the study, development, acquisition or adoption of a new weapon, means or method of warfare, a High Contracting Party is under an obligation to determine whether its employment would, in some or all circumstances, be prohibited by this Protocol or by any other rule of international law applicable to the High Contracting Party".

[69]. Jean Pictet et. al., Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977to the Geneva Conventions of 12 August 1949, International Commitee of the Red Cross (Geneva: Martinus Nijhoff Publishers, 1987), s.423.

[70]. ibid.s. 427-428.

[71]. Human Rights Watch, op. cit. s. 22.

[72]. Uluslararası Kızılhaç Örgütü tarafından hazırlanan "Rehber"e göre modifiye silah ve silah sistemlerinin de yeniden kontrol edilmesi gerekmektedir; International Committee of the Red Cross, A Guide to the Legal Review of New Weapons, Means and Methods of Warfare: Measures to Implement Article 36 of Additional Protocol I of 1977, (Geneva: January, 2006), s.10.

[73]. ibid.s. 22-23.

[74]. Thurnher, op. cit. ; US Department of Defense, Directive 3000.09, Autonomy in Weapon Systems (21, November, 2012)<< http://www.dtic.mil/whs/directives/corres/ pdf/300009p.pdf>>.

[75]. Bu madde ile 35. Madde arasındaki direkt bağlantı için bkz. Jean Pictet et. al, op. cit.s. 421-422.

[76]. Additional Protocol to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons which may be deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects (Protocol IV, entitled Protocol on Blinding Laser Weapons), U.N.T.S. Volume 1380, s. 370.

[77]. Gökhan GÜNEYSU, " Otonom Silah Sistemleri ve İnsancıl Hukuk", pp. 363-267

[78]. Jarna Petman, Autonomous Weapons Systems and International Humanitarian Law: 'Out of the Loop'?, Ministry for Foreign Affairs, Helsinki, 2017, s. 43.

[79]. Armin Krishnan, Killer Robots: Legality and Ethicality of Autonomous Weapons, Ashgate Publishing, 2009, s. 103.

[80]. The Hague Convention of 1907, Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land and its annex: Regulations concerning the Laws and Customs of War on Land, The Hague, Art.1.

[81]. Robert Sparrow robot savaş suçları için bir takım olası sorumlulukları tartışmaktadır: i) üreten, tasarlayan veya programlayan (products, manufacturers or designers) kişilerin sorumluluğu; ii) robotun/makinenin/otonom sistemin (robot/machine or autonomous system) sorumluluğu ve iii) askeri komutanın (military commanders) sorumluluğu. Ayrıntılı bilgi için bkz. Robert Sparrow, "Killer Robots", Journal of Applied Philosophy, 24(1), 2007, s. 63.

[82]. Amnesty International, Autonomous Weapons Systems: Five Key Human Rights Issues For Consideration, Amnesty International Publications, London, 2015, ss. 25-26.

[83]. Christof Heyns, "Human Rights and the Use of Autonomous Weapons Systems (AWS) During Domestic Law Enforcement", Human Rights Quarterly, (38), 2016, s. 373.

[84]. James Igoe Walsh, otonom silah sistemleri kullanılmaya başlandığında istenmeyen durumlarda sorumluluğu siyasi ve askeri liderlerin yanı sıra tasarımcılar ve programcılara yüklendiğini iddia etmektedir. Bkz. James Igoe Walsh, "Political accountability and autonomous weapons", Research and Politics, 2(4), 2015, ss. 1-6.

[85]. Christof Heyns, a.g.m., s. 373.

[86]. Noel E. Sharkey, "The Evitability of Autonomous Robot Warfare", International Review of the Red Cross, 94(886), 2012, ss. 790-791.

[87]. Adem ÖZER, "Savaşlarda Üçüncü Devrim Otonom Silah Sistemleri ve İnsancıl Hukuk", Security of the Future, pp. 264-265

[88]. Amitai Etzioni, PhD, Oren Etzioni, PhD, "Pros and Cons of Autonomous Weapons Systems", May-June 2017 MILITARY REVIEW

[89]. By Rich Haridy, " Kalashnikov's new autonomous weapons and the "Terminator conundrum" , July 21, 2017, https://newatlas.com/kalashnikov-ai-weapon-terminator-conundrum/50576/, 14/07/2022

[90]. Semih Sönmez, " Endüstri liderleri silahlı yapay zekaya karşı ayaklandı", 22/08/2017, https://www.dunyahalleri.com/endustri-liderleri-silahli-yapay-zekaya-karsi-ayaklandi/, 14/07/2022

[91]. Resmi Gazete, 6 Temmuz 2001, s. 24454

[92]. Resmi Gazete, 16 Ocak 2007, s. 26405 (Şubat 2013 tarihinde yapılan değişiklikle)

[93]. Milli Savunma Bakanlığı, Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Teknoloji Yönetimi Stratejisi 2011 – 2016 https://www.ssb.gov.tr/Images/Uploads/MyContents/F_20170523151939984727.pdf

[94]. Resmi Gazete, 7 Ekim 2012, s. 28434

[95]. Resmi Gazete, 7 Eylül 2016, s. 29824

[96]. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Dijital Dönüşüm Eylem Planı https://www.sanayi.gov.tr/tsddtyh.pdf

[97]. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye Yazılım Sektörü Strateji ve Eylem Planı http://www.sp.gov.tr/tr/temel-belge/s/160/Turkiye+Yazilim+Sektoru+Stratejisi+ve+Eylem+Plani+_2017-2019

[98]. Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı, Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi C:\Users\INTERN1\Downloads\sp.gov.tr\upload\xSPTemelBelge\files\93C5Y+Turkiye_Ulasim_velletisim_Stratejisi.pdf

[99]. Resmi Gazete, 12 Temmuz 2014, s. 29058

[100]. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi No: 23, Tarih: 13.12.2018

[101]. Campaign to Stop Killer Robots (CSKR) (2018) Country views on killer robots. Campaign to Stop Killer Robots.

[102]. https://www.mfa.gov.tr/silahlarin-kontrolu-ve-silahsizlanma.tr.mfa

[103]. Garcia, D. (2018) 'Lethal Artificial Intelligence and Change: The Future of International Peace and Security', International Studies Review, 20 (2), pp. 334–341.

[104]. https://spectrum.ieee.org/why-should-we-ban-autonomous-weapons-to-survive, 15/07/2022

[105]. Col G. Lage Dyndal, LtCol T. Arne Berntsen, Pr S. Redse-Johansen, Otonom askeri dronlar: artık bilim kurgu olmaktan çıktılar. https://www.nato.int/docu/review/tr/articles/2017/07/28/otonom-askeri-dronlar-artik-bilim-kurgu-olmaktan-ciktilar/index.html /22/08/2022. Yazarlar: Albay (PhD) Gjert Lage Dyndal halen NATO'nun Stratejik Analiz Yeteneği ekibinde çalışmaktadır; kendisi Norveç Hava Kuvvetleri Akademisi'nin eski Dekanıdır. Yarbay (PhD) Tor Arne Berntsen ve Dr. Sigrid Redse-Johansen Norveç Savunma Üniversitesi'nde öğretim üyesidirler. Bu makale yazarların müşterek araştırmalarına ve kısa bir süre önce Norveççe olarak basılan kitaplarına dayanmaktadır.

Milletler Cemiyeti'nden Birleşmiş Milletler'e

İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ'NİN KISA TARİHİ

(1918 – 1948)

Görkem Birinci

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-15-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Nisan 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Kerem'e…

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
PARİS BARIŞ KONFERANSI'NDAN SAN FRANCISCO KONFERANSI'NA

1.1 Paris Barış Konferansı ve Milletler Cemiyeti Misakı'nda İnsan Hakları 13
1.2 Milletler Cemiyeti'nden II. Dünya Savaşı'na 22
1.3 II. Dünya Savaşı Yılları 33
1.3.1 H. G. Wells'in İnsan Hakları Kampanyası 34
1.3.2 F. D. Roosevelt ve Dört Özgürlük 35
1.3.3 Atlantik Şartı, Birleşmiş Milletler Bildirgesi ve Dumbarton Oaks Konferansı'nda İnsan Hakları 40
1.3.4 Sivil Toplum Kuruluşlarının Girişimleri 46
1.4 San Francisco Konferansı ve Birleşmiş Milletler Şartı'nda İnsan Hakları 55

İKİNCİ BÖLÜM
BM İNSAN HAKLARI KOMİSYONU VE TASLAK YAZIMLAMA SÜRECİ

2.1 Sosyalist Blok 88
2.2 Latin Amerikalılar 102
2.3 İslâm Ülkeleri 110
2.4 İnsan Haklarının Felsefi Temellerine Dair UNESCO Komitesi 116
2.5 Evrensel Bildirge'nin Kökeni Sorunu ve Felsefi Tartışmalar 127
2.6 "Yeni" İnsan Hakları ya da Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar 144
2.7 Kadın Hakları 159
2.8 Sivil Toplum Kuruluşları 172
2.9. Evrensel Bildirge'nin Öncüleri 178
2.9.1. John P. Humphrey 179
2.9.2. René Cassin 181
2.9.3. Eleanor Roosevelt 183
2.9.4. Charles Malik 186
2.9.5. Peng Chun Chang 189

SONUÇ 195

KAYNAKÇA 201

KAYNAKÇA

AAA (1947). "Statement on Human Rights", *American Anthropologist*, *New Series*, Vol. 49, No. 4, pp. 539-543.

Abrams, Irwin (2001). *The Nobel Peace Prize and the Laureates: An Illustrated Biographical History*, Science History Publications: USA.

Adami, Rebecca (2018). *Women and the Universal Declaration of Human Rights*, 1st Edition, Routledge.

ALI (1945). *Statement of Essential Human Rights*, Drafted by a Committee Representing Principal Cultures of the World, Appointed by the American Law Institute (ALI), Distributed by Americans United for World Organization: New York. https://www.ali.org/media/filer_public/fc/ea/fcea8b14-8d49-4263-8cd9-e0133751ff64/statement-of-essential-human-rights.pdf, Erişim tarihi: 20.04.2020.

Allain, Jean (2013). *Slavery in International Law: Of Human Exploitation and Trafficking*, Martinus Nijhoff Publishers: Leiden.

Anderson, Carol (1996). "From Hope to Disillusion: African Americans, the United Nations, and the Struggle for Human Rights, 1944 – 1947", *Diplomatic History*, Vol. 20, No. 4, pp. 531-563.

Alfredsson, G. & Eide, A. (1999). "Introduction", *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standart of Achievement*, (Ed. G. Alfredsson & A. Eide), Martinus Nijhoff: The Hague.

An-Na'im, A. Abdullahi (1992). "Indroduction", *Human Rights in Cross-Cultural Perspectives: A Quest for Consensus*, (Ed. A. A. An-Na'im), University of Pennsylvania Press: Pennsylvania.

Arat, Zehra F. Kabasakal (2006). "Forging a Global Culture of Human Rights: Origins and Prospects of the International Bill of Rights", *Human Rights Quarterly*, Vol. 28, No. 2, pp. 416-437.

Arendt, Hannah (2014). *Totalitarizmin Kaynakları – 2: Emperyalizm*, (Çev. B. D. Şener), İletişim Yayınları: İstanbul.

Aristoteles (1983). *Politika*, (Çev. M. Tunçay) Remzi Kitabevi: İstanbul.

Aust, P. Helmut (2015). "From Diplomat to Academic Activist: André Mandelstam and the History of Human Rights", *The European Journal of International Law*, Vol. 25. No.4, pp. 1105-1121.

Bailey B., D. Farber (2003). "The 'Double-V' Campaign in World War II Hawaii: African Americans, Racial Ideology, and Federal Power", *The American Experience in World War II*, Vol 10, *The American People at War: Minorities and Women in the Second World War*, Routledge: New York.

Bedi, S. R. S. (2007). *The Development of Human Rights Law by the Judges of the International Court of Justice*, Hart Publishing: Oxford.

Berg, Manfred (2007). "Black Civil Rights and Liberal Anticommunism: The NAACP in the Early Cold War", *The Journal of American History*, Vol. 94, No. 1, pp. 75-96.

Bethell L., Roxborough I. (1988) "Latin America Between Second World War and the Cold War: Some Reflections on the 1945-8 Conjuncture", *Journal of Latin American Studies*, Vol. 20, No. 1, pp. 167-189.

Black, M. Allida (2008), "Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights", *OAH Magazine of History*, Vol. 22, No. 2, pp. 34-37.

Borgward, Elizabeth (2007). "FRD's for Freedoms and Wartime Transformations in America's Discourse of Rights", *Bringing Human Rights Home: A History of Human Rights in the United States*, (Ed. C. Soohoo, C. Albisa, M. F. Davis), University of Pensilvania Press: Philadephia.

Borowy, Iris (2009). *Coming to Terms with World Health: The League of Nations Health Organisation 1921-1946*, Peter Lang Publishing: Frankfurt.

Boterbloem, Kees (2004). *The Life and Times of Andrei Zhdanov, 1896-1948*, McGill-Queens's University Press: Montreal.

Burgers, J.H. (1992). "The Road to San Francisco: The Revival of Human Rights Idea in the Twentieth Century", *Human Rights Quarterly*, Vol. 14, No. 4, pp. 447-477.

Burns, M. James (2001). "Intruduction", *The Eleanor Roosevelt Encyclopedia*, (Ed. M. H. Beasley, H. C. Shulman, H. R. Beasley), Greenwood Press: Westport.

Cabanes, Bruno (2014). *The Great War and the Origins of Humanitarianism 1918-1924*, Cambridge University Press, New York.

Caciagli, Mario (2013). "Hıristiyan Demokrasi", *20. Yüzyıl Siyasal Düşünceler Tarihi*, (Ed. T. Ball & R. Bellamy), Babil Yayınları: İstanbul.

Carozza, G. P. (2003). "From Conquest to Constitutions: Retrieving a Latin American Tradition of the Idea of Human Rights", *Human Rights Quarterly*, Vol. 25, No. 2, pp. 281-313.

Carr, E. H. (1948). "The Rights of Man", *Human Rights: Comments and Interpretations*, (A Symposium edited by UNESCO), UNESCO Publishing: Paris.

Cassese, Antonio (1995). *Self-Determination of Peoples: A Legal Reappraisal*, Cambridge University Press: New York.

Cassese, Antonio (2011). *Five Masters of International Law*, Hart Publishing: Oxford.

Costigliola, Frank (2016). "Freedom from Fear", *The Four Freedoms: Franklin D. Roosevelt and the Evolution of an American Idea*, (Ed. Jeffrey A. Engel), Oxford University Press: New York.

Çavuşoğlu, Naz (1999). *Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları*, Su Yayınları: İstanbul.

Darraj, M. Susan (2010). *The Universal Declaration of Human Rights*, Chelsea House Publishers: New York.

Davidson, Alastair (2012). *The Immutable Laws of Mankind: The Struggle For Universal Human Rights*, Springer: Dordrecht.

Davy, Ulrike (2013). "The Rise of 'Global Social': Origins and Transformations of Social Rights under UN Human Rights Law", *The International Journal of Social Quality*, Vol. 3, No. 2, Special Issue: In Search of the "Social: European and Global Perspectives on the Idea of the Welfare State, pp. 41-59.

De Gouges, Olympe (1996) "Kadının ve Kadın Yurttaşın Hakları Bildirgesi", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (Çev. E. Göztepe), Cilt 45, Sayı: 1.

De Madariaga, Salvador (1948). "Material Security and Spiritual Liberty", *Human Rights: Comments and Interpretations*, A Symposium edited by UNESCO, UNESCO/PHS/3(rev.) Paris.

Denk, Erdem (2015). *Uluslararası Örgütler Hukuku: Birleşmiş Milletler Sistemi,* Siyasal Kitapevi: Ankara.

Durkovic, Misa (2018). "Christian Personalism as a Source of the Universal Declaration of Human Rights", *Philosophy and Society*, Vol. 30, No. 2, pp. 271-286.

Eckel, Jan (2013). "The International League for the Rights of Man, Amnesty International, and the Changing Fate of Human Rights Activism from the 1940s through the 1970s", *Humanity*, University of Pennsylvania Press, Vol. 4, No. 2, pp. 183-214.

Elfert, Maren (2018). *UNESCO's Utopia of Livelong Learning: An Intellectual History*, Roudledge: New York.

Engel, A. Jeffrey (2016). "The Scene, The Phrase and the Debate", *The Four Freedoms: Franklin D. Roosevelt and the Evolution of an American Idea*, (Ed. Jeffrey A. Engel), Oxford University Press: New York.

Engle, Karen (2001). "From Skepticism to Embrace: Human Rights and the American Anthropological Association from 1947–1999", *Human Rights Quarterly*, No. 23, pp. 536–559.

Evans, Tony (1996). *US Hegemony and the Project of Universal Human Rights*, Macmillan Press, London.

Finch, A. George (1941). "The International Rights of Man", *The American Journal of International Law*, Vol. 35, No. 4, pp. 662-665.

Freeden, Michael (2013). "Refah Devletinin Ortaya Çıkışı" *20. Yüzyıl Siyasal Düşünceler Tarihi*, (Ed. T. Ball & R. Bellamy), Babil Yayınları: İstanbul.

Gandhi, Mahatma (1948). "A Letter Addressed to Director-General of UNESCO", *Human Rights: Comments and Interpretations*, A Symposium edited by UNESCO, Paris.

Gardner, R. Michael (2002). *Harry Truman and Civil Rights: Moral Courage and Political Risks*, Southern Illinois University Press: Carbondale.

Glendon, A. Mary (1998). "Rights Babel: The Universal Rights Idea at the Dawn of the Third Millenium", *Gregorianum*, 79 (4), pp. 611-24.

Glendon, A. Mary (1999). "Knowing the Universal Declaration of Human Rights", *Notre Dame Law Review*, Vol. 73, Issue 5, pp. 1153-1190.

Glendon, A. Mary (2000). "Introduction", *The Challenge of Human Rights: Charles Malik and the Universal Declaration*, Charles Malik Foundation: Oxford.

Glendon, A. Mary (2001). *A World Made New: Eleanor Roosevelt and the Universal Declaration of Human Rights*, Random House: New York.

Glendon, A. Mary (2003). "The Forgotten Crucible: The Latin American Influence on the Universal Human Rights Idea", *Harvard Human Rights Journal*, Vol. 16, pp. 27-40.

Glendon, A. Mary (2011). *The Forum and the Tower: How Scholars and Politicians Have Imagined the World, from Plato to Eleanor Roosevelt*, Oxford University Press: New York.

Glendon, A. Mary (2013). "The Influnce of Catholic Social Doctrine on Human Rights", *Journal of Catholic Social Thought*, No. 10:1, pp. 69-84.

Goodale, Mark (2009). *Surrendering to Utopia: An Anthropology of Human Rights*, Stanford University Press: California.

Goodale, Mark (2018). *Letters to the Contrary: A Curated History of the UNESCO Human Rights Survey*, (Edited and Introduced by Mark Goodale), Stanford University Press: California.

Hechler, Ken (2007). "Truman Laid the Foundation for the Civil Rights Movement", *The Civil Rights Legacy of Harry S. Truman*, (R. H. Geselbracht), Truman State University Press: Kirksville.

Hellawell, Sarah (2019). "Building a New International Order: International Women's Organizations and the UIA", *International Organizations and Global Civil Society: Histories of the Union of International Associations*, (Ed. D. Laqua, W. Van Acker, C. Verbruggen), Bloomsbury Publishing: London.

Henkin, Louis (1998). "Human Rights from Dumbarton Oaks", *The Dumbarton Oaks Conversations and the United Nations, 1944-1994*, (Ed. E. R.May & E. Laiou), Harvard University Press: Washington.

Henry, P. C. & Trash T. (1996). "U.S. Human Rights Petitions Before the UN", *The Black Scholar*, Vol. 26, No. 3/4, The Nation of Islam: 1930-1996, pp. 60-73.

Hillmann, P. R. (1998). "Quincy Wright and the Commission to Study the Organization of Peace", *Global Governance*, Vol. 2, No. 4, pp. 485-499.

Hobbins, A. J. (1998). "Eleanor Roosevelt, John Humphrey: And Canadian Opposition to the Universal Declarationof Human Rights: Looking Back on the 50th Annivesary of UNDHR", *International Journal*, Vol. 53, No. 2, pp. 325-342.

Housden, Martyn (2012). *The League of Nations and the Organization of Peace*, Routledge Publishing: London.

Humphrey, P. John (1984). *Human Rights & the United Nations: A Great Adventure*, Dobbs Ferry, Transnational Publishers: NY.

Hunt, Alan (2009). "On Georges Gurvitch, Sociology of Law", *Classical Writings in Law and Society*, (Ed. A. J. Trevino), Transaction Publishers: New Brunswick, pp. 131-163.

Huxley, Julian (1946). *UNESCO: Its Purpose and Its Philosophy*, UNESCO.

ILO (1919) *Constitution of the International Labour Organisation* (ILO), Publisher: International Labour Organisation, Publication Date: 1 April 1919. https://www.refworld.org/docid/3ddb5391a.html, Erişim tarihi: 20.04.2020.

ILO (2012). *Report IV (1): Social Protection Floors For Social Justice And A Fair Globalization*, International Labor Conference 2012, International Labor Office, Geneva. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_160210.pdf, Erişim tarihi: 20.04.2020.

Isa, G. Felipe (2006). *International Protection of Human Rights*, International Protection of Human Rights: Achievements and Challenges, (Ed. F.G. Isa & K. de Feyter) University of Deusto Publishing: Bilbao.

Ishay, R. Micheline (2008). *The History of Human Rights: From Ancient Times to the Globalization Era*, University of California Press, California.

James, Stephen (2007). *Universal Human Rights: Origens and Development*, LFB Scholarly Publishing LLC, New York.

Jefferson, Thomas (1944). *The Life and Selected Writings of Thomas Jefferson*, (Ed. A. Koch & W. Peden) Random House.

Johnson, M. Glen (1987). "The Contributions of Eleanor and Franklin Roosevelt to the Development of InternationalProtection for Human Rights", *Human Rights Quarterly*, Vol. 9, No. 1, pp. 1948.

Johnson, M. Glen (1998). "A Magna Carta for Mankind: Writing the Universal Declaration of Human Rights", *The Universal Declaration of Human Rights: A History of its Creation and Implementation 1948-1998*, UNESCO Publishing: Paris.

Jones, Matthew (2016). "Freedom from Want", *The Four Freedoms: Franklin D. Roosevelt and the Evolution of an American Idea*, (Ed. Jeffrey A. Engel), Oxford University Press: New York.

Juhnke, E. William (1989). "President Truman's Committee on Civil Rights: The Interaction of Politics, Protest, and Presidential Advisory Commission", *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 19, No. 3, pp. 593-610.

Kabir, Humayun (1948). "The Rights of Man and the Islamic Tradition", *Human Rights: Comments and Interpretations*, A Symposium edited by UNESCO, Paris.

Kaneko, Sachiko (2018). "The Struggle for Legal Rights and Reforms: A Historical View", *Transforming Japan: How Feminism and Diversity are Making a Difference*, (Ed. K. Fujimura-Fanselow) The Feminist Press: New York.

Kelsen, Hans (1946). "The Preamble of the Charter: A Critical Analysis", *Journal of Politics*, No. 8, pp. 134-159.

Kıran, Abdullah (2008). "Milletler Cemiyeti ve Önlenemeyen Savaş" *GAU Journal of Social and Applied Sciences*, 3(6), 19-36.

Korey, William (1998). *NGOs and the Universal Declaration of Human Rights: "A Curious Grapevine"*, St. Martin's Press.

Korey, William (2001). *NGOs and the Universal Declaration of Human Rights: "A Curious Grapevine"*, First PALGRAVE Edition: New York.

Krumbein, Frederic (2015). "P. C. Chang – The Chinese Father of Human Rights", *Journal of Human Rights*, ISSN: 1475-4835, pp. 1-21.

Kunz, L., Josef (1945) "The Inter-American Conference on Problems of War and Peace and the Problem of the Inter-American System", *The American Journal of International Law*, Vol. 39, No. 3, pp. 527-553.

Lauren, G. Paul (2011). *The Evolution of Universal Human Rights: Visions Seen*, University of Pennsylvania Press: Pennsylvania.

Lauterpacht, Elihu (2010). *The Life of Hersch Lauterpacht*, Cambridge University Press, New York.

Lauterpacht, Hersch (2013). *An International Bill of the Rights of Man*, Oxford University Press, Oxford.

Leary, Virginia (1992). "Post Liberal Strands in Western Human Rights Theory", *Human Rights in Cross-cultural Perspectives: A Quest for Consensus*, (Ed. Abdullahi Ahmed An-Na-im), The University of Pennsylvania Press.

Lewis, D. William (1945). "The Statement of Essential Human Rights by Representatives of the Principal Cultures of the World", *Proceedings of the American Philosophical Society*, Vol. 89, No. 3.

Lien, J. Arnold (1948). "A Fragment of Thoughts Concerning the Nature and the Fulfilment of Human Rights", *Human Rights: Comments and Interpretations*, (A Symposium edited by UNESCO), UNESCO Publishing: Paris.

Lindholm, Tore (1999). "Article 1", *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standart of Achievement*, (Ed. G. Alfredsson), Martinus Nifhoff Publishers, The Hague.

Liu, H. Lydia (2014). "Shadows of Universalizm: The Untold Story of Human Rights around 1948", Critical Inquiry, Vol. 40, No. 4, pp. 385-417.

Lo, Chung-Shu (1948). "Human Rights in the Chinese Tradition", *Human Rights: Comments and Interpretations*, A Symposium edited by UNESCO, UNESCO/PHS/3(rev.) Paris.

Locke, John (2004). *Hükümet Üzerine İkinci İnceleme: Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni, Boyutu ve Amacı Üzerine Bir Deneme*, (Çev. F. Bakırcı), Babil Yayıncılık: Ankara.

Malik, Charles (1951). "Human Rights in the United Nations", International Journal, Vol. 6, No. 4, pp. 275-280.

Malik, Charles (1955). "The Spiritual Significance of the United Nations", *The Christian Scolars*, Vol. 38, No. 1, pp. 19-30.

Malik, Charles (2000) *The Challenge of Human Rights: Charles Malik and the Universal Declaration*, (Ed. Habib C. Malik), Charles Malik Foundation: Oxford.

Mandela, Nelson (2000). *Long Walk to Freedom*, Boston: Little Brown.

Maritain, Jacques (1944). *The Rights of Man and Natural Law*, The Cenetary Press: London.

Maritain, Jacques (1948). "Foreword", *Human Rights: Comments and Interpretations*, (A Symposium edited by UNESCO), UNESCO Publishing: Paris.

May, Martha (1982). "The Historical Problem of the Family Wage: The Ford Motor Company and the Five Dollar Day", *Feminist Studies*, Vol. 8, No. 2, pp. 399-424.

Mazower, Mark (2004). "The Strange Triumph of Human Rights: 1923-1950", *The Historical Journal*, 47, 2 (2004), pp. 379-398.

Mazower, Mark (2010). *Büyülü Saray Yok: İmparatorluğun Sonu ve Birleşmiş Milletler'in İdeolojik Kökenleri*, (Çev. N. İ. Elçioğlu) Alfa Yayıncılık: İstanbul.

Mazower, Mark (2011). "The End of Civilization and the Rise of Human Rights. The Mid-Twentieth-Century Disjuncture", *Human Rights in the Twentieth Century*, (Ed. Stefan-Ludwig Hoffman), Cambridge University Press: New York.

Mazower, Mark (2013) *Dünyayı Yönetmek – Bir Fikrin Tarihi* (Çev. M. Moralı) Alfa Yayıncılık: İstanbul.

McKeon, P. Richard (1948). "The Philosophic Bases and Material Cicumstances of the Rights of Man", *Human Rights: Comments and Interpretations*, (A Symposium edited by UNESCO), UNESCO Publishing: Paris.

Mitoma, Glenn (2010). "Charles Malik and Human Rights: Notes on a Biography", *Biography*, Vol. 33, No. 1, Personal Narrative & Political Discourse, pp. 222-241.

Mitoma, Glenn (2013). *Human Rights and the Negotiation of American Power*, University of Pennsylvania Press: Philadelphia.

Mohney, Seth (2014). "The Great Power Origins of Human Rights", *Michigan Journal of International Law*, Vol. 35, Issue 4, pp.827-860.

Monteiro, A. R. (2014). *Ethics of Human Rights*, Springer Publishing.

Moore, J. A. & Pubantz, J. (2017). *The New United Nations: International Organization in the Twenty-First Century*, Published by Routledge: New York.

Morphet, Sally (1992). "Economic, Social and Cultural Rights: The Development of Governments' Views, 1941-88", *Economic, Social, Cultural Rights: Progress and Achivement*, (Ed. R. Berdard, D. M. Hill), Palgrave Macmillan: New York.

Morsink, Johannes (1984). "The Philosophy of Universal Declaration", *Human Rights Quarterly*, Vol. 6, No. 3, pp. 309-334.

Morsink, Johannes (1991). Women's Rights in the Universal Declaration, *Human Rights Quarterly*, Vol. 13, No. 2, pp. 229-256.

Morsink, Johannes (1999). *The Universal Declariton of Human Rights: Origins, Drafting, and Intent*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

Morsink, Johannes (2009). *Inherent Human Rights: Philosopical Roots of the Universal Declaration*, University of Pennsylvania Press: Philadelphia.

Morsink, Johannes (2017). *The Universal Declaration of Human Rights and the Chalenge of Religion*, University of Missouri Press: Columbia.

Moyn, Samuel (2017). *Son Ütopya: Tarihte İnsan Hakları*, (Çev. Firdevs Ev), Koç Üniversitesi Yayınları: İstanbul.

Mutua, Makau (2016). *Human Rights Standarts: Hegemony, Law and Politics*, State University of New York Press: New York.

NAACP (1947). *An Appeal to the World: A Statement on the Denial of Human Rights to Minorities in the Case of Citizens of Negro Descent in the United States of America and an Appeal to the United Nations for Redress*, Prepared for NAACP, (Ed. W. E. B. Du Bois), New York.

New York Bildirgesi (1929). Declaration of the International Rights of Man, Adopted by the Institut de Droit International at its Session of October12, 1929, Briarcliff Lodge, Briarcliff Manor, New York.

NNC (1946). *A Petition to the United Nations on behalf of 13 million oppressed Negro citizens of United States of America*, Petition to the Economic and Social Council of the United Nations, 6 June 1946. https://archive.org/details/NNC-Petition-UN-946/page/n1/mode/2up, Erişim tarihi: 20.04.2020.

Normand R. & S. Zaidi (2008). *Human Rights at the UN: The Political History of Universal Justice*, Indiana University Press: Bloomington.

Notter, Harley (1949). *Postwar Foreign Policy Preparations, 1939-1945*, Greenwood Press: Wesport.

Nussbaum, Martha (2000). Aristotle, Politics and Human Capabilities: A Response to Antony Arneson, Charlesworth and Mulgan. *Ethics*, Vol. 111, No. 1, pp. 102-140.

Oberleitner, Gerd (2007). *Global Human Rights Institutions: Between Remedy and Rituel*, Polity Press: Oxford.

Obregon, Liliana (2006). "Noted For Dissent: The International Life of Alejandro Alvarez", *Leiden Journal of International Law*, Vol. 19, pp. 983-1016.

Obregon, Liliana (2009). "The Universal Declaration of Human Rights and Latin America", *Maryland Journal of International Law*, 24. Pgs. 94-98.

Paine, Thomas (2017). *İnsan Hakları*, (Çev. M. O. Dostel), İletişim Yayınları: İstanbul.

Partington, J. S. (2008). "H. G. Wells: A Political Life", *Utopian Studies*, Vol. 19, No. 3, pp. 517-576.

PCCR (1947). *To Secure These Rights*, The Report of the President's Committe on Civil Rights (PCCR), https://www.trumanlibrary.gov/library/to-secure-these-rights#VII, Erişim tarihi: 20.04.2020.

Pemberton, Jo-Anne (2020). *The Story of International Relations, Part One: Cold-Blooded Idealists*, Palgrave Macmillan: Switzerland.

Plesch, Dan (2011). *America, Hitler and the UN: How the Allies Won World War II and Forged a Peace*, I. B. Tauris: London.

Pollis, A., & Schwab, P. (1980). "Human Rights: A Western Construct with Limited Applicability", *Human Rights: Cultural and Ideological Perspectives*, pp. 1-18, New York; London.

Pollis, Adamantia (1992). "Human Rights in Liberal, Socialist, and Third World Perspective", *Human Rights in the World Community: Issues and Actions*, (Ed. R. P. Claude & B. H. Weston), University of Pennsylvania Press: Philadelphia.

Puntambekar, S. V. (1948). "Human Freedoms and Hindu Thinking", *Human Rights: Comments and Interpretations*, A Symposium edited by UNESCO, UNES-CO/PHS/3(rev.) Paris.

Rappaport, Helen (2001). "Ichikawa Fusae", *Encyclopedia of Women Social Reformers*, ABC-CLIO: California.

Rietzler, Katharina (2011). "Experts for Peace: Structures and Motivations of Philanthropic Internationalism in the Interwar Years", (Ed. Daniel Laqua), *Internationalism Reconfigured: Transnational Ideas and Movements Between the World Wars*, I.B. Tauris Publishing: London.

Riezler, Kurt (1948). "Reflections on Human Rights", *Human Rights: Comments and Interpretations*, A Symposium edited by UNESCO, UNESCO/PHS/3(rev.) Paris.

Roosevelt, D. Franklin (1941). "Address of 6 January 1941", *The Public Papers and Address of Franklin D. Roosevelt*, (Ed. S. Rosenman), Random House: New York.

Roosevelt, Eleanor (1999). *Courage in a Dangerous World: The Political Writings of Elaonor Roosevelt*, (Ed. A. M. Black), Colombia University Press: New York.

Roosevelt, Eleanor (2010). *The Eleanor Roosevelt Papers, Volume 1: The Human Rights Years: 1945-1948*, (Ed. A. M. Black) Virginia of University Press.

Roosevelt, Eleanor (2018). *The Autobiography of Eleanor Roosevelt*, Zed Books Ltd: London.

Roosevelt, Eleanor (2021). "A Comprehensive Electronic Edition of Eleanor Roosevelt's My Day Columns", https://www2.gwu.edu/~erpapers/myday/browsebyyear.html. Son erişim tarihi: Kasım 2021.

Rosenberg, Pam (2004). *Eleanor Roosevelt: First Lady, Humanitarian, and World Citizen*, Child's World: US.

Roth, I. Hans (2016). "Peng Chun Chang, Intercultural Ethics and the Universal Declaration of Human Rights", *Ethics and Communication: Global Perspectives*, (Ed. Göran Collste), Rowman & Littlefield: London.

Roth, I. Hans (2018). *P C. Chang and the Universal Declaration of Human Rights*, University of Pennsylvania Press: Philadelphia.

Sabine, H. George (1951). "Review of Human Rights: Comments and Interpretations by UNESCO", *The Philosophical Review*, 60 (1), pp. 104-106.

Samnøy, Åshild (1993). Human Rights as International Consensus: The Making of the Universal Declaration of Human Rights 1945-1948, Report, Chr. Michelsen Institute: Bergen.

Samnøy, Åshild (1999). *The Universal Declaration of Human Rights: A Common Standart of Achievement*, (Ed. G. Alfredsson & A. Eide), Martinus Nijhoff: The Hague.

Samore, William (1958). "The New International Law of Alejandro Alvarez", *The American Journal of International Law*, Vol. 52, No. 1, pp. 41-54.

Santoro, J. Nicholas (2006). *Atlas of Slavery and Civil Rights: An Annotated Chronicle of the Passage from Slavery and Segregation to Civil Rights and Equality under the Law*, iUniverse, Inc.: New York.

Scarfi, P. Huan (2017). *The Hidden History of International Law in the Americas: Empire and Legal Networks*, Oxford University Press: New York.

Schabas, A. William (2013). *Universal Declaration of Human Rights: The Travaux* Préparatoires, Cambridge University Press: New York.

Scott, J. B. (1916). "The American Institute of International Law", *The American Journal of International Law*, Vol. 10, No. 1, pp. 121-126.

Sen, S. N. (1991). *Europe and the World: 1763-1945*, New Age International Publishers: New Delhi.

Siddiqi, Javed (1995). *World Health and World Politics: The World Health Organization and the UN System*, University of South Carolina Press: Columbus.

Sikkink, Kathryn (2015). "Latin American's Protagonist Role in Human Rights", *International Journal on Human Rights*, Vol. 12, No. 22, pp. 207-219.

Sikkink, Kathtyn (2004). *Mixed Signals: U.S. Human Rights Policy and Latin America*, Cornell University Press: Ithaca & London.

Simpson, A. W. Brian (2001). *Human Rights and the End of Empire: Britain and the Genesis of the European Convention*, Oxford University Press, Oxford.

Somerhausen, Luc (1948). "Human Rights in the World Today", *Human Rights: Comments and Interpretations*, (A Symposium edited by UNESCO), UNESCO Publishing: Paris.

Stienstra, Deborah (1994). *Womens's Movements and International Organizations*, Saint Martin's Press: New York.

Sun, Pinghua (2016). "Pengchun Chang's Contributions to the Drafting of UDHR", *Journal of Civil & Legal Sciences*, Vol. 5, No. 5. Pp. 982-1002.

Sun, Pinghua (2018). *Historic Achiement of a Common Standart: Pengchun Chang and the Universal Declaration of Human Rights*, Spinger: Singapore.

Taşdemir, F. & Özer, A. (2017). *Uluslararası Hukuk Perspektifinden Self-determinasyon ve Ayrılma*, Hukuk Yayınları: Ankara.

Townley, Edward (2002). *Mussolini and Italy*, (Ed. Martin Collier) Heinemann Educational Publishers: Oxford.

UN Doc. (1945) "Verbatim Minutes of the Sixth Plenary Session", Documents of the U.N. Conference on International Organization, San Francisco, 1945, Vol. I, London, New York: United Nations Information Organizations, 1945, Doc. 55 P/13, pp. 416–55, at p. 425.

UNCIO Doc. (1945). Report of Rapporteur of Committee I to Commission I, UNCIO Doc. 944, I/1/34(I), p. 11.

UNESCO (1947a). Proceedings of the First General Conference, held at UNESCO House, Paris, from 20 November to 10 December 1946. https://atom.archives.unesco.org/1st-general-conference-paris, Erişim Tarihi: 20.04.2020.

UNESCO (1947b). Document Phil/1/1947, "Memorandum on Human Rights", 27 March 1947.

Van Bueren, Geraldine (1998). *The International Law on the Rights of the Child*, Martinus Nijhoff Publishers: The Hague.

Waltz, Susan (2001). "Universalizing Human Rights: The Role of Small States in the Construction of the Universal Declaration of Human Rights", *Human Rights Quarterly*, Vol. 23, No. 1, pp. 44-72.

Waltz, Susan (2002). Reclaiming and Rebuilding of the History of the Universal Declaration of Human Rights, *Third World Quarterly*, Vol. 23, No 3, pp. 437-448.

Waltz, Susan (2004). "Universal Human Rights: The Contribution of Muslim States", *Human Rights Quarterly*, Vol. 26, No. 4, pp 799-844.

Weissbrodt, D. & Vega, De La C. (2007). *International Human Rights Law: An Introduction*, University of Pennsylvania Press: Pennsylvania.

Welles, Sumner (1942). The American News Letter: A Review of Facts and Trends in World Affair, Issues 1-51, Business Publishers International Cooperation.

Wells, H. George. (2015). *The Rights of Man Or What We Are Fighting For?,* Penguin Books: London.

Werth, Leon (2018). *Deposition 1940-1944: A Secret Diary of Life in Vichy France*", (Edited and translated by David Ball) Oxford University Press: New York.

Whelan, J. D. & Donnelly, J. (2007). "The West, Economic and Social Rights, and the Global Human Rights Regime: Setting the Record Straight", *Human Rights Quarterly*, No. 29, pp. 908-949.

Willetts, Peter (2011). *Non-Governmental Organizations in World Politics: The Construciton of Global Governance*, Routledge Publishing: London.

Winter, J. & Prost, A. (2013). *René Cassin and Human Rights: From the Great War to the Universal Declaration*, Cambridge University Press: Cambridge.

Wright, Quincy (1943). *Human Rights and the World Order*, Commission to Study the Organization of Peace, New York.

Wyers, Frances (1976). *Miguel de Unamuno: The Contrary Self*, Tamesis Books Limited: London.

Zweig, Stefan (2019). *İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar*: *On Dört Tarihsel Minyatür*, Can Yayınları: İstanbul.

KURUMSAL VE İŞLEVSEL BOYUTLARIYLA

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI PROBLEMATİĞİ

Editörler:

Prof. Dr. Abdullah YILMAZ

Dr. Duru ŞAHYAR AKDEMİR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-90-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

FELSEFİ VE TARİHSEL ARKA PLANIYLA İNSAN HAKLARI OLGUSU **5**
Duru ŞAHYAR AKDEMİR

GİRİŞ 5
1. İNSAN HAKLARININ FELSEFİ ARKA PLANI 6
1.1. İnsan Hakları Kavramı 6
1.2. İnsan Hakları ve Etik 11
2. İNSAN HAKLARININ TARİHSEL ARKA PLANI 15
2.1. Eski Çağ'da İnsan Hakları 15
2.2. Orta Çağ'da İnsan Hakları ve Magna Carta Libertatum 17
2.3. Yeni Çağ'da İnsan Hakları 19
2.4. Yakın Çağ ve Temel İnsan Hakları Belgeleri 22
SONUÇ 26
KAYNAKÇA 28

TÜRKİYE'DE İNSAN HAKLARI OLGUSUNUN ANAYASAL SERÜVENİ **31**
Ahmet NOHUTÇU
Özer ASLAN

GİRİŞ 31
1. İNSAN HAKLARI İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE 32
2. 1876 KANUN-I ESASİ ÖNCESİ ANAYASAL BELGELERDE İNSAN HAKLARI 37
2.1. Senedi İttifak 37
2.2. Tanzimat Fermanı 38
2.3. Islahat Fermanı 38
3. 1876- KANUN-I ESASİ'DE İNSAN HAKLARI 39
4. 1921 ANAYASASI'NDA İNSAN HAKLARI 42
5. 1924 ANAYASASI'NDA İNSAN HAKLARI 42
6. 1961 ANAYASASI'NDA İNSAN HAKLARI 43
7. 1982 ANAYASASI VE İNSAN HAKLARI 54
7.1. 1982 Anayasası'nda Temel Hak ve Ödevlerin Sistematiği 60
7.2. 1982 Anayasası'nda Gerçekleştirilen Değişiklikler 63
SONUÇ 69
KAYNAKÇA 73

ANAYASA MAHKEMESİ VE İNSAN HAKLARININ KORUNMASI **77**
Oğuz HAMŞİOĞLU

GİRİŞ 77
1. ANAYASA YARGISI 79
1.1. Kavramsal Çerçeve 79
1.2. Anayasa Yargısının Ön Koşulları 82
1.3. Türk Anayasa Yargısı 83
1.3.1. Anayasa Mahkemesi'nin Oluşumu ve Yapısı 84
1.3.2. Anayasa Mahkemesi'nin Görev ve Yetkileri 86
1.3.3. Anayasa Mahkemesi'nin Çalışma ve Yargılama Usulü 87
1.3.4. Anayasaya Uygunluk Denetimi 88
1.3.4.1. Dava Yolu / Soyut Norm Denetimi 88

1.3.4.2. Somut Norm Denetimi / İtiraz Yolu / Defi Yolu 89
2. BİREYSEL BAŞVURU 90
2.1. Bireysel Başvuru Kavramı 92
2.1.1. Bireysel Başvurunun Nitelikleri 93
2.1.2. Bireysel Başvurunun İşlevleri 95
2.1.2.1. Sübjektif İşlev 95
2.1.2.2. Objektif İşlev 95
2.2. Bireysel Başvurunun Öznesi 96
2.3. Bireysel Başvurunun Konusu 97
2.4. Bireysel Başvuru Usulü 98
2.4.1. Başvurunun Yapılabileceği Yerler 98
2.4.2. Ön İnceleme 99
2.4.2.1. Başvuru Harcı ve Adli Yardım: 99
2.4.2.2. Başvuru Formu ve Ekleri: 100
2.4.2.3. Başvurucunun Temsili: 102
2.4.2.4. Başvurunun Süresi ve Mazeret: 102
2.4.3. Kabul Edilebilirlik İncelemesi 103
2.4.3.1. Kabul Edilebilirlik Şartları: 103
2.4.3.1.1. Olağan Kanun Yollarının Tüketilmesi: 103
2.4.3.1.2. Başvurucunun Güncel ve Kişisel Bir Hakkının Doğrudan Etkilenmesi: 105
2.4.3.1.3. Başvurunun Anayasal Açıdan Önem Taşıması ve Başvurucunun Önemli Bir Zarara Uğramaması: 105
2.4.3.1.4. Başvurunun Açıkça Dayanaktan Yoksun Olması: 106
2.4.3.1.5. Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması: 108
2.4.3.2. Kabul Edilebilirlik Kararı 108
2.4.4. Esas İnceleme 110
2.4.4.1. Dosya Üzerinde İnceleme Yapılması: 110
2.4.4.2. Dosya ve Kararın Adalet Bakanlığı'na Bildirimi: 110
2.4.4.3. Bilgi ve Belge İsteme: 111
2.4.4.4. Kanun Yolunda Gözetilmesi Gereken Hususlarda İnceleme Yapılmaması: 112
2.4.4.5. Geçici Tedbir Kararı Verilmesi: 112
2.5. Kararlar ve Sonuçları 113
2.5.1. Hak İhlali Olmadığına İlişkin Karar 113
2.5.2. İhlal Kararı 113
2.5.2.1. Yargılamanın Yenilenmesi: 114
2.5.2.2. Tazminat Ödenmesi: 115
2.5.2.3. Genel Mahkemede Dava Açılması: 115
2.5.3. Düşme Kararı 115
2.5.4. Pilot Karar 116
2.5.5. Kararların İmzalanması, Tebliği ve Yayımlanması 116
2.5.6. Kararların Etkileri ve Sonuçları 117
SONUÇ 119
KAYNAKÇA 121

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ YARGISI VE TÜRKİYE 123
Reşit KARAASLAN

GİRİŞ 123
1. TÜRKİYE'NİN İHAS ve ONU YORUMLAYAN İHAM İLE TANIŞMASI 123
2. İHAS'IN İÇ HUKUKTAKİ YERİ 124
2.1. ULUSLARARASI HUKUK İLE ULUSAL HUKUK ARASINDAKİ İLİŞKİ 125
2.1.1 Düalist Yaklaşım 126
2.1.2 Monist Yaklaşım 126

2.2. ULUSLARARASI HUKUK NORMUNUN ANAYASA m. 90/SON HÜKMÜ KARŞISINDA İÇ HUKUKTAKİ YERİ 127
2.3. İHAS'IN İÇ HUKUKTAKİ YERİ 129
2.4. İHAM KARARLARININ NİTELİĞİ VE UYGULANMASI 129
3. İHAS'IN TÜRK İÇ HUKUKUNA ETKİSİ 130
3.1 ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ 130
3.1.1 1995 Değişiklikleri 131
3.1.2 2001 Değişiklikleri 131
3.1.3 2004 Değişiklikleri 133
3.1.4 2010 Değişiklikleri 133
3.2 İHAM KARARLARININ OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLUNA BAŞVURU SEBEBİ OLARAK KABUL EDİLMESİ 135
4. İHAS ve ULUSAL YÜKSEK YARGI ORGANLARI 138
4.1 DANIŞTAY ve YARGITAY 138
4.2 ANAYASA MAHKEMESİ 140
4.2.1 Bireysel Başvurunun Kabul Edilmesinden Önceki Dönem 140
4.2.2 Bireysel Başvurunun Kabul Edilmesinden Sonraki Dönem 141
4.2.2.1 AYM'ye Bireysel Başvuru Hakkında Genel Bilgiler 141
4.2.2.2 AYM'ye Bireysel Başvuru ile İHAM'a Bireysel Başvuru Arasındaki İlişki 144
SONUÇ 150
KAYNAKÇA 151

PARLAMENTER DÜZEYDE İNSAN HAKLARININ KORUNMASI – I: TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU VE TBMM KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU 153
Mehmet KAPUSIZOĞLU

GİRİŞ 153
1. İNSAN HAKLARININ KORUNMASI 155
1.1. Tarihsel Perspektif 155
1.2. Türkiye'de İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Tarihsel Arka Plan 160
2. TBMM İNSAN HAKLARINI İNCELEME KOMİSYONU 165
2.1. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Yapısı 165
2.2. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Görevleri 166
2.3. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Yetkileri ile Çalışma Usul ve Esasları 168
3. TBMM KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ KOMİSYONU 176
3.1. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun Yapısı 177
3.2. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun Görev ve Yetkileri 177
3.3. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun Çalışma Usul ve Esasları 180
SONUÇ 182
KAYNAKÇA 185

PARLAMENTER DÜZEYDE İNSAN HAKLARININ KORUNMASI- II: DİLEKÇE HAKKI VE DİLEKÇE KOMİSYONU 189
Halil KALABALIK
Beyza Nur KATAR

GİRİŞ 189
1. DİLEKÇE HAKKI 190
1.1. Tanım 190
1.2. İnsan Hakları İçindeki Yeri 191
1.3. Tarihsel Değişim ve Gelişimi 192
1.3.1. Osmanlı Devleti'nde Dilekçe Hakkı 192
1.3.2. Anayasalarımızda Dilekçe Hakkının Düzenlenişi 194
1.3.2.1.1876 Kanuni Esasi'de 194

1.3.2.2.1921 Anayasası'nda 195
1.3.2.3.1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda 196
1.3.2.4.1961 Anayasası'nda 197
1.3.2.5.1982 Anayasası'nda 198
1.4.Dilekçe Hakkının Sahipleri, Muhatabı ve Konusu 201
1.4.1. Dilekçe Hakkının Sahipleri 201
1.4.2. Dilekçe Hakkının Muhatabı 205
1.4.3. Dilekçe Hakkının Konusu 207
1.5. Dilekçe Hakkının Kullanılma Usulü, Süresi ve Sonuçları 208
1.5.1. Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Usulü 208
1.5.2. Dilekçelerin Cevaplandırılması Süresi 211
1.5.3. Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Sonuçları 213
1.6. Dilekçe Hakkının Sınırlanması ve Sınırları 214
1.6.1.Dilekçe Hakkının Sınırları 214
1.6.2. Dilekçe Hakkının Sınırlanması 215
2.DİLEKÇE KOMİSYONU 216
2.1.Tarihi Gelişimi 217
2.2. Dilekçe Komisyonunun Kuruluşu ve Çalışma Şekli 221
2.3.Dilekçelerin Dilekçe Komisyonunda İncelenmesi ve TBMM'de Görüşülmesi 224
2.4.Komisyon Kararlarına İtiraz, Komisyon Kararlarının Kesinleşmesi ve Sonuçları 225
2.5.Dilekçelerin TBMM Dilekçe Komisyonu Tarafından Cevaplandırılmaması 226
2.6.Dilekçe Komisyonu Kararlarının Etkisi ve Bağlayıcılığı 226
SONUÇ 226
KAYNAKÇA 228

"İYİ İDARE HAKKI" BAĞLAMINDA İNSAN HAKLARINI KORUMA MEKANİZMASI OLARAK OMBUDSMANLIK KURUMU 229
Abdullah YILMAZ
Halil Yasin TAMER

GİRİŞ 229
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE 230
1.1. Ombudsmanlık 231
1.2. Ombudsmanlık Türleri ve Uzmanlaşma 234
1.3. İyi İdare Hakkı 238
2. İYİ İDARE HAKKININ KORUNMASI VE OMBUDSMANLIK 240
3. TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE OMBUDSMANLIK VE İYİ İDARE 242
SONUÇ 246
KAYNAKÇA 250

ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMASI OLARAK İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU 253
Şeniz ANBARLI BOZATAY 253

GİRİŞ 253
1. İNSAN HAKLARININ KORUNMASINDA ULUSAL ÖNLEME MEKANİZMALARI 254
1.1.Ulusal Önleme Mekanizmasının Kurulma Nedenleri 255
1.2.Ulusal Önleme Mekanizmalarının İşlevleri 256
1.3.Ulusal Önleme Mekanizması Ülke Örnekleri 259
1.3.1.Fransa 259
1.3.2.Hindistan 260
1.3.3.Ermenistan: İnsan Hakları Savunma Ofisi 260
1.3.4.Brezilya: İşkenceyi Önleme ve Mücadele İçin Ulusal Sistem 261
1.3.5.Danimarka: Parlamento Ombusdsmanı 261
1.3.6.Almanya: Ulusal İşkenceyi Önleme Kurumu 261

1.3.7.Yeni Zelanda: İnsan Hakları Komisyonu Ve Dört Mekanizma 262
1.3.8.Tunus: İşkenceyi Önleme Ulusal Komisyonu 262
1.3.9.Slovenya 262
2. ULUSAL DÜZEYDE İNSAN HAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ: TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU 263
2.1.Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun Kuruluş/Teşkilat Yapısı ve Görevleri 263
2.2.Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna Başvuru Usulleri ve İhlal İncelemeleri 265
2.3.Ayrımcılık Yasağının İhlaline Karşı Kurulun İdari Yaptırımları 267
2.4.TİHEK Periyodik Uluslararası İnsan Hakları İzleme Bülteninde Yer Verilen (01.03.2022 – 01.04.2022) Uluslararası ve Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Rapor, Görüş ve Uygulamaları 268
2.5.TİHEK Ve Uluslararası İşbirliği 270
2.6.TİHEK Ulusal Önleme Mekanizması 2022 Yılı Raporu 271
2.7.TİHEK 2021 Faaliyet Raporu 272
SONUÇ 273
KAYNAKÇA 275

BİLGİ EDİNME HAKKI BAĞLAMINDA BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU 277
Mehmet Emin CEYLAN
Hayriye ŞENGÜN

GİRİŞ 277
1. BİLGİ EDİNME HAKKI 278
1.1. Bilgi ve Belge Nedir? 278
1.2. Bilgi Edinme Hakkı Nedir? 278
1.3. Bilgi Edinme Hakkının Önemi 279
1.4. Bilgi Edinme Hakkının Tarihçesi 280
1.5. Bilgi Edinme Hakkı ile Dilekçe Hakkının Farkı 282
1.6. İnsan Hakları İçinde Bilgi Edinme Hakkının Yeri 283
1.7. Bilgi Edinme Hakkının Hukuki Dayanağı 285
1.8. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 286
1.8.1. 1982 Anayasası 287
1.8.2. Bilgi Edinme Hakkının Kapsamı ve Sınırları 287
2. BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU 290
2.1. Kurulun Yapısı 290
2.2. Kurulun Görev ve Yetkileri 291
2.3. Kurulun Çalışma Usulü 291
2.4. Kurula İtiraz Başvurusu, Usul ve Esasları 292
2.5. Kurulun Kararlarının Hukuki Niteliği 294
3. BİLGİ EDİNME DEĞERLENDİRME KURULU'NUN KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 295
SONUÇ 297
KAYNAKÇA 299

KAMU HİZMETLERİNİN YERİNE GETİRİLMESİNDE İNSAN HAKLARININ KORUNMASI: KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU 301
Fatma Neval GENÇ
Beril ALEV

GİRİŞ 301
1. KAMU YÖNETİMİNDE İNSAN HAKLARI VE ETİK 302
1.1. İnsan Hakları, Etik 303
1.2. İnsan Haklarının Hukuk ve Etikle İlişkisi 304
1.3. Kamu Yönetimi Etiği 307
2. FARKLI ÜLKELERDE VE ÖRGÜTLERDE KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULLARI 310
3. TÜRKİYE' DE KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU 313

3.1. Kuruluş, Yapı, Görev ve İşleyişi 314
3.2. Kamu Görevlileri Etik Kurulu Çalışmalarından Örnekler 316
3.3. Kamu Görevlileri Etik Kurulunun Yapı ve İşleyişine Dair Değerlendirmeler....320
SONUÇ 321
KAYNAKÇA....323

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ İNSAN HAKLARINI KORUMADAKİ ROLÜ 325
Yasemin MAMUR IŞIKÇI

GİRİŞ....325
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE....326
1.1.Tanımı ve Gelişimi....326
1.2. Sivil Toplum Kuruluşlarının Özellikleri....328
1.3.Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri 328
1.4.Sivil Toplum Kuruluşlarının Sınıflandırılması 329
1.5. Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihi....329
1.6.Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Eleştiriler....331
1.7.Sivil Toplum Kuruluşlarının İnsan Hakları Alanındaki Rolleri 334
1.8.Uluslararası Bazı Sivil Toplum Kuruluşu Örnekleri 336
1.9. Türkiye'de İnsan Hakları Alanında Çalışan Sivil Toplum Kuruluşları 342
SONUÇ 348
KAYNAKÇA....350

YEREL DÜZEYDE İNSAN HAKLARININ KORUNMASI : İL VE İLÇE İNSAN HAKLARI KURULLARI ..353
Yavuz BOZKURT
Derya KAMAN

GİRİŞ....353
1. İNSAN HAKLARININ YEREL DÜZEYDE ÖRGÜTSEL YAPISI 354
1.1. İl İnsan Hakları Kurulu 356
1.2. İlçe İnsan Hakları Kurulu 360
2. İL VE İLÇE İNSAN HAKLARI KURULLARININ KURULUŞU....361
2.1. Kurulların Genel Görevleri....361
2.2. Halkla İlişkiler ve İletişim 362
2.3. Bilgilendirme, Bilinçlendirme ve Eğitim 363
2.4. Araştırma ve İzleme 365
2.5. İhlal İddialarını İnceleme ve Karara Bağlama 366
3. İL VE İLÇE KURULLARININ ÇALIŞMA USUL VE ESASLARI 366
3.1. Kurul Toplantı ve Esasları 366
3.2. Sekretarya Hizmeti 367
3.3. Komisyonların Çalışma Usul ve Esasları 367
3.4. Başvuruların Alınması 367
3.5. Başvuruların Değerlendirilmesi ve Sonuçlandırılması....368
3.6. Raporlama....369
4. İL VE İLÇE İNSAN HAKLARI KURULLARININ SORUNLARI 371
SONUÇ 374
KAYNAKÇA....376

KAYNAKÇA

Ağaoğulları, M. A. ve Köker L. (2000). *Kral-Devlet ya da ölümlü tanrı*. İmge

Aristoteles (1993). *Politika*. (Çev. Mete Tunçay). Remzi.

Aristoteles (2012). *Nikomakhos'a etik*. (Çev. Saffet Babür). Bilgesu.

Akal, C. B., Erözden, O., Akbulut, O., Zeybekoğlu, E. (2003). *İnsan haklarının tarihsel gelişimi*. Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı. Atra.

Aktan, C. C. (2018). *Haklar ve özgürlükler antolojisi*. Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu. BER Ajans.

Aybay, R. (2010). *İnsan hakları seçilmiş makaleler*. Pencere.

Coşkun, V. (2012). İnsan hakları: kaynağı, felsefi temelleri ve gelişimi. İ.Dağı ve E. Gökalp (Eds), *İnsan hakları ve demokratikleşme süreci* içinde (s. 2-30). Anadolu Üniversitesi

Coşkun, V. (2014). *İnsan hakları liberal açıdan bir tahlil*. Liberte.

Çotuksöken, B. (2012). *İnsan hakları ve felsefe*. Papatya.

Cüceloğlu, D. (2021). *Var mısın? güçlü bir yaşam için öneriler*. (Söyleşi: Deniz Bayramoğlu). Kronik.

Çüçen, K. (2013). İnsan hakları. Sentez.

Dağı, İ. (2012). Küresel Siyaset ve İnsan Hakları. İ.Dağı ve E. Gökalp (Eds), *İnsan hakları ve demokratikleşme süreci* içinde (s. 62-95). Anadolu Üniversitesi.

Demirdöven, İ. (2014). Etikte örneklerle düşünmek üzerine. B. Çotuksöken, G. Uygur, H. Şimga (Eds.). *İoanna Kuçuradi çağın olayları arasında* (s. 266-273). Tarihçi.

Deveci, C. (2004). İnsan haklarını Aristoteles evrenselciliğiyle anlamanın olanaklılığı. İ. Kuçuradi ve B. Peker (Eds.), *Elli yıllık deneyimlerin ışığında Türkiye'de ve dünyada insan hakları* (s. 41-68). Türkiye Felsefe Kurumu.

Dinçkol, B. (2021). İngiltere'de parlamenter monarşinin erken dönemi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 27(2), 877- 897.

Douzinas, C. (2015). *İnsan haklarının sonu*. (Çev. Kasım Akbaş ve Umre Deniz Tuna). Dipnot.

Freeman, M. (2008). *İnsan hakları disiplinlerarası bir yaklaşım*. (Çev. Erkan Koca ve Asena Topçubaşı). Birleşik.

Güzel, C. (2020). İnsan hakları düşüncesinin gelişimi. T. Yiğit ve D. Şahyar Akdemir (Eds.), *İnsan hakları ve sosyal hizmet* (s. 34-55). Anadolu Üniversitesi.

Heimsoeth, H. (2007). *Kant'ın felsefesi*. (Çev: Takiyettin Mengüşoğlu). Doğu Batı.

İHEB, 1948.

http://ihuam.ankara.edu.tr/insan-haklari-evrensel-beyannamesi/

İlal, E. (1968). Magna carta. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 34(1-4), 210-242.

İyi, S. (2000). Yüzyılımızda iki antropoloji anlayışı Heidegger ve Mengüşoğlu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 17(2), 57-67.

İyi, S. (2013). Etik nedir? İ. Kuçuradi ve D. Taşdelen (Eds.), *Etik* (s. 2-21). Anadolu Üniversitesi.

Kant, I. (1999). *Pratik aklın eleştirisi*. (Çev. Ioanna Kuçuradi). Türkiye Felsefe Kurumu.

Kant, I. (2002). *Ahlâk metafiziğinin temellendirilmesi*. (Çev. Ioanna Kuçuradi). Türkiye Felsefe Kurumu.

Kapani, M. (2013). *Kamu hürriyetleri*. Yetkin.

Kart, B. (2008). Günümüz düşünürleri ve Habermas' ta insan doğası, *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 19, 87-82.

Kuçuradi, İ. (2003). *İnsan ve değerleri.* Türkiye Felsefe Kurumu.

Kuçuradi, İ. (2007). *İnsan hakları kavramları ve sorunları*. Türkiye Felsefe Kurumu.
Kuçuradi, İ. (2019). Etik ve eğitimi. *XVIII: geleneksel eğitim sempozyumu: eğitim ve etik 30Ocak-1 Şubat 2019 Antalya*. (s. 103-111).
https://www.tozok.org.tr/Kitap/18Antalya/18Antalya.pdf (Erişim tarihi: 07.07.2022).
Mengüşoğlu, T. (2017). İnsan felsefesi. Doğu Batı Yayınları.
Nussbaum, M. (2000). Women's capabilities and social justice. *Journal of Human Development*, 1(2), 219-247.
Nussbaum, M. (2018). *Yapabilirlikler yaramak*. (Çev: Selda Somuncuoğlu). İletişim Yayınları.
Özcan, M. (2020). İnsan hakları ve etik. T. Yiğit ve D. Şahyar Akdemir (Eds.), *İnsan Hakları ve Sosyal Hizmet* (s. 56-88). Anadolu Üniversitesi.
Özkan, C. İ. (2020). The historical background of the idea of human rights. H. Tepe ve D. Şahyar Akdemir (Eds.), *Human Rights* (s. 28-55). Anadolu Üniversitesi.
Platon (Eflatun) (2011). *Devlet*. Akvaryum.
Platon (2014). *Sokratesin savunması*. (Çev. Bircan Çınar). Alter.
Roskin, M. G., Cord, R. L., Medeiros, J. A. ve Jones, W. S. (2013). *Siyaset Bilimi*. (Çev. Atilla Yayla). Adres.
Rousseau, J. J. (2015). *İnsanlar arasındaki eşitsizliğin kaynağı*. (Çev. Rasih Nuri İleri). Say.
Sander, O. (2000). *Siyasi tarih ilkçağlardan 1918'e*. İmge.
Saygın, E. (2019). Amerika ve Afrika'da insan hakları koruma mekanizmaları. M.Avcı (Ed.) *Temel İnsan Hakları Bilgisi II,* (s. 136-159). Anadolu Üniversitesi.
Schlesinger, A. M. (1919). The American revolution reconsidered. *Political Science Quarterly*, 34(1), 61-78.
Sevgi, A. (1999). Mehmet Akif'te Sadi Tesiri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 5, 183-194.
Shue, H. (1980). Temel hakların evrenselliği. İ. Kuçuradi (Ed.), *İnsan haklarının felsefi temelleri uluslararası semineri* (s.25-42). Türkiye Felsefe Kurumu.
Şenel, A. (1995). *Siyasi düşünceler tarihi tarihöncesinde ilkçağda ve yeniçağda toplum ve siyasal düşünüş*. Bilim ve Sanat.
Tepe, H. (2011). *Etik ve metaetik*. Türkiye Felsefe Kurumu.
Tepe, H. (2013). 20. yüzyılda etik. İ.Kuçuradi ve D. Taşdelen (Eds.), *Etik* (s. 86-105). Anadolu Üniversitesi.
Tepe, H. (2018). *İnsan hakları felsefesi*. Bilgesu.
Tepe, H., Cankara, H. M. (2020). Basic documents of human rights. H. Tepe ve D. Şahyar Akdemir (Eds.), *Human Rights* (s. 56-85). Anadolu Üniversitesi.
Uygun, O. (2019). *Devlet teorisi*. On iki levha.
Yücel, H. A. (2019). *İyi vatandaş iyi insan*. Türkiye İş Bankası.
Wiseman H. V. (1966) 'The myth of magna carta', (magna carta efsanesi). (Çev. Münci Kapani). *Ankara Hukuk Fakültesi 40. Yıl Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları*, 210, 463-471.

KAYNAKÇA

Acar, H. (Ed.). (2018). *Türk Siyasal Hayatı: Osmanlı Modernleşmesinden Günümüze.* Nobel Akademik Yayıncılık.

Ahmad, F. (2019). *Modern Türkiye'nin Oluşumu* (17. Basım). Kaynak Yayınları.

Ahmad, F. (2007). *Bir kimlik peşinde Türkiye.* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Akgün, B. (2018). 12 Eylül döneminde Türkiye: 1980-1983. A., Çaylak, & S. A. Avcu, (Eds.). *Osmanlıdan Günümüze Türkiye'nin Siyasal Hayatı* İçinde (525-553). Savaş Yayınevi.

Aksu, H. (2018). Demokratikleşme ve Türkiye'de Demokratikleşme Sürecinde Karşılaşılan Temel Sorunlar. *Şırnak Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü*, 4(27), 5949-5958.

Anar, E (1996). *İnsan Hakları Tarihi.* Çivi Yazıları Yayınları.

Arslan, Z. (2001). Postmodern Söylem ve İnsan Hakları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(01), 2-22.

Arslan, Z. (2013). Sened-i İttifak'ın Ortaya Çıkışı ve İnsan Hakları Bakımından Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(8), 77-91.

Atar, Y. (1989). Anayasanın Bağlayıcılığı ve Üstünlüğü İlkesi ve Bu İlkenin Anayasada Yer Almasının Hukukî Sonuçları (Anayasa Madde 11). *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 181-209.

Aydın, N. (2008). *3 Ekim 2001 Tarihli Anayasa Değişikliklerinin Temel Hak ve Hürriyetler Üzerine Etkileri.* Ekin Yayınları.

Aydın, Ö. D. (2011). Türk Anayasa Yargısında Yeni Bir Mekanizma: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(4), 121-170.

Bilir, F. (2004). 2004 anayasa Değişiklikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 9(1,2), 239-251.

Birol, S. (2012). 1961 Anayasasında İfade Özgürlüğü. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* 0(43), 39-54.

Çağıran, M. E. (2020). Uluslararası Alanda İnsan Hakları (4. Baskı). Turhan Kitabevi.

Çavdar, T. (2013). *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi: 1950'den Günümüze* (5. Baskı). İmge Kitabevi.

Çeçen, A. (2000). *İnsan Hakları* (3. Basım). Savaş Yayınevi.

Çiftçi, A. (2015). *Vatandaşlık Bilgisi: Demokrasi ve İnsan Hakları* (4. Baskı). Gündüz Yayıncılık.

Çuhadar, C. (2007). Hürriyet Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme. *İlahiyat Fakültesi Dergisi,* 12(2), 131-150.

Çüçen, A. K. (2011). *İnsan Hakları*. MKM Yayıncılık.

Demirkaya, H. & Çakmak, D. (2010). İnsan Hakları ve Demokrasi. R., Ercan (Ed.). *İnsan Haklarının Türkiye'de Tarihsel Gelişimi ve Anayasal Süreçler* (99-119). Lisans Yayıncılık.

Doğan, İ., Şahin Ünver, F. S., & Tatar, D. B. (2020). İnsan Hakları Hukuku (4. Basım). İ., Doğan (Ed.) *Osmanlı Dönemi Klasik Döneminden Pozitif Metinlerde İnsan Hakları Anlayışına Geçiş* (137-160). Astana Yayınları.

Ekinci, T. Z. (2004). *Türkiye'de Demokrasi ve İnsan Hakları Sorunları*. Cem Yayınevi.

Erdoğan, M. (2010). *Anayasal Demokrasi*. Siyasal kitabevi.

Erdoğan, M. (2019). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku* (7. Baskı). Hukuk Yayınları.

Gökpınar, M. (2015). Bir Kavram Olarak İnsan Hakları ve Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0(120), 11-72.

Gözübüyük, A. Ş. (2002). *Anayasa Hukuku* (10. Baskı). Turhan Kitabevi.

Gözübüyük, Ş. (2017). *Açıklamalı Türk Anayasaları* (9. Baskı). Turhan Kitabevi.
Gören, Z. (2018). *Anayasa Hukuku* (2. Baskı). Yetkin Yayınları.
Güneş, M. (2013). *Vesayetçi Demokrasi* (1. Baskı). Savaş Yayınevi.
Hafızoğlu, Y. (2012). İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri Bağlamında Anayasa ve Anayasacılık Hareketleri. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı*, 1-123.
Hakyemez, Y. Ş. (2010). 2010 Anayasa Değişiklikleri ve Demokratik Hukuk Devleti. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 14(2), 387-406.
Hakyemez, Y. Ş. (1996). 1982 Anayasası'nda 1995 Değişiklikleri ve Demokratik Toplum. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 14(2), 1-150.
Hale, W. (1996). *Türkiye'de ordu ve siyaset: 1789'dan günümüze*. Hil Yayınları.
Hekimoğlu, M. M. (2002). 1982 Anayasasına Göre İnsan Hakları Kavramı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 5(7), 53-70.
Heper, M. (2018). *Türkiye'de Devlet Geleneği.* Doğu Batı Yayınları.
İbrahim, A. (2022). Hak ve Hürriyetler Bakımından Anayasal Belgelerinin Irak 1925 Kanun-ı Esasiye Tesiri. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(1), 0-0.
Kahveci, T., & Tınas, R. (2021). Temel Anayasal Hak ve Hürriyetler Açısından 1982 Anayasasına Foucauldian Bir
Bakış. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16(1), 55-86.
Kalabalık, H. (2021). *İnsan Hakları Hukukuna Giriş* (3. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
Kalkışım, H. M. (2019). İnsan Hakları Noktasından Türk Anayasa Tarihinde İki Ara Kesit: 1876 ve 1961 Anayasaları. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 8 (16), 149-160.
Karatepe, Ş. (1993). *Darbeler, Anayasalar ve Modernleşme*. İz Yayıncılık.
Karpat, K. (2011). *Türk Siyasi Tarihi*. Timaş Yayınları.
Kayar, İ., & Üzülmez, İ. (2005). *Hukukun Temel Kavramları* (2. Baskı). Detay Yayıncılık.
Keskin, Y. Z. (2020). Türkiye Siyaseti ve Devlet Örgütlenmesinde 12 Mart Muhtırasının Etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt: 22, Sayı: TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı, 1-15.
Koçak, B. (2021). Türk Anayasaları Üzerinde Gerçekleştirilen Önemli Değişiklikler. *Avrasya Dosyası*, 12(2), 57-83.
Koç Başar, C. (2017). Osmanlı Millet Sisteminden Ulusa Geçiş. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 195-231.
Köküsarı, İ. (2011). Hak Arama Özgürlüğü ve 2010 Anayasa Değişiklikleri, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(1), 163-208.
Kuzu, B. (1990). *Anayasasının Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler*. Filiz kitabevi.
Küçük, A. (2012). *Türkiye'nin Siyasal ve Anayasal Rejimi.* Orion kitabevi.
Küçük, A. (2016). 1924 Anayasasında Temel Hak ve Hürriyetler. *Liberal Düşünce Dergisi,* 0(82), 5-54.
Mourgeon, J. (1991). *İnsan Hakları* (A. Emekçi & A. Türker, Çev.). İletişim Yayınları (1978).
Nohutçu, A. (2022). *Anayasa Hukuku* (26. Baskı). Savaş Yayınevi.
Nohutçu A., & Ziyrek A. (2020). *Osmanlı-Türk Anayasa Metinleri*. Savaş Yayınevi.
Nohutçu A., & Kaya A.G. (2016). *İnsan Hakları ve Demokratikleşme: Kuram ve Pozitif Hukukumuz*. Savaş Yayınevi.
Okur, Y. (2014). 4982 Sayılı Kanun'a Göre Bilgi Edinme Hakkının Niteliği, Kapsamı ve Denetimle İlişkisi. *Denetişim*, 0(13), 34-47.
Özdemir Çolak, A. (2020). *İşgal Edilmiş Devlet: 12 Eylül ve 28 Şubat'a Giden Süreç* (1. Baskı). Kopernik Yayınları.
Özdemir, H. (1993). *Rejim ve Asker*. İz Yayıncılık.

Parla, T. (1995). *Türkiye'nin Siyasal Rejimi 1980-1989* (3. Baskı). İletişim Yayınları.
Sağlam, M. (2002). Ekim 2001 Tarihinde Yapılan Anayasa Değişiklikleri Sonrasında, Düzenlendikleri Maddede Hiçbir Sınırlama Nedenine Yer Verilmemiş Olan Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırı Sorunu. *Anayasa Yargısı Dergisi,* 18(1), 0-0.
Soysal, M. (1990). *100 Soruda Anayasanın Anlamı.* Gerçek Yayınevi.
Sunay, R. (2013). *Hukuk ve Siyaset Ekseninde İnsan Hakları*. Çizgi Kitabevi.
Tanör, B. (2020). *Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri* (34. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
Tanör, B. (2019). *İki Anayasa* 1961- 1982 (5. Baskı). On İki Levha Yayınları.
Tezcan, D., Erdem, R. E., & Sancakdar O. (2004). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması.* Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı.
Teziç, E. (2007). *Anayasa Hukuku* (12. Baskı). Beta Yayınları.
Tunç, H. (1999). *Anayasa Hukukuna Giriş* (2. Baskı). Nobel Yayın.
Türkkan, H. (2013). Osmanlı Devleti'nde Anayasa Düşüncesinin Gelişimi ve Kanun-ı Esasi Tartışmaları (Yayınlanmamış Doktora Tezi), *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
Türkkan, H. (2018). Osmanlı Devleti'nde Demokratikleşme ve Kanun-ı Esasi'nin Demokratik Hüviyeti. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Azmi Özcan Öğrencileri Özel Sayısı, 3(0), 364-379.
Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayını (1993). Türklerde İnsani Değerler ve İnsan Hakları: Yüzyılımız ve Türkiye Cumhuriyeti (3. Kitap).
Uygun, O. (2011). *Demokrasi, Tarihsel, Siyasi ve Felsefi Boyutlar.* On İki Levha Yayıncılık.
Ünal Açıkgöz, M. (2021). 1876 Tarihli Kanun-i Esasi'de Yürütme İlişkisi. *Yasama Dergisi,* 0(43), 61-86.
Yalçınöz, B. (2013). Bireysel Başvuruya Konu Olamayacak İşlem ve Kararlar. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 0(2), 187-206. Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
Yamaç, M. (2020). Türkiye Devleti'nin İlk Anayasası 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt: 22, Sayı: TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı, 204-220.
Yayla, M. (2011). *İslam Hukukunda İnsan Hakları ve Eşitlik*. Çizgi Kitabevi.
Yenisey, F. (2003). 2001 Anayasa Değişiklikleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Anayasa ve Uyum Yasaları* içinde (190-209).
Yıldırım, M. (2019). Sivil-Asker Uyumunun Anayasa Yapım Siyasetine Etkisi: 1971-1973 Anayasa Değişiklikleri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24(93), 35-58.
Yokuş, S. (2020). Özgürlükler Bağlamında 1982 Anayasası'nın Evrimi. *Anayasa Yargısı Dergisi,* 37(2), 1-30.
Zapata, T. T. (2012). *Medeni Hukuk*. Savaş Yayınevi.

KAYNAKÇA

Akçil, Y. (2022). Bireysel başvuru kararlarının sübjektif ve objektif etkisinin idari yargı yönünden incelenmesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 391, 1–45.

Atay, E. E. (2009). *Anayasa yargısı kıta Avrupa modeli*. M. Ünal (Ed.), Prof. Dr. Ali Naim İnan'a armağan içinde (s.1077-1108). Seçkin Yayıncılık.

Avrupa Konseyi. https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treaty num=005.

Aybay, R. & Çelik, D. B. (2022). *İnsan hakları hukuku.* Der Yayınları.

Aydın, Ö. D. (2011). Türk anayasa yargısında yeni bir mekanizma: Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.* 15/4, 125-126.

Azrak, A. Ü. (2008). Türkiye'de idari yargının bağımsızlığı. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 25, 213-225.

Baykan, M. (2020). *Anayasa Mahkemesi'ne yapılan bireysel başvuruların ön incelemesi ve kabul edilebilirliği.* Seçkin Yayıncılık.

Candan, T. (2011). Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru konulu uluslararası sempozyumu açılış konuşması. M. Sağlam (ed.), *Bireysel başvuru "anayasa şikâyeti"* içinde (s. 24-29). HUKAB Sempozyum Serisi 1, HUKAB Yayınları.

Çelikyay, H. S. (2015). Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru kararlarının "başvuru yollarının tüketilmesi" ölçütü açısından değerlendirilmesi, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 73/1, 21-62.

Döner, A. & Çelik, Y. (2016). Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuruyu inceleme aşamaları, ortaya çıkan sorunlar ve sonuçları, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/1, 275-294.

Ekinci, H. & Sağlam, M. (2012). *66 Soruda Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru*, Ankara Barosu Yayınları.

Ekinci, H. (2013). Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda kabul edilebilirlik kriterleri ve inceleme yöntemi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 30, 183-184.

Erdinç, T. (2015). Karşılaştırmalı olarak Türk Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı (anayasa şikâyeti), *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 6/20, 102-103.

Ergül, O. (2007). *Yeni kuramsalcı yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve demokrasi*, Adalet Yayınevi.

Gönenç, L. (2007). A conceptual framework for the constitutıonal studies on the basis of the concept of political power". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 56/1, 145-168.

Gönenç, L. (2010). *Yasaların anayasaya uygunluğunun denetimi ve anayasa yargısı*, TEPAV Çalışma Metinleri.

Gözler, K. (2017). *Anayasa hukukunun genel esasları*. Ekin Kitabevi.

Göztepe Çelebi, E. (2016). Bireysel başvuru kararlarının bağlayıcılığı ve icrası sorunu ile kurumsallaşma ihtiyacı. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 33, 93-118.

Gülsoy, M. T. (2007). *Özgürlüklerin korunmasında anayasa yargısının yeri ve meşruluğu*. Yetkin Yayınları.

Güveyi, Ü. (2012). Anayasa yargısı ve demokrasi ilişkisi, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16/3, 137-162.

İba, Ş. & Kılıç, A. (2021). *Anayasa yargısı dersleri*. Turhan Kitabevi.

İba, Ş. (2008). *Anayasa hukuku ve siyasal kurumlar*. Yetkin Yayınları.

İnceoğlu, S. (2017). *Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru: Türkiye ve Latin modelleri*. Oniki Levha Yayıncılık.

Kaboğlu, İ. Ö.(2007). *Anayasa yargısı: Avrupa modeli ve Türkiye*. İmge Kitabevi.

Kahraman, M. & Şahin, M. (2019). Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararlarının yerine getirilmesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 36/2, 37-61.

Kalabalık, H. (2021). *İnsan hakları hukukuna giriş*. Seçkin Yayıncılık.

Karakaş, I. (2016). Bireysel başvuru kararlarının etkileri. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 33, 13-17.

Kaya, S. (2018). Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde bireysel başvuruya konu olan haklar, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22/1–2, 57-92.

Kılınç, B. (2008). Karşılaştırmalı anayasa yargısında bireysel başvuru (anayasa şikâyeti) kurumu ve Türkiye açısından uygulanabilirliği. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 25, 19-59.

Kuru, B. & Arslan, R. & Yılmaz, E. (2013). *Medeni usul hukuku ders kitabı*. Yetkin Yayınları.

Kuş, M. (2014). Örnek uygulamalar ışığında bireysel başvuru ve geleceği. S. Yokuş (Ed.), Türkiye'de *Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru (anayasa şikâyeti)* içinde (s. 77-114). Seçkin Yayıncılık.

Özbey, Ö. (2014). Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurularda kabul edilmezlik nedenleri. S. Yokuş (Ed.), Türkiye'de *Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru (anayasa şikâyeti)* içinde (s. 185-226). Seçkin Yayıncılık.

Özbudun, E. (2019). *Türk anayasa hukuku*. Yetkin Yayınları.

Sağlam, M. (Ed.). (2011). *Bireysel başvuru, "anayasa şikâyeti".* HUKAB Sempozyum Serisi 1, HUKAB Yayınları.

Tanör, B. & Yüzbaşıoğlu, N. (2011). *1982 Anayasası'na göre Türk anayasa hukuku*. Beta Yayıncılık.

TBMM. Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu ve yargılama usulleri hakkında kanun tasarısı ile Anayasa Komisyonu raporu (1/993). http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss696.pdf.

Tunç, H. (1997). *Karşılaştırmalı anayasa yargısı (denetimin kapsamı ve organları)*. Yetkin Yayınevi.

Tunç, H. (2022). *Türk anayasa hukuku*. Adalet Yayınevi.

KAYNAKÇA

Acu, Melek: "Bireysel Başvuruya Konu Edilebilecek Haklar", in: Türkiye Barolor Birliği Dergisi (TBBD), Yıl 2014, Sayı 110, s. 403-434.

Akyürek, Güçlü: Yargılamanın Yenilenmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Arslan, Zühtü: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türk Anayasa Yargısı: Uyum Sorunu ve Öneriler", in: <https://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anayargi/arslan.pdf.> (Son Erişim Tarihi: 21.07.2022)

Aybay, Rona: "Uluslararası Anlaşmaların Türk Hukukundaki Yeri", in: Türkiye Barolor Birliği Dergisi (TBBD), Yıl 2007, Sayı 70, s. 187-213.

Bahadır, Ali: "Anayasa Mahkemesi Kararlarının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Etkisi", in: Anayasa Yargısı, Yıl 2018, Sayı 35, s. 135-145.

Bilgin, Ahmet Burak: "AİHS ve Diğer Uluslararası Anlaşmaların İç Hukuktaki Yeri Bağlamında 2004 Değişikliğinin Beraberinde Getirdiği Sorunlar ve Bazı Çözüm Önerileri", in: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD), Yıl 2016, Cilt 22, Sayı 1, s. 131-156.

Bilir, Faruk: "2004 Anayasa Değişiklikleri Üzerinde Bir Değerlendirme", in: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (GÜHFD), Yıl 2004, Cilt IX, Sayı 1-2, s. 239-251.

Bilir, Faruk: "Anayasanın 90. Maddesinde Yapılan Değişiklik Çerçevesinde Milletlerarası Adlaşmaların İç Hukuktaki Yeri", in: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (SÜHFD), Yıl 2005, Cilt 13, Sayı 1, s. 77-107.

Can, Hacı: "Türk Hukuk Düzeninin Milletlerarası Hukuka Açıklığı", in: Yasama Dergisi, Yıl 2009, Sayı 12, s. 5-65.

Dereboylular, Özde/*Arman*, Perçem: "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kıbrısla İlgili Verdiği Kararların KKTC ve Türkiye'ye Etkisi", in: Türkiye Barolor Birliği Dergisi (TBBD), Yıl 2018, Sayı 136, s. 293-326.

Eskimuhtaroğlu, Cenan/*Bozkurt*, Kutluhan: "AİHM Kararları Çerçevesinde KKTC'de Taşınmaz Mal Mülkiyeti", in: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (YÜHFD), Yıl 2020, Cilt 17, Sayı 2, s. 501-527.

Fendoğlu, H. Tahsin: "2001 Anayasa Değişikliği Bağlamında Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması (AY. md.13.)", in: Anayasa Yargısı (AY), Yıl 2002, Sayı 19, s. 111-149.

Gözler, Kemal: Türk Anayasa Hukuku, 4. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2021.

Göztepe, Ece: "Türkiye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ne Ek 4. Protokolle Bağlı Mıdır? Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkı Açısından Bir Değerlendirme", in: Legal Hukuk Dergisi (LHD), Yıl 2014, s. 1121-1150.

Göztepe, Ece: "Türkiye'de Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikâyeti) 6216 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", in: Türkiye Barolor Birliği Dergisi (TBBD), Yıl 2011, Sayı 95, s. 13-40.

Gözübüyük, A. Şeref/*Gölcüklü*, Feyyaz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması – Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi, 11. Ek Protokole Göre Hazırlanıp Genişletilmiş 11. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016.

Hakyemez, Yusuf Şevki: "2010 Anayasa Değişiklikleri ve Demokratik Hukuk Devleti", in: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (GÜHFD), Yıl 2010, Cilt XIV, Sayı 2, s. 387-406.

Harris, Davis/*Michael*, O'Boyle/*Bates*, Ed/*Buckley*, Carla: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Oxford University Press, 2009 (Avrupa Konseyi, 2013 – Türkçe Birinci Bası),

Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerinin Güçlendirilmesi Ortak Projesi, Ankara, 2013.

Kontacı, Ersoy: "Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuruda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin Yorumu", in: Ankara Barosu Dergisi, Yıl 2014, Sayı 4, s. 105-117.

Pazarcı, Hüseyin: Uluslararası Hukuk Dersleri, I. Kitap, 9. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001.

Tekin Apaydın, Deniz: "Monizm-Düalizm İkileminde Türk Hukuk Sistemi: Uluslararası Hukuka Bakış Üzerine Doktrinel Uzlaşmazlığın Nedenleri ve AB Hukuku Işığında Bir Değerlendirme", in: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İnÜHFD), Yıl 2018, Cilt 9, Sayı 1, s. 529-560.

Tezcan, Durmuş/*Erdem*, Mustafa Ruhan/*Sancakdar*, Oğuz: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2002.

KAYNAKÇA

3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu (1990), Resmî Gazete: 20719, 08/12/1990, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3686.pdf.

5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Kanunu (2009), Resmî Gazete: 27179, 24/03/2009, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5840.pdf.

Akal, C. B., Erözden, O., Akbulut, O. ve Zeybekoğlu, E. (2003). *İnsan haklarının tarihsel gelişimi*. Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı Yayınları.

Akman, Ş. T. (2021). John locke'un siyaset felsefesi ekseninde doğal hukukun politikleştirilmesi. *Amme İdaresi Dergisi, 54* (2), 1 – 44. https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/450656/.

Aladağ Görentaş, I. (2015). Türkiye'de insan hakları: avrupa insan hakları mahkemesi ve yarım asırlık imtihan. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 29, 57-69. https://dergipark.org.tr/en/pub/kosbed/issue/25690/271120.

Anar, E. (2000). *İnsan hakları tarihi* (2. Baskı). Çivi Yazıları.

Anayurt, Ö. (2003). 1924 anayasası'nda temel hak ve hürriyetler. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7*(2), https://dergipark.org.tr/en/pub/ahbvuhfd /issue/48133/608820.

Arslan, H. (2013). John locke'un siyaset felsefesinin temelleri üzerine bir deneme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 17, 181-204. https://dergipark.org.tr/en/pub/sbe/issue/23230/248050.

Arslanel, N., Efe, H., Hamdemir, B. (2011). Türkiye'de devlet eliyle oluşturulmuş insan hakları kurumsal yapısı üzerine kurumsal bir inceleme. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *1*(2), 136-163. https://www.kafkas.edu.tr/dosyalar /iibfdergi/file/02/7.pdf.

Aydınoğlu, M. (2017). Bireysel başvuru yolu. *İnsan haklarının korunmasında bir parlamenter denetim yolu: insan haklarını inceleme komisyonu* içinde s. 141-149. TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, Yayın No: TBMM 2017/59 – KKB/6. https://www5.tbmm.gov.tr/ya yinlar/ihk.pdf.

Başcı, G. (2021). 1808 sened-i ittifak ve 1839 tanzimat fermanının 1215 magna carta ile anayasacılık ve insan hakları açısından karşılaştırılması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 46, 227-242. DOI: 10.30794/pausbed.803116.

Baştürk, E. (2011). Demokratik devletin gerekleri ve türkiye. *Liberal Düşünce Dergisi, 61-62*, 49-60. https://dergipark.org.tr/tr/pub/liberal/issue/48171/609535.

Beriş, H. E. (2008). Egemenlik kavramının tarihsel gelişimi ve geleceği üzerine bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 63* (01), 55-80. DOI: 10.1501 /SBFder_0000002053.

Biçer, B. E. (2017). Alt komisyon çalışmalarında karşılaşılan sorunlar. *İnsan haklarının korunmasında bir parlamenter denetim yolu: insan haklarını inceleme komisyonu* içinde s.197-200. TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, Yayın No: TBMM 2017/59 – KKB/6. https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/ihk.pdf.

Boyar, O. ve Çınarlı, G. (2020). Parlamenter denetim aracı olarak insan haklarını inceleme komisyonu. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, *26*(2) , 608-632. DOI: 10.33433/maruhad.815080.

Civelek, S. (2011). *Parlamentolarda cinsiyet eşitliği kurumları: tbmm kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu örneği.* TBMM Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi.

Çalen, M. K. (2012). 1909 kanun-i esasî tadîlâtı. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *2*(04), 129-140. https://dergipark.org.tr/en/pub/trkede/issue/13297/496186.

Çatal, B. (2018). İnsan Haklarının korunmasında ulusal, bölgesel ve uluslararası mekanizmalar. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, *1*(2), 69-99. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/649932.

Deveaux, K. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitliği mevzuatının uygulanmasının izlenmesi. *United Nations Joint Programme Fostering an Enabling Environment for Gender Equality in Turkey*. http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/367_1.pdf.

Dikmen Caniklioğlu, M. (2008). Hukuk devletinde siyasi iktidar ve yargının karşılıklı konumu-ilişkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *10*(1), 9-58. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/754091.

Dinmezpınar, C. (2014). TBMM kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu. *Yasama Dergisi, 28*(28), 5-29. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yasamadergisi/issue/54517/743103

Doğan, İ. (2013). *İnsan hakları hukuku ders kitabı* (Adalet Kahvecioğlu, Ed.). Astana Yayınları.

Duran, Z. (2017). Karşılaştırmalı ülke uygulamaları. *İnsan haklarının korunmasında bir parlamenter denetim yolu: insan haklarını inceleme komisyonu* içinde s. 83-100., TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, Yayın No: TBMM 2017/59 – KKB/6. https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/ihk.pdf.

Erdoğan, M. (2011). *İnsan hakları teorisi ve hukuku* (Genişletilmiş 2. Baskı). Orion Kitabevi.

Erdoğan, O. ve Pank, Ç. (2017). Kamu bürokrasisinin denetiminde il ve ilçe insan hakları kurulları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *4*(9), 91-98.

Eroğlu, İ. (2006). TBMM insan haklarını inceleme komisyonu. *Yasama Dergisi, (2)*, 32-74. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yasamadergisi/issue/54551/743384.

Evkuran, M. (2003). Ortaçağ paradigması ve siyasal düşüncenin evrimi. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, (2)*4, 37-58. https://dergipark.org.tr/tr/pub/hititilahiyat/issue/7700/100872.

Fındıklı, R. (1990), İnsan hakları ve polis, *Türk İdare Dergisi*, *62*(388), 157-166.

Genç, M. (1997). *İnsan hakları ve temel özgürlükleri.* Seçkin Yayınları.

Gönenç, L. (2007). Siyasi iktidar kavramı bağlamında anayasa çalışmaları için bir kavramsal çerçeve önerisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 56*, 145-168.

Gönenç, F. İ. (2010). *Roma hukukunda kadın*, On İki Levha Yayıncılık.

Göze, A. (2013). *Siyasal düşünceler ve yönetimler* (Gözden geçirilmiş 14. Bası). Beta Yayınları.

Hız, Y. ve Yılmaz, Z. (2004). *Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı.* Seçkin Yayıncılık.

Kaboğlu, İ.Ö. (2002). Türkiye'de anayasal reformlar üzerine. *Türkiye barolar birliği insan hakları araştırma ve uygulama merkezi anayasa reformları ve avrupa anayasası uluslararası toplantısı* (Haziran – 2002). Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.

Kalkışım, H. M. (2019). İnsan hakları noktasından türk anayasa tarihinde iki ara kesit: 1876 ve 1961 anayasaları. *Global Journal of Economics and Business Studies, 8* (16), 149-160. https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumusgjebs/issue/51662/643317.

Kapani, M. (1993). *Kamu hürriyetleri* (7. Baskı). Yetkin Yayınları.

Karal, E. Z. (2000). *Osmanlı tarihi cilt: VIII (birinci meşrutiyet ve istibdat devirleri 1876 – 1907).* Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Keskin, Y. ve Akın, G. (2020). 12 eylül ara rejimi döneminde türkiye'de siyasi gelişmeler (1980-1983). *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 26, 703 - 724. Doi: 10.9775/kausbed.2020.037.

Keskinsoy, Ö. ve Kaya, S. B. (2021). Hukuk devletinin kanun devletine anayasal devletin anayasalı devlete evirilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 70*(3), 1147-1206. https://doi.org/10.33629/auhfd.718219.

Kiraz, E. (2018). Osmanlı devletinde modern dönüşüm evrelerinin kamu üzerindeki etkileri. *Academic Review of Humanities and Social Sciences, 1* (1) , 1-16. https://dergipark.org.tr/tr/pub/arhuss/issue/40216/478911.

Kocaoğlu A. M. ve Kocaoğlu S. S. (2007). İnsan hak ve özgürlüklerinin uluslararası korunması. *Ankara Barosu Dergisi, 65*(3), 105-128. http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/ankara barosu/tekmakale/2007-3/10.pdf.

Koç, A. (2018). İngiliz ve amerikan devrimlerine fransız devrimi üzerinden bir bakış. *Liberal Düşünce Dergisi, 23*(91-92), 53-73. https://dergipark.org.tr/tr/pub/liberal/issue /43421/529597.

Konan, B. (2022). 1921 Teşkilat-ı esasiye kanunu layihası. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 71*(1), 437-476. https://doi.org/10.33629/auhfd.1065382.

Köksal, A. C. (2020). İnsan haklarının felsefi krizi: islâmî bir perspektif. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 58*(58), 25-67. DOI: 10.15370/maruifd.758383.

Küçük, A. (2016). 1924 Anayasasında temel hak ve hürriyetler. *Liberal Düşünce Dergisi*, *82,* 5-54. https://dergipark.org.tr/tr/pub/liberal/issue/48152/609180.

Lewis, B. (2017). *Modern türkiye'nin doğuşu*. (9. Baskı). Çev: Boğaç Babur Turna. Arkadaş Yayınları.

Mumyakmaz, H. G. (2013), *Osmanlı'dan cumhuriyet'e vatandaşlık (masuniyet, sadakat, eşitlik, türklük ve türk vatandaşlığı)*. IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Özkazanç, A. (2009). Toplumsal vatandaşlık ve neo-liberalizm sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 64*(01), 247-274. Doi: 10.1501/SBFder_0000002093.

Pehlivan, F. (2017). Alt komisyon çalışmaları ve etkinliği. *İnsan haklarının korunmasında bir parlamenter denetim yolu: insan haklarını inceleme komisyonu* içinde s.191-185. TBMM Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, Yayın No: TBMM 2017/59 – KKB/6. https://www5.tbmm.gov.tr/yayinlar/ihk.pdf.

Salep, M. (2017). Sıkıyönetim uygulamaları üzerine değerlendirmeler (1971-1973). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(52). 422-435. Doi: http://dx.doi.org/10.17719 /jisr.2017.1905

Sanioğlu, H. (2008). Avrupa birliği hukukunda insan hakları, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi,* 74, 77-111. http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-74-385.

Sencer, M. (1998) *Belgelerle insan hakları*. Beta Yayıncılık.

Sevinç, H. (2021). Antik yunan'da siyasal yapı ve aristo ile platon özelinde siyasal düşünüş. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*. *7*(2), 209-223. https://dergipark.org.tr/en/pub/kkujebpir/issue/67132/895136.

Taflıoğlu, S. (2013). Liberalizm ve insan hakları karşısında zayıflayan devlet egemenliği. *JASSS Dergisi, 6*(1), 1347-1364. DOI: 10.9761/JASSS_536.

Tanör, B. (2016). O*smanlı – türk anayasal gelişmeleri (1789 – 1980)*. (26. Baskı). Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

TBMM. (2012). *TBMM kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu 24. dönem 1. ve 2. yasama yılları faaliyet raporu.* TBMM Yayınları.

TBMM. (2018a). *TBMM insan haklarını inceleme komisyonu 26. yasama dönemi I. devre faaliyet raporu.* TBMM Yayınları.

TBMM. (2018b). *TBMM kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu 26. yasama dönemi 3. yasama yılı faaliyet raporu.* TBMM Yayınları.

TBMM. (2021a). *TBMM insan haklarını inceleme komisyonu 27. yasama dönemi I. devre faaliyet raporu*, TBMM Yayınları.

TBMM. (2021b). *TBMM 27. dönem 2. ve 3. yasama yılı faaliyet raporu.* TBMM Yayınları.

TBMM. (2022a). *İnsan haklarını inceleme komisyonu.* https://www.tbmm.gov.tr/ihtisaskomisyonlariinsanhaklari-genel-bilgi.

TBMM. (2022b). *TBMM insan haklarını inceleme komisyonu denetim raporları.* https://www.tbmm.gov.tr/ihtisaskomisyonlariinsanhaklari-denetim-raporlari

Tepe, C. (2020). *İkinci meşrutiyet dönemi miting ve nümayişler* (1908-1918). Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi. https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/76389.

Tunaya, T. Z. (2016). *Türkiye'nin siyasi hayatında batılılaşma hareketleri*. (3. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tunç, B. (2020). Türk anayasa tarihinde 1961 anayasası'nın yeri ve önemi. *Karadeniz Araştırmaları,17*(67), 657-692. https://dergipark.org.tr/tr/pub/karadearas/issue/68577/1075093

Türe, F. (2014). İnsan haklarının normatif kökeni. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (32)*, 149-161. https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbed/issue/23509/250473.

Ural, S. S. (2013). *Hak ve özgürlüklerin korunması bağlamında bireysel başvuru*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi. https://acikerisim.iku.edu.tr/handle/11413/1733.

Uslu, C. (2014). İnsan hakları. Halis Çetin (Ed.), *Siyaset Bilimi* (4. Baskı, s.359-418). Orion Yayınevi.

Ülgen, P. (2010). Ortaçağ avrupasında feodal sisteme genel bir bakış. *Mukaddime Dergisi, 1* (1), 1-18. https://dergipark.org.tr/tr/pub/mukaddime/issue/19676/210120.

Yasin, M.(2011). *İdarenin yasama tarafından denetlenmesi*. On İki Levha Yayıncılık.

Yokuş, S. (2003). Avrupa birliği'nde uyumda siyasi kriterler doğrultusunda türkiye'de anayasal ve yasal dönüşüm çabaları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *61*(1-2), 185-254. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/95946.

Zürcher, E. J. (2018). *Modernleşen türkiye'nin tarihi.* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Baskı). İletişim Yayınları.

KAYNAKÇA

Akman, Y. (2017). Dilekçe Komisyonunun Misyonu/ Etkinliği/ Deneyimleri/ Beklentiler. *Bir Parlamenter Denetim Yolu Dilekçe Çalıştayı* (19-25), TBMM Basımevi.

Anayurt, Ö. (2001-2002). 1982 Anayasası ve 3071 Sayılı Kanun'a Göre Dilekçe Hakkı. *İnsan Hakları Yıllığı*, 23-24.

Armağan, S. (1972). *Dilekçe Hakkı ve 1961 Anayasası*. Fakülteler Matbaası.

Aydın, M. (2004). 1982 Anayasa'sında Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Bireysel Başvuru Hakkı ve Uygulaması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2).

Aykanat, M. (2019), Ombudsmanlık Kurumunun Osmanlı Kökleri. *Turkish Studies*, 14(1), 91-110.

Barca, M. (2020). Dilekçe Hakkı Sistem, Süreç ve Aktörlerinin Etkinliğini Artırmaya Yönelik Değerlendirme ve Öneriler. *Yasama Kalitesinin Artırılmasında Dilekçe Hakkı Çalıştayı* (39-105), TBMM Basımevi.

Yenerer Çakmut, Ö. (2017, Mayıs). Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu (TCK m. 121). *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23(1), 45-55.

Demir, F. (2015). Bireysel Başvuru Yolları Hakkında. *Yasama Dergisi*, (30), 93-107.

Ekşi, Ö. (Ed.). (2005). *Dilekçe Hakkı ve TBMM Dilekçe Komisyonu* (15. Seri). TBMM Basımevi.

Doğdu, O. (2019). *Avrupa Birliği ve Türkiye Örneğinde Vatandaşın Dilekçe, Bilgi Edinme ve Kamu Denetçisine başvurma hakkı* [Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi].

Enes, Ö. (2022, Ocak-Haziran). TBMM'nin Erken Dönemlerinde İyi Yönetim Geliştirme Örneği: İstida (Arzuhal) Encümeni ve Haftalık Mukarrerat Cetveli. *Ombudsman Akademik*, Yıl:8 (16), 107-128.

Erkut, C. (1990). *İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği*. Danıştay Yayınları.

Gözübüyük, A. Ş. (1994). *Anayasa Hukuku*. Turhan Kitabevi.

Hakyemez, Y. Ş. (2002). Temel Hak ve Özgürlüklerde Objektif Sınır Kavramı ve Düşünce Özgürlüğünün Objektif Sınırları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(2), 17-40.

Kalabalık, H. (2021). *İdare Hukuku Dersleri Cilt-II* (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kalabalık, H. (2022/a). *İdari Yargılama Usulü Hukuku* (16. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kalabalık, H. (2022/b). *İnsan Hakları Hukukuna Giriş* (4. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Kazancı, M. (1977). Dilekçe Hakkı, Halkın İstekleri ve Yönetim. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 32(1), 123-146.

Kenan, K. (2007). *Türk Kamu Hukukunda Dilekçe Hakkı ve Kullanma Usulü* [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi].

Kuzu, B. (1996). Düşünceleri Açıklama Hürriyeti. *İnsan Hakları Yıllığı (Dr. Muzaffer Sencer'e Armağan),* 17-18(1995-1996), 33-59

Lozano, B. ve Plaza, C. (2002). The Greening of Fundamental Rights and the Post-Constitutional Act on the Right to Petition. *European Public Law* (Volume 8, Issue 4, s. 455-461) içinde. Wolters Kluwer Yayınları.

Mathieu, Jean-L. (1994). *Uluslararası Alanda İnsan Hakları* (1. Baskı). (G. Üstün, Çev.). İletişim Yayınları.

Mumcu, A. (1986). 1924 Anayasası. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 2(5), 383-399.

Özdemirci, F. (2020).) Dilekçe Hakkında Dijital Dönüşüm ve Ulusal Dilekçe Bilgi Sistemi. *Yasama Kalitesinin Artırılmasında Dilekçe Hakkı Çalıştayı* (107-119). TBMM Basımevi.

Özsunay, E. (1978). *Medenî Hukuka Giriş* (Gözden Geçirilmiş 3. Bası). Fakülteler Matbaası.

Tanör, B. (1995), *Osmanlı -Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980).* Der Yayınları.

Tanör, B. (2000). Temel Hak ve Özgürlüklerin Genel Rejimi. *İnsan Hakları* (1. Bası, s.47-63) içinde. Yapı Kredi Yayınları.

Taşkın, Ş. C. (2012, Kasım-Aralık). Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı. *BÜHFKHD*, 99-100

Teziç, E. (1998). *Anayasa Hukuku (Genel Esaslar)* (5. Bası). Beta Yayınları.

Yılmaz, E. (2007). *Hukuk Sözlüğü*. Yetkin Yayınları.

Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2020, Ağustos). *TBMM Dilekçe Komisyon Tarihçesi.* https://www.tbmm.gov.tr/Komisyon/Dilekce-Tarihce

KAYNAKÇA

Abraham, A. (2008a). The future in international perspective: the Ombudsman as agent of rights, justice and democracy. *Parliamentary Affairs*, 61(4), 681-693.

Abraham, A. (2008b). The ombudsman and individual rights. *Parliamentary affairs*, 61(2), 370-379.

Açık, C. (2011). *Ulusal İnsan Hakları Kurumları ve Türkiye Örneğine Eleştirel Yaklaşım* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.

Akman, E., ve Chiftchi, A. (2018). İnsan Haklarını Koruma Mekanizması Olarak Ombudsmanlık Kurumu: Rusya Federasyonu Örneği. *Ombudsman Akademik*, (1), 183-212.

Akyılmaz, B. (2018). İyi Yönetim ve Avrupa İyi Yönetim Yasası. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2).

Angın, C. ve Övgün, B. (2020). Kamu yönetiminde yeni bir eğilim: Hibrit merkezileşme. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 38(4), 633-654.

Avrupa Ombudsmanı (2022). Annual Report 2021. https://www.ombudsman.europa.eu/en/doc/annual-report/en/156017 (Erişim Tarihi: 11.08.2022).

Ayeni, V. O. (2014). Ombudsmen as human rights institutions. *Journal of Human Rights*, 13(4), 498-511.

Ayman Güler, B. (2011). *Türkiye'nin yönetimi: yapı*. Ankara: İmge Kitabevi.

Barry, B. H. (2020). *Federal devletlerde ombudsmanlık kurumu ve yerel ombudsmanlar* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Bursa Uludag Üniversitesi.

Batalli, M. (2015). Role of Ombudsman Institution over the administration. *Academic Journal of Business, Administration, Law and Social Sciences*, 1(3).

Buck, T., Kirkham, R., ve Thompson, B. (2016). *The ombudsman enterprise and administrative justice*. Routledge.

Diamandouros, N. (2005). *Introduction in the European Ombudsman: Origins, Establishment, Evaluation*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Dodson, M. (2000). The human rights ombudsman in Central America: Honduras and El Salvador case studies. *Human Rights*, 1-2.

Gilligan, E. (2010). The human rights Ombudsman in Russia: The evolution of horizontal accountability. *Hum. Rts. Q.*, 32, 575.

Gişi, S. (2017). Ombudsmanlık Kurumu, İsveç ve Fransa Ülke Uygulamaları ile Avrupa Ombudsmanı Üzerine Bir İnceleme. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2017(2), 1-42.

Gülener, S. (2013). Ombudsman-yargı ilişkileri ve yargı ombudsmanlığı sistemi: Karşılaştırmalı bir inceleme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(1), 1-27.

Güler, T. (2020) Türkiye'de Bürokrasinin Denetiminde Hak Arama Mekanizmalarının Rolü. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 273-287, DOI: 10.33905/bseusbed.803562

Güzel, O., ve Odyakmaz, Z. (2017). İyi İdare Hakkı. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 11-37.

Hertogh, M. L. M. (2001). Coercion, Cooperation, and Control: Understanding The Policy Impact of Administrative Courts and The Netherlands. *Law and Policy* 23(1), 47-67.

Işıkçı, Y. M., ve İnce, D. (2019). Çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesinde örnek bir model: Norveç Çocuk Ombudsmanı. *Ankara Barosu Dergisi*, 76(4), 51-74.

Kamu Denetçiliği Kurumu (2012). Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu. https://www.ombudsman.gov.tr/document/Kamu_Denetciligi_Kurumu_Kanunu.pdf (Erişim Tarihi: 02.06.2022).

Kamu Denetçiliği Kurumu (2017). Cumhurbaşkanlığı Sisteminde İdarenin Denetimi. https://www.ombudsman.gov.tr/document/yayinlar/calistay_raporlari/cumhurbaskanligi-sisteminde-idarenin-denetimi-calistay-raporu-ombudsmanlik.pdf (Erişim Tarihi: 03.06.2022).

Kamu Denetçiliği Kurumu (2019). İyi yönetim ilkeleri rehberi. https://www.ombudsman.gov.tr/document/raporlar/iyi_yonetim_ilkeleri_rehberi/iyi-yonrtim-ilkeleri-turkce/mobile/index.html#p=1 (Erişim Tarihi: 02.06.2022).

Kamu Denetçiliği Kurumu (2021a). 2021 yılı faaliyet raporu. https://www.ombudsman.gov.tr /kdk-pdf/kdk-2021-yili-faliyet/mobile/index.html (Erişim Tarihi: 11.08.2022).

Kamu Denetçiliği Kurumu (2021b). Teşkilat Şeması. https://www.ombudsman.gov.tr/ Teskilat-Semasi (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

Kamu Denetçiliği Kurumu-Çocuk (2022). KDK Çocuk. https://kdkcocuk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 18.07.2022).

Kamu Denetçiliği Kurumu-Kadın (2022). KDK Kadın. https://kadin.ombudsman.gov.tr/ index.html (Erişim Tarihi: 18.07.2022).

Karahanoğulları, O. (2007). Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin İyi İdare Konusunda Üye Devletlere CM/REC (2007) 7 Sayılı Tavsiye Kararı. *Danıştay Dergisi*.

Karakul, S. (2018). İyi Yönetim ve İnsan Hakları İlişkisi Üzerine Değerlendirmeler. *Ombudsman Akademik*, (1), 27-55.

Keskin, B. ve Yeşil, Y. (2018). İdare Hukukunda "İyi İdare" İlkelerinin Kapsamı ve Kamu Denetçiliği Kurumu(Ombudsmanlık)'nun Kararlarına Etkisi. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(2), 39-66.

Kılıç, M. (2022). İnsan Haklarının Kurumsallaşması: Ulusal İnsan Hakları Kurumları. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 5(8), 15-60.

Kırılmaz, H. ve Uçar, Z. M. (2019). Hasta Haklarının Kurumsallaşmasında Sağlık Ombudsmanlığı Modeli. *Ombudsman Akademik*, 5 (10), ss. 85-105, ISSN: 2148-256X.

Koprić, I., Musa, A., ve Lalić Novak, G. (2011). Good administration as a ticket to the European administrative space. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 61(5), 1515-1560.

Kristjánsdóttir, M. V. (2013). Good administration as a fundamental right. *Stjórnmál og stjórnsýsla*, 9(1), 237.

Kucsko-Stadlmayer, G. (2009). The spread of the ombudsman idea in Europe. *Back to Roots: Tracing the Swedish Origin of Ombudsman Institutions*, 12, 2-14.

Mendes, J. (2009). Good administration in EU law and the European Code of Good Administrative Behaviour. *EUI Working Papers, LAW 2009/9, European University Institute, Florence Department of Law*, ISSN: 1725-6739.

Moreno, E. (2016). The Contributions of the Ombudsman to Human Rights in Latin America, 1982–2011. *Latin American Politics and Society*, 58(1), 98-120.

Nehl, H. P. (2009). Good administration as procedural right and/or general principle?. H. C. H. Hofmann ve A. H. Türk (Eds.), *Legal challenges in EU administrative law*. Edward Elgar Publishing.

O'Brien, N. (2015). What future for the ombudsman?. *The Political Quarterly*, 86(1), 72-80.

Online Etymology Dictionary (2022). Ombudsman (n.), https://www.etymonline.com/word/ ombudsman#etymonline_v_6996 (Erişim Tarihi: 03.07.2022).

Önen, S. M. ve Engin, S. (2019). Birleşik Krallık'ta Cezaevi Ombudsmanlığı: Türkiye'de Uygulanabilirliği. *Ombudsman Akademik*, 5 (10), ss. 15-37, ISSN: 2148-256X.

Özerdem, F. (2018). Dünyada yükseköğretim sisteminde ombudsmanlık kurumunun gelişimi ve Türk yükseköğretim sisteminde ombudsmanlık sisteminin getirilmesine dair öneriler. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 71-84.

Özkal Sayan, İ. (2014). Türkiye'de Ombudsmanlık Kurumunun Uygulanabilirliği ve Alternatif Denetim Yöntemleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69 (2): 333-349.

Polovchenko, K. A. (2019). Role of ombudsman in human rights protection in a contemporary state. *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, (35), 637-665.

Ponce, J. (2005). Good administration and administrative procedures. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 12(2), 551-588.

Reif, L. C. (2000). Building democratic institutions: The role of national human rights institutions in good governance and human rights protection. *Harv. Hum. Rts. J.*, 13, 1.

Reif, L. C. (2004). *The ombudsman, good governance, and the international human rights system*. Martinus Nijhoff Publishers Vol. 79. DOI: 10.1007/978-94-017-5932-8

Reif, L. C. (2011). The Transplantation and Adaptation: The Evolution of the Human Rights Ombudsman. *BC Third World LJ*, 31, 269.

Remac, M., ve Langbroek, P. M. (2011). Ombudsman's assessments of public administration conduct: between legal and good administration Norms. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*, 4(2), 87-115.

Satyanand, A. (2002). Human rights in the commonwealth: The ombudsman role. *Commonwealth Law Bulletin*, 28(1), 547-552.

Saygın, E. (2008). Ombudsmanı Beklerken: Anayasa Mahkemesi'nin Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu İptaline Dair Gerekçeli Kararı Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1045-1072.

Semukhina, O., ve Reynolds, K. M. (2014). Russian citizens' perceptions of corruption and trust of the police. *Policing and Society*, 24(2), 158-188.

Sezen, S. (2001). Ombudsman: Türkiye İçin Nasıl Bir Çözüm?. *Amme İdaresi Dergisi*, 34(4), 71-96.

Şengül, R. (2013). Kamu yönetimi ile birey ilişkilerinin dönüşümüne ombudsman kurumunun etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 71-88.

T.C. Resmi Gazete (2013). Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/ 2013/03/20130328 M1-1.htm (Erişim Tarihi: 05.08.2022).

Taraktaş, A. (2019). Açık Devlet Dönüşümü ve Ombudsman Kurumunun Artan Rolü. *Ombudsman Akademik*, 5(10), 157-187.

Vogiatzis, N. (2018). *The European Ombudsman and good administration in the European Union*. Palgrave Macmillan.

Yılmaz, A. ve Şahyar Akdemir, D. (2019), "İyi İdare Hakkı" Bağlamında İçişleri Bakanlığı "Açık Kapı Uygulaması", *Ombudsman Akademik*, Yıl: 6, Sayı: 11, ss. 17-38, ISSN: 2148-256X

Yılmaz, A. ve Şahyar Akdemir, D. (2020). Ombudsmanlık Kurumunun Etkinliğinin Kurum Kararları Üzerinden İncelenmesi. *Ombudsman Akademik*, 7 (13), s. 15-55.

Yılmaz, A. ve Tamer, H. Y. (2022). Denetimden Denetişime: İyi Yönetişim İlkeleri Bağlamında Denetim Olgusunun Dönüşümü. Y. Uysal ve F. Güler (Eds.), *Kamu Yönetiminin Denetimi*, ss. 115-140, Ankara: Orion Kitabevi.

KAYNAKÇA

Açık, C. (2011). Ulusal insan hakları kurumları ve Türkiye örneğine eleştirel yaklaşım. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Altıntaş, Ş. (2019). Türkiye'de insan haklarının gelişimi ve kurumsal yapılanması: İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Karaman.

Apostolovski, V., R. Kicker, Möstl, M.& Vivona, M. (2016). Bringing home human rights standards: the role of national preventive mechanisms, *ETC GRAZ*. (Project number: 16041).7.4.2022 tarihinde https://www.etc-graz.eu/wp-content/uploads/2020/09/BHHR-1.pdf adresinden erişildi.

Brown, G.(2006).The unıversal declaratıon of human rıghts in the 21st century a living document in a changing world, Ed. Brown, G. *Open Book Publisher.* United Kingdom, United States And Australia.

Carver, R., (2011). One NEHRI or many? how many institutions does it take to protect human rights? – lessons from the european experience. *Journal of Human Rights Practice*, Vol. 3/1. 1-24.

Carver, R. &Handley, L., (2020). Evaluating national preventive mechanisms: a conceptual model. *Journal of Human Rights Practice,* 12, 2020, 387–408.

Esen, K. (2013). AİHM kararları ışığında insanlık dışı muameleler ve sivil toplum. *Türk İdare Dergisi* / Sayı 476. 47-74.

GANHRI (2019). Natıonal human rights institutions accelerators, guarantors and indicators of sustainable development, 18.06.2022 tarihinde https://ganhri.org/resources/ adresinden erişildi.

GANHRI (2022). 20.06.2022 tarihinde https://ganhri.org/2022-knowledge-exchange/ adresinden erişildi.

Güneş, Ü. (2018). Türkiye'de insan haklarının korunmasına ilişkin ulusal insan hakları kurumları: kamu denetçiliği kurumu ve Türkiye insan hakları ve eşitlik kurumu, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* Haziran 2018 Cilt 20 Sayı 1 (165-186).

India Code The Protection Of Human Rights Act, 1993. 6.4.2022 tarihinde https://www.indiacode.nic.in/bitstream/123456789/11184/1/the_protection_of_humen_rights_act_1993.pdf adresinden erişildi.

Kılıç, M. (2022). İnsan haklarının kurumsallaşması: ulusal insan hakları kurumları, *TİHEK AKADEMİK Dergisi*. Yıl/Year: 5, Sayı / Issue: 8. 15-60.

Murray, R. (2008). National preventive mechanisms under the optional protocol to the torture convention: one size does not fit all. *Netherlands Quarterly of Human Rights*.Vol. 26/4. 485–516.

Periyodik Uluslararası İnsan Hakları İzleme Bülteni (01.03.2022 – 01.04.2022) 12.06.2022 tarihinde https://www.tihek.gov.tr/periyodik-uluslararasi-insan-haklari-izleme-bulteni-01-03-2022-01-04-2022/ adresinden erişildi.

Ray R. & Purkayastha B. (2012). Challenges in localizing global human rights. *Societies Without Borders*. 7:1 . 29-51.

TİHEK (2021) Ermenistan'ın Karabağ'daki eylemleri: insan hakları ihlalleri ve ihlallerin takibi. 26.07.2022 tarihinde https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2021/10/1634982902.pdf adresinden erişildi.

TİHEK (2022). 12.06. 2022 tarihinde https://www.tihek.gov.tr/uluslararasi-is-birligi/ adresinden erişildi.

TİHEK (2022). 12.06.2022 tarihinde https://www.tihek.gov.tr/2022-yili-idari-para-cezalari/ adresinden erişildi.

TİHEK (2022). TİHEK 2021 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara. 10.06.2022 tarihinde https://www.tihek.gov.tr/kategori/faaliyet-raporlari/ adresinden erişildi.

TİHEK (2022). 11.06.2022 tarihinde https://www.tihek.gov.tr/kategori/ulusal-onleme-mekanizmasi-raporlari-2022/ adresinden erişildi.

TİHEK (2022). 27.07.2022 tarihinde https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/02/1645109629.pdf adresinden erişildi.

United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner, (2018). Preventing torture a practical guide professional training Series No. 21 *The Role Of National Preventive Mechanism* New York and Geneva.

UNDP (2022) 27.07.2022 tarihinde https://www.undp.org/armenia/projects/promotion-and-protection-human-rights- adresinden erişildi.

Yılmaz, E, Acar, E. (2019). Uluslararası belgelerde eziyet yasağı ve anayasa mahkemesinin eziyet yasağını ele alışı. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan,* C.21, Özel S., 2019. 1375-1409.

6701 Sayılı ve 6.4.2016 tarihli Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu Kanunu.

22 Nisan 2014 tarihli İçişleri Bakanlığı Kabul ve Barınma Merkezleri İle Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi Ve Denetimi Hakkında Yönetmelik.

KAYNAKÇA

Akıllıoğlu, T. (1991). Yönetimde Açıklık-Gizlilik ve Bilgi Alma Hakkı, *AÜSBFD,* 46(3-4), 1-12.

Akıllıoğlu, T. (2009). İnsan Hakları I, Kavram, Kaynaklar ve Koruma Sistemleri**,** *AÜSBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları*.

Al, M.A. (2007). Bilgi Edinme Kurulu Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı, (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi).

Azer, C. (2010). Bilgi Edinme Hakkı, *Yetkin Yayınları*.

Bilgili, M.S. (2021). Türkiye'de İnsan Hakları, Türkiye'de Demokrasi: Süreç, Yapı, Tartışmalar, Ed. İsmail Dursunoğlu, *Efe Akademi Yayınları*.

Bulut, N. (2009). Sanayi Devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar, *12 Levha Yayınları.*

Demirtaş, B. (2012). Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Bilgi Edinme Hakkı, (Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi).

Döner, A., (2010). Şeffaf Devlette Bilgi Edinme Hakkı ve Sınırları**,** *12 Levha Yayınları.*

Eken, M. (2005). Gizlilik Geleneğinden Şeffaf Yönetime Doğru, *Amme İdaresi Dergisi*, 38(1), 113-130.

Eken, M. (1996). Bilgi Edinme Hakkı, *İnsan Hakları Yıllığı, Dr. Muzaffer Sencer'e Armağan,* 61-75.

Gökpınar, M. (2015). Bir Kavram Olarak İnsan Hakları ve Çeşitli Açılardan Sınıflandırılması**,** *TBB Dergisi*, (120), 12-72.

Kaboğlu, İ. (2002). Özgürlükler Hukuku**,** *İmge Kitabevi.*

Kaya, C. (2005). İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**,** *Seçkin Yayınları*.

Kaylan, İ. (2016). Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Yargısal Denetim, (Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi).

Odyakmaz, Z. (2005). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu İşliyor mu?, *Türk Hukuk Kurumu Yetmişbirinci Kuruluş Yılı Armağanı, Türk Hukuk Kurumu Yayınları*.

Özay, İ. H. (2002). Gün Işığında Yönetim**,** *Filiz Kitabevi*.

Özkan, G. (2004). Demokratik Yönetimin Birinci Adımı: Bilgi Edinme Hakkı**,** *Türkiye Kamu- Sen Yayınları*.

Polater, Y. Z. (2016). Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Devlet Sırrı, *TBB Dergisi,* (122), 99-140.

Püsküllüoğlu, A. (2003). Öz Türkçe Sözlük, *Arkadaş Yayınevi*.

Turhan, A. (2013). İnsan Hakkı Kuşakları Arasındaki Tamamlayıcılık İlişkisi, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(2).*

Yılmazoğlu, M. (2009). Bilgi Edinme Hakkı ve Bilgi Edinme Hakkının İstisnaları, (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi).

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (2000). *Haklar ve özgürlükler antolojisi*. Hak-İş.

Alev, B., ve Genç, F. N. (2015). Türkiye'de üniversite etik kurulları üzerine bir inceleme, *Akdeniz İİBF Dergisi*, 31, 135-182.

Altun, M., Sayer, A., ve Barutçu, A. (2013). Kamu görevlileri etik kurulu kararları ışığında kamuda görülen etik dışı davranışlar ve yolsuzluklar. *Sayıştay Dergisi*, (91), 33-55.

Aslan, E. (2021). 5178 sayılı kanunla oluşturulan KGEK ve kamu etik komisyonlarının büyükşehir belediyeleri ölçeğinde işlevselliği üzerine bir değerlendirme, *Türk Kamu Yönetimi Dergisi*, *2* (1), 1-18.

Aydın, İ. (2012). *Yönetsel, mesleki ve örgütsel etik*. (5. Baskı). Pegem Akademi.

Birinci, G. (2009). Kamu etiği ve insan hakları. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 123-145.

Ciğeroğlu Öztepe, M. (2013). *Kamu yönetiminde etik sorunu: Türk kamu yönetiminde etik sistemin eleştirel çözümlemesi* [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/80742/332013.pdf?sequence=1

Çatal, B. (2018). İnsan haklarının korunmasında ulusal bölgesel ve uluslararası mekanizmalar. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, *1*(1), 69-99.

Çiftçioğlu C., ve Bozkurt, Ö. (2021). İnsan haklarının etikle ilişkisi, *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi 6*(2). 661-696.

Demirci, M., ve Genç, F. N. (2008). Türkiye'de kamu yönetimi reform sürecinde etik yapılanma. *Amme İdaresi Dergisi.41*(2), 43-58. https://www.etik.gov.tr/mustafademirci-turkiyedekamuyonetimindereformsurecindeetikyapilanma.pdf .

Doğan, K. C., ve Erdem, B. (2022). Türkiye'de kamu görevlileri etik kurulunun yeni kamu yönetimi anlayışı bağlamında analizi, *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, *6* (3), 758-792.

Erdağ, R. (2009). Kamu görevlileri etik kurulunun yapısı ve etkinliğinin artırılmasına yönelik bir değerlendirme. *Kamu Etiği Sempozyum Bildirileri 2.* (ss.889-895). TODAİE.

Erim, G. (2018). *Kamu yönetiminde etik anlayışı: Türk kamu yönetimi ve İngiliz kamu yönetiminde etik uygulamaların karşılaştırmalı analizi* [Doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/14289/504081.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Eryılmaz, B. (2008). *Kamu yönetimi*. Okutman Yayıncılık.

Genç, M. (1997). *İnsan hakları ve temel özgürlükleri*. Uludağ Üniversitesi.

Kahraman, L. (2020). *Kamu yönetiminde etik kültür ve etik liderlik: Kamu görevlileri etik kurulu üzerinden bir inceleme*. [Yüksek lisans tezi] Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi http://dosya.kmu.edu.tr/sbe/userfiles/file/tezler/kamuyonetimi/lutfullahkahraman.pdf.

Kamu Görevlileri Etik Kurulu. (2020). *İnsan hakları ve eşitlik kurumu: Kamuda etik ve etik davranış ilkeleri eğitimi*. https://www.etik.gov.tr/insan-haklari-ve-esitlik-kurumu-kamuda-etik-ve-etik-davranis-ilkeleri-egitimi/

Kamu Görevlileri Etik Kurulu. (2021). *Etik eğitimi verilen kurumlar* 2007-2021. https://www.etik.gov.tr/etik-egitim-verilen-kurumlar-2007-2021/

Kamu Görevlileri Etik Kurulu. (2021). *Kamu görevlileri etik kurulu faaliyet raporu.* https://www.etik.gov.tr/2021faaliyetraporu.pdf

Kılınç, G., Özgür, H., ve Genç, F. N. (2009). *Yerel yönetimlerde imar uygulamaları ve etik*. Türkiye'de yolsuzluğun önlenmesi için etik projesi akademik araştırma çalışması (No: 3). Kamu Görevlileri Etik Kurulu http://www.imarkadastro.com/userfiles/file/Makaleler/ Makale_111.pdf .

Koçak, S. Y., ve Ciğeroğlu Öztepe, M. (2012). Yönetişim yaklaşımı açısından kamu yönetimi etiği. F. N. Genç (Ed), *Yönetişim ve yönetim ekseninde kamu yönetimi* (s. 87-110) içinde. Ekin Yayınevi.

Koçak, S. Y. ve Yüksel, G. (2010). Türk kamu yönetiminde etik ve kamu görevlileri etik kurulu. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 73-96. https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilgisosyal/issue /29131/311596 .

Kuçuradi, İ. (2006). Etik ilkeler ve hukukun temel ilkeleri olarak insan hakları. B. Çotuksöken (Ed.), *Felsefe Söyleşileri III-IV* (s. 99-106) içinde. Maltepe Üniversitesi Yayınları.

Kuyaksil, A. (2012). *İnsan hakları: Kavram, tarihçe korunması ve geliştirilmesi*. Ada kitabevi. https://www.igdir.edu.tr/Addons/Resmi/Files/Publications/58/insan-haklari.pdf.

Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve ahlak: Benzerlikler, farklılıklar ve ilişkiler. *Türk İdare Dergisi*, 81(463-464), 225-249.

Odyakmaz, Z., ve Güzel, O. (2013). İdarenin uygulamaları bakımından idare etik ve ahlak. *Ankara Barosu Dergisi* (3), 21-54.

Özel, K. C. (2018). Etik ve etik-hukuk arasındaki ilişki, *TAAD*, *9*(33), 685-708. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/980898.

Önen, S. M. ve Yıldırım, A. (2014). Kamu yönetiminde etik denetimi: OECD ülkeleri örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, *5*(1), 103-126. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/39503.

Sayan, İ. Ö. (2017). *Farklı ülkelerdeki etik kurul incelemeleri: Türkiye, Avustralya-Batı Avustralya, Almanya, İsveç, Yeni Zelenda*. https://www.etik.gov.tr/arastirma-raporlari/.

Şen, M. L. (Haz.). (2019). *Kamu görevlileri etik rehberi*. Kamu Görevlileri Etik Kurulu.

T.C. Resmi Gazete. (25.05.2004). Sayı: 25486. Kamu görevlileri etik kurulu kurulması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun.

TÜSİAD (2005). *Devlette etikten etik devlete: Kamu yönetiminde etik: Yasal altyapı, saydamlık, ve ayrıcalıklar, tespit ve öneriler,* cilt 2. TÜSİAD.

Usta, S., ve Arslan, Ş. (2020). Türkiye'de etik yönetim anlayışına yönelik çerçeve arayışı: Kamu görevlileri etik kurulu üzerinden bir inceleme, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 11* (2), 222-244.

Uşan, M. F. (2021, Temmuz 12). *İnsan hakları çerçevesinde etik*. [PowerPoint Slayt] https://uzaktanegitimkapisi.cbiko.gov.tr/ .

Uzun, Y. (2022) Kamu yönetiminde etik rehberlik faaliyeti olarak kamu görevlilerine etik danışmanlık sunulması, *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, *40* (1), 201-221.

Yüksel, C. (2007). Kamu yönetiminde etik davranış kuralları. B. Eryılmaz, M. Eken ve M. L. Şen (Ed.), *Kamu yönetimi yazıları: Teoride değişim yeniden yapılanma sorunlar ve tartışmalar* (s. 582-606) içinde. Nobel Yayın.

KAYNAKÇA

Abril, DarioSoto (t.y.): The role of cıvıl socıetyıntherecognıtıon of accesstoınformatıon as a fundamentalhumanrıghtıntheAmerıcas. Erişim tarihi: 04.05.2022,https://www.oas .org/es/sla/ddi/docs/publicaciones_digital_XXXV_curso_derecho_internacional_2008_Dario_Soto_Abril.pdf

Akboğa S. ve Arık.E.(2018). Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının medyada görünürlüğü. *İnsan & Toplum*, 8(1), 37-65.

Arslanel M. Nazan, Hamdel Berkan (2011) Türkiye'de insan haklarını koruma amaçlı sivil toplum örgütleri.*Ekev Akademi Dergisi* Yıl: 15 Sayı: 48 (Yaz 2011)

Baccaro L. (2001) Civilsociety, NGOs, anddecentworkpolicies: SortingoutttheIssues. DP/127/2001,DecentWorkResearchProgrammeErişim tarihi: 06.05.2022, http://www.oit.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---inst/documents/publication/wcms_079194.pdf

Bratton, M.(1989). Thepolitics of government-NGO relations in Africa. *World Development,* 17 (4), 569-587

Çaha, Ö. (2004). *Açık toplum yazıları*. Ankara: Liberte Yayınları

Çatal, Betül (2018) İnsan haklarının korunmasında ulusal, bölgesel ve uluslararası mekanizmalar. *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi,* 1(1),. 69-99

Çiftçi, C. (t.y). Sivil toplum: Kökenler, örgütlenme ve çalışma yaklaşımları. Erişim tarihi: 08.05.2022, https://www.gapcatom.org/wp-content/uploads/2014/09/Sivil_ Toplum_Kamu.pdf

Heper, M. (1994). Strongstateandeconomicınterestgroups: the post-1980 Turkishexperience. Berlin: Wlater de Gruyter

LewisD.(2010)Nongovernmentalorganizations, definitionandhistoryInbook: *International Encyclopedia of CivilSociety*, DOI: 10.1007/978-0-387-93996-4_3

Mashriqi K. (2018) Civilsocietyorganisations' role in protectinghumanrights in Jordan. WANA Institute, RoyalScientificSociety in Amman, Jordan. Printed in Amman, Jordan

Micheal, S. (2002) The role of NGOs in humansecurity.TheHauser Center forNonprofitOrganizationsandThe Kennedy School of Government Harvard UniversityNovember 2002 WorkingPaper #12, pp 1-30Erişim tarihi: 07.07.2022, https://www.issuelab.org/ resources/1442/1442.pdf

Olivia U Maria (2007). Evolutıon on thetermnongovernmentalorganızatıon (NGO)*RevistaVenezolana de Análisis de Coyuntura*. XIII(2), 97-121

Pachadkar L.M. (2006). Role of NGO'sınprotectınghumanrıghts. *GapInterdıscıplınarıtıes* Volume: II, Issue: III ISSN: 2581-5628, 399-402

Peter Hall-Jones (2006) The Rise andrise of NGOs, *Global Policy Forum.* Erişim tarihi: 08.07.2022,The Rise and Rise of NGOs (globalpolicy.org)

Tögel Akif (t.y.) İnsan haklarının korunmasında sivil odaklı yaklaşımın rolü. Erişim tarihi: 05.05.2022,1551793394.pdf (tihek.gov.tr)

Tosun, Gülgün E. (2003). Sivil toplum. M. Acar ve H. Özgür (ed.). Çağdaş Kamu Yönetimi I., 227- 257, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Uslu Van H., Başak, Akgüngör Sedef (2022) Sivil toplum kuruluşları ve insan hakları: Bir literatür incelemesi. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* ISSN:2148-1415/ e-ISSN:2651-3072

Wolch, J. R.,(1990). Buildingthetheshadowstate. New York: The Foundation Center
Zafarullah H., MohammadHabibur Rahman (2002). Human Rights, CivilSocietyandNongovernmentalOrganizations: TheNexus in Banglades, Human RightsQuarterly, 24(4) 1011-1034
URL 1: https://www.amnesty.org.tr/icerik/biz-kimiz
URL 2: www.childrensdefense.org.
URL 3: https://www.humanrightscareers.com/magazine/international-human-rights-organizations/
URL 4: https://www.hrw.org/about/about-us
URL 5: https://crd.org/about-us/
URL 6: https://hrwf.eu/about/
URL 7: https://phr.org/about/
URL 8: https://www.antislavery.org/about-us/who-we-are/
URL 9: https://www.globalrights.org/ng/about-us/
URL 10: https://unwatch.org
URL 11: https://www.ecmi.de/the-centre/our-mission
URL 12: https://www.fidh.org/
URL 13: https://hrf.org/about/mission/
URL 14: https://www.frontlinedefenders.org/tr/who-we-are
URL 15: https://humanrightshouse.org/what-we-do/establish/
URL 16: https://www.britannica.com/topic/Freedom-House
URL 17: https://www.humanrightsfirst.org/about
URL 18: https://www.survivalinternational.org/
URL 19: https://ishr.ch/what-we-do/
URL 20: https://www.humanrightsinitiative.org/
URL 21: https://www.humanrightsinitiative.org/content/chri
URL 22: https://minorityrights.org/about-us/
URL 23: https://www.theadvocatesforhumanrights.org/About
URL 24: https://www.protectioninternational.org/#
URL 25: https://ishr.ch/
URL 26: (Dernek Sayıları (siviltoplum.gov.tr)
URL 27: 01vakiflarin-turlerine-gore-dagilimi-13082021.pdf (vgm.gov.tr)
URL 28: Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı (siviltoplum.gov.tr)
URL 29: http:// wango.org/resorces.asp?section=ngodir.
URL 30: 11sektorel-bazda-yil-icinde-gerceklestirilen-faali.pdf (vgm.gov.tr)
URL 31 :https://fisek.org.tr/kurum-kimligi/fisek-enstitusu/kurum/
URL 32 :https://www.ihd.org.tr/hakkimizda/
URL 33: https://ihop.org.tr/biz-kimiz/
URL 34: https://www.mazlumder.org/tr/main/pages/hakkimizda-biz-kimiz/65
URL 35: https://www.kamer.org.tr/icerik_detay.php?id=270
URL 36: https://morcati.org.tr/neler-yapiyoruz/biz-kimiz/
URL 37:https://multeci.org.tr/hakkimizda
URL 38: http://www.ozgeder.org.tr/vizyonumuz470.html
URL 39: http://www.tcyov.org/hakkimizda/
URL 40: https://tihv.org.tr/tihv-hakkinda/
URL 41:http://www.icc.org.tr/icerik.php?id=1

KAYNAKÇA

Altıparmak, K. (2006). Türkiye'de İnsan Haklarında Kurumsallaşamama. Bürokrasi ve İnsan Hakları, Açık Oturum, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, (121), s. 61-66. https://www.academia.edu/39777662/T%C3%BCrkiyede_%C4%B0nsan_Haklar%C4%B1nda_Kurumsalla%C5%9F_ama_ma

Aydın, N. (2008). İnsan Hakları, Demokrasi ve Medya. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı. (2006). İnsan Hakları: Temel Bilgiler, Koruma Mekanizmaları, İl ve İlce İnsan Hakları Kurulları. Ankara: Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı.

Dervişoğlu, S. (2010). İnsan Haklarının Korunması Bakımından İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları. *Türk İdare Dergisi, 466* (95), 95-119. http://www.tid.gov.tr/ma kaleler/466suatder visoglu.pdf.

Didinmez, M. A. (2021). İnsan Hakları Eylem Planı Sonrası İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarının Geleceği. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 5 (8), 61-97 . Retrieved fromhttps://dergipark.org.tr/en/pub/tihek/issue/68799/1038395.

Eren, A. (2007). Türkiye'de İnsan Haklarının Korunması (Uluslararası koruma Mekanizmaları ve Ulusal İnsan Hakları Kurumların Rolü). Turhan Kitabevi: Ankara.

Güler, T. (2018). Development Of Human Rights At Local Level By 2000s: Province And District Human Rights Boards/2000'li Yıllarda Yerelde İnsan Haklarının Gelişimi: İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları. *Tourısm Human Rights & Sustaınable Environ ment*. 99-109. http://www.currentdebates.org/assets/201834_all.pdf# page=100.

İHEP. (2021, Mart 2). *İnsan Hakları Eylem Planı*. Adalet Bakanlığı. https://inhak.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/insan-haklari-eylem-plani-uygulama-takvimi29042021104227.

İl ve İlce İnsan Hakları Kurullarının Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik.

(2003). *Resmî Gazete* (25298). Erişim adresi: https://mevzuat.gov.tr/mevzuat?-MevzuatNo=6305&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5 (Yönetmelik).

İnsan Hakları Kurullarının Görev, Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik. (2000). *Resmî Gazete* (24218). https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/ 2000/11/20001102.htm#8.

İnsan Hakları Kurulları Calışma Usul ve Esasları ile Faaliyetlerine İlişkin Yönerge. (2002). Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı B.02.0. İHB-01 Sayılı Genelgesi. http://www.kemer.gov.tr/basbakanlik-insan-haklari-baskanligi (Yönerge).

Tezcan, D. Erdem, M., Sancakdar, O. ve Önok, R. (2009). İnsan Hakları El Kitabı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TİHEK, (2022). İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları Analiz Raporu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu: Ankara.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu. (2016). Resmî Gazete (29690). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf.

İKTİSAT BİLİMİNDE FEMİNİZM: KADIN İSTİHDAMINDA EĞİTİMİN VE CİNSİYET AYRIMININ ETKİLERİ

Büşra AK
Ferhat ÖZBAY
Bekir Sami OĞUZTÜRK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-81-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Tarih boyunca kadın istihdamı, bireylerin refah seviyeleri ve ülkelerin gelişmişlik düzeyleri hakkında önemli ipuçları vermiştir. İktisadi verimliliğin artmasına katkı sağlayarak ülkeler açısından gerek ekonomik gerekse sosyo-kültürel ve siyasi alanda büyük farklılık sağlamıştır. Fakat bu büyük öneme rağmen kadınlar, istihdam alanında hakkettikleri değeri görememiştir. Sanayileşmeyle birlikte istihdam alanında varlıkları artan kadınlar önceleri ucuz işgücü olarak nitelendirilmiş, daha sonraları ise çeşitli sorunlar ile karşılaşmıştır. Bu sorunlar ülkeler bazında farklılık göstermiştir. Öyle ki istatistiki veriler incelendiğinde Avrupa Birliği Ülkeleri, Üçüncü Dünya Ülkeleri ve Türkiye'de kadının eğitim ve istihdam durumlarının farklılığı daha net görülmüştür. Oluşan farklılığın temelinde ataerkil zihniyetin oluşturduğu toplumsal cinsiyet algısı önemli bir yeri olduğu aşikardır. Toplumsal cinsiyet algısı bireyler üzerinde belirli kalıplar oluşturarak cinsiyete dayalı farklılıklar inşa etmiştir. Kadın işi, erkek işi şeklinde oluşan bu kalıpların dışına çakabilmek ise günümüzde bile tam anlamıyla mümkün olmamıştır. Bu noktada feminist iktisat, cinsiyet ve hak eşitliğinin olduğu, rasyonel ve kadının ekonomi içerisinde varlığının hissedildiği bir ekonomi amaçlamıştır. Ataerkil zihniyetin toplumsal olarak kabul görmesi ve feminizme karşı oluşan önyargılardan dolayı; feminist iktisadın amaçları doğrultusunda sekteye uğradığı noktalar olmuştur. Ayrıca yine feminizmin yanlış yorumlanması ve ekonomiye entegre edilemeyeceği düşüncesi nedeni ile konuyla ilgili ciddi bir literatür eksikliği de bulunmaktadır. Bu eserde, Prof. Dr. Bekir Sami OĞUZTÜRK ve Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ÖZBAY danışmanlığında Büşra AK tarafından gerçekleştirilen toplumsal cinsiyet algısı ve kadın istihdamı konularını feminist iktisat dahilinde ele alan Yüksek Lisans çalışması kitap haline getirilerek literatüre katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu çalışmayı uygulanan her türlü şiddetin ve ayrımcılığın karşısında bir farkındalık yaratması umuduyla duygusal, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalan tüm kadınlara ithaf ediyoruz.

Büşra AK
Ferhat ÖZBAY
Bekir Sami OĞUZTÜRK

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

I.BÖLÜM
İDEOLOJİK BİR KAVRAM OLARAK FEMİNİZM

1. Feminizm Kavramının Terminolojisi 5
   1.1. Feminizm Kavramının Tarihsel Gelişimi 6
   1.2. Feminizme Dair Fikir Akımları 9
      1.2.1. Liberal Feminizm 9
      1.2.2. Marksist Feminizm 11
      1.2.3. Radikal Feminizm 12
      1.2.4. Kültürel Feminizm 13
      1.2.5. Feminizm Post-Modern Kolu 14
      1.2.6. Feminizme Yönelik Fikir Akımlarının Genel Değerlendirmesi 15
   1.3. Feminizm Önemi 16
   1.4. İktisat Biliminde Feminizm 16
      1.4.1. İktisat Biliminde Feminizm Kolları 19
      1.4.2. Feminist İktisadın İktisat Bilimine Dair Eleştirileri 20
         1.4.2.1. İktisadın Yöntemi 21
         1.4.2.2. İktisadın Modelleştirilmesi 22
         1.4.2.3. İktisadın Konusu 23
         1.4.2.4. İktisadın Eğitimi 24

II.BÖLÜM
FEMİNİST İKTİSAT ÇERÇEVESİNDE İŞGÜCÜNDE KADIN İSTİHDAMI

2.1. Çalışma Yaşamında Cinsiyet Kavramı 27
2.2. Kadın İstihdamı 30
2.3. Kadın İstihdamının Doğuşu ve Önemi 32
2.4. Kadın İstihdamına Yönelik Literatür Taraması 37

III. BÖLÜM
TÜRKİYE, AVRUPA VE ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÜLKELERİNDE KADIN İSTİHDAM DURUMU VE CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİNE YÖNELİK POLİTİKALAR

3.1. Türkiye'de Kadın İstihdamın Tarihçesi 51
3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Kadın İstihdamı 51
3.1.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Kadın İstihdamı 54
3.2. Avrupa Birliği'nde Kadın İstihdamının Durumu 59
3.2.1. Avrupa Birliği'nde Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Politikalar 67
3.3. Üçüncü Dünya Ülkelerinde Kadın İstihdamın Durumu 71
3.3.1. Üçüncü Dünya Ülkelerinde Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Politikalar 79
3.4. Türkiye'de Kadın İstihdamın Durumu 80
3.5. Türkiye'de Kadın İstihdamını Etkileyen Faktörler 95
3.5.1. Kadınların Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar 97
3.5.2. Kadının Aile Hayatında Karşılaştığı Sorunlar 102
3.6. Türkiye'de Kadın İstihdamına Yönelik Düzenlemeler 103

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 109

KAYNAKÇA 115

KAYNAKÇA

Acar, M., (2005), Liberal İktisadın Yükselişi: Bireyci ve Kolektivist Okul Arasındaki Mücadelenin Son Perdesi, İslami Araştırmalar İslam ve İktisat II. Dergisi, 18(2), ss. 17.

AÇSHB, (2018), 2018 Yılı Faaliyet Raporu, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara, https://www.aile.gov.tr/media/81736/2018-yili-faaliyet-raporu.pdf , (05.02.2021).

AÇSHB, (2019), Mevzuat, https://kms.kaysis.gov.tr/Home/kurum/24304011 , (05.02.2020).

Adaçay, F., (2014), Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma, İstanbul, Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Ahmad, A., (1992), Women's Access to Land and Their Working Status: A Geographical Interpretation of Female, Dependency in Rural India, IGU 27 International Geographical Congress, Technical Program Abstracts, 7.

Akbaş, G., (2010), Avrupa Birliği Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi (Özet Bilgi Notu), Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ankara.

Akıncı, E., (2018), Kadın İstihdamı ve Kadınların Çalışma Şartları: Türkiye-Güney Avrupa Karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Aksoy, A. ve Şahin, M., (2005), Çalışan Kadınların İşyerindeki Sorunları: Erzurum Alışveriş Merkezlerinde Bir Araştırma, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 3(4), ss. 284.

Alper, Y. ve Tokol, A., (2014), Sosyal Politika, Bursa, Dora Yayıncılık.

Alptekin, D., (2008), Üçüncü Dünya Ülkelerinde Kadın Hakları Bağlamında Feminizm, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (20), ss. 25-28.

Altan, Ö.Z., (1980), Kadın İşçiler ve Türkiye'de Kadın İşçilerin 1475 Sayılı İş Kanunu ile Korunması, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, ss. 12-14.

Ansal, H., (1997), Teknolojik Gelişmelerin Sanayide Kadın İstihdamına Etkileri: Türk Tekstil ve Elektronik Sanayilerinde Teknolojik Değişim ve Kadın İstihdamı, Ankara, Başbakanlık KSGM Yayını.

Ansal, H., Küçükçiftçi, S., Onaran, Ö., ve Zeki Orbay, B., (2000), Türkiye Emek Piyasasının Yapısı ve İşsizlik, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Arabacı, B., (2014), Çalışan Kadınların Cinsiyet Ayrımcılığına Yönelik Algıları: Bursa Dokuma Sanayii Örneği, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli.

Arabacı, İ.B., (2008), UNESCO ve UNICEF'in Türkiye'de Gerçekleştirmiş Oldukları Eğitim Projelerinin Değerlendirilmesi, Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 6(2), ss. 55.

Arat, N. (1991), Kentli Kadınların İş Yaşamındaki Sorunları ve Çözüm Önerileri, İstanbul Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul.

Arat, N., (2010), Feminizmin ABC'si, (2.Baskı), İstanbul, Say Yayınları.

Ardıç, O., (2006), Mikro İktisat, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Aslan, O.E., (2006), Cumhuriyet ve Kadın Memurlar, Amme İdaresi Dergisi, 39(4), ss. 118-149.

Aslanbeigui, N. ve Summerfield, G., (2000), The Asian Crisis, Gender and The International Financial Architecture, Feminist Economics, 6(3), ss. 81-103.

Ataman, M., (2009), Feminizm: Geleneksel Uluslararası İlişkiler Teorilerine Alternatif Yaklaşımlar Demeti, Alternatif Politika, 1(1), ss. 1-41.

Atik, H. ve Tombak, F., (2012), Bilgi Ekonomileri ve Türkiye'de Kadın İşgücünün İstihdam Yapısı, Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi, 7(1), ss. 144-148.

Avrupa Komisyonu, (2003), Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu, Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara, https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf , (07.02.2020).

Aydın, D, (2018), Yeni Feminist Dalga ve Kadın Kazanımlarına Yönelen Hınç-I, https://www.academia.edu/43644371/ , (29.05.2020).

Aydın, H., (2015), Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın, Current Research in Social Sciences, 1(3), ss. 84-96.

Aytaç, S. Sevüktekin, M. ve Işığıçok, Ö., (2002), Çağdaş Sanayi Merkezlerinde Kadın İşgücünün Konumu: Bursa Örneği, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Bursa No:219, ss. 26.

Ayvaz Kızılgöl, Ö., (2012), Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 13(1), ss. 88-101.

Balcı, M. ve Tuzak, M., (2017), Cumhuriyetin İlk Yıllarında Nezihe Muhiddin Özelinde Türk Kadınlarının Siyasi Hakları İçin Mücadelesi, Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi, 1(1), ss. 43-51.

Bayram, M., (2008), Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum, Nüve Kültür Merkezi, ss. 65-70.

Beauvoir, S., (1993), Kadın, Bertan Onaran (Çev.), İstanbul, Payel Yayınları.

Bebel, A., (1975), Kadın ve Sosyalizm, Saliha Nazlı Kaya (Çev.), Ankara, Toplum Yayınları.

Becker, G.S., (1993), Nobel Lecture: The EconomicWay of Looking at Behavior, Journal of Political Economy, 101(3), ss. 392.

Bekiroğlu, C., (2010), Türkiye'de İşsizlik Sorununun Çözümlenmesinde Uygulanan Ekonomi Politikalarının Analizi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans ve Bankacılık Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bendoson, N., (1995), Başlangıçtan Günümüze Kadın Hakları, Şirin Tekeli (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Bergmann, B.R., (1996), What is Feminist Economics All About?, The Feminist Press at the City University of New York, 3/4 (18), ss. 4-7.

Berktay, F., (2004), Kadının İnsan Hakları Gelişimi ve Türkiye, İstanbul Bilgi Üniversitesi Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, İstanbul, (7), ss. 8.

Bilican Gökkaya, V., (2014), Cam Tavan, Kadın ve Ekonomik Şiddet, The Journal of Academic Social Science Studies, (26), ss. 377-378.

Blank, R.M., (1993), What Should Mainstream Economists Learn From Feminist Theory?, In Beyond Economic Man University of Chicago Press.

BMD, https://bmd.com.tr/upload/files/%C4%B0%C5%9Fsizlik%20ve%20%C4%B0stihdam%20Verileri%20Haziran%202020.pdf, (03.05.2021).

Bock, G., (2004), Avrupa Tarihinde Kadınlar, Zehra Aksu Yılmazer (Çev.), İstanbul, Literatür Yayınları.

Bodkin, R.G., (1999), Women's Agency In Classical Economic Thought: Adam Smith, Harriet Taylor Mill and J.S. Mill, Feminist Economics, 5(1), ss. 55.

Bolcan, A.E., (2006), Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadının Yeri ve Kadın İşsizliği, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Budak, C., (2018), The Past And The Present Of Feminist Movement In Turkey, Journal Of Business In The Digital Age, 1(1), ss. 38-49.

Bulutay, T., (2000), Kadın İşlendirmesinin Nitelikleri, Boyutları ve Genel Eğilimler, T.C.Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü İstihdam ve Eğitim Projesi İşgücü Piyasası Bilgisi, ss. 1-62.

Conway, D., (2000), Serbest Piyasa Feminizmi, M.Bahattin Seçilmişoğlu (Çev.), Ankara, Liberte Yayınları.

Council of Europe. (2016), https://edoc.coe.int/en/annual-activity-report/7385-pdf-council-of-europe-highlights-2016.html , (10.03.2021).

Çağatay, N. ve Özler, Ş., (1995), Feminization of the Labor Force: The Effects of Long-term Development and Structural Adjustment, World Development, 23(11), ss. 11-13.

Çaha, Ö., (1996), Sivil Toplum, Ankara, Vadi Yayınları.

Çaha, Ö., (2005), Sivil Toplumun Türkiye'de ki Sorunları, Selahaddin Bakan, Adnan Küçük ve Ahmet Karadağ (Ed.), İstanbul, Aktüel Yayınları, (2).

Çakır, Ö., (2008), Türkiye'de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (31), ss. 25-47.

Çakır, S., (2007), Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi, Birsen Örs (Ed.), 19. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Kadar Modern Siyasal İdeolojiler, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Çakmak, R., (2001), Kadın İşgücü ve Yönetim Kadrolarında Kadın İstihdamı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Çınar, R. ve Emsen, Ö.S., (2001), Eğitim ve İktisadi Gelişme: Atatürk Üniversitesi'nin Erzurum İl Ekonomisi ve Sosyal Yapısı Üzerindeki Etkileri, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15(1-2), ss. 91-104.

Çiçek, A., Aydın, S. ve Yağcı, B., (2015), Modernleşme Sürecinde Kadın: Osmanlı Dönemi Üzerine Bir İnceleme, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(9), ss. 269-284.

Çobanoğlu, Ş., (2005), Mobbing ve Başa Çıkma Yöntemleri, İstanbul, Timaş Yayıncılık.

Çolak, Ö.F. ve Kılınç, C., (2001), Yeni Sanayileşen Bölgelerde Kadın İşgücü Arzı: Şanlıurfa Örneği, Ankara, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayınları.

Dedeoğlu, S., (2000), Toplumsal Cinsiyet Rolleri Açısından Türkiye'de Aile ve Kadın Emeği, Toplum ve Bilim Dergisi, 86(3), ss. 139-221.

Demir, N.Ö., (1999), II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Feminizmi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 16(2), ss. 114.

Demir, Ö. ve Acar, M., (2005), Sosyal Bilimler Sözlüğü, Ankara, Adres Yayınları.

Demir, Z., (1997), Modern ve Postmodern Feminizm, İstanbul, İz Yayıncılık.

Dikici, E., (2016), Feminizmin Üç Ana Akımı: Liberal, Marxist ve Radikal Feminizm Teorileri, The Journal Of Academic Social Science Studies, 43(1), ss. 523-532.

Dindaş, H. (2008), Kadına Yönelik Eş Şiddetinin Sosyoekonomik Durum ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Dinler, Z., (2001), İktisada Giriş (Cilt III.), Bursa, Ekin Yayınları.

Dinler, Z., (2003), İktisada Giriş, (7b), Bursa, Ekin Yayınları.

Doğan, B.B. ve Kaya, M., (2014), TRC2 Bölgesinde Kadın İstihdamı Sorunları ve Çözüm Önerileri, International Journal of Social and Economic Sciences, 4(2), ss. 91-106.

Donath, S., (2000), The Other Economy: A Suggestion for a Distinctively Feminist Economics, Feminist Economics, 6(1), ss. 115-123.

Donovan, J., (1988), Feminist Theory the Intellectual Traditions of American Feminism, New York, Continuum.

Donovan, J., (2001), Feminist Teori, Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek ve Fevziye Sayılan (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Donovan, J., (2013), Feminist Teori Entelektüel Gelenekler, Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek ve Fevziye Sayılan (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Donovan, J., (2014), Feminist Teori, Bora Aksu, Fevziye Sayılan, Mletem Ağduk Gevrek (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

DPT, (1963), Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl), T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Birinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1963-1967.pdf , (14.04.2021).

Dura, C. ve Atik, H., (2002), Bilgi Toplumu, Bilgi Ekonomisi ve Türkiye, İstanbul, Literatür Yayınları.

Durakbaşa, A., (2002), Halide Edip Türk Modernleşmesi ve Feminizm, (2.Baskı), İstanbul, İletişim Yayınları.

Ecevit, Y., (1993), Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri, İstanbul, İletişim Yayınları.

Ecevit, Y., (2010), İş ve Aile Yaşamının Uzlaştırılması Bağlamında Türkiye'de Erken Çocukluk Bakımı ve Eğitimi, Emek Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Doğru: İş ve Aile Yaşamını Uzlaştırma Politikaları, ss. 2-87.

Ekin, N., (2001), Türkiye'de İstihdam Artışında Yeni Boyutlar: İş Piyasasında Dönüşüm ve Elektronik İş Bulma, İstanbul, Mercek MESS Yayınları.

Ekiz Gökmen, Ç., (2016), Farklı Sosyo-Kültürel Yapılarda Evli Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımı Üzerine Bir İnceleme, Türkiye Ekonomi Kurumu 5. Uluslararası Ekonomi Konferansı, ss. 20-22.

Elvan, L., (2012), Bölgesel Gelişme ve Bölgelerarası Gelişmişlik Farkı, Discussion Paper no:2012/6, ss. 98.

Erdem, A.R., (2011), Atatürk'ün Eğitim Liderliğinin Başarısı: Türk Eğitim Devrimi, Belgi Dergisi, 1(2), ss. 163-181.

Erdem, A.R., (2015), Atatürk'ün Kadına ve Kadın Eğitimine Verdiği Önem, Belgi Dergisi, (9), ss. 1266-1277.

Eroğlu, Ö. ve İşler, R., (2004), İktisat Düşüncesinde Kadının Konumu ve Feminist İktisat, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi, İstanbul, (46), ss. 54-81.

Erol, S.I., (2015), Türkiye'de Kadının Çalışma Hayatına Katılımının Belirleyicileri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(3), ss. 6.

Ersöz Günindi, A., (1999), Cinsiyet Rollerine İlişkin Beklenti, Tutum, Davranışlar ve Eşler Arası Sorumluluk Paylaşımı (Kamuda Çalışan Yönetici Kadınları Örneği), Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları/2303.

Ertuğrul, G., (1988), Anadolu'da Türk Kadınının Statüsü, Atatürk Dergisi, 1(2), ss. 95-122.

Eryılmaz, S., (2013), Kadın ve Toplumsal Cinsiyet (Avrupa ve Türkiye'de Kadın), Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz, Avrupa Birliğine Giriş, İstanbul, Hiperlink Yayınları.

Esentürk, E., (2018), Feminist İktisat ve İktisat Teorilerinde Toplumsal Cinsiyet Ayrımı, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

European Comission, (2020), Luxembourg European Council, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/turkey_report_2020.pdf , (13.03.2021).

EUROSTAT, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do, (21.03.2021).

EUROSTAT, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do, (22.03.2021).

EUROSTAT, https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database, (21.03.2021).

Evans, M.D.R. ve Kelley, J., (2008), Trends in Women's Labor Force Particitation in Australia: 1984-2002, Social Science Research, 37(1), ss. 287-310.

Eyüpoğlu, D., (2003), 2001 Krizi Sonrasında İşsizlik ve Çözüm Yolları, Ankara, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.

Facio, A., (2013), What is Patriarchy?, Women's Human Rights Education Instute, http://www.learnwhr.org/wp-content/uploads/D-Facio-What-is-Patriarchy.pdf

Ferber, M.A. ve Nelson, J.A., (2009), Beyond Economic Man: Feminist Theory and Economic, University of Chicago Press.

Flynn, E.A., (1997), Emergent Feminist Technical Communication, Technical Communication Quarterly, 6(3), ss. 314.

Gaag, N.V., (2018), Feminizm, (1.Baskı), Beyza Sumer Aydaş (Çev.), İstanbul, Sel Yayınları.

Giddens, A., (2000), Sosyoloji, Hüseyin Özel ve Cemal Güzel (Çev.), Ankara, Ayraç Yayınevi.

Giddens, A., (2005), Sosyoloji, Ankara, Ayraç Yayınevi.

Goldman, E., (2006), Dans Edemeyeceksen Bu Devrim Benim Devrimim Değildir, Necmi Bayram (Çev.), İstanbul, Agora Kitaplığı Yayınevi.

Göçmener, S., (2008), Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği İlişkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gül, İ.I. ve Karan, U., (2011), Ayrımcılık Yasağı Kavram, Hukuk, İzleme ve Belgeleme, İstanbul, İstanbul Yayınları.

Gündoğan, N., (2002), Hizmetler Sektöründe İstihdam, Kamu-İş Dergisi, 6(1), ss. 1.

Gündoğdu, A., (2018), Kadınların İşgücüne Katılımını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Türkiye Uygulaması, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma İktisadı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ.

Güneş, F., (2017), Feminist Kuramda Ataerkil Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 27(2), ss. 246.

Güriz, A., (2011), Feminizm Postmodernizm ve Hukuk, Ankara, Phoenix Yayınevi.

Gustafsson, S. ve Jacobsson, R., (1985), Trends in Female Labor Force Participation in Sweden, Journal of Labor Economics, 3(1), ss. 6.

Hooks, B., (2016), Feminizm Herkes İçindir: Tutkulu Politika, (4.Baskı), Aysel Yıldırım, Berna Kurt, Ece Aydın, Şirin Özgün (Çev.), İstanbul, BGST Yayınları.

Illıch, I., (1996), Gender, Ahmet Fethi (Çev.), Ankara, Ayraç Yayınevi.

ILO, (2020), Covid-19 Adil İşe Alım, https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/covid-19/lang--tr/index.htm , (06.04.2021).

ILO, https://ilostat.ilo.org/topics/employment/, (22.03.2021).

Işığıçok, Ö., (2017), İstihdam ve İşsizlik, Bursa, Dora Yayınları.

İçin, N., (2012), Çalışma Yaşamında Kadın İşgücünün Karşılaşabileceği Sorunlar: Yalova Örneği, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları ve Çalışma İlişkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Yalova.

İnceoğlu, İ., (2012), Küresel Kadın Hareketleri ve Alternatif Küreselleşme Söylemlerine Feminist Müdahaleler, Fe Dergisi, 4(1), ss. 112-126.

İş Kanunu. (2003), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm , (12.06.2021).

İşler, R. ve Şentürk, C., (2016), Feminist İktisat Perspektifinden Türkiye Ekonomisinde Kadının Rolü, International Journal of Social Sciences and Education Research, 2(2), ss. 613-624.

İşler, R. ve Şentürk, C., (2017), Tarihsel Açıdan Uluslararası Kurum/Kuruluşlarda "Ekonomik Kalkınm" ve "Kadın" İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(22), ss. 375-388.

Jennings, A.L., (1993), Public or Private? Institutional Economics and Feminism, In Beyond Economic Man University of Chicago Press.

Johnson, S.P., (2010), How Infants Learn About the Visual World, Cognitive Science, 34(7), ss. 1158-1161.

Kadının İnsan Hakları Projesi (KİHP), (2001), Pekin+5: Birleşmiş Milletlerde Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri, Ela Anıl, Pınar İlkkaracan, Zülal Kılıç, Karin Ronge, Gülşah Seral, Tuluğ Ülgen (Hzl.), http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/219_1.pdf , (16.06.2021).

Kalaycıoğlu, S. ve Rittersberger, H., (1998), İş İlişkilerine Bir Bakış: Ev Hizmetinde Çalışan Kadınlar, İstanbul, Tarih Yayınları.

Karabulut, A., (2007), Türkiye'de ki İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.

Karacan, E., (2011), Çalışma Yaşamında Kadın: Kocaeli İlinde Bir Araştırma, Kocaeli, Umuttepe Yayınları.

Karakayalı, H., (2005), Makro Ekonomi, İzmir, Emek Kitapevi.

Karakayalı, H., (2007), Ekonomi Kuramı: Mikro ve Makro Çözümleme, Manisa, Emek Matbaası Yayını.

Karaman, Y., (1994), Planlı Dönemde Kadın Eğitimi Politikamız, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 27(1), ss. 401-427.

Karan, D., (2014), Türkiye'de Kadın İstihdamı ve Sağlık Sektöründe Çalışan Kadınlara İlişkin Hukuki Düzenlemeler, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karataş, A., (2006), Türkiye'de Kadın İşgücünün Durumu: Denizli Tekstil Sektöründe Kadın İşgücü Örneği, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

Kasnakoğlu, H., (2001), Eksik İstihdam Kavramı ve İstatistiksel Ölçümü, Ankara, DİE Çalışma İstatistikleri Yayını.

Kaya, H. ve Belke, M., (2018), Feminist İktisat ve İktisadi Düşüncede Kadının Konumu, Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi, 5(60), ss. 55-58.

Kayhan, F., (1999), Feminizm, İstanbul, BDS Yayınları.

Kayhan, N., (2005), Türkiye'de Kadın İşgücü, İstanbul İmalat Sektöründeki Çalışma Şartları ve Kayıt Dışı İstihdam, TÜHİS Yayınları, https://www.tuhis.org.tr/upload/dergi/1348753954.pdf (04.01.2022).

Kaypak, Ş. ve Kahraman, M., (2016), Türkiye'de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansıması, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(33), ss. 298-315.

KEİG Platformu, (2013), Türkiye'de Kadın Emeği ve İstihdamına Yönelik Politikalar, İstanbul, 32, http://www.keig.org/wp-content/uploads/2016/03/genelge-kitap-2013.pdf (17.06.2021).

Keskin, S., (2018), Türkiye'de Eğitim Düzeyine Göre Kadınların İş Hayatındaki Yeri, İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, 2(17), ss. 1-30.

Kırca, S., (2007), Popüler Feminizm, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.

Kırkpınar, L., (1999), Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın, İzmir, Zeus Kitapevi Yayınları.

Kocacık, F. ve Bilican Gökkaya, V., (2005), Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, Cumhuriyet Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(16), ss. 195-219.

Koç, K., (2014), Türkiye'de Kadın İstihdamını Artırmaya Yönelik Çabalar: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Koçer, H.A., (1972), Türkiye'de Kadın Eğitimi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(1), ss. 81-124.

Kolay, H., (2015), Kadın Hareketinin Süreçleri, Talepleri ve Kazanımları, EMO Kadın Bülteni, 3(10), ss. 5-11.

Konak, Ö., (2016), Türkiye'de Kadın İşgücü İstihdamının Analizi: Trabzon İli Üzerine Bir Uygulama, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ordu.

Konca, B., (2016), İktisatta Feminist Bir Bakış: 2000 Sonrası Dönemde Kadın İşgücünün Ekonomideki Yeri, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bilecik.

Koray, M., (1992), Çalışma Hayatında Kadın Gerçekleri, Amme İdaresi Dergisi, 3(1), ss. 27-93.

Koray, M., (2011), Avrupa Birliği ve Türkiye'de "Cinsiyet" Eşitliği Politikaları: Sol-feminist Bir Eleştiri, Çalışma ve Toplum Dergisi, 29(2), ss. 16-18.

Koray, M., Demirbilek, S. ve Demirbilek, T., (2000), Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği, Ankara, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, ss. 214-215.

Korkmaz, A. ve Korkut, G., (2012), Türkiye'de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2), ss. 51-59.

KOSGEB, (2011), Faaliyet Raporu 2011, KOSGEB İdaresi Başkanlığı, Ankara, https://webdosya.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Faaliyet%20Raporlar%C4%B1/KOSGEB_2011_Y%C4%B1l%C4%B1_Faaliyet_Raporu.pdf , (05.06.2021)

KSGM, (2001), Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü, Ankara, Barok Matbaacılık.

KSGM, (2001), Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyarı Protokol, Ankara, Barok Matbaacılık Yayınları.

KSGM, (2003), Kadın ve Çocuk Hakları Açısından Yeni Türk Medeni Kanunu, Ankara, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınevi.

KSGM, (2019), Türkiye'de Kadın, https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/19172/tr-de-kadin-eylul.pdf , (10.03.2020).

Kurnaz, Ş., (2015), Yenileşme Sürecinde Türk Kadını 1839-1923, (2.Baskı), Ankara, Ötüken Neşriyat Yayınları.

Kuyaksil, A., (2009), Türk Anayasalarında Kadın Hakları ve Gelişimi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11), ss. 328-351.

Lockwood, N., (2004), TheGlass Ceiling: Domestic and International Perspectives, Human Resource Magazine Research Quarterly, ss. 1-49.

Longino, H.E., (1993), Economics for Whom?, In Beyond Economic Man University of Chicago Press.

Luci, A., (2009), Female Labour Market Participation and Economic Growth, International Journal of Innovation and Sustainable Development, 4(2-3), ss. 97-108.

MacDonald, M., (1995), The Empirical Challenges of Feminist Economics, Out of the Margin: Feminist Perspectives on Economics.

MacKinnon, A., (2005), Women's Lives, Men's Law's, Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Macoş, E., (2004), Gelenekselin Ev Eksenli Üretimin Yeniden Şekillenmesindeki Rolü: İstanbul, Pendik, Kavakpınar Örneği, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Makal, A., (2010), Türkiye'de Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Emeği, Çalışma ve Toplum Dergisi, 2(25), ss. 23.

Marshall, G., (1999), Sosyoloji Sözlüğü, Osman Akınhay ve Derya Kömürcü (Çev.), Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.

Mercanlıoğlu, Ç., (2009), Cinsiyete Dayalı Eşitsizlik; Kadın Yöneticilerin İş ve Özel Hayatlarını Dengeleme Zorlukları ve Bedelleri, Sakarya Üniversitesi Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongre Bildirileri, Sakarya.

Michel, A., (1993), Feminizm, Şirin Tekeli (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Millet, K., (1987), Cinsel Politika, Seçkin Selvi (Çev.), İstanbul, Payel Yayınları.

Millett, K., (2000), Sexual Politics, New York, University of Illinois Press.

Mitchel, A., (1995), Feminizm, Şirin Tekeli (Çev.), İstanbul, İletişim Yayınları.

Muratoğlu, Y., (2011), Ekonomik Büyüme ve İşsizlik Arasındaki Asimetrik İlişki ve Türkiye'de Okun Yasasının Sınanması, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Çorum.

Mütevellioğlu, N. ve Sayım, I., (2009), Türkiye'de Neoliberal Dönüşümün Emek Piyasası Üzerindeki Etkileri, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Nelson, J.A., (1995), Feminism and Economics, The Journal of Economic Perspective, 9(2), ss. 131-148.

Nelson, R.L. ve William, P.B., (2003), Legalizing Gender Inequality: Courts Markets and Unequal Pay for Women in America, Cambridge University Press.

Notz, G., (2012), Feminizm, Sinem Derya Çetinkaya (Çev.), Ankara, Phonix Yayınları.

Ongan, N.T., (2011), AB'nin Kadın-Erkek Eşitliğine İlişkin Direktifleri, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 53(1), ss. 91.

Önder, N., (2013), Türkiye'de Kadın İşgücünün Görünümü, Çalışma Dünyası Dergisi, 1(1), ss. 49-53.

Örnek, S., (2015), ABD'de Kadın Haklarının Gelişimi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (29), ss. 112-116.

Örs, B., (2009), Modern Siyasal İdeolojiler, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Özağır, A., (2010), İş Yaşamında Kadınların Karşılaştıkları Sorunların Bireysel Performansa Etkileri: Perakendecilik Sektöründe Bir Uygulama, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Özçatal, Ö., (2009), Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımını ve Çalışma Koşullarını Etkileyen Sosyo-demografik ve Kültürel Faktörler, SÜ Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongre Bildirileri, Konya.

Özer, M. ve Biçerli, K., (2003-2004), Türkiye'de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), ss. 55-86.

Özgüç, N., (1998), Kadınların Coğrafyası, İstanbul, Çantay Kitabevi.

Özkurt, Z., (2014), Türkiye'nin Kadın Hakları Konusunda AB'ye Uyum Süreci, EURO Newsport, https://www.ikv.org.tr/images/files/Turkiyenin%20kadin%20haklari%20konusunda%20ABye%20uyum%20suresi.pdf , (06.06.2021).

Öztürk, E., (2011), Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını, İstanbul, Bağdet Yayınları.

Öztürk, N., (2005), İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü, Sosyo-Ekonomi Dergisi, 1(1), ss. 27-44.

Öztürk, T., (2007), Türkiye'de Kadın Çalışanların İş Yaşamındaki Yerinin Analizi: İzmir'de Bir Alan Çalışması, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Panllant, (2016), SPSS Survival Manual a Step by Step Guide to Data Analysis Using IBM SPSS (sixth Edition), (çev. Balcı, S. ve Ahi, B.), United Kingdom: Open University Press.

Parasız, İ., (1998), Türkiye Ekonomisi: 1923'ten Günümüze Kadar İktisat ve İstikrar Politikaları, İstanbul, Ezgi Yayınevi.

Parlaktuna, İ., (2010), Türkiye'de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi, Ege Akademik Bakış Dergisi, 10(4), ss. 1221-1226.

Peker, A.E. ve Kubar, Y., (2012), Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 14(2), ss. 178-186.

Rowbotham, S., (1977), Hidden From History: 300 Yeara of Women's Oppression and the Figh Against It, London, Pluto Press.

Rulmann, M., (1996), Kadın Filozoflar, Tomris Mengüşoğlu (Çev.), İstanbul, Kabalcı Yayınları.

Sabah, (2004), Kadın Yöneticiler Daha Başarılı Oluyor, http://arsiv.sabah.com.tr/2004/05/23/gnd110.html , (07.06.2021).

Sarı, E. ve Çevik, A., (2009), Kadın İçin Kariyer Gelişiminin Önemi, SÜ Uluslararası-Disiplinlerarası Kadın Çalışmaları Kongre Bildirileri, Konya.

Savcı, İ., (1999), Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 54(1), ss. 123-143.

Say, J.B., (1800), Olbia, (Çev. By Ch.T.), in La Decade Philosophique, 20(8), ss. 153.

Sayar Özkan, G. ve Özkan, B., (2010), Kadın Çalışanlara Yönelik Ücret Ayrımcılığı ve Kadın Ücretlerinin Belirleyicilerine Yönelik Bir Araştırma, Çalışma ve Toplum Dergisi, 1(24), ss. 91-104.

Saygın, İ., (1998), Atatürk, Cumhuriyet ve Kadın Hakları, Erdem, 11(32), ss. 545-558.

Sayın, A., (2008), Avrupa Birliği'nin Kadın-Erkek Eşitliği Politikalarına Feminist Perspektiften Bakış, Toplum ve Demokrasi Dergisi, 2(4), ss. 1-14.

SBB, (2019-2020), T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı İşgücüne Katılım Oranları, https://www.sbb.gov.tr/istihdam/, (06.04.2021).

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve Müller, H., (2003), Evaluating the fit of Structural Equation Models: Tests of Significanca and Descriptive Goodnessof-fit Meansures, Methods of Psychological Research Online, 8(2), ss. 23-74.

Semerci, P.U., (2013), Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz, İstanbul, Hiperlink Yayınları.

Serdaroğlu, U., (1995), İktisatta Kadın Bakış Açısını İçerecek Bir Yaklaşım Postmodernist Olabilir mi?, Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 6(15), ss. 76.

Serdaroğlu, U., (2010), Feminist İktisat'ın Bakışı, İstanbul, Sarmal Yayınevi.

Serter, N., (1993), Genel Olarak ve Türkiye Açısından İstihdam ve Gelişme, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Sevindirici, İ., (1999), Azgelişmişliğin Ekonomisi, Ankara, Ayyıldız Yayınları.

Smismans, S., (2004), EU Employment Policy: Decentralisation or Centralisation Through the Open Method of Coordination?, EUI Working Paper Law, (1), ss. 2.

Smith, A., (1776), Ulusların Zenginliği, Aylık İnceleme (Nisan), 54(1), ss. 81.

Solmuş, T., (2005), İş Yaşamında Travmalar: Cinsel Taciz ve Duygusal Zorbalık/Taciz (Mobbing), ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources, 7(2), ss. 1-14.

Sönmez, S., (2009), Türkiye Ekonomisinde Neoliberal Dönüşüm Politikaları ve Etkileri, Küreselleşme, Kriz ve Türkiye'de Neoliberal Dönüşüm, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Strassmann, D.L., (1994), Feminist Thought and Economics; or, What Do the Visigoths Know?, The American Economic Review, 84(2), ss. 153-158.

Strober, M.H., (1994), Rethinking Economics Through a Feminist Lens, The American Economic Review, 84(2), ss. 143-147.

Şahin, E., (2013), Batı'da ve Türkiye'de Kadın Hareketleri ve Feminizm, Ankara, Ürün Yayınları.

Şenal, D., (1998), Çalışma Yaşamında Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık: Bankacılık İşyerlerinden Örnekler, İktisat Dergisi, (377), ss. 54-61.

Şentürk, F., (2015), Türkiye'de İşgücü Piyasası ve İstihdamın Yapısı, Sosyal Güvence Dergisi, (7), ss. 113-143.

Şimşek, M., (2008), Küreselleşen Dünyada Kadının Ekonomik Durumu, Bursa, Ekin Yayınları.

T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2012), Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Özel İhtisas Komisyonları, Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/10/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1_%C3%96zel_%C4%B0htisas_Komisyonlar%C4%B1_El_Kitab%C4%B1.pdf, (07.06.2021).

Tan, M., (1978), Kadın, Ekonomik Yaşamı ve Eğitim, Ankara, Tısa Yayıncılık.

Tansel, A., (2002), İktisadi Kalkınma ve Kadınların İşgücüne Katılımı: Türkiye'den Zaman-Serisi Kanıtları ve İllere Göre Yatay Kesit Kestirimleri, Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Taş, G., (2016), Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri, Akademik Hassasiyetler Dergisi, 3(5), ss. 266.

Taşkın, L., (2004), Uluslararası Sözleşmeler Işığında Kadının Durumu, C.Ü. Hemşirelik Yüksekokul Dergisi, 8(2), ss. 17.

TBMM, (2013), Her Alanda Kadın İstihdamının Artırılması ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu, Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayını.

TBMM, (2015), Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Alt Komisyonu Tutanak Dergisi, https://www5.tbmm.gov.tr//develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=1117 (28.03.2021).

Tekin, S., (2010), Osmanlı'da Kadın ve Kadın Hapishaneleri, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi, 29(47), ss. 83-102.

Tinker, I., (1976), Women and World Development, New York, Oxford University Press.

TİSK, (2002), http://www.tisk.org.tr/yyayin/ab_istihdam.htm, (10.02.2021).

TİSK, (2008), OECD Ülkelerinde Kadınlar ve Erkekler, Ankara, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu.

Tokman, Y., (2005), Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü, Avrupa Birliğinde Cinsiyet Eşitliği ve Ülkemizde Yansımaları Semineri, ss. 52-56.

Toksöz, G., (2007), Türkiye'de Kadın İstihdamının Durumu, Ankara, Uluslararası Çalışma Örgütü Yayınları.

Toksöz, G., (2011), Kalkınmada Kadın Emeği, İstanbul, Varlık Yayınları.

Tong, R.P., (2006), Feminist Düşünce, Zafer Cirhinlioğlu (Çev.), İstanbul, Gündoğan Yayınları.

Tuna, S., (2009), Köy Enstitülerinde Kadın Olmak, Fe Dergisi, 1(1), ss. 20-29.

Tunç, M., (2013), Feminist Grup Çalışması: Temeli, Kapsamı ve Süreci, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 24(2), ss. 209-230.

Tunçsiper, B. ve Sürekçi, D., (2004), Çalışma Hayatında Kadın İşgücünün Ekonomik Bir Analizi, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma Sempozyumu, Yeditepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İstanbul, ss. 95-102.

Tutar, F. ve Şahin, H., (2017), Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Kadın İstihdamının Analizi, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(2), ss. 40-57.

TÜİK, (2021), İşgücü İstatistikleri Mikro Veri Seti, https://www.tuik.gov.tr/media/microdata/pdf/isgucu.pdf (17.03.2021).

TÜİK, https://biruni.tuik.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul, (15.04.2021).

TÜİK, https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr, (13.04.2021).

TÜİK, https://tuikweb.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=kategorist, (20.04.2021).

TÜİK, (2021), Geçmiş Yıl Revizyonları, https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/Gecmis_Yil_ Revizyonlari, (21.03.2021).

Tür, Ö. ve Koyuncu, A.Ç., (2010), Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları, Uluslararası İlişkiler Dergisi, 7(26), ss. 3-24.

Türkoğlu, E., (2015), Uluslararası İlişkiler Kuramında Feminizm, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Tütengil, C.O., (1970), Az gelişmenin Sosyolojisi, İstanbul, Belge Yayınları.

Unay, C., (1996), Makro Ekonomi, Bursa, Ekin Kitapevi.

UNDP, (2006), https://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/267/hdr06-complete.pdf , (02.04.2021).

UNESCO, (2019), Küresel Eğitim İzleme Raporu https://www.raporlar.org/kuresel-egitim-izleme-raporu-2019-unesco/, (03.04.2021).

UNFPA, (1996), Dünya Nüfusunun Durumu, https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/ pub-pdf/turkce_web_son_pdf.pdf , (29.03.2021)

UNICEF, (1998), The State of the World Children, Oxford University Press, https://www.unicef.org/media/84766/file/SOWC-1998.pdf , (03.04.2021)

Ündücü, C.A. ve Türk, F., (2012), Kamu Hayatında Türk Kadını, Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, (31), ss. 31-53.

Walby, S., (2005), Gender Mainstreaming: Productive Tensions in Theory and Practice, Social Politics: International Studies in Gender, State&Society, 12(3), ss. 1-25.

Walters, M., (2009), Feminizm, Hakan Gür (Çev.), Ankara, Kültür Kitaplığı Yayınevi.

Weeks, K., (2014), Çalışma Sorunu: Feminizm, Marksizim, Çalışma Karşıtı Politika ve Çalışma Sonrası Tahayyüller, Tamer Tosun (Çev.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

WEF ECONOMIC FORUM, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf, (12.04.2021).

WEF ECONOMIC FORUM, https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobal CompetitivenessReport2019.pdf, (10.04.2021).

Weiss, M. ve Young, C., (1996), Feminist Jurisprudence: Equal Right sor Neo-Paternalism?, Cato Policy Analysis, (256), ss. 2.

Williams, R.M., (1993), Race Deconstruction and The Emergent Agenda of Feminist Economic Theory, Beyond Economic Man: Feminist Theory and Economics, ss. 144-145.

World Bank (2019), https://data.worldbank.org/ , (01.04.2021).

World Bank, https://data.worldbank.org/, (22.03.2021).

WorldLiteracy rate, adult male (% of males ages 15 and above) UNESCO Institute for Statistics (uis.unesco.org). https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.MA.ZS?view=chart, (03.04.2021).

World Bank, Employment in agriculture, female (% of female employment) (modeled ILO estimate) https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.FE.ZS?view=chart, (01.04.2021).

World Bank, Employment to population ratio, 15+, male (%) (modeled ILO estimate) https://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.TOTL.SP.MA.ZS?view=chart, (01.04.2021).

World Bank, Employment in industry, female (% of female employment) (modeled ILO estimate) - Turkiye, Germany, Netherlands, Spain, Italy, Greece, France https://data.worldbank.org/indicator/SL.IND.EMPL.FE.ZS?contextual=female-employment-by-sector&locations=TR-DE-NL-ES-IT-GR-FR&name_desc=true, (21.03.2021).

World Bank, Employment in industry, female (% of female employment) (modeled ILO estimate) - Turkiye, Germany, Netherlands, Spain, Italy, Greece, France https://data.worldbank.org/indicator/SL.IND.EMPL.FE.ZS?contextual=female - employment-by-sector&locations=TR-DE-NL-ES-IT-GR-FR&name_desc=true, (21.03.2021).

World Bank, Employment in industry, female (% of female employment) (modeled ILO estimate) https://data.worldbank.org/indicator/SL.IND.EMPL.FE.ZS?view=chart, (01.04.2021).

World Bank, Employment in services, female (% of female employment) (modeled ILO estimate) - Turkiye, Germany, Netherlands, Spain, Italy, Greece, France, European Union https://data.worldbank.org/indicator/SL.SRV.EMPL.FE.ZS?locations=TR-DE-NL-ES-IT-GR-FR-EU&name_desc=true, (21.03.2021).

World Bank, Employment in services, female (% of female employment) (modeled ILO estimate) 2021. https://data.worldbank.org/indicator/SL.SRV.EMPL.FE.ZS?view=chart, (01.04.2021).

World Bank, https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=gender-statistics, (03.04.2021).

Yağcıoğlu, N., (2018), Kadın İşgücü İstihdamı ve Sorunları: Konya Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Yaman, A., (2021), İslam Aile Hukuku, İstanbul, MÜ İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Yanık, L.K., (2015), Liberalizm: Bir Yazın Değerlendirilmesi, Uluslararası İlişkiler Dergisi, 12(46), ss. 35-55.

Yaprak, Ş., (2003), Kadın İşgücünün İstihdama Etkileri: Eskişehir Bölgesinde Bir Uygulama, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Yayar, R. ve Uçgunoğlu, M., (2016), Avrupa Birliği'ne Entegrasyon Sürecinde Kadın İstihdamının Önemi, İstanbul, ICOMEP Yayınları.

Yıldız, D. ve Uzunsakal, E., (2018), Alan Araştırmalarında Güvenirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama, Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), ss. 14-17.

Yılmaz, A., (2010), Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın Kimliğinin Biçimlendirilmesi, Çağdaş Tarihi Araştırmaları Dergisi, 9(20), ss. 191-212.

Yılmaz, M. ve Zoğal, Y., (2015), Kadının İşgücüne Katılımının Tarihsel Gelişimi ve Kadın İstihdamını Etkileyen Faktörler: Türkiye ve Avrupa Örneği, Uluslararası Ekonomi Kongresi-EconWorld2015-Torino.

Yirmibeşoğlu, G., (2007), Modernity and Women, Ekonomik Yaklaşım Dergisi, 18(64), ss. 73-91.

Yörük, A., (2009), Feminizm/ler, Sosyoloji Notları Dergisi, 7(1), ss. 63-85.

Yücecan, S., (1991), Kadın ve Sosyo-Ekonomik Gelişme, Kadın ve Sosyo-Ekonomik Gelişme Konulu Konferansa Sunulan Tebligler, ss. 69-84.

İDARİ YARGI

KURULUŞ VE İŞLEYİŞ

Nihat KAYAR

Güncellenmiş 5. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-75-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Görüşleriniz için: nihatkayar@yahoo.com

Baskı ve Cilt:

Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.

Alaaddinbey Mah. 634. Sk.

NİLTİM Ayaz Plaza No: 24

Tel. (0224) 249 33 20

Sertifika No: 48334

1. Baskı Tarihi: Eylül 2010 (Yönetsel Yargı Kuruluş ve İşleyiş adıyla basılmıştır.)

2. Baskı Tarihi: Eylül 2013

3. Baskı Tarihi: Eylül 2015

4. Baskı Tarihi: Eylül 2019

5. Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

BEŞİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kitabın 5. Baskısı, mevzuattaki değişiklikler ve içtihatlarla güncellenmiştir.

Kitabın, öğrencilere ve diğer ilgililere yararlı olmasını diliyorum.

Kitabın yayına hazırlanmasına katkıda bulunan Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Eylül 2022
Nihat Kayar

KISALTMALAR

agk.	: Adı geçen kaynak
Ak.	: Anılan kaynak
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BİM	: Bölge idare mahkemesi
Bkz	: Bakınız
CBK	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
CD	: Ceza Dairesi
D	: Daire
DDK	: Devlet Denetleme Kurulu
E	: Esas
HSK	: Hâkimler ve Savcılar Kurulu
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İçtihatları Birleştirme Kurulu
İDDK	: İdari Dava Daireleri Kurulu
İİK	: İdari İşler Kurulu
K	: Karar
KEFEK	: Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KGHK	: Kamu Görevlileri Hakem Kurulu
MSB	: Millî Savunma Bakanlığı
M/m	: Madde
OHÂL	: Olağanüstü Hâl
RG	: Resmî Gazete
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TMMOB	: Türkiye Mühendis veMimar Odaları Birliği
UM	: Uyuşmazlık Mahkemesi
VDDK	: Vergi Dava Daireleri Kurulu
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YAŞ	: Yüksek Askerî Şûra
YD	: Yürütmenin durdurulması
YDK	: Yüksek Disiplin Kurulu
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
YHK	: Yüksek Hakem Kurulu

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
İDARENİN DENETLENMESİ

I. İDARENİN YARGI DIŞI DENETİMİ 2
A. SİYASÎ DENETİM (TBMM DENETİMİ) 2
1. TBMM Genel Kurul Denetimi *2*
2. Yasama Komisyonlarının Denetimi *4*
B. MERKEZÎ İDARENİN DENETİMİ 10
1. Merkezdeki Kurulların Denetimi *10*
2. İdari Vesayet Denetimi *19*
C. İDARENİN İÇ DENETİMİ 20
1. Hiyerarşik Denetim *20*
2. İsti'taf Denetimi *21*
D. BAĞIMSIZ KURUMLARIN DENETİMİ 21
1. Kamu Denetçiliği Kurumu *22*
2. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu *27*
3. Kişisel Verileri Koruma Kurumu *31*
II. İDARENİN YARGISAL DENETİMİ 35
A. GENEL OLARAK YARGISAL DENETİM YOLLARI 35
1. İdari ve Adli Yargı Denetimi *35*
2. Bireysel Başvuru Hakkı *35*
3. Uluslararası Denetim *40*
B. İDARİ YARGI SİSTEMLERİ 41
1. Yargı Birliği Sistemi *41*
2. İdari Yargı Sistemi *42*
C. İDARENİN YARGISAL DENETİMİNİN TARİHİ 43
1. Fransa'da İdari Yargının Ortaya Çıkışı *43*
2. Türkiye'de İdari Yargının Ortaya Çıkışı *45*
D. İDARİ YARGI DENETİMİNİN ÖZELLİKLERİ 47
E. İDARİ YARGI DENETİMİNİN SINIRLARI 48
1. İdari Yargı Denetimi - Hukuk Devleti İlişkisi *48*
2. Hukuka Uygunluk Denetimi - Yerindelik Denetimi *50*
F. YARGI DENETİMİNE KAPALI İŞLEMLER 51
1. Anayasa ile Yargı Denetimi Dışında Tutulan İşlemler *51*
2. Kanunlarla Yargı Denetimi Dışında Tutulan İşlemler *72*

İKİNCİ BÖLÜM
İDARİ YARGI KURULUŞLARI

I. İDARİ YARGIDA İLK DERECE MAHKEMELERİ 78
A. İDARE VE VERGİ MAHKEMELERİNİN KURULUŞU 78
B. MAHKEME BAŞKANLARININ VE ÜYELERİN GÖREVLERİ 79
C. İDARE VE VERGİ MAHKEMELERİNİN OLUŞUMU 79
D. İDARE MAHKEMELERİNİN GÖREVLERİ 81
E. VERGİ MAHKEMELERİNİN GÖREVLERİ 82
F. TEK HÂKİMLE ÇÖZÜMLENECEK DAVALAR 82
G. YARGILAMA SÜRECİ 83
1. İdare ve Vergi Mahkemelerinin Kesin Kararları 83
2. İdare ve Vergi Mahkemelerinin Kesin Olmayan Kararları 83
II. İDARİ YARGIDA ÜST DERECE MAHKEMELERİ 86
A. BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ 86
1. Bölge İdare Mahkemelerinin Kuruluşu 86
2. Bölge İdare Mahkemelerinin Oluşumu 87
3. Başkanın, Daire Başkanlarının ve Üyelerin Görevleri 87
4. Bölge İdare Mahkemesi Başkanlar Kurulu 88
5. Daireler 89
6. Üyelerin Nitelikleri ve Atanmaları 90
7. Bölge İdare Mahkemesi Adalet Komisyonu 90
8. Bölge İdare Mahkemelerinin Görevleri 91
B. DANIŞTAY 93
1. Tarihçe 93
2. Danıştay Görevlileri 94
3. Danıştay Üyelerinin Nitelikleri ve Seçimi 97
4. Danıştay Karar Organları 100
5. Danıştayın Görevleri 109
C. ASKERÎ YÜKSEK İDARE MAHKEMESİ 125

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İDARİ YARGININ GÖREV ALANI

I. İDARİ YARGININ GÖREV ALANI 133
A. GÖREV DAĞILIMI ÖLÇÜTLERİ 133
B. İDARİ YARGININ GÖREVİ DIŞINDAKİ UYUŞMAZLIKLAR 135
1. Yargı Denetimi Dışında Bırakılan İşlemler 135
2. Yasama ve Yargı Organlarının İşlemleri 135
3. KİT'lerin Özel Hukuka Tabi Faaliyetleri 137
4. Tahkime Tabi İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmeleri 137

5. İdarenin Özel Hukuk Sözleşmeleri *138*
6. Fiilî Yoldan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar *140*
7. Seçim Uyuşmazlıkları *142*
8. Yap-İşlet-Devret ve Yap-İşlet Sözleşmeleri *142*
9. İdarenin Özel Kişilere Karşı Açtığı Davalar *143*
10. Kamu Görevlilerinin Mali Sorumluluk Davaları *144*
11. Kanunla Adli Yargının Görevlendirilmesi *146*
II. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ 153
A. TARİHSEL GELİŞİMİ, KURULUŞU VE İŞLEYİŞİ 153
1. Tarihsel Gelişimi *153*
2. Kuruluşu ve Çalışma Yöntemi *154*
B. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN GÖREVLERİ 157
1. Görev Uyuşmazlığı *157*
2. Hüküm Uyuşmazlığı *163*
C. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI 163

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
İDARİ YARGIDA DAVA TÜRLERİ

I. İPTAL DAVASI 168
A. İPTAL DAVASININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ 168
1. İptal Davasının Tanımı *168*
2. İptal Davasının Özellikleri *169*
B. İPTAL DAVASININ ÖN KOŞULLARI 171
C. İPTAL DAVASININ ESASA İLİŞKİN KOŞULLARI 208
D. İPTAL DAVASININ SONUÇLARI 219
E. İPTAL KARARLARININ UYGULANMASI 220
F. İPTAL KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİ 233
II. YÜRÜTMENİN DURDURULMASI 236
A. YÜRÜTMENİN DURDURULMASININ GELİŞİMİ 237
B. YÜRÜTMENİN DURDURULMASININ TANIMI 238
C. YÜRÜTMEYİ DURDURMA KARARI VERİLEMEYECEK HÂLLER 239
D. YÜRÜTMENİN DURDURULMASININ KOŞULLARI 243
E. TEMYİZ VEYA İSTİNAFTA 248
F. KARARLARIN UYGULANMASI 249
III. TAM YARGI DAVASI 251
A. TAM YARGI DAVASININ NİTELİĞİ VE TANIMI 251
B. TAM YARGI DAVASI - İPTAL DAVASI KARŞILAŞTIRMASI 251
C. TAM YARGI DAVASININ ÇEŞİTLERİ 252
D. TAM YARGI DAVASININ ÖN KOŞULLARI 253
1. Göreve İlişkin Ön Koşullar *253*

2. Yetkiye İlişkin Ön Koşullar *253*
3. Konusuna İlişkin Ön Koşullar *254*
4. Davacıya İlişkin Ön Koşullar *260*
5. Davalıya İlişkin Ön Koşullar *260*
6. Süre ve Biçime İlişkin Ön Koşullar *261*
E. TAM YARGI DAVASININ ESASA İLİŞKİN KOŞULLARI 261
F. TAM YARGI DAVASININ SONUÇLARI 262
G. TAM YARGI DAVASI KARARLARINDA UYGULAMA 262

BEŞİNCİ BÖLÜM
İDARİ YARGIDA SÜRELER

I. DAVA AÇMA SÜRESİNİN ÖZELLİKLERİ 265
II. İDARENİN SÜRELERİ BİLDİRME ZORUNLULUĞU 267
III. İDARİ DAVA AÇMA SÜRELERİNİN TÜRLERİ 269
A. GENEL DAVA AÇMA SÜRELERİ 269
1. İdari Yargıda Genel Dava Açma Süresi *269*
2. Vergi Mahkemelerinde Genel Dava Açma Süresi *269*
B. ÖZEL DAVA AÇMA SÜRELERİ 269
1. Danıştayda Özel Dava Açma Süreleri *270*
2. İdare Mahkemelerinde Özel Dava Açma Süreleri *272*
3. Vergi Mahkemelerinde Özel Dava Açma Süreleri *274*
C. EK DAVA AÇMA SÜRELERİ 275
1. 2577 sayılı Kanun'da Ek Dava Açma Süreleri *275*
2. 213 sayılı Kanun'da Ek Dava Açma Süreleri *276*
IV. DAVA AÇMA SÜRESİNİN BAŞLAMASI 276
A. İDARİ UYUŞMAZLIKLARDA 276
B. VERGİ UYUŞMAZLIKLARINDA 277
C. ELEKTRONİK TEBLİGATTA 278
D. ADRESLERİ BELLİ OLMAYANLARA BİLDİRİMDE 280
E. DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERDE 280
V. İSTEĞE BAĞLI İDARİ BAŞVURULARDA SÜRE 283
A. İŞLEM/EYLEM YAPTIRMAK İÇİN İDAREYE BAŞVURU 283
B. İDARİ İŞLEME KARŞI ÜST MAKAMLARA BAŞVURMA 283
C. ÖZEL KANUNLARDAKİ *İSTEĞE BAĞLI/ZORUNLU* İDARİ BAŞVURU YOLLARI 285
VI. SÜRENİN BAŞLAMASI VE HESAPLANMASI 287
VII. GÖREVLİ OLMAYAN YARGI MERCİLERİNE BAŞVURMA 291
VIII. ZIMNİ RET KARARLARINDA DAVA AÇMA SÜRESİ 292
IX. TAM YARGI DAVALARINDA DAVA AÇMA SÜRESİ 293

A. İDARİ İŞLEMLERDEN DOĞAN TAM YARGI DAVALARINDA 293
B. İDARİ EYLEMLERDE DOĞRUDAN DOĞRUYA TAM YARGI DAVASI AÇILMASINDA DAVA AÇMA SÜRESİ 294

ALTINCI BÖLÜM
İDARİ YARGIDA KANUN YOLLARI

I. OLAĞAN KANUN YOLLARI 299
A. TEMYİZ (ÖZEL KANUN YOLU) 299
B. İSTİNAF (GENEL KANUN YOLU) 311
II. OLAĞANÜSTÜ KANUN YOLLARI 315
A. YARGILAMANIN YENİLENMESİ 315
B. KANUN YARARINA TEMYİZ 318

YEDİNCİ BÖLÜM
İDARİ YARGILAMA USULÜ

I. İDARİ YARGILAMA USULÜNÜN ÖZELLİKLERİ 323
A. ÖZEL YARGILAMA USULLLERİ 323
1. İvedi Yargılama Usulü 323
2. Merkezî ve Ortak Sınavlara İlişkin Yargılama Usulü 327
B. YAZILI YARGILAMA USULÜ 331
C. DAVA AÇMANIN YÜRÜTMEYİ DURDURMAMASI 332
D. MAHKEMENİN RE'SEN İNCELEME YETKİSİ 332
E. YARGILAMANIN BASİT VE AZ MASRAFLI OLMASI 334
F. GİZLİLİK 334
G. İDARİ YARGIDA BAŞSAVCILIK VE SAVCILIK 335
II. DAVALARIN KARARA BAĞLANMA USULÜ 336
A. DİLEKÇELERİN VERİLECEĞİ YERLER 336
B. DAVA DİLEKÇESİNDE İLK İNCELEME 337
C. İLK İNCELEME ÜZERİNE VERİLECEK KARARLAR 337
D. AYNI DİLEKÇE İLE DAVA AÇILMASI 340
E. DİLEKÇE ÜZERİNE UYGULANACAK İŞLEM 342
F. TEBLİGAT VE CEVAP VERME 343
G. DAVALARIN KARARA BAĞLANMASI 346
H. TUTANAK DÜZENLENMESİ 346
I. KARARDA BULUNACAK HUSUSLAR VE TEBLİĞ 347
III. DURUŞMA 350
A. İLK DERECE YARGI YERLERİNDE DURUŞMA 350

B. TEMYİZDE VE İSTİNAFTA DURUŞMA....351
C. DURUŞMALARA İLİŞKİN ESASLAR....351
IV. AÇIKLAMA VE YANLIŞLIKLARIN DÜZELTİLMESİ....352
A. AÇIKLAMA....353
B. YANLIŞLIKLARIN DÜZELTİLMESİ....355
V. BAĞLANTILI DAVALAR....356
A. BAĞLANTI TANIMI VE KOŞULLARI....357
B. BAĞLANTI İSTEMİ....358
C. BAĞLANTININ DANIŞTAY TARAFINDAN İNCELENMESİ....359
D. BAĞLANTININ BİM TARAFINDAN İNCELENMESİ....360
E. BAĞLANTININ KABUL EDİLMEMESİ....360
F. BAĞLANTILI DAVALARLA İLGİLİ DİĞER ESASLAR....360
VI. MERCİ TAYİNİ....363
VII. İDARİ YARGIDA UYGULANACAK VUK HÜKÜMLERİ....364
VIII. İDARİ YARGIDA UYGULANACAK HMK HÜKÜMLERİ....364
A. HÂKİMİN DAVAYA BAKAMAMASI VE REDDİ....366
B. EHLİYET....368
C. DAVAYA KATILMA VE DAVANIN İHBARI....369
D. TARAFLARIN VEKİLLERİ....375
E. DOSYANIN TARAFLARCA İNCELENMESİ....376
F. DAVAYI BİTİREN İŞLEMLER (FERAGAT VE KABUL)....377
G. TEMİNAT....379
H. MUKABİL DAVA (KARŞILIK DAVA / KARŞI DAVA)....381
I. BİLİRKİŞİ....383
İ. KEŞİF....389
J. İDARİ DAVALARDA DELİLLERİN TESPİTİ....391
K. YARGILAMA GİDERLERİ....392
L. ADLİ YARDIM....395
M. DURUŞMA DÜZENİ....397
N. ELEKTRONİK İŞLEMLER VE ELEKTRONİK TEBLİGAT....398
O. SES VE GÖRÜNTÜ NAKLİ YOLUYLA DURUŞMA İCRASI....400

KAYNAKÇA....407

DİZİN....409

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı, *Hukuk Muhakemesinde İstinaf El Kitabı*, http://www.abgm.adalet.gov.tr/.

Akbulut (Emre), *Türk İdare Hukukunda Kanunî İdare İlkesi*, Beta Yayınevi, İstanbul, Haziran 2013.

Alpar, (Erol), Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Anayasal ve Yasal Konumu, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 3, (1993), s. 45-59.

----------, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin Yargılama Yetkisi veSınırlandırılması, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:21, Sayı:1, Mart 1988, s. 39-62.

Aslan (Zehreddin), "Türk İdari Yargı Sisteminde Re'sen Araştırma İlkesi", İÜSBF Dergisi, No: 23-24 (Ekim 2000-Mart 2001).

Aslan (Zehreddin), *İdari Yargıda Yürütmenin Durdurulması*, 2. Baskı, Alfa Yayınları, İstanbul, Haziran 2001.

Avcı (Mustafa), "İdari Yargıda İstinaf", *TBB Dergisi* (2011).

Atay (Cevdet), *Türk Yargı Sistemi*, Ekin Yayınevi, Bursa, Ekim 2011.

Balta (Tahsin Bekir), *İdare Hukukuna Giriş*, TOADİE Yayın No: 117, Ankara 1970.

Candan (Turgut), *Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu*, Mevzuat ve İçtihat Bakımından Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2011.

Çağlayan (Ramazan), *İdari Yargıda Kanun Yolları (Kararlara Karşı Başvuru Yolları)*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2002.

Çağlayan (Ramazan), *İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması*, Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, Asil Yayınevi, Ankara, Kasım 2004.

Çağlayan (Ramazan), *İdari Yargılama Hukuku*, Güncellenmiş 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, Şubat 2015.

Çolak(N. İlker), *Hukuk Eğitimi Yöntemi Olarak İdare Hukukunda Sanal Mahkemeler*, XII Levha Yayıncılık AŞ, İstanbul, Nisan 2011.

Darendeli (Vahap), *Adli Yargı Yerlerinde Görülen İdari Uyuşmazlıklar ve Davalar*, Yetkin Yayınları, Ankara 2004.

Derbil (Süheyp), *İdare Hukuku*, AÜHF Neşriyatı, Seri: II, Sayı: 20, Ankara, 1940.

Derdiman (R. Cengiz), *İdari Yargının Genel Esasları*, 2. Baskı, Aktüel Yayınevi, 2012.

Erdal (Muhammed), *İdari Yargıda Fer'i Müdahale*, Yetki Yayını, Ankara, 2009.

Erdem (B. Bahadır), *Türk Vatandaşlık Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul, Nisan, 2010.

Ergen (Cafer), *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.

Eroğul (Cem), *Çağdaş Devlet Düzenleri*, 3. Bası, İmaj Yayınevi, Ankara, 2001.

Evren (Altay), "Danıştayın İdari Görevleri veKararları", *TBB Dergisi*, Sayı: 56, 2005.

Gözler (Kemal), *İdare Hukuku*, Cilt I, 2. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009.

Gözler (Kemal), *İdare Hukuku*, Cilt II, 2. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009.

Gözler (Kemal), (Kaplan) Gürsel, *İdare Hukuku Dersleri*, 23. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, Haziran 2021.

Gözübüyük, Tan (A. Şeref, Turgut), *İdare Hukuku Cilt 1-Genel Esaslar*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1999.

Gözübüyük (A.Şeref), Tan (Turgut), *İdare Hukuku Cilt 2-İdari Yargılama Hukuku*, Turhan K., Ankara, 1999.

Gözübüyük (A. Şeref), *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, 7. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2001.

Gözübüyük (A. Şeref), *Yönetsel Yargı*, 26. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, Eylül 2007.

Güçlü (Yaşar), *İdari Para Cezaları ve Diğer İdari Yaptırımlar*, Seçkin Yayınevi, Ankara, Nisan 2008.

Güçlü (Yaşar), *İdari Yargı Kararlarının Uygulanması*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010.

Günday (Metin), *İdare Hukuku*, İmaj Yayıncılık, 6. Aynı Bası, Ankara 2002.

Işıklar (Celâl), Askerlik Yükümlülüklerinden Doğan Uyuşmazlıkların Yargısal Denetiminde Görev, *Ankara Barosu Dergisi*, 2011/ 2.

Kalabalık (Hâll), *İdari Yargılama Hukuku*, 3. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2009.

Kaplan (Gürsel), *İdari Yargıda Dava Açma Süreleri*, Güncelleştirilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.
Kaplan (Gürsel), **İdari Yargılama Hukuku**, 7. Baskı, Ekin Kitabevi, Ekim 2020.
Kara, (Seyfettin), Danıştay veİdare Mahkemesi Kararları Işığında Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'na Eleştirel Bir Bakış, *İdare Hukuku veİlimleri Dergisi*, s. 203;
http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/hukukidare/article/view/16803.
Karahanoğulları (Onur), *Türkiye'de İdari Yargı Tarihi*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005.
Karavelioğlu (Celal), *İdari Yargılama Usulü Kanunu*, Cilt I, 5. Baskı, 2001 (Yayınevi ve basım yeri belirtilmemiş).
Karavelioğlu (Celal), *İdari Yargılama Usulü Kanunu*, Cilt II, 5. Baskı, 2001 (Yayınevi ve basım yeri belirtilmemiş).
Kayar (Nihat), *Kamu Personel Yönetimi*, Güncellenmiş 9. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, Ocak 2019.
Özbek (Mustafa), Dünya Çapındaki Adalete Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler veAlternatif Uyuşmazlık Çözümü, *http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2002-51-02/AUHF-2002-51-02-Ozbek.pdf*.
Öztürk (Nazım), *Kamu Mali Yönetimi- Mali Kurumlar*, Ekin Yayınevi, Bursa 2013.
Özyörük (Mukbil), *İdare Hukuku Dersleri*, 1972-1973 AÜHF Ders Notları, http://auhf.ankara.edu.tr/.
Odyakmaz, Kaymak, Ercan (Zehra, Ümit, İsmail), *İdari Yargı*, 4. Bası, İkinci Sayfa, İstanbul, Ekim 2008.
Onar (Sıddık Sami), *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, Marifet Matbaası, İstanbul, 1952.
Özay (İl Han), *Günışığında Yönetim*, Alfa Yayınevi, İstanbul, 2002.
Özgenç (İzzet), *İrtikâp, Rüşvet ve Görevi Kötüye Kullanma Suçları*, 2. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, Haziran 2013.
Sanal (Recep), *Türkiye'de Yönetsel Denetim ve Devlet Denetleme Kurulu*, TODAİE, Ankara, 2002.
Sarıca (Ragıp), *İdari Kaza-İdari Davalar Cilt I*, İÜHF Yayınları: 403-91, İstanbul 1949.
Sunay (Süheylâ Şenlen), *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Görev Kriterleri*, Beta Basım Yayın, İstanbul, 1996.
Turhan Kasapoğlu (Mine) "İdari Yargıda İvedi Yargılama Usulü", *Ankara Barosu Dergisi* (2015/3), http://dergipark.gov.tr/download/article-file/398580(Erişim:12/08/2018).
Uler (Yıldırım), *İdari Yargıda İptal Kararlarının Sonuçları*, AÜHF Yayın No: 281, Sevinç Matbaası, Ankara,
Yasin (Melikşah), *İdarenin Yasama Tarafından Denetlenmesi*, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, Ocak, 2011.
Yaşar (Hasan Nuri), *İdari Yargı Kararlarının Etkinleştirilmesi Arayışında İdari Yargı, İdari Yargıç, Yargısal Emir*, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Basım, İstanbul, Haziran 2013.
Yayla (Yıldızhan), *İdare Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2009.
Yenisey (Feridun), *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabulü Sorunu*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979. s.4.
Yıldırım (Ramazan), İdare Hukuku Dersleri I, Güncell. 3. Baskı, Mimoza Yayınları, Konya, Mart 2009.
Yıldırım (Ramazan), Türk İdari Rejimi Dersleri (İdari Yargılama Hukuku) Cilt 3, Mimoza Yayınları, Konya, Nisan 2015.
Yıldırım (Turan), *İdari Yargı*, Beta Yayınevi, İstanbul, Aralık 2008.
Yıldırım (Turan), Yasin (Melikşah) vd., *İdare Hukuku*, 2. Baskı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul, Mart, 2011.
Yıldırım (Turan), *İdari Yargı*, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2959, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1914, Eskişehir, Ocak 2013.
Yüce (Veli), *Türk Vergi Yargısı*, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010.

TEORİ VE UYGULAMALARLA GÜNCEL İŞLETME VE EKONOMİ ARAŞTIRMALARI

Editör
Prof. Dr. Mustafa KIRLI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-10-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Kitaptaki Bölümlerde İleri Sürülen Görüşler, Yapılan Alıntılar ve Olası Etik İhlal Durumları ile İlgili Tüm Sorumluluk İlgili Bölümün Yazarına/Yazarlarına Aittir.

ÖNSÖZ

Günümüzde gelişen bilgisayar teknolojileri ve bilgi-iletişim ağları yardımıyla veriler; çok hızlı bir şekilde işlenmekte, analiz edilmekte ve sınıflandırılarak kullanıcılara faydalı bilgi olarak sunulmaktadır. Bu süreç sonunda elde edilen bilgiler çok hızlı bir şekilde paylaşılmakta ve tüketilmektedir. Bilgisayar teknolojilerinde ve bilgi-iletişim ağlarındaki bu hızlı gelişmelerin yanı sıra küreselleşme, artan rekabet ve mamul yaşam sürelerinin kısalması gibi olgular da dikkate alınırsa; mikro düzeyde işletmeler, makro düzeyde de ülke ekonomileri açısından verimlilik, kalite ve risk yönetimi konuları eskiye oranla çok daha fazla önem arz etmektedir. Artık örgütler üst düzey teknolojinin kullanıldığı ve sürekli yeni gelişmeler doğrultusunda kullanılan bu teknolojilerin güncellendiği birer birim olarak tüm paydaşlarıyla ortak hareket etmek zorundadır. Bu bağlamda sermaye ve insan kaynakları gibi iç dinamiklerin yanında; ekonomik, sosyal, yasal ve çevresel tüm dış faktörler de iş süreçlerinde etkili olmaktadır. Günümüz örgütlerinin başarısını ve piyasa değerini artırmak için iktisat, işletme, maliye, psikoloji ve sosyoloji gibi disiplinlerin sunduğu bakış açılarının bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda iktisadi ve idari bilim alanlarında çalışan araştırmacılara, farklı kuramsal ve ampirik çalışma konularında araştırma yapma fırsatı doğmuştur. "Teori ve Uygulamalarla Güncel İşletme ve Ekonomi Araştırmaları" adlı bu kitap, iktisadi ve idari bilim alanlarında çalışan araştırmacıların bütüncül bir bakış açısıyla hazırladıkları çalışmaları bir araya getirmektedir.

"Teori ve Uygulamalarla Güncel İşletme ve Ekonomi Araştırmaları" kitabında, "Volatilitenin Korkusu Olur Mu? Korku Endeksi (VIX Endeksi) Açısından Türkiye'de Bir Literatür Taraması" başlıklı bölümün yazarı GÜLER ÖZÇALIK'a, "Etik Liderlik" başlıklı bölümün yazarları TETİK'e, "Çalışma Yaşamında Değerler" başlıklı bölümün yazarları YALÇIN ve KALELİ'ye, "Macroeconomic Populism in Action: The Remaking of the Term - A Comparative Analysis Upon Latin American and Turkish Experiences" başlıklı bölümün yazarları ÖZEL ÖZER ve ÖZER'e, "Tedarik Zincirindeki Risklerin Önceliklendirilmesi: Swara ve Bwm Yöntemleri İle Uygulama Örneği" başlıklı bölümün yazarı TEZSÜRÜCÜ COŞANSU'ya, "Makine Seçimini Etkileyen Kriterlerin Dematel Yöntemi ile İncelenmesi: Bir Baskı Makinesi Örneği" başlıklı

bölümün yazarı GÜLÇİÇEK TOLUN'a, "Tüketim Toplumu ve Tüketim Eylemine Kuramsal Yaklaşım" başlıklı bölümün yazarları ALTAŞ ve ÖZDEMİR ERSÖZ'e katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Aralık 2022 - Manisa

Editör
Prof. Dr. Mustafa KIRLI
ORCID ID: 0000-0002-1986-5173

İÇİNDEKİLER

I.BÖLÜM
VOLATİLİTENİN KORKUSU OLUR MU? KORKU ENDEKSİ (VIX ENDEKSİ) AÇISINDAN TÜRKİYE'DE BİR LİTERATÜR TARAMASI 1
Prof. Dr. Sevinç Güler ÖZÇALIK

II.BÖLÜM
ETİK LİDERLİK 15
Doç. Dr. Semra TETİK

III.BÖLÜM
ÇALIŞMA YAŞAMINDA DEĞERLER 29
Doç. Dr. Bahar YALÇIN
Bilim uzm. Büke KALELİ

IV.BÖLÜM
MACROECONOMIC POPULISM IN ACTION: THE REMAKING OF THE TERM-A COMPARATIVE ANALYSIS UPON LATIN AMERICAN AND TURKISH EXPERIENCES 45
Aslıhan ÖZEL ÖZER
Buğra ÖZER

V. BÖLÜM
TEDARİK ZİNCİRİNDEKİ RİSKLERİN ÖNCELİKLENDİRİLMESİ: SWARA VE BWM YÖNTEMLERİ İLE UYGULAMA ÖRNEĞİ 56
Dr. Öğr. Üyesi Didem TEZSÜRÜCÜ COŞANSU

VI. BÖLÜM
MAKİNE SEÇİMİNİ ETKİLEYEN KRİTERLERİN DEMATEL YÖNTEMİ İLE İNCELENMESİ: BİR BASKI MAKİNESİ ÖRNEĞİ 70
Dr. Öğr. Üyesi Beran Gülçiçek TOLUN

VII. BÖLÜM
TÜKETİM TOPLUMU VE TÜKETİM EYLEMİNE KURAMSAL YAKLAŞIM 83
Öğr. Gör. Dr. Berre ALTAŞ
Öğr. Gör. Şenay ÖZDEMİR ERSÖZ

KAYNAKÇA

Akdağ, S. (2019). VIX Korku Endeksinin Finansal Göstergeler Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(1), 235-256. doi: 10.17218/hititsosbil.522619.

Başarır, Ç. (2018). Korku Endeksi (VIX) ile Bıst 100 Arasındaki İlişki: Frekans Alanı Nedensellik Analizi. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 19 (2): 177-191 DOI: 10.24889/ifede.468802.

Baykut, E., Erdoğdu, H. (2016). BIST Banka Endeksi'nin (XBANK) VIX ve MOVE Endeksleri ile İlişkisinin Analizi. Türkiye Bankalar Birliği Bankacılar Dergisi. 98: 57-72.

Bolgün, E. (2005), Risk Yönetimi, Scala Yayıncılık, İstanbul.

Can, E. ve Dönmez, Z. (2021). Maliye Politikalarının VIX Endeksi ile İlişkisi: Türkiye Örneği. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 12 (2), 328-347. DOI: 10.54688/ayd.956609.

Cheuathonghua, M., Padungsaksawasdi, C., Boonchoo, P. Tongurai, J. (2019). Extreme Spillovers of VIX Fear Index to International Equity Markets. Finanial Market and Portfolio Management, 33, 1–38, https://doi.org/10.1007/s11408-018-0323-6.

Çağlar Bektaş, N.ve Babuşcu, Ş. (2019). VIX Korku Endeksi ve CDS Primlerinin Büyüme ve Döviz Kuruna Etkisi, Türkiye Örneği. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (16): 97-111.

Çapacıoğlu, T. (2017). Küresel Likidite ve Banka Dış Borçlarının Bölgesel Dağılımı, TCMB Ekonomi Notları, 2017-10.

Ercan, S. ve Demirbaş, B. (2020). ABD Dolar Endeksi ile VIX Korku Endeksi Arasındaki İlişki: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 15 (2), 115-129.

Kula, V. ve Baykut, E. (2017). Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi (XKURY) ile Korku Endeksi (Chıcago Board Options Exchange Volatility Index-VIX) Arasındaki İlişkinin Analizi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19 (2), 27-37.

Kuzu, S. (2019). Volatilite Endeksi (VIX) ile BIST 100 Arasındaki Johansen Eş-Bütünleşme ve Frekans Alanı Nedensellik Analizi. Journal of Turkish Studies, 14(1): 479-493.

Mazıbas, M. (2005), İMKB Piyasalarındaki Volatilitenin Modellenmesi ve Öngörülmesi: Asimetrik GARCH Modelleri ile Bir Uygulama (Modeling and Forecasting Volatility in Istanbul Stock Exchange Markets: An Application with Asymmetrical GARCH Models) (SSRN: https://ssrn.com/abstract=3008342, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3008342.

Ögel, S. ve Fındık, M. (2020). Farklı Kıtalarda Yer Alan Borsa Endekslerinin VIX (Korku) Endeksi ile İlişkisi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (1): 127-140. DOI: 10.33707/akuiibfd.715793.

Öner, H. (2018). Uluslararası Finansal Endekslerin Döviz Kurları Üzerine Etkileri: Ampirik Bir Analiz. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 21 (2) , 173-185. DOI: 10.29249/selcuksbmyd.426973.

Öner, F. H., İçellioğlu, C.Ş. ve Öner, S. (2018). Volatilite Endeksi (VIX) ile Gelişmekte Olan Ülke Hisse Senedi Piyasası Endeksleri Arasındaki Engel-Granger EşBütünleşme ve Granger Nedensellik Analizi, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 10(18): 110-124.

Öner, H. (2019). Korku Endeksi ile Gelişmekte Olan Ülke Tahvil Piyasaları Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 21(1), 140-154. DOI: 10.31460/mbdd.418176.

Özdemir, L. (2020). VIX Endeksinin BİST30 Endeks ve BİST30 Vadeli İşlem Getirisi Volatilitelerine Etkisinin EGARCH Modeli ile Karşılaştırılması. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 15 (59): 534-543. DOI: 10.19168/jyasar.699550.

Pazarcı, Ş., Kar, A., Kılıç, E. ve Umut, A. (2022). Türkiye'de Borsa, Döviz Kuru, CDS Primi ve VIX Endeksi İlişkisinin Ampirik Analizi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24 (3): 1090-1103. DOI: 10.32709/akusosbil.1084718.

Sadeghzadeh, K. (2018), Borsanın Psikolojik Faktörlere Duyarlılığı: Oynaklık Endeksi (VIX) ve Tüketici Güven Endeksi (TGE) ile BIST 100 Endeksi Arasındaki İlişkiler, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19 (2): 238-253.

Sarıtaş, H. ve Nazlıoğlu, E. H. (2019). Korku Endeksi, Hisse Senedi Piyasası ve Döviz Kuru İlişkisi: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(4): 542-551.

Topaloğlu, E. E. (2019). CBOE VIX Endeksi ile OECD Ülke Borsaları Arasındaki Volatilite Yayılımı CCC-MGARCH Modeli ile Ampirik Bir Araştırma. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21 (3): 574-595.

Tunçel, M. B. ve Gürsoy, S. (2020). Korku Endeksi (VIX), Bitcoin Fiyatları ve Bist100 Endeksi Arasındaki Nedensellik İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 19 (76):1999-2011. DOI: 10.17755/esosder.712702

Ulusoy, T. ve Kendirli, S. (2019). Türkiye'de Gerçekleşen Terör Saldırılarının Olay Analizi: VIX Korku Endeksi, BIST 100 ve Kredi Temerrüt Swapları Üzerine Etkileri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (2):1125-1144. DOI: 10.15869/itobiad.514905.

Yıldız, B. (2016), Oynaklık Tahmininde Simetrik ve Asimetrik GARCH Modellerinin Kullanılması: Seçilmiş BİST Alt Sektör Endeksleri Üzerine Bir Uygulama, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 72 (Ekim): 83-106.

https://www.cboe.com/tradable_products/vix/, 14.11.2022.

KAYNAKÇA

Akat, İ., Budak, G., ve Budak, G. (2002). **İşletme Yönetimi**. İzmir: Barış Yayınları.

Akatay, A., Yücekaya, P., ve Kısat, N. Ç. (2016). Yöneticilerin Etik Liderlik Davranışlarının, Örgütsel Adalet ve Sinizm Üzerine Etkileri: Çanakkale İl Emniyet Müdürlüğü'nde Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi,* 14 (28), 483-509.

Akdoğan, A., ve Demirtaş, Ö. (2014). Etik Liderlik Davranışlarını Etik İklim Üzerindeki Etkisi: Örgütsel Politik Algılamaların Aracı Rolü. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), 107-124.

Alawid, A. (2022). Çalışanların Duygusal Tükenmişliğine Etik Liderlik ve Psikolojik Güçlendirmenin Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kilis.

Alkan, D. P. ve Arıkboğa, F. Gç (2017). Etik Liderlik ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı İlişkisinde Örgütsel Özdeşleşmenin Aracılık Etkisi ve Bir Uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi,* 24(2), 349-369.

Arslantaş, C. C. ve Dursun, M. (2008). Etik Liderlik Davranışının Yöneticiye Duyulan Güven ve Psikolojik Güçlendirme Üzerindeki Etkisinde Etkileşim Adaletinin Dolaylı Rolü. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 8(1), 111-128.

Ayan, A. (2015). Etik Liderlik Tarzının İş Performansı, İçsel Motivasyon ve Duyarsızlaşma Üzerine Etkisi: Kamu Kuruluşunda Bir Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* 10(3), 117- 141.

Aydoğdu, T. (2022). Etik Liderlik ve Çalışan Sessizliğinin Ekip Performansına Etkisinde İşyeri Maneviyatının Aracı Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Aykanat, Z. ve Yıldırım, A. (2012). Etik Liderlik ve Örgütsel Adalet ĠliĢkisi: Teorik ve Uygulamalı Bir AraĢtırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 260-274.

Bahar, B. (2019). Etik Liderliğin Çalışanlar ve Örgütler Açısından Sonuçları: Kavramsal Bir İnceleme. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 11(18), 2506-2524.

Brown, M., E., Trevino, L., K. ve Harrison, D., A. (2005). Ethical Leadership: A Social Learning Perspective for Construct Development and Testing. *Organizational Behavior and Human Decision Processes,* 97(2), 117-134.

Can, N. ve Doğan, G. F. (2020). Etik Liderlik ve Psikolojik Güçlendirme Arasındaki İlişkide Örgütsel Demokrasinin Aracılık Rolü: Bir Alan Araştırması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 3828-3842.

Celep, C. (2014). **Eğitim Yöneticisinin Liderlik Davranışı**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Cemaloğlu, N., Kılınç, A. Ç. (2012). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışları ile Öğretmenlerin Algıladıkları Örgütsel Güven ve Yıldırma Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Bilim*, 1(37), 137-151.

Cevizci, A. (2008). **Etiğe Giriş**. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.

Çıraklı, Ü., Uğurluoğlu, Ö., Şantaş, F., ve Çelik, Y. (2014). Etik Liderlik Davranışlarının Örgütsel Adalet Üzerindeki Etkisi: Hastanede Bir Uygulama. *İşletme Bilimi Dergisi*, 2(2), 53-69.

Doğan S. ve Karataş A. (2011). Örgütsel Etiğin Çalışan Memnuniyetine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37, 1-40.

Dönmez, G. F., ve Avcı, U. (2021). Turizmde Paydaşları Göz Ardı Etmemek: Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik. İçinde: **Turizm Toplum Kültür** (Ed. Işıl Arıkan Saltık), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Düger, Y. S. (2021). Etik Liderlik ile Bilgi Paylaşımı Arasındaki İlişki: Sistematik Bir İnceleme. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2), 619-645.

Eroğluer, K., ve Yılmaz, Ö. (2015). Etik Liderlik Davranışlarının Algılanan Örgüt İklimi Üzerin Etkisine Yönelik Bir Uygulama: İş Yaşamında Yalnızlık Duygusunun Aracılık Etkisi. *İşletme Araştırma Dergisi,* 7(1), 280-308.

Erol, S., ve Kulualp, H. G. (2019). Etik Liderlik Davranışının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 696-705.

Fulmer, R. M. (2004). The Challenge of Ethical Leadership. *Organizational Dynamics*, 33(3), 307-317.

Gezerler, T. (2021). Etik Liderlik ve Okul Etkililiği Arasındaki İlişkide Okul İkliminin Aracılık Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Güney, S. (2001). **Yönetim ve Organizasyon**. Ankara: Nobel Yayıncılık.

http://www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

İnak, A. (2016). Etik Liderlik Davranışının Örgütsel Adalet Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

İnak, A., Özkoç, A. G., ve Kırıcı, E. (2018). Otel İşletmelerinde Etik Liderlik Davranışının Örgütsel Adalet Üzerine Etkisi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (1), 286- 309.

Kaplan, D. (2020). Yöneticilerin Etik Liderlik Davranışlarının Çalışanların İş Performansı ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkileri Üzerine Bir Alan Araştırması. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anakara.

Kaya Erten, Z., Bayraktar, E., ve Açmaz, G. (2015). Etik ve Etik Liderlik. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi,* 4(1), 62-68.

Khodashenas, B. (2020). Etik Liderlik Davranışlarının Çalışanların Örgütsel Bağlılıklarına Etkisi ve İran'ın Tebriz Şehrindeki Devlet Hastanelerinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Kıranlı, S., ve İlğan, A. (2007). Eğitim Örgütlerinde Karar Verme Sürecinde Etik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), 150-162.

Körpe, F. M. (2021). Otel İşletmelerinde Etik Liderlik Algısının İş Tatminine Etkisi: Bursa Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Kulualp, H. G., ve Erol, S. (2017). Yöneticilerde Duygusal Zekânın Etik Liderlik Davranışı Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1045-1057.

Kutlu, H. A. (2011). **Meslek Etiği**. 1. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Mihelic, K. K., Lipicnik, B., ve Tekavcic, M. (2010). Ethical Leadership. *International Journal of Management & Information Systems,* 14(5), 31-41.

Osmay, N. (1985). **İnsan Mühendisliği**. 3. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Pieper, A. (1999). **Etiğe Giriş**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sabuncuoğlu, Z., ve Tüz, M. (1995). **Örgütsel Psikoloji**. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Saremi, H., ve Moein nezhad, B. (2014). Role of Ethics in Management of Organization. *Internatıonal Journal of Current Life Sciences*, 4(11), 9952-9960.

Sezgül, İ. (2010). Liderlik ve Etik, Modern ve Postmodern Liderlik Tanımları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 4(7), 244-245.

Sonğur, C., Özer, Ö., ve Şahin, D. S. (2017). Etik Liderliğin Örgütsel Adalet Üzerine Etkisi: Bir Kamu Hastanesinde Uygulama. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 20(4), 445-456.

Tuna, M. ve Yeşiltaş, M. (2013). Liderliğin Etik Boyutu: Etik Liderliğin Otel İşletmelerindeki İşgörenler Tarafından Algılanması. İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(3), 184-209.

Tuna, M., Hüdaverdi, B., ve Yeşiltaş, M. (2012). Etik Liderlik Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması: Antalya Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2), 143-155.

Uğurlu, C. ve Ceylan, N. (2014). Öğretmenlerin Örgütsel Yaratıcılık ve Etik Liderlik Algılarının İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2),96-112.

Yeşiltaş, M., Çeken, H., ve Sormaz, Ü. (2012). Etik Liderlik ve Örgütsel Adaletin Örgütsel Sapma Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 19-39.

Yıldız, M. L. (2019). Etik Liderlik ve Örgütsel Adalet: İletişim Tatmininin Aracı Rolü. *İş Ahlakı Dergisi,* 12(1), 75-112.

Yılmaz, E. (2005). Okullarda Örgütsel Güven Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 567-580.

Zencirkıran, M. (2017). **Davranış Bilimleri**. Bursa: Dora Yayınları.

KAYNAKÇA

Aydın, M. (2003). "Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:3, 121-144.

Baloğlu, M., Balgalmış, E. (2005). "İlköğretim ve Ortaöğretim Yöneticilerinin Öz-değerlerinin Betimlenmesi: Tokat İli Örneği", *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt:3, Sayı:10, 19-31.

Bayar, L. S. (2016). "Demografik Faktörlerin İş Değerleri Üzerine Etkisi: İşçi Sendikaları Üzerine Bir Araştırma", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt: 3, Sayı:1, 37-67.

Campbell, L. (2017). "We've Broken Down Your Entire Life Into Years Spent Doing Tasks", https://www.huffingtonpost.com.au/2017/10/18/weve-broken-down-your-entire-life-into-years-spent-doing-tasks_a_23248153/ (E.T. 22.12.2022).

Cherrington, D.J., Spencer, J.C., England, J.L. (1979). "Age and Work Values", *The Academy of Management Journal*, 22:3, 617-623.

Çoban, Ü. (2011). "İş Değerlerinin Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisinin Analizi ve Hemşireler Üzerinde Bir Uygulama", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Debats, D.L., Bartelds, B.F. (1996). "The Structure of Human Values: A Principal Components Analysis of the Rokeach Value Survey (RVS)". https://www.rug.nl/research/portal/files/10223324/c5.pdf (E.T. 22.12.2022).

Demirtaş, E. (2011). "Çalışanların Kişilik Özelliklerinin ve Kişisel Değerlerinin, İş Değerlerine ve Örgütsel Bağlılığa Olan Etkisi". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Elizur, D. (1994). "Gender and Work Values: A Comparative Analysis", *The Journal of Social Psychology*, 134: 2, 201-212.

Elizur, D., Borg, I., Hunt, R., Beck, I. (1991). "The Structure of Work Values: A Cross Cultural Comparison", *Journal of Organizational Behavior*, 12: 1, 21-38.

Elizur, D., Koslowsky, M. (2001). "Values and Organizational Commitment". *International Journal of Manpower*, 22: 7, 593-599.

England, G. W. (1967). "Personal Value Systems of American Managers". *Academy of Management Journal,* 10: 1, 53-68.

Ergül, E. B. (2009). "Ortaöğretim Kurumlarında Örgüt Kültürü ve İş Değerleri Arasındaki İlişki (Üsküdar İlçesi Örneği)". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Fındıklı, M. M. A. (2012). "İş Değerleri Perspektifinde Yönetici Çalışan Uyumu ve İş Tatmini ile Lider – Üye Etkileşimi Üzerine Türk Sağlık Sektöründe Bir Araştırma". (Yayınlanmış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Frieze, I. H., Olson, J. E., Murrell, A. J., & Selvan, M. S. (2006). "Work Values and Their Effect on Work Behavior and Work Outcomes in Female and Male Managers", Sex *Roles*, 54: 1-2, 83-93.

Furnham, A., Petrides, K. V., Tsaousis, I., Pappas, K., Garrod, D. (2005). "A Cross-Cultural Investigation Into The Relationships Between Personality Traits And Work Values". *The Journal of Psychology*, 139: 1, 5-32.

Hofstede, G. (2001). **Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviours, Institutions and Organizations Across Nations**. Second Edition. California: Sage Publications.

Huang, T. C. (1993). "The Study of the Youth Work Values and Organizational Centripetal Force. (Paper in Chinese)", *Taibei Youth Instruction Committee: Research Report for the Youth of Taibei*.

Gürsoy, D., Maier, T. A., Chi, C. G. (2008). "Generational Differences: An Examination of Work Values and Generational Gaps in The Hospitality Workforce", International Journal of Hospitality Management. 27:3, 448-458.

Jurgensen, C. E. (1947). "Selected Factors Which Influence Job Preferences", *Journal of Applied Psychology*. 31:6, 553-564.

Jurgensen, C. E. (1978). "Job Preferences: What Makes a Job Good or Bad?", *Journal of Applied Psychology,* 63:3, 267-276.

Kaasa, A. (2011). "Work Values in European Countries: Empirical Evidence and Explanations", *Review of International Comparative Management*, 12:5, 852- 862.

Karabatı, S., İşeri Say, A. (2005). "Relating Work Values to Societal Values: Evidence from the Turkish Business Context", *Cross Cultural Management: An International Journal,* 12:2, 85-107.

Kubat, U. (2007). "İmalat Sektöründe İş Değerleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kubat, U., Kuruüzüm, A. (2010). "İş Değerleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkini İncelenmesi: Bir Yapısal Denklem Modelleme Yaklaşımı", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 15:3, 487-505.

Koçel, T. (2014). **İşletme Yöneticiliği**, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Li, W., Liu, X., Wan, W. (2008). "Demographic Effects of Work Values and Their Management Implications", *Journal of Business Ethics*, 81: 875-885.

Lindahl, L. G. (1949). "What Makes A Good Job?", *Personnel*, 25: 263-266.

Lyman, E. L. (1955). "Occupational Differences in The Value Attached to Work", *American Journal of Sociology*, 61:2, 138-144.

Lyons, S. (2003). "An Exploration of Generational Values in Life and at Work". (Unpublished Doctoral Dissertation). Canada: Carleton University.

Manhardt, P. J. (1972). "Job Orientation of Male and Female College Graduates in Business", *Personnel Psychology*, 25: 361-368.

Meyer, J. P., Irving, P. G., Allen, N. J. (1998). "Examination of the Combined Effects of Work Values and Early Work Experiences on Organizational Commitment", *Journal of Organizational Behavior*, 19:1, 29-52.

Myyry, L., Helkama, K. (2001). "University Students' Value Priorities and Emotional Empathy", Educational *Psychology*, 21:1, 25-40.

Neil, C. C., Snizek, W. E. (1987). "Work Values, Job Characteristics and Gender", *Sociological Perspectives*, 30:3, 245-265.

Özer, P., Eriş, E., Özmen, Ö. (2013). "Kuşakların Farklılaşan İş Değerlerine İlişkin Emik Bir Araştırma", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38: 123-142.

Özkalp, E. (2004). "Duygular, Değerler, Tutumlar ve İş Tatmini". (ss. 65-85). **Örgütsel Davranış**. Editörler Ayşe Çiğdem Kırel, Ozan Ağlargöz. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1468.

Özkul, A. S. (2007). "Yaşam ve Çalışma Değerlerini Etkileyen Faktörler SDÜ Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkan, S. (2010). "İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Örgütsel Bağlılığı ve İş Değerleri". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pryor, R. G. L. (1981). "Tracing the Development of the Work Aspect Preference Scale", *Australian Psychologist*, 16:2, 241-257.

Robbins, S. P., Judge, T. A. (2013). **Örgütsel Davranış**, (Çev. İnci Erdem), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Rokeach, M. (1973). **The Nature of Human Values**, New York: Free Press.

Rounds, J. B., Henly, G. A., Dawis, R. V., Lofquist, L. H., Weiss. D. J. (1981). **Manual for the Minnesota Importance Questionnaire A Measure of Vocational Needs and Values**, Minneapolis, MN: University of Minnesota.

Sagie, A., Elizur, D., Koslowsky, M. (1996). "Work Values: A Theoretical Overview and a Model of Their Effects", *Journal of Organizational Behaviour*, 17: 503-514.

Schwartz, S. H. (1992). "Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries", **Advances in Experimental Social Psychology**, 25: 1-65. Academic Press.

Schwartz, S. H. (1999). "A Theory of Cultural Values and Some Implications for Work", *Applied Psychology*, 48:1, 23-47.

Schwartz, S. H., Bilsky, W. (1994). "Values and Personality", *European Journal of Personality*, 8: 163-181.

Shapira, Z., Griffith, T. L. (1990). "Comparing The Work Values of Engineers with Managers, Production, and Clerical Workers: A Multivariate Analysis", *Journal of Organizational Behavior*, 11:4, 281-292.

Silah, M. (2005). **Sosyal Psikoloji, Davranış Bilimleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Super, D. E. (1969). **Manual: Work Values Inventory**. Boston: Houghton Mifflin.

Super, D. E. (1973). **The Work Values Inventory. Contemporary Approaches To Interest Measurement**. (pp. 189-205). Editor D. G. Zytowski. University of Minnesota Press.

Wollack, S., Goodale, J. G., Wijting, J. P. ve Smith, P. C. (1971). "Development of the Survey of Work Values", *Journal of Applied Psychology,* 55:4, 331-338.

REFERENCES

Absher, S., K. Grier, & R. Grier (2020). The economic consequences of durable left-populist regimes in Latin America. Journal of Economic Behaviour & Organization, 177, 787- 817.

Bethell Leslie (2013) Populism, Neo-Populism and the Left in Brazil. In: de la Torre Carlos, Arnson Cynthia (eds) Latin American Populism in the 21st Century. Baltimore, MD: John Hopkins Univeristy Press, pp. 179–202.

Boratav, K. (1981). "Kemalist Economic Policies and Etatism", in Kazancigil, A. &E. Ozbudun eds., Ataturk: Founder of a Modern State, London: C. Hurst Company, pp. 165-190.

Boratav, K., E. Yeldan, and A. H. Köse. (2000). "Globalization, Distribution and Social Policy: Turkey, 1980-1998,". CEPA Working Paper Series I: Working Paper No: 20.

Boratav, K. (2016) 1980'li Yıllarda Türkiye'de Sosyal Sınıflar ve Bölüşüm Ankara: İmge

Celasun, O., C. Denizer, and D. He. (1999)," Capital Flows, Macroeconomic Management, and the Financial System: The Turkish Case, 1989-97," World Bank Working Paper: WPS2141.

Cortés, R. O. (2010). The Danger of Populism. Macroeconomic Populism In Latin America, Is Colombia The Exception?. Prolegómenos. Derechos y Valores, 13(26), 99-122.

Edwards, S. (2010). Left behind: Latin America and the False Promise of Populism. University of Chicago Press.

Edwards, S. (2019). On Latin American Populism, and Its Echoes Around the World. NBER Working Paper 26333October, Cambridge, MA.

Ertekin, Orhan Gazi. 2019. "The Rise of Caesarism, or Erdoğan's Way." South AtlanticQuarterly 118, no. 1: 61–80

Frank, W., & Witko, C. (2017). The new economic populism: How states respond to economic inequality. Oxford University Press.

Gnan, E., and R. Kronberger (2016), Schwerpunkt Außenwirtschaft 2015/2016: Transatlantische Handels- und Investitionspartnerschaft zwischen der EU und den USA (TTIP), facultas.

Gnan, E., and R. Kronberger (2018), Schwerpunkt Außenwirtschaft 2017/2018: Protektionismus: Ursachen, Erscheinungsformen, o konomische Effekte, facultas.

Gnan, E., and R. Kronberger (2019), Schwerpunkt Außenwirtschaft 2018/2019: Brexit. facultas.

Gnan, E. and Masciandaro D. (2020)SUERF Policy Note, Issue No 131

Goodhart, Ch, and R. Lastra (2018), Populism and Central Bank Independence, in: Open Economies Review, Vol. 29, Isue 1, pp. 49-68, February.

Guriev, S., & Papaioannou, E. (2020). The political economy of populism. CEPR Discussion Paper No. 14433, London: CEPR.

Hartwell, C. (2022). Populism and financial markets. Finance Research Letters, 46, Part B,102479. https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.102479.

Hopkin, Jonathan & Blyth, Mark, 2018. "The global economics of European populism: growth regimes and party system change in Europe (The Government and Opposition/Leonard Schapiro Lecture 2017)," LSE Research Online Documents on Economics 100094, London School of Economics and Political Science, LSE Library.

Kaltwasser, C. R. (2014a). Latin American populism: Some conceptual and normative lessons. Constellations.

Kaltwasser, C. R. (2014b). From right populism in the 1990s to left populism in the 2000s—And Back again? In J. P. Luna & C. R. Kaltwasser (Eds.), The resilience of the Latin American right. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Kaltwasser, C. R., Taggart, P., Ochoa Espejo, P. and Ostiguy, P. (2017) (eds),'Populism: An Overview of the Concept and the State of the Art', in The Oxford Handbook of Populism (Oxford: Oxford University Press): 1–24.

Kaltwasser, C. R (2019). Populism and the Economy: An Ambivalent Relationship. International Policy Analysis, Friedrich Ebert Stiftung. March 2019.

Kaltwasser, C.R. (2018). Studying the (Economic) Consequences of Populism. American Economic Review Papers and Proceedings, 108, 204– 207.

Keyder, Çağlar (1987). State and Class in Turkey: A Study in Capitalist Development London: Verso.

Masciandaro, D., and F. Passarelli, (2019), Populism, Political Pressure and Central Bank (In)Dependence. Open Economic Review, 10 September. Morelli, M. (2019), A Fiscal Theory of Populism and the Paradox of Endogenous Nationalism, presentation given at SUERF-BAFFI Carefin conference "Populism, Economic Policies and Central Banking", 8 November 2019.

Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. Government and Opposition, 39(4), 541– 563.

Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2017). Populism: A very short introduction. Oxford: Oxford University Press.

Okyar, O. (1965). "The Concept of Etatism." The Economic Journal, 75:297, pp. 98- 111.

Önis, Z. (1998). State and Market: The Political Economy of Turkey in Comparative Perspective. Istanbul: Bogaziçi University Press.

Öniş, Z., & Şenses, F. (2022). Turkey's Encounter with Neoliberal Globalization and the Logic of Washington Consensus, 1980–1990. In Political Economy of Development in Turkey (pp. 197-226). Palgrave Macmillan, Singapore.

Rodrik, D. (2017), 'Populism and the Economics of Globalization', NBER Working Paper 23559, http://www.nber.org/papers/w23559.

Salgado, C., Sandrin, P. (2021). A "Pink Tide" Then a "Turn to the Right": Populisms and Extremism in Latin America in the Twenty-First Century. In: De Souza Guilherme, B., Ghymers, C., Griffith-Jones, S., Ribeiro Hoffmann, A. (eds) Financial Crisis Management and Democracy. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-54895-7_17

KAYNAKÇA

Ansari, Z. N., Kant, R., & Shankar, R. (2020). Evaluation and Ranking of Solutions to Mitigate Sustainable Remanufacturing Supply Chain Risks: a Hybrid Fuzzy SWARA-Fuzzy COPRAS Framework Approach. *International Journal of Sustainable Engineering, 13*(6), s. 473-494.

Atthirawong, W., & Panprung, W. (2021). Prioritization of Risks in Supply Chain of Automotive Part Manufacture in Thailand. *International Journal of Entrepreneurship, 25*(4), s. 1-10.

Bilişik , M. T. (2021). Supply Chain Risk Management : a Survey Study on Classification of Risks. *Eurasian Econometrics, Statistics and Economic Journal, 18*, s. 1-18.

Chopra, S., & Sodhi, M. S. (2004). Supply - Chain Break Down. *MIT Sloan Rewiev, 26*(1), s. 52-61.

Çalık , A. (2021). Bulanık Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Yeşil Tedarik Zincirindeki Risklerin Karşılaştırılması. *Journal of Turkish Operations Management, 5*(2), s. 822-838.

Çıkmak, S., & Ungan, M. C. (2021). Otomotiv Sektöründeki Tedarik Zinciri Riskleriyle İlgili Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25*(4), s. 1710-1737.

Demirkol, İ., Ünğan, M. C., & Ayanoğlu , M. (2018). Tedarik Zinciri Risklerinin İşletme Performansı Üzerindeki Etkisi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama. *İşletme Bilimi Dergisi, 3*(1), s. 20-37.

Elmsalmi, M., & Hachicha, W. (2013). Risk Prioritization in Global Supply Chain Networks Using MICMAC Method: A Real Case Study. *2013 International Conference on Advanced Logistics and Transport*, (s. 394-399). doi:doi: 10.1109/ICAdLT.2013.6568491

Faisal, M. N. (2009). Prioritization of Risks in Supply Chain. T. Wu, & J. Blackhurst içinde, *Managing Supply Chain Risk and Vulnerability* (s. 41-66). London: Springer.

Faizal , K., & Palaniappan , P. K. (2014). Risk Assessment and Management in Supply Chain. *Global Journal of Researches im Engineering, 14*(2), s. 19-30.

Forum, W. E. (2019). *The Global Risk Report 2019: 14th Edition.* Cenevre.

Hariharan, S., & Rajmohan, M. (2015). Prioritization of Risks in Bcycle Supply Chain Using Multi Criteria Decision Mking . *International Conference on Inter Disciplinary Research in Engineering and Technology*, (s. 33-42).

Jüttner, U., Peck, H., & Christopher, M. (2003). Supply Chain Risk Management: Outlining an Agenda for Future Research. *International Journal of Logistics: Research&Applications, 6*(4), s. 1977-210.

Keršuliene, V., Zavadskas, E. K., & Turskis, Z. (2010). Selection of rational dispute resolution method by applying new step□wise weight assessment ratio analysis (Swara). *Journal of Business Economics and Management, 11*(2), s. 243-258.

Khan, S., Haleem, A., & Khan, M. I. (2020). Assessment of risk in the management of Halal supply chain using fuzzy BWM method. *Supply Chain Forum: An International Journal, 22*(1), s. 57-73.

Korucuk , S., & Erdal, H. (2018). AHP- VIKOR Bütünleşik Yaklaşımıyla Lojistik Risk Faktörlerinin ve Risk Yönetimi Araçlarının Sıralanması. *İşletme Araştırmaları Dergisi, 10*(3), s. 282-305.

Korucuk, S., & Memiş, S. (2018). Tedarik Zinciri Yönetindeki Risk Faktörlerinin AHP ile Ölçülmesi: Erzurum İli Örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7*(2), s. 1036-1051.

Küçükoğlu, M. T. (2020). Tedarik Zincirinde Risk Değerlendirme: Risklerin Tanımlanması, Gruplandırılması ve Önceliklendirilmesi Üzerine Bir Çalışma. *İşletme Araştırmaları Dergisi, 12*(2), s. 2126-2141.

Mangla, S. K., Kumar, P., & Barua, M. K. (2015). Risk Analysis in Green Supply Chain Using Fuzzy AHP Approach: a Case Study. *Resources, Conservation an Recycling, 104 Part B*, s. 375-390.

Mishra, D., & Satapathy, S. (2021). SWARA approach for ranking of agricultural supply chain risks of Odisha in India. *Int. J. Information and Decision Sciences, 13*(1), s. 85-109.

Mital , M., Giudice, M. D., & Papa, A. (2018). Comparing supply chain risks for multiple product categories with cognitive mapping and Analytic Hierarchy Process. *Technological Forecasting and Social Change, 131*, s. 159-170.

Pıshdar, M., Ghasemzadeh, F., & Antucheviciene, J. (2022). Best-Worst Method to Prioritize Indicators Effective in Making Logistics Systems More Sustainable in Fast- Moving Consumer Goods Industry in Developing Countries. *Transport, 37*(3), s. 190-200. doi:https://doi.org/10.3846/transport.2022.17449

Punniyamoorthy, M., Thamaraiselvan, N., & Manikandan, L. (2013). Assessment of Supply Chain Risk: Scale Development and Validation. *Benchmarking Ç An International Journal, 20*(1), s. 79-105. doi:doi.org/10.1108/14635771311299506

Rezaei, J. (2015). Best-Worst Multi- Criteria Decision Making Method. *Omega, 53*, s. 49-57.

Salamai, A. A. (2021). An Integrated Neutrosophic SWARA and VIKOR Method for Ranking Risks of Green Supply Chain. *Neutrosophic Sets and Systems, 41*, s. 113-126.

Senthil, S., Murugananthan, K., & Ramesh, A. (2018). Analysis and Prioritisation of Risk in a Reverse Logistics Network Using Hybrid Multi-Criteria Decision Making Method. *Journal of Cleaner Production, 179*, s. 716-730.

Sharma, S. K., & Bhat , A. (2012). Identification and Assessment of Supply Chain Risk: Development of AHP Model for Supply Chain Risk Prioritisation. *International Journal of Agile Systems and Management, 5*(4), s. 350-369.

Sharma, S. K., & Bhat, A. (2014). Supply Chain Risks: Development of Model and Emprical Evidence. *Int. J. Applied Management Science, 6*(1), s. 45-64.

Sivageerthi, T., Bathrinath, S., Uthayakumar, M., & Bhalaji, R. A. (2022). A SWARA Method to Analyze the Risks in Coal Supply Chain Management. *Materialstoday: Proceedings, 50*(5), s. 935-940.

Svensson, G. (2000). A Conceptual Framework for the Analysis of Vulnerability in Supply Chains. *International journal of Physical Distribution and Logistics Management, 30*(9), s. 731-749.

Ulutaş, A., Topal, A., Karabasevic, D., Stanujkic, D., Popovic, G., & Smarandache, F. (2022). Prioritization of Logistics Risks with Plithogenic PIPRECIA Method. C. Kahraman, S. Cebi, S. Ç. Onar, B. Öztaysi, A. Ç. Tolga, & İ. U. Sarı (Dü) içinde, *Intelligent and Fuzzy Techniques for Emerging Conditions and Digital Transformation* (Cilt 308). Springer.

Venkatesan, S. P., & Kumanan, S. (2012). Supply Chain Risk Prioritisation Using a Hybrid AHP and PROMETHEE Approach. *International Journal of Services an Operations Management, 13*(1).

Xinrui, Z., Bingzhen, S., Xiangtang, C., Xiaoli, C., & Jianan, Y. (2020). An approach to evaluating sustainable supply chain risk management based on BWM and linguistic value soft set theory. *Journal of Intelligent and Fuzzy Systems, 39*(3), s. 4369-4382.

KAYNAKÇA

Aksakal E.ve Dağdeviren, M. (2010), "ANP ve DEMATEL Yöntemleri ile Personel Seçimi Problemine Bütünleşik bir Yaklaşım", Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 25, No 4, 905-910.

Alzahrani, A. I., Al-Samarraie, H., Eldenfria, A., Dodoo, J. E., & Alalwan, N. (2022). "Users' intention to continue using mHealth services: A DEMATEL approach during the COVID-19 pandemic", *Technology in society*, *68*, 101862.

Asadi, S., Nilashi, M., Iranmanesh, M., Ghobakhloo, M., Samad, S., Alghamdi, A., ... & Mohd, S. (2022). "Drivers and barriers of electric vehicle usage in Malaysia: A DEMATEL approach", *Resources, Conservation and Recycling*, *177*, 105965

Barrios, M. O., Jiménez, H. F. & Isaza, S. N. (2014). "Comparative analysis between anp and anp-dematel for six sigma project selection process in a healthcare provider*", Lecture Notes in Computer Science*, 8868, 413–416.

Baykaşoğlu, A., Kaplanoğlu, V., Durmuşoğlu, Z. D., & Şahin, C. (2013). "Integrating fuzzy DEMATEL and fuzzy hierarchical TOPSIS methods for truck selection", Expert *Systems with Applications*, *40*(3), 899-907.

Chang, B., Chang, C. W., & Wu, C. H. (2011). "Fuzzy DEMATEL method for developing supplier selection criteria", *Expert systems with Applications*, *38*(3), 1850-1858.

Coşkun, B., Yildiz, M. S., & Bayraktar, M. (2022). "Sürdürülebilir Tedarik Zinciri Yönetiminde Tedarikçi Değerlendirme Kriterlerinin Dematel Yöntemiyle İncelenmesi ve Ahşap Sektöründe Bir Uygulama", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *18*(2), 618-648.

Çakır, E. (2017). "Kriter ağırlıklarının SWARA–Copeland yöntemi ile belirlenmesi: Bir üretim işletmesinde uygulama", *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *4*(1), 42-56.

Çakır, E., & Sezen Akar, G. (2017). "Bütünleşik SWARA-TOPSIS yöntemi ile makine seçimi: Bir üretim işletmesinde uygulama", International *Journal of Academic Value Studies (Javstudies)*, *3*(13), 206-216.

Doğan, H. (2022). "Dematel ve Copras Yöntemleri ile Tedarikçi Seçimi: Hazır Giyim Sektöründe Bir Uygulama", Tekstil *ve Mühendis*, *29*(127), 150-160

Gök Kısa, C. & Perçin, S. (2017). "Bütünleşik bulanık DEMATEL-bulanık VIKOR yaklaşımının makine seçimi problemine uygulanması", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, *12*(48), 249-256.

Kabadayı, N., & Dağ, S. (2017). "Bulanık DEMATEL ve bulanık PROMETHEE yöntemleri ile kablo üretiminde makine seçimi", Karadeniz *Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(14), 239-260.

Koçak, A., & Diyadin, A. (2018). "Sanayi 4.0 geçiş süreçlerinde kritik başarı faktörlerinin DEMATEL yöntemi ile değerlendirilmesi", *Ege Akademik Bakis*, *18*(1), 107-120.

Li, H., Wang, W., Fan, L., Li, Q., & Chen, X. (2020). "A novel hybrid MCDM model for machine tool selection using fuzzy DEMATEL, entropy weighting and later defuzzification VIKOR", *Applied Soft Computing*, *91*, 106207.

Organ, A. (2013). "Bulanık Dematel yöntemiyle makine seçimini etkileyen kriterlerin değerlendirilmesi", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *22*(1), 157-172.

Roostaie, S., & Nawari, N. (2022). The DEMATEL approach for integrating resilience indicators into building sustainability assessment frameworks. *Building and Environment*, *207*, 108113.

Sarıçalı, G., & Kundakçı, N. (2019). "Bütünleşik kemıra-m ve copras yöntemi ile mermer işletmesi için katrak makinesi seçimi", 1. *Kafkas University. Faculty of Economics and Administrative Sciences. Journal*, *10*(20), 1028-1061.

Shieh, J. I., Wu, H. H., & Huang, K. K. (2020). "A DEMATEL method in identifying key success factors of hospital service quality", *Knowledge-Based Systems*, *23*(3), 277-282.

Tseng M.L., Lin Y. H. (2009). "Application of fuzzy DEMATEL to develop a cause and effect model of municipal solid waste management in Metro Manila", *Environ Monit Assess,* 158,519–533

Wu, W. W. (2008). Choosing knowledge management strategies by using a combined ANP and DEMATEL approach. *Expert systems with applications*, *35*(3), 828-835.

KAYNAKÇA

Arman, C. (2013). Gelir Dağılımının Tüketici Davranışı Üzerinde Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Aspinwall, L. G. (1997). Future-oriented aspects of social comparisons: A framework for studying health-related comparison activity. In B. P. Buunk & F. X. Gibbons (Eds.), Health, coping, and well-being: Perspectives from social comparison theory (pp. 125-165). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Aydoğan, F. (2005) Medya ve Tüketim Kültürü Üzerine Eleştirel Bir Analiz, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Baudrillard, J. (2005). Şeytana Satılan Ruh Ya da Kötülüğün Egemenliği (Çev. Oğuz Adanır) Ankara. Doğu Batı Yayınları

Baudrillard, J. (2010). Nesneler Sistemi, (Çevirenler: O. Adanır ve A. Karamollaoğlu). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, J. (2012). Neden Her Şey Hala Yok Olup Gitmedi?, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Baudrillard, J. (2012). Tüketim Toplumu, çevirenler: Hazal Deliceçaylı- Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Baudrillard, J. (1995). Kötülüğün Şeffaflığı: Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme. çev. Emel Abora - IGık Ergüden. İstanbul: Ayrıntı Yayınları,

Bauman, Z. (1998). Sosyolojik Düşünmek. Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (1999a). Küreselleşme Toplumsal Sonuçları, çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Bauman, Z. (1999b). Çalışma, Tüketicilik ve Yeni Yoksullar. Çev., Ümit Öktem. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Bauman, Z.. (2003). Modernlik ve Müphemlik. (Çev: İsmail Türkmen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Bauman, Z. (2005). Bireyselleşmiş Toplum. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bocock, R. (2009). Tüketim. Ankara: Dost Kitapevi

Buunk, B. P., Oldersma, F. L., & de Dreu, C. K. W. (2001). Enhancing satisfaction through downward comparison: The role of relational discontent and individual differences in social comparison orientation. Journal of Experimental Social Psychology, 37, 452-467. doi:10.1006/jesp.2000.1465.

Cengiz, Serpil Aygün, Duygulanım Sarkacının Haz ile Aleksitimi Arasıdaki Salınım: Reklamlarda Kamusal Yüz, Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları, Ankara: Ütopya Yayınevi, 2009.

Chae, Jiyoung, "Am I a Better Mother Than You?" Media and 21st-Century Motherhood in the Context of the Social Comparison Theory, Communication Research 2015, Vol. 42(4) 503– 525.

Crosby, F. (1976). A model of egoistical relative deprivation. Psychological Review, 83(2), 85-113.

Davis, K., The Myth of Functional Analysis as a Special Method in Sociology and Anthropolgy. American Sociological Review 24/6. pp. 757-777, 1959.

Debord, Guy, Gösteri Toplumu, çev. Ayşen Ekmekçi &Okşan Taşkent, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014.

Dinler, Z., (2011), İktisata Giriş, Ekin Yayınları,Bursa

Dolgun, S., Medya ve Tüketim Çılgınlığı, Düşünen Adam Yayınları, İstanbul, 2012.

Duesenberry, James, Income, Saving and the Theory of Consumer Behavior, Cambridge, Harvard Univesty Press, 1952.

Ekin, Volkan, Tüketim Toplumu, Hedonizm ve Araç Olarak Yazılı Basın, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Elliot, A. (1997). Integrating the ''classic'' and ''contemporary'' approaches to achievement motivation: A hierarchical model of approach and avoidance achievement motivation. Advances in Motivation and Achievement, 10, 143–179.

Erdoğan, İrfan ve Alemdar, Korkmaz, Popüler Kültür ve İletişim, (2.Baskı), Ankara: Erk Yayınları, 2005.

Erdoğan, Türkan, Nancy Chodorow'un Düşüncesinde Toplumsal Cinsiyet Organizasyonunun Merkezi Unsuru Olarak Annelik, Aile ve Toplum, Yıl: 10, Cilt: 4, Sayı: 14, Nisan-Mayıs-Haziran 2008.

Featherstone, Mike, Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, çeviren: Mehmet Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2005.

Feathherstone, M., (2013). Postmodernizm ve Tüketim Kültürü, (Çev. Mehmet Küçük), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Fiske John, Popüler Kültürü Anlamak, çev. Süleyman İrvan, Ark Yayınları, Ankara, 1999.

Gibbons, F. X., & Buunk, B. P. (1999). Individual differences in social comparison: Development of a scale of social comparison orientation. Journal of Personality and Social Psychology, 76, 129-142. doi:10.1037/0022-3514.76.1.129

Gilbert, D. T., Giesler, R. B., & Morris, K. A. (1995). When comparisons arise. Journal of Personality and Social Psychology, 69, 227-236.

Güleç, C. (2015). Thorstein Veblen ve gösterişçi tüketim kavramı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 38, 62-82.

Hürmeriç, Pelin ve Ece Baban, Simmel, Veblen ve Sombart'ın Penceresinden Hedonik Tüketim: Ütopyada egotium ve Otium, http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/bahar2012sayisi.html, 2012, Erişim tarihi: 05.11.2022.

Kadıoğlu, Zeynep Kaban, Tüketim İletişimi: Süreçler, Algılar ve Tüketici, Pales Yayınları, İstanbul, 2014.

Keskin, Sena ve Mehmet Baş, Sosyal Medyanın Tüketici Davranışları Üzerine Etkisinin Belirlenmesi, Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 3, Ankara, 2014.

Keynes, J. M. (2014). The general theory of employment, interest and money, the Keynesian revolution. Lexington, KY: Publisher not identified.

Kıray, Mübeccel, Tüketim Normları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, haz. Nigan Bayazıt, Bağlam Yayıncılık, Ankara, 2005.

Mccracken, Grant, Culture and Consumption, New Approaches to the Symbolic Character of Consumer Goods and Activities, Bloomington: Indiana University Press, 1988.

Mucuk, İ. (2001). Pazarlama ilkeleri, 13. Basım, Türkmen Kitapevi, İstanbul.

Murray, Robin, Fordizm ve Post-Fordizm: Yeni Zamanlar, der. Stuart Hall, Martin Jacques, çev.Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Odabaşı, Yavuz, Tüketim Kültürü: Yetinen Toplumdan Tüketen Topluma, Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş 2.baskı, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 2013.

Oğuz, Z. Nuran. (2008). Tüketim Kültürünün Gençler Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2008.

Orçan, M. (2014). Osmanlı'dan Günümüze Modern Türk Tüketim Kültürü. Ankara: Harf Eğitim.

Ritzer, George (2000). Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek. Çev., Şen Süer Kaya. İstanbul: Ayrıntı

Ritzer, George, Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, Çev: Şen Süer Kaya, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 3.Baskı, 2016.

Runciman, Walter Garrison, Relative deprivation and social justice: a study of attitudes to social inequality in twentieth-century England, University of California Press, 1966.

Schor, Juliet (1991). The Overworked American: The Unexpected Decline of Leisure. Harper Collins, USA.

Simmel, George "Fashion." *American Journal of Sociology* 62 (May 1957): 541–558.

Simmel, George, Bireysellik ve Kültür, Çev: Tuncay Birkan, Metis Yayınları, İstanbul, 2009.

Şahin, O., Sosyo Ekonomik Yönleriyle Tüketim Fonksiyonu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1992.

Taşkaya, M. (2009). Kitle İletişim Araçlarında Kadın Bedeninin Nesneleştirilmesi: Ürün Ve Marka Fetişizminde Cinsellik Kullanımı, Toplumbilim. 24, S.121-132.

Taylor, S. E., & Lobel, M. (1989). Social comparison activity under threat: Downward evaluation and upward contacts. Psychological Review, 96, 569-575. doi:10.1037/0033-295X.96.4.569

Tomlinson, C. A. (1999). The differentiated classroom: responding to the needs of all learners. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development

Torlak, Ömer, Tüketim: Bireysel Eylemin Toplumsal Dönüşümü, İstanbul: Inkilab Yayınları, 2000.

Touraine, Alain, Birlikte Yaşayabilecek miyiz, çev. Olcay Kunal, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2016.

Urry, John, Mekânları Tüketmek, çeviren: Rahmi Öğdül, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999.

Veblen, T. (2014). Aylak Sınıfın Teorisi. (Çev. E. Günsel). Tutku Yayınevi.

Veblen, T., Aylak Sınıfın Teorisi, Zeynep Gültekin ve Cumhur Atay (çev.), İstanbul: Babil Yayınları, 2005.

Wernick P (1996) A Belief System Model for Software Development: A Framework by Analogy, PhD thesis, Department of Computer Science, University College London.

Wernick, A. (1996). Promosyon Kültürü (Reklam, İdeoloji ve Sembolik Anlatım). (Çev.: Osman Akınhay). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Williams, J., Unbending Gender: Why Family and Work Conflict and What To Do About It, Oxford Universiy, Oxford, 2001.

Williams, Rosalind, The Dream of Mass Consumption, ed. Chandra Mukerji, Micheal Schudson, Rethinking Popular Culture Contemprary Perspectives in Cultural Studies, California University Press, California, 1991.

Wills, T. A. (1981). Downward comparison principles in social psychology. Psychological Bulletin, 90, 245-271. doi:10.1037/0033-2909.90.2.245

Yakın, Mehmet, Reklamda Algı Yönetimi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimeler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2004.Yanıklar, Cengiz, Tüketimin Sosyolojisi, 1. Baskı, İstanbul: Birey Yayıncılık, 2006.

GÜMRÜKLERDE EŞYANIN TASFİYE İŞLEMLERİ

Öğr. Gör. Aydın GÜNGÖR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-14-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Nisan 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Annem ve Babama…

ÖNSÖZ

Tasfiyelik hale gelmiş eşyalar aslında bir değeri ifade etmektedir. Üzerinde tasfiye idaresinin tasarruf hakkı doğan önemli bir değer. Tasfiyelik eşyalardan ekonomik değer elde edilebileceği gibi sosyal fayda da yaratılabilmektedir. Eşyanın fiziki ve ekonomik ömürlerini aşan bekleme ve gecikmelerde ise imha etmek dışında bir seçenek kalmamakta, değerler elimizden yitip gitmiş olmaktadırlar.

Eşyaların tasfiyesinin hızlandırılması konusu tasfiye idarelerinin yoğun çaba sarf ettiği konulardan. Bu nedenle ilk önce eşya tasfiyesine genel bakış değiştirilerek salt işlem mantığı yerine işletme mantığı yerleştirilmeye çalışılmış, hedefler konulmuş, mevzuat çalışmaları gerçekleştirilmiş, teşkilat yapısında değişiklikler yapılmış, yeni usuller, yeni teknikler uygulamaya konulmuş, elektronik sistemlerden yararlanılmaya başlanılmıştır.

Gümrük idarelerinde gerçekleştirilen eşyanın tasfiyesi konusu üzerinde çok az çalışılmış, biraz da göz ardı edilmiştir. Bu alanda derli toplu çok az çalışma ve çok az yayın bulunmaktadır.

Bu çalışmada tasfiye konusunun biraz geçmişi biraz bugünü ele alınmış, sosyal ve ekonomik yönüne vurgu yapılmış işleyiş ve işleyişte kullanılan dijital uygulamalar anlatılmaya çalışılmıştır. Bu anlamda bundan sonra yapılacak çalışmalara öncü olması ve bu alanda çalışma yapacaklara faydalı olması umulmaktadır.

Kitap çalışmasının yapılması ve kitabın yazılması sürecinde yardımlarını esirgemeyen Ticaret Bakanlığı Destek Hizmetleri, Tasfiye İşleri ve Döner Sermaye Genel Müdür Yardımcısı ve Azerbaycan GENCE Ticaret Ataşesi Sayın Kadir GÜNDOĞDU'ya şükranlarımı sunarım.

Yine her zaman olduğu gibi bu kitabın yazım ve hazırlık aşamalarında da büyük fedakârlıkta bulunan zaman zaman da bilgisine başvurduğum değerli eşim Fadime GÜNGÖR'e teşekkürlerimi belirtmek isterim.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
GÜMRÜKTE EŞYANIN TASFİYESİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1 Dünden Bugüne Gümrükte Eşyanın Tasfiyesi 1
1.2 5383 Sayılı Gümrük Kanunu'na Göre Eşya Tasfiyesi 3
1.3 1615 Sayılı Gümrük Kanunu'na Göre Eşya Tasfiyesi 6
1.3.1 Tasfiye Edilecek Eşya 6
1.3.2 Tasfiye Şekilleri 7
1.3.3 Tekele Tabi ve Yasak Eşyaların Tasfiyesi 8
1.3.4 Tasfiye Edilemeyen Eşya 9
1.4 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'na Göre Eşya Tasfiyesi 9

İKİNCİ BÖLÜM
TASFİYE TEŞKİLATI

2.1 Tasfiye Teşkilatının Bağlılığı 11
2.2 Tasfiye Teşkilatının Görev Tanımı Değişiklikleri 12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TASFİYE İLE İLGİLİ TEMEL BİLGİLER

3.1 Temel Kavramlar 17
3.2 Geçici Depolama Yerleri, Antrepolar ve Ambarlar 19
3.3 Geçici Depolama Yerine Eşya Alınması 20
3.4 Geçici Depolama Yerinden Eşya Çıkarılması 21
3.5 Stok Kayıtları 21
3.6 Antrepoya Eşya Alınması ve Çıkarılması 22
3.7 Yolcu Beraberi Eşya Ambarına Eşya Alınması ve Çıkarılması 23
3.8 Özellikli Eşyaya İlişkin İşlemler 23
3.9 Kaçak Eşyanın Ambara Alınması 24
3.10 Özellikli Kaçak Eşyanın Teslim Edileceği Yerler 25

3.11 Kaçak Eşya Ambarında Yapılacak İşlemler 26
3.12 Hasarlı Eşya 27
3.13 Kaçak Eşyanın Ambardan Çıkarılması 27
3.14 Tasfiye Ambarına Eşya Alınması ve Yapılacak İşlemler 29
3.15 Tasfiye Ambarından Eşya Çıkarılması 29
3.16 Perakende Ambarı ve Satış Mağazasına Eşya Alınması ve Eşya Çıkarılması 29
3.17 Araçlara İlişkin İşlemler 30
3.18 Dosya Açılması 31
3.19 Güvenlik Önlemleri ve Denetim 32
3.20 Defter Kayıtları 32
3.21 Geçici Depolama Yeri, Antrepo ve Ambarların Düzeni 33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
EŞYANIN TASFİYESİLİK HALE GELME NEDENLERİ

4.1 Tasfiye 35
4.2 Eşyaların 4458 Sayılı Gümrük Kanunu'na Göre Tasfiyelik Hale Gelme Nedenleri 36
4.2.1 Ambarda Kalma Süresini Aşan Yolcu Eşyası 37
4.2.2 Özet Beyan Süreleri Aşılan Eşya 37
4.2.3 Fikri ve Sınaî Hakları İhlal Etmiş Olan Eşya 38
4.2.4 Tahlilden Arta Kalan Eşya 38
4.2.5 Tescil Edilmiş Beyannamede Süresi İçerisinde İşlemleri Tamamlanmayan Eşya 39
4.2.6 Süre Belirlenen Hallerde Antrepodaki Bu Süreyi Aşan Eşya. 39
4.2.7 Sayımlarda Fazla Çıkan Eşya 40
4.2.8 Gümrüğe Terkedilen ve Terkedilmiş Sayılan Eşya 40
4.2.9 Posta İdaresinin Sorumluluğundaki Yerlerde Bekleme Süresini Dolduran Eşya 40
4.2.10 Çabuk Bozulma Tehlikesi Bulunan ve Saklanması Masraflı Eşya 41
4.2.11 Beyana Aykırı Çıkan Eşya 41
4.2.12 Diğer Mevzuatla Gümrük Kanunu'na Göre Tasfiyesi Öngörülen Eşya 42
4.2.13 Teslim Alınması Tebliğine Rağmen Teslim Alınmayan Eşya. 43

4.3 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa Göre Eşyaların Tasfiyelik Hale Gelmesi 43
4.3.1 Kaçak Akaryakıtın Tasfiyesi 44
4.3.2 Kaçak Eşya Naklinde Kullanılan Taşıtlar 45
4.3.3 Tütün Mamülleri ve Alkollü İçkiler 45

BEŞİNCİ BÖLÜM
TASFİYE EDİLECEK EŞYANIN BELİRLENMESİ

5.1 Eşya Tasfiyesinin Motivasyon Kaynakları 47
5.2 Eşya Tasfiyesini Yavaşlatan Unsurlar 48
5.2.1 Gümrük İdaresi ile Tasfiye İdaresinin Farklı Üst Yapılara Bağlılığı 48
5.2.2 Tasfiye İdaresinin Örgüt Yapısı 48
5.2.3 Diğer Sebepler 49
5.3 Tasfiye Edilecek Eşyanın Tespiti ve Teslimi 51
5.4 Eşya Bedelinin Tespiti 54
5.5 Tasfiye Yolları 55

ALTINCI BÖLÜM
EŞYA TASFİYESİNİN AMAÇLARI

6.1 Genel Olarak 57
6.2 Eşyaları Tasfiye Etme Amaçları 57
6.2.1-Gelir Elde Etme 57
6.2.2-Tüketici İhtiyaçlarının Karşılanması 58
6.2.3- Sosyal ve İnsani Fayda Yaratma 59
6.2.4-Kamu Kurum ve Kuruluşlarının İhtiyaçlarının Karşılanması .. 59
6.2.5-İnsan ve Çevre Sağlığını Korumak 61
6.2.6-Depolama Masraf ve Külfetinden Kurtulmak 62
6.2.7-İhracata Dönüştürme 62

YEDİNCİ BÖLÜM
İHALE YOLUYLA SATIŞ

7.1 İhaleye Hazırlık İşlemleri 65
7.1.1 Satışların Duyurulması 65
7.1.2 Teminat 66
7.1.3 Eşyanın Görülmesi 68
7.1.4 Satışlara Katılacaklardan İstenecek Belgeler ve Yapılacak İşlemler 69
7.1.5 İhale yoluyla yapılacak satışlarda uyulacak kurallar 70
7.1.6 İhalenin Tamamlanması 74
7.1.7 İhale Bedelinin Ödenmesi 74
7.1.8 Eşyanın Teslimi 75
7.1.9 Yasak Fiil ve Yaptırımlar 77
7.1.10 İhalelere Katılamayacak Olanlar 78
7.1.11 Satış Bedelinin Taksitlendirilmesi 79
7.1.12 İhale Yoluyla Satış Gelirleri 80
7.2 Elektronik İhale (E. İhale) 80
7.2.1 Eşyanın Tespiti 80
7.2.2 Eşya Bedelinin Tespiti 81
7.2.3 E-İhaleye Hazırlık İşlemleri 81
7.2.4 Satışların Duyurulması 82
7.2.5 Teminat 82
7.2.6 Eşyanın Görülmesi 83
7.2.7 E-İhaleye Katılım Koşulları 84
7.2.8 E-İhale Usulü 86
7.2.9 Eşyanın Teslimi 89
7.2.10 Yasak Fiiller ve Yaptırımlar 89
7.2.11 İhalelere Katılamayacak Olanlar 91
7.2.12 Ek Süre 91
7.2.13 Bildirimler 92

SEKİZİNCİ BÖLÜM
PERAKENDE SATIŞ

8.1 Perakende Satış ve Perakende Satış Mağazaları 93
8.2 Perakende Satılacak Eşya 93
8.3 Perakende Satılacak Eşyanın Tespiti 94
8.4 Perakende Satış Yerleri 95
8.5 Fiyat Tespitinde Esaslar 95
8.6 Eşyanın Satışa Sunulması 96
8.7 Reyonlarda Görev Yapan Personel 97
8.8 Kasa Görevlileri ve Kasa İşlemleri 98
8.9 Mağazaların Çalışma Zamanı 99
8.10 Bakım ve Onarım İşleri 100
8.11 Perakende Satış Gelirleri 100

DOKUZUNCU BÖLÜM
YENİDEN İHRAÇ AMAÇLI SATIŞ

9.1 Yeniden İhracat ve Yeniden İhraç Amaçlı Satılabilecek Eşyalar 101
9.2 Tasfiyelik Eşyanın Bir Gümrük Rejimine Tabi Tutulması 102
9.2.1 Bir Gümrük Rejimine Tabi Tutulma Talebinde Bulunulamayacak Eşyalar 104

ONUNCU BÖLÜM
TAHSİS VE ÖZEL YOLLA TASFİYE

10.1 Tahsis 107
10.2 Özel Yolla Tasfiye 108
10.3 Bekletilmeyecek Eşyanın Tasfiyesi 110
10.4 Sosyal Sorumluluk Kapsamında Yapılan İş Birliği Protokolleri 110
10.4.1 Ticaret Bakanlığı -Tük Kızılay'ı İş birliği Protokolü 110
10.4.2 Ticaret Bakanlığı -AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) İş birliği Protokolü 111

10.4.3 Türk Kızılayı ve Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığına (AFAD) Bedelsiz Tahsis 111
10.4.4 Ticaret Bakanlığı -Millî Eğitim Bakanlığı İş birliği Protokolü . 112
10.4.5 Ticaret Bakanlığı -HAYTAP (Hayvan Hakları Federasyonu) İş birliği Protokolü 112

ONBİRİNCİ BÖLÜM
EŞYANIN İMHASI

11.1 İmha 113
11.2 Resen imha 113
11.3 Kolaylaştırılmış imha 114
11.4 İmha Yoluyla Tasfiye 115
11.4.1 İmha Edilecek Eşyanın Belirlenmesi 115
11.4.2 İmha Mercii 115
11.4.3 Eşyanın İmhası 116
11.5 İmhalık Eşyalardan Yeni Ürün Elde Edilmesi 119

ONİKİNCİ BÖLÜM
EŞYA TASFİYESİNDE DİJİTAL UYGULAMALAR

12.1 Tasfiye İşleri Otomasyon Projesi (TİOP) 121
12.2 Tasfiye Yönetim Sistemi (TYS) 122
12.3 E-İhale Sistemi 123

KAYNAKÇA 125

KAVRAM DİZİNİ 131

KAYNAKÇA

Dr.Turhan Atan,Türk Gümrük Tarihi,I.Cilt,Türk Tarih Kurumu Basımevi,Ankara,1990,S.54.

Dr.Turhan Atan,Türk Gümrük Tarihi,II.Cilt ,Gümrük Müfettişleri Derneği, Yayın No:12,s,215-216.

Ticaret Bakanlığı'nın 2019-2023 Strateji Planı, Güncellenmiş Versiyon 2022, S.43.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İdare Faaliyet Raporu,2013, s.147.

Ticaret Bakanlığı 2020 Yılı Faaliyet Raporu, s.301,386.

Ticaret Bakanlığı 2021 Yılı Faaliyet Raporu, s.205.

Ticaret Bakanlığı 2020 Faaliyet Raporu, s.137.

Ticaret Bakanlığı 2021 Faaliyet Raporu, s.159.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı Arasında İş birliği Protokolü, Madde.2.

E. Erman KARA, Tütünün Fabrikasyon Atıklarının Toprağın Biyolojik Aktivitesi ve Azot Kazancına Etkisi, Anadolu Dergisi,1996.s.102.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://islamansiklopedisi.org.tr (Erişim:19.03.2022)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Devlet_tekeli (Erişim:06.03.2022)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Antrepo (Erişim:10.03.2022)

TDK sözlükleri, https://sozluk.gov.tr.(Erişim:04.03.2022)

https://tr.wikipedia.org/wiki(Erişim:19.03.2022)

https://sozluk.gov.tr(Erişim:19.03.2022)

https://www.milliyet.com.tr(Erişim:19.03.2022)

https://ticaret.gov.tr(Erişim:19.03.2022)
https://ticaret.gov.tr/haberler(Erişim:19.03.2022)
https://www.haytap.org/tr(Erişim:20.03.2022)

DİĞER KAYNAKLAR

4458 sayılı Gümrük Kanunu, Madde.3.
4458 sayılı Gümrük Kanunu, Madde,48.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.46.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.50.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.57.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.66.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.70.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.101.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.105.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.236.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.164.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.174.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.177.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.178.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.235.
4458 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.237
Mülga 5383 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.126.
Mülga 5383 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.10.
Mülga 5383 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.127.
Mülga 5383 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.10.
Mülga 5383 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.127.
Mülga 1615 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.142.
Mülga 1615 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.142

Mülga 1615 Sayılı Gümrük Kanunu, Madde.65.

5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Madde.10.

5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Madde.11.

5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Madde.16.

5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu, Madde.16/A.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, Madde 269.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Madde,536-548.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, Madde,612.

640 Sayılı Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kararname, Madde.15.

1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Madde.458.

Gümrük Yönetmeliği, Madde.79.

Gümrük Yönetmeliği, Madde.78.

Gümrük Yönetmeliği, Madde.98.

Gümrük Yönetmeliği, Madde.105

Gümrük Yönetmeliği, Madde.330.

Gümrük Yönetmeliği, Madde.331.

Tasfiye Yönetmeliği, Geçici Madde.2.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.3.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.4.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.5.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.6.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.7.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.8.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde,9.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.10.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.11.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde,12.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde,13.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.14.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.15.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.16.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.17.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.18.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.19.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.20.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.21.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.22.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.30.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.31.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.32.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.33.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.34.
Tasfiye Yönetmeliği Madde,35.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.36.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.37.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.38.
İhale Yönetmeliği, Madde.39.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.40.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.41.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.42.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.43.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.44.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.45.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.46.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.47.

Tasfiye Yönetmeliği, Madde.46.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.48.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.49.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.50.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.51.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.52.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.53.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.56.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.57.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.58.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.59.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.60.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.61.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.62.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.63.
Tasfiye Yönetmeliği, Madde.67.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.4.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.5.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.6.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.7.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.8.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.9.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.10.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.11.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.12.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.13.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.14.
Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.15.

Tasfiye Genel Tebliği (Elektronik İhale Seri No: 1), Madde.16.

Tasfiye Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 04.01.2016 tarihli ve 12865377 sayılı yazısı (Tasfiye Yönetim Sistemi)

GİRESUN EKONOMİSİ

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Işıl DEMİRTAŞ

Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ

Yazarlar:

Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ

Prof. Dr. Mehmet DURKAYA

Prof. Dr. Servet CEYLAN

Doç. Dr. Burcu YILMAZ ŞAHİN

Doç. Dr. M. Esra ATUKALP

Doç. Dr. İhsan CORA

Doç. Dr. Paşa Bozkurt

Doç. Dr. Sadettin GÜLTEKİN

Doç. Dr. Salih MEMİŞ

Doç. Dr. Uğur SEVİM

Dr. Öğr. Üyesi Arif ÇİLEK

Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mevlüt KARATAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞEN

Dr.Öğr.Üyesi Özgür KANBİR

Öğr. Gör. Dr. Ceren TÜRKDOĞAN GÖRGÜN

Arş. Gör. Dr. Halit Levent ORMAN

Arş.Gör. Mustafa Malkoç YAŞAR

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-6952-15-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

'Fındığın başkenti, kirazın anavatını' sloganıyla bilinen Giresun Ekonomisi'nin temelinde tarım vardır. Bu çerçevede, Giresun'un olduğu kadar Türkiye'nin de en önemli tarım ürünü olan fındık, Giresun'daki ekonomik faaliyetlerin de temel unsudur. Giresun'da imalat sanayi de büyük ölçüde fındığın işlenmesi ve fındık ürünleri üretimi üzerine kurulmuştur. Öte yandan, fındığın en yüksek katma değere sahip olacak şekilde bir nihai ürün olarak satılamaması da yine Giresun Ekonomisi'nin temel bir sorunudur. Bu durum, Türkiye'nin fındıkla ilgili dışsatım faaliyetlerinden elde edebileceği geliri azaltmaktadır.

Giresun Ekonomisi'nde farklı sektörlerde yatırımlara dayalı bir değişim de söz konusudur. Buna göre, tekstil, asansör imalatı, makine imalatı, alüminyum doğrama, mobilya imalatı ve kuru çay üretimi de Giresun Ekonomisi'nin diğer bileşenlerindendir. Bir başka ifadeyle, Giresun Ekonomisi yeni yatırım alanlarıyla bir farklılaşma eğilimindedir. Giresun 2. Organize Sanayi Bölgesi'nde bir drone imalat işletmesinin bulunması bu yöndeki değişimi kanıtlar niteliktedir. 3. ve 4. Organize Sanayi Bölgeleri'nin kurulması bu eğilimi ya da bu yöndeki değişimi güçlendirecektir. Buna ek olarak Giresun'da, hizmet sektörü de, başta turizm ve otelcilik faaliyetleri olmak üzere, giderek gelişmektedir. Eğitim ve sağlık alanlarında yapılan çok sayıda yatırım, özellikle Giresun Üniversitesi'nin kuruluşu, yeni hastanelerin hizmete girmesi de Giresun'da hizmet sektörünün hızlı gelişiminde belirleyici etkenlerdendir.

Akademik-bilimsel nitelikli analizler içeren bu kitap, ondört bölümden oluşmaktadır. Buna göre, Prof. Dr. Mehmet DURKAYA, 'Giresun İlinin GSYH ve Kişi Başına GSYH Yönünden Analizi'; Dr. Öğr. Üyesi Özgür KANBİR, 'Bölgesel Gelişmişlik ve Giresun'un Bölge İçindeki Yeri ve Önemi'; Prof. Dr. Servet CEYLAN, Doç. Dr. Burcu YILMAZ ŞAHİN ve Arş. Grv. Dr. Halit Levent ORMAN, 'Rostow'un Aşamalar Teorisi'ne Göre Giresun İlinin Analizi'; Doç. Dr. Salih MEMİŞ, 'Giresun'da Liman Ticareti ve Ekonomik Etkileri'; Öğr. Gör. Dr. Ceren TÜRKDOĞAN GÖRGÜN, 'Giresun İli Sağlık Turizmi: Mevcut Durumu ve Potansiyeli'; Doç. Dr. M. Esra ATUKALP, 'Mevduat Bankalarında Etkinlik: Giresun İli İncelemesi'; Doç. Dr. İhsan CORA, 'Amerika'daki Giresunluların Giresun Ekonomisine Katkıları'; Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ ve Dr.Öğr.Üyesi Mustafa ŞEN, 'Engellilerin Giresun Ekonomisine Katkısı'; Doç. Dr. Paşa BOZKURT, 'Giresun İl Özel İdaresi 2020-2024 Stratejik Planının Yerel Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi'; Arş. Grv. Dr. Halit Levent ORMAN ve Arş. Grv. Mustafa Malkoç YAŞAR, 'Giresun Fındığının İktisadi Bir

Değerlendirmesi'; Doç. Dr. Sadettin GÜLTEKİN, 'Giresun Fındığının Porter'ın Diamond (Elmas) Modeline Göre Uluslararası Rekabet Gücünün Analizi'; Doç. Dr. Uğur SEVİM ve Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mevlüt KARATAŞ, 'Giresun'da Fındık Üretimi ve Tarımsal Finansman Olanakları'; Dr. Öğr. Üyesi Arif ÇİLEK, 'Giresun'da Bir Fındık İşletmesinin Mali Yapısının SECA Yöntemi ile Değerlendirilmesi' ve Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ, 'Giresun Ekonomisi: Post-Fordizm Çerçevesinde Bir Değerlendirme' başlıklı bölümleri yazmışlardır. Bölüm yararlarımıza çok teşekkür ederiz.

Kitabı yayımlayan Ekin Yayınevi yönetici ve çalışanlarına çok teşekkür ederiz.

Kitabın, Giresun Ekonomisi'ne ve akademik yazına katkısı, konu ile ilgili yeni yayınları teşvik etmesi bizleri mutlu edecektir.

Editörler
Dr. Öğr. Üyesi Işıl DEMİRTAŞ
Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ

İÇİNDEKİLER

GİRESUN İLİNİN GSYH VE KİŞİ BAŞINA GSYH YÖNÜNDEN ANALİZİ.....1
Prof. Dr. Mehmet DURKAYA

BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK VE GİRESUN'UN BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ....17
Dr.Öğr.Üyesi Özgür KANBİR

ROSTOW'UN AŞAMALAR TEORİSİ'NE GÖRE GİRESUN İLİNİN ANALİZİ.....37
Prof. Dr. Servet CEYLAN
Doç. Dr. Burcu YILMAZ ŞAHİN
Arş. Gör. Dr. Halit Levent ORMAN

GİRESUN'DA LİMAN TİCARETİ VE EKONOMİK ETKİLERİ 48
Doç. Dr. Salih MEMİŞ

GİRESUN İLİ SAĞLIK TURİZMİ: MEVCUT DURUMU VE POTANSİYELİ 60
Öğr. Gör. Dr. Ceren TÜRKDOĞAN GÖRGÜN

MEVDUAT BANKALARINDA ETKİNLİK: GİRESUN İLİ İNCELEMESİ.....76
Doç. Dr. M. Esra ATUKALP

AMERİKA'DAKİ GİRESUNLULARIN GİRESUN EKONOMİSİNE KATKILARI.....94
Doç. Dr. İhsan CORA

ENGELLİLERİN GİRESUN EKONOMİSİNE KATKISI.....115
Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ŞEN

GİRESUN İL ÖZEL İDARESİ 2020-2024 STRATEJİK PLANININ YEREL EKONOMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 129
Doç. Dr. Paşa BOZKURT

GİRESUN FINDIĞININ İKTİSADİ BİR DEĞERLENDİRMESİ.....151
Arş.Gör. Dr. Halit Levent ORMAN
Arş.Gör. Mustafa Malkoç YAŞAR

GİRESUN FINDIĞININ PORTER'IN DİAMOND (ELMAS) MODELİNE GÖRE ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNÜN ANALİZİ 161
Doç. Dr. Sadettin GÜLTEKİN

GİRESUN'DA FINDIK ÜRETİMİ VE TARIMSAL FİNANSMAN OLANAKLARI.....184
Doç. Dr. Uğur SEVİM
Dr. Öğr. Üyesi Hacı Mevlüt KARATAŞ

GİRESUN'DA BİR FINDIK İŞLETMESİNİN MALİ YAPISININ SECA YÖNTEMİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ 212
Dr. Öğr. Üyesi Arif ÇİLEK

GİRESUN EKONOMİSİ: POST-FORDİZM ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME.....236
Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ

Kaynakça

BERBER, M. (2016), *Makro İktisat*, 1 Baskı, Trabzon: Celepler Matbaacılık.

BERGEAUD, A., CETTE, G. and LECAT, R. (2015), GDP Per Capita in Advanced Countries Over the 20th Century, *Banque de France Working Paper*, No. 549.

BOCUTOĞLU, E. (2011), *Makro İktisat*, 8. Baskı, Trabzon: Murathan Yayınevi.

BOLDEANU, F. T. and CONSTANTINESCU, L. (2015), The Main Determinants Affecting Economic Growth, *Bulletin of the Transilvania University of* Braşov, Economic Sciences, Series V, 8(57), 329-338.

CALLEN, T. (2008), Back To Basics, What Is Gross Domestic Product?, *Finance & Development*, December, (https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2008/12/pdf/basics.pdf, Erişim: 04. 11. 2022).

----------Gross Domestic Product: An Economy's All, *Finance & Development*, (https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/Series/Back-to-Basics/gross-domestic-product GDP, Erişim: 25. 11. 2022).

CHAMBERLIN, G. (2011), Gross Domestic Product, Real Income and Economic Welfare. *Economic & Labour Market Review*, 5, 5–25.

DIPIETRO, W. R. and ANORUO, E. (2006), GDP Per Capita and Its Challengers as Measures of Happiness, *International Journal of Social Economics*, 33(10), 698–709.

HARVIE, D., SLATER, G., PHILP, B. and WHEATLEY, D. (2009) Economic Well-being and British Regions: The Problem with GDP Per Capita, *Review of Social Economy*, 67(4), 483-505.

IVKOVIĆ, F. A. (2016), Limitations of the GDP as a Measure of Progress and Well-Being*, Ekonomski Vjesnik/Econviews - Review of Contemporary Business*, Entrepreneurship and Economic Issues, 29(1), 257–272.

KAKWANI, N. (1997), Growth Rates of Per-Capita Income and Aggregate Welfare: An International Comparison, *The Review of Economics and Statistics*, 79(2), 201-211.

KILIÇASLAN, Y. (2013), Ulusal Gelir ve Refahın Ölçümü, N. BERBEROĞLU ve L. ERDOĞAN içinde, *İktisada Giriş-II* (s. 30-57), 1. Baskı, Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayını, Saray Matbaacılık.

ONUOHA, D. O., IBE, A., NJOKU, C. U. and ONUOHA, J. I. (2015), Analysis of The Gross Domestic Product (G.D.P) of Nigeria: 1960-2012, *West African Journal of Industrial and Academic Research*, 14(1), 81-90.

SCHEPELMANN, P., GOOSSENS, Y. and MAKIPAA, A. (2010), *Towards Sustainable Development, Alternatives to GDP for Measuring Progress*, Wuppertal Institute for Climate, Environment and Energy, Wuppertal Spezial, 42.

TÜİK, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=ulusal-hesaplar-113&dil=1, Erişim: 20.09. 2022.

ÜNSAL, E. M. (2016), *İktisadi Büyüme*, 2. Baskı, Ankara: BB101 Yayınları.

---------- (2017), *Makro İktisat*, 11. Baskı, Ankara: Murat Yayınları.

VAN DEN BERGH, J. C. J. M. (2009), The GDP Paradox, *Journal of Economic Psychology*, 30, 117–135.

YALTA, A. T. ve YALTA, A. Y. (2019), *Modern Makroekonomiye Giriş*, 1. Baskı, Ankara: Adres Yayınları Tarcan Matbaası.

YILDIRIM, K., KARAMAN, D. ve TAŞDEMİR, M. (2013), *Makro Ekonomi*, 11. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kaynakça

ÇİZAKÇA, M. (2014), İslam'da Finans ve Kalkınma: Tarihsel Bir Bakış Açısı ve Kısa Bir İleri Bakış. Z. İkbal ve A. Mirakhor (Ed.), *Ekonomik Gelişim ve İslami Finans* içinde (ss. 141–162). İstanbul: Borsa İstanbul Yayınları.

CWUR. (2022). World University Rankings. *Center for World University Rankings*. https://cwur.org/2022-23.php adresinden erişildi.

DİNLER, Z. (2012), *Bölgesel İktisat* (9.Baskı.). Bursa: Ekin Basım Yayın.

DOKAP. (2020). *Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Bölge Kalkınma Programı 2021-2023*. https://www.dokap.gov.tr/Upload/Genel/dokap-bolge-kalkinma-programi-2021-2023-pdf-574599-rd_6.pdf adresinden erişildi.

GENÇ, M. (2015), *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi* (12. Basım.). İstanbul: Ötüken Neşriyat.

HAN, E. ve KAYA, A. A. (2015), *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika* (9. Baskı.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

KANBİR, A. E. ve AKŞİT, G. (2020), Engelli Çocuğun Evliliğe Etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, *10*(3), 791–812. doi:10.48146/odusobiad.664131

KANBİR, Ö. (2022a), Karadeniz Bölgesinde İktisadi ve İnsani Gelişme. *Karadeniz Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *3*(1), 58–80. https://dergipark.org.tr/tr/pub/kared/issue/71196/1123675 adresinden erişildi.

KANBİR, Ö. (2022b), Türkiye'de İnsani Gelişme: İller ve Bölgeler Temelinde Bir Analiz. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *8*(2), 1–24. doi:10.46849/guiibd.1115142

STANFORD, J. (2011), *Herkes İçin İktisat*. (T. Öncel, Çev.). İstanbul: Yordam Kitap.

TÜİK. (2005). İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması. *Türkiye İstatistik Kurumu*. https://biruni.tuik.gov.tr/DIESS/SiniflamaSurumDetayAction.do?surumId=164&turId=7&turAdi= 5. Coğrafi Sınıflamalar adresinden erişildi.

TÜİK. (2020). Ulusal Eğitim İstatistikleri Veritabanı. *Türkiye İstatistik Kurumu*. https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=egitim-kultur-spor-ve-turizm-%0A105&dil=1 adresinden erişildi.

TÜİK. (2021). Ölüm İstatistikleri. *Türkiye İstatistik Kurumu*. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=114&locale=tr adresinden erişildi.

TÜİK. (2022a). Gelir Dağılımı ve Yaşam Koşulları İstatistikleri. *Türkiye İstatistik Kurumu*. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=65&locale=tr adresinden erişildi.

TÜİK. (2022b). Nüfus ve Demografi. *Türkiye İstatistik Kurumu*. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr adresinden erişildi.

TÜİK. (2022c). Ülke İçi Göç. *Türkiye İstatistik Kurumu*. https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr adresinden erişildi.

TÜİK. (2022d). TÜİK Bölgesel İstatistikler. *Türkiye İstatistik Kurumu*. https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/sorguSayfa.do?target=degisken adresinden erişildi.

Kaynakça

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, Giresun, Erişim: 01.12.2022, https://www.doka.org.tr/bolgemiz_Giresun-TR.html

EMECEN, F. "GİRESUN", TDV İslâm Ansiklopedisi, https://islamansiklopedisi.org.tr/giresun (22.11.2022).

GÖNEL, F. D. (2016), *Kalkınma ekonomisi*. Efil Yayınevi.

KAYNAK, M. (2014). *Kalkınma İktisadı*, Gazi Kitabevi, Ankara.

KESGİNGÖ, H., and DİLEK, S. (2016), Investigation of TR82 region according to the growth stages of Rostow. *Asian Journal of Economic Modelling*, *4*(4), 180-189.

PARASIZ, İ. (2008). *Ekonomik Büyüme Teorileri*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

ROSTOW, W. W. (1956), The take-off into self-sustained growth. *The Economic Journal*, *66*(261), 25-48.

ROSTOW, W. W. (1959), The stages of economic growth. *The economic history review*, *12*(1), 1-16.

TABAN, S., ve KAR, M. (2016), Kalkınma Ekonomisi (3. bs). *Ekin Yayınevi*.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK).(2021). https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=98&locale=tr, 01.03.2022

YILDIRIM, M., ve ÖRNEK, İ. (2012), *Walt Whitman Rostow'un Kalkınma Aşamaları Yaklaşımına Göre Gaziantep Ekonomisinin İncelenmesi* (No. 2012/84). Discussion Paper.

Kaynakça

AYDEMİR, C. (2003), Demiryolu Ulaştırması, Verimlilik ve Çözüm Önerileri, Sosyal Bilimler Dergisi, Ankara, 47.

BAYRAKTUTAN, Y. ve ÖZBİLGİN, M. (2013), Limanların Uluslararası Ticarete Etkisi ve Kocaeli Limanlarının Ülke Ekonomisindeki Yeri, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26, 11-41.

BRANCH, A. E. (1986), Elements of Port Operation and Management, Chapman & Hall, London, 148.

ÇITLAKOĞLU, A. (2021), Uluslararası Giresun Limanı, http://www.ahmedcitlakoglu.com/uluslararasi-giresun-limani-2/10082/Detay, Erişim tarihi: 20.09.2022).

DİNÇ, A. (2001), Tehlikeli Maddelerin Liman Operasyonu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

DOĞANAY, H. (1998), Türkiye Beşeri Coğrafyası, *Çizgi Yayınevi*.

DURGU, C. (2000), Liman İşletmeciliği, Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Gemi İnşaatı ve Deniz Bilimleri Fakültesi, İstanbul.

DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ (WTO) http://www.wto.org/English/res_e/booksp_e/anrep_e/world_trade_report06_ e.pdf, Erişim Tarihi: 13.09.2022).

GİRESUN VALİLİĞİ (2018), 2018 Yılı Giresun İli Ekonomik Görünüm Raporu, https://giresun.ticaret.gov.tr/data/5db69a2813b8763bec0e36ab/3e778445a64bff0917077b2fe786381f.pdf, Erişim tarihi: 15.09.2022.

KOCAGİL, B. (2004), Liman Planlamasında Matematiksel Yöntemler ve Mersin Limanı Uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

RESMİ GAZETE (2012), *Liman Başkanlıklarının Liman İdari Sahası Sınırı, Liman Sahası Sınırı, Demirleme Sahası Sınırı ve Kılavuz Kaptan Alma ile Bırakma Yerleri Koordinatları* https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121031-5-1.pdf, Erişim tarihi: 15.09.2022

TOPALOĞLU, H. (2007), Dış Ticaret Yüklerimizin Taşınmasındaki Terminal Durumları ve Liman Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü, İstanbul.

TRUJILLO, L. ve TOVAR, B. (2007), The European Port Industry: An Analysis of Its Economic Efficiency. Maritime Economics and Logistics, 9, 148-171.

ULAŞTIRMA ve ALTYAPI BAKANLIĞI (2022), Denizcilik İstatistikleri, https://denizcilik istatistikleri.uab.gov.tr/gemi-istatistikleri, Erişim tarihi: 17.09.2022

UTİKAD (2013), İller Bazında Denizyolu Taşıma İstatistikleri, https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/10613/iller-bazinda-denizyolu-tasima istatistikleri#:~:text=En%20fazla%20y%C3%BCk%20elle%C3%A7lenen%205,milyon%20211%20bin%20488%20ton%20, Erişim tarihi: 15.09.2022

Kaynakça

BOOKMAN, M.Z. and BOOKMAN, K.R. (2007), *Medical tourism in developing countries.* New York: Palgrave MacMillian.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (t.y). *Giresun bölgemiz*. Erişim adresi: https://www.doka.org.tr/bolgemiz_Giresun-TR.html Erişim Tarihi: 01.11.2022.

European Network for Accessible Tourism (2022). *Erişilebilir turizmde olması gerekenler.* Erişim adresi: https://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.reports.2278

GLİNOS, I. A. and BAETAN, R. (2006), *A Literature Review of Cross-Border Patient Mobility in the European Union.* Observatoire Social Eurpean, Europe for Patients. Erişim Adresi: http://lekuvam.se/wp-content/uploads/2020/03/37.-WP12_lit_review_final.pdf

Joint Commission International (t.y). *JCI accredited organizations*. https://www.jointcommission-international.org/about-jci/accredited-organizations/. Erişim Tarihi: 31.10.2022.

LUNT, N., SMİTH, R. D., EXWORTHY, M., GREEN, S. T., HORSFALL, D. G. and MANNİON, R. (2011), *Medical Tourism: Treatments, Markets and Health System Implications: A scoping review,.* OECD. Erişim Adresi: http://www.oecd.org/els/health-systems/48723982.pdf

Medical Tourism Association (2020). *Medical Tourism Index 2020-2021.* Erişim Adresi: https://www.medicaltourism.com/mti/home#:~:text=The%20Medical%20Tourism%20Index%20(MTI,Safety%2C%20and%20Quality%20of%20Care. Erişim Tarihi: 30.10.2022.

Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu (2022). *Türkiye'nin Sağlık Turizmindeki Önemi.* Erişim Adresi: https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-23591/turkiyenin-saglik-turizmindeki-onemi.html Erişim Tarihi: 31.10.2022.

SHARPE, F. and MARSEK, P.W. (2009), *The Complete Idiot's Guide to Medical Tourism.* Alpha, 1st Edition.

STEPHANO, R. M. (t.y.), Top 10 Medical Tourism Destinations in the World. *Magazine Medical Tourism*. https://www.magazine.medicaltourism.com/article/top-10-medical-tourism-destinations-world Erişim Tarihi: 30.10.2022.

SCİANNA, T. (2022, 31 Mar). Report: Spa Services Industry Expected to Reach $423B by 2030. *Scinninc*.https://www.skininc.com/business/trends/news/22131653/report-spa-services-industry-expected-to-reach-423b-by-2030 Erişim Tarihi: 28.10.2022.

Statista (2021), *Medical tourism global market size, from 2016 to 2020 with a forecast for 2027*. Erişim Adresi:https://www.statista.com/statistics/1084720/medical-tourism-market-size-worldwide/#:~:text=Global%20medical%20tourism%20market%20size%202016%2D2020%20with%20a%202027%20forecast&text=Medical%20tourism%20was%20valued%20at,billion%20U.S.%20dollars%20by%202027. Erişim Tarihi: 27.10.2022.

ŞENGÜL, H. ve BULUT, A. (2019), Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye'de Termal Turizm; Bir Swot Analizi Çalışması, *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, 4(1)*, 55-70. https://doi.org/10.35232/estudamhsd.505757

Türkiye İstatistik Kurumu (2022). *Sağlık Personeli Sayısının İllere Göre Dağılımı*. Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=saglik-ve-sosyal-koruma-101&dil=1.

T.C. Giresun Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.). Yaylalar Kenti Giresun, https://giresun.ktb.gov.tr/Eklenti/53002,yaylalarpdf.pdf?0&_tag1=7FE7ACCFCCAA45A1C5B95F70379F16CA854DDEF9, Erişim Tarihi: 02.11.2022.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (t.y.). Giresun Tanıtım Materyalleri. Erişim Adresi: https://giresun.ktb.gov.tr/TR-144550/giresun-tanitim-materyalleri.html, Erişim Tarihi: 01.11.2022.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). *Termal turizm master planı (2007-2023).* Erişim Adresi: https://yigm.ktb.gov.tr/TR-11481/termal-turizm-master-plani-2007-2023.html

T.C. Sağlık Bakanlığı Giresun İl Sağlık Müdürlüğü (2021). Sağlık Tesislerimiz. https://giresunism.saglik.gov.tr/TR-47041/saglik-tesislerimiz.html.

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü (2020). *Sağlık istatistikleri yıllığı*. Erişim Adresi: https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/43399,siy2020-tur-26052022pdf.pdf?0. Erişim Tarihi: 02.11.2022.

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (2022a). Türkiye'de Termal Sağlık Turizmi. Erişim Adresi: https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-23592/turkiyede-termal-saglik-turizmi.html

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (2022b). Yetkilendirilmiş Sağlık Tesisleri ve Aracı Kuruluşlar. Erişim Adresi: https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-25360/yetkili-saglik-tesisleri-ve-araci-kuruluslar.html. Erişim Tarihi: 01.11.2022.

T.C. Sağlık Bakanlığı Uluslararası Sağlık Hizmetleri (t.y.). Sağlık Turizmi Verileri. Erişim Adresi: https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/ Erişim Tarihi:01.11.2021.

TONTUŞ, H. Ö. (2022), *Sağlık Turizminin Tarihçesi*. (SATURK Yayını). Erişim Adresi: https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-23586/saglik-turizminin-tarihcesi.html. Erişim Tarihi: 15.10. 2022.

Türkiye Sağlık Hizmetlerinde Kalite ve Akreditasyon Enstitüsü (t.y.). TÜSKA'dan Akredite Kuruluşlar. Erişim Adresi: https://www.tuseb.gov.tr/tuska/tuska-dan-akredite-kuruluslar. Erişim Tarihi: 31.10.2022.

Türkiye Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (2019). Türkiye hizmet ihracatında yeni dedefler: yaşlı bakım turizmi. Erişim Adresi: https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10695-turkiye-hizmet-i-hracatinda-yeni-hedefler-yasli-bakim-turizmi. Erişim Tarihi: 29.10.2022.

United Nations Department of Economic and Social Affairs (t.y.). Promoting Accessible Tourism for All. Erişim Adresi: https://www.un.org/development/desa/disabilities/issues/promoting-accessible-tourism-for-all.html Erişim Tarihi: 29.10.2022.

World Health Organization (WHO) (2022, Oct 1). Ageing and Health. Erişim Adresi: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health. Erişim Tarihi: 29.10.2022.

World Tourism Organization (UNWTO) (2019). *Tourism definitions*. Erişim Adresi: https://doi.org/10.18111/9789284420858

World Tourism Organization and Global Tourism Economy Research Center (UNWTO/GTERC) (2020). *Asia tourism trends executive summary.* Erişim Adresi: https://doi.org/10.18111/9789284422272

Kaynakça

AKTAŞ, H. (2001), İşletme Performansının Ölçülmesinde Veri Zarflama Analizi Yaklaşımı, *Yönetim ve Ekonomi*, 7(1), 163-175.

BANKER, R.D., CHARNES, A. and COOPER, W.W. (1984), Some Models for Estimating Technical and Scale Inefficiencies in Data Envelopment Analysis, *Management Science*, 30(9), 1078-1092.

BAŞKAYA, Z. and AVCI, B. (2011), Veri Zarflama Analizi, Bursa: Dora Yayınları.

BEHDİOĞLU, S. and ÖZCAN, G. (2009), Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 301-326.

CHARNES, A., COOPER, W.W. & RHODES, E. (1978), Measuring the Efficiency of Decision-Making Units, *European Journal of Operational Research*, 2(6), 429-444.

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) (2022), Giresun, https://www.doka.org.tr/bolgemiz_Giresun-TR.html Erişim tarihi: 06.10.2022

Giresun Valiliği (2022), İlçelerimiz, http://www.giresun.gov.tr/ilcelerimiz Erişim tarihi: 29.09.2022

İNAN, E.A. (2000), Banka Etkinliğinin Ölçülmesi ve Düşük Enflasyon Sürecinde Bankacılıkta Etkinlik, *Bankacılar Dergisi*, (34), 82-96.

MARTİĆ, M.M., NOVAKOVİĆ, M.S. & BAGGİA, A. (2009), Data Envelopment Analysis - Basic Models and Their Utilization, *Journal of Management Informatics and Human Resources*, 42(2), 37-43.

MERCAN, M. ve YOLALAN, R. (2000, Temmuz/Ağustos/Eylül), Türk bankacılık sisteminde ölçek ve mülkiyet yapıları ile finansal performans ilişkisi, İMKB Dergisi, 4 (15), 1-26.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Giresun İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (KTB) (2022), https://giresun.ktb.gov.tr/TR-144542/ekonomi.html Erişim tarihi: 06.10.2022

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2021a), Bilanço Verilerine Dayalı Analiz ve Raporlar, Grup Bilgileri (Seçilmiş Tablolar, Konsolide Olmayan (Solo Banka)), https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 Erişim tarihi: 17.08.2022

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2021b), Seçilmiş İstatistikler, İllere ve Bölgelere Göre Banka, Şube, Nüfus, Mevduat ve Kredilerin Dağılımı, https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 Erişim tarihi: 17.08.2022

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2021c), Seçilmiş İstatistikler, İllere ve Bölgelere Göre Özet Bilgiler, https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 Erişim tarihi: 17.08.2022

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2021d), Seçilmiş İstatistikler, İllere ve Bölgelere Göre Mevduat ve Kredi Dağılımı, https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 Erişim tarihi: 17.08.2022

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2021e), Seçilmiş İstatistikler, İllere ve Bölgelere Göre Şube Sayısı, Şube Bazında Mevduat ve Kredi Gelişimi, https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 Erişim tarihi: 06.10.2022

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2020a), Tablo-3 İl bazında kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla 2018-2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2020-37188 Erişim tarihi: 06.10.2022

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2020b), Tablo-7 İl bazında Türkiye GSYH büyümesine katkı 2018-2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Il-Bazinda-Gayrisafi-Yurt-Ici-Hasila-2020-37188 Erişim tarihi: 06.10.2022

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2021), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45500 Erişim tarihi: 06.10.2022

Kaynaklar

AKDEMİR, A. (2001), *İşletme Bilimine Giriş*, Eskişehir.

AYDIN, E. (1991), *Ben Frankurt' ta Şoförken*, İletişim Yayınları, İstanbul.

FINDIKÇI, İ. (2008), *Aile Şirketleri*, Alfa Basım Yayın, 3. Baskı, İstanbul.

GENÇ, N. (2007), Ortaklık Kültürü, MÜSİAD Yönetim Kitaplığı, 2. Baskı, İstanbul.

GÜLER, M. (2009), *Okyanus ötesine ABD'de Türk Göçmenler*, Huzur Ofset, 2.baskı, İstanbul.

GÜRDOĞAN, E. (2017), *Newyork' dan LosAngeles' e Yeni Roma*, İz Yayıncılık, İstanbul.

GÜRDOĞAN, E. (2008), *Girişimcilik ve Girişim Kültürü,* İGİAD Yayını, İstanbul.

GÜNEY, S. ve ÇETİN, A. (2003), *Kültürün Girişimciliğe Etkisi ve Türkiye'de Girişimcilik Kültürü*, H.Ü. İ.İ.B.F. Der. Cilt 21, Sayı:1, s.189-210.

KARAMAN, M. N. (2009), *İslam'ın Girişimci Kültürü ve Pazarın Yolu,* Gebze Gazetesi, İstanbul.

MISIROĞLU, K. (2013), *Gurbet İçinde Gurbet*, Sebil Yayınevi, İstanbul.

SAĞIR, A. (2012), *Zorunlu Göçler, Sürgünler ve Yol Hikayeleri*, Nobel Yayınları, İstanbul.

SÜRGEVİL, O. (2010), *Çalışma Yaşamında Farklılıkların Yönetimi*, Nobel Yay., İstanbul.

ŞAHİNKAYA, S. (2002), *Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasından Türkiye'nin Kalkınmasına-1975-2001 Döneminde Kurumsal Yapıdaki Temel Düşünceler Üzerine Bazı Öneriler,* http:// content.erc.2002.pdf. erişim tarihi 12.09.2022.

ÜRPER vd. (2016), *Girişimcilik ve İş Kurma*, Anadolu Üniversitesi, AÖF Yay.No:1525, Eskişehir.

Kaynakça

Anadolu Ajansı (2017). Engellilerden Ekonomiye 7 milyon Avroluk Katkı (02.12.2017). https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/engellilerden-ekonomiye-7-milyon-avroluk-katki/987779 (Erişim Tarihi: 18.12.2022).

BMEHS (2006). Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020100834bm_48.pdf (Erişim Tarihi: 18.12.2022).

İş Kanunu (4857 Sayılı) (2003). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4857.pdf (Erişim Tarihi: 18.12.2022).

İŞKUR (2022). Engelli ve Eski Hükümlü Projeleri. https://www.iskur.gov.tr/is-arayan/aktif-isgucu-programlari/engelli-ve-eski-hukumlu-projeleri/ (Erişim Tarihi: 19.12.2022).

KOSGEB (2022). Engellilere Verilen Destekler. KOSGEB Giresun Müdürlüğü. www.kosgeb.gov.tr

ŞEN, Mustafa (2018). Türkiye'de Engellilere Yönelik İstihdam Politikaları: Sorunlar ve Öneriler. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8(2), 129-152. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/589972 (Erişim Tarihi: 19.12.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (TCASHB) (2022). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni Temmuz 2022. Erişim Tarihi: 15.12.2022 https://www.aile.gov.tr/media/88684/eyhgm_istatistik_bulteni_temmuz2021.pdf

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2022a). Türkiye Nüfus ve Konut Araştırması. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-ve-Konut-Arastirmasi-2011-15843 (Erişim Tarihi: 18.12.2022).

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) (2022b). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Saglik-ve-Sosyal-Koruma-101 (Erişim Tarihi: 15.12.2022).

Kaynakça

BARCA, M. ve NOHUTÇU, A. (2013), Kamu Sektöründe Stratejik Yönetim ve Türk Kamu Yönetiminde Stratejik Planlama Uygulamasına Eleştirel Bir Bakış, (Asım Balcı, Ahmet Nohutçu, Namık Kemal Öztürk, Bayram Coşkun, Editörler), *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, 3. Baskı. Seçkin Yayıncılık, Ankara, ss. 339-362.

BÜLBÜL, D. (2012), *Stratejik Plan ve Performans Esaslı Bütçe*, Sarıyıldız Ofset, Ankara.

DAVID, F., R. ve DAVID, F.R. (2015), *Strategic Management Concepts and Cases: A Competitive Advantage Approach*, (15th ed.), Harlow, Essex: Pearson Education.

DEMİRKAYA, Y. (2019), Türk Kamu Yönetiminde Planlama, (Hamza Ateş, Editör). *Türk Kamu Yönetimi, Tarihsel Gelişim, Mevcut Durum, Örgütsel Yapı, Yönetim ve Hizmet Usulleri, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Sonrası Değişim ve Dönüşüm Süreci*, Savaş Yayınları, Ankara, ss. 385-409.

ERTUNA, Ö. (2008), *Stratejik Yönetim*, Okan Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ERYILMAZ, B. (2014), *Kamu Yönetimi, Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar*, 7. Baskı. Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Giresun İl Özel İdaresi (2020), *Giresun İl Özel İdaresi'nin 2020-2024 Stratejik Planı*. www.giresunilozelidare.gov.tr/kurumlar/giresunilozelidare.gov.tr/2020_2024.pdf, Erişim Tarihi: 23.04.2022.

Giresun İl Özel İdaresi Teşkilat Şeması, www.giresunilozelidare.gov.tr/teskilat-semasi, Erişim Tarihi: 11.09.2022.

GÖRMEZ, K. (1997), *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Vadi Yayınları. Ankara.

Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (Mülga). https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180226-10.htm, Erişim Tarihi: 11.09.2022.

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210422-39.pdf, Erişim Tarihi: 11.09.2022.

KAPLAN, R., S. ve NORTON, D., P. (2014), *Strateji Haritaları, Gayrimaddi Varlıkları Maddi Sonuçlara Dönüştürmek*, (Çeviren: Şeyda Öztürk), 4. Basım, Alfa Basım Yay., İstanbul.

KELEŞ, R. (1994), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Genişletilmiş 2. Basım. Cem Yayınevi, İstanbul.

ÖZER, M. A. ve AKÇAKAYA, M. (2014), *Yerel Yönetimler, Teorik Boyut*. Gazi Kitabevi, Ankara.

PAPULOVA, Z. (2014), The Significance of Vision and Mission Development for Enterprises in Slovak Republic, *Journal of Economics, Business and Management*, Vol. 2, No. 1, ss. 12-16, www.joebm.com/index.php?m=content&c=index&a=show&catid=34&id=366, Erişim Tarihi: 10.10.2022.

PORTER, M., E. (2018), Strateji Nedir?, *Strateji, Harward Business Review'den En Etkili Yönetim Fikirleri*. (Çeviren: Melis İnan). Optimist Yay. İstanbul. ss. 7-53.

SABUNCUOĞLU, A. ve GÖK, O. (2008), Büyük işletmelerin web sitelerinde yer alan misyon ve vizyon ifadelerinin pazar odaklılık açısından incelenmesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 10 Sayı 1, 123-141. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/akuiibfd/issue/1629/20425, Erişim Tarihi, 10.10.2022.

SOYGÜR, İ. C. (2018), Kamu ile Yerli ve Yabancı Özel Sektör Bankalarının Vizyon ve Misyon Farkları Üzerine Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt 23, Sayı 3, ss. 987-1004. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/53001/704297, Erişim Tarihi: 10.10.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2021). *Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu*. www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/0QRai+Kamu_Idareleri_Icin_Stratejik_Planlama_Kilavuzu_V3_1_.pdf, Erişim Tarihi: 11.09.2022.

VALCİK, N. A. (2016), *Strategic Planning and Decision-Making for Public and Non-Profit Organizations.* American Society for Public Administration Series in Public Administration and Public Policy Routledge, Taylor & Francis, New York. Retrieved from https://books.google.com.tr/books?id=LAu4CwAAQBAJ&pg=PR8&lpg=PR8&dq=Valcik,+Nicolas+A.+(2016).+Strategic+Planning+and+Decision-Making+for+Public+and+Non-Profit+Organizations.&source=bl&ots=hhWNgKBtpf&sig=ACfU3U0D_YiVLSb21mvEOw6NSgQ0cXkXfg&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwiW0snN3tv6AhVERvEDHT9OBWo4FBDoAXoECBoQAw#v=onepage&q=Valcik%2C%20Nicolas%20A.%20(2016).%20Strategic%20Planning%20and%20Decision-Making%20for%20Public%20and%20Non-Profit%20Organizations.&f=false, Erişim Tarihi: 13.10.2022.

1982 Anayasası. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf, Erişim Tarihi: 10.09.2022.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu. https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5018.pdf, Erişim Tarihi: 11.09.2022.

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf, 10.09.2022.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf, Erişim Tarihi: 04.10.2022.

Kaynakça

DOKA (2022) Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı, https://www.doka.org.tr/ Erişim Tarihi: 28.11.2022

FAO (2019) Food and Agriculture Organization of the United Nations www.fao.org Erişim Tarihi: 14.11.2022

GÖRECİ, A. (2004), Fındık Kültürü, Giresun Valiliği Giresun İl Özel İdare Müdürlüğü, Ankara

GTB (2022), Giresun Ticaret Borsası https://www.giresuntb.org.tr/ Erişim Tarihi: 07.12.2022

KGB (2018) Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü 2017 Yılı Fındık Raporu, Ankara http://koop.gtb.gov.tr/data/5ad06bb9ddee7dd8b423eb23/2017%20F%C4%B1nd%C4%B1k%20Raporu.pdfErişim Tarihi: 01.06.2022

MGM (2022) Meteoroloji Genel Müdürlüğü, https://www.mgm.gov.tr/ Erişim Tarihi: 09.12.2022

OTB (2022) Ordu Ticaret Borsası https://www.ordutb.org.tr/ Erişim Tarihi: 07.12.2022

TEPGE (2021) Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Tarım Ürünleri Piyasa Raporu 2021, https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2021-Ocak%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/F%C4%B1nd%C4%B1k,%20Ocak-2021%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasa%20Raporu.pdf Erişim Tarihi: 02.12.2022

TOB (2022) Tarım ve Orman Bakanlığı https://www.tarimorman.gov.tr/ Erişim Tarihi: 05.11.2022

TÜİK (2022) Türkiye İstatistik Kurumu, https://www.tuik.gov.tr/ Erişim Tarihi: 05.12.2022

YAŞAR, M. M. ve ORMAN, H. L. (2019), Fındık ve Fındık İşletmelerinin Ekonomik Rolü, Özkan, M. (ed.) Fındık İşletmeciliği (s.13-24) Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım

ZMO (2019) Ziraat Mühendisleri Odası, Fındık Raporu 2018, http://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=30070&tipi=17&sube=0 Erişim Tarihi: 17.04.2022

Kaynakça

ANADOLU AJANSI, (08.08.2022). https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ turkiyenin-risk-primi- 9-haftanin-en-dusuk-seviyesine-geriledi/2656371 Erişim Tarihi: 18.10.2022

BARAZ, B. (2017), Rekabet Yönetimi. www.barisbaraz.com. Erişim Tarihi: 16.11.2017.

BBC News Türkçe- (30.09.2022), *S&P, Türkiye'nin Kredi Notunu Düşürdü.* Erişim Yeri: https://www.bbc.com/turkce/articles/crgdyqk4zd8o Erişim Tarihi: 18.10.2022

BLOOMBERG HT- (08.07.2022). *Fitch, Türkiye'nin Kredi Notunu Düşürdü.* Erişim Yeri: https://www.bloomberght.com/fitch-turkiye-nin-kredi-notunu-dusurdu-2310570 Erişim Tarihi: 18.10.2022

COUNCIL ON COMPETITIVENESS, (2007). *Cluster-Based Strategies for Growing State Economies.* National Governors Association, Council on Coempetitivenes. Erişim Yeri: https://competepast.org/storage/images/uploads/ File/ PDF%20Files/ NGA_ Govs_Guide_Clusters_2007.pdf Erişim Tarihi:29.10.2022

DEMİRYÜREK, K. (2016), *Organik Tarım ve Ekonomisi.* DOKAP Yayını, Giresun, 2016.

DOKA (Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı); (2017). Erişim Yeri: www.doka.org.tr Erişim Tarihi: 15.09.2017

ERASLAN, İ. H., KARATAŞ, A. ve KAYA, H. (2007), Türk Plastik Sektörünün Rekabetçilik Analizi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 6, Sayı 11. Bahar 2007/2, s. 203-219.

EURONEWS- (13.08.2022). *Moody's Türkiye'nin Kredi Notunu Düşürdü.* Erişim Yeri: https://tr.euronews.com/2022/08/13/moodys-turkiyenin-kredi-notunu-dusurdu Erişim Tarihi:18.10.2022

GİRESUN SANAYİ VE TİCARET ODASI, (2016). *Giresun Sosyo-Ekonomik Envanter, 2016.* Erişim Yeri: https://drive.google.com/file/d/ 1IzarIZaIFP3wP7GU4Q7Lz_ O1JqBPdkQh/view Erişim Tarihi: 29.10.2022

GİRESUN TİCARET VE SANAYİ ODASI, (2019). Giresun Sosyo Ekonomik Envanter- 2019. Erişim Yeri: https://drive.google.com/ file/d/ 1IzarIZaI FP3wP7G U4Q7Lz_ O1JqBPdkQh/view Erişim Tarihi: 29.10.2022

GÖKMENOĞLU, S. M., AKAL, M. ve ALTUNIŞIK, R. (2012), Ulusal Rekabet Gücünü Belirleyen Faktörler Üzerine Değerlendirmeler, *Rekabet Dergisi*, 2012, 13(4): 3-43.

GÜLTEKİN, S. (2006), Dış Ticarette Verimlilik ve Rekabet Gücü, *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, MPM Yayını, Temmuz 2006, 18/211, s.16-17).

GÜLTEKİN, S. (2011), Küreselleşme Çağında Dış Ticarette Rekabet İçin Kümelenme Stratejisi: Tarım Kümelenmesi Gerekliliği, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (22) 2011/2: 29-40.

GÜLTEKİN, S. (2015), Etik Yönetim Yolsuzluk ve Yoksulluk İlişkisi Üzerine Bir İnceleme, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 7(14), 399-422.

GÜLTEKİN, S. (2017), Türk Fındığının Uluslararası Rekabet Gücü: M.Porter'ın Diamond (Elmas) Modeline Göre Bir Değerlendirme, *Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy),* Yıl: 3, Sayı: 11, Aralık 2017, ss. 129-149

GÜLTEKİN, S. (2018), *Türk Fındığının Uluslararası Rekabet Gücünün Analizi.* Giresun Üniversitesi BAP Birimi SOS-BAP-A-101016-139 no.lu bilimsel araştırma projesi (yayımlanmamış) Kabul Tarihi/Sayısı: 17.07.2018 tarih ve 2018/07 sayılı.

GÜRPINAR, K. ve SANDIKÇI, M. (2008), Ulusların Rekabetçilik Analizinde Michael E. Porter'ın Elmas Modeli Yaklaşımı: Türkiye'deki Bazı Endüstrilerdeki Uygulanabilirliğinin ve Sonuçlarının Araştırılması, *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, ss. 105-125.

HAZNECİ, E., NAYCI, E. ve ÇELİKKAN, G. (2022), Fındık Üretiminde Maliyet ve Kârlılık Analizi, Giresun İli Örneği, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 59 (3):499-511, https://doi.org/10.20289/zfdergi.996921 Erişim Yeri: https://dergipark.org.tr/ en/ download/article-file/1980335 Erişim Tarihi: 26.10.2022

HÜSNÜOĞLU, N. (2018), Türkiye'de Fındık Üretim Miktarı ve Fiyat İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı, *Social Sciences Research Journal,* Volume 7, Issue 4, 24-41 (December 2018), ISSN: 2147-5237 24 Erişim Yeri: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/580887 Erişim Tarihi: 11.10.2022

IMD (2017), World Competitiveness Center-World Competitiveness Ranking- 2017 Erişim Yeri: www.imd.org/wcc/world-competitiveness-center-rankings/World-competitiveness - yearbook-ranking/#F Erişim Tarihi: 15.11.2017

IMD (2022). World Competitiveness Center- World Competitiveness Ranking 2022- Erişim Yeri: https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/ rankings/world-competitiveness/ Erişim Tarihi: 20.10.2022

KİB (2022/A). Karadeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, 2021 Yılında En Fazla Fındık İhracatı Yapan Karadeniz Fındık ve Mamulleri İhracatçıları Birliği Üyesi İlk 20 Firma, Erişim Yeri: https://kib.org.tr/ files/downloads/ilk20.pdf Erişim Tarihi: 29.10.2022

KİB (2022/B) Karadeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Ülkelere Göre İhracat İstatistikleri, Fındık İhracatı, 2021. Erişim Yeri: https://kib.org.tr/tr/ihracat-istatistikler-findik-istatistikleri-ulkelere-gore-ihracat-istatistikleri-1.html Erişim Tarihi: 29.10.2022

KOÇ, M. ve ÖZBOZKURT, O.B. (2014), Ulusların Rekabet Üstünlüğü ve Elmas Modeli Üzerine Bir Değerlendirme, *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, ss.85-91.

PINAR, A. H. (2014), Küresel Rekabetçilik Açısından AB ve Türkiye ile İlgili Bazı Karşılaştırmalar. Türkiye- AB İlişkileri, Yeni Gündem. Ankara Üniversitesi Jean Monnet Kürsüsü Konferanslar Dizisi 2013-2014. Editör: Belgin AKÇAY, Seçkin Yayıcılık-Ankara.

PORTER, M. E. (1998), Clusters and the New Economics of Competition, Harvard Business Review, November- December 1998. Erişim Yeri: https://static1.squarespace.com/static/ 54fe01fde4b068b128045b78/t/568a998c25981d3d913bba04/1451923852664/Clusters+ and+the+economy.1998.pdf Erişim Tarihi: 29.10.2022

PORTER, M. E. (1990), *The Competitive Advantage of Nations,* The Free Pres. New York,

REKABET KURUMU (2018). Fındık Sektör Araştırması Raporu, Erişim Yeri: https://www.rekabet.gov.tr/ Dosya/sektor- raporlari/ findik- sektor-raporu1-2018060611333 9725. pdf Erişim Tarihi: 23.10.2022

T.C. GİRESUN VALİLİĞİ, 2022- İlimizin Sanayi Yapısı ve Büyüklükleri, Erişim Yeri: http://www.giresun. gov.tr/ ilimizin-sanayi-yapisi-ve-buyuklukleri Erişim Tarihi: 04.10.2022

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI, (2019). Tarım Ürünleri Piyasaları Fındık Raporu-2019. Erişim Yeri: https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/ Belgeler/ PDF Tarım ürünleri-Piyasaları-Raporu/2019-fındık.pdf Erişim Tarihi: 21.10.2022

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI (2022). Tarımsal Destekler-2016. Tarım Ürünleri Piyasaları Raporu Ocak/2022 Erişim Yeri: (https:// arastirma. tarimorman.gov.tr-/SGB/TARYAT/ Belgeler /tarımsal destekler.pdf Erişim Tarihi: 20.10.2022

T.C. TİCARET BAKANLIĞI, (2019). T.C. Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü 2018 Yılı Fındık Raporu, Nisan 2019 Erişim Yeri: https://ticaret.gov.tr/data/5d41e59913b87639ac9e02e8/5c41e34d540794aa011bdfa3466ff3.pdf Erişim Tarihi: 26.10.2022

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI, (2016). Fındık Raporu -2016. www.zmo.org.tr/genel / bizden_detay.php?kod=26370&tipi=17&sube=0 Erişim Tarihi: 28.10.2022

TONKAL, M. C. ve TESTİK, M.C. (2012), Küresel Rekabet Edebilirlikte Kümelenme, *Anahtar Dergisi*, MPM Yayını, Mayıs 2012 sayısı.

TÜİK, (31.03.2022). Bitkisel Ürün Denge Tabloları. Erişim Yeri https://data.tuik.gov.tr/ Search/ Search? text= Fındık Erişim Tarihi.27.10.2022

UZUNDUMLU A. S., BİLGİÇ, A. ve ERTEK, N. (2019), Türkiye'nin Fındık Üretiminde Önde Gelen İllerin 2019-2025 Yılları Arasındaki Fındık Üretimlerinin ARIMA Modeliyle Tahmin Edilmesi, *Akademik Ziraat Dergisi*, Cilt: 8 Özel Sayı: 115-126 (2019) ISSN: 2147-6403 e-ISSN: 2618-5881 DOI: http://dx.doi.org/10.29278/azd.591588 Erişim Tarihi: 25.10.2022

WORLD ECONOMIC FORUM, (2016). World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2016. Erişim Tarihi: 15.11.2017

WORLD ECONOMIC FORUM, (2017). World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2017, www.weforum.org/docs/ GCR2017-2018/05 Full Report/ The Global Competitiveness Report.pdf Erişim Tarihi: 15.11.2017

WORLD ECONOMIC FORUM, (2020). Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery. Erişim Yeri: https://www. weforum.org/ reports/the-global-competitiveness-report-2020/ Erişim Tarihi: 19.04.2021

WWF-Türkiye, (2017), Giresun'da Sürdürülebilir Fındık Üretimine Doğru, WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), İstanbul, Türkiye, Mayıs 2017 Yazarlar; Dr. Oğuz Kurdoğlu, Ertan Karabıyık ve Dr. Sedat Kalem Erişim Yeri: https://wwftr.awsassets.panda.org/ downloads/ giresunda _surdurulebilir _findik_ uretimine_dogru.pdf? 9060/ Erişim Tarihi:26.10.2022

Kaynakça

ARTUKOĞLU, M. (t.y.). *Tarımsal Kredilerdeki Gelişmeler.*

AWOTİDE, B. A., ABDOULAYE, T., ALENE, A. and MANYONG, V.M. (2015). *Impact of access to credit on agricultural productivity: Evidence from smallholder cassava farmers in Nigeria*. 29th International Conference of Agricultural Economists, 8-14 August, Milan, Italy.

BARS, T. (2021). *Ürün Raporu Fındık 2021*. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Ankara.

BASHİR, M. K.,MEHMOOD, Y. and HASSAN, S. (2010). *Impact of agricultural credit on productivity of wheat crop: Evidence from Lahore, Punjab, Pakistan*. Pak. J. Agri. Sci., 47(4), 405-409.

BOJNEC, S., KVASHA, S., OLYNYK, O. (2014). *Agricultural financial systems in Slovenia and Ukraine*, Bulgarian Journal of Agricultural Science, 20(2), 458-468.

COLEMAN, W. D., GRANT, W. P. (1998). *Policy convergence and policy feedback: Agricultural finance policies in a globalizing era*. European Journal of Political Research, 34, 225–247.

CONG, S. (2021). *Factors affecting agriculture*. J Plant Biol Agri Sci., 3(2), 9.

DANİLOWSKA, A., ISMAYİLOV, A., ALİYEV, K. (2014). *The comparative analysis of agricultural financial systems in Poland and Azerbaijan.* Oeconomia, 13(3), 41-53.

DEMİR, A. (2003). *Tarım sigortası.* TEAE Bakış, Sayı 4, 1-4.

DHİLLON, P. S., SHARMA, K. (2018). *Agriculture finance and farmer producer organizations*. Journal of Management Research and Analysis, 5(2), 193-196.

ERDOĞAN, V. (2018). *Fındık: yetiştiricilik, sorunlar, öneriler ve yenilikler*. TÜRKTOB Dergisi, 27, 4-10.

EZE CHRİSTOPHER, C., LEMCHİ, J. I., UGOCHUKWU, A. I., EZE, V. C., AWULONU, C. A. O., OKON, A. X. (2010). *Agricultural financing policies and rural development in Nigeria*. 84. Annual Conference of the Agricultural Economics Society, 29-31 March, Edinburgh.

HEKİMOĞLU, B. ve ALTINDEĞER, M. (2019). *Fındık Sektörünün Mevcut Durumu.* Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Samsun.

HUSSAİN, A., ALİ, M., BİLAL, M. and NAWAZ, I. (2015). *Impact of insitutional credit on agriculture production in Pakistan: a time series analysis.* World Applied Sciences Journal 33 (7): 1118-1124.

OBİLOR, S. I. (2013). T*he impact of commercial banks' credit to agriculture on agricultural development in Nigeria: An econometric analysis.* International Journal of Business, Humanities and Technology, 3(1), 85-94.

RAHMAN, S., HUSSAİN, A. and TAQİ, M. (2014). *Impact of agricultural credit on agricultural productıvity in Pakistan: An empirical analysis.* International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences, 3(4), 125-139.

RUETE, M. (2015), *Financing for Agriculture: How to boost opportunities in developing countries*, The International Institute for Sustainable Development.

SHAFİAİ, M. H. M ve MOİ, M. R. (2015). *Financial problems among farmers in Malaysia: İslamic agricultural finance as a possible solution.* Asian Social Science, 11(4), 1-16.

SEVİM, U. (2019). Türkiye'de Fındık İşletmelerinin Finansmanı. Özkan, M. (ed.), *Fındık İşletmeciliği* İçinde (s. 85-103), Bursa: Ekin Yayınevi.

TANRIVERMİŞ, H. (1994). *Tarım sigortaları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Yayınları.

TERİN, M., AKSOY, A. ve GÜLER İ. O. (2014). *Türkiye'de tarımsal üretim ile tarımsal kredi kullanımı arasındaki nedensellik ilişkisi.* Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 4(1), 67-72.

Fındık Tanıtım Grubu, http://www.ftg.org.tr/tr/turk-findigi-findik-cesitleri.html Erişim Tarihi: 04.10.2022.

TARSİM, Faaliyet Raporu 2021, https://www.tarsim.gov.tr/dergilik/dergiGoster.jsp?category=faaliyet-raporlari&name=2021 Erişim Tarihi: 04.10.2022.

TARSİM, https://www.tarsim.gov.tr/pages/aboutUs/faaliyet-raporlari.jsp Erişim Tarihi: 04.10.2022.

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü. (2022). *Tarım Ürünleri Piyasaları-Bitkisel Ürünler*. Erişim Adresi: https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/Birle%C5%9Ftirilmi%C5%9F%20T%C3%9CP%20Raporlar%C4%B1/Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasa%20Raporu%202022-Temmuz%20snzip.pdf Erişim Tarihi: 04.10.2022.

Ticaret Bakanlığı Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü. (2019). *2018 Yılı Fındık Raporu. Erişim Adresi:* https://ticaret.gov.tr/data/5d41e59913b87639ac9e02e8/5c41e34d540794faaa011bdfa3466ff3.pdf Erişim Tarihi: 04.10.2022.

Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü. (2021). *2020 Yılı Fındık Sektör Raporu. Erişim Adresi:* https://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/sektorraporlari/findik2020.pdf Erişim Tarihi: 04.10.2022.

Türkiye Gıda ve İçecek Sanayi Dernekler Federasyonu , https://www.tgdf.org.tr/gida-ve-tarim-sektoru-ihracati-2021-yilinda-23-milyar-dolara-ulasti/ Erişim Tarihi: 04.10.2022

Ziraat Mühendisleri Odası.(2020). *Fındık Raporu-2018.* Erişim Adresi: https://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=30070&tipi=38&sube=0 Erişim Tarihi: 15.12.2022

Kaynakça

AKBULUT, O. Y. ve ŞENOL, Z. (2021), Bütünleşik SD ve PROMETHEE ÇKKV Yöntemleri ile Portföy Optimizasyonu: BİST Gıda, İçecek ve Tütün Sektöründe Ampirik Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (92), 161-182.

AKGÜÇ, Ö. (1995), *Mali Tablolar Analizi*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

ARMAĞAN, İ. Ü., ÖZDAĞOĞLU, A., and KELEŞ, M. K. (2021), Covıd-19 Salgınının Banka Performanslarına Etkisinin SECA Yöntemiyle Değerlendirilmesi. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, *3*(2), 114-124.

ASSADİ, M. R., ATAEBİ, M., SADAT ATAEBİ, E., and HASANİ, A. (2022), Prioritization of renewable energy resources based on sustainable management approach using simultaneous evaluation of criteria and alternatives: A case study on Iran's electricity industry. *Renewable Energy,* 181, 820-832.

AYÇİN, E., ve GÜÇLÜ, P. (2020), BİST Ticaret Endeksinde Yer Alan İşletmelerin Finansal Performanslarının Entropi ve MAIRCA Yöntemleri ile Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (85), 287-312.

AZBARİ, K. E., ASHOFTEH, P. S., GOLFAM, P., and SİNGH, V. P. (2021), Optimal wastewater allocation with the development of an SECA multi-criteria decision-making method. *Journal of Cleaner Production*, *321*, 1-10.

BAHRAMİ, S., & RASTEGAR, M. (2022), Security-based critical power distribution feeder identification: Application of fuzzy BWM-VIKOR and SECA. *International Journal of Electrical Power & Energy Systems*, *134*, 1-8.

BARADARİ, I., SHOAR, M., NEZAFATİ, N., ve MOTADEL, M. (2021), A new approach for KPI ranking and selection in ITIL processes: Using simultaneous evaluation of criteria and alternatives (SECA). *Journal of Industrial Engineering and Management Studies*, 8(1), 152-179.

BAZRAFSHAN, R., HASHEMKHANİ ZOLFANİ, S., and MİRZAPOUR AL-E-HASHEM, S. M. J. (2021), Comparison of the sub-tour elimination methods for the asymmetric traveling salesman problem applying the SECA method. *Axioms*, *10*(1), 1-14.

BERK, N. (2017), *Finansal Yönetim.* Onikinci Baskı. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

BUDAK, M. Y. ve SAKARYA, Ş. (2022), Covıd-19 Pandemisi Sürecinde BİST Perakende Ticaret Sektöründe Faaliyet Gösteren Şirketlerin Finansal Performanslarının Geliştirilmiş Entropi Temelli TOPSIS Yöntemi İle Belirlenmesi. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi,* 4 (1) , 17-39.

COŞKUN, F., ve ERTAŞ, Y. (2022). Covid-19 Pandemisinde Gıda ve İçecek Sektöründeki İşletmelerin Finansal Performansının TOPSIS Yöntemiyle İncelenmesi: BIST Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 53-74.

ÇALDAĞ (2007). *Denetim ve raporlama finansal tablolar ve analiz teknikleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

ÇANAKÇIOĞLU, M., ve KÜÇÜKÖNDER, H. (2020), Entropi ve TOPSIS Bütünleşik Yaklaşımı ile BIST Gıda ve İçecek Endeksindeki Şirketlerin Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, *11*(2), 200-217.

DAS, P. P., and CHAKRABORTY, S. (2022), Application of simultaneous evaluation of criteria and alternatives (SECA) method for parametric optimization of hybrid machining processes. *International Journal on Interactive Design and Manufacturing (IJIDeM)*, 1-13.

ECER, F. (2020), *Çok Kriterli Karar Verme Geçmişten Günümüze Kapsamlı Bir Yaklaşım*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

ECER, F. (2021), A consolidated MCDM framework for performance assessment of battery electric vehicles based on ranking strategies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 143, 1-19.

ERSOY, N. (2022), Türk İnşaat Firmalarının Finansal Performansının SECA Yöntemi İle Değerlendirilmesi, *İzmir İktisat Dergisi*, *37*(4), 1003-1021.

FAN, L., Gu, B., and LUO, M. (2020), A cost-benefit analysis of fuel-switching vs. hybrid scrubber installation: A container route through the Chinese SECA case. *Transport Policy*, *99*, 336-344.

GÜL, A. ve ERDEM, M. (2022), Gıda Perakende Firmalarının Finansal Performanslarının Entropi-TOPSIS Yöntemiyle Analizi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi* , (35) , 25-33.

Karadeniz İhracatçılar Birliği (2022). https://kib.org.tr/tr/basin-odasi-kib-gundem-findik-ihracatcilari-yeni-rekorlarin-pesinde-1.html. Erişim Tarihi:02.12.2022.

KARAOĞLAN, S., ve ŞAHİN, S. (2018), BIST XKMYA İşletmelerinin Finansal Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Ölçümü ve Yöntemlerin Karşılaştırılması. *Ege Akademik Bakış*, *18*(1), 63-80.

KEHRİBAR, Ö., KARADEMİR, F., ve EVCİ, S. (2021). İşletmelerin COVID-19 pandemisi sürecindeki finansal performanslarının Entropi ve MAIRCA yöntemleri ile değerlendirilmesi: BIST gıda, içecek endeksi örneği. *Business & Management Studies: An International Journal*, *9*(1), 200-214.

KESHAVARZ-GHORABAEE, M., AMİRİ, M., ZAVADSKAS, E. K., TURSKİS, Z., and ANTUCHEVİCİENE, J. (2018), Simultaneous evaluation of criteria and alternatives (SECA) for multi-criteria decision-making, *Informatica*, *29*(2), 265-280.

KESHAVARZ-GHORABAEE, M., AMİRİ, M., ZAVADSKAS, E. K., TURSKİS, Z., and ANTUCHEVİCİENE, J. (2022), A Fuzzy Simultaneous Evaluation of Criteria and Alternatives (F-SECA) for Sustainable E-Waste Scenario Management, *Sustainability*, *14*(16), 10371.

KESHAVARZ-GHORABAEE, M., GOVİNDAN, K., AMİRİ, M., ZAVADSKAS, E. K., and ANTUCHEVİČİENĖ, J. (2019), An integrated type-2 fuzzy decision model based on WASPAS and SECA for evaluation of sustainable manufacturing strategies, *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*, *27*(4), 187-200.

KONDAK, G. N. (2021), Covıd-19 Pandemi Sürecinde BİST Yıldız Pazarda İşlem Gören Gıda Şirketlerinin Mali Performanslarının Değerlendirilmesi, *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, *5*(2), 154-168.

LU, F., YAN, L., and HUANG, B. (2022), Site selection for shared charging and swapping stations using the SECA and TRUST methods, *Energy Reports*, *8*, 14606-14622.

MEŞE, B. ve ÖZDEMİR, L. (2022), Entropi Temelli TOPSIS ve BORDA Sayım Yöntemleri ile Gıda İşletmelerinin Performanslarının Değerlendirilmesi. *Alanya Akademik Bakış,* 6(3), 2809-2829.

MİSHRA, S., SAHOO, M. N., BAKSHİ, S., and RODRİGUES, J. J. (2020), Dynamic resource allocation in fog-cloud hybrid systems using multicriteria AHP techniques, *IEEE Internet of Things Journal*, *7*(9), 8993-9000.

ÖZAYDIN, G., ve KARAKUL, A. K. (2021), Entropi Tabanlı MAUT, SAW ve EDAS Yöntemleri ile Finansal Performans Değerlendirmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *26*(1), 13-29.

TÜMİNÇİN, K. (2022), Covid-19 Salgınının Gıda Sektörü Üzerindeki Finansal Performans Etkisinin Entropi Tabanlı ve PROMETHEE Yöntemi ile Analizi: 2017-2020 Dönemi, *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, *7*(1), 57-83.

UYGURTÜRK, H., ve YILKAN, E. (2020), BİST Gıda ve İçecek Sektöründe Nakit Akım Odaklı Finansal Performansın TOPSIS ve ARAS Yöntemleri ile Karşılaştırmalı Ölçümü, *Journal Of Humanities And Tourism Research*, *10*(3), 587-609.

YILDIRIM, M., ALTAN, İ. M., ve GEMİCİ, R. (2018), Kurumsal Yönetim ile Finansal Performans Arasındaki İlişkinin Entropi Ağırlıklandırmalı TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi: BİST'te İşlem Gören Gıda ve İçecek Şirketlerinde Bir Araştırma, *Journal of Accounting and Taxation Studies*, *11*(2), 130-152.

YILMAZ, A. (2020), Borsa İstanbul (BIST)'da İşlem Gören Gıda Şirketlerinin Finansal Performans Analizi: ENTROPİ, TOPSiS ve VİKOR Metodları*, Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Kaynakça

ALLEN, J. (1992). *Post- industrialism and post-fordism,* Hall, S., Held, D. Ve McGrew, T. (ed.) Modernity and Its Futures içinde. İngiltere: Oxford Press, 170-204.

AKIŞ RONEY, S. (2002). Fordizmden Post Fordizme geçiş sürecinin turizme yansımaları: Kitle turizmi ve alternatif turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 13(1),* 9–14.

BRENNER, N. (2006). Metropoliten kurumsal reformu ve çağdaş Batı Avrupa'da devlet mekanının yeniden ölçeklenmesi (Çev.: A. Cenap Yoloğlu). *Planlama Dergisi, 2006/1,* 113-137.

EĞILMEZ, M. (2018). Tarihsel Süreç İçinde Dünya Ekonomisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.

ERSOY, D. (2012). *Post-Fordizm ve yerel yönetimler: Türk yerel yönetim sisteminde yaşanan değişim (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

GRAMSCI, A. (1971). *Americanism and Fordism,* Hoare. Q. Ve Nowell-Smith G. (ed.) Selections from the Prison Notebooks of Autonio Gramsci içinde, Londra: Lawrance & Wishart, 277–318.

HUBERMAN, L. (2021). Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla. (Çev.: Murat Belge). İstanbul: İletişim Yayınları.

JESSOP, B. (1991). "The Welfare State in the Transition from Fordism to Post-Fordizm", (editörler: Jessop, B., vd.). The Poltics of Flexibility: Restructuring State and Industry in Britain, German and Scandinavia, Cheltenham: Edward Elgar, 82-104.

KUMAR, K. (2010). *Sanayi sonrası toplumdan post-modern topluma çağdaş dünyanın yeni kuramları*. Ankara: Dost Kitabevi (3. Baskı).

MCDOWELL, L. (1991). "Life Without Father and Ford: The New Gender Order of Post-Fordizm". *Transactions of the Institute of British Geographers*, 16(4), 400-419.

SAKLI, A. R. (2007). *Kapitalist gelişim sürecinde Fordizm ve Post-Fordizm.* Ankara.

SCHWAB, K. (2016). Dördüncü Sanayi Devrimi. (Çev.: Zülfü Dicleli). İstanbul: Optimist Yayınevi.

STORPER, M. (1997). *Flexible specialization in the US film industry: Post-Fordism a reader.* Amerika Birleşik Devletleri, Massachusetts: Blackwell.

ÜNAL, E. (2013). *Fransız düzenleme teorisi – Fordizmden Post-Fordizme 2008 krizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ZINCIRKIRAN, M. & BAŞTÜRK, Ş. (2021). Çalışma ve Endüstri Sosyolojisi. İkinci Baskı. Bursa: Dora Yayınevi.

WIKIPEDIA

GLOBAL KÜLTÜR OLUŞTURMADA
GERİLLA PAZARLAMA

Habibe Yelda ŞENER
Hazal KÖSE

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-16-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mayıs 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Kültür, toplumlar tarafından ortak olarak paylaşılan ve zaman içerisinde bir nesilden diğerine iletilen maddi ve manevi unsurların tamamından oluşmaktadır. Her ne kadar ilk etapta doğayı şekillendirme süreciyle kültür kavramı ortaya çıkmış olsa da bu süreç zamanla insanın doğaya adeta baş kaldırmasına dönüşmüş ve insanın oluşturduğu aynı zamanda da içerisinde bulunduğu böylece, bir toplumu bir diğer toplumdan farklı kılan ortak bir zihinsel programlanmanın ürünü olarak benimsenmiş olan maddi ve manevi unsurların bütününe dönüşmüştür. Lakin zamanla toplumları birbirlerinden farklı kılan bu unsurlar, hem kültür kavramının sürekli değişen, gelişen, öğrenen dinamik yapısıyla hem de gelişen dünyanın ve buna bağlı olarak gelişen teknolojinin insanlar hatta toplumlar arasındaki sınırları ortadan kaldırarak gitgide dünyayı birbirine yaklaştırmasıyla kültürleşme olgusunu ortaya çıkarmış ve bunun sonucunda globalleşme kavramı her noktada etkisini göstermeye başlamıştır. Bu kapsamda kitabın ilk bölümünde, kültür, Hofstede kültür soğanı ve boyutları, kültürleşme kavramı ele alınmaktadır.

Toplumları ve onların kültürlerini etkileyen globalleşme, işletmeler için farklı avantajları da beraberinde getirmektedir. İşletmelerin pazarlama stratejilerinin benzerliği, buna mukabil büyük işletmelerle rekabet etmek isteyen küçük ya da orta ölçekli işletmelerin var oluşu ve farklılık arayışı; geleneksel pazarlamanın gelişen dünya ve teknoloji karşısında gitgide yetersizleşmesine böylece, modern pazarlamayla birlikte gerilla pazarlama kavramının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Herşeyin yaratıcılıkla bir pazarlama silahına dönüşebildiği gerilla pazarlama kavramı, ilk etapta minimum maliyet ve maksimum yaratıcılık cümlesiyle tanımlanmaktayken; günümüzde büyük işletmelerinde tercih ettiği bir strateji olmasıyla yüksek maliyetlerlerle de desteklenebilen fakat her daim değişmez gerçeğin yüksek yaratıcılık olduğu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayışla kitabın ikinci bölümünde, gerilla kavramı, gerilla pazarlamanın tanımı, gerilla pazarlama kapsamında pazarlama karması, gerilla pazarlamada kullanılan iletişim araçları, kullanılan teknikler ve uygulamalar, gerilla pazarlamanın başarıya ulaşmasında izlenecek adımlar, gerilla girişimcinin özellikleri ve ilk gerilla pazarlama örneği irdelenmektedetir.

Kitabın üçüncü bölümünde ise, markaların farklı ülkeler ve buna bağlı olarak farklı toplumlarda gerçekleştirmiş olduğu gerilla pazarlama uygulamalarıyla, toplumları; kendi misyonu dahilinde oluşturduğu global kültüre nasıl

adapte edebildiği örneklerle açıklanmaktadır. Bu noktada, oldukça popüler olan ve pazarlamanın her noktasını aktif bir biçimde kullanan Coca Cola, farklı ülkelerde "mutluluk" kavramıyla gerçekleştirmiş olduğu gerilla pazarlama uygulamaları ile adeta bir global kültür oluşturma çabasıyla öne çıkmaktadır. Coca Cola gibi birçok küresel marka, gerilla pazarlama uygulamalarıyla müşterilerine eşsiz deneyim fırsatları sunarak marka kültürünü yaymaya çalışmaktadır. Bu kapsamda öncelikle, Coca Cola'nın farklı ülkelerde ortaya koymuş olduğu gerilla pazarlama uygulamaları aracılığıyla global kültürü nasıl oluşturduğu ve bu noktada hangi kültürel unsurları kullandığı açıklanmaktadır. Kültür kavramının gerilla pazarlama uygulaması yardımıyla nasıl globalleştiğini ve globalleşmeden önce gerilla pazarlama uygulamalarının ele alındığı 65 ülkede; hangi kültürel unsurların gerilla pazarlama uygulaması vasıtasıyla ne sıklıkta, hangi kültürel boyutları temsilen kullanıldığı irdelenmiştir. Ardından şirketin gerilla pazarlama uygulamalarının içerisine yerleştirdiği kültürel etmenler, 65 ülkenin sahip olduğu kültürel unsurlarla birlikte sahip oldukları kültürel boyutlar ele alınarak hangi boyuta uygulama içerisinde nasıl dönüştürüldüğü anlatılmıştır. Böylelikle, şirketin "mutluluk" misyonu ile farklı toplumları kendi ürünü ve pazarı için nasıl globalleştirdiği açıklanmış, gerilla pazarlama uygulamalarıyla kültürel unsurlar arasında ki anlamlı ilişki global kültürü oluştruma noktasında ortaya konmuştur. İlaveten, Coca Cola gibi dünyaca ünlü markalar olan McDonald's, Burger King, Palmolive, Volkswagen, Nutella, BBC Earth, TNT, Mini Cooper, Pepsi ve Milka'nın farklı ülkelerdeki gerilla pazarlama uygulamalarıyla misyonları kapsamında benimsenecek kültürü, eşsiz deneyim fırsatlarıyla müşterileriyle paylaşmalarına ilişkin örnekler sunulmaktadır.

Büyük bir emeğin sonucunda ortaya çıkmış olan bu kitabın hazırlık sürecinde desteklerini esirgemeyen ailemize şükranlarımızı sunuyoruz. Kitabın yayınlanmasında emeği geçen Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Kitabın okuyuculara değer katması dileklerimizle…

Doç.Dr. Habibe Yelda ŞENER
Bilim Uzmanı Hazal KÖSE

Global Kültür Oluşturmada Gerilla Pazarlama isimli kitabımız, TC Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde 2019 tarihinde hazırlanmış olan "Gerilla Pazarlama Uygulamalarının Hofstede Kültür Yaklaşımları Açısından Yorumlanması ve Global Kültürün Oluşturulmasına Yönelik İçerik Analizi" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
KÜLTÜR KAVRAMI VE HOFSTEDE KÜLTÜR YAKLAŞIMI

KÜLTÜR KAVRAMI 1
HOFSTEDE KÜLTÜR SOĞANI 6
Semboller 9
Kahramanlar 9
Ritüeller 10
Değerler 11
HOFSTEDE KÜLTÜR BOYUTLARI 12
Güç Mesafesi Boyutu (PDI) 13
Bireyselci-Kolektivist Toplum Boyutu (IDV) 15
Maskülen-Feminen Toplum Boyutu (MAS) 18
Belirsizlikten Kaçınma Boyutu (UAI) 21
Uzun Vadeli Oryantasyon ve Kısa Vadeli Oryantasyon Boyutu (LTO) 24
Serbestliğe Karşı Sınırlanma Boyutu (IND) 28
KÜLTÜRLEŞME 32

BÖLÜM 2
GERİLLA KAVRAMI VE GERİLLA PAZARLAMA

GERİLLA KAVRAMI VE GERİLLA SAVAŞI 35
GERİLLA PAZARLAMANIN ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ 37
GERİLLA PAZARLAMANIN KAPSAMI 40
Gerilla Pazarlamanın Özellikleri ve İlkeleri 44
Gerilla Pazarlamasının Amacı 47
Gerilla Pazarlama Süreci 48
Gerilla Pazarlama İle Geleneksel Pazarlama Arasındaki Farklar 49
Gerilla Pazarlama Ürün Politikası 55
Gerilla Pazarlama Fiyat Politikası 56
Gerilla Pazarlama Dağıtım Politikası 57
Gerilla Pazarlama İletişim (Tutudurma) Politikası 57
Gerilla Pazarlamada Reklamcılık 58
Gerilla Pazarlamada Kişisel Satış 60
Gerilla Pazarlamada Halkla İlişkiler 62
Gerilla Pazarlamada Satış Geliştirme 64

Gerilla Pazarlamada İnternet....65
Poster Sanatı....68
Şablon Grafitisi....69
Ters Grafiti....72
Çıkartma Sanatı....73
Dış Mekan (Sokak) Enstalasyonları....73
Grafiti Animasyonları....75
Viral Pazarlama....77
Sinsi (Ambush) Pazarlama....79
Gerçek Zamanlı Pazarlama....80
Gizli Pazarlama....83
Deneyimsel Pazarlama....84
Ambient (Ortam) Pazarlama....87
Sabır....98
Hayal Gücü....99
Duyarlılık....99
Güçlü Kişilik....99
Girişkenlik/Saldırganlık....99
Değişime Açık Olma....99
Cömertlik....100
Enerjik Olmak....100
Merak ve Öğrenme Arzusu....100
Dışa Dönük Olmak....100
Odaklanma....100
Çok Yönlülük ve Eyleme Dönük Olma....101

BÖLÜM 3
GLOBAL KÜLTÜR OLUŞTURMADA GERİLLA PAZARLAMA ÖRNEKLERİ

GLOBAL KÜLTÜR OLUŞTURMADA GERİLLA PAZARLAMA ÖRNEKLERİ....103

SONUÇ....233

KAYNAKÇA....237

KAYNAKÇA

Abadan, Y. (1956). Kültür Mefhumu ve Değişimi. *Yücel Sanat ve Fikir Dergisi*, 174.

Acat, M. B., Karadağ , E., & Kılıçoğlu, G. (2015). İngiltere'deki Türk Öğrencilerin Kültürleşme Tercihleri ve Bu Tercihlerin OKula Aidiyet Duygusuyla İlişkisi. *Sosyoloji Dergisi, 3*(30), 195-225.

AFS Intercultural Programs. (2012). *Hofstede'nin Kültürel Boyutları.* Intercultural Link: https://s3.amazonaws.com/wocas3/telligent.evolution.components.attachments/13/1637/00/00/00/00/76/64/Hofstede%27nin+Kulturel+Boyutlari.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJC2S635RRRB3EOPQ&Expires=1550681110&Signature=MHAnAXQ9tlaz5csLqjBhqSr50jg%3d

Agarwal, I. (2016, July 30). *Ambient Marketing*. Isha's Marketing Journal: http://ishasmarkjournal.blogspot.com/2016/07/ambient-marketing_30.html

Akdoğan, M. Ş., & Altuntaş, B. (2015, July). Covert Marketing Strategy And Techniques. *11th International Strategic Management Conference, 207*, 135-148.

Altan, S. (2018, Temmuz 16). *Geçtiğimiz Yıllardan 10 Harika Deneyimsel Pazarlama Örneği*. Pazarlamasyon: https://pazarlamasyon.com/gectigimiz-yillardan-10-harika-deneyimsel-pazarlama-ornegi

Aman, F. (2012). Bronislaw Malinowski'nin Kültür Teorisi. *T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 21*(1), 135-139.

Ambient Marketing - Coca Cola Happiness Machine Sweden. (2015, Ağustos 14). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ctdYwo55pPA

Ana Britannica Ansiklopedisi. (1989). Ana Yayıncılık.

Ander, J. (2017, September 22). *Dialekt-O-Maten Vending Machine*. Raspberry Pi: https://www.raspberrypi.org/blog/dialekt-o-maten-vending-machine

Arıca, L. A. (2016, Nisan 21). *Deneyimsel Pazarlama Ve Başarılı Örnekler*. Dijital Ajanslar: http://www.dijitalajanslar.com/deneyimsel-pazarlama-ve-basarili-ornekler

Atılkan, M. (2016). *Grafik tasarım ve gerilla reklamcılık* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir. 255

Ay, C., & Ünal, A. (2002). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler İçin Yeni Bir Pazarlama Anlayışı: Gerilla Pazarlaması. *Yönetim Ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9*(1-2), 75-85.

Aydoğan, D. (2018). *Halkla İlişkiler Nedir? İşletme Bilimine Giriş.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Ayhan, A. (2012). *Yaşamdan Örneklerle Yedi Adımda Markalaşma.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Aytaç, M. B. (2017). Sinsi veya Uyanık Pazarlama; Kavramsal Çerçeve ve Örnek Olaylar. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 12*(47), 111-131.

Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2010). Televizyon İzleme Motivasyonları ve Kültürleşme: Yabancı Uyruklu Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(28), 447-483.

Balım, M. (2017, Mayıs 17). *Örneklerle Deneyimsel Pazarlama Kavramı*. Neden Gager Olmasın?: https://blog.adgager.com/orneklerle-deneyimsel-pazarlama-kavrami/

Bartz, B. (2008, June 30). *Awesome Outdoor Ads*. Trend Hunter Marketing: https://www.trendhunter.com/trends/awesome-outdoor-ads-not-so-boring-billboards

Batı, U. (2018). *Markethink ya da Farkethink.* İstanbul: Destek Yayınları.

Baysal, J., & İpşiroğlu, N. (1991). *Çağdaş Kültürümüz: Olgular-Sorunlar.* İstanbul: Cem Yayınevi.

Bazarcı, S., & Mutlu, B. (2017, Mayıs). Yeni Bir Pazarlama İletişimi Yaklaşımı Olarak Gerçek Zamanlı Pazarlama: Markaların Sosyal Medyadaki Paylaşımları Üzerine Bir İnceleme. *1. Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı*, 116-130.

BBC Earth augmented reality bring animals to the streets of Oslo | JCDecaux Norway. (2015, Haziran 3). YouTube: https://youtu.be/NfWWH3XDDZc

BE MINI. Guerilla Campaign for Mini Cooper. (2012, Nisan 13). YouTube: https://youtu.be/YWHcJK-lgSY

Bektaş, S. M. (tarih yok). *Toplumlarda Ritüellerin İşlevi ve Önemi*. İnsan Okur: https://www.insanokur.org/toplumlarda-rituellerin-islevi-onemi

Berry, J. (2008, July 4). Globalisation and Acculturation. *International Journal of Intercultural Relations, 32*(4), 328-336.

Bingöl, C. (2010, Haziran). *Kültürlerarası iletişim sürecinde kültür, kültürel kimlikler ve çeviri ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla. 256

Börü, D., Gegez, A., Erem, T., & Tek , Ö. (2000). Global Pazarlarda Pazarlama Stratejilerinin Tasarım ve Uygulanmasında Kültürel Etkileşimin Rolü. *5. Uluslararası Pazarlama Kongresi.* Antalya: Ares Ofset Matbaacılık Ltd. Şti.

Burç, M. (2017, Kasım). *Sosyal medya perspektifinden gerilla pazarlama ve bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Burgerking Guerrilla Marketing Campaign. (2021, Mart 16). Youtube: https://youtu.be/2uMCVQr1LJY

Chen, J. (2011, May). *Explore Guerrilla Marketing Potentials for Trade Show* (Unpublished Master Dissertation). University of Nevada, Las Vegas.

Coca Cola Invisible Vending Machine. (2019, Ocak 30). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Xvhn-2ZOZQs

Coca Cola Share Happiness Kazakhstan . (2016, Mayıs 29). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_jFPe7ect4o

Coca Cola: Share a White Christmas. (2014, Aralık 23). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ropToIoe7WE

Coca Cola's "Open Happiness Campaign. (tarih yok). http://www.marketworksasia.com/yahoo_site_admin/assets/docs/Final_Case_Open_Happiness_Coke.272230350.pdf

Coca-Cola - Cafe Happiness Surprise. (2010, Ağustos 22). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=pCzoC5Dl6w8

Coca-Cola - Lyric Coke. (2014, Haziran 13). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Oqt9BdEaBQk

Coca-Cola "Interactive Happiness Machine" Comes to Tokyo. (2012, Nisan 4). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=WOLzFsUXfic

Coca-Cola Autocine Bogotá - Outdoor Theatre Unconventional Marketing. (2011, Mayıs 12). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=4XIhPuTYmKI

Coca-Cola Christmas Balloons. (2013, Aralık 5). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=EvtVxcEsojc 257

Coca-Cola Guerilla Marketing Promotion @ FSU. (2011, Ekim 10). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ob_blyvSCPg&t=151s

Coca-Cola Happiness Experiment Campaign Case Study by McCann Bucharest. (2016, Şubat 19). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=9UpyJdQp_y8

Coca-Cola Happiness Journey In Myanmar. (2014, Aralık 30). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=VPeG0atSH9A

Coca-Cola Happiness Machine At the World Of Coca-Cola In Atlanta. (2012, Haziran 19). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ql_L7dF3OdY

Coca-Cola Happiness Machine Indonesia. (2010, Aralık 9). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=gtQOSao24Qk

Coca-Cola Happiness Machine London. (2011, Aralık 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=BRvOjdNSGZA

Coca-Cola Happiness Machine Oslo. (2011, Mart 1). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=suinTuPNxsk

Coca-Cola Happiness Machine USIU Kenya. (2012, Şubat 24). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=lKXxJp4uPSE

Coca-Cola Happiness Photobooth Sri Lanka. (2014, Nisan 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=XaicwZtnHZM

Coca-Cola Happiness Truck & Pizza Hut Mongolia. (2014, Eylül 24). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=jyNRGp8eH_4

Coca-Cola Happiness Truck Armenia. (2014, Ocak 30). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=oD7jkP4xems

Coca-Cola Happiness Truck Guerrilla Marketing. (2011, Şubat 22). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=rg_3ffXkY7w

Coca-Cola Happiness Truck In Istanbul Rush Hour. (2012, Mart 26). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=YuOkgBFWO2E

Coca-Cola Happiness Truck in Manila and Pasay. (2012, Aralık 26). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=6cDVlVs3zFI

Coca-Cola Happiness Truck Malaysia. (2013, Aralık 20). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=-cMqZvVBLG8 258

Coca-Cola Happiness Truck Mongolia. (2011, Haziran 27). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=AcxQ0aEodEA

Coca-Cola Happiness Truck Philippines. (2011, Aralık 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=SWsM_kq0RnM

Coca-Cola Happiness Truck Poland. (2011, Ekim 4). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=KhJP5dtC81g

Coca-Cola Happiness Truck Ukraine. (2011, Haziran 9). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=l4EVK9YPpRs

Coca-Cola Happiness Vendor Ziggodome. (2013, Nisan 15). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=hJ5DN15d12w

Coca-Cola Holiday Season Surprise In Zagreb, Croatia. (2016, Ocak 4). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ukKBgo6AhwE

Coca-Cola Kiosk 2. (2014, May 8). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/print/cocacola_kiosk_2

Coca-Cola Kiosk 3. (2014, May 8). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/print/cocacola_kiosk_3

Coca-Cola Kiosk, 1. (2014, May 8). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/print/cocacola_kiosk_1

Coca-Cola Mongolia 128 Anniversary Happiness truck. (2014, Haziran 5). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=j7L2W0QJCCY

Coca-Cola New Grip Bottle. (2009, November 11). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/ambient/cocacola_new_grip_bottle

Coca-Cola Open Happiness Machine At NC State 2014. (2014, Mart 17). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=-1HZ9JQ1Rzc

Coca-Cola Share Happiness…. (2015, Kasım 2). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_VMDaqjN0WI&list 259

Coca-Cola Sharing Can. (2014, Aralık 9). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=SLLR9VR2-7w

Coca-Cola Small World Machines - Bringing India & Pakistan Together. (2013, Mayıs 19). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ts_4vOUDImE

Coca-Cola The Happy Flag. (2013, Mayıs 7). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_BVfneC6dXY

Coca-Cola Voice-Activated Dispenser: Say Yes To a Coke No Sugar! | JCDecaux Australia. (2017, Temmuz 3). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=84pHSbuk4S0

Coca-Cola Zero Sugar giveaway quiz at Olso bus shelter | JCDecaux Norway. (2017, Mart 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=_YxbcO1I8pk

Cohen, N. (2000, June 27). *Guerrillas in Our Midst*. ClickZ: https://www.clickz.com/guerrillas-in-our-midst/85265/

Coke Happiness Machine At BGSU. (2010, Kasım 12). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Nr9ImVrUSZc

Coke Hug Machine. (2012, Mayıs 11). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=A45sjUX7mp0

Coke Shelfie. (2015, Kasım 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=0gfb9nloSTc

Coke-Moji Happiness Experiment Case Study - Coca-Cola. (2017, Ekim 11). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=4Cj3JOX9GRE

Country Comparison. (tarih yok). Hofstede Insights: https://www.hofstede-insights.com/country-comparison

Creative Guerilla Marketing. (tarih yok). *What Is Guerrilla Marketing*. Creative Guerrilla Marketing: http://www.creativeguerrillamarketing.com/what-is-guerrilla-marketing/

Culture Jamming. (tarih yok). rabble.ca: http://rabble.ca/toolkit/rabblepedia/culture-jamming

Çakır, V. (2004). Yeni İletişim Teknolojilerinin Reklam Üzerine Etkileri. S*elçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 3*(2), 169-181. 260

Çeltek, E., & Bozdoğan, M. (2012). Alternatif Pazarlama İletişimi Aracı Olarak Gerilla Pazarlama: Uygulanmış Gerilla Pazarlama Reklam Örneklerinin İncelenmesi ve Turizm Sektörü İçin Model Önerileri. *Journal Of Yaşar University, 7*(28), 4788-4812.

Dacko, S. (2008). *The Advanced Dictionary of Marketing: Putting Theory to Use*. Oxford: Oxford University Press.

Daft, R. L. (2010). *Understanging the Theory and Design of Organizations.* China: China Translation and Printing Services Limited.

Dahan, G. S., & Levi, E. (2012). Reklam Ajanslarının Gerilla Pazarlama Uygulamaları: Türkiye Örneklemi Üzerinden Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İletşim Fakültesi Dergisi, 0*(42), 37-47.

Dalstra, R. (2011, February 6). *Walt Disney: Alice In Wonderland Hole*. Creative Criminals: http://creativecriminals.com/ambient/walt-disney/alice-in-wonderland-hole

Demir, H., & Okan, T. (2009). Motivasyon Üzerinde Ulusal Kültür Etkisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11*(1), 121-142.

Deniz, R. B. (2002). Yeni Bir Pazarlama Yöntemi Olarak Elektronik Posta Pazarlaması. *Journal of İstanbul Kültür University, 1*(2), 1-10.

Dieguez, V. S. (2015). *Are You Overlooking the Most Valuable Real-Time Marketing Strategy?* Convince&Convert: https://www.convinceandconvert.com/digital-marketing/are-you-overlooking-the-most-valuable-real-time-marketing-strategy/

Dominick, J. R. (2008). *The Dynamics Of Mass Communication 10th Edition.* New York: McGraw-Hill.

Durmuş, H. (2011). Gerilla Pazarlamanın Marka Çağrışımı İle İlişkisi ve Bir Uygulama. *Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 12-17. İstanbul: Yyaınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Dünyanın ilk gerilla marketing örneği 1895 Fransasından. (2013, Ağustos 21). T24 Bağımsız İnternet Gazetesi: https://t24.com.tr/haber/dunyanin-ilk-gerilla-marketing-ornegi-1895-fransasindan,237539

Elden , M., Ulukök, Ö., & Yeygel, S. (2015). *Şimdi Reklamlar...* İstanbul: İletişim Yayınları. 261

Emre, S. (2007). *Girişimcilik kültürü: Hofstede'in kültür boyutlarının Malatya uygulaması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Er, İ. (2008). *Din Sosyolojisi.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Erdem , S. (2018, Mart 18). *Real Time Marketing Nedir? Niye Önemlidir?* Branding Türkiye: https://www.brandingturkiye.com/real-time-marketing-nedir-niye-onemlidir

Erdem, S. (2018, Ocak 25). *Gerilla Pazarlama Nedir? Niye Önemli?* Branding Türkiye: https://www.brandingturkiye.com/gerilla-pazarlama-nedir-niye-onemli/

Erlit, V. (2018, December 12). *Kültürel Yaklaşımlar*. Prezi: https://prezi.com/geag5g-3vkhd/kulturel-yaklasmlar

Farouk, F. (2012). The Role Of Guerrilla Marketing Strategy To Enrich The Aesthetic And Functional Values Of Brand In Egyptian Market. *International Design Journal, 2*(1), 111-119.

Gao, Y., & Ying, L. (2009). *Business To Consumer Web-Site Under The Financial Crisis* (Unpublished Master Dissertation). University of Halmstad School of Business and Engineering.

George, J., & Jones, R. (2008). *Understanding and Managing Organizational Behavior.* New Jersey: Prentice Hall.

Get Your Own Personalized Coke Can At The Share A Coke Tour. (2014, Temmuz 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=llmtrWJDA-I

Give A Little Happiness With Coca Cola Christmas Wrapping Paper. (2014, Aralık 18). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=U2blzEDusoM

Gomez, M. (tarih yok). *10 Examples of Stencil Graffiti Arts in Marketing*. Delnext Blog: https://www.delnext.com/blog/en/stencil-graffiti

Gordon, B. (tarih yok). *Coca-Cola Bus Stop*. Ben Gordon / / Director/ DP: http://www.bengordon.net/ccbus

Görgülü, G., & Görgülü, N. Ş. (2010). *Pazarlama 3.0; Yeni Çağın Pazarlama Yaklaşımı.* İstanbul: Pazarlama 3.0 Kitapları.

Gratitude Warms You Up. (2017, Aralık 28). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=QG7d9P4b8NU 262

Gray, C. (2004). Joining-Up or Tagging On? The Arts, Cultural Planning and the View From Below. *Public Policy and Administration, 19*(2), 38-49.

Guerilla Marketing. http://www.gmarketing.com

Guerilla Marketing - Palmolive Pop-Up bathroom. (2015, Mart 4). YouTube: https://youtu.be/d6V_HPKM_D8

Guerilla Marketing Example - Coca-Cola Happiness Vending Machine. (2010, Eylül 20). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=qMOuF8oskRU

Guerrilla Marketing - Coca-Cola Dancing Vending Machine. (2012, Ekim 17). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=-cvv1oC-ZaM

Guerrilla Marketing Example - Fast Lane. (2010, Ekim 3). YouTube: https://youtu.be/98EJx7OKqLI

Guerrilla Marketing - Coca-Cola Happiness Machine For Couples. (2012, Şubat 27). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=z8YVgGhm92w

Guevara, E. (1989). *Gerilla Savaşı.* İstanbul: Yar Yayınları.

Gülnar, B. (2011). Yabancı Öğrencilerde Kültürleşme Ve Medya Kullanımı. *Global Media Journal, 2*(3), 52-68.

Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür.* İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Güvenç, B. (1999). *İnsan ve Kültür.* İstanbul: Remzi Kitapevi.

Güzel, F. Ö., & Papatya, N. (2012). Duygusal Arayışların Pazarlamayla Dansı: Deneyim Pazarlaması. *İşletme Araştırmaları Dergisi, 4*(4), 109-125.

Happiness Truck De Coca-Cola En La Ciudad De Chihuahua. (2011, Kasım 8). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=X0AfTLHPTY4

Happinness Truck - Salvador. (2011, Mayıs 23). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=unmmrFRJyhc

Hello Happiness Phone Booth. (2015, Mart 11). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=DMMjhtUl3Jk

Heper, C. O. (2008, Eylül). *Grafik tasarım bağlamında gerilla tasarımın analizi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Hofstede , G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations.* Thousand Oaks: Sage Publications. 263

Hofstede , G., Hofstede , G. J., & Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of The Mind ; Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival.* New York: McGraw-Hill.

Hofstede, G. (1984). *Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values.* California: Newburg Park Sage Publications.

Hofstede, G. (1993). Cultural Constraints in Management Theories. *Academy of Management Executive, 7*(1), 81-94.

Hofstede Insights: https://www.hofstede-insights.com/models/national-culture

Holbrook, M. B., & Hirschman, E. C. (1982). The Experiential Aspects of Consumption: Consumer Fantasies, Feeiings, and Fun. *Journal of Consumer Research, 9*(2), 132-140.

Hug Me Coke At UGA. (2017, Eylül 13). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=a1wM2vJqEo4

Hutter, K., & Hoffman, S. (2011). Guerrilla Marketing: The Nature of the Concept and Propositions for Further Research. *Asian Journal of Marketing, 5*(2), 39-54.

İleri, N., & Shamuratova, M. (2007). *Gerilla pazarlama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ödevi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnal, E., & Baysal, B. (2006). Tuzak Pazarlama (Ambush Marketing). *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 64*(1), 195-235.

Išoraite, M. (May 2010). Guerilla Marketing Strategy Realization Assumptions. *6th Internatoinal Scientific Conference.* Lithuania.

Italy - Happiness Table 2012. (2014, Mayıs 16). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=VsIIE6b7HIM

Johnson, J. (2016). *Guerrilla Marketing: 21 Creative Ads and 5 Ways To Make Them Work For You*. 99designs: https://99designs.com/blog/creative-inspiration/guerrilla-marketing

Julian Beaver İstanbul'da. (2008, Kasım 10). Radikal: http://www.radikal.com.tr/fotogaleri/kultur/julian-beaver-istanbulda-907659-4/

Kara, M., & Kuru, D. (2013, Nisan). Satış Geliştirme Faaliyetlerinin Satın Alma Kararına Etkisi: Hizmet Sektöründe Bir Uygulama. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(12), 150-190. 264

Karaca, M. E. (2015). *Dünyadan Yaratıcı Billboard Reklamı Örnekleri*. reklam.com.tr: https://reklam.com.tr/blog/dunyadan-yaratici-billboard-reklami-ornekleri

Karaman, K. (2010). Ritüellerin Toplumsal Etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 227-236.

Karslı, Ö. (2016). Erns Cassirer'de Kültürün Anlamı. *Jomelips Dergisi, 1*(2), 38-59.

Kaşlı, M., İlban, M. O., & Şahin, B. (2009). Modern Pazarlama Stratejileri: AB Ve Türk Turizmi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(27), 79-98.

Kaya, İ. (2009). *Pazarlama Bi'tanedir (Bir Pazarlamalar Ansiklopedisi).* İstanbul: IV. Dijital Baskı.

Kaya, Y. (2002). Kültür Değişmeleri; Milli Kültüre Karşı Takınılan Tavrın Değişmelere Tesiri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(6), 192.

Kazakhstan: Introduction To Kazakhstan. (tarih yok). Danish Kazakh Society: http://kazakh.dk/eksempel3/

Kelly, J. (2018, November 15). *Get excited! The Coca-Cola Christmas truck is coming to Waterford*. Waterford Live: https://www.waterfordlive.ie/news/home/347909/get-excited-the-coca-cola-christmas-truck-is-coming-to-waterford.html

Khaneja, S. (2016). Viral marketing: A Magic Wand To Success. *GE-International Journal of Management Research, 4*(7), 95-108.

Khzrtian, S. S., & Samuelian, J. T. (tarih yok). *The Armenian Culture Of Negotiation: Research Approaches*. http://ysu.am/files/04S_Khzrtian_T_Samuelian.pdf

Kızıltaş, Ş. (2014). *Kültürleşmenin tüketici etnosentrizmi üzerine etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Kosner, A. W. (2012, April 11). *Hug Me: Coca-Cola Introduces Gesture Based Marketing in Singapore*. Forbes: https://www.forbes.com/sites/anthonykosner/2012/04/11/hug-me-coca-cola-265

introduces-gesture-based-marketing-in-singapore/#761fdf5126fe

Kotler, P. (2003). *Kotler ve Pazarlama.* İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Kotler, P. (2005). *A'dan Z'ye Pazarlama.* İstanbul: Mediacat Kitapları.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2011). *Marketing Management 14th Edition* (s. 560-561). içinde New Jersey: Prentice Hall.

Kroeber, A., & Kluckholn, C. (1952). *Culture: A Critical Review Of Concepts and Definitions.* New York: A Vintage Book.

Kutanis, R. Ö. (2010). *Örgüt Kültürü Ders Notları.* Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Küçüksaraç, B., & Sayımer, İ. (2016). Deneyimsel Pazarlama Aracı Olarak Artırılmış Gerçeklik: Türkiye'deki Marka Deneyimlerinin Etkileri Üzerine Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(51), 73-95.

Kültür Kavramı ve Teorileri. AFS Intercultural Link: https://s3.amazonaws.com/wocas3/telligent.evolution.components.attachments/13/1637/00/00/00/00/85/55/Concepts+and+Theories+of+Culture++Turkish.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJC2S635RRRB3EOPQ&Expires=1558581587&Signature=goRCgszFV6i4qqXqJdfKJtVfQQA%3d

Latouche, S. (1993). *Dünyanın Batılılaşması.* (T. Keşoğlu, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Levin, I. (2000). Five Windows into Organizational Culture: An Assessment. *Organization Development Journal, 18*(1), 83-94.

Levine , M. (2004). *Halkla İlişkiler: Bir Gerilla Savaşı.* İstanbul: Rota Yayın Yapım.

Levinson, J. C. (1993). *Guerrilla Marketing Excellence: The 50 Golden Rules for Small Business Success.* Boston: Houghton Mifflin Company.

Levinson, J. C. (1994). *Guerrilla Advertising.* New York: Houghton Mifflin Company.

Levinson, J. C. (2007). *Guerrilla Marketing Easy and Inexpensive Strategies for Making Big Profits From Your Small Business.* New York: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.

Levinson, J. C., & Hanley, P. R. (2009). *Gerilla Pazarlama Devrimi.* İstanbul: Mediacat Kitapları. 266

Levinson, J. C., & Lautenslager, A. (2006). *30 Günde Gerilla Pazarlama.* İstanbul: MediaCat Kitapları.

Levinson, J. C., & Levinson, J. (2011). Guerrilla Marketing Remix: The Best Of Guerrilla Marketing. *Guerrilla Marketing Remix: The Best Of Guerrilla Marketing* (s. 77-78). içinde California: Entrepreneur Press.

Levinson, J. C., & Lim, K. (2013). *Guerrilla Facebook Marketing: 25 Target Specific Weapons to Boost Your Social Media Marketing.* New York: Morgan James Publishing.

Levinson, J. C., & Neitlich, A. (2012). *Guerrilla Marketing For Coaches: Six Steps to Building Your Million - Dollar Coaching Practice.* New York: Morgan James Publishing.

Levinson, J. C., & Rubin, C. (1996). *Guerilla Marketing Online Weapons* (s. 11-15). içinde New York: Houghton Muffin Company.

Levinson, J. C., Gallagher, B., & Wilson, O. R. (1992). *Guerrilla Selling: Unconventional Weapons and Tactics for Increasing Your Sales.* New York: Houghton Mifflin.

Lum, R. (2012). *What is Ambient Advertising?* Creative Guerrilla Marketing: http://www.creativeguerrillamarketing.com/guerrilla-marketing/what-is-ambient-advertising

Luxton, S., & Drummond, L. (2000). What is this thing called 'Ambient Advertising'? *ANZMAC 2000 Visionary Marketing For The 21st Century: Facing The Challenge*, 734-738.

Maclachlan, M. (2013, November 1). *Indulgence vs. Restraint – the 6th Dimension*. Communicaid Group: https://www.communicaid.com/cross-cultural-training/blog/indulgence-vs-restraint-6th-dimension

Macy, B., & Thompson, T. (2011). *The Power Of Real - Time Social Media Marketing.* New York: McGraw-Hill.

Malinowski, B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi.* İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Marketing Sensorial. (2013, Kasım 7). YouTube: https://youtu.be/H7CM2DuJj6M

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* (O. Akınhay , & D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

McDonald's Guerilla Marketing Action. (2009, Aralık 16). Youtube: https://youtu.be/paYiHvf5a6M

Mejuyev, V. (1987). *Kültür ve Tarih.* (S. H. Yokova, Çev.) Ankara: Başak Yayınları. 267

Memişoğlu, A. (2014*). Gerilla pazarlama faaliyetlerine ilişkin tüketici görüş ve değerlendirmelerinin belirlenmesi: Örnek bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Meriç, C. (1986). *Kültürden İrfana.* İstanbul: İnsan Yayınları.

Moye, J. (2014, September 25). *Share a Coke: How the Groundbreaking Campaign Got Its Start 'Down Under'*. Innovation: https://www.coca-colacompany.com/stories/share-a-coke-how-the-groundbreaking-campaign-got-its-start-down-under

Mucuk, İ. (2014). *Pazarlama İlkeleri.* İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Nahavandi, A., & Malekzadeh, A. (1988, January). Acculturation in Mergers and Acquisitions. *Academy of Management Review, 13*(1), 79-90.

Nardalı, S. (2009). Gerilla Pazarlaması ve Uygulamadaki Bazı Örnekleri. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16*(2), 107-119.

Nollen, S., & Newman, K. L. (1996). Culture and Congruence: The Fit Between Management Practices and National Culture. *Journal of International Business Studies, 27*(4), 753-779.

Nufer, G. (2013). Guerrilla Marketing - Innovative or Parasitic Marketing. *Modern Economy, 4*(9), 1-6.

Nufer, G., & Bender, M. (2008). Guerilla Marketing. *Reutlinger Diskussionbeitrage zu Marketing and Management (Reutlingen Working Papers on Marketing and Management*, 7-8. Hochschule Reutlingen.

Nutella interactive panel gives out compliments | JCDecaux The Netherlands. (2017, Mart 15). YouTube: https://youtu.be/OnGcnIPghCQ

Okay, H. (2016, Mayıs 10). *Gizli Pazarlama (Stealth Marketing)*. Dünya Gazetesi: https://www.dunya.com/kose-yazisi/gizli-pazarlama-stealth-marketing/28092

Oyman , M., & Özer, S. (2018). Bir Gerilla Pazarlama Uygulaması Olarak Ambient Reklamcılık (Ortam Reklamcılığı): Basılı Dergi Reklamı ile Ambient Reklamın 268

Etkililik Açısından Karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18*(4), 173-192.

Öklük, B. (2018). *Gerilla pazarlama kavramı ve tüketicinin gerilla pazarlama uygulamalarına ilişkin davranışlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özafşarlıoğlu, S. S. (2018). *Pazarlama iletişiminde bir aracı olarak gerilla pazarlama: Türkiye'de uygulanmış gerilla pazarlama kampanyaları üzerine bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özer, S. (2016*). Bir gerilla pazarlama uygulaması olarak ambient reklamcılık: Geleneksel ve ambient reklamın etkililik açısından karşılaştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Özhisarcıklı, E. (2016, Nisan 3). *Gerilla Pazarlama (Guerilla Marketing) Nedir?* Bireysel Yatırımcı: http://www.bireyselyatirimci.com/gerilla-pazarlama-guerilla-marketing-nedir/

Özlem, D. (2008). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi* (s. 157-207). içinde Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Padilla, A., & Perez, W. (2003, February). Acculturation, Social Identity, and Social Cognition: A New Perspective. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 25*(1), 35-55.

Paksoy, T., & Chang, C. T. (2010, March 17). *Revised Multi-choice Goal Programming for Multiperiod, Multi-stage Inventory Controlled Supply Chain Model with Popup Stores in Guerrilla Marketing.* Applied Mathematical Modelling: https://www.academia.edu/2208073/Revised_multichoice_goal_programming_for_multiperiod_multistage_inventory_controlled_supply_chain_model_with_popup_stores_in_Guerrilla_marketing

Pauwels, G., Van Remoortere, D., Casier, J., Billen, Y., Dalstra, R., & Lavaert, S. (t.y.). *Pepsi Like Machine*. Shorty Awards: https://shortyawards.com/6th/the-pepsi-like-machine

Pepsi Like Machine. (2013, Mayıs 30). YouTube: https://youtu.be/O4YrQpupEO8

Phatak, V. (2000). *Uluslararası Yönetim.* İstanbul: Yön Ajans. 269

Rarick, A. C., & Nickerson, I. (2006). An Exploratory Study Of Myanmar Culture Using Hofstede's Value Dimensions. *SSRN Electronic Journal*, 1-12. doi:10.2139/ssrn.1114625

Rarick, C. v. (2014). Mongolia: A Cultural Portrait using the Hofstede 5-D Model. *Global Journal Of Manageent And Business Research: A Administartion And Management, 14*(9), 1-8.

Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. (1936). Memorandum For The Study Of Acculturation. *American Anthropologist, 38*(1), 149-152. doi:https://doi.org/10.1525/aa.1936.38.1.02a00330

Reverse Graffiti Used For A Cleaning Product. (2017, October 23). Joe La Pompe: https://www.joelapompe.net/2017/10/23/reverse-graffiti-ariel-ajax/

Sam, D., & Berry, J. (2016). *Acculturation Psychology.* Cambridge: The Cambridge University Press.

Sargut, A. S. (2001). *Kültürler Arası Farklılaşma ve Yönetim.* İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.

Schein, E. H. (2004). *Organizational Culture and Leadership (3. Ed.)*. USA: Jossey-Bass.

Schmitt, B. (1999). Experiantal Marketing. *Journal Of Marketing Management, 15*(1-3), 53-67.

Schmitt, B. (2010). Experience Marketing: Concepts, Frameworks and Consumer Insights. *Foundations and Trends in Marketing, 5*, 55-112.

Setaysha, O. (2014). *Coca-Cola World Cup Vending Machine Gives Free Coke To Opposing Team*. Creative Guerrilla Marketing: http://www.creativeguerrillamarketing.com/guerrilla-marketing/coca-cola-world-cup-vending-machine-gives-free-coke-opposing-team

Seymen Aytemiz, O. (2008). *Örgütsel Bağlılığı Etkileyen Örgüt Kültürü Tipleri* (s. 48-52). içinde Ankara: Detay Yayıncılık.

Share a Coke with Humanity. (2015, Temmuz 20). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=b5E9QtiqPDk

Sığrı, Ü., & Tığlı, M. (2006). Hofstede'nin "Belirsizlikten Kaçınma" Kültürel Boyutunun Yönetsel-Örgütsel Süreçlere ve Pazarlama Açısından Tüketici Davranışlarına Etkisi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 21*(1), 327-342. 270

Skrob, J. R. (2005). *Open Source and Viral Marketing.* Vienna: University of Applied Science Kufstein.

Smith, K. (2007). *Guerilla Art Kit* (s. 11-13). içinde New York: Princeton Architectural Press.

Sorokin, P. (1947). Society, Culture, and Personality: Their Structure and Dynamics. A System of General Sociology. *Society, Culture, and Personality: Their Structure and Dynamics. A System of General Sociology.* (s. 313). içinde England: Harper & Brothers.

Sosyal medyanın 'UFO' trollemesine porselen devinden yanıt: Telaş yapmayın, bizdik... (2016, Kasım). T24 Bağımsız İnternet Gazetesi: https://t24.com.tr/haber/sosyal-medyanin-ufo-trollemesine-porselen-devinden-yanit-telas-yapmayinbizdik, 373546

Sprite Giant Soda Machine Shower Guerrilla Marketing Campaign. (2012, Nisan 29). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=ocCYlqvJKC4&t=4s

Staff , J. (2013, June 27). *Expedition 206: Revisiting Coke's Epic Quest for the Source of Happiness*. Coca-Cola Journey: https://www.coca-colacompany.com/stories/expedition-206-revisiting-cokes-epic-quest-for-the-source-of-happiness

Staff, J. (2013, June 4). *Coca-Cola for Two: Sharing Can Doubles the Happiness*. Coca-Cola Journey: https://www.coca-colacompany.com/stories/coke-for-2-sharing-can-doubles-the-happiness

Süzen, H. N. (2010). Sanatta Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Enstalasyon Sanatı ve Genco Gülan Örneklemi. *Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1*(6), 147-162.

Şimşek, G. (2007). Pazarlama İletişimi "Gayrı-Resmi" Silahı: Tuzak Pazarlama ve Uygulanan Stratejiler. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 5*(1), 135-143.

Şişman , M. (2002). *Örgütler ve Kültürler.* Ankara: Pegem A Yayınları.

Tay, V. (2017, March 17). *Have You Seen Puma's Peel Off Sticker Campaign?* Marketing: https://www.marketing-interactive.com/have-you-seen-pumas-peel-off-sticker-campaign

TDK. (2019). *Türk Dil Kurumu.* Türk Dil Kurumu Sözlükleri: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts

Tek, Ö. B. (1999). *Pazarlama İlkeleri.* İstanbul: Beta Basım Evi.

Tekin, M., Şahin, E., & Göbenez, Y. (2014). Postmodern Pazarlama Yaklaşımıyla Modern Pazarlama Yöntemleri: Güncel Şirket Uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Dr. Mehmet Yıldız Özel Sayısı*, 225-232.

Tezcan, M. (1987). *Kültür ve Kişilik (Psikolojik Antropoloji).* Ankara: Bilim Yayınları.

The Case Against Used Games. (2011, September 21). Taterchimp: https://www.destructoid.com/blogs/taterchimp/the-case-against-used-games-211953.phtml

The Coca-Cola Friendship Machine Alternative Advertising Example. (2011, Mayıs 1). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=1Pk07lQS3gs

The Friendly Twist. (2014). Behance: https://www.behance.net/gallery/17454717/Coca-Cola-The-Friendly-Twist

The Friendship Machine. (2011, June 21). Ads Of The World: https://www.adsoftheworld.com/media/ambient/cocacola_the_friendship_machine

The University Of Tennessee Coca-Cola Happiness Vending Machine. (2013, Şubat 17). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=Ihu1Z0KX4wg

The World's First Vending Machine Where You Pay With A Dialect! (2017, Eylül 13). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=v0L5yarc1TM

The Fun Theory 1 – Piano Staircase Initiative | Volkswagen. (2009, Ekim 26). YouTube: https://youtu.be/SByymar3bds

TNT Belgium Guerrilla marketing - shared by TheMktgTV.flv. (2012, Kasım 22). YouTube: https://youtu.be/K1TGRKwA9-E

Topçuoğlu, H. (1976). *Genel Sosyoloji Ders Notları.* Ankara: A.Ü.DTCF.

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük.* Anakara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tylor, E. (1920). *Primitive culture : Researches Into The Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art, and Custom* (Cilt 1). London: London: Murray.

Uluak, F. (2012, February 23). *Coca-Cola: Happiness Machine for Couples*. Digitalbuzz: http://www.digitalbuzzblog.com/coca-cola-happiness-machine-for-couples/ 272

Urgancı, F. (2015). *Gerilla pazarlama ve etik: Nitel bir araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ursäkta, vad sa du? Världens första dialektstyrda dryckesautomat. (2017, August 8). Coca-Cola Journey: https://www.coca-cola.se/stories/ursaekta--vad-sa-du--vaerldens-foersta-dialektstyrda-dryckesauto

Uygur, N. (2003). *Kültür Kuramı.* İstanbul: YKY.

Uygur, S. M., & Doğan, S. (2013). Deneyimsel Pazarlamanın Müşteri Memnuniyeti Üzerine Etkisi: Restoranlar Üzerine Bir Araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(37), 33-48.

Uysal, S. (2011). *Küçük ve orta ölçekli işletmeler için yeni bir pazarlama anlayışı: Gerilla pazarlama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Ülken, H. Z. (1969). *Sosyoloji Sözlüğü.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi: Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(3), 291-309.

Web 2.0 Teknolojisi. Eğitimde Yeni Araçlar: http://www.webegitimaraclari.com/web-2-0-teknolojisi

WestJet & Coca-Cola: #shareacokecanada Plane. (2014, Ekim 6). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=0gaeyyrW7T0

White, L. A. (1949). *The Science of Culture.* New York: Grove Press Inc.

Why Generation Z Is Choosing Happiness: A Happiness Study Commissioned By Coca-Cola. (2015). https://www.coca-cola

Williams, R. (1981). *The Sociology of Culture.* Chicago: University of Chicago Press.

Yetiş, Ş. A. (2015). Termal Otel İşletmelerinde Deneyimsel Pazarlama Yaklaşımı. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17*(29), 90-98.

Yıldırım, H. (2011, 01 08). *Uygarlık, Kültür ve İnsanlık*. Evrim Teorisi Online: https://evrimteorisionline.com/2011/01/08/uygarlik-kultur-ve-insanlik-halit-yildirim

Yılmaz, B. (2016, Nisan). Bir Sosyal Medya Pazarlaması Olarak Gerçek Zamanlı Pazarlama: #Thedress Örnek Olay İncelemesi. *2.Uluslararası Medya Çalışmaları Kongresi*, 1039-1060.

Yilmaz, F. B. (2013, Aralık 27). *Renklerle Pazarlama Sanatı*. Pazarlamasyon: https://pazarlamasyon.com/renklerle-pazarlama-sanati

Yılmaz, R. M. (2007, Temmuz 12). *Gerilla Pazarlama*. Pazarlama Yönetimi: http://pazarlamaci.blogspot.com/2007/07/gerilla-pazarlama.html

Yörükoğlu, M. C. (2014). *Gerilla pazarlama ile tüketici arasındaki oyunlaştırma ilişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yüksekbilgili, Z. (2011). Gerilla Pazarlama: Kuramsal Bir Çerçeve. *ABMYO Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 49-54.

Yüksel, A. B. (2010). *Bir ütopya olarak gerilla sanatı ve gerilla reklamcılığın yarattığı distopya* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

Zavisic, Z., & Medic, M. (2006). The Marketing of Small Enterprises, Guerilla Marketing. *Faculty of Economics in Osijek, Croatia in its Journal Interdisciplinary*, 414-425.

Hofstede Insights: https://www.hofstede-insights.com/models/national-culture/

"Roll Out Happiness", Da Wieden+Kennedy Amsterdam, Para Coca Cola. (2013, Ekim 1). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=XWBLNVUg3mk

10 Adımda Gerilla Pazarlama Nasıl Yapılmalıdır? (2015). Pazarlama Türkiye: https://pazarlamaturkiye.com/pazarlama/10-adimda-gerilla-pazarlama-nasil-yapilmalidir

2012 Gold Outdoor: Share A Coke. (2012, Haziran 27). YouTube: https://www.youtube.com/watch?v=2l_WzEdUd0o 274

5 Awesome Ambient Marketing Campaigns. (2014, October 28). Kauff's Signs & Lettering:http://www.kauffsigns.com/advertising/ambient-marketing

A GENERAL ASSESSMENT ON OLD AGE INSURANCES OF THE EUROPEAN UNION, DEVELOPED WEST AND EASTERN DEVELOPING COUNTRIES

Yazar
Kemal ÇİFTYILDIZ

Editör
Hayrettin ŞAHİN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-96-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

PREFACE

When old age is considered as a whole of human life, it is the last stages of life and it is possible to make an autumn analogy. All over the world, regardless of nationality and culture, the common goal of people in this period is to have financial comfort and security in terms of health. It is desired that the effort spent during the active working period will be rewarded while resting in this period, and that it will not be difficult economically and to have a financial strength that will make the dreams come true after retirement.

The strength of each country's social security structure is directly proportional to its economic power. It is seen that the possibilities of social security systems are wide in developed countries with a strong financial structure. The same is true for old-age insurance, which is a subsystem. It is possible to see old-age insurance systems that prove this situation in regions where the social security system is more established, and especially in many countries in the European region.

Considering the countries included in the European Union, it is seen that there is no single old-age insurance system in the union, on the contrary, the system of each country is different from each other. While we see that the system is more developed and the opportunities it offers are more generous in those of these countries, which can be described as the locomotive, in countries where the systems do not have a long history and which are economically weaker within the union, the opportunities for old-age insurance are at a more limited level.

In this context, in the study, while determining the countries, care was taken to select them from two different groups, developed and developing countries within the union. In addition to the nine countries with these qualifications, the old age insurance system in our country is also included in the last section. Based on these data and information, the conclusion sections about the aging systems of the countries are given after each country, mostly on the strong points and the points open to development.

We think that the work will be useful for researchers working in this field. In this area, more comprehensive studies can be carried out by expanding the scope of the country or by including different insurance types in the future researches to be carried out within the scope of the European Union. Hoping that the study will be useful for all academic community and researchers.

Hayrettin Şahin PhD.
Editor

INGREDIENTS

INTRODUCTION 1

1. Problems Occurring With Aging 2
2. Old Age Insurance Within The Social Security System 2
3. Retirement Ages in Oecd Countries 3
4. Social Security And Old Age Insurance in European Union Countries 4

I. NETHERLANDS OLD AGE INSURANCE 5

1. Overview Of Aging in The Netherlands 5
2. The Problem Of Aging And Public Policy in The Netherlands 6
3. Old Age Insurance Allowance in The Netherlands: Aow 7
   3.1. History Of Aow 7
   3.2. Purpose Of The Dutch Government With The Approval Of The Aow Act 8
   3.3. Features Of The Aow Pension 8
   3.4. Aow Fees 9
   3.5. Deductions From Aow Fee 10
4. Old Age Insurance Of Employees in The Private Sector 11
5. Individual Private Old Age Insurance 11
6. Working Life After Retirement Age 12
7. Aow Age Determination And Processing Of Data ınto The System 13
   7.1. Aow Age Determination And Data Processing (2024) 14
8. Svb (Sociale Verzekerings Bank) Definition 16

II. FRANCE OLD AGE INSURANCE 21

1. Retirement Age Applications in France 21
2. Premium Payment in France 22
3. Pension in France 22
   3.1. Conditions For Benefiting From Old Age Pension in France 23

III. UNITED KINGDOM OLD AGE INSURANCE 27

1. Definition Of Old Age Insurance 27
   1.1 Uk Retirement Date 28
   1.2 Retirement Age in The Uk 29
   1.3 Uk Government Pension 29
      1.3.1 Basic State Pension 29
         1.3.1.1. First Leg Retirement 30
         1.3.1.2. Second Leg Pension 30
         1.3.1.3. Third Leg Retirement 30
      1.3.2 New State Pension 30

1.4 PENSION PAYMENT 31
1.5 UK WORKPLACE PENSION PLAN 31
1.5.1 Occupational Retirement 32
1.5.2 Private Pension Or Stakeholder Pension 32

IV. SPAIN OLD AGE INSURANCE 37
1. Spanish Social Security System 37
2. Old Age Insurance 37
3. Retirement Age in Spain 39
4. Assistance From Inss 40
4.1. PREMIUM-LINKED BENEFITS 40
4.2. PREMIUM-FREE BENEFITS 40
5. Self Employed in Agriculture 41
6. Retirement Age 41

V. ITALY OLD AGE INSURANCE 45
1.Overview Of Old Age Insurance 45
1.1. REQUIRED CONDITIONS FOR OLD AGE INSURANCE 46
2. Development Of Pension Insurance 46
3. State Pension 46
4.1. NEW RETIREMENT AGE 47

VI. CZECH REPUBLIC OLD AGE INSURANCE 51
1. Old Age Insurance 51
1.1. OLD AGE PENSION 52
1.1.1. Full Old Age Pension 54
1.1.2. Partial Old Age Pension 54
1.1.3. Amount Of Early Permanently Reduced Old Age Pension 55
1.1.4. Premium Period 56
1.1.5. Regular Old Age Salary Amount 57
1.2. DEATH PENSION 57

VII. POLAND OLD AGE INSURANCE 63
1. Development Of Old Age Insurance in Poland 63
1.1. REFORMED NEW RETIREMENT STEPS 64
1.2. RETIREMENT SYSTEM STEPS 64
1.3. FEATURES OF THE NEW SYSTEM 65
2. Retirement Ages 65
3. Conditions For Retirement Salary 67
4. Pension Contributions 67
5. Amount Of Old Age Pension 68
6. Pension Calculation Formula 69
7. Additional Retirement Decision 69

8. Qualitative Conditions in Old Age 70
9. Retirement Adjustment 71
10. Survivor's Pension 71
10.1. Payments To Survivors 72

VIII. ROMANIA OLD AGE INSURANCE 77
1. Old Age Pension 77
1.1. Retirement Age 77
1.2 Minimum Pension 78
1.3 Calculation Formula 78
1.4 Former Working Groups And Benefits For The Activity Performed 79
1.5. Lowering The Standard Retirement Age For Old Age Pension 79
2. Application For Old Age Pension 80
2.1. Documents Required To Apply For Old-Age Pension 80
3. Cases Of Termination Of Pension 80
3.1. Accumulatİon Of Pension With Other Income 81
4. Death Pension 81
5. In Which Assistance Can Be Requested From The Pension System 81
6. Disability Pension 82
7. Early Retirement 82

IX. LITHUANIA OLD AGE INSURANCE 85
1. Lithuanian Social Security System 85
1.1. Old Age Insurance in Lithuania 86
1.2. Entitlement To Pension 87
1.3. Required Conditions For Old Age Insurance 87
1.4. Pension And General Regulations in Lithuanian Old Age Insurance 88
1.5. Lithuania Old Age Insurance Rights And Other Possible Rights 89

X. TURKEY OLD AGE INSURANCE 95
1. History Of Social Security System in Turkey 95
2. Purpose Of Old Age Insurance 96
3. Benefits Provided in Old Age Insurance 97
4. Old Age Wholesale Payment 97
5. Old Age Pension 97
6. Retirement Salary 98
7. Old Age Pension Conditions 98
8. Retirement Age 98
8.1. Easy Pension Options 100
9. Application For Connection Of Old Age Money 100

REFERENCES

AYLA KAYALI, Hollanda dışında ikamet edenlere AOW yaşlılık aylığı,1/8

AZİZ ŞEKER – GÖKHAN KURT, Bir Sosyal Politika Alanı Olarak Yaşlılık Ve Sosyal Hizmet Uygulamaları, NÜFUSBİLİM DERGİSİ / TURKISH JOURNAL OF POPULATION STUDIES 2018 40: 7-30

BEĞER, T., & YAVUZER, H. (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. Klinik Gelişim, 25(3), 1-3.

CAROLIEN HM SMITS, DOKTORA, HUGO K. VAN DEN BELD, MA , MARJA J. AARTSEN, DOKTORA , JOHANNES JF SCHROOTS, DOKTORA, Hollanda'da Yaşlanma: Sanat ve Bilimin Durumu, *The Gerontologist*, Cilt 54, Sayı 3, Haziran 2014, Sayfalar 335–343

COLOMBO, F., LLENA-NOZAL, A., MERCİER, J. VE TJADENS, F. (2011). Help wanted? Provid-ing and paying for long-term care. OECD Health Policy Studies: OECD Publishing.

DYT. SİMGE YILMAZ, AYLA AÇIKGÖZ, CELALETTİN ÇEVİK, KEVSER TARI SELÇUK, DR. REYHAN UTKU, Yaşlılara Yönelik Sağlık ve Sosyal Hizmet Sunumu; Ülke Örnekleri Üzerinden Değerlendirmeler, 2013,cilt:22,sayı:3,sayfa:105

FARUK TAŞÇI, Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar, Çalışma ve Toplum 2010/1

HELLİWEL J., LAYARD R. VE SACHS J. World Happinest Report 2016: Volume I. New York: Columbia University. 2016

KAAN SEVİM, Hollanda'da Yaşlı Bakım Hizmetleri, Sosyal Çalışma Dergisi, 2017, Cilt: 1, Sayı: 1, 55-63

KOEMAN, Her zaman Hollanda'da ikamet etmediniz mi? 4,7/ 16

SCHOLS J., FRİJTERS D., KEMPEN G. VE HAMERS J, Qulity Monitoring Of Long Term Care For Older People İn The Netherlands, sayfa:211

ŞEKER, A., KURT, G. (2018). Bir Sosyal Politika Alanı Olarak Yaşlılık ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. Nüfusbilim Dergisi, 2018/40, 7-30.

TAŞÇI, F. (2010). Yaşlılara yönelik sosyal politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya örnekleri. Çalışma ve Toplum Dergisi, 1, 175-202.

TAHSİN KILIÇ, e-Sağlık, İyi Uygulama Örneği; Hollanda, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, GÜSBD 2017; 6(3): 203-217

TANJU BEĞER - Hakan YAVUZER, YAŞLILIK VE YAŞLILIK EPİDEMİYOLOJİSİ, 2010/2012, 1-3

TAŞÇI,

https://beyimgocu.com/2020/09/14/pension-scheme-for-expats-in-netherlands/ (Erişim Tarihi: 22.05.2021, 21.53)

https://www.hr-kiosk.nl/hoofdstuk/pensioen/algemene-ouderdomswet-aow/algemene-ouderdomswet-inleiding (Erişim Tarihi: 23.05.2021, 15.23)

https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/algemene-ouderdomswet-aow/vraag-en-antwoord/wat-verandert-er-op-mijn-werk-als-ik-wil-doorwerken-na-mijn-aow-leeftijd (25.05.2021, 03.42)

https://www.svb.nl/Images/9103TX.pdf (Erişim Tarihi: 18.05.2021, 13.50)

https://www.turkinfo.nl/hollanda39da-yasli-nufus-artiyor/816/ (Erişim Tarihi: 18.05.2021, 21.12)

https://www.oecd.org/pensions/private-pensions/Pension-Markets-in-Focus-2017.pdf, 22.04.2021, 22:34.

https://www.turkinfo.nl/hollanda39da-yasli-nufus-artiyor/816/, 18.05.2021, 21.12

https://www.dreamstime.com/concept-old-age-insurance-illustration-image129270775

https://smartasset.com/retirement/average-401k-return

https://www.afdb.org/en/countries/non-regional-member-countries/netherlands

RESOURCES

ALPER Yusuf."Yeniden Yapılanmanın (Dönüşümün) Eşiğindendeki Sosyal Güvenlik" MESS Mercek, İstanbul, Temmuz 1998 (Yeniden Yapılanma)

ALPER, Yusuf. (1997). Sosyal Güvenlik ve Emeklilik Yaşının Tespiti. Çimento İşverenleri Dergisi, Cilt:12, Sayı:1, Şakar, Müjdat.

ALPER, Yusuf. Sosyal Güvenliğin Tasaruf Eğilimine Tesirleri, (Basılmamış Doktora Tezi,) Uludağ Üniversitesi, Bursa, 1985 (Tasarruf).

ALTAN, Ö. Z. (2003). *Sosyal Politika.* Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:1477, Eskişehir.

ALTAN, Ö. Z. (2007). *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku.* Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:1694, Eskişehir.

ALTAN, Ömer Zühtü. (2003). Sosyal Politika. Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:1477, Eskişehir.

ATEŞ, M. (2011) "Sağlık Hizmetleri Yönetimi" Beta yayınları, İstanbul

AYHAN, A. (2012). Sosyal güvenlik kavramı ve sosyal güvenlik ilkeleri. Sosyal Güvenlik Dergisi, 1(1), 41-55.

BİRKAN, Selahattin. Dünyada Sosyal Güvenlik Ekonomisi, Yakın ve Ortadoğu Çalışma Enstitüsü, Dizerkonca Matbaası İstanbul, 1969

Brown, J. D. (1969). "TheGenesis Of Social Security‹ n America‹ ndustrialRelationsSection." Princeton University Princeton, NJ, Social Security Administraiton.1969

DİLİK, Sait, "Sosyal Güvenligin Tarihsel Gelişimi", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:XLIII, Ocak–Haziran 1988, No: 1-2.

Dilik, Sait. (1989). Sosyal Güvenliğin Karşıladığı Riskler ve Türkiye' de Durum. Kamuİş Dergisi.

GÜZEL Ali, OKUR Ali Rıza. (2004). Sosyal Güvenlik Hukuku. Yenilenmiş 10. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

KAUFMANN ,O. (1998) "4 FRANSA DA SOSYAL GÜVENLİK". Max Planck Yabancı ve UluslararasıSosyal Güvenlik Hukuku Enstitüsü, Münih.

ONUR, Bekir. (1995). Gelişim Psikolojisi-Yetişkinlik-Yaşlılık-Ölüm. Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

PERKINS, Frances. "TheRoots Of Social Security" delivered at Social Security Administration Headquarters, Baltimore, Maryland, October 23, 1962.

EROL, Selahattin, (2014).YaşlilikSigortasi ve EmeklilikYaşiTartişmasi.Sosyal Bilimler Dergisi

SGK, (2012), Avrupa Birliğinde Sosyal Güvenlik.: T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu Ankara Sargutan A. E. (2006) "Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri " Hacettepe Üniversitesi yayını, Ankara

SHAKDAM, C.(2018) "Fransız sosyal güvenlik sistemi dayanışma adına sosyal risklerin yönetimi"

SÖZER, Ali Nazım. (1994). Sosyal Sigorta Kurumlarında Yeniden Yapılanma Üzerine. Çimento İşverenleri Dergisi,

ŞAKAR, Müjdat. (1989). *Sosyal Sigortalarda Emekliliğe Hak Kazanma Koşullarına İlişkin Bazı Sorunlar.* Çimento İşverenler Dergisi, Mart Sayısı.

ŞAKAR, Müjdat. (1987). Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Yaşlıların Korunması. Doktora Tezi, Eskişehir.

TALAS, Cahit. Sosyal Ekonomi, S. Yayınları 14, Ankara, 1979 (Sosyal)

TEKSÖZ, T. (2007). *Sosyal Güvenlik Reform Çabaları.* Bütçe Dünyası Dergisi, Cilt:2, Sayı:26, Ankara.

TUNCAY C.; Ekmekçi Ö. (2005). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri.* Basım: 11, İstanbul.

TUNCAY, Aziz Can. Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, Yenilenmiş 7. Baskı, Beta Basım Yayın ve Dağıtım A.Ş. istanbul, 1996.

TUNÇOMAĞ, Kenan. (1990). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar. İstanbul.

TURNER,John."RetirementincomeSystemsForDifferenteconomic,DemographicAndPoliticalEnvironments" TripartiteRegionalConsultationWithAsianCountries On The Development Of An ILO ApproachToThe Reform And Development Of PensionSystems, Bangkok, 30 September – 9 October 1997, Geneva

TÜSİAD, Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapabılanma, (Can TUNCAY Yusuf ALPER) istanbul, Ekim 1997.

UĞUR, S. (2002). *Sosyal Güvenliğimizdeki Son Değişikliklerin Değerlendirilmesi.* Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, İzmir.

YILDIRIM HH ve YILDIRIM T. (2015) "Avrupa Birliği Sağlık Politikaları ve Sağlık Sistemleri Güncelleştirilmiş Genişletilmiş 3. Baskı" ABSAM Yayınları Ankara

YILDIRIM, T.; GÜNDAY, M. (2003). *İdare Hukuku.* Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 781, Eskişehir.

https://www.hurriyet.com.tr/dunya/fransada-emekli-nasil-olunur-fransada-emeklilik-sartlari-nelerdir-41486992(Erişim tarihi:07.06.2021:18:37)

https://www.arti33.com/fransada-emekli-ayligi-nasil-hesaplanir-ne-kadar-maas-alacaksiniz-iste-detaylar/(Erişim tarihi: 01.06.2021:14:39)

https://www.muhasebenews.com/fransada-ek-emeklilik-ayligi-nasil-baglanir/(Erişim tarihi: 07.06. 2021:12:26)

https://www.arti33.com/fransada-emekli-ayligi-nasil-hesaplanir-ne-kadar-maas-alacaksiniz-iste-detaylar/(Erişim tarihi:07.06.2021: 17:53)

https://ditibstrasbourg.fr/fransada-sosyal-guvenlik-konusunda-sikca-sorular-sorular-ve-cevaplari/ (Erişim tarihi: 04.06.2021: 02:21)

http://www.cleiss.fr/docs/regimes/regime_france/an_index.html(Erişim tarihi: 12.07.2021: 21:45)

http://www.cleiss.fr/docs/regimes/regime_france/an_a2.html (Erişim tarihi: 13.07.2021, 02:44)

http://www.unedic.org/article/contributions-taux-montants-durees (Erişim tarihi: 13.07.2021, 03:45).

https://europa.eu/europass/tr/country/learn-france

REFERENCES

AŞKIN, Umur (2003), "Bireysel Emeklik Rejimi: OECD Ülkeleri İle Karşılaştırılarak Türkiye'de Uygulanabilirliği"*, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.*

CAN, Y., & EYİDİKER, U. (2019), "Bireysel Emeklilik Sisteminde Otomatik Katılımın Türkiye'de Gelişiminin İzlenmesi". Finans ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt 4 Sayı 4, sy 626-642.

ACAR, İ. A., & KİTAPÇI, İ. (2008), "Sosyal güvenliğin demografik boyutu: Türkiye'deki emeklilik sistemindeki değişim. *Maliye Dergisi*, *154*, 77-98.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Ya%C5%9Fl%C4%B1l%C4%B1k_sigortas%C4%B1 (05.05.2020, 21.08).

https://www.portafina.co.uk/pensions/the-pension-timeline/ (05.05.2020, 21.17).

https://fixmypension.com/2018/02/27/a-brief-history-of-pensions/ (05.05.2020, 21.25).

https://www.ageuk.org.uk/information-advice/money-legal/pensions/state-pension/basic-state-pension/ (08.05.2020, 23.21).

https://www.gov.uk/state-pension/increase-the-amount-youll-get (08.05.2020, 23.34).

https://www.gov.uk/state-pension/eligibility#:~:text=The%20earliest%20you%20can%20get,working%20and%20paying%20National%20Insurance (08.05.2020, 23.40).

https://www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions (08.05.2020, 23.46).

https://www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions/who-can-pay-voluntary-contributions (08.05.2020, 23.50).

https://www.gov.uk/voluntary-national-insurance-contributions/rates (08.05.2020, 23.30).

https://www.ageuk.org.uk/information-advice/money-legal/pensions/state-pension/new-state-pension/ (08.05.2020, 23.48).

https://www.gov.uk/new-state-pension/what-youll-get (14.05.2020, 02.14).

https://www.gov.uk/new-state-pension/how-to-claim (14.05.2020, 02.30).

https://www.gov.uk/state-pension/what-youll-get (14.05.2020, 02.43).

https://moneyfacts.co.uk/retirement/guides/pension-types-explained/#Stakeholder-pensions (06.06.2020, 20.18).

https://www.citizensadvice.org.uk/debt-and-money/pensions/starting-a-pension/choosing-a-personal-pension/ (06.06.2020, 20.33).

https://www.gov.uk/personal-pensions-your-rights (14.05.2020, 01.58).

https://www.citizensadvice.org.uk/debt-and-money/pensions/types-of-pension/workplace-pensions/#group_personal_pensions_and_stakeholder_pensions_through_your_workplace (06.06.2020, 20.14).

https://www.expatica.com/uk/finance/retirement/planning-your-retirement-in-the-uk-1040740/#İnheritance (06.06.2020, 19.48).

https://www.visitlondon.com/things-to-do/london-areas/london-bridge/top-things-to-do-in-london-bridge

REFERENCES

ARABACI, R. ve ALPER, Y. (2010). "Sosyal Güvenlik Reformunun Yaşlılık Aylıklarına Etkisi: Yoksulluk Yaratan Bir Sosyal Güvenlik Sistemi", *Amme İdaresi Dergisi*

EROL, S. (2014). "YAŞLILIK SİGORTASI VE EMEKLİLİK YAŞI TARTIŞMASI." *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,

Gençtürk, Y. (2017). *Hacettepe Üniversitesi, Fen Fakültesi, Aktüerya Bilimleri Bölümü Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*

EKDEMİR, H. Şadi(2009), "AB-Tükiye Uluslararası Sosyal Güvenlik Uyum ve Eşgüdüm Normları", Hak-İş Konfedearasyonu, Norm Matbaacılık, Ankara.

KOÇMAN, A. (2007). *Hacettepe Üniversitesi Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*

VALVARDE António Martin (1997), "El régimen juridico de la pensión de jubilación en la Ley de consolidación y racionalización del sistema de la Seguridad Social, Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales" 1997/4, sh. 43-60.

http://static.dergipark.org.tr/article-download/c508/9c2a/b9eb/5a44f3af95b92.pdf

http://ataum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/360/2018/07/Avrupa-Birligi-Ulkeleri-ve-Turkiyede-Sosyal-Guvenlik-Harcamalarinin-Degerlendirilmesi.pdf

https://www.hakis.org.tr/uploads/yayinlar/sosyal_guv_es_gudum.pdf

https://dergipark.org.tr/tr/search?q=ispanya+sosyal+g%C3%BCvenlik+sistemi+emeklilik&section=articles

http://dunyaemeklilikdanismanlik.com/Dunyada-emeklilik-yaslari-kosullari.html

http://mail.ceis.org.tr/dergiDocs/1mak993.pdf :2020)

https://www.dogrulukpayi.com/bulten/dunyada-yaslilik-ve-emeklilik, erişim tarihi:2021

https://www.worldatlas.com/articles/what-continent-is-spain-in.html

REFERENCES

http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/emekli/yaslilik_ayligi
https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1116&langId=en&intPageId=4625
benefits-happiness#:~:text=Italy,for%20them%20and%20are%20reimbursed.
https://www.loc.gov/law/foreign-news/article/italy-new-law-changes-retirement-age/
https://tradingeconomics.com/italy/retirement-age-men
https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir/
https://www.oecd.org/finance/private-pensions/42566263.pdf
https://www.123rf.com/photo_120508692_roman-colosseum-rome-italy.html

REFERENCES

https://prezi.com/p/63nq7vtmrs3h/cek-cumhuriyeti-cekya/

https://www.slideshare.net/mobile/UlkeRaporlari2013/cek-cumhuriyeti-ulkeraporu2013

https://medium.com/@ozgurkaratas/çek-cumhuriyeti-hakkında-kısa-bilgiler-2019-21d105b585a

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2019/05/ab-sosyal-guvenlik.pdf&ved=2ahUKEwiOwp_2m8_oAhUdTxUIHQSGBZ8QFjAKegQIAhAB&usg=AOvVaw1lQYk40nWzDAxOA3A6eOAM

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2019/05/ab-sosyal-guvenlik.pdf&ved=2ahUKEwiZxs6I-s7oAhVxxcQBHRvLCXQQFjAFegQICBAB&usg=AOvVaw1lQYk40nWzDAxOA3A6eOAM

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2019/05/ab-sosyal-guvenlik.pdf&ved=2ahUKEwiOwp_2m8_oAhUdTxUIHQSGBZ8QFjAKegQIAhAB&usg=AOvVaw1lQYk40nWzDAxOA3A6eOAM

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/1334/avrupa-birli%25C4%259Finde-i%25C5%259F-sa%25C4%259Fl%25C4%25B1%25C4%259F%25C4%25B1-ve-guevenli%25C4%259Fi.pdf&ved=2ahUKEwiR-oLrl8_oAhWgUxUIHbT-BwQQFjAAegQIARAB&usg=AOvVaw2cN9wuG1buY4Jh6JDT3Cp5

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/1406/emirkafkas.pdf&ved=2ahUKEwjm86nBn8_oAhU6XRUIHV3YBCkQFjAEegQIARAB&usg=AOvVaw2akpRU3aGvPSiz9Niw7BUB

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://archive.ismmmo.org.tr/docs/basin/2007/bulten/07062007_IssizlikSigortasi.pdf&ved=2ahUKEwiChsnEo8_oAhUTw8QBHSWHCvs4KBAWMAF6BAgJEAE&usg=AOvVaw1ei4-QX3mplkXfC1HTI9nD

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2019/05/ab-sosyal guvenlik.pdf&ved=2ahUKEwjVgPCOrM_oAhV0s3EKHT5PB8EQFjAFegQIBxAB&usg=AOvVaw1lQYk40nWzDAxOA3A6eOAM

https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2019/05/ab-sosyal-guvenlik.pdf&ved=2ahUKEwiyoK2ZvM_oAhVRXRUIHejFAJQQFjAFegQIBxAB&usg=AOvVaw1lQYk40nWzDAxOA3A6eOAM

https://prezi.com/p/63nq7vtmrs3h/cek-cumhuriyeti-cekya/

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&intPageId=4475&langId=en&

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&langId=en&intPageId=4482

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&langId=en&intPageId=4469
https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&langId=en&intPageId=4476
https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2019/05/ab-sosyal-guvenlik.pdf
https://www.remax.eu/en/region/czech-republic

REFERENCES

DOĞUKAN M.N. ,Sezer A.H. ,Yağmur A.S.,Aktuna A.,Gencal B.,Altıntaş C. ,Erdoğan E.S, Dur V. , (2019), "*Avrupa Birliğinde Sosyal Güvenlik"*,

SORAKA, & BRESLAU, (2010), *'Polen- Analysen", sayı70'* , s.2-3

SORAKA,& BRESLAU, (2014), *'Polen- Analysen, sayı 137'*, s.3

SIPORSKA, A. (2009), "*Sozailversicherung in Polen"*, Sozialversicerung in Polen" Warschau.

UĞUR, S. (2010), "Geçiş Ekonomilerinde Emeklilik Sistemi Reformları" , Journal of Social Policy Conferences , 0 (49)

YAKAR, A. G. S. (2005), "Polonya Emeklilik Sisteminde Dönüşüm", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 14 (2) , 449-463

.https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1124&langId=de&intPageId=4726 (25.04.2020: 23:55)

(https://eures.praca.gov.pl/de/index.php?option=com_content&view=article&id=81&Itemid=114 (24.03.2020: 12:36)

https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Poland_it.pdf (06.05.2020: 19:32)

https://www.rupoland.com/aboutpoland/96-poland-emerytalne (08.05.2020: 17:02)

https://www.vile-netzwerk.de/polen/articles/das-polnische-rentensystem.html (15.05.2020: 14:45)

https://www.ssa.gov/policy/docs/progdesc/ssptw/2016-2017/europe/poland.html , (06.06.2020: 02:10)

http://eures-triregi.eu/unfallversicherung-in-polen.html (06.06.2020: 17:06)

http://web.hitit.edu.tr/ (02.03.2020: 14:16)

https://www.coe.int/en/web/portal/-/poland-should-not-withdraw-from-the-istanbul-convention-says-secretary-general

REFERENCES

ARICI, K., ALPER, Y. (2012), "Sosyal Güvenlik", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

EROL, S. (Haziran 2011), Yaşlılık sigortası ve emeklilik yaşı tartışması. Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1), 40-62

www.cnpp.ro

https m-hotnews-ro.cdn.ompproject

https.pensiiicluj.ro

www.creaza.com

https:ec.europa.eu

www.cjpgalati.ro

REFERENCES

AKKAYA, Y. (2000), "Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar", *Toplum ve Hekim.s.2-90*

DUR V. (2011), "Avrupa Birliği'nde Esnek Güvence ve Türkiye Uygulamaları", *T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu*. s. 26.

LAZUTKA, R. (2008), "Pensijų privatizavimo Lietuvoje tikslai ir rezultatai. *Ekonomika (mokslo darbai)", Vilnius: VU, 2008, Nr.1.*

MESAIKIS T. (2019), "A Comparison of Lithuanian and Swedish Old Age Pension Systems".

T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu. (2012), "Avrupa Birliği'nde Sosyal Güvenlik". *Sistem Ofset, Ankara,*

www.sgk.gov.tr./ Sosyal Güvenlik Sistemi, Erişim tarihi: 26.09.2020, 11:30

www.oecd-ilibrary.org OECD Emeklilik 2017 Raporu, Erişim tarihi: 23.09.2020, 14:30

www.europa.eu/European Commission/ Employment, Social Affairs, Lithuania, Erişim tarihi: 27.09.2020, 14:30

https://www.avrupa.info.tr/en/lithuania-86

REFERENCES

AKPINAR Teoman / ÖĞÜTOĞULLARI Eren, (2020) "Türkiye"de Sosyal Güvenliğin Kısa Tarihçesi"Balkan ve Yakındoğu Soyal Bilimler Dergisi, 2020:06.

AYHAN Abdurrahman , Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri Ocak 2012 Cilt 1, Sayı 1

BAĞ-KUR SİGORTA YARDIMLARI İŞLEMLERİ YÖNETMELİĞİ, Resmî Gazete 2005

BİLİR Nazmi (2016), "Yaşlılık Tanımı, Yaşlılık Kavramı", Epidemiyolojik Özellikler Ankara.

BAŞTERZİ, Fatma (2006), "Yaşlılık Sigortası Bakımından Sosyal Güvenlik Normlarımın Uyumlaştırılması", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

CAMKURT Mehmet Zülfi, (2014), "Yaşlılık ve Yaşlıların Sosyal Güvenliği Kapsamında 65 Yaş Aylığı Bağlanmaİşlemleri" Kamu-Ðş; C:13, S:3.

DUMAN Tayyip (1998), "Osmanlılarda Sosyal Güvenlik ve Yardımlaşma", Milli Egitim Dergisi.

EROL Sebahatttin ,Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Yaşlıların Korunması. Doktora Tezi, Eskişehir.

EROL Sebahattin , "Yaşlılık Sigortası ve Emeklilik Yaşı Tartışması, Sosyal Güvenlik Reform Çabaları". Bütçe Dünyası Dergisi, Cilt:2, Sayı:26, Ankara.

MAHİROĞULLARI Adnan, (2011), "Osmanlı Devletinde Kurumsal Bir Yapı "Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Cilt 0, Sayı 54, 139 – 154.

M.FATİH, (2009), "Türk Sosyal Güvenlik Hukukunun Temel Esasları", 2. Baskı, Ankara.

OKUR, Ali RIZA/ CANİKLİOĞLU Nurşen / GÜZEL Ali (2009), "Sosyal Güvenlik Hukuku", 12. Basım, İstanbul,

ONUR,Bekir (2021) "Gelişim Psikolojisi-Yetişkinlik-Yaşlılık-Ölüm" Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

ÖZER Hatice Duygu (2021) "Erken Yaşlananlar"ın Emekliliği Üzerine Bir Değerlendirme" Çalışma ve Toplum Dergisi.

TALAS, Cahit, (1992), "Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi", 1. Baskı, Ankara.

STRATEJI GELIŞTIRME BAŞKANLIĞI (2009), "Bir Reformun Anatomisi", SGK, Ankara.

TUNCAY A.Can/ EKMEKÇİ Ömer (2005), "Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri", Güncelleştirilmiş 11. Baskı İstanbul, 2005

Sosyal Güvenlik Kurumu. (2007). Sosyal Güvenlik Reformu: Uygulama Öncesi Yeni Yaklaşım. SosyalGüvenlik Kurumu Yayınları, Ankara.

TOZAN Celal (2004), Seminer Notları Türk-İŞ Ankara.

ŞENOCAK Hasan Sosyal Güvenlik Hukuku 2012. S.no 1

ORHAN Sadettin, (2016), "Osmanlı Devletinde Tanzimat Sonrası Dönemde Sosyal Güvenlik Düzenlemeleri"1/1 (01 Şubat 2015): 193-210. http://dergipark.gov.tr/isvehayat/issue/ 29030/310447.

Sosyal Güvenlik Ö.İ.K Raporu, 1977), Sosyal Güvenlik Ö.İ.K. Raporu, DPT, Ankara, 1977 https://sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2018/10/Dorduncu_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1979-1983.pdf

www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/emekli/yaslilik_ayligi

www.sgkrehberi.com/haber/107425/yaslilik-ayligi-ile-ilgili-butun-detaylar.html

www.turkis.org.tr/dosya/4aq799yVIx8L.pdf

https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/717525

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİ YABANCILARIN SOSYAL POLİTİKA BOYUTUNDA ANALİZİ:

İZMİR İLİ ÖRNEĞİ

Dr. Gülşen SARI GERŞİL

Dr. Dilek DULAY YANGIN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-52-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu çalışma, MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ BİRİMİ tarafından (BAP) 2017-174 NO'lu proje ile desteklenmiştir.

ÖNSÖZ

Göç insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmakla beraber farklı nedenlerden kaynaklanmaktadır. Gerek gönüllü gerekse zorunlu nedenlerle ortaya çıkan göç olgusunun, göç alan ve veren ülkeler açısından olumlu ve olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Özellikle savaş gibi zorunlu nedenlere dayanan göçün, insanların bulundukları coğrafyadan ayrılarak başka ülkelere gitmesine yol açmasının yanı sıra sosyolojik ve psikolojik boyutlarıyla da önemli sorunları beraberinde getirmektedir. Tüm dünya 2011 yılında Suriye'de çıkan iç savaş sonucunda büyük kitleler halinde nüfus hareketine ve mülteci krizine tanık olmuştur.

Gönüllü olamayan zorunlu kitlesel göçlerin tüm dünyada farklı biçimlerinin; etnik, mezhepsel, baskıcı rejimler, savaşlar, doğal afetler vb. artmasıyla birlikte uluslararası düzenlemelerin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, BMMYK'nın kurulması ve mülteci hukukunun temelini oluşturan Cenevre Sözleşmesi'nin kabul edilmesinin yolunu açmıştır (Kaya ve Eren, 2015, s. 11). Bununla birlikte, mülteci tanımının Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli New York Protokolü'nde *"haklı nedene dayanan zulüm korkusu"* ifadesiyle bireysel açıdan dar bir çerçeveye sınırlandırılması; savaş, doğal afetler veya politik ve ekonomik karışıklıklar gibi zorunlu nedenlerle ülkesini terk etmek zorunda kalan insanların statüsü tartışmalı hale getirmektedir (Özcan, 2005, s. 17). Bu bağlamda savaş, silahlı çatışmalar ya da yaygın insan hakları ihlalleri nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan insanlar; uluslararası mevzuat gereğince mülteci statüsü kazanamasa da İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. madde 1. fıkrasında yer alan iltica hakkını kullanarak "*de facto mülteci*" konumuna geçmektedir (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi İHEB, 1948, m. 14/1). Bu statü probleminin çözümlenebilmesi için BM ve AB nezdinde yürütülen çalışmalarla uluslararası mevzuata "*geçici koruma rejimi*"

eklenmiştir. Geçici koruma statüsü, kitlesel akınlarda bireysel olarak başvuruların yapılamadığı ya da değerlendirilemediği süreçlerde geçici ve esnek koruma mekanizması olarak karşımıza çıkmaktadır (Elçin, 2016, s. 10).

Zorunlu nedenlerle ülkelerini ve evlerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler savaşın uzun yıllar devam etmesi nedeniyle gittikleri ülkelerde; ekonomik, sosyal, siyasi ve güvenlik açısından birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Türkiye Suriye'ye komşu olması ve açık kapı politikası uygulaması nedeniyle kitlesel göçe en fazla mazur kalan ülke olmuştur. Türkiye'nin beklentilerinin aksine iç savaşın ve mülteci akınının devam etmesi üzerine 2014 yılında Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu çerçevede Suriyeli mültecilere eğitim, sağlık, çalışma gibi alanlarda belirli haklar sağlayan "geçici koruma" statüsü verilmiş ve artık Suriyeli mülteciler "misafir" olarak değil "geçici koruma statüsü altındakiler" olarak anılmaya başlanarak hukuki bir statü kazanmışlardır. Ayrıca, Geçici Koruma Yönetmeliği, bu statü için bir süre şartı belirlememiş, hatta "uyum"dan bahsedilerek Suriyeli mültecilerin uzun vadeli olarak kalabileceği ima edilmiştir. Başlangıçta bazı şehirlere kurulan mülteci kampları, artan mülteci sayısı ve uzayan kalış sürelerinin yarattığı problemler dolayısıyla azaltılmış ve geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli mülteciler Türkiye'nin çeşitli illerine yerleşmiş-yönlendirilmişlerdir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)'nün verdiği sayıya göre bugün Türkiye'de 3.622.486 civarında Suriyeli mülteci bulunmaktadır (GİGM, 20.10.2022). Yine Göç İdaresi'nin sağladığı verilere göre Türkiye'deki Suriyeli nüfusun %46'sı 0-18 yaş aralığındadır. Nüfusun %53,8'i erkektir. Kamplarda toplam 47.782 civarında mülteci kalırken geri kalanları şehirlerde yaşamaktadır. Suriyeli mültecilerin yaş ortalaması 22,6 iken Türk vatandaşlarının yaş ortalaması 32,4'tür. İstanbul 551.676 resmî "geçici koruma statüsüne" sahip en çok Suriyeli barındıran şehirdir (GİGM, 2020). Bu rakamlara ikamet yeri İstanbul olarak belirlenmeyen çok sayıda Suriyeli dâhil değildir. Türkiye Suriyeli göçmenleri Geçici Koruma kapsamında kabul

ederek ve imkanları çerçevesinde temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla insani yardımlarda; barınma, gıda, sağlık, eğitim vb. bulunmaktadır. Ancak sürecin uzun sürmesiyle birlikte daha kalıcı ve etkili çözüm yollarına yönelmek durumunda kalmıştır.

Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Yabancıların, Türkiye'de kalıcı oldukları düşünülecek olursa, sosyal entegrasyonlarının hızlı bir şekilde sağlanması sorunların çözümü açısından oldukça önem taşımaktadır. Nüfusları her geçen gün artmakta olan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Yabancılar başta istihdam olmak üzere dil, istihdam eğitim, sağlık ve barınma sorunları ile zor günler yaşamaktadırlar. Çoğunlukla emek sömürüsüne maruz kaldıkları, çok düşük ücretlerle kayıtdışı çalıştıkları gözlemlenmektedir. Özellikle kadın ve çocukların istismarı oldukça düşündürücüdür.

Çalışma, teorik ve alan araştırması olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci bölümde göçün kavramsal boyutları, nedenleri ve türleri literatür taramasıyla incelenmiştir. Bu bölümde; elde edilen literatür, bulgular kısmının temelini oluşturmuştur. Çalışmanın, ikinci bölümünde; göçün Türkiye'de ve Dünyada istatistiksel verilerle analizi ve karşılaştırılması yapılmıştır. Ayrıca göçün gerek ulusal gerekse uluslararası yasal düzenlemelerine yer verilerek yasal boyutları belirtilmiştir. Son olarak Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Yabancıların sosyal entegrasyonuna ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise; alan araştırması yer almaktadır. Uygulama kısmı için öncelikli olarak, kullanılacak araştırma ve örneklem oluşturma teknikleri seçilmiştir. Araştırma tekniği olarak derinlemesine mülakat uygulanmıştır. Bu anlamda, Suriyelilerle yüz yüze görüşme yapılarak düşünce ve duygularının gözlemlenmesi anlamında derinlemesine mülakat tekniğinin daha etkili olacağı düşünülmüştür. Uygulama, Suriyelilerin özel hayatları ile ilgili oldukça mahrem olan bu bilgilerin kesinlikle gizli tutulacağı ve isimlerinin hiçbir şekilde açıklanmayacağı güvencesi verilerek gerçekleştirilmiştir. Elbette uygulamanın İzmir ili ile sınırlı olması projenin sonuçlarını Türkiye'deki tüm Geçici

Koruma Kapsamındaki Suriyeli Yabancılar açısından genellemenin mümkün olmayacağı, elde edilen bulguların, İzmir ili Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Yabancıların sosyal entegrasyonları ile sınırlı olduğudur.

Çalışma sonuçları bakımından STK'lar, yerel yönetimler, Göç İdaresi Müdürlüğü ve yasa düzenleyiciler açısından oldukça anlamlı bulgulara ulaşılması ve yol göstermesi açısından önemlidir. İzmir'de yaşayan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Yabancılar başta istihdam ile ilgili sorunlarının çözümü için Türkiye'den beklentilerini ifade etmektedirler. Bu bağlamda başta İŞKUR olmak üzere çeşitli STK ve yerel yönetimler aracılığı ile açılan mesleki eğitimler elbette önemlidir. Ancak daha çok Kızılay yardımlarla geçindikleri ve kayıt dışı düşük ücretlerle çalışmak zorunda olduklarını ifade etmektedirler. Ayrıca haksızlıklar karşısında kendilerini koruyamadıkları ve dil sıkıntısı çektiklerini belirtmişlerdir. Çocuklarının eğitimi ile ilgili sıkıntı yaşadıkları ve dil bilmemeleri nedeniyle eğitimlerine devam edemedikleri ve bundan endişe duyduklarını söylemişlerdir. Diğer bir önemli sorun ise barınma konusundadır. Her ne kadar şu an barındıkları bir ev bulsalar da çoğu sağlıksız ve yüksek ev kiraları konusunda şikâyet etmektedirler. Kızılay yardımlarının hemen hemen tamamını kira için kullanmak zorunda olduklarını ifade etmektedirler.

Sonuç olarak, Türkiye'de nüfusları 4 milyona yaklaşan Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Yabancılarla bir arada yaşamak gibi bir gerçekle karşı karşıya kaldığımız düşünülecek olursa, ileride çıkabilecek sorunların önüne geçebilmek için hızlı bir şekilde sosyal entegrasyonun sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda Suriyelilerin ve ailelerinin hayatlarını idame ettirebilmeleri için, öncelikle istihdam, barınma, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçlarının karşılayacak yasal ve sosyal politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından BAP 2017-174 no'lu Proje ile desteklenmiştir. Projede öncelikle Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine, İzmir Göç İdaresi Müdürlüğüne, İl Göç Uzmanı Tuğba UYLAŞ ile tercümanımız Ragıp MUHAMMED ile diğer emeği geçen kişilere teşekkür ederiz.

KISALTMALAR

BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GSMH	Gayri Safi Milli Hasılası
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
GEM	Geçici Eğitim Merkezlerinde
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
YÇİHK	Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun
UİK	Uluslararası İşgücü Kanunu
GKY	Geçici Koruma Yönetmeliği
SUY	Sosyal Uyum Yardımı
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL BOYUTLARI İLE GÖÇ OLGUSU

1.2 GÖÇÜN NEDENLERİ 7
1.3 GÖÇÜN TÜRLERİ 9

İKİNCİ BÖLÜM
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GÖÇ OLGUSU

2.1 DÜNYADA GÖÇ OLGUSU 15
2.1 TÜRKİYE'DE GÖÇ OLGUSU 19
2.3 TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİ YABANCILARIN ENTEGRASYON UYGULAMALARI . 23
2.3.1 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Yabancıları Eğitime Erişimi 23
2.3.2 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Yabancıların Sağlığa Erişimi 27
2.3.3 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Yabancıların İşgücü Piyasasına Erişimi 28
2.3.4 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Yabancılara Yönelik Sosyal Destek ve Sosyal Hizmetler 31
2.3.5 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Yabancılar ve Yerel Yönetimler 31
2.4 GÖÇÜN ULUSAL VE ULUSLARARASI YASAL BOYUTLARI 32
2.4.1 Uluslararası Belgelerde Göç Düzenlemeleri 33
2.4.1.1 Uluslararası Düzenlemelerin İç Hukuka Etkisi 39
2.4.2 Ulusal Yasalarda Göç Düzenlemesi 40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İZMİR İLİNDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİ YABANCILARIN SOSYAL ENTEGRASYONUNA İLİŞKİN UYGULAMA

3.1 ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ 45
3.1.1 Araştırmanın Yöntemi 45
3.1.2 Araştırmanın Tekniği 46
3.1.3 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 47
3.1.4 Araştırma Süreci 48
3.2 BULGULAR 49
3.2.1 Sosyo Demografik Bilgiler 49
3.2.1.1 Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'ye Hangi Yolla Neden Göç ettiklerine İlişkin Bilgilerin Tespiti 51
3.2.1.2 Hanede Yaşayan Kişi Sayısının Belirlenmesi 52
3.2.2 Gelir ve Sosyal Güvenceye İlişkin Tespitler 53
3.2.2.1 Sosyal güvence Farkındalığı ve Sosyal Yardımlarla İlişkilendirme 53
3.2.2.2 Yaşamlarını Sürdürebilmek İçin Gelir Tespiti Ve Satın Alma Gücü Bağlamında Temel İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyi 54
3.2.2.3 Suriyelilere Verilen Sosyal Yarım Türlerinin Tespiti 56
3.2.3 Sosyal Politika Boyutunda Tespitler 56
3.2.3.1 Barınma Sorunları ve Buna Yönelik Tespitler 56
3.2.3.2 Geçici Koruma Kapsamında Suriyeli Yabancıların Çadırkent ve Konteynerlerde kalıp/kalmama konusunda düşünceleri 58
3.2.3.3 İşgücü Piyasalarında İstihdamları ile İlgili Sektörel Tespitler 59
3.2.3.4 Göçün Suriye'deki Mesleklerini Değiştirip Değiştirmediğine Yönelik Tespitler 59
3.2.3.5 Çalıştıkları işlere erişim kanallarına yönelik tespitler 60
3.2.3.6 Suriyeli Göçmenlerin Yoksulluk ve Buna İlişkin Sosyal Dışlanma Algılarının Belirlenmesi 61
3.2.3.7 Çalıştıkları veya Yaşadıkları Yerlerde Sosyal Dışlanma/Ayrımcılık İle Karşılaşıp Karşılaşmadıklarının Tespiti 62

3.2.3.8 Göç ile Değişen Yaşam Biçimleri 63
3.2.3.9 Savaş Ve Güvenlik Sebebiyle Ayrıldıkları Ülkelerine Savaşın Bitmesi Halinde Geri Dönüş Yapmayı Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Tespitler 64
3.2.3.10 Türkiye'de Kalıp Yerleşmeyi Düşünüyor Musunuz Yoksa AB Ülkelerinden Birine Gitmeyi Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Tespit 65
3.2.3.11 Geçici Koruma Kapsamında Suriyeli Yabancıların Karşılaştıkları Sorunlar Belirlenmesi ve Çözümüne Yönelik Öneriler 66
3.2.3.12 Geçici Koruma Kapsamında Suriyeli Yabancıların Türkiye'den Beklentilerinin Belirlenmesi 67
3.3 GÖÇ İLGİLİ LİTERATÜRDE YAPILAN NİTEL ALAN ARAŞTIRMALARI 68

SONUÇ 75

KAYNAKÇA 81

EKLER 87

KAYNAKÇA

AĞIR, O., M. SEZİK, (2015), **"Suriye'den Türkiye'ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları",** *Birey ve Toplum,* 2015, 5 (9), ss.95-123.

AKINTÜRK, E.(2007), "Birleşmiş Milletlerin Göçmen İşçilere İlişkin Sözleşmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 9, Sayı: 2, ss. 1-26.

Akyıldız, Ş., Kenanoğlu, M., Güven, S., Kurt, T., Doğanay, C., Kadkoy, O. (2021). İşgücü Piyasasında Suriyeliler, TOBB ve TEPAV ortaklığında yürütülen "Mahir Eller" Projesi https://www.tepav.org.tr/upload/files/1646724873-1.Isgucu_Piyasasinda_Suriyeliler_Arz_ve_Talep_Yanli_Analizler.pdf (ET:28.10.2022)

APAK, H.(2014), "Suriyeli göçmenlerin kente uyumları: Mardin örneği", Mukaddime, 5 (2), ss. 54-70.

ASLANTÜRK, O. & TUNÇ, Y. E. (2018). "Türkiye'de Yabancıların Çalışma İzinleri Ve Suriyeliler", Ombudsman Akademik, 5 (9) , 141-180 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ombudsmanakademik/issue/43208/471335 (ET:25.10.2022)

ATASÜ TOPCUOĞLU, R. (2016). "Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama", İnsan Hakları Yıllığı, 34.

BAKLACIOĞLU, N.Ö., (2010), **Dış Politika ve Göç (alt başlık, Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerde Arnavutlar [1920-1990])**, Derin Yayınları, İstanbul, 2010.

CENGİZ, D.(2015), "Zorunlu göçün mekânsal etkileri ve yerel halkın algısı: Kilis örneği", Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 10/2, Winter, pp. 101-122.

CANYURT, D. (2015), Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye'de Riskler, Akademik Bakış Dergisi, Sayı:48, Mart–Nisan İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız, Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat, KIRGIZİSTAN (http://www.akademikbakis.org E.T 11.11.2018)

CİVAN, O.E. & GÖKALP, A. (2011/1) "Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği", Çalışma ve Toplum, ss.233-264.

ÇİÇEKLİ, B., DEMİR, O.Ö. (2013), **Türkiye Koridorunda Yasadışı Göçmenler,** Karınca Yayınları, Ankara Şubat 2013.

DİLLİOĞLU, B. (2015). *Suriyeli mültecilerin entegrasyonu: Eğitim ve istihdam politikaları, UTGAM Analiz,* Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Polis Akademisi Başkanlığı, Ankara.

DİNÇER ve diğerleri (2013), Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen "Misafirlik", Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü.

Doğan, N., Kürüm, R.S., Bekâroğlu, E.A., Cin, M. (2020), İstanbul Göç Araştırması 2020, İstanbul Büyük Şehir Belediyesi tarafından desteklenmiş.

ELÇİN, D. (2016), "Türkiye'de bulunan Suriyelilere uygulanan geçici koruma statüsü 2001/55 sayılı Avrupa konseyi yönergesi ile geçici koruma yönetmeliği arasındaki benzerlik ve farklılıklar", *TBB Dergisi*, 124*,* 9-80.

ERDOĞDU, S.(2013), "Göçmen İşçilerin Sendikal Hakları", V. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu, ss.197-222. http://www.sosyalhaklar.net/2013/bildiriler/erdogdu.pdf, ET: 17.6.2018,

ERDER, S., (2010), **"Düzensiz Göç, Göçmen Korkusu ve Çelişen Tepkiler",** *Türkiye'ye Uluslararası Göç, Toplumsal Koşullar, Bireysel Yaşamlar,* Barbara Pusch, Tomas WİLKOSZEWSKİ (editörler), Çeviri: ÇOKMAK, M. (2010), Özbatır Kitap Yayınevi, İstanbul, ss.41-55.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), (2022), https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638 (ET: 12.10.2022)

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü; İzmir T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi",

http://www.goc.gov.tr/icerik6/temporary-protection_915_1024_4748_icerik (ET:21.10.18)

GUEST, G., BUNCE, A., & JOHNSON, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field methods*, *18*(1), 59-82.

GÜZEL, A. (1997), "ILO Normlarının İç Hukuka Etkisi ve Türk İş Hukukunun Gelişimine Katkısı", ILO Normları ve Türk İş Hukuku, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi, Ankara.

HARUNOĞULLARI, M. (2016), "Suriyeli sığınmacı çocuk işçiler ve sorunları: Kilis örneği", Göç Dergisi, Mayıs, Cilt: 3, Sayı:1, ss.29-63.

HOLLOWAY, I., & WHEELER, S. (2002). Ensuring trustworthiness and quality. *Holloway I, Wheeler S. Research in nursing. 2nd Ed. Blackwell Publishing, India1996*, 250-263.

İNCE, C. (2018), "Göçmenliğin Mekânsal Sosyolojisi: Şanlıurfa Örneği", Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir

KARACA, N.G., S. Saruç, (2014), **"Türkiye ve Avrupa Birliğine Aday Geçiş Ekonomilerinde Uluslararası Göç Trendleri",** Avrasya Ekonomistleri Derneğinin 2014 yılı Konferans Sunumu, http://www.avekon.org/papers/871.pdf (ET.07.11.2018)

KARPAT, K.H., (2012), **Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler,** çeviren Bahar Tırnakçı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

KAYA, İ., EREN, E.Y. (2015), **"Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki durumu: Arada kalanların hakları ve yükümlülükleri",** Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı.

KAYA, M. (2015), "Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye'de Yaşamak", The Journal of Academic Social Science Studies, Number:39, Autumn III pp. 263-279.

KAYA, C. (2017), "Türkiye'de Geçici Hukuki Koruma Statüsü Bulunan Yabancıların Çalışma Hakları", Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt I, Sayı 5, ss.57-75.

KAYGALAK, S., (2009), **Kentin Mültecileri, Neo-liberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme,** Dipnot Yayınları, Ankara 2009.

KILIÇ, G., ve ÖZKOR, D. (2019). Suriyeli Çocukların Eğitimi Araştırma Raporu. İstanbul: Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma Derneği.

KIRAÇ, ġ., (2017), **"800 Bin Suriyeli Daha ĠĞ Hayatına Girecek"** başlıklı ve 5 Mart 2017 tarihli Cumhuriyet Gazetesi haberi,
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/ekonomi/691656/800_bin_Suriyeli_daha_is_hayatina_girecek.html , (E.T. 11.11.2018)

KÜMBETOĞLU, B. (2005), **Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul,

MUMAY, C., (2017), **"Türkiye Suriyelilere Kaç Para Harcadı"** başlıklı ve 16 şubat 2017 tarihli Sözcü gazetesinde yer alan haberi,
168246<http://www.sozcu.com.tr/2017/ekonomi/turkiye-suriyelilere-kac-para-harcadi-**5/>,** (E.T. 11.11.2018).

ONWUEGBUZİE, A. J., & LEECH, N. L. (2007),Sampling designs in qualitative research: Making the sampling process more public. *The qualitative report*,*12*(2), 238-254.

ÖZCAN, M. (2005), Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı, 1. Baskı. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları.

ÖZKAN, I. (1997), Yabancıların Çalışma Hürriyeti ve Avrupa Topluluğunda Kişilerin Serbest Dolaşımı, Kazancı Hukuk Yayınları No: 152, İstanbul,

ÖZKARSLI, F., (2015), **"Mardin'de Enformel İstihdamda Çalışan Suriyeli Göçmenler",** *Birey ve Toplum,* Bahar 2015, cilt 5, sayı 9, ss.175-191.

SEZGİN, A.A., Yolcu, T. (2016), **"Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci",** *Humanitas*, 2016, 4 (7), (doi:http://dx.doi.org/10.20304/husbd.14985), ss.417-436; <http://humaitas.nku.edu.tr>, (E.T. 11.11.2018)

SİRKECİ, İ., P. L. MARTİN, (2014), **"Sources of Irregularity and Managing Migration: The case of Turkey"**, *Border Crossing,* 2014, Vol:4, No:1-2, ss.1-15

SİRKECİ, İ., M.M. YÜCEŞAHİN, (2014), **"Türkiye'de Göç Çalışmaları"**, *Göç Dergisi,* 2014/1 Sayı:1, ss. 1-10.

ŞİŞMAN, Y. & BALUN, B. (2020). "Transit Göç ve Türkiye", Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21 (2), 61-79. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/anadoluibfd/issue/54967/742798 (ET:21.10.2022)

SUR, M. (1995), İş Hukukunun Uluslararası Kaynakları, Avrupa Konseyi Çerçevesinde Kabul Edilen Belgeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları,

TARAN, P. (2000), "Status and Prospects for the UN Convention on Migrants' Rights", European Journal of Migration and Law, Volume 2, Number 1, January, s. 79-90.

TAŞ H.Y.& ÖZCAN, S. (2018/1), Suriyeli Göçmen Sorunlarının, Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi, HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, Cilt: 7 Yıl: 7 Sayı:17

TEKİN H.H.; TEKİN, H.(2006), " Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme", **Sosyoloji Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 13, ss. 101-116.

Türk Hukukunda İnsan Ticaretin Suçu El Kitabı, (2009), AB Hibe Projesi, Ankara 2009

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), (Mart 2018), İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu Göç Ve Uyum Raporu, 26. Dönem 3. Yasama Yılı

Uluslararası Göç Örgütü(IOM) (2009); Göç Terimleri Sözlüğü, No.18

http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu(1).pdf (E.T:21.10.18)

UZMAN, N., R. Tösten, (2016), **"Suriyeli Akademisyenlerin Bakış Açısından Türkiye-Suriye İlişikleri ve Sığınmacılar Meselesi",** *Hacettepe Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Dergisi,* 2016 bahar (24), ss.251-272.

YAZGAN P., EROĞLU UTKU D., SİRKECİ İ., (2015), **"Syrian Crisis and Migration"**, *Migration Letters,* Eylül 2015, Cilt 12, No:3, ss.181-192.

YILMAZ, A., (2014), **"Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri"**, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Cilt 9/2, KıÇ 2014, ss. 1685-1704.

FINDIK EKONOMİSİ

Editörler
Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ
Doç. Dr. Yasemin MAMUR IŞIKÇI
Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZDEMİR

Giresun Ticaret Borsası'nın Katkılarıyla

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

Her bir bölümün içeriğinden ilgili bölümün yazar(lar)ı sorumludur.

ISBN: 978-625-8235-95-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Fındık, Türkiye'nin en önemli tarım ürünüdür. Öyle ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana dışsatımdan ülkeye en çok gelir getiren tarım ürünü fındıktır. Böylece, öncelikle, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'nin payına düşen borçlar fındık gelirleri sayesinde ödenmiştir. Yine, bu üründen elde edilen gelir, ülkenin gelişimine önemli bir katkı sağlamıştır.

Türkiye, Dünya yıllık fındık üretiminin yaklaşık %70'ini gerçekleştirmektedir. Dünya fındık dikim alanlarının yaklaşık %75'i Türkiye'dedir. Türkiye'nin yıllık fındık üretimi ortalama 600.000 tonun üzerindedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'ten alınan, 2016 ile 2020 yılları arasını kapsayan verilere göre, Türkiye'de ortalama fındık üretimi 610.000 ton (% 62), diğer ülkelerin üretimi ise 375.000 tondur (%38). Türkiye'nin bu beş yıllık dönemdeki ortalama dekar başına fındık üretimi 84 Kg iken, bu değer Amerika Birleşik Devletleri'nde 221 Kg/Da, Gürcistan'da 180 Kg/Da, Azerbaycan'da 122 Kg/Da, İtalya'da 157 Kg/Da ve İspanya'da ise 79 Kg/Da'dır. Görüldüğü gibi, Türkiye için fındık konusunda önceliklerden biri dekar başına verimi artırmak iken, bu sorunun coğrafi kaynaklı olabileceği de unutulmamalıdır. Bunun yanında, ülkemizin bu konudaki ikinci önceliği fındık üretim süreci aşamalarında makineleşme oranını artırmaktır.

Giresun Üniversitesi, 2021 yılında, 'fındık' alanında, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'nın (YÖK) "Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Programı"na dahil olmuştur. Bu durum, Giresun Üniversitesi'ne fındık üretimi ve pazarlanması ile olarak birçok yeni sorumluluklar yüklemiştir. Konu ile ilgili yayınların artırılması da bu sorumluluklardan biridir. Bu kitap, bu çerçevede tasarlanmıştır.

Bu kitap, onbeş bölümden oluşmaktadır. Buna göre, Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul MEŞE, "Osmanlı'dan Cumhuriyet Dönemi'ne Fındık Üretimi ve Ekonomisi"; Dr. Güven KAHRAMAN, "İnsan Kaynakları Yönetimi Perspektifinde Türkiye'de Fındık Ekonomisi"; Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ ve Dr. Öğr. Üyesi Burçin ESER, "Türkiye'de Çocuk İşçiliği: Fındık Tarımına İlişkin Bir Değerlendirme"; Prof. Dr. Sebiha KABLAY, "Fındık Tarımında Çocuk İşçiliği"; Dr. Nihal ARICAN KAYGUSUZ, "Fındık Tarımında Mevsimlik İşçilerin Performansını Etkileyen Olumlu ve Olumsuz Durumların Değerlendirilmesi", Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif KARA, "Fındık Ekonomisinde Kooperatiflerin Yeri: Dünden Bugüne FİSKOBİRLİK"; Dr. Öğr. Üyesi Arif ÇİLEK, "Merec ve Multimoosral Teknikleri ile Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinin 2015-2021

Yılları Arasındaki Finansal Analizi"; Dr. Öğr. Üyesi Veysel YILMAZ, "Türkiye'nin Fındık Ticaretine Farklı Bir Bakış: AB Ülkeleri ile Ticareti"; Öğr. Gör. Şifa KIRHASANOĞLU, "Fındık Fiyatını Etkileyen Faktörlerin VAR Modeliyle Analizi"; Cihan USTA ve Doç. Dr. Türker ŞİMŞEK, "Fındık Üretim Alanındaki Değişim ve Fındık Üretme Endeksi Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Fındık Üretiminde Öncü Ülkeler Üzerine Bir Uygulama"; Dr. Erol IŞIK, "Fındık ve Fındık Mamulleri İhracatının Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (AKÜ) Endeksi Kullanılarak Analizi"; Dr. Öğr. Üyesi Veysel YILMAZ, "Türkiye'nin Sert Kabuklu Meyve Sektörü ve Fındığın Türkiye Ekonomisine ve Dış Ticaretine Etkisinin İncelenmesi"; Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZDEMİR, "Fındık Üretiminde Maliyetler ve TMS 16 Kapsamında Muhasebe Uygulamaları"; Doç. Dr. Levent MEMİŞ ve Öğr. Gör. Melikali GÜÇ, "Teknolojik Gelişmelerin Kırsal Alandaki Etkisi: Akıllı Köyler"; Öğr. Gör. Dr. Onur ŞEYRANLIOĞLU,"Fındık Fiyatları İle Döviz Kuru Arasındaki Saklı İlişkinin Analizi" başlıklı bölümleri yazmışlardır. Bölüm yararlarımıza çok teşekkür ederiz.

Kitabı yayımlayan Ekin Yayınevi yönetici ve çalışanlarına çok teşekkür ederiz.

Bu kitabın basım maliyetlerinin çoğunu karşılayan Giresun Ticaret Borsası'na, Borsa Başkanı Sayın Hamza BÖLÜK'e ve Genel Sekreter Sayın Eren NİZAM'a çok teşekkür ederiz.

Kitabın, Türkiye Fındık Sektörü'ne ve akademik yazına katkısı, yeni yayınları teşvik etmesi bizleri mutlu edecektir.

Editörler

Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ

Doç. Dr. Yasemin MAMUR IŞIKÇI

Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZDEMİR

İKİNCİ ÖNSÖZ

Dünya'da fındık deyince akla Türkiye, Türkiye deyince Giresun gelir ve Giresun için fındık hayatın ana bileşenidir. Fındıkla ilgili söylenecek her şeyin Giresun'dan Dünya'ya yayıldığını söylesek abartmamış oluruz. Çünkü tarihi belgeler, günümüzden 2500 yıl önce Türkiye'nin Karadeniz kıyılarında Kerasus'ta (yani Giresun'un bilinen en eski adı olan yerde) fındık üretildiğini belirtmekte ve Giresun'da Fındık ve Fındık Borsasının Tarihçesi isimli kitap çalışması da bu savı teyit etmektedir.

Fındık ekonomisi adına 30 Mayıs 1926 Tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ün talimatlarıyla kurulan Giresun Ticaret Borsası, fındık ve fındık ekonomisi adına kurulan önemli bir kuruluş olması hasabiyle, Türk fındığı adına yeni yaklaşımlar sergilemek ve bu ekonominin sürdürülebilir olması adına çalışmalarını, bu kitabın ortaya konulmasına vesile olan akademisyenler sayesinde gelecek nesillere aktarma çabasındadır.

Ülkemizin çok önemli geleneksel ihraç ürünlerinden olan fındığın ekonomik yanının değerlendirildiği bu kitabın, ülkemiz fındık tarımına ve ekonomisine çok kıymetli katkılar sağlayacağını umuyorum. Ancak, Dünya fındık ekonomisinde bundan sonraki süreçlerde katma değerli ürünler ile yeni bir vizyon belirlememizin de ülkemiz adına bir zorunluluk olduğunu ifade etmek istiyorum. İşte Fındık Ekonomisi kitabı bu vizyonu ortaya koyacak yoğunlukta ülkemizde fındık tarımında yeni şeyleri konuşacağımız bir başlangıç olacaktır. Bu vesileyle ülkemizin yeşil altını fındık dostlarına en derin sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Hamza BÖLÜK
Giresun Ticaret Borsası ve Ulusal Fındık Konseyi
Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
OSMANLI'DAN CUMHURİYET DÖNEMİNE FINDIK ÜRETİMİ VE EKONOMİSİ..... 1
Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul MEŞE

İKİNCİ BÖLÜM
İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDE TÜRKİYE'DE FINDIK EKONOMİSİ..... 22
Dr. Güven KARAMAN

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE ÇOCUK İŞÇİLİĞİ: FINDIK TARIMINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME..... 38
Prof. Dr. Kurtuluş Yılmaz GENÇ
Dr. Öğr. Üyesi Burçin ESER

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FINDIK TARIMINDA ÇOCUK İŞÇİLİĞİ..... 65
Prof. Dr. Sebiha KABLAY

BEŞİNCİ BÖLÜM
FINDIK TARIMINDA MEVSİMLİK İŞÇİLERİN PERFORMANSINI ETKİLEYEN OLUMLU VE OLUMSUZ DURUMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 84
Dr. Nihal ARICAN KAYGUSUZ

ALTINCI BÖLÜM
FINDIK EKONOMİSİNDE KOOPERATİFLERİN YERİ: DÜNDEN BUGÜNE FİSKOBİRLİK..... 105
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif KARA

YEDİNCİ BÖLÜM
MEREC VE MULTIMOOSRAL TEKNİKLERİ İLE TÜRKİYE TARIM KREDİ KOOPERATİFLERİ'NİN 2015-2021 YILLARI ARASINDAKİ FİNANSAL ANALİZİ ... 121
Dr. Öğr. Üyesi Arif ÇİLEK

SEKİZİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'NİN FINDIK TİCARETİNE FARKLI BİR BAKIŞ: AB ÜLKELERİ İLE TİCARETİ..... 144
Dr. Öğr. Üyesi Veysel YILMAZ

DOKUZUNCU BÖLÜM
FINDIK FİYATINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN VAR MODELİYLE ANALİZİ 165
Öğr. Gör Şifa KIRHASANOĞLU

ONUNCU BÖLÜM
FINDIK ÜRETİM ALANINDAKİ DEĞİŞİM VE FINDIK ÜRETİM ENDEKSİ ARASINDAKİ NEDENSELLİK İLİŞKİSİ: FINDIK ÜRETİMİNDE ÖNCÜ ÜLKELER ÜZERİNE BİR UYGULAMA 183
Cihan USTA
Doç. Dr. Türker ŞİMŞEK

ONBİRİNCİ BÖLÜM
FINDIK VE FINDIK MAMULLERİ İHRACATININ AÇIKLANMIŞ KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK (AKÜ) ENDEKSİ KULLANILARAK ANALİZİ.....196
Dr. Erol IŞIKÇI

ONİKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'NİN SERT KABUKLU MEYVE SEKTÖRÜ VE FINDIĞIN TÜRKİYE EKONOMİSİNE VE DIŞ TİCARETİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ 210
Dr. Öğr. Üyesi Veysel YILMAZ

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM
FINDIK ÜRETİMİNDE MALİYETLER VE TMS 16 KAPSAMINDA MUHASEBE UYGULAMALARI.....224
Dr. Öğr. Üyesi Murat ÖZDEMİR

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN KIRSAL ALANDAKİ ETKİSİ: AKILLI KÖYLER.....242
Doç. Dr. Levent MEMİŞ
Öğr. Gör. Melikali GÜÇ

ONBEŞİNCİ BÖLÜM
FINDIK FİYATLARI İLE DÖVİZ KURU ARASINDAKİ SAKLI İLİŞKİNİN ANALİZİ....261
Öğr. Gör. Dr. Onur ŞEYRANLIOĞLU

Kaynakça

407 sayılı Rize Vilâyetiyle Borçka Kazasında Fındık, Portakal, Limon, Mandalina ve Çay Yetiştirilmesi Hakkında Kanun (1924).

Arslantürk, S. (2004). 1935 Birinci Ulusal Fındık Kongresi'nden 2004 Üçüncü Milli Fındık Şurasına… Fındıkta Değişmeyenler, *Üçüncü Milli Fındık Şurası*, Giresun: Uğur Yayınları.

Atatürk, M. K. (1937). 1937 yılı Açılış Nutku, *TBMM Zabıt Ceridesi*, Cilt 20.

---------- (2005). Seçim Hakkında Beyanname, *Atatürk'ün Bütün Eserleri*, Cilt 15, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Ayfer, M. (1984). Dünyada ve Türkiye'de Fındık, *Türkiye Ekonomisinde Fındığın Yeri ve Önemi*, İstanbul: İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Ayfer, M., Uzun, A., BAŞ, F. (1986). *Türk Fındık Çeşitleri*, Ankara:Karadeniz Bölgesi Fındık İhracatçılar Birliği Yayınları.

Berber, M. (1996). *Doğu Karadeniz Bölgesinde Sosyo-ekonomik Yapı, Dış Ticaretteki Gelişme Eğilimleri ve Fındık Ekonomisi,* Trabzon: Türkiye İhracatçılar Meclisi Yayınları.

Birinci Ulusal Fındık Kongresi, (1935). Ankara: T.C. Ekonomi Bakanlığı Neşriyatı.

T.C. Giresun Ticaret ve Sanayi Odası. (*1933). Cumhuriyetin On Yılı*, Giresun:Işık Matbaası.

Çetiner, E. (1988). Türkiye'de Fındık Üretimi, *Türkiye'de Fındık Politikasının Esasları*, İstanbul:İktisadi Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Göreci, A. (2004). *Fındık Kültürü*, Ankara: Giresun Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü Yayınları.

Gülşen, A. (2014). *Giresun'da Sosyal, Ekonomik, Siyasi ve Kültürel Yaşam (1945–1960)*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü.

Güran, T. (1997). *Osmanlı Dönemi Tarım İstatistikleri (1909, 1913 ve 1914)*, Ankara:T.C. Başbakanlık İstatistik Enstitüsü Yayınları.

Bostan, H. M. (2002). *XV.-XVI. Yüzyıllarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

https://arastirma.tarimorman.gov.tr/findik/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=26 Erişim tarihi: 30.04.2019

http://www.giresuntb.org.tr/FindikTicaretTarihi Erişim tarihi: 22.04.2019

T.C. Ziraat Vekâleti *(1956). İkinci Fındık Kongresi*, Ankara:Güney Matbaası.

TBMM (1930).*İktisadi Vaziyetimize Dair Rapor*, Ankara:TBMM Matbaası.

İnan, A. (1989). *İzmir İktisat Kongresi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kaya, M. (2015). Giresun Ziraat Memurluğu'nun 23 Şubat 1924 Tarihli Raporu ve Giresun Fındıkçılığına Dair Notlar, *Uluslararası Karadeniz Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1, (4), 11-40.

Kaya, M., BALCI, S. (2015). *Nişan Antreasyan; Fındık Ziraati ve Ticareti,* İstanbul.

Kaya, M., Ata Kuduban, D. (2019). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Akçaabat'ta Fındık, *Uluslararası Dünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu (12-14 Ekim 2018)*, Trabzon, Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları. 575-594.

Kayalak, S., Özçelik, A. (2012). Türkiye'de ve Dünyada Fındık Politikaları, *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 18 (1-2), 43-53.

Kaynar, İ. S. (2019). Demokrat Parti Döneminde Fındık Destekleme Alımları, *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi,* 3 (1), 65-75.

Kızılkaya, O. (2018). XX. Yüzyılın Başlarında Türkiye'de Fındık Üretimi ve Ticareti, *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi,* 2 (2), 119-129.

Köksal, İ. (2002). *Türk Fındık Çeşitleri*, Ankara: Fındık Tanıtım Grubu Yayınları.

Resmi Gazete, Sayı No: 596, 28 Mayıs 1927.

Taşkın, M. (2005). *Geçmişten Günümüze Fındık*, Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık.

TBMM, *Kanunlar Dergisi*, Dönem: 2, C. 5, 16 Mayıs 1927.

Tekeli, İ., İlkin, S. (2004). *Cumhuriyetin Harcı: Köktenci Modernitenin Ekonomik Politikasının Gelişimi*, Cilt 2, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

…….. (2009). *1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Türkoğlu, A. (1961). *Dünyada Fındık istihsal ve Ticaretinde Türkiye'nin Durumu*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Üçüncü Milli Fındık Şurası (2004).Giresun: Uğur Yayınları.

Yurtoğlu, N. (2018). Türkiye Cumhuriyeti'nin Üretimi ve Ticaretiyle Dünyada En Önde Yer Alan Mahsulü: Fındık (1923-1950), *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 5, (18), 182-209.

Yüksel, A., Yeşilot, O. (2016). *Giresun'da Fındık ve Fındık Borsası'nın Tarihçesi*, Giresun: Giresun Ticaret Borsası Yayınları.

Kaynakça

Anadolu Ajansı-AA. (2022). Fındık Rekoltesi 2022 Yılı Tahmini. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/tarim-ve-orman-bakanligi-findik-rekoltesi-tahminini-acikladi. Erişim Tarihi: 21.10.2022

Akyiğit, E. (2010). *İş Hukuku*, (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Berde, C. (2006) Human Resource Management in Hungarian Agriculture. The Jahrbuch der Österreichischen Gesellschaft für Agrarökonomie, Vol. 15, pp. 157-164. www.boku.ac.at/oega.

Beydili Gürbüz, E. & Yılmaz, Ç. (2021). Mevsimlik Tarım İşçiliğinde Çalışma Sürecinin İşçi, Aracı ve İşverenler Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32 (3) , 939-966. DOI: 10.33417/tsh.884452.

Bulut, E. (2013). *Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yaşam ve Çalışma Koşullarına İlişkin Bir Saha Araştırması: Kocaali Örneği ,*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Büyüktarakçı, S. (2010).*İş Hukukunda Mevsimlik İşler ve Kampanya İşleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Doğan, A. (2011). Elektronik İnsan Kaynakları Yönetimi ve Fonksiyonları . *Journal of Internet Applications and Management* , 2 (2) , 51-80 . DOI: 10.5505/iuyd.2011.22932.

Doğanay, H. (2012). Türkiye Fındık Meyvacılığındaki Yeni Gelişmeler. *Doğu Coğrafya Dergisi*, *17*(27), 1-22.

Fiskobirlik. (2022). Fındığın Sağlığa Faydaları. https://www.fiskobirlikefit.com/findikdetay/Findigin-Sagliga-Faydalari.html. Erişim Tarihi: 22.10.2022.

Fındık Araştırma Enstitüsü-FAE. (2022). Fındık Yetiştirme Tekniği. https://arastirma.tarimorman.gov.tr/findik/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=22. Erişim Tarihi: 21.10.2022.

Giresun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü-GİTOM, (2022). Giresun İli Tarımsal Yatırım Rehberi. https://giresun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Kutu%20Men%C3%BC/giresun.pdf. Erişim Tarihi: 19.10.2022.

Giresun Valiliği. (2022). 2022 Yılından Fındık Hasat İşlerinde Çalışacak İşçi Yevmiyeleri ve Patoz Saat Asgari Ücret Miktarları. http://www.giresun.gov.tr/findik-hasadinda-calisacak-isci-ve-patoz-ucretlerinin-belirlendi. Erişim Tarihi: 27.10.2022.

Gürbüz, S. (2017).İnsan Kaynakları Yönetimi; Teori-Araştırma ve Uygulama, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Hazneci, E., Naycı, E. ve Çelikkan, G. (2022). Fındık Üretiminde Maliyet ve Kârlılık Analizi, Giresun İli Örneği . *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 59 (3),499-511. DOI: 10.20289/zfdergi.996921.

Howard, W. H., and McEwan, K. A. (1989). Human Resource Management: A Review with Applications to Agriculture. *Canadian Journal of Agricultural Economics*, *37*(4), 733.

İslam Ansiklopedisi. (2022). Müsâkāt Ortaklığı. https://islamansiklopedisi.org.tr/musakat. Erişim Tarihi: 21.10.2022

İŞKUR. (2022). Tarım Aracıları. https://www.iskur.gov.tr/ozel-istihdam-burolari/tarim-aracilari/. Erişim Tarihi: 26.10.2022.

Karadeniz, T., Bostan, S. Z., Tuncer, C. ve Tarakçıoğlu, C. (2009). *Fındık Yetiştiriciliği*. Ordu: Tribün Gazetesi.

Koçel, T. (2015). İşletme Yöneticiliği, 16. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık

Resmi Gazete- Re-Ga. (2010). Tarımda İş Aracılığı Yönetmeliği. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100527-4.htm. Erişim Tarihi: 25.10.2022.

Sukalova, V. ve Ceniga, P. (2020). Diversity Management in Sustainable Human Resources Management. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 74).

Stager, D., and Meltz, N. M. (1976). "Manpower Planning in the Professions".The Professions and Public Policy (s. 73-83). Toronto: University of Toronto Faculty of Law.

Şimşek, Z. (2012). Mevsimlik Tarım İşçilerinin ve Ailelerinin İhtiyaçlarının Belirlenmesi Araştırması /2011 (Ana rapor). Ankara: Damla Matbaacılık.https://kutuphane.tarimorman.gov.tr/pdf_goster?file=ed3aa48c59e22e518240b4ed4b957129#book/3. Erişim Tarihi: 26.10.2022.

Ordu Büyükşehir Belediye Başkanlığı-OBBB. (2022). Fındık Dalda Aklın İşçide Kamasın Rrojesi. https://www.ordu.bel.tr/Haber/45756/%E2%80%9Cfindik-dalda-aklin-iscide-kalmasin%E2%80%9D-projesinde-basvurular-basliyor. Erişim Tarihi: 26.10.2022.

Ordumedya. (2022). Ekonomi Haberleri. https://Www.Ordumedya.Com/Ekonomi/Orduda-Yerli-Findik-İscisinin-Gunluk-Yevmiyesi-350-Tl/. Erişim Tarihi: 28.10.2022.

Ulukan, U., Ciğerci Ulukan, N. (2011). *Fındık Üretiminde Çalışma İlişkileri Mevsimlik İşçiler: Perşembe Örneği*. 2000'li yıllarda Türkiye'de İktisat ve Siyaset Rüzgarları İçinde (s.159-175). Ankara: Efil Yayıncılık.

Ülev, S., Selçuk, M. ve Lila, N. (2022). Günümüzde Fındık Bahçelerinde Gerçekleştirilen Yarıcılık Uygulamalarının Hanefi Mezhebindeki Müsâkāt Akdi Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *24*(45), 1-27.

Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2018). *İşletmelerde Stratejik Yönetim* (Güncellenmiş 9. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Wood, S. (1999). Human Resource Management and Performance. *International Journal of Management Reviews*, *1*(4), 367-413.

Kaynakça

Atlı, S. (2018). Çocuk İşçiliği. https://www.academia.edu/9999960/%C3%87OCUK_%C4%B0%C5%9E%C3%87%C4%B0L%C4%B0%C4%9E%C4%B0(Erişim Tarihi: 11.11.2022).

Avşar, Z., Öğütoğulları, E. (2012). Çocuk işçiliği ve çocuk işçiliği mücadele stratejileri. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, *2(1),* 9-40.

Balamir, A. (1982). Türkiye'de imalat sanayinde çocuk işgücü. *Nüfusbilim Dergisi*, 4, 99-104.

Bilgin, R. (2009). Diyarbakır'da sokakta çalıştırılan çocuklar üzerine sosyolojik bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 232-244.https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70090(Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Birleşmiş Milletler (BM), Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989. https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html (Erişim Tarihi: 19.10.2018).

Borçlar Kanunu. Sayı: 818. Kabul Tarihi: 22.04.1926.

http://www.tim.org.tr/files/downloads/mevzuat/borclar_kanunu.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Çocukları Koruma Kanunu. Sayı: 5395. Kabul Tarihi:03.07.2005.

ÇSGB (2007). Çocuk işçiliği ile mücadele öğretmen el kitabı. Ankara: ÇSGB.

ÇSGB (2017). Çocuk İşçiliği ile Mücadele Ulusal Programı 2017-2023. Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü. https://www.csgb.gov.tr/media/4755/cocuk_isciligi_rev_23032017.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2018).

Çukurova Gazetesi. http://www.cukurovagazetesi.com/gocmen-cocuk-isci-olumleri-artti-27191.html (Erişim Tarihi: 21.10.2018).

Derrien, J. M. (1994). *Çocukların çalıştırılması ile ilgili politika hazırlanması ve iş denetimi eğitim kılavuzu* (B. Piyal; H. Başçıl, Çev.). Ankara: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.

Dur, A. İ. B., Öztürk, M. (2017). Türkiye'de ve dünyada çocuk işçiliği ve mücadele politikaları: SDÜ MYO öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(3), 613-635.

Erbay, E. (2013). Türkiye'de çocuk işçiliğinin büyük resmi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 157-167. http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423931202.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

ILO 2021. Child Labor Global Estimates 2020, TrendsandThe Road Forward, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_ 800278.pdf (Erişim Tarihi: 15.12.2022).

İlköğretim ve Eğitim Kanunu. Sayı: 222. Kabul Tarihi: 05.01.1961.http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

4857 sayılı İş Kanunu. http://iskanunu.com/portal/wp-content/uploads/2012/01/1.5.4857.pdf (Erişim Tarihi: 19.10.2022).

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu: 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

Kart, M. (2017). *Değerler eğitiminde bir model olarak Ahilik*(YayımlanmamışYüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Kayhan, N. (2012). Çocuk işçiliği, IPEC deneyimi ışığında sanayide çalışan çocukların sorunları. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 187-201. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/85270 (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Mesleki Eğitim Kanunu. Sayı: 3308. Kabul Tarihi: 05.06.1986. http://www.sgk.gov.tr/wps/wcm/connect/1777bb92-c51a-4543-b584-0450f66519ea/B1_C11_D11_312.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=1777bb92-c51a-4543-b584-0450f66519ea (Erişim Tarihi: 20.10.2018).

Milliyet Gazetesi. http://www.milliyet.com.tr/57-cocuk-isci-yasamadan-oldu-gundem-2221302/ (Erişim Tarihi: 21.10.2022).

Resmi Gazete. http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180220-3.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu. Sayı: 6356. Kabul Tarihi: 07.11.2012.

Şahin, B. (2009). *Çocuk işçilerin korunması*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şahin, L. (2012). Geçmişten günümüze çocuk işçiliği. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, II, 103-118. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/802252(Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Yenimahalleli-Yaşar, G. (2005). İş sağlığı iş sağlığı ve güvenliğinde özel risk grupları. *Çalışma Ortamı*, *Mart - Nisan*, 79. https://calismaortami.fisek.org.tr/wp-content/uploads/calisma_ortami79.pdf (Erişim Tarihi: 10.10.2022).

http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27596 (Erişim Tarihi: 10.10.2018).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Kabul Yılı: 1982.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr (Erişim Tarihi: 10.10.2018).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2022. İstatistiklerle Çocuk 2021, Nisan 2022. https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_cocuk_2021.pdf (Erişim Tarihi: 15.12.2022)

Umumi Hıfzısıhha Kanunu: 1593 Sayılı, 24.04.1930 tarihli.http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1593.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2022).

Kaynakça

AÇSHB (2017).*Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi-I Projesi*.https://www.csgb.gov.tr/media/53607/mevsimlik_gezici_tarim_iscilerinin_calisma_ve_yasam_kosullarinin_iyilestirilmesi-ii_projesi-metip2.pdf. Erişim Tarihi. 15/11/2022

Çelik, A. (2010). Çocuk İşçiliğinin Bitmeyen Öyküsü Üstüne. İnal, K. (Der.). *Türkiye'de Çocuk Emeği* içinde (ss.54-76). Ankara: Ütopya Yayınları.

ÇSGB. (2010). *Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi-I Projesi*.https://www.csgb.gov.tr/media/53610/mevsimlik_gezici_tarim_iscilerinin_calisma_ve_yasam_kosullarinin_iyilestirilmesi-i_projesi-metip1. Erişim Tarihi. 15/11/2022

Ender, s. (2010). Çalışan Çocuklar: 'Çırak mı?, İşçi mi?'. İnal, K. (Der.). *Türkiye'de Çocuk Emeği* içinde (ss. 39-53). Ankara: Ütopya Yayınları.

Ender, S. ve Lordoğlu, k. (1993). *Geleneksel Çıraklıktan Çocuk Emeğine: Bir Alan Araştırması*, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Ertürk, Y. (2010). Türkiye'de Çocuk Emeğinin Kullanım Biçimleri. İnal, K. (Der.). *Türkiye'de Çocuk Emeği* içinde (ss. 29-38). Ankara: Ütopya Yayınları.

Gülçubuk, B. (2012). Tarımda Çocuk Emeği Sömürüsü ve Toplumsal Duyarlılık. *Çalışma ve Toplum.*2(33). 75-94.

ILO-UNICEF. (2021). *Çocuk İşçiliği 2020 Küresel Tahminler, Eğilimler ve Önümüzdeki Yol.* New York.

ILO. (2020). *Mevsimlik Tarımda Fındık Hasadında Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Sona Erdirilmesi Projesi.* 1 Kasım 2020-31 Mart 2024 (TUR/20/02/FER). ilo.org., Erişim Tarihi 15/11/2022

İnal, K. (Der.) (2010). *Türkiye'de Çocuk Emeği.* Ankara: Ütopya Yayınları.

İSİG Meclisi. (2022). *Çocuk İş Cinayetleri Raporu 2013-2022.* https://www.isigmeclisi.org/20793-211-i-14-yas-ve-alti-405-i-15-17-yas-grubunda-olmak-uzere-son-on-yi. Erişim Tarihi 20.11.2022

Kablay, S. (2015). Mevsimlik Gezici-Geçici Çalışma: Çocuk İşçiler.Yücesan-Özdemir, G. (Der.)*Rüzgara Karşı- Emek Süreçleri ve Karşı Hegemonya Arayışları* içinde (ss. 89-114). Ankara: Nota-Bene Yayınları.

Kablay, S. (2016). Fındık Bahçesinde İşçi Olmak: Ordu ve Giresun İllerde Mevsimlik Tarım İşçilerinin Çalışma Koşulları. Yıldırım, D. ve Haspolat, E.*Değişen Karadeniz'i Anlamak* içinde (281-308). Ankara: Phoenix Yayınevi

Kablay, S. (2018a).Tarım Sektöründe Çocuklar ve Hakları. Ed. Ç.E. Şahin ve A.Ö. Özmen.

CurrentDebates in LabourEconomics&IndustrialRelations içinde (61-71). Volume 22. London,UK ve İstanbul: IJOPEC Publication.

Kablay, S. (2018b). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yaşam Koşulları: Fındık İşçileri Örneği".

Ed. Ö. Şendeniz ve E. Yıldırım.*Sırtında Sepeti Bafra'dan Hopa'ya Karadeniz'de Kadınlık Halleri*içinde (209-231). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Kablay, S. ve Aysan, M.E. (2019). Fındık İşçileri ve Sorunları. Ed. B.C. Ataman ve G.

Taşkıran. *RecentEvaluations on HumanitiesandSocialSciences*içinde (143-155).London,UK ve İstanbul: IJOPEC Publication.

Kablay, S. (2021). Tarım Sektöründe Çocuklar ve Çocuk İşçiliği ile Mücadele. *Çalışma*

Ortamı Dergisi. 168. 6-14.

Kalkınma Atölyesi. (2013). *Fındık Hasadında Çalışan Çocuklar İçin Model Eylem Planı.*

Ankara: Altan Matbaaası.

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, ILO-Ferrero (2021). *Yıllık Bülten-2021 Proje*

Faaliyetlerinde Öne Çıkanlar. Mevsimlik Tarımda Fındık Hasadında Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Sona Erdirilmesi Projesi. 1 Kasım 2020-31 Mart 2024 (TUR/20/02/FER). https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_839345.pd. Erişim Tarihi 15/11/2022.

UNICEF. (2021). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.* https://www.unicef.org/turkey/çocuk-

haklarina-dairdairsözlesme. Erişim Tarihi 07/06/2021.

Ülger, M. (2010). *Mevsim Çocukları Belgeseli.* https://www.youtube.com/watch?v=o-

wtnYz78q. Son Erişim Tarihi 04/12/2022.

Yılmaz, M., Sayın, C. ve Bozoğlu, M. (2022). Mevsimlik Fındık Tarım İşçiliği Yapan

Ailelerin Çalışan Çocuklarına Yönelik Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Bir Sosyal Ağ Analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi.* 57 (3). 2539-2552. Doi: 10.15659.sector-sosyal-ekonomi.22.09.1919.

Yücel, R. Ve Ömercioğlu, A. (2016). İş ve Borçlar Hukuku Temelinde, Tarım Çalışanları ile

İnsan Kaynakları Yönetimine İlişkin Kavramsal Bir Çalışma. *Ankara Barosu Dergisi.* 2016/1. 247-272.

Yücesan-Özdemir, G. Ve Özdemir, A.M. (2010). Türkiye'de Çocuk Emeği ve Sosyal

Politika: Alternatifi Düşünmek İçin Egemen Söylemin Eleştirisi. İnal, K. (Der.). *Türkiye'de Çocuk Emeği* içinde (ss. 133-159). Ankara: Ütopya Yayınları.

Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi: 20/11/1989.

138 sayılı İstihdama Kabulde Asgari Yaş Sözleşmesi: 06/6/1973.

182 sayılı EnKötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına

İlişkin Acil Önlemler ILO Sözleşmesi: 17/6/1999.

4857 sayılı İş Yasası: Kabul Tarihi: 22/5/2003, Resmi Gazete Tarih: 10/6/2003, Sayı: 25134.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası: Kabul Tarihi:31/5/2006,

Resmi Gazete Tarih: 16/6/2006, Sayı: 26200.
6098 sayılı Türk Borçlar Yasası: Kabul Tarihi: 11/00/2011, Resmi Gazete Tarih: 04/02/2011, Sayı: 27836.
6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası: Kabul Tarihi:18/10/2012, Resmi Gazete Tarih:07/11/2012, Sayı: 28460

Kaynakça

Akalın, M. (2018). Mevsimlik tarım işçilerinin barınma koşullarının değerlendirilmesi. Yenice, Tarsus, Silifke Örnekleri. Sosyal Güvence Dergisi, 13, 1-30.

Anon, (1985). Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Adana Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, D.İ.E. Matbaası, Ankara.

Aslan, A., Gündüz, O., Atay, S., Duran Z. ve Görücü, İ. (2017). Mevsimlik tarım işçiliğinde aracılık hizmetlerinin mevcut durumu: Malatya örneği. Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi, 3(2), 1-7.

Bayramoğu, Z. ve Bozdemir, M.(2020). Definition of Labour Terminology in the Agricultural Sector. Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology, 8(3): s.773-783.

Bayramoğlu Z. ve Bozdemir M. (2018). Tarımda Teknoloji Kullanımının İşgücü Verimliliğine ve İstihdama Etkisi. 2. Uluslararası Ekonomi Araştırmaları ve Finansal Piyasalar Kongresi, Nevşehir, 12-14 Nisan 2018, s.417-434.

Bilişik, M.T. (2015). Gelişmekte Olan ve Hızlı Büyüyen Ülkelerin Tarım Sektörünün Malmquist Toplam Faktör Verimliliği İle Analizi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık, cilt:17, sayı:2, 77-97.

Bülbül, M. (1982). Tarım İşçileri, Sorunları ve Çözüm Önerileri, M.P.M. Yayınları, Ankara, 1982.

Çalgüner, C. (1943). Türkiye'de Ziraat İşçileri, T.C. Ziraat Vekâleti, Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmaları: Sayı:32, Yüksek Ziraat Enstitüsü Basımevi, Ankara.

Çetinkaya, Ö. (2008). Farm labor ıntermediaries in seasonal agricultural work in adana-çukurova (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). ODTÜ, Ankara.

Çınar, S. ve Lordoğlu, K. (2011). Mevsimlik tarım işçileri: marabadan ücretli fındık işçiliğine. Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu III Bildiri Kitabı, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

Çınar, S. (2014). Öteki proletarya de-proletarizasyon ve mevsimlik tarım işçileri. Ankara: Notabene.

Demir, M. (2015). Mevsimlik tarım işçilerinin sosyal güvenlik haklarına ilişkin değerlendirmeler ve öneriler. Çalışma ve Toplum, 1(44), 177-194.

Dünya Bankası (2021). Employment in agriculture (% total employment) (modeled ILO estimate), Data Erişim Adresi: https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS.

Fereli, S., Aktaç, Ş. ve Güneş, F. E. (2016). Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşulları, beslenme durumları ve görülen sorunlar. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(3), 36-47.

Görücü, İ. ve Akbıyık, N. (2010). Türkiye'de Mevsimlik Tarım İşçiliği: Sorunları ve Çözüm Önerileri. Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, s.189-219.

Görücü, İ. ve Demirbaş, M. (2013). Türkiye'de tarım aracılığı: uygulama, sorunlar ve çözüm önerileri. Hikmet Yurdu Düşünce–Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 6(12), 133-153.

Karayalçın, M. (1971). Türkiye'de Tarım İşçisi, Çalışma Koşulları ve Ücretler, M.P.M. Yayınları, Ankara.

Kaya, M. ve Özgülnar, N. (2015). Mevsimlik gezici tarım işçilerinin iki yerleşim birimlerindeki yaşam koşulları ve sağlık durumlarına niteliksel bakış. Turkish J. Public Health, 13(2), 115-126.

Kusadokoro, M., Takeshi, M. ve Gültekin, U. (2016). Networks and ıntermediaries in seasonal agricultural labor markets in Turkey. International Journal of Food and Agricultural Economics, 4(2), 51-67.

Lordoğlu, K.; Doğmuş, Ö.C. ve Çetinkaya, Ö. (2014). Fındık hasadının oyuncuları batı karadeniz illerinde yer alan mevsimlik gezici tarım işçileri, çocuklar, tarım aracıları ve bahçe sahipleri temel araştırması. Ankara: Kalkınma Atölyesi.

Lordoğlu, K. ve Etiler, N (2014). Batı Karadeniz bölgesinde mevsimlik gezici tarım işçiliğinde çalışan çocuklar üzerine sınırlı bir araştırma. Çalışma ve Toplum, 41(2), 115-134.

MİGA (2012). Tarımda mevsimlik işçi göçü Türkiye durum özeti. Friedrich Ebert Stiftung, Erişim Adresi: https://goc.bilgi.edu.tr/tr/kaynakca/25/tarimda-mevsimlik-isci-gocu-turkiye-durumozeti-miga-2012.

MSG (2010). Mevsimlik tarım işçilerinin yasal durumu. TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 38, 2-3.

Orhan, F. (2017). Erzincan'da mevsimlik tarım işçiliği ve yaşanan sorunlara yönelik coğrafi bir inceleme. Türk Coğrafi Dergisi, 69, 59-68.

Özbekmezci, Ş. ve Sahil, S. (2004). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal, Ekonomik ve Barınma Sorunlarının Analizi. Gazi Üniversitesi Mühendislik, Mimarlık Fakültesi Dergisi, cilt:19, no:3, 261-274.

Pikolo Derneği (2018). Tarım aracısı profil çalışması. Erişim Adresi: http://www.pikolo.org/assets/raporlar/tarim-is-aracilarinin-veri-tabaninin-olusturulmasi-vefarkindalik-olusturma-yontemi-ile-cocuk-isciliginin-sonlandirilmasi-projesi-(kisa-rapor).pdf

Rekabet Kurumu III. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanlığı. (2018). Fındık Sektör Araştırma Raporu.

Sapancalı, F. (2008).Türkiye'de İşgücü Piyasası Sorunlar Ve Politikalar. Tühis İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 21(2-3): 8-30.

Semerci, P. U. ve Erdoğan, E. (2017). Ben kendim büyüdüm demiyorum Adana'da (mevsimlik gezici) tarım işçilerinin çocuklarının yaşam koşullarının çocuğun iyi olma hali perspektifinden İyileştirilmesi Projesi Araştırma Sonuçları. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Soylu Ö. B. ve Turalıoğlu M. (2020). İşgücü Piyasasındaki Gelişim Süreci AB-OECD-TÜRKİYE Karşılaştırması. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. XV/I, s. 129-139.

Şeker, M. (1986). Türkiye'de Tarım İşçilerinin Toplumsal Bütünleşmesi. Değişim Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara.

Şimşek, Z. (2012). Mevsimlik tarım işçilerinin ve ailelerinin ihtiyaçlarının belirlenmesi araştırması 2011. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA). Ankara: Damla Matbaacılık.

Şimşek, Z. (2013). GAP tarımda çalışanların sağlığı araştırması raporu, Şanlıurfa. Harran Üniversitesi Tarımda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Şimşek, Z. ve Koruk, İ. (2009). Çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden biri: mevsimlik göçebe tarım işçiliği. Çalışma Ortamı Dergisi, 105, 7-9.

Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO), 2017. 2016 Yılı Fındık Sektör Raporu.

Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü (TMO), 2021. 2020 Yılı Fındık Sektör Raporu.

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE), (2021). Fındık Ürün Raporu.

Tarım Ürünleri Piyasaları, Fındık, (2022). Erişim tarihi: 06.09.2022.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2021. www.tuik.gov.tr. Erişim tarihi: 03.09.2022.

Tarım–İş, Türk–İş, (1992).Türkiye'de Tarım ve Orman İşçilerinin Yasal Sorunları Sempozyumu, Tarım-İş Yayınları, Ankara.

TÜİK, (2021). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-2021-45645. Erişim Tarihi: 08.09.2022.

TÜİK (2021) İşgücü İstatistikleri.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2015). Mevsimlik tarım işçilerinin sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırma komisyonu raporu. Ankara.

Uysal, H.T. ve Kesim, E.(2014). Mevsimlik İşçi Örgütlenmelerinde Örgüt İçi ve Örgüt Dışı Faktörlerin İşçi Performansına Etkisi: Fındık İşçilerine Yönelik Bir Araştırma. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi – Sayı:22.

Vurarak, Y. (2019). Türkiye ve Dünyada Tarımsal Değişimler. Uluslararası Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi, 2(2): 106-120.

Yasin, Y. ve Sürmeli, A. (2018). Tarımsal üretimde çalışan çocukların karşılaştıkları sağlık riskleri, narenciye, pamuk, fındık hasadı örneği. Ankara: Kalkınma Atölyesi.

Yıldırak, N., Gülçubuk, B., Gün, S.,Olhan, E. ve Kılıç, M. (2003). Türkiye'de gezici ve geçici kadın tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları ve sorunları. Ankara: Tarım-İş.

Yıldırım, U. D. (2016). Tarımda trafik kazalarının ekonomi politiği ve mevsimlik tarım işçileri. SAV Katkı, 2, 80-99.

Yılmaz, A. ve Yıldırım İşler, A.S. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinin Fındık Hasadında Mevsimlik Tarım İşçiliğine Etkisi. Journal of Society & Social Work, Toplum ve Sosyal Hizmet, Covid-19 Özel Sayı Cilt 1, s.1- 22.

Kaynakça

Amatori, F.,ve Jones, G. (2003). Giriş. *Dünya İşletme Tarihi* içinde (Edt. Amatori F., Jones G.). Dost Kitabevi, İstanbul.

Atasagun, Y.S. (1946). Cumhuriyet Halk Partisi ve Kooperatifçilik. *Kooperatif Dergisi.* 1, 7-9.

Ballı, E. (2017). Türkiye'de Tarımsal Kooperatifçiliğin Gelişimi ve Fiskobirlik: Tarihsel Bir Değerlendirme. *Türkiye Cumhuriyeti'nin Ekonomik ve Sosyal Tarihi Uluslararası Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara: AKDTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınlar, s. 657-700.

Ballı, E. (2019). Türkiye'de Tarımsal Kooperatifçiliğin Gelişimi ve Fiskobirlik: Tarihsel Bir Değerlendirme. *Krize Karşı Kooperatifler* içinde (Edt. F.Serkan Öngel ve U.D. Yıldırım).117-152.

Booth, C., ve Rowlinson, M. (2006). Management and Organizational History: Prospects. *Management &Organizational History*, 1(1), 5-30.

Çiçek, Ö. (2021). Türkiye'de Tarımsal Üretimin Güncel Sorunları Karşısında Üretici Kooperatiflerinin Geleceğini Yeniden Düşünmek. *Şirketlerden Kooperatiflere Rekabetten Dayanışmaya* içinde (Edt. U.D. Yıldırım ve F.S.Öngel). 231-260. İstanbul: Notabene Yayınları.

Fiskobirlik (2005). Fiskobirlik 2004-2005 67. Olağan Genel Kurulu Faaliyet Raporu, Fiskobirlik.

Jones, G. ve Zeitlin, J. (2008). Introduction, *Oxford Handbook of Business History* içinde, Jones &Zeitlin (ed.), Oxford UniversityPress, New York, USA.

Juhasz, J. 2001. The Role of Co-Operatives in Sustainable Agricultural And Rural Development – FAO Policies, Strategies And Programmes. *Promotion Of Rural Development Through Agricultural Cooperatives, Joint Workshop*, Budapest.

Kara, M. A. (2022). *Kooperatiflerde Kurumsal Yönetişim İlkelerinin Uygulanabilirliğinin Araştırılması: Çay Kooperatifleri Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kara, M.A. ve Genç, K.Y. (2022). *Kooperatiflerde Kurumsal Yönetişim*. Ankara: Eğiten Kitap.

Kaynar, İ.S. (2017). Fındıkçılığın Tarihsel Gelişimi (1850-1950). *Ünye İİBF Dergisi.* 1 (2), 43-53.

Kaynar, İ.S. (2019). Demokrat Parti Döneminde Fındık Destekleme Alımları. *Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi.* 3 (1), 65-75.

Kurt, M. (2016). İşletmecilik Tarihi: Özel Sayıya Giriş. *Istanbul University Journal of the School of Business,* Vol/Cilt: 45, Special Issue/Özel Sayı 2016, 2-8.

Oyan, O. (2017). Tarımda Bağımlılaşma ve Metalaşma. *Çalışma Ortamı Dergisi.* 153, 7-10.

Peker, K. (1947-1948). *Fındık.* Giresun: Yeşilgiresun Matbaası.

Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü (2019). Fındık Sektörünün Mevcut Durumu Raporu. https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Tarimsal_strateji/Findik_Sektorunun_Mevcut_Durumu.pdf. Erişim Tarihi: 15.08.2022.

Serinikli, N. (2017). Kooperatifçilik ve Ahi Birlikleri. *Bilecek Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 2 (2). 680-689.

Şahin, Ç.E. (2019). Türkiye Tarımının Güncel Sorunlarının Çözümünde Kooperatifler Bir Model Olabilir mi? Fırsatlar ve Handikaplar Üzerine Düşünceler. *Krize Karşı Kooperatifler* içinde (Edt. F.S. Öngel ve U.D. Yıldırım). İstanbul: Notabene Yayınları. 80-115.

Taşkın, Murat (2005). *Geçmişten Günümüze Fındık*. Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık.

Tekin, F. ve Cantürk, S. (2019). Giresun ve Ordu Yöresi Ağızlarında Fındıkla İlgili Söz Varlığı. *TheJournal of Academic Social Science Studies.* 77, 163-178.

Tezcek, Ö. (2013). Kriz ve Kooperatifçilik: Fiskobirlik Örneği. *Kriz ve Türkiye* içinde. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Usta, R. (1998). *Türkiye'nin Fındık İhracatında Pazar ve Mamul Geliştirilmesi Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi.

Usul, H. ve Ertan, A. (2004). Fiskobirlik'in Finansal ve Pazarlamaya Yönelik Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Y.,*8(2), 141-156.

Üner, N. (1992) Kooperatif İşletmeciliği, Doğruluk Matbaacılık, İzmir T.C Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2014 Yılı Türkiye Kooperatifçilik Raporu.

Yurtoğlu, N. (2018). Türkiye Cumhuriyeti'nin Üretimi ve Ticaretiyle Dünyada En Önde Yer Alan Mahsulü: Fındık (1923-1950). *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi.* 5(18), 182-209.

Yüksel, A. ve Yeşilot, O. (2016). *Giresun'da Fındık ve Fındık Borsası'nın Tarihçesi.* Giresun Ticaret Borsası Yayınları.

İnternet Kaynakları

https://www.bloomberght.com/fiskobirlik-tmonun-findik-satis-yontemi-dogru-degil-2246836. Erişim Tarihi: 22.08.2022.

https://www.fiskobirlik.com.tr/ Erişim Tarihi: 29.08.2022.

http://www.pisani.de/de/index.html Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Kaynakça

Akgüç, Ö. (1995). Mali Tablolar Analizi. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Alıcı, M. S., Demir, M. (2020). Tarım Kredi Kooperatiflerinin Faaliyet ve Kârlılık Oranları Açısından Analizi: Amasya İli Örneği (2014-2018 Dönemi). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (49), 313-338.

Ata, H. A.,Yakut, E. (2009). Finansal Performansa Dayalı Etkinlik Ölçümü: İmalat Sektörü Uygulaması. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 80-100.

Aydın, R.,Yaşa, A. A. (2019). Türkiye'de Tarım Kredi Kooperatiflerinin Mali Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *7*(14), 352-368.

Biswas, S.,Pamučar, D., Božanić, D.,Halder, B. (2022). A New SphericalFuzzy LBWA-MULTIMOOSRAL Framework: Application in Evaluation of Leanness of MSMEs in India. *Mathematical Problems in Engineering*, *2022*.

Bücük, İ. H. (2004). Tarım Kredi Kooperatifleri Konya Bölge Birliği'ne Bağlı Kooperatiflerin Ekonomik Analizi. (Yüksek Lisans Tezi). *Selçuk Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.

Candemir, M., Duran, F. M., Koyubenbe, N. (2009). İzmir 16. Bölge Birliği Tarım Kredi Kooperatiflerinde Teknik Etkinlik, Ölçek Etkinliği, Teknik İlerleme, Etkinlikteki Değişme ve Verimlilik Analizi: 2001-2008. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, *1*(2), 13-35.

Cengiz, İ. (2007). Sermaye Yapısı BelirleyicilerininUygulanabilirliğinin Test Edilmesi; Türkiye Tarım Kredi Kooperatiflerinde Bir Uygulama (Yüksek Lisans Tezi). *Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

Çabuk, A.,Lazol, İ. (2009). Mali Tablolar Analizi. Bursa: Ekin Kitabevi.

Çetin, B. (2020). *Tarımsal Finansman*, Geliştirilmiş 3. Basım, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Demir, E. (2003). Tarım Kredi Kooperatiflerinin Kooperatif İşletmeciliği Yönünden Analizi (Ankara Bölge Birliği Örneği). *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi,* Ankara.

Doğan, N. Ö., Ersoy, Y. (2017). Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinde VZA ile Etkinlik Ölçümü: MarmarabirlikÖrneği. *3. Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi,* 52(Özel Sayı),952-969.

Ecer, F.,Zolfani, S. H. (2022). Evaluatingeconomicfreedomvia a multi-criteria MEREC-DNMA model-basedcompositesystem: case of OPEC countries. *TechnologicalandEconomic Development of Economy*, *28*(4), 1158-1181.

Eryalçın, S. A. (2014). Performans Değerlendirme Yöntemlerinin Eleştirisel Gözden Geçirilmesi ve En Uygun Yöntemin Tespiti İçin AHP-TOPSIS Uygulaması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,* İstanbul.

Ezin, Y. (2022). Tekstil Sektörünün Oran Analizi ve TOPSİS Yöntemi ile Değerlendirilmesi.*Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 13(25), 213-243.https://doi.org/10.36543/kauiibfd.2022.010

Goswami, S. S.,Mohanty, S. K.,Behera, D. K. (2022). Selection of a greenrenewableenergysource in Indiawiththehelp of MEREC integrated PIV MCDM tool. *Materialstoday: proceedings*, *52*, 1153-1160.

Ivanović, B., Saha, A., Stević, Ž., Puška, A.,Zavadskas, E. K. (2022). Selection of truckmixerconcretepumpusingnovel MEREC DNMARCOS model. *Archives of CivilandMechanicalEngineering*, *22*(4), 1-21.

Karagaytan, A. (2019). Samsun İli Çarşamba İlçesindeki Tarım işletmelerinin Tarım Kredi Kooperatiflerinin Kredisine Erişimi ve Kredi Talebini Etkileyen Faktörler. (Yüksek Lisans Tezi). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,* Samsun.

Keleş, M.K.,Özdağoğlu, A.,Armağan, İ.Ü. (2021). Türk Bankacılık Sisteminin IDOCRIW ve MULTIMOOSRAL Yöntemleri İle İncelenmesi. M.S. Öztürk, (Ed.), Üretim ile İşletme Alanlarında Teknolojik Yenilikler ve Sürdürülebilirlik içinde. (145 -172). İstanbul: Efe Akademi Yayınevi.

Keshavarz-Ghorabaee, M. (2021). Assessment of distributioncenterlocationsusing a multi-expertsubjective–objectivedecision-makingapproach. *ScientificReports*, *11*(1), 1-19.

Keshavarz-Ghorabaee, M., Amiri, M., Zavadskas, E. K., Turskis, Z.,Antucheviciene, J. (2021). Determination of objectiveweightsusing a newmethodbased on theremovaleffects of criteria (MEREC). *Symmetry*, *13*(4), 525.

Mishra, A. R., Saha, A., Rani, P., Hezam, I. M., Shrivastava, R., Smarandache, F. (2022). An integrateddecisionsupportframeworkusingsingle-valued-MEREC-MULTIMOORA forlowcarbontourismstrategyassessment. *IEEE Access*, *10*, 24411-24432.

Mousavi, S. A.,Hafezalkotob, A., Ghezavati, V., Abdi, F. (2022). An integratedframeworkfornewsustainablewaste-to-energytechnologyselectionand risk assessment: An R-TODIM-R-MULTIMOOSRAL approach. *Journal of CleanerProduction*, *335*, 130146.

Narayanamoorthy, S.,Parthasarathy, T. N., Pragathi, S., Shanmugam, P., Baleanu, D., Ahmadian, A., Kang, D. (2022). ThenovelaugmentedFermatean MCDM perspectivesforidentifyingtheoptimalrenewableenergypowerplantlocation. *SustainableEnergy Technologies andAssessments*, *53*, 102488.

Özdağoğlu, A., Işıldak, B., Keleş, M. K. (2022). MEREC Tabanlı CoCoSo Yöntemiyle Uçuş Okullarının Uçak Seçimlerinin Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(2), 708-719.

Pala, O. (2022). BIST Sigorta Endeksinde CRITIC Ve MULTIMOOSRAL Tekniklerine Dayalı Finansal Analiz. *İzmir İktisat Dergisi*, *37*(1), 218-235.

Rani, P.,Mishra, A. R., Saha, A., Hezam, I. M., Pamucar, D. (2022). FermateanfuzzyHeronianmeanoperatorsand MEREC-basedadditiveratioassessment method: An applicationtofoodwastetreatmenttechnologyselection. *International Journal of IntelligentSystems*, *37*(3), 2612-2647.

Seyfioğlu, M. (2010). Tarım Kredi Kooperatiflerinin Mali Yapısının Tespiti ve Sorunlarının Çözümüne Yönelik Öneriler. (Yüksek Lisans Tezi). *Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Ankara.

Shanmugasundar, G.,Sapkota, G., Čep, R.,Kalita, K. (2022). Application of MEREC in Multi-CriteriaSelection of Optimal Spray-Painting Robot. *Processes*, *10*(6), 1172.

Şahin, A. (1996). Türkiye'de Tarım Kredi Kooperatifleri Sistemi Finans Yapısı ve Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). *Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü,* Ankara.

Toslak, M., Aktürk, B., Ulutaş, A. (2022). MEREC ve WEDBA Yöntemleri ile Bir Lojistik Firmasının Yıllara Göre Performansının Değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (33), 363-372.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri (2022a). https://www.tarimkredi.org.tr/kurumsal/koklu-gecmisimiz/. Erişim Tarihi:13.09.2022.

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri (2022b). https://www.tarimkredi.org.tr/kurumsal/faaliyet-raporlari/. Erişim Tarihi: 22.08.2022.

Ulutaş, A.,Stanujkic, D., Karabasevic, D., Popovic, G., Novaković, S. (2022). Pallettruckselectionwith MEREC and WISP-S methods. *Strategic Management-International Journal of Strategic Management andDecisionSupportSystems in Strategic Management, 13*.

Ulutaş, A.,Stanujkic, D., Karabasevic, D., Popovic, G., Zavadskas, E. K., Smarandache, F., Brauers, W. K. (2021). Developing of a novelintegrated MCDM MULTIMOOSRAL approachforsupplierselection. *Informatica*, *32*(1), 145-161.

Zavadskas, E. K., Ulutaş, A., Balo, F., Stanujkic, D., & Karabasevic, D. (2022). Performance Analysıs For The MostConvenıentWındTurbıneSelectıonInWındEnergyFacılıty. *EconomicComputation&EconomicCyberneticsStudies&Research*, *56*(2), 21-36.

Kaynakça

Balassa B. A. (1966). Tariff Reductions and Trade in Manufactures Among the Industrial Countries. *American Economic Review Volume: 56, No:3.*, 466-473.

FAO. (1995). *Non-Wood Forest Products 5 Edible Nuts.* Rome: Food and Agriculture Organization of The United Nations. doi:SBN 92-5-103748-5

Grubel, H. G. (1967). Intra-Industry Specialization and the Pattern of Trade. *The Canadian Journal of Economics and Political Science, 33*(3), 374-388. doi:https://doi.org/10.2307/139914

Grubel, H. G., & Lloyd, P. (1975). *Intra-Industry Trade: The Theory and Measurmement of Intra-Industry.* London: Macmillan.

Grubel, H. G., & Llyod, P. (1971). The Empirical Measurement of Intra-Industry. *Economic Record*, 494-517.

Giresun Ticaret Borsası,https://www.giresuntb.org.tr/IhracatVerileri adresinden 24.07.2022 tarihinde alındı

GTB. (2022). *GTB (Giresun Ticaret Borsası)*. www.giresuntb.org.tr: http://www.giresuntb.org.tr/FindikDikimAlanlari adresinden 27.07.2022 tarihinde alındı

Holst, D. (2010). Hazelnut economy of early Holocene hunter–gatherers: a case study from Mesolithic Duvensee, northern Germany. *Journal of Archaeological Science, 37*(11), 2871-2880. doi:https://doi.org/10.1016/j.jas.2010.06.028

Jensen, L., & Lüthje, T. (2019). Driving forces of vertical intra-industry trade in Europe 1996-2005. *Review of World Economics, 145*(3), 469-488. doi:10.1007/s10290-009-0022-5

Lloyd, P., & Lee, H.-H. (2002). Introduction. P. Lloyd, & H.-H. Lee içinde, *Frontiers of Research in Intra-Industry Trade* (s. 302). New York: Palcrave Macmillan. doi:10.1057/9780230285989

Malhotra, S. (2008). *World Edible Nuts Economy.* Rome: Concept Publishing Company Pvt. Ltd.; First edition. doi:ISBN-10 : 8180695611;ISBN-13 : 978-8180695612

Seyidoğlu, H. (2003). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama.* İstanbul: Güzem Can Yayınları No: 20. Geliştirilmiş 15. Baskı.

Seyidoğlu, H. (2009). *Uluslararası İktisat, Geliştirilmiş 17. Baskı.* İstanbul: Güzem Can Yayınları.

T.C. Ekonomi Bakanlığı, İhracat Genel Müdürlüğü. (2017). *Fındık ve Mamülleri Sektörü.* Ankara: T.C. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı.

T.C. Resmi Gazete. (1983). *2844 sayılı Fındık Üretiminin Planlanması ve Dikim Alanlarının Belirlenmesi Hakkında Kanun.* Ankara: TBMM.

TMO. (2021). *2020 Yılı Fındık Sektör Raporu.* Ankara: Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü.

TÜİK. (2022a). *www.tuik.gov.tr*. https://biruni.tuik.gov.tr: https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr adresinden 15.06.2022 tarihinde alındı

TÜİK. (2022b). *www.tuik.gov.tr*. https://iz.tuik.gov.tr: https://iz.tuik.gov.tr/#/showcase/SC-2851FY777F34D2R/SCI-

F5IA199R50F9R52/menu?token=8d79727fff862a891ce574d27220bfebbf66fecd adresinden 15.05.2022 tarihinde alındı.

Verdoorn, P. J. (1960). Th e Intra-Bloc Trade of the Benelux. R. E. A. G. (editör) içinde, *Economic Consequences of the Size of Nations* (s. 291-332). London: Macmillan & Co.

Yavuz, F., Büründü, A., Peker, K., & At, T. (2005). Econometric Modeling ofTurkey's Hazelnut Sector: Implications on Recent Policies. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry, 29*, 1-7.

Kaynakça

Anıl Ş, Kurt H, Akar A, Bulam Köse Ç (2018). Hazelnut Culture in Turkey. *XXX. International Horıcultural Congress*.12-16 August. İstanbul.

Aşkan, E.,Urak, F., Bilgiç, A., ve Dağdemir, V. (2018) Türkiye'de Fındık, Benzin Reel Fiyatlarının ve Döviz Kurunun Koşullu Varyanslarındaki Oynaklığın Belirlenmesi: VECM BEKK MGARCH Yaklaşımı. *International Agricultural ScienceCongress*, Van, Türkiye, 9 - 12 Mayıs 2018, ss.131

Bayramoğlu Z. Ve Gündoğmuş E., 2007. "Dünya Fındık Piyasasının Analizi," *Ekonomik Yaklasim, Ekonomik YaklasimAssociation*, 18(65), 71-89.

Brooks, C. (2008). *Introductory Econometricsfor Finance*, New York: CambridgeUniversityPress. .

Çelik, Ş. (2014). Türkiye'nin Kabuklu Fındık Üretiminde Üretim-Fiyat İlişkisinin Koyck Yaklaşımı İle Analizi .*Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi* , 1 (4) , 524-530

Dickey, D. A.,& Fuller, W. A. (1979). Distribution of theestimatorsforautoregressive time serieswith a unitroot. *Journal of theAmericanstatisticalassociation*, *74*(366a), 427-431.

Erdal, G. & Uzunöz, M. (2008). Türkiye ve Avrupa Fındık Fiyatları ve Döviz Kuru Arasındaki Nedensellik İlişkisi .*Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* , 22 (2) , 47-56.

FAO (2022). FoodandAgriculturalOrganization. http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC, Erişim Tarihi: 19.08.2022

Fuller, W. A. (2009).*Introductiontostatistical time series*. New York: John Wiley&Sons.

Granger, C.W.J. (1980). "Testingforcausality: A personalviewpoint". *Journal of Economic Dynamics and Control*. **2**: 329–352.

GTB, (2022). http://www.giresuntb.org.tr/Istatistikler, Erişim tarihi: 15.08.2022

Hatırlı, S. A. , Öztürk, E. & Aktaş, A. R. (2008). Fındık Piyasasında Fiyat Geçirgenliğinin Analizi .*Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21 (1) , 139-143.

Hekimoğlu, B.,&Altındeğer, M. (2019). Fındık Sektörünün Mevcut Durumu. *URL: https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Kitaplarimiz/Findik_Sektorunun_Durumu_Sorunlari_ve_Cozum_Onerileri. pdf (erişim tarihi: 20.11. 2020)*.

Hüsnüoğlu, N. (2018). Türkiye'de Fındık Üretim Miktarı ve Fiyat İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı.*Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi,* 7 (4) , 24-41

INC,(2022). International NutandDriedFruitCouncil: Statistical Yearbook, https://www.nutfruit.org/files/tech/1651579968_Statistical_Yearbook_2021-2022.pdf, Erişim Tarihi: 17.08.2022

Marongiu, S. (2005). An econometricanalysistoevaluatehazelnutpriceformation on theinternationalhazelnut market. *New Medit*, *4*(4), 14.

Mutlu Çamoğlu, S. (2018). Türkiye Fındık Üretici Fiyatlarındaki Dalgalanmaların Analizi .*Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 1 (2) , 54-62 .

Sims, C. A. (1980). Macroeconomicsandreality. *Econometrica: Journal of theEconometricSociety*, 1-48.

Spaulding, A.D., Tulum, O., Saghaian, S. andÖzertan, G. (2009). Impact Of A New PrıceSupportPolıcy On TheTurkıshHazelnutIndustry. *ActaHortic.* 845, 795-800

Türkay, B., (2022). Tarım Ürünleri Piyasası/Fındık, TEPGE, https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Menu/27/Tarim-Urunleri-Piyasalari, Erişim tarihi 16.08.2022

Yalçın İ. ve Akdemir Ş. (2005). Türkiye Fındık Fiyatları Analizi. *Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,* 20(2), 1-10.

Kaynaklar

Asci, S. and Devadoss, S. (2021). TrendsandIssuesRelevantForThe USTreeNutSector. Choices, 36(2), 1-7.

Akseki, U. (2014). Dünya Fındık Talebinin Ekonometrik Analizi: Panel Veri Analizi (1970–2010). Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, 5(1), 65-78.

Bayramoğlu, Z.ve Gündoğmuş, E. (2007). Dünya Fındık Piyasasının Analizi, Ekonomik Yaklaşım, 18(65), 71-89.

Bayramoğlu, Z., Özer, O. O.and Erdemir, G. (2010). TheImpactof Changes in TurkeysHazelnutPolicy on World Markets. AfricanJournal of AgriculturalResearch, 5(1), 007-015.

Çabaş, M. (2017). 1990 Sonrası Fındık İhracatının Türkiye'nin Dış Ticareti Üzerine Etkileri: Sakarya Örneği. Sakarya Üniversitesi SBE, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Sakarya.

Emirmahmutoğlu, F. (2011). Gelişmekte Olan Ülkelerde Para Krizlerinin Ekonometrik Analizi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Emirmahmutoğlu, F. and Köse, N. (2011). TestingForGrangerCausalityInHeterogeneous Mixed Panels. EconomicModelling, 28, 870-876.

FAO.(2022).Hazelnut Production, Food and Agriculture Oranization of The United States https://www.fao.org/3/x4484e/x4484e03.htm#TopOfPage.

FAO. (2022). Catalyzing the Efficiency and Sustainability ofAzerbaijan's Hazelnut Sector, Italy.

Franco, S.,Pancino, B.and Cristofori, V. (2012). Hazelnut Production And Local Development in Italy. In VIII International Congress on Hazelnut 1052 (347-352).

Guliyev, O.,Liu, A., Endelani Mwalupaso, G., & Niemi, J. (2019). TheDeterminants of Technical Efficiency of HazelnutProduction in Azerbaijan: An analysis of The Role of NGOs. Sustainability, 11(16), 4332.

Hacıyev, P. (2009).Politik-Ekonomik Açıdan Türkiye'nin Fındık Piyasası: Optimizasyon ve Oyun Teorisi Uygulaması, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hekimoğlu, B. ve Altındeğer, M. (2019). Fındık Sektörünün Mevcut Durumu. URL: https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Kitaplarimiz/Findik_Sektorunun_Durumu_Sorunlari_ve_Cozum_Onerileri.pdf (Erişim Tarihi: 20.11. 2020).

INC.(2021).HazelnutCropProgress Report, International NutandDriedFruitCouncil, https://www.nutfruit.org/industry/news/detail/ hazelnut-crop-progress-report

Kulaç, A. (1997). Türk Fındık Piyasası ve Türk Fındığının Dış Talebinin Tahmini. KTÜ SBE.

Memiş, S. (2007). Türkiye'de Fındık Üretiminde Yeni Ürün Geliştirme Süreci Ve Bir Uygulama(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özkan, A. H. (2012). Türkiye'deki Fındık Üretimi ve Pazarlama Sorunlarına Global Bakış. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, *2*(2), 183-192.

Piacentini, L.,Colantoni, A., Delfanti, L. M. P., Monarca, D., Cecchini, M., and Bedini, R. (2015). TheHazelnutSectorof theMonti Cimini Agro-IndustrialDistrict: EconomicAnalysis andDevelopment Perspectives. ReportsEcon. Financ, 1, (1-10).

Polodashvili, A. (2019). HazelnutProductionin Georgia andItsExportPotentialin TheEU Market.

Rovira, M.,Romero, A., andBatlle, I. (2019). HazelnutProductionandProspectsin Spain. Uluslararası Anadolu Ziraat Mühendisliği Bilimleri Dergisi, 1(5), 86-95.

Sarımeşeli, M. veAydoğuş, O., (2000), Dünya Fındık Piyasasının Ekonomik Analizi ve Türkiye İçin Optimum Politikaların Saptanması, Tarımsal Ekonomi ve Araştırma Enstitüsü, Ankara, s:13.

Sobutay, T. (2006). Fındık Sektör Araştırması. İstanbul Dış Ticaret Odası Dış Ticaret Şubesi Uygulama Şubesi, İstanbul, 20s.

Toda, H. Y. andT. Yamamoto (1995), Statistical Inference in VectorAutoregressionswithPossiblyIntegratedProcesses, Journal of Econometrics, 66(1-2), 225- 250.

Tous, J. (2004). Hazelnutproduction in Spain. In VI International Congress on Hazelnut 686 (pp. 659-664).

Tüccar, M., Turhan, Ş., veCansev, A. (2021). Türkiye'de İyi Tarım Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Fındık Üreticilerinden Bir Bakış. Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 36(1), 227-243.

Usta, R., (2007).Türkiye'nin Fındık İhracatında Pazar ve Mamul Geliştirme Çalışmalarının 1996-2005 Dönemi İtibariyle İncelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (1), 155-172

Yavuz, F., Birinci, A., Peker, K., ve Atsan, T. (2004). Türkiye Fındık Sektörü Ekonometrik Modelinin Oluşturulması ve Politika Analizlerinin Kullanımı, Erzurum: Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü.

Kaynakça

Adıgüzel, M. (2011). *Türkiye Ekonomisi ve Stratejik Dönüşümü*, Ankara:Nobel Yayıncılık

Altay, H. (2008). Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi Kapsamında Türk Endüstrilerinin Avrupa Birliği (15) Pazarındaki Rekabet Gücü Düzeylerinin İncelenmesi:1995-2007, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 21, 215-240.

Balassa, B.(1965). TradeLiberalisationand 'Revealed' Comparative Advantage, *The Manchester School of EconomicandSocialStudies*, Vol.33, No.2, 99-123.

Balassa, B.(1977). 'Revealed' Comparative Advantage Revisited: An Analysis of RelativeExportShares of theIndustrial Countries:1953-1971, *The Manchester School of EconomicandSocialStudies,* 45(4),327- 344.

Işıkçı, E. (2013). *Türkiye ihracatında ürün/ürün grupları rekabet güçlerinin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler (AKÜ) endeksi kullanılarak analizi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karadeniz İhracatçı Birlikleri (KİB) ülkelere göre ihracat istatistikleri (https://kib.org.tr/tr/ihracat-istatistikler-findik-istatistikleri-ulkelere-gore-ihracat-istatistikleri-1.html)

Kadanalı, E. (2019). Türkiye Turunçgil İhracatının Rekabet Gücünün Analizi, *Tarım Ekonomisi DergisiTurkishJournal of AgriculturalEconomics,* 25, 1, 5-25,DOI 10.24181/tarekoder.470684

Liesner, H.H.,(1958) TheEuropeanCommon Market and British Industry, *TheEconomicJournal*, Vol. 68, 302–316.

Porter, M. E.,(1990) *TheCompetitiveAdvantages of Nations*, , New York: FreePress.

Rekabet Kurumu, Fındık Sektör Araştırması Raporu, (https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sektor-raporlari/findik-sektor-raporu1-20180606113339725.pdf)

Salvatore, D, (1990).*International Economics*, New York: Macmillian Publishing Company

Saraçoğlu,B.,Köse,N.(2000),*BazıGıdaSanayilerininUluslararasıRekabetGücü:Makarna,Bisküvive UnSanayi,*Ankara:TEAEYayınNo:39.

TC Ekonomi Bakanlığı *2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planı (http://www.sp.gov.tr/tr/temel-belge/s/106/2023+Turkiye+Ihracat+Stratejisi+ve+Eylem+Plani)*

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) *2022 yılı İhracat Raporu* (https://tim.org.tr/files/downloads/Strateji_Raporlari/TIM%20I%CC%87hracat%20Raporu%2022.pdf)

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) *RCA 1000 Rekabetçi Ürünler Yeni Pazarlar Raporu* (https://tim.org.tr/files/downloads/Strateji_Raporlari/RCA_1000%20Raporu.pdf)

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) *2020 Yılı Fındık Sektör Raporu* (https://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/sektorraporlari/findik2020.pdf)

Zengin, Y.A ve Üner, M. (2017). *Yükselen Pazarlarda İhracat Performansı: Yenilikçiliğin Etkisi,* Ankara: Detay Yayıncılık

Araştırmada Kullanılan Veri Tabanları

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (www.tuik.gov.tr)

T.C. Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (http://evds.tcmb.gov.tr/)

EUROSTAT (AB resmi istatistik kurumu) (www.ec.europa.eu/eurostat)

AB Pazara Giriş Veri Tabanı (market accessdatabase) (http://madb.europa.eu)

Dünya Ticaret Örgütü (World TradeOrganization - WTO) İstatistik Veri Tabanı (https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/statis_e.htm)

Dünya Ticaret Örgütü Docsonline Veri Tabanı (http://docsonline.wto.org/)

Birleşmiş Milletler COMTRADE Veri Tabanı (http://comtrade.un.org/)

OECD istatistik veri tabanı (http://stats.oecd.org/index.aspx)

International Financial Statistics(IMF) (http://www.imfstatistics.org/imf/about.asp)

World Economic Outlook (WEO) Veri Tabanları

(http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28)

World Trade Atlas (Global Trade Atlas) Veri Tabanı (http://www.gtis.com/gta)

Euromonitor Veri Tabanı (www.portal.euromonitor.com)

Business andcompanyinternationalprofıle veri tabanı

(http://www.infotrac.london.galegroup.com/default)

Dünya Ticaret Örgütü AppliedDutiesandTrade/BoundDutiesandCommitments (IDB/CTS) Veri Tabanı (http://iaf.wto.org/)

Kaynakça

Açkurt, F., Özdemir, M., Biringen, G., & Löker, M. (1999). Effects of geographical origin and variety on vitamin and mineral composition of hazelnut (Corylus avellana L.) varieties cultivated in Turkey. *Food Chemistry, 65*(3), 309-313. doi:https://doi.org/10.1016/S0308-8146(98)00201-5

Armstrong, W. (2022). *Fruits Called Nuts.* https://www2.palomar.edu: https://www2.palomar.edu/users/warmstrong/ecoph8.htm adresinden alındı

Asmild, M., Paradi, J., Aggarwall, V., & Schaffnit, C. (2004). Combining DEA Window Analysis with the Malmquist Index Approach in a Study of the Canadian Banking Industry. *Journal of Productivity Analysis, 21*(1), 67–89.

Bars, T. (2020). *Ürün Raporu Fındık 2020.* Ankara: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü.

Belitz, H., Grosch, W., & Schieberle, P. (2004). Fruits and Fruit Products. In: Food Chemistry. H. Belitz, W. Grosch, & P. Schieberle içinde, *Fruits and Fruit Products* (s. 806–861). Berlin, Heidelberg: Springer. doi:https://doi.org/10.1007/978-3-662-07279-0_19

Charnes, A., Cooper, W., Lewin, A., & Seiford, L. (1995). *Data Envelopment Analysis: Theory, Methodology and Applications.* Verlag, New York: Springer.

Charnes, A., William, W., & Edwardo, R. (1978). Measuring the efficiency of decision-making units. *European journal of operational research, 2*(6), 429-444. doi:https://doi.org/10.1016/0377-2217(78)90138-8

Çelik, Ş. (2013). Sert Kabuklu Meyvelerin Üretim Miktarının Box-Jenkins Tekniği ile Modellenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 23*(1), 18–30.

FAO. (2022, 10 17). *İstatistik Verileri*. https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL adresinden alındı

Farrell, M. (1957). The Measurement of Productive Efficiency. *Journal of the Royal Statistical Society*(120), 253-290.

https://data.europa.eu. (2022). *Which European countries have the highest export-to-import ratio?* https://data.europa.eu: https://data.europa.eu/en/publications/datastories/which-european-countries-have-highest-export-import-ratio adresinden 15.09.2022 tarihinde alındı.

Kurt, H. (2014). *Sert Kabuklu Meyve Araştırmaları Çalışma Grubu.* Ankara: T.C. Gıda, tarım ve Hayvancılık Bakanlığı.

Martins, S., Simões, F., Matos, J., Silva, A. P., & Carnide, V. (2014). Genetic relationship among wild, landraces and cultivars of hazelnut (Corylus avellana) from Portugal revealed through ISSR and AFLP markers. *Plant Syst Evol, 300*(5), 1035–1046. doi:https://doi.org/10.1007/s00606-013-0942-3

Özer, E., & Güven, A. (2008). Sert Kabuklu Meyvelerin Sağlık üzerine Etkileri. *Türkiye 10. Gıda Kongresi; 21-23 Mayıs*, 325-326. Erzurum.

Sengupta, J. (1996). Systematic Measures of Dynamic Farrell Efficiency. *Applied Economics Letters*(3), 91–94.

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2022). *Sert Kabuklu Meyve Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması Projesi.* https://diyarbakir.tarimorman.gov.tr: https://diyarbakir.tarimorman.gov.tr/Duyuru/277/Sert-Kabuklu-Meyve-Yetistiriciliginin-Gelistirilmesi-Ve-Yayginlastirilmasi-Projesi adresinden 28.10.2022 tarihinde alındı

TGDF. (2021). *TGDF 2021 Dış Ticaret Verileri Raporu.* İstanbul: Türk Gıda ve İçecek Sanayi Dernekleri Federasyonu. https://www.tgdf.org.tr/wp-content/uploads/2022/05/TGDF-2021-Dis-Ticaret-Raporu.pdf adresinden 18.10.2022 tarihinde alındı

TÜİK. (2022). *Bitkisel Ürün Denge Tabloları, 2020-2021 Haber Bülteni.* Ankara: TÜİK.

Wilkinson, J. (2005). *Nut Grower's Guide: The Complete Handbook for Producers and Hobbyists.* Australia: Landlinks Press.

Yang, H.-H., & Cheng-Yu, C. (2009). Using DEA window analysis to measure efficiencies of Taiwan's integrated telecommunication firms. *Telecommunications Policy, 33*(1-2), 98-108. doi:https://doi.org/10.1016/j.telpol.2008.11.001

Kaynakça

Aydın, A. (2020). "Fındık Üretiminde Enerji ve Maliyet Analizleri", Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Makinaları ve Teknolojileri Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Beller Dikmen, B. ve Köksal, A. G. (2018). "Taşıyıcı Bitkilerin TMS 16 Maddi Duran Varlıklar Standardı Çerçevesinde Değerlemesi ve Muhasebeleştirilmesi: Ceviz Üretim İşletmesinde Bir Uygulama" Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11 (3), 82-96.

Coppola, G., Costantini, M., Orsi, L., Facchinettii, D., Santoro, F., Pessina, D., and Bacenetti, J. (2020). "A Comparative Cost-Benefit Analysis of Conventionel and organic Hazelnuts Production Systems in Center Italy", Agriculture 10, 1-16. 409; doi:10.3390/agriculture10090409.

Demir, İ. (2018). "Fındık Tarımında Çiftçi Bakış Açısından Maliyetler ve Etkinlik: Bağlak Sayısı Üzerine Stokastik Sınır Analizi", Türkish Studies Ekonomics, Finance and Politics, 13 (22), 619-939.

Hazneci, E., Naycı, E. ve Çelikkan, G. (2022). "Fındık Üretiminde Maliyet ve Karlılık Analizi, Giresun İli Örneği, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 59 (3), 499-511.

Keleş, D. (2020). "Taşıyıcı Bitkilerin Muhasebeleştirilmesinde Özellikli Konular: Amortismanlar, Borçlanma Maliyetleri ve Devlet Teşviklerinin Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde İncelenmesi", Ordu Üniversitesi Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3 (2), 47-63.

Keleş, D. ve Özulucan, A. (2020). "Taşıyıcı Bitkilerin TMS 16: Maddi Duran Varlıklar Standardı Kapsamında Muhasebeleştirilmesi: Fındık Yetiştiriciliği Yapan Bir Tarım işletmesinde Uygulama", Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13 (2), 343-363.

Kıral, T., Kasnakoğlu, H., Tatlıdil, F., Fidan, H. ve Gündoğmuş, E. (1999). "Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veri Tabanı", Tarımsal Ekonomi ve Politika Araştırma Enstitüsü Yayını, Proje Raporu 1999-13, Yayın No:37, Ankara.

Özdemir, M. (2019). "Tarım İşletmelerinde Maliyet Unsurları", 5. Bölüm, Editör: Uğur Sevim, Tarım İşletmeciliği, 89-106. Gazi Kitabevi, Ankara.

Serçemeli, M. (2019). "Fındık İşletmelerinde Maliyet Unsurları ve TMS 16 Kapsamında Muhasebe Uygulamaları, 5. Bölüm, (Fındık İşletmeciliği, Editör: Özkan, M.) Ekin Yayınevi, Bursa.

Sıray, E. ve Akçay, Y. (2010). "Giresun İli Merkez ve İlçede Fındık Yetiştiren İşletmelerin Ekonomik Analizi, Üretim ve Pazarlama Sorunlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma", Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 27 (1), 43-56.

Sıray, E., Özdemir, F., Duyar, Ö., Erol, H., Sayılı, M. ve Akçay, Y. (2015). "Fındık Yetiştiren İşletmelerin Ekonomik Analizi: Giresun İli Örneği, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 32 (2), 64-78.

Yazarkan, H. (2016). "Üretim İşletmelerine Ait Fındık Bahçelerine İlişkin Mali İşlemlerin Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi: Durak Fındık A.Ş. Örneği, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 23 (2), 409-434.

Yıldız, Ö. ve Dağdemir, V. (2017). "Sakarya İlinde Fındık üretim Maliyeti", Tarım Ekonomisi Dergisi, 23 (1), 37-42.

Fındık Sektör Araştırması Raporu (2018). Rekabet Kurumu III. Denetim ve Uygulama Daire Başkanlığı, https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/sektor-raporlari/findik-sektor-raporu1-20180606113339725.pdf

https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/TMS16.pdf

https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/TMS41.pdf

https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/Yay%C4%B1n%20Ar%C5%9Fivi/1997-2005%20Yay%C4%B1n%20Ar%C5%9Fivi/Yay%C4%B1nNo37.pdf

Kaynakça

Beyhan, M. A. ve Sauk, H. (2019). Türkiye'de Fındık Tarımında Mekanizasyon Durumu, *TÜRKTOB Dergisi*, 27, 22-27.

BTK (t.y.). Akıllı tarım, https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/akilli-tarim.pdf, 14.12.2022.

Boyar, T. ve Yıldız, K. (2022). PowderyMildewDetection in HazelnutwithDeep Learning, *HittiteJournal of ScienceandEngineering*, 9 (3) 159–166.

Budziewicz-Guzlecka, A. (2019). Smart Village As A DirectionForRural Development, International Conference "EconomicScienceforRuralDeveleopment, Jelgava, LLU ESAF, 9-10 May 2019, pp.22-28, https://llufb.llu.lv/conference/economic_science_rural/2019/Latvia_ESRD_52_2019-22-28.pdf, 14.12.2022.

Degada, A., Thapliyal, H. ve Mohanty, S. P. (2021). Smart Village: An IoTBasedDigitalTransformation, https://arxiv.org/abs/2106.03750, 14.12.2022.

Dokl, D., Rogelj, V. ve Bogataj, D. (2022). Smart Age-FriendlyVillages: LiteratureReviewandResearchAgenda, *IFAC Papers Online*, 55 (10), pp. 928-933.

Gerli, P., Marco, J. N. ve Whalley, J. (2022). Whatmakes a smartvillagesmart? A review of theliterature, *TransformingGovernment: People, ProcessandPolicy,* 16 (3), pp. 292-304.

Gevelt, T., Holzeis, C. C., Fennell, S., Heap, B., Holmes, J., Depret, M. H., Jones, B. ve Safdar, M. T. (2018). Achievinguniversalenergyaccessandruraldevelopmentthroughsmartvillages, *EnergyforSustainable Development*, 43, 139-142.

Groin, B. K. (2022). LeveragingPhysical, Digitaland Knowledge Connectivity for SmartVillages, V. I. Lakshmanan, Arun Chockalingam, V. Kumar Murty ve S. Kalyanasundaram (Edt.), *Smart Villages: Bridgingthe Global Urban-RuralDivide* içinde (ss. 153-176), Switzerland:Springer.

Hoyo, R. ve Mora, H. (2019). Toward a New Sustainable Development Model for Smart Villages, A. Visvizi, M. D. Lytras ve G. Mudri (Edt.), *Smart Villages in the EU and Beyond* içinde (ss. 49-62), UK: Emerald Publishing.

Kour, P. ve Parashar, A. (2022). A SystematicLiteratureReview of BlockchainTechnologyfor Smart Villages, 29, 2417-2468.

Lakshmanan, V. I. ve Kalyanasundaram, S. (2022a). Smart Village – ConceptandIntendedBenefits, V. I. Lakshmanan, Arun Chockalingam, V. Kumar Murty ve S. Kalyanasundaram (Edt.), *Smart Villages: Bridgingthe Global Urban-RuralDivide* içinde (ss. 15-24), Switzerland:Springer.

Lakshmanan, V. I., Chockalingam, A., Murty, V. K. ve Kalyanasundaram, S. (Edt.) (2022). *Smart Villages: Bridgingthe Global Urban-RuralDivide*, Springer, Switzerland.

Lakshmanan, V. I. ve Kalyanasundaram, S. (2022b). Smart Village – MethodologyandCapacityBuilding, V. I. Lakshmanan, Arun Chockalingam, V. Kumar Murty ve S. Kalyanasundaram (Edt.), *Smart Villages: Bridgingthe Global Urban-RuralDivide* içinde (ss. 31-42), Switzerland:Springer.

Malik, P. K., Singh, R., Gehlot, A.,Akram, S. V. ve Das, P. K. (2022). Village 4.0: Digitalization of villagewithsmart internet of thingstechnologies, *Computers&IndustrialEngineering*, 165, 107938.

Memiş, L. (2022): Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kooperatifler: Fiskobirlik (FKB) Örneğinde Bir Değerlendirme, R. Keleş ve Esmeray Alacadağlı (Edt.), *Sivil Toplum Demokrasi ve Kent Yönetimi* içinde (ss. 287-314), Ankara: Astana Yayınları.

Memiş, L., Düzgün, S. ve Köseoğlu, S. (t. y.). Covid-19 Salgını, Tersine Göç ve Köy Yerleşimleri: Muhtarlara Yönelik Bir Araştırma (yayın sürecindeki makale).

Nieto, E. ve Brosei, P. (2019). The Role of LEADER in Smart Villages: An OpportunitytoReconnectwithRuralCommunities, Visvizi, M. D. Lytras ve G. Mudri (Edt.), *Smart Villages in the EU and Beyond* içinde (ss. 63-81), UK: Emerald Publishing.

Öztaş Karlı, R. G. (2020). Akıllı kentlerden akıllı köylere, Ruba Kasmo ve Lanakudumoviç (Edt.), *Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Teori ve Araştırmalar* içinde (ss. 29-47), Ankara:Gece Kitaplığı.

Öztaş, R. G. (2019). Planlamada BİT Destekli Yenilikçi Çözümlerin Kırsal Alana Entegrasyonu: Vodafone Akıllı Köy Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, FBE, Ankara.

Peluso, M. (2022): HazelnutGrowersNowHave a New ToolforMonitoringthe Brown MarmoratedStinkBug, https://xfarm.ag/2022/05/05/hazelnut-growers-now-have-a-new-tool-for-monitoring-the-brown-marmorated-stink-bug/?lang=en, 14. 12. 2022.

Rathod, D., Dave, J., Gadhavi, V., Prajapati, R. ve Parmar, G. (2021). Future-Oriented Smart Village Model Using AdvanceIoTSensorsBasedTechnology, *IOT with Smart Systems: Proceedings of ICTIS 2021*, Volume 2, Singapore:Springer, 191-202.

Renukappa, S., Suresh, S., Abdalla, W. ve Shetty, N. (2022). Evaluation of smartvillagestrategiesandchallenges, *Smart andSustainableBuilt Environment*, https://doi.org/10.1108/SASBE-03-2022-0060

Satola, L. ve Milewska, A. (2022). TheConcept of a Smart Village as an InnovativeWay of ImplementingPublicTasks in theEra of Instability on theEnergy Market—Examplesfrom Poland, *Energies*, 15 (14), 5175, https://doi.org/10.3390/en15145175

Stojanova, S., Lentini, G., Niederer, P., Egger, T., Cvar, N., Kos, A. ve Duh, E. S. (2021). Smart VillagesPolicies: Past, PresentandFuture, *Sustainability*, 13 (4), 1663, https://doi.org/10.3390/su13041663.

Tekeli, İ. (2014). *Göç ve Ötesi*, İlhan Tekeli Toplu Eserleri 3, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TEPGE (Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü) (2021). Ürün Raporu Fındık, https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/2021%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/F%C4%B1nd%C4%B1k%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporu%202021-340%20TEPGE.pdf, 14.12.2022.

Yıldırım, A. E. (2022). *Yeni Tarım Düzeni: Pandemi-İklim Krizi ve Gıda Egemenliği*, İstanbul: Sia Kitap.

WB (2021). Smart villages in Azerbaıjan: A Framework for Analysis &Roadmap, https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/35468, 14.12.2022.

Kaynakça

Akseki, U. (2014). Dünya Fındık Talebinin Ekonometrik Analizi: Panel Veri Analizi (1970-2014).*Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*,5(1), 66-78.

Aşkan, E., Urak, F., Bilgiç, A. ve Dağdemir, V. (2018). Türkiye'de Fındık, Benzin Reel Fiyatlarının ve Döviz Kurunun Koşullu Varyanslarındaki Oynaklığın Belirlenmesi: VECM BEKK MGARCH Yaklaşımı. *International Agricultural Science Congress*, Van.

Bayramoğlu, Z. ve Gündoğmuş, M. (2007). Dünya Fındık Piyasasının Analizi. *Ekonomik Yaklaşım*, 18(65), 71-89.

Berberoğlu, M.,& Uzun, U. (2018). The Relationship Between Hazelnut Prices and Financial Perpormance of Companies and the Moderate Effect of Foreign Exchange Rate on This Relationship. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *14*(4), 1003-1024.

Çelik, Ş. (2014). Türkiye'nin Kabuklu Fındık Üretiminde Üretim-Fiyat İlişkisinin Koyck Yaklaşımı İle Analizi.*Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(4), 524-530.

Engle, R. F.,& Granger, C. W. J. (1987). Co-Integration and Error Correction: Representation, Estimation, and Testing. *Econometrica*, 55(2), 251–276.

Erdal, G. ve Uzunöz, M. (2008). Türkiye ve Avrupa Fındık Fiyatları ve Döviz Kuru Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, *22*(2), 47-56.

Giresun Ticaret Borsası. (2022). İstatistikler.https://www.giresuntb.org.tr/Istatistikler, (Erişim Tarihi: 01.09.2022).

Granger, C. W.,& Yoon, G. (2002). Hidden Cointegration. University of California, *Economics Working Paper*, (2002-02).

Gujarati, D. N. (2004). *Basic Econometrics*, 4th Edition. McGraw Hill.

Harman, B. ve Özkan, M. (2019). Fındık Fiyatları ve GSYH Arasındaki Karşılıklı İlişkinin Auto Regressive Distrubuted Lag Models (ARDL) Yöntemi ile Değerlendirilmesi. Özkan, M. (Ed.) *Fındık İşletmeciliği* içinde (ss. 119-134). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Hatemi-J, A.,& Irandoust, M. (2012). Asymmetric Interaction between Government Spending and Terms of Trade Volatility New Evidence from Hidden Cointegration Technique, *Journal of Economic Studies*, 39(3), 368-378.

Hatırlı, S. A., Öztürk, E. ve Aktaş, A. R. (2008). Fındık Piyasasında Fiyat Geçirgenliğinin Analizi. *Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture*, 21*(*1), 139-143.

Hüsnüoğlu, N. (2018). Türkiye'de Fındık Üretim Miktarı ve Fiyat İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı.*Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, *7*(4), 24-41.

Johansen, S. (1988). Statistical Analysis of Cointegrating Vectors. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 12, 231-254.

Kara, M. A. ve Karadirek, G. (2019). Fındık İhracat Şirketlerinin Sosyal Medyayı Kullanımı Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Giresun Örneği. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(2), 33-43.

Mert, M. ve Çağlar, A. E. (2019).*Eviews ve Gauss Uygulamalı Zaman Serileri Analizi*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Mutlu Çamoğlu, S. (2017). Türkiye Fındık Üretici Fiyatlarındaki Dalgalanmaların Analizi.*Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 1(2), 54-62.

Özer, O. O. ve Yavuz, G. G. (2015). Box-Jenkıns Modeli Yardımıyla Fındık Fiyatının Tahmini.*XI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi*, Samsun.

Öztürk, Ş., Öztürk, E. ve Duyar, Ö. (2022). *Uygulamalı Fındık Rehberi*, Giresun: Karadeniz Fındık ve Mamulleri İhracatçıları Birliği.

Phillips,P. C. B.,& Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regression. *Biometrika*, 75(2), 335–346.

Said, E. S., & Dickey, D. A. (1984). Testing for Unit Roots in Autoregressive-Moving Average Models of Unknown Order. *Biometrika*, 71(3), 599–607.

Sevüktekin, M. ve Nargeleçekenler, M. (2010). *Ekonometrik Zaman Serileri Analizi-EViews Uygulamalı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

TCMB EVDS. (2022). Piyasa Verileri. https://evds2.tcmb.gov.tr , (Erişim Tarihi: 01.09.2022).

Tarı, R. (2014). *Ekonometri*, 9. Baskı, İstanbul: Umuttepe Yayınları.

Toda, H.Y., & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregression with possibly integrated processes. *Journal of Econometrics*, 66,225–250.

Yalçın, İ. ve Akdemir, Ş. (2005). Türkiye Fındık Fiyatları Analizi. *Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 1-10.

Zivot, E., & Andrews D. W. K.(1992). Further Evidence on the Great Crash, the Oil-Price Shock, and the Unit-Root Hypothesis. *Journal of Business & Economic Statistics*, 10(3), 251–270.

FİNANS, MUHASEBE VE İKTİSAT ALANLARINDA GÜNCEL ÇALIŞMALAR-2

Editör

Dr. Öğr. Üyesi Tutku ÜNKARACALAR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-70-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Çalışmalarım süresince değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, manevi ve maddi desteğiyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, desteğini ve yol göstericiliğini asla esirgemeyen çok değerli anneme, emekli MEB Maarif Müfettişi Refika ÜNKARACALAR'a içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1
V4 ÜLKELERİNDE KADINLARIN ERKEK İŞGÜCÜNE KATILIMI: DOLSMG ANALİZİ 1
Dilara AYLA

Bölüm 2
YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİ VE EKONOMİK BÜYÜME: AB ÖRNEĞİ 16
Tufan SARITAŞ
Sinem YAPAR SAÇIK

Bölüm 3
COVID-19 DÖNEMİ BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN CAMELS ANALİZİ İLE FİNANSAL PERFORMANSLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 29
Hatice CAN ÖZİÇ

Bölüm 4
COMPOUND PLATFORM WITHIN THE SCOPE OF DECENTRALIZED FINANCE SYSTEM 41
Tutku ÜNKARACALAR

Bölüm 5
CO-MOVEMENT OF STATISTICS IN SERVICE AND MANUFACTURING: A WAVELET COHERENCE ANALYSIS AND THE EFFECTS OF ROBOTIZATION ON EMPLOYMENT AND DEVELOPMENT 55
Hui HUANG
Oguzhan BATMAZ

Bölüm 6
İSLAMİ MUHASEBE STANDARTLARININ UYGULANABİLİRLİĞİ: IĞDIR İLİNDE BİR UYGULAMA 77
Alper TAZEGÜL
Azize KAHRAMANİ KOÇ

Bölüm 7
NESNELERİN İNTERNETİ TEKNOLOJİSİNİN MUHASEBE VE FİNANS ALANINDA KULLANIMI VE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ 96
Yakup SÖYLEMEZ
Emre ÖZGÜL
İsmail TAŞCI

Bölüm 8
RGARCH VE BİRLEŞİK GARCH MODELİ PERFORMANSLARININ BİST KURUMSAL YÖNETİM ENDEKSİ ÜZERİNDEN ANALİZİ 115
Engin BEKAR

Bölüm 9
REEL EFEKTİF DÖVİZ İLE DIŞ TİCARET ARASINDAKİ İLİŞKİ: 1998-2022 TÜRKİYE ÖRNEĞİ 134
Abdurrahim Fahimi AYDIN
Serhat YASUGEY
Hasan Furkan KAPLAN

Bölüm 10
6-14 YAŞ GRUBU ÇOCUKLARDA GÖRÜLEN BESLENME HASTALIKLARI VE SOSYOEKONOMİK BELİRLEYİCİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ 153
Suzan ODABAŞI

Bölüm 11
MALİYET YÖNETİMİ ALANINDA YAYINLANAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK İNCELENMESİ 166
Fatih AY
Selman DURAN

Bölüm 12
İŞSİZLİK, ENFLASYON, KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MİLLİ GELİR İLE MAL VARLIĞINA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR (HIRSIZLIK, DOLANDIRICILIK VE GASP) ARASINDAKİ İLİŞKİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ (1990-2020) 183
Ufuk IŞIK

Bölüm 13
THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURE AND LIFE SATISFACTION IN TURKEY 201
Ferhat ÇITAK

KAYNAKLAR

Akgeyik, T. (2017). *Türkiye'de kadınların işgücü piyasasına katılımını etkileyen faktörler: TÜİK verileri üzerine bir analiz.* Sosyal Siyaset Konferanslar Dergisi, 70, 31–53.

Asalatha, B. P. (2009). *Women's development and development discourse*. MPRA paper, 43934, 1-54.

Asteriou, D., & Hall, S. G. (2007). *Applied econometrics: A modern approach using eviews and microfit*, Revisited edition, Newyork: Palgra & Macmillan.

Bozkaya, G. (2014). *Kadınların işgücüne katılımını belirleyen faktörler: Türkiye üzerine bir analiz.* Sosyal Bilimler Dergisi, 3(5), 69–89.

Breusch, T., & Pagan, A. (1980). *The lagrange multiplier test and ıts applications to model specification in econometrics.* Review of Economic Studies, 47, 239-253.

Gengenbach, C., Urbain, J.-P., & Westerlund, J. (2016). *Error correction testing in panels with common stochastic trends.* Journal of Applied Econometrics, 31(6), 982-1004.

Gilfillan, G., & Andrews, L. (2010). *Labour force participation of women over 45.* Australian Government Productivity Commission Staff Working Paper, 2-176.

Gökkaya, V. B. (2014). *Cam tavan, kadın ve ekonomik şiddet.* Journal of Academic Social Science Studies, 26, 371-383.

Hall, A., & Zoega, G. (2014). *Values and labor force participation in The Nordic Countries.* Economics, 8 (41), 1-43.

Im, K. S., Pesaran, M.H., & Shin, Y. (2003). *Testing for unitroots in heterogeneous panels.* Journal of Econometrics, 115(1), 53-74.

İlalan, İ. (2017). *OECD Ülkelerinde kadın işgücüne katılımı: Ekonomik kalkınma ve vergi yükü açısından analizi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *(Doktora Tezi)*. Erişim adresi: http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/3919?show=full

Jaumotte, F. (2003). *Female labour force participation: Past trends and main determinants in OECD countries.* OECD Economics Department Working Papers, 376, 1-66.

Karlılar, S. (2019). *Kadın işgücüne katılımı ve ekonomik büyüme ilişkisinin u şekilli kadınlaştırma hipotezi ile incelenmesi: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için bir analiz,* Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *(Yüksek lisans tezi)*. Erişim adresi: https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/125803?show=full

Kızılgöz Ayvaz, Ö. (2012). *Kadınların işgücüne katılımının belirleyicileri: Ekonometrik bir analiz.* Doğuş Üniversitesi Dergisi, 13 (1), 88-101.

Mammen, K., & Paxson, C. (2000). *Women's work and economic development.* The Journal of Economic Perspectives, 14 (4), 141-164.

Mishra, V., Nielsen, I., & Smyth, R. (2010). *On the relationship between female labour force participation and fertility in G-7 countries: Evidence from panel cointegration and granger causality.* Empirical Economics, 38(2), 361-372.

OECD (2022). Employment-population ratios. https://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=64197 (Erişim Tarihi: 10/09/2022).

Özer, M. ve Biçerli, K. (2003). *Türkiye'de kadın işgücünün panel veri analizi.* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3, 55-86.

Pedroni, P. (1999). *Critical values for cointegration tests in heterogeneous panels with multiple regressors*. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 61(1), 653-670.

Pedroni, P. (2001). *Purchasing power parity tests in cointegrated panels.* The Review of Economics and Statistics, 83(4), 727-731.

Pedroni, P. (2004). *Panel cointegration: Asymptotic and finite sample properties of pooled time series tests with application to the PPP hypothesis.* Econometric Theory, 20(3), 597-625.

Pesaran, M. H. (2015). *Testing weak cross-sectional dependence in large panels.* Econometric Reviews, 34(6-10), 1089-1117.

Pesaran, M. H., & Yamagata, T. (2008). *Testing slope homogeneity in large panels.* Journal of Econometrics, 142(1), 50-93.

Reese, S., & Westerlund, J. (2016). *Panicca: Panic on cross-section averages.* Journal of Applied Econometrics, 31(6), 961-981.

Robinson, J. (2005). *Female labor force participation in The Middle East and North Africa.* Wharton Research Scholars Journal, 28, 1-46.

Swamy, P. (1970). *Efficient inference in a random coefficient regression model.* Econometrica, 38(2), 311-322.

Tam, H. (2011). *U-Shaped female labor participation with economic development: Some panel data evidence.* Economics Letters, 110 (2), 140–142.

Tsani, S., Paroussos, L., Fragiadakis, C., Charalambidis, I., & Capros, P (2012). *Female labour force participation and economic development in Southern Mediterranean countries: What scenarios for 2030* (Technical Report). MEDPRO, 19, Availabled at: https://ssrn.com/abstract=2187297.

Verick, S. (2014). *Female labor force participation in developing countries*. IZA World of Labor, 1-10, https://wol.iza.org/articles/female-labor-force-participation-in-developing-countries/long

Vicens-Feliberty, M. A., & Reyes, F. (2015). *Female labor force participation and dependency ratios in Border States.* Journal of Borderlands Studies, 30(2), 137-150.

World Bank (2022), World Bank national accounts data and OECD national accounts data files. https://datacatalog.worldbank.org/public-licenses#cc-by (Erişim Tarihi: 11/09/2022).

Yamak, R., Abdioğlu, Z., & Mert, N. (2012). *Türkiye'de işgücüne katılımı belirleyen faktörler: Mikro ekonomik analiz.* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 41-59.

KAYNAKLAR

Apergis, N. & Danuletiu, D. C. (2014). Renewable energy and economic growth: evidence from the sign of panel long-run causality. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 4(4), 578-587.

Apergis, N. & Payne, J. E. (2010). Renewable energy consumption and economic growth: evidence from a panel of OECD countries. *Energy Policy*, 38(1), 656-660.

Baltagi, B., H. & Wu, P. X. (1999). Uniqually spaced panel data regressions with ar(1) disturbances. *Econometric Theory*, 15, 814-823.

Bhargava, A., Franzini, L. & Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and fixed effect models. *The Review of Economic Studies*, 49, 533-549.

Bhattacharya, M., Paramati, S. R., Ozturk, I. & Bhattacharya, S. (2016). The effect of renewable energy consumption on economic growth: evidence from top 38 countries. *Applied Energy*, 162, 733-741.

Brown, M. B. & Forsythe, A. B., (1974). The small sample behavior of some statistics which test the equality of several means. *Technometrics*, 16, 129-132.

Chen, C., Pinar, M. & Stengos, T. (2020). Renewable energy consumption and economic growth nexus: evidence from a threshold model. *Energy Policy*, 139, 1-13.

Eicker, F. (1967). Limit theorems for regressions with unequel and dependent errors. *Proceedings of the Fifty Berkeley Symposium in Mathematical Statistics and Probability*, 1, 52-89. Berkeley, CA: University of California Press.

Hausman, J. (1978). Specification test in econometrics. *Econometrica*, 46(6), 1251-1271.

Huber, P. J. (1967). The behavior of maximum likelihood estimates under non-standard conditions. *Proceedings of the Fifty Berkeley Symposium in Mathematical Statistics and Probability*, 1, 221-223. Berkeley, CA: University of California Press.

Kahia, M., Aissa, M. S. B. & Lanouar, C. (2017). Renewable and non-renewable energy use - economic growth nexus: the case of mena net oil ımporting countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 71, 127-140.

Kasperowic, R., Bilan, Y. & Streimmikiene, D. (2020). The renewable energy and economic growth nexus in european countries. *Sustainable Development*, 28(5), 1086-1093.

Koçak, E. & Şarkgüneşi, A. (2017). The renewable energy and economic growth nexus in black sea and balkan countries. *Energy Policy*, 100, 51-57.

Levene, H. (1960). Robust tests for equality of variances. In: Olkin I., Ghurye G., Hoeffding W., Madow W. G. and Mann H. B. (Eds.), *Contributions to Probability and Statistics* (278-292), Stanford California: Stanford University.

Lin, B. & Moubarek, M. (2014). Renewable energy consumption – economic growth nexus for China. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 40, 111-117.

Menegaki, A. N. (2011). Growth and renewable energy in europe: a random effect model with evidence for neutrality hypothesis. *Energy Economics*, 33(2), 257-263.

Moulton B. R. & Randolf W. C. (1989). Alternative tests of the error components model. *Econometrica*, 57, 685-693.

Ntanos, S., Skordoulis, M., Kyriakopoulos, G., Arabatzis, G., Chalikias, M., Galatsidas, S., Batzios, A. & Katsarou, A. (2018). Renewable energy and economic growth: evidence from european countries. *Sustainability*, 10(8), 1-13.

Ocal, O. & Aslan, A. (2013). Renewable energy consumption–economic growth nexus in Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 28, 494-499.

Omri, A., Mabrouk, N. B. & Sassi-Tmar, A. (2015). Modeling the causal linkages between nuclear energy, renewable energy and economic growth in developed and developing countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 42, 1012-1022.

Pao, H. T. & Fu, H. C. (2010). Renewable energy, non-renewable energy and economic growth in Brazil. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 25, 381-392.

Peseran, M. H. (2007). A simple unit root test in the presence of cross-section dependence. *Journal and Applied Econometrics*, 22, 265-312.

Sadorsky, P. (2009). Renewable energy consumption and ıncome in emerging economies. *Energy Policy*, 37(10), 4021-4028.

Rahman, M. M. & Velayutham, E. (2020). Renewable and non-renewable energy consumption-economic growth nexus: new evidence from South Asia. *Renewable Energy*, 147(1), 399-408.

White, H. (1980). A heteroskedasticity-consistent covariance matrix estimator and a direct test for heteroskedasticity. *Econometrica*, 48, 817-838.

Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *Panel Veri Ekonometrisi*. İstanbul: Beta Yayınları.

KAYNAKLAR

Christopoulos, A. G., Mylonakis, J., & Diktapanidis, P. (2011). Could Lehman Brothers' Collapse Be Anticipated? An Examination Using CAMELS Rating System. *International Business Research*, 4(2), 11.

Çağıl, G ve Mukhtarov, S. (2014). Azerbaycan Ticari Bankacılık Sektörünün Camels Yöntemi İle Performans Analizi. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 11 (41), 77-94

Ekim Kocaman, B. (2021). COVID-19 Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü ve Piyasa Yoğunlaşmasının Analizi. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi,* 14(2), 384-407.

Erdoğan, S. ve Karaca, S. S. (2018). Türk Bankacılık Sektörünün 2009-2016 Dönemi CAMELS Derecelendirme Sistemi ile Performans Analizi. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 6 (3), 23-39.

Fitriyah, S., Devy, H., S., Safii, M. A., & Alias, N. (2021). Predicting Islamic Banks Performance During the Covid-19 Pandemic Through CAMEL RATIO Strategy. *Indonesian Economic Review*, 1(1), 22-29.

Gündoğdu, A. (2017) .Türkiye'de Mevduat Bankalarının CAMELS Analizi. *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4 (2): 26-43.

Jaffar, M. & Manarvi, I. (2011). Performance Comparison of Islamic and Conventional Banks in Pakistan. *Global Journal of Management and Business Research,* Volume 11, Issue 1 Version 1.0, February, pp.61-66

Karaçor, Z. Ö., Mangır, F., Kodaz, Ş. S., ve Kartal, M. (2017), Kamusal ve Özel Sermayeli Bankaların CAMELS Performans Analizi: Türkiye Örneği, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 4(2), ss. 47-65

Köse, E., Yörük-Eren, F., Özdağoğlu, A. ve Bekci, İ. (2021). Katılım Bankalarına Ait Camels Oranlarının Maut Yöntemi İle Analizi: Covid-19 Öncesi Ve Sürecinde Bir Karşılaştırma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 14(3). 991– 1005.

Kumar, B. S.(2017). The Financial Performance of Selected Public Sector and Private Sector Banks in India -A Comparative Study Using CAMEL model. *International Journal in Management & Social Science.* Volume: 5, Issue : 11.p.40-51.

Özgür, E. (2021). Kalkınma ve Yatırım Bankalarının CAMELS Analizi Yöntemiyle Finansal Performanslarının Değerlendirilmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (4), 3206-3221.

Roman, A. & Şargu, A. C. (2013). Analysing the Financial Soundness of theCommercial Banks in Romania: An Approach Based on the CAMELS Framework. *Procedia Economics and Finance*, 6, pp.703-712

Türkiye Bankalar Birliği Seçilmiş Rasyolar https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59 (16.09.2022)

Uslu, A.(2019). Türkiye'deki Yabancı Semayeli Bankaların CAMELS Analizi ile Performanslarının Ölçümü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* – Nisan, ss.199-220.

Yılmaz, N. ve Taşseven, Ö. (2019). Türkiye'deki Özel Sermayeli ve Yerli Mevduat Bankalarının CAMELS Analizi, *Social Sciences Research Journal*, Volume 8, Issue 2, 44-63.

REFERENCES

Göçtürk, T. (2021). *Blockchain teknolojisi ve finans sektörüne etkisi üzerine bir inceleme.* (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

https//compound.finance/markets (Date Accessed: 21.11.2022)

https://coinmarketcap.com/tr/exchanges/binance/ (Date Accessed: 21.11.2022)

https://tr.cointelegraph.com/news/what-is-compound-finance-how-does-comp-protocol-work (Date Accessed: 04.11.2022)

https://tr.tradingview.com/news/cointurk:0db64e877:0/ (Date Accessed: 28.10.2022)

https://www.coingecko.com/tr/borsalar/bithumb (Date Accessed: 21.11.2022)

https://www.coingecko.com/tr/borsalar/bitstamp (Date Accessed: 21.11.2022)

https://www.coingecko.com/tr/borsalar/gemini (Date Accessed: 21.11.2022)

https://www.coingecko.com/tr/borsalar/kraken (Date Accessed: 21.11.2022)

https://www.coingecko.com/tr/borsalar/kucoin (Date Accessed: 21.11.2022)

https://www.coingecko.com/tr/coins/compound (Date Accessed: 21.11.2022)

https://www.coinkolik.com/compound-comp-nedir/ (Date Accessed: 01.11.2022)

https://www.tradingview.com/chart/?symbol=COMPOUND (Date Accessed: 21.11.2022)

Sakız, B., ve Gencer Hiç, A. (2022). Blokzincir çerçevesinde merkeziyetsiz finans uygulamaları. *Journal of Eurasian Economies,* 1(2), 43-54.

Sert, T. (2022). Sorularla DeFi (Merkeziyetsiz Finans). İstanbul: Tefrika Yayınları.

REFERENCES

Ali M., Mahmoud, A., Anas G., & Eneizan, B. (2021). Co-movement between GCC stock markets and the US stock markets: A wavelet coherence analysis, Cogent Business & Management, 8:1, 1948658, https://doi.org/10.1080/23311975.2021.1948658

Atkinson, R. (2019). Robotics and the Future of Production and Work.

Boyd, R., & Holton, R. J. (2017). Technology, innovation, employment and power: Does robotics and artificial intelligence really mean social transformation? Journal of Sociology. 54. 144078331772659. 10.1177/1440783317726591.

Bugmann, G., Siegel, M., & Burcin, R. (2011). A role for robotics in sustainable development? 1-4. https://doi.org/10.1109/AFRCON.2011.6072154.

Frey, C.B., & Osborne, M.A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerization? Technological Forecasting and Social Change. Elsevier Inc., 114, pp. 254–280. https://doi.org/10.1016/j.techfore.2016.08.019.

Fu, X., Bao, Q., Xie, H., & Fu, X. (2020). Diffusion of industrial robotics and inclusive growth: Labour market evidence from cross country data. Journal of Business Research. 122. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.05.051.

Grinsted, A., Moore, J. C., & Jevrejeva, S. (2004). Application of the cross wavelet transform and wavelet coherence to geophysical time series, Nonlin. Processes Geophys., 11, 561–566, https://doi.org/10.5194/npg-11-561-2004.

Kristoufek L. (2015). What Are the Main Drivers of the Bitcoin Price? Evidence from Wavelet Coherence Analysis. PLoS ONE 10(4): e0123923. https://doi.org/ 10.1371/journal.pone.0123923

Rua, A., & Nunes, L. (2009). International co-movement of stock market returns: A wavelet analysis. Journal of Empirical Finance, 16(4), 632–639 https://doi.org/10.1016/j.jempfin.2009.02.002

Kang, S.H., McIver R.P., & Hernandez, J.A. (2019). Co-Movements between Bitcoin and Gold: A Wavelet Coherence Analysis. Physica A-Statistical Mechanics and Its Applications 536: 120888.

Ni, B., & Obashi, A. (2021). Robotics Technology and Firm-Level Employment Adjustment in Japan. Japan and the World Economy 57 (March): 101054. https://doi.org/10.1016/j.japwor.2021.101054.

Orr, J., & Deitz, R. (2006). A Leaner, More Skilled U.S. Manufacturing Workforce. Current Issues in Economics and Finance, Vol. 12, No. 2, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=902399

Torrence, C., & Compo, G. P. (1998). A practical guide to wavelet analysis. Bulletin of the American Meteorological Society, 79(1), 61–78. https://doi.org/10.1175/1520 0477(1998)079<0061:APGTWA>2.0.CO;2

Torrence, C., & Webster, P.J. (1998). The annual cycle of persistence in the el niñosouthern oscillation. Quarterly Journal of the Royal Meteorological Society 124: 1985–2004. https://doi.org/ 10.1256/smsqj.55009

Webster, C., & Ivanov, S. (2019). Robotics, Artificial Intelligence, and the Evolving Nature of Work. https://doi.org/10.1007/978-3-030-08277-2_8.

Younis I., Longsheng, C., Basheer, M.F., & Joyo, A.S. (2020). Stock market co-movements among Asian emerging economies: A wavelet-based approach. PLoS ONE 15(10): e0240472. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240472

KAYNAKLAR

Al-Sulaiti, J., Ousama, A. A., & Hamammi, H. (2018). The Compliance of Disclosure with AAOIFI Financial Accounting Standards: A Comparison Between Bahrain and Qatar Islamic Banks. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 9(4), 549-566.

Asker, E., & Yumuşak, İ., G. (2020). Katılım Bankalarının AAOIFI Standartlarına Uygun Finansal Raporlama Uygulamaları. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi/Journal of Islamic Economics and Financ,* 6(1), 125-142.

Avsar, Y., & Özdemir, O. (2022). Conformity of Islamic banks with AAOIFI standards for general presentation and disclosure in Turkey and Bahrain. *Turkish Journal of Islamic Economics*, 9(1), 31-57.

Bayram, N. (2017). *Sosyal bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Çemberlitaş, İ. (2019). *AAOIFI ve UFRS'ye Göre Teverruk Uygulaması, Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Ehsan, A., Saeed, S. K., Shahzad, M. A., & Iqbal, H. R. (2019). Compliance of Financial Statements of Islamic Banks of Pakistan with AAOIFI Guidelines in General Presentation and Disclosure. *SEISENSE Journal of Management (SJOM),* 2(1), 12-21.

Elgattani, T., & Hussainey, K. (2020). The Impact of AAOIFI Governance Disclosure on Islamic Banks Performance. *Journal of Financial Reporting and Accounting,* 19(3), 434-454.

Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Haitam, R. I., Ardiansyah, M., & Salim, M. (2021). Adoption of the AAOIFI International Code of Ethics for Indonesian Islamic Accountants. *Ikonomika: Jurnal Ekonomi dan Bisnis Islam,* 6(2), 259-274.

http://aaoifi.com/about-aaoifi/?lang=en (Erişim Tarihi: 28/04/2022).

Jaffar, R., Alsheıkh, W., Hassan, M. S., & Abdullah, M. (2021). Voluntary Risk Disclosures of Islamic Financial Institutions: The Role of AAOIFI Standards Implementation. *Asian Journal of Accounting & Governance*, 15, 1-14.

Mnif, Y., & Tahari, M. (2020). The Effect of Islamic Banks' Specific Corporate Governance Mechanisms on Compliance with AAOIFI Governance Standards. *Journal of Islamic Accounting and Business Research,* 12(1), 21-43.

Mnif, Y. ve Taharı, M. (2022). Audit Committee Characteristics and Compliance By Islamic Banks with AAOIFI Accounting Standards. *Advances in Accounting,* 57, 100596, 1-16.

Nugraheni, P., & Khasanah, E. N. (2019). Implementation of the AAOIFI Index on CSR Disclosure in Indonesian Islamic Banks. *Journal of Financial Reporting and Accounting,* 17(3), 365-382.

Nakip, M., & Yaraş, E. (2016). *SPSS Uygulmalı Pazarlama Araştımalarına Giriş,* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Öztürk, S., & Gerekan, Ü., B. (2022). Faizsiz Finans Muhasebe Standartları: Akademisyenlerin Görüşü Üzerine Bir Araştırma. *World Of Accounting Science*, 24(2), 461-481.

Paşcu, A., M. (2012). The Adoption of IFRS and Quality in The Accounting Profession. Theoretical Analysis in The Case of German Companies. *Journal of Economics and Business Research,* 18(2), 33-42.

Sarea, A. M., & Hanefah, M. M. (2013). Adoption of AAOIFI Accounting Standards By Islamic Banks Of Bahrain. *Journal of Financial Reporting & Accounting*, 11(2), 131-142.

Vinnicombe, T. (2010). AAOIFI Reporting Standards: Measuring Compliance. *Advances in Accounting*, 26(1), 55-65.

AAOIFI Raporlama Standartları: Uyumluluğun Ölçülmesi. *Muhasebedeki Gelişmeler,* 26 (1), 55-65.

Yatbaz, A., & Çatıkkaş, Ö. (2019). İslami Muhasebe Standartlarının Türkiye'deki Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği: Bir Alan Araştırması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 3358-3373.

Yatbaz, A. (2019). *Faizsiz Bankacılık Fon Kullandırma Yöntemlerinin Uluslararası Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi: Bir Alan Çalışması.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

KAYNAKLAR

Altuk, V. E. ve Kablan, A. (2020). *A critical approach to accounting in the digital era: assessment of the impacts of industry 4.0 on financials.* Hacıoğlu, Ü. (Ed.), In Digital Business Strategies in Blockchain Ecosystems (s. 439-456) içinde. https://doi.org/10.1007/978-3-030-29739-8_21

Arora, N. ve Kaur, P. D. (2020). *Augmenting banking and fintech with intelligent internet of things technology.* 2020 8th International Conference on Reliability, Infocom Technologies and Optimization (Trends and Future Directions)(ICRITO) içinde.

Brous, P., Janssen, M. ve Herder, P. (2020). The dual effects of the internet of things (IoT): A systematic review of the benefits and risks of IoT adoption by organizations. *International Journal of Information Management*, *51*, 101952. https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.05.008

Cao, H. ve Zhu, Z. (2012). *Research on future accounting information system in the internet of things era.* 2012 IEEE International Conference on Computer Science and Automation Engineering içinde.

Chen, C. H., Shih, P., Srivastava, G., Hung, S. T. ve Lin, J. C. W. (2021). Evolutionary trading signal prediction model optimization based on Chinese news and technical indicators in the internet of things". *IEEE Internet of Things Journal (Erken Görünüm)*. 10.1109/JIOT.2021.3085714

Chui, M., Löffler, M. ve Roberts, R. (2010). *The Internet Of Things*. McKinsey Quarterly Raporu.

Creswell, J. W. (2017). *Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri.* Özcan, H. (Çev.), Ankara: Anı Yayıncılık.

Dai, J. ve Vasarhelyi, M. A. (2017). Toward blockchain-based accounting and assurance. *Journal of Information Systems*, *31*(3), s. 5-21. https://doi.org/10.2308/isys-51804

Ebrahim, P. ve Abd El-Raouf, N. (2020). The impact of internet of things on accounting cycle. *Al-Shorouk Journal of Commercial Sciences, 12*, s. 1-18. 10.21608/SJCS.2020.225152

Erturan, İ. E. ve Ergin, E. (2017). Muhasebe denetiminde nesnelerin interneti: Stok döngüsü. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, *75*, s. 13-30. https://doi.org/10.25095/mufad.399246

Farooq, M. U., Waseem, M., Mazhar, S., Khairi, A. ve Kamal, T. (2015). A review on internet of things (IoT). *International Journal of Computer Applications*, *113*(1), s. 1-7. 10.5120/19547-1280

Haddud, A., DeSouza, A., Khare, A. ve Lee, H. (2017). Examining potential benefits and challenges associated with the internet of things integration in supply chains. *Journal of Manufacturing Technology Management, 28(8)*, s. 1055-1085. http://dx.doi.org/10.1108/jmtm-05-2017-0094

Hatane, S. E., Johari, I. V. D., Valencia, J. ve Prayugo, L. E. (2019). *The acceptance of accounting students on the use of internet of things.* Proceedings of the International Conference on Tourism, Economics, Accounting, Management, and Social Science (TEAMS 19), s. 252-257. https://doi.org/10.2991/teams-19.2019.44

Heilbroner, R. L. ve Milberg, W. (2012). *The making of economic society*. Pearson Education Company, 13. Baskı.

Hong, Y. (2021). New model of food supply chain finance based on the internet of things and blockchain. *Mobile Information Systems*. https://doi.org/10.1155/2021/7589964

Hui, G. (2014). How the internet of things changes business models. Harvard Business Review. https://hbr.org/2014/07/how-the-internet-of-things-changes-business-models (Erişim Tarihi: 28/03/2022)

Karmańska, A. (2021). Internet of things in the accounting field–benefits and challenges. *Operations Research and Decisions*, *31*(3), s. 23-39. https://doi.org/10.37190/ord210302

Koçaslan, G. (2019). Sanayide dijital dönüşüm süreci ve genel iktisadi görünüm. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 3*(1), s. 18–29. https://doi.org/10.30711/utead.464749

Kruskopf, S., Lobbas, C., Meinander, H., Söderling, K., Martikainen, M. ve Lehner, O. (2020). Digital accounting and the human factor: Theory and practice. *ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives, 9,* s. 78-89. https://doi.org/10.35944/jofrp.2020.9.1.006

Kshetri, N. (2017). The evolution of the internet of things industry and market in China: An interplay of institutions, demands and supply. *Telecommunications Policy*, *41*(1), s. 49-67. https://doi.org/10.1016/j.telpol.2016.11.002

Liwei, P., Chunfang, W. ve Ming, X. (2020). Research on logistics financial service innovation based on internet of things technology. *2020 International Conference on Urban Engineering and Management Science (ICUEMS)* içinde.

Lu, Y. (2017). Industry 4.0: A survey on technologies, applications and open research issues. *Journal of Industrial Information Integration, 6,* s. 1-10. https://doi.org/10.1016/j.jii.2017.04.005

Lueth, K.L. (2020). Top 10 IoT applications in 2020, *IoT Analytics*, https://iot-analytics.com/top-10-iot-applications-in-2020/. (Erişim Tarihi: 28/03/2022)

Maiti, M. ve Ghosh, U. (2021). Next generation internet of things in fintech ecosystem. *IEEE Internet of Things Journal (Erken Görünüm)*. 10.1109/JIOT.2021.3063494

Patton, M.Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Bütün, M. ve Demir, S. B. (Çev. Ed.), Ankara: Pegem Akademi.

Payne, R. (2019). *The internet of things and accounting: Lessons from China*. London: Institute of Chartered Accountants in England and Wales - ICAEW.

Qiu, F. (2016). Overall framework design of an intelligent dynamic accounting information platform based on the internet of things. *International Journal of Online Engineering*, *12*(5), s. 14-16.

Roszkowska, P. (2020). Fintech in financial reporting and audit for fraud prevention and safeguarding equity investments. *Journal of Accounting & Organizational Change, 17(2),* s.164-196. https://doi.org/10.1108/JAOC-09-2019-0098

Schumacher, A., Erol, S. ve Sihn, W. (2016). A maturity model for assessing Industry 4.0 readiness and maturity of manufacturing enterprises. *Procedia Cirp, 52*, s. 161-166. https://doi.org/10.1016/j.procir.2016.07.040

Shah, S. ve Ververi, A. (2018). Evaluation of internet of things (IoT) and its impacts on global supply chains. *2018 IEEE International Conference on Technology Management, Operations and Decisions (ICTMOD)* içinde.

Sun, L., Zhao, Y., Sun, W., ve Liu, Z. (2020). Study on supply chain strategy based on cost income model and multi-access edge computing under the background of the Internet of Things. *Neural Computing and Applications*, *32*(19), s. 15357-15368. https://doi.org/10.1007/s00521-019-04125-9

Thames, L. ve Schaefer, D. (2016). Software-defined cloud manufacturing for Industry 4.0. *Procedia cirp, 52*, s. 12-17.

Tyagi, S. K. S. ve Boyang, Q. (2021). An intelligent internet of things aided financial crisis prediction model in fintech. *IEEE Internet of Things Journal (Erken görünüm)*. 10.1109/JIOT.2021.3088753

Valentinetti, D., ve Muñoz, F. F. (2021). Internet of Things: Emerging impacts on digital reporting. *Journal of Business Research*, *131*, s. 549-562. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.01.056

Van Niekerk, A. ve Rudman, R. (2019). Risks, controls and governance associated with internet of things technologies on accounting information. *Southern African Journal of Accountability and Auditing Research*, *21*(1), s. 15-30.

Van See, A. (2021). Number of internet of things (IoT) connected devices worldwide from 2019 to 2030. Statista. https://www.statista.com/statistics/1183457/iot-connected-devices-worldwide/ (Erişim Tarihi: 27/03/2022)

Wang, R., Yu, C., ve Wang, J. (2019). Construction of supply chain financial risk management mode based on internet of things. *IEEE Access*, *7*, s. 110323-110332. 10.1109/ACCESS.2019.2932475

Wang, Y. (2016). Research on the accounting information construction path based on internet of things and data mining. *RISTI (Revista Iberica de Sistemas e Tecnologias de Informacao)*, (E6), s. 222-234.

Witkowski, K. (2017). Internet of things, big data, Industry 4.0–innovative solutions in logistics and supply chains management*." Procedia Engineering, 182*, s. 763-769. https://doi.org/10.1016/j.proeng.2017.03.197

Wu, J., Xiong, F. ve Li, C. (2019). Application of internet of things and blockchain technologies to improve accounting information quality. *IEEE Access*, *7*, s. 100090-100098. 10.1109/ACCESS.2019.2930637

Xiao, S., Yu, H., Wu, Y., Peng, Z. ve Zhang, Y. (2017). Self-evolving trading strategy integrating internet of things and big data. *IEEE Internet of Things Journal*, *5*(4), s. 2518-2525. 10.1109/JIOT.2017.2764957

Yao, L. (2019). Financial accounting intelligence management of internet of things enterprises based on data mining algorithm. *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, *37*(5), s. 5915-5923. https://doi.org/10.3233/JIFS-179173

Yılmaz, N. K. ve Hazar, H. B. (2019). Analyzing technology acceptance for internet of things (IoT) among accounting and finance students. *Journal of Business Economics and Finance*, *8*(4), s. 198-208. http://doi.org/10.17261/Pressacademia.2019.1163

KAYNAKLAR

Alizadeh, S., Brandt, M.W. & Diebold, F.X. (2002). Range-Based Estimation of Stochastic Volatility Models. *The Journal of Finance,* 57(3), 1047-1091.

Bali, T.G. & Weinbaum, D. (2005). A Comparative Study of Alternative Extreme-Value Volatility Estimators. *The Journal of Futures Markets,* 25(9), 873-892.

Benlagha, N. & Chargui, S. (2017). Range-based and GARCH volatility estimation: Evidence from the French asset market. *Global Finance Journal,* 32, 149-165.

Bollerslev, T. (1986). Generalized autoregressive conditional heteroskedasticity. *Journal of Econometrics,* 31(3), 307-327.

Borsa İstanbul, Endeks Direktörlüğü. (2022). *BIST Piyasa Değeri Ağırlıklı Pay Endeksleri Temel Kuralları.* https://www.borsaistanbul.com/files/bist-piyasa-degeri-agirlikli-pay-endeksleri-temel-kurallari.pdf (Erişim Tarihi: 1/10/2022).

Boyacıoğlu, N. & Çelik, İ. (2021). Hisse Senedi Performansı Üzerinde Kurumsal Yönetimin Rolü: BİST Kurumsal Yönetim Endeksine Kayıtlı Firmalar Üzerinde Bir Uygulama. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar,* 656, 57-87.

Çarıkçı, İ.H., Kalaycı, Ş. & Gök, İ.Y. (2009). Kurumsal Yönetim - Şirket Performansı İlişkisi: İMKB Kurumsal Yönetim Endeksi Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,* 1(1), 51-72.

Çavdar, Ş.Ç. & Aydın, A.D. (2017). Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi'nde (XKURY) Volatilitenin Etkisi: ARCH, GARCH ve SWARCH Modelleri ile Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi,* 22(3), 697-711.

Engle, R.F. (1982). Autoregressive Conditional Heteroscedasticity with Estimates of the Variance of United Kingdom Inflation. *Econometrica,* 50(4), 987-1007.

Fiszeder, P. & Perczak, G. (2013). A new look at variance estimation based on low, high and closing prices taking into account the drift. *Statistica Neerlandica,* 67(4), 456-481.

Fiszeder, P., Faldzinski, M. & Molnar, P. (2019). Range-based DCC models for covariance and value-at-risk forecasting. *Journal of Empirical Finance,* 54, 58-76.

Garman, M.B. & Klass, M.J. (1980). On the Estimation of Security Price Volatilities from Historical Data. *The Journal of Business,* 53(1), 67-78.

https://www.borsaistanbul.com/tr/sayfa/506/pazarlar (Erişim Tarihi: 01/10/2022).

Hung, J.C., Lou, T.W., Wang, Y.H. & Lee, J.D. (2013). Evaluating and improving GARCH-based volatility forecasts with range-based estimators. *Applied Economics,* 45(28), 4041-4049.

Lyocsa, S., Plihal, T. & Vyrost, T. (2021). FX market volatility modelling: Can we use low-frequency data?. *Finance Research Letters,* 40, 1-16.

Mendoza, A.C.D. & Pardo, A. (2020). Holidays, weekends and range-based volatility. *North American Journal of Economics and Finance,* 52, 1-8.

Molnar, P. (2012). Properties of range-based volatility estimators. *International Review of Financial Analysis,* 23, 20-29.

Molnar, P. (2016). High-low range in GARCH models of stock return volatility. *Applied Economics,* 48(51), 4977-4991.

Önem, H.B. (2021). VIX (Korku Endeksi) ile BİST Endeksleri Arasındaki Volatilite Etkileşiminin DCC-GARCH Modeliyle Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi,* 13(3), 2084-2095.

Parkinson, M. (1980). The Extreme Value Method for Estimating the Variance of the Rate of Return. *The Journal of Business,* 53(1), 61-65.

Patton, A.J. & Sheppard, K. (2009). Optimal combinations of realised volatility estimators. *International Journal of Forecasting,* 25(2), 218-238.

Poon, S.H. & Granger, C.W.J. (2003). Forecasting Volatility in Financial Markets: A Review. *Journal of Economic Literature,* 41(2), 478-539.

Rogers, L.C.G. & Satchell, S.E. (1991). Estimating Variance From High, Low and Closing Prices. *The Annals of Applied Probability,* 1(4), 504-512.

Şahin, Ö., Öncü, M.A. & Sakarya Ş. (2015). BİST 100 ve Kurumsal Yönetim Endeksi Volatilitelerinin Karşılaştırmalı Analizi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 16(2), 107-126.

Şahin, Ö. (2016). Gün içi Fiyat Anomalisi'nin ARCH Ailesi Modelleri ile Test Edilmesi: Borsa İstanbul 100 ve Kurumsal Yönetim Endeksi Üzerine Bir Uygulama. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 19(36), 329-359.

Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği. Kurumsal Yönetim İlkeleri Nedir?. http://tkyd.org/tr/sss-kurumsal-yonetim-ilkeleri-nedir.html#:~:text=Kurumsal%20y%C3%B6netimle%20ilgili%20d%C3%BCzenlemeler%20d%C3%B6rt,sahiplerine%20kar%C5%9F%C4%B1%20e%C5%9Fit%20davranmas%C4%B1n%C4%B1n%20ifadesidir (Erişim Tarihi: 4/10/2022).

KAYNAKLAR

Açcı, Y. (2016). Türkiye'de reel döviz kuru ve dış ticaret ilişkisinin VAR analizi ile incelenmesi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), 41-53.

Akhtar, M., & Spence Hilton, R. (1984). Effects of exchange rate uncertaintyon German an U.S. trade, *Federal Reserve Bank of New York*. Quarterly Review, 9, 7-16.

Aksu, H., ve Selim, B. (2005). İkiz açıklar hipotezinin Türkiye açısından değerlendirilmesi. *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, 20(234), 109-113.

Alexander, S. S. (1952). Effects of a devaluation on a trade balance. Monetary, *International Fund Staff Papers*, 2(2), 263-278.

Alptekin, V. (2009). Türkiye'de dış ticaret ve reel döviz kuru ilişkisi: Vektör otoregresyon (VAR) analizi yardımıyla sınanması. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(2), 29-64.

Altıntaş, H., ve Çetin, R. (2008). Türkiye'de dış ticaret dengesi belirleyicilerinin sınır testi yaklaşımıyla öngörülmesi: 1989-2005. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(4), 29-64.

Aral, A. (2015). *Türkiye'de döviz kuru ve dış ticaret ilişkisi: 1992-2013 Dönemi Eşbütünleşme Analizi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Arize, A. C. (1994). Cointegration test of A long-run relation between the real effective exchange rate and the trade balance. *International Economic Journal*, 8(3), 1-9.

Arize, A. C. , Osang, T. , & Slottje, D.J. (2008). Exchange rate volatility in Latin America and its impact on foreign trade. *International Review of Economics and Finance*, 17)1), 33-44.

Atılgan, Ö. (2011). *Türkiye'de uygulanan döviz kuru politikaları ve reel döviz kurunun dış ticaret dengesine etkisi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Bahmani-Oskooee, M. (1985). Devaluation and the J-curve: Some evidence from LDCs. *The Review of Economics and Statistics*, 67(3), 500-504.

Bahmani-Oskooee, M. & Nouira, R. (2021). US-Italy commodity trade and the J-curve: New evidence from asymmetry analysis. *International Economics and Economic Policy*, 18(1), 73-103.

Banerjee, P., Arčabić, V., & Lee, H. (2017). Fourier ADL cointegration test to approximate smooth breaks with new evidence from crude oil market. *Economic Modelling*, 67, 114-124.

Barışık, S., ve Demircioğlu, E. (2006). Türkiye'de döviz kuru rejimi, konvertibilite, ihracat-ithalat ilişkisi (1980-2001). *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 71-84.

Christopoulos, D. K., & Leon Ledesma, M.A. (2010). Smooth breaks and non-linear mean reversion: Post-Bretton Woods real exchange rates. *Journal of International Money and Finance*, 29, 1076-1093.

Demirhan, H., ve Demirhan, B. (2015). The dynamic effect of exchange rate volatility on Turkish exports: Parsimonious error-correction model approach. *Panoeconomicus*, 62(4), 429-451.

Fisunoğlu, H. M. (2016). *Ticaret dengesinin belirleyicileri*. Editör: S. Değirmen, H.M. Fisunoğlu, A. Şengönül). Uluslararası Para ve Finans. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Fleming, J. M. (1962). Domestic financial policies under fixed and floating exchange rates. *International Monetary Fund Staff Papers*, 9, 369-379.

Gül, E., ve Ekinci, A. (2015). Türkiye'de reel döviz kuru ile ihracat ve ithalat arasındaki nedensellik ilişkisi: 1990-2006. *DPÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 165-189.

Harberger, A. C. (1950). Currency depreciation, income and the balance of trade. *Journal of Political Economy*, 58(1), 47-60.

Hepaktan, E., Çınar, S., ve Dündar, Ö. (2011). Türkiye'de uygulanan döviz kuru sistemlerinin dış ticaret ile ilişkisi. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3(5), 62-82.

Iqbal, J., Nosheen, M., Panezai, G.R. , & Salahuddin. (2021). Asymmetric cointegration, non-linear ARDL and the J-curve: A bilateral analysis of Pakistan an its trading partners. *International Journal of Finance and Economics*, 26(2), 2263-2278.

Karagöz, M., ve Doğan, Ç. (2005). Döviz kuru dış ticaret ilişkisi: Türkiye örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 219-228.

Karluk, R. (2009). *Uluslararası ekonomi teori politika*. İstanbul: Beta Yayınevi.

Kemeç, A., ve Kösekahyaoğlu, L. (2015). J eğrisi analizi ve Türkiye üzerine bir uygulama. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5-29.

Kıyak, Ö. (2019). *Döviz kuru ve dış ticaret ilişkisinin belirlenmesi: Türkiye üzerine bir analiz* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kızıldere, C., Kabadayı, B., ve Emsen, Ö.S. (2014). Dış ticaretin döviz kuru değişimlerine duyarlılığı: Türkiye üzerine bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 6(12), 39-53.

Kızıltan, A., ve Ciğerlioğlu, O. (2008). Türkiye'de reel döviz kuru değişmelerinin ihracat ve ithalata etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 12(36), 423-444.

Konat, G. (2021). Türkiye'de AR&GE harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Fourier ADL eşbütünleşme analizi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(1), 133-145.

Mike, F., Özaytürk, G., ve Kızılkaya, O. (2022). Türkiye ekonomisinde döviz kuru ve dış ticaret dengesi ilişkisi: Fourier eşbütünleşme testinden yeni bulgular. *Sosyoekonomi*, 30(52), 313-331.

Moono, H. (2010). Effects of exchange rate volatility on trade performance the case for Zambia-South Africa bilateral trade. *The University of Sheffield Department of Economics*, http://www.academia.edu/6952535/Effects_of-_Exchange_Rate_Volatility_on_Zambian_Trade_Performance (Erişim Tarihi: 15/11/2022).

Mundell, R.A. (1963). Capital mobility and stabilization policies under fixed and flexible exchange rates. *Canadian Journal of Economics and Political Science*, 29, 475-485.

Nazlıoğlu, S., Görmüş, N.A., ve Soytaş, U. (2016). Oil pricesand real estate investment trusts (REITs): Gradual-shift causality and volatility transmission analysis. *Energy Economics*, 60, 168-175.

Onakoya, A. , Johnson, S. B., & Ajibola, O.J. (2019). Exchange rate and trade balance: The case for J-curve effect in Nigeria. *KIU Journal of Social Sciences*, 4(4), 47-63.

Öncel, A., ve İnal, V. (2016). Türkiye'de reel döviz kuru ile dış ticaret dengesi arasındaki ilişki: 2000-2015 Dönemi için ARDL modeli ile ampirik bir analiz. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 786-799.

Öztürk, N., ve Sözdemir, A. (2011). *Makro iktisat*. İstanbul: Lisan Yayıncılık.

Seyidoğlu, H. (2003). *Uluslararası iktisat: Teori, politika ve uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Seyidoğlu, H. (2017). *Uluslararası iktisat: Teori, politika ve uygulama*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Toda, H. Y., & Yamamoto, T. (1995). Statiscal inference in vector autoregressions with possibly integrated processes. *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.

Uludağ, İ., ve Serin, V. (1987). *Dış şoklara karşı dünyada ve Türkiye'de geliştirilen istikrar politikaları*. İstanbul: İTO Yayınları.

Vergil, H., ve Erdoğan, S. (2009). Döviz kuru-dış ticaret dengesi ilişkisi: Türkiye örneği. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 35-57.

Walther, T. (2002). *Dünya ekonomisi*. Çev. Ünal Çağlar, Bursa: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Wilson, P., & Tat, K.C. (2001). Exchange rates and trade balance: The case of Singapore 1970 to 1996. *Journal of Asian Economics*, 12(1), 47-63.

Xuan, D.T. (2018). Exchange rate and trade balance in Vietnam: A time series analysis. *Asian Economic and Financial Review*, 8(9), 1158-1174.

Yamak, R., ve Korkmaz, A. (2005). Reel döviz kuru ve dış ticaret dengesi ilişkisi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 2(1), 11-29.

Yapraklı, S. (2009). Türkiye'de esnek döviz kuru rejimi altında dış açıkların belirleyicileri: Sınır testi yaklaşımı. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 141-164.

Yılmaz, S., ve Tekgül, Y.B. (2019). Türkiye'de döviz kuru politikalarının olası etkileri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 212-223.

https://fred.stlouisfed.org/ (Erişim Tarihi: 10/11/2022).

KAYNAKLAR

Ahmad, D., Afzal, M., & Imtiaz, A. (2020). Effect of socioeconomic factors on malnutrition among children in Pakistan. Future Business Journal, 6(1), 1-11.

Agee, M. D. (2010). Reducing child malnutrition in Nigeria: combined effects of income growth and provision of information about mothers' access to health care services. Social science & medicine, 71(11), 1973-1980.

Almada, L. N., & Tchernis, R. (2018). Measuring effects of SNAP on obesity at the intensive margin. Economics & Human Biology, 31, 150-163.

Anderson, P. M., Butcher, K. F., & Schanzenbach, D. W. (2019). Understanding recent trends in childhood obesity in the United States. Economics & Human Biology, 34, 16-25.

Berkowitz, R. I., & Daniels, S. (2017). Now is the time to improve access and healthcare systems for childhood obesity treatment. Obesity, 25(1), 13.

Black, N., Hughes, R., & Jones, A. M. (2018). The health care costs of childhood obesity in Australia: An instrumental variables approach. Economics & Human Biology, 31, 1-13.

Cediel, G., Perez, E., Gaitán, D., Sarmiento, O. L., & Gonzalez, L. (2020). Association of all forms of malnutrition and socioeconomic status, educational level and ethnicity in Colombian children and non-pregnant women. Public Health Nutrition, 23(S1), 51-58.

Devaux, M., & Sassi, F. (2013). Social inequalities in obesity and overweight in 11 OECD countries. The European Journal of Public Health, 23(3), 464-469.

Ergin, F., Okyay, P., Atasoylu, G., & Beser, E. (2007). Nutritional status and risk factors of chronic malnutrition in children under five years of age in Aydin, a western city of Turkey. Turkish journal of pediatrics, 49(3), 283.

Fukuda Y, Nakamura K, Takano T. Socioeconomic pattern of smoking in Japan: Income inequality and gender and age differences. Ann Epidemiol. 2005;15(5):365–372. pmid:15840550.

Girli, A., Özgönenel, S. Ö., SARI, H. Y., & Ardahan, E. (2016). Otizmi olan çocukların beslenme durumunun değerlendirilmesi. Çocuk ve Medeniyet, 1(1), 87-99.

Gortmaker, S. L., Peterson, K., Wiecha, J., Sobol, A. M., Dixit, S., Fox, M. K., & Laird, N. (1999). Reducing obesity via a school-based interdisciplinary intervention among youth: Planet Health. Archives of pediatrics & adolescent medicine, 153(4), 409-418.

Günaydın, D. (2018). Çocuk yoksulluğu ile mücadelede ücretsiz okul yemeği: Tekirdağ İlkokullarında bir araştırma. Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi Cilt 7 Sayı 18, s. 360-395.

Hanks, A. S., Just, D. R., & Wansink, B. (2013). Preordering school lunch encourages better food choices by children. JAMA pediatrics, 167(7), 673-674.

Hill TD, Jorgenson A. Bring out your dead! A study of income inequality and life expectancy in the United States, 2000–2010. Health Place. Elsevier Ltd; 2018;49: 1–6. pmid:29128719.

Kangalgil, M., & Özçelik, A. Ö. (2018). Serebral palsili çocukların beslenme durumunun değerlendirilmesi. Güncel Pediatri, 16(1), 69-84.

Kim D, Kawachi I, Hoorn SV, Ezzati M. Is inequality at the heart of it? Cross-country associations of income inequality with cardiovascular diseases and risk factors.Soc Sci Med. 2008; 66:1719–1732.

Martin, K. S., & Ferris, A. M. (2007). Food insecurity and gender are risk factors for obesity. Journal of nutrition education and behavior, 39(1), 31-36.

Önal, S., Özdemir, A., Meşe, C., & Koca Özer, B. (2016). Okulöncesi dönem çocuklarda malnütrisyon ve obezite prevelansının değerlendirilmesi: Ankara örneği.

Özgüven, I., Ersoy, B., Özgüven, A. A., & Erbay, P. D. (2010). Evaluation of nutritional status in Turkish adolescents as related to gender and socioeconomic status. Journal of clinical research in pediatric endocrinology, 2(3), 111.

Pickett, K. E., & Wilkinson, R. G. (2015). Income inequality and health: a causal review. Social science & medicine, 128, 316-326.

Santero, M., Melendi, S., Hernández-Vásquez, A., & Irazola, V. (2019). Socio-economic inequalities in smoking prevalence and involuntary exposure to tobacco smoke in Argentina: Analysis of three cross-sectional nationally representative surveys in 2005, 2009 and 2013. PLoS One, 14(6), e0217845.

Shinsugi, C., Gunasekara, D., Gunawardena, N. K., Subasinghe, W., Miyoshi, M., Kaneko, S., & Takimoto, H. (2019). Double burden of maternal and child malnutrition and socioeconomic status in urban Sri Lanka. PloS one, 14(10), e0224222.

Sperandei, S. (2014). Understanding logistic regression analysis. Biochemia medica, 24(1), 12-18.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Sağlık Araştırmaları Mikro Veri Seti; 2019. Available at: https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/PDF_Detay. (Erişim tarihi: 20/10/2022).

UNICEF. Retrieved from Child Nutrition: https://data.unicef.org/topic/nutrition/child-nutrition/(Erişim tarihi: 20/11/2022).

Vazquez, C. E., & Cubbin, C. (2020). Socioeconomic status and childhood obesity: a review of literature from the past decade to inform intervention research. Current obesity reports, 9(4), 562-570.

Wagstaff, A., & Watanabe, N. (2000). Socioeconomic inequalities in child malnutrition in the developing world. World Bank Policy Research Working Paper, (2434).

Wildman, J. (2021). COVID-19 and income inequality in OECD countries. The European Journal of Health Economics, 22(3), 455-462.

Wisniewski, A. B., & Chernausek, S. D. (2009). Gender in childhood obesity: family environment, hormones, and genes. Gender medicine, 6, 76-85.

Health Organization. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/malnutrition (Erişim Tarihi: 24/11/2022).

KAYNAKLAR

Baytok, A., Boraz, M. ve Pelit, E. (2019), Turizm İşletmeciliği Alanında Yapılan Yüksek Lisans Tezlerinin Değerlendirilmesi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 21(1), 287-305.

Büyükmirza, K. (1999), *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi,* İstanbul: Barış Yayınevi.

Demir Askeroğlu, E. (2018), Uluslararası TOJDAC Dergisinin Bibliyometrik Analizi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication,* 8(2), 190-202

Ellegaard, O. & Wallın, J. A. (2015), The Bibliometric Analysis of Scholarly Production: How Great is The Impact? *Scientometrics,* 105, 1809–1831.

Mcburney, M. K. & Novak, P. L. (2002), What is Bibliometrics and Why Should You Care?, *Professional Communication Conference, INSPEC* AccessionNumber: 7516709, 108-114.

Karcıoğlu, R. (2000), *Stratejik Maliyet Yönetimi,* İstanbul: Aktif Yayınevi.

Öztürk, U. C. (2019), Örgütsel Davranışın Karanlık Tarafından Akademik Personel Örneklemine Bakış, *27.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi,* ISBN: 978-605-07-0702-1, 236-246.

Şenol, H. ve Özçelik, H. (2015), Muhasebe Meslek Mensuplarının KOBİ TFRS Algılama ve Uygulama Sürecine Bakış Açılarının Tespiti Üzerine Bir Araştırma: Batı Akdeniz Bölgesi Örneği, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,* 17 (4), 874.

Şimşek, A. ve Küçükeşmen, E. (2019), Girişimcilik Eğitimi ile İlgili Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik İncelenmesi: Dergi Park Akademik Örneği, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri bilimler Araştırma Dergisi,* 6(47), 4400-4417.

Sözbilir, N., Kaymaz, A. R., ve Fidancı, T. (2003), *Maliyet Muhasebesi,* Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı Yayınları.

KAYNAKLAR

Akdeniz, S., & Üzümcü, A. (2013). Suç ve sosyoekonomik değişkenler arasındaki bağımlılık ilişkisi: Kars Cezaevi Üzerine Bir İnceleme. *Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi, 4*(6), 115-138. https://www.kafkas.edu.tr/dosyalar/iibfdergi/file/06/8.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Aksu, H., & Akkuş, Y. (2010). Türkiye'de mala karşı suçların sosyoekonomik belirleyicileri üzerine bir deneme: sınır testi yaklaşımı (1970-2007). *Sosyoekonomi Dergisi, 6*(11), 191-213. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197666 (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Becker, G. S. (1968). Crime and punishment: An economic approach. Journal of Political Economy, 76(2), 169–217. doi: https://doi.org/10.1086/259394

Block, M.K. & Heineke, J.M. (1975). A labor theoretic analysis of the criminal choice. *The American Economic Review, 65*(3), 314-325. https://www.jstor.org/stable/1804836 (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Blomquist, J., & Westerlund, J. (2014). A Non-Stationary Panel Data Investigation of the Unemployment–Crime Relationship. *Social Science Research*. 44, 114–125. http://dx.doi.org/10.1016/j.ssresearch.2013 .11.007

Boaitey, A. (2013). Crime and unemployment in turbulent times: A Canadian perspective. Research Gate: 1-18. https://www.researchgate.net/profile/Albert-Boaitey/publication/257936377_CRIME_AND_UNEMPLOYMENT_IN_TURBULENT_TIMES_A_CANADIAN_PERSPECTIVE/links/00b4952655f9b1e98f000000/CRIME-AND-UNEMPLOYMENT-IN-TURBULENT-TIMES-A-CANADIAN-PERSPECTIVE.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Burkay, S. (2008). Teorik çerçevede suç. *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar, 2*(4), 1-15 https://ethosfelsefe.com/sites/default/files/2021-09/Suc-Senem%20BURKAY%5B1%5D.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Çıtak, F., & Duffy, P. (2019). Analysis of foreign direct investment ın food product sector in Turkey. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 22, 251-266. https://doi.org/10.18092/ulikidince.471099

Çağlayan, E. (2006). Enflasyon, faiz oranı ve büyümenin yurtiçi tasarruflar üzerindeki etkileri. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21*(1), 423-438 https://dergipark.org.tr/tr/pub/muiibd/issue/489/4262 (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Çakmak, C. (2015). Suçun belirleyicileri olarak başlıca ekonomik risk faktörleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15*(4), 125-184. https://dergipark.org.tr/tr/pub/basbed/issue/38791/455570 (Erişim Tarihi:24/11/2022)

Cömertler, N., & Kar, M., (2007). Türkiye'de suç oranının sosyo-ekonomik belirleyicileri: Yatay-kesit analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62*(2), 37-57. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002018

Dönmezer, S. (1994a). Kriminoloji, İstanbul: Beta Basım Yayımcılık.

Dumitru, R.A.M. (2012). The relationship between crime rate, unemployment rate and the share of total school population: A multifactorial model. International *Journal of Criminal Investigation, 2* (2): 141-159. https://ideas.repec.org/a/ssm/journl/tome9y2012i1(9)p67-86.html (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Dursun, S., Aytaç, S., & Topbaş, F. (2011). The effects of unemployment and income on crime: A panel data analysis on Turkey. *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul, 43*(60), 125-138. https://dspace.balikesir.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12462/4777/ferhat-topba%c5%9f.pdf?sequence= 1&isAllowed=y (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Ehrlich, I. (1973). Participation in illegitimate activities: A theoretical and empirical investigation. *Journal of Political Economy, 81*(3), 521-565. https://www.jstor.org/stable/1831025 (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Engle, R.F., & Granger C.W.J. (1987). Cointegration and error correction: representation, estimation and testing. *Econometrica*, *55*(2), 251-276. https://doi.org/10.2307/1913236

Entorf, H., & Sieger, P. (2014). Does the Link Between Unemployment and Crime Depend on the Crime Level? A Quantile Regression Approach. Forschungsinstitut Zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, Discussion Paper No 8334, 2-32. https://docs.iza.org/dp8334.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Fleisher, B.M. (1963). The effect of unemployment on juvenile delinquency. *Journal of Political Economy, 71*(6), 543-555. 10.1086/258814

Fleisher, B.M. (1966), The Effects of Income on Delinquency. *American Economic Review*, 56(1/2), 118-137. https://www.jstor.org/stable/pdf/1821199.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Gillani, S.Y.M., Rehman, H.U., & Gill, A.R. (2009). Unemployment, poverty, inflation, and crime nexus: Cointegration and casuality analysis of Pakistan. *Pakistan Economic and Social Review, 47*(1), 79-98. http://pu.edu.pk/images/journal/pesr/currentissues/5%20YASIR%20Employment%20Poverty%20Inflation%20n%20Crime%20Nexus.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Hekim, H., & Zakir G. (2011). Suç ve suçla mücadelenin ekonomik analizi. *Polis Bilimleri Dergisi, 13*(2),123-146. https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/117768/(Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Hippchen J. L. (1978). The need for a new approach to the delinquent-criminal problem", ecologic-biochemical approaches to treatment of delinquents and criminals, USA: Litton Educational Publishing.

İçli, T. G. (2007). Kriminoloji. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Johansen, S. (1988). Statistical analysis of cointegrated vectors. *Journal of Economic Dynamics and Control*, *12*(2-3), 231-254. https://doi.org/10.1016/0165-1889(88)90041-3

Johansen, S. & Juselius, K. (1990). Maximum likelihood estimation and ınference on cointegration: with applications to the demand for money. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, *52*(2), 169-210. https://doi.org/10.1111/j.1468-0084.1990.mp52002003.x

Karagöl, E., Erbaykal, E., & Ertuğrul, H. M. (2007). Türkiye'de ekonomik büyüme ile elektrik tüketimi ilişkisi: sınır testi yaklaşımı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 8*(1), 72-80. https://dergipark.org.tr/en/pub/doujournal/issue/66656/1042944 (Erişim Tarihi: 25/11/2022)

Kesbiç, C.Y., & Dündar, Ö. (2017). İşsizlik ve suç arasındaki ilişkiye teorik bir bakış. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 24*(2), 327-348. https://doi.org/10.18657/yonveek.335225

Kızmaz, Z. (2006). Suçun Önemli Belirleyenleri Olarak İktisadi Etkenler: İşsizlik ve Suç ilişkisine Sosyolojik Bir Bakış. Polis Bilimleri Dergisi. 8(1), 73-90. https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/68861/ (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Kutlar, A. (2003). Türkiye'de sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerle suç ilişkisi üzerine bir ekonometrik çalışma. *EKEV Akademi Dergisi, 7*(14), 295-309. https://www.researchgate.net/publication/258629533_TURKIYEDE_SOSYO- EKONOMIK_VE_DEMOGRAFIK_FAKTORLERLE_SUC_ILISKISI_UZERINE_BIR_EKONOMETRIK_CALISMA/citations (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Maddah, M (2013). The effect of unemployment and income inequality on crimes, a time series analysis. Int J Econ Res, 4(2), 37–42. https://www.researchgate.net/profile/Majid-Maddah/publication/344048442_THE_EFFECT_OF_UNEMPLOYMENT_AND_INCOME_INEQUALITY_ON_CRIMES_A_TIME_SERIES_ANALYSIS/links/5f4fe9e5299bf13a3198e633/THE-EFFECT-OF-UNEMPLOYMENT-AND-INCOME-INEQUALITY-ON-CRIMES-A-TIME-SERIES-ANALYSIS.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Nordin, M., & Almén, D. (2017). Long-term unemployment and violent crime. *Empirical Economics, 52*(1), 1-29. 10.1007/s00181-016-1068-6

Sjoquist, D.L. (1973). Property crime and economic behavior: Some empirical results. *The American Economic Review, 63*(3), 439-446. https://www.jstor.org/stable/i332845 Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Odabaşı, S. (2021). The economics of crime and immigration: A panel data analysis. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), 387-399. https://doi.org/10.30794/pausbed.778218

Odabaşı, S. (2022). Türkiye'de suç ve iktisadi belirleyicileri: Panel veri analizi. *İzmir İktisat Dergisi, 37*(3), 586-606. https://doi.org/10.24988/ije.1013433

Pazarlıoğlu, M., & Turgutlu, T. (2007). Gelir, işsizlik ve şuç: Türkiye üzerine bir inceleme. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, 44*(513) ,63-71. http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/files/articles/152820003865_4.pdf (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Pesaran, M.H., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics, 16*(3), 289–326. https://doi.org/10.1002/jae.616

Polat, O. (2004) Kriminoloji ve kriminalistik üzerine notlar, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Schmidt, P. & Witte, A.D. (1984). An economic analysis of crime and justice theory, methods and applications. Orlando: Academic Press.

Sokullu, A. F. (1999). Kriminoloji. İstanbul: Beta Yayınları.

Tang, C. F., & Lean, H. H. (2007). Will inflation increase crime rate? New evidence from bounds and modified Wald tests. *Global Crime, 8*(4), 311-323. https://doi.org/10.1080/17440570701739694

Terande, T.J., & Clement, A.C. (2014). The relationship between unemployment, inflation and crime: An application of cointegration and causality analysis in Nigeria. *Journal of Economics and Sustainable Development, 5*(4): 131-137. https://www.iiste.org/Journals/index.php/JEDS/article/view/11277/11578 (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

https://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 15/11/2022)

https://www.worldbank.org/tr/country/turkey (Erişim Tarihi: 15/11/2022)

Ulucak, Z.Ş., & Bilgili, F. (2020). Suçun iktisadi analizi: Türkiye ve Avrupa ülkeleri üzerine bir uygulama. *Sosyoekonomi, 28*(46), 349-370. 10.17233/sosyoekonomi.2020.04.16

Yıldız, R., Öcal, O., & Yıldırım, E. (2010). Suçun sosyoekonomik belirleyicileri: Kayseri üzerine bir uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0*(36), 15-31. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/66627(Erişim Tarihi: 24/11/2022)

Witte, A. D., & Tauchen, H. (1994). Work and crime: An exploration using panel data. National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 4794,1-19. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4794/w4794 (Erişim Tarihi: 24/11/2022)

REFERENCES

Amati, V., Meggiolaro, S., Rivellini, G., & Zaccarin, S. (2018). Social relations and life satisfaction: the role of friends. *Genus*, *74*(1), 7. https://doi.org/10.1186/s41118-018-0032-z

Botha, F., & Booysen, F. (2014). Family Functioning and Life Satisfaction and Happiness in South African Households. *Social Indicators Research*, 119, 163 –182. https://doi.org/10.1007/s11205-013-0485-6

Cheung, H.Y., & Chan, A.W.H. (2009). The Effect of Education on Life Satisfaction Across Countries. *The Alberta Journal of Educational Research, 55*(1), 124 –136. https://doi.org/10.11575/ajer.v55i1.55278

Chen, C. (2001). Aging and Life Satisfaction. Social Indicators Research, 54(1), 57 – 79. https://doi.org/10.1023/A:1007260728792

Clark, A., & Lelkes, O. (2005). Deliver us from evil: religion as insurance, Working paper No. 2005 – 43, Paris-Jourdan Sciences Economiques, Paris. https://econpapers.repec.org/paper/grapaoner/06_2f03.htm (Erişim Tarihi:24/11/2022)

Gwozdz, W., & Sousa – Poza, A. (2010). Ageing, Health and Life Satisfaction of the Oldest Old: An Analysis for Germany. *Social Indicators Rresearch, 97*(3), 397-417. https://doi.org/10.1007/s11205-009-9508-8

Lane, R.E. (2001). The Loss of Happiness in Market Economies, Yale University Press, New Haven. https://www.jstor.org/stable/j.ctt1cc2k3n (Erişim Tarihi:24/11/2022)

Lange, T. (2010). Culture and life satisfaction in developed and less developed nations. *Applied Economics Letters*, *17*(9), 901-906. https://doi.org/10.1080/13504850802552309

Turkish, S., Diener, E., Lucas, R. E., & Suh, E. M. (2009). Cross-cultural variations in predictors of life satisfaction: Perspectives from needs and values. *Personality and Social Psychology Bulletin, 25*(8),109-127. https://doi.org/10.1177/01461672992511006

Rule, S. (2006). Religiosity and Quality of Life in South Africa. *Social Indicators Research, 81*(2), 417– 434. https://doi.org/10.1007/s11205-006-9005-2

Schimmack, U., Radhakrishnan, P., Oishi, S., Dzokoto, V., & Ahadi, S. (2002). Culture, Personality, and Subjective Well-being: Integrating Process Models of Life Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology, 82*(4), 582 – 593. https://doi.org/10.1037/0022-3514.82.4.582

Steiner, L., Frey, B., & Hotz, S. (2015). European capitals of culture and life satisfaction. *Urban studies*, *52*(2), 374-394. https://doi.org/10.1177/0042098014524

TurkStat. (2013). Yaşam Memnuniyeti Araştırması Mikro Veri Seti, http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/YMA_2013/index.html (Erişim Tarihi:20/06/2019)

Prof. Dr. FİGEN ALTUĞ'a ARMAĞAN

Editörler
Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA
Prof. Dr. Tolga DEMİRBAŞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-88-2

Sayfa Düzeni: Tolga DEMİRBAŞ

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:

Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Prof. Dr. Emine Figen SARIÖKMEN ALTUĞ Hakkında

Prof. Dr. Emine Figen SARIÖKMEN ALTUĞ, 1952'de İstanbul'da doğdu. Kadıköy Maarif Kolejini bitirdikten sonra 1971'de İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine girdi. 1975'te mezun olduktan sonra aynı fakültenin Maliye Bölümünde uzman statüsünde çalışmaya başladı. 1976'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye ve Mali Kanunlar Kürsüsüne asistan olarak atandı.

1983'te İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde doktorasını tamamlayan ALTUĞ, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Maliye Bölümü Bütçe ve Mali Planlama Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı.

Prof. Dr. Emine Figen SARIÖKMEN ALTUĞ, 1989'da doçentliğe, 1994'te profesörlüğe yükseltilerek atandı. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığı (1992-1996) ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekan Yardımcılığı (1992-1996, 2001-2004) görevlerinde bulundu.

2006'da İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümüne Profesör olarak atanan ALTUĞ, emekli olduğu 2019 yılına kadar ilgili Fakültede görev yaptı. 1 çocuk ve 2 torun sahibi olan ALTUĞ; Kamu Bütçesi, Hazine İşlemleri, Mahalli İdareler Maliyesi, Mali Denetim, Bütçe Teknikleri ve Analizi, Bütçe Yönetimi ve Mali Planlama derslerini vererek birçok maliyecinin ve akademisyenin yetişmesinde katkı sağladı.

ÖNSÖZ

"Armağan Kitap" geçmişten günümüze yaşatılmaya çalışılan bir geleneğin ürünüdür. Bu gelenek emekli olan hocanın yetiştirdiği özellikle doktora öğrencilerinin, asistanlarının ve aynı kurumda çalışmış diğer hocaların/arkadaşlarının hocaya ithaf ettikleri yazıların kitapta toplanarak hocaya hediye edilmesi şeklindedir. "Prof. Dr. Figen ALTUĞ'a Armağan" adlı bu kitap da değerli hocamıza bu düşünce ile hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Armağan kitabımızın hazırlanma düşüncesi hocamızın 2019 yılında emekli olması ile ortaya çıkmıştır. Ancak hocamızın Uludağ Üniversitesi Maliye Bölümünden 2006 yılında İstanbul Üniversitesi Maliye Bölümüne geçmiş olması ve oradan emekli olması kitabın çıkarılması için bölüm başkanı Prof. Dr. Ateş OKTAR hocamızla irtibata geçmemiz ve onların da düşüncelerini almamızı gerektirmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde kitabın hazırlanması yükümlülüğü bizler alarak Nisan 2022 itibariyle sadece hocamızın yetiştirdiği ve üniversitelerde görev yapan eski öğrencileri ile çalıştığı her iki kurumdaki aktif çalışma yaşamında olan hocalarımıza davet yapılmıştır.

Kitabın, ilanın yapılmasından itibaren dört ay gibi kısa bir sürede yayımlaması planlandı. Sürenin kısalığının farkında olsak da davet ettiğimiz hocalarımızın çoğunluğunun bu daveti olumlu karşılamaları bizi oldukça mutlu etti.

Kitap, maliye biliminin çeşitli konularını içeren ve otuz iki bölümde toplanan birbirinden değerli çalışmalardan oluşmaktadır. Çalışmaların kitap içerisindeki yerleri yazarların ad ve soyadına göre alfabetik olarak belirlenmiştir. Kitabın son kısmında ise Hocamız ile ilgili anılara ve fotoğraflara yer verilmiştir.

Akademik hayattan emekli olan bilim insanlarının çalıştıkları alan ve kurumlara katkılarına bir teşekkür olarak çıkartılan armağan kitapların ayrı bir ruhu olduğunu, bu armağan kitabımızın da Hocamızın maliye camiasına verdiği hizmetlere karşılık mütevazı bir teşekkür ifadesi olarak kabul edilmesini temenni

ediyoruz. Kitaba yazılarıyla değer katmış olan kıymetli akademisyenlere ayrı ayrı teşekkürü borç biliriz.

Armağan kitabın yayımlanmasında desteklerini esirgemeyen Ekin Basım Yayın Dağıtım sahibi Mehmet OYMAK başta olmak üzere tüm Ekin Yayınevi çalışanlarına teşekkür ederiz.

Değerli Hocamıza sevdikleriyle birlikte nice sağlıklı ve mutlu yıllar dileriz.

Bursa, Eylül 2022 Özhan ÇETİNKAYA & Tolga DEMİRBAŞ

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Emine Figen SARIÖKMEN ALTUĞ Hakkında ..... **i**

ÖNSÖZ ..... **iii**

Birinci Bölüm
DİJİTAL VARLIKLARIN VERGİLENDİRİLMESİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER **1**
Adnan GERÇEK & Burçin BOZDOĞANOĞLU

İkinci Bölüm
19. YÜZYIL OSMANLI EKONOMİSİNDE PARA SİSTEMİ: DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALESİNE İLİŞKİN GENEL BİR DEĞERLENDİRME **19**
Başak ERGÜDER

Üçüncü Bölüm
KAPİTALİST SİSTEMDE YAŞANAN KRİZLER BAĞLAMINDA PANDEMİ SÜRECİNDE KULLANILAN TEMEL KAMU HARCAMALARI **33**
Berna UYMAZ & Aysel ARIKBOĞA

Dördüncü Bölüm
VERGİ KAÇAKÇILIĞI SUÇLARINDA 7394 SAYILI KANUN DEĞİŞİKLİKLERİ ÇERÇEVESİNDE CEZALARIN ARTIRILMASI VE ZİNCİRLEME SUÇ **51**
Doğan ŞENYÜZ

Beşinci Bölüm
İYİ BİR BÜTÇE SİSTEMİ MÜMKÜN MÜ? BÜTÇE SİSTEMİ VE BÜROKRASİNİN ROLÜ ... **61**
Erdal EROĞLU

Altıncı Bölüm
NEGATİF DIŞSALLIKLARA KARŞI YEŞİL VERGİ TEŞVİKLERİ **77**
Filiz GİRAY

Yedinci Bölüm
TÜRKİYE'DE İDARELERARASI GELİR BÖLÜŞÜMÜ KAPSAMINDA TAHSİS EDİLEN GELİRLERİN ESNEKLİK İLKESİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ **93**
Halil SERBES

Sekizinci Bölüm
OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA RE'ÂYA'NIN ÖDEDİĞİ VERGİLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: MIGALKARA (MALKARA) KAZASINA TABİ ETRAFŞEHR NAHİYESİ ÖRNEĞİ (1475-1566) **111**
Hatice DAYAR & Ömer AYKAÇİN

Dokuzuncu Bölüm
KÜRESELLEŞMENİN KURUMLAR VERGİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ **125**
Hüseyin Burak ÖZGÜL

Prof. Dr. Figen ALTUĞ'a Armağan

Onuncu Bölüm
"BÜTÇE HAKKI" MI "BÜTÇE KUDRETİ" Mİ? 139
Mehmet Alpertunga AVCİ

On Birinci Bölüm
VERGİ SORUNLARININ ÇÖZÜMLENMESİNDE KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMUNUN YERİ 155
Mehmet YÜCE

On İkinci Bölüm
DOLAYLI VE DOLAYSIZ VERGİ AYIRIMI VE SON YILLARDA TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ . 171
Metin ERDEM & Ali TORUN

On Üçüncü Bölüm
İNCELEMENİN YAPILACAĞI YERDEKİ KURAL DEĞİŞİKLİĞİNİN OLASI YANSIMALARI 181
Metin TAŞ

On Dördüncü Bölüm
AVRUPA BİRLİĞİ BÜTÇESİ: HAZIRLIK, UYGULAMA VE DENETİM 187
Mircan TOKATLIOĞLU

On Beşinci Bölüm
COVID-19 DÖNEMİNDE MALİYE POLİTİKASI VE BÜTÇE UYGULAMALARI 205
Murat ŞEKER & Şirin NAS

On Altıncı Bölüm
BELEDİYELERİN BÜTÇE PERFORMANSLARININ SOSYO-EKONOMİK GELİŞMİŞLİK DÜZEYLERİNE ETKİLERİ: BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME 221
Musa GÖK & R. Kutlu KORLU

On Yedinci Bölüm
KAMU AÇIĞI VE CARİ İŞLEMLER AÇIKLARININ İLİŞKİLENDİRİLMESİ (İKİZ AÇIKLAR) . 241
Nazan SUSAM

On Sekizinci Bölüm
EMEKÇİLER, YOKSULLUK VE GÖÇMENLER ÜZERİNE 263
Nihat FALAY & Ayşe GÖNÜLEREN

On Dokuzuncu Bölüm
BÜTÇE HAKKININ DEMOKRASİ AÇISINDAN GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ 271
Özgür BİYAN

Yirminci Bölüm
FİNANSAL OKURYAZARLIK VE BÜTÇE YÖNETİMİ AÇISINDAN ÖNEMİ 283
Özhan ÇETİNKAYA

Yirmi Birinci Bölüm
KAMU ÖRGÜN EĞİTİM HARCAMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 295
Pınar FEYZİOĞLU AKKOYUNLU

Prof. Dr. Figen ALTUĞ'a Armağan

Yirmi İkinci Bölüm
TÜRKİYE'DE PERFORMANS ESASLI PROGRAM BÜTÇE SİSTEMİ: PROGRAM SINIFLANDIRMASINA GÖRE MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GİDERLERİNİN GELİŞİMİ ... 309
Recep Emre ERİÇOK

Yirmi Üçüncü Bölüm
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN SÜRDÜRÜLEBİLİR VERGİLENDİRME 321
Reyhan LEBA

Yirmi Dördüncü Bölüm
KAMU KESİMİNDE YOLSUZLUK ALGISI VE ULUSLARARASI ŞEFFAFLIK ÖRGÜTÜ 333
Rıdvan ENGİN & Selçuk İPEK

Yirmi Beşinci Bölüm
1920–1950 DÖNEMİNDE NÜFUS PLANLAMASINA YÖNELİK BİR VERGİ GİRİŞİMİ: BEKÂRLIK VERGİSİ 357
Serkan BENK & Tamer BUDAK

Yirmi Altıncı Bölüm
KAMU EKONOMİSİNDE ETKİNLİK KAVRAMININ ANAYASAL TEMELLERİ 371
Şerif Emre GÖKÇAY

Yirmi Yedinci Bölüm
TÜRKİYE'DE PERFORMANS DENETİMİNİN TEMEL SORUNLARI 387
Tolga DEMİRBAŞ

Yirmi Sekizinci Bölüm
BÜTÇE HAKKI KAVRAMI VE KULLANIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER 403
Ufuk SELEN

Yirmi Dokuzuncu Bölüm
GÜMRÜK VERGİSİNDE İTHALATTA GÖZETİM UYGULAMASI 413
Yasemin TAŞKIN

Otuzuncu Bölüm
6183 SAYILI AMME ALACAKLARININ TAHSİL USULÜ HAKKINDA KANUN'DA HÜKME BAĞLANAN YETKİ UNSURUNA YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME 429
Yeliz Neslihan AKIN BASA

Otuz Birinci Bölüm
VERGİ HUKUKUNDA YENİDEN YAPILANDIRMA MÜESSESESİNİN VERGİ PLANLAMASI KARŞISINDAKİ KONUMU VE MALİYE POLİTİKALARINA ETKİSİ 447
Zinnur TUNÇ

Otuz İkinci Bölüm
PARİS KULÜBÜ: BORÇ TAHSİLDARLIĞINDAN BORÇLARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNE 461
Zuhal AKBELEN

Prof. Dr. Figen ALTUĞ'a Armağan

ANI YAZILARI 479
Doğan ŞENYÜZ 481
Hüseyin Burak ÖZGÜL 483
Mehmet YÜCE 485
Mircan TOKATLIOĞLU 487
Nazan SUSAM 489
Nihat FALAY 491
Özgür BİYAN 493
Özhan ÇETİNKAYA 495
Pınar FEYZİOĞLU AKKOYUNLU 497
Tolga DEMİRBAŞ 499
Ufuk SELEN 501

FOTOĞRAFLARLA
PROF. DR. EMİNE FİGEN SARIÖKMEN ALTUĞ 503

KAYNAKÇA

Dhyani, N. (2022). "Virtual Digital Assets", BYJU's Exam Prep, 18.04.2022, https://byjusexamprep.com/current-affairs/virtual-digital-assets (24.07.2022)

Ekonomist, (2022). "Airdrop Nedir, ne işe yarıyor? Kripto Para Borsasında Airdrop Ne Demek?", 20.03.2022, https://www.ekonomist.com.tr/encyclopedia/airdrop-nedir-kripto-para-borsasinda-airdrop-ne-demek (27.07.2022)

EU (2018). "Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council", Official Journal of the European Union, 19.06.2018, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX: 32018L0843&from=EN, (24.06.2020)

Eur-Lex. (2015). Case C-264/14: Judgment of the Court (Fifth Chamber) of 22 October 2015, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62014CA0264, (27.07.2022).

European Commission (2019). Proposal for a Regulation of the European Parliament and the of the Council, on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937, 24.09.2020, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f69f89bb-fe54-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1& format=PDF, (08.07.2021)

FATF (2014). "Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CFT Risks", Financal Action Task Force, https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf, (20.06.2021)

Günen, E. (2020). "Stake Etmek (staking) Nedir?" Cointelegraph, 09.08.2020, https://tr.cointelegraph.com/ news/what-is-staking-is-staking-profitable, (28.07.2022)

IMF (2016). "Virtual Currencies and Beyond: Initial Consideretions", IMF Staff Discussion Note, SDN/16/03, https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf , (26.04.2019)

IRS (2022). Virtual Currencies, 03.05.2022, https://www.irs.gov/businesses/small-businesses-self-employed/virtual-currencies, (26.07.2022)

Leech, O. (2022). "US Crypto Tax Guide 2022", CoinDesk, 22.02.2022, https://www.coindesk.com/learn/us-crypto-tax-guide-2022/, (26.07.2022)

Marsac, S.T. (2021). "A French point of view: from crypto assets to digital assets", International Bar Association, https://www.ibanet.org/article/f59c675e-e95e-4c74-bdc3-ea5a42e8ef9c#:~:text=The%20following%20 are%20considered%20to,public%20authority%2C%20is%20not%20necessarily, (26.07.2022).

OECD (2022). "Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standart", 22 March-29 April 2022, https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/public-consultation-document-crypto-asset-reporting-framework-and-amendments-to-the-common-reporting-standard.pdf (26.06.2022)

SBL (2021). "French Tax Law, What Tax Treatment is applied to cryptocurrencies?" Schmidt Brunet Litzler, 06.10.2021, https://www.sbl.eu/our-news/french-tax-law-what-tax-treatment-is-applied-to-crypto-currencies/, (25.07.2022).

Schlaffer, W. & Schmeing, J. & Kerber P. (2021). "Digital assets-what is it all about? Definition and development of a market that will be worth billions", Banking Hub, https://www.bankinghub.eu/themen/digital-assets, (23.07.2022).

Shah K. (2022). "Why taxation of virtual digital assets still needs clarity?", EY Insights, 22.04.2022, https://www.ey.com/en_in/tax/why-taxation-of-virtual-digital-assets-still-needs-clarity, (24.07.2022).

Taxmann (2022). "Understand the Taxation of Virtual Digital Asset", 06.06.2022, https://www.taxmann.com/post/blog/taxation-of-virtual-digital-asset/#Meaning-of-Virtual-Digital-Asset, (24.07.2022).

Tevetoğlu, M. (2021). Hukuki Yönleriyle Kripto Varlıklar ve Kripto Varlıkların İlk Arzı, Aristo Yayınevi, İstanbul.

Türkiye Bilişim Vakfı, Blockchain Türkiye. (2021). Kripto Varlıkların Vergi-Muhasebe ve Denetim Yönünden İncelenmesi Raporu. Erişim adresi https://bctr.org/dokumanlar/Kripto_Varliklarin_Vergi_Muhasebe _ve_Denetim_Yonunden_Incelenmesi.pdf, (27.07.2022).

Vergi Konseyi. 2022. Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi Çalışma Grubu Raporu, Ankara.

Vincent M. (2021). "What are digital assets and how does blockchain work?", Financial Times, 21.10.2021, https://www.ft.com/content/2691366f-d381-40cd-a769-6559779151c2, (23.07.2022).

Yalçın, O.G. (2019). Taxation of Cryptocurrencies and Initial Coin Offerings, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.

KAYNAKÇA

Akar, Ş.K. & Al, H. (2015). Osmanlı Dönemi İstanbul'unda Finans. İçinde Y. Çoşkun (ed.), Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi (Cilt IV: İktisat, Ulaşım ve Haberleşme) (ss.260-293). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş.

Eldem, E. (2022). Genel Kargaşa ve İdare-i Maslahat: On Dokuzuncu Yüzyılda Osmanlı Para Sistemi. İçinde, editör: M. Ö. Alkan (ed.), *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Süreklilik ve Değişim: Zafer Toprak Armağanı* (ss.81-133). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Issawi, C. (1982). *An Economic History of the Middle East and North Africa*. Columbia University Press.

Pamuk, Ş. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi.* Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Pamuk, Ş. (2004). The Evolution of Financial Institutions in the Ottoman Empire, 1600-1914. *Financial History Review,* 11(1), 7–32.

Pamuk, Ş. (2022). Cumhuriyetin Devraldığı Osmanlı Mirası. İçinde, M. Ö. Alkan (ed.), *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Süreklilik ve Değişim: Zafer Toprak Armağanı* (ss.65-81). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Taşkın, F. (2016). 1844 Tashih-i Sikke Sonrasında Para Düzeni ve Kalpazanlık. *Studies of the Ottoman Domain, 11(6),* 1-19. http://doi.org/10.19039/sotod.20161122496

Toprak, Z. (1988). İktisat Tarihi. İçinde M. Kunt vd.(ed.), *Türkiye Tarihi 3: Osmanlı Devleti 1600-1908* (ss.191-249). Cem Yayınları.

Tuncer, A.Ç. (2013). The Black Swan of the Golden Periphery: The Ottoman Empire during the Classical Gold Standard Era. CWPESH no. 13, University of Cambridge. https://www.econsoc.hist.cam.ac.uk/docs/CWPESH%20number%2013%20March%202013.pdf

KAYNAKÇA

Cangöz, M. C., Emek, U., & Uyduranoğlu-Karaca, N. (2021). Türkiye'de Kamu-Özel İşbirliği Modeli Uygulaması: Etkin Risk Paylaşımına Yönelik Bir Model Önerisi. *TEPAV Elektronik Yayınlar* No:1. Erişim adresi: https://www.tepav.org.tr/upload/files/1644348024-5.Turkiye___de_Kamu_Ozel_Isbirligi_Uygulamasi_Etkin_Risk_Paylasimina_Yonelik_bir_Model_Onerisi.pdf

Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., Zucman, G. et al. (2022). World Inequality Report. World Inequality Lab. Erişim adresi: https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_RAPPORT_A4.pdf

Eğilmez, M. (2020). 2008 Krizi Üzerine. *İktisat ve Toplum, 120*, 92-102.

Harman, C. (2007). The Rate of Profit and the World Today. *International Socialism*, 115. Erişim adresi: www.isj.org.uk/?id=340

International Labour Organization (2009). The Financial and Economic Crisis: A Decent Work Response. Erişim adresi: https://www.ilo.org/global/publications/ilo-bookstore/order-online/books/WCMS_107583/lang--en/index.htm

International Labour Organization (2022). World Employment and Social Outlook: Trends 2022 Erişim adresi: https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/trends2022/WCMS_834081/lang--en/index.htm

International Monetary Fund. Government Finance Statistics. Erişim adresi: https://data.imf.org/regular.aspx?key=61037799

International Monetary Fund (2021). Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic. Erişim adresi: https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19

KOF Bulletin (2021). Comparing the Coronavirus Crisis and the Financial Crisis: Eight Differences and Similarities, No: 155, October. Erişim adresi: https://kof.ethz.ch/en/news-and-events/kof-bulletin/kof-bulletin/2021/10/Comparing-the-coronavirus-crisis-and-the-financial-crisis-eight-differences-and-similarities.html

Li, Z., Farmanesh, P, Kirikkaleli, D., & Itani, R. (2022). A Comparative Analysis of COVID-19 and Global Financial Crises: Evidence from US Economy. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 35*(1), 2427-2441.

Lindquist, E.A., de Vries, J., & Wanna, J. (2015). Meeting the Challenge of the Global Financial Crisis in OECD Nations: Fiscal Responses and Future Challenges. İçinde J. Wanna, E.A. Lindquist, & J. de Vries (Ed.), *The Global Financial Crisis and its Budget Impacts in OECD Nations: Fiscal Responses and Future Challenges* (ss. 1-30). Edward Elgar Publishing.

Moseley, F. (2006). Marksist Kriz Teorisi ve Savaş Sonrasında ABD Ekonomisi. İçinde A. Saad-Filho (Ed)., *Kapitalizme Reddiye Marksist Bir Giriş* (ss. 255-269). (Ş. Alpagut, Çev.). Yordam Kitap.

Moseley, F. (2009). Banks: "Time for Permanent Nationalisation". *Dollars & Sense: The Magazine of Economic Justice*, January/February. Erişim adresi: http://www.dollarsandsense.org/archives/2009/0309moseley.html

Nabil, A. (2022). Inequality Kills: The Unparalleled Action Needed to Combat Unprecedented Inequality in the Wake of COVID-19. OXFAM. Erişim adresi: https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/621341/bp-inequality-kills-170122-en.pdf.

O-Connor, J. (2009). *The Fiscal Crisis of the State.* St.Martin's Press.

Organisation for Economic Co-operation and Development (2020). Social Housing: A Key Part of Past and Future Housing Policy. Employment, Labour and Social Affairs Policy Briefs. OECD. Erişim adresi: http://oe.cd/social-housing-2020

Pérez Caldentey, E., & Vernengo, M. (2010). How Stimulative Has Fiscal Policy Been Around the World?. *Challenge, 53*(3), 6-31.

Savran, S. (1988). Bunalım, Sermayenin Yeniden-Yapılanması, Yeni Liberalizm. İçinde N. Satlıgan & S. Savran (Ed.) *Dünya Kapitalizminin Bunalımı* (ss.19-65). Alan Yayıncılık.

Shaikh, A. (2005). Ekonomik Bunalımlar. *Marksist Düşünce Sözlüğü* İçinde (ss.180-184). Yay. Yön. T. Bottomore. (A. Doğan, Çev.). (4.bs) İletişim Yayınları.

Strauss-Kahn, M-O. (2020). Can We Compare the COVID-19 and 2008 Crises?, The European Money and Finance Forum. *SUERF Policy Note, 164*. Erişim adresi: https://www.suerf.org/docx/f_dfdfab9941ac833a0c364aa2e608185e_13389_suerf.pdf

Susam, N., & Yerdelen Tatoğlu, F. (2020). The Effects of the COVID-19 Fiscal Measures on Economic Variables: An Analysis Across Countries and Country Groups. İçinde N. Susam (Ed.), *The COVID-19 Pandemic: Global Risks and Uncertainties* (ss. 95-114). Istanbul University Press.

UN-Habitat. (2021). Cities and Pandemics: Towards a More Just, Green and Healthy Future. ISBN Number: 978-92-1- 132877-6. Erişim adresi: https://unhabitat.org/sites/default/files/2021/03/cities_and_pandemic s-towards_a_ more_just_green_and_healthy_future_un-habitat_2021.pdf

Uymaz, B. (2014) Krizleri Ötelemede Savaşların İktisadi Etkileri Üzerine Bir Tartışma. *Eğitim Bilim Toplum, 12*(45), 83-107.

World Health Organization (2018). Housing and Health Guidelines, Geneva. Erişim adresi: https://www.who.int/publications/i/item/9789241550376

World Health Organization (2020). WHO Director-General's Opening Remarks at the Media Briefing on COVID-19 – 11 March 2020. Erişim adresi: https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020

World Health Organization (2022). 14.9 Million Excess Deaths Associated with the COVID-19 Pandemic in 2020 and 2021. Erişim adresi: https://www.who.int/news/item/05-05-2022-14.9-million-excess-deaths-were-associated-with-the-covid-19-pandemic-in-2020-and-2021

World Inequality Report DataSet (2021). Erişim adresi: https://wir2022.wid.world/ methodology/

Yılmaz, B.E. (2020). Public Debt in COVID-19 Pandemic Crisis in Europe and the Toxic Legacy of the European Debt Crisis. İçinde N. Susam (Ed.), *The COVID-19 Pandemic: Global Risks and Uncertainties* (ss. 115-138). Istanbul University Press.

IV. SONUÇ

Suçlarda yapılan her değişiklik gibi VUK m. 359'da ifadesini bulan "Kaçakçılık Suçları" için yapılan yasal değişiklikler de ceza siyasetinin bir parçasıdır. Her bir değişikliğin yapılmasından beklenen yararın korunan hukuki yarar üzerindeki etkisi zamanla ortaya çıkacaktır. Şu kadarı söylenebilmelidir ki cezanın üst sınırının artırılmasıyla bir taraftan cezanın caydırıcılığının artırılması, diğer taraftan aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değişiklik zamanlarda (takvim yılını aşacak şekilde) işlenen birden fazla suçlara ilişkin tek ceza verilmesinin önünün açılmıştır. Bununla beraber etkin pişmanlıkla suç vergi ziyaı kabahatine netice olarak yaklaştırılmıştır.

Belirtilen değişikliklerle "her bir takvim yılı için farklı ceza" uygulanmasına yönelik içtihadı belirli durumlarda mağduriyetlere ve ceza ve suç dengesi arasındaki dengenin bozulmasına sebep olmasının önüne geçilmesi mümkün hale gelmekle birlikte suçların aynı suç işleme iradesi içinde işlenip işlenmediği hâkim için vergi hukukundan kaynaklanan nedenlerle ciddi sorunlar içeren alanların başında olacaktır. Olguların nitelikli analiziyle aynı suç işleme iradesinin içeriği ve zincirleme suç uygulamasıyla ilgili uyumlu kararların verilmesi suretiyle içtihat hukukunun oluşması çok önem sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Batı M-İnci Ö. (2022). 7394 Sayılı Kanun'la Vergi Kaçakçılığı Suçunda (VUK m. 359) Yapılan Değişikliklere Dair Değerlendirmeler, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı 406, Temmuz.

Demirbaş, T. (2005). *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (2.bs) Seçkin Kitabevi.

Şen, E. (2022). 7394 sayılı Kanunla Yapılan Vergi Usul Kanunu Değişiklikleri, https://sen.av.tr/tr/makale/7394-sayili-kanunla-yapilan-vergi-usul-kanunu-degisiklikleri (Erişim, 14.07.2022)

Şenyüz, D. (2020). *Vergi Ceza Hukuku* (12.bs.), Ekin Kitabevi.

Şenyüz, D., Yüce, M., & Gerçek A. (2022). *Vergi Hukuku Genel Hükümler*, (13.bs), Ekin Yayınları.

KAYNAKÇA

Akçakaya, M. (2016). Weber'in bürokrasi kuramının bugünü ve geleceği. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *3*(8), 275-295.

Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (çev. Alp Tümertekin), İstanbul, İthaki Yayınları.

Ateş, Hamza (2013). *Postbürokratik Kamu Yönetimi*, İçinde A. Balcı, A. Nohutçu vd. (Ed.). *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Barrow, C. W. (1993). *Critical theories of the state: Marxist, neomarxist, postmarxist*. Univ of Wisconsin Press.

Breton, A., & Wintrobe, R. (1975). The equilibrium size of a budget-maximizing bureau: A note on Niskanen's theory of bureaucracy. *Journal of Political Economy*, *83*(1), 195-207.

Burhead, F. (1956). *Government Budgeting*, New York John Wiley&Sons, Inc, London.

Caiden, N., Wildavsky, A. B. (1980). *Planning and Budgeting in Poor Countries*. Transaction Publishers.

Clegg, S. (1994). Weber and Foucault: Social theory for the study of organizations. *Organization*, *1*(1), 149-178.

Coyne, C. J. (2008). The politics of bureaucracy and the failure of post-war reconstruction. *Public Choice*, *135*(1), 11-22.

Downs, A. (1965). A Theory of Bureaucracy. *The American Economic Review*, *55* (1/2), 439-446.

Eisenstadt, S. (1993). The political systems of empires: A study of bureaucratic societies. Transaction Publishers.

Ekici, E. (2013). *Antonio Gramsci ve Hukuk İdeolojisinin Eleştirisi*. Marksist Devlet ve Hukuk Teorisi, (ed.) Taner Yelkenci, Ankara, Notabene Yayınları.

Engels, F. (1979). *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni. (*çev. Kenan Somer), Sol Yayınları, Ankara.

Eryılmaz, B. (2010). *Bürokrasi ve Siyaset: Bürokratik Devletten Etkin Yönetime.* Alfa Basım Yayım Dağıtım Limited Şti.

Farhan, Y. (2018). *The politics of budgeting in Indonesia*(Doctoral dissertation).

Farazmand, A. (2010). Bureaucracy and Democracy: A Theoretical Analysis, *Public Organization Review*,10 (3), 245-258.

Hay, C. (2006). *What's Marxist about) Marxist State Theory?, The State: Theories and Issues.* Editörler: Colin H., Lister, M., Marsh, D.. Palgrave Macmillan: New York.

Jessop, B. (2005). *Kapitalist Devlete Dair Yeni Kuramlar, Hegemonya, Post-Fordizm ve Küreselleşme Ekseninde Kapitalist Devlet.* Derleyenler: Yarar, B., Özkazanç, A. (çev. Alev Özkazanç), İletişim Yayınları, İstanbul.

Kramer F. A. (1979). *Contemporary Approaches to Public Budgeting*. Winthrop Publishers: Cambridge.

Marx, K. ve F. E. (1999). *Alman İdeolojisi*. (çev. Sevim Belli), Sol Yayınları, Ankara.

Marx K. (2009). *Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi*. (çev. Kenan Somer), Ankara, Sol Yayınları, Ankara.

Meier, K. J. (1997). Bureaucracy and democracy: The case for more bureaucracy and less democracy. *Public Administration Review*, 193-199.

Miliband, R (1989). *Kapitalist Devlet*, (çev. Osman Akınhan), İstanbul, Belge Yayınları.

Neuby, B. L. (1997). On the lack of a budget theory. *Public Administration Quarterly*, 131-142.

Niskanen, W. A. (1975). Bureaucrats and politicians. *The journal of law and Economics*, *18*(3), 617-643.

Norton, A., Elson, D. (2002). *What's Behind the Budget. Politics, Rights and Accountability in the Budget Process*. ODI, London.

Okçabol, R. (1985). Sistem kavramı ve eğitim sistemimiz. *Eğitim ve Bilim*, *9*(53).

Oyan, O. (1998). *Türkiye Ekonomisi Nereden Nereye*? Ankara, İmaj Yayıncılık.

Önder, İ. (1990). 1990 Bütçesinin Dinamik Yorumu. *Maliye Araştırma MerkeziKonferansları*, sayı. 33, 167-175.

Önder, İ. (2000). Bütçe Üzerine. *Özgürlük Dünyası*, Sayı 106, 2000.

Özer, M. A. (2013). Weber'in Bürokrasisi Karşısında Yönetimde Yeniden Yapılandırma Arayışları. *Global Journal of Economics and Business Studies*, *2*(4), 43-57.

Portelli, H. (1982). *Gramsci ve Tarihsel Blok*, (çev. Kenan Somer), Ankara, Savaş Yayınları.

Poulantzas, N. (2004). *Faşizm ve Diktatörlük*, (çev. Ahmet İnsel), (haz.) Murat Belge,İstanbul, İletişim Yayınları.

Premchand, A. (1983). Government Expenditure and Budgeting Controls: Theory and Practice. *International Monetary Fund (Washington, 1983)*.

Rubin, I. S. (1990). Budget theory and budget practice: How good the fit?. *Public Administration Review*, *50*(2), 179-189.

Sarıaslan, H. (1984). Sistem analizinin temelleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *39*(01).

Schick, A. (1966). The road to PPB: The stages of budget reform. *Public Administration Review*, 243-258.

Sönmez, S. (1987). *Kamu Ekonomisi Teorisi: Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı*. Ankara: Teori.

Sur, F. H. (1949). Maliye Tarihine Kısa Bir Bakış. *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6 (2-4).

Tullock, G. (1965). Entry Barriers in Politics. *The American Economic Review*, 55 (1/2), 458-466.

Tullock, G. (1972). Bureaucracy and Representative Government. *Public Choice*, 12, 19-124.

Von Bertalanffy, L. (1950). An outline of general system theory. *British Journal for the Philosophy of science*.

Kramer, F. (1979). *Contemporary Approaches to Public Budgeting*, Cambridge, WinthropPublishers, Inc.

Yetiş, M. (2009). Gramsci ve Devletin İki Görünümü, *Mülkiye Dergisi*, cilt 33, no. 64, 129-153.

Wallerstein I. (2012). *Tarihsel Kapitalizm ve Kapitalist Uygarlık*, (çev., NecmiyeAlpay), Metis Yayın, İstanbul.

Wildavsky, A. (1992). *The New Politics of the Budgetary Process*, New York, Harper Collins Pub. Inc.

ülkeleri, Avustralya ve Yeni Zelanda'dan oluşmaktadır. Bu sonuçlar yeşil vergi teşviklerinin daha çevreci bir dünya için özellikle gelişmekte olan ülkelerde artırılmasının yeşil ekonomiye katkı sağlayacağını göstermektedir.

KAYNAKLAR

Altay, A. (2019), *Kamu Maliyesi Teorisi Gelişimi Kapsamı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bissinger, K.B., Livingston, J.C., Schneider, S.R. (2010), *Overview of Green Building Federal Tax Incentives*. https://www.martindale.com/legal-news/article_goulston-storrs-pc_1212398.htm (29.06.2022)

Boadway, R. W. (1979), *Public Sector Economics*, Cambridge: Winthrop Publisher Inc.

Carlson, C., Metcalf, G. E. (September, 2008), 'Energy Tax Incentives and the Alternative Minimum Tax', *National Tax Journal*, 61(3), 477-491.

Cansino, j. M., Pablo-Romero, M. D. P., Román, R., Yñiguez, R. (2010), 'Tax Incentives to Promote Green Electricity: An Overview of EU-27 Countries', *Energy Policy,* 38, 6000–6008.

Cornes, R., Sandler, T. (1996), *The Theory of Externalities Public Goods, and Club Goods*, Cambridge: Cambridge University Press.

Cullis, J. and Jones, P. (1998), *Public Finance and Public Choice*, Second Edition, Oxford: Oxford University Press.

Demirtaş, I. (Aralık, 2017), 'Ekolojik ve Ekonomik Krizlere Alternatif Çözüm Olarak Yeşil Ekonomi Politikaları', *Alternatif Politika*, İklim Değişikliği ve Enerji Özel Sayısı, 107-132.

European Commission (2020), *Renewable Energy in Europe*.

European Commission (2021), *Report*.

Garciano, J.L. (Spring, 2011), 'Green Energy Tax Policies: State and Federal Tax Incentives for Renewable Energy and Energy Efficiency', *Natural Resources & Environment*, 25(4), 12-14.

Green Building Council, (2006), *The Dollars and Sense of Green Buildings*. https://www.gbca.org.au/uploads/234/1002/Dollars%20and%20Sense%20of%20Green%20Buildings%202006.pdf (29.06.2022).

Goulder, L. H. (1995), 'Environmental Taxation and the Double Dividend: A Reader's Guide', *International Tax and Public Finance*, 2:157-183.

International Energy Agency (2021), *World Energy Outlook 2021*. https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/annex_to_the_state_of_the_energy_union_report_on_energy_subsidies_in_the_eu.pdf (12.06.2022).

KPMG (2017), *The KPMG Green Tax Index, An Exploration of Green Tax Incentives and Penalties*.

Kutası, G., Perger, J. (November, 2015), 'Tax Incentives Applied against Externalities: International Examples of Fat Tax and Carbon Tax', *Society and Economy*, 37, 117-135.

Lindsey, D. (2002), *The Law and Economics of Copyrigth, Contract and Mass Market Licence*, The Center for Copyright Studies Ltd.

Martínez-Ros, E. (2019), 'The Impact of Innovation and Green Fiscal Incentives on Employment in Spain', *Hacienda Pública Española / Review of Public Economics*, 231(4), 125-154.

Milne, J. E. (2017), 'Energy Tax Incentives in the United States: A Comparative Perspective on State Aid', *European State Aid Law Quarterly*, 16(1), 34-45.

Miller, N., Pogue, D.; G. Quiana, Davis, S. (2009), 'Green Buildings and Productivity', *Journal of Sustainable Real Estate*, 1(1), 65-89.

Mundaca, L., Markandya, M. (2016), 'Assesing Regional Progress Towards a 'Green Energy Economy', *Applied Energy*, 179, 1732-1394.

Onuoha, I., J., Kamarudin, N., Aliagha, G. U., Kalu, I. U., Onyike, J.A., Okeahialam, S.A., Okoronkwo, N. S.N., Chika, S.-O. and Alaka, I.N. (2017), 'Green Tax Incentives and Other Demand Factors Motivating Green Commercial Property Investment', *The Journal of Sustainable Real Estate*, 9, 46-65.

Sims, R.E.H., Rogner, H-H., Gregory, K. (2003), 'Carbon Emission and Mitigation Cost Comparisons Between Fossil Fuel, Nuclear and Renewable Energy Resources for Electricity Generation', *Energy Policy*, 31, 1315–1326.

Stiglitz, J. E. (1994), *Kamu Kesimi Ekonomisi*, çev. Ömer Faruk Batırel, 2. B., İstanbul: Marmara Üniversitesi İİBF. Yayın No: 396.

Şentürk, S. H.(2014), 'Yeşil Bina Vergi Teşvikleri: Amerika Örneği ve Türkiye için Çıkarılabilecek Sonuçlar', *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 89-102.

Thaler, R. H., Sunstein, C. R. (2017), *Dürtme (Nudge), Sağlık, Zenginlik ve Mutlulukla İlgili Kararları Uygulamak*, çev. Enver Günsel, İstanbul: Pegasus Yayınları, 34-35.

Tienhaara, K. (2014), 'Varieties of Green Capitalism: Economy and Environment in the Wake of the Global Financial Crisis', *Environmental Politics*, 23(2), 187–204.

Yiğit Şakar, A. (2019), 'Tax Incentives Provided for Green Bonds In Financing of Energy Efficiency and Its Importance For Turkey', *34.International Public Finance Conference*, Antalya-Turkey April 24-27, 2019, 41-47.

Zimmermann, M., Althausand, H. J, Haas, A. (2005), 'Benchmarks for Sustainable Construction: A Contribution to Develop a Standard', *Energy and Buildings*, 37(11), 1147–1157.

düşünülmektedir. Bu doğrultuda düşük olarak tespit edilen emlak değerlerinin güncellenerek elde edilen emlak vergisi gelirleri artırılabilir. Ayrıca son olarak 2014 yılında yeniden değerlenen belediyelerin öz vergi gelirleri ile harç tutarlarının ekonomik koşullar dikkate alınarak güncellenmesi de sözü edilen gelirlerin esnekliğini güçlendirebilir.

Sıralanan önlemler ile belediyelerin gelir yapılarının ekonomik gelişmelere karşı duyarlılığı artırılacağı ifade edilebilir. Böylece belediyelerin yaşadıkları mali sorunlarına ilişkin kökten bir çözüm üretilemese de iyileşme yaşanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akar, S. (2013). Vergi Gelirlerinin Esnekliği ve İstikrarı: Merkezi Bütçe Sınıflandırmasına Dayalı Ampirik Bir Analiz. *Maliye Dergisi*, 165, 27-37.

Akıncı, A., & Usta, S. (2021). Almanya'da Yerel Yönetimlerin İdari ve Mali Yapısı. İçinde Ç Akman & İ A. Acar (Ed.), *Dünyada Yerel Yönetimler ve Mali Yapıları* (ss. 17-52). Nobel Akademik Yayıncılık.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı. (1992). Karar Sayısı: 92/3398, T.C. Resmi Gazete. Yayım 03.10.1992. Sayı 21364.

Çetinkaya, Ö. (2021). *Mahalli İdareler Maliyesi* (8. bs). Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Demirbaş, T., & Çetinkaya, Ö. (2010). Belediyelere Gelir Türü Olarak Motorlu Taşıtlar Vergisi Önerisinin Tartışılması. İçinde F. Altuğ, Ö. Çetinkaya & S. İpek (Ed.), *Mahalli İdareler Maliyesi Üzerine Yazılar* (ss. 117-130). Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Güner, A. (2006). Yönetimler Arası Gelir Bölüşümü. İçinde A. Güner & S. Yılmaz (Ed.), *Mali Yerelleşme: Teori ve Uygulama Üzerine Yazılar* (ss. 61-82). Güncel Yayıncılık.

Güner, A., & Yılmaz, S. (2006). Belediye Gelirlerinin Esneklik Analizi. İçinde A. Güner & S. Yılmaz (Ed.), *Mali Yerelleşme: Teori ve Uygulama Üzerine Yazılar* (ss. 83-92). Güncel Yayıncılık.

Haughton, J. (1998). *Estimating Tax Buoyancy, Elasticity and Stability*. African Economic Policy Paper Discussion Paper Number 11.

Hazman, G. G., & Kaya, P. B. (2022). Türkiye'de Vergi Esnekliği ve Kamu Kesimi Büyüklüğü İlişkisi. *Sosyoekonomi*, *30*(51), 389-405. https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2022.01.19

İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun (2008). Kanun No. 5779, T.C. Resmi Gazete. Yayım 15.07.2008. Sayı 26937.

Mansfield, C. Y. (1972). Elasticity and Buoyancy of A Tax System: A Method Applied to Paraguay. *Staff Papers*, *19*(2), 425-446.

Martinez-Vazquez, J. (2013). Local Nonproperty Revenues. İçinde R. W. Bahl, J. F. Linn & D. L. Wetzel (Ed.), *Financing Metropolitan Governments in Developing Countries* (ss. 183-211). Lincoln Institute of Land Policy.

Musgrave, R. A. (1983). Who Should Tax, Where, And What?. İçinde, ed. C. E. McLure, Jr. (Ed.), *Tax Assignment in Federal Countries* (ss. 1-25). ANU Press.

Nadaroğlu, H. (1998). *Kamu Maliyesi Teorisi* (6. bs). Beta Basım Yayım Dağıtım.

Shah, A., & Shah, S. (2006). The New Vision of Local Governance and the Evolving Roles of Local Governments. İçinde A. Shah (Ed.), *Local Governance in Developing Countries* (ss. 1-46). The World Bank.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2022). 2021 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu. https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2021_yili_mahalldareler_genel_faalyet_raporu-20220720132303.pdf

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2022). Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri, https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri, (Erişim Tarihi: 16.08.2022)

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). Kanun No. 2709, T.C. Resmi Gazete. Yayım 09.11.1982. Sayı 17863.

Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2019). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine Göre Mahalli İdareler: Teori, Uygulama, Maliye* (11. bs). Seçkin Yayıncılık.

Wolswijk, G. (2007). *Short-and Long-run Tax Elasticities: The Case of the Netherlands*. European Central Bank Working Paper Series No 763.

Yıldırım, Z., & Demir, M. (2021). Türkiye'de Vergi Esnekliğinin Panel Eşbütünleşme ve Nedensellik Testleri ile Analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, *17*(36), 2714-2739. https://doi.org/10.26466/opus.848755

1566 yılları arasında re'âya başına düşen vergi yükünde %12,05 oranında düşüş olmuştur. Bu rakamlar dahilinde, 1475 ile 1566 yılları arasında re'âya başına düşen vergi ortalamasının %11,64 oranında arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Dairesi Başkanlığı

Tahrir Defterleri Kataloğu.

BOA.TT.d.12.

BOA.TT.d.75

BOA.TT.d.434.

Günbattı, C. (1991), Eski Babil Devrinde Timar ve Devlet Arazisinin Tahsisi Hakkında Bazı Görüşler, *Belleten*, 53/213, s.1-12.

İnalcık, (1990), Köy-Köylü İmparatorluk, V. Milletlerarası Türkiye Sosyal ve İktisat Tarihi Kongresi (21-25. Ağustos 1989), *Bildiriler*, s.1-5.

İnalcık, (2005), *Osmanlı'da Devlet Hukuk Adalet*, 2. Bs, Eren Yayınları.

Marufoğlu, S. (2010), *Osmanlı Taşra Eyaletlerinde Para ve Finansman Sorunları*, Ankara, Doğu-Batı Yayınları.

Oikonomides, N. (1986), Ottoman İnfluence on Late Byzantie Fiscal Practice, *Forschungen*, 4/5, s.1-24.

Philips, D.D., (2007), "Trauma ek Pronias" in Athenian Law, *The Journal Hellenistic Studies*, s.74-105.

Sayın, A.V.(1995), *Tekalif-i Vekaidi* (Osmanlı Vergi Sistemi), 1. Bs, Ankara, Maliye Bakanlığı Yayınları.

Setton, K. M. (1953), On the Importance of Land Tenure and Agrarian Taxation in the Byzantie Empire for the Fourth Crasude, *The American Journal Philogy*, 74/3, s. 225-259.

Vryonis, S.(1969-1970), The Byzantie Legacy and Ottoman Forms, *Dumbarton Oaks*, 23/24, s. 251-308.

rekabeti gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümesini ve kaynak ihtiyacını karşılamakta faydalı olsa da, zararlı vergi rekabeti neticesinde sermaye ülke dışına giderek ekonomide olumsuz etki yaratmaktadır.

Vergi rekabeti neticesinde OECD ülkeleri ve Türkiye'de kurumlar vergisi oranları düşerken toplam vergi yükünün arttığı görülmektedir. Buradan hareketle vergi rekabetinin toplam vergi yükünü düşürmediği aksine arttırdığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak kurumlar vergisi oranlarındaki azalmaya karşılık kurumlar vergisi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı çok artış göstermemektedir. Çalışmada incelenen verilerden hareketle küreselleşme ile başlayan süreçte Türkiye'de kurumlar vergisi %49 oranından %22'ye düşmüştür. Ancak kurumlar vergisi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içindeki oranına bakıldığında anlamlı bir artış olmadığı ve gelirlerin OECD ortalamasının altında seyrettiği görülmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de küreselleşme sürecinin başından günümüze doğrudan sermayenin ülke içine istenilen düzeyde getirilemediği ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. ve Şen, H., Globalleşme ve Türkiye. *Mercek Dergisi*, Yıl:6, Sayı:21, Özel Sayı.

Aktan, C. C. ve Vural, İ. Y., Vergi Rekabeti. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 22, Ocak-Haziran 2004.

Anbar, A., E-Ticarette Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*. Sayı:2, 2011.

Armağan, R. ve İçmen, M., Vergi Rekabeti ve Türkiye'ye Yansıması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt:17, Sayı:2, 2012.

Bakkal, U. ve Susam, N., Küreselleşme Surecinin Kamu Maliyesi Alanına Etkileri, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt:61, No:2, 2011.

Bassanini, A. and Scarpetta, S., *The Driving Forces of Economic Growth: Panel Data Evidence for the OECD Countries*. OECD Economic Studies, 2001, 33 (2).

Berkay, F. ve Armağan, R., Vergilemenin Uluslararası Boyutlarından Çifte Vergilendirme Sorunsalının Türk Vergi Sistemine Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt:3, Sayı:5, 2011.

Cebeci, K., "Küresel Vergi Rekabeti: Kurumlar Vergisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz". Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi. 2011.

Çak, M. "Uluslararası Vergi Rekabeti, Transfer Fiyatlaması ve Vergilendirme". İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2007.

Deprez, J., International Tax Policy: Recent Changes And Dynamics Under Globalization, *Journal of Post Keynesian Economics***,** Vol:25, No:3, 2014.

Dönmez, R. "Vergi Hukuku Açısından Küreselleşme Ve Elektronik Ticaret". http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall99/kut655/donmez.htm (Erişim: 22.08.2022)

GİB, Faaliyet Raporları, 2005-2021, https://www.gib.gov.tr/kurumsal/stratejik-yonetim/faaliyet-raporlari (Erişim:22.08.2022)

GİB, Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Payı, https://gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/CVI/Tablo_76.xls.htm (Erişim: 22.08.2022)

Kargı, N. ve Karayılmazlar, E., Küreselleşmenin Vergi Politikaları Üzerindeki Etkinsizlik Etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:14, Sayı:3, 2009.

Kesner-Škreb, M., Double Taxatiton, Financijska Tteorija i Praksa, Vol. 2, No.4, 2005, http://www.ijf.hr/eng/FTP/2005/4/skreb.pdf, (Erişim: 22.08.2022).

Lavigne, M. *Economics of Transition From Socialist Economy to Market Economy*, Second Edition, New York: St. Martin's Press, 1999.

Lebovitz, M. S. and P.Seto, T. *The Fundamental Problem of International Taxation***,** 23 Loy. L.A. Int'l & Comp. L. Rev. 529, 2001.

Meriç, M. ve Ay, H. Küreselleşme Olgusunun Vergi Kayıp ve Kaçakları Üzerine Etkisi. *19. Türkiye Maliye Sempozyumu*. 2004, Antalya.

OECD, OECD Data, https://data.oecd.org/ (Erişim: 22.08.2022)

OECD, The OECD's Project On Harmful Tax Practıces: The 2001 Progress Report, https://www.oecd.org/tax/harmful/2664438.pdf (Erişim: 22.08.2022)

Organ, İ. ve Çavdar, F. Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesinde Uluslararası Alanda Yaşanan Sorunlar. *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*. Cilt:3, Sayı:1, 2012.

Öncel, Y. Transfer Fiyatlaması, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Vergilendirme, *İ.Ü İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 41. Seri, 2002.

Saraç, Ö. *Küresel Vergi Rekabeti ve Ulusal Vergi Politikaları: Türkiye Değerlendirmesi*. Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2006.

Sönmez, S. Uluslararası Sermaye Hareketleri ve Kalkınma, *Ekonomik Yaklaşım***,** Sayı: 49, Cilt:14.

Susam, N. ve Oktayer, N., Vergi Rekabetinin Türkiye Üzerindeki Yansımaları, Küresel Dönemde Vergileme Dönüşüm ve Türkiye'ye Yansımalar, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2012

Tanzi, V. Globalleşme ve Vergilemedeki Mali Boşluklar, Çev. Hüseyin Şen. *Vergi Dünyası*, Yıl:20, Sayı:241, Eylül-2001.

Teather, R., Harmful Tax Competition?, *Economic Affairs*, Vol:22, Issue:4, 2002.

Teather, R., *The Benefits of Tax Competition*. The Institute of Economic Affairs Press. 2005.

Tunç, Z. Gayrimaddi Hakların Transfer Fiyatlandırması Hükümleri Kapsamında Vergilendirilmesi. *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 388, 2021.

Wilson, J. D., Theories of Tax Competition, *National Tax Journal*, Vol:52, No:2, 1999.

WTO, Electronic Commerce and the Role of the WTO, 1998. https://www.wto.org/english/news_e/pres98_e/pr96_e.htm (Erişim: 22.08.2022)

Yıldız, H., *Küreselleşmenin Vergileme Üzerine Etkileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık. 2005.

KAYNAKÇA

Akalın, Ş.H., Toparlı, R., Argunşah, M., Demir, N., Gözaydın, N., Özyetgin, M., Zülfikar, H., Aksu, B.T., Durkun, A., Gültekin, B., Okkalı, B., Terzi, Â., Mete, Ş., Kaya, Ö. ve Tekeli, S. (Haz.) (2011). *Türkçe Sözlük* (11. bs). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksoy, Ş. (1993). *Kamu Bütçesi.* Filiz Kitabevi.

Altuğ, F. (2019). *Kamu Bütçesi*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Barraclough, K. & Dorotinsky, B. (2008). The Role of the Legislature in the Budget Drafting Process: A Comparative Review, In. R. Stapenhurst, R. Pelizzo, D.M. Olson, L. V. Trapp (Eds.), *Legislative Oversight and Budgeting – A World Perspective* (pp. 99–110). The World Bank.

Batırel, Ö.F. (1987). *Kamu Bütçesi* (5. bs). Nihâd Sayar Yayın ve Yardım Vakfı.

Bill of Rights. (1688). *1688 Chapter 2 1 Will and Mar Sess 2*, https://www.legislation.gov.uk/aep/WillandMarSess2/1/2/introduction?view=plain (09.08.2022).

Blackwell, A.H. (2008). *The Essential Law Dictionary* (1th ed.). Sphinx Publishing.

Bucholtz, B.K. (2009). Doing will by doing Good and Vise Versa: Self–Sustaining NGO/Nonprofit Organizations. *Journal of Law and Policy*, XVII (2). 403–453.

Collin, P.H. (2004). *Dictionary of Law* (4th ed.). Bloomsbury Publishing Plc.

Congleton, R. D. (2008). America's Neglected Debt to the Dutch, an Institutional Perspective. *Constitutional Political Economy*, 19 (1), 35–59.

Coombes, D. (1976). *The Power of the Purse: The Role of European Parliaments in Budgetary Decisions.* PEP Publications.

Coşkun, G. (2000). *Devlet Bütçesi – Türk Bütçe Sistemi* (6. bs). Turhan Kitabevi.

Cox, G.W. (2012), "The Power of the Purse and the Reversionary Budget", http://pscourses.ucsd.edu/ps200b/Cox%20The%20power%20of%20the%20purse%20and%20the%20reversionary%20budget.pdf (13.08.2022).

Cox, G.W. (2014). Reluctant Democrats and Their Legislatures, In. S. Martin, T. Saalfeld & K.W. Strøm (Eds.), *The Oxford Handbook of Legislative Studies* (pp. 696-716). (1th ed.). Oxford University Press.

Curzon, L.B. & Richards, P.H. (2007). *The Longman Dictionary of Law* (7th ed.). Pearson Education.

Dicey, A.V. (1889), *Introduction to the Study of the Law of the Constitution* (3rd ed.), Macmillan and Co., https://archive.org/stream/introductiontos04dicegoog#page/n6/mode/2up (13.08.2022).

Edizdoğan, N. & Çetinkaya, Ö. (2015). *Kamu Bütçesi* (6. bs). Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Elliott, M. & Thomas, R. (2011). *Public Law.* Oxford University Press.

Ellis, E. (Ed.) (2012). *Kant's Political Theory: Interpretations and Applications.* The Pennsylvania State University Press.

Fenno, R.F. (1966). *The Power of the Purse: Appropriations Politics in Congress* (1th ed.). Little, Brown and Company Inc.

Feyzioğlu, B.N. (1981). *Nazarî, Tatbikî, Mukayeseli Bütçe* (6. bs). Filiz Kitabevi.

Fisher, P. (2005). *Congressional Budgeting: A Representational Perspective.* University Press of America Inc.

Garner, B.A. (ed.). (2009). *Black's Law Dictionary* (9th ed.). West Publishing Co.–Thomson Reuters.

Gifis, S.H. (2016). *Barron's Dictionary of Legal Terms* (5th ed.). Barron's Educational Series, Inc.

Girling, J. (2010). *Capital and Power: Political Economy and Social Transformation*. Croom Helm–Routledge Revivals.

Hamilton, A. & Madison, J. (1845). *Letters of Pacificus and Helvidius on the Proclamation of Neutrality of 1793.* J. And G.S. Gideon.

Hill, G.N. & Hill, K.T. (2009). *Nolo's Plain–English Law Dictionary* (1th ed.). Nolo.

Jerrold, D. (1953). *Macaulay's History of England from the Accession of James II.* J.M. Dent & Sons Ltd. London, https://archive.org/details/macaulayshistory01maca (13.08.2022).

Jost, K. (2012). *The Supreme Court A to Z* (5th ed.). CQ Press.

Kant, I. (1999). *Practical Philosophy.* In. M.J. Gregor (Ed.). Cambridge University Press..

Lehman, J. & Phelps, S. (eds.). (2005–I). *West's Encyclopedia of American Law – Volume 1*. (2nd ed.). Thomson Gale.

Lehman, J. & Phelps, S. (eds.). (2005–VIII). *West's Encyclopedia of American Law – Volume 8* (2nd ed.). Thomson Gale.

Lenz, T.O. & Holman, M. (2013). *American Government.* University Press of Florida.

Macaulay, T.B. (1856). *History of England from the Accession of James II.* Volume 1. E.H. Butler & Co.

Martin, E.A. (ed.) (2003). *A Dictionary of Law* (5th ed.). Oxford University Press.

Mutluer, M.K., Öner, E. & Kesik, A. (2006). *Bütçe Hukuku* (2. bs). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ridges, E.W. (1951). İngiliz Anayasa Hukuku. (Çev. M.H. Özyörük). *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 8 (3), 183–209.

Sami, Ş. (2015). *Kamus–ı Türkî*. (2. bs). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Stapenhurst, R. (2008). The Legislature and the Budget. In. R. Stapenhurst, R. Pelizzo, D.M. Olson & L.V. Trapp (Eds.), *Legislative Oversight and Budgeting – A World Perspective* (pp. 51–65). The World Bank.

The Petition of Right. (1627). *1627 Chapter 1 3 Cha 1*, https://www.legislation.gov.uk/aep/Cha1/3/1 (09.08.2022).

Tüğen, K. (2005). *Devlet Bütçesi*. Anadolu Matbaacılık.

United States Senate Committee on Appropriations. (2005). *138th Anniversary (1867–2005).* United States Senate Committee on Appropriations.

Vefik Paşa, A. (2000). *Lehce–i Osmânî*. R. Toparlı (Haz.). Türk Dil Kurumu Yayınları.

White, F. & Hollingsworth, K. (1999). *Audit, Accountability and Government.* Oxford University Press.

verilmiştir. Vergilendirme işlemi de idari bir işlemdir. Nitekim Vergi Usul Kanununa göre Verginin tarhı, vergi alacağının kanunlarında gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibariyle tesbit eden idari muameledir (VUK, m. 20). Aynı şekilde genel anlamda sorunlarına kaynak teşkil eden ikmalen, re'sen ve idarece verginin tarh edilmesi ve usulsüzlük, özel usulsüzlük ve vergi ziyaının kesilmesi de idari işlem niteliğindedir. Dolayısıyla bu işlemler de Kamu Denetçiliği Kurumunun yetkisi kapsamına girmektedir. Vergi sorunlarının çözümünde Kamu Denetçiliği Kurumunun daha etkin rol alması için gerekli adımların atılması bu sorunların maliyetsiz çözümüne katkı sağlayacağı gibi vergi ödevlisinin vergiye gönüllü uyumuna da katkı sağlayacak ayrıca vergi idarelerin denetimi gerçekleştirilerek idarelerin hukuka ve iyi idare ilkelerine uygun karar almaları sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Babüroğlu, O. & Hatiboğlu, N. (1997), "Ombudsman (Kamu Hakemi) Kurumu İncelemesi: Devlette Bir Toplam Kalite Mekanizması Örneği", İstanbul: TÜSİAD Yayınları, Yayın No: 206.

Büyükavcı, M. (2008), "Ombudsmanlık Kurumu", Ankara Barosu Dergisi, Yıl:66, Sayı:4, 10-13

Erhürman, T. (1998), "Ombudsman", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:31, Sayı:3 (Eylül 1998), 87-102.

Süler, G. Y. (2010), "Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", *Bütçe Dünyası Dergisi*, Sayı:34, 2010/2, 157-167.

Tortop, N. (1998), "Ombudsman Sistemi ve Çeşitli Ülkelerde Uygulanması", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt:31, Sayı:1 (Mart 1998), 2-11.

Yüce, M. & Altunay, E. (2011), "Türkiye'de Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsman) ve Vergi Uyuşmazlıkları Açısından İşlevi", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 355 (Mart, 2011), 177-188.

Yüce, M. & Atanur, B. (2013), Kamu Denetçiliği Hukuku, 1. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi.

Yüce, M. &Yücelen, İ. H. (2021), Vergi Denetim Hukuku, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

KAYNAKÇA

Akdoğan, A. (2003). *Kamu Maliyesi* (9. bs). Gazi Kitabevi.

Demirgil, B. (2018). Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Çalışma. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (2), 118-131. http://esjournal.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/40744/456307

Edizdoğan, N., & Çetinkaya, Ö. ve Gümüş, E. (2019). *Kamu Maliyesi* (10. bs). Ekin Basım.

Ekici, M. S. (2009). Vergi Gelirlerini Etkileyen Ekonomik ve Sosyal Faktörler, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (30), 200-223. https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6144/82471

Erdem, M., & Şenyüz, D. ve Tatlıoğlu, İ. (2021). *Kamu Maliyesi* (16. bs), Ekin Basım.

Genç, Y., & Yaşar R. (2009). Vergilemede Adalet ve Etkinlik İlişkisi. *Vergi Dünyası*, 28 (338), 34-40. http://www.vergidunyasi.com.tr/pdf/2009/10/s_34.pdf

Kargı V., & Yetimoğlu N. (2018). *Kazı İncitmeden Yolma Algısı ve Dolaylı Vergiler*, IRAC III. International Rating Academy Congress on Applied Sciences, (ss. 219-226).

Kirmanoğlu, H. (2009). Kamu Ekonomisi Analizi (2. bs). Beta Basım.

Öz, B. (2019). *Verginin Konusunun Seçiminde Optimalite ve Meşruiyet Sorunu: Teorik ve Tarihsel Süreçte Vergilemede Yaşanan Değişim*, İKSAD 4. International Congress of Social Sciences Bildiriler Kitabı (ss. 78-95). İKSAD Publications.

Öztürk, N. (2016). *Kamu Maliyesi* (3. bs). Ekin Basım.

Şen, H., & Sağbaş, İ. (2016). *Vergi Teorisi ve Politikası* (2. bs). Kalkan Offset.

Şenyüz, D. (1995). *Vergilendirmede Yükümlü Psikolojisi*.

Taraktaş, A. (2018). Devlet ve Ekonomi. İçinde Ş. Tosunoğlu & Y. T. Ergül (Ed.), *Kamu Maliyesi* (ss.2-19). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Tuncer, S. (1971). *Kamu Maliyesi* (2. bs). Yalkın Ofset Matbaası.

Turhan, S. (2020). *Vergi Teorisi ve Politikası* (9. bs). Filiz Kitabevi.

Uluatam, Ö. (1990). *Türk Vergi Hukuku*. Adım Yayınları.

Gelir İdaresi Başkanlığının merkez ve taşra teşkilatında müdür kadrolarında görev yapanlar her hal ve takdirde vergi inceleme yetkisini haizdir."

Böyle olmasına rağmen, değişiklik öncesi özellikle bazı vergi dairesi müdürleri tarafından yapılan incelemelerde, defter ve belgelerin daireye ibrazı istenilmekte ve ibraz eden mükellefler "kâğıt üzerinde" müdürler tarafından incelenmekteydi. Bu durumlarda, vergi dairesi müdürleri inceleme yetkisi olmayan "gelir uzmanları" aracılığıyla incelemeyi tamamlamaktadırlar.

İncelemeye yetkisi olmayan gelir uzmanları çoğunlukla "zan altında kalmamak", "işin savsaklandığı görüntüsü vermemek", "müdüre şirin gözükmek" gibi saiklere dayalı olarak, yerli yersiz tarhiyat ve buna bağlı ceza öneren raporlar düzenlemekte ve bu raporlar müdürler tarafından düzenlenmiş gibi sunulmaktadır.

Mükellefler, bu durumla karşılaşmamak adına, defter ve belgelerin daireye ibrazı talep edildiğinde "incelemenin işyerinde yapılması gerektiği" kuralına atıf yapma şansına sahiptiler. İncelemenin yapılacağı yer konusundaki temel kuralın değişmesi, mükelleflerin elinden bu olanağı almıştır.

Başka bir deyişle, incelemenin yapılacağı yer konusundaki kural değişikliği, incelemenin fiilen yetkisiz kişiler tarafından yapılmasının kapısını ardına kadar aralamıştır.

VI. SONUÇ

Vergi incelemesinin amacına ulaşmasının en temel şartı, incelemenin gerçekçi olarak hayata geçirilmesidir. Bunun yapılması için inceleme elemanının incelemeye tabi tutulanın iş ve işlemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekmektedir. Bu amaca dayalı olarak yıllardır incelemenin işyerinde yapılması en temel kural olarak benimsenmiştir.

İncelemenin yapılacağı yer konusundaki temel kural değişikliği, başta mükellef hakları olmak üzere birçok açıdan ciddi sakıncalar içermektedir. Bu sakıncaların ortadan kaldırılması zaman geçirmeden eski düzenlemeye dönülmesi gerekmektedir. İdeal hukuka ve mükellef haklarına uygun bir anlayış bunu gerektirmektedir.

KAYNAKÇA

Nas, Adil (2012). Türk Vergi Hukukunda Vergi İncelemesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61,1307-1336.

Yıldız, Hayrettin (2013). Vergi İnceleme İşleminin Bir İdari İşlem Olarak Unsurları Yönünden Hukuki Analizi, Erzincan Üniversitesi HFD, C. XVII, S. 3–4, 129-154.

VI. SONUÇ

AB Bütçesi, Avrupa entegrasyonunun ortak politika ve faaliyetlerinin finansmanını sağlamada önemli bir araçtır. Bütçenin oluşturulması ve uygulanmasında birlik, doğruluk, genellik, yıllık olma, denklik, tahsisat, hesap birimi ve sağlam mali yönetim ilkeleri dikkate alınır. Hazırlık çalışmaları Komisyon, Konsey ve Parlamento tarafından yürütülüp karara bağlanır. Uygulanması Komisyon tarafından gerçekleştirilir. Denetimi ise Avrupa Parlamentosu ve Sayıştay tarafından yapılır. Bütçenin gelirleri geleneksel öz kaynaklar KDV payı ve GSMG Payı ve diğer gelir kaynaklarından oluşur. Harcama alanları entegrasyonun gerektirdiği ortak faaliyet alanlarına göre zaman içinde değişiklik göstermiştir. Günümüzde bütçe kaynaklarının büyük bir kısmı Tek Pazar Yenilik ve Dijital, Uyum Esneklik ve Değerler, Doğal Kaynaklar ve Çevre olarak adlandırılan harcama alanlarına gitmektedir. Bütçe kaynaklarının etkin kullanımını sağlamak için hile ve usulsüzlüklerle mücadele eden kuruluşlar da faaliyettedir.

KAYNAKÇA

Akar, S. (2010). Lizbon Antlaşması'nın Avrupa Birliği Bütçe Sürecine Getirdiği Yenilikler ve 2010 Avrupa Birliği Bütçesi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 28(1), 161-170.

Altuğ, F. (1995). *Mali Denetim*. Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Avci, M. A. (2008). *Türkiye'de ve Dünyada Kamu Mali Yönetiminde Mali Saydamlık Kavramının Gelişimi ve Önemi.* Maliye ve Hukuk Yayınları.

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği (1996). *Avrupa Birliği'nin Bütçesi: Paranız Nasıl Harcanıyor?* Temmuz.

Aydın, A. K. (2004). AB Bütçesi: Hazırlanması, Gelir Kaynakları, Gider Kalemleri ve Denetimi. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, (13), 1-6.

Aydın, F. (1993). Avrupa Topluluğu Bütçesi. *Maliye Dergisi*, (113), 35-45.

Balcı, B. (1995). Avrupa Topluluğu'nda Ortak KDV Sistemi'nin Gelişimi ve Son Durumu. *Vergi Dünyası*, (168), 23-43.

Balkır, C. (2010). *Uluslararası Ekonomik Bütünleşme*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bilge, S. & Çelikay, F. (2010a). Avrupa Birliği Bütçe Harcamaları ve 2007-2010 Dönemi AB Bütçe Harcamalarının Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi,* 12(1), 1-28.

Bilge, S. & Çelikay, F. (2010b). Avrupa Birliği Bütçesi Gelir Kalemlerinde Yaşanan Değişim Sürecinin Analizi. *Dumlupınar Üniversitesi SBE Dergisi*, (28), 213-227.

Bilgin, A. A. (2012). Avrupa Komisyonu. İçinde B. Akçay & İ. Göçmen (Ed.), *Avrupa Birliği, Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* (ss. 181-199). Seçkin Yayıncılık.

Bilici, N. (1997). *Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye*. Akçağ Yayınları.

Bilici, N. (2013). *Avrupa Birliği ve Türkiye Mali Yardımlar Vergilendirme* (6.bs). Seçkin Yayıncılık.

Cieslukowski, M. (2009). AB Genel Bütçesinin Gelir ve Giderleri. İçinde E. Sancak (Ed.), *Küresel Ekonomik Kriz ve Seçilmiş AB Ülkelerinde Mali Gelişmeler* (ss. 81-92). Fatih Üniversitesi Yayını.

Coget, G. (1994). Les Resources Progrés Communautaires. *Révue Française de Finances Publiques,* (45).

Demirbaş, T. (2001). *Sayıştaylar Tarafından Gerçekleştirilen Performans Denetimleri ve Türk Sayıştayı Uygulaması*. T.C. Sayıştay Başkanlığı Araştırma İnceleme Çeviri Dizisi.

Deutsche Welle (DW) (2021). Avrupa Kamu Savcılığı Ofisi. https://www.dw.com/tr. (Erişim: 6.10.2021).

Edizdoğan, N. (2008). *Kamu Bütçesi* (7. bs). Ekin Basım Yayın Dağıtım.

European Commission (2014). *European Union Public Finance* (5th ed.). https://ec.europa.eu. (Erişim:14.2.2021).

European Commission (2021). Ressource Propre Fondée sur les Revenus Bruts Nationaux. https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/long-term-eu-budget/2014-2020/revenue/own-resources/national-contributions_fr. (Erişim:14.2.2021).

Göçmen, İ. (2012). Sayıştay. İçinde B. Akçay & İ. Göçmen (Ed.), *Avrupa Birliği, Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* (ss. 257-278). Seçkin Yayıncılık.

Güvenç, M. H. (2010). *Avrupa Birliği Bütçesi*. T.C. Maliye Bakanlığı AB ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı.

Güvenç, M. H. (2013). Avrupa Birliği Bütçesi: 2014-2020 Yıllarına İlişkin Çok Yıllı Mali Çerçeve. *Maliye Dergisi,* (165), 259-274.

Helvacıoğlu, M. (1988). Avrupa Topluluğu'nun Bütçe Kaynakları. *Avrupa Toplulukları Konusunda Araştırmalar*, Maliye ve Gümrük Bakanlığı Yayını.

Herschtel, M. L. (1993). *L'Économie de la Communauté Européenne.* Armand Colin.

İneci, S. (2021a). Özkaynaklar. İçinde İ. Ersoy, T. M. Eren, H. Yazgan, İ. Göçmen & Ç. İleri (Ed.) *Avrupa Birliği Ansiklopedisi* (ss. 891-892). İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.

İneci, S. (2021b). Bütçe İbra Süreci. İçinde İ. Ersoy, T. M. Eren, H. Yazgan, İ. Göçmen & Ç. İleri (Ed.) *Avrupa Birliği Ansiklopedisi* (ss. 401-402). İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları.

Karluk, R. (1996). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. MKB Yayını.

Karaca, N. (Çev.) (2002). Avrupa Birliği Bütçe Sistemi. (The Community Budget: Facts in Figures). *Maliye Dergisi*, (141), 42-50.

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (2007). *Avrupa Birliği ve Türkiye* (6. bs).

Tezcan, E. (2012). Avrupa Parlamentosu. İçinde B. Akçay & İ. Göçmen (Ed.), *Avrupa Birliği, Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar* (ss. 111-134). Seçkin Yayıncılık.

Turhan, S. (1993). *Vergi Teorisi ve Politikası* (5. bs). Filiz Kitabevi.

Maliye politikası ve ilgili politikaların bir yansıması olarak bütçe uygulamaları gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin krizle başa çıkması, pandeminin yarattığı ekonomik ve sosyal sorunların çözülmesi, sosyal devlet anlayışının yeniden yorumlanması için önemli ekonomi politikası araçlarıdır. Ancak sadece bu politikaların hayata geçirilmesiyle sorunların çözülmesi beklenmemelidir. Ekonomiyi bir bütün olarak değerlendirerek birbiriyle çatışan değil birbiriyle entegre kurgulanan para, kredi ve maliye politikalarının uygulanması gereklidir. Bu bütüncül yaklaşımla ekonomik sorunlar ele alındığında başarıya ulaşma olanağı artacaktır.

KAYNAKÇA

Akbaba M, Ötegen VR. Salgınlar ve Erken Uyarı-Cevap Sistemleri. Turkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics 2015; 1(3), 93-8. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1480981

Ataç A, Uçar M. Önemli Bulaşıcı Hastalıklar ve Yaşam Sürecine Etkileri. Bilim Tarihi Araştırmaları 2006;(2):33-42. doi:10.5222/terh.2020.93764

Aydoğan, S. (2017). Salgın Haberleri. Türk Dünyası Uygulama Ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi, 2(1), 39-43. https://www.researchgate.net/publication/320324845

Barua, S. (2020). Understanding Coronanomics: The Economic Implications of the Coronavirus (COVID-19) Pandemic. https://ssrn.com/abstract=3566477

Benmelech, E., & Tzur-Ilan, N. (2020). The determinants of fiscal and monetary policies during the COVID-19 crisis (No. w27461). National Bureau of Economic Research. Doi: 10.3386/w27461

Bynum, W. F. (2005). Howard Phillips and David Killingray, editors. The Spanish Influenza Pandemic of 1918–19: New Perspectives. (Routledge Studies in the Social History of Medicine, number 12.) New York: Routledge. 2003. Pp. xxi, 357. $90.00. doi:10.1111/j.1728-4457.2004.017_5.x

Center for Disease Control and Prevention (2020) https://www.cdc.gov/sars/index.html%20Erişim%20tarihi:%2031/05/2020.

Çınar, F. ve Oğuz, M. (2020). Türkiye'nin COVİD-19 Pandemisine yönelik stratejilerinin swot analizi ile değerlendirilmesi. Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 2(2), 1-11. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1176226

Dünya Sağlık Örgütü Coronavirus disease (COVID-19) pandemic https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov

European Central Bank (2020). COVID-19 and Monetary Policy: Reinforcing Prevailing Challenges.https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp201124~bcaebee7c0.en.html

Gopinath, G., 2020. The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since The Great Depression. IMF Blog, April 2020. https://blogs.imf.org/2020/04/14/the-great-lockdown-worst- economic-downturn-since-the-great-depression/.

International Monetary Fund (2020) Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic October 2020 Database https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19

International Monetary Fund (2020) Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic June 2020 Database https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19

International Monetary Fund (2021) Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic July 2020 Database https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19

International Monetary Fund (2021) Fiscal Monitor Database of Country Fiscal Measures in Response to the COVID-19 Pandemic April 2020 Database https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19

Irwin W. S.. (2016). Dünyamızı Değiştiren On İki Hastalık. (E. Tümbay, M. Küçüker, Çev.) İş Bankası Kültür Yayınları.

Keynes, J. M. (1967). The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Macmillan https://www.jstor.org/stable/pdf/1882087.pdf?casa_token=kLk5dOcIQTIAAAAA:a7_REOSc-qXVZ6tea9qT7LWNXyXyCFEX701kKR9U5neE6cxkwqd5jt-u1R7WgjqLYa-lIBwTloiCkUpqSyl0Sxs1kLGsFcL1PhECt9EFJ1xfrotzpLOp

Namal F, Kılıç S. Kolera. Türkiye Klinikleri J Public Health- Special Topics 2015;1(3):13-913.

Nikiforuk A. (2018). Mahşerin Dördüncü Atlısı, Salgın ve Bulaşıcı Hastalıklar Tarihi (Erkanlı S, Çev.) İletişim Yayınları.

Oysul, F. G., ve Bakır, B. (2015). Orta doğu solunum sendromu-MERS. Turkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics, 1(3), 46-52. https://www.researchgate.net/profile/Bilal-Bakir/publication/304625639_Middle_East_Respiratory_Syndrom_MERS/links/5775295108aeb9427e25b931/Middle-East-Respiratory-Syndrom-MERS.pdf

Parıldar, H. (2020). Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları. Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi, 30, 19-26. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ktah/issue/59242/851234

Romer, C. D., & Romer, D. H. (2019). Fiscal space and the aftermath of financial crises: how it matters and why (No. w25768). National Bureau of Economic Research. https://www.nber.org/papers/w25768

Sertdemir, A. (2020). Türkiye'nin koronavirüs ile mücadele performansı üzerine bir değerlendirme. Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1), 15-26. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1170030

Türk Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Derneği (2020). KLİNİK Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Derneği'nin Çiçek ve Çiçek Aşısı Konusundaki Görüşleri. https://www.klimik.org.tr/2003/03/01/klinik-mikrobiyoloji-ve-infeksiyon-hastaliklari-klimik-derneginin-cicek-ve-cicek-asisi-konusundaki-gorusleri/

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022). Ekonomik Veriler. https://www.sbb.gov.tr/buyume/

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (2020) COVID-19 Bilgilendirme Platformu

https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Platformu https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66493/p.html

Ustaoğlu, M. (2020). COVID-19 Küresel Salgını ve Maliye Politikalarının Etkinliği. https://web.archive.org/web/20220518204835id_/https://cdn.istanbul.edu.tr/file/JTA6CLJ8T5/216F7E5D3BAD46DB8E88497AF8D9A234

World Health Organization (2020). Pandemic Preparedness Status Report and Report from the 8th Regional Workshop of the South- eastern European Communicable Disease Project. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/90453/E92613.pdf

World Health Organization (2022). Global HIV Programme. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/hiv-aids

Yıldız, S. (2020, Mayıs 18). COVID-19 ile değişen tüketici davranışları. Aralık 28, 2020 TABIP: https://covid19. tabipacademy.com/2020/05/18/degisen-tuketici-davranislari

Yurdakul, E. S. (2015). Tarihte önemli bulaşıcı hastalık salgınları. Türkiye Klinikleri Halk Sağlığı Dergisi, 1(3), 1-6. https://dergipark.org.tr/tr/pub/ktah/issue/59242/851234

Yararlanılan Veri Tabanı Siteleri

Türkiye İstatistik Kurumu

Our World in Data

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

KAYNAKÇA

1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu

5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrolü Kanunu

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu

5393 sayılı Belediye Kanunu

5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunda

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Adana Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Ankara Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Antalya Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Aydın Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Bursa Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Denizli Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Erzurum Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Feldman, D., Lionel, F.G., Horgan, D., Ünlü Halil, Yıldırım Selahattin (1987), Metropolitan Yönetim Dünyada ve Türkiye'de (Ed. Selahattin Yıldırım-Çev. Şevki Bulut), İstanbul Büyük Şehir Belediyesi ve Marmara Belediyeler Birliği Yay., İstanbul.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Güner, A. (2006), "Yönetimler Arası Gelir Bölüşümü: Temel İlke ve Uygulamalar", Ayşe Güner ve Serdar Yılmaz (Der.), Mali Yerelleşme, Teori ve Uygulamalar Üzerine Yazılar", Marmara Üniversitesi Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi ve Güncel Yayıncılık Yayınları, İstanbul, 61-93.

Hatay Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

İzmir Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Kayseri Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Konya Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Koyuncu, E., (2012). *Yenilenen Yerel Yönetim Sisteminde Belediye ve İl Özel İdarelerinin Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Alacakları Payların Karşılaştırmalı Analizi,* TEPAV Politikanotu, N201278, Kasım 2012.

Malatya Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Manisa Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Mardin Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Mersin Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Mogull, R. G. (1978). State and local antipoverty expenditures. Public Finance Quarterly, Vol. 6 No. 3, 287-303.

Muğla Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Mutluer, M. K., Öner, E. ve Kesik, A. (2011), *Bütçe Hukuku,* 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını, İstanbul.

Ordu Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Sakarya Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Sakarya, Adem, Çiğdem İbişoğlu, (2015). "Türkiye'de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksinin Coğrafi Ağırlıklı Regresyon Modeli İle Analizi", Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 32, ss. 211-238

Samsun Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

T.C. İçişleri Bakanlığı (2022), Mülki İdare Bölümleri Envanteri https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx (Erişim: 30/08/2022)

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE-2017 ve SEGE- 2022 Raporu

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması SEGE- 2022 Raporu

T.C. Sayıştay Başkanlığı Adana Büyükşehir Belediyesi 2017 Sayıştay Denetim Raporu

T.C. Sayıştay Başkanlığı Aydın Büyükşehir Belediyesi 2018 Sayıştay Denetim Raporu

T.C. Sayıştay Başkanlığı Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2019 Sayıştay Denetim Raporu

T.C. Sayıştay Başkanlığı Mersin Büyükşehir Belediyesi 2018 Sayıştay Denetim Raporu

Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Trabzon Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Van Büyükşehir Belediyesi 2017-2021 Faaliyet Raporları

Yılmaz, H., Ferhat E., Baki K., (2012), *Yerel Yönetimler Maliyesi*, Mali Hizmetler Derneği, Yayın No:10, Ankara.

yetersizlikler finansal krizlerin maliyetini artırmaktadır. 1990'larda yaşanan büyük krizler mali sistem ve sermaye hareketlerinde yapılan serbestleştirmelerden sonra hızlanmıştır. Bütün parasal istikrarsızlıklar ise sermaye girişlerini takip eden hızlı çıkışlar ile başlamıştır. Sermaye girişlerinin tersine dönmesi daima olmasa da sık sık alıcı ülkedeki makroekonomik koşulların kötüleşmesi ve siyasal istikrarsızlıklara da bağlanabilir.

KAYNAKÇA

AGENOR, Pierre Richard ve Peter J. Montiel: Development Macroeconomics, Princeton Univercity Press, New Jersey, 1999, pp.106-7

AGHEVLİ, B.B. ve M.S. Khan: "Government Deficits and Inflationary Process in Developing Countries", IMF Staff Papers, V.25 Sep. 1978, 383-416

ALESINA, Alberto ve Roberto Perotti: ''Budget Deficit and Budget Institutions", NBER Working Paper Series, Working Paper 5556, Massachusetts, May 1996, p.11

ALESINA, Alberto ve Roberto Perotti: "The Political Economy of Budget Deficit", NBER Working Paper Series, Working Paper 4637, Massachusetts, February 1994, p.10

BALL, Laurence ve N.Gregory Mankiw: " What Do Budget Deficit Do?", NBER Working Paper Series, Working Paper 5263, Massachusetts, September 1995, p. 3

BARRO, Robert: "Are Government Bonds Net Wealth?", Journal of Political Economic, Number 82, November-December 1974, p.1095-1117

BLECKER, Robert A.: Beyond the Twin Deficits, USA, Economic Policy Institute, 1992, p.34

BURTEKIN, Richard C.K., ve Farrokh K.Langdana: Budget Deficit and Economic Performance, New York, Routledge Inc., 1992, p.4

CARDOSO, Eliana ve Ilan Goldfajn: "Capital Flows to Brazil: The Endogeneity of Capital Controls", IMF Staff Paper, Vol.45, No:1, March 1998, pp. 168-169

DARRAT, Ali F.: "Have Large Budget Deficit Caused Rising Trade Deficits?" Southtern Economic Journal, Vol. 54, No:4, April 1988, p. 879

DAVİE, Bruce F. ve Bruce F.Duncombe: Public Finance, USA, Wınston Inc., 1970, p.24

DORNBUSCH, Rudiger: "External Debt, Budget Deficits and Disequilibrium Exchange Rates" Ed. By. G.Smith & J. Cuddington, International Debt and the Developing Countries, Washington D.C, World Bank, March 1985, pp.8-14

DORNBUSCH, Rudiger: Dollars, Debts and Deficits, Cambridge, MIT press,1985

EDWARD, Sebastian: " Exchange- Rate Anchors, Credibility, and Inertia: A Tale of Two Crises, Chile and Mexico", American Economic Review, Vol.82, no.2 (May 1996): pp.176-180

EDWARD, Sebastian: "Public Sector Deficits and Macroeconomic Stability in Developing Economies", NBER Working Paper Series, Working Paper No: 5407, January 1996, pp. 13-15

EISNER, Robert: How real is the Federal Deficit?, New York, The Free Press, 1986, p.63

ENDERS, Walter ve Bong-Soo Lee: "Current Account and Budget Deficits Twins or Distant Cousins?" The Review of Economics and Statistics, Vol. LXXII, August 1990, number 3, pp. 373-381

FELDSTEIN, Martin: "The Dolar and The Trade Deficit in the 1980s", NBER Working Paper Series, Working Paper No: 4525, 1993, pp.10-14

FELDSTEIN, Martin: "The Budget and Trade Deficits aren't Really Twins", NBER Working Paper Series, Working Paper No: 3966, 1992, pp. 5-6

GUPTA, Kanhaya: Budget Deficit and Economic Activity in Asia, New York, Chapman and Hall ınc., 1992, p.163

HYMAN, David N.: Public Finance, 6th. Edition, USA, The Dryden Press, 1998, p.452

KENEN, Peter B.: The International Economy, 4th. Ed., UK Cambridge University Press, 2000, p. 304,

MANKIW, N. Gregory: Macroeconomics, Second Edition, USA, Worth Publishers, 1994, p. 54

MORRISON. T. K: "Structural Determinant of Government Budget Deficits in Developing Countries", World Development 10, No:6,1982, p.468

NEYAPTI, Bilin: "Budget Deficits and Inflation: An Analysis in Light of the Roles of Central Bank Independence and Financial Market Development", (Çevrimiçi) http://papers.ssrn.com , 3 Ağustos 2002

NORMANDIAN, Michel: "Budget Deficit Persistence and the Twin Deficits Hypothesis", Canada, University of Quebec a Montreal, 1994, pp.4-9

OBSTFELD, Maurice ve Kenneth Rogoff: "Intertemporal Approach to the Current Account", NBER Working Paper Series, Working Paper No: 4893, 1994, p. 8

OBSTFELD, Maurice ve Kenneth Rogoff: Foundations of International Macroeconomics, USA, MIT, 1996, p. 132

PEREIRA, Luız Carlos Bresser : " The Perverse Logic of Stagnation: Debt, Deficit, and Inflation in Brazil", Journal of Post Keynesian Economics, Summer 1990, Vol.12, No.4, pp. 503-516

POLLIN, Robert: (Ed.), Macroeconomics of Saving, Finance and İnvestment, USA, The University Of Michigan Press, 1997, p. 36

PREST, A.R.: Public Finance in Developing Countries, London, Weidenfeld and Nicolsan, 1975, p. 146

ROSEN, Harvey S.: Public Finance, 4thEd., USA, Richard Irwın Inc., 1995, p. 458

SHAVIRO, Daniel: Do Deficits Matter?, Chicago, The University of Chicago Press, 1997, p.44

STIGLITZ, Joseph E.: Principles of Macroeconomics, New York, W.W.Norton Company, 1993, p. 390

TANZI, Vito: "Fiscal Disequilibrium in Developing Countries", World Development, Vol:10, No:12, 1982, p.1070

VAMVOUKAS, G.A.: "Have Large Budget Deficit Caused Increased Trade Deficit? Evidence From a Developing Country", Atlantic Economic Journal, Vol:25, No:1, March 1997, p.82

WOLCKER, Paul A.: "Facing Up to the Twin Deficit", Challenge, March April 1984, pp. 4-9.

olmayanlar güvencesizdir ve bundan dolayı emekçiler arasında da bir rekabet oluşmakta ve sürekli bir "işsizler" ve "artık-nüfus" sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sistemli "insanlıktan uzaklaştırma" yaklaşımı karşısında emekçiler birbirinden farklı tutumlar takınmaktadır. Çünkü emekçiler/yoksullar fiziksel veya törel sefaletle karşı karşıya gelmektedir. İnsanlar basit bir üretim faktörü haline indirgenmekte, bunun uzantısı olarak eşitsizlikler artmaktadır. İnsanlar bazen en pis, tehlikeli ve kayıt dışı sektörler için de emeklerini satmak durumunda kalmaktadırlar. Bu durumda özellikle yoksulluk ve göç döngüsel olarak birbiriyle etkileşen iki olgu haline gelmektedir.

Göç yolu ile potansiyel işgücüne katılım, iç ve dış göç şeklinde de görülmektedir. Emek gücüne verilen değerin düşmesi ile göçe yönelen emekçiler aynı zamanda mevcut emek piyasa fiyatının daha da düşmesine neden olmaktadır.

Türkiye'ye yurtdışından göçle gelen kişi sayısının, yurt dışına giden göçmen sayısından daha yüksek olması, ilgili sektörlerde zaten düşük olan emek piyasa fiyatının daha da düşmesine ve emekçilerin yoksulluk/yoksunluk içine düşmesine yolaçmaktadır. Bu da hem dünyada hem de Türkiye'de sosyal refah devleti standartlarının yükseltilmesini daha zorunlu ve acil hale getirmektedir.

KAYNAKÇA

Boralev, L. C. (1984). *Bentham and the Oppressed*. Berlin European University Institute.

Bourdieu, Pierre (1986). The forms of capital. İçinde G. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for Sociology of Education*. NewYork. Greenwood Press.

Erol, Ümit (1997). *Eleştirel Bir Gözle Serbest Piyasa*. İstanbul. Bağlam Yayınları.

George, Henry (1935). Progress and poverty. İçinde D. O. Wagner (Ed.), *Social Reformers-Adam Smith to J. Dewey*. NewYork. The Macmillan Company.

Gorz, Andre (1997). *Misères du Present. Richesse du Possible*. Paris. Galilée.

Göztepe, Özay (2014). Sermayenin kaldıracı, ilkel birikim. İçinde Ö. Göztepe (Ed.), *İlkel Birikim-Sermayenin Kaldıracı*. Ankara. NotaBene Yayınları.

Hobsbawm, E. J. (2013). Giriş. İçinde (O. Emre, Çev.). *F. Engels: İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu*. İstanbul. Ayrıntı Yayınları.

Kazgan, Gülten (1969). *İktisadî Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi*. İstanbul. Sermet Matbaası.

Keynes, John Maynard (1936). *General Theory of Employment, Interest and Money*. London. MacMillan Comp.

Labbens, Jean (1969). *Le Quart Monde*. Pierelaye. Science et Service.

Malthus, T. Robert (1935). Statement of the subject. Ratios of the increase of population. İçinde D. O. Wagner (Ed.), *Social Reformers: Adam Smith to J. Dewey*. NewYork. The Macmillan Company.

Marx, Karl (1970). *Contribution to a Critique of Political Economy* (S. W. Ryazanska, Çev.). London. Lawrence and Wishart.

Marx, Karl (2000). *Kapital-I* (A. Bilgi, Çev.). Ankara. Sol Yayınları.

Mill, John Stuart (1935). Principles of political economy. İçinde D. O. Wagner (Ed.), *Social Reformers: Adam Smith to J. Dewey*. NewYork. The Macmillan Company.

Nucleous, Marx (2013). *Sivil Toplumu Yönetmek-devlet iktidarı kurumuna doğru* (B. Ahıska, Çev.). Ankara. NotaBene Yayınları.

Özuğurlu, Metin (2014). Marksizm ve ilkel sermaye birikimi. İçinde Ö. Göztepe (Ed.), *İlkel Birikim-Sermayenin Kaldıracı*. Ankara. NotaBene Yayınları.

Perelman, Michael (2014). Kapitalizmin icadı: Klasik politik ekonomi ve ilkel birikimin gizli tarihi (D. Saraçoğlu, Çev.). İçinde Ö. Göztepe (Ed.), *İlkel Birikim-Sermayenin Kaldıracı*. Ankara. NotaBene Yayınları.

Polanyi, Karl (1986). *Büyük Dönüşüm: Çağımızın siyasal ve ekonomik kökenleri* (A. Buğra, Çev.). İstanbul. Alan Yayınevi.

Rahnema, Macit (2003). *Sefaletin Yoksulluğu Kovduğu Bir Dünya* (S. Ünaldı, Çev.). Ankara. Özgür Üniversite Kitaplığı.

Robinson, Joan (l986). *İktisadi Felsefe* (M. Tomanbay, Çev.). Ankara. V. Yayınları.

Saybaşılı, Kemâli (1992). *İktisat, Siyaset, Devlet ve Türkiye*. İstanbul. Bağlam Yayınları.

Smith, Adam (1948). *Milletlerin Zenginliği. Cilt 1* (H. Derin, Çev.). İstanbul. Milli Eğitim Basımevi.

TÜİK (2019). *Uluslararası Göç İstatistikleri*.

Veblen, Thorstein (1995). *Aylak Sınıf*. (İ. Suer, Çev.). İstanbul. Marmara Üniversitesi İİBF Yayını.

Wacquant, Loic (2011). *Kent Paryaları-İleri marjinalliğin karşılaştırmalı sosyolojisi*. (M. Doğan, Çev.) İstanbul. Boğaziçi Üniversitesi Yayını.

Wartenberg, T. E. (1981). Poverty and class structure in Hegel's theory of civil society. İçinde *Philosophy and Social Criticism*. Vol. 18. No. 2.

- Bütçe hakkının kullanımında önemi bir role sahip olan "ön izin ilkesi"nin pozitif hukukta somut olarak yer alması sağlanmalıdır.
- Bütçe süreçlerinde harcama yetkilisinin tespiti ile ilgili sorunların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Özellikle bakanların Cumhurbaşkanınca atanması onları üst yönetici olarak "harcama yetkilisi" konumuna geçirmesi problemli durumların ortaya çıkmasına sebep olabilir.
- Bütçe süreçlerinde bütçeler ve bölümler arası ödenek aktarmalarına ilişkin yapılan düzenlemeler bütçe kanunu dışında, belirli oranlar çerçevesinde Cumhurbaşkanınca gerçekleştirilebilmesi demokratik açıdan bütçe hakkının özüne müdahaledir. Bu konuda vergi kanunlarında olduğu gibi yetki verilecekse yasama organı tarafından verilmesi, bu yetkinin alt ve üst sınırlarının da Anayasa da düzenlenmesi mümkündür.
- Yeni sistemde Cumhurbaşkanlığı tarafından sunulan bütçesinin yasama organınca red edilmesi durumunda, otomatikman yeniden değerleme oranında geçmiş yıl bütçesinin uygulanmaya devam edebilmesi TBMM'nin bütçe süreçlerindeki rolünü azaltmıştır. Bütçe hakkının demokratik olarak işleyişini etkin hale getirmek adına bu uygulamanın yeniden düşünülmesinde fayda vardır.

KAYNAKÇA

Akbey, F. (2020). Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Bütçe Hakkı ve Kanunu, *International Journal of Public Finance*, 5(1), 1-26.

Altuğ, F. (2019). Kamu Bütçesi. Beta Basım A.Ş.

AYM, (2011). *Anayasa Mahkemesi Kararı*, E:2008/84, K:2010/121, 12.07.2011 tarihli ve 27992 sayılı Resmî Gazete.

Çalışkan, A., Kaya, P. B., Malak, M., (2020). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Bütçe Sürecine Etkisi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22/3 (2020) 721-736.

Can, M. (2019). İnsan Hakları ve Demokrasi Arasındaki İlişkinin Felsefi Analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 23, Özel Sayı, 2155-2167.

Çınar, M. (2018). Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Felsefesinden Anayasal Demokrasi İdealinin Yansımaları. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (9), 271-288.

Çifci, H. B. (2021). Bütçe Kanununda Yer Almayan Vergi Kanunlarının Hukuki Güvenlik İlkesi Bağlamında Uygulanabilirliği. *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1), 105-127.

Doğan, K. C., Şentürk, S. H. (2017). İngiltere'de On Yedinci Yüzyıl Devrimler Çağı ve Parlamentarizmin Gelişimi Doğrultusunda Bütçe Hakkı. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 353-373.

Doğan, A. (2005). Demokrasi ve Ekonomik Gelişme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 0 (25), 1-19.

Durdu, M. (2020). Bütçe Hakkının Cumhurbaşkanlığı Sistemindeki Görünümü ve Latin Amerika Ülkeleri ile Mukayesesi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25 (99), 49-78.

Eğilmez M., 12 Nisan 2017, Anayasa Değişikliğiyle Mali ve Ekonomik Hükümler Nasıl Değişecek?. *Kendime Yazılar*, https://www.mahfiegilmez.com/2017/04/anayasa-degisikligiyle-mali-ve-ekonomik.html, (Erişim Tarihi: 05.08.2022).

Feyzioğlu, B. N. (1983). Modern Anayasalarda Bütçe Hakkı. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 0 (29).

Feyzioğlu, B. N. (1967). Nazari, Tatbiki, Mukayeseli, Bütçe (2.b). Fakülteler Matbaası.

Genç, M. (2010). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kamu Hizmetlerinde Etkinlik. *Sayıştay Dergisi*, (77), 33-62.

Mutluer, M. K. (2006). Vergi Genel Hukuku. Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Özdemir, Y., Şimşek U., Aktaş E. (2006). Demokrasi Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(14), 259-269.

Sakınç, S., Bursalıoğlu, S. A. (2014). Bütçelemede Demokratik Bir Değişim: Katılımcı Bütçeleme. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 4 (1), 1-10.

Şahin İpek, E. A. (2017). Bütçe Hakkının Kullanılması Bakımından TBMM'nin Bütçe Sürecindeki Rolünün Değerlendirilmesi. *Maliye ve Finans Yazıları*, 1 (107), 70-107.

geliri yetersiz olan bireyin gelir elde edebilme yönünde kendini geliştirmesi de finansal okuryazarlık kapsamında değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Alkaya, A. & Yağlı İ. (2015). *Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış Ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama,* Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8, Sayı:40, ss:585-599.

Bozkurt, E. & Toktaş, Y. & Altıner, A. (2019). *Türkiye'de Tasarruf ve Finansal Okuryazarlık Üzerine Bir Araştırma,* Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:18, Sayı:72, ss.1580-1605.

Dereköy F. (2020). Temel Yaşam Becerisi Finansal Okuryazarlık, Kriter Yayınevi, İstanbul, 2020.

Güzdüzalp A.A (2018). *Hanehalkı Borçlanma Eğiliminin Demografik, Sosyoekonomik ve Psikososyal Faktörler Açısından İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gökmen, H. (2012). Finansal Okuryazarlık, Hiperlik Yayınları, İstanbul.

Hayta A.B. (2011). Aile Finans Sistemi İlişkileri, Gazi Kitabevi.

Törüner, Y. (2016). Başarılı Olmanın Yolları, NTV Yayınları, İstanbul.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Risk Merkezi Aylık Bülteni, Haziran 2022, Sayı:82, Ağustos-2022.

Yücel, E.&Kuyumcu, O. (2018). *Finansal Okuryazarlığın Ülke Ekonomisindeki Yeri ve Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Tespit Edilmesi: Bursa İli Uygulaması,* International Journal Of Social Inquiry, Cilt:11, Sayı:2, pp:395-422.

https://www.hmb.gov.tr/duyuru/31-temmuz-2022-tarihi-itibariyla-merkezi-yonetim-borc-stoku

Ayrıca MEB bütçesinin çok büyük bir kısmının personel ve sosyal güvenlik kurumu devlet primi harcamasına tahsis edilmesi; zorunlu örgün eğitimin niteliğini yükseltecek, toplumsal barış için gerekli olan okullaşmayı arttıracak, tam katılımı sağlayacak, ikili eğitimden tekli eğitime geçişe imkân tanıyacak yatırımlara düşük pay ayrılmasına neden olmaktadır. Bu durumda, sosyoekonomik olarak dezavantajlı çocukların nitelikli eğitime kavuşma fırsatları ellerinden alınmış olmaktadır.

KAYNAKÇA

Akkoyunlu, Pınar (2016), "Assessing the Effectiveness of Vocational Education and Training in Economic Development: A Comparison between Turkish and German Education Systems", Comparative Economic Perspectives on Europe and the MENA Region içinde, Editör: Prof. Dr. M. Mustafa Erdoğdu, IGI, Basım sayısı:1, ISBN: DOI: 10.4018/978-1-4666-9548-1.ch007

Bütçe Gerekçesi 2022, T.C. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Ekim 2021, Ankara.

ERG (2016), Eğitim Reformu Girişimi, Bütçe Notu.

ERG (2021a), Eğitim Reformu Girişimi, Krizler Çağında Eğitime Ayrılan Bütçe, https://www.egitimreformugirisimi.org/krizler-caginda-egitime-ayrilan-butce/

ERG (2021b), Eğitim Reformu Girişimi, https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-egitim-ortamlar.

ERG (2022) Eğitim Reformu Girişimi, Eğitime Ayrılan Kaynaklar, https://www.egitimreformugirisimi.org/arka-plan-egitime-ayrilan-kaynaklar/

Friedman Milton ve Rose Friedman (1980), **Free To Choose**, New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Kıygı, Gizem (2021). Eğitim izleme raporu 2021: Eğitim ortamları. Eğitim Reformu Girişimi.

OECD (2021), "What proportion of national wealth is spent on educational institutions?", in Education at a Glance 2021: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. DOI: https://doi.org/10.1787/455a2bcc-en.

OSYM (2022), T.C. ÖLÇME, SEÇME VE YERLEŞTİRME MERKEZİ BAŞKANLIĞI, 2022 – YKS Sınav Sonuçlarına İlişkin Sayısal Bilgiler https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2022/YKS/sayisalbilgiler18072022.pdf

Korlu, Ö., Bakioğlu, M. ve Gencer, E. G. (2021). Eğitim izleme raporu 2021: Eğitim yönetişimi ve finansmanı. *Eğitim Reformu Girişimi.* https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2021-egitim-yonetisimi-ve-finansmani/

MEB SGB, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ekonomik Kodlar, http://sgb.meb.gov.tr/but_kesin_hesap/analitik_butce_ekonomik_kodlar.htm

MEB (2012), T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular Cevaplar, Ankara.

MEB (2021), T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, 2021 Yılı Performans Programı, Ekim-2020, Ankara.

Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). Kanun No. 1739, T.C. Resmî Gazete. Yayım 24.06.1973. Sayı 14574.

İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012). Kanun No. 6287, T.C. Resmî Gazete. Yayım 11.04.2012. Sayı 28261.

Tanilli, Server (2005), **Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?** Adam Yayınları, İkinci Basım.

T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr › Fonksiyonel_2019-2021.

TED (2021), Türk Eğitim Derneği, Bir Bakışta Eğitim 2021: Türkiye Üzerine Değerlendirme ve Öneriler, https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/bir-bakista-egitim-2021.

TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri Veritabanı, http://www.tuik.gov.tr

TÜİK (2022), Haber Bülteni, sayı 45581, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581

Ocak-Haziran 2022 döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre en yüksek oranlı artış enerji arz güvenliği, verimliliği ve enerji piyasası harcamalarında gerçekleşmiştir. Dünya enerji fiyatlarında yaşanan artışların bütçe üzerinde yaratmış olduğu yük bu artışta belirleyici olmuştur.

Aynı dönemde bütçe giderleri içerisinde Hazine varlıklarının ve yükümlülüklerinin yönetimi yüzde 11,4 ile en yüksek paya sahiptir. Bu programı yüzde 11,1 ile Sosyal Güvenlik, yüzde 10,2 ile yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, yüzde 6,2 ile enerji arz güvenliği, verimliliği ve enerji piyasası, yüzde 5,9 ile ulusal savunma ve güvenlik takip etmiştir. En yüksek paya sahip ilk 5 programın toplam bütçe giderleri içindeki payı yüzde 47,1 ile yarıya yakındır.

Ocak-Haziran 2022 döneminde eğitim, sağlık, altyapı, hukuk, sosyal adalet, gelir dağılımı ve dezavantajlı grupların korunması gibi alanların oldukça sınırlı paylara sahip olması, bu alanlara daha fazla kaynak ayrılması gerektiğine işaret etmektedir.

Aynı dönemler için gerçekleşme/bütçe teklifi oranlarına bakıldığında 2021 yılında yüzde 120,2 olan bu oranın 2022 ilk yarısında 1,08 trilyon TL'lik ek bütçenin etkisiyle yüzde 44,1'e (ek bütçe öncesi yüzde 66) gerilediği görülmektedir. Bu düşüşe rağmen yılın ikinci yarısına ilişkin beklentiler bu oranın aşılma olasılığını artırmaktadır. Ayrıca ek bütçe sonrası 2023 ve 2024 yıllarına ilişkin tahminlerin de yukarı yönlü revize edilmesi beklenmektedir. Dolayısıyla uygulandığı ilk iki yılda gerçekleşmelerin bütçe teklifini önemli ölçüde aşması, Performans Esaslı Program Bütçe Sistemine ilişkin tartışmaların devam edeceğini işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Edizdoğan, Nihat ve Çetinkaya, Özhan (2021). *Kamu Bütçesi* (Güncellenmiş 10. Baskı). Eylül 2021. Bursa. Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Kraan, Dirk-Jan (2007). Programme Budgeting in OECD Countries. *OECD Journal on Budgeting*, 7 (4), 1-42.

Robinson, Marc (2013). *Program Classification for Performance-Based Budgeting: How to Structure Budgets to Enable the Use of Evidence*. Independent Evaluation Group, The World Bank. Washington, D.C.

Robinson, Marc ve Last, Duncan (2009). *A Basic Model of Performance-Based Budgeting: Technical Notes and Manuals*. September 2009. Fiscal Affairs Department. International Monetary Fund.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2020). *Program Bütçe Rehberi (Program Sınıflandırması ve Performans Bilgisi)*. Ocak 2020. Ankara. https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/programrehber_Ocak2020.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021a). *2021 Yılı Haziran Ayı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/08/2021-Yili-Haziran-Ayi-MYB-Gerceklesmeleri.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021b). *2021 Yılı Aralık Ayı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/01/2021-Yili-Aralik-Ayi-MYB-Gerceklesmeleri.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021c). 2021-2023 Dönemi Merkezi Yönetim Bütçe Ödeneklerinin Programlara Göre Dağılımı. *2021 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/01/2d-2021-2023-Donemi-Merkezi-Yonetim-Butce-Odeneklerinin-Programlara-Gore-Dagilimi.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021d). 2022-2024 Dönemi Bütçe Hazırlama Rehberi. Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/09/2022-2024_ButceHazirlamaRehberi-1.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022a). *2022 Yılı Haziran Ayı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/2022_Yili_Haziran_Ayi_MYB_Gerceklesmeleri.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022b). 2022-2024 Dönemi Merkezi Yönetim Bütçe Ödeneklerinin Programlara Göre Dağılımı. *2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/01/2d-2022-2024-Donemi-Merkezi-Yonetim-Butce-Odeneklerinin-Programlara-Gore-Dagilimi.pdf

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022c). *Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu 2022*. Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/2022-Yili-Merkezi-Yonetim-Butce-Gerceklesmeleri-ve-Beklentiler-Raporu-30072022.pdf

Vergi teşvikleri, doğru kullanıldığında kısıtlı olan kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasına ve toplumsal refahın artmasına yardımcı olabildiği gibi aksi taktirde gereksiz vergi kaybına yol açabilmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir bir vergi sistemi, vergi teşviklerinin rasyonel kullanımını sağlamalıdır. Ayrıca, bilginin sermayenin önüne geçtiği mevcut konjonktürde, eğitim ve sağlık alanında emeğin kalitesinin yükseltilmesinde ve küresel rekabet gücünün artırılmasında vergi teşviklerinden yararlanılmalıdır.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, kalkınmanın her aşamasında küresel bazda ekonomik, sosyal ve çevre politikalarının birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Çevre sorunları, dışsallığının yoğun olmasından ve gelecek nesilleri de etkileyebilecek zararlara yol açmasından dolayı oldukça önemlidir. Uluslararası çalışmalar, çevre vergilerinin sürdürülebilir kalkınma için bir zorunluluk olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, sürdürülebilirliğe katkıda bulunmayı amaçlayan bir vergi sistemi, çevresel dışsallıkların içselleştirilmesi hedefine hizmet etmeli ve çevre vergilerini çevre sorunlarının bir çözümü olarak görmelidir. Ayrıca, topluma olumlu ve olumsuz dışsal ekonomi yayan her türlü mal ve hizmetin tüketimini veya üretimini sırasıyla artırmayı ve azaltmayı amaçlamalıdır.

Sürdürülebilir bir vergi sistemi, küresel ekonominin gerekliliklerine cevap verebilmeli, bununla birlikte, haksız ya da zararlı vergi rekabetinin kurallara uygun ya da yararlı vergi rekabetine dönüştürülmesinde rol üstlenmelidir. Öte yandan, küreselleşme sürecinde finansal serbestleşme ve uluslararası piyasalar arasındaki entegrasyon, bir ülkede ya da bölgede başlayan finansal krizlerin diğer ülkelere ve bölgelere sıçrayarak, küresel çaplı krizlerin yaşanması riskini ortaya çıkarmıştır. Böylece, finansal piyasaların küresel ölçekte düzenlenmesinin önemli hale gelmesi, finansal istikrarın küresel kamusal mal olarak kabul edilmesine yol açmıştır. Sürdürülebilir bir vergi sistemi, finansal sistemin istikrara kavuşturulmasına katkıda bulunmalıdır.

KAYNAKÇA

Aksu, L. (2016). Türkiye'de Beşeri Sermayenin Önemi: İktisadi Büyüme ile İlişkisi, Sosyal ve Stratejik Analizi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi,* 3(2), 68-129.

Başar, S., Künü, S., & Bozma, G. (2016). Eğitim ve Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (10), 189-204.

Diesendorf, M. (2000). Sustainability and Sustainable Development. in D. Dunphy, J. Benveniste, A. Griffiths, & P. Sutton (Eds.), *Sustainability: The Corporate Challenge of the 21st Century* (pp. 19-37). Allen & Unwin. http://markdiesendorf.com/wp-content/uploads/2015/09/CorpSust2000.pdf

Güler, G., Sungur, M. A. & Kütük, M. Ö. (2018). Suça Sürüklenen Çocukların Klinik ve Sosyodemografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülten*i, 23(1), 39-46.

Holden, E., Linnerud, K., & Banister, D. (2016). The Imperatives of Sustainable Development. *Sustainable Development,* 25(3), https://pub.cicero.oslo.no/cicero-xmlui/bitstream/handle/11250/2740623/2016+SD+The+imperatives+of+sustainable+development.pdf?sequence=2

İnan, M., & Demir, M. (2018). Eğitimde Fırsat Eşitliği ve Kamu Politikaları: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 20(2), 337-359.

Karagül, M. (2003). Beşeri Sermayenin Ekonomik Büyümeyle İlişkisi ve Etkin Kullanımı. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi,* (5), 79-90.

Martinez-Vazquez, J., & Bird, R. M. (2014). Sustainable Development Requires A Good Tax System. in R. M. Bird, & J. Martinez-Vazquez (Eds.), *Taxation and Development: The Weakest Link?* (pp. 1-24). Edward Elgar. https://books.google.com.tr/books?id=xfuYBAAAQBAJ&pg=PR2&lpg=PR2&dq=Taxation+and+Development:+The+Weakest+Link?

Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens III, W. W. (1972). *The Limits to Growth: A Report for the Club of Rome's Project on the Predicament of Mankind.* Universe Books. https://www.donellameadows.org/wp-content/userfiles/Limits-to-Growth-digital-scan-version.pdf

Nerudová, D., Hampel, D., Janová, j., Dobranschi, M., & Rozmahel, P. (2019). Tax System Sustainability Evaluation: A Model for EU Countries. *Intereconomics,* 54(3), 138-141. https://www.intereconomics.eu/pdf-download/year/2019/number/3/article/tax-system-sustainability-evaluation-a-model-for-eu-countries.html

Özpınar, Ş. (2020). Sürdürülebilir Vergi Politikası. *Vergi Raporu,* (246), 11-24.

Pınar, A. (2006). *Maliye Politikası, Teori ve Uygulama,* (2. bs). Naturel Yayıncılık.

Pirlot, A. (2020). A Legal Analysis of the Mutual Interactions between the UN Sustainable Development Goals (SDGs) & Taxation. in C. Brokelind & S. van Thiel (Eds.), *Tax Sustainability in an EU and International Context.* (GREIT Series). IBFD. https://www.taxdialog.gr/wp-content/uploads/2020/02/sustanable-development-and-taxation.pdf

Pitelis, C. N. (2013). Towards a More 'Ethically Correct' Governance for Economic Sustainability. *Journal of Business Ethics*, (118), 655-665. https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10551-012-1616-8.pdf

Sayal, A., Aydın, A., Demirkan, K., & Işımer, A. (2005). Alkol Kullanımı ve Suç Oranı. *Gülhane Tıp Dergisi,* 47(1), 14-17.

Schratzenstaller, M. (2015). Sustainable Tax Policy: Concepts and Indicators Beyond the Tax Ratio. *Revue de l'OFCE,* (141), 57-77. https://www.cairn.info/revue-de-l-ofce-2015-5-page-57.htm

United Nations (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future.* https://dokumen.tips/documents/our-common-future-united-nations-un-documents-gathering-a-body-of-global.html?page=5

United Nations (1996). *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Metholodogies.* https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/indisd-mg2001.pdf

gelişmiş ülkelerde özellikle kamu kesiminde ücretlerin düşüklüğüne karşın çalışanların gelir elde etme motivasyonunun son derece güçlü olması, kamu görevlilerinin takdir yetkisinin geniş olması, kuralların ve yasal düzenlemelerin yetersizliği, hesap verme mekanizmalarının etkin çalışmaması, denetim kurumlarının zayıf olması, cezaların caydırıcı olmaması gibi birtakım unsurlar kamu kesiminde yolsuzluğu körüklemekte ve yolsuzluğun daha kolay yayılmasına zemin oluşturmaktadır.

Türkiye'de kamu kesiminde yolsuzluk ciddi anlamda tartışılan bir meseledir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından hazırlanan Yolsuzluk Algı Endeksi sonuçları da bu sorunun mevcudiyetine işaret etmekte olup bu bağlamda bazı tedbirler alınması elzemdir. Bu çerçevede kamu kesiminde denetim mekanizmalarının etkin bir biçimde işlemesi, şeffaflık ve hesap verebilirliğin sağlanması yolsuzlukla mücadelede önemli ölçüde etkili olacaktır. Buna ek olarak Yolsuzluk Algı Endeksi'nin üst sıralarında yer alan Danimarka, Finlandiya, Yeni Zelanda ve Norveç gibi ülkelerdeki mali, hukuki ve idari düzenleme ve uygulamaların örnek alınması yarar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Andvig, J.R. & Moene, K.O. (1990). "How corruption may corrupt". Journal of Economic and Organization. 13(1). 63-76.

Asian Organization of Supreme Audit Institutions. (2003). ASOSAI Guidelines for Dealing with Fraud and Corruption.

Carvajal, R. (1999). "Large-scale corruption: definitions, causes, and cures". Systemic Practice and Action Research. 12(4). 335-353.

Center for Democracy and Governance (1999). A handbook on fighting corruption. Bureau for Global Programs, Field Support, and Research U.S. Agency for International Development. Washington.

Clark, A.K. (2017). "Measuring corruption: Transparency International's Corruption Perceptions Index". In Corruption, Accountability and Discretion. Emerald Publishing Limited. 3-22.

Doig, A. & Theobald, R. (1999). "Introduction: why corruption". Corruption and Democratisation. 37(3). 1-12.

Eisenhardt, K.M. (1989). "Agency theory: an assessment and review". The Academy of Management Review. 14(1). 57-74.

Enste, D. & Heldman, C. (2017). Causes and consequences of corruption: An overview of empirical results. IW-Report. No. 2/2017. Institut der deutschen Wirtschaft (IW), Köln.

Florini, A.M. (2002). "Increasing Transparency in Government". International Journal on World Peace. 19(3). 3-37.

Georgieya, I., (2017). "Using Transparency Aganist Corruption in Public Procurement", Springer International Publishing, Studies in European Economic Law and Regulation, Vol. 11, Springer International Publishing, Switzerland.

Gurgur, T. & Shah, A. (2005). Localization and corruption: panacea or pandora's box?. Vol. 3486. World Bank Publications.

Huntington, S.P. (1989). Modernization and corruption. In Political Corruption Concepts & Contexts. Ed. Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston. Third Edition. Routledge. New Brunswick. 253-264.

Jain, A.K. (2001). "Corruption: a review". Journal of Economic Surveys. 15(1). 71-121.

Kangle, R.P. (1972). The Kautiliya Arthasastra. Part II. Second Edition. University of Bombay.

Kaufmann D. (2005). Myths and realities of governance and corruption, World Bank.

Klitgaard, R. (1998). International cooperation against corruption. Finance & Development. 35(1). 3-6.

Kolstad, I. (2005). Direct budget support and corruption. Anti-Corruption Resource Centre, U4Issue.

McMullan, M. (1961). "A theory of corruption". The Sociolagical Review. 9(2). 181-201.

Pellegrini, L. (2011). "Economic analysis of corruption". In Corruption, Development and the Environment. Springer, Dordrecht.

Rose-Ackerman, S. (1997). "The role of the World Bank in controlling corruption". Law & Pol'y Int'l Bus. 29. 93-114.

Shah, A. (2006). "Corruption and decentralized public governance". In Handbook of Fiscal Federalism. Ed. Ehtisham Ahmad, Giorgio Brosio. Edward Elgar Publishing Limited. 478-498.

State Audit Office (SAO) of Vietnam. (2019). "The role of the state audit Office of Vietnam in detecting frauds and combating against corruption". Asian Journal of Government Audit. Asian Organization of Supreme Audit Institutions.

Tanzi, V. (1998). "Corruption around the world: causes, consequences, scope and cures". IMF Staff Papers. 45(4). 559-594.

Tejedo-Romero, F. ve de Araujo, J.F.F.E. (2015). "Determinants of local governments' transparency in times of crisis: evidence from municipality-level panel data", Administrative & Society, 50 (4), 527-554.

Torsello, D. & Venard, B. (2016). "The anthropology of corrupiton". Journal of Management Inquiry. 25(1). 34-54.

Transparency International. Corruption Perceptions Index 2021. https://images.transparencycdn.org/images/ CPI2021_Report_EN-web.pdf. (Erişim: 17.05.2022).

Transparency International. "What is corruption". https://www.transparency.org/en/what-is-corruption. (Erişim:18.05.2022).

Transparency International. "Mission, vision, values". https://www.transparency.org/en/the-organisation/mission-vision-values. (Erişim: 20.05.2022).

Transparency International. "Our story". https://www.transparency.org/en/our-story. (Erişim: 20.05.2022).

Transparency International. "Who support us". https://www.transparency.org/en/the-organisation/who-supports-us. (Erişim: 22.05.2022).

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Manual on corruption surveys. Center of Excellence in Statical Information on Government, Crime, Victimization and Justice. Vienna.

World Bank (1997). Helping countries combat corruption: the role of the World Bank. Poverty Reduction and Economic Management. 1-69.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, G. (1999). Bâd-ı Hevâ Vergilerine Bir Örnek: Resm-i Ârus. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1-2), 115-128.

Altay, A. (2019). *Kamu Maliyesi*. Seçkin Yayınları.

Arı, İ. (1982). *Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları,* TTK Yayınları.

Arı, K. (1992). Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikasını Belirleyen Temel Unsurlar. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi 8,* 409-420. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1167194

Barnett, L.R. (2013). The Attempts to Tax Bachelors in Michigan. *Historical Society of Michigan*, 4(35), 18-19. https://www.yumpu.com/s/mQ9Omx0BoeIxOgLU

Becermen, C. (2008). *Klasik Dönem Osmanlı Vergi Sistemi ve Vergi Türleri*, Vergi Müfettişleri Derneği Yayınları,

Eddleman. B. (2021). Missouri Bicentennial Minutes: The Bachelor Tax, https://www.krcu.org/education/2021-07-22/missouri-bicentennial-minutes-the-bachelor-tax

Ehrhart, S. D. (1898) Another proposed war tax / Ehrhart. United States, 1898. NY: Published by Keppler & Schwarzmann. [Photograph] Retrieved from the Library of Congress, https://www.loc.gov/item/2012647581/

Giray, F. (2010). *Maliye Tarihi.* Ezgi Yayınları.

Göker, C. (2010). *Yönlendirici Vergilendirme* (Tez No. 288377) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Gözcü, A. (2018). İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde Ekonomik Durumun Sosyal Hayata Etkilerine Dair Bazı Tespitler. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* (62), 85-108

Gülsoy, U. (2002). Osmanlı Gayrimüslimlerinin Askerliklen Muafiyet Vergisi: Bedel-i Askerî (1855 - 1909). *Tarih Dergisi*, (37), 93-118. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutarih/issue/9609/120017

Gürtan, K. (1969). *Demografik Analiz Metodları.* İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.

İnalcık, H. (1959). Osmanlılarda Raiyyet Rüsumu. *Belleten*, XXIII/92, 575-610. https://belleten.gov.tr/tam-metin-pdf/2874/tur

Kara, H. & Çatma, B. (2017). Osmanlı Devleti'nin Askere Alma Kanunlarında Bedelli Askerlik. *International Journal of Social Science*. (64). 355-371. http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7299

Kornhauser, M. E., (2012). Taxing Bachelors in America: 1895-1939. *Tulane Public Law Research Paper*. No. 17-7, Available at http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2934318

Mutlu, C. (2013). Milli Mücadele'de Türkiye'de Azalan Nüfus ve İzdivac Meselesi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, (29), 169-206.

Özer, S. (2013). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bekârlık Vergisi'ne İlişkin Tartışmalar. *Gazi Akademik Bakış*, 6(12), 173-191. DOI: https://doi.org/10.19060/gav.86458

Özoğuz, K. (1973). Nüfus Hacmi ve Artışı Üzerine Çağlar Boyu Süregelen Tartışmalara Toplu Bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası.* 32(1-4). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/8610

Pehlivan, O. (2020). *Kamu Maliyesi.* Celepler Basım Yayın.

Semiz, Y. (2010). 1923–1950 Döneminde Türkiye'de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu (Bekârlık Vergisi). *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* (27), 423-469.

Şen, H., & Sağbaş, İ., (2017). *Vergi Teorisi ve Politikası*. Barış Arıkan Yayınları.

Smith, W. (1875). A Dictionary of Greek and Roman Antiquities, John Murray *Publication*. http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/secondary/SMIGRA*/Lex_Julia_et_Papia_Poppaea.html

Soth, A. (2021). *Peter the Great's Beard Tax*. (22.06.2021), https://daily.jstor.org/peter-the-greats-beard-tax/

TBMM, Gelir Vergisi Kanunu Tasarısı ve Geçici Komisyon Raporu 17/171, S. Sayısı. 147, www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d08/c018/tbmm08018078ss0147.pdf

Tucker, R. (2021). How taxes turned margarine pink, made ships sink, and more strange results, New York Post, https://nypost.com/2021/04/03/how-taxes-made-margarine-pink-ships-sink-and-more-odd-results/

Yılmaz, C.Y. (2020). *Bekârlık vergisi mümkün mü? Tarihteki 'bekârlık ve çocuksuzluk vergisi' örnekleri,* (13.01.2020), Euronews, https://tr.euronews.com/2020/01/13/bekarlik-vergisi-mumkun-mu-tarihteki-bekarlik-ve-cocuksuzluk-vergisi-ornekleri

ekonomik görevler yüklenmektedir. Bu eksende kamu ekonomisindeki faaliyetlerin devletin anayasal ekonomik görevlerine, kalkınma planlarına ve programlarına uygun olması ve kaynakların azami çıktıyı sağlayacak teknikler ile kullanılması etkinliğin temel belirleyicileridir.

KAYNAKÇA

Altuğ, F. (2019). Kamu Bütçesi. Beta Basım A.Ş.

Bailey, S.J. (2004) Strategic Public Finance. Palgrave Macmillan.

Jiang, J. (2013) Ekonomik Gelişmenin Toplumsal Sınırları (Çeviren: Adnan Köymen). Kalkedon.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003). Kanun No.5018, T.C. Resmi Gazete. Yayım 24.12.2003. Sayı 25326.

Samuelson, P.A., & Nordhaus, W.D. (2010) Economics (19. bs). McGraw-Hill/Irwin.

Tan, T. (2015). Ekonomik Kamu Hukuku Dersleri. Turhan Kitabevi.

Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük. https://sozluk.gov.tr/

Türk Dil Kurumu. (1975). Felsefe Terimleri Sözlüğü. https://sozluk.gov.tr/

Türk Dil Kurumu. (2014). İktisat Terimleri Sözlüğü. https://sozluk.gov.tr/

Türk Dil Kurumu. (1981). Yöntembilim Terimleri Sözlüğü. https://sozluk.gov.tr/

Türk Dil Kurumu. (1972). Tecim, Maliye, Sayışmanlık ve Güvence Terimleri Sözlüğü. https://sozluk.gov.tr/

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). Kanun No. 2709, T.C. Resmi Gazete. Yayım 09.11.1982. Sayı 17863 (Mükerrer).

eleştirilmekten (eleştiri kalitesi bir yana) pek hoşlanmamaktadır. Performans denetimi idarenin faaliyetlerini konu almakla birlikte ona karşı *yıkıcı* bir eleştiri olmayıp *yapıcı* ve *kanıta dayalı* bir *değerlendirme* olarak değerlendirilebilir. Daha önemlisi bu yapıcı değerlendirmeye idareyi geliştirmeye yönelik *önerilerin* eşlik etmesidir. İdarenin daha iyi çalışması için ona öneriler sunmayan bir performans denetimi düşünülemez. Bu nedenle kamusal karar alma sürecinde yer alan siyasetçi ve yöneticiler performans denetimini benimsememekle kendi yönetimlerindeki kamu kaynağını nasıl daha etkin kullanabileceklerini anlatan bir dosttan mahrum kalmaktadırlar.

V. SONUÇ

Performans denetiminden yeterince fayda sağlamak için onu benimsemek, yapılmasını istemek gerekmektedir. Mevzuatta yer alan farklı yoruma açık hükümler kanun koyucunun bu tür denetimleri yeterince istemediği ya da bu tür denetimlerin faydasının farkında olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte kanımızca Türkiye'de gerek dış denetim gerekse iç denetimde konu/sorun esaslı performans denetimi yapma yetkisi yönünden büyük bir sorun yoktur. Nitekim Sayıştay Başkanlığı'nın son yıllarda *"konu denetimi"* başlığı altında bu tür denetimleri yapma çabası oldukça anlamlıdır. Sonuçta terimler de önemli olmakla birlikte asıl önemli olan ne iş yapıldığı ve topluma ne kadar fayda sağladığı olduğuna göre bu tür denetimlerin farklı isimlerle adlandırılması normaldir. İlginç bir şekilde mülga 832 sayılı Kanun'da "Verimlilik ve etkinlik değerlendirmesi" başlığını taşıyan maddede "performans denetimi" ibaresi geçmemesine rağmen madde içeriğinden hareketle yapılan denetim raporlarında "performans denetimi" ibaresi kullanılabilmiştir. Günümüzde de bu tür denetimlerden sağlanan faydaları artırabilmek için "Verimlilik ve etkinlik değerlendirme raporu" gibi başlıkların bile kullanılabileceği belirtilebilir. Ek olarak iç denetçiler tarafından yapılan performans denetim raporlarının doğrudan kamuoyu ile paylaşılması da hem mali yönetimde saydamlığın artmasına hem de raporlardaki tavsiyelerin yerine getirilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Altuğ, F. (2000). *Mali Denetim* (2. bs). Ezgi Yayınevi.

Altuğ, F. (2013). Türkiye'de Sayıştay ve Performans Denetimi. İçinde F. Altuğ, A. Kesik & M. Şeker (Ed.), *Kamu Bütçesinde Yeni Yaklaşımlar* (ss. 285-298). Seçkin Yayıncılık.

Altuğ, F. (2020). *Kamu Bütçesi* (2. bs). Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Baransel, A. (1979). *Çağdaş Yönetim Düşüncesinin Evrimi: Klasik ve Neo-Klasik Yönetim ve Örgüt Teorileri: Cilt 1*. İstanbul Üniversitesi Yayını.

Demirbaş, T. (2001). *Sayıştaylar Tarafından Gerçekleştirilen Performans Denetimleri ve Türk Sayıştayı Uygulaması*. Sayıştay Başkanlığı.

Demirbaş, T., & Çetinkaya, Ö. (2018). *Kamu Mali Yönetiminde Kontrol ve Denetim*. Ekin Kitabevi Yayınları.

Demirbaş, T., & Engin, R. (2016). Sayıştayın Belediyeler Üzerindeki Performans Denetimlerinde Ulaştığı Bulguların Analizi. *Sayıştay Dergisi*, *100*, 27-60.

Demirbaş, T., Çetinkaya, Ö., Güneş, V., & Bektaş, N. B. (2017). Yeni Kamu İşletmeciliği Bakış Açısıyla Türkiye'de Belediyelerin Şirketler Yoluyla Hizmet Sunma Modelinin Değerlendirilmesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, *15*(30), 145-175.

Denhardt, R. B. & Denhardt, J. V. (2000). 'The New Public Service: Serving Rather than Steering', *Public Administration Review*, *60*(6), 549-559.

European Court of Auditors. (2017). *Performance Audit Manual*. Directorate of Audit Quality Control. https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/PERF_AUDIT_MANUAL/PERF_AUDIT_MANUAL_EN.PDF

GAO (2015). F-35 Joint Strike Fighter: Assessment Needed to Address Affordability Challenges. GAO-15-364. https://www.gao.gov/assets/gao-15-364.pdf

INTOSAI (2019). ISSAI 300: Performance Audit Principles. https://www.issai.org/wp-content/uploads/2019/08/ISSAI-300-Performance-Audit-Principles.pdf

INTOSAI Development Initiative (IDI). (2021). *Performance Audit ISSAI Implementation Handbook*. https://www.idi.no/elibrary/professional-sais/issai-implementation-handbooks/handbooks-english/performance-audit-v1-2021/1330-idi-performance-audit-issai-implementation-handbook-v1-en/file

İç Denetim Koordinasyon Kurulu (İDDK) (2022). *2021 Yılı Kamu İç Denetim Genel Raporu*. https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2022/08/2021-Kamu-Ic-Denetim-Genel-Raporu-Son-Hali.pdf

OECD (1996). *Performance Auditing and the Modernisation of Government*. OECD.

Sayıştay Başkanlığı (2012). 2011 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.sayistay.gov.tr/files/967_2011_FR.pdf

Sayıştay Başkanlığı (2013). *Performans Bilgisi Denetimi Rehberi*. Ankara.

Sayıştay Başkanlığı (2014). *Performans Denetimi Rehberi*. Ankara.

Sayıştay Başkanlığı (2022a). Diğer Raporlar, https://www.sayistay.gov.tr/reports/ category/15-diger-raporlar

Sayıştay Başkanlığı (2022b). Plastik Atık Yönetimi Sayıştay Raporu. Ocak. https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/3961-plastik-atik-yonetimi

Sayıştay Denetim Yönetmeliği, 17.12.2011 tarih ve 28145 sayılı Resmi Gazete.

The Institute of Internal Auditors (2012). *Supplemental Guidance: The Role of Auditing in Public Sector Governance* (Second Edition). https://na.theiia.org/standards-guidance/Public%20Documents/Public_Sector_Governance1_1_.pdf

Waring, C. G., & Morgan, S. L. (2007). Public Sector Performance Auditing in Developing Countries. In A. Shah (Ed.), *Performance Accountability and Combating Corruption* (pp. 15-32). The World Bank.

832 sayılı Sayıştay Kanunu (27.02.1967 Tarih ve 12538 Sayılı R.G.).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (24.12.2003 Tarih ve 25326 Sayılı R.G.).

6085 sayılı Sayıştay Kanunu (19.12.2010 tarih ve 27790 sayılı R. G.).

V. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bütçe hakkı, kamusal mallara olan talebin doğru biçimde algılanmasına ve kaynak tahsis etkinliğinin arttırılmasına hizmet etmektedir. Toplumsal ihtiyaçların doğru algılanıp yönlendirilmesi halinde piyasa ekonomisinin önemsediği kaynak tahsis etkinliği ve kullanım verimliliğinin artması ve toplumsal refahın yükselmesi beklenmektedir. Bütçe hakkının etkin biçimde kullanılabildiği toplumlarda kamusal ihtiyaçlar daha üst düzeyde algılanabilmekte ve daha kaliteli biçimde karşılanabilmektedir. Bu da ancak toplumun bütçe hakkına sahip çıkmasını sağlayacak dinamiklerin çalıştırılması halinde mümkün olabilecektir. Anayasa'da mutlak olarak tanımlanmış ve yasalarla düzenlenmiş tüm demokratik hak ve özgürlükler gibi bütçe hakkının da gerektiği gibi kullanımı, vatandaşın bu hakka sahip çıkması ve içselleştirmesiyle mümkün olacaktır.

Bu açıdan bakıldığında vatandaşların bütçe hakkı algısını güçlendirecek bilinçlendirmenin yapılması ve toplumun bu hakkına sahip çıkmasını sağlayacak demokratik düzenlemelerin hayata geçirilmesi zorunluluk arz etmektedir.

KAYNAKÇA

AKTAN, Coşkun Can Mustafa SAKAL, Dilek DİLEYİCİ (2007), "Bürokratik Davranışların Ekonomik Teorisi: Kamu Tercihi Yaklaşımı Açısından Bir Değerlendirme", Modern Politik İktisat Kamu Tercihi, (Ed. Coşkun Can Aktan, Dilek Dileyici), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

BAĞLI, M. Selim (2012), "Teorik ve Tarihsel Açıdan Bütçe Hakkı", Yasama Dergisi, S. 20. http://www.yasader.org/web /yasamadergisi/2012/sayi20/39-77.pdf, erişim tarihi: 05.02.2014.

CANBAY, T. (2003), "Kamuda Yönetim Anlayışında Değişim Gereği; Yönetimden İyi Yönetişime", Kal-Der Forum, Yıl:3. Sayı:9

CANBAY, T. Güneş Ç. GERGER, (2012), "Batı'da Bütçe Hakkının Gelişiminin Toplumsal Yapının Değişimi Üzerine Etkileri", Mali Sosyoloji Üzerine Denemeler, (Ed: Kemal ÇELEBİ), T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No: 2012/418, ss. 159-195.

CARNIS, Laurent, "An Economic Theory of Bureaucracy: Mainstream Approach Versus Austrian Developments", 2 ND Mises Seminar, 7-8.10.2005, http://www.docin. com/p-387985936.html,(21.03.2014), ss. 1-15.

EDİZDOĞAN ve ÇETİNKAYA, (2010) Kamu Bütçesi, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım

EKER, Aytaç Asuman Altay, Mustafa Sakal (2005), Maliye Politikası, İzmir: Birleşik Matbaacılık.

FEYZİOĞLU, B. N. "Modern Anayasalarda Bütçe Hakkı", Çağdaş Anayasalarda Ekonomik ve Sosyal Haklar ve Ödevler (Uluslararası Seminer), İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Ekonomi Fakültesi, 5-6-7 Şubat 1982. İstanbul, Atatürk Kültür Merkezi, http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/ iktisatmaliye/ article/view/ 15053/14260 Erişim Tarihi: 06 02 2014

MUTLUER Kamil, Erdoğan Öner ve Ahmet Kesik (2004) Bütçe Hukuku, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

YILMAZ, H. Hakan ve Mustafa BİÇER (2010), "Parlamentonun Bütçe Hakkını Etkin Kullanımının Yeni Bütçe Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Maliye Dergisi, Sayı 158, ss.: 201-225.

iki uygulamanın amaçlarının farklılığından kaynaklanan kıymet farklılıklarının doğru şekilde tespiti sistemin etkin işleyişi bakımından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Çelik B. (1999). Dış Ticaretten Alınan Vergilerden Gümrük Vergisi Hukuku, İmaj Yayıncılık.

Danıştay 7. Dairesinin E. 2014/1251 27.11.2015 tarih ve 2015/6704 sayılı Kararı, Aktaran. Selen U. (2020). Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi (10. Baskı)., Ekin Kitabevi.

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu'nun E. 2020-1, K. 2020/1 sayılı Kararı. RG. 26 Haziran 2020, Sayı: 31167. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/06/20200626-17.pdf (E.T. 15.07.2022)

Danıştay 7. Dairesinin E. 2018/596, K. 2022/767. K. 23.02.2022. (Çevrimiçi) https://kararara ma.danistay.gov.tr/getDokuman?id=RU5DKE40VTBId05FSU9keHhiMXB4NjQvZzdPS3cxWmpmdWF4L3ZQcnZCbTgyTGNScG1JS2ptaG5wN0hrN1dkay8rMll0QkxBRHMwVlcvWGZmN3R4NDZMcXorYmtLOE1GT0lLY09QanlYVFVPM1NZWVRDWmZaN1F6VEp3WUFuOFRNOUY3b2l4bGNHUTNrRnlOQ2NIYkJrMkhadnhDeEYwRStRdkM2V2EzVjVzbmREcm90U2UxT1MwbDk0NUJ0MXZIc21rVyk=&arananKelime=g%C3%BCmr%C3%BCk%20k%C4%B1ymeti, (E.T. 25.01.2022)

Gök, Ö (2021). Gümrük Hukukunda Bir İdari Başvuru Yolu Olarak Geri Verme ve Kaldırma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 1.

2019/1 sayılı Genelge. (22.01.2019). (Kıymet Kriterli Gözetim Uygulaması).

2021/13 sayılı Genelge (31.03.2021) (Kıymet Kriterli Gözetim Uygulaması).

Gümrük Kanunu (1999). Kanun No. 4458, T.C. Resmi Gazete. Yayım 04.11.1999. Sayı 23866.

Gümrük Yönetmeliği (2009). T.C. Resmi Gazete. Yayım 07.10.2009, Sayı: 27369 (Mükerrer).

İthalatta Gözetim Uygulanması Yönetmeliği (2004). T.C. Resmi Gazete. Yayım. 08.06.2004. Sayı. 25486.

İthalatta Gözetim Uygulanması Hakkında Karar (2003). No: 2003-7304. T.C. Resmi Gazete. Yayım 29.05.2004. Sayı. 25486.

İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (2019). Sayı: 1., T.C. Resmi Gazete. Yayım 31.12.2018, Sayı: 30642 (Mükerrer).

İthalatta Gözetim Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (2022). Sayı: 1., T.C. Resmi Gazete. Yayım 24.12.2021, Sayı: 31699.

Katma Değer Vergisi Kanunu (1984). Kanun No: 3065. T.C. Resmi Gazete. Yayım 02.11.1984. Sayı 18563.

Nadaroğlu, H. (1974). Kamu Maliyesi Teorisi, Beta, İstanbul.

Oktar. S. A. (2018). Türk Vergi Sistemi (2. Baskı), Türkmen Kitabevi.

Oktar, S. A. (2020). Vergi Hukuku (15. Baskı), Türkmen Kitabevi.

Oktar, S.A. ve Akın, Y.N. (Temmuz 2020). Gümrük Hukukunda 'İthalatta Gözetim Uygulaması' Dolayısıyla Uygulanan Ek Vergilendirme İşlemleri ve Buna İlişkin Kesilen

Cezalar Hakkında Değerlendirmeler I, Vergi Sorunları Dergisi, Temmuz 2020, Sayı: 382, ss. 11-27.

Oktar, S.A. ve Akın Y.N. (Ağustos 2020). Gümrük Hukukunda 'İthalatta Gözetim Uygulaması' Dolayısıyla Uygulanan Ek Vergilendirme İşlemleri ve Buna İlişkin Kesilen Cezalar Hakkında Değerlendirmeler II, *Vergi Sorunları Dergisi*, Ağustos 2020, Sayı: 383, ss. 11-27.

Öner. E. (2014). Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, Seçkin Yayıncılık.

Özdamar, S. (2013). Dış Ticarette Yeni Bir Kavram: Hayali İthalat", *Gümrük&Ticaret Dergisi*, Sayı: 1, 2013, ss. 49-52.

Özel Tüketim Vergisi Kanunu (2002). Kanun No: 4760. T.C. Resmi Gazete. Yayım. 12.06.2002. Sayı 24783.

Özkoç, M. (Şubat 2016). Gümrük ve Gözetim Uygulaması, *E-Yaklaşım*, Sayı: 278.

Selen U. (2020). Gümrük İşlemleri ve Vergilendirilmesi (10. Baskı), Ekin Kitabevi.

Şahin M.(2019). Gümrük Vergileri (1. Baskı), Gazi Kitabevi.

Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü, Gözetim Uygulaması Kayıt Belgesi (2022). https://files.igmd.org.tr//doc/5042022-120102_gozetim-uygulamasi-kayit-belgesipdf.pdf , (E.T. 30.07.2022)

Ticaret Bakanlığı, Ticaret Politikası Savunma Araçları, https://ticaret.gov.tr/ithalat/ticaret-politikasi-savunma-araclari). (E.T. 20.06.2022).

Türkmen E. ve Gündüz Z. İthalatta Gözetim Uygulamasına İlişkin Danıştay VDDK Kararı, https://www.gsghukuk.com/tr/bultenler-yayinlar/makale-yazilar/ithalatta-gozetim-uygulamasina-iliskin-danistay-vddk-karari.html. (E.T. 01.08.2022).

Vergi Usul Kanunu (1961). Kanun No. 213., T.C. Resmi Gazete. Yayım 10-11-12. 01.1961. Sayı 10703-10704-10705.

Yamuk, H. (Aralık 2020). Gümrük Kanunu'na Aykırı Olarak Tahakkuk Ettirilen veya Tahsil Edilen Gümrük Vergilerinin Kaldırılması veya Geri Verilmesi, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Yıl:8 Sayı: 16, Aralık 2020, ss. 537-576.

KAYNAKÇA

Akyılmaz, B., Sezginer, M., Kaya, C. (2019). *Türk İdare Hukuku* (11. bs.) Savaş Yayınevi.

Altuğ, F. (2020). *Kamu Bütçesi* (2. bs). Beta Yayınları.

Atay, E. E. (2016). *İdare Hukuku* (5. bs). Turhan Kitabevi.

Aykaç, K. (1954). *Şerh ve İzahlı Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun.* Yeni Cezaevi Matbaası.

Barlass, İ. (2017). *Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi.* (1. bs.). On İki Levha Yayıncılık.

Candan, T. (2018). *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun.* (4. bs.). Yetkin Yayınları.

Çelik, S. B. (2018). *Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku.* (3. bs.). On İki Levha Yayıncılık.

Çelikkol, H., Özgeneller, F. (1975). *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve İlgili Danıştay Kararları.* Aksaray Matbaası.

Gerçek, A. (2020). *Kamu Alacaklarının Tahsil Hukuku.* (6. bs.). Ekin Yayınları.

Gözler, K., Kaplan, G. (2018). *İdare Hukuku* (20. bs.). Ekin Yayınevi.

Günday, M. (2015). *İdare Hukuku* (10. bs.). İmaj Yayınevi.

Kalabalık, H. (2014). *İdare Hukukunun Temel Kavram ve Kurumları* (5. bs.). Sayram Yayınları.

Karahanoğulları, O. (2015). *İdarenin Hukukla Kavranması: Yasallık ve İdari İşlemler* (3. bs.). Turhan Kitabevi.

Karakoç, Y. (2020). *Kamu İcra Hukuku Bilgisi.* Yetkin Yayınları.

Kardeş, S. (2010). *Maliye Bakanlığı-Görev ve Yetkiler.* T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No. 2010/404, https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/Maliye-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-G%C3%B6rev-ve-Yetkiler.pdf.

Oktar, S. A. (2020). *Vergi Hukuku.* (15. bs.). Türkmen Kitabevi.

Şimşek, E. (1996). *Amme Alacakları Tahsil Usulü Kanun Şerhi.* (2. bs.). Alfa Basım.

TBMM, (1953). *Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun.* https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc035/kanuntbmmc035/kanuntbmmc03506183.pdf.

Yayla, Y. (2010). *İdare Hukuku* (2. bs.). Beta Yayınları.

Yerlikaya, G. K. (2012). *Açıklamalı ve İçtihatlı 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi.* (1. bs.). On İki Levha Yayıncılık.

Yıldırım, T., Yasin, M., Kaman, N., Özdemir, H. E., Üstün, G., Okay Tekinsoy, Ö. (2018). *İdare Hukuku* (7. bs.). Editör: Turan Yıldırım, Oniki Levha Yayıncılık.

KAYNAKÇA

Alm, J. (2019). What Motivates Tax Compliance?. *Journal of Economic Surveys,* 33(2), 353–388. doi: 10.1111/joes.12272

Arıkan, Z. & Yurtsever, H. (2004). Türkiye'de Mali Affın Nedenleri, Etkileri ve Sonuçları-II, *E-Yaklaşım*, 137. https://portal.yaklasim.com/makale/2004-5/turkiyede-mali-affin-nedenleri-etkileri-ve-sonuclari-ii

Doğan, Z. & Besen, R. (2008). *Vergi Aflarının Mükellefler Üzerindeki Etkisinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma*. Maliye ve Hukuk Yayınları.

Eichfelder, S. & Schorn, M. (2012). Tax Compliance Costs: A Business-Administration Perspective. *FinanzArchiv / Public Finance Analysis*. 68(2), 191-230. *JSTOR*, http://www.jstor.org/stable/23272525

Eichfelder, S. & Vaillancourt, F. (2014). Tax Compliance Costs: A Review of Cost Burdens and Cost Structures *Quantitative Research in Taxation* - Arqus Discussion Papers No:178. http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2535664

Franzoni, L.A. (1998). *Tax Evasion and Compliance*. SSRN http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.137430

İbiş, C. (2004). İşletmelerde Vergi Planlaması. *Mali Çözüm*. 68, 72-79.

Oktar, S. A. (2020). *Vergi Hukuku* (15. bs). Türkmen Kitabevi.

Oktar S. A. & Tunç Z. (2020). Vergi Hukukunda Yanılma Halinde Gecikme Faizi Hesaplanmayacağı Hükmü Dolayısıyla Mücbir Sebeplerin Sonuçlarına İlişkin Bir Değerlendirme. *Vergi Dünyası*, 468, 6-18.

Öncel, M. & Kumrulu, A. & Çağan, N. (2018). *Vergi Hukuku* (27. bs). Turhan Kitabevi.

Peker Kılıçer, İ. (2019). *İşletmelerde Bir Vergiden Kaçınma Yöntemi Olarak Vergi Planlaması: Muhasebe Meslek Mensuplarının Vergi Planlaması ile İlgili Algılarına Yönelik Bir Araştırma*. On İki Levha Yayıncılık.

Pielke, W. (2018). *Tax Compliance*. Springer.

Tunç, Z. (2021a). Gayrimaddi Hakların Transfer Fiyatlandırması Hükümleri Kapsamında Vergilendirilmesi. *Vergi Sorunları*, 388, 109-125.

Tunç, Z. (2021b). 7338 Sayılı Kanun Sonrası Vergiye Uyumlu Mükelleflere Tanınan Vergi İndirimine Yönelik Değerlendirmeler, *Legal Mali Hukuk*, 7(204), 3063-3082.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (2021). *7326 Sayılı Kanun Genel Gerekçe*. https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-3622.pdf

Uygun, E. (2022). Türkiye'de Vergi Affı Uygulamaları ve Kayıtdışılığa Etkisi. *Legal Mali Hukuk***,** 8(209), 1039-1060.

Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun (1953). Kanun No. 6183, T.C. Resmi Gazete. Yayım 28.07.1953. Sayı 8469.

Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (2021). Kanun No.7326, T.C. Resmi Gazete. Yayım 09.06.2021. Sayı 31506.

Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2020). Kanun No.7256, T.C. Resmi Gazete. Yayım 17.11.2020. Sayı 31307.

Gelir Vergisi Kanunu (1960). Kanun No.193, T.C. Resmi Gazete. Yayım 06.01.1961. Sayı 10700.

Kurumlar Vergisi Kanunu (2006). Kanun No.5520, T.C. Resmi Gazete. Yayım 21.06.2006. Sayı 26205.

Vergi Usul Kanunu (1961). Kanun No.213, T.C. Resmi Gazete. Yayım 12.01.1961. Sayı 10705.

Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (2018). Kanun No.7143, T.C. Resmi Gazete. Yayım 18.05.2018. Sayı 30425.

Sonuç olarak dış borçların yeniden yapılandırılmasında Devlet Borç İflas Planı gibi uluslararası bir tahkim mahkemesinin oluşturulması önerilerinin dillendirildiği günümüzde, Paris Kulübü'nün ancak böyle bir yapı içinde yer almayı başarabilmesi durumunda gücü daha da azalmış olarak varlığını sürdürebileceği, yoksa tarihin tozlu sayfalarındaki yerini alacağı ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Areri, D. B. (2019). The Declining Efficacy of Paris and London Clubs: Making the African case fora Hybrid Framework for Sovereign Debt Restructuring,, Thesis, Strathmore University https: // su-plus.strathmore.edu / handle /11071/6628

Brown, R. P. C. ve Bulman, T. J. (2006). "The Evolving Roles of the Clubs in the Management of International Debt", International Journal of Social Economics. 32(1), 11-32.

Buchheit, L ., Chabert, G. , DeLong, C. ve Zettelmeyer, j. (2018). "The Sovereign Debt Restructuring Process", 'The Restructuring Process', in S. Ali Abbas, Alex Pienkowski, and Kenneth Rogoff (eds), Sovereign Debt: A Guide for Economists and Practitioners https:// doi.org / 10.1093 / oso/ 978019 8850823.003.0009.

Caminal, R. O.(2019). Sovereign Debt, ALSF Academy. https: // alsf.academy /sites/default/files/2019-10/2019-10-23-NUM_SOVEREIGN_DEBT.pdf.

Cheng, G. , -Cassou, J. ve Erce, A. (2016). "The Macroeconomic Effects of Official Debt Restructuring: Evidence from the Paris Club", European Stability Mechanism Working Paper No. 21, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2972832

Cheng, G. ve Cassou, J. , D. (2018). "Official Debt Restructurings and Development". Federal Reserve Bank of Dallas Globalization and Monetary Policy Institute Working Paper No. 339. 2-39. https:// www.dallasfed.org /media/documents / institute/wpapers/2018 /0339.pdf.

Dette and Developpement,(2019), How Sovereign Debts are Restructured, and Why an Alternative is Necessary, 1-68. https://dette-developpement.org/IMG/pdf/parisclub.pdf.

Gamara. B. , Pollock, M., Dömeland, D. ve Braga, C. A. P. (2013). Debt Relief and Suatainability, The UN Human Rights Office. https: // www.ohchr.org / sites/default / files/Documents/Issues / Development / RTDBook / PartIIIChapter20.pdf

IvyPanda. (2022). The Paris Club in the International Law Context. https://ivypanda.com/essays/the-paris-club-in-the-international-law-context/

Imam, P. (2018). The Paris Club and Official Bileteral Debt, İnternational Monetary Fund. https://www.imf.org › debt-slides-hipc-presentation.

Jones, S. G. (1987). "The Paris Club And The Poorer Countries / Le Club De Paris Et Les Pays Les Plus Pauvres", Savings and Development, (11)2, 137-159.

Kundi, M. A. (2016). "Paris Club, International Debt Regime and Pakistan", Pakistan Horizon, 69 (4), 15-25.

Lambert. T. (2011). Debt Restructuring Experience: the Paris Club, https: // www.lazard.com/media / 452075 / 20220506-lazard-policy-brief-on-comparability-of-treatment_vf.pdf.

Schlegl, M. , Trebesch, C. ve Wright, M. L. J. (2019). The Seniority Structure of Sovereign Debt, Working Paper.759, 1-61. https://www.cesifo.org/DocDL/cesifo1_wp7632.pdf.

Megliani, M. (2015). Sovereign Debt: Genesis-Restructuring-Litigation, Springer.

Milenković, I. ve Milenković, D. (2011). "Club de Paris and London Club", Bankarstoo. https: // www.researchgate.net/publication/286382025_Club_de_Paris_and_London_Club/link /56684f7908ae7dc22ad2044e/download

Pascal, E, C.(2007). Paris Club: Intergovernamental Relaıions in Debt Restructuring. İnitiative for Policy Dialogue Working Paper Series, 7. 1-48. https: // policydialogue.org/ files/publications/papers/ 01_ Paris_ Club_intergovernmental.pdf

Reinhart, C. , Savastano, M. A.ve Rogoff, K. (2003). "Debt Intolerance", Brookings Papers on Economic Activity", 2003(1), 1-60.

Rieffel, L. (2003). Restructuring Sovereign Debt: The Case for Ad Hoc Machinery, Brookings Instution Press, Washington DC.

Schlegl, M. , Trebesch, C. Ve Mark L.J. Wrigh, M. L. J. (2019). The Seniorıty Structure Of Sovereign Debt, NBER Working Paper Series. https: // www.nber.org / system/files /working papers /w25793/ w25793.pdf

Sihaloho, H. D. ve Barus, F. V. I. (2006). Paris Club. Pusat Pendıdıkan Dan Studı Kebanksentralan (Ppsk) Bank Indonesıa, Jakarta, Mei. https:// opac. perpusnas.go.id/DetailOpac.aspx?id=403373#

Stambuli, P. K. (1999). "Paris Club Debt Relief, Multilateral Frameworks and Implications for Poor Country Debt", Pre-doctoral research Paper, Department of Economics, University Of Surrey. https:// econwpa.ub.uni-muenchen.de/econ-wp/if/papers/0301/0301003.pdf.

Vilanova, J. C. and Martin, M. (2001). The Paris Club, Debt Relief and İnternational Ltd. https://docplayer.net/7856359-Publication-no-3-the-paris-club-juan-carlos-vilanova-and-matthew-martin.html

Viterbo, A. (2022). "The Role of the Paris and London Clubs: Is It Under Threat", The Hague Centre for Studies and Research,1-36.

Weiss, M. (2013). "The Paris Club and International Debt Relief", Congressional Research Service. https//crsreports.congress.gov/ product/pdf/RS/RS21482/17.

Witerbo, A. (2020). The Role of the Paris and London Clubs: Is It under Threat?, CIN ECA IRIS Institutional Research Information System, https://iris.unito.it/handle/2318/1740392

ENTELEKTÜEL SERMAYE

Türkiye Muhasebe Standartları ve İşletme Performansı Açısından Değerlendirme

Dr. Serkan DEMİRKAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-83-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

1. BÖLÜM
ENTELEKTÜEL SERMAYE VE UNSURLARI

1.1 BİLGİ EKONOMİSİ VE ENTELEKTÜEL SERMAYE 3
1.1.1 Bilgi Ekonomisi 3
1.1.2 Entelektüel Sermayenin Kapsamı 7
1.1.3 Entelektüel Sermaye Kavramının Tanımlanmasında Karşılaşılan Zorluklar 8
1.2 ENTELEKTÜEL SERMAYENİN TANIMI, GELİŞİMİ VE ÖNEMİ 9
1.2.1 Entelektüel Sermayenin Tanımı 9
1.2.1.1 Entelektüel Varlık 12
1.2.1.2 Entelektüel Mülkiyet 13
1.2.2 Entelektüel Sermayenin Gelişimi 15
1.2.3 Entelektüel Sermayenin Önemi 17
1.2.4 Bilgi ve Entelektüel Sermaye Yönetimi 21
1.2.5 Entelektüel Sermayenin Unsurları 22
1.2.5.1 İnsan Sermayesi 28
1.2.5.2 Müşteri Sermayesi 30
1.2.5.3 Yapısal Sermaye 32
1.2.6 Entelektüel Sermaye Yönetim Süreci 35

2. BÖLÜM
ENTELEKTÜEL SERMAYENİN ÖLÇÜLMESİ

2.1 ENTELEKTÜEL SERMAYENİN ÖLÇÜMÜ VE ÖNEMİ 39
2.1.1 Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinin Önemi 40
2.1.2 Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Karşılaşılan Problemler 41
2.1.3 Entelektüel Sermayenin Değere Dönüştürülmesi Süreci 42
2.1.4 Entelektüel Sermayeyi Ölçmeye Yönelik Yaklaşımlar 43
2.1.4.1 Entelektüel Sermayenin İşletme Bazında Ölçülmesi 43
2.1.4.1.1 Piyasa Değeri Eksi Defter Değeri Yöntemi 43
2.1.4.1.2 Piyasa Değeri/Defter Değeri Yöntemi 44
2.1.4.1.3 Tobin'in Q Oranı Yöntemi 44
2.1.4.1.4 Hesaplanmış Maddi Olmayan Değer Yöntemi 45
2.1.4.2 Entelektüel Sermayenin Unsur Bazında Ölçülmesi 47
2.1.4.2.1 Dengeli Puan Tablosu Yöntemi 48

2.1.4.2.2 Skandia Kılavuzu 52
2.1.4.2.3 Entelektüel Sermaye Endeksi Yöntemi 56
2.1.4.2.4 Teknoloji Brokeri Yöntemi 57
2.1.4.2.5 Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli 58
2.1.4.2.6 Sullivan'ın Entelektüel Sermaye Ölçüm Yöntemi 60
2.1.4.2.7 Entelektüel Katma Değer Katsayısı Yöntemi 61
2.1.4.2.8 Değer Kaşifi (The Value Explorer) 65
2.1.4.2.9 Kapsayıcı Değerleme Metodolojisi 65
2.1.4.2.10 Ağırlıklandırılmış Patentler (Citation-Weighted Patents) 65
2.1.4.2.11 Gelecek Muhasebesi (Accounting for the Future) 66
2.4.2.12 Yatırımcı Piyasa Değeri (Investor Assigned Market Value) 66
2.1.4.2.13 İnsan Kaynakları Muhasebesi 66
2.1.4.2.14 Bilgi Sermayesi Kazançları 66
2.1.4.2.15 Toplam Değer Yaratımı (Total Value Creation) 67
2.1.4.2.16 Meritum Projesi 67
2.1.4.2.17 OECD Projesi 70
2.1.4.2.18 DATI Projesi ve Danimarka Entelektüel Sermaye Kılavuzu 71
2.2 İŞLETME PERFORMANSI TANIMI, ÖNEMİ VE ÖLÇÜLMESİ 72

3. BÖLÜM
TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI BAĞLAMINDA ENTELEKTÜEL SERMAYENİN FİNANSAL TABLOLARDA RAPORLANMASI

3.1. ENTELEKTÜEL SERMAYENİN RAPORLANMASINA İLİŞKİN LİTERATÜR ÖZETİ 76
3.2. ENTELEKTÜEL SERMAYENİN FİNANSAL TABLOLARDA SUNUMU 78
3.3. ENTELEKTÜEL SERMAYENİN TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 83
3.3.1. Kavramsal Çerçeve Standardı Bağlamında Değerlendirme 84
3.3.2. TMS-1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı Bağlamında Değerlendirme 88
3.3.3. TFRS-13 Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü Standardı Bağlamında Değerlendirme 90
3.3.4. TMS-38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı Bağlamında Değerlendirme 91
3.3.5. TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Bağlamında Değerlendirme 94

4. BÖLÜM
ENTELEKTÜEL SERMAYENİN İŞLETME DEĞERİ VE PERFORMANSI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARA YÖNELİK BİR UYGULAMA

4.1. UYGULAMANIN KAPSAMI VE GELİŞİMİ 95
4.2 UYGULAMANIN KONUSU 97
4.3 UYGULAMANIN AMACI 97
4.4 UYGULAMANIN YÖNTEMİ 97
4.4.1 Bağımlı Değişkenlerin Hesaplanması 98
4.4.2 Bağımsız Değişkenlerin Hesaplanması 98
4.4.3 Kontrol Değişkenleri 101
4.5 AMPİRİK ANALİZ VE BULGULAR 101

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 113

KAYNAKÇA 117

KAYNAKÇA

Agndal, H. ve U. Nilsson; ‘‘Generation of Human and Structural Capital: Lessons from Knowledge Management’’,**The Electronic Journal of Knowledge Management**,Vol.4, Issue.2, 2006

Akal, Z.; **İşletmelerde Performans Ölçü ve Denetimi**, MPM, Yayın No. 473. Ankara, 1992

Akın, A. ; ‘‘Bilgi Çağı İşletmelerinde Yeni Örgütsel Yapılanma’’, **Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt.18. Sayı.3-4. 2003

Akın, A., S. Aslanoğlu ve İ.Yüksel; “Entelektüel Sermaye Bileşenlerinin Ağırlıklarının Analitik Hiyerarşi Proses Yöntemiyle Belirlenmesi”,**14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi**, 25-27 Mayıs 2006, Erzurum

Aksöyek, İsmet; **Halka Açılan İşletmelerde İşletme Değerinin Belirlenmesine Yönelik Yaklaşımların Mukayeseli Olarak İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 1999

Al-Ali, Nermien; **Comprehensive Intellectual Capital Management**, Step-by-Step. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2003

Arge Danışmanlık A.Ş.; **Entelektüel Sermaye**, İstanbul: BZD Yayıncılık, 2005

Aslanoğlu, S. ve İ. Zor; ‘‘ Bilgi Varlıklarının Değerlemesi: Entelektüel Sermaye Ölçüm ve Değerleme Modelleri; Karşılaştırmalı Bir Analiz’’, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı.29, Ocak 2006

Aslanoğlu, S. ve Zor, İ. (2006). Bilgi Varlıklarının Değerlemesi: Entelektüel Sermaye Ölçüm ve Değerleme Modelleri; Karşılaştırmalı Bir Analiz. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 29 : 152-165.

AYDIN, Nurhan; "Halka Açılmada Arz edilecek Hisse Senedi Değerinin Belirlenmesi", Verimlilik, Cilt: 19, Sayı: 4, Nisan-1990

Baltagi, B. H., . Econometric analysis of panel data, Chichester: John Wiley & Sons, 2013

Baltagi, B.. Econometric Analysis of Panel Data. John Wiley & Sons., 2008.

Barca, M.; ‘‘ Yeni Ekonomide Bilgi Yönetiminin Stratejik Önemi’’, **I.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı**, Kocaeli Üniversitesi İİBF, İzmit, 2002

Barutçugil, İsmet S.; ‘‘Bilgi Yönetimi’’ , **Active Finans**, Yıl:2, Sayı:12, Nisan-Mayıs 2000

Bayazıtlı, Ercan (Çev.), Entelektüel Sermaye: Gelecek Binyılın Katma-Değer Başarısında Anahtar, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, TÜRMOB, Yıl: 1, Sayı: 2, Ankara Ekim 2000

Bayer, E.; ‘‘Entellekteül Sermaye ve Bileşenlerinin İşletmelerin Kurumsallaşma Süreçlerine Etkilerinin Geliştirilmesinde Yöneticilerin Liderlik Rollerinin Belirlenmesi’’, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Vol.3. No.1, 2005

Bontis, N.; ‘‘ Assesing Knowledge Assets: A Review of the Models Used to Measure Intellectual Capital’’, **Internaional Journal of Management Review**, Volume.3. Issue.1. March 2001

Bontis, N.; **There is a price on your head: Managing Intellectual Capital Strategically**, Business Quarterly, Summer, 1996

Bontis, Nick; ‘‘Intellectual Capital:an Exploratory Study That Develops Measures and Models’’,**Management Decision** 36/2,1998

Bontis,Nick, Dragonetti Nicola C., Jacobsen Kristine and Roos Göran,‘‘The Knowledge

Bradley, Keith; ‘‘Intellectual Capital and The Wealth of Nations II’’, **Business Strategy Review**, Vol.8 Issue 4.,1997

British Government White Paper, 1999

Brooking, Annie; ‘‘The Management of Intellectual Capital’’,**Longe Range Planning**, Cilt:30, 1997

Brooking, Annie; **Intellectual Capital: Core Asset for The Third Millenium Enterprise**, International Thomson Business Press,London,1998

Bukowitz, Wendi;‘‘Benchmarking Intellectual Capital Measurement Practices’’, **Measuring & Valuing Intellectual Capital Conference** , London , 16-17 June 1998

Chambers, N.; **İşletme Değerlemesi**, Avcıol Basım Yayın, İstanbul 2005

Chang, A. ve C. Tseng; ‘‘Building customer capital through relaionship marketing activities’’, **Journal of Intellectual Capital**, Vol.6. No.2. 2005

Chang, S., S. Chen, ve J. Lai; **The Effect of Alliance Experience and Intellectual Capital on The Value Creation of International Strategic Alliances**, Omega, 2008

Coşkun, A. ;’’Bankaların Stratejik Performans Yönetiminde Performans Karnesi Kullanımı’’, **Bankacılar Dergisi**, Sayı. 56, 2006 Çalkıvık, G. ;“Yeni Ekonomi ve Bilgi Yönetimi” Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Yıl. 3, S.15, 2000

Croissant, Y., & Millo, G, Panel data econometrics in R: The plm package. Journal of statistical software, 27(2), 1-43, 2008

Çelik, Arzum Erken ve Selçuk Perçin; "Entelektüel Sermayenin İşletme Bazında Ölçülmesi ve Çıkrıkçı, M. ve A. Daştan,; ''Entelektüel Sermayenin Temel Finansal Tablolar Aracılığıyla Sunulması'', **Bankacılar Dergisi**, Sayı 43, 2002

Demirkol, İsmet; **Entelektüel Sermayenin İşletme Değerine Etkisi ve İMKB'de Sektörel Uygulamalar**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006

Doğan, N.K.; ''Entelektüel Sermaye Yönetimi Yaklaşımı ve Entelektüel Varlıkların Korunmasına Yönelik Öneriler'', **Yönetim**, İ.Ü. İşletme Fakültesi, İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi, Yıl 15, Sayı 47, Şubat 2004

Donaldson, Thomas, Lee Preston, "The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence and Implications", **Academy of Management Review**, Cilt: 20, Sayı: 1, 2001

Driscoll, J. C., & Kraay, A. C., Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. Review of economics and statistics, 80(4), 549-560, 1998

Drucker, Peter; **Gelecek İçin Yönetim**, Çeviren: Fikret Üçcan ,Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1995

Dzinkovvski, Ramona; ''The Measurement and Management of Intellectual Capital: An Introduction'', **Management Accounting**, Cilt:78, Sayı:2, Şubat 2000

Edvinsson ,Leif, and M. S. Malone; **Intellectual Capital: Realizing Your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower**, HarperBusiness Press, New York, NY, 1997

Edvinsson, Leif; ''Devoloping Intellectual Capital at Skandia'', **Longe Range Planning**, Cilt:30 Sayı:3, Haziran 1997

Edvinsson, Leif; ''Devoloping Intellectual Capital at Skandia'', **Longe Range Planning**, Cilt:30, Sayı:3, Haziran 1997

Edvinsson, Leif; "Devoloping Intellectual Capital at Skandia", Longe Range Planning, Cilt:30 Sayı:3, Haziran 1997

Elitaş, C. ve B. Demirel; Entelektüel Sermayenin Muhasebeleştirilmesi; Aşıkoğlu, R., M. Kurt ve K. Özcan (Edi), **Entelektüel Sermaye**, Gazi Kitabevi, Ankara 2008

Ercan M. Kamil, Başaran, Öztürk ve Kartal Demirgüneş; **Değere Dayalı Yönetim ve Entelektüel Sermaye**, Gazi Kitabevi, Ankara, Ekim 2003

Ercan, M. Kamil, Üreten Akyan; **İşletme Değerinin Tespiti ve Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Birinci Baskı, Ankara, 2000

Ergun, Ülkü; "Yönetsel Performansın Geliştirlmesinde Yeni Yaklaşımlar: Mükemmellik Modeli ve Balanced Scorecard", **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt 4, Sayı:1, Mart 2002

Erhan. D. U.; **Entellektüel Sermaye Ölçülmesi Degerlemesi Muhasebelestirilmesi Bir Teknoloji Şirketi Uygulaması**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi , 2003

Erkal, E. Zekeriya; **Entelektüel Sermaye, Ölçülmesi ve Raporlanması**. İstanbul: Derin Yayınları, 2006,

Erkuş, H. Geleneksel raporlama Yöntemlerinin Yeni Ekonomi Karşısındaki Durumunun İrdelenmesi ve Entelektüel Sermayenin Raporlanması, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF dergisi, 9(2): 303-324, 2004, ss. 313-314.

Erkuş, Hakan; **Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi ve raporlanması,** İnönü Üniversitesi sosyal Bilimler enstitüsü, Malatya 2003

Ermem, A.E.; **Strateji Odaklı Organizasyonel Performans Yönetim Sistemi Kapsamında Entelektüel Sermaye Performansının Ölçümü**, Sakarya Üniversitesi SBE, Doktora Tezi, 2002

Ertuğrul, Murat; **Entelektüel Sermayenin İşletme Değeri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000

Esther,Dyson; "Looking Ahead:Implications Of The Present Mirror,Mirror on The Wall", **Harvard Business Review**,Eylül Ekim 1997

Firer, Steven, Mitchell Williams, **"Intellectual Capital and Traditional Measures of Corporate Performance"**, Journal of Intellectual Capital, Cilt: 4, Sayı: 3, 2003

Flöstrand, Per. ; The Sell Side- Observations on Intellectual Capital Indicators, **Journal of Intellectual Capital**, Vol.7. No. 4. 2006

Fortune 500, Türkiyenin En Büyük Şirketleri, Yıl. 1. Sayı. 10. Temmuz, 2008. http://www.12manage.com/methods_value_based_management.html.(19.10.2008). www.iso.org.tr, 01.08.2021

Ghosh, D. ve A. Wu; ''Intellectual Capital and Capital Markets: Addional Evidence'', **Journal of Intellectual Capital**, Vol.8. No.2. 2007

Goh, P.C. ;Intellectual Capital Performance of Commercial Banks in Malasia, **Journal of Intellectual Capital**, Vol.6. No.3. 2005

Gökmen, Habil; ''İşletmelerde Entelektüel Sermaye Yatırımlarının Önemi ve Etkileri'', **DEÜ İşletme Fakültesi Dergisi**, Vol.4. No.2. 2003

Grafström, Gottfried; Edwinsson, Leif; Accounting For Minds, Larsherberts Ofset, Sweeden,1998

Grantham, Cahrles E.; '' A Framework fort he Management of Intellectual Capital in the Halth Care Industry'', **Journal of Health Care Finance**, Cilt:23 Sayı:3, 1997

Guthrie, J.; "The Management Measurement and the Reporting of Intellectual Capital",**Journal of Intellectual Capital**, Vol:2, No.1, 2001

Güzelcik, Ebru ;**Küresellesme ve İşletmelerde Değişen Kurum imajı**, Sistem Yayıncı-lık, İstanbul 1999

Hausman J, "Specification Tests in Econometrics." Econometrica, 46, 1251–1271, 1978

Hausman J, Taylor W, "Panel Data and Unobservable Individual Effects." Econometrica, 49, 1377–1398, 1981

Hill Co. Bontis, N. ,Intelectual capital: an explotary study that develops easures and models, **Management Decision**, 1998, 36/2

Hoechle, D., Robust standard errors for panel regressions with cross-sectional dependence. The stata journal, 7(3), 281-312, 2007

İpçioğlu, İ.; "KOBİ'lerin Entelektüel Sermaye Yapısının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", **4.Verimlilik ve KOBİ'ler Kongresi**, İstanbul Kültür Üniversitesi, 7-8 Aralık. 2007

İraz, R. ve Ş. Özgener.; "Relationship Between Intellectual Capital and Performance in SMEs:A Case of Konya", **International Strategic Management Conference**, June 23-25, Çanakkale, 2005

Johanson ve Diğerleri; ''**The Japanese Goverment's Intellectual Capital Reporting Guideline''**, Journal of Intellectual Capital, Vol.7. No.4. 2006

Jones, Jeffrey D., ''Valuing Small Business.What is Your Worth?'', **www.certifiedbb.com**

Kalkan, A.; **Kobilere Sağlanan Desteklerin Örgütsel Performansa Etkileri**, GYTE, SBF Doktora Tezi, 2005

Kaplan Robert S. And David P. Norton; ''Using Balanced Scorecard as a Strategic Management System'', **Harvard Business Review**, January-February, 1996

Kaplan Robert S. And David P. Norton; ''The Balanced Scorecard-Measures That Drive Performance'',**Harvard Business Review**, January-February 1992

Kaplan Robert S. And David P. Norton; **Balanced Scorecard-Şirket Stratejisini Eyle-me Dönüştürmek**, Çev.Serra Egeli, Sistem Yayıncılık, İstanbul

Kaplan Robert S. And David P., Norton; ''Putting the Balanced Scorecard to Work'', **Harvard Business Review,**September-October, Nr:5(71), 1993

Kara, H.S. ;**Lojistik Dış Kaynaklama Uygulamalarının Örgüt Performansı Üzerine Etkileri**, CBÜ, SBE Yüksek Lisans Tezi, 2007, Manisa

Karacan, S. **Entelektüel Sermayenin Muhasebeleştirilmesi ve Finansal Durum tablosunda sunulması**. Ankara: Orient yayınları, 2007, ss.77-78.

Karagülle, Halil; **An Empirical Study on Tobin's q-ratio**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü,1994

Karslı, Muharrem; **Sermaye Piyasası**, 4. Baskı, İrfan Yayıncılık, İstanbul, 1994

Kayalı, Cevdet, Ayşe Yereli, Ada Şebnem, "**Entelektüel Katma Değer Katsayısı Yöntemi Kullanılarak Entelektüel Sermayenin İşletme Değeri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma**", Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1, 2007

Kerimov, Ruslan; **Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi, Raporlanması ve İşletme Performansına Etkisi: Örnek Bir Uygulama**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2011

Khan, S.; Intellectual Capital and the Perceived Relevance of the Balanced Sheet as a Value

Kutlu, H. A. (2009). Entellektüel Sermaye: Türkiye Muhasebe Sisteminde Raporlanabilir mi?, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 27(1) : 235-257.

Lester C. Thurow; **Kapitalizmin Geleceği, (Çev. Serpil DEMİRTAŞ, Nebil İLSEVEN)**, Sabah Kitapları, İstanbul 1997

Lıppıtt, Jeffrey ve Nicholas, Mastacchio; ''Developing Capitalization Rates for Valuing a Business'' **CPA Journal**, Cilt:65, Sayı:11, Kasım 1995

Lynn, Bernadette; ''Entelektüel Sermaye Gelecek Binyılın Katma Değer Başarısında Anahtar'', (Çeviren:Ercan Bayazıtlı), **Muhasebe ve Denetimee Bakış Dergisi**, 2000

Lynn, Bernadette; ''Intellectual capital'', **The Management Accounting Magazine**, Cilt:72 Sayı:1, Şubat 1998

Markus, M.L.; ''Toward a Theory of Knowledge Reuse; Types of knovriedge Reuse Situations and Factors in Reuse Succes'', **Journal of Management Information Systems**, Cilt: 18, Sayı: 1,2001

Marr, B. ; ''Measuring and Managing Intangible Value Drivers'', **Business Strategy Series**, Vol.8. No.3. 2007

Marr, B., Gupta, O., Pike, S. ve Ross, G., "Intellctual Capital and Knowledge Management Effectiveness", **Management Decision**, No: 41/8, 2003

Mavrinac, Sarah and Siesfeld, Anthony G.; ''An Exploratory Investigation of Investors' Information Needs and Value Priorities'', **Enterprise Value in the Knowledge Economy: Measuring Performance in the Age of Intangibles**, 1997

MCCARTER, Mary B. Ve ASCLWALD, Kathryn F; **The Market Comparable Approach Using Public Market Data**, **Handbook of Business Valuation**, John Wiley&Sons, 1992

McElroy, Mark W; "Social Innovation Capital", **Journal of Intellectual Capital**, Vol.3, No.1, 2002

Measure for Corporations, **Journal of American Academy of Business**, Cambridge, Mar 2008, Vol.12. No.2.

Measuring And Reporting Intellectual Capital, Published By The Strategic Policy Branch Industry,Canada,September1999, http://strategis.ic.gc.ca/epic/internet/ inicepszpo.nsf/vwGeneratedInterE/h_pi00003e.html

Müller, Claudia; "The 3 Ms of Intellectual Capital: Measuring, Monitoring and Managing", **Session K-2**, University of Innsbruck, Austria

Noe, Raymond A.; **İnsan Kaynaklarının Eğitimi ve Geliştirilmesi**, Çev: Canan Çetin, Beta Yayınları, İstanbul 2009

O'Brien, David Julian; ''The Value of Knowledge Management'', Project 32932, June 2002

Öge, Serdar; "Entelektüel Sermaye: İşletmeler İçin Yeni Bir Değer", **Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 16, sayı 5-6, 2002

Önce, Saime; **Muhasebe Bakış Açısı ile Entelektüel Sermaye**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1999

Özbaşar, Ş.; "Aile Şirketlerinde Entelektüel Sermayenin Yönetimi", **2. Aile İşletmeleri Kongresi**, 14-15 Nisan, İstanbul 2006

Özevren, Mina; **İşletmelerde Değer Yönetimi**. İstanbul, Beta Yayınları, 2008

Özgen, İnan ve Murat, Türk; ''Bilgi Toplumunda Yeni Bir Yönetim Felsefesi: Bilgiye Dayalı Organizasyonlar'', **Verimlilik Dergisi**, Şubat 1998

Öztek, Y. ; ''Performans Ölçümünde Esas Alınan Ölçütler'', **Marmara Üniversitesi SBE Öneri Dergisi**, C.6. S.23. Ocak 2005

Pablos, P.O. ; ''Evidence of intellectual capital measurement from Asia, Europe and The Middle East'', **Journal of Intellectual Capital**, Vol.3. No.2. 2002

Parker, C.;'' Performance Measurement'', **Work Study**, 2000

Pena, Inahi; ''Intellectual Capital and Business Start-up Success'', **Journal of Intellectual Capital**, Vol.3 No.2 ,2002

Petty, R. ve J. Guthrie.; "Intellectual Capital Literature Review Measurement, Reporting and Management", **Journal of Intellectual Capital**, Vol. 1, No. 2, 2000

Pike, Philip and Stephan; ''Accounting, Emprical, Measurement and Intellectual Capital'', **Journal of Intellectual Capital**, Vol.2, No.3. 2001

Pulic, Ante;"Measuring The Performance of Intellectual Potential ın Knowledge Economy", http://www.measuring-ip.at, (15.08.2021)

Rodov, I. ve Leliaert, P. FiMIAM: Financial Method of Intangible Assets Measurement, **Journal of Intellectual Capital**, Vol.3. No.3. 2002

Roos, G. Ve Roos, J.;"Measuring Your Company's Intellectual Performance", **Longe Range Planning**, Vol.30, no.3, ss. 413-426, 1997

Rupert, Booth ; "The Measurement of Intellectual Capital", **Management Accounting**, November 1998

Saint-Onge, Hubert; "Human Structural and Customer Capital", **Measuring & Valuing Intellectual Capital Conference** ,London, 16-17 June 1998

Sarıay, İ. Ve Özulucan A. Türkiye Muhasebe Standartları açısından Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulması,Mali Çözüm, 29(152),13-61, 2019, s. 39

Sipahi, B. Entelektüel Sermayenin Finansal Durum tablosunda Raporlanmasına İlişkin Yaklaşımlar, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 2004, 24:146-149.

Sipahi, Barış; "Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Raporlamasına İlişkin Yaklaşımlar", M**uhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 24, Ekim 2004

Stewart, Thomas A.; **Entelektüel Sermaye: Kuruluşların Yeni Zenginliği**, (Çev: Nurettin ElHuseyni), Kontent kitabevi, İstanbul, 1997

Stewart, Thomas A; "Brainpower" , **Fortune** , Vol.123 No.11,42-60,3 Haziran 1991

Stravic, S.Mc., " A Really Balanced Scorecard", **Heatth Forum Journal**, San Francisco, May-Jun 1999

Sulaoğlu, T.; "Bilgi Ekonomisinde işçi İşveren İlişkilerinin Yeni Düzeni ve İnsan Kaynakları Yönetiminden Beklenenler", öneri, **M.Ü. Sosyal Bilimler Enstiüsü Dergisi**, Cilt:5, Sayı: 17, Yıl: 8

Sullivan, P.H.; "Profiting From Intellectual Capital", **Journal of Knowledge Management**, Vol. 3. No.2.1999

Sullivan, P.H.; **Profiting from Intellectual Capital**, John Wiley & Sons, Inc., New York, 1998

Sullivan, Patrick H.; **Value Driven Intellectual Capital**, John Wiley and Sons Pres, New York, 2000

Sullivan, Patrick H.; **Value-Driven Intellectual Capital**, John Wiley&Sons Press, New York, 2000

Sveiby, K.E.; "A knowledge-based theory of the firm to guide in strategy formulation" **Journal of Intellectual Capital**, Vol:2, No:4, 2001

Sveiby,Karl-Eric; "Measuring Intangibles and Intellectual Capital-An Emerging First Standart" (Internet Version), www.sveiby.com.au/EmergingStandard.html

Şamiloğlu, F.; " Entelektüel Sermaye: İMKB'de Hiise Senetleri İşlem Gören Bankalar Üzerine Bir Uygulama", **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı.31, Temmuz 2006

Şamiloğlu, F.; **Entelektüel Sermaye**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2002

The Measurement and Management of Intellectual Capıtal:An Introduction(Internet; Version),Issued by International Federation of Accountants,www.ifac.org., (01.08.2021)

Toolbox:A review of The Tools Available To Measure and Manage Intangible Resources"**European Management Journal**, Vol. 17, Is. 4, Summary Plus, August 1999

Torres-Reyna, O., **Getting started in fixed/random effects models using R. Data & Statistical Service**s. Princeton University, 2010

Tsan, W. ve C. Chang; " Intellectual Capital System Interaction in Taiwan", **Journal of Intellectual Capital**, Vol.6. No.2. 2005

Turunç, Ö.; **Bilgi Teknolojileri Kullanımının İşletmelerin Örgütsel Performansına Etkisi: Hizmet Sektöründe Bir Araştırma**, SDÜ, SBE Doktora Tezi, Isparta 2006

Upton, Wayne S.; "Business and Financial Reporting, Challenges From the New Economy", **FASB Special Report,Financial Account Series** No.219 –A April 2001

Van Den Berg, Herman; "Models of Intellectual Capital Valuation:A Comparative Evaluation",2002

Williams, Ruth, Wendi R, Bukowitz; "The Yin and Yang of Intellectual Capital ManageMent: The Impact of Ownership on Realizing Value from Intellectual Capital", **Journal of Intellectual Capital**, Vol. 2 No.2., 2001

Wu, A.; "The Integration Between Balanced Scorecard and Intellectual Capital", **Journal of Intellectual Capital,** Vol.6. No.2. 2005

www.madval.com/pricing.html, (16.09.2021)

Yelkikalan, N. ve M. Ener; "İşletmelerde Toplam Kalite Yönetimi Uygulamasının Entelektüel Sermaye Yönelimi Manifestosu", **2. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi**, İzmit, Mayıs 2003

Yereli, N. A. ve Gerşil, G. (2005). Entelektüel Sermayeyi Ölçme ve Raporlama Yöntemleri. **Yönetim ve Ekonomi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 12(2) : 17-30.

Yıldız, B., & Demireli, E. . "Nakit Yönetimini Etkileyen Değişkenler Üzerine BİST Perakende Sektöründe Panel Veri Analizi". **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 12(2), 416-429, 2009

Yıldız, S. ,"Entelektüel Sermaye Faaliyet Raporu Önerisi: Özel Sermayeli Mevduat Bankalarında Bir Araştırma". **Bankacılar Dergisi**, 2010, 75 : 34-50

Yıldız, S. **Entelektüel Sermayenin İşletme Performansına etkisi: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma Yayımlanmamış Doktora tezi**, Marmara Sosyal Bilimler enstitüsü, 2010, İstanbul, ss.35-36.

Yörük, N. ve M. S. Erdem; "Entelektüel Sermaye ve Unsurlarının, İMKB'de İşlem Gören Otomotiv Sektörü Firmalarının Finansal Performansı Üzerine Etkisi", **Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2.

Zeileis, A., Hothorn, T., Diagnostic Checking in Regression Relationships. R News 2(3), 7-10. URL https://CRAN.R-project.org/doc/Rnews/, 2002

Zor, İ. ve Bulut E. "Entelektüel Sermayenin Finansal durum tablolarıa Yansıtılması", **Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi**, 8: 96-113, 2013)

OLAĞANÜSTÜ DÖNEMLERDE ENFLASYON OLGUSU VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Sebahattin KOÇ

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz Ulvi UZUN

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-65-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

TAKDİM

Temel ekonomik problemlerden biri olan enflasyon olgusu, son dönemlerde yaşanan Covid-19 salgını, Rusya-Ukrayna krizi, iklim değişikliği sorunları ve çeşitli küresel faktörler nedenleriyle tekrardan dünya gündemine oturarak birçok ülke ekonomisinin en büyük sorunu haline gelmiştir. Özellikle pandemi sonrası ekonomik aktivitede meydana gelen artış, tedarik zincirlerinde görülen aksamalar ve birçok mal ve hizmet fiyatlarında görülen sürekli artışlar küresel enflasyonun 2008 krizinden bu yana en yüksek seviyesine çıkmasına neden olmuştur. Böylesi bir ortamda başta Amerikan Merkez Bankası (FED) olmak üzere birçok gelişmiş ülke merkez bankaları olağan dışı bir biçimde ciddi faiz artırımları yaparak enflasyonu dizginlemeye çalışmaktadırlar. Bununla birlikte, özellikle Türkiye gibi petrol ithalatçısı olan gelişmekte olan ülkeler Rusya-Ukrayna savaşının etkisiyle yükselen petrol fiyatlarından olumsuz etkilenmektedir. Maliyet enflasyonu şeklinde başlayan ve tüketici enflasyonu olarak devam eden bu soruna politika yapıcılar çeşitli çözümler üretmektedirler. Örneğin, Türkiye'de bu sorunun bir sonucu olan dolarizasyon olgusunun önüne geçmek için 'Kur Korumalı Mevduat' enstrümanı geliştirilmiştir. Özetle; geçmişten günümüze başta dar ve sabit gelirliler olmak üzere toplumun her kesiminin satın alma gücünün azalmasına, gelir ve servet dağılımının bozulmasına, yatırım ve üretim kararlarının olumsuz etkilenmesine ve daha birçok soruna yol açan enflasyon olgusu bugün de gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun tüm ülke ekonomilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda eserimiz olağanüstü dönemlerde görülen ve kısa bir zaman zarfında tüm dünyayı etkisi altına enflasyon olgusunu ve enflasyonla mücadeleyi kapsayan çözüm önerilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

"Türkiye'de Elektrik Ve Doğal Gaz Fiyat Değişimlerinin Tüfe Üzerindeki Dolaylı Etkileri: Var Analizi" adlı kitap bölümü, Doç. Dr. Ayşe DURGUN KAYGISIZ tarafından kaleme alınmıştır. Bu kapsamda çalışma, günümüzdeki küresel enflasyon artışına en fazla neden olan enerji faktörünün elektrik ve doğal gaz fiyat değişimlerinin tüfe üzerindeki dolaylı etkilerini Türkiye örneği üzerinde incelemektedir. "Sağlık Harcamalarının Tüketici Fiyat Endeksi Üzerine Etkisi" adlı kitap bölümü, Arş. Gör. Buket AYDIN tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, insan hayatında en önemli faktör olan sağlık ve dolayısı ile sağlık harcamalarının tüketici fiyat endeksi üzerindeki etkileri kaleme alınmıştır. "Türkiye Ekonomisinde Petrol Fiyatı Ve Döviz Kuru Volatilitesinin Enflasyon Üzerine Etkisi: Covid-19 Dönemi Üzerine Bir İnceleme" adlı kitap bölümü Arş. Gör. Dr. Hakan KAYA tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada, Türkiye ekonomisinde önemli bir paya sahip olan petrol ve döviz kuru volatilitesinin Türkiye örneği üzerinde enflasyona olan etkileri incelenmiştir. "Koronomik Krizde Politika

Faiz Kararları Ekseninde Enflasyon İle Mücadele Yaklaşımları" adlı kitap bölümü, Dr. Öğr. Üyesi Deniz MACİT tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, koronomik kriz dönemlerinde politika yapıcıların almış oldukları politika faiz kararlarının enflasyon ile mücadelesi ve çözüm önerileri incelenmiştir. "İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Bir Değerlendirme" konulu kitap bölümü Arş. Gör. Dr. Olcay Besnili MEMİŞ tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, alanda genel kabul görmüş işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişki ele alınarak Türkiye üzerinden bir değerlendirme incelenmiştir. "Yüksek Enflasyon Ortamında Enflasyondan Korunma: Venezuela Örneği" adlı kitap bölümü, Prof. Dr. Arzdar KİRACI tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, günümüz ülke ekonomilerinin en büyük sorunu olan enflasyondan korunma yöntemlerinin Venezuela ülkesi örneği üzerinden incelenmiştir. "Covid-19 Pandemi Döneminde Enflasyon: OECD Ülkeleri Örneği" adlı kitap bölümü Dr. Öğr. Üyesi İbrahim onur KOCAŞLI tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde son dönemlerde görülen küresel enflasyonun baş aktörü olan covid-19 salgının yaratmış olduğu enflasyon olgusu OECD ülkeleri örneği üzerinden ele alınmıştır. "Bütçe Gelirleri, Kamu Harcamaları ve Enflasyon Arasındaki İlişkisinin Olivera-Tanzi Ve Patinkin Etkileri Kapsamında İncelenmesi" adlı kitap bölümü Arş. Gör. Dr. Rahman AYDIN tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, bütçe gelirleri ve kamu harcamalarının enflasyon ile arasındaki ilişki incelenmiştir. "Olağanüstü Dönemlerdeki Küresel Enflasyona Genel Bir Bakış" adlı kitap bölümü editörümüz Dr. Öğr. Üyesi Sebahattin KOÇ tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, 2001-2008 krizi, Rusya-Ukrayna krizi, covid-19 salgını ve diğer faktörlerin neden olduğu küresel enflasyon ele alınmıştır. "Enflasyon Ve Ücret Politikası" adlı kitap bölümü, Dr. Öğr. Üyesi. Semih Serkant AKTUĞ tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde enflasyon oranlarının ücretlerin belirlenmesindeki ilişki ele alınmıştır. "Rusya-Ukrayna Krizinin Küresel Ekonomiye Ve Enflasyona Yansımaları" adlı kitap bölümü editörümüz Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz Ulvi UZUN tarafından kaleme alınmış olup son dönemlerde görülen küresel ekonomik krizin ve küresel enflasyonun yaşanmasına neden olan Rusya-Ukrayna krizinin, küresel enflasyona ve ekonomiye olan yansımaları ele alınmıştır. Kitapta yer alan her bir makalenin sorumluluğu ilgili bölüm yazarına aittir.

Bu güzel eserimize kıymetli yazılarıyla katkıda bulunan tüm değerli meslektaşlarımıza ve kitabın hazırlık aşamasında bizden yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşımız Dr. Şiyar CANPOLAT'a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Sebahattin KOÇ

Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz Ulvi UZUN

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE'DE ELEKTRİK VE DOĞAL GAZ FİYAT DEĞİŞİMLERİNİN TÜFE ÜZERİNDEKİ DOLAYLI ETKİLERİ: VAR ANALİZİ 1
Ayşe DURGUN KAYGISIZ

SAĞLIK HARCAMALARININ TÜKETİCİ FİYAT ENDEKSİ ÜZERİNE ETKİSİ 24
Buket AYDIN

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE PETROL FİYATI VE DÖVİZ KURU VOLATİLİTESİNİN ENFLASYON ÜZERİNE ETKİSİ: COVİD-19 DÖNEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME ... 39
Hakan KAYA

KORONOMİK KRİZDE POLİTİKA FAİZ KARARLARI EKSENİNDE ENFLASYON İLE MÜCADELE YAKLAŞIMLARI 60
Deniz MACİT

YÜKSEK ENFLASYON ORTAMINDA ENFLASYONDAN KORUNMA: VENEZUELA ÖRNEĞİ 85
Arzdar KİRACI

COVİD-19 PANDEMİ DÖNEMİNDE ENFLASYON: OECD ÜLKELERİ ÖRNEĞİ .. 110
İbrahim Onur KOCAŞLI

İŞSİZLİK VE ENFLASYON ARASINDAKİ İLİŞKİ: TÜRKİYE İÇİN BİR DEĞERLENDİRME 126
Olcay BESNİLİ MEMİŞ

BÜTÇE GELİRLERİ, KAMU HARCAMALARI VE ENFLASYON ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN OLİVERA-TANZİ VE PATİNKİN ETKİLERİ KAPSAMINDA İNCELENMESİ 142
Rahman AYDIN

OLAĞANÜSTÜ DÖNEMLERDEKİ KÜRESEL ENFLASYONA GENEL BİR BAKIŞ 162
Sebahattin KOÇ

ENFLASYON VE ÜCRET POLİTİKASI 177
Serkan Semih AKTUĞ

RUSYA-UKRAYNA KRİZİNİN KÜRESEL EKONOMİYE VE ENFLASYONA YANSIMALARI 197
Yılmaz Ulvi UZUN

KAYNAKÇA

Aydın, L. (2012). Girdi-çıktı fiyat modeli ile artan enerji fiyatlarının Türkiye ekonomisinin endüstriyel üretim maliyetleri üzerine etkilerinin analizi. *Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(1), 65-86.

Blanchard, O. J. & Galí., J. (2008). The macroeconomic effects of oil price shocks: Why are the 2000s so different from the 1970s?. *NBER Working Paper No*. 13368.

Çalışkan, H., Kantarcı, T. & Çevik, E. İ. (2021). Petrol fiyatları ve enflasyon arasında frekans alanında asimetrik nedensellik analizi: BRICS-T ülkeleri üzerine bir uygulama. *Gaziantep Unıversity Journal Of Socıal Sciences, 20*(3), 1090-1111.

Çatık, A.N. & Karaçuka, M. (2019), Oil pass-through to domestic prices in Turkey: does the change in inflation regime matter?. *Economic Research* , 25 (2), 277-296.

Çil, M. & Çatık, A.N. (2021). Türkiye ve seçilmiş Avrupa ülkelerinde enerji fiyatlarının enflasyonist etkileri. *Sosyal Bilimler Metinleri,* S.1, 24-48.

Demirtaş, I. & Tarı, E. N. (2021). Türkiye'de elektrik piyasasının rekabete açılması ve rekabetçi elektrik piyasasında elektrik tüketiminin belirleyicileri: ARDL sınır testi. *Journal of Emerging Economies and Policy, 6*(1), 148-164.

Doyar, B. V., Çapık, E., Ezanoğlu, Z. & Kutval, Y. (2019). Yükselen ekonomilerde elektrik tüketiminin yenilik ve teknoloji göstergeleri kapsamında analizi. *KAÜİİBFD,* 10(20), 754-768.

Dünya Enerji Konseyi Türkiye. (2021). 2021 Dünya Enerji Görünümü Raporu Özeti, IEA.

EPDK. (2021). Doğal Gaz Piyasası Sektör Raporu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu Kasım 2021, Ankara.

EPDK. (2021). Elektrik Piyasası Sektör Raporu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu Kasım 2021, Ankara.

EPDK. (2021). Enerji piyasasi düzenleme kurumu, doğal gaz piyasasi 2020 Yılı Sektör Raporu, Ankara.

Ertuğ, D. & Özmen, M. U. (2020). Elektrik ve doğal gaz fiyat artışlarının tüketici fiyatlarına dolaylı etkileri. *T.C. Merkez Bankası, Merkezin Güncesi*, https://tcmbblog.org/wps/wcm/connect/blog/tr/main+menu/analizler/elektrik+ve+dogalgaz+fiyat+artislarinin+tuketici+fiyatlarina+dolayli+etkileri

Ertürk, E. (2021). Petrol fiyatlarından enflasyona geçiş etkisi: geleneksel Phillips eğrisi yöntemi ve SVAR analizi. *Ankara SBF Dergisi*, *76* (1), 103 – 127

Göktaş, P. & Çımat, A. (2017). Türkiye'de fiyatlar genel seviyesinde ön plana çıkan harcamaların enflasyon gelişmeleriyle olan etkileşimi üzerine genel bir değerlendirme (2003:01-2015:08)", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 54*(627), 9-29.

Granger, C. W. J. (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods. *Econometrica,* 37, 553-60.

Kalkınma Bakanlığı. (2018). Enflasyonla mücadele özel ihtisas komisyonu raporu, *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*, Yayın No: KB: 3017- ÖİK: 798.

Karadaş, E., Mutluer, D., Barlas Özer Y. & Aysoy, C. (2006), Türkiye'deki İmalat Sanayinde Firmaların Fiyatlama Davranışı, Araştırma ve Para Politikası Genel Müdürlüğü, Çalışma Tebliği, No:06.02, Ankara.

Kim, H., Lin, Y. & Thompson, H. (2020). Exchange rate pass-through to consumer prices: the increasing role of energy prices. *Open Economy Review*, https://doi.org/10.1007/s11079-020-09601-7

Mert, M. & Çağlar, A.E. (2019). Eviews ve Gauss uygulamalı zaman serileri analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.

Nyga-Łukaszewska, H., & Aruga, K. (2020). Energy prices and COVID-ımmunity: The case of crude oil and natural gas prices in the US and Japan. *Energies, 13*(23), 6300.

Özata, E. (2019). Türkiye'de petrol fiyatlarından enflasyona asimetrik ve doğrusal olmayan geçişkenlik. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 6*(1), 17-32.

Özgen, F. B. & Güloğlu, B. (2004). Türkiye'de iç borçların iktisadi etkilerinin VAR tekniğiyle analizi. *ODTÜ Gelişme Dergisi, 31*(1), 93-114.

Sek, K.S. (2017). Impact of oil price changes on domestic price inflation at disaggregated levels: Evidence from linear and nonlinear ARDL modeling. *Energy.*130, 204.

Sevüktekin M. & Çınar, M. (2017). *Ekonometrik zaman serileri analizi Eviews uygulamalı*. Dora Yayıncılık, Bursa.

Sims, C. A. (1980). Macroeconomics and Reality. *Econometrica: Journal of the Econometric Society,* 1-48.

Takım A. & Azgün,. S. (2017). Türkiye ekonomisinde enerji ithalatı ve ekonomik etkileri. https://ulk.ist/media/kitap/II-UKODTLK/turkiye-ekonomisinde-enerji-ithalati-ve-ekonomik-etkileri.pdf.

Tarı, R. (2012). *Ekonometri.* Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Tatlı, H. & Koç, B. (2018). Enerji tüketimi ve enerji fiyatları bağlamında Türkiye'nin OECD ülkeleri içindeki yeri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *8*(15), 353-375.

Özdemir, A. & Yüksel F. (2006). Türkiye'de enerji sektörünün ileri ve geri bağlantı etkileri. *Yönetim ve Ekonomi 13*(2), 1-18.

TSKB. (2021). *Enerji görünümü.* Türkiye Sanayi ve Kalkınma Bakanlığı, Ankara.

Uslu, K. (2004). AB'de enerji politikaları. *MÜ İİBF Dergisi, 19*(1), 155-172.

Utkulu U. & Ekinci, R. (2016). Uluslararası petrol ve gıda fiyatlarından iç fiyatlara asimetrik ve doğrusal olmayan fiyat geçişkenliği: Türkiye için NARDL modeli bulguları. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 53* (617), 9-22.

Yılankıran, T.& Doğan, H. (2020). Türkiye'nin enerji görünümü ve 2023 yılı birincil enerji arz projeksiyonu. Batm*an Üniv. Yaşam Bilimleri Dergisi, 10*(2), 77-92.

Yüncüler B.G. & Öğünç, F. (2015). Firma maliyet yapısı ve maliyet kaynaklı enflasyon baskıları, *Merkez Bankası Çalışma Tebliği*, No:15/03.

KAYNAKÇA

Amiri, A., & Ventelou, B. (2012). Granger causality between total expenditure on health and GDP in OECD: Evidence from the Toda–Yamamoto approach. *Economics Letters*, *116*(3), 541-544.

Arawatari, R., Hori, T., & Mino, K. (2018). On the nonlinear relationship between inflation and growth: A theoretical exposition. *Journal of Monetary Economics*, *94*, 79-93.

Artan, S., Hayaloğlu, P., & Demirel, S. K. (2017). BRICS Ülkelerinde Kamu Sağlık Harcamaları Etkinliğinin Belirleyicileri. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, *7*(1), 9-30.

Bakare, A. A., & Olubokun, S. (2011). Health care expenditure and economic growth in Nigeria: An empirical study. *Journal of emerging trends in economics and management sciences*, *2*(2), 83-87.

Barro, R. J., & Lee, J. W. (1993). Losers and winners in economic growth. *The World Bank Economic Review*, *7*(suppl_1), 267-298.

Bayati, M., Sarikhani, Y., Rad, E. H., Heydari, S. T., & Lankarani, K. B. (2014). An Analytical Study on Healthcare Inflation Rate and Its Most Important Components in Iran. *Shiraz E-Medical Journal*, *15*(4).

Bhargava, A., Jamison, D. T., Lau, L. J., & Murray, C. J. (2001). Modeling the effects of health on economic growth. *Journal of health economics*, *20*(3), 423-440.

Bloom, D. E., Canning, D., & Sevilla, J. (2004). The effect of health on economic growth: a production function approach. *World development*, *32*(1), 1-13.

Boachie, M. K., Mensah, I. O., Sobiesuo, P., Immurana, M., Iddrisu, A. A., & Kyei-Brobbey, I. (2014). Determinants of public health expenditure in Ghana: a cointegration analysis. *Journal of Behavioural Economics, Finance, Entrepreneurship, Accounting and Transport*, *2*(2), 35-40.

Chakraborty, S. (2004). Endogenous lifetime and economic growth. *Journal of Economic Theory*, *116*(1), 119-137.

Chu, A. C., & Cozzi, G. (2014). R&D and economic growth in a cash-in-advance economy. *International Economic Review*, *55*(2), 507-524.

Dhoro, N. L., Chidoko, C., Sakuhuni, R. C., & Gwaindepi, C. (2011). Economic determinants of public health care expenditure in Zimbabwe. *International Journal of Economics and Research*, *2*(6), 13-25.

Gyimah-Brempong, K., & Wilson, M. (2004). Health human capital and economic growth in Sub-Saharan African and OECD countries. *The quarterly review of economics and finance*, *44*(2), 296-320.

Hartwig, J. (2010). Is health capital formation good for long-term economic growth?–Panel Granger-causality evidence for OECD countries. *Journal of macroeconomics*, *32*(1), 314-325.

Hayaloğlu, P., & Bal, H. Ç. (2015). Üst orta gelirli ülkelerde sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, *3*(2), 35-44.

He, Q. (2018). Inflation and health in a Schumpeterian growth model: Theory and evidence. *Economic Modelling*, *75*, 159-168.

https://www.imf.org/en/Data

Khan, H. N., Khan, M. A., Razli, R. B., Sahfie, A. A. B., Shehzada, G., Krebs, K. L., & Sarvghad, N. (2016). Health care expenditure and economic growth in SAARC countries (1995–2012): a panel causality analysis. *Applied Research in Quality of Life*, *11*(3), 639-661.

Korkmaz, Ö. (2017). Enflasyon oranını etkileyen faktörlerin belirlenmesi: Türkiye üzerine bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *32*(2), 109-142.

Lopreite, M., & Mauro, M. (2017). The effects of population ageing on health care expenditure: a Bayesian VAR analysis using data from Italy. *Health policy*, *121*(6), 663-674.

Lopreite, M., & Zhu, Z. (2020). The effects of ageing population on health expenditure and economic growth in China: A Bayesian-VAR approach. *Social science & medicine*, *265*, 113513.

Mankiw, N. G., Romer, D., & Weil, D. N. (1992). A contribution to the empirics of economic growth. *The quarterly journal of economics*, *107*(2), 407-437.

Murthy, V. N., & Okunade, A. A. (2016). Determinants of US health expenditure: Evidence from autoregressive distributed lag (ARDL) approach to cointegration. *Economic Modelling*, *59*, 67-73.

Narayan, S., Narayan, P. K., & Mishra, S. (2010). Investigating the relationship between health and economic growth: Empirical evidence from a panel of 5 Asian countries. *Journal of Asian Economics*, *21*(4), 404-411.

Nasiru, I., & Usman, H. M. (2012). Health expenditure and economic growth nexus: An ARDL approach for the case of Nigeria. *Journal of Research in National Development*, *10*(3), 95-100.

OECD (2022), Economic Outlook, Interim Report. https://www.oecd.org. (Accessed on 26 October 2022).

OECD (2022), Health spending (indicator), https://data.oecd.org/healthres/health-spending.htm#indicator-chart. doi: 10.1787/8643de7e-en (Accessed on 25 October 2022)

OECD (2022), Health Statistics, https://www.oecd.org/health/health-data.htm (Accessed on 26 October 2022).

Salahuddin, M., Gow, J., Ali, M. I., Hossain, M. R., Al-Azami, K. S., Akbar, D., & Gedikli, A. (2019). Urbanization-globalization-CO2 emissions nexus revisited: empirical evidence from South Africa. *Heliyon*, *5*(6), e01974.

Sarpong, B., Nketiah-Amponsah, E., & Owoo, N. S. (2020). Health and economic growth nexus: Evidence from selected sub-Saharan African (SSA) countries. *Global Business Review*, *21*(2), 328-347. ha

Swift, R. (2011). The relationship between health and GDP in OECD countries in the very long run. *Health economics*, *20*(3), 306-322.

Taşkaya, S., & Demirkıran, M. (2016). Enflasyon, gelir ve sağlık harcaması arasındaki nedensellik ilişkisi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *15*(2), 127-131.

Teimourizad, A., Hadian, M., Rezaei, S., & Rad, E. H. (2014). Health sector inflation rate and its determinants in Iran: A longitudinal study (1995–2008). *Iranian Journal of Public Health*, *43*(11), 1537.

Turgut, M., Ağırbaş, İ., & Aldoğan, U. (2017). Relationship between health expenditure and inflation in Turkey. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *5*(50), 289-299.

TÜİK (2021), Sağlık Harcamaları İstatistikleri. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2020-37192. Erişim tarihi: 28.10.2022

Wang, C. M., Hsueh, H. P., Li, F., & Wu, C. F. (2019). Bootstrap ARDL on health expenditure, CO2 emissions, and GDP growth relationship for 18 OECD countries. *Frontiers in public health*, *7*, 324.

Wolde-Rufael, Y. (2005). Energy demand and economic growth: the African experience. *Journal of Policy Modeling*, *27*(8), 891-903.

Ye, L., & Zhang, X. (2018). Nonlinear Granger Causality between health care expenditure and economic growth in the OECD and major developing countries. *International journal of environmental research and public health*, *15*(9), 1953.

KAYNAKÇA

Apergis,E.&Apergis,N.(2021).Inflation Expectations,Volatility and Covid-19: Evidence from the US Inflation Swap Rates, Applied Economic Letters,8(15),1327-1331.

Bodart,V.&Candelon,C.(2009).Evidence of Independence and Contagion Using a Frequency Domain Framework,Emerging Market Review,10(2),140-150.

Bollerslev,T.(1986).Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity,Journal of Econometrics,31(3),307-327.

Castillo,P.&Montoro,C.&Tuesta,V.(2020).Inflation, Oil Price Volatility and Monetary Policy,Journal of Macroeconomics,Vol.66.

Donayre,L.&Wilmot,N.A.(2016).The Asymmetric Effects of Oil Price on the Canadian Economy,International Journal of Energy Economics and Policy,6(2),167-182.

Gbatu,A.P.&Wang,Z.&Wesseh,P.K.&Tutdel,I.Y.R. (2017). Asymmetric and Dynamic Effects of Oil Price Shocks and Exchange Rate Flıctations: Evidence from a Panel of Economic Community of West African States (ECOWAS),International Journal of Energy Economics and Policy, 7(3),1-13.

Gershon,O.&Nwokocha,A.(2018).Oil Price Volatility and Inflation Rate: Lessons for Overcoming Recession?,Presentation at 10th NAEE/IAEE Annual International Conference,23rd-26rd April 2017,Nigeria.

Gidigbi,M.O.&Babarinde,G.F.&Lawan,M.W.(2018).Inflation and Exchange Rate Volatility Pass-Through in Nigeria,Journal of Management, Economics and Industrial Organization,2(3),18-40.

Hakkio,C.S.(1984). Exchange Rate Volatility and Federal Reserve Policy, Economic Review (July,August),18-31.

Hamilton,J.D.(1983).Oil and Macroeconomy since World War II,Journal of Political Economy,92(),228-248.

Hatemi-J,A.(2012).Asymmetric Causality Tests with an Application,Empir Econ,43(),447-456.

Inam,U.S.(2015).Exchange Rate Volatility and Inflation in Nigeria:An Empirical Investigation(1970-2011),Research on Humanities and Social Sciences,5(16),60-67.

Jiranyakul,K.(2019).Oil Price Shocks and Domestic Inflation in Thailand, Available at SSRN:https://ssrn.com/abstract=2578836.

Kaya,H.(2021). Covid-19 Sonrası Dünyada Ekonomi, Radikalleşme ve Terör, İçinde:Covid-19'un Makroekonomik Etkileri(1.Bölüm), Editörler: Çınar,Y.&Uzun,Y.U, Nobel Bilimsel 1.Basım,Ankara

Köse,N.&Ünal,E.(2021).The Effects of the Oil Price and Oil Price Volatility on Inflation in Turkey,Energy,226(),120392.

Malik,A.(2016). The Impact of Oil Price Changes on Inflation in Pakistan, International Journal of Energy Economics and Policy,6(4),727-737.

Miyajima,K.(2020).Exchange Rate Volatility and Pass-Through to Inflation in South Africa,African Development Review,32(3),404-418.

Nuhu,M.(2021).Impact of Exchange Rate Volatility on Inflation in Nigeria. Journal of Contemporary Research in Business, Economics and Finance,3(1),26-38.

Obadan,M.I.(2006). Test for Autoregressive Conditonal Heteroscedasticity in Naira/US Dollar Exchange Rate in Nigeria, International Journal of Econometrics and Financial Management,4(1),11-16.

Okolo,C.V.&Ogwu,S.O.&Eze,A.A.&Agubata,S.N.&Onwe,J.C.&Obozua,O.D.(2022).Asymmetric ımpact of Exchange Rate on Inflation in Nigeria: A Non-Linear ARDL Approach,Jornal of Xi'an Shiyou University, Natural Science Edition,18(6),761-772.

Olamide,E.&Ogujiuba,K.&Maredza,A.(2022).Exchange Rate Volatility,Inflation and Economic Growth in Developing Countries: Panel Data Approach for SADC,Economies,10(3):67.

Oloso, T.F.&Ogbonna A.E.&Adedeji, A.A.&Lakhani,N.(2021).Oil Price Shocks and Inflation Rate Persistence: A Fractional Cointegration VAR Approach,Economic Analysis and Policy,Vol.70,259-275.

Osei,J.(2022).The Asymmetric Impact of Oil Price Dynamics on Inflation in Brazil,European Journal of Economics,2(2),39-50.

Sesan,A.(2013). Exchange Rate Volatility and Inflation Upturn in Nigeria,Testing for Vector Error Correction Model,MPRA Paper No.52062.

Sims,C.A.(1980).Macroeconomics and Reality,Econometrica,48(),1-48.

Soylu,N.&Korkmaz,T.&Çevik,E.İ.(2014).Merkez Bankası Faiz Duyurularının Finansal Piyasalara Etkisi, Business and Economic Research Journal,5(4),89-118.

Zhang, Y.&Hyder, M.&Baloch, Z.A.&Qian, C.&Saydaliev,H.B.(2022).Nexus Between Oil Price Volatility and Inflation: Mediating Nexus from Exchange Rate,Resources Policies,Vol.79.

TCMB, Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS). https://evds2.tcmb.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 25 Ekim 2022).

KAYNAKLAR

Adıgüzel, M. (2020). Covid-19 pandemisinin Türkiye ekonomisine etkilerinin makroekonomik analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *19*(37), 191-221.

Alfonso, M., & Paolo, P. (2021). The global macroeconomic impacts of COVID-19: Four European scenarios. *Academy of Strategic Management Journal*, *20*(2), 1-21.

Alwis A. de. "Coronomics – Plan Your Eggs and the Basket!" Daily FT, 2020, February 25, https://www.ft.lk/columns/Coronomics-%E2%80%93Plan-your-eggs-and-the-basket-/4-695109 (Erişim Tarihi: 02.04.2022).

Amamiya, M. (2021). The Bank of Japan's monetary policy in the time of Covid-19. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (93-102. ss.). London: CEPR Press.

Belmechri, L. (2021). *The Macroeconomic Impact of COVID-19 on GDP (and its Components): Evidence from Oecd Countries* (Doctoral dissertation, Webster University).

Bernanke, B. S. (2020). The new tools of monetary policy. *American Economic Review*, *110*(4), 943-83.

Boissay, F., & Rungcharoenkitkul, P. (2020). *Macroeconomic effects of Covid-19: an early review* (No. 7). Bank for International Settlements.

Bölükbaş, M. (2020). Türkiye Ekonomisinde Enflasyon ve Faiz Oranı Covid- 19 Salgınından Etkilendi Mi?, Bankacılar Dergisi, 115, 50-68.

Cavallo, A. (2020). Inflation with Covid Consumption Baskets. *NBER Working Paper*, No: 27352.

Cengiz, O. (2021). Kapitalizm, Küreselleşme ve Covid-19 Sonrası Yeni Dünya Düzeni. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, *7*(2), 35-57.

Çalışır, M., İnal, V. (2021). Yeni bir çağın kıyısında: siyasi, iktisadi ve mali açılardan Covid-19 pandemisi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.

Debelle, G. (2021). Monetary policy in Australia during Covid**.** B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (45-60. ss.). London: CEPR Press.

Dölen, Ş. (2020). AB Tarafından Covıd-19'un Ekonomik Etkileri İle Mücadeleye Yönelik Alınan Önlemler**,** https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=3631&id=3765 (Erişim Tarihi: 12.04.2022).

Drakopoulos, D., Goel R., Natalucci, F., Papageorgiou, E. (2020), Emerging and Frontier Markets: Policy Tools in Times of Financial Stress, IMF Blog, October.

Drakopoulos, D., Goel, R., Papageorgiou, E., Petrov, D., Schneider P., & Sever, C. (2021). Emerging markets during Covid-19: Unconventional policies and financial markets. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (357-369). London: CEPR Press.

Đukić, A., Štaka, M., & Drašković, D. (2021). The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Macroeconomic Aggregates of the European Union. *ECONOMICS-Innovative and Economic Research*, *9*(2), 91-108.

Eğilmez, M. (2022). Enflasyon Nedir, Nasıl Ölçülür, Kaynakları ve Çeşitleri Nelerdir?, https://www.mahfiegilmez.com/2022/04/ (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

Eichengreen, B. (2020, March). Coronanomics 101: which policy tools will contain the economic threat of COVID19. In World Economic Forum. Accessed (Vol. 15).

English, B., Forbes, K., Ubide, A. (2021). Monetary policy and central banking in the Covid era: Key insights and challenges for the future. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (3-26). London: CEPR Press.

Georgieva, K (2020), "A Global Crisis Like No Other Needs a Global Response Like No Other, IMF Blog, April.

Gharehgozli, O., & Lee, S. (2022). Money Supply and Inflation after COVID-19. *Economies*, *10*(5), 101.

Gopinath, G (2020), "Reopening from the Great Lockdown: Uneven and Uncertain Recovery, IMF Blog, June.

Gür, N., Tatlıyer, M., Dilek, Ş. (2020). Ekonominin Koronavirüsle Mücadelesi, İstanbul: SETA Yayınları: 163, ISBN: 978-625-7040-48-8.

Haas, J., Neely, C. J., & Emmons, W. R. (2020). Responses of International Central Banks to the COVID-19 Crisis. Available at SSRN 3736262.

IMF (2021), "Vaccines Inoculate Markets, but Policy Support Is Still Needed, Global Financial Stability Report Update, January.

Kara, H. (2021). Monetary policy in the Covid era: The Turkish experience. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (293-313). London: CEPR Press.

Karpova, V. V., Tyschenko, V. F., Ostapenko, V. N., & Ivanov, Y. B. (2020). Anti-Crisis Fiscal Measures in the European Union during the COVID-19 Pandemic and their Impact on GDP. *Journal of Tax Reform*, *6*(3), 225-243.

Koyuncu, T., & Meçik, O. (2020). Covid-19 pandemisinin türkiye'de ekonomik büyümeye sektörspesifik etkileri: Var analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *18*(4), 112-131.

Kuzucu, S. (2022). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın Covid-19 Pandemisine Karşı Para Politikasının Bir Değerlendirmesi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, *23*(Covıd-19 Özel Sayısı), 265-279.

Maital, S., & Barzani, E. (2020). The global economic impact of COVID-19: A summary of research. *Samuel Neaman Institute for National Policy Research*, *2020*, 1-1.

McKibbin, W. J. & Fernando, R. (2020). "The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios", https://www.brookings.edu/research/theglobal-macroeconomic-impacts-of-covid-19-seven-scenarios/ (Erişim Tarihi: 12.04.2022).

McKibbin, W., & Vines, D. (2020). Global macroeconomic cooperation in response to the COVID-19 pandemic: a roadmap for the G20 and the IMF. *Oxford Review of Economic Policy*, *36*(Supplement_1), S297-S337.

Mishkin, S. F. (2000). The Economics of Money, Banking, and Financial Markets.

Mohan, R. (2021). The response of the Reserve Bank of India to Covid-19: Do whatever it takes. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (227-246). London: CEPR Press.

Nechio, F., Fernandes, B. S. (2021). Brazil: Covid-19 and the road to recovery. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (175-191. ss.). London: CEPR Press.

Orhan, Z. O. & Erdoğan, S. (2013). Para Politikası. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Ozili, P. K., Arun, T. (2020). Spillover of COVID-19: Impact on The Global Economy. SSRN 3562570.

Öztürk, D., & Günar, A. (2020). Covid-19 Krizi'nin Avrupa Birliği'ne Ekonomik Etkisi Üzerine. *Euro Politika*, *4*(2), 141-161.

Papava, V., & Charaia, V. (2020). The coronomic crisis and some challenges for the Georgian economy. GFSIS, Expert Opinion, (136).

Parasız, İ. (2011). Merkez Bankacılığı ve Para Politikası. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Paya, M. (2013). Para Teorisi ve Para Politikası. 6. Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Sülkü, S., Coşar, K., & Tokatlıoğlu, Y. (2021). COVİD-19 Süreci: Türkiye Deneyimi. *Sosyoekonomi*, *29*(49), 345-372.

Taymaz, E. (2020). "Covid-19 Tedbirlerinin Türkiye Ekonomisine Etkisi ve Çözüm Önerileri", https://sarkac.org/2020/04/covid19-tedbirlerinin-turkiyeekonomisine-etkisi-cozum-onerileri/ (Erişim Tarihi: 12.04.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) (2022c). Yıllık Faaliyet Raporu 2021. https://www3.tcmb.gov.tr/yillikrapor/2021/tr/ (Erişim Tarihi: 03.04.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) (2022d). Finansal İstikrar Raporu, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/finansal+istikrar+raporu/ (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) (2022e). Enflasyon Raporu. 2022-IV, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2022/Enflasyon+Raporu+2022+-+IV (Erişim Tarihi: 09.11.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) (Aralık 2021). 2022 Yılı Para ve Kur Politikası, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e9d73d1f-1523-46ea-a307-bb74fe366389/2022+Para+ve+Kur+Politikas%C4%B1.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-e9d73d1f-1523-46ea-a307-bb74fe366389-nU4.h6f (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) (Mayıs 2022b). 2022 Nisan Ayı Fiyat Gelişmeleri, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/2fcd7844-f028-4373-a1b0-37df42aa29d6/afiyatnisan22.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-2fcd7844-f028-4373-a1b0-37df42aa29d6-o2oaN8 (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) (Nisan 2022a). Enflasyon Raporu. 2022-II, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2022/Enflasyon+Raporu+2022+-+II (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası), Enflasyon Hedefleri, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Fiyat+Istikrari+ve+Enflasyon/Enflasyon+ve+Cikti+Acigi+Tahminleri (Erişim Tarihi: 05.06.2022).

TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası), Enflasyon Verileri, https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Enflasyon+Verileri (Erişim Tarihi: 05.06.2022).

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2022). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=enflasyon-ve-fiyat-106 (Erişim Tarihi: 04.06.2022).

Voyvoda, E. & Yeldan, E. A. (2020). "COVID-19 Salgınının Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri ve Politika Alternatiflerinin Makroekonomik Genel Denge Analizi", https://yeldane.files.wordpress.com/2020/05/covid_voyvodayeldan_v2_31mayis.pdf (Erişim Tarihi: 12.04.2022).

Warjiyo, P. (2021). Bank Indonesia's response to Covid-19: Synergise to build optimism for economic recovery. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (255-270). London: CEPR Press.

Yıldıran, M. (2021). Küresel Salgından Sonra Enflasyon Trendleri: Küresel Piyasalarda ve Türkiye Üzerine Gözlemler. Sandalcı, U., Sandalcı, İ., Öz, E. (Ed.) Küresel Mali Sorunlar ve Muhtemel Çözümler içinde (483-505). İstanbul: Legal Yayıncılık.

Yudaeva, K. (2021). Bank of Russia policy during the Covid-19 pandemic. B. English, K. Forbes, A. Ubide. (Ed.) Monetary Policy and Central Banking in the Covid Era içinde (271-280). London: CEPR Press.

Zinecker, M., Doubravský, K., Balcerzak, A. P., Pietrzak, M. B., & Dohnal, M. (2021). The Covid-19 disease and policy response to mitigate the economic impact in the EU. *Technological and Economic Development of Economy*, *27*(3), 742-762.

Kısaltmalar

TÜFE : Tüketici fiyatları endeksi

ÜFE : Üretici fiyatları endeksi

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

FED : Federal Reserve Bank (Amerika Merkez Bankası)

GSYİH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

TCMB : Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

HMB : Hazine ve Maliye Bakanlığı

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

KAYNAKÇA

Allsopp, S. (2021). *Hyperinflation Risks Are Rising.* 06 10, 2022 tarihinde Seeking Alpha: https://seekingalpha.com/article/4463952-hyperinflation-risks-are-rising adresin-den alındı

Al-Suwaidi, S. (2016). *An Appraisal of Policies to Tackle Hyperinflation In Venezuela.* 07 31, 2022 tarihinde Researchgate: https://www.researchgate.net/publication /305113473_An_Appraisal_of_Policies_to_Tackle_Hyperinflation_in_Venezuela?enrichI d=rgreq-4176c1ff166d138ac7aa4b914d343e79-XXX&enrichSource= Y292ZXJQYWdlOzMwNTExMzQ3MztBUzozODIzMDI4NDk5MTI4MzNAMTQ2ODE1OT UxMDk3MQ%3D%3D adresinden alındı

Al-Youm, A.-M. (2022). *Inflation has become for first time in decades a clear and present danger to many countries of the world: PM.* 06 10, 2022 tarihinde Egypt Independent: https://egyptindependent.com/inflation-has-become-for-first-time-in-decades-a-clear-and-present-danger-to-many-countries-of-the-worl d-pm/ adresinden alındı

Amadeo, K. (2021, 12 31). *How Inflation Impacts Your Life*. 07 31, 2022 tarihinde The Balance: https://www.thebalance.com/inflation-impact-on-economy-3306102 adresinden alındı

Amadeo, K. (2022, 06 20). *Hyperinflation: Its Causes and Effects With Examples.* 08 05, 2022 tarihinde The Balance: https://www.thebalance.com/what-is-hyperinflation-definition-causes-and-examples-3306097 adresinden alındı

Barredo-Zuriarrain, J. (2022). Credit-Fueled Demand and Shrinking Aggregate Supply: A Study on the Hyperinflation in Venezuela. *Review of Political Economy*, 1-21.

Cannon, B., & Brown, J. (2017). Venezuela 2016: the year of living dangerously. *Revista de Ciencia Política, 37*(2), 613-633.

Carey, A. (2021). *Rising inflation could trigger interest rate hikes in Australia, US and England.* 06 10, 2022 tarihinde News.com.au: https://www.news.com.au/finance/economy/world-economy/rising-inflation-co uld-trigger-interest-rate-hikes-in-australia-us-and-england/news-story/c1164fd1 afe57e1348b321120bd5d7f3 adre-sinden alındı

Carlson, R. (2022, 06 05). *Yes, You Can Profit from Inflation. Here's How*. 08 03, 2022 tarihinde Yahoo!finance: https://finance.yahoo.com/news/yes-profit-inflation-heres-130000972.html?guce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuZ29vZ2xlLmNvbS 8&guce_referrer_sig=AQAAALlYvgAgZD4KVlexkUqID6M2vOkIyN-Q6mtX 5AcVkz3i4CbZRP_DB3W-LVD6tqMoGKVkVLyBfyUeWIoP1M06kM8YJN6 tKpKZEFpaQYvIFXWxr9CXI7 adresinden alındı

Carmody, M. (2019). *What caused hyperinflation in Venezuela: a rare blend of public ineptitude and private enterprise.* 06 10, 2022 tarihinde The Conversation: https://theconversation.com/what-caused-hyperinflation-in-venezuela-a-rare-blend-of-public-ineptitude-and-private-enterprise-102483 adresinden alındı

Charner, F., & Clarke, R. (2016, 08 02). *Venezuela: Where flour, Pasta and Milk Can Cost a Month's Pay*. 07 31, 2022 tarihinde CNN: https://edition.cnn.com /2016/08/02/americas/venezuela-food-prices adresinden alındı

Coin Dance. (2022, 08 03). *LocalBitcoins Volume Charts.* 08 03, 2022 tarihinde Coin Dance: https://coin.dance/volume/localbitcoins adresinden alındı

Duff, B. (2022, 08 02). *7 Best Tips on How to Prepare for Hyperinflation (July Update!).* 08 03, 2022 tarihinde Mind4Survival: https://mind4survival.com /how-to-prepare-for-hyperinflation/ adresinden alındı

DW. (2018, 01 13). *Venezuela'da Gıda Eksikliği Nedeniyle Yeni Yağma ve Protestolar Kaydedildi*. 07 31, 2022 tarihinde Deutsche Welle: https://www-dw-com.translate.goog/es/nuevos-saqueos-y-protestas-por-falta-de-alimentos-se-re gistran-en-venezuela/a-42139404?_x_tr_sl=es&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr _pto=sc adresinden alındı

Ferdman, R. (2014). *Venezuela's real inflation may be six times the official rate*. 06 10, 2022 tarihinde Quarz: https://qz.com/180390/venezuelas-real-inflation-may-be-six-times-the-official-rate/ adresinden alındı

FNBO. (2022, 04 11). *7 Tips to Help You Survive Inflation in 2022*. 07 31, 2022 tarihinde First National Bank of Omaha: https://www.fnbo.com/insights/per sonal-finance/2022/seven-tips-help-you-survive-inflation-2022/index.html adresinden alındı

Foster, S., & Royal, J. (2022, 01 12). *Higher inflation: Winners and losers when prices rise*. 08 03, 2022 tarihinde Bankrate: https://www.bankrate.com/investing /winners-and-losers-rising-inflation/ adresinden alındı

Frankel, J. (2010). Monetary policy in emerging markets. B. M. Friedman, & M. Woodford içinde, *Handbook of monetary economics (Vol. 3)* (s. 1439-1520). Elsevier.

Garber, J. (2020). *Coronavirus hyperinflation risk looms, buy gold: Peter Schiff.* 06 10, 2022 tarihinde Finance.Yahoo: https://finance.yahoo.com/news/coronavirus-hyperinflation-looms-buy-gold-124257282.html adresinden alındı

Gravier, E. (2022, 06 17). *Here's where experts recommend you should put your money during an inflation surge*. CNBC: https://www.cnbc.com/select/where-to-put-your-money-during-inflation-surge/ adresinden alındı

Hanke, S. (2019). *Venezuela's Hyperinflation Hits 80,000% per year in 2018.* 07 31, 2022 tarihinde Forbes: https://www.forbes.com/sites/stevehanke/2019/01/01/ venezuelas- hyperinflation-hits-80000-per-year-in-2018 adresinden alındı

Huertas, G. (2019). *Hyperinflation in Venezuela: A Stabilization Handbook.* 07 31, 2022 tarihinde Peterson Institute for International Economics.: https://www.piie.com /sites/default/files/documents/pb19-13.pdf adresinden alın-dı

IASB. (2006). *International Financial Reporting Standards (IFRSs).* London: IASCF Publication.

IMF. (2022). *International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, April 2022.* 06 01, 2022 tarihinde International Monetary Fund: https://www.imf.org/ en/Publications/WEO/weo-database/2022/April adresinden alındı

INCS. (2022, 03). Money Laundering. 07 31, 2022 tarihinde United States Department of State Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs: https://www.hsdl.org/?view&did=864772 adresinden alındı

Iyer, L., & Rodríguez, F. (2021, 09). *Hyperinflation in Venezuela*. 07 31, 2022 tarihinde Keough School of Global Affairs. University of Notre Dame.: https://curate .nd.edu/downloads/und:qf85n874g2w adresinden alındı

Khuen, L. (2022). *Is Malaysia entering a high inflation cycle?* The Edge: https://www.theedgemarkets.com/article/malaysia-entering-high-inflation-cycle adresinden alındı

Koech, J. (2016). *Oil-Rich Venezuela Tips Toward Hyperinflation.* Globalization and Monetary Policy Institute. https://www.dallasfed.org/~/media/documents/ institute/annual/2016/annual16b.pdf adresinden alındı

Kulesza, M. (2017). Inflation and hyperinflation in Venezuela (1970s-2016): A post-Keynesian interpretation. *Econstor*, Working Paper No. 93/2017. https://www. econstor.eu/handle/10419/171264 adresinden alındı

Lampa, R. (2016). Crisis in Venezuela, or the Bolivarian Dilemma to Revolutionize or to Perish? A Kaleckian Interpretation. *Review of Radical Political Economics*, 1-21.

Lecuna, A. (2021). Populism in Venezuela: The Nature of Chavismo. *Telos*, 53-64. doi:10.3817/0621195053

Lietaer, B. (2022, 03 02). *How Citizens Deal With Inflation In Venezuela?* 07 31, 2022 tarihinde Lietaer: https://www.lietaer.com/2022/03/how-citizens-deal-with-inf lation-in-venezuela/ adresinden alındı

Lim, Y., & Sek, S. (2015). An examination on the determinants of inflation. *Journal of Economics, Business and Management, 3*(7), 678-682.

Livingston, A. (2022, 05 16). *What Is Inflation (Definition) – Causes & Effects of Rate on Prices & Interest.* 08 03, 2022 tarihinde Money Crashers: https://www. moneycrashers.com/what-is-inflation-definition-causes-inflation-rate/ adresinden alındı

Logan, H. (2022, 06 22). *5 Survival Strategies for Times of High Inflation*. 08 03, 2022 tarihinde NerdWallet: https://www.nerdwallet.com/ca/personal-finance/strate gies-high-inflation-rate adresinden alındı

Meadows, A. (2021, 08 31). *4 Investment Strategies for Inflation.* 08 03, 2022 tarihinde BELLEVUE RARE COINS: https://www.bellevuerarecoins.com/investment-strategies-for-inflation/ adresinden alındı

Menhart, M. (2020). *Should we be concerned about the risk of ultra-high or even hyperinflation in a post-COVID-19 world?* 06 10, 2022 tarihinde Linkedin: https://www.linkedin.com/pulse/should-we-concerned-risk-ultra-high-even-worl d-michael-menhart adresinden alındı

Mousina, D. (2022). *Hyperinflation: addressing the concerns and risks in Australia.* 06 10, 2022 tarihinde AMP Capital Investors: https://www.ampcapital.com/au/en /insights-hub/articles/2021/january/hyperinflation-addressing-the-concerns-and-risks-in-australia adresinden alındı

OVCS. (2019, 01 18). Venezuela'da Sosyal Çatışma 2018. 07 31, 2022 tarihinde OVCS: https://www-observatoriodeconflictos-org-ve.translate.goog/tendencias-de-la-co nflictividad/conflictividad-social-en-venezuela-2018?_x_tr_sl=es&_x_tr_tl=tr& _x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc adresinden alındı

Pantoulas, D., & McCoy, J. (2019). Venezuela: An Unstable Equilibrium. *Revista de ciencia política (Santiago), 39*(2), 391-408.

Peters, K. (2022, 01 07). *9 Asset Classes for Protection Against Inflation*. 08 03, 2022 tarihinde Investopedia: https://www.investopedia.com/articles/investing/081315 /9-top-assets-protection-against-inflation.asp adresinden alındı

Pettinger, T. (2018, 07 17). *Pros and Cons of Inflation*. 08 03, 2022 tarihinde Economicshelp: https://www.economicshelp.org/blog/673/inflation/pros-and-cons-of-inflation/ adresinden alındı

Pettinger, T. (2022, 06 08). *Who are the winners and losers from inflation?* 08 03, 2022 tarihinde Economicshelp: https://www.economicshelp.org/blog/145181/infla tion/who-are-the-winners-and-losers-from-inflation/ adresinden alındı

Pittaluga, G., Seghezza, E., & Morelli, P. (2021). The Political Economy of Hyperinflation in Venezuela. *Public Choice, 186*(3), 337-350.

PTI. (2021). *Inflationary situation in India is at a 'very risky bend': Kaushik Basu.* 06 10, 2022 tarihinde Business Standard: https://www.business-standard.com /article/economy-policy/inflationary-situation-in-india-is-at-a-very-risky-bend-kaushik-basu-121072201507_1.html adresinden alındı

Reilly, C. (2019, 09 10). *Venezuelans Use Cryptocurrency to Bypass Corruption, Inflation.* 08 03, 2022 tarihinde CQ Roll Call: https://rollcall.com/2019/ 09/10/venezuelans-use-cryptocurrency-to-bypass-corruption-inflation/ adresin-den alındı

Reilly, S. (2020). *Hyperinflation in Venezuela: How to address the problem.* (Doktora tezi). The University of Texas at Austin: Texas.

Reilly, S. (2020). *Hyperinflation in Venezuela: How to Address the Problem.* Texas: The University of Texas at Austin.

Renwick, D., & Lee, B. (2014, 12 26). *Venezuela's Economic Fractures.* 07 31, 2022 tarihinde Council on Foreign Relations: https://www.files.ethz.ch/isn/179580/ Venezuela%27s%20Economic%20Fra...pdf adresinden alındı

Reuters. (2018). *IMF sees Venezuela inflation at 10 million percent in 2019.* 06 10, 2022 tarihinde Reuters: https://www.reuters.com/article/venezuela-economy-idINKC N 1M J1YX?edition-redirect=in adresinden alındı

Robillard, H. (t.y.). *8 Sectors That Benefit From Inflation (And 3 That Don't)*. 07 31, 2022 tarihinde Vinovest: https://www.vinovest.co/blog/sectors-that-benefit-from-inflation#link-10 adresinden alındı

Rocha, A., Gomes da Silva, C., & Perobelli, F. (2022). The New Economic Geography and labour emigration: Analysing Venezuela's hyperinflation episode. *Journal of International Development, 34*(1), 175-202. https://onlinelibrary.wiley.com /doi/ epdf/10.1002/jid.3587 adresinden alındı

Sánchez Urribarrí, R. (2016). Venezuela (2015): A Hybrid Regime in Crisis. *Revista de ciencia política (Santiago), 36*(1), 365-381.

Sanchez, V. (2019). *Venezuela hyperinflation hits 10 million percent. 'Shock therapy' may be only chance to undo the economic damage*. 06 01, 2022 tarihinde CNBC: https://www.cnbc.com/2019/08/02/venezuela-inflation-at-10-million-percent-its-time-for-shock-therapy.html adresinden alındı

ScienceDirect. (t.y.). *Hyperinflation.* 08 03, 2022 tarihinde ScienceDirect: https://www.sciencedirect.com/topics/economics-econometrics-and-finance/ hyperinflation adresinden alındı

Sedevich, A. (2012). Integration of quality cost and accounting practices. *The TQM Journal, 24*(4), 329-338.

Seelke, C., Nelson, R. M., & Brown, P. (2021, 04 28). *Venezuela: Background and U.S. Relations.* 07 31, 2022 tarihinde CRS Report: https://apps.dtic.mil/ sti/pdfs/AD1170123.pdf adresinden alındı

Steve, H., & Nicholas, K. (2012). World Hyperinflations. *The Handbook of Major Events in Economic History, 2*, 93-99.

Şener, Z. (2022). *Promoting Reform To Eliminate Hyperinflation In Venezuela.* 07 31, 2022 tarihinde United Nations Economic And Social Council (ECOSOC): http://modelundp.org/reports21/ECOSOC2.pdf adresinden alındı

Tamimi, O., & Orbán, I. (2020). Hyperinflation and Its Impact on the Financial Results. *Intellectual Economics, 14*(2), 5-16.

TheMoney. (t.y.). *What Happens to Real Estate Prices During Hyperinflation?* 08 03, 2022 tarihinde TheMoney: https://themoney.co/what-happens-to-real-estate-prices-during-hyperinflation/ adresinden alındı

Tong, S. (2016, 03 23). *A day out at the (black) market in Venezuela*. 07 31, 2022 tarihinde Marketplace: https://www.marketplace.org/2016/03/23/world/resou rce-curse/day -out-black-market-venezuela/ adresinden alındı

Ünsal, E. (2011). *Makro İktisat.* Ankara: İmaj.

Velasquez Betancourt, J. (1996). *Evaluation of Alternative Mortgages Design to Reduce the Negative Effects of Inflation on the Affordability of Homeownership: A Case Study in Venezuela (Doktora tezi).* Massachusetts: MIT. https://dspace.mit.edu /bitstream/handle/1721.1/70704/36161090-MIT.pdf?sequence=2 adresinden alındı

Vera, L. (2017). In search of stabilization and recovery: macro policy and reforms in Venezuela. *Journal of Post Keynesian Economics, 40*(1), 9-26. doi:10.1080/01603477.2016.1273069

VFS. (2022, 04 12). *How To Survive Hyper Inflation: What to Buy Before Hyperinflation Hits*. Valley Food Storage: https://valleyfoodstorage.com/blogs/inside-vfs/how-to-survive-hyper-inflation-what-to-buy-before-hyperinflation-hits adresinden alındı

WEF. (2022, 06 13). *What is hyperinflation and should we be worried?* 08 03, 2022 tarihinde World Economic Forum: https://www.weforum.org/agenda/2022/06/ hyperinflation-inflation-interest-rate/ adresinden alındı

Weisbrot, M., & Sachs, J. (2019). Punishing Civilians: U.S. Sanctions on Venezuela. *Challenge, 62*(5), 299-321. doi:10.1080/05775132.2019.1638094

Whitehouse, D. (2021). *Steve Hanke: Currency boards are needed to quash hyperinflation risks.* 06 10, 2022 tarihinde DisruptionBanking: https://www .disruptionbanking.com/2021/05/06/steve-hanke-currency-boards-are-needed-to-quash-hyperinflation-risks/ adresinden alındı

Whittle, V. (2022, 02 13). *What to Buy Before Hyperinflation Hits Your Budget Like a Runaway Train.* 08 05, 2022 tarihinde The Survival Mom: https://thesurvivalmom .com/what-to-buy-before-hyperinflation/ adresinden alındı

Wikipedia. (2022). *Hyperinflation in Venezuela*. 06 10, 2022 tarihinde Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Hyperinflation_in_Venezuela adresinden alındı

Wolfson, A. (2022, 06 15). *With inflation at a 40-year high, 5 financial pros share how to invest and save during times of high inflation.* 08 03, 2022 tarihinde MarketWatch: https://www.marketwatch.com/picks/inflation-is-at-a-40-year-h igh-10-tips-from-the-pros-on-how-to-invest-and-save-during-times-of-high-inflation-01644507163 adresinden alındı

Zhang, A. (t.y.). *10 Effects of Inflation and How to Protect Against Them*. 07 31, 2022 tarihinde Vinovest: https://www.vinovest.co/blog/effects-of-inflation adresinden alındı

KAYNAKÇA

Ak Bingül, B., Türk, A. ve Ak, R., (2020) "Covid-19 Bağlamında Tarihteki Büyük Salgınlar ve Ekonomik Sonuçları" Turkish Studies, 15(4)

Aktan, C.C. ve Şen, H. (2001) "Ekonomik Kriz: Nedenler ve Çözüm Önerileri", Yeni Türkiye, Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Sayı:42, Cilt: ii

Banque de France, (2022) "The Increase in the Money supply during the Covid crisis: analysis and implications", Bulletin, 239/2

Bressers-Pereira, L.C. (2020) " Financing COVID-19, Inflation and the Fiscal Constraint", Forum for Social Economics, 49:3

Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrioni, A., Jiang, W., Wang, B ve Bernardini, S. (2020)" The COVID-19 Pandemic", Critical Reviews in Clinical Laboratory Sciences, 57:6

Debata, B., Patnaik, P. ve Mishra, A., (2020) "COVID-19 pandemic! It's impact on people, economy, and enviroment", Journal of Public Affairs, 2020;20:e2372

Estrada, M.A.R., (2021) "how much unemployment and inflation is going to be generated by COVID-19?", Transnational Corporations Review, 13:2

Genç, Ö. (2011) "Kara Ölüm: 1348 Veba Salgını ve Ortaçağ Avrupa'sına Etkileri", Tarih Okulu, Sayı: X

Gharehgozli, O. Ce Sunhyung, L. (2022)."Money Supply and Inflation after COVID-19", Economies, No:10

Harari, D. Ve Keep, M. (2021) "Coronavirus: Economic Impact", House of Commons Library, Number:8866

Kollman, R. (2021)."Effects of Covid-19 on Euro area GDP and inflation: demand and supply disturbances", International Economics and Economic Policy, 18

Nıedzwiedzinska, J. (2021) " Initial Monetary Policy responce to the COVID-19 Pandemic in Inflation Trageting Economies", The Polish Journal of Economics, 4(308)2021

OECD,(2022) "Inflation Data Series", data.oecd.org, (Erişim Tarihi:19.10.2022)

Schmitt-Grohe, S. Ve Uribe, M. (2022) "What Do Long Data Tell Us About The Inflation Hike Post Covid-19 Pandemic?", NBER Working Papers Series, No:30357

United Nations, (2022) " World Population Prospects 2022" Department of Economic and Social Affairs, UN DESA/POP/2022/TR/NO:3

Worldbank, (2022) "GDP Growth Series", data.worldbank.org (Erişim Tarihi:20.10.2022)

KAYNAKÇA

Ansal H., Küçükçiftçi, S., Onaran, Ö. Ve Orbay, B. Z. (2000). *Türkiye Emek Piyasasının Yapısı ve İşsizlik*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Blanchard, O. J. (1985). The Wage Price Spiral. *NBER Working Paper*, 1771, 1-29.

Coleman, W. O. (2007). *The Causes, Costs and Compensations of Inflation An Investigation of Three Problems in Monetary Theory*. UK: Edward Elgar Publishing.

Fisher, I. (1926). A Statistical Relation between Unemployment and Price Changes. *International Labour Review*, 13(6), June 1926, 785-792.

Friedman, M. (1963), *Inflation. Causes and consequences*, New York: Asia Publishing House.

Humprey, T.M. (1985). The Early History of The Phillips Curve, Economic Review. *Federal Reserve Bank of Richmond*, 71, 17-24.

IMF. (2017). *Back to Basics: Economic Concepts Explained Finance & Development*. IMF, 30-31.

Ioannides, Y. and Loury, Y. (2004). Job information networks, neighborhood effects, and inequality. *Journal of Economic Literature,* 42(4), 1056-1093.

İŞKUR. *Veri Sözlüğü*. https://media.iskur.gov.tr/40852/veri-sozlugu.pdf, (03.10.2022).

Katsoridas D. and Lehouritis G. (2010). Social and psychological impact of unemployment. *Encephalos*, 47(4), 181-188.

Keynes, J.M. (1982). *Activities 1931–1939 The Collected Writings of John Maynard Keynes*. London: Macmillan.

Lipsey, R.G. (1960). The Relation between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1862-1957: A Further Analysis. *Economica*, 27(105), 1-31.

Lordoğlu, K. Ve Özkaplan, N. (2007). *Çalışma İktisadı*. İstanbul: Der Yayınları.

OECD. (2021). Inflation (CPI). https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm, (17.10.2022).

OECD. (2021). Unemployment rate. https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm, (17.10.2022).

Phillips, A.W. (1958). The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861–1957. *Economica,* 25(100), 283-299.

Roger, S. (1998). Core inflation: concepts, uses and measurement. SEACEN seminar on "*Inflation measures and targets: implications for the conduct of monetary policy*", Jakarta, 17-19 December.

Saad-Filho, A. (2020). *Growth and Change in Neoliberal Capitalism. Leiden*. The Netherlands: Brill.

Samuelson, P.A. and Solow, R. M. (1960). Analytical Aspects of Anti-Inflation Policy. *The American Economic Review,* 50(2), 177-194.

Snowdon, B. and Vane, H.R. (2012). *Modern Makroekonomi Temelleri, Gelişimi ve Bugünü*. Ankara: Efil Yayınevi.

TÜİK. (2022). *İşgücü İstatistikleri Mikro Veri Seti*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK. (2021). *İşgücü İstatistikleri*. http://biruni.TÜİK.gov.tr/isgucuapp/isgucu.zul, http://biruni.TÜİK.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr, (12.05.2022).

Türk, İ. (2015). *Maliye Politikası*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Weinberg, J. A. (2011). How Many Kinds of Unemployment?. *Region Focus*, 14(4), 44-44.

Weintraub, S., Davidson, P., Babibahagi, H., Wallich, H. and Weintraub, E. R. (2016). *Keynes, Keynesians, and Monetarists*. Pennsylvania: Pennsylvania University Press Anniversary Collection.

World Bank. (2021). *Inflation, consumer prices (annual %) – Turkiye. https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=TR,* (17.10.2022).

Zhang, C. (2011). Inflation persistence, inflation expectations, and monetary policy in China. *Economic Modelling*, 28(1), 622-629.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, Z., & Terzi, H. (2009). Enflasyon Ve Bütçe Açıkları İlişkisi: Tanzi Ve Patinkin Etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *23*(2), 195-211.

Abubakar, M. I., Aliero, H. M., & Umaru, A. D. (2014). An Empirical Analysis on the Relationship between Fiscal Deficit and Inflation in Nigeria. *Annals of the University Dunarea de Jos of Galati: Fascicle: I, Economics & Applied Informatics*, *20*(2).

Akgül, A. (2022). Türkiye'de Enflasyon ile Vergi Gelirleri İlişkisinin Simetrik ve Asimetrik Nedensellik Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *17*(2), 455-478.

Altıntaş, H., Çetintaş, H., & Taban, S. (2008). Türkiye'de Bütçe Açığı, Parasal Büyüme Ve Enflasyon Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi: 1992-2006. *Anadolu University Journal of Social Sciences*, *8*(2).

Aslan, N. (2015). Makro İktisat. *İstanbul, İkinci Sayfa Yayınevi*.

Ataç, E., Çoşkun, G. ve Moğol, T. (2004). "Bütçe", T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, 1-167.

Bayrak, M. & Kanca, O. (2013). Türkiye'de Kamu Kesimi Açıklarının Nedenleri Ve Fiyatlar Genel Düzeyi Üzerindeki Etkileri . İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 0 (48), Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/iusiyasal/issue/630/6411

Biçen, Ö. F., Görüş, M. Ş., & Türköz, K. (2015). Olivera-Tanzi ve Patinkin etkilerinin Türkiye'de geçerliliğinin incelenmesi. *Maliye Dergisi*, *168*, 170-185.

Cardoso, E. (1998). Virtual Deficits and the Patinkin Effect. *Staff Papers (International Monetary Fund)*, *45*(4), 619–646. https://doi.org/10.2307/3867587

Catao, L. A., & Terrones, M. E. (2005). Fiscal deficits and inflation. *Journal of Monetary Economics*, *52*(3), 529-554.

Choudhry, N.N. (1991), 'Collection Lags, Fiscal Revenue and Inflationary Financing: Empirical Evidence and Analysis', IMF Working Paper, WP/91/41, International Monetary Fund: Washington DC.

Dornbusch, R. (1992), 'Lessons from Experiences with High Inflation', The World Bank Economic Review, Vol:6, No:1, pp.13-31.

Egeli, Ö. G. D. H. (1999). Gelişmekte olan ülkelerde bütçe açıkları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *4*(4).

Harun Terzi ve Asiye Tütüncü. *"Türkiye'de Üretici Fiyat Endeksi ve Tüketici Fiyat Endeksi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı",* Sosyoekonomi, Sayı 25. 2017. s.177.

Hondroyiannis, G., & Papapetrou, E. (1997). Are budget deficits inflationary? A cointegration approach. *Applied Economics Letters*, *4*(8), 493-496.

https://data.imf.org/?sk=4c514d48-b6ba-49ed-8ab9-52b0c1a0179b

https://www.tcmb.gov.tr/

https://www.tuik.gov.tr/

Hüseyin, Ş. E. N. (2003). Olivera-Tanzi etkisi: Türkiye üzerine ampirik bir çalışma. *Maliye Dergisi*, 143.

Hüseyin, Ş. E. N. (2003). Olivera-Tanzi etkisi: Türkiye üzerine ampirik bir çalışma. *Maliye Dergisi*, 143.

İpek, E. & Akar, S. (2016). Bütçe Açığı Ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Ampirik Bir Analiz. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 38 (2) , 167-189 . DOI: 10.14780/muiibd.281393

Karadeniz, Y. (2022). Enflasyon Ve Bütçe Açığı Arasındaki Kuadratik İlişki: Türkiye Örneği. *Sayıştay Dergisi*, *33*(125), 291-309.

Kartalcı, K. (2009). Kamu Harcamalarında Aralık Ayı Sendromu ve Çözüm Öneriler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *18*(2), 298-317.

Kaya, M. G., & Ersan, Ö. Z. (2016). Enflasyon, bütçe açığı ve para arzı ilişkisinin Türkiye ekonomisi açısından değerlendirilmesi: 1980-2014 dönemi. *Yönetim ve Ekonomi dergisi*, *23*(3), 639-651.

Kaykusuz, M. (2001). Maliyet Enflasyonu ve Türkiye'de Maliyet Enflasyonunun Nedenleri. *Ceteris paribus internet sitesi, http://www. ceterisparibus. net/arsiv/m _kaykusuz2. doc,(Erişim tarihi: 31/12/2005)*.

Kesbiç, C. Y., Baldemir, E., & Bakımlı, E. (2005). Bütçe Açıkları İle Parasal Büyüme Ve Enflasyon Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Bir Model Denemesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *19*(1), 81-98.

Koçak, S., Karış, Ç., & Dilek, Ç. İ. L. (2022). Enflasyon, Enflasyon Oynaklığı Ve Vergi Gelirleri Arasındaki Dinamik İlişkiler: Türkiye Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (36), 209-222.

Olivera, J.H.G. (1967), 'Money, Prices and Fiscal Lags: A Note on the Dynamics of Inflation', Banca nazionale del lavaro, Vol: 20, September 1967.

Öner, H. (2018). Tüketici Ve Üretici Fiyat Endeksleri Arasındaki İlişkinin Granger Nedensellik Testi Yoluyla İncelenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *3*(1), 318-327.

Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of applied econometrics*, *16*(3), 289-326.

Terzi, H., & Tütüncü, A. (2017). Türkiye'de Üretici Fiyat Endeksi ve Tüketici Fiyat Endeksi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Sosyoekonomi*, *25*.

Tiwari, A. K., Tiwari, A. P., & Pandey, B. (2012). Fiscal deficit and inflation: What causes what? The case of India. *Journal of International Business and Economy*, *13*(1), 57-81.

Tülümce, S. Y., Akçay, F., & Yavuz, E. (2021). Tanzi ve Patinkin Etkisinin Panel Veri Analizi: Euro Bölgesi Ülkeleri. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, *6*(IERFM Özel Sayısı), 97-118.

Yildiran, M. (2021). 'Küresel Salgında Enflasyon Problemi: Türkiye Üzerine Analiz'(The Inflation Problem during Global Pandemic: The Analysis on Turkey). *Available at SSRN 3824388*.

KAYNAKÇA

Alvarez, J., & Barrett, P. (2022b, April 27). *Inflation to be Elevated for Longer on War, Demand, Job Markets*. IMF Web Sitesi: https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/04/27/blog-cotw-inflation-to-be-elevated-for-longer-on-war-demand-job-markets-042722 adresinden alındı

Apergis, N., & Payne, J. E. (2021). Natural disasters and monetary policy: evidence from an augmented Taylor rule. *Journal of Financial Economic Policy, 14*(3), 317-332.

Aslam, M., Farvaque, E., & Malan, F. (2021). A disaster always rings twice: Early life experiences and central bankers' reactions to natural disasters. *KYKLOS, 74*(3), 301-320.

Barro, R. J. (2009). Rare Disasters, Asset Prices, and Welfare Costs. *AMERICAN ECONOMIC REVIEW, 99*(1), 243-264.

Barro, R. J. (2013). Inflation and Economic Growth. *ANNALS OF ECONOMICS AND FINANCE, 14*(1), 85-109.

Benalia, N., Abdelkafi, I., & Feki, R. (2018). Natural-disaster shocks and government's behavior: Evidence from middleincome countries. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 27*, 1-6.

Cavallo, E., & Noy, I. (2011). The Economics of Natural Disasters A Survey. *IDB Working Paper No. 35*.

Dornbusch, R., Sturzenegger, F., & Wolf, H. (1990). Extreme Inflation: Dynamics and Stabilization. *Brookings Papers on Economic Activity, 2*, 1-84.

Friedman, I. S. (1975). Inflation, Recession and Growth: A Global and Societal Approach. *Pakistan Economic and Social Review,, 13*(3/4), 125-141.

Gill, I., & Nagle, P. (2022, March 22). *Inflation could wreak havoc on the world's poor*. https://blogs.worldbank.org: https://blogs.worldbank.org/voices/inflation-could-wreak-havoc-worlds-poor adresinden alındı

Ha, J., Ivanova, A., Ohnsorge, F., & Unsal, D. F. (2019, February 13). Inflation: Concepts, Evolution, and Correlates. *World Bank Policy Research Working Paper No. 8738*.

Ha, J., Kose, M. A., & Ohnsorge, F. (2021). Inflation During the Pandemic:What Happened? What is Next?

Johnson, H. G. (1963). A SURVEY OF THEORIES OF INFLATION. *Indian Economic Review, 6*(3), 29-69.

Kahn, M. E. (2005). The Death Toll from Natural Disasters: The Role of Income, Geography, and Institutions. *Review of economics and statistics, 87*(2), 271-284.

Kammer, A. (2022, October 23). *IMF Blog*. Europe Must Address a Toxic Mix of High Inflation and Flagging Growth: https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/10/23/europe-must-address-a-toxic-mix-of-high-inflation-and-flagging-growth adresinden alındı

Kremer, S., Bick, A., & Nautz, D. (2013). Inflation and growth: new evidence from a dynamic. *Empirical Economics,, 44*(2), 861-878.

LaBelle, J., & Santacreu, A. M. (2022). Global Supply Chain Disruptions and Inflation During the COVID-19 Pandemic. *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*.

MacFarlane, H., & Mortimer, P. (1994). Inflation over 300 years. *Depression, 1929*(32).

Mishkin, F. S. (2008). Does stabilizing inflation contribute to stabilizing economic activity? *(No. w13970). National Bureau of Economic Research.*

Niemanna, S., & Pichlerb, P. (2011). Optimal fiscal and monetary policies in the face of rare disasters. *European Economic Review, 55*(1), 75-92.

Noy, I. (2009). The macroeconomic consequences of disasters. *Journal of Development Economics, 88*, 221-231.

Parker, M. (2018). The Impact of Disasters on Inflation. *Economics of Disasters and Climate Change*, 21-48.

Reinhart, C., & Lucker, C. G. (2022, February 14). *The Return of Global Inflation .* World Bank Blogs: https://blogs.worldbank.org/voices/return-global-inflation adresinden alındı

Skoufias, E. (2003). Economic Crises and Natural Disasters: Coping Strategies and Policy Implications. *World Development, 31*(7), 1087–1102.

Toya, H., & Skidmore, M. (2007). Economic development and the impacts of natural disasters. *Economics Letters, 94*(1), 20-25.

Zakirova, D., & Uzun, Y. U. (2022). The Effect Of Oil Pirices On Inflation: The Case Of Kazakhistan. *I. İnternational Congress Of Social Sciences(ICSS-2022)* (s. 258-260). Ankara: Nobel Bilimsel.

KAYNAKÇA

AKDİŞ, M. (2021). Para Arzının Enflasyon Üzerindeki Etkisi ve Milton Friedman'ın Enflasyon Yaklaşımı. http://makdis.pamukkale.edu.tr/Mak11.htm (Erişim: 25.10.2021)

AKGÜL, O. & BÜKEY, A. M. (2020). Türkiye'de Enflasyon ile Asgari Ücretler Arasındaki İlişki ve Ücret-Fiyat Sarmalı. In Journal of Social Policy Conferences (No. 78, ss. 257-282).

ANSAL, H. & KÜÇÜKÇİFTÇİ, S. & ONARAN, Ö. & ORBAY, B. Z. (2000). Türkiye Emek Piyasasının Yapısı ve İşsizlik. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul.

ARTAN, S. & BERBER, M. (2004). Türkiye'de Enflasyon-Ekonomik Büyüme İlişkisi: (Teori-Literatür ve Uygulama). Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, C. 18, S. 3-4, 103-117.

BAL, O. (2019). Enflasyon ve Stagflasyon Olgularına Yönelik Çözüm Politikaları ve Türkiye Örneği. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 8(1).

BAŞARGAN, N. (1993). Türkiye'de Toplu İş Sözleşmelerinde Sosyo-Ekonomik Göstergeler Açısından Ücret ve Ücret Dışı Ödemelerin Analizi. Belediye-İş Yayınları, İstanbul.

BRAUMANN, B. (2021). High Infilation and Real Wages. www.imf.org/external/pubs/ftwp/2001/wp0150.pdf (Erişim: 18.10.2021)

DERELİ, T. (1998). Ekonominin Çalışma İlişkilerine Etkileri. Prof. Dr. Metin Kutal'a Armağan, Ankara.

DERELİ, T. & UMAN, N. & EKİN, N. & DİLBER, M. (1979). Endüstriyel İlişkiler. İstanbul.

DERELİ, T. (1995). Ekonomik Kriz ve Enflasyon Ortamında Toplu Pazarlık. BASİSEN Dergisi, S. 54.

EĞİLMEZ, M. (2022). Enflasyon Dosyası. https://www.mahfiegilmez.com/2022/04/enflasyon-dosyas.html (Erişim: 24.06.2022)

ERDUT, Z. (1992). Avrupa Topluluğu'na Tam Üyelik Bakımından Türk Endüstri İlişkileri Sisteminin Değerlendirilmesi. Kamu-İş Yayınları, Ankara.

ERKAN, H. (1995). Ekonomi Sosyolojisi. Barış Kitabevi, İzmir.

ERKAN, H. (1997). Kronik Enflasyonun Ekonomiye ve İstihdama Etkileri Semineri. TİSK Yayını, No. 170.

FAHLIOĞULLARI, M. & UZUN, G. & YILDIZ, G. & İFTAR, Ü. (2018). Ücret Politikaları ve Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri. Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 1(1), 17-50.

GÜRAN, S. (1989). Makroekonomik Analize Giriş. Der Yayınları, Yayın No. 56, İstanbul.

GÜVEN, S. (1995). Sosyal Politika, Ezgi Kitabevi, Bursa.

HASANOV, M. (2008). Enflasyon Belirsizliğinin Üretim Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 9(2), 191-206.

JONSSON, M. & PALMQVİST, A. (2004). Do Higher Wages Cause Inflation?. Sveriges Riksbank Working Paper Series, No. 159.

KAYA, G. & ÖZDAMAR, S. & AKKÖK, A. (1975). Türkiye'de Toplu Pazarlık Sisteminde Yol Gösterici Faktörler. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, No. 196, Ankara.

KILIÇBAY, A. (1991). Türk Ekonomisi. Ankara.

KORAY, M. & TOPÇUOĞLU, A. (1995). Sosyal Politika. 3. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.

KORAY, M. (2000). Sosyal Politika. 1. Baskı, Ezgi Kitabevi, Bursa.

KORKMAZ, Ö. (2017). Enflasyon Oranını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(2), 109-142.

L'HORTY, Y. & RAULT, C. (2021). Inflation, Minimum Wage and Other Wages: An Econometric Study on French Macroeconomic Data. www.univ-evry.fr/EPEE (Erişim: 22.10.2021)

LORDOĞLU, K. & TÖRÜNER, M. (1995). Çalışma Ekonomisi. 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

MANİSALI, E. (1987). İktisada Giriş. Menteş Kitabevi, İstanbul.

ÖZER, İ. (1984). Türkiye'de 1970-1983 Dönemi Enflasyonu. Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma, Geliştirme, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Yayını, No. 1984/261, Ankara.

TRADINGECONOMICS. (2022). Türkiye/Enflasyon Oranı. https://tr.tradingeconomics.com/turkey/inflation-cpi (Erişim: 24.06.2022)

TUNA, O. & YALÇINTAŞ, N. (1999). Sosyal Siyaset. Filiz Kitabevi, İstanbul.

UÇKAN, B. (1998). Küreselleşme ve Devletin İş Piyasasındaki Rolü. Çimento İşveren Dergisi, 12(2), 4-15.

ZAİM, S. (1997). Çalışma Ekonomisi. 10. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C., H. Şen, *Ekonomik Kriz, Nedenler ve Çözüm Önerileri*, Yeni Türkiye Dergisi, 2002/1, s.1.

Atwood, K., Conte, M., *Blinken calls it "false" that the US sanctions deepened food crisis from Russia-Ukraine war*, https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-05-18-22/h_f87dbcf7d17b9add40fabac9691a8c40, Erişim Tarihi: 31.05.2022.

Bakan, S., Savaş, *Dünya Ekonomisi Ve Finansal Piyasalar İçin De Felaket Mi?*, International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences, 5(2), 59-74, 2022.

Bakawell, S., ve Disckson, S., *JPMorgan chief Jamie Dimon is bracing for an economic 'hurricane',* https://www.smh.com.au/business/companies/jpmorgan-chief-jamie-dimon-is-bracing-for-an-economic-hurricane-20220602-p5aqfv.html#:~:text=Jamie%20Dimon%20warned%20investors%20to,change%20it%20%E2%80%A6%20it's%20a%20hurricane. Erişim Tarihi: 02.05.2022.

Bankova, D., Dutta, P.K., Ovaska, M., The war in Ukraine is fuelling a global food crisis, https://graphics.reuters.com/UKRAINE-CRISIS/FOOD/zjvqkgomjvx/, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

Beketov, N.B., Глобализация мировой экономики и мировой финансовый кризисТекст научной статьи по специальности «Экономика и бизнес»., 2009.

Bianet, Along Wıth Global Forecast, IMF lowers Turkey's growth forecast to 2.7 percent in 2022, https://bianet.org/english/economy/260797-imf-lowers-turkey-s-growth-forecast-to-2-7-percent, Erişim Tarihi: 03.06.2022.

Botysova, A., *Gazprom Prekratil postavki b Bolgariyu i Polşu. EC gotovit ckoordinirovannıy otvet,* https://www.gazeta.ru/business/2022/04/27/14787632.shtml, Erişim Tarihi: 02.05.2022.

Daşcıoğlu, Z.Ö.Büşra., *Rusya Yaptırımları ve Küresel Enerji Piyasalarına Yansımaları*, https://kriterdergi.com/dosya-ukrayna-krizi/rusya-yaptirimlari-ve-kuresel-enerji-piyasalarina-yansimalari, Erişim Tarihi: 30.05.2022.

Drager, L., Gründler, K., Potrafke, N., *Political Shocks and Inflation Expectations: Evidence from the 2022 Russian Invasion of Ukraine*, Cesifo Working Papers, 2022.

Ekonomist, *Hangi emtia Rusya'dan? Rusya ve emtia piyasasındaki yeri*, https://www.ekonomist.com.tr/haberler/hangi-emtia-rusyadan-rusya-ve-emtia-piyasasindaki-yeri-ile-ilgili-10-bilgi.html, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

Ellyatt, H., *From soaring food prices to social unrest, the fallout from the Russia-Ukraine war could be immense,* https://www.cnbc.com/2022/04/21/from-food-to-inflation-the-russia-ukraine-war-has-a-global-impact.html. Erişim Tarihi: 30.05.2022.

Euronews, Rusya'nın Ukrayna işgali sonrası doğal gaz ve petrol fiyatları ne kadar oldu?, https://tr.euronews.com/2022/03/02/rusya-n-n-ukrayna-isgali-sonras-dogal-gaz-ve-petrol-fiyatlar-ne-kadar-oldu, Erişim Tarihi: 30.05.2022.

European Council, *EU sanctions against Russia explained*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/, Erişim Tarihi: 31.05.2022.

Georgieva, K., *МВФ: война в Украине и инфляция угрожают мировой экономике*, https://www.golosameriki.com/a/imf-chief-georgieva-on-growing-poverty-because-of-ukraine-war/6529881.html, Erişim Tarihi: 03.06.2022.

Glauber, J., Laborde, D., *How will Russia's invasion of Ukraine affect global food security?*, https://www.ifpri.org/blog/how-will-russias-invasion-ukraine-affect-global-food-security, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

Grajewski, M., *The Ukraine war and energy supply*, What Think Tanks are Thinking 6 April 2022, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/729360/EPRS_BRI(2022)729360_EN.pdf, Erişim Tarihi: 31.05.2022.

Heyfets, B.A., Çernova, V.YU., Новый глобальный экономический кризис: как изменится глобализация? *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*. 2020.

Husain, A., *The World Food Programme's chief economist says we must not just address the current crisis but take bold steps to avert future challenges*, https://www.usip.org/publications/2022/05/ukraine-war-deepening-global-food-insecurity-what-can-be-done, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

IEA, Find out about the world, a region, or a country, Russia's War on Ukraine*, Russia is one of the world's top oil producers and exporters and a giant in natural gas markets,* https://www.iea.org/topics/russia-s-war-on-ukraine, Erişim Tarihi: 31.05.2022.

ILO, Monitor (2020)., ILO, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--- dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf, Erişim Tarihi: 28.05.2022.

IMF, Dünya Bankası (2020)., Euronews, https://tr.euronews.com, Erişim Tarihi: 28.05.2022.

Kostin, K.B., Homçenko E.A., Влияние Пандемии COVID-19 На Мировую Экономику, Экономические Отношения Том 10 λ Номер 4 λ Октябрь–Декабрь 2020.

Masterson, Victoria., *These 3 charts show the impact of war in Ukraine on global trade*, https://www.weforum.org/agenda/2022/04/ukraine-war-global-trade-risk/#:~:text=War%20in%20Ukraine%20is%20causing,Ukraine%20conflict%2C%20the%20WTO%20says., Erişim Tarihi: 30.05.2022.

Mejdunarodnıy Valyutnıy Fond, *Как война в Украине отражается на разных регионах мира*, https://www.imf.org/ru/News/Articles/2022/03/15/blog-how-war-in-ukraine-is-reverberating-across-worlds-regions-031522, 2022, Erişim Tarihi: 28.05.2022.

Murphy, Matt., Gıda krizi: *BM, Ukrayna'daki savaşın küresel gıda krizine yol açabileceği uyarısında bulundu,* https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61503829, Erişim tarihi: 31.05.2022.

Nestor, M., *Михкель Нестор: Новая эпоха, в том числе и в экономике*, https://www.seb.ee/en/node/100766, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

Nicas, J., *Ukraine War Threatens to Cause a Global Food Crisis*, https://www.nytimes.com/2022/03/20/world/americas/ukraine-war-global-food-crisis.html, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

OECD, Agarwal, R., Kımball, M., *Wıll Inflatıon Remaın Hıgh?* https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm, https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/03/Future-of-inflation-partI-Agarwal-kimball, Erişim Tarihi: 03.06.2022.

Pettinger, T., *Economic impact of war,* https://www.economicshelp.org/blog/2180/economics/economic-impact-of-war/, Erişim Tarihi: 28.05.2022.

Seiler, P., *The Ukraine war has raised long-term inflation expectations*, https://voxeu.org/article/ukraine-war-has-raised-long-term-inflation-expectations, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

Smirnov, E.H., «Мировая экономика коронавируса»: поиск оптимальных путей преодоления последствий кризиса. *Вестник МГИМО-Университета*. 2020.

Stager, M.B., *Küreselleşme*, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara, 2006.

Süleyman, D., Ha, L., *War in Ukraine Heightens Inflation Risks and Challenges the Global Economy*, https://www.euromonitor.com/article/war-in-ukraine-heightens-inflation-risks-and-challenges-the-global-economy, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

Tabakh, A., Podrugina, A., *Totalnaya İnfilatsiya: Çem Otvetyat Mirovıy Sentralnıy Banki*, https://www.raexpert.ru/researches/total_inflation_2021/, Erişim Tarihi: 03.06.2022.

Tatarinova, S.S., *Определение Понятия «Товарный Рынок» Для Целей Антимонопольного Законодательства*, Вестник СамГУ. 2014. № 6 (117), 2014.

THE WORLD BANK, *Küresel büyüme 2023 sonuna kadar yavaşlamaya devam edecek ve gelişmekte olan ekonomiler için "sert iniş" riskini daha da artıracak*, https://www.worldbank.org/tr/news/press-release/2022/01/11/global-recovery-economics-debt-commodity-inequality, Erişim Tarihi: 03.06.2022.

Tradingview, Aukolil., *Dünya Brent Petrol Fiyatları*, https://tr.tradingview.com/chart/?symbol=FX%3AUKOIL, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

Uzun, Y.U., Covid-19 Sonrası Dünyada ekonomi, Radikalleşme ve Terör, *Covid-19'un Dünyada ve Türkiye'de Sosyoekonomik Etkileri ve Gelir Eşitsizliği-Yoksulluk*, Nobel Bilimsel, 2021.

World Trade Organızatıon, *WTO offers unique forum for dialogue on global supply chain issues — DG Okonjo-Iweala*, https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/miwi_21mar22_e.htm, Erişim Tarihi: 30.05.2022.

Yavuz, F., Rusya-Ukrayna Savaşının Gıda Güvenliğine Etkileri Üzerine, Kriter Dergisi, https://kriterdergi.com/dosya-ukrayna-krizi/rusya-ukrayna-savasinin-gida-guvenligine-etkileri-uzerine, Erişim Tarihi: 31.05.2022.

Yeoman, L., *Ukraine, price end inflation*, Journal of Revenue and Pricing Management, Springer Link, 2022.

Zinovyev, S., Kushch, O., *Паническое настроения, долги и инфляция: как ожидание войны с Россией обостряет ситуацию в Украине*, https://economics.segodnya.ua/economics/enews/panicheskie-nastroeniya-dolgi-i-inflyaciya-kak-ozhidanie-voyny-s-rossiey-obostryaet-situaciyu-v-ukraine-1597635.html, Erişim Tarihi: 03.06.2022.

EKONOMİ VE İŞLETMECİLİK

Gelişim Değişim Dönüşüm

Editör
Dr. Gökhan SÜMER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-77-6

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Ekonomi ve İşletmecilik, Gelişim, Dönüşüm, Değişim adlı bu eserde multidisipliner çalışmalar bir arada toplanmıştır. Gelişen teknoloji ve globalleşen dünyada kişiler ve kurumların iş yapış şekilleri de değişmeye başlamıştır. Dolayısıyla kişisel olduğu kadar makro ekonomik değişkenler de bu değişimden etkilenmektedir. Kovid 19 Pandemi süreci de kişi ve kurumların davranışları üzerinde radikal değişikliklere sebep olmuştur.

Bu eserde makro ekonomi, işletmecilik, kamu yönetimi, finans, vergi ve pandemi sürecinin etkileri konularında farklı disiplinlere ait konular bir arada okuyucuya sunulmuştur. Eserin ve eser içeriğinde yer alan tüm çalışmaların konularında farklı bir bakış açısı oluşturarak, yol gösterici ve yararlı olmasını temenni ediyoruz.

Bu esere çalışmaları ile katkı sağlayan saygıdeğer yazarlarımıza ve eserin okuyucularımızla buluşmasına imkan veren Ekin Yayınevi'ne teşekkür ederiz.

Editör
Dr. Gökhan SÜMER

İÇİNDEKİLER

TÜRK VERGİ MEVZUATI İLE AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATI KAPSAMINDA BANKACILIK İŞLEMLERİNE İLİŞKİN VERGİSEL YÜKÜMLÜLÜKLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 1
Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Dr. Gökhan SÜMER

YALIN ÜRETİM TEKNİKLERİNİN ÜRETİM MALİYETLERİNE ETKİLERİ..... 24
Dr. Öğr. Üyesi Kamil TAŞKIN

KIRSAL KALKINMA YÖNÜNDEN KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ: SAKARYA İLİ KADIN KOOPERATİFLERİNİN MEVCUT DURUMU 42
Dr.Öğr.Üyesi Serpil ÇİĞDEM

PSİKOLOJİK SERMAYE 58
Dr.Öğr.Üyesi Seda KIZIL

SAĞLIK POLİTİKALARININ TARİHİ VE GÜNÜMÜZDE YAŞANAN GELİŞMELER ... 73
Arş. Gör. Dr. Rahman AYDIN
Prof. Dr. Erol ÇAKMAK

PANDEMİ DÖNEMİNDE MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER ÜZERİNE BİR İNCELEME 92
Dr. Öğr. Üyesi Serhat ALPAĞUT
Arş. Gör. Buket AYDIN

EKONOMİK BÜYÜME VE İŞSİZLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ 109
Arş. Gör. Olcay BESNİLİ MEMİŞ
Arş. Gör. Dr. Rahman AYDIN

SOSYO-KÜLTÜREL FARKLILIKLAR AÇISINDAN RENKLERİN PAZARLAMA PERFORMANSINA ETKİLERİ 121
Öğr. Gör. Dr. Hande GÜRSOY
Dr. Gözde KANDEMİR ÇOMOĞLU
Doç. Dr. Özlen ONURLU

İŞLETMELERDE TOPLAM KALİTE YÖNETİMİ UYGULAMALARI 128
Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ASLAN

OPTİMAL TEMATİK PORTFÖYÜN BÜTÜNLEŞİK CRITIC-ARAS YÖNTEMİ İLE BELİRLENMESİ 155
Dr. Öğr. Üyesi İnci Merve ALTAN

ENFLASYON VE ENFLASYON BELİRSİZLİĞİ İLİŞKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ 166
Arş. Gör. Buket AYDIN
Dr. Öğr. Üyesi Serhat ALPAĞUT

KAMU YÖNETİMİNDE YENİ BİR YAKLAŞIM OLARAK VATANDAŞ DENEYİMİ..... 177
Dr. Öğr. Üyesi Cem DURAN
Dr. Öğr. Üyesi Anıl Savaş KILIÇ

İŞ MODELİ YÖNETİMİ VE BAŞARI FAKTÖRLERİ 191
Dr. Erkan KUZU

ULUSLARARASI YAPTIRIMLARIN ETKİLERİ VE SONUÇLARI..... 209
Kürşathan ATAMER
Dr. Öğr. Üyesi Fatih OKUR

HAVAYOLU TAŞIMACILIĞINDA PANDEMİ ÖNCESİ VE SONRASI DÖNEM 232
Dr. Öğretim Üyesi Gonca Reyhan AKKARTAL
Deniz TEZCAN

KAYNAKÇA

Akgüç Ö. (1987). 100 Soruda Türkiye'de Bankacılık, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Artun T. (1979). İşlevi, Gelişimi, Özellikleri ve Sorunlarıyla Türkiye'de Bankacılık, 2. Baskı, Ankara: Tekin Yayınevi.

Atlan M. (1998). Modern Bankacılık Fonksiyonları Açısından Özel Finans Kurumlarının Değerlendirilmesi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Aydemir N. (2005). Dünden Bugüne Türkiye'de Bankacılık, 2. Baskı, Ankara: Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası.

Case K. E., Fair R. C., Oster S. M., (2011). Principles of Economics, (E. Deliktaş, M. Karadağ ve M. Güçlü Çev.), 9. Baskı, Ankara: Palme Yayıncılık.

Çağan N. (1976). "Bankaların Vergi Yükümlülükleri ve Vergi Sorumlulukları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 33, Sayı 1-4, 21-47.

Çivi H. (1985). Türkiye'de Bankacılık: Teori, Uygulama ve Sonuçları, Cumhuriyet Üniversitesi Yardımcı Ders Kitabı Yayın No: 1, Ankara: Fon Matbaası.

Erdem M., vd. (1996). Kamu Maliyesi, Bursa: Ekin Kitapevi.

Erez, M. (1975). Bankalar Sistemi ve Devlet Kontrolü, Ankara: Ayyıldız Matbaası.

European Commission (2022, 6 Ağustos). Financial Transaction Tax, And Assessment of the European Commission's Proposed Financial Transaction Tax, Erişim Adresi https://home.kpmg/us/en/home/insights/2021/02/tnf-eu-update-proposal-financial-transaction-tax.html

Eyüpgiller S. (1997). Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi, 4. Baskı, Ankara:Türkiye İş Bankası Yayınları.

Göçmen Yağcılar, G. (2011). Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi, BDDK Kitapları No: 10, Ankara: BDDK Aroks Doküman Merkezi.

Güler B., Keleş E., Uçar Ö. (2012). "Finansal İşlem Vergileri ve Avrupa Birliği Uygulaması", Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı Ekonomik ve Mali Politikalar Daire Başkanlığı. Erişim Adresi https://www.ab.gov.tr/files/EMPB/finansal_islem_vergisi_empb_print_version.pdf

İktisadi Kalkınma Vakfı (2022, 6 Ağustos), Avrupa Birliği'nin Vergi Politikası, Erişim adresi http://www.ikv.org.tr/pdfs/961fd1e2.pdf

Kopits G. (1992). Tax Harmonization In The European Community Policy Issues And Analysis, Washington DC.: International Money Fund, Occasional Paper 94. Erişim adresi https://www.imf.org/en/Publications/Occasional-Papers/Issues/2016/12/30/Tax-harmonization-in-the-European-Community-Policy-Issues-and-Analysis-56

Öçal T., Çolak Ö.F. (1999). Finansal Sistem ve Bankalar, Ankara: Nobel Yayınları.

Parasız, İ. (2011). Dünya'da ve Türkiye'de Bankacılık, Bursa: Ezgi Kitapevi.

Parasız, İ. (1994). Para Banka ve Finansal Piyasalar, 5. Baskı, Bursa: Ezgi Kitapevi.

Raffer, K. (1998). "The Tobin Tax :Reviving a Discussion", World Development, Cilt 26, Sayı 33, 529-538.

Seviğ V. (2002). Türev Araçlar Lisansı Eğitimi İlgili Vergi Mevzuatı, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği Yayınları, Aralık 2002.

Sungur T. (1987). Bankacılar İçin Banka Tekniği (İşlemler), 3. Baskı, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Suvla R.Ş. (1963). Para ve Kredi, İstanbul: Güven Basımevi.

Şenyüz D., Yüce M., Gerçek A., (2021). Türk Vergi Sistemi, 18. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

Tait, A. A., (1991) Value-Added Tax Administrative And Policy Issues, Washington DC.: International Money Fund Occasional Paper 88. Erişim adresi https://digitallibrary.un.org/record/97057

Takan M., Acar Boyacıoğlu M., (2011). Bankacılık Teori Uygulama ve Yöntem, 3. Baskı, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Tanrıverdi S. (2010), Banka Muameleleri Vergisinin Bankacılık Sektöründe Rekabet Bozucu Etkileri ve Bir Model Önerisi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, ISBN: 9759004097.

Tarlan S., (1986). Tarihte Bankacılık, Ankara: Maliye ve Gümrük Bakanlığı APK Kurulu Yayınları No:283.

Tobin, J., (1978). "A Proposal for International Monetary Reform", Eastern Economic Journal, Cilt 4, Sayı 3-4, 153-159.

Türkay O. (2001). Mikro İktisat Teorisi, 10. Baskı, Ankara: İmaj Yayınları.

Türkiye Bankalar Birliği (2022, 6 Ağustos). Aktif Büyüklüğüne Göre Banka Sıralaması Mart 2022, Erişim Adresi https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (1996). Banka ve Sigorta Sektörleri Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara: Tisamat Basım.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2001). Vergilemede Global Eğilimler, AB ve Türk Vergi Sistemi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Yazgan T. (1969). Türkiye'de Bankacılığın Gelişimi, Ankara: Baylan Basım ve Ciltevi.

Zarakolu, A. (1999). Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi, 11. Baskı, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

KAYNAKÇA

Boşdurmaz, S. (2021). VUK, TMS ve BOBİ FRS'de Stokların Karşılaştırılması ve Hazır Giyim Sektöründe Bir Uygulama. *Mali Cozum Dergisi/Financial Analysis*, *31*(166).

Bulut, Z. A. (2004). İşletmeler Açısından Kapasite Planlaması Ve Kapasite Planlamasına Etki Eden Faktörler. *Mevzuat Dergisi*, *80*(7).

Cierniak-Emerych, A., Dziuba, S. T., & Gościniak, K. (2017). The attempt to reduce changeover time using the SMED method in the production enterprise X. *Zeszyty Naukowe. Quality. Production. Improvement*.

Çalış, Y. E. (2013). Üretim maliyetlerinin iç denetimine genel bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *3*(1), 159-175.

Emiroğlu, A. (2016). Yalın Üretim Ve Tam Zamanlı Envanter Yönetim Stratejisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *12*(12), 72-85.

Gök, C. Ş. (2012). Hazır giyim işletmelerinde inovasyon yönetiminin işletme performansına etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

Görener, A., & Yenen, V. Z. (2007). İşletmelerde toplam verimli bakım çalışmaları kapsamında yapılan faaliyetler ve verimliliğe katkıları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, *6*(11), 47-63.

Güç, G. (2006). *Bir maliyet düşürme tekniği olarak demontaj analizi (tear-down)* DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü].

Hüseyinzade, S. (2006). *Bir maliyet düşürme yaklaşımı olarak dış kaynak kullanımı (Outsourcing): Örnek bir uygulama* DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü].

Imai, M. (1992). *Kaizen (Ky'zen) : the key to Japan's competitive success*. McGraw-Hill.

Junior, M. L., & Godinho Filho, M. (2010). Variations of the kanban system: Literature review and classification. *International Journal of Production Economics*, *125*(1), 13-21.

Kumar, K. S., Akila, K., Arun, K., Prabhu, S., & Selvakumar, C. (2022). Implementation of 5S practices in a small scale manufacturing industries. *Materials Today: Proceedings*.

Linck, J., & Cochran, D. S. (1999). *The importance of takt time in manufacturing system design* (0148-7191).

Ohno, T. (1998). Toyota Ruhu,(Çev. Canan Feyyat). *İstanbul: Scala Yayıncılık ve Tanıtım*.

Ohno, T., & Bodek, N. (2019). *Toyota production system: beyond large-scale production*. Productivity press.

Özcan, S. O. (2010). İnternet pazarlama faaliyetlerinde tüketici satın alma karar süreci. *Journal of Internet Applications and Management*, *1*(2), 29-39.

Özveri, O., & Çakır, E. (2012). Yalin Alti Sigma ve Bir Uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *14*(2), 17-36.

Purohit, R., & Hulle, A. (2020). Lean Implementation in Manufacturing Industries–A Review. *Rabindranailı Tagorc University Journal*, *10*(19).

Saurin, T. A., Ribeiro, J. L. D., & Vidor, G. (2012). A framework for assessing poka-yoke devices. *Journal of manufacturing systems*, *31*(3), 358-366.

Sayer, A. (1986). New developments in manufacturing: the just-in-time system. *Capital & Class*, *10*(3), 43-72.

Silveira, D. D., & Andrade, J. J. d. O. (2019). Application of OEE for productivity analysis: a case study of a production line from the pulp and paper industry. *Dyna*, *86*(211), 9-16.

Şeker, Ö. G. A. (2016). Yalın Üretim Sisteminde Kanban, Tek Parça Akışı ve U Tipi Yerleştirme Sistemleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, *50*, 449-470.

Tez, H. Ö., & Yılmaz, A. (2012). Tedarik Zincirinde Karşılaşılan Sorunların FMEA İle Çözümlenmesi ve Yönetilmesi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, *4*(2), 107-117.

Yaşar, R. Ş. (2018). Etkililik ve Uygulanabilirlik Yönünden Maliyetleme Sistemlerinin Karşılaştırılması. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 697-716.

Yıldıztekin, İ. (2005). Kalite Maliyetleri Ölçümlerinde Belirlenen Fırsat Maliyetleri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *19*(1), 401-422.

Yumuk, G., & Oğuzhan, A. (2005). İşletmelerde kalite maliyet sistemleri: bir uygulama. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(2), 1-12.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2022). Bakanımız Derya Yanık: "Kooperatifçilik Sistemi Kadınların Ekonomik Yönden Kalkınmasını Destekliyor", https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/bakanimiz-derya-yanik-kooperatifcilik-sistemi-kadinlarin-ekonomik-yonden-kalkinmasini-destekliyor/ (Erişim Tarihi: 15.08.2022).

Akbulut, B. ve Adaman, F. (2018). Kalkınma Sorunsalı, Kırsal Kalkınma ve Eleştirel Bir Çerçeve Önerisi, 16-31, *Sürdürülebilir Yaşam Penceresinden Yerel ve Kırsal Kalkınma*, F. F. Gür, M. Bayramoğlu (Derl.), Özyeğin Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Atkinson, C. L. (2017). Rural Development. *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance; Farazmand, A., Ed*, 1-7.

Buvinic, M., Montalvao, J., & Copley, A. (2018). *Helping Poor Women Grow Their Business With Mobile Savings, Training, And Something More? Let's Talk About Development.* The World Bank. https://blogs.worldbank.org/ developmenttalk/helping-poor-women-grow-their-businesses-mobile-savingstraining-and-something-more?cid=ECR_E_NewsletterWeekly_EN_EXT&delivery Name=DM6684.

Cihangir,D. (2022). *TR7 Bölgesi Kadın Kooperatifleri Araştırma Raporu*, Ahiler Kalkınma Ajansı, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Nevşehir.

Çıkın, A. ve Karacan A.R. (1994). *Genel Kooperatifçilik*, Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.

Dalkıran, G.B.(2017). The Support of Women Work within Cooperative Enterprises: Sample of Turkey, *Social Sciences Research Journal*, Volume 6, Issue 3, 1-11 .ISSN: 2147-5237 1

Elam, A. B., Hughes, K. D., Guerrero, M., Hill, S., Nawangpalupi, C., Fuentes, M. D. M., & González, J. P. D. (2021). Women's Entrepreneurship 2020/21: Thriving through Crisis. *Global Entrepreneurship Research Association, London*.

EU SWD (2016). European Commission Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council on The Conditions of Entry and Residence of Third-Country Nationals for the Purposes of Highly Skilled Employment and Repealing Directive 2009/50/EC https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/directive_conditions_entry_residence_third-country_nationals_highly_skilled_employment_impact_assessment_part_1_ en.pdf (Erişim Tarihi:31.07.2022).

Eurepean Commission, (2002). Good Practices in the Promotion of Female Entrepreneurship, Examples from Europe and other OECD Countries. http://www.femtech.at/sites/default/files/female_entrepreneurship_0.pdf (Erişim Tarihi: 12.07.2022)

Gallup & International Labor Organization. (2017). Toward a Better Future for Women at Work. Voices of Women and Men. www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_546256.pdf. (Erişim Tarihi: 05.08.2022).

Goodman, D. (2003), "The Quality 'Turn' and Alternative Food Practices: Reflections and Agenda", *Journal of Rural Studies*, Vol. 19 No. 1, pp. 1-7

Goorha, S. (2021). Overcoming Some Of The Barriers To Women Entrepreneurship, Forbes: https://www.forbes.com/sites/forbesbusinesscouncil/2021/09/21/overcoming-some-of-the-barriers-to-women-entrepreneurship/?sh=521b4ad92780 (Erişim Tarihi: 08.08.2022).

Hendek Haber (2022). Sakarya'da Faaliyet Gösteren Kadın Kooperatifleri ile Bir Araya Gelindi. Hendek Haber: https://www.hendekhaber.com.tr/sakaryada-faaliyet-gosteren-kadin-kooperatifleri-ile-bir-araya-gelindi (11.08.2022).

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0070:FIN:EN:PDF

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0070:FIN:EN:PDF

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0027en01.pdf

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0027en01.pdf

https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/bakanimiz-derya-yanik-kooperatifcilik-sistemi-kadinlarin-ekonomik-yonden-kalkinmasini-destekli-yor/#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%20702%20kad%C4%B1n%20kooperatifinin,geli%C5%9Fim%20olana%C4%9F%C4%B1na%20sahip%20oldu%C4%9Funu%20kaydetti.

Ionesco-Somers, A. Ve Sampaio, W. (2022). The women's Entrepreneurshıp Landscape ıs Changıng. Is the Ecosystem Ready to Adapt? . Diplomatic Courier: https://www.diplomaticourier.com/posts/the-womens-entrepreneurship-landscape-is-changing-is-the-ecosystem-ready-to-adapt. (Erişim Tarihi: 29.07.2022).

İnançlı, S; Faydalı, F. ve Acar S. (2017). Sakarya' nın Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi Ürünleri Sektörü Raporu. Sakarya Ticaret Borsası, Sakarya.

JICA (2005). Approaches for Systematic Planning of Development Projects: Approaches for Systematic Planning of Development Projects, IFIC/JACA, Japan.

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Platformu (2015), Türkiye'de Kadın Kooperatifleşmesi: Eğilimler ve İdeal Tipler, KEİG Yayınları Dizisi, İstanbu

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) ve Canadian Cooperative Association (CCA), (2015), Türkiye'de Kadın Kooperatiflerinin Mevcut Durumu, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Dünya Bankası.

Kalantaridis, C. and Bika, Z. (2006), "Local Embeddedness and Rural Entrepreneurship: Case-Study Evidence from Cumbria, England", *Environment and Planning A*, Vol. 38 No. 8, pp. 1561-1579.

Kalkınma Bakanlığı (2018). Kırsal Kalkınma, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Ankara. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/KirsalKalkinmaOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf. (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

Karaarslan, Y. S. (2022). Türkiye'deki Kadın Kooperatiflerinin Sayısı ve Çalışma Alanlarının Haritası Çıkarılacak., AA: https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiyedeki-kadin-kooperatiflerinin-sayisi-ve-calisma-alanlarinin-haritasi-cikarilacak/2552235. (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Koç, H. (2001). *Kooperatifçilik Bilgileri*, Nobel Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara.

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (KGM) (2012) Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri.

Minniti, M., & Arenius, P. (2003, April). Women in entrepreneurship. In *The entrepreneurial advantage of nations: First Annual Global Entrepreneurship Symposium* (Vol. 29). United Nations.

Mishra, G., & Kiran, U. V. (2012). Rural Women Entrepreneurs: Concerns & Importance. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, *3*(9), 93-98.

Mohamed, R. (2016). *Meaning of Development, in A Theory of Sustainable Sociocultural and Economic Developmen*t, Springer.

Moseley, M. J. (2003). *Rural Development : Principles and Practice* (1. publ. ed.). London [u.a.]: SAGE. p. 5. ISBN 978-0-7619-4766-0.

Müller, S. and Korsgaard, S. (2014), "(Re)sources of Opportunities: the Role of Spatial Context for Rural Entrepreneurship", *Academy of Management Annual Meeting*, 1-5 August, Philadelphia, PA.

OECD, and Europe Commission (2017). *The Missing Entrepreneurs 2017: Policies for Inclusive Entrepreneurship*. Paris: OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/9789264283602-en.

Onuoha G., (2007) Entrepreneurship, *AIST International Journal* 10, 20-32.

Pahuja, A ve Sanjeev, R. (2015). Introduction to Entrepreneurship, *Available at SSRN 2761878*. file:///C:/Users/User/Downloads/FinalChapter-1-.pdf

Sakarya İl Ticaret Müdürlüğü (2022). Sakarya İlinde Kadın Koopeatif Sayısı.

Schumpeter, J. A., & Lekachman, R. L. (1978). *Can Capitalism Survive?*. Harper & Row.

Serinikli, N. (2019). Kırsal Alandaki Mikro Kadın Girişimcilerin Kooperatifleşmeye Karşı Tutumları: Agro-Turizm Kadın Kooperatifleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, *14*(1), 45-57.

Strano, A. Ve diğerleri (2011). EU Rural Review: The Magazine from the European Network for Rural Development, European Commission.Belgium. https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/ED5808AC-994A-47AD-928F-0D3088716910.pdf (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Ticaret Bakanlığı (2021). Kooperatifçilik. https://sakarya.ticaret.gov.tr/birimlerimiz/esnaf-sanatkarlar-ve-kooperatif-birimi/kooperatifcilik. (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Timmons, J.A. (1994). New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21st Century. Fourth edition. Irwin Press, Burr Ridge, IL.

TÜİK (2021). İşgücü İstatistikleri. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-Quarter-IV:-October-December,-2021-45643 (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

World Economic Forum. (2017). 2017 Global Gender Gap. www.weforum.org/ reports/the-global-gender-gap-report-2017. (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Yağcı, S. (2022). Ekonomiler Kadınların Omuzlarında Yükselecek, Dünya: https://www.dunya.com/yapi-kredi-ile-e-ticaret/ekonomiler-kadinlarin-omuzlarinda-yukselecek-haberi-652214

Yeni Haber (2020). İlçelerde "Kadın Kopperatifi" Atağı https://www.sakaryayenihaber.com/haber/6691129/ilcelerde-kadin-kooperatifi-atagi. (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

KAYNAKÇA

Bakker, A. B., & Schaufeli, W. B. (2008). "Positive organizational behavior: Engaged employees in flourishing organizations". *Journal of Organizational Behavior,* 29(2), 147-154.

Boniwell, I. (2012). Positive psychology in a nutshell: The science of happiness (3. Basım b.). Berkshire, İngiltere: McGraw-Hill Open University Press.

Cameron, K. S., Dutton, J. E., & Quinn, R. E. (2003). An introduction to positive organizational scholarship. *Positive organizational scholarship*, *3*(13), 2-21.

Carver, C. S., Scheier, M. F., & Segerstrom, S. C. (2010). Optimism. *Clinical Psychology Review, 30*(7), 879-889.

Coutu, D. L. (2002). "How resilience Works". *Harvard Business Review*, 80(5), 46-55.

Donaldson, S. I., & Ko, I. (2010). Positive organizational psychology, behavior, and scholarship: A review of the emerging literature and evidence base. *The Journal of Positive Psychology*, *5*(3), 177-191.

Grenville –Cleave, B. (2016). *Positive psychology: A toolkit for happiness, purpose and well-being*. London: İcon Books Ltd.

Güney, Salih. (2020). *Davranış Bilimleri.* Ankara: Nobel Yayın.

Hefferon, K., & Boniwell, I. (2011). Positive psychology: theory, research and applications. McGraw-Hill Open University Press.

Hunter, A. J., & Chandler, G. E. (1999). Adolescent resilience. *Image: The Journal of Nursing Scholarship*, *31*(3), 243-247.

Kutanis, R. Ö. ve Oruç, E., & (2014). Pozitif örgütsel davranış ve pozitif psikolojik sermaye üzerine kavramsal bir inceleme. *The Journal of Happiness and Well-Being*, *2*(2), 145-159.

Luthans, F. (2002a). Positive organizational behavior: Developing and managing psychological strengths. *Academy of Management Perspectives*, *16*(1), 57-72.

Luthans, F. (2002b). The need for and meaning of positive organizational behavior. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, *23*(6), 695-706.

Luthans, F., & Youssef, C. M. (2004). "Human, Social and now Positive Psychological Capital Management: Investing in People for Competitive Advantage". *Organizational Dynamics,* 33(2), 143–160.

Luthans, F., Luthans, K. W., & Luthans, B. C. (2004). Positive psychological capital: Beyond human and social capital.

Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2006). *Psychological capital: Developing the human competitive edge.* Oxford University Press.

Luthans, F., Avolio, B.J., Avey, J.B. & Norman, S.M. (2007). "Positive Psychological Capital: Measurement and Relationship With Performance and Satisfaction". *Personnel Psychology,* 60(3), 541-572.

Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2015). *Psychological capital and beyond*. Oxford University Press, USA.

Nelson, D. ve Cooper, C.L. (2007)*Positive Organizational Behavior*, London, Sage Publication.

Page, L. F., & Donohue, R. (2004). Positive psychological capital: A preliminary exploration of the construct. *Monash University Department of Management Working Paper Series*, *51*(4), 1-10.

Polatci, S. (2014). Psikolojik Sermayenin Görev ve Baglamsal Performans Üzerindeki Etkileri: Polis Teskilatinda Bir Arastirma/The Effects of Psychological Capital on Task and Contextual Performance: A Research on Police Organization. *Ege Akademik Bakis*, *14*(1), 115.

Roberts, L. M., Spreitzer, G., Dutton, J., Quinn, R., Heaphy, E., & Barker, B. (2005). How to play to your strengths. *Harvard Business Review*, *83*(1), 74-80.

Seligman, E. P. M., ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology. An introduction. *The American Psychologist*, 55(1), 5-14.

Seligman, M. E. (2002). Positive psychology, positive prevention, and positive therapy. *Handbook of positive psychology*, *2*(2002), 3-12.

Sheldon, K.M., & King, L. (2001). ‘‘Why Positive Psychology is Necessary’’. *American Psychologist,* 56(3), 216–217.

Stajkovic, A.D. ve Luthans, F. (1998) “Social Cognitive Theory and Self-Efficacy: Going Beyond Traditional Motivational and Behavioral Approaches”Organizational Dynamics, 26(4): 62-74.

Snyder, C.R., Irving, L.M. veAnderson, J.R. (1991) “Hope and Health: Measuring the Will and the Ways” Snyder et al.(eds.) Handbook of Social and Clinical Psychology, New York, Pergamon.

Snyder, C. R. (2000). Hypothesis: There is hope. In *Handbook of hope* (pp. 3-21). Academic Press.

Stewart, M.,Reid, G. ve Mangham, C. (1997) “Fostering Children’s Resilience”Journal of Pediatric Nursing, 12(1):21-31.

KAYNAKÇA

Akdur, Recep, "Türkiye'de Sağlık Politik ve Hizmetleri", *Yeni Türkiye*, 4(23-24), 1998, 1984-95.

Akdur, Recep, *Türkiye'de Sağlık Hizmetleri ve Avrupa Topluluğu Ülkeleri ile Kıyaslanması*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1999.

Beylik, Umut, Kayral, İ. Halil ve Çıraklı, Ümit, "13. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türk sağlık Sisteminin Gelişim Süreci Üzerine Bir Derleme", *Sağlık Akademisi Dergisi*, 2(4), 2015, 183-189.

Cansever, İbrahim Hüseyin, "Devlet Anlayışları Ekseninde Sağlık Politikalarının Değişimi ve Analizi: Türkiye İncelemesi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 2018, 105-120.

Çavmak, Şeyda ve Çavmak, Doğancan, "Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı", *Sağlık Yönetimi Dergisi*, 1(1), 2017, 48-57.

Dorothy Porter, *Health, Civilization and the State (1. Baskı),* New York 2005.

Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölge Ofisi, Sağlıkta Stratejik Planlama: Türkiye Örneği, (Yazar: Anna S. Johansen. Çeviren: T.C. Sağlık Bakanlığı Araştırmaları Genel Müdürlüğü), Ankara 2015.

Fedai, Recep, "Sağlıkta Dönüşüm Programının Öncesi: Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Gelişimi: 1923 – 2003", T.C. Sağlık Bakanlığı, 8(2), 2019, 2020. (01.09.2015), Tarihçe, https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html

Hacking, Ian (1990) The Taming of Chance "Cambridge, Cambridge University Press".

Hancock, Trevor, "Lalonde and Beyond: Looking bact at 'A New Perspective on the Health of Canadians' ", *Health Promotion International,* 1(1), 1986, 93-100.

https://data.oecd.org/health.htm (Erişim Tarihi: 15.07.2022)

https://data.worldbank.org/

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3359.pdf (Erişim Tarihi: 15.07.2022)

https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/tarihce.html

https://www.sbb.gov.tr/

İleri, Hüseyin, Seçer, Betül ve Ertaş, Handan. "Sağlık Politikası Kavramı Ve Türkiye'de Sağlık Politikalarının İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi,* 12 (2016): 176-186.

Johannisson, Karin (1994) 'The People's Health: Public Health Policies in Sweden' in Dorothy Porter (ed.) *The History of Public Health and the Modern State* (Amsterdam and Atlanta, Rodopi).

Karabulut, Umut, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Sağlık Hizmetlerine Toplu Bir Bakış: Dr. Refik Saydam'ın Sağlık Bakanlığı ve Hizmetleri (1925-1937)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4(15), 2007, 151-160.

Larson, James S., *The Measurement of Health (1. Baskı)*, Greenwoof Publishing United States of America 1991.

Muharrem Kesik, "Selçuklularda Sağlık, Sağlık Kurumları ve Tıp Eğitimi", *Tarih Dergisi, İstanbul Üniversitesi*, 71, 2020, 115-144.

N. Akyay, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Sağlık Örgütleri ve Sosyal Kuruluşlar*, H.Ü. Toplum Hekimliği Bölümü Yayını No: 20 Ankara

N.H. Fişek: *Halk Sağlığına Giriş*, Hacettepe Üniversitesi- Dünya Sağlık Örgütü Araştırma ve Araştırıcı Yetiştirme Merkezi yayını no:2 Ankara, 1983.

Nesipoğlu, Gamze, "Olgusal Bir Yapı Olarak Sağlık Politikaları: 1920-1960 Yılları Arası Cumhuriyet Döneminin Tarihsel İzleği", *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 21(1), 2018, 165-177.

Porter, Dorothy, *Health, Civilization and the State (1. Baskı),* New York 2005.

Preamble to the Constitution of the World Health Organization as Adopted by the International Health Conference, New York: World Health Organization, 19-22 June, 1946.

Recep Akdağ, *Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu (2003-2011*), T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları, 2012

Schrecker, Ted, "Neoliberalism and Health: The Linkages and the Dangers", *Sociology Compass,* 10(10), 2016, 952-971.

Sen, Kasturi ve Koivusalo, Meri, *"Health Care Reforms and Developing Countries – A Critical Overview". International Journal of Health Planning and Management*, 13, 1998, 199

Stuckler, David, Basu, Sanjay, Suhrcke, Marc, Coutts, Adam ve Mckee, Martin, "The Public Healrh Effect of Economic Crises and Alternative Policy Responses in Europe: An Empirical Analysis", *The Lancet Journal*, 374(9686), 2009, 315-323.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1968-1972*, Ankara 1968.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı 1973-1977*, Ankara 1973.

T.C. Sağlık Bakanlığı 2019-2023 Stratejik Planı, Ankara. ISBN: 978-975-590-735-2 Yayın No:1148.

T.C. Sağlık Bakanlığı, (01.09.2015), Tarihçe, https://www.saglik.gov.tr/TR,11492/ tarihce.html (Erişim Tarihi: 06.01.2021).

T.C. Sağlık Bakanlığı, *Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı ve Temel Sağlık Hizmetleri*, T.C. Sağlık Bakanlığı Yayınları, Kasım 2008

T.C. Strateji Planı 2013-2017. Aralık 2012.

Türkiye Tabipler Birliği, https://www.ttb.org.tr/kollar/_asi/haber_goster.php? Guid=59600184-5010-11eb-b1e9-666ef27369b5 (Erişim Tarihi: 06.01.2021).

World Health Organization, "The First Ten Years of the World Health Organization", Geneva. 3(7), 1958, 163.

World Health Organization, *Rio Political Declaration on Social Determinants of Health*. Rio de Janeiro, Brazil 2011, 1-7.

Yılmaztürk, Aysun, "Türkiye'de Sağlık Reformlarının Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın Küresel Niteliğinin Değerlendirilmesi", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(1), 2013, 176-188.

KAYNAKLAR

Çetinkaya, Ö., & Aslantaş, M. F. (2019). Merkezi yönetim cari transfer harcamalarının mali büyüklüğünün değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, *2*(1), 41-50.

Çütçü, İ. (2021). Pandemi sonrası Dünya ve Türkiye'de dış ticaret. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, *5*(12), 1-21.

Eroğlu, E. (2020). Covid-19'un ekonomik etkisinin ve pandemiyle mücadele sürecinde alınan ekonomik tedbirlerin değerlendirilmesi. *International Journal of Public Finance*, *5*(2), 211-236.

Gökkaya, Ö., Latif, H., & Uçkun, G. (2015). İş arama sürecinde iş ilanı çözümlemesi ve iş arayan-iş ilanı uyumu. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(2), 25-38.

Kara, E. (2020). Covıd-19 pandemisi: İşgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *7*(5), 269-282.

Koç, E., Kaya, K., & Şenel, M. C. (2016). Türkiye'de sanayi sektörü ve temel sanayi göstergeleri-sanayi üretim endeksi. *Mühendis ve Makina*, 57(682), 42-53.

Liang, Y., Shi, K., Tang, J., & Xu, J. (2022). Pandemic and containment policies in open economy. *Journal of International Money and Finance*, *125*, 102637.

Menezes, F., Figer, V., Jardim, F., & Medeiros, P. (2022). A near real-time economic activity tracker for the Brazilian economy during the COVID-19 pandemic. *Economic Modelling*, *112*, 105851.

Öcal, F. M. (2013). Türkiye'de sanayi üretim endeksi ve imalat sanayi eğilim göstergeleri arasındaki ilişkinin ekonometrik analizi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *11*(02), 242-258.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Göstergeler. "*Yıllar Bazında Genel Devlet İstatistikleri*".(https://www.sbb.gov.tr/temel-ekonomik-gostergeler/#1542268521132-a9825b93-fa4c) Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2022.

Ünal, A. E., Aydın, H. İ., & Eren, M. V. (2020). Korona virüs salgını ile döviz kuru arasındaki ilişkinin ampirik analizi: Türkiye örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, *19*(COVID-19 Special Issue), 244-260.

KAYNAKÇA

Aghion P. ve Howitt P.W. (1994). Growth and Unemployment. Review of Economic Studies, 61(3): 477-494.

Aghion, P. ve Howitt, P.W. (1998). Endogenous Growty Theory, MIT Press, USA.

Akay, H., Aklan, N., ve Çınar, M. (2016). Türkiye ekonomisinde büyüme ve işsizlik, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14(1): 209-226.

Akeju K.F. ve Olanipekun D.B. (2014). Unemployment and economic growth in Nigeria. Journal of Economics and Sustainable Development 5(4):138–144.

Apergis N.ve Rezitis, A. (2003). An examination of Okun's law: evidence from regional areas in Greece, Applied Economics, 35(10):

Barışık, S.; Çevik, E. İ., ve Çevik, N. K. (2010). Türkiye'de Okun Yasası, Asimetri İlişkisi ve İstihdam Yaratmayan Büyüme: Markov-Switching Yaklaşımı. Maliye Dergisi, 159(2): 88-102.

Barro, R. J. (1991). A cross-country study of growth, saving, and government. In B. Douglas Bernheimand and John Shoven (Eds.), National Saving and Economic Performance. Chicago: The University of Chicago Press: 269-301.

Bhowmik, D. (2016). Relation Between GDP Growth Rate And Unemployment Growth Rate İn India Since The Reform Period. Prestige International Journal Of Management & IT-Sanchayan; Gwalior, 5(1): 94-113.

Binet, M.-E. ve Facchini F. (2013). Okun's law in the French regions: a cross-regional comparison, Economics Bulletin, 33(1): 420-433.

Bocutoğlu, E. (2012). İktisadi Düşünceler Tarihi, Murathan Yayınevi, 1. Basım, Trabzon

Bryne, D. ve Strobl, E. (2004). Defining Unemployment in Developing Countries: The Case of Trinidad and Tobago. Journal of Development Economics, 73: 465-476.

Bukowski, S.I. ve Zięba Ł.J. (2019). Financial market development and economic growth. New or old nexus in the euro area?, Argumenta Oeconomica Cracoviensia, 2(21): 61-80

Ciment, J. (2015). Booms and Busts: An Encyclopedia of Economic History from Tulipmania of the 1630s to the Global Financial Crisis of the 21st Century, Routledge, New York.

Demirgil, H. (2010). Okun Yasası'nın Türkiye İçin Geçerliliğine Dair Ampirik Bir Çalışma Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2):139-151.

Domar, E. D. (1946). Capital Expansion, Rate of Growth and Employment, Econometrica, 14(2): 137-147.

Durech, R., Minea, A., Mustea,L. ve Slusna L. (2014). Regional evidence on Okun's law in Czech Rpublic and Slovakia, Economic Modelling, 42: 57-65.

Ehrlich, I. (1990). The Problem of Development: Introduction. Journal of Political Economy, 98(5): 1-11.

Fedyunina A. ve Radosevic, S. (2022). The relationship between R&D, innovation and productivity in emerging economies: CDM model and alternatives. Economic Systems, 100998: 1-18.

Göçer, İ. (2015). Okun Yasası: Türkiye Üzerine Bir Uygulama, Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 1(1): 1-12.

Halder, S.K. ve Mallik, G. (2010). Does Human Capital Cause Economic Growth? A Case Study of India. International Journal of Economic Sciences and Applied Research, 3(1):7-25

Harrod, R. F. (1939). An Essay In Dynamic Theory", Economic Journal, 49: 14-33.

Hunt, E. K. (2002). İktisadi Düşünce Tarihi. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

ILO, The Thirteenth International Conference of Labour Statisticians, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/normativeinstrument/wcms_087481.pdf

Kazgan, G. (1991). İktisadi Düşünce ve Politik İktisadın Evrimi, Remzi Kitabevi, 5. Basım, İstanbul.

Kibritçioğlu, A. (1998). İktisadi Büyümenin Belirleyicileri ve Yeni Büyüme Modellerinde Beşeri Sermayenin Yeri. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 53(1-4): 207-230.

Kreishan, F. M. (2011). Economic Growth and Unemployment: An Empirical Analysis. Journal of Social Sciences, 7(2): 228-231.

Li, M. (2004). Aggregate Demand, Productivity, and "Disguised Unemployment" in the Chinese Industrial Sector, World Development, 32(3): 409-425.

Mankiw, N.G. ve Taylor, M.P. (2014). Macroeconomics. Cengage Learning, United Kingdom.

Mutascu M. ve Sokic, A. (2021). Okun's law in the US: New insights in time and frequency, The Quarterly Review of Economics and Finance, 82: 207-222

Nebot, C., Beyaert, A. ve García-Solanes J. (2019). New insights into the nonlinearity of Okun's law, Economic Modelling, 82: 202-210

Noor Z.M., Nor N.M. ve Ghani J.A. (2007). The relationship between output and unemployment in Malaysia: does Okun's law exist. Int J Econ Manag 1(3):337–344

Okun, A.M. (1962). Potential GNP: Its Measurement and Significance. Cowles Foundation Paper(190).

Petkov, B. (2008). The Labour Market and Output in the UK – Does Okun's Law Still Stand?, Bulgarian National Bank, Discussion Papers, 69: 1-45.

Rodrik, D. (2000). Institutions for High-quality Growth: What they are and How to Acquire Them, Studies in Comparative International Development, 35(3): 3-31.

Rubcova, A. (2010). Okun s Law: Evidence From The Baltic States, SSE Riga Student Research Papers, Riga, Stockholm School of Economics in Riga.

Sarıca, Ö., Avcı, M. ve Ceylan, R. (2022). İşsizlik Oranı ile Ekonomik Büyüme Arasındaki Asimetrik İlişkinin İncelenmesi: Türkiye Örneği, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (49): 275-289.

Schiliro, D. (2019). The Growth Conundrum: Paul Romer's Endogenous Growth, International Business Research, 12(10): 75-85.

Shaw, G.K. (1992). Policy Implications of Endogenous Growth Theory. Economic Journal, 102(412): 611-621.

Snowdon, B. ve Vane, H. R. (2005). Modern Macroeconomics-Its Origins, Development, and Current State. UK: Edward Elgar.

Tiryaki, A. ve Khakimov, O. (2017). Cyclical Output - Unemployment Relationship: Okun's Law Parameter For Turkey. Sakarya İktisat Dergisi, 6 (1): 1-14.

TUİK. (2021). Hanehalkı İşgücü Araştırmasında Yapılan Düzenlemelere İlişkin Metodoloji Dokümanı. İşgücü ve Yaşam Koşulları Daire Başkanlığı.

Twinoburyo, E. N. ve Odhiambo, N. M. (2018). Monetary Policy and Economic Growth: A Review of International Literature. Journal of Central Banking Theory and Practice, 7(2): 123-137.

Twinoburyo, E.N. ve Odhiambo N.M. (2018). Monetary policy and economic growth: a review of international literatüre, J. Cent. Bank Theor. Pract., 7 (2): 123-137

Yamak R. ve Bozkurt H. (2009). Türkiye'de İşsizlik ve Büyüme İlişkisi: Okun Yasası Geçerli Mi?, 10. Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, Erzurum, 1-13.

Yousaf, U., Naqvi, F.N., Nasir, A., Bhutta, N.A. ve Haider A. (2011). Impact of foreign direct investment on economic growth of Pakistan, Eur. J. Econ. Finance Adm. Sci., 32: 95-100.

Kaynakça

Akgül, D., & Güneş, D. (2015). Renkler, anlamları ve marka bilinirliği üzerindeki etkisi: Kırşehir örneği. 14. *Ulusal İşletmecilik Kongresi. Aksaray*.

Jain, S., Thilaka, N., & Nikita, G. (2021) Colour Psychology in Packaging and its effect on the buying behavior among Millennials. International Journal of Advances in Engineering and Management (IJAEM) 751-760

Juwaheer, T. D., & Sahye, K. (2019). The Use of Colours in Marketing in Shopping Malls of Mauritius-A Gendered Approach. *Journal of Marketing Development & Competitiveness*, *13*(3).

Karahan, S. (2020). *Renk faktörünün içeceklere yönelik görsel ve tatsal algılar üzerindeki etkisi* (Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kaushik, R. (2011). Impact of Colours in Marketing. *International Journal of Computational Engineering & Management*, *13*, 129-131.

Kauppinen – Räisänen, H., & Luomala, H. T. (2010). Exploring consumers' product specific color meanings. Qualitative Marketing Research, 13(3), 287–308.

Kumar, R. V., & Joshi, R. (2007). Colour, colour everywhere: In Marketing too. *SCMS Journal of Indian Management*.

Martel,C.,1995, Ben Enerjiyim, Arion Yayınevi, İstanbul

İçli, G. E., & Çopur, M. E. (2008). Pazarlama iletişiminde renklerin rolü. *Trakya üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, *10*(1), 22-33.

Singh, S. (2006). Impact of Color on Marketing. Management Decision, 44(6), 783–789.

Sliburyte, L., & Skoryte, I. (2014). What We Know About Consumers' Color Perception. Journal of Social and Behavioral Sciences, 156, 468–472.

Özdemir, T. (2005), "Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Kriterler" Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 14, Sayı 2, 2005, s.391-402

Onurlu, Ö. (2022) Profesyonel Hizmet İşletmelerinde Hizmet Pazarlaması Yönetimi Güncel Sektörel Örnekler, Asos Yayınları: Ankara.

Öztürk Ahbap, B. (2014). *Renklerin pazarlama üzerindeki etkisi* (Doctoral dissertation, İstanbul Kültür Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/İşletme Anabilim Dalı).

KAYNAKLAR

Ada, E. (2010). Tedarik zincirinde toplam kalite yönetimi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Halit Keskin).

Albayrak, H.M. (2018). Toplam kalite yönetimi tekniklerinden Kaizen ve Altı Sigma Uygulamalarının kıyaslanması üzerine örnek bir uygulama. *International Anatolia Academic Online Journal*, 4(1): 24-57.

American Society for Quality Control (ASQ). (2022). *Quality glassory.* https://asq.org/quality-resources/quality-glossary/q. Erişim tarihi: 02.08.2022.

Arasli, H. (2012). Towards business excellence in the hospitality industry: a case for 3-, 4-, and 5-star hotels in Iran. *Total Quality Management and Business Excellence*, 23(5): 573-590. Doi: https://doi.org/10.1080/14783363.2012.669539.

Aydın, B. & Kargı, S.A. (2018). İstatistiksel kalite kontrol teknikleri ile otomotiv sektöründe bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(1): 41-63. Doi: http://dx.doi.org/10.11611/yead.332129.

Biçer, E.B., Ekinci, H. & Naldöken, Ü. (2012). Toplam kalite yönetimi (TKY)'nin kurumsal imaj üzerine etkileri: yönetici görüşleri üzerine bir araştırma. *Verimlilik Dergisi*, 2: 35-48.

Bircan, H. & Köse, S. (2012). Altı Sigma ve firmaların Altı Sigma bakış açısı. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2): 107-129.

Boateng-Okrah, E. & Fening, F.A. (2012). TQM implementation: a case of a mining company in Ghana. *Benchmarking: An International Journal*, 19(6): 743-759. Doi: 10.1108/14635771211284305.

Bolaran, G.I.S., Gozlu, S., Alpkan, L. & Zaim, S. (2016). The impact of technology transfer performance on total quality management and quality performance. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 235: 746-755. Doi: https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.11.076.

Bono, E. (2014). *Altı şapkalı düşünme tekniği*. (Çeviren: Ercan Tuzcular), Remzi Kitabevi, İstanbul.

Bouranta, N., Psomas, E., Suárez-Barraza, M.F. & Jaca, C. (2019). The key factors of total quality management in the service sector: a cross-cultural study. *Benchmarking: An International Journal*, 26(3): 893-921. Doi: 10.1108/BIJ-09-2017-0240.

Brocke, J.V., Zelt, S. & Schmiedel, T. (2016). On the role of context in business process management. *International Journal of Information Management*, 36: 486-495. Doi: 10.1016/j.ijinfomgt.2015.10.002

Crosby, P.B. (1979). *Quality is free: the art of making quality certain*. New York: McGraw-Hill.

Dağlıoğlu, G., Öztürk, Ö.G. & İnal, T.C. (2019). Klinik laboratuvarda kalite yönetimi: altı sigma prosedürünün uygulanması. *Cukurova Med J*, 44(1): 272-280. Doi: 10.17826/cumj.555156.

Dahlgaard, J. J., Chen, C.-K., Jang, J.-Y., Banegas, L. A. & Dahlgaard-Park, S.M. (2013). Business excellence models: limitations, reflections and further development. *Total Quality Management & Business Excellence*, 24(5-6), 519-538. Doi: ttps://doi.org/10.1080/14783363.2012.756745.

Dahlgaard-Park, S.M. (2008). Reviewing the European excellence model from a management control view. *The TQM Journal*, 20(2), 98-119. Doi: 10.1108/17542730810857345.

Dahlgaard-Park, S.M., & Dahlgaard, J.J. (2007). Excellence-25 years evolution. Journal of Management History, 13(4), 371-393. Doi: 10.1108/17511340710819606.

Dahlgaard-Park, S.M.,Reyes, L. & Chen, C-K. (2018). The evolution and convergence of total quality management and management theories. *Total Quality Management & Business Excellence*, 29:9-10, 1108-1128. Doi: https://doi.org/10.1080/14783363.2018.1486556.

Deming, W.E. (1986). *Out of the crisis: Quality, productivity, and competitive position cambridge*, MA: Cambridge University Press.

Deming, W.E. (1950). *Elementary principles of the statistical control of quality*, Japanese Union of Scientists and Engineers, Tokyo, Japan.

Doğan, Ü. (1991). *Kalite yönetimi ve kontrolü.* İstiklal Matbaası, İzmir.

Efil, I. (1996). *Toplam kalite yönetimi, ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları. Üçüncü Basım, Bursa.

Efil, İ. (2002). *İşletmelerde ekip yönetimi ve uygulama örnekleri*. Alfa Aktüel Yayınları, 6.Baskı, İstanbul.

Ehiobuche, C., & Tu, H.-W. (2012). Towards the relevance of classical management theories and organizational behavior. *ASBBS Proceedings*, 19(1), 310.

Erbaşı, A. & Ersöz, S. (2011). Ahilik ve 4C pazarlama karması ilişkisi: Tarihi perspektiften bakış. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 59: 135-146.

European Organization for Quality (EOQ). *About quality*, eoq.org/about-quality/. Erişim tarihi: 02.08.2022.

Feigenbaum, A. (1991). *Total quality control* (3rd ed.). New York: McGrawHill.

Flood, R.L. (1993). *Beyond total quality management*. 1st Edition. John Wiley & Sons Ltd. Chichester.

Fu, S.-L., Chou, S.-Y., Chen, C.-K. & Wang, C.-W. (2015). Assessment and cultivation of total quality management organizational culture-an empirical investigation. *Total Quality Management & Business Excellence*, 26(1-2), 123-139. Doi: https://doi.org/10.1080/14783363.2014.970760.

Gök, M.Ş. & Arıcı, T. (2016). Yalın yönetim sistemlerinde alternatif yaklaşım: Dinamik kalite yönetim sistemi. *KOSBED*, 31: 135-143

Neave, H.R. (1990a). Deming '88Part 2: The 14 Points revisited (Points 1-7). *Total Quality Management*, 1:2, 169-182. Doi: 10.1080/09544129000000022.

Neave, H.R. (1990b) Deming '88. Part 3: The 14 Points revisited (Points 8-14), *Total Quality Management*, 1:3, 293-308. Doi: 10.1080/09544129000000038.

Imai, M. Kaizen. (1997). *Japonya'nın rekabetteki başarısının anahtarı*. BRİSA Yayını, İstanbul.

Iqbal, A. and Asrar-ul-Haq, M. (2018). Establishing relationship between TQM practices and employee performance: the mediating role of change readiness. *International Journal of Production Economics*, 203: 62-68. Doi: https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2018.05.034.

Ishikawa, K. (1997). *Toplam kalite kontrol*. KalDer Yayınları, İstanbul.

Ishikawa, K. & Lu, D. (1985). *What is total quality control?* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

İnce, A.R., Erol, Y. & Karagöz, N. (2013). Bir süreç iyileştirme örneği olarak görüntülü arşivleme ve iletişim sisteminin (pacs) değerlendirilmesi: Sivas Numune Hastanesi uygulaması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(3): 243-257.

Juran, M. & Godfrey, A. (1998). *Juran's quality handbook* (5th ed.). Washington, DC: McGraw-Hill Companies, Inc.

Jyoti, J., Kour, S. & Sharma, J. (2017). Impact of total quality services on financial performance: role of service profit chain. *Total Quality Management & Business Excellence*, 28(7-8): 897-929. Doi: https://doi.org/10.1080/14783363.2016.1274649.

Karaca, Ş.B. (2014). Sağlık hizmetlerinde kalite yönetimi ve hasta beklentileri konusunda bir uygulama. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Aydın (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Esin Sayın).

Karahan, M. & Kuzu, Ö.H. (2014). Yükseköğretimde kalite yönetimi sistemi uygulamalarının toplam kalite yönetimi bağlamında değerlendirilmesi: Selçuk Üniversitesi Hadim ve Sarayönü Meslek Yüksekokulları örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3): 23-41.

Kovancı, A. (1999). *Toplam kalite yönetimi*, Hava Harp Okulu Yayınları, İstanbul.

Küçük, O., Yılmaz, E., Şen, İ. & Küçük, N. (2015). Toplam kalite yönetiminin işletme performansına etkisi: lojistik sektöründe bir uygulama. *International Journal of Social Science*, 34: 53-67. Doi:10.9761/JASSS2638.

Mahmood, K., Qureshi, I.M.A. & Nisar, A. (2014). An empirical study on measurement of performance through TQM in Pakistani aviation manufacturing industry. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 31(6): 665-680. Doi: 10.1108/IJQRM-03-2012-0041.

Miguel, E., Heras-Saizarbitoria, I. & Tarí, J.J. (2016). TQM and market orientation in care home services. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 33(8): 1076-1098. Doi: 10.1108/IJQRM-05-2014-0055.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). *Eğitimde kalite ödülü el kitabı*, Ankara.

Neyestani, B. (2017). *Principles and contributions of total quality mangement (tqm) gurus on business quality improvement*. De La Salle University, 1-17. Doi: 10.5281/zenodo.345428.

Özevren, M. (2000). *Toplam kalite yönetimi-temel kavramlar ve uygulamalar*. Alfa Basm Yayım, İstanbul.

Parvadavardini, S., Vivek, N. & Devadasan, S.R. (2016). Impact of quality management practices on quality performance and financial performance: evidence from Indian manufacturing companies. *Total Quality Management & Business Excellence*, 27:5-6, 507-530. Doi:10.1080/14783363.2015.1015411.

Psomas, E. & Jaca, C. (2016). The impact of total quality management factors on performance dimensions of service companies. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 33(3): 380-398. Doi: 10.1108/IJQRM-07-2014-0090.

Sarp, N. (2014). *Toplam kalite yönetimi uygulamaları*. Siyasal Kitabevi, Ankara.

Singh, K. & Ahuja, I.S. (2014). Effectiveness of TPM implementation with and without integration with TQM in Indian manufacturing industries. *Journal of Quality in Maintenance Engineering*, 20(4): 415-435. Doi: 10.1108/JQME-01-2013-0003.

Sit, W.Y., Ooi, K.B., Lin, B. & Chong, A.Y.L. (2009). TQM and customer satisfaction in Malaysia's service sector. *Industrial Management & Data Systems*, 109(7): 957-975. Doi: 10.1108/02635570910982300.

Şale, İ. (2001). *Toplam kalite uygulamaları*. Birinci Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Talib, F., Rahman, Z. & Qureshi, M.N. (2013). An empirical investigation of relationship between total quality management practices and quality performance in Indian service companies. *International Journal of Quality and Reliability Management*, 30(3): 280-318.

Tazıcı, K.S. & Aktürk, E.B. (2022). Toplam kalite ve stratejik kalite yönetimi uygulamaları bağlamında motivasyon araçlarının işletme performansı üzerine etkisinin incelenmesi: ilaç sektöründe bir araştırma. *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(7): 870-896. Doi: https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1033.

Trkman, P. (2010). The critical success factors of business process management. *International Journal of Information Management*, 30: 125-134. Doi: https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2009.07.003.

Turan, A.,H., Şenkayas, H. & Başoğlu, C. (2008). Altı Sigma'nın Kobi'lerde farkındalığı, ayırt edici faktörler ve uygulama karakteristikleri:Aydın ilinde ampirik bir değerlendirme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(2): 57-78.

Valmohammadi, C. (2012). Investigating innovation management practices in Iranian organizations. *Innovation*, 14(2): 247-255. Doi: Doi: 10.5172/impp.2012.14.2.247.

Valmohammadi, C. & Roshanzamir, S. (2015). The guidelines of improvement: relations among organizational culture, TQM and performance. *International Journal of Production Economics*, 164(3): 167-178. Doi: https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2014.12.028.

Yang, C.C. (2006). The impact of human resource management practices on the implementation of total quality management: an empirical study on high-tech firms. *The TQM Magazine*, 18(2): 162-173. Doi: 10.1108/09544780610647874.

Yıldız, M.S. (2019). *Sağlıkta kalite iyileştirme yöntemleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.

Zheltonogov, V., Wood, J.K., Schume, P., Borgenstrad, M., Bharade, N. & Arsanjani, A. (2015). *Business process management design guide: Using IBM business process manager*. IBM Redbooks, ISBN: 978-0-7384-4059-0.

KAYNAKÇA

Abay, R. (2013). Markowitz Karesel Programlama İle Portföy Seçimi: İMKB 30 Endeksinde Riskli Portföylerin Seçimi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(2), 175- 194.

Ahmadzade, M., Fazli, S., Khosroanjom, D. & Mavi R. (2011). Utilising Data Envelopment Analysis for Selecting Stock and Benchmark Firms in Tehran Stock Exchange. International Journal of Operational Research, 12 (4), 446 – 463.

Akay, D., Çetinyokuş, T. & Dağdeviren, M. (2013). Portföy Seçimi Problemi için Kds/Ga Yaklaşımı. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 17(4), 125-138.

Altan, İ.M. (2022). Thematic Investment Strategies: Cointegration Relationship Between Robotic Investment Index and BIST100. International Journal of Mechanical Engineering, 7(5), 499-503.

Arzova, B. & Özdurak, C. (2021). Optimal Cryptocurrency and BIST 30 Portfolios with the Perspective of Markowitz Portfolio Theory, Journal of Finance and Economics 9(4), 146-154.

Basso A. &Funari S. (2001). A Data Envelopment Analysis Approach to Measure the Mutual Fund Performance. European Journal of Operational Research, 135, 477-492.

Basak, S. & Chabakauri, G. (2010). Dynamic Mean-Variance Asset Allocation. The Review Of Financial Studies, 23(8), 2970–3016.

Bayat, F. & Yiğiter, Ş. Y. (2022). Aşağı Yönlü Risk Ölçütleri ve Modern Portföy Teorisinin Karşılaştırılması: Borsa İstanbul Örneği. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(25), 1-23.

Bayramoğlu, M. F. & Yayalar, N. (2017). Portföy Seçiminde Toplam Riski Temel Alan Portföy Performans Ölçütlerinin Değerlendirilmesi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(1), 1-28.

Bérubé, V., Ghai, S. & Tétrault, J. (2014). From Indexes to Insights: The Rise of Thematic Investing. McKinsey on Investing, 1(15), 51-56.

Björk, T., Murgoci, A. & Zhou, X. Y. (2014). Mean-Variance Portfolio Optimization with State-Dependent Risk Aversion. Mathematical Finance, 24(1), 1-24.

Branda, M. (2016). Mean-Value At Risk Portfolio Efficiency: Approaches Based on Data Envelopment Analysis Models With Negative Data And Their Empirical Behaviour. 4or-A Quarterly Journal of Operations Research, 14(1), 77–99.

Ceylan, A. & Korkmaz, T. (1998). Borsada Uygulamalı Portföy Yönetimi. Bursa: Ekin Yayınları.

Chen H. H.(2008). Stock Selection Using Data Envelopment Analysis. Industerial Management and Data Systems, 108, 1255-1268.

Contreras-Valdez, M. I., Núñez, J. A. & Perales, G.B. (2022). Bitcoin in Portfolio Selection: A Multivariate Distribution Approach. SAGE Open, 12(2), 21582440221096124.

Çalış, Y.E., Atılgan Sarıdoğan, A. & Küçükgergerli, N. (2021). Covid-19 Pandemisinin Türkiye'de İlaç Sanayi Mali Yapısına Etkilerinin Analizi: EİS Eczacıbaşı İlaç A.Ş. Örneği, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Özel Sayı, 273-294.

Deng, X. & Chen, C. (2022). Novel Linear Programming Models Based on Distance Measure of IFSs and Modified TOPSIS Method for Portfolio Selection. Egyptian Informatics Journal.

Ding, Y. (2006). Portfolio Selection Under Maximum Minimum Criterion. Quality & Quantity, 40, 457-468.

Ece, İ. ve Uludağ, A.S. (2017). Applicability of Fuzzy TOPSIS Method in Optimal Portfolio Selection and an Application in BIST, International Journal of Economics and Finance, 9(10), 107-127.

Edirisinghe N.P. & Zhang X. (2008), Portfolio Selection Under DEA Based Relative Financial Strength Indicators: Case of US Industries. Journal of the Research Society. 59, 842-856.

Eilat H., Golany B. & Shtub A. (2006).Constructing And Evaluating Balanced Portfolios of R&D with Interactions: A DEA Based Methodology. European Journal of Operational Research. 172, 1018-1039.

Elsaesser, G., Gardin, F., Kolrep M. & Rosentritt, M. (2020). Thematic Innovation Investing with Textual Data Analysis. Risk & Reward Research and Investment Strategies, 19-27.

Emamat, M.S.M.M., Mota, C.M.D.M., Mehregan, M.R., Sadeghi Moghadam, M.R. & Nemery, P. (2022). Using ELECTRE-TRI and FlowSort methods in a Stock Portfolio Selection Context. Financial Innovation, 8(1), 1-35.

Emel A.B., Oral M., Reisman A. & Yolalan R. (2003). A Credit Scoring Approach for the Commerical Banking Sector, Socio-Economic Planning Sciences, 37, 103-123.

Essid, H., Ganouati, J. & Vigeant, S. (2018). A Mean-Maverick Game Cross-Efficiency Approach to Portfolio Selection: an Application to Paris Stock Exchange. Expert Systems with Applications, 113, 161-185.

İbrahim, M.A.R., Hee, P. C., Islam, M. A. & Bahaludin, H. (2020). Cooperative Game Theory Approach for Portfolio Sectoral Selection Before and After Malaysia General Elections: GE13 Versus GE14. Saudi Journal of Economics and Finance, 4(8), 390-398.

İç, Y.T., Çelik, B., Kavak, S. & Baki, B. (2022). An Integrated AHP-Modified VIKOR Model for Financial Performance Modeling in Retail and Whole Sale Trade Companies. Decision Analytics Journal, 100077.

İskenderoğlu, Ö. & Karadeniz, E. (2011). Optimum Portföyün Seçimi: İMKB 30 Üzerinde Bir Uygulama. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12(2), 235-257.

Karcıoğlu, R. & Yalçın, S. (2022). Sezgisel Bulanık TOPSİS Yöntemiyle Portföy Seçimi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (94), 151-184.

Kartal, C. (2019). MOORA Metodu ile Portföy Yönetimi Geleneksel Yöntemlere ve Şans Faktörüne Dayalı Portföylerle Bir Karşılaştırma Uygulaması. Maliye ve Finans Yazıları, (111), 299-318.

Kaya, C. & Kocadağlı, O. (2012). Etkin Sınır ve Beta Katsayı Kısıtlı Portföy Seçim Modeli Üzerine Bir Uygulama. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 11(22), 19-35.

Kılıç Karamahmutoğlu, M. (2022). Covid-19'un Sektörlerin Finansal Performansına Etkisinin Oran Analizi Yöntemi ile İncelenmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (95), 35-56.

Lim, S., Oh, K. W. & Zhu, J. (2014). Use of DEA Cross-Efficiency Evaluation in Portfolio Selection: An Application to Korean Stock Market. European journal of operational research, 236(1), 361-368.

Liu, W., Zhou, Z., Liu, D. & Xiao, H. (2015). Estimation of Portfolio Efficiency Via DEA. Omega, 52, 107–118. https://doi.org/10.1016/j.omega.2014.11.006.

Malladi, R. (2019). KIDS Thematic Indices: Enabling Investors to Invest in Firms That Cater to Children. The Journal of Beta Investment Strategies, 10(3), 85-103.

Martel, J.M., Khoury, N.T. & Bergeron, M. (1988) An Application of a Multicriteria Approach to Portfolio Comparisons. J Oper Res Soc 39(7):617–628.

Migdalas, A. (2002). Applications of Game Theory in Finance and Managerial Accounting. Operational Research, 2(2), 209-241.

Murthi B. S.,Choi Y.K. & Desai P. (1997), Efficiency of Mutual Funds and Portfolio Performance Measurement: A Non-Parametric Approach. European Journal of Operational Research, 98, 408-418.

Özdemir, M. (2011). Genetik Algoritma Kullanılarak Portföy Seçimi. İktisat İşletme Finans, 26 (299), 43-66.

Phalippou, L. (2021). Thematic Investing with Big Data: The Case of Private Equity. Available at SSRN, 1-21.

Rasoulzadeh, M., Edalatpanah, S.A., Fallah, M. & Najafi, S.E. (2022). A Multi-Objective Approach Based on Markowitz and DEA Cross-Efficiency Models for the İntuitionistic Fuzzy Portfolio Selection Problem. Decision Making: Applications in Management and Engineering.

Sanei, M., Banihashemi, S. & Kaveh, M. (2016). Estimation of Portfolio Efficient Frontier by Different Measures Of Risk Via DEA. International Journal of Industrial Mathematics, 8(3), 189–200.

Sarıkaya, G. & Tatlıdil, H. (2013). A Study on Optimal Portfolio Selection Via Entropy Optimization Method and Application with Bist National-30 Index Data, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2013 Özel Sayısı, 381-402.

Sefiane, S. & Benbouziane M. (2012).Portfolio Selection Using Genetic Algorithm. Journal of Applied Finance and Banking, 2 (4), 143-154.

Sengupta, J. K. (1989). Portfolio Decisions as Games. Int.J. Systems Sci., 20(8), 1323-1334.

Solimanpur, M., Mansourfar, G. & Ghayour, F. (2015). Optimum Portfolio Selection Using a Hybrid Genetic Algorithm and Analytic Hierarchy Process. Studies in Economics and Finance, 32(3), 379-394.

Şişman, A. & Karaca, H. (2016). Kriz Dönemlerinde Optimal Portföy Seçimi: BİST 100 Uygulaması. Journal Of Management and Economics Research, 14(3), 51-63.

Tarnaud, A.C. & Leleu, H. (2017). Portfolio Analysis with DEA: Prior to Choosing a Model. Omega, 0, 1–20. https://doi.org/10.1016/j.omega.2017.02.003.

Tiryaki F. & Ahlatcıoğlu B. (2009). Fuzzy Portfolio Selection Using Fuzzy Analytic Hierarchy Process. Information Sciences, 179, 53–69.

Uyar, U., & Kangallı, S.G. (2012). Markowitz Modeline Dayalı Optimal Portföy Seçiminde İşlem Hacmi Kısıtı, Ege Akademik Bakış, 12(2), 183-192.

Xidonas, P., Askounis, D. & Psarras, J. (2009). Common Stock Portfolio Selection: a Multiple Criteria Decision Making Methodology and an Application to the Athens Stock Exchange, Oper Res Int J, 9, 55–79.

Web (2022). https://www.istekobi.com.tr/blog-yazilari/tematik-fon-nedir-hangi-yatirimcilara-uygundur, Son Erişim: 10.07.2022.

Yıldırım Söylemez, E. & Koç, Y. D. (2017). Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Optimal Portföy Seçimi: Borsa İstanbul Örneği. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi IASOS Özel Sayısı, 117-133.

Zhang Q. & Nie Z.K. (2003). A Class of Fuzzy Portfolio Selection Problems. Machine Learning and Cybernetics, 2003 International Conference, 5, 2654 – 2658.

KAYNAKÇA

Akkas, M.E. ve Sayilgan, G. (2015). Housing Prices and Mortgage Interast Rate: Toda-Yamamoto Causality Test, 2(4), 572-583.

Atgür, M. (2021). Enflasyon ve Enflasyon Belirsizliği İlişkisinin Türkiye Ekonomisi Açısıdan Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (46), 305-320.

Baillie, R. T., Chung, C. F., & Tieslau, M. A. (1996). Analysing inflation by the fractionally integrated ARFIMA–GARCH model. *Journal of applied econometrics*, *11*(1), 23-40.

Berument, H., & Dincer, N. N. (2005). Inflation and inflation uncertainty in the G-7 countries. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications*, *348*, 371-379.

Berument, H., Metin-Ozcan, K., & Neyapti, B. (2001). Modelling inflation uncertainty using EGARCH: An application to Turkey. *Federal Reserve Bank of Louis Review*, *66*, 15-26.

Bollerslev, T. (1986). Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity, Journal of Econometrics, 31: 307-327.

Conrad, C., & Karanasos, M. (2005). On the inflation-uncertainty hypothesis in the USA, Japan and the UK: a dual long memory approach. *Japan and the world Economy*, *17*(3), 327-343.

EKİNCİ, A., & GENÇ, M. C. (2018). INFLATION AND INFLATION UNCERTAINTY IN TURKEY: EVIDENCE FROM EGARCH MODELING. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 475-486.

Engle, R. ve Ng, V. (1993). Measuring and Testing the Impact of News of Volatilitr, The Journal of Finance, 48(5): 1749-1778.

Erdem, H. F., & Yamak, R. (2013). Türkiye'de enflasyon ve enflasyon belirsizliği: kalman filtre yaklaşımı. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *17*(2).

Erkam, S. (2008). Enflasyon ve Enflasyon Belirsizliği: Türkiye Örneği. *Sosyoekonomi*, *7*(7).

Falahi, M. A., & Hajamini, M. (2015). Relationship between inflation and inflation uncertainty in Iran: An application of SETAR-GARCH model. *Journal of Money and Economy*, *10*(2), 69-91.

Grier, K. B., & Perry, M. J. (1998). On inflation and inflation uncertainty in the G7 countries. *Journal of International Money and Finance*, *17*(4), 671-689.

https://www.tcmb.gov.tr/

https://www.tuik.gov.tr/

Jiranyakul, K., & Opiela, T. P. (2010). Inflation and inflation uncertainty in the ASEAN-5 economies. *Journal of asian Economics*, *21*(2), 105-112.

Nas, T. F., & Perry, M. J. (2000). Inflation, inflation uncertainty, and monetary policy in Turkey: 1960–1998. *Contemporary Economic Policy*, *18*(2), 170-180.

Neanidis, K. C., & Savva, C. S. (2013). Macroeconomic uncertainty, inflation and growth: Regime-dependent effects in the G7. *Journal of Macroeconomics*, *35*, 81-92.

OLTULULAR, A. G. S., & Terzi, H. (2006). YÜKSEK ENFLASYON ENFLASYON BELİRSİZLİĞİNİ ARTIRIYOR MU?. *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal*, (3), 1-22.

Omay, T. (2008). Enflasyon ve büyüme belirsizliklerinin enflasyon ve büyüme ile olan ilişkileri: Türkiye örneği. *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *10*, 81-108.

Özer, A. ve Ece, O. (2016). Vadeli İşlem Piyasalarında Anomalilerin ARCH-GARCH Modelleri ile Test Edilmesi: Türkiye Vadeli İşlemler Piyasası Üzerine Bir Uygulama. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (2), 1-14.

Saatcioğlu, C., & Korap, L. (2009). New time series evidence for the causality relationship between inflation and inflation uncertainty in the Turkish economy. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, *10*(2), 235-248.

Samimi, A. J., Abdollahi, M., & Ghader, S. (2012). Inflation and inflation uncertainty: evidence from MENA. *Universal Journal of Management and Social Sciences*, *2*(1), 57-62.

Sharaf, M. F. (2015). Inflation and inflation uncertainty revisited: Evidence from Egypt. *Economies*, *3*(3), 128-146.

Sharaf, M. F. (2015). Inflation and inflation uncertainty revisited: Evidence from Egypt. *Economies*, *3*(3), 128-146.

Telatar, F. (2003). Türkiye"de Enflasyon, Enflasyon Belirsizliği Ve Siyasi Belirsizlik Arasındaki Nedensellik İlişkileri. *İktisat İşletme ve Finans*, *18*(203), 42-51.

Toptaş, H. A. A. B. Türkiye'de Enflasyon ve Enflasyon Belirsizliği İlişkisi.

KAYNAKLAR

Anthopoulos L., (2017). Understanding Smart Cities: A Tool for Smart Government or an Industrial Trick?, Springer International Publishing, s. 8., Switzerland.

Arons S. M., Driest F. ve Weed K., (2014). Son model pazarlama makinesi, *Harvard Business Review Türkiye, Yıl 3, Sayı 7 Temmuz-Ağustos*

Aurigi A., (2005). Making the Digital City: The Early Shaping of Urban Internet Space. Farnborough: Ashgate.

Babacan, M. ve Onat, F. (2002). Postmodern Pazarlama Perspektifi. *Ege Akademik Bakış,* 2(1), 11-19.

Bartlett L., (2005). Smart city: Social entrepreneurship and community engagement in a rural regional city. In Proceedings of the International Conference on Engaging Communities, (Brisbane, Australia, Aug 14-17).

BIS, (2013). Smart Cities: Background Paper, The Department for Business, Innovation, & Skills

Caragliu A., Del Bo C. ve Nijkamp P., (2011). Smart cities in Europe. Journal of Urban Technology 18(2): 65–82.

Chourabi H., (2017). "Understanding Smart Cities: An Integrative Framework", 45th Hawaii International Conference on System Sciences.

Coelho V.S.P. ve Favareto A., (2008). Questioning the relationship between participation and development: a case study of the Vale do Ribeira, Brazil. World Development, 36 (12), 2937–2952.

Cohen, B. (2015). "The 3 Generations of Smart Cities." Fastcompany.com.

Çukurçayır, A. (2000), Siyasal Katılma ve Yerel De- mokrasi. Yargı Yayınları.

Damanpour, F., ve Schneider, M. (2009). Characteristics of innovation and innovation adoption in public organizations: Assessing the role of managers. ournal of public administration research and theory, 19(3), 495-522.

Dameri R.P, (2014). "Comparing Smart and Digital City: Initiatives and Strategies in Amsterdam and Genoa. Are They Digital and/or Smart?", Smart City How to Create Public and Economic Value with High Technology in Urban Space, Ed. Renata Paola Dameri ve Camille RosenthalSabroux, Springer International Publishing, Switzerland, 2014, s. 70.

Drucker, Peter F. (1954). The Practice of Management. New York: Harper & Ro

Duman, F. (2006). Belediyelerde Yönetişim ve Müşteri Vatandaş Odaklılık Tartışmaları. Yayım- lanma- mış Yüksek Lisans Tezi.

Eger J. M. (2000). Cities: Smart growth and the urban future. The San Diego Union Tribune.

Erdem, C.,Tavşan N. (2019). *Müşteri Deneyimi Yönetimi*, Beta Yayıncılık: İstanbul

Ferraris, A., Santoro, G. ve Pellicelli, A. C. (2020). "Openness" of public governments in smart cities: Removing the barriers for innovation and entrepreneurship. International Entrepreneurship and Management Journal, 1-22.

Florida R., (2002). The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday life. New York: Basic Books.

Foth M., (2017). Some thoughts on digital place making. In Media Architecture Compendium?: Digital Place making, Hank M. Haeusler, Martin Tomitsch, Gernot Tscherteu and Luke Hespanhol (eds.).av edition, Stuttgart,202–213.

Gaventa J. ve Barrett G., (2011). So what difference does it make? Mapping the outcomes of citizen engagement.

Gentile, C., Spiller, N. ve Noci, G. (2007). How to Sustain the Customer Experience: An Overview of Experience Components that Co-Create Value with the Customer. *European Management Journal* 25(5), 395–410.

Giffinger R. ve Gudrun H., (2010). Smart cities ranking: An effective instrument for the positioning of cities?ACE: Architecture, City and Environment, 4(12), 7-25.

Giffinger R., Fertner C., Kramar H., Kalasek R., Pichler M.N. ve Meijers E., (2007). Smart Cities: Ranking of European Medium-Sized Cities. Vienna, Austria: Centre of Regional Science (SRF), Vienna University of Technology.

Glaeser E. L. ve Berry C. R., (2006). Why are smart places getting smarter? Taubman Center Policy Briefs, PB-2006-2.

Gordon E. ve Manosevitch E., (2011). Augmented Deliberation: Merging Physical and Virtual Interaction to Engage Communities in Urban Planning. New Media & Society 13 (1): 75–95.

Guo, L.Q., (2015). Introduction of Smart City, Beijing: CITIC Publishing Limited.

Hill, D., (2013). On the Smart City; Or, a 'Manifesto' for Smart Citizens Instead. Cityofsound.

Hollands R. (2008). Will the real smart city please stand up? Intelligent, progressive, or entrepreneurial? City Analysis of Urban Trends, Culture, Theory, Policy, Action 12(3): 303–320.

Hong-li (2008). Customer Experience Hierarchy Model: Based on the Theory of Customer Value Hierarchy GUO)

Hoyng R., (2016). "From Infrastructural Breakdown to Data Vandalism: Repoliticizing the Smart City?" Television & New Media 17 (5): 397–415.

IBM, (2009). A Vision of Smarter Cities: How cities can lead the way into a prosperous and sustainable future.

Klaus, P. "Phil," ve Maklan, S. (2011). Bridging The Gap For Destination Extreme Sports - A Model of Sports Tourism Customer Experience. *Journal of Marke*, (June 2015), 37–41.

Kourtit, K., ve Nijkamp, P. (2012). Smart cities in the innovation age. The European Journal of Social Science Research, 25(2), 93-95.

Lee J.H., Phaal R. ve Lee S.H., (2013). An integrated service-device-technology roadmap for smart city development. Technological Forecasting & Social Change 80(2): 286–306

Lodato T.J. ve DiSalvo C., (2016). Issue-Oriented Hackathons as Material Participation. New Media & Society 18 (4): 539–57.

Malanga S., (2004). The curse of the creative class. City, 14(1).

McAlexander, J. H., Schouten, J. W. & Koening, H. F. (2002). Building Brand Community, *Journal of Marketing*, 66(1), 38-54.

Meyer, C. & Andre S. (2007). "Understanding Customer Experience." Harvard Business Review 1–12.

Nabatchi T., (2012). A manager's guide to evaluating citizen participation. IBM Center for the Business of Government Washington, DC.

Nam T. ve Pardo T.A., (2011). "Conceptualizing Smart City with Dimensions of Technology, People, and Institutions." Proceedings of the 12th Annual International Digital Government Research Conference on Digital Government Innovation in Challenging Times (282-291). June 12 – 15, College Park, MD, USA- dg.o '11: 282.

Negiz, N. (2011). Elektronik Dönüşüm Karşısında Vatandaş Deneyimi: Isparta Belediyesi İncelemesi . Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi , 11 (21) , 499-534 .

Neirotti P., De Marco A., Cagliano A.C., Mangano G., Scorrano F., (2014). Current trends in Smart City initiatives: some stylised facts. In: CITIES, vol. 38, pp. 25□36. ISSN 0264-2751

Offenhuber D., (2015). "Infrastructure Legibility—a Comparative Analysis of Open311-Based Citizen Feedback Systems." Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 8 (1): 93–112.

Parker W., (2002). Education for democracy: Contexts, curricula, assessments. IAP.

Perng S.Y. ve Kitchin R., (2018). Solutions and Frictions in Civic Hacking: Collaboratively Designing and Building Wait Time Predictions for an Immigration Office. Social & Cultural Geography 19 (1): 1–20.

Sartori, L., (2015). Alla ricerca della ''smart citizenship''. Istituzioni Del Federalismo: Rivista Di Studi Giuridici e Politici, 4, 927–948.

Sassen S., (2012). "Urbanising technology". The Electric City Newspaper. Urban Age Electric City Conference, LSE Cities.

Saygılıoğlu, N. ve Arı, S. (2003). Etkin Devlet, Kurumsal Bir Tasarı ve Politika Önerisi, Sabancı Üniversitesi Yayını, İstanbul.

Schmitt, B. (2008). A Framework for Managing Customer Experiences" Handbook on Brand and Experience Management, Schmitt, B. ve Rogers, D. L (drl) UK: Edward Elgar Publishing.

Schmitt, B. (1999). Experiential Marketing: How to get Customers to Sense, Feel, Think, Act and Relate to your Company and Brands. New York: The Free Press

Schmitt, B. (2003). Customer Experience Management: A Revolutionary Approach to Connecting With Your Customers, John Wiley & Sons, New Jersey.

Schmitt, B. (2010). Experience Marketing: Concepts, Frameworks and Consumer Insights, *Foundations and Trends in Marketing*, 5(2), 55 – 112.

Švob-Đokiæ N., (2007). The Creative City: Crossing Visions and New Realities in the Region. Zagreb, Croatia: Institute for International Relations,

Vanolo, A. (2013). Smartmentality: The smart city as disciplinary strategy. Urban Studies, 51(5), 883–898.

Walravens N., Breuer J. ve Ballon P., (2014). Open Data as a Catalyst For The Smart City as a Local Innovation Platform. Digiworld Economic Journal 96, 4 (2014), 15–33.

Washburn D., Sindhu U., Balaouras S., Dines R.A., Hayes N.M. ve Nelson L.E. (2010). Helping CIOs Understand 'Smart City' Initiatives: Defining the Smart City, its Drivers, and the Role of the CIO. Cambridge, MA: Forrester Research

Winters J. V., (2010). Why are smart cities growing? Who moves and who stays. Journal of Regional Science, 20(10), 1-18.

Zandbergen D., (2017). 'We Are Sense makers': The (Anti-)Politics of Smart City Co-Creation. Public Culture 29 (3): 539–62

KAYNAKLAR

Al-Debei, M., El-Haddadeh, R., & Avison, D. (2008). Defining the Business Model in the New World of Digital Business. https://aisel.aisnet.org/amcis2008/300/

Alshibly, H., Chiong, R., & Bao, Y. (2016). Investigating the Critical Success Factors for Implementing Electronic Document Management Systems in Governments: Evidence From Jordan. Information Systems Management, 33(4), 287–301. https://doi.org/10.1080/10580530.2016.1220213

Amberg, Fischl, & Wiener. (2005). Background of critical success factor research: Working Paper No. 2/2005. (2/2005). Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg.

Amit, R., Han, X., & Zott, C. (2019). Collaboration in Business Model Innovation. In J. J. Reuer, S. F. Matusik, & J. Jones (Eds.), Oxford handbooks. The Oxford handbook of entrepreneurship and collaboration (pp. 567–586). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190633899.013.33

Baden-Fuller, C., & Morgan, M. S. (2010). Business Models as Models. Long Range Planning, 43(2-3), 156–171. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2010.02.005

Batocchio, A., Ferraz Minatogawa, V. L., & Anholon, R. (2017). Proposal for a Method for Business Model Performance Assessment: Toward an Experimentation Tool for Business Model Innovation. Journal of technology management & innovation, 12(1), 61–70. https://doi.org/10.4067/S0718-27242017000100007

Becker, M., & Daube, K.-H. (2018). Agiles Business Model Management mit dem Canvas Business Model. ZBW - Leibniz Information Centre for Economics.

Bektas, T. & Crainic, Teodor Gabriel & Van Woensel, Tom. (2015). From managing urban freight to smart city logistics networks.

Bertels, Koen, & Elsum (2015). Business Models Outside the Core: Lessons Learned from Success and Failure. Research Technology Management, 58(2). https://doi.org/10.5437/08956308X5802294

Blaschke, M., Cigaina, M., Riss, U. V., & Shoshan, I. (2017). Designing Business Models for the Digital Economy. In G. Oswald & M. Kleinemeier (Eds.), Shaping the digital

Boynton, A. C., & Zmud, R. W. (1984). An assessment of critical success factors. Sloan management review, 25(4), 17–27.

Caralli, R. (2004). The Critical Success Factor Method: Establishing a Foundation for Enterprise Security Management. Pittsburgh. Carnegie Mellon Software Engineering Institute. https://doi.org/10.1184/R1/6585107.V1

Casadesus-Masanell, R., & Ricart, J. E. (2010). From strategy to business models and onto tactics. Long Range Planning, 43, 195–215. https://doi.org/10.2139/ssrn.1115201

Chesbrough (2010). Business Model Innovation: Opportunities and Barriers. Long Range Planning, 43(2-3), 354–363. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2009.07.010

Chesbrough, & Rosenbloom (2002). The Role of the Business Model in Capturing Value from Innovation: Evidence from Xerox Corporation's Technology Spin-Off Companies. Industrial and Corporate Change, 11(3). https://doi.org/10.1093/icc/11.3.529

Clauss, T. (2017). Measuring business model innovation: conceptualization, scale development, and proof of performance. R&D Management, 47(3), 385–403. https://doi.org/10.1111/radm.12186

Dasgupta, M. (2019). Business Model Innovation: Responding to Volatile Business Environment in the Indian Banking Industry. Journal of Asia-Pacific Business, 20(4), 260–280. https://doi.org/10.1080/10599231.2019.1684168

Demil, B., & Lecocq, X. (2010). Business Model Evolution: In Search of Dynamic Consistency. Long Range Planning, 43(2-3), 227–246. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2010.02.004

Foss, N. J., & Saebi, T. (2018). Business models and business model innovation: Between wicked and paradigmatic problems. Long Range Planning, 51(1), 9–21. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2017.07.006

Gassmann, O., Frankenberger, K., & Csik, M. (2013). Geschäftsmodelle entwickeln: 55 innovative Konzepte mit dem St. Galler Business Model Navigator. Hanser. https://doi.org/10.3139/9783446437654

Gassmann, O., Frankenberger, K., & Csik, M. (2018). Der St. Galler Business Model Navigator: 55 Karten zur Entwicklung von Geschäftsmodellen. Hanser. http://www.hanser-fachbuch.de/9783446455559

George, G., & Bock, A. J. (2012). Models of opportunity: How entrepreneurs design firms to achieve the unexpected. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511984815

Globocnik, D., Faullant, R., & Parastuty, Z. (2020). Bridging strategic planning and business model management – A formal control framework to manage business model portfolios and dynamics. European Management Journal, 38(2), 231–243. https://doi.org/10.1016/j.emj.2019.08.005

Grunert, K., & Ellegaard, C. (1993). The Concept of Key Success Factors: Theory and Method. Perspectives on Marketing Management, 3, 245–274.

Haslam, C., Tsitsianis, N., & Andersson, T. (2015). Accounting for Business Models: Increasing the Visibility of Stakeholders. 2246-2465, 3(1), 62–80.

Johnson, M., Christensen, C., & Kagermann, H. (2008). Reinventing your business model. Harvard Business Review(12), Article 89, 50–59.

Kaplan, & Norton. (1992). The Balanced Scorecard - Measures that Drive Performance.

Keegan, D., Eiler, R., & Jones, C. (1989). Are your performance measures obsolete? Management Accounting, 45–50.

Kirchhoff, B., Linton, J., & Walsh, S. (2013). Neo-Marshellian Equilibrium versus Schumpeterian Creative Destruction: Its Impact on Business Research and Economic Policy. Journal of Small Business Management, 51(2), 159–166. https://doi.org/10.1111/jsbm.12018

Kotarba, M. (2018). Digital Transformation of Business Models. Foundations of Management, 10(1), 123–142. https://doi.org/10.2478/fman-2018-0011

Ladd, T. (2018). Does the business model canvas drive venture success? Journal of Research in Marketing and Entrepreneurship, 20(1), 57–69. https://doi.org/10.1108/JRME-11-2016-0046

Leidecker, J. K., & Bruno, A. V. (1984). Identifying and using critical success factors. Long Range Planning, 17(1), 23–32. https://doi.org/10.1016/0024-6301(84)90163-8

Lukas, T. (2017). Business Model Canvas – Geschäftsmodellentwicklung im digitalen Zeitalter. In S. Grote & R. Goyk (Eds.), Führungsinstrumente Aus Dem Silicon Valley: Konzepte und Kompetenzen (pp. 143–159). Gabler. https://doi.org/10.1007/978-3-662-54885-1_9

Lynch, R. L., & Cross, K. F. (1991). Measure up!: The essential guide to measuring business performance. Mandarin.

Magretta, J. (2002). Why business models matter. Harvard Business Review(5), Article 80, 86–92.

Markides (1999). Six Principles of Breakthrough Strategy. Business Strategy Review, 10(2), 1–10. https://doi.org/10.1111/1467-8616.00096

Markides, C. (2006). Disruptive Innovation: In Need of Better Theory Journal of Product Innovation Management, 23(1), 19–25. https://doi.org/10.1111/j.1540-5885.2005.00177.x

Markides. (2000). All the right moves: A guide to crafting breakthrough strategy (1st ed.). Harvard Business School Press. http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201906052377.pdf

Massa, L., Tucci, C. L., & Afuah, A. (2017). A Critical Assessment of Business Model Research. Academy of Management Annals, 11(1), 73–104. https://doi.org/10.5465/annals.2014.0072

Müller, A. (2020). Innovative digitale Geschäftsmodelle für B2B und B2C. In A. Müller, M. Graumann, & H.-J. Weiß (Eds.), Research. Innovationen für eine digitale Wirtschaft: Wie Unternehmen den Wandel meistern (pp. 107–125). Springer Gabler.

Neely, A. D., Adams, C., & Kennerley, M. (2002). The performance prism: The scorecard for measuring and managing business success. Prentice Hall Financial Times.

Osterwalder, A. (2004). The Business Model Ontology – A Proposition in a Design Science Approach.

Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2003). Modeling value propositions in e-Business. In N. Sadeh (Ed.), ACM Other conferences, Proceedings of the 5th international conference on Electronic commerce (pp. 429–436). ACM. https://doi.org/10.1145/948005.948061

Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). Business model generation: A handbook for visionaries, game changers, and challengers. Wiley & Sons.

Osterwalder, A., Pigneur, Y., Bernarda, G., & Smith, A. (2015). Value Proposition Design (1st ed.). Strategyzer Series. Campus.

Penker, J. (2005). Schlüsselerfolgsfaktoren internationaler Joint Ventures [Dissertation. GBV Gemeinsamer Bibliotheksverbund. http://epub.sub.uni-hamburg.de/epub/volltexte/campus/2016/60191/

Pinz, A., & Helmig, B. (2015). Success Factors of Microfinance Institutions: State of the Art and Research Agenda. VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, 26(2), 488–509. https://doi.org/10.1007/s11266-014-9445-2

Ramdani, Binsaif, & Boukrami (2019). Business model innovation: a review and research agenda. New England Journal of Entrepreneurship, 22(2), 89–108. https://doi.org/10.1108/NEJE-06-2019-0030

Richardson, J. (2008). The business model: an integrative framework for strategy execution. Strategic Change, 17(5-6), 133–144. https://doi.org/10.1002/jsc.821

Ritter, T. (2014). Alignment²: Driving competitiveness and growth through business model excellence. CBS Competitiveness Platform.

Rockart (1979). Chief executives define their own data needs. Harvard Business Review, 57(2), 81–93.

Shakeel, J., Mardani, A., Chofreh, A. G., Goni, F. A., & Klemeš, J. J. (2020). Anatomy of sustainable business model innovation. Journal of Cleaner Production, 261, 121201. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.121201

Shank, M. E., Boynton, A. C., & Zmud, R. W. (1985). Critical success factor analysis as a methodology for MIS planning. MIS Quarterly, 121–129.

Solomon, M. (2016). Konsumentenverhalten (11., aktualisierte Auflage). Always learning. Pearson.

Spieth, P., & Schneider, S. (2016). Business model innovativeness: designing a formative measure for business model innovation. Journal of Business Economics, 86(6), 671–696. https://doi.org/10.1007/s11573-015-0794-0

Teece, D. J. (2010). Business Models, Business Strategy and Innovation. Long Range Planning, 43(2-3), 172–194. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2009.07.003

Tesch, J. F. (2019). Theoretical Background. In J. F. Tesch (Ed.), Progress in IS. Business Model Innovation in the Era of the Internet of Things: Studies on the Aspects of Evaluation, Decision Making and Tooling (pp. 19–47). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-98723-1_2

Timmers, P. (1998). Business Models for Electronic Markets. Electronic Markets, 8(2), 3–8. https://doi.org/10.1080/10196789800000016

Verma, & Bashir. (2017). Why Business Model Innovation is the New Competitive Advantage (Vol. 14).

Wirtz, Pistoia, Ullrich, & Göttel (2016). Business Models: Origin, Development and Future Research Perspectives. Long Range Planning, 49(1), 36–54. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2015.04.001

Wirtz. (2018b). Electronic Business (6., aktualisierte und erweiterte Auflage). Springer Gabler. http://www.businessmodelcommunity.com/fs/Root/8oex8-Chesbrough.pdf

Wirtz. (2019). Digital business models: Concepts, models, and the alphabet case study. Progress in IS.

Zott, C., & Amit, R. (2017). Business Model Innovation: How to Create Value in a Digital World. GfK Marketing Intelligence Review, 9(1), 18–23. https://doi.org/10.1515/gfkmir-2017-0003

KAYNAKÇA

BBC NEWS TURKÇE. (2019). https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49287967 adresinden alınmıştır

borsa zamanı. (2019). https://borsazamani.com/haber-venezuela-039-ya-uygulanan-yaptirim-petrol-fiyatlarini-etkileyecek-5803 adresinden alınmıştır

Dünya gazetesi. (2021). https://www.dunya.com/dunya/maduro-venezuelaya-uygulanan-yaptirimlar-ve-baskilar-sona-ermeli-haberi-631012 adresinden alınmıştır

BBC NEW TÜRKÇE. (2022, Mart 9). https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60675163 adresinden alınmıştır

BBC NEW TÜRKÇE. (2022, Şubat 25). https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-60496231 adresinden alınmıştır

DW Made For Minds. (2022, Mart 14). https://www.dw.com/tr/t%C3%BCrkiye-rusya-yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%C4%B1na-kat%C4%B1l%C4%B1r-m%C4%B1/a-61123014 adresinden alınmıştır

DW Made For Minds. (2022, Şubat 26). https://www.dw.com/tr/putinin-ukraynay%C4%B1-i%C5%9Fgal-gerek%C3%A7eleri-ne-kadar-do%C4%9Fru/a-60923479 adresinden alınmıştır

DW Made For Minds. (2022, Şubat 28). https://www.dw.com/tr/rusyaya-kar%C5%9F%C4%B1-hangi-yapt%C4%B1r%C4%B1m-kararlar%C4%B1-al%C4%B1nd%C4%B1/a-60943216 adresinden alınmıştır

FİKİRTURU. (2022, Mart 16). https://fikirturu.com/jeo-strateji/yaptirimlar-rusyanin-ukrayna-savasini-bitirir-mi/ adresinden alınmıştır

HABERTURK. (2022, Mart 7). https://www.haberturk.com/abd-ve-avrupa-rusya-dan-koparsa-gazi-nereden-alabilir-3366945 adresinden alınmıştır

NTV. (2022, Şubat 24). https://www.ntv.com.tr/dunya/abd-baskani-bidendan-rusyaya-yaptirim-aciklamasi,Rd9ze7l96Eaj16MsS4hMDQ adresinden alınmıştır

TRTHABER. (2022, Mart 9). https://www.trthaber.com/haber/dunya/rusya-yaptirimlara-karsi-kesin-ve-duyarli-yanit-verecegiz-662022.html adresinden alınmıştır

TRTHABER. (2022, Şubat 26). https://www.trthaber.com/haber/dunya/rusyaya-hangi-yaptirimlar-uygulanacak-658579.html adresinden alınmıştır

Yeni Şafak. (2022, Mart 7). https://www.yenisafak.com/ekonomi/avrupa-birliginden-rusyaya-yeni-yaptirim-hazirligi-3768408 adresinden alınmıştır

Abdullah, A., & Babaç, E. (2016). Ekonomik açıdan Rusya'ya uygulanan yaptırımlar ve Türkiye ile yaşanan uçak krizinin etkileri. *İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ* , 2134-2143.

Ahmadli, K. (2020). Dış Politika aracı olarak ekonomik yaptırımlar: Avrupa birliği-Rusya federasyonu örneğinde . Ankara .

Akkutay, B. (2014). Birleşmiş milletler anlaşması çerçevesinde ekonomik yaptırımların hukuki niteliği ve yargısal denetimi. *TBB Dergisi*, 111.

Aktürk, Ş. (2022, Şubat 24). *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/tr/analiz/sebepleri-ve-sonuclariyla-rusya-nin-ukrayna-yi-isgali/2512248 adresinden alınmıştır

Aleksashenko, S. (2022, Mart 3). *Aljazeera*. https://www.aljazeera.com/opinions/2022/3/3/how-much-damage-will-sanctions-do-to-russia adresinden alınmıştır

Alkan, S. (2019). Venezuela ekonomisinde yaşanan gelişmelerin hollanda hastalığı bağlamında incelenmesi. İstanbul.

Berber, S. (2013). İran'ın ekonomik politikası, yaptırımların etkisi ve ikilemleri . *Bilge Strateji*, 61-84.

caytaş, Ş. (2020). Terayağından Silah yapmak(?): Ekonomik yaptırımların savunma harcamalarına etkisi. İstanbul.

Çakmaklı, N. (2021). Terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik ulusal ve uluslararası hukuk yaptırımları. Ankara.

Durukan, A. (2021). Venezuela enerji politikalarının uluslararası siyasete etkisi. Ankara.

Erdoğdu, S. (2017). U.S. FOREIGN POLICY TOWARDS VENEZUELA IN THE CONTEXT OF . İstanbul.

Gürbüz, R. (2021). *İnsan hakları ve demokratikleşme.* Ankara : Seçkin Akademik ve mesleki yayınları.

Karabulut, S. (2017). THE EFFECT OF DEMOCRATIC SANCTIONS ON LEADERS. İstanbul.

Konak, A. (2019). Kırım'ın ilhakı ile sonuçlanan ukrayna krizi ve ekonomik etkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 80-93.

Köse, Y. (2014). Küresel finansal yaptırımlar: Oyun teorisi yaklaşımı ile ampirik bir uygulama .

Küpeli, M. Ş. (2016). Dış politika aracı olarak yaptırımlar: İrana uygulanan yaptırımların etkileri. *Türkiye Ortadoğu çalışmaları dergisi* , 97-135.

Küpeli, M. Ş. (2016). Nükleer sorun çerçevesinde İrana karşı uygulanan yaptırımların ekonomi politik etkileri. Sakarya.

Morkva, V. (2021). Rusya'nın 2014 İlhakı Sonrası Kırım'da Kırım Tatar Halkının Durumu. *Türk dünyası incelemeleri dergisi*, 375-397.

Özbek, C. (2018). Sert güç unsuru olarak ekonomik yaptırımların İran nükleer anlaşma sürecine etkileri. Gaziantep.

Seerwan, H. M. (2021). Amerika Birleşik Devletleri yaptırımlarının İran(1979-2019) ekonomisine etkisi. Van.

Semercioğlu, H. (2016). Ukrayna krizi bağlamında AB-Rusya ilişkilerinin ekonomi politiği. *EUL Journal of Social Sciences 2016*, 188-202.

Şen, G. (2019). İran'da Devlet, sermaye ve sınıflar: Nükleer programa yönelik yaptırımların etkileri üzerine bir derğerlendirme. *Alternatif Politika*.

Şimşek, G. (2021). uluslararası hukuk açısından ekonomik yaptırımlar ve ABD' nin tek taraflı yaptırımlarının kısa bir değerlendirilmesi. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 78/4.

Telci, İ. N. (2018). Ağırlaştırılmış ekonomik yaptırımlar: Trump İran'dan ne istiyor. *Seta Perspektif*.

Tuğlu, D. (2021). Ekonomik Yaptırımlar altında İran'ın ekonomik politiği: Uluslararası ticaretini geliştirme yöntemleri. İstanbul.

Uslu, İ. (2021). Ekonomik yaptırımlarda üçüncü tarafların etkisi: Venezuela,iran kuzey kure örnekleri. İzmir.

Ünay, S. (2022, Mart 4). *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/tr/analiz/-rusyaya-karsi-ekonomik-yaptirimlar-ne-derece-etkin-olabilir/2523774 adresinden alınmıştır

Yavaş, U. (2006). Yeni dünya düzeninde ekonomik yaptırımların stratejik kullanımı . gebze.

Yıldızoğlu, E. (2019). *BBC NEWS TURKÇE*. https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47019657 adresinden alınmıştır

KAYNAKÇA

Bakırcı, M. (2020). Covıd-19 Pandemisinin Türkiye Havayolu Ulaşımına Etkisi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 45-58.

Başkanlığı, S. G. (2020). *2020 Havayolu Sektör Raporu.* Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü.

Havayolu İstatistikleri. Ankara: Devlet Hava Meydanları İşletmesi.

Havayolu Sektör Raporu(2018) Ankara : Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü.

Havayolu Sektör Raporu(2019) Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başlanlığı.

Hava Sektör Raporu(2020) Ankara: Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü.

Irmak , E., & Pelit, i. (2020). Türkiye'de Lojistik Sektörünün Değerlendirilmesi (2000-2018). *Tuskish Studies- Economics, Finance, Politics*, 1398-1415.

Karakaş-Özür, N. (2019). Küreselleşme Bağlamında Dünya'da ve Türkiye'de Hava Ulaşımının gelişimi. *Turkish Journal of Geographical Sciences*, 25-54.

Meriç, S. (2021). Covid-19'un Dünya ve Türk Sivil Havacılık Sektörüne Ekonomik Etkileri. *Atlas Journal*, 1-13.

Shgm. (2015). *Kargo Hizmetleri.* Ankara: Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü.

Şen, G. (2021). Covid-19 aşılarının Lojistiğinde Havacılık Endüstrisinin Rolü. *Journal of Aviation*, 127-141.

Ülgen, H. (2007). Taşımacılık Sektöründe Havayolu ve Karayolu İşletmelerinin Karşılıklı Beklentileri ve Bir Entegre Yolcu Taşımacılığı Modeli Önerisi. *Doktora tezi*, 4-5.

Yakut , f. (2012, nisan). Hava Kargo Taşımacılığı Mevcut Durumu ve Geliştirilmesi İçin Yapılması Gerekenler. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir.

DÖNEM SONU MUHASEBE İŞLEMLERİ

Mehmet Ali Feyiz

12. BASKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-77-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 48334

Baskı Tarihi: Şubat 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Muhasebenin mali temel tabloları olan bilanço ve gelir tablolarının düzenlenebilmesi için dönemsonunda bazı işlemlerin yapılabilmesi gerekmektedir. Sayım, değerleme ve envanter kayıtları şeklinde özetleyebileceğimiz bu dönemsonu işlemleri bu kitabın ana konusudur.

İlk bölümde, envanterin tanımı genel olarak envanter işlemlerinde bilanço kalemlerinin değerlemeleri Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu göre tek, tek ele alınmıştır

İkinci bölümde, aktif hesapların vergi kanunlarına ve ticaret kanunlarına göre değerlemeleri envanter kayıtlar tek, tek ele alınarak uygulamalı örneklerle açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, pasif hesapların vergi kanunlarına ve ticaret kanunlarına göre değerlemeleri envanter kayıtlar tek, tek ele alınarak uygulamalı örneklerle açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde gelir tablosu hesapların vergi kanunlarına ve ticaret kanunlarına göre değerlemeleri envanter kayıtlar tek, tek ele alınarak uygulamalı örneklerle açıklanmıştır.

Beşinci bölümde maliyet hesapların vergi kanunlarına ve ticaret kanunlarına göre değerlemeleri envanter kayıtlar tek, tek ele alınarak uygulamalı örneklerle açıklanmıştır.

Altıncı, yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu bölümlerde mali tabloların düzenlenmesi, nazım hesaplar, geçici vergi, enflasyon muhasebesi ve işletme hesabı esasına göre defter tutma hakkında bilgi verilmiştir..

Son bölümde ise çözümlü uygulamalar ve test sorularına ağırlık verilerek konuların pekiştirilmesine çalışılmıştır.

Bu eserin yazımı ve basımında emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Muhasebe eğitimi alan herkese yararlı olması dileklerimle…

Mehmet Ali FEYİZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER v

1. ENVANTER İŞLEMLERİ (DÖNEMSONU İŞLEMLERİ) 1
1.1. Envanterin Tanımı 1
1.2. Envanter İşlemleri 2
1.2.1. Muhasebe Dışı Envanter 2
1.2.1.1. Envanter Defteri ve Listeleri 3
1.2.2. Muhasebe İçi Envanter 6
1.3. Değerleme Ölçüleri 7
1.3.1. Türk Ticaret Kanununda Değerleme 7
1.3.2. Vergi Usul Kanununda Değerleme ve Ölçüleri 7
1.4. Ticari Kâr ve Mali Kâr 11
1.5. İşletmelerde Kârın Tespitinde Yaklaşımlar 12
1.5.1. Öz Sermaye Karşılaştırılmasıyla Kârın Saptanması 12
1.5.2.Hasılat ve Giderlerin Karşılaştırılmasıyla Kârın Saptanması (Gelir tablosu yaklaşımı) 13

2. AKTİF HESAPLARIN ENVANTERİ 17
2.1. Dönen Varlıklar 17
2.1.1. Hazır Değerler 17
2.1.2. Menkul Kıymetler 32
2.1.2.1. Çözümlü Örnekler 35
2.1.3. Ticari Alacaklar 39
2.1.3.1. Çözümlü Örnekler 44
2.1.4. Stoklar 50
2.1.4.1. Ticari Malların Kayıt Yöntemleri 51
2.1.4.1.1. Aralıklı Sayım Yöntemi (Aralıklı Envanter) 51
2.1.4.1.2. Aralıksız Sayım Yöntemi (Devamlı Envanter Yöntemi) 55
2.1.4.2. Ticari Mallarda (Stoklarda) Değerleme Yöntemleri 59
2.1.4.2.1.Aralıklı Sayım Yönteminde Stok Değerleme Yöntemleri 59
2.1.4.2. Aralıksız Sayım Yönteminde Stok Değerleme Yöntemleri 61

2.1.4.3. Ticari Mallarda Fireler 63
2.1.4.4. Değeri Düşen Mallar 63
2.1.4.5. Çözümlü Örnekler 65
2.2. Duran Varlıklar 77
2.2.1. Maddi Duran Varlıklar 77
2.2.1.1. Amortisman Nedir? Amortismanların Muhasebeleştirilmesi 77
2.2.1.2. Amortisman Hesaplama Yöntemleri (Vergi Usul Kanununa Göre) 78
2.2.1.3. Amortismanlarda Yöntem Değiştirme Şartları 81
2.2.1.4. Kıst Amortisman Uygulaması 82
2.2.1.5. Maddi Duran Varlıkların Satışı 83
2.2.1.6. Yenileme Fonu 84
2.2.1.7. 522 Maddi Duran Varlıklarda Yeniden Değerleme Artışları 85
2.2.2. Maddi Olmayan Duran Varlıklar 86
2.2.3. Çözümlü Örnekler 88

3. PASİF HESAPLARIN ENVANTERİ 95
3.1. Yabancı Kaynaklar (Borçlar) 95
3.1.1. Mali Borçlar 95
3.1.2. Ticari Borçlar 96
3.1.3. Çözümlü Örnekler 99
3.2. Öz Kaynaklar 104

4. GELİR TABLOSU HESAPLARI 111
4.1. Gelir Hesapları 111
4.2. Gider Hesapları 113
4.3. Gelir ve Gider Hesaplarının Kapatılması 124
4.4. Çözümlü Örnekler 126

5. MALİYET HESAPLARI 133
5.1. 7/A Seçeneği 133
5.1.1. 7/A Seçeneğinin Maliyet Hesapları 134
5.2. 7/B Seçeneği Hesapları 138
5.2.1. 7/B Seçeneği Gider Çeşitleri 139
5.3. Gider Hesaplarının Gelir Tablosuna Yansıtılması 142

6. MALİ TABLOLARIN DÜZENLENMESİ 147
6.1. Bilanço 147
6.2. Gelir Tablosu 158
6.3. Ticari Kâr ve Mali Kâr 164

7. NAZIM HESAPLAR 169

8. GEÇİCİ VERGİ (Peşin Vergi) 171
8.1. Geçici Vergi Mükellefleri 171
8.2. Geçici Vergi Dönemleri Ve Tesbiti 172
8.3. Geçici Vergi Dönemleri (Hesap Dönemi Takvim Yılı Olanlar) 172
8.4. Geçici Vergiye Esas Kazancın Tespitinde Uyulacak Esaslar 172
8.5. Geçici Vergi Uygulamasında Dikkat Edilecek Hususlar 174
8.6. Geçici Vergi İle İlgili Uygulamalar 176

9. İŞLETME HESABI ESASINA GÖRE DEFTER TUTMA VE DÖNEM SONU İŞLEMLER 185

10. ÇÖZÜMLÜ UYGULAMALAR 195

11. UYGULAMALAR (MONOGRAFİ) 215

12. TEST SORULARI 227

13. GENEL BİLGİLER 293

14. TEZDÜZEN HESAP ÇERÇEVESİ VE HESAP PLANI 351

KAYNAKLAR 375

KAYNAKLAR

1- ATAMAN Ümit, Muhasebe Dönem Soru İşlemleri

2- AKDOĞAN Nalan, SEVİLENGÜL Orhan, Tekdüzen Muhasebe Sistemi

3- BEKTÖRE Sabri, BENLİGİYAR Yılmaz Envanter ve Bilanço

4- ÇANKAYA İslam, Muhasebecilerin El Kitabı

5- FEYİZ Mehmet Ali, Genel Muhasebe

6- FEYİZ Mehmet Ali, Bilgisayarlı Muhasebe

7- GÜCENME Ümit Muhasebe ve Envanter

8- ÖZTÜRK Bünyamin, Dönem Sonu Envanter İşlemleri

9- SÜREN Yusuf, Muhasebe-2

10- ÜSTÜNEL Bülent, Mali Tablolar

11- TÜRMOB Yayınları

12- İstanbul SMMO Yayınları

13- Ankara SMMO Yayınları

14- Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliği

15- Gelir Vergisi kanunu

16- Kurumlar Vergisi Kanunu

17- Vergi Usul Kanunu

18- Türk Ticaret Kanunu

19- Tebliğler

DİJİTAL İLETİŞİME DİSİPLİNLERARASI YAKLAŞIMLAR

Editörler:
Duygu TOSUNAY GENCELLİ
Gülçin SALMAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-59-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İletişim bilimi, içerisinde farklı disiplinleri ve sosyal bilimlerin farklı konularını barındıran bir alandır. Dijitalleşme ise bireysel ve toplumsal hayattaki tüm süreçleri derinden etkileyen ve dönüştüren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kitapta dijital iletişim, iletişim bilimlerinin farklı disiplinlerinin bakış açısıyla ele alınmıştır. Genç akademisyenlerin gözünden mahremiyet, tüketim, pazarlama, reklamcılık, gazetecilik, edebiyat, televizyon ve sinema gibi alanların dijital iletişim sürecinden nasıl etkilendiği tartışılmıştır.

Kitabın **"Dijitalin Kısa Tarihi"** başlıklı ilk bölümünde Züleyha Özbaş Anbarlı, dijitalin ve internetin kökenini tek bir zaman dilimine yerleştirmek imkânsız olsa da bazı belirli dönüm noktaları bulunduğunu ifade etmektedir. 1936'da Alan Turing'in Tureng Machine'i tanıtması, 1946'da ENIAC'ın, 1951'de UNIVAC'ın icadı bu süreç için önemli tarihler olmuştur. Paket anahtarlamanın bulunuşu, ARPANET'in kurulması, Transmission Control Protocol (TCP) ve Internet Protocol (IP)'ün, Usenet'in ve sonuçta "World Wide Web"in icadı önemli nirengi noktalarıdır. Bunlarla birlikte sadece teknolojik gelişmeler değil, felsefi ve kuramsal metinler de süreçte önemli olmuştur. John von Neumann, Alan Turing, Vannevar Bush, Ted Nelson, Tim Berners-Lee gibi birçok isim ve hatta Wired dergisi, bugün dijitalin gündelik hayatımızın merkezindeki bir konumda olmasının temel metinlerini yazmıştır. Teknolojik gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda ne tamamlanmış olan ne de sabitleyebileceğimiz bu tarihin çok daha hızla zenginleşeceği öngörülebilmektedir.

Onur Yumurtacı tarafından yazılan **"Dijital Dönüşümde Fütürizme Geri Bakmak"** başlıklı bölümde şu bilgiler aktarılmaktadır: Yıldız falı, el falı, hatta kristal küre bile batıl inanç veya gerçek olup olmadıklarından bağımsız olarak geçmişe ve mevcut duruma bağlı gelecek tahminleri yaparlar. Dijital dönüşümün yükseleni nedir bilinemez belki ama bu dönüşümün öncesinde bile onun öngörüldüğü tahminlerinde bulunanlar olmuştur. Sadece dijital dönüşüm çerçevesinde değil, sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik tahminlerin birçoğu, bu dönüşümleri yaşayan veya yaşamayan fütüristlerin kaleminden çıkmıştır ve çok çeşitli alanlarındaki tahminlerini incelemek belki bu değişimleri anlamamıza daha da yardımcı olacaktır. Bu nedenle fütürizme geri bakılan bu bölümde Walter Benjamin, Jean Baudrillard, Marshall McLuhan, Alvin Toffler ve Manuel Castells'in çalışmalarına yer verilmiştir. Farklı dönemlerde farklı öngörülerde bulunan bu düşünürlerin görüşleri ve çalışmaları özetlenerek eleştirileriyle, birbirleriyle ve dijital dönüşüm süreciyle ilişkilendirilmeye çalışılmıştır. Ortaya çıkan tablo, falcılar gibi fütüristlerin de geçmişten ve içinde yaşadıkları

dönemden yararlanmaları olmuştur. Bu nedenle artık dijital dönüşümün içinden de onlara geri dönüp bakmak yararlı olabilir.

Sezgin Ateş, **"Dijital Çağda Gözetimin Dönüşümü ve Mahremiyetin Metalaşması"** başlıklı bölümde, geleneksel anlamda güvenlik ile özdeşleştirilen gözetimin, dijital dünyada hem gözetleyen hem de gözetlenenler açısından güvenlikten çok daha fazlasını ifade ettiğine vurgu yapmıştır. Gözetimin dönüşümü salt eylemin gerçekleştirilmesi ile ilgili olmayıp, aynı zamanda gözetim eyleminin gerçekleştiği ortam, gözetim amacıyla kullanılan araçlar, eylemi gerçekleştiren aktörler, gözetim aracılığıyla edinilen bilginin kullanım amacı ve gözetim eyleminin bireysel ve toplumsal etkileri ile ilişkilidir. Dijital gözetimi geleneksel olandan ayırt eden birçok faktör sıralanabilir. Bunlardan en önemlisi, teknolojik gelişmelere bağlı olarak gözetimin hükümetlerin tekelinde olmaktan çıkması ve kullanıcıların kişisel verilerinin teknoloji şirketlerine, içerik sağlayıcılara, reklam endüstrisine ve veri komisyoncularına açık hale gelmesidir. Dijital teknolojiler ve araçlar gözetleyenlere sınırsız, kesintisiz ve hızlı bir şekilde gözetleme imkânı vermekte ve bu sınırsız veri akışı sayesinde gözetlenenler hem kontrol altında tutulmakta hem de pazarlama sürecinin bir parçası haline getirilmektedir. Kişisel verilerin kullanıcı rızasıyla kesintisiz biçimde toplanması, depolanması, analiz edilmesi, sınıflandırılması ve her an kullanıma hazır olması, bu verilerin kullanım biçimini özellikle kişisel mahremiyet açısından daha da önemli ve tartışmalı hale getirmektedir. Günümüzde kurumsal gözetim, kullanıcı verilerinin ve dolayısıyla mahremiyetin metalaşması ile eş değer anlamda kullanılmaktadır. Verilerin metalaştırılması, şirketler ve bireysel kullanıcılar arasında eşitsiz bir ilişki yaratmakta; ulusal, bölgesel ve uluslararası bir takım yasal düzenlemelere rağmen bu eşitsiz ilişki sürekli olarak yeniden üretilmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, dijitalleşme ile gözetimin ulaştığı boyutu özetlemek ve gözetim pratiklerinde yaşanan dönüşümün bireysel kullanıcılar ve toplum açısından maliyetlerini ve etkilerini tartışmalarıyla birlikte ortaya koymaktır.

Özgür Adan, **"Tüketimin Dijitalleşmesi ve Dijital Tüketici"** isimli bölümde dijitalleşmenin etkilerinin hissedildiği en önemli alanlardan biri olan tüketim konusunu ele almıştır. Dijitalleşme, tüketim kavramında değişimlere sebep olurken aynı zamanda şirketleri, ürünleri, tüketicileri, tüketici davranışlarını, pazarlama iletişimi uygulamalarını da derinden etkilemiştir. Tüketim kavramı ilk olarak sanayi devrimi sonrası modern dönemde anlam değişimine uğramıştır. Sanayi devrimi ile birlikte artan refah ve bolluk, modern dönemde tüketebilme ve tüketim ile sağlanan rahatlığın, insanların ana amacı haline gelmesine neden olmuştur. Postmodern dönemde ise tüketim, işaret ve sembollerin tüketildiği, insanların kimliklerini ve hayat tarzlarını tüketim aracılığıyla oluşturdukları bir süreç haline gelmiştir. Tüketimin insanların hayatında artan

önemi tüketim toplumu, tüketim kültürü gibi kavramların da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dijital dönüşüm ile birlikte tüketici kavramı üzerinde meydana gelen değişimler, tüketim pratiklerin değişmesine, dönüşmesine ve çeşitlenmesine yol açarken, bir yandan da tüketici olarak tanımlanan insanlar üzerinde de birtakım değişimlere neden olmuştur. Dijitalleşme, tüketicilerin yanı sıra tüketimin gerçekleştiği mekanlarda ve tüketilen ürünlerin yapısında da değişikliklere neden olmuştur. E-Ticaret ve mobil alışveriş uygulamaları, tüketimin gerçekleşmesi için fiziksel bir mekâna ve belirli bir zamana olan ihtiyacı ortadan kaldırmıştır. Bununla birlikte dijitalleşme ile birlikte teknoloji ile desteklenerek tasarlanan akıllı ürünler, dijital bilgi ürünleri ve sanal tüketim ürünleri ortaya çıkmıştır.

Simge Aksu'nun ele aldığı **"Metaverse Dünyasında Yeni Nesil Pazarlama ve Reklamın Geleceği"** başlıklı bölümde, gün geçtikçe hayatımıza daha fazla dâhil olmaya başlayan arttırılmış gerçeklik uygulamaları ve son zamanlarda gündemimizde yer alan Metaverse'ün pazarlama ve reklam dünyasına ne gibi etkileri olacağı tartışılmaktadır. İçinde bulunduğumuz pazarlama dünyasının sanal bir ortamda nasıl temsil edileceği sorusu hala kafa karıştırmaktadır. Pazarlama ve tüm pazarlama iletişimi süreçleri düşünüldüğünde, bunun dijital bir ortamda nasıl temsil edileceği sorusu henüz tam olarak cevaplanamamıştır. Ancak Metaverse dünyası, bu işi önemseyen ve sahiplenen markalar açısından trilyon dolarlık bir pazar fırsatı olarak değerlendirilmektedir. Gucci, Louis Vuitton ve Ralph Lauren gibi markalar Metaverse üzerindeki yerlerini şimdiden almış ve önemli gelirler elde etmeye başlamışlardır. Bu nedenle, henüz Metaverse'e girmeye istekli olmayan markalara tavsiye edilen, gelişmeleri kaçırmamaları ve bu süreci yakından izlemeleridir.

Mehmet Ramazan Yıldızgörür, **"Okumaktan Deneyimleye: Haberde Sanal Gerçeklik Uygulamaları"** başlıklı bölümde sanal gerçeklik teknolojilerini haber, okur ve meslek profesyonelleri bağlamında tartışmaktadır. Sanal gerçeklik teknolojilerinin oldukça uzun bir tarihi vardır. Ancak özellikle son on yılda önemli bir atılım gösteren bu teknolojiler hayatın birçok alanına girmiştir. Geleceğe yönelik yapılan kestirimler, sanal gerçeklik teknolojilerinin, kısa süre içinde çok daha yaygın bir biçimde kullanılacağı ve insanların gündelik hayatlarının bir parçası olacağı yönündedir. Bu teknoloji, bir süredir gazetecilikte de kullanılmaktadır. Sanal gerçeklik teknolojileri ile üretilmiş haberlerin henüz geniş bir kitleye erişimi olmasa da ilerleyen yıllarda bunun değişeceği de söylenebilir. Bu değişim sürecinin başında gazetecilerin sanal gerçeklik, haber ve okur kavramları üzerinde düşünmeleri ve bu teknolojileri kullanarak hikâye anlatma becerilerini geliştirmeleri, gazetecilik açısından önemlidir. Bu çalışma sanal gerçeklik teknolojilerinin gazetecilik, haber ve okur açısından önemli boyutlarını tartışmaktadır. Haberin çok daha güçlü duygular uyandırabildiği bir

ortamda, okuyucunun olayın merkezinde olduğu haberler üretmek ve nesnel olabilmeyi başarabilmek önemli zorluklardan biri olarak belirmektedir.

Gülcan Yumurtacı, **"Dijital İletişimde Güvenilir/Doğru Kaynağa Erişim ve Bilgi Kirliliği Sorunu"** başlıklı bölümde özetle şunları yazmıştır: Hızla değişen ve gelişen dijital ortamlar, bilginin bir emtia haline gelmesine yol açarak bilgi çağını yaratmıştır. Bu çağda bilgiye erişim ve bilginin yayılımı kolaylaşmış ve hız kazanmış olmakla birlikte yanlış bilginin üretimi ve dağıtımı da aynı şekilde kolaylaştığından bilgi kirliliği sorunu ortaya çıkmıştır. Kişisel değer yargılarının nesnel gerçeklerden daha fazla dolaşıma sokulduğu ve önem kazandığı hakikat sonrası dönem de bu gelişmelerin bir sonucudur. Bu dönemde doğru ve güvenilir kaynağa erişmek bir problem hâlini almıştır. Gelişen teknolojilerle her kullanıcının aynı zamanda içerik üretici olduğu yeni medya ortamları, bilgi kirliliğinin önünü açmakla birlikte bilgi kirliliğiyle mücadelede de önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel medyadan farklı olarak yeni medya, bireyleri sadece alıcı konumunda olmaktan çıkarmış, dijital etkileşimin önünü açmıştır. Bu çerçevede bilgi kirliliği ile başa çıkmak için dijital okuryazarlık becerileri ile eleştirel ve analitik düşüncenin kazandırılması önemli hâle gelmiştir. Bu bağlamda bireylerin dijital ortamın sağladığı faydaların yanında zararları ile ilgili farkındalık kazanması gereklidir. Bu da sürekli gelişen dijital dünyada eleştirel bir yaklaşım benimsemeyi ve aktif bir öğrenen olmayı beraberinde getirir. Sağladığı yararlar ve zararlar düzleminde ele alındığında, yeni medyayı doğru ve etkili kullanma becerisi kazanmak, çağımızın bir gerekliliğidir. Böylelikle küreselleşen dünyada edilgen bir birey olmak yerine, bilginin doğru kontrolü ile aktif bir katılımcı olunabilir ve etkileşim sağlanabilir.

Gülçin Salman tarafından yazılan **"Dijital Okuryazarlık ve Dijital Bölünme Bağlamında Dijital Dışlanma ve Dijital İçerme"** başlıklı bölüm, dijital okuryazarlık ve dijital bölünme kavramları üzerine bir literatür değerlendirmesi yapmaktadır. Bu konularla ilgili literatürde belirgin olarak vurgulanan ilişkili kavramlar ise dijital dışlanma ve dijital içermedir. Dijital bölünme, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim ve kullanım süreçlerindeki eşitsizlikleri çerçeveleyen bir kavramdır. Dijital okuryazarlık ise bu eşitsizliklerin giderilmesi yönünde sahip olunması gereken bilgi ve beceri çerçevesini sunmaktadır. Dijital bölünme, bazı açılardan sosyal eşitsizliklerin de derinleştirebildiği bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Sosyal dışlanma olarak kavramsallaştırılan kimi faktörler toplumlardaki dezavantajlı kesimlerin dijital teknolojilere erişimlerini de sınırlandırmaktadır. Dijital dışlanmaya dönüşen bu durum, dijital bölünmeyi büyütmektedir. Dijital bölünmenin azaltılması için dezavantajlı kesimlerin sosyal olanaklara erişimlerinin artırılması gerekmektedir. Bunun sonucunda da dijital teknolojilere erişimin artacağı ifade edilmektedir. Sosyal içerme süreçleri, dijital içermeyi destekleyecektir. Bu nedenle dijital bölünme üzerine yapılan

çalışmaların, yalnızca bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimi ve kullanım becerilerini değil, dijital dışlanma ve dijital içermeyi de kapsamına alması gerektiği görülmektedir.

Duygu Tosunay Gencelli, **"Elektronik Edebiyatın Temelleri"** isimli bölümde dijitalleşmeyle birlikte etkilenen ve dönüşüme giren alanlardan biri olan edebiyat konusunu incelemektedir. Elektronik edebiyata özgü özellikler aslından internet teknolojisinden çok önceye dayansa da teknolojinin gelişmesiyle bazı hayallerin gerçekleşmesinin giderek kolaylaştığı görülmüştür. Elektronik edebiyat, son 50 yılda, özellikle de 1990'lardan sonra sanatsal üretimler ve akademik araştırmalar açısından hızla gelişmiş bir alandır. Bilgisayar ve internet teknolojilerinin olanaklarını kullanarak yaratıcı yeni yazın türlerinin ortaya konmaya çalıştığı yeni bir alan olarak açıklanabilecek elektronik edebiyat, dijital edebiyat olarak genellenemeyecek bir kavramdır. Elektronik edebiyatın çok modlu hipermetinsellik olarak ortaya çıkmasında kesin bir kilometre taşı, Electronic Literature Organization'ın ilk Elektronik Edebiyat Koleksiyonu'nun yayınlanmasıdır. Daha sonra bu koleksiyonun ikincisi, üçüncüsü ve yakın zamanda yayınlanan dördüncüsü ile birlikte elektronik edebiyatın tarihselleştirilmesi ve farklı dönemler açısından incelenmesi de kolaylaşmıştır. Bu bölümde elektronik edebiyatın tanımı, gelişimi ve yazımı ile okunmasıyla ilgili temel bilgilere yer verilmektedir.

Elif Güntürkün, **"Geleneksel Televizyon İzleme Pratiğinin Dönüşümü ve Seri İzleme"** başlıklı bölümde gelenekselden dijitale televizyon yayıncılığındaki gelişmeleri ve bir izleme pratiği olarak seri izleme davranışını, değişen izleme pratikleri bağlamında irdelemiştir. Teknolojide yaşanan gelişmeler ve internetin kitle iletişim araçlarıyla bütünleşmesi, geleneksel televizyon yayıncılığı ve geleneksel izleme pratiklerinde bir dönüşümü getirmiştir. Çoklu ekran alternatifiyle pek çok ekrandan istenen içeriğe ulaşılabilmesi, geleneksel televizyon yayıncılığındaki sınırlı içerikler yerine alternatif içeriklere istenen mekânda ve zamanda ulaşılabilmesi dijital platformları ve yeni nesil nitelikli televizyon yayıncılığını gündeme getirmiştir. Televizyon yayıncılığındaki alternatiflerle birlikte televizyon izleme pratikleri içinde de yeni izleme davranışları oluşmuştur. Seri izleme davranışı, özellikle dijital platformlarla birlikte hem bir pazarlama stratejisi hem de yeni bir izleme pratiği olarak hem iletişim çalışmaları hem de reklamcılık ve psikoloji gibi diğer alanlar içinde farklı boyutlarıyla anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Meltem Cemiloğlu'nun yazdığı **"Hem Birleştirici Hem Dışlayıcı: Dijital Platformların Sinemaya ve Film İzleme Kültürüne Etkileri"** başlıklı bölümün temel konusunu dijital platformların ortaya çıkışı, gelişimi ve var olan potansiyelleri, dijital platformların sinemaya etkisi ve dijital platformlarla

film izleme kültürü arasındaki yakın bağ oluşturmaktadır. Gün geçtikçe hız kazanan dijitalleşme, özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gündelik yaşamın akışını en çok etkileyen ve değiştiren nedenlerin başında gelir. Bu dönüşümün gözlemlenmesinde- bu süreçten doğrudan etkilenen- radyo, sinema, televizyon ön plana çıkan medya mecralarıdır. Farklı bir ifadeyle, dijitalleşmenin sınırsız olanakları sayesinde, medya endüstrisi gün geçtikçe daha da büyümekte ve dönüşmektedir. Artan seçenek ve çeşitlilik sadece medya endüstrisinin işleyişini değiştirmekle kalmamış aynı zamanda film izleme kültürünü de etkilemiştir. 2022 yılına gelindiğinde, dijitalleşmenin en belirgin sonuçlarının başında dijital platformlar yer almaktadır demek yanlış olmaz. Geleneksel televizyon yayıncılığı ve film izleme kültürü, gün geçtikçe yerini dijital platformlara teslim etmektedir. Sinema da bu süreçten benzer biçimde etkilenmektedir. Bu nedenle film, dizi gibi görsel anlatıları izlemenin mecrası dijital platformlar haline gelmiştir. Her ne kadar geleneksel televizyon yayıncılığı ve sinemaya gidip film izlemek halen devam etse de günümüzün baş döndüren teknolojik gelişmelerinden her ikisi de farklı bir yere evrilmiştir.

Burcu Nehir Halaçoğlu**, "Görsel-İşitsel Anlatı Türüne Göre Görsel Senaryo: Reel Görüntü Filmleri, Animasyon Filmleri ve Video Oyunları"** başlıklı bölümde şu bilgileri aktarmıştır: Ardışık anlatı türlerinden biri olan görsel senaryonun, statik görüntüler aracılığıyla hareketli görüntüleri tasvir eden, kamera bakışı ve senaryoya dayalı teknik ama aynı zamanda artistik bir dili bulunmaktadır. Bu dilin, sinematografi esas alınarak, kamera, ışık, lens seçimleri gibi ayrıntıların yanı sıra, oyuncu hareketleri, sahne tasarımı, sahnede yer alan objeler ve hareketler, ses ve diyaloglar gibi görsel-işitsel anlatıya dair her öğeyi içerebilen bir kılavuz niteliği taşıdığı görülmektedir. Bununla birlikte, sanatçıya ve yapıma göre değişen görsel senaryoların, sınırları çizilmiş standart bir yönteminin bulunmadığı dikkati çekmektedir. Görsel senaryonun tüm film ekibinin filmin bitmiş halini hayal edebilmesi ve ekipteki herkesin görsel senaryoya baktığında aynı şeyleri anlaması için üretildiği düşünülürse, yöntemdeki bu muğlaklık bir problem olarak düşünülebilir. Ayrıca sanatçının üslubu ve yapıma göreliğin ötesinde, görsel-işitsel anlatı türüne göre de bu dil şekil değiştirebilmektedir. Animasyon filmleri, reel görüntü filmleri ve video oyunlarında da kullanılan görsel senaryo, türe özgü özelliklere göre farklı ifade ve tekniklerle oluşturulmaktadır. Örneğin bir hareket sanatı olan animasyonda zamansal planlama reel görüntü filmlerinden farklı olarak öne çıkarken, video oyunlarında ise görsel senaryo ile interaktif yapıya dayalı bir olasılık planının ortaya konması önem kazanmaktadır. Çalışmada öncelikle görsel senaryonun ardışık sanatlar arasındaki yeri tanımlanmış, ardından görsel-işitsel anlatı türüne göre farklılıklar belirlenmiştir. Böylece belli bir standarda sahip olmayan görsel se-

naryo biçimlerinin türlerin ihtiyacına göre nasıl kullanıldığı ve dönüştürüldüğü ortaya konmuştur.

Emrah Cevher, **"Dijital Film Yapım Pratiği Olarak Aynasız Kameralar ve DSLR Film Yapımı"** isimli bölümde DSLR ve aynasız kameraların sahip oldukları teknik özelliklerle birlikte kullanımları esnasında ortaya çıkan avantaj ve dezavantajların film yapım pratiklerini nasıl etkilediğini tartışmıştır. Bu bağlamda söz konusu kameraların kullanımının hangi yapım türünde ve prodüksiyonlarda ne amaçla ve ne sıklıkla kullanıldığını saptamaya çalışmıştır. Bu doğrultuda DSLR ve aynasız kameraların, ana akım sinema, bağımsız sinema ve belgesel sinema gibi prodüksiyonlara sundukları katkılar ve sınırlılıklar ele alınmıştır. Fotoğraf makinesi olarak tasarlanan DSLR kameralar ve aynasız kameraların yüksek tanımlı video çekebilme özellikleri, kayda değer bir değişimi beraberinde getirmiştir. Söz konusu kameraların düşük ışık koşullarında sundukları yüksek performans ile birlikte farklı objektiflerle çalışma imkânını ve seçici alan derinliğini etkili kullanabilme fırsatını amatör sinemacılara sunabilmesi, bu kameraların yaygın kullanımını beraberinde getirmiştir. DSLR kameralar, selefi olan video kameralara oranla giderek daha fazla tercih edilen bir film yapım aygıtına dönüşmüştür. DSLR kameralar ile benzer fiziksel yapıya sahip aynasız kameralar için de benzer durumlar söz konusudur. Büyük sensör ile gelen geniş görüntü formatı, farklı odak uzaklıklarına sahip lensleri kullanabilme, iyileştirilen yüksek dinamik aralık, tercih edilen codec ve aktarım kolaylığı ile beraber, görece uygun fiyatlar, HDSLR kameraların ve aynasız kameraların tercih edilmelerinin temel nedenlerini oluşturmuştur. Olumlu niteliklerinin yanında, HDSLR ve aynasız kameraların nihayetinde bir fotoğraf makinesi olmalarından kaynaklanan olumsuzluklar da vardır.

Buraya kadar özetlenen tüm bölümler bir arada değerlendirildiğinde, dijitalleşmenin farklı disiplinleri, farklı dinamikler açısından dönüştürürken güncel tartışmalara her zaman gerek duyulduğu görülmektedir. İletişim bilimleri içerisindeki güncel araştırma konularındaki özverili çalışmaları ile okuyucuya farklı bakış açıları sunan tüm bölüm yazarlarına katkıları için teşekkür ederiz.

Duygu TOSUNAY GENCELLİ & Gülçin SALMAN

Eskişehir, Kasım 2022

İÇİNDEKİLER

DİJİTALİN KISA TARİHİ 1
Züleyha ÖZBAŞ ANBARLI

DİJİTAL DÖNÜŞÜMDE FÜTÜRİZME GERİ BAKMAK 17
Onur YUMURTACI

DİJİTAL ÇAĞDA GÖZETİMİN DÖNÜŞÜMÜ VE MAHREMİYETİN METALAŞMASI .. 50
Sezgin ATEŞ

TÜKETİMİN DİJİTALLEŞMESİ VE DİJİTAL TÜKETİCİ 74
Özgür ADAN

METAVERSE DÜNYASINDA YENİ NESİL PAZARLAMA VE REKLAMIN GELECEĞİ 94
Simge AKSU

OKUMAKTAN DENEYİMLEMEYE: HABERDE SANAL GERÇEKLİK UYGULAMALARI 111
Mehmet Ramazan YILDIZGÖRÜR

DİJİTAL İLETİŞİMDE GÜVENİLİR/ DOĞRU KAYNAĞA ERİŞİM VE BİLGİ KİRLİLİĞİ SORUNU 130
Gülcan YUMURTACI

DİJİTAL OKURYAZARLIK VE DİJİTAL BÖLÜNME BAĞLAMINDA DİJİTAL DIŞLANMA VE DİJİTAL İÇERME 147
Gülçin SALMAN

ELEKTRONİK EDEBİYATIN TEMELLERİ 163
Duygu TOSUNAY GENCELLİ

GELENEKSEL TELEVİZYON İZLEME PRATİĞİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE SERİ İZLEME.....179
Elif GÜNTÜRKÜN

HEM BİRLEŞTİRİCİ HEM DIŞLAYICI: DİJİTAL PLATFORMLARIN SİNEMAYA VE FİLM İZLEME KÜLTÜRÜNE ETKİLERİ.....195
Meltem CEMİLOĞLU

GÖRSEL-İŞİTSEL ANLATI TÜRÜNE GÖRE GÖRSEL SENARYO: REEL GÖRÜNTÜ FİLMLERİ, ANİMASYON FİLMLERİ VE VİDEO OYUNLARI.....215
Burcu Nehir HALAÇOĞLU

DİJİTAL FİLM YAPIM PRATİĞİ OLARAK AYNASIZ KAMERALAR VE DSLR FİLM YAPIMI.....234
Emrah CEVHER

KAYNAKÇA..... 256

YAZARLAR HAKKINDA.....258

Kaynakça

Abbate, J. (1999). *Inventing the internet*. Birleşik Krallık: The MIT Press.

Aspray, W. ve Loughnane, C. (2019). Foregrounding the background: Business, economics, labor, and government policy as shaping forces in early digital computing history. İçinde T. Haigh (Ed.), *Exploring the Early Digital* (s. 159-178). ABD: Springer.

Balbi, G. ve Magaudda, P. (2018). *A history of digital media: An intermedia and global perspective*. ABD: Routledge.

Berners-Lee, T. J. ve Cailliau, R. (1990). *WorldWideWeb: Proposal for a HyperText project*. https://www.w3.org/Proposal

Bush, V. (1945). As we may think. *The Atlantic Monthly*, 176(1), 101-108. https://cdn.theatlantic.com/media/archives/1945/07/176-1/132407932.pdf

Campbell-Kelly, M. (2003). Punched card machinery. İçinde A. Ralston, E. D. Reilly ve D. Hemmendinger (Eds.), *Encyclopedia of Computer Science* (s. 1489-1491). Birleşik Kralık: Wiley.

Campbell-Kelly, M. ve Garcia-Swartz, D. D. (2013). The history of the internet: The missing narratives. *Journal of Information Technology*, 28(1), 18-33.

Cerf, V. ve Kahn, R. (1974). A protocol for packet network intercommunication, *IEEE Transactions on Communications*, 22(5), 637-648. doi: 10.1109/TCOM.1974.1092259.

Ceruzzi, P. E. (2003). *A history of modern computing*. Birleşik Kralık: The MIT Press.

Cohen-Almagor, R. (2011). Internet history. *International Journal of Technoethics*, 2(2), 45-64. doi: 10.4018/jte.2011040104

Crowley, D. ve Heyer, P. (2019). *İletişim tarihi. Taş Devri sembollerinden sosyal medyaya*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Desjardins, J. (2019). *How much data is generated each day?* World Economic Forum. https://www.weforum.org/agenda/2019/04/how-much-data-is-generated-each-day-cf4bddf29f/

Goyal, K. K., Garg, A., Rastogi, A. ve Singhal, S. (2018). A literature survey on Internet of Things (IoT). *International Journal of Advanced Networking and Applications*, 9(6), 3663-3668.

Haigh, T. (2014a). Actually, Turing did not invent the computer. *Communications of the ACM*, 57(1), 36-41. https://doi.org/10.1145/2542504

Haigh, T. (2014b). We have never been digital. *Communications of the ACM*, 57(9), 24-28. https://doi.org/10.1145/2644148

Haigh, T. (2019). Introducing the early digital. İçinde T. Haigh (Ed.), *Exploring the early digital* (s.1-18). İsviçre: Springer

Haigh, T. ve Ceruzzi, P., E. (2021). *A new history of modern computing.* Birleşik Kralık: The MIT Press

Heide, L. (1997). Shaping a technology: American punched card systems 1880-1914. *IEEE Annals of the History of Computing*, 19(4), 28-41.

Kleinrock, L. (2010). An early history of the internet [History of Communications]. *IEEE Communications Magazine*, 48(8), 26-36.

Laursen, J. V. (1997). The Internet: Past, present and future- Internet & WWW History. http://www.vissing.dk/inthist.html#1

Mackenzie, C. E. (1980). *Coded-character sets: History and development.* ABD: Addison-Wesley Longman Publishing Company.

McCartney, S. (1999). *ENIAC: The triumphs and tragedies of the world's first computer*. ABD: Walker and Company.

McCullough, B. (2018). *How the internet happened: from Netscape to the iPhone*. ABD: Liveright Publishing.

Morello, H. J. (2007). e-(re)volution: Zapatistas and the emancipatory internet. *A Contracorriente.* 4(2), 54-76. www.ncsu.edu/project/acontracorriente/winter_07/Morello.pdf

Negroponte, N. (1995). *Being Digital*. Birleşik Krallık: Hodder & Stoughton.

Nelson, T. H. (1974). *Computer lib/Dream machines*. http://worrydream.com/refs/Nelson-ComputerLibDreamMachines1975.pdf

Partridge, C. (2008). The technical development of internet email. *IEEE Annals of the History of Computing*, 30(2), 3-29.

Patrick, M. D. (2019). A brief history of digital communications. İçinde D. R. Stukus, M. D. Patrick ve K. E. Nuss (Eds.), *Social Media for Medical Professionals.* (s. 23-47). ABD: Springer.

Peters, B. (2016). Digital. İçinde B. Peters (Ed.), *Digital keywords. A vocabulary of information society and culture* (s. 93-108). ABD: Princeton University Press.

Poe, M. T. (2011). *A history of communications: Media and society from the evolution of speech to the internet*. Birleşik Kralık: Cambridge University Press.

Schafer, V. ve Serres, A. (2017). *Histories of the internet and the web*. doi: 10.13098/infoclio.ch-lb-0006 http://livingbooksabouthistory.ch/en/book/histories-of-the-internet-and-the-web

Shanahan, M. (2015). *The technological singularity*. Birleşik Kralık: The MIT Press.

Shannon, C. E. (1948). A mathematical theory of communication. *The Bell System Technical Journal,* 27(3), 379-423.

Sterne J. (2016). Analog. İçinde B. Peters (Ed.), *Digital keywords. A vocabulary of information society and culture* (s.31-44). ABD: Princeton University Press.

Tardieu, H., Daly, D., Esteban-Lauzán, J., Hall, J. ve Miller, G. (2020). The Birth of digital—A brief history of digital technologies. İçinde H. Tardieu, D. Daly, J. Esteban-Lauzán ve G. Miller. (Eds.), *Deliberately digital: Rewriting enterprise DNA for enduring success.* (s.3-7). ABD: Springer.

Tosh, J. (1997). *Tarihin peşinde*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Turner, F. (2006). *From counterculture to cyberculture*. ABD: The University of Chicago Press.

Wardrip-Fruin, N. (2004). What hypertext is. *Proceedings of the fifteenth ACM conference on Hypertext and hypermedia* (s. 126-127). https://doi.org/10.1145/1012807.1012844

Kaynakça

Aşkan, E. P. (2022). *Post-Fotoğraf.* İstanbul: Doruk Yayınevi.

Aşkan, H. (2022). Katı Olan Her Şey Pikselleşiyor, Dünyevi Olan Her Şey Sanallaşıyor: Metaverse, Yeni Çağın Sinemadaki Ruhu ve Ready Player One. İçinde E. Eroğlu ve H. Ayaz (Ed), *Disiplinlerarası Bir Alan Olarak Dijitalleşme* (s. 27-46). İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Ayaz, H. (2022). Gelenekselden Dijitale Aura'nın Dönüşümü: NFT'ler Üzerinden Bir Değerlendirme. İçinde E. Eroğlu ve H. Ayaz (Ed), *Disiplinlerarası Bir Alan Olarak Dijitalleşme* (s. 9-26). İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Baudrillard, J. (1995). *Simulacra and Simulation.* (S. F. Glaser, Çev.) ABD: Michigan.

Baudrillard, J. (2002). The Matrix Decoded. (A. Lancelin, Röportaj Yapan) *Le Nouvel Observateur*.

Baudrillard, J. (2017). *Symbolic Exchange and Death* (2nd Edition). (I. H. Grant, Çev.) Birleşik Kralık: Sage.

Benjamin, W. (1992). Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilebildiği Çağda Sanat Eseri. İçinde *Pasajlar* (A. Cemal, Çev., s. 45-76). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Borges, J. L. (2017). *The Library of Babel and Other Stories.* VintReads.

Castells, M. (2000). *The Information Age: Economy, Society & Culture* (2. Baskı). Birleşik Krallık: Blackwell Publishers.

Castells, M. (2004). *The Information Age: Economy, Society and Culture* (3. Baskı). Birleşik Krallık: Blackwell Publishers.

Castells, M. (2004). *The Network Society: A Cross-cultural Perspective.* Birleşik Krallık: Edward Elgar Publishing.

Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society* (2. Baskı) Birleşik Krallık: Wiley-Blackwell Publishing.

Castells, M., & Ince, M. (2006). *Manuel Castells'le Söyleşiler.* (E. Kılıç, Çev.) ABD: Center for Transatlantic Relations.

Dash, A. (2021, Nisan 2). NFTs Weren't Supposed to End Like This. *The Atlantic*: https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/04/nfts-werent-supposed-end-like/618488/

Euchner, J. (2021). Marshall McLuhan and the Next Normal. *Research-Technology Management,* 64(6), 9-10.

Islas, O., Arribas, A. ve Guiterrez, F. (2018). The contribution of Alvin Toffler to the theoretical and conceptual imaginary of communication. *Revista Latina de Comunicacion Social,* 73, 648-661.

Kellner, D. (2003). Mapping the Present From the Future: From Baudrillard to Cyberpunk. İçinde D. Kellner (Ed), *Media Culture: Cultural studies, identity and politics between the modern and the postmodern* (s. 297-330). ABD: Routledge.

Kongar, E. (2004). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Lombardinilo, A. (2017). Baudrillard Between Benjamin and McLuhan: 'The Narcissistic Seduction' of the Media Society. *Italian Sociological Review,* 7(4), 499-524.

McLuhan, M. (1962). *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man.* Kanada: University of Toronto Press.

McLuhan, M. (2003). *Understanding Media.* ABD: Gingko Press.

Oskay, Ü. (1982). *Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri.* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasi Bilimler Fakültesi Yayınları.

Punathambekar, A. (2013). Back to the future: media and communication studies in the 21st century. *Media, Culture & Society,* 35(1), 3-8.

Schroeder, R. (2018). Towards a theory of digital media. *Information, Communication & Society,* 21(3), 323-339.

Stalder, F. (2006). *Manuel Castells.* Birleşik Krallık: Polity Press.

Toffler, A. (1967). The Art of Measuring the Arts. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science,* 2, 141-155.

Toffler, A. (1971). *Future Shock* (Bantam Books edition reprinted by Random House). ABD: Random House.

Toffler, A. (1981). *The Third Wave.* ABD: Bantam Books.

Toffler, A. (1991). *Powershift: Knowledge, Wealth, and Violence at the Edge of the 21st Century.* ABD: Bantam Books.

Toffler, A. ve Toffler, H. (2006). *Revolutionary Wealth.* ABD: Alfred A. Knopf.

Tokuyama, D. (2017). Supersensors: How the loss of one sense impacts the others. *Stanford University Wu Tsai Neurosciences Institute*. https://neuroscience.stanford.edu/news/supersensors-how-loss-one-sense-impacts-others

Kaynakça

Aiolfi, S., Bellini, S. ve Pellegrini, D. (2021). Data-driven digital advertising: Benefits and risks of online behavioral advertising. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 49(7), 1089-1110. https://doi.org/10.1108/IJRDM-10-2020-0410

Anton, A. I., Earp, J. B. ve Young, J. D. (2010). How internet users' privacy concerns have evolved since 2002. *IEEE Security & Privacy*, 1(8), 21-27. http://DOI: 10.1109/MSP.2010.38

Attili, S. (2014). Data is the new natural resource. https://medium.com/@sriniattili/data-is-the-new-natural-resource-a859593a6cbb

Austin, S. ve Newman, N. (2015). *Attitudes to sponsored and branded content* (Native advertising), Reuters Institute for the Study of Journalism, Digital News Report. https://www.digitalnewsreport.org/essays/2015/attitudes-to-advertising/

Baek, T. H. ve Morimoto, M. (2012). Stay away from me. *Journal of Advertising*, 41(1), 59-76. https://doi.org/10.2753/JOA0091-3367410105

Barwise, P. ve Watkins, L. (2018). The evolution of digital dominance. İçinde M. Martin ve T. Damian (Ed.), *Digital dominance: The power of Google, Amazon, Facebook, and Apple* (s. 21-49). ABD: Oxford University Press.

Bauman, Z. ve Lyon, D. (2013). *Akışkan gözetim*. (Çev: Elçin Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bentham, J. (1995). *The Panoptic writings*, Birleşik Krallık: Verso.

Berman, J. ve Mulligan, D. (1998). Privacy in the digital age: Work in progress. *Nova L. Rev.*, 23, 551.

Bernal, P. (2016). Data gathering, surveillance and human rights: Recasting the debate. *Journal of Cyber Policy*, 1(2), 243-264. https://doi.org/10.1080/23738871.2016.1228990

Bloom, P. (2019). *Monitored: Business and surveillance in a time of big data*. Londra: Pluto Press.

Bodle, R. (2016). A Critical theory of advertising as surveillance: Algorithms, big data, and power. İçinde Hamilton J, Bodle, R. & Ezequiel, K. (Ed.), *Explorations in critical studies of advertising* (s. 148-162). London: Routledge.

Bruvere, A. ve Lovic, V. (2021). Rethinking informed consent in the context of big data. *Cambridge Journal of Science and Policies*, 2(2), 1-4. https://doi.org/10.17863/CAM.68396

Burgess, J. P. (2008). Security after privacy: the transformation of personal data in the age of terror. *Policy Brief*, 5.

Campbell, J. E. ve Carlson, M. (2002). Panopticon.com: Online surveillance and the commodification of privacy. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 46(4), 586-606. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4604_6

Clarke, R. (1988). Information technology and dataveillance. *Communications of the ACM*, 31(5), 498-512.

Crain, M. (2018). The limits of transparency: Data brokers and commodification. *New Media & Society*, 20(1), 88-104. https://doi.org/10.1177/1461444816657096

Çoban, B. (2009). Yeni panoptikon: Gözün iktidarı ve Facebook. *Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-18.

Çınar, N. ve Ateş, S. (2022). Data privacy in digital advertising: Towards a post third-party cookie era. İçinde Michael F. (Ed.), *Privacy: Algorithms and Society*. (s. 55-77). Birleşik Krallık*: Routledge*.

Data & Marketing Association (2020). "*The seven-step ad tech guide".* https://dma.org.uk/article/the-seven-step-ad-tech-guide

Dāvida, Z. (2020). Consumer rights and personalised advertising: Risk of exploiting consumer vulnerabilities. *Rīga Stradiņš University Faculty of Law Electronic Scientific Journal of Law*, 1(16), 76-86. https://doi.org/10.25143/socr.16.2020.1.076-086

Earp, J. B., Antón, A. I., Aiman-Smith, L. ve Stufflebeam, W. H. (2005). Examining internet privacy policies within the context of user privacy values. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 52(2), 227-237. 10.1109/TEM.2005.844927

Foucault, M. (1995). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. (Çev. A. Sheridan). Vintage.

Gandy Jr, O. H. (1993). Toward a political economy of personal information. *Critical Studies in Media Communication*, 10(1), 70-97.

GDPR Consent. (2021). Erişim adresi: https://gdpr-info.eu/issues/consent

Fourcade, M. ve Healy, K. (2017). Seeing like a market. *Socio-Economic Review*, 15(1), 9-29. https://doi.org/10.1093/ser/mww033

Fuchs, C., Boersma, K., Albrechtslund, A. ve Sandoval, M. (2011). *Internet and surveillance: The challenges of web 2.0 and social media*. Birleşik Krallık: Routledge.

Fuchs, C. (2012). Critique of the political economy of the web 2.0 surveillance. İçinde Christian, F. Kees, B., Anders, A. ve Marisol, S. (Ed.), *Internet and Surveillance: The Challenges of Web 2.0 and Social Media* (s. 31-70). ABD: Routledge.

Holland, H. B. (2010). Privacy paradox 2.0. *Widener Law Journal*, 19(3), 893-932.

Kidd, D. ve McIntosh, K. (2016). Social media and social movements. *Sociology Compass*, 10(9), 785-794. http://dx.doi.org/10.1111/soc4.12399

Kim, H. ve Huh, J. (2017). Perceived relevance and privacy concern regarding online behavioral advertising (OBA) and their role in consumer responses. *Journal of Current Issues & Research in Advertising*, 38(1), 92-105. https://doi.org/10.1080/10641734.2016.1233157

Kröger, J. L., Raschke, P., Campbell, J. P. ve Ullrich, S. (2021). Surveilling the gamers: privacy impacts of the video game industry. Erişim adresi: https://ssrn.com/abstract=3881279

Lyon, D. (2007) *Surveillance studies: An overview*. Birleşik Krallık: Polity Press.

Lyon, D. (2013). *Gözetim çalışmaları*. (Çev: A. Toprak). İstanbul: Kalkedon Yayınları

Manokha, I. (2018). Surveillance, panopticism, and self-discipline in the digital age. *Surveillance and Society*, 16(2). https://doi.org/10.24908/ss.v16i2.8346

Marx, G. T. (2015). Surveillance studies. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 23(2), 733-741. https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.64025-4

McDonald, A. M. ve Cranor, L. F. (2010). Americans' attitudes about internet behavioral advertising practices. [Yayımlanmış Bildiri] *9th annual ACM Workshop on Privacy in the Electronic Society*, October, Chicago, IL. https://doi.org/10.1145/1866919.1866929

New York Times. (2019). A surveillance net blankets China's cities giving police vast powers. https://www.nytimes.com/2019/12/17/technology/china-surveillance.html

Norberg, P. A., Horne, D. R. ve Horne, D. A. (2007). The privacy paradox: Personal information disclosure intentions versus behaviors. *Journal of Consumer Affairs*, 41(1), 100-126. https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2006.00070.x

O'Harrow, R. (2005). *No Place to Hide*. ABD: Free Press.

Phelps, J. E., D'Souza, G. ve Nowak, G. J. (2001). Antecedents and consequences of consumer privacy concerns: An empirical investigation. *Journal of Interactive Marketing*, 15(4), 2-17. https://doi.org/10.1002/dir.1019

Polanyi, K. (1944). *The great transformation: The political and economical origins of our time.* ABD: Farrar & Rinehart.

Raley, R. (2013). Dataveillance and countervailance İçinde Gitelman, L. (Ed.), *'Raw Data' is an Oxymoron* (s. 121-145). Birleşik Krallık: MIT Press.

Richards, N. ve Hartzog, W. (2019). The pathologies of digital consent. *Washington University Law Review*', 96(6), 1461-1504.

Ritzer, G. (1998). *Toplumun Mcdonaldlaştırılması*. (Çev: Şen Süer Kaya). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ruckenstein, M. ve Granroth, J. (2020). Algorithms, advertising and the intimacy of surveillance. *Journal of Cultural Economy*, 13(1), 12-24. https://doi.org/10.1080/17530350.2019.1574866

Shoenberger, H. (2017). Targeted digital advertising and privacy. İçinde Shelly R. ve Esther T. (Ed.), *Digital Advertising: Theory and Research* (s. 300-309). Birleşik Krallık: Routledge.

Sheehan, K. B. ve Hoy, M. G. (1999). Flaming, complaining, abstaining: How online users respond to privacy concerns. *Journal of Advertising*, 28(3), 37-51. https://doi.org/10.1080/00913367.1999.10673588

Schneier, B. (2015). *Data and goliath: The hidden battles to collect your data and control your world*. WW Norton & Company.

Schumann, J. H., von Wangenheim, F. ve Groene, N. (2014). Targeted online advertising: using reciprocity appeals to increase acceptance among users of free web services. *Journal of Marketing*, 78(1), 59-75. https://doi.org/10.1509/jm.11.0316

Silverman, J. (2017). Privacy under surveillance capitalism. *Social Research: An International Quarterly*, 84(1), 147-164. https://doi.org/10.1353/sor.2017.0010

Singh, S. ve Lyon, D. (2013). Surveilling consumers: The social consequences of data processing on Amazon.com. İçinde Russell W. B. ve Rosa L. (Ed.), *The Routledge Companion to Digital Consumption* (s. 337-350) Birleşik Krallık: Routledge.

Skeggs, B. ve Yuill, S. (2016). Capital experimentation with person/a formation: How Facebook's monetization refigures the relationship between property, personhood and protest. *Information, Communication & Society*, 19(3), 380-396. https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1111403

Smit, E. G., van Noort, G. ve Voorveld, H. A. (2014). Understanding online behavioural advertising: User knowledge, privacy concerns and online coping behaviour in Europe. *Computers in Human Behavior*, 32, 15-22. http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2013.11.008

Statista Research Department (2022). "Big data market size revenue forecast worlwide from 2011 to 2027", Erişim adresi: https://www.statista.com/statistics/254266/global-big-data-market-forecast/

Toker, E. (2016). Gözetim toplumu üzerine. *Popüler Bilim, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Bülteni.*

Toubiana, V. ve Verdot, V. (2011). Show me your cookie and I will tell you who you are. https://arxiv.org/abs/1108.5864

Tucker, C. E. (2014). Social networks, personalized advertising, and privacy controls. *Journal of Marketing Research*, 51(5), 546-562. https://doi.org/10.1509/jmr.10.0355

Ur, B., Leon, P. G., Cranor, L. F., Shay, R. ve Wang, Y. (2012). Smart, useful, scary, creepy: Perceptions of online behavioral advertising. [Yayımlanmış Bildiri], *Eighth Symposium on Usable Privacy and Security*, Newyork, United States. https://doi.org/10.1145/2335356.2335362

van Dijck, J. ve Poell, T. (2013). Understanding social media logic. *Media and Communication*, 1(1), 2-14. https://doi.org/10.17645/mac.v1i1.70

van Dijck, J. (2014). Datafication, dataism and dataveillance: Big data between scientific paradigm and ideology. *Surveillance & Society*, 12(2), 197-208. https://doi.org/10.24908/ss.v12i2.4776

van Eijk, N., Helberger, N., Kool, L., van der Plas, A. ve van der Sloot, B. (2012). Online tracking: Questioning the power of informed consent. *Info*, 14(5), 57-73. https://doi.org/10.1108/14636691211256304

West, S. M. (2019). Data capitalism: Redefining the logics of surveillance and privacy. *Business & Society*, 58(1), 20-41. https://doi.org/10.1177/0007650317718185

Wills, C. E. ve Zeljkovic, M. (2011). A personalized approach to web privacy: Awareness, attitudes and actions. *Information Management & Computer Security*, 19(1), 53-73. https://doi.org/10.1108/09685221111115863

Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power: Barack Obama's books of 2019*. Profile books.

Zuboff, S., Möllers, N., Wood, D. M. ve Lyon, D. (2019). Surveillance capitalism: An interview with Shoshana Zuboff. *Surveillance & Society*, 17(1/2), 257-266. https://doi.org/10.3917/etu.4279.0057

Kaynakça

Anderson, C. (2006). *The long tail: Why the future of business is selling less of more*. Birleşik Krallık: Hachette UK.

Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu: Söylenceleri Yapıları* (3. Baskı). H. Deliceçaylı ve F. Keskin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2010). *Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları* (3. Baskı). A. Yılmaz (Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Belk, R. W. (2014a). The human consequences of consumer culture. İçinde Ekström, K. M. Ve Brembeck, H. (Ed.), *Elusive consumption* (s. 67-85). Birleşik Krallık: Routledge.

Belk, R. W. (2014b). Digital consumption and the extended self. *Journal of Marketing Management*, 30 (11-12), 1101-1118.

Berthon, P. R., Pitt, L. F., Plangger, K. ve Shapiro, D. (2012). Marketing meets Web 2.0, social media, and creative consumers: Implications for international marketing strategy. *Business Horizons*, 55(3), 261-271.

Bocock, R. (2005). *Tüketim* (2. Baskı). İrem Kutluk (Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.

Chang, M. K., Cheung, W. ve Lai, V. S. (2005). Literature derived reference models for the adoption of online shopping. *Information & management*, 42(4), 543-559.

Cochoy, F., Hagberg, J., Mcintyre, M. Ve Sörum, N. (2017). Digitalizing Consumption: Introduction. İçinde Cochoy, F., Hagberg, J., Mcintyre, M., Sörum, N. (Ed.) *Digitalizing Consumption: How Devices Shape Consumer Culture* (s. 1-19). ABD: Routledge.

Dey, B. L., Yen, D. ve Samuel, L. (2020). Digital consumer culture and digital acculturation. *International Journal of Information Management*, 51, 1-6.

Dholakia, R. R. (2012). *Technology and consumption: Understanding consumer choices and behaviors*. ABD: Springer Science & Business Media.

Douglas, M. ve Isherwood, B. (1999). *The world of goods*. Birleşik Krallık: Routledge.

Dwivedi, Y. K., Ismagilova, E., Hughes, D. L., Carlson, J., Filieri, R., Jacobson, J. ve Wang, Y. (2021). Setting the future of digital and social media marketing research: Perspectives and research propositions. *International Journal of Information Management*, 59, 1-37.

Edelman, D. C. (2010). Four ways to get more value from digital marketing. *McKinsey Quarterly*, 6(Mart), 1-8.

Edelman, D. C., & Singer, M. (2015). Competing on Customer Journeys. *Harvard Business Review*, Kasım 2015.

Fairfield, J. A. (2005). Virtual property. *BUL Rev.*, *85*.

Featherstone, M. (2013). *Consumer culture and postmodernism*. Birleşik Krallık: Sage.

Hirschman, E. C. ve Holbrook, M. B. (1982). Hedonic consumption: emerging concepts, methods and propositions. *Journal of marketing*, 46(3), 92-101.

Kannan, P. K. (2017). Digital marketing: A framework, review and research agenda. *International journal of research in marketing*, 34(1), 22-45.

Lamberton, C. ve Stephen, A. T. (2016). A thematic exploration of digital, social media, and mobile marketing: Research evolution from 2000 to 2015 and an agenda for future inquiry. *Journal of marketing*, 80(6), 146-172.

Lehdonvirta, V. (2009). Virtual consumption. *Turku School of Economics,* No. A-11.

Lehdonvirta, V. (2016). A History of the Digitalization of Consumer Culture. İçinde M. Molesworth ve J. Denegri-Knott (Ed.), *Digital Virtual Consumption* (s. 11-28). ABD: Routledge

Llamas, R. ve Belk, R. (2013). Living in a digital world. İçinde R. W. Belk ve R. Llamas (Ed.) *Routledge Companion to Digital Consumption.* (s. 3-12). ABD: Routledge.

McKendrick, N., Brewer, J. ve Plumb, J. H. (1982). *The birth of a consumer society: The commercialization of eighteenth-century England.* ABD: Indiana University Press.

Punj, G. (2011). Effect of consumer beliefs on online purchase behavior: The influence of demographic characteristics and consumption values. *Journal of Interactive Marketing*, 25(3), 134-144.

Rodgers, S. ve Wang, Y. (2011). Electronic word of mouth and consumer generated content: From concept to application. İçinde *Handbook of research on digital media and advertising: User generated content consumption* (s. 212-231). ABD: IGI Global.

Śledziewska, K. ve Włoch, R. (2021). *The economics of digital transformation: The disruption of markets, production, consumption, and work*. ABD: Routledge.

Tiago, M. T. P. M. B. ve Veríssimo, J. M. C. (2014). Digital marketing and social media: Why bother? *Business Horizons*, 57(6), 703-708.

Van Raaij, W. F. (1993). Postmodern consumption. *Journal of economic psychology*, 14(3), 541-563.

Vivaldi Group (2014). *Always On Consumer*. https://vivaldigroup.com/en/publications/always-consumer-2014-report/

WeAreSocial (2022). *Digital 2022 Raporu* https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/

Kaynakça

Ad Just Brand (21 Nisan 2022). *Araştırma: Z Kuşağı Metaverse'de Markalardan Ne Görmek İstiyor?* https://www.adjustbrand.com/arastirmalar/arastirma-z-kusagi-metaversede-markalardan-ne-gormek-istiyor/

Birleşmiş Milletler Türkiye (2022). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarını BM Türkiye'de Nasıl Destekliyor*? https://turkiye.un.org/tr/sdgs

Christies.com. https://www.christies.com/features/monumental-collage-by-beeple-is-first-purely-digital-artwork-nft-to-come-to-auction-11510-7.aspx

Clemens, A. (2022). Metaverse For Beginners: A Guide To Help You Learn About Metaverse, *Virtual Reality And Investing In NFTs*.

Conti, R. ve Schmidt, J. (2022). *What Is An NFT? Non-Fungible Tokens Explained*. https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/nft-non-fungible-token/

Data Words Group (2022). *NFT: The Next Big Thing in Digital Marketing?* https://www.datawordsgroup.com/nft-the-next-big-thing-in-digital-marketing/

Demir, H.B. (19 Ocak 2022). Metaverse pazarı 2026 yılına kadar 758 milyar dolar değere ulaşacak. *Worldef*. https://worldef.net/metaverse-pazari-2026-yilina-kadar-758-milyar-dolar/

Dionisio, J. D. N., Burns III, W. G., Gilbert, R. (2013). 3D virtual worlds and the metaverse: Current status and future possibilities. *ACM Comput. Surv*. 45, 3. http://dx.doi.org/10.1145/2480741.2480751.

Erdem, S. (2021). Sanal gerçekliğin reklam stratejilerinde kullanılmasına yönelik bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 27(46), 241-248. https://doi.org/10.35247/ataunigsed.836847.

Hofstetter, R., de Bellis, E., Brandes, L., Clegg, M., Lamberton, C., Reibstein, D., Rohlfsen, F., Schmitt, B. H., Zhang, Z. J. (2022). Crypto-Marketing: How Non-Fungible Tokens (NFT's) Challenge Traditional Marketing. *Forthcoming, Marketing Letters*, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4055610

Kamenov, K. (2021). *Immersive Experience—The 4th Wave in Tech: Learning the Ropes.* https://www.accenture.com/gb-en/blogs/blogs-immersive-experience-wave-learning-ropes

Kim, J. (2021). Advertising in the Metaverse: Research Agenda, *Journal of Interactive Advertising*, 21(3), 141-144, DOI: 10.1080/15252019.2021.2001273.

Lynch, O. (5 Mayıs 2022). *Is the Metaverse the Future of Advertising?* https://www.clickcease.com/blog/is-the-metaverse-the-future-of-advertising/

Markets & Markets (2022). Metaverse Market by Component (Hardware, Software (Extended Reality Software, Gaming Engine, 3D Mapping, Modeling & Reconstruction, Metaverse Platform, Financial Platform), and Professional Services), Vertical and Region - Global Forecast to 2027. https://www.marketsandmarkets.com/Market-Reports/metaverse-market166893905.html?gclid=CjwKCAjwwdWVBhA4EiwAjcYJEFoXg4qnognA9rMdVSTKNRv9wFPH1ViW276kPLPu84eOWpjGd7e36xoCEPgQAvD_BwE

McKinsey (24 Mayıs 2022). *Meta veri tabanında pazarlama: Yenilik ve deneme için bir fırsat*. https://www.mckinsey.com/business-functions/growth-marketing-and-sales/our-insights/marketing-in-the-metaverse-an-opportunity-for-innovation-and-experimentation

Mystakidis, S. (2022). Metaverse. Encyclopedia, 2, 486–497. https://doi.org/10.3390/encyclopedia2010031.

Park, S. M., Kim, Y.G. (2022). A Metaverse: Taxonomy, Components, Applications, and Open Challenges, *IEEE Access*, 10, 4209-4251. doi: 10.1109/ACCESS.2021.3140175.

Roblox Blog. (2022). Roblox Corp. https://blog.roblox.com/

Sensorium (13 Nisan 2022) *Advertising in the Metaverse*. https://sensoriumxr.com/articles/advertising-in-the-metaverse

Smart, J., Cascio, J., Paffendorf, J. (2007). Pathways to the 3D Web: A Cross-Industry Public Foresight Project. *Metaverse Roadmap*. https://www.metaverseroadmap.org/MetaverseRoadmapOverview.pdf

Taylor, Charles, R. (2022) Research on advertising in the metaverse: a call to action, *International Journal of Advertising,* 41(3), 383-384. https://doi.org/10.1080/02650487.2022.2058786

Terdiman, D. (2007). Meet the Metaverse, Your New Digital Home. *CNET*. https://www.cnet.com/news/meet-the-metaverseyour-new-digital-home/.

Yüksel, Y. (Aralık 2021). *Metaverse'ün Reklamcılık Sektörüne Etkileri Neler Olacak?* https://www.webtekno.com/metaverse-reklamcilik-sektorune-etkileri-h117329.html

Kaynakça

Aronson Rath, R., Milward, J., Owen, T. ve Pitt, F. (2015). *Virtual Reality Journalism.* New York City: Columbia Journalism School, Tow Center.

Atalay, G. E. (2018). Blokzincir Teknolojisi ve Haberciliğin Geleceği. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 2(2), 45-54.

Bruin, K., Haan, D., Kruikemeier, S., Lecheler, S. ve Goutier, N. (2022). A first-person promise? A content-analysis of immersive journalistic productions. *Journalism,* 23(2), 479-498.

Cruz, R. ve Fernandes, R. (2011). Journalism in Virtual Worlds. *Journal of Virtual Worlds Research,* 4(1), 3-13.

Goutier, N. (2019). Researching the impact of immersive journalism. *Journalismlab*. https://www.journalismlab.nl/en/researching-the-impact-of-immersive-journalism/

Goutier, N., de Haan, Y., de Bruin, K., Lecheler, S. ve Kruikemeier, S. (2021). From "Cool Observer" to "Emotional Participant": The Practice of Immersive Journalism. *Journalism Studies, 22*(12), 1648-1664.

Goyanes, M., Ardèvol-Abreu, A. ve Gil de Zúñiga, H. (2021). Antecedents of News Avoidance: Competing Effects of Political Interest, News Overload, Trust in News Media, and "News Finds Me" Perception. *Digital Journalism*, 1-18.

Greengard, S. (2019). *Virtual Reality.* Birleşik Krallık: The MIT Press .

Hardee, G. M. ve McMahan, R. P. (2017). FIJI: a framework for the immersion-journalism intersection. *Frontiers in ICT*, 4(21).

Hassan, R. (2020). Digitality, Virtual Reality and the 'Empathy Machine'. *Digital Journalism,* 8(2), 195-212.

Hermida, A. (2011). Mechanisms of Participation How audience options shape the conversation. A. H. Jane B. Singer içinde, *Participatory Journalism Guarding Open Gates at Online Newspapers* (s. 13-33). ABD: John Wiley and Sons.

Kangasniemi, J. (2021, 09 03). From empty hype to a crucial tool: pushing the boundaries of immersive journalism. *Reuters Institute for the Study of Journalism*. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/what-we-can-learn-best-examples-immersive-journalism

Land, S., Schouten, A. P., Hooff, B. ve Feldberg, F. (2011). Modelling the Metaverse: A Theoretical Model of Effective Team Collaboration in 3D Virtual Environments. *Journal of Virtual Worlds Research,* 4(3).

Linden, T. C. (2017). Algorithms for journalism: The future of news work. *The Journal of Media Innovations,* 4(1), 60-76.

Maras, S. (2013). *Objectivity in Journalism.* Birleşik Krallık: Polity Press.

Newman, N. (2022). Digital News Project: Journalism, Media, and Technology Trends and Predictions 2022. *The Reuters Institute For The Study Of Journalism*.

Wikipedia. (2021). *NFT*. https://tr.wikipedia.org/wiki/NFT

Orgeret, K. S. (2020). Discussing Emotions in Digital Journalism. *Digital Journalism,* 8(2), 292-297.

Pantti, M. (2010). The Value of Emotion: An Examination of Television Journalists. Notions on Emotionality. *European Journal of Communication,* 25(2), 168–181.

Pavlik, J. V. (2013). *Yeni medya ve gazetecilik.* Ankara: Phoenix.

Pena N., Weil, P., Llobera, J., Spanlang, B., Friedman, D., Sanchez-Vives, M. V. ve Slater, M., N. (2010). Immersive Journalism: Immersive Virtual Reality for the First-Person Experience of News. *Presence Teleoperators ve Virtual Environments,* 19(4), 291-301.

Pena, N. (2015). *Haberlerin geleceği? Sanal gerçeklik.* https://www.ted.com/talks/nonny_de_la_pena_the_future_of_news_virtual_reality/transcript?language=trvesubtitle=tr adresinden alındı.

Robitzki, D. (2017, 09 27). *Virtual Reality and Journalistic Ethics: Where Are the Lines?* https://undark.org/2017/09/27/virtual-reality-and-journalistic-ethics-where-are-the-lines/

Sherman, W. R. ve Craig, A. B. (2018). *Understanding virtual reality: Interface, application, and design.* Birleşik Krallık: Morgan Kaufmann.

Shin, D. ve Biocca, F. (2018). Exploring immersive experience in journalism. *New media ve society*, 20(8), 2800-2823.

Sirkkunen, E. ve Uskali, T. (2019). Virtual Reality Journalism. İçinde T. P. Vos, ve F. Hanusch (Ed.), *The International Encyclopedia of Journalism Studies.* ABD: JohnWiley ve Sons.

Sirkkunen, E., Väätäjä, H., Uskali, T. ve Rezaei, P. P. (2016). Journalism in virtual reality: Opportunities and future research challenges. [Yayımlanmış Bildiri]. 20th International academic mindtrek conference (s. 297-303).

Slater, M. ve Wilbur, S. (1997). A Framework for Immersive Virtual Environments (FIVE): Speculations on the Role of Presence in Virtual Environments. *Presence,* 6(6), 603-616.

Swart, J., Kormelink, G. T., Meijer, I. C., ve Broersma, M. (2022). Advancing a Radical Audience Turn in Journalism. Fundamental Dilemmas for Journalism Studies. *Digital Journalism,* 10(1), 8-22.

TDK. (2022). TDK: https://sozluk.gov.tr/

Uskali, T. ve Ikonen, P. (2021). The impact of emotions in immersive journalism. İçinde T. Uskali, A. Gynnild, S. Jones, ve E. Sirkkunen (Ed.). *Immersive Journalism as Storytelling: Ethics, Production, and Design* (s. 49-59). ABD: Routledge.

Üren, Ç. (2022). Metaverse ve sanal gerçeklik teknolojileri gazeteciliği nasıl dönüştürecek? *Independent Türkçe:* https://www.indyturk.com/node/548561/ya%C5%9Fam/metaverse-ve-sanal-ger%C3%A7eklik-teknolojileri-gazetecili%C4%9Fi-nas%C4%B1l-d%C3%B6n%C3%BC%C5%9Ft%C3%BCrecek

Wahl-Jorgensen, K. (2020). An Emotional Turn in Journalism Studies? *Digital Journalism,* 8(2), 175-194.

Watson, Z. (2017). *VR For News: The New Rality?* Birleşik Krallık: Reuters Institute for Study of Journalism.

Wagner, K. (2019). Facebook almost missed the mobile revolution. It can't afford to miss the next big thing. *Vox*. https://www.vox.com/2019/4/29/18511534/facebook-mobile-phone-f8

Yürür, M. D. (2021). *Immersive Medya: Yeni Çağda Yeni Bir Medya.* https://www.e-skop.com/skopbulten/immersive-medya-yeni-cagda-yeni-bir-medya/6083#_edn

Kaynakça

Açıkalın, Ş. N. (2022). Post-truth bağlamında sosyal medya. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi*, 57, 1-11. https://doi.org/10.47998/ikad.1026154.

Akkuş, T. (2020). İnfodemi: s"algı"n 2.0. *TRT Akademi/Salgın Yayıncılığı*, 210-215.

Allcott, H. ve Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211-236. https://doi.org/10.1257/jep.31.2.211.

Alternatif Bilişim (2015). *Yeni medya çalışmaları II. ulusal kongre sonuç bildirgesi.*

Bourgonje, P., Schneider, J. M. ve Rehm, G. (2017). From clickbait to fake news detention: an approah based on detecting the stance of headlines to articles. [Yayımlanmış Bildiri] *2017 EMNLP Workshop on Natural Language Processing Meets Journalism*, 84-89.

Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Liman Kaban, A., Taşçı, G. ve Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(2), 35-63. https://doi.org/10.51948/auad.911584.

Brandtzaeg, P. B. ve Folstad, A. (2017). Trust and distrust in online fact-checking services. *Communications of the ACM*, 60(9), 65-71. https://doi.org/10.1145/3122803.

Bruns, A. ve Bahnisch, M. (2009). Social media: tools for user-generated content: social drivers behind growing consumer participation in user-led content generation. *State of the Art*.

Çömlekçi, M. F. (2019). Sosyal medyada dezenformasyon ve haber doğrulama platformlarının pratikleri. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-GİFDER) Uluslararası Türk Dünyası Basın Sempozyumu Özel Sayısı*, 7, 1549-1563.

Doğruluk Payı (2022). https://www.dogrulukpayi.com/sayfa/metodoloji.

Dönük, G. G. (2018). Bilgi teknolojileri ve yönetim. İçinde Ö. Sebetci (Ed.), *Bilgi teknolojileri ve yönetim bilişim sistemleri* (s. 1-28). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Eroğlu, Ş. ve Çakmak, T. (2020). Post-truth dönemini anlamak: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin yeni medya araçları kapsamında bilgi bozuklukları ve doğrulama algılarının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 39, 307-325. https://doi.org/10.30794/pausbed.682120.

Fındıkçı, İ. (1998). Enformasyon bilgi toplumu dosyası; bilgi toplumunda eğitim ve öğretmen. *Bilgi ve Toplum Dergisi*, 1(4), 83.

Foça, M. A. (2019). Sözlük: Yanlış bilginin en yaygın yedi türü, https://teyit.org/sozluk-yanlis-bilginin-en-yaygin-7-turu/

Gültan, S. (2003). *Bilgi toplumu sürecinde Avrupa Birliği ve Türkiye*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Karabulut, B. (2015). Bilgi toplumu çağında dijital yerliler, göçmenler ve melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 11-23.

Karaduman, S. (2019). Yeni medya okuryazarlığı: yeni beceriler/olanaklar/riskler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 683-700.

Kazaz, M. ve Akyüz, S. S. (2019). *Sahte haber*. Konya: Literatürk Yayınları.

Koçyiğit, M. ve Koçyiğit, A. (2018). Değişen ve gelişen dijital iletişim: yazılabilir web teknolojisi (Web 2.0). İçinde V. Çakmak ve S. Çavuş (Ed.), *Dijital kültür ve iletişim* (s. 19-48). Konya: Literatürk Yayınları.

Oxford Learner's Dictionaries (2022). https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/post-truth?q=post-truth

Özen, Z., Kartal, E., Erol, Ç. S. ve Koçoğlu, F. Ö. (2014). Bilgi ekonomisi üzerine bir çalışma. *XVI. Akademik Bilişim Konferansı*.

Özonur D. ve Özalpman, D. (2009). Türkiye'de medya okuryazarlığı projesi üzerine bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, 15, 195-212.

Topsakal, T. (2021). Dijital ortamlarda yanlış bilgi ve haberleri yayılması: Koronovirüs salgın haberlerine dair bir inceleme. *İNİF E-dergi*, 6(1), 382-400. https://doi.org/10.47107/inifedergi.867934.

Ulaş, M. ve Yeşil A. (2020). Batı dijital medyasının Türkiye'ye yönelik algı manipülasyonu: koronavirüs haberleri üzerine ampirik bir araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 939-963.

Utma, S. (2019). Dijital çağın bir gerekliliği olarak sosyal medya okuryazarlığı. *Selçuk İletişim*, 12(2), 1211-1235.

Utma, S. (2021). Sosyal medya ve post-truth (hakikat ötesi): Covid 19 özelinde bir değerlendirme. *Kesit Akademi Dergisi*, 7(28), 452-464.

Ünal R. ve Taylan A. (2017). Sağlık iletişiminde yalan haber-yanlış enformasyon sorunu ve doğrulama platformları. *Atatürk İletişim Dergisi*, 14, 81-100.

Vosoughi, S., Roy, D. ve Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146-1115. http://doi.org/10.1126/science.aap9559.

Wardle C. ve Derakhshan H. (2017). *Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Fransa: Council of Europe.

Yumrutaş M. (2022). Covid-19 pandemi sürecinde aşı haberleri ve haber doğrulama platformları: "doğruluk payı" ve "teyit" örnekleri. *Etkileşim,* 5(9), 194-222. https://doi.org/10.32739/etkileşim.2022.5.9.161.

Yüksel, H. (2014). İnternet gazeteciliğinde bilgi kirliliği sorunu. *Atatürk İletişim Dergisi*, 6, 125-138.

Kaynakça

1999 BM Kalkınma Programı Raporu, (2008). Küresel dönüşümler. İçinde D. Held ve A. McGrew (Ed.), *Küresel eşitsizlik biçimleri* (s. 502-509). Ankara: Phoenix Yayınevi.

Başaran, F. (2005). İnternet, toplum, kültür. İçinde M. Binark ve B. Kılıçbay (Ed.), *İnternetin ekonomi politiği*. (s. 32-52). Ankara: Epos Yayınları.

Cinnamon, J. (2020). Data inequalities and why they matter for development. *Information Technology for Development,* 26(2), 214-233.

Ebbers, W. E., Jansen, M. G. ve van Deursen, A. J. (2016). Impact of the digital divide on e-government: Expanding from channel choice to channel usage. *Government Information Quarterly*, 33(4), 685-692.

Eshet, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.

Eshet, Y. (2012). Thinking in the digital era: A revised model for digital literacy. *Issues in İnforming Science and İnformation Technology*, 9(2), 267-276.

Fantin, M. ve Girardello, G. (2008). Digital literacy and cultural mediations to the digital divide. İçinde *Digital Literacy: Tools and methodologies for Information Society* (s. 310-340). ABD: IGI Global.

Ferrari, A. (2012). Digital competence in practice: An analysis of frameworks. Seville: Joint Research Centre, Institute for Prospective Technological Studies.

Gran, A. B., Booth, P. ve Bucher, T. (2021). To be or not to be algorithm aware: a question of a new digital divide? *Information, Communication & Society*, 24(12), 1779-1796.

Helsper, E. J. (2012). A corresponding fields model for the links between social and digital exclusion. *Communication Theory*, 22(4), 403-426.

Kazakoff, E. R. (2015). Young Children and Families in the Information Age. İçinde K. L. Heider ve M. R. Jalongo (Ed.), *Technology-based literacies for young children: Digital literacy through learning to code*. (s. 43-60). Hollanda: Springer.

Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 15(28), 283-298.

Lythreatis, S., Singh, S. K. ve El-Kassar, A. N. (2022). The digital divide: A review and future research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 121359.

Lutz, C. (2019). Digital inequalities in the age of artificial intelligence and big data. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 141-148.

Meyers, E. M., Erickson, I. ve Small, R. V. (2013). Digital literacy and informal learning environments: an introduction. *Learning, Media And Technology*, 38(4), 355-367.

Moyo, L. (2011). Digital cultures: Understanding new media. İçinde G. Creeber ve R. Martin (Ed.), *The digital divide: scarcity, inequality and conflict*. (s. 122-130). Birleşik Krallık: Open University Press.

Nascimbeni, F., ve Vosloo, S. (2019). Digital literacy for children: Exploring definitions and frameworks. https://www.unicef.org/globalinsight/media/1271/file/%20UNICEF-Global-Insight-digital-literacy-scoping-paper-2020.pdf

Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education*, 59(3), 1065-1078.

Norris, P. (2001). *Digital divide: Civic engagement, information poverty and the internet worldwide.* ABD: Cambridge University Press.

Parsons, C. ve Hick, S. F. (2008). Moving from the digital divide to digital inclusion. *Currents: Scholarship in the Human Services*, 7(2).

Ragnedda, M. ve Ruiu, M. L. (2020). *Digital capital: A Bourdieusian perspective on the digital divide.* Birleşik Krallık: Emerald Publishing.

Ragnedda, M. ve Ruiu, M. L. (2018). Theorizing digital divides. İçinde M. Ragnedda ve G. Muschert (Ed.), *Social capital and the three levels of digital divide* (s. 21-34). ABD: Routledge.

Ranieri, M. (2009). Encyclopedia of information communication. İçinde A. Cartelli ve M. Palma (Ed.), *TechnologyCyberspace's ethical and social challenges in knowledge society* (s. 132-138). ABD: Information Science Reference.

Reddy, P., Sharma, B. ve Chaudhary, K. (2020). Digital literacy: A review of literature. *International Journal of Technoethics (IJT)*, 11(2), 65-94.

Ribble, M. (2015). *Digital Citizenship in Schools: Nine Elements All Students Should Know*, Virginia: International Society for Technology in Education.

Ritzer, G. (2011). *Küresel dünya.* (Çev: M. Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Shelley, M., Thrane, L., Shulman, S., Lang, E., Beisser, S., Larson, T. ve Mutiti, J. (2004). Digital citizenship: Parameters of the digital divide. *Social Science Computer Review*, 22(2), 256-269.

van Dijk, J. A. G. M. (2005). *The deepening divide: Inequality int he information society.* ABD: Sage Publication.

van Dijk, J. A. G. M. (2013). The digital divide: The internet and social inequality in international perspective. İçinde M. Ragnedda ve G. W. Muschert (Ed.), *A theory of digital divide.* Birleşik Krallık: Routledge.

Van Dijk, J. (2020). *The digital divide*. Birleşik Krallık: John Wiley & Sons.

Van Laar, E., Van Deursen, A. J., Van Dijk, J. A. ve De Haan, J. (2017). The relation between 21st-century skills and digital skills: A systematic literature review. *Computers in human behavior*, 72, 577-588.

Vuorikari R., Kluzer, S., ve Punie, Y. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens-With new examples of knowledge, skills and attitudes. Joint Research Centre. https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128415

W3Techs, (2022). https://w3techs.com/technologies/overview/content_language.

Wiesinger, S. ve Beliveau, R. (2016). *Digital literacy: A primer on media, identity and the evolution of technology*. ABD: Peter Lang.

Kaynakça

Boluk, S., Flores, L., Garbe, J. Ve Salter, A. (2016). Electronic Literature Collection: Volume Three. *Electronic Literature Organization*. https://collection.eliterature.org/3/

Borras, L., Memmott, T., Raley, R. Ve Stefans, B. (2011). Electronic Literature Collection: Volume Two. *Electronic Literature Organization*. https://collection.eliterature.org/2/

Breeze, M. ve Campbell, A. (2017). *All the Delicate Duplicates*. The Space, One to One Development Trust, Dreaming Methods, & Mez Breeze Design.

Bulduk, N. (2022). Dijitalleşme sürecinde medyalararasılık yöntemi çerçevesinde tür tartışması ve Türk romanı. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(32), 298-322.

Cayley, J. (2002). The Code is not the Text (unless it is the Text). *Electronic Book Review*. http://www.electronicbookreview.com/thread/electropoetics/literal

di Rosario, G. (2006). For an Aesthetic of Digital Poetry. *Review of Literatures of the European Union*, 5: 49–61.

di Rosario, G., Meza, N. ve Grimaldi, K. (2021). The Origins of Electronic Literature: An Overview. İçinde J. O'Sullivan (Ed*), Electronic Literature as Digital Humanities: Contexts, Forms, & Practices* (s. 9–26). ABD: Bloomsbury Academic.

Electronic Literature Organization (ELO). https://eliterature.org/about/

Ennslin, A. (2010). afternoon, a story. *Electronic Literature Directory*. https://directory.eliterature.org/individual-work/309

Flores, L. (2021). Third-Generation Electronic Literature. İçinde J. O'Sullivan (Ed), *Electronic Literature as Digital Humanities: Contexts, Forms, & Practices* (26–43). ABD: Bloomsbury Academic.

Hayles, N. K. (2007). *Electronic Literature: What is it?* https://eliterature.org/pad/elp.html

Hayles, N. K. (2008). *Electronic Literature: New Horizons for the Literary*. ABD: University of Notre Dame Press.

Hayles, N. K., Montfort, N., Rettberg, S. ve Strickland, S. (2006). Electronic Literature Collection: Volume One. *Electronic Literature Organization*. http://collection.eliterature.org/1/.

Inman Berens, K. (2019). Third Generation Electronic Literature and Artisanal Interfaces: Resistance in the Materials. *Electronic Book Review*. https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1043&context=eng_fac

Inman Berens, K., Murray, J. T., Skains, L., Torres, R. ve Zamora, M. (2022). *Electronic Literature Collection: Volume Four.* https://collection.eliterature.org/4/

Joyce, M. (1990). *afternoon, a story*. ABD: Eastgate Systems.

López, A. ve Conde, X. F. (2012). Cyber-literature, micro-stories and their exploitation. *Ars Aeterna*, 4(1), 1-16.

Norman, D. (1999). Affordance, conventions, and design. *Interactions*. 6(3), s. 38–43.

O'Sullivan, J. (2019). *Towards a digital poetics: Electronic literature & literary games*. İsviçre: Palgrave Macmillan

Rettberg, S. (2019). *Electronic Literature*, Birleşik Krallık: Polity Press.

Strickland, S. (2009). Born Digital. *Poetry Foundation*. https://www.poetryfoundation.org/articles/69224/born-digital

Strickland, S. ve Lawson, C. (2002). *Vniverse*. http://vniverse.com/.

Kaynakça

Özel, S. ve Durmaz, T. (2021). Yeni Nesil İzleme Pratikleri: Tıkınırcasına İzlemek. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, 16*(55), 363-388.

Özkent, Y. ve Can, A. (2021). "Nitelikli Televizyon": Netflix Platformunda "Nitelikli Drama"nın Yeniden İnşası. *Selçuk İletişim Dergisi, 14*(2), 674-698.

Başaran, M. (2021). Akış Kuramı Bağlamında Netflix Platformu Üzerine Bir İnceleme. *Communication and Technology Congress*.

Barker, C. (2017). "Great Shows, Thanks to You": From Participatory Culture to "Quality TV" in Amazon's Pilot Season. *Television & New Media, 18*(5), 441–458.

Billieux, J., Gay, P., Rochat, L. ve Linden, M. (2010). The role of urgency and its underlying psychological mechanisms in problematic behaviours. *Behaviour Research and Therapy, 48*, 1085-1096.

Bulck, J. V. (2006). Television News Avoidance: Exploratory Results From a One-Year Follow-Up Study. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 50*(2), 231-252.

Burroughs, B. (2018). House of Netflix: Streaming media and digital lore. *Popular Communication, 17*(1), 1-17.

Demirkol, A. (2021). *A Qualitative Investigation Of Binge-Watching Among Universıty Students: Before And After The Covid-19 Pandemic*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

Dikkol, S. (2020). Türkiye'de Blu Tv Deneyimini Ekonomik ve Sembolik Sermaye Bağlamında Okumak. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 8*(1), 478-502.

Eyrek, A. (2022). Ekran Karşısında Geçen Zaman: Televizyon İzlemenin McDonaldlaşması - Aşırı İzleme. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2*(1), 83-96.

Flayelle, M., Canale, N., Vögele, C., Karila, L., Maurage, P. ve Billieux, J. (2019). Assessing binge-watching behaviors: Development and validation of the T "Watching TV Series Motives" and "Binge-watching Engagement and Symptoms" questionnaires. *Computers in Human Behavior, 90*, 26-36.

Flayelle, M., Maurage , P., Vögele , C., Karila , L. ve Billieux , J. (2019). Time for a plot twist: Beyond confirmatory approaches to binge-watching research. *Psychology of Popular Media Culture* (308).

Gümüş, B. (2021). Maraton İzleyiciliğinden Aşırı İzlemeye: Netflix'in İzleme Alışkanlıklarına Etkisi. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi* (37), 147-169.

Güngör, N. (2020). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gabbiadini, A., Baldissarri, C., Valtorta, R. R., Durante, F. ve Mari, S. (2021). Loneliness, Escapism, and Identification With Media Characters: An Exploration of the Psychological Factors Underlying Binge-Watching Tendency. *Front. Psychol* (12).

Gere, C. (2008). *Digital Culture* . Birleşik Krallık: Reaktion Books.

Grøntved, A., & Hu, F. (2015). Television Viewing and Risk of Type 2 Diabetes, Cardiovascular Disease, and All-Cause Mortality A Meta-analysis. *JAMA, 305*(23).

Horvath, C. W. (2004). Measuring Television Addiction. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 48*(3), 378-398.

Jenkins, H. (2016). *Cesur Yeni Medya.* (N. Yeğengil, Çev.) İstanbul: İletişim Yayıncılık .

Jenner, M. (2016). Is this TVIV? On Netflix, TVIII and binge-watching. *New media & society, 18*(2), 257–273.

Jenner, M. (2017). Binge-watching: Video-on-demand, quality TV and mainstreaming fandom. *International Journal of Cultural Studies, 20*(3), 304–320.

Kırık, A. M. (2017). Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu. *e-Gifder, 5*(1).

Karaduman, S. (2017). Yeni Medya Ortamında Televizyon Yayıncılığı ve Etkileşim. İçinde E. Doğan ve E. Geçgin (Ed.), *Current debates in public relations cultural & media studies.* Birleşik Krallık: IJOPEC Publication.

Leverette, M., Ott, B. ve Buckley, C. L. (2008). It's not TV, it's HBO's original programming: Producing quality TV. İçinde J. McCabe ve K. Akass (Ed.), *It's not TV Watching HBO in Post-Television Era* (s. 83-94). ABD: Routledge.

Long, A. (2019). Modern Company, Postmodern Crisis. *Studies in Popular Culture, 41*(2), 45-68.

Matrix, S. (2014). The Netflix Effect: Teens, Binge Watching, and On-Demand Digital Media Trends. *Jeunesse: Young People, Texts, Cultures, 6*(1), 119-138.

Merikivi, J., Salovaara, A., Mäntymäki, M. ve Zhang, L. (2018). On the way to understanding binge watching behavior: the over-estimated role of involvement. *Electron Markets, 28*, 111–122.

Mutlu, E. (1999). *Televizyon ve Toplum.* Ankara: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu .

Nealon, J. T. (2012). *Post-Postmodernism.* ABD: Stanford University Press.

Netflix. (2013). *Netflix Declares Binge Watching is the New Normal*. https://www.prnewswire.com/news-releases/netflix-declares-binge-watching-is-the-new-normal-235713431.html

Noam, E., Groebel, J. ve Gerbarg, D. (2004). *Internet Television.* Birleşik Krallık: Lawrence Erlbaum Associates.

Panda, S. ve Pandey, S. (2017). Binge watching and college students: motivations and outcomes. *Young Consumers, 18*(4), 425-438.

Pittman, M. ve Sheehan, K. (2015). Sprinting a media marathon: Uses and gratifications of binge-watching television through Netflix. *First Monday, 20*(10).

Riddle, K., Peebles, A., Davis, C. ve Xu, F. (2018). The Addictive Potential of Television Binge Watching: Comparing Intentional and Unintentional Binges. *Psychology of Popular Media Culture, 7*(4), 589–604.

Ritzer, G. (2000). *Toplumun McDonaldlaştırılması.* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Rubenking, B. ve Bracken, C. C. (2021). Binge watching and serial viewing: Comparing new media viewing habits in 2015 and 2020. *Addictive Behaviors Reports*(14).

Söğüt, F. (2020). Blu Tv Netflix'e Karşı: İçeriklere Yönelik Bir Karşılaştırma. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC, 10*(4), 408-422.

Steins-Loeber, S., Reiter, T., Averbeck, H., Harbarth, L. ve Brand, M. (2020). Binge-Watching Behaviour: The Role of Impulsivity and Depressive Symptoms. *European addiction research, 26*(3), 141-150.

Sung, Y. H., Kang, E. ve Lee, W.-N. (2018). Why Do We Indulge? Exploring Motivations for Binge Watching. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 62*(3), 408-426.

Taşdelen, B. ve Kesim, M. (2014). Etkileşimli Televizyon Geleneksel Televizyona Karşı: Televizyon İzleyicisi Ne İster. *Selçuk İletişim, 8*(3), 268-280.

Thompson, R. J. (1996). *Television's Second Golden Age: From Hill Street Blues to ER.* ABD: Syracuse University Press.

Wililiams, R. (1990). *Televizyon, Teknoloji ve Kültürel Biçim.* (A. U. Türkbağ, Çev.) Ankara: Dost Yayınevi .

Xiao, Y. (2007). Internet Protocol Television (IPTV): The Killer Application for the Next-Generation Internet. *IEEE Communications Magazine, 45*(11), 126-134.

Yüksel, H. (2022). Dijitalleşme Bağlamında Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Dönüşümü: Disney Plus Platformu. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(2), 523-538.

Kaynakça

Akıncı, S. ve Başer, E. (2020). Reklamdan kaçınma bağlamında geleneksel ve modern film izleme ortamlarının genç izleyiciler üzerinden karşılaştırılması: Netflix ve sinema salonları örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, *7*(1), 473–486. https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.622176

Anadolu, B. (2020). Beyazperdeden dijital medyaya: Film izleme deneyiminin değişimi üzerine bir araştırma. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, *16*(32), 5075-5110. DOI: 10.26466/opus.796968

Aşkan, H. (2022). Katı Olan Her Şey Pikselleşiyor, Dünyevi Olan Her Şey Sanallaşıyor: Metaverse, Yeni Çağın Sinemadaki Ruhu ve Ready Player One. İçinde E. Eroğlu ve H. Ayaz (Ed.), *Disiplinlerarası Bir Alan Olarak Dijitalleşme.* Konya: Eğitim Yayınevi.

BBC News (2020). "Bu yıl Oscar'ın yıldızı Netflix mi olacak?" https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50964734

Box Office Türkiye(2020). AMC sinemaları ile Universal'dan tarihi anlaşma: Stüdyo filmlerini vizyonundan 17 gün sonra dijital olarak gösterime sokabilecek. https://boxofficeturkiye.com/haber/amc-sinemalari-ile-universal-dan-tarihi-anlasma-studyo-filmlerini-vizyonundan-17-gun-sonra-dijital-olarak-gosterime-koyabilecek--2750

Cambridge Dictionary (2022). *Streaming service*. https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/streaming-service

Changsong, W., Kerry, Kerry, L. ve Marta, R. F. (2021). Film distribution by video streaming platforms across Southeast Asia during COVID-19. *Media, Culture & Society*, *43*(8), 1542–1552. https://doi.org/10.1177/016344372110453

Clark, T. (2019). Netflix finally broke its Oscar curse with 15 nominations, including its first for best picture and some surprises. https://www.businessinsider.com/netflix-oscar-nominees-to-watch-roma-best-picture-buster-scruggs-2019-1

Cumhuriyet (2021). Exxen UEFA maçlarını içeren yayın paketinin fiyatını açıkladı. https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/exxen-uefa-maclarini-iceren-yayin-paketinin-fiyatini-acikladi-1867140

Daly, K. (2010). Cinema 3.0: The interactive-image. *Cinema Journal*, *50*(1), 81–98. https://www.jstor.org/stable/40962838

Diker, C. (2019). Az daha fazladır: Dijital seyir platformlarının tüketim kültürü açısından izleyicilerin seyir alışkanlıklarına olan etkisi. *Erciyes İletişim Dergisi, Özel Sayı 1*, 1-20. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.484779

Erkılıç, H. ve Erkılıç, S. D. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde dijital platformların yükselişi: Sinema değer zincirindeki değişim sinema endüstrisini nasıl etkiler?, *İLEF Dergisi*, *Güz Özel Sayısı*, 99-126. https://doi.org/10.24955/ilef.1037981

Fritz, B. ve Flint, J. (24 Haziran 2011). Starz deal behing the pulling of Sony movies from Netflix. *Los Angeles Times*, https://www.latimes.com/entertainment/la-xpm-2011-jun-24-la-fi-ct-starz-netflix-20110624-story.html

Gaustad, T. (2019). How streaming services make cinema more important: Lessons from Norway. *Nordic Journal of Media Studies*, *1*(1), 67-84. doi.org/10.2478/njms-2019-0005

Gökkuş, B. (2019). Oscarlar sonrası Netflix ile Spielberg arasında patlak veren savaş büyüyor. *Euronews*. https://tr.euronews.com/2019/03/05/oscarlar-sonrasi-netflix-ile-spielberg-arasinda-patlak-veren-savas-buyuyor

Grady, C. (2019). Roma just scored Netflix its first best Picture Oscar nomination. *Vox*. https://www.vox.com/culture/2019/1/22/18187333/roma-oscars-nomination-best-picture-alfonso-cuaron

Hadida, A. L.; Lampel, J.; Walls, W. D. ve Joshi, A. (2021). Hollywood studio filmmaking in the age of Netflix: a tale of two institutional logics. *Journal of Cultural Economics,* 45, 213-238. https://doi.org/10.1007/s10824-020-09379-z

Hürriyet (2016). Netflix Türkiye'de yayına başladı. https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/netflix-turkiyede-yayina-basladi-40037018

Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. ABD: New York University Press.

Joo, J. S. (2020). Netflix and changes in the Hollywood film industry. *Journal of Industrial Covergence,* 18(5), 36-41. https://koreascience.kr/article/JAKO202031837625518.pdf

Kasper, Al (2022). A new studio era: How Netflix is becoming a threat to the film industry. https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2516&context=honorstheses

Kırel, S. (2014). Küresel seyircilik, Hollywood ve "Öteki" sinemalar bağlamında İran filmlerinin konumlandırılması. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 4(4), 51-69. https://www.academia.edu/41491041/K%C3%BCresel_Seyircilik_Hollywood_ve_%C3%96teki_Sinemalar_Ba%C4%9Flam%C4%B1nda_%C4%B0ran_Filmlerinin_Konumland%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1

Kohn, E. (2017). Christopher Nolan: I won't work with Netflix because their film strategy is 'pointless'. *IndieWire*, https://www.indiewire.com/2017/07/christopher-nolan-interview-dunkirk-netflix-1201857101/

Konukman, E. A. (2018). Değişen film izleme alışkanlıkları ve sinemada Hollywood gerçeği: Radyo televizyon ve sinema bölümü öğrencilerinin konuya yaklaşımı. *TRT Akademi Dergisi,* 3(5), 304-321. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/424295

Kuyucu, M. (2019). Effects of Digitalization on the film industry: Will online series/film platforms exerminate the movie theaters?. Atiner Conference Presenatation Series, Athens, 9 October 2019. https://www.atiner.gr/presentations/SOS2019-0164.pdf

Labrecque, J. (2016). Nominated for nothing: Beasts of No Nation. https://ew.com/article/2016/02/05/nominated-nothing-beasts-no-nation/

Leetaru, K. (2019). Why is addictive social media bad while addictive streaming movie platform-sa re good? *Forbes*, 17 Haziran. https://www.forbes.com/sites/kalevleetaru/2019/06/17/why-is-addictive-social-media-bad-while-addictive-streaming-movie-platforms-are-good/?sh=1e31b1fc6855

Matrix, S. (2014). The Netflix Effect: Teens, binge watching, and on-demand digital media trends. *Jeunesse: Young People, Texts, Cultures*, 6(1), 119-138. doi:10.1353/jeu.2014.0002.

Medin, B. (2018a). Günümüz sinema seyir gündeminin belirlenmesi. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 28, 43-62. http://iletisimdergisi.gsu.edu.tr/en/download/article-file/495090

Medin, B. (2018b). Dijital kültür, dijital yerliler ve günümüzdeki yeni film seyir deneyimleri. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3), 142-158. https://doi.org/10.17680/erciyesakademia.345705

Netflix (2022). Company Profile. https://ir.netflix.net/ir-overview/profile/default.aspx (Erişim Tarihi: 07.09.2022).

Netflix (t.y.). How Netflix's recommendation system works. https://help.netflix.com/en/node/100639#:~:text=We%20estimate%20the%20likelihood%20that,preferences%20on%20our%20service%2C%20and

Ormanlı, O. (2019). Online film platforms and the future of the cinema, *Communication and Technology Congress – CTC 2019,* İstanbul Aydın Üniversitesi, Nisan 2019 – Türkiye, İstanbul. https://vrlab.aydin.edu.tr/wp-content/uploads/2019/12/C4172-19.pdf

Ort, A., Wirz, D.S. ve Fahr, A. (2021). Is binge-watching addictive? Effects of motives for TV series use on the relationship between excessive media consumption and problematic viewing habits. *Addict Behav Rep., 13*. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7797362/

Özel, S. ve Durmaz, T. (2021). Yeni nesil izleme pratikleri: tıkınırcasına izlemek. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi,* 6(55), 363-388. DO1: 10.14783/maruoneri.791122

Özgün, A. ve Treske, A. (2021). On streaming-media platforms, their audiences, and public life. *Rethinking Marxism*, 33(2), 304-323. https://doi.org/10.1080/08935696.2021.1893090

Özsoy, A. (2017). Sinema, yeni seyir deneyimleri ve çocuk izleyici. *TRT Akademi,* 2(4), 357-374. https://dergipark.org.tr/tr/pub/trta/issue/45884/556754

Pardo, A. (2015). From the Big Screen to the Small Ones: How Digitization is Transforming the Distribution, Exhibition and Consumption of Movies. İçinde V. Crisp ve G. M. Gonring (Ed.), *Besides the Screen*, Birleşik Krallık: Palgrave MacMillan, 23-41.

Perez, Sarah (2022). HBO, including HBO Max, ends 2021 with 73.8 million global subscribers. https://techcrunch.com/2022/01/05/hbo-including-hbo-max-ends-2021-with-73-8-million-global-subscribers/

Soykan, B. (2022). 2022'nin ikinci çeyreğinde SVOD Pazar payları açıklandı! https://www.teknotalk.com/2022nin-ikinci-ceyreginde-svod-pazar-paylari-aciklandi-115017/

Statista (2022a). Amazon Prime – statistics & Facts. https://www.statista.com/topics/4076/amazon-prime/

Statista (2021a). Number of subscribing members of the Chinese SVOD site Tencent Video. https://www.statista.com/statistics/1277850/china-online-video-platform-tencent-video-subscription-number/

Statista (2021b). Number of subscribing members of the Chinese online video site iQiyi. https://www.statista.com/statistics/1106180/china-online-video-platform-iqiyi-subscription-number/#:~:text=By%20the%20end%20of%202021,on%20a%20daily%20average%20basis.

Statista (2022b). Number of Disney+ subscribers worldwide. https://www.statista.com/statistics/1095372/disney-plus-number-of-subscribers-us/

Statista (2022c). Number of subscribers to Paramount global. https://www.statista.com/statistics/1047393/cbs-all-access-subscribers-us/

Statista (2022d). Number of Hulu's paying subscribers in the United States. https://www.statista.com/statistics/258014/number-of-hulus-paying-subscribers/

Statista (2022e). Estimated number of Apple TV Plus users worldwide. https://www.statista.com/statistics/1136261/number-of-apple-tv-plus-subscribers-us/

Streitfeld, D. (28 Aralık 2018). 'Black Mirror' gives power to the people. *The New York Times*. https://www.nytimes.com/2018/12/28/arts/television/black-mirror-netflix-interactive.html

Tasouji, C. D. (2022). Our digital watching (streaming) case in the pandemic: The experience of staying at home at lockdown and being digital audiences, *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(2), 627-644. https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1074779

Teknoblog (2022). Disney+ iddialı içeriklerle Türkiye'de izleyicilerin karşısına çıkmaya hazır. https://www.teknoblog.com/disney-plus-turkiye-pazarina-hazir/

Thurau, T. H.; Ravid, S. A. ve Sorenson, O. (2021). The economics of filmed entertainment in the digital era, *Journal of Cultural Economics*, 45, 157–170. https://doi.org/10.1007/s10824-021-09407-6

Tilley, A. (2015). New Apple TV vs Roku 3 vs Fire TV vs Chromecast: Everything you need to know. *Forbes*, https://www.forbes.com/sites/aarontilley/2015/09/09/new-apple-tv-vs-roku-vs-fire-tv-vs-chromecast-everything-you-need-to-know/?sh=50899d2250f8

Torun, A. (2021). Sinemada Netflix'te dijital izleme ortamları ve yeni alışkanlıklar bir sosyal ortam olarak sinema ve film izleme pratiklerindeki dijital dönüşüm. *Sinefilozofi Dergisi*, *Özel Sayı 3*, 370-387. https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.871301

Tryon, C. (2013). *On-demand Culture: Digital delivery and the future of movies*. ABD: Rutgers University Press.

Türe, C.; Diken, E. Ç. T. (2020). Cinema and digital platforms: Pandemic configurations of text, context and technology. *Urbanities*, 10 (Özel Sayı), 96-100. https://www.anthrojournal-urbanities.com/wp-content/uploads/2020/10/21-Ture-Diken.pdf

VentureBeat (2015). Netflix's first feature film, 'Beasts of no nation' is gunning for an Oscar. https://venturebeat.com/media/netflixs-first-feature-film-beasts-of-no-nation-is-gunning-for-an-oscar/

Vlassis, A. (2021). Global online platforms, COVID-19 and culture: The global pandemic, a global accelerator towards which direction? *Media, Culture and Society,* 43(5), 957-969. https://doi.org/10.1177/0163443721994537

Whitten, S. (2020). AMC strikes historic deal with Universal, shortening number of days films need to run in theatres before going digital. *CNBC*, 28 Temmuz. https://www.cnbc.com/2020/07/28/amc-strikes-historic-deal-with-universal-shortening-number-of-days-films-need-to-run-in-theaters-before-going-digital.html

Yücel, D. D. (2022). Seyir kültüründe dijital dönüşüm: Sinema salonlarından dijital platform üyeliklerine. 3. Uluslararası Sinema ve Gençlik Kongresi, 11-12 Kasım 2021, 45-63. https://www.researchgate.net/publication/361052296_DILAR_DIKEN_YUCEL_SEYIR_KULTURUNDE_DIJITAL_DONUSUM_SINEMA_SALONLARINDAN_DIJITAL_PLATFORM_UYELIKLERINE

Zengin, F. (2022). Dijital akış platformlarının "yıkıcı" etkisi: sinemanın geleceğine dair güncel tartışmalar ve bir değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47, 194-210. doi: 10.52642/susbed.1021531

Kaynakça

Buck, C., Lee, J. (Yönetmenler). (2013). *Frozen* [Reel-görüntü filmi]. Walt Disney Studios Motion Pictures; Walt Disney Animation Studios.

Byrne, M.T. (1999). *The Art of Layout and Storyboarding*, Ireland: Speciality Print & Design Ltd.

Chen, S., Liu, B., Fu, J., Song, R, Jin, Q., Lin, P., Qi, X., Wang, C. Zhou, J. (2019). Neural Storyboard Artist: Visualizing Stories with Coherent Image Sequences, [Yayımlanmış Bildiri]. *27th ACM International Conference on Multimedia (MM '19),* 21–25 Ekim, Fransa. https://doi.org/10.1145/3343031.3350571

Davis, R. C., (2011). Prototyping Video Games with Animation. *Games and Innovation Research Seminar*. Research Collection School Of Information Systems.

Eisner W. (2000). *Theory of comics & sequential art*, (19. Baskı), ABD: Poorhouse Press.

Grizandnorm (2014). *Frozen – Storyboards*. https://animationtidbits.tumblr.com/tagged/grizandnorm

Haesen, M., Meskens, J., Luyten, K. ve Coninx, K. (2010). Draw me a storyboard: Incorporating principles & techniques of comics, [Yayımlanmış Bildiri]. *HCI 2010 (HCI)*, 133-142.

Halaçoğlu, B. N. (2020). Reel görüntü filmlerinde görsel senaryo (storyboard): Kamera hareketlerinin şematik temsilleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/102, 339-362. DOI: http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.41790

Hart, J. (2008). *The Art of the storyboard: A filmmaker's introduction*, ABD: Elsevier Inc.

Jones, M. (2008). Composing space – Cinema and computer gaming. The macro mise-en-scene and spatial composition, http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=

10.1.1.115.9106&rep=rep1&type=pdf

Klevjer, R. (2002). In defence of cutscenes. [Yayımlanmış Bildiri]. *Computer Games and Digital Cultures Conference*, Finlandiya: Tampere University Press.

Kneece, M. (2015). *The Art of Comic Book Writing*, ABD: Savannah College of Art and Design / Design Press.

Lambert, J. (2013). *Digital storytelling: Capturing lives, creating community*, (4. Baskı). ABD: Routledge.

McCloud, S. (1994). *Understanding comics: The invisible art*. ABD: HarperPerennial

Mollaghan, A. (2011). "An Experiment in Pure Design:" The Minimalist Aesthetic in the Line Films of Norman McLaren, *Animation Studies: The Peer-reviewed Open Access Online Journal for Animation History and Theory,* https://journal.animationstudies.org/aimee-mollaghan-an-experiment-in-pure-design-the-minimalist-aesthetic-in-the-line-films-of-norman-mclaren.

Newman, R. (2009). *Cinematic game secrets for creative directors and producers: Inspired techniques from industry legends*, ABD: Elsevier, Inc.

Pallant, C. ve Price, S. (2015). *Storyboarding: A critical history*, Birleşik Krallık: Palgrave Macmillan.

Paez, S. ve Jew, A. (2013). *Professional storyboarding: Rules of thumb*, ABD: Focal Press.

Rogers, R. A. (2011). Learning Android Game Programming: Mobile Games, https://www.informit.com/articles/article.aspx?p=1806940&seqNum=2.

Schoeffmann, K., Boeszoermenyi, L. (2011). Image and Video Browsing with a Cylindrical 3D Storyboard [Yayımlanmış Bildiri]. *ICMR '11,* 17-20 Nisan, Trento, İtalya. DOI: ACM 978-1-4503-0336-1/11/04.

Sheppard, J. (2005). Hell Boy: Auction Görsel senaryo çalışması. https://thestoryboardartist.com/projects/b5Pk6k

Shin, M., Kim, B. ve Park, J. (2005). AR Storyboard: An Augmented Reality based Interactive Storyboard Authoring Tool [Yayımlanmış Bildiri], *International Symposium on Mixed and Augmented Reality (ISMAR'05)*. IEEE.

Spielberg, S. (Yönetmen). (2011). *War Horse* [Reel-görüntü filmi]. Walt Disney Studios Motion Pictures; DreamWorks Pictures.

Taylor, A. (Yönetmen). (2013). *Thor: The Dark World* [Reel-görüntü filmi]. Walt Disney Studios Motion Pictures; Marvel Studios.

Team Meat (2010). *Görsel 4*, https://www.cs.cornell.edu/courses/cs3152/2019sp/

labs/design1

The Wolf Among Us (PC version) [Video oyunu]. (2013). Telltale Games.

Thomas, F., Johnston, O. (1981). *Illusion of life: Disney animation*, USA: Walt Disney Productions.

Truong, K.N., Hayes, G.R. ve Abowd, G.D. (2006). Storyboarding: an empirical determination of best practices and effective guidelines, [Yayımlanmış Bildiri] *DIS '06: 6th conference on Designing Interactive systems*, 12–21, https://doi.org/10.1145/1142405.1142410

Wells, O., (Yönetmen). (1941). *Citizen Kane* [Reel Görüntü Film]. ABD; RKO Radio Pictures.

Whitaker, H., Halas, J. (2009). *Timing for animation*, (2. Baskı). Birleşik Krallık: Focal Press.

Wright, J.A. (2005). *Animation Writing and Development: From Script Development to Pitch*, ABD: Focal Press, Elsevier.

Kaynakça

Alldrin, L. (2008). The videomaker guide to video production. İçinde J. Burkhart, (Ed.), *Solar panel imaging: secrets of the CCD*. (s. 33-38). Birleşik Krallık: Focal Press.

Andersson, B. (2015). *The DSLR filmmaker's handbook*. ABD: John Wiley & Sons.

Ankaralıgil, N. (2015). DSLR Kameralar ile Kısa Film ve Belgesel Yapımı. İçinde N. Ankaralıgil (Ed.), *DSLR kameralar ile kısa film ve belgesel yapımı: Ses.* (s. 105-196). Konya: Litaratürk.

Aytaş, M. (2015). DSLR Kameralar ile Kısa Film ve Belgesel Yapımı. İçinde N. Ankaralıgil

(Ed.), *Kısa film ve belgesel yapımı üzerine*. (s. 15-60). Konya: Litaratürk.

Belton, J. (2002). *A false revolution* [Obsolescence]. October, 100 (Spring), 98-114.

Bordwell, D. ve Staiger, J. (1985). The Classical Hollywood Cinema Film Style & Mode of Production to 1960. İçinde D. Bordwell, J. Staiger ve K. Thompson (Ed.)*, Technology, style and mode of production*. (s. 243-261). Birleşik Krallık: Routledge & Kegan Paul.

Brown, B. (2014). *Sinematografi: Kuram ve uygulama*. İstanbul: Hil Yayın.

Brown, B. (2015). *The filmmaker's guide to digital imaging: For cinematographers, digital*

imaging technicians, and camera assistants. ABD: Focal Pres.

Canikligil, İ. (2014). *Dijital video ile sinema*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Canon USA. (t.y.). *Sample videos-Reverie*. http://www.learn.usa.canon.com/galleries/galleries/sample_videos/reverie.shtml

Çalışkan, F. (2016). *Türk sinematografisinin dijital sinema teknolojisine geçiş sorunlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Erkılıç, H. (2006). *Elektronik/dijital sinema: Değişen üretim tarzında olanaklar ve sınırlılıklar.* New Media and Interactivity International Conference.

Fener, S. (2012). *HD sinematografi*. İstanbul: Bebek Tanıtım.

Harrington, R. (2012). *Creating DSLR video: From snapshots to great shots*. ABD:

Peachpit Press.

Jaiswal, R. C. (2009*). Audio – video engineering*. Pune: Nirali Prakashan.

Jones, C., Zinnes, A., Jolliffe, G. (2014). *Gerilla filmcinin el kitabı.* İstanbul: Mitra Yayıncılık.

Kartal, H. (2015). DSLR Kameralar ile Kısa Film ve Belgesel Yapımı. İçinde N. Ankaralıgil

(Ed.), *DSLR kameralar ve destek ekipmanları.* (s. 61-102). Konya: Litaratürk.

Kerem Topuz. Türkiye (Kişisel görüşme, 15 Ocak 2016).

Künüçen, H., Olguntürk, K. (2016). Dijital sinema kuramdan tekniğe içinde R. Şentürk ve F. Zengin (Ed.), *Yeni film dili: "amatör video",* (s. 111-142). İstanbul: İnsan Yayınları.

Laforet. (t.y.). Visuasls-Reverie.

https://vimeopro.com/laforet/laforetvisuals/video/7151244

Lancaster, K. (2011). *DSLR cinema crafting the film look with video*. Birleşik Krallık: Focal Press.

Mallery, S. (2016, 14 Haziran). Infographic: Inventive camera designs from Sony. https://www.bhphotovideo.com/explora/photography/features/infographic-inventive-camera-designs-sony/bi/19115/kbid/10779

Meryem Yavuz. Türkiye (Kişisel görüşme, 25 Mayıs 2016).

Monaco, J. (2001). *Bir film nasıl okunur?*. İstanbul: Oğlak Yayınları.

Mullen, D. (2013). American Cinematographer Manuel – Tenth Edition. İçinde M. Goi ve ASC (Ed.), *Digital cinematography on a budget*. (s. 151-182). ABD: The ASC Press.

Ollstein, M. (2013). American Cinematographer Manuel – Tenth Edition. İçinde M. Goi ve ASC (Ed.), *Basic digital concepts*. (s. 95-136). ABD: The ASC Press.

Ollstein, M. ve Isaacks, L. (2013). American Cinematographer Manuel – Tenth Edition. İçinde M. Goi ve ASC (Ed.), *An introduction to digital terminology*. (s. 817-842). ABD: The ASC Press.

Olsenius, R. (2014). *A'dan z'ye dijital video*. İstanbul: National Geographic Society.

Ormanlı, O. (2012). Dijitalleşme ve Türk sineması. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 2, 32-38.

Parekh, R. (2008). *Principles of multimedia*. Hindistan: McGraw-Hill.

Richardson, I. E. G. (2003). *H.264 and MPEG-4 video compression*. Birleşik Krallık: John Wiley & Sons.

Rotha, P. (2000). *Belgesel sinema.* İstanbul: İzdüşüm Yayınları.

Schenk, S. ve Long, B. (2012). *The digital filmmaking handbook*. ABD: Course Technology.

Scoblete, G. (2016, 25 Ağustos). Canon's 5D Mark IV vs. Nikon D810 vs. Sony a7 R II. http://pdnpulse.pdnonline.com/2016/08/canons-5d-mark-iv-vs-nikon-d810-vs-sony-a7-r-ii.html

Wheeler, P. (2009). *High definition cinematography*. Birleşik Krallık: Focal Press.

Witmer, J. D. (2012). All together now, American Cinematographer, 6(93). https://www.theasc.com/ac_magazine/June2012/toc.

Wootton, C. (2005). *A practical guide to video andaudio compression: from sprockets and rasters to macroblocks.* Birleşik Krallık: Focal Press.

Young, D. (2012). *Beyond point-and-shoot: learning to use a digital SLR or ınterchangeable-lens camera*. ABD: Rocky Nook.

Zekeriya Kurtuluş. Türkiye (Kişisel görüşme, 04 Mayıs 2017).

Zengin, F. (2016). Dijital sinema kuramdan tekniğe içinde R. Şentürk ve F. Zengin (Ed.), *Dijital sinemanın doğuşu ve gelişimi*, (s. 183-215). İstanbul: İnsan Yayınları

DİJİTAL ÇAĞDA MUHASEBE

(Blok Zinciri, Kripto Paralar, NFT ve Metaverse)

Dr. Züleyha YILMAZ SOĞUKSU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-11-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Oğullarım,
Ahmet Taha ve
Yusuf Selim'e ithafen…

ÖNSÖZ

Tarih boyunca gerek bilimsel ve teknolojik gelişmeler gerekse salgın hastalık, savaş, doğal afet gibi olumsuz olaylar, ekonomik ve toplumsal yapıda önemli değişikliklere neden olmuştur. Hâlihazırda bilim ve teknolojide hızlı değişimler yaşanmaktayken, 2019 yılında dünya genelinde patlak veren küresel kriz Covid-19 pandemisi ile hem sosyal hayatta hem de sanayide iş yapış şekillerinden eğitime, alış-veriş alışkanlıklarından sosyalleşme alışkanlıklarına kadar pek çok konuda değişim katlanarak artmıştır. Covid-19 pandemisinin getirdiği kısıtlamaların kalkmasının ardından bu süreçte kazanılan yeni alışkanlıklar ve denenen çeşitli alternatif eğitim, alış-veriş, sosyalleşme vb. faaliyetler, sanal ortamlardaki varlıklarını arttırarak sürdürmeye devam etmiştir.

Bugün gelinen noktada; siber-fiziksel sistemler, robotlar, yapay zekâ, blok zinciri, kripto paralar, NFT'ler, insan ve robot iş birliğiyle kurulan zeki otonom sistemler vb. teknolojilerin sanayiden sosyal hayata kadar pek çok alanda etkili olduğu görülmektedir. Yakın gelecekte bütün bunların oluşturacağı alt yapıyla metaverse kavramı hayatımızın her alanında etkilerini göstermeye başlayacaktır.

Bu araştırmada dijital çağın getirdiği en son teknolojilerden olan blok zinciri, kripto paralar, NFT'ler ve metaverse kavramlarının muhasebe ve denetim alanında yaratacağı muhtemel etkiler incelenmiş, uygulama bölümünde yazar tarafından oluşturulan bir senaryo üzerinden görüşme yöntemi ile muhasebe öğretim üyelerinin metaverse-muhasebe ilişkisiyle ilgili görüşleri edinilmiş ve elde edilen veriler analiz edilerek bulgular tartışılmıştır.

Öncelikle hayatımın her döneminde hem maddi hem de manevi yönden her daim yanımda olan canım anneme, babama, kardeşlerime; bütün eğitim hayatım boyunca ilkokuldan doktoraya kadar üzerimde emeği olan kıymetli hocalarıma; kitap yazma sürecinde beni destekleyen sevgili eşime, arkadaşlarıma ve değerli meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Dr. Züleyha YILMAZ SOĞUKSU

İÇİNDEKİLER TABLOSU

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
BLOK ZİNCİRİ

1.1. BLOK ZİNCİRİ 6
1.1.1. Blok Zinciri Kavramı 9
1.1.2. Blok Zincirinin Gelişimi 10
1.1.2.1. Blok Zinciri 1.0 10
1.1.2.2. Blok Zinciri 2.0 11
1.1.2.3. Blok Zinciri 3.0 12
1.1.3. Blok Zincirinin Mimarisi ve İşleyişi 12
1.1.4. Blok Zinciri Türleri 17
1.1.4.1. Genel Blok Zinciri 17
1.1.4.2. Özel Blok Zincir 18
1.1.4.3. Konsorsiyum Blok Zinciri 19
1.1.4.4. Hibrit Blok Zinciri 19
1.1.5. Blok Zincirinin Avantajları ve Dezavantajları 20
1.1.5.1. Blok Zincirinin Avantajları 20
1.1.5.2. Blok Zincirinin Dezavantajları 24
1.2. BLOK ZİNCİRİ VE MUHASEBE 26
1.2.1. Blok Zinciri ve Muhasebe Kayıt Sistemleri 27
1.2.1.1. Tek Taraflı Muhasebe Kayıt Sistemi 27
1.2.1.2. Çift Taraflı Muhasebe Kayıt Sistemi 29
1.2.1.3. Üç Taraflı Muhasebe Kayıt Sistemi 30
1.2.2. Blok Zinciri ve Muhasebe Bilgi Sistemi 35
1.2.3. Blok Zinciri ve Muhasebe Denetimi 38
1.2.3.1. Bağımsız Denetim 39
1.2.3.2. İç Denetim 44
1.2.3.3. Kamu Denetçiliği 49

İKİNCİ BÖLÜM
KRİPTO PARALAR VE NFT

2.1. KRİPTO PARALAR 53
2.1.1. Kripto Para Kavramı 53
2.1.2. Kripto Para Örnekleri: Bitcoin ve Etherium 56
2.1.3. Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi 60

2.2. NFT 64
2.2.1. NFT Kavramı 64
2.2.2. NFT'lerin Muhasebeleştirilmesi ve Denetimi 67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
METAVERSE

3.1. METAVERSE 70
3.1.1. Metaverse Kavramı 70
3.1.2. Metaverse Türleri 77
3.1.3. Metaverse'de Eğitim 79
3.1.3.1. Metaverse'de Eğitimin Avantajları 83
3.1.3.1.1. Motivasyon 83
3.1.3.1.2. Odaklanma 83
3.1.3.1.3. Gerçekçilik 83
3.1.3.1.4. Etkileşim 84
3.1.3.1.5. Fırsat Eşitliği 84
3.1.3.1.6. Dijital Oyun Tabanlı Öğrenme (DGBL) 85
3.1.3.1.7. Zaman ve Mekânın Sınırlılıklarının Aşılması 88
3.1.3.1.8. Kalıcılık 88
3.1.3.1.9. Kârlılık 88
3.1.3.2. Metaverse'de Eğitimin Dezavantajları 89
3.1.3.2.1. Erişim Yetersizliği 89
3.1.3.2.2. Gerçeklik Kaybı 89
3.1.3.2.3. Etik 91
3.1.4. Metaverse'de Muhasebe ve Denetim 91
3.2. METAVERSE'DE MUHASEBE ARAŞTIRMASI 96
3.2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 96
3.2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 97
3.2.3. Araştırmanın Yöntemi ve Kısıtları 98
3.2.4. Araştırmanın Bulguları 99

SONUÇ 139

KAYNAKÇA 149

EKLER 161

KAYNAKÇA

Akkuş, H. T., Gürsoy, S., Doğan, M. ve Demir, A. B. (2022). Metaverse and metaverse cryptocurrencies (meta coins): Bubbles or future? *Journal of Economics Finance and Accounting*, *9(1),* 22-29.

Akkuş, H. T. ve Çelik, İ. (2020). Modeling, forecasting the cryptocurrency market volatility and value at risk dynamics of bitcoin. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, *22*(2), 296-312.

Akour, I. A., Al-Maroof, R. S., Alfaisal, R. ve Salloum, S. A. (2022). A conceptual framework for determining metaverse adoption in higher institutions of gulf area: An empirical study using hybrid SEM-ANN approach. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 3,* 1-14.

Akpınar, A. (2022). The role of technology in the divergence process from real object in the artwork and the digital art object. *Art Vision, 28(48),* 101-109.

Al-Gnbri, M. K. (2022). Accounting and auditing in the metaverse world from a virtual reality perspective: a future research. *Journal of Metaverse*, *2(1),* 29-41.

Allen, R. M. ve McLaren, P. (2022). Protecting the university as a physical place in the age of postdigitization. *Postdigital Science and Education*, *4(2),* 373-393.

Allied Market Research Report (2021). https://www.alliedmarketresearch.com/blockchain-distributed-ledger-market. Erişim Tarihi: 10.06.2022.

Alıcı, M. ve Yanık, S. (2022). Kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, *24 (MODAVICA Özel Sayısı),* 256-297.

Alirıza, A. Ğ. ve Gülhan, Ü. (2022). TMS/TFRS kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, *8(1),* 35-47.

Alpago, H. (2018). Bitcoin'den Selfcoin'e kripto para. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 3(2),* 411-428.

Amemado, D. (2020). COVID-19: An unexpected and unusual driver to online education. *International Higher Education, 102,* 12-14.

Anascavage, R. ve Davis, N. (2018). Blockchain technology: A literature review. Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=3173406 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3173406. Erişim Tarihi: 10.06.2022.

Ante, L. (2022). The non-fungible token (NFT) market and its relationship with Bitcoin and Ethereum. *FinTech, 1(3),* 216-224.

Aslan, Ü. (2020). Kripto para muhasebesi üzerine yapılan tartışmalar ve finansal raporlama üzerindeki etkileri. *TİDE Academia Research*, *2(2),* 257-286.

Aslan, M., Mikail, E. ve Öztürk, E. K. (2020). Türkiye'de yükseköğretimde muhasebe-finans eğitiminin öğretim elemanı yönünden incelenmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, *20(60),* 117-132.

Arifudin, D., Sulistiyaningsih, E. ve Kautsar, I. A. (2020). Optimization of the digital game based learning ınstructional design (DGBL-ID) method as learning support media. *Jurnal Mantik*, *4(3),* 2147-2154.

Aydemir, O. ve Erkan, M. (2011). Merdiven kayıt yöntemi ve günümüz muhasebe sistemi. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *1,* 110-128.

Aydın, İ. H. (2022). *Beyin Sizsiniz 5.0 Metaverse Holistik Çağ.* İstanbul: Girdap Kitap.

Aydoğan, D., Yengin, D. ve Bayrak T. (2022). Sanatın hibrit gerçeklik alanı: 'metaverse'. *Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, *28,* 53-66.

Ayiter, E. (2008). Integrative art education in a metaverse: ground. *Technoetic Arts, 6(1),* 41-53.

Bağdat, A. (2021). *İşletmecilikte Dijital Dönüşüm* içinde (Ed. Erdoğan Tarakçı, İ. ve Göktaş, B.). Dijital Para ve Muhasebe. İstanbul: Efe Akademi Yayınevi.

Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Seçkin yayınları.

Beck, R. (2018). Beyond bitcoin: The rise of blockchain world. *Computer*, *51(2),* 54-58.

Bhimani, A. (2021). *Accounting disrupted: How digitalization is changing finance*. New Jersey & Canada: John Wiley & Sons.

Bonsón, E., & Bednárová, M. (2019). Blockchain and its implications for accounting and auditing. *Meditari Accountancy Research*, *27 (5),* 725-740.

Brender, N., Gauthier, M., Morin, J.-H. ve Salihi, A. (2018). *The potential ımpact of blockchain technology on audit practice.* Geneva: University of Applied Sciences and Arts Western Switzerland.

Bullen, M. ve Morgan, T. (2015). Digital learners in higher education: Implications for teaching, learning & technology. *Teaching and learning in digital worlds: Strategies and issues in higher education*, 11-19.

Busulwa, R. ve Evans, N. (2021). *Digital Transformation in Accounting*. London & Newyork: Routledge.

Buterin, V. (2014). Ethereum White paper: a next generation smart contract and decentralized application platform. https://blockchainlab.com/pdf/Ethereum_white_paper-a_next_generation_smart_contract_and_decentralized_application_platform-vitalik-buterin.pdf, Erişim Tarihi: 19.06.2022.

Canbay, P. ve Demircioğlu, Z. (2021). Endüstri 5.0'a doğru: zeki otonom sistemlerde etik ve ahlaki sorumluluklar. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, *12*(45), 106-123.

Carruthers, B. G. ve Espeland, W. N. (1991). Accounting for rationality: Double-entry bookkeeping and the rhetoric of economic rationality. *American journal of sociology*, *97*(1), 31-69.

Chakraborty, P., Mittal, P., Gupta, M. S., Yadav, S. ve Arora, A. (2021). Opinion of students on online education during the COVID□19 pandemic. *Human Behavior and Emerging Technologies, 3(3),* 357-365.

Chiacchio, F., D'Urso, D., Oliveri, L. M., Spitaleri, A., Spampinato, C. ve Giordano, D. (2022). A non-fungible token solution for the track and trace of pharmaceutical supply chain. *Applied Sciences*, *12*(8), 1-23.

Çankaya, F., Karakaya, A. ve Keleş, N. (2019). Muhasebe bilgi kalitesinin boyutlarının incelenmesi: bir uygulama. *Global Journal of Economics and Business Studies*, *8(16),* 161-182.

Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Araştırma Raporu. https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/1130. Erişim Tarihi: 19.06.2022.

Çokmutlu, M.E. ve Kılıç, M. (2022). Kripto varlıklar olarak tokenların muhasebeleştirmesi. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, *7 (1),* 19-36.

Dai, J. ve Vasarhelyi, M. A. (2017). Toward blockchain-based accounting and assurance. *Journal of Information Systems*, *31*(3), 5-21.

Das, D., Bose, P., Ruaro, N., Kruegel, C. ve Vigna, G. (2022). Understanding security Issues in the NFT Ecosystem. *Computer and Communications Security Conference CCS'22,* November 7-11, Los Angeles, USA. *arXiv preprint arXiv:2111.08893*.

Deloitte (2017). Blockchain Technology and Its Potential Impact on the Audit and Assurance Profession.https://us.aicpa.org/content/dam/aicpa/interestareas/frc/assuranceadvisoryservices/downloadabledocuments/blockchain-technology-and-its-potential-impact-on-the-audit-and-assurance-profession.pdf, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

Denzin, N. K. ve Lincoln, Y.S. (2008). *Collecting and Interpreting Qualitative Materials,* 3. Edition. California: Sage Publications.

Demirhan, H. (2019). Vergi denetiminde yeni bir yaklaşim olarak blok zinciri teknolojisi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(18*), 857-876.

Deubel, P. (2006). Game on!. *The Journal*, *33*(6).

Dinç, E. ve Yıldırım, F. (2022). *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler içinde (Ed.Mehmet Yücenurşen).* Tms/Tfrs Açısından Tokenlerin Muhasebeleştirilmesi. 71-89.

Dionisio, J. D. N., III, W. G. B. ve Gilbert, R. (2013). 3D virtual worlds and the metaverse: Current status and future possibilities. *ACM Computing Surveys (CSUR)*, *45(3),* 1-38.

Doğan, M. ve Ertugay, E. (2019). Blokzinciri ve muhasebe alanındaki uygulamaları. *Third Sector Social Economic Review, 54(4),* 1654-1670.

Dorval, M. ve Pepin, M. (1986). Effect of playing a video game on a measure of spatial visualization. *Perceptual and motor skills*, *62(1),* 159-162.

Dörnyei, Z. ve Ushioda, E. (2013). *Teaching and researching: Motivation*. NewYork: Routledge.

Duggal, A. S., Malik, P. K., Gehlot, A., Singh, R., Gaba, G. S., Masud, M. ve Al Amri, J. F. (2021). A sequential roadmap to Industry 6.0: Exploring future manufacturing trends. *IET Communications*, *16,* 521–531.

Egbertsen, W., Hardeman, G., van den Hoven, M., van der Kolk, G. ve van Rijsewijk, A. (2016). Replacing paper contracts with Ethereum smart contracts. *Semantic Scholar*, 1-*35*.

Erhel, S. ve Jamet, E. (2013). Digital game-based learning: Impact of instructions and feedback on motivation and learning effectiveness. *Computers & education*, *67*, 156-167.

Erten, P. (2019). Z kuşağının dijital teknolojiye yönelik tutumları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *10(1),* 190-202.

European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Breque, M., De Nul, L., Petridis, A. (2021). Industry 5.0 : towards a sustainable, human-centric and resilient European industry, Publications Office. https://data.europa.eu/doi/10.2777/308407. Erişim Tarihi: 20.03.2022.

Grigg, I. (2005). Triple entry accounting. *Systemics Inc*, 1-10.

Hermann, M., Pentek, T. ve Otto, B. (2015). Design principles for Industrie 4.0 scenarios: a literature review. Working Paper No. 01/2015. Dortmund: Technische Universität Dortmund.

Huang, W. H., Huang, W. Y. ve Tschopp, J. (2010). Sustaining iterative game playing processes in DGBL: The relationship between motivational processing and outcome processing. *Computers & Education*, *55(2),* 789-797.

Golafshani, N. (2003). Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research. *The Qualitative Report, 8(4),* 597-606.

Green, C. S. ve Bavelier, D. (2003). Action video game modifies visual selective attention. *Nature*, *423(6939),* 534-537.

Green, C. S. ve Bavelier, D. (2007). Action-video-game experience alters the spatial resolution of vision. *Psychological science*, *18(1),* 88-94.

Guo, Y. ve Liang, C. (2016). Blockchain application and outlook in the banking industry. *Financial innovation*, *2(1),* 1-12.

Gürer, M. D., Tekinarslan, E. ve Yavuzalp, N. (2016). Çevrimiçi ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 7(1),* 47-78.

Gürsoy, S., Akkus, H. T. ve Dogan, M. (2022). The causal relatıonshıp between bıtcoın energy consumptıon and cryptocurrency uncertaınty. *Journal of Business Economics and Finance*, *11(1),* 58-67.

Hennessey, B., Moran, S., Altringer, B. ve Amabile, T. M. (2015). Extrinsic and intrinsic motivation. *Wiley encyclopedia of management*, 1-4.

https://www.sri.com/about-us/, Erişim Tarihi: 20.03.2022.

https://www.metaverseroadmap.org/roadmap.html, Erişim Tarihi: 20.03.2022.

https://corp.roblox.com/news/page/3/, Erişim Tarihi: 19.03.2022.

https://www.forbes.com/sites/paultassi/2020/04/23/fortnites-travis-scott-concert-was-a-stunning-spectacle-and-a-glimpse-at-the-metaverse/?sh=54b8c2312e1f, Erişim Tarihi: 19.03.2022.

https://www.haberler.com/haberler/metaverse-arsa-alma-2022-metaverse-turkiye-den-14657253-haberi/, Erişim Tarihi: 21.03.2022.

https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10117, Erişim Tarihi: 21.03.2022.

https://www.webtekno.com/turkiye-en-cok-metaverse-arsasi-satin-alan-ulke-h119684.html, Erişim Tarihi: 19.03.2022.

https://tr.sputniknews.com/20220203/turkiyenin-ilk-metaverse-ajansi-ofisini-metaversee-tasidi-1053435935.html, Erişim Tarihi: 19.03.2022.

https://britishinstitute.com.tr/online/metaverse-kampus/, Erişim Tarihi: 19.03.2022.

https://www.chip.com.tr/haber/hangi-ulke-metaverse-ne-kadar-ilgi-duyuyor-turkiye-durum-ne_98822.html, Erişim Tarihi: 19.03.2022.

https://hacumre.diyanet.gov.tr/Detay/458/metaverse-ile-sanal-hac-olmaz, Erişim Tarihi: 21.03.2022.

https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7187/Carsamba-Semineri-Dijital-Dunyada-Metaverse, Erişim Tarihi: 21.03.2022.

https://www.milliyet.com.tr/siyaset/cumhurbaskani-erdogan-metaverse-calistayina-katilacak-6722688, Erişim Tarihi: 21.03.2022.

https://www.nvidia.com/tr-tr/about-nvidia/, Erişim tarihi: 29.05.2022.

https://about.coursera.org/, Erişim tarihi: 29.05.2022.

https://www.aa.com.tr/tr/egitim/turk-arastirmacilar-tipta-metaverse-ve-insan-modelleri-ile-egitim-donemi-baslatti/2572247, Erişim Tarihi: 29.05.2022.

https://mf.gazi.edu.tr/view/GetMainNewsPage/288253/gazi-universitesi-muhendislik-fakultesi-bunyesinde-turkiye-nin-ilk-metaverse-arastirma-laboratuvari-kuruldu, Erişim Tarihi: 29.05.2022.

https://www.netkent.edu.tr/kurumsal/hakkimizda, Erişim Tarihi: 29.05.2022.

https://www.bbc.com/news/technology-59180273, Erişim Tarihi: 29.05.2022.

https://trends.google.com/trends/explore?date=all&geo=TR&q=Metaverse, Erişim Tarihi: 08.06.2022.

https://trends.google.com/trends/explore?date=all&geo=TR&q=Metaverse, Erişim Tarihi: 08.06.2022.

https://coinmarketcap.com/tr/, Erişim Tarihi: 08.09.2022.

https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2018/12/blokzinciri-sahaya-cikiyor.html, Erişim Tarihi: 01.07.2022.

https://home.kpmg/tr/tr/home/medya/press-releases/2021/06/blokzinciri-ticaretin-finansmaninda-cag-atlatiyor.html, Erişim Tarihi: 01.07.2022.

https://www.maersk.com/news/articles/2021/07/27/how-blockchain-technology-is-beefing-up, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

https://www.cnnturk.com/ekonomi/kripto-para/bitcoin-islemleri-159-ulkeden-fazla-enerji-tuketiyor#:~:text=Bitcoin'in%20tahmini%20y%C4%B1ll%C4%B1k%20elektrik,harcad%C4%B1%C4%9F%C4%B1na%20en%20yak%C4%B1n%20%C3%BClke%3A%20S%C4%B1rbistan, Erişim Tarihi: 07.09.2022.

https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/bitcoins-energy-usage-explained/#:~:text=It's%20estimated%20that%20Bitcoin%20consumes,annual%20electricity%20consumption%20of%20Norway, Erişim Tarihi: 07.09.2022.

https://www.spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2018&no=42, Erişim Tarihi: 08.09.2022.

https://tr.investing.com/crypto/bitcoin değeri, Erişim Tarihi: 09.09.2022.

https://tr.investing.com/crypto/currencies, Erişim Tarihi: 10.09.2022.

https://www.halic.edu.tr/tr/haberler/halic-universitesinden-turkiyede-bir-ilk-metaverse-bursu-ve-metaverse-ar-ge-merkezi, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://bau.edu.tr/haber/17322-metaverse-sertifika-programi-basvurulari-basladi, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://www.maltepe.edu.tr/tr/metaverse--y eni-yasam-tarzi, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://www.atilim.edu.tr/tr/ogretme-ve-ogrenme-merkezi/page/5176/uzaktan-egitim-semineri-2021, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://w3.sdu.edu.tr/duyuru/10844/metaverse-turkiye-girisimcilik-maratonu-sdu-ev-sahipliginde-basliyor, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://www.theguardian.com/world/2010/mar/05/korean-girl-starved-online-game, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://www.dailymail.co.uk/news/article-1394903/Rebecca-Colleen-Christie-jailed-25-years-allowing-daughter-Brandi-Wulf-STARVE-death-played-World-Warcraft.html, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://www.africaparent.com/woman-starved-child-to-death, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

https://www.haberturk.com/albert-einstein-bilseydim-bilim-adami-degil-cilingir-olurdum-3195611, Erişim Tarihi: 19.09.2022.

Ijiri, Y. (1986). A framework for triple-entry bookkeeping. *Accounting Review*, *61(4),* 745-759.

Insights, D. (2019). Deloitte's 2019 Global Blockchain Survey. Blockchain Gets Down to Business. Deloitte.

Kabak T. ve Kırbaş İ. (2021). Metaverse ortamında NFT teknolojilerinin kullanımı ve yakın gelecekteki uygulamaları. *3rd International Young Researchers Student Congress Proceeding Book*, 09-11 December 2021, Burdur.

Kagermann, H., W. Wahlster ve J. Helbig, eds., (2013) Recommendations for implementing the strategic initiative Industrie 4.0: Final report of the Industrie 4.0 Working Group.

Kahraman, M. E. (2022). Blok zincir, deepfake, avatar, kripto para, NFT ve metaverse ile yaygınlaşan sanal yaşam. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 8(1),* 149-162.

Kanematsu, H., Kobayashi, T., Barry, D. M., Fukumura, Y., Dharmawansa, A. ve Ogawa, N. (2014). Virtual STEM class for nuclear safety education in metaverse. *Procedia Computer Science*, *35*, 1255-1261.

Karahan, Ç. ve Tüfekçi, A. (2019). Blokzincir teknolojisinin iç denetim faaliyetlerine etkileri: fırsatlar ve tehditler. *Denetişim*, *19,* 55-72.

Kelly, M. (2019). Boards look to harness blockchain disruption. tone at the top. *The ınstitute of ınternal auditors.* https://iia-p.org/wp-content/uploads/2019/10/Tone-at-the-Top-February-2019.pdf, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

Kızıl, C. ve Kocur, D. K. (2017). Antik çağlarda muhasebe ve dinlerin muhasebeye bakış açısı. *Kesit Akademi Dergisi (The Journal of Kesit Academy), 10,* 327-339.

Kızıl, C. (2022). Kripto paraların muhasebeleştirilmesi hususunda uygulamalar, alternatif yaklaşımlar ve öneriler. *Akademik Hassasiyetler*, *9(18),* 103-129.

Kiili, K. (2005). Digital game-based learning: Towards an experiential gaming model. *The Internet and higher education, 8(1),* 13-24.

Kim, S., Crowley, M., Park, A. ve Karnick, M. (2022). The metaverse: Accounting considerations related to nonfungible tokens. *Accounting Spotlight*, Deloitte.

Koç, F. (2022). Kripto paranın TMS/TFRS ile uyumlu olarak muhasebeleştirilmesine ilişkin yaklaşımlar. *World of Accounting Science*, *24(2),* 287-307.

Kostyuchenko, V., Kalenychenko, A. ve Tsopa, K. (2022). Prerequisites for Non-Fungible Token accounting. *Scientific Collection, 23 (117),* 35-42.

Kuş, O. (2021). Metaverse: 'dijital büyük patlamada' fırsatlar ve endişelere yönelik algılar. *Intermedia International E-Journal, 8(15),* 245-266.

Kye, B., Han, N., Kim, E., Park, Y. ve Jo, S. (2021). Educational applications of metaverse: possibilities and limitations. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*, *18*, 1-13.

Lv, Z., Tek, A., Da Silva, F., Empereur-Mot, C., Chavent, M. ve Baaden, M. (2013). Game on, science-how video game technology may help biologists tackle visualization challenges. *PloS one, 8(3),* 1-13.

Manav, G. (2020). *Blockchain for dummies.* 3rd IBM Limited Edition.

Melnychenko, O. ve Hartinger, R. (2016). Role of blockchain technology in accounting and auditing. *European Cooperation*, *7(14),* 9-19.

Monterio, B. J. (2016). Technology trends to watch: here are some of the latest technology trends that could impact management accountants and their jobs. *Strategic Finance*, *98(2),* 86-88.

Muravskyi, V., Denchuk, P. ve Reveha, O. (2022). Accounting and audit of electronic transactions in metaverses. *Herald of Economics*, *2,,* 128-141.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. *Decentralized Business Review*, *21260,* 1-9.

Nordgren, A., Weckström, E., Martikainen, M. ve Lehner, O. (2019). Blockchain in the fields of finance and accounting: A disruptive technology or an overhyped phenomenon. *ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives*, *8*, 47-58.

Oliva, G. A., Hassan, A. E. ve Jiang, Z. M. J. (2020). An exploratory study of smart contracts in the Ethereum blockchain platform. *Empirical Software Engineering*, *25(3),* 1864-1904.

Okagaki, L. ve Frensch, P. A. (1994). Effects of video game playing on measures of spatial performance: Gender effects in late adolescence. *Journal of applied developmental psychology*, *15(1),* 33-58.

Örten, R., Kurt, G. ve Torun, S. (2011). Muhasebede çift taraflı kayıtlama ve Kitab-Us Siyakat. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 1,* 34-69.

Panicker, S., Patil, V. Ve Kulkarni, D. (2016). An overview of blockchain architecture and it's applications. *International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology*, *5(11),* 1111-1125.

Pasin, F. ve Giroux, H. (2011). The impact of a simulation game on operations management education. *Computers & Education*, *57(1),* 1240-1254.

Perini, S., Luglietti, R., Margoudi, M., Oliveira, M. ve Taisch, M. (2018). Learning and motivational effects of digital game-based learning (DGBL) for manufacturing education–The Life Cycle Assessment (LCA) game. *Computers in Industry*, *102*, 40-49.

Prensky, M. (2003). Digital game-based learning. *Computers in Entertainment (CIE)*, *1(1),* 21-21.

Preston, J. (2021). Facebook, the metaverse and the monetisation of higher education. *Impact of Social Sciences Blog*, 1-3.

Reyna, A., Martín, C., Chen, J., Soler, E. ve Díaz, M. (2018). On blockchain and its integration with IoT. Challenges and opportunities. *Future generation computer systems*, *88*, 173-190.

Ristanto, R. H., Kristiani, E. ve Lisanti, E. (2022). Flipped classroom–digital game-based learning (FC-DGBL): Enhancing genetics conceptual understanding of students in bilingual programme. *Journal of Turkish Science Education (TUSED)*, *19(1),* 332-352.

Rooney, H., Aiken, B. ve Rooney, M. (2017). Q. Is internal audit ready for blockchain?. *Technology Innovation Management Review*, *7(10),* 41-44.

Rospigliosi, P. A. (2022). Metaverse or Simulacra? Roblox, Minecraft, Meta and the turn to virtual reality for education, socialisation and work. *Interactive Learning Environments*, *30(1),* 1-3.

Sarıtaş, E. ve Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır bulunuşluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Journal of Internet Applications and Management*, *11(1),* 5-22.

Sera, L. ve Wheeler, E. (2017). Game on: The gamification of the pharmacy classroom. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, *9(1),* 155-159.

Shermin, V. (2017). Disrupting governance with blockchains and smart contracts. *Strategic Change*, *26(5),* 499-509.

Sheldon, M. D. (2019). A primer for information technology general control considerations on a private and permissioned blockchain audit. *Current Issues in Auditing*, *13(1),* 15-29.

Smith, S.S. (2018). Blockchain augmented audit–benefits and challenges for accounting professionals. *The journal of theoretical accounting research*, *14(1),* 117-137.

Sönmez, Y. ve Demir, V. (2021). Muhasebe ve finansmanda dijital gelecek. *Mali Çözüm Dergisi*, *31*, 39-53.

Subrahmanyam, K. ve Greenfield, P. M. (1994). Effect of video game practice on spatial skills in girls and boys. *Journal of applied developmental psychology*, *15(1),* 13-32.

Şağban, E. E. (2021). NFT'ler özelinde siber sigortaya bir bakış. *Bilişim Hukuku Dergisi, 3, (2*), 430-493.

Şuekinci, C. ve Çatikkaş, Ö. (2020). Blok zinciri teknolojisinin muhasebe ve vergilendirme üzerine etkileri. *Mali Çözüm Dergisi*, *30,* 51-65.

Tanrıverdi, M., Uysal, M. ve Üstündağ, M. T. (2019). Blok zinciri teknolojisi nedir? ne değildir?: Alanyazın incelemesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, *12(3),* 203-217.

Tanyıldızı,H. (2020). *Endüstri 4.0'ın muhasebe, denetim ve finans dünyasına yansımaları* içinde (Ed: Serçemeli, M.). Blokzincir (blockchain) teknolojileri ve muhasebenin geleceği. Ankara: Gazi Kitabevi.

Telli, S. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, *3(1),* 25-34.

T.C. Merkez Bankası (2021). Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik. 31456 Sayılı Resmi Gazete, 16/04/2021.

Tisza, G., Zhu, S. ve Markopoulos, P. (2021). Fun to enhance learning, motivation, self-efficacy, and ıntention to play in DGBL. In *International Conference on Entertainment Computing* (28-45). Cham: Springer.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel biraraştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, *24(24),* 543-559.

Tysiac, K. (2018). How blockchain might affect audit and assurance. https://www.journalofaccountancy.com/news/2018/mar/how-blockchain-might-affect-audit-assurance-201818554.html, Erişim Tarihi: 28.07.2022.

Ulieru, M. (2016). Blockchain 2.0 and beyond: Adhocracies. In *Banking beyond banks and money* (297-303). Cham: Springer.

Uzun, K. ve Aydın, C. H. (2012). Kullanıcı profilinin ve bireylerarası ilişkilerin gerçek yaşamla karşılaştırılması: Second life örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *7(2),* 263-290.

Ünsal, Ö. Ü. A. (2021). COVID 19 pandemi döneminde çevrimiçi muhasebe eğitiminin ZOGA analizi. *Journal of Social Research and Behavioral Sciences*, *7(13),* 451-470.

Wang, Q., Li, R., Wang, Q. ve Chen, S. (2021). Non-fungible token (NFT): Overview, evaluation, opportunities and challenges. *arXiv preprint arXiv:2105.07447*.

Weber R. P. (1989). *Basic Content Analysis.* London: Sage.

Wilms, I. L., Petersen, A. ve Vangkilde, S. (2013). Intensive video gaming improves encoding speed to visual short-term memory in young male adults. *Acta psychologica*, *142(1),* 108-118.

Winters, T. (2022). *Metaverse sanal dünyanın devrimine hazır olun!* Çev. Çamoğlu, M.Z., İstanbul: Kodlab Yay.

Van Eck, R. (2006). Digital game-based learning: It's not just the digital natives who are restless. *EDUCAUSE review*, *41*(2), 1-16.

Von Haller Gronbaek, M. (2016). Blockchain 2.0, smart contracts and challenges. *Comput. Law, SCL Mag*, 1-5.

Xu, X., Lu, Y., Vogel-Heuser, B. ve Wang, L. (2021). Industry 4.0 and Industry 5.0—Inception, conception and perception. *Journal of Manufacturing Systems*, *61*, 530-535.

Xue, E., Li, J. ve Xu, L. (2022). Online education action for defeating COVID-19 in China: An analysis of the system, mechanism and mode. *Educational Philosophy and Theory*, *54(6),* 799-811.

Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(3),* 1-9.

Yazarkan, H. ve Kaygın, C. Y. (2016). Mali nitelikli uyuşmazlık davalarında bilirkişilik uygulamasına karşı adli muhasebecilik: Ordu adliyesi örneği. *Business and Economics Research Journal*, *7(1),* 161-180.

Yazarkan, H. (2021). Serbest muhasebeci mali müşavirlerin küçük ve mikro işletmeler için finansal raporlama standardı (KÜMİ FRS) taslağı hakkındaki farkındalıkları üzerine bir araştırma. *Muhasebe Konularında Bilimsel Yaklaşım ve Araştırmalar, (Ed. Şahin Karabulut).* Ankara: Gazi Kitabevi.

Yermack, D. (2017). Corporate governance and blockchains. *Review of finance, 21(1),* 7-31.

Yıldırım, K. (2020). İstisnai bir uzaktan eğitim-öğretim deneyiminin öğrettikleri. *Alanyazın, 1(1),* 7-16.

Yılmaz, Z. (2018). Denetim Kalitesi ve Şeffaflık. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *7(4),* 3059-3087.

Yılmaz Soğuksu, Z. (2020). Muhasebe denetiminde dijital dönüşüm: Denetim yazılımları. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, *13(2),* 281-308.

Yüksel, E. A. (2021). Sınıf öğretmenlerinin Covid-19 salgını sürecinde çevrim içi ders-uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 9(57),* 291-303.

Zhao, J. L., Fan, S. ve Yan, J. (2016). Overview of business innovations and research opportunities in blockchain and introduction to the special issue. *Financial innovation*, *2(1),* 1-7.

Zheng, Z., Xie, S., Dai, H., Chen, X. ve Wang, H. (2017). An overview of blockchain technology: Architecture, consensus, and future trends. In *2017 IEEE international congress on big data (BigData congress)*, 557-564.

DEVLET DENETLEME KURULUNUN İDARİ TEŞKİLAT ÜZERİNDEKİ ETKİNLİĞİ

Dr. Azer Ebru MUTLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-24-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

BABAM
ÖĞRETMEN
ALİ EFENDİ MUTLU'YA
MİNNETLE,
SAYGI, SEVGİ, SONSUZLUĞA…
(1952, ∞)

TEŞEKKÜR

Her şey ve herkes zamanla 'duru'lacak.

"Devlet Denetleme Kurulunun İdari Teşkilat Üzerindeki Etkinliği" başlıklı bu kitabın yazım aşamasında benden kıymetli bilgi ve emeklerini esirgemeyen doktora tez danışmanım, hocam, sayın Prof. Dr. Fazıl Hüsnü ERDEM'e, tez izleme komitesinde bulunan ve her an yanımda olan hocam, sayın Prof. Dr. Gürsel KAPLAN'a, hocam, sayın Doç. Dr. Neşe BARAN ÇELİK'e, tez savunma jürisinde bulunan ve bu esere son şeklini vermemde büyük katkıları olan hocam, sayın Doç. Dr. Vahap COŞKUN'a ve hocam, sayın Dr. Öğretim Üyesi Sadullah ÖZEL'e teşekkürü bir borç bilirim.

Bu kitabın, hazırlık, yazım ve basım aşamalarında öncelikle kendime, benden kıymetli desteklerini esirgemeyen başta annem sayın Hatice Mutlu, karındaşlarım ablam Doçent Doktor Psikiyatrist Elif Aktan Mutlu ve abim Yüksek Mühendis Haktan Mesut Mutlu'ya sonsuz teşekkür ederim. Gönül sazımın bam telleri kedilerimiz Şeker'e ve Kara'ya varlıklarına bin kere şükrederek teşekkür ederim. Desteklerini benden esirgemeyen dostlarıma, arkadaşlarıma, emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Bu kitabın size ulaşmasında basımını üstlenerek emek veren Ekin Yayınevi çalışanlarına, desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Azer Ebru MUTLU
2022, Hekimhan

ÖN SÖZ

"6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile Türkiye Cumhuriyeti'nin hükümet sisteminde değişikliğe gidilmiştir. Parlamenter hükümet sisteminden, Türkiye'ye özgü başkanlık hükümet sistemine geçilmiştir. Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerini belirten Anayasa'nın 104. maddesine göre, Cumhurbaşkanı devletin başıdır ve yürütme yetkisi tek başına Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı artık tarafsız değildir; herhangi bir siyasi partiye üye olabilir. Cumhurbaşkanının yürütme organının başı olması sebebiyle Cumhurbaşkanıyla ilgili veya ilişkili kuruluşlardan olan Devlet Denetleme Kurulunun da yapısında önemli değişikliklere gidilmiştir. İdarenin yargı dışı yollardan denetiminde rol alan Kurul, Anayasa'nın 108. maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Kurula, 6771 sayılı Kanun değişikliği öncesindeki konumundan farklı olarak, Anayasa'nın 108. maddesinde sayılan ilgili mercilerde idari soruşturma yapma yetkisi verilmiştir. Ayrıca Kurulun, 6771 sayılı Kanun öncesi görev alanı dışındaki Silahlı Kuvvetler, görev alanına dâhil edilmiştir. Kurulun işleyişi, üyelerinin görev süresi ve özlük işleri, değişiklikten önce olduğu gibi kanunla değil, "5 sayılı Devlet Denetleme Kurulu Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile düzenlenmiştir. Bir üst denetleme kurulu olan Devlet Denetleme Kurulu, Cumhurbaşkanına doğrudan bağlıdır ve ondan aldığı talimatla harekete geçer. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ya da Kamu Denetçiliği Kurumu gibi idarenin bağımsız kuruluşlarca denetlenmesinden farklı olarak Devlet Denetleme Kurulu bağımsız değildir. Her ne kadar yeni düzenlemelerle Kurulun icrai karar alabileceği haller olsa da, kararları ancak Cumhurbaşkanının onayıyla icrailik kazanır. Cumhurbaşkanlığı teşkilatı içinde özel bir yere sahip olan Kurul, kuruluş ve işleyişinin Anayasa'da özellikle belirtildiği üzere Cumhurbaşkanı kararnamesiyle düzenlenebilmesi bakımından da özgün bir yapıdır. Kurul, Türkiye Büyük Millet Meclisinin düzenleme alanının dışında, yürütmenin tek elde toplandığı yeni hükümet sisteminde, Cumhurbaşkanın rolü ve konumunun göstergelerinden en önemlilerindendir. Kurulun görev alanı, Anayasal hükümleri zorlayacak şekilde genişletilmiştir. Kurul vasıtasıyla, partili Cumhurbaşkanına, kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, sivil alanı da denetleyebilmektedir. Yeni hükümet sisteminin siyasi ve idari özelliklerini gösteren tek boyut olmasa da, kitabımızda Kurulun üzerinden yeni sistemin idari ve siyasi bir tahlili yapılarak, Türk kamu hukuku alanına katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu kitap, Prof. Dr. Fazıl Hüsnü ERDEM danışmalığında, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yazılmış olan "Devlet Denetleme

Kurulunun İdari Teşkilat Üzerindeki Etkinliği" başlıklı doktora tez çalışmasının güncellenmiş halidir.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
YÜRÜTME ERKİ VE DÖNÜŞÜMÜ, TÜRKİYE'YE ÖZGÜ BAŞKANLIK HÜKÜMET SİSTEMİ VE DEVLET DENETLEME KURULU

1.1. YÜRÜTME ERKİ VE DÖNÜŞÜMÜ 6
1.1.1. Kuvvetler Ayrılığı Teorisi 7
1.1.2. Hükümet Sistemleri 10
1.1.2.1. Kuvvetler Birliği Hükümet Sistemleri 11
1.1.2.1.1. Kuvvetlerin Yürütme Erkinde Birleşmesi 11
1.1.2.1.2. Kuvvetlerin Yasama Erkinde Birleşmesi 13
1.1.2.2. Kuvvetler Ayrılığı Hükümet Sistemleri 13
1.1.2.2.1. Yumuşak Kuvvetler Ayrılığı – Parlamenter Hükümet Sistemi 14
1.1.2.2.1.1. Tarihsel Gelişimi 15
1.1.2.2.1.2. Parlamenter Hükümet Sisteminin Asli Özellikleri 16
1.1.2.2.1.2.1. Çift Başlı – İki Başlı Yürütme Organı 16
1.1.2.2.1.2.2. Devlet Başkanının Sorumsuzluğu 16
1.1.2.2.1.2.3. Bakanların Sorumluluğu 17
1.1.2.2.1.2.4. Yürütmenin Yasamayı Fesih Yetkisi 18
1.1.2.2.1.3. Parlamenter Hükümet Sisteminin Tali Özellikleri 18
1.1.2.2.2. Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi 18
1.1.2.2.3. Sert Kuvvetler Ayrılığı – Başkanlık Hükümet Sistemi 19
1.1.2.2.3.1. Başkanlık Hükümet Sisteminin Asli Özellikleri 20
1.1.2.2.3.2. Başkanlık Hükümet Sisteminin Tali Özellikleri 21
1.1.2.2.3.3. Başkanlık Hükümet Sisteminde Erklerin Etkileşim Araçları 21
1.1.3. Kuvvetler Ayrılığı, Demokrasi ve Denetim 23
1.2. TÜRKİYE'DE YÜRÜTME ERKİNİN DÖNÜŞÜMÜ 28
1.2.1. Türkiye'de Askeri Vesayetin Yürütme Erkinin Dönüşümüne Etkisi 30
1.2.2. 1982 Anayasası ve Türkiye'ye Özgü Başkanlık Hükümet Sistemine Geçiş 32
1.2.3. 2017 Anayasa Değişikliği ve Türkiye'ye Özgü Başkanlık Hükümet Sistemi 38
1.2.3.1. Yürütmenin Düzenleme Yetkisi 41
1.2.3.2. Yürütmenin Mahfuz Alanı Tartışması 46
1.2.3.3. Devlet Denetleme Kurulu 52

İKİNCİ BÖLÜM
İDARENİN DENETİMİ VE DENETİM ŞEKİLLERİ

2.1. DENETİM KAVRAMI VE DENETİMLE İLGİLİ TEMEL İLKELER....56
2.2. DENETİMİN AMAÇLARI....58
2.3. DENETİMİN İŞLEVLERİ....60
2.4. İDARENİN YARGISAL YOLLA DENETİMİ....61
2.5. İDARENİN YARGI DIŞI YOLLARLA DENETLENMESİ....62
2.5.1. Kamuoyu Denetimi....63
2.5.2. Parlamento Denetimi – Siyasal Denetim....64
2.5.3. Kamu Denetçiliği Kurumu – Ombudsmanlık Aracılığıyla Denetleme....66
2.5.4. Sayıştay Aracılığıyla Denetleme....69
2.5.5. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Aracılığıyla Denetleme....72
2.5.6. İdarenin Yargı Dışı Yollardan Denetimi Bağlamında Bağımsız İdari Otoritelerin Denetimi....74
2.5.7. İdarenin Yargı Dışı Yollardan İç Denetim Usulü Aracılığıyla Denetlenmesi 76
2.5.8. İdarenin Yargı Dışı Yollardan Dış Denetim Usulü Aracılığıyla Denetlenmesi....78
2.6. İDARENİN YARGI DIŞI YOLLARLA DENETLENMESİNDE DEVLET DENETLEME KURULUNUN YERİ....81
2.7. DEVLET DENETLEME KURULUNUN KURULUŞU, TEŞKİLATI, AMAÇLARI VE GÖREVLERİ....84
2.7.1. Kuruluşu ve Mevzuattaki Yeri....84
2.7.2. Teşkilatı....91
2.7.3. Amaçları....93
2.7.4. Görevleri....95
2.7.4.1. Devlet Denetleme Kurulu Raporları....96
2.7.4.1.1. Raporların İcrailiği....98
2.7.4.1.2. Rapor Türleri....101
2.7.4.1.2.1. Denetim Raporu....103
2.7.4.1.2.2. İnceleme ve Araştırma Raporları....104
2.7.4.1.2.3. Ön İnceleme Raporu....104
2.7.4.1.2.4. Soruşturma Raporu....105
2.7.4.1.2.4.1. Mülga Başbakanlık Teftiş Kurulu ve Devlet Denetleme Kurulu....107
2.7.4.1.2.5. Disiplin Soruşturması Raporu....109
2.7.4.1.2.6. İvedi Durum Raporu....110
2.7.4.1.3. Raporların Gizliliği....112
2.7.4.1.4. Raporlarla İlgili İşlemler ve Raporların Sonuçlandırılması....115

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'YE ÖZGÜ BAŞKANLIK HÜKÜMET SİSTEMİNDE İDARİ TEŞKİLAT YAPISI VE DEVLET DENETLEME KURULUNUN GÖREV ALANI

3.1. TÜRKİYE'YE ÖZGÜ BAŞKANLIK HÜKÜMET SİSTEMİNDE İDARİ TEŞKİLAT YAPISI 120
3.1.1. Merkezi İdare 120
3.1.1.1. Başkent Teşkilatı 121
3.1.1.1.1. Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanlığı 121
3.1.1.1.2. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı 123
3.1.1.1.3. Cumhurbaşkanı Yardımcıları 124
3.1.1.1.4. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları 125
3.1.1.1.5. Cumhurbaşkanlığı Ofisleri 125
3.1.1.1.6. Cumhurbaşkanlığına Doğrudan Bağlı Kurum ve Kuruluşlar 126
3.1.1.1.7. Bakanlar ve Bakanlıklar 127
3.1.1.1.8. Başkentteki Yardımcı Kuruluşlar 133
3.1.1.1.8.1. Danıştay 134
3.1.1.1.8.2. Sayıştay 136
3.1.1.1.8.3. Milli Güvenlik Kurulu 138
3.1.1.1.8.4. Yüksek Askeri Şura 139
3.1.1.2. Taşra Teşkilatı 140
3.1.1.2.1. İl İdaresi 141
3.1.1.2.2. İlçe İdaresi 143
3.1.2. Mahalli İdareler 143
3.1.2.1. Yer Yönünden Yerinden Yönetim Kuruluşları 145
3.1.2.1.1. İl Özel İdaresi 145
3.1.2.1.2. Belediye İdaresi 145
3.1.2.1.3. Köyler 146
3.1.2.2. Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim Kuruluşları 147
3.1.2.2.1. Kamu Kurumları 147
3.1.2.2.2. Bağımsız İdari Otoriteler / Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar 147
3.1.2.2.3. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları 148
3.2. DEVLET DENETLEME KURULUNUN GÖREV ALANI 149
3.3. DEVLET DENETLEME KURULUNUN DENETİMİNE TABİ KURUM ve KURULUŞLAR 151
3.3.1. Genel Kurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları, Milli Savunma Üniversitesi ile Her Türlü Askeri Okul, Birlik ve Birimler 151
3.3.2. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları İle Bunların Bağlı, İlgili ve İlişkili Kurum ve Kuruluşları 152
3.3.3. Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Bunların Bağlı, İlgili ve İlişkili Kurum ve Kuruluşlarının Sermayelerinin En Az Yarısından Fazlasına Katılmak Suretiyle Oluşturulan Yurt İçi ve Yurt Dışı Kuruluşlar 153
3.3.4. Kamunun Yönetimde Hâkim Durumda, Nitelikli Paya Sahip veya Birlikte Kontrol Ettiği Yurtdışı Dâhil Ortaklıklar ve Her Türl Birimleri 154

3.3.5. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları, Her Düzeydeki İşçi ve İşveren Meslek Kuruluşları, Kamuya Yararlı Dernekler, Vakıflar, Kooperatifler, Birlikler ile Bu Kurum ve Kuruluşların Her Türlü Ortaklık ve İştiraklerinde 154
3.3.6. Mevzuatta, Kurul Tarafından Denetleneceği Belirtilen Kurum, Kuruluş, Ajans, Organizasyon, Fon, Kaynak, Muhtelif Konu, İş ve İşlemler 160
3.4. PARTİLİ CUMHURBAŞKANI VE DEVLET DENETLEME KURULU 161
3.5. DEVLET DENETLEME KURULUNUN YETKİLERİ VE İDARİ TEŞKİLAT ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 165
3.6. CUMHURBAŞKANININ ASTLARINA VE YARDIMCISINA YETKİ DEVRİ VE DEVLET DENETLEME KURULUNUN DURUMU 173

SONUÇ 177

KAYNAKÇA 183

KAYNAKÇA

A. Şeref Gözübüyük ve Turgut Tan, İdare Hukuku Cilt I Genel Esaslar, Turhan Kitapevi, Ankara 2019.

A. Şeref Gözübüyük, Yönetsel Yargı, Turhan Kitapevi, Ankara 2020.

Abdullah Yılmaz ve Duru Şahyar Akdemir, "Ombudsmanlık Kurumunun Etkinliğinin Kurum Kararları Üzerinden İncelenmesi", Ombudsman Akademik, Temmuz – Aralık 2020, 7/13, (15 – 55).

Abdülsamet Güller, Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri Türkiye ve Fransa Mukayesesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Abidin Kadir İnce, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin İdari İşlemlerin Unsurları Açısından İncelenmesi", Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, 3(2), 2020, (245 – 299).

Adnan Küçük ve Bayram Doğan, "Türkiye'de 2017 Anayasa Değişikliği Kapsamında Yürütmenin Asli Düzenleme Yetkisi ve Mahfuz Düzenleme Alanı", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(1), 2019.

Ahmet Güven, Atila Karkacıer ve Türker Şimşek, "Merkezileşme Yerelleşme Tartışmaları Kapsamında Yerel Yönetimlerde Vesayet Denetimi Sorunu", Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 2017, XII/II, (189 – 208).

Ahmet İnsel, "Vesayet Rejiminin Sonu ve Sonrası", Mart/Nisan 2010, Birikim Sayı 251-252, https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-251-252-mart-nisan-2010/2429/vesayet-rejiminin-sonu-ve-sonrasi/6406, Erişim Tarihi: (30.07.2021).

Ahmet Sever, "Devletin çöken kurumları (2) – Devlet Denetleme Kurulunun bir adı vardı, o da gitmiş!" (25.11.2017), https://t24.com.tr/yazarlar/ahmet-sever/devletin-coken-kurumlari-2--ddknin-bir-adi-vardi-o-da-gitmis,18599 (Erişim Tarihi: 22.9.2021)

Ahmet Taşır, "Hukuk Devleti Bağlamında Türkiye'de Yargı Denetiminden Bağışık İdari İşlemler", Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksek Okulu Dicle Adalet Dergisi, 2(3), 2018, (71 – 88).

Akif Tögel, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Devlet Denetleme Kurulunun İdari Denetimdeki Rolü", Ombudsman Akademik, 3(5), Temmuz – Aralık 2016, (91 – 110).

Ali Akyıldız, "Devlet Denetleme Kurulu" (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1990.

Ali D. Ulusoy, "Türkiye Büyük Millet Meclisini Etkisizleştirmek Doğru mu?" (11.11.2020), T24 İnternet Gazetesi, Erişim Tarihi: (11.12.2021).

Ali D. Ulusoy, "Yeni Anayasal Sistemde Yürütme'nin Düzenleme Yetkisi ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri", Prof. Dr. Metin Günday Armağanı, (1399 – 1441).

Ali D. Ulusoy, İdari Yargılama Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Ali Kaya, "Devlet Denetleme Kurulu" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992.

Ali Ulusoy, "Devlet Denetleme Kurulu Sendika ve Meslek Örgütlerini Denetleyebilir mi?", T24 Bağımsız İnternet Gazetesi, 25.08.2021, https://t24.com.tr/yazarlar/ali-d-ulusoy/devlet-denetleme-kurulu-sendika-ve-meslek-orgutlerini-denetleyebilir-mi,32230.

Alpheus T. Mason ve Donald G. Stephenson, American Constitutional Law, Longman, USA 2010.

Alptekin Aktalay, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Çerçevesinde Merkezden Yönetim ve Yerinden Yönetim Arasındaki Denetim İlişkisi, Legal Yayıncılık, İstanbul 2011.

Amos Perlmutter, "The Praetorian State and the Pratetorian Army", Comparative Politics, 1969, 1/3, (382 – 404).

Anayasa Mahkemesi Kararları, T.C. Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/

Atilla Yayla, "Anayasa Değişiklik Teklifine Kısa Bir Bakış", Liberal Düşünce Dergisi, Kış 2017, 22/85, (121 – 135).

Ayferi Göze, Siyasal Düşünceler ve Yönetimler, Beta Yayım, İstanbul 2013.

Azer Ebru Mutlu ve Fazıl Hüsnü Erdem, "Devlet Denetleme Kurulunun İdari Teşkilat Üzerinde Etkinliği Hakkında: Raporlarının İcrailiği", R&S -Research Studies Anatolia Journal, 5(1), Ocak 2022, (26-49).

Azer Ebru Mutlu, "Hukuki Statüsü ve İdari Teşkilattaki Yeriyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Cumhurbaşkanı Yardımcıları", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran. 2019, 10/ 1, (119-132).

Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, Türk İdari Yargılama Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara 2021.

Bayram Keskin ve Yaprak Yeşil, "İdare Hukukunda 'İyi İdare' İlkelerinin Kapsamı ve Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık)'nun Kararlarına Etkisi", Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Aralık 2018, 8/2, (39 – 66).

Betül Merve Yılmaz, Kanuni İdare İlkesi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Bülent Bayrak, "Demokratikleşme Yolunda Vesayet Denetimi: Devlet Denetleme Kurulu – Kamu Denetçiliği Kurumu Karşılaştırması", İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2021, 10/2, (340 – 357).

Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıcıoğlu, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Basım Yayım, İstanbul 2015.

Bülent Tanör, Osmanlı – Türk Anayasal Gelişmeleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011.

Bülent Yücel, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi Hakkında bir siyasal Niteleme: 'Yasamasızlaştırma' Sürecinin Son Halkası" Kamu Hukukçuları Platformu, 18 – 19 Ekim 2019 Toplantısı İstanbul, https://www.kamuhukukculari.org/upload/dosyalar/bylent_yycel.pdf, 21-22, Erişim Tarihi: (25.05.2022).

Büşra Akdoğan, "İdarenin Denetim Yollarından Biri Olarak Sayıştay Denetimi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı.

Calvin Massey, American Constitutional Law, Aspen Publishers, New York 2009.

Cansu Kaymal, "Başkanlık Sistemi ve İstikrar Arasındaki İlişki", Strategic Public Management Journal, 2017, 3/6, (150 – 167).

Celal Erkut, İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Danıştay Matbaası, Ankara 1990.

Celal Işıklar, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Sonrası Yasama Kısıntıları", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9(17), Ocak 2019, (71 – 103).

Cem Derin ve Burak Coşkun, "Kamu Denetçiliği Kurumunun Tavsiye Kararı Üzerine Disiplin Cezasının Geri Alınması", Ombudsman Akademik, Temmuz – Aralık 2017, 4/7, (173 – 195).

Cem Eroğul, "Cumhurbaşkanının Denetim İşlevi", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 33/01, Ocak 1978, (35 – 57). DOI:10.1501/SBFder_0000001329.

Cemil Kaya, "Türk İdare Hukukunda İcrai Olmayan İdari İşlemler", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11/1,2, 2004, (253 – 284).

Cengiz Arıkan, Türk Anayasa Hukukunda Yasama Yetkisinin Devredilmezliği İlkesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

Cengiz Çağla, Merak Edenler İçin Demokrasi, Bilge Kültür Sanat Yayın, Ekim 2015.

Cengiz Gül, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemlerinde Yürütme, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.

Ceren Demir, Özkan Çohadar ve Görkem Gök, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Yönetişim Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi", Strategic Public Management Journal, Aralık 2017, Özel Sayı 3, (138 – 153).

Cevdet Atay, Denetim ve İdarenin Yönetsel Denetimi, Anka Matbaa, İstanbul 2017.

Cevdet Atay, Türkiye'nin Yeni Yönetim Yapısı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Danışma Meclisi Tutanakları, Cilt:9, Yasama Yılı:1, 144. Birleşim, 6.9.1982, https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/DM__/d02/c009/dm__02009144.pdf

Devlet Denetleme Kurulu Raporları, http://www.abdullahgul.gen.tr/ddk-raporlari/366/22504/devlet-denetleme-kurulu-raporlari.html, (Erişim Tarihi: 22.9.2021)

Didem Erdoğan, "Yürütme Organının Güçlendirilmesi Eğiliminin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine Geçişe Etkileri", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 29(1), 2021, (219 – 261).

Dilşad Çiğdem Sever, "Cumhurbaşkanının Teşkilatlanma Konusundaki Yetkileri ya da "Parthenogenesis" Olmak", Kamu Hukukçuları Platformu, 18 – 19 Ekim 2019 Toplantısı İstanbul, https://www.kamuhukukculari.org/upload/dosyalar/DilAad_yOidem_Sever.pdf, Erişim Tarihi: (25.05.2022).

Dilşat Yılmaz, "Türk İdare Hukuku'nda İdari İşlemin "Kesin"Liği Üzerine Bir Değerlendirme: "Kime Göre?", "Ne İçin?" Kesinlik", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 21/2, 2017, (105 – 153).

Dilşat Yılmaz, İdari İşlemin İcrailik Özelliği, Astana Yayınları, Ankara 2014.

Eda Bektaş, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yasama-Yürütme İlişkisi ve Bu Sistemin Türkiye Demokrasisine Etkileri", Yasama Dergisi, 39, 2019, (199-218).

Egemen Falcıoğlu, Düzenleyici ve Denetleyici Kurum İşlemlerinin Yargısal Denetiminin Kapsamı ve Etkinliği, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Ekrem Yıldız ve Erdem Bulut, "Denetimde Beklenti Boşluğu", Sayıştay Dergisi, 105, Nisan – Haziran 2017, (41 – 68).

Emin Koç, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Taşra Teşkilatına Yansımaları", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1), 2021, (35 – 68).

Emre Akçagündüz, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Kilit Bir Aktör: Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı", Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2021, 4(2), (422-438).

Emre Aydilek ve Sefa Çetin, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Öncesi ve Sonrasında İl/Mülki İdare Yönetimi", Abdullah Yılmaz ve Tahsin Güler (Editörlüğünde), Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri Bağlamında Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Ekin Kitapevi, Bursa 2021, (137 – 167).

Ender Ethem Atay, "Müfettişlerin Hazırladıkları Disiplin Soruşturma Raporlarından Dolayı Sorumlu Tutulabilirliği Sorunu". Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 0 / 7, Haziran 2016, (167 – 182).

Ender Ethem Atay, İdare Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara 2019.

Ender Türk, 1982 Anayasası'na Göre Kanun Hükmünde Kararnameler ve Yargısal Denetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

Engin Şahin, "1982 Anayasasının Hazırlanış Sürecinde Başkanlık Sistemi Tartışmaları ve Yürütmenin Güçlendirilmesi", Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2015, 3/4, (43 – 66).

Enver Kaşlı, "Kamu Denetçiliği Kurumu Tarafından Disiplin Cezalarının Denetimi", Ombudsman Akademik, Temmuz – Aralık 2021, 8/15, (135 – 154).

Erdal Şahin, "Yasallık İlkesi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri", Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku, Beta Basım, İstanbul 2016.

Ergun Özbudun, Otoriter Rejimler, Seçimsel Demokrasiler ve Türkiye, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2016.

Ergun Özbudun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.

Ergun Özbudun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Esra Dik, "643 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Düzenlenen Bakan Yardımcılığı ve Hiyerarşik Örgütlenme İçerisindeki Konumu", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 2013, 68(4), (121 – 145).

Ethem Atay, "Hukuk Devleti Işığında İdarenin Denetimi ve Kamu Denetçiliği Kurumu", Ombudsman Akademik, Aralık 2014, 1, (1 – 30).

European Court of Human Rights, https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]} , (Erişim Tarihi: 28.09.2021).

Evren Altay, "Danıştay'ın İdari Görevleri ve Kararları", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 56, 2005, (189-238).

Evren Altay, Görevden Uzaklaştırma, Turhan Kitabevi, Ankara 2007.

F. Ebru Gündüz, "Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre İdari Vesayet", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, 20/33, (63 – 89).

Fatih Özkul, "1982 Anayasasında Cumhurbaşkanı", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Anayasa Hukuku Bilim Dalı Ankara 2011.

Fatih Özkul, 2017 Anayasa Değişikliği Sonrasında 1982 Anayasasında Cumhurbaşkanı ve Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Fatma Didem Sevgili Gencay, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Yargısal Denetimi: İlk Kararlar – İlk İzlenimler", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2020 (151), (1 – 27).

Fatma Didem Sevgili Gencay, "Kanun ve Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Karşılıklı Mahfuz Alanları Meselesi", Kamu Hukukçuları Platformu, 18 – 19 Ekim 2019 Toplantısı İstanbul, https://www.kamuhukukculari.org/upload/dosyalar/Fatma_Didem_Sevgili.pdf , Erişim Tarihi: (25.05.2022).

Fazıl Hüsnü Erdem ve Vahap Coşkun, "Askeri Yargı ve Askeri Vesayet", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, 14/20-21, (87-136).

Fazıl Hüsnü Erdem ve Yunus Heper, Türkiye Cumhuriyeti Anayasaları ve Anayasa Önerileri, Seta Yayıncılık, Ankara 2011.

Fazıl Hüsnü Erdem, 1982 Anayasasının Analizi, Orion Kitapevi, Ankara 2012.

Ferit İzci, "Yeni Anayasa Değişikliği Çerçevesinde Yürütme Organında Meydana Gelen Değişimler", Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2017, 1/4. http://www.yyusbedergisi.com/dergiayrinti/yeni-anayasa-degisikligi-cercevesinde-yurutme-organinda-meydana-gelen-degisimler_348, (Erişim Tarihi: 11.12.2021).

Feroz Ahmad, Modern Türkiye'nin Oluşumu, Sarmal Yayınevi, İstanbul 1995.

Feyzullah Ünal, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Denetim Mekanizmalarının Değişim ve Dönüşümü", Abdullah Yılmaz ve Tahsin Güler (Editörlüğünde), Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri Bağlamında Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Ekin Kitapevi, Bursa 2021, (239 - 277).

Geoffrey R. Stone, Louis Michael Seidman, CAss R. Sunstein, Mark V. Tushnet ve Pamela S. Karlan, Constitutional Law, Aspen Publishers, New York 2009.

Gerekçeli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara 2019, 666, https://www.anayasa.gov.tr/media/6382/gerekceli_anayasa.pdf, (Erişim Tarihi: 24.08.2021)

Giovanni Sartori, Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, Yetkin Yayınları, Ankara 1996, 277 – 298.

Giray Tamer, "Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile Cumhurbaşkanının Kanunları Veto Yetkisinin Karşısında Meclisin Durumu", www.anayasa.gen.tr, Erişim Tarihi: (25.05.2022).

Gülden Çınarlı, "2017 Değişiklikleri Sonrası 1982 Anayasası'na Göre Parlamentonun İdarenin Denetlenmesindeki Rolü" (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2021.

Gürsel Kaplan, İdari Yargılama Hukuku, Ekin Yayınevi, Bursa 2020.

Hacı Ömer Köse, "Başkanlık Sisteminde Denge Denetim: Parlamentonun Yürütmeyi Denetleme İşlevi ve Parlamento Adına Yürütülen Sayıştay Denetiminin Önemi", Sayıştay Dergisi, Temmuz – Eylül 2019, 114, (7 - 31).

Halil İbrahim İriş, Üst Kademe Yöneticilerinin Atanmaları, Nitelikleri ve Görevlerinin Sona Ermesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

Halit Yılmaz, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Konu Bakımından Yetki Sınırları", İstanbul Hukuk Mecmuası, 78(1), (225-263).

Haluk Alkan, "Cumhurbaşkanlığı Sisteminin Kurumsal Özellikleri ve Demokratikleşme Sürecine Olası Etkileri", Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı 2018, (e139 – e153).

Hasan Ay, Anadolu Ajansı (14.09.2021) Devlet Denetleme Kurulundan "Türk Hava Kurumu" raporu, https://www.aa.com.tr/tr/gundem/devlet-denetleme-kurulundan-thk-raporu/2364036, (Erişim Tarihi: 22.9.2021)

Haydar Albayrak, "Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurumunun Türk Kamu Yönetiminin Denetimindeki Yeri ve İşlevi", Sayıştay Dergisi, 119, Aralık 2020, (129 – 153).

Haydar Efe ve Murat Demirci, "Ombudsmanlık Kavramı ve Türkiye'de Kamu Denetçiliği Kurumundan Beklentiler", Sayıştay Dergisi, Temmuz – Eylül 2013, 90, (49 – 72).

Hulusi Alphan Dinçkol, "İcrai Olmayan İşlem Türlerinden Yol Gösterici İşlemin Hukuki Değeri", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 27/2, Aralık 2021, (1107-1130), 115.

Hüseyin Denizhan, Türk Anayasa Hukukunda Kanun Hükmünde Kararnameler, Turhan Kitabevi, Ankara 2006.

İbrahim Kaboğlu, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (10 Aralık 2016), Ankara Barosu Dergisi, 2016/4, (37 – 44).

İbrahim Ö. Kaboğlu, Anayasa Hukuku Dersleri, Legal Yayıncılık, İstanbul 2016.

İbrahim Ö. Kaboğlu, Değişiklikler Işığında 1982 Anayasası Halk Neyi Oylayacak, İmge Kitabevi, Ağustos 2010.

İsmail Hakkı Sayın, "Avrupa Birliği Sayıştay'ı", Sayıştay Cumhuriyetin 75. Yıldönümü Dizisi, Ankara 1998.

İsmail Yüksel, "6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanunu'nun Ardından Kanun Yapma Yöntemi ", Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2017, 7/2, (251–274).

İsmet Giritli, Pertev Bilgen ve Tayfun Akgüner, İdare Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2006.

Kadir Caner Doğan, "Post Modern Kamu Yönetimi Anlayışı Çerçevesinde Bir Denetim Paradigması: Ombudsman", Sayıştay Dergisi, Temmuz – Eylül 2014, 94, (73 – 96).

Kadir Caner Doğan, "Yönetimin Bir Fonksiyonu Olarak Denetim ve Kamu Yönetimindeki Yeri", Ombudsman Akademik, Temmuz - Aralık 2015, 2/3, (107 - 141).

Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, "Bakan Yardımcıları Bakanlık Hiyerarşisine Dahil midir?", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, 98, (11-24).

Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa 2021.

Kemal Gözler, "Cumhurbaşkanlığı Kabinesi: Var mı Böyle Bir Şey?", www.anayasa.gen.tr/cb-kabinesi.htm, (Yayım Tarihi: 16 Mayıs 2021).

Kemal Gözler, "Cumhurbaşkanlığı Sistemi mi, Başkanlık Sistemi mi, Yoksa Neverland Sistemi mi? 16 Nisan'da Neyi Oylayacağız?, https://www.anayasa.gen.tr/neverland.htm, Erişim Tarihi: (06.08.2021)

Kemal Gözler, "Elveda Kuvvetler Ayrılığı, Elveda Anayasa: 10 Aralık 2016 Tarihli Anayasa Değişikliği Teklifi Hakkında Bir Eleştiri", Ankara Barosu Dergisi, 2016/4, (25 – 36).

Kemal Gözler, Anayasa Hukukunun Genel Esasları, Ekin Yayınevi, Bursa 2014.

Kemal Gözler, İdare Hukuku Cilt I, Ekin Yayınevi, Bursa 2019.

Kemal Gözler, İdare Hukuku Cilt II, Ekin Yayınevi, Bursa 2019.

Kemal Gözler, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa 2015.

Kemal Gözler, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa 2018.

Kemal Gözler, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa 2021.

Kemal Gözler, Türkiye'nin Yönetim Yapısı (T.C. İdari Teşkilatı), Ekin Yayınevi, Bursa 2019.

Lee Epstein ve Thomas G. Walker, Constitutional Law For A Changing America, CO Press, Washington 2011.

Levent Korkut, "Karşılaştırmalı Hukuk Bakış Açısıyla 1982 Anayasasında Silahlı Kuvvetlerin, Yürütme ve Yargı Tarafından Denetimi", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Bahar 2016, 3/1, (5-47).

Lütfi Duran, "Düzenleme Yetkisi Özerk Sayılabilir mi?", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, 1983, 1-3, (33-42).

Lütfi Duran, "Sayıştay, Yüksek Mahkeme Değil Ama, Bir İdari Yargı Merciidir", Amme İdaresi Gergisi, 3(1), Mart 1974, (3-10).

Lütfi Duran, İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul 1982.

M. Artuk Ardıçoğlu, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi", Ankara Barosu Dergisi, 2017/3, (21 – 51).

M. Ayhan Tekinsoy, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Yürütmenin Mahfuz Düzenleme Yetkisi Açısından Değerlendirilmesi", Kamu Hukukçuları Platformu, 18 – 19 Ekim 2019 Toplantısı İstanbul, https://www.kamuhukukculari.org/upload/ dosyalar/Ayhan_Tekinsoy.pdf, Erişim Tarihi: (25.05.2022).

M. Kamil Mutluer, Erdoğan Öner ve Arife Coşkun, Sayıştay Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015.

Mehmet Akif Özer, "Türkiye'de Kamu Yönetiminin Denetiminde Yeni Arayışlar: Kamu Denetçiliği Kurumu Örneği", Sayıştay Dergisi, Temmuz – Eylül 2015, 98, (19 – 40).

Mehmet Boztepe, "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Yerel Yönetimlerin Meclis Kararları Üzerinde Vesayet Denetimi", Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Mayıs 2014,6/10, (94 – 110).

Mehmet Emin Akgül, "0Kuvvetler Ayrılığı İlkesinin Dönüşümü ve Günümüz Demokratik Rejimlerindeki Anlamı", Ankara Barosu Dergisi, 68/4, 2010, (79 – 101).

Mehmet Kahraman ve Ali Balkan, "Kamu Denetçiliği Kurumu Kararlarında Denetim Ölçütü Olarak Kullanılan İyi Yönetim İlkeleri", Ombudsman Akademik, Ocak – Haziran 2020, 6/12, (71 – 101).

Mehmet Merdan Hekimoğlu, Anayasa Hukukunda Antidemokratik Hükümet Sistemleri ve Türkiye, Detay Yayıncılık, Ankara 2010.

Mehmet Merdan Hekimoğlu, Anayasa Hukukunda Karşılaştırmalı Demokratik Hükümet Sistemleri ve Türkiye, Detay Yayıncılık, Ankara 2009.

Mehmet Nuri Güzel, "Antik Demokrasi ve Modern Demokrasi Kavramlarının Kuvvetler Ayrılığı İlkesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2018, 23/38, (205 -231).

Mehmet Zeki Duman, "Türkiye'de Ordu-Siyaset İlişkileri ve Askeri Darbelerin İdeolojik Kökenleri", İnsan&İnsan Dergisi, 6(20), Bahar 2019, (145 – 164).

Melikşah Yasin, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Türk İdari Teşkilat Hukukuna Etkileri", Anayasa Yargısı Dergisi, 36(1), 2019, (315-333).

Mert Nomer, ABD Başkanlık Sisteminde Başkanın Yetkileri, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.

Metin Günday, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara 2017.

Montesquieu, Kanunların Ruhu Üzerine I, Fehmi Baldaş (Çev.) Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 1998.

Munci Kapani, Kamu Hürriyetleri, Yetkin Yayınevi, Ankara 2013.

Murat Yanık, Başkanlık Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, Alfa Yayınları, İstanbul 1997.

Mustafa Erdoğan, Anayasal Demokrasi, Siyasal Kitabevi, Ankara 2015.

Mustafa Erdoğan, Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset, Liberte Yayınevi, Ankara 2008.

Mustafa Kutlu, Kuvvetler Ayrılığı Temelleri Gelişimi Hukuk Devletinin Kökenleri, Seçkin Yayınevi, Ankara 2001.

Mustafa Oğuzhan Bölükbaşı, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemindeki Bakan Yardımcısı ile Önceki Sistemdeki Bakan Yardımcısı ve Müsteşarın Kıyaslanması", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2021, 12(1), (287-303).

Mustafa Okşar, 2017 Değişiklikleri Çerçevesinde Yürütme Erkinin Üstünlüğü, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Mustafa Özyar, "Mevzuatımızda Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri", Ombudsman Akademik, 7(13), Temmuz- Aralık 2020, (157 – 191).

Mutlu Kağıtcıoğlu, "İdari işlemin İcrailiği", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 103, 2012, (267 – 284).

Mutlu Yıldırım, "Gelişmiş Batı Demokrasilerinde Sivil Asker İlişkilerine Dair Farklı Çözümler", İnsan & İnsan, 2019, 6/20, (351 – 379).

Mümtaz Soysal, Yüz Soruda Anayasa'nın Anlamı, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1993.

Müslüm Akıncı, İdarenin Gözetim ve Denetim Görevi, Legal Yayıncılık, İstanbul 2017.

Namık Kemal Öztürk ve Eren Tozak, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Cumhurbaşkanının Konumu ve Kamu Politika Yapım Sürecine Etkisi", Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi, 2021, 3(4), (52-77).

Nazif Karaman (27.11.2021), "Dövizdeki manipülasyon araştırılacak", Sabah Gazetesi, https://www.sabah.com.tr/ekonomi/dovizdeki-manipulasyon-arastirilacak-5762606. Erişim Tarihi: (21.05.2022).

Necip Taha Gür, "Kamuya Ait Taşınmaz Malların Etkin Kullanılma Usulü Olarak İdareler Arası Mal Devri ve Yargı Kararlarındaki Görünümü", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 9(18), Aralık 2021, (117-143).

Nematollah A. Fanid ve Ferdanur Akman, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin İdari Teşkilatlanma Üzerine Etkisi", Journal of Civilization Studies, Aralık 2021, 6/2, (31-51).

Norman Dorsen, Michel Rosenfeld, Andras Sajo ve Susanne Baer, Comparative Constutionalism, Thomson Reuters, USA 2010.

Nur Uluşahin, "Türkiye'de Mevcut Hükümet Sisteminin Niteliği ve Rejimin Başkanlık Sistemine Kaymasının Getireceği Tehdit ve Tehlikeler", Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 2011, 3/1, (29 – 38).

Nur Uluşahin, Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi, Yetkin Yayınları, Ankara 1999.

Oğuz Sancaktar, Lale Burcu Önüt, Eser Us Doğan, Mine Kasapoğlu Turhan, Serkan Seyhan İdare Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.

Oktay Uygun, Demokrasi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.

Onur Kaplan ve Eyüp Kaan Demirkıran, "İdari Teşkilatında Devlet Denetleme Kurulunun Görev Alanı ve Komisyonlar Üzerine Bir Değerlendirme", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Mart-Nisan 2019, 14/175-176, (917 - 940).

Onur Kaplan, "Kamu Denetçiliği Kurumu Tarafından Verilen Tavsiye Kararlarının Hukuki İşlevi ve Etkisi", Ombudsman Akademik, Temmuz – Aralık 2020, 7/13, (95 – 119).

Onur Onat, "İdareyi Denetleyen İki Anayasal Kuruma İlişkin Kısa Bir Değerlendirme: Devlet Denetleme Kurulu-Kamu Denetçiliği Kurumu". Ombudsman Akademik, 2, Temmuz 2015, (121-141) .

Osman Can, "Anayasa Değişikliği Teklifine Dair Değerlendirme", 10.01.2017, https://www.sosyalbilimler.org/osman-can-kaleme-aldi-anayasa-degisikligi-teklifine-dair-degerlendirme/, Erişim Tarihi: (30.07.2021)

Osman Nacak, "Cumhurbaşkanlığı Ofislerinin Yapısına İlişkin Değerlendirme", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23(3), (1023-1041).

Osman Nacak, "Parlamenter ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemlerinden Hareketle Bakan ve Bakanlıkların Karşılaştırmalı Analizi", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Mart 2020, 18(1), (138-157).

Ömer Anayurt, Anayasa Hukuku Genel Kısım, Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.

Ömer Faruk Köktaş, "Kuvvetler Ayrılığı Bağlamında Anayasalarda Yürütmenin Düzenlenmesi: Karşılaştırmalı Bir Analiz", Journal of Political Administrative and Local Studies, 3(1), Mayıs 2020, (60 – 82).

Ömer Keskinsoy ve Semih Batur Kaya, Parlamenter Hükümet Sisteminin Erdemleri, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Ömer Özkaya, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde İdarenin Bütünlüğü İlkesi, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Ömer Yürekli, "Ön İncelemeciler Cumhuriyet Savcılarının Yetkilerini Kullanabilirler mi?", Ombudsman Akademik, Temmuz – Aralık 2021, 8/15, (183 – 200).

Özen Ülgen, "Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Türleri ve Niteliği", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2018/1, (3 – 39).

Recep Narter ve Semih Batur Kaya, Hukuk İhdası Rejiminde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Yetkin yayınları, Ankara 2020.

Recep Sanal, Türkiye'de Yönetsel Denetim ve Devlet Denetleme Kurulu, Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara 2002.

Rıza Yurttaş, "Devlet Denetleme Kurulu", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Bölümü, Ankara 1987.

Selçuk Soybay, "Bağımsız İdari Otoriteler Eliyle İdarenin Denetimi", İdare Hukuku ve İlimler Dergisi, 16 Ocak 1995, (43 – 55).

Selçuk Soybay, "Devlet Denetleme Kurulu'nun Konumu ve İşlevi (I)", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, 1984, 5/1-3, (104-114).

Selçuk Soybay, "Devlet Denetleme Kurulunun Görev Alanı", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, İstanbul, 4(1-3), 1983, (105 – 109).

Selçuk Soybay, "İdarenin Yargısal Olmayan Biçimlerde Denetimi" (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü, İstanbul 1994.

Selin Esen, "2016 Anayasa Değişiklik Teklifinin Değerlendirilmesi", Ankara Barosu Dergisi, 2016/4, (45 – 73).

Selman Karakul, "Hukuki ve İdari denetim Ölçütü Olarak İyi Yönetim İlkeleri", ", Ombudsman Akademik, Temmuz - Aralık 2015, 2/3, (61 – 105).

Serap Yazıcı, Demokratikleşme Sürecinde Türkiye, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2002.

Serap Yazıcı, Yeni Bir Anayasa Hazırlığı ve Türkiye Seçicilikten Toplum Sözleşmesine, İstanbul Bilgi Yayınları, İstanbul 2016.

Serdar Gülener ve Hale Biricikoğlu, "Türkiye'de Bürokrasinin Hesap Verebilirlik Açığı ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yürütmenin Hesap Verebilirliği", Ombudsman Akademik, Aralık 2016, 5, (69-89).

Serdar Gülener, "Başkanlık Sistemlerinde Denge ve Denetleme", Türkiye'de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi, Nebi Miş ve Burhanettin Duran (Editörlüğünde), Seta Yayıncılık, 13. Baskı, İstanbul 2017, (221 – 280).

Serdar Mutta, İdarenin Denetlenmesi ve Ombudsman Sistemi, Kazancı Yayınevi, İstanbul 2005.

Sevtap Yokuş, Türkiye'de Çatışma Çözümünde Anayasal Arayışlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

Sevtap Yokuş, Türkiye'de Yürütme Erkinde Değişen Dengeler, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.

Sıddık Sami Onar, İdare Hukuku Umumi Esasları, İstanbul Marifet Basımevi, 1952.

Şeref İba, Parlamento Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara 2017.

Şule Özsoy, 1982 Anayasasının Yapım Süreci, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2010.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Araştırma ve İnceleme Raporu (28.09.2009). "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler", https://todab.org.tr/, 199. Erişim Tarihi: (21.11.2021).

T.C. Mevzuat Bilgi Sistemi, https://www.mevzuat.gov.tr.

Tahsin Güler, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Tarihsel Arka Planı", Abdullah Yılmaz ve Tahsin Güler (Ed.), Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri Bağlamında Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, (1-34), Ekin Yayınevi, Bursa 2021.

Tolga Şardan (12 Ekim 2021), Çanlar, Tarım ve Orman Bakanlığı için çalıyor: Devlet Denetleme Kurulu, bakanlık hakkında "rüşvet" iddiasıyla soruşturma başlattı!", T24 İnternet Gazetesi, https://www.t24.com.tr/yazarlar/tolga-sardan-buyutec/canlar-tarim-ve-orman-bakanligi-icin-caliyor-ddk-bakanlik-hakkinda-rusvet-iddiasiyla-sorusturma-baslatti,32785. Erişim Tarihi: (21.05.2022).

Tolga Şardan (8.3.2022), "Pakdemirli'nin hakkındaki Devlet Denetleme Kurulu raporunda neler var?", T24 İnternet Gazetesi, https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sardan-buyutec/pakdemirli-nin-hakkindaki-ddk-raporunda-neler-var,34500. Erişim Tarihi: (21.05.2022).

Turan Yıldırım, "Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri". Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 23/2, Aralık 2017, (13-28).

Turan Yıldırım, "İdarenin Kanuniliği İlkesi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinin Anayasal Sınırı", Anayasa Yargısı Dergisi, 36(1), 2019, (239 – 314).

Turgut Tan, İdare Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara 2020.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, https://sozluk.gov.tr/, Erişim Tarihi: (28.11.2021).

Ufuk Selen ve Mustafa Taytak, "Türkiye'de Bütçenin Yasama Organı Tarafından Denetimi ve Sayıştay'ın Konumu", Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2017, 19/1, (193-223).

Vahap Coşkun, "16 Nisan 2017 Tarihinde Kabul Edilen Anayasa Değişikliklerinin Değerlendirilmesi", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2017, 22/26, Yıl:2017, (3 – 30).

Volkan Aslan, Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunda ve Türkiye'de Devlet Başkanının Kararname Yetkisi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.

Yahya Berkol Gülgeç, Normlar Hiyerarşisi, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

Yasin Söyler, Yeni Başkanlık Sisteminde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Seçkin Yayınları, Ankara 2018.

Yavuz Batmaz, "Denetim Üzerinde Kamu Yönetimindeki Değişimi Anlamak", Sayıştay Dergisi, 98, Temmuz – Eylül 2015, (5 – 18).

Yıldızhan Yayla, Anayasa Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul 1986.

Yusuf Karakılıç ve Ünal Küçük, "Devlet Denetleme Kurulu ve Yerel Yönetimlere İlişkin Denetim Yetkileri: Yasal Düzenlemeler Üzerinden Bir Değerlendirme", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2021, 31/2, (977 – 988).

Zülfiye Yılmaz, "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle Uyumlu/Çatışan Yerel Yönetim Modelinin Anlamı ve Sonuçları Üzerine", Kamu Hukukçuları Platformu, 18 – 19 Ekim 2019 Toplantısı İstanbul, https://www.kamuhukukculari.org/upload/ dosyalar/Zylfiye_Ylmaz.pdf. Erişim Tarihi: (25.05.2022)

DEVLET BÜTÇESİ VE STRATEJİK YÖNETİMİ

Murat ŞAHİN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-80-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Dünya ekonomisinin son yüz elli yılını kapsayan dönemde, on dört büyük ekonomik kriz ve ülke ekonomileri üzerinde onlarca finansal şok yaşanmıştır. Yaşanan bu ekonomik olaylar, ülkelerin bütçelerini oluşturan gelirleri ve giderlerini olumsuz etkilemiştir. Böylece ülkelerin büyümeleri sekteye uğramış eğitim, sağlık, savunma, yatırım, altyapı, sanayi, ekonomi ve ulaştırma sektörleri zarar görmüştür.

Bütçelerin tarihsel açıdan ülkeler için ne kadar büyük önem taşıdığı yine tarihsel açıdan yaşanan büyük olaylarda görülmüştür. Bu olaylar sonucunda bütçe yetkilerinin daha demokratik yapıda toplanarak, gelirlerin harcanması yine demokratik yapıda mümkün olmuştur. Bunlarla beraber iyi bir bütçe planlaması gündeme gelmiş, gelirlerin ve harcamaların planlaması için belli sistematik modeller geliştirilmiştir. Bu modellere ilişkin farklı bütçe türleri de ortaya konmuştur. Her kamusal yapının kurumsal bütçe modeli büyük stratejik planlamaları kapsamıştır.

Merkezi yönetim harcamalarının hem zamanlama hem de miktar olarak ayarlanma sürecindeki stratejik planlamaya dair unsurlar, yıl boyunca gerçekleşmesi hedeflenen bütçe harcamaların sorunsuz bir şekilde finanse edilmesi ve genel mali hedeflerin karşılanmasının ana hatları bu kitap çalışmasında sunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 2

DEVLET 6
DEVLET KONSEPTİ 7
SİYASİ OTORİTE 10
ORTAK AMAÇ 10

BÜTÇE 12
BÜTÇENİN İŞLEVLERİ 14
BÜTÇE İLKELERİ 15
BÜTÇELEME TEKNİKLERİ 16

STRATEJİK KAMU MALÎ YÖNETİMİ VE KONTROLÜ 22
KAMU MALİYESİ 24
HAZİNE BİRLİĞİ 25

KAMU KAYNAĞININ KULLANILMASININ GENEL ESASLARI 26
MALÎ SAYDAMLIK 26
HESAP VERME SORUMLULUĞU 26
STRATEJİK PLANLAMA VE PERFORMANS ESASLI PROGRAM BÜTÇE 27
BAKANLARIN VE ÜST YÖNETİCİLERİN HESAP VERME SORUMLULUĞU
BAKANLAR 28
ÜST YÖNETİCİLER 28

KAMU İDARE BÜTÇELERİ 30
BÜTÇE TÜRLERİ VE KAPSAMI 30
BÜTÇE İLKELERİ 36
GELİR VE GİDERLERİ ETKİLEYECEK KANUN TEKLİFLERİ 37

MERKEZÎ YÖNETİM BÜTÇE KANUNU 38
MERKEZÎ YÖNETİM BÜTÇE KANUNUNUN KAPSAMI VE DÜZENİ 38
ORTA VADELİ PROGRAM VE BÜTÇE HAZIRLAMA REHBERİ 38
MERKEZÎ YÖNETİM BÜTÇESİNİN HAZIRLANMASI 39
MERKEZÎ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN SUNULMASI 40
MERKEZÎ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİNİN GÖRÜŞÜLMESİ 41

BÜTÇELERİN UYGULAMA ESASLARI 42
ÖDENEKLERİN KULLANILMASI 42
ÖDENEK AKTARMALARI 43
MERKEZ DIŞI BİRİMLERE ÖDENEK GÖNDERME 44
YEDEK ÖDENEK 44
ÖRTÜLÜ ÖDENEK 44
KAMU YATIRIM PROJELERİ 45
YÜKLENMEYE GİRİŞİLMESİ 46
ERTESİ YILA GEÇEN YÜKLENME 46
GELECEK YILLARA YAYGIN YÜKLENMELER 47
BÜTÇELERDEN YARDIM YAPILMASI 49
BÜTÇE POLİTİKASI, GELİR VE GİDERLERİN İZLENMESİ 49

HARCAMA YAPILMASI 51
HARCAMA YETKİSİ VE YETKİLİSİ 51
HARCAMA TALİMATI VE SORUMLULUK 52
GİDERİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ 52
ÖDENEMEYEN GİDERLER VE BÜTÇELEŞTİRİLMİŞ BORÇLAR 53
ÖN ÖDEME 54

GELİRLERİN TOPLANMASI 56
GELİR POLİTİKASI VE İLKELERİ 56
GELİRLERİN DAYANAKLARI 56
GELİRLERİN TOPLANMASI SORUMLULUĞU 57
ÖZEL GELİRLER 57
BAĞIŞ VE YARDIMLAR 57

FAALİYET RAPORLARI VE KESİN HESAP 59
FAALİYET RAPORLARI 59
KESİN HESAP KANUNU 60
GENEL UYGUNLUK BİLDİRİMİ 61

TAŞINIR VE TAŞINMAZLAR 62
TAŞINIR VE TAŞINMAZLAR TAŞINIR VE TAŞINMAZ İŞLEMLERİ 62
TAŞINIR VE TAŞINMAZ EDİNME 62
TAŞINIR VE TAŞINMAZ SATIŞI 63
TAŞINMAZ TAHSİSİ 63
MAL YÖNETİMİNDE ETKİLİLİK VE SORUMLULUK 64

KAMU HESAPLARI VE MALÎ İSTATİSTİKLER 65

KAMU HESAPLARI 65
MUHASEBE SİSTEMİ 65
KAYIT ZAMANI 66
KAMU GELİR VE GİDERLERİNİN YILI VE MAHSUP DÖNEMİ 66

MALÎ İSTATİSTİKLER 67
KAPSAM, TEMEL İLKELER VE KURUMSAL ÇEVRE 67
MALÎ İSTATİSTİKLERİN HAZIRLANMASI VE AÇIKLANMASI 67
MALÎ İSTATİSTİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ 68

İÇ KONTROL SİSTEMİ 69
İÇ KONTROLÜN TANIMI 69
İÇ KONTROLÜN AMACI 69
KONTROLÜN YAPISI VE İŞLEYİŞİ 69
ÖN MALÎ KONTROL 70
MALÎ HİZMETLER BİRİMİ 70
MUHASEBE HİZMETİ VE MUHASEBE YETKİLİSİNİN YETKİ VE SORUMLULUKLARI 73
MUHASEBE YETKİLİSİNİN NİTELİKLERİ VE ATANMASI 75
İÇ DENETİM 76
İÇ DENETÇİNİN GÖREVLERİ 76
İÇ DENETÇİNİN NİTELİKLERİ VE ATANMASI 77
İÇ DENETİM KOORDİNASYON KURULU 78
İÇ DENETİM KOORDİNASYON KURULUNUN GÖREVLERİ 79

DIŞ DENETİM 80
SAYIŞTAYIN DENETLENMESİ 81

YAPTIRIMLAR VE YETKİLİ MERCİLER 82
ÖDENEK ÜSTÜ HARCAMA 82
KAMU ZARARI 82
YETKİSİZ TAHSİL VE ÖDEME 83
PARA CEZALARI VE YETKİLİ MERCİLER 83
ZAMANAŞIMI 84
MALÎ YÖNETİM VE KONTROL SİSTEMİNİN DENETİMİ 84
KAMU İDARELERİNİN SORUMLULUĞU 84
SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARI VE MAHALLÎ İDARELER 84
KURUMLARDAN ALINACAK HASILAT PAYI 85
KAMU ALACAKLARININ SİLİNMESİ 86
YETKİ 86

SÖZLÜK 88

KAYNAKÇA 106

KAYNAKÇA

KAYNAKÇA

- 2011 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu
- 25531 sayılı 14.7.2004 Tarihli Resmî Gazete.
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu 2010 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Uygulama Tebliği Sıra No:7.
- ABD Küçük İşletme Yönetimi. "Küçük İşletme Başlangıç Kılavuzu." 2005. http://www.sba.gov/starting_business/startup/guide.html adresinden erişilebilir.
- ABD Ticaret Bakanlığı. "Kişisel Gelir ve Giderler: Kasım 2005." Ekonomik Analiz Bürosu. 22 Aralık 2005.
- Argyris, Chris 1952 Bütçelerin İnsanlar Üzerindeki Etkisi. New York: Kontrolörlük Vakfı.
- Axelson, Charles F. 1963 Bütçelemeyi Bu Kadar İğrenç Kılan Nedir? İşletme Bütçeleme 11, no. 5:22-27.
- Bebling, Arnold A. 1961 Bütçelere ve İnsanlara Bir Bakış. İşletme Bütçelemesi 10, hayır. 2:15-18.
- Berliner, Joseph S. 1957 SSCB'de Fabrika ve Yönetici Cambridge, Mass.: Harvard Üniv. Basmak.
- BM Ekonomik İşler Dairesi 1951 Bütçe Yapısı ve Devlet Hesaplarının Sınıflandırılması. New York: Birleşmiş Milletler.
- Bowhill, Bruce. İş Planlaması ve Kontrol: Muhasebe, Strateji ve İnsanları Bütünleştirme. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2008.
- Braybrooke, David ve Lindblom, Charles E. 1963 Bir Karar Stratejisi: Sosyal Bir Süreç Olarak Politika Değerlendirmesi. New York: Özgür Basın.
- Brinkley, Alan. Reformun Sonu: Durgunluk ve Savaşta Yeni Anlaşma Liberalizmi. 1995.
- Brittain, Herbert 1959 İngiliz Bütçe Sistemi. New York: Macmillan.
- Brown, William H.JR.; ve Gilbert, CE 1961 Belediye Yatırımını Planlama: Philadelphia'da Bir Örnek Olay. Philadelphia: Üniv. Pennsylvania Press'ten.

- Buck, AE 1929 Kamu Bütçeleme: Amerika Birleşik Devletleri Ulusal, Eyalet ve Yerel Yönetimlerinde Bütçe Uygulamasına İlişkin Bir Tartışma. New York: Harper.
- Buck, AE 1934 Bugünün Hükümetlerinde Bütçe. New York: Macmillan.
- Burkhead, Jesse 1956 Hükümet Bütçeleme. New York: Wiley.
- Burkhead, Jesse 1956 Hükümet Bütçeleme. New York: Wiley.
- Colm, Gerhard 1955 Kamu Maliyesi ve Maliye Politikasında Denemeler. Oxford Üniv. Basmak.
- Cyert, Richard M.; ve March, James G. 1963 Firmanın Davranış Teorisi. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Davies, Robert W. 1958 Sovyet Bütçe Sisteminin Gelişimi. Cambridge Üniv. Basmak.
- Davis, Otto; Dempster, MAH ve Wildavsky, Aaron 1966 Bütçe Süreci Teorisi. Yayınlanmamış el yazması.
- Drees, Willem 1955 Savaştan Sonra Hollanda'da Devlet Harcamaları Düzeyinde. Leiden (Hollanda): Stenfert Kroese.
- Dropkin, Murray, Jim Halpin ve Bill La Touche. Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlar için Bütçe Oluşturma Kitabı. San Francisco: Jossey-Bass, 2007.
- Drucker, Peter. Yönetim _ ed. New York: HarperCollins, 2008.
- Eckstein, Otto 1958 Su Kaynaklarının Geliştirilmesi: Proje Değerlendirmesinin Ekonomisi. Harvard Ekonomik Araştırmalar, Cilt. 104. Cambridge, Mass.: Harvard Üniv. Basmak.
- Fenno, Richard F. 1962 Siyasi Bir Sistem Olarak Meclis Ödenekleri Komitesi: Entegrasyon Sorunu. Amerikan Siyaset Bilimi İncelemesi 56:310-324.
- Güner Demirel, Özel Bütçeli idarelerde Gelir Fazlası Karşılığı ve Likit Karşılığı Ödenek Ekleme işlemlerine Eleştirel Bir Yaklaşım, Bütçe Dünyası, Cilt 3, Sayı:28, 2008.
- Henry, David. "Önemsiz Yükleniyor." Business Week, 31 Ocak 2005, 78 – 80.
- Hicks, Ursula K. 1954 İngiliz Kamu Maliyesi: Yapıları ve Gelişimi, 1880–1952. Oxford Üniv. Basmak.

- Higgs, Henry 1914 Birleşik Krallık'ın Finansal Sistemi. Londra: Macmillan.
- Hilton, Ronald W. Yönetim Muhasebesi Yönetimi 201: Dinamik Bir İş Ortamında Değer Yaratmak. Boston: McGraw-Hill, 2007.
- Hitch, Charles J.; ve McKean, RN 1960 Nükleer Çağda Savunma Ekonomisi. Cambridge, Mass.: Harvard Üniv. Basmak.
- Hornyak, Steve. "Bütçeleme Kolaylaştı." Yönetim Muhasebesi. Ekim 1998.
- Hsia, Ronald (1953) 1955 Komünist Çin'de Ekonomik Planlama. New York: Pasifik İlişkileri Enstitüsü, Uluslararası Sekreterlik.
- Ippolitto, Dennis S. Belirsiz Miraslar: Roosevelt'ten Reagan'a Federal Bütçe Politikası. 1990.
- Jasinsky, Frank 1956 Verimlilik Kontrollerinin Kullanımı ve Kötüye Kullanımı. Harvard Business Review 34, no. 4:105-112.
- Karataş, D., Neslihan, Verginin Ekonomik Etkisi, Law & Justice Review, Yıl:7, Sayı:13, Aralık 2016
- Kaynak, Rezzan, "Bütçenin Kapsamı ve Hazırlanma Süreci", Ankara, Haziran, 2008.
- Kesik, Ahmet, Erdoğan Öner, M. Kâmil MutluerKamu Maliyesi, Teori ve Uygulamada, istanbul, Aralık 2010.
- Kongre Bütçe Ofisi. "Tarihsel Bütçe Verileri." Bütçe ve Ekonomik Görünüm: Mali Yıllar 2006- 2015. 25 Ocak 2005.
- Kornai, Janos. (1986). Çelişkiler ve İkilemler: Sosyalist Ekonomi ve Toplum Üzerine Çalışmalar, tr. Ilona Lukacs ve ark. Cambridge, MA: MIT Basın.
- Kornai, Janos. (1992). Sosyalist Sistem: Komünizmin Ekonomi Politiği. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Kraliyet Kamu Yönetimi Enstitüsü 1959 Kamu Otoritelerinde Bütçeleme. New York: Macmillan.
- Kressbach, Thomas W. 1962 Bütçe İşlemlerinde Michigan İl Müdürü. Ann Arbor: Michigan Belediye Ligi.

- La Faive, Michael. “Sıfır Temelli Bütçelemenin Artıları ve Eksileri: Genel Hükümete İlişkin Meclis Ödenekleri Alt Komitesi Önündeki Tanıklık.” 4 Kasım 2003. Şu adresten erişilebilir: http://www.mackinac.org/article.aspx?ID=5928.
- Lee, Robert D., Ronald W. Johnson ve Philip G. Joyce. Kamu Bütçeleme Sistemleri. 8. baskı Boston: Jones ve Barlett, 2007.
- Leppo, Matti 1950 İskandinav Ülkelerinde Çift Bütçe Sistemi. Kamu Maliyesi 5:137–147.
- Li, Cho-min 1959 Komünist Çin'in Ekonomik Gelişimi: Sanayileşmenin İlk Beş Yılının Bir Değerlendirmesi. Berkeley: Üniv. California Press'ten.
- Marre, AS 1957 Departman Mali Kontrol. Kamu Yönetimi 35:169–178.
- Mc Coy, Thomas R. and Friedman, Barry 1988 Conditional Spending: Federalism's Trojan Horse. Supreme Court Review 1988:85–127.
- Mcleod, TH 1953 Bütçeleme İl Harcamaları. Sayfa 11–19, Kanada Kamu Yönetimi Enstitüsü, Yıllık Konferans, Beşinci, Bildiriler. Toronto: Enstitü.
- Mitchell, Ronald J. 1935 Devlet Maliyesi: Birleşik Krallık'ta Kamu Maliyesi Teorisi ve Uygulaması. Londra: Pitman.
- Mizerk, Donald J. 1987 The Coercion Test and Conditional Federal Grants to the States. Vanderbilt Law Review 40: 1159–1195.
- Moor, Roy E. 1962 Bir Ekonomik Belge Olarak Federal Bütçe. Ekonomik İstatistik Alt Komitesi için hazırlanmıştır, 87. Kongre, Karma Ekonomik Komite Baskısı. Washington: Hükümet Basımevi.
- Morgan, Iwan. Açık Hükümeti: Modern Amerika'da Vergiler ve Harcama. 1995.
- Mosher, Frederick C. 1956 New York'ta Mali Planlama ve Bütçeleme. Sayfa 65-84, New York Eyaleti – New York Şehri Mali İlişkiler Komitesi, New York Eyaleti Valisine ve New York Şehri Belediye Başkanına Bir Rapor. New York: Komite.
- Mutluer, Kâmil, Erdoğan Öner, Ahmet Kesik, “Bütçe Hukuku”, istanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, No: 99, 2006.

- Nihat Edizdoğan-Özhan Çetinkaya, Kamu Bütçesi, Ekin Yayınevi, Bursa, 2011.
- Novick, David 1961 Planlayıcılar ve Programcılar için Yeni Araçlar. Santa Monica, Kaliforniya: RAND Corp.
- Orlando, John. "BT için Bütçeleme: Kaçınılması Gereken Dört Tuzak." SearchCIO.com, 19 Eylül 2007. Şuradan erişilebilir: http://searchcio.techtarget.com/news/column/0,294698,sid182_gci1273064,00.html
- Özhan Çetinkaya, Kaydedilen Ödenek Kavramı ve Bütçede Yapılan Değişikliklerin Ekonomik Büyüklüklere Etkisi, Sayıştay Dergisi, Sayı:34, 1999.
- Rosenthal, Albert J. 1987 Conditional Federal Spending and the Constitution. Stanford Law Review 39:1103–1164.
- Schick, Allen. "Yirmi Beş Yıllık Bütçe Reformu. " OECD Bütçeleme Dergisi 1, no. 4 (2004): 102 – 124.
- Schubert, Glendon; ve Mcintyre, Donald F. 1953 Michigan Eyalet Bütçesinin Hazırlanması. Kamu Yönetimi İncelemesi 13:237–246.
- Scott, Robert E. 1955 Meksika'da Bütçe Yapımı. Amerikalılar Arası Ekonomik İşler 9:3–20.
- Sebep, Tim. "Daha İyi Bütçeler Oluşturma." CFO _ Aralık 2000.
- Simon, Herbert A. (1947–1956) 1957 İnsan Modelleri; Sosyal ve Rasyonel: Sosyal Bir Ortamda Rasyonel İnsan Davranışı Üzerine Matematiksel Denemeler. New York: Wiley.
- Smithies, Arthur 1955 Amerika Birleşik Devletleri'nde Bütçe Süreci. New York: McGraw-Hill.
- Smithies, Arthur 1955 Amerika Birleşik Devletleri'nde Bütçe Süreci. New York: McGraw-Hill.
- Sord, Bernard H.; ve Welsch, Glenn A. 1958 İşletme Bütçelemesi: Yönetim Planlaması ve Kontrol Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma. New York: Kontrolörlük Vakfı.
- Stedry, Andrew C. 1960 Bütçe Kontrolü ve Maliyet Davranışı. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Stein, Herbert. Amerika'da Mali Devrim, 2. rev. Baskı. 1996.

- Stourm, René (1889) 1917 Bütçe. New York: Appleton. → İlk olarak Fransızca olarak yayınlandı.
- Sullivan, Kathleen 1989 Unconstitutional Conditions. Harvard Law Review 102:1413–1506.
- Sundelson, Jacob W. 1938 Ulusal ve Eyalet Hükümetlerinde Bütçe Yöntemleri. Albany, NY: Lyon.
- Ulusal Ekonomik Araştırma Bürosu 1961 Kamu Maliyesi: İhtiyaçlar, Kaynaklar ve Kullanım. Özel Konferans Serisi, No. 12; Üniversiteler-Ulusal Büro Komitesi. Princeton Üniv. Basmak.
- Vorster, Mike. "Sabit Maliyetli Bütçeler Nasıl Yönetilir." İnşaat Ekipmanları, 1 Ekim 2006. Şu adresten erişilebilir: http://www.allbusiness.com/economy-economic-indicators/economic/6292572-1.html.
- Ward, Norman 1962 Kamu Cüzdanı. Üniv. Toronto Press'in fotoğrafı.
- Warren, Carl S., James M. Reeve ve Jonathan Duchac. Muhasebe _ 23. baskı Mason, OH: South-Western College Publications, 2008.
- Wildavsky, Aaron B. 1964 Bütçe Sürecinin Politikası. Boston: Küçük.
- Wildavsky, Aaron B. 1965 Özel Pazarlar ve Kamusal Arenalar. Amerikan Davranış Bilimcisi 9, hayır. 1: 33–37.
- Williams, Philip M. (1954) 1964 0Kriz ve Uzlaşma: Dördüncü Cumhuriyette Siyaset. 3 boyutlu baskı Hamden, Conn.: Ayakkabı İpi Presi. → İlk olarak Savaş Sonrası Fransa'da Politika olarak yayınlandı: Dördüncü Cumhuriyette Partiler ve Anayasa.
- Willoughby, William F. 1918 Devletlerde Bütçe Reformu Hareketi. New York: Appleton.
- Willoughby, William F. 1927 Ulusal Bütçe Sistemi. Baltimore: Johns Hopkins Basını.
- Yereli, Ahmet Burçin, Konsolide Bütçe Gelirlerindeki Gelişmelerin istikrarı Sağlamadaki Rolü, iktisat, işletme ve Finans, Yıl: 8, Sayı: 90, Eylül 1993, Sayfa 51-63.
- Yereli, Ahmet Burçin, Türk Bütçe Sisteminde Konsolide Bütçe Gelirlerindeki Gelişmelerin Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi (Araş. Gör. Haluk Egeli ile), Maliye Yazıları, Sayı: 41, Ekim-Aralık 1993, Sayfa 64-81.

DAVRANIŞSAL FİNANS PERSPEKTİFİNDE FİNANSAL RİSK

TEORİLER VE UYGULAMALAR

EDİTÖRLER

Dr. Yusuf Bahadır KAVAS

Dr. Kayhan AHMETOĞULLARI

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-61-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ağustos 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

Davranışsal finans; bilişsel hatalarıyla, duygularıyla hareket eden bireylerin finansal süreç içerisindeki karar verme aşamalarının nasıl etkilediğini daha iyi anlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Aynı zamanda ortaya çıkabilecek hataların, mantıksızlıkların ve gerekçelerin tespit edilmesi davranışsal finansın araştırma alanları içerisindedir. Yatırımcıların finansal kararlar verirken en zorlandıkları konuların başında ise yatırımların risk-getiri dengesinin kurulamaması gelmektedir. Risk yükseldikçe daha fazla getiri elde etme ihtimali ortaya çıkmasına rağmen, kayıp yaşama ihtimali de benzer şekilde artmaktadır. Yatırım anında kişiler hiç içerisinde bulunmak istemedikleri risklerin bir anda içerisinde kalabilmektedir. Yatırımcıların beklemedikleri bu hadiselerin gerçekleşme sebeplerinin ortaya konulması yatırım anında daha rasyonel kararlar alınmasını sağlamak adına oldukça önemlidir. Bu kitap yatırımcıların finansal risk alma anında irrasyonel hareket etmelerinin altında yatan sebeplere odaklanmakta ve davranışsal finansın ortaya koyduğu teoriler çerçevesinde finansal riski hem kavramsal hem de uygulamalı olarak ele almaktadır.

Çetiner ve Sever; bireylerin yatırım kararı anında etkin rol oynayan bilişsel eğilimler, duygusal eğilimler ve sosyal eğilimlerin alt kategorilerini açıklamakta ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Duygusal ve sosyal eğilimlerin nasıl işlediği, insanların kararları üzerinde ne tür etkiler yarattığı daha iyi anlaşıldığında, bu eğilimlerin finansal karar anındaki olumsuz sonuçları o oranda azaltılabilecek ve böylece yatırımcıların daha doğru tercihlerde bulunmasına katkı sağlanacaktır. Bu nedenle davranışsal finans eğilimlerinin finansal karar üzerindeki rolü tespit edilmiştir.

Mutlu; risk alma tutumunu etkileyen faktörleri incelemiş ve bu kapsamda yapılan çalışmaları esas alarak hangi faktörlerin finansal risk anında daha etkin rol oynadığını tespit etmiştir. Bireylerin belirsizlik altında karar verme süreçlerinde, risk alma tutumlarına bağlı olarak sağlıklı finansal kararlar almaları konusunda, demografik faktörler arasında yer alan yaş, cinsiyet, medeni durum, gelir, eğitim düzeyinin ve sosyoekonomik faktörlerin yanı sıra finansal okuryazarlık düzeylerinin arttırılmasın da oldukça önemli bir yere sahip olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu faktörler dikkate alınarak bireylerin finansal risk alma düzeylerinin daha doğru tespit edilmesi sağlanabilecektir.

Ahmetoğulları; Finans alanında bireysel durumlarla ilgili önemli kavramların ne olduğu, birbirleriyle ilişkisini ve farklarını ele almıştır. Bu kapsamda finansal yeteneklerin, finansal okuryazarlığın ve finansal iyilik halinin finansal risk üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre finansal

yetenek arttığında finansal refahın da artacağı ve bu durumda finansal kaygının azalacağı ifade edilmektedir. Bunun yanında finansal okuryazarlığın da bu denklemin odak noktasında yer aldığı belirlenmiştir.

Kuyucular; risk toleransı bakış açısından aşırı güven konusunu çalışmasında irdelemiştir. Bu kapsamda aşırı güven önyargısına neden olan ve aşırı güven önyargısının etkisini artırdığına inanılan; kontrol yanılsaması bilgi yanılsaması ve yükleme önyargısı kavramları olgu üzerinde durulmuştur. Aşırı güven, risk tolerans düzeyine önemli derecede etki eden bir yargı türü olduğu ve aşırı güvenli yatırımcıların, tahammül edebileceği seviyenin çok üzerinde riskli varlıklara yatırım yapması neticesinde ciddi zararlara uğrayabilecekleri ifade edilmiştir. Bu nedenle finansal risk toleransına etki edebilecek tüm önyargıların ve zihinsel kısayolların da derinlemesine incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Dalgın; çalışmasında atfetme teorisi kapsamında finansal yatırım kararlarının, davranışsal finans eğilimlerinin, finansal risk algısının değişkenlerinin birbirleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yatırımcıların genel olarak geçmiş deneyimlerini veya çevrelerindeki insanların deneyimlerini göz önünde bulundurarak, başarılı sonuçlarla ilgili deneyimlerden etkilenerek benzer tutumları tekrarlamaya çalıştığı, başarısız sonuçlarla ilgili deneyimlerden ise ders çıkararak benzer tutumlardan kaçındığı ve buna atfetme teorisi adı verildiği, yatırımcıların gelecekteki davranışlarını bu durumun etkisiyle şekillendirdiği savunulmuştur. Buna yönelik olarak yatırımcıların nedensellik yüklemeleri süreçleri ile davranışsal finans kapsamındaki eğilimlerinin ve yatırım karar süreçlerinin ilişkisi incelenmiştir. Yatırımcının yatırım kararlarında ve risk algısında atfetme teorisinin etkilerinin belirlenmesi gerektiği ortaya çıkarılmıştır.

Kaya ve Aydın; çalışmalarında finansal karar alma davranışını etkileyen psikolojik ve nörolojik faktörlerin neler olduğunu tespit etmiştir. Kişilerin finansal kararlarında etkili olan psikolojik ve nörolojik faktörler ele alınmıştır. Finansal karar almanın psikoloji ve nörolojiyle ilişkisi iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili kavramsal bilgi sunulmuş olup sonrasında ise konu kapsamında literatürde yer alan çalışmalar tablolar halinde verilmiştir. Nöropazarlama alanında kullanılan araştırma tekniklerinin nörofinans alanına uyarlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Uluslararası literatürde sıklıkla kullanılan psikofizyolojik analiz tekniklerinin nörofinans alanında uygulanması yerli literatüre oldukça değerli katkı sunacağı ifade edilmiştir.

Polat; araştırmasında finansal risk algısı ve anksiyete arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. İnsan beyninin kayıp ve riske ilişkin ilave bir zafiyeti bulunduğu ve bu durumun oluşmasında anksiyete kavramının önemli bir yer tuttuğu belirtilmiştir. Bu açıdan anksiyetenin bireyin algı, tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğinin anlaşılması adına psikolojik, psikiyatrik, nörolojik ve

farmakolojik çalışmalar ekonomi ve finans alanlarına transfer edildiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda anksiyeteyle ilgili olarak beynin limbik ve otonom sistemlerinde bilhassa amigdala ve çevresindeki nöral devrelere yoğunlaşılmış ve belirli nörotransmitterlerin (özellikle anksiyolitik ve anksiyojenik) bu devrelerdeki etkilerinin insan zihninde riske karşı algı ve tutumu üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Ağan ve Aydın; çalışmalarında bireylerin karar verme süreçlerinde ekonomi ve psikoloji ilişkisini göz önüne alarak duygusal bulaşma ve bireysel özgür irade yaklaşımını tartışmışlardır. Bu kapsamda, bireylerin eylemleri arasındaki duygusal yayılımı ve eylemlerin bireysel kontrolün dışındaki güçler tarafından önceden belirlenip belirlenemeyeceği sorgulanmıştır. Bunun yanında, bireylerin karar verme sürecinin belirleyicileri üzerine nöroekonomide incelenen son araştırmalar psikolojik bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Mevcut literatüre risk ve belirsizlik altında karar verme sürecini, duygusal bulaşma ve bilişsel durumların nöropsikolojik bir bakış açısıyla ele alınmasıyla katkı sağlamıştır.

Akpınar ve Kazar; araştırmasında küresel krizlerde finansal risk alma davranışını ele almıştır. Bu bağlamda dünya küresel krizlerden, finans temelli krizlerden ve pandemi temelli küresel krizlerden bahsedildikten sonra küresel krizlerin davranışsal etkileri üzerinde durulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre COVID-19 öncesi salgın hastalıkların finansal bir risk yaratmadığı, CBOE Volatilite Endeksi ve OFR Finansal Stres Endeksi tarafından bu durumun doğrulandığı tespit edilmiştir. Buna karşın, Körfez Savaşı, 1997 Asya mali krizi, 2008-2012 Küresel Ekonomik Kriz ve COVID-19 finansal piyasaların risk düzeylerini hızlı bir şekilde arttırdığı belirlenmiştir. Körfez Savaşı gibi daha kısa süren krizlerde bu artış sınırlı kalmıştır. 2008-2012 Küresel Ekonomik Kriz boyunca finansal risk varlığını korumuştur. COVID-19 ise diğer pandemi temelli krizlerden farklılaşarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından onandıktan sonra finansal riski hızlı bir şekilde artırdığı ifade edilmiştir.

Kuduz; finansal tüketicilerin algıladıkları riskin azaltılmasında BDDK'nın yapmış olduğu uygulamaları araştırmasında ele almıştır. Çalışmanın konusu ve kurumun misyonu, vizyonu, yaptığı faaliyetler gereği Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu'nun Finansal Tüketicilerden Alınacak Ücretlere İlişkin Yönetmelik incelenmiştir. Çalışma finansal tüketicilerin algıladıkları riski azaltmada farkındalık yaratması açısından oldukça önemlidir. Tüm yönetmelik incelendiğinde yönetmeliğin sadece finans kurumlarını ya da sadece finansal tüketicileri değil; her iki tarafın da haklarını koruduğu anlaşılmaktadır. Algılanan finansal riskin azaltılmasında BDDK uygulamalarının etkin rol oynadığı ifade edilmektedir.

Uzun, Medetoğlu ve Saldanlı; risk iştahı endeksi ile BİST 100 volatilitesi arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik yaptıkları çalışmada, Risk İştahı Endeksi ile çeşitli parametreleri karşılaştırılarak nicel sonuçlar elde etmekte ve endeksin piyasalara etkisini ölçmektedir. Bu çalışma, Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) tarafından yayımlanan Risk İştahı Endeksi (RISE) verileri ile BİST 100 arasındaki volatilite ilişkisinin tespiti amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, Veri Analiz Platformu'ndan, 11.01.2008-03.12.2021 dönemlerini kapsayan Risk İştahı Endeksi verileri ile Yahoo Finance'dan alınan BİST 100 Endeksi verileri kullanılmıştır. Çalışmada, Dinamik Korelasyonlu Çok Değişkenli Volatilite (DCC-MSV) modeli ile analiz gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, BİST 100 Endeksi getirisi ile Risk İştahı Endeksi getirisi arasında pozitif yönlü ve kuvvetli zamana bağlı değişen dinamik korelasyon yapısı tespit edilmiştir.

Yılmaz; mayıs ayı satış (cadılar bayramı) etkisi, anomalinin ortaya çıkış nedenlerinden biri olarak kabul edilen finansal risk isteksizliği, Borsa İstanbul özelinde araştırmıştır. Bu bağlamda; çalışmanın konusunu oluşturan anomalinin tespit edildiği dünyadaki çeşitli borsalardan kanıtlara ve anomalinin izahlarından biri olan mevsim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan finansal risk isteksizliğinin etkisini ifade eden çalışmaların yer aldığı literatür taramasına araştırmada yer verilmiştir. Ayrıca Borsa İstanbul'da 1997 yılı Kasım ayı ile 2021 yılı Kasım ayı dönemleri (1997:11-2021:11) arasında BIST 100 endeksi özelinde aylık getiri ortalamaları ve borsanın geneli için aylık yabancı yatırımcı işlem hacimleri ışığında mayıs ayı satış etkisinin varlığı finansal risk isteksizliği bağlamında değerlendirilmiştir.

Aydemir; çalışmasında beklenti teorisinden faydalanarak, çerçeveleme etkisi, kesinlik ve yansıma etkilerinin Türkiye örnekleminde yeniden değerlendirilmesini amaçlamıştır. Bunun yanında bahsi geçen etkilerin finansal okuryazarlık ile bağlantısı değerlendirilmiştir. Kolayda örnekleme yolu ile, dört yüz kırk dört katılımcıdan alınan anket cevapları araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Elde edilen bulgulara göre Türkiye örnekleminde, çerçeveleme etkisini, kesinlik ve yansıma etkilerini destekleyici yönde çıkmıştır. Temel-ileri finansal okuryazarlık düzeyi ile hem yüksek hem düşük olasılıklı kayıp senaryosu tercihleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi ile finansal okuryazarlık arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Köse, Elmas ve Demirci; yatırımcıların yatırım kararlarını verirken yaşadıkları kaygı düzeyinin risk toleransları ile arasındaki ilişkiyi araştırmalarında incelemiştir. Yatırımcıların yatırım kararlarını alırken kullandıkları analizlerin yanı sıra bireylerin stres seviyeleri, kişilik özellikleri, aile yapıları ve demografik özellikleri gibi faktörlerin de etkili olduğu bilinmektedir. Bu bilgiler ışığında çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, risk toleransı finansal eğitim ve cinsiyet bakı-

mından değişkenlik gösterirken yatırım kaygısı cinsiyet, finansal eğitim ve çalışma durumuna göre farklılaşmaktadır. Gelir ile yatırım kaygısı arasında ters yönlü bir ilişki mevcut olduğu belirlenmiştir.

Davranışsal finans bakış açısıyla finansal riski bütünüyle ele alan ve bu konuda çalışmak isteyen araştırmacılara yol göstereceğine inandığımız kitabımıza katkılarından dolayı tüm yazarlara teşekkür ederiz.

Dr. Yusuf Bahadır KAVAS
Dr. Kayhan AHMETOĞULLARI

İÇİNDEKİLER

DAVRANIŞSAL FİNANS EĞİLİMLERİ İLE BİREYSEL YATIRIM KARARLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ 1
Müge ÇETİNER
Emine SEVER

RİSK ALMA TUTUMUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER 15
Ümmühan MUTLU

FİNANSAL YETENEKLER FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL İYİLİK HALİNİN RİSK BAĞLAMINDA TEORİK İNCELEMESİ 34
Kayhan AHMETOĞLULLARI

RİSK TOLERANSI BAKIŞ AÇISINDAN AŞIRI GÜVEN 45
Yasemin KUYUCULAR

ATFETME TEORİSİ KAPSAMINDA FİNANSAL YATIRIM KARARLARI, DAVRANIŞSAL FİNANS EĞİLİMLERİ, FİNANSAL RİSK ALGISI İLİŞKİSİ 71
Taner DALGIN

FİNANSAL KARAR ALMA DAVRANIŞINI ETKİLEYEN PSİKOLOJİK VE NÖROLOJİK FAKTÖRLER 91
Bilge TÜRKÜN KAYA
Cemile İrem AYDIN

FİNANSAL RİSK ALGISI VE ANKSİYETE 113
Yusuf POLAT

FİNANSAL KARAR VERME SÜRECİNDE DUYGUSAL BULAŞMANIN VE BİLİNÇSİZLİĞİN RİSK ALMA DAVRANIŞI ÜZERİNE ETKİSİ 143
Büşra AĞAN
Üzeyir AYDIN

KÜRESEL KRİZLERDE FİNANSAL RİSK ALMA DAVRANIŞI 175
Tuba AKPINAR
Görkemli KAZAR

FİNANSAL TÜKETİCİLERİN ALGILADIKLARI RİSKİN AZALTILMASINDA BDDK'NIN YAPMIŞ OLDUĞU UYGULAMALAR 199
Necla KUDUZ

RİSK İŞTAHI ENDEKSİ İLE BİST 100 VOLATİLİTESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA.....217
Sümeyra UZUN
Batuhan MEDETOĞLU
Arif SALDANLI

MAYIS AYI SATIŞ (CADILAR BAYRAMI) ETKİSİNİN FİNANSAL RİSK İSTEKSİZLİĞİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ: BORSA İSTANBUL'DAN KANITLAR.....234
Cihan YILMAZ

ÇERÇEVELEME ETKİSİNİN YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ: KAZANÇ-KAYIP TERCİHLERİNDE KESİNLİK VE YANSIMA ETKİLERİ.....257
Sibel DİNÇ AYDEMİR

YATIRIMCILARIN KAYGI DÜZEYLERİNİN RİSK TOLERANSINA OLAN ETKİSİNİN İNCELENMESİ.....275
Özge BURAN KÖSE
Alev ELMAS
Ebru DEMİRCİ

KAYNAKÇA

Allais, P. M. (1953). Le Comportement de 1'Homme Rationnel devant le Risque, Critique des Postulats et Axiomes de 1'Ecole Americaine. Econometrica, 21(4), s. 503-546.

Aren, S. (2019). Davranışsal Finansın Psikolojik Eğilimlerinin Kavramsal Değerlendirmesi. İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi(2), 127-160.

Atak, O., & Kutukız, D. (2020). Davranışsal Finans Eğilimlerinin, Bireysel Yatırımcıların Yatırım Tercihlerine ve Yatırımlarda Yararlandıkları Bilgi Kaynaklarına Göre Karşılaştırılması: Muğla İlindeki Turizm İşletme Yöneticileri Üzerinde Bir Uygulama. Turizim Akademik Dergi, s. 231-248.

Aydın, Ü., & Ağan, B. (2017). Davranışsal Finans. Ekin Yayınevi.

Barber, B. M., & Odean, T. (1999). The Courage of Misguided Convinctions. Financial Analysts Journal, 55(6), 41-55.

Bayar, Y. (2011). Yatırımcı Davranışlarının Davranışçı Yaklaşım Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Journal of Entrepreneurship and Development, 6(2), 133-160.

Bektur, Ç., & Atasaygın, S. (2017). Hisse Senedi Yatırım Kararlarının Aşırı Güven ve Temsili Yatırımcı Kapsamında Değerlendirilmesi Üzerine. . International Congress on Politic, Economic and Social Studies, 49-50.

Bikhchandani, S., & Sharma, S. (2001). Herd Behavior in Financial Markets. International Monetary Fund, 47(3), 279-310.

Böyükaslan, A. (2012). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Arçalarına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Afyonkarahisar Örneği (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bililmler Enstitüsü.

Camerer, C. F., & Loewenstein, G. (2004). Behavioral Economics: Past, Present, Future. C. F. Camerer, G. Loewenstein, & M. Rabin içinde, Advances in Behavioral Economics (s. 3-52). New York: Russell Sage Foundation.

Costa, D. F., Carvalho, F. D., & Moreira, B. D. (2019). Behavioral Economics and Behavioral Finance: A Bibliometric Analysis of the Scientific Fields. Journal of Economic Surveys, 33(1), s. 3-24.

Doukas, J. A., & Petmezas, D. (2007). Acquisitions, Overconfident Managersand Self-Attribution Bias. European Financial Management, 13(3), 531-577.

Ede, M. (2007). Davranışsal Fıinans ve Bıireysel Yatırımcı Davranışları Üzerıine Ampirik Bıir Uygulama (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Edwards, W. (1954). The Theory of Decision Making. Psychological Bulletin, 51(4), s. 380-417.

Estelami, H. (2016). Cognitive Drivers of Suboptimal Financial Decisions: Implications for Financial Literacy Campaigns. Financial Literacy and the Limits of Financial Decision-Making, s. 10-25.

Fama, E. F. (1969). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. The Journal of Finance, 25(2), s. 383-417.

Fox, C. R., & Leval, J. (2000). Familiarity Bias and Belief Reversal in Relative Likelihood Judgment. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 82(2), 268-272.

Fuller, R. J. (2000). Behavioral Finance and the Source of Alpha. Forthcoming Journal of Pension Plan İnvesting, 2(3), s. 1-22.

Furnhama, A., & Boo, H. C. (2011). A Literature Review of the Anchoring Effect. The Journal of Socio-Economics, 40(1), s. 35-42.

Goldenberg, H. (2004). A Book Review From Journal of Socio-Economics: Beyond Greed and Fear. Journal of Socio-Economics, 33(1), s. 125-135.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory. Econometrica, 47(2), 263-292.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1986). Rational Choice and The Framing Decisions. The Journal of Business, 59(4), s. 251-278.

Karan, M. B. (1994). İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında Hafta Sonu Etkisi. Yaklaşım Dergi-si(20), s. 99-109.

Kavas, Y. B. (2022). Bireysel Beslenme Alışkanlıklarının Finansal Risk Alma Eğilimi Üzeriindeki Etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümü.

Kıyılar, M. A. (2016). Davranışsal Finans. Literatür Yayıncılık.

Koole, S. L., & Rothermund, K. (2019). Revisiting the past and back to the future: Horizons of cognition and emotion research. Cognition&Emotion, 33(1), 1-7.

Köbberling, V., & Wakker, P. P. (2005). An Index of Loss Aversion. Journal of Economic Theory, 119-131.

Kungl. Vetenskapsak Akademien Information Department. (2002). Foundations of Behavioral and Experimental Economics: Daniel Kahneman and Vernon Smith. The Royal Swedish Academy of Sciences, s. 1-25.

Markowitz, H. (1952). Portfolio Selection. The Journal of Finance, 7(1), s. 77-91.

Meissner, P., & Wulf, T. (2017). The Effect of Cognitive Diversity on the Illusion of Control Bias in Strategic Decisions: An Experimental Investigation. European Management Journal(35), 430-439.

Mullainathan, S., & Thaler, R. H. (2000). Behavioral Economics. National Bureau of Economic Research Nber Working Paper Series, No: 7948.

Neumann, J. v., & Morgenstern, O. (1947). Theory of Games and Economic Behavior. NJ: Princeton Unıversity Press.

Nofsinger, J. R. (2001). Investment Madness: How Psychology Affects Your Investing...And What to Do About it. London: Financial Times Prentice Hall.

Nofsinger, J. R. (2017). The Psychology of Investing (6th Edition). New York: Routledge.

Pompian, M. (2006). Behavioral Finance and Wealth Management: How To Build Optimal Portfolios That Account For Investor Biases. New Jersey: John Wiley and Sons Publication.

Rabin, M., & Vayanos, D. (2010). The Gambler's and Hot-Hand Fallacies: Theory and Applications. Review of Economic Studies(77), 730-778.

Rational Choice and the Structure of the Environment. (1956). Psychological Review, 63(2), s. 129-138.

Ritter, J. R. (2003). Behavioral Finance. Pacific-Basin Finance Journal(11), s. 429–437.

Ruhl, C. (2021, May). What Is Cognitive Bias? Simply Psychology: https://www.simplypsychology.org/cognitive-bias.html#author adresinden alındı

Samuelson, W., & Zeckhauser, R. (1988). Status Quo Bias in Decision Making. Joumal of Risk and Uncertainty(1), 7-59.

Saraç, M., & Kahyaoğlu, M. B. (2011). Bireysel Yatırımcıların Risk Alma Eğilimine Etki Eden Sosyo-Ekonomik ve Demografik Faktörlerin Analizi. BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar, 5(2), s. 135-157.

Sever, E. (2021, Nisan-Haziran). Kurumsal Yatırımcı(53), 67-72.

Sever, E., Çetiner, M., & Paksoy, M. (2021). Bireysel Yatırım Kararları ile Davranışsal Finans Eğilimlerinin İlişkisi: İmalat ve Hizmet Sektörlerinde Bir Araştırma. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(2), s. 9-40.

Sharpe, W. F. (1964). Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions of Risk. The Journal of Finance, 19(3), s. 425-442.

Shiller, R. J. (1998). Human Behavior and the Efficiency of the Financial System. Cowles Foundation Discussion Papers, 1-34.

Şamandar, Ö., & Çömlekçi, İ. (2019). Kişilik Tiplerinin Davranışsal Finans Kapsamında Değerlendirilmesi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(2), 557-575.

Thaler, R. (1985). Mental Accounting and Consumer Choice. Marketing Science, 4(3), s. 199-214.

Turan, G. (2010). Davranışsal Finans Perspektifinden Döviz Piyasasında Etkin Piyasalar Hipotezinin Test Edilmesi. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Vieira, E. F. (2012). What Do We Know About Financial Literacy? A Literature Review. Marmara Journal Of European Studies, 20(2), s. 23-38.

Yıldırım, M. (2015). Getiri, Risk ve Risk Türleri. F. Kaya içinde, Fİnansal Yönetim (s. 443-458). İstanbul: Beta.

Zeelenberg, M., & Pieters, R. (2004). Consequences of Regret Aversion in Real Life: The case of the Dutch Postcode Lottery. Organizational Behavior and Human Decision Processes(93), 155-168.

Zhang, C. Y., & Sussman, A. B. (2017). The Role of Mental Accounting in Household Spending and Investing Decisions. New York: Wiley.

KAYNAKLAR

Ağgül, S., ve Güngör, B. (2019). Yatırımcıların duygusal zekâ alt boyutlarından stres yönetimlerinin ve genel ruh hallerinin aldıkları yatırım kararları üzerine etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1840-1853.

Ahmetoğulları, K. (2022). Pandemi dönemi çevrimiçi satın alma davranışında finansal yetenekler ve teknolojik uygulamalar için öneriler: Türkiye'den kanıtlar, *BMİJ 10*(2), 683-702.

Ahmetoğulları, K., ve Öcel, Y. (2021). Finansal okuryazarlık ile yaşam tarzı arasındaki ilişkinin irdelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 56*(4), 2477-2497.

Ahmetoğulları, K., ve Parmaksız, H. (2017). Finansal iyilik halinin finansal okuryazarlık ve kredi kartı tutumuyla ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *5*(48), 317-330.

Aloulou, W., ve Fayolle, A. (2005). A conceptual approach of entrepreneurial orientation within small business context. *Journal of Enterprising Culture*, 13(01), 21-45.

Alpay, E. E., Yavuz, M., & Kahyaoğlu, M. (2015). Gelir durumunun risk algısına etki eden diğer sosyo-ekonomik ve demografik faktörler üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(1), 205-226.

Ameriks, J., Wranik, T. ve Salovey, P. (2009). Emotional intelligence and investor behavior. *CFA Digest*, August 2009, 1-75.

Anbar, A., ve Melek, E. (2009). Bireysel yatirimcilarin finansal risk algilamalarini etkileyen demografik ve sosyoekonomik faktörler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 5(9), 129-150.

Anbar, A., ve Melek, E. (2010). An empirical investigation for determining of the relation between personal financial risk tolerance and demographic characteristic. *Ege Academic Review*, 10(2), 503-522.

Bajtelsmit,V. L. (1999). Evidence of Risk Aversion in the Health and Retirement Study. March 1, 1-18.

Bajtelsmit, V. L., ve Bernasek, A. (1996). Why do women invest differently than men?. Financial counseling and planning, 7.

Basim, H. N., Korkmazyürek, H., & Tokat, A. O. (2008). Çalişanlarin Öz Yeterlilik Algilamasinin Yenilikçilik Ve Risk Alma Üzerine Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştirma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 121-130.

Bernheim, B. D., Garrett, D. M., ve Maki, D. M. (2001). Education and saving: The long-term effects of high school financial curriculum mandates. *Journal of Public Economics*, 80, 435-465.

Bontempo, R. N., Bottom, W. P., ve Weber, E. U. (1997). Cross□cultural differences in risk perception: A model□based approach. Risk analysis, 17(4), 479-488.

Camgöz S. M., Karan M. B., Ergeneli A., (2011), "Relationship between the big five personality and the financial performance of fund managers", *Current Topics in Management*, 15, 137-152.

Carducci, B. J., ve Wong, A. S. (1998). Type A and risk taking in everyday money matters. *Journal of Business and Psychology*, 12(3), 355-359.

Cohen, P. A., Sheposh, J. P., ve Hillix, W. A. (1979). Situational and personality influences on risk-taking behavior: Effects of task, sex, and locus of control. *Academic Psychology Bulletin*.

Dohmen, T., Falk, A., Huffman, D., ve Sunde, U. (2006). The intergenerational transmission of risk and trust attitudes (No. 2380). *IZA Discussion Papers.*

Dohmen, T., ve Falk, A. (2006). Performance Pay and multidimensional sorting: Productivity. Preferences, and Gender, *IZA Discussion Papers,* (2001).

Dwyer, P. D., Gilkeson, J. H., ve List, J. A. (2002). Gender differences in revealed risk taking: evidence from mutual fund investors. *Economics Letters,* 76(2), 151-158.

Embrey, L.L. ve Fox, J.J. (1997): "Gender Differences in the Investment Decision-Making Process", *Financial Counseling and Planning*, 8(2), 33-40.

Faff, R., Mulino, D., ve Chai, D. (2008). On the linkage between financial risk tolerance and risk aversion. *Journal of financial research*, 31(1), 1-23.

Gibson, R., Michayluk, D. ve Van de Venter, G., (2013). Financial risk tolerance: An analysis of unexplored factors. *Financial Services Review*, 22(1), 23–50.

Grable, J.E. ve Lytton, R.H. (1998): "Investor Risk Tolerance: Testing the Efficacy of Demographics as Differentiating and Classifying Factors ", *Financial Counseling and Planning,* 9(1), 61-73.

Grable, J. E. (2000). Financial risk tolerance and additional factors that affect risk taking in everyday money matters. *Journal of Business and Psychology*, 14(4), 625-630.

Grable, J. E. ve Lytton, R. H. (1999b). 'Assessing Financial Risk Tolerance: Do Demographic, Socioeconomic, And Attitudinal Factors Work?' *Family Relations and Human Development /Family Economics and Resource Management Biennial*. 1-9.

Grable, J. E., ve Joo, S. H. (2004). Environmental and biophysical factors associated with financial risk tolerance. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 15(1).

Grable, J., Roszkowski, M., Joo, S., O'Neill, B., ve Lytton, R. (2006). How well do individuals assess their own risk tolerance? An empirical investigation. *Consumer Interests Annual*, *52*, 229.

Grable, J., Roszkowski, M., Joo, S. H., O'Neill, B. ve Lytton, R. H. (2009). A test of the relationship between self-classified financial risk-tolerance and investment risk-taking behaviour. *International Journal of Risk Assessment and Management*, 12(2–4), 396–419.

Gutter, M. S. (2000). Human wealth and financial asset ownership. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 11(2), 9.

Güney, Salih (2000), Davranış Bilimleri, 2. B., *Nobel Yay*., Ankara.

Hallahan, T. A., Faff, R. W., ve McKenzie, M. D. (2004). An empirical investigation of personal financial risk tolerance. *Financial Services Review-greenwich-*, 13(1), 57-78.

Hanna, S. D. ve Lindamood, S. (2004). An improved measure of risk aversion. *Financial Counseling and Planning*, 15(2), 27–38.

Hanna, S. D., ve Lindamood, S. (2005). Risk tolerance of married couples. *Proceeding of the Academy of Financial Services*, 13(4).

Harrant, V., ve Vaillant, N. G. (2008). Are women less risk averse than men? The effect of impending death on risk-taking behavior. *Evolution and Human Behavior*, 29(6), 396-401.

Hartog, J., Ferrer□i□Carbonell, A., ve Jonker, N. (2002). Linking measured risk aversion to individual characteristics. Kyklos, 55(1), 3-26.

Hyrsky, K., ve Tuunanen, M. (1999). Innovativeness and risk-taking prospensity: A cross-cultural study of Finnish and US entrepreneurs and small business owners. *Liiketaloudellinen aikakauskirja*, 238-256.

Jianakoplos, N. A., ve Bernasek, A. (2006). Financial risk taking by age and birth cohort. *Southern Economic Journal*, 72(4), 981-1001.

Joo, S. H., ve Grable, J. E. (2004). An exploratory framework of the determinants of financial satisfaction. Journal of family and economic Issues, 25(1), 25-50.

Kahneman, D., ve Tversky A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk, *Econometrica.*

Karan, M. B. (2013). Yatırım analizi ve portföy yönetimi, *Gazi Kitapevi*, 4. Baskı, Ankara.

Kavas Y.B. (2022). Bireysel Beslenme Alışkanlıklarının Finansal Risk Alma Eğilimi Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümü, Sakarya.

Kavas, Y. B., ve Erkan, M. K. (2022). Bireysel yatırımcıların finansal okuryazarlık ve finansal risk alma toleransı. *Ekev Akademi Dergisi*, 26(89), 379-399.

Kıran, F., ve Bozkurt, Ö. Ç. (2020). Finansal Okuryazarlık, Risk Alma Eğilimi ve Belirsizliğe Karşı Tolerans İlişkisi: Batı Akdeniz Girişimcileri Üzerine Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(3), 1203-1222.

Kuhnen, C. M., ve Chiao, J. Y. (2009). Genetic determinants of financial risk taking. PloS one, 4(2), e4362.

Kungwani, P. (2014). Risk management-an analytical study. *IOSR Journal of Business and Management*, 16(3), 83-89.

Leon, F. M., ve Aprilia, A. (2018). Study on financial risk towards individual investor as strategy to improve urban community empowerment. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 106, No. 1, p. 012097). *IOP Publishing*.

Lusardi, A. (2012). Numeracy, financial literacy, and financial decision-making (No. w17821). *National Bureau of Economic Research.*

McCarty, B. (2000). Researching the dynamics of risk-taking and social learning: An exploratory study of Irish entrepreneurs. *Irish Marketing Review*, 13(1), 46-60.

Mutlu, Ü. (2021). Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Toleransı ve Finansal Karar Vermelerine Etki eden Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye'de Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kocaeli.

Nicholson, N., Soane, E., Fenton□O'Creevy, M., ve Willman, P. (2005). Personality and domain□specific risk taking. *Journal of Risk Research*, 8(2), 157-176.

Olsen, R. A., ve Cox, C. M. (2001). The influence of gender on the perception and response to investment risk: The case of professional investors. *The journal of psychology and financial markets*, 2(1), 29-36.

Özer, G. ve Mutlu, Ü. (2021). Duygusal Zekâ ile Risk Alma Tutumu İlişkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, (17), 146-164.

Powell, M., ve Ansic, D. (1997). Gender differences in risk behaviour in financial decision-making: An experimental analysis. *Journal of economic psychology*, 18(6), 605-628.

Ritter, J. R. (2003). Behavioral finance. *Pacific-Basin finance journal*, 11(4), 429-437.

Roszkowski, M. J. ve Grable, J. (2005). Estimating risk tolerance: The degree of accuracy and the paramorphic representations of the estimate. *Journal of Financial Counseling and Planning,* 16(2), 29-47.

Sadiq, M. N., ve Ishaq, H. M. (2014). The effect of demographic factors on the behaviour of investors during the choice of investments: evidence from Twin Cities of Pakistan. *Global Journal of Management and Business Research.*

Salamanca, N., de Grip, A., Fouarge, D., ve Montizaan, R. M. (2016). Locus of control and investment in risky assets.

Saraç, M., ve Kahyaoğlu, M. B. (2011). Bireysel yatırımcıların risk alma eğilimine etki eden sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 5(2), 135-157.

Sitkin, S. B. ve Weingart, L. R. (1995). Determinants of risky decision –making behavior: A test of the mediating role of risk perceptions and propensity. *Academy of Management Journal*, 38(6), 1573-1592.

Sjöberg, L. ve Engelberg, E. (2009). Attitudes to economic risk taking, sensation seeking and values of business students specializing in finance. *Journal of Behavioral Finance*, 10(1), 33-43.

Sunden, A.E. ve Surette, B.J. (1998): "Gender Differences in the Allocation of Assets in Retirement Savings Plans", *The American Economic Review*, 88(2), 207-211.

Sung, J., ve Hanna, S. D. (1996). Factors related to risk tolerance. Financial counseling and planning, 7.

Tabak, A., Erkuş, A., ve Meydan, C. H. (2010). Denetim odağı ve yenilikçi birey davranışları arasındaki ilişkiler: Belirsizliğe tolerans ve risk almanın aracılık etkisi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1), 159-176.

Tversky, A., ve Kahneman, D. (1986). The framing of decisions and the evaluation of prospects. *In Studies in Logic and the Foundations of Mathematics* (Vol. 114, pp. 503-520).

Uçar, R.H. (2014). Bireysel emeklilik fon tercihlerinde davranışsal finans eğilimleri. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

Van Harlow, W., ve Brown, K. C. (1990). The role of risk tolerance in the asset allocation process: A new perspective. *Research Foundation of the Institute of Chartered Financial Analysts*.

Wang, H., ve Hanna, S. D. (1997). Does risk tolerance decrease with age?. *Financial Counseling and Planning,* 8(2).

Weber, E. U. ve Milliman, R. A. (1997). Perceived risk attitudes: Relating risk perception to risky choice. *Management Science*, 43(2), 123-144.

Weber, M., Weber, E. U. ve Nosić, A. (2013). Who takes risks when and why: Determinants of changes in investor risk taking. *Review of Finance*, 17(3), 847-883.

Yao, R. ve Hanna, S. D. (2003). Has financial risk tolerance changed since 1983? *Consumer Interests Annual*, 49.

Yao, R. ve Hanna, S.D. (2004): "The Effect of Gender and Marital Status on Financial Risk Tolerance", *Consumer Interests Annual*, 50, 123-124.

Yao, R., Gutter, M. S., ve Hanna, S. D. (2005). The financial risk tolerance of Blacks, Hispanics and Whites. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 16(1).

Yao, R., ve Hanna, S. D. (2005). The effect of gender and marital status on financial risk tolerance. 4 (1), 66-85.

Yao, R., Sharpe, D. L. ve Wang, F. (2011). Decomposing the age effect on risk tolerance. *The Journal of Socio-Economics*, 40(6), 879–887.

Zhao, H., Seibert, S. E., ve Hills, G. E. (2005). The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of applied psychology*, 90(6), 1265.

KAYNAKÇA

Ahmetoğulları, K. & Arabacı, N. (2021). Katılım Banka Çalışanlarının Finansal İyilik Hali Finansal Okuryazarlık ve Satın Alma Davranışında Nasıl Rol Oynar?. (Editör: Karabulut, Ş.), Gazi Kitapevi, Ankara, 205-234.

Ahmetoğulları, K. & Arabacı, N. (2021). Pandemi Döneminde Algılanan Finansal Refahın Dijital Bankacılık kullanımına yönelik tutuma etkisinin değerlendirilmesi, (Editör: Atalay, M.), İKSAD Yayınevi, Ankara, 105-136.

Ahmetoğulları, K. & Öcel, Y. (2021) Finansal Okuryazarlık İle Yaşam Tarzı Arasındaki İlişkinin İrdelenmesi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 56(4), 2477-2497.

Ahmetoğulları, K. & Şenol, A. (2021). Finansal Refahın Online Satın Almaya Etkisinde Pandemik Kaygının Aracı Rolü. Karadeniz 7. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, 28-29 Ağustos, Ordu, 406-418.

Ahmetoğulları, K., & Parmaksız, H. (2017). Finansal İyilik Halinin Finansal Okuryazarlık Ve Kredi Kartı Tutumuyla İlişkisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(48), 317-330.

Atkinson, A., McKay, S. D., Kempson, H. E., & Collard, S. B. (2006). Levels of financial capability in the UK: Results of a baseline survey (Consumer Research 47).

Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial Well-Being: A Conceptualization And Research Agenda. Journal Of Business Research, 79, 228-237.

Collard, S., de la Mata, A., Frade, C., Kempson, E., Leskinen, J., Lopes, C., ... & Selosse, C. (2006). Consumer financial capability: Empowering European consumers. European Credit Research Institute, 1-107.

Çera, G., Phan, Q.P.T., Androniceanu, A., & Çera, E. (2020). Financial capability and technology implications for online shopping. E&M Economics and Management, 23(2), 156–172.

Erkan, M. K., & Kavas, Y. B. (2021). Boy, Obezite Ve Finansal Risk Alma Davranışı. 8. Uluslararası Muhasebe Ve Finans Araştırmaları Kongresi, 252-259.

Huston, S. J. (2010). Measuring financial literacy. Journal of consumer affairs, 44(2), 296-316.

Kavas, Y.B., & Erkan, M.K. (2022). Bireysel Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Finansal Risk Alma Tolerans, EKEV Akademi Dergisi, 26(89), 379-399

Khan, K. A., Çera, G., & Alves, S. R. P. (2022). Financial Capability as a Function of Financial Literacy, Financial Advice, and Financial Satisfaction. E&M Economics and Management, 25(1), 143–160. https://doi.org/10.15240/tul/001/2022-1-009.

Lusardi, A. (2008). Household saving behavior: the role financial literacy, information and financial education programs (NBER Working Paper No. 13824). Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research. https://doi.org/10.3386/w13824.

Lusardi, A. (2011). Americans' Financial Capability (NBER Working Paper No. 17103). Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.

Mason, C., & Wilson, R. (2000). Conceptualising financial literacy. Loughborough University Business School Research Series paper 2000:7.

McKay, S. (2011). Understanding Financial Capability in Canada: Analysis of the Canadian Financial Capability Survey.

Noctor, M., Stoney, S., & Stradling, S. (1992). Financial literacy: A discussion of concepts and competences of financial literacy and opportunities for its introduction into young people's learning. National Foundation for Educational Research.

Prawitz, A.D. vd. (2006). In charge financial distress/financial well-being scale: Development, Administration, and score interpretation. Journal of Financial Counseling and Planning, 17/1, 34-50

Sen, A. (1993). Does business ethics make economic sense?. In The ethics of business in a global economy, Springer, Dordrecht, 53-66.

Sherraden, M. S. (2010). Financial capability: What is it, and how can it be created?.

Sherraden, M. S. (2013). Building blocks of financial capability. Financial education and capability: Research, education, policy, and practice, 3-43.

Sherraden, M., Birkenmaier, J., & Collins, J. M. (2018). Financial capability and asset building in vulnerable households: Theory and practice. Oxford University Press.

Shkvarchuk, L., & Slav'yuk, R. (2019). The financial behavior of households in Ukraine. Journal of Competitiveness, 11(3), 144-159.

Taylor, M. (2011). Measuring financial capability and its determinants using survey data. Social Indicators Research, 102(2), 297-314.

Temizel, F. & Bayram, F. (2011). Finansal okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12(1), 73-86.

KAYNAKÇA

Addoum, J. M., Korniotis, G., & Kumar, A. (2017). Stature, obesity, and portfolio choice. *Management Science*, 63(10), 3393–3413.

Ainia, N. S. & Lutfi, L. (2019). The influence of risk perception, risk tolerance, overconfidence, and loss aversion towards investment decision making. *Journal of Economics, Business, and Accountancy Ventura. 21 (3), 401 – 413.*

Akerlof, G. A. & Dickens, W. T. (1982). Association The Economic Consequences of Cognitive Dissonance. *The American Economic Review,* 72 (3), 307-319.

Ardehali, P. H., Paradi, J. C., & Asmild, M. (2005). Assessing Financial Risk Tolerance of Portfolio Investors Using Data Envelopment Analysis. *International Journal of Information Technology & Decision Making*, 4(3), 491-519.

Arifin, Z. & Soleh, E. (2021). Overconfidence, Attitude Toward Risk, and Financial Literacy: A Case in Indonesia Stock Exchange. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 8 (4), 144-152.

Bajtelsmit, V., & Barnasek, A. (1996). Why Do Women Invest Differently Than Men?. *Financial Counseling and Planning*, 7, 1-10.

Baker, H. K., & Nofsinger, J. R. (2002). Psychological Biases of Investors. *Financial Services Review,* 11, 97-116.

Baker, H. K., & Ricciardi, V. (2014). How biases affect investor behaviour. The European. *Financial Review,* 7–10.

Balzer, W. K., Doherty, M. E. & O'Connor, R. (1989). Effects of Cognitive Feedback on Performance. *Psychological Association,* 106 (3), 410-433.

Barber, B.M., & Odean, T. (2002). Online Investors: Do the Slow Die First? *The Review of Financial Studies*, 15(2), 455-487.

Barsbai, T. & Schmidt, U. (2021). Overconfidence and Risk-taking in the Field: Evidence from Ethiopian Farmers https://www.journals.uchicago.edu/doi/ epdf/10.1086/713933 (Erişim Tarihi: 02.06.2022).

Bellante, D., & Green, C. A. (2004). Relative Risk Aversion Among the Elderly. *Review of Financial Economics,* 13, 269-281.

Bernstein, L. P. (2015). *Tanrılara Karşı Riskin Olağanüstü Tarihi* (7. Baskıdan Çev. Feyyat, C). İstanbul: Scala Yayıncılık (Eserin orjinali 1996'da yayımlandı).

Bernstein, W. J. (2019). *Yatırımın Dört Temel Taşı* (Çev. Domaniç, N. & Avhan, N.). İstanbul: Scala Yayıncılık.

Broihanne, M. H., Merli, M., & Roger, P. (2014). Overconfidence, Risk Perception and The Risk-Taking Behavior of Finance Professionals. *Finance Research Letters*, 30, 1-10.

Camerer C. & Lovallo D. (1999). Overconfidence and Excess Entry: An Experimental Approach. *American Economic Review*, 89 (1), 306-318.

Choi, James J., David Laibson, and Andrew Metrick. 2002. How Does the Internet Affect Trading? Evidence from Investor Behavior in 401(k) Plans. *Journal of Financial Economics,* 64(3), 397–421.

Cohn, R. A., Lewellen, W. G., Lease, R. C. ve Schlarbaum, G. G. (1975). Individual Investor Risk Aversion and Investment Portfolio Composition. *The Journal of Finance,* 30(2), 605-620.

Cooper, A. C., Woo, C. Y., & Dunkelberg, W. C. (1988). Entrepreneurs' Perceived Chances for Success. *Journal of Business Venturing*, 3, 97-108.

Corter, J. E. & Chen, Y. (2006). Do Investment Risk Tolerance Attitudes Predict Portfolio Risk? *Journal of Business and Psychology*, 20 (3), 368-381.

Daniel, K., & Hirshleifer, D. (2015). Overconfident investors, predictable returns, and excessive trading. *The Journal of Economic Perspectives,* 29(4), 61-88.

Daniel, K., David, H., & Avanidhar, S. (1998). Investor psychology and security market under - and overreactions. *Journal of Finance*, 53(6), 1839-1885.

De Bondt, W., Muradoglu, G., Shefrin, H., & Staikouras S. K. (2008). Behavioral Finance: Quo Vadis? *Journal of Applied Finance*, 1-15.

Donkers, B., Melenberg, B., & Van Soest, A. (2001). Estimating Risk Attitudes using Lotteries: A Large Sample Approach. *The Journal of Risk and Uncertainty,* 22(2), 165-195.

Erkan, M. K., & Kavas, Y. B. (2021). Boy, Obezite Ve Finansal Risk Alma Davranışı. *8. Uluslararası Muhasebe Ve Finans Araştırmaları Kongresi,* 252-259.

Fast, N. J., Gruenfeld, D. H., Sivanathan, N. & Galinsky, A. D. (2009). Illusory Control: A Generative Force Behind Power's Far-Reaching Effects. *Psychological Science*, 20 (4).

Fellner, G. (2009). Illusion of control as a source of poor diversification: Experimental evidence. *The Journal of Behavioral Finance*, 10(1), 55-67.

Fischhoff, B., Slovic, P., & Lichtenstein, S (1977). Knowing with Certainty: The Appropriateness of Extreme Confidence. Journal of Experimental Psychology: *Human Perception and Performance*, 3(4), 552-564.

Gervais, S., & Odean, T. (2001). Learning To Be Overconfident. *The Review of Financial Studies Spring,* 14(1), 1-27.

Gigerenzer, G. (1991). How to Make Cognitive Illusions Disappear: Beyond "Heuristics and Biases". http://www.stat.columbia.edu/~gelman/ communication/Gigerenzer1991.pdf (Erişim tarihi: 02.06.2022).

Grable, J. E., & Joo, S. H. (2004). Environmental and Biopsychosocial Factors Associated with Financial Risk Tolerance. *Financial Counseling and Planning*, 15(1), 73-82.

Grable, J. E., & Lytton, R. H. (1998). Investor Risk Tolerance: Testing The Efficacy Of Demographics As Differentiating And Classifying Factors. *Financial Counseling and Planning,* 9(1), 61-74.

Graham, J. R., Harvey, C. R., & Huang, H. (2009). Investor competence, trading frequency, and home bias. *Management Science,* 55(7), 1094–1106.

Griffin, D., & Tversky, A. (1992). The Weighing of Evidence and the Determinants of Confidence. *Cognitive Psychology,* 24, 411-435.

Hanna, S. & Chen, P. (1997). Subjective And Objective Risk Tolerance: Implications For Optimal Portfolios. *Financial Counseling and Planning*, 8(2), 17-26.

Hirshleifer, D. (2001). Investor Psychology and Asset Pricing. *Journal of Finance*, 56(4), 1533-1597.

Holstein, A. S. (1972). Probabilistic Forecasting And Experiment Related to The Stock Market. *Organizational Behavior and Human Performance*, 8, 139-158.

Horswill, M. S. & McKenna, F. (1999). The Effect of Perceived Control on Risk Taking. *Journal of Applied Social Psychology,* 29 (2), 377-391.

Jianakoplos, N. A., & Bernasek, A. (2006). Financial Risk Taking by Age and Birth Cohort. *Southern Economic Journal*, (72) 4, 981-1001.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar* (11. Baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kahneman, D., & Riepe, W. (1998). Aspects of Investor Psychology: Beliefs, Preferences, and Biases Investment Advisors Should Know About. *The Journal of Portfolio Management*, 24(4), 52-65.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 47(2), 263-291.

Kavas Y.B. ve Erkan M. K. (2022). Bireysel Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık Ve Finansal Risk Alma Toleransı. *Ekev Akademi Dergisi*, 89, p. 379-399

Kutanis, R. (2009). *Örgütlerde Davranış Bilimleri* (4. Baskı). İstanbul: Sakarya Yayıncılık.

Kuyucular, Y. & Sezer, D. (2021). Yatırımcılarda Risk Toleransı ve Aşırı Güven Arasındaki İlişki, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(42), 5398-5424.

Kuyucular, Y. (2020). *Bireysel Yatırımcılarda Risk Toleransı ve Aşırı Güven Kavramının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimeler Enstitüsü, Aydın.

Langer, E. J. (1975). The Illusion of Control. *Journal of Personality and Social Psychology,* 32(2), 311-328.

Malkiel, B. G. (1996). *A Random Walk Down Wall Street.* New York: W.W. Norton & Co.

Martinez, F., Floch, V. L., Gaffie, B. & Villejoubert, G. (2011). Reports of Wins and Risk Taking: An Investigation of the Mediating Effect of the Illusion of Control. *J Gambl Stud*, 27, 271-285.

Mazzoli, C., & Marinelli, N. (2011). The Role of Risk in the Investment Decision Process: Traditional vs Behavioural Finance., Lucarelli, C. ve Brighetti, G. (Editors), *Risk Tolerance in Financial Decision Making* in (8-66). UK: Macmillan Publishers Limited.

McKenna, F. (1993). It won't happen to me: Unrealistic optimism or illusion of control*? British Journal of Pgchology*, 84, 39-50.

Miller, D.T., & Ross, M. (1975). Self-Serving Biases in the Attribution of Casuality: Fact or Fiction? *Psychological Bulletin*, 82(2), 213-225.

Mishra, K. C. & Metilda, M. J. (2015). A study on the impact of investment experience, gender, and level of education onnoverconfidence and self-attribution bias. *IIMB Management Review,* 27, 228-239.

Nobre, L. H. N., Grable, E., Silva, W. V., & Veiga, C. P. (2016). A Cross Cultural Test of Financial Risk Tolerance Attitudes: Brazilian and American Similarities and Differences. International *Journal of Economics and Financial Issues*, 6(1), 314-322.

Nofsinger, J.R. (2001). *Investment Madness*. New Jersey: Prentice Hall

Nofsinger, J. R. (2014). *Yatırımcı Psikolojisi* (5. Baskıdan Çev. Gazel, S.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık (Eserin orjinali 2002'de yayımlandı).

Nosic, A. & Weber, M. (2010). How Riskily Do I Invest? The Role of Risk Attitudes, Risk Perceptions, and Overconfidence. *Institute for Operations Research and the Management Sciences,* 7(3), 282–301.

Odean, T. (1998). Volume, Volatility, Price, and Profit When All Traders Are Above Average. *Journal of Finance*, 53(6), 1887-1934.

Odean, T. (1999). Do Investors Trade Too Much? *The American Economic Review,* 1279-1298.

Olsen, R. A., & Cox, C. M. (2001). The Influence of Gender on the Perception and Response to Investment Risk: The Case of Professional Investors. *The Journal of Psychology and Financial Markets,* 2(1), 29-36.

Oskamp, S. (1965). Overconfidence in Case-Study Judgments. *Journal of Consulting Psychology*, 29(3), 261-265.

Park, J., Konana, P., Gu, B., Kumar, A., & Raghunathan, R. (2010). Confirmation bias, overconfidence, and investment performance: Evidence from stock message boards. *McCombs Research Paper* Series No. IROM-07-10.

Peterson, R. L. (2018). *Karar Anı* (2. Baskıdan Çev. Feyyat, C.). İstanbul: Scala Yayıncılık (Eserin orjinali 2007'de yayımlandı).

Pikulina, E., Renneboog, L., & Tobler, P. N. (2017). Overconfidence and investment: An experimental approach. *Journal of Corporate Finance*, 43, 175–192.

Plous, S. (1993). *The psychology of judgment and decision making*. New York: McGraw-Hill.

Pompian, M. (2006). *Behavioral Finance and Wealth Management: How to Build Optimal Portfolios That Account For Investor Biases*, USA: John Wiley & Sons, Inc.

Pompian, M. M. (2012). *Behavioral finance and investor types: managing behavior to make better investment decisions.* John Wiley & Sons.

Prabhakaran, K. ve Karthika, P. (2014). A Study on Risk Perception and Portfolio Management of Equity *Investors in Coimbatore City*. http://www.jms.nonolympictimes.org/Articles/1.pdf (Erişim Tarihi: 22.03.2020).

Price, P. C. (2006). Are You as Good a Teacher as You Think. *The Nea Higher Education Journal*, 7-14.

Ricciardi, V. (2005). A Research Starting Point for the New Scholar: A Unique Perspective of Behavioral Finance. *Social Science Research* Network. www.ssrn.com (Erişim Tarihi: 27.06 2018).

Ricciardi, V., & Simon, H.K. (2000). What is Behavioral Finance. *Business, Education and Technology Journal,* 2(1), 1-9.

Ross, L. D., Amabile, T. M. & Steinmetz, J. L. (1977). Social Roles, Social Control, and Biases in Social-Perception Processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35 (7), 485-494.

Roszkowski, M. J., & Davey, G. (2010). Risk Perception and Risk Tolerance Changes Attributable to the 2008 Economic Crisis: A Subtle but Critical Difference, *Journal of Financial Service Professionals*, July, 41-53.

Roszkowski, M. J., & Grable, J. E. (2005). Gender Stereotypes in Advisors' Clinical Judgments of Financial Risk Tolerance: Objects in the Mirror Are Closer than They Appear. *The Journal of Behavioral Finance*, 6(4), 181-191.

Russo, J. E. & Schoemaker, P. (1992). Managing Overconfidence. *Sloan Management Review Reprint Series*, 33 (2), 5-17.

Skala, D. (2008). Overconfidence in Psychology and Finance - an Interdisciplinary Literature Review. *Bank-i Kredyt*, (4), 33-50.

Svenson, O. (1981). Are We All Less Risky and More Skillful Than Our Fellow Drivers? *Acta Psychologica,* 47, 143-148.

Taylor, S. E., & Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: a social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103(2), 193-210.

Thaler, R. H., & Sunstein, C. R. (2018*). Dürtme* (6. baskıdan çev. Günsel, E.). İstanbul: Pegasus Yayıncılık (Eserin orjinali 2008'de yayımlandı).

Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under Uncertainty: Heuristics and Biases. *Science, New Series,* 185(4157), 1124-1131.

Ullah, S. (2015). An Empirical Study of Illusion of Control and Self-Serving Attribution Bias, Impact on Investor's Decision Making: Moderating Role of Financial Literacy. *Research Journal of Finance and Accounting,* 6 (19), 109-118.

Wang, H., & Hanna, S. (1997). Does Risk Tolerance Decrease With Age?. *Financial Counseling and Planning*, 8(2), 27-31.

Yao, Z. & Rabbani, A. G. (2021). Association between investment risk tolerance and portfolio risk: The role of confidence level. *Journal of Behavioral and Experimental Finance,* 30.

Zacharakis, A. L., & Shepherd, D. A. (2001). The Nature of Information and Overconfidence on Venture Capitalists' Decision Making. *Journal of Business Venturing,* 16, 311–332.

KAYNAKÇA

Ahmetoğulları, K. ve Parmaksız, H. (2017). Finansal İyilik Halinin Finansal Okuryazarlık ve Kredi Kartı Tutumuyla İlişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *5*(48), 317-330.

Akdeniz, Ş. ve Turan, İ. (2021). Davranışsal Finans Eğilimlerinin Risk Alma Düzeyine Etkisi, *İşletme Araştırmaları Dergisi, 13*(2), 1016-1032.

Arık, İ. A. (1996). Motivasyon ve Heyecana Giriş, Çantay Yayınevi, İstanbul.

Aydoğan, E. (2013). Zıtlık Yatırım Stratejisinin Davranışsal Finans Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı, Bursa.

Barak, O., (2006). Hisse Senedi Piyasalarında Anomaliler ve Bunları Açıklamak Üzere Geliştirilen Davranışsal Finans Modelleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Can, H., Aşan, Ö. ve Aydın E. M. (2006). Örgütsel Davranış, Arıkan Basın Yayın, İstanbul.

Cort, K. T., , Griffith, D. A. and White D. S., (2007). "An Attribution Theory Approach For Understanding The İnternationalization Of Professional Service Firms", International Marketing Review, Vol.24, No. 1, ss.9-25.

Dalgın, T. ve Atak, O. (2021). Hisse Senedi Yatırımcılarının Finansal Profillerinin Ve Davranışsal Finans Eğilimlerinin Ortalama Portföy Getirilerine Etkisi: Hisse.Net Forum Üyeleri Örneği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (22) , 351-367.

De Bondt, W., Muradoglu, G., Shefrin, H., ve Staikouras S. K. (2008). Behavioral Finance: Quo Vadis? Journal of Applied Finance, 1-15.

Dittrich, D. A. V., Güth, W., and Maciejovsky, B. (2005). Overconfidence İn İnvestment Decisions: An Experimental Approach, *The European Journal of Finance*, 11(6), 471- 491.

Döm, S. (2003). Yatırımcı Psikolojisi. İstanbul: Değişim Yayınları.

Duman, B., (2004). "Attribution Theory (Katkı=Anlam Yükleme Teorisinin)Öğrenme- Öğretme Sürecinde Öğrencilerin Öğrenilmiş Çaresizliği Üzerindeki Etkisi"**,** 13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*,* İnönü Üniversitesi, Malatya.

Freedman, J. L., Sears, D.O. ve Carlsmith J.M., (1993). Sosyal Psikoloji (Çeviri: Ali Dönmez) Ankara: İmge Kitabevi.

Gervais, S. ve Odean, T. (2001). Learning To Be Overconfident, *The Review of Financial Studies Spring*, 14 (1), 1-27.

Gronhaug, K. and Falkenberg, J. S. (1994). "Success Attributions Within And Across Organizations", Journal of European Industrial Training, Vol.18, No.11, ss.22-29.

Hamurcu, Ç. (2015). Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir İnceleme, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Kırıkkale.

Heider, F. (1958). The Psychology of Interpersonal Relations, John Wiley & Sons, New York.

Hirshleifer, D. (2001). Investor Psychology and Asset Pricing. *Journal of Finance*, 56(4), ss.1533-1597.

Kaminsky, G. L., Reinhart, C., Vegh, C. A. (2003). The Unholy Trinity of Financial Contagion, NBER Working Paper, No. 10061, November.

Kıyılar, M. ve Akkaya, M. (2016). *Davranışsal Finans*, İstanbul: Literatür.

Kızgın, Y. ve Dalgın, T., (2012). "Atfetme Teorisi: Öğrencilerin Başarı ve Başarısızlıklarını Değerlendirmedeki Atfetme Farklılıkları", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 8 (15), ss. 61-77.

Klement, J. (2018). Investor Risk Profiling: An Overview., Klement, J. (Editor), Risk Profiling and Tolerance: Insight for Private Wealth Manager in (1-16). CFA Institute Research Foundation.

Kojabad, A. N. (2012), Menkul Kıymetler Borsalarında Alınan Yatırımcı Kararlarına Davranışsal Finansın Etkileri: Tahran Menkul Kıymetler Borsası Örneği ve İMKB Karşılaştırması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Kutanis, R. (2009). Örgütlerde Davranış Bilimleri (4. Baskı). Sakarya Yayıncılık, İstanbul.

Kuyucular, Y. (2020). Bireysel Yatırımcılarda Risk Toleransı Ve Aşırı Güven Kavramının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Aydın.

Miller, D.T., and Ross, M. (1975). Self-Serving Biases in the Attribution of Casuality: Fact or Fiction? *Psychological Bulletin*, 82 (2), 213-225.

Odean, T. (1998). Volume, Volatility, Price, and Profit When All Traders Are Above Average. *Journal of Finance*, 53 (6), 1887-1934.

Peteros, R. ve Maleyeff, J. (2013). Application of Behavioral Finance Concepts to Investment Decision-Making: Suggestions for Improving Investment Education Courses, *International Journal of Management*, Vol.30, No.1, 249-261.

Roszkowski, M. J., ve Davey, G. (2010). Risk Perception and Risk Tolerance Changes Attributable to the 2008 Economic Crisis: A Subtle but Critical Difference, *Journal of Financial Service Professionals*, July, 41-53.

Shiller, R. (1995). Conversation, Information, and Herd Behavior. The American Economic Review, 85(2), 181-185.

Shiller, R. J., ve Pound, J. (1986). Survey Evidence on Diffusion of Interest Among Institutional Investors. NBER Working Paper Series, 1851.

Sözer Oran, J. (2008). Davranışçı Finans: Fildişi Kuleler Sarsılıyor. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 8 (29), 33-42.

Specht, N., Fichtel, S. and Meyer, A. (2007). "Perception And Attribution Of Employees' Effort And Abilities The İmpact On Customer Encounter Satisfaction", International Journal of Service Industry Management, Vol.18, No.5, ss.534-555.

Struthers, C. W., Deborah L. M., Connie J. B. and, Gemma L. B. (2001), "Effects of Causal Attributions on Coworker Interactions: A Social Motivation Perspective", Basıc And Applıed Socıal Psychology, Vol.*23*, No.3, ss.169–181.

Sulaiman, E. K. (2012). An Empirical Analysis Of Financial Risk Tolerance And Demographic Features Of İndividual İnvestors, *Procedia Economics and Finance*, *2*, ss.109-115.

Weiner, B., (1980). "The Role of Affect in Rational (Attributional) Approaches to Human Motivation". Educational Researcher*, 9,* (7), ss. 4-11.

Weiner, B. (1985). "An Attributional Theory of Achievement Motivation and Emotion", *Psychological Review,* Vol.92, No.4, ss.548-573.

Woolfolk, A. E. (1995). *Educational Psychology (6th ed).* The USA: Allyn and Bacon.

Zweig, J. (2011). *Paranız ve Beyniniz*, Çev. Necdet Ünal Elbeyli, İstanbul: İnkılap Kitabevi

KAYNAKÇA

Ağan, B. (2020). Davranışsal İktisatta Kovid-19 Pandemi Süreci: Kaygı düzeyinin Sosyo-Kararlı Ekonomik Alma Davranışları Üzerine Etkisi. *Turkish Studies*, 15(6), s. 1001-1016.

Akgül, F., ve Yiğiter, Ş. Y. (2021). Davranışsal Finans Yaklaşımı Çerçevesinden Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Tutum ve Davranışlar. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), s. 913-930.

Akgüneş, A. O. (2021). Beş Temel Kişilik Özelliğinin Finansal Risk Alma ve Riskten Kaçınma Davranışları Üzerine Etkisi: Z Kuşağı Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(29), s.80-91.

Aksoy, T., ve Şahin. (2015). Belirsizlik Altında Karar Alma: Geleneksel Ve Modern Yaklaşımlar. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi,* 2(2), s. 1-28.

Aktaş, F. R. (2012). Davranışsal Finans Ve Yatırımcı Psikolojisi İMKB Üzerine Ampirik Bir Analiz. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.

Alkan, Ş. B., ve Bayramoğlu, G. (2021). Muhasebe Araştırmalarında Göz İzleme Yönteminin Kullanılması Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Mali Çözüm Dergisi*, *31*(167), 167–185.

Altınırmak, S. ve Eyüboğlu, A. (2016). Ekonomik Krizlerin Nöroekonomi Kavramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (72), 67-82. DOI: 10.25095/mufad.396720

Altunöz, U., ve Altunöz, H. (2018). *Davranışsal Ekonomi (Nörofinans)* (3. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Aren, S. (2019). Davranışsal Finansın Psikolojik Eğilimlerinin Kavramsal Değerlendirmesi. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), s. 127-160.

Aslan, R. (2016). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırıma Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından Araştırılması: Şanlıurfa İline Bağlı Viranşehir İlçesi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi.

Ateş, A. (2007). Finansal Yatırımların Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.

Ati□k, M., Yılmaz, B., ve Köse, Y. (2018). Bireysel Finansal Kararlarda Zihinsel Önyargıların Etkisi: Mental Muhasebe. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, s. 717-730.

Aydın, C. İ. (2019). Kitlesel Fonlama Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Kitlesel Fonlama Platformlarında Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Aydın, Ü., ve Ağan, B. (2017). Davranışsal Finans: Finansal Yatırım Kararlarının Davranışsal Temeli. Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Aytekiin, Y. E., ve Aygün, M. (2016). Finansta Yeni Bir Alan "Davranışsal Finans". *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, s. 143-156.

Bayar, Y. (2012). Davranışsal finans perspektifinden küresel finansal krizin yatırımcı davranışlarına etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi.

Boz H. (2020). Nöropazarlama Araçları Fi□nansal Pi□yasalara Nasıl Adapte Edi□li□r: Nörofinans. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 5 (3). 518-528.

Böyükaslan, A. (2012). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Afyonkarahisar Örneği Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Butgel Tunalı, S. , Gözü, Ö. ve Özen, G. (2016). Pazarlama Ve Reklam Araştırmalarında Nöropazarlama Üzerine Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi Ve Etik Boyutunun Tartışılması. Kurgu, 24 (2), 1-8. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/kurgu/issue/59643/859543

Camerer, C., Loewenstein, G., ve Prelec, D. (2005). Neuroeconomics: How neuroscience can inform economics. *Journal of Economic Literature*, 43(1), s. 9-64.

Carlson N.R. (2014) Foundations of Behavioral Neuroscience, Ninth Edition, Pearson Education Limited, Essex, England.

Çıplak, B. (2018). Nöroekonomi ve Vergi Uyumu İlişkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(1), s. 262-273.

Dalgın, T., ve Atak, O. (2021).Hisse Senedi Yatırımcılarının Finansal Profillerinin Ve Davranışsal Finans Eğilimlerinin Ortalama Portföy Getirilerine Etkisi: Hisse.Net Forum Üyeleri Örneği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(22), s. 351-367.

Demirel, S. K., ve Artan, S. (2016). Nöroiktisat ve İktisat Biliminin Geleceğine İlişkin Tartışmalar. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 2(1), s. 1-28.

Doğan, M. (2016). Davranışsal Finans Eğilimleri İle Bireysel Emeklilik Fon Tercihleri Arasındaki İlişkinin Test Edilmesi: Türkiye'deki Banka Çalışanları Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), s. 339-357.

Doğru, B. N., ve Büyükakın, F. (2020). Kurumsal Yatırımcıların Karar Alma Aşamalarına Davranışsal Finans Perspektifinden Bakış: Kocaeli İli İmalat Sanayi Uygulaması. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(4), s. 13-22.

Ede, M. (2007). Davranışsal Finans ve Bireysel Yatırımcı Davranışları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.

Erkan, M. K., ve Kavas, Y. B. (2022). Hormones And Financial Decision Making Processes. Ş. Karabulut (Ed.), Developments in Financial and Economic Fields at the National and Global Scale (pp. 185–200). Gazi Kitabevi.

Ertan, Y. (2007). Davranışsal Finans ve Pişmanlık Teorisi'nin Döviz Kuru Riskinden Korunma Kararına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi.

Fiedler, S., Ettinger, U., ve Weber, B. (2019). Neuroeconomics, *Eye Movement Research,* s. 857-882.

Göksu, A. (2013). Portföy Yatırım Kararlarında Davranışsal Finansın Etkisi: Borsa İstanbul Uygulaması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi.

Hamurcu, Ç. (2015). Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Açısından İncelenmesi: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Kırıkkale Üniversitesi.

Hayta, A. B. (2014). Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algısına Etki Eden Psikolojik Önyargılar, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 183(183), s. 329-352.

Kavas Y.B. (2022). Bireysel Beslenme Alışkanlıklarının Finansal Risk Alma Eğilimi Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümü, Sakarya.

Kavas Y.B. ve Erkan M.K., (2022). Bireysel Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık Ve Finansal Risk Alma Toleransı. *Ekev Akademi Dergisi*, 89, p. 379-399. Doi: 10.5281/zenodo.6346373.

Kırhasanoğlu, Ş., ve Özdemir, M. (2021). Nöromuhasebeye Teorik Bir Bakış. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, *9*(2), 178–187.

Knutson, B., Rick, S., Wimmer, G. E., Prelec, D., ve Loewenstein, G. (2007). Neural Predictors of Purchases. *Neuron*, *53*(1), s. 147-156.

Koçaslan, G. (2010). Neuroeconomics: Bringing Neuroscience and Economics Together. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(3), s. 505-512.

Korkmaz T. (2013). Portföy Yönetimi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1809, *Anadolu Üniversitesi*, Eskişehir.

Kurtoğlu, R. (2014). Davranış Ekonomisi ve Nöro-Finans. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 16(2), s. 1-25.

Kuzey, G. (2019). Bireysel Yatırımcıların Yatırım Kararlarının Davranışsal Finans Yönünden İncelenmesi: Ankara İli Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Kuzkun, İ. (2013). Yatırımcılarda Risk Alma Düzeyinin Belirlenmesi: Bir Alan Çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hitit Üniversitesi.

Kübilay, B., ve Bayrakdaroğlu, A. (2017). Finansta Psikososyal Boyut: Yatırım Psikolojisi ve Sosyolojik Faktörler Açısından Bir İnceleme. Detay Yayıncılık.

Küçükay, A. (2018). Karar Vermenin Psikolojisi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,* (35), s. 607-640.

Küden, M. (2014). Davranışsal Finans Açısından Bireysel Yatırım Tercihlerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gediz Üniversitesi.

Medetoğlu, B., ve Saldanlı, A. (2022). Bireylerin Yatırım Kararlarında Maruz Kaldığı Anomali ve Hevristikler Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Journal of Economic Policy Researches*, 9(1), s. 53-74.

Müldür, G. T. (2019). Geleneksel ve Davranışsal Finans: Tarihsel ve Kavramsal Çerçeve. *Artıbilim Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 2(1), s. 37-45.

Orçun, Ç. (2015). Bireysel Yatırımcının Finansal Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Özcan, H. (2011). Davranışsal Finansın Bireysel Yatırımcıların Karar Mekanizmaları Üzerine Etkileri: Finansal Yatırımcıların Değerlendirilmelerine Yönelik Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Üniversitesi.

Özevin, O., ve Öncü, M. A. (2017). Kadınların Yatırım Alışkanlıklarının Davranışsal Finans Açısından Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), s. 583-601.

Özyurt Kaptanoglu, R. , Kılıçarslan, M. ve Gündüzyeli, B. (2022). İş Dünyasında "Nöro" Penceresi. Atlas Sosyal Bilimler Dergisi, 1 (9). Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/atlas/issue/69159/1071781

Özyurt Kaptanoglu, R., Kılıçarslan, M., ve Gündüzyeli, B. (2022). İş Dünyasında "Nöro" Penceresi. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*(9), s. 1-13.

Pompian, M. M. (2006). Behavioral Finance and Wealth Management: How to Build Optimal Portfolios That Account for Investor Biases. John Wiley ve Sons, Inc.

Sefil, S., ve Çilingiroğlu, H. K. (2011). Davranışsal Finansın Temelleri: Karar Vermenin Bilişsel ve Duygusal Eğilimleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, s. 247-268.

Sezer, D. (2013). Yatırımcı Davranışlarının Etkinliği ve Psikolojik Yanılsamalar. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi.

Shiv, B., Loewenstein, G., Bechara, A., Damasio, H., ve Damasio, A. R. (2005). Investment Behavior and The Negative Side of Emotion. *Psychological Science*, 16(6), s. 435-439.

Smith, A., Lohrenz, T., King, J., Montague, P. R., ve Camerer, C. F. (2014). Irrational exuberance and neural crash warning signals during endogenous experimental market bubbles. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, *111*(29), 10503–10508. https://doi.org/10.1073/pnas.1318416111

Snell R.S. (2017). Klinik Nöroanatomi. Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul.

Soydal, H., Mızrak, Z., ve Yorgancılar, F. N. (2010). Nöroekonomi Kavramının İktisat Bilimi İçindeki Yeri, Önemi ve Bilimselliği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 10(19), s. 214-240.

Şamandar, Ö. (2018). Kişilik Tiplerinin Davranışsal Finans Kapsamında Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Düzce Üniversitesi.

Şen Küçük, G. (2021). Davranışsal Finans Açısından Geleneksel Ve İslami Bankacılığın Karşılaştırmalı Analizi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Şenel, S. A. ve Darıcı, S. (2018). Psikofizyolojik Tekniklerin Adli Muhasebe Alanında ve Suçun Ortaya Çıkarılmasında Kullanılmasına İlişkin Bir Tartışma: Nöromuhasebe Kavramına Farklı Bir Bakış, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (67), 381-391.

Teki□n, B. (2016). Firmaların Finansman Kararları: Davranışsal Perspektif. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 8(15), s. 169-198.

Teki□n, B. (2020). Davranışsal Finans Bağlamında Kendine Aşırı Güven, Kontrol Yanılsaması ve İyimserlik Önyargılarının Ölçülmesi: Üniversite Öğrencileri Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(4), 1315 - 1322.

Tekin, B., ve Cengiz, S. (2020). Kendine Aşırı Güven ve Kayıptan Kaçınma Önyargıları Yatırım Kararlarında Önemli Bir Faktör Mü? *Global Journal of Economics and Business Studies*, 9(17), s. 38-54.

Thut, G., Maguire, R. P., Leenders, K. L., Roelcke, U., Nienhusmeier, M., Schultz, W., ve Missimer, J. (1997). Activation of the human brain by monetary reward. *Neuroreport*, *8*(5), 1225–1228. http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9175118

Tom, S. M., Fox, C. R., Trepel, C., ve Poldrack, R. A. (2007). The Neural Basis of Loss Aversion İn Decision-Making Under Risk. *Science (New York, N.Y.)*, 315(5811), s. 515-518.

Tomak, S. (2009). Girişimci Hevristikleri: Bir Kavramsal Çözümleme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), s. 145-166.

Usul, H., ve Çağlan, E. (2018). Nöromuhasebe. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, *20*(2), 450–465. https://doi.org/10.31460/mbdd.392119

Utkutuğ, Ç., ve Alkibay, S. (2013). Nöropazarlama: Reklam Etkinliğinin Psikofizyolojik Tekniklerle Değerlendirilmesi Üzerine Yapılmış Araştırmalarının Gözden Geçirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(2), 167–195. https://doi.org/10.17065/huniibf.103649

Weber, B., Aholt, A., Neuhaus, C., Trautner, P., Elger, C. E., ve Teichert, T. (2007). Neural Evidence For Reference-Dependence İn Real-Market-Transactions. *NeuroImage*, 35(1), s. 441-447.

Yaşamalı, M. (2021). Davranışsal Finansta Dürtme Ve Zihinsel Muhasebe Kullanılarak Tasarrufları Artırmaya Yönelik Model Önerisi: Kavanoz Yöntemi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi.

Yayar, R., ve Tekgün, B. (2020). Nöroekonomi Bağlamında Karar Alma Süreci. *Journal Of Instıtute Of Economic Development and Social Researches*, 6(22), s. 160-169.

Yazar, B. (2019). Finansal Karar Alma Tercihlerinin Belirlenmesinde Yöneticilerin Aşırı Özgüven Eğilimlerinin Davranışsal Finans Çerçevesinde İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Yıldırım, H. (2017). Davranışsal Finans: Yatırımcı Davranışlarını Esas Alan Modeller (1. Baskı). Sokak Kitapları Yayınları.

Yi□ğitbaş, Ş. B. (2021). Risk ve Belirsizlik Altında Karar Verme Davranışı ve Nöroekonomi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(3), s.25-38.

Yorgancılar, F. N. (2014). Tüketici Davranışı Nörolojisi: Nöroekonomi-EEG Yöntemi ile Nöromarketing Uygulaması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi.

Yürekli, A. (2019). Bireysel Yatırımcıların Davranışlarına Etki Eden Faktörlerin Davranışsal Finans Kapsamında İncelenmesi: Hizmet ve Üretim Sektörü Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi.

KAYNAKÇA

Abdellaoui, M., B. H., & Paraschiv, C. (2007). Loss aversion under prospect theory: A parameter-free measurement. *Management Science,* 53(10), 1659-1674.

Adler, A. (1927). Understanding human nature. New York: *Garden City Publishing Company, Inc*.

Aimone, J. A., Ball, S. B., & King-Casas, B. (2014). Anxiety, risk preferences, betrayal aversion, and the growth of interpersonal trust. *Available at SSRN 2402413.*

Aren, S., Hamamci, H. N., & Özcan, S. (2021). Moderation effect of pleasure seeking and loss aversion in the relationship between personality traits and risky investment intention. *Kybernetes*.

Barlow, D. H. (2000). Unraveling the mysteries of anxiety and its disorders from the perspective of emotion theory. *American Psychologist,* 55(11), 1247.

Bechara, A., Damasio, H., Damasio, A. R., & Lee, G. P. (1999). Different contributions of the human amygdala and ventromedial prefrontal cortex to decision-making. *Journal of Neuroscience,* 19(13), 5473-5481.

Bechara, A., Dolan, S., Denburg, N., Hindes, A., Anderson, S. W., & Nathan, P. E. (2001). Decision-making deficits, linked to a dysfunctional ventromedial prefrontal cortex, revealed in alcohol and stimulant abusers. *Neuropsychologia,* 39(4), 376-389.

Bechara, A., T. D., Damasio, H., & Damasio, A. R. (1996). Failure to respond autonomically to anticipated future outcomes following damage to prefrontal cortex. *Cerebral Cortex,* 6(2), 215-225.

Besser, A., & Priel, B. (2010). Grandiose narcissism versus vulnerable narcissism in threatening situations: Emotional reactions to achievement failure and interpersonal rejection. *Journal of Social and Clinical Psychology,* 29(8), 874-902.

Bibby, P. A., & Ferguson, E. (2011). Alexithymia, BIG 5, sensation seeking and loss aversion. *Personality and Individual Differences,* 51, 263-266.

Blanchard, D. C., & Blanchard, R. J. (1972). Innate and conditioned reactions to threat in rats with amygdaloid lesions. *Journal of Comparative and Physiological Psychology,* 81(2), 281-290.

Borkovec, T. D., Ray, W. J., & Stober, J. (1998). Worry: A cognitive phenomenon intimately linked to affective, physiological, and interpersonal behavioral processes. *Cognitive Therapy and Research,* 22(6), 561-576.

Brabazon, A., & O'Neill, M. (2006). Biologically inspired algorithms for financial modelling. *Springer Science & Business Media.*

Brambilla, F., Biggio, G., Pisu, M. G., Purdy, R. H., Gerra, G., Zaimovich, A., & Serra, M. (2004). Plasma concentrations of anxiolytic neurosteroids in men with normal anxiety scores: a correlation analysis. *Neuropsychobiology,* 50(1), 6-9.

Breaban, A., & Noussair, C. N. (2015). Trader characteristics and fundamental value trajectories in an asset market experiment. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 8, 1-17.

Brealeys, R. A., & Myers, S. C. (2003). Principles of corporate finance. *McGraw-Hill.*

Camerer, C. (2005). Three cheers—psychological, theoretical, empirical—for loss aversion. *Journal of Marketing Research,* 42(2), 129-133 .

Canessa, N., Crespi, C., Baud-Bovy, G., Dodich, A., Falini, A., Antonellis, G., & Cappa, S. F. (2017). Neural markers of loss aversion in resting-state brain activity. *NeuroImage,* 146, 257-265.

Carlson, N. R. (2020). Fizyolojik Psikoloji: Davranışın Nörolojik Temelleri. *Nobel Akademik Yayıncılık.*

Chandrasekhar Pammi, V. S., Pillai Geethabhavan Rajesh, P., Kesavadas, C., Rappai Mary, P., Seema, S., Radhakrishnan, A., & Sitaram, R. (2015). Neural loss aversion differences between depression patients and healthy individuals: a functional MRI investigation. *The Neuroradiology Journal*, 28(2), 97-105.

Charpentier, C. J., Aylward, J., Roiser, J. P., & Robinson, O. J. (2017). Enhanced risk aversion, but not loss aversion, in unmedicated pathological anxiety. *Biological Psychiatry,* 81(12), 1014-1022.

Charpentier, C. J., Martino, B. D., Sim, A. L., Sharot, T., & Roiser, J. P. (2016). Emotion-induced loss aversion and striatal-amygdala coupling in low-anxious individuals. *Social Cognitive and Affective Neuroscience,* 11(4), 569-579.

Chen, S. H. (2012). Genetic algorithms and genetic programming in computational finance. *Springer Science & Business Media.*

Chumbley, J. R., Krajbich, I., Engelmann, J. B., Russell, E., Van Uum, S., Koren, G., & Fehr, E. (2014). Endogenous cortisol predicts decreased loss aversion in young men. *Psychological Science,* 25(11), 2102-2105.

Clark, L., Studer, B., Bruss, J., Tranel, D., & Bechara, A. (2014). Damage to insula abolishes cognitive distortions during simulated gambling. *Proceedings of the National Academy of Sciences,* 111(16), 6098-6103.

Craske, M. G. (2003). Origins of phobias and anxiety disorders: Why more women than men? *Elsevier*.

Currie, J., Buruju, D., Perrin, J. S., Reid, I. C., Steele, J. D., & Feltovich, N. (2017). Schizophrenia illness severity is associated with reduced loss aversion. *Brain Research,* 1664, 9-16.

Çitilci, A. T. (2021). Finansta makinelerin yükselişi: Koşul bazlı algoritma ile TCMB faiz kararına bağlı forex piyasalarında otomatik işlem açma. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi,* 6(IERFM Özel Sayısı), 18-32.

De Baets, S., & Buelens, M. (2012). Development of the loss aversion questionnaire. 1-29.

De Martino, B., Camerer, C. F., & Adolphs, R. (2010). Amygdala damage eliminates monetary loss aversion. *Proceedings of the National Academy of Sciences,* 107(8), 3788-3792.

Duval, E. R., Javanbakht, A., & Liberzon, I. (2015). Neural circuits in anxiety and stress disorders: a focused review. *Therapeutics and Clinical Risk Management,* 11, 115-126.

Duxbury, D., & Summers, B. (2004). Financial risk perception: Are individuals variance averse or loss averse? *Economics Letters,* 84(1), 21-28.

Einhorn, H. J., & Hogarth, R. M. (1978). Confidence in judgment: Persistence of the illusion of validity. *Psychological Review,* 85(5), 395-416.

Eisenberg, A. E., Baron, J., & Seligman, M. E. (1998). Individual differences in risk aversion and anxiety. *Psychological Bulletin,* 87(1), 245-251.

Ferguson, N. (2009). Paranın Yükselişi. *Yapı Kredi Yayınları.*

Folkes, V. S. (1988). The availability heuristic and perceived risk. *Journal of Consumer research,* 15(1), 13-23.

Forbes, D. P. (2005). Are some entrepreneurs more overconfident than others? *Journal of Business Venturing,* 20(5), 623-640.

Freud, S. (1905d). 'Three Essays on Sexuality' in The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud.Vol.7. London: *Hogarth Press*, 1953.

Freud, S. (1910a). Beş Konferans. *Cem Yayınevi.*

Freud, S. (1913j). 'The Claims of Psycho-Analysis to Scientific Interest' in The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud.Vol.13. London: *Hogarth Press,* 1955.

Freud, S. (1916-17b). 'Introductory Lectures on Psycho-Analysis - Part XXV: Anxiety' in The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud.Vol.16. London: *Hogarth Press*, 1963.

Freud, S. (1916-17c). Psikanalize Giriş: Hatalı Eylemler (A. C. İdemen Çev.). *Cem Yayınevi.*

Freud, S. (1920g). 'Beyond the Pleasure Principle' in The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud.Vol.18. London: *Hogarth Press*, 1955.

Freud, S. (1926d). 'Inhibitions, Symptoms and Anxiety" in The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud.Vol.20. London: *Hogarth Press,* 1959.

Freud, S. (1926e). 'The Question of Lay Analysis' in The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud.Vol.20 . London: *Hogarth Press,* 1959.

Gallagher, M., & Holland, P. C. (1994). The amygdala complex: multiple roles in associative learning and attention. *Proceedings of the National Academy of Sciences,* 91(25), 11771-11776.

Giorgetta, C. G., Zuanon, S., Perini, L., Balestrieri, M., Bonini, N., Sanfey, A. G., & Brambilla, P. (2012). Reduced risk-taking behavior as a trait feature of anxiety. *Emotion,* 12(6), 1373.

Goldstein, L. E., Rasmusson, A. M., Bunney, B. S., & Roth, R. H. (1996). Role of the amygdala in the coordination of behavioral, neuroendocrine, and prefrontal cortical monoamine responses to psychological stress in the rat. *Journal of Neuroscience,* 16(15), 4787-4798.

Gordon, J. A., & Hen, R. (2004). The serotonergic system and anxiety. *Neuromolecular Medicine,* 5(1), 27-40.

Gourville, J. T., & Soman, D. (1998). Payment depreciation: The behavioral effects of temporally separating payments from consumption. *Journal of Consumer Research,* 25(2), 160-174.

Gross, C., & Hen, R. (2004). The developmental origins of anxiety. *Nature Reviews Neuroscience,* 5(7), 545-552.

Gross, C., Zhuang, X., Stark, K., Ramboz, S., Oosting, R., Kirby, L., Santarelli, L., Beck, S., Hen, R. (2002). Serotonin1A receptor acts during development to establish normal anxiety-like behaviour in the adult. *Nature*, 416(6879), 396-400.

Grubb, M. A., Tymula, A., Gilaie-Dotan, S., Glimcher, P. W., & Levy, I. (2016). Neuroanatomy accounts for age-related changes in risk preferences. *Nature Communications,* 7(1), 1-5.

Grupe, D. W. (2017). Decision-making in anxiety and its disorders. Decision Neuroscience (s. 327-338) içinde *Academic Press.*

Grupe, D. W., & Nitschke, J. B. (2013). Uncertainty and anticipation in anxiety: an integrated neurobiological and psychological perspective. *Nature Reviews Neuroscience,* 14(7), 488-501.

Hadlaczky, G., Hökby, S., Mkrtchian, A., Wasserman, D., Balazs, J., Machín, N., Sarchiapone, M., Sisask, M., Carli, V. (2018). Decision-making in suicidal behavior: the protective role of loss aversion. *Frontiers in psychiatry,* 9, 116.

Hartley, C. A., & Phelps, E. A. (2012). Anxiety and decision-making. *Biological Psychiatry,* 72(2), 113-118.

Henniger, M. S., Ohl, F., Hölter, S. M., Weißenbacher, P., Toschi, N., Lörscher, P., Wigger, A., Spanagel, R., Landgraf, R. (2000). Unconditioned anxiety and social behaviour in two rat lines selectively bred for high and low anxiety-related behaviour. *Behavioural Brain Research*, 111(1-2), 153-163.

Hermann, D. (2017). Determinants of financial loss aversion: The influence of prenatal androgen exposure (2D: 4D). *Personality and Individual Differences,* 117, 273-279.

Holzmeister, F., Huber, J., Kirchler, M., Lindner, F., Weitzel, U., & Zeisberger, S. (2020). What drives risk perception? A global survey with financial professionals and lay people. *Management Science,* 66(9), 3977-4002.

Huh, H. J., Baek, K., Kwon, J. H., Jeong, J., & Chae, J. H. (2016). Impact of childhood trauma and cognitive emotion regulation strategies on risk-aversive and loss-aversive patterns of decision-making in patients with depression. *Cognitive Neuropsychiatry,* 21(6), 447-461.

Hurvich, M. S. (1989). Traumatic moment, basic dangers and annihilation anxiety. *Psychoanalytic Psychology*, 6(3), 309-323.

Kahneman, D. (2013). Thinking fast and slow. New York: *Farrar, Straus and Giroux.*

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica,* 47(2), 263-292

Kahneman, D., & Tversky, A. (1984). Choices, values, and frames. *American Psychologist,* 39(4), 341-350.

Kalisch, R., Korenfeld, E., Stephan, K. E., Weiskopf, N., Seymour, B., & Dolan, R. J. (2006). Context-dependent human extinction memory is mediated by a ventromedial prefrontal and hippocampal network. *Journal of Neuroscience,* 26(37), 9503-9511.

Karppi, T., & Crawford, K. (2016). Social media, financial algorithms and the hack crash. *Theory, Culture & Society,* 33(1), 73-92.

Khan, A., & Zuberi, V. (1999). Stock Investing for Everyone: Tools for investing like the pros (Vol. 73). *John Wiley & Sons.*

Kim, E. J., Lee, M., Kim, M. J., & Yum, M. S. (2021). Reduced risk aversion and impaired short-term memory in juvenile rats with malformation of cortical development. *Behavioural Brain Research,* 412, 113442.

Klaus, F., Chumbley, J. R., Seifritz, E., Kaiser, S., & Hartmann-Riemer, M. (2020). Loss aversion and risk aversion in non-clinical negative symptoms and hypomania. *Frontiers in Psychiatry*, 961.

Klüver, H., & Bucy, P. C. (1939). Preliminary analysis of functions of the temporal lobes in monkeys. *Archives of Neurology & Psychiatry,* 42(6), 979-1000.

Knutson, B., & Huettel, S. A. (2015). The risk matrix. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 5, 141-146.

Kousky, C. (2017). Disasters as learning experiences or disasters as policy opportunities? Examining flood insurance purchases after hurricanes. *Risk Analysis,* 37(3), 517-530.

Kowert, P. A., & Hermann, M. G. (1997). Who takes risks? Daring and caution in foreign policy making. *Journal of Conflict Resolution,* 41(5), 611-637.

Köbberling, V., & Wakker, P. P. (2005). An index of loss aversion. *Journal of Economic Theory,* 122(1), 119-131.

Kring, A. M., Johnson, S. L., Davidson, G. C., & Neale, J. M. (2019). Anormal Psikolojisi. *Nobel Akademik Yayıncılık.*

Kushner, M. G., Abrams, K., & Borchardt, C. (2000). The relationship between anxiety disorders and alcohol use disorders: a review of major perspectives and findings. *Clinical Psychology Review,* 20(2), 149-171.

Lakshminaryanan, V., Keith Chen, M., & Santos, L. R. (2008). Endowment effect in capuchin monkeys. Philosophical Transactions of the Royal Society B: *Biological Sciences,* 363(1511), 3837-3844.

Langer, E. J. (1975). The illusion of control. *Journal of Personality and Social Psychology,* 32(2), 311-372.

Le Gall, A. (1976). L'anxiete et l'angoisse (Anksiyete ve Kaygı). *Dost Kitabevi.*

Levy, I. (2017). The behavioral economics of anxiety. *Biological psychiatry, 81(12),* 974-976.

Li, C., Wang, X. Q., Wen, C. H., & Tan, H. Z. (2020). Association of degree of loss aversion and grey matter volume in superior frontal gyrus by voxel-based morphometry. *Brain Imaging and Behavior,* 14(1), 89-99.

Li, S. L., Chen, Y. W., Bai, X. W., Ren, X. P., Zheng, R., & Liu, H. (2010). Can overconfidence be debiased by low□probability/high□consequence events? Risk Analysis: *An International Journal,* 30(4), 699-707.

Lichtenstein, S., & Fischhoff, B. (1977). Do those who know more also know more about how much they know? *Organizational Behavior and Human Performance,* 20(2), 159-183.

Liebsch, G., Montkowski, A., Holsboer, F., & Landgraf, R. (1998). Behavioural profiles of two Wistar rat lines selectively bred for high or low anxiety-related behaviour. *Behavioural Brain Research,* 94(2), 301-310.

Lorian, C. N., & Grisham, J. R. (2011). Clinical implications of risk aversion: An online study of risk-avoidance and treatment utilization in pathological anxiety. *Journal of Anxiety Disorders,* 25(6), 840-848.

Lyons, D. M., Yang, C., Sawyer-Glover, A. M., Moseley, M. E., & Schatzberg, A. F. (2001). Early life stress and inherited variation in monkey hippocampal volumes. *Archives of General Psychiatry,* 58(12), 1145-1151.

Magno, A. M. (2021). Paranın İcadı: Finans İtalyanca Konuşurken. *Tellekt*.

Mahfoud, S., & Mani, G. (1996). Financial forecasting using genetic algorithms. *Applied Artificial Intelligence*, 10(6), 543-566.

Maner, J. K., Richey, J. A., Cromer, K., Mallott, M., Lejuez, C. W., Joiner, T. E., & Schmidt, N. B. (2007). Dispositional anxiety and risk-avoidant decision-making. *Personality and Individual Differences*, 42(4), 665-675.

Markowitz, H. M. (1999). The early history of portfolio theory: 1600–1960. *Financial Analysts Journal*, 55(4), 5-16.

McNaughton, N. (1997). Cognitive dysfunction resulting from hippocampal hyperactivity—a possible cause of anxiety disorder? *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 56(4), 603-611.

Mehran, H., Taggart, R. A., & Yermack, D. (1999). CEO ownership, leasing, and debt financing. *Financial Management,* 5-14.

Mitte, K. (2007). Anxiety and risky decision-making: The role of subjective probability and subjective costs of negative events. *Personality and Individual Differences,* 43(2), 243-253.

Montier, J. (2009). Behavioural investing: a practitioner's guide to applying behavioural finance. John Wiley & Sons.

Muris, P. (2010). Normal and abnormal fear and anxiety in children and adolescents. Elsevier.

Nemeroff, C. B. (2003). The role of GABA in the pathophysiology and treatment of anxiety disorders. *Psychopharmacology Bulletin*, 37(4), 133-146.

Nesse, R. M. (1990). Evolutionary explanations of emotions. *Human Nature*, 1(3), 261-289.

Outreville, J. F. (2002). Introduction to Insurance and Reinsurance. Social reinsurance: A new approach to sustainable community health financing. D. M. Dror, & A. S. Preker içinde, Social Reinsurance: A New Approach to Sustainable Community Health Financing (s. 59-74).

Özdemir, Z. (2005). Dış ticaret finansman tekniklerinden faktoring ve forfaiting işlemleri. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 194-224.

Pruessner, J. C., Li, L. M., Serles, W., Pruessner, M., Collins, D. L., Kabani, N., Lupien, S., Evans, A. C. (2000). Volumetry of hippocampus and amygdala with high-resolution MRI and three-dimensional analysis software: minimizing the discrepancies between laboratories. *Cerebral Cortex*, 10(4), 433-442.

Raghunathan, R., & Pham, M. T. (1999). All negative moods are not equal: Motivational influences of anxiety and sadness on decision making. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 79(1), 56-77.

Rau, H. A. (2014). The disposition effect and loss aversion: Do gender differences matter? *Economics Letters*, 123(1), 33-36.

Ricciardi, V. (2004). A risk perception primer: A narrative research review of the risk perception literature in behavioral accounting and behavioral finance. *Available at SSRN 566802*.

Rick, S. (2011). Losses, gains, and brains: Neuroeconomics can help to answer open questions about loss aversion. *Journal of Consumer Psychology*, 21(4), 453-463.

Roese, N. J., & Vohs, K. D. (2012). Hindsight bias. *Perspectives on Psychological Science*, 7(5), 411-426.

Rogers, J., Li, S., Lanfumey, L., Hannan, A. J., & Renoir, T. (2017). Environmental enrichment reduces innate anxiety with no effect on depression-like behaviour in mice lacking the serotonin transporter. *Behavioural Brain Research*, 332, 355-361.

Rusch, B. D., Abercrombie, H. C., Oakes, T. R., Schaefer, S. M., & Davidson, R. J. (2001). Hippocampal morphometry in depressed patients and control subjects: relations to anxiety symptoms. *Biological Psychiatry*, 50(12), 960-964.

Salomé, N., Salchner, P., Viltart, O., Sequeira, H., Wigger, A., Landgraf, R., & Singewald, N. (2004). Neurobiological correlates of high (HAB) versus low anxiety-related behavior (LAB): differential Fos expression in HAB and LAB rats. *Biological Psychiatry*, 55(7), 715-723.

Schmidt, U., & Zank, H. (2005). What is loss aversion? *Journal of Risk and Uncertainty*, 30(2), 157-167.

Schulreich, S., Gerhardt, H., & Heekeren, H. R. (2016). Incidental fear cues increase monetary loss aversion. *Emotion*, 16(3), 402-412.

Shill, M. A. (2004). Signal anxiety, defense, and the pleasure principle. *Psychoanalytic Psychology*, 21(1), 116-133.

Sip, K. E., Gonzalez, R., Taylor, S. F., & Stern, E. R. (2018). Increased loss aversion in unmedicated patients with obsessive–compulsive disorder. *Frontiers in Psychiatry*, 8, 309.

Sokol-Hessner, P., & Rutledge, R. B. (2019). The psychological and neural basis of loss aversion. *Current Directions in Psychological Science*, 28(1), 20-27.

Starkstein, S. (2018). A conceptual and therapeutic analysis of fear. *Palgrave Macmillan*.

Taleb, N. N. (2007). The black swan: The impact of the highly improbable. New York: *Random House.*

Thaler, R. H. (2015). Misbehaving: The making of behavioral economics. New York, London: *W.W.Norton&Company*.

Thaler, R. H., Tversky, A., Kahneman, D., & Schwartz, A. (1997). The effect of myopia and loss aversion on risk taking: An experimental test. *The Quarterly Journal of Economics*, 112(2), 647-661.

Tom, S. M., Fox, C. R., Trepel, C., & Poldrack, R. A. (2007). The neural basis of loss aversion in decision-making under risk. *Science*, 315(5811), 515-518.

Trémeau, F., Brandy, M., Saccente, E., Moreno, A., Epstein, H., Citrome, L., Malaspina, D., Javitt, D. (2008). Loss aversion in schizophrenia. *Schizophrenia Research*, 103(1-3), 121-128.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1992). Advances in prospect theory: Cumulative representation of uncertainty. *Journal of Risk and Uncertainty*, 5, 297-323.

van Honk, J., Peper, J. S., & Schutter, D. J. (2005). Testosterone reduces unconscious fear but not consciously experienced anxiety: implications for the disorders of fear and anxiety. *Biological Psychiatry*, 58(3), 218-225.

Vlaev, I., Chater, N., & Stewart, N. (2009). Dimensionality of risk perception: Factors affecting consumer understanding and evaluation of financial risk. *The Journal of Behavioral Finance*, 10(3), 158-181.

Wängnerud, L., Solevid, M., & Djerf-Pierre, M. (2019). Moving beyond categorical gender in studies of risk aversion and anxiety. *Politics & Gender*, 15(4), 826-850.

Wansink, B., Kent, R. J., & Hoch, S. J. (1998). An anchoring and adjustment model of purchase quantity decisions. *Journal of Marketing Research*, 35(1), 71-81.

Xu, P., Van Dam, N. T., van Tol, M.-J., Shen, X., Cui, Z., Gu, R., Qin, S., Aleman, A., Fan, J., Luo, Y.-J. (2020). Amygdala–prefrontal connectivity modulates loss aversion bias in anxious individuals. *Neuroimage*, 218, 116957.

Yarritu, I., Matute, H., & Vadillo, M. A. (2013). Illusion of control: The role of personal involvement. *Experimental Psychology* 2014, 61(1), 38-47.

KAYNAKÇA

Ailawadi, K. L., D. R. Lehmann, S. A. Neslin. (2001). Market Response to a Major Policy Change in the Marketing Mix: Learning from Procter & Gamble's Value Pricing Strategy. *Journal of Marketing.* 65(1). 44–61. https://doi.org/10.1509/jmkg.65.1.44.18130

Ansfield, M. E. ve Wegner, D. M. (1996). The feeling of doing. In: *The psychology of action: Linking cognition and motivation to behavior,* ed. P. M. Gollwitzer & J. A. Bargh: Guilford.

Ahmetoğulları, K. (2022). Pandemi dönemi çevrimiçi satın alma davranışında finansal yetenekler ve teknolojik uygulamalar için öneriler: Türkiye'den kanıtlar, *BMİJ*, 10 (2): 683-702.

Ariely, D. (2008). How actions create – not just reveal – preferences. *Trends in Cognitive Sciences*, 12(1). doi:10.1016/j.tics.2007.10.00.

Aristoteles. (2018). *Hayvanların Hareketleri Üzerine.* (çev. Furkan Akderin), İstanbul: Say yayı-nevi.

Aydin. Ü, ve Agan, B. 2017. *Davranışsal Finans: Finansal Yatırım Kararlarının Davranışsal Temeli.* Ekin yayınevi. ISBN 9786053275183.

Barak, O. (2008). *Davranışsal Finans.* Gazi Kitabevi. ISBN 9789944165648

Bargh, J.A. (1997). The automaticity of everyday life. in R.S. Wyer (ed.), *Advances in Social Cognition*, 10, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates: 1–49.

Barsade, S. G. (2002). The ripple effect: Emotional Contagion and Its İnfluence on Group Behavior. *Administrative Science Quarterly*, 47(4). https://doi.org/10.2307/3094912

Bartel, C. A., ve Saavedra R. (2000). The Collective Construction of Workgroup Moods. *Administrative Science Quarterly*, 45: 197-231.

Batra, R. ve Ahtola, O.T. (1990). Measuring the hedonic and utilitarian sources of consumer attitudes. *Marketing Letters,* 2 (2): 159-170.

Bayer HM, Lau B, Glimcher P.W . (2007). Statistics of midbrain dopamine neuron spike trains in the awake primate. *Journal of Neurophysiol,* 98: 1428:1439.

Becker, W. J., Cropanzano, R. ve Sanfey, A. G. (2011). Organizational neuroscience: Taking organizational theory inside the neural black box. *Journal of Management*, 37(4), 933–961.

Behara, A. (2004). The role of emotion in decision making: evidence from neurological patients with orbitofrontal damage. *Brain and Cognition*, 55: 30-40.

Beresford, B., ve Sloper, T. (2008). *Understanding the Dynamics of Decision-Making and Choice: A Scoping Study of Key Psychological Theories to Inform The Design and Analysis of the Panel Study.*

Camerer C, Loewenstein G, Prelec D. (2003). *Neuroeconomics: How Neuroscience Can Informeconomics.*

Camerer C. F. (2007). Neuroeconomics: Using Neuroscience to Make Economic Predictions. *Econ*. 117(519): 26-42.

Camerer, C. F., G. Loewnstein ve Prelec D. (2005). Neuroeconomics: How Neuro Science Can Inform Economics. *Journal of Economic Literature,* XLIII (1), 9–64.

Chew, B., Hauser, T. U., Papoutsi, M., Magerkurth, J., Dolan, R. J., & Rutledge, R. B. (2019). Endogenous fluctuations in the dopaminergic midbrain drive behavioral choice variability. PNAS Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America, 116(37), 18732–18737. https://doi.org/10.1073/pnas.1900872116

Clarkson, J. J., Chambers, J. R., Hirt, E. R., Otto, A. S., Kardes, F. R., & Leone, C. (2015). The Self‐Control Consequences of Political Ideology. Proceedings of the. *National Academy of Sciences,*112(27), 8250–8253

Coates, J. M., ve Herbert, J. (2008). Endogenous Steroids and Financial Risktaking on A London Trading Floor. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 105, 6167–6172. doi: 10.1073/pnas.0704025105

Cohen, J.D. (2005). The Vulcanization of the Human Brain: A Neural Perspective on Interactions Between Cognition And Emotion. *Journal of Economic Perspectives*, 19 (4), 3–24.

Collignon, O., Girard, S., Gosselin, F., Saint-Amour, D., Lepore, F., and Lassonde, M. (2010). Women process multisensory emotion expressions more efficiently than men. *Neuropsychologia*, 48, 220–225. doi: 10.1016/j.neuropsychologia.2009.09.007

Damasio, A. R. (1994). In Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain. London, UK: Vintage.

Dickerson, S., ve Kemeny, M. (2004). Acute stressors and cortisol responses: a theoretical integration and synthesis of laboratory research. *Psychol. Bull*. 130, 355–391. doi: 10.1037/0033-2909.130.3.355

Ditzen, B., Schaer, M., Gabriel, B., Bodenmann, G., Ehlert, U., ve Heinrichs, M. (2009). Intranasal oxytocin increases positive communication and reduces cortisol levels during couple conflict. Biol. *Psychiatry*, 65, 725–727. doi: 10.1016/ j.biopsych.2008.10.011

Ekman, P., ve Friesen W. V. (1975). Unmasking the Face: A Guide to Recognizing Emotions from Facial Clues*. Englewood Cliffs,* NJ: Prentice-Hall

Evans, M., Moutinho, L. ve Van Raaij, W. F. (1996). Applied Consumer Behaviour. *Addison Wesley Publishing Ltd. Cornwall*.

Feldman, G. (2017). Making sense of agency: Belief in free will as a unique and important construct. *In Social and Personality Psychology Compass,* 11(1), https://doi.org/10.1111/spc3.12293

Feldman, G., Baumeister R.F., Wong K. F.W. (2014). Free will is about choosing: The link between choice and the belief in free will. *Journal of Experimental Social Psychology.* 55(1).

Feldman, G., Wong, K. F. E., ve Baumeister, R. F. (2016c). Bad is freer than good: Positive–negative asymmetry in attributionsof free will.*Consciousness and Cognition*, 42, 26–40

Fournier, S.M. (1998). Consumers and their brands: developing relationship theory in consumer research. *Journal of Consumer Research*, 24(4), 343-73.

Frijda, N. H. (1986). *The emotions.* Cambridge: Cambridge University Press.

Gazzaniga, M. S. (1998). *The mind's past.* Berkley, CA: University of California Press.

Gilboa, I., A.W. Postlewaite ve D. Schmeidler. (2008). Probability and uncertainty in economic modeling. *Journal of Economic Perspectives,* 22 (3), 173–88.

Glimcher, P.W ve Fehr, E. (2009). *Introduction: A Brief History of Neuroeconomics.*

Glimcher, P.W., C.F. Camerer, E. Fehr and R.A. Poldrack. (2009*). Introduction: a brief history of neuroeconomics.* in P.W. Glimcher, C.F. Camerer, E. Fehr and R.A. Poldrack (eds), Neuroeconomics: Decision Making and the Brain, New York: Academic Press, 1–12.

Hardy-Vallée, B. (2007). Decision-Making: A Neuroeconomic Perspective. *Philosophy Compass,* 2(6), 939–953. https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2007.00099.x

Hatfield, E., J. Cacioppo, and Rapson R. L. (1992). Primitivemotional contagion. In M. S. Clark (ed.), *Review of Personality and Social Psychology: Emotion and Social Behavior*, 14: 151-177.

Holmes, M. (2013). The force of face-to-face diplomacy: Mirror neurons and the problem of intentions. *International Organization,* 67(4), 829–861

Hsee, C. K., E. Hatfield, ve Chemtob C. (1992). Assessments of the emotional states of others: Conscious judgments versus emotional contagion. *Journal of Social and Clinical Psychology,* 11: 119-128.

Kahneman D., Knetsch J. L., ve Thaler R. H. (1990). Experimental tests of the endowment effect and the Coase Theorem. *Journal of Political Economy*, 98, 1325–1348. 10.1086/261737

Kahneman, D., ve Tversky, A. (1982). The psychology of preferences. *Scientific American,* 246, 160-173.

Kahneman, D., ve Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *The Passion of Perpetua and Felicitas in Late Antiquity*, 47(2), 293–298. https://doi.org/10.2307/j.ctv1kr4n03.21

Keltner D, Lerner JS. (2010). *Emotion.* In The handbook of social psychology, ed. DT Gilbert, ST Fiske, G Lindzey, New York, NY: Wiley.

Knight, F.H. (1921). Risk, Uncertainty, and Profit, Boston, MA: Hart, Schaff ner and Marx, Houghton Miffl in Company, The Riverside Press.

Konrad Szocik, Agata Gemzik-Salwach, Łukasz Cywiński & Elżbieta InglotBrzęk. (2019). Fashion effects: self-limitations of the free will caused by degeneration of the free market. ISSN: 1331-677X.

Kuhnen, C. M., & Knutson, B. (2011). The İnfluence of Affect on Beliefs, Preferences, and Financial Decisions. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, *46*(3), 605–626. https://doi.org/10.1017/S0022109011000123

Kuhnen, C. ve Knutson, B. (2005). The neural basis of financial risk taking. Neuron 47. doi:10.1016/j.neuron.2005.08.008.

Kusev, P., Purser, H., Heilman, R., Cooke, A. J., Van Schaik, P., Baranova, V., Martin, R., ve Ayton, P. (2017). Understanding risky behavior: The influence of cognitive, emotional and hormonal factors on decision-making under risk. *Frontiers in Psychology,* 8(FEB), 1–10. https://doi.org/10.3389/ fpsyg.2017.00102

Küçüksille, E., ve Usul, H. (2012). Bilişsel Önyargılar ve Yatırımcı Kararlarına Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* , 4, 24-35.

Kühn, S., ve Brass, M. (2009). Retrospective construction of the judgement of free choice. *Consciousness and Cognition,* 18(1), 12–21

Larsen, R. J., ve Diener E. (1992). Promises and problems with the circumplex model of emotions. *Review of Personality and Social Psychology*, 13: 25-29.

Lee D, Seo H. (2007). Mechanisms of reinforcement learning and decision-making in the primate dorsolateral prefrontal cortex. *Ann N Y Acad*, sci 1104:108-122.

Levenson, Robert W. (1992). Autonomic Nervous System Differences among Emotions, *Psychological Science,* 1992, 3, 23-27.

Libet, B. (1985). Unconscious cerebral initiative and the role of conscious will in voluntary action. *Behavioral and Brain Sciences*, 8 (4), 529–66

Libet, B. (1994). A testable field theory of mind–brain interaction. *Journal of Consciousness Studies,* 1 (1), 119–26.

Libet, B. (1999). Do we have free will?. *Journal of Consciousness Studies*, 6, 47–57.

Libet, B. (2000). Time factors in conscious processes: Reply to Gilberto Gomes. Consciousness and Cognition. An International Journal, 9 (1), 1–12. https://doi.org/10.1006/ccog.1999.0408

Libet, B. (2006). The timing of brain events: reply to the “Special Section” in this journal of September 2004, edited by Susan Pockett, *Consciousness and Cognition*, 15, 540–47.

Libet, B. 1992. The neural time-factor in perception, volition, and free will. *Revue de Metaphysique et de Morale.* 97:255–272.

Libet, B., A. Freeman ve Sutherland K. (2000). The Volitional Brain: Towards a Neuroscience of Free Will*. Exeter: Imprint Academic*.

Lockwood P. L. (2016). The anatomy of empathy: Vicarious experience and disorders of social cognition. *Behavioral Brain Res*: 311. doi: 10.1016/j.bbr.2016.05.048.

Loewenstein, G., ve Adler, D. (1995). A bias in the prediction of tastes. *The Economic Journal,* 105(431), 929–937.

Loewenstein, G., ve Lerner, J. S. (2003). The role of affect in decision making, *in Handbook of Affective Science*, eds R. J. Davidson, K. R. Scherer, and H. H. Goldsmith (New York, NY: Oxford University Press), 3.

Maner, J.K. ve Gerend M. A. (2007). Motivationally selective risk judgments: do fear and curiosity boost the boons or the banes*?. Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 103, 256–67.

Mele, A. R. (2009). Effective intentions: The Power of Conscious Will. *New York, NY: Oxford University Press.*

Michl, T. ve Taing, S. (2010). Using brains to create trust: A manager’s toolbox. Angela A. Stanton, Mellani Day, & Isabel M. Welpe (Ed.), *Neuroeconomics and the Firm,* Edward Elgar Publishing Ltd., UK.

Mohr P.N.C., Li, S.C., Heekeren H.R. (2010). Neuroeconomics and aging: neuromodulation of economic decision making in old age. *Neurosci Biobehav Rev*, 34: 678–688

Muramatsu, R., ve Fonseca, P. (2012). Freedom of choice and bounded rationality: A brief appraisal of behavioral economists' plea for light paternalism. *Revista de Economia Politica,* 32(3), 445–458. https://doi.org/10.1590/S0101-31572012000300006

Neumann, R, Strack, F. (2000). Mood Contagion: The automatic transfer of mood between persons. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79.

Newell, B. R., ve Shanks, D. R. (2014). Unconscious influences on decision making: A critical review. *Behavioral and Brain Sciences*, 37(1), 1–19. https://doi.org/10.1017/S0140525X12003214

Noga M. (2017). Neuroekonomia a ekonomia gło´wnego nurtu. CeDeWu, Warszawa.

Peterson, R.L. (2007). Inside the Investor's Brain, Hoboken, *NJ: Wiley Publishers.*

Pockett, S. (2004). Hypnosis and the death of "subjective backwards referral. *Consciousness and Cognition*, 13, 621–5.

Pugh, S. D. (2001). Service with a smile: Emotional contagion in the service encounter. *Academy of Management Journal,* 44: 1018-1027.

Putman, P., Antypa, N., Crysovergi, P., and van der Does, W. A. J. (2010). Exogenous cortisol acutely influences motivated decision making in healthy young men. *Psychopharmacology* 208, 257–263. doi: 10.1007/s00213-009- 1725-y

Rangel, A., Camerer, C., ve Montague, P. R. (2008). A framework for studying the neurobiology of value-based decision making. *Nature Reviews Neuroscience*, 9.

Razeev, D. N. (2017). The problem of free will in the context of neuroscience research. Zh. Vyssh. Nerv. Deyat., 67(6), 721–727.

Redcay, E. and Warnell, K. R. (2018). A Social-Interactive Neuroscience Approach to Understanding the Developing Brain*, Advances in Child Development and Behavior*, (54).

Rigoni, D., Kühn, S., Sartori, G., ve Brass, M. (2011). Inducing disbelief in free will alters brain correlates of preconscious motorpreparation the brain minds whether we believe in free will or not. *Psychological Science,* 22(5), 613–618

Roskies, A. L. (2010b). Freedom, mechanism, and consciousness. in Free Will and Consciousness: How Might They Work, eds R. F. Baumeister, A. R. Mele, and K. D. Vohs (New York, NY: Oxford University Press), 153–171.

Roskies, Adina L. (2010). How Does Neuroscience Affect Our Conception of Volition?. *Annual Review of Neuroscience* 33:109-130.

Roth, G. (2003). The interaction of Cortex and Basal Ganglia in The Control of Voluntary Actions. In S. Maasen, W. Prinz, & G. Roth (Ed.), *Voluntary action: Brains, minds, and sociality*. New York, NY: Oxford University Press.

Scherer, K. R. (1981). Speech and emotional states. In J. K. Darby (ed.), *Speech Evaluation in Psychiatry*: New York: Grune and Stratton. 189-220.

Scherer, K. R., Schorr, A., Johnstone, T. (2001). Appraisal processes in emotion: Theory, methods, research. *Oxford: Oxford University Press.*

Schmeichel, B.J., ve Vohs, K.D. (2007). Self-affirmation and self-control strength: Affirming core values counteracts ego depletion. Unpublished manuscript, *Texas A&M University.*

Schwarz N, ve Clore G. L. (2007). Feelings and phenomenal experiences In Kruglanski AW & Higgins ET (Eds.), Social Psychology: *Handbook of basic principles.* New York, NY: Guilford Press.

Sharp C, Monterosso J, Montague P.R. (2012). Neuroeconomics: A Bridge for Translational Research. *Biol Psychiatry* 72:87–92.

SIMON, H. A. (1967). Motivational and Emotional Controls of Cognition. *Psychological Review,* 74(1), 29–39. https://doi.org/10.1037/h0024127

Siju, K.P., Stih, V., Aimon, S. ,Gjorgjieva J., Portugues, R., ve Kadow I.C.G. (2020). Valence and State-Dependent Population Coding in Dopaminergic Neurons in the Fly Mushroom Body. *Current Biology*. DOI: https://doi.org/10.1016/j.cub.2020.04.037

Soon, C., Brass, M., Heinze, H., ve Haynes, J. (2008). Unconscious determinants of free decisions in the human brain. *Nature Neuroscience,* 11, 543–545.

Stanton, A. A., Day, M., ve Welpe, I. M. (2010). Neuroeconomics and the Firm. *Edward Elgar Publishing, Inc.*

Sugrue, L. P., Corrado, G. S., and Newsome, W. T. (2005). Choosing the greater of two goods: neural currencies for valuation and decision making, *Nat. Rev. Neurosci*, 6(1).

Thaler, R. H. (1980). Toward a positive theory of consumer choice. *Journal of Economic Behavior and Organization*, 1(1), 39–60.

Thomson, M., MacInnis, D.J. ve Park, C.W. (2005). The ties that bind: measuring the strength of consumers' emotional attachment to brands. *Journal of Consumer Psychology,* 15(1), pp. 531-47.

Tversky, A., ve Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: heuristics and biases. Biases in judgments reveal some heuristics of thinking under uncertainty. *Science,* 185(4157), 1124–1131.

Wang, Y. ve Ruhe, G. (2007). The Cognitive Process of Decision Making. *International Journal of Cognitive Informatics and Natural Intelligence*, 1(2), 73-85.

Wegner, D.M. (2005). Who is the controller of controlled processes?, in R.R. Hassin, J.S. Uleman and J.A. Bargh (eds), The New Unconscious, *New York: Oxford University Press,* 19–36.

Wegner, D.M. ve. Bargh J.A. (1998). Control and automaticity in social life, in D.T. Gilbert, S. Fiske and G. Lindzey (eds), *Handbook of Social Psychology,* Boston, MA: McGraw- Hill.

Xiao, W., Lin, X., Li, X., Xu, X., Guo, H., Sun, B., ve Jiang, H. (2021). The Influence of Emotion and Empathy on Decisions to Help Others. *SAGE Open,* 11(2). https://doi.org/10.1177/21582440211014513

Yu R, Zhou X. (2007). Neuroeconomics: Opening the "Black Box" Behind the Economic Behavior. *Chin Sci Bull*. 52(9).

Zajonc, R. B. (1998). Emotions, in D.T. Gilbert, S.T. Fiske and G. Lindzey (eds), Handbook of Social Psychology, *New York: Oxford University Press,* pp. 70–74.

Zhu, J. (2004). Locating Volition. *Consciousness and Cognition*.13 (2): 302-322.

Zweig, J. (2011). *Paranız ve Beyniniz.* Çev.Necdet Ünal Elbeyli. İstanbul: İnkılap Kitabevi

KAYNAKÇA

Acar, M., 2020. Finansal okuryazarlığın yatırım kararlarına etkisinin davranışsal finans bağlamında değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi,* Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 169s.

Afşar, M., 2011. Küresel kriz ve Türk bankacılık sektörüne yansımaları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* 6(2):143–171.

Ağan, B., 2017. Davranışsal finans temelinde finansal yatırım kararlarının analizi. *Yüksek Lisans Tezi,* Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 158s.

Akpınar, T., 2021. Davranışsal finans açısından Covid-19 etkileri. *Yüksek Lisans Tezi,* Munzur Üniversitesi, Tunceli, 86s.

Aslam, F., Awan, T. M., Syed, J. H., Kashif, A., & Parveen, M., 2020. Sentiments and emotions evoked by news headlines of Coronavirus disease (COVID-19) outbreak. *Humanities and Social Sciences Communications, 7*(1), 1–9.

Atak, O., 2020. Yatırımcıların davranışsal finans eğilimlerinin bireysel yatırımcı kararlarına göre incelenmesi: Muğla ilindeki turizm işletmeleri yöneticileri üzerinde bir araştırma. *Doktora Tezi,* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, 194s.

Ateş, A., 2007. Finansal yatırımların davranışsal finans açısından değerlendirilmesi üzerine bı□r araştırma. *Yüksek Lisans Tezi,* Selçuk Üniversitesi, Konya, 167s.

Ateşci, Ö., 2020. Katılım bankacılığının davranışsal finans kapsamında değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi,* Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane, 174s.

Ay, H., Uçar, Ö., 2015. Üç küresel ekonomi krizi analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 17(1):11–32.

Bakan, S., 2020. Covid-19 pandemik krizin ekonomi ve finansal piyasalara etkileri. *Social Sciences Studies Journal*, 6(64):2640–2652.

Bayar, Y., Kılıç, C., 2012. Küresel finans krizin davranışsal finans perspektifinden değerlendirilmesi. *İktisat Fakültesi Mecmuası,* 62(2):177–195.

Budak, F., Korkmaz, Ş., 2020. Covid-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1):62–79.

Burch, T. R., Emery, D. R., & Fuerst, M. E., 2016. Who Moves Markets in a Sudden Marketwide Crisis? Evidence from 9/11. *Journal of Financial and Quantitative Analysis, 51*(2), 463–487.

Çelik, İ., 2020. Davranışsal finans açısından sosyal buhranların yatırımcı kararlarına etkisi. *Yüksek Lisans Tezi,* Ege Üniversitesi, İzmir, 174s.

Çıldık, B., 2020. Davranışsal finansın bireysel yatırımcıların davranış biçimlerini etkilemesi. *Yüksek Lisans Tezi,* Başkent Üniversitesi, Ankara, 118s.

Demir, O., Esen, A., 2021. Covid 19'un yıkıcı ekonomik etkileri ve Türkiye ekonomisinde dönüşüm ihtiyacı. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(1):88–105.

Dündar, N., 2020. Küresel salgınların makroekonomi etkileri üzerine bir araştırma. *International Journal of Social Humanities Sciences Research (JSHSR),* 7(52):837–852.

Ebinç, G., 2020. Davranışsal finans perspektifinde bireysel yatırımcı kararları ve 2008 küresel finans krizi üzerine bir değerlendirme. *Yüksek Lisans Tezi,* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 81s.

Er, A.G., Ünal, S., 2020. Dünyada ve Türkiye'de 2019 koronavirüs pandemisi. *Flora the Journal of Infectious Diseases and Clinical Microbiology,* 25(1):1–8.

Erdil Şahin B., 2012. Türkiye'de dış borç sorunu ve Avrupa borç krizinin etkileri. *Hukuk ve İktisat Araştırma Dergisi,* 4(1): 45-54.

Erkan, M. K., Kavas, Y. B., (2022). Hormones And Financial Decision Making Processes. In Ş. Karabulut (Ed.), *Developments in Financial and Economic Fields at the National and Global Scale* (pp. 185–200). Gazi Kitabevi.

Ertan, Y., 2007. Davranışsal finans ve pişmanlık teorisi'nin döviz kuru riskinden korunma kararına etkisi. *Yüksek Lisans Tezi,* Uludağ Üniversitesi, Bursa, 150s.

Fidan, A., Fırat, E., 2020. 2008 küresel finans krizinin gelişmekte olan ülke ekonomilerine etkisi: BRIC ülkeleri-Türkiye karşılaştırması. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 20(39):85–100.

Hatipoğlu, Y.Z., 2012. Davranışsal iktisat ve 2008 küresel finans krizine getirilen yaklaşımlar. *Yüksek Lisans Tezi,* Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bilecik, 106s.

Kabapelit, E., 2018. Bireysel yatırımcıların tasarruflarını yönlendirdiği sermaye piyasası araçlarını belirleyen faktörlerin analizi ve davranışsal finans yaklaşımı açısından değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi,* İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul, 188s.

Kara, E., 2020. Covid-19 pandemisi: işgücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 7(5):269–282.

Karaca, Y., 2015. Davranışsal finans yaklaşımı ve bireysel yatırımcı davranışları üzerine ampirik bir uygulama. *Yüksek Lisans Tezi,* Gazi Üniversitesi, Ankara, 220s.

Kartal, A., 2019. Davranışsal finans: Bitcoin uygulaması. *Yüksek Lisans Tezi,* Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 89s.

Keskin, T., 2019. Davranışsal finans perspektifinden bireysel yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi: bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi,* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, 146s.

Koç, S., 2013. Bankaların karşılaştıkları riskleri yönetmedeki etkinliği : Türkiye ölçeği. *Maliye Dergisi* (165):275–297.

Lyócsa, Š, Baumöhl, E., Výrost, T., & Molnár, P., 2020. Fear of the coronavirus and the stock markets. *Finance Research Letters, 36*, 101735.

Oğurlu, E., 2020. tarih boyunca pandemiler ve uluslararası sisteme etkileri. *Turkish Studies*, 15(4):791–805.

Örki, A., 2019. 1973 petrol krizi ve sonuçları. *İstanbul Rumeli Üniversitesi Açık Erişim Sistemi Çalışma Metni,* İstanbul Rumeli Üniversitesi, İstanbul, 11s.

Öztürk, S., Gövdere, B., 2010. Küresel finansal kriz ve Türkiye ekonomisine etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 15(1):377–397.

Parıldar, H., 2020. Tarihte bulaşıcı salgın hastalıklar. *Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi,* 30:19–26.

Sağlam, K., 2020. Davranışsal finans perspektifinde risk algısı kabul edilen göstergelerin İstanbul Borsası Ulusal 100 endeksi üzerindeki etkisi. *Doktora Tezi,* Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 159s.

Sarı, H., 2019. Bireysel yatırımcı davranış ve kararlarının davranışsal finans kapsamında değerlendirilmesi: Balıkesir iline bağlı Ayvalık ilçesi örneği. *Yüksek Lisans Tezi,* Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 143s.

Sarıkaya, O., Atsan, N., 2021. Karar verme stili ve risk alma eğilimi: X ve Y kuşakları açısından bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi,* 12(30):599-611.

Şamandar, Ö., 2018. Kişilik tiplerinin davranışsal finans kapsamında değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi,* Düzce Üniversitesi, Düzce, 161s.

Schneider, G., & Troeger, V. E., 2006. War and the world economy: Stock market reactions to international conflicts. *Journal of conflict resolution*, *50*(5), 623-645.

Şı□t, A., Telek, C., 2020. Covid-19 pandemisinin altın ons fiyatı ve dolar endeksi üzerine etkileri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences,* 1–13.

T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020. COVID-19 (SARS-CoV-2 Enfeksiyonu) rehberi. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf, 02 Mayıs 2020.

Turgut, A., 2007. Türleri, nedenleri ve göstergeleriyle finansal krizler. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi,* 20(4–5):35–46.

Türk, A., Bingül B.A., Ak, R., 2020. Tarihsel süreçte yaşanan pandemilerin ekonomik ve sosyal etkileri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences,* 19:612–632.

URL-1, 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kategori:Ekonomik_krizler. 4 Nisan 2021.

URL-2, 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/Pandemi. 5 Nisan 2021.

URL-3, 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/HIV/AIDS. 5 Nisan 2021.

URL-4, 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19. 15 Nisan 2021.

URL-5, 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/1973_Petrol_Krizi. 9 Nisan 2021.

URL-6,2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/20082012_K%C3%BCresel_Ekonomik_Kriz#:~:text=2008%20Ekonomik%20Krizi%20veya%20B%C3%BCy%C3%BCk,ay%C4%B1nda%20g%C3%B6zle%20g%C3%B6r%C3%BCl%C3%BCr%20hale%20gelmi%C5%9Ftir. 9 Nisan 2021.

URL-7, 2021. https://datassist.com.tr/en/domuz-gribi-ekonomiye-de-bulasiyor/. 15 Nisan 2021.

URL-8, 2021. https://www.doviz.com/makale/koronavirus-ve-dunya-ekonomisine-etkileri/163. 15 Nisan 2021.

URL-9, 2022. https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022. 24 Haziran 2022.

URL-10, 2022. https://www.investing.com/indices. 15 Mayıs 2022.

URL-11,2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/VIX volatilite endeksi. 05 Haziran 2021.

URL-12, 2022. https://www.financialresearch.gov/financial-stress-index. 25 Haziran 2022.

WHO, 2020a. Q&A on Coronaviruses (COVID-19). https://www.who.int/ , 3 Mayıs 2020.

Yaşar, G., 2020. Bireysel hisse senedi yatırımcılarının, davranışsal finans kapsamında yatırım kararlarına etki eden unsurların araştırılmasına yönelik bir uygulama. *Yüksek Lisans Tezi,* İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir, 156s.

Yıldırım, E.U., 2021. Covid-19 pandemi ve 2008 ekonomik kriz dönemlerinde riskten kaçınma düzeyinin ABD ve BRIC piyasa entegrasyonu üzerindeki değişen etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* (90):185-208.

Yılmaz, D., 2020. Finansal risk algısı ile finansal okuryazarlık düzeyi, demografik ve sosyo-ekonomik özellikler arasındaki ilişkinin incelenmesi: Adana ilinde bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi.* Çukurova Üniversitesi, Adana,101s.

KAYNAKÇA

Aslan, İ. Y. (2006) *En Son Değişiklikler ve Yargıtay Kararları Işığında Tüketici Hukuku.* (3. Baskı). Bursa: Ekin Kitabevi.

Ahmetoğulları, K. & Arabacı, N. (2021). Katılım Banka Çalışanlarının Finansal İyilik Hali Finansal Okuryazarlık ve Satın Alma Davranışında Nasıl Rol Oynar?. (Editör: Karabulut, Ş.), Gazi Kitapevi, Ankara, 205-234.

Ahmetoğulları, K. & Öcel, Y. (2021) Finansal Okuryazarlık İle Yaşam Tarzı Arasındaki İlişkinin İrdelenmesi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 56(4), 2477-2497.

Ahmetoğulları, K., & Parmaksız, H. (2017). Finansal İyilik Halinin Finansal Okuryazarlık Ve Kredi Kartı Tutumuyla İlişkisi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(48), 317-330.

Bauer, R. A. (1967). *The Concept of Perceived Risk, Risk Taking and Information Handling in Consumer Behavior.* (Editör Cox, D.F.). Harvard University Pres. Boston. 21-25.

Bodie, Z. (2006). *A Note on Economic Principles and Financial Literacy.* Networks Financial Institute Policy Brief No. 2006-PB-07.

Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2006). *Sermaye Piyasası ve Menkul Kıymet Analizi*. Bursa: Ekin Kitabevi.

Durmaz, M. (1999). Tüketici Davranışları. 2. Baskı, İzmir: Ege Üniversitesi Baskıevi.

Karabulut, M. (1989). *Tüketici Davranışı.* İşletme İktisadi Enstitüsü Yayını. Sayfa 15.

Karakocalı, A.ve Kurşun, A. (2015). *Tüketici Hukuku.* (1. Baskı). İstanbul: Aristo Yayınevi.

Kotler, P. (2000a). *Kotler ve Pazarlama: Pazar Yaratmak, Pazar Kazanmak ve Pazara Egemen Olmak.* (Çev. Ayşe Özyağcılar). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Paylan, M. A., Kavas, Y. B. (2021). *Kümeleme Analizi ile Finansal Okuryazarlık ve İrrasyonel Satın Alma Davranışlarına Yönelik Bir Araştırma.* Karabulut, Şahin (Ed.), Muhasebe Organizasyon Pazarlama Anlayış, Tartışma ve Gelişmeler Cilt 2 (369–381). Gazi Kitabevi.

Lanzetta, J.T. (1963). *Information Acquisition in Decision–Making in Motivation and Social İnteraction Cognitive Determinants*. (Ed.) O. J. Harvey. New York: Ronald. 239-265.

Vaughan, E. J. ve Vaughan, T. (2007). *Fundamentals of Risk and İnsurance*. (Ten Edition). United States of America: John Wiley & Song Inc.

Yavaşi, M. (2012). Tüketici Hukukunun Tarihi Gelişimi, Tüketici Kavramı ve Tüketici Örgütleri. M. Yavaşi ve H. Göktepe (Ed.). *Tüketici Hukuku* içinde. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No: 2523, 2-17.

Bakımlı, E. (2004). İktisatta Belirsizlik Kavramı ve Enflasyon Belirsizliğinin İç Borçlanma Faizlerindeki Risk Primine Etkisi: Türkiye Örneği (1990-2003). *Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi. SBE İktisat Ana Bilim Dalı, Muğla.*

Ertan, Y. (2007). Davranışsal Finans ve Pişmanlık Teorisinin Döviz Kuru Riskinden Korunma Kararma Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.*

Kandemir, S. (2018). Finansal Tüketicilerin Finansal Okuryazarlık Durumlarının Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.*

Karamustafa, C. (2014). Finansal Tüketicinin Korunması Bağlamında Yerel ve Küresel Gelişmeler. Yayımlanmamış Ham Veri.

Lauraéus, T. (2011). *Uncertainty in Consumer Online Search and Purchase Decision Making*. Doktoral Dissertations. Aalto University Publication Series. 121. 37.

Tuna, H. (2018). *Finansal Tüketici Kavramı, Finansal Krizler ve Finansal Tüketicinin Korunmasına Yönelik Türkiye'deki Gelişmeler. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*

Uzunoğlu, E. (2005). Müşteri Odaklı Pazarlama Anlayışı Açısından Değer Zinciri Yönetimi ve Değer Zincirinde İletişimin Yeri ve Önemi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir*.

Bettman, J. R. (1973). Perceived Risks and Its Components–A Model and Empririal Test. *Journal of Marketing Research*, 10(2). 184-190.

Boyraz, E. (2012). Eşitlik Alışverişte Bozuluyor mu? Kadınların ve Erkeklerin Alışveriş Stillerindeki Farklar Üzerine Bir Araştırma. *11. Ulusal İşletmecilik Kongresi.* Türkiye: Konya, 45-49.

Cox, D. F. ve Rich, S. U. (1964). Perceived Risk and Consumer Desicion Making-The of Telephone Shopping. *Journal of Marketing Research*, 1(4), 32-39.

Dosi, G., Egidi, M. (1991). Substantive and Procedural Uncertainty: An Exploration of Economic Behaviours in Changing Environmentes. 1(45). 145-148.

Dowling, G. ve Staelin R. (1994). A Model of Perceived Risk and Intended Risk-Handling Activity. *Journal Of Consumer Research*. 21(1). 119-134.

Dönmez, Z. (2016). Avrupa Birliği'nde Tüketici Hukuku Alanında Kanunlaştırma Hareketleri ve Tüketicinin Korunması Modelleri. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi.* 22(3).953-968.

Durmuşkaya, S. ve Kavas, Y. (2018). Akademik gelişim ve finansal okuryazarlık arasındaki ilişkinin tespiti üzerine bir araştırma. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(3), 925–939.

Gürgün, G. (2019). Belirsizlik Kavramı, Belirsizliğin Ölçütleri ve Belirsizliğin Makroekonomik Etkileri Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(1): 21-38, DOI: 10.16951/atauniibd.428508

Jacoby, J., Kaplan, L. B. (1972). The Components of Perceived Risk, Proceedings of The Third Annual Conference of the Association for Consumer Research, 382-393.

Jarvenpaa, S. L. ve Todd, P. A. (1996). Consumer Reactions to Electronic Shopping On The World Wide Web. *International Journal of Electronic Commerce*, 1(2), 59-88.

Kaban, İ., Karaca, S. ve Gül, M. (2016). Bireysel Müşteriler ve Bankalar Arasındaki İlişkilerde Yeni Dönem: Tüketici Kredisi Sözleşmeleri Yönetmeliği Üzerine Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi***,** Cilt: 14, Sayı: 1, 227-247.

Karabacak, S. (2013). Yönetim Kurulları ve Finansal Okuryazarlık. *Kurumsal Yönetim Dergisi.* TKYD Yayını Sayı: 19 46-48.

Köylüoğlu, A. S., Acar, Ö. E. Ve Eken, Ü. S. (2018). Tüketicilerin Otomobil Satın Alma Davranışlarına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi: Akademisyenlere Yönelik Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi.* (e-ISSN: 2564-7458) Cilt: 21 Sayı:2. 251-273.

Laroche, M., McDougall G. H.G, Bergeon J. ve Yang, Z. (2004). Exploring How İntangibility Affects Perceived Risk. *Journal of Service Research*, Vol. 6, No. 4, May, pp. 373-389.

LeRoy, S. F. ve Larry D. S. (1987). Knight on Risk and Uncertainty". *Journal of Political Economy.* Vol:95 No:2 . 394-406.

Lim, N. (2003). Consumers' Perceived Risk: Sources Versus Consequences. *Electronic Commerce Research and Applications. The University of Queensland*. QLD 4072. Australia. 2. 216-228.

Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *Journal of Consumer Affairs, 44(2),* 276- 295.

Roselius, T. (1971). Consumer Rankings of Risk Reduction Methods. *Journal of Marketing.* 35(1), 56-61.

Runde, J. (1998). Clarifying Frank Knight's Discussion of the Meaning of Risk and Uncertainty. *Cambridge Journal of Economics,* 22(5).

Stigler, G. J. (1961). The Economics of İnformation. *The Journal of Political Economy,* 69(3), 213-225.

Tomâskovâ, H., Mohelskâ, H. ve Nemcovâ, Z. (2011). Issues of Fînancial Literacy Education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, (28),* 365-369.

Urbany, J., E. Dickson, P. R. ve Wilkie, W. L. (1989). Buyer Uncertainty and İnformation Search. *Journal of Consumer Research,* 16(2), 208-215.

Atkinson, A. & Messy, F.A. (2012). Measuring Financial Literacy - Results of the OECD / International Netvvork on Financial Education (INFE) Pilot Study. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en. https://www.mfcr.cz/assets/en/media/20120514-Measuring-Financial-Literacy-Results-of-the-OECD-International-network-on-Financial-Education-INFE-Pilot-Study.pdf.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), (2014a). Finansal Tüketicinin Korunması Eylem Planı Arka Plan Belgesi.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) (2014b). Finansal Tüketicinin Korunması Eylem Planı Arka Plan Belgesi, Ankara.

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve İkincil Mevzuatı, https://tuketici.ticaret.gov.tr/data/5e81982d13b876a1b04c7a42/Tuketicinin_Korunmasi_Hakkinda_Kanun_6502_Ocak_2021.pdf. Erişim Tarihi: 10.04.2022

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, https://sozluk.gov.tr/. Erişim Tarihi: 10.04.2022.

https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/Detay/19, Erişim Tarihi: 10.04.2022.

https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/Detay/20, Erişim Tarihi: 10.04.2022.

https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/02/20200210-1.htm, Erişim Tarihi: 10.04.2022

KAYNAKÇA

Akdağ, S., & İskenderoğlu, Ö. (2019). Risk İştahı Endeksinin Markov Rejim Modeli ile İncelenmesi: Türkiye Örneği. *Ege Akademik Bakış Dergisi, 19*(2), 265-275.

Alp Coşkun, E. (2021). Borsa İstanbul'da Aşırı Güven Davranışının Algoritmik/Yüksek Frekanslı İşlemlerin Etkisi Altında İncelenmesi ve CDS İlişkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*(655), 59-90.

Altay, E. (2015). *Bankacılıkta Risk, Piyasa Riski, Kredi Riski ve Operasyonel Riskin Ölçümü ve Yönetimi.* İstanbul: Derin Yayınları.

Altay, E., & Yaşar Akçalı, B. (2012). İMKB'de Yatırımcı Risk İştahı ile Borsa Krizleri Arasındaki İlişkinin Analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, 6*(1), 45-79.

Balat, A. (2020). Türkiye'nin Hisse Senedi Piyasası ile Yerli ve Yabancı Yatırımcı Risk İştah Endeksi İlişkisi: Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 162-171.

Broto, C., & Ruiz, E. (2004). Estimation methods for stochastic volatility models: A survey. In *Journal of Economic Surveys* (Vol. 18, Issue 5, pp. 613–649). Blackwell Publishing Ltd. https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2004.00232.x

Çelik, S., Dönmez, E., & Acar, B. (2017). Risk İştahının Belirleyicileri: Türkiye Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 153-162.

Çifçi, G., & Reis, Ş. (2020). Risk İştahı ile Piyasa Likiditesi Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 5*(2), 389-403.

Das, A., Ghoshal, T. K., & Basu, P. N. (2009). A Review on Recent Trends of Stochastic Volatility Models. *International Review of Applied Financial Issues and Economics*, *1*(1), 83–106. https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=258589

Demirez, D., & Kandır, S. Y. (2020). Risk İştahının Pay Getirileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29*(4), 92-102.

Ding, L., & Vo, M. (2012). Exchange rates and oil prices: A multivariate stochastic volatility analysis. *Quarterly Review of Economics and Finance*, *52*(1), 15–37. https://doi.org/10.1016/j.qref.2012.01.003

Fettahoğlu, S. (2019). Kredi Temerrüt Swap Primi İle Yatırımcı Sınıflarına Göre Risk İştahı Arasındaki. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 265-278.

Güğercin, U., & İplik, F. N. (2013). Yöneticilerin Eğitim Seviyeleri İle Firmaların Risk İştahı Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 1*(2), 44-53.

Harvey, A., Ruiz, E., & Shephard, N. (1994). Multivariate stochastic variance models. *The Review of Economic Studies*, *61*(2), 247–264. https://academic.oup.com/restud/article-abstract/61/2/247/1517562

Haugen, P. (2006, Haziran). Financial Risk, Risk Appetite and the Macroeconomic Environment. *Master of Science in Physics and Mathematics*. Norwegian University of Science and Technology Department of Mathematical Sciences.

Hermosillo, B. (2008). *Investors' Risk Appetite and Global Financial Market Conditions.* Washington: International Monetary Fund.

İskenderoğlu, Ö., & Akdağ, S. (2019). Risk İştahı ile Petrol Fiyatları, Döviz Kuru, Altın Fiyatları ve Faiz Oranları Arasında Nedensellik Analizi: Türkiye Örneği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 20*(1), 1-14.

Kamuyu Aydınlatma Platformu. (2022). Endeksler. Kamuyu Aydınlatma Platformu: https://www.kap.org.tr/tr/Endeksler adresinden alındı

Kaplan, H. E. (2020). Sermaye Yeterlilik Rasyosu ile Dolar Kuru, Altın Fiyatları ve Risk İştahı İlişkisi: Türk Bankacılık Sektöründe Bir İnceleme. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(66), 220-233.

Karakuş, Ö., & Saldanlı, A. (2020). Yüksek Lisans Tezi. *Yatırımcı Türlerine Göre Risk İştahı Analizi: BİST Üzerine Bir Uygulama*. İstanbul: Yükseköğretim Kurulu.

Kavas, Y. B., & Erkan, M. K. (2022). Bireysel Yatırımcıların Finansal Okuryazarlık ve Finansal Risk Alma Toleransı. *Ekev Akademi Dergisi*(89), 379-399.

Kaya, A., Gülhan, Ü., & Güngör, B. (2021). Yatırımcı Risk İştahı Ülke Riskini Tetikler Mi?: Hatemi-J Eşbütünleşme ve Asimetrik Nedensellik Analizleri ile Türkiye Üzerine Bir Uygulama. *24. Finans Sempozyumu* (s. 22). Sakarya: Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi.

Kıyılar, M., & Akkaya, M. (2016). *Davranışsal Finans.* İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Korkmaz, T., & Ceylan, A. (2017). *Sermaye Piyasası ve Menkul Değerler Analizi.* Ekin Basım Yayın: Bursa.

Markowitz, H. (1952). Portfolio Selection. *The Journal of Finance,, 7*(1), 77-91.

Misina, M. (2006). *Benchmark Index of Risk Appetite.* Bank of Canada Working Paper.

Mollaahmetoğlu, E. (2020). Doktora Tezi. *Finansal Piyasalarda Risk İştahı*. İstanbul: Yükseköğretim Kurulu.

Pellegrini, S., & Rodriguez, A. (2007). Financial Econometrics and SV models. In *halweb.uc3m.es* (Issue December). http://halweb.uc3m.es/esp/Personal/personas/spellegr/esp/Curso_Cordoba/Tutorial_Guide.pdf

Reis, Ş. G. (2021). Covid-19 (Koronavirüs) Pandemisi ve Risk İştahı: Borsa İstanbul Yerli ve Yabancı Yatırımcılar Örneği. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22*(3), 87-98.

Saraç, T. B., İskenderoğlu, Ö., & Akdağ, S. (2016). Yerli ve Yabancı Yatırımcılara Ait Risk İştahlarının İncelenmesi: Türkiye Örneği. *Sosyoekonomi dergisi, 24*(30), 29-44.

Sağlam, K., & Kargın, M. (2020). Yüksek Lisans Tezi. *Davranışsal Finans Perspektifinde Risk Algısı Kabul Edilen Göstergelerin İstanbul Borsası Ulusal 100 Endeksi Üzerindeki Etkisi*. Manisa: Yükseköğretim Kurulu.

Smith, A. (1776). *The Wealth of Nations.* New York: Alex Catalogue.

Taylor, S. J. (1986). *Modelling Financial Time Series.* John Wiley. https://doi.org/10.2307/2348865

Varlık, N., & Varlık, S. (2016). Risk Algısının Türkiye'de Bankacılık Sektörüne Etkileri: Bankacılık Sağlamlık Endeksi İle Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 23*(2), 545-563.

Veri Analiz Platformu. (2022). *RISE (Risk İştahı Endeksi)*. Veri Analizi Platformu: https://www.vap.org.tr/rise-risk-istahi-endeksi adresinden alındı

Yu, J., & Meyer, R. (2006). Multivariate stochastic volatility models: Bayesian estimation and model comparison. *Econometric Reviews*, *25*(2–3), 361–384. https://doi.org/10.1080/07474930600713465

Yürekli, A., & Yılmaz, H. (2021). Bireysel Yatırımcıların Finansal Davranış Eğilimleri ve Bu Eğilimlere Etki Eden Faktörler. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 23(1), 1-21.

KAYNAKÇA

Ahmetoğulları, K. (2021). İslami Davranışsal Finans: Teoriden Pratiğe Yeni Bir Paradigma. Ankara, İKSAD Yayınevi.

Andrade, S.C., Chhaochharia, V. ve Fuerst, M.E. (2013). "Sell in May and Go Away" Just Won't Go Away. *Financial Analysts Journal*, 69 (4), s. 94-105.

Andrieş, A.M., Ihnatov, I. ve Sprincean, N. (2017). Do Seasonal Anomalies Still Exist in Central and Eastern European Countries?. *Romanian Journal of Economic Forecasting*, 20 (4), s. 60-83.

Benjaminsson, O. ve Reinhold, P. (2020). *The Halloween Effect-A Trick or Treat in the Swedish Stock Market?.* Master Thesis, Jönköping University International Business Scholl.

Bouman, S. ve Jacobsen, B. (2002). The Halloween Indicator, "Sell in May and Go Away": Another Puzzle. *American Economic Review*, 92 (5), s. 1618–1635.

Çam, O. ve Çelik, C. (2021). İnanç Turizmi Etkinlikleri Kapsamında Bir Değerlendirme: Cadılar Bayramı. *Tourism and Recreation*, 3 (2), s. 118-131.

Cao, M. ve Wei, J. (2005). Stock Market Returns: a Note on Temperature Anomaly. *Journal of Banking and Finance*, 29 (6), s. 1559-1573.

Caporale, G.M. ve Plastun, A. (2017). Calendar Anomalies in the Ukrainian Stock Market. *Investment Management and Financial Innovations*, 14 (1), s. 104-114.

Carrazedo, T., Curto, J.D. ve Oliveira, L. (2016). The Halloween Effect in European Sectors. *Research in International Business and Finance*, 37, s. 489-500.

Carton, S., Morand, P., Bungenera, C. ve Jouvent, R. (1995). Sensation-seeking and Emotional Disturbances in Depression: Relationships and Evolution. *Journal of Affective Disorders*, 34, s. 219–225.

Çıblak Coşkun, N. ve Zöhre, H. (2014). Küreselleşme ve Tüketim Kültürünün Yaygınlaşması Bağlamında Türkiye'de Cadılar Bayramı. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (3), s. 497-506.

Degenhardt, T. ve Auer, B.R. (2018). The "Sell in May" Effect: A Review and New Empirical Evidence. *The North American Journal of Economics and Finance*, 43, s. 169-205.

Dimson, E. ve Marsh, P. (1998). Murphy's Law and Market Anomalies. *Journal of Portfolio Management*, 25 (2), s. 53-69.

Doeswijk, R.Q. (2008). The Optimism Cycle: Sell in May. *De Economist*, 156, s. 175-200.

Dolvin, S.D. ve Pyles, M.K. (2007). Seasonal Affective Disorder and the Pricing of IPOs. *Review of Accounting and Finance*, 6 (2), s. 214-228.

Dolvin, S.D., Pyles, M.K. ve Wu, Q. (2009). Analysts Get SAD Too: The Effect of Seasonal Affective Disorder on Stock Analysts' Earnings Estimates. *Journal of Behavioral Finance*, 10 (4), s. 214-225.

Dzhabarov, C.S. ve Ziemba, W.T. (2012). Introduction-Calendar Anomalies. İçinde *Calendar Anomalies and Arbitrage* (World Science, ss. 1-82). Singapore.

Eisenberg, A.E., Baron, J. ve Seligman, M.E.P. (1998). *Individual Differences in Risk Aversion and Anxiety*. Department of Psychology Workin Paper Series, University of Pennsylvania.

Ertürk, E. (2011). Halloween-Cadılar Bayramı. *Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi*, (37), s. 18-19.

Etzioni, A. (1987). The Responsive Community (I & We). *The American Sociologist*, 18, s. 146-157.

Fama, E.F. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *The Journal of Finance*, 25 (2), s.383-417.

Forgas, J.P. (1995). Mood and Judgment: The Affect Infusion Model (AIM). *Psychological Bulletin*, 117 (1), s. 39-66.

Garrett, I., Kamstra, M.J. ve Kramer, L.A. (2005). Winter Blues and Time Variation in the Price of Risk. *Journal of Empirical Finance*, 12, s. 291-316.

Gerlach, J.R. (2010). Daylight and Investor Sentiment: A Second Look at Two Stock Market Behavioral Anomalies. *Journal of Financial Research*, 33 (4), s. 429-462.

Gültekin, M.N. ve Gültekin, N.B. (1983). Stock Market Seasonality. *Journal of Financial Economics*, 12 (4), s. 469-481.

Haggard, K.S. ve Witte, H.D. (2010). The Halloween Effect: Trick or Treat? *International Review of Financial Analysis*, 19 (5), s. 379-387.

Hong, H. ve Yu, J. (2009). Gone Fishin': Seasonality in Trading Activity and Asset Prices. *Journal of Financial Markets*, 12 (4), s. 672-702.

Horvath, P. ve Zuckerman, M. (1993). Sensation Seeking, Risk Appraisal, and Risky Behavior. *Personality and Individual Differences*, 14 (1), s. 41-52.

Jacobsen, B. ve Marquering, W.A. (2008). Is It the Weather?. *Journal of Banking and Finance*, 32, s. 526-540.

Jacobsen, B. ve Visaltanachoti, N. (2009). The Halloween Effect in U.S. Sectors. *Financial Review*, 44 (3), s. 437-459.

Jacobsen, B. ve Zhang, C.Y. (2012). Are Monthly Seasonals Real? A Three Century Perspective. *SSRN Electronic Journal*, (September), s. 1-38.

Kamstra, M.J., Kramer, L.A. ve Levi, M.D. (2012). A Careful Re-examination of Seasonality in International Stock Markets: Comment on Sentiment and Stock Returns. *Journal of Banking and Finance*, 36, s. 934-956.

Kamstra, M.J., Kramer, L.A. ve Levi, M.D. (2003). Winter Blues: A SAD Stock Market Cycle. *American Economic Review*, 93 (1), s. 324-343.

Karataş, K.S. ve Ocak, S. (2018). Climatic Changes and Psychiatric Disorders. *Van Medical Journal*, 25 (2), s. 268-273.

Keef, S.P. ve Khaled, M.S. (2011). A Review of the Seasonal Affective Disorder Hypothesis. *The Journal of Socio-Economics*, 40 (6), s. 959-967.

Kıyılar, M. ve Karakaş, C. (2005). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Zamana Dayalı Anomalilere Yönelik Bir İnceleme. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 16 (52), s. 17-25.

Kochman, L. ve Badarinathi, R. (2008). The Halloween Effect: An Enduring Market Anomaly. *Finance India*, 22 (2), s. 443-445.

Kochman, L., Badarinathi, R. ve Bray, D. (2014). Sell in May and go away Revisited. *The American Economist*, 59 (1), s. 90-91.

Lee, L.W. (2010). The Mood of a Firm. *Journal of Socio-Economics*, 39, s. 615-618.

Lean, H.H. (2011). The Halloween Puzzle in Selected Asian Stock Markets. *International Journal of Economics and Management*, 5 (1), s. 216-225.

Lloyd, R., Zhang, C. ve Rydin, S. (2017). *The Halloween Indicator is More a Treat than a Trick*. George Fox University. Erişim: https://digitalcommons.georgefox.edu/gfsb

Lu, J. ve Chou, R. (2012). Does the Weather Have Impacts on Returns and Trading Activities in Order-Driven Stock Markets? Evidence from China. *Journal of Empirical Finance*, 19 (1), s. 79-93.

Lucey, B.M. ve Zhao, S. (2008). Halloween or January? Yet Another Puzzle. *International Review of Financial Analysis*, 17 (5), s. 1055-1069.

Maberly, E.D. ve Pierce, R.M. (2003). The Halloween Effect and Japanese Equity Prices: Myth or Exploitable Anomaly. *Asia-Pacific Financial Markets*, 10, s. 319-334.

Maberly, E.D. ve Pierce, R.M. (2004). Stock Market Efficiency Withstands another Challenge: Solving the "Sell in May/Buy after Halloween" Puzzle. *Econ Journal Watch*, 1 (1), s. 29-46.

Magnusson, A. ve Boivin, D. (2003). Seasonal Affective Disorder: An Overview. *Chronobiology International*, 20 (2), s. 189-207.

Magnusson, G. (2019). It is not SAD if you Sell in May: Seasonal Effects in Stock Markets Revisited. *International Economic Journal*, 33 (4), s. 585–604.

Marquering, W.A. (2002). Seasonal Predictability of Stock Market Returns. *Review of Business and Economics*, 47 (4), s. 557-576.

Mehra, R. ve Sah, R. (2002). Mood Fluctuations, Projection Bias, and Volatility of Equity Prices. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 26, s. 869-887.

Molin, J., Mellerup, E., Bolwig, T., Scheike, T. ve Dam, H. (1996). The Influence of Climate on Development of Winter Depression. *Journal of Affective Disorders*, 37 (2-3), s. 151-155.

Murgea, A. (2016). Seasonal Affective Disorder and the Romanian Stock Market. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, *29* (1), s. 177-192.

Nofsinger, J.R. (2014). *Yatırım Psikolojisi (The Psychology of Investing).* Çeviri: S. Gazel. Beşinci Baskı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Olson, K. (2006). A Literature Review of Social Mood. *Journal of Behavioral Finance*, 7, s. 193-203.

Özel, M. (2019). Kültür Emperyalizmi Bağlamında Türkiye'de Cadılar Bayramı. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (54), s. 75-92.

Pastor, L. ve Stambaugh, R.F. (2003). Liquidity Risk and Expected Stock Returns. *Journal of Political Economy*, 111, s. 642-685.

Romer, P. (2000). Thinking and Feeling. *American Economic Review*, 90, s. 439-443.

Rosenthal, N. (2012). *Winter Blues: Everything You Need to Know to Beat Seasonal Affective Disorder*. New York: The Guilford Press.

Sakakibara, S., Yamasaki, T. ve Odada, K. (2013). The Calendar Structure of the Japanese Stock Market: The ‘‘Sell in May Effect” versus the ‘‘Dekansho-bushi Effect”. *International Review of Finance*, 13, s. 161-185.

Salik, R. (2017). *Cadılar Bayramı nedir? Cadılar Bayramı ne zaman?*. Milliyet. https://www.milliyet.com.tr/molatik/dunya/cadilar-bayrami-nedir-cadilar-bayrami-ne-zaman-71595. Erişim Tarihi: 16.04.2022.

Schabek, T. ve Castro, H. (2016). “Sell not only in May”. Seasonal Effect on Emerging and Developed Stock Markets. *Dynamic Econometric Models*, 17 (1), s. 5-18.

Shleifer, A. (2000). *Inefficient Markets - An Introduction to Behavioral Finance*. Oxford: Oxford University Press.

Škrinjarić, T. (2018). Testing for Seasonal Affective Disorder on Selected CEE and SEE Stock Markets. *Risks*, 6 (140), s. 1-26.

Smoski, M.J., Lynch, T.R., Rosenthal, M.Z., Cheavens, J.S., Chapman, A.L. ve Krishnan, R.R. (2008). Decision-Making and Risk Aversion Among Depressive Adults. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 39 (4), s. 567-576.

Thach, N.N., Van Le, N. ve Van Diep, N. (2019). *The Seasonal Affective Disorder Cycle on the Vietnam’s Stock Market.* İçinde Studies in Computational Intelligence (SCI). Editörler: V. Kreinovich, N. Thach, N. Trung, & D. Van Thanh, (SCI 809, s. 873-885).

Tokunaga, H. (1993). The Use and Abuse of Consumer Credit: Application of Psychological Theory and Research. *Journal of Economic Psychology*, 14, s. 285-316.

Wismer, D. (2013). Sell in May Worked or Did it and Other Quotes of the Week. *Forbes*. forbes.com/sites/davidwismer/2013/09/01/sell-in-may-worked-or-did-it-and-other-quotes-of-the-week/?sh=3868eaa46284. Erişim Tarihi: 25.04.2021.

Wong, A. ve Carducci, B. (1991). Sensation Seeking and Financial Risk Taking in Everyday Money Matters. *Journal of Business and Psychology*, 5 (4), s. 525-530.

Yılancı, V. (2013). Halloween Etkisinin İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında Geçerliliğinin Testi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), s. 21-30.

Yılmaz, C. (2021). *Davranışsal Finans Bağlamında Ara Dönem Finansal Rapor İlanı ile Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) Bildirimleri Sonrası Borsa İstanbul Endekslerinde Anomali Araştırması*. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Kars.

Young, M.A., Meaden, P.M., Fogg, L.F., Cherin, E.A. ve Eastman, C.I. (1997). Which Environmental Variables Are Related to the Onset of Seasonal Affective Disorder?. *Journal of Abnormal Psychology*, 106 (4), s. 554-562.

Zhang, C.Y. ve Jacobsen, B. (2021). The Halloween Indicator, “Sell in May and Go Away”: Everywhere and All the Time. *Journal of International Money and Finance*, 110, s. 1-49.

Zuckerman, M. (1984). Sensation Seeking: A Comparative Approach to a Human Trait. *Behavioral and Brain Sciences*, 7 (3), s. 413-471.

KAYNAKÇA

Alkaya, A., & Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık- finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40), 585-599.

Al-Tamimi, H. A. H., & Bin Kalli, A. A. (2009). Financial literacy and investment decisions of UAE investors. *Journal of Risk Finance*, 10 (5), 500-516.

Bayram, S. S. (2010). *Finansal okuryazarlık ve para yönetimi davranışları: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine uygulama* (Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir). Erişim Adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.

Bucher-Koenen, T., & Lusardi, A. (2011). *Financial literacy and retirement planning in Germany*. National Bureau of Economic Research, Working Paper 17110, 1-27.

Chen, H., & Volpe, R. P. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 7 (2), 107-128.

Clark, S., Paula, M., Aryeetey, R., & Marquis, G. (2018). An assets-based approach to promoting girls' financial literacy, savings, and education. *Journal of Adolescence*, 68, 94-104.

Coşkun, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal davranış ve tutumlarının belirlenmesi: finansal okuryazarlık algıları üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (7), 2257-2258.

Dağdelen, T. (2017). *Finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi ve Aydın ilindeki serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine bir uygulama* (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp.

Dhar, R., & Zhu, N. (2006). Up close and personal: Investor sophistication and the disposition effect. *Management Science*, 52 (5), 726-740.

Guiso, L. & Jappelli, T. (2008). *Financial literacy and protfolio diversification*. European University Institute, Department of Economics, Working Paper ECO 2008/31, 1-36.

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47 (2), 263-291.

Kılıç, Y., Ata, H.A., & Seyrek, İ. H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Nisan/2015, 129-150.

Kocabıyık, T., & Teker, T. (2018). Finansal okuryazarlık: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 117-144.

Kuhberger, A. (1998). A meta-analysis. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 75(1), 23–55.

Kuhnen, C. M., & Chiao, J.Y. (2009). Genetic determinants of financial risk taking. *PLoS ONE* 4(2): e4362. doi:10.1371/journal.pone.0004362.

Kuhnen, C. M., & Knutson, B. (2005). The neural basis of financial risk taking. *Neuron*, 47, 763-770.

Lusardi, A., & Mitchell O. S. (2011). Financial literacy around the world: An overview. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10 (4), 497–508.

Lusardi, A., & Mitchell O. S. (2014). The economic ımportance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52 (1), 5–44.

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007a). Baby boomer retirement security: The roles of planning, financial literacy, and housing wealth. *Journal of Monetary Economics*, 54, 205-224.

Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2007b). Financial literacy and retirement preparedness: Evidence and implications for financial education. *Business Economics*, 42 (1), 35-44.

Mandell, L., & Klein, L. S. (2009). The impact of financial literacy education on subsequent financial behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20 (1), 15-24.

McCarty, B. (2000). Researching the dynamics of risk-taking and social learning: An exploratory study of Irish entrepreneurs. *Irish Marketing Review*, 13 (1), 46-60.

Öztürk, E., Demir, Y. (2015). Finansal okuryazarlık ve para yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi akademik personel üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim 2015, 113-134.

Perry, V. G., & Morris, M. D. (2005). Who is in control? The role of self- perception, knowledge, and income in explaining consumer financial behavior. *Journal of Consumer Affairs*, 39 (2), 299-313.

Robb, C. A., & Woodyard, A. S. (2011). Financial knowledge and best practice behavior. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22 (1), 60-70.

Shahrabani, S. (2012). The effect of financial literacy and emotions on intent to control personal budget: A study among Israeli college students. *International Journal of Economic Finance*, 4 (9), 156-163.

Sitkin, S. B., & Weingart, L. R. (1995). Determinants of risky decision –making behavior: A test of the mediating role of risk perceptions and propensity. *Academy of Management Journal*, 38 (6), 1573-1592.

Temizel, F., Bayram, F. (2011). İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencilerine yönelik bir araştırma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (1), 73-86.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1986). Rational choice and framing of decisions. *Journal of Business*, 59 (4), Part 2, 251-278.

Van Rooij, M., Lusardi, A., Alessi, R. (2011). Financial literacy and stock market participation. *Journal of Financial Economics*, 101, 449-472..

Van Rooij, M., Lusardi, A., & Alessi, R. (2012). Financial literacy, retirement planning and household wealth. *Economic Journal*, 122 (May), 449-478.

Wang, M., Keller, C. & Siegrist, M. (2011). The less you know, the more you are afraid of –a survey on risk perceptions of investment products. *Journal of Behavioral Finance*, 12, 9-19.

Weber, E. U., Blais, A., & Betz, E. N. (2002). A domain-specific risk- attitude scale: Measuring risk perceptions and risk behaviors. *Journal of Behavioral Decision Making*, 15 (4), 263-290.

KAYNAKÇA

Ağgül, S. ve Güngör, B. (2019). Yatırımcıların duygusal zekâ alt boyutlarından stres yönetimlerinin ve genel ruh hallerinin aldıkları yatırım kararları üzerine etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi,* 11(3), 1840-1853.

Aksoy, E. E. (2018). Türkiye'deki bireysel yatırımcıların yatırım riski tercihlerini etkileyen bireysel faktörlerin analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 874-891.

Anbar, A., ve Alper, D. (2009). Yatırım Projeleri Analizi. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.

Anbar, A., ve Eker, M. (2009), Bireysel Yatırımcıların Finansal Risk Algılamalarını Etkileyen Demografik ve Sosyoekonomik Faktörler, *ZKU Journal of Social Sciences*, 5(9): 129–150.

Aydın, Ü., & Büşra, A. Ğ. A. N. (2016). Rasyonel Olmayan Kararların Finansal Yatırım Tercihleri Üzerindeki Etkisi: Davranışsal Finans Çerçevesinde Bir Uygulama. *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 95-112.

Aytimur, G., Buran, İ., Dinçer, Ö., & Savaşkan, E. (2020). Davranışsal ekonomi perspektifinden işletme yönetimi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 66-83.

Bajo, E., Barbi, M. ve Sandri, S. (2015). Financial Literacy, Households' Investment Behavior, and Risk Propensity. *Journal of Financial Management Markets and Institutions*, 3, 157-174

Barberis, N., Shleifer, A., & Vishny, R. (1998). A model of investor sentiment. *Journal of financial economics*, *49*(3), 307-343.

Bayar, Y., Sezgin, F.H., Öztürk, Ö.F. ve Şaşmaz, M.Ü. (2020). Financial Literacy and Financial Risk Tolerance of Individual Investors: Multinomial Logistic Regression Approach. *SAGE Open*, July-September, 1-11.

Bayrakdaroğlu, A. ve Kuyu, E. (2018). Farklı Demografik Profillerdeki Kadınların Yatırım Kararlarına İlişkin Finansal Risk Algılarının İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(3), 705-724.

Bossons, J. (1973). Institutional Investors and Corporate Stock-A Background Study. *Bossons, J. Appendix V: The Distribution of Assets Among Individuals of Different Age and Wealth* (pp.394-428). NBER

Beckmann, D., Ve Menkhoff, L. (2008), Will Women Be Women? Analyzing The Gender Difference among Financial Experts, *Kyklos*, 61(3): 364–384.

Böyükaslan, A. (2012). Bireysel Yatırımcıları Finansal Yatırım Kararına Yönlendiren Faktörlerin Davranışsal Finans açısından İncelenmesi: Afyonkarahisar Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.* Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceyhan, G. (2008), Yaşam Biçimlerinin Finansal Risk Toleransına Olan Etkileri Üzerine Bir Uygulama, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.,* Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ceylan, E. (2019). Yatırımcı psikolojisi ve davranışsal yaklaşımlar. Cnnturk. Erişim Tarihi: 01.07.2022, https://www.cnnturk.com/yazarlar/guncel/emrah-ceylan/yatirimci-psikolojisi-ve-davranissal-yaklasimlar

Chaulk, B., Johnson, P. J., & Bulcroft, R. (2003). Effects of marriage and children on financial risk tolerance: A synthesis of family development and prospect theory. *Journal of Family and Economic Issues,* 24(3), 257-279.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika,* 16(3), 297-334.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenliİistatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları. Pegem Akademi.

Coleman, S. (2003). Women and Risk: An Analysis of Attitudes and Investment Behavior. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 7(2), 99122.

Dahlback, O. (1991). Saving and Risk Taking. *Journal of Economic Psychology*, 12, 479-500

Daniel, K., Hirshleifer, D., & Subrahmanyam, A. (1998). Investor psychology and security market underand overreactions. *the Journal of Finance*, *53*(6), 1839-1885.

Durand, R. B., Newby, R., ve Sanghani, J. (2008), An Intimate Portrait of the Individual Investor, *Journal of Behavioral Finance*, 9(4): 193–208.

Dwyer, P. D., Gılkeson, J. H., Ve Lıst, J. A. (2002), Gender Differences İn Revealed Risk Taking: Evidence From Mutual Fund Investors, *Economics Letters*, 76(2): 151–158

Embrey, L. L., & Fox, J. J. (1997). Gender differences in the investment decision-making process. *Financial Counseling and Planning*, 8(2), 33-40.

Erkan, M. K., ve Kavas, Y. B. (2022). Hormones And Financial Decision Making Processes. In Ş. Karabulut (Ed.), Developments in Financial and Economic Fields at the National and Global Scale (pp. 185–200). Gazi Kitabevi.

Fisher, P. J., & Yao, R. (2017). Gender differences in financial risk tolerance. *Journal of Economic Psychology*, 61, 191-202.

Frijns, B., Koellen, E. ve Lehnert, T. (2008). On The Determinants Of Portfolio Choice. *Journal of Economic Behavior and Organization,* 66, 373-386.

Haliassos, M. ve Bertaut, C. C. (1995). Why Do so Few Hold Stocks? *The Economic Journal*, 105, 1110-1129.

Hong, H., & Stein, J. C. (1999). A unified theory of underreaction, momentum trading, and overreaction in asset markets. *The Journal of finance*, *54*(6), 2143-2184.

Gärling, T., Kirchler, E., Lewis, A., ve van Raaij, F. (2009), Psychology, Financial Decision Making, and Financial Crises, *Psychological Science in the Public Interest*, 10(1): 1–47.

Gökhan, Ö. ve Mutlu Ü. (2021). Duygusal Zekâ İle Risk Alma Tutumu İlişkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,* (17), 146-164.

Grable, J. E., Lytton, R. H., & Kratzer, C. Y. (1998). Determinants of Defined Contribution Plan Employee Participation: A403 (b) Perspective. *Consumer Interests Annual*, *44*, 109-114.

Gullone, E., ve Moore, S. (2000), Adolescent Risk-Taking And The Five-Factor Model Of *Personality, Journal of Adolescence*, 23(4): 393–407.

Kahneman, D., ve Tversky, A. (1979). On the interpretation of intuitive probability: *A reply to Jonathan Cohen.*

Kavas Y.B. (2022). Bireysel beslenme alışkanlıklarının finansal risk alma eğilimi üzerindeki etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi.* Sakarya Üniversitesi İşletme Bölümü, Sakarya.

Kurt, S. D., & Tanyeri, M. (2013). Davranışsal Ekonomi Yaklaşımlarının Ürün İlgilenim Seviyesine Göre İncelenmesi. *Pazarlama Ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 21-46.

Lin, H. (2012), How Herding Bias could be derived from Individual Investor Types and Risk Tolerance?, *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 6(6): 1395–1400.

McInish, T. H. (1982). Individual Investors and Risk-Taking. Journal of Economic Psychology, 2, 125-136.

Thanki, H., Karani, A., & Goyal, A. K. (2020). Psychological antecedents of financial risk tolerance. *The Journal of Wealth Management*, 23(2), 36-51.

Oehler, A., Wendt, S., Wedlich, F., ve Horn, M. (2017), Investors' Personality Influences Investment Decisions: Experimental Evidence on Extraversion and Neuroticism, *Journal of Behavioral Finance*, 7560(September): 1–19.

Palsson, A.M. (1996). Does The Degree of Relative Risk Aversion Vary with Household Characteristics? *Journal of Economic Psychology*, 17, 771-787.

Pompian, M. M., & Longo, J. M. (2004). A new paradigm for practical application of behavioral finance: creating investment programs based on personality type and gender to produce better investment outcomes. *The Journal of Wealth Management*, *7*(2), 9-15.

Prinz, S., Gründer, G., Hilgers, R. D., Holtemöller, O., ve Vernaleken, I. (2014), Impact of Personal Economic Environment and Personality Factors on Individual Financial Decision Making, *Frontiers in Psychology*, 5(mar): 1–11.

Rahman, M. (2019). Propensity toward financial risk tolerance: an analysis using behavioural factors. *Review of Behavioral Finance*, 12(3), 259-281

Saraç, M., & Kahyaoğlu, M. B. (2011). Bireysel yatırımcıların risk alma eğilimine etki eden sosyo-ekonomik ve demografik faktörlerin analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, *5*(2), 135-157.

Sefil, S., ve Çilingiroğlu, H. (2011), Davranışsal Finansın Temelleri: Karar Vermenin Bilişsel Ve Duygusal Eğilimleri, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19): 247–268.

Shleifer, A., & Summers, L. H. (1990). The noise trader approach to finance. *Journal of Economic perspectives*, 4(2), 19-33.

Shusha, A.A. (2017). Does Financial Literacy Moderate the Relationship among Demographic Characteristics and Financial Risk Tolerance? Evidence from Egypt. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal,* 11(3), 67-86.

Thomas, T. C., & Rajendran, G. (2012). BB&K five-way model and investment behavior of individual investors: Evidence from India. *International Journal of Economics and Management*, *6*(1), 115-127.

Wong, A., & Carducci, B. (2013). Does personality affect personal financial risk tolerance behavior?. *IUP Journal of Applied Finance*, 19(3), 5.

Yao, R. ve Hanna, S. D. (2005). The Effect of Gender and Marital Status on Financial Risk Tolerance. *Journal of Personal Finance*, 4, 66–85.

ÇEVRE ve KENTLEŞME POLİTİKASI

Doç. Dr. Coşkun KARACA

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2019

© 2019 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 0607-16-008681

ISBN: 978-625-7983-09-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Stüdyo Star Ajans Ltd. Şti.
Alaaddinbey Mah. 634. Sk.
NİLTİM Ayaz Plaza No: 24
Tel. (0224) 249 33 20
Sertifika No: 15366

Baskı Tarihi: Aralık 2019

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinyayinevi.com

ÖNSÖZ

İnsan çevresiyle ilk üretim ilişkisine başladığından bu yana, sürekli doğal kaynakları ve çevreyi kullanmış, kendisi için yaşanabilecek bir çevre oluşturmaya çalışmıştır. Tarihte uzun süre doğal kaynakların kendini sürekli olarak yenilemekte olduğu kabul edilmiştir. Ancak doğal çevre, belli bir sınıra kadar kendini yenileyebilme özelliğine sahiptir. Bu sınırın üzerine çıkıldığında ise günümüzde yaşandığı türde çevre ve kentleşme sorunları baş göstermektedir.

Üretim ve tüketim düzeni bu mantık ile ve doğanın yasalarına uymayan bir yıkıcılıkla sürüp gittikçe çevre ve kentleşme sorunlarının çözümünde başarı sağlamak mümkün değildir. Bu nedenle hem insanı hem de ihtiyaçları gözeten, tüketimin amaç değil araç olduğunu kavrayan, üretime karşı olmayan ancak bunu çevre ve ekonomi dengesiyle birlikte başaran bir sistemin gerekliliği kendini açık biçimde göstermektedir.

Bu gereklilikten yola çıkılarak hazırlanan bu kitap, yazarın Marmara Üniversitesi Maliye ABD'da Prof. Dr. M. Mustafa Erdoğdu danışmanlığında hazırlamış olduğu tezden yararlanılarak yeniden yazılmış, veriler 2019 yılı esas alınarak güncellenmiş ve ayrıca üniversitelerde bu kapsamda okutulan derslerin müfredatında kentleşme sorunlarının da yer aldığı düşünülerek bu konu kitaba ayrı bir bölüm olarak eklenmiştir.

Kitapta cevap aramaya çalıştığımız temel sorun kalkınmanın çevreye ve kentleşmeye zarar vermeden nasıl sürdürülebileceğidir.

Kitabın okuyuculara yararlı olmasını temenni ediyorum.

Doç. Dr. Coşkun KARACA

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE SORUNU VE ÇEVRE SORUNLARINA YOL AÇAN FAKTÖRLER

1.1. Çevre ve Çevre Sorunu Kavramı 1
1.2. Çevre Sorunları 3
1.2.1. Su ve Toprak Kirliliği 5
1.2.2. Hava Kirliliği ve Küresel Isınma 6
1.2.3. Tehlikeli Atıklar 9
1.2.4. Biyoçeşitlilik Kaybı 10
1.2.5. Asit Yağmurları 12
1.3. Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkışı 12
1.4. Çevre Sorunlarının Düzeyi 17
1.5. Çevre Sorunlarına Yol Açan Faktörler 19
1.5.1. Fosil Yakıtlar 19
1.5.2. Hızlı Nüfus Artışı 26
1.5.3. Sağlıksız Kentleşme 28
1.5.4. Ekonomik Büyüme ve Sanayileşme 28
1.5.5. Uluslararası Ticaret ve Yatırım Hacmi 30

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE POLİTİKALARI

2.1. Çevre Politikası Tanımı ve Kapsamı 33
2.2. Çevre Politikalarının Dayandığı Teorik Görüş: Dışsallıklar 34
2.3. Çevre Politikalarının Ortaya Çıkışı 37
2.4. Çevre Politikası İlkeleri 39
2.5. Çevre Politikası Yöntemleri 41
2.6. Çevre Sorunlarına Yönelik Piyasa Temelli Çevre Politikaları 43
2.6.1. Klasik Piyasa Ekonomisi Modelleri 43
2.6.1.1. Coase Teoremi: Mülkiyet Hakları Prensibi 44
2.6.1.2. Hicks-Kaldor Ölçütü: Tazminat Yaklaşımı 46
2.6.1.3. Scitovsky Yaklaşımı: Pazarlık Usulü 47
2.6.2. Çağdaş Piyasa Yaklaşımları 48
2.6.2.1. Pazarlanabilir Kirletme Hakları (PERMİ) 48
2.6.2.2. Depozito Sistemi 50

2.6.2.3. Özel Sektörde Sosyal Baskı ve Sosyal Sorumluluk 50
2.7. Kamu Ekonomisi Tarafından Uygulanan Çevre Politikaları 53
2.7.1. Çevre Sorunlarının Önlenmesinde Vergi Politikaları 54
2.7.2. Çevre Harçları 66
2.7.3. Regülasyon ve Zorlayıcı Tedbirler Yoluyla Çevre Sorunlarını Önleme 68
2.7.4. Kirlilik Standartları 69
2.7.5. Çevre Kalitesinin Artırılmasında Sübvansiyon Politikaları 70
2.7.6. Çevre Etiketi-Yeşil Etiket Uygulamaları 74
2.7.7. Çevresel Etki Değerlemesi (ÇED Politikaları) 75
2.7.8. Çevre Fonları 75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVRE SORUNLARINA KARŞI KÜRESEL DUYARLILIK

3.1. Ekonomik Büyüme Yerine Sürdürülebilir Kalkınma Düşüncesinin Gelişim 78
3.2. Ülkelerin Çevre Sorunlarına Yönelik Uyguladıkları Politikalar 80
3.2.1. Vergi Uygulamaları ve Teşvikler 81
3.2.2. Depozito, Geri Ödeme ve Atık Uygulamaları 82
3.2.3. Yenilenebilir Enerji Kullanımını Artırmaya Dönük Politikalar 84
3.2.4. Harçlar 93
3.2.5. Regülâsyonlar ve Standartlar 94
3.3. Çevre Sorunlarına Karşı Küresel Duyarlılık 95
3.3.1. Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu 97
3.3.2. Avrupa Birliği'nin Çevre Sorunlarına Yönelik Politikaları 99
3.3.3. Küresel Çapta Düzenlenen Konferans ve Zirveler 105
3.3.3.1. Stockholm Konferansı 105
3.3.3.2. Rio Konferansı 107
3.3.3.3. Johannesburg Zirvesi 109
3.3.3.4. 2012 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı 110
3.3.4. Uluslararası Antlaşmalar 111
3.3.4.1. Montreal Protokolü 112
3.3.4.2. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 113
3.3.4.3. İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 114
3.3.4.4. Kyoto Protokolü 115
3.3.4.5. Paris Anlaşması 118

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ENERJİ KAYNAKLARININ NEDEN OLDUĞU ÇEVRE SORUNLARI VE YENİLENEBİLİR ENERJİ KULLANIMI

4.1. Fosil Yakıtlar 121
4.1.1. Fosil Yakıt Türleri 122
4.1.2. Fosil Yakıtların Neden Olduğu Maliyetler 123
4.1.2.1. Fosil yakıtların neden olduğu çevresel maliyetler 123
4.1.2.2. Fosil yakıtların neden olduğu ekonomik maliyetler 127
4.1.2.2.1. İthal enerji bağımlılığı ve cari açık 127
4.1.2.2.2. İstihdam nedeniyle ortaya çıkan alternatif maliyet 129
4.2. Yenilenebilir Enerji Kaynakları 130
4.2.1. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarına Ait Özellikler 132
4.2.1.1. Rüzgâr Enerjisi 133
4.2.1.2. Güneş enerjisi 136
4.2.1.3. Hidrolik Enerji 139
4.2.1.4. Biokütle Enerjisi 140
4.2.1.5. Jeotermal Enerji 143
4.2.2. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Faydaları 143
4.2.2.1. Enerji arz güvenliği ve çeşitliliği 146
4.2.2.2. İthal enerji bağımlılığı ve ödemeler dengesi etkisi 148
4.2.2.3. Üretim maliyetleri ve ekonomik büyüme 150
4.2.2.4. Dışsal maliyetlerde azalma 152
4.2.2.5. İstihdam artırıcı etkisi 154
4.3. Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımı 155
4.3.1. Yenilenebilir Enerji Yatırımlarının Türkiye İçin Önemi 155
4.3.1.1. Türkiye'de çevre sorunları 155
4.3.1.2. Türkiye'de dış ticaret açıkları 156
4.3.1.3. Türkiye'de işsizlik sorunu 156
4.3.2. Türkiye'de Fosil Yakıt Kullanımı 157
4.3.3. Türkiye'de Alternatif Enerji Potansiyeli ve Bu Kaynakların Değerlendirilmesi 160
4.4. Nükleer Enerji ve Hidrojen Enerjisinin Değerlendirilmesi 167
4.4.1. Nükleer Enerji 168
4.4.2. Hidrojen Enerjisi 172
4.5. Türkiye İçin Genel Değerlendirme 173

BEŞİNCİ BÖLÜM

KENTLEŞME SORUNLARI

5.1. Kent ve Kentleşme Kavramı 180
5.2. Kentleşmenin Özellikleri 183
5.3. Kentleşmenin Nedenleri 185
5.3.1. Kırsal alanlarda ve tarımsal üretimde yaşanan gelişmeler 186
5.3.2. İş imkânı ve yüksek gelir elde edebilme fırsatı 187
5.3.3. Yüksek refah düzeyine ulaşılmak istenmesi 187
5.3.4. Siyasal nedenler 188
5.3.5. Psikolojik nedenler 188
5.4. Sağlıksız Kentleşme ve Nedenleri 188
5.4.1. Hızlı nüfus artışı 190
5.4.2. Kentlerin kontrolsüz büyümesi 191
5.4.3. Sağlıklı kent planlarının ve kentleşme politikalarının olmayışı 191
5.4.4. Göç 192
5.4.5. Gecekondulaşma veya izinsiz yapılaşma 193
5.4.6. Ailelerin kentlere özgü yaşam tarzına uyum sağlayamaması 194
5.5. Türkiye'de Kentleşme 196
5.6. Türkiye'de Kentleşmenin Gelişimine Etki Eden Faktörler 199
5.6.1. 1950'li yıllara kadar kentleşmenin gelişimini etkileyen faktörler 200
5.6.2. 1950-1980 dönemi kentleşmenin gelişimi 201
5.6.3. 1980 sonrası kentleşmenin gelişimi 202
5.7. Türkiye'de Kentleşmenin Sonuçları 206

ALTINCI BÖLÜM

ÇEVRE VE KENTLEŞME SORUNLARININ ÇÖZÜMÜ İÇİN UYGULANABİLECEK POLİTİKALAR

6.1. Çevre Sorunlarını Önlemeye Yönelik Politikalar 209
6.1.1. Çevre vergilerinin etkin kullanımı 209
6.1.2. Çevre dostu teknolojilerin teşvik edilmesi 212
6.1.3. Temiz enerjilerin kullanılmasının teşvik edilmesi 214
6.1.4. Yapılarda yalıtım uygulanmasının teşvik edilmesi 216
6.1.5. Enerjinin verimli kullanımının teşvik edilmesi 220
6.1.6. Çevreyi daha az kirleten ulaşım sistemlerinin teşvik edilmesi 224
6.1.7. Çöplerden ve atık sulardan elektrik üretimi 228

6.1.8. Sürdürülebilir tarım politikaları ve tarım sektöründe yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması ... 230
6.1.9. Çevre eğitimi ... 234
6.1.10. Çevre dostu diğer politikalar ... 235
6.2. Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentleşmenin Sağlanmasına Yönelik Politikalar 237
6.2.1. Kalabalıklaşma maliyetlerinin ve nüfus yoğunluğunun azaltılması ... 237
6.2.2. Kentlerde çevre sorunlarının önlenmesi ... 239
6.2.3. Kentsel planlama çerçevesinde kentsel dönüşümün sağlanması ... 241
6.2.4. Düşük gelirli ailelerin konut ihtiyacının karşılanması ... 244
6.2.5. Gecekondu sorununa çözüm bulunması ... 247
6.2.6. Merkeziyetçi yönetim anlayışından adem-i merkeziyetçi yönetime geçiş ... 248
6.2.7. Kentlerde yönetim sorunu ... 249
6.2.8. Kentin tarihi ve kültürel mirasının korunması ... 251
6.2.9. Göçle birlikte kentlerde ortaya çıkan kültürel ayrışmanın çözümü ... 252

KAYNAKÇA ... 255

KAYNAKÇA

Acar A. (2006), "Vergilendirmede Tahsis İlkesinin Çevre Vergileri Açısından Değerlendirilmesi", **S.D.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi.** Cilt 11, Sayı 1.

Ağça, B. (2002). "Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg, 26 Ağustos-4 Eylül 2002". **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi.** Sayı:7, Kasım.

Akalın, M. (1990). "Enerji, Yeni Kaynaklar ve Sürdürülebilirlik", **Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı** içinde. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara, ss. 171-187.

Akansu, S. O., N. Kahraman ve B. A. Çeper (2007), "Hidrojen Yakıtının İçten Yanmalı Motorlarda Uygulanması", **TÜBİTAK Projesi**, Proje No. 104M413, Kayseri.

Akdoğan, A. (2006). Kamu Maliyesi, Ankara, Gazi Kitabevi, 11. Baskı, Ankara.

Akdoğan, A. **Kamu Maliyesi**. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Onuncu Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 2006.

Aktan, C. C. (1992), **Kamu Ekonomisinden Piyasa Ekonomisine Özelleştirme.** İzmir: Aklıselim Matbaası.

Alpar, İ. (1995), "Ekonomi ve Çevre Politikalarının Entegrasyonu", **Yeni Türkiye Çevre 5 Özel Sayısı.** Temmuz- Ağustos.

Altın, V. (2004). "Enerji Sorunu ve Türkiye", **Mimar ve Mühendis Dergisi**, Sayı 33.

Altıntaş, H. (2004). "Ortak Malların Trajedisi: Karadeniz ve Hazar Denizindeki Kirlilik", M.C. Marin ve Uğur Yıldırım (Ed.). **Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar: Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetsel Perspektifler** içinde. İstanbul: Beta, ss. 205-248.

Altuntaşoğlu, Z. (2003), "Sürdürülebilir Kalkınma-Yenilenebilir Enerji ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kanun Tasarısı Taslağı", **TMMOB Türkiye VI. Enerji Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ankara.

Altuntaşoğlu, Z (2007). "YEK Elektrik Direktifi", Eurosolar Türkiye Inforse Çalıştayı, 15-16 Aralık, Ankara.

Anderson, T. L. ve Leal, D. (1996). Serbest piyasa ve çevrecilik. Liberal Düşünce Topluluğu.

Ankara Valiliği (2019). Nüfus ve İdari Durum, http://www.ankara.gov.tr/nufus-ve-idari-durum

Antweiler, W., B. R. Copeland ve M.S. Taylor (1998), "Is Free trade Good for the Environment?", **NBER**, Working Paper No: w6707.

Armstrong, S. J., & Botzler, R. G. (1993). Environmental ethics. Divergence and convergence, 275-6.

Australian Government Department of Climate Change and Energy Efficiency (2011), Solar Hot Water Rebate, http://www.climatechange.gov.au/en/government/programs-and-rebates/solar-hot-water.aspx

Aydınol, M. (2009), "Hindistan Rüzgâr Enerjisi Üretimi", **V. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu,** Diyarbakır.

Aydoğdu, M. ve K. Gezer (2006). **Çevre Bilimi.** Ankara: Anı Yayıncılık.

BAA (2019), Yenilenebilir enerji: Mevcut koşullar ve uygulamalara bakış, BAA Kolektif Yaşamı Kurgulama Bilim Alanı Enerji Komisyonu, http://bilimveaydinlanma.org/yenilenebilir-enerji-mevcut-kosullar-ve-uygulamalara-bakis/

Bademli, R. R. (2005). Kentsel Planlama ve Tasarım öğrencilerine notlar. TMMOB Şehir Plancıları Odası.

Bağlı, M. ve Binici, A. (2005). Kentleşme tarihi ve Diyarbakır kentsel gelişimi (Vol. 8). Bilimadamı Yayınları.

Baker, R. (1997). Environmental law and policy in the European Union and the United States. Greenwood Publishing Group.

Bal, H. (1999). Kent Sosyolojisi. Ankara, Turhan Kitabevi.

Barde, J. P. (1994), "Economic Instruments in Environmental Policy- Lessons from the OECD Experience and Their Relevance to Developing Economies", OCDE / GD 93 (193), Paris: OECD.

Barrett, S. (1994). "Heterogenous International Environmental Agreements", (Ed.) Carlo Carraro, **International Environmental Negotiations** içinde. Cheltenham: Edward Elgar, s. 9–25.

Barthwal, R. R. (2002). Environmental impact assessment. New Age International.

Başlar, K.l (1992). "Uluslararası Çevre Hukuku ve Dünya Çevre Zirvesi". **Ekoloji Dergisi**, Sayı 3, ss. 8-10.

Başol, K., M. Durman ve H. Önder (2007). **Doğal Kaynakların ve Çevrenin Ekonomik Analizi.** Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.

Batabyal, A. A. (1995), "Leading Issues in Domestic Environmental Regulation: A Review Essay", Ecological Economics, 12, ss. 23-39.

Bator, F. M. (1958), "The Anatomy of Market Failure". **The Quarterly Journal of Economics,** Vol. 72. No: 3. Aug., pp. 351-379.

Bayraç, H. N. (2009). Küresel Enerji Politikaları ve Türkiye: Petrol ve Doğal Gaz Kaynakları Açısından Bir Karşılaştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 115-142.

Bayram, A. ve S. Bulut Bayar (2003). "Türkiye İçin Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Enerji Politikaları", (Ed.) Ç. Erengezgin, Enerji Yaşamın Çekirdeği içinde.

Beghin, J. ve M. Potier (1997). "Effects of Trade Liberalisation on the Environment in the Manufacturing Sector." **The World Economy**, 20, (4), ss. 435-456.

Bener, Ö. ve M. Babaoğul (2008). Sürdürülebilir Tüketim Davranışı ve Çevre Bilinci Oluşturmada Bir Araç Olarak Tüketici Eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi, s. 1-10.

Berry, J. F. ve M. S. Dennison (2000). **The Environmental Law and Compliance Handbook.** U.S.A., Mc-Graw-Hill.

Bıçkı, D. (2001), "Batı Düşüncesi, Liberal Kapitalizm ve Çevre", **Akdeniz İİBF Dergisi**, Sayı:2, ss.33–42.

Biodiesel (2011), America's Advanced Biofuel, View, Print & Export Retail Lists, http://www.biodiesel.org/buyingbiodiesel/retailfuelingsites/showall.aspx?AspxAutoDetectCookieSupport=1.

Blumenfeld, H. (1967). The Modern Metropolis: Its Origins, Growth, Characteristics, and Planning-Selected Essays by Hans Blumenfeld. Cambridge: MIT Press [cl967].

Brasche, U. (2001), **Avrupa Birligi'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu.** İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı.

Brenton, T. (1994), **The Greening of Machiavelli, The Evolution of the International Environmental Politics,** London: Earthscan Publications.

British Petroleum (2010). "Statistical Review of World Energy 2010", Historical Data. http://www.bp.com/productlanding.do?categoryId=6929&contentId=7044622

British Petroleum (2019), "Statistical Review of World Energy 2019", https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf.

Bruno, M. ve Sachs, J. (1982), "Input Price Shocks and the Slowdown in Economic Growth: The case of UK manufacturing", **Review of Economic Studies**, 49, ss. 679–705.

Budak, S. (2004). "Uluslararası Çevre Düzenlemeleri Bağlamında Politika Adalet ve Katılım". M.C. Marin ve Uğur Yıldırım (Ed.). **Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar: Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetsel Perspektifler** içinde. İstanbul: Beta, ss. 385-430.

Bulutoğlu, K. (1988). **Kamu Ekonomisine Giriş - Devletin Ekonomik Bir Kuramı.** 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Burbidge, J. ve Harrison, A. (1984), "Testing for the effects of oil-price rises using vector autoregression", **International Economic Review**, 25, ss. 459–484.

Büyükmıhçı, M. K. (2004). "Verimli Kullanılan Enerji: Geleceğimizin Güvencesi, Enerji Verimliliği, 1+1=3", Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, **Ulusal Enerji Tasarrufu Merkezi**, Ankara.

Cerit Mazlum, S. (2009). "Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Küresel İklim Değişikliği ve Yerel Yönetim Politikaları", **Kamu'da Sosyal Politika**, Year: 3, No: 9, 2009, pp. 51-54.

Chasek, P. S. (2001), **Earth Negotiations: Analyzing Thirty Years of Environmental Diplomacy.** New York: United Nations University Press.

Chaudhuri, S. ve A. S.P. Pfaff (1998), "Household production, the bundling of services and degradation, and non-monotonic environmental Engle curves," **Columbia University Economics Department working paper**.

Coase, R.H. "The problem of social cost", **Journal of Law and Economics**, 3(1), 1-44, 1960.

Congressional Research Service (2018), The Renewable Electricity Production Tax Credit: In Brief, https://fas.org/sgp/crs/misc/R43453.pdf.

Congressional Research Service (2019), The Value of Energy Tax Incentives for Different Types of Energy Resources, https://fas.org/sgp/crs/misc/R44852.pdf.

Cosbey, A. (1996). "The Sustainable Development Effects of the WTO TRIPs Agreement: A Focus on Developing Countries". **Winnipeg: International Institute for Sustainable Development**.

Costantini, V., ve Bracceva, F. (2004). Social costs of energy disruptions. Center for European Policy Studies, http://www.ceps.be/book/social-costs-energy-disruptions

Cunningham, L. J. (2019), Renewable Energy and Energy Efficiency Incentives: A Summary of Federal Programs, https://fas.org/sgp/crs/misc/R40913.pdf.

Çakır, S. (2007). Kentleşme ve Gecekondu Sorunu, Fakülte Kitapevi, Isparta.

Çakır, S. (2010). "Geleneksel Kültürümüzde Göç ve Toplumsal Değişme", Halk Kültüründe Göç Uluslararası Sempozyumu(Motif) 28-29-30 Mayıs 2010/Balıkesir.

Çakır, S. (2011). Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2011(23), 209-222.

Çalışkan, A. (1999). "Ekolojik Vergi Reformu", (Çeviri), **Maliye Dergisi**, Sayı: 132, Eylül-Aralık.

Çetin, M. ve H. Kuş (2009). Erzincan'ın Biyodizel Yakıt Amaçlı Tarımsal Üretim Potansiyeli. **V. Yenilenebilir Enerji Sempozyumu**, Diyarbakır.

Çevikbaş, R. (2008). Yerel Yönetimlerde Siyasal Katılım. Türk İdare Dergisi, 461, 71-94.

Çınar, M. A., Ş. Kuşdoğan ve E. İnan, Elektrikli ve Hibrid Taşıtlar, IV. Ulaşım ve Trafik Kongresi - Sergisi Bildiriler Kitabı, 2003.

Çokgezen, J. (2007), "Avrupa Birliği Çevre Politikası ve Türkiye", **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, XXIII, (2), ss.91-115.

Dahlberg, P., E. O'Brien ve N. Zoller, "Bloomberg's Folly? Congestion Pricing in New York City", **Transportation Policy, Planning, and Deployment**, 2007, s. 10, http://nexus.umn.edu/Courses/Cases/CE5212/F2007/CS8/CS8-report.pdf

Darby, M.R. (1982), "The Price of Oil and World Inflation and Recession", **The American Economic Review**, 72 (4), ss. 738–751.

Davidson, E. A. (2004), "Gayrisafi Milli Hasılayı Yiyemezsiniz-Çevrenin Önemli Olduğunu Varsayan Ekonomi", Türkiye Çevre Vakfı Yayını.

Değirmendereli, A. (2000). "Çeşitli Ülkelerde Uygulanan Ekolojik Vergiler", **Mevzuat Dergisi**, Yıl 3, Sayı 33, http://www.mevzuatdergisi.com/2000/09a/01.htm

Değirmendereli, A. (2004). "Çevrenin Korunmasında Özel ve Kamu Girişimi ya da Çevre Koruma Araçları", M.C. Marin ve Uğur Yıldırım (Ed.). **Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar: Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetsel Perspektifler** içinde. İstanbul: Beta, ss. 489-512.

Deloitte (2011), "Yenilenebilir Enerji Politikaları ve Beklentiler", **Enerji ve Doğal Kaynaklar Endüstrisi Raporu**.

Delucchi, M. A. ve M. Z. Jacobson (2011), "Providing all global energy with wind, water, and solar power, Part II: Reliability, system and transmission costs, and policies", **Energy Policy**, Volume 39, Issue 3, March, ss. 1170-1190.

Deniz, V. (2006). "Boru Hatları Yapımında Teknik Esaslar ve Tedarikte Güvenlik", **Avrupa ve Orta Asya Arasındaki Enerji Köprüsü Türkiye** içinde, Konrad Adeneauer Vakfı, Uluslararası Konferansı, 6 Haziran 2006, http://www.konrad.org.tr/Enerji/12DENIZ.pdf.

Devlet Meteoroloji İşleri (2009), "Meteoroloji Esintileri – 4: Türkiye Rüzgar Atlası", *Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü*, http://www.dmi.gov.tr/files/kurumsal/ekitap/esintiler4/18turkiyeruzgaratlasi.pdf.

Devlet Planlama Teşkilatı (2000). **İklim Değişikliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT Yayın No: 2532, Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı (2006), IX. Kalkınma Planı Enerji Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, http://plan9.dpt.gov.tr/oik21%5Fenerji/21enerji.pdf.

Diagne, A. (1996), **The Role of Environmental Attitudes In Incentive Based Environmental Management: The Case of Wetland Reserve Program**. Dissertation Louisiana State University Baton Rouge.

Dinçer, M. (1996). **Çevre Gönüllü Kuruluşları**, Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.

DuPont Performance Elastomers (2007), "Biofuels update", http://www.dupontelastomers.com/autofocus/a4/af4.asp?article=biofuels.

Duraiappah, A.K. (1993), Global warming and economic development: a holistic approach to international policy cooperation and coordination. Dordrecht: Kluwer

Duru, B. (2002), "Viyana'dan Kyoto'ya İklim Değişikliği Serüveni", **Mülkiye Dergisi**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, C.25, sayı 230, Ankara, 2002.

Dündar, Y. (1997), **Sürdürülebilir Yasam Koşullu Sürdürülebilir Kalkınma, Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulanması.** Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara.

Dündar, Y. ve M. Fişne (2002). "Avrupa Birliği'nde Çevresel Ekonomik Uygulamalar", **Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi**, Sayı:2, 2002, ss.119–136. http://akuiibf.aku.edu.tr/pdf/4_2/7.pdf

Dünya Enerji Konseyi-Türk Milli Komitesi (2004). **Genel Enerji Kaynakları**, Yenilenebilir Enerji, Dünya Enerji Konseyi-Türk Milli Komitesi Yayını, Ankara, Aralık 2004.

Dünya Gazetesi, 15.08.2005. "Yurtsever Benzin" PO'nun Satış Payını Artırdı

Egeli, G. (1996). **Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Politikaları.** Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.

EIONET, Country fact sheets on waste policies - 2006 edition, http://scp.eionet.europa.eu/facts/factsheets_waste/2006_edition/Sweden

Ekeman, E. (1998). Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Çevre Politikalarının Karşılaştırmalı İncelemesi, **İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları**, No:153, İstanbul.

Eker, F., & Ersoy, M. (1980). Kent planlamada standartlar. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.

Ekonomi Bakanlığı (2018). Yatırım Teşvik Bülteni Aralık 2017 Verileri.

Elliot, D. (2003). **Energy, Society and Environment: Technology for a Sustainable Future.** Second Edition. New York: Routledge.

Ellwood, W. (2002). **Küreselleşmeyi Anlama Kılavuzu**, Metis Yayınları, İstanbul, 2002.

Emrealp, S. (2005). **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler**, İstanbul: IULA-EMME Yayını.

Energy Information Administration (2009). International Energy Statistics.

Energy Information Administration (2010). International Energy Outlook 2010.

Energy Information Administration (EIA) (2019), International Energy Outlook 2019, U.S. Energy Information Administration, https://www.eia.gov/outlooks/ieo/pdf/ieo2019.pdf.

Enerji İşleri Etüt İdaresi (2008), Elektrik İşleri Etüd İdaresi, Enerji Tasarrufu Çalışmaları, 2008, http://www.eie.gov.tr/turkce/en_tasarrufu/uetm/hakkimizda.html.

Enerji işleri Genel Müdürlüğü (2019). Denge Tabloları, https://www.eigm.gov.tr/tr-TR/Denge-Tablolari/Denge-Tablolari.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (2019). Elektrik Piyasası 2018 Yılı Piyasa Gelişim Raporu, https://www.epdk.org.tr/Detay/Icerik/3-0-24/elektrikyillik-sektor-raporu.

Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı (2008), İstatistikî Veriler, http://www.enerji.gov.tr/istatistik.asp.

Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı (2019b). Nükleer Enerji, https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Nukleer-Enerji

Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı, Enerji Verimliliği, http://www.enerji.gov.tr/index.php?dil=tr&sf=webpages&b=enerjiverimliligi&bn=217&hn=&id=587.

Enerji Verimliliği Derneği (2010). **Türkiye Enerji ve Enerji Verimliliği Çalışmaları Raporu**, Haziran.

EPA (Environmental Protection Agency) (2012). AgSTAR, Anaerobic Digester Database, 2012, http://www.epa.gov/agstar/projects/index.html#database

Erdoğdu, E. (2009), "On the wind energy in Turkey", **Renewable and Sustainable Energy Reviews,** 13, 6-7, ss. 1361-1371.

EREC (2004), "Renewable Energy Policy Review", Finland, European Renewable Energy Council, Brussels, Mayıs.

Ergün, Ö. (1996). **Avrupa Birliği'nde Ekolojik Etiketler ve Ekolojik Tekstil Ürünleri**, İGEME, Ankara, 1996.

Erickson, W. P., Gregory D. Johnson and David P. Young (2005), "A Summary and Comparison of Bird Mortality from Anthropogenic Causes with an Emphasis on Collisions", **USDA Forest Service Gen. Tech. Rep**. PSW-GTR-191, ss. 1029-1042.

Erkan, R. (2010). Kentleşme ve Sosyal Değişme (3. Baskı). Bilimadamı Yayınları, Ankara.

Erkul, H. (2007). "Türkiye'nin Enerji Geçidi Olmasının Ekonomik Etkileri, Yaratacağı Çevre ve Güvenlik Sorunları", "Qloballaşma Prosesinde Qafqaz ve Merkezi Asiya: İqtisadi ve Beynelhalq Münasibetler", **II Beynelhalq Kongres**, Bak-02-05 May.

Ersöz, A., S. Yolcular ve Ö. Olgun (2001), Geleceğin Yakıtı Hidrojen, YEKS'01 Yenilenebilir Enerji Kaynakları Semp., 12-13 Ekim, Kayseri, ss.239-244.

Erşan, M. (2019), Geleceği Geri Kazan, Hürriyet Gazetesi, 10.03.2019, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/gelecegi-geri-kazan-41144051

Ertaş, Ş. (1997). **Çevre Hukuku.** D.E.Ü. İzmir, Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayın No: 78.

Erten, S. (2004). Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır?, Çevre ve İnsan Dergisi, Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın Organı. Sayı 65/66. 2006/25 Ankara

Ertürk, H. (1997). "Ekonomik Etkinlik İlkesine Dayalı Çevre Kirlenmesini Önleme Politikası ve Politika Araçlarının Seçimi", **M.Ü. Türkiye Ekonomisi Araştırma Merkezi ve Friedrich Naumann Vakfı,** Ankara.

Ertürk, H. (1998). **Çevre Bilimlerine Giriş**. Uludağ Üniversitesi Yayınları VİPAŞ, Ceylan Matbaacılık, Bursa.

Ertürk, H. ve Sam, N. (2009), Kent Ekonomisi, Ekin Yayınları, Bursa.

Ertürk, O., Yıldırım, A., Uygur, E., Kuru, F. ve Kartaloğlu, E. (2006), Enerji Kaynağı Olarak Hidrojen ve Temiz Enerjilerin AB Müktesebatı ve Uyum Sürecindeki Yeri, Türkiye 10. Enerji Kongresi, Dünyada ve Türkiyede Enerji-Uygulamalar ve Sorunlar Cilt-1, 27-30 Kasım 2006, Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, İstanbul.

Es, M. ve Ateş H. (2004). Kent yönetimi, kentlileşme ve göç: sorunlar ve çözüm önerileri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (48).

Esin, T. (2006), Yapılarda Pasif Tasarım Yöntemleriyle Yenilenebilir Enerji Kullanımı, **İzolasyon Dünyası**, Sayı 61, İstanbul, Eylül-Ekim, ss.68-72.

European Comission (2002). "Choices for a greener future The European Union and the environment". **Europe on the move series**, Luxembourg.

European Comission (2002). "Responses to the Challenges of Globalization: A Study on the International Monetary and Financial System on Financing for Development". **European Commission**.

European Comission (2003). "External Costs Research Results on Socio-Environmental Damages Due to Electricity and Transport", **Community Research**, 2003, http://www.externe.info/externpr.pdf.

European Commission (2019a), EuroStat, Environmental Taxes, https://ec.europa.eu/eurostat/web/environment/data/main-tables.

European Environment Agency (2000), Environmental Taxes: Recent Developments in Tools for Integration, Environmental Issues Series. No. 18. EEA. 252, Copenhagen, http://reports.eea.europa.eu/Environmental_Issues_No_18/en/envissue18.pdf.

European Environment Agency (2010), "Is Europe's transport getting greener?", Nisan 2010, http://www.eea.europa.eu/pressroom/newsreleases/is-europe2019s-transport-getting-greener-partly.

European Environment Agency (2019), Greenhouse gas emissions from transport in Europe, https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/transport-emissions-of-greenhouse-gases/transport-emissions-of-greenhouse-gases-11.

Eurostat (2019), Energy production and imports, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Energy_production_and_imports

EWEA (2008). **Wind Energy Facts.** Chapter 5, Environmental Issues, 2008, ss.307-411, http://www.wind-energy-the-facts.org/documents/download/Chapter5.pdf.

Fisunoğlu, M. (1997). "Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomi", **Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı** içinde. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara.

Friedman, M. (2007). The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits. **Corporate Ethics and Corporate Governance** içinde. Part IV, ss. 173-178.

Gareth W. Osborn. Air Pollution. http://www.colby.edu/personal/t/thtieten/ecotaxation.htm

GEKA, 2012. Jeotermal Enerjinin Seracılıkta Kullanımının Önündeki Engellerin Tespiti Projesi Araştırma Raporu, Güney Ege Kalkınma Ajansı.

Giddings, B., Bill H. ve G. O'Brien (2002), "Environment, Economy And Society: Fitting Them Together Into Sustainable Development", **Sustainable Development**, 10, 2002, ss.187–196.

Global Wind Energy Council (2007). "Global Wind Report 2007", https://gwec.net/wp-content/uploads/2012/06/gwec-08-update_FINAL.pdf.

Goncaloğlu, B. İ., Ertürk, F., & Ekdal, A. (2000). Termik Santrallerle Nükleer Santrallerin Çevresel Etki Değerlendirmesi Açısından Karşılaştırılması. Ekoloji Çevre Dergisi, 9(34), 9-14.

Gönel, F. (2002), "Johannesburg Zirvesi Dağ Fare Doğurdu, Ama Kimse Şaşırmadı", **Birikim**, 162, ss. 16-21.

Görmez, K. (2007), Çevre Sorunları, 1. Basım, Nobel Yayın, Ankara.

Groosman, B. (1999). 2500 Pollution Tax, http://encyclo.findlaw.com/2500book.pdf

Grossman, G.M. ve A. B. Krueger (1995). "Economic Growth and The Environment". **Quarterly Journal of Economics,** 1.

Gül, E. (2003). "GATT/WTO Çerçevesinde Uluslararası Ticaret ve Çevre İlişkisi." **DÜ SBE Dergisi**, Sayı 9, Aralık, ss. 1-20.

Gülbahar, A. C. (2010), **AB'nin Yenilenebilir Enerji Politikası ve Güneş Enerjisi**, Bilgesam.

Gülbahar, N. ve M. Kılınç (2000). "Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Türkiye'nin Temiz ve Güvenilir Enerji Kaynakları", **III. Ulusal Temiz Enerji Sempozyumu Bildiri Kitabı Cilt II**, İTÜ, Temiz Enerji Vakfı, İGDAS, İstanbul.

Güler, Ç. ve Z. Çobanoğlu (1997). **Enerji ve Çevre**. Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi No:41, Ankara.

Gülüm, K. (2008). Çevre Kirlenmesi, Çevre Eğitimi ve Yerel Yönetimlerin Rolü. Yerel Siyaset.

Gümüş, E. (2004). Crime in urban areas: An empirical investigation. Akdeniz IIBF Dergisi, 4(7), 98-109.

Gün, V. (2008). "Türkiye'nin Enerji Politikalarında Öncelikler", **Turkish-American Clean Energy Technologies Conference**, American- Turkish Council, 29–30 Ocak 2008.

Güneş, İ. (2003). "Dışsallıklar Teorisi ve Ağ Dışsallıkları" **II.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi,** Kocaeli Üniversitesi, İİBF 17-18 Mayıs 2003 Derbent, Kocaeli Bildiriler Kitabı, s. 117-130.

Güney, E. (2003). **Çevre ve İnsan Toplum Doğa İlişkileri**. 2. Baskı, İstanbul, Çantay Kitabevi.

Gürbüz, A. (2009). "Enerji Piyasası İçerisinde Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Yeri ve Önemi", **5. Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumu (IATS'09).** Karabük. 13-15 Mayıs, ss. 1865-1871.

Haila Y. ve R. Levins (1992). **Humanity and Nature.** Ecology, Science and Society. Pluto Press, London.

Haines, Brian ve J.R. Shockleton (1990), "The New Industrial Economics", **New Thinking in Economics** içinde (ed. JR Shackleton), Edwar EIgar Publishing Company, England.

Haktanır, K. ve S. Arcak 82000). "Enerji ve Ekoloji", **Enerji 2000 Ulusal Enerji Verimliliği Kongresi'ne sunulan bildiri**, Ankara 26-28 Ocak.

Hall, D., C. Rutzke and Z. Wojnar (2010), "Inventory of Existing Relevant State and Federal Policies" Renewable Fuels Roadmap and Sustainable Biomass Feedstock Supply For New York içinde, Mart.

Hamilton, J.D., "A Neoclassical Model of Unemployment and the Business Cycle", **Journal of Political Economy,** 96 (3), 1988, ss. 593–617.

Handl, G. (1991), "Environmental Security and Global Change; The Challange to International Law", **Yearbook of International Environmental Law**, ss. 1-33.

Hansmeyer, K.H. ve E. Dietrich (1990), "Das Steuer- und Abgabensystem unter der ökologischen Herausforderung", **StaWiPr**.

Harborth, H.J. (1991), "The Debate About Sustainable Development: Starting Point for an Environment-Oriented International Development Policy", **Economics,** Vol. 44, ss. 7-31.

Headley, J. C. (1975), "Policies for Externalities Extending to Resources and Environment", (Ed.) Earl O. Heady and Larry R. Whiting, **Externalities in the Transformation of Agriculture: Distribution of Benefits and Costs from Development**, Ames: The Iowa State University Press, pp. 164-177.

Helm, J. L. (1990), **Energy: Production, Consumption and Consequences**. Washington, D.C.: National Academy Press.

Hemming, R., & Miranda, K. (1991). Pricing and Cost Recovery. Chu and Hemming.

Hendler, R. (1990). **Umweltabgaben und Steuerstaatsdoktrin**. AöR.

Herber, B. P. ve Jose T. Raga (1995), "An International Carbon Tax to Combat Global Warming: An Economic and Political Analysis of the European Union Proposal" **American Journal of Economics and Sociology**, Volume 54, Issue 3, July, ss. 257–267.

Herzog, A. V., Lipman, T. E., & Kammen, D. M. (2001). Renewable energy sources. Encyclopedia of life support systems (EOLSS). Forerunner Volume-'Perspectives and overview of life support systems and sustainable development.

Holtermann, S. E. (1972), "Externalities and Public Goods", **Economica**, Vol. 39, No. 153, ss. 78-87.

Huckestein, B. (1989). "Umweltabgaben als Instrument der Finanzpolitik oder als Mittel der Umweltpolitik", H. Nutziger ve A. Zahrnt (Hrsg), **Öko-Steuern: Umweltsteuern und -abgaben in der Diskussion**, Karlsruhe.

Hürriyet Gazetesi, 27.07.2005, Petrol Ofisi'nden Yurtsever Benzin, Oto Yaşam Eki.

Hyman, D.N. (1990), **Public Finance: A Contemporary Application of Theory Policy, Policy**. Chicago: The Dryden Press.

Iino, F. and A. Lim (2010), Developing Asia's Competitive Advantage in Green Products: Learning from the Japanese Experience, **ADBI Working Paper Series**, No. 228, July.

International Energy Agency (2002). "Dealing with Climate Change Policies and Measures in IEA Member Countries", **IEA Report**, OECD/IEA, France, 2002.

International Energy Agency (2004a), Global Renewable Energy, Policies and Measures, Renewable Energy Sources Act, http://www.iea.org/textbase/pm/?mode=re&action=detail&id=1969

International Energy Agency (2004b), ''Biofuels for Transport: An International Perspective", IEA, https://www.cti2000.it/Bionett/All-2004-004%20IEA%20biofuels%20report.pdf.

International Energy Agency (2006). World Energy Outlook (WEO), OECD/IEA, Paris.

International Energy Agency (2007a). **Key World Energy Statistic 2007**. International Energy Agency.

International Energy Agency (2009), World Energy Outlook 2009. https://www.iea.org/publications/freepublications/publication/weo2009.pdf

International Energy Agency (2010a). **CO_2 Emissions From Fuel Combustion**, IEA Statistic, OECD/IEA, http://www.iea.org/co2highlights/co2highlights.pdf.

International Energy Agency (2010b). "Renewable Energy Essentials: Hydropower", **OECD/IEA,** http://www.iea.org/papers/2010/Hydropower_Essentials.pdf.

IPCC (1996a). Climate Change 1995, **Impacts, Adaptations and Mitigation of Climate Change: Scientific-Technical Analyses. Contribution of Working Group II to the Second Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change**, R. T. Watson (Ed.), WMO/UNEP. New York: Cambridge University Press.

IPCC (2007a), Climate Change Report, Cambridge University Press.

IPCC (2007b), "Climate Change 2007", Synthesis Report, Contribution of Working Groups I, II and III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Core Writing Team, Pachauri, R.K and Reisinger, A. (eds.)]. IPCC, Geneva, Switzerland.

IPCC (2019), Choices made now are critical for the future of our ocean and cryosphere, International Panel on Climate Change, 2019/31/PR, https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/3/2019/09/SROCC_PressRelease_EN.pdf

IRENA (2016b). The Power To Change: Solar and Wind Cost Reduction Potential To 2025, International Renewable Energy Agency, https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2016/IRENA_Power_to_Change_2016.pdf.

IRENA (2019), Renewable Power Generation Costs in 2018, https://www.irena.org/publications/2019/May/Renewable-power-generation-costs-in-2018

Işık, Şevket (2005). Türkiye'de kentleşme ve kentleşme modelleri. Ege Coğrafya Dergisi, 14(1-2), 57-71.

İktisadi Kalkınma Vakfı (2004). **Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası**. 2. Baskı, İstanbul: İKV Yayınları.

İstac (2019). Tehlikeli Atık Tanımı ve Sınıflandırılması, İstanbul Tahkim Merkezi, https://istac.istanbul/contents/44/cevre-makaleleri_131473422566547985.pdf

İstanbul Teknik Üniversitesi (2007a), "İstanbul'da Hibrit Sistemlerden Elektrik Üretimi, Hibrit Sistemler ve Uygulama", http://web.itu.edu.tr/~kaymak/istanbuldahibrit.html.

İstanbul Teknik Üniversitesi (2007b), Türkiye'de Enerji ve Geleceği, http://www.emo.org.tr/ekler/34b920665683112_ek.pdf?tipi=6&sube.

İZODER (2005), Türkiye'de Yalıtım Gerçeği, İstanbul.

Jacobson, M. Z. ve Delucchi, M. A (2011). "Providing all global energy with wind, water, and solar power, PartI: Technologies, energy resources, quantities and areas of infrastructure and materials", **Energy Policy**, 39, ss. 1154–1169.

Jamali, T. (2007). **Ekolojik Vergiler (Çevre Vergileri)**. Ankara: Yaklaşım Yayınları.

Jimenez-Rodriguez and R., Sanchez, M. (2004), "Oil Price Shocks and Real GDP Growth, Empirical Evidence for Some OECD Countries", **European Central Bank**, Working Paper Series, No. 362.

Johnson, G.L. (1985), **Wind Energy Systems.** Prentice Hall.

JRTC (1985). **Energy and Railway Electrification.** Japan Railway Technical Service (JRTC), August.

Kahn, M. E. (1998), "A Household Level Environmental Kuznets Curve" **Economics Letters** 59(2), ss. 269-273.

Kaplan, A. (1997). **Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları**. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, No: 1.

Karabağ, S. (2002). Mekanın siyasallaşması, Ankara: Nobel Yayınları.

Karabulut, E. (2004). "Avrupa Birliği Çevre Politikaları", **Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye**, Turgay Uzun; Serap Önen (Ed.), Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Karaca, C. (2013). Türkiye'de Sürdürülebilir Tarım Politikaları: Tarım Sektöründe Atıl ve Yenilenebilir Enerji Kaynakların Değerlendirilmesi. Turkish Journal of Agricultural Economics, 19(1).

Karaca, C., & Erdoğdu, M. M. (2012). Türkiye'de Rüzgâr Çiftliklerinden Elektrik Üretilmesiyle Sağlanabilecek Çevresel ve Ekonomik Kazançlar. Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(23), 156-188.

Karaca, C., A. Başçetinçelik ve H. Öztürk (2004), ''Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Biyokütle Politikaları'', **V.Ulusal Temiz Enerji Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Cilt I, Su Vakfı Yayınları, İstanbul.

Karaca, C., Ulutaş, A., & Eşgünoğlu, M. (2017). Türkiye'de optimal yenilenebilir enerji kaynağının COPRAS yöntemiyle tespiti ve yenilenebilir enerji yatırımlarının istihdam artırıcı etkisi. Maliye Dergisi, 172, 111-132.

Karakaya, E. ve M. Özçağ (2004), "Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliği: Uygulanabilecek İktisadi Araçların Analizi", Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, **I. Maliye Konferansı,** Geçiş Ekonomilerinde Mali Politikalar.

Karalar, İ. (1995). Çevresel etki değerlendirmesi. Yeni Türkiye Çevre Özel Sayısı, Temmuz-Ağustos, 1, 5.

Kargı, V. ve Yüksel, C. (2010). Çevresel Dışsallıklarda Kamu Ekonomisi Çözümleri. Maliye Dergisi, 159, 183-202.

Karliner, J. (1997), **The Corporate Planet: Ecology and Politics in the Age of Globalization**. San Francisco: Sierra Club Books.

Kartal, K. (1986). "Yorum: Türkiye'de Kent Araştırmaları", Türkiye'de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi, Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.

Kartal, S. K. (1992). Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme, Adım Yayıncılık, Ankara.

Kavruk, H. (2002). Anakent'e Bakış-Türkiye'de Anakent Belediyeciliği ve Kent Hizmetlerinin Yönetimi. Hizmet-İş, Ankara.

Kayaer, M. (2012) Hukuksal Araçlarla Çevrenin Korunması, Sakarya Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Kayan, A. (2012). GAP Bölgesinde Çarpık Kentleşme ve Gecekondu Sorunları (Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa Örneği), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara.

Keleş, R. (1992), "Çevre ve Siyaset", Ruşen Keleş (Ed.). **İnsan Çevre Toplum** içinde. Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R. (2002). Kentleşme Politikası. İmge Yayınevi, Ankara.

Keleş, R. (2010). Kentleşme Politikası, Güncellenmiş 11. Baskı, İmge Kitapevi, Ankara.

Keleş, R. ve C. Hamamcı (2005). **Çevre Politikası**. 5. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R. ve C. Hamamcı, (1993), Çevrebilim, İmge Kitabevi, Yayın No: 67, Ankara.

Keleş, R., C. Hamamcı ve A. Çoban (2009), Çevre Politikası, 6. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, Ruşen (1997). "Çevre, Yurttaş, Sorumluluk", Ruşen Keleş (Ed.). **İnsan Çevre Toplum** içinde. 2. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi, 1997.

Kence, A. (1990). "Biyolojik Çeşitlilik ve Kalkınma", **Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı,** Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, ss. 199-207.

Kendirli, B., ve Çakmak, B. (2009). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Sera Isıtmasında Kullanımı. Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi. 2(1):95–103.

Kenny, R., Law, C., & Pearce, J. M. (2010). Towards real energy economics: energy policy driven by life-cycle carbon emission. Energy Policy, 38(4), 1969-1978.

Kerr, R., A. Cosbey and R. Yachnin (1998), "Beyond Regulation Exporters and Voluntary Environmental Measures", **International Institute for Sustainable Development-IISD.**

Keskin, M. (2004)"Son On Yılda Türkiye'de Uygulanan Enerji Politikalarının Ağır Bedeli ve Barışçıl Enerji Seçeneklerinin Önemi", Bildiriler Kitabı, Türkiye IV. Enerji Sempozyumu, Ankara, ss. 357-377.

Kırkpınar, L. (2001). Türkiye'de Toplumsal Değişme ve Kadın. TC Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayın, (2563).

Kim, S. G. (1995), "S&T Promotion Policy and the Incentive Scheme for Technological Capability Building in Korea: Facts and Characteristics", **Review of Science and Technology Policy for Industrial Competitiveness in Korea** içinde, Korea: Science and Technology Policy Institute, pp. 69-116.

Koester, V. (1990),"From Stockholm to Brundtland", **Environmental Policy and Law**, 20,1,2.

Korkmaz, Y., Aykanat, S. ve Çil, A. (2012). Organik Atıklardan Biyogaz ve Enerji Üretimi, SAÜ Fen Edebiyat Dergisi (2012-1), ss. 489-497.

Kovancılar, B. (2000). Çevre Kirliliğin Kontrolünde Standartlara Alternatif Olarak Vergileme ve Çevresel Vergi Araçları. Prof. Dr. Adnan TEZEL'e Armağan, Marmara Ü, 317.

Kovancılar, B. (2001). "Küresel Isınma Sorununun Çözümünde Karbon Vergisi ve Etkinliği", **Yönetim ve Ekonomi**, 8, 2, ss. 7-19.

Köse, B., O. Isıkan ve A. T. İnan (2006), "Isı Yalıtım Uygulamalarının Üç Bölge İçin Enerji Verimliliği Açısından İncelenmesi", **Makine Teknolojileri Elektronik Dergisi,** (3) 1-9, ss. 1-6.

Kriebel, D., J. Tickner, P. Epstein, J. Lemons, R. Levins, E. L. Loechler, M. Quinn, R. Rudel, T. Schettler and M. Stoto (2001), "The Precautionary Principle in Environmental Science". **Environmental Health Perspectives**. Vol. 109. No. 9, pp. 871- 876.

Kulaksızoğlu, Z. (2006). "Isı Yalıtım Sektör Araştırması", **İTO**, Araştırma Şubesi, http://www.ito.org.tr/Dokuman/Sektor/1-42.pdf.

Kumbur, H., Z. Özer, H. D. Özsoy ve E. D. Avcı (2005). "Türkiye'de Geleneksel ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Potansiyeli ve Çevresel Etkilerinin Karşılaştırılması" **Yeksem 2005, III. Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu ve Sergisi,** 19-21 Ekim, 32-38, Mersin.

Kültür, Ö. F. (2004), "Enerji ve Çevre İlişkisi", **Mimar ve Mühendis Dergisi**, Sayı: 33, Nisan-Mayıs-Haziran.

Leggett, J. A. (2007), Climate Change: Science and Policy Implications. CRS Report for Congress, Luxemborg: Office for Official Publications of the European Communities.

Liebig, K. (1999). "The WTO and the Trade-Environment Conflict: The (New) Political Economy of the World Trading System." **Intereconomics**, Cilt 34, Sayı 2, ss. 83-90.

Macintosh, A. ve D. Wilkinson (2011), "Searching for public benefits in solar subsidies: A case study on the Australian government's residential photovoltaic rebate program", Energy Policy, Volume 39, Issue 6, June, ss. 3199-3209.

Marin, M. C. (2004), "Sistem Yaklaşımıyla Ekosistemde Enerji ve Maddenin Dönüşümü ve Ekolojik Sorunlar", M.C. Marin ve Uğur Yıldırım (Ed.). Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar: Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetsel Perspektifler içinde. İstanbul: Beta, ss. 31-58.

Marshall, D. (2000). "Shifting Ground," Canadian Center For Policy Alternatives BC Office.

Martin, P. (1997), "Environmental Education", Ed. Brune, Dag, D.V. Chapman, M. D. Gwynne ve J. M. Pacyna, The Global Environment: Science, Technology and Management, Scandinavian Science Publisher, VCH, vol. 1., Weinheim, s. 1141-1150.

Mazrui, A. A. (1991). The Black Woman and the Problem of Gender: Trials, Triumphs and Challenges.

McKee, B. (1992). "Amerikan Firmaları Çevre Korumada ilginç Yöntemler Geliştirdi", **ABD Haberleri**, Sayı: 11-12, Ankara.

MEACAP (2005), "Impact of Environmental Agreements on the CAP", Document number: MEACAP WP3 D7c, Mayıs.

Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens, W. W. (1972). The limits to growth. New York, 102, 27.

MEM (2000), Economic Instruments in Environmental Protection in Denmark, Danish Environmental Protection Agency, Ministry of Environment and Energy, February.

Mengi, A. ve N. Algan (2003). **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme AB ve Türkiye Örneği**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003.

Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2018), Asit Yağmurları ve Etkileri, Ankara, https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/brosurler/asit-yagmurlari.pdf

Milliyet, 15.04.2011, Atık Su ve Çöpten Elektrik Üretimi.

Milne, Jan Janet E. (2001), "Green Taxes: How Government Can Use Taxes for Environmental Protection", **Director Environmental Tax Policy Institute**, Vermont Law School.

Moomav, M. (2004), "Climate Protection and Energy Policy". C. Cleveland (Ed). **Encyclopedia of Energy.** Volume 1. Elsevier, US: California.

Mulder, M.H.V (1993). "The Use of Membrane Processes in Environmental Problems", (Ed.) K. Boddeker ve J. Crespo, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 1993.

Mutlu, A. (1989). Dışsal ekonomiler ve çevre kirlenmesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi.** İstanbul Üniversitesi SBE.

Mutlu, A. (2002). **Çevre Ekonomisi, Politikalar, Uygulamalar ve Türkiye**. Marmara Üniversitesi. Maliye Araştırma ve Uygulama Merkezi, Yayın No. 15, İstanbul.

Mutlu, A. (2006). "Küresel Kamusal Mallar Bağlamında Sağlık Hizmetleri ve Çevre Kirlenmesi: Üretim, Finansman ve Yönetim Sorunları", **Maliye Dergisi**, Sayı 150, Ocak – Haziran, ss. 53-78.

Myers, N. (1996), **Ultimate Security: The Evironmental Basis of Politial Stability.** Washington: Island Press.

Nadaroğlu, H. (1989). **Mahalli İdareler Maliyesi.** 4. Baskı, Beta Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.

Nadaroğlu, H. (1994). **Mahalli İdareler Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması**. İstanbul: Beta Yayınları.

Nadaroğlu, H. ve diğerleri, (1996). Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması. TOBB, İstanbul.

Narin, M (2008). "Türkiye'nin Enerji Yapısı ve İzleyeceği Öncelikli Politikalar", **ASO-dosya**, Ağustos/Eylül 2008, 2008, ss.50-68

Narin, M.ve S. Akdemir " Enerji verimliliği ve Türkiye", **UEK-TEK Uluslararası Ekonomi Konferansı,** Türkiye Ekonomi Kurumu 11-13 Eylül 2006, Ankara, 2006. http://paribus.tr.googlepages.com/narin_akdemir.doc.

Neumayer, E. (2000). Trade and the environment: a critical assessment and some suggestions for reconciliation. The Journal of Environment & Development, 9(2), 138-159.

Nuclear Energy Agency (2010), Nuclear Energy and the Environment, http://www.nei.org/resourcesandstats/documentlibrary/protectingtheenvironment/policybrief/nuclearenergyclimatechangeinitiatives/

Oates, W., & Baumol, W. (1975). The instruments for environmental policy. In Economic Analysis of Environmental Problems (pp. 95-132). NBER.Öktem, Mustafa (2003), Kent Çevre ve Globalleşme, Alfa, Bursa.

OECD (2000). "Environmental Taxes and Green Tax Reform", Paris.

OECD (2001), Environmentally Related Taxes in OECD Countries: Issues and Strategies, OECD Publishing and Carbon Tax Center's "Where Carbon is Taxed,".

OECD (2002). The Polluter Pays Principle as It. **Relates to International Trade**, Paris.

OECD (2006). **The Political Economy of Environmentally Related Taxes**. Paris.

OECD (2007), "Sustainable Energy Consumption and Climate Change", Watorloo, Ontario, http://www.oecd.org/document/3/0,3343,en_2649_33713_39561271_1_1_1_1,00.html.

OECD (2007), Innovation and Growth, Rationale for an Innovation Strategy, Policy issues and challenges, http://www.oecd.org/dataoecd/44/50/40908171.pdf.

OECD (2007), OECD Environmental Data, Environmental Expenditure and Taxes, http://www.oecd.org/dataoecd/25/51/39250925.pdf

OECD (2019a), OECD Statistics Database, Environmentally related tax revenue, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ENV_ENVPOLICY.

OECD (2019b), Statistics: Greenhouse gas emissions, OECDStat, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AIR_GHG.

OECD. "The Political Economy of Environmentally Related Taxes, Policy Brief, 2007, http://www.oecd.org/dataoecd/26/39/38046899.pdf

OECD. Inland Waters. OECD Environmental Data, Compendium 2006/2007, OECD, Paris 2007. http://www.oecd.org/document/49/0,3343,en_2649_37465_39011377_1_1_1_37465,00.html

Opschoor, J.B. ve Hans B. Vos (1991). **Economic Instruments for Environmental Protection.** OECD, Paris.

Orhan, G. ve Ö. Karahan (2003), "Çevre Koruma ve Ekonomik İliskilerde Sıfır Toplamlı Oyunun Sonu mu?" **ERC ODTÜ Uluslararası Ekonomi Kongresi**, 6-9 Eylül.

Öncel, T. (1993), "Çevre Koruma Önlemlerine Genel Bir Bakış", Prof. Dr. Memduh Yaşa'ya Armağan, **İ.Ü. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları**, 34. Seri, İstanbul.

Özcan, E. R. ve S. Kayman (2008), "Enerji Tüketimin Küresel Isınmaya Etkisi ve ABD, AB Ülkeleri, Japonya, Çin ve Türkiye Karşılaştırması: 1980-2004", **Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi XI. İktisat Öğrencileri Kongresi**.

Özdemir, B. (2009). "Küresel Kirlenme Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme ve Çevre Vergileri", **Maliye Dergisi**, Sayı 156, Ocak-Haziran, ss. 1-36.

Özdilek, H. (2004). "Hava, Su ve Toprak Kirliliği", Mehmet M. Marin ve Uğur Yıldırım (Ed.). **Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar** içinde. İstanbul: Beta, ss. 75-102.

Özel, S. (1999), "Tüketim, Çevre ve Vergi İlişkisi", **Yaklaşım**, Yıl 7, S.76, Nisan.

Özer, İ. (2004). Kentleşme, kentlileşme ve kentsel değişme. Ekin Kitabevi.

Özertan, G. (2008). "Biyoyakıtların Türkiye'nin Enerji, Tarım, Çevre ve Kırsal Kalkınma Politikaları İçin Önemi", **İktisat, İşletme ve Finans,** 23 (262), ss. 17-34.

Özey, R. **Çevre Sorunları.** İstanbul: Aktif Yayınevi, 2001.

Özgüler, H. (1997). Su, su kaynakları ve çevresel konular. Meteoroloji Mühendisliği. TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası Yayın Organı, 2, 57-63.

Özsoy, İ. ve U. Yıldırım (1994). Çevre Kirliliğinin Önlenmesinde Ekonomik Yaklaşımlar Ve Çözüm Önerileri. **Çevre Dergisi**, Sayı 11, ss. 39-42.

Öztürk, M. (2008), "Küresel Isınma ve Yapılması Gerekenler", http:// www.mozturk.net/content_ images /KureselIsinmaveEtkileri.doc.

Özyurt, M. ve G. Dönmez (2005), "Alternatif Enerji Kaynaklarının Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi", **Yeksem 2005 III.Yenilenebilir Enerji Kaynakları Semp.,** 19-21 Ekim, Mersin, s.39-42.

Pamir, A. N. (2003), "Dünyada ve Türkiye'de Enerji: Türkiye'nin Enerji Kaynakları ve Enerji Politikaları". **Metalurji Dergisi.** s. 4-23.

Pearce, D., A. Markandya, E. B. Barbier (1993), Yeşil Ekonomi İçin Mavi Kitap, (çev: Türksen Kafaoğlu, Arslan Baser Kafaoğlu), Alan Yayıncılık, İstanbul.

Pearce, D.W., A. Markandya ve E. Barbier (1988). "Sustainable Development and Cost-Benefit Analysis", **Canadian Environment Assessment Workshop on Integrating Economic and Environment Assessment**.

Pepper, D. (1999). The integration of environmental sustainability considerations into EU development policy: a case study of the LEADER initiative in the West of Ireland. Journal of Environmental Planning and Management, 42(2), 167-187.

Perrings, C. (1990), **Economy and Environment, A Theoretical Essay on the Interdependence of Economic and Environmental System**, Cambiridge University Press.

Pettersson, O. (1997). Impact and sustainability of agriculture. The Global Environment: Science, Technology and Management, 186-206.

Philibert, C. (2005). "The Present and Future use of Solar Thermal Energy as a Primary Source of Energy", **IEA**, France.

Pınarcıoğlu, N. Ş. (2018). İklim Değişikliği Müzakerelerinde Gelinen Nokta: Paris Anlaşması ve Sonrası. Turkish Studies, 13, 23.

Pigou, A. C. (1962), **The Economics of Welfare.** Fourth Edition. London: MacMillan, 1962.

Plott, C. R. (1966), "Externalities and Corrective Taxes," **Economica**, Feb. 1966, 33 (129), pp. 84-87.

Portney, P. R. (2007), "Market Based Approaches to Environmental Policy", **Acid in the Environment** içinde, (Ed.) Gerald R. Visgilio and Diana M. Whitelaw, Part III, ss. 225-231. http://www.springerlink.com/content/978-0-387-37561-8/

Poterba, J. M. (1993), "Global Warming Policy: A Public Finance Perspective", **Journal of Economic Perspectives**, Vol.7, Number 4, pp.47-63.

PVH (2019), Feed-in tariffs (FITs) in Europe, PV Magazine, https://www.pv-magazine.com/about-us/.

Radley, B. (2007), "Preface to Will Globalization Destroy the Environment?", D. Miller (Ed.), **Current Controversies: Globalization** içinde**,** Detroit: Greenhaven Press.

Ratliff, D. J., Hartman, C. L. and Stafford, E. R., (2010), "An Analysis of State-Level Economic Impacts from the Development of Wind Power Plants in San Juan County, Utah", **US. Department of Energy Efficiency and Renewable Energy,** DOE/GO-102010-3005, 2010.

REN21 (2012). Renewables 2012 Global Status Report, Revised edition as of September 2010, Paris: REN21 Secretariat.

REN21 (2019), Renewables 2019 Global Status Report, Paris: REN21 Secretariat, https://www.ren21.net/wp-content/uploads/2019/05/gsr_2019_full_report_en.pdf.

Renner, M., S. Sweeney ve J. Kubit (2008), **Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world,** United Nations Environment Programme (UNEP), 376s.

Revesz, R. L. ve R. N. Stavins (2004), "Environmental Law and Policy, The Handbook of Law and Economics", (Ed.) A. Mitchell Polinsky and Steven Shavell, **Law and Economics Research Paper Series**, Working Paper No. 04-015.

Roodman, D. M. and N. Lenssen (1995), A Building Revolution: How Ecology and Health Concerns Are Transforming Construction, Woldwatch Enstitüsü, Worldwatch Paper 124, Marc. http://worldwatch.org/press/.

Sağır, M. (2003). "Küreselleşme Süreci ve Siyasal Katılımda Yeni Arayışlar: Yerel Gündem 21 Antalya Kent Konseyi Kadın Meclisi", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 4, Ekim.

Sağlam, S. (2006). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), (5), 33-44.

Samuelson, P. A. (1954), "The Pure Theory of Public Expenditure", **The Review of Economics and Statistics**, Vol. 36, No: 4.

Sanidad-Leones, C. (2006). The current situation of crime associated with urbanization: problems experienced and countermeasures initiated in the Philippines. Resource Material Series, (68).

Saran, M. U. (1996). "Belediye Hizmetlerinde Halkı Bilgilendirme ve Halk Denetiminin Sağlanması", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:5, Sayı: 4, Temmuz.

Savaş, F. (1999). **İktisatın Tarihi**, İstanbul, Siyasal Kitabevi 3. Baskı.

Scheer, R. (2001), "The Green Tax Rebellion", **The Environmental Magazine**, Volume: 12. Issue: 5, September, http://www.emagazine.com/september-october_2001/0901gl_money.html

Scitovskyt, T. (1954), "Two Concepts of External Economies," **J. Polit. Econ.,** April, 62, pp. 70-82.

Severinghaus, J. P., Broecker, W. S., Dempster, W. F., MacCallum, T., & Wahlen, M. (1994). Oxygen loss in Biosphere 2. EOS, Transactions American Geophysical Union, 75(3), 33-37.

Sezal, İ. (1992). Şehirleşme. Ağaç Yayıncılık, İstanbul.

Sezgin, N., H. K. Özcan, K. Varınca ve M. Borat (2003), "Katı Atık Depo Gazından Elektrik Üretiminin Türkiye'de Uygulanabilirliğine İki Örnek: İstanbul ve Bursa Tesisleri", **Araştırma Makalesi**, Yıldız Teknik Üniversitesi Dergisi (YTÜD), 3, İstanbul, ss. 89-96.

Shafik, N. (1994), "Economic development and the environmental quality: an econometric analysis", **Oxford Economic Papers**, Vol. 46, 1994.

Sloman, J. (1991). **Economics Harvester Wheatsheaf**. Prentiee Hall, The University Press, Chambridge.

Smith, S. (2008). "Environmentally Related Taxes and Tradable Permit Systems in Practice", Paris, OECD.

Sönmez, S. (1987). **Kamu Ekonomisi Teorisi: Kamu Harcamalarında Etkinlik Arayışı**. Ankara: Teori Yayınları.

Speck, S. ve P. Ekins (2000). "Recent Trends in the Application of Economic Instruments in EU Member States plus Norway and Switzerland and an Overiew of Economic Instruments in Central and Eastern Europen", **Report to DG Environment**, London.

Stavins, R. N. (2001), "Experience with Market-Based Environmental Policy Instruments". **Resources for the Future**, **Discussion Paper** 01-58, ss. 1-92. http://www.rff.org/documents/RFF-DP-01-58.pdf

Sujaritpong, S. ve V. Nitivattananon (2009), "Factors influencing wastewater management performance: Case study of housing estates in suburban Bangkok, Thailand", **Journal of Environmental Management**, Volume 90, Issue 1, January, ss. 455-465.

Şahin, A. D. "A Review on Research and Development on Wind Energy in Turkey", İstanbul, 2008.

Şahin, G. ve Taşlıgil, N. (2012). "Türkiye'de Gübre Sanayi", Akademik Bakış UluslararasıHakemli Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 29, Mart – Nisan 2012, s. 1 – 17, Celalabat/Kırgızistan.

Şahin, H. Mehmet, K. Yıldız, M. Ubeyli ve T. Altınok, "Nükleer Atıkların Yakıt Olarak Yeniden Değerlendirilmesi", IV. Ulusal Temiz-Enerji Sempozyumu Bildiriler Kitabı, C.I, Ed.:Zekai Şen v.d., İstanbul,16-18 Ekim 2002.

Şahinöz, A., Çağatay, S. ve Teoman, Ö. (2007). Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikası Aracı Olarak Fark Ödeme Sistemi'nin Uygulanabilirliğinin Tartışılması ve Sistemin İktisadi Analizi, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Ankara.

Şenpınar, A. ve M. Tunay Gençoğlu (2006). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Çevresel Etkileri Acısından Karşılaştırılması, Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, 2006.

Tanrıkut, A. (2000), "Dünya'da ve Türkiye'de Nükleer Santrallerin Geleceği", **Türkiye VIII. Enerji Kongresi Çağrılı Bildiriler Kitabı**, Ankara, DEK TMK, 8-12 Mayıs.

Tavşancı, A. (2005), "Avrupa Birliği Çevre Politikası Çerçevesinde Çevre Vergileri", **İktisat, İşletme ve Finans**, Kasım.

Taytak, M. ve O. Meçik (2009), Küresel Çevre Sorunlarına Karşı Uluslararası Yeşil Diyalog, Uluslararası Davraz Kongresi, 24-27 Eylül, ss. 250-264, http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/kalkinma/kalkinma16.pdf

TÇSV (1989). **Ortak Geleceğimiz.** Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu Raporu, Ankara.

Tekin, A.ve İ.Y. Vural (2007), "Global Kamusal Malların Finansman Aracı Olarak Global Vergi Önerileri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** 2007, ss. 323-337.

Tevem (2010), **Türkiye Enerji ve Enerji Verimliliği Çalışmaları Raporu**, Ağustos.

Tezcan, G. Çevre ve Enerji, Enerji ve Tabii Kaynakları Bakanlığı, 1997, ss. 199-276, http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/000007CD.pdf, (20 Haziran 2011).

The Levin Institute (2010), "Environment and Globalization". http://www.globalization101.org/uploads/File/Environment/envall2010.pdf

Thomas, C. ve G. A. Tereposky (1993). "The Evolving Relationship Between Trade and Environmental Regulation", **Journal of World Trade**, Cilt 27, August, ss.23-45.

TOBB (2001). **Vergilemede Global Eğilimler AB ve Türk Vergi Sistemi.** Ankara: TOBB Özel İhtisas Raporu, Mayıs.

Topal, A. K. (2004). Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye'de Kent Neresidir?, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, ss. 276–294.

Topçuhasanoğlu, Ö. (1999), "Çevre Korumanın Ekonomik Kalkınma ile Birlikteliği", **Kapadokya Toplantıları V**, Mart.

Toros, H., ve Başçetinçelik, A., 1990. Çukurova Yöresinde Plastik Örtülü Sera Ortamında Depolanan Güneş Enerjisinden Yararlanma Olanakları. Tarsus Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları. Genel Yayın No: 165, Tarsus.

Tozar, T. (2006), Doğal Kaynakların Sürdürülebilirliği İçin Geliştirilen Ekolojik Planlama Yöntemleri, **Yüksek Lisans Tezi**, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, , İstanbul.

Transportenvironment (2004), "Greenhouse gas emissions from transport in the EU25", http://www.transportenvironment.org/docs/Publications/2006/2006-07_ghg_emissions_transport_eea_analysis_2004.pdf.

Tullock, G. (1967), "Excess Benefit", **Water Resources Research**, USA.

Turgut, N. (1998), Çevre Hukuku, Savaş Yayınevi, I. Baskı, Ankara.

Turna, T. (2019). Çöplük Gazlarından Elektrik ve Isı Üretiminde Gaz Motoru Teknolojisi, http://arsiv.mmo.org.tr/pdf/11272.pdf.

TÜBİTAK (2003), Vizyon 2023, Teknoloji Öngörüsü Raporu, Ulaştırma ve Turizm Paneli, http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/ut/utp_son_surum.pdf,.

Tümertekin, E. (1973). Türkiye'de şehirleşme ve şehirsel fonksiyonlar. Edebiyat Fak. Matbaası.

Türkçev (2018), Çevre Eğitimi, Tüketici ve Çevre Eğitim Vakfı, Ankara, http://www.tukcev.org.tr/cevre-egitimi

Türkeş, M. (2002), İklim Değişikliği: Türkiye - İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi İlişkileri ve İklim Değişikliği Politikaları. **Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi, Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli Vizyon ve Öngörü Raporu**, Ekim.

Türkiye Çevre Sorunları Vakfı, **Türkiye'nin Yeni ve Temiz Enerji Kaynakları.** Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 1984.

Tütüncü, K., Deniz, V. (2008). Hangisi Daha Yeşil, Hangisi Daha Çevre Dostu? Geri Dönüşüm Dergisi / Mart-Nisan 2008.

Tüzün, G. (1990). "Çevre Kirliliğinin Optimum Denetimi", **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Haziran.

Uğurlu, Ö. (2006). Türkiye'de Çevresel Güvenlik Bağlamında Sürdürülebilir Enerji Politikaları. Ankara Üniversitesi, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**.

Ulueren, M. "Küresel Isınma BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü", **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, Dış İşleri Bakanlığı Yayınları, Sayı.3, Eylül 2001.

Ulusoy, A., & Vural, T. (2001). Kentleşmenin sosyo ekonomik etkileri. Belediye Dergisi, 7(12), 8-14.

Umur, Z. (1974). Roma hukuku. İÜ Hukuk Fakültesi.

Umwelt Bundesamt (2019), Erneuerbare Energien - Vermiedene Treibhausgase, https://www.umweltbundesamt.de/daten/energie/erneuerbare-energien-vermiedene-treibhausgase

UN-DESA (2003), Governance for World Summit Sustainable Development Implementation in Countries with Economies in Transition Workshop Report, İstanbul: United Nations.

UNDP (2019). Human Development Data, Unıted Nations Development Programme, http://hdr.undp.org/en/data#

UNEP (1999), "Environmental Impacts of Trade Liberalisation and Policies for Sustainable Management of Natural Resources", **National Council of Applied Economic Research**, India, 1999.

UNEP/WMO (1995), "United Nations Framework Convention on Climate Change", **UNEP/WMO Information Unit on Climate Change and Climate Change Secretariat**, Geneva.

UNFCCC (2008). "Kyoto Protocol Reference Manual on Accounting of Emissions And Assigned Amount", http://unfccc.int/resource/docs/publications/08_unfccc_kp_ref_manual.pdf.

UNFCCC (2019). GHG data from UNFCCC, Time Series, United Nations Framework Convention On Climate Change, https://di.unfccc.int/time_series

United Nations (1972). **Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment**. Chapter 11, 21st plenary meeting, 16 June 1972, http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503

United Nations (1982), World Charter for Nature, A/RES/37/7, http://www.un.org/documents/ga/res/37/a37r007.htm

United Nations (1987), "Our Common Future", Chapter 2: Towards Sustainable Development, Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development.

United Nations (1987). **Centre for Social Development and Humanitarian Affairs: Social Development Newsletter**, Special Issue, Inter-Regional Consultation on Developmental Social Welfare Policies and Programmes, Part II Volume 1987-2, No 26.

United Nations (2001). General Assembly, "Prepatory Committees for the International Conference on Financing for Development", **Technical Note No:3,** Existing Proposals for Innovative Source of Finance 20, New York: United Nations.

United Nations (2019a), World Population Prospects 2019: Highlights, United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division, https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf.

United Nations (2019b), Population Division World Population Prospects 2019, https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/.

United Nations Environemt Programme (2016). The Emissions Gap Report 2016. United Nations Environment Programme, http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/10016/emission_gap_report_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

US Department of Energy (2008), Efficiency vs. Intensity, Energy Intensity Indicators, Energy Efficiency and Renewable Energy, http://www1.eere.energy.gov/ba/pba/intensityindicators/efficiency_intensity.html.

US. Department of Energy (2009), Clean Cities 2010 Vehicle Buyer's Guide, Energy Efficiency & Renewable Energy, National Renewable Energy Laboratory, http://www.afdc.energy.gov/afdc/pdfs/46432.pdf.

US. Internal Revenue Service (2008), "Credit for New Qualified Alternative Motor Vehicles", Part III - Administrative, Procedural, and Miscellaneous, http://www.irs.gov/pub/irs-drop/n-08-33.pdf.

Uslu, Orhan (1990). "Sanayileşme ve Kentleşmenin Getirdiği Çevre Sorunları, Sürekli ve Dengeli Kalkınma Kavramı Açısından Bir Tartışma", **Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı** içinde. Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara, ss. 62-81.

Uyduranoğlu, A. (2004), "Mali Vergilerden Çevre Veregilerine Doğru: Avrupa Birliğinden Uygulamalar". **İktisat, işletme ve Finans Dergisi,** Mayıs, ss. 45-50.

Uyduranoğlu, A. (2005). "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Kirliliğinin Önlenmesinde Yeşil Vergi Reformu", **İktisat, İşletme ve Finans Dergisi**, 234, ss. 63-78.

Uyduranoğlu-Öktem, A. (2007), "Çevre Vergileri ve Çevre İçin Fedakarlık", **Radikal,** 06.11. 2007.

Uyduranoğlu-Öktem, A. (2009), "Kopenhag İklim Zirvesi ve Sonrası", **Radikal**, 08.11.2009.

Uyduranoğlu-Öktem, Ayşe (2008), "AB'de Emisyon Ticaret Sistemi ve Karbondioksit Vergisi", Radikal, 26 Nisan 2008.

Ülgen, Ü. (1999), "Sürdürülebilir Enerji Teknolojilerindeki Gelişmeler", **Sürdürülebilir Enerji Teknolojilerindeki Gelişmeler ve Türkiye'deki Uygulamaları Konferansı**, Bildiriler Kitabı, 3-4 Nisan 1999, TMMOB İstanbul Şubesi, MMO Yayını, İstanbul.

Ünder, H. (1996), **Çevre Felsefesi, Etik ve Metafizik Görüşler.** Doruk Yayıncılık, Ankara.

Üstünel, B. (1988), Yoksulluk: Terminoloji Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri", Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Hak-İş Konfederasyonu Yayını.

Van Beers, C. and J.C.J.M. van den Bergh (2000), "The Impact of Environmental Policy on Foreign Trade", **Tinbergen Institute Discussion Paper**, TI 2000-069/3, Amsterdam.

Varınca, K. B. ve G. Varank (2005), "Güneş Kaynaklı Farklı Enerji Üretim Sistemlerinde Çevresel Etkilerin Kıyaslanması ve Çözüm Önerileri", **Güneş Enerjisi Sistemleri Sempozyumu ve Sergisi**, İçel.

Varınca, K. B. ve M. T. Gönüllü, " Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Kullanımının Çevresel Olumlu Etkileri", **VI. Ulusal Temiz Enerji Sempozyumu - UTES'2006**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 25-27 Mayıs 2006, http://www.yildiz.edu.tr/~kvarinca/Dosyalar/Yayinlar/yayin006.pdf.

Velders, Guus J.M., Stephen O. Andersen, John S. Daniel, David W. Fahey ve Mack McFarland, (2007), "The İmportance of the Montreal Protocol in Protecting Climate," **PNAS**, vol. 104, no. 12, ss. 4814-4819.

Veziroğlu, T. N. ve S. Şahin, "21st Century's Energy: Hydrogen Energy System", **Energy Conversion and Management,** Volume 49, Issue 7, July 2008, ss. 1820-1831.

Vos, Hans B., Jean-Philippe Barde, Helen Mountford, (1999). Economic Instruments for Pollution Control and Natural Resources Management in OECD Countries: A Survey (No. 72). OECD, http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=ENV/EPOC/GEEI(98)35/REV1/FINAL

Walter, A. (2006), "Biofuels in Developing Countries and Rapidly Emerging Economies-Sosio Economic and Political Aspect", **Biofuels for Transportation: Global Potential and Implications for Sustainable Agriculture and Energy**, 16-17 May, Berlin Almanya.

WDI (2019). World Development Indicators, World Bank, https://databank.worldbank.org/data/source/world-development-indicators#

Welsh, Wayne N. (2006), "The Need For A Comprehensive Approach To Program Planning, Development, and Evaluation", **Criminology and Public Policy**, Vol. 5, Issue 3, ss. 603–614.

World Health Organization (2005), WHO Air quality guidelines for particulate matter, ozone, nitrogen dioxide and sulfur dioxide, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/69477/WHO_SDE_PHE_OEH_06.02_eng.pdf;jsessionid=C37BBC3FBDBA590566D0F81AE99C3906?sequence=1.

WorldBank (2010), Working World Free of Poverty, http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1279543619-6.Avrupa_ve_Orta_Asya_Enerji_Darbogazi_ile_Karsi_Karsiya.pdf.

Yaşamış, F. D. (1995), **Çevre Yönetiminin Temel Araçları**. İmge Kitabevi, Ankara.

Yayla, A. (1998). **Liberalizm.** Ankara: Liberte Yayınları.

Yaylalı, B. "Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde İklim Değişikliği, Diğer Çevre Sorunlarıyla Etkileşimi ve Türkiye Analizi", AÜ. SBE. **Yayınlanmamış YL. Tezi**, 2009.

Yazar, Y. (2010). "Türkiye'nin Enerji Durumu ve Geleceği", **Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı**, Sayı: 31, Aralık.

Yıldırım, U. ve İ. Göktürk. "Sürdürülebilir Kalkınma", M.C. Marin ve Uğur Yıldırım (Ed.). **Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar: Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetsel Perspektifler** içinde. İstanbul: Beta, 2004, ss. 449-488.

Yıldırım, Uğur (1992). Çevre Kirliliğinin Önlenmesinde Vergilendirmenin Rolü Türkiye Örneği, 9 Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İzmir.

Yıldız, Habib (2005). **Küresellşemenin Vergileme Üzerindeki Etkiler ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme.** Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, Abdullah, Ercan Taşkın ve Yavuz Bozkurt (2005). "Doğal Kaynakların Korunmasında Çevre Yönetiminin Etkinliği", **D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. Sayı 13, Aralık, ss. 15-30.

Yılmaz, Gülsen. Kentsel Ulaşımdaki Yeni Eğilimler: Alternatif Enerji Teknolojileri Üzerine, http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/3210.pdf.

Yılmaz, Nail (2004). Farklılaştıran ve ayrıştıran bir mekanizma olarak kentleşme. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (48).

Yörükân, T. (2006). Gecekondular ve gecekondu bölgelerinin sosyo-kültürel özellikleri, Nobel Yayın Dağıtım.

Yücel, M., Altunkasa, F., Güçray, S., Uslu, C., Say, N. P., & Say, N. P. (2006). Adana'da Çevre Duyarlılığı Düzeyinin ve Geliştirme Olanaklarının Araştırılması. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(2), 217-228.

KURTULUŞ SAVAŞINDA BURSA'NIN MİLLİ ÇETELERİ ve ABDÜRREZZAK SÖZGEÇİREN

EKREM HAYRİ PEKER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-50-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler- Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel : (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Sarıkamış'ta şehit olan ve büyük amcama adını veren Osman dedeme, Çanakkale'de şehit olan ve babama adını veren Halil Şevki dedeme, Çanakkale'de gazi olan Halil İbrahim dedeme, savaş başlayınca askere alınan ve Doğu cephesine sevk edilen, Ruslarla savaşan, Nuri Paşa komutasındaki Kafkas İslam ordusuyla İngilizler ve Ermenilerle savaşarak Bakü'yü kurtaran, Bolşeviklerle savaşan; İstiklal Savaşı'nda Kazım Karabekir Paşa'nın kumandasında Ermenilerle, Gürcülerle savaşan, daha sonra Afyon cephesinde Büyük Taarruza katılan, İstiklal madalyalı gazi dedem Ahmet Çavuş'a (Peker) ve Bursa'nın ve Anadolu'nun kurtulması için canlarını feda edenlere ithaf ediyorum.

ÖNSÖZ

Bursa'da işgale karşı milli direnişin örgütlenmesi, işgal günleri ve Yunan işgalinden kurtuluşu üzerine çok şey yazıldı. Ben farklı olarak Bursa'nın işgalden kurtuluş mücadelesinde yer alan millî çetelerin mücadelesini ve Bursa'nın kurtuluşuna olan katkılarını yazmak istiyorum.

Birinci Dünya Savaşı yılları sırasında, mütareke döneminde ve Kurtuluş Savaşı yıllarında Bursa ve yöresinde çok sayıda eşkıya çetesi vardı. Askerden silahlarıyla kaçanların bir kısmı saklanırken, bir kısmı da eşkıya olarak bölgeyi kasıp kavurdular. Doğal olarak eli silah tutanlar cephedeydi. Jandarma güçleri çok zayıftı. Bursa Jandarma Taburu, Çanakkale Savaşı'nda erimişti.

Savaş bitip mütareke imzalanınca bu eşkıyaların bir kısmı köylerine döndü. Bir kısmı eşkıyalığa devam ettiler. Eşkıyaların bir bölümü Yunanlılarla iş birliğine yaptı. Bu eşkıyaların en meşhuru Sünlüklü Davut'tu. Bu eşkıyaların bazıları Davut gibi Yunan ordusuyla beraber milli çetelere karşı savaştılar. Yunanlılar kırsal kesimi kontrol için asker ayırmayıp kendilerine bağlı eşkıyalarla işgal ettiği yerleri kontrol etmeye çalıştılar.

Yunanlılar, işgalden ilhak politikasına geçince kontrolleri dışında kalan eşkıyalara müsamaha politikasından vazgeçtiler. İşgal bölgesinde asayişi sağlama politikasına geçtiler. Bazı eşkıyaların aileleri Yunanistan'a sürüldüler. Eşkıyaların bir bölümü de ister istemez Yunan karşıtı oldular ve Millî Mücadele'ye katıldılar.

Bu çalışmamda, Yunan işgaline karşı mücadele eden ve eşkıya olmayan milli çeteleri yazmak istedim. Eşkıyalıktan gelmeyen bu çete reisleri ve efeler, süreç içinde çeşitli nedenlerle tasfiye edildiler. Dağın efelerinin çoğu cinayete kurban gitti. Gökbayrak Cemal

bir kenara çekildi. Abdürrezzak Sözgeçiren, belki de geçmişte İttihatçılara yakın olduğu için 1950'li yılların ortalarına kadar köşesine çekildi. Çetecilerden sadece Püskülsüz İsmail Bursa'nın tek kurtarıcısı olarak gösterildi. Onun da son yılları sıkıntı için geçti.

Bursa'yı kimin kurtardığı konusu, Malatya Mebusu Hilmi Bey' le Cumhuriyet gazetesi arasındaki tartışma (13 Eylül 1934 tarihli) konusu olur. Hilmi Bey, gazeteye yazdığı mektupta, Püskülsüz'ün Bursa'nın kurtuluşundaki rolünün fazla abartıldığını yazmıştır.

*

Katkıları için Hacı Tonak, Faruk Okumuş, Kekil Şimşek, ellili yılların önde gelen gazetecilerinden Musa Ataş, Ömer Faruk Dinçel, Dr. Salih Erol, Süleyman Işık, Şaban Yalazı, Yılmaz Akkılıç, Bursa üzerine araştırma yapanlara ve kitabı düzenleyen Aslı Ayrancı'ya s teşekkürü borç bilirim.

Abdurrezzak Sözgeçiren'e ait resimleri ve Prens Abdullah olayını anlatan CD'yi temin eden Kadri Ündeğerli'ye, Abdurrezzak Sözgeçiren'in kızları Ayhan Sözgeçiren Kıvırcık, Şehriban Türkyılmaz, Mihriban Çandır ve Nurhan Ündeğerli'ye; Abdurrezzak Bey'e ait evraklarını incelememe izin veren, ayrıca kitabın basımına destek veren Nurettin Kıvırcık'a ayrıca teşekkür ederim.

BURSA'YI YANMAKTAN KURTARAN, İŞGALCİLERLE ÇARPIŞAN BU KAHRAMANLAR İÇİN YAPILMIŞ BİR ANIT OLMADIĞININ FARKINDA MISINIZ? YEREL YÖNETİMLER BU KONUDA ADIM ATMAK İÇİN NE BEKLİYORLAR?

Alıntılarda bir düzeltme yapmadım. O zamanki gramere müdahale etmedim. Yaptığım eklemelerde Y.N. Kısaltmasını kullandım.

İÇİNDEKİLER

- İŞGAL ÖNCESİ BURSA.....
- İSTANBUL HÜKÜMETLERİNİN MİLLİ MÜCADELEYE OLAN OLUMSUZ KATKILARINA BİR ÖRNEK: GÜMÜLCİNELİ İSMAİL BEY VE BURSA VALİLİĞİ.....7
- BURSA'NIN MİLLİ ÇETELERİ.....13
- BURSA'NIN KURTULUŞU.....70
- İŞGAL SÜRESİNCE İŞGALCİLERİN TUTUMU 74
- KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİNDE KİRMASTİ/MUSTAFAKEMALPAŞA.....78
- KARACABEY 105
- İNEGÖL.....108
- YENİŞEHİR.....114
- DAĞIN EFELERİ VE ÇEMİŞGEZEKLİ ŞEHİT KURMAY BİNBAŞI HAYDAR BEY 116
- KURTULUŞ SAVAŞI KRONOLOJİSİ 130
- KİTAPTA ADI GEÇEN KİŞİLER.....149

EKLER.....172
- Bursa'nın İşgali Sırasında Mustafa Kemal Paşa'nın Bir Telgrafı..172
- Abdurrezzak Sözgeçiren'in T.C. Erkaniye Harbiye Umumiye Riyaseti Harp Tarihi Başkanlığı'nın 15/5/1954 tarih 256 /313587 Sayılı Yazısına Verdiği Cevaplar 178
- Abdurrezzak Sözgeçiren'in Teleferik'te Yunan Askerlerine Yapılan Baskını Anlatan Mektup 182
- İstiklal Madalyasının Verilmesi.....183

- **Millî Mücadele Döneminde Bursa Basını 187**
- **Püskülsüz İsmail'in Ölüm Haberi.....194**
- **Yarbay Kasap Osman 197**
- **Bursa'dan Malta'ya Sürülen Milletvekilleri 201**

KAYNAKÇA:

- Ahmad, Feroz, İttihat ve Terakki, İstanbul-2010
- Akşin, Sina, İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele, İstanbul-2004
- Apak, Rahmi, Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları, Ankara-1988
- Aydemir, Şevket Süreyya, Enver Paşa, İstanbul-1975
- Bardakçı, Murat, Talat Paşa'nın Evrak-ı Metrukesi, İstanbul-2013
- Bozkurt, Abdurrahman, İtilaf Devletlerinin İstanbul'da İşgal Yönetimi, Ankara-2014
- Çiçek, Hikmet. Dr.Bahattin Şakir, İstanbul-2007
- Enver Paşa'nın Anıları, Hazırlayan: Halil Erdoğan Cengiz, İstanbul
- Kabacalı, Alpay, Talat Paşa'nın Anıları, İstanbul-2011
- Kandemir, Feridun, Rauf Orbay, İstanbul-1965
- Karaköse, Nejdet, Nuri Paşa, İstanbul-2012
- Kutay, Cemal, Rauf Orbay, Hayat ve Hatıratım, İstanbul-1997
- Mardin, Şerif, Jön Türklerin Siyasi Fikirleri (1895-1908), İstanbul-1992
- Sorgun, Taylan, Halil Paşa, İttihat ve Terakki'den Cumhuriyete Bitmeyen Savaş, İstanbul
- Sorgun, Taylan, Mütareke Dönemi, İstanbul-2007
- Şimşir. B.N, Osmanlı Ermenileri, Ankara-2011
- Şimşir. B. N, Malta sürgünleri, Ankara-1985
- Tetik, Ahmet, Teşkilat-ı Mahsusa, İstanbul-2014
- Ulubelen, Erol, İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, İstanbul-1967
- Yalçın, Küçük, Gizli Tarih, İstanbul-2006

1950-1960 YILLARINDA

BURSA'DA YAŞANAN İLGİNÇ OLAYLAR

Bursa'nın Defineleri - Bursa'da Fil Cinayeti
Yerel Basında Uçan Daireler - Cem Sultanın Mezarı Nasıl Açıldı
Ellili Yıllarda Bursa'da Uçak Kazaları - Bursa'da Deve Güreşi
Bursa'dan Kimler Geldi, Kimler Geçti
Bursa Yerel Basınında Nazım Hikmet
Vecihi Hürkuş Uçakları Bursa'da - Bursa'dan Hayri Küçük Geçti
Yerel Basındaki Haberlerden Seçmeler

Ekrem Hayri PEKER

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-60-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

EKREM HAYRİ PEKER

02/10/1954 tarihinde Mustafakemalpaşa'da doğdu. Anadolu Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünü bitirdi. Evli iki çocukludur.

30 yıldır tekstil sektöründe çalıştı. Dört yıl Özbekistan'da bulundu. Gözlemlerini ve Anadolu'yla bağlarını kitaplaştırdı.

Tekstil Teknik Dergisi, Konfeksiyon Teknik, Kimya Dergisi ve İran'da yayınlanan Nassaji Emrouz dergilerinin yazı kurullarındadır. . ano kimyasalların tekstil materyallerine uygulamalar konusunda üniversitelerde konferanslar verdi. İngiltere ve Pakistan'daki üniversitelerin düzenlendiği sempozyumlara çağrıldı. Gönderdiği bildiriler kabul edildi.

Ev Tekstili, Kauçuk Dergisi, Örme Dünyası, Türk-Chem dergilerinde ve Bursa'da Meydan, Kent ve Yeni Marmara Gazetesi, Pusula, Bursa'da Yaşam, Bursa Defteri, Şehrengiz, Bursa Araştırmaları Vakfı dergisi, Çini, Güney Bursa, Patikalar, Bursa Günlüğü, Yenişehir Gazetesi, Turan, PERSPEKTİF, HOSAB Dergilerinde ve TUGİK-TOSYÖV-ALTIN MİRAS gibi kuruluşların sitelerinde çeşitli makaleleri yayınlanmıştır. Bursa Söz, Bursa Lıfe, Sonhaber16, Parlamento haber, Çanakkalelin Sesi ve yazar portal.com sitelerinde çok sayıda yazısı yayınlanmıştır.

www.belgeseltarih.com ve tekstil sektörüne yönelik www.teksarge.com sitelerinin kurucularındandır.

Mesleki bilgilerini kitaplaştırdı. Tekstilcinin El Kitabı (2011), Tekstil el Kitabı (2013), Tekstile Giriş (2015), Tekstilciler İçin Baskı el Kitabı (2017) ve Örme El Kitabı (2019) adlarında beş kitap yazdı.

İflah olmaz bir tarih okuru. Okuduklarını mühendis gözüyle incelediklerini yazıya dökmeye başladı. Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kuşçubaşı Hacı Sami Bey (2012-2017), Özbek Mektupları (2013), Anadolu'dan Kafkasya'ya Zekeriya Efendi (2015, İnegöl'de Nostaljik Bir Gezinti (2017) ve Yeşim Taşı Ön Türk Tarihinden ve Türk Tarihinden Kesitler (2017), Yeni Bir Cihan İmparatorluğu Kurma Mücadelesi TEŞKİLAT-I MAHSUSA, Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezinti, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezinti (2020),

Çerkes Sürgünü, Keşiş Dağındaki Zeus, Bursa'da Sinema, Anadolu'dan Semerkant'a Semerkant'tan Anadolu'ya, Taşların Yolculuğu (2021), 1950-1960'lı Yıllarda Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim, 1930-1960 Yılları Arasında Bursa'da Eğlence, Yerel Basının Gözünden Bursa'da Sinema, Magazin ve Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu'nun Açılması ve Bursa'nın Milli Çeteleri ve Abdürrezzak Sözgeçiren (2022) kitapları yayımlandı.

Ayrıca Tekstile Giriş, Zeus'un İzinde, Özbek Mektupları, Kendi İşletme Dilini Yaratmak, Yeşim Taşı Tarih Türklerle Başlar ve Bursa Sinemaları adında altı kitabı dijital kitabı yayımlanmıştır.

ÖNSÖZ

"Bursa o kadar değişti ki, Çocukluğumun ve gençliğimin Bursa'sını çocuklarıma anlatsam kısmen gördükleri ve yaşadıkları için inanacaklar ama torunuma anlatsam, 'dedemin kafası sulanmaya başladı' diye düşünecek" dedim. Ve bildiğim, yaşadığım Bursa'yı yazmaya çalıştım. Çalışmalarımı 1950 yılından başlayarak incelediğim 11 yıllık yerel gazeteler haberleriyle zenginleştirdim.

Bursa'yla ilgili çalışmalarımdan; Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezinti, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezinti, Keşiş Dağındaki Zeus, Bursa'da Sinema, 1950-1960'lı Yıllarda Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim, 1930-1960 Yılları Arasında Bursa'da Eğlence, 1950-1960 Yılları arasında Yerel Basının Gözünden Bursa'da Sinema ve Magazin ve Yerel Basında Bursa Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosu'nun Açılması yayımlandı.

Kitaplarımın tasarımını yapan Aslı Ayrancı'ya, düzeltmeleri yapan Oya Peker'e ve kitabın basılmasına destek veren Rahime Önürmen ve Hilmi Özden'e ayrıca teşekkür ederim.

1950-1960 yılları arasındaki kullanılan ama sonra değişen gramer kurallarına ve mürettiplerin dizgi hatalarına müdahale etmedim. Bu sebepten başta Hollywood kelimesi olmak üzere bazı film yıldızlarının isimlerinin farklı yazıldığını, bazı yerlerde kesme işaretlerinin kullanılmadığını göreceksiniz. Ayrıca, "" yerine o dönem gazetelerde kullanılan << >> işaretlerini kullandım. Mürettiplerin hangi şartlarda hurufat içinden harfleri bulup dizdiklerini yakından biliyorum. Gazetelerin nasıl hazırlandığını iyi bilecek kadar yanlarında bulundum.

Kendilerini saygı ile anıyorum.

Hakimiyet Milletindir gazetesi Hakimiyet olarak kullanılmıştır. Başlıklarında görüleceği gibi Hakimiyet kelimesinde ^ işareti kullanılmamıştır.

Ellili yılların Bursa'sına yolculuk yapmak ister misiniz?

İÇİNDEKİLER

YEREL BASINDA BURSA'NIN DEFİNELERİ 13
BURSA BASININDA UÇAN DAİRELER 22
BURSA'DA FİL CİNAYETİ 31
MEZARINDA BİLE RAHAT BIRAKILMAYAN ŞEHZADE CEM SULTAN 37
ELLİLİ YILLARDA YEREL BASINDA BURSA'DAKİ UÇAK KAZALARI 49
DEVE GÜREŞİ OLAY OLDU 86
BURSA'YA KİMLER GELDİ, KİMLER GEÇTİ 93
BOA YILANLARI NASIL ÖLDÜ? 122
BURSA YEREL BASININDA NAZIM HİKMET 125
VECİHİ HÜRKUŞ UÇAKLARI BURSA'DA 149
YEREL BASINDAKİ HABERLERDEN SEÇMELER 183
KAYNAKÇA 217

KAYNAKÇA

- Abisel, Nilgün, Türk Sineması Üzerine Yazılar, Ankara-2005
- Abraş, Güzin, Bizim Dükkân, Bursa-2021
- Akkılıç, Yılmaz, Bursa'da Yakın Zaman, Bursa-2006
- Akkuş, Mine, Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi, Bursa-2011
- Akkurt, Bülent, Bir Zamanlar Bursa'da, Bursa-1998
- Aksoy, Ali, Bursa'da Yaşam Haziran 2001 Ali Aksoy s.16
- Akyüz, Yüksel, Mahfel, Yenişehir-2002
- Armağan, Mustafa, Bursa Şehrengizi, İstanbul-199Aydemir, Şevket Süreyya, Suyu Arayan Adam
- Balaban, Şair Baba ve Damdakiler, İstanbul-1968, Can Yayınları
- Belli, Mihri, Mihri Belli'nin Anıları İnsanları Tanıdım II, İstanbul-1999
- Bilgi, Selma Güler, Erken Cumhuriyet Döneminde Gündelik Yaşam (1927-1960), Bitirme Tezi-2007
- Bubik, Yavuz, Bir Avuç Bursa, İstanbul-2012
- Bursa Ansiklopedisi, BCG Yayın
- Bursa Coğrafyası, Ankara-2009
- Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu Albümü 1946-1985, Bursa-1986
- Bursa'nın Kentsel Gelişimi, Sempozyum Kitabı, Bursa-2009
- Baykal, Kazım, Tarihte Bursa Yangınları, Bursa-1948
- Bursa Muradiye Semti, Bursa-2008
- Bursa'nın Tarihi Mahalleleri I-II-III-IV, Bursa-2011-2017

- Bursa'nın Zenginliği Göçmenler, Bursa-2008
- Can, Alper, Antik Çağ Sözlüğü, Bursa-2015
- Clout, Andre, Kölelerin İmparatorluğu Memlûklerin Mısırı, İstanbul-2005
- Çalay, Turan, Çalıköy, İstanbul-2018
- Çarşının Öyküsü, Bursa-2010
- Çetin, Osman, Bursa'da Gezileri, Bursa-2017
- Çınarlı Kentin Dili, 7.Edebiyat Günleri, İstanbul-2002
- Dayanıklı, Gül, Bursa'da Kent Siyasetinde Elit Döngüsü ve Kent Yönetimine Etkisi, Bursa-2022
- Demirağ, Banu, Manolya Ağacının Kökleri-Dün Bursa, İstanbul-2000
- Dervişoğlu, Fatih M., Nuri Demirağ Türkiye'nin Havacılık Efsanesi, İstanbul-2019
- Elal, Melih, Mekânın Bursa olsun, Bursa-2009
- Enver, Ayhan-Uzoğuz, Ayhan, Hey Gidi Günler Hey-Bursa-1978
- Enver, Ayhan-Uzoğuz, Spor Dünyası-Bursa-1982
- Gabriel, Albert, Bir Türk Başkenti Bursa, İstanbul-2010
- Hammer, Büyük Osmanlı Tarihi, İstanbul, Sabah Kitapları
- Hikmet, Nazım, Bursa Cezaevi'nden Vanû'lara Mektuplar, İstanbul-1998
- Histoire Üniversitesi Tarih Bölümü (Fransa), Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Başlangıçtan 1566'ya Kadar-İstanbul-2000, Nokta Kitap
- Hoca Sadettin Efendi, Tac'üet Tevarih-4, 1979, Kültür Bakanlığı

- İlhan, Ali İhsan, Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İstanbul Basınında Bursa-2012
- İnalcık, Halil, Devlet-i Aliyye I, İstanbul-2010, T. İş Bankası Kültür Yayınları
- Kağıtçıbaşı Ergun, Dibaçenin Ertesi Günü, Bursa-2012
- Kağıtçıbaşı Ergun, Yaşar, Enis, Bursa Ekonomik Tarihi 1326-1900, Bursa-2005
- Kaldırım, Selen, Geçmişten bugüne Türk Hava Yolları
- Kaplanoğlu, Raif, Bursa'da Gündelik Hayat, Bursa-2012
- Kaplanoğlu, Raif-Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, Ozan, Bursa'nın Basın Tarihi, Bursa-2019
- Kara, Prof. Dr. Mustafa, Cem Sultan ve Saltukname, Bursa'da Zaman, Kasım2013, 28. Sayı
- Kaysuni-Zade Nidai Remmal Hoca, Tarih-i Sahip Giray Han
- Kayra, Cahit, 38 Kuşağı, İstanbul-2012, T. İş Bankası Kültür Yayınları
- Kemalpaşazade, Tevârih-i Âli-Osman, İstanbul-2015, Çamlıca Basın Yayın
- Kemankaş, ismail Kemal, Gazi'nin Stadyumu, Bursa-2019
- Kıvanç, Halit, Hadi Anlat Bakalım Anılar-I, İstanbul-1998
- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman Gönül Kahvesi, Bursa-1997
- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman (Gönül Kahvesi Serisinden:2) Bursa Hikâyeleri, Bursa-1999
- Menteş, Niyazi, Sonbahar Yaprakları, Bursa-2006
- Nesin, Aziz, Bir Sürgünün Anıları, İstanbul-2015

- Oğuzoğlu, Yusuf, 8500 Yıllık Uygarlığın İzinden Bursa Tarihi, Bursa-2013
- Okur, Ali, 1927-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Radyo Yayıncılığı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019
- Öcalan, Hasan Basri, Seyahatnameye göre Ruhaniyetli Şehir Bursa, Ankara-2009
- Özdemir, Nezaket, Bursa'nın Anısal Tarihi, Bursa-2009
- Özen, Uğur Ozan, Bursa Tiyatro Tarihi Araştırmaları Gaye Kitabevi-Bursa -2021
- Özgüç, Agâh, Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, İstanbul-2014
- Özkılınç, Güney, Nazım'ın Bursa Yılları, İstanbul-2013
- Peker, Ekrem Hayri, Bursa'da Sinema, Ankara-2021
- Peker, Ekrem Hayri, Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Peker, Ekrem Hayri, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Peker, Ekrem Hayri, 1950-1960'lı Yıllarda Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim, Bursa-2022
- Peker, Ekrem Hayri, Bursa'da Eğlence 1930-1960, Bursa-2022
- Peker, Ekrem Hayri, 1950-1960 Yılları Arasında Yerel Basının Gözünden Bursa'da Sinema ve Magazin, Bursa-2022
- Pekşen, Yalçın, Dilin Kemiği Yok, İstanbul-1986
- Scognamillo, Giovoni, Türk Sinema Tarihi Kabalcı Yayınları, İstanbul-2010
- Suat, Mustafa, Bursa ve Civarı, Bursa-2011

- Şehitoğlu, Elif, Bursa Hamamları, İstanbul-2008
- Uluskan, Seda Bayındır, CHP Parti Müfettişliği ve Raporlarla Bursa Teşkilatı (1936-1945), İstanbul-2020
- Vanu, Vala Nureddin, Bu Dünyadan Nazım Geçti, İstanbul-1965
- Yaşayanlar, İsmail, Osmanlı Dönemi Bursa Otelleri, Bursa-2003
- Yazıcıoğlu, Necla Kitay, Bir Cumhuriyet Kadınının Anıları, Bursa-2010
- Yetişen, Y. Kenan, Bursa Kılıç-Kalkan Halk Oyunu ve Tarihçesi, Bursa-2011
- Yetişen, Y. Kenan, Bursa'da Taşımacılık, Bursa-2020
- Zınkeısen, Johann Wilhelm, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, İstanbul-2019, Yeditepe

MAKALELER:

- Dinçer, Ömer Faruk, Adranos Kazası Âyanları, Bursa Günlüğü, sayı:9, S:80-83
- İlaslan, Süleyman, Türkiye'de Radyonun Unutulan Sesleri: 1945-1980 Arasında Devlet Radyoları Dışında, Akdeniz İletişim Dergisi
- Kaplanoğlu, Raif, Seyyahların Gözüyle Bursa, www.bursadakultur.org
- Kayabaşı Nahit, "Beyaz Perdede Zaman", *Bursa Defteri*, Mart 1999, Sayı: 1, s. 94
- Özyılmaz, Özge, Türkiye'de Sesli Filme Geçiş, Alternatif Politika, Sinema Özel Sayısı-2011

- Parlayan, Ayşegül, Bir Yolcunun Ayak İzi, Atlas Tarih, s:59, İstanbul-2019
- Peker, Ekrem Hayri, Benim Sinemalarım, Bursa Araştırmaları Dergisi sayı:38, Bursa-2012
- Peker, Ekrem Hayri, Organizatör Hayri Küçük, www.belgeseltarih.com
- Peker, Ekrem Hayri, Mary A. Walker'ın Bursa Anıları ve Karadeniz Boyundaki Son Oğuz Devleti, www.belgeseltarih.com, 14 Nisan 2018
- Pınar, İlhan, Gezginlere göre 18.,19. Yüzyıllarda ve cumhuriyetin ilk yıllarında Bursa, Toplumsal Tarih sayı:8 Ağustos 1994)
- Şen, Fevzi, Bursa Arabacı Hanları, Yeşil Bursa Dergisi
- Tanyer, Turan, 1950'li Yıllarda Türk Sinemasının Efeleri, Kebikeç, S:34-2012
- Yıldırım, Oktay Murat, Mısır Filmlerinin Türk Sineması ve Türkler Üzerine Etkileri, Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (s:286-305), 12-15 Mayıs 2013 Amman
- Uysal, Tamer, Bursa: Beyaz Perdedeki Kent
- Uysal, tamer, Uludağ ve Sinema, www.bursadakultur.org
- Yalçın, Soner, Nejla Ateş, Sözcü, 28 Aralık 2014
- Yayın, Deniz, Perdeye Vuran Bursa, Bursa'da Yaşam, Bursa, Kasım-2012

GAZETELER-DERGİLER

- ANT
- Bursa Hakimiyet Gazetesi
- Hakkın Sesi
- Hakimiyet Milletindir
- Milliyet
- Olay
- Yeni Ant

DERGİLER

- Bursa Araştırmaları Vakfı Dergisi
- Bursa Defteri
- Bursa'da Yaşam
- Bursa
- Perde
- Resimli Şark Ağustos 1932 NO:20
- Ses
- Sinema
- Şehrengiz
- Yeni Sinema
- Yıldız

SİTELER

- Bursadakultur.org
- belgeseltarih.com
- www.sinemalar.com
- www.sinematurk.com
- www.tsa.org.tr
- Vikipedia

SÖZLÜ ve GÖRSEL KAYNAKLAR

- Akın Kazıklı
- Bursa Kent Müzesi
- İhsan Öncü
- Mesut Etkeser
- S. Zafer Ünver
- Şinasi Çelikkol
- Umut Göktaş
- Y. Kenan yetişen

1950 ve 1960 YILLARI ARASINDA

YEREL BASININ GÖZÜNDEN
BURSA'DA
SİNEMA ve MAGAZİN

EKREM HAYRİ PEKER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-45-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler- Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Temmuz 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel : (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

EKREM HAYRİ PEKER

02/10/1954 tarihinde Mustafakemalpaşa'da doğdu. Anadolu Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünü bitirdi. Evli iki çocukludur.

30 yıldır tekstil sektöründe çalıştı. Dört yıl Özbekistan'da bulundu. Gözlemlerini ve Anadolu'yla bağlarını kitaplaştırdı.

Tekstil Teknik Dergisi, Konfeksiyon Teknik, Kimya Dergisi ve İran'da yayınlanan Nassaji Emrouz dergilerinin yazı kurullarındadır.

Ev Tekstili, Kauçuk Dergisi, Örme Dünyası, Türk-Chem dergilerinde ve Bursa'da Meydan, Kent ve Yeni Marmara Gazetesi, Pusula, Bursa'da Yaşam, Bursa Defteri, Şehrengiz, Bursa Araştırmaları Vakfı dergisi, Çini, Güney Bursa, Patikalar, Bursa Günlüğü, Yenişehir Gazetesi, Turan, PERSPEKTİF, HOSAB Dergilerinde ve TUGİK-TOSYÖV-ALTIN MİRAS gibi kuruluşların sitelerinde çeşitli makaleleri yayınlanmıştır. Bursa Söz, Bursa Lıfe, Sonhaber16, Parlamento haber, Çanakkalelin Sesi ve yazar portal.com sitelerinde çok sayıda yazısı yayınlanmıştır.

www.belgeseltarih.com ve tekstil sektörüne yönelik www.teksarge.com sitelerinin kurucularındandır.

Mesleki bilgilerini kitaplaştırdı. Tekstilcinin El Kitabı (2011), Tekstil el Kitabı (2013), Tekstile Giriş (2015), Tekstilciler İçin Baskı el Kitabı (2017) ve Örme El Kitabı (2019) adlarında beş kitap yazdı.

İflah olmaz bir tarih okuru. Okuduklarını mühendis gözüyle incelediklerini yazıya dökmeye başladı. Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kuş-

çubaşı Hacı Sami Bey (2012-2017), Özbek Mektupları (2013), Anadolu'dan Kafkasya'ya Zekeriya Efendi (2015, İnegöl'de Nostaljik Bir Gezinti (2017) ve Yeşim Taşı Ön Türk Tarihinden ve Türk Tarihinden Kesitler (2017), Yeni Bir Cihan İmparatorluğu Kurma Mücadelesi TEŞKİLAT-I MAHSUSA (2020) Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezinti, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezinti (2020), Çerkes Sürgünü, Keşiş Dağındaki Zeus Bursa'da Sinema, Anadolu'dan Semerkant'a Semerkant'tan Anadolu'ya, Taşların Yolculuğu (2021), 1950-1960'lı Yıllarda Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim ve 1930-1960 Yılları Arasında Bursa'da Eğlence (2022) kitapları yayımlandı.

Ayrıca Tekstile Giriş, Zeus'un İzinde, Özbek Mektupları, Kendi İşletme Dilini Yaratmak, Yeşim Taşı Tarih Türklerle Başlar ve Bursa Sinemaları adında altı kitabı dijital kitabı yayımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

-Başlarken 1

-Türkiye'de Radyonun Yayılması 13

-Yerel Basında Bursa'da Sinema ve Magazin 15

-1951 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 24

-1952 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 27

-1953 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 32

-1954 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 39

-1955 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 46

-1956 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 73

-1957 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 116

-1958 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 188

-1959 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 228

-1960 Yılında Yerel Basında Sinema ve Magazin 269

EKLER:

-Mısır Filmleri 311

-Ellili Yıllarda Çekilen Türk Filmleri 312

-Klişe 313

-Kaynakça 315

KAYNAKÇA:

- Abisel, Nilgün, Türk Sineması Üzerine Yazılar, Ankara-2005
- Abraş, Güzin, Bizim Dükkân, Bursa-2021
- Akkılıç, Yılmaz, Bursa'da Yakın Zaman, Bursa-2006
- Akkuş, Mine, Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi, Bursa-2011
- Akkurt, Bülent, Bir Zamanlar Bursa'da, Bursa-1998
- Akyüz, Yüksel, Mahfel, Yenişehir-2002
- Armağan, Mustafa, Bursa Şehrengizi, İstanbul-1998
- Bilgi, Selma Güler, Erken Cumhuriyet Döneminde Gündelik Yaşam (1927-1960), Bitirme Tezi-2007
- Birsel, salah, Kahvehaneler Kitabı, İstanbul-2009
- Bubik, Yavuz, Bir Avuç Bursa, İstanbul-2012
- Bursa Ansiklopedisi, BCG Yayın
- Bursa Coğrafyası, Ankara-2009
- Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu Albümü 1946-1985, Bursa-1986
- Bursa'nın Kentsel Gelişimi, Sempozyum Kitabı, Bursa-2009
- Baykal, Kazım, Tarihte Bursa Yangınları, Bursa-1948
- Bursa Muradiye Semti, Bursa-2008
- Bursa'nın Tarihi Mahalleleri I-II-III-IV, Bursa-2011-2017
- Bursa'nın Zenginliği Göçmenler, Bursa-2008
- Can, Alper, Antik Çağ Sözlüğü, Bursa-2015
- Çalay, Turan, Çalıköy, İstanbul-2018
- Çarşının Öylüsü, Bursa-2010
- Çetin, Osman, Bursa'da Gezileri, Bursa-2017

- Çınarlı Kentin Dili, 7.Edebiyat Günleri, İstanbul-2002
- Dayanıklı, Gül, Bursa'da Kent Siyasetinde Elit Döngüsü ve Kent Yönetimine Etkisi, Ocak-2020, yayınlanmamış doktora tezi-2022 yılında Bursa'da yayımlandı)
- Demirağ, Banu, Manolya Ağacının Kökleri-Dün Bursa, İstanbul-2000
- Elal, Melih, Mekânın Bursa olsun, Bursa-2009
- Enver, Ayhan-Uzoğuz, Ayhan, Hey Gidi Günler Hey-Bursa-1978
- Enver, Ayhan-Uzoğuz, Spor Dünyası-Bursa-1982
- Gabriel, Albert, Bir Türk Başkenti Bursa, İstanbul-2010
- İlhan, Ali İhsan, Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İstanbul Basınında Bursa-2012
- İlhan, Ali İhsan, Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İstanbul Basınında Bursa, Bursa-2012
- Kağıtçıbaşı Ergun, Dibaçenin Ertesi Günü, Bursa-2012
- Kağıtçıbaşı Ergun, Yaşar, Enis, Bursa Ekonomik Tarihi 1326-1900, Bursa-2005
- Kaplanoğlu, Raif, Bursa'da Gündelik Hayat, Bursa-2012
- Kaplanoğlu, Raif-Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, Ozan, Bursa'nın Basın Tarihi, Bursa-2019
- Kayra, Cahit, 38 Kuşağı, İstanbul-2012, T. İş Bankası Kültür Yayınları
- Kemankaş, ismail Kemal, Gazi'nin Stadyumu, Bursa-2019
- Kıvanç, Halit, Hadi Anlat Bakalım Anılar-I, İstanbul-1998
- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman Gönül Kahvesi, Bursa-1997

- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman (Gönül Kahvesi Serisinden:2) Bursa Hikâyeleri, Bursa-1999
- Menteş, Niyazi, Sonbahar Yaprakları, Bursa-2006
- Nesin, Aziz, Bir Sürgünün Anıları, İstanbul-2015
- Oğuzoğlu, Yusuf, 8500 Yıllık Uygarlığın İzinden Bursa Tarihi, Bursa-2013
- Okur, Ali, 1927-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Radyo Yayıncılığı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019
- Öcalan, Hasan Basri, Seyahatnameye göre Ruhaniyetli Şehir Bursa, Ankara-2009
- Özdemir, Nezaket, Bursa'nın Anısal Tarihi, Bursa-2009
- Özen, Uğur Ozan, Oda Tiyatrosu, Bursa-2013
- Özen, Uğur Ozan (Hazırlayan), Bir Zamanlar Bursa Devlet Tiyatrosu'nda, Bursa-2020
- Özen, Uğur Ozan, Bursa Tiyatro Tarihi Araştırmaları Gaye Kitabevi-Bursa -2021
- Özgüç, Agâh, Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, İstanbul-2014
- Peker, Ekrem Hayri, 1950-1960 Yılları Arasında Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim, Bursa-2022
- Peker, Ekrem Hayri, Bursa'da Sinema, Ankara-2021
- Peker, Ekrem Hayri, Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Peker, Ekrem Hayri, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Pekşen, Yalçın, Dilin Kemiği Yok, İstanbul-1986

- Scognamillo, Giovoni, Türk Sinema Tarihi Kabalcı Yayınları, İstanbul-2010
- Suat, Mustafa, Bursa ve Civarı, Bursa-2011
- Şehitoğlu, Elif, Bursa Hamamları, İstanbul-2008
- Uluskan, Seda Bayındır, CHP Parti Müfettişliği ve Raporlarla Bursa Teşkilatı (1936-1945), İstanbul-2020
- Yaşayanlar, İsmail, Osmanlı Dönemi Bursa Otelleri, Bursa-2003
- Yazıcıoğlu, Necla Kitay, Bir Cumhuriyet Kadınının Anıları, Bursa-2010
- Yetişen, Y. Kenan, Bursa Kılıç-Kalkan Halk Oyunu ve Tarihçesi, Bursa-2011
- Yetişen, Y. Kenan, Bursa'da Taşımacılık, Bursa-2020

MAKALELER:

- İlaslan, Süleyman, Türkiye'de Radyonun Unutulan Sesleri: 1945-1980 Arasında Devlet Radyoları Dışında, Akdeniz İletişim Dergisi
- Kaplanoğlu, Raif, Seyyahların Gözüyle Bursa, www.bursadakultur.org
- Kayabaşı Nahit, "Beyaz Perdede Zaman", *Bursa Defteri*, Mart 1999, Sayı: 1, s. 94
- Özyılmaz, Özge, Türkiye'de Sesli Filme Geçiş, Alternatif Politika, Sinema Özel Sayısı-2016
- Peker, Ekrem Hayri, Benim Sinemalarım, Bursa Araştırmaları Dergisi sayı:38, Bursa-2012

- Peker, Ekrem Hayri, Organizatör Hayri Küçük, www.belgeseltarih.com
- Pınar, İlhan, Gezginlere göre 18.,19. Yüzyıllarda ve cumhuriyetin ilk yıllarında Bursa, Toplumsal Tarih sayı:8 Ağustos 1994)
- Şen, Fevzi, Bursa Arabacı Hanları, Yeşil Bursa Dergisi
- Tanyer, Turan, 1950'li Yıllarda Türk Sinemasının Efeleri, Kebikeç, S:34-2012
- Yıldırım, Oktay Murat, Mısır Filmlerinin Türk Sineması ve Türkler Üzerine Etkileri, Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (s:286-305), 12-15 Mayıs 2013 Amman
- Uysal, Tamer, Bursa: Beyaz Perdedeki Kent
- Uysal, tamer, Uludağ ve Sinema, www.bursadakultur.org
- Yalçın, Soner, Nejla Ateş, Sözcü, 28 Aralık 2014
- Yayın, Deniz, Perdeye Vuran Bursa, Bursa'da Yaşam, Bursa, Kasım-2012

GAZETELER-DERGİLER

-ANT
-Bursa Araştırmaları Vakfı Dergisi
-Bursa Defteri
-Bursa'da Yaşam
-Hakimiyet Milletindir
-Milliyet
-Olay
-Resimli Şark Ağustos 1932 NO:20
-Yeni ANT

DERGİLER

-Perde

-Ses

-Sinema

-Yeni Sinema

-Yıldız

SİTELER

-Bursadakultur.org

-belgeseltarih.com

-www.sinemalar.com

-www.sinematurk.com

-www.tsa.org.tr

-Vikipedia

SÖZLÜ ve GÖRSEL KAYNAKLAR

-Akın Kazıklı

-Bursa Kent Müzesi

-Erhan Ertarman

-Haluk Toy

-İhsan Öncü

-Mesut Etkeser

-S. Zafer Ünver

-Şinasi Çelikkol

-Umut Göktaş

-Y. Kenan yetişen

1930-1960 YILLARINDA

BURSA'DA EĞLENCE HAYATI

EKREM HAYRİ PEKER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-21-9

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mayıs 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

EKREM HAYRİ PEKER

02/10/1954 tarihinde Mustafakemalpaşa'da doğdu. Anadolu Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünü bitirdi. Evli iki çocukludur.

30 yıldır tekstil sektöründe çalıştı. Dört yıl Özbekistan'da bulundu. Gözlemlerini ve Anadolu'yla bağlarını kitaplaştırdı.

Tekstil Teknik Dergisi, Konfeksiyon Teknik, Kimya Dergisi ve İran'da yayınlanan Nassaji Emrouz dergilerinin yazı kurullarındadır.

Ev Tekstili, Kauçuk Dergisi, Örme Dünyası, Türk-Chem dergilerinde ve Bursa'da Meydan, Kent ve Yeni Marmara Gazetesi, Pusula, Bursa'da Yaşam, Bursa Defteri, Şehrengiz, Bursa Araştırmaları Vakfı dergisi, Çini, Güney Bursa, Patikalar, Bursa Günlüğü, Yenişehir Gazetesi, Turan, PERSPEKTİF, HOSAB Dergilerinde ve TUGİK-TOSYÖV-ALTIN MİRAS gibi kuruluşların sitelerinde çeşitli makaleleri yayınlanmıştır. Bursa Söz, Bursa Lıfe, Sonhaber16, Parlamento haber, Çanakkalenin Sesi ve yazar portal.com sitelerinde çok sayıda yazısı yayınlanmıştır.

www.belgeseltarih.com ve tekstil sektörüne yönelik www.teksarge.com sitelerinin kurucularındandır.

Mesleki bilgilerini kitaplaştırdı. Tekstilcinin El Kitabı (2011), Tekstil el Kitabı (2013), Tekstile Giriş (2015), Tekstilciler İçin Baskı el Kitabı (2017) ve Örme El Kitabı (2019) adlarında beş kitap yazdı.

İflah olmaz bir tarih okuru. Okuduklarını mühendis gözüyle incelediklerini yazıya dökmeye başladı. Teşkilat-ı Mahsusa'dan

Kuşçubaşı Hacı Sami Bey (2012-2017), Özbek Mektupları (2013), Anadolu'dan Kafkasya'ya Zekeriya Efendi (2015, İnegöl'de Nostaljik Bir Gezinti (2017) ve Yeşim Taşı Ön Türk Tarihinden ve Türk Tarihinden Kesitler (2017), Yeni Bir Cihan İmparatorluğu Kurma Mücadelesi TEŞKİLAT-I MAHSUSA (2020) ve Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezinti, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezinti (2020), Çerkes Sürgünü, Keşiş Dağındaki Zeus Bursa'da Sinema, Anadolu'dan Semerkant'a Semerkant'tan Anadolu'ya, Taşların Yolculuğu (2021), 1950-1960'lı Yıllarda Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim (2022) kitapları yayınlandı.

Ayrıca Tekstile Giriş, Zeus'un İzinde, Özbek Mektupları, Kendi İşletme Dilini Yaratmak, Yeşim Taşı Tarih Türklerle Başlar ve Bursa Sinemaları adında altı kitabı dijital kitabı yayınlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

1930'LU YILLARDA BURSA'DA EĞLENCE 1
1940'LI YILLARDA BURSA'DA EĞLENCE 15
AT YARIŞLARI 23
AVCILIK 27
BALIKÇILIK 40
BAYRAM YERİ-PINARBAŞI 45
BELEDİYE BANDOSU 57
BİRAHANELER 58
ÇAY BAHÇELERİ 60
ÇELİK PALAS 67
ÇEŞMELER 71
DENİZ KAMPLARI 77
DEVE GÜREŞLERİ 79
DÜĞÜNLER 84
GAZİNOLAR 88
GEZEKLER 96
GEZİLER 99
GÜREŞLER 101
HACCA YOLCU ETME 110
HAMAMLAR: 113
HAVUZLUPARK 118
HAYRİ KÜÇÜK BİR ZAMANLAR BURSA'NIN EĞLENCE KRALIYDI 123
HIDRELLEZ 128
KAHVELER 129
KAPLICALAR 132
KILIÇ-KALKAN 135
KONSERLER 136
KÜLTÜRPARK 141
MEHTER 151
MERİNOS 158
MESİRE YERLERİ 159
MEYHANELER 172
OTELLER 173

OYUNLAR **173**
PANAYIRLAR **174**
PASTANELER-BOZACILAR-TATLICILAR **176**
PAVYONLAR **191**
RESMİ BAYRAMLAR **198**
SİHİRBAZLAR-ORTA OYUNCULARI **200**
SİNEMA **205**
SPOR **207**
ŞARAPHANELER **213**
TİYATRO **217**
ULUDAĞ **218**
VAPUR **220**
EĞLENCE HAYATI İLE İLGİLİ DİĞER HABERLER **223**

KAYNAKÇA **231**

BURSA'DA EĞLENCE-ALBÜM **239**

KAYNAKÇA:

- Abisel, Nilgün, Türk Sineması Üzerine Yazılar, Ankara-2005
- Abraş, Güzin, Bizim Dükkân, Bursa-2021
- Akkılıç, Yılmaz, Bursa'da Yakın Zaman, Bursa-2006
- Akkuş, Mine, Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi, Bursa-2011
- Akkurt, Bülent, Bir Zamanlar Bursa'da, Bursa-1998
- Akyüz, Yüksel, Mahfel, Yenişehir-2002
- Armağan, Mustafa, Bursa Şehrengizi, İstanbul-1998
- Bilgi, Selma Güler, Erken Cumhuriyet Döneminde Gündelik Yaşam (1927-1960), Bitirme Tezi-2007
- Birsel, salah, Kahvehaneler Kitabı, İstanbul-2009
- Bubik, Yavuz, Bir Avuç Bursa, İstanbul-2012
- Bursa Ansiklopedisi, BCG Yayın
- Bursa Coğrafyası, Ankara-2009
- Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu Albümü 1946-1985, Bursa-1986
- Bursa'nın Kentsel Gelişimi, Sempozyum Kitabı, Bursa-2009
- Baykal, Kazım, Tarihte Bursa Yangınları, Bursa-1948
- Bursa Muradiye Semti, Bursa-2008
- Bursa'nın Tarihi Mahalleleri I-II-III-IV, Bursa-2011-2017
- Bursa Tophane Anadolu Teknik Lisesi ve Endüstri Meslek Lisesi, Bursa-2011
- Bursa'nın Zenginliği Göçmenler, Bursa-2008
- Can, Alper, Antik Çağ Sözlüğü, Bursa-2015

- Çalay, Turan, Çalıköy, İstanbul-2018
- Çarşının Öylüsü, Bursa-2010
- Çetin, Osman, Bursa'da Gezileri, Bursa-2017
- Çetin, Osman, Sicillere Göre Bursa'da İhtida Hareketleri ve Sosyal Sonuçları 1472-1909, TTK-1999
- Çınarlı Kentin Dili, 7.Edebiyat Günleri, İstanbul-2002
- Dayanıklı, Gül, Bursa'da Kent Siyasetinde Elit Döngüsü ve Kent Yönetimine Etkisi, Ocak-2020, yayınlanmamış doktora tezi)
- Dalkılıç, Deniz, Bursa'nın Demir Kanatları, Bursa-2020
- Demirağ, Banu, Manolya Ağacının Kökleri-Dün Bursa, İstanbul-2000
- Doktor Osman Şevki, Bursa ve Uludağ, Bursa-2009
- Elal, Melih, Mekânın Bursa olsun, Bursa-2009
- Enver, Ayhan-Uzoğuz, Aykan, Hey Gidi Günler Hey-Bursa-1978
- Enver, Ayhan-Uzoğuz, Aykan,Spor Dünyası-Bursa-1982
- Fatma Fahrunnisa Hanım, 1896 Baharında Bursa, Bursa-2010
- Gabriel, Albert, Bir Türk Başkenti Bursa, İstanbul-2010
- Günaydın, Nurşen-Kaplanoğlu, Raif, Seyahatnamelerde Bursa-2000
- Gür, İhsan, Bursa'da Rahvan Atın Dünü ve Bugünü-2009
- Hasan Tâib Efendi, Hatıra ya da Bursa'nın Aynası, Ankara-2009
- Hüseyin Vassaf, Bursa Hatırası, Bursa-2010
- İlhan, Ali İhsan, Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İstanbul Basınında Bursa-2012
- İbnülcemal, Ahmet Tevfik, Velosipet ile bir Cevelan 1900'e Doğru İstanbul'dan Bursa'ya Bisikletli Bir Gezi, İstanbul-2006
- İlhan, Ali İhsan, Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İstanbul Basınında Bursa, Bursa-2012

- Kağıtçıbaşı Ergun, Dibaçenin Ertesi Günü, Bursa-2012
- Kağıtçıbaşı Ergun, Yaşar, Enis, Bursa Ekonomik Tarihi 1326-1900, Bursa-2005
- Kandes, Vasileos I, Kuruluşundan XIX Yüzyıl Sonlarına Kadar Bursa, Mart-2009
- Kaplanoğlu, Raif, Bursa'da Gündelik Hayat, Bursa-2012
- Kaplanoğlu, Raif, Bursa Yer Adları Ansiklopedisi, Bursa-1996
- Kaplanoğlu, Raif-Kaplanoğlu-Kaplanoğlu, Ozan, Bursa'nın Basın Tarihi, Bursa-2019
- Kaplanoğlu, Raif- Kaplanoğlu, Ozan, Bursa'nın Göç Tarihi, Bursa-2014
- Karpat, Kemal, Osmanlı Nüfusu (1830-1914), İstanbul-2003
- Karpat, Kemal, Osmanlı Devleti'nin Kısa Sosyal Tarihi, İstanbul-2009
- Kayra, Cahit, 38 Kuşağı, İstanbul-2012, T. İş Bankası Kültür Yayınları
- Kemankaş, ismail Kemal, Gazi'nin Stadyumu, Bursa-2019
- Kinçov, Vasil, Marmara'nın Öte Yakasında, İstanbul-2021
- Kumaş, Nursal, Cumhuriyet Dönemi İstatistiklerinde Bursa (1923-1938)
- Kumaş, Nursal, II. Abdülhamid Döneminde Bursa'da Sosyal Hayat (1876-1909)
- Mehmed Ziya, Bursa'dan Konya'ya Seyahat, Ankara-2009
- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman Gönül Kahvesi, Bursa-1997
- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman (Gönül Kahvesi Serisinden:2) Bursa Hikâyeleri, Bursa-1999
- Menteş, Niyazi, Sonbahar Yaprakları, Bursa-2006

- Mülazım Abdülkadir (Kadri), Bursa Rehberi, Ankara-2009, Bursa İl Özel İdaresi Yayını
- Naçov, Nikola, Bursa'ya Gidiş ve Dönüş, İstanbul-2019
- Nesin, Aziz, Bir Sürgünün Anıları, İstanbul-2015
- Oğuzoğlu, Yusuf, 8500 Yıllık Uygarlığın İzinden Bursa Tarihi, Bursa-2013
- Okur, Ali, 1927-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Radyo Yayıncılığı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019
- Ortaylı İlber, (2016), İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, İstanbul-2016
- Öcalan, Hasan Basri, Seyahatnameye göre Ruhaniyetli Şehir Bursa, Ankara-2009
- Özdemir, Nezaket, Bursa'nın Anısal Tarihi, Bursa-2009
- Özen, Uğur Ozan, Oda Tiyatrosu, Bursa-2013
- Özen, Uğur Ozan (Hazırlayan), Bir Zamanlar Bursa Devlet Tiyatrosu'nda, Bursa-2020
- Özen, Uğur Ozan, Bursa Tiyatro Tarihi Araştırmaları Gaye Kitabevi-Bursa -2021
- Özgüç, Agâh, Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, İstanbul-2014
- Peker, Ekrem Hayri, 1950-1960 Yılları Arasında Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim, Bursa-2022
- Peker, Ekrem Hayri, Bursa'da Sinema, Ankara-2021
- Peker, Ekrem Hayri, Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Peker, Ekrem Hayri, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Pekşen, Yalçın, Dilin Kemiği Yok, İstanbul-1986

- Scheneider, Eliza Cheney Abbott, Bursa Mektupları, İstanbul-Ekim 2009, Dergâh Yayınları
- Scognamillo, Giovoni, Türk Sinema Tarihi Kabalcı Yayınları, İstanbul-2010
- Suat, Mustafa, Bursa ve Civarı, Bursa-2011
- Şehitoğlu, Elif, Bursa Hamamları, İstanbul-2008
- Yaşayanlar, İsmail, Osmanlı Dönemi Bursa Otelleri, Bursa-2003
- Yazıcıoğlu, Necla Kitay, Bir Cumhuriyet Kadınının Anıları, Bursa-2010
- Yetişen, Y. Kenan, Bursa Kılıç-Kalkan Halk Oyunu ve Tarihçesi, Bursa-2011
- Yetişen, Y. Kenan, Bursa'da Taşımacılık, Bursa-2020
- Yıldız, Özgür, Amerikan Protestan Misyonerlerinin Bursa'da Teşkilatlanmaları ve Faaliyetleri 1884-1928, TTK-2016

MAKALELER:

- Çalay, Turan, 1957'de Bursa Ulucami'nde İrtica ve Mehdi Olayının İçyüzü, www.belgeseltarih.com
- Ekim, Büşra, Bir Bursa Beyefendisi İrfan Eroğlu'nun anılarından, 9.05. 2021, www.lıfebursa.com
- Ekim, Büşra, Nilüfer Çayı'nı siz nasıl bilirdiniz? 9.07.2021, www.lıfebursa.com
- İlaslan, Süleyman, Türkiye'de Radyonun Unutulan Sesleri: 1945-1980 Arasında Devlet Radyoları Dışında, Akdeniz İletişim Dergisi
- Kaplanoğlu, Raif, Seyyahların Gözüyle Bursa, www.bursadakultur.org

- Kayabaşı Nahit, "Beyaz Perdede Zaman", *Bursa Defteri*, Mart 1999, Sayı: 1, s. 94
- Kırayoğlu, Mithat: Luigi Piccinato, Bursa Planı Deneyimi (L'esperienza del Piano di Bursa), Urbanistica, no: 36-37, 1961, s. 110-136, İtalyancadan çeviren: Kemal Atakay (Mithat Kırayoğlu'nun www.tchayat.org'da 19.8.2005 tarihinde yayınlanan yazısı)
- Kolaylı, H. Gül, **Hayata dair bir çeşitleme: Eski Bursa'da Kandiller çocuklarındı...**11.03.2021 Yeni Dönem
- Özyılmaz, Özge, Türkiye'de Sesli Filme Geçiş, Alternatif Politika, Sinema Özel Sayısı-2016
- Peker, Ekrem Hayri, Benim Sinemalarım, Bursa Araştırmaları Dergisi sayı:38, Bursa-2012
- Peker, Ekrem Hayri, Organizatör Hayri Küçük, www.belgeseltarih.com
- Pınar, İlhan, Gezginlere göre 18.,19. Yüzyıllarda ve cumhuriyetin ilk yıllarında Bursa, Toplumsal Tarih sayı:8 Ağustos 1994)
- Şen, Fevzi, Bursa Arabacı Hanları, Yeşil Bursa Dergisi
- Tanyer, Turan, 1950'li Yıllarda Türk Sinemasının Efeleri, Kebikeç, S:34-2012
- Yıldırım, Oktay Murat, Mısır Filmlerinin Türk Sineması ve Türkler Üzerine Etkileri, Uluslararası Türk-Arap Müşterek Değerler ve Kültürel Etkileşim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (s:286-305), 12-15 Mayıs 2013 Amman
- Uysal, Tamer, Bursa: Beyaz Perdedeki Kent
- Uysal, tamer, Uludağ ve Sinema, www.bursadakultur.org
- Yalçın, Soner, Nejla Ateş, Sözcü, 28 Aralık 2014
- Yayın, Deniz, Perdeye Vuran Bursa, Bursa'da Yaşam, Bursa, Kasım-2012

GAZETELER-DERGİLER

- ANT
- Atlas 47. Sayı Mart-1997
- Bursa Araştırmaları Vakfı Dergisi
- Bursa Defteri
- Bursa'da Yaşam
- Hakimiyet Milletindir
- Milliyet
- Olay
- Resimli Şark Ağustos 1932 NO:20
- Yeni ANT

Dergiler:

- Perde
- Ses
- Sinema
- Yeni Sinema
- Yıldız

SİTELER

- Bursadakultur.org
- belgeseltarih.com
- www.sinemalar.com
- www.sinematurk.com
- www.tsa.org.tr
- Vikipedia

SÖZLÜ ve GÖRSEL KAYNAKLAR

- Akın Kazıklı
- Bursa Kent Müzesi
- Erhan Ertarman
- Haluk Toy
- İhsan Öncü
- Mesut Etkeser
- S. Zafer Ünver
- Şinasi Çelikkol
- Umut Göktaş
- Y. Kenan yetişen

BÖLGESEL İKTİSAT

TEORİ ve POLİTİKA

Hande BARLIN
F. Nuray ALTUĞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-84-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Önsöz

Etkinsizlik ve eşitsizlik sorunlarına işaret eden bölgesel gelişmişlik farklılıkları, sadece ülkemizde değil, dünyanın nerdeyse bütün ülkelerinde çeşitli derecelerde yaşanıyor. Bir taraftan kalabalık metropollerde bireyler kirlilik, trafik sıkışıklığı gibi sorunlarla karşı karşıya kalırken, diğer taraftan az gelişmiş bölgelerde yaşayan pek çok kişi de kabul edilebilir bir yaşam standardına ulaşmakta zorlanıyor. Bu farklılıkların neden, süreç, sonuçları ile farklılıkların giderilmesine yönelik önlemleri bölgesel iktisat kapsamlı olduğu kadar karmaşık bir bakış açısı ile ele alıyor. Elinizdeki kitap, Hande Barlın'ın doktora tezi çalışması üzerine inşa edilerek, okuyucuya bu bakış açısını sistematik olarak özetleyen bir referans kaynak olması için hazırlandı. Ayrıca, bu kitabın sonunda tezdeki çözümlemelerden sonra önerilen bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına yönelik niteliksel dönüşüm yaklaşımına politika yapıcılara yol göstermesi açısından yer verildi. Bu kitabın daha pek çok geliştirme ve çözümlemeye ihtiyaç duyulan bölgesel gelişme alanında çalışanlara bir zemin oluşturmada faydalı olacağını umuyorum. Meşakkatli bir süreç sonunda ortaya çıkan bu kitabın ilk aşamalarından itibaren desteklerini esirgemeyen, yayın sürecinde çalışmayı noktası ve virgülüne kadar dikkatli bir şekilde defalarca okuyup tavsiyeler veren, cümleleri dahi düzelten derin saygı ve sevgi duyduğum sayın hocam Prof. Dr. Cevat Gerni'ye şükranlarımı sunarım.

Hande Barlın
Şubat 2022, İstanbul

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

KISIM 1
BÖLGESEL İKTİSAT TEORİLERİ

Bölüm 1
TEMEL KAVRAMLAR

I. Bölge Tanımı 7
II. Bölgesel İktisat 11

Bölüm 2
BÖLGESEL İKTİSADIN TEMELLERİ

I. Cantillon, Smith ve Ricardo 13
II. Von Thünen Modeli 14
III. Weber Modeli 17
IV. Walter Christaller, August Lösch ve Merkezi Yerler Teorisi 19
V. Lokasyon Teorisi 21

Bölüm 3
NEOKLASİK TEORİLER – DIŞSAL BÜYÜME TEORİSİ

I. Teorik Çerçeve 23
II. Teoriye Yöneltilen Eleştiriler 26

Bölüm 4
KEYNEZYEN TEORİLER

I. Keynezyen Gelir-Harcama Yaklaşımı ve Bölgesel Çarpan Çerçevesinde Bölgesel Büyüme 29
II. Harrod-Domar Modeli ve Bölgesel Büyüme 31
III. İhracat Temelli Teori 33
IV. Kümülatif Nedensellik 35

Mydral'ın Kümülatif Nedensellik Teorisi 36
Kaldor ve Etkinlik Ücreti 37
Dixon ve Thirlwall Katkısı 38
V. Kutuplaşma Teorileri 39
Büyüme Kutbu Teorisi 39
Hirchman'ın Kutuplaşması 42
Friedman'ın Çekirdek-Çevre Teorisi 44

Bölüm 5
YAPISAL DEĞİŞİM TEORİLERİ

I. Aşama Teorileri 47
II. Ürün Devreleri-Kar Döngüsü 50
III. Esnek Uzmanlaşma 53
IV. Marksist Teoriler 55

Bölüm 6
BÖLGESEL GELİŞME AÇISINDAN ÖNEMLİ YENİ TEORİLER

I. İçsel Büyüme Teorisi 61
II. Yeni Ekonomik Coğrafya 64
Çekirdek-Perifer Modeli 67
Bölgesel ve Kentsel Sistemler 69
Yığılma ve Ticaret Modelleri 70
NEG'in Geliştirilmesi ve Bölgesel Gelişme 72

KISIM 2
BÖLGESEL İKTİSAT POLİTİKALARI

Bölüm 7
BÖLGESEL POLİTİKALAR, UYGULAMA GEREKÇELERİ VE AMAÇLARI

I. Bölgesel Politikalar ve Uygulama Gerekçeleri 77
II. Bölgesel Politikanın Amaçları 79

Bölüm 8
BÖLGESEL POLİTİKANIN İKİLEMLERİ

I. İnsanların Refahına Karşı Yerlerin Refahı İkilemi 83
II. Eşitliğe Karşı Etkinlik İkilemi 85

Bölüm 9
BÖLGESEL POLİTİKANIN TEMEL MÜDAHALE ALANLARI, ÖNLEM VE ARAÇLARI

I. Sermaye 89
1. İdari Kontroller 90
2. Teşvikler 91
Teşvik Türleri 92
3. Teşvikler Konusunda Tartışmalar 94
II. Altyapı 101
1. Altyapının İktisadi Performans Üzerindeki Etkileri 103
2. Bölgesel Bağlamda Altyapı 106
3. Altyapıya İlişkin Ampirik Çalışmalar 107
4. Altyapıya İlişkin Bölgesel Politikalar 114
III. Beşeri Sermaye 118
1. Beşeri Sermaye ile İlgili Teorik ve Amprik Çalışmalar 118
2. Beşeri Sermaye ve Emeğe Yönelik Bölgesel Politika, Önlem ve Araçlar 125
Bölgedeki Nüfusa Yönelik Önlemler ve Araçlar 125
Emeğin Bölgeler Arası Yeniden Dağılımının Kolaylaştırılmasına Yönelik Politika, Önlem ve Araçlar 127

IV. Yenilik 130
1. Bölgesel Bağlamda Yenilik ile İlgili Teorik ve Amprik Çalışmalar 130
2. Yeniliğe Yönelik Politika, Önlem ve Araçlar 137
V. Girişimcilik ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler (KOBİ'ler) 143
1. Bölgesel Bağlamda Girişimcilik ve KOBİ'lerle İlgili Teorik ve Ampirik Çalışmalar 144
Girişimcilik ve İstihdam 145
Girişimcilik ve Verimlilik 150
Girişimcilik, KOBİ'ler ve Yenilik 152
Girişimciliğin Belirleyicileri 154
Yeni Firma Kuruluşları, KOBİ'ler ve Piyasada Kalma Başarıları 158
2. Bölgesel Bağlamda Girişimcilik ve KOBİ'lere Yönelik Politika, Önlem ve Araçlar 162
VI. Sosyal Sermaye 170
1. Sosyal Sermayeye İlişkin Teorik ve Ampirik Çalışmalar 170
Sosyal Sermayenin Tanımı ve Çeşitleri 171
İktisadi Performans Açısından Sosyal Sermaye 174
Sosyal Sermaye ve Verimlilik 175
Sosyal Sermaye ve Yenilik 176
Sosyal Sermaye ve Beşeri Sermaye 178
Sosyal Sermayenin Diğer İktisadi Unsurlar Üzerindeki Etkileri 179
Sosyal Sermayenin Olumsuz Etkileri 182
Ampirik Çalışmalar 183
2. Sosyal Sermayenin Güçlendirilmesine İlişkin Politika, Önlem ve Araçlar 190

SONUÇ YERİNE 195

KAYNAKÇA 203

KAYNAKÇA

Kitaplar

Armstrong, Harvey and Jim Taylor. **Regional Economics and Policy.** 3rd. Edition. Oxford: Blackwell Publishing, 2004.

D'Atroy, Terence. **Empire and Domestic Economy.** Newyork: Kluwer Academic, 2001.

Baldwin, Richard, Rikard Forslid, Philippe Martin, Gianmarco Ottaviano and Frederic Robert-Nicould. **Economic Geography and Public Policy.** New Jersey: Princeton University Press, 2003.

Blair, John P. **Local Economic Development: Analysis and Practice**. Thousand Oaks: Sage Publications, 1995.

Blakely, Edward J. and Ted K. Bradshaw. **Planning Local Economic Development: Theory and Practice.** 3rd Edition. Thousand Oaks: Sage Publications, 2002.

Boschma, Ron A. and Koen Frenken. "Introduction: Application of Evolutionary Economic Geography". Koen Frenken (Ed.). In **Applied Evolutionary Economics and Economic Geography.** Massachusetts: Edward Elgar Publishing, 2007, pp.1-26.

Chadwick, Andrew et al. **State of English Cities: The Competitive Economic Performance of English Cities.** West Yorkshire: Communities and Local Government Publications, 2006.

Cummigs, Stephen D. **The Dixification of America: The American Odyssey into the Conservative Economic Trap.** Westport: Preager Publishers, 1998.

Dinler, Zeynel. **Bölgesel İktisat: Genel Olarak ve Türkiye'de Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Ortaya Çıkış ve Azaltılmasına Yönelik Politikalar**. 8. Baskı. Bursa: Ekin Kitabevi, 2008.

Edel, Matthew. "Urban and Regional Economics-Marxist Perspective". Richard Arnott (Ed.). In **Encyclopedia of Economics Volume II: Regional and Eurban Economics**. Amsterdam: OPA, 1996, pp.1051-1183.

Eicher, Theo S., John H. Mutti and Michelle H. Turnovsky. **International Economics.** 7th Edition. New York: Routledge, 2009.

Erdal, Fuat ve Hüseyin Özgür. "Yerel ve Bölgesel Ekonomik Büyüme ve Gelişme Teorileri". **Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim, Ekonomi.** M. Akif Çukurçayır (Drl.). Konya: Çizgi Kitabevi, 2003, ss.325-372.

Erkan, Hüsnü. **Sosyo-Ekonomik Bölgesel Gelişme: Teorik ve Uygulamalı Bir Yaklaşım**. İzmir: Kavram Matbaası, 1987.

Ferrao, Joao and Raul Lopes. "Understanding Peripheral Rural Areas as Contexts for Economic Development". Lois Labrianidis (Ed.). In **The Future of Europe's Rural Peripheries.** Aldershot: Ashgate, 2004, pp.31-61.

Fischer, Manfred M. "A Systemic Approach to Innovation". Gündüz Atalik and Manfred M. Fischer (Eds.). **Advances in Spatial Scicence**. Berlin: Springer, 2002, pp. 15-31.

Foster, Lucia, John Haltiwanger and C.J. Krizanc. "Aggregate Productivity Growth: Lessons from Microeconomic Evidence". C.R. Hulton, E.R. Dean and M.J. Harper (Eds.). In **New Developments in Productivity Analysis**. Chicago: University of Chicago Press, 2001, pp.303-372.

Fujita, Masahisa and Jacques-François Thisse. **Economics of Agglomeration: Cities, Industrial Location and Regional Growth.** Cambridge: Cambridge UP, 2002.

Fujita, Masahisa, Paul Krugman and Anthony J. Venables. **The Spatial Economy.** Massachusetts: MIT Press, 2001.

Gore, Charles. **Regions in Question: Space, Development Theory and Regional Policy**. London: Mehuen, 1984.

Haining, Robert P. **Spatial Data Analysis Theory and Practice.** Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Hansen, Niles, Benjamin Higgins and Donald J. Savoie. **Regional Policy in a Changing World.** New York: Plenum Press, 1990.

Harrington, J.W. and Barney Warf. **Industrial Location: Principles, Practice and Policy.** London: Routledge, 1995.

Higgins, Benjamin. "François Peroux". Benjamin Higgins and Donald J. Savoie (Eds.). In **Regional Economic Development: Essays in Honour of François Perroux.** Boston: Unwin Hyman, 1988, pp.31-47.

Higgins, Benjamin and Donald J. Savoie. **Regional Development Theories and Their Application.** New Jersey: Transaction Publishers, 2007.

Hirschman, Albert O. **Essays in Trespassing: Economics to Politics and Beyond.** New York: Cambridge University Press, 1981.

Ibata-Arens, Kathryn. **Innovation and Entrepreneurship in Japan: Politics, Organizations and High Technology Firms.** Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Ildırar, Mustafa. **Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri**. Ankara: Nobel, 2004.

Immergluck, Daniel. **Neighborhood Jobs, Race and Skills: Urban Unemployment and Commuting.** New York: Garland Publishing, 1998.

Keeble, D.E. "Models of Economic Development". Richard J. Chorley and Peter Haggett (Eds). In **Socio-Economic Models in Geography**. London : Methuen and Co., 1968, pp.243-302.

Klimster, Garry K. Andrew. "Restructuring". Abigail Halcli Browning and Frank Webster (Eds.). In **Understanding Contemporary Society: Theories to the Present.** London: Sage Publications, 2000, pp.252-267.

Knoop, Tood A. **Recessions and Depressions: Understanding Business Cycles.** Westporn: Prager, 2004.

Lardy, Nicholas R. **Economic Growth and Distribution in China.** New York: Cambridge University Press, 1978.

Leimgruber, Walter. **Between Global and Local: Marginality and Marginal Regions in the Context of Globalization and Deragulation.** Aldershot: Ashgate, 2004.

Lösch, August. "The Nature of Economic Regions". John Friedmann and William Alonso (Eds.). In **Regional Development and Planning: A Reader,** 2nd Edition. Massachusetts: The MIT Press, 1965.

Lyberaki, Antigones and Vasilis Pemazoglou. "Small-Scale Industry Controversies and the European Union". Yorgos A. Kouveraris and Andreas Moschones (Eds.). In **The Impact of European Integration: Political, Sociological and Economic Changes.** Wesport: Preager Publishers, 1996, pp.75-96.

Malizia, Emil E. and Edward J. Feser. **Understanding Local Economic Development.** 3rd Edition. New Jersey: Center for Urban Policy Research, 2005.

Markusen, Ann. "Human versus Physical Capital: Government's Role in Regional Development". Horge Martinez-Vazquez and François Vaillancourt (Eds.). In **Public Policy for Regional Development**. London: Routledge, 2008, pp. 47-65.

Massey, Doreen. "What's Happening to UK Manufacturing?". John Allen and Doreen B. Massey (Eds.). In **Restructuring Britain: The Economy in Question.** London: Sage Publications, 1988, pp.45-90

McCann, Philip. **Urban and Regional Economics.** Oxford: Oxford University Press, 2007.

McDonal, John and Daniel McMillan. **Urban Economics and Real Estate.** Oxford: Blackwell Publishing, 2007.

Mikesell, Raymond F. **The Economics of Foreign Aid.** New Brunswick: AldineTransaction, 2007.

Morris, Arthur. **Geography and Development.** London, UCL Press, 1998.

Mossay, Pascal. "The Structure of New Economic Geography Models". Lawrence Yee (Ed.). In **Contemporary Issues in Urban and Regional Economics.** New York: Nova Science Publishers, 2005, pp.123-140.

Nagle, Garret. **Focus on Geography: Development and Underdevelopment**. New York: Nelson Thornes, 1999.

Nelson, Arthur C. "Theories of Regional Development". Richard D. Bingham and Robert Mier (Eds.) In **Theories of Local Economic Development: Perspectives From Across the Disciplines**. Newbury Park: Sage Publications, 1993, pp.27-60.

North, Douglass C. "A Reply". John Friedmann and William Alonso (Eds.). In **Regional Development and Planning: A Reader.** 2nd Edition. Massachusetts: The MIT Press, 1965, pp.261-264.

___. "Location Theory and Regional Economic Growth". John Friedmann and William Alonso (Eds.). In **Regional Development and Planning: A Reader.** 2nd Edition. Massachusetts: The MIT Press, 1965, pp.240- 255.

OECD. **How Regions Grow: Trends and Analysis.** Paris: OECD, 2009.

___. **The Sources of Economic Growth in OECD Countries.** Paris: OECD, 2003.

___. **Territorial Outlook: Territorial Economy 2001 Edition**. Paris: OECD, 2001.

Pathak, C.R. "Resource Planning and Management: An Analytical Approach to Regional Development". Anima Bhattacharya (Ed.). In **Planning in Perspective of Development**. New Delhi: M.D. Publications, 1995, pp.37-46.

Perroux, François. "The Pole of Development's New Place in a General Theory of Economic Activity". Benjamin Higgins and Donald J. Savoie (Eds.). **Regional Economic Development: Essays in Honour of François Perroux.** Boston:Unwin Hyman, 1988, pp.48-76.

Pike, Andy, Andres Rodriguez-Pose and John Tomaney. **Local and Regional Development.** New York: Routledge, 2008.

Polenske, Karen R. "Growth Pole Theory and Strategy Reconsidered: Domination, Linkages, and Distribution". Benjamin Higgins and Donald J. Savoie (Eds.) In **Regional Economic Development: Essays in Honour of François Perroux.** Boston:Unwin Hyman, 1988, pp.91-104.

Porter, Philip W. and Eric S. Sheppard. **A World of Difference: Society, Nature, Development.** New York: The Guilford Press, 1998.

Potter, Robert B. **Urbanization and Planning in the Third World: Spatial Perceptions and Public Participation**. New York: St. Martin's Press, 1985.

Rakova, Varvara and François Vaillancourt. “Human Capital Externalities and Regional Development: Evidence for Canda-2000”. Horge Martinez-Vazquez and François Vaillancourt (Eds.). In **Public Policy for Regional Development.** London: Routledge, 2008, pp.107-134.

Richardson, Harry W. “Approaches to Regional Development Theory in Western Market Economies”. George Demko (Ed.). In **Regional Development Problem and Policies in Eastern and Western Europe.** Kent: Croom Helm Ltd, 1984, pp.4-32.

___. **Regional Economics**. New York: Praeger Publishers, 1969.

Robock, Stefan H. “Strategies for Regional Economic Development”. David L. McKee, Robert D. Dean and William H. Leahy (Eds.). In **Regional Economics: Theory and Practice.** New York: The Free Press, 1970, pp.243-258.

Rohenberg, Pack Janet. **Growth and Convergence in Metropolitan America.** Washington D.C.: Brooking Institution, 2002.

Rutten, Roel. **Knowledge and Innovation in Regional Industry: An Entrepreneurial Coalition.** London: Routledge, 2003.

Stayner, Richard. “The Changing Economics of Rural Communities”. Chris Cocklin and Jaqui Dibden (Eds.). In **Sustainability and Change in Rural Australia.** Sydney: University of New Soth Wales Press Ltds., 2005, pp.139-156.

Steiss, Alan Walter. **Strategic Facilities Planning: Capital Budgeting and Debt Administration.** Lanham: Lexington Brooks, 2005.

Stilwell, Frank J. B. **Regional Economic Policy.** London: MacMillan Press Ltd., 1972.

Stimson, Robert J., Roger R. Stough and Brian H. Roberts. **Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy.** 2nd Edition. Heidelberg: Springer, 2006.

Storper, Michael. **The Regional World: Territorial Development in a Global Economy.** New York: Guildford Press, 1997.

Tekeli, İlhan. **Bölge Planlama Üzerine.** İstanbul: İTÜ Matbaası, 1972.

___. **İlhan Tekeli Toplu Eserler 2 - Türkiye’de Bölgesel Eşitsizlik ve Planlama Yazıları.** İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2008.

Tiebout, Charles M. “Exports and Economic Growth”. John Friedmann and William Alonso (Eds.). In **Regional Development and Planning: A Reader.** 2nd Edition. Massachusetts: The MIT Press, 1965, pp.256-260.

___. “Rejoinder”, John Friedmann and William Alonso (Eds.). In **Regional Development and Planning: A Reader.** 2nd Edition. Massachusetts: The MIT Press, 1965, pp. 265.

Van den Berg, Hendrik and Joshua J. Lewer. **International Trade and Economic Growth.** New York: M.E. Sharpe, 2007.

Van Dijk, Jouke, Henk Folmer and Jan Ooserheven. "Regional Policy: Rationale, Foundations and Measurement of Its Effects". Roberta Capello and Peter Nijkamp (Eds.). In **Handbook of Regional Growth and Development Theories.** Cheltenham: Edward Elgel Publishing Ltd, 2009, pp.461-478.

Süreli Yayınlar

Acs, Zoltan J. and Attila Varga. "Entrepreneurship, Agglomeration and Technological Change". **Small Business Economics.** Vol.24, 2005, pp.323-334.

Acs, Zolten J. and Catherine Amington. "The Impact of Geographic Difference in Human Capital on Service Firm Formation Rates". **Journal of Urban Economics.** Vol.56, 2004, pp.244-278.

Acs, Zoltan J. and David J. Storey. "Introduction: Entrepreneurship and Economic Development". **Regional Studies.** Vol.38, No.8, November 2004, pp.871-877.

Adler, Paul S. and Seok-Woo Kown. "Social Capital: Prospects for a New Concept". **The Academy of Management Review.** Vol.27, No.1, 2002, pp.17-40.

Ahlerup, Pelle, Ola Olsson and David Yanagizawa. "Social Capital vs. Institutions in the Growth Process". **European Journal of Political Economy.** Vol.25, 2009, pp.1-14.

Akçomak, İ. Semih and Bas ter Weel. "Social Capital, Innovation and Growth: Evidence from Europe". **European Economic Review.** Vol.52, 2009, pp.544-567.

Argyrous, George. "Cumulative Causation and Industrial Evolution: Kaldor's Four Stages of Industrialization as an Evolutionary Model. **Journal of Economic Issues.** Vol.30, No.1, March 1996, pp.97-119.

Armington, Catherine and Zoltan J. Acs. "The Determinants of Regional Variation in New Firm Formation". **Regional Studies.** Vol.36, No.1, 2002, pp.33-45.

Audretsch, David B. and A. Roy Thurik. "Capitalism and Democracy in the 21st Century: From the Managed to the Entrepreneurial Economy". **Journal of Evolutionary Economics.** Vol.10, 2000, pp.17-34.

Audretsch, David B. and Erik E. Lehmann. "Does the Knowledge Spillover Theory of Entrepreneurship Hold for Regions?" **Research Policy.** Vol.34, 2005, pp.1191-1202.

Audretsch, David B. and Michael Fritsch. "Growth Regime Over Time and Space". **Regional Studies.** Vol.36, No.2, 2002, pp.113-124.

Audrestch, David B. and Max Keilbach. “Entrepreneurship and Regional Growth: An Evolutionary Interpretation”. **Journal of Evolutionary Economics.** Vol.14, 2004, pp.605-616.

Bapista, Rui, Vitor Escaria and Paulo Madrugua. “Entrepreneurship, Regional Development and Job Creation: The Case of Portugal”. **Small Business Economics.** Vol.39, 2008, pp.49-58.

Barnes, Trevor J. "The Place of Locational Analysis: A Selective and Interpretive History". **Progress in Human Geography.** Vol.27, No.1, 2003, pp.69-95.

Barro, Robert J. and Xavier Sala-i-Martin. “Convergence”. **The Journal of Political Economy**. Vol.100, No. 2, April 1992, pp. 223-251.

Bartelsman, Eric, Stefano Scarpettaand Fabiano Schivardi. "Comparative Analysis of Firm Demographics and Survival: Evidence from Micro-level Sources in OECD Countries". **Industrial and Corporate Change**. Vol.14, No.3,2005, pp.365-391.

Begg, Hugh and Stuart McDowall. “The Effect of Regional Investments Incentives on Company Decisions”. **Regional Studies.** Vol.21, No.5, 1987, pp.459-470.

Behrens, Kristian and Frederic Robert-Nicould. “Krugman’s Papers in Regional Science: The 100 Dollar Bill on the Side Walk is Gone and the 2008 Nobel Prize Well-Deserved”. **Papers in Regional Science.** Vol.88, No 2, June 2009, pp.467-489.

Behrens, Kristian and Jacques-François Thisse. “Regional Economics: A New Economics Geography Perspective”. **Regional Science and Urban Economics.** Vol.37, No.4, 2007, pp.457-465.

_____. “Regional Economic Geography Perspective”. **Regional Science and Urban Economics**. Vol.37, No.4, 2007, pp.457-465.

Bennet, Robert J. and Colin Smith. “Competitive Conditions, Competitive Advantange and the Location of SMEs”. **Journal of Small Business and Enterprise Development.** Vol.9, No.91, 2002, pp.73-86.

Bennet, Robert J. and Paul J. A. Robson. “Changing Use of External Business Advice and Government Supports by SME’s in the 1990s”. **Regional Studies.** Vol.37, No.8, 2003, pp.795-811.

Beugelsdijk, Sjoerd and Ton van Schaik. “Social Capital and Growth in European Regions: An Empirical Test”. **European Journal of Political Economy.** Vol.21, 2005, pp.301-324.

Bhandari, Humnath and Kumi Yasunobu. “What is Social Capital?: A Comprehensive Review of the Concept”. **Asian Journal of Social Science.** Vol.37, 2009, pp.480-510

Bilbao-Osorio, Benat and Andreas Rodriguez-Pose. "From R&D to Innovation and Economic Growth in the EU". **Growth and Change.** Vol.35, No.4, 2004, pp.434-455.

Blair, John P. and Michael C. Carrol. "Social Capital". **Economic Development Journal.** Vol.7, No.3, Summer 2008, pp.42-49.

Boarnet, Marlon G. "Spillovers and the Locational Effects of Public Infrastructure". **Journal of Regional Science.** Vol.38, No.3, 1998, pp.381-400.

Bondonio, Daniele and John Engberg. "Enterprise Zones and Local Employment: Evidence from the States' Programs". **Regional Science and Urban Economics.** Vol.30, 2000, pp.519-549.

Booth, Douglas E. "Long Waves and Uneven Regional Growth". **Southern Economic Journal.** Vol.53, No.2, Oct. 1986, s.448-460.

Bosca, Jose Emilio et al. "The Effect of Public Infrastructure on the Private Productive Sector of Spanish Regions". **Journal of Regional Science.** Vol.42, No.2, 2002, pp.301-326.

Bosma, Niels and Veronique Schutjens. "Out Look on Europe: Patterns of Promising Entrepreneurial Activity in European Regions". **Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie.** Vol.98, No.5, 2007, pp.675-686.

Boter, Hakan and Andres Lundstrom. "SME Perspectives on Business Support Services: The Role of Company Size, Industry and Location". **Journal of Small Business and Enterprise Development.** Vol.12, No.2, 2005. pp.244-258.

Bronzini, Raffaello and Paolo Piselli. "Determinants of Long-Run Regional Productivity with Spillovers: The Role of the R&D, Human Capital and Public Infrastructure". **Regional Science and Urban Economics.** Vol.39, 2009, pp.187-199.

Bronzini, Raffaello and Guido de Blasio. "Evaluating the Impact of Investment Incentives: The case of Italy's Law 488/1992". **Journal of Urban Economics.** Vol. 60, 2006, pp.327-349.

Buttick, Steven C. and John P. Moran. "Russia's Missing Link? Social Capital, Entrepreneurialism and Economic Performance in Post-Communist Russia". **Communist and Post-Communist Studies.** Vol.38, 2005, pp.357-368.

Button, Kenneth. "Infrastructure Investment, Endogenous Growth and Economic Convergence". **The Annals of Regional Science.** Vol.32, 1998, pp. 145-162.

Callejon, Maria and Agusti Seggera. "Business Dynamics and Efficiency in Industrial Regions: The Case of Spain". **Small Business Economics.** Vol.13, No.4, 1999, pp.253-271.

Carree, Martin A. "Does Unemployment Affect Establishments?: A Regional Analysis for US States". **Regional Studies.** Vol.36, No.4, 2002, pp.389-398.

Capello, Roberto. "Entrepreneurship and Spatial Externalities: Theory and Measurement". **The Annals of Regional Science.** Vol.36, 2002, pp.387-402.

Carpenter, Juliet and James Simmie. "Towards an Evolutionary and Endogenous Growth Theory Explanation of Why Regional and Urban Economies in England are Diverging". **Planning, Practice & Research.** Vol.23, No.1, February 2008,, pp. 101-124.

Casey, Terrence ."Social Capital and Regional Economies in Britain". **Political Studies.** Vol.52, 2004, pp.96-117.

Casey, Terrence and Kevin Christ. "Social Capital and Economic Performance in the American States". **Social Science Quarterly.** Vol.86, No.4, December 2005, pp.826-844.

Chakravorty, Sonja. "Equity and the Big City". **Economic Geography.** Vol.70, No.1, Jan. 1994, pp.1-22.

Cheshire, Paul C. and Edward J. Malecki. "Growth, Development and Innovation: A Look Backward and Forward". **Papers in Regional Science.** Vol. 83, 2004, pp.249-267.

Chou, Yuan K. "Three Simple Models of Social Capital and Economic Growth". **The Journal of Socio-Economics.** Vol.35, 2006, pp.889-912.

Ciciotti, Enrico. "Innovation and Regional Development in A New Perspective: The Challange for Action in Underdeveloped Regions". **Progress in Planning.** Vol.39, No.3/4, 1998, pp.133-144.

Cieslik, Andrzej and Magdalena Kaniewsk. "Telecommunications Infrastructure and Regional Economic Development: The Case of Poland". **Regional Studies.** Vol.38, No.6, 2004, pp.713-725.

Cohen, Wesley M. and Steven Klepper. "The Trade Off Between Firm Size and Diversity in the Pursuit of Technological Progress". **Small Business Economics**. Vol.4, 1992, pp.414.

Coleman, James S. "Social Capital in the Creation of Human Capital". **The American Journal of Sociology.** Vol.94, Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure, 1988, pp.S95-S120.

Conrad, Kalus and Helmut Seitz. "The Economic Benefits of Public Infrastructure". **Applied Economics.** Vol. 26, 1994, pp.303-311.

Coronado, Daniel, Manuel Acosta and Ana Fernandez. "Attitudes to Innovation in Peripheral Economic Regions". **Research Policy.** Vol.37, 2008, pp.1009-1021.

Cooke, Philip, Mikel Gomez Uranga and Goio Etxebarria. "Regional Innovation Systems. Institutional and Organisational Dimensions". **Research Policy.** Vol.96, 1997, pp. 475-491.

Coulumbe, Serge and Jean-François Trembley. "Human Capital and Regional Convergence in Canada". **Journal of Economic Studies.** Vol.28, No.3, 2001, pp.154-180.

Crescenzi, Riccardo. "Innovation and Regional Growth in the Enlarged Europe: The Role of Local Innovative Capabilities, Peripherality, and Education". **Growth and Change.** Vol.36, No.4, Fall 2005, pp.471-507.

Crescenzi, Riccardo and Andres Rodriguez-Pose. "Infrastructure Endowment and Investment as Determinants of Regional Growth in the European Union". **EIB Papers**, Vol.13, No.2, 2008, pp.62-101.

Cushing, Brian and Jacques Poot. "Crossing Boundries and Borders:Regional Science Advances in Migration Modelling". **Papers in Regional Science.** Vol.83, 2004, pp.317-338.

Çelik, Kenan. "Genel Olarak Vergi Teşviklerinin Ekonomi Üzerine Etkinliği". **Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi.** Cilt1, Sayı 2, Kış 2009, ss.147-168.

Çokcanlı, Metin ve Elife Akiş. "Türkiye'de Beşeri Sermayenin İllerin Ekonomik Kalkınma Düzeyine Etkisi: Yatay Kesit Veri Analizi." **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**. Cilt 21, Sayı 1, 2020, s.250-268.

Dalenberg, Douglas R. and Mark D. Partridge. "The Effects of Taxes, Expenditures, and Public Infrastructure on Metropolitan Area". **Journal of Regional Science.** Vol.35, No.4, 1995, pp.617-640.

Daly, Michael, Ian Gorman, Gordon Lenjoesk, Alex MacNevin and Wannakan Phiriyapreunt. "The Impact of Regional Investment Incentives on Employment and Productivity: Some Canadian Evidence". **Regional Science and Urban Economics.** Vol.23, 1993, pp.559-575.

Davidsson, Per and John Wiklund. "Values, Beliefs and Regional Variations in New Firm Formation Rates". **Journal of Economic Psychology.** Vol.18, 1997, pp.179-199.

Dawkins, Casey J. "Regional Development Theory: Conceptual Foundations, Works and Recent Developments". **Journal of Planning Literature.** Vol.18, 2003, pp.131-172.

Dejardin, Marcus. "Linking Net Entry to Regional Economic Growth". **Small Business Economics.** doi 10.1007/s11187-009-9255-x. December, 2009.

Dinda, Soumyananda. "Social Capital in the Creation of Human Capital and Economic Growth: A Productive Consumption Approach". **The Journal of Socio-Economics.** Vol.37, 2008, pp.2020-2033.

Dixon, R. and A.P. Thirlwall, "A Model of Regional Growth Rate Differences on Kaldorian Lines". **Oxford Economic Papers-New Series.** Vol.27, No.2, July 1975, pp. 201-214.

Dobbs, Matthew and R.T. Hamilton. "Small Business Growth: Recent Evidence and New Directions". **International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research.** Vol.13, No.5, 2007, pp.296-322.

Dökmen, Gökhan. "Bölgesel Yenilik Sistemlerinde Devletin Rolü: Düzey 2 Bölgelerine İlişkin Ampirik Bir Analiz." **Yönetim ve Ekonomi Dergisi.** Cilt 19, Sayı 2, 2012, s.143-163.

Dulupçu, Murat Ali. "Regionalization for Turkey: An Illusion or a Cure?". **European and Urban Regional Studies.** Vol.12, No.2, 2005, pp.99-115.

Duncombe, William and Wilson Wong. "Building State and Local Government Analytic Capacity: Using Regional Economic Models for Analysis of Public Policy". **State & Local Government Review.** Vol.30, No.3, Autum 1998, pp.165-180.

Dupont, Vincent and Philippe Martin. "Subsidies to Poor Regions and Inequalities: Some Unpleasant Arithmetic". **Journal of Economic Geography.** Vol.6, 2006, s.223-240.

Ede, Edith B. "On Two Approaches to Underdevelopment and Regional Equality". **Area.** Vol.14, No.1, 1982, pp.27-31.

Ederveen, Sjef, Richard Nakuis, Ashok Parikh. "Labor Market Mobility and Regional Disparities: The Role of Female Labour Participation". **Journal of Population Economics.** Vol.20, No.4, 2007, pp.895-913.

Faini, Riccardo and Fabio Schiantarelli. "Incentives and Investment Decisions: The Effectiveness of Regional Policy". **Oxford Economic Papers New Series.** Vol.39, No.3, September 1987, pp.516-533.

Feldman, Maryann P. "The Entrepreneurial Event Revisited: Firm Formation in Regional Context". **Industrial and Corporate Change.** Vol.10, No.4, 2001, pp.861-891.

Fingleton, Bernard. "Equilibrium & Economic Growth: Spatial Econometric Models & Simulations". **Journal of Regional Science.** Vol.141, No.1, 2001, pp.117-141.

Fleisher, Belton, Haizheng Li and Min Qiang Zhao. "Human Capital, Economic Growth and Regional Inequality in China". **Journal of Development Economics.** doi10.106/j.deveco.2009.01.010, 2009.

Frenkel, Ammon. "Can Regional Policy Affect Firms' Innovation Potential in Lagging Regions". **The Annals of Regional Science.** Vol.34, (2000), pp.315-341.

Friedmann, John. "Regional Planning and Nation-Building: An Agenda for International Research". **Economic Development and Cultural Change.** Vol.16, No.1, Oct. 1967, pp.119-129.

Fritsch, Michael. "How Does New Business Formation Affect Regional Development? Introduction to the Special Issue". **Small Business Economics.** Vol.30, 2008, pp.1-14.

___. "Turbulence and Growth in West Germany: A Comparison of Evidence by Regions and Industries". **Review of Industrial Organization.** Vol.11, 1996, pp.231-251.

Fritsch, Micheal and Pamela Mueller. "The Effect of New Business Formation on Regional Development Over Time: The Case of Germany". **Small Business Economics.** Vol.30, 2008, pp.15-29.

___. "Effects of New Business Formation on Regional Development Over Time". **Regional Studies.** Vol.38, No.8, 2004, pp.961-975.

Fujita, Nanako. "Myrdal's Theory of Cumulative Causation". **Evolutionary and Institutional Economics Review.** Vol.3, No.2, 2006, pp.275-283.

Fujita, Masahisa and Jaques-François Thisse. "New Economic Geography: An Appraisal on the Occasion of Paul Krugman's 2008 Nobel Prize in Economic Sciences". **Regional Science and Urban Economics.** Vol.39, No.2, 2009, pp.109-119.

Fujita, Masahisa and Paul Krugman. "The New Economic Geography: Past, Present and the Future". **Papers in Regional Science.** Vol.83, No.1, January 2004, pp.139-164.

Fujita, Masahisa and Tomoya Mori. "Frontiers of the New Economic Geography". **Papers in Regional Science.** Vol.84, No.3 (2005), pp.377-405.

Gabe, Todd M. and David S. Kraybill. "The Effect of State Economic Development Incentives on Employment Growth of Establihments". **Journal of Regional Science.** Vol.42, No.4, 2002, pp.703-730.

Garofoli, Gioacchino. "New Firm Formation and Regional Development: The Italian Case". **Regional Studies.** Vol.28, No.4, 1994, pp.381-393.

Ghosh, Buddhadeb and Prabir De. "Role of Infrastructure in Regional Development: A Study over the Plan Period". **Economic and Political Weekly.** Vol. 47/48, November 21-December 4 1998, pp.3039-3048.

Groot, Henri L.F. de, Peter Nijkamp and Zoltan Acs. "Knowledge Spill-overs, Innovation and Regional Development". **Papers in Regional Science.** Vol.80, 2001, pp.249-253.

Güven, Aytekin. "Türkiye'de İller Arası Gelir Eşitsizliğinde Teşvik Politikasının Rolü: Bir Ayrıştırma Analizi". **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi,** Cilt.14, 2007, ss.20-38.

Harris, Richard. “The Employment Creation Effects of Factor Subsidies: Some Estimates for Northern Ireland Manufacturing Industry, 1955-1983”. **Journal of Regional Science.** Vol.31, No.1, 1991, pp.49-64.

Harris, Richard and Mary Trainor. “Capital Subsidies and Their Impact on Total Factor Productivity: Firm-Level Evidence From Northern Ireland”. **Journal of Regional Science.** Vol.45, No.1, 2005, pp.49-74.

Harrison, Bennet. “Symposium on Harrison’s “Lean and Mean”: What are the Questions”. **Small Business Economics.** Vol.7, 1995, pp.357-363.

Helliwell, John F. and Robert D. Putnam. “Education and Social Capital”. **Eastern Economic Journal.** Vol.33, No.1, Winter 2007, pp.1-19.

Higgins, Benjamin. “From Growth Poles to Systems of Interactions in Space”, **Growth and Change.** Vol.4, No.3, October 1983, pp.3-13.

Holtz-Eakin, Douglas. “Correspondence”. **The Journal of Economic Perspectives (1986-1998).** Vol.7, No.4, Fall 1993, pp.231-234.

Horsfall, David. "Nutshell Notes". **Geographical.** Vol.66, No.2, February 1994, p.56.

Hospers, Gert-Jn and Marcel van Lochem. “Social Capital and Prosperity: Search for a Missing Link”. **New Economy.** Vol.9, No.1, 2002, pp.52-56.

Howells, Jeremy. “Innovation and Regional Economic Development: A Matter of Perspective?”. **Research Policy.** Vol.34, 2005, pp.1220-1234.

Hoyman, Michele and Christopher Faricy. “It Takes a Village: A Test of the Creative Class, Social Capital and Human Capital Theories”. **Urban Affairs Review.** Vol.44, No.3, 2009, pp.311-333.

Iyer, Sriya, Micheal Kitson and Benard Toh. “Social Capital, Economic Growth and Regional Development”. **Regional Studies.** Vol.39, 2005, pp.1015-1040.

Kaldor, Nicholas. “The Case for Regional Policies”. **Scottish Journal of Political Economy.** Vol.17, 1970, pp.337-348.

Kara, M. Akif ve Seyhan Taş. “Ulaştırma ve Haberleşme Altyapısının Bölgesel Kalkınmaya Katkısı ve Türkiye Üzerine Bir Uygulama.” **Maliye Dergisi**, Sayı 163, 2012, s. 468-480.

Keeble, David. “Small Firms, New Firms and Uneven Regional Development in the UK”. **Area.** Vol.22, No.3, 1990, pp.234-245.

Keeble, David and Sheila Walker. “New Firms, Small Firms and Dead Firms: Spatial Patterns and Determinants in the United Kingdom”. **Regional Studies.** Vol.28, No.4, 1994, pp.411-427.

Klepper, Steven. “Symposium on Harrison’s “Lean and Mean”: A Technological Perspective”. **Small Business Economics.** Vol.7, 1995, pp.341-344.

Knack, Stephen and Paul J. Zak. "Building Trust: Public Policy, Interpersonal Trust and Economic Development". **Supreme Court Economic Review.** Vol.10, 2003, pp.91-207.

Knack, Stephen and Philip Keefer. "Does Social Capital Have a Economic Payoff? A Cross-Country Investigation". **The Quarterly Journal of Economics.** Vol.112, No.4, 1997, pp.1251-1288.

Köse, Seyit, Uğur Eser ve Fatih Konur. "Türkiye'de Bölgesel Gelişmişlik Farkları: Bir Veri Zarflama Analizi (Düzey-2 Bölgeleri)." **CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**. Cilt 10, Sayı 2, 2012, s. 77-97.

Krishna, Anirudh. "How Does Social Capital Grow?: A Seven-Year Study of Villages in India". **The Journal of Politics.** Vol.69, No.4, November 2007, pp. 941-956.

___. "The Stock of Social Capital to the Flow of Benefits: The Role of Agency". **World Development.** Vol.29, No.6, 2001, pp.925-943.

Krugman, Paul. "Space: The Final Frontier". **The Journal of Economic Perspective**. Vol.12, No.2, Spring 1998, pp.161-174.

___. "What's New About the New Economic Geography". **Oxford Review of Economic Policy.** Vol.14, No.2, Summer 1998, pp.7-17.

Kuklinski, A.R. "Regional Development, Regional Policies and Regional Planning: Problems and Issues". **Regional Studies.** Vol.4, 1970, pp.269-278.

Kumar, T. Ravi. "The Impact of Regional Infrastructure Investment in India". **Regional Studies.** Vol.36, No.2, 2002, pp.194-200.

Lall, Somik V. and Serdar Yılmaz. "Regional Economic Convergence: Do Policy Instruments Make A Difference?". **The Annals of Regional Science.** Vol.35**,** 2001, pp.153-166.

Lambrecht, Johan and Fabrice Pirnay. "An Evaluation of Public Support Measures for Private External Consultancies to SMEs in the Walloon Region of Belgium". **Entrepreneurship and Regional Development.** Vol.17, March 2005, pp.89-108.

Lambooy, Jan. "Innovation and knowledge: Theory and regional policy". **European Planning Studies**. Vol.13, No.8, 2005, pp. 1137-1152.

Laranja, Manuel, Elvira Uyarra and Kieron Flanangan. "Policies for Science, Technology and Innovation: Translating Rationales into Regional Policies in a Multi-Level Setting". **Research Policy.** Vol.37, 2008, pp.823-835.

LeBel, Philip ."The Role of Creative Innovation in Economic Growth: Some International Comparisons". **Journal of Asian Economics.** Vol.19, 2008, pp.334-347.

Leichenko, Robin M. “Exports, Employment, and Production: A Causal Assessment of U.S. States and Regions”. **Economic Geography**. Vol.76, No.4, October, 2000, pp.303-325.

Lepenies, Philipp H. “Possibilism: An Approach to Problem-Solving Derived from the Life and Work of Albert O. Hirschman”. **Growth and Change.** Vol. 39, No.3, July 2008, pp.437-459.

Lynde, Catherine and J. Richmond. “Public Capital and Long-run Costs in U.K. Manufacturing”. **The Economic Journal.** Vol.103, No.419, July 1993, pp.880-893.

___. “Public Capital and Total Factor Productivity”. **International Economic Review”.** Vol.34, No.2, May 1993, pp.401-414.

Lyon, Fergus. “Trust, Networks and Norms: The Creation of Social Capital in Agricultural Economies in Ghana”. **World Development.** Vol.28, No.4, 2000, pp.663-681.

Martin, Philippe. “Public Policies, Regional Inequalities and Growth”. **Journal of Public Economics.** Vol.73, 1999, pp.85-105.

Martin, Ron and Peter Sunley. “Slow Convergence? The New Endogenous Growth Theory and Regional Development”. **Economic Geography**. Vol. 74, No.3, July 1998, pp. 201-227.

Mas, Matilde, Joaquin Maudos, Francisco Perez and Ezequiel Uriel. “Infrastructures and Productivity in the Spanish Regions”. **Regional Studies.** Vol.30, No.7, 1996, pp.641-649.

Mason, Colin M. and Richard T. Harrison. “Barriers to Investment in the Informal Venture Capital Sector”. **Entrepreneurship and Regional Development.** Vol.14, 2002, pp.271-287.

McCann, Philip and Daniel Shefer. “Location, Agglomeration and Infrastructure”. **Papers in Regional Science.** Vol.83, 2004, pp.177-196.

McGreevy, T.E. and A.W.J Thompson. “Regional Policy and Company Investment Behaviour”. **Regional Studies.** Vol.17, No.5, 1983, s.347-357.

Miernyk, William H. “British Regional Development Policy”, **Journal of Economic Issues,** Vol.3, No.3, September 1969, pp.32-42.

Moore, Barry and John Rhodes. “Regional Economic Policy and the Movement of Manufacturing Firms to Development Areas”. **Economica New Series.** Vol.43, No.169, February 1976, pp.17-31.

Moore, Tyrel G. “Core Periphery Models, Regional Planning Theory and Appalachian Development”. **Professional Geographer.** Vol.46, No.3, August 1994, pp.316-331.

Moreno, Rosina and Enrique Lopez-Bazo. "Returns to Local and Transport Infrastructure under Regional Spillovers". **International Regional Science Review.** Vol.30, No.1, 2007, pp.47-71.

Moreno, Rosina, Enrique Lopez-Bazo and Manuel Artis. "Public Infrastructure and the Performance of Manufacturing Industries: Short- and Long-Run Effects". **Regional Science & Urban Economics.** Vol.32, 2002, pp.97-121.

Mueller, Pamela. "Exploring the Knowledge Filter: How Entrepreneurship and University-Industry Relationships Drive Economic Growth". **Research Policy.** Vol.35, 2006, pp.1499-1508.

Mueller, Pamela, Andre van Stel and David J. Storey. "The Effects of New Firm Formation on Regional Development Over Time: The Case of Great Britain". **Small Business Economics.** Vol.30, 2008, pp.59-71.

Nicholson, Norman D. "An Assessment of the Theory of Spatial Location". **Growth and Change.** Vol.7, No.1, 1976, pp.3-6.

Niebuhr, Annekatrin. "Market Access and Regional Disparities: New Economic Geography in Europe". **The Annals of Regional Science.** Vol.40, No. 2, June 2006, pp.313-334.

North, David and David Smallbone. "Innovative Activity in SMEs and Rural Economic Development: Some Evidence from England". **European Planning Studies.** Vol.8, No.1, 2000, pp.87-106.

O'Hara, Philip Anthony. "An Institutionalist Review of Long Wave Theories: Schumpeterian Innovation, Modes of Regulation and Social Structures of Accumulation. **Journal of Economic Issues.** Vol.28, No.2, June 1994, pp.489-500.

Ottaviano, Gianmarco I. P. and Diego Puga. "Agglomeration in the Global Economy: A Survey of the New Economic Geography'". **The World Economy**. Vol.21, No.6, August 1998, pp.707-731.

Oughton, Christine, Mikel Landabaso and Kevin Morgan. "Regional Innovation Paradox: Innovation Policy and Industrial Policy". **Journal of Technology Transfer.** Vol.27, No.1, Jan. 2002, pp.97-110.

Öztopçu, Aslı. "Bölgesel Sosyal Sermaye Ve Bölgesel Gelişmişlik Düzeyinin Kalkınma Üzerindeki Etkileri." **Verimlilik Dergisi**. Sayı 3, 2018, s. 89-113.

Parker, Simon C. "Explaining Regional Variations in Entrepreneurship As Multiple Occupational Equilibria". **Journal of Regional Science.** Vol.45, No.4, 2005, pp.829-850.

Parr, John B. "Growth-Pole Strategies in Regional Economic Planning: A Retrospective View-Part 1 Origin and Advocacy". **Urban Studies**. Vol.36, No.7, June 1999, pp.1195-1215.

Patulny, Roger V. and Gunnar Lind Haase Svendsen. "Exploring The Social Capital Grid: Bonding, Bridging, Qualitative, Quantitative". **International Journal of Sociology and Social Policy.** Vol.27, No.1/2, 2007, pp.32-51.

Pereira, Alfredo Marvao and Oriol Roca-Sagales. "Spillover Effects of Public Capital Formation: Evidence from the Spanish Regions". **Journal of Urban Economics.** Vol.53, 2003, pp.238-256.

Poutvaara, Panu. "Education, Mobility of Labour and Tax Competition". **International Tax and Public Finance,** Vol.7, 2009, pp.699-719.

Recepoğlu, Mürşit, Mustafa Kemal Değer. "Türkiye'de Bölgesel Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Düzey 2 Bölgeleri Üzerine Panel Veri Analizleri (2004-2011)." **Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Cilt 14, Sayı 4, 2016, s. 6-21.

Rees, Kevin. "Interregional Collaboration and Innovation in Vancouver's Emerging High-Tech Clusters". **Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie**. Vol.96, No.3, 2005, pp.298-312.

Reynolds, Paul, David J. Storey and Paul Westhead. "Cross-national Comparisons of the Variations in New Firm Formation Rates". **Regional Studies.** Vol.28, No.4, 1994, pp.443-456.

Richards, Hoy A. "Transportation Costs and Plant Location: A Review of Principal Theories". **Transportation Journal.** Vol.2, No.2, Winter 1962, pp.19-24.

Rietveld, Piet. "Infrastructure and Regional Development: A Survey of Multiregional Economic Models". **The Annals of Regional Science.** Vol.23, 1989, pp.255-274.

Ripsas, Sven. "Towards Interdisciplinary Theory of Entrepreneurship". **Small Business Economics.** Vol.10, 1998, pp.103-115.

Robson, Paul J. A. and Robert J. Bennet. "SME Growth: The Relationship with Business Advice and External Collaboration". **Small Business Economics.** Vol.15, 2005, pp.193-208.

Rocha, Hector O. and Rold Sternberg. "Entrepreneurship: The Role of Clusters: Theoretical Perspectives and Empirical Evidence from Germany". **Small Business Economics.** Vol.24, 2005, pp.267-292.

Rodriguez-Pose, Andres. "Innovation Prone and Innovation Averse Societies: Economic Performance in Europe". **Growth and Change.** Vol.30, Winter 1999, pp.75-105.

___. "Is R&D Investmet in Lagging Araes of Europe Worthwile? Theory and Empirical Evidence?". **Papers in Regional Science.** Vol.80, 2001, pp.275-295.

Rodriguez-Pose, Andres and Riccardo Crescenzi. "Research and Development, Spillovers, Innovation Systems and the Genesis of Regional Growth in Europe". **Regional Studies.** Vol.42, No.1, February 2008, pp.51-67.

Rohr-Zanker, Ruth. "Attracting Managers and Professionals to Peripheral Regions: Recruitment Strategies in the Weser-Ems Region, Germany". **European Planning Studies.** Vol.9, No.1, 2001, pp.47-68.

Routledge, Bryan R. and Joachim von Amsberg. "Social Capital and Growth". **Journal of Monetary Economics.** Vol.50, 2003, pp.167-193.

Rovolis, Antonis and Nigel Spence. "Duality Theory and Cost Function Analysis in a Regional Context: The Impact of Public Infrastructure Capital in the Greek Regions". **The Annals of Regional Science.** Vol.36, 2002, pp.35-78.

Rupasingha, Anil, Stephan J. Goetz, David Freshwater. "Social and Institutional Factors as Determinants of Economic Growth: Evidence from the United States Counties". **Papers in Regional Science.** Vol.81, 2002, pp. 139-155.

Sala-i-Martin, Xavier X. "The Classical Approach to Convergence Analysis ". **The Economic Journal**. Vol.106, No.437, July 1996, pp.1019-1036.

___. "Regional Cohesion: Evidence and Theories of Regional Growth and Convergence". **European Economic Review.** Vol.40, 1996, pp.1325-1352.

Schalk, Hans Joachim and Gerhard Untiedt. "Regional Investment Incentives in Germany: Impacts on Factor Demand and Growth". **The Annals of Regional Science.** Vol.34, 2000, pp.173-195.

Seitz, Helmut and Georg Licht. "The Impact of Public Infrastructure Capital on Regional Manufacturing Production Costs". **Regional Studies.** Vol.29, No.3, 1995, pp.231-240.

Shioji, Etsuro. "Public Capital and Economic Growth: A Convergence Approach". **Journal of Economic Growth.** Vol.6, 2001, pp.205-227.

Slangen, Louis H. G., G. Cornelis van Kooten and Pavel Suchanek. "Institutions, Social Capital and Agricultural Change in Central and Eastern Europe". **Journal of Rural Studies.** Vol.20, 2004, pp.245-256.

Snickars, Folke ."Infrastructure: A Treat for Regional Science Research". **The Annals of Regional Science".** Vol. 23, 1989, pp.251-253.

Stel, Andre J. Van, and David J. Storey. "The Link Between Firms Births and Job Creation: Is there a Upas Tree Effect?". **Regional Studies.** Vol.38, No.38, 2004, pp.893-909.

Stel, Andre J. Van, and Kashifa Suddle. "The Impact of New Firm Formation on Regional Development in the Netherlands". **Small Business Economics.** Vol.30, 2008, pp.31-47.

Sternberg, Rold. "Regional Growth Theories and High Tech Regions". **International Journal of Urban Regional Research.** Vol.20, No.3, September 1996, pp.518-538.

Storper, Micheal. "Oligopoly and The Product Cycle: Essentialism in Economic Geography". **Economic Geography.** Vol.61, No.3, July 1985, pp.260-282.

Stough, Roger R. and Peter Nijkamp. "Entrepreneurship in Regional Development: Some Methodological Applications: A Mini-Special Edition of Papers". **The Annals of Regional Science.** Vol.41, 2007, pp.749-752.

Thisse, Jaques-François. "Location Theory, Regional Science and Economics". **Journal of Regional Science.** Vol.27, No.4, 1987, pp.519-528.

Tödtling, Franz and Michaela Trippl. "One Size Fits All? Towards a Differentiated Regional Innovation Policy Approach". **Research Policy.** Vol.34, 2005, pp.1203-1219.

Toprak, Metin, Yüksel Bayraktar ve Ayfer Özyılmaz. "Kamu Yatırımlarının Bölgesel Dengesizlik Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği". **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt 7, Sayı 3, 2019, s. 131-138.

Trigilia, Cario. "Social Capital and Local Development". **European Journal of Social Theory.** Vol.4, No.4, 2001, pp.427-442.

Ünsaldı, Mehmet "Devlet Teşvikleri ve Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları Üzerine Etkileri". **Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları**. Cilt.4, Sayı.2, Şubat 2006, ss.122-125.

Vaessen, Peter and David Keeble. "Growth Oriented SMEs in Unfavourable Regional Environments". **Regional Studies.** Vol. 29, No.6, 1995, pp.489-505.

Vogel, Richard M. "Relocation Subsidies: Regional Growth Policy or Corporate Welfare?". **Review of Radical Political Economics.** Vol.32, No.3, 2000, pp.437-447.

Wennekers, Sander and Roy Thurik. "Linking Entrepreneurship and Economic Growth". **Small Business Economics.** Vol.13, 1999, pp.27-55.

Whiteley, Paul F. "Economic Growth and Social Capital". **Political Studies.** Vol.48, 2000, pp.443-466.

Woodhouse, Andrew. "Social Capital and Economic Development in Regional Australia: A Case Study". **Journal of Rural Studies.** Vol.22, 2006, pp.83-94.

Woolcock, Micheal. "Social Capital and Economic Development: Toward a Theoretical Synthesis and Policy Framework". **Theory and Society.** Vol.27, No.2, 1998, pp.151-208.

Woolcock, Miceal and Depa Narayan. "Social Capital: Implications for Development Theory, Reasearch and Policy". **The World Bank Research Observer.** Vol.15, No.2, 2000, pp.225-248.

Wren, Colin and Michael Waterson. "The Direct Employment Effects of Financial Assistance to Industry". **Oxford Economic Papers, New Series.** Vol.43, No.1, January 1991, pp. 116-138.

Yang, Kaizhong and Ying Xu. "Regional Differences in the Development of Chinese Small and Medium Sized Enterprises". **Journal of Small Business and Enterprise Development.** Vol.13, No.2, 2006, pp.174-184.

Zak, Paul J. and Stephen Knack. "Trust and Growth". **The Economic Journal.** Vol.111, No.470, April 2001, pp.295-321.

İnternet Kaynakları

Akçomak, İ. Semih and Bas ter Weel. "How do Social Capital and Government Support Affect Innovation and Growth? Evidence from the EU Regional Support Programmes". **United Nations University UNU-MERIT Working Paper Series.** No 2007-009, March 2007. http://www.merit.unu.edu/publications/wppdf/2007/wp2007-009.pdf (22 Ocak 2010)

Aktan, Coşkun Can. "Teşvik Kollamacılık". Coşkun Can Aktan (Ed). **Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri** içinde. Ankara: Hak-İş Yayınları, 2001.

http://www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/yolsuzlukla-mucadele-stratejileri/tum-yazilar/tesvik-kollama.pdf, (13 Şubat 2008).

Baici, Eliana and Giorgia Casalone. "Has Human Capital Accounted for Regional Economic Growth in Italy?: A Panel Analysis on the 1980-2001 Period". **Research for Excellence n21302BAIPSE.** May 2005.

Behrens, Kristian. "International Integration and Regional Inequalities: How Important is National Infrastructure?". **Universite Catholique de Louvain, Centre for Operations Research and Econometrics CORE Discussion Papers**. Discussion Paper No 2004066, 2004,

http://www.core.ucl.ac.be/services/psfiles/dp04/dp2004_66.pdf (12 Ekim 2009).

Berglund, Elisabet. "Human Capital and Regional Entry of Firms". **Umea Universitet Department of Economics Working Papers.** No 500**,** 1999. http://www.econ.umu.se/digitalAssets/34/34773_ues500.pdf, (23 Temmuz 2009)

Bergström, Fredrik. "Capital Subsidies and the Performance of Firms". **SSE/EFI Working Paper Series in Economics and Finance.** No 285**,** November, 1998. http://swopec.hhs.se/hastef/papers/hastef0285.pdf (17 Kasım 2009).

Berndt, Ernst R. and Bengt Hansson. "Measuring the Contribution of Public Infrastructure Capital in Sweden". **NBER Working Paper Series.** Working Paper No 3842, 1991. http://www.nber.org/papers/w3842.pdf?new_window=1 (12 Ekim 2010).

Beugelsdijk, Sjoerd and Sjak Smulders. "Bonding and Bridging Social Capital and Economic Growth". **Tilburg University Discussion Papers.** No 2009-27, February 2009. http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=94965 (21 Ocak 2010).

___. "Bridging and Bonding Social Capital. Which Type is Good for Economic Growth?". **43rd Congress of European Regional Science Association.** Finland, Jyvaskyla, 27-30 August, 2003,

http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa03/cdrom/papers/517.pdf

(22 Ocak 2010).

Beugelsdijk, Sjoerd and Ton Van Schaik. "Social Capital and Regional Economic Growth". **43rd Congress of European Regional Science Association**. Finland, Jyvaskyla, 27-30 August, 2003.

http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa03/cdrom/papers/518.pdf (21 Ocak 2010).

Bojar, Ewa. "The Role of Foreign Capital Investments and The European Union Funds in Management of Regional and Local Development". **44th European Congress of European Regional Science Association.** Portugal, Porto, University of Porto, 25-29 August 2004.

http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/124.pdf (12 Şubat 2008).

Bosma, Niels, Erik Stam and Veronique Schutjens. "Creative Destruction and Regional Productivity Growth: Evidence from the Dutch Manufacturing and Services Industries". **Friedrich-Schiller-University Jena, Max-Planck-Institute of Economics, Jena Economic Papers.** No 2009-032009, 2009.

http://zs.thulb.uni-jena.de/servlets/MCRFileNodeServlet/jportal_derivate_00166084/wp_2009_003.pdf (25 Eylül 2009).

Bruinsma, Frank. "The Impact of New Infrastructure on the Spatial Patterns of Economic Activities". **Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie Vrije Universiteit Amsterdam Serie Research Memorande**. Research Memorandum 1995-12, 1995. ftp://zappa.ubvu.vu.nl/19950012.pdf (17 Ekim 2009).

Christiansen, Hans, Charles Oman and Andrew Charlton. “Incentives-based Competition for Foreign Direct Investment: The Case of Brazil”. **OECD Working Papers on International Investment**. No: 2003/1, 2003,

http://www.oecd-ilibrary.org/content/workingpaper/631632456403 (12 Şubat 2008).

Coad, Alex. "Firm Growth : A Survey". **Université Panthéon-Sorbonne (Paris 1), Centre d'Economie de la Sorbonne, Documents de travail du Centre d'Economie de la Sorbonne.** r07024, 2007,

ftp://mse.univ-paris1.fr/pub/mse/CES2007/R07024.pdf (22 Eylül 2009).

De la Fuente, Angel. “Education and Economic Growth: A Quick Review of the Evidence and Some Policy Guidelines”. **Globalisation Challenges for Europe.** Finland: Finland’s Prime Minister’s Office Economic Council of Finland, September 20, 2006. http://www.google.com.tr/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBkQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cross-works.eu%2FBrainport_C01%2FShowDocument.asp%3FOriginCode%3DH%26OriginComID%3D29%26OriginModID%3D1926%26OriginItemID%3D1302%26CustID%3D354%26ComID%3D29%26DocID%3D11%26SessionID%3D~SessionID~%26Download%3Dtrue%26Ext%3D.pdf&rct=j&q=Education%20and%20Economic%20Growth%3A%20A%20Quick%20Review%20of%20the%20Evidence%20and%20Some%20Policy%20Guidelines%E2%80%9D.%20Globalisation%20Challanges%20for%20Europe.%20Finland%3A%20&ei=b8SMTKHPDdCz4galk83oCg&usg=AFQjCNEqt--F3nriYlkxIYS9I9OQw9PIRw&cad=rja (21 Temmuz 2009).

De La Fuente, Angel, Rafael Domenech and Juan Fransisco Jimeno. “Human Capital As a Factor of Growth and Employment at the Regional Level: The Case of Spain”. **Final Report on a Study on the Economic Effect of Schooling in the Spanish Regional and on the Potential Role of Investment in Human Capital as a Tool For Promoting Regional Growth and Cohesion.** November 2003. http://ddd.uab.cat/pub/worpap/2006/hdl_2072_1838/61004.pdf (22 Temmuz 2009).

Demirdağ, İsmail. “Girişimcilik, Yenilikçilik ve Bölgesel Kalkınma: Türkiye’deki Nuts II Bölgeleri Üzerine Bir Analiz”. **TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu** , Ankara, 2016. http://kitaplar.ankara.edu.tr/detail.php?id=894. (30 Ocak 2022)

Dincer, Oguzhan and Eric Uslaner. “Trust and Growth”. **Fondazione Eni Enrica Mattei Nota Di Lavoro Series.** Index No.73.2007, July 2007. http://www.feem.it/userfiles/attach/Publication/NDL2007/NDL2007-073.pdf (21 Ocak 2010).

Duffy-Deno, Kevin T. and Randall W. Eberts. "Public Infrastructure and Regional Economic Development: A Simultaneous Equations Approach". **Federal Reserve Bank of Cleveland Working Papers.** Working Paper 8909, 1989, http://www.clevelandfed.org/research/Workpaper/1989/wp8909.pdf (18 Ekim 2009).

Dulupçu, Murat Ali, İlker Hüseyin Çarıkçı, Gökhan Özdamar and Hakan Demirgil. "Social Capital and SME's: A Study on Lakes District Enterprises". **International Conference on Human and Economic Resources.** İzmir, 2006. http://eco.ieu.edu.tr/wp-content/proceedings/2006/0604.pdf (23 Ocak 2010).

Dzialek, Jaroslaw. "Social Capital and Economic Growth in Polish Regions". **Munich Personal RePEc Archive.** MPRA Paper No.18287**,** November 2009. http://mpra.ub.uni-muenchen.de/18287/1/MPRA_paper_18287.pdf (21 Ocak 2010).

Fitjar, Rune Dahl and Andres Rodriguez-Pose. "Innovating in the Periphery: Firms, Values and Innovation in Southwest Norway". **IMDEA Ciencias Sociakesi Working Paper Series in Economic and Social Sciences.** No 2009/13, October, 2009. http://repec.imdea.org/pdf/imdea-wp2009-13.pdf (15 Şubat 2010).

Fratesi, Ugo. "Regional Economies, Innovation and Competitiveness in a System Dynamics Representation". **Universita' Politecnica delle Marche (I), Dipartimento di Economia, Working Papers**. No: 204, 2004.

http://dea2.univpm.it/quaderni/pdf/204.pdf (15 Şubat 2010),

Frenkel, Amnon. "Barriers and Limitations in the Development of Industrial Innovation in the Region". **41st Congress of the European Regional Science Association.** Croatia, Zagreb, 29 August- 1 September 2001.

http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa01/papers/full/38.pdf (15 Şubat 2009).

Gerni, Cevat, Selahattin Sarı, Haktan Sevinç ve Ömer Selçuk Emsen. "Bölgesel Dengesizliklerin Giderilmesinde Yatırım Teşviklerinin Rolü ve Başarı Kriteri Olarak Yakınsama Analizleri: Türkiye Örneği." **International Conference on Eurasian Economies.** Kazan (Russia), 2015. s. 9-11.

https://avekon.org/proceedings/avekon06.pdf (1 Şubat 2022)

Harris, Richard and Mary Trainor. "The Impact of Government Intervention on Employment Change and Plant Closure in Northern Ireland, 1983-1997". **CPPR Centre for Public Policy for Regions Discussion Papers.** Discussion Paper No 7, October 2005, http://www.gla.ac.uk/media/media_4288_en.pdf (12 Kasım 2009).

Holtz-Eakin, Douglas. "Public-Sector Capital and the Productivity Puzzle". **NBER Working Papers Series**. Working Paper No 4122, 1992.

Holtz-Eakin, Douglas and Chihwa Kao. "Entrepreneurship and Economic Growth: The Proof Is in the Productivity". **Syracuse University, Maxwell School, Center for Policy Research Working Papers.** Working Paper No 50, 2003

http://www-cpr.maxwell.syr.edu/cprwps/pdf/wp50.pdf (22 Eylül 2009).

Hoover, Edgar M. and Frank Giarratani. "Chapter 1: Introduction". **Introduction to Regional Economics**, 1999.

http://www.rri.wvu.edu/WebBook/Giarratani/chapterone.htm#1.1 (10 Mart 2006).

___. "Chapter 9: Regions". **Introduction to Regional Economics,** 1999. http://www.rri.wvu.edu/WebBook/Giarratani/chapternine.htm (10 Mart 2006).

Hughes, Alan. "Growth Constraints on Small and Medium Sized Firms". **University of Cambridge, ESRC Centre for Business Research**. Working Paper No 107, November 1998. http://www.cbr.cam.ac.uk/pdf/wp107.pdf (17 Eylül 2009).

Iulia Traistaru-Siedchlag, et al. "Dynamic Growth Regions, Innovation and Competitiveness in a Knowledge Based World Economy: A Survey of Theory and Emprical Literature. **DYNREG Working Papers**. Workpackage No 1/2006, 2006 http://www.esri.ie/research/research_areas/international_economics/dynreg/papers/DYNREG_D1.1.pdf (12 Şubat 2010).

"Johan Heinrich Von Thünen". *Wikipedia English.*

http://en.wikipedia.org/wiki/Johann_Heinrich_von_Th%C3%BCnen (10 Ocak 2009).

Kaasa, Anneli. "Effects of Different Dimensions of Social Capital on Innovation: Evidence from Europe at the Regional Level". **University of Tartu, Faculty of Economics and Business Administration.** Order No 69, ISBN 978-9949-11-560-0, Tartu University Press, 2007.

http://infutik.mtk.ut.ee/www/kodu/RePEc/mtk/febpdf/febawb51.pdf (21 Ocak 2010).

Kovacı, Süreyya, Murat Belk ve A. Ali Koç. "İktisadi Kalkınmaya Yeni Yaklaşımlar: Sosyal Sermayenin ve Kurumların Artan Rolü". **Süleyman Demirel Üniversitesi, Uluslararası Davraz Kongresi.** Isparta, 24-27 Eylül 2009.

http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/kalkinma/kalkinma8.pdf (21 Ocak 2010).

Laursen, Keld and Francesca Masciarelli. "The Effect of Regional Social Capital and External Knowledge Acquisition on Process and Product Innovation". **University of Trento, Department of Computer and Management Sciences**, **ROCK Working Papers**. No 043, Italy, 12 Jun 2008,

http://repec.cs.unitn.it/R/Doc/043.pdf (22 Ocak 2010).

Licht, Georg and Hemut Seitz. "Regional Productivity Growth and Investment in Public Structure: The Case of Germany". **Zentrum für Europaische Wirtchaftsforschung GmbH Industrial Economics and International Management Series**. Discussion Paper No 93-10, 1993.

http://econstor.eu/bitstream/10419/29432/1/256898782.pdf, (18 Ekim 2009).

Lopez-Bazo, Enrique and Rosina Morena. "Abstract: Human Capital and Regional Economic Growth-Evidence from the Dual Approach". **45th Congress of Regional Science Association".** The Netherlands, Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, August 23-27, 2005. http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa05/abstracts/298.html (11 Ocak 2009).

___. "Human Capital and Regional Economic Growth-Evidence from the Dual Approach". **45th Congress of Regional Science Association.** Netherlands, Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, August 23-27, 2005.

http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa05/papers/298.pdf (7 Temmuz 2009).

Lorenzen, Mark. "Localized Learning and Social Capital The Geography Effect in Technological and Institutional Dynamics". **Copenhagen Business School, Department of Industrial Economics and Strategy/Aalborg University, Department of Business Studies, DRUID Working Papers**. No.05-22, November 2005, http://www3.druid.dk/wp/20050022.pdf (21 Ocak 2010).

Meyer, Dietmer and Jörg Leckenbauer. "EU Cohesion Policy and the Equity-Efficiency Trade-Off: Adding Dynamics to Martin's Model". **45th Congress of the European Regional Science Association.** Netherlands, Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, 23-27 August 2005. http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa05/papers/564.pdf (18 Şubat 2008).

Morrison, Catherine J. and Amy Ellen Schwartz. "State Infrastructure and Productive Performance". **NBER Working Paper Series.** Working Paper No 3981, January 1992. http://www.nber.org/papers/w3981.pdf (16 Ekim 2009).

Moyano Pesquera, Pedro B., Guillermo Aleixandre Mendizabal and Olga Ogando Canabal. "Spanish Regional Policy: An Assessment of Economic Incentives During the Period 1988-2003". **ERSA Conference Papers.** No: Ersa04p433, 2004. http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa04/PDF/433.pdf, (18 Kasım 2009).

Natário, Maria Manuela. "Innovation Processes and Factors on Peripheral Regions of Portugal and Spain," **Munich Personal RePEc Archive.** MPRA Paper 18302, 2009. http://mpra.ub.uni-muenchen.de/18302/1/MPRA_paper_18302.pdf (12 Şubat 2010)

Nauwelaers, Claire and Rene Wintjes. "SME policy and the Regional Dimension of Innovation: Towards a New Paradigm for Innovation Policy?". **MERIT, Maastricht Economic Research Institute on Innovation and Technology, Research Memoranda.** No: 023, Maastricht, 2000. http://www.madrimasd.org/Queesmadrimasd/Indicadores/Documentos/Regional_Innovation_Dimension.pdf (17 Şubat 2010).

Navarro, Mikal, Juan Jose Gibaja, Ricardo Aguado and Benat Bilbao-Osorio. "Patterns of Innovation in the EU-25 Regions: A Typology and Policy Recommendations". **Orkestra Working Paper Series in Territorial Competitiveness.** No 2008-04 (EN) ISSN 1980-1288, 2008. http://www.orkestra.deusto.es/media/upload/000283_WPS2008-04%20English%20version.pdf (17 Şubat 2010).

Paci, Raffaele and Francesco Pigliaru. "Technological Catch-Up and Regional Convergence in Europe". **University of Cagliari and Sassari, Centre for North South Economic Research, Working Papers.** Working Paper CRENoS 199909, Sardinia, 1999. http://veprints.unica.it/348/1/99-9.pdf, (12 Şubat 2010).

Paraskevopoulos, Christos J. "Social Capital and Public Policy in Greece". **London School of Economics Hellenic Observatory Papers on Greece and Southeast Europe.** GreeSE Paper No 9, December 2007. http://eprints.lse.ac.uk/5610/1/GreeSE%2520No9.pdf (21 Ocak 2010)

Pellegrini, Guid and Marusca De Castris. "Identification of the Spatial Effects of Industrial Subsidies". **47 Congress of the European Regional Science Association.** France**,** Paris, 29 August-2 September, 2007.

Polese, Maria. "Regional Economics". *The Canadian Encyclopedia*.

http://www.thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1ARTA0006747 (9 Nisan 2006).

Ramos, Raul, Jordi Surninach and Maunel Artis. "Regional Economic Growth and Human Capital: The Role of Overeducation". **Research Institute of Applied Economics Working Papers.** Working Paper 2009/04, 2009.

http://www.ub.edu/irea/working_papers/2009/200904.pdf (15 Ekim 2009).

___. "Human Capital Spillovers, Productivity and Regional Convergence in Spain". **Research Institute of Applied Economics Working Papers.** Working Paper No 2009/25, 2009. http://www.ub.edu/irea/working_papers/2009/200925.pdf (7 Temmuz 2009).

Riberio, J. Cadima and J. Freitas Santos. "The Role of Regional and Local Incentives on the Location of Foreign Firms in Portugal". **36th European Congress of Regional Science Association.** Ireland, Dublin, August 23-27, 1999. http://www3.eeg.uminho.pt/economia/nipe/docs/Publicacoes_Actas_conferencias/1999/Ribeiro_Santos_1999_ERSA.pdf (12 Kasım 2009).

Santarelli, Enrico and Marco Vivarelli. "Entrepreneurship and the Process of Firms' Entry, Survival and Growth". **Institute for the Study of Labor, IZA Discussion Papers**. No 2475, 2006. ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp2475.pdf (14 Eylül 2009).

Schrader, Helmut. "Social Capital, Local Actor Networks an Differential Economic Performance in Rural Areas-Evidence from Case Studies in Germany". **42nd European Congress of the Regional Science Association.** Germany, Dortmund, August 27-31, 2002.

http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa02/cd-rom/papers/389.pdf (22 Ocak 2010).

Stephan, Andreas. "Regional Infrastructure Policy and Its Impact on Productivity: A Comparison of Germany and France". **German Institute for Economic Research Discussion Papers.** Discussion Paper FS IV 01-02, January 2001. http://skylla.wz-berlin.de/pdf/2001/iv01-02.pdf (18 Ekim 2009).

Tura, Tomi and Vesa Harmaakorpi. "Social Capital in Building Regional Innovative Capability: A Theoretical and Conceptual Assessment". **The 43rd Congress of European Regional Association.** Finland, Jyvaskyla, 27-31 August 2003,

http://www-sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa03/cdrom/papers/393.pdf (25 Ocak 2010).

Diğer Kaynaklar

Demirdağ, İsmail. Entrepreneurship and Regional Economic Development: Evidence on Turkish Regions, M.S., **Unpublished Master of ScienceThesis**. Middle East Technical University, 2015.

İnan, Ali. "Üniversite Öğrencilerinin Dini Yönelimlerinde Sosyal Sermayenin Rolü". **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Ankara Üniversitesi, 2019.

OECD. "How Regions Grow". **Policy Brief**, March 2009.

Özcan, Burcu. "Sosyal Sermaye ve Ekonomik Kalkınma". **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. İstanbul Üniversitesi, 2011.

Saygılı, Şeref ve Cengiz Cihan. "Eğitim ve Büyüme". **Türkiye İçin Sürdürülebilir Büyüme Stratejileri Konferansı: Tartışma Tebliğleri.** TUSIAD-Koç Üniversitesi Ekonomi Araştırma Forumu. Yayın No EAF/2005-06/001. İstanbul, Haziran 2005, ss.123-179.

Yavan, Nuri. "Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlarının Lokasyon Seçimi Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Beşeri ve İktisadi Coğrafya Bilim Dalı, 2006.

BORSA YATIRIM FONLARI

Teori ve Uygulama

Dr. Mevlüt CAMGÖZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-96-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Mevlüt CAMGÖZ 1984 yılında Konya'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra lisans eğitimi için 2003 yılında İstanbul'a geldi. Marmara Üniversitesi İşletme Bölümünden 2007 yılında mezun oldu. Prof. Dr. Ahmet TABAKOĞLU danışmanlığında hazırladığı "*19. Yüzyıl Osmanlı İstanbul'unda Tahıl Fiyatları ve Tedarik Bölgeleri*" başlıklı teziyle Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Tarihi Bilim Dalından 2010 yılında yüksek lisans derecesi aldı. Doktora eğitimine 2010 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finans Bilim Dalında başladı. Misafir araştırmacı olarak gittiği INCEIF'te (International Centre for Education in Islamic Finance) doktora tez çalışmasıyla ilgili altı ay süreyle araştırmalarda bulundu. Prof. Dr. Kamil Ahmet KÖSE danışmanlığında hazırladığı "*İslami Hisse Senedi Yatırımı ve İslami Endekslerin Performansının Değerlendirilmesi*" başlıklı teziyle doktora programından 2017 yılında mezun oldu. 2010 - 2019 yılları arasında Kırklareli Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 2019 yılından bu yana Bursa Teknik Üniversitesi İşletme bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Camgöz, evli ve üç kız çocuğu babasıdır.

ÖNSÖZ

Batı ülkelerinin 20. yüzyılda kaydetmiş olduğu gelişim serüveninde sermaye piyasaları kritik bir rol oynamıştır. Uzun vadeli fonlarla sağlanan finansman, bu ülkelerde yaşanan teknolojik gelişmeleri ve ekonomik kalkınmayı büyük oranda desteklemiştir. İlk örnekleri 18. yüzyılda görülmüş olsa da yatırım fonu sektörünün asıl gelişim süreci 1980'li yıllarda başlamıştır. Çok yönlü olarak desteklenen sektörde ortaya çıkan en yenilikçi ürünlerden birisi de borsa yatırım fonlarıdır. Başta maliyet etkinliği olmak üzere, birçok yönden hem yatırımcılar hem de finansal aracılar açısından çeşitli avantajlar sunan borsa yatırım fonlarının, 21. yüzyılda yatırım fonu sektörünü dönüştürme potansiyeline sahip olduğu değerlendirilmektedir. Hiç şüphesiz ki, hayatın ve ekonominin her alanında olduğu gibi yatırım fonları sektörünün de bilimsel yönden desteklenmesi ihtiyacı vardır. Bu çalışmanın temel motivasyonu Türkiye sermaye piyasalarının ve yatırım fonu sektörünün gelişimine katkı sağlamaktır.

Çalışmalarım boyunca değerli katkılarıyla hep yanımda olan çalışma arkadaşlarıma ve değerli aileme şükranlarımı sunarım. Ayrıca kitabın yayımını üstlenen Ekin Yayınevi'ne ve emeği geçen yayınevi çalışanlarına teşekkür ederim. Eserin başta öğrencilerimiz ve bilim insanları olmak üzere, yatırım fonu sektörüne ve sermaye piyasalarına katkı sağlaması dileklerimle…

Mevlüt CAMGÖZ
Temmuz 2022
BURSA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

1. BÖLÜM
YATIRIM FONLARI

1.1. Yatırım Fonlarının Tarihi Gelişim Süreci 4
1.1.1. Dünyadaki Gelişim Süreci 4
1.1.2. Türkiye'deki Gelişim Süreci ve Yasal Çerçeve 5
1.2. Yatırım Fonlarının İşleyişi 7
1.3. Yatırım Fonu Yönetim İlkeleri 9
1.4. Yatırım Fonlarının Faydaları 10
1.5. Yatırım Fonlarının Sınıflandırılması 12
1.5.1. Sermaye Yapısına Göre Yatırım Fonları 12
1.5.1.1. Açık Uçlu Yatırım Fonları 13
1.5.1.2. Kapalı Uçlu Yatırım Fonları 14
1.5.2. Portföy Yapısına Göre Yatırım Fonları 15
1.5.3. Türüne Göre Yatırım Fonları 16
1.5.3.1. A Tipi Fonlar 16
1.5.3.2. B Tipi Fonlar 17
1.5.4. Yatırım Amaçlarına Göre Yatırım Fonları 17
1.6. Yatırım Fonu Piyasasının Genel Görünümü 19
1.6.1. Dünyada Yatırım Fonları Piyasası 19
1.6.2. Türkiye'de Yatırım Fonları Piyasası 23

2. BÖLÜM
BORSA YATIRIM FONLARI

2.1. Borsa Yatırım Fonlarının Tarihi Gelişim Süreci 29
2.2. Endeksler ve Fonksiyonları 31
2.3. Aktif – Pasif Yönetim Tartışmaları 34
2.4. Borsa Yatırım Fonu Nedir? 36
2.5. Borsa Yatırım Fonlarının İşleyiş Mekanizması 38
2.5.1. Fon Paylarının Oluşturulması ve Geri Alınması 38
2.5.2. BYF'lere Özgü Bir Performans Ölçütü Olarak İzleme Hatası 42
2.6. Borsa Yatırım Fonlarının Avantajları 43
2.7. Borsa Yatırım Fonu Piyasasının Genel Görünümü 44

3. BÖLÜM
İSLAMİ BORSA YATIRIM FONLARI

3.1. İslami Endeksler 52
3.2. İslami Yatırım Fonları 54
3.3. Çalışma Prensipleri ve Özellikleri 55
3.4. İslami Borsa Yatırım Fonları (iBYF) 59
3.5. İslami BYF'lerin Çalışma Prensipleri 60
3.6. İslami Fon Piyasasının Genel Görünümü 63
3.7. Ülke Bazında İslami Fonlar 67
3.7.1. Türkiye 68
3.7.2. Malezya 69
3.7.3. Amerika Birleşik Devletleri 70

GENEL DEĞERLENDİRME 73

KAYNAKÇA 75

KAYNAKÇA

Ahmad K., Mohammed, M. O. & Dzuljastri, A. R. (2012). Case of Pilgrimage Funds Management Board (Lembaga Urusan Tabung Haji). *IIUM Journal of Case Studies in Management, 3*(2), 17-31.

Amenc, N., Martellini, L. & Vaissié, M. (2003). Benefits and risks of alternative investment strategies. *Journal of Asset Managament, 4*, 96–118.

Alpen Capital. (2021). Islamic Finance and Wealth Management Report June 29, 2021, https://argaamplus.s3.amazonaws.com/86f171a0-dcdc-4a26-b7f1-35345c16f250.pdf, Erişim Tarihi: 26.04.2022.

Anderson, S. & Ahmed, P. (2005). Mutual Funds – Fifty Years of Research Findings, Springer, New York, USA.

Avini, A. (1996). The Origin of English Trust. *Tulane Law Review, 70*(4), 1139-1170.

Bacha, O. & Mirakhor, A. (2013). Islamic Capital Markets: A Comparative Approach, Singapore: Wiley.

Bodie, Z. J., Kane, A. & Marcus, A. (2014). Investmens, McGrawHill, 10th Global Edition.

Baiden, J. E. (2011). Exchange Traded Funds-Advantages and Disadvantages (June 28, 2011). Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=1874409, Erişim Tarihi: 20.04.2022.

Buckle, M. & Thompson J.L. (1992). The United Kingdom Financial System In Transition:Theory and Practice. Manchester University Press. Manchester

Denmark, F. (2013). Happy 20th Birthday, ETFs: A Look Back at Nate Most and His Novel Idea, https://www.institutionalinvestor.com/article/b14zb9jjc7wzv1/happy-20th-birthday-etfs-a-look-back-at-nate-most-and-his-novel-idea, Erişim Tarihi: 25.05.2022.

Deville, L. (2008). Exchange Traded Funds: History, Trading and Research. C. Zopounidis, M. Doumpos, P. Pardalos. Handbook of Financial Engineering, Springer, 1-37.

Diaw, A., Hassan, S., & Ng Boon Ka, A. (2010). Performance of Islamic and conventional exchange traded funds in Malaysia. *The ISRA International Journal of Islamic Finance, 2*(1), 131-149.

Doğanay, M. (2010). Kurumsal yatırımcıların yatırım tercihleri ve stratejilerinin analizi, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Elton, E. J., Gruber, M. J., Brown, S. J. & Goetzmann, W. N. (2014). Modern Portfolio Theory and Investment Analysis, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Ertaş, V., Tuncel, K. & Teker, B. (1997). Yatırım Fonları ve Türkiye Uygulaması. Ankara: SPK Yayınları No: 103.

Fama, E. F. (1970). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. *The Journal of Finance, 25*(2), 383– 417.

Farouk, F. & Masih, M. (2016). Are there profit (returns) in Shariah-compliant exchange traded funds? The multiscale propensity. *Research in International Business and Finance, 38*, 360-375.

Feibel, B. J. (2003). Investment Performance Measurement. Wiley Finance, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Yersey.

FTSE. (2022). FTSE Bursa Malaysia Index Series, https://research.ftserussell.com/products/downloads/FTSE_Bursa_Malaysia_Index_Series.pdf, Erişim Tarihi: 25.06.2022.

Gastineau, G. L. (2001). Exchange Traded Funds An Introduction. *The Journal of Portfolio Management, 27*(3), 88-96.

Gastineau, G. L. (2010). The Exchange Traded Funds Manual, John Wiley & Sons, New York, USA.

Habib, S. F. (2018). Fundamentals of Islamic finance and banking-John Wiley & Sons.

Hassan, K. & Mahlknecht, M. (2011). Islamic Capital Markets: Products and Strategies, Wiley and Sons.

Hautcoeur, P.-C. (2006). Why and how to measure stock market fluctuations? The early history of stock market indices, with special reference to the French case. Paris-Jourdan Sciences Economiques, Workıng Paper N° 2006 – 10, https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00590522/document, Erişim Tarihi: 04.04.2022.

Hutson, E. (2005). The Early Managed Fund Industry: Investments Trusts in 19th Century Britain. *International Review of Financial Analysis, 14*, 439-454.

ICI (Investment Company Institute). (2004). Mutual Fund Fact Book.

ICI (Investment Company Institute). (2009). Investment Company Fact Book, 49th edition.

ICI (Investment Company Institute). (2022). Investment Company Fact Book, 62th edition.

IFSB (Islamic Financial Services Board). (2019). Islamic Financial Services Industry Stability Report. https://www.ifsb.org/sec03.php, Erişim Tarihi: 15.04.2016.

Jaldeen, M. S. (1993). The Muslim Law of Succession Inheritance and Waqf in Sri Lanka. Colombo: The Federation of Associations of Muslim Youth in Sri Lanka (FAMYS)

KAP İzahname (Kamuyu Aydınlatma Platformu). (T.Y.) Ziraat Portföy Katılım 30 Eşit Ağırlıklı Endeksi Hisse Senedi Yoğun Borsa Yatırım Fonu Katılma Paylarının Halka Arzına İlişkin İzahname.

Karacabey, A. A. (1998). A Tipi Yatırım Fonları Performanslarının Analizi Ve Değerlendirilmesi, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları Tezler Dizisi: 5, Ankara.

Kont. B. (2001). "Dünya'da ve Türkiye'de Yatırım Fonları", Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Ed. A. Bülent Çağlar, Yıl:3, Sayı:16, Ocak-Şubat 2001, s. 1-15.

Lee, C. M. C., Shleifer A. & Thaler R. H. (1990). Anomalies: Closed-End Mutual Funds. *Journal of Economic Perspectives, 4* (4), 153-164.

Lückoff, P. (2011). Institutional Setting. In: Mutual Fund Performance and Performance Persistence. Gabler Verlag, Germany.

Malkiel, B. G. (1995). Returns from Investing in Equity Mutual Funds 1971 to 1991. *The Journal of Finance, 50*, 549-572.

Markowitz, H. (1952). Portfolio Selection. *The Journal of Finance, 7*(1), 77-91.

Muhammad, M., Sairally, B. S., & Habib, F. (2015). Islamic Capital Market: Principles & Practices. Kuala Lumpur, Malaysia: International Shari'ah Research Academy for Islamic Finance; Securities Commission Malaysia.

Noripah, K. & Tsu, M. N. (2013). Investing in Islamic Funds: A Practitioner's Perspective. John Wiley & Sons.

Omar, A., Abduh, M. & Sukmana, R. (2013). Fundamentals of Islamic Money and Capital Markets, Singapore: John Wiley.

Prasaka, Y. (2012). The Potential for Islamic Exchange Traded Fund (ETF) in Indonesia: A Comparative Study of Development in US, UK, and Malaysia, International Conference on Islamic Capital Markets, At: Hotel Borobudur, Jakarta, Indonesia, June, 2012.

PwC (PricewaterhouseCoopers). (2019). Mutual Fund Outlook: The Time to Act is Now. https://www.pwc.com/us/en/industries/financial-services/library/pdf/awm-mutual-fund-outlook-6-22-22.pdf, Erişim Tarihi: 25.04.2022.

Rea, J. D., Reid. B. K. & Millar, K. W. (1999). Operating expense ratios, assets, and economies of scale in equity mutual funds. *Investment Company Institute Perspective, 5*, 1999, 1-15.

Refinitive. (2021). İslamic finance Development Report 2021, https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/gated/reports/report-2021-all-color2.pdf, Erişim Tarihi: 28.04.2022.

RHB Asset Management. (2016). Master Prospectus, Malaysia. https://www.rhbgroup.com/~/media/files/malaysia/prod uct-and-services/unit-trust/assetmanagement/prospectus/master-prospectus-navyblue.ashx?la=en, Erişim Tarihi: 06.07.2017.

Rouwenhorst, K. G. (2004). The origins of mutual funds. Yale ICF Working Paper 04-48, 1–31.

SPK (Sermaye Piyasası Kurulu). "Sermaye Piyasası Kurulu Tebliğleri, Yatırım Ortaklıkları" https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Index/16/2, Erişim Tarihi: 25.05.2022.

SPK (Sermaye Piyasası Kurulu). (2013). Borsa Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliği, Seri: III, No: 52.2, 27/11/2013, Erişim Tarihi: 02.06.2022.

SPK (Sermaye Piyasası Kurulu). (2022) SPK Aylık İstatistik Bülteni, https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/AylikIstatistikBultenleri, Nisan 2022.

Stein, J. C. (2005). Why are Most Funds Open-End? Competition and the Limits of Arbitrage. *The Quarterly Journal of Economics, 120*(1), 247-272.

Sümer, A. (2002). Türk Sermaye Piyasası Hukuku ve Seçilmiş Mevzuat, 3. baskı İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Süngü, S. (1989). Dünya'da Yatırım Fonları, Türkiye'de Yatırım Fonları ve Son Gelişmeler (Tebliğler ve Paneller), İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 1989.

TEFAS (Türkiye Elektronik Fon Dağıtım Platformu). (2022). TEFAS, https://www.tefas.gov.tr/IstatistikiRaporlar/ToplamIslemHacmi.aspx, Haziran, 2022.

Thomson Reuters. (2014). Global Islamic Asset Management Report 2014.

TKYD (Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği). (2010). "TKYD'den 2009-2010", Kurumsal Yatırımcı Dergisi" Sayı No.8, Ocak-Şubat- Mart 2010. http://www.tkyd.org.tr/assets/sayi8-df430990d2a6da4300aeaff050366ffa.pdf, Erişim Tarihi: 22.05.2022.

TSPAKB (Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kurumlar Birliği). (2004). Para ve Sermaye Piyasalarının Vergilendirilmesi, Yayın No: 19, Ekim 2004.

Tuncer, S. (1989). Türkiye'de Menkul Kıymetler Yatırım Fonu, Türkiye'de Yatırım Fonu ve Son Gelişmeler, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul: 57.

Turner, C. (2004). International Funds "A Practical Guide to Their Establishment and Operations". Oxford: Elseiver Science & Technology.

Ural, M. (2010). Yatırım Fonlarının Performans ve Risk Analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.

Wolfinger, M. (2005). Create Your Own Hedge Fund: Increase Profits and Reduce Risks with ETFs and Options, Hoboken, NJ, USA, John Wiley & Sons.

BİREYSEL KARİYER PLANLAMADA ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Duygu YILDIRIM

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-20-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mayıs 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

SUNUŞ

Belkide bireyler, çocukluk yıllarında, büyüyünce ne olacaksın sorusuna muhatap oldukları andan itibaren gelecekte seçecekleri meslek, yapacakları işin hayatlarının önemli bir parçası olacağını anlıyorlar. Tabi ki bu anlayış bireylerin çocukluk yıllarından itibaren kariyerlerini bilinçli bir şekilde planlayacakları anlamına gelmiyor. Özellikle ülkemizde eğitim süreçleri boyunca, belli bir mesleki alana bilinçli olarak odaklanan gençlerin yanı sıra, yüksek öğretim düzeyine gelinmiş çağlarda bile henüz kariyeri ile ilgili net bir karar alamamış gençlerin varlığı da söz konusudur. Çünkü, meslek seçimi kişisel özellikler ve yetenekler, aile, sosyal çevre, ekonomik faktörler, eğitim sistemi, mesleki saygınlık ve zorluk ve hatta güncel gelişmeler gibi birçok faktörden etkilenmektedir.

Duygu Yıldırım, danışmanlığımda tamamlamış olduğu, "Bireysel Kariyer Planlamada Etkili Olan Faktörler ve Üniversitelerin Etkisi Üzerine Bir Araştırma" isimli bu tez çalışması kapsamında üniversite öğrencilerinin kariyerlerini planlarken hangi faktörlerden ne derece etkilendikleri ile ilgili bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma neticesinde, öğrencilerin kariyer planlamalarını etkileyen faktörler üzerine ilginç bulgular ortaya koymuştur. Yıllar sonra bu tez çalışmasının kitap haline getirilmesinin akademik camiaya ve iş hayatına faydalı etkiler yapmasını temenni ederim. Öğrencim Duygu Yıldırım için bundan sonraki hayatında huzur ve mutluluk, bilimsel çalışmalarında başarılar dilerim.

Prof. Dr. Kürşat ÖZDAŞLI

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
KARİYER KAVRAMI, KAPSAMI VE ÖNEMİ

1.1. Kariyer Kavramı **3**
1.1.1. Kariyerin Kavramının Tanımı 3
1.1.2. Kariyer Kavramının Özellikleri 4
1.2. Kariyer Boyutları 6
1.2.1. Kariyerin İçsel Boyutu 6
1.2.2. Kariyerin Dışsal Boyutu 7
1.3. Kariyerle İlgili Diğer Kavramlar 7
1.3.1. Kariyer Platosu 8
1.3.2. Kariyer Haritası 8
1.3.3. Kariyer Patikası 9
1.3.4. Kariyer Hayat Döngüsü 10
1.3.5. Kariyer Yönetimi 10
1.4. Kariyer Aşamaları 13
1.4.1. Keşif 14
1.4.2. Kurma 15
1.4.3. Kariyer Ortası 16
1.4.4. Kariyer Sonu 17
1.4.5. Azalma (Emeklilik) 18

İKİNCİ BÖLÜM
KARİYER PLANLAMA

2.1. Kariyer Planlamasının Tanımı 19
2.2. Kariyer Planlamasının Önemi 19
2.3. Örgütsel Kariyer Planlama 21
2.3.1. Örgütlerde Kariyer Planlamanın Amaçları 22
2.3.1.1. İnsan Kaynaklarının Etkin Kullanımı 22
2.3.1.2. Yükselme İhtiyaçlarının Tatmini İçin İş Görenlerin Değerlendirilmesi 23
2.3.1.3. Yeni ve Farklı Bir Alana Giren İş Görenin Değerlendirilmesi 23
2.3.1.4. İyi Eğitim ve Kariyer Olanaklarının Bir Sonucu Olarak İş Başarımının Yükseltilmesi 23

2.3.1.5. İş Görenlerin İşe Bağlılığının Sağlanması....24
2.3.1.6. Bireysel Eğitim ve Gelişme İhtiyaçlarının Daha İyi Belirlenmesi....24
2.3.2. Örgütlerde Kariyer Planlamanın İlkeleri....25
2.3.3. Örgütlerde Kariyer Planlama....25
2.3.4. Örgütlerde Kariyer Planlama Süreci Faaliyetleri....29
2.3.5. Kariyer Planlamada Örgüt, Yönetici ve Çalışanların Görevleri....32
2.4. Bireysel Kariyer Planlama....35
2.5. Kariyer Yollarına İlişkin Yaklaşımlar....35
2.5.1. Klasik Yaklaşım....36
2.5.2. Örgütsel Yaklaşım....37
2.5.3. Davranışsal Yaklaşım....38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİREYSEL KARİYER PLANLAMANIN TEMEL BOYUTLARI

3.1. Bireysel Kariyer Planlama....41
3.1.1. Bireysel Kariyer Planlamanın Tanımı....41
3.1.2. Bireysel Kariyer Planlamanın Boyutları....42
3.1.3. Bireysel Kariyer Planlamanın Önemi....43
3.2. Bireysel Kariyer Planlama Süreci....44
3.2.1. Bireysel Güçlü ve Zayıf Yönlerin Tespiti....45
3.2.2. Kariyer Amaçlarının Saptanması....47
3.2.3. Örgüt İçi ve Dışı Olanakların Belirlenmesi....48
3.2.4. Kariyer Planlarının Hazırlanması ve Uygulanması....49
3.2.5. Geri Bildirim....50
3.3. Bireysel Kariyer Planlamanın Temel Belirleyicileri....50
3.3.1. Demografik Faktörler....51
3.3.1.1. Aile....51
3.3.1.2. Yaş....53
3.3.1.3. Cinsiyet....53
3.3.2. Kişisel Özellikler ve Yetenekler....54
3.3.3. Yasal Faktörler....56
3.3.4. Sosyal Faktörler....56
3.3.5. Ekonomik Faktörler....56
3.3.6. Eğitim Kurumlarının Etkisi....57
3.3.6.1. İ.İ.B.F Öğrencilerinin Kariyer Yolları....57
3.3.6.1.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları....57
3.3.6.1.2. Özel Sektör....58
3.3.6.1.3. Girişimcilik....58
3.3.6.2. İ.İ.B.F' lerde Konumlandırmalar ve Öğrencilerin Kariyer Planları Üzerindeki Etkileri....59
3.3.6.2.1. Türkiye'deki İ.İ.B.F'lerde İşletmecilik Eğitimi....59

3.3.6.2.1.1. Vakıf Üniversitesi İ.İ.B.F' lerindeki İşletmecilik Eğitimi 60
3.3.6.2.1.2. Kamu Üniversitesi İ.İ.B.F' lerinde İşletmecilik Eğitimi 67
3.3.6.2.2. Türkiye'deki İ.İ.B.F.'lerde Konumlandırmalar 72
3.3.6.2.2.1. Özel Sektöre Eleman Yetiştiren Fakülteler 73
3.3.6.2.2.2. Kamu Organizasyonlarına Eleman Yetiştiren Fakülteler 73
3.3.6.2.2.3. Girişimcilik Yönelimli Eleman Yetiştiren Fakülteler 74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA

4.1.1. Örneklem Grubunun Tanımlayıcı Özellikleri 76
4.1.2. Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörler 80
4.1.3. Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörlerin Tanımlayıcı Özeliklere Göre Farklılaşma Durumu 92
4.1.3.1. Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörlerin Cinsiyetlerine Göre Farklılaşma Durumu 92
4.1.3.2. Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörlerin Üniversitelerine Göre Farklılaşma Durumu 93
4.1.3.3. Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörlerin Yaşlarına Göre Farklılaşma Durumu 96
4.1.3.4. Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörlerin Üniversitelerin Türüne Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu 98
4.1.3.5. Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Etki Eden Faktörlerin Öğrencilerin Sektör Tercihlerine Bağlı Olarak Farklılaşma Durumu 100
4.1.3.6. Üniversitelerinin Öğrencilerini Yetiştirme Hedefleri İle Bu Hedefleri Karşılama Dereceleri Arasındaki Farklılaşma Durumu 101

SONUÇ VE ÖNERİLER 103

KAYNAKÇA 107

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

A

ADLER Alfred**, İndividual Psychology,** Littlefield, Adams Co. New Jersey, 1959 ARNOLD John, **Managing Careers Into The 21st Century**, London: Paul Chapman Publishing Ltd.,1997

AYDEMİR,N., **2000'li Yıllara Doğru Özel İmalat Sanayiinde İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Arayışları,** TÜGİAD, İstanbul, 1995.

AYTAÇ, S., **Çalışma Yaşamında Kariyer Yönetimi Planlaması Geliştirilmesi Sorunları**,Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 1997.

B

BAŞ,T., **Anket Nasıl Hazırlanır? Uygulanır? Değerlendirilir?** Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

BEACH, D.S., **The Management Of People at Work**, McMillan Publishing Co., New York, 1980.

BROWN Duane, BROOKS Linda ve Diğerleri, Career Choice and Development, Jossey-Bass Inc. 1996.

C

CANMAN**, D., İnsan Kaynakları Yönetimi**, Yargı Basım Yayım Ltd. Şti., Ankara, 2000.

CASCİO F. Wayne, Managing Human Resource, MCGraw-Hill İnc.,1986. COCHRAN, L., Career Counseling: A Narrative Approach (Paperback), Sage Publications Inc, 1997.

D

DECEONZE A. David and ROBBİNS P. Stephen, **Human Resource Management**, John Wiley Inc., 1999.

Dessler G., **Human Resource Management**, 8th Edition, United States Of America, International University, Florida 2000.

DESSLER Gary, **Human Resource Management**, Person Prentice Inc., New Jersey, 2005.

ERDOGMUŞ, N., **Kariyer Geliştirme Kuram ve Uygulama**, Nobel Yayınları, Ankara, 2003.

E

ERDOĞMUŞ N., **Kariyer Geliştirme**, Nobel Yayını, Ankara, 2003

ERDOĞMUŞ, N., Yeni Kariyer Yaklaşımları ve Kariyer Değerlerindeki Değişim, **I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı,** Kocaeli, 2002.

F

FINDIKÇI,İ., **İnsan Kaynakları Yönetimi,** Alfa Yayınları, İstanbul,1999.

G

GREENHOUS, J.H., G.A. CALLANAN and Veronica M. GODSHALK, **Career Management,** Harcourt Collage Publishers, 2000.

GREENHOUS, JH., **Career Management**, The Dryden Pres, Forth Worth, 1987. GUTHRIE J. P., J. Coate, C. E. Schwoerer, **Career Management Strategies:The Role Of Personelity**, Emerald Group Publishing Ltd., 1998

GÜRÜZ, D. ve G. ÖZDEMİR YAYLACI, **İletişimci Gözüyle İnsan Kaynakları Yönetimi,** Mediacat Yayınları, 2005.

H

Halil CAN, A. AKGÜN ve Ş.. KAVUNCUBAŞI, **Kamu ve Özel Kesimde Personel Yönetimi**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1995.

HALİL CAN, **ORGANİZASYON ve YÖNETİM**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2002. HUNERYAGER L.I, HECKMAN L.I., Human Relations İn Management, South Western Publishing Co.Ohio, 1960.

INKSON, K.,**Career Development**, Sage Publications Inc,2007.

K

KAYNAK, T. ve diğerleri**, İnsan Kaynakları Yönetimi,** İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1998.

KUZGUN Yıldız, **Meslek Danışmanlığı,** Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.

L

LUTHANS, F., **Organizational Behaviour**, 6th Edt., McGrav Hill, 1992.

M

MAYO A., **Managing Careers Strategies For Organizations**, London: Institute Of Personel Management, 1991

N

NEWSTORM J.W. and Keth Davis, **Organizational Behaviour**, McGraw - Hill, New Yırk 1993.

Ö

ÖZALP Şan, Yeni Gelişmeler Karşısında İşletme Yöneticileri ve İşletmecilik Eğitimi, Sevinç Yayınları, Ankara, 1972.

ÖZDEMİR YAYLACI, G.,**Kariyer Yaşamında Duygusal Zeka ve İletişim Yeteneği**, Hayat Yayınları, İstanbul,2006.

ÖZGEN,H., A.ÖZTÜRK ve A. YALÇIN , **İnsan Kaynakları Yönetimi,** Nobel Yayınları, İstanbul, 2002.

P

PALMER M. and Kenneth T.WINTERS, **İnsan Kaynakları**, Doğan Şahiner (çev.), Rota Yayınları, 1993.

R

REYNOLDS John, "Gender-Related Trends in High School Seniors. Career Plans, 1976-2000", Florida State University, 2003

ROOD Allan, Realizing Your Executive Potential, McGraw-Hill İnc., USA, 1965.

S

SCHLER R. , **Managing Human Resources,** West Publising Comp., New York, 1998.

Ş

ŞİMŞEK Ş. ve diğerleri, **Kariyer Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2004.

T

TORTOP, N. ve diğerleri, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.

U

UĞUR A., **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Sakarya Kitabevi, Sakarya, 2003.

V

VAROL Ergin Sait, **Kariyer Yönetimi, Planlaması ve Yeni Gelişmeler**, İstanbul Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu Yayını, İstanbul, 2001

VAROL, E.S., **Kariyer Yönetimi, Planlaması ve Yeni Gelişmeler**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2001.

W

WALKER James, **Human Resource Planning,** Mc Graw Hill, USA, 1980. WEIHRICH, H., and H. KOONTZ, **Management A Global Perspective,** Tenth Edition, McGraw-Hill Publisher, 1994.

WERTHER William B. ve Keith Davis, **Human Resources and Personel Managment,** Mc Graw Hill, USA, 1996 .

MAKALELER

A

ANAFARTA, Nilgün, "Orta Düzey Yöneticilerin Kariyer Planlamasına Bireysel Perspektif", **Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi,** Cilt: 1, Sayı: 2, 2001.

ANAFARTA, N., "Bireysel Kariyer Danışmanı Olarak Rehber (Mentor)", **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,** Cilt 3, S.1, s.115-127, 2002.

AYTAÇ, Serpil, "İşgücü Verimliliği Açısından İşletmelerde Kariyer Geliştirme Sistemi", **Verimlilik Dergisi,** MPM Yayını, Sayı: 3, 2000.

AYTAÇ, Serpil, "Kariyer Planlaması", **Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi,** Cilt: 16, Sayı: 1, 1998.

ASKARANY Davood, "Characteristics of Adopters and Organizational Changes", Thunderbird International Business Review **, vol:48.**

B

BİLGİÇ Veysel ve Turkut GÖKSU, "Yeni Gelişmeler Işığında Türkiye'de Kamu yönetimi ve Yerelleşme Eğilimleri", **2004 Türkiye İktisat Kongresi: Kamuda İyi Yönetişim Tebliğ Sunuşları,** DPT, 2004.

BLUMENTHAL S. And Lavender T., Hewson S., "Role Clarity, Perception of the Organization and Burnout Amongst Support Workers in Residential Homes for People with Intellectual Disability: A Comparison Between a National Health Service Trust and a Charitable Company", **Journal of Intellectual Disability Research**, Vol.42, Part: 5, October 1998.

BRAGANZA Ashley and John WARD, "Implementing strategic innovation: supporting people over the design andİmplementation boundary", **Strategic Change**, 2001

BUCHANAN Elizabeth and Sarah MAYERS, "Holding Your Hand From a Distance: Online Mentoring and the Graduate Library and Information Science Student", **The Journal of Educators Online**, Volume 2, Number 2, July 2005.

Ç

ÇETİN, C. "Kariyer Planlaması", **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi,** Cilt:25, S.11994.

D

DENSTEN, I., The Relationship Between Visioning Behaviours of Leaders and Follower Burnout**, British Journal of Management**, Vol.16, 2005.

DEMİRBİLEK, T., Örgütlerde Kariyer Danışmanlığı Hizmetleri, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi** Cilt:9, Sayı:2, s.71- 85,1994.

DOYLE C., Hind, P., Occupational Stres, Burnout and Job Status in Female Academics, Occupational Stres in Female Academics, Vol.5, Number: 2 April, 1998.

H

Hakan KİTAPÇI ve Bülent SEZEN, "Çalışanların Tatminini Belirleyici Unsurlar Üzerine Bir Araştırma: Kariyer Süreci Örneği", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 1 s.219-230, 2002.

HSIEH, A. Chao, H., "A Reassessment of the Relationship between Job Specialization, Job Rotation and Job Burnout: Example of Taiwan's High-Tecnologyy Industry", **International Journal of Human Resource Management** 15, (6), September 2004.

İ

İMAMOĞLU, S.Z.,H. KESKİN ve S. ERAT, "Ücret, Kariyer ve Yaratıcılık ile İş Tatmini Arasındaki İlişkiler: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama", **Yönetim ve Ekonomi**,Cilt:11, S.1, s.167-176, 2004.

İNCE,M., "Değişim Olgusu Ve Örgütlerde İnsan Kaynakları Yönetiminin Değişen Fonksiyonları" **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.14, s.319-338, 2005.

INNSTRAND S. T., Espnes, G. A., Mykletun, R. , Job Stres, Burnout and Job Satisfaction: An Intervention Study for Staff Working with People with Intellectual Disabilities, Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities, 17, 2004.

K

KENNETH Moore, "İnsan Kaynakları:21'inci Yüzyıla Ayak Uydurmak", **Human Resources İnsan Kaynakları Ve Yönetim Dergisi**. Sayı: 5. Mayıs 2007.

O

OGBONNA Emmanuel and Haris Lloyd, "Innovate Organizational Structures and Performance", **Journal of Organizayional Change Management**, 2003.

M

MARK J. Ahn , Hana Biosciences, From Leaders to Leadership: Managing Change, **The Journal of Leadership and Organizational Studies**, Vol. 10, No. 4, 2004.

N

Nilgün ANAFARTA, **"**Orta Düzey Yöneticilerin Kariyer Planlamasına Bireysel Perspektif", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi,** S.2,s.1-17, 2001.

R

RENNINGS Klaus and Andreas ZIEGLER ve Thomas ZWICK, "The Effect of Environmental Innovations on Employment Changes: An Econometric Analysis", **Business Strategy and the Environment, Bus. Strat. Env**. **13**, 2004.

RODNEY Mc Adam, Knowledge Management as a Catalyst for Innovation with Organizations: A Qualitative Study, **Knowledge and Process Management**, Volume 7, Number 4, University of Ulster, UK, 2000.

S

SARIEROĞLU, Jülide. "Çalışma Hayatı ve Kadın", **Çelik-İş Aylık Sendika Dergisi**. Sayı:21. Nisan 2007.

SERİNKAN C. , Dönüşümcü ve Etkileşimci Tarzları ve Tepe Yöneticiler İçin Önemi, **Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal Analiz Dergisi,** Yayın No:3, İstanbul, 2002.

SMID Gerhard, HOUT Eelco Van ,BURGER Yvonne, "Leadership in Organizational Change: Rules for Successful Hiring in Interim Management", **Journal of Change Management**, vol:6, no:1, 2006.

SOYSAL, A., "Kariyer Yönetiminde Yeni Strateji Arayışları: Türkiye Ölçeğinde Bir Değerlendirme", **Çimento İşverenler Dergisi**, Eylül 2006.

SÜMER, C.,"İnsan Kaynakları Yönetimi Etkinliği Olarak Örgütsel Kariyer Planlama ve Geliştirme", **Türk Psikoloji Bülteni**, Cilt:4, S.9, s. 62-65,1998.

SWAİN Sampad Kumar and George BABU, "HRD Practices In The Cllasified Hotels in Orissa: AStudy Of Empylee Perceptions" , **Pasos**, Vol. 5, 2007.

T

TÜZ VERGİLİEL, M., "Kariyer Planlamasında Yeni Yaklaşımlar", **U.Ü.Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi** Yıl: 4, Sayı: 4, 2003.

W

WILLIAMS Scott David , "Personality, Attitude and Leader Influences on Divergent Thinking and Creativity In Organizations", **European Journal of Innovation Management;** 2004; 7, 3; ABI/INFORM Global.

TEZLER

A

AKGÜL, F., **İnsan Kaynakları Yönetiminde Kariyer Geliştirme Stratejileri ve Bir Araştırma**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2002.

AKIN, **A.,** "Takım Kariyer Modeli" İle Proje Takımlarında Kariyer Geliştirme" **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S. 25, Temmuz – Aralık 2005.

ARGÜDEN,M., **Örgütsel Kariyer Yönetimi ve Yapı Kredi Bankası Uygulaması** Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 1998.

G

GÖK, E., **Kariyer Yönetimi ve Planlaması: Bir İşletme Uygulaması**, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gebze 2000.

Ö

ÖZDEMİR,Y., **Kariyer Devreleri İle Örgütsel Vatandaşlık Eğilimi Arasındaki İlişki: Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneği,** Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sakarya,2005.

S

SOYLU, A., **Yalın Örgütlerde Kariyer Yönetimi**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon, 2002.

U

UZUNBACAK, H.H., **Türk Emniyet Teşkilatının Amir Sınıfının Mesleki Durgunluk (Kariyer Platosu) Döneminin Geciktirilmesine Yönelik Kariyer Planlaması**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2004.

İNTERNET

<http://cinselhealty.blogcu.com/4496092?ref=Klasistanbul.Com> . (25.11.2007)

<http://iibf.atauni.edu.tr/isbil.html>. (10.12.2007)

<http://iibf.iku.edu.tr/>.(10.12.2007)

<http://iibf.sdu.edu.tr/index.php?dosya=bolumler/isletme&tur=02>. (25.12.2007)

<http://proje.akdeniz.edu.tr/iibf/yeni1/isletmehakkinda.asp>. (10.12.2007)

<http://www.bilgi.edu.tr/pages/faculties.asp?fid=2&did=13&r=12%2F29%2F2007+5%3A34%3A20+PM> (10.12.2007)

<http://www.ursinus.edu/resources/careerresources/career_decision_making.pdf> (25.11.2007)

<http://www.yok.gov.tr/istatistikler/istatistikler.htm>.(10.12.2007)

Akademik Kariyere Yaş Sınırlaması, <http://www.egitimportali.com/haber.php?hid=227>. (25.11.2007)

A

AUSTIN J., Williams V., Klaver N.,Cherbulıez A. **What has caused tremendous**

B

BARTRIDGE T., **Why is Succession Planning İmportant?,** www.ameinfo.com BARUTÇUGİL, İ. **Kariyer Planlama ve Kariyer Yönetimi,** <http://www.rcbadoor.com/makalevekitaplar/makaleler/ik/kariyer.htm>. (15.11.2007)

Ç

ÇAĞLAR,N., M.KAYA ve B. SAÇLI, **Kariyer Yöneliminde Aile Etkileri,**

<http://bukam.bahcesehir.edu.tr/index.php?lang=TR&sablon_id=6&ana_id=69>. (25.11.2007)

D

DRUCKER Peter, "Management (Tasks, Responsibilities, Practices"**,** Butterworth, Heinemann Ltd., 1994, www.globalmanagement.com.uk/ man/art.pdf (87 (05.09.2998).

E

E-Eğitim, Bilim ve Sanat Dergisi, http://www.egitisim.gen.tr/baydogan_kariyer.htm., 28.12.2007.

G

GÖKÇÖL, O. ve F. T. BOZBURA, **Türkiye Bilişim Sektöründeki Mesleklerin Holland Kariyer Koduna Bağlı Olarak Belirlenmesi ve Türkiye'deki Lise Öğrencilerinin Holland Kariyer Koduna Göre Analizi**,

<ab.org.tr/ab05/program/130.html - 5k>. (26.11.2007) **growth in the coaching industry?**, http://www.auralifecoach.com/ H

http://www.yok.gov.tr/istatistikler/istatistikler.htm, 15.07.2008. K

Kariyer Devreleri,<http://www.ikademi.com/kariyer-planlama/98-kariyer-devreleri html>. (17.11.2007)

Kariyer Planlaması Ne Zaman Başlar?, www.bilgiyonetimi.org/cm/ pages/mkl gos.php?nt=413. (20.11.2007)

Kariyer Planlaması, www.frmtr.com/halkla-iliskiler-turizm-ve-insan-kaynaklari-ulastirma/709511-kariyer-planlamasi.html. (12.28.2007)

Kariyer Safhaları, www.danismend.com/konular/insankaynaklari/inka_**kariyer**_ devreleri.htm. (17.11.2007) Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:2, 2001, s.1-17.

Kariyer Yolculuğunda Gerekli Bilgiler, <http://www.stratejika.com/kariyer bilgileri. asp#0>. (25.11.2007)

Kariyer Yönetimi Araçları, <http://www.donusumkonagi.com/makale.asp? id= 293&baslik=kariyer_yonetimi_Araclari>. (15.11.2007)

Kariyer Yönetimi ve Planlaması, <www.dilaver.net/makaleler/Kariyer_ 004.doc>. (16.11.2007)

Kariyer Yönetimi ve Planlaması, http://www.ikademi.com/kariyer-planlama/184- kariyer-yonetimi-ve-planlamasi.html, 15.11.2007.

Kariyer Yönetiminde Aile Etkileri, http://www.bukam.bahcesehir.edu.tr/ index. php?lang=TR&sablon_id=6&ana_id=69.(25.11.2007)

KESER, A., Kariyer Planlaması Ne Zaman Başlar? http://www.isguc.org/?avc=arc_ view.php&ex=226&pg=m. (20.11.2007)

M

MURRAY Peter , "Managing Innovation through Social Architecture, Learning, and Competencies: A New Conceptual Approach, Knowledge and Process - Management", Volume 13 Number 3 pp 132–143 (2006) Published online in Wiley InterScience (www.interscience.wiley.com)

Mustafa Ergün, **Eğitim Sosyolojisi,** Türkiye Sana Eğitim Bil.Kütüphanesi, Afyon Kocatepe Ün. http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun8.htm. (25.11.2007)

Ö

ÖZDEN, M.C., **Firmalarda Kariyer Planlama,**<http://www.egitim.com/ universiteliler/0551/0551.4/0551.4.3.firmalardakariyerplanlama.asp>.(25. 11.2007).

P

PEREK ANAMUR, Z., **Kariyer Yolunda Eğitim,** <http://www.insankaynaklari. com/ikdotnet/IcerikDetay.aspx?KayitNo=6812>. (25.11.2007)

S

SOYSAL, A., Küreselleşen İş Hayatında Yeni Kariyer Yaklaşımları, <http://www. bilgiyonetimi.org/cm/pages/mklgos.php?nt=232>.(20.11.2007)

T

TAŞTAN Seçil, "Değişim ve Değişen İşletmelerde İnsan Kaynakları Yönetiminin Etkileri ve Rolü" http://www.humanresourcesfocus.com/ makale012.asp

TAŞTAN,S., **Kariyer Yönetimi Nedir?,** <http://www.ebso.org.tr/b2b/cvrehberi/rehberoku.php?rehber_no=7>. (25.11.2007)

U

UZUN , T., "İnsan Kaynakları Yönetimi'nde Etkin Bir Yöntem:Kariyer Planlaması", **İş,Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi**,2003, Cilt : 5 Sayı:2,<http://www.isgucdergi.org/index.php?arc=arc_view.php&ex=149 &inc=arc&cilt=2&sayi=1&year=2003>. (17.11.2007)

Ü

ÜNVER, Y., **İşletmelerde Kariyer Yönetimi Ve Performans Değerlendirme Sistemleri**, Ankara Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dönem Projesi, Ankara, 2005,, <acikarsiv.ankara.edu.tr/fulltext/628.pdf->. (17.11.2007)

Y

YAHYAGİL, M.Y., <http://www.yeditepe.edu.tr/yeditepe/yeditepe%20universitesi/egitim/lisans/ıktisadi%20ve%20idari%20bilimler%20fak/ısletme/genel.aspx?cacheid=/Yeditepe%20universitesi/egitim/lisans/ıktisadi%20ve%20Idari%20bilimler%20fak/ısletme/genel>. (10.12.2007)

DİĞER

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, **Resmi Gazete,** 6.11.1981. YARDIMCIOĞLU,F., **Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS), ve Kariyer**

Meslekleri (A Grubu Kadrolar), Akademik Personel ve Lisansüstü

Eğitimi Giriş Sınavı (Ales) ve Lisansüstü Eğitim (Master), Akademik Kariyer, Serbest Muhasebecilik Mali Müşavirlik (SMMM) Konuları Hakkında Bilgi Notu, Sakarya Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, 2007.

BEŞERÎ KALKINMA SOSYAL SERMAYE VE EKONOMİK ETKİNLİK

Dr. Resul TELLİ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-39-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Kasım 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İnsanoğlunun medeniyeti inşa etme davası bugün onun ekonomik ve sosyal hayatını hiç bitmeyecek bir etkileşim ve dönüşümün merkezine yerleştirmiştir. Bilgi ve iletişim çağı olarak adlandırılan 21. Yüzyılda "Toplumsallaşan Birey" mottosu, insanlığın tarihten beri kendisini takip eden "Ekonomik Birey" dürtüsünü bırakacağı anlamına mı gelmektedir? Yoksa adeta benzeşip çoğalarak kocaman bir toplumdan oluşan tek bir bireyden mi bahsedilmektedir?

Gerçek olan, bireyin hala hayattaki arza olan muazzam ihtirasıdır. Etkileşim ve dönüşüm ise insan varlığına tam da bu noktada sirayet etmektedir. İnsanoğlu faydacı bir yaklaşım üzere hareket etmektedir. Bu faydayı artırmaya dönük her türlü girişim toplumun daha iyi yaşamasına imkân sağlamaktadır. Toplumun refahını arttırmak vatandaşlar arasındaki derin ayrılıkların nedeni olan gelir adaletsizliğinin minimize edilmesine bağlıdır.

Birey varlığını tamamladığı ulustan elde ettiği her türlü müktesep hakkı, her alanda ve en üst limitte kullanma hürriyetini de talep etmektedir. Hızla artan ve "aşkın talep" haline gelen toplam talep diğer taraftan reel sektörde üretim sınırlarını zorlamaktadır. Zorlanan bu sınırlar Magna Karta'dan Fransız Devrimine, Kanun-ı Esasi'den I. Dünya Savaşına ve bilginin ilk elektronik distribütörü olan ENIAC'ın icadına kadar uzayıp genişlemiştir. Günümüzde ise bilgi üretiminin anlık yaşandığı dünyada her gün belki de her an yapılan yeni icatlar, hayatımızı baş döndürücü hızla değiştirmeye devam etmektedir. Yaşanan bu değişim ve dönüşüm süreci modern dünyanın yeni mihenk taşını oluşturmuştur. Bu süreç dünya ekonomilerinin faaliyet alanına tesir ederek, üretim ve tüketimde hedefe ulaşma gayretiyle oluşturulan birlikteliklere önemli bir uya-

ran olmuştur. Ticaretin ana aktörleri olan işletmelerin konuşlandığı yerler, bu noktada devreye girmekte ve bulunduğu bölgelerde adeta finansal dönüşümün üreticisi olmuştur. Bu dönüşüm beraberinde demografik nüfusu etkilerken, toplumun sosyo-kültürel gelişimine de önemli katkılar sunmuştur. Bu süreçte söz konusu başarılar ancak hedeflenen faaliyetlerin yürütülmesine olanak tanıyacak imkanların sağlanması ile olacaktır. Bu imkanlar ise yalnızca gerçekten iyi ve sağlam dizayn edilmiş altyapılar sayesinde elde edilmektedir. Bu altyapı harcamalarından bazılarının etkinlik ve verimliliği bu çalışmada irdelenmiştir.

Bir artı bir eşittir BİR sonucunun hayatımdaki karşılığı olan canım eşim… Benimle BİR olan her hali güzel insan. Sevginle beslediğin ruhumdan tezahür eden tüm eserlerim için çok ama çok teşekkürler.

Beni müsait olduğumda oyunlarına davet edecek kadar çocukluğundan ödün veren, yaşı küçük ama koskoca yürekli kızlarım, Buse Mina'ma ve Berna Hira'ma sonsuz sevgiyle.

Bu eseri masada kitabımı yazarken bıkmadan beni izleyen ve mütemadiyen bana "Sen güzelsin" diyen eşime ve "Baba hadi kapat bilgisayarı gözlerin daha fazla yorulmasın" diyen güzel kızlarıma armağan ediyorum.

"Güzellik Bir Nurdur, Buse Mina'da Huydur."

"Şirinlik Bir Tattır, Berna Hira'da Haktır."

Hazırlamış olduğum kitabın bu alanda çalışan meslektaşlarıma, ekonomi alanındaki konularla ilgilenenlere ve öğrenci arkadaşlarımıza faydalı olması temennisiyle…

Dr. Resul TELLİ

Adana, 2022

rtelli@cu.edu.tr

https://avesis.cu.edu.tr/rtelli

KISALTMALAR

5YÖS : 5 Yaş altı Ölüm Oranı

AB : Avrupa Birliği

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AR-GE : Araştırma ve Geliştirme

BM : Birleşmiş Milletler

BSE : Beşerî Sermaye Endeksi

DB : Dünya Bankası

DYB : Doğumda Yaşam Beklentisi

EYAP : Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Eğitim Yatırımlarına Ayrılan Pay

GSYH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

HS : Hekim Sayısı

HYS : Hastane Yatak Sayısı

İGE : İnsani Gelişme Endeksi

İLO : İlköğretim Okullaşma Oranı

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

ORTO : Ortaöğretim Okullaşma Oranı

ÖS : Öğretmen Sayısı

SDP : Sağlıkta Dönüşüm Programı

TEB : Toplam Eğitim Bütçesine Ayrılan Pay

THS : Toplam Hastane Sayısı

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

VZA **:** Veri Zarflama Analizi

YÖKAK **:** Yükseköğretim Kalite Kurulu

YÖO **:** Yükseköğretimde Okullaşma Oranı

İÇİNDEKİLER

ÖZET 1

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ

GİRİŞ 3

İKİNCİ BÖLÜM
EKONOMİK BÜYÜME VE KALKINMA

2.1. Ekonomik Büyüme Teorileri 7
2.1.1. Basit Aşama Teorisi (A. B. Fisher- C. Clark) 7
2.1.2. Rostow'un Büyüme Aşamaları Teorisi (W. Rostow) 8
2.1.2.1. Geleneksel Toplum Aşaması 9
2.1.2.2. Kalkışa Hazırlık Aşamasındaki Toplum 9
2.1.2.3. Kalkış Aşamasındaki Toplum (Take-Off) 9
2.1.2.4. Olgunlaşma Aşamasındaki Toplum 10
2.1.2.5. Yoğun Kitlesel Tüketim Aşamasındaki Toplum 11
2.1.3. Schumpeter Büyüme Modeli 11
2.1.4. İçsel Büyüme Modelleri 12
2.1.4.1. AK Modeli (S. Rebelo) 13
2.1.4.2. Beşerî Sermaye Modeli (R. Lucas) 13
2.1.4.3. ARGE Modeli (P. Romer) 14
2.1.4.4. Yaparak Öğrenme Modeli (Arrow) 14
2.2. Ekonomik Kalkınma Teorileri 15
2.2.1. Dengeli Kalkınma Kuramları 16
2.2.1.1. Büyük İtiş Kuramı (Rosenstein-Rodan) 17
2.2.1.2. Kısır Döngü Kuramı 17
2.2.1.3. Çapraz Ülke Kuramı 19
2.2.1.4. Leibenstein'in Düşük Gelir Tuzağı Kuramı 20
2.2.2. Dengesiz Kalkınma Kuramları 21
2.2.2.1. O. Hirschman'ın Dengesiz Kalkınma Modeli 21

2.2.2.2. Paul Patrick Streeten'in Dengesiz Kalkınma Modeli 22
2.2.2.3. Kalkınma Kutupları Teorisi (F. Perroux)..... 23
2.2.2.4. Michael Kremer'in O-Ring Modeli..... 24
2.2.3. Dual Kalkınma Modelleri..... 25
2.2.3.1. Sınırsız Emek Arzı ile Kalkınma Modeli (W. Lewis) 26
2.2.3.2. Tarım ile Sanayi Arasındaki Tamamlayıcılık–Kaldor Modeli..... 27
2.2.3.3. Kentsel İşsizlik Modeli (M.P. Todaro ve J.R. Harris)..... 28
2.2.3.4. Sosyolojik Düalizm (J. H. Boeke- W.A.Lewis) Modeli ... 28
2.2.4. İnsani Sürdürülebilir Kalkınma Modelleri 30
2.2.4.1. İnsan Merkezli Kalkınma Modeli..... 32
2.2.4.2. Sürdürülebilir Çevreci Kalkınma Modeli 33
2.2.5. Bölgesel Kalkınma Kuramları 34
2.2.5.1. Endojen (İçsel) Bölgesel Kalkınma Kuramı 34
2.2.5.2. Birikimli Nedensellik Kuramı 35
2.2.5.3. Yerel (Teritoriyal) Sanayi Odakları Kuramı 36
2.2.5.4. İhracat-Tabanlı Kalkınma Kuramı..... 38
2.2.5.5. Neo Klasik Bölgesel Kalkınma Kuramı..... 38
2.2.5.6. Keynesyen Bölgesel Kalkınma Kuramı 39
2.2.5.7. Merkez-Çevre (Bağımlılık Okulu) Kuramı 40
2.2.5.8. Yeni Bölgeselcilik Kuramı 42
2.2.5.9. Yeni Ekonomik Coğrafya Kuramı 43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EĞİTİM VE SAĞLIĞIN BEŞERî SERMAYE-SOSYAL SERMAYE VE EKONOMİK KALKINMA İLE İLİŞKİSİ

3.1. Eğitim ve Sağlığın Beşerî Sermaye ve Sosyal Sermaye ile İlişkisi 45
3.2. Eğitim ve Sağlık Altyapı Yatırımları – Beşerî Sermaye ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi 51

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE EĞİTİM VE SAĞLIK ALTYAPI HARCAMALARI VE EKONOMİK ETKİNLİK

4.1. Araştırma Problemi 61
4.2. Araştırmanın Amacı 62
4.3. Araştırmanın Önemi 64
4.4. Araştırmanın Yöntemi 66
4.5. Türkiye'de Eğitim Sektörü Göstergeleri 69
4.6. Türkiye'de Sağlık Sektörü Göstergeleri 76
4.7. Beşerî Kalkınma Endeksi ve Türkiye 87

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER 91

KAYNAKÇA 97

KAYNAKÇA

Ağıralioğlu, N. (2019), "Doğu Karadeniz'de İllerin Gelişmişliğine Altyapı Hizmetlerinin Etkisi-I", http://caykaragundem.com/haber/altyapi-hizmetlerinin-dogu-karadenizde-illerin-gelismisligine-etkisi-1-7572.html. Erişim: 17.07.2019.

Ahluwalia, M. S. (1976). Inequality, Poverty and Development. *Journal of Development Economics 3*, pp.307-342.

Akpınar, R., Taşcı, K., & Özsan, M. E. (2011). *Teoride ve uygulamada bölgesel kalkınma politikaları*. 1. *Basım, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa*.

Aksu, L. (2016). Türkiye'de Beşerî sermayenin Önemi: İktisadi Büyüme ile İlişkisi, sosyal ve Stratejik Analizi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, *3*(2), 68-129.

Aktaş, E., & Şahin, A. (2019). Harrıs-Todaro Göç Modeli: Türkiye Örneği. *Journal of the Cukurova University Institute of Social Sciences*, *28*(1).

Alataş, S. (2014). *Ekonomik kalkınmayı belirleyen faktörler: Ampirik bir analiz* (Master's thesis, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Altunç, F., ve Almalı, V. (2016). Fakirlik Kısır Döngüsünün Kırılmasında Kalkınma Ajanslarının Rolü: DAKA Örneği. *ÜNİDAP Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı,*634-645.

Arslan, İ., Eren, M. V., & Kaynak, S. (2016). Sağlık ile Kalkınma Arasındaki İlişkinin Asimetrik Nedensellik Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *31*(2), 287-310.

Atak, A. (2011). Bölgesel kalkınma ve Türkiye'de bölgesel kalkınma ajansları. Yüksek Lisans Tezi, *Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı*.

Baird, B. A. (2005). Public infrastructure and economic productivity: A transportation-focused review. *Transportation research record*, *1932*(1), 54-60.

Bakanlığı, S. (2009). Çocuk ve Ergen Sağlığı Alanında Ulusal Stratejiler ve Eylem Planı: 2008-2015.

Bakanlığı, S. (2010). Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Ulusal Stratejiler ve Eylem Planı (2005-2015).

Baltagi, H.B. (2005), *Econometric Analysis of Panel Data, Third Edition*, John Wiley-Sons Ltd., Chichester, England.

Bass, H. H. (2011). Ragnar Nurkse's Development Theory: Influences and Perceptions. *Ragnar Nurkse (1907-2007): Classical development economics and its relevance for today*, 183-202.

Baştürk, Ş. (2012). Rasyonel Tercih Sosyolojisi Bağlamında James S. Coleman'ın Sosyal Sermaye Kavramı: Eğitime Katılma Yönünden Tartışmalar. *Sosyoloji konferansları*, (45), 75-123.

Bayraktutan, Y. & Uçak, S. (2011). Ekolojik İktisat ve Kalkınmanın Sürdürülebilirliği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*. 3(4): 17-36

Becker, E. (1975). Escape from evil. Free Press.

Bektaş, H., & Akman, S. U. (2018). Examinatıon of the Role of Health Expenditures on Economic Growth: Empırıcal Evidence From Turkey. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *7*(3), 141-146.

Berber, M. (2011). *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*, Derya Kitabevi, Trabzon.

Beyhan, B. (2007). Yeni büyüme kuramının politika çıkarsamaları üzerine: Yeniliğin birikimli özelliği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62(2)*, 1-35.

Bhargava, A., Jamison, D. T., Lau, L. J., & Murray, C. J. (2001). Modeling the effects of health on economic growth. *Journal of health economics*, *20*(3), 423-440.

Bhattacharya, A., Oppenheim, J. and Stern, N. (2015). Driving sustainable development through better infrastructure: Key elements of a transformation program. Brookings Global Working Paper Series.

Bilen, İ. E. (2010). Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) ve Ekonomik Büyüme: Seçilmiş Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı*.

Boeke, J. H. (1953). *Economics and economic policy of dual societies, as exemplified by Indonesia*. International Secretariat, Institute of Pacific Relations.

Bornemisza, O. (2002). Health policy formulation in complex political emergencies and post-conflict countries: a literature review. Technical Report.

Bourdieu, P. (2010). Sermaye biçimleri. *Der. MM Şahin ve AZ Ünal) Sosyal Sermaye. İstanbul: Değişim*, 45-75.

Bourdieu, P. (2012). Ökonomisches kapital, kulturelles kapital, soziales kapital. In *Handbuch Bildungs-und Erziehungssoziologie* (pp. 229-242). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.

Boz, S. S. (2013). Kamu özel işbirliği (PPP) modeli. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(2), 277-332.

Bozlağan, R. (2010). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 1011-1028.

Branson, W. H., & Kanyılmaz, İ. (1995). *Makro İktisat Teorisi ve Politikası*. Alfa.

Branson, W. H., & Litvack, J. M. (1976). Macroeconomics. New York etc.

Carnoy, M. (1982). *Economics and Education.* Encyclopedia of Educational Research. MacMillan Cor. 519-525.

Chambers, J. (2007). Infrastructure Research Report. *Pension Consulting Alliance, Inc*, 8.

Chenery, H. B. (1982). *"Industrialization and Growth The Experience of Large Countries", World Bank Staff Working Papers,* s.539.

Clark, C. (1957). The Conditions of Economic Progress, 3. Edition, London, Macmillan.

Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American journal of sociology*, 94: 95-120.

Coleman, J. S. (1994). *Foundations of social theory*. Harvard University Press.

Coleman, J. S. (2010). Beşerî sermayenin yaratımında sosyal sermaye. *Sosyal Sermaye Kuram Uygulama Eleştiri*, 77-117.

Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkinmaya etkisi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (11), 33-41.

Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkinmaya etkisi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (11), 33-41.

Çalışkan, D. (2010). *Yenilikçi Oluşumlarda Sosyal Sermayenin Rolü ve Burdur İli Üzerine Bir Araştırma* (Doctoral dissertation, SDÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Çavmak, Ş., & Çavmak, D. (2018). Türkiye'de Sağlık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi ve Sağlıkta Dönüşüm Programı. Sağlık Yönetimi Dergisi, 1(1), 48-57.

Çelikkaya, S. (2015). *Kamu harcamalarının bölgesel kalkınmaya olan etkileri: Türkiye örneği* (Doctoral dissertation, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Çetin, M., & Ecevit, E. (2010). Sağlık harcamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: OECD ülkeleri üzerine bir panel regresyon analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (2), 166-182.

Çiftçi, C., & Aykaç, G. (2011). İçsel büyüme modelleri ve küreselleşme sürecinde gelişmekte olan ülkelerin konumları.

Dağdemir, Ö. (2008). Gelişmekte Olan Ülkelerde Dışa Açılma Sürecinde Kalkınma ve Sektörel Düalizm İlişkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.* 9(2): 47-70.

Dang, T. T., Pham, A. D., & Tran, D. N. (2020). Impact of Monetary Policy on Private Investment: Evidence from Vietnam's Provincial Data. *Economies*, *8*(3), 70.

Datta, A. (2017). UNDP (Hg): Human Development Report 2016: Human Development for Everyone. ZEP: Zeitschrift für Internationale Bildungsforschung und Entwicklungspädagogik, 40(2).

Değer, M. K., & Doğanay, M. A. (2015). Ekonomik Büyüme Üzerinde Altyapı Yatırımlarının Etkisi: Seçilmiş Ülke Grupları İçin Panel Veri Analizleri (1994-2013). *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, *11*(2), 63-82.

Demir, D. (2011). *Türkiye'deki İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri: İstatistiksel Bir Analiz (1990-2010), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri).

Demir, M. A. (2013). Kalkınma Teorileri Kapsamında Türkiye'de Ekonominin Planlı Dönemde Analizi (Doctoral Dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Demir, Ö., & Tanyıldızı, İ. (2017). Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *1*(1), 89-119.

Demirtaş, B. (2016). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Dış İlişkilerinin Analizi: Merkez-Çevre Etkileşimini Yeniden Düşünmek. *Uluslararası İlişkiler/International Relations*, *13*(52), 151-173.

Demirtaş, G., & Aksel, E. (2018). Bölgesel Kalkınmada Kamunun Rolü: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Analiz. *Sosyoekonomi, 26(37), 171-184.*

Development in Spain," *Review of Development Economics*, 3(3), 281-294.

Deviren, N. V., & Yıldız, O. (2014). Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımının Türkiye'deki Bölgesel Kalkınma Politikalarına Etkileri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (44).

Dinler, Z. (2012). Bölgesel İktisat. 9. *Basım, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa*.

Dinler, Z. (2014). Bölgesel İktisat, 10. *Basım, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa*.

Dobbs, R., Pohl, H., Lin, D.Y., Mischke, J., Garemo, N., Hexter, J., Matzinger, S., Palter, R. and Nanavatty, R. (2013). Infrastructure productivity: how to save $1 trillion a year. *McKinsey Global Institute*.

Doruk, Ö. T. (2019). Kaldor büyüme modelinin gelişmekte olan ülkeler için sınanması: panel veri analizlerinden bulgular. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, *20*(2), 31-50.

Dülgeroğlu E. (2000). Kalkınma Ekonomisi. Beşinci Baskı, Bursa: Vipa A.Ş., Yayın No: 24.

Ecevit, E., & Çiftci, F. (2008). The relationship between health and economic growth in terms of cointegration and causality tests: the case of Turkey, 1960-2005. *International Sustainable Development Strategies*.

Erbay, E. R., & Özden, M. (2013). İktisadi Kalkınma Kuramlarına Eleştirel Yaklaşım. *Sosyal Bilimler Metinleri*, *2013*(1), 1-27.

Ercan, N. Y. (2000). İçsel Büyüme Teorisi: Genel Bir Bakış. *Planlama Dergisi Özel Sayı-DPT'nin Kuruluşunun 42. Yılı*, 129-138.

Erdoğan, H.T. (2016). Ulaşım Hizmetlerinin Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkisi. İGÜSBD, 3(1): 189.

Eriçok, R. E., & Yılancı, V. (2013). Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Sınır Testi Yaklaşımı. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 8(1), 87-101.

Erlat, H. (1997), "Panel Data: A Selective Survey", *METU, Discussion Paper Series*

Ertek, T. (2018). Makro İktisat. 3. Baskı, Beta Basım Yayım.

Ertüzün, T. (1987). Prof. Ülgener'in İktisadi Kalkınma Yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, *43*(1-4).

ESCAP (Economic and Social Commission for Asia and The Pacific). (1999). A Pilot Study on The Alleviation of Poverty in Remote Island Communities In Indonesia, Report No:2017, New York: United Nations.

Eşki, H. (2009). *Sosyal sermaye-önemi, üretimi ve ölçümü-üzerine bir alan araştırması* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Fedderke, J. ve Garlıck, R. (2008). "Infrastructure Development And Economic Growth in South Africa: A Review of The Accumulated Evidence", University of Cape Town and Economic Research Southern Africa, No.12,1-29.

Field, J., Bilgen, B., & Şen, B. (2008). *Sosyal sermaye*. İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Fikir. H. (2010). Türkiye' de Kamu Harcamaları ve İktisadi Büyüme Üzerine Etkisi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Filiztekin, A. (2008). Türkiye'de Bölgesel Farklar ve Politikalar. *TÜSİAD-T/-09/471*.

Friedmann, J. (1986). The World City Hypothesis. *Development and Change*, *17*(1), 69-83.

Furuoka, F. (2015). Financial development and energy consumption: Evidence from a heterogeneous panel of Asian countries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *52*, 430-444.

Geray, U. (1991). Ekonomi, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 3633, Or. Fak. Yayın No:408, İstanbul, Türkiye.

Gerdtham, U. G., Søgaard, J., Andersson, F., & Jönsson, B. (1992). An econometric analysis of health care expenditure: A cross-section study of the OECD countries. *Journal of health economics*, *11*(1), 63-84.

Global Agenda Council (2008). Summit on the Global Agenda, Dubai, United Arab Emirates: World Economic Forum.

Gökırmak, H. (2019). Kamu Altyapı Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi,5(2), 90-104.

Gönel, F. D. (2010). *Kalkınma Ekonomisi.* İstanbul: Efil Yayınevi.

Gönel, F. D. (2013). Kalkınma Ekonomisi, Efil Yayınevi, 2. *Basım, Ankara*.

Gramlıch, E. M. (1994), "Infrastructure Investment: A Review Essay", Journal of Economic Literature, 32 (3), 1176–96.

Grossman, M. (1972). On the concept of health capital and the demand for health. *Journal of Political economy*, *80*(2), 223-255.

Gümüş, B., Topal, İ., Özer, Ö., & Balandız, H. (2018). Türkiye'de 15 Yaş Altı Çocuk Ölümlerinin Değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, *32*(1), 13-19.

Gürak, H. (2016). Ekonomik Büyüme ve Kalkınma: Kuramlar. *Eleştiriler ve Alternatif Bir Büyüme Modeli, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık*.

Gürkan, A. (1979). *Ekonomik gelişme ve sorunları*. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yay.

Güvel, E. A., & Aytun, C. (2013). Telekomünikasyon Altyapısı ve Ekonomik Büyüme: Farklı Gelir Grupları Üzerine Bir Uygulama*/Telecommunications Infrastructure and Economic Growth: An Application for Different Income Groups. *Business and Economics Research Journal*, *4*(3), 1.

Gyimah-Brempong, K., & Wilson, M. (2004). Health human capital and economic growth in Sub-Saharan African and OECD countries. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, *44*(2), 296-320.

Hagist, C., & Kotlikoff, L. (2005). *Who's going broke? comparing growth in healthcare costs in ten OECD countries* (No. w11833). National Bureau of Economic Research.

Halkier, H. (2006). *Bölgesel Kalkınma ajansları ve çok düzlemli yönetişim: Avrupa Perspektifi*. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu. Ankara: 7-8 Eylül ODTÜ Mimarlık Amfisi.

Han, E., & Kaya, E. A. (2004). İktisadi kalkınma ve büyüme. *Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*.

Hansen, P., & King, A. (1996). The determinants of health care expenditure: a cointegration approach. *Journal of health economics*, *15*(1), 127-137.

Hansen, P., ve King, A., (1996), "The Determinants of Health Care Expenditure: A Cointegration Approach," Journal of Health Economics 15(1), 127–137.

Harris, J. R. & Todaro, M. P. (1970). "Migration, Unemployment and Development: Two Sector Analysis" *The American Economic Review, 60(1),* 126-142.

Hassan, M. S. & Kalim, R. (2012). The triangular causality among education, health and economic growth: A time series analysis of Pakistan. *World Applied Sciences Journal*,18(2),196-207.

Healy, T., & Côté, S. (2001). *The Well-Being of Nations: The Role of Human and Social Capital. Education and Skills*. Organisation for Economic Cooperation and Development, 2 rue Andre Pascal, F-75775 Paris Cedex 16, France.

Herranz-Loncán, A. (2007). Infrastructure Investment and Spanish Economic Growth, 1850–1935. *Explorations in Economic History*, *44*(3), 452-468.

Hicks, D. A. (1997). TheInequality‐Adjusted Human Development Index: A ConstructiveProposal. WorldDevelopment, 25(8): 1283‐1298.

Hicks, M. J. (2014). Estimating the impact of highways on economic activity: Evidence from Appalachian Development Corridor G. *Journal of Regional Analysis & Policy*, *44*(2), 132-142.

Hirschman A. O. (1958). "*The Strategy of Economics Development*", New Haven.

Holtz-Eakin, D. (1994). Public-Sector Capital and The Productivity Puzzle. *Review of Economics and Statistics, 76*(1), 12-21.

https://ingev.org/hakkimizda/insani-gelisme-nedir/. Erişim: 21.12.2020.

Hulten, C. R., Bennathan, E., & Srinivasan, S. (2006). Infrastructure, externalities, and economic development: a study of the Indian manufacturing industry. *The World Bank Economic Review*, *20*(2), 291-308.

Ildırar, M. ve B. Ağdemir. (2005). "Bölgesel Kalkınmada Yeni Yönelimler ve Politika Uygulamaları". (*I. Dogu Anadolu Sempozyumu, 23-25 Mayıs 2005, Elazıg)* Bildiriler, Fırat Üniversitesi, Elazıg 2005, s.252-260.

Iyer, R. N. (1958). Myrdal, Economic Theory and Under-developed Regions (Book Review). *Journal of Asian Studies*, *17*(4), 607.

İktisadi Kalkınma, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını-http://eogrenme.anadolu.edu.tr/eKitap/IKT403U.pdf.

İlkin, A. (1979). *Kalkınma ve Sanayi Ekonomisi*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.

İnsel, A. (2013). *İktisat ideolojisinin eleştirisi*. İletişim Yayınları.

İsmayilov A. (2007). Az gelişmiş Ülkelerin İktisadi Kalkınma Sorunu: Bağımsızlık Sonrası Azerbaycan Ekonomisi Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İşgüden, T., Erkan, H., Pirili, M., Türkay, M., Kurtuluş, H., Ceylan, T., & Ercan, F. (1995). Gelişme Kuramları. *Gelişme İktisadı: Kuram-Eleştiri-Yorum (ss. 140-166). Editörler: Tamer İşgüden, Fuat Ercan, Mehmet Türkay. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ*.

Kaldor, N. (1966). Causes of the Slow Rate of Economic Growth in the UK. *Economic Growth in Theory and Practice: A Kaldorian Perspective*.

Kangal, N. (2013). *Sosyal sermaye teorileri ve sosyal sermaye kalkınma ilişkisi: Türkiye örneği* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Kapu, H. (2008). Sosyal sermaye ve organizasyonların öngörü yeteneğini geliştirme gücü. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *22*(1), 259-288.

Kara, F., & Ersin, İ. (2020). The Effects of Health Expenditures to Decrease Infant Mortality Rates in OECD Countries. In *Multidimensional Perspectives and Global Analysis of Universal Health Coverage* (pp. 357-383). IGI Global.

Kara, M. A., Taş, S. & Ada, S. (2016). The Impact of Infrastructure Expenditure Types on Regional İncome in Turkey. *Regional Studies*, *50*(9): 1509-1519. https://doi.org/10.1080/00343404.2015.1041369

Karabulut, T., Kaya, N., & Gürsoy, Z. (2009). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütüne Üye Ülkelelerin 2006 Yılı İnsani Gelişmişlik Düzeylerinin Analizi.

Karagül, M. (2003). Beşerî sermayenin ekonomik büyümeyle ilişkisi ve etkin kullanımı. *Akdeniz University Faculty of Economics & Administrative Sciences Faculty Journal/Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *3*(5).

Karakayalı, H. (2002). Makro Ekonomi. Emek Matbaası, Manisa.

Karataş, M., & Çankaya, E. (2010). İktisadi kalkınma sürecinde beşerî sermayeye ilişkin bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 29-55.

Katılım Öncesi Türkiye'ye Mali Yardım Ulusal Programı. (2003). Türkiye'nin Ulaştırma Altyapısı İhtiyaç Değerlendirmesi Teknik Yardım Çalışması Sonuç Raporu, TİNA.

Kaya, S. (2008). Türkiye'de Ulaştırma Sektörünün Genel Görünümü ve Sorunları. AR&GE Bülten.

Kaynak, M. (2014). Kalkınma İktisadı, Gazi Kitabevi. *Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş*, 5. Baskı: Ankara.

Kılıç, C. (2012). Finansal Liberalizasyon Sürecinde Türkiye'nin Sektörel Yapısında Meydana Gelen Değişmeler. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *3*(4), 107-147.

Kızıl, B. C., & Ceylan, R. (2018). Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Journal of Yasar University*, *13*(50).

Kızılkaya, O. (2017). Sosyal Sermayenin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Potansiyel Etkisi: Türkiye İçin Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Analizi. *Sosyoekonomi*, *25*(33), 175.

Kirmanoğlu, H. (2011). Amartya Sen'in Özgürlük ve Kalkınma Üzerine Düşüncelerine Bir Bakış. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (47), 21-30.

Kiross, G. T., Chojenta, C., Barker, D., & Loxton, D. (2020). The effects of health expenditure on infant mortality in sub-Saharan Africa: evidence from panel data analysis. *Health Economics Review*, *10*(1), 1-9.

Koca, G.Ş. ve İlgün, G. (2017). Hizmet Bölgelerine Göre Türkiye'nin İnsani Gelişim Endeksinin Değerlendirilmesi. International Journal of Academic Value Studies. 3(13): 255-265.

Koç, E. (2018). *Türkiye'de Sağlık Harcamaları ve Özel Kesim Uygulamaları*. Ekin yayınevi. Bursa.

Kremer, M. (1993). The O-Ring Theory of Economic Development. *The Quarterly Journal of Economics*, *108*(3), 551-575.

Kuloglu, A., & Topcu, E. (2016). The relationship between health and growth in Eurasian Economic Union. *Eurasian Journal of Economics and Finance*, *4*(4), 42-48.

Kumar, S. (2013). Systems GMM estimates of the health care spending and GDP relationship: a note. *The European Journal of Health Economics*, *14*(3), 503-506.

Lee, J.W. ve Barro, R. J. (1997). Schooling Quality in a Cross Section of Countries Economica. 68(271): 465-488.

Li, J., Zhao, M., & Jiang, K. (2009). Empirical analysis of the determinants of health care expenditure in China based on co-integration and error-correction model. In *2009 IEEE International Conference on Grey Systems and Intelligent Services (GSIS 2009)* (pp. 1710-1714). IEEE.

Loewendahl-Ertugal, E. (2005). Europeanisation of regional policy and regional governance: The case of Turkey. *European Political Economy Review*, *3*(1), 18-53.

Looney, Robert and Peter Fredericksen. 1981. "The Regional Impact of Infrastructure Investment in Mexico." Regional Studies, vol. 15, no. 4, pp. 285-296.

Lorcu, F., & Bolat, B. A. (2009). Yaşlara göre ölüm oranları ile sosyo-ekonomik göstergeler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Istanbul University Journal of the School of Business Administration*, *38*(2).

Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development, Journal of Monetary Economics.

Lynch, L. K. (1979). "Economic Structure and Economic Performance: Some Evidence For States" The Journal of Regional Analysis & Policy, Vol.9, No.1, 84–95.

McCoskey, S. K., & Selden, T. M. (1998). Health care expenditures and GDP: panel data unit root test results. *Journal of health economics*, *17*(3), 369-376.

MEB. (2021). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2020/'21. Resmi İstatistik Programı Yayını. Ankara. Erişim: 18.03.2022. http://sgb.meb.gov.tr.

Munnell, A. (1990). "How Does Public Infrastructure Affect Regional Economic Performance?" New England Economic Review, Federal Reserve Bank of Boston, 11-32.

Mushkin, S. J. (1962). Health as an Investment. *Journal of political economy*, *70*(5, Part 2), 129-157.

Nadiri, M. I., & Mamuneas, T. P. (1991). *The effects of public infrastructure and R&D capital on the cost structure and performance of US manufacturing industries* (No. w3887). National Bureau of Economic Research.

Nurkse, R. (1952). Some International Aspects of the Problem of Economic Development, The American Economic Review. 42(2), Papers and Proceedings of the Sixty-fourth Annual Meeting of the American Economic Association.

Nurkse, R. (1953). Problems of Capital Formation in Underdeveloped Countries. Oxford: Oxford University Press.

O`Connell, J. (1982) 'Welfare Economic Theory', Auburn House Publishing, Boston.

Özel, H. A. (2012). Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, *2*(1), 63-72.

Özer, M., & Çiftçi, N. (2009). Ar-Ge Tabanlı İçsel Büyüme Modelleri ve Ar-Ge Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri Panel Veri Analizi.

Özsoy, C. (2012). Kalkınma ekonomisinin anlam ve içeriği. *Günsoy, B., & Özsoy C.,(Edt) İktisadi kalkınma, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*, *2668*, 2-26.

Pereira, A., & Sagales, O. R. (1999). Public capital formation and regional development in Spain. *Review of Development Economics*, *3*(3), 281-294.

Perroux, F. (1991). *L'économie du XXe siècle: ouvrage et articles* (Vol. 5). Pr. Univ. De Grenoble.

Preston, S. H. (1975). The changing relation between mortality and level of economic development. *Population studies*, *29*(2), 231-248.

Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nanetti, R. Y. (1994). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton university press.

Ray, D., & Linden, M. (2020). Health expenditure, longevity, and child mortality: dynamic panel data approach with global data. International Journal of Health Economics and Management, 20(1), 99-119.

Romer, P. M. (1990). "Endogenous Technological Change", The Journal Of Political Economy, Vol.98, No.5, Part 2, The Problem Of Development: A Conference Of The Institute For Free Enterprise System, Oct.

Rostow, W.W. (1966). Kendini Besleyen Gelişmeye Götüren Kalkış. Demirgil Y., (Çev.), *İktisadi Kalkınma,* Berk, M., Görün, F. ve İlkin, S.), ODTU İdari Bilimler Fakültesi Yayın No:6, Ankara.

Rostow, W.W. (1970). *İktisadi Gelişmenin Merhaleleri*. Çev. Erol Güngör. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

Sachs, J. D., & Larrain, F. B. (1993). *Macroeconomics in the Global Economy.* Prentice –Hall, New Jersey.

Saklı, A. R. (2013). Fordizm'den Esnek Üretim Rejimine Dönüşümün Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri. *Electronic Journal of Social Sciences*, *12*(44), 107-131.

Samuelson, P.A. (1947, Enlarged ed. 1983). "Welfare Economics," ``Foundations of Economic Analysis``, Harvard University Press, Cambridge, MA, ch. VIII, pp. 203-53.

Savaş, V. (1986). *Kalkınma Ekonomisi*. 4.Baskı. İstanbul: Beta Basım Dağıtım A.Ş.

Schieber, G., & Maeda, A. (1999). Health Care Financing And Delivery In Developing Countries: Developing countries, which contain 84 percent of the world's population, claim only 11 percent of the world's health spending. *Health affairs*, *18*(3), 193-205.

Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. The American economic review, 51(1), 1-17.

Schultz, T. W. (1971). Investment in human capital. The role of education and of research.

Sen, A. (1985). *Well-being, agency and freedom: The Dewey lectures 1984*. The journal of philosophy, 82(4), 169-221.

Sen, A. (2001). *Development as freedom*. Oxford Paperbacks.

Seyidoğlu, H. (2006). *İktisat Biliminin Temelleri*. Güzem Can Yayınları.

Smith, A. (1776). La riqueza de las naciones.

Solmaz, E. (2008). İktisadi Kalkınma Kuramlarının Yoksulluk Konusuna Yaklaşımlarına Eleştirel Bir Bakış. *Mevzuat Dergisi*, *11*(132).

Srinivasu, B. and Rao, P.S. (2013). Infrastructure development and economic growth: Prospects and perspective. Journal of business management and Social sciences research, 2(1): 81-91.

Sweetland, S. R. (1996). Human capital theory: Foundations of a field of inquiry. Review of educational research, 66(3), 341-359.

Szajnowska-Wysocka, A. (2009). Theories of regional and local development-abridged review. *Bulletin of Geography. Socio-economic series*, (12), 75-90.

Şan, M., & Şimşek, R. (2011). Sosyal Sermaye Kavramının Tarihsel-Sosyolojik Arka planı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, *6*(1), 88-110.

Taban, S., & Kar, M. (2006). Beşerî sermaye ve ekonomik büyüme ne-densellik analizi, 1969-2001. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilim-ler Dergisi*, 5(1), 159-181.

Taş, U. & Yenilmez F. (2007). Türkiye'de Eğitimin Kalkınma Üzerindeki Rolü ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüş Oranı, *Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 155-186.*

Taş, U. (2007). Türkiye'de Kalkınma Planları Işığında Eğitimin Kalkınma-daki Rolü. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişe-hir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bi-lim Dalı.*

Temiz, D., & Korkmaz, S. (2007). Türkiye'de sağlık ve ekonomik büyüme ilişkisi: 1965-2005. *TUIK 16'ncı İstatistik Araştırmaları Sempozyumu*, Ankara, 266-278.

Tolunay, A., & Akyol, A. (2006). Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, *7*(2), 116-127.

Torrisi, G. (2009). Public infrastructure: definition, classification and measurement issues. *Economics, Management and Financial Markets*, *4*(3): 100-124.

Tosun, C. (2018). Türkiye'de Sağlık Harcamalarının Belirleyicileri. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Tuğlacı, P. (1990). *İngilizce-Türkçe İktisadi Ticari Hukuki Terimler Sözlüğü*. Üniversiteliler Kitabevi.

Turan, T. (2008). İktisadi büyüme teorisine giriş. İstanbul: Yalın Yayıncılık.

Tümay Ertek, T. (2006). Temel Ekonomi (basından örneklerle) 1. Baskı, Beta Basım.

Tüysüz, N. (2011). Sosyal Sermayenin Ekonomik Gelişme Açısından Önemi ve Sosyal Sermaye Endeksinin Hesaplanması. *Uzmanlık Tezi), TC Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Müdürlüğü, Yayın*, (2827).

Uğur, M. S. (2017). Amartya Sen'in Kapasite Yaklaşımı ve İnsan Merkezli Bir Kalkınma Anlayışı. *Sosyoekonomi*, *25*(31), 91-107.

UNDP, (1992). Global Dimensions of Human Development, Human Development Report.

UNDP, (1994). Human Development Report 1994: New dimensions of human security.

Unicef (2009). Türkiye'de 5 Yaş Altı Ölüm Hızında (5YAÖH) Azalma: Bir Durum Araştırması. Ankara.

Union, A. (2010). Programme for infrastructure development in Africa. *Interconnecting, Intergrating & transforming a continent*, 2040.

Üstünel, B. (1983). Makro Ekonomi, Mısırlı Matbaacılık, 4. Basım.

Wallerstein, I. (2003). Dünya-Sistemleri Kavramına Karşı Dünya-Sistemi Kavramı: Bir Eleştiri. *Dünya Sistemi*, *Der. Frank, G. Gills, B. İmge*,527-534.

Wennberg, J. E. (2005). *Variation in use of medicare services among regions and selected academic medical centers: is more better?*. New York: Commonwealth Fund. No: 874.

Woodhall, M. (1987). Eğitim ekonomisi: Bir inceleme. Eğitim Ekonomisi , 1-8.

Yarcı, S. (2011). Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaye Kavramı. *Akademik İncelemeler Dergisi*, *6*(1), 125-135.

Yardımcı, P. (2006). İçsel Büyüme Modelleri ve Türkiye Ekonomisinde İçsel Büyümenin Dinamikleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *2006*(1), 96-114.

Yardımcıoğlu, F. (2012), "OECD Ülkelerinde Sağlık ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Ekonometrik Bir İncelemesi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 27-47.

Yavilioğlu, C. (2002). Geri Kalmışlık Olgusu ve Ekonomistik Kalkınma Teorileri (Eleştirel Bir Yaklaşım). *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *3*(2), 49-70.

Yıldırım, M., & Örnek, İ. (2012). *Walt Whitman Rostow un Kalkınma Aşamaları Yaklaşımına Göre Gaziantep Ekonomisinin İncelenmesi* (No. 2012/84). Discussion Paper.

Yılmazer, M. (2002). *İnsani kalkınma politikaları ve Türkiye üzerine bir deneme* (Doctoral dissertation, Adnan Menderes Üniversitesi).

Yılmaztürk, A. (2013). Türkiye'de sağlık reformlarının tarihsel gelişimi ve sağlıkta dönüşüm programı'nın küresel niteliğinin değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 8(1), 176-188.

Yiğit, A. G., & Maden, S. I. (2019). Bölgesel Kalkınma Politikalarındaki Dönüşüm: Yeni Bölgecilik Yaklaşımı ve Türkiye Yansımaları. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(3),* 113-120.

Yumuşak, İ. G., & Kar, A. (2000). Nüfus Artış Hızının Düşürülmesi İktisadi Kalkınmayı Artırır Mı?. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *1*, 97-104.

BELEDİYELERDE MALİ SAYDAMLIK

Türkiye'de Belediyelerin Mali Saydamlık Düzeyleri Mali Saydamlığı Belirleyen Faktörlerin Analizi

Dr. Öğr. Üyesi Özlem TÜMER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-03-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Kıymetli Aileme,

Bu kitap yazarın "Türkiye'de Belediyelerin Mali Saydamlık Düzeyi ve Belirleyen Faktörlerin Analizi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Türkiye'deki büyükşehir ve il belediyelerinin mali saydamlık düzeyi, oluşturulan mali saydamlık endeksiyle ölçülmeye, bu ölçüm sonrası mali saydamlık düzeyini belirleyen faktörler analiz edilmeye çalışılmıştır.

Umarım bu çalışma, ileride bu konu üzerine yapılacak olan çalışmalara da yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada olduğu gibi doktora öğrenimim ve tez yazım sürecinde bilgi ve tecrübeleriyle bana daima yol gösteren, akademik başarımda büyük katkı sağlayan, kendisinden çok şey öğrendiğim kıymetli doktora tez danışmanım Prof. Dr. Tolga DEMİRBAŞ' a ve çalışmalarım esnasında bana her zaman destek olan Prof. Dr. Özhan ÇETİNKAYA hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitim-öğretim hayatımın her safhasında olduğu gibi bu çalışmanın hazırlandığı süre boyunca da maddi-manevi destekleriyle beni hiç yalnız bırakmamış olan **aileme** teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KAMU KESİMİNDE SAYDAMLIK VE MALİ SAYDAMLIK: KURAMSAL ÇERÇEVE

I. KAMUDA SAYDAMLIK VE SAYDAMLIĞIN ÖNEMİNİ ARTIRAN ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR **5**
A. SAYDAMLIK KAVRAMI VE TÜRLERİ 5
1. Saydamlık Kavramı 5
2. Saydamlığın Türleri 7
B. KAMUDA YENİ EĞİLİMLER VE SAYDAMLIĞIN ARTAN ÖNEMİ 8
1. Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımı 8
2. Yönetişim 10
3. Açık Yönetim ve Açık Veri 12
4. Yeni Kamu İşletmeciliği Sonrası Kuramsal Tartışmalar 14
C. SAYDAMLIĞI GÜÇLENDİREN REFORM UYGULAMALARI 16
1. Bilgi Edinme Hakkı Yasaları 16
2. E-Devlet 17
3. Basın Özgürlüğü 18
4. Hukukun Üstünlüğü 19
5. Yolsuzlukla Mücadele ve Ombudsman 19
II. KAMUDA MALİ SAYDAMLIK **20**
A. MALİ SAYDAMLIĞIN TANIMI 21
B. MALİ SAYDAMLIĞIN GELİŞİMİ 22
1. Tarihsel Gelişim 22
2. Kuramsal Gelişim 24
a. Bütçe hakkı ve geleneksel mali yönetimde açıklık ilkesi 24
b. Yeni kamu mali yönetimi anlayışı ve mali saydamlık ilkesi 25
C. MALİ SAYDAMLIĞIN UNSURLARI 27
1. Erişebilirlik 27
2. Anlaşılabilirlik 27
3. İlgililik 28
4. Güvenilirlik 28
5. Zamanlılık 28
6. Kapsamlılık 28
7. Karşılaştırılabilirlik 29
D. MALİ SAYDAMLIĞIN FAYDALARI 29
1. Mali Disipline Katkı Sağlama 29

2. Mali İstikrara Yardımcı Olma 30
3. Hesap Verme Yükümlülüğünü Sağlama 30
4. Yolsuzlukla Mücadele Etme 31
5. Vekâlet Problemini Azaltma 32
6. Yönetime Katılımı Artırma 33
E. MALİ SAYDAMLIĞIN SINIRLARI 34
III. BAZI ÜLKELERDE MALİ SAYDAMLIK REFORMLARI 35
A. İNGİLTERE 35
B. YENİ ZELANDA 38
C. FRANSA 41

İKİNCİ BÖLÜM
MALİ SAYDAMLIĞIN ÖLÇÜLMESİ VE YEREL YÖNETİMLERDE MALİ SAYDAMLIĞIN BELİRLEYİCİLERİ

I. MERKEZİ YÖNETİMDE MALİ SAYDAMLIK ÖLÇÜMÜ 45
A. ULUSLARARASI PARA FONU (IMF) İYİ UYGULAMALAR TÜZÜĞÜ 45
1. Genel Bilgi 45
2. 1998 Mali Saydamlık İyi Uygulamalar Tüzüğü 46
a. Rol ve sorumlulukların açık olması 46
b. Bilginin kamuya açık olması 47
c. Bütçe hazırlama, uygulama ve raporlama süreçlerinin açık olması 47
d. Denetim ve istatistiki veri yayımlamanın bağımsız olması 47
3. Yeni Çerçeve: 2014 Mali Saydamlık Tüzüğü 48
4. Türkiye'nin Durumu 49
B. EKONOMİK KALKINMA VE İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ (OECD) BÜTÇE SAYDAMLIĞI İYİ UYGULAMA İLKELERİ 50
1. Genel Bilgi 50
2. İyi Uygulama İlkeleri 50
a. Mali raporlar 51
b. Özel açıklamalar 53
c. Dürüstlük, kontrol ve hesap verebilirlik 55
C. ULUSLARARASI BÜTÇE ORTAKLIĞI KURUMU VE AÇIK BÜTÇE ENDEKSİ 56
1. Genel Bilgi 56
2. Açık Bütçe Endeksi 56
3. Türkiye'nin Durumu 58
II. YEREL YÖNETİMLERDE MALİ SAYDAMLIK ÖLÇÜMÜ 59
A. YEREL YÖNETİMLERDE MALİ SAYDAMLIĞIN ÖLÇÜLMESİNİN GEREKLİLİĞİ 59
1. Yerelleşme Eğilimi 60
2. Performans Ölçümünün Ön Plana Çıkması 61
3. Mali Saydamlık Ölçümünde Merkezi İdarenin Ön Planda Olması 62

B. YEREL YÖNETİMLERDE MALİ SAYDAMLIĞIN ÖLÇÜLMESİ: LİTERATÜR TARAMASI 62
1. Uluslararası Literatür 63
2. Ulusal Literatür 66
III. YEREL YÖNETİMLERDE MALİ SAYDAMLIĞIN BELİRLEYİCİLERİ 69
A. SİYASAL FAKTÖRLER 70
1. Siyasal İdeoloji 70
2. Siyasal Rekabet 70
3. Siyasal Katılım 71
B. EKONOMİK-MALİ FAKTÖRLER 71
1. Kişi Başına Düşen Gelir 71
2. Borç Düzeyi 72
3. Bütçe Açığı 72
4. Harcama Büyüklüğü 72
5. Özgelir Büyüklüğü 73
6. İşsizlik Düzeyi 73
C. SOSYO-DEMOGRAFİK FAKTÖRLER 73
1. Nüfus 73
2. Cinsiyet 74
3. Eğitim Düzeyi 74
4. Yaş 74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN MALİ SAYDAMLIĞI VE BELİRLEYİCİLERİNİN İNCELENMESİ

I. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLERİN MALİ SAYDAMLIĞININ ÖNEMİNİ ARTIRAN GELİŞMELER 75
A. YERELLEŞME 75
B. YÖNETİŞİM 76
C. YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ VE ÖZELLEŞTİRME 77
II. TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN MALİ SAYDAMLIĞINI DÜZENLEYEN GENEL ÇERÇEVE 79
A. MUHASEBE VE RAPORLAMA DÜZENİ 79
B. BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU 81
C. KAMU MALİ YÖNETİMİ VE KONTROL KANUNU 82
D. PERFORMANS ESASLI BÜTÇELEME SİSTEMİ 84
E. KAMU İHALE KANUNU 86
F. BELEDİYE MEVZUATI 88
III. TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN MALİ SAYDAMLIK DÜZEYİ VE BELİRLEYİCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA 90
A. ARAŞTIRMANIN AMACI, ÖNEMİ VE KAPSAMI 90

1. Amacı 90
2. Önemi 90
3. Kapsamı 91
4. Kısıtları 92
B. ARAŞTIRMA MODELİ VE HİPOTEZLER 93
C. YÖNTEM 95
D. VERİLERİN TOPLANMASI 96
1. Belediyelerde Mali Saydamlık Endeksi ve Kriterlerinin Oluşturulması 96
a. Mevcudiyet 98
b. Erişebilirlik 100
c. Karşılaştırabilirlik 103
d. Anlaşılabilirlik 104
e. Zamanlılık 106
2. Bağımsız Değişkenler 110
3. Verilerin Toplanma Zamanı 112
E. VERİLERİN ANALİZİ VE BULGULAR 112
1. Belediyelerin Genel Mali Saydamlık Düzeyine İlişkin Bulgular 112
2. Alt Endeks Bazında Belediyelerin Mali Saydamlık Düzeyine İlişkin Bulgular 116
a. Mevcudiyet kriterine ilişkin bulgular 116
b. Erişebilirlik kriterine ilişkin bulgular 120
c. Karşılaştırabilirlik kriterine ilişkin bulgular 125
d. Anlaşılabilirlik kriterine ilişkin bulgular 127
e. Zamanlılık kriterine ilişkin bulgular 130
3. Belediyelerde Mali Saydamlığın Belirleyicilerine İlişkin Bulgular 134
a. Korelasyon analizi 134
b. Regresyon analizi 136
c. Bağımsız iki örnek t-testi 140
E. TARTIŞMA 143

SONUÇ ve DEĞERLENDİRMELER 149

KAYNAKLAR 157

KAYNAKLAR

ABDİOĞLU Hasan (2007), "Yönetişim İlkelerinin Uygulanmasında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu ve Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Açısından Önemi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 6, Sayı 11, Bahar, 2007, ss. 79-102.

ACAR Şafak Birol, "İyi Uygulama Örnekleri Çerçevesinde Kamu Yönetiminde Mali Saydamlık Ve Kamuoyu Denetiminin Etkinleştirilmesi", *Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu*, Ankara: Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Müdürlüğü, 2007.

ACARTÜRK Ertuğrul, Hüseyin ÖZGÜR, "Teoride ve Türkiye'de Desantralizasyon", *Kamu Yönetimi*, ed. Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen, Ankara: Gazi Kitabevi, 2004, ss. 143-182.

AĞCAKAYA Serpil, "Yerel Yönetimlerde Performans Ölçümü ve Benzer Tip Belediyelerde Mali Performans Uygulamaları", *Sosyoekonomi,* Ocak-Haziran 2009, ss. 27-46.

AKBULUT Erol, "Sayıştay Denetimi ve Yolsuzlukla Mücadeledeki İşlevi", *Sayıştay Dergisi*, Sayı 50-51, 2003, ss. 3-15.

AKMAN Çiğdem, *Türkiye'de Mali Yerelleşme: Büyükşehir Belediyeleri Üzerinden Teorik, Yasal ve Algı Ölçümüne Dayalı Bir İnceleme*, (Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

AKSARAYLI Mehmet, Haluk EGELİ, Kâmil TÜĞEN, Ahmet AKDENİZ, Ahmet ÖZEN, "Stratejik Planlamaya Dayalı Performans Esaslı Bütçeleme Sisteminin Etkinliğinin Belirleyicileri: Türkiye'deki Kamu Kurumlarının Analizi" *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 3, 2007, ss. 313-326.

AKTAN Coşkun Can, İstiklal Yaşar VURAL, Yusuf Tuğrul KARAASLAN, "Kurallara Dayalı Dayalı Ekonomi Politikası Yönetimi: Mali ve Parasal Politikalarda Saydamlığın Oluşmasına Yönelik Kurallar", *Mali Kurallar*, ed. Coşkun Can Aktan, Ahmet Kesik, Fatih Kaya, Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2010, ss. 290-308.

AL Hamza, *Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi,* (Doktora Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.

ALBALATE del SOL, Daniel, "The Institutional, Economic and Social Determinants of Local Government Transparency," *Journal of Economic Policy Reform*, Vol. 16, No. 1, 2013, ss. 90–107.

ALKAN Haluk, "Karar Alma Süreçlerine Katılım Sistemleri Açısından Türkiye Ekonomik Ve Sosyal Konseyi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 33, Sayı 2, Haziran, 2000, ss. 57-77.

ALT James J., David Dreyer LASSEN, "Fiscal Transparency, Political Parties and Debt in OECD Countries," *European Economic Review*, Vol. 50, 2006, ss. 1403-1439.

ALT James J., David Dreyer LASSEN, Shanna ROSE, "The Causes of Fiscal Transparency: Evidence from the U.S. States", *IMF Staff Papers*, Vol. 53, Special Issue, 2006, ss. 30-57.

ARAUJO Joaquim Filipe Ferraz Esteves, Francisca TEJEDO-ROMERO, "Local Government Transparency Index: Determinants of Municipalities' Rankings" *International Journal of Public Sector Management,* Vol. 29, No. 4, 2016, ss. 327-347.

ARAUJO Joaquim Filipe Ferraz Esteves, Francisca TEJEDO-ROMERO, "Does Gender Equality Affect Municipal Transparency: The Case of Spain", *Public Performance and Management Review*, Vol. 41, No. 1, 2018, ss. 69–99.

ARSLAN Erkan, "Fransa'da ve Türkiye'de Yerelleşme Politikaları: İl Özel İdareleri ve Büyükşehir Belediyeleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi,* Cilt 28, Sayı 3, Temmuz 2019, ss. 43-71.

ATAÇ Beyhan, *Maliye Politikası*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.

ATAY, Ender Etem "Hukuk Devleti İlkesi Işığında İdarenin Denetimi ve Kamu Denetçiliği Kurumu", *Ombudsman Akademik Dergisi*, Sayı 1, 2014, ss. 1-30.

ATİYAS İzak, Şerif SAYIN, *Siyasi Sorumluluk, Yönetsel Sorumluluk ve Bütçe Sistemi: Bir Yeniden Yapılanma Önerisine Doğru*, İstanbul: TESEV Yayınları, 1997.

ATİYAS İzak, Şerif SAYIN, "Devletin Mali ve Performans Saydamlığı", *Devlet Reformu: Kamu Maliyesinde Saydamlık*, İstanbul: TESEV Yayınları, 2000, ss. 27-43.

ARSLAN TALAT Nagehan, "Klasik-Neo Klasik Dönüşüm Süreci: Yeni Kamu Yönetimi", *C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 2, ss. 21-38, 2010.

AVCI Mehmet, *Mali Saydamlık: Türkiye'de Büyükşehir Belediyeler Uygulaması,* (Doktora Tezi), Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, 2015.

AVCİ Mehmet Alpertunga, *Türkiye'de ve Dünya'da Kamu Mali Yönetiminde Mali Saydamlık Kavramının Gelişimi ve Önemi*, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2008.

AYDIN Ahmet Hamdi, Ömür ÇAMUR, Hatike KOÇAR, "Belediyelerde Şeffaflık: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Örneği", *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri*, Kayfor 13 Bildiri Kitabı, ed. M. Akif Çukurçayır, Hacer Tuğba Eroğlu, Hayriye Sağır, Mücahit Navruz, 2016, ss. 424-429.

AYRANGÖL Zülküf, Mustafa TEKDERE, "Yerelleşme Teorisinin Analizi ve Ekonomik Parametreler Üzerindeki Rasyonalitesi", *İktisat Politikaları Araştırmaları*, Cilt 3, Sayı 1, 2016, ss. 55-83.

BAĞDİGEN Muhlis, Mehmet AVCI, "Kent Konsey Üyelerinin Mali Saydamlık Algısı: Büyükşehir Belediyeleri Örneği", *Maliye Dergisi*, Sayı 168, Ocak-Haziran 2015, ss. 85-107.

BALCI Asım, "Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Kamu Hizmet Sunumuna Etkileri", *Kamu Yönetiminde ve Kamu Hizmetlerinde Kalite*, Ed: Coşkun Can Aktan, U. Saran, Ankara: Hizmet İş Sendikası Yayınları, No.36, 2005, ss. 19-38.

BALL Ian, Tony DALE, William D. EGGERS, John SACCO, *Reforming Financial Management in The Public Sector: Lessons U.S. Officials Can Learn From New Zealand*, Los Angeles: Reason Public Policy Institute Policy Study 258, Los Angeles, 1999.

BAŞTAN Serhat, Ramazan GÖKBUNAR, "Kamu Hizmetlerinin Sunumunda E-Devletle İlgili Yeni Gelişmeler: Tümleşik E-Devlet Sistemlerine Doğru", *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 19(1), 2004, ss. 71–89.

BAYAZITLI Ercan, Orhan ÇELİK, Kadir GÜRDAL, *Genel Muhasebe,* 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016.

BENITO Bernardino, Francisco BASTIDA,"Budget Transparency, Fiscal Performance and Political Turnout: An International Approach", *Public Administration Review*, Vol. 69, No. 3, 2009, ss. 403-417.

BİLGE Semih, Durdane KÜÇÜKAYCAN, "Yerel Yönetimlerde Bütçe Saydamlığı: Büyükşehir Belediyeleri ve Büyükşehir İl Özel İdareleri Üzerine Araştırma" *Maliye Dergisi,* Sayı 165, 2013, ss. 54-79.

BİLGİÇ Veysel, "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı", *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, Ed. Balcı, Nohutçu, Öztürk, Coşkun, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, ss. 27-46.

BOZKURT Ömer, "Avrupa Toplumlarında Yurttaşların Yönetime Katılması", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, 1990, ss. 23-34.

BRONIĆ Mihaela, Katarina OTT, Ivica URBAN, "Local Budget Transparency: The Case of 33 Croatian Cities", *Financial Theory and Practice*, Vol. 36, Issue 4, 2012, ss. 355-371.

BÜYÜKBAKKAL Güven N., "Basın Özgürlüğü Kavramının Anlamı Ve Önemi", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* Sayı 20, 2012, ss.43-47

BÜYÜKÖZTÜRK Şener*, Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 22.Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2016.

CAAMAÑO-ALEGRE José, Santiago LAGO-PEÑAS, Francisco REYES-SANTIAS, Aurora SANTIAGO-BOUBETA, "Budget Transparency in Local Governments: An Empirical Analysis", *Local Government Studies,* Vol. 39, No. 2, 2013, ss. 182–207.

CABA PÉREZ, C., López Hernández, A. M., & Pedro Rodríguez Bolívar, M. (2005). Citizens' access to on-line governmental financial information: Practices in the European Union countries. *Government Information Quarterly*, *22*(2), 258–276. https://doi.org/10.1016/j.giq.2005.02.002

CABA PEREZ Carmen, Manuel Pedro RODRIGUEZ BOLIVAR and Antonio M. LOPEZ HERNANDEZ, "e-Government Process and Incentives for Online Public Financial Information", *Online Information Review*, Vol. 32, No. 3, 2008, ss. 379-400.

CABA PEREZ Carmen, Manuel Pedro RODRİGUEZ BOLİVAR and Antonio M. LOPEZ HERNANDEZ, "The Determinants of Government Financial Reports Online", *Transylvanian Review of Administrative Sciences,* No. 42 E/2014, ss. 5-31.

CAMERON David, *Letter To Government Departments On Opening Up Data*, Monday 31 May 2010.

CANGIANO Marco, *Accountability and Transparency in The Public Sector: The New Zealand Experience,* IMF Working Paper, 1996, ss.1-30.

CANSIZ Harun, "Kamusal Mali İşlemlerde Saydamlık Ve Türkiye'de Saydamlık Gereği", Manisa: Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Sayı 6, 2000, ss.85-94

CANSIZ Harun*, Kamu Mali Yönetiminde Şeffaflık*, (Doktora Tezi), Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002

CASTELLANİ Lorenzo, *The Citizen's Charter: Towards Consumer Service İn Central Government*, 24 September 2017, http://www.historyandpolicy.org/policy-papers/papers/the-citizens-charter-towards-consumer-service-in-central-government (22.03.2018).

CENTRE FOR PUBLIC SERVICES, *Reinventing Government in Britain:* The Performance of Next Step Agencies, England, May 1997.

CRUZ Nuno Ferreira, António F. TAVARES, Rui Cunha MARQUES, Susana JORGE, Luís de SOUSA, "Measuring Local Government Transparency", P*ublic Management Review*, Vol 18, No. 6, 2016, ss. 866-893.

ÇETİNKAYA Özhan, "Kamu İhale Mevzuatı Kapsamında Belediyelerdeki İhale İşlemlerinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi", Mali Yerinden Yönetim ed. Mustafa Sakal, Ahmet Kesik, Tekin Akdemir, Ankara: Nobel Yayınları, 2014, ss. 299-310.

ÇETİNKAYA Özhan, Zuhal YILDIRIM, *Devlet Muhasebesi*, 2. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 2006.

ÇEVİKBAŞ Rafet, "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Türkiye Uygulamaları"*, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi,* Cilt 1,Sayı 2, 2012, ss. 9-32.

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, 2018 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu, Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü, Ankara, https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler//2018_faaliyet_raporu_kapakl--20191205075619.pdf (19.07.2019)

ÇUKURÇAYIR Akif M., "Yerel Demokrasi Ve Yerel Siyaset", *Yerel Siyaset*, İstanbul: Okutan Yayıncılık, 2008, ss. 15-36.

ÇUKURÇAYIR Akif M., "Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Yönetişim", *Çağdaş Kamu Yönetimi I*, 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık, ed. Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, 2014, ss. 257-273.

DECLARATION OF HUMAN AND CIVIC RIGHTS of 26 August 1789, Çevrimiçi:http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil constitutionnel/root/bank_mm/anglais/cst2.pdf (26.07.2018).

DEMİR Konur Alp, "Klasik Kamu Yönetimi Yapısından Yerelleşmeye Giriş: Yönetişim Kapsamında Bir Değerlendirme", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, Aralık 2014, ss. 151-171.

DEMİR Konur Alp, Hikmet YAVAŞ, "Kent Yönetiminin Yerelleşmesi: Yerellik İlkesi Kapsamında Yönetsel Federalizm", Yerel Politikalar, Cilt 5, 2014, ss. 45-73.

DEMİRBAŞ Tolga, "Yolsuzlukla Mücadelede Ulusal Dürüstlük Sisteminin Temel Direği: Yüksek Denetim Kurumları", *Amme İdaresi Dergisi*, 39(2), 2006, ss. 71-95.

DEMİRBAŞ Tolga, "Kamu Bütçeleme Sürecinde Yazılı Olmayan Kuralların Önemi ve Bütçe Reformlarına Etkisi", *Bütçe Dünyası Dergisi*, Sayı 1, 2010a, ss.3-23.

DEMİRBAŞ Tolga, "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Faaliyet Raporları ile Saydamlığı Sağlama Çabaları: Belediyeler Üzerine Bir Araştırma", *Mahalli İdareler Maliyesi Üzerine Yazılar*, ed. Figen Altuğ, Özhan Çetinkaya, Selçuk İpek, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2010b, ss. 287-316.

DEMİRBAŞ Tolga, "Using Web Sites to Improve Fiscal Transparency: The Case of Turkish Municipalities", *Cases on Adoption, Diffusion and Evaluation of Global E-Governance Systems Impact at the Grass Roots*, ed. Hakikur Rahman, New York: Information Science Refernce, 2011, ss. 171-191.

DEMİRBAŞ Tolga, Erdal EROĞLU, "The Evaluation of Annual Municipal Reports in terms of Discharging Accountability: The Case of Turkey", *Yönetim ve Ekonomi*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, 2016, ss. 575-598.

DEMİRBAŞ Tolga, Özhan ÇETİNKAYA, Vuslat GÜNEŞ, Nur Belkıs BEKTAŞ, "Yeni Kamu İşletmeciliği Bakış Açısıyla Türkiye'de Belediyelerin Şirketler Yoluyla Hizmet Sunma Modelinin Değerlendirilmesi", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 15, Sayı 30, 2017, ss. 145-175.

DEMİRCAN SİVEREKLİ Esra, "Yeni Ekonomik Düzende Bütçe Sistemlerindeki Değişim Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu", *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt 13 Sayı 2, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2006, ss. 47-61.

DEMİRCAN SİVEREKLİ Esra, "Yeni Ekonomik Düzende Küreselleşme Yerelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 30, Ocak-Haziran 2008, ss. 99-128.

DEMİREL Demokaan, "E-devlet ve Dünya Örnekleri", *Sayıştay Dergisi,* Sayı 61, Nisan-Haziran, 2006, ss. 83-118

DEMİRKAYA Hülya, *Performans Ölçüm Rehberi*, Ankara Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, 2000.

DENHARDT Robert B. and Janet Vinzant DENHARDT, *New Public Service: Serving, Not Steering*, Expanded Edition, Armonk, N.Y. USA: M.E. Sharpe, 2007.

DEPARTMENT FOR COMMUNITIES AND LOCAL GOVERNMENT, *Transparency Code For Smaller Authorities*, December 2014.

DEPARTMENT FOR COMMUNITIES AND LOCAL GOVERNMENT, *Local Government Transparency Code,* 2015.

DOĞAN Mahmut, "Yerel Yönetimlerde Açıklık Politikaları", *Öneri Dergisi*, Cilt 10, Sayı 40, Temmuz 2013, ss. 173-183.

DOWLEY Kathleen M., "Local Government Transparency in East Central Europe", *Local Government Studies*, Vol. 32, No. 5, November 2006, ss. 563 – 583.

DPT, *Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı* (2006-20109), 2006.

DPT, *Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, 2007.

DROR Yehezkel, "Transparency And Openness of Quality Democracy", *Openness and Transparency in Governance: Challenges and Opportunities*, ed. Michael Kelly, Maastricht The Netherlands: NISPAcee forum, 1999, ss. 62-71.

DÜLGER Cumhur, *Türkiye'de Bütçe Saydamlığı ve Bütçe Saydamlığı Algılama Düzeyinin Ölçülmesi*, (Doktora Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

DYE Kenneth M., Rich STAPENHURST, *Pillars of Integrity: The Importance of Supreme Audit Institution in Curbing Corruption*, Washington USA: The Economic Development Institute of the World Bank, 1998.

EDİZDOĞAN Nihat, Özhan ÇETİNKAYA, *Kamu Bütçesi*, 7. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 2016.

ENER Meliha, Esra DEMİRCAN, "Küreselleşme Sürecinde Yeni Devlet Anlayışı Ve Türkiye", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 2006, ss. 197-218.

EKEN Musa, *Yönetimde Şeffaflık*, 1. Baskı, Adapazarı: Sakarya Kitabevi, 2005

EKER Aytaç, Asuman ALTAY, Mustafa SAKAL, *Maliye Politikası*, İzmir: Kanyılmaz Matbaası, 2004.

EMİL M. Ferhat, H. Hakan YILMAZ, *Mali Saydamlık İzleme Raporu*, İstanbul: TESEV Yayınları, 2004.

EROĞLU Şahika, "Açık Devlet ve Açık Devlet Uygulamaları: Türkiye'de Kamu Kurumlarına Yönelik Bir Değerlendirme", *DTCF Dergisi*, Cilt 58, Sayı 1, 2018, ss. 462-495.

EROĞLU Erdal, Tolga DEMİRBAŞ, "Mali Saydamlığın Önemi ve Türkiye'de Kamu Mali Yönetiminin Mali Saydamlık Açısından Değerlendirilmesi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt 20, Sayı 1, 2016, ss. 287-312.

ERTAŞ Handan, İlhan ATALAY, "Yerel Yönetimlerde Performans Yönetimi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi,* Sayı 12, 2016, ss. 70-82.

ERÜZ Ertan, "5018 sayılı Kanuna Göre Performans Esaslı Bütçeleme", *Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Planlama Ve Performans Esaslı Bütçeleme*, ed. Coşkun Can Aktan, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, ss. 217-234.

ESTELLER-MORÉ Alejandro ve Jose Polo OTERO, "Fiscal Transparency (Why) Does Your Local Government Respond?", *Public Management Review*, Sayı: 14, 2012, ss. 1153-1173.

FALAY Nihat, *Program Bütçe ve Sıfır Esaslı Bütçe Sistemleri*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1995.

FEYZİOĞLU Bedi, *Nazari, Tatbiki, Mukayeseli Bütçe*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1981.

GANDÍA Juan L., Maria C. ARCHIDONA, "Determinants of Web Site Information by Spanish City Councils", *Online Information Review*, Vol. 32 Issue 1, 2008, ss. 35-57.

GANDÍA, J. L., Marrahí, L., & Huguet, D. (2016). Digital transparency and Web 2.0 in Spanish city councils. *Government Information Quarterly*, Vol 33, N. 1, ss. 28–39.

GARCÍA, A. C., & García-García, J. (2010). Determinants of Online Reporting of Accounting Information by Spanish Local Government Authorities. *Local Government Studies*, Vol 36, N. 5, ss. 679–695.

GEIGER Christian P., Jörn von LUCKE, "Open Government and (Linked) (Open) (Government) (Data): Free accessible data of the public sector in the context of open government", *JeDEM*, Vol. 4, No. 2, 2012, ss. 265-278.

GENÇ Fatma Neval, " Yeni Kamu Hizmeti: Vatandaş ve Kamu Yararı Temelinde Kamu Hizmetini Yeniden Düşünmek " , *Kamu Yönetiminde Yeni Paradigma Arayışları Yeni kamu İşletmeciliği ve Ötesi,* ed: Özer Köseoğlu, Mehmet Zahit Sobacı, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015.

GERAY Cevat, "Küreselleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler,* Cilt 10, Sayı 4, Ekim 2001, ss. 7-22.

GESUELE Benedetta, Concetta METALLO, Sergio LONGOBARDI, "The Determinants of E-Disclosure Attitude: Empirical Evidences from Italian and Spanish Municipalities", *International Journal of Public Administration,* Vol. 41, No. 11, 2018, ss. 921–934.

GILLES William, "From The Right to Transparency to The Right to Open Government in a Digital Era", *A French Approach, Accueil - Les Éditions de l'IMODEV*, Vol. 2, 2015, http://ojs.imodev.org/index.php/RIGO/article/view/4/52 (22.07.2018)

GOLDFINCH Shaun, "Evaluating Public Sector Reform in New Zealand: Have The Benefits Been Oversold?" *Asian Journal of Public Administration*, Vol. 20, No. 2, December 1998, ss. 203-232.

GÖKTAŞ Abdülkadir, "Güneydoğu Asya Krizinin Maliye ve Para Politikaları Açısından Sonuçları", *Maliye Dergisi*, Sayı: 133, Ocak-Nisan, 2000.

GÖZEL Kadir Akın, "Yeni Kamu İşletmeciliği Nedir?" *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 438, 2003, ss. 195-208.

GÖZLÜGÖL Said Vakkas, "Uluslararası Hukuk Boyutuyla Hukukun Üstünlüğü", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* C. XVII, 2013, ss.1423-1453.

GUILLAMÓN Maria-Dolores, Francisco BASTIDA, Bernardino BENITO, "The Determinants of Local Government's Financial Transparency", *Local Government Studies*, Vol 37, Issue 4, 2011, ss. 391-406.

GÜMÜŞ Turgut, "Saydamlık Üzerine: Fiili Durum ve Uygulamalar", *Ekonomik Yaklaşım*, Cilt 17, Sayı 60-61, 2006, ss. 123-142.

GÜRSOY Bedri, *Kamusal Maliye*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1981.

GÜVEL Enver Alper, Ahmet Yılmaz ATA, "Yolsuzluk Olgusunun Ortaya Çıkmasında Asimetrik Bilginin Rolü: Teorik Bir Bakış Açısı", *Sosyoekonomi*, Ocak-Haziran 2009, ss. 167-189.

GÜVEN Ahmet, Atila KARKACIER, Türker ŞİMŞEK, "Merkezileşme Yerelleşme Tartışmaları Kapsamında Yerel Yönetimlerin Denetimi Sorunu" *13. Uluslararası Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi Bildirileri,* 2017*,* ss. 323-334.

GÜZELSARI Selime, "Neo-Liberal Politikalar ve Yönetişim Modeli", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 36, Sayı 2, 2003, ss. 17-34.

HATİPOĞLU İbrahim, "Bütünleşik Kamu Yönetimi: Yeni Kamu İşletmeciliğinin Parçalayıcı Doğasına Yönelik Bir Sorgulama", *Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları*, ed. Özer Köseoğlu, Mehmet Zahid Sobacı, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015, ss. 153-170.

HAZMAN GÜLER Gülsüm, *Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinde Saydamlık*, (Doktora Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

HEMMING Richard, "Policies to Promote Fiscal Discipline" Workshop on Internationalization and Policy Transfer to be Held at Tulane University, April 11–12, 2003.

HIDE Hon Rodney, "Decisions for Better Transparency, Accountability and Financial Management of Local Government", *The Local Government Act 2002 Amendment Act,* 26 November 2010, https://www.dia.govt.nz (01.04.2018).

HM TREASURY, *Analysing UK Fiscal Policy*, 1999, Çevrimiçi: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/+/http://www.hm-treasury.gov.uk/d/90.pdf (24.03.2018)

HOOD Cristopher, "A Public Management For All Seasons", *Public Administration*, Vol. 69, No 1, 1991, ss. 3-19.

HOUSE of COMMONS, PUBLIC ADMINISTRATION, *Twelfth Report*, Public Administration Committee Publications, 22 July 2008, https://publications.parliament.uk/pa/cm200708/cmselect/cmpubadm/411/41102.htm (22.03.2008).

HOUSE OF LORDS, *Public Service Report*, 19 January 1998, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.** (23.03.2018)

HUGHES Owen E., *Kamu İşletmeciliği ve Yönetimi*, çev. Bahadır Akın, Şeyma Akın, Ankara: BigBang Yayınları, 2014.

IBP, Open Budget Survey 2019, 2020a, https://www.internationalbudget.org/sites/default/files/2020-04/2019_Report_EN.pdf (26.06.2020).

IBP, Open Budget Survey 2019: Turkey, 2020b, **Hata! Köprü başvurusu geçerli değil.** (26.06.2020).

IBP, Open Budget Survey: About, https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/methodology (20.03.2017).

IBP, Open Budget Survey: Rankings, https://www.internationalbudget.org/open-budget-survey/open-budget-index-rankings (20.05.2020).

IPSASB, "The Conceptual Framework For General Purpose Financial Reporting By Public Sector Entities, IFAC, 2014 Çevrimiçi: https://www.ipsasb.org/ publications-resources/conceptual-framework-general-purpose-financial-reporting-public-8 (11.10.2018)

IMF, *Code of Good Practices on Fiscal Transparency-Declaration on Principles*, the Interim Committee, 1998.

IMF, *Manual on Transparency*, Washington, D.C.: Fiscal Affairs Dept., International Monetary Fund, 2007.

IMF, 2009 Annual Report of the Executive Board: Fighting the Global Crisis https://www.imf.org/en/Publications/AREB/Issues/2016/12/31/Annual-Report-of-the-Executive-Board-for-the-Financial-Year-Ended-April-30-2009 (17.12.2018)

IMF, "Update on The Fiscal Transparency Initiative,"*IMF Policy Paper*, 2014, Çevrimiçi: http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/061614.pdf, (17.12.2018)

IMF, "How Does the IMF Encourage Greater Fiscal Transparency?", 2017a, https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/07/27/15/46/Encouraging-Greater-Fiscal-Transparency, (17.12.2018).

IMF, "Turkey Fiscal Transparency Evaluation", International Monetary Fund, 2017b, https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/07/18/Turkey-Fiscal-Transparency-Evaluation-45071, (17.12.2018)

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI, Yönetişim ve Katılım Rehberi, *Stratejik Yerel Yönetişim Projesi*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, 2014.

İNCE Murat N., *Elektronik Devlet Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Yeni İmkanlar*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, 2001.

İSLAMOĞLU A. Hamdi, Ümit ALNIAÇIK*, Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2013.

İTİBAR Erdoğan, "Kamu Mali Yönetiminde Mali Saydamlık ve 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi", *Bütçe Dünyası Dergisi*, 2007, Sayı 24, ss. 24-31.

İYİMAYA Ahmet, "Bilgi Edinme ve Verilere Ulaşma Özgürlüğü" *Ankara Barosu Dergisi,* 2003, ss. 41-47.

JANNES Marijn, Yannis CHARALABIDIS ve Anneke ZUIDERWIJK, "Benefits, adoption barriers and myths of open data and open government", *Information Systems Management,* Vol. 29, No. 4, 2012, ss. 258-268.

JARMUZEK Mariusz, Does Fiscal Transparency Matter? The Evidence from Transition Economies, June 2006, https://iweb.cergeei.cz/pdf/gdn/RRCV_77_ paper_03.pdf, (16.05.2017).

JORGE Susana, Patricia Moura e SÁ, Anna Francesca PATTARO, Rui Pedro LOURENÇO, "Local Government Financial Transparency in Portugal and Italy: A Comparative Exploratory Study on its Determinants", Ghent Belçika: 13th Biennial CIGAR Conference, Bridging Public Sector and Non-Profit Sector Accounting, June 2011.

JUSTICE, J. B., Melitski, J., & Smith, D. L. (2006). E-Government as an Instrument of Fiscal Accountability and Responsiveness: Do the Best Practitioners Employ the Best Practices? *The American Review of Public Administration*. Vol 36, N. 3, ss. 301-322, https://doi.org/10.1177/0275074005283797

KAHRAMAN Yavuz, Levent VURGUN ve Sezai ÖZTOP, "Yönetişim Anlayışı ve Değerlerin Yönetim Kültürüne Etkileri", *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*, ed. Fatma Neval Genç, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2012, ss. 111-136.

KALAYCI Şeref, *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri,* 9. Baskı, Dinamik Akademi Yayınevi, 2018.

KALKAN Adnan, Ali Murat ALPARSLAN, "Şeffaflık, İletişim ve Hesap Verebilirliğin Yerel Yönetim Başarılarına Etkileri", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2009, ss. 25-40.

KARAARSLAN Erkan, "Devlet Muhasebesi Olgusu ve Ülkemizde Devlet Muhasebesi Standartları", *TÜRMOB Yayınları*, 2005.

KARAASLAN Haydar, "Yerel Yönetimlerde Performans Ölçümü ve Göstergeler", *Strategic Public Management Journal*, Issue 2, 2015, ss. 88-107.

KARAKUŞ Gülşah, *5018 Sayılı Kanun İle Yönetişim İlke ve Esasları Çerçevesinde Kamu Hizmetlerinin Sunumu*, Mesleki Yeterlilik Tezi, Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2010.

KARCI Şükrü Mert, "Yeni Kamu İşletmeciliği Yaklaşımının Temel Değerleri Üzerine Bir İnceleme", *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı* 16, 2008, ss. 40-64.

KARKIN Naci, "Kamu Değeri Kavramı Ve Kamu Değeri Yönetiminin Kamu Yönetimi Kuramı Bağlamındaki Yeri", *Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi,* ed. Özer Köseoğlu ve Mehmet Zahid Sobacı, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015, ss. 249-273

KAVRUK Hikmet, Banu AKTÜRK ÇETİN, "Yerelleşme Politikaları,", *Kamu Politikası Analizi*, Ankara: Gazi Kitabevi, ed. Cenay Babaoğlu, Elvettin Akman, 2018, ss. 423-454.

KAYA Cemil, *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

KAYRAK Musa, "Yolsuzlukla Mücadelede Uluslararası Örgütler", *Sosyoekonomi*, Temmuz-Aralık 2006, ss. 85-106.

KAYALIDERE Gül, Pelin MASTAR ÖZCAN, "Bütçe Saydamlığı ve Ekonomik Özgürlüğün Yolsuzluk Üzerindeki Etkisi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* Cilt 28, Sayı 2, 2014.

KILIÇOĞLU, Adnan Yüksel, "Yerel Yönetimlerde Tahakkuk Esaslı Muhasebe Uygulamaları", *Yerel Yönetimlerde Tahakkuk Esaslı Muhasebe Uygulamaları*, ed. Tayfun Çınar, Ankara: TODAİE Yerel Yönetimler Reformunu Destekleme Programı Kitap Dizisi No 6, 2007, ss. 5-171.

KIRIŞIK Fatih, "Kamu Yönetiminin Yeniden Örgütlenmesi ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Yerellik İlkesi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri,* 2013, ss. 1-18.

KIRIŞIK Fatih, *Yönetsel Dönüşüm Sürecinde Şeffaflık ve Bilgi Edinme Hakkı*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2016.

KIZILTAŞ Emine, "IMF Tarafından Belirlenen Mali Saydamlık Standartları, Bu Standartların Türkiye'de Uygulanabilirliği ve Bu Konuda Yapılması Gereken Düzenlemelere İlişkin Öneriler", *Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu,* Ankara: Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 2001.

KO, Woong-Joe, "Peformance Management in Government: A Comparative Study of The UK and Korea" , (Phd Thesis), Exeter: the University of Exeter, 2008.

KORLU Rükan Kutlu, Özhan ÇETİNKAYA, Adnan GERÇEK, "Yerel Vergi Bilincinin Faktör Analizi ile Değerlendirilmesi: Bursa Örneği", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 14, Sayı 28, 2016, ss. 443-465.

KOPITS George, Jon CRAIG, "Transparency in Government Operations", *International Monetary Fund Occasional Papers*, No 158, Washington, DC: IMF, 1998.

KÖSEKAHYA Gamze, "Katılımcılık ve İyi Yönetişim", *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*, Ankara: TC. Maliye Bakanlığı AB ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı Yayını, 2003, ss. 34-47.

KÖSEOĞLU Özer, Mehmet Zahid SOBACI, "Kamu Yönetimi Kuramının Geleceği: Yeni Kamu İşletmeciliğinden Hibritleşmeye Doğru" *Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi,* ed. Özer Köseoğlu ve Mehmet Zahid Sobacı, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015, ss. 297-314.

KÖSEOĞLU Özer, Aziz TUNCER, "Kamu Yönetiminde Yeni Bir Yaklaşım Olarak Kamu Değeri: Kavramsal ve Kuramsal Açıdan Bir Tartışma", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 12, Sayı 24, 2014, ss. 145-170.

KURTULUŞ Barış, *Türkiye'de Belediyelerin Mali Yapısı ve Harcamalarının Finansmanı*, Ankara: Yıllık Programlar ve Konjonktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü Bütçe ve Mahalli İdareler Dairesi, 2006.

KUZEY, Pelin, *"Şeffaflık ve İyi Yönetişim", İyi Yönetişimin Temel Unsurları,* Ankara: Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayını, 2003, ss. 1-15.

KÜÇÜKAYCAN Durdane, *Yerel Yönetimlerde Bütçe Saydamlığı: Büyükşehir Belediyeleri ve Büyükşehir İl Özel İdareleri Üzerine Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

LAMBA Mustafa, "Yeni Kamu Yönetimi Perspektifinden Türkiye'de Kamu Yönetimi Reformları: Genel Gerekçeler Üzerinden Bir İnceleme", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 3, 2014, ss. 135-152.

LASWAD Fawzi, Richard FISHER, Peter OYELERE, "Determinants of Voluntary Internet Financial Reporting by Local Government Authorities*", Journal of Accounting and Public Policy,* Vol. 24, 2005, ss. 101–121.

MALİYE BAKANLIĞI, *Performans Esaslı Bütçeleme Rehberi*, Ankara: TC. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 2004.

MALİYE BAKANLIĞI, *Performans Programı Hazırlama Rehberi*, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 2009.

McKINLAY Peter, "The New Zealand Reforms –They Worked in Theory: What about the Practice?", *Asian Journal of Public Administration*, 2000, ss. 182-237.

MODERNISING GOVERNMENT*, Cm 4310,* Parliament by the Prime Minister and the Minister for the Cabinet Office by Command of Her Majesty, March 1999. https://ntouk.files.wordpress.com/2015/06/modgov.pdf (24.03.2018).

MUTLUER Kamil Mehmet, Erdoğan ÖNER, Ahmet KESİK, *Bütçe Hukuku*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

NAM Taewoo, "Challenges and Concerns of Open Government: A Case of Government 3.0 in Korea", *Social Science Computer Review*, Vol. 33 No. 5, 2015, ss. 556-570.

NATIONAL AUDIT OFFICE, *Managing Resources To Deliver Better Public Services*, London, December 2003.

OECD, *Best Practices for Budget Transparency,* 2002.

OECD, *Building an Open and Innovative Government for Better Policies and Service Delivery*. Paris: OECD, 2010.

OPEN DATA HANDBOOK, The Open Data Handbook. https://opendatahandbook.org/ (08.07.2020).

OPEN GOVERMENT PARTNERSHIP, https://www.opengovpartnership.org/, (08.07.2020).

ORAL Esin*, Bazı OECD Ülkelerinde Performans Esaslı Bütçeleme Uygulamaları, Gelişimi ve Türk Mali Sistemi Açısından Bir Değerlendirme*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, 2005.

ÖZEL Mehmet, "Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme İlkesi: Yerellik (Subsidiatitaet)", *Çağdaş Yerel Yönetimler,* Cilt 9, Sayı 3, Temmuz 2000, ss. 25-43.

ÖZEL Mehmet, "Halka Hesap Verebilirliğin Sağlanması Bakımından Türkiye'de Ombudsmanlık Kurumunun Değerlendirilmesi", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 8, Sayı 16, 2016, ss. 388-407.

ÖZKAN Gürsel, *Demokratik Yönetimin Birinci Adımı Bilgi Edinme Hakkı,* Ankara: Türkiye Kamu-Sen Yayınları, 2004.

ÖZSEMERCİ Kemal, "Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar, Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri", Sayıştay Araştırma/İnceleme/Çeviri dizisi: 27, Çevrimiçi: https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/95906369/files/yayinlar/TurkKamuYonetiminde_Yolsuzluklar.pdf (20.03.2017).

ÖZTÜRK Ahmet, "Basın Özgürlüğü Kurumları", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2012, ss. 73-93

PARLAK Bekir, Zahid SOBACI, *Ulusal ve Küresel Perspektifte Kamu Yönetimi*, 4. Baskı, Bursa: MKM Yayınları, 2012.

PAUN Akash, Josh HARRIS, *Reforming Civil Service Accountability Lessons from New Zealand and Australia*, London: Institute of Government, 2012.

PEREZ Michael David, *Budget Institutions and The Positive Theory of Fiscal Policy*, California: Faculty of The Graduate School Unıversity of Southern California, 2013.

PERİN Cevdet, *Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1947.

PERONA GIMÉNEZ Paloma, "*Budget Transparency in Local Governments*", Castellón de la Plana Espanya: Universitat Jaume I, 2014.

PICKLE Victor J., "Ombudsman ve Yönetimde Reform" , çev. Turgay Ergun, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 19, Sayı 4, 1986.

PIOTROWSKI Suzanne J., Gregg G. Van RYZİN, "Citizen Attitudes Toward Transparency in Local Government", *The American Review of Public Administration*, Vol. 37, Number 3, September 2007, ss. 306-323.

PIOTROWSKI Suzanne J., "The "Open Government Reform" Movement: The Case of the Open Government Partnership and U.S. Transparency Policies", *American Review of Public Administration*, Vol. 47, No. 2, 2017, ss. 155–171.

PINA, V., Torres, L., & Royo, S. (2010). Is E-Government Promoting Convergence Towards More Accountable Local Governments? *International Public Management Journal*, *13*(4), 350–380. https://doi.org/10.1080/10967494.2010.524834

POLLITT Christopher, *The Essential Public Manager*, Berkshire, England: Open University Press, 2003.

PREMCHAND Arigapundi, "Public Financial Management: Getting the Basics Right", *In Governance, Corruption, and Public Financial Management,* 2001, ss. 47-88.

PREMCHAND Arigapundi, "Fiscal Transparency and Accountability: Idea and Reality", Globalization and New Challenges of Public Finance: Financial Management, Transparency and Accountability, Meeting of the Group of Experts, Rome, 28-30 November 2001, New York: United Nations, 2002, ss. 129-143.

PUBLIC FINANCE ACT, Public Act 1989 No 44, Date of assent 26 July 1989, http://www.legislation.govt.nz/act/public/1989/0044/latest/DLM160809.html#DLM162030, (31.03.2018).

PURON-CID Gabriel, Manuel Pedro RODRÍGUEZ BOLÍVAR, "The Effects of Contextual Factors into Different Features of Financial Transparency at the Municipal Level", *Government Information Quarterly,* Vol. 35, Issue 1, January 2018, ss. 135-150.

QUIRK Barry, Accountable to Everyone: Postmodern Pressures on Public Managers *Public Administration,* Vol. 75, 1997, ss. 569-586.

REIF, Linca C., *The Ombusdman, Good Governance and the International Human Rights System*, Koninklijke Brill NV, Leiden, The Netherlands, 2004.

RHODES, R. A. W., "The New Governance: Governing without Government", *Political Studie*s, Vol 44, No. 4, 1996, ss. 652-667.

RÍOS Ana-María, Bernardino BENITO, Francisco BASTIDA, "Determinants of Central Government Budget Disclosure: An International Comparative Analysis", *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice,* Vol. 15, No. 3, 2013, ss. 235–254.

SAMSUN Nihal, "Hesap Verebilirlik ve İyi Yönetişim", *İyi Yönetişimin Temel Unsurları*, Ankara: Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Başkanlığı Yayını, 2003.

SAVY Myriam, Daniela CRISTOFONI, *Open Data and the Fight Against Corruption in France,* Transparency International, 2017.

SAYIŞTAY, *Sayıştay'ın Performans Ölçümüne İlişkin Ön Araştırmalı Raporu*, Ankara: Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü, 2003.

SCHAEFFER Michael, *Corruption and Public Finance*, Washington D.C., USA: Management Systems International Press, 2002.

SECRÉTARIAT GÉNÉRAL POUR LA MODERNISATION DE L'ACTION PUBLIQUE, Government Modernisation: Simpler, More Efficient and Fairer Public Services, modernisation.gouv.fr (25.07.2018).

SEDMIHRADSKÁ Lucie, "Budget Transparency in Czech Local Government", *Procedia Economics and Finance,* No. 25, 2015, ss. 598 – 606.

SERRANO-CINCA Carlos, Mar RUEDA-TOMÁS, Pilar PORTILLO-TARRAGONA, "Factors Influencing E-Disclosure in Local Public Administrations", *Documento de Trabajo,* Facultad de Ciencias Económicas y Empresariales Universidad de Zaragoza, 2008-03.

SEYİDOĞLU Halil, "Uluslararası Mali Krizler, IMF Politikaları, Az Gelişmiş Ülkeler, Türkiye ve Dönüşüm Ekonomileri", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Sayı 4/2, ss. 141-156.

SEZEN Seriye, "Ombudsman: Türkiye İçin Nasıl Bir Çözüm? Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 34, Sayı 4, 2001, ss. 71-96.

SOBACI Mehmet Zahid, "Yönetişim Kavramı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeler" *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, 2007, ss. 219-235.

SOBACI Mehmet Zahid, *İdari Reform ve Politika Transferi: Yeni Kamu İşletmeciliğinin Yayılışı*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2009.

SOBACI Mehmet Zahid, *İdari Reform ve Politika Transferi: Yeni Kamu İşletmeciliğinin Yayılışı*, 2. Baskı, Bursa: Dora Basım Yayın Dağıtım, 2014.

SOBACI Mehmet Zahid, Özer KÖSEOĞLU, *"Yeni Kamu Yönetişimi: Birlikte Üretmenin Ve İşbirliğinin Teorik Çerçevesi" Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi,* ed. Özer Köseoğlu ve Mehmet Zahid Sobacı, Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım, 2015, ss. 231-248.

SÖZEN Süleyman, "New Public Management Reforms: The British Experience", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 57, Sayı 2, 2002, ss. 139-159.

SÖZEN Süleyman, Bülent ALGAN, *İyi Yönetişim*, İyi Yönetişim Araştırma Raporu, Ankara: İç İşleri Bakanlığı Genel Yayın No: 654, 2009.

STRØM, Kaare, "Parliamentary Democracy as Delegation and Accountability", ESRC Research Seminar on Modelling Political Accountability: The Principal-Agent Model, School of Management, University of East Anglia, December 6, 2002.

SÜREKLİ CANAT Nilüfer, *Kamu Yönetiminde Açıklık/Şeffaflık Anlayışı Çerçevesinde Bilgi Edinme Hakkı ve Türkiye'de Kamu Yönetimine Etkisi,* (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

ŞAHİN Ali, *Kamu Yönetiminde Yapısal Dönüşüm ve E-Devlet*, Konya: Atlas Akademi, 2014.

TADJEDDİNE Karim, "'A Duty to Modernize': Reforming The French Civil Service", *McKinsey Government*, Spring 2011, ss. 12-17.

TAVARES, A. F., & da Cruz, N. F. (2017). Explaining the transparency of local government websites through a political market framework. *Government Information Quarterly*, 101249. https://doi.org/10.1016/j.giq.2017.08.005

TESEV, *İyi Yönetişim El Kitabı,* İstanbul: TESEV Yayınları, 2008.

THE CODE FOR FISCAL STABILITY, UK, 1998.

THE TREASURY OF NEW ZEALAND GOVERNMENT, *Putting It Together: An Explanatory Guide to New Zealand Public Sector Financial Management System*, 1996.

THE TREASURY OF NEW ZEALAND GOVERNMENT, "Financial Statements", http://www.treasury.govt.nz/government/financialstatements, (31.03.2018).

THE TREASURY OF NEW ZEALAND GOVERNMENT, *Putting It Together: An Explanatory Guide to New Zealand's State Sector Financial Management System*, Version 1.1, September 2011.

THE TREASURY OF NEW ZEALAND GOVERNMENT, An Introduction to New Zealand's Fiscal Policy Framework, March 2015, http://www.treasury.govt.nz/publications/guidance/publicfinance/fiscalpolicyframework, (31.03.2018).

THE TREASURY OF NEW ZEALAND GOVERNMENT, "Fiscal Strategy", http://www.treasury.govt.nz/government/fiscalstrategy (31.03.2018).

TRAUNMULLER Roland, "Relevance of Portals in E-Government, *14th Bled Electronic Commerce Conference*, Slovenia, 2001, ss. 35–45.

TÜRK DİL KURUMU (2018a). *Büyük Türkçe Sözlük,* http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts (15.06.2018).

TÜRK DİL KURUMU (2018b). *İktisat Terimleri Sözlüğü,* http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat&kategori1=bakdetay2&sozid=IKT (15.06.2018).

UÇKAN Özgür, *E-Demokrasi ve Türkiye, Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılanması İçin Strateji ve Politikalar-I*, İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2003.

UN, "Globalization and New Challenges of Public Finance: Financial Management, Transparency and Accountability", Meeting of the Group of Experts, 28-30 November (2001) Rome, New York: United Nations, 2002

UZUNALİ KIZILTAŞ Emine, *2000'li Yılların Başlarında Türkiye'de Mali Saydamlık,* 1.Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık, 2007.

ÜÇBAŞ Abdurrahman, "Kamu Mali Yönetim Sisteminde Muhasebenin Rolü ve Muhasebe Birimlerinin Yeniden Yapılandırılması" *Denetişim Dergisi*, 2013, ss. 92-100.

ÜSTÜNER Yılmaz, "Siyasa Oluşturma Sürecinde Ağ Yönetişimi Kuramı", *Amme İdaresi Dergisi,* Cilt 36, Sayı 3, 2003, ss. 49-65.

ÜTÜK Utku, "Denhardt ve Denhardt'ın Yeni Kamu Hizmeti Kuramına Bakış", *Sayıştay Dergisi*, Sayı 99, 2015, ss. 47-70

VELJKOVIĆ Nataša, Sanja BOGDANOVIĆ-DINIĆ, Leonid STOIMENOV, "Benchmarking open government: An open data perspective", *Government Information Quarterly*, Vol. 31, 2014, ss. 278–290.

VISHWANATH Tara, Daniel KAUFMANN, "Toward Transparency: New Approaches and Their Application to Financial Markets". *The World Bank Research Observer*, Vol 16, No 1, Spring, 2001, ss. 41-57.

WORLD BANK, "Helping Countries Combat The role of World Bank", *Poverty Reduction and Economic Management,* 1997a Çevrimiçi: http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/corrptn.pdf (22.03.2017).

WORLD BANK (1997b), Annual World Bank Conference on Development Economics, Ed: Boris Pleskovic and Joseph E. Stiglitz, Washington D.C. Çevrimiçi: http://documents.worldbank.org/curated/en/719821468740214930/Proceedings-of-the-World-Bank-annual-conference-on-development-economics-1997 (22.03.2017).

WORLD BANK, Budget Execution and Financial Accountability Course, Reform of the French Organic Budget Law, 2005 http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/befa05/ReformFrenchOrganicBudge%20Law.doc (10.04.2018)

YENİCE Ebru, "Kamu Kesiminde Performans Ölçümü ve Bütçe İlişkisi", *Sayıştay Dergisi,* Sayı 61, 2006, ss. 57-61.

YILDIRIM, Ali & Hasan ŞİMŞEK, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

YILDIRIM M. Fatih, *Mahalli İdarelerde Yönetişim ve Belediye Stratejik Planlarının İyi Yönetişim İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Ankara: DPT Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2011.

YILDIRIM Arzu, "Türkiye'de Yerel Yönetişimin Uygulanabilirliği ve Yerel Gündem 21 Örneği Üzerinden Bir İnceleme", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, Haziran 2014, ss. 75-96.

YILMAZ Hakkı Hakan, M. Ferhat EMİL ve Baki KERİMOĞLU, *Yerel Yönetimler Maliyesi*, Ankara: Mali Hizmetler Derneği, Yayın No: 10, 2012.

YILMAZ Osman, *Kamu Yönetimi Reformu: Genel Eğilimler Ve Ülke Deneyimleri,* Ankara: İktisadi Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Hukuki Tedbirler Ve Kurumsal Düzenlemeler Dairesi Başkanlığı, 2001.

YÜKSEL Cüneyt, *Devlette Etikten Etik Devlete: Kamu Yönetiminde Etik,* İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 2005

YÜKSEL Harun, "Türkiye'de Mali Yerelleşmenin Boyutları ve Ölçümü Üzerine Bir Değerlendirme", *Yönetim ve Ekonomi*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Cilt 20, Sayı 2, 2013, ss. 191-208.

YÜKSEL Mehmet, "Yönetişim (Governance) Kavramı Üzerine", *Ankara Barosu Dergisi*, 2000-3, ss. 145-160.

ZIFCAK Spencer Michael, *Administrative Reform in Whitehall and Canberra in the 1980s: The Fmı And Fmıp Compared*, (PhD thesis), London: the School of Government London School of Economics and Political Science, 1992.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu (10.09.1983 Tarih ve 18161 Sayılı Resmi Gazete).

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu (22.01.2002 Tarih ve 24648 Sayılı Resmi Gazete).

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (24.10.2003 Tarih ve 25269 Sayılı Resmi Gazete).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (24.12.2003 Tarih ve 25326 Sayılı Resmi Gazete).

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (23.07.2004 Tarih ve 25531 Sayılı Resmi Gazete).

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (04.03.2005 Tarih ve 25745 Sayılı Resmi Gazete).

Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği (27.05.2016 Tarih ve 29724 Sayılı Resmi Gazete).

BEKLENEN FAYDA
ve
DENEYİMLENEN FAYDA
GELİR ARTIŞI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Hatime KAMİLÇELEBİ

Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-85-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

1. Baskı Tarihi: Şubat 2018
2. Baskı Tarihi: Mart 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ[*]

Neden mutluluk üzerine araştırma yapıyoruz? Bunun ana nedeni, bizi neyin mutlu edeceğini, hangi bilginin bireyler ve kuruluşlar tarafından daha bilinçli seçimlere izin vereceğini bilmektir. Meslek seçimi bu duruma bireysel düzeyde bir örnektir. Bir meslek seçerken, genellikle o işte ne kadar mutlu olacağımızı düşünürüz. Bu bağlamda, şu anda bu meslekte çalışan insanların, özellikle de bizim gibi insanların ne kadar mutlu olduğunu bilmeye değer. Firmanın çalışanlarına ne kadar ödemesi gerektiği ise organizasyonel düzeyde bir örnektir; daha yüksek ücretle daha mutlu olacaklar mı ve bu onların üretkenliğini artıracak mı? Eğer öyleyse, ne kadar fazla ödeme en uygunudur?

Bizi neyin mutlu ettiğini belirlemek için araştırmaya ihtiyacımız var mı? Bunu biz kendimiz bilmiyor muyuz? Mutluluk, istediğiniz şeyi elde etmekse durum böyle olmalı. Yine de istediğinizi elde etmek, mutluluğun tamamı (yaşam memnuniyeti) değil, yalnızca onun 'hoşnutluk' dediğim bilişsel bileşenidir. Hayatımızı değerlendirirken çoğu zaman ne kadar iyi hissettiğimizi de dikkate alırız. Bu, benim 'hedonik duygulanım düzeyi' dediğim mutluluğun duygusal bileşenidir. Son araştırmalar, yaşamın genel değerlendirmesinde duygusal bileşenin baskın olduğunu göstermiştir. Bu nedenle, bilinçli kararlar vermek için yalnızca istediğimizi elde etmeye (tercih memnuniyeti) yönelmemeli, aynı zamanda, örneğin yukarıda bahsettiğim meslek seçimi durumunda, marangoz olursak veya öğretmen olursak genel olarak daha iyi hissedip hissetmeyeceğimiz gibi düşündüğümüz seçeneklerde ne kadar iyi hissedeceğimizi de tahmin etmeliyiz.

Burada, şu anda ne kadar mutlu hissettiğimizi nedeninden daha iyi bildiğimiz ve gelecekte bizi neyin mutlu edeceğini tahmin etmekte özellikle iyi olmadığımız sorunuyla karşılaşıyoruz. Bu zayıflığın nedenleri 'duyuşsal tahmin' üzerine ortaya çıkan bir literatürde açıklanmıştır.

İşte tam da burada mutluluk üzerine araştırma ihtiyacı ortaya çıkıyor. Gelecekteki mutluluğumuzla ilgili içsel bilgi eksikliğimiz, geçmişte benzer bir seçim yapan örneğin öğretmen olmak yerine marangoz olmayı seçen diğer insanların nasıl ilerlediğine dair bilgilerle telafi edilebilir. Bu tür bilgiler, bize benzer kişilerin deneyimlerini anlatıyorsa özellikle yararlıdır. Ampirik araştırma, çalışanların farklı mesleklerde tipik olarak ne kadar iyi hissettiklerini değerlendi-

[*] Çev.: Hatime Kamilçelebi

rerek ve insan türleri arasındaki farkı belirleyerek bu tür bilgileri sağlayabilir. İnsanların bir meslekte tipik olarak ne kadar iyi hissettikleri araştırmayla bir kez saptanınca, bireyler o meslekte nasıl hissedeceklerine dair sahip oldukları beklentilerle karşılaştırabilir ve sonunda bu beklentileri ve sonuç olarak seçimlerini ayarlayabilirler. Bu şekilde, mutluluk araştırması, insanların kendilerini mutlu hissettikleri bir mesleği seçme şansını artırır ve böylece daha fazla sayıda insanın daha fazla mutluluğuna katkıda bulunur.

Bu tür araştırmalar oldukça değerli olsa da henüz çok az. Örneğin, pazarlamadaki devasa araştırmaların yalnızca küçük bir kısmı insanların ne istediğinin grafiğini çıkarmayı amaçlar. Pazarlama araştırmasının nihai amacı, insanlar istediklerini satın aldıklarında kendilerini daha iyi hissedip hissetmeyeceklerini değerlendirmek değil, onlara istediklerini satmaktır.

Bu bağlamda, bu kitap değerli bir istisnadır. İnsanların tipik olarak istediği maaş artışının etkisini dikkate alıp bu tercih karşılandığında ne kadar iyi hissettiklerini değerlendirmektedir. Bu çalışma, beklenen faydanın her zaman deneyimlenen faydaya uymadığını göstermektedir.

Em. Prof. Dr. Ruut Veenhoven
Rotterdam Erasmus Üniversitesi, Hollanda

ÖNSÖZ

Daniel Kahneman, faydayı beklenen fayda ve deneyimlenen fayda olarak iki kısma ayırır. Deneyimlenen fayda ölçülebilmekte ve yapılan deneylerle beklenen faydadan farklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Beklenen fayda, insanların mutluluk üzerine bir tercihinin gelecek etkileri hakkındaki inancıdır. Deneyimlenen fayda ise bir tercihin hazsal deneyimleri ile ilişkilidir. Her iki fayda her zaman aynı etkiyi ortaya çıkarmamaktadır. Deneyimler beklentilerimizle aynı sonuçları doğurmayabilir. Deneyimlenen fayda son zamanlarda öznel iyi oluş ölçekleriyle ölçülmeye başlanmıştır.

Bu çalışmada deneyimlenen fayda ile beklenen fayda arasındaki farkı ortaya çıkarmaya çalıştım. Birçok ülkenin mutluluk verilerinin ve mutluluk çalışmalarının yer aldığı Dünya Mutluluk Veritabanı (World Database of Happiness) konuyla ilgili çalışmaları bulmamda bana kolaylık sağladı. Literatürde bireylerin mutluluk seviyesini ölçmede sıklıkla kullanılan soru ve gelir durumu bilgisini içeren anket sorularından faydalandım. Türkiye'deki belli bir hane halkı iş gücü gelir artışı beklentisinin oluşturacağı mutluluğu ve gerçek yaşamda deneyimledikleri faydayı da ölçüp iki fayda arasındaki farkı ortaya çıkarmaya çalıştım. İlk olarak, insanların gelecekte elde edecekleri faydayla ilgili inançlarına dayalı kararlarını bir başka deyişle beklenen faydalarını öğrendim. Maaşlarındaki önemli bir artışın mutluluklarını artırıp artırmayacağını sordum. Daha sonra onların beklenen faydalarını maaşlarının artmasından sonra gerçek yaşamda deneyimledikleri faydalarıyla karşılaştırdım. Türkiye'de günümüze kadar böyle bir konunun ele alınmaması nedeniyle ve akademisyenlerin maaşlarına yapılan zam öncesi ve sonrasında mutluluklarını ölçecek şekilde dizayn ettiğim için, doğal bir deney niteliği taşımasından da yola çıkarak, çalışmanın özgün olduğunu düşünmekteyim.

Bu kitabı 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Gökhan Karabulut danışmanlığında tamamladığım "Beklenen Fayda ve Deneyimlenen Fayda: Gelir Artışı Üzerine Bir Araştırma" adlı doktora tezimden oluşturdum. Kendisine teşekkür ederim.

Bu çalışmamın önemli bir kısmını 2014 ve 2015 yıllarında Rotterdam Erasmus Üniversitesi, Erasmus Mutluluk Ekonomisi Araştırma Merkezi'nde (Erasmus Happiness Economics Research Organization) araştırmacı olarak çalıştığım süre boyunca Prof. Dr. Ruut Veenhoven'ın danışmanlığında tamam-

ladım. Kitabın genişletilmiş ikinci baskısında bazı cümleleri ve beklenen ve deneyimlenen faydanın arasında oluşan farkın nedenlerini detaylandırarak açıkladım. Çocuk sahibi olanların bekledikleri ve deneyimledikleri mutluluk üzerine Prof. Dr. Veenhoven ile bir araştırma da yaptık. Beklenen ve deneyimlenen fayda arasındaki farkı çocuk sahibi olma üzerinden açıklayan kısım 2016 yılında *The Journal of Academic Social Science Studies* adlı dergide "*The Difference Between Expected and Experienced Utility: Findings from Some Studies on Having Children*" (Prof. Dr. Ruut Veenhoven ile) başlığıyla yayımlandığından bu kitapta yer almamaktadır. Detaylarıyla ilgilenenler belirttiğim bu makaleyi inceleyebilir.

2021 yılında mutluluk üzerine yaptığı çalışmaların 50. yılı nedeniyle *Mutluluğun Papası* unvanıyla onurlandırılan Prof. Dr. Ruut Veenhoven'dan Rotterdam Erasmus Üniversitesi'nde araştırmacı olarak çalıştığım sırada ve sonrasında çok şey öğrendim. Çalışma konumla ve başka konularla ilgili her sorumu ayrıntılı olarak cevaplandırdığı ve kitabıma önsöz yazdığı için kendisine çok teşekkür ederim.

Çalışmamı Rotterdam Erasmus Üniversitesi Erasmus Mutluluk Ekonomisi Araştırma Merkezi'nde yapmama olanak sağlayan Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Martijn Burger'a ve manevi desteklerinden dolayı araştırma merkezi çalışanlarına teşekkür ederim.

Kitabımın ilk baskısını blogunda değerlendiren ve ikinci baskısının kapak sayfasında da bu değerlendirmesi yer alan Dr. Mahfi Eğilmez'e kıymetli yorumu için çok teşekkür ederim.

Son olarak, beni her zaman destekleyen aileme çok teşekkür ederim.

Doç. Dr. Hatime Kamilçelebi

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BEKLENEN FAYDA VE DENEYİMLENEN FAYDA KAVRAMLARI 3
1.1. Beklenen Fayda 3
1.1.1. Beklenen Fayda Teorisi ve St. Petersburg Paradoksu 4
1.1.2. Beklenen Fayda Teorisinin İspatı 6
1.1.3. Beklenen Fayda Teorisinin Diğer Paradoksları 9
1.1.3.1. Allais Paradoksu 10
1.1.3.2. Ellsberg Paradoksu 11
1.1.3.3. Tercihlerin Tersine Dönmesi 12
1.1.3.4. Beklenti Teorisi: Risk Altında Karar Alma 13
1.1.3.4.1. Beklenti Teorisinin Beklenen Fayda Eleştirisi 14
1.1.3.4.2. Beklenti Teorisi Tercih Süreci 17
1.1.3.4.3. Beklenti Teorisi Değer Fonksiyonu 18
1.1.3.4.4. Beklenti Teorisi Ağırlıklandırma Fonksiyonu 22
1.1.3.4.5. Çerçeveleme Etkisi 25
1.1.3.4.6. Belirsizliğin Kümülatif Temsili 27
1.1.3.5. Pişmanlık Teorisi 28
1.2. Deneyimlenen Fayda 28
1.2.1. Deneyimlenen Faydanın Fonksiyonları 34
1.2.2. Deneyimlenen Fayda ve Beklenen Fayda Arasındaki Farkı Açıklayan Deneyler 36
1.2.3. Deneyimlenen Faydanın Mutluluk Seviyesi ile Ölçülmesi 41
1.2.4. Öznel İyi Oluş Ölçekleri 43

İKİNCİ BÖLÜM

2. GELİR ARTIŞININ BEKLENEN VE DENEYİMLENEN FAYDA ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ 51
2.1. Gelir ve Öznel İyi Oluş 51
2.2. İşgücünün Gelir Artışı Öncesi ve Sonrası Mutluluk Seviyesi 62
2.3. Para Kazanma Beklentisinin Beyin Sinir Sistemi ile İlişkisi 68
2.4. Beyin Sinir Sisteminde Gelir Artışının Öncesinde ve Sonrasında Oluşan Beklenen ve Deneyimlenen Fayda Etkisi 77
2.5. Beklenen ve Deneyimlenen Fayda Arasındaki Gözlemlenen Boşluk için Açıklamalar 82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BEKLENEN ve DENEYİMLENEN FAYDA ARASINDAKİ FARK: MAAŞ ARTIŞI ÜZERİNE BİR UYGULAMA 87
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 87
3.2. Araştırmanın Kapsamı, Kısıtı ve Yöntemi 87
3.3. Araştırma Soruları 88
3.4. Veri Toplama Yöntemi 89
3.5. Araştırma Bulguları 89
3.5.1. Betimsel İstatistikler 89
3.5.2. Model 92

SONUÇ 101

KAYNAKÇA 105

EKLER 117

KAYNAKÇA

Allais, Maurice. (1953). "Le Comportement de l'Homme Rationnel devant le Risque: Critique des Postulats et Axiomes de l'Ecole Americaine", **Econometrica**, Vol.: 21, No: 4., pp. 503-546.

Alois, Paul. (2014). "Income Inequality and Happiness: Is There a Relationship?", **Luxembourg Income Study Working Paper**, No: 614.

Andrews, Frank M., John P. Robinson. (1991). "Measures of subjective well-being", Ed. by John P. Robinson, Philip R. Shaver, Lawrence S. Wrightsman, **Measures of Personality and Social Psychological Attitudes**, California: Academic Press.

Andrews, Frank M., Stephen B. Withey. (1976). **Social Indicators of Well-Being: America's Perception of Life Quality**, New York: Plenum Press.

Arrow, Joseph Kenneth. (1971). "Essays in the Theory of Risk Bearing", Chicago: **Markham Economics Series**.

Baron, Jonathan. (2008). **Thinking and deciding.** 4. Ed., United Kingdom: Cambridge University Press.

Bentham, Jeremy. (1776). **A Fragment on Government**, T. Payne, P. Elmsly, E. Brooke, Londan, (https://books.google.nl/books?id=epMIAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false).

Bentham, Jeremy. (1823). **An Introduction to the Principles of Morals and Legislation Vol.: II**, 2. Ed., W. Pickering, E. Wilson, London. https://books.google.nl/books?hl=tr&id=pEgJAAAAQAAJ&q=felici#v=snippet&q=happiness&f=false (24 Haziran 2014).

Bentham, Jeremy. (1864). **Theory of Legislation**, Trans by. R. Hildreth, London, Trübner and Co. MDCCCLXIV, 1864.

Bentham, Jeremy. (2005). **An Introduction to the Principles of Morals and Legislation**, Elibron Classics: Adamant Media Corparation. (Orijinal: 1789).

Bernoulli, Daniel. (1954). "Exposition of a New Theory on the Measurement of Risk", **Econometrica**, Çev. Lousie Sommer, Vol.: 22, No: 1, pp. 23-36. (Orijinal: Papers of the Imperial Academy of Sciences in Petersburg, Vol.: V. 1738, pp. 175-192.).

Bernoulli, Nicolas. (2013). "Correspondence of Nicolas Bernoulli concerning the St. Petersburg Game", Çev. Richard J. Pulskamp, Xavier University, Cincinnati, OH. (http://cerebro.xu.edu/math/Sources/NBernoulli/correspondence_petersburg_game.pdf)(24 Mayıs 2014).

Berns, Gregory. Sam Mcclure, Giuseppe Pagnoni, P. Read Montague. (2001). "Predictability Modulates Human Brain Response to Reward", **The Journal of Neuroscience**, Vol.: 21, No: 8., pp. 2793–2798.

Binswanger, Mathias. (2006). "Why Does Income Growth fail to make us Happier? Searching for the Treadmills behind the Paradox of Happiness", **The Journal of Socio-Economics**, Vol.: 35., pp. 366–381.

Blanchflower, David, Andrew Oswald. (2004). "Well-Being Over Time in Britain and the USA", **Journal of Public Economics**, Vol.: 88, Issues: 7-8, pp. 1359-1386

Bradburn, Norman M. (1969). **The Structure of Psychological Well-Being**, Chicago: Aldine Publishing Company.

Brickman, P., D. T. Campbell. (1971). "Hedonic relativism and planning the good society", In M. H. Appley (Ed.). **Adaptation level theory**. New York: Academic Press, pp. 287–302.

Brickman, Philip, Dan Coates, Ronnie Janoff-Bulman. (1978). "Lottery Winners And Accident Victims: Is Happiness Relative?", **Journal of Personality and Social Psychology**, Vol.: 36, No: 8., pp. 917–927.

Camerer, Colin F., George Loewenstein. (2004). "Behavioral Economics: Past, Peresent, Future", **Advences in Behavioral Economics**, Ed. by Colin Camerer, George Loewenstein, Matthew Rabin, New York: Russel Sage Foundation.

Camerer, Colin, George Loewenstein, Drazen Prelec. (2005). "Neuroeconomics: How Neuroscience Can Inform Economics" **Journal of Economic Literature**, Vol.: XLIII., pp. 9-64.

Camerer, Colin. (1999). "Behavioral economics: Reunifying psychology and economics", **Proceedings of the National Academy of Sciences USA**, Vol.: 96, No: 19., pp. 10575-10577.

Camerer, Colin. George Loewenstein, Drazen Prelec. (2004). "Neuroeconomics: Why Economics Needs Brains", **Scandinavian Journal of Economics**, Vol.: 106., No: 3, pp. 555-579.

Campbell, Angus, Phillip E. Converse, Willard L. Rodgers. (1976). **The Quality of American Life. Perceptions**, **Evaluations**, **and Satisfactions**, New York: Russel Sage Foundation.

Cantril, Hadley. (1965). **The Pattern of Human Concerns**, New Brunswick: Rutgers University Press.

Chew, Soo Hong, Kenneth R MacCrimmon. (1979). "Alpha-Nu Choice Theory: A Generalization of Expected Utility Theory", **Working Paper No: 669**, University of British Columbia.

Clark, Andrew E., Andrew Oswald. (1994). "Unhappiness and Unemployment", **The Economic Journal**, Vol.: 104, No: 424., pp. 648-659.

Clark, Andrew E., Claudia Senik. (2011). "Is Happiness Different From Flourishing? Cross-Country Evidence from the ESS", **Revue d'économie politique**, Vol.: 121, Issue: 1., pp. 17-34.

Clark, Andrew E., Paul Frijters, Michael A. Shields. (2008). "Relative Income, Happiness, and Utility: An Explanation for the Easterlin Paradox and Other Puzzles", **Journal of Economic Literature**, Vol.: 46, No: 1., pp. 95-144.

Clark, Andrew. E., Ed Diener, Yannis Georgellis, Richard Lucas, (2008). "Lags and Leads in Life Satisfaction: A Test of the Baseline Hypothesis", **Economic Journal**, Vol.: 118, No: 529, F222- F243.

Di Tella, Rafael, Robert J. MacCulloch, Andrew J. Oswald. (2003). "The Macroeconomics of Happiness", **The Review of Economics and Statistics**, Vol.: 85, No: 4., pp. 809–827.

Diener, Ed. (1984). "Subjective Well-Being", **Psychological Bulletin**, Vol.: 95, No: 3., pp. 542–575.

Diener, Ed, Robert A. Emmons, Randy J. Larsen, Sharon Griffin. (1985). "The Satisfaction with Life Scale", **Journal of Personality Assessment**, Vol.: 49, No: 1., pp. 71-75.

Diener, Ed, Ed Sandvik, Larry Seidlitz, Marissa Diener. (1993). "The relationship between income and subjective well-being: Relative or absolute?", **Social Indicators Research**, Vol.: 28, No: 3., pp. 195–223.

Diener, Ed. (1994). "Assessing subjective well-being: Progress and opportunities", **Social Indicators Research**, Vol.: 31, No: 2., pp. 103–157.

Diener, Ed, Shigehiro Oishi, Richard Lucas. (2009). "Subjective WellBeing: The Science of Happiness and Life Satisfaction", 2. Ed., Ed. by Shane J. Lopez, C.R. Snyder, **The Oxford Handbook of Positive Psychology**,

Diener, Ed. (2009). "Assessing Subjective Well-Being: Progress and Opportunities", **Assessing Well-Being The Collected Works of Ed Diener**, Ed. by Ed Diener, Social Indicators Research Series 39.

Diener, Ed, Richard E. Lucas, Christie Napa Scollon, (2006). "Beyond the hedonic treadmill: Revising the adaptation theory of well-being", **American Psychologist**, Vol.: 61, No: 4, pp. 305–314.

Dunn, Elizabeth W., Lara B. Aknin, Michael I. Norton. (2008). "Spending Money on Others Promotes Happiness", **Science**, Vol.: 319, Issue: 5870, pp. 1687-1688.

Easterlin, Richard. (1974). "Does Economic Growth Improve the Human Lot?", **Nations and Households in Economic Growth: Essays in Honor of Moses Abramovitz**, Ed. by Paul A. David, Melvin W. Reder, New York: Academic Press Inc.

Easterlin, Richard. (1995). "Will raising the incomes of all increase the happiness of all?", **Journal of Economic Behavior & Organization**, Vol.: 27, Issue: 1, pp. 35-47.

Easterlin, Richard. (2001). "Income and Happiness: Towards a Unified Theory", **The Economic Journal**, Vol.: 111, No: 473., pp. 465-484.

Easterlin, Richard. (2005). "Building a Better Theory of Well-Being", Ed. by L. Bruni and P. L. Porta, **Economics and Happiness: Framing the Analysis**, New York: Oxford Univesity Press.

Edgeworth, Francis Ysidro. (1881). **Mathematical Psychics**, London, C. K. Paul Co.

Eggers, Andrew, Carol Graham, Sandip Sukhtankar. (2004). "Does happiness pay? An exploration based on panel data from Russia", **Journal of Economic Behavior & Organization**, Vol.: 55, No: 3, pp. 319-342.

Ellsberg, Daniel. (1961). "Risk, Ambiguity, and the Savage Axioms," **The Quarterly Journal of Economics**, Vol.: 75, No: 4, pp. 643-669.

Epikuros. (1993). **Mektuplar ve Maksimler**, Çev. Hayrullah Örs, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Avrupa Komisyonu İnternet Sitesi (http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm), (23 Şubat 2015).

Fehr, Ernst, Colin F. Camerer. (2007). "Social neuroeconomics: The neural circuitry of social preferences" **Trends in Cognitive Sciences**, Vol.: 11, No: 10, pp. 419-427.

Fishburn, Peter C. (1982). **The Foundation of Expected Utility**, Theory of Decision Library, Vol.: 31. Springer Science+Business Media, Dordrecht.

Fishburn, Peter C. (1970). **Utility Theory for Decision Making**, New York: John Wiley&Sons, Inc.

Fordyce, Michale W. (1988). "A review of research on happiness measures: a sixty second index of happiness and mental health", **Social Indicators Research**, Vol.: 20, No: 4, pp. 355-381.

Fox, John. (2008). **Applied Regression Analysis: Linear Models and Related Methods**, 2. Ed., USA: Sage Publication.

Frank, Robert H. (2008). **Microeconomics and Behavior**, 7. Ed., New York: Mc Graw-Hill.

Frederick, Shane, George Loewenstein. (1999). "Hedonic adaptation", In D. Kahneman, E. Diener, & N. Schwarz (Eds.), **Well-being: The foundations of hedonic psychology**, Russell Sage Foundation, pp. 302–329.

Frederick, Shane, George Loewenstein, Ted O'Donoghue, (2002). "Time discounting and time preference: A critical review", **Journal of Economic Literature**, Vol.: 40, No: 2, pp. 351-401.

Fredrickson, Barbara L., Daniel Kahneman. (1993). "Duration Neglect in Retrospective Evaluations of Affective Episodes, **Journal of Personality and Social Psychology**, Vol.: 65, No: 1, pp. 45-55.

Freeman, Richard B. (1978). "Job satisfaction as an economic variable", **American Economic Review**, Vol.: 68, No: 2, pp. 135-141.

Frey, Bruno, Alois Stutzer. (2000). "Maximising Happiness?" **German Economic Review**, Vol.: 1, Issue: 2, pp. 145-167.

Frey, Bruno S., Alois Stutzer. (2002a). "The Economics of Happiness", **World Economics**, Vol.: 3, No: 1, pp. 25-41.

Frey, Bruno. Alois Stutzer. (2002b). "What Can Economists Learn from Happiness Research?" **Journal of Economic Literature**, Vol.: 40, No: 2, pp. 402-435.

Frey, Bruno S., Alois Stutzer. (2005). "Beyond outcomes: measuring procedural utility" **Oxford Economic Papers**, Vol.: 57, Issue: 1, pp. 90–111.

Frey, Bruno. (2008). **Happiness a Revolution in Economics**, Massachusetts Institute of Technology Press.

Frey, Bruno, Alois Stutzer. (2014). "Economic Consequences of Mispredicting Utility" **Journal of Happiness Studies**, Vol.: 15, No: 4, pp. 937-956.

Friedman, Milton. Leonard J. Savage. (1948). "The Utility Analysis of Choices Involving Risk", **Journal of Political Economy**, Vol.: 56, Issue: 4, pp. 279-304.

GALLUP İnternet Sitesi http://www.gallup.com/topic/category_wellbeing.aspx (31 Mayıs 2014)

Gardner, Jonathan. Andrew Oswald. (2001). "Does Money Buy Happiness? A Longitudinal Study Using Data on Windfalls", **Warwick University Paper**.

George, Linda K., Lucille B. Bearon. (1980). **Quality of Life in Older Persons: Meaning and Measurement**, New York: Human Sciences Press.

Gerlach, Knut. Gesine Stephan. (1996). "A Paper on Unhappiness and Unemployment in Germany" **Economic Letters**, Vol.: 52, Issue: 3, pp. 325-330.

Glimcher, Paul. Michael C. Dorris, Hannah M. Bayer. (2005). "Physiological utility theory and the neuroeconomics of choice", **Games and Economic Behavior**, Vol.: 52, No: 2, pp. 213-256.

Gossen, Hermann Heinrich. (1983). **The Laws of Human Relations and the Rules of Human Action Derived Therefrom**, Çev. R.C. Blitz, Cambridge: MIT Press, (Orijinal: 1854).

Graham, Carol. (2012). **The Pursuit of Happiness: An Economy of Well-Being**, The Brookings Institution, Washington.

Grinstead, Charles M., J. Laurie Snell, **Introduction to Probability**. (https://www.dartmouth.edu/~chance/teaching_aids/books_articles/probability_book/amsbook.mac.pdf) (22 April 2014).

Gujarati, Damodar N. (2004). **Basic Econometrics**, 4. Ed. The McGraw-Hill Companies.

Hayden, Benjamin Y., Michael L. Platt. (2009). "The mean, the median, and the St. Petersburg paradox", **Judgement and Decision Making**, Vol.: 4, No: 4, pp. 256-272.

Headey, Bruce, Ruut Veenhoven. (1989). "Does Happiness Induce a Rosy Outlook?", **How Harmful is Happiness?**, Ed. by Ruut Veenhoven, Rotterdam, The Netherlands.

Headey, Bruce, Peter Krause. (1994). "Inequalities of Income, Health and Happiness: The Stratification Paradigm and Alternatives", **Paper presented at the 13th World Congress of Sociology Germany**.

Henderson, James M., Richard E. Quandt. (1980). **Microeconomic Theory a Mathematical Approach**, Singapore, Mc Graw-Hill.

Herstein, I. N., John Milnor. (1953). "An Axiomatic Approach to Measurable Utility", **Econometrica**, Vol.: 21, Issue. 2., pp. 291-297.

Hicks, John R., Roy George Douglas Allen. (1934). "A Reconsideration of the Theory of Value. Part I", **Economica,** Vol.: 1, No: 1, pp. 52-76.

Hirschauer, Norbert, Mira Lehberger, Oliver Musshoff. (2015). "Happiness and Utility in Economic Thought- or: What Can We Learn from Happiness Research for Public Policy Analysis and Public Policy Making?", **Social Indicator Research**, Vol.: 121., pp. 647-674.

Huppert, Felicia A., Nic Marks, Andrew E. Clark, Johannes Siegrist, Alois Stutzer, Joar Vittersø, Morten Wahrendorf. (2009). "Measuring well-being across Europe: Description of the ESS Well-being Module and preliminary findings", **Social Indicators Research**, Vol.: 91, No: 3, pp. 301–315.

Jevons, Stanley W. (1888). **The Theory of Political Economy**, 3. Ed., London: Macmillan and Co.

Kahneman, Daniel, Barbara R. Fredrickson, Charles A. Schreiber, Donald A. Redelmeier. (1993). "When more pain is preferred to less: Adding a better end", **Psychological Science**, Vol.: 4, No: 6, pp. 401-405.

Kahneman, Daniel, Alan B. Krueger, Norbert Schwarz, Arthur Stone, (2004). "A survey method for characterizing daily life experience: the day reconstruction method", **Science**, Vol.: 306, No: 5702, pp. 1776-80.

Kahneman, Daniel, Amos Tversky. (1979). "*Prospect Theory*: An Analysis of Decision under Risk", **Econometrica**, Vol.: 47, No: 2, pp. 263-292.

Kahneman, Daniel, Angus Deaton. (2010). "High income improves evaluation of life but not emotional well-being", **Psychological and Cognitive Science**, Vol.: 107, No: 38, pp. 16489-16493.

Kahneman, Daniel, Jack L. Knetsch ve Richard H. Thaler. (1990). "Experimental Tests of the Endowment Effect and the Coase Theorem", **Journal of Political Economy**, Vol.: 98, No: 6, pp. 1325-1348.

Kahneman, Daniel, Richard Thaler. (2006). "Anomalies: Utility Maximization and Experienced Utility", **Journal of Economic Perspectives**, Vol.: 20, No: 1, pp. 221-234.

Kahneman, Daniel. (2003). "A Perspective on Judgement of Choice: Mapping Bounded Rationality", **American Psychologist**, Vol.: 58, No: 9, pp. 697-720.

Kahneman, Daniel. (1999). "Experienced utility and objective happiness: A moment based approach." Ed. by D. Kahneman, A. Tversky, **Choices**, **Values and Frames**, New York: Russell Sage Foundation.

Kahneman, Daniel, Dan Lovallo. (1993). "Timid Choices and Bold Forecasts: A Cognitive Perspective on Risk Taking", **Management Science**, Vol.: 39, No: 1, pp. 17-31.

Kahneman, Daniel. Peter P. Wakker, Rakesh Sarin. (1997). "Back to Bentham? Explorations of Experienced Utility", **The Quarterly Journal of Economics**. Vol. 112, No. 2, pp. 375-405.

Kahneman, Daniel, (1999). "Objective happiness". In D. Kahneman, E. Diener, & N. Schwarz (Eds.), **Well-being: The foundations of hedonic psychology**, Russell Sage Foundation, pp. 3–25.

Kahneman, Daniel, Alan B. Krueger, David Schkade, Norbert Schwarz, Arthur A. Stone, (2006). "Would you be happier if you were richer? A focusing illusion", **Science**. Vol.: 312, No: 5782, pp. 1908-1910.

Kamilçelebi, Hatime, Ruut Veenhoven. (2016). "The Difference between Expected and Experienced Utility: Findings from Some Studies on Having Children", **The Journal of Academic Social Science Studies**, Vol.: 50, pp. 343-354.

Kammann, Richard, Rose Flett. (1983). "Affectometer 2: A scale to measure current level of general happiness", **Australian Journal of Psychology**, Vol.: 35, Issue: 2, pp. 259–265.

Kapteyn, Arie. (1994). "The measurement of household cost functions: revealed preference versus subjective measures", **Journal of Population Economics**, Vol.: 7, No: 4, pp. 333-50.

Kenny, Charles. (2007). "Does Growth Cause Happiness, or Does Happiness Cause Growth?" **Kyklos**, Vol.: 52, No: 1, pp. 3-25.

Keynes, John Maynard. (1936). **The General Theory of Employment**, **Interest And Money**, Macmillan Cambridge University Press.

Kirsch, Peter, Christine Esslinger, Qiang Chen, Daniela Mier, Stefanie Lis, Sarina Siddhanti, Harald Gruppe, Venkata S. Mattay, Bernd Gallhofer, Andreas Meyer-Lindenberg. (2005). "Oxytocin modulates neural circuitry for social cognition and fear in humans", **The Journal of Neuroscience**, Vol.: 25, No: 49, pp. 11489-93.

Knutson, Brian, Richard Peterson. (2005). "Neurally reconstucting expected utility", **Games and Economic Behavior**, Vol.: 52, No: 2, pp. 305–315.

Knutson, Brian. Charles M. Adams, Grace W. Fong, Daniel Hommer. (2001). "Anticipation of increasing monetary reward selectively recruits nucleus accumbens", **The Journal of Neuroscience**, Vol.: 21, RC159.

Knutson, Brian. Jonathan Taylor, Matthew Kaufman, Richard Peterson, Gary Glover. (2005). "Distributed Neural Representation of Expected Value", **The Journal of Neuroscience**, Vol.: 25, No: 19, pp. 4806-12.

Krantz, David, Duncan Luce, Patrick Suppes, Amos Tversky. (1971). **Foundations of Measurement Vol.: I: Additive and Polynomial Representations**, New York: Academic Press.

Laffont, Jean-Jacques. (1989). **The Economics of Uncertainty and Information**, Cambridge, Massachusetts: MIT Press.

Laibson, David, (1997). "Golden eggs and hyperbolic discounting", **Quarterly Journal of Economics**, Vol.: 112, pp. 443-477.

Lane, Robert E. (2001). **The Loss of Happiness in Market Economies.** New Haven: Yale University Press.

Larsen, Randy J., Ed Diener, Robert A. Emmons. (1985). "An evaluation of subjective wellbeing measures", **Social Indicators Research**, Vol.: 17, pp. 1-17.

Layard, Richard. (2011). **Happiness: Lessons from a New Science**, 2. Ed., New York: Penguin Press.

Lichtenstein, Sarah, Paul Slovic. (1973). "Response-induced reversals of preference in gambling: An extended replication in Las Vegas", **Journal of Experimental Psychology**, Vol.: 101, No: 1, pp. 16–20.

Lichtenstein, Sarah, Paul Slovic. (1971). "Reversals of Preference Between Bids and Choices in Gambling Decisions", **Journal of Experimental Psychology**, Vol.: 89, No: 1, pp. 46–55.

Loewenstein, George F., Elke U. Weber, Christopher K. Hsee, Ned Welch. (2001). "Risk as feelings", **Psychological Bulletin**, Vol.: 127, No: 2, pp. 267-286.

Loewenstein, George, Daniel Adler, (1995). "A Bias in the Prediction of Tastes", **Economic Journal**, Vol.: 105, No: 431, pp. 929–937.

Loewenstein, George, David Schkade, (1999). "Wouldn't It Be Nice? Predicting Future Feelings", In Daniel Kahneman, Ed Diener and Norbert Schwarz (eds). **Well-Being: The Foundation of Hedonic Psychology**. New York: Russell Sage Foundation, pp. 85-105.

Loewenstein, George, Ted O'Donoghue, Matthew Rabin, (2003). "Projection bias in predicting future utility", **Quarterly Journal of Economics**, Vol.: 118, No: 4, pp. 1209–1248.

Loewenstein, George, Peter A. Ubel. (2008). "Hedonic adaptation and the role of decision and experience utility in public policy", **Journal of Public Economics**, Vol.: 92, No: 8-9, pp. 1795-1810.

Luce, R. Duncan, Howard Raiffa. (1957). **Games and Decisions: Introduction and Critical Survey**, New York: Wiley.

Luhmann, Maike, Wilhelm Hofmann, Michael Eid, Richard E. Lucas, (2012). "Subjective Well-Being and Adaptation to Life Events: A Meta-Analysis", **Journal of Personality and Social Psychology**, Vol.: 102, No: 3, pp. 592-615.

Machina, Mark J. (1987). "Choice Under Uncertainty: Problems Solved and Unsolved", **The Journal of Economic Perspectives**, Vol.: 1, No: 1, pp. 121-154.

Machina, Mark J. (1982). "Expected Utility Analysis without the Independence Axiom", **Econometrica**, Vol.: 50, No: 2, pp. 277-323.

Markowitz, Harry. (1952). "The Utility of Wealth," **Journal of Political Economy**, Vol.: 60, No: 2, pp. 151-158.

Marschak, Jacob. (1950). "Rational Behavior, Uncertain Prospects and Measurable Utility", **Econometrica**, Vol.: 18, No: 2, pp. 111-141.

Marshall, Alfred. (1920). **Principles of Economics**, Macmillan and Co.

McKennell, Aubrey. (1974). "Surveying subjective welfare: Strategies and methodological considerations", Ed. by Burkhard Strumpel, **Subjective Elements of Well-Being**, Organization for Economic Development and Cooperation, Paris.

Menger, Carl. (1994). **Principles of Economics**, Çev. James Dingwall and Bert F. Hoselitz. Grove City, PA: Libertarian Press, (Orijinal: 1871).

Mill, John Stuart. (1861). "Utilitarianism", **Fraser`s magazine For Town and Country**, Vol.: LXIV London, http://home.wlu.edu/~mahonj/FirstEditionsMillUtil1861.htm (19 Mayıs 2015).

Myers, David G., Ed Diener. (1995). "Who Is Happy?", **Psychological Science**, Vol.: 6, No: 1, pp. 10-19.

Nettle, Daniel. (2005). **Happiness "The Science behind your smile**, Oxford University Press, United Kingdom.

NORC İnternet Sitesi, (http://www.norc.org/projects/General+Social+Survey.htm), (23 Şubat 2015).

Nydegger, Corinne N. (1977). **Measuring Morale: A Guide to Effective Assessment**, Gerontological Society, Washington.

O'Donoghue, Ted, Matthew Rabin. (1999). "Doing it now or later", **American Economic Review**, Vol.: 89, No: 1, pp. 103-124.

Odermatt, Reto, Alois Stutzer. (2015). "(Mis-)predicted subjective well-being following life events", **IZA Discussion Papers 9252**, pp. 1-42.

Oishi, Shigehiro, Ed Diener, Richard E. Lucas. (2007). "The Optimum Level of Well-Being Can People Be Too Happy?", **Perspectives on Psychological Science**, Vol.: 2, No: 1, pp. 175-200.

Ormel, Johan. (1980). "Moeite met Leven of een Moeilijk Leven", **Konstapel**, Netherlands.

Oswald, Andrew J. (1997). "Happiness and Economic Performance", **University of Warwick Paper**.

Oswald, Andrew J., Nattavudh Powdthavee, (2008). "Does Happiness Adapt? A Longitudinal Study of Disability with Implications for Economists and Judges", **Journal of Public Economics**, Vol.: 92, No: 5-6, pp. 1061-1077.

Padoa-Shippo, Camillo, John A. Assad. (2006). "Neurons in the Orbitofrontal Cortex Encode Economic Value", **Nature Publishing Group Letters**, Vol.: 441, pp. 223–226.

Pareto, Vilfredo. (1906). **Manuale di economia politic,** Milano, Societa Editrice.

Pavot, William, Ed Diener. (1993). "Review of the Satisfaction With Life Scale", **Psychological Assessing**, Vol.: 5, No: 2, pp. 164–172.

Pigou, Artur Cecil. (1920). **The Economics of welfare**, London: Macmillan.

Powell, Kendall. (2003). "Economy of the Mind", **Plos Biology**, Vol.: 1, Issue: 3, e77.

Pratt, John W. (1964). "Risk Aversion in the Small and in the Large", **Econometrica**, Vol.: 32, No: 1/2, pp. 122-136.

Quiggin, John. (1982). "A Theory of Anticipated Utility", **Journal of Economic Behavior and Organization**, Vol.: 3, No: 4, pp. 323-343.

Raibley, Jason R. (2012). "Happiness is not Well-Being", **Journal of Happiness Study**, Vol.: 13, Issue: 6, pp. 1105–112.

Rates of salary increase the public servants' (2012, 2013, 2014) http://www.ebordro.net/e-bordro/memur-maas-zamlari.html (17 Mayıs 2015).

Read, Daniel. (2004). "Utility theory from Jeremy Bentham to Daniel Kahneman", **Working Paper No: LSEOR 04-64**.

Redelmeier, Donald A., Daniel Kahneman. (1996). "Patients' memories of painful medical treatments: real-time and retrospective evaluations of two minimally invasive procedures", **Pain**, Vol.: 66, No: 1, pp. 3-8.

Redelmeier, Donald A., Joel Katz, Daniel Kahneman. (2003). "Memories of colonoscopy: a randomized trial", **Pain**, Vol.: 104, No: 1-2, pp. 187-94.

Resmi Gazete, 14 Kasım 2014, No: 29175.

Rosenberg, Morris. (1979). **Conceiving the Self**, New York: Basic Books.

Samuelson, Paul A. (1938). "A note on the pure theory of consumer's behaviour", **Economica**, Vol.: 5 No: 17, pp. 61-71.

Samuelson, Paul A. (1948). **Foundations of Economic Analysis**, USA: McGraw Hill Co.

Savage, Leonard J. (1954). **The Foundations of Statistics**, New York: John Wiley ve Dover Publications.

Schkade, David A., Daniel Kahneman. (1998). "Does living in California make people happy? A focusing illusion in judgments of life satisfaction", **Psychological Science**, Vol.: 9, No: 5, pp. 340–346.

Schoemaker, Paul J. H. (1982). "The Expected Utility Model: Its Variants, Purposes, Evidences and Limitations" **Journal of Economic Literature**, Vol.: 20 No: 2, pp. 529-563.

Schyns, Peggy. (2000). "The relationship between income, changes in income and life-satisfaction in West Germany and the Russian Federation: relative, absolute, or a combination of both?", **Advances in Quality of Life Theory and Research**, Eds. Ed Diener, Don R. Rahtz, Kluwer Academic Publishers, The Netherlands.

Schyns, Peggy. (2003). **Income and life satisfaction. A cross-national and longitudinal study**, Uitgeverij Eburon, Delft.

Sen, Amartya. (1986). "The Standard of Living", Ed. by S. McMurrin, **Tanner Lectures on Human Values VII**, Cambridge: Cambridge University Press.

Shiller, Robert J. (1999). "Human Behavior and the Efficiency of the Financial System", **Handbook of Macroeconomics,** Vol.: 1, Part C, pp. 1305-1340.

Sidgwick, Henry. ([1874]1930). **The methods of ethics**, 7. Ed., London: Macmillan.

Simon, Herbert. (1987a). "Behavioural economics", **The New Palgrave: A dictionary of economics**, (Ed.) John Eatwell, Murray Milgate ve Peter Newman, Vol. I, New York: Stockton Press, pp. 221-225.

Simon, Herbert. (1987b). "Bounded rationality", **The New Palgrave: A dictionary of economics**, (Ed.) John Eatwell, Murray Milgate ve Peter Newman, Vol. I, New York: Stockton Press, pp. 266-268.

Slutsky, Eugen. (1915). "Sulla teoria del bilancio del consumatore", **Giornale degli economists**, LI., pp. 1-26.

Song, Lina, Simon Appleton. (2008). "Life Satisfaction in Urban China: Components and Determinants", **World Development**, Vol.: 36, No: 11, pp. 2325-2340.

Starmer, Chris. (2000). "Developments in Non-Expected Utility Theory: The Hunt for a Descriptive Theory of Choice under Risk", **Journal of Economic Literature**, Vol.: 38 No: 2, pp. 332-382.

Stutzer, Alois, Bruno S. Frey. (2006). "Does Marriage Make People Happy, or Do Happy People Get Married?", **Journal of Socio-Economics**, Vol.: 35, No: 2, pp. 326-347.

Teck H. Ho, Noah Lim, Colin F. Camerer. (2006). "How "Psychological" Should Economic and Marketing Models Be?", **Journal of Marketing Research**, Vol.: XLIII, pp. 341–344.

Thaler, Richard H. (1994). **The Winner`s Curse: Paradoxes and Anomalies of Economic Life**, Princeton University Press, The United Kingdom.

Tinbergen, Jan. (1991). "On the measurement of welfare", **Journal of Econometrics**, Vol.: 50. Issues: 1-2. pp. 7-13.

Trepel, Christopher, Craig R. Fox ve Russell A. Poldrack. (2005). "Prospect theory on the brain? Toward a Cognitive Neuroscience of Decision Under Risk", **Cognitive Brain Research**, Vol.: 23, Issue: 1, pp. 34-50.

Tricomi, Elizabeth M. Mauricio R. Delgado, Julie A. Fiez. (2004). "Modulation of Caudate Activity by Action Contingency", **Neuron**, Vol.: 41, No: 2, pp. 281-92.

TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması 2013.

TÜİK Resmi İnternet Sayfasu www.tuik.gov.tr (25 Ekim 2013).

Tversky, Amos, Daniel Kahneman. (1992). "Advances in prospect theory: Cumulative representation of uncertainty", **Journal of Risk and Uncertainty**, Vol.: 5, Issue: 9, pp. 297–323.

Tversky, Amos, Daniel Kahneman. (1981). "The Framing of Decisions and the Psychology of Choice", **Science**, Vol.: 211, No: 4481, pp. 453-458.

Van Praag, Bernard M. S. (1991). "Ordinal and cardinal utility, an integration of the two dimensions of the welfare concept", **Journal of Econometrics**, Vol.: 50, Issues: 1-2, pp. 69-89.

Van Praag, Bernard M. S., Nico L. Van der Sar. (1988). "Household Cost Functions and Equivalence Scale", **Journal of Human Resources**, Vol.: 23, No: 2, pp. 193-210.

Van Praag, Bernard. (1977). "The perception of welfare inequality", **European Economic Review**, Vol.: 10, No: 2, pp. 189-207.

Van Boven, Leaf, George Loewenstein. (2003). "Social Projection of Transient Drive States", **Personality and Social Psychology Bulletin**, Vol.: 29, No: 9, pp. 1159-1168.

Van Boven, Leaf, David Dunning, George Loewenstein. (2000). "Egocentric Empathy Gaps between Owners and Buyers: Misperceptions of the Endowment Effect", **Journal of Personality and Social Psychology**, Vol.: 79, No: 1, pp. 66–76.

Varian, Hal R. (1993). **Intermediate Microeconomics**, 3. Ed. New York, Norton & Company.

Veenhoven, Ruut. (1984). **Conditions of Happiness**, D. Reidel Publishing Company, Dordrecht.

Veenhoven, Ruut. (1991). "Is Happiness Relative?", **Social Indicators Research**, Vol.: 24, pp. 1–34.

Veenhoven, Ruut. (1994). "Is Happiness A Trait?." **Social Indicators Research**, Vol.: 32, pp. 477-536.

Veenhoven, Ruut, Michael Hagerty. (2003). "Wealth and Happiness Revisited – Growing National Income Does Go with Greater Happiness", **Social Indicators Research**, Vol.: 64, 2003, pp. 1–27.

Veenhoven, Ruut. (2004). "Happy Life Years: Measures of gross national happiness", **Proceedings of the First International Conference on Operationalization of Gross National Happiness**, Thimphu, (http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/savifadok/1210/1/Happy_Life_Years.pdf).

Veenhoven, Ruut, Michael Hagerty. (2006). "Rising happiness in nations 1946-2004: A reply to Easterlin", **Social Indicators Research**, Vol.: 79, No.3, pp. 421–436.

Veenhoven, Ruut. (2007). "Measures of Gross National Happiness", **Presentation at OECD Conference on Measurability and Policy Relevance of Happiness**, Rome.

Veenhoven, Ruut. (2012) "Cross-national Differences in Happiness: Cultural Measurement Bias or Effect of Culture?", **International Journal of Wellbeing**, Vol.: 2, No: 4, pp. 333-353.

Veenhoven, Ruut. (2012). **Average happiness in 149 nations 2000–2009: How much people enjoy their lifeas-a-whole on scale 0 to 10.** World database of happiness. Erasmus University Rotterdam, Netherlands. (http://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/hap_nat/findingreports/RankReport_AverageHappiness.php)

Vernon, Mark. (2008). **Wellbeing**, Stockfield: Acumen Publishing Limited.

Von Neumann, John, Oskar Morgenstern. (1947). **Theory of Games and Economic Behavior**, 2. Ed., United States: Princeton University Press.

Walras, Leon. (2010). **Elements of Pure Economics**, Routledge. (Orijinal: 1874).

Wilkinson, Nick. (2008). **An Introduction to Behavioral Economics**, London, Palgrave Macmillan.

World Value Survey İnternet Sitesi (http://www.worldvaluessurvey.org), (23 Şubat 2015).

World Database of Happiness İnternet Sitesi (https://worlddatabaseofhappiness.eur.nl/)

Zhang, Xuanping, Sean Shong Hwang. (2007). "The micro consequences of macro-level social transition: how did Russians survive in the 1990s?", **Social Indicators Research**, Vol.: 82, Issue: 2, pp. 337-360.

Zweig, Jason. (2007). **Your Money Your Brain: How the New Science Neuroeconomics Can Help Make You Rich**, New York: Simon & Schuster.

…,"Fermat and Pascal on Probability", (http://www.york.ac.uk/depts/maths/ histstat/pascal.pdf) (19 Mayıs 2015).

2014 Enflasyon Oranları http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Para+Politıkasi/Fiyat+Istıkrari/Enflasyon+Hedefleri (29 Temmuz 2015).

BANKALARDA ENTELEKTÜEL SERMAYE VE FİNANSAL PERFORMANS İLİŞKİSİ:
PANEL ARDL YAKLAŞIMI

Dr. Öğr. Üyesi Melek YILDIZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-94-3

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İçinde bulunduğumuz bilgi çağında işletmeler piyasadan daha fazla pay alabilmek ve rakipleri karşısında zayıf kalmamak için yalnızca fiziksel ve finansal sermaye gücüne dayanarak faaliyet göstermemektedir. Bunun yanı sıra işletmeler çalışanlarının bilgi, beceri ve deneyimi, örgütsel yapı ve kültür, çalışma ortamının uygunluğu, alt yapı yatırımlarının sağlamlığı gibi birçok faktörü de göz önünde bulundurmalıdır. O halde entelektüel sermayenin özellikle bilgi temeline dayanan işletmelerin hedeflerine ulaşmasını ve finansal itibar kazanarak varlıklarını sürdürmesini kolaylaştırdığı söylenebilir.

Bankalar da bilgi temelli faaliyet gösteren işletmelerden biridir. Bilindiği üzere bankaların en temel fonksiyonu fon toplayıp bu fonları finansman desteğine dönüştürmektir. Bununla beraber bankalar kambiyo, sigorta, finansal kiralama, ödeme hizmetleri, saklama hizmetleri gibi birçok alanda da müşterilerinin ihtiyaç ve taleplerini karşılamaktadır. Doğaldır ki tüm bu faaliyetler yeterli miktarda fiziksel sermaye ve finansal varlık gerektirdiği gibi bilgi, beceri ve deneyim açısından bankaya değer katacak, diğer bir ifadeyle müşterilerin memnuniyet ve sadakat duygusunu geliştirerek bankanın verimliliğini artıracak çalışanlar sayesinde gerçekleşmektedir. Elbette ki çalışanların da kurumsal bağlılığını sağlayacak bir örgüt kültürü, uygun çalışma ortamı, sağlam alt yapı sistemleri oluşturulmalıdır. İşte böyle bir ortamda bankaların çalışanlardan ve yapılan işlerden maksimum verimlilik alabileceği ve finansal performansını artırabileceği varsayımından hareketle bu araştırmada bankaların entelektüel sermayesi ile finansal performansı arasındaki ilişkisi irdelenmiştir. Bu çerçevede araştırma öncelikle entelektüel sermaye ve finansal performans konularının kavramsal çerçevesine odaklanmıştır. Ardından araştırmanın çıkış noktası olan varsayımın ampirik olarak ortaya konması için kamu

bankaları özelinde 2002-2021 dönemine ilişkin entelektüel sermaye hesaplaması yapılmış ve finansal performansı temsilen aktif karlılığı ve öz sermaye karlılığı ele alınarak değişkenler arasında eş bütünleşme ve nedensellik ilişkisi tespit edilmeye çalışılmış ve PMG ARDL yöntemiyle kısa ve uzun dönem katsayıları tahmin edilmiştir. Yapılan bu araştırma, karlılık hedefine odaklanan banka yönetimlerine entelektüel sermayenin finansal hedefler açısından önemi hakkında bilgiler verecektir. Bu yolla hedeflere odaklanan ve bu hedeflere ulaşabilmek amacıyla çalışanlarından hem üstün bir satış başarısı hem de müşteri memnuniyetinin ve sadakatinin geliştirilmesini bekleyen banka yönetimleri başta insan sermayesi olmak üzere müşteri (ilişkisel) sermayesine ve yapısal sermayeye daha fazla yatırım yapmak için gerekli aksiyonları alabilecektir. Bununla beraber araştırmanın insan kaynakları uzmanlarının insan sermayesini oluşturma sürecindeki kararlarına ve çalışanları elde tutarak ve gelişimlerini teşvik ederek daha fazla değer üretmeye ilişkin politikalarına yön vereceği beklenmektedir.

Sözü bitirirken; tüm akademik çalışmalarımda olduğu gibi bu araştırmanın yapılması sürecinde de manevi desteği ile motivasyonumu kaybetmeme engel olan, tüm soru ve sorunlarıma koşulsuz cevap veren ve aslında akademik hayatımın mentorü olarak gördüğüm hem arkadaşım hem hocam Prof. Dr. İbrahim BOZKURT'a –ki bu unvanıyla kendisine ilk teşekkür eden ben olacağım için çok mutluyum-; bugünlere gelmemde emekleri anlatılamayacak kadar büyük olan hocalarıma sonsuz saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca personellerine verdiği değer ve sunduğu huzurlu çalışma ortamıyla verimimizi, adaptasyonumuzu artıran saygıdeğer Rektörüm Prof. Dr. Harun ÇİFTÇİ'ye; bana güvenini hiç kaybetmeyen, her başarımda mutluluk gözyaşlarını tutamayan ve "Anne, baba bunu da inancınız sayesinde başardım" diyerek şu an sımsıkı sarılmak istediğim canım annem ve babama, hayatımın neşesi olan kardeşlerime ve hala/teyze olma mutluluğuna kavuşturan tatlı yeğenlerime, her akşam aradığında beni bilgisayar başında gören ve bana güvendiğini ifade eden

sözleriyle yüzümü güldüren Kemal YILDIZ'a, yoğun çalışmalarım esnasında "Anne, ne kadar kaldı?" diye sorarak aslında yanında olmamı isteyen, tek tanem, gözümün çiçeği ve kalbim K.Alp YILDIZ'a ve akademik kariyerimin her aşamasında destek veren, hatta bu kitabın konusu ve yöntemi gereği çok değerli bir çalışma olduğunu dile getirirken aslında araştırmaya olan ilgimi her defasında artıran ve yoğun çalıştığım günlerde yüksek sabır gösteren eşim Murat YILDIZ'a teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ 1

2. ENTELEKTÜEL SERMAYE, ÖNEMİ ve ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ 5
2.1. Entelektüel Sermayenin Kavramsal Çerçevesi 5
2.2. Entelektüel Sermayenin Gelişimi 8
2.3. Entelektüel Sermayenin Önemi 9
2.4. Entelektüel Sermayenin Unsurları 13
2.4.1 İnsan Sermayesi 16
2.4.2. Entelektüel Varlıklar 19
2.4.3. Yapısal Sermaye 20
2.4.4. Müşteri (İlişkisel) Sermayesi 21
2.5. Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi 23
2.5.1. İşletme Bazında Ölçülmesinde Kullanılan Yöntemler 25
2.5.1.1. Piyasa Değeri ve Defter Değeri Oranı 25
2.5.1.2. Piyasa Değeri İle Defter Değeri Arasındaki Fark 26
2.5.1.3. Tobin'in Q Oranı 27
2.5.1.4. Hesaplanmış Maddi Olmayan Değer 28
2.5.2. Unsur Bazında Ölçülmesinde Kullanılan Yöntemler 30
2.5.2.1. Dengelenmiş Skor Kartı 30
2.5.2.2. Skandia Kılavuzu 31
2.5.2.3. Entelektüel Sermaye Endeksi 32
2.5.2.4. Teknoloji Brokeri 33
2.5.2.5. Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli 34
2.5.2.6. Maddi Olmayan Varlıkların Ölçülmesinin Finansal Yöntemi 34
2.5.2.7. Ante Public'in Entelektüel Katma Değer Katsayısı (VAIC) 35

3. BANKALARDA FİNANSAL PERFORMANS 37
3.1. Finansal Performansın Tanımı 37
3.2. Genel Olarak Finansal Performansın Önemi 38
3.3. Finansal Performansın Bankalar Açısından Önemi 39
3.4. Bankaların Finansal Performansını Etkileyen Faktörler 40

3.4.1. Sahiplik Yapısı 40
3.4.2. Sermaye Yapısı 41
3.4.3. Sigorta İşlemleri ve İş Ortaklıkları 42
3.4.4. İnsan Kaynağı 42
3.4.5. Kurumsal Sosyal Sorumluluk 43
3.4.6. Dijital Bankacılık 44
3.4.7. Entelektüel Sermaye 45
3.5. Bankaların Finansal Performansının Ölçülmesinde Kullanılan Rasyolar 45
3.5.1. Sermaye Yeterliliği 45
3.5.2. Aktif Kalitesi 46
3.5.3. Karlılık 47
3.5.4. Likidite 47
3.5.5. Gelir Gider Yapısı 48
3.5.6. Sektör Payı 48

4. BANKALARIN ENTELEKTÜEL SERMAYESİ İLE FİNANSAL PERFORMANSI ARASINDAKİ İLİŞKİ: PANEL ARDL YAKLAŞIMI .. 49
4.1. Literatür Taraması ve Çalışmanın Literatüre Muhtemel Katkısı ... 49
4.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi 53
4.3. Araştırmanın Örneklemi ve Veri Seti 54
4.3.1. Bağımsız Değişkenler 55
4.3.2. Bağımlı Değişkenler 57
4.4. Araştırmanın Metodolojisi 57
4.5. Bulgular 58
4.5.1. Birim Kök Testi 59
4.5.2. Panel ARDL Bulguları 62

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 89

KAYNAKÇA 95

KAYNAKÇA

Acar, D. ve Dalğar, H. (2005). Entelektüel sermayenin ölçülmesinde muhasebe bilgi sisteminin katkısı. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (14), 23-40.

Ağdelen, Z. ve Erkut, H. (2010). İnsan kaynakları yönetiminin firma finansal performansı üzerindeki etkisi. *İTÜDERGİSİ/d*, *2*(4), 65-74.

Akbaş, H. E. (2012). Determinants of bank profitability: An investigation on Turkish banking sector. *Öneri Dergisi*, *10*(37), 103-110.

Akdemir, A. (1998). Entellektüel sermaye konseptinin işletmecilik anlayışındaki dönüşümleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *3*(3), 63-72.

Akmeşe, H. (2008). Entelektüel sermayenin firmaların piyasa değerleri üzerindeki etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, *10*(1-2), 297-314.

Akpınar, Ali Talip ve Akdemir, Ali. (2000). Intellectual capital. *First International Joint Symposium on Business Administration Challanges for Business Administrators in The New Millennium,* 332-340.

Aktaş, H. ve Kargın, M. (2007). Türk bankacılık sektöründeki yabancı ve ulusal bankaların finansal oranlar açısından karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi*, *14*(2), 31-45.

Alagöz, A. ve Özpeynirci, R. (2007). Bilgi toplumunda entelektüel varlıklar ve raporlanmasi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *9*(2), 167-184.

Al-Musali, M. A. K. ve Ismail, K. N. I. K. (2014). Intellectual capital and its effect on financial performance of banks: Evidence from Saudi Arabia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, *164*, 201-207.

Altın, H., Süslü, C. ve Kutucuoğlu, S. (2016). Turkish banking sector analysis of global financial crisis environment: Application of Camels. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Business & Economics Journal*, *2*, 457-475.

Aslanoğlu, S., & Zor, İ. (2006). Bilgi varlıklarının değerlemesi: Entelektüel sermaye ölçüm ve değerleme modelleri; Karşılaştırmalı bir analiz. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (29), 152-165.

Aşıkoğlu, R. ve Aşıkoğlu, M. (1998). Bilgi toplumuna geçiş sürecinde entellektüel sermayenin işletmenin piyasa değerine etkisi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *14*(1), 567-596.

Ata, H. A. (2009). Kriz sonrası Türkiye^de mevduat bankaları karlılığına etki eden faktörler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *10*(2), 137-151.

Barut, A., Karabayir, M. E. ve Torusdağ, M. (2019). Entelektüel sermaye–firma değeri ilişkisi: Borsa İstanbul'da ampirik bir analiz. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *9*(1), 169-193.

Batool, A. ve Sahi, A. (2019). Determinants of financial performance of insurance companies of USA and UK during global financial crisis (2007-2016). *International Journal of Accounting Research*, *7*(1), 1-9.

Bayer, E. (2005). Müşteri sermayesi ile kurumsal imaj arasındaki stratejik ilişkinin belirlenmesi ve işletmelerin kurumsallaşma sürecine etkilerinin değerlendirilmesi. *Verimlilik Dergisi, Milli Prodüktivite Merkezi*, 13-15.

Berezinets, I., Garanina, T. ve Illina, Y. (2016). Intellectual capital of a board of directors and its elements: Introduction to the concepts. *Journal of Intellectual Capital*, 17(4), 632-653.

Bozbura, F. T. ve Beskese, A. (2007). Prioritization of organizational capital measurement indicators using fuzzy AHP. *International Journal of Approximate Reasoning,* 44, 124–147.

Bozbura, F. T., Beskese, A. ve Kahraman, C. (2007). Prioritization of human capital measurement indicators using fuzzy AHP. *Expert systems with applications*, *32*(4), 1100-1112.

Bozkurt, S. (2011). İnsan kaynakları uygulamaları, örgütsel vatandaşlık davranışı ve finansal performans arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bankacılık sektöründe bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi*, *22*(70), 36-62.

Brooking, A. (1997). The management of intellectual capital. *Long range planning*, *3*(30), 364–365.

Burr, R. ve Girardi, A. (2002). Intellectual capital: More than the interaction of competence x commitment. *Australian Journal of Management*, *27*(1_suppl), 77-87.

Canbaş, S., Doğukanlı, H. ve Düzakın, H. (2004). Tobin Q oranı ve günümüzde işletme kararları açısından önemi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *13*(2), 57-74.

Chen, M. C., Cheng, S. J. ve Hwang, Y. (2005). An empirical investigation of the relationship between intellectual capital and firms' market value and financial performance. *Journal of intellectual capital*. *6*(2), 159-176.

Citak, F., & Goker, I. E. K. (2020). Bankacılık sektöründe sermaye yeterlilik rasyosunu belirleyen faktörlerin analizi. *Business and Economics Research Journal*, *11*(1), 169-185.

Çakan, C. D., Yıldız, M. ve Altınışık, E. Ö. (2022). Türk bankacılık sektöründe sigorta iş ortaklığının finansal performansa etkisinin çok kirterli karar verme yöntemleri ile analizi. *Mali Çözüm Dergisi*, *32*, 149-183.

Çetin, A. (2005). Entelektüel sermaye ve ölçülmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *20*(1), 359-378.

Çıkrıkçı, M. ve Daştan, A. (2002). Entelektüel sermayenin temel finansal tablolar aracılığıyla sunulması. *Bankacılar dergisi*, *43*(2002), 18-32.

Doğan, M. (2013). Katılım ve geleneksel bankaların finansal performanslarının karşılaştırılması: Türkiye örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58), 175-188.

Dudda, D. (2019). *Valuation of intangible assets: An analysis of practical limitations with a primary focus on monetary valuation methods for intangible assets* (Doctoral dissertation, Hochschule für angewandte Wissenschaften Hamburg).

Dursun, G. D. ve Bozkır, B. (2018). Türkiye'de faaliyet gösteren ticari bankaların aktif kalitesinin TOPSIS yöntemi ile ölçümü. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, *3*(3), 243-258.

Dzinkowski, R. (2000). The measurement and management of intellectual capital. *Management accounting*, *78*(2), 32-36.

Edvinsson, L. (1997). Developing intellectual capital at Skandia. *Long range planning*, *30*(3), 366-373.

Edvinsson, L., & Sullivan, P. (1996). Developing a model for managing intellectual capital. *European management journal*, *14*(4), 356-364.

Ekim, N., Acar, M. ve Uçan, O. (2019). Entelektüel sermayenin finans sektöründe değer yaratmadaki rolü: Türk bankacılık sektöründe bir araştırma. *Verimlilik Dergisi*, (4), 37-63.

Erdem, A. S., Özturan, M., Cingil, İ. ve Kanalıcı, İ. H. (2009). İş süreçleri yönetimi yazılımları için bir değerlendirme modeli tasarımı. *Öneri Dergisi*, *8*(32), 15-26.

Eren, E. ve Akpınar, S. (2004). Yapısal sermayenin işletme performansı üzerindeki etkilerinin araştırılması. *Öneri Dergisi*, *6*(22), 9-17.

Erkuş, D. (2004). Geleneksel raporlama yöntemlerinin yeni ekonomi karşısındaki durumunun irdelenmesi ve entellektüel sermayenin raporlanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 9(2), 303-324.

Görmüş, A. Ş. (2009). Entelektüel sermaye ve insan kaynakları yönetiminin artan önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *11*(1), 57-75.

Gülcemal, T. ve Çıtak, L. (2017). Entelektüel katma değer katsayısı yöntemi ile ölçülen entelektüel sermayenin firma performansı üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *18*(1), 35-55.

Güngör, B. ve Dilmaç, M. (2020). Finansal kriz ortamlarında sermaye yapısının bankaların finansal performanslarına etkileri. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (85), 153-172.

Gürkan, S., Gökbulut, R. İ. ve Çolak, N. (2015). Entelektüel katma değer katsayısı bileşenlerinin işletmelerin finansal performansı üzerindeki etkisi. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *11*(2), 45-64.

Hacıevliyagil, N., Şit, A. ve Tuna, İ. (2020). Finansal krizleri de içeren dönemlerde sermaye yapısının finansal performans üzerine etkisi: Türk bankacılık sektörü üzerine bir uygulama. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (2020 Sonbahar Özel Sayı I/II), 139-148.

Hazar, A., Babuşçu, Ş., Tekindal, M. A. ve Köksal, M. O. (2018). Bankacılık sektöründe sermaye yeterliliği rasyosunu belirleyen risklerin analizi. *Uluslararası iktisadi ve idari incelemeler Dergisi*, (20), 135-150.

Hobikoğlu, E. H. (2011). Entelektüel sermayenin önemi, sınıflandırılması ve ölçme yöntemleri: Kuramsal bir çerçeve. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 86-99.

http://www.isguc.org/?p=article&id=186&cilt=6&sayi=1&yil=2004

İşevi, A. S. ve Çelme, B. (2005). Bilgi çağında yeni hazine: Entelektüel sermayeyle rekabeti yakalamak. *Bilgi Dünyası*, *6*(2), 251-267.

Kaplan, H. E. (2020). Sermaye yeterlilik rasyosu ile dolar kuru, altın fiyatları ve risk iştahı ilişkisi: Türk bankacılık sektöründe bir inceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (66), 220-233.

Karacan, S. (2004). Entelektüel sermaye ve yönetim. *İSMMMO Mal Çözüm Derg s*, *69*, 177-199.

Karacan, S. ve Ergin, E. (2011). Bankaların entelektüel sermayesi ile finansal performansı arasındaki ilişki/Intellectual capital and financial performance in the banking sector. *Business and Economics Research Journal*, *2*(4), 73.

Kaya, Y. (2022). Faaliyet giderleri ve finansal performans teori ve uygulama. Gazi Kitabevi, Ankara.

Kayalı, C. A., Yereli, A. N. ve Ada, Ş. (2007). Entelektüel katma değer katsayısı yöntemi kullanılarak entelektüel sermayenin firma değeri üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *14*(1), 67-90.

Kazar, A. ve Kazar, G. (2015). Ulusal entelektüel sermaye endeksine yeni bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *16*(2), 83-106.

Kevser, M.(2022). Bankaların sahiplik yapısı ile finansal performans arasındaki ilişki: Türkiye için ampirik bir araştırma. Gazi Kitabevi, Ankara.

Koç, S. ve Selçuk, D. (2022). Kurumsal sosyal sorumluluk düzeyi ile finansal performans arasındaki ilişkinin analizi: Bist 100'de faaliyet gösteren bankacılık sektöründe bir uygulama (2009-2018). *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *7*(1), 23-39.

Kuğu, T. D. (2016). Hesaplanmış maddi olmayan değer yöntemi ile entelektüel sermayenin hesaplanması ve Borsa İstanbul'da bir uygulama. Journal of Human Sciences, *13*(3), 4675-4684.

Kulalı, G. (2021). Kurumsal gelişmişlik ve imalat işletmelerinde finansal performans. Gazi Kitabevi, Ankara.

Küçükaltan, B. (2018). Örgütsel başarı-performans açısından yönetim, Akdemir, A. (Ed.) Örgütlerin Yönetimi: Kavramsal-Kuramsal, Tematik ve Kurumsal Açılardan Yönetim, içinde (s.356-371), İstanbul: Beta Yayınları

Lev, B., Canibano, L. ve Marr, B. (2005). An accounting perspective of intellectual capital. In B. Marr (Ed.), Perspectives on intellectual capital. London: Elsevier.

Lonnqvist, A. ve Mettanen, P. (2002). Criteria of sound intellectual capital measures. *Proceedings of the 2nd International Workshop on Performance Measurement, Performance Measurement for Increased Competitivness, IFIP WG5.7*, 147–157.

Lönnqvist, A. (2004). Measurement of intangible success factors: Case studıies on the design, implementation and use of measures. Tempere University of Technology, Publication 475 (Doktora Tezi).

Lu, W. M., Wang, W. K., Tung, W. T. ve Lin, F. (2010). Capability and efficiency of intellectual capital: The case of fabless companies in Taiwan. *Expert Systems with Applications*, *37*(1), 546-555.

Manzari, M., Kazemi, M., Nazemi, S. ve Pooya, A. (2012). Intellectual capital: Concepts, components and indicators: A literature review. *Management Science Letters*, *2*(7), 2255-2270.

Mondal, A. ve Ghosh, S. K. (2012). Intellectual capital and financial performance of Indian Banks. *Journal of Intellectual Capital, 13*(4), 515-530.

Nathaniel, S. P. ve Iheonu, C. O. (2019). Carbon dioxide abatement in Africa: The role of renewable and non-renewable energy consumption. *Science of the Total Environment*, *679*, 337-345.

Nawab, T., Bhatti, M. A. ve Nawaz, M. A. (2021). Does technological innovation advance environmental sustainability in ASEAN countries?. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, *9*(3), 425-434.

Nawaz, T. ve Haniffa, R. (2017). Determinants of financial performance of Islamic banks: An intellectual capital perspective. *Journal of Islamic Accounting and Business Research 8*(2), 130–142.

Neves, E. ve Proença, C. (2021). Intellectual capital and financial performance: evidence from Portuguese banks. *International Journal of Learning and Intellectual Capital*, *18*(1), 93-108.

Ordónez de Pablos, P. (2002). Evidence of intellectual capital measurement from Asia, Europe and the Middle East. *Journal of Intellectual capital*, *3*(3), 287-302.

Ozkan, N., Cakan, S., & Kayacan, M. (2017). Intellectual capital and financial performance: A study of the Turkish Banking Sector. *Borsa Istanbul Review, 17*(3), 190-198.

Özkan, T. (2020). Türk bankacılık sektöründe finansal performans ölçmede TOPSIS yönteminin kullanımı: Katılım bankaları üzerine bir uygulama. *Maliye ve Finans Yazıları*, (113), 47-64.

Öztürk, M. B. ve Demirgüneş, K. (2007). Entellektüel sermayenin firma değeri üzerindeki etkisinin entellektüel katma değer katsayısı yöntemi ile tespiti: Hisse senetleri İMKB'de işlem gören üretim firmaları üzerine ampirik bir çalışma. *İMKB Dergisi*, *10*(37), 59-80.

Öztürk, M. B. ve Demirgüneş, K. (2008). Kurumsal yönetim bakış açısıyla entellektüel sermaye. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 395-411.

Öztürk, S. (2003). Günümüz dünyasında üretim faktörlerinden teknolojinin gelişimi ve önemi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *10*(2), 209-220.

Özyörük, B., Şirin, Y., Yoksulabakan, T., Şanver, M. ve Saraaç, M. A. (2014). Performans ölçümünde dengelenmiş skor kart ve analitik hiyerarşi prosesi entegrasyonu. *TÜBAV Bilim Dergisi*, *7*(1), 7-28.

Parlak, N. (2021). The effect of intellectual capital efficiency on financial performance: A research on participation banks. *Journal of Life Economics*, *8*(3), 281-287.

Pastor, D., Glova, J., Lipták, F. ve Kovác, V. (2017). Intangibles and methods for their valuation in financial terms. *[e-journal] Intangible Capital, 13*(2), 387-410.

Peng, T. J. A., Pike, S. ve Roos, G. (2007). Intellectual capital and performance indicators: Taiwanese healthcare sector. *Journal of Intellectual Capital*, *8*(3), 538-556.

Pereira da Silva, P., Cerqueira, P. A. ve Ogbe, W. (2018). Determinants of renewable energy growth in Sub-Saharan Africa: Evidence from panel ARDL. *Energy*, *156*, 45-54.

Riahi‐Belkaoui, A. (2003). Intellectual capital and firm performance of US multinational firms: A study of the resource‐based and stakeholder views. *Journal of Intellectual capital*.4(2), 215-226.

Rodov, I. ve Leliaert, P. (2002). FiMIAM: financial method of intangible assets measurement. *[ejournal] Journal of Intellectual Capital*, *3*(3), 323-336.

Sağır, M. ve Gönülölmez, A. (2019). Yapısal sermaye ve insan sermayesinin işletme performansına etkileri: Örgütsel çevikliğin aracılık rolü- The effect of structural capital and human capital on business performance: The role of organizational agility. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *11*(27), 58-77.

Sakarya, Ş. ve Gürsoy, M. (2021). Bist bankacılık endeksi'nde yer alan bankaların finansal performanslarının entropi tabanlı COPRAS ve ARAS yöntemleri ile değerlendirilmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *6*(4), 806-819.

Serenko, A. ve Bontis, N. (2004). Meta□review of knowledge management and intellectual capital literature: Citation impact and research productivity rankings. *Knowledge and process management*, *11*(3), 185-198.

Sidharta, I. ve Affandi, A. (2016). The empirical study on intellectual capital approach toward financial performance on rural banking sectors in Indonesia. *International Journal of Economics and Financial Issues*, *6*(3), 1247-1253.

Snyder, H. W. ve Pierce, J. B. (2002). Intellectual capital. *Annual Review of Information Science and Technology (ARIST)*, *36*, 467-500.

Soewarno, N. ve Tjahjadi, B. (2020). Measures that matter: An empirical investigation of intellectual capital and financial performance of banking firms in Indonesia. *Journal of Intellectual Capital, 21*(6), 1085-1106

Steenkamp, N. (2004). Investigating the possible value omitted in the balance sheet-A new Zealand perspective. In *Singapur, Proceedings of the 4th Asia Pacific Interdisciplinary Research in Accounting Conference, Temmuz 2004.*

Sullivan, P. H. (1999). Profiting from intellectual capital. *Journal of knowledge management*, 3(2), 132-142.

Taşkın, F. D. (2011). Türkiye'de ticari bankaların performansını etkileyen faktörler. *Ege Akademik Bakış*, *11*(2), 289-298.

Topaloğlu, E. E. (2011). Entelektüel sermayenin ölçülmesi: Türk bankacılık sektörü üzerine bir analiz. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

Toraman, C., Abdioğlu, H. ve İşgüden, B. (2009). İşletmelerde inovasyon sürecinde entelektüel sermaye ve yönetim muhasebesi kapsamında değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *11*(1), 91-120.

Uygurtürk, H. ve Korkmaz, T. (2012). Finansal performansın TOPSIS çok kriterli karar verme yöntemi ile belirlenmesi: Ana metal sanayi işletmeleri üzerine bir uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, *7*(2), 95-115.

Uslu, H. (2020). The role of intellectual capital in financial development: evidence from the banking sector of Turkey. *Competitiveness Review: An International Business Journal, 32*(2), 230-249.

Uzar, U. (2020). Political economy of renewable energy: does institutional quality make a difference in renewable energy consumption?. *Renewable Energy*, *155*, 591-603.

Uzay, Ş., & Savaş, O. (2003). Entelektüel sermayenin ölçülmesi: Mobilya sektöründe karşılaştırmalı bir uygulama örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *20*(1), 163-181.

Villanueva, C.A. (2011) Metrics: Towards a new model for evaluation of intangibles. Jaume I University, Doktora Tezi..

Vodová, P. (2013). Determinants of commercial bank liquidity in Hungary. *Finansowy Kwartalnik Internetowy e-Finanse*, *9*(4), 64-71.

Yetiz, F. ve Kılıç, Y. (2021). Bankaların finansal performansının VIKOR yöntemi ile değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (Akad)*, *13*(24), 151-164.

Yıldız, D. ve Genç, K.Y. (2020). Entelektüel sermaye, inovasyon ve rekabet üstünlüğü. Ankara: Astana Yayınları.

Yılmaz, Y. ve Aybars, A. (2021). The relationship between intellectual capital and performance: A study on Turkish banking sector. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, *13*(25), 918-932.

Yükçü, S. ve Atağan, G. (2010). TOPSIS yöntemine göre performans değerleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (45), 28-35.

Zor, İ. ve Bulut, E. (2013). Entelektüel sermayenin finansal tablolara yansıtılması. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 8, 96-113.

Zor, İ. ve Cengiz, S. (2013). Entelektüel sermaye ile firma değeri arasındaki ilişki: Borsa İstanbul'da bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *3*(1), 37-56.

İnternet Kaynağı

http://www.isguc.org/?p=article&id=186&cilt=6&sayi=1&yil=2004

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE'DE KATMA DEĞER VERGİSİNİN UYUMLAŞTIRILMASI

Dr. Özgür KIZILTOPRAK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-30-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Altı ülke ile başlayan ve günümüzde yirmi yedi ülkeyi içine alan Avrupa Birliği'nin amacı, ortak siyasi ve ekonomik bir bütünleşme sağlamaktır. AB'ye üye ülkelerde uygulanan vergi sistemlerinin uyumlaştırılması konusu da bu bütünleşmenin bir gereğini oluşturmaktadır. Öyle ki üye ülkeler arasında ortaya çıkabilecek bir haksız rekabetin önlenmesi açısından oldukça önemlidir. Üye ülkelerin KDV (katma değer vergisi) uygulamalarında genel olarak önemli bir fark bulunmamaktadır. Ancak detaya inildiğinde bazı farklılıklar ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. AB ilerleme raporlarında da ifade edildiği üzere AB uyum sürecinde Türk vergi sisteminde dolaylı vergilere ilişkin mevzuat ve uygulamalar hakkında uyumlaştırma süreci devam ederek AB vergi müktesebatıyla kısmen uyumlu hale gelmiştir. Kitapta hem AB hem de Türkiye KDV sistemleri karşılaştırılarak uyum sürecine ilişkin eleştiri ve önerilerde bulunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

1. VERGİ UYUMLAŞTIRMASI **2**
1.2 Vergi Uyumlaştırmasının Hukuki Dayanağı ve Gerekliliği 4
1.3.Avrupa Birliğinde Vergi Uyumlaştırmasının Amacı 8
1.4. Avrupa Birliği Vergi Hukukunun Kaynakları 10
1.4.1.Roma Antlaşması 11
1.4.2.Roma Antlaşması'na Dayanılarak Oluşturulan Düzenlemeler 16
1.4.3.Adalet Divanı Kararları 17
1.4.4.Tavsiye ve Görüşler 18

2. AVRUPA BİRLİĞİNDE KATMA DEĞER VERGİSİ **19**
2.1. Ortak Tüketim Vergisi Olarak Katma Değer Vergisinin Tercih Edilmesinin Nedenleri 21
2.2. Avrupa Birliğinde Katma Değer Vergisinin Temel Özellikleri 23
2.3. Avrupa Birliği KDV Rejimine Şekil Veren Temel Direktifler 26
2.4. AVRUPA BİRLİĞİ KDV ORAN VE İSTİSNALARI 28
2.4.1. Avrupa Birliğinde KDV Oranları 29
2.4.2. Avrupa Birliği'nde Katma Değer Vergisi İstisnaları 35
2.4.1. Uygulanması Zorunlu Olan İstisnalar 37
2.4.2. Uygulanması Zorunlu olmayan İstisnalar 41

3. TÜRKİYE'DE KATMA DEĞER VERGİSİ **46**
3.1. İlerleme Raporları, Katılım Ortaklığı Belgeleri ve Ulusal Planlarda KDV Uyumlaştırması 49
3.2 Türkiye'de Katma Değer Vergisi Oranları 56
3.3. Türkiye'de Katma Değer Vergisi'nde Yer Alan İstisnalar 59

4. AB VE TÜRKİYE'DE KDV ORANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI **68**

5. TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KDV İSTİSNALARININ KARŞILAŞTIRILMASI **70**

6. VERGİ UYUMLAŞTIRMASINI ZORLAŞTIRAN FAKTÖRLER **72**
6.1 Uyumlaştırmaya Konu Verginin Toplam Vergi Hasılatı İçindeki Payı 72
6.2. Uyarıcı Maliye Politikaları 74
6.3 Rekabetçi Vergi Politikaları 74
6.3.1. Vergi Rekabeti 75
6.3.2. Zararlı Vergi Rekabetinde kullanılan Araçlar 79

6.3.3. Vergi Rekabeti Uygulamaları 81
6.3.4. Avrupa Birliği'nde Vergi Rekabetiyle Mücadele 84
6.3.5. Avrupa Birliği ve Türkiye'de Katma Değer Vergisinde Vergi Rekabeti 86
6.3.6. Katma Değer Vergisi Oranlarıyla Vergi Rekabeti 87
6.3.7. Katma Değer Vergisi İstisnalarıyla Vergi Rekabeti 95

7. KDV UYUMLAŞTIRMASININ ETKİLERİ 98

KAYNAKÇA 107

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKKAYA, Şahin. "Küreselleşme Sürecinde Vergi Yapıları ve Uluslararası Vergi Rekabeti" İstanbul. Filiz Kitabevi, 2005

ATAÇ, Beyhan, (2009), "Maliye Politikası", 7. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2013.

ATABAY, Sevinç-BİLİCİ Nurettin- CANDAN Tolga-DURU Bülent- ERAKTAN Gülcan-KAHRAMAN Sevilay- AŞÇIOĞLU ÖZ Gamze- SEVİNÇ Derya, (Ed.Çağrı Erhan, Deniz Senemoğlu), **Avrupa Birliği Politikaları,** 2. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, 2011

BİLİCİ, Nurettin, **"Vergi Hukuku"**, 13. Baskı, Ankara:Seçkin, 2006

BİLİCİ, Nurettin **" Avrupa Birliği ve Türkiye"** Ankara Seçkin Yayıncılık 2013

BİLİCİ, Nurettin, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler, İktisadi-Mali Konular, Vergilendirme)**, Ankara: Seçkin, 2004

ÇAĞAN, Nami: "AET Hukukunda Vergilendirme", **Prof. Dr. Akif Erginay'a 65 inci Yaş Armağanı,** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını No. 460, Ankara-1981.

ÇAĞAN, Nami; **Vergilendirme Yetkisi**, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1983.

EKMEKÇİ, Esra, **"Küreselleşme ve Vergilendirmede Yeni Eğilimler",** Kazancı Hukuk Yayınları No. 167, İstanbul-2003

Devlet Planlama Teşkilatı Özel İhtisas Komisyonları, Türkiye-AT Mevzuat Uyumu Sürekli Özel İhtisas Komisyonu Raporları Cilt: 2", **Vergilendirme Alt Komisyonu,** Ankara, Kasım 1995

FANTORİNİ, Stefano - ÜZELTÜRK, Hakan, "**Avrupa Birliği'nin Vergilendirme Politikası ve Türkiye'nin Uyumu**", Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Süreci Kitap:3, (Ed. Hürrem Cansevdi), İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, Temmuz 2001.

KALENDEROĞLU, Mahmut **Kamu Maliyesi Bütçe ve Borçlanma.** 2.Baskı, Ankara: Seçkin, Aralık 2002.

KARLUK Rıdvan, **Avrupa Birliği ve Türkiye,** 3. Baskı, Eskişehir:Beta, 1995

KIZILYALLI, Hüsnü, **"Türk Vergi Sisteminin Ekonomik Analizi**", Sevinç Matbaası, Ankara,1969.

KOPITS, George: **"The Case For Tax Harmonization TaxHarmonization in the European Community Policy Issues and Analysis,** Editör, George KOPITS, IMF Occasional Paper No: 94, Washington DC, Temmuz 1992.

ÖNCEL, Mualla - KUMRULU, Ahmet - ÇAĞAN, Nami: "**Vergi Hukuku",** Turhan Kitapevi Basım Yayın Tic. Ltd. Şti., Ankara, 1999

SARAÇOĞLU, Fatih, **Avrupa Birliğinde Vergi Uyumlaştırma Süreci ve Türkiye**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, 2006.

SEYİDOĞLU, Halil; **Uluslararası İktisat**, Geliştirilmiş 18. Baskı, Güzem Can Yayınları No:26, 2013.

SİJBREN, Cnossen, "**Golabal Trends and Issues in Value Added Taxation**", International Tax and Public Finance, 5, 1998.

SÜER, M. Ziya. **Avrupa Birliği' nde Vergi Uyumlaştırması ve Türk Vergi Sistemi Üzerine Etkileri (Cilt-I).** Ankara: İstanbul Sanayi Odası- Hesap Uzmanları Vakfı. Eylül 1999.

SÜER, M. Ziya. **Avrupa Birliği'nde Vergi Uyumlaştırması ve Türk Vergi Sistemi Üzerine Etkileri(Cilt- II).** Ankara: İstanbul Sanayi Odası- Hesap Uzmanları Vakfı. Eylül 1999.

TUNÇER, Mehmet: **"Avrupa Birliği Vergi Uyumlaştırması Politikası Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye Ekonomik, Sosyal v Siyasal Politikaların Uyumlaştırılması",** (Ed. Muhsin KAR – Harun ARIKAN), Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul , 2003.

ÜZELTÜK, Hakan: **"Avrupa Birliği - Türkiye Vergi Hukuku Açısından Uyum Problemi",** Analiz Basım Yayın, İstanbul - 2002

ÜZELTÜRK, Hakan: **Avrupa Birliği Vergi Sisteminde Gelişmeler**, İstanbul Ticaret Odası Yayın No:2008-36, İstanbul 2008

YALTI SOYDAN, Billur: **"Avrupa Birliği'nin Geleceği Tartışması Ekseninde Dolaysız Vergiler: Uyumlaştırmak Ya da Uyumlaştırmamak, İşte Bütün Mesele Bu! Avrupa Birliğine Geçiş Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu"**, TÜRMOB Yayınları, Ankara - 2002.

SÜRELİ YAYINLAR

ALGANER, Yalçın-YILMAZ, Güneş, "Avrupa Müktesebatı Bağlamında Katma Değer Vergisi'nde Yakınlaştırma ve Uyumlaştırma Çalışmaları" **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi,** Yıl 2010, Sayı:1, 2010.

ARMAĞAN Ramazan, Murat İçmen, "vergi rekabeti ve türkiye'ye yansıması", **Süleyman Demirel üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi** cilt.17, sayı 2, 2012.

ATEŞLİ, Erkan, "KDV Açısından İhracat İstisnasının Uygulanacağı Dönem -1, **Vergi Sorunları**, Sayı: 166, Temmuz 2009.

AYDEMİR, Birol, "Türkiye' de Katma Değer Vergisi Uygulamasının Değerlendirilmesi ve Efektif Katma Değer Vergisi Oranlarının Hesaplanması", Ankara: DPT, Ağustos 1996.

AYDIN, Fazıl. "Avrupa Birliği'nde Dolaylı Vergilerde Uyumlaştırma," **Vergi Sorunları.** Sayı:170,42-51. Kasım 2002.

AYDIN, Selda, "Katma Değer Vergisi Açısından Türkiye ve Avrupa Birliği Mevzuatının Karşılaştırılması", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı: 136, Yıl: 19, Ocak 2010.

AYDIN, Hasan."Türk KDV Mevzuatının AB KDV Mevzuatından Farklılıkları", **Vergi Sorunları Dergisi.**, Sayı: 100. Ocak 1997.

BİLİCİ, Nurettin: "Avrupa Topluluğunda Vergilendirme", **H.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi**, S.2, 1990.

BOCUTOĞLU, E. ve Ekinci, A. "Genel Teori Küresel Krizler ve Yeniden Maliye Politikası, **Maliye Dergisi**, Sayı:156 (Ocak-Haziran), 2009.

BÜYÜKBALKAN,Uğur. "Elektronik Ticaret Uygulamaları", **Mali Çözüm,** Sayı 52, Temmuz-Ağustos-Eylül 2000.

CANGİR, Niyazi. "Vergide Rekabet ya da Vergi Politikasının Değişen İşlevi-1" **Yaklaşım**, Yıl 8, Sayı,92, Ağustos 2000.

EYÜPGİLLER, S.Saygın Vergi Cennetleri ve Tercihli Vergi Cennetleri: Vergi Rekabetinin 1998 OECD Vergi Komitesi Raporu Işığında Değerlendirilmesi". **Vergi Dünyası**, Sayı 222, Şubat 2000.

GÖK, Rukiye, Uluslar arası Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarına Uygulanan Vergisel Teşvikler" **Vergi Dünyası,** Sayı 351, Kasım 2010.

GÜÇLÜ Emre Betül "Avrupa Birliği'nde KDV Uygulaması-1: Genel Usul ve Esaslar", " **Vergi Sorunları Dergisi,** S.281, Şubat 2012.

GÜÇLÜ Emre Betül "Avrupa Birliği'nde KDV Uygulaması-2: İstisnalar", **Vergi Sorunları Dergisi,** S.282, Mart 2012.

GÜNAYDIN İhsan ve Levent Yahya Eser, "Uluslararası Vergi Rekabetinin Vergi Oranları, Vergi Gelirleri ve Vergi Yükünün Dağılımı Üzerine Etkisi" **Vergi Sorunları Dergisi** (Arşiv CD). Sayı 202. Temmuz 2005.

GÜNAYDIN İhsan, " Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları", **Vergi Sorunları**, Sayı 126, 1999.

GÜMÜŞAY, Serdar. 'Türkiye - AB Çerçeve Anlaşması Uyarınca AB Tarafından veya Türkiye -AB Tarafından Ortaklaşa Finanse Edilen Projeler, Faaliyetler ve Eylemler Kapsamındaki Mal ve Hizmet Teslimleri, İşler ve işlemlerde Vergi İstisnalarının Uygulaması -1", **Vergi ve Muhasebeciyle Diyalog.** Yıl:20, Sayı: 208,91-98. Ağustos 2005.

GÜNAYDIN, İhsan, "AB ve Türkiye' de KDV Uygulamasına Karşılaştırmalı Bir Bakış", **Vergi Sorunları Dergisi**, Yıl:15, Sayı:96, Şubat 1996.

GÜNAYDIN, İhsan ve Levent Yahya Eser. "Global Vergi Rekabetine Karşı Ülkelerin Kendilerini En İyi Koruma Yolu Nedir ?". **Vergi Sorunları**. Sayı.239, Agustos 2005.

GÜNGÖR, Kamil. "Avrupa Birliği' nde Vergi Uyumlaştırması ve Vergi Uyumlaştırma Politikası". **Maliye Dergisi.** Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Sayı: 136. Ocak-Nisan 2001.

GÜVEN, İlhan "Elekronik Ticaret Vergileme İlkelerini Değiştirecek" **Mali Çözüm**, Sayı 92, 2009.

JOURNARD, Isabelle. "Avrupa Birliği Ülkelerinde Vergi Sistemleri", **Maliye Dergisi**, Hakan Karabacak(çev.). Sayı: 139, Ocak- Nisan 2002.

KOLÇAK Menşure, **"Dış ticaret Vergilerinin Türkiye Ekonomisine Etkileri"** Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 4, 2013.

M. E. MERTER, İ. A. ACAR, E. ARSLAN, "Türk Vergi Sisteminde KDV Uygulaması ve Etkinliğinin Analizi" Maliye Dergisi Sayı 153, temmuz-Aralık 2007

ÖZ,Ersan. "Türk Gelir Vergisindeki Bazı Vergi Harcamalarının Optimal Vergileme İlkeleri Açısından Analizi" D.E.Ü.İ.İ.B.F Dergisi, Cilt 17, Sayı 1, Mart 2008.

ÖZ Semih, "AB KDV Sisteminde Çıkış ya da Varış Yerinde Vergilendirme İkilemi", **Vergi Sorunları Dergisi,** S.281, Şubat 2012.

ÖZ Semih, "Zarar Verici Vergi Rekabetine Karşı Yapılan Uluslar Arası Çalışmalar" , **Vergi Sorunları,** Sayı, 139, Temmuz, 2004.

Özpehriz, N, "Ekonomik Krize Karşı Dünyada ve Türkiye'de Alınan Vergisel Önlemler", Vergi Dünyası, Sayı:334 (Haziran),2009.

TAVŞANCI, Aykut. 'Türk Vergi Sisteminin Avrupa Birliği Sistemi İle Uyumlaştırılmasının Dolaylı Vergiler Açısından Değerlendirilmesi," **Vergi Dünyası**. Yıl: 24, Sayı: 281, Ocak 2005.

TANZİ Vito (Çev. Kamil TÜĞEN): "Vergilerin Arttırılması ve Fiyatlar Genel Düzeyi", **Vergi Dünyası** – CD, Eylül 1981.

TUNÇER, Mehmet ve Murat Sarıkaya,"Avrupa Birliği Vergi Uyumlaştırması Politikası'nın Geleceği Üzerine", **Vergi Sorunları,** Sayı:177, 175-179. Haziran 2003.

UBAY, Birol "Avrupa Birliği'nde KDV'nin Geleceği", Vergi Sorunları, Sayı 283 Nisan 2012

YALTI SOYDAN, Billur. "Avrupa Birliği Üyeliğine Doğru Katma Değer Vergisinde Uyum: Katılım Ortaklığı Belgesi, Ulusal Program ve Mevzuat," **Vergi Sorunları Dergisi**. Temmuz 2001, Sayı: 154.

VANISTENDAEL, Frans: "Avrupa'da Temsilsiz Avrupa Vergisi Olmaz", **Vergi Dünyası,** (Çev. Billur Yaltı SOYDAN), S. 238, Haziran 2001.

DİĞER YAYINLAR VE İNTERNET KAYNAKLARI

ARIKAN Zeynep, AKDENİZ H. Ahmet., "Küreselleşen Dünyada Vergi Cennetlerinin Ekonomik Analizi", Review of Social, **Economic & Business Studies**

ARISOY, İ, ÜNLÜKAPLAN,İ, "Katma Değer Vergisi, Enflasyon Oranı ve Kamu Harcamaları Arasındaki İlişkilerin Dinamik Analizi" Sosyo Ekonomi Temuz-Aralık/ 2011

BATIREL, Ömer Faruk: "Avrupa Birliği'nde Vergi Koordinasyonu: Gelişim ve Eğilimler", Avrupa Birliği Üzerine Yazılar (Ed. Turgay BERKSOY - Abdulkadir IŞIK), Sermaye Piyasası Kurulu Yayın No. 177, Ankara, 2004.

BENLİKOL, Sabahattin – MÜFTÜOĞLU, Hilal: "Türk Vergi Sisteminin Avrupa Birliği'ne Uyumu" İstanbul Ticaret Odası Yayın No. 1995-36, İstanbul – 1995.

CUDİN, Şenol: "Avrupa Topluluğu Ülkeleri Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamalarının Uyumlaştırmasının Olabilirliği Açısından Değerlendirilmesi", **Avrupa Toplulukları Konusu Araştırmalar,** Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Yayın 1988/303, Eylül 1988.

ÖNCEL, Mualla: "Avrupa Ekonomik Topluluğunda Vergi Uyumlaştırması", **Prof. Dr. Akif Erginay'a 65. Yaş Armağanı,** Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 460, Ankara, 1981.

ÖNOL, Gürcan, **"Türk Özel Tüketim Vergisi Sisteminin Avrupa Topluluğu Özel Tüketim Vergisi Sistemine Uyumu Sorunu"** (DPT Uzmanlık Tezleri, Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü Politikalar ve Uyum Dairesi Başkanlığı, Ekim 1997.

OKTAYER, Nagihan. "Avrupa Birliği' ne Muhtemel Bir Tam Üyelik Durumunda Türkiye' nin Birlik Bütçesine Mutlak Katkısına İlişkin Bir Değerlendirme," **XVII. Türkiye Maliye Sempozyumu: Avrupa Birliğine Geçiş Süreci ve Türk Kaimi Maliyesinin Uyumu.** Türmob Yayınlan, No: 185,2002.

ŞİMŞEK, H.A. ve Altay, A.), "Küresel Kriz Ortamında Türkiye'de Maliye Politikalarının Değerlendirilmesi", Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, Yıl:46, Sayı:528, Şubat 2009. European Komission, (2020), VAT rates applied in the Member States of the European Union https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2020-10/vat_rates_en.pdf (Erişim tarihi 01.08.2021)

Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi, http://www.ab.gov.tr/index.php?p=111&l=1 (10.12.2021)

2008 Yılı Ulusal Proğramı

http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=42260&l=1 (12.12.2021)

2006/35/EC Sayılı Kararın Feshine Ve Türkiye İle Katılım Ortaklığının Kapsadığı İlkeler, Öncelikler ve Koşullara Dair Bir Konsey Kararı

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2007.pdf (12.12.2011)

Türkiye İle Katılım Ortaklığı Belgesinde Yer Alan İlkeler, Öncelikler ve Koşullara İlişkin 23 Ocak 2006 Tarihli Konsey Kararı

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2006.pdf (12.12.2011)

2003 Yılı Ulusal Proğramı

http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=196&l=1 (12.12.2021)

Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/Kob/Turkiye_Kat_Ort_Belg_2003.pdf

2001 Yılı Ulusal Proğramı

http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=195&l=1

Türkiye Cumhuriyeti İle Katılım Ortaklığında Yer Alan İlkeler, Öncelikler, Ara Hedefler ve Koşullara İlişkin.8.mart..2001..Tarihli..Konsey..Kararı (12.12.2021)

Ulusal Proğramlar

http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=46225&l=1 (12.12.2011)

İlerleme Raporları http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=46224&l=1 (10.12.2021)

Katılım Müzakereleri http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=37 (10.12.2021)

Fasıl 16: Vergilendirme, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=81&l=1

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1998.pdf

Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Üzerine Komisyon'un 1999 Düzenli Raporu http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1999.pdf (18.01.2022)

Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Üzerine Komisyon'un 2000 Düzenli Raporu http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf (18.01.2012)

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin 2001 Yılı İlerleme Raporu http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2001.pdf (18.01.2022)

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin 2002 Yılı İlerleme Raporu http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2002.pdf (18.01.2022)

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf (18.01.2022)

Türkiye'nin Katılım yönünde İlerlemesi Hakkında 2004 Yılı Düzenli Raporu http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2004.pdf (18.01.2022)

Türkiye 2005 İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2005.pdf (18.01.2022)

Türkiye 2006 İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2006.pdf (18.01.2022)

Türkiye 2007 İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2007.pdf (18.01.2022)

Türkiye 2008 İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2008.pdf (18.01.2022)

2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2009.pdf (18.01.2022)

Türkiye 2010 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2010.pdf

Türkiye 2011 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2011.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2012.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2013 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2013.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2014 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2014.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2015 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2015.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2016 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2016.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2017 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2017.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2018 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2018.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2019 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2019.pdf (18.04.2022)

Türkiye 2020 Yılı İlerleme Raporu

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2020.pdf (18.04.2022)

Avrupa Birliği Adalet Divanı, Genel Mahkeme ve Kamu Hizmetleri Mahkemesi http://www.yargitay.gov.tr/abproje/belge/temelbelge/ABAD_tr.pdf (15.06.2021)

Avrupa Birliği Bakanlığı, Fasıl.33:.Mali.ve.Bütçesel..Hükümler http://www.abgs.gov.tr/files/EMPB/sunumlar/mali_ve_butcesel_hukumler_ve_ab_butcesi_sunumu.pdf (26.02.2022)

Eurpean Commision, "How VAT Works", **Taxation and Customs Union**

http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/how_vat_works/indeks_en.html

Mitchell, "An OECD Proposal To Eliminate Tax Competition-1" (Erişim:20.11.2011) https://www.heritage.org/libary/backgrounder/bg1395.html

Fatih Saraçoğlu, Haydar Ejder, Avrupa Birliğinde Vergi Sınırlarının Kaldırılması, Mevzuat Dergisi, Sayı, 51 Mart 2002, http://www.mevzuatdergisi.com/2002/03a/02.htm

First Council Directive 67/227/EEC OF 11 April 1967 on the Harmonization of Legislation of Member States Concerning Turnover taxes

http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=367L0227&lg=EN (21.12.2011)

Activites of Europan Union, "İndirect Taxation: Introduction", **Taxation,** http://europa.eu.int/scadplus/les/en/lvb/131001.htm par.4. (13.03.2021)

Fatih Saraçoğlu ve Haydar Ejder, **Katma Değer Vergisi' nde Varış Ülkesinde veya Menşe Ülkesinde Verilendirme ve İhracat İstisnası**

http://www.iibf.dcu.edu.tr/dcrgi/2002 (06.01.2022)

VAT Rates Applied in the Member States of the European Unionhttp://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf

Katma Değer Vergisi'nin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Payı

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/CVI/Tablo_60.xls.htm

Birinci Derecede Kalkınmada Öncelikli Yörelerden Elde Edilen Genel Bütçe Vergi Gelirleri http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/CVI/Tablo_61.xls.htm

Serbest Bölgeler Kanunu, http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028

EUROSTAT, Taxation Trends İn The European Union, http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxatioan/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm>,21.08.2013.,

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB), Vergi İstatistikleri, http://www.gib.gov.tr/index.php?id-271>, 20.05.2019

Eu commision (2013), VAT Rates Applied in the Member States of European Union, http://ec.europa.eu/taxation_costums/resources/dokuments/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_enpdf>,

Katma Değer Vergisi Kanunu "Genel Gerekçesi Kanun Tasarısı ve Komisyon Raporu" 318-320 http://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/gerekceler/KDV/2_3065_sayili_kanun.pdf

Roeger, W. ve Veld, J. in't (2010), "Fiscal Stimulus and Exit Strategies in the EU: A Model Based Analysis", European Commission, Economic Papers 426, http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/economic_paper/2010/pdf/ecp426_en.pdf

ASİMETRİK BİLGİNİN NEDEN OLDUĞU MALİYETİN TAHMİNİ:

TÜRKİYE OTOMOBİL SİGORTA SEKTÖRÜ ÖRNEĞİ

Ali BALKI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-27-1

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Haziran 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Bu eser, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalında Prof.Dr. İsa SAĞBAŞ danışmanlığında Ali BALKI tarafından hazırlanan "Asimetrik Bilginin Neden Olduğu Maliyetin Tahmini: Türkiye Otomobil Sigorta Sektörü Örneği" adlı doktora tezinin basılı halidir.

ÖN SÖZ

Tez çalışmamda ve tüm akademik hayatımda bilgi ve birikimleri ile bana yol gösteren, yardım ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, daima motive eden tez danışmanım Prof. Dr. İsa SAĞBAŞ'a; hem doktora ders dönemimde hem de tez çalışmamda daima yanımda olan ve beni destekleyen Prof. Dr. İhsan Cemil DEMİR'e; çalışma süresince çok önemli katkılar sağlayan jüri üyeleri Prof. Dr. Fatih ECER, Prof. Dr. Hüseyin Güçlü ÇİÇEK ve Doç. Dr. Dilek ÇETİN'e şükranlarımı sunarım. Doktora süresince bilgi ve birikimlerini benimle paylaşan başta ilk danışmanım Prof. Dr. Abdülkerim ÇALIŞKAN ve Prof. Dr. Harun CANSIZ olmak üzere Maliye bölümündeki saygıdeğer hocalarıma; pilot çalışma kapsamında anket ölçeğine katkı sağlayan Prof. Dr. İbrahim MUTLU'ya; çalışmayı finanse eden üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimine; doktora eğitim sürecinde birlikte yürüdüğümüz, mutlu ve hüzünlü her anımızı paylaştığımız kıymetli arkadaşım Öğr. Grv. Erhan ÇELİK'e; bilgi paylaşımı yaptığımız arkadaşlarım Öğr. Grv. Merve MALAK ve Mali Hizmetler Uzmanı Recep KOLUKISA'ya teşekkür ederim. Üzerimde büyük emekleri olan, bugünlere gelene kadar her türlü imkânı sağlayan anneme ve babama; şahsıma daima güvenen, akademik hayatımda beni sürekli destekleyen ve hoşgörüyle yaklaşan eşim ve kızlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Ali BALKI

2021, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
PİYASA BAŞARISIZLIĞI VE ASİMETRİK BİLGİ

1. PİYASA BAŞARISIZLIĞI 3
   1.1. PİYASA BAŞARISIZLIĞI KURAMI 4
   1.2. PİYASA BAŞARISIZLIKLARI 4
      1.2.1. Aksak Rekabet 5
      1.2.2. Kamusal Mallar 5
      1.2.3. Dışsallıklar 7
      1.2.4. Doğal Tekeller 9
      1.2.5. Asimetrik Bilgi 10
      1.2.6. Eksik Piyasalar 10
2. ASİMETRİK BİLGİ 11
   2.1. ASİMETRİK BİLGİ KAVRAMI 11
   2.2. ASİMETRİK BİLGİ TÜRLERİ 12
      2.2.1. Ters Seçiş 13
      2.2.2. Ahlaki Tehlike 15
      2.2.3. Asil-Vekil Problemi 19
3. SİGORTA SEKTÖRÜNDE ASİMETRİK BİLGİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR 22
   3.1. HAYAT SİGORTASINDA ASİMETRİK BİLGİ 22
   3.2. SAĞLIK SİGORTASINDA ASİMETRİK BİLGİ 25
   3.3. TARIMSAL ÜRÜN SİGORTASINDA ASİMETRİK BİLGİ 28
   3.4. DOĞAL AFET SİGORTALARINDA ASİMETRİK BİLGİ 31
   3.5. OTOMOBİL SİGORTASINDA ASİMETRİK BİLGİ 33

İKİNCİ BÖLÜM
OTOMOBİL SEKTÖRÜNDE SİGORTACILIK

1. GENEL OLARAK SİGORTA SEKTÖRÜ VE OTOMOBİL SİGORTASI 39
   1.1. SİGORTA SEKTÖRÜNÜN ÖNEMİ 39
   1.2. SEKTÖRDEKİ AKTÖRLER 41
      1.2.1. Sigorta Şirketi 41
      1.2.2. Acente 42
      1.2.3. Sigortalı 43
      1.2.4. Eksper 44

1.2.5. Aktüer 45
1.3. DÜNYADAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ 45
1.4. OTOMOBİL SİGORTASINDA ÜLKE UYGULAMALARI 47
2. TÜRKİYE'DE OTOMOBİL SİGORTA SEKTÖRÜ 49
2.1. TARİHSEL GELİŞİMİ 50
2.2. TÜRKİYE OTOMOBİL SİGORTA SEKTÖRÜNÜN YAPISI 51
2.2.1. Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası 55
2.2.2. Kasko Sigortası 59
2.3. SİGORTA ŞİRKETLERİNDE FİYATLANDIRMA VE REGÜLASYONLAR 63
2.3.1. Sigorta Şirketlerinde Fiyatlandırma 64
2.3.2. Kasko ve Trafik Sigortasında Poliçe Bedelinin Belirlenmesi 65
2.3.3. Otomobil Sigorta Sektöründeki Regülasyonlar 68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE OTOMOBİL SİGORTA SEKTÖRÜNDE ASİMETRİK BİLGİNİN VARLIĞI VE NEDEN OLDUĞU MALİYETİN TAHMİNİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ 73
2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ 74
3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI 74
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ 75
4.1. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ 75
4.2. ARAŞTIRMANIN ÖLÇEĞİ 76
4.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ 77
4.4. VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ 78
5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI 80
5.1. DEMOGRAFİK BULGULAR 80
5.2. KASKO SİGORTASINA İLİŞKİN AMPİRİK BULGULAR 86
5.2.1. Kasko Sigortasında Hedonik Modelin Oluşturulması 86
5.2.2. Kasko Sigortasında Regresyon Analizinin Sonuçları 87
5.3. TRAFİK SİGORTASINA İLİŞKİN AMPİRİK BULGULAR 93
5.3.1. Trafik Sigortasında Hedonik Modelin Oluşturulması 94
5.3.2. Trafik Sigortasında Regresyon Analizinin Sonuçları 94
5.4.OTOMOBİL SİGORTALARINDA BİREYLERİN TUTUM VE DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN BULGULAR 101

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 111

KAYNAKÇA 121

KAYNAKÇA

Aarbu, G. A. (2017). Asymmetric Information in the Home Insurance Market. *The Journal of Risk and Insurance, 84*(1), 35-72.

Able Insurance. (2017). *Fascinating History of Auto Insurance*. https://ableinsurance.net/fascinating-history-of-auto-insurance, (Erişim Tarihi: 28.10.2021).

Abrate, G., Capriello, A. & Fraquelli, G. (2011). When Quality Signals Talk: Evidence from the Turin Hotel Industry. *Tourism Management, 32*(4), 912-921.

Ahmad, W., Ahmed, T. & Ahmad, B. (2019). Pricing of mobile phone attributes at the retail level in a developing country: Hedonic analysis. *Telecommunications Policy, 43*(4), 299-309.

Akerlof, G. A. (1970). The Market for ‘‘Lemons’’: Quality Uncertainty and the Market Mechanism. *The Quarterly Journal of Economics, 84*(3), 488-500.

Akerlof, G. A. (2020). Kötü Limonlar Teorisi: Kalite Belirsizliği ve Piyasa Mekanizması. (Çev: A. Balkı). *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi, 2*(2), 65-75.

Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel Analiz Teknikleri: “SPSS’te İşletme Yönetimi Uygulamaları”.* Ankara: Emek Ofset Ltd.Şti.

Alvarez, R. M. & Hall, T. E. (2006). Controlling Democracy: The Principal-Agent Problems in Election Administration. *The Policy Studies Journal, 34*(4), 491-510.

Arrow, K. J. & Debreu, G. (1954). Existence of an Equilibrium for a Competitive Economy. *Econometrica, 22*(3), 265-290.

Arrow, K. J. (1951). An Extension of the Basic Theorems of Classical Welfare Economics. *The Second Berkeley Symposium on Mathematical Statistics and Probability,* Berkeley: University of California Press, 507-532.

Arrow, K. J. (1963). Uncertainty and the Welfare Economics of Medical Care. *The American Economic Review, 53*(5), 941-973.

Arrow, K. J. (1971). *Essays in the Theory of Risk-Bearing.* Chicago: Markham Publishing Co.

Arrow, K. J. (1984). The Economics of Agency, *A Report of the Center for Research on Organizational Efficiency,* Technical Report No: 451.

Arseven, H. (1987). *Sigorta Hukuku.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Astill, F. (1959). Compulsory Automobile Insurance in Europe. *Proceedings of Casualty Actuary Society, 46*(1), 1-22.

Ayhan, R., Çağlar, H. ve Özdamar, M. (2019). *Sigorta Hukuku.* Ankara: Yetkin Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

Bailey, S. J. (1995). *Public Sector Economics: Theory, Policy and Practice.* London: Macmillan Press.

Baltas, G. & Giakoumaki, C. (2021). The Structure of Automotive Nostalgia: A Hedonic Price Analysis Of Classic Car Model Value Formation. *Journal of Economic and Administrative Sciences, 37*(3), 1-16.

Bardey, D. & Lesur, R. (2005). Optimal Health Insurance Contract: Is a Deductible Useful?. *Economics Letters, 87*(3), 313-317.

Barnett, B. J. & Mahul, O. (2007). Weather Index Insurance for Agriculture and Rural Areas in Lower-Income Countries. *American Journal of Agricultural Economics, 89*(5), 1241-1247.

Bator, F. M. (1958). The Anatomy of Market Failure. *The Quarterly Journal of Economics, 72*(3), 351-379.

Bauer, D., Gao, J., Moenig, T., Ulm, E. R. & Zhu, N. (2017). Policyholder Exercise Behavior in Life Insurance: The State of Affairs. *North American Actuarial Journal, 21*(4), 485-501.

Baumol, W. J. (1977). On the Proper Cost Tests for Natural Monopoly in a Multiproduct Industry. *The American Economic Review, 67*(5), 809-822.

Baykal, K. B. ve Bülbül, S. E. (2016). Türkiye'de Trafik Sigortalarında Optimal Ödül-Ceza Sistemi Tasarımı: İyi Risk/Kötü Risk Modeli. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 14*(8), 17-31.

Bedsworth, F. (2018). *Essays on Asymmetric Information and Insurance Polıcy.* (Unpublished PhD Thesis). Florida State University, Florida.

Bedsworth, F., Neal, D., Portillo, J. E. & Willardsen, K. (2021). Asymmetric Information and Insurance: An Experimental Approach. *Journal of Behavioral and Experimental Economics, 92*, 1-12.

Beliveau, B. C. (1984). Theoretical and Empirical Aspects of Implicit Information in the Market for Life Insurance. *The Journal of Risk and Insurance, 51*(2), 286-307.

Benedetti, D. & Biffis, E. (2013). Insurance Contract Design and Endogenous Frailty, *Working Paper,* Imperial College London.

Berndt, A. & Gupta, A. (2009). Moral Hazard and Adverse Selection in the Originate-to-Distribute Model of Bank Credit. *Journal of Monetary Economics, 56*(5), 725-743.

Bernstein, P. L. (2008). *Tanrılara Karşı Riskin Olağanüstü Tarihi.* (Çev: C. Feyyat). İstanbul: Scala Yayıncılık.

Berry, S., Levinsohn, J. & Pakes, A. (1995). Automobile Prices in Market Equilibrium. *Econometrica*, *63*(4), 841-890.

Besanko, D. & Kanatas, G. (1993). Credit Market Equilibrium with Bank Monitoring and Moral Hazard. *The Review of Financial Studies, 6*(1), 213-232.

Bester, H. (1985). Screening vs. Rationing in Credit Markets with Imperfect Information. *The American Economic Review, 75*(4), 850-855.

Borensztein, E., Cavallo, E. & Jeanne, O. (2017). The welfare gains from macro-insurance against natural disasters. *Journal of Development Economics, 124*, 142-156.

Buchanan, J. M. (1965). An Economic Theory of Clubs. *Economica, 32*(1), 1-14.

Buchanan, J. M. (2014). *Public Finance in Democratic Process: Fiscal Institutions and Individual Choice.* United States of America: The University of North Carolina Press.

Butler, R. J. & Worrall, J. D. (1983). Workers' Compensation: Benefit and Injury Claims Rates in the Seventies. *The Review of Economics and Statistics, 65*(4), 580-589.

Caldari, K. & Masini, F. (2011). Pigouvian versus Marshallian Tax: Market Failure, Public Intervention and the Problem of Externalities. *The European Journal of the History of Economic Thought, 18*(5), 715-732.

Cameron, A. C., Trivedi, P. K., Milne, F. & Piggot, J. (1988). A Microeconometric Model of the Demand for Health Care and Health Insurance in Australia. *The Review of Economic Studies, 55*(1), 85-106.

Cardon, J. & Hendel, I. (2001). Asymmetric Information in Health Insurance: Evidence from the National Medical Expenditure Survey. *The RAND Journal of Economics, 32*(3), 408-427.

Cawley, J. & Philipson, T. (1999). An Empirical Examination of Information Barriers to Trade in Insurance. *The American Economic Review, 89*(4), 827-846.

Chambers, R. G. (1989). Insurability and Moral Hazard in Agricultural Insurance Markets. *American Journal of Agricultural Economics, 71*(3), 604-616.

Chelius, J. R. & Kavanaugh, K. (1988). Workers' Compensation and the Level of Occupational Injuries. *The Journal of Risk and Insurance, 55*(2), 315-323.

Chen, C. F. & Rothschild, R. (2010). An Application of Hedonic Pricing Analysis to the Case of Hotel Rooms İn Taipei. *Tourism Economics, 16*(3), 685-694.

Chiappori, P. A. & Salanie, B. (1997). Empirical Contract Theory: The Case of Insurance Data. *European Economic Review, 41*(5), 943-950.

Chiappori, P. A. & Salanie, B. (2000). Testing for Asymmetric Information in Insurance Markets. *Journal of Political Economy, 108*(1), 56-78.

Chiappori, P. A., Durand, F. & Geoffard, P. Y. (1998). Moral Hazard and the Demand for Physician Services: First Lessons from a French Natural Experiment. *European Economic Review, 42*(3-51), 499-511.

Choi, Y. J., Chen, J. & Sawada, Y. (2015). Life Insurance and Suicide: Asymmetric Information Revisited. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy, 15*(3), 1127-1149.

Clarke, J. J. (1930). Road Traffic Act, 1930. *The Town Planning Review, 14*(2), 104-117.

Coase, R. (1960). The Problem of Social Cost. *The Journal of Law & Economics, 56*(4), 837-877.

Cohen, A. (2005). Asymmetric Information and Learning: Evidence From the Automobile Insurance Market. *The Review of Economics and Statistics, 87*(2), 197-207.

Court, A. T. (1939). Hedonic Price Indexes with Automotive Examples. In; *The Dynamics; of Automobile Demand*, pp. 99-117. New York: General Motors Company.

Cummins, J. & Tennyson, D. S. (1996). Moral Hazard in Insurance Claiming: Evidence from Automobile Insurance. *Journal of Risk and Uncertainty, 12,* 29-50.

Cutler, D. M. & Zeckhauser, R. J. (1999). The Anatomy of Health Insurance, *NBER Working Paper,* No: 7176.

Czajkowski, J., Kunreuther, H. & Michel-Kerjan, E. (2012). A Methodological Approach for Pricing Flood Insurance and Evaluating Loss Reduction Measures: Application to Texas. *White Paper, Center for Risk Management and Decision Processes,* the Wharton School, University of Pennsylvania.

Çipil, M. (2004). *Dünyada Zorunlu Sigorta Uygulamaları ve Türkiye Örneklerinin İncelenmesi.* İstanbul: Ceyma Matbaacılık.

Çipil, M. (2019). *Sigortacılık ve Risk Yönetimi.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Dembe, A. E. & Boden, L. I. (2000). Moral Hazard: A Question of Morality?. *New Solutions: A Journal of Environmental and Occupational Health Policy, 10*(3), 257-279.

Demir, İ. C. (2015). *Kamu Maliyesi.* Afyonkarahisar: Limit Yayınları.

Dewenter, R., Haucap, J., Luther, R. & Rötzel P. (2007). Hedonic Prices in the German Market for Mobile Phones. *Telecommunications Policy, 31*(1), 4-13.

Diamond, D. W. (1991). Monitoring and Reputation: The Choice between Bank Loans and Directly Placed Debt. *Journal of Political Economy, 99*(4), 689-721.

Diamond, P. A. (1967). The Role of a Stock Market in a General Equilibrium Model with Technological Uncertainty. *The American Economic Review, 57*(4), 759-776.

Dineen, B. (2005). *An Empirical Study of Asymmetric Information in the Irish and the UK Auto Insurance Markets.* (Unpublished PhD Thesis). Yale University, New Haven.

Dionne, G. & Gagné, R. (2001). Deductible Contracts against Fraudulent Claims: Evidence from Automobile Insurance. *The Review of Economics and Statistics, 83*(2), 290-301.

Dionne, G., Dahchour, M. & Michaud, P. C. (2013). Separating Moral Hazard from Adverse Selection and Learning in Automobile Insurance: Longitudinal Evidence from France. *Journal of the European Economic Association, 11*(4), 897-917.

Dionne, G., Doherty, N. & Fombaron, N. (2000). Adverse Selection in Insurance Markets. In; *Handbook of Insurance.* (Ed: G. Dionne), pp. 185-243. Boston: Wolters Kluwer.

Dionne, G., Gourieroux, C. & Vanasse, C. (2001). Testing for Evidence of Adverse Selection in the Automobile Insurance Market: A Comment. *Journal of Political Economy, 109*(2), 444-453.

Doherty, N. A. (1980). Moral Hazard and Pricing in the U. K. Fire Insurance Market. *The Journal of Risk and Insurance, 47*(2), 240-257.

Donnelly, C., Englund, M., Nielsen, J. P. & Tanggaard, C. (2014). Asymmetric Information, Self-selection, and Pricing of Insurance Contracts: The Simple No-Claims Case. *The Journal of Risk and Insurance, 81*(4), 757-779.

Dorfman, M. S. (2001). *Introduction to Risk Management and Insurance.* New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Dönmez, Ö. ve Başer, Ç. (2015). Hayat Dışı Sigortaların Fiyatlandırılmasında Tek Yönlü Analiz ve Genelleştirilmiş Lineer Model. *Reasürör, 95*(1), 9-17.

Dréze, J. H. & Schokkaert, E. (2013). Arrow's Theorem of the Deductible: Moral Hazard and Stop-Loss in Health Insurance. *Journal of Risk and Uncertainty, 47,* 147-163.

Dréze, J. H., Pestieau, P. & Schokkaert, E. (2016). Arrow's Theorem of the Deductible and Long-Term Care Insurance. *Economics Letters, 148,* 103-105.

Ecer, F. (2013). Türkiye'de 2. El Otomobil Fiyatlarının Tahmini ve Fiyat Belirleyicilerinin Tespiti. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(4), 101-112.

Einav, L., Finkelstein, A., Ryan, S. P., Schrimpf, P. & Cullen, M. R. (2013). Selection on Moral Hazard in Health Insurance. *The American Economic Review, 103*(1), 178-219.

Eling, M. & Luhnen, M. (2008). Understanding Price Competition in the German Motor Insurance Market. *Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft, 97*(1), 37-50.

Espinet, J. M., Saez, M., Coenders, G. & Fluvia, M. (2003). Effect on Prices of the Attributes of Holiday Hotels: A Hedonic Prices Approach. *Tourism Economics, 9*(2), 165-177.

Etikan, I., Musa, S. A. & Alkassim R. S. (2016). Comparison of Convenience Sampling and Purposive Sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics, 5*(1), 1-4.

Etro, F. (2011). Endogenous Market Structures and Contract Theory: Delegation, Principal-Agent Contracts, Screening, Franchising and Tying. *European Economic Review, 55*(4), 463-479.

Expatica. (2021). *Car Insurance in the United Kingdom*. https://www.expatica.com/uk/finance/insurance/car-insurance-in-the-uk-405121/, (Erişim Tarihi: 29.10.2021).

Fang, H., Keane, M. P. & Silverman, D. (2008). Sources of Advantageous Selection: Evidence from the Medigap Insurance Market. *Journal of Political Economy, 116*(2), 303-350.

Finkelstein, A. & McGarry, K. (2006). Multiple Dimensions of Private Information: Evidence from the Long-Term Care Insurance Market. *American Economic Review, 96*(4), 938-958.

Forsikringer. (2021). *What Type of Car Insurance?*. https://www.forsikringsportalen.dk/en/car-insurance/, (Erişim Tarihi: 29.10.2021).

Foster, A. D. & Rosenzweig, M. R. (1994). A Test for Moral Hazard in the Labor Market: Contractual Arrangements, Effort, and Health. *The Review of Economics and Statistics, 76*(2), 213-227.

Gan, L., Huang, F. & Mayer, A. (2011). A Simple Test of Private Information in the Insurance Markets wıth Heterogeneous Insurance Demand. *NBER Working Paper,* No: 16738.

Geyer, A., Kremslehner, D. & Muermann, A. (2020). Asymmetric Information in Automobile Insurance: Evidence From Driving Behavior. *The Journal of Risk and Insurance, 87*(4), 969-995.

Ghossoub, M. (2017). Arrow's Theorem of the Deductible with Heterogeneous Beliefs. *North American Actuarial Journal, 21*(1), 15-35.

Gizzi, F. T., Potenza, M. R. & Zotta, C. (2016). The Insurance Market of Natural Hazards for Residential Properties in Italy. *Open Journal of Earthquake Research, 5*(1), 35-61.

Goodman, A. C. (1978). *Hedonic Prices, Price Indices and Housing Market*, *Journal of Urban Economics, 5,* 471-484.

Greenwald, B. C. & Stiglitz, J. E. (1986). Externalities in Economies with Imperfect Information and Incomplete Markets. *The Quarterly Journal of Economics, 101*(2), 229-264.

Greenwald, B. C., Stiglitz, J. E. & Weiss, A. (1984). Informational Imperfections in the Capital Market and Macroeconomic Fluctuations. *The American Economic Review, 74*(2), 194-199.

Griliches, Z. (1961). Hedonic Price Indexes for Automobiles: An Econometric of Quality Change, *NBER Working Paper,* No: c6492.

Grossman, S. J. & Hart, O. D. (1983). An Analysis of the Pirincipal-Agent Problem. *Econometrica, 51*(1), 7-46.

Grunwald, M. (2009). Ben Bernanke. *Time, 174,* 44-62.

Gujarati, D. N. (1988). *Basic Econometrics.* New York: McGraw-Hill Book Company.

Gunnsteinsson, S. (2020). Experimental Identification of Asymmetric Information: Evidence on Crop Insurance in the Philippines. *Journal of Development Economics, 144*(5), 1-15.

Hahnel, R. & Sheeran, K. A. (2009). Misinterpreting the Coase Theorem. *Journal of Economic Issues, 43*(1), 215-238.

Hale, B. (2009). What's so Moral about the Moral Hazard?. *Public Affairs Quarterly, 23*(1), 1-25.

Handel, B., Hendel, I. & Whinston, M. D. (2015). Equilibria in Health Exchanges: Adverse Selection versus Reclassification Risk. *Econometrica, 83*(4), 1261-1313.

Harris, M. & Raviv, A. (1979). Optimal Incentive Contracts with Imperfect Information. *Journal of Economic Theory, 20,* 231-259.

Harris, T. & Yelowitz, A. (2014). Is there Adverse Selection in the Life Insurance Market? Evidence from a Representative Sample of Purchasers. *Economics Letters, 124*(3), 520-522.

Hart, O. & Holmstrom, B. (1986). The Theory of Contracts, *MIT Working Paper,* No: 418.

Hayek, F. A. (1945). The Use of Knowledge in Society, *The American Economic Review, 35*(4), 519-530.

Haynes, J. (1895). Risk as an Economic Factor. *The Quarterly Journal of Economics, 9*(4), 409-449.

He, D. (2009). The Life Insurance Market: Asymmetric Information Revisited. *Journal of Public Economics, 93*(9-10), 1090-1097.

He, D. (2011). Is there Dynamic Adverse Selection in the Life Insurance Market?. *Economics Letters, 112*(1), 113-115.

Hendel, I. & Lizzeri, A. (2003). The Role of Commitment in Dynamic Contracts: Evidence from Life Insurance. *The Quarterly Journal of Economics, 118*(1), 299-327.

Henderson, D. R. (2005). Natural Monopoly. In; *The Concise Encyclopedia of Economics.* (Ed: D. R. Henderson), pp. 365. California: Liberty Fund.

Hendren, N. (2013). Private Information and Insurance Rejections. *Econometrica, 81*(5), 1713-1762.

Hepşen, A. (2012). Finansal Krizlerde Gayrimenkul Fiyat Endekslerinin Önemi ve Endekslerin Oluşturulmasında Kullanılan Yöntemler. *Sermaye Piyasası Dergisi,* Nisan, 1-19.

Holmstrom, B. & Tirole, J. (1997). Financial Intermediation, Loanable Funds, and the Real Sector. *The Quarterly Journal of Economics, 112*(3), 663-691.

Holmstrom, B. (1979). Moral Hazard and Observability. *The Bell Journal of Economics, 10*(1), 74-91.

Horowitz, J. K. & Lichtenberg, E. (1993). Insurance, Moral Hazard, and Chemical Use in Agriculture. *American Journal of Agricultural Economics, 75*(4), 926-935.

Hou, L., Hoag, D. L. K. & Mu, Y. (2011). Testing for adverse selection of crop insurance in northern China. *China Agricultural Economic Review, 3*(4), 462-475.

Hsiao, M. H. & Chen, L. C. (2017). A Hedonic Analysis of Consumer Demand for Mobile Value-Added Services: A Structural Equation Modelling Approach. *International Journal of E-Services and Mobile Applications, 9*(3), 22-37.

Hyman, D. N. (1996). *Public Finance: A Contemporary Application of Theory to Policy.* Orlando: The Dryden Press.

Jaffee, D. M. & Russell, T. (1976). Imperfect Information, Uncertainty, and Credit Rationing. *The Quarterly Journal of Economics, 90*(4), 651-666.

Jensen, M. C. & Meckling, W. H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics, 3*(4), 305-360.

Joskow, P. L. (2005). Regulation of Natural Monopolies, *Center for Energy and Environmental Policy Research (CEEPR)Working Paper,* No: 05-008.

Juan, H. (2016). *Three Essays on Crop Insurance.* (Unpublished PhD Thesis). North Carolina State University, North Carolina.

Just, R. E., Calvin, L. & Quiggin, J. (1999). Adverse Selection in Crop Insurance: Actuarial and Asymmetric Information Incentives. *American Journal of Agricultural Economics, 81*(4), 834-849.

Kagan, J. (2021). *Auto Insurance*. https://www.investopedia.com/terms/a/auto-insurance.asp, (Erişim Tarihi: 28.10.2021).

Kahya, M. (2009). Maliyet Açısından Sigorta Hizmetinin Fiyatlandırılması. *Reasürör, 73*(2), 5-15.

Kahya, M. (2014a). Sigortacılığın Tarihi. İçinde; *Risk Yönetimi ve Sigortacılık.* (Ed: E. Kırkbeşoğlu), ss. 75-103. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kahya, M. (2014b). Sigorta İşletmelerinde Fiyatlandırma. İçinde; *Risk Yönetimi ve Sigortacılık.* (Ed: E. Kırkbeşoğlu), ss. 177-202. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kamilçelebi, H. (2012). Osmanlı Devleti'nde Sigortacılığa Yönelik Dinî Yaklaşım. *Ekonomi Bilimleri Dergisi, 4*(1), 105-114.

Kaplan, S. N. & Stromberg, P. (2001). Venture Capitals As Principals: Contracting, Screening, and Monitoring, *American Economic Review, 91*(2), 426-430.

Karamti, C. & Grzybowski, L. (2010). Hedonic Study on Mobile Telephony Market in France: Pricing–Quality Strategies. *NETNOMICS: Economic Research and Electronic Networking, 11,* 255-289.

Karasu, R. (2021). *Ticaret Kanunu (Atatürk Dönemi)*. https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ticaret-kanunu-ataturk-donemi/, (Erişim Tarihi: 29.10.2021).

Karle, H., Schumacher, H. & Staat, C. (2016). Signaling Quality with Increased Incentives. *European Economic Review, 85,* 8-21.

Katz, M. L. & Shapiro, C. (1985). Network Externalities, Competition, and Compatibility. *The American Economic Review, 75*(3), 424-440.

Katz, R. S. (2014). No Man can Serve Two Masters: Party Politicians, Party Members, Citizens and Principal–Agent Models Of Democracy. *Party Politics, 20*(2), 183-193.

Kaul, I. & Mendoza, R. U. (2003). Advancing the Concept of Public Goods. In; *Providing Global Public Goods: Managing Globalization.* (Eds: I. Kaul, P. Concaicao, K. L. Goulven & R. U. Mendoza), pp. 78–111. New York: Oxford University Press.

Kesbiç, C. Y., Baldemir, E. ve İnci, M. (2011). *Emlak Piyasasında Talebe Etki Eden Faktörler: Muğla için Hedonik Fiyatlandırma Modeli Uygulaması.* Muğla: Muğla Üniversitesi Yayınları.

Keynes, J. M. (1937). "The General Theory of Employment", *The Quarterly Journal of Economics, 51*(2), 209-223.

Kılıç, S. (2016). Ki-kare Testi. *Journal of Mood Disorders, 6*(3), 180-183.

Kırkbeşoğlu, E. (2014). Sigortacılığa Giriş. İçinde; *Risk Yönetimi ve Sigortacılık.* (Ed: E. Kırkbeşoğlu), ss. 41-54. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kihlstrom, R. E. & Riordan, M. H. (1984). Advertising as a Signal. *Journal of Political Economy, 92*(3), 427-450.

Kim, C. W., Phipps, T. T. & Anselin, L. (2003). Measuring the Benefits of Air Quality Improvement: A Spatial Hedonic Approach, *Journal of Environmental Economics and Management, 45*(1), 24-39.

Kim, H., Kim, D., Im, S. & Hardin, J. W. (2009). Evidence of Asymmetric Information in the Automobile Insurance Market: Dichotomous Versus Multinomial Measurement of Insurance Coverage, *The Journal of Risk and Insurance, 76*(2), 343-366.

Kirmanoğlu, H. (2014). *Kamu Ekonomisi Analizi.* İstanbul: Beta Yayıncılık.

Klick, J. & Stratmann, T. (2007). Diabetes Treatments and Moral Hazard. *The Journal of Law & Economics, 50*(3), 519-538.

Kling, A. (2011). *Why is it Life Insurance?*. https://www.econlib.org/archives/2011/11/why_is_it_life.html, (Erişim Tarihi: 12.09.2021).

Knight, F. H. (1921). *Risk, Uncertainty and Profit*, Boston and New York: Houghton Mifflin Company.

Krugman, P. & Wells, R. (2013). *Microeconomics.* New York: Worth Publishers.

Lancaster, K. J. (1966). A New Approach to Consumer Theory. *Journal of Political Economy, 74*(2), 132-157.

Ledyard, J. O. (1987). Market Failure, *Social Science Working Paper,* No: 623. Division of the Humanities and Social Sciences, California Institute of Technology Pasadena, California 91125.

Lee, Y. W. (2012). Asymmetric Information and the Demand for Private Health Insurance in Korea. *Economic Letters, 116*(3), 284-287.

Leland, H. E. & Pyle, D. H. (1977). Informational Asymmetries, Financial Structure, and Financial Intermediation. *The Journal of Finance, 32*(2), 371-387.

Li, C. S. & Liu, C. C. (2003). On Compulsory Per-Claim Deductibles in Automobile Insurance. *The Geneva Papers on Risk and Insurance Theory, 28,* 25-32.

Li, C. S., Liu, C. C. & Yeh, J. H. (2007). The Incentıve Effects of Increasıng Per-Claım Deductıble Contracts in Automobıle Insurance. *The Journal of Risk and Insurance, 74*(2), 441-459.

Liedtke, P. M. (2007). What's Insurance to a Modern Economy?. *The Geneva Papers, 32,* 211-221.

Lim, S., Lee, S. & Park, Y. T. (2008). An Empirical Study on the Trust-Building Strategy of Internet Automobile Insurance : Comparison of Male and Female Customers, *Journal of Informatıon Technology Applıcatıons & Management, 15*(3), 91-110.

Lin, X. (2013). *The Interaction Between Risk Classification and Adverse selection: Evidence from California's Residential Earthquake Insurance Market*. http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.386.7172&rep=rep1&type=pdf, (Erişim Tarihi: 21.09.2021).

Lin, X. (2020). Risk Awareness and Adverse Selection in Catastrophe Insurance: Evidence from California's Residential Earthquake Insurance Market. *Journal of Risk and Insurance, 61,* 43-65.

Lotfi, F., Gorji, H. A., Mahdavi, G. & Hadian, M. (2015). Asymmetric Information in Iranian's Health Insurance Market: Testing of Adverse Selection and Moral Hazard. *Global Journal of Health Science, 7*(6), 146-155.

Magill, M. & Quinzii, M. (2002). *Theory of Incomplete Markets.* London: The MIT Press.

Makki, S. & Somwaru, A. (2001). *Asymmetric Information in the Market for Yield and Revenue Insurance Products.* Washington DC: United States Department of Agriculture, Economic Research Service, Technical Bulletin Number 1892.

Marshall, A. (1920). *Principles of Economics.* London: Macmillan Press.

Mas-Colell, A., Whinston, M. D. & Green, J. R. (1995). *Microeconomic Theory.* New York: Oxford University Press.

McMillen, D. P. & Redfearn C. L. (2010). Testing for Nonparametric Hedonic House Price Functions. *Journal of Regional Science, 50*(3), 712-733.

Meade, J. E. (1952). External Economies and Diseconomies in a Competitive Situation. *The Economic Journal, 62*(245), 54-67.

Medema, S. G. (2007). The Hesitant Hand: Mill, Sidgwick, and the Evolution of the Theory of Market Failure. *History of Political Economy, 39*(3), 331-358.

Mirrlees, J. A. (1971). An Exploration in the Theory of Optimum Income Taxation. *The Review of Economic Studies, 38*(2), 175-208.

Mirrlees, J. A. (1974). Notes on Welfare Economics, Information and Uncertainty. In; *Essays on Economic Behavior under Uncertainty.* (Eds: M. Balch, D. McFadden & S. Wu), pp. 243-258. Amsterdam: Elsevier Science.

Mishkin, F. S. & Strahan, P. E. (1999). What Will Technology Do To Financial Structure?, *NBER Working Paper,* No: 6892.

Mishkin, F. S. (1997). *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets.* Boston: Addison Wesley Logman.

Mishkin, F. S. (2010). Monetary Policy Flexibility, Risk Management, and Financial Disruptions. *Journal of Asian Economics, 21*(3), 242-246.

Morris, A. N. (2020). Uber Techs., Uber Tort? The Impact of Transportation Network Companies on Pennsylvania's Choice No-Fault Automobile Insurance System. *Penn State Law Review, 124*(2), 587-607.

Musgrave, R. A. & Musgrave, P. B. (1984). *Public Finance in Theory and Practice.* New York: McGraw-Hill Book Company.

Musgrave, R. A. (1959). *The Theory of Public Finance: A Study in Public Economy.* Tokyo: McGraw-Hill Book Company.

Myers, S. & Majluf, N. S. (1984). Corporate Financing and Investment Decisions When Firms Have Information That Investors Do Not Have. *Journal of Financial Economics, 13*(2), 187-221.

Naoi, M., Seko, M. & Sumita, K. (2010). Community Rating, Cross Subsidies and Underinsurance: Why so many Households in Japan do not Purchase Earthquake Insurance. *The Journal of Real Estate Finance and Economics, 40,* 544-561.

Naoi, M., Sumita, K. & Seko, M. (2007). Earthquakes and the Quality of Life in Japan. *Journal of Property Research, 24*(4), 313-334.

Nazari, M., Kalejahi, S. V. T. & Sadeghian, A. J. (2011). Hedonic Prices in the Iran Market for Mobile Phones. *International Conference on Business and Economics Research,* 68-70.

Nishi, H., Asami, Y. & Shimizu, C. (2021). The Illusion of a Hedonic Price Function: Nonparametric İnterpretable Segmentation for Hedonic Inference. *Journal of Housing Economics, 52,* 1-14.

Nişanyan, S. (2021). *Nişanyan Sözlük: Çağdaş Türkçenin Etimolojisi*. https://www.nisanyansozluk.com/?k=kasko&lnk=1, (Erişim Tarihi: 30.10.2021).

Olivella, P. & Vera-Hernandez, M. (2013). Testing for Asymmetric Information in Private Health Insurance. *The Economic Journal, 123*(567), 96-130.

Özatalay, S. (2014). Sigortacılıkta Hasar Yönetimi. İçinde; *Risk Yönetimi ve Sigortacılık.* (Ed: E. Kırkbeşoğlu), ss. 203-240. Ankara: Gazi Kitabevi.

Özbolat, M. (2011). *Temel Sigortacılık.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Pauly, M. V. (1968). The Economics of Moral Hazard: Comment. *The American Economic Review, 58*(3), 531-537.

Pearce, D. & Shaw, R. (1992). *The MIT Dictionary of Modern Economics.* Cambridge: MIT Press.

Pekerti, A., Vuong, Q. H., Ho, T. M. & Vuong, T. T. (2017). Health Care Payments in Vietnam: Patients' Quagmire of Caring for Health versus Economic Destitution. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 14*(10), 1-23.

Peter, R., Richter, A. & Thistle, P. (2017). Endogenous Information, Adverse Selection, and Prevention: Implications for Genetic Testing Policy. *Journal of Health Economics, 55*(5), 95-107.

Polborn, M. K., Hoy, M. & Sadanand, A. (2006). Advantageous Effects of Regulatory Adverse Selection in the Life Insurance Market. *The Economic Journal, 116*(508), 327-354.

Posthoff, C. & Steinbach, B. (2004). *Logic Functions and Equations: Binary Models for Computer Science.* Boston: Springer.

Puciato, D., Los, A. & Mrozowicz, K. (2013). Franchising as a Way of Reducing Moral Hazard in the Tourism Market. *Argumenta Oeconomica, 30*(1), 127-147.

Puelz, R. & Snow, A. (1994). Evidence on Adverse Selection: Equilibrium Signaling and Cross-Subsidization in the Insurance Market. *Journal of Political Economy, 102*(2), 236-257.

Qu, B., Wei, L. & Wei, P. (2018). An Empirical Investigation of Asymmetric Information in China's Automobile Insurance Market, *The Geneva Papers on Risk and Insurance – Issues and Practice, 43,* 520-538.

Quiggin, J., Karagiannis, G. & Stanton, J. (1993). Crop Insurance and Crop Production: An Empirical Study of Moral Hazard and Adverse Selection. *Australian Journal of Agricultural Economics, 37*(2), 95-113.

Ragulina, O. (2017). Bonus–Malus Systems with Different Claim Types and Varying Deductibles. *Modern Stochastics: Theory and Applications, 4*(2), 141-159.

Razali, N. M. & Wah, Y. B. (2011). Power Comparisons of Shapiro-Wilk, Kolmogorov-Smirnov, Lilliefors and Anderson-Darling Tests. *Journal of Statistical Modeling and Analytics, 2*(1), 21-33.

Reiff, N. (2021). *10 Biggest Insurance Companies*. https://www.investopedia.com/articles/personal-finance/010715/worlds-top-10-insurance-companies.asp, (Erişim Tarihi: 29.10.2021).

Reis, H. J. & Silva, S. (2006). Hedonic Prices Indexes for New Passenger Cars İn Portugal (1997–2001). *Economic Modelling, 23,* 890-908.

Repullo, R. & Suarez, J. (2000). Entrepreneurial Moral Hazard and Bank Monitoring: A Model of the Credit Channel. *European Economic Review, 44*(10), 1931-1950.

Richaudeau, D. (1999). Automobile Insurance Contracts and Risk of Accident: An Empirical Test Using French Individual Data. *The Geneva Papers on Risk and Insurance Theory, 24,* 97-114.

Roberts, M. J., Key, N. & O'Donoghue, E. (2006). Estimating the Extent of Moral Hazard in Crop Insurance Using Administrative Data. *Review of Agricultural Economics, 28*(3), 381-390.

Robinette, C. J. & Wachtel, D. (2019). Raising Compulsory Automobile Insurance Minimum Amounts: A Case Study from the United States. *Insurance Review, 59*(4), 59-71.

Roll, K. H. (2019). Moral Hazard: The Effect of Insurance on Risk and Efficiency. *Agricultural Economics, 50*(3), 367-375.

Rose, M. (2002). *Implications of Costly Information*. https://www.econlib.org/library/Columns/Teachers/information.html, (Erişim Tarihi: 02.08.2021).

Rosen, S. (1974). Hedonic Prices and Implicit Markets: Product Differentiation in Pure Competition. *Journal of Political Economy, 82*(1), 34-55.

Ross, S. A. (1973). The Economic Theory of Agency: The Principal's Problem. *The American Economic Review, 63*(2), 134-139.

Rothschild, M. & Stiglitz, J. E. (1976). Equilibrium in Competitive Insurance Markets: An Essay on the Economics of Imperfect Information. *The Quarterly Journal of Economics, 90*(4), 629-649.

Ruiz del Portal, X. (2012). *Dealing with Monotonicity Constraints in Screening Problems: The Principal-Agent Model*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2643087, (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

Sağbaş, İ. ve Balkı, A. (2018). Sağlık Sektörü Regülasyonlarının Kamu veya Özel Hastane Tercihleri Üzerine Etkisi: Türkiye Çalışması. *Vergi Dünyası, 448*(12), 20-29.

Sağbaş, İ. ve Balkı, A. (2020). Asimetrik Bilgi Bağlamında Ekonomi ve Fizik Bilimi İlişkisi. *Maliye Dergisi, 179*(2), 55-70.

Saito, K. (2006). Testing for Asymmetric Information in the Automobile Insurance Market Under Rate Regulation. *The Journal of Risk and Insurance, 73*(2), 335-356.

Samuelson, P. A. (1954). The Pure Theory of Public Expenditure. *The Review of Economics and Statistics, 36*(4), 387-389.

Samuelson, P. A. (1955). Diagrammatic Exposition of a Theory of Public. *The Review of Economics and Statistics, 37*(4), 350-356.

Sandler, T. (1999). Intergeneratıonal Publıc Goods: Strategıes, Effıcıency And Instıtutıons. In; *Internatıonal Cooperatıon in the 21st Century.* (Eds: I. Kaul, I. Grunberg & M. A. Stern), pp. 20-50. New York: Oxford University Press.

Sannikov, Y. (2007). Agency Problems, Screening and Increasing Credit Lines, *NBER Working Paper,* No: 0452686.

Schneider, U. 2004. "Asymmetric Information and the Demand for Health Care - the Case of Double Moral Hazard", *SSRN Electronic Journal*, *124*(2), 233-256.

Scitovsky, T. (1952). Two Concepts of External Economies. *Journal of Political Economy, 62*(2), 143-151.

Screpanti, E. & Zamagni, S. (1993). *An Outline of the History of Economic Thought.* New York: Oxford University Press.

Shavell, S. (1979). Risk Sharing and Incentives in the Principal and Agent Relationship. *The Bell Journal of Economics, 10*(1), 55-73.

Shi, P., Zhang, W. & Valdez, E. A. (2012). Testing Adverse Selection With Two-Dimensional Information: Evidence From the Singapore Auto Insurance Market, *The Journal of Risk and Insurance, 79*(4), 1077–1114.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2020). *Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkındaki Rapor-2019.* Ankara.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu. (2021). *Kurumun Tarihçesi*. https://seddk.gov.tr/hakkimizda-kurumun-tarihcesi.html, (Erişim Tarihi: 30.10.2021).

Skees, J. R. & Reed, M. R. (1986). Rate Making for Farm-Level Crop Insurance: Implications for Adverse Selection. *American Journal of Agricultural Economics, 68*(3), 653-659.

Smith, J. (2021). *8 Things You Never Knew About the History of Auto Insurance*. https://www.usagencies.com/blog/car-insurance/auto-insurance-history/, (Erişim Tarihi: 29.10.2021).

Smith, P. C., Stepan, A., Valdmanis, V. & Verheyen, P. (1997). Principal-Agent Problems in Health Care Systems: An İnternational Perspective. *Health Policy, 41,* 37-60.

Smith, V. H. & Goodwin, B. K. (1996). Crop Insurance, Moral Hazard, and Agricultural Chemical Use. *American Journal of Agricultural Economics, 78*(2), 428-438.

Soler, İ. P., Gemar, G., Correia, M. B. & Serra, F. (2019). Algarve Hotel Price Determinants: A Hedonic Pricing Model. *Tourism Management, 70,* 311-321.

Spence, A. M. & Zeckhauser, R. (1971). Insurance, Information, and Individual Action. *The American Economic Review*, *61*(2), 380-387.

Spence, A. M. (1973). Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics, 87*(3), 355-374.

Spence, A. M. (1974). *Market Signaling.* Cambridge: Harvard University Press.

Spindler, M., Winter, J. & Hagmayer, S. (2013). Asymmetric Information in the Market for Automobile Insurance: Evidence from Germany, *The Journal of Risk and Insurance, 81*(4), 781-801.

Spremann, K. (1987). Agency Theory, Information, and Incentives. In; *Agent and Principal.* (Eds: G. Bamberg & K. Spremann), pp. 3-38. Berlin: Springer Verlag.

Stellwagen, H. P. (1927). Automobile Insurance. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 130*(1), 154-162.

Stiglitz, J. E. & Rosengard, J. K. (2015). *Economics of The Public Sector.* New York / London: W.W. Norton & Company.

Stiglitz, J. E. (1975). Incentives, Risk, and Information: Notes Towards a Theory of Hierarchy. *The Bell Journal of Economics, 6*(2), 552-579.

Stiglitz, J. E. (1989). Allocation, Information and Markets. In; *Principal and Agent.* (Eds: J. Eatwell, M. Milgate & P. Newman), pp. 241-253. United Kingdom: The Macmillan Press.

Stiglitz, J. E. (1994). *Kamu Kesimi Ekonomisi.* (Çev: Ö.F. Batırel). İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Stiglitz, J. E. (2005). Information. In; *The Concise Encyclopedia of Economics.* (Ed: D. R. Henderson), pp. 267-270. California: Liberty Fund.

Sun, C. (2018). *Identifying Moral Hazard in the Chinese Automobile Insurance Market.* (Unpublished PhD Thesis). Stony Brook University, New York.

Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016). *Vergi Teorisi ve Politikası.* Ankara: Kalkan Matbaacılık.

Taşkın, E. ve Şener, H. Y. (2005). Türkiye Sigorta Pazarının Avrupa ve ABD Sigorta Pazarları ile Karşılaştırılması. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 49,* 996-1018.

Thrane, C. (2007). Examining the Determinants of Room Rates for Hotels in Capital Cities: the Oslo Experience. *Journal of Revenue and Pricing Management, 5*(4), 315-323.

Türk Dil Kurumu (2020). *Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. https://sozluk.gov.tr/, (Erişim Tarihi: 22.11.2021).

Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu (2021). *Yeşil Kart Sisteminin Tarihçesi*. https://www.tmtb.org.tr/YK/YesilKart/Yesil-Kart-Tarihce, (Erişim Tarihi: 30.10.2021).

Ulaş, I. (2012). *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku Genel Hükümler Mal ve Sorumluluk Sigortaları.* Ankara: Turhan Kitabevi.

Vaughan, E. J. & Vaughan, T. M. (1999). *Fundamentals of Risk and Insurance.* New York: John Wiley & Sons.

Vickrey, W. (1945). Measuring Marginal Utility by Reactions to Risk. *Econometrica, 13*(4), 319-333.

Vickrey, W. (1961). Counterspeculation, Auctions, and Competitive Sealed Tenders. *The Journal of Finance, 16*(1), 8-37.

Vitaliano, D. F. (2021). Information Asymmetry in Fire Insurance: A Frontier Approach. *Journal of Economics and Finance, 4,* 1-10.

Wagner, K. R. H. (2019). Adaptation and Adverse Selection in Markets for Natural Disaster Insurance. *SSRN Working Paper*.

Walters, C. G., Shumway, C. R., Chouinard, H. H. & Wandschneider, P. R. (2015). Asymmetric Information and Profit Taking in Crop Insurance. *Applied Economic Perspectives and Policy, 37*(1), 107-129.

Wang, J. L., Chung, C. F. & Tzeng, L. Y. (2008). An Empırıcal Analysıs of the Effects of Increasıng Deductibles on Moral Hazard. *The Journal of Risk and Insurance, 75*(3), 551-566.

Wang, K. C., Huang, R. J. & Tzeng, L. Y. (2009). Empirical Evidence for Advantageous Selection in the Commercial Fire Insurance Market. *The Geneva Risk and Insurance Review, 34,* 1-19.

Wang, Y. & Xu, W. (2018). Leveraging Deep Learning with LDA-Based Text Analytics to Detect Automobile Insurance Fraud. *Decision Support Systems, 105,* 87-95.

Weintraub, E. R. (2002). Neoclassical Economics. In; *The Concise Encyclopedia of Economics.* (Ed: D. R. Henderson), Indiannapolis: Liberty Fund. https://www.econlib.org/library/Enc1/NeoclassicalEconomics.html, (Erişim Tarihi: 02.02.2021).

Wilson, R. (1968). The Theory of Syndicates. *Econometrica, 36*(1), 119-132.

Wollf, M. J. (2006). The Myth of the Actuary: Life Insurance and Frederick L. Hoffman's Race Traits and Tendencies of the American Negro. *Public Health Reports, 121*(1), 84-91.

Worsham, J. & Gatrell, J. (2005). Multiple Principals, Multiple Signals: A Signaling Approach to Principal-Agent Relations. *The Policy Studies Journal, 33*(3), 363-376.

Yalçın, F. A. ve Uydacı, M. (2002). Sigorta Pazarlaması ve Sağlık Sigortaları. *Öneri Dergisi, 18*(5), 29-35.

Yaslıdağ, B. (2014). *Sigortacılık: Sigorta Aracıları – Sigorta İşlemleri.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Applied Scientific Research Methods.* Ankara: Detay Publishing.

Zeckhauser, R. (2005). Insurance. In; *The Concise Encyclopedia of Economics.* (Ed: D. R. Henderson), pp. 281-284. California: Liberty Fund.

Zengin, B. (2014). Motorlu Taşıt Sigortaları. İçinde; *Risk Yönetimi ve Sigortacılık.* (Ed: E. Kırkbeşoğlu), ss. 535-560. Ankara: Gazi Kitabevi.

Zheng, H., Yao, Y., Deng, Y. & Gao, F. (2021). Information Asymmetry, Exante Moral Hazard, and Uninsurable Risk in Liability Coverage: Evidence from China's Automobile Insurance Market. *The Journal of Risk and Insurance, 88*(1), 1-30.

Zhu, N. & Bauer, D. (2013). Coherent Pricing of Life Settlements Under Asymmetric Information. *The Journal of Risk and Insurance, 80*(3), 827-851.

Teoriden Pratiğe

ANAYASA MAHKEMESİ VE SİYASET

Hüseyin AKSU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-17-2

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Mayıs 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

Günümüzde Anayasa Mahkemeleri gerek görev ve yetkileri ve gerekse siyasal sistem içindeki konumu açısından demokratik hukuk devletlerinde gerekli ve önemli kurumlar olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemeleri kanunların anayasa uygunluğu gibi temel görevleri nedeniyle yasama çoğunluklarının anayasa aykırı tasarruflarını önleyebilecek bir mekanizma olarak kabul görmesi aynı zamanda 20. Yüzyılın ikinci yarısında dünya genelinde yayılışını hızlandırmıştır. Anayasa Mahkemesinin bu şekilde geniş kabul görmesine rağmen denetim alanı siyasal hayatla doğrudan ilişkili olması nedeniyle, verdiği kararların siyasal sonuç doğurması, mahkemelerin kararlarına karşı yoğun eleştirileri de beraberinde getirebilmektedir. Benzer şekilde Türkiye'de de Anayasa Mahkemesinin siyasal sonuç doğuran kararları yoğun tartışmalara neden olmaktadır.

Buradan hareketle hazırlanan bu kitap genel olarak anayasa yargısının özel olarak da Anayasa Mahkemelerinin ortaya çıkışı ve siyasetle ilişkisini ele almaktadır. Anayasaya uygunluk denetimi yapan mahkemeler ile siyaseti karşı karşıya getiren olgular ve mahkemenin konumlandığı alanın bu tartışmalara katkılarının neler olduğu kitabın odak noktasını oluşturmaktadır. Şüphesiz Anayasa Mahkemesi-Siyaset ilişkisini anlayabilmek açısından bu kitap tek başına yeterli değildir. Ancak genel olarak zihinlerde oluşan bazı soruların cevaplanmasına katkısı olacağı düşünülmektedir. İlgililerine faydalı olmasını dilerim.

Uzun süreli çalışmanın ürünü olan bu kitap Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı'na sunulan "Anayasa Mahkemesi-Siyaset İlişkisi: Türkiye Örneği" adlı Yüksek Lisans tezinin gözden geçirilmesi ve bazı yeni veriler eklenmesiyle üretilmiştir. Eserin ortaya çıkışı sürecinin başlangıcı sayılabilecek tez çalışması boyunca desteklerini ve ilgilerini esirgemeyen, dolayısıyla akademik yaşamımın şekillenmesinde emeği olan danışman hocam saygıdeğer Prof. Dr. Haluk ALKAN'a müteşekkir olduğumu belirtmek isterim.

DR. HÜSEYİN AKSU
Şırnak, 2022
(ORCID: 0000-0002-0272-4200)

İÇİNDEKİLER

1. Giriş **1**

2. Anayasa Yargısı: Dinamikler ve Uygulamalar **5**
2.1. Anayasa Yargısının Dinamikleri 5
2.2. Anayasa Yargısının Ön Şartları 12
2.2.1. Yazılı-Sert Anayasa 13
2.2.2. Denetim Organı 14
2.3. Anayasa Yargısının Doğuşu 15
2.4. Anayasa Yargısının Meşruiyeti 18
2.5. Anayasa Yargısının Uygulamaları 23
2.6. Anayasa Yargısı Uygulamalarından Örnekler 25
2.6.1. Federal Devlet Modellerinde 26
2.6.1.1. Amerika Birleşik Devletleri: Yüksek Mahkeme 26
2.6.1.2. Almanya: Federal Anayasa Mahkemesi 30
2.6.1.3. Fransa: Anayasa Konseyi 32
2.6.1.4. Avusturya: Anayasa Mahkemesi 36
2.6.2. Üniter Devlet Modellerinde 40
2.6.2.1. Polonya: Anayasa Mahkemesi 40
2.6.2.2. Macaristan: Anayasa Mahkemesi 42
2.6.2.3. Güney Kore: Anayasa Mahkemesi 43
2.7. İncelenen Örneklerin Kısa Bir Karşılaştırması 44

3. Türk Anayasa Mahkemesi: Statü ve Karar Alma Süreci **49**
3.1. Anayasa Mahkemesinin Doğuşu 49
3.2. Anayasa Mahkemesinin Statüsü 54
3.3. Üyelerin Seçilmesi ve Görev Süresi 56
3.4. Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Nitelikleri 59
3.5. Anayasa Mahkemesinin Görev ve Yetkileri 60
3.6. Anayasa Mahkemesinin Karar Alma Süreci 61
3.6.1. İptal Davaları 62
3.6.2. İtiraz Davaları 63
3.6.3. Bireysel Başvuru 64
3.6.4. Anayasa Mahkemesinin Çalışma Usulü 66
3.7. Anayasaya Uygunluk Denetiminin Sonucu 66

4. Anayasa Mahkemesi ve Siyaset **69**

5. Son Söz Yerine **85**

Kaynakça **89**

Kaynakça

AKYOL, T., (2006). Özelleştirme, İdeoloji, Yargı, *Milliyet Gazetesi*, (20.07.2006).

AKYOL, T., (2008). Yetki Gaspı, *Milliyet Gazetesi*, (23.10.2008).

ALİEFENDİOĞLU, Y. 1996 Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi, Ankara: Yetkin Yayınları.

ARSLAN, Z., (2008). *Anayasa Teorisi*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

ARSLAN, Z., (2004). "Sunulan Raporlar Kapsamında Türk Anayasa Mahkemesi'ni Sorunlarının Tartışılması Paneli"ne sunulan tebliğ, *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt: 21, ss. 128-138.

ARSLAN, Z., (2003). ABD Yüksek Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü, *Liberal Düşünce Topluluğu & Avrupa Komisyonu*, Ankara.

ATAR, Y., (2006). "Seçim Hukukunun Güncel Sorunları", *Anayasa Yargısı Dergisi*, Cilt: 23, ss. 211-235.

ATAR, Y, (2010). "Anayasa Mahkemesinin Yeniden Yapılandırılması SDE Yargı Raporu:Demokratikleşme Sürecinde Yargı Kurumları, (www.sde.org.tr/userfiles /file/ yargirapor.pdf, e.t. 15.01.2011).

ATAR, Y, (2008). "Anayasayı Mahkemeden Kurtarmak", Star Gazetesi, (23.06.2008).

BALTA, T.B., (1961). "Türkiye'de Anayasa Yargısı", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 18(1), ss.547-560.

BROWN, N. J., WALLER, J. G. (2016). Constitutional Courts and Political Uncertainty: Constitutional Ruptures and the Rule of Judges. International Journal of Constitutional Law, 14(4), 817-850.

CAN, O., (2007). Anayasayı Değiştirme İktidarı ve Denetim Sorunu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 62(3), ss.101-139.

CAN, O., (2010). Güleryüzlü Frankoculuğun Dramı: Türkiye'de Anayasa ve Hukuk Sorunları, İstanbul: Agora Kitaplığı.

CAPPELLETTI, M., (1970). "Judicial Review in Comparative Perspective", California Law Review, 58(5), pp. 1017-1053.

COMELLA,V.F., (2004). "The Consequences of Centralizing Constitutional Review in a Special Court: Some Thoughts on Judicial Activism", Texas Law Review, 82, pp. 1705-1734.

ÇAĞLAR, B., (1986). "Parlamentolar ve Anayasa Mahkemeleri, Teori ve Pratikte Anayasa Yargısının Sınırları Problemi", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 3, ss. 137-187.

ÇAĞLAR, B. (1990). Anayasa Mahkemesi Kararlarında – Demokrasi, Anayasa Yargısı, 7, ss. 51-127.

ÇAĞLAR, B, (1991). Anayasa Hukuku ve Anayasa Yargıcı, Yenilenen Anayasa Kavramı Üzerine Düşünceler, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 8, ss.13-62.

DİKMEN CANİKLİOĞLU, M., (2010). *Anayasal Devlette Meşruiyet*, Ankara: Yetkin Yayınları..

DOEHRING, K., (2002). *Genel Devlet Kuramı*, Çev. Ahmet Mumcu, İstanbul: İnkılap Kitapevi Yayınları.

DURAN, L., (1984). "Türkiye'de Anayasa Mahkemesinin İşlevi ve Konumu", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 1, ss.57-87.

ERDOĞAN, M., (2002). Anayasa ve Özgürlük, Ankara: Yetkin Yayınevi.

ERDOĞAN, M., (2003). "Anayasa Mahkemesi Neye Yarar" *Radikal Gazetesi,* (e.t. 15.04.2011).

ERDOĞAN, M., (2009). Anayasa Hukuku, 5.Baskı, Ankara: Orion Yayınevi.

ERDOĞAN, M., (2005). Anayasa Mahkemeleri Önemli Midir? Orta Avrupa'da Anayasa Yargısı ve Demokrasinin Pekişmesi, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 54(3), ss.1-22.

EROĞUL, C., (2010). *Çağdaş Devlet Düzenleri*, 7. Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık.

EROĞUL, C., (1994). "Anayasa Mahkemesi ve Siyaset", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 165, ss. 33-38.

FEYZİOĞLU, T., (1951). Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Kazai Murakabesi (Yabancı Memleketlerde-Türkiye'de), Ankara: Güney Matbaacılık.

FRIEDRICH, C., (1999). Sınırlı Devlet, Çev: Mehmet Turhan, Ankara: Gündoğan Yayınevi.

GARLICKI, L., (2007). "Constitutional Court Versus Supreme Court", *Int. Jnl. of Constitutional Law*, 5(1), pp. 44-68.

GÖZLER, K. (2008). *Anayasa Hukukuna Giriş/Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku*, Bursa: Ekin Yayınevi.

GÖZLER, K., (2006). "Anayasa Yargısının Meşruluğu Sorunu" *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 61(3), ss. 131-166.

GÖZLER, K., (2007a). " Anayasa Mahkemesi Üyelerinin Seçilmeleri: Bir Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku İncelemesi", www.anayasa.gen.tr/aym-uyesecimi.htm, e.t. 08.11.2010.

GÖZLER, K., (2007b). *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, 4. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

GÖZTEPE, E., (1998). *Anayasa Şikayeti*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınevi.

GÜRBÜZ, Y., (1987). *Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler*, 2. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi.

HAKYEMEZ, Y. Ş., (2009). *Hukuk ve Siyaset Ekseninde Anayasa Mahkemesinin Yargısal Aktivizmi ve İnsan Hakları Anlayışı*, Ankara: Yetkin Yayınevi.

HAKYEMEZ, Y. Ş., (2000). *Militan Demokrasi Anlayışı ve 1982 Anayasası*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

HAKYEMEZ, Y. Ş, (2007). "Anayasa Mahkemelerinin Geleneksel İşlevi Bağlamında Günümüzde Ortaya Çıkan İki Sorun: Yerindelik Denetimi Tartışmaları ve Ulusalüstü Örgüte Üye Devletlerdeki Anayasa Yargısının Konu Bakımından Sınırlandırılması" *Anayasa Yargısı Dergisi*, 4, ss.525-568.

HAKYEMEZ, Y. Ş., (2008). "Türkiye'de Statükoyu Korumada Bir Can Simidi: Militan Demokrasi", *Türkiye Günlüğü*, 93(Bahar), ss. 39-50.

HALLER, H., (2004). Avusturya Anayasa Mahkemesinin Organizasyonu ve Karar Biçimleri, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 21, ss.50-68.

HASSAMER, W.. (2004). Anayasa Mahkemelerinde Yeniden Yapılanma: Almanya Raporu, *Anayasa Yargısı Dergisi*, 21, ss. 27-49.

HAYEK, F.A., (2008). "*Siyasî Bir İdeal Olarak Hukuk Devleti" Hukuk Devleti: Hukuki Bir İlke Siyasi Bir İdeal*, Ed: Ali Rıza Çoban, Bilal Canatan ve Adnan Küçük, Ankara: Adres Yayıncılık.

HAZAMA, Y., (1996). "Constitutional Review and the Parlamentary Opposition", *The Developing Economies*, XXXIV-3, pp. 316-338.

HEPER, M. (2011). *Türkiye'nin Siyasal Hayatı: Tarihsel, Kuramsal ve Karşılaştırmalı Açıdan*, İstanbul: Doğan Kitap.

HOROWITZ, D.L., (2006). "Constitutional Courts: A Primer for Decision Makers," *Journal of Democracy*, 17(4), pp.125-137.

İYİMAYA, A, (2007). *Siyaset Hukuku Sorunları*, Turhan Kitabevi, Ankara, 552s.

KABOĞLU, İ.Ö., (2007). *Anayasa Yargısı: Avrupa Modeli ve Türkiye*, 4. Baskı, Ankara: İmge Yayınevi.

KABOĞLU, İ.Ö., (1991). "Hukukun Genel İlkeleri ve Anayasa Yargısı", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 8, ss. 291-322.

KABOĞLU, İ.Ö., (1993). "Kelsen Modeli "Sınırları"nda Demokratikleşme Sürecinde Anayasa Yargıçları" *Anayasa Yargısı Dergisi*, 10, ss.381-404.

KANADOĞLU, O.K., (2004). Anayasa Mahkemesi, İstanbul: Beta Yayınevi.

KILINÇ, B. (2008). "Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti) Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği" *Anayasa Yargısı Dergisi*, 25, ss.19-59.

KIRATLI, M., (1966). *Anayasa Yargısında Somut Norm Denetimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları..

KIRATLI, M., (1992). "Anayasa Mahkemeleri ve Siyasal Polemikler", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 37(3-4), s. 126-130..

KUZU, B., (2004). "Türkiye için Anayasa Şikayeti Modeli Tartışma Panelinde Sunulan Tebliğ", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 21, ss.248-295.

LIJPHART, A., (2006). *Demokrasi Motifleri: Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları*, Çev: Güneş Ayas ve Utku Umut Bulsun, Ankara: Salyangoz Yayınevi.

MACHACEK, R., (1987). "Avusturya Anayasa Mahkemesi", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 4, ss.17-25.

MENDES, C. H. (2010). "Fighting for Their Place: Constitutional Courts as Political Actors: a Reply to Heinz Klug", *Constitutional Court Review*, 3(1), 33-43.

ONAR, E., (2003). *Kanunların Anayasa Uygunluğunun Siyasal ve Yargısal Denetimi ve Yargısal Denetim Alanında Ülkemizde Öncüler*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

ÖZBUDUN, E., (2008a). *Türk Anayasa Hukuku*, 9. Baskı, Yetkin Yay., Ankara, 460s.

ÖZBUDUN, E., (2006a). "Türki Cumhuriyetler, Komşular ve Anayasal Sorunlar", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 23, 57-60.

ÖZBUDUN, E., (2007a), "Demokrasiye Geçiş ve Demokrasinin Pekişmesi Sürecinde Anayasa Mahkemelerinin Rolü", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 24, ss. 359-364.

ÖZBUDUN, E., (2005), "Anayasa Yargısı ve Demokratik Meşruluk Sorunu", Demokrasi ve Yargı, Ed. Ozan Ergül, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını.

ÖZBUDUN, E., (2007b). "Türk Anayasa Mahkemesinin Yargısal Aktivizmi ve Siyasal Elitlerin Tepkisi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 62,(3), ss.257-268.

ÖZBUDUN, E., (2006b):"Anayasa Mahkemesi ve Ekonomik Politika", Fazıl Sağlam'a 65.Yaş Armağanı, İmaj Yayınevi: Ankara, s.320.

ÖZBUDUN, E. ve GENÇKAYA, Ö.F., (2010). *Türkiye'de Demokratikleşme ve Anayasa Yapımı Politikası*, İstanbul: Doğan Kitap.

ÖZÜERMAN, T., (1996). "Türkiye'de Anayasa Yargısının Rolü ve Önemi", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 13, ss.149-167.

SARTORI, G., (1996). Demokrasi Teorisine Geri Dönüş, çev: Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan, Ankara: Yetkin Yayınevi.

SEVİNÇ, M., (1996). "Amerikan Yüce Mahkemesi", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 51(1), ss. 391-407.

SEVİNÇ, M., (2005). "Anayasa Mahkeme Kararlarının Resmi Gazetede Yayımı ile Bağlayıcılığı Arasındaki İlişki", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 60(1), ss.173-190.

SHEIVE, S. W., (1995). "Central and Eastern Europe Constitutional Courts and the Antimajoritarian Objection to Judicial Review," *Law and Policy in International Business*, 26, pp. 1201-1233

SOYSAL, M., (1986). *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, 6.Baskı, İstanbul: Gerçek Yayınevi.

SWEET, A. S., 2002. "Constitutional Courts and Parliamentary Democracy (Special Issue on Delegation)" *West European Politics*, 25(1), pp.77–100

TANÖR B. ve YÜZBAŞIOĞLU N., (1997). *1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku*, 9. Bası, Beta Yayınevi İstanbul, 534s.

TANÖR, B., 1994. *İki Anayasa:1961-1982*, 3.(Tıpkı) Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

TANÖR, B., 2010. *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, 19.Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınevi.

TEZİÇ, E., 2009. *Anayasa Hukuku*, 13.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

TEZİÇ, E., 1985. "Kanunların Anayasaya Uygunluğunun "Esas" Açısından Denetimi", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 2, ss.21-38.

TREMBLAY, L.B., 2003. "General Legitimacy of Judicial Review and theFundamental Basis of Constitutional Law", *Oxford Journal of Legal Studies*, 23(4), 525 562.

TUNÇ, H. 1997, Karşılaştırmalı Anayasa Yargısı, Ankara: Yetkin Yayınevi.

TURHAN, M., 2006. "Anayasa Yargısının İşlevi ve Meşruluğu", Anayasa Yargısı İncelemeleri-1, Ed: Mehmet Turhan, Hikmet Tülen, Ankara, ss. 41-71.

ZEIDLER, W., 1987. "Federal Almanya Anayasa Mahkemesi", Anayasa Yargısı Dergisi, 4, ss. 37-43.

Yararlanılan İnternet Kaynakları

ABD Anayasası, http://www.servat.unibe.ch/icl/us00000_.html, e.t. 18.01.2011.

Almanya Anayasası, http://www.servat.unibe.ch/icl/gm00000_.html, e.t.18.01.2011.

Almanya Federal Anayasa Mahkemesi, www.bundesverfassungsgericht.de, 01.01.2011. Avusturya Anayasası, http://www.servat.unibe.ch/icl/au00000_.html, e.t. 18.01.2011.

Avustuya Anayasa Mahkemesi, http://www.lectlaw.com/files/int05.htm, e.t. 01.01.2011. Fransa Anayasası, http://www.servat.unibe.ch/icl/fr00000_.html, e.t. 18.01.2011.

Fransa Anayasa Mahkemesi, www.conseil-constitutionnel.fr., e.t. 01.01.2011.

Güney Kore Anayasası, http://www.servat.unibe.ch/icl/ks00000_.html, e.t.05.04.2011.

Güney Kore Anayasa Mahkemesi, www.ccourt.go.kr, e.t. 04.04.2011.

Macaristan Anayasası, www.mkab.hu, e.t. 05.04.2011.

Polonya Anayasası, http://www.servat.unibe.ch/icl/pl00000_.html, e.t. 05.04.2011.

Türk Anayasa Mahkemesi, www. anayasa.gov.tr., e.t. 03.03.2011.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf, e.t. 01.03.2022.

Türk Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6216.pdf, e.t. 01.03.2022.

6216 Sayılı Kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6216.pdf, (e.t. 17.12.2021).

AYM İçtüzüğü, https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/ictuzuk/, (e.t., 17.12.2021).

Anayasa Mahkemesi Kararları, https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi/, (e.t. 18.12.2021).

SÜRDÜRÜLEBİLİR AKILLI TARIM TEKNOLOJİLERİ

Editör
Doç.Dr.Arzu Baloğlu

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-83-7

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

GİRİŞ

Ülkemizdeki tarım alanlarının çokluğu ve çeşitliliği konusunda ne kadar şanslı isek, bundan pek de istifade edememe konusunda da o kadar üzgünüz.

Oysaki bereketli topraklara ve geniş arazilere sahip olan bir millet olarak aslında ne kadar güçlü ve zengin olduğumuzu unutmamak gerekir! Öte yandan soframızda organik ve lezzetli gıdalarla nasıl beslendiğimiz konusu da tartışılan bir gerçek. Üzerine pahalılık, masraflar, motivasyon düşüklüğü ve ilgili strateji eksikliği gibi faktörler eklendiğinde maalesef gıda üretiminde hak ettiğimiz organik üretkenliği göremiyoruz.

Daha ziyade fabrikasyon ürünlere yönelen bir eğilim görülmektedir. Ki öncelikle doğru beslenme ve sağlıklı bir yaşama sahip olmak refah seviyesinin ön koşullarındandır.

Hatta çok daha küçük ve imkânsız gibi görünen tarladaki büyük teknolojik imkânlarla yetişen ürünlere ibretle bakmanın ötesinde projeler düşünmemiz gerekir. Düşünmek yetmeyecek, uygulamalı ve sürdürülebilir çözümler peşinde koşmalıyız. Bu konuda örnek aldığımız Avrupa ülkeleri elbette bulunmaktadır ve özellikle sağlıklı beslenme ve organik tarımda dünyada lider olmaya çalışıyorlar.

Maalesef, ülkemiz bir tarım ülkesi iken şu an için üretim ve çeşitlilik açısından bir Tarım Ülkesi olarak belirtemeyeceğimiz kanısındayım. Çiftçi, üretici, köylü, çalışan ile ilgili birçok sorun var, ziyan ürünler hat safhadadır ve maalesef hem ekonomik hem de iklim krizleri topraklarımızın verimliliği sürekli azaltmaktadır. Gittikçe artan bir biçimde lezzetsiz, organik olmayan üstelik pahalı ve de bol ilaçlı gıdaları tüketmek durumunda kalıyoruz. Belki de son zamanlardaki sağlıksız durumların, bilinmedik rahatsızlıkların ve kronik hastalıkların nedeni yanlış beslenme kaynaklıdır.

Bu durum devam ederse geleceğimiz tehlike altındadır.

O halde zamanla artacak bu sorunlara sürdürülebilir nasıl çözümler bulunabilir?

Çözüm oluşturmada birçok paydaş görünmektedir. İlk olarak aklımıza büyük şehirlerde de kolayca uygulanabilecek topraksız tarım geliyor. Hemen yakında kapalı bir alanda daha organik gıda üretmek mümkün olabilir. Dünyadaki uygulamalarda su ve ilgili bileşenler kullanarak sağlıklı besinler üretilebilmektedir.

Başka ne olabilir? Teknoloji, bu konuda da destekleyici çözümler getirmektedir.

Mesela birkaç tane sayılacak olursa; Tarım dronları, Meyve toplama Robotları, Sulama istasyonları, Tarım sensörleri, Dijital böcek tuzağı, Dijital Toprak analizi, Tarla Yönetim Sistemi, Gıda Takip sistemi Uydu Tarla Sağlığı vb..

Ancak, bu uygulamalar öncesinde çiftçilerin ön eğitime ihtiyaçları olacaktır. En önemli projelerden birisi de çiftçilerimize akıllı sistemler veya yardımcı robotlar ile tarım eğitimi ve çiftçi asistanlığı yapabilecek teknolojiler geliştirmektir.

Bu kitabın ilk bölümünde öncelikle herkesin bildiği ana sorunlara kısaca değinerek dünyadaki tarım alanlarını destekleyici teknolojik ürünleri ve sistemleri tanıyacağız. Bu ürünler veya modeller arazilerin yüksek verimlilikte ürün üretmek için kullandıkları veya kullanacakları sistem uygulamaları olacaktır. Aslında karşılaştığımız her soruna karşılık teknolojinin çözümleri mevcut ve dünyada uygulanmaktadır.

Kitabın ikinci bölümünde Türkiye'de üretilen ve uygulanan sürdürülebilir tarım teknolojilerine büyük oranda yer verilecektir. Örneklerle verimlilik analizi yapılacak ve teknolojinin etkisi analiz edilmeye çalışılacaktır. Çözüm sağlayıcılarla söyleşilere yer verilecek, görüşleri alınacaktır.

Bu bölümde hedef okuyuculara yol gösterici bir rehber olması için gayret edilecektir.

Sonraki bölümde bu mevcut çözümlerle ilgili çiftçi ya da uygulayıcı görüşlerini dâhil etmeyi planlıyorum.

Son bölümde ise ülkemizdeki mevcut teknolojik çözümlerin değerlendirilmesinin ardından, tüm analiz ve görüşlerden elde edilen sonuçlarla kitabı tamamlamayı düşünüyorum.

Ülkemizin Sürdürülebilir Tarım Stratejisine katkı sağlamasını dileğiyle

25.09.2022

Ziraat Teknikeri olan
Rahmetli Babam Muzaffer Baloğlu'na atfediyorum

-TEŞEKKÜR-

Her zaman bu bölümü büyük bir keyifle yazarım. Zira kitap yazım kısmı ya bitmiştir ya da bitmek üzeredir.

Öte yandan büyük bir rahatlama ile birlikte emeği geçenler arasında birini unutma veya atlama kaygısıyla tedirgin olurum. Mutlaka gönüllü olarak emeği geçen birçok arkadaşım olmuştur.

Öncelikle bana inandıkları ve güvendikleri için tüm destekçilerime teşekkür ederim. Bunları umarım hiçbirini atlamadan yazabileceğim

İlkönce, tarım konusunu önemseyip seçmeme öncü olan Rahmetli Babam Muzaffer Baloğlu ziraatçıydı. Bizlerin çocukluğu bağlar, bahçeler ve verimli tarım alanları içinde geçti. Ona teşekkür etmek isterim.

Daha sonra, bölüm yazarları olarak katkı sağlayan Değerli Yazar Arkadaşlarıma teşekkür ederim.

- Dr. Öğretim Üyesi Sn. Aytaç Uğur Yerden (Gedik Üniversitesi)
- Sn. Yasemin Ovalı (Koç Dijital)
- Sn. Merve Durak (Koç Dijital)
- Sn. Emre Türkmen (Koç Dijital)
- Sn. Can Konur (Koç Dijital)

Bunun haricinde Teknoloji ve Ar-Ge firması olarak ilgili bölüme yazılarıyla katkı sağlayan aşağıdaki firma yönetici ve ekibine teşekkür ederim.

- OBASE AŞ Sn. Bülent Dal ve Dr. Bahadır Durak
- DOKTAR AŞ Sn. Tanzer Bilgen
- TABİT AŞ Sn. Mustafa Emin Palaz
- İGSAŞ AŞ Sn. Ahmet Akbulut
- SÜTAŞ AŞ Müdür Sn. Özlem Kaner
- SÜTAŞ AŞ Ziraat Y. Mühendisi Sn. Samet Ata
- Move On Şti. Sn. Ömer Koç

Aktif katkı sağlayanların yanında bilgi, veri ve yönlendirme anlamında da katkı sağlayanlar oldu. Onlara da yer vermek isterim. Özellikle veri toplama aşamasında destek olan, hem teknolojist hem aileden çiftçilerin yanı sıra Atadan çiftçi olan ve tarım konusuna çok inanarak olması gerektiği kadar önemsenmesini arzulayan ve gelecekten çok umutlu olan üretici/çiftçi dostlara da teşekkür ederim.

Müsaadenizle özellikle veri toplama konusunda bana yardımcı olan birkaç arkadaşımın ismini vererek teşekkür etmek isterim.

Sn. Berma Aydın Arabacı (Evdoksia Girişimcisi ve Çiftçi)

Sn. Yaşar Ulukaya (Pamukova Ziraat Odası Başkanı)

Sn. Ömer Faruk Koç (Move on Girişimcisi ve Çiftçi)

Sn. Emre Gazel (TOGG Çalışanı ve Çiftçi)

Sn. Yaşabettin Gürle (Çiftçi)

Sadece bu kadar değil, elbette. Yazım, okuma ve düzenleme aşamasında bana asistanlık yapan Sevgili Selda Mollaoğlu ve Canım Yeğenim Kerem Baloğlu'nun emeklerini ihmal edemem.

En son olarak da, bu kitabı sonuna kadar dikkatle okuyarak, vizyon kazanıp kendine, hayata ve ülkemize katkı sağlama yolunda harekete geçecek okuyuculara da şimdiden teşekkür ederim.

Yaşasın Grup Çalışması, Yaşasın Gençler!

Bizlere bu imkânı verdiği için Atamıza derin bir sevgi ve sonsuz bir saygıyla…

25.09.2022

İÇİNDEKİLER

1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK 1

2. TOPRAK 7

a. Toprağın Doğası 7

b. Toprak Koruma ve Sürdürülebilir Ziraat 10

3. TARIM 4.0 BAŞLANGIÇ 18

3.1. Genel Olarak Tarım ve Bazı İstatistikler 18

3.2. Tarımda Teknoloji İhtiyacı 21

3.3. Endüstri 4.0'dan Tarım 4.0'a 28

3.4. Tarım 4.0 İle Gelen Yenilikler 31

3.5. Tarım 4.0'ın Yükselen Trendleri 32

3.6. Tarım 4.0'daki Temel Teknolojiler 33

4. TARIMDA KULLANILAN MEKATRONİK TEKNOLOJİLER 40

(BÖLÜM YAZARI:
DR. ÖĞR. ÜYESİ AYTAÇ UĞUR YERDEN İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ)

4.1. Tarım Dronları 41

4.2. Meyve Toplama Robotları 42

4.3. Uydu Tarla Takibi 45

4.4. Dijital Böcek Tuzağı 46

4.5. Topraktan Tüketiciye Gıda Takip 47

4.6. Çiftçi Elektronik Kontrol Sistemleri 49

4.7. Sensör İstasyonları 52

4.8. Diğer Robotik Uygulamalar 53

5. TARIMDA KULLANILAN DİJİTAL TEKNOLOJİLER 55

5.1. Dikey Tarım (Can Konur; Koç Dijital) 55

5.1.1. Dikey Tarım Bileşenleri 55

a. Işıklandırma: 55

b. Hava Sıcaklığı ve Nem 56
c. Karbondioksit 56
d. Sulama Sistemleri 56
5.1.2. Dikey Tarım Avantajları 58
5.1.3. Dikey Tarım Dezavantajları 58
5.2 Uzaktan Algılama Teknolojileri (Yasemin Ovalı, Merve Durak; Koç Dijital) 59
5.2.1 Uzaktan Algılamaya Giriş 59
5.2.2 Tarımda Uzaktan Algılamanın Kullanım Alanları 61
a. Ürün Tespiti ve Tarla Kullanım Analizleri 61
b. Ürün Gelişiminin İzlenmesi ve Rekolte Tahminleme 62
c. Hastalık, Anomali ve Zararlı Tespiti 63
d. Sulama Karar Destek Sistemleri 65
e. Tarımsal İlaçlama 66
f. Tarımsal Sigortalama 68
5.2.3 Uzaktan Algılama Teknolojileri 68
a. Yer Esaslı Uzaktan Algılama Teknolojileri 70
b. Hava Esaslı Uzaktan Algılama Teknolojileri 71
c. Uzay Esaslı Uzaktan Algılama Teknolojileri 73
5.2.4 Değişken Oranlı Uygulama Teknolojileri ve Erken Alarm Sistemleri 75
5.3 Toprak İzleme Sistemleri (Merve Durak; Koç Dijital) 76
5.3.1. Geleneksel Üretim Süreci 76
a. Toprak Analizi 77
b. Sulama 78
c. Gübreleme 78
5.3.2. Nesnelerin İnterneti (IoT) Tabanlı Toprak İzleme Sistemleri 79
5.4. Blokzincir Teknolojileri (Yasemin Ovalı; Koç Dijital) 82
5.4.1 Tarımda Blokzinciri 82
5.4.2 Blokzincirin Tarım Alanındaki Faydaları 89
5.4.3. Blokzincirinin Tarımda Kullanımının Engelleri 90
5.5. Çiftçi Bilgi ve Takip Sistemleri (Yasemin Ovalı; Koç Dijital) 90
5.5.1 Çiftçi Takip Sistemlerinin Amacı 90
5.5.2. Türkiye'de Çiftçi Takip Sistemlerinin Gelişimi 94
a. Hava Durumu ve Zirai Uyarılar 97

b. Hibe Desteklemeleri 97
c. Piyasa Fiyatları 98
d. Yetiştiricilik Pratikleri ve Eğitimler 99
e. Uydu Tarla Takip Sistemi (TARKIP) 100
5.6. Çiftlik Yönetim Sistemleri (Merve Durak; Koç Dijital) 102
5.6.1 Çiftlik Yönetim Sistemlerinin Tanımı ve Amacı 102
5.6.2. Çiftlik Yönetim Sistemlerinin Kapsamı 104
5.7. Çiftçi Eğitim Platformları (Emre Türkmen; Koç Dijital) 108

6.TOPRAKSIZ TARIM 112
6.1. Topraksız Yetiştirme Ortamları 113
6.2. Ülkemizde Topraksız Tarım 119
6.3. Topraksız Tarımda Devlet Teşvikleri 120

7.DÜNYADA DİJİTAL TARIM DURUMLARI 123
7.1. Amerika 124
7.2. Tayvan 127
7.3. Hollanda 129
7.4. İsrail 132
7.5. İngiltere 134
7.6. Japonya 136
7.7. İtalya 138

8. ÜLKEMİZDEKİ UYGULAMALAR 140

9. GENEL ANALİZ VE DEĞERLENDİRMELER 165

10. SONUÇ VE YORUMLAR 181

KAYNAKLAR 193

KAYNAKLAR

(2018). Retrieved from https://www.carrefour.it/Azienda/UfficioStampa/blockchain-filiera-agrumi

(2022, March 02). Zira İnsansız Hava Aracı-Tarım Drone hakkında Bilinmesi Gereken Herşey. Retrieved from https://www.drone.net.tr/blog/zirai-insansiz-hava-araci-1275.html

AGRICULTURAL "PLATFORMS" IN A DIGITAL ERA: Defining the landscape. (2021, March). Retrieved from https://isfadvisors.org/wp-content/uploads/2021/03/ISF_RAFLL_Agricultural_Platforms_Report.pdf

Agricultural and Food Policy, 6th edition, Ronald D. Knutson, JB L. Penn, Barry L. Flinchbaugh

Akkamış, M. & Çalışkan, S. (2020). İnsansız Hava Araçları ve Tarımsal Uygulamalarda Kullanımı. Türkiye İnsansız Hava Araçları Dergisi, 2(1), 8-16.

Amarathunga, D. C. K., Grundy, J., Parry, H., & Dorin, A. (2021). Methods of insect image capture and classification: A Systematic literature review. Smart Agricultural Technology, 1, 100023.

Anadolu Üniversitesi. Tarım Teknolojileri Bölümü. Ünite 2. Yıl: 2022

Ball, D., Ross, P., English, A., Patten, T., Upcroft, B., Fitch, R., ... & Corke, P. (2015). Robotics for sustainable broad-acre agriculture. In Field and service robotics (pp. 439-453). Springer, Cham.

Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü. (2021). Retrieved from https://www.tarimorman.gov.tr/BUGEM

BİTKİSEL ÜRETİME DESTEKLEME ÖDEMESİ YAPILMASINA DAİR TEBLİĞ. (2018) Retrieved from https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180327.htm

Blockchain in Agriculture and Food Market - A Global and Regional Analysis: Focus on Applications, Products, and Country-Wise Analysis - Analysis and Forecast, 2021-2026. (2022). Retrieved from https://bisresearch.com/industry-report/global-blockchain-agriculture-food-market.html

Botta, A., Cavallone, P., Baglieri, L., Colucci, G., Tagliavini, L., & Quaglia, G. (2022). A Review of Robots, Perception, and Tasks in Precision Agriculture. Applied Mechanics, 3(3), 830-854.

Cao, B., Zhang, B., Zheng, W., Zhou, J., Lin, Y., & Chen, Y. (2022). Real-time, highly accurate robotic grasp detection utilizing transfer learning for robots manipulating fragile fruits with widely variable sizes and shapes. Computers and Electronics in Agriculture, 200, 107254.

Cardim Ferreira Lima, M., Damascena de Almeida Leandro, M. E., Valero, C., Pereira Coronel, L. C., & Gonçalves Bazzo, C. O. (2020). Automatic detection and monitoring of insect pests—a review. Agriculture, 10(5), 161.

Castillo-Villamor, L., Hardy, A., Bunting, P., Llanos-Peralta, W., Zamora, M., Rodriguez, Y., & Gomez-Latorre, D. (2021). The Earth Observation-based Anomaly Detection (EOAD) system: A simple, scalable approach to mapping in-field and farm-scale anomalies using widely available satellite imagery. International Journal of Applied Earth Observation And Geoinformation, 104, 102535.

Čirjak, D., Miklečić, I., Lemić, D., Kos, T., & Pajač Živković, I. (2022). Automatic Pest Monitoring Systems in Apple Production under Changing Climatic Conditions. Horticulturae, 8(6), 520.

Corporate Responsibility: Governance, Compliance and Ethics in a Sustainable Environment, 2nd Edition, Tom Cannon ©2012 Pearson

Çakan, H. (2018, April). Tarımda İlaçlamalar Artık drone ile Yapılacak. Retrieved from https://apelasyon.com/yazi/53/tarimda-ilaclamalar-artik-drone-ile-yapilacak

Çatalreis, H , Yılancı, G . (2020). Destek vektör makineleri ve NDVI kullanarak pamuk ekili alanların tespiti: Harran ovası örneği. Türkiye Uzaktan Algılama Dergisi , 2 (1) , 29- 40 .

Dabbagh, M., Sookhak, M., & Safa, N. (2019). The Evolution of Blockchain: A Bibliometric Study. *IEEE Access*, *7*, 19212-19221.

Dalla Marta, A., Grifoni, D., Mancini, M., Orlando, F., Guasconi, F., & Orlandini, S. (2015). Durum wheat in-field monitoring and early-yield prediction: assessment of potential use of high resolution satellite imagery in a hilly area of Tuscany, Central Italy. The Journal of Agricultural Science, 153(1), 68-77.

Davcev, D., Mitreski, K., Trajkovic, S., Nikolovski, V., & Koteli, N. (2018, June). IoT agriculture system based on LoRaWAN. In 2018 14th IEEE International Workshop on Factory Communication Systems (WFCS) (pp. 1-4). IEEE.

Dronların Tarımda Temel Kullanım Alanları ve Sağladığı Faydalar | MR Havacılık Teknoloji Zirai İlaçlama Drone. (2022). Retrieved from https://mriha.com/dronlarin-tarimda-temel-kullanim-alanlari-ve-sagladigi-faydalar/

Duman, B., & Özsoy, K. (2019). Endüstri 4.0 Perspektifinde Akıllı Tarım. 4th International Congress on 3d Printing (Additive Manufacturing) Technologies and Digital Industry, 11-14 April, Antalya.

Economic development and the role of agricultural technologySharmistha Selfa, Richard Grabowskib,⁎aDepartment of Economics, Missouri State University, Springfield, Missouri 65897, USAbDepartment of Economics, Southern Illinois University, Carbondale, Illinois 62901, US

Ekonomik Yaklaşım, Cilt : 20, Sayı : 71, ss. 89-108 TARIMDA TEKNOLOJİ KULLANIMI VE BİLİŞİM Gökhan GÜNAYDIN

El-Magrous, A. A., Sternhagen, J. D., Hatfield, G., & Qiao, Q. (2019, May). Internet of things based weather-soil sensor station for precision agriculture. In 2019 IEEE International Conference on Electro Information Technology (EIT) (pp. 092-097). IEEE.

Emergent Learning-AgriScience: Agriculture, Food, and Natural Resources - High School Edition - National,7/e, 7th edition

Eren, E. (2020, February). Nesnelerin İnterneti Ile Tedarik Zinciri Yöntemi - IOT Türkiye: Türkiye'nin en Büyük Nesnelerin İnterneti Ekosistemi. Retrieved from https://ioturkiye.com/2020/02/nesnelerin-interneti-ile-tedarik-zinciri-yontemi/

Erkmen, O. (2010). Gıda kaynaklı tehlikeler ve güvenli gıda üretimi. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 53(3), 220-235.

From Industry 4.0 to Agriculture 4.0: Current Status, Enabling Technologies, and Research Challenges Ye Liu , Member, IEEE, Xiaoyuan Ma, Student Member, IEEE, Lei Shu , Senior Member, IEEE, Gerhard Petrus Hancke , Senior Member, IEEE, and Adnan M. Abu-Mahfouz , Senior Member, IEEE

Groeneveld, D., Tekinerdogan, B., Garousi, V., & Catal, C. (2021). A domain-specific language framework for farm management information systems in precision agriculture. Precision Agriculture, 22(4), 1067-1106.

Gündoğdu, K.S., ve Bantchina, B.B. (2018). Landsat uydu görüntülerinden NDVI değer dağılımının parsel bazlı değerlendirilmesi, Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi çiftlik arazisi örneği, Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 32(2), 45-53.

Güzel, M. (2012). Tarımda kalite uygulamaları kapsamında iyi tarım uygulamalarının (GAP) yeri ve bir örnek uygulama (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Hartmann & Kester's Plant Propagation: Principles and Practices, 9th edition, Fred T. Davies Robert L. Geneve, Sandra E. Wilson, Hudson T. Hartmann, Dale E. Kester

Hassan, M.A., Yang, M., Rasheed, A., Yang, G., Reynolds, M., Xia, X., Xiao, Y., & He, Z. (2018). A rapid monitoring of NDVI across the wheat growth cycle for grain yield prediction using a multi-spectral UAV platform, Plant Science.

Hassas Tarım Teknolojileri İle Sağlanabilecek Faydalar. Muharrem Keskin1 , Yunus Emre Şekerli1 , Sait M. Say2 , Aysel Arslan1 Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fak., Biyosistem Müh. Böl. 1 Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fak., Tarım Mak. ve Tekn. Müh. Böl.

Hassas Tarım. (n.d.). Retrieved from https://www.geosys.com.tr/tarim.php.

Hatfield, J.L., Kanemasu, E.T., Asrar, G., Jackson, R.D., Pinter, P. J.Jr., Reginato R.J., & Disco, S.B. (1985). Leaf area estimates from spectral measurements over various planting dates of wheat. Int. J. Remote Sens. 6, 167–75.

Hazneci, E. (2019). Tarımda Fiyat Analizi, 49-51.

He, L., Zahid, A., & Mahmud, M. S. (2022). Robotic Tree Fruit Harvesting: Status, Challenges, and Prosperities. In Sensing, Data Managing, and Control Technologies for Agricultural Systems (pp. 299-332). Springer, Cham.

Holding, T. (2022). Tarımsal ilaçta %45'lik drone tasarrufu | TK Holding. Retrieved from https://www.tkholding.com.tr/media-detay/169/tarimsal-ilacta-45-lik-drone-tasarrufu

Hughes, J. (2021, March 17). Soil monitoring with IOT - Smart Agriculture. Retrieved from https://www.manxtechgroup.com/soil-monitoring-with-iot-smart-agriculture/#:~:text=Soil%20Monitoring%20with%20IoT%20uses,potential%20and%20soil%20oxygen%20levels

Industry 4.0 implications on Agriculture Sector: An Overview Tejas G. Patil1 , Sanjay P. Shekhawat2 (1 Assistant professor, 2 Professor, Department of Mechanical Engineering, SSBT's COET, Bambhori, Jalgaon – 425001, India

Introduction to Agricultural Economics, Global Edition, 6th Edition John B. Penson, Texas A&M University Oral Capps C. Parr Rosson, Texas A & M University Richard T. Woodward, Texas A&M University ©2015 Pearson Higher Education

Islam, F., Uddin, M. S., & Bansal, J. C. (2022). Harvesting Robots for Smart Agriculture. In Computer Vision and Machine Learning in Agriculture, Volume 2 (pp. 1-13). Springer, Singapore.

ISPSW Strategy Series: Focus on Defense and International Security Digital Agriculture Dr. Manfred Kern. Issue No. 331 March 2015

Ji, Y., Nuñez Ocaña, D., Choe, D., Larsen, D. H., Marcelis, L. F., & Heuvelink, E. (2020). Far - red radiation stimulates dry mass partitioning to fruits by increasing fruit sink strength in tomato. New Phytologist, 228(6), 1914-1925. doi:10.1111/nph.16805

Júnior, T. D. C., & Rieder, R. (2020). Automatic identification of insects from digital images: A survey. Computers and Electronics in Agriculture, 178, 105784.

Kapadokya ZPS. (n.d.). Retrieved from http://www.zpstrade.com/index.php ?route=information%2Finformation&information_id=51

Karabiyik Yerden, N. & Uydaci, M. (2022). Comparative Analysis of Virtual Tour Applications in Museums in the Context of Destination Marketing During the COVID 19 Pandemic Process, 7(1), 229-248

Kaya, Y., & Polat, N. (2021). Bitki İndeksleri Kullanarak Buğday Bitkisinin Rekolte Tahmini. DÜMF Mühendislik Dergisi, 99-110.

Kehoe, L., O'Connell, N., Andrzejewski, D., Gindner, K., & Dalal, D. (2022). Retrieved from https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pt/Documents/blockchainsupplychain/IE_C_TL_Supplychain_meets_blockchain_.pdf

Kokane Sanket, B., Kalamnurikar Shalaka, S., & Khose Suyog, B. (2022). Robotics in food processing industries: A review.

Kondoyanni, M., Loukatos, D., Maraveas, C., Drosos, C., & Arvanitis, K. G. (2022). Bio-Inspired Robots and Structures toward Fostering the Modernization of Agriculture. Biomimetics, 7(2), 69.

KORBİS - Uydu Tarla Takip Sistemi. (2022). Retrieved from http://www.korbis.org.tr/uydutakip

Kredi Kayıt Bürosu. (2021). Tarımsal Görünüm Saha Araştırması. Retrieved from https://www.kkb.com.tr/Resources/ContentFile/KKB_2021_TARIMSAL_GORUNUM_SAHA_ARASTIRMASI.pdf

Kumar, S., Yadav, A., Tiwari, A., Singh, V., & Sachan, R. ROBOTIC AGRICULTURE.

Kurucu, Y., Esetlili, M., Çiçek, G., & Demirtaş, O. (2019). Building Drought-Resistant Soil Map by Using GIS. 2019 8Th International Conference on Agro-Geoinformatics (Agro-Geoinformatics).

Lan, Y., Shengde, C., Fritz, B. K. (2017). Current status and future trends of precision agricultural aviation technologies. Int J Agric & Biol Eng; 10(3): 1-17.

Li, S., ve Chen, X. (2014). A new bare-soil index for rapid mapping developing areas using LANDSAT 8 data. The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences, Volume XL-4, 2014 ISPRS Technical Commission IV Symposium, 14 – 16 May 2014, Suzhou, China.

Li, Y., Feng, Q., Li, T., Xie, F., Liu, C., & Xiong, Z. (2022). Advance of Target Visual Information Acquisition Technology for Fresh Fruit Robotic Harvesting: A Review. Agronomy, 12(6), 1336.

Li, Z., Yuan, X., & Wang, C. (2022). A review on structural development and recognition–localization methods for end-effector of fruit–vegetable picking robots. International Journal of Advanced Robotic Systems, 19(3), 17298806221104906.

Marescotti, M. E., Demartini, E., Filippini, R., & Gaviglio, A. (2021). Smart farming in mountain areas: Investigating livestock farmers' technophobia and technophilia and their perception of innovation. Journal of Rural Studies, 86, 463-472.

Market, F. (2019). Food Traceability Market Growth, Size & Share | Industry Statistics & Trends | MarketsandMarkets.

Merz, M., Pedro, D., Skliros, V., Bergenhem, C., Himanka, M., Houge, T., ... & Johansen, G. (2022). Autonomous UAS-Based Agriculture Applications: General Overview and Relevant European Case Studies. Drones, 6(5), 128.

Migros Ticaret A.Ş. Chief Executive Officer Özgür Tort: "Blockchain has started at Migros". (2020). Retrieved from https://www.migroskurumsal.com/en/media/news-from-us/migros-ticaret-as-chief-executive-officer-ozgur-tort-blockchain-has-started-at-migros-815

Mohamed, E. S., Belal, A. A., Abd-Elmabod, S. K., El-Shirbeny, M. A., Gad, A., & Zahran, M. B. (2021). Smart farming for improving agricultural management. The Egyptian Journal of Remote Sensing and Space Science.

Moso, J. C., Cormier, S., de Runz, C., Fouchal, H., & Wandeto, J. M. (2021). Anomaly Detection on Data Streams for Smart Agriculture. Agriculture, 11(11), 1083.

Natural Resource Conservation: Pearson New International Edition, Daniel D. Chiras; John P. Reganold. 2022

Natural Resource Conservation: Pearson New International Edition: Management for a Sustainable Future, 10th Edition, Daniel D. Chiras, University of Denver, John P. Reganold, Washington State University, ©2014 |Pearson

Oliveira, L. F., Moreira, A. P., & Silva, M. F. (2021). Advances in agriculture robotics: A state-of-the-art review and challenges ahead. Robotics, 10(2), 52.

Ontiri, G. K., & Amuhaya, L. L. (2022). Integration of Mechatronic and Automation Technology in Sustainable Farming for Achieving Food Security in Kenya. European Journal of Electrical Engineering and Computer Science, 6(1), 66-71.

Özdemir, D. A. İ. (2004). Tedarik Zinciri Yönetiminin Gelişimi, Süreçleri ve Yararları . Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Faculties Dergisi , 0 (23) .

Özgüven, M. M., Altaş, Z., Güven, D., & Arif, Ç. A. M. Tarımda Drone Kullanımı ve Geleceği. Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 12(1), 64-83.

Pathak, S., Shivam, M., Yadav, T., & Gupta, A. (2021). Remote monitoring of Agriculture sector using IOT. Int. J. of Aquatic Science, 12(2), 1373-1379.

Pederi, Y., Cheporniuk, H. (2015). Unmanned Aerial Vehicles and New Technological Methods of Monitoring and Crop Protection in Precision Agriculture. 3rd International Conference Actual Problems of Unmanned Aerial Vehicles Developments (s. 298-301). IEEE.

Pei, H., Liu, K., Zhao, X. et al. Enhancing aphid detection framework based on ORB and convolutional neural networks. Sci Rep 10, 18697 (2020). https://doi.org/10.1038/s41598-020-75721-2

Phatty-Jobe, A. (2020, September). Digital agriculture maps - GSMA. R

Premanandh, J. (2013). Horse meat scandal – A wake-up call for regulatory authorities. Food Control, 34(2), 568-569.

Preti, M., Verheggen, F., & Angeli, S. (2021). Insect pest monitoring with camera-equipped traps: strengths and limitations. Journal of pest science, 94(2), 203-217.

Proceeding Paper Digital Agriculture Infrastructure in the USA and Germany † Heinz Bernhardt 1,* , Leon Schumacher 2 , Jianfeng Zhou 2 , Maximilian Treiber 1 and Kent Shannon 2. Presented at the 13th EFITA International Conference, online, 25–26 May 2021.

Ramalingam, B., Mohan, R. E., Pookkuttath, S., Gómez, B. F., Sairam Borusu, C. S. C., Wee Teng, T., & Tamilselvam, Y. K. (2020). Remote insects trap monitoring system using deep learning framework and IoT. Sensors, 20(18), 5280.

Rathod, P. D., Shinde, G. U., & Kalloji, R. K. (2022). A Study and Analysis on Agricultural Drone. International Journal of Research in Engineering, Science and Management, 5(2), 91-93.

Review Characterising the Agriculture 4.0 Landscape—Emerging Trends, Challenges and Opportunities Sara Oleiro Araújo 1,2,* , Ricardo Silva Peres 1,3 , José Barata 1,3 , Fernando Lidon 2,4 and José Cochicho Ramalho. Agronomi. Review. 2021

Seo, Y., & Umeda, S. (2021). Evaluating Farm Management Performance by the Choice of Pest-Control Sprayers in Rice Farming in Japan. Sustainability, 13(5), 2618.

Sertyeşilışık, E. (2017). Türkiye'nin Su Kaynaklarının Ekonomi Politiği Üzerine Bir Inceleme . Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi , 10 (1) , 28-30 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/derleme/issue/35685/397258

Shahbandeh, M. (2020, April 21). Smart agriculture: Market size of drones worldwide 2019-2024.

Singh, R. (2021). Re-envisioning Remote Sensing Applications.

Slob, N., Catal, C., & Kassahun, A. (2021). Application of machine learning to improve dairy farm management: A systematic literature review. Preventive Veterinary Medicine, 187, 105237.

Social Sciences Status : Research Article ISSN: 1308-7444 (NWSASOS) ID: 2019.14.4.3C0189 10.10.2019 Emine Kılavuz, İlhan Erdem Nuh Naci Yazgan University, Kayseri-Turkey

Stanciu, S., Nicoleta, S., Dumitrascu, L., ION, R., & Costel, N. (2013). The effects of horse meat scandal on Romanian meat market. SEA - Practical Application Of Science, 1(1).

Tarım Orman Akademi. (2022). Retrieved from https://akademi.tarimorman.gov.tr/

Tarımda IOT ve Büyük Veri. (2020, September). Retrieved from https://www.doktar.com/tr/blog/dijital-tarim/tarimda-buyuk-veri.

Tekin, A. B., Demirel, Ç., & Örün, Ç. (2011). Tarımda kablosuz Ağlar. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları Bölümü, İzmir.

Tom Cannon; "Corporate Responsibility, Governance, compliance and ethics in a sustainable environment". Second Edition. 2021

"Topraksız Tarım ve Bitki Besleme Şekilleri" Editor: Prof.Dr. Dilek Anaç. Nobel Yayınları. Nisan 2020.

TÜİK Kurumsal (2022). Retrieved from https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tar%C4%B1msal-Girdi-Fiyat-Endeksi-%C5%9Eubat-2022-45774&dil=1

Umeda, S., Yoshikawa, N., & Seo, Y. (2022). Cost and Workload Assessment of Agricultural Drone Sprayer: A Case Study of Rice Production in Japan. Sustainability, 14(17), 10850.

van Klink, R., August, T., Bas, Y., Bodesheim, P., Bonn, A., Fossøy, F., ... & Bowler, D. E. (2022). Emerging technologies revolutionise insect ecology and monitoring. Trends in Ecology & Evolution.

Wang, H., Ren, Y., & Meng, Z. (2021). A Farm Management Information System for Semi-Supervised Path Planning and Autonomous Vehicle Control. Sustainability, 13(13), 7497.

Wang, Z., Xun, Y., Wang, Y., & Yang, Q. (2022). Review of smart robots for fruit and vegetable picking in agriculture. International Journal of Agricultural and Biological Engineering, 15(1), 33-54.

Willers, J.L., Wu, J., O'Hara, C., & Jenkinsa, J.N. (2012). A categorical, improper probability method for combining NDVI and LiDAR elevation information for potential cotton precision agricultural applications, Computers and Electronics in Agriculture, 82, 15-22.

Yaman, O. & Tuncer, T. (2022). Bitkilerdeki Yaprak Hastalığı Tespiti için Derin Özellik Çıkarma ve Makine Öğrenmesi Yöntemi . Fırat Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi , 34 (1) , 123-132 .

Yang, C., Odvody, G.N., Thomasson, J.A., Isakeit, T., & Nichols, R.L. (2016). Change detection of cotton root rot infection over 10-year intervals using airborne multispectral imagery. Computers and Electronics in Agriculture, 123, 154-162.

Yerden, N. K. (2020). Consumption Emotions and Consumer Values among Turkish Consumers during the COVID-19 Pandemic. Transnational Marketing Journal (TMJ), 8(2), 135-160.

Yerden, N. K., Değerli, B., Uydacı, M., & Tuncay, İ. E. (2020). Deneyimsel Pazarlamada Gastronomi Turizmi Açısından Artırılmış Gerçeklik Uygulaması Kullanımının Deneyim Değeri Üzerine Etkisi: Artırılmış Gerçeklik Menü Uygulaması Üzerine Bir Araştırma. Beykoz Akademi Dergisi, 8(1), 174-193.

Yıldızbaşı, A., & Üstünyer, P. (2019). Tarımsal Gıda Tedarik Zincirinde Blokzincir Tasarımı: Türkiye'de Hal Yasası Örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 21(21), 458-465.

Yi, Q., Bao, A., Wang, Q., & Zhao, J. (2013). Estimation of leaf water content in cotton by means of hyperspectral indices. Computers and Electronics in Agriculture, 90, 144-151.

Zewdie, W., Csaplovics, E., & Inostrozaa, L. (2017). Monitoring ecosystem dynamics in northwestern Ethiopia using NDVI and climate variables to assess long term trends in dryland vegetation variability. Applied Geography, 79, 167-178.

Zhang, C., Marzougui, A., & Sankaran, S. (2020). High-resolution satellite imagery applications in crop phenotyping: an overview. Computers and Electronics in Agriculture, 175, 105584.

Zhou, H., Wang, X., Au, W., Kang, H., & Chen, C. (2022). Intelligent robots for fruit harvesting: Recent developments and future challenges. Precision Agriculture, 1-52.

İnternet Kaynakları

http://www.korbis.org.tr/uydutakip

https://agrio.app/Precision-agriculture-made-easy/

https://belgelendirme.ctr.com.tr/tarim-belgelendirme

https://builtin.com/drones

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dronak_nekazaritzan.jpg

https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=tar%C4%B1m%20%C3%BCr%C3%BCnleri

https://en.wikipedia.org/wiki/Satellite_crop_monitoring

https://tarimmakinalari.com/konu/italyada-hassas-tarim-ve-zirai-teknoloji-devrimi.110/

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mekatronik

https://tr.wikipedia.org/wiki/Tar%C4%B1msal_drone

https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/akilli-tarim.pdf

https://www.eitfood.eu/blog/how-can-digital-traceability-increase-trust-in-the-agrifood-industry

https://www.fao.org/nutrition/capacity-development/food-loss-and-waste/en/

https://www.flickr.com/photos/ciat/26936680295/in/photostream/

https://www.freepik.com/free-photo/smart-farming-with-agriculture-iot_17121960.htm#query=agriculture&position=11&from_view=search

https://www.freepik.com/free-vector/agricultural-robots-orchard-harvesting-isometric-composition-with-automated-machinery-picking-fruits-watering-trees_7380055.htm

https://www.merriam-webster.com/dictionary/robot

https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4391254/

https://www.tarimtv.gov.tr/tr/video-detay/srailin-ldeki-modern-tarm-3984

https://www.therobotreport.com/advanced-farm-technologies-25m-fruit-picking-robots/

https://www.toros.com.tr/Documents/GenelIcerikler/2-I%CC%87yi%20tar%C4%B1m%20uygulamalar%C4%B1.pdf

https://www.urbangarden.com.tr/blog/icerik/topraksiz-tarim

www.turktarim.gov.tr

1950'li Yıllarda Bursa'da Tiyatro

AHMET VEFİK PAŞA BURSA DEVLET TİYATROSUNUN AÇILIŞI

EKREM HAYRİ PEKER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8117-95-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

EKREM HAYRİ PEKER

02/10/1954 tarihinde Mustafakemalpaşa'da doğdu. Anadolu Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünü bitirdi. Evli iki çocukludur.

30 yıldır tekstil sektöründe çalıştı. Dört yıl Özbekistan'da bulundu. Gözlemlerini ve Anadolu'yla bağlarını kitaplaştırdı.

Tekstil Teknik Dergisi, Konfeksiyon Teknik, Kimya Dergisi ve İran'da yayınlanan Nassaji Emrouz dergilerinin yazı kurullarındadır.

Ev Tekstili, Kauçuk Dergisi, Örme Dünyası, Türk-Chem dergilerinde ve Bursa'da Meydan, Kent ve Yeni Marmara Gazetesi, Pusula, Bursa'da Yaşam, Bursa Defteri, Şehrengiz, Bursa Araştırmaları Vakfı dergisi, Çini, Güney Bursa, Patikalar, Bursa Günlüğü, Yenişehir Gazetesi, Turan, PERSPEKTİF, HOSAB Dergilerinde ve TUGİK-TOSYÖV-ALTIN MİRAS gibi kuruluşların sitelerinde çeşitli makaleleri yayınlanmıştır. Bursa Söz, Bursa Lıfe, Sonhaber16, Parlamento haber, Çanakkalelin Sesi ve yazar portal.com sitelerinde çok sayıda yazısı yayınlanmıştır.

www.belgeseltarih.com ve tekstil sektörüne yönelik www.teksarge.com sitelerinin kurucularındandır.

Mesleki bilgilerini kitaplaştırdı. Tekstilcinin El Kitabı (2011), Tekstil el Kitabı (2013), Tekstile Giriş (2015), Tekstilciler İçin Baskı el Kitabı (2017) ve Örme El Kitabı (2019) adlarında beş kitap yazdı.

İflah olmaz bir tarih okuru. Okuduklarını mühendis gözüyle incelediklerini yazıya dökmeye başladı. Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kuşçubaşı Hacı Sami Bey (2012-2017), Özbek Mektupları (2013), Ana-

dolu'dan Kafkasya'ya Zekeriya Efendi (2015, İnegöl'de Nostaljik Bir Gezinti (2017) ve Yeşim Taşı Ön Türk Tarihinden ve Türk Tarihinden Kesitler (2017), Yeni Bir Cihan İmparatorluğu Kurma Mücadelesi TEŞKİLAT-I MAHSUSA (2020) Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezinti, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezinti (2020), Çerkes Sürgünü, Keşiş Dağındaki Zeus Bursa'da Sinema, Anadolu'dan Semerkant'a Semerkant'tan Anadolu'ya, Taşların Yolculuğu (2021), 1950-1960'lı Yıllarda Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim (2022), 1930-1960 Yılları Arasında Bursa'da Eğlence (2022) ve 1950-1960 Yılları Arasında Yerel Basının Gözünden Bursa'da Sinema ve Magazin (2022) kitapları yayımlandı.

Ayrıca Tekstile Giriş, Zeus'un İzinde, Özbek Mektupları, Kendi İşletme Dilini Yaratmak, Yeşim Taşı Tarih Türklerle Başlar ve Bursa Sinemaları adında altı kitabı dijital kitabı yayımlanmıştır.

ÖNSÖZ

2013 yılında Bursa'nın sinemalarını araştırmaya başladım. Araştırmamı daha da genişletmek için gazete arşivlerini incelemeye başladım. 1950 ve 1960 yılı dahil Bursa Yerel Basınında ANT, Yeni Ant ve Milletindir Hakimiyet gazetelerini taramaya başladım. Bu dönemde yayınlanmış diğer yerel gazetelere ulaşamadım.

Sinemaları araştırırken Bursa'ya gelen tiyatrolarla ilgili haberler ve bu haberlerin yanı sıra Bursa'da yerleşik bir tiyatro kurulması için büyük bir çaba gösterildiğine şahit oldum.

Bursa'da Ahmet Vefik Paşa'nın öncülüğünde başlayan kalıcı tiyatro oluşturma çabası, Fasulyeciyan'dan sonra devam etmiştir. "Temâşâhâne-i Osmanî", yani Osmanlı Tiyatrosu binasında İstanbul'dan gelen tiyatrolar eserlerini sahnelemişlerdir. Muhsin Ertuğrul'da bu tiyatroda sahneye çıkmıştır.

Bursa'daki tiyatro faaliyetleriyse Türk Ocağı Temsil Kolu ve Halkevi Temsil Kolu tarafından sürdürülmüştür. İstanbul'dan gelen tiyatroların da katkısıyla Bursa'da bir tiyatro seyircisi oluşmuştur.

Gazeteleri tararken Ahmet Vefik Paşa'nın adının verileceği bir tiyatronun kurulması için, Vali İhsan Sabri Çağlayangil'in verdiği mücadeleyi de görmüş oldum.

Araştırmada bu sürecin ve Bursa'daki tiyatro kültürünü Bursa hafızasına kazandırılması için bu konudaki bilgi ve belgeleri yazıya döktüm. Bu çalışmamın, bu konuda araştırma yapanlara faydalı olmasını dilerim. . Bursa Devlet Tiyatrosu'ndaki temsillerdeki piyeslerde rol alanları okudukça şaşıracaksınız. Açıldıktan sonra ti-

yatroda 25 piyes sahnelenmiştir. O yıllara göre iyi bir sayı olduğunu söyleyebiliriz.

Tiyatroda oynanan oyunların bulduğum kadarıyla kısaca konularını yazdım. Dönemin oyuncularının mümkün olduğunca gençlik resimlerini kullandım

Gazetelerdeki haberleri olduğu gibi vermeye çalıştım. **Dizgicilerin yaptığı gramer hatalarını düzeltmedim.**

Ahmet Vefik Paşa'nın Bursa'ya tiyatro dışında yaptığım hizmetleri ek olarak verdim. Konuyla ilgili bulduğum kaynakları çalışmamın sonuna ekledim.

Bursa'ya AVP Tiyatrosu'nu kazandıranlara, Bursa'da tiyatroya emek vermişlere; 2008 yılında 50. Altın Yıl AVP Bursa Devlet Tiyatrosu kitabını hazırlayan koordinatörler Fatma Gülpek, Hülya Alp ve Osmangazi Belediyesine de ayrıca teşekkür ederim. Çalışmamdaki gramer hatalarını düzelten Oya Peker'e, grafik tasarımını yapan Aslı Ayrancı'ya; bu çalışmamın basımına katkı koyan Adnan Önürmen ve Cabir Sökücüler'e teşekkürü bir borç bilirim.

Bursa Devlet Tiyatrosu'nda Ahmet Vefik Paşa'nın büstlerinin yanı sıra İhsan Sabri Çağlayangil, Recep Haykır, Muhsin Ertuğrul ve binanın mimarı Münevver Belen'in büstleri bir vefa gereği fuayede tanıtım panolarıyla yer almalıdır. Bir an önce bu eksikliğin giderilmesini dilerim.

İÇİNDEKİLER

ELLİLİ YILLARDA BURSA VE TÜRKİYE 1
YEREL BASININDA BURSA DEVLET TİYATROSUNUN AÇILIŞI 9
OSMANLI DÖNEMİ BURSA'DA TİYATRO 9
CUMHURİYET DÖNEMİNDE BURSA'DA TİYATRO 16
TİYATRONUN AÇILMA SÜRECİ 27
1955 YILI 30
1956 YILI 32
1957 YILI 35
TİYATRONUN AÇILIŞI 46
BİR MEKTUP 50
1958 YILI 64
1959 YILI 91
1960 YILI 109
AVP BURSA DEVLET TİYATROSUNDA OYNANAN OYUNLAR 130
KAYNAKÇA 133
1950'Lİ YILLARDA BURSA'DA TİYATRO VE BURSA'YA GELEN TİYATROLAR 139
EKLER 171
ORGANİZATÖR HAYRİ KÜÇÜK 171
İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL 189
BİR TİYATRO OYUNU ELEŞTİRİSİ-HAYRETTİN PEKER 192
AHMET VEFİK PAŞA: KOR PAŞA, ÇADIR YIKAN PAŞA, BURSA'YI AYAĞA KALDIRAN PAŞA 195

KAYNAKÇA:

- Abisel, Nilgün, Türk Sineması Üzerine Yazılar, Ankara-2005
- Abraş, Güzin, Bizim Dükkân, Bursa-2021
- Akkılıç, Yılmaz, Bursa'da Yakın Zaman, Bursa-2006
- Akkuş, Mine, Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi, Bursa-2011
- Akkurt, Bülent, Bir Zamanlar Bursa'da, Bursa-1998
- Akyüz, Yüksel, Mahfel, Yenişehir-2002
- Bilgi, Selma Güler, Erken Cumhuriyet Döneminde Gündelik Yaşam (1927-1960), Bitirme Tezi-2007
- Bubik, Yavuz, Bir Avuç Bursa, İstanbul-2012
- Bursa Ansiklopedisi, BCG Yayın
- Bursa Coğrafyası, Ankara-2009
- Bursa Eski Eserleri Sevenler Kurumu Albümü 1946-1985, Bursa-1986
- Bursa'nın Kentsel Gelişimi, Sempozyum Kitabı, Bursa-2009
- Baykal, Kazım, Tarihte Bursa Yangınları, Bursa-1948
- Bursa'nın Zenginliği Göçmenler, Bursa-2008
- Can, Alper, Antik Çağ Sözlüğü, Bursa-2015
- Çalay, Turan, Çalıköy, İstanbul-2018
- Çetin, Osman, Bursa'da Gezileri, Bursa-2017
- Çınarlı Kentin Dili, 7.Edebiyat Günleri, İstanbul-2002
- Dayanıklı, Gül, Bursa'da Kent Siyasetinde Elit Döngüsü ve Kent Yönetimine Etkisi, Bursa-2021

- Demirağ, Banu, Manolya Ağacının Kökleri-Dün Bursa, İstanbul-2000
- Doktor Osman Şevki, Bursa ve Uludağ, Bursa-2009
- Elal, Melih, Mekânın Bursa olsun, Bursa-2009
- Gabriel, Albert, Bir Türk Başkenti Bursa, İstanbul-2010
- Günaydın, Nurşen-Kaplanoğlu, Raif, Seyahatnamelerde Bursa-2000
- Hasan Tâib Efendi, Hatıra ya da Bursa'nın Aynası, Ankara-2009
- Hüseyin Vassaf, Bursa Hatırası, Bursa-2010
- İlhan, Ali İhsan, Cumhuriyet'in İlk Yıllarında İstanbul Basınında Bursa-2012
- Kağıtçıbaşı Ergun, Yaşar, Enis, Bursa Ekonomik Tarihi 1326-1900, Bursa-2005
- Kandes, Vasileos I, Kuruluşundan XIX Yüzyıl Sonlarına Kadar Bursa, Mart-2009
- Kaplanoğlu, Raif, Bursa'da Gündelik Hayat, Bursa-2012
- Kaplanoğlu, Raif, Bursa Yer Adları Ansiklopedisi, Bursa-1996
- Kaplanoğlu, Raif ve Ozan, Ozan, Bursa'nın Basın Tarihi, Bursa-2019
- Kaplanoğlu, Raif- Kaplanoğlu, Ozan, Bursa'nın Göç Tarihi, Bursa-2014
- Kumaş, Nursal, II. Abdülhamid Döneminde Bursa'da Sosyal Hayat (1876-1909)
- Mehmed Ziya, Bursa'dan Konya'ya Seyahat, Ankara-2009
- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman Gönül Kahvesi, Bursa-1997
- Menteş, Niyazi, Vefasız Olsa da Zaman (Gönül Kahvesi Serisinden:2) Bursa Hikâyeleri, Bursa-1999
- Menteş, Niyazi, Sonbahar Yaprakları, Bursa-2006

- Nesin, Aziz, Bir Sürgünün Anıları, İstanbul-2015
- Ortaylı İlber, (2016), İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, İstanbul-Timaş Yayınevi
- Öcalan, Hasan Basri, Seyahatnameye göre Ruhaniyetli Şehir Bursa, Ankara-2009
- Özdemir, Nezaket, Bursa'nın Anısal Tarihi, Bursa-2009
- Özen, Uğur Ozan, Oda Tiyatrosu, Bursa-2013
- Özen, Uğur Ozan (Hazırlayan), Bir Zamanlar Bursa Devlet Tiyatrosu'nda, Bursa-2020
- Özen, Uğur Ozan, Bursa Tiyatro Tarihi Araştırmaları Gaye Kitabevi-Bursa -2021
- Özgüç, Agâh, Ansiklopedik Türk Filmleri Sözlüğü, İstanbul-2014
- Peker, Ekrem Hayri, 1950-1960 Yılları Arasında Bursa'da Kültürel ve Sosyal Değişim, Bursa-2022
- Peker, Ekrem Hayri, Bursa'da Sinema, Ankara-2021
- Peker, Ekrem Hayri, Emirsultan-Heykel Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Peker, Ekrem Hayri, Altıparmak-Muradiye-Çekirge Arasında Nostaljik Bir Gezi, Bursa-2020
- Peker, Ekrem Hayri, Benim Sinemalarım, Bursa Araştırmaları Dergisi sayı:38, Bursa-2012
- Peker, Ekrem Hayri, Organizatör Hayri Küçük, www.belgeseltarih.com
- Pekşen, Yalçın, Dilin Kemiği Yok, İstanbul-1988
- Pınar, İlhan, Gezginlere göre 18.,19. Yüzyıllarda ve cumhuriyetin ilk yıllarında Bursa, Toplumsal Tarih sayı:8 Ağustos 1994)

- Scognamillo, Giovoni, Türk Sinema Tarihi Kabalcı Yayınları, İstanbul-2010
- Suat, Mustafa, Bursa ve Civarı, Bursa-2011
- Şen, Esra, Orhan Asena'nın Tarihsel Olmayan Piyeslerinde Kadın
- Şener, Prof. Dr. Sevda, "Klasikten Moderne Tiyatro Yazarının Etik Duyarlığı", Erdem. Atatürk Kültür Merkezi Dergisi, Cilt 15, Sayı 44, Eylül 2005. S: 73-82.
- Temel, Süreyya, Devlet Tiyatrosunda Bir Sahne Tasarımcısı, Refik Eren
- Yazıcıoğlu, Necla Kitay, Bir Cumhuriyet Kadınının Anıları, Bursa-2010
- Yüksel, Doç. Dr. Ayşegül, Turgut Özakman'ın Oyun Yazarlığının İkinci Dönemi

Gazeteler:

- ANT
- Hakimiyet Milletindir
- Milliyet
- Yeni Ant

Dergiler:

- Akis, 1957-1958 yılı sayıları
- Bursa'da Yaşam
- Bursa Araştırmaları Vakfı Dergisi
- Kayabaşı, Nahit "Beyazperdede Zaman", Bursa Defteri, Sayı: 1, Mart, (1999), s. 94-101.

Siteler:

- Bursadakultur.org
- belgeseltarih.com
- www.sinemalar.com
- www.sinematurk.com
- www.tsa.org.tr
- Vikipedia

Sözlü ve görsel kaynaklar:

- Bursa Kent Müzesi
- Mesut Etkeser
- S. Zafer Ünver
- Şinasi Çelikkol
- Umut Göktaş

AFRİKA'DAKİ TÜRKİYE

Türkiye'nin Sahra-Altı Bölgesinde Yürüttüğü Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

İsmail Enes YÖRÜK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-36-4

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Uzun süreli bir çalışmanın ürünü olan bu tezin ortaya çıkmasında emeği geçen ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Bekir Gündoğmuş'a, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan yol arkadaşım Merve Çakıroğlu'na, beni bu günlere sevgi ve saygı kelimelerinin anlamlarını bilecek şekilde yetiştirerek getiren ve aldığım her kararın ardından hiçbir zaman desteğini esirgemeyen bu hayattaki en büyük şansım annem Betül Yörük'e, babam Şaban Yörük'e ve ablam Maşite Sultan Çelik'e sonsuz teşekkürü borç bilirim.

İsmail Enes Yörük
DAKAR-2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.Diplomaside Güç Kavramı ve Kamu Diplomasisi 5
1.1.Güç 5
1.2.Gücün Değişen Doğası 6
1.3.Diplomasi 7
1.4. Kamu Diplomasisi 9
1.5. Geleneksel Diplomasi ve Kamu Diplomasisi İlişkisi 11
2. Kamu Diplomasisi Boyutları 15
2.1. Reaktif Boyut (Kısa vadeli) 15
2.2. Proaktif Boyut (Orta vadeli) 16
2.3.İlişki İnşa Etme Boyutu (Uzun vadeli) 17
3.Kamu Diplomasi Modelleri 19
3.1.Soğuk Savaş Modeli 20
3.2. Devlet Dışı Uluslararası Model 21
3.3.İç Halkla İlişkiler Modeli 21
4. Kamu Diplomasisi Teknikleri 22
4.1. Kültürel Diplomasi 22
4.2. Yurttaş Diplomasisi 24
4.3.İnanç Diplomasisi 26
5. Kamu Diplomasisi Araçları 27
5.1.Geleneksel Medya 28
5.2. Yeni Medya 30
5.3 Uluslararası Etkinlikler 32
5.4.Reklam ve Ünlü Kullanımı 34
5.5.Yayıncılık Faaliyetleri ve Ulusal Marka 34

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE-AFRİKA İLİŞKİLERİ: KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDAKİ TARİHSEL ARKA PLAN

1. Osmanlı Dönemi Türkiye-Afrika İlişkileri 39
2. Türkiye Cumhuriyeti Dönemi Türkiye-Afrika İlişkileri 42
3. Soğuk Savaş sonrası Türkiye-Afrika İlişkileri 46
3.1. 1998 Afrika Açılımı Eylem Planı 46
3.2. 2005 'Afrika Yılı' 50

4. 2008 Yılı Birinci Afrika Zirvesi 51
4.1. Türkiye-Afrika İş birliği İstanbul Deklarasyonu: Ortak Bir Gelecek İçin İş birliği ve Danışma 52
4.2. Türkiye-Afrika Ortaklığı İçin İş birliği Çerçevesi Belgesi 53
4.3. 2010-2014 Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı 54
4.4. 2011 Yılı Afrika-Türkiye Birinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı 55
5. 2014 Yılı İkinci Afrika Zirvesi 56
5.1. 2015-2019 Türkiye-Afrika İş birliği Ortak Uygulama Planı 58
5.2. 2018 Yılı Afrika Birliği-Türkiye Ortaklığı İkinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı 58
6. 2021 Yılı 3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi 59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'NİN SAHRA ALTI AFRİKA'DAKİ KAMU DİPLOMASİ ORGANLARI VE FAALİYETLERİ

1.Diplomatik Alanda Kamu Diplomasisi Uygulayıcıları 67
1.1. Dışişleri Bakanlığı 67
2.Medya Alanında Kamu Diplomasisi Uygulayıcıları 70
2.1. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı 70
2.2.Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü 72
2.3. Anadolu Ajansı 74
3.Uluslararası Yardım Alanındaki Kamu Diplomasi Uygulayıcıları 75
3.1. Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı 75
3.2. Türk Kızılay 81
3.3. Diyanet İşleri Başkanlığı 83
4.Sosyal ve Kültürel Alanda Kamu Diplomasisi Uygulayıcıları 85
4.1.Kültür ve Turizm Bakanlığı 85
4.2. Yunus Emre Enstitüsü 87
5.Eğitim Alanında Kamu Diplomasi Uygulayıcıları 89
5.1. Türkiye Maarif Vakfı 89
5.2. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 93
6.Ekonomik ve Askeri Alanda Kamu Diplomasi Uygulayıcıları 97
6.1. Ticaret Bakanlığı 97
6.2. Millî Savunma Bakanlığı 99
6.3. Türk Hava Yolları 101

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 103

KAYNAKÇA 111

KAYNAKÇA

Pratkanis, A., & Aronson, E. (2003). *Age of Propaganda: The Everyday Use and Abuse of Persuasion.* Hudson: Owl Books,U.S.; REV and Updated.

A haber. (2017). A Haber : Maarif Fetönün izlerini siliyor: https://www.ahaber.com.tr/gundem/2017/09/12/maarif-vakfi-feto-izini-siliyor adresinden alındı

AA 'Afrika Medya Temsilcileri'. (2019). Anadaolu Ajans Afrika Medya Temsilcileri Eğitim Programı: https://www.aa.com.tr/tr/haberakademisi/haberler/afrika-medya-temsilcileri-egitim-programi-basladi/533048 adresinden alındı

AA 'Tarihçe'. (2021). Anadolu Ajans Tarihçe: https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce adresinden alındı

AA 'Ticaret hacmi'. (2018). Anadolu Ajans : Türkiye-Nijerya Ticaret Hacmi İki Yılda 2 Milyar Dolara Çıkacak: https://www.haberler.com/ekonomi/turkiye-nijerya-ticaret-hacmi-iki-yilda-2-milyar-11105540-haberi/ adresinden alındı

AA 'Yurtdış Bürolar'. (2021). Anadolu Ajans Yurtdışı Temsilcilikleri: https://www.aa.com.tr/tr/p/yurt-disi-burolar adresinden alındı

Abu Bashal, A., & Kavak, G. (2019). *Askeri Üsler*. Anadolu Ajansı: https://www.aa.com.tr/tr/dunya/askeri-usler-afrikanin-istikrarini-hedef-alabilir/1579170 adresinden alındı

Afrika İş Forumu. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı: https://ticaret.gov.tr/haberler/turkiye-afrika-2-ekonomi-ve-is-forumu adresinden alındı

Afrika Stratejisi. (2019). Milliyet Haber : Hulusi Akar Afrika'da Bütüncül bir Strateji izlenmektedir: https://www.milliyet.com.tr/gundem/hulusi-akar-afrika-stratejimiz-butuncul-bir-anlayisla-gerceklesmektedir-6069357 adresinden alındı

Afrika Yaklaşımı. (2018). Anadolu Ajans: Ticaret Bakanı Pekcan'ın Afrika yaklaşımı: https://www.aa.com.tr/tr/politika/ticaret-bakani-pekcan-afrikaya-butuncul-bir-yaklasim-benimsemeliyiz/1278750 adresinden alındı

Akçadağ, E. (2022). Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasisi. Türkiye. http://www.kamudiplomasisi.org/makaleler adresinden alındı

Akçay, N. C. (2014). Kamu Diplomasi Aracı Olarak Kültürel Diplomasi ve Fransa'nın Afrika Ülkelerine Yönelik Uluslararası Öğrenci Programları Örneği. *T.C. BAŞBAKANLIK Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Uzmanlık Tezi*. ANKARA.

Akkaya, A. (2012). *Türk dış politikasında Afrika kıtası ve 1998 Afrika'ya açılım eylem planıyla başlayan yeni dönemin analizi.* Gazi Üniversitesi. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.

Altınmakas, E., & Can, D. (2014). *Afrika Açılım*. Anadolu Ajans Türk Kızılayı Orta Afrika Açılımı: https://www.aa.com.tr/tr/yasam/turk-kizilayindan-orta-afrika-acilimi/160772 adresinden alındı

Anadolu Ajans. (2018). *Yükselen Afrika.* Anadolu Ajans Yayınları.

Anholt, S., & Hilderth, J. (2004). *Brand America : the mother of all brands.* London: Cyan.

Argun, S. (2013). *An Ottoman Scholar in South Africa: Abu Bakr Effendi.* (Ş. Batmaz, Dü.) İstanbul: Kenz Yayınları-Tika.

Artı90. (2013). *YVDK'nın İlk Toplantısı Ankara'da Yapıldı(6)*.

Askeri Ateşelikler. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Milli Savunma Bakanlığı: https://www.msb.gov.tr/SavunmaGuvenlik/icerik/yurt-disindaki-asker-ataselikler adresinden alındı

Aydoğan, M. (2002). *Yeni Dünya Düzeni Kemalizm ve Türkiye.* Umay Yayınları.

Bacık, G., & Afacan, İ. (2013). Turkey Discovers Sub-Saharan Africa: The Critical Role of Agents in the Construction of Turkish Foreign-Policy Discourse. *Turkish Studies, Volume 14*(Issue 3), 483-502.

Baydemir , M. (2020). Türkiye'nin 'Afrika Açılımı': Yükseköğretimde Sahraaltı Afrikalı Öğrenci Hareketliliği (2013-2018). *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6*(1), 56-68.

Bayraktar, Z. (2012). Türkiye'nin Balkanlardaki yumuşak gücü: Türk kültürü. (O. Karatay, Dü.) *Karadeniz Araştırmaları, 9*(35), 184.

Bayram, M. (2014). Türk Dış Politikasının Dönüşüm Sürecinde Afrika. İ. Demir (Dü.) içinde, *Türkiye'nin Dış Politikası: Yeni Eğilimleri, Yeni Yönelimleri, Yeni Yaklaşımları* (s. 261-278). Bursa: Dora Yayınları.

Behr, H., & Kırke, X. (2014). The Tale of a 'Realism' in International Relations. *E-International Relations*, 1-11.

Bektaş, A. (2002). *Siyasal Propaganda.* İstanbul: Bağlam Yayınları.

Belder , F., Dipama, S., & Dal, E. P. (2015). Afrika'ya Kalkınma Yardımı Politikaları: Türkiye ve Çin Örnekleri. İ. Ermağan (Dü.) içinde, *Dünya Siyasetinde Afrika 2* (s. 389-414). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Berg, M. (2017). Turkish drama serials as a tool for Soft Power. *Participation, Journal of Audience & Reception Studies*, 32-52.

Bilgen, O. (2020). *Tanzaya Genel Ekonomik Bilgiler.* T.C Ticaret Bakanlığı Tanzanya Birleşik Cumhuriyeti Darüsselam Ticaret Müşaviri. https://ticaret.gov.tr/data/620cddc413b87642c457eca0/Tanzanya%20%C3%9Clke%20Sunumu.pdf adresinden alındı

Cankurtaran, B. S. (2015). Türk Dış Politikasında "Diaspora Diplomasisi Açılımı" ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. M. Şahin, & S. Çevik (Dü) içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 94). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Car, V., Kos-Stanišić, L., & Vıduka, Z. (2016). The Lımıts of soft-power publıc dıplomacy : Consumption and representation of Bollywood movies among Croatian students of media, communications and political science. *Teorija in Praksa, Vol. 53*(Iss. 5), 1213-1277.

Cebeci, U. (2021). *Hürriyet 'THY'*. Hürriyet Haber Sitesi : THY Afrika pazarında lider oldu: https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ugur-cebeci/thy-afrika-pazarinda-lider-oldu-41930662 adresinden alındı

Cooper, A. (2013). The Oxford Handbook of Modern Diplomacy. J. Heine, & R. Thakur (Dü) içinde, *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* (s. 35). oxfordhandbooks online.

Cornish, P., Lindley, J., & Yorke, C. (2011). *Strategic Communications and National Strategy.* London: A Chatham House Report.

Cowan, G., & Arsenault, A. (2008). Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Volume 616*.

Cull, N. J. (2009). Public Diplomacy: Lessons from the Past. *Public Diplomacy: Lessons from the Past* (s. 12). içinde Los Angeles: Figueora Press.

Cull, N. J. (2009). *Routledge Handbook of Public Diplomacy.* (N. Snow, & P. Taylor, Dü) Londra, New york: USC Center on Public Diplomacy at the Annenberg School.

Curtin, P. A., & Gaither, K. T. (2007). *International Public Relations: Negotiating Culture, Identity, and Power.* New York: SAGE Publications, Inc.

Çağlar, H. (2015). Turkish Foreign Policy Towards Sub-Saharan Section of African Continent: What are the Fundamental Dynamics of Turkish Foreign Policy Toward Sub-Saharan Section of African Continent During Era of AKP Government? *Graduation Thesis*. İstanbul: Yeditepe University, Faculty of Economics and Administrative Sciences.

Çakır, M. Ö. (2018). *Afrika İş Dünyası*. Anadolu Ajans: https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-afrika-is-dunyasini-istanbulda-agirlayacak/1272452 adresinden alındı

Çavuşoğlu, M. (2017). 2018 Yılına Girerken Girişimci ve İnsani Dış Politikamız. *2018 Mali Yılı Bütçe Tasarısı Vesilesiyle TBMM Genel Kuruluna Sunum*. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. adresinden alındı

Çevik, S. (2015). Kültürel Diplomaside Devlet Dışı Aktörler: Türk Sineması ve Dizileri. *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*, 391-438.

Dal, E. P., & Kurşun, A. M. (2016). Assessing Turkey's middle power foreign policy in MIKTA. *International Journal, Vol. 71*(No. 4), 608-629.

Danışma Kurulu. (2013). T.C. Dışişleri Bakanlığı: Yurtdışı Vatandaşlar Danışma Kurulu Toplantısı: https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-davutoglu-yurtdisi-vatandaslar-danisma-kurulu-toplantisina-katildi.tr.mfa adresinden alındı

Davutoğlu, A. (2013). *Teoriden Pratiğe: Türk Dış Politikası Üzerine Konuşmalar.* İstanbul: Küre Yayınları.

De Launoit, J.-P. (2006). L'Alliance française : un facteur de rayonnement de la culture française. *Revue Internationale et Strategique, 3*(63), 161-164.

Deik. (2016, 11 2-3). *Türkiye-Afrika Ekonomi ve İş Forumu Sonuç Raporu.* İstanbul: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu: https://itb.org.tr/img/userfiles/files/AFRIKA-Sonuc-Raporu-ec6.pdf?v=1578228386297 adresinden alındı

Deniz, F., & Orakçı, S. (2006). Afrika Kıtası Müslüman Ülke ve Toplulukları Dini Liderler Toplantısı. *BSV Bülten 62*.

DİB 'Dış İlişkiler'. (2022). T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı Dış ilişkiler Genel Müdürlüğü: https://disiliskiler.diyanet.gov.tr/kategoriler/yurt-d%C4%B1%C5%9F%C4%B1-temsilcilikler adresinden alındı

DİB 'Haberler'. (2019). T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı, "3. Afrika Müslüman Dini Liderler Zirvesi": https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/26049/3-afrika-musluman-dini-liderler-zirvesi-sonuc-bildirgesinin-okunmasiyla-sona-erdi adresinden alındı

DİB 'Tarihçe'. (2012). T.C. Cumhurbaşkanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı: https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay//1/diyanet-isleri- adresinden alındı

Dizard Jr., W. P. (2004). *Inventing Public Diplomacy: The Story of the U.S. Information Agency.* Boulder: Lynne Rienner Publishers.

Doğan, H. (2014). Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 82-83.

Doğan, Ö. F. (2021). *3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'nin ardından*. Anadolu Ajans: https://www.aa.com.tr/tr/analiz/gorus-3-turkiye-afrika-ortaklik-zirvesinin-ardindan/2455641 adresinden alındı

Doğan, S. (2013). *AA 'Mali'*. Anadolu Ajans : Çocukların hayallerini de vurdular: https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cocuklarin-hayallerini-de-vurdular/276787 adresinden alındı

Duzcu, M., & Aydın , A. (2022). Soğuk Savaş Sonrası Türkiye Doğu Afrika Ülkeleri İlişkileri. M. Budak. içinde Konya: NEÜ Yayinları.

Ekşi, M. (2014). *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası.* Ankara: Siyasal Kitapevi.

Ekşi, M. (2014, 12). Türkiye'de Kamu Diplomasisi: Ortaya Çıkışı, Kurumsal İnşaa Süreci ve Uygulanışı (2002-2013) . *Doktora Tezi*. Ankara: T.C Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

Ekşi, M., & Erol, M. S. (2018). The Rise and Fall Of Turkish Soft Power and Public Diplomacy. *Gazi Akademik Bakış, Cilt 11*(Sayı 23), 15-45.

Erdağ, R. (2015). Türkiye'nin Kalkınma Yardımları ve TİKA. M. Şahin, & S. Çevik (Dü) içinde, *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi* (s. 244). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ermağan, İ. (2017). *Dünya Siyasetinde Afrika 4.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Erzen, M. Ü. (2012). *Kamu Diplomasisi.* İstanbul: Derin Yayınları.

Erzen, M. Ü. (2012). *Kamu Diplomasisi.* İstanbul: Derin Yayınları.

Fırat, M. (2007). *Türkiye- Afrika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı Ve Afrika Açılımında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü.* Ankara: Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Fitzpatrick, K. (2009). *The Future of U.S. Public Diplomacy: An Uncertain Fate.* Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Floch, M. (2019). Le Goethe-Institut et le cinéma allemand. *Allemagne d'aujourd'hui, 1*(227), 168-185.

Flournoy, D. M., & Stewart, R. K. (1997). *CNN: Making News in the Global Market.* Luton, England: University of Luton Press.

Foreign Policy Promotion Programs. (2014). The Prime Ministry's Office of Public Diplomacy: http://kdk.gov.tr//en/faaliyetler/foreign-policy-promotion-programs/43 adresinden alındı

Forthner, R. S. (1994). Public Diplomacy and International Politics. *American Journalism, Volume 12*(Issue 1).

Gabay, I., & Sheafer, T. (2009). Mediated Public Diplomacy: A Strategic Contest over International Agenda Building and Frame Building. *Political Communication, Volume 26*(Issue 4), 447-467.

Geray, H. (2003). *İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*. Ankara: Ütopya.

Gilboa, E. (2000). Mass Communication and Diplomacy: A Theoretical Framework, Communication Theory. *The Foreign Policy Center*.

Gilboa, E. (2008). Searching for a Theory of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol : 616*(Issue : 1), 55-77. doi:10.1177/0002716207312142

Gregory, B. (2004). Public Diplomacy and Strategic Communication: Cultures, Firewalls and Imported Norms. *Academia, Accelerating the world's research*.

Gündoğmuş, B., & Göktolga , O. (2015). KÜRESELLEŞMEYE KARŞI MİLLİ KÜLTÜRÜ KORUMA VE YAYMA ÇABASI: YUNUS EMRE TÜRK KÜLTÜR MERKEZLERİ ÖRNEĞİ. *The Journal of Academic Social Science Studies*, s. 315-326.

Güngörmez, B. (2002). Kitle İletişim Araçları, Siyaset ve Propaganda. *Sosyal Bilimler Dergisİ, 3*(3).

Gygax, J. (2005). American Sports and Cultural Diplomacy: Persuasion and Propaganda during the Cold War. *Relations internationales, Volume 123*(Issue 3), 87-106.

Harris, N. D. (1911). French Colonial Expansion in West Africa, The Sudan, and the Sahara. *The American Political Science Review, Vol. 5* (No. 3), 353-373.

Harte, J. (2012). Turkey Shocks Africa. *World Policy Journal, Volume 29*(Issue 4), 27-38.

Hazar, N. (2011). *Küreselleşme Sürecinde Afrika ve Türkiye Afrika İlişkileri.* USAK Yayınları.

Hazar, N. (2012). Türkiye Afrika'da: Eylem planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra. *Orta Doğu Analiz, Cilt 4* (Sayı 46).

Hürriyet 'Afrika THY'. (2015). Hürriyet Haber: Afrika'daki en etkin havayolu THY: https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/afrikadaki-en-etkin-havayolu-thy-30178025 adresinden alındı

Hürriyet 'TSK'. (2018). Hürriyet , Gündem Habeleri : TSK'nın Mali ve Orta Afrikadaki görevleri: https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tsknin-mali-ve-orta-afrikada-gorev-suresi-uzatildi-40974752 adresinden alındı

İletişim Başkanlığı Kararnamesi. (2018). İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf adresinden alındı

İletişim Başkanlığı 'Kurumsal'. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı, Kurum hakkında: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda adresinden alındı

İletişim Başkanlığı 'Kurumsal'. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/kurum-hakkinda adresinden alındı

İnan, K. (2004). *Dış Politika.* Timaş Yayınları.

İncekaya, G. (2017). *AA : Afrikalı Öğrenciler*. Anadolu Ajans: https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrikali-ogrencilerin-yeni-cazibe-merkezi-/1002229 adresinden alındı

Jenkings, G. (2008). *Turkish Authorities Step Up Censorshipof Internet websites*. Eurasia Daily Monitor: https://xn--priacy-5ze.cyber-rights.org.tr/?p=153 adresinden alındı

Joshua. (2016). Turkey's Strategıc Interest In Sub-Saharan Afrıca 2005- 2003. *A Case Of Shıftıng Allıance Or Economıc Dıversıfıcatıon Joshua*, 1-10.

Kalın, İ. (2011). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. *Perceptions : Journal of International Affairs, Cilt 16*(Sayı 3), 5-23.

Kamalipour , Y. R., & Snow, N. (2004). *War, Media, and Propaganda: A Global Perspective* (1st Edition b.). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Kavas, A. (2006). *Sahra Altı Afrika-Sub Saharan Africa.* (U. Tepebaş, Dü.) İstanbul: Tasam Yayınları.

Kavas, A. (2011). *Osmanlı Afrika İlişkileri.* İstanbul: KİTABEVİ.

Kavas, A. (2019). *Geçmişten Günümüze Afrika.* İstanbul: Alelmas.

Kelley, J. R. (2009). Between "Take-o□s" and "Crash Landings": Situational Aspects of Public Diplomacy. N. Snow, & P. Taylor (Dü) içinde, *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (s. 72-82). New York: Routledge Handbook of Public Diplomacy.

Kelley, J. R. (2010). The New Diplomacy: Evolution of a Revolution. *Diplomacy & Statecraft*, 295.

Kirova, I. (2009). A roundup of the latest trends and events of significance to the. *New Developments in Public Diplomacy*(Issue 1), 6-10.

Kızılay 'Afrika'da Sağlık'. (2017). Türk kızılay Haber - Kınık: Afrika'da Sağlık İnsan Gücü Yetiştireceğiz: https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/3704 adresinden alındı

Kızılay 'Faaliyetler'. (2022). Türk Kızılayı Neler Yapıyoruz: https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz adresinden alındı

Kızılay 'Haber'. (2017). Türk Kızılayı Haberler: https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsivi#page-1 adresinden alındı

Kızılay 'Haber'. (2022). Türk Kızılayı Haberler: https://www.kizilay.org.tr/Haber/HaberArsivi#page-1 adresinden alındı

Kızılay 'Vizyon ve Misyon'. (2022). Türk Kızılayı Kurumsal: https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/misyonumuz-vizyonumuz#:~:text=%E2%80%9CProaktif%20bir%20kurum%20olarak%20afetlerde,ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirmek%20ve%20zarar%20g%C3%B6rebilirli%C4%9Fi%20azaltmak.%E2%80%9D adresinden alındı

Knutsen, T. (2016). *A history of International Relations theory: Third edition* (3rd edition b.). Manchester: Manchester University Press.

Kocabıyık, H. (2019). Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye. *Avrasya Etüdleri, 55*(1,163), 176.

Ktb 'Amaçlar'. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı: https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-amaci-ve-gorevleri.html adresinden alındı

Kunczik, M. (1997). *Images of Nations and International Public Relations,.* New Jersey: Routledge.

Kuslish, P. H., & Sharpe, P. L. (2006). Public Diplomacy Matters More Than Ever. *Foreign Service Journal*, 27-32.

Leclercq, V. (2006). La Public Diplomacy : de John F. Kennedy à Tony Blair. *Revue LISA/LISA e-journal, Vol. IV*(n°3), 226-238. doi: DOI : https://doi.org/10.4000/lisa.2051

Leonard, M., Stead, C., & Smewing, C. (2002). *Public Diplomacy.* London: Foreign Policy Centre.

Luangsay-Catelin, C. (2018). La diplomatie humanitaire ou l'impact du numérique sur la mobilisation (cyber)citoyenne. (C. Éditions, Dü.) *Hermès, 2*(81), 115-121.

Luthi, L. M. (2016). The Non-Aligned Movement and the Cold War, 1961–1973. *Journal of Cold War Studies, Volume 18*(Issue 4), 98–147.

Marchetti, D., & Paris, J. (2017). *La circulation des productions culturelles.* Rabat: Centre Jacques-Berque.

Meetings Abroad. (2014). The Prime Ministry's Office of Public Diplomacy: http://kdk.gov.tr//en/faaliyetler/meetings-abroad/47 adresinden alındı

Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy : Soft Power in International Relations* (Cilt Studies in Diplomacy and International Relations). London: Palgrave Macmillan.

Mfa 'Yurtdışı Teşkilatı'. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: https://www.mfa.gov.tr/yurtdisi-teskilati.tr.mfa adresinden alındı

Misyon. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/vizyon-misyon adresinden alındı

Muhsin, M. (1894). *Afrika delili.* Kahire: El-Felah Gazetesi Matbaası.

Nielsen, J. (2011). *The New Era of Diplomacy: The Effects of Public, Nation Branding and Cultural Diplomacy.* LAP LAMBERT Academic Publishing.

Nye, J. (2004). *Soft Power, The Means to Success in World Politics.* New York: Public Affairs Books.

Nye, J. (2008). *The Powers to Lead.* Oxford: Oxford University Press; Reprint edition (March 3).

Nye, J., & Armitage, R. L. (2007). *A Smarter, More Secure America.* Washington: Center for Strategic and International Studies.

Oba, N. (2018). *Türk Dış Politikasının Yeni Etkinlik Aracı Dış Yardımlar.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Oktay, E. G. (2012). NATO'nun Dönüşümü ve Kamu Diplomasisi'nin Artan Rolü. *Uluslararası İlişkiler Dergisi, 9*(34), 129.

Oran, B. (2013). *"Dönemin Bilançosu", Türk Dış Politikası* (Cilt 3. Cilt (2001-2012)). İletişim Yayınları.

Orhonlu, C. (1996). *Habeş Eyaleti: Osmanlı imperatorluğu'nun güney siyaseti.* Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Oruç, A. (2022). Türkiye'nin Afrika Stratejisinin Dış Ekonomik İlişkiler Bağlamında Değerlendirilmesi ve Öneriler. *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. İsedak ve Uluslararası Kalkınma İşbirliği Genel Müdürlüğü. 2021 tarihinde Dışişleri Bakanlığı: http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri adresinden alındı

Öniş, Z. (2011). Multiple Faces of the "New" Turkish Foreign Policy: Underlying Dynamics and a Critique. *Insight Turkey, Vol. 13*(No. 1), 47-65.

Özkan, A. (2017). *Türk Hava Yolları*. Afrika Araştırmaları Derneği: https://afam.org.tr/afrikayi-turkiyeye-baglayan-guc-turk-hava-yollari/ adresinden alındı

Özkan, B. (2021). *Cumhurbaşkanı Erdoğan, 3. Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi'ne katılan devlet başkanlarıyla görüştü*. Anadolu Ajans: https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-3-turkiye-afrika-ortaklik-zirvesine-katilan-devlet-baskanlariyla-gorustu/2449869#! adresinden alındı

Özkan, M. (2010). What Drives Turkey's Involement in Africa ? *Review of African Political Economy, Cilt. 37*(No. 126), 533-540.

Özkan, M. (2011). Turkey's Engagementin Africa and Asia: Scope, Content and Implıcations. *Perceptions, Cilt 16*(Sayı 3), 115-137.

Özkan, M. (2013). Turkey's Religious and Socio-Political Depth in Africa. *Political Science*, 45-50.

Palloshi, S. (2015). The Influence of the CNN Effect and the Al Jazeera Effect on American Foreign Policy. *Maltepe University Communication Faculty Journal, 2*(2), 43-67.

Patterson, P., Wilkins, L., & Painter , C. (2018). *Media Ethics: Issues and Cases* (Ninth edition b.). Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Potter, E. (2002). Canada and the New Public Diplomacy. *International Journal, Vol:53*(No:1), 43-64.

Resmî Gazete. (2011). *656 sayılı KHK(Sayı. 28103)*. Resmi Gazete 656 sayılı KHK.

Riordan, S. (2007). Reforming Foreign Services for the Twenty-First Century. J. Melissen içinde, *The Hague Journal of Diplomacy* (s. 161-173). Oxford: Diplomatic Studies.

Riotte, A.-L. (2021). Le British Council et la coopération culturelle européenne : une réputation à la hauteur des turbulences du Brexit. *Politique Européenne, 3*(73), 90-117.

Ross, C. (2002). *Public Diplomacy Comes of Age* (Cilt 25). he Washington Quarterly.

Ross, C. W. (2002). Public Diplomacy Comes of Age. *The MIT Press, The Washington Quarterly, Volume 25*(Number 2), s. 75.

Sancar , G. A. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler* (s. 12). içinde İstanbul: Beta Basım Yayın.

Satow, E. (2011). A Guide to Diplomatic Practice. Cambridge: Cambridge University Press.

Schad, T. (2018). A Communicative Figuration Between Sarajevo and Istanbul in the Course of Gentrificating Turkey's Post-Ottoman Hinterland. *Open Edition Journals*, 127-139.

Seib, P. (2009). *Toward a New Public Diplomacy: Redirecting U.S. Foreign Policy*. London: Palgrave Macmillan.

Seib, P., & Janbek, D. M. (2010). *Global Terrorism and New Media: The Post-Al Qaeda Generation.* London: Routledge.

Simonin, B. L. (2008). Nation Branding and Public Diplomacy: Challenges and Opportunities. *Fletcher Forum of World Affairs, Volume 32*(Issue 3), 19-34.

Sıradağ, A. (2018). Turkey-Afrika Alliance: Evolving Patterns in Security. *African Security Review, Vol. 27*, 308-325.

Snow , N., & Taylor, p. (2009). Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase. N. *Public Diplomacy* (s. 294). içinde London, New York: Routledge Handbook of Public Diplomacy.

Snow, N. (2009). *Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of a Phrase. N.* (N. Snow, & P. Taylor, Dü) London, New york: Routledge Handbook of Public Diplomacy.

Snow, N., & Cull, N. J. (2020). Rethinking Public Diplomacy in the 2020s. *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (2nd Edition b., s. 106). içinde Routledge.

Solomon, S., & Hacaloğlu, H. (2017). *Türkiyenin Afrika'daki Varlığı*. Amerikanın Sesi: https://www.amerikaninsesi.com/a/turkiyenin-afrkadaki-varligi-buyuyor/4107732.html adresinden alındı

Star 'Başoğlu'. (2018, 08 3). Star gazetesi: https://www.star.com.tr/guncel/ytb-afrika-koordinatoru-burhan-basoglu-bu-ogrenciler-ayrica-iki-ulke-arasindaki-ikili-iliskilerin-artmasina-da-katki-sagliyorlar-haber-1371545/ adresinden alındı

Szondi, G. (2008). Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. *Discussion Papers in Diplomacy*, 1-42.

Szondi, G. (2009). Central and Eastern European Public Diplomacy: A Transitional Perspective on National Reputation Management. N. Snow, & P. Taylor içinde, *Public Diplomacy* (s. 305). London, New York: Routledge.

Şengül, B. (2005-2015). *21. Yüzyılda Afrika Ve Türkiye-Afrika İlişkileri.* İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Şöhret, M. (2013). Yumuşak Güç Konsepti Çerçevesinde Türkiye'nin Bölgesel Rolü. H. Çomak (Dü.) içinde, *Türk Dış Politikasında Yeni Yönelimler.* Beta Yayınları.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (1998). Dışişleri Güncesi. Ankara: Ajans Türk Basın ve Basım A.Ş.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2008). *Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesi*. Türkiye-Afrika İşbirliği Zirvesinde 19 Ağustos 2008'de Kabul Edilen İstanbul Bildirisi: http://afrika.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-isbirligi-zirvesinde-19-agustos-2008-kabul-edilen-istanbul-bildirisi.tr.mfa adresinden alındı

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2011). *Türkiye-Afrika Ortaklığı Birinci Bakanlar Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı*. Dışişleri Bakanlığı: http://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-ortakl%C4%B1%C4%9Fi-birinci%20bakanlar-duzeyinde-gozden-gecirme-konferansi-16-aralik-2011.tr.mfa adresinden alındı

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2014). *21 Kasım 2014 Zirve Deklarasyonu*. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: http://afrika.mfa.gov.tr/21-kasim-2014-zirve-deklarasyonu.tr.mfa adresinden alındı

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2017). *İdare Faaliyet Raporu.* Ankara: T.C Dışişleri Bakanlığı.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2018). *Afrika Birliği-Türkiye Ortaklığı İkinci Bakanlar Gözden Geçirme Konferans*. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı: https://www.mfa.gov.tr/afrika-birligi-turkiye-ortakligi-ikinci-bakanlar-konf-ortak-bildiri.tr.mfa adresinden alındı

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021). *Türkiye-Afrika İlişkileri*. https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa adresinden alındı

Tandoğan, M. (2013). *Afrikada Sömürgecilik ve Osmanlı Siyaseti (1800-1922).* TÜRK TARİH KURUMU.

Tarhan, M. (2021). *AA : Yunus Emre Enstitüsü Afrika*. Anadolu Ajans: https://www.aa.com.tr/tr/gundem/yunus-emre-enstitusu-afrika-kitasindaki-merkezlerinin-sayisini-artirmayi-hedefliyor/2447790 adresinden alındı

TBMM. (2012, Kasım 21). *Dışişleri Komisyonu Tutanak Dergisi*.

TCCB. (2021). *Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi*. TCCB Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi: https://www.tccb.gov.tr/ozeldosyalar/turkiye-afrika/zirve/ adresinden alındı

TCCB. (2021). Üçüncü Türkiye-Afrika Ortaklık Zirvesi. *Birlikte Kalkınma ve Refah için Güçlendirilmiş Ortaklık* (s. 1-9). İstanbul: TCCB.

TDV 'Faaliyet Raporu'. (2018). Türkiye Diyanet Vakfı: https://tdvmedia.blob.core.windows.net/tdv/MedyaOdas%C4%B1/Raporlar/TDV%20-%20Faaliyet%20Raporu%20-%202018.pdf adresinden alındı

TDV 'Forum Afrika'. (2019). Forum Afrika: Afrika-Türkiye ve Dünya İlişkisi: http://tdvkagem.org.tr/2018/10/14/forum-afrika-afrika-turkiye-ve-dunya-iliskisi/ adresinden alındı

Tepebaş, U. (2014). *2. Türkiye - Afrika İşbirliği Zirvesi Yaklaşırken İlişkilerin Görünümü.* Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi.

Tepebaş, U. (2021). *3. Türkiye – Afrika Ortaklık Zirvesi'nin Ardından.* Basel: Basel Üniversitesi Afrika Çalışmaları Merkezi.

Tepeciklioğlu, E. E. (2012). Afrika Kıtasının Dünya Politikasında Artan Önemi ve Türkiye-Afrika İlişkileri. *Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Dergisi*, 59-92.

Tepeciklioğlu, E. E. (2019). *Türk Dış Politikasında Afrika.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Teşkilat Şeması. (2018). Türkiye Cumhuriyeti İletişim Başkanlığı: https://www.iletisim.gov.tr/turkce/teskilat-semasi adresinden alındı

Tezkan, Y. (2005). Jeopolitikten Milli Güvenliğe. y. tezkan içinde, *Jeopolitikten Milli Güvenliğe* (s. 136-137). İstanbul: ülke kitapları.

Tezkan, Y., & Taşar, M. (2002). Dünden Bugüne Jeopolitik. *Dünden Bugüne Jeopolitik.* içinde İstanbul: Ülke Kitapları.

Tgm 'teşkilat'. (2021). T.C Kültür Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü: https://uygulamalar.ktb.gov.tr/yurtdisi_teskilati/ adresinden alındı

The Idea of Europe Conference Series. (2014, June 3). The Prime Ministry's Office of Public Diplomacy: http://kdk.gov.tr//en/faaliyetler/the-idea-of-europe/27 adresinden alındı

THY 'Hakkımızda'. (2022). Türk Hava Yolları: https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/ adresinden alındı

THY 'istatistik'. (2022). Turkish Airlines : Sayılarla Türk Hava Yolları: https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/sayilarla-turk-hava-yollari/ adresinden alındı

THY 'Sponsorluklar'. (2022). Turkishairlines sponsor olduğu büyük firmalar: https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/sponsorluklar/ adresinden alındı

THY 'Tarihçe'. (2022). Türk Hava Yolları: https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/hikayemiz/ adresinden alındı

Ticaret Bakanlığı 'Tarihçe'. (2019). Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı: https://ticaret.gov.tr/kurumsal/tarihce adresinden alındı

Tiedman, A. (2004). *U.S. Public Diplomacy in Middle East. Seminar on Geography.* Foreign Policy and the World Order.

TİKA. (2018). *Faaliyet Raporu.* Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. https://www.tika.gov.tr/upload/2019/Faaliyet%20Raporu%202018/TikaFaaliyetWeb.pdf adresinden alındı

TİKA. (2020). *Faaliyet Raporu.* Türk işbirliği ve Koordinasyon Ajansı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı.

TİKA. (2021). *Faaliyet Raporu.* Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. https://www.tika.gov.tr/upload/sayfa/FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202021/T%C4%B0KA%202021%20%C4%B0dare%20Faaliyet%20Raporu.pdf adresinden alındı

TİKA 'Kalkınma'. (2018). *Türk İşbirşliği ve Koordinasyon Ajansı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı: Türkiye Kalkınma Yardımı Raporu*. https://www.tika.gov.tr/upload/2018/2017%20Kalk%C4%B1nma%20Yard%C4%B1mlar%C4%B1%20Raporu/Kalkinma2017Web.pdf adresinden alındı

TİKA 'Koordinatörlükler'. (2022). Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı Temcilcilik Ofisleri: https://www.tika.gov.tr/tr/koordinatorlukler adresinden alındı

TMV 'Amaç'. (2022). Türkiye Maarif Vakfı: https://turkiyemaarif.org/page/524-Turkiye-Maarif-Vakfi-12 adresinden alındı

TMV 'Dünya'. (2022). Türkiye Maarif Vakfı Dünyada Maarif Teşkilatı: https://turkiyemaarif.org/page/2018-DUNYADA-MAARIF-16 adresinden alındı

TMV 'Fuarlar'. (2019). Türkiye Maarif Vakfı : Yurtdışı Fuarları: https://turkiyemaarif.org/list/1352-FUARLAR-309 adresinden alındı

TMV 'kanun'. (2016). Türkiye Maarif Vakfı Kanunu: https://turkiyemaarif.org/page/51-TMV-Kanunu-11 adresinden alındı

Tokat, F., Öztürk, M., & Mercan, A. F. (2019). *AA 'Afrika İşbirliği'*. Anadolu Ajans 'Afrika'daki dini kuruluşlar arasında birliğin tesisi için çalışıyoruz': https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/afrikadaki-dini-kuruluslar-arasinda-birligin-tesisi-icin-calisiyoruz/1620047 adresinden alındı

Toprak, G. N., & Tatar, V. (2017). Geçmişten Günümüze İşbirliği Ekseninde. H. Çomak, C. Sancaktar, & H. Y. Çınar (Dü) içinde, *Afrika Politikası.* İstanbul: Beta Yayınları.

Tuncer, H. (2005). *Eski ve Yeni Diplomasi* (4.Basım b.). Ankara: Ümit Yayıncılık.

Turkish Developpement Assistance. (2014). *Turkish Developpement Assistance from Turkey to the World 2014 Report*. https://www.tika.gov.tr/upload/2016/INGILIZCE%20SITE%20ESERLER/KALKINMA%20RAPORLARI/DA%20Report%202014.pdf adresinden alındı

Türk Kızılay. (2015). *Kızılay Stratejik Plan.* Türk Kızılayı. https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/1310989897_web_Turk_Kizilayi_Stratejik_Plan_2010_2015_tr.pdf adresinden alındı

Türk Kızılay 'Tüzük'. (2009). *Türk Kızılayı Dernek Tüzüğü(27146)*. Resmi Gazete.

Türkiye Mezunları. (2019). Türkiye Mezunları Derneği: https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/?AspxAutoDetectCookieSupport=1 adresinden alındı

Uğur, H. (2005). *Osmanlı Afrikası'nda Bir Sultanlık Zengibar.* İstanbul: KÜRE YAYINLARI.

Ulusoy, E. (2017). Diaspora Kavramı ve Türkiye'nin Diaspora Politikalarının Modern Teori Çerçevesinde Sosyo-Politik Bir Analizi. *İnsan & Toplum, 7*(1), 139-160.

ÜNLÜ, H., & GÜNDOĞMUŞ, B. (2011). Orta Asya Güvenliği ve Alternatif Bir Strateji Olarak Kamu Diplomasisi. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı* (s. 513-523). içinde İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Vedel, T. (2003). L'idée de démocratie électronique : origines, visions, questions. *Le Désenchantement démocratique*, 243–266.

Wang, J., & Chang, T.-K. (2004). Strategic Public Diplomacy and Local Press: How a High Profile "Head-of-State" Was Covered in America's Hearthland. *Public Relations Review, 30*, 11-24.

Warning, M., & Kardaş, T. (2011). The Impact of Changing Islamic Identity on Turkey's New Foreign Policy. *Alternatives, Vol. 10*(No. 2-3), 123-140.

Wenger, E. (2010). *Communities of Practice and Social Learning Systems: the Career of a Concept*. Berlin: Springer.

Wise People Conference Series. (2014). The Prime Ministry's Office of Public Diplomacy: http://kdk.gov.tr//en/faaliyetler/wise-people-conference-series/10 adresinden alındı

Yabancı Öğrenci. (2019). Türk Anayasa Hukuku Sitesi: https://www.anayasa.gen.tr/yabanci-ogrenci.htm adresinden alındı

Yağmurlu, A. (2019). Kültürel Diplomasi: Kuram ve Pratikteki Çerçevesi. *Selçuk İletişim Dergisi, Cilt 12*(Sayı 2), 1182-1238.

YEE 'Faaliyet Raporu'. (2021). *Yunus Emre Enstitüsü 2021 yılı Faaliyet Raporu*. https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/faaliyet_raporu_2021_28.06_kucuk.pdf adresinden alındı

YEE 'Kurumsal'. (2022). Yunus Emre Enstitüsü: https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu adresinden alındı

YEE 'Türkoloji'. (2016). Yunus Emre Enstitüsü Türkoloji Projesi. https://www.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2016_faaliyet_raporu_05.02.2018-db.pdf adresinden alındı

YEE 'TYS'. (2022). Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Yeterlilik Sınavı: https://tys.yee.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=54&Itemid=513 adresinden alındı

YEE 'Vizyon ve Misyon'. (2022). Yunus Emre Enstitüsü: https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon adresinden alındı

Yener, A. M. (2006). *Sahra altı Afrika ile Türkiye Arasındaki Ekonomik-Ticari İlişkiler ve Kalkınma Yardımlarının Rolü.* (A. Kavas, & U. Tepebaş, Dü) İstanbul: TASAM Yayınları.

YİGM 'İstatistik'. (2022). Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü: https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9851/turizm-istatistikleri.html adresinden alındı

Yıldırım, G. (2015). Türkiye Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün Faaliyetlerinin Kültürel Diplomasi Bağlaminda İncelenmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi, Cilt 5* (Sayı 1-2).

YÖK 'Mevzuat'. (1981). Yüksek Öğretim Kanunu: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf adresinden alındı

YTB 'Burs olanakları'. (2022). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB): https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/turkiye-burslari adresinden alındı

YTB 'Kurumsal'. (2022). Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı : https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2 adresinden alındı

Yun, S.-H., & Toth, E. L. (2009). Future Sociological Public Diplomacy and the Role of Public Relations: Evolution of Public Diplomacy. *American Behavioral Scientist*, 500.

Zaharna, R. S. (2005). *The Network Paradigm of Strategic Public Diplomacy*. Washington: Foreign Policy in Focus.

Zaharna, R. S. (2009). Mapping out a Spectrum of Public Diplomacy Initiatives: Information and Relational Communication Frameworks. P. Taylor, & N. Snow (Dü) içinde, *Routledge Handbook of Public Diplomacy* (s. 86-100). New York: Routledge.

Zhang, Y., & Deng, X. (2009). Soft Power: China's Emerging Strategy in International Politics. M. Li (Dü.). içinde Lexington Books.

AFETLE İLGİLİ KONULARDA YAZILAN TEZLERE YÖNELİK BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ

Mustafa ÖZTÜRKEL
Doç. Dr. Sezen BOZYİĞİT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8024-39-5

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Ocak 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İnsanlar hayatları boyunca çeşitli afetlerle karşılaşmaktadır. Afetler insanların hayatlarını beklenmeyen bir anda etkileyen, korku ve acı duymalarına neden olan oldukça zor deneyimlerdir. Bazı afetler sadece mal kaybına neden olurken, bazı afetler ise maalesef birçok ölüme sebebiyet vermektedir. Bulunduğu jeopolitik konum nedeniyle Türkiye sıklıkla afetlerin yaşandığı bir ülkedir. Ekim 2020'deki İzmir depremi, Van ilinde yaşanan çığ felaketi, Kastamonu'daki sel olayı ve Ağustos 2021'de Türkiye'nin çeşitli yerlerinde çıkan ve günlerce süren yangınlar son bir yıl içerisinde karşılaşılan oldukça önemli afetlerdir.

İnsanların "afetlerle yaşamayı öğrenmesi gerektiği" ise sürekli dile getirilmektedir. Ancak burada asıl problem afet olduktan sonra yapılacakları bilmekten ziyade, afet olmadan önce yapılması gerekenler hakkında fikir sahibi olmaktır. Kısa bir süre önce yaşanan bu felaketler de afet yönetim sisteminin ve faaliyetlerinin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Afet yönetimi kadar önem verilmesi gereken diğer bir konu ise afet lojistiğidir. Yardım malzemelerinin afet öncesi konumlandırılması, gerekli tüm malzemenin kaynağından afet bölgesine ulaştırılmasına kadarki tüm planlama, uygulama ve kontrol afet lojistiği ile ilgilidir. İnsani yardım lojistiği ise afetlerden etkilenen insanlara insani yardım malzemelerinin hızlı ve güvenilir bir biçimde ulaştırılması faaliyetlerini içermektedir.

Özellikle Türkiye gibi afetlerin yoğun olarak yaşandığı bölgelerde afetle ilgili konularda farklı bilim dallarında çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmaların incelenmesi mevcut gelişmeleri gözler önüne sereceği gibi, alanyazındaki boşlukların da ortaya konmasına yardımcı olacaktır. Elinizde tuttuğunuz bu çalışmada öncelikle afetle ilgili konularda bilgi verilmiş, daha sonra da Türkiye'de afetle ilgili konularda yazılan tezler çeşitli açılardan incelenmiştir.

Bu kitap Doç. Dr. Sezen BOZYİĞİT'in danışmanlığında yürütülen ve 2021 yılının Eylül ayında tamamlanan "Afet Yönetimi, Afet Lojistiği ve İnsani Yardım Lojistiği Alanında Yapılan Tez Çalışmalarının Bibliyometrik Analizi" isimli Mustafa ÖZTÜRKEL'in yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Kitabın okuyan herkeste afetle ilgili farkındalık yaratması ve alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara yol göstermesi ümidiyle,

Mustafa ÖZTÜRKEL
Doç. Dr. Sezen BOZYİĞİT
Tarsus, 2022

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ 1

1. AFET KAVRAMI VE AFET TÜRLERİ 5
1.1. Afet Kavramı 5
1.2. Kaynaklarına Göre Afetler 7
1.2.1. Doğal Afetler 8
1.2.1.1. Depremler 8
1.2.1.2. Su Baskınları (Sel ve Taşkınlar) 9
1.2.1.3. Yer Kayması (Heyelan) 10
1.2.1.4. Çığ Düşmesi 10
1.2.1.5. Kaya Düşmesi 10
1.2.2. Teknolojik Afetler 10
1.2.3. İnsan Kaynaklı Afetler 11
1.3. Afet Yönetimi Ve Afet Yönetiminin Aşamaları 12
1.3.1. Risk/Zarar Azaltma 17
1.3.2. Önceden Hazırlık 19
1.3.3. Kurtarma ve İlk Yardım 20
1.3.4. İyileştirme 21
1.3.5. Yeniden İnşa 22

2. LOJİSTİK KAVRAMI 23
2.1. Lojistiğin Tanımı 23
2.2. Lojistiğin Tarihsel Gelişimi 24
2.3. Lojistiğin İlkeleri 27
2.4. Lojistik Yönetimi 28
2.5. Temel Lojistik Faaliyetler 29
2.5.1. Taşıma 30
2.5.2. Depo Yönetimi 32
2.5.3. Stok Yönetimi 33
2.5.4. Elleçleme 34
2.5.5. Ambalajlama 35
2.5.6. Talep Tahmini 36
2.5.7. Müşteri Hizmetleri 37

3. AFET LOJİSTİĞİ 39
3.1. Afet Lojistiği Kavramı 39
3.2. Afet Lojistiğinin Aşamaları 42
3.2.1. Afet Öncesi Hazırlık 43
3.2.1.1. Planlama 44

3.2.1.2. Satın Alma 45
3.2.1.3 Taşımacılık Yönetimi 45
3.2.1.4. Depo Yönetimi 46
3.2.2. Afet Müdahale Süreci 46
3.2.2.1. Ön Değerlendirme ve İhtiyaç Tespiti 47
3.2.2.2. Lojistik Eylem Planı Yapılması ve Uygulanması 48
3.2.3. Afet Müdahalesi Sonrası Lojistik Faaliyetler 49
3.2.3.1. Planlama 49
3.2.3.2. Malzeme Toplama ve Bakım Faaliyetleri 50
3.2.3.3. İzleme Değerlendirme ve Raporlama 50
3.3. Türkiye'de Afet Lojistik Yönetimine İlişkin Kurumsal Yapılar 51
3.3.1. Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) 51
3.3.2. Kızılay 54
3.3.3. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) 55
3.3.4. Diğer Gönüllü Kuruluşlar 56
3.4. Dünyada Bazı Ülkelerdeki Afet Lojistiği Uygulamaları 57
3.4.1. Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) Afet Lojistiği Uygulamaları 58
3.4.2. Japonya'da Afet Lojistiği Uygulamaları 60
3.4.3. İngiltere'de Afet Lojistiği Uygulamaları 62

4. İNSANİ YARDIM LOJİSTİĞİ 65
4.1. İnsani Yardım Lojistiği Kavramı 65
4.2. İnsani Yardım Lojistiğinin Önemi 68
4.3. İnsani Yardım Lojistiğinin Ticari Lojistikten Farkı 70
4.4. İnsani Yardım Lojistiğinde Koordinasyonun Önemi 71
4.5. Afet Lojistiği Ve İnsani Yardım Lojistiği Alanında Yapılan Çalışmalar 72

5.YÖNTEM 75
5.1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi 75
5.2. Araştırmanın Evreni Ve Veri Toplama Yöntemi 77
5.3. Araştırmanın Analiz Yöntemi 79
5.4. Araştırmanın Geçerlik Ve Güvenirliği 80

6. BULGULAR VE TARTIŞMA 83

SONUÇ VE ÖNERİLER 95

KAYNAKÇA 99

KAYNAKÇA

Abolade, O., Muili, A.B, Ikotun, S.A., (2013). Agege yerel yönetim alanı Lagos, Nijerya'-daki sel felaketinin etkileri. *Uluslararası Kalkınma ve Sürdürülebilirlik Dergi-si*, 2(4): 2354-2367.

Acar, A.Z., Çakmak, E., Aydınocak, E., Keskin, M.H, Yurdakul, H., Kocaoğlu, B., Çem-berci, M., (2020). *Lojistik Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 1-121

Acar, A.Z, Gürol, P., (2013). Türkiye'de lojistik yazınının tarihsel gelişimi. *İşletme Araş-tırmaları Dergisi.* 3(5): 289-312.

Acar, AZ ,Köseoğlu, M., (2016). *Lojistik Yaklaşımıyla Tedarik Zinciri Yönetimi.* Nobel Yayıncılık. Ankara. s.10-273.

Afet ve Acil Durum Başkanlığı., (2020). Afet türleri. 03 Kasım 2020 tarihinde www.afad.gov.tr./afadem/insan-kaynakli-afetler adresinden erişilmiştir.

Afet ve Acil Durum Başkanlığı., (2021). Ulusal deprem stratejisi ve eylem planı. 21 Ocak 2021 tarihinde www.afad.gov.tr/udsep-2023 adresinden erişilmiştir.

Afet ve Acil Durum Başkanlığı., (2021). Kanun ve kararnameler. 3 Mayıs 2021 tarihinde www.afad.gov.tr/kanunlar adresinden erişilmiştir.

Afshar, A., Haghani, A., (2012). Modeling integrated supply chain logistics in real-time large-scale disaster relief operations. *Socio-Economic Planning Sciences*, 46(4): 327-338.

Ağdaş, M., Bali, Ö., Ballı, H., (2014). Afet lojistiği kapsamında dağıtım merkezi için yer seçimi: SMAA-2 tekniği ile bir uygulama. *Beykoz Akademi Dergisi*, 2(1): 75-95.

Akarsu, B., Akarsu, B., (2019). *Bilimsel Araştırma Tasarımı*. Cinius Yayınları. İstanbul. s. 159.

Akben, İ., Taşdoğan, O., (2019). İnsanı yardım kuruluşlarının, verimlilik, etkinlik ve lojis-tik performans değerlendirmesi. *Journal of Transportation and Logistics,* 6(1): 1-19.

Akdemir, H,Y., (2011). *Lojistik Sektörü İş Gücü Profilinin Değerlendirilmesi İzmir İli Ör-neği.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İz-mir.

Akşahin, B., (2014). *Tedarik Zinciri Yönetiminde Gıda Sektöründe Meydana Gelen Bekleme Zamanlarının Kısaltılması*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akut., (2021). Tarihçe. 04.Ekim 2021 tarihinde www.akut.org.tr adresinden erişilmiştir.

Akyel, R., (2007). *Afet Yönetim Sistemi: Türk Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Tespit ve Çözümüne İlişkin Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Akyurt, İ,Z., (2010). *Lojistik Yönetimi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul. s.10-30

Altay, N., Prasad, S., Sounderpandian, J., (2009). Strategic planning for disaster relief logistics: lessons from supply chain management. *International Journal of Services Sciences,* 2(2), 142-161.

Altunkaynak, M., (2020). UNESCO 2030 eğitim raporunda umut veren uygulamalara genel bakış: Doküman incelemesi. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 1 (1): 40-47.

Arca, D., (2012). Afet yönetiminde coğrafi bilgi sistemi ve uzaktan algılama. *Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi,* 2(2): 53-61.

Aslantaş, O., (2019). *Balıkesir 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonunda Çalışan Personelin Afete Hazır Olma Durumu ve Hazırlık Algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Atsüren, K., (2007). *Lojistik Faaliyetlerinden Depolama Alanında Dış Kaynaklardan Yararlanma.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, H., Ayvaz, B., Küçükaşçı, E.Ş., (2017). Afet yönetiminde lojistik depo seçimi problemi: Maltepe ilçesi örneği. *Journal of Yasar University*, 12: 1-13.

Aydıner, T., (2014). *Türkiye'de Doğal Afet Yönetimi Uygulamalarının Tarihsel Bağlamda Değerlendirilmesi,* Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Aytekin, O., (2012). 2011 Van depreminin yöresindeki kültür varlıklarına olan etkisi üzerine bir değerlendirme. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1): 1081-1090.

Babacan, M., (2003). Lojistik sektörünün ülkemizdeki gelişimi ve rekabet vizyonu. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 3(1): 8-15.

Baker, S. M., Kleine, S.S., Bennion, M., (2020). What do they know ? İntegrating the core concept of customer value into the undergraduate marketing curriculum and its assessment. *Journal of Marketing Education,* 25(1): 79-89.

Bakkal, M., Demir,U., (2011). *Lojistik Yönetimi ve E-Lojistik*. Hiperlink Yayınları. İstanbul. s 19.

Balcik, B. ve Beamon, B.M., (2008). Facility location in humanitarian relief. *International Journal of Logistics: Research and Applications.* 11(2): 101-121.

Baştürk, S., Taştepe, M., (2013*). Evren ve Örneklem, Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Vize Yayıncılık. Ankara. s 132.

Batur, B,S., (2008). *Hava Yolcu ve Kargo Taşımacılığı; Dünyada ve Türkiye'de Uygulamalar.* Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Baum, A., Fleming, R., Singer,J.E., (1983). Coping with victimization by technological disaster. *Jourmal of Sociak İssues,* 39(2): 117-138.

Bayraktutan, Y., Tüylüoğlu, Ş., Özbilgin, M., (2012). Lojistik sektöründe yoğunlaşma analizi ve lojistik gelişmişlik endeksi: Kocaeli örneği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,* 4(3): 61-71.

Bealt, J., Fernández Barrera, J. C., Mansouri, S. A., (2016). Collaborative relationships between logistics service providers and humanitarian organizations during disaster relief operations. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 6(2): 118-144.

Beamon, B.M. ve Kotleba, S.A., (2006). Inventory modelling for complex emergencies in humanitarian relief operations. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 9(1): 1-9.

Bekaroğlu, A., Akpolat, A., Saatçioğlu, D., Tuna ,O., Durdağ, C., Varol, B,N., Uzel, E, Canarslan, G., (2015). *Meslek Yüksekokulları için Lojistik*. İstanbul: Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu Yayınları. İstanbul. s. 29-33.

Benli, H., Bacanlı, M., Gündoğdu, Ş.T., Yaman, M.M., (2018). *Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri.* AFAD Yayınları. s 55.

Besimoğlu, C. (2015). *Türkiye'deki Ziraat Fakültelerinin Tarımsal Araştırma Eğilimleri: 1996-2011 Yıllarının Bibliyometrik Analizi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bilgin, D., Esengün, K., (2014). KOBİ 'lerde modern stok yönetim modellerinin uygulanabilirliği; Karaman ilinde bir uygulama. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 16(26): 56-63

Bilici, G., (2019). *Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi: Konya İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bowen, G.A., (2009). Nitel bir araştırma yöntemi olarak doküman incelemesi. *Nitel Araştırma Dergisi*, 9(2): 27-40.

Caymaz, E., Erenel, F., Gürer, B., (2013). Liderlik karizması, adanmışlık ve gruba aidiyetin gönüllü çalışma performansına etkileri: AKUT arama kurtarma derneği örneği. *International Journal of Human Sciences,* 10(1): 129-147.

Copacino, W. C., (1997). *Supply Chain Management:* The Basics and Beyond (Vol. 1). CRC Press.

Coppola, D. P., (2006). *Introduction to international disaster management*. Elsevier Press.

Coşkun, E., (2018). *Lojistiğe Giriş*. Atatürk Üniversitesi Yayınları. Erzurum. s. 8-302.

Coyle, J.J., Novack, R., Gibson, B.J., Bardi,E.J. (2011) *Transportation: Supply Chain Perpectives.* Mason OH: South Western Cengage Learning Publ. s. 34-60.

Cozzolino, A., (2012). Humanitarian logistics and supply chain management. *In Humanitarian Logistics.* Springer, Berlin, Heidelberg. pp. 5-16.

Christopher, M., (2012). Managing supply chain complexity: identifying the requisite skills. In *Supply Chain Forum: An International Journal,* 13(2): 4-9

Çağlar. B. Kuşçuoğlu. M., (2013). İnsani yardım ve lojistik yönetimi. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (29): 45-52.

Çalışkan, C., (2019). *Afet Risk Azaltımı Eğitimi ve Yönetimi Açısından İlkokul ve Ortaokul Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Çatak, İ., (2019). *Türkiye'de Afetlere Etkin Müdahalede Deniz Alternatifi Önerisi: Afet Gemileri.* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çatay, B., Öztürk, G., (2018). *Uluslararası Lojistik.* Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 95.

Çaylak, S., (2019). *İnsani Yardım Lojistiğinde Sivil-Asker İşbirliği Performansı Kapsamındaki Lojistik Becerilerin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çeber, K., (2015). *Mali Yönüyle Afet Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Çebi, S., (2018). *Afetlerde Risk ve Kriz Yönetimi*. Atatürk Üniversitesi Yayınları. Erzurum. s. 37-265.

Çekerol, G.S, Nalçakan, M., (2011). Lojistik sektörü içerisinde Türkiye demiryolu yurtiçi yük taşıma talebinin rıdge regrasyonla analizi. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 31(2): 321-344.

Çekerol, G.S., (2013). *Lojistik Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 4-47.

Çelik, H.İ., Usta, G., Yılmaz, G., Yakupoğlu, M., (2020). Türkiye'de yaşanan teknolojik afetler (2000-2020) üzerine bir değerlendirme. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,* 6(2): 49-57.

Çilingir. G,A., (2019). *Türkiye'de Afet Yönetimi ve İdarenin Sorumluluğu*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çınar, S., Mutlu, H.M., (2020). Afet lojistik sorunları ve temel başarı etkenleri: Bir literatür analizi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 8(2): 50-69

Çolak, S., (2016). *Afetlerde Sivil Toplum Kuruluşları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 204.

Değirmenci, Y., İlter, İ., (2013). Coğrafya dersi öğretim programında doğal afetler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28): 276-303.

Demirci, A. ve Karakuyu, M., (2004). Afet yönetiminde coğrafi bilgi teknolojilerinin rolü. *Doğu Coğrafya Dergisi,* 9(12): 67-10.

Demir, K., Temelli, U,E., (2020). *Küresel Afet Yönetimi Örgütlenmesi ve Uygulamaları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 19.

Demirdöğen, O., Korucuk, S., (2017). Depolama ve satın alma kararlarının üretime etkisi: TRA1 bölgesi imalat işletmelerinde bir uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (54): 56-76.

Deprem Uygulama ve Araştırma Merkezi., (2020). Depremlerin oluşumu ve türü.19 Kasım 2020 tarihinde www.deprem.aku.edu.tr adresinden erişilmiştir.

Diedrichs, D.R., Phelps, K., Isihara, P.A., (2016). Afet müdahale lojistiğinde iletişim etkilerinin nicelendirilmesi: Bir çoklu ağ sistemi dinamiği modeli. *İnsani Lojistik ve Tedarik Zinciri Yönetimi Dergisi*, 6(1): 24-45.

Dindarik, N., Fidan, Y., (2020). Türkiye'de mültecilerin yaşadıkları bölgelere yönelik insani yardım lojistiği: Kızılay örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2): 135-154.

Dirik, M., (2012). *Tersine Lojistik ve Karaman Organize Sanayi Bölgesinde Gıda Sektöründe Tersine Lojistiğin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Doğan, M., (2015). *İl Bazında Afet Lojistiği: Kocaeli İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Duran, G. ve Türkoğlu, M., (2019). Lojistik sektörünün önemi ve bölgesel kalkınmaya katkıları. *Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi (SOSGÜZ),* 1(2): 86-97.

Dündar, O., Dündar, AR., Özölçer, İH., Aksoy, B., (2018). Afet ve Acil Durumlarında Su İhtiyacının Belirlenmesi ve Yönetimi. *Natural Hazards and Disaster Management.* 04-06 May 2018.962-964 (ISHAD2018 Sakarya Turkey).

Emirkadı, Ö., (2015). Birinci Uluslararası Kafkasya-Orta Asya Dış Ticaret ve Lojistik Kongresi(UKODLK). Kars.

Emmett, Stuart., (2005) *Excellence in Warehouse Management - How to Minimise costs and maximise Value*, UK: John Wiley&Sons.

Ener, E., (2019). *XIX. Yüzyılda Osmanlı Balkanlarında Deprem ve Afet Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Epstein, R. A., (1996). Catastrophic responses to catastrophic risks. *Journal of Risk and Uncertainty*, 12(2): 287-308.

Erdelj, M., Król, M., & Natalizio, E., (2017). Wireless sensor networks and multi-UAV systems for natural disaster management. *Computer Networks*, 124: 72-86.

Erel, F,P., (2014). *Biyodizel Üretiminde Ters Lojistik Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.

Erel, M., (2016). *Afet Yönetiminde Kurumsal Yetenek, Afet Odaklılık ve Afet Yönetim Performansı Arasındaki İlişkinin Araştırılması ve Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Gebze Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Esin, S., Oğuzhan, T., Kaya, C., Ergüder, T., Özkan, AT., Yüksel, İ., (2001). *Afetlerde Sağlık Hizmetleri Yönetimi.* TAKAV Matbaacılık. Ankara. s. 25.

Ergünay, O., (1998). *Acil Yardım Planlama ve Afet Yönetimi*. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara. s. 15.

Ergünay, O., (2007). *Türkiye'nin Afet Profili.* TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı, s. 5-7.

Erkal, T., Değerliyurt, M., (2011). Türkiye'de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi.* 14(22): 147-164.

Ersoy, P., Börühan, G., (2013). Lojistik süreçler açısından afet lojistiğinin önemi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi.* 50(578): 75-85.

Ertek, G., (2012). *Depolama Sistemleri. Depolama Sistemleri (Warehousing Systems)*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s.5.

Erturgut, R., Coşkun, A.E., (2019). Lojistik ve Tersine Lojistik: Etimolojik Bir Analiz. *Eurasian Conference on Language and Social Sciences Bildiriler Kitabı. Antalya*: 38-46.

Erturgut, R., Yılmaz, B., (2020). Afet ve insani yardım lojistiği alanında yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40): 105-123.

Evren, S., Kozak, N., (2012). Eskişehir'in çekici faktörlerinin günübirlik ziyaretçilerin bakış açılarıyla değerlendirilmesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(2): 220-232.

Gatignon, A., Van Wassenhowe, L.N. ve Charles, A., (2010). The yogyakarta earthquake: Humanitarian relief through IFRC'sdecentralized supply chain. *International Journal of Production Economics,* 126(1): 102-110.

Gattorna, J., Ogulin, R., Reynolds, M. W., (2003). *Gower handbook of supply chainmanagement.* Gower Publishing, Ltd.

Genç, K. Y., (2019). *Kızılhaç'ın Örgütsel Yapısının Analizi.* IV. Uluslararası Demokrasi Sempozyumu Bildiri E-Kitabı, s. 48.

Genç, N.G., (2018). *Afet Lojistiği Kapsamında Bayrampaşa İlçesi Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Goyens, P., Porignon, D., Soron'gane, E. M., Hennart, P., Vis, H.L. ve Tonglet, R., (1996). Humanitarian aid and health services in Eastern Kivu, Zaire. *Collaboration or competition. Journal of Refugee Studies,* 9(3): 276-300.

Gökçe, O., Tetik, Ç., (2012). *Teoride ve Pratikte Afet sonrası İyileştirme Çalışmaları*. AFAD Yayınları. Ankara. s.28-41.

Görçün, Ö,F., (2018). *Ulaştırma Sistemleri ve Yönetimi.* Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s.38.

Gözüm, A. G., (2013). *Afet Tabanlı Kriz Yönetimi: Marmara ve Ege Bölgeleri'nde Bulunan Rafineri ve Petrokimya Endüstrisi İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gülen, K,G., (2011). *Lojistik Sektöründe Durum Analizi ve Rekabetçi Stratejiler*. İstanbul Ticaret Odası Yayınları. s. 31.

Güler, E., (2012). *Afet Yönetimi: Cumhuriyet Dönemi Afet Yönetimi Mevzuatı ve Uygulaması.* Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gülner, B., (2016). *Afet Lojistiği Yönetim Sürecinde Lojistik Merkezlerin Teşkili ve Yer Seçimi İçin Örnek Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gümüş, S., (2013). Lojistik sektörünün Türk ekonomisine katkıları ve bir araştırma. *Uluslararası İşletme ve Yönetim Dergisi*, 1(3): 302-324.

Günaydın, M., Tatlı, O., Genç, E., (2017). Arama kurtarma örgütleri ve ulusal kurtarma ekipleri(UMKE). *Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 3(1): 56-63.

Güney, Y., Avdan, U., (2019). *Lojistikte Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanımı*. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir. s. 23-33.

Gür, G., (2006). *Türkiye Lojistik Sektörü Altyapı Analizi*. İstanbul Ticaret Odası (İTO) Entegre Matbaacılık Anonim Şirketi. s. 13-16.

Hale, T. and Moberg, C.R., (2005). Improving supply chain disaster preparedness: A decision process for secure site location. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 35(3): 195-200.

Hepdeniz, K., (2019). Eğirdir ilçesi (Isparta) için kaya düşmesi duyarlılık bölgelerinin haritalanması. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (15): 193-198.

Hoşgörmez, H., (2010). *Afetlerde Bilişim ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı.* İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 260.

Houston, J. B., Pfefferbaum, B., Rosenholtz, C. E., (2012). Disaster news: Framing and frame changing in coverage of major US natural disasters, 2000–2010. *Journalism & Mass Communication Quarterly,* 89(4): 606-623.

Howden, M., (2009). *How Humanitarian Logistics İnformation Systems Can İmprove Humanitarian Supply Chains: a View From The Field*. In Proceedings Of The 6th İnternational ISCRAM Conference, Gothenburg, Sweden.

İnceoğlu. Ç., (2014). Türkiye'de akademik sinema yazının on yılı (2002 – 2011): Bibliyometrik bir analiz. *Selçuk İletişim*, 8(3): 182-200.

İpek, C., Dikici, M., Topçu, İ., Pay, İ., Kandilli, İ., (2018). Türk Kızılayı' nın afetteki rolü. *Academic Perspective Procedia*, 1(1): 709-718.

İstanbul Üniversitesi Doğal Afet Arama ve Kurtarma Ekibi., (2021). Hakkımızda. 06 Ekim 2021 tarihinde https://isudak.istanbul.edu.tr/tr/content/isudak/hakkimizda adresinden erişilmiştir.

Islam, D. M. Z., Meier, J. F., Aditjandra, P. T., Zunder, T. H., Pace, G., (2013). Logistics and supply chain management. *Research in Transportation Economics*, *41*(1): 3-16.

Işık, Ö., Aydınoğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz G., Ay, A., (2012). Afet yönetimi ve afet odaklı sağlık hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi, 28*(2): 82-123.

Işık, S., (2013). *Afetlerde İl Düzeyinde Yönetimler Arası İlişkiler ve Karşılaşılan Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Jandarma Genel Komutanlığı., (2021). Elazığ depreminde yapılan çalışmalar. 03.06.2021 tarihinde www.jandarma .gov.tr. adresinden erişilmiştir.

Joyce, K., Samsonov, S., Ambrosia, V., (2009). Remote sensing and the disaster management cycle. *In Advances in Geoscience and Remote Sensing*, *48*(7): 317-346

Kabadayı, N., (2010). *Depo Tasarımı ve Yönetimi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 52-202.

Kadıoğlu, M., (2008). *Modern, Bütünleşik Afet Yönetimin Temel İlkeleri*. JICA Türkiye Ofisi Yayınları. Ankara. s. 2-23.

Kadıoğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını. İstanbul s. 65.

Kadıoğlu, M., (2016). *Acil Durum ve Afet Yönetimine Giriş*. Atatürk Üniversitesi Yayınları. Erzurum. s. 31.

Kahraman, Z., Altay, A., (2016*). Bütünleşik Afet Yönetimi* . İlkem Yayımları. İzmir. s. 5.

Kanlı, İ. B., (2003). *Türkiye'de Üst Düzey Planlama Sistemi ve Yönetimine Afet Yönetimi Kapsamında Bakış*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaptan, S., (1973). *Bilimsel Araştırma Teknikleri; Tez Hazırlama Yolları*. Rehber Yayınevi. İstanbul. s.145.

Kapucu, N., Lawther, W,C., Pattison, S., (2007). Logistics and staging areas in managing disasters and emergencies. *Al of Homeland Security and Emergency Management,* 4(2): 3-15.

Kapucu, N., (2015). Emergency and Crisis Management in the United Kingdom: Disasters Experienced, Lessons Learned, and Recommendations for the Future. 09.05.2021 tarihinde http://www. training. fema. gov/emiweb/edu/Comparative% 20EM% 20Book. adresinden erişilmiştir.

Kara, P., Günay, E., (2013). Çernobil kazası ve etkileri. *Mersin Üniversitesi Lokman Hekim Tıp Dergisi*, 3(2): 32-36.

Kara, Y,B., Taşer, A., (2019). *Çağdaş Lojistik Uygulamaları*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s.13-25

Karaaslan, A., (2015). *Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Afet Yönetimi İle Türkiye'deki Afet Yönetiminin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Karagöz, Y., (2019). *Spss-Amos-Meta Uygulamalı İstatistiksel Analizler.* Nobel Yayıncılık. s. 173.

Karaman, Z., Oğuz, K., Ekşi, A., Ersoy, P., Börühan, P., Esmer, S., Eren, A., Altay, A., Arıkan, Z., Özer, Y.E., Özkaya, Y., Toker, H., Yontar, İ.G., Özdemir, E., Karabulut, Ş., (2017). *Bütünleşik Afet Yönetimi*. Birleşik Matbaacılık. İzmir. s.116.

Karatop, B., (2015). *Afetlerde Lojistik Yönetimi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s.10-236.

Kasadan, D. O., (2019). Dichotomies of disaster management: a reflection on the politics of efficient decision making. *Disaster Prevention and Management,* 28(5): 670- 676.

Kaya, N., (2019). *Ülkemizdeki Bulaşıcı Hastalık Bildirimlerinin Afet Yönetimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.

Kazan, H., (2010). *Bilimsel Araştırma Teknikleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 90.

Khan, H., Vasilescu, LG ve Khan, A., (2008). Afet yönetimi döngüsü-teorik bir yaklaşım. *Yönetim ve Pazarlama Dergisi*, 6(1), 43-50.

Kılavuz ,E. (2019). *Spor Salonlarının Afet Lojistiği Uygulamalarına Uygunluğu Araştırması: Yalova İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.

Kızılay., (2021). Ulusal afet yönetimi. 23 Ocak 2021 tarihinde www.kizilay.org.tr adresinden erişilmiştir.

Korkut, Y., (2019). *Afet Yönetiminde Kritik Başarı Faktörlerini Belirlemek İçin Analitik Hiyerarşi Prosesi ve Metin Madenciliği Destekli Bir Model Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Kovacs, G., Spens, K., (2009). Identifying challenges in humanitarian logistics. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 39(6): 506-528.

Kovacs, G., Spens, K. M., (2011). Humanitarian logistics and supply chain management: The start of a new journal. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management,* 1(1): 5-14.

Kovacs, G., Tatham, P., (2010). What is special about a humanitarian logistician? A survey of logistic skills and performance. supply chain forum: *An International Journal,* 11(3): 32-41.

Koyuncu, M., Koyuncu, S., (2016). Osmanlıda afet yönetimi. *Çağdaş Tıp Dergisi,* 6(4): 378-381.

Kozak, N., (2001). Türkiye'de turizm pazarlaması literatürünün gelişim süreci: 1972-1998 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tez çalışmaları üzerine biyo-bibliyografik bir inceleme, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12(1): 26-33.

Köseoğlu, A. M., (2015). *Afet Yönetimi ve İnsani Yardım Lojistik Süreçler ve Uygulamalar.* Nobel Yayımcılık. s.10-158.

Köseoğlu. A. M., Çevikel. G., (2014). Yumuşak güç: İnsani yardım operasyonları ve Türkiye'deki Suriyeli mülteciler. *Akademik Bakış Dergisi*, (43): 1-27.

Köseoğlu, A. M., Yıldırımlı, H., (2015). Afet lojistiğine bağlı afet yönetimi sorunlarının siyasi etkileri. *Akademik Bakış Dergisi,* (49): 199-224.

Köseoğlu, S., (2019). *Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Akademik Risk Alma Eğilimleri ve Liderlik Özelliklerinin Belirlenmesi Kriz ve Kaos Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği.* Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Krafess, J., (2005). The influence of the Muslim religion in humanitarian aid. *International Review of the Red Cross,* 87(858): 338-342

Kurt, A. A., (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 77-119.

Kurtkan, A., (2011). Bir Sosyal Yardım Organizasyonu Olarak Kızılay. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (16): 7-22.*

Labuschagne, A., (2003). Qualitative Research: Airy Fairy or Fundamental. *The Qualitative Report,* 8(1): 100-103.

Larson, P. D., (2005). A note on mail surveys and response rates in logistic research. *Journal of Business Logistics,* 26(2): 211-222.

Larson, P. D., (2012). *Strategic Partners and Strange Bedfellows: Relationship Building in the Relief Supply Chain. Relief Supply Chain Management for Disasters*: Humanitarian Aid and Emergency Logistics, p.13.

Leblebici ,Ö., (2004). *Doğal Afetlerde Kriz Yönetimi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Limoncu, S., Atmaca, A. B., (2018). Çocuk Merkezli Afet Yönetimi. *Megaron,* 13(1): 132-143.

Malek, M. R., Moghaddam, R. T., Zahiri, B., Amiri, B., (2016). An interactive approach for designing a robust disaster relief logistics network with perishable commodities. *Compiters & İndustrial Engineering An İnternaitoanel Journal,* (94): 201-215.

Martens, B., (2005). Why Do Aid Agencies Exist ?. *Development Policy Review*, 23(6): 643-663.

Maspero, E. L., Ittman, H. W., (2008). The Rise Of Humanitarian Logistics. *27th Annual Southern African Transport Conference Paper, 7-11 July 2008, Güney Afrika*, p.p.183- 184

Medikal Arama Kurtarma Derneği., (2020). Dünya'da afet yönetimi ve gelişimi. 08 Kasım 2020 tarihinde www.medak.org.tr adresinden erişilmiştir.

Memiş, L., Babaoğlu, C., (2020). *Afet Yönetimi ve Teknoloji. İç Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi*. Ankara. Nobel Yayınları, s.163-174.

Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği., (2013). *Lojistik Sektör Raporu.* Mavi Ofset Basım Yayıncılık. İstanbul.

Nahilçi, N., Güngör, Y., Yılmaz, İ., Aysal, N. (2010). *Acil Yardım ve Afet Yönetimi Pratikleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 11.

Nalçakan, M., ER, F., (2018). *Lojistik İlkeleri. Anadolu Üniversitesi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s.10-324.

Noji, E. K., (1991). Natural disasters. *Critical Care Clinics*, 7(2): 271-292.

Nur, S.A., Taşan, P., (2018). Mülteci Krizi ve Afet Yönetimi. *Disiplinler Arası Afet Yönetimi Sempozyumu. Sempozyum Bildirileri*, s.12-13.

Oğul, E., (2019). *Türkiye'de Afet Yönetimi Politikasının Coğrafi Bilgi Sistemleri Kapsamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

Oğuz, Ö., (2018). *Afet Hukuku*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 4-64.

Oloruntoba, R., Gray, R. (2006). Humanitarian aid: An agile supply chain. *Supply Chain Management: An International Journal,* 11(2): 116-120.

Orhan, O. Z., (2014). *Dünyada ve Türkiye'de Lojistik Sektörünün Gelişimi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 17.

Önsüz, M. F., Atalay, B. I., (2013). Afet lojistiği. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 37(3): 1-6.

Özdemir, F. S., Gökmen, M. K., (2016). Lojistiğin evrimi ve Türkiye'deki önlisans ve lisans programları yönünden lojistik öğretimi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3): 115-135.

Özdemir, H., (2016). *Afetler Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s.146-183

Özden, I., Aydınlıoğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., Ay, A., (2012). Afet yönetimi ve afet odaklı sağlık hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2): 82-123.

Özel, M., (2015). Afet yönetiminin iyileştirme aşaması bağlamında 2011 Van depremi sonrasında "Konteyner Kent" uygulaması. *Türk İdare Dergisi*, (477): 11-35.

Özkan, R., (2015). *Lojistik Eğitimi Alan Öğrencilerin Staj Algılarının İşletme İle İlgili Faktörler Bağlamında İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Tarsus Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarsus.

Özköse, H., (2017). *Yönetim Bilişim Sistemleri Alanının Türkiye ve Dünya'daki Bibliyometrik Analizi ve Haritası*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.

Özmen, B., (2010). *Afet Yönetimi Senaryo Uygulamaları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 41-56

Özmen, B., Özden, A. T., Gerdan, S., Tezgider, G., Gökçe, O., (2018). *Afet Yönetimi-I.* Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 6-184.

Öztürk, O., (2016*). Heyelan Envanter Bilgilerinin Toplanmasına Yönelik Mcbs ve İha Görüntü Entegrasyonu Olanaklarının Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aksaray.

Papuç, M., (2016). *Acil Durum ve Afet Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 215-237.

Parlak, B., Şahin, A. U., (2019). Seçilmiş ülkelerde lisans ve lisansüstü düzeyde afet yönetimi eğitimlerinin analizi. *TESAM Akademi*, 6(2): 35-65.

Peker, İ., Korucuk, S., Ulutaş, Ş., Okatan, B. S., Yaşar, F., (2016). Afet lojistiği kapsamında en uygun dağıtım merkez yerinin AHS-VIKOR bütünleşik yöntemi ile belirlenmesi: Erzincan ili örneği. *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(1): 82-103.

Pektaş, T., (2012). *İlçe Bazında Afet Lojistiği: Başakşehir Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Resmi Gazete., (2021). Afet ve acil durum yönetimi başkanlığı teşkilatı ve görevleri hakkında kanun. 22 Ocak 2021 tarihinde www.resmigazete.gov.tr adresinden erişilmiştir.

Rodrigue, J. P., Comtois, C., Slack, B., (2016). *The geograpy of transport systems.* Routledge. New York.

Rose, J., O'Keefe, P., Jayawickrama, J., O'Brien, G., (2013). The challenge of humanitarian aid: an overview. Environmental Hazards, 12(1): 74- 92.

Ross, D. F., (2002). *İntroduction to e- supply chain management: engaging technology build market-winning business partnerships*. RCR Press.

Rushton, A., Croucher, P., Baker, P., (2010). *The Handbook of Logistics and Distribution Management.* London: Kogan Page. s.1-15.

Russell, S. H., (2000). Growing World of logistics. *Air Force Journal of Logistics,* 24(4): 12-26.

Saatçioğlu, C., Kolbaşı, N. Ç., (2012). Türkiye lojistik sektöründe denizyolu- demiryolu entegrasyon sürecinin incelenmesi. *Sakarya İktisat Dergisi,* 1(2): 1-25.

Sağnak, M., (2020). Depo yeri seçimi: perakende sektöründe melez çok kriterli karar verme uygulaması. *Journal of Yasar University*, 15(59): 615-623.

Sawalha, I. H., (2020). A contemporary perspective on the disaster management cycle. *Foresight-The journal of future studies, strategic thinking and policy*, *22*(4): 469-482.

Saylak, Ş., (2021). *Türkiye'nin Göç Yönetiminin Dönüşümü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Schweizer, J., Jamieson, J. B., Schneebeli, M., (2003). Snow Avalanche Formation. *Reviews of Geophysics*, 41(4): 1-110.

Scott, A. J., (2000). Economic geography: the great half-century. *Cambridge Journal of Economics*, 24(4), 483-504.

Seybolt, T.B., (2007). *Humanitarian Military İntervention: The Conditions For Success and Failure.* Oxford University Press. s.28.

Seyyar, A., Yumurtacı, A., (2016). Afet odaklı acil manevi sosyal hizmet uygulamaları bağlamında Türkiye'ye yönelik bir model önerisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 5(3): 1-24.

Shaluf, I. M., (2007). Disaster types. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 16(5): 704-717.

Sheppard, A., Tatham, P., Fisher, R. ve Gapp, R., (2013). Humanitarian logistics: Enhancing the engagement of local populations. *Journal Of Humanitarian Logistics And Supply Chain Management.* 3(1): 22-36.

Sheu, B. J., Chen, Y. H., Lan, L. W., (2005). A novel model for quick response to disaster relief distribution. *Proceedings of the Eastern Asia Society for Transportation Studies,* 5(1): 2454 - 2462

Silva, F. N., (2001). Providing spatial decision support for evacuation planning: A challenge in integrating technologies. *Disaster Prevention and Management: An International Journal,* 10(1):11-20.

Stapleton, O., Van Wassenhove, L. N., Tomasini, R., (2010). The challenges of matching corporate donations to humanitarian needs and the role of brokers. *Supply Chain Forum: An International Journal*, 11(3): 51-60.

Strömberg, D., (2007). Natural disasters, economic development and humanitarian aid. *Journal of Economic Perspectives*, 21(3): 211-212.

Şahin, Ş., Üçgül, İ., (2019). Türkiye'de afet yönetimi ve iş sağlığı güvenliği. *Afet ve Risk Dergisi,* 2(1): 43-63.

Şen. K. İ., (2014). Lojistik faaliyetlerin yönetimi ve maliyetleme yaklaşımları. *Çankırı Karatekin Universitesi İktisadi ve İdari Bilimler Journal of The Faculty of Economics Fakültesi Dergisi*, 4(1): 83-106.

Şen, G., Esmer, S., (2017). Afet lojistiği: Bir literatür taraması. *The International New Issues In Social Sciences,* 5(5): 231-250.

Şengün, H., Temiz, A., (2017). Afet Yönetimi ve Karabük. TMMOB Afet Sempozyumu. s. 261-278.

Tanyaş, M., (2015). İstanbul Lojistik Sektör Analizi Raporu. MÜSİAD Yayınları. İstanbul. s. 95.

Tanyaş, M., Günalay, Y., Aksoy, L., Küçük, B., (2013). İstanbul İli Afet Lojistik Plan Klavuzu. Lojistik Derneği Yayınları. İstanbul. s. 20.

Taş, Y., Şimşek, İ., (2017). Türkiye'de sosyal girişimcilik örnekleri ve istihdama katkıları. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi* ,6(6): 481-487.

Taşdoğan, O., (2018*). Türkiye'de Faaliyet Gösteren İnsani Yardım Kuruluşlarının Lojistik Performans Değerlendirmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Taşkıran G, Baykal Ü., (2018). *Afetlerde İnsan Kaynakları Yönetimi*. Afet Hemşireliği. Türkiye Klinikleri Yayınları. Ankara. s. 8-25.

Tatham, P., Loy, J., Peretti, U., (2014). 3D Printing (3DP): A humanitarian logistic game changer. 4-5. *In ANZAM 2014: Proceedings of the 12th Operations, Supply Chain and Service Symposium Management Symposium Australian & New Zealand Academy of Management*. Australian. pp. 1-10.

T.C Milli Eğitim Bakanlığı., (2011). *Ulaştırma Hizmetleri Lojistik Yönetimi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara. s. 1-250.

T.C Milli Eğitim Bakanlığı., (2011). *Afetlerde Acil Sağlık Hizmetleri*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara. s. 1-200.

Temelli, U. E., (2016). *Sivil Savunma ve Afet Kuruluşları.* İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 189-190.

Tercan, B., (2018). Türkiye'de afet politikaları ve kentsel dönüşüm. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi,* 3(5): 102-120.

Thomas, A. S., Kopczak, L. R., (2005). From logistics to supply chain management: The path forward in the humanitarian sector. *Fritz Institute*, 15(1): 1-15.

Tomasini, R. M., Wassenhove, L. N. V., (2009). From preparedness to partnerships: Case study research on humanitarian logistics. *İnternationel Transactions İn Operationel Research,* 16(5): 549-559

Topal, B., (2016). Türkiye Afet Lojistik Yönetim Sistemi Üzerine Bir Değerlendirme. ISEM2016, *3rd International Symposium on Environment and Morality, 4-6 November 2016, Alanya – Turkey*.

Toy, B. Y., Tosunoğlu, N. G., (2007). Sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda bilimsel araştırma süreci, İstatiksel teknikler ve yapılan hatalar. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi,* (1): 1-20.

Trunick, P. A., (2005). Special Report: Delivering Relief To Tsunami Victims. *Logistics Today,* 46(2): 1-3

Tuğlu, K., (2020). Doğal *Afetlerle Mücadelede Sivil Toplum kuruluşlarının Rolü: Arama Kurtarma Derneği (AKUT).* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Turgut, M., (2015). *Finansal Yönetim.* Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş Yayınları. İstanbul. s. 242.

Tün, M., (2018). *Temel Afet Bilgisi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 11.

Türk Dil Kurumu., (2020) Lojistiğin tanımı. 18. Kasım 2020 tarihinde www.tdk.gov.tr. adresinden erişilmiştir.

Türnüklü, A., (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24): 543-559.

Twigg, J., (2015). Disaster risk reduction. Humanitarian Policy Group Overseas Development Institute. London.

Ulu, S., Akdağ, M., (2015). Dergilerde yayımlanan hakem denetimli makalelerin bibliyometrik profili: Selçuk iletişim örneği. *İletişim Dergisi*, 9(1): 5-21.

Uluğ, A., (2009). Nasıl Bir Afet Yönetimi. TMMOB İzmir Kent Sempozyumu, İzmir. s. 1-18.

Ural, A., Kılınç. İ., (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss İle Veri Analizi: Spss 12.0 for Windows.* Detay Yayıncılık. Ankara. s. 33-71.

Uşkay, S., Aksu, S., (2002). Ülkemizde taşkınlar, nedenleri, zararları ve alınması gereken önlemler. *Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi*, 420(421): 4-6.

Vanajakumari, M., Kumar, S., Gupta, S., (2016). An integrated logistic model for predictable disasters. *Production and Operations Management*, *25*(5): 791-811.

Varnes, D. J., (1958). Landslide types and processes. *Landslides and engineering practice*, 24(1): 20-47.

Wach, E., Ward, R., (2013). Learning About Qualitative Document Analysis. IDS Practice Paper in Brief, ILT Brief 13 August 2013.

Walton, R., Mays, R., Haselkorn, M., (2011). Defining "Fast": Factors Affecting the Experience of Speed in Humanitarian Logistics. *Proceedings of the 8th International ISCRAM Conference,* Lizbon, Portekiz, s.2.

Wang, C. Y., Manga, M., (2010). *Earthquakes and water*.(Vol.114). Spinger.

Wassenhove, V., (2006). Humanitarian aid logistics: supply chain management in high gear. *Journal of the Operational Research Society*, 57(5): 475-489.

Wei, L. W., Chen, H., Lee, C. F., Huang, W. K., Lin, M. L., Chi, C. C., Lin, H. H., (2014). The mechanism of rockfall disaster: A case study from Badouzih, Keelung, in northern Taiwan. *Engineering geology*, *183*:116-126.

Whittemore, R., Chase, S. K., Mandle, C. L., (2001). Nitel araştırmalarda geçerlilik. *Nitel Sağlık Araştırması*, 11(4): 522-537.

Wollf, A. Y., Yıldız, D., (2018). Türkiye'de lojistik yönetimindeki gelişmeler: Stratejik bir bakış açısı. *Social Sciences Research Journal*, 7(3): 187-198.

Xu, X. Z., Song, G. D., Liu, J., Dang, W. Q., Gao, H., Liu, Z. Y., Zhang, H. W., (2015). Avalanche in Tuban: a hazard with no defense. *Natural Hazards*, *79*(3): 2181-2187.

Yalçın, H., (2010). Millî folklor dergisinin bibliyometrik profili (2007-2009). *Millî Folklor*, 22(85): 205-211.

Yaman, H., Erdoğan, Y., (2007). İnternet kullanımının Türkçeye etkileri: Nitel bir araştırma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 3(2): 237-249.

Yaprak, Ü., (2015). *Afet Lojistiğinde Stok Kontrolüne Yönelik Veri Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.

Yavuz, Ö, Laçiner, V., (2012). Afetler Sonrası Yapılan Sosyal Yardımlar: Van Depremi Örneği. 14. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresi.

Yaylacı, C. T., (2015*). Türkiye'deki Afet ve Acil Durum Yönetimi Uygulamaları: Bir Alan Araştırması.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S., (2007). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Detay Yayıncılık. Ankara. s. 53.

Yel, İ., (2009). *Lojistik Sektöründe Bulanık Mantık Karar Sürecinin Uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Yeşilbaş, G., (2018). 4925 *Sayılı Karayolu Taşıma Kanununun Tedarik Zincirine Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, E., (2019). İnsani diplomasi faaliyetlerinin Türkiye'nin yumuşak gücüne etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 13(19): 2562-2591.

Yıldırım, İ. E., (2015). *İstatiksel Araştırma Yöntemleri.* Seçkin Yayıncılık. Ankara. s. 168-171

Yıldırımlı, H., (2015). *Afet Yönetiminde Afet Lojistiği Sorunları: Van Depremi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yıldız, A., (2014). *Ülkemizde Afet Yönetimi, Gümüşhane Örneği İle Gümüşhane'de Yaşayan Üniversite Gençlerinin Afetle İlgili Bilgi Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.

Yıldız, M., (2008). Mahalli İdareler Reformu Sonrasında Afet Yönetimi. Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, JICA Türkiye Ofisi Yayınları. İstanbul. s.175-185.

Yılmaz, A., (2019*). Kamuda Afet ve Acil Durum Yönetimi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. s. 46-167.

Yılmaz, A.E., (2017). *Afet Yönetimi I*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s.139-309.

Yılmaz, G., (2017). Restoranlarda bahşiş ile ilgili yayınlanan makalelerin bibliyometrik Analizi. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2): 65-79.

Yılmaz, İ., (2010). *Afetlerde İyileştirme Çalışmaları*. İstanbul Üniversitesi Yayınları. İstanbul. s. 14-101.

Yılmaz, M, Akbulut, R. K., (2015). *Doğal Afetler ve Afet Yönetimi*. Atatürk Üniversitesi Yayınları. Erzurum. s. 8-207.

Yılmaz, Ü., (2019). İnsani Yardım Lojistiği Faaliyetlerinde İnsansız Hava Araçlarının Kullanım Alanları. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi,* 1(2): 43-54.

Yi, W., Kumar, A., (2007). Ant colony optimization for disaster relief operations. *Transportation research Part E*, 6(43): 660-672.

Yiğit, V., (2020). *Lojistik Yönetimi.* Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. Atatürk Üniversitesi. Erzurum. s.07-62.

Yüzer, H., (2017). *Doğal Afetlerde Gönüllü Sağlık Yardım Örgütleri ve Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleri (UMKE) Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Zhou, L., Wu, X., Xu, Z., Fujita, H., (2018). Emergency decision making for natural disasters: An overview. *International journal of disaster risk reduction*, (27): 567-576

21. Yüzyılda Mali Yaşam Becerileri

Finansal Okuryazarlık ve Vergi Okuryazarlığı

Ufuk GENCEL
Musa GÖK
Murat AYDIN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-96-8

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Ufuk GENCEL

Liseyi İzmir Maliye Okulu'nda, yükseköğrenimini Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Maliye bölümünde, yüksek lisans ve doktora eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye anabilim dalında tamamlamıştır. Doktora sırasında Oregon State Üniversitesi'nde ve doktora sonrasında Florida State Üniversitesinde araştırma çalışmaları yapmıştır. Maliye ve Mali Hukuk alanlarında ulusal ve uluslararası projelerde görev almıştır. Uzmanlık alanları olan kamu maliyesi, vergi hukuku, vergi teorisi, yüksek öğretimde kalite ve akreditasyon konularında çok sayıda ulusal ve uluslararası çalışması bulunmaktadır. Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Konseyi Vergi Adaleti Çalışma grubu üyesidir. Halen İzmir Demokrasi Üniversitesi İİB Fakültesi Maliye bölümü mali hukuk anabilim dalında görev yapmaktadır

Musa GÖK

1989 Yılında Uludağ Üniversitesi İİBF Maliye Bölümünde lisans eğitimini tamamladı. 1993 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde maliye alanında yüksek lisans ve 2006 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Teorisi anabilim dalında doktora eğitimini tamamladı. 1992-2010 yıllarında kamuda müfettiş olarak görev yaptı. 2010-2018 yıllarında Balıkesir Üniversitesi ve Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi maliye bölümlerinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Halen İzmir Demokrasi Üniversitesi İİBF Maliye bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Murat AYDIN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İİBF Maliye Bölümü öğretim üyesi, Lisans ve Yüksek Lisansını, 1994 ve 1998 yıllarında Anadolu Üniversitesi'nde Doktorasını ise 2008 yılında Marmara Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Mali İktisat alanında çeşitli yayınları bulunmaktadır.

Önsöz

En temel finansal kavramları bile doğru biçimde anlayıp kullanabilmek zorken, her geçen gün yeni finansal araçların ve işlevlerin ortaya çıkması var olan sorunu daha da karmaşıklaştırmaktadır. Bu durum, *finansal okuryazarlık* konusunu gündeme getirmektedir. Karmaşık bir yapıya sahip olan vergi mevzuatını ve arkasındaki mantığı anlama kaygısı ise *vergi okuryazarlığını* ön plana çıkarmaktadır. Finansal okuryazarlık ve vergi okuryazarlığıyla ilgili kaygı ve endişeler, bu konuları öğretebilme ve aktarabilme sorumluluğunu doğurmaktadır. Finansal okuryazarlık ve vergi okuryazarlığı sadece bireyi değil toplumları ilgilendirmekte, mikro ve makro boyutta etkilere neden olmaktadır. Bu durum, konunun akademik düzeyde incelenip araştırılmasını gerektirmektedir. Bu gereksinim ve sorumluluk bilinciyle, bu alanda eğitim alan öğrencilerin söz konusu yeterliklere ilişkin bilgi ve beceri düzeyleri, alan araştırmasıyla incelenmiş, detaylı bir literatür bilgisiyle de çalışma zenginleştirilmiştir.

Bu kitap, İzmir Demokrasi Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi tarafından desteklenen "Üniversite Öğrencilerinin Vergi Okuryazarlık ve Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma" isimli projeden (Proje No: 20H01) üretilmiştir.

Ufuk GENCEL

Aralık, 2022

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ 1

2. FİNANSAL OKURYAZARLIK 4
2.1. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ 4
2.1.1. Finansal Bilgi 10
2.1.1.2. Finansal Davranış 12
2.1.1.3. Finansal Tutumlar 12
2.1.2. Finansal Okuryazarlığın Önemi 13
2.1.3. Finansal Okuryazarlık Literatürüne Genel Bakış 16
2.2. VERGİ OKURYAZARLIĞI 24
2.2.1. Vergi Okuryazarlığının Kavramsal Çerçevesi 24
2.2.2. Vergi Okuryazarlığın Önemi 33
2.2.3. Vergi Okuryazarlığı ve Vergi Uyumu 36
2.2.4. Vergi Okuryazarlığı ve Vergi Etiği 44
2.2.5. Vergi Okuryazarlığı ve Vergi Bilinci 46
2.2.6. Vergi Okuryazarlığı Literatürüne Genel Bakış 49

3. YÖNTEM 59
3.1. ARAŞTIRMANIN SORULARI 59
3.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 62
3.2.1. Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranış Ölçeği 62
3.2.1. Vergi Okuryazarlık Düzeyi Belirleme Ölçeği 63
3.3. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ 63

4. BULGULAR 64
4.1. ARAŞTIRMANIN BİRİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR 64
4.2. ARAŞTIRMANIN İKİNCİ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR 65
4.3. ARAŞTIRMANIN ÜÇÜNCÜ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR 71
4.4. ARAŞTIRMANIN DÖRDÜNCÜ SORUSUNA İLİŞKİN BULGULAR 78

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 80

KAYNAKÇA 90

KAYNAKÇA

Abel, T., Bruhin, E., Sommerhalder, K. ve Jordan, S. (2003). Health literacy / Wissensbasierte gesundheitskompetenz. Bundeszentrale für Gesunheitliche Aufklärung (BZgA). Aktuelle Version. Erişim adresi: https://www.leitbegriffe.bzga.de/alphabetisches-verzeichnis/ health - literacy-gesundheitskompetenz/

Abdul Latiff, A.R., Amin Noordin, B.A., Che Omar, M.R., ve Harjito, D.A. (2005). Tax literacy rate among taxpayers: Evidence from Malaysia. JAAI, Volume 9, No. 1, Juni: 1 – 11.

Abreu, M. ve Mendes, V. (2010). Financial literacy and portfolio diversification. Quantitative Finance, Volume 10, Issue 5, 515-528.

Adeleke, T. (2013). The effects of gender and gender role on the financial literacy of college students. Wilmington, North Carolina: Oklahoma State University. Master of Science, July.

Ahmed, S.U. (2019). Tax knowledge and tax compliance: Some observations. The Cost and Management, Volume-47, Number-06, November-December, 356-388.

Alm, J., McClelland G.H. ve Schul, W.D. (1992). Why people pay taxes. Journal of Public Economics. Volume 48, Issue 1, June, 21-38.

Akdoğan, Ö.G. (2019). Kadınların finansal okuryazarlığı ve finansal beceriler üzerine bir yerli dizi analizi. Selçuk İletişim 12 (1), Araştırma Makalesi, 255-275.

Alexander, P., Balavac, M., Mukherjee, S., Lymer, A. ve Massey, D. (2018). Improving Tax Literacy and Tax Morale of Young Adults BAFES – Bournemouth Accounting, Finance & Economic Series No 23.

Allingham, M.G. ve Sandmo, A. (1972). Income tax evasion: A Theoretical analysis. Journal of Public Economics, 323-338.

Altan, F. ve Biçer, E.B. (2017). Sağlık bakanlığına bağlı hastanelerde çalışan sağlık personelinin finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Sivas ili örneği. Business & Management Studies: An International Journal, 5 (2), 481-499.

Andrus, M.R. ve Roth, M.T. (2002). Health literacy: A Review. Pharmacotherapy, 22 (3), 282–302.

Angela, H.A., Yoong, J. ve Brown, E. (2013). Empowering women through financial awareness and education. Chapter 1. (s. 9-46). İçinde: Women and Financial Literacy: OECD/INFE Evidence. Survey and Policy Responses. Financial Literacy & Education Russia Trust Fund. June.

Ansong, A. ve Gyensare, M.A. (2012). Determinant of university working-students' financial literacy at the university of cape coast, Ghana. International Journal of Business and Management, Vol. 7, No. 9, May, 126-133.

Aprea, C., Wuttke, E., Leumann, S. ve Heumann, M. (2015). Kompetenzfacetten von financial literacy: Sichtweisen verschiedener akteure. İçinde: J. Seifried, S. Seeber & B. Ziegler (Hrsg.). Jahrbuch der berufs- und wirtschaftspädagogischen Forschung, Schriftenreihe der Sektion Berufs- und Wirtschaftspädagogik der Deutschen Gesellschaft für Erziehungswissenschaft (DGfE) (s. 11–22), Opladen: Barbara Budrich.

Atkinson, A. ve Messy, F.A. (2012). Measuring financial literacy: Results of the OECD / International network on financial education (INFE) pilot study. OECD Working Papers on Finance. Insurance and Private Pensions. No. 15, OECD Publishing, https://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr-en.

Australia and New Zealand Banking Group Limited (ANZ) (2008). ANZ survey of adult financial literacy in Australia. Erişim adresi: https://www.anz.com/resources/5/4/54a7b400413360d8b5d8bda2fd298cdf/Survey-Adult-Financial-Literacy-2008.pdf, October.

Australia and New Zealand Banking Group Limited (ANZ) (2011). Adult financial literacy in Australia. Erişim adresi: https://www.anz.com/resources/f/9/f9fc9800493e8ac695c3d7fc8cff90cd/2011-Adult-Financial-Literacy-Full.pdf.pdf?CACHEID=f9fc9800493e8ac695c3d7fc8cff90cd, December.

Aydın, A.D. (2018). Türkiye'de finans eğitimi ve finansal okuryazarlık üzerine eleştirel bir değerlendirme. Ekonomi Maliye İşletme Dergisi 1 (1), 12-20.

Bağcı, H. (2019). Sağlık sektörüne yönelik tespit ve önerilerle sağlık işletmelerinde finansal okuryazarlık. Eylül, Ekin Bakım Yayın.

Bakırtşa, D. ve Atılgan, Y.A. (2020). Vergi okuryazarlık düzeyinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Salihli belediyesi örneği. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13 (4), 741-757.

Baldry, J.C. (1986). Tax evasion is not a gamble: A report on two experiments. Economics Letters, Vol. 22, No. 4, 333-335.

Bardai, B. (1992). Tax illiteracy in Malaysia: Problems solutions. Journal of ACCAMADIA, II (2), 7-31.

Barış, S. (2016). Finansal okuryazarlık ve bütçeleme davranışı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. TESAM Akademi Dergisi, 3 (2), Temmuz, 13-38.

Bătrâncea L.-M., Nichita, R.-A., Bătrâncea, L. ve Moldovan, B.A. (2012). Tax compliance models: From economic to behavioral approaches, Transylvanian Review of Administrative Sciences,No. 36 E, 13-26.

Beal, D.J. ve Delpachitra, S.B. (2003). Financial literacy among Australian university students. Economic Papers, Vol. 22, No. 1, March, 65-78.

Becker, G.S. (2003). Crime and punishment: An economic approach (s. 255–265). İçinde: Economic Analysis of The Law: Selected Readings. Editor: D. A. Wittman. doi:10.1002/9780470752135.ch25.

Bernheim, B.D., Garrett, D.M. ve Maki, D.M. (1997). Education and saving: The long-term effects of high school financial curriculum mandates. National Bureau of Economic Research. Working Paper 6085. Erişim adresi: https://www.nber.org/system/files/ working_papers/w6085/ w6085.pdf

Bhushan, P. ve Medury, Y. (2013). Determining tax literacy of salaried individuals - an empirical analysis. IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM), 10 (6), May.- Jun, 76-80.

Biçer, E. ve Altan, F. (2016). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık ile ilgili tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20 (4), 1501-1517.

Blechová, B. ve Sobotovičová, Š. (2013). Tax education as a part of financial literacy. Trendy Ekonomiky a Managementu / Trends Economics and Management, VII (13), 33-40.

Barınman, M. ve Wassermann, M. (2018). Tax literacy in the digital economy. eJournal of Tax Research, 1-17.

Bornman, M. ve Ramutumbu, P. (2019). A conceptual frame work of tax knowledge. Meditari Accountancy Research, Meditari Accountancy Research, Vol. 27, No. 6, 823-839. https://doi.org/10.1108/MEDAR-09-2018-0379.

Bornman, M., ve Wassermann, M.(2020). Tax knowledge for the digital economy. Journal of Economic and Financial Sciences. Journal of Economic and Financial Sciences, 13 (1), 1–11.

Bornman, M. ve Wessels, J. (2018). The tax compliance decision of the individual in business in the sharing economy. eJournal of Tax Research, 16 (3), 425-439.

Bozkurt, E., Toktaş, Y. ve Altıner, A. (2019). Türkiye'de tasarruf ve finansal okuryazarlık üzerine bir araştırma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 18, Sayı: 72, Ekim, 1580-1605.

Capuano, A. ve Ramsay, I. (2011). What causes suboptimal financial behaviour? An Exploration of financial literacy, social influences and behavioural economics. Legal Studies Research Paper. No. 540. Financial Literacy Project, Melbourne Law School, The University of Melbourne, March, Victoria, Australia.

Cechovsky, N. (2018). Cechovsky, N. (2018). The importance of tax knowledge for tax compliance: A study on the tax literacy of vocational business students (s. 113– 121). İçinde C. Nägele & B. E. Stalder (Eds.), Trends in vocational education and training research. Proceedings of the European Conference on Educational Research (ECER), Vocational Education and Training Network (VETNET). https://doi.org/10.5281/ zenodo.1319646.

Cechovsky, N. (2020). Tax literacy of Austrian students. Viyana: Facultas AG.

Cechovsky, N., ve Steininger, R. (2018). Steuerwissen als ein zentraler Bereich von Tax Literacy: Zwei empirische Studien bei Studierenden der Wirtschaftswissenschaften und bei Schüler/inne/n der Handelsakademie. bwp@ Spezial AT-1: Wirtschaftspädagogische Forschung und Impulse für die Wirtschaftsdidaktik – Beiträge zum 12. Österreichischen Wirtschaftspädagogikkongress, 1-21.

CFI Team (2021). Financial literacy the congnitive understanding of financial components and skills. https://corporatefinanceinstitute-com.translate.goog/resources/knowledge/finance/financial-literacy/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc (Erişim Tarihi: 22.09. 2022).

Chardon, T., Zwaan, L., Palm, C. ve Liu, Y. (2016). University students and tax literacy: Opportunities and lessons for tax teaching. Journal of the Australasian Tax Teachers Association, 11 (1), 85-102.

Chen, H. ve Volpe, R.P. (1998). An Analysis of personal finance literacy among college students. Financial Services Review, 7 (2), 107-128.

Chen, H. ve Volpe, R.P. (2002). Gender differences in personal financial literacy among college students. Financial Services Review, 11 (3), 289-307.

Chinen, K. ve Endo, H. (2012). Effects of attitude and background on students' personal financial ability: A United States survey. International Journal of Management, Vol. 29, No. 2, June, 778-791.

Classen, H.J. ve Skalenik, P. (1993). Erken devlet (kuramlar veriler yorumlar). (Çeviren: A. Şenel) Ankara: İmge Kitabevi.

Cude, J.B., Lawrance, C.F., Lyons, C.A., Metzger, K., Lejeune, E., Marks, L. ve Machtmes, K. (2006). College students and financial literacy: What they know and what we need to learn. Eastern Family Economics and Resource Management Association, 102-109.

Cvrlje, D. (2015). Tax literacy as an instrument of combating andovercoming tax system complexity, low tax morale and tax non-compliance. The Macrotheme Review 4 (3), Spring, 156-167.

Çetin Gerger, G., Bakar, T.F. ve Gerçek, A. (2019). The Importance of tax literacy in tax compliance, suggestions to be developed in the case of country applications. 34. International Public Finance Conference / Turkey.

Djawadi, B.M., Fahr, R. (2013). The impact of tax knowledge and budget spending influence on tax compliance, IZA Discussion Paper Series No. 7255

Drogalas, G., Anagnostopoulou, E., Pazarskis, M. and Petkopoulos, D. (2018). Tax Ethics and Tax Evasion, Evidence from Greece. Theoretical Economics Letters, 8, 1018-1027. https://doi.org/10.4236/tel.2018.85070.

Dvorak, T. ve Hanley, H. (2010). Financial literacy and the design of retirement plans. The Journal of Socio-Economics, 39 (6), 645-652.

Er, B. ve Taylan, A.E. (2017). Lise öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi 7 (14), Aralık, 297-317.

Eriksen, K. ve Fallan, L. (1996). Tax knowledge and attitudes towards taxation: A report on a quasi-experiment. Journal of Economic Psychology 17(3), 387-402.

Fallan, L. (1999). Gender, Exposure to tax knowledge, and attitudes towards taxation: An Experimental approach. Journal of Business Ethics 18 (2), 173-184.

Fatoki, O. ve Oni, O. (2014). Financial literacy studies in South Africa: Current literature and research opportunities. Mediterranean Journal of Social Scienses, Vol. 5, No. 20, September, 409-414.

Flore-Anne, M. ve Monticone, C. (2013). Gender differences in financial literacy: Identifying barriers and addressing women's' and girls' needs through financial education (s. 47-126). İçinde: Women and Financial Literacy: OECD/INFE Evidence, Survey and Policy Responses. Financial Literacy & Education Russia Trust Fund, June.

Forstater, M. (2018). Tax and development: New frontiers of research and action. CGD Policy Paper 118, February.

Furtuna, F. (2007). College students' personal financial literacy: Economic impact and public policy implications. Undergraduate Economic Review, Vol. 4, No. 1, 1-32.

Fürstenau, B., Hommel, M., Förster, M., Kraitzek, A., Wuttke, E., Aprea, C., Rudeloff, M. ve Siegfried, C. (2020). Messung von finanzkompetenz – ergebnisse eines symposiums (s. 33-64). İçinde: Jahrbuch der berufs- und wirtschaftspädagogische Forschung 2020, Publisher: Barbara Budrich.

Genest-Grégoire, A., Godbout, L. ve Guay, J.H. (2017). The Knowledge deficit about taxes: Who it affects and what to do about it. Institut C.D. Howe Institute.

Giray, F. (2010). Maliye tarihi (üçüncü baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.

Goel, I. ve Khanna, S.R. (2013). Financial education as tool to achieve financial literacy. Eastern Academic Forum. 338-345. Erişim adresi: http://www.seiofbluemountain.com/upload/product/201309/2013 jrgjgc314e8.pdf.

Grag, N. ve Singh S. (2018). Financial literacy among youth, International Journal of Social Economics, Vol. 45, No. 1, 173-186.

Greimel-Fuhrmann B. (2014), Finanzkompetenz – nicht genügend Überlegungen zur, "financial literacy" in Österreich auf der Basis empirischer Befunde (s. 3-11). Finanzkompetenz Ökonomische Bildung, Die Österreichische Volkshochschule (ÖVH) Magazin für Erwachsenenbildung, Oktober, Heft 253/65. Jg. ISSN 0472-5662.

Hastings, J.S.M., Brigitte, C. ve Skimmyhom, W.L. (2012). Financial literacy, financial education and economic outcomes. National Bureau of Economic Research. Working Paper 18412, September, 1-42.

Herawati, N.T., Yasa, I.N.P., Resmi, N.N. ve Yastini, N.L.G. (2022). The Role of tax literacy on economics undergraduated students' tax awareness. JIA (Jurnal Ilmiah Akuntansi), 7 (1), June, 111-127.

Hofmann, E., Hoelzl, E. ve Kirchler, E. (2008). Preconditions of voluntary tax compliance. Zeitschrift für Psychologie / Journal of Psychology, 216 (4), 209–217. doi:10.1027/0044-3409.216.4.209

Hogarth, J.M. ve Hilgert, M.A. (2002). Financial knowledge, experience and learning preferences: Preliminary results form a new survey on financial literacy. Consumer Interest Annual, Volume 48, 1-7.

Hölling, G. ve Brasseit, U. (2003). Gesundheitsziele zur stärkung der gesundheitlichen kompetenz von bürgern und patienten. Bundesgesundheitsblatt – Gesundheitsforschung – Gesundheitsschutz (46), 128–133.

Jappeli, T. ve Padula M. (2013). Investment in financial literacy and saving decisions. Journal of Banking & Finance, Volume 37, Issue 8, August, 2779-2792.

Jorgensen, B.L. ve Savla, J. (2010). Financial literacy of young adults: The Importance of parental socialization. Family Relations, Volume 59, Issue 4, October, 465- 478.

Kamil, N.I. (2015). The effect of taxpayer awareness, knowledge, tax penalties and tax authorities services on the tax compliance: Survey on the individual taxpayers at Jabodetanel and Bandung, Research Journal of Finance and Accounting 6 (2), 104–111.

Karataş, Ç. (2017). Finansal okuryazarlığın geliştirilmesinde merkez bankalarının rolü ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası için bir değerlendirme, Uzmanlık Yeterlilik Tezi (Danışman: Prof. Dr. Arzu Akkoyunlu Wigley). Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara, Mayıs.

Kaur G. ve Sekhon S. (2022). Determination of tax literacy: A systematic review and conceptual framework. VISION: Journal of Indian Taxation, Vol. 9(1), Jan-Jun, 100-112.

Kılıç, Y., Ata, H.A. ve Seyrek, İ.H. (2015). Finansal okuryazarlık: Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma. Muhasebe ve Finans Dergisi (MUFAD), Sayı: 66, Nisan.

Kitapcı, İ. (2013). Vergi etiği vergi psikolojisi-verginin sosyo-psikolojik teorisi. Ankara: Seçkin.

Kozarević, E., Jukan, M.K. ve Džafić, J. (2016). Importance of financial literacy for organizational decision making towards economic growth: Evidence from Tuzla canton, Bosnia and Herzegovina. (s. 449-458). 5th International Scientific Symposium, Economy of Eastern Croatia-

Vision and Growth, Osijek, 02nd-04th June, Nakladnici / Publishers Sveuĉilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Ekonomski fakultet u Osijeku.

Kriegesmann, B., Kottmann, M., Masurek, L. ve Nowak, U. (2005). Kompetenz für eine nachhaltige beschäftigungsfähigkeit (schriftenreihe der bundesanstalt für arbeitsschutz und arbeitsmedizin: Forschungsbericht, Fb 1038). Bremerhaven: Wirtschaftsverlag NW Verlag für neue Wissenschaft GmbH.

Krishnasamy, J. ve Subramani, P. (2017). Tax literacy and its impact on the individual taxpayers with reference to Indian tax payers. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, Special Issue 13, Special Issue 13, 355-363.

Kumar, M., Tanwar, N. (2020). Study of factors affecting tax literacy of individual investors. Sambodhi (UGC Care Journal) ISSN: 2249-6661 Vol: 43, No: 4, (IV), October-December.

Kutukız, D. ve Özden, C. (2018). Kadın girişimciliği ve finansal okuryazarlığın kadın girişimciler üzerindeki etkisi. OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Yıl. 8, Sayı. 8, (Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı), 349-365.

Louw, J., Fouche, J. ve Oberholzer, M. (2013). Financial literacy needs of South African third-year university students. International Business & Economics Research Journal, Vol. 12, No. 4, April, 439-450.

Lusardi, A. ve Mitchell O.S. (2011). Financial literacy around the world: An Overview. Cambridge University Press, Journal of Pension Economics & Finance (PEF), Volume 10, Issue 4, October, 497-508.

Lusardi, A. ve Mitchell O.S. (2014). The Economic importance of financial literacy: Theory and ecidene. Journal of Economic Literature, 52 (1), March, 5-44.

Madi, N., Kamaluddin, A., Janggu, T., Ibrahim, M.B. ve Samah, A.B. (2010). Tax literacy among employees: Sabah and sarawak's perspective. International Journal of Economics and Finance, 2 (1).

Mercan, N., Oyur, E., Altınay, A. ve Aksanyar, Y. (2012). Ekonomi okur yazarlığına yönelik ampirik bir araştırma. Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt: 4, No: 2, 109-118.

Meyer, M. (2017). Is financial literacy a determinant of health? The Patient – Patient-Centred Outcomes Research, (10), 381-387.

Morgan, P.J. ve Trinh, L.Q. (2017). Determinants and impacts of financial literacy in Cambodia and Viet Nam. ADBI Working Paper 754, Tokyo: Asian Development Bank Institute.

Morgan, P.J., Zhang, Y. ve Kydyrbayev, D. (2018). Overview of financial inclusion, regulation, financial literacy, and education in central asia and south caucasus. Asian Development Bank Institute (ABDI) Working Paper 878, Tokyo: Asian Development Bank Institute, October, 1-36.

Morton, H. (2018). Financial literacy 2018 legislation. National Conference of State Legislatures, 12.10.2018. Erişim adresi: https://www.ncsl.org/research/financial-services-and-commerce/financial-literacy-2018-legislation.aspx.

Moučková, M. ve Vítek, L. (2018). Tax literacy. Acta Universiatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelıanae Brunensis, 66(2).

Nägele, C. ve Stalder B.E. (2018). Trends in vocational education and training research (s. 113-121). Proceedings of the European Conference on Educational Research (ECER). İçinde. Vocational Education and Training Network (VETNET), 4 to 7 September, Balzano, Italy. doi.org/10.5281/zenodo.1319646.

Nichita R-A. (2015), Is tax literacy impacting on the behavior? (s. 33-38). Collaboration in Complex Systems – Fusion betwen Arst, Theology, Engineering, Management & Social Sciences-, Editor: Dan Serghie, Proceeding of the NORD 2 International Conference, Romanian Foundation for Business Intelligence.

Nichita, A., Batrancea, L., Pop, C.M., Batrancea, I., Morar, I., Masca, E. ve Formigoni, H. (2019). We learn not for school but for life: Empirical evidence of the impact of tax literacy on tax Compliance. May 28.

OECD. (2005). Improving financial literacy: Analysis of issues and policies. OECD Publishing, ISBN: 9789264012578 (PDF).

OECD. (2013). Financial literacy and inclusion – results of OECD /INFE survey across countries and by gender. Financial Literacy & Education Russia Trust Fund. Erişim adresi: https://www.oecd.org/daf/fin/financialeducation/TrustFund2013_OECD_INFE_Fin_Lit_and_ Incl_SurveyResults_by_Country _and_Gender.pdf

OECD. (2014). Financial education for youth: The role of schools. OECD Publishing.

OECD. (2016). OECD/INFE International survey of adult financial literacy competencies, OECD. Paris, Erişim adresi: https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies.pdf

OECD. (2004). Compliance risk management: Managing and improving tax compliance. Guidance Note. Committee on Fiscal Affairs October.

OECD. (2013). Tax literacy and education. Erişim adresi: http://www.oecd.org/ctp/ 47633089.pdf.

OECD/INFE. (2013). Women and financial literacy: OECD/INFE evidence. Survey and Policy Responses. Financial Literacy & Education Russia Trust Fund, June.

Oladipupo, A.O. ve Obazee, U. (2016). Tax knowledge, penalties and tax compliance in small and medium scale enterprises in Nigeria. iBusiness (8), 1-9. Doi: http://dx.doi.org/10.4236/ib.2016.81001

Ömürbek, N., Çiçek, G.H., Çiçek, S. (2007). Vergi bilinci üzerine bir inceleme: Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan anketin bulguları. Maliye Dergisi, Sayı: 153, Temmuz-Aralık, 102-122.

Palil, M.R. (2010). Tax knowledge and tax compliance determinants in self assessment system in Malaysia (Doctoral dissertation, University of Birmingham), Erişim adresi: https://core.ac.uk/download/pdf/76107.pdf.

Parker, R. (2000). Health literacy: A Challenge for American patients and their health care providers. Health Promotion International, 15 (4), 277–283.

Parker, R. (2009). Measuring healt literacy: what? so what? now what? (s. 91-98). Measures of Health Literacy: Workshop Summary. Institute of Medicine, Washington, DC: The National Academies Press (US). https://doi.org/10.17226/12690.

Payziner, P.D. (2017). Finansal okuryazarlığa ilişkin tutum ve davranışların belirlenmesi: Sağlık yönetimi bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 58, Kasım, 432-452.

Pham, A., Genest-Grégoire, A. ve Godbout, L. (2020). Tax literacy: A Canadian perspective. Anadian Tax Journal / Revue Fiscale Canadienne, 68 (4), 987-1007. doi:https://doi.org/10.32721/ctj.2020.68.4.pham

Pierson, C. (2000). Modern devlet (Çev. D. Hattatoğlu). İstanbul: Çiviyazıları.

Piketty, T. (2014). Yirmi birinci yüzyılda kapital (I. basım), (Çev. H. Koçak). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Potrich, A.C.G., Vieira, K.M. ve Silva, W.M.D. (2016). Development of a financial literacy model for university students. Management Research Review, Emerald Group Publishing, 39 (3), March, 356-376.

Putro, B.B.R.P. ve Tjen, C. (2020). Analysis of Tax Education and Tax Knowledge: Survey on University Students in Indonesia LPEM FEBUI Working Papers 202044, LPEM, Faculty of Economics and Business, University of Indonesia, revised 2020.

Ratzan, S.C. (2001). Health literacy: Communication for the public good, Health Promotion International, 16 (2), June, 207–214.

Razman, A.A. ve Ariffin, A.N. (2000). Tax literacy among taxpayers in Klang Valley. Paper Presented at Seminar Review Beach Resort.

Refera, M.K., Dhaliwal, N.K. ve Kaur, J. (2016). Financial literacy for developing countries in Africa: A Review of concept, significance and research opportunities. Journal of African Studies and Developmet, 8 (1), January, 1-12.

Resmi, S., Pahlevi, R.W. ve Sayekti, F. (2021). The effect of financial and taxation literation on competitive advantages and business performance: A Case study in Indonesia. Journal of Asian Finance, Economics and Business, 8 (2), 963–971.

Riebe, K. (2018). Was wissen studierende über finanzen? Eine empirische untersuchung über financial literacy von hochschulstudierenden. Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung 87(3), 181-194.

Saad, N. (2014), Tax knowledge, tax complexity and tax compliance: taxpayers' view. Procedia - Social and Behavioural Sciences, Vol. 109, 1069-1075.

Salam, M.O., Kasum, A.S., Bamigbade, D. ve Abogun, S. (2018). Assessment of personal income tax knowledge among the university of Ilorin Staff. Osogbo Journal of Management (OJM), 3(1), 10 – 22.

Sandalcı, U. (2020). Vergi derslerinin vergi okuryazarlığı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik ikili lojistik regresyon analizi. Vergi Raporu, Cilt: 0, Sayı: 255, 125-142.

Sapiei, N.S., Kasipillai, J. ve Eze U.C. (2014). Determinants of tax compliance behaviour of corporate taxpayers in Malaysia. eJournal of Tax Research, 12 (2), 383-409.

Sarıgül, H. (2015). Finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği: Geliştirme, geçerlik ve güvenirlik. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt:13, Sayı:1, Ocak, 200-218.

Saruç, N.T. (2015). Vergi uyumu-teori ve uygulama. Ankara: Seçkin.

Schagen, S. ve Lines, A. (1996). Financial literacy in adult life – A report to the NatWest Group charitable trust. National Foundation for Educational Research (NFER), May, ISBN 0700514244.

Soellner, R., Huber, S., Lenartz, N. ve Rudinger, G. (2009). Gesundheitskompetenz - ein vielschichtiger begriff. Zeitschrifft für Gesundheitspsychologie, 17(3), 105-113.

Song, Y. ve Yarbrough, T. (1978). Tax ethics and taxpayer attitudes. Public Administration Review, 38, 442-452.

Spycher, S. (2006). Ökonomische aspekte der gesundheitskompetenz. Bern: Büro für Arbeits – und Sozialpolitische Studien.

Standard Bank (2022), Understanding the Importance of financial literacy, Erişim adresi: https://www.standardbank.co.za/southafrica/personal/learn/understanding-the-importan ce-of-financial-literacy

Sugiyanto, T., Radianto, W.E.D., Efrata, T.C. ve Dewi, L. (2019). Financial literacy, financial attitude, and financial behavior of young pioneering business entrepreneurs, advances in economics. Business and Management Research, Volume 100, International Conference of Organizational Innovation (ICOI), Atlantis Press, 353-358.

T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü (SGGM) (2020). Türkiye'nin sağlık okuryazarlığı düzeyi ölçüldü. Erişim adresi: https://sggm.saglik.gov.tr/ TR,57003/turkiyenin-saglik-okuryazarligi-duzeyi-olculdu.html

TEB. (2013). Finansal okuryazarlık ve erişim endeksi. Erişim adresi: https://www.teb.com.tr/upload/PDF/aile%20akademisi%20erisim%20endeksi%20rapor u/foe_endeks_rapor_2013.pdf

Tetik, N. (2019). Üniversite öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi: İnönü Üniversitesi örneği. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (3), 2755-2774.

Teyyare, E. (2018). Maliye eğitiminin vergi okuryazarlığı düzeyine etkisi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Sayı 4 (16), Aralık, 315-333.

The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank (2009). The Case for financial literacy in developing countries: Promoting access to finance by empowering consumers. February, Washington, DC.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (2011). Dünyada ve Türkiye'de finansal hizmetlere erişim ve finansal eğitim. Mart, Ankara.

Uçak, N.Ö. (2010). Bilgi: çok yüzlü bir kavram. Türk Kütüphaneciliği, 24 (4), 705-722.

Vitt, L.A., Reichbach, G.M., Kent, J.L. ve Siegenthaler, J.K. (2005). Goodbye to complacency: Financial literacy education in the U.S. 2000-2005, AARP, Washington.

Waris, A. ve Murangwa, H. (2012). Utilising tax literacy and societal confidence in a state: The Rwandan model. University of Nairobi Law Journal.

WHO Regional Office for Europe (2013). Health literacy the solid facts. (Editors: Ilona Kickbush, Jürgen M. Pelikan, Franklin Apfel & Agis D. Tsouros). WHO Regional Office for Europe, Copenhagen, Denmark, ISBN: 978 92 890 00154.

Wiquar, R., Wiquar S. ve Burney T. (2015). Tax literacy and the role of financial knowledge: A study of government initiatives and individual investors from Delhi NCR, EPRA International Journal of Economic and Business Review-Peer Reviewed Journal Volume: 10, Issue: 5, May, 6-11.

Worthington, A.C. (2006). Predicting financial literacy in Australia. Financial Services Review, No. 15, 59-79.

Worthington, A.C. (2013). Financial literacy and financial literacy programs in Australia. Griffth Business Scholl Discussion Papers Finance (Series Editor: Dr Alexandr Akimov), No: 5, 1-28.

Yağlı, İ. (2015). Finansal okuryazarlık-finansal bilgi, davranış ve tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli üniversitesi İİBF öğrencileri üzerine bir uygulama. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 40, Ekim, 585-598.

Yahaya, R., Zainol, Z., Abidin, J.H.O.@Z. ve İsmail, R. (2019). The effect of financial knowledge and financial attitudes on financial behavior among university students. Internaional Journal of Academic Research in Business & Social Sciences, 9 (8), 22-32.

Yardımcıoğlu, M., Akpınar, Y. ve Günay, Y. (2014). Vergi okuryazarlığı ve vergisel farkındalık: Kahramanmaraş araştırması. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4 (2), 95-122.

Yılar, M.B. ve Akdağ H. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde vergi okuryazarlığı (s. 356-388). İçinde: Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II, Ankara: Pegem Akademi.

İş Görüşmelerinde 15 Kusurlu Hareket

Editörler
Mehmet Akif ÇAKIRER
Mehmet MECEK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

ISBN: 978-625-8235-76-0

Sayfa Düzeni / Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

Baskı ve Cilt:
Sonçağ Yayıncılık
Matbaacılık Reklam
San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
48/48 İskitler - Ankara
Tel.: (0312) 341 36 67
Sertifika No: 47865

Baskı Tarihi: Aralık 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Küresel rekabeti yaşadığımız bugünlerde ekmek artık aslanın ağzında değil, midesini bile geçmiş, sindirim aşamasında. Her yıl ülkemizdeki üniversiteler yüz binlerce yeni mezun veriyor. Bu yeni mezunlar, hem kendi aralarında ve hem de piyasada çalışanlar arasında büyük rekabete girip bu rekabetten sıyrılmak zorundalar. Küreselleşme ve son zamanlarda yaşanan ekonomik şartlar iş ve işsizlik oranlarında çok ciddi değişimler meydana getiriyor. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) araştırmasının verilerine göre, 27,7 milyonluk dilimde, 658 bin insanın iş bulma ümidi yok, 1,7 milyon kişi farklı nedenlerden dolayı iş aramıyor ama çalışmaya hazır durumdadır. 89 bin kişi mevsimlik olarak çalışıyor. 11,1 milyon kişi ev işleriyle meşgul ki bu sebep kadınların işgücüne dâhil olması önünde en büyük engeldir. 4,54 milyon kişi eğitim sebebiyle işgücüne dâhil değil, 4,16 milyon kişi emekli ve 4 milyon kişi de çalışamaz haldedir.

Türkiye'de işsizlik oranı 2019 yılında %13,4 oranında ve yaklaşık olarak 4,3 milyon civarındadır. Üniversitelerden mezun olanlar ise her yıl ortalama 214 bin kişi civarındadır. İş sayısı sınırlı hale gelmekte, iş arayanlar ise çoğalmaktadır. Ayrıca ekonomik krizler, pandemi gibi beklenmedik etkenleri işletme sayısı ve istihdam oranları da azalmaktadır. Bu olumsuzluklar insan kaynağını daha nitelikli ve esnek olmaya zorlamaktadır. Bu durum iş başvurusunda bulunacak kişilerin daha donanımlı olmasını, kendisini daha iyi ifade etmesini, işveren temsilcisi karşısında çok daha etkin bir rol almasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda da istihdam için anahtar konumda olan iş görüşmelerine adayların çok iyi hazırlanması gerekmektedir.

NEET (Not in Employment, Education or Training) çalışmayan, eğitim görmeyen veya herhangi bir beceri kursuna gitmeyen insanlar grubunu temsil eden bir kısaltmadır. NEET kısaltması ülkemizde NENİ yani ne eğitimli ne de işte olmayan insan grubunu ifade etmektedir. Ülkelere göre yaş aralığı ve sınıflandırma durumu değişiklik göstermektedir. Amerika'da bu sınırlar 16-24 yaş arası grupları kapsarken Japonya'da 15-34 yaş grubundaki çeşitli insanları kapsamaktadır. Dünya üzerinde en fazla NEET grubu insanlara sahip olan ülkeler Amerika ve Japonya olarak göze çarparken geri kalan OECD ülkelerinin de çok fazla NEET grubuna dâhil edilebilecek nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Genel olarak bahsettiğimiz OECD ülkelerinin ortalaması %15,8 iken Türkiye'de bu ortalama %28.4 olarak tespit edilmiştir. Yani günümüzde Türkiye de %28,4 çalışmıyor, eğitim almıyor ya da herhangi bir beceri kursuna gidip kendini geliştirme çabasına girmiyor. Türkiye'de 15-29 yaş grubunda yaklaşık 17,7 milyon genç var ve bu toplam nüfusun %21'ine karşılık geliyor. Bu grup nüfusun bir kısmı eğitimde ve öğretimde yer alırken bir kısmı da işgücüne katılmaktadır. İşgücüne katılanların bir kısmı istihdam edilmekte bir kısmı da iş

bulamadığı için işsiz sayılmaktadır. 15-29 yaş grubu arasında yer alıp ne eğitim-öğretim gören ne de istihdamda yer alan bir grup var ve bunlara kısaca NENI ya da İLO'nun tanımıyla NEET grubu denilmektedir. Türkiye'de bu grubun sayısı 5,5 milyon kişi civarındadır. Bu kişiler 15-29 yaş arası grubun %31'ine karşılık gelmektedir. Yani Türkiye'de her 3 gençten birisi ne okulda eğitim görmeye, ne de işe gidiyor.

Futbol, hemen hemen tüm ülkelerde çok sevilen ve geniş bir izleyici kitlesi tarafından izlenen dünyanın en popüler sporudur. Futbol bazı kurallarıyla iş dünyasına benzer. Başlangıçta "*dokuz kusurlu hareket*" olarak futbol literatürüne giren, ancak daha sonra 11'e tamamlanan eylemler nasıl maç esnasında herhangi bir oyuncu tarafından yapılması yasaksa ve bu yasağın delinmesi halinde hakem gerekli tedbirleri almak zorunda kalıyor ve hareketler ceza sahası dışında direkt atışa, ceza sahası içerisinde penaltıya ve pozisyona göre sarı ya da kırmızı karta sebep olurlarsa iş görüşmelerindeki on beş kusurlu hareket de adayların iş mülakatını kaybetmesine ya da bu yolda dezavantajlı duruma düşmesine neden olmaktadır. İşte bu sebeple çok basit gibi görünen fakat çoğu adayın dikkat etmediği on beş kusurlu harekete dikkat edilmesi gerekiyor.

İş görüşmesi, iş arama sürecinin önemli bir parçasıdır. Hem bir işverenin belirli bir pozisyon için adayların ilgili becerileri ve niteliklerini değerlendirmesi hem de bu ortamın ve rolün adayın kendi ilgi alanları, hedefleri ve beklentileri ile ne kadar yakından eşleşeceğinin belirlenebilmesi için bir fırsattır.

Alanında uzman akademisyen ve uygulayıcılar tarafından hazırlanan bu eser, iş görüşmeleri için rehber niteliğinde hazırlanmış bilimsel nitelikte temel bir kaynaktır. Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da büyük emekler sarf edilmiş ve birçok fedakârlıklarda bulunulmuştur. Bu nedenle öncelikle kitabın hazırlanmasına doğrudan katkı sunan bölüm yazarı değerli hocalarımıza teşekkürlerimizi bir borç biliriz. Ayrıca kitabın basımı için titizlikle çalışan ve büyük emekler veren Ekin Yayınevi ailesine de sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

Başta meslek adayları olmak üzere iş görüşmelerine ilgi duyan iş arayan ya da iş değiştirmek isteyen kişilere faydalı olması amacıyla hazırladığımız kitabın kusur ve eksikleri şüphesiz ki bizlere ait olup; değerlendirmesi siz sevgili okurlarımızındır. Her türlü değerlendirmenin kitabın kalitesini arttıracağı gerçeğinden yola çıkarak söz konusu değerlendirmelerinizi büyük bir heyecanla beklemekteyiz. Tüm emeği geçenler adına teşekkür eder ve iş mülakatlarında başarılar dileriz.

Editörler

Mehmet Akif ÇAKIRER & Mehmet MECEK

5 Ağustos 2022 - Bolvadin

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: BAŞVURU YAPILAN İŞLETMEYİ VE SEKTÖRÜ TANIMAMAK 1
Öğr. Gör. Mehmet Akif ÇAKIRER
Afyon Kocatepe Üniversitesi

BÖLÜM 2: KİŞİNİN KENDİNİ TANIYAMAMASI VE İFADE EDEMEMESİ..... 19
Doç. Dr. Özge KOCAKULA
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

BÖLÜM 3: BAŞVURU VE GÖRÜŞME İÇİN HAZIRLIKLI OL(A)MAMA 51
Dr. Öğr. Üyesi. Kürşad ÖZKAYNAR
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

BÖLÜM 4: KARİYER PLANLAMASINA BAĞLI BİR İŞ GÖRÜŞMESİ PLANLAMASININ OLMAMASI..... 67
Doç. Dr. Zeliha TEKİN
Muş Alparslan Üniversitesi

BÖLÜM 5: ETKİN BİR SOSYAL MEDYA STRATEJİSİNE SAHİP OLMAMAK..... 85
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ATSAN
Mersin Üniversitesi

BÖLÜM 6: İŞ GÖRÜŞMELERİNDE DEZAVANTAJLI BİR DURUM: BEDEN DİLİNİ ETKİLİ KULLAN(A)MAMAK 99
Öğr. Gör. Mehmet MECEK
Afyon Kocatepe Üniversitesi

BÖLÜM 7: TUTARLI OLMAMAK 155
Dr. Öğr. Üyesi Gülşen KIRPIK
Adıyaman Üniversitesi
Attila KAYA
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

BÖLÜM 8: DÜŞÜK ENERJİ VE ÖZGÜVENSİZ GÖRÜNMEK: KAYBETME KORKUSUNU YENEMEMEK..... 179
Doç.Dr. Münevver BAYAR
Sosyal Güvenlik Kurumu

BÖLÜM 9: KENDİNİ GEREĞİNDEN FAZLA ÖN PLANA ÇIKARMAK..... 193
Öğr. Gör. Zeynep DUYAR
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

BÖLÜM 10: İŞ GÖRÜŞMELERİNDE İYİ BİR DİNLEYİCİ OL(A)MAMAK.....207
Dr. Öğr. Gör.Dilek ESEN
Dokuz Eylül Üniversitesi

BÖLÜM 11: İYİ GÖRÜNÜMÜN ÖNEMİNİ BİLMEMEK.....223
Ar. Gör. Dr. İbrahim YIKILMAZ
Kocaeli Üniversitesi

BÖLÜM 12: ETKİLİ ÖZGEÇMİŞ VE NİYET MEKTUBU YAZ(A)MAMAK.....243
Doç. Dr. Murat ESEN
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Öğr. Gör. Halil Ahmet URAN
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

BÖLÜM 13: İLK İŞLEVİ SİZİ SAF DIŞI BIRAKMAK OLAN İNSAN KAYNAKLARIYLA GÖRÜŞMEK YA DA ŞİRKETLERE PROJE İLE GİTMEMEK.....273
Dr. Nuran VARIŞLI
Sosyal Güvenlik Kurumu

BÖLÜM 14: TANIDIK VE REFERANSIN ÖNEMİNİ ANLAYAMAMAK: NEETWORKING.....285
Öğr. Gör. Dr. Burcu BATGA YURTSEVER
Bingöl Üniversitesi

BÖLÜM 15: İŞ DENEYİMLERİNİZDEN OLUMSUZ BİR ŞEKİLDE BAHSETMEK: GEŞMİŞTE ÇALIŞTIĞINIZ KURUMU YA DA KİŞİLERİ KÖTÜLEMEK.....313
Dr. Öğr. Üyesi Seda GÖKDEMİR EKİCİ
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

KAYNAKLAR

AKSOY, Ahmet ve TANRIÖVEN, Cihan (2014), **Sermaye Piyasası Yatırım Araçları ve Analizi**, Detay Yayınları, Ankara, 5.Baskı.

ÇAKIRER, Mehmet Akif (2017), **Lider Girişimcinin Yol Haritası**, Ekin Yayınevi, Bursa, 5.Baskı.

DOYLE, Alison (2020), "*How to Research a Company for a Job Interview*", **The Balance Careers** (E-Article), https://www.thebalancecareers.com/tips-for-researching-companies-before-job-interviews-2061319 (Erişim Tarihi: 20.07.2020).

MECEK, Mehmet (2021), "*Modern Yazılı İletişim Teknikleri: Etkili Ön Yazı ve Özgeçmiş (Cv) Hazırlama*", **Kariyer Planlama ve Yönetimi** (Ed. Mehmet Mecek, Mehmet Akif Çakırer, Özge Kocakula, Nobel Yayınları, Ankara, s.177-218.

MENGİ, Zeynep (tarihsiz), "*İş Görüşmelerinde Monopoly Oynuyorlar*", **Hürriyet İK**. https://www.hurriyet.com.tr/ik/, (22.07.2022)

ÖZEROL, Hakan (2018), **Piyasaları Okumak**, Elma Yayınevi, Ankara, 8.Baskı.

TANER, Berna ve AKKAYA, Cenk (2016), **Sermaye Piyasası Faaliyet Alanı ve Menkul Kıymetler**, Detay Yayıncılık, Ankara, 3.Baskı.

http://arsiv.ntv.com.tr/news/247625.asp (Erişim Tarihi: 08.03.2021).

http://www.spfinans.com/temel-analiz-nedir-nasil-yapilir/ (Erişim Tarihi: 25.01.2022).

https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/strategy/pestel-analysis/ (Erişim Tarihi: 08.03.2021).

https://embapro.com/frontpage/swotcoanalysis/7719-3m (Erişim Tarihi: 08.03.2021).

https://tr.wikipedia.org (Erişim Tarihi: 19.05.2022).

https://www.indeed.com/career-advice/interviewing/what-do-you-know-about-our-company(Erişim Tarihi: 08.03.2021).

https://www.monster.com/career-advice/article/Analyz... (Erişim Tarihi: 08.03.2021).

https://www.swotandpestle.com/3m/ (10.04.2022).

www.uzem.sakarya.edu.tr (20.06.2017).

KAYNAKLAR

AAMODT, Sandra ve WANG, Sam (2013), **Beyninize Hoş Geldiniz** (Çev. Boğaç Erkan), NTV Yayınları, İstanbul.

AKISKAL, Hagop S. ve MALLYA, G (1987), "*Criteria for the Soft Bipolar Spectrum: Treatment Implications*", **Psychopharmacol Bull**, S.23, ss.68-73.

BANICKI, Konrad (2017), "*The Character–Personality Distinction: An Historical, Conceptual, and Functional Investigation*", **Theory & Psychology**, S.27(1), ss.50–68.

BRINKMANN, Svend (2010), "*Character, Personality, and Identity: On Historical Aspects of Human Subjectivity*", **Nordic Psychology**, S.62, ss.65–85.

CLONINGER, C. Robert, SVRAKIC, Dragan M. ve PRZYBECK, Thomas R. (1993), "*A Psychobiological Model of Temperament and Character*", **Arch Gen Psychiatry**, S.50, ss.975-90.

EAGLEMAN, David (2015), **Incognito: Beynin Gizli Hayatı** (Çev. Zeynep Arık Tozar), Domingo Yayınevi, İstanbul.

FOER, Joshua ve SIFFRE, Michel (2021), "*Mağara İnsanı: Michel Siffre'le Röportaj* (Çev. Ece Saraçoğlu)", **ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters**, S.14, ss.167-176.

HOMIAK, Marcia (2015), "*Moral Character*", **The Stanford Encyclopedia of Philosophy** (Ed. Edward N. Zalta), Stanford University Press (E-Encyclopedia), http://plato.stanford.edu/archives/spr2015/entries/moral-character/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

KERNBERG, Otto F. (2016), "*What is Personality?*", **Journal of Personality Disorders**, S.30(2), ss.145-156.

KOCAKULA, Özge (2017), "*Biyo-Örgütlerde Yönetim: Örgütlenmenin İçgüdüsel Doğası Üzerine*", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S.5(56), ss.440-459.

NICHOLSON, Ian (1998), "*Gordon Allport, Character, and the 'Culture of Personality', 1897–1937*", **History of Psychology**, S.1, ss.52-68.

RICOEUR, Paul (2010), **Başkası Olarak Kendisi** (Çev. Hakkı Hünler), Doğu Batı Yayınları, Ankara.

TEBER, Serol (2009), **Davranışlarımızın Kökeni**, Say Yayınları, İstanbul.

YILMAZ, Enver Demirel, GENÇER, Görkem, ÜNAL, ÖREK, Alp, AYDEMİR, Ömer, DEVECİ, Erdem ve KIRPINAR, İsmet (2014), "*Enneagram'dan Dokuz Tip Mizaç Modeli'ne: Bir Öneri*", **Eğitim ve Bilim Dergisi**, S.39, ss.396-417.

https://www.dove.com/tr/dove-hikayeleri/dove-kampanyalari/dove-gercek-guzellik-cizimleri.html (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.psychologytoday.com/blog/hide-and-seek/201205/the-10-personality-disorders (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.yasantipsikoloji.com/kisisel-gelisim/nasil-hobi-edinebilirim (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

KAYNAKLAR

ALESSANDRA, Tony (2010), **Başarıya Giden Yolda Platin Kural** (Çev. Nur Seda Malikler), Infomag Yayıncılık, İstanbul.

BOLAT, Oya İnci (2011), **Öz Yeterlilik ve Lider üye Etkileşimi İlişkisi: Göze Girme Davranışı ve Güç Mesafesinin Etkisi**, Detay Yayıncılık, Ankara.

CLEMENS, John K. ve MAYER, Douglas F. (2001), **Klasiklerden Liderlik Dersleri** (Çev. Muhsin Karaş), MediaCat Yayınları, İstanbul.

ÇAKIRER, Mehmet Akif (2013), **Yetenek Pazarlama ve İş Bulma Sanatı**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2. Baskı.

DELOITTE (2017),**Rewriting the Rules for the Digital Age: 2017 Deloitte Global Human Capital Trends** (Ed. Brett Walsh, Erica Volini), Deloitte University Press, Londra (UK), https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/About-Deloitte/central-europe/ce-global-human-capital-trends.pdf (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

DREYDEN, Windy ve GORDON, Jack (1997), **Yaşamın Zorluklarına Göğüs Germek** (Çev. Banu Büyükkal), Rota Yayınları, İstanbul, 2. Baskı.

HAMBLY, Kenneth (1997), **Özgüven** (Çev. Barış Bıçakçı), Rota Yayınları, İstanbul.

KEÇECİ, Eren (2011), **Hayatının İşine Sahip Ol**, Beyaz Yayınları, İstanbul.

MERT, İbrahim Sani (2007), **Zirveye Ulaşmak İçin Cesaret Yönetimi**, Hayat Yayınları, İstanbul.

RECBER, Bayram (2010), **Hayatımıza Yön Veren Tercihler**, Beyaz Yayınları, İstanbul.

RUSCUKLU, Tolga (2017), "*İş Dünyasının Gelecekteki Kuralları*", **Harvard Business Review** (E-Makale), 5 Ekim 2017, https://hbrturkiye.com/blog/is-dunyasinin-gelecekteki-kurallari (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

SEKMAN, Mümin (2008), **Kişisel Ataleti Yenmek**, Alfa Yayınları, İstanbul.

SOLAK, Gözde (2018), "*Çocukluk Hayalini Gerçeğe Dönüştüren 10 Başarılı İsim*", **Listelist Kurumsal Web Sayfası** (E-Makale), 13 Haziran 2018, https://listelist.com/cocukluk-hayalini-gerceklestiren-unluler/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

SPECTOR, Robert (2001), **amazon.com ve Yaratıcısı Jeff Bezos** (Çev. Zeynep Yelçe), Scala Yayıncılık, İstanbul.

WEISS, H. Donald (1993), **Başarılı Ekip Nasıl Yaratılır** (Çev. Fatmagül Berktay), Rota Yayınları, İstanbul.

WEISS, H. Donald (1997), **Görüşme Teknikleri** (Çev. Doğan Şahiner), Rota Yayınları, İstanbul.

https://cvlogin.com/tr/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://isimgucumgelecegim.org/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.btkakademi.gov.tr/portal (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.careerjet.com.tr/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.eleman.net/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.glassdoor.com/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.kariyer.net/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.kuranmeali.com/AyetKarsilastirma.php?sure=76&ayet=22 (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.linkedin.com/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.linkedin.com/company/turkland-bank/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.linkedin.com/jobs/view/2846175024 (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.mevampsikoloji.com/maslow-ihtiyaclar-hiyerarsisi-nedir/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.randstad.com.tr/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.reitix.com/Makaleler/Calismak-ile-ilgili-Soylenmis-Guzel-Sozler/ID=1227 (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.secretcv.com/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.unisbul.com/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www.yenibiris.com/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

https://www2.deloitte.com/global/en.html (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

KAYNAKLAR

ACAR, Ahmet Cevat (2009), "*İnsan Kaynakları Planlaması ve İşgören Seçimi*", **İnsan Kaynakları Yönetimi** (Ed. Ayşe Oya Özçelik, Ömer Sadullah, Cavide Uyargil, Ahmet Cevat Acar, Gönen İlkar Dündar, İsmail Durak Ataay, Zeki Adal, Vala Lale Tüzüner), Beta Yayıncılık, İstanbul, ss.89-165.

ADECCO (2012), **160 Soruda İş Görüşmesi Rehberi**, Ekonomist Dergisi Yayını, İstanbul.

ASİL, Yasin Şeref (2013), **İş Bulmak Artık Çok Kolay: İş ve Mülakat Rehberi**, Liya Kitap, Ankara.

AYTEKİN, Halil (2021), **İnsan İlişkileri ve İletişim**, PEGEM Akademi Yayınları, Ankara.

CASSON, Herbert N. (2009), **İnsan Yönetme Sanatı** (Ed. Özcan Ünlü), Hayat Yayıncılık, İstanbul.

ÇALIK, Temel ve EREŞ, Figen (2006), **Kariyer Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara.

ÇAVUŞ, Remzi (2004), **Beyin Fırtınası**, Kariyer Yayıncılık, İstanbul.

GÜMÜŞ, Mustafa (2012), **Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar**, Alfa Yayıncılık, İstanbul.

HAGEN, Shelly (2019), **Beden Dili Hakkında Her Şey** (Çev. Eda Pak), Olimpos Yayınları, İstanbul.

HBR – HARVARD BUSINESS REVIEW (2017), **Yöneticinin El Kitabı** (Çev. Levent Göktem), Optimist Yayınları, İstanbul.

İZGÖREN Ahmet Şerif ve YAMAN, Hakan (2019), **Eyvah İş Görüşmesi**, Elma Yayınevi, Ankara.

KARA, Berna Turna (2014), **İşte Yaşam Koçluğu**, Nobel Yayıncılık, Ankara.

MITCHELL Mary ve CORR, John (2008), **İlk Beş Dakika** (Çev. Merve Duygun), Butik Yayınları, İstanbul.

ÖZDEN, Mehmet Cemil (2001), **Bireysel Kariyer Yönetimi**, McOzden Yayınevi, Ankara.

ÖZDEN, Mehmet Cemil (2007), **Bireysel Kariyer Yönetimi**, Akis Kitap, İstanbul

PEASE, Allan-Barbara (2015), **İş Yerinde Beden Dili** (Çev. Celal Yağcı), Beyaz Yayınları, İstanbul.

RECA, Ö. Faruk (2010), **Başarılı ve Güzel Beden Dili ve Konuşma Sanatı**, Tutku Yayınevi, Ankara.

SALLEH, Ahmed Munir Mohd, OMAR, Khatijah, ABURUMMAN, Omar Jaber, MAT, Nik Hazimah Nik ve ALMHAIRAT, Mohammad Ayesh (2020), "*The Impact of Career Planning and Career Satisfaction on Employee's Turnover Intention*", **Entrepreneurship and Sustainability Issues**, S.8(1), ss.218-232.

SOYSAL, Abdullah (2007), "*Örgütlerde Kariyer Planlama ve Geliştirme*", **Kariyer Yönetimi ve İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları** (Ed. Şerif Şimşek, Adnan Çelik, Ayten Akatay), Gazi Kitabevi, Ankara, ss.90-190.

SOYSAL, Abdullah ve DOĞAN, İnci Fatma (2011), "*Kariyer Yönetimi*", **Çağdaş Yönetim Yaklaşımları: İlkeler, Kavramlar ve Yaklaşımlar** (Ed. İsmail Bakan), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2. Baskı, ss.125-176.

STAUB, Selva, TEKİN, Zeliha (2021), **Oyunlaştırılmış Yaparak Öğrenme ile Girişimcilik**, Detay Yayıncılık, Ankara.

TAHİROĞLU, Figen (2004), **Düşünceden Sonuca İnsan Kaynakları**, Hayat Yayıncılık, İstanbul.

TEKİN, Zeliha (2021), **Başarı Perspektifinden Masallarla Kariyer ve Girişimcilik Yolculuğu**, Dora Yayıncılık, Bursa, 2. Baskı.

VERGİLİEL TÜZ, Melek (2003), "*Kariyer Planlamasında Yeni Yaklaşımlar*", **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.4(4), ss.169-176.

YAMAN, Meltem (2013), **Kariyer, Özgeçmiş, İş Görüşmesi, İş Kavramına Bakış**, Gün Yayıncılık, İstanbul.

YEŞİLYAPRAK, Binnur (1995), "*Mesleki Gelişim Kuramları Üzerine Bir Eleştirel Değerlendirme*", **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, S.2(6), ss.43-49.

YILDIRIM, Salih (2009), "*Ne İş Olsa Yaparım Abi!*", **Salih Yıldırım Blogspot Sayfası** (E-Makale), 24 Aralık 2009, http://slhyldrm.blogspot.com/2009/12/ne-is-olsa-yaparim-abi.html (Erişim Tarihi: 21.01.2022).

KAYNAKLAR

AŞAR, Nergis (2020), "*Examination of the Links between Communication and Environment in Urban Areas and Their Change in the Digital Age*", **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

BUBA DİJİTAL (2018), "*İnsan Kaynakları Yönetiminde Sosyal Medyanın Etkisi*", **Buba Dijital Kurumsal Web Sayfası** (E-Makale), https://bubadijital.com/insan-kaynaklari-yonetiminde-sosyal-medyanin-etkisi/ (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

CÜLCÜLOĞLU, Eylem (2013), "*İnsan Kaynaklarında Yeni Dönem*", **Türkiye Bilisjm Derneg˘i Bilisjm Dergisi**, S.153, ss.11-183.

KIM, Angella Jiyoung ve KO, Eunju (2012), "*Do Social Media Marketing Activities Enhance Customer Equity? An Empirical Study of Luxury Fashion Brand*", **Journal of Business Research**, S.65, ss.1480-1486.

MEDIACAT (2021), "*2021 Yarıyıl Reklam ve Medya Yatırımları Açıklandı*", **MediaCat Kurumsal Web Sayfası** (E-Makale), 4 Ekim 2021, https://mediacat.com/2021-yariyil-reklam-ve-medya-yatirimlari-aciklandi/ (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

NURLUOĞLU, Gamze (2021), "*15 Maddede Türkiye'nin Dijital Tablosu: We Are Social 2021 Türkiye Raporu!*", **Gamze Nurluoğlu Kişisel Medium Blog Sayfası**, 15 Şubat 2021, https://gamzenurluoglu.medium.com/15-maddede-türkiyenin-dijital-tablosu-we-are-social-2021-türkiye-raporu-818061d64f5e (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

https://www.jobseem.com/best-telegram-group-for-job-seekers-job-channels/ (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

https://www.mediabistro.com/get-hired/job-search/instagram-job-search/ (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

https://www.mindtools.com/pages/article/linkedin.htm (Erişim Tarihi: 24.03.2022).

KAYNAKÇA

AÇIL, Mahmut (2005), **Başarılı ve Etkin Öğretmenin Beden Dili**, Armoni Gelişim Yayınları, İstanbul, 2.Baskı.

AKÇAY, Emrah (2013), **Külahıma Anlat: Beden Dili, Sözsüz İletişim ve Yalan Tespiti**, Destek Yayınevi, İstanbul.

AKTAŞ, Eylin ve GÖZTAŞ, Aylin (2021), "*Beden Dili ve Etkili Sözlü İletişim Teknikleri*", **Kariyer Planlaması ve Yönetimi: Meslek Adayları İçin Yol Rehberi** (Ed. Mehmet Mecek, Mehmet Akif Çakırer, Özge Kocakula), Nobel Yayınları, Ankara, ss.219-249.

ALTINTAŞ, Ersin ve ÇAMUR, Devrim (2001), **Sözsüz İletişim ve Beden Dili**, Nobel Yayınları, Ankara.

AYTÜRK, Nihat (2013), "*Sosyal Davranış Kuralları*", **Sosyal Davranış ve Protokol** (Ed. Nihat Aytürk, Adili Sadık Bahçe), Anadolu Üniversitesi AÖF Yayını, Eskişehir, ss.2-27.

BALTACIOĞLU, İsmayıl Hakkı (1994), **Türke Doğru**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 3.Baskı.

BALTAŞ, Zuhal ve BALTAŞ, Acar (2005), **Bedenin Dili**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

BORG, James (2013), **Body Language: How to Know What's Really Being Said**, Pearson Publisher, Harlow (UK), 3rd Edition.

COOPER, Ken (1989), **Sözsüz İletişim** (Çev. Tunç Yankı), İlgi Yayıncılık, İstanbul.

ÇAKIRER, Mehmet Akif (2017), **Lider Öğretmen**, Ekin Yayınevi, Bursa, 3. Baskı.

ÇALIŞKAN, Nihat ve YEŞİL, Rüştü (2005), "*Eğitim Sürecinde Öğretmenin Beden Dili*", **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.6(1), ss.199-207.

DIXON, Marian Wolfe (2006), **Vücut Dersleri: Bedenimiz Üzerine Bilgelik Kazanmak** (Çev. Aslı Özer), Dharma Yayınları, İstanbul.

EKMAN, Paul (2015), **Ne Düşündüğünü Biliyorum: Sosyal Çevrede, İş Ortamında ve Evlilikte Aldatmanın Yolları** (Çev. Esra Karababa), Koridor Yayıncılık, İstanbul.

ERDOĞAN, İrfan (2005), **İletişimi Anlamak**, Erk Yayınları, İstanbul.

ERGİN, Akif ve BİROL, Cem (2000), **Eğitimde İletişim**, Anı Yayıncılık, Ankara.

FAST, Julius (1999), **Beden Dili: Siz Sussanız da Bedeniniz Konuşuyor** (Çev. Adalet Celbiş), Kuraldışı Yayınları, İstanbul.

GLASS, Lillian (2015), **Yalancının Beden Dili: Küçük Beyaz Yalanlardan Patolojik Yalancılığa** (Çev. Gizem Yanbolluoğlu), Paloma Yayınevi, İstanbul.

GÜRÜZ, Demet ve TEMEL EĞİNLİ, Ayşen (2010), **İletişim Becerileri: Anlamak, Anlatmak, Anlaşmak**, Nobel Yayıncılık, Ankara.

GÜZ, Nükhet, KÜÇÜKERDOĞAN, Rengin, SARI, Nilüfer, KÜÇÜKERDOĞAN, Bülent ve ZEYBEK, Işıl (2002), **Etkili İletişim Terimleri**, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

HALL, Edward T. (1966), **The Hidden Dimension**, Anchor Books a Doubleday Publisher, New York (US).

HOGAN, Kevin (2008), **3 Saniyede Karşınızdaki İnsanı Nasıl Anlarsınız** (Çev. Selim Yeniçeri), Yakamoz Yayıncılık, İstanbul.

İZGÖREN, Ahmet Şerif (2010), **Dikkat Vücudunuz Konuşuyor: Türkiye'de Beden Dili, İş Yaşamı ve Renkler**, Elma Yayınevi, İstanbul, 33.Baskı.

JAMES, Judi (2004), **Beden Dili: Olumlu İmaj Oluşturma** (Çev. Murat Sağlam), Alfa Yayınları, İstanbul, 2.Baskı.

KAŞIKÇI, Ercan (2006), **Yüreğini Bedenine Yansıt – İmaj: İletişim & Beden Dili**, Hayat Yayınları, İstanbul.

KESKİN, Turgay (2015), **Beden Dili ve Hitabet**, AZ Kitap Yayınları, İstanbul.

KINSEY GOMAN, Carol (2010), **İş Yerinde Beden Dili: İş Yaşamında Sözsüz Dili Çözme Kılavuzu** (Çev. Emel Lakşe), Alfa Yayınları, İstanbul.

LATİF, Hasan ve UÇKUN, Gazi (2004), **Mülakat: Avantajlı Stratejiler**, Rota Yayınları, İstanbul.

LEATHERS, Dale G. (1986), **Successful Nonverbal Communication: Principles and Applications**, Collier Macmillan Publisher, New York (US).

LEWIS, Hedwig (2012), **Body Language: A Guide for Professionals**, SAGE Publications, New Delhi.

MECEK, Mehmet (2021), "*Modern Yazılı İletişim Teknikleri: Etkili Ön Yazı ve Özgeçmiş (Cv) Hazırlama*", **Kariyer Planlaması ve Yönetimi: Meslek Adayları İçin Yol Rehberi** (Ed. Mehmet Mecek, Mehmet Akif Çakırer, Özge Kocakula), Detay Yayınları, Ankara, ss.171-210.

MEHRABIAN, Albert (1972), **Nonverbal Communication**, Aldine-Atherton Publisher, New Brunswick – Chicago (US).

MEHRABIAN, Albert (1984), "*This Week's Citation Classic: Mehrabian's 'Nonverbal Communication'*", **Current Contents**, S.16(43), ss.18, http://garfield.library.upenn.edu/classics1984/A1984TM34400001.pdf (Erişim Tarihi: 22.02.2022).

MİLLİYET GAZETESİ (2016), "*İletişimde Türkiye'de Bir İlk: Beden Dili ve Hareketleriniz Artık Puanlanıyor!*", **Milliyet Gazetesi**, 4 Mayıs 2016, https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/iletisimde-turkiye-de-bir-ilk-beden-dili-ve-hareketleriniz-artik-puanlaniyor-2239206 (Erişim Tarihi: 25.03.2022).

MOLCHO, Samy (2000), **Beden Dili: Sessiz Diliniz** (Çev. E. Tülin Batır), Gün Yayıncılık, İstanbul.

NAVARRO, Joe ve KARLINS, Marvin (2015), **Beden Dili**, Alfa Yayınları, İstanbul, 13.Baskı.

PEASE, Allan (2002), **Beden Dili: Karşınızdakinin Davranışlarından Düşüncelerini Anlamanın Yolu** (Çev. Yeşim Özben), Rota Yayınları, İstanbul, 5.Baskı.

PERÇİN AKGÜL, Kamile (2014), **İletişim, Dans ve Beden Dili**, Cinius Yayınları, İstanbul.

RECA, Ömer Faruk (2009), **Bütün Yönleriyle Beden Dili**, Genç Gelişim Dergisi Yayını, İstanbul.

REIMAN, Tonya (2007), **The Power of Body Language: How to Succeed in Every Business and Social Encounter**, Pocket Publisher, New York (US).

SCHOBER, Otto (2003), **Beden Dili: Davranış Anahtarı** (Çev. Süeda Özbent), Arion Yayınevi, İstanbul.

STIER, Deborah S. ve HALL, Judith A. (1984), "*Gender Differences in Touch: An Empirical and Theorical Review*", **Journal of Personality and Social Psychology**, S.47(2), ss.440-459.

TAYFUN, Recep (2011), **Etkili İletişim ve Beden Dili**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

URHAN TORUN, Bahar (2018), "*Beden Dili*", **Konuşulmayan Dil Sözsüz İletişim** (Ed. Mehmet Fidan, Bahar Urhan Torun), Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, ss.53-103.

YALÇIN, Alemdar ve ADİLLER, Selda (2016), **Sözsüz İletişim**, MediaCat Yayınları, İstanbul.

YAZAR, Osman Zati (2014), "*Beden Dili*", **Tarımsal Yayım ve Danışmanlık** (Ed. Murat Sayılı, Esen Oruç, Hikmet Günal, Hüseyin Önen), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, Tokat, Cilt 1(Kişisel Gelişim), ss.15-38.

YURDAKUL, Kazım (2003), **NLP Bireysel Mükemmelliğin Sanatı**, Kariyer Yayınları, İstanbul.

KAYNAKLAR

AFFDE (2021), "*Biggest Job Interview Mistakes*", **Affde** (E-Article), 28 Ağustos 2021, https://www.affde.com/tr/biggest-job-interview-mistakes.html (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

ALGAN, Fatih (tarihsiz), "*Neden İş Görüşmelerinde Başarısız Oluruz?*", **Ageo International** (E-Makale), (tarihsiz), https://www.ageointernational.com/tr/content-details/neden-is-gorusmelerinde-basarisiz-oluruz-.html?ContentID=28 (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

ARSLAN, Ahmet (2019), **Felsefeye Giriş**, Adres Yayınları, Ankara.

ASHA CAREER PORTAL (tarihsiz), "*5 Tips to Help You Shine in Your Next Job Interview*", **Asha Career Portal** (E-Article), (tarihsiz), https://careers.asha.org/getting-the-job/5-tips-to-help-you-shine-in-your-next-job-interview/ (Erişim Tarihi: 05.02.2022).

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ (tarihsiz), **Mülakat Teknikleri**, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi KAGEM Yayını, Balıkesir, https://kagem.bandirma.edu.tr/Content/Web/Yuklemeler/Sayfa/Dosya/14110/1151cc7f-b94b-1a51-866a-2c2532a5f2c0.pdf (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

BIRT, Jamie (2021), "*6 Interview Questions About Integrity*", **Career Guide** (E-Article), https://www.indeed.com/career-advice/interviewing/integrity-interview-questions (Erişim Tarihi: 05.02.2022).

BLOOMBERGHT (2016), "*Maaş Pazarlığında Galip Çıkmanın 7 Yolu*", **Bloomberght** (E-Makale), 17 Kasım 2016, https://businessht.bloomberght.com/guncel/haber/1325116-maas-pazarliginda-galip-cikmanin-7-yolu (Erişim Tarihi: 31.12.2021).

CAMPION, Michael A., PALMER, David K. ve CAMPION, James E. (1997), "*A Review of Structure in The Selection Interview*", **Personnel Psychology**, S.50(3), ss.655-702.

CAREER ADVICE (2021), "*The Fundamentals of Body Language in Job Interviews*", **ARTS Corporate Web Page** (E-Article), 09 Şubat 2021, https://arts.eu/insights/article/the-fundamentals-of-body-language-in-job-interviews/ (Erişim Tarihi: 05.02.2022).

CLARK, Biron (tarihsiz), "*Why People Fail Interviews: Top 13 Mistakes*", **Career Sidekick**, https://careersidekick.com/why-people-fail-interviews/ (Erişim Tarihi: 31.12.2021).

ÇAMUR, Gülsüm (tarihsiz), "*Mülakatta Kullanılan Bazı Teknikler*", **Sosyal Hizmette Görüşme İlke ve Teknikleri**, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Erzurum, ss.1-27 (Bölüm 6: 128-154), s.11, https://www.siirt.edu.tr/dosya/personel/ata-aof-sosyal-hizmette-gorusme-ilke-ve-teknikleri-siirt-201992695248413.pdf (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

DENİZ, Arzu ve ERCİŞ, Aysel (2008), "*Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*", **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, S.22(2), ss.301-330.

DOYLE, Alison (2021), "*How to Answer Interview Questions About Your Work Pace*", **The Balance Careers** (E-Article), https://www.thebalancecareers.com/describe-your-workplace-interview-2061273#toc-what-not-to-say (Erişim Tarihi: 04.02.2022).

ERCAN, Büşra (tarihsiz), "*Sonsuza Kadar İşinize Yarayacak 13 İş Görüşmesi Taktiği*", **Toptalent** (E-Makale), (tarihsiz), https://toptalent.co/sonsuza-kadar-isinize-yarayacak-13-is-gorusmesi-taktigi (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

FAN, Ryan (2020), "*Why You Should Mention Your Consistency in Job Interviews*", **Medium** (E-Article), https://medium.com/age-of-awareness/why-being-consistent-is-an-attractive-trait-f5e11502df4e (Erişim Tarihi: 05.02.2022).

HARVARD UNIVERSITY (tarihsiz), "*Strategies for Qualitative Interviews*", **Harvard University** (E-Document), Harvard University Publisher, Cambridge (US), https://sociology.fas.harvard.edu/files/sociology/files/interview_strategies.pdf (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

HECKMAN, James J., STIXRUD, Jora, URZUA, Sergio (2006), "*The Effects of Cognitive and Noncognitive Abilities on Labor Market Outcomes and Social Behavior*", **Journal of Labor Economics**, S.24(3), ss.411-482, s.411.

HORWOOD, Sally (2015), "*Interviewing for a New Job? Consistency is Key!*", **People2People Corporate Web Page** (E-Article), 16 Kasım 2015, https://www.people2people.com.au/en/blog/2015/11/interviewing-for-a-new-job-consistency-is-key (Erişim Tarihi: 05.02.2022).

INDEED (2020), "*6 Body Language Tips for Your Next Interview (With Alternatives)*", **Career Guide** (E-Article), 25 Ocak 2020, https://www.indeed.com/career-advice/interviewing/body-language-during-interview (Erişim Tarihi: 31.12.2021).

İŞ.NET (2020), "*Farklı İş Görüşmesi Türleri 2*", **İş Net Kurumsal Web Sayfası** (E-Makale), (tarihsiz), https://iş.net/genel/kariyer/farkli-is-gorusmesi-turleri-2// (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

KANDEMİR, Delfin (2017), "*İnsan Kaynakları Yönetiminde Mülakat Hataları ve İnsan Kaynakları Uzmanlarının Verimlilik Algısı*", **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

LIVE TO BLOOM (tarihsiz), "*İş Görüşmesinde Beden Dili Nasıl Olmalı?*", **Live to Bloom** (E-Makale), (tarihsiz), https://livetobloom.com/is-gorusmesinde-beden-dili-nasil-olmali/ (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

McCARTHY, Julie M., VAN IDDEKINGE, Chad H. ve CAMPION, Michael A. (2010), "*Are Highly Structured Job Interviews Resistant to Demographic Similarity Effects?*", **Personnel Psychology**, S.63(2), ss.325-359.

McCRAE, Robert R. ve COSTA, Paul T. (1991), "*Adding Liebe und Arbeit: The Full Five-Factor Model and Well-Being*", **Personality and Social Psychology Bulletin**, S.17(2), ss.227-232

MECEK, Mehmet (2021), "*Modern Yazılı İletişim Teknikleri: Etkili Ön Yazı ve Özgeçmiş (Cv) Hazırlama*", **Kariyer Planlaması ve Yönetimi: Meslek Adayları İçin Yol Rehberi** (Ed. Mehmet Mecek, Mehmet Akif Çakırer, Özge Kocakula), Nobel Yayınları, Ankara, ss.171-210.

MINTROP, Heinrich Rick (2012), "*Bridging Accountability Obligations, Professional Values And (Perceived) Student Needs with Integrity*", **Journal of Educational Administration**, S.50(5), ss.695-726.

MOCKOVAK, William (2016), "*Assessing the Reliability of Conversational Interviewing*", **JSM 2016 - Survey Research Methods Section Conference**, 31.07.2016 - 04.08.2016, Chicago (USA), ss.1637-1652, s.1, https://www.bls.gov/ors/research/collection/pdf/assessing-the-reliability-of-conversational-interviewing-2016.pdf (Erişim Tarihi: 04.02.2022).

NIKOLAOU, Ioannis ve GEORGIOU, Konstantina (2018), "*Fairness Reactions to the Employment Interview*", **Journal of Work and Organizational Psychology**, S.34(2), ss.103-111

OCCIDENTAL COLLEGE (tarihsiz), "*Job Interviews*", **Career Development Center** (E-Article), https://www.oxy.edu/sites/default/files/assets/job-interviews_0.pdf (Erişim Tarihi: 17.01.2022).

ÖZÖN, Mustafa Nihat (1979), **Osmanlıca-Türkçe Sözlük**, İnkılâp ve Aka Yayınları, İstanbul.

PRIOR, Matthew T. (2010), "*Self-Presentation in L2 Interview Talk: Narrative Versions, Accountability, and Emotionality*", **Applied Linguistics**, S.32(1), ss.60–76.

ROGERS, Charlotte (2020), "*The Importance of Consistency in Job Seeking*", **E&T Jobs** (E-Article), https://engineering-jobs.theiet.org/article/the-importance-of-consistency-in-job-seeking (Erişim Tarihi: 31.12.2021).

SABUNCUOĞLU, Zeyyat (2013), **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Beta Yayınları, İstanbul, 7. Baskı.

SAKALLI, Nuray (2001), **Sosyal Etkiler**, İmge Kitabevi, İstanbul.

SEÇKİN, Candan (2019), "*Özgeçmiş Hazırlama - İş Görüşmeleri: İş Görüşmelerinde İlk İzlenim ve Beden Dili*", **Kişisel Sunum**, https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/statik_sayfa_ekleri/%C4%B0%C5%9F%20G%C3%B6r%C3%BC%C5%9Fmeleri.pdf (Erişim Tarihi: 30.12.2021).

STERLING, Ken (2017), "*Ask This 1 Question at Every Job Interview to Increase Your Chances of Being Hired*", **Inc Corporate Web Page** (E-Article), 2 Ocak 2017, https://www.inc.com/ken-sterling/ask-this-one-question-at-every-job-interview-to-increase-your-chances-of-being-hired.html (Erişim Tarihi: 05.02.2022).

SWARTZ, Norman (2011), "*Consistency and Inconsistency*", **Logical Reasoning** (Ed. Bradley H. Dowden), California State University Publisher, California (US) ss.283-315, https://www.sfu.ca/~swartz/logical_reasoning/09_dowden_pp_283-315.pdf (Erişim Tarihi: 22.01.2021).

TARHAN, Zeynep (2006), "*Mülakat Hataları ve Mülakat Sürecine Etkisi: Bir Alan Araştırması*", **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

UNIVERSITY OF OTAGO CAREER DEVELOPMENT CENTER (tarihsiz), **Interview Skills**, University of Otago Career Development Center Publisher, Otago (NEW ZEALAND), https://www.otago.ac.nz/careers/jobs/interview/otago285001.pdf (Erişim Tarihi:17.01.2022).

VAN KAMPEN, Hendrick S. (2018), "*The Principle of Consistency and the Cause and Function of Behaviour*", **Behavioural Processes**, S.159, ss.42-54.

WATSON, Cate (2006), "*Unreliable Narrators? 'Inconsistency' (and Some Inconstancy) in Interviews*", **Qualitative Research**, S.6(3), ss.367-384.

WILHELMY, Annika, KLEINMANN, Martin, MELCHERS, Klaus ve LIEVENS, Filip (2018), "*What Do Consistency and Personableness in the Interview Signal to Applicants? Investigating Indirect Effects on Organizational Attractiveness Through Symbolic Organizational Attributes*", **Journal of Business and Psychology**, S.34(5), ss.671-684.

KAYNAKLAR

AGOHA, Benedict Chico Emerenwa, OGWA, F., EVBUOMA, Idowu Kikelomo, IGBOKWE, David O. ve IDOKO, J. O. (2015), "*Perceived Social Support, Perceived Stress as Correlates of Stress Symptomatology Among University Students*", **Covenant International Journal of Psychology**, S.1(1), ss.27-34.

AKIN, Ahmet (2007), "*Öz-Güven Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri*", **AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.7(2), ss.167-176.

BASKIN- SOMMERS, Arielle, KRUSEMARK, Elizabeth ve RONNINGSTAM, Elsa (2014), "*Empathy in Narcissistic Personality Disorder: From Clinical and Empirical Perspective*", **HHS Public Access**, S.5(3), ss.323-333.

BRANDEN, Nathaniel (1984), "*Life Liberty: In Defense of Self*", **Association For Humanistic Psychology**, S.(August-September), ss.12-13.

BROWN, Todd A., SAUTTER, John A., LITTWAY, Levente, SAUTTER, Alberta C. ve BEARNES, Brennen (2010), "*Ethics and Personality: Empathy and Narcissism as Moderators of Ethical Decision Making in Business Student*", **Journal of Educatıon for Busıness**, S.85(4), ss.203-208.

BURGMER, Pascal, WEISS, Alexa ve OHMANN, Katharina (2019), "*I Don't Feel Ya: How Narcissism Shapes Empathy*", **Self and Identity**, S.1(3), ss.1-17.

CALVO, Rocio, CARR, Dawn C., ve MATZ-COSTA, Christina (2019), "*Expanding the Happiness Paradox: Ethnoracial Disparities in Life Satisfaction Among Older Immigrants in the United States*", Journal of Aging and Health, S.31(2), ss.231-255.

CLARK, Biron (2021), "*How to Show Confidence in a Job Interview*", **Career Sidekick** (E-Makale), (tarihsiz), https://careersidekick.com/show-confidence-interview/ (Erişim Tarihi: 24.12.2021).

ÇELİK, Yasemin ve ATİLLA, Gaye (2019), "*Üniversite Öğrencilerinde Kendini Sabotaj, Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Benlik Saygısı*", **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.9(2), ss.177-198.

ÇEVİK, Naciye Berilsu ve ARSLAN, Hüseyin (2021), "*İşe Alım Sürecinde Sosyal Medya Faktörü: Havacılık Sektörü Üzerine Bir Araştırma*", **Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi**, S.4(3), ss.217-230.

ERDEM, Merve (2018), "*Yüksek/Düşük Benlik Kaygısı*", **Merve Erdem Kişisel Web Sayfası** (E-Makale), https://mervererdem.wixsite.com/sitem/post/yuksek-dusuk-benlik-saygisi (Erişim Tarihi: 27.12.2021).

GANDHI, Sailaxmi (2010), "*Self-Confidence–an Asset to All Humans*", **Journal of School Socıal Work**, S.6(2), ss.8-10.

GIESLER, R. Brian, JOSEPHS, Robert A. ve SWANN, William B. (1996), "*Self-Verification in Clinical Depression: The Desire for Negative Evaluation*", **Journal of Abnormal Psychology**, S.105(3), ss.358–368.

GUNASEKARA, Asanka, RAJENDRAN, Diana and GRANT, Sharon (2014), "*Life Satisfaction of Sri Lankan and Indian Skilled Migrants in Australia*", **Asian and Pacific Migration Journal**, S.23(4), ss.475-499.

GÜN, Zübeyit ve BAYRAKTAR, Fatih (2008), "*Türkiye'de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü*", **Turk Psikiyatri Dergisi**, S.19(2), ss.167-176.

HAMAIDEH, Shaher, AL‐MAGAIREH, D, ABU‐FARSAKH, Bassema ve AL‐OMARI, Hasan (2014), "*Quality of Life, Social Support, and Severity of Psychiatric Symptoms in Jordanian Patients with Schizophrenia*", **Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing**, S.21(5), ss.455-465.

JANAGAN, E. ve WAHAB, Haris Bin Abd (2010), "*Improving Positive Self-Confidence*", **Journal of School Socıal Work**, S.6(2), ss.11-13.

KARACAN ÖZDEMİR, Nurten (2016), "*Deneysel Bir Çalışma: Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerine Etkisi*", **Elementary Education Online**, S.15(1), ss.136-147.

KASPRZAK, Elzbieta (2010), "*Perceived Social Support and Life-Satisfaction*", **Polish Psychological Bulletin**, S.41(4), ss.144-154.

KEALY, David ve RASMUSSEN, Brian (2012), "*Veiled and Vulnerable: The Other Side of Grandiose Narcissism*", **Clinical Social Work Journal**, S.40(3), s.356-365.

KIM, Maeng Sun (2000), "*Life Satisfaction, Acculturation, and Leisure Participation Among Older Urban Korean Immigrants*", **World Leisure Journal**, S.42(2), ss.28-40.

LAMKIN, Joanna, CLIFTON, Allan, CAMPBELL, W. Keith ve MILLER, Joshua D. (2014), "*An Examination of the Perceptions of Social Network Characteristics Associated with Grandiose and Vulnerable Narcissism*", **Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment**, S.5(2), ss.137-145.

MAT, Cansu ve YILDIZ, Didem (2020), **İş Dünyasına Hazırlık**, Bahçeşehir Üniversitesi Yayını, İstanbul, https://coop.bau.edu.tr/wp-content/uploads/2020/09/I%CC%87s%CC%A7-Du%CC%88nyas%C4%B1na-Haz%C4%B1rl%C4%B1k.pdf (Erişim Tarihi: 28.12.2021).

MAVRIDIS, Dimitris (2010), **Can Subjective Well-Being Predict Unemployment Length?**, The World Bank Publisher, Washington D.C. (US), https://documents1.worldbank.org/curated/en/199111468338486255/pdf/WPS05293.pdf (Erişim Tarihi: 28.12.2021).

ÖZŞAKER, Murat (2008), "*12-14 Yaş Çocukların Motorsal Performans ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi*", **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

ŞİMŞEK, M. Şerif, ÇELİK, Adnan ve AKATAY, Ayten (2016), **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Eğitim Yayınevi, Konya.

UTAŞ AKHANİ, Latife ve BATMAZ, Makbule (2015), "*Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmenlerin Yaşam Profillerinin Memnuniyet Durumlarına Etkisi*", **Bilig**, S.75, ss.23-42.

UYANIK BALAT, Gülden, SEZER, Türker, BAYINDIR, Dilan ve YILMAZ, Elif (2019), "***Self-Esteem, Level of Hopelessness and Communication Skills in Preschool Teacher Candidates: A Mediation Analysis***", Cypriot Journal of Educational Sciences, S.14, ss.278-293.

YILDIRIM, Taşkın, ÇIRAK, Yüksel ve KONAN, Necdet (2011), "*Öğretmen Adaylarında Sosyal Kaygı*", **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.12(1), ss.85-100.

YÖRÜKOĞLU, Atalay (1986), **Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

KAYNAKLAR

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ KARİYER MERKEZİ (tarihsiz), "*Mülakat (İş Görüşmesi)*", **E-Doküman**, http://kariyer.bilkent.edu.tr/mulakat-is-gorusmesi/ (Erişim Tarihi: 10.01.2022).

ÇETİN, Canan (1990), **Personel Seçiminde Görüşme**, Çağlayan Basımevi, İstanbul.

ÇETİN, Canan ve ÖZCAN, Esra Dinç (2013), **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Beta Yayınları, İstanbul.

DERELİ, Toker ve UZUNÇARŞILI, Ülkü (1990), **İşletmelerde Personel Tedariki ve Seçimi**, Mess Yayınları, İstanbul.

FINDIKÇI, İlhami (2003), **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Alfa Yayınları, İstanbul.

HAP EĞİTİM (2022), "*İş Görüşmesinde En Çok Yapılan Hatalar*", **Hap Eğitim Kurumsal Web Sayfası** (E-Makale), 11 Temmuz 2022, https://hapegitim.net/is-gorusmesinde-en-cok-yapilan-hatalar/ (Erişim Tarihi: 17.01.2022).

İZGÖREN, Ahmet Şerif (2012), **Eyvah İş Görüşmesi**, Elma Yayınevi, Ankara.

MİLLİYET GAZETESİ (2015), "*İnsan Kaynakları Görüşmelerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar*", **Milliyet Gazetesi** (E-Makale), 7 Aralık 2015, https://www.milliyet.com.tr/kariyer/insan-kaynaklari-gorusmelerinde-dikkat-edilmesi-gereken-hususlar-2159828 (Erişim Tarihi: 11.01.2022).

ORAL, Merve (2008), "*İnsan Kaynakları Yönetiminde Yetkinlik Bazlı Mülakatın Turn-Over (İş Gücü Devir Oranı) Oranına Etkisi ve Bir Uygulama*", **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ŞAKAR, Asuman Nurhan (2020), "*İşe Alma*", **İnsan Kaynakları Yönetimi** (Ed. Hatice Zümrüt Tonus, Didem Paşaoğlu Baş), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, ss.102-123.

TARHAN, Zeynep (2006), "*Mülakat Hataları ve Mülakat Sürecine Etkisi: Bir Alan Araştırması*", **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TONUS, Hatice Zümrüt (2013), "*İşe Alma ve Alıştırma*", **İnsan Kaynakları Yönetimi** (Ed. Ramazan Geylan, Hatice Zümrüt Tonus), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir, ss.62-83.

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ (tarihsiz), "*Mülakat Türleri*", **E-Sunum**, https://neu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/11/mulakat-turleri.pdf (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

KAYNAKLAR

AZARCHI, Lynne (1979), **The Empathy Advantage: Coaching Children to be Kind, Respectful and Successful**, Rowman & Littlefield Publishing Group Inc., Maryland (US).

BARUTÇUGİL, İsmet (2002), **Eğitim Becerilerinin Geliştirilmesi, Eğiticinin Eğitimi**, Kariyer Yayınları, İstanbul, 2. Baskı.

BODIE, Graham D. (2011), "*The Active-Empathic Listening Scale (AELS): Conceptualization and Evidence of Validity within the Interpersonal Domain*", **Communication Quarterly**, S.59(3), ss.277-295.

BODIE, Graham D., WORTHINGTON, Debra, IMHOF, Margarete ve COOPER, Lynn O. (2008), "*What Would a Unified Field of Listening Look Like? A Proposal Linking Past Perspectives and Future Endeavors*", **International Journal of Listening**, S.22(2), ss.103-122.

BRUNNER, Brigitta (2008), "*Listening, Communication & Trust: Practitioners' Perspectives of Business/Organizational Relationships*", **International Journal of Listening**, S.22(1), ss.73-82.

CAHN, Dubley D. ve FREY, Lawrence R. (1992), "*Listeners' Perceived Verbal and Nonverbal Behaviors Associated with Communicators' Perceived Understanding and Misunderstanding*", **Perceptual and Motor Skills**, S.74(3), ss.1059-1064.

DESKDEMON (tarihsiz), "*How to Listen Effectively*", **Deskdemon** (E-Article), http://www.deskdemon.com/pages/uk/knowledgedesk/searchlist?pn=d&id=634&pr=0&ne=1&keywords=listen&kcat=&topic=43&submit=Search&qstr=&keywords=listen&kcat=&topic=43&submit=Search (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

DEVINE, Thomas G. (1982), **Listening Skills Schoolwide: Activities and Programs**, ERIC Publications (ERIC Clearinghouse on Reading and Communication Skills and the National Council of Teachers of English), Washington (US).

DIGITAL SPARK MARKETING (2019), "*Success Comes to Those Who Learn How to Listen*", **Digital Spark Marketing** (E-Article), 30 Eylül 2019, https://digitalsparkmarketing.com/learn-how-to-listen/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

DİCLELİ, Ayşe Bilge ve AKKAYA, Serra (2000), **Konuşa Konuşa İletişimin Sırları**, Mess Yayınları, İstanbul.

DOĞAN, Yusuf (2008), "*İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinlik Temelli Çalışmaların Etkililiği*", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, S.6(2), ss.261-286.

DROLLINGER, Tanya, COMER, Lucette B. ve WARRINGTON, Patricia T. (2006), "*Development and Validation of the Active Empathic Listening Scale*", **Psychology & Marketing**, S.23, ss.161-180.

EROĞLU, Erhan (2010), "*Etkili İletişim ve Doğru Anlamak*", **Etkili İletişim Teknikleri** (Ed. Erhan Eroğlu, Haluk Yüksel), Açıköğretim Fakültesi Yayınları, İstanbul.

GEARHART, Christopher C. ve BODIE, Graham (2011), "*Active-Empathic Listening as a General Social Skill: Evidence from Bivariate and Canonical Correlations*", **Communication Reports**, S.24(2), ss.86-98.

GORDON, Thomas (1975), **P.E.T.: Parent Effectiveness Training**, Plume Publisher, New York (US).

HÂCİB, Yusuf Has (1998), **Kutadgu Bilig** (Çev. Reşit Rahmeti Arat), TTK Yayınları, Ankara.

HAP EĞİTİM (tarihsiz), "*Etkin Dinleme Nedir ve Neden Önemlidir?*", **Hap Eğitim** (E-Makale), (tarihsiz), https://hapegitim.net/etkin-dinleme-nedir-ve-neden-onemlidir/ (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

HCAREERS (2008), "*Active Listening for Interview Success How Your Ears Can Help You Land the Job*", **HCareers Corporate Web Page** (E-Article), 14 Ağustos 2008, https://www.hcareers.com/article/career-advice/active-listening-for-interview-success-how-your-ears-can-help-you-land-the-job (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

HENRY, Stephen G., FUHREL-FORBIS, Andrea, ROGERS, Mary A. M. ve EGGLY, Susan (2012), "*Association between Nonverbal Communication During Clinical Interactions and Outcomes: A Systematic Review and Meta-Analysis*", **Patient Education and Counseling**, S.86(3), ss.297-315.

JALONGO, Mary Renck (2002), "*Promoting Active Listening in the Clossroom*", **Childhood Education**, S.72(1), ss.13-18.

JONES, Sussanne M. (2011), "*Supportive Listening*", **International Journal of Listening**, S.25(1-2), ss.85-103.

KNIPPEN, Jay T. ve GREEN, Thad B. (1994), "*How the Manager Can Use Active Listening?*", **Public Personnel Management**, S.23(2), ss.357-359.

MADEN, Sedat (2013), "*Niçin Dinlemiyoruz? Dinlememe Probleminin Sosyokültürel Analizi*", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi**, S.2(1), ss.49-83.

MENGİ, Zeynep (2015), "*Dinlemeyi Bilmiyoruz*", **Hürriyet Gazetesi** (E-Makale), 23 Ocak 2015, https://www.hurriyet.com.tr/ik-yeni-ekonomi/dinlemeyi-bilmiyoruz-28035107 (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

MILLER, Levi (2008), "*A Quantitative Study of the Listening Practices of AfricanAmerican Leader/Managers of Faith-Based Non-profit Organizations in the U.S.*", **Doctoral Dissertation**, Capella University, Minneapolis (US).

RAHİMİ, Nik Mohd, YUSRİ, Ghazali ve NORMEZA, Wan (2012), "*Listening Skills Profile Among Business Management Students*", **African Journal of Business Management**, S.6(5), ss.1945-1949.

RAMSEY, Rosemary P. ve SOHI, Ravipreet S. (1997), "*Listening to Your Customers: The İmpact of Perceived Sales Person Listening Behavior on Relationship Outcomes*", **Journal of the Academy of Marketing Science**, S.25(2), ss.(Article 127).

RANE, Deborah Britt (2011), "*Good Listening Skills Make Efficient Business Sense*", **The IUP Journal of Soft Skills**, S.5(4), ss.43-51.

ROGERS, Carl R. ve FARSON, Richard E. (1957), "*Active Listening*", **Communicating in Business Today** (Eds. R. G. Newman, M. A. Danzinger, M. Cohen), D. C. Heath & Company Publisher, Massachusetts (US), ss.1-5, http://www.gordontraining.com/artman2/uploads/1/ActiveListening_RogersFarson.pdf (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

RUMİ, Mevlâna Celâleddin (1971), **Mesnevî** (Çev. Veled İzbudak), Doğan Kitap Yayınları, İstanbul, C.I-VI.

ŞANLI, Aysu Gül (tarihsiz), **İletişimde Dinleme** (E-Sunum), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kurumsal Web Sayfası.

TALENT SOLUTIONS RIGHT MANAGEMENT (tarihsiz), "*The Importance of Listening in the Job Interview*", **Talent Solutions Right Management** (E-Article), https://www.right.com.my/wcm/connect/right-cn-en/home/thoughtwire/categories/career-work/the-importance-of-listening-in-the-job-interview (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

WACKER, Katherine G. ve HAWKINS, Katherine (1995), "*Curricula Comparison for Classes in Listening*", **International Journal of Listening**, S.9(1), ss.14-28, ss.14-15.

WEGER, Harry, CASTLE, Gina ve EMMETT, Melissa (2010), "*Active Listening in Peer-Interviews: The İnfluence of Message Paraphrasing on Perceptions of Listening Skill*", **International Journal of Listening**, S.24(1), ss.34-49.

WOLFF, Florence I. ve MARSNIK, Nadine (1985), **Perceptive Listening**, CBS College Publishing, New York (US).

YENİTERZİ, Emine (2007), "*Mesnevî'de Söze Dair Benzetme Unsurları*", **2007 UNESCO Mevlâna Yılında Uluslararası VII. Dil, Yazın, Deyişbilim Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, 02–05 Mayıs 2007, Konya, C.1, ss.73–81.

ZİLLİOĞLU, Merih (1993), **İletişim Nedir?**, Cem Yayınevi, İstanbul.

KAYNAKLAR

ALBRIGHT, Linda, KENNY, David A. ve MALLOY, Thomas E. (1988), "*Consensus in Personality Judgments at Zero Acquaintance*", **Journal of Personality and Social Psychology**, S.55, ss.387-395.

AMARAL, Amanda A., POWELL, Deborah M. ve HO, Jordan L. (2019), "*Why Does Impression Management Positively Influence Interview Ratings? The Mediating Role of Competence and Warmth*", **International Journal of Selection and Assessment**, S.27(4), ss.315-327.

BAUMEISTER, Roy F. (2007), "*Relational Network Theory*", **Encyclopedia of Social Psychology** (Eds. R. F. Baumeister, K. D. Vohs), Sage Publications, California (US).

BENNETT, Milton J. (1991), **American Cultural Patterns: A Cross-Cultural Perspective**, Intercultural Press, Yarmouth - ME (US).

BLOM, Andreas ve SAEKI, Hiroshi (2011), **Employability and Skill Set of Newly Graduated Engineers in India**, The World Bank Publisher, Washington D.C. (US).

BORKENAU, Peter ve LIEBLER, Anette (1992), "*Trait Inferences: Sources of Validity at Zero Acquaintance*", **Journal of Personality and Social Psychology**, S.62, ss.645–657.

BOWER, Gordon H. (1981), "*Mood and Memory*", **American Psychologist**, S.36, ss.129-148.

CORCIMARU, Ana, MORRELL, Mia C. ve MORRELL, Dean S. (2018), "*Do Looks Matter? The Role of the Electronic Residency Application Service Photograph in Dermatology Residency Selection*", **Dermatology Online Journal**, S.24(4), ss.1-4.

DuBRIN, Andrew J. (2010), **Impression Management in the Workplace: Research, Theory and Practice**, Routledge Publisher, New York (US).

FORSYTHE, Sandra M. (1990), "*Effect of Applicant's Clothing on Interviewer's Decision to Hire*", **Journal of Applied Social Psychology**, S.20(19), ss.1579-1595.

GOTETI, Vasantha Madhuri ve KADAVAKOLLU, Tejaswani (2013), "*Designing Transferable Skills Inventory for Assessing Students Using Group Discussion: A Case Study of First Year Electrical and Electronics Engineering Students*", **Scientific Journal of Education Technology**, S.3(9), ss.155-160.

HERSKOVITZ, Stephen ve CRYSTAL, Malcolm (2010), "*The Essential Brand Persona: Storytelling and Branding*", **Journal of Business Strategy**, S.31(3), ss.21-28.

HOSODA, Megumi, STONE‐ROMERO, Eugene F. ve COATS, Gwen (2003), "*The Effects of Physical Attractiveness on Job‐Related Outcomes: A Meta‐Analysis of Experimental Studies*", **Personnel Psychology**, S.56(2), ss.431-462.

HOWLETT, Neil, PINE, Karen, CAHILL, Natassia, ORAKÇIOĞLU, İsmail ve FLETCHER, Ben (2015), "*Unbuttoned: The Interaction between Provocativeness of Female Work Attire and Occupational Status*", **Sex Roles**, S.72, ss.105-116.

JOBITY, Natalie (2010), **Frumpy to Fabulous: Flaunting it**, Elan Image Management LLC Publisher, Columbia (US).

JONES, Edward E. ve PITTMAN, Thane S. (1982), "*Toward a General Theory of Strategic Self-Presentation*", **Psychological Perspectives on the Self** (Ed. J, Suis), Lawrence Erlbaum Publisher, Hillsdale – New Jersey (US), ss.231–261.

KAUFMANN, Michele Celine, KRINGS, Franciska ve SCZESNY, Sabine (2015), "*Looking Too Old? How an Older Age Appearance Reduces Chances of Being Hired*", **British Journal of Management**, S.27, ss.727-739.

KHALIFA, Intissar, EJBALI, Ridha ve ZAIED, Mourad (2018), "*Body Gesture Modeling for Psychology Analysis in Job Interview Based on Deep Spatio-Temporal Approach*", 19th **International Conference on Parallel and Distributed Computing: Applications and Technologies**, (Eds. Jong Hyuk Park, Hong Shen, Yunsick Sung, Hui Tian), 20-22 August 2018 – Jeju Island (South Korea), Springer Publisher, Singapore, ss.274-284.

LABRECQUE, Lauren Isabelle (2010), "*The Marketer's Prismatic Palette: Essays on the Importance of Color in Marketing with Implications for Brand Personality*", **Doctoral Thesis**, Isenberg School of Management, Massachusetts (US).

LEARY, Mark R. ve KOWALSKI, Robin M. (1990), "*Impression Management: A Literature Review and Two-Component Model*", **Psychological Bulletin**, S.107(1), ss.34-47.

MANNES, Albert E. (2013), "*Shorn Scalps and Perceptions of Male Dominance*", **Social Psychological and Personality Science**, S.4, ss.198-205.

MEHRABIAN, Albert (1968), "*Communication without Words*", **Psychology Today**, S.2(9), ss.52-55.

MERRIAM WEBSTER (tarihsiz), "*Image*", **Merriam Webster Corporate Web Page** (E-Dictionary), https://www.merriam-webster.com/dictionary/image (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

OBENG, Sophia Leticia, DANSO, Daniel Kwabena, OMARI, Jonas Abora ve KUWORNU-ADJAOTTOR, Jonathan E. T. (2018), "*Colour in Fashion: Effects on Personality*", **European Journal of Education Studies**, S.4(6), ss.353-377.

RULE, Nicholas O., KRENDL, Anne C., IVCEVIC, Zorana ve AMBADY, Nalini (2013), "*Accuracy and Consensus in Judgments of Trustworthiness from Faces: Behavioral and Neural Correlates*", **Journal of Personality and Social Psychology**, S.104(3), ss.409-426.

SUTHERLAND, Clare A. M., OLDMEADOW, Julian A., SANTOS, Isabel M., TOWLER, John, BURT, D. Michael ve YOUNG, Andrew W. (2013), "*Social Inferences from Faces: Ambient Images Generate a Three-Dimensional Model*", **Cognition**, S.127(1), ss.105-118.

SWIDER, Brian W., BARRICK, Murray R., HARRIS, T. Brad ve STOVERINK, Adam C. (2011), "*Managing and Creating an Image in the Interview: The Role of Interviewee Initial Impressions*", **Journal of Applied Psychology**, S.96(6), ss.1275-1288.

TODOROV, Alexander, OLIVOLA, Christopher Y., DOTSCH, Ron ve MENDE-SIEDLECKI, Peter (2015), "*Social Attributions From Faces: Determinants, Consequences, Accuracy, and Functional Significance*", **Annual Review of Psychology**, S.66, ss.519–545.

TODOROV, Alexander, PAKRASHI, Manish ve OOSTERHOF, Nikolaas N. (2009), "*Evaluating Faces on Trustworthiness After Minimal Time Exposure*", **Social Cognition**, S.27(6), ss.813-833.

WALKER, Mirella ve VETTER, Thomas (2015), "*Changing the Personality of a Face: Perceived Big Two and Big Five Personality Factors Modeled in Real Photographs*", **Journal of Personality and Social Psychology**, S.110, ss.609-624.

WILLIS, Janine ve TODOROV, Alexander (2006), "*First Impressions: Making Up Your Mind After a 100-Ms Exposure to a Face*", **Psychological Science**, S.17(7), ss.592–598.

KAYNAKLAR

BURDICK, Cody (2016), "*The History of the Resume*", **Davron Corporate Web Page** (E-Article), 10 Şubat 2016, http://www.davron.net/history-of-the-resume/ (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

ÇETİNKAYA, Melek (2009), "*Yöneticilerin Yönetsel Yetkinlik Algılamalarına İlişkin Bir Araştırma*", **Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi**, S.11(2), ss.219-239.

EUROPASS (tarihsiz), **Europass Kurumsal Web Sayfası**, https://europass.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

KARAKAŞ, Sibel (2017), "*Güdülenmenin Beklenti Kuramı*", **Psikoloji Sözlüğü** (E-Sözlük), (tarihsiz) https://www.psikolojisozlugu.com/expectancy-theory-of-motivation- gudulenmenin-beklenti-kurami (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

KVKK - KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU (tarihsiz), "*Açık Rıza Alırken Dikkat Edilecek Hususlar*", **KVKK Kurumsal Web Sayfası** (E-Documan), https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2037/Acik-Riza-Alirken-Dikkat-Edilecek-Hususlar (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

MECEK, Mehmet (2021), "*Modern Yazılı İletişim Teknikleri: Etkili Önyazı ve Özgeçmiş (CV) Hazırlama*", **Kariyer Planlama ve Yönetimi: Meslek Adayları İçin Yol Rehberi** (Ed.Mehmet Mecek, Mehmet Akif Çakırer, Özge Kocakula), Nobel Yayınları, Ankara, ss.177-218.

NOGAY, Pınar (2012), "*Kronolojik Özgeçmiş Örneği*", **Kariyer.Net Kurumsal Web Sayfası** (E-Makale), 17 Temmuz 2012, https://www.kariyer.net/kariyer-rehberi/kronolojik-ozgecmis-ornegi/ (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

NOGAY, Pınar (2012), "*Yeni Mezunlara Özel Yaz Okulu*", **Kariyer.Net Kurumsal Web Sayfası** (E-Makale), 12 Temmuz 2012, https://www.kariyer.net/kariyer-rehberi/yeni-mezunlara-ozel-yaz-okulu/ (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

TWITTER (2015), "*Cv Tasarım Yarışması*", **@cvtasarim** (tweet), 18 Aralık 2015, https://twitter.com/cvtasarim/status/677781970324226049/photo/1 (Erişim Tarihi: 30.01.2022).

KAYNAKLAR

AKYEŞİLMEN, Nezir (2014), "*Çatışma Yönetimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Analiz*", **Barışı Konuşmak: Teori ve Pratikte Çatışma Yönetimi** (Ed. Nezir Akyeşilmen), Odtü Yayıncılık, Ankara, ss.18-44.

ALICIGÜZEL, İzzettin (2003), **Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim: Eğitim Yöneticileri, Öğretmenler, Öğretmen Adayları ve Ana-Babalara Kılavuz Kitap**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 4. Baskı.

AVCI, Esat, ÖZENİR, Özgül Su ve YÜCEL, Ebru (2016), "*TÜBİTAK Ortaöğretim Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışmasına Katılan Öğrencilerin Yarışma Sonrası Kazanımlarının İncelenmesi*", **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.9(27/3), ss.1-21.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit (2000), **Okulda Ders Dışı Etkinlikler**, MEB Yayınları, İstanbul.

BRATTON, John (2007), "*Strategic Human Resource Management*", **Human Resource Management** (Eds. John Bratton, Jeffrey Gold), Palgrave Macmillan, London (UK), ss.37-71.

CHATTERTON, Brian (2014), "*What Job Statistics Say About the Value of College Internships*", **Huffingtonpost** (E-Makale), s.2, https://www.huffingtonpost.com/southwestern-university/what-job-statisticssay-a_b_5399641.html (Erişim Tarihi: 08.09.2018).

COVEY, R. Stephen (2014), **The 7 Habits of Highly Effective Families**, St. Martin's Press, New York (US).

ÇAKIRER, Mehmet Akif (2013), **Yetenek Pazarlama ve İş Bulma Sanatı**, Ekin Yayınevi, Bursa, 2. Baskı, s.133

DOST, Zeki Deniz ve BİLGİN, Kamil Ufuk (2010), "*Gençlerin İşgücü Piyasasına Geçişinde Deneyim ve Staj Etkisi*", **Çalışma İlişkileri Dergisi**, S.1, ss.119-153.

DOYLE, Aoife (2019), "*Social Media Dos and Don'ts During a Job Search How (and How Not) to Use Social Media to Job Search*", **The Balance Careers** (E-Makale), https://www.thebalancecareers.com/top-social-media-do-s-and-don-ts-2062712 (Erişim Tarihi: 20.02.2020).

GÖKKAYA, Öznur, LATİF, Hasan ve UÇKUN, Gazi (2015), "*İş Arama Sürecinde İş İlanı Çözümlemesi ve İş Arayan-İş İlanı Uyumu*", **Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.8(2), ss.25-38.

HENEMAN, Herbert G., JUDGE, Tim ve KAMMEYER-MUELLER, John (2000), **Staffing Organizations**, Irwin-McGrawHill Publisher, Middleton – Massachusetth (US).

KARADEMİR, Semiha ve KERİM, Gülmira (2019), "*Sadakat Kartlarının Otel İşletmelerinde Müşteri Memnuniyeti ve Bağlılığına Etkisine Yönelik Bir Araştırma*", **Sürdürülebilir Yönetim ve Kalkınma Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Yayını, Aydın, ss.1-14.

KAYA, Nurullah ve KESEN, Mustafa (2014), "*İnsan Kaynaklarının İnsan Sermayesine Dönüşümü: Bir Literatür Taraması*", **Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)**, S.6(10), ss.23-38.

KÜÇÜK, Merve (2020), "*Kazan-Kazan Yaklaşımı*", **Linkedin** (E-Doküman), https://www.linkedin.com/pulse/kazan-kazan-yakla (Erişim Tarihi: 08.03.2022).

MANOLESCU, Aurel (2008), "*Issues About Human Resources Recruitment*", **Teorical and Applied Economics**, S.4(4), ss.53-64.

OLIVER, Dominik (2000), **Etkili Müzakerenin 101 Yolu**, Alfa Yayınları, İstanbul.

ÖZER, Arif ve ZENCİR, Tolga (2018), "*Üniversite Öğrencilerinin İyimserlik Düzeyleri ve Kariyer Fuarlarına Katılmaları ile İş-Arama Davranışları Arasındaki İlişkide Öz-Yetkinliğin Aracı Rolü*", **27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı**, 18-22 Nisan 2018 - Antalya, Pegem Yayınları, Ankara, ss.1813-1821, s.1815.

ÖZGEN, Hüseyin, YALÇIN, Azmi ve ÖZTÜRK, Azim (2002), **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Nobel Yayınları, Adana.

ÖZTÜRK, Ümit (2006), **Organizasyonlarda Performans Yönetimi**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, s.44.

SANDOLE, Dennis (1998), "*A Comprehensive Mapping of Conflict and Conflict Resolution: A Three Pillar Approach*", **Peace and Conflict Studies**, S.5(2), ss.1-35.

SANSON, Ann ve BRETHERTON, Di (2001), "*Conflict Resolution: Theoretical and Practical Issues*", **Peace, Conflict, and Violence: Peace Psychology for the 21st Century** (Ed. D. J. Christie, R. V. Wagner, D. D. N. Winter), Prentice Hall Publisher, New Jersey (US), ss.193-209.

SIEGEL, Donald S., WESTHEAD, Paul ve WRIGHT, Mike (2003), "*Science Parks and the Performance of New Technology-Based Firms: a Review of Recent UK Evidence and an Agenda for Future Research*", **Small Business Economics**, S.20(2), ss.177-184.

SOLMAZ, Başak, URHAN-TORUN, Bahar, TARAKCI, Havva Nur ve YÜKSEK, Öznur (2017), "*Halkla İlişkiler Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme: Selçuk Üniversitesi Öğrencilerinin Gözünden Halkla İlişkiler Eğitimi*", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.38, ss.256-272.

TAHIROĞLU, Figen (2002), **Düşünceden Sonuca İnsan Kaynakları**, Hayat Yayıncılık, İstanbul, 2. Baskı.

TOMPKİNS, Jonathan (2002), "*Strategic Human Resources Management in Government: Unsolved Isseus*", **Public Personnel Management**, S.31(1), ss.95-110.

TUCKER, A. Sharon ve COFSKY, M. Kathryn (1994), "*Competency-Based Pay on a Banding Platform: A Compensation Combination for Driving Performance and Managing Change*", **The Journal of Total Rewards**, S.3(1), ss.1-30.

KAYNAKLAR

ANDERSON-GOUGH, Fiona, GREY, Christopher ve ROBSON, Keith (2006), "*Professionals, Networking and the Networked Professional*", **Research in the Sociology of Organizations**, S.24, ss.231-256.

BEATTY, Richard H. (1988), **The Complete Job Search Book**, Wiley Publisher, New York (US).

BELEN, Ertuğrul (2013), "*30 Soru ve Cevapta Networking*", **Networking Akademi** (E-Makale), https://www.networkingakademi.com/ (Erişim Tarihi: 21.01.2022).

BELEN, Ertuğrul (2014), "*Networking (Ağ Kurma)*", **KOSGEB Girişimcilik El Kitabı**, Kosgeb Yayını, Ankara.

BELEN, Ertuğrul (2015), "*İş Ararken Networking'in Önemi*", **Networking Akademi** (E-Makale), https://www.networkingakademi.com/ (Erişim Tarihi: 21.01.2022).

BELEN, Ertuğrul (2016), "*Çekingenler İçin Networking*", **Networking Akademi** (E-Makale), https://www.networkingakademi.com/ (Erişim Tarihi: 22.01.2022).

BELEN, Ertuğrul (2018), **Tanışma, Tanıştırma, Tanınma Sanatı Networking**, Optimist Yayınları, İstanbul.

BERKELAAR, Anja (1991), "*Dutch Women's Networks- A Plea for a Network of Networks*", **Women in Management Review**, S.6(6), ss.22-26.

CASCIARO, Tiziana, GINO, Francesca ve KOUCHAKI, Maryam (2016), "*Learn to Love Networking*", **Harvard Business Review**, S.94(5), ss.104-107.

DUMAS, Michelle (2021), "*Top Networking Techniques for Job Hunters*", **Distinciye Web** (E-Makale), https://www.distinctiveweb.com/ (Erişim Tarihi: 19.01.2022).

ELMAS ATAY, Sevgi, TÜZÜNER, Vala Lale ve DÜNDAR, Gönen İlkar (2018), "*Temin ve Seçim Açısından Benzeşme ve Farklılaşma: Türkiye ve ABD Karşılaştırması*", **SİYASAL: Journal of Political Sciences**, S.27(2), ss.221–244.

FORRET, Monica L. ve DOUGHERTY, Thomas W. (2001), "*Correlates of Networking Behavior for Managerial and Professional Employees*", **Group and Organization Management**, S.26, ss.283-311.

FORRET, Monica L. ve DOUGHERTY, Thomas W. (2004), "*Networking Behaviors and Career Outcomes: Differences for Men and Women?*", **Journal of Organizational Behavior**, S.25, ss.419-439.

GIBSON, Carter, HARDY, Jay H. ve BUCKLEY, M. Ronald (2013), "*Understanding the Role of Networking in Organizations*", **Career Development International**, S.9(2), ss.146-161.

GOULD, Sam ve PENLEY, Larry E. (1984), "*Career Strategies and Salary Progression: A Study of Their Relationships in a Municipal Bureaucracy*", **Organizational Behavior and Human Performance**, S.34(2), ss.244-265.

GÖKTAŞ, Bora (2016), "*Uluslararası Pazarlamada Ağ Bağlantıları Modeli: Kobi'lerin Uluslararasılaşması İçin Bir Yöntem*", **Uluslararası Hakemli Pazarlama ve Pazar Araştırmaları Dergisi**, S.9, ss.42-77.

ILGAZ YILDIRIM, Burcu ve GÜZEL, Özlem (2019), "*Seyahat Acentelerinin Turist Rehberi Seçim Kriterlerinin Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Yöntemi ile Değerlendirilmesi*", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, S.30(1), ss.69-81.

IŞIK, Sinem (2021), "*İşe Alımda Referans Kontrolü Nasıl Yapılmalı?*", **İK Cafe** (E-Makale), http://www.ikcafe.net/ (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

KAGAN, Julia (2021), "*Networking*", **Inves to Pedia** (E-Makale), https://www.investopedia.com/ (Erişim Tarihi: 26.01.2022).

KEMER, Esra (2020), "*Referans Kontrolü İşe Alımda Ne Kadar Etkili?*", **Kariyer.Net** (E-Makale), https://www.kariyer.net/ik-blog/referans-kontrolu-ise-alimda-ne-kadar-etkili/ (Erişim Tarihi: 05.01.2022).

KIM, Sowon (2016), "*Networking Enablers, Constraints and Dynamics: A Qualitative Analysis*", **Career Development International**, S.18(2), ss.120-138.

KOYUNCU, Onur ve ÖZCAN, Mert (2014), "*Personel Seçim Sürecinde Ahs ve Topsis Yöntemlerinin Karşılaştırılması: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama*", **H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S.32(2), ss.195-218.

KÖROĞLU, Özlem ve MERTER, Bilge (2012), "*Seyahat Acentelerinin Turist Rehberlerini Seçme ve İşe Alma Sürecindeki Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.9(20), ss.213-238.

KÜÇÜKALTAN, Derman (1998), "*Türkiye'deki Otel İşletmelerinde İşgören Seçimi ve Eğitiminin Hastane İşletmeciliği İle Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Uygulama*", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi**, S.9(1), ss.51-59.

KÜÇÜKSARAÇ, Banu (2021), "*Etkin İş Çevresi Oluşturma (Networking) ve İş Arama (Bulma) Teknikleri*", **Kariyer Planlama ve Yönetimi** (Ed. M. MECEK, M. A. ÇAKIRER, Ö. KOCAKULA), Nobel Yayınları, Ankara, ss.129-175.

MANN, Sandi (1995), "*Politics and Power in Organizations: Why Women Lose Out*", **Leadership & Organization Development Journal**, S.16(2), ss.9-15.

MICHEAL (2020), "*İşe Alımlarda Referans Kontrolünün Önemi*", **Micheal** (E-Makale), www.micheal.com.tr (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

MICHAEL, James ve YUKL, Gary (1993), "*Managerial Level and Subunit Function as Determinants of Networking Behavior in Organizations*", **Group & Organization Management**, S.18(3), ss.328-351.

MUTLU, Hülya (2018), "*İşe Alımda Referans Araştırması*", **Linkedin** (E-Makale), 18 Kasım 2018, https://tr.linkedin.com/pulse/i%C5%9Fe-al%C4%B1mda-referans-ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1-h%C3%BClya-mutlu (Erişim Tarihi: 01.12.2021).

OYPAN, Sinan (2019), "*Network Nedir? Network Nasıl Oluşturulur?*", **İdeasoft** (E-Makale), https://www.ideasoft.com.tr/ (Erişim Tarihi: 21.01.2022).

ÖZDEMİR, Ekrem ve AKPINAR, Ali Talip (2002), "*Konaklama İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi, Çerçevesinde Alanya'daki Otel ve Tatil Köylerinde İnsan Kaynakları Profili*", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S.3(2), ss.85-105.

TIKHONOV, Alexey I. (2019), "*The Use of Networking in Staff Recruitment: Recommendations and Referral Programs*", **Amazonia Investiga**, S.8(19), ss.5221-528.

VAN HOYE, Greet, VAN HOFT, Edwin A. J. ve LIEVENS, Filip (2009), "*Networking as a Job Search Behavior: A Social Network Perspective*", **Journal of Occupational & Organizational Psychology**, S.82(3), ss.661-682.

WANBERG, Connie R., KANFER, Ruth ve BANAS, Joseph T. (2000), "*Predictors and Outcomes of Networking Intensity Among Unemployed Job Seekers*", **Journal of Applied Psychology**, S.85(4), ss.491-503.

WOLFF, Hans-Georg ve MOSER, Klaus (2009), "*Effects of Networking on Career Success: A Longitudinal Study*", **Journal of Applied Psychology**, S.94(1), ss.196-206.

WOLFF, Hans-Georg ve MOSER, Klaus (2010), "*Do Specific Types of Networking Predict Specific Mobility Outcomes? A Two-Year Prospective Study*", **Journal of Vocational Behavior**, S.77, ss.238-245.

KAYNAKLAR

ÇAVDAR, Hava ve ÇAVDAR Mehmet . "İŞLETMELERDE İŞGÖREN BULMA VE SEÇME AŞAMALARI." Journal of Naval Sciences and Engineering 6.1 (2010): 79-93.

ÇETİN, Münevver Ölçüm. Örgüt kültürü ve örgütsel bağlılık. Nobel Yayın Dağıtım, 2004.

KAYA Uğur, "Mülakatta yapılan hatalar" https://www.ugurkaya.com.tr/mulakatta-yapilan-hatalar/ Haziran 2020

KEKEZOĞLU, Evrim. Personel Seçiminde Mülakat Süreci ve Bir Araştırma. Diss. Marmara Universitesi (Turkey), 2004.

YERLİKAYA, Aslı, Hıdır POLAT, Serkan TALAS, Erdem KANIŞLI, Celal ALTINTAŞ, Mehmet ÇARLIK, Aslı ÖZTÜRK TERZİ, Esra FAKİRSEVER, Duygu DEMİREL, Fehim KURULOĞLU, Muhammed AVŞAR, Ayşenur TOP, Edanur BÜLBÜL, Şeydanur KALENDEROĞLU, Muhammed Musa FINDIK (2021). "Kariyer Planlama." Togü Karmer, Tokat

YETİMOĞLU Selin, "Sık Karşılaşılan Mülakat Soruları ve Örnek Yanıtlar-1" https://selinyetimoglu.com/2016/01/04/sik-karsilasilan-mulakat-sorulari-ve-ornek-yanitlar-1/ Ocak, 2016

https://www.manpower.com.tr/blog/is-gorusmesinde-sorulan-sorular-ve-cevaplari

https://akillitavsan.com/isinizden-neden-ayrildiniz/ Haziran, 2020

http://www.hrdergi.com.tr, Ekim, 2005

https://www.kariyerimdergisi.com/mulakatlarda-en-sik-yapilan-hatalar/, Ocak, 2016

https://www.iienstitu.com/blog/en-sik-yapilan-mulakat-hatalari, Mayıs, 2017

https://www.cvyolla.com/is-gorusmesinde-sik-yapilan-hatalar7888 Ekim, 2020

http://www.mulakatsorulari.net/tag/mulakata-gec-kalmak/ Şubat, 2014

YÜKSEKÖĞRETİM

Kamusal Finansman Açısından Bir Model Önerisi

Dr. Mehmet Sadık AYDIN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-81-4

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Bu çalışma; 2014 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Teorisi Bilim Dalında hazırlanan, danışmanlığını Prof. Dr. Ayşegül Mutlu'nun ve jüri üyeliklerini; Prof. Dr. Ayşegül Mutlu, Doç. Dr. Besim Bülent Bali ve Dr. Öğr. Üyesi Kemal Cebeci'nin yapmış olduğu Türkiye'de Yükseköğretimin Finansmanı ismi ile kabul edilen yüksek lisans tezinin güncellenmiş halinden oluşmaktadır.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın ilk hali 2014 yılında yayınlanmıştır. Aradan geçen süreçte yükseköğretimde önemli değişimler gözlemlenmiştir. Hem kurum sayısı, hem öğretim elemanı sayısı hem de öğrenci sayısında ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Bu çalışmada önerilen model ilk sunulduğunda performans sistemi ile ilgili çalışma sayısı nicelik olarak çok düşük seviyelerdeydi, ancak yükseköğretimde gerek akademik teşvik, gerek araştırma üniversiteleri gibi mekanizmaların kurulması ile performans siteminin önemi ortaya konmuştur.

8 yıl sonra böyle bir çalışmayı yeniden yapmanın gerekliliği ya da bu çalışmayı gündeme getirmek için neden 8 yıl beklendiği sorusu haklı olarak akıllara gelebilmektedir. Bu çalışma öncelikle sadece benim çabalarımla ortaya konulmadı; danışman hocam Prof. Dr. Ayşegül Mutlu hocam olmasa bu çalışma her dönem güncel bir çalışma olarak değerlendirilemeyecekti. Prof. Dr. Ayşegül Mutlu hocamla doktorada da bu konuyu kapsamlı hale getirmeyi hedeflemekteydik; ancak hocamızı genç yaşta kaybedince çalışmayı ilerletme imkanımızı kaybettik. Belki bundan sonra hocamdan aldığım bayrağı bir öğrencimle ilerletme fırsatım olur. O zaman bu çalışmanın kapsamı genişletilerek bilime katkısı daha da artırılabilir. Bu vesileyle rahmetli hocamı tekrar minnetle yad ediyorum.

Bütün bunlardan özetle bu değişim ve gelişmeler verilerin güncellenerek çalışmayı yeniden ele alma ihtiyacını ortaya koymuştur. Ortaya konan bu çalışmalardaki veriler mümkün mertebe günümüze getirilerek sunulmuştur. İlk çalışmaya sadık kalmak açısından yeni veriler eklenmemiş, o dönem sunulan ancak günümüzde sunulmayan veriler çıkarılmış (güncelliğin sağlanması açısından), bu şekilde çalışmaya bir güncellik katılmıştır.

Oğlum Ahmet Emin ve Kızım Sema'ya

YÜKSEKÖĞRETİM TEORİSİ VE FİNANSMANI

GİRİŞ **1**

1.1. Yükseköğretim Hizmeti **3**

1.1.1. Yükseköğretim Hizmetinin Özellikleri 5

1.1.2. Yükseköğretim Hizmetlerinin Sunumu (Yükseköğretimde Arz Yapıları) 10

1.1.2.1. Devlet Üniversiteleri 10

1.1.2.2. Vakıf Üniversiteleri 10

1.1.2.3. Özel Üniversiteler 11

1.2. Yükseköğretimin Finansmanı **14**

1.2.1. Yükseköğretimde Finansman Yöntemleri 14

1.2.1.1. Doğrudan Finansman 16

1.2.1.2. Kısmi Finansman 17

1.2.1.3. Dolaylı Finansman 18

1.2.1.4. Devletin Piyasanın Sunduğu Yükseköğretim Hizmetine Verdiği Teşvikler 18

1.2.1.5. Talep Yönlü Teşvikler 20

1.2.1.5.1. Öğrenci Bursları 21

1.2.1.5.2. Öğrenci Kredileri 21

1.2.1.5.3. Borçlanma Yöntemleri 23

1.2.1.5.4. Kupon Yöntemi 23

1.2.1.6. Arz Yönlü Teşvikler 25

1.2.1.6.1. Vergisel Teşvikler 26

1.2.1.6.2. Yükseköğretim Kurumlarına Verilen Krediler 27

SEÇİLMİŞ ÜKELERDE YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANI

2.1. Amerika Birleşik Devletlerinde Yükseköğretim Hizmetleri **30**

2.1.1. Amerika Birleşik Devletlerinde Yükseköğretim Sistemi 30

2.1.2. Amerika Birleşik Devletlerinde Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 31

2.2. İngiltere'de Yükseköğretim Hizmetleri **35**

2.2.1. İngiltere'de Yükseköğretim Sistemi 35

2.2.2. İngiltere'de Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 36

2.3. Seçilmiş AB Ülkelerinde Yükseköğretim Hizmetleri **37**

2.3.1. Almanya'da Yükseköğretim Hizmetleri 37

2.3.1.1. Almanya'da Yükseköğretim Sistemi 37
2.3.1.2. Almanya'da Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 38
2.3.2. Fransa'da Yükseköğretim Hizmetleri 39
2.3.2.1. Fransa'da Yükseköğretim Sistemi 39
2.3.2.2. Fransa'da Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 40
2.3.3. İtalya'da Yükseköğretim Hizmetleri 41
2.3.3.1. İtalya'da Yükseköğretim Sistemi 41
2.3.3.2. İtalya'da Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 41
2.3.4. Yunanistan'da Yükseköğretim Hizmetleri 42
2.3.4.1. Yunanistan'da Yükseköğretim Sistemi 42
2.3.4.2. Yunanistan'da Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 43
2.4. Japonya'da Yükseköğretim Hizmetleri 43
2.4.1. Japonya'da Yükseköğretim Sistemi 43
2.4.2. Japonya'da Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 44
2.5. Güney Kore'de Yükseköğretim Hizmetleri 45
2.5.1. Güney Kore'de Yükseköğretim Sistemi 45
2.5.2. Güney Kore'de Yükseköğretim Hizmetlerinin Finansmanı 46

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMİN FİNANSMANI VE BİR FİNANSMAN MODELİ ÖNERİSİ

3.1. Türkiye'de Yükseköğretim Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi 48
3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Türk Yükseköğretimi 48
3.1.2. Cumhuriyet Sonrası Türk Yükseköğretimi 49
3.1.2.1. 2547 Sayılı Yasa Öncesi Türkiye'de Yükseköğretimin Durumu 49
3.1.2.2. 2547 Sayılı Yasa Sonrası Türkiye'de Yükseköğretimin Durumu 53
3.1.2.3. Türkiye'de Yükseköğretimin Mevcut Durumu 56
3.2. Türkiye'de Yükseköğretimin Finansmanı 57
3.2.1. Türkiye'de Yükseköğretimin Finansman Kaynakları 58
3.3. Yükseköğretimde Performansa Dayalı Finansman Sistemi 63

3.3.1. Dünya'da Yükseköğretim Sıralama Sistemleri 65
3.3.2. Türkiye'de Yükseköğretimde Performansa Dayalı Finansman Sistemi 66
3.3.2.1. Sistemin Bileşenleri 67
3.3.2.1.1. Fiziki Altyapı 67
3.3.2.1.2. Akademik Yeterlilik 68
3.3.2.1.3. Öğrenci Memnuniyeti 69
3.3.2.1.4. Üniversite-Sanayi İşbirliği ve Akademik Çalışmaların Ödüllendirilmesi 70
SONUÇ 73
KAYNAKÇA 75

KAYNAKÇA

Kitaplar

Akalın, G. (1986). *Kamu Ekonomisi,* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 554.

Akdoğan, A. (2009). *Kamu Maliyesi,* 13. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Aktan, C. C. (2007). "Yükseköğretim Değişim: Global Trendler ve Yeni Paradigmalar" içinde: Aktan, C. C., *Değişim Çağında Yükseköğretim*, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayını.

Altstadt, D. (2012). *Tying Funding to Community College Outcomes*, Washington: Jobs for the Future.

Arslan, H. (1998). *Hizmet Ekonomisi,* İstanbul: Alfa Yayınları.

Ataç, E. (1976). *Türkiye'de Eğitim Hizmetlerinin Kamu Harcamaları Açısından Analizi*, Eskişehir: E.İ.T.İ.A. Yayın No: 216/140.

Benson, C. (1994). *Eğitimin Finansmanı Eğitim Ekonomisi Seçilmiş Yazılar,* (çev. Yüksel Kavak, Berrin Burgaz), Ankara: Pegem Yayınları No:14.

Bıyık, R. ve Kıratlı, A. (2000). *Vergi Teşvikleri ve Korumaları*, İstanbul: Maliye ve Hesap Uzmanları Derneği Yayınları.

Blaug, M. (1967). *Economic aspects of vouchers for education, in: IAE, Education: a framework for choice,* London: Readings in Political Economy 1, IAE.

Crellin, M., Aaron, D., Mabe, D. ve Wilk, C. (2011). *Catalist for Completion: Performance- Based Funding in Higher Education a Case Study of Three State*, İngiltere: New England Board of Higher Education.

Doğramacı, İ. (2007). *Türkiye ve Dünyada Yükseköğretim Yönetimi*, Ankara: Meteksan.

Doğramacı, İ. (2006). *Türkiye'de Yükseköğretim Reformu,* Ankara: Bilkent Üniversitesi.

Erginer, A. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri*, Ankara: PegemA Yayıncılık.

EURYDICE. (2011). *Avrupa'da Yükseköğretimin Modernleşmesi: Toplumsal ve Mali Boyutlar*, Avrupa Komisyonu.

EURYDICE. (2005). *Avrupa'daki Eğitim Sistemi Üzerine Özet Belgeler*. Avrupa Komisyonu

EURYDICE. (2008). *Higher Education Governance in Europe: Policies, Structures, Funding and Academic Staff*. Brüksel.

Friedman, M. (1988). *Kapitalizm ve Özgürlük,* (çev. Doğan Erberk ve Nilgün Himmetoğlu), İstanbul: Altın Kitaplar.

Gülcan, M. G. (2005). *Avrupa Birliği ve Eğitim Süreci.* Ankara: Anı Yayıncılık.

Gürüz, K. (2003). *Dünya'da ve Türkiye'de Yükseköğretim-Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri,* 2. Baskı, Ankara: ÖSYM Yayınları.

Hallak, C. (1994). *Bir Sistem Olarak Eğitim Eğitim Ekonomisi Seçilmiş Yazılar*, (çev. Yüksel Kavak, Berrin Burgaz), Ankara: Pegem Yayınları No:14.

Hellenic Statistical Authority, *Greece in Figure 2012*.

Hesapçıoğlu, M. (1994). *İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi*, İstanbul: Beta Yayınları.

İlyas, İ. E. (2012). *Yükseköğretimin Finansmanı: Türkiye İçin Model Önerisi*, Ankara: Kalkınma Bakanlığı, Yayın No. 2338.

Kaiser, F. (2007). *Higher Education in France*, Fransa: Center for Higher Education Policy Studies.

Kesik, A. (2003). *Yükseköğrenimde Yeni Bir Finansman Modeli Önerisi: Bütünsel Model,* Ankara: Maliye Bakanlığı APK Kurulu Yayını, No: 2003/362.

Kıral, E. (2009). *Japonya Lisansüstü Öğretim Sistemi, Lisansüstü Öğretim Sistemleri*, (ed. Kasım karakütük) 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Küçükcan, T. ve Gür, B. (2009). *Türkiye'de Yükseköğretim Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Ankara: Seta Vakfı Yayınları.

Levin, H. (1994). *Raising Education Productivity*, İspanya: Basque Government Department of Education.

Maliye Bakanlığı Çalışma Grubu. (2011). *Kaynak Tahsisinde Performans Yönetiminin Esas Alınması- Yükseköğretim Örneği,* Ankara: Maliye Bakanlığı Çalışma Grubu.

Miao, K. (2012). *Performance-Based Funding of Higher Education A Detailed Look at Best Practices in 6 States*, Center for American Progress.

Musgrave, R. (1958). *The Theory of Public Finance*, (çev. Orhan Şener), Asil Yayın Dağıtım.

Musgrave, R. ve Musgrave, P. Musgrave. (1994). *Public Finance in Thory and Practice*, 5. Baskı, İstanbul: Literatür Yayınları.

Mutluer, K. (2008). *Türkiye'de Yükseköğretimin Başlıca Sorunları ve Sorunlara Çözüm Önerileri*, Ankara: Maliye Bakanlığı SGB Yayını, No:2007/380.

Nadaroğlu, H. (1989). *Kamu Maliyesi Teorisi,* 8. Baskı, İstanbul: Beta Basımevi.

OECD. (2011). *Higher Education in Regional and City Development Lombardy*, İtaly, Paris.

OECD. (2003). *Education Policy Analysis.* Paris. (Aktaran. Talip Küçükcan ve Bekir Gür).

OECD, (2022). *Education at a Glance 2022,* Paris: OECD.

Okçabol, R. (2007). *Yükseköğretim Sistemimiz*, 1. Baskı, Ankara: Ütopya Yayınevi.

Özdebir. (2005). *Üç Ülkede Eğitim Sistemi ve Özel Dershaneler*, Ankara: Özel Dershaneler Birliği Yayınları.

Özen, R. vd. (1996). *Japon Eğitim Sistemi*, İstanbul: Avni Akyol Ümit Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları.

Psacharopoulos, G. ve Woodhall, M. (1985). *Education for Development: an Analysis of İnvestment Choices.* Oxford: Oxford University Press.

Pennsylvania State System of Higher Education. (2011). *2011–2017 Performance Funding Program Conceptual Framework Approved by Board of Governors*.

Riddel, C. (2004). *The Social Benefit of Education: New Evidence on an Old Questions, Taking Public Universities Seriously*, (aktaran: Yüksel Yeşilbağ) Toronto University.

Russell, B. (2001). *Eğitim Üzerine*, (çev. Nail Bezel), İstanbul: Say Yayınları.

Stiglitz, J. (1994). *Kamu Kesimi Ekonomisi*, (çev. Ömer Faruk Batırel) İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayın No: 549.

Şahin, O. (2010). *Ulusal ve Uluslararası Belgelerde Türk Yükseköğretimi*, Ankara: Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayın No: 2010/410.

Şener, O. (1996). *Kamu Ekonomisi,* 5. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.

Şener, O. (1977). *Kamusal Mallar Teorisi,* İstanbul: Özkaya Matbaası.

Şimşek, Ş. (2006). *Kırmızı Çizgi-YÖK*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Taban, S. ve Kar, M. (2004). *Kalkınma Ekonomisi,* Bursa: Ekin Kitabevi.

Taşer, S. (2010). *XX. Yüzyıl Başlarında Türkiye'de Yükseköğretim*, Konya: Çizgi Kitabevi.

TBMM, *Orgeneral Kenan Evren'in Söylem ve Demeçleri (12 Eylül 1981- 12 Eylül 1982),* TBMM Basımevi, Ankara: 1984.

Telci, A. M. (2009). *Japonya Eğitim Sistemi, Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Tunçay, M. (1984). *YÖK, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, Cilt 3*, İstanbul: İletişim.

Tural, N. K. (2002). *Eğitimin Finansmanı,* Ankara: Anı Yayıncılık.

Yavuz, M. (2012). *Yükseköğretim Yönetiminde Dönüşüm ve Türkiye İçin Alternatif Yönetim Modeli Önerisi*, Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.

YÖK. (2005). *Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu,* Ankara: Meteksan.

YÖK. (2005). *Vakıf Üniversitelerinin Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği*, Ankara: Yükseköğretim Kurumları Başkanlığı.

YÖK. (2007). *Türkiyenin Yükseköğrenim Stratejisi,* Ankara: YÖK Yayın No: 2007/1.

Yücel, İ. H. (1997). *Bilim-Teknoloji Politikaları ve 21. Yüzyılın Toplumu*, Ankara: DPT.

Süreli Yayınlar

Akça, H. (2012). "Yükseköğretimin Finansmanı ve Türkiye İçin Yükseköğretim Finansman Modeli Önerisi", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi,19(1)* 91-104.

Akça, N. B. (1999). "Vergi Maliyeti Üzerine", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 67-73.

Akdoğan, A. ve Hasanov, N. (2003). "Vakıf Üniversitelerinin Yönetimi: Türkiye ve Azerbaycan Örneği". *Amme İdaresi Dergisi, 36(3*), 89-115.

Akgün, İ. H. ve Şimşek, N. (2011). "Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması", *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications.*

Altundemir, M. E., Göksu, G. G. (2016). Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerde yükseköğretim finansman sisteminin incelenmesi, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi, 11* (2), 17-32.

Arap, S. K. (2010). "Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken, Türkiye'de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi 65(1),* 1-30.

Arslan, Mehmet "Cumhuriyet Dönemi Üniversite Reformları Bağlamında Üniversitelerimizin Demokratiklik Tartışmaları", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.18, Kayseri, 2005, s.23-49

Barr, N. (2004). "Higher Education Funding", *Oxford Review of Economics Policy*, 28(2), 264-283

Bennett, R. Glenessters, H. ve Douglas, N. (1992). "İnvesting in Skill: To Stay on or Not to Stay on?", *Oxford Review of Economic Policy,* 8(2), 130-145.

Brubacher, J. (1970). "The Theory of Higher Education", (Aktaran Haşim Akça) *The Journal of Higher Education, 41(2),* 98-115.

Capano, G. (2011). Government continues to do its job a comparative study of governance shifts in the higher education sector, Public Administration, 89 (4), 1622-1642.

Demirbaş, T. (2009). "Devlet Üniversitelerine Ödenek Tahsisinde Yeni Bir Yaklaşım: Performansa Bağlı Ödenek Tahsisi", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 80-105.

Duran, M. (1987). "Yükseköğretim Harcamalarının Finansmanı ve Etkinliği*", İstanbul: III. Maliye Sempozyumunda Sunulan Tebliğ*, 110-140.

Ejder, H. L. (2013). "Üniversiteler ve Bütçe*", Akademik Bülten, 11(2).* 12-15

Erdem, A. R. (2006). "Dünyadaki Yükseköğretimin Değişimi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15,* 299-314

Erdoğdu, M. M. (2002). "Kamusal Niteliği Bağlamında Türkiye ve Güney Kore'de Eğitimin Finansmanı", *Türkiye'de 1980 Sonrası Mali Politikalar: XVI. Türkiye Maliye Sempozyumu 28-31 Mayıs 2001/Antalya,*

Ergen, Z. (2006). "Yükseköğretim Karma Malının Finansmanı ve Niteliği Üzerine", *Sosyo-Ekonomi Dergisi, (3),* 11-24.

Erguvan, D. (2010). "Vakıf Üniversitelerinin Türkiye Yükseköğretim Sistemine Etkilerinin İncelenmesi", *Marmara Üniversitesi SBE Doktora Tezi.*

Gölpek, F. (2011). "Yükseköğretim Finansmanında Ertelenmiş Maliyete Katılma Yöntemi: Öğrenci Kredileri", *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar,* İstanbul, 27-29 May›s 2011, 1219-1226

Görücü, Ö. (2011). Kamu Ekonomisi Kapsamında Yarı Kamusal Hizmet Olarak Yükseköğretimde Dışsallıklar ve Türkiye'de Finansmanı Konusunda Optimizasyon Çözümlemeleri, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011)* 27-29 Mayıs 2011, 2(X), 1127-1134.

Güçlü, N. ve Bayrakçı, M. (2004). "Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu", *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2),* 51-64.

Güngör, G. ve Göksu, A. (2013). "Türkiye'de Eğitim Finansmanı ve Ülkeler Arası Bir Karşılaştırma", *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 20(1),* 59-72

Hamisch, T. L. (2011). Performance-based Funding: A Re-Emerging Strategy in Public Higher Education Financing, *American Association of State Colleges and Universities.*

Hatakenaka, S. (2007). "Japon Yükseköğretim Politikası", *Uluslararası Yükseköğretim Konferansı.* Ankara: Yükseköğretim Kurulu, 136-144.

Herbest, M. (2007). Financing Public Universities, *Higher Education Dynamics, 18.*

İpek, C. (2001). "Japonya'da Yerel Yönetimler ve Eğitim", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2),* 175-187.

Jongbloed, B. ve Koelman, J. (2000). "Vouchers for Higher Education?", *Center for Higher Education Policy Studies,* 1-39.

Jongbloed, B. ve Vossentsteyn, H. (2001). "Keeping up Performances: An İnternational Suervey of Performance-Based Funding in Higher Education", *Journal of Higher Education Policy and Management, 23(2)*. 127-145.

Karacaoğlu, Ö. C. ve Çabuk, B. (2002). "İngiltere ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması*", Milli Eğitim Dergisi Sayı 155-156.*

Karaman, S. (2002). "Üniversite ve Harç Sorunu", *Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi*, *2(4).*

Karakütük, K. (2006). "Yükseköğretimin Finansmanı", *Milli Eğitim Dergisi, Sayı 171*, 219-242

Karataş, S. (2009). "Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükseköğretim Finansman Politikalarına Genel Bakış", *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi, 9(1),* 1-13.

Karataş, S. (2006). "Türkiye'de Yükseköğretim Finansman Politikaları ve Kurum Başarısına Etkileri", *Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*.

Koçer, H. A. (1979). "Türk Üniversitelerinde Örgütsel Gelişme", Ankara: Üniversite Yönetiminin Uluslararası Sorunları Sempozyumu (19-21 Mart), *A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No.80*.

Marcucci, P. ve Johnstone, B. (2007). Tuition Fee Policies in a Comperative Perspective: Theoretical and Political Rationales, (aktaran: Seda Özekicioğlu) *Journal of Higher Education Policy and Management, 20(1),* 1-15.

Meray, S. (1970). "Üniversite Kavramları ve Modelleri", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 26(1).* 13-66.

Meriç, M. (1998). "Türkiye'de Yükseköğretimde Finansman Sorunu", *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi. 13(1),* 49-66.

Meriç, M. (2010). Yükseköğretimin Finansmanında Adalet, *Cumhuriyetimizin 100. Yılına Doğru Üniversite Vizyonumuz Sempozyumu,* Ankara.

Miles, B. ve Zimmerman, D. (1997). "Reducing Costs and Improving Efficiency in the Student Loan Program", (aktaran: Haşim akça) *National Tax Journal, 50,* 541-556.

Mutlu, N. (2008). Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükseköğretim: "Kurum Tipleri ve Genel Amaçları", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 2008.

Nyahende, V. (2013). The Success of Students' Loans in Financing Higher Education in Tanzania, *Higher Education Studies, 3(3),* 47-61.

Ortaş, İ. (2008). Üniversite Özerkliği Nedir, *Üniversite ve Toplum Dergisi, 4(1)*. s.1-7

Öner, E. (2002). Niçin Vergi Teşvikleri, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 16*, 97-119.

Özden, M. (2000). Vakıf Yükseköğretim Kurumlarına yönelik Vergisel Teşviklerin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar ve Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(8),* 105-108.

Özekicioğlu, S. (2012). Yükseköğretimde Alternatif Finansman Yöntemlerinden Borçlanma ile Finansmanın Türkiye'de Uygulanabilirliği, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.*

Saka, Y. ve Yaman, S. (2011). "Üniversite Sıralama Sistemleri: Kriterler ve Yapılan Eleştiriler", *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1(2),* 72-79.

Serban, A. M. ve Burke, J. (1998). Meeting the Performance Funding Challenge a Nine-State Comparative Analysis, *Public Productivity & Management Review, 22(2),* 157-176.

Söyler, İ. (2009). Yükseköğretimin Finansmanı: Yeni beklentiler ve Hedefler Işığında Normatif Bir Yaklaşım*, Sayıştay Dergisi, 72*, 3-26.

Söyler, İ. ve Karataş, S. (2011). Türkiye'de Özel Yükseköğretim Kurumlarının Kuruluşu ve Finansmanı, *Maliye Dergisi Sayı 160,* 57-71.

Söyler, İ. (2008). Eğitim Hizmetleri Bağlamında Vakıf Üniversitelerinin Finansal ve Vergisel Sorunları, *Maliye Dergisi, 154,* 66-68.

Taşar, H. (2011). Yükseköğretim Kurumlarına Ayrılan Finansmanın, Talep Kanalından (Demand- Side) Kullanımı: Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye Projeksiyonu, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi, 2(10),* 1201-1209.

Tatlıoğlu, İ. (1990). Yükseköğretimde Finansman Sorunu ve Borçlanma Yöntemi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa: *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Teker, D. ve Teker, S. (2011). Gelişmiş Ülkeler Yükseköğretim Finansman Modelleri ve Türkiye İçin Model Önerileri, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi, Yeni Yönelişler ve Sorunlar, 27-29 Mayıs 2011, 2(10).* 1109-1119

Thierry, C. ve Paul, J. J. (2006). Accessibility and Equity in a State-funded System of Higher Education*. Higher Education Dynamics, 14,* 295-316.

Tosun, H. (2011). Üniversite Performansı ve Devlet Finans Kaynaklarının Dağılımı, *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011), 2.(X)*, 1183-1190.

Tösten, R. ve Ekinci, İ. (2012). Japonya Eğitim Sisteminde Yükseköğretim, *The Journal of Academic Social Science Studies, 5(8),* 1186-1196.

Tural, N. K. (1996). Türkiye'de Kamu Öğrenim Kredileri ve Bursları, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 29(1),* 49-61.

Ülken, H. Z. (1969). Eğitim Krizinin Kökleri, *Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1–4),* 1- 22

Yılmaz, H. ve Kesik, A. (2010). Yükseköğretimde Yönetsel Yapı ve Mali Konular: Türkiye'de Yükseköğretimde Yönetsel Etkinliği Artırmaya Yönelik Bir Model Önerisi, *Maliye Dergisi Sayı 158*, 124-163.

Watt, C. Lancaster, C. Gilbert, J. ve Higerd, T. (2004). "Performance Funding and Quality Enhancement at Three Research Universities in the United States", *Tertiary Education and Management, 10(1).*

Williams, J. (2006). The Pedagogy of Debt. *College Literature, 33 (4).* 155-169.

Yavuz, M. (2012). Neden Yükseköğretim Reformu, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 2(Ek sayı).* 1-5

31.12.2005 Tarihli Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği

2547 Sayılı Kanun Madde 55.

Diğer Yayınlar

ABD'de Yükseköğretim Sistemi, http://www.dalilusa.com/turkishstudents/education2.shtm (erişim Tarihi 01.06.2013)

Aktan, C. C. ve Dileyici, D., Genel Olarak Altyapı Hizmetleri, http://www.canaktan.org/ekonomi/altyapi-ekon/genel-olarak.htm (erişim tarihi: 21.10.2022)

Barr, N. Alternative Funding Resources For Higher Education, LSE Research Online, http://eprints.lse.ac.uk/280/1/Barr_1993_EJ_HEFUND.pdf, (erişim tarihi: 21.11.2022).

Başbakanlık, Vakıf Yükseköğretim Kurumları Yönetmeliği, http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/ (erişim tarihi: 20.12.2022)

Bologna Süreci, https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process, (erişim tarihi: 20.12.2022)

HCM Strategists, "Pennsylvania's Performance Funding System", 2011, http://www.theck.org/sites/default/files/pennsylvania_s_performance_funding_system_f inal.pdf (erişim tarihi:10.11.2022)

İtalya Konsolosluğu, (2022). https://www.italyakonsoloslugu.org/italyada-universite-egiti-mi#:~:text=%C4%B0talya'da%2C%2055%20devlet%20%C3%BCniversitesi,toplam%2089%20y%C3%BCksek%C3%B6%C4%9Fretim%20kurumu%20bulunmaktad%C4%B1r.

Taylak, Şebnem, Güney Kore'de Sosyal Politikalar, http://www.spf.boun.edu.tr/content_files/pdf/Kore-SosyalPolitika.pdf , (erişim tarihi: 01.12.2022)

Education System In UK, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/219167/v01-2012ukes.pdf (erişim Tarihi: 02.12.2022)

Shen, H. ve Ziderman, A."Student Loans Repayment and Recovery: International Comparisons", http://link.springer.com/article/10.1007/s10734-008-9146-0#page-1 , (erişim tarihi: 03.12.2022)

Özcan, Yusuf Ziya, YÖK'ten Özel Üniversitelere Yeşil Işık, http://www.abbasguclu.com.tr/egitim/yokten_ozel_universitelere_yesil_isik.html, (erişim tarihi: 05.07.2013)

Türk Dil Kurumu, "Üniversite",http://www.tdk.gov.tr/, (erişim tarihi: 01.12.2022)

Türk Dil Kurumu, "Yükseköğretim", http://www.tdk.gov.tr/, (erişim tarihi: 01.12.2022)

Seal of the State of İndiana, İndiana Commision for Higher Education, 2013, s.1 www.in.gov/che/files/PBOF_White_Paper_2-33-13_A.pdf

Yunanistan'da Üniversite Eğitimi, http://www.yunanistankonsoloslugu.com/yunanistan/ (erişim tarihi: 02.12.2022)

http://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc0 02/kanuntbmmc00200493.pdf (erişim tarihi: 02.12.2022)

Yunanistan Eğitim Sistemi, www.egitim.aku.edu.tr/yunanistan.ppt. (erişim tarihi: 29.06.2013)

http://www.webometrics.info/ (erişim tarihi: 28.01.2014)

http://www.shanghairanking.com/ (erişim tarihi: 01.12.2022)

https://www.timeshighereducation.com/ (erişim tarihi: 01.12.2022)

YÖNETSEL VE EKONOMİK AÇIDAN SOSYAL BİLİMLERDE GÜNCEL KONULAR

Doç. Dr. Erhan KILINÇ & Doç. Dr. Hüseyin KOÇARSLAN

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-87-6

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

SUNUŞ

Yirmi birinci yüzyılın hızla küreselleşen yapısı, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yaşamı daha derinden etkilemeye başlamıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyıl, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki devrimlere, sermayenin sınırlar ötesi hareketliliği ile artan ekonomik entegrasyonlara ve hızla değişen sosyal çevreye sahne olmaktadır.

Bu kitap, sosyal bilimlerdeki güncel konuları esas olarak yönetsel ve ekonomik bir bakış açısıyla ele almayı hedeflemiştir. Bu çalışma, akademisyenlere, araştırmacılara ve öğrencilere sosyal bilimlerde yeni ve gelişmekte olan alanlar için bir referans olmayı amaçlamaktadır. Kitabın kapsamı ve boyutları göz önünde bulundurularak sosyal bilimlerde öne çıkan bu konulardaki çalışmalara yer verilmeye çalışılmıştır.

Kitaptaki bölümler; akademisyenler, iş dünyası ve alana ilgi duyan herkese fayda sağlayacak güncel konulardan oluşmuştur. Kitap onbeş bölümden oluşmaktadır. Bölümlerde, "İşletme, Yönetim, Ekonomi ve Davranış Bilimleri Açısından Web Of Science Veritabanındaki Z Kuşağı Çalışmalarının Bibliyografik Olarak İncelenmesi, Doç. Dr. Erhan KILINÇ"; "İşletmelerde Satın Alma ve Etik", Doç. Dr. Hüseyin KOÇARSLAN, Mehmet BAŞÇİFTÇİ"; "Farklı Sektörler Bağlamında Kriz Yönetimi, Doç. Dr. Alper GEDİK, Arş. Gör. Yelda İNANÇ HOŞ"; "İşyeri Nezaketsizliğinin Üretkenlik Karşıtı İş Davranışına Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Dr. Öğr. Üyesi B. Dilek ÖZBEZEK"; "Henüz Burada Keşfedilmedi Sendromunun İnovasyon Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Bir Alan Araştırması, Dr. Buket SEZER"; "Sağlık Sektöründe Örgütsel Değişim, Öğr. Gör. Sultan Güler KURT, Öğr. Gör. Fatih SÜNBÜL"; "Stratejik Yönetimden Stratejik Rekabete Yönelim, Prof. Dr. Ali ACAR"; "Küresel Girişim Bağlamında Şirket Birleşmeleri, Öğr. Gör. Esin CEYLAN ŞAŞMAZ, Öğr. Gör. Dr. Hüseyin ŞENEROL"; "Döviz Kuru İhracat ve İthalat İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir Analizi: Türkiye Örneği, Prof. Dr. Yusuf Ekrem AKBAŞ, Doç. Dr. Canan SANCAR"; "Tarımsal Dış Ticaret Ve Tarımsal Desteklemeler Üzerine Ampirik Bir Analiz, Doç. Dr. Hakan USLU, Öğr. Gör. Ferhat APAYDIN"; "Finansal Gelişme ve Enerji Tüketimi: Türkiye Örneği, Dr. Öğr. Üyesi Nihat DOĞANALP"; "Türkiye'de Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Sektörel Bazda Değerlendirilmesi, Öğr. Gör. Dr. Tuğba ÖZYILDIZ"; "Türkiye'deki Uluslararası Havalimanı İşletmelerine Ait Web Sitelerinin Değerlendirilmesine Yönelik İçerik Analizi, Öğr. Gör. Dr. Hüseyin ŞENEROL"; "Sağlık Turizminin Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkisi, Öğr. Gör. Gizem TAŞ GEÇİT"; "Geleceğin Yeşil Mesleklerinden Biri Olan Yeşil Bankacılık, Öğr. Gör. Emine ÖĞÜLDÜ" konuları yazarları tarafından araştırılarak ortaya konulmuştur.

Kitaptaki bölümlerde yayımlanan yazıların her türlü bilimsel yazım, etik ve hukuksal sorumluluğu yazarlarına aittir. Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen tüm Yazarlara ve Ekin Kitapevine teşekkür ediyoruz.

Editörler

Doç. Dr. Erhan KILINÇ & Doç. Dr. Hüseyin KOÇARSLAN

Aralık -2022

EDİTÖR ÖZGEÇMİŞLERİ

Editör Ad- Soyadı: Doç. Dr. Hüseyin KOÇARSLAN

Özgeçmiş: 1994 yılında Erciyes Üniversitesi İİBF İşletme bölümünden mezun olmuştur. 2011 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümünden yükseklisans eğitimin tamamlamıştır. 1997-2017 yılları arasında Kilis 7 Aralık Üniversitesi MYO'nda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda 2012-2015 yılları arasında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında doktora eğitimini tamamlamıştır. 2021 yılında 'Pazarlama' alanında Doçentlik ünvanını almayı hak kazanmıştır., Pazarlama, Dış Ticaret, Uluslararası Pazarlama, Endüstriyel Pazarlama ve Girişimcilik alanlarında ulusal ve uluslararası alanda birçok yayını bulunmaktadır. Halen, Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi İşletme bölümünde Öğretim Üyesi olarak görevine devam etmektedir.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-6681-538X

Editör Ad- Soyadı: Doç. Dr. Erhan KILINÇ

Özgeçmiş: 1996 yılında başladığı Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü (Tam Burslu) Lisans Programından 2000 yılında mezun olmuştur. 2000-2010 yılları arası hem özel sektör hem de kamu sağlık sektöründe idari görevlerde bulunmuştur. 2009 yılında başladığı C.Ü. Sağlık Bilimler Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı eğitimini 2012 yılında tamamlamıştır. 2011-2017 yılları arasında Kilis 7 Aralık Üniversitesi SHMYO'nda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda 2013-2016 yılları arasında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında doktora eğitimini tamamlamıştır. 2021 yılında 'Yönetim ve Strateji' alanında Doçentlik ünvanını almayı hak kazanmıştır. Sağlık Yönetimi, Örgütsel Davranış, Yönetim ve Organizasyon, Stratejik Yönetim ve İnsan Kaynakları Yönetimi alanlarında ulusal ve uluslararası alanda birçok yayını bulunmaktadır. Halen, Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümünde Bölüm Başkanı ve Öğretim Üyesi olarak görevine devam etmektedir.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-2065-2407

YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ

Yazar Ad- Soyadı: Prof. Dr. Ali ACAR

Özgeçmiş: 1985 yılında başladığı İstanbul Üniversitesi Bütünleşik Doktora Programından 1990 yılında mezun olmuştur. 1990-1994 yılları arasında Başbakanlık teşkilatında uzman ve şube müdürü olarak idari görevlerde bulunmuştur.1994-1997 yıllar arasında Yrd. Doç. Dr. olarak C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Bölüm Başkanlığı, Sosyal Bilimler Ens Md.Yard. görevlerinde bulunmuştur.1997 yılından itibaren Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Doç. Dr. Öğretim üyesi olarak göreve başlamıştır. 2003 yılında Prof.Dr. kadrosuna atanmıştır. Bu dönemlerde Fakülte kurul üyelikleri, TMMOB danışmanlığı, Selçuk Üniversitesi Teknokent Yönetim Kurulu üyeliği ve Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi Dekanı ve Beyşehir ÖSYM Sınav Koordinatör görevlerine bulunmuştur. Yönetim, Devlet, Stratejik Yönetim ve Personel Yönetimi alanlarında ulusal ve uluslararası alanda birçok yayını bulunmaktadır. Hem İktisadi ve İdari Bilimler hem de İlahiyat Fak. mezunu olup çift Diploma sahibidir. İngilizce ve Arapça iyi düzeyde bilmektedir. Halen, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0001-6478-2206

Yazar Ad- Soyadı: Prof. Dr. Yusuf Ekrem AKBAŞ

Özgeçmiş: 2006 yılında başladığı Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü Lisans Programından mezun olmuştur. 2006 yılında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına başlamış, eğitimini 2008 yılında tamamlamıştır. 2007-2009 yılları arası özel sektörde Serbest Muhasebeci Mali Müşavir olarak çalışmıştır. 2009-2013 yılları arasında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Meslek Yüksekokulu'nda Dış Ticaret ve Pazarlama bölümünde Öğretim Görevlisi olarak görev yapmıştır. 2008 yılında İnönü Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü iktisat Anabilim dalı doktora programına başlamış, 2012 yılında ise doktora eğitimini bitirmiştir. 2013 yılında Adıyaman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde Dr. Öğr. Üyesi olarak göreve başlamıştır. 07.03.2016 tarihinde iktisat politikası anabilim dalı makro iktisat alanından doçentlik unvanı almıştır. 2019-2021 yılları arasında Adıyaman Üniversitesi'nde doçent olarak görev yapmıştır. 2021 Kasım ayından itibaren Adıyaman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü İktisat Teorisi Anabilim Dalında Profesör olarak görev yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-9355-2802

Yazar Ad- Soyadı: Doç. Dr. Alper GEDİK

Özgeçmiş: 2001 yılında Selçuk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesinde İktisat Bölümünde lisans eğitimine başlayan Alper Gedik sırasıyla aynı üniversitede yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamlamıştır. 2007 yılında Öğretim Görevlisi olarak başladığı akademik yaşamına 2017 yılında Yardımcı Doçent, 2022 yılından itibaren ise Doçent olarak devam etmektedir. Halen Selçuk Üniversitesi Beyşehir İşletme Fakültesinde görev yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-9085-5605

Yazar Ad- Soyadı: Doç. Dr. Canan SANCAR

Özgeçmiş: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü Lisans Programından 1993 yılında mezun olmuştur. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programını 1996 yılında tamamlamıştır.1998-2005 yılları arası hem özel sektör hem de kamu sektöründe görevde bulunmuştur. 2005-2014 yılları arasında Gümüşhane Üniversitesi Kelkit Aydın Doğan MYO'nda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda 2010-2014 yılları arasında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında doktora eğitimini tamamlamıştır. 2018 yılında 'Makro İktisat' alanında Doçentlik unvanını almayı hak kazanmıştır. Halen, Gümüşhane Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Havacılık Yönetimi Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-4578-9573

Yazar Ad- Soyadı: Doç. Dr. Hakan USLU

Özgeçmiş: 2016 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan Auburn Üniversitesinde Uygulamalı Ekonomi alanında Doktora Unvanını almıştır. 2016 yılında Adıyaman Üniversitesinde Doktor Öğretim Üyesi olarak göreve başlamıştır. 2022 yılında mikro iktisat alanında Doçentlik unvanını almaya hak kazanmıştır. Halen Adıyaman üniversitesinde mikro iktisat, İktisadi Matematik ve İstatistik derslerini yürütmektedir. Çalışma alanlarını Panel Veri Analizi, Tarım Ekonomisi, Bölgesel Ekonomi ve Politik Ekonomi konuları oluşturmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0003-1649-6859

Yazar Ad- Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi B. Dilek ÖZBEZEK

Özgeçmiş: Yönetim alanında öğretim üyesidir. Lisans derecesini 2008 yılında Anadolu Üniversitesi'nde, yüksek lisansını 2011 yılında "Aile Şirketlerinde Ortaklıkların Dağılması ve Kurumsallaşmanın Dağılmayı Önlemedeki Önemi: Kilis Uygulaması" başlıklı tezi ile Gaziantep Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Doktorasını 2018 yılında "Kontrol Odağı ve Duygusal Zekânın Liderlik Etme Motivasyonuna Etkisi Üzerine TRC1 Bölgesinde Bir Araştırma: Üniversite Öğrencileri Örneği" başlıklı teziyle Gaziantep Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Örgütsel Davranış, Yönetim ve Organizasyon, Stratejik Yönetim ve İnsan Kaynakları Yönetimi alanlarında ulusal ve uluslararası alanda birçok yayını bulunmaktadır. Halen Gaziantep Üniversitesinde/kurumunda çalışmalarına Dr. Öğr. Üyesi unvanıyla devam etmektedir.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0001-7176-1534

Yazar Ad- Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Nihat DOĞANALP

Özgeçmiş: 2003 yılında Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünden mezun olmuştur. Aynı üniversitede 2005 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Teorisi ve Tarihi Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamlamıştır. 2005-2015 yılları arasında S.Ü. Beyşehir Ali Akkanat MYO'da öğretim görevlisi olarak görev yapmıştır. 2014 yılında S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda "Finansal Krizlerin Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği" başlıklı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Yazarın finansal krizler, enerji ekonomisi gibi alanlarda çok sayıda ulusal ve uluslararası yayını bulunmaktadır. Halen, Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi İşletme Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0003-4934-179X

Yazar Ad- Soyadı: Dr. Buket SEZER

Özgeçmiş: Selçuk Üniversitesi, Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü Lisans Programından 2011 yılında mezun olmuştur. 2013 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversite'si İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına başlamış, aynı zamanda İşletme Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmış, Yüksek Lisans eğitimini 2016 yılında tamamlamıştır. 2016-2021 yılları arasında KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında doktora eğitimini tamamlamıştır. Yönetim ve Organizasyon, Örgütsel Davranış, Stratejik Yönetim ve İnsan Kaynakları Yönetimi alanlarında ulusal ve uluslararası yayınları bulunmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-2060-3330

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Dr. Hüseyin ŞENEROL

Özgeçmiş: Konaklama İşletmeciliği, İşletme ve Havacılık Yönetimi olmak üzere üç lisans derecesine sahiptir. Turizm lisans öğrenimini Balıkesir Üniversitesi Turizm ve Otelcilik Yüksek Okulu, diğer iki lisansını ise Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesinde tamamlamıştır. Yüksek Lisans eğitimini Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim dalında, Doktora eğitimini ise, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Programında tamamlamıştır. Halen ikinci doktora eğitimini ise Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Havacılık Yönetimi Anabilim dalında devam etmektedir. 2014 yılında, Selçuk Üniversitesi, Beyşehir Ali Akkanat Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği bölümünde akademik hayatına başladı. Halen aynı fakültede görev yapmaktadır. Yazarın turizm, pazarlama ve havacılık yönetimi konularında kitap ve makale çalışmaları bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Orcid No: https://orcid.org/ 0000-0002-9776-7747

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Dr. Tuğba ÖZYILDIZ

Özgeçmiş: 2004 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde başladığım İktisat Bölümünden 2008 yılında mezun olmuş ve yine 2008 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisat Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamış bulunmaktayım. 2012 yılında bir özel sektör kuruluşunda bireysel emeklilik uzmanı olarak görev yapmış bulunmaktayım. 2021 yılında Hasan Kalyoncu Üniversitesi İktisat Anabilim Dalında doktora programını tamamlamış olmakla birlikte 2013 yılında başlamış olduğum Gaziantep Üniversitesi İslahiye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nde başlamış olduğum görevime Öğretim Görevlisi Doktor olarak devam etmekteyim.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-2101-2954

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Esin CEYLAN ŞAŞMAZ

Özgeçmiş: Uşak Üniversitesi'nde işletme lisans ve yüksek lisans derecelerine sahiptir. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda doktora eğitimi devam etmektedir. Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu Yönetim ve Organizasyon Bölümü İşletme Yönetimi Programında öğretim görevlisidir. İnsan Kaynakları Yönetimi ve Örgütsel Davranış konularında ulusal ve uluslararası alanda çalışmalar yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-4566-0542

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Ferhat APAYDIN

Özgeçmiş: 2011 yılında Hitit Üniversitesi İktisat bölümünden mezun olmuştur. Çukurova Üniversitesi İktisat anabilim dalında doktora yapmaktadır. Adıyaman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. İktisada Giriş, Mikro İktisat, Uluslararası İktisat ve Türkiye Ekonomisi derslerini yürütmektedir. Çalışma alanlarını İktisat Teorisi, İktisadi Gelişme, Sanayileşme-Sanayisizleşme ve Politik Ekonomi konuları oluşturmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-5637-3813

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Fatih SÜNBÜL

Özgeçmiş: 2007 yılında Gazi Üniversitesi, Felsefe Bölümüne kayıt yaptırdı**.** 2009 yılında başladığı Selçuk Üniversitesi; Sağlık Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Lisans Programından 2013 yılında mezun olmuştur. 2011-2016 yılları arasında sağlık sektörünün idari ve sağlık hizmetleri alanlarında Konya ili bünyesinde birçok görevlerde bulunmuştur. 2013 yılında Selçuk Üniversitesi; Sağlık Bilimler Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına başlamış eğitimini 2017 yılında başarıyla tamamlamıştır. 2016 yılından Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda Öğretim Görevlisi olarak göreve başlamıştır. Halen Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda Müdür Yardımcısı ve Öğretim Görevlisi olarak görevine devam etmektedir. Sağlık Yönetimi, Sağlık Hizmetleri Yönetimi, Performans Yönetimi, Yönetim Organizasyon ve Sağlık Kurumlarında İnsan Kaynakları alanlarında birçok yayını bulunmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-0495-2477

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Gizem TAŞ GEÇİT

Özgeçmiş: Özgeçmiş: 2012 yılında başladığı Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümünü başarı bursu alarak tam burslu olarak 2016 yılında tamamlamıştır. 2020 yılında yüksek lisansını Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı' nda yapmıştır. 2021 yılında doktora eğitimine Hasan Kalyoncu Üniversitesi'nde başlamış olup halen eğitim dönemine devam etmektedir. 2016-2021 yılları arasında özel sektörde fizyoterapist olarak çalışmış olup 2021 yılı sonlarına doğru Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Halen Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nde Fizyoterapi bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaya devam etmektedir.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0002-0440-7989

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Sultan Güler KURT

Özgeçmiş: TED Karabük Koleji Özel Lisesi'nden Tam Eğitim Bursu İle mezun olduktan sonra 2009 yılında Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümünü kazanarak 2013 yılında mezun olmuştur. Lisans yıllarında, İstanbul'da birçok özel hastanede gönüllü çalışmalar yapmıştır. 2013 yılında kazandığı Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programından başarı ile mezun olmuştur. Sağlık Yönetimi Bölümüne uygun olarak İstanbul'da bazı özel hastanelerde yönetim kadrolarında çalışmıştır. 2020 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programında Öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Halen burada devam etmektedir. Üniversite Kalite Komisyon Üyesi olarak, Üniversitenin Kalite çalışmaları içerisinde yer almaktadır. Kan Bağışı, Sağlıkta Bilişim Teknolojileri alanlarında çalışmaları bulunmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0001-8338-3120

Yazar Ad- Soyadı: Öğr. Gör. Emine ÖĞÜLDÜ

Özgeçmiş: Selçuk Üniversitesi'nde İşletme lisans ve Muhasebe ve Finans alanında yüksek lisans derecelerine sahiptir. Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü Maliye Programında öğretim görevlisidir. İşletme Yönetimi ve Bankacılık konularında ulusal ve uluslararası alanda çalışmalar yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0003-3761-7189

Yazar Ad- Soyadı: Arş. Gör. Yelda İNANÇ HOŞ

Özgeçmiş: 2013 yılında başladığı Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Uluslararası Ticaret, Lojistik ve İşletmecilik Bölümü Lisans Programından 2018 yılında mezun olmuştur. 2018 yılında Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası Ticaret ve Lojistik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programına başlamış, eğitimini 2022 yılında tamamlamıştır. 2020-2021 yılları arası özel sektörde çalışmıştır. 2021 yılında İstanbul Üniversitesi Ulaştırma ve Lojistik Yönetimi Doktora Programına başlamıştır. Şu anda, Selçuk Üniversitesi Beyşehir Ali Akkanat İşletme Fakültesi Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Orcid No: https://orcid.org/0000-0003-0123-7694

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ ..... **i**

EDİTÖR ÖZGEÇMİŞLERİ ..... **ii**

YAZAR ÖZGEÇMİŞLERİ ..... **iii**

BÖLÜM 1
İŞLETME, YÖNETİM, EKONOMİ VE DAVRANIŞ BİLİMLERİ AÇISINDAN WEB OF SCIENCE VERİTABANINDAKİ Z KUŞAĞI ÇALIŞMALARININ BİBLİYOGRAFİK OLARAK İNCELENMESİ **1**

BÖLÜM 2
İŞLETMELERDE SATIN ALMA VE ETİK **13**

BÖLÜM 3
FARKLI SEKTÖRLER BAĞLAMINDA KRİZ YÖNETİMİ **24**

BÖLÜM 4
İŞYERİ NEZAKETSİZLİĞİNİN ÜRETKENLİK KARŞITI İŞ DAVRANIŞINA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA **36**

BÖLÜM 5
HENÜZ BURADA KEŞFEDİLMEDİ SENDROMUNUN İNOVASYON DÜZEYİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİR ALAN ARAŞTIRMASI **49**

BÖLÜM 6
SAĞLIK SEKTÖRÜNDE ÖRGÜTSEL DEĞİŞİM **66**

BÖLÜM 7
STRATEJİK YÖNETİMDEN STRATEJİK REKABETE YÖNELİM **77**

BÖLÜM 8
KÜRESEL GİRİŞİM BAĞLAMINDA ŞİRKET BİRLEŞMELERİ **103**

BÖLÜM 9
DÖVİZ KURU İHRACAT VE İTHALAT İLİŞKİSİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR ANALİZİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ **114**

BÖLÜM 10
TARIMSAL DIŞ TİCARET VE TARIMSAL DESTEKLEMELER ÜZERİNE AMPİRİK BİR ANALİZ **131**

BÖLÜM 11
FİNANSAL GELİŞME VE ENERJİ TÜKETİMİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ **148**

BÖLÜM 12
TÜRKİYE'DE ENERJİ TÜKETİMİ VE EKONOMİK BÜYÜME ARASINDAKİ İLİŞKİNİN SEKTÖREL BAZDA DEĞERLENDİRİLMESİ..... 157

BÖLÜM 13
TÜRKİYE'DEKİ ULUSLARARASI HAVALİMANI İŞLETMELERİNE AİT WEB SİTELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ 173

BÖLÜM 14
SAĞLIK TURİZMİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİSİ 190

BÖLÜM 15
GELECEĞİN YEŞİL MESLEKLERİNDEN BİRİ OLAN YEŞİL BANKACILIK... 205

Sonuç olarak Z kuşağı üyesi çalışanları yönlendirecek ve onlara duygusal destek sağlayabilecek yöneticiler, onları işletmelerine başarıyla entegre edebilirlerse onların iş tatminini ve üretkenliğini artırabilir, işten ayrılmaları ve verimsizliği de azaltabilir. Gelecekte bu alanda farklı ve geniş örneklemlerde yapılacak çalışmalar, işletme yöneticileri ve araştırmacılar açısından yol gösterici olacaktır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O., Batur, H. Z., & Ekşili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü Ve Y Kuşağı İle Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,(19) , 165-182.

Arar, T., & Yüksel, İ. (2015). How to Manage Generation Z in Business Life=. Journal of Global Economics, Management and Business Research, 4(4), 195-202.

Benítez-Márquez, M. D., Sánchez-Teba, E. M., Bermúdez-González, G., & Núñez-Rydman, E. S. (2021). Generation Z Within the Workforce and in the Workplace: A Bibliometric Analysis. Frontiers in psychology, 12, 736820-736820.

Berkup, S. B. (2014). Working with generations X and Y in generation Z period: Management of different generations in business life. Mediterranean journal of social Sciences, 5(19), 218-218.

Tontu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. Journal of Business Research, 133, 285-296.

Ellegaard, O., & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact? Scientometrics, 105(3), 1809-1831.

Fratrièová, J., & Kirchmayer, Z. (2018). Barriers to work motivation of generation Z. Journal of human resource management, 21(2), 28-39.

Iorgulescu, M. C. (2016). Generation Z and its perception of work. Cross-Cultural Management Journal, 18(1), 47-54.

Jia, X., Dai, T., & Guo, X. (2014). Comprehensive exploration of urban health by bibliometric analysis: 35 years and 11,299 articles. Scientometrics, 99(3), 881-894.

Kaplan, B. T., & Çarıkçı, İ. H. (2018). İş dünyasında jenerasyonlar: X, Y ve Z jenerasyonları üzerine kavramsal bir inceleme. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 25-32.

Kirchmayer, Z., & Fratricova, J. (2020). What motivates generation Z at work? Insights into motivation drivers of business students in Slovakia. Proceedings of the Innovation management and education excellence through vision, 6019-6030.

Legault, M. (2002). Bringing people together: A study of generational diversity and organziational culture (Doctoral dissertation, Royal Rods Unversity (Canada, 2002). Dissertation Abstract International, 41/02, 443

Li, W., & Zhao, Y. (2015). Bibliometric analysis of global environmental assessment research in a 20-year period. Environmental Impact Assessment Review, 50, 158-166.

Lower, J. (2008). Brace yourself here comes generation Y. Critical care nurse, 28(5), 26.

Ortiz-Pimentel, M., Molina, C., & Ronda-Pupo, G. A. (2020). Bibliometric assessment of papers on generations in management and business journals. Scientometrics, 125(1), 445-469.

Özer, İ. (2003). Sosyolojiye giriş. Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi.

Pehlivan, A. E., Kılıçsal, L., & Kızıldağ, D. (2019). X ve Y kuşaklarının politik davranış algılarının karşılaştırılması. Business and Economics Research Journal, 10(1), 219-232.

Prakash, K., & Tiwari, P. (2021). Millennials and post millennials: A systematic literature review. Publishing Research Quarterly, 37(1), 99-116.

Rodrigues, S. P., Van Eck, N. J., Waltman, L., & Jansen, F. W. (2014). Mapping patient safety: a large-scale literature review using bibliometric visualisation techniques. BMJ open, 4(3), e004468.

Singh, A. P., & Dangmei, J. (2016). Understanding the generation Z: the future workforce. South-Asian Journal of Multidisciplinary Studies, 3(3), 1-5.

Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. & Küçükoğlu, M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, Cilt.7, Sayı. 13, ss. 1031-1048.

Törőcsik, M., Szűcs, K., & Kehl, D. (2014). How generations think: research on generation z. Acta universitatis Sapientiae, communicatio, 1(1), 23-45.

Viljakainen, P., & Mueller-Eberstein, M. (2011). No Fear, johtaja kohtaa digicowboyt. Helsinki: WSOYpro.

ortaya koymalıdır. Bu konuda ilkesiz ve disiplinsiz davranan personelin uyarılması, tekrarı halinde ise işine son verilmelidir.

KAYNAKÇA

Akarsu, B. (1965). Ahlak öğretileri: mutluluk ahlakı, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.Arslan, M., 2001. İş ve meslek ahlakı, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım

Armağan, E. A. (2008). Pazarlama Açısından Etik. Varinli, İ. ve Çatı, K. (Ed), Güncel Pazarlama Yaklaşımlarından Seçmeler, (s.503-522). Ankara. Detay Yayıncılık.

Ateş, H., & Oral, B. (2003). Kamu Yönetiminde etik: kültürel temeller ve "örgütsel ruhçuluk" kuramı ekseninde bir analiz.

Aydın, İ. P. (2001). Yönetsel Mesleki ve Örgütsel Etik, Pegem Yayıncılık.

Baier, C. (2008). The Alignment Performance Link in Purchasing and Supply Management, Frankfurt: Gabler-Verlag is a company of Springer Science and Business Media

Bennett, R. J., & Robinson, S. L. (2000). Development of a measure of workplace deviance. Journal of Applied Psychology, 85(3), 349–360. https://doi.org/10.1037/0021-9010.85.3.349

Benton, W.,C., (2018). Purchasing and Supply Chain Management, 4th Edition, pp.63, McGraw Hill,

Brînzea, V. M. (2011). Managerial ethics and its key role in establishing an ethical work climate. Business&Leadership, 1(7), 89-105.

Elitaş C. ve Kiracı, M. (2010). "Satın Alma Sürecinde Kontrol Testi ve Bir Nitelik Örneklemesi Uygulaması", Mali Çözüm Dergisi, Sayı.100, Temmuz-Ağustos, s.47.

Eroğlu, A.H. ve Bayraktar, S. (2008). "Siyasi Görüşlerin Tüketici Tutumlarına Etkisi", Süleyman Demirel Üniversitesi F.E.F. Dergisi, S.17,ss.183-200

Filiz, A. (2008). Üretim Yönetiminde Verimlilik Sırları, İstanbul: Sistem Yayıncılık

Haynes, F. (2002). Eğitimde Etik (The Ethical School, 1998). (1. Basım). SK Akbaş, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kobu, B., (2013). Üretim Yönetimi, Beta Yayınları, 16. Baskı, İstanbul.

Namin, B.H., Øgaard, T., Røislien, J. (2022) Workplace Incivility and Turnover Intention in Organizations: A Meta-Analytic Review. International Journal of Environmental Research and Public Health (IJERPH), 19(1), 25

Nuttall, J. (2011). Ahlak Üzerine Tartışmalar Etiğe Giriş. Ayrıntı Yayınevi, 2011, İstanbul.

Penney, L. M., & Spector, P. E. (2005). Job stress, incivility, and counterproductive work behavior (CWB): The moderating role of negative affectivity. *Journal of Organizational Behavior, 26*(7), 777–796. https://doi.org/10.1002/job.336

Pieper, A. (1999). Etiğe Giriş, (Çev. Veysel Atayman, Gönül Sezer). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Sakar, N., & Aybek, B. (2015). Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Tutumları ve Algıladıkları Mesleki Etik İlkelerin Çeşitli Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences The Journal of Educational Research, 1(1)

Sakurai, K., & Jex, S. M. (2012). Coworker incivility and incivility targets' work effort and counterproductive work behaviors: The moderating role of supervisor social support. *Journal of Occupational Health Psychology, 17*(2), 150–161. https://doi.org/10.1037/a0027350

Sarıkurt B., (2015), "Etik liderlik davranışının çalışanların iş tatminini arttırma yönündeki etkisi ve call center uygulaması" (Yüksek Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul

Şahin, S. A. (2003). "Satın alma Ve Risk Yönetiminin Tedarik Zinciri Yönetimindeki Yeri", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Tatlıdil, R. ve Aracıoğlu, B. (2009). "Tüketicilerin Satın Alma Davranışında Çevre Bilincinin Etkileri", Ege Üniversitesi İ.İ.B.F. Ege Akademik Bakış Dergisi, c.9, S.2, ss.435- 461

Telli Yamamoto, G. (2013). Tedarik Kaynakları ve Tedarikçi Yönetimi. Z. Erdoğan, & Z. Özata (Dü) içinde, Perakendecilikte Ürün Yönetimi (s. 97). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Türk, Z. (2004). Tüketici Satın Alma Davranışını Etkileyen Faktörler ve Perakendeci Markası Üzerine Bir Alan Çalışması, Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Muğla

Ülman, Y. I. (2010). Etik, biyoetik, hukuk: temel kavramlar ve yaklaşımlar. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-4

Welbourne, J. L., & Sariol, A. M. (2017). When does incivility lead to counterproductive work behavior? Roles of job involvement, task interdependence, and gender. *Journal of Occupational Health Psychology, 22*(2), 194–206. https://doi.org/10.1037/ocp0000029

Yatkın, A. (2008). Etik düşünce ve davranışın yerel yönetimlerde hizmet verimliliğinin arttırılmasında rolü ve önemi (Elâzığ Belediyesi Örnek Alan Araştırma). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,18(1), 211-231

Yatkın, A. (2013). Kamu yönetimi etiği ve üst düzey yöneticilerin çalışanlarına karşı etik yükümlülükleri. Akademik Bakış Dergisi (Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Degisi), 38, 1-17.

Yılmaz N., (2015), "Kadın girişimciliğinde yönetsel etik değerler ve ifşa (Whıstleblowıng): Mersin ilinde uygulamalı bir araştırma" (Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bilgi Yönetimi Ana Bilim Dalı, Mersin.

Zahoor, I., Malik, N. I., & Atta, M. (2019). Relationship between Job Insecurity, Workplace Incivility and Counterproductive work behaviors among employees: Role of Work Family Conflict. Foundation University Journal of Psychology, 3(2).

KAYNAKÇA

Akar, F. (2021). Kriz Yönetiminde Proaktif ve Reaktif Yaklaşım: Covid-19 Krizi Üzerine Bir Değerlendirme, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45, 244-259.

Akıncı, Z. (2010). Konaklama İşletmelerinde Kriz Yönetimi: Alanya Bölgesindeki Konaklama İşletmelerinde Kriz Sürecinde Karşılaşılan Sorunların Tespit ve Çözümüne Yönelik Bir Araştırma, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Asunakutlu, T., Safran, B. & Tosun, E. (2003). Kriz Yönetimi Üzerine Bir Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 141-163.

Avgan, S. (2010). Kriz Yönetimi ve Türkiye'de Krizlerin Tarihsel Gelişimi: Bursa'daki İşletmelerde Kriz Yönetimi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Aydın, A.F. (2019). Kurumsal Markalar Açısından Kriz İletişiminin Önemi: Pınar Krizi Örneği, *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 19, (4), 1169-1188.

Aykaç, B. (2001). Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(2), 123-132.

Barton, L. (1994). Preparing the Marketing Manager for Crisis: The Use and Application of New Strategic Tools, Marketing Intelligence & Planning, 12(11), 41-46.

Burnett, J. J. (1998). A Strategic Approach To Managing Crises, Public Relations Review, 24(4): 475-488.

Demir, F. O. (2008). Kriz Yönetim Stratejileri ve Kriz İletişimi, Review of Social, Economic & Business Studies, 11(12), 1-24.

Demirtaş, H. (2000). Kriz Yönetimi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, (23), 353-373.

Genç, N. (2004). Yönetim ve Organizasyon. Seçkin Yayınları, Ankara.

Glaesser, D. (2003). Crisis Management in the Tourism Industry, London. https://doi.org/10.4324/9780080454801

Güleryüz, İ. (2015). Kriz Yönetimi Süreci, Örnek Bir Vaka İncelemesi: Soma Faciası, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Güneş, M. & Beyazıt, E. (2010). Özel İşletmelerde Kriz Yönetimi Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi,* 2(2), 15-32.

Haşit, G. (2000). İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Türkiye'nin Büyük Sanayi İşletmeleri Üzerine Yapılan Araştırma Çalışması, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını.

Kayış, C. (2017). Sosyal Medyada Kriz Yönetimi ve Karşılaştırmalı Örnek Olay İncelemesi, *İletişim Çalışmaları Dergisi,* 3(4), 131-160.

Koçhan, M. (2015). Risk ve Kriz Dönemlerinde Otel İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma: Otel İşletmelerinde Risk ve Kriz Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

Kuşay, Y. (2005). Kriz İletişiminde İnternetin Etkisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Mitroff, I. I. (1988). Crisis Management: Cutting Through the Confusion, *Sloan Management Review 29*, 15–20.

Murat, G. & Mısırlı, K. (2005). Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Kriz Yönetimi: Çaycuma Örneği, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 1- 19.

Oran, F.Ç. & Demir, Y. (2016). Kriz Yönetim Süreci: Türkiye'de Faaliyet Gösteren Özel Bir Banka Üzerine İnceleme, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (*24), 195-213.

Öztürk, A. & Berk, O. N. (2021). Uluslararası Pazarlamada Güncel Risk Faktörleri, (Ed.) M. Ortakarpuz, *Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Perspektifinde Riskler ve Risk Yönetimi, 133-152*, Ankara: Nobel Yayınevi.

Penrose, J. M. (2000). The role of perception in crisis planning. *Public Relations Review*, 26(2), 155–171.

Pheng, L.S., Ho, D.K.H., & Ann, Y.S. (1997). Crisis Management- A Survey of Property Development Firms, Property Management, 17(3), 231-251.

Şimşek, H. (2020). Havayolu Taşımacılığında Kriz Yönetimi, Maltepe Üniversitesi Havacılık Araştırmaları Dergisi, 3(1), 21-42.

Tutar, H. (2000); Kriz ve Stres Ortamında Yönetim, İstanbul: Hayat Yayınları, Yönetim Dizisi.

Tüfekçi, N.D. (2010). Türkiye'de Turizm Sektöründe Kriz Yönetimi ve Bu Alanda Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tüz, M.V. (2014). Kriz Yönetimi Uygulama İçin Temel Adımlar, Ankara: Nobel.

UTİKAD Lojistik Sektörü Raporu (2020). 1 Aralık 2022 tarihinde https://www.utikad.org.tr/images/HizmetRapor/utikadlojistiksektoruraporu2020-53923.pdf adresinden alındı.

davranışlardan kurumu sorumlu tutmaları ve buna karşı üretken olmayan bir davranış sergileyerek karşılık vermeleri olabilir. Kurum, işyerinde nezaketsizliğin oluşmasını en aza indirmekle ve bu güvenliği sağlayamadığı durumlarda çalışanlarını korumakla yükümlü olduğundan, çalışanlar bireylerarası üretkenlik karşıtı iş davranışının yerine örgüte karşı üretkenlik karşıtı iş davranışı seçerek tepki gösterebilirler.

İşyeri nezaketsizliği düşük yoğunluklu bir kötü muamele biçimi olması ve hedef alınan çalışanlar her zaman resmi şikâyette bulunması nedeniyle farkına varması veya kontrol etmesi zor olabilir (Sakurai ve Jex, 2012: 158). Bununla birlikte, işyerinde nezaketsizliği göz ardı etmek, örgütsel saygı ve nezaket normlarının erozyona uğramasına izin vererek bireyler ve örgütler için çok zararlı sonuçlar doğurabilir ve daha ciddi nitelikte başka nezaketsizlik, saldırganlık ve şiddet eylemleri sarmalını tetikleyebilir (Pearson vd., 2001: 1401). Bu tür durumlar, saldırganlık veya şiddet ile sonuçlanabilecek üretkenlik karşıtı iş davranışı biçimlerine yol açabilir (Penney ve Spector, 2005: 779). Kurumlar iş ortamında belirli güvensiz dinamiklerin oluşturmasını önleyerek kuruma zarar veren ciddi ve yıpratıcı sonuçlara dönüşmesini önlemek için nezaketsizliği yönetmede proaktif bir şekilde hareket etmelidir (Cortina, 2008: 71). Pearson Andersson ve Porath (2000: 133-136) tarafından önerildiği gibi, kurumların işyeri nezaketsizliğini azaltmak için neyin nezaket dışı olarak kabul edilmesi gerektiğine dair çalışanların algılarını açıkça tanımlamaları ve işyeri nezaketsizliğinin ne olduğuna dair evrensel bir kurumsal algının geliştirilmesini kolaylaştırması gerekir. Örneğin, üst yönetimin uygun, saygılı işyeri davranışını modellemesi ve misyon beyanlarında, politikalar kılavuzlarında, uygulamalarda ve yeni çalışan oryantasyonlarında nezaket beklentileri açıkça belirtebilir. Muhtemel çalışanlar için referans kontrolleri, geçmişteki kişilerarası davranışları ele alabilir ve özellikle sosyal eksiklikleri olan her seviyedeki çalışan için kişilerarası beceri eğitimi sağlanabilir. Kurumda nezaket dışı davranışları sergileyenler hızlı, adil ve tutarlı bir şekilde cezalandırılmalıdır (Lim vd., 2008: 105; Cortina vd., 2013: 1600).

Bu saha çalışmasının sınırlamalarına dikkat edilmelidir. Her şeyden önce, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan bir belediye çalışanlarından oluşan mütevazi bir örneklemle sınırlıdır. Gelecekteki araştırmalar, sonuçların genellenebilirliği açısından ana kütlenin özelliklerini daha etkin bir şekilde temsil edecek büyük örneklemle tekrarlanması gerekir. İşyeri nezaketsizliğinin üretkenlik karşıtı iş davranışlarına etkisini incelemek amacıyla özel sektör ve kamu çalışanları üzerinde karşılaştırmalı bir araştırma yapılabilir. Son olarak, kesitsel verilerle nedensellik çıkarımı yapılamayacağı için birden fazla kaynaktan veri toplanarak yapılan deneysel veya boylamsal araştırmalar, işyeri nezaketsizliğinin üretkenlik karşıtı iş davranışları üzerindeki etkisini anlamak açısından daha değerli olabilir.

KAYNAKÇA

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2004). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı, Geliştirilmiş 3. Baskı, Sakarya Kitabevi, Sakarya.

Andersson, L. M., and Pearson, C. M. (1999). Tit for tat? The spiraling effect of incivility in the workplace. Academy of Management Review, 24, 452-472.

Balducci, C., Schaufeli, W. B., and Fraccaroli, F. (2011). The job demands–resources model and counterproductive work behaviour: The role of jobrelated affect, European Journal of Work and Organizational Psychology, 20(4,) 467-496.

Bennett, R. J., and Robinson, S. L. (2000). Development of a Measure of Workplace Deviance, Journal of Applied Psychology, 85(3), 349-360.

Berry, C.M, Carpenter, N.C, and Barratt, C.L. (2012). Do other-reports of counterproductive work behavior provide an incremental contribution over self-reports? A meta-analytic comparison. J Appl Psychol. 97(3), 613-36.

Bibi, Z., Karim, J., and ud Din, S. (2013). Workplace incivility and counterproductive work behavior: Moderating role of emotional intelligence. Pakistan Journal of Psychological Research, 28(2), 317–334.

Blau, G., and Andersson, L. (2005). Testing a measure of instigated workplace incivility, Journal of Occupational and Organizational Psychology, 78, 595–614.

Chen Y, Ferris, D.L., Kwan, H.K., Yan, M., Zhou M., and Hong. Y. (2013) Self-love's lost labor: a self-enhancement model of workplace incivility. Academy of Management Journal 56, 1199–1219.

Cohen, T. R., Panter, A. T., and Turan, N. (2013). Predicting counterproductive work behavior from guilt proneness. Journal of Business Ethics, 114(1), 45–53.

Cortina, L.M., Magley, V.J., Williams, J.H. and Langhout, R.D. (2001). Incivility in the workplace: incidence and impact, Journal of Occupational Health Psychology, 6(1), 64-80.

Cortina, L. M. (2008). Unseen injustice: Incivility as modern discrimination in organizations. Academy of Management Review, 33, 55-75.

Cortina, L. M., and Magley, V. J. (2009). Patterns and profiles of response to incivility in the workplace. Journal of Occupational Health Psychology, 14(3), 272–288.

Cortina, L. M., Kabat-Farr, D., Leskinen, E. A., Huerta, M., and Magley, V. J. (2013). Selective Incivility as Modern Discrimination in Organizations: Evidence and Impact. Journal of Management, 39(6), 1579–1605.

Estes, B., & Wang, J. (2008). Workplace incivility: Impacts on individual and organizational performance. Human Resource Development Review, 7(2), 218–240.

Fox, S., Spector, P.E. and Miles, D. (2001). Counterproductive work behavior (CWB) in response to job stressors and organizational justice: some mediator and moderator tests for autonomy and emotions, Journal of Vocational Behavior, 59(3), 291-309.

Ghosh R, TG Reio Jr and H Bang (2013). Reducing turnover intent: supervisor and co-worker incivility and socialization-related learning. Human Resource Development International 16, 169-185.

Gruys, M. L. and Sackett, P. R. (2003). Investigating the Dimensionality of Counterproductive Work Behavior, International Journal of Selection and Assessment, 11(1), 30-42.

Gök, S., Karatuna, I., ve Başol, O. (2018). İşyeri Nezaketsizliği Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması, Türk Psikoloji Yazıları, 22(44), 106-115

Harold, C. M., and Holtz, B. C. (2015). The effects of passive leadership on workplace incivility. Journal of Organizational Behavior, 36(1), 16–38.

Hutton, S.A. (2006). Workplace incivility: state of the science. The Journal of Nursing Administration. 36(1):22-28.

Johnson, P. R., and Indvik, J. (2001). Rudeness at work: Impulse over restraint. Public Personnel Management, 30, 457-466.

Keskin, H., Akgün, A. E., Ayar, H., and Kayman, Ş. S. (2016). Cyberbullying victimization, counterproductive work behaviours and emotional intelligence at workplace, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 235, 281-287.

Leiter, M.P., Peck, E. and Gumuchian, S. (2015). Workplace Incivility and its Implications for Well-Being, Mistreatment in Organizations, Research in Occupational Stress and Well Being, 13, 107-135.

Lim, S., Cortina, L.M., and Magley, V.J. (2008). Personal and workgroup incivility: impact on work and health outcomes. J Appl Psychol. 93(1):95-107.

Lim, S., and Lee, A. (2011). Work and nonwork outcomes of workplace incivility: Does family support help? J Occup Health Psychol, 16(1):95-111.

Loh J and N Loi (2018). Tit for Tat: Burnout as a Mediator Workplace Incivility and Instigated Workplace Incivility. Asia Pacific Journal of Business Administration.10(1).100-111.

Loh, J. M., Thorsteinsson, E. B., and Loi, N. M. (2019). Workplace incivility and work outcomes: cross-cultural comparison between Australian and Singaporean employees, Asia Pacific Journal of Human Resources, 59(2), 305-329.

Milam, A.C., Spitzmueller, C., Penney, L.M. (2009). Investigating individual differences among targets of workplace incivility. J Occup Health Psychol, 14(1),58-69.

Miner, K.N., Diaz, I., Wooderson, R.L., McDonald, J.N., Smittick, A.L, Lomeli, L.C., (2018). A workplace incivility roadmap: Identifying theoretical speedbumps and alternative routes for future research. J Occup Health Psychol. 23(3),320-337.

Mount, M., Ilies, R., and Johnson, E. (2006). Relationship of Personality Traits and Counterproductive Work Behaviors: The Mediating Effects of Job Satisfaction, Personnel Psychology, 59, 591-622.

Murtaza, G., Roquesb, O., Talpur, Q., and Khan, R. (2020). Religious Beliefs as a Moderator of the Relationships Between Workplace Incivility and Counterproductive Work Behaviours, 813-823.

Namin, B. H., Øgaard, T., and Røislien, J. (2021). Workplace Incivility and Turnover Intention in Organizations: A Meta-Analytic Review. Int J Environ Res Public Health. 19(25), 1-19.

Pearson, C. M., Andersson, L. M., and Porath, C. L. (2000). Assessing and attacking workplace incivility. Organizational Dynamics, 29, 123-137.

Pearson, C. M., Andersson, L. M., and Wegner, J. W. (2001). When Workers Flout Convention: A Study of Workplace Incivility. Human Relations, 54(11), 1387–1419.

Pearson, C. M., and Porath, C. L. (2005). On the nature of consequences, and remedies of workplace incivility: No time for "nice"? Think again. Academy of Management Executive, 19, 7-25.

Penney, L.M., and Spector, P.E. (2005) Job stress, incivility, and counterproductive work behavior (CWB): the moderating role of negative affectivity. Journal of Organizational Behavior 26, 777–796.

Porath, C. L., and Pearson, C. M. (2010). The cost of bad behavior. Organizational Dynamics, 39(1), 64–71.

Porath CL and CM Pearson (2013) The price of incivility: lack of response hurts morale and the bottom line. Harvard Business Review 91, 114–121.

Reio, T., and Ghosh, R. (2009). Antecedents and outcomes of workplace incivility: implications for human resource development research and practice. Human Resource Development Quarterly 20, 237–264.

Robinson, S.L. and Bennett, R.J. (1995). A typology of deviant workplace behaviors: a multidimensional scaling study, Academy of Management Journal, 38(2) 555-72.

Sakurai J and SM Jex (2012) Coworker incivility and incivility targets' work effort and counterproductive work behaviors: the moderating role of supervisor social support. Journal of Occupational Health Psychology 17, 150–161.

Schilpzand, P., De Pater, IE., and Erez, A. (2014). Workplace incivility: a review of the literature and agenda for future research, Journal of Organizational Behavior 37, S57–S88.

Sliter, M., Withrow, S., and Jex, S. M. (2015). It happened, or you thought it happened? Examining the perception of workplace incivility based on personality characteristics. International Journal of Stress Management, 22(1), 24–45.

Smith, A. E., Hassan, S., Hatmaker, D. M., DeHart-Davis, L., and Humphrey, N. (2021). Gender, Race, and Experiences of Workplace Incivility in Public Organizations. Review of Public Personnel Administration, 41(4), 674–699.

Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics (sixth ed.) Pearson, Boston.

Torkelson, E., Holm, K., Bäckström, M., and Schad, E. (2016) Factors contributing to the perpetration of workplace incivility: the importance of organizational aspects and experiencing incivility from others, Work & Stress, 30(2), 115-131.

Welbourne, J.L., and Sariol A.M. (2017). When does incivility lead to counterproductive work behavior? Roles of job involvement, task interdependence, and gender. J Occup Health Psychol. 22(2):194-206.

Vickers, M. H. (2006). Writing what's relevant: Workplace incivility in public administration—A wolf in sheep's clothing. Administrative Theory & Praxis, 28(1), 69–88.

Zauderer, D. G. (2002). Workplace incivility and the management of human capital. The Public Manager, 31(1), 36-42.

Zahoor, I., Malik, M. I., and Atta, M. (2019). Relationship between Job Insecurity, Workplace Incivility and Counterproductive work behaviors among employees: Role of Work Family Conflict, Foundation University Journal of Psychology, 3(2), 133-162.

üzerinde olumlu katkılarının olduğunu göstermesi açısından oldukça önemlidir. Bu açıdan ele alındığında da akademisyenler ve inovasyon yönetimi açısından teorik ve ampirik olarak önemli bir katkı sunmaktadır. Çünkü yabancı literatürde çok az sayıda yapılmış ampirik çalışma olmasıyla birlikte, bu çalışma Türkiye'de yapılan ilk çalışma olması bakımından önem arz etmektedir. Bu nedenle araştırmanın sonuçlarının araştırmacılara ve yöneticilere yol gösterici olması beklenen etkisini oluşturmaktadır.

Bu çalışma sonucu elde edilen veriler sadece belirli bir bölge ve belirli bir sektörle sınırlı olduğundan genellenebilir olması açısından kısıtlıdır. Ayrıca bu araştırmada kullanılan henüz burada keşfedilmedi sendromu ölçeği sadece dört sorudan oluşan bir ölçekti. Fakat literatür taraması sonucu elde edilen ve henüz burada keşfedilmedi sendromunun ego-savunma işlevi (öz-değeri koruma), değer ifade etme işlevi (kişinin temel değerlerini doğrulama), sosyal-uyarlama işlevi (kimlik sağlama), bilgi işlevi (karmaşık ortamları düzenlemeye yardımcı olma) ve faydacı işlev (bir nesnenin kullanımını değerlendirmeye yardımcı olma) olmak üzere beş işlevi (Antons ve Piller, 2015; Arias-Pérez vd., 2017) bulunduğu bilinmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalar için araştırmacıların bu sendromu ölçmek için kullanılabilecek yeni bir ölçek geliştirmeleri önerilebilir.

KAYNAKÇA

Agrawal, A., Cockburn, I., & Rosell, C. (2010). Not invented here? Innovation İn Company Towns. Journal of Urban Economics, 67(1), 78–89.

Antons D, Declerck M, Diener K, Koch I., & Piller FT. (2017). Assessing The Not-İnvented-Here Syndrome: Development And Validation Of İmplicit And Explicit Measurements. Journal of Organizational Behavior, 0, 1-19.

Antons, D., & Piller, F. T. (2015). Opening the Black Box of "Not-Invented-Here": Attitudes, Decision Biases, and Behavioral Consequences. Academy of Management Perspectives, 29(2), 193–217.

Arias-Pérez, J., Perdomo-Charry, G., & Castaño-Ríos, C. (2017). Not-Invented-Here Syndrome and Innovation Performance: The Confounding Effect Of Innovation Capabilities As Organisational Routines In Service Firms. International Journal of Innovation Management, 21(1), 1-21.

Burcharth, A. L. A., Knudsen, M. P., & Søndergaard, H. A. (2014). Neither İnvented Nor Shared Here: The İmpact And Management Of Attitudes For The Adoption Of Open İnnovation Practices. Technovation, 34, 149–161.

Carayannis, E. G., Samara, E. T., & Bakouros, Y. L. (2015). *Innovation and Entrepreneurship, Theory, Policy and Practice*: Switzerland: Springer International Publishing.

Drucker, P., (2011). *İnovasyon Disiplini*, Ed.:U. U. Bulsun, "İnovasyon", HBR's 10 Must Reads: İstanbul: Optimist Yayın Dağıtım, Pasifik Ofset.

Gunday, G., Ulusoy, G., Kılıc, K., & Alpkan, L. (2011). Effects Of Innovation Types On Firm Performance. International Journal of Production Economics, 133 (2), 662-676.

Hannen, J., Antons, D., Piller, F., Salge, T. O., Coltman, T., & Devinney, T. M. (2019). Containing the Not-Invented-Here Syndrome In External Knowledge Absorption And Open İnnovation: The Role Of İndirect Countermeasures. Research Policy, 48, 1-17.

Henard, D., & Szymanski, D. (2001). Why Some New Products Are More Successful Than Others. Journal of Marketing Research, 38(3): 362-75.

Hussinger, K., & Wastyn, A. (2011). In Search for the Not-Invented-Here Syndrome: The Role of Knowledge Sources and Firm Success. ZEW Discussion Paper, 11-048.

Jain, R.K., & Triandis, H. C. (1997). *Management of Research and Development Organizations Managing the Unmanageable*, Second Edition: New York: A Wiley-Interscience Publication.

Kayış, A. (2018). *Güvenilirlik Analizi*, Ed.: Ş. Kalaycı , SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri: Ankara: Dinamik Akademi.

Kazınguvu, N. (2016). Strategic Innovation in Management of Small and Medium–Sized Manufacturing Companies in Rwanda. East Africa Research Papers in Business, Entrepreneurship and Management, 03, 1-14.

Kenehan, S. (2022). *Not Invented Here Syndrome Explained.* https://learnosity.com/edtech-blog/not-invented-here-syndrome-explained/, (Erişim Tarihi: 24 Kasım 2022).

Kogabayev, T. ve Maziliauskas, A. (2017). The Definition And Classification Of Innovation. Holistica, 8 (1), 59-72.

Lin, C.Y., & Chen, M.Y. (2007). Does Innovation Lead To Performance? An Empirical Study of Smes in Taiwan. Management Research News, 30(2), 115–132.

Nestle, V., Taube, F. A., Heidenreich, S. & Bogers, M. (2019). Establishing Open İnnovation Culture İn Cluster İnitiatives: The Role Of Trust And İnformation Asymmetry. Technological Forecasting & Social Change, 146, 563-572.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge Company: How Japanese Companies Create the Dynamics Of İnnovation*: New York: Oxford University Press.

Nonaka, I., ve Takeuchi, H. (1995). The Knowledge Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation, New York Oxford University Press.

Özdevecioğlu, M., & Biçkes, D. M. (2012). Örgütsel Öğrenme ve İnovasyon İlişkisi: Büyük Ölçekli İşletmelerde Bir Araştırma. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 39: 19-45.

Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. *Harvard Business Review*, Free Press, March-April.

Ramadani, V., & Gerguri, S., (2010). Innovations: Principles and Strategies. Strategic Change, 20, 101–110.

Sati, Z. E., & Işık, Ö., (2011). İnovasyon ve Stratejik Yönetim Sinerjisi: Stratejik İnovasyon. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Prof. Dr. Mahmut Kaplan Armağan Sayısı, 9 (2), 538-559.

Şahinli, M. A., & Kılınç, E., (2013). İnovasyon Ve İnovasyon Göstergeleri: AB Ülkeleri Ve Türkiye Karşılaştırması. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 25, 329-355.

Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik Ve Geçelilik*, (1. Baskı): Eskişehir: Seçkin Yayıncılık

Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2005). Managing Innovation Integrating Technological, Market and Organizational Change: New Jersey: John Wiley and Sons Ltd.

Uras, M. (2000). Lise Öğretmenlerinin Örgüt Sağlığının Moral, Yenilikçilik, Özerklik, Uyum Ve Problem Çözme Yeterliği Boyutlarına İlişkin Algıları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(7), 1-8.

Vila, N., & Kuster, I. (2007). The Importance of Innovation in International Textile Firms. Europen Journal of Marketing, 41(1/2), 17-36.

Watts, S. (2020). *What is Not Invented Here Syndrome*? https://www.bmc.com/blogs/not-invented-here-syndrome/ (Erişim Tarihi: 14 Kasım 2022).

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*: Eskişehir: Seçkin Yayıncılık.

7.3. Sağlıkta Değişim Yönetimi

Sağlık sektöründe çoklu değişkenin bir arada bulunması, diğer hizmet sektöründen farklı olarak insan sağlığı ile ilgili konuları içermesi; acil, ertelenemez, stoklanamaz ve hata toleransı düşük olması açısından diğer hizmet sektörlerinden farklı olduğunu göstermektedir (Orhan, 2022;66).

Değişim yönetimi, bir örgütün dış çevreyle birlikte hareket edebilmesi, dış çevrede meydana gelen değişiklilerin özümsenmesini, yönetsel ve organizasyonel olarak dış ve iç çevresinde olan yenikleri, insan özellikleri ve yeteneklerinden yararlanma süreci olarak ifade edilir (Çalışkan, 2007). Küreselleşmenin etkisi ile sağlıkta yaşanan gelişmeler, yeni teşhis ve tedavi yöntemleri, hızla gelişen teknolojik atılımlar, çok farklı uzmanlıklara sahip meslek grupların aynı ortamda bulunması, müşteri beklentilerindeki artışlar, hizmet kalite yükselme hedefleri, maliyet artışları gibi nedenler sağlıkta değişimi zorunlu hale getirmiştir (Altındiş, 2015).

Değişimi dikkate aldığımızda bazı sorunların göz önüne alınması gerekmektedir. İlk olarak sağlık kurumlarında farklı uzmanlıklar ve paydaşlar bir arada bulunmaktadır. Değişim bu birimler çıkar ve görüş ayrılıkları neticesinde zor ve sancılı olabilmektedir (Geldi ve Çalışkan, 2021). Sağlıkta değişimin bazı maliyetleri beraberinde getireceği gerçeği görülmelidir. Sağlık kurumları maliyet yönetimi dikkate alırken değişim yönetiminde uygulanması noktasında zorlanabilmektedir (Orhan, 2022). Bir diğer sorun ise sağlık kurumlarında yönetimsel anlamda ya da karar verme süreçlerinde hekimler ve hemşirelerin sürece hâkim olmaları ve onların aleyhinde değişimler yapmanıza ayak diremeleri değişimi zorlaştıran etkenlerden görülür (Geldi ve Çalışkan, 2021). Son olarak sağlıkta değişim yönetimi sürecini yönetecek yeterli bilgi birikime sahip personel veya yönetici eksikliğidir (Golden, 2006).

Sağlık sisteminin sorunlu ve eksik yönlerinin keşfedildikten sonra önemli diğer evre değişimle bu sorunların ortadan kaldırılarak yeni kurgulanmış ve sorunsuz sistemlerin yerleştirilmesi sistemi daha dinamik ve aktif kılacaktır. Günümüz sağlık sistemlerinin dinamik, aktif ve paydaş odaklı yapısı sayesinde sorunlar ortadan kalkacaktır (Geldi ve Çalışkan, 2021).

KAYNAKÇA

Akarca, M. (2021). Psikolojik Sahiplenme ve Örgütsel Değişime Dönük Tutumun, İş Tatmini, İş Stresi ve İşten Ayrılma Niyetine Etkisi: Sağlık Çalışanları Üzerinde Bir Uygulama. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Akgün, S. (2018). Kimlik Oluşumu Sürecinde Örgüt ve Örgütlenmenin Yeri. Turkish Studies, 13(3); 1-12.

Aslaner, E. (2010). Örgütsel Değişim ve Yenilikçilik: Bir Özel Okul Örneği. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme (Yönetim ve Organizasyon) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Bostan, S. & Ünal Köse, A. (2016). Sağlıkta Dönüşüm Programı Hakkında Yönetici ve Çalışan Görüşlerinin Karşılaştırılması Üzerinden Değişime Direncin Ölçülmesi. Verimlilik Dergisi, (3); 55-74.

Bozkurt, E. (2020) Sağlık Yöneticilerinde Örgütsel Değişim Sinizmi: Nitel Bir Araştırma. Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi, (1); 9-22.

Burnes, B., & Philip, J. (2011). Success and Failure In Organizational Change: An Exploration of the Role of Values. Journal of Change Management, 11(2); 133-162.

Choi, M., & Ruona, W. (2011). Individual Readiness For Organizational Change And İts İmplications For Human Resource and Organization Development. Human Resource Development Review, 10(1); 46-73.

Çalışkan, A. (2019). Değişime Direnç: Bir Ölçek Uyarlama Çalışması. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 24(2); 237-252.

Çankaya Yücel, F. (2011). Örgütsel Değişim ve Örgütte Değişime Karşı Gelişen Direnci Kırma Politikaları. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Yönetim ve Çalışma Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

Çoğan, A. (2006). Dış Kaynaklardan Yararlanma Stratejisinin Örgütsel Değişime Etkisi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 3.

Eroğlu, Ş. G., & Alga, E. (2019). Üniversite Çalışanlarının Örgütsel Değişime Açıklıkları ile Örgütsel Ataletleri Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(3); 1251-1271.

Geldi, H., & Çalışkan, A. (2021). Sağlık Kurumlarında Değişim Yönetimi Uygulamalarının Sağlık Çalışanlarının Performansına Etkisi. Türk Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi. 6(2); 158.

Gizir, S. (2008). Örgütsel Değişim Sürecinde Örgüt Kültürü ve Örgütsel Öğrenme. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(2); 182-196.

Golden, B. (2006). Transforming Healthcare Organizations. Healtcare Quarterly, Vol:10, Special Issue, 10-16.

Güçlü, N., & Şehitoğlu, E. T. (2006). Örgütsel Değişim Yönetimi. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:13.

Güler, S. B., Demiralay, T., & Minaslı, A. V. (2019). Örgüt Kültürünün Örgütsel Yabancılaşma Davranışlarına Etkisi. Social Sciences Research Journal, 8(1); 209-222.

Hashim, M. (2013). Change Management. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 3(7), ISSN: 2222-6990.

İraz, R., & Şimşek, G. (2004). Örgütsel Değişimin Gerçekleştirilmesinde Liderliğin Rolü: Transformasyonel Liderlik İncelemesi. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 4(7); 99 – 117.

Kandemir, H., (2020). Toplumsal Kültürün Örgüt Kültürü Aracılığı ile Örgütsel Değişim Tutumları Üzerine Etkisi. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 12 (1); 18-36.

Kavuncubaşı, Ş., & Yıldırım, S. (2010). Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi. Siyasal Kitabevi, 2.baskı, Ankara, s.73-90.

Kerman, U., & Öztop, S. (2014a). Kamu Çalışanlarının Örgütsel Değişim Yönetimine Yönelik Algısı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:19.

Kerman, U., & Öztop, S. (2014b). Kamu Çalışanlarının Örgütsel Değişim Direncini Etkileyen Uygulamalar. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(10); 1-20.

Morris, K., & Raben, C. (1995). The Fundamentals Of Change Management. In D. Nadler, R. Shaw, A. Walton, And Associates (Ed.), Discontinuous Change: Leading Organizational Transformation: 47-65. San Francisco, CA: Jossey Bass.

Nalbantoğlu, C. B. (2021). Dijital Dönüşümün Örgüt Kültürü Üzerine Yansımaları. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi (KMUSEKAD) KMU Journal of Social and Economic Research, 23 (40); 193-207.

Oakland, J. S., & Tanner, S. (2007). Successful Change Management, Total Quality Management & Business Excellence, 18:1-2, 1-19.

Olkun, S. (1996). Örgütsel Değişimin Yönetimi Örgüt Kültürü ve Liderlik Faktörü. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 8 (8); 565-574.

Orhan, F. (2022). Örgütlerde Değişim ve Performans Yönetimi. İKSAD yayın evi, Ankara, s.59-70.

Özkara, B. (2000). Kurumsallaşma Teorisinde Örgütsel Değişim Sorunu. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1); 1-18.

Öztop, S. (2014). Kurumsal Aidiyet Bilincinin Çalışanların Örgütsel Değişim Algısı Üzerinde Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1); 299-316.

Price, A. D. F., & Chahal, K. (2006). A Strategic Framework For Change Management. Construction Management and Economics, 24(3), 237-251.

Prof, C. C., & Walsh, S. (2004) Change Management: Time For a Change! European Journal of Work And Organizational Psychology, 13(2); 217-239.

Saylı, H., & Tüfekci, A. (2008). Başarılı Bir Örgütsel Değişimin Gerçekleştirilmesinde Dönüştürücü Liderliğin Rolü. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 30, 193-210.

Seçkin, Z., Demirel, Y., & Özçınar, M. F. (2016). Örgütsel Değişim Sürecinin Algılanmasına Yönelik Betimsel Bir Araştırma. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 8(1); 125-134.

Seren, Ş., & Baykal, Ü. (2007). Kalite Belgesi Alan Hastanelerde Örgüt Kültürü ve Değişime Karşı Tutumun İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10(2).

Stensaker, I. G., & Meyer, C. B. (2012). Change Experience And Employee Reactions: Developing Capabilities For Change. Personnel Review, 41(1); 106- 124.

Todnem, R. (2005). Organisational Change Management: A Critical Review. Journal of Change Management 5(4); 369 –380.

Tokaç, M., & Topçu, İ. (2013). Hastanelerin Tarihçesi. Editör: Sur, H., & Palteki T., Hastane Yönetimi İçinde. Nobel Tıp Yayınevi. İstanbul.

Tunçer, P. (2011). Örgütsel Değişim ve Liderlik. Sayıştay Dergisi, Sayı: 80, 57 – 84.

Tunçer, P. (2013). Değişim Yönetimi Sürecinde Değişime Direnme. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 32(1); 373-406.

Yalçın, İ., Seçkin, Z., & Demirel, Y. (2009). Bilgideki Değişimin Örgütsel Değişime Etkisi Üzerine Bir İnceleme. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 2(1); 48-69.

Yücekaya, P., & Polat, D. D. (2020). Örgüt Kültürü, Örgütsel Adalet ve İş Tatmini İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi Journal Of Business Research-Turk, 12(2); 1267-1284.

Zaptçıoğlu Çelikdemir, D., & Tükel Paker, İ. (2019). Örgütsel Değişimin Gerçekleşmesinde Örgütsel İletişimin Önemi. İzmir İktisat Dergisi, 34(3); 431-441.

Çevresel türbülans stratejik esnekliği güçlü bir şekilde etkilemekte ve işletmeler buna göre stratejik planlarını yeniden yapılandırmaları gerekmektedir. Stratejik esneklik işletme yeteneklerini etkilemekte ve işletmeler sahip olduğu yetenekleri, stratejilerde meydana gelecek değişimlere göre yeniden düzenlemeleri gerekmektedir. Sonuçta, işletmelerin rekabetçi avantaj sağlama ve sürdürülebilir rekabetçi üstünlük yaratma konusunda performansları çok yönlü etkilenmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüz dünyasında çoğu ülkede kamu idareleri ürettikleri mal ve hizmetlerin kalitesini, etkinliğini, etkinliğini ve eşitliğini en önemli hedefler olarak görmektedir. Bunu başarmak için yeni anlayışlar geliştirilir ve benimsenir. Özellikle özel sektörde geliştirilen yöntemler kamu sektörü kurumlarına da benimsenmeye çalışılmaktadır. Bunlardan belki de en önemlisi stratejik yönetim yaklaşımıdır. Stratejik yönetim anlayışı ile kamu kurumlarında uzun vadeli stratejiler geliştirilerek vizyon oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu nedenle stratejik planların en iyi nasıl uygulanacağı ve hedeflere ulaşmak için neler yapılması gerektiği sorusu stratejik yönetimin konusu olmuştur.

Örgütler stratejilerini belirleyerek değişime yönelik bir yön belirlemişler ve bu doğrultuda yeni hedefler belirleyeceklerdir. Bu bağlamda stratejisi olmayan ya da stratejisini belirlemeyen kuruluşlar geleceğe hazır olamayacaklardır. Çünkü örgütün geleceği önceden planlanmamıştı ve belirsizliğini koruyordu. Bu durumda, başarısızlık doğal bir sonuç olacaktır. Stratejisi olmayan örgütlerde kaynaklar etkin ve verimli kullanılamaz. Çünkü finansal ve insan kaynaklarını veya kaynakları ekonomik olarak kullanan derinlemesine bir stratejik analiz yoktur.

Stratejik yönetim hem çevrede hem de organizasyon içinde değişiklikler yaratmayı, uyarlamayı ve gerçekleştirmeyi içerir. Stratejik yönetimin amacı, şirketlerin giderek değişen çevre koşullarına uyum sağlamasını sağlamaktır. Stratejik yönetimin amacı, şirketlere çevresel değişkenlerle birlikte bakmak ve olası çevresel değişiklikleri dikkate alarak yönetim kararları vermektir. Stratejik yönetim geçmişteki başarıları tekrarlamakla ilgili değil, beklenmedik durumların üstesinden gelmek ve çevresel sorunları çözmekle ilgilidir.

Yaşadığımız sağlık ve ekonomik krizi fırsata çevirmeyi başaran şirketlerin bile geleceğe yönelik stratejik planlarını yapmaları kaçınılmaz. Ülkemizdeki firmalar için önümüzdeki yıllarda pazar ve rekabet koşulları yeniden değişecek, teknoloji gelişecek, dijitalleşmenin boyutları artacak ve müşteri beklentileri yükselmeye devam edecektir. Bu süreçte stratejik yönetimin rekabet stratejisine dönüşmesi, risk faktörlerinin fırsatlara dönüştürülmesi ile mümkündür.

KAYNAKÇA

Acar, A. (2003). Stratejik Yönetim ve Kamuda Uygulanan Stratejiler. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 3(6), 1-15.

Adair, J. (2000). Karar Verme ve Problem Çözme. (Çev. N. Kalaycı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Appleby, Robert C., (1987). Modern Business Administrations, Bristol Great British,

Barca, M. (2001). Strateji Bir Yönetim Disiplini Olarak Görülebilir mi? 9. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler, 24-26 Mayıs, İstanbul, 499-508.

Çomaklı, Şafak; Ekici, Mehmet ve Şahım, Tarık Zeki, (2007). Geleceği Planlamada Stratejik Yönetim, Ankara: A-C Yayınevi

Derdiyok, T. (2018). Kalite Yönetimi, Berikan Matbaacılık

Dinçer, Ö. (1998). Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: Timaş Matbaası

DPT (2006). Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu, Ankara

Drucker, P. (1999). 21. Yüzyıl İçin Yönetim Tartışmaları. (Çev: İ.Bahçıvangil) İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Durna U. ve Eren V. (2002). 'Kamu Sektöründe Stratejik Yönetim', Amme idaresi Dergisi, 35 (1).

Entrialgo, M., Fernandez, E., and Vazquez, C.J. (2000). Linking Entrepreneurship and Strategic Management: Evidence From Spanish SMEs, Technovation, 20 (8), 427-436.

Erkut, H. (2009). Stratejik Yönetimin Temelleri-Yönetimin Kanatları, Birinci Basım, Yalın Yayıncılık, İstanbul.

Fahey, L. ve Randall, R. (1994).The Portable Mba in Strategy. Newyork: J. Willey İnc

Gümüş, M. (1995). Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar, Alfa Yayınları, İstanbul.

Hatiboğlu, Z. (1986). İşletmelerde Stratejik Yönetim. İstanbul: İrfan Yayıncılık

Howe, S. (1993). Corporate Strategy. Hongkong: The Mcmillan Press

Hughes,R. (2016).The Drive of Business: Strategies for Creating Business Angles Hughes Consulting Limited (September 1,Edition

Jauch, L. ve Glueck, W. (1989). Strategic Management and Business Policy. New York: McGraw Com

Johnson, J. L., Pui-Wav Lee, R., and Saini, A. (2003). Market Focused Strategic Flexibility: Conceptual Advances and Integrative Model, Journal of the Academy of Marketing Science, 31(1), 74-89.

Joyce, P. ve Woods, A. 1996. Essential strategic management. Oxford: Butterworth Heinemann.

Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara

Levitt, B. & J. G. March. Organizational learning. Annual Review of Sociology, 14: 319-340.

Mezias, S. J. & M. A. Glynn. (1993). The three faces of corporate renewal: Institution, revolution, and evolution. Strategic Management Journal, 14: 77-101.

Mintzberg, H. (1978). Patterns in strategy formulation. Management Science, 24 (9): 934-938

Olson, E.M., Slater, S.F. Ve Hult, G.T.M. (2005). The Performance Implications of Fit Among Business Strategy,Marketing Organization Structure and Strategic Behavior. Journal of Marketing, July, 69: 49-65.

Pamuk, G., Erkut, H. ve Ülegin, F. (1997). Stratejik Yönetim Ve Senaryo Tekniği. İstanbul: İrfan Yayıncılık, s.15-18

Poister, Theodore H. (2010). "Future of Strategic Planning in the Public Sector: Linking Strategic Management and Performance", Public Administration Review, December.

Poister, Theodore H. ve Streib, Gregory D. (1999). "Strategic Management in the Public Sector", Public Productivity &Management Review, Vol. 22, No. 3, March,

Porter, M.E. (1980). Competitive strategy. New York: Free Press

Quinn, James Brian, Strategies for Change: Logical Incrementalism, R. D. Irwin, Homewood-USA 1980

Resmi Gazete, 2018 yılı

Sector Governance and Accountability Series, Washington.

Shah, Anwar & Shen, Chunli (2007). "A Primer on Performance Budgtting"(Ed:Anwar shah)Budgetting and Budgetary Institutions, The World Bank Public

Shrivastava,Paul ve Nachmani Sidney A., 'Strategic Leadership Patterns', Strategic Management Journal, Vol: 10, Special Issue: Strategic Leaders and Leadership (Summer, 1989),

Sobacı,Zahid Mehmet (2008). "Stratejik Yönetim ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği Üzerine Değerlendirmeleri, Yönetim Bilimleri Dergisi (6: 1) Journal of Administrative Sciences

Thompson, J.L., (1997). Strategic Management, Boston,

Tilles, S., "How to Evaluate Corparate Strategy", Harvard Business Rewiev, July-August, 1963,

Ülgen H., Mirze S. K., (2018). İşletmelerde Stratejik Yönetim, İstanbul, Beta Yayınları

Üzün, C. (2000). Stratejik Yönetim ve Halkla İlişkiler. İzmir: Eylül Yayınları

2021 yılının en büyük iş birliği faaliyeti 8.211,4 milyon ABD$ işlem değeri olan Antalya havalimanının 25 yıllık iş yapabilirlik hakkının TAV Havalimanı ile Fraport arasında gerçekleşen devir işlemi olmuştur (Ernst&Young, 2022:6). 1 Ocak-31 Aralık 2021 tarihleri arasında şirket birleşme ve satın almalarının listesi Birleşme ve Satın Alma işlemleri Raporu'nda listelenmiştir (Ernst&Young, 2022:20-35).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

İşletmelerin küresel rekabet ortamında faaliyet alanlarını genişletebilmek ve yeni pazarlara girebilmek için en etkili yöntem birleşme ve devralmalardır. Dünya genelinde yıllardır artan bir trendle ulusal ve uluslararası olarak çok sayıda birleşme ve devralmalar gerçekleştirilmektedir (Arslan, 2004:13). Ancak işletmeler açısından bu kararı almak ve süreci başlatmak kolay ve basit değildir. İş ve süreçlerin değiştirilip revize edilmesi zaman almaktadır. Ancak bir işletme, tek başına elde etmesi zor olan yüksek pazar payını iş birliği anlaşmaları ile elde edebilir. Bazen stratejik bir iş birliği, yönetim tarafından yapılan hatalar nedeniyle başarısız olabilir. Başarılı bir işbirliği oluşturmak için anlaşmaya taraf olan her üyenin zaman, enerji ve uzmanlığa ihtiyacı vardır. İşletmelerin bu iş birliğinin gerektirdiği misyon, vizyon, hedef ve sonuçların belirledikten sonra anlaşması yapmaları zorunludur (Zamir, Sahar ve Zafar, 2014:25-26).

KAYNAKÇA

Akay, H. (1997). *İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi.* İstanbul: Yayılım Matbaası.

Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim* (Yenilenmiş 7. Baskı). İstanbul: Avcıol Basım.

Alkan, G. İ. (2017). İşletmelerin Sınıflandırılması (ss. 87-125). Muazzez Babacan (Ed.) *İlkeler ve İşlevlerle İşletme* (4. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Altınırmak Gökbeli S. (2004). Birleşmelerde Başarı ve Başarısızlık (ss. 213-230). Haluk Sumer ve Helmut Pernsteiner (Ed.) *Şirket Birleşmeleri.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Annaç Göv, S. (2020). Strategic Alliances In Airline Business: Comparison of Skyteam, Oneworld, Star Alliance Groups, *Yönetim Bilimleri Dergisi,*18(38), 815-837.

Arslan, H. B. (2004). *Bulmacanın Eksik Parçası: Birleşme ve Satın Almalarda İnsan Kaynakları.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Aşıkoğlu, R., Demir, S., Çelikkol, H. ve Kaderli, Y. (2010*). Yatırım Projelerinin Hazırlanması Değerlendirilmesi ve Realize Edilmesi*. Ankara: Sözkesen Matbaacılık.

Aydın, N. (1990). *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği.* Ankara: TOBB Yayınları.

Deloitte, (2021). Annual Turkish M&A Review 2020. Erişim Linki: https://www2.deloitte.com/tr/en/pages/mergers-and-acquisitions/articles/annual-turkish-ma-review-2020.html.

Deniz, N., & Bal Taştan, S. (2004). Şirket Birleşmelerinde İnsan Kaynakları Yönetiminin Önemi ve Bir Uygulama Örneği, *Öneri Dergisi, 6*(21), 1-11.

Erbaşı A. (2011). İşletmelerde Büyüme ve Kapasite (ss. 115-152). Mustafa Kara ve Hayrettin Ertan (Ed.) *Genel İşletme* (2. Baskı). İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Ernst&Young, (2022). Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2021 Raporu. Erişim Linki: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/tr_tr/pdf/2022/ey-birlesme-satin-alma-islemleri-2021-raporu.pdf

Eyceyurt, T. ve Serçemeli, M. (2013). Şirket Birleşme ve Satın Almalarının Hisse Senedi Fiyatına Etkisi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 159-175.

Gaughan, P. A. (1996). *Mergers, Acquisitions and Corparate Restructuring*. New Jersey: John Wiley and Sons Inc.

Gaughan, P. A. (2001). Mergers and Acquisitions: An Overview. Erişim Linki: https://catdir.loc.gov/catdir/samples/wiley031/2001045451.pdf

Göktaş, A. (2001). Dünyada ve Türkiye'de Şirket Birleşmeleri ve Hukuksal Boyutu, *Yaklaşım Dergisi,* 108, 112-121.

Kam, V. (1990). *Accounting Theory* (2nd Edition). USA: John Wiley & Sons Inc.

Mucuk, İ. (2008). *Modern İşletmecilik* (Gözden Geçirilmiş 16. Basım). İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Müftüoğlu, T. (1999). *Sanayi İşletmelerinde Kuruluş Yeri Seçimi ve Ölçek Sorunu.* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Özgen, H., & Yalçın, A. (2006). *Temel İşletmecilik Bilgisi* (Değiştirilmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı). İstanbul: Nobel Kitabevi.

Peirson, G., Brown, R., Easton, S., & Howard, P. (2002). *Peirson and Bird's Business Finance* (8th Edition). New York:McGraw-Hill, Irvin.

Sağlam, N. ve Şengel, S. (2004). Şirket Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi (ss.305-326). Haluk Sumer ve Helmut Pernsteiner (Ed.) *Şirket Birleşmeleri.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Sarıkamış, C. (2003). *Şirket Birleşmeleri* (1. Baskı). İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Solomon, E., & Pringle, J. J. (1980). *An Introduction to Financial Management*. California: Goodyear Publishing Company Inc.

Şimşek M. Ş., & Çelik, A. (2016). *İşletme Bilimine Giriş.* Konya: Eğitim Kitabevi.

Tuncer, D., Ayhan, D. Ş. & Varoğlu, D. (2007). *Genel İşletmecilik Bilgileri.* Ankara: Siyasal Kitabevi.

Tutar, H. (2013). *Meslek Yüksekokulları İçin İşletme Yönetimi* (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Türko, M. (2002). *Finansal Yönetim* (Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı). İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Ülgen, H. ve Mirze, S. K. (2007). *İşletmelerde Stratejik Yönetim* (4. Baskı). İstanbul: Arıkan Basım.

Yıldırım, M. H., & Erdem, A. T. (2016). Küreselleşme Ve Küresel Doğan İşletmeler: Konya Karatay Organize Sanayi Bölgesinde Nitel Bir Araştırma, *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi,* 1(1), 12-28.

Yılgör, A. G. (2004). Şirket Birleşme, Ele Geçirme ve Satın Alma İşlemlerinin Finansal Çerçevesi (ss. 381-408). Haluk Sumer ve Helmut Pernsteiner (Ed.) *Şirket Birleşmeleri.* İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Yılmaz, Ö. (2012). *İşletme Yönetimi I-II*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Zamir, Z., Sahar, A., & Zafar, F. (2014). Strategic Alliances; A Comparative Analysis of Successful Alliances in Large and Medium Scale Enterprises Around the World, *Educational Research International,* 3(1), 25-39.

6102 Saylı Türk Ticaret Kanunu'nun

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de 1992:Q1-2021:Q4 döneminde döviz kurunun ihracat ve ithalatı nasıl etkilediği sorusunun araştırıldığı bu çalışmada ARDL yöntemi kullanılmıştır. Analiz sonucunda döviz kurundaki yükselmenin ihracatı hem kısa hem de uzun dönemde pozitif etkilediği ithalatı ise sadece kısa dönemde negatif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada sonuçlarından elde edilen sonuçlar, literatürde Ay ve Özşahin (2007), Özdemir ve Ordu (2013), Genc ve Artar (2014), Yaman (2018), Bhattacharyya ve Rit (2018), Dadepo ve Julius (2020), Rahim vd. (2020), Khan (2016)'ın çalışmalarında elde ettiği sonuçlarla birebir aynı olmasa da benzerlik göstermektedir.

Çalışmanın sonuçları, Türkiye ekonomisinde döviz kurundaki değişikliklerin ithalattan daha çok ihracatı etkilediğine işaret etmektedir. Genel olarak, esnek döviz kurlarının ticaret dengesizliklerinin çözümünde önemli rol oynadığı bilinmektedir. Bu değerlendirme ihracata dayalı dışa açılma politikasıyla ve Marshall-Lerner koşulu ile de uyumludur. Döviz kurundaki yükselişler ulusal paranın değer kaybetmesi ve yerli ürünlerin yabancılara ucuz hale gelmesi anlamına gelir. Bu durumda ihracatta bir artış ve ithalatta bir azalma ile dış ticaret dengesinde ülke lehine bir düzelme beklenir. Ancak ihracata dayalı büyüme modeli uygulayan Türkiye ekonomisinde ihracata paralel bir şekilde ithalatta artmaktadır. Türkiye ekonomisinde dış ticaret açıklarının temel nedenini büyüme için gerekli enerji ithalatı yanında yatırım ve ara malları ithalatı oluşturmaktadır. Dışa bağımlılığı azaltmada yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması yanında yatırım ve ara malları ithalatını azaltacak üretim imkanlarının araştırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Aktaş, C. (2010). Türkiye'de reel döviz kuru ile ihracat ve ithalat arasındaki ilişkinin VAR tekniğiyle analizi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(11), 123–140.

Auboin, M., & Ruta, M. (2012). The relationship between exchange rates and international trade: A literature review. *CESIFO WORKING PAPER NO. 3868*, 2-26. https://www.ifo.de/DocDL/cesifo1_wp3868.pdf adresinden alındı

Ay, A., & Özşahin, Ş. (2007). J eğrisi hipotezinin testi:Türkiye ekonomisinde reel döviz kuru ve dış ticaret dengesi ilişkisi. *U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , XXVI*(1), 1-23.

Bhattacharyya, R., & Rit, B. (2018). On the relationship between the nominal exchange rate and export demand in India. *South Asian Journal of Macroeconomics and Public Finance, 7*(2), 260–282. doi:10.1177/2277978718795777

Catalbaş, N. (2016). The relationship among nominal exchange rate, ımport and export in Turkey for the Period 1988:1 to 2015:3. *International Research Journal of Applied Finance, 7*(4), 11-25.

Chaudhary, G. M., Hashmi, S. H., & Khan, M. A. (2016). Exchange rate and foreign trade: A Comparative study of Major South Asian and South-East Asian countrie. *Procedia - Social and Behavioral Sciences 230 (2016)*(230), 85 – 93. doi:: 10.1016/j.sbspro.2016.09.011

Çetiner, M., & Candaş, A. (2020). Döviz kuru değişimleri ve dış ticaret fiyatları üzerine bir analiz. *Academic Social Resources Journal, 5*(15), 337-350.

Dadepo, A. O., & Julius, D. B. (2020). The effect of exchange rate movements on export and import trade in Nigeria. *Sospoly Journal of Engineering, Entrepreneurship & Environmental Studies, 3*(2), 1-18.

Değer, O., & Demir, M. (2015). Reel efektif döviz kuru ve dış ticaret hacmi arasındaki nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 52*(604), 7-21.

Dornbusch, R., & Fischer, S. (1998). *Makro Ekonomi.* (S. Ak, M. Füsünoğlu, E. Yıldırım, & R. Yıldırım, Dü) İstanbul: Akademi Yayınevi.

Genc, E. G., & Artar, O. K. (2014). The effect of exchange rates on exports and imports of emerging countrıes. *European Scientific Journal, 10*(13), 128-141.

Göçer, İ., & Elmas, B. (2013). Genişletilmiş Marshall-Lerner koşulu çerçevesinde reel döviz kuru değişimlerinin Türkiye'nin dış ticaret performansına etkileri: çoklu yapısal kırılmalı zaman serisi analizi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi, 7(1),* 137-157.

Hamilton, A. (2018). Understanding Exchange Rates and Why They are important. *Reserve Bank of Australia, B*(BULLETIN – DECEMBER 2018), 1-18.

Karluk, R. (2007). *Cuumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomiside Yapısal Dönüşüm.* İstanbul: Beta Yayınevi.

Krugman, P., Obstfeld, M., & and Melitz, M. (2012). *International economics: Theory and policy.* Addison-Wesley: MA:Addison-Wesley.

Liewa, K.-S., Lim, K.-P., & Hussain, H. (2003). Exchange Rate and Trade Balance Relationship: The Experience of ASEAN Countries. *International Trade 0307003, University Library of Munich, Germany.*, 2-12. https://econwpa.ub.uni-muenchen.de/econ-wp/it/papers/0307/0307003.pdf (Erişim Tarihi: 8 Kasım 2022).

Marjit, S., & Kar, S. (2018). *International Trade, Welfare And The Theory Of General Equilibrium.* Cambridge: Cambridge University Press.

Özçelik, Ö., & Uslu, N. (2020). Türkiye'de reel döviz kuru ve dış ticaret arasındaki ilişki. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergis, 5*(9), 180-197.

Özdemir, A., & Ordu, C. F. (2013). Döviz kuru ve dış ticaret ilişkisi: Türkiye örneği. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 50*(582), 29 - 42.

Pesaran, M. H., Shin, Y. ve Smith, R. (2001). Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationship. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289-326

Rahim, M., Millia, H., Adam, P., & Saidi, L. O. (2020). Causality relation among export, import and exchange rate In Indonesia. *International Journal Of Scientific & Technology Research, 9*(3), 3096-3102.

Sadok, H. (2018). The effect of exchange rates on trade balance: An empirical study of Morocco. *Journal of Business and Economics Review, 3*(1), 1-10.

Seyidoğlu, H. (2009). *Uluslararası İktisat Teori Politika ve Uygulama* (17. b.). İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Tapşın, G., & Karabulut, A. T. (2013). Reel döviz kuru, ithalat ve ihracat arasındaki nedensellik ilişkisi: TürkiyeÖrneği. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (26), 190-205.

Thahara, A. F., Rinosha, K. F., & Shifaniya, A. J. (2021). The relationship between exchange rate and trade balance:empirical evidence from Sri Lanka. *Journal of Asian Finance, Economics and Business, 8*(5), 0037–0041.

Uğurca, F. E., & Sağlam, M. (2017). Döviz kuru, ithalat ve ihracat ilişkisi: Türkiye örneği. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. *455-465 , 5*(57), 455-465 .

Wahyudi, S. T., & Sari, S. (2019). The relationship between exchange rate and trade balances: An empirical study on Indonesia. *Advances in Economics, Business and Management Research*(144), 217-221.

Yaman, H. (2018). Türkiye'de döviz kurunun dış ticaret üzerine etkileri(2005-2015). *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 4*(1), 45-69. doi:10.29131/uiibd.359845

olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Ek olarak, sonuçlar aynı zamanda bölgedeki tarımsal üretim ve tarımsal gelirin de toplam tarımsal dış ticareti pozitif anlamda etkilediğini göstermiştir. Fakat tarımsal ürün değerlerine bakıldığında, ürün değerlerindeki artışın genel anlamda dış ticaret göstergelerini negatif etkilediği görülmektedir.

Ülkelerin büyüme ve gelişmedeki odak noktaları kaynakların dağılımını strateji haline getirmek, üretilen malların kalitesini iyileştirmek ve ara mallarının ithal ikamesini teşvik etmek için genel üretim sürecinin yeniden yapılandırılmasını vurgulamak olmalıdır. Bu bağlamda özellikle tarımsal ihracat ürünlerinin hammadde yerine işlenmiş katma değeri yüksek ürünler olması önem arz etmektedir. Ülkeler ihracat politikasını kolaylaştırmalı ve ürünlerine olan toplam talebi artırmak için tarım sektörünü uluslararası rekabete hazırlamalıdır. Üretilen malların kalitesi ve uluslararası standartlara uygunluğu önemlidir. Ayrıca ülkenin ihracat kuralları tarım sektöründe daha esnek hale getirilmelidir. İhracat artışı sağlanırken ithalat göz ardı edilmemelidir. Şöyle ki; ülkenin mevcut üretim sürecinin işlenmesine ve teknolojisine katkı sağlayan, ülkenin istihdamını artıran mal ve teknolojilerin ithalatı teşvik edilmelidir. Ancak diğer yandan ülkenin uzmanlaştığı mallarda ithal ikameci politikalar izlenmelidir. Böylece kendi kendine yeterlik hedeflenmeli ve nihayetinde ülkenin refah seviyesinin artırılması sağlanmalıdır. Nihayetinde dış ticaret açığının zaman içinde azaltılması ve dış ticaret dengesinin sürdürülebilir hale getirilmesi hedeflenmelidir.

Tarım sektöründe Ar-Ge harcamaları artırılmalıdır. Ar-Ge tarım sektörüne yabancı yatırımları çekecek ve hatta yerli üreticileri yeni tarım tekniklerine ve yerli ihracatçıları yeni ihracat hedeflerine yakınlaştıracak ve bu da yine ülkenin tarımsal ihracatının artmasına neden olacaktır. Tarım sektöründe son derece modern bir teknoloji, modern gübreleme ve ilaçlama yöntemleri benimsenerek eğitimli ve bilinçli çiftçilerin sayısı artırılmalıdır. Bu bilinç aynı zamanda tüm toplumda tarım sektörünün ihmal edilmemesi gereken bir sektör olduğu üzerine bir genel kabul niteliğinde yerleştirilmelidir. Bu açıdan politika yapıcılara büyük rol düşmektedir. Mümkün olduğunca popülist politikalardan kaçınarak tarım sektöründe verimliliği artıracak ve dış ticaret hadlerini ülke lehine çevirecek yapısal politikalar uygulanmalıdır. Gelecek çalışmalar ülke genelini kapsayan panel bir veri seti yardımıyla çalışmadaki bulguların ülke geneli için geçerli olup olmadığını tespit edebilir.

KAYNAKÇA

Akber, N., ve Paltasingh, K. R. (2019). Investment, subsidy and productivity in Indian agriculture: an empirical analysis. *Agricultural Economics Research Review*, *32*(conf), 13-25.

Andrei, J. V., Popescu, G. H., Nica, E., ve Chivu, L. (2020). The impact of agricultural performance on foreign trade concentration and competitiveness: empirical evidence from Romanian agriculture. *Journal of Business Economics and Management*, *21*(2), 317-343.

Bhargava, A., Franzini, L., ve Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. *The Review of Economic Studies*, *49*(4), 533-549.

Bhatnagar, S., Choudhary, C., ve Bhardwaj, S. (2019). Agricultural trade in India: An empirical analysis. *International Journal of Applied Social Science*, *6*(1), 68-80.

Bielik, P., Smutka, L., Svatoš, M., ve Hupkova, D. (2013). Czech and Slovak agricultural foreign trade-two decades after the dissolution. *Agricultural economics*, *59*(10), 441-453.

Bojnec, Š., ve Latruffe, L. (2013). Farm size, agricultural subsidies and farm performance in Slovenia. *Land use policy*, *32*, 207-217.

Breusch, T. S., ve Pagan, A. R. (1979). A simple test for heteroscedasticity and random coefficient variation. *Econometrica: Journal of the econometric society*, 1287-1294.

Burianova, J. (2011). Effect of the 2008-2009 economic crisis on the results of agricultural foreign trade of the Czech Republic. *Agricultural Economics*, *57*(5), 226-231.

Burianova, J., ve Belova, A. (2012). The competitiveness of agricultural foreign trade commodities of the CR assessed by way of the Lafay Index. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, *4*(665-2016-44933), 27-36.

Ćejvanović, F., Ivanković, M., Lasić, M., ve Vaško, Ž. (2014). The impact of foreign trade in agricultural products of Bosnia and Herzegovina within the framework of CEFTA 2006. *Економика пољопривреде*, *61*(4).

Chaudhary, S., ve Gautam, V. (1997). An Empirical Estimation of the Probability of Agricultural Subsidies for Wheat.

Dankevych, V., Dankevych, Y., & Pyvovar, P. (2018). Clustering of the international agricultural trade between Ukraine and the EU. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, *40*(3), 307-319.

Erdal, G., Erdal, H., ve Esengün, K. (2012). The effects of exchange rate volatility on trade: evidence from Turkish agricultural trade. *Applied Economics Letters*, *19*(3), 297-303.

Erokhin, V., Ivolga, A., ve Heijman, W. J. M. (2014). Trade liberalization and state support of agriculture: effects for developing countries. *Agricultural economics*, *60*(11), 524-537.

Fogarasi, J. (2011). The effect of exchange rate volatility upon foreign trade of Hungarian agricultural products. *Studies in Agricultural Economics*, *113*(1316-2016-102741), 85-96.

Garmann, S. (2014). Does globalization influence protectionism? Empirical evidence from agricultural support. *Food Policy*, *49*, 281-293.

Greene, W., (2000). Econometric Analysis. Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica: Journal of the econometric society*, 1251-1271.

ITC (International Trade Center), Trade Map, (2021), https://l24.im/xjDnX, (25.10.2022).

Jiang, S., Cao, Z., ve Wang, Z. (2012). The general and structural effect of" four agricultural subsidies" on grain yield: empirical analysis of Chongqing City. *Asian Agricultural Research*, *4*(8), 16-22.

Karakaş, G., Erdal, G. (2017). Döviz kuru oynaklığının Türkiye'nin tarımsal dış ticaretine etkisi. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 5*(6), 668-675.

Karaoğlan, S., Yıldırım, N. T., Torusdağ, M., Barut, A., ve balıkçı, H. C. (2017). Agricultural Supports and Financial Development Relation: An Empirical Application, *International Journal of Humanities and Social Science Invention, 6*(11), 62-67.

Koç, A. A., Yu, T. E., Kıymaz, T., ve Sharma, B. P. (2019). Effects of government supports and credits on Turkish agriculture: A spatial panel analysis. *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*.

Kurtar, Ç., ve Dellal, İ. Türkiye ile Çin Tarım Ürünleri Dış Ticaretinin Değerlendirilmesi. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, *5*(2), 108-118.

Li, X. (2012). Technology, factor endowments, and China's agricultural foreign trade: a neoclassical approach. China Agricultural Economic Review, 4(1), 105–123.

Özkul, M. F. Türkiye'de Tarımsal Ürünler Dış Ticaretindeki Yapısal Dönüşümde Neo Liberal Tarımsal Politikaların Rolü. *Alanya Akademik Bakış*, *5*(3), 1329-1352.

Parlakay, O., & Sinan, D. U. R. U. (2017). Türkiye'de işlenmiş tarım ürünleri dış ticaretinde dâhilde işleme rejiminin etkilerinin trend analizi yöntemiyle incelenmesi. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, *21*(1), 67-72.

Rusali, A. M. (2013). Evaluation of the Romanian agricultural products specialization in the intra-sectoral foreign trade. *Agricultural Economics and Rural Development*, *10*(1), 77-83.

Smutka, L., Maitah, M., ve Svatoš, M. (2018). Changes in the Czech agrarian foreign trade competitiveness–different groups of partners' specifics. *Agricultural Economics*, *64*(9), 399-411.

Smutka, L., Svatoš, M., Tomšík, K., ve Sergienko, O. I. (2016). Foreign trade in agricultural products in the Czech Republic. *Agricultural Economics, 62*(1), 9-25.

Svatoš, M., & Smutka, L. (2010). Development of agricultural foreign trade in the countries of Central Europe. *Agricultural Economics*, *56*(4), 163-175.

Svobodová, H. (2014). Changes on foreign trade in agricultural commodities in the Czech Republic. *Journal of Central European Agriculture, 15*(2), 0-0.

Tandoğan, N. Ş. (2022). Impact of agricultural supports on the agricultural export. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *17*(1), 92–103. doi:10.17153/oguiibf.976425

TÜİK, (2021). Dış Ticaret İstatistikleri, https://l24.im/UsFp, (12.10.2021).

Wang, P., & Pawlak, K. (2019). Changes in foreign trade in agricultural products between China and Poland. *Agricultural & Forestry Economics and Management*, *2*(1), 1-10.

WTO (World Trade Organization), (2021). International Trade and Market Access Data, https://l24.im/2oKwp, (25.10.2022).

Tablo 3: Elektrik Üretiminde Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Dağılımı (2020)

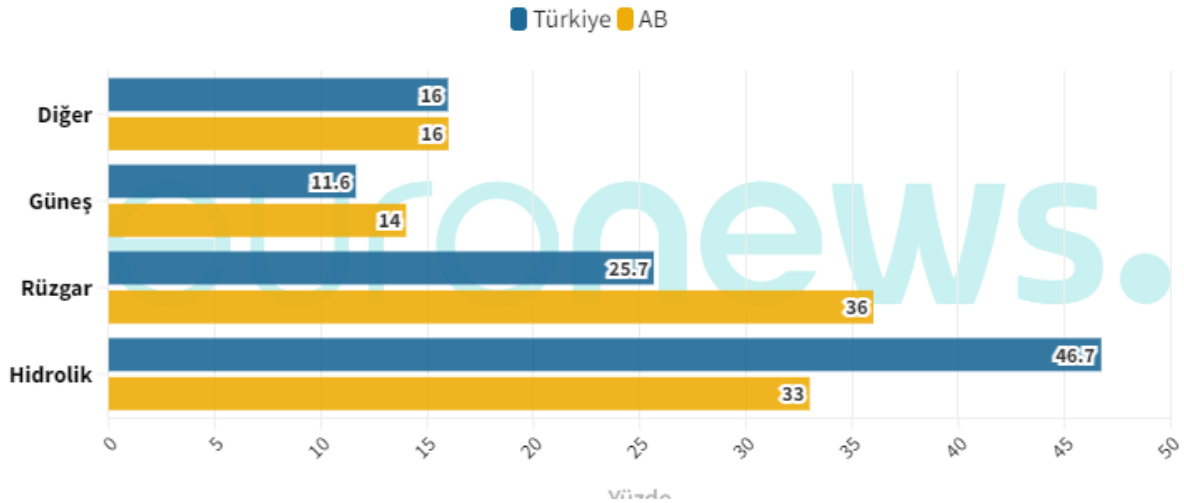

Kaynak: Eurostat ve Cumhurbaşkanlığı

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm dünyada toplumların sanayileşmesi ve buna paralel olarak finansal gelişme ile birlikte enerji üretim ve tüketiminin önemi her geçen gün artmıştır. İktisadi açıdan bu iki değişken arasındaki ilişki çok sayıda bilimsel çalışmanın zeminini oluşturur hale gelmiştir. Günümüzde enerji tüketimi toplumların ekonomik büyüme ve kalkınmalarının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye'de de kişi başına düşen gelir düzeyinin artması ve finansal gelişmeye paralel olarak enerji talebinin önemli ölçüde artmasına neden olmuştur. Türkiye, sahip olduğu coğrafi konum, iklim şartları gibi faktörler dikkate alındığında önemli enerji kaynaklarına sahip olsa da özellikle fosil yakıtlar ve doğalgaz açısından enerji ithalatçısı bir ülkedir. Yenilenebilir enerji kullanımına ilişkin önemli potansiyele sahip Türkiye'de özellikle son yıllarda bu kaynaklara yönelik yatırımlarda önemli atılımlar göze çarpmaktadır. Finansal ve ekonomik açıdan yaklaşıldığında Türkiye dünyanın önemli ekonomi merkezlerinden birisidir.

Türkiye ithalatının önemli bir kısmını enerji oluşturmaktadır. Enerjide dışa bağımlılığın fazla olması, enerji üretiminin Türkiye'ye maliyetinin yüksek olmasına sebep olmaktadır. Fosil kaynaklarının tükenebilir cinsten olduğu dikkate alındığında zaman içerisinde bu maliyet daha da yükselecektir. Bunun için su, rüzgâr ve özellikle güneş enerjisi gibi yenilenebilir üretimler üzerinde durularak yeni enerji kaynakları araştırılmalı, üretilmeli ve enerji üretimi çeşitlendirilmelidir. Karadeniz'de bulunan doğalgaz rezervlerine ilişkin doğru bir planlamayla hızlı bir şekilde üretim aşamasına geçilmesi ve bunun ülkenin ekonomik gelişmesine kanalize edilmesi öncelikli politikalar arasına alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Anton, S. G. & Nucu, A. E. A. (2020). The effect of financial development on renewable energy consumption. A panel data approach. Renewable Energy, 147, 330-338.

Aslan, A., Gözbaşı, O., Altınoz, B. & Altuntaş, M. (2021). Impact of financial development and economic growth on energy consumption: A panel vector autoregressive analysis for the comparison of G7 and top 10 emerging market economies, Energy & Environment, 32(3), 1-15.

Baier, S.L., Dwyer Jr., G.P. & Tamura, R. (2004). Does opening a stock exchange increase economic growth? Journal of International Money and Finance 23, 311–331.

Bartleet, M. & Gounder, R. (2010). Energy consumption and economic growth in New Zealand: Results of trivariate and multivariate models. Energy Policy, 38(7), 3508-3517.

Bekaert, G. & Harvey, C.R. (2000). Foreign speculators and emerging equity markets. Journal of Finance 55, 565–614.

Bell, C. & Rousseau, P.L. (2001). Post-independence India: a case of finance-led industrialization? Journal of Development Economic 65, 153–175.

BSTDB (Black Sea Trade Development Bank) (2022). https://www.bstdb.org/BSTDB_Overview%20of%20the%20financial%20sector_TURKEY.pdf

Fung, M.K. (2009). Financial development and economic growth: convergence or divergence? Journal of International Money and Finance 28, 56–67.

Kim, J. & Park, K. (2016). Financial development and deployment of renewable energy technologies. Energy Economics, 59, 238-250.

Levine, R. (1997). Financial development and economic growth: views and agenda. Journal of Economic Literature 35 (2), 688–726.

Mukhtarov, S., Humbatova, S., Sefullayev, I. & Kalbiyev, Y. (2020). The effect of financial development on energy consumption in the case of Kazakhstan. Journal of Applied Economics, 23(1), 75-88.

Nasreen, S., Anwar, S. & Öztürk, İ. (2017) Financial stability, energy consumption and environmental quality: Evidence from South Asian economies. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 67, 1105-1122.

Öztürk, I. & Acaravci, A. (2013). The long-run and causal analysis of energy, growth, openness and financial development on carbon emissions in Turkey. Energy Economics, 36, 262-267.

Sadorsky, P. (2010). Financial and energy consumption in Central and Eastern European frontier. Energy Policy, 39(2), 999-1006.

Shahbaz, M. & Lean, H. H. (2012). Does financial development increase energy consumption? The role of industrialization and urbanization in Tunusia. Energy Policy, 40, 473-479.

Shahzad, S. J. H., Kumar, R. R., Zkaria, M. & Hurr, M. (2017). Carbon emission, energy consumption, trade openness and financial development in Pakistan: A revisit. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 70, 185-192.

Shaw, E.S. (1973). Financial Deepening in Economic Development. Oxford University Press, New York.

Wang, J., Zhang, S. & Zhang, Q. (2021). The relationship of renewable energy consumption to financial development and economic growth in China. Renewable energy, 170, 897-904.

https://data.worldbank.org/indicator

https://ec.europa.eu/eurostat

hayata geçirilmesi sonucunda ithal enerjiye bağımlılık seviyesi yüksek olan Türkiye için hem ekonomik hem de siyasal istikrar sağlanmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Yıldız, N. ve Yıldız, E. (2012). Mübadele Meselesi ve Cumhuriyet Dönemi Tarımsal Kalkınma Politikası. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 349-370.

Adedoyin, F. F., Gumede, M. I., Bekun, F. V., Etokakpan, M. U., & Balsalobre-Lorente, D. (2020). Modelling Coal Rent, Economic Growth and CO2 Emissions: Does Regulatory Quality Matter in BRICS Economies?. *Science of the Total Environment*, *710*, 136284.

Aghion, P., Howitt, P., Howitt, P. W., Brant-Collett, M., & García-Peñalosa, C. (1998). Endogenous Growth Theory. MIT Press.

Akarca, A. T., & Long, T. V. (1980). On the Relationship Between Energy and GNP: A Reexamination. *The Journal of Energy and Development*, 326-331.

Alp, I., Sözen, A., & Kazancioğlu, Ş. (2013). Turkey's Performance of Sectoral Energy Consumption. *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, *8*(1), 94-105.

Al-Mofleh, A., Taib, S., Mujeebu, M. A., & Salah, W. (2009). Analysis of Sectoral Energy Conservation in Malaysia. *Energy*, 34(6), 733-739.

Aydin, G. (2014). Modeling of Energy Consumption Based on Economic and Demographic Factors: The Case Of Turkey With Projections. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *35*, 382-389.

Ayres, R. U., Van den Bergh, J. C., Lindenberger, D., & Warr, B. (2013). The Underestimated Contribution of Energy to Economic Growth. *Structural Change and Economic Dynamics*, *27*, 79-88.

Barreto, R. A. (2018). Fossil fuels, alternative energy and economic growth. *Economic Modelling*, *75*, 196-220.

Becken, S., Frampton, C., & Simmons, D. (2001). Energy Consumption Patterns in the Accommodation Sector—The New Zealand Case. *Ecological Economics*, *39*(3), 371-386.

Ben-Salha, O., Hkiri, B., & Aloui, C. (2018). Sectoral Energy Consumption by Source and Output in The US: New Evidence from Wavelet-Based Approach. *Energy Economics*, 72, 75-96.

Bilgili, M., Sahin, B., Yasar, A., & Simsek, E. (2012). Electric Energy Demands of Turkey in Residential and lndustrial Sectors. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *16*(1), 404-414.

Barro, R., & Sala-i-Martin, X. (2004). Economic Growth Second Edition.

Bowden, N., & Payne, J. E. (2009). The Causal Relationship Between US Energy Consumption and Real Output: A Disaggregated Analysis. *Journal of Policy Modeling*, *31*(2), 180-188.

Cekinir, S., Ozgener, O., & Ozgener, L. (2022). Türkiye's energy projection for 2050. *Renewable Energy Focus*, *43*, 93-116.

Cheng, B. S. (1997). Energy Consumption and Economic Growth in Brazil, Mexico and Venezuela: A Time Series Analysis. *Appl. Econ. Lett., 4*, 671–74.

Costantini, V., & Martini, C. (2010). The Causality Between Energy Consumption and Economic Growth: A Multi-Sectoral Analysis Using Non-Stationary Cointegrated Panel Data. *Energy Economics*, *32*(3), 591-603.

Cuce, E., & Riffat, S. B. (2016). A Comprehensive Assessment of Sectoral Energy Consumption in the UK: Past, Present and Future. *International Journal of Low-Carbon Technologies*, *11*(3), 424-430.

Ediger, V. Ş., & Huvaz, O. (2006). Examining the Sectoral Energy Use in Turkish Economy (1980–2000) With the Help of Decomposition Analysis. *Energy Conversion and Management*, *47*(6), 732-745.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (2021). Elektrik Piyasası 2021 Yılı Piyasa Gelişim Raporu. Ankara,130.

Erat, S., Telli, A., Ozkendir, O. M., & Demir, B. (2021). Turkey's Energy Transition From Fossil-Based to Renewable up to 2030: Milestones, Challenges and Opportunities. *Clean Technologies and Envirunmental Policy*, *23*(2), 401-412.

Erdem, Z. B. (2010). The Contribution of Renewable Resources in Meeting Turkey's Energy-Related Challenges. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *14*(9), 2710-2722.

Erol, U., & Yu, E. S. (1987). On the Causal Relationship Between Energy and lncome for lndustrialized Countries. *The Journal of Energy and Development*, 113-122.

Gross, C. (2012). Explaining the (non-) Causality Between Energy and Economic Growth in the US—A Multivariate Sectoral Analysis. *Energy Economics*, 34(2), 489-499.

Hondroyiannis, G., Lolos, S., & Papapetrou, E. (2002). Energy Consumption and Economic Growth: Assessing the Evidence From Greece. *Energy Economics*, 24(4), 319-336.

Howarth, N., Galeotti, M., Lanza, A., & Dubey, K. (2017). Economic Development and Energy Consumption in the GCC: An İnternational Sectoral Analysis. *Energy Transitions*, *1*(2), 1-19.

Iyke BN (2015) Electricity Consumption and Economic Growth in Nigeria: A Revisit Of The Energy-Growth Debate. *Energy Econ* ,51,166–176.

Jobert, T., & Karanfil, F. (2007). Sectoral Energy Consumption by Source and Economic Growth in Turkey. *Energy Policy*, 35(11), 5447-5456.

Jumbe, C.B.L., (2004). Cointegration and Causality Between Electricity Consumption and GDP: Empirical Evidence from Malawi. *Energy Economics*, 26 (1), 61–68.

Kahn, H. (2019). *World economic development: 1979 and beyond*. Routledge.

Karakaya, E., Alataş, S., & Yılmaz, B. (2020). Sectoral Convergence in Energy Consumption From Developing Country Perspective: The Case Of Turkey. *Energy Efficiency*, 13(7), 1457-1472.

Karpov, K. A. (2019). Development Trends of Global Energy Consumption. *Studies on Russian Economic Development*, *30*(1), 38-43.

Kaygusuz, K. (2010). Sustainable Energy, Environmental and Agricultural Policies in Turkey. *Energy Conversion and Management*, *51*(5), 1075-1084.

Kesbiç, C., & Bozduman, E. T. (2021). Türkiye'de Sektör Bazında Enerji Tüketiminin Çevre Kirliliği Üzerine Etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 289-299.

Koç, Ü. (2020). Sektörel Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme. *Third Sector Social Economic Review*, *55*(1), 508-521.

Kraft, J., & Kraft, A. (1978). On the Relationship Between Energy and GNP. *The Journal of Energy and Development*, 401-403.

Lise, W., & Van Montfort, K. (2007). Energy Consumption and GDP in Turkey: Is There a Co-integration Relationship?. *Energy Economics*, 29(6), 1166-1178.

Lorde, T., Waithe, K., & Francis, B. (2010). The Importance of Electrical Energy for Economic Growth in Barbados. *Energy Economics*, 32(6), 1411-1420.

Masih, A. M., & Masih, R. (1997). On the Temporal Causal Relationship Between Energy Consumption, Real lncome, and Prices: Some New Evidence From Asian-Energy Dependent NICs Based on a Multivariate Cointegration/Vector Error-Correction Approach. *Journal of Policy Modeling*, 19(4), 417-440.

Melikoglu, M. (2013). Vision 2023: Forecasting Turkey's Natural Gas Demand Between 2013 and 2030. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *22*, 393-400.

Mudakkar, S. R., Zaman, K., Khan, M. M., & Ahmad, M. (2013). Energy for Economic Growth, lndustrialization, Environment and Natural Resources: Living with Just Enough. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 25, 580-595.

Mukhametshin, R. Z. (2019). Implementation of Efficient Energy Policy in Russia: Energy Consumption Monitoring and Problem Analysis. *International Journal of Energy Economics and Policy*,9(4), 224-232.

Narayan, P. K., Narayan, S., & Prasad, A. (2008). A Structural VAR Analysis of Electricity Consumption and Real GDP: Evidence from G7 Countries. *Energy Policy, 36*, 2759–2769.

Narayan, P. K, & Prasad, A. (2008). Electricity Consumption Real GDP Causality Nexus: Evidence from a Bootstrapped Causality Test for 30 OECD Countries. *Energy Policy, 36*,910–918.

Nazlioglu, S. Kayhan & U. Adiguzel (2014) Electricity Consumption and Economic Growth in Turkey: Cointegration, Linear and Nonlinear Granger Causality, Energy Sources, Part B: Economics, *Planning and Policy, 9(4),* 315-324.

Oğulata, R. T. (2002). Sectoral Energy Consumption in Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 6(5), 471-48

Panayotou, T. (1993). Empirical Tests and Policy Analysis of Environmental Degradation at Different Stages of Economic Development.*Sustainable Energy Reviews*, *25*, 580-595.

Panayotou, T., Peterson, A., & Sachs, J. D. (2000). Is the Environmental Kuznets Curve Driven by Structural Change? What Extended Time Series May Imply For Developing Countries.

Patel, H., & Shah, M. (2021). Energy Consumption and Price Forecasting Through Data-Driven Analysis Methods: A Review. *SN Computer Science*, *2*(4), 1-16.

Romer, P. (1994). New Goods, Old Theory, and The Welfare Costs of Trade Restrictions. *Journal of Development Economics, 43(1), 5-38.*

Soytas, U., & Sari, R. (2003). Energy Consumption and GDP: Causality Relationship in G-7 Countries and Emerging Parkets. *Energy Economics*, *25*,33–37.

Sari, R., & Soytas, U. (2004). Disaggregate Energy Consumption, Employment and lncome in Turkey. *Energy economics*, 26(3), 335-344.

Schäfer, A. (2005). Structural change in energy use. *Energy Policy*, 33(4), 429-437.

Sharma, S. S. (2010). The Relationship Between Energy and Economic Growth: Empirical Evidence From 66 Countries. *Applied Energy*, 87(11), 3565-3574.

Sharvini, S. R., Noor, Z. Z., Chong, C. S., Stringer, L. C., & Yusuf, R. O. (2018). Energy Consumption Trends and Their Linkages with Renewable Energy Policies in East and Southeast Asian Countries: Challenges and Opportunities. *Sustainable Environment Research*, *28*(6), 257-266.

Smil, V. (2000). Energy in the Twentieth Century: Resources, Conversions, Costs, Uses, and Consequences. *Annual Review of Energy and the Environment*, 25(1), 21-51.

ŞİŞECİ, G. N., & YAMAÇLI, D. S. (2020). Enerji İthalatı, Döviz Kuru ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Bir Araştırma. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(1), 253-276.

TEİAŞ, Türkiye Elektrik Üretim-İletim 2021 İstatistikleri. (https://www.teias.gov.tr/turkiye-elektrik-uretim-iletim-istatistikleri Erişim Tarihi: 19.11.2022).

Ticaret Bakanlığı, Genel Ekonomik Görünüm 2022 Raporu.

Toosi, N. M., Esfahani, J. A., & Safaei, M. R. (2018). Investigation of Energy Consumption and Renewable Energy Resources in Top Ten Countries With Most Energy Consumption. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 397(1), 1-13.

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Cevre-ve-Enerji-103.

Türköz, K. (2021). Türkiye'de Sektörel Enerji Kullanımındaki Değişimlerin İtici Güçleri: Ayrıştırma Analizi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *10*(2), 1038-1052.

Yılmaz, A., Kelleci, S. Ü., & Bostan, A. (2016). Türkiye Ekonomisinde Sektörel Enerji Tüketiminin Ayrıştırma Yöntemiyle Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 31*(2), 1-27.

Yilmaz, M., & Atak, M. (2010). Decomposition Analysis of Sectoral Energy Consumption in Turkey. *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, *5*(2), 224-231.

Yoo, S. 2006. Oil Consumption and Economic Growth: Evidence from Korea. *Energy Source: Part B, 1*,235–243.

Yu, E. S., & Choi, J. Y. (1985). The Causal Relationship Between Energy and GNP: An lnternational Comparison. *The Journal of Energy and Development*, 249-272.

Zachariadis, T. (2007). Exploring the Relationship Between Energy Use and Economic Growth with Bivariate Models: New Evidence From G-7 Countries. *Energy economics*, *29*(6), 1233-1253.

Çalışmadan elde edilen sonuç, Türk havalimanlarının farklı havalimanları web siteleri ile karşılaştırılarak sitelerin gelişim sağlamasına destek olacağı düşünülmektedir. B2C ve B2B iletişimde yer alan paydaşların beklentilerine yönelik olarak yapılacak bir çalışma paydaşlarının memnuiyetini ve beklentileri karşılamada yardımcı olacaktır. Ayrıca havalimanlarının web siteleri dışında mobil uygulama programlarına sahiptirler. Bu kapsamda gelecekteki araştırma yapanların web sayfaları ile mobil uygulamalarının karşılaştırılarak farklı bilgi sunup sunmadıkları araştırılmasında fayda vardır.

KAYNAKÇA

Abdüsselam, M., Burnaz, E., Ayyıldız, H., & Demir, İ. (2015). Web Teknolojilerinin E-ticaret Ortamlarında Kullanımı ile İlgili İçerik Analizi: Türkiye'deki ilk 500 E-ticaret sitesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 263-284.

Abeyrante, R. (2020). *Aviation in The Digital Age Legal and Regulatory Aspects.* NewYork: Springer .

Aydın, H., & Altınok, H. (2019). İşletmelerin İnternet Entegrasyonu: Lojistik işletmelerin web sitelerinin değerlendirilmesi. . *II. International Conference on Empirical Economics and Social Science (ICEESS' 19* (s. 656-663). Bandırma - Turkey: 656-663.

Bartell, A. L. (2005). Using Content Analysis and Web Design Heuristics to Evaluate Informational Web Sites: An exploratory study. *International Professional Communication Conference (IPCC 2005)* (s. 771-777). IEEE Computer Society.

Choi, J. H., & Park, J. W. (2015). A Study on Factors Influencing 'CyberAirport'Usage Intention: An Incheon International Airport case study. *Journal of Air Transport Management*, 42, 21-26.

Corigliano, M. A., & Baggio, R. (2006). On the Significance of Tourism Website Evaluations. *13th International Conference on Information Technology and Travel & Tourism*, 320-331. Lausanne.

Ertuğrul, İ., & Özçil, A. (2018). The Content Analysis of the Internet Pages of the University's Faculty of Economics and Administrative Sciences. *Journal of Internet Applications & Management/İnternet Uygulamaları ve Yönetimi Dergisi*, 9(1),(58-74).

Geest, V. d., T., & Spyridakis, J. H. (2000). Developing Heuristics for Web Communication: An introduction to this special issue. *Technical Communication*, 47(3), 301-310.

Gheorghe, C. M., & Sebea, M. (2016). From Passengers to Airport Customers – How Should Airports Relate to Their Target Groups? *Romanian Economic and Business Review* , 86-97.

Gillen, D., & Lall, A. (2002). The Economics of The Internet, The New Economy and Opportunities for Airports. *Journal of Air Transport Management*, 8(1), 49-62.

Graham, A. (2018). *Managing Airports: An international perspective.* London: Routledge.

Graham, A., & Morrell, P. (2017). *Airport Finance and Investment in the Global Economy.* New York: Routledge.

Güreş, N., Arslan, S., & Yalçın, R. (2013). Türk havayolu işletmelerinin web sitelerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,*, 6(1), 173-185.

Halpern, N., & Graham, A. (2013). *Airport Marketing.* New York: Routledge.

Halpern, N., & Regmi, U. K. (2013). Content analysis of European airport websites. *Journal of Air Transport Management*, *26*, 8-13.

Henao, A., Sperling, J., Young, S. E., Garikapati, V., & Hou, Y. (2018). *Airport Analyses Informing New Mobility Shifts: Opportunities to adapt energy-efficient mobility services and infrastructure (No. NREL/CP-5400-71036).* . National Renewable Energy Lab.

Kurtoğlu, R. (2016). Perakendecilerin Web Sitelerinin Pazarlama İletişimi Açısından İncelenmesi: Türkiye'de Perakende 100 Üzerine Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 230-252.

Mak, A., Wu, E. H., Law, R., & Wu, Q. (2012). Assessing the E-services of International Airport Websites: Implications for innovative E-tourism applications. *11th International Conference on Computer and Information Science (IEEE/ACIS)* (s. 247-252). IEEE.

Smith, M., & Amorim, E. (2017). Tourism, Safety, and Health Information Provided on European Country Websites: A content analysis. Revista Turismo & Desenvolvimento (RT&D)/. *Journal of Tourism & Development.*, 18-32.

Stewart, D., & Zahao, Q. (2000). Internet Marketing, Business Models and Public Policy. *Public Policy and Marketing Journals*, 19(2), 287-296.

Vadivukarassi, M., Puviarasan, N., & Aruna, P. (2018). An Exploration of Airline Sentimental Tweets with Different Classification Model.) . *International Journal for Research in Engineering Application & Management (IJREAM*, 4(2), 72-77.

İnternet Kaynakları

ACI. (2017, Oct 21). *Airport Digital Transformation* . aci.aero: https://aci.aero/Media/98748da4-556a-468d-b6e4-2cb36778bc71/gjg-8A/About%20ACI/Priorities/IT%20-%20New/Documentation /Airport %20Digital%20Transformation%20V1.0.pdf adresinden alınmıştır.

ACI. (2019). *2019 Airport Key Performance Indicators.* ww.aci.aero: https://store.aci.aero/product /2019-airport-key-performance-indicators adresinden alınmıştır.

ACI. (2020). *WAT 2019.* aci.aero: https://aci.aero/wp-content/uploads/2019/10/WATR_2019.pdf adresinden alınmıştır.

datareportal.com. (2022, 11 12). *Digital around the World.* datareportal.com: https://datareportal.com/global-digital-

overview#:~:text=A%20total%20of%205.07%20billio n ,12%20months%20to%20October%202022. adresinden alınmıştır.

ICAO. (2019). *Aviation Benefits.* www.icao.int: https://www.icao.int/sustainability/Documents /AVIATION-BENEFITS-2019-checklist-web.pdf adresinden alınmıştır.

Kjelgaard, C. (2008, Dec 10). *The World's Top Ten Airport Web Sites.* www.airfarewatchdog.com: https://www.airfarewatchdog.com/blog/3801628/the-worlds-top-ten-airport-web-sites/ adresinden alınmıştır.

Little, A. D. (2020). *Airport Digital transformation.* amadeus.com: https://amadeus.com/documents /en/airports /research-report/airports-digital-transformation.pdf adresinden alınmıştır.

Martin-Domingo, L. (2011). *Airport Mobile Internet as an Indicator of Innovation: Theoretical model.* https://accedacris.ulpgc.es:https://accedacris.ulpgc.es/bitstream/10553/5652/2/artic ulo. pdf adresinden alınmıştır.

Rogers, B. D., Kuhn, K. J., & Esposito, R. A. (2014). *(2014). Redeveloping the Airport Website.* https://digital.wpi.edu:https://digital.wpi.edu/concern/file_sets/9g54xj32k?locale=en. adresinden alınmıştır

Spence, J. (2020). *2020 Internet Stats: The State of the Internet Report* . https://makeawebsitehub. com: https://makeawebsitehub.com/internet-stats/ adresinden alınmıştır

Shaw, K. V. (2018, Sept.). *What Makes Great Website.* airportimprovement.com: https://airportimprovement.com/article/what-makes-great-website adresinden alınmıştır.

www.statista.com. (2022, 11 12). *Number of internet and social media users worldwide as of July 2022.* www.statista.com: https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/ adresinden alınmıştır.

www.worldometers.info. (2022, 11 12). *Current World Population.* www.worldometers.info: https://www.worldometers.info/world-population/ adresinden alınmıştır.

- Ülkemizin sağlık turizmine yönelik tanıtım ve pazarlama hedefli faaliyetlerini yürütmektir.

- Tercih edilen kurumların finansmanlarını, hizmet kalitesi, parasal yönden sürdürülebilir olmaları, denetlenme ve etkinlik durumları ilk sırada olmak şartıyla daha aktif bir şekilde gerçekleşmesi için güçlenmek.

- Sağlık turizminin gelişmesi için, ortalama kalış süresinin ve turizmin dört mevsime yayılan tanıtım ve yatırım faaliyetlerinin uygulanması.

Bu hedefler doğrultusunda ilerlendiği zaman sağlık turizminin ülkemiz ekonomisine katkısının büyük oranda artacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

Akbolat & Gülçin Deniz, 2019, S.136 Akbolat, M. & Gülçin Deniz, N. (2017). Türkiye'de Medikal Turizmin Gelişimi Ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması. Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(2), 123-139.

Akıncı, Z., & Sönmez, N. (2015). Engelli Bireylerin Erişilebilir Turizm Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 26(1), 97-113.

Aklanoğlu, F. & Erdoğan, E. (2008). Termal Turizm Ve Afyon-Gazlıgöl Örneği. E-Journal Of New World Sciences Academy Natural And Applied Sciences. 3(1), 83-92.).

Aksu & Bayar, 2019, S.138 Aksu, A. & Bayar, K. (2019). Development Of Health Tourism İn Turkey: SWOT Analysis Of Antalya Province. Journal Of Tourism Management Research. 6. 134-154. 10.18488/Journal.31.2019.62.134.154.

Birdir, K., Dalgıç, A., & Anıl, K. A. L. E. (2014). Antalya Ve Mersin Plajlarında Yapılan Düzenlemelerin Erişebilirlik Kapsamında İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, (2), 145-158.

Biri, G. (2021). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Gelirini Etkileyen Faktörlerin Eşbütünleşme Analizi. Anadolu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (2), 39-58.)

Buldukoğlu S. (2014). Sağlık Turizminin Türkiye'deki Yeri Ve Önemi. (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Burkett, L. (2007). Medical Tourism: Concerns, Benefits, And The American Legal Perspective. The Journal Of Legal Medicine, 28(2), 223-245.

Büyük, Ö., & Akkuş, G. (2022). Geriatrik-Turizmin Üçüncü Yaş Turizminden Ayrılan Yönleri Ve Fizik Tedavi Rehabilitasyon Ve Termal Tedavilerle İlişkisi. Journal Of Tourism Intelligence And Smartness, 5(2), 112-131. Şekil-1

Carrera, P. M., & Bridges, J. F. (2006). Globalization And Healthcare: Understanding Health And Medical Tourism. Expert Review Of Pharmacoeconomics & Outcomes Research, 6(4), 447-454.

Chase, N.L., Sui, X., & Blair, S.N. (2008). Swimming And All-Cause Mortality Risk Compared With Running, Walking, And Sedentary Habits İn Men. International Journal Of Aquatic Research And Education, 2, 213- 223. Https://Doi.Org/10.25035/İjare.02.03.03).

Darcy, S., & Buhalis, D. (2011). Introduction: From Disabled Tourists To Accessible Tourism. Accessible Tourism: Concepts And İssues, 1-20.

Darcy, S., & Dickson, T. J. (2009). A Whole-Of-Life Approach To Tourism: The Case For Accessible Tourism Experiences. Journal Of Hospitality And Tourism Management, 16(1), 32-44.

Doğan, B. B., & Aslan, A. (2019). Türkiye'de Sağlik Turizminin Mevcut Durumu Ve Ülke Ekonomisine Katkilari. Dicle Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(18), 390-418.

Erkin, G., Gülşen, E. D., Dülgeroğlu, D., Aybay, C., & Özel, S. (2004). Kas İskelet Sistemi Hastalığı Olan Yaşlı Hastaların Sistemik Hastalıkları Ve İlaçlarının Değerlendirilmesi. Türk Geriatri Dergisi, 7(3), 155-158.

Eyvaz, N. (2020). Romatizmal Hastalıklarda Kaplıca Tedavisi. Kocatepe Tıp Dergisi, 21(1), 129-135.

Falagas, M. E., Zarkadoulia, E., & Rafailidis, P. I. (2009). The Therapeutic Effect Of Balneotherapy: Evaluation Of The Evidence From Randomised Controlled Trials. International Journal Of Clinical Practice, 63(7), 1068–1084. Https://Doi.Org/10.1111/J.1742-1241.2009.02062.X

Global Wellness Institute. Europe Ranks No. 1 For Wellness Tourism Trips: Generates 203 Million Annually. 2017.

Gültekin, E. (2016). Osmanlılarda Hidroterapi Hakkında 19. Yüzyıla Ait Bazı Arşiv Belgeleri. Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku Tarihi Dergisi, 24(1), 20-29.

Https://Shgmturizmdb.Saglik.Gov.Tr/Eklenti/10949/0/07pdf.Pdf Erişim Tariihi:30.11.2022

Kabacık, 2021, 466 Kabacık, M. (2021). Covit 19 Pandemisinin Türkiye Sağlık Turizmine Etkileri, Journal Of Tourism And Gastronomy Studies, 2021, Special Issue 5, 464-476).

Kamioka, H., Nobuoka, S., & Iiyama, J. (2020). Overview Of Systematic Reviews With Meta-Analysis Based On Randomized Controlled Trials Of Balneotherapy And Spa Therapy From 2000 To 2019. International Journal Of General Medicine, 13, 429–442. Https://Doi.Org/10.2147/IJGM.S261820

Karagülle, M. Z., & Karagülle, M. (2000). Yaşlılıkta Balneoterapi Ve Kaplıca Tedavisi. Turkish Journal Of Geriatrics, 3(3), 119-124.

Kim, N. I., Kim, S. J., Jang, J. H., Shin, W. S., Eum, H. J., Kim, B., ... & Lee, S. S. (2020). Changes İn Fatigue Recovery And Muscle Damage Enzymes After Deep-Sea Water Thalassotherapy. Applied Sciences, 10(23), 8383.

Koca, C. (2010). Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Raporu. İstanbul: Dünya Engelliler Vakfı.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016.

Lee, J., & Kim, H. B. (2015). Success Factors Of Health Tourism: Cases Of Asian Tourism Cities. *International Journal Of Tourism Cities*.

Moloğlu, 2015, S.677; Mutlubaş, 2019, S.2978 Mutlubaş, I. (2019). Dünya'da Ve Türkiye'de Medikal Turizmin Güncel Durumu, Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 2020, 4(3): 2974-2984.

Morer, C., Boestad, C., Zuluaga, P., Alvarez-Badillo, A., & Maraver, F. (2017). Efectos De Un Programa İntensivo De Talasoterapia Y Terapia Acuatica En Pacientes Con İctus. Estudio Piloto [Effects Of An İntensive Thalassotherapy And Aquatic Therapy Program İn Stroke Patients. A Pilot Study]. Revista De Neurologia, 65(6), 249–256.

MTI, 2022 MTI, (2022). Medical Tourism Index. Https://Www.Medicaltourismindex.Com/. (Erişim Tarihi, 24.03.2022)

Oğuz, Ç. A. M., & Çılgınoğlu, H. (2021). Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal Turizmde Öne Çıkan Sağlık Uygulamaları. Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 197-216.

Özcan, R., İrez, G.B., Saygın, Ö., & Ceylan, H.İ. (2018). Aqua-Pilates Exercises İmproves Some Physical Fitness Parameters Of Healthy Young Women. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 12(3), 160-175.

Özcan, Z. K., & Aydın, V. (2015). Sağlık Turizmi (Teori Ve Politika). *Umuttepe Yayınları, Kocaeli, 76,* 159.

Özsarı, S. H., & Karatana, Ö., (2013). Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu. Kartal Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Dergisi, 24(2), 136-144.

Pittler, M. H., Karagulle, M. Z., Karagulle, M., & Ernst, E. (2006). Spa Therapy And Balneotherapy For Treating Low Back Pain: Meta-Analysis Of Randomized Trials. Rheumatology, 45(7), 880-884.

SBB, 2021 (2021, Nisan 09). SBB: Https://Www.Sbb.Gov.Tr/Wp Content/Uploads/2019/11/ON_BIRINCI_KALKINMA-PLANI_2019-2023.Pdf Adresinden Alındı):

T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2021 TC. Kültür Ve Turizm Bakanlığı. Balneoterapi. 17.04.2021 Tarihinde Kültür Ve Turizm Bakanlığı: Https://Yigm.Ktb.Gov.Tr/TR-11487/Balneoterapi.Html Adresinden Alındı

Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık Turizmi Ve Devlet Teşvikleri. Journal Of Life Economics, 8(1), 1-10.

Toktaş, H., Dündar, Ü., Yeşil, H., Yazar, K., Eroğlu, S., & Korkmaz, M. (2020). Kaplıca Tedavisi Sonuçlarımız. Kocatepe Tıp Dergisi, 21(4), 338-344.).

Tontuş, H. Ö. (2015). Tüm Yönleriyle Sağlık Turizmi / Sağlık Turizmi Nedir?, SATÜRK, (Çevirimiçi), Http://Www.Saturk.Gov.Tr/İmages/Pdf/Tyst/02.Pdf (20.12. 2016). (Https://Shgmturizmdb.Saglik.Gov.Tr/Eklenti/10944/0/02pdf.Pdf (Erişim Tarihi:01.12.2022)

Türksoy, A. & Türksoy, S. (2010). Termal Turizmin Geliştirilmesi Kapsamında Çeşme İlçesi Termal Kaynaklarının Değerlendirilmesi. Ekonomi, İşletme, Uluslararası İlişkiler Ve Siyaset Bilimi Dergisi. 1, 699-725.).

URL - 1 Https://Docplayer.Biz.Tr/9309358-Saglik-Nedir-Saglik-Tanimi-Saglik-Hizmetleriturk-Saglik-Sistemi-Saglik-Tipleri-Saglik-Nedir-Tibbi-Model-Saglik-Modelleri-19-11- 2015.Html. (Erişim Tarihi:10.12.2018).

Uslu, Y. D., Kedikli, E., Yılmaz, E., Çiçek, A., Karataş, M., & Aydın, S. (2021). Developing Strategies For Increasing Market Share Of Turkey On Health Tourism By Using Fuzzy AHP Method. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(2), 159-171.

World Health Organisation. Ageing And Health. Fact Sheet N:404, 2018.

Yau, M. K. S., Mckercher, B., & Packer, T. L. (2004). Traveling With A Disability: More Than An Access İssue. Annals Of Tourism Research, 31(4), 946-960.

Yılmazdoğan, O. C., & Temizkan, S. P. (2014). Otel İnternet Sitelerinde Engelli Bireylerin İhtiyaçlarına Yönelik Bilgilerin Varlığı Üzerine Bir Araştırma. Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, (2), 159-172.

Yüksel ve Ark. 2018 Yüksel, İ. (2018), Masaj Teknikleri. İstanbul: Hipokrat Kitabevi.

çevresel ve sosyal alanlarda sürdürülebilir olmaya yönelik uygulamalar ve yönergeler bütünü olarak ele almaktadır. Bankalar yeşil ekonomiye katkılarını doğrudan kendileri yaptıkları gibi dolaylı olarak da çevresel duyarlılık gösteren vakıf, dernek ve çeşitli sivil toplum örgütlerine yardım yaparak gösterebilir.

Ülkemizde bankacılık sektörü her an yeniliğe açık sektörler arasında yer almaktadır. Yeşil bankacılık açısından incelediğimizde bankaların gerek kendi işleyişleriyle gerekse de müşterilerine sundukları hizmetlerde düzenlemelere gittikleri görülmektedir. Yeşil Bankacılık faaliyetlerinin bir kısmı çeşitli sebeplerden dolayı ülkemizde henüz görülmemektedir. Bu sebeplerden en önemlisi yüksek maliyettir. Ancak şu da unutulmamalıdır ki yeşil bankacılık alanındaki yatırımlarının hem bankacılık sektörüne hem de müşterilere ve ülke ekonomisine sağladığı katkıda büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Ak Bingül, B., & Türk, A. (2019). Türkiye'de Yeşil Bankacılık. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, ISSN:1309-1123, 11(20), 81-92.

Çalım, A. E., & Çalım, H. (2022). Türk Bankacılık Sisteminin Tarihçesi ve 2001 Krizi Sonrası Gelişimi. Journal of Politics, Economy and Management (JOPEM), 5(1), 34-54.

Doğan, E. (2017). Rekabet Stratejileri Perspektifinden Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 15(1), 163-178.

Döndaş Bağışlayıcı, A., & Bekmezci, M. (2020). Bankacılık Sektöründe Rekabet Stratejileri. International Journal Of Financial Economics And Banking Practices, 1(1), 103-113.

Emre Aysin, M., & Çalmaşur, G. (2021). Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı ve Rekabet. Anadolu Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(4), 1127-1146.

Güçlü, N., (2003). Stratejik Yönetim. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(2), 61-85. Akt: Döndaş Bağışlayıcı, A., & Bekmezci, M. (2020). Bankacılık Sektöründe Rekabet Stratejileri. International Journal Of Financial Economics And Banking Practices, 1(1), 103-113.

Gündüz, V. (2021). Yeşil Bankacılık. M. Tekin, & G. Mert içinde, Yeşil Yönetim (s. 3-393).

İbiş, E. (2013). 2001 Krizi: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-131. Ankara.

Karabıyık, H. (2005). Rekabet Stratejileri ve Türk Bankacılık Sektörü Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1-123. Zonguldak.

Kesbiç, C. Y., & Şimşek, H. (2001). Türk Bankacılık Sektörünün Yapısı ve Avrupa Birliği Bankacılık Sektörüyle Uyumlaşma Süreci. Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 47-60.

Kesebir, M. (2018). Türkiye'de 2001 Krizi Sonrası Bankacılık Sektörünün Durumu, Yapısal Reformlar İle Son Yıllardaki Gelişmeler. Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi, 3(2), 1-19.

Malik, P., Mittal, A., & Singh, H. (2015). A Future Perspective Study Of Green Banking. International Journal Of Advanced Research in Engineering & Management, 01(09), 117-121.

Öztürk, A., & Güven, Ö. F. (2013). Bireysel Bankacılık Ürün ve Hizmetlerinin Pazarlanmasında Bankaların Fark Yaratma Stratejileri. Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 5(1), 63-72.

Öztürk, A., & Güven, Ö. F. (2019). Bankacılık ve Sigortacılıkta Pazarlama. İstanbul: Beta Yayınları.

Öztürk, N., & Karabıyık, H. (2007). Rekabet Stratejileri ve Türk Bankacılık Sektöründe Uygulanabilecek Rekabet Stratejilerinin Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 12(1), 229-253.

Sevgi, O. (2020). Yeşil Terimler ve Anlamları. Avrasya Terim Dergisi, 8(1), 44-61.

Yiğitoğlu, A. İ. (2005). 2001 Krizi sonrası dönemde Türkiye Ekonomisinin ve Bankacılık Sektörünün Değerlendirilmesi. Sosyoekonomi, 1(1), 115-125.

Tüm Yönleriyle Yönetim ve Strateji

Editor
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-91-3

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Yönetim ve strateji alanında yaşanan gelişmelerin tüm yönleriyle ele alındığı bu kitapta KIRMIZIGÜL, örgütsel sinizm konusunu ele almıştır. GÜRKAN, yönetim alanına ve işletmelerin performanslarını geliştirmeleri noktasında katkı sağlanması amacıyla örgütsel çift yönlülük konusunu araştırmıştır. TÜRKEN ve DİRLİK, örgüt kuramlarında makro kurumsalcılık konusuna değinmiştir. ERBİR, imalat sektöründe çalışan bireylerin algıladıkları örgütsel demokrasinin iş tatminine etkisinde güven ikliminin aracılık rolü olup olmadığı sorusuna cevap aramıştır. YAŞAR UĞURLU ve AYDIN, örgütsel sürdürülebilirlik ve örgütsel çeviklik ilişkisini araştırmıştır. GÜLEN ERTOSUN, günümüz işletmelerinin yönetim stratejilerinde kilit role sahip dijital dönüşüm sürecinin bütünsel olarak örgütler ve çalışanlar bakımından değerlendirerek hem akademiye hem de karar vericilere katkı sağlamayı hedeflemiştir. DOĞANER DUMAN, YAZAR OKUR ve DEMİRCİ, sürdürülebilirlik raporlarının hızla öneminin arttığı günümüzde raporlama yapan firmaların bu alanda raporlarının kalitesi ve içerik analizi ile daha iyi raporlamalara doğru önerilerin sunulmasını amaçlamıştır. SEYREK, geride kalanlar sendromunu pandemi özelinde incelemiştir. MERT MAHAN, stratejik yönetim alan yazınında önemli bir yere sahip olan Porter'ın 1980 yılında isimlendirdiği jenerik stratejileri özelinde stratejik yönetim disiplini üzerinden bir değerlendirme yapmıştır.

ÖZDEMİR, yükseköğretim kurumlarının doğru bir stratejiye sahip olmasının önemi üzerinde durarak bu kurumları yerinde ve etkili bir stratejiye götürebilecek adımları ele almıştır. BAŞARAN TORMUŞ, bilgi yönetimi stratejisinin inşaat sektörü için önemini ortaya koymuştur. YILDIZ, kariyer basamaklarını tırmanırken kadınların karşılaştıkları engeller ve bunun sonucu gelişen sendromların literatürdeki yeri ve önemini vurgulamıştır. SAYĞAN TUNÇAY, kuantum kuramının sosyal bilimlere ve yönetim (örgüt) bilimine sunduğu perspektif hakkında bilgi vererek, bu kuramın liderlik yazınına yansımasını, kuantum liderliği ilkelerinden yola çıkarak açıklamaya çalışmıştır. ONAN, dijital liderlerin yönetim açısından sahip oldukları işlevler ile dijital dönüşümün stratejik bir araç olarak işletmeler açısından önemine değinmiştir. ŞEN ve ATALAY, değişen ve gelişen dünyada, liderlik kavramının tarihsel sürecini ele almıştır. TİYEK, yerel yönetimlerde insan kaynakları konusunu araştırmıştır. FİDANOĞLU, toplam kalite uygulamalarının işletme personellerinin işe tutulması üzerindeki etkisini araştırmıştır. SAYIN ve ÖZTANIR, yalın yönetim çalışmalarının işletmelerin süreçlerine olan etkilerini yapılan araştırmalardan örneklerle teorik çerçevede ayrıntılı olarak tartışmıştır. KANIK ve KUZULU, sürdürülebilirlik yaklaşımının giderek önem kazındığı gerçeğinden yola çıkarak işletmelerde sürdürülebilirlik uygulamalarını stratejik yönden destekleyen yeşil insan kaynakları yönetimi; yönetim ve strateji konularını araştırmıştır.

SIRKINTIOĞLU YILDIRIM ve ÇELİK, yeşil insan kaynakları yönetimi uygulamalarının yeşil inovasyona etkisi üzerinde durmuştur. YÜCEDAĞ ve ATALAY, insan kaynakları yönetimi kavramı, fonksiyonları ve bu fonksiyonlardan biri olan eğitim ve geliştirme başlığını ele alarak eğitim ve geliştirmede önem arz eden iş başı eğitim yöntemlerinden oryantasyon eğitiminin önemine değinmiştir. DİKEN ve ÖZDEMİR, son yıllarda çok fazla araştırmaya konu olan pozitif psikolojik sermaye kavramı boyutları ile iş stresi arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir.

KÖSE YÜRÜK, son zamanlarda popüler olan pozitif psikoloji alanında ele alınan pozitif psikolojik sermaye kavramını iş stresi ile birlikte incelemiştir. TAŞKAYA ve AKSOY, günümüzün en yaygın problemlerinden olan örgütsel stresin iş tatmini ile ilişkisini ele almıştır. ACARAY, bir hizmet sektörü kurumu olan bankalarda çalışanların son zamanlarda sıklıkla karşılaştığı problemlerden olan iş-aile çatışmasının duygusal tükenmişliğe etkisini ve bu etkide duygu düzenlemenin düzenleyicilik rolünü araştırmıştır. DEMİREL, örgütsel kindarlık konusunu incelemiştir. DEMİRAY ve MOHAN BURSALI, kariyer tatmini ve yaşam tatmini ilişkisinde öz yeterliliğin aracılık rolünü ortaya koymuştur. PELENK ve ACARAY, "İkincil Psikopati, Kariyerizm, Amaç Uyumluluğu İle İşten Ayrılma Niyeti Arasındaki İlişkinin Bankacılık Sektöründe İncelenmesi" başlıklı çalışmayla kitaba katkı sağlamıştır. IŞILDAK, YİĞİT, ÖZDAĞOĞLU ve USTAÖMER, Uluslararası havayolu şirketlerine ait finansal veriler toplayarak güncel olan çok kriterli karar verme yöntemleriyle analizler yapmış ve çıkan bulguları yorumlamıştır. GÜLTEKİN ve PAKSOY, İşletme yönetimleri açısından oldukça önemli olan psikolojik sözleşme ihlalinin performansa etkisini incelemiştir. YEŞİLKAYA, rekabete ilişkin içsel mekanizmalar ve kavram üretiminde dikkat edilmesi gereken önemli hususlar konusundaki farkındalıklara dikkat çekmiştir. YILDIZ ve YEŞİLKAYA, işe adanmış çalışanları örgütte muhafaza edebilmek için yöneticilerin inşa etmeleri ya da kaçınmaları gereken örgüt kültürü tarzları hakkında bilgi vermiştir. Bu kitap, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, İstanbul Medipol Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Kayseri Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ordu Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Piri Reis Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, Tarsus Üniversitesi ve Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi olmak üzere 30 farklı üniversite ve kurumdan 47 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Ahmet DİKEN	Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof.Dr.	Hacı Mustafa PAKSOY	Gaziantep Üniversitesi
Doç.Dr.	Ali ACARAY	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doç.Dr.	Aşkın ÖZDAĞOĞLU	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç.Dr.	Bayram KIRMIZIGÜL	Munzur Üniversitesi
Doç.Dr.	Ebru DEMİRCİ	İstanbul Üniversitesi
Doç.Dr.	Ece KUZULU	İzmir Demokrasi Üniversitesi
Doç.Dr.	Mukaddes YEŞİLKAYA	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Doç.Dr.	Özlem YAŞAR UĞURLU	Gaziantep Üniversitesi
Doç.Dr.	Ramazan TİYEK	Kırklareli Üniversitesi
Doç.Dr.	Serkan DİRLİK	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç.Dr.	Tayfun YILDIZ	Ardahan Üniversitesi
Doç.Dr.	Yeliz MOHAN BURSALI	Pamukkale Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Alptuğ AKSOY	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Emine ATALAY	Tarsus Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Emine ATALAY	Tarsus Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Esin SAYIN	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Gaye ONAN	Mersin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hatice Gökçe DEMİREL	Fırat Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Kübra MERT MAHAN	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Nurdan GÜRKAN	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Öznur GÜLEN ERTOSUN	İstanbul Medipol Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Pınar ÖZDEMİR	Piri Reis Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Saadet Ela PELENK	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sahra SAYĞAN TUNÇAY	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Serap TAŞKAYA	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Şükran SIRKINTIOĞLU YILDIRIM	Kastamonu Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Deniz YILDIZ	Ordu Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Mustafa ERBİR	Kayseri Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Serpil KÖSE YÜRÜK	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Temel Caner USTAÖMER	İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr.	Ahmet FİDANOĞLU	Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
Dr.	Nesli BAŞARAN TORMUŞ	----
Dr.	Veysel Mehmet GÜLTEKİN	Gaziantep Üniversitesi
Öğr.Gör.	Barış IŞILDAK	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr.Gör.	Emre SEYREK	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Öğr.Gör.	Erhan ÇELİK	Kastamonu Üniversitesi
Arş.Gör.	İlknur Gizem YAZAR OKUR	İstanbul Üniversitesi
Arş.Gör.	İsmail ÖZTANIR	Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
Arş.Gör.	Serhat TÜRKEN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Bükra DOĞANER DUMAN	İstanbul Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Hasan Hüseyin YİĞİT	Süleyman Demirel Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Merve AYDIN	Gaziantep Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Sevcan DEMİRAY	Pamukkale Üniversitesi
	Ahmet Akın ŞEN	Tarsus Üniversitesi
	Damla KANIK	İzmir Demokrasi Üniversitesi
	Evşen YÜCEDAĞ	Tarsus Üniversitesi
	Ravza Nur ÖZDEMİR	Necmettin Erbakan Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Örgütsel Sinizm 1
Bayram KIRMIZIGÜL

Örgütsel Çift Yönlülük 13
Nurdan GÜRKAN

Örgüt Kuramlarında Makro Kurumsalcılık: Ulusal İş Sistemleri Yaklaşımı 31
Serhat TÜRKEN, Serkan DİRLİK

Örgütsel Demokrasinin İş Tatminine Etkisinde İşyerindeki Güven İkliminin Aracılık Rolü 55
Mustafa ERBİR

Örgütsel Sürdürülebilirlik ve Örgütsel Çeviklik İlişkisi 69
Özlem YAŞAR UĞURLU, Merve AYDIN

Sürdürülebilirlik ve Rekabet Avantajı Açısından Örgütlerde Dijital Dönüşümün Rolü ve Başarı Koşulları 83
Öznur GÜLEN ERTOSUN

Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Kalitesinin Değerlendirilmesi: Küresel Konteyner Hat Operatörleri Üzerine Bir İnceleme 101
Bükra DOĞANER DUMAN, İlknur Gizem YAZAR OKUR, Ebru DEMİRCİ

Pandemi Sonrası Örgütleri Bekleyen Bir Tehlike: Geride Kalanlar Sendromu (Survivor Syndrome) 113
Emre SEYREK

Strateji Türleri-Porter'ın Jenerik Rekabet Stratejileri 125
Kübra MERT MAHAN

Stratejik Yönetim Bağlamında Geleceğin Yükseköğretim Kurumlarına Bir Bakış... 139
Pınar ÖZDEMİR

Bilgi Yönetimi Stratejisinin İnşaat Sektörü İçin Önemi 151
Nesli BAŞARAN TORMUŞ

Kadınların Kariyer Hayatlarında Yaşadıkları Sendromlara Stratejik Bakış Açısı... 163
Deniz YILDIZ

Kuantum Kuramının Liderlik Yazınına Yansıması: Kuantum Liderlik 175
Sahra SAYĞAN TUNÇAY

Dijital Liderlik **191**
Gaye ONAN

Dönüşümcü Liderlik Kavramı Odağında İnsan Kaynakları Yönetimi **203**
Ahmet Akın ŞEN, Emine ATALAY

Büyükşehir Belediyeleri İnsan Kaynakları Yapısı **213**
Ramazan TİYEK

Toplam Kalite Yönetim Uygulamalarının İşe Tutulma Üzerindeki Etkisi: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği **227**
Ahmet FİDANOĞLU

Yalın Yönetim Kapsamında Yapılan Organizasyonel ve Teknik Mükemmelleştirme Çalışmalarının İşletmelerin Süreçlerine Etkisinin İncelenmesi **239**
Esin SAYIN, İsmail ÖZTANIR

Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi **251**
Damla KANIK, Ece KUZULU

Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarının Yeşil İnovasyona Etkisi **267**
Şükran SIRKINTIOĞLU YILDIRIM, Erhan ÇELİK

İnsan Kaynakları Yönetiminde Oryantasyon Eğitiminin Önemi **279**
Evşen YÜCEDAĞ, Emine ATALAY

Pozitif Psikolojik Sermaye İş Stresi İlişkisi **291**
Ahmet DİKEN, Ravza Nur ÖZDEMİR

Pozitif Psikolojik Sermaye ve İş Stresi Üzerine Kavramsal Bir Çalışma **311**
Serpil KÖSE YÜRÜK

Sağlık Çalışanlarında İş Stresi ve İş Tatmini Arasındaki İlişki: Bir Meta-Analiz Çalışması **323**
Serap TAŞKAYA, Alptuğ AKSOY

İş-Aile Çatışması, Duygu Düzenleme ve Duygusal Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Çalışma **337**
Ali ACARAY

İş Yerinde Kin, İntikam ve Affetme Davranışı **351**
Hatice Gökçe DEMİREL

Kariyer Tatmini ve Yaşam Tatmini İlişkisinde Öz Yeterliliğin Aracılık Rolü **361**
Sevcan DEMİRAY, Yeliz MOHAN BURSALI

İkincil Psikopati, Kariyerizm, Amaç Uyumluluğu ve İşten Ayrılma Niyeti Arasındaki İlişkinin Bankacılık Sektöründe İncelenmesi 377
Saadet Ela PELENK, Ali ACARAY

Uluslararası Havayolu Şirketlerinin Finansal Performansının Değerlendirilmesi: CRITIC ve ROV Yöntemiyle Bir Uygulama 397
Barış IŞILDAK, Hasan Hüseyin YİĞİT, Aşkın ÖZDAĞOĞLU, Temel Caner USTAÖMER

Psikolojik Sözleşme İhlalinin Performansa Etkisinin İncelenmesi 409
Veysel Mehmet GÜLTEKİN, Hacı Mustafa PAKSOY

Empati Yeteneği Rekabette Stratejik Amaçlı Olarak Kullanılabilir mi? Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma 421
Mukaddes YEŞİLKAYA

Is the Relationship Between Work Engagement and Job Satisfaction Driven by Culture? A Meta-Analysis Study 437
Tayfun YILDIZ, Mukaddes YEŞİLKAYA

ilişkisini araştırdığı çalışmasında; örgütsel sinizm düzeyinin artıkça çalışanların işlerine yabancılaşma düzeylerinin de artma eğilimi gösterdiğini saptamış ve örgütsel sinizm türleri arasında sayılan mesleki sinizm, kişilik sinizmi ve örgütsel değişim sinizmi arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır (2000: 282).

4. SONUÇ

İnsan davranışlarının çalışma hayatındaki etkilerini inceleyen neoklasik yönetim yaklaşımları, birçok davranışsal kavramı örgütsel düzeyde değerlendirmeye almıştır. Bu kavramlardan bir tanesi olarak sinizm kavramı da bu bağlamda ele alınmış ve sinik bireylerin iş hayatındaki etkileri gözlemlenmeye başlamıştır. Örgütsel sinizm olarak adlandırılan bu olgu, işyerinde gerek yönetim ve çalışanlar arasında ve gerekse çalışanların birbirleri ile aralarında gerçek anlamda samimi ilişkilerin olamayacağını, samimi görünen ilişkilerin de esasında belirli çıkarların taraflar arasında paylaşılmasına olanak sağladığı müddetçe var olabileceği anlayışına sahip olmayı ifade etmektedir.

Literatür incelemesi yöntemiyle oluşturulan bu araştırmada, örgütsel sinizmi tam olarak anlayabilmek ve etkilerini ölçebilmek için üç temel boyutun olduğu neticesine ulaşılmıştır. Bu boyutlardan birincisi olan bilişsel boyut, çalışanların sinik düşünceleri taşımaları ve bu düşünceleri iş hayatındaki ilişkilere de aynı minvalde uyarlamaları ile kendisini gösteren boyuttur. Bilişsel boyut, bu haliyle örgütsel sinizmin başlangıç ya da ortaya çıkış aşaması özelliğine sahip olmaktadır. Ancak bu boyutta yaşanan sinizm, henüz somut bir etki niteliğine ulaşmamaktadır. İkinci aşama olan duyuşsal boyut ise bilişsel boyutta yaşanan sinik düşüncelerin, bireyler üzerinde birtakım duygular yarattığı bir evreyi oluşturmaktadır. Bu boyutta yaşanan sinizm, çalışanların yönetim kadrolarına ve iş arkadaşlarına karşı öfke, kıskançlık vb. hisler yaşamaya başlamalarına yol açmakla beraber duyuşsal aşamada hala somut etkilerden bahsetmek mümkün olmamaktadır. Bahsedilen bu somut etkilerin ortaya çıkması ancak üçüncü boyut olan davranışsal aşamada gerçekleşebilmektedir. Bu aşamada çalışanlar iş yerleri hakkında olumsuz konuşmalar yaparak, kurumlarıyla dalga geçerek ve onları küçük düşürecek eylemlere tevessül ederek sinik tutumlarının negatif etkilerini ortaya koymaktadırlar.

Farklı aşamalarda ve üç boyut temelinde gerçekleşen örgütsel sinizmin hem çalışanlar hem de örgütsel yapı üzerindeki etkileri, çeşitli araştırma bulguları ile tespit edilmiş durumdadır. Bu etkilerden bazıları; çalışanların sinik tutumlar sebebiyle psikolojik ve fizyolojik olarak sorunlar yaşamaları, iş tatminlerinde yaşanan düşüşler, örgütsel vatandaşlık algılarının zafiyet göstermesi, örgütsel bağlılık düzeylerinin azalması, örgüte duyulan güvenin yetersiz kalmaya başlaması ve örgütsel yabancılaşma olgularının artması şeklinde görülmektedir.

KAYNAKÇA

Abraham, R. (2000). Organizational Cynicism: Bases and Consequences, Generic, Social And General Psychology Monographs, 126(3), 269-292.

Acar, A. Z. (2006). Örgütsel Yurttaşlık Davranışı: Kavramsal Gelişimi İle Kişisel ve Örgütsel Etkileri, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 7 (1), 23-36.

Ağaoğulları, M.A. (1989). Eski Yunan'da Siyaset Felsefesi, Ankara, V Yayınları.

Albrecht, S.L. (2002). Perceptions of Integrity, Competence and Trust in Senior Management as Determinants of Cynicism Toward Change, Public Administration and Management: An Interactive Journal, 7 (4), 320-343.

Aşan, Ö. & Aydın, E. M. (2006). Örgütsel Davranış. İstanbul, Arıkan Yayıncılık.

Balcı, A. (2003). Örgütsel Sosyalleşme: Kuram Strateji ve Taktikler. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Bernerth J. B., Armenakis A. A., Feild H. S. & Walker H. J. (2007). Justice, Cynicism, and Commitment A Study of Important Organizational Change Variables, The Journal of Applıed Behavıoral Science, 43(3), 303-326.

Brandes, P., Dharwadkar, R. & Dean, J. W. (1999). Does Organizational Cynicism Matter? Employee and Supervisor Perspectives on Work Outcomes. Eastern Academy of Management Proceedings, 150-153.

Brandes, P., Das, D. & Hadeni, M. (2006). Organizational cynicism: A Field Examination Using Glabal and Local Social Exchange Relationships and Workplace Outcomes. (Sharing Network Leadership, Edt. George B.Grean, Joni A.Grean), IAP, 191–224.

Brandes, P.M. (1997). Organizational Cynicism: Its Nature, Antecedents, and Consequences (Dissertation of Doctor of Philosophy), The University of Cincinnati.

Cartwright, S. & Holmes, N. (2006). The Meaning of Work: The Challenge of Regaining Employee Engagement and Reducing Cynicism, Human Resource Management Review, 16 (2), 199–208.

Dean, W.J., Brandes, P. & Dharwadkar, R. (1998). Organizational Cynicism, Academy of Managment Review, Vol,. 23(2), 341-352.

Eaton, J.A. (2000). A Social Motivation Approach to Organizational Cynicism (Dissertation of Master of Arts), Faculty of Graduate Studies, York University, Toronto.

Hançerlioğlu, O. (1993). Düşünce Tarihi, İstanbul, Remzi Kitabevi.

İnceoğlu, M. (2010). Tutum Algı İletişim, Beyken Üniversitesi Yayınları.

James, M. S. L, (2005). Antecedents and Consequences of Cynicism in Organizations: An Examination of the Potential Positive and Negative Effects on School Systems. The Florida State University College of Business, Unpublished Doctorate Dissertation.

Kutanis, R. Ö. & Çetinel, E. (2010). Adaletsizlik Algısı Sinisizmi Tetikler mi? Bir Örnek Olay. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26, 189-195.

Naus, A.J.A.M. (2007). Organizational Cynicism on The Nature, Antecedents, and Consequences of Employee Cynicism Toward The Employing Organization, (Dissertation of Doctorof Philosophy), Maastricht University, Maastricht.

Özbek, M. Ş. (2011). Örgüt İçerisindeki Güven ve İşe Yabancılaşma İlişkisinde Örgüte Uyum Sağlamanın Aracı Rolü, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 231-248.

Özdevecioğlu, M. (2004). Duygusal Olaylar Teorisi Çerçevesinde Pozitif ve Negatif Duygusallığın Algılanan Örgütsel Adalet Üzerindeki Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi, 59(3) 181–202.

Özgener, Ş., Öğüt, A. & Kaplan, M. (2008). Örgütsel Adaletsizlik Kavramı, Boyutları ve Yönetimi. M. Özdevecioğlu ve H. Karadal, (Ed.). Örgütsel Davranışta Seçme Konular Organizasyonların Karanlık Yönleri ve Verimlilik Azaltıcı Davranışlar (53-72). Ankara, İlke Yayınevi.

Sabuncuoğlu, Z & Tüz, M. (2001). Örgütsel Psikoloji, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Saruhan, S. C. & Yıldız, M. L. (2009). Çağdaş Yönetim Bilimi. İstanbul, Beta Yayınları.

KAYNAKÇA

Adler, P. S., Goldoftas, B., & Levine, D. I. (1999). Flexibility Versus Efficiency? A Case Study of Model Changeovers in the Toyota Production System. Organization science, 10(1), 43-68.

Akdoğan, S., Akdoğan, A. A., & Cingöz, A. (2009). Organizational Ambidexterity: An Empirical Examination of Organizational Factors as Antecedents of Organizational Ambidexterity. Journal of Glabal Strategic Management, 6, 17-27.

Atuahene-Gima, K. (2005). Resolving The Capability–Rigidity Paradox In New Product Innovation. Journal of marketing, 69(4), 61-83.

Auh, S., & Menguc, B. (2005). Balancing Exploration and Exploitation: The Moderating Role of Competitive Intensity. Journal of business research, 58(12), 1652-1661.

Beckman, C. M. (2006). The Influence of Founding Team Company Affiliations on Firm Behavior. Academy of Management Journal, 49(4), 741-758.

Benner, M. J., & Tushman, M. L. (2003). Exploitation, Exploration, and Process Management: The Productivity Dilemma Revisited. Academy of management review, 28(2), 238-256.

Birkinshaw, J., & Gibson, C. (2004a). Building Ambidexterity into an Organization. MIT Sloan management review, 45, 46-55.

Birkinshaw, J., & Gibson, C. (2004b). Building an Ambidextrous Organization. AIM Research Working Paper Series, 003, 1-18.

Birkinshaw, J., & Gupta, K. (2013). Clarifying the Distinctive Contribution of Ambidexterity to the Field of Organization Studies. Academy of management Perspectives, 27(4), 287-298.

Blarr, W. H. (2012). Organizational Ambidexterity Implications for the Strategy-Performance Linkage. Springer Gabler.

Brown, J. S., & Duguid, P. (2001). Knowledge and Organization: A Social-Practice Perspective. Organization science, 12(2), 198-213.

Burgelman, R. A. (1991). Intraorganizational Ecology of Strategy Making and Organizational Adaptation: Theory and Field Research. Organization science, 2(3), 239-262.

Burns, T., & Stalker, G. M. (1961). The Management of Innovation. London: Tavistock.

Duncan, R. B. (1976). The Ambidextrous Organization: Designing Dual Structures for Innovation. In R. H. Killman, L. R. Pondy, & D. Sleven (Eds.). The Management of Organization, New York: North Holland., 1, 167-188.

Eisenhardt, K. M., & Martin, J. A. (2000). Dynamic Capabilities: What are They? Strategic management journal, 21, 1105-1121.

Filiou, D., & Windrum, P. (2008). Inter-Firm Ambidexterity In Complementary Competence Domains: A Study of UK Biotech. Paper presented at the Academy of Management Proceedings.

Fındıklı, M. A., & Pınar, İ. (2014). Örgüt Kültürü Algısı ve Örgütsel Çift Yönlülük İlişkisi: Örgütsel Düzeyde Bilgi Paylaşımının Aracılık Etkisi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 21(1), 155-171.

Gatignon, H. and Xuereb, J. M. (1997). 'Strategic orientation of the firm and new product performance'. Journal of Marketing Research, 34, 77–90.

Gibson, C. B., & Birkinshaw, J. (2004). The Antecedents, Consequences, and Mediating Role of Organizational Ambidexterity. Academy of Management Journal, 47(2), 209-226.

Gulati, R., & Puranam, P. (2009). Renewal Through Reorganization: The Value of Inconsistencies Between Formal and Informal Organization. Organization science, 20(2), 422-440.

Gupta, A. K., Smith, K. G., & Shalley, C. E. (2006). The Interplay Between Exploration and Exploitation. Academy of Management Journal, 49(4), 693-706.

Han, J. K., Kim, N. and Kim, H. B. (2001). 'Entry barriers: a dull-, one-, or two-edged sword for incumbents? Unraveling the paradox from a contingency perspective'. Journal of Marketing, 65, 1–14.

Hannan, M. T., & Freeman, J. (1977). The Population Ecology of Organizations. American Journal of Sociology, 82(5), 929-964.

He, Z.-L., & Wong, P.-K. (2004). Exploration vs. Exploitation: An Empirical Test of the Ambidexterity Hypothesis. Organization science, 15(4), 481-494.

Jansen, J. J., Van den Bosch, F. A., & Volberda, H. W. (2005). Exploratory Innovation, Exploitative Innovation, and Ambidexterity: The Impact of Environmental and Organizational Antecedents. Schmalenbach Business Review, 57(4), 351-363.

Jansen, J. J., Van Den Bosch, F. A., & Volberda, H. W. (2006). Exploratory Innovation, Exploitative Innovation, and Performance: Effects of Organizational Antecedents and Environmental Moderators. Management science, 52(11), 1661-1674.

Katila, R., & Ahuja, G. (2002). Something Old, Something New: A Longitudinal Study of Search Behavior and New Product Introduction. Academy of Management Journal, 45(6), 1183-1194.

Kauppila, O.-P. (2007). Towards a network model of ambidexterity. Helsinki School Economics Working Papers, W-429, 1-39.

Keçeli, S. K. (2015). Dinamik Bir Yetenek Olarak Stratejik Çift Yönlülük ve Firma Performansı: Örgüt Bağlamındaki Davranışsal Öncülleri ve Şebekeleşmenin Moderatör Etkisi. Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

Kortmann, S. (2012). The Relationship Between Organizational Structure and Organizational Ambidexterity: A Comparison Between Manufacturing and Service Firms: Springer Science & Business Media.

Kumkale, İ. (2022). Organizational Mastery: The Impact of Strategic Leadership and Organizational Ambidexterity on Organizational Agility: Springer Nature.

Kyriakopoulos, K., & Moorman, C. (2004). Tradeoffs in Marketing Exploitation and Exploration Strategies: The Overlooked Role of Market Orientation. International Journal of Research in Marketing, 21(3), 219-240.

Lane, P. J., & Lubatkin, M. (1998). Relative absorptive capacity and interorganizational learning. Strategic management journal, 19(5), 461-477.

Lawrence, P. R., & Lorsch, J. W. (1967). Differentiation and Integration in Complex Organizations. Administrative science quarterly, 12(1), 1-47.

Levinthal, D. A., & March, J. G. (1993). The myopia of learning. Strategic management journal, 14, 95-112.

Lubatkin, M. H., Simsek, Z., Ling, Y., & Veiga, J. F. (2006). Ambidexterity and Performance in Small-to Medium-Sized Firms: The Pivotal Role of Top Management Team Behavioral Integration. Journal of Management, 32(5), 646-672.

March, J. G. (1991). Exploration and Exploitation in Organizational Learning. Organization science, 2(1), 71-87.

McGill, M. E., Slocum Jr, J. W., & Lei, D. (1992). Management Practices in Learning Organizations. Organizational dynamics, 21(1), 5-17.

Miller, D., & Friesen, P. H. (1986). Generic Strategies and Performance: An Empirical Examination with American Data Part I: Testing Porter. Organization Studies, 7(1), 37-55.

Nosella, A., Cantarello, S., & Filippini, R. (2012). The Intellectual Structure of Organizational Ambidexterity: A Bibliographic Investigation into the State of the Art. Strategic Organization, 10(4), 450-465.

O'Reilly, C. A., & Tushman, M. L. (2013). Organizational Ambidexterity: Past, Present, and Future. Academy of management Perspectives, 27(4), 324-338.

O Reilly, C. A., & Tushman, M. L. (2004). The ambidextrous organization. Harvard business review, 82(4), 74-83.

Quinn, R. E., & Cameron, K. (1983). Organizational Life Lycles and Shifting Criteria of Effectiveness: Some Preliminary Evidence. Management science, 29(1), 33-51.

Raisch, S., & Birkinshaw, J. (2008). Organizational Ambidexterity: Antecedents, Outcomes, and Moderators. Journal of Management, 34(3), 375-409.

Raisch, S., Birkinshaw, J., Probst, G., & Tushman, M. L. (2009). Organizational Ambidexterity: Balancing Exploitation and Exploration for Sustained Performance. Organization science, 20(4), 685-695.

Rogan, M., & Mors, M. L. (2014). A Network Perspective on Individual-Level Ambidexterity in Organizations. Organization science, 25(6), 1860-1877.

Simsek, Z., Heavey, C., Veiga, J. F., & Souder, D. (2009). A Typology for Aligning Organizational Ambidexterity's Conceptualizations, Antecedents, and Outcomes. Journal of management studies, 46(5), 864-894.

Smith, W. K., & Tushman, M. L. (2005). Managing Strategic Contradictions: A Top Management Model for Managing Innovation Streams. Organization science, 16(5), 522-536.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. Strategic management journal, 18(7), 509-533.

Thompson, J. D. (1967). Organizations in Action. New York: McGraw Hill.

Tushman, M. L., & O'Reilly, C. A. (1996). Ambidextrous Organizations: Managing Evolutionary and Revolutionary Change. California management review, 38(4), 8-30.

Volberda, H. W. (1996). Toward the Flexible Form: How to Remain Vital in Hypercompetitive Environments. Organization science, 7(4), 359-374.

Woodward, J. (1965). Industrial Organization: Theory and Practice. New York: Oxford University Press.

2011	KSS, Sürdürülebilirlik
2010	KSS
2009	İKY, Kurumsal Kuram
2008	Küreselleşme, İKY, Hukuk Firmaları, Kapitalizmin Çeşitleri
2006	İKY
2005	Çokuluslu İşletmeler
2004	Çokuluslu İşletmeler
2002	Ulusal Rekabetçilik
2000	Küreselleşme, Politik Ekonomi
1999	Küreselleşme
1998	Küreselleşme

Verisetindeki çalışmaların anahtar kelimeleri incelenmiş ve ilgili yıllarda yayınlanan çalışmaların anahtar kelimeleri arasında en az iki ve daha fazla kez yer alanlar Tablo 18.'de gösterilmiştir. Buna göre bir gruplandırma yapacak olunursa 1998-2000 yılları arasında "küreselleşme" kavramının; 2004-2005 yılları arasında "çok uluslu işletmeler" in; 2006-2009 yılları arasında "İKY"nin; 2010-2022 yılları arasında ise "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" kayda değer bir oranda başta olmak üzere "Kapitalizmin Çeşitleri", "Sürdürülebilirlik" ve "Kurumsal Kuram" kavram ve konularının ulusal iş sistemleri yazınında ön plana çıktığı açıkça görülmektedir.

4. SONUÇ

Bir ülkenin toplumsal kurumlarının o ülkedeki baskın örgütlenme şeklinin karakterini kazanmasında etkili olduğu fikrini savunan ulusal iş sistemleri yaklaşımının özetini oluşturma amacı güden bu çalışmada, yaklaşımın kavramsal tarihçesi ve bu kavramsallaştırma etrafında oluşturulan alan yazınının genel görünümü ortaya konmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak 1992 yılından günümüze otuz yıllık bir geçmişe sahip olan yaklaşım, yıllar içerisinde farklılaşan kavram ve temalarla örgüt ve yönetim araştırmacılarının ilgisini çekmeye devam etmektedir. Sayıca en fazla çalışmanın 2012 ve 2021 yıllarında kaydedildiği, İngiltere ve ABD'nin alan bilgisi üretimi noktasında merkez konumda olduğu dikkat çekmektedir. Ulusal iş sistemleri yaklaşımının en fazla birlikte araştırıldığı kavramlar olarak kurumsal sosyal sorumluluk, insan kaynakları yönetimi, kurumsal kuram, çokuluslu işletmeler, küreselleşme, sürdürülebilirlik ve kapitalizmin çeşitleri gibi başlıklar ön plana çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Amable, B. (2003). The Diversity of Modern Capitalism. Oxford University Press, Oxford.

Amsden, A.H., Hikino, T. (1994). Project Execution Capability, Organizational Knowv-How, and Conglomerate Corporate Growth in Late Industrialization. Industrial and Corporate, 3 (1), 111–148.

Berger, S., & Dore, R. (Eds.). (1996). National Diversity and Global Capitalism. Cornell University Press.

Bowen, H. P., & De Clercq, D. (2008). Institutional Context and the Allocation of Entrepreneurial Effort. Journal of International Business Studies, 39(4), 747–768.

Boyer, R., & Drache, D. (Eds.). (1996). States Against Markets: The Limits of Globalization (1st ed.). Routledge.

Buğra, A. (2005). Devlet ve iş adamları. İletişim Yayınları: İstanbul.

Buğra, A. ve Üsdiken, B. (1995). Societal variations in state-dependent organizational forms: the South Korean Chaebol and the Turkish Holding. EMOT Çalıştayı Bildirisi, Helsinki.

Crouch, C., & Streeck, W. (Eds.) (1997). Political economy of modern capitalism: Mapping convergence and diversity. SAGE Publications Ltd.

Dirlik, S. (2014). Türkiye'de Egemen İktisadi Aktörler Olarak İşletme Grupları . Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar , (594) , 9-36.

Fainshmidt, S., Judge, W. Q., Aguilera, R. V., & Smith, A. (2018). Varieties of institutional systems: A contextual taxonomy of understudied countries. Journal of World Business, 53(3), 307-322.

Ferner, A., Almond, P., & Colling, T. (2005). Institutional Theory and the Cross-National Transfer of Employment Policy: The Case of "Workforce Diversity" in US Multinationals. Journal of International Business Studies, 36(3), 304–321.

Fıkırkoca, A. (2015). Makrokurumsal Kuram in Örgüt Kuramları (Eds. H.Cenk Sözen & H.Nejat Basım) Beta Yayınları, 287-317.

Gökşen, N. S. (2007). Makrokurumsal Bakış Açısı: Bir değerlendirme. A. S. Sargut ve Ş. Özen. (Der.), Örgüt Kuramları: 331-377. Ankara: İmge Yayınevi.

Gökşen, N. S. ve Üsdiken, B. (2001). Uniformity and diversity in Turkish business groups: effects of scale and time of founding. British Journal of Management, 12: 325-340.

Hall, P. A., & Soskice, D. (2001). An introduction to varieties of capitalism. op. cit, 21-27.

Hamilton, G. G. ve Biggart, N. W. (1988). Market, culture and authority: A comparative analysis of management and organization in the far east. American Journal of Sociology, 94: 52-94.

Hannan, M. T., & Freeman, J. (1977). The Population Ecology of Organizations. American Journal of Sociology, 82(5), 929–964. http://www.jstor.org/stable/2777807

Hofstede, G. H., & Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. sage.

Hollingsworth, J. R., & Boyer, R. (Eds.). (1997). Contemporary capitalism: The embeddedness of institutions. Cambridge University Press.

Ioannou, I. & Serafeim, G. (2012) What Drives Corporate Social Performance? The Role of Nation-level Institutions. Journal of International Business Studies Vol. 43, No. 9: 834-864.

Lane, C. (1992). European Business Systems: Britain and Germany Compared in European Business Systems: Firms and Markets in Their National Contexts (Eds. Richard Whitley) Sage Publications 64-98.

Maurice, M. (1979). For a study of 'The Societal Effect': Universality and specificity in organization research. C. J. Lammers ve D. J. Hickson (Der.), Organizations alike and unlike: 42-60, London: Routhledge ve Kegan Paul.

Maurice, M. ve Sorge, A. (2000). General introduction. M. Maurice ve A. Sorge (Der.), Embedding organizations: 1-6. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing.

Morgan, G. (2007). National business systems research: progress and prospects. Scandinavian Journal of Management, 23: 127-145.

Orru, M., Biggart, N. W. ve Hamilton, G. G. (1991). Organizational isomorphism in East Asia. (Der.) W. W. Powell ve P. J. Di Maggio. The New Institutionalism in Organizational Analysis, 361-389. The University of Chicago Press: Chicago.

Orru, M., Hamilton, G. ve Suzuki, M. (1989). Patterns of Inter-Firm Control of Japanese Business. Organization Studies, 10, 4: 549-574.

Sorge, A. (1991). Strategic fit and the societal effect: Interpreting cross-national comparisons of technology, organization and human resources. Organization Studies, 12(2): 161-190.

Üsdiken, B. (2008). Türkiye'de İşletme Grupları: Özel Sayı"ya Giriş. Yönetim Araştırmaları Dergisi, 8, 1-2: 5-21.

Whitley, R. D. (1990). Eastern Asian enterprise structures and the comparative analysis of forms of business organization. Organization Studies, 11(1): 47-74.

Whitley, R. D. (1991). The Social construction of business systems in East Asia. Organization Studies, 12(1): 1-28.

Whitley, R. D. (1992). European Business Systems. London: Sage.

Whitley, R. D. (1992a). Societies, firms and markets: The social structuring of business systems. R. D. Whitley (Der.), European Business Systems: 5-45. London, UK: Sage.

Whitley, R. D. (1992b). Business systems in East Asia. London, UK: Sage.

Whitley, R. D. (1994). Dominant forms of economic organization in market economies. Organization Studies, 15(2): 153-182.

Whitley, R. D. (1996). The social construction of economic actors: Institutions and types of firm in Europe and other market economies. Whitley, R. ve Kristensen, P.H. (Der.), The Changing European Firm: Limits to Convergence. London: Routledge, 39-66.

Whitley, R. D. (1998). Internationalization and varieties of capitalism: the limited effects of cross-national coordination of economic activities on the nature of business systems. Review of International Political Economy, 5(3): 445-481.

Whitley, R. D. (1999). Divergent Capitalism: The Social stucturing and change of business systems. Oxford: Oxford University Press.

Whitley, R. D. (2000a). The Institutional Structuring of Innovation strategies: Business Systems, Firm types, patterns. Organization Studies, 21(5): 855-887.

Whitley, R. ve Kristensen, P. H. (1996). The changing european firm: limits to convergence. London: Routledge.

Acar, P. & Kılıç, S. (2019). Güvenlik İklimi Algısının Demografik Faktörlere Göre Alan Kuramı Bağlamında İncelenmesi: İnşaat Sektöründe Bir Uygulama. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18(71), 1066-1088.

Aziri, B. (2011). Job Satisfaction: A Literature Review. Management Research and Practice, 3(4), 77-86.

Bacak, B. & Yiğit, Y. (2010). İşe Devamsızlığın Nedenleri, Ekonomik Sonuçları ve Azaltılması İçin Alınması Gereken Önlemler, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 5(1), 29-44.

Bakan İ. & Büyükbeşe T. (2004), Örgütsel İletişim ile İş Tatmini Unsurları Arasındaki İlişkiler: Akademik Örgütler İçin Bir Alan Araştırması, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi 7, 1-30.

Bakan, İ. & Büyükbeşe, T. (2008). Katılımcı Karar Verme: Kararlara Katılım Konusunda Çalışanların Düşüncelerine Yönelik Bir Alan Çalışması, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 13(1), 29-56.

Baş, T. (2002). Öğretim Üyelerinin İş Tatmin Profillerinin Belirlenmesi, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi, 17(2), 19-37.

Başol, O. & Çömlekçi, M. F. (2020). İş Tatmini Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 1(2), 16-29.

Bhatti, N., G. M., Maitlo, N., Shaikh, vd. (2012), The Impact of Autocratic and Democratic Leadership Style on Job Satisfaction, International Business Research, 5(2), 192-201.

Chen, C. (2006). Job Satisfaction, Organizational Commitment, And Flight Attendants' Turnover Intentions: A Note. Journal Of Air Transport Management, 12, 274-276.

Christian, M. S., Bradley, J. C., Wallace, J. C. & Burke, M. J. (2009). Workplace Safety: A Meta-Analysis of the Roles of Person and Situation Factors. Journal of Applied Psychology, 94(5), 1103–1127

Coşan, P.E. & Gülova, A.A. (2014). Örgütsel Demokrasi, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 21(2), 231-248.

Çankaya, M. (2018) Örgütsel Demokrasinin İş Tatminine Etkisi ile Sağlık Sektörü Çalışanlarının Örgütsel Demokrasi Algıları ve İş Tatmini Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(82), 404-426.

Çarıkçı, İ. H. & Oksay, A. (2004). Örgütsel Yapı ve Meslek Farklılıklarının İş Tatmini Üzerindeki Etkileri: Hastane Çalışanları Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF Dergisi, 9(2), 157-172.

Dang-Pham, D., Pittayachawan, S., & Bruno, V. (2016). Impacts of Security Climate on Employees' Sharing of Security Advice and Troubleshooting: Empirical Networks. Business Horizons, 59(6), 571-584.

Davutoğlu, N.A. (2022). Bilinçlenme, Tarım ve Sanayi Devrimleri Sonucu Oluşan Teknolojik Değişimin Yönetimin Evrilleşmesine Etkileri. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 9(88), 2114-2123.

Er, M. (2016). Güvenlik İkliminin İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi, Güvenlik Performansının Aracılık Rolü: Kayseri Mobilya İmalat Çalışanları Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE.

Erdil O. & Keskin H. (2003). Güçlendirmeyle İş Tatmini, İş Stresi ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkiler İ.Ü.İşletme Fakültesi Dergisi, 32(1), 7-24.

Erdoğan, İ. (1999), İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış, İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi, İşletme İktisadı Enstitüsü, Araştırma ve Yardım Vakfı Yayın No:5

Erkal, P.C. (2012). Örgütsel Demokrasi: Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma. Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Manisa.

Forcadell, FJ. (2005). Democracy, Cooperation and Business Success: The Case of Mondragón Corporación Cooperativa, Journal of Business Ethics, 56 (3), 255-274.

Geçkil, T., & Tikici, M. (2015). Örgütsel Demokrasi Ölçeği geliştirme çalışması. Amme İdaresi Dergisi, 48(4), 41-78.

Geçkil, T., Akpınar, A.T. & Y. Taş, Örgütsel Demokrasinin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: Bir Alan Araştırması, İşletme Araştırmaları Dergisi, 9(4), 649-674.

Gürsoy, A. (2021). Metal Sektöründe Güvenlik İklimi ile İş Tatmini İlişkisi. Sosyal Güvence, 0(18), 358-373.

Harrison, JS. & Freeman, RE. (2004). Special Topic: Democracy and Around Organizations is Organizational Democracy Worth the Effort? Academy of Management Executive, 18(3), 49-53.

Huang, Y.H., Lee, J., McFadden, A.C., Murphy L.A., Robertson, M.M., Janelle, H.C., & Zohar, D. (2016). Beyond Safety Outcomes: An Investigation of the Impact of Safety Climate on Job Satisfaction, Employee Engagement and Turnover Using Social Exchange Theory as the Theoretical Framework. Applied Ergonomics, 55, 248-257.

Iklım, N.Ş. (2017). Güvenlik İklimi ve İş Tatmini İlişkisinde Birey-Örgüt Uyumunun Aracı Rolü: Tekstil Sektöründe Bir Araştırma, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, SBE.

İşcan, Ö. F. & Sayın, U. (2010). "Örgütsel Adalet, İş Tatmini ve Örgütsel Güven Arasındaki İlişki". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(4), 195-216.

Kalaycı, S. (2014). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kath, L. M., Magley, V. J. & Marmet, M. (2010). The Role of Organizational Trust in Safety Climate's Influence on Organizational Outcomes. Accident Analysis & Prevention, 42(5), 1488–1497.

Koçel, T. (2001). İşletme Yöneticiliği, Beta Yayınları, İstanbul.

McGregor, NL. (2005). The Contribution of Workplace Democracy to Organizational Change, Doctoral Dissertation, Walden University, ProQuest Information and Learning. Co. (UMINo: 3182623).

Naveh, E., Katz-Navon, T. & Stern, Z. (2005). Treatment Errors in Healthcare: A Safety Climate Approach. Management Science, 51(6), 948–960.

Oral Ataç, L. & Köse, S. (2017). Örgütsel Demokrasi ve Örgütsel Muhalefet İlişkisi: Beyaz Yakalılar Üzerine Bir Araştırma. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46(1), 117-132.

Özdevecioğlu, M. (2003). İş Tatmini ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, 11. Ulusal Yönetim ve Örgüt Kongresi Bildiri Kitabı, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 22-24 Mayıs 2003.

Öztekin, Z. (2008). Orduda İş Tatmini: Subayların İş Tatminini Etkileyen Faktörler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Pausch, M. (2013). Workplace Democracy: From a Democratic Ideal to a Managerial Tool and Back The Innovation Journal: The Public Sector Innovation Journal, 19(1), 1-19.

Polat. H. (2011). Türkiye Ekonomisinde İmalat Sanayi, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 1(2), 24-39.

Sadykova, G. & Tutar, H. (2014). Örgütsel Demokrasi ve Örgütsel Muhalefet Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme, İşletme Bilimi Dergisi, 2(1), 1-16.

Soysal, A., Öke, P., Yağar, F. & Tunç, M. (2017). Örgütsel İletişim ve İş Tatmini Düzeylerinin İncelenmesi: Bir Özel Hastane Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (37), 243-253.

Spector, P. (1996). Industrial and Organizational Psychology: Research and Practice USA. John Wiley&SonsInc.

Şen, E. & Bolat, M. (2015). İşletmelerde Demokratik Yönetim Anlayışının İnovasyon ve Firma Performansı Üzerine Etkisi: İstanbul Avrupa Yakası Lojistik İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(27), 149-172.

Taş, Y. (2011). İş Tatmini ve Bilgi Paylaşımı Düzeyinin Duygusal Bağlılığa Etkisi: Kocaeli Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinde Bir Araştırma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(1), 117-131.

Taşlıyan, M., Engizek, H. & Gül. N. (2017). Tükenmişlik, İş Tatmini ve Esnek Çalışma Saatleri: Çalışan Kadınlar Üzerine Bir Çalışma. Tübav Bilim 10(2), 111-125.

Tözün, M., Çulhacı, A. & Ünsal, A. (2008). Aile Hekimliği Sisteminde Birinci Basamak Sağlık Kurumlarında Çalışan Hekimlerin İş Doyumu (Eskişehir), TAF Prev MEd Bull; 7(5), 377-384.

Türen, U., Gökmen, Y., Tokmak, İ. & Bekmezci, M. (2014). Güvenlik İklimi Ölçeği'nin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(4), 171-190.

Türkçe Sözlük (2011). Ankara: Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ünlü Aslan M., Yayla E. N., Ünüvar Ünlüoğlu D. (2022), Z Kuşağı Bağlamında Girişimcilik Tutumu ve Sınırsız Kariyer Yöneliminin İncelenmesi, İşletme Araştırmaları Dergisi, 14(1), 919-930.

Verdorfer, AP., Weber, GW., Unterrainer, C. & Seyr, S. (2012). The Relationship Between Organizational Democracy and Socio-Moral Climate: Exploring Effects Of The Ethical Context In Organizations, Economic and Industrial Democracy, 34(3), 423-449.

Weber, W. G., Unterrainer, C. & Schmid, B. E. (2009). The Influence of Organizational Democracy on Employees' Socio-moral Climate and Prosocial Behavioral Orientations. Journal of Organizational Behavior, 30(8), 1127-1149.

Yazdani, N. (2010). Organizational Democracy and Organization Structure Link: Role of Strategic Leadership & Environmental Uncertainty, Business Review, 5(2), 51-73.

Zohar, D. (1980). Safety Climate in Industrial Organizations: Theoretical and applied implications. Journal of Applied Psychology, 65(1), 96-102.

Örgütlerin takım çalışmasına önem vermesi, örgüt içinde çapraz fonksiyonlu bağlantılar kurmaları, bölümler arasında esnek sınırlara sahip olması; düz, yatay, matris, ağ veya sanal organizasyon yapılarını benimsemeleri (Sherehiy vd., 2007: 458) sürdürülebilir ve çevik örgüt olmaları için sahip olmaları gereken önemli bir noktadır.

Günümüz örgütlerini rakiplerinden ayırarak rekabet avantajı yakalamalarını sağlayan birçok faktör vardır. Bunlardan en önemlisi ise sahip oldukları insan kaynaklarıdır. Hem sürdürülebilir hem de çevik olabilmeleri örgütlerin mevcut personelini güçlendirme çalışmaları yapması, personelin tam katılımıyla tüm karar süreçlerinde yer almasını sağlaması, takım çalışmaları yapmaları, bilgili ve tecrübeli personele erişimin sağlanması (Sherehiy vd., 2007: 458), çevreye karşı duyarlılığın özendirilip ödüllendirilmeye tabi tutulması, bu alanda eğitim çalışmalarının planlanması, personelin sorunları ile ilgilenilmesi (Tüyen, 2020: 103) gibi kabiliyetlerle mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

Akkaya, B. (2018). Teknogirişim firmalarındaki yöneticilerin liderlik tiplerinin firmaların örgütsel çevikliğine etkisi: teknopark firmaları üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış doktora tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Akkaya, B., Kayalıdere, U. A., & Tabak, A. (2019). Edüstriyel alanda üretim yapan firmaların örgütsel çevikliği ile firma yöneticilerinin sahip olduğu dinamik yetenekler arasındaki ilişki: manisa organize sanayi bölgesinde (mosb) faaliyet gösteren firmalar üzerine bir araştırma. Yeni Nesil Girişimcilik ve Ekonomi, 1(2), 19-54.

Akkaya, B., Kayalıdere, U., Aktaş, R., & Karğın, S. (2020). Çevik liderlik yaklaşımı ve çevik lider davranışlarını ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(2), 1065-1621.

Al Kaabi, A. (2014). Multi-Dimensional sustainability framework for service organisations in the GCC countries, Published PhD Dissertation, Brunel University Business School, London.

Alnidawi, A. A., Alshemery, A. S., & Abdulrahman, M. (2017). Competitive advantage based on human capital and its ımpact on organizational sustainability: applied study in jordanian telecommunications sector. Journal of Management & Sustainability, 7(1), 64-75.

Anca-Ioana, M. (2019). A Review of organizational agility concept and characteristics. The Annals of the University of Oradea. Economic Sciences, 28(1), 335-341.

Azizsafaei, F. (2016). The role of human resource management in achieving organisational agility, Published PhD Dissertion, Birmingham City Business School, UK.

Bakan, İ., Sezer, B., & Kara, C. (2017). Bilgi yönetiminin örgütsel çeviklik ve örgütsel atalet üzerindeki etkisi bir alan araştırması. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(1), 117-138.

Basri, S., & Zorlu, K. (2020).Örgüt kültürü algısının örgütsel çeviklik üzerindeki etkisinin incelenmesi. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 20(39), 147-164.

Bastas, A., & Liyanage, K. (2019). Integrated quality and supply chain management business diagnostics for organizational sustainability improvement. Sustainable Production and Consumption, 17, 11-30.

Cagnin, C. H., Loveridge, D., & Butler, J. (2005). Business sustainability maturity model. Business Strategy and the Environment Conference,4-6, Citeseer.

Cegarra-Navarro, J.-G., Soto-Acosta, P., & Wensley, A. K. (2016). Structured knowledge processes and firm performance: The role of organizational agility. Journal of Business Research, 69, 1544-1549.

Chapin, F., Torn, M., & Tateno, M. (1996). Principles of Ecosystem Sustainability. American Naturalist, 148(6), 1016-1037.

Cicerali, E. E. (2019). Çevikliği destekleyen örgütsel kültür özellikleri. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11(18), 2422-2432. doi:10.26466/opus.525842

Coblentz, J. B. (2002). Organizational sustainability: The three aspects that matter. Washington, Academy for Educational Development.

Crocitto, M., & Yousef, M. (2003). The human side of organizational agility. Industrial Management & Data Systems, 103(6), 388-397. doi:10.1108/02635570310479963]

Çetinkaya, F. F., & Akkoca, Y. (2021). Stratejik liderlik ile örgütsel çeviklik arasındaki ilişkide örgütsel iletişimin aracı rolü. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(1), 66-84.

Dalgıç Turhan, G., Özen, T., & Albayrak, R. S. (2018). kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, stratejik önemi ve sürdürülebilirlik performansı ölçümü: literatür çalışması. Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, 9(1), 17-37. doi:https://doi.org/10.18354/esam.304155

Duran, B. (2018). Sürdürülebilirlik kavramının önemi, karşılaşılan sorunlar ve şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erdem Balcı, B., & Erbay, E. (2021).Dönüştürücü liderliğin örgütsel çeviklik üzerine etkisi. International Journal of Management and Administration, 5(10), 91-102.

Florea, L., Cheung, Y. H., & Herndon, N. C. (2013). For all good reasons: role of values in organizational sustainability. Journal of Business Ethics, 114, 393-408.

Ganguly, A., Nilchiani, R., & Farr, J. V. (2009). Evaluating agility in corporate enterprises. Int. J. Production Economics, 118, 410-423. doi:10.1016/j.ijpe.2008.12.009

Harraf, A., Isaac, W., Tate, K., & Talbot, K. (2015). Organizational agility. The Journal of Applied Business Research, 31(2), 675-686.

Hüseynov, V. (2010). İnsan kaynakları stratejik yönetiminde örgütsel atikliğin rolü, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

İleri, Y., & Soylu, Y. (2014).Bir rekabet üstünlüğü aracı olarak çeviklik kavramı ve örgüt yapısına olası etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 13(1-2), 13-28.

İmamoğlu, S. Z., İnce, H., & Türkcan, H. (2021). Endüstri 4.0 Uygulamalarının Örgütsel Çeviklik Üzerindeki Etkisi: Kavramsal Bir Çalışma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(1), 103-124.

Kapitulčinová, D., AtKisson, A., Perdue, J., & Will, M. (2018). Towards integrated sustainability in higher education – Mapping the use of the Accelerator toolset in all dimensions of university practice. Journal of Cleaner Production, 172(34), 4367-4382.

Kuşat, N. (2012). Sürdürülebilir işletmeler için kurumsal sürdürülebilirlik ve içsel unsurları. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, 2, 227-242.

Lee, K.-H., & Saen, R. F. (2012). Measuring corporate sustainability management: A data envelopment analysis approach. Internaitonal Journal of Production Economics, 140, 219-226.

Lee, S. H., & Ha-Brookshire, J. (2017). Ethical climate and job attitude in fashion retail employees' turnover ıntention, and perceived organizational sustainability performance: a cross-sectional study. Sustainability, 9(3), 465.

Lin, C.-T., Chiu, H., & Chu, P.-Y. (2006). Agility index in the supply chain. Int. J. Production Economics, 100, 285-299. doi:10.1016/j.ijpe.2004.11.013

Lozano, R. (2015). A holistic perspective on corporate sustainability drivers. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 22(1), 32-44.

Mehdibeigi, N., Dehghani, M., & Yaghoubi, N. M. (2016). Customer knowledge management and organization's effectiveness: explaining the mediator role of organizational agility. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 230, 94-103.

Mohammadi, M., Nikpour, A., & Chamanifard, R. (2015). The relationship between organizational agility and employee's productivity (Case study: Ministry of youth affairs and sports, Iran). In Fourth International Conference IT in Education. Research and Business-ITERB.

Nawaz, W., & Koç, M. (2018). Development of a systematic framework for sustainability management of organizations. Journal of Cleaner Production, 171, 1255-1274.

Nejatian, M., & Zarei, M. H. (2013). Moving towards organizational agility: are we improving in the right direction? Global Journal of Flexible Systems Management, 14(4), 241-253.

Özdil D., E., & Güler, M. (2022). Örgütsel çeviklik üzerine yapılmış çalışmaların teorik açıdan incelenmesi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 9(1), 361-378.

Özeroğlu, E., & Koçyiğit, Y. (2020). Organizational agility in health organizations: the role of visionary leadership. Research Journal of Business and Management, 7(1), 13-22.

Peters, S., & Wals, A. E. (2013). Learning and Knowing in Pursuit of Sustainability: Concepts and Tools for Transdisciplinary Environmental Research. (Eds., Kransny, M. and J. Dillon), 79-104. London: Taylor and Francis.

Sarıkaya, M., & Kara, F. Z. (2007). Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık. Yönetim ve Ekonomi, 14(2), 221-233.

Sever, E., & Paksoy, M. (2021).Örgütsel çeviklik açısından örgüt kültürü ve firma performansı üzerine bir alan araştırması. Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi, 7(13), 313-353.

Sezen Gültekin, G. (2019). Yükseköğretimde Örgütsel Körlük ve Örgütsel Sürdürülebilirlik Arasındaki İlişkide Örgütsel Dayanıklılığın Aracı Rolü, yayınlanmamış doktora tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Sharifi, H., & Zhang, Z. (1999). A methodology for achieving agility in manufacturing organisations: An introduction. Int. J. Production Economics, 7-22.

Sharifi, H., & Zhang, Z. (2001). Agile manufacturing in practice. International Journal of Operations & Production Management, 21(5/6), 772-794.

Sherehiy, B., Karwowski, W., & Layer, J. (2007). A review of enterprise agility: Concepts, frameworks, and attributes. International Journal of Industrial Ergonomics , 37, 445-460.

Sze´kely, N., & Brocke, J. (2017). What can we learn from corporate sustainability reporting? Deriving propositions for research and practice from over 9,500 corporate sustainability reports published between 1999 and 2015 using topic modelling technique. PLoS ONE,e0174807, 12(4), 1-27.

Tıraş, H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(2), 57-73.

Tooranloo, H., Azadi, M., & Sayyahpoor , A. (2017). Analyzing factors affecting implementation success of sustainable human resource management (SHRM) using a hybrid approach of FAHP and Type-2 fuzzy DEMATEL. Journal of Cleaner Production, 162, 1252-1265.

Ulus, M. (2018). Managing Human Factors For Change Towards Organizational In Sustainability In Tourism Organizations, Master Of Arts Dissertation, Bogazici University, Istanbul.

Ulus, M., & Hatipoglu, B. (2016). Human Aspect as a Critical Factor for Organization Sustainability in the Tourism Industry. Sustainability, 8(3), 1-18.

Vinodh, S. (2010). Improvement of agility and sustainability: A case study in an Indian rotary switches manufacturing organisation. Journal of Cleaner Production, 18(10-11), 1015-1020.

Wendler, R. (2014). Development of the organizational agility maturity model. Federated conference on computer science and information systems, September, 1197-1206.

Yıldırım, Y. (2022). Örgütsel Çeviklik. (Ed.B. Üzüm), Konya: Eğitim Yayınevi, 67-75.

Young, A. (2013). Identifying The Impact of Leadership Practıces on Organizational Agility, Master of Dissertation, School of Business and Management Pepperdine University, USA.

Yusuf, Y., Sarhadi, M., & Gunasekaran, A. (1999). Agile Manufacturing: The drivers, concepts and attributes. Int. J. Production Economics, 62, 33-43.

Zain, M., Rose, R., Abdullah, I., & Masrom, M. (2005). The relationship between information technology acceptance and organizational agility in Malaysia. Information & Management, 42, 829-839. doi:10.1016/j.im.2004.09.001

Zhang, D. Z. (2011). Towards theory building in agile manufacturing strategies—Case studies of an agility taxonomy. Int. J. Production Economics, 131, 303-312.

Zhang, Z., & Sharifi, H. (2000). A methodology for achieving agility in manufacturing organisations. International Journal of Operations & Production Management, 20(4), 496-512.

sonuçlanabilmesi adına çalışanın sürecin her aşamasında kararlara katılımı ve bilgilendirilmesi oluşacak direncin önüne geçilmesi ve paralel bir dönüşüm için önemli bir rol oynamaktadır. Örgütlerde sürdürülebilirlik ve rekabet avantajına yönelik aktörlerdeki değişimi yakalamak ve örgütün bütünsel olarak değişime cevap verebilmesi her şeyden önce kendi vizyon ve misyonu ışığında stratejik paydaşları (müşteriler, rakipler, tedarikçiler ve çalışanlar) ile uyum içinde hareket etmelidir.

KAYNAKÇA

Adler, R. (2010). Leveraging the Talent-Driven Organization. Aspen Institute. 1 Dupont Circle NW Suite 700, Washington, DC 20036.

Alkan, T. (2007). Esnek çalışma biçimleri ve "Çağrı Merkezi" örneği, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiye.

Andersson, H., & Tuddenham, P. (2014). Reinventing IT to support digitization. McKinsey & Company (May) http://www.mckinsey.com/insights/business_technology/reinventing_it_to_support_digitization .

Arısoy, Ö. (2009). İnternet bağımlılığı ve tedavisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 1(1), 55-67.

Attaran, M., Attaran, S., & Kirkland, D. (2019). The need for digital workplace: increasing workforce productivity in the information age. International Journal of Enterprise Information Systems (IJEIS), 15(1), 1-23.

Aydın, K., & Güney, E. (2021). Dijitalin algısal manipülasyonuna karşı dijitalde aksaklık ile bilinç uyarımı. Journal of Arts, 4(2), 67-78.

Banger, G. (2018). Endüstri 4.0 ve Akıllı İşletme (2. bs.). Eskişehir: Dorlion.

Becker, W., & Schmid, O. (2020). The right digital strategy for your business: an empirical analysis of the design and implementation of digital strategies in SMEs and LSEs. Business Research, 13(3), 985-1005.

Bejinaru, R. (2019). Impact of digitalization on education in the knowledge economy. In Impact of digitalization on education in the knowledge economy: Bejinaru, Ruxandra.

Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2008). The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. British Journal of Educational Technology, 39(5), 775-786.

Boudreau, E. (2011, August). Digitization and EAD at the JFK: A Marriage of Opportunity. In Description Section program of the annual meeting of the Society of American Archivists, Chicago, Illinois.

Bouwman, H., Nikou, S., Molina-Castillo, F. J., & de Reuver, M. (2018). The impact of digitalization on business models. Digital Policy, Regulation and Governance, 20(2), 105-124.

Brennen, J. S., & Kreiss, D. (2016). Digitalization. The İnternational Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy, 1-11.

Cijan, A., Jenič, L., Lamovšek, A., & Stemberger, J. (2019). How digitalization changes the workplace. Dynamic Relationships Management Journal, 8(1), 3-12.

De Groen, W. P., Lenaerts, K., Bosc, R., & Paquier, F. (2017). Impact of digitalisation and the on-demand economy on labour markets and the consequences for employment and industrial relations. Final Study. CEPS Special Report, August 2017.

Ebert, C., & Duarte, C. H. C. (2018). Digital transformation. IEEE Softw., 35(4), 16-21.

Ersöz, B., & Özmen, M. (2020). Dijitalleşme ve bilişim teknolojilerinin çalışanlar üzerindeki etkileri. AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11(42), 170-179.

Fossen, F. M., & Sorgner, A. (2018). The effects of digitalization on employment and entrepreneurship. In conference proceeding paper, IZA–Institute of Labor Economics.

Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?. Technological Forecasting and Social Change, 114, 254-280.

Gajendran, R. S., & Harrison, D. A. (2007). The good, the bad, and the unknown about telecommuting: meta-analysis of psychological mediators and individual consequences. Journal of Applied Psychology, 92(6), 1524.

Gilson, L. L., Maynard, M. T., Jones Young, N. C., Vartiainen, M., & Hakonen, M. (2015). Virtual teams research: 10 years, 10 themes, and 10 opportunities. Journal of Management, 41(5), 1313-1337.

Hou, Y., Xiong, D., Jiang, T., Song, L., & Wang, Q. (2019). Social media addiction: Its impact, mediation, and intervention. Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, 13(1).

Imgrund, F., Fischer, M., Janiesch, C., & Winkelmann, A. (2018). Approaching digitalization with business process management. Proceedings of the MKWI, 1725-1736.

Ivanova, I. A., Pulyaeva, V. N., Vlasenko, L. V., Gibadullin, A. A., & Sadriddinov, M. I. (2019, December). Digitalization of organizations: current issues, managerial challenges and socio-economic risks. In Journal of Physics: conference series (Vol. 1399, No. 3, p. 033038). IOP Publishing.

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. Business Horizons, 53(1), 59-68.

Khitskov, E. A., Veretekhina, S. V., Medvedeva, A. V., Mnatsakanyan, O. L., Shmakova, E. G., & Kotenev, A. (2017). Digital transformation of society: problems entering in the digital economy. Eurasian Journal of Analytical Chemistry, 12(5), 855-873.

Klein, M. (2019). İşletme 4.0 Kapsamında Şirket 2.0- İşletme Süreçlerinde Sosyal Yazılım Kullanımı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Klein, M. (2020). İşletmelerde dijital dönüşüm ve etmenleri. Journal of Business in the Digital Age, 3(1), 24-35.

Kolbjørnsrud, V., Amico, R., & Thomas, R. J. (2016). The promise of artificial intelligence. Accenture: Dublin, Ireland.

Kolhar, M., Kazi, R. N. A., & Alameen, A. (2021). Effect of social media use on learning, social interactions, and sleep duration among university students. Saudi Journal of Biological Sciences, 28(4), 2216-2222.

Korte, M. (2022). The impact of the digital revolution on human brain and behavior: Where do we stand?. Dialogues in Clinical Neuroscience, 22:2, 101-111.

Kuusisto, M. (2015). Effects of digitalization on organizations. Master's thesis. Tampere University of Technology.

Liang, T. P., & Turban, E. (2011). Introduction to the special issue social commerce: a research framework for social commerce. International Journal of Electronic Commerce, 16(2), 5-14.

Manyika, J., Chui, M., Miremadi, M., Bughin, J., George, K., Willmott, P., & Dewhurst, M. (2017). A future that works: AI, automation, employment, and productivity. McKinsey Global Institute Research, Tech. Rep, 60, 1-135.

Matura, T., & Puhakka, V. (2022). The relation marketing through the era of digitalisation: social media and endorsement strategy.Master thesis, Oulu Business School.

Mazmanian, M., Orlikowski, W. J., & Yates, J. (2013). The autonomy paradox: The implications of mobile email devices for knowledge professionals. Organization Science, 24(5), 1337-1357.

Mazzone, D. M. (2014). Digital or death: digital transformation: the only choice for business to survive smash and conquer. Smashbox Consulting Inc.

Milyavskaya, M., Saffran, M., & Koestner, N. H. (2018). Fear of missing out: prevalence, dynamics, and consequences of experiencing FOMO. Motivation and Emotion.

Osterwalder, A., Pigneur, Y., Oliveira, M. A. Y., & Ferreira, J. J. P. (2011). Business Model Generation: A handbook for visionaries, game changers and challengers. African Journal of Business Management, 5(7), 22-30.

Parviainen, P., Tihinen, M., Kääriäinen, J., & Teppola, S. (2017). Tackling the digitalization challenge: how to benefit from digitalization in practice. International Journal of Information Systems and Project Management, 5(1), 63-77.

Poutanen, E. (2016). The most important hospitality competences in the times of digitalization. Bachelor's Thesis, Haaga-Helia University of Applied Sciences.

Prado, C. G. (Ed.). (2019). How technology is changing human behavior: Issues and benefits. ABC-CLIO.

Prentice, A. E. (2013). Leadership for the 21st Century. ABC-CLIO.

Ratna, R., & Kaur, T. (2016). The impact of information technology on job related factors like health and safety, job satisfaction, performance, productivity and work life balance. Journal of Business & Financial Affairs, 5(1), 2-9.

Rivard, S. (2004). Information technology and organizational transformation: Solving the management puzzle. Routledge.

Savić, D. (2019). From Digitization, Through Digitalization, to Digital Transformation. Online Searcher, 43(1), 36–39.

Schwertner, K. (2017). Digital transformation of business. Trakia Journal of Sciences, 15(1), 388-393.

Smit, S., Tacke, T., Lund, S., Manyika, J., & Thiel, L. (2020). The future of work in Europe. McKisney Global Institute.

Suppan, M., Gartner, B., Golay, E., Stuby, L., White, M., Cottet, P., ... & Suppan, L. (2020). Teaching adequate prehospital use of personal protective equipment during the COVID-19 pandemic: development of a gamified e-learning module. JMIR Serious Games, 8(2), e20173.

Tihinen, M., Kääriäinen, J., Ailisto, H., Komi, M., Parviainen, P., Tanner, H., ... & Valtanen, K. (2016). The Industrial Internet in Finland: on route to success?. VTT Technical Research Center of Finland Ltd.

Ünsar, A. S., İnan, A. & Yürük, P. (2010). Çalışma hayatında motivasyon ve kişiyi motive eden faktörler: bir alan araştırması. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (1) , 248-262.

Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021). Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. Journal of Business Research, 122, 889-901.

Westerman, G., Calméjane, C., Bonnet, D., Ferraris, P., & McAfee, A. (2011). Digital Transformation: A roadmap for billion-dollar organizations. MIT Center for digital business and capgemini consulting, 1, 1-68.

White, M. (2012). Digital workplaces: Vision and reality. Business Information Review, 29(4), 205-214.

Wigand, R. T. (1997). Electronic commerce: Definition, theory, and context. The Information Society, 13(1), 1-16.

Yener, S. (2018). Teknostresin iş performansı üzerindeki etkisi; tükenmişliğin aracı rolü. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(2), 85-101.

web 1: (11 Kasım 2022). Nomophobia - Wikipedia

web 2: (11 Kasım 2022). https://aklinizikesfedin.com/teknostres-yeni-teknolojileri-suistimal-etmek/

web 3: (11 Kasım 2022). https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/teknoloji-bizi-hasta-ediyor-3

web 4: (11 Kasım 2022). https://careers.stateuniversity.com/pages/416/Robotics-Engineer.html

web 5: https://azure.microsoft.com/en-us/resources/cloud-computing-dictionary/what-is-cloud-computing/#benefits

web 6: https://www.leanix.net/en/blog/artificial-intelligence-expert-systems

web 7: https://www.it-ology.org/3-things-about-starting-a-career-in-3d-printing/

web 8: https://targetjobs.co.uk/careers-advice/job-descriptions/data-analyst-job-description

web 9: https://www.brandingturkiye.com/dijitallesmeyle-ortaya-cikan-meslekler/

Mion, G., Cristian, R. ve Adaui, C.R. L. (2019). "Mandatory Nonfinancial Disclosure and Its Consequences on the Sustainability Reporting Quality of Italian and German Companies", Sustainability, 11, 4612.

Permatasari, P., Gunawan, J., El-Bannany, M. (2020). "A Comprehensive Measurement for Sustainability Reporting Quality: Principles-Based Approach", Indonesian Journal of Sustainability Accounting and Management, 4(2), 249–265.

Sobhani, F., A. Amran ve Y. Zainuddin. 2012. "Sustainability Disclosure in Annual Reports and Websites: A Study of the Banking Industry in Bangladesh", Journal of Cleaner Production, 23 (1).

Şahin, Z., & Çankaya, F. (2018). Türkiye'de GRI rehberine Göre Hazırlanan Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 860-879.

Waddock S., & Googins B. K. (2011). "The paradoxes of communicating corporate social responsibility", In O. Ihlen, J. Bartlett & S. May (Eds.), The Handbook of Communication and Corporate Social Responsibility, 23–43, Wiley-Blackwell.

Yeşilçelebi, G. (2020). "Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Sürdürülebilirlik Açıklamaları: Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi" Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 11(Ek), 229-244.

Örgütler yaşam hayatında herhangi bir problemle karşılaştıklarında yaşamlarını sürdürebilmek adına küçülme ve yeniden yapılanma stratejileri izlerler. Küçülmeler neticesinde bazı çalışanlarla yol ayrımına gidilmektedir. Bu yol ayrımları örgütte çalışamaya devam etmek durumunda olan çalışanlar üzerinde bazı psikolojik etkilere yol açmaktadır. Bu etkilerden bir tanesi de geride kalanlar sendromudur. Geride kalanlar sendromu yaşayan çalışanlar işten çıkarılanların üzerinde kendilerinin de bir etkisi olduğunu düşünerek mutsuzluk yaşamaktadırlar. Ayrıca bir sonraki küçülme durumunda sıranın kendisine gelebileceği kaygı ve endişesine kapılabilmektedir. Yaşanacak bu tarz duygu durumları strese sebep olabilmekte ve çalışanların verimsiz çalışmasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda bu tür küçülme stratejilerine karar verilmeden önce mutlaka akılcı bir plan yapılmalı ve bu konu ile ilgili yapılması gerekenler acil bir şekilde hayata geçirilmelidir. Örgütler için en değerli kaynak olan iş gücü kaynağı bir başka deyişle insan kaynağının duyguları olduğu unutulmamalı ve bu doğrultuda gerekli önlemler alınmalıdır. Aksi halde çalışanlarda ciddi bir verimsizlik oluşması muhtemeldir. Bu verimsizlik durumunun devam etmesi de örgütleri yaşamının sona ermesi sonuçlanabilir.

Yapılan bu araştırma geride kalanlar sendromu kavramsal anlamda ele almaktadır. Bu nedenle bu kavramı araştırmayı düşünen bilim insanlarının konuyu uygulamalı olarak ele alması literatüre ciddi katkı sağlayacaktır. Ayrıca literatürde geride kalanlar sendromu ile ilgili ölçek sayısının azlığı da dikkat çekmektedir. Bu konu ile ilgili ölçek geliştirme çalışmalarının yapılması ilgili literatür için önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Allen, T., Freedman, D., Russell, J., Reizenstein, R., & Rentz, J. (2001). Survivor reactions to organizational downsizing: Does time ease the pain? Journal of Occupational and Organizational Psychology, 74(1), 145-164.

Appelbaum, S. H., & Donia, M. (2001). The realistic downsizing preview: a multiple case study, part I: the methodology and results of data collection. Career Development International, 6(3), 128-150. https://doi.org/10.1108/13620430110389720

Appelbaum, S. H., Delage, C., Labib, N., & Gault, G. (1997). The survivor syndrome: aftermath of downsizing. Career Development International, 2(6), 278-286.

Armstrong-Stassen, M. (1998). The Effect of Gender and Organizational Level on How Survivors Appraise and Cope with Organizational Downsizing. The Journal of Applied Behavioral Science, 34(2), 125–142. doi:10.1177/0021886398342001

Armstrong-Stassen, M. (2005). Coping With Downsizing: A Comparison of Executive-Level and Middle Managers. International Journal of Stress Management, 12(2), 117–141. doi:10.1037/1072-5245.12.2.117

Balogun, J. (2003). From blaming the middle to harnessing its potential: Creating change intermediaries. British Journal of Management, 14(1), 69-84.

Baltaş, Z. (2003). Değişimde değer yaratmak – Kriz ve yeniden yapılanma sürecinde çalışanın el kitabı, 2. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Beylerian, M., & Kleiner, B. H. (2003). The downsized workplace. Management Research News. 26(2–4), 97-108.

Brockner, J. & Greenberg (1990). The ımpact of layoffs on survivors: An organizational justice perspective, in J. Carroll (Ed.). Advances in Applied Social Psychology Business Settings. New York: Lawrence.

Brockner, J., Grover, S. L., & Blonder, M. D. (1988). Predictors of survivors' job involvement following layoffs: A field study. Journal of Applied Psychology, 73(3), 436–442. doi:10.1037/0021-9010.73.3.436

Brockner, J., Groveres, R. & Witt, R.I. (1992). Layoffs, job insecurity, and survivors' work effort: Evidence of an inverted-U relation-ship. Academy of Management Journal, 35(1), 413-425.

Burke, R. J. (2005). Hospital restructuring stressors, support, and nursing staff perceptions of unit functioning. Health Care Manager, 24(1), 21-28.

Curtin, L. L. (1996). Surviving" survivor syndrome". Nursing Management, 27(10), 7-8.

Doherty, N., & Horsted, J. (1995). Helping survivors to stay on board. People Management, 1(1), 26-31.

Donia, M. (2000). RDP: A management intervention in the prevention of survivor syndrome A Thesis of The Faculty of Commerce and Administration, Concordia University.

Dorgan W. J. (2003). Depression and Survivor's Syndrome, Manag Works, 1, 98.

Esen Çoban, A. (2004). The effect of structured peer consultation program on different dimensions of school counselor burnout. A Thesis Submitted To The Graduate School of Social Sciences of Middle East Technical University, Ankara.

Frone, M. R. & Blais A. (2020). Organizational downsizing, work conditions, and employee outcomes: identifying targets for workplace intervention among survivors. International Journal of Environmantal Reearch and Public Health, 17(719), 1-22.

Gemlik, N., Önal, G., & Taşdemir, M. (2011). Örgütsel küçülme yaşayan bireylerin statüleri ile işten çıkarılma korkuları arasındaki ilişkinin analizi ve medikal cihaz üreten işletmeler üzerine uygulama. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(1), 43-62.

Grove, A. S. (1997). Yalnızca paranoidler ayakta kalır, (Çev. Ö. Dinçkal ve F. Lekesizalın), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Holden, L. & Roberts, I. (2004). The depowerment of middle managers – challenges and uncertainties. Journal of Managerial Psychology, 19(3), 269-287.

Hopkins, S., & Weathington, B. (2006). The relationships between justice perceptions, trust, and employee attitudes in a downsized organization. The Journal of Psychology, 140, 477-498.

Hovens, B. (2011). The 'survivor-syndrome': mitigating measures and the impact of job level and employee's value system, Master Thesis, Tilburg University, Holland.

James, T. A. W., & Tang, T. L. P. (1996). Downsizing and the impact on survivors—a matter of justice. Employment Relations Today, 23(2), 33-41.

Johnson M. (1996). Gelecek Binyılda Yönetim, (Çev. S. Gül), 1.Baskı. İstanbul: Sabah Kitapları.

Karaosmanoğlu A. (2002). Türkiye'de yeniden yapılanmayla ilgili sorunlar, Türkiye Bilimler Akademisi Forumu, 5. Baskı. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.

Littler, C. R., Dunford, R., Bramble, T., & Hede, A. (1997). The dynamics of downsizing in Australia and New Zealand. Asia Pacific Journal of Human Resources, 35, 65-79.

Luthans, B. C., & Sommer, S. M. (1999). The Impact of Downsizing on Workplace Attitudes. Group & Organization Management, 24(1), 46–70. doi:10.1177/1059601199241004

Maertz Jr, C. P., Wiley, J. W., LeRouge, C., & Campion, M. A. (2010). Downsizing effects on survivors: Layoffs, offshoring, and outsourcing. Industrial Relations: A Journal of Economy and Society, 49(2), 275-285.

Makawatsakul, N., & Kleiner, B. H. (2003). The effect of downsizing on morale and attrition. Management Research News. 26(2-4), 52-62.

Markowich, M. (1994). Lifeboat strategies for corporate renewal. Management Review, 83(9), 59-62.

Mishra, K. E., Spreitzer, G. M., & Mishra, A. K. (1998). Preserving employee morale during downsizing. MIT Sloan Management Review, 39(2), 83-95.

Mossholder, K. W., Settoon, R. P., Armenakis, A. A., & Harris, S. G. (2000). Emotion during organizational transformations. An interactive model of survivor reactions. Group and Organization Management, 25, 220-243.

Noer, D. (2009). Healing the wounds: Overcoming the trauma of layoffs and revitalizing downsized organizations. San Francisco: Jossey Bass.

Noer, D. M. (1993). Healing the Wounds-Overcoming the Trauma of Layoffs and Revitalising Downsized Organizations. Jossey Bass.

Özbey, S. N. (2010). Örgütsel küçülme, geride kalanlar sendromu ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişki etkinliği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Rubach, L. (1995). Downsizing: How quality is affected as companies shrink. Quality Progress, 28(4), 23-28.

Sahdev, K. & Vinnicombe, S. (1998). Downsizing and survivor syndrome A study of HR's perception of survivors' responses. Human Resource Management Review, 3(1), 187-199.

Shipton, H., Sparrow, P., Budhwar, A., & Brown, A. (2017). HRM and innovation: Looking across levels. Human Resource Management Journal, 27(2), 246–263.

Slater R, (2000). Welch J. general electric'in yolu – efsanevi CEO'nun yönetim anlayışı ve liderlik sırları, (Çev. T. Arıkan ve S. Özkal), 3.Baskı. İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Suazo, M. M. (2009). The mediating role of psychological contract violation on the relationship between psychological contract breach and work-related attitudes and behaviours. Journal of Management Psychology, 24(2), 136-160.

Thornhill, A., Saunders, M. N., & Stead, J. (1997). Downsizing, delayering-but where's the commitment? The development of a diagnostic tool to help manage survivors. Personnel Review, 26(1/2), 81-98.

Trevor, C. O., & Nyberg, A. J. (2008). Keeping your headcounts when all about you are losing theirs: Downsizing, voluntary turnover rates, and the moderating role of HR practices. Academy of Management Journal, 51(2), 259-276.

Widerszal-Bazyl, M. & Mockallo, Z. (2015). Do all types of restructuring threaten employees' well-being? An exploratory study. International journal of occupational medicine and environmental health, 28(4), 689-706.

Wiesenfeld, B. M., Brockner, J., & Thibault, V. (2000). Procedural fairness, managers' self-esteem, and managerial behaviors following a layoff. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 83(1), 1-32.

Wong, J. (1999). Organizational commitment and layoff survivor syndrome: The relationship between communication and downsizing. University of Southern California.

Worrall, L., Campbell, F. & Cooper, C. (2000). Surviving redundancy: the perceptions of UK managers. Journal of Managerial Psychology, 15(5), 460-476.

Zhao, H., Wayne, S. J., Glibkowski, B. C., & Bravo, J. (2007). The impact of psychological contract breach on work-related outcomes: A meta-analysis. Personnel Psychology, 60(3), 647-680.

kapsamda kendi sektörlerinde ortalamanın üzerinde kar elde eden işletmelerin faaliyetlerini üç jenerik stratejiyle açıklamaya çalışmıştır.

Yukarıda bahsi geçen çalışmalarında Porter, sektörlerin bir işletmenin faaliyetlerini ve bu faaliyetlerine bağlı olarak stratejilerini nasıl belirlediklerini, işletmelerin ilgili sektörlerde koordineli bir strateji ile rekabet ederek ve diğer yandan belirsizliği de göz önünde bulundurarak ne zaman ve nasıl rekabet avantajı elde edebildiğini ve böylece işletmelerin rekabetçi pozisyonlarını nasıl savunabildiklerini mercek altına almıştır. Porter (1980, 1985)'a göre strateji, bir işletmeyi belirli bir sektör yapısında konumlandırmakla ilgilidir. Aynı zamanda jenerik stratejiler, her sektör için uygun olan tek bir strateji türü olmadığını açıkça ortaya koymaktadır ve gerçekten de farklı stratejiler birçok sektörde başarılı bir şekilde bir arada var olabilmektedir (Porter, 1990: 39).

KAYNAKÇA

Andrews, K. (1971). The Concept of Corporate Strategy. Dow Jones-Irwin, Homewood, Ill.

Ansoff, H. I. (1965). Corporate Strategy: An Analytic Approach to Business Policy for Growth and Expansion. McGraw-Hill, New York.

Ansoff, H. I. (1987). The emerging paradigm of strategic behavior. Strategic Management Journal, 8(6), 501-515.

Barca, M. (2005). Stratejik Yönetim Düşüncesinin Evrimi: Bilimsel Bir Disiplinin Oluşum Hikayesi, Yönetim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 7-38.

Barca, M., & Esen, Ş. (2012). Rekabet Avantajı Sağlama ve Sürdürmede Stratejik Yaklaşımlar. e-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Social Sciences, 7(2), 89-107.

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. Journal of Management, 17(1), 99-120.

Bartlett, C. A., & Ghoshal, S. (2000). Transnational Management. Irwin Mcgraw-Hill, Boston, MA.

Besler, S. (2002). Rekabet Üstünlüğü Nasıl Elde Edilir?. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, XVIII(2), 35-45.

Besler, S. (2013). Rekabet Stratejileri, İçinde Stratejik Yönetim-II, (Ed.) Celil Koparal ve A. Nurhan Şakar, T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, No. 1958.

Campbell-Hunt, C. (2000). What have we learned about generic competitive strategy? A meta-analysis. Strategic Management Journal, 21(2), 127-154.

Chandler, A. D. (1962). Strategy and structure: Chapters in the history of the industrial empire. Cambridge Mass.

Çubukçu, M. (2019). Stratejik Yönetim Araştırmalarındaki İlerlemeler ve Güncel Tartışma Konuları. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(27), 35-57.

Dinçer, Ö. (1998). Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. Beta Yayınevi, İstanbul.

Dursun, İ. T. (2021). Michael E. Porter ve Jay Barney'in Rekabet Üstünlüğü ile İlgili Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. Akademik Hassasiyetler, 8(15), 1-20.

Düren, Z. (2000). 2000'li Yıllarda Yönetim. Alfa Yayınları, İstanbul.

Eren, E. (2013). Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. 9. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.

Hambrick, D. C. (1983). High profit strategies in mature capital goods industries: A contingency approach. Academy of Management Journal, 26, 687-707.

Hambrick, D. C., & Fredrickson, J. W. (2005). Are you sure you have a strategy?. Academy of Management, 19(4), 48-59.

Hamel, G., & Prahalad, C. K. (1990). Strategic intent. Mckinsey Quarterly, 1, 36-61.

Hedley, B. (1977). Strategy and the "business portfolio". Long Range Planning, 10(1), 9-15.

Henderson, B. D. (1977). The Corporate Portfolio. The Boston Consulting Group and Strategy: Classic Concepts and New Perspectives. 262-264.

Hofer, C. W., & Schendel, D. E. (1978). Strategy Formulation: Analytical Concepts. West Publishing, St. Paul, MN.

Koçel, T. (2017). Yönetim ve Organizasyonda Metodoloji ve Güncel Konular. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 46(Özel Sayı), 3-8.

Learned, E. P., Christensen, C. R., Andrews, K., & Guth, W. D. (1969). Business policy: Text and cases. (Ed) Homewood, IL: Richard D. Irwin.

Liao, Y. S. (2005). Business strategy and performance: the role of human resource management control. Personnel Review, 34(3), 294-309.

Mintzberg, H., Quinn, J. B., & Ghoshal, S. (1995). The Strategy Process. European Edition, Prentice Hall.

Öz, Ö. (2000). Stratejik Yönetim Dalının Sınırlarını Yeniden Tanımlamak: Michael E. Porter'ın Son Çalışmalarının Bir Değerlendirilmesi. 8. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 25-27 Mayıs, Nevşehir, Türkiye.

Peker, A. A., Özdemir, Ş., Kerse, G.,& Arsu, T. (2016). Porter'ın jenerik rekabet stratejileri ve performans ilişkisi; Aksaray ili organize sanayi bölgesi örneği. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(5), 11-22.

Porter, M. E. (1980). Competitive strategy: techniques for analyzing industries and competitors. The Free Press, New York.

Porter, M. E. (1985). Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance,.The Free Press, New York.

Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations. The Free Press, New York.

Porter, M. E. (1996). What is strategy?. Harvard Business Review, 61-78.

Porter, M. E. (2013). Stratejiyi Şekillendiren Beş Rekabet Kuvveti, İçinde Strateji, Çev. Melis İnan, Optimist Yayım Dağıtım.

Rasche, A. (2008). The Paradoxical Foundation of Strategic Management. Physica-Verlag A Springer Company.

Sarvan, F., Arıcı, E. D., Özen, J., Özdemir, B., & İçigen, E. T. (2003). On stratejik yönetim okulu: Biçimleşme okulunun bütünleştirici çerçevesi. Akdeniz İİBF Dergisi, 6, 73-122.

Schoeffler, S., Buzzell, R. D., & Heany, D. F. (1974). Impact of strategic planning on profit performance. Harvard Business Review, 52(2).

Sharp, B. (1991). Competitive Marketing Strategy: Porter Revisited. Marketing Intelligence & Planning, 9(1), 4-10.

Speed, R. J. (1989). Oh Mr Porter! A re-appraisal of competitive strategy. Marketing Intelligence & Planning, 8-11.

Teece, D. J. (1984). Economics Analysis and Strategic Management. California Management Review, XXVl(3), 87- 110.

Teece, D. J., Pisano, G., & Shuen, A. (1997). Dynamic capabilities and strategic management. Strategic Management Journal, 18(7), 509-533.

URL. https://sozluk.gov.tr/. Erişim tarihi 07.11.2022.

Ülgen, H., & Mirze, H. (2010). İşletmelerde Stratejik Yönetim. Beta Yayınevi, İstanbul.

Weber, W., & Polo, E. F. (2010). Evolution of Generic Competitive Strategies and the Importance of Michael E. Porter. REGE Revista de Gestão, 17(1), 99-117.

Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. Strategic Management Journal, 5(2), 171-180.

Wright, P. (1987). A refinement of Porter's strategies. Strategic Management Journal, 8(1), 93-101.

kuşakları hayata hazırlayabilecek, sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirilerek ülke ve dünya refahının arttırılmasına yardım edecektir.

KAYNAKÇA

Aygün, B., & Ulak. H. (2021). Yükseköğretimde uzaktan eğitim sürecinde olumlu sınıf kültürü yaratılmasına yönelik nitel bir araştırma. Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi. 16: 213-230.

Bayenet B, Feola C, Tavernier M. (2000). Strategic management of universities: Evaluation policy and policy evaluation. Higher Education Management, 12:65-80.

Birinci, M. (2014). Üniversitelerde stratejik yönetim uygulamalarının performansa etkileri: devlet ve vakıf üniversitelerinin karşılaştırmalı analizi. Yükseköğretim Dergisi; 4(3):135-147.

Del Rey, E. (2003). Competition among universities: the role of preferences for research and government finance. Revista de Economía Pública, 164(1): 75-80.

Drazdowski, M. (2022). Challenges threatening the future of higher education. https://www.bestcolleges.com/news/analysis/7-challenges-threatening-future-of-higher-ed/

Eren, E. (1996). Stratejik Yönetim, Eskişehir.: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Eren, E. (1997). İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası, İstanbul: Der Kitabevi.

Eren, E. (2011). Yönetim ve Organizasyon, İstanbul: Beta Yayınları

Eşkinat, A. (2022). Metaverse üniversiteleri nasıl dönüştürecek? https://haberton.com/metaverse-universiteleri-nasil-donusturecek/

Fathi, M., & Wilson, L. (2009). Strategic planning in colleges and universities. Business Renaissance Quarterly, 4(1): 91–103.

Frey, T. (2019). Are certificates more valuable than college degrees? available in https://futuristspeaker.com/future-of-education/are-certifications-more-valuable-than-college-degrees/ (28.211.2022).

Gürsoy, S. (2022). Geleceğin üniversiteleri nasıl olmalı? available in https://www.sabah.com.tr/yazarlar/gursoy/2022/09/07/gelecegin-universiteleri-nasil-olmali (12.11.2022)

Kenton, W. 2022. What is strategical management? available in https://www.investopedia.com/terms/s/strategic-management.asp. (17.11.2022).

Lepik, KL., & Urmanavičienė, A. (2022). The role of higher education institutions in development of social entrepreneurship: the case of Tallin University, Estonia. in social innovation in higher education. innovation, technology, and knowledge management (Eds. C. Păunescu,. K. Lepik, & N. Spencer) Springer, Cham, 129- 151.

Lerner, L. A. (1999). A strategic planning primer for higher education. https://www.semanticscholar.org/paper/A-Strategic-Planning-Primer-for-Higher-Education-Lerner/db7791c74d95b8149a31b9149fb174d2e36d042b

Nurmukhanova, G., Alıbekova, G., Tamenova, S., & Nıyetalına, G. (2021). Strategic Management of Universities for Regional Competitiveness. Journal of Asian Finance, Economics and Business, 8(1): 551–562

Paraghina, V., Godina, O., Boris, O. & Ushvitsky, L. (2016). Strategic management in universities as a factor of their global competitiveness. International Journal of Educational Management 31(1), 62-75.

Stukalina, Y. (2014). Strategic management of higher education institutions. Management of Organizations. Systematic Research. 70, 79-90. available in https://www.scribd.com/document/339221454/718-2368-1-PB, (20.11.2022).

Şahin, F & Taşkın, E. (2021). Yükseköğretim kurumlarının sürdürülebilir rekabet avantajı elde edebilmelerinde ilişkisel pazarlamanın rolü: kaynak avantajı teorisi bağlamında nicel bir inceleme. Alanya Akademik Bakış Dergisi Alanya Academic Review Journal, 5(3): 1493-1516.

Şener, E. (2019). Geleceğin üniversiteleri nasıl olacak? available in https://digitalage.com.tr/gelecegin-universiteleri-nasil-olacak/ (19.11.2022).

Tabatoni, P., Baries, J. . & Barblan, A. (2002). Strategic management and universities' institutional development. European University Association. (Eds. A. Barblan & C. Fayant). EUA Geneve.

Tavernier, K. (2005). Relevance of strategic management for universities, Tijdschrifr voor Economie en Management. available in https://lirias. kuleuven.be/bitstream/123456789/12012 1/1/tem_5_05_tavernier.pdf (23.11.2022)

Ülgen, H. & Mirze, S. (2010). İşletmelerde Stratejik Yönetim. İstanbul: Beta Yayınları.

Üniversiteler İçin Stratejik Planlama Rehberi. (2021). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji Ve Bütçe Başkanlığı. available in http://www.sp.gov.tr/tr/kutuphane/s/103/ (02.11.2022).

Wissema, J.G (2009). Üçüncü Kuşak Üniversiteler Doğru. İstanbul: Özyeğin Üniversitesi.

Yeniçeri, Ö. & İnce, M. (2005). Bilgi yönetim stratejileri ve girişimcilik. İstanbul.: Q Yayınları.

Yüzbaşıoğlu, N. (2004). 2000'li yıllarda strateji ve planlama. Konya: Çizgi Kitabevi.

4. SONUÇ

Bilgi, bir organizasyonun daha hızlı, daha akıllı ve daha yenilikçi olmasına yardımcı olduğu için temel bir ekonomik kaynak haline gelmiştir. Birçok inşaat firması, projelerinde yaratılan bilgiyi edinmenin organizasyonel öğrenme ve geliştirilmiş uygulama için bir ön koşul olduğu konusunda hemfikirdir. İnşaat firmaları dâhil çoğu firmanın amacı büyümeyi sağlamak ve işinde başarıyı hedeflemektir. Hızlı büyüyen işletmeler bilgi yönetiminin istihdama, yenilikçiliğe ve rekabet edebilirliğe önemli katkısı olduğunu bilmektedir. Büyüme, bir işletmenin refahı için hayati öneme sahiptir ve bilgi, şirketin büyüme performansını elde etmek için iyi yönetilmesi gereken çok önemli bir kaynaktır. Bilgi yönetimi, kuruluşlara bireylerin, grupların örtük ve açık bilgilerini keşfetme ve bu bilgileri karar verme süreçlerinde kullanılmak üzere örgütsel varlıklara dönüştürme fırsatları sağlamaktadır.

Bilgi yönetim stratejisinin inşaat sektörü için öneminin araştırıldığı pek çok çalışma literatürde mevcuttur. Yapılan çalışmalar inşaat firmalarının başarısında bilgi yönetiminin önemine ve etkili bir şekilde uygulandığında faydalarına dikkat çekmektedir. Araştırmamızın sonuçları literatürü desteler nitelikte olup, inşaat firmalarının özellikle etkin bir bilgi yönetimi sayesinde rekabet avantajı yakalayarak sürdürülebilir büyüme elde edeceklerini ortaya koymuştur. Rekabetçilik, günümüz iş ortamında örgütlerin sadece performans kalitesi, ürün kalitesi ve teknik etkinliği değil, aynı zamanda bilginin üretimi ve uygulanması yoluyla örgütler içindeki engellerin üstesinden gelmek için yeni yollar bulma yeteneğini de ifade etmektedir. Bunun yanında birçok sektörle bağlantısından dolayı inşaat projelerinin tamamlanmasında ortaya çıkabilecek maliyetlerin azaltılmasında büyük rol oynamaktadır.

İnşaat firmalarının, projelerinin planlama aşamasından başlayarak sürecin tamamında bilgi yönetiminin önemini göz önünde bulundurarak faaliyetlerine devam etmeleri gerekmektedir. Ayrıca, organizasyonel yapının hem açık hem de örtük bilgi edinimi elde ederek bu bilgilerin depolanması ve transferini kolaylaştırıcı faaliyetlerde bulunmaları işletmeler için önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Adi, W. A., Hiyassat, M., & Lepkova, N. (2021). Business strategy development model for applying knowledge management in construction. Journal of civil engineering and management, 27(4), 246-259.

Ahmad, H. S., & An, M. (2008). Knowledge management implementation in construction projects: a KM model for Knowledge Creation, Collection and Updating (KCCU). International Journal of Project Organisation and Management, 1(2), 133-166.

Bakar, A. H. A., Yusof, M. N., Tufail, M. A., & Virgiyanti, W. (2016). Effect of knowledge management on growth performance in construction industry. Management Decision.

Barclay, R. O., & Murray, P. C. (1997). What is knowledge management. Knowledge praxis, 19(1), 1-10.

Cairo Battistutti, O., & Bork, D. (2017). Tacit to explicit knowledge conversion. Cognitive processing, 18(4), 461-477.

Carrillo, P. M., Anumba, C. J., & Kamara, J. M. (2000). Knowledge management strategy for construction: key IT and contextual issues. Proceedings of CIT, 2000, 28-30.

Chen, L., & Mohamed, S. (2008). Impact of the internal business environment on knowledge management within construction organisations. Construction Innovation.

Chilton, M. A., & Bloodgood, J. M. (2008). The dimensions of tacit & explicit knowledge: A description and measure. International Journal of Knowledge Management (IJKM), 4(2), 75-91.

Dave, B., Koskela, L. (2009). Collaborative knowledge management—A construction case study. Automation in construction, 18(7), 894-902.

Elfar, A., Elsaid, A. M., & Elsaid, E. (2017). How knowledge management implementation affects the performance of Egyptian construction companies. Journal of Applied Business Research (JABR), 33(3), 409-438.

Er, B. (2016). İnşaat projelerinde tasarım kalitesinin geliştirilmesi için malzeme odaklı çok amaçlı optimizasyon modeli. İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

Fernie, S., Green, S. D., Weller, S. J., & Newcombe, R. (2003). Knowledge sharing: context, confusion and controversy. International journal of project management, 21(3), 177-187.

Fong, P.S.W. and Choi, S.K.Y. (2009), "The processes of knowledge management in professional services firms in the construction industry: a critical assessment of both theory and practice", Journal of Knowledge Management, Vol. 13 No. 2, pp. 110-126.

Gamble, J. R. (2020). Tacit vs explicit knowledge as antecedents for organizational change. Journal of Organizational Change Management.

Hedesstrom, T., & Whitley, E. A. (2000, July). What is Meant by Tacit Knowledge? Towards a Better Understanding of the Shape of Actions. In ECIS (pp. 46-51).

Jallow, H., Renukappa, S., Suresh, S., & Alneyadi, A. (2019, September). Strategies for Knowledge Management in the UK Construction Industry: Benefits and Challenges. In European Conference on Knowledge Management (pp. 550-XXVII). Academic Conferences International Limited.

Jelenic, D. (2011, June). The importance of knowledge management in Organizations–with emphasis on the balanced scorecard learning and growth Perspective. In Management, Knowledge and Learning, International Conference (pp. 33-43).

Kamara, J. M., C.J. Anumba and P.M. Carrillo (2000). "Integration of Knowledge Management within Construction Business Processes" in Faraj, I and Amor, B. (eds.), Proceedings of the UK National Conference on Objects and Integration for Architecture, Engineering and Construction, 13-14 March, Building Research Establishment Ltd., pp. 95-105.

Kamsu-Foguem, B., & Abanda, F. H. (2015). Experience modeling with graphs encoded knowledge for construction industry. Computers in Industry, 70, 79-88.

Karaman, A. E. (2009). İnşaat firmaları için bir bilgi yönetimi modeli önerisi: Türk inşaat firmaları kapsamında değerlendirmesi.

Kıvrak, S. (2005). " İnşaat Sektöründe Yüklenici Firmalar İçin Web-Tabanlı Bilgi Yönetimi Sistemi : Yükleniciler İçin Bilgi Platformu (Yibip)",Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı.

Kingston, J., & Macintosh, A. (2000). Knowledge management through multi-perspective modelling: representing and distributing organizational memory. In Research and Development in Intelligent Systems XVI (pp. 221-239). Springer, London.

Kotnour, T., Orr, C., Spaulding, J., & Guidi, J. (1997, October). Determining the benefit of knowledge management activities. In 1997 IEEE International Conference on Systems, Man, and Cybernetics. Computational Cybernetics and Simulation (Vol. 1, pp. 94-99). IEEE.

Lin, Y. C., Wang, L. C., & Tserng, H. P. (2006). Enhancing knowledge exchange through web map-based knowledge management system in construction: Lessons learned in Taiwan. Automation in Construction, 15(6), 693-705.

Lundberg, M., Lidelöw, H., & Engström, S. (2017). Methods used in the everyday practice of construction projects for knowledge sharing and knowledge transfer. In 5th International Workshop When Social Science Meets Lean and BIM, Aalborg, Denmark, 26-27 of January, 2017.

Magnier-Watanabe, R., & Benton, C. (2017). Management innovation and firm performance: The mediating effects of tacit and explicit knowledge. Knowledge Management Research & Practice, 15(3), 325-335.

Mohapatra, S., Agrawal, A., & Satpathy, A. (2016). Designing knowledge management strategy. In Designing Knowledge Management-Enabled Business Strategies (pp. 55-88). Springer, Cham.

Mojibi, T., Hosseinzadeh, S., & Khojasteh, Y. (2015). Organizational culture and its relationship with knowledge management strategy: a case study. Knowledge Management Research & Practice, 13(3), 281-288.

Nonaka, I., Konno, N. and Toyama, R. (2000), ''Emergence of Ba'', in Nonaka, I. and Nishiguchi, T. (Eds), Knowledge Emergence: Social, Technical and Evolutionary Dimensions of Knowledge Creation, Oxford University Press, Oxford.

Onyeagam, O., Nwaki, W., Obonadhuze, B., & Zakariyau, M. (2020). The Impact Of Knowledge Management Practices On The Survival And Sustenance Of Construction Organisations. CSID Journal of Infrastructure Development, 3(2), 173-188.

Pathirage, C. P., Amaratunga, D., & Haigh, R. (2008). The role of tacit knowledge in the construction industry: towards a definition.

Perraton, J., & Tarrant, I. (2007). What does tacit knowledge actually explain?. Journal of Economic Methodology, 14(3), 353-370.

Schubert, P., Lincke, D. M., & Schmid, B. (1998). A global knowledge medium as a virtual community: the NetAcademy concept.

Scully, J. W., Buttigieg, S. C., Fullard, A., Shaw, D., & Gregson, M. (2013). The role of SHRM in turning tacit knowledge into explicit knowledge: a cross-national study of the UK and Malta. The International Journal of Human Resource Management, 24(12), 2299-2320.

Tan, H., Carrıllo, P. And Anumba, C.J., 2012. Case study of knowledge management implementation in a medium-sized construction sector firm. Journal of Management in Engineering, 28 (3), pp. 338 - 347.

Thankgod, E. K. (2021). Knowledge Management In Constructıon Industry Of Rıvers State (Monıer Constructıon Company).

Tormuş, N. B. (2020). İslam ülkelerinde inşaat sektörü ve ekonomik büyüme ilişkisi: Panel veri analizi (Doctoral dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey).

Tupenaite, L., Kanapeckiene, L., & Naimaviciene, J. (2008). Knowledge management model for construction projects. Computer Modeling and New Technologies, 12(3), 38-46.

Wetherill, M., Yacine, R., Lima, C., & Zarli, A. (2002). Knowledge management for the construction industry: the e-cognos project, ITcon Vol. 7, Special Issue ICT for Knowledge Management in Construction.

Xue, C. T. S. (2017). A literature review on knowledge management in organizations. Research in Business and Management, 4(1), 30-41.

Yang, J. (2010). The knowledge management strategy and its effect on firm performance: A contingency analysis. International Journal of Production Economics, 125(2), 215-223.

Zhang, X., Mao, X., & AbouRizk, S. M. (2009). Developing a knowledge management system for improved value engineering practices in the construction industry. Automation in construction, 18(6), 777-789.

Zhang, P., & Ng, F. F. (2012). Analysis of knowledge sharing behaviour in construction teams in Hong Kong. Construction Management and Economics, 30(7), 557-574.

ilgili olabilir. Başkalarının sorunları ile ilgilenen sektörlerde sendromların yaşanma olasılığı da oldukça fazladır. Aynı zamanda örgütlerin yapısı da sendromları etkileyen önemli bir diğer unsurdur. Örgüt yapısının yeni oluşması, görev ve rol tanımlarının yeterince yapılmaması, iletişimde yaşanan karmaşıklık gibi nedenlerde sendromlara zemin hazırlamaktadır. Tüm bunlara cinsiyetçi basma kalıp fikirlerde eklenince sendromların yaşanılması kaçınılmaz olmaktadır.

Kadınların eğitim almaları kariyerlerine katkı oluşturabilecek her türlü girişimi sendromları aşmaya yönelik stratejik bir girişimdir (Knutson & Schmidgall, 1999). Eğitim almaya ek olarak hayatlarını şekillendirecek ya da ilham alabilecekleri yaşam koçları ya da mentorlar ile görüşmeler gerçekleştirebilirler. Fagenson (1989) yapmış olduğu çalışmada destek alan bireylerin memnuniyetinin arttığını ve kariyer fırsatlarını daha iyi değerlendirdiği belirtmiştir. Aynı zamanda kariyerlerini geliştirecek olan resmi ya da gayrı resmi programlara katılım sağlayarak kişisel gelişimlerine katkı sağlamaları da çalışma yaşamlarındaki performanslarını olumlu etkileyecektir (Kobal, 2021, s. 29). Bireylerin cesaretlendirilmesi, özgüven kazanması, farklı beceriler kazandırılarak dikey kariyer ilerlemesinde ısrarcı olmak yerine yatak kariyer gelişimlerinin de desteklenmesi sendromlara karşı engellerde bir strateji oluşturabilmektedir.

Kadın sendromlarının temel nedenlerinden birisi de kadınların mükemmeliyetçi olması ve her işe kendisinin yetişmeye çalışmasıdır. Bunun yerine planlama ve iş bölümü yaparak kendisine daha fazla zaman ayırabilir. Aynı zamanda iş yükünü hafifletmek içinde eşinden ya da başkalarından yardım almaktan çekinmemelidir.

Bütün bu sendromlar yetmezmiş gibi günümüzde yeni yaygınlaşmaya başlayan cam uçurum sendromu ortaya çıkmaktadır. Cam uçurum sendromunda yine baş aktör kadındır. Cam uçurum sendromu, finansal açıdan kötü giden işletmelerde kadınları üst yönetime getirerek aslında o başarısızlık için kılıf oluşturmaya çalışmaktır. Kadın finansal başarısızlığın bir çeşit günah keçisi olarak terfi ettiriliyorlar. Bu ve bunun gibi durumlar insanlık var oldukça kadın ve erkeğe olan bakış açısı eşit olmadıkça başka sendromlar meydana gelecektir. Diğer çalışmalarda bu sendromların sektörel olarak analizleri yapılabilir. Kadınların sendromlara maruz kalmalarındaki yaş aralıkları araştırılabilir. İşletmelerin bu sendromlara karşı ne gibi stratejiler ya da önlemler aldığı ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akkaya, B. (2021). Sindirella Kompleksi. N. Cemaloğlu içinde, Sendromların Eğitim ve Yönetime Yansımaları (s. 79-102). Ankara: Pegem Akademi.

Ayrancı, E., & Gürbüz, T. (2012, 10 01). Considering Glass Ceiling in Turkey: Ideas of Executives in Education Sector Regarding Women in the Workplace. International Journal of Human Resource Studies, 2(4), s. 126-151. doi:10.5296/ijhrs.v2i4.2583

Baş, M. T. (2020, 02 29). Kraliçe Arı Sendromu ve Hemşirelik Mesleği. Turkish Studies, 15(1), s. 807-815.

Besser, A., Flett, L., & Hewitt, P. L. (2009). Silencing the Self and Personality Vulnerabilities Associated with Depression. D. C. Jack, & A. Ali içinde, Silencing the Self Across Cultures (s. 285-313). London: Oxford.

Bhasin, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet "Bize Yüklenen Roller". (K. Ay, & Z. Sarıhacıoğlu, Çev.) İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.

Bickford, N. (2011, 10 11). Queen Bees- an evolving species or an office myth? financialtimmes.com: financialtimes.com. adresinden alındı

Catalyst. (2007). The double-bind dilemma for women in leadership: Damned if you do , doomed if you don'nt . New York: Catalyst.

Dowling, C. (1981). The Cinderella Complex: Women's Hidden Fear of Independence. Summit Books.

Er, O., & Adıgüzel, O. (2015, 08 01). Cam Tavan Gölgesindeki Kraliçe Arılar: Kadınların Kariyer İlerlemelerinde Karşılaştıkları Engeller ve Etkili Liderlik. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), s. 163-175.

Fagenson, E. A. (1989). The mentor advantage: Perceived career/job experiences of proteges versus non-proteges. Journal of Organizational Behavior, 10(4), s. 309-320. doi:https://doi.org/10.1002/job.4030100403

Goodman, J. S., Fields, D., & Blum, T. (2003, 01 01). Cracks in the glass ceiling. Group Organization Management, 28(4), s. 475-501.

Gündüz, Ş. (2017, 10 02). Kariyer Basamaklarında Kadının Düşmanı Olarak Kendisi: Süper Anne Sendromu, Görünmez Kadın Sendromu ve Külkedisi Sendromu. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, 35(35), s. 78-88.

Gürel, E., & Muter, C. (2007, 01 01). Psikomitolojik Terimler: Psikoloji Literatüründe Mitolojinin Kullanılması. Sosyal Bilimler Dergisi, 1, s. 537-569. 10 01, 2022 tarihinde https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423869664.pdf adresinden alındı

Hamm, S. (1997, 08 25). Bloommberg Middle East Edition. Why Women Are So Invisible : https://www.bloomberg.com/news/articles/1997-08-24/why-women-are-so-invisible?leadSource=uverify%20wall adresinden alındı

https://www.evimdeterapi.com/blog/super-anne-sendromu-nedir. (2021, 04 08). Süper Anne Sendromu Nedir?

İpçioğlu, İ., Eğilmez, Ö., & Şen, H. (2018, 09 25). Cam Tavan Sendromu: İnsan Kaynakları Yöneticileri Bağlamında Bir Araştırma. Mehmet AKif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(25), s. 686-709.

Jackson, J. C. (2001, 02 01). Women middle managers' perception of the glass ceiling. Women in Management Review, 16(1), s. 30-41. doi:10.1108/09649420110380265

Karaca, A. (2007). Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri: Cam Tavan Sendromu Üzerine Uygulanmalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Knutson, B. J., & Schmidgall, R. S. (1999). Dimensions of the Glass Ceiling in the Hospitality Industry. Hotel and Restaurant Administration Quarterly, 40(6). doi:https://doi.org/10.1177/001088049904000618

Kobal, H. Y. (2021, 09 02). Çalışanlarda Cam Tavan Algısı: Hakkari Üniversitesi Örneği. Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergis, 5(2), s. 26-38.

Korkmaz, H. (2014). Yönetim Kademelerinde Kadına Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı ve Cam Tavan Sendromu. Akademik Sosyal Bilimler Dergisi(5), s. 1-14. doi:10.16992/ASOS.264

Kulkarni, J. D. (2010). Invisible Woman: I to I: Invisibility to Invincibility. Indiana: Author House.

Leblebici, Y., & Karcıoğlu, F. (2014, 11 18). Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri "Cam Tavan Sendromu" Üzerine Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28(4), s. 1-20.

Longo, P., & Straehley, C. J. (2008, 03 01). Whack! I've hit the glass ceiling! Women's efforts to gain status in surgery. Gender Medicine, 5(1), s. 88-100. doi:https://doi.org/10.1016/S1550-8579(08)80011-3

Mengi, Z. (2022, 10 01). Kendini Geliştir.com. Sizin sendromunuz hangisi?: https://www.kendinigelistir.com/sizin-sendromunuz-hangisi/ adresinden alındı

Örücü, E., Kılıç, R., & Kılıç, T. (2007). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği. Yönetim ve Ekonomi, 14(2), s. 117-135.

Örücü, E., Kılıç, R., & Kılıç, T. (2007, 06 01). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 14(2), s. 117-135.

Özgür, G. M. (2022, 10 01). Andromeda / Sindrella Kompleksi. https://gulsahmeralozgur.dr.tr/andromeda-kompleksi-veya-sindrella-kompleksi/ adresinden alındı

Palmer, M., & Hyman, B. (1993). Yönetimde Kadınlar. (V. Öner, Çev.) İstanbul: Rota Yayıncılık.

Saha, S., & Safri, T. (2016, 01 01). Cinderella Complex: Theoretical Roots to Psychological Dependency Syndrome in Women. The International Journal of Indian Psyhology, 3(3), s. 118-122.

Schwartz, D. J. (2021, 06 18). İş Yaşamında Cam Tavan Sendromu. Baslangıç Noktası: https://baslangicnoktasi.org/is-yasaminda-cam-tavan-sendromu/ adresinden alındı

Taşkın, E., & Çetin, A. (2012, 06 01). Kadın Yöneticilerin Cam Tavan Algısının Cam Tavan Aşma Stratejilerine Etkisi: Bursa Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(33), s. 19-34.

Yenici, H. (2018). Yöneticilik Sendromları ve Cam Tavan Sendromunun Örgütlerde Uygulanmasına (İstanbul Vakıf Üniversiteleri Kadın Akademik Personeline) Yönelik Bir Uygulama. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zel, U. (2002, 05 01). İş Arenasında Kadın Yöneticilerin Algılanması ve "Kraliçe Arı Sendromu". Amme Idaresi Dergisi, 35(2), s. 39-48.

Kuantum liderliği, karmaşıklık kuramının etkisiyle ortaya çıkan belirsiz ve öngörülemeyen örgütler ve çevrelerinde, örgütleri ve örgüt çalışanlarını kuantum mekanizması ilkelerinden yola çıkarak anlamaya ve buna yönelik davranmaya yönelten bir liderlik türüdür. Kuantum liderlik, diğer tüm liderlik türlerinden, felsefi bir yaklaşım olması doğrultusunda belirsizlik çerçevesinde öngörülemeyen şekilde birbirleriyle ilişkili olan (*kuantum dolaşıklığı*) tüm olasılıkları görüp (*kuantum ikiliği), aynı anda* tüm liderlik tarzlarını içinde barındırması *(kuantum binişikliği)* ve olası liderlik türleri davranışlarından birini seçerek liderlik yapması (*kuantum gözlemi*) ile farklılaşmaktadır (Piel vd., 2019: 178).

Olay ve durumlara, mantık sınırlarının dışında düşünmeyi savunan kuantum düşünme becerisine sahip olarak yaklaşmayı öngören kuantum liderliğinde (Shelton ve Darling, 2001: 265), liderlerin mekanik yönetim anlayışından sıyrılarak çalışanları kontrol etme, örgüt içinde örgütsel ilkelerden ve yazılı iş tanımlamalarından vb. yola çıkarak stabil düzeni sağlamaya çalışma ve bu şekilde çalışanları ve onların davranış ve fikirlerini benzeştirmeyi içeren homojenize etme obsesyonlarından kurtulmaları gerektiği savunulmaktadır (McDaniel ve Walls, 1997: 366). Kuantum liderlerinin, bu kapsamda mantık sınırlarını aşan yenilikçi ve karmaşık düşünebilmeyi kendi beyinlerinde uyandırabilmeleri ve bunun bilincinde hareket etmeleri önem taşımaktadır (Shelton ve Darling, 2001: 265). Bu noktada liderlerin, öngörülemeyen karmaşıklıkla başa çıkabilmeleri için kuantum mekanizmasının yapısından yola çıkarak oluşturulmuş dört kuantum liderliği ilkesini kendilerine uyarlamaları gerekmektedir (Piel ve Johnson, 2015; Piel vd., 2017; Piel vd. 2019).

Fizikteki kuantum mekanizması ilkelerinden hareketle kuantum liderlerinin *kuantum ikiliği* perspektifinden kendilerinin aynı anda hem lider, hem de izleyen olduklarını bilmeleri ve bu doğrultuda kimi zaman lider kimi zaman ise izleyen rolünü benimseyebilmeleri önem arz etmektedir. Kuantum liderleri, *kuantum binişikliği* ilkesinden hareketle, aynı anda tüm liderlik tarzlarını bünyelerinde barındırmalı ve bunun bilinçli algısına sahip olmalıdırlar. Bununla birlikte *kuantum ikiliği ve binişikliği ilkeleri* doğrultusunda olayların aynı anda farklı muhtemel hallerinin (olasılıklarının) bulunduğunu da bilmeli veya sezinlemelidirler. Kuantum liderlerinin *kuantum dolaşıklığı* ilkesinden hareketle, çalışanlar arasındaki işbirlikçi düşünmeyi beyin fırtınası gibi yaratıcı yöntemlerle sağlamaları, fikirler arasındaki etkileşimleri bu şekilde gerçekleştirerek yenilikçi fikirlerin ortaya çıkmasını olanaklı hale getirmeleri gerekmektedir. Bu şekilde, etkileşimlerden ortaya çıkan bütün ve bütünün (örgütün) ulaştığı çözümler bir anlam ifade edecektir. Son olarak kuantum liderlerinin, kuantum ikiliği, binişikliği ve dolaşıklığını, *kuantum gözlemi* ilkesiyle aktif hale getirmeleri ve çeşitli liderlik türlerinden ve çözüm olasılıklarından birini seçerek hareket etmeleri kuantum gözlemiyle mümkün olmaktadır (Piel ve Johnson, 2015; Piel vd., 2017; Piel vd. 2019).

KAYNAKÇA

Benítez Rodríguez, E., & Arevalo Aguilar, L. M. (2018). Disturbance-disturbance uncertainty relation: the statistical distinguishability of quantum states determines disturbance. Scientific Reports (Nature Publisher Group), 8(1), 1-10.

Buber, M. (2004). I and thou. London: Continuum International Publishing Group.

Byrne, D. (1998). Complexity theory and the social sciences: An introduction. London and New York: Routledge (Taylor and Francis Group).

Cilliers, P. (1998). Complexity and postmodernism: Understanding complex systems. London and New York: Routledge (Taylor and Francis Group).

Dyck, B., & Greidanus, N. S. (2017). Quantum sustainable organizing theory: A study of organization theory as if matter mattered. Journal of Management Inquiry, 26(1), 32-46.

Erçetin, Ş. Ş., & Kayman, E. A. (2014). How To be a quantum leader in an intelligent organization?. In Chaos, Complexity and Leadership 2012 (Eds. S. Banerjee & Ş. Ş. Erçetin). Springer, Dordrecht, 247-252.

Herbert, N. (1985). Quantum reality: Beyond the new physics. New York: Doubleday.

Kaufman, A. (2015). Laser-cooling atoms to indistinguishability: Atomic hong-ou-mandel interference and entanglement through spin-exchange. Ph. D. Thesis, Harward University.

Lord, R. G., Dinh, J. E., & Hoffman, E. L. (2015). A quantum approach to time and organizational change. The Academy of Management Review, 40(2), 263-290.

McDaniel Jr, R. R., & Walls, M. E. (1997). Diversity as a management strategy for organizations: A view through the lenses of chaos and quantum theories. Journal of Management Inquiry, 6(4), 363-375.

McMillan, E. (2004). Complexity, organizations and change, London and Newyork: Routledge (Taylor and Francis Group).

Mitleton-Kelly, E. (2003). Ten principles of complexity and enabling infrastructures, In Complex Systems and Evolutionary Perspectives on Organizations: The Application of Complexity Theory to Organisations (Eds. E. Mitleton-Kelly), Pergamon, Netherlends, 23-50.

Olijnyk, N. V. (2018). Examination of China's performance and thematic evolution in quantum cryptography research using quantitative and computational techniques. PLoS ONE, 13(1), e0190646. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0190646.

Overman, E. S. (1996). The new science of management: Chaos and quantum theory and method. Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART, 6(1), 75-89.

Piel, M. A., & Johnson, K. K. (2015). Quantum leadership: Collapsing the wave function. In, Leadership 2050: Critical Challenges, Key Contexts, and Emerging Trends (Eds. M. Sowcik, A. C. Andenoro, M. McNutt, & S. E. Murphy), Bingley: Emerald Publishing Group, 207-223.

Piel, M. A., Johnson, K. K. & Putnam, K. (2017). Quantum person: Collapsing the wave function. Appraisal: The Journal of the British Personalist Forum, 11(2), 42-46.

Piel, M. A., Johnson, K. K., & Putnam, K. (2019). Quantum leadership: Transmuting technology. In Advances in the Technology of Managing People: Contemporary Issues

in Business (The Changing Context of Managing People) (Eds. P. A. Gordon & J. A. Overbey). Emerald Publishing Limited, Bingley, 173-186.

Piel, M. A., Putnam, K., & Johnson, K. K. (2019). Quantum leadership: Toward ethical selflessness. Selflessness in Business (Eds. D. Ochnik), Vernon Press: Series in Business and Finance, United States, 71-96.

Sayğan, S. (2014). Örgüt biliminde karmaşıklık teorisi. Ege Akademic Bakış, 14(3), 413-423.

Schwandt, T. A. (1998). Constructivist, interpretivist approaches to human inquiry. In The Landscape of Qualitative Research: Theories and Issues (Eds. N. K. Denzin & Y. S. Lincoln), Sage Publications, Thousand Oaks, 221-259.

Shelton, C. (1999). Quantum leaps, Boston, MA: Butterworth-Heinemann,.

Shelton, C. K., & Darling, J. R. (2001). The quantum skills model in management: a new paradigm to enhance effective leadership. Leadership & Organization Development Journal, 22(6), 264-273.

Stacey, R. D., Griffin, D. ve Shaw, P. (2000), Complexity and management: Fad or radical challenge to systems thinking?. London and New York: Routledge (Taylor and Francis Group).

Zarkeshian, P., Deshmukh, C., Sinclair, N., Goyal, S. K., Aguilar, G. H., Lefebvre, P., Grimau Puigibert, M., Verma, V. B., Marsili, F., Shaw, M. D., Nam, S. W., Heshami, K., Oblak, D., Tittel, W. & Simon, C. (2017). Entanglement between more than two hundred macroscopic atomic ensembles in a solid. Nature Communications, 8(906), 1-10. https://doi.org/10.1038/s41467-017-00897-7.

Zohar, D. (2022). Zero distance: Management in the quantum age. Singapore: Palgrave Macmillan (Springer Nature).

sağlamalıdır (Ordu ve Nayır,2021: 72). Burada dijital lider devreye girmektedir. Dijital lider sergilediği örnek olma, sürekli öğrenme, şeffaf iletişim sayesinde değişimin önündeki engelleri kaldırarak işletmenin her kademesindeki çalışanların dijital bir lider gibi hareket etmesini sağlayabilir. Sonuç olarak dijital dönüşüm sürecinde başarılı olmak isteyen işletmelerin örgütsel değişimi yönetecek, teknolojik fırsat ve tehditleri doğru analiz edecek, sürekli öğrenmeyi içeren dijital bir kültür oluşturan dijital liderlere ihtiyacı vardır.

KAYNAKÇA

Breuer, S., Szillat, P (2019). Leadership and Digitalization contemporary approaches towards leading in the modern day workplace. Dialogue 1, 24–36.

de Araujo, L. M., Priadana, S., Paramarta, V., & Sunarsi, D. (2021). Digital leadership in business organizations. International Journal of Educational Administration, Management, and Leadership, Vol 2 (1).45-56.

Dimitrios, N. K., Sakas, D. P., & Vlachos, D. S. (2013). The role of information systems in creating strategic leadership model. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 73, 285-293.

Eberl, J. K., & Drews, P. (2021). Digital Leadership–Mountain or molehill? A literature review. In International Conference on Wirtschaftsinformatik (pp. 223-237). Springer, Cham.

Eryeşil, K. (2021). Digital leadership, leadership paradigm of the digital age: A conceptual framework. Equinox Journal of Economics Business and Political Studies, 8(1), 98-112.

Fitzgerald, M., Kruschwitz, N., Bonnet, D., & Welch, M. (2014). Embracing digital technology: A new strategic imperative. MIT sloan management review, 55(2), 1-16.

Harris, A., Jones, M., & Baba, S. (2013). Distributed leadership and digital collaborative learning: A synergistic relationship? British Journal of Educational Technology, 44(6), 926-939.

Hensellek, S. (2020). Digital leadership: A framework for successful leadership in the digital age. Journal of Media Management and Entrepreneurship (JMME), 2(1), 55-69.

Hess, T., Matt, C., Benlian, A., & Wiesböck, F. (2016). Options for formulating a digital transformation strategy. MIS Quarterly Executive, 15(2).123-139.

Klein, M. (2020). Leadership characteristics in the era of digital transformation. Business & Management Studies: An International Journal, 8(1), 883-902.

Matt, C., Hess, T., & Benlian, A. (2015). Digital transformation strategies. Business & information systems engineering, 57(5), 339-343.

Mihardjo, L., Sasmoko, S., Alamsjah, F., & Elidjen, E. (2019). Digital leadership role in developing business model innovation and customer experience orientation in industry 4.0. Management Science Letters, 9(11), 1749-1762.

Ordu, A. & Nayır, F. (2021). Dijital Liderlik Nedir? Bir Tanım Önerisi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12(3), 68-81.

Özmen, Ö. N., Engin, E., & Özer, P.(2020). Dijital liderlik çalışmalarına bir bakış. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 25(1), 57-69.

Persson, J., & Manas, K. (2021). Towards the new normal: Digital transformation through digital leadership and digital transformation strategies.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Lineeaus Universitesi, İsveç.

Petry, T. (2018). Digital leadership. In Knowledge management in digital change (Eds. North, K., Maier, R., & Haas, O.) Springer, Cham., ss. 209-218.

Promsri, C. (2019). The developing model of digital leadership for a successful digital transformation. GPH-International Journal of Business Management (IJBM), 2(08), 01-08.

Schuchmann, D., & Seufert, S. (2015). Corporate learning in times of digital transformation: a conceptual framework and service portfolio for the learning function in banking organisations. International Journal of Corporate Learning (iJAC), 8(1), 31-39.

Schwab, K. (2017). The Fourth Industrial Revolution. Portfolio Penguin.

Tanniru, M. R. (2018). Digital leadership. İçinde Management of Information Systems. (Ed: Maria Pomffyova). IntechOpen. ss.93-99.

Wirtz, B. W. (2021). Digital Business and Electronic Commerce. Springer Texts in Business and Economics. Springer International Publishing.

von Leipzig, T., Gamp, M., Manz, D., Schöttle, K., Ohlhausen, P., Oosthuizen, G.,& von Leipzig, K. (2017). Initialising customer-orientated digital transformation in enterprises. Procedia Manufacturing, 8, 517-524.

Zhu, P. (2015). Digital Master: Debunk the Myths of Enterprise Digital Maturity. Lulu Press, Inc.

önemli bir konuma geldiğini bizlere göstermektedir. Dönüşümcü Liderin bu işlevleri uygularken öncelikli olarak kendisinde bilgi, kültür, muhakeme, dinamik, sevecen, cesur, güvenilir, girişken ve vizyoner gibi birçok özelliğinin en yüksek seviyede olması, İnsan Kaynaklarının Yönetimi açısından kolaylık sağlamakla beraber örgüt içerisinde sağlıklı bir yönetim modellemesi oluşturmasında önemli bir rol alacağı aşikardır.

KAYNAKÇA

Aslan,Ş. (2009). Duygusal Zeka ve Dönüşümcü, Etkileşimci Liderlik. Ankara.

Aslan,Ş. (2013). Geçmişten Günümüze Liderlik Kuramları. Konya.

Ayan, F. (2011). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1993). Transformational leadership and organizational culture. Public administration quarterly, 112-121.

Bass, B. M., & Stogdill, R. M. (1990). Bass & Stogdill's handbook of leadership: Theory, research, and managerial applications. Simon and Schuster.

Bozkurt, Ömer, vd (1998). Kamu Yönetimi Sözlüğü. Ankara.

Çakar, U. & Arbak, Y. (2003). Dönüşümcü liderlik duygusal zekâ gerektirir mi? Yöneticiler üzerinde örnek bir çalışma. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(2), 83-98.

Çetin, C., Arslan, M. L., & Dinç, E. (2014). İnsan kaynakları yönetimi. Beta Basım Yayım Dağıtım Yayınları.

Eraslan, L. (2011). Liderlikte post-modern bir paradigma: dönüşümcü liderlik. Journal of Human Sciences, 8(1).

Gooty, J., Connelly, S., Griffith, J., & Gupta, A. (2010). Leadership, affect and emotions: A state of the science review. The Leadership Quarterly, 21(6), 979-1004.

İşcan, Ö. F. (2006). Dönüştürücü/etkileşimci liderlik algısı ve örgütsel özdeşleşme ilişkisinde bireysel farklılıkların rolü. Akdeniz İİBF Dergisi, 6(11), 160-177.

Kaya, Ç. (2010). Küresel Rekabetin Tırmandığı Bir Süreçte Türk Liderlere Uygun Model Arayışı. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 2(2), 69-88.

Mathis, R. L. & Jackson, J. H. (2006). Human resource management. South-Western College.

Öge, H. S. (2022). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul.

Özcan, K. (2007). Bilgi Ekonomisi Perspektifinden Türkiye'deki İşletmelerin Durumumu.

Singh, P. (2008). Job analysis for a changing workplace. Human resource management review, 18(2), 87-99.

Strange, J. M., & Mumford, M. D. (2002). The origins of vision: Charismatic versus ideological leadership. The Leadership Quarterly, 13(4), 343-377.

Tengilimoğlu, D. (2005). Kamu ve özel sektör örgütlerinde liderlik davranişi özelliklerinin belirlenmesine yönelik bir alan çalişmasi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 4(14), 1-16.

Uğur, A. (2015). İnsan Kaynakları Yönetimi. Sakarya.

Vetter, E. W. (1964). "The Nature Of onge Range Manpower Planning", Management of Personnel Quarterly, 3/2, 20-27.

Werner, İ. (1993). Liderlik ve Yönetim. İstanbul.

Zaleznik, A. (2004). Managers and leaders. Harvard business review, 1.

KAYNAKÇA

06.12.2012 tarih ve 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

13.07.2005 tarih ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu

17.03.2006 tarih ve 26111 sayılı Kamu İdarelerince Hazırlanacak Faaliyet Raporları Hakkında Yönetmelik

17.04.2022 tarih ve 31812 sayılı Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

20.07.1983 tarih ve 18110 Sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Daimi Kadrolarına İlk Defa İşçi Olarak Alınacaklar Hakkında Uygulanacak Sınav Yönetmeliği

23.07.1965 tarih ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu

24.12.2003 tarih ve 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

28.04.2018 tarih ve 11608 sayılı İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları ile Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Karar

Alkış, M. T. (1998). Kalkınmada insan sermayesi: iç getiri oranı yaklaşımı ve Türkiye uygulaması, 13 (1), 83-93.

Aslam, H. D., Aslam, M., Ali, N., & Habib, B. (2013). Importance of human resource management in 21 st century: A theoretical perspective. Organization, 3(3), 87-96.

Bartram, T., Cavanagh, J., & Hoye, R. (2017). The growing importance of human resource management in the NGO, volunteer and not-for-profit sectors. The International Journal of Human Resource Management, 28(14), 1901-1911.

Bulut, Y., Duruel, M., Mehmet, K. A. R. A., & Bilbay, Ö. F. (2016). Yerel yönetimlerde insan kaynaklarının etkin yönetimi: Hatay'da bir uygulama. Strategic Public Management Journal, 2 (3), 1-24.

Burke, R. J., Allisey, A. F., & Noblet, A. J. (2013). The importance of human resource management in the public sector, future challenges and the relevance of the current collection. In Human Resource Management in The Public Sector (pp. 1-13). Edward Elgar Publishing.

Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (11), 33-41.

Çöpoğlu, Mustafa (2015). Belediyelerde insan kaynakları yönetimi ve endüstri ilişkileri. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 1, 163-182.

Demirbaş, Tolga ve Rıdvan Engin (2016). Sayıştayın belediyeler üzerindeki performans denetimlerinde ulaştığı bulguların analizi. Sayıştay Dergisi, (100), 27-60.

Ekinci, F. (2008). Kamu personel yönetiminden insan kaynakları uygulamasına geçişin çalışanların verimliliğine etkisi. Maliye Dergisi, 155, 175-185.

Hüsamettin, İ., & Feyzullah, Ü. N. A. L. (2007). Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı ve Türkiye'de belediyeler. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (17), 1-24.

Karaer, A. (2022). Yerel yönetimlerde mali kural uygulamaları ve Türkiye incelemesi. Maliye Dergisi, (182) 179-208.

Karahanoğulları, O. (1998). Belediye personelinin hukuki yapısına ilişkin gözlemler. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 47(1), 279-318.

Keleş, Ruşen (2000). Yerinden Yönetim ve Siyaset, İstanbul: Cem Yayınevi.

Köse, Hatice (2015). Belediyelerde faaliyet raporu hazırlama süreci ve ortaya çıkan sorunlar. Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, (37), 51-66.

Martell, K., & Carroll, S. J. (1995). How strategic is HRM?. Human Resource Management, 34(2), 253-267.

Sabuncuoğlu, Zeyyat (2005). İnsan kaynakları yönetimi uygulamalı, Ankara: Nobel Yayınları.

Schroeder, H. (2012). The importance of human resource management in strategic sustainability: An art and science perspective. Journal of Environmental Sustainability, 2(2), 75-82.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdami/ (Erişim Tarihi: 01.10.2022)

TÜİK İşgücü İstatistikleri, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BC-%C4%B0statistikleri-2021-45645&dil=1#:~:text=%C4%B0%C5%9Fg%C3%BCc%C3%BCne%20kat%C4%B1lma%20oran%C4%B1%20%51%2C4,%51%2C4%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti. (Erişim Tarihi: 28.09.2022)

Türkiye Nüfusu, https://www.nufusu.com/ (Erişim Tarihi: 28.09.2022)

Yıldırım, C. (2019). Türkiye'de belediye personel sisteminin sorunları üzerine bir analiz. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (35), 346-372.

Yüksel, C. (2019). Türkiye'de yerel yönetimlerin mali yapısındaki dönüşüm. Maliye Araştırmaları Dergisi, 5(3), 267-286.

Araştırma elde edilen sonuçların kullanılan metot ve elde edilen sonuçlar bakımından literatüre katkı sağlanması beklenmektedir. Ayrıca toplam kalite uygulamalarının çalışan personel üzerindeki işe tutulma etkisi sonucu ile Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi üst yönetimine faydalı bilgiler sunması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Ahire, S.L., Golhar, D.Y. and Waller, M.A.(1996) 'Development and validation of TQM implementation constructs', Decision Sciences, Vol. 27, No. 1, pp.23–56.

Al-Dhaafri, HS. Al-Swidi, AK. Yusoff, RZB. The mediating role of TQM and organizational excellence and the moderating effect of entrepreneurial organizational culture on the relationship between ERP and organizational performance, TQM J., 28 (6) (2016), 991–1011.

Arumugam, V., Ooi, K-B. and Fong, T-C (2008)'TQM practices and quality management performance – an investigation of their relationship using data from ISO 9001:2000 firms in Malaysia', The TQM Magazine, Vol. 20, No. 6, pp.636–650.

Baird, K. Jia Hu, K. Reeve, R. Relationships between organizational culture, total quality management practices, and operational performance Int. J.Oper. Manage Product, 31 (7) (2011), 789 – 814.

Black, S.A. and Porter, L.J. (1995) 'An empirical model for total quality management', Total Quality Management, Vol. 6, pp.149–164.

Claver-Cortés, E. Pereira-Moliner, J. José Tarí, J. Molina-Azorín, JF. TQM, managerial factors and performance in the Spanish hotel industry Industrial Management Data System., 108 (2) (2008), p. 228 – 244.

Caruana, A (1995), Önerme ve bir model: Teslimat yapan mükemmel pazar odaklı firmalar yapın kalite hizmet rol yapmak daha iyi? Yönetim Araştırma Haberleri. Parrington 1.18,Iss.l,2pp9-24 (18) (PDF) Hizmet Kalitesine İlişkin İç Ölçülerin İş Performansı Üzerindeki Etkisi: Malezya'da Bir Otel Endüstrisi Örneği.. Available from: https://www.researchgate.net/publication/238070617_The_Effect_Of_Internal_Measures_Of_Service_Quality_On_Business_Performance_A_Case_Of_Hotel_Industry_In_Malaysia [accessed Oct 21 2022].

Corbett, L.M. ve Rastrick, K.N., (2000), "Quality Performance and Organizational Culture A New Zealand Study", International Journal of Quality & Reliability Management, Vol.17, No.1.

Dale, B. G. Managing Quality (Fourth Edition), 4th Ed. Oxford: Blackwell Publishing, 2003.

Deming, W. E. Out of the crisis. Cambridge, Mass.: Massachusetts Institute of Technology, Center for Advanced Engineering Study, 1986.

Eryılmaz, A. Doğan, T. (2012). İş yaşamında öznel iyi oluş: Utrecht işe bağlılık ölçeğinin psikometrik niteliklerinin incelenmesi.

Flynn, B. B., Schroeder, R. G. and Sakakibara, S. (1994) 'A framework of quality management research and an associated measurement instrument', Journal of Operations Management, Vol. 11, pp.339–366.

Gadenne, D. Sharma, B. Investigation of hard and soft quality management factors of Australian SMEs and their relationship to firm performance Int. J. Kal. Trustworthy. Manage, 26 (9) (2009), p. 865 – 880.

García-Bernal, J. Ramírez-Alesón, M. Why and how does TQM lead to performance improvements? Remain Manage J., 22 (3) (2015), p. 23 – 37.

Gherardini, F. Renzi, C. Leali, F. A systematic user-centered framework for engineering product design in small and medium enterprises (SMEs), Int. J.Av. manuf. Technology. , 91 (5-8) (2017), p. 1723 – 1746.

Güler, M. (2019). Temel Benlik Değerlendirmesi Çalışanların Performansını Nasıl Etkiler? İşe Tutulmanın Aracılık Rolü, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 63-69.

Heine, I. Schmitt, R. Beaujean, P. Critical events of quality orientation in lower and middle management, TQM J., 28 (5) (2016), p. 734 – 744.

Herzallah, AM. Gutiérrez-Gutiérrez, L. Munoz Rosas, JF. Total quality management practices, competitive strategies and financial performance: The case of Palestinian industrial SMEs, Total Quality Manage Bus. perfect. , 25 (5-6) (2014), p. 635 – 649.

İna, H. Quality Orientation Development in Middle Management and Verification of Situational Judgment Test, Apprimus Wissenschaftsverlag, Aachen (2016).

İslamoğlu, G. (2010). Kurumlarda İyilik De Var, Nobel Yayınları, 1.Basım.

Kanapathy, K. Bin, CS. Zailani, S. Aghapour, AH. Impact of soft TQM and rigid TQM on innovation performance: regulatory impact of organizational culture Int. J. Product. remain. Manage, 20 (4) (2017), p. 429 – 461.

Kaynak, H. (2003) 'The relationship between total quality management practices and their effects on firm performance', Journal of Operations Management, Vol. 34, No. 2, pp.1–31.

Kim, D.-Y. Kumar, V. Kumar, U. The relationship between quality management practices and innovation, J.Oper. Manage, 30 (4) (2012) , p. 295 – 315.

Kirkham, L. Garza-Reyes, JA. Kumar, V. Antony, J. Prioritizing operations improvement projects in the European manufacturing industry, Int. J. Product. Res. 52 (18) (2014), p. 5323–5345.

Maheshwari, S. Vohra, V. Identifying critical HR practices that affect employee perception and engagement during organizational change, J. Organ. Chang. Manage, 28 (5) (2015), p. 872 – 894.

Munizu, M. (2013). The Impact of Total Quality Management Practices on Competitive Advantage and Institutional Performance: The Case of the Fishing Industry in South Sulawesi Province, Indonesia, Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences2013, Vol 7 (1), 184-197.

Nair, A. Meta-analysis of the relationship between quality management practices and firm performance practices for quality management theory developmentJ.Oper. Manage, 24 (6) (2006) , p. 948 – 975.

Najmi, M. and Kehoe, D.F. (2000) 'An integrated framework for pot-ISO 9000 quality development', International Journal of Quality and Reliability Management, Vol. 17, No. 3, 226–258.

Öngöre, Ö. (2013). İşle Bütünleşme Ölçeği Türkçe Formunun Güvenirlik ve Geçerlilik Çalışması.

Panuwatwanich, K. Nguyen, TT. The impact of organizational culture on total quality management practice and firm performance: Evidence from the Vietnamese construction industry Manage Product Eng. Rev. , 8 (1) (2017), p. 5 – 15.

Perez, VF. Gutiérrez Gutiérrez, L. External managerial networks, strategic flexibility and organizational learning: a comparative study between non-QM, ISO and TQM firms Total Quality Manage Bus. perfect. , 24 (3-4) (2013), p. 243 – 258.

Salas-Arbeláez, L. García Solarte, M. Murillo Vargas, G. Efecto de la cultura organizacional en el rendimiento de las PYMES de Cali Suma de Negocios, 8 (18) (2017), p. 88 – 95.

Samson, D. Terziovski, M. (1999) The relationship between total quality management practices and operational performance. Operations Research & Management Science, Vol. 17, Issue 4 393-409.

Saraph, J.V., Benson, P.G. and Schroeder, R.G. (1989) 'An instrument for measuring the critical factors of quality management', Decision Sciences, Vol. 20,No. 4, pp.810–829.

Sila, I. and Ebrahimpour, M. (2002) 'An investigation of the total quality management survey based research published between 1989 and 2000: a literature review', International Journal of Quality and Reliability Management, Vol. 19, No. 7, pp.902–970.

Sinha, N. Dhall, N. The mediating effect of TQM on the relationship between organizational culture and performance: Evidence from Indian SMEs Manage Total Quality Bus. perfect. (2018), p. 1 – 25.

TDK, 1990 Dilbilim yazıları: 1990/ der. Ayhan Sezer, Sabri Koç, Sezer, Ayhan, Yayınevi: Usem.

Tekin. M. (2019) Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarının Performans ve İşe Tutulma Üzerindeki Etkisi: Niğde İlinde Bir Uygulama Yüksek Lisans Tezi Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim Ve Organizasyon Bilim Dalı. Niğde.

Turgut, T. (2011). Çalışmaya Tutkunluk: İş Yükü, Esnek Çalışma Saatleri, Yönetici Desteği ve İş-Aile Çatışması İlişkileri, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 25, (3), 156.

Valmohammadi, C. Roshanzamir, S. (2015), Improvement guidelines: relationships between organizational culture, TQM, and performance, Int. J. Product. econ. 164 p. 167 – 178.

Ustasüleyman, T. (2011). Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarının Firma Performansı Üzerine Etkisi: Türkiye'nin 500 Büyük Firmasına Yönelik Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 13/2, 67-96.

Wang, CH. Chen, KY. Chen, SC. Total quality management, market orientation and hotel performance: regulatory effects of external environmental factors, Int. J.Hosp. Manage, 31 (1) (2012), p. 119 – 129.

Wilmar B. Schaufeli , Arnold B. Bakker & Marisa Salanova, (2006), Measuring Work Engagement with a Short Questionnaire: An Educational and Psychological Measurement of an International Study, Vol 66, Issue 4.

Yağar, H. (2007). Toplam Kalite Yönetimi ile Organizasyonel Performans İlişkisi ve Finans Sektörü Uygulaması, İstanbul.

Yusof, S. and Aspinwall, E. (2000) 'Critical success factors in small and medium enterprises: survey results', Total Quality Management, Vol. 11, No. 4, pp.248–462.

Yusuf, Y., Gunasekaran, A. and Dan, G. (2007) 'Implementation of TQM in China and organizational performance: anempirical investigation', Total Quality Management, Vol. 18, No. 5, pp.509–530.

Zabada, C., Rives, P.A., Munchus, G. 1998 'Obstacles to the application of total quality management in health-care organizations' Total Quality Management, Vol. 9, 1,57–66.

Zakuan, N. Yusof, SM. Laosirihongthong, T. Shaharoun, AM. Suggested relationship of TQM and organizational performance using structured equation modeling Manage Total Quality, 21 (2) (2010), p. 185 – 203.

Zhang, Z., Waszink, A. and Wijngaard, J.(2000) 'An instrument for measuring TQM implementation for Chinese manufacturing companies', International Journal of Quality and Reliability Management, Vol. 17, No. 7, pp.730–755.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Dünyada zaman ilerledikçe artan çetin rekabet ortamıyla birlikte, işletmelerin gelişmelere karşılık reaksiyon göstermemeleri ve hatta proaktif olarak davranmadıkları sürece, ilgili pazarda hemen bir rakip işletme bu işletmenin yerini almaktadır. İşletmeler bu durumda ya yeni pazarlar bulmaya çalışmakta veya var olan müşterilerini tekrar geri kazanmak için zorlu süreçlerden geçmek zorunda kalmaktadırlar. Diğer taraftan, yeni pazar bulma veya kaybedilen pazarı tekrar geri kazanma çalışmaları maalesef özelikle yüksek katma değerli ürün üretmeyen işletmeler için olumsuz sonuçlanabilmektedir.

Tüm dünyada teşvikler ve koruma duvarları ortadan kalmakta, ölçekten bağımsız olarak tüm işletmeler yoğun rekabetin bulunduğu bir ortamda ve gittikçe bilinçlenen tüketicilere hizmet sunmak durumunda kalmaktadırlar. Böyle bir ortamda ülkemiz işletmeleri de vakit kaybetmeden rekabet seviyelerini artırıcı stratejiler geliştirmelidirler. Bu stratejilerin en önemlilerinden birisi de yalın düşünme ve yönetim sistemdir. Yalın yaklaşımın Türk işletmelerinde uygulanmasının mikro veya makro ölçekte pek çok faydası bulunmaktadır. Piyasalarda aynı ürünü rakiplerden daha düşük maliyetle üretmek ve daha az girdiyle daha çok çıktı elde etmek, yani verimli, sürekli iyileştirmelerle öğrenen organizasyon olmak rekabet avantajının temel faktörü haline gelmiştir. Ülkemizde de yalın yaklaşımın işletme düzeyinde uygulanması artırılarak, makro düzeyde sürdürülebilir kalkınmaya katkısı sosyal, ekonomik ve çevresel açılardan artırılabilir (Derin, 2017: 101-102).

Yalın üretim kapsamında yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu çalışmaların başarıya ulaşması ve sürdürülebilirliği için işletmelerin öncelikle üst yönetiminin yalın düşünceyi ve felsefeyi benimsemesi, yalın çalışmalara destek vermesi ve çalışmaların devamlılığına dair taahhütte bulunması gerektiği görülmektedir. Yalın düşünce sisteminin sadece üretim sahasında değil, yönetim, insan kaynakları, muhasebe vb. işletmelerin tüm fonksiyonlarına uygulanması ve sadece belirli kademelerdeki personelin değil, tüm çalışanların yalın düşünce sistemi konusunda eğitilmesi bu sistemin başarıyla devam ettirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışmada her ne kadar yalın düşünce sisteminin üretim alanında yaptığı değişikliklere ve kazanımlarına ağırlıklı olarak değinilse de işletme tepe yöneticilerinin bu düşünce sisteminin işletmenin tamamına yayma konusunda bir yol haritasının ya da iş planının olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Agus, A., Hajinoor, M.S. (2012). Lean Production Supply Chain Management as Driver Towards Enhancing Product Quality and Business Performance: Case study of manufacturing companies in Malaysia, International Journal of Quality & Reliability Management, 29(1), 92-121.

Ahrar, M.U., Khan, M.E. & Hassan, J. (2022). Development of Lean Enterprise Implementation Methodology: An Ism Approach", KASBIT Business Journal, 15(2), 1-14.

Akgeyik, T., (1997). Post-Fordist Üretim Modeli: Yalın Üretim ve Endüstri İlişkileri, İstanbul Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Alkış, H., Temizkan, V. (2013). Kobi'lerin Yönetsel Sorunlarının Çözümünde Japon Yönetim Sisteminin Rolü, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 68-85.

Aydın, H. (2009). Yalın Üretim Sistemi, Değer Akış Haritalama Yöntemi ve Yalın Üretim Sisteminin Çalışanlara Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Aydın, N. (2015). Yalın Düşünce Sisteminin Üretime Sağladığı Katkılar. ABMYO Dergisi, 40, 23-37.

Benfeddoul, A. Hassani, Y.E., Eddakir, A. & Samouche, H. (2022). Implementation of a Lean Management Approach into a Japanese Company: Impact Analysis, International Journal of Economics and Business Administration, 10(1), 179-189.

Boyle, T.A., Deflorin, P., Scherrer-Rathje, M. (2009). Lean, Take Two! Reflections From the Second Attempt at Lean Implementation, Business Horizons, 52, 79-88.

Can A.V., Güneşlik, M. (2013). Yalın Yönetim Felsefesinin Önemli Bir Boyutu Olarak Muhasebede Yalınlaşma Düşüncesi ve Bir Yalın Muhasebe Uygulaması Örneği: Kendine Faturalama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 1-21.

Danese, P., Boscari, S., Bortolotti, T. (2015). Successful Lean Implementation: Organizational Culture and Soft Lean Practices. Int. J.Production Economics 160, 182–201.

Denizli, Ö.Ş. & Ayel, C.Ş. (2021). İşletmelerde Yalın Yönetim Uygulamalarının İnsan Kaynakları Yönetimi Üzerindeki Etkisi: İstanbul ve Kocaeli İllerinde Bir Araştırma, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(40), 1-23.

Derin, N. (2017). İşletmelerde Yalın Yaklaşım, Ankara: Nobel Yayınevi.

Derin, N. (2008). Çalışanların Algılamalarına Göre, Yalın Yönetimin İç İmaja Etkisi: Türkiye'deki Özel Hastanelerde Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Dora, M., Kumar, M., Goubergen, D.V., Molnar, A., Gellynck, X. (2013). Operational Performance and Critical Success Factors of Lean Manufacturing in European Food Processing Smes, Trends in Food Science & Technology, 31, 156-164.

Düren, Z. (2002). 2000'li Yıllarda Yönetim, İstanbul: Alfa yayınları.

Halis, M. (2008). Toplam Kalite Yönetimi, ISO 9000 Kalite Yönetim Sistemleri, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Hofer, C., Eroglu, C., Hofer, A.R. (2012). The Effect of Lean Production on Financial Performance: The Mediating Role of Inventory Leanness. Int. J.ProductionEconomics, 138, 242–253.

İpekgil Doğan, Ö. Topoyan, M. (2016). Toplam Kalite Yönetimi, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Matt, D.T., Rauch, E. (2013). Implementation Of Lean Production in Small Sized Enterprises, 8th CIRP Conference on Intelligent Computation in Manufacturing Engineering, Procedia CIRP 12, 420 – 425.

Mutluer, H. (2018). Yalın Üretim Teknikleri ile Bir Toz Boya Üretim İşletmesinde Üretim İyileştirme Çalışmaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Panizzolo, R. (1998). Applying The Lessons Learned From 27 Lean Manufacturers: The Relevance of Relationships Management, International Journal of Production Economics, 55(3), 223-240.

Salem, O., Solomon, J., Genaidy, A., Minkarah, I. (2006). Lean Construction: From Theory to Implementation, Journal of Management in Engineering, 22(4), 168-175.

Sarı, E.B. (2018). Yalın Üretim Uygulamaları ve Kazanımları. International Journal of Economic and Administrative Studies, UİİİD-IJEAS, (17. UİK Özel Sayısı), 585-600.

Sarp, N. (2014). Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Sevimli, Z. (2019). Yalın Üretim Tekniklerinin Bir Tekstil Dokuma İşletmesinde Uygulanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Shou, W., Wang, J., Wu, P. & Wang, X. Lean Management Framework For Improving Maintenance Operation: Development and Application In The Oil And Gas Industry, Production Planning & Control 2021, 32(7), 585–602.

Slack, R.A. (1998). The Application of Lean Principles to The Military Aerospace Product Development Process, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Massachusetts Institute of Technology, ABD.

Tikici, M., Aksoy, A. & Derin, N. (2006). Toplam Kalite Yönetiminin Radikal Unsurlarından Birisi Olarak Yalın Yönetim, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 5(15), 20-33.

Wee, H., Wu, S. (2017). Lean Supply Chain and Its Effect on Product Cost and Quality-A Case Study on Ford Motor Company, Supply Chain Management, 14(5), 335-341.

Yaman, O. (2015). Kalite odaklı mükemmellik, değer yaratan kurumların sıçrama stratejisi, Ankara: Nobel Yayıncılık.

İşletmelere çalışanlarına sundukları temel çevre eğitiminin kapsamını genişletmeleri yönünde bir öneride bulunmak mümkündür. Ayrıca işletmeler, role-özgü çevre eğitimlerini her bir pozisyon için ayrı ayrı tasarlayarak, bu eğitimleri örgüt içerisindeki bütün pozisyonları kapsar hale getirebilmelidir. Aynı zamanda işe başlayan her bir çalışana sunulan eğitim paketleri içerisinde çevre eğitimine de yer verilmesi gerekmektedir. İşletmelere önerilen, işe başlayan her bir çalışana çevre eğitimi vermeleri, işe başladıktan sonra çalışanlara güncel bilgi ve gelişmeleri de kapsar şekilde belirli periyotlarda temel çevre eğitimi sunmaları ve her bir pozisyon için özel olarak tasarlanmış çevre eğitimini ilgili pozisyonlardaki tüm çalışanlara sunmalarıdır.

Edinilen bilgilerin beceri ve davranışa dönüşmesi örgütlerde gerçekleştirilmesi hedeflenen dönüşüm için kritik olduğundan, işletmelerin bilgilendirme ve bilinçlendirme hedefiyle birlikte yetkinlik geliştirme hedefine de eş zamanlı odaklanması gerekmektedir. Böylece işletmeler, edindikleri yeşil bilgileri uygulayabilecekleri bir alan yaratarak, çalışanları da dönüşüm sürecinin parçası haline getirebilmektedir. İşletmelere, çalışanlarına sundukları yeşil eğitimler neticesinde hedefledikleri çıktıları elde etmek istiyorlarsa, bu durumu yeşil eğitim hedeflerinde spesifik olarak belirtmeleri ve bu hedefleri çalışanları ile paylaşmaları, hatta bunu görev tanımının bir parçası haline getirmeleri de önerilebilir.

KAYNAKÇA

Al Mamun, M. A. (2019). An Analysis of Employee Awareness on Green Human Resource Management Practices: Evidence from Bangladesh, Human Resource Management Research, 9(1), 14-21.

Ahmad, S. (2015). Green Human Resource Management: Policies and Practices, Cogent Business & Management, 2(1), 1-13.

Aranganathan, P. (2018). Green Recruitment: A New-Fangled Approach to Attract and Retain Talent, International Journal of Business Management & Research, 8(2), 69-76.

Ari, E. Karatepe, O. M., Rezapouraghdam, H. & Avci, T. (2020). A Conceptual Model for Green Human Resource Management: Indicators, Differential Pathways, and Multiple Pro-environmental Outcomes, Sustainability, 12, 1-18.

Arulrajah, A. A., Opatha, H. H. D. N. P. & Navarathe, N. (2015). Green Human Resource Management Practices: A Review, Sri Lankan Journal of Human Resource Management, 5(1), 1-16.

Arulrajah, A. A. & Opatha, H. H. D. N. P. (2016). Analytical and Theoretical Perspectives on Green Human Resource Management: A Simplified Underpinning, International Business Research, 9(12), 153-164.

Bangwal, D. & Tiwari, P. (2015). Green HRM – A Way to Greening the Environment, IOSR Journal of Business and Management, 17(12), 45-53.

Benevene, P. & Buonomo, I. (2020). Green Human Resource Management: An Evidence-Based Systematic Literature Review, Sustainability, 12, 1-25.

Bombiak, E. (2020). Barriers to Implementing the Concept of Green Human Resource Management: The Case of Poland, European Research Studies Journal, 23(4), 66-81.

Cipd (2021). Embedding Environmental Sustainability In Your Organization: A Guide for HR Professionals, Guide, July 2021.

Daily, B. F. & Huang, S. (2001). Achieving Sustainability Through Attention to Human Resource Factors in Environmental Management, International Journal of Operations & Production Management, 21(12), 1539-1552.

Das, S. C. & Singh, R. K. (2016). Green HRM and Organizational Sustainability: An Empirical Review, Kegees Journal of Social Science, 8 (1 & 2), 227-236.

Dumont, J., Shen, J. & Deng, X. (2017). Effects of Green HRM Practices on Employee Workplace Green Behavior: The Role of Psychological Green Climate and Employee Green Values, Human Resource Management, 56(4), 613-627.

Grolleau, G., Mzoughi, N. & Pekovic, S. (2012). Green Not (Only) for Profit: An Emprical Examination of the Effect of Environmental-Related Standarts on Employees' Recruitment, Resource and Energy Economics, 34, 74-92.

Guerci, M. & Carollo, L. (2016). A Paradox View on Green Human Resource Management: Insights from the Italian Context, The International Journal of Human Resource Management, 27(2), 212-238.

Guerci, M., Montanari, F., Scapolan, A. & Epıfanio, A. (2015). Green and Nongreen Recruitment Practices for Attracting Job Applicants: Exploring Independent and Interactive Effects, The International Journal of Human Resource Management, 27(2), 129-150.

Gupta, H. (2018). Assessing Organizations Performance on the Basis of GHRM Practices Using BWM and FUZZY TOPSIS, Journal of Environmental Management, 226, 201-216.

Harvey, G., Williams, K. & Probert, J. (2013). Greening the Airline Pilot: HRM and the Green Performance of Airlines in the UK, The International Journal of Human Resource Management", 24(1), 152-166.

Jabbour, C. J. C. (2011). How Green are HRM Practices, Organizational Culture, Learning, and Teamwork? A Brazilian Study, Industrial and Commercial Training, 43(2), 98-105.

Jabbour, C. J. C. & Renwick, D. W. S. (2020). Organizations as Catalysts of Sustainable Development: Greening the Workforce for Responsible Management in the 21st Century, International Journal of Manpower, 1-24.

Jabbour, C. J. C. & Santos, F. C. A. (2008a). Relationship Between Human Resource Dimensions and Environmental Management in Companies: Proposal of A Model, Journal of Cleaner Production, 16, 51-58.

Jabbour, C. J. C. & Santos, F. C. A. (2008b). The Central Role of Human Resource Management in the Search for Sustainable Organizations, The International Journal of Human Resource Management, 19(12), 2133-2154.

Jackson, S. E., Renwick, D. W. S., Jabbour, C. J. C. & Muller-Camen, M. (2011). State-of-the-Art and Future Directions for Green Human Resource Management: Introduction to the Special Issue, Zeitschrift für Personalforschung, 25(2), 99-116.

Jeronimo, H. M., Henriques, P. L. De Lacerda, T. C., Da Silva, F. P. & Vieira, P. R. (2020). Going Green and Sustainable: The Influence of Green HR Practices on the Organizational Rationale for Sustainability, Journal of Business Research, 112, 413-421.

Joshi, G. & Dhar, R. L. (2020). Green Training in Enhancing Green Creativity via Green Dynamic Capabilities in the Indian Handicraft Sector: The Moderating Effect of Resource Commitment, Journal of Cleaner Production, 267, 1-14.

Liu, J., Liu, Y. & Yang, L. (2020). Uncovering the Influence Mechanism Between Top Management Support and Green Procurement: The Effect of Green Training, Journal of Cleaner Production, 251, 1-12.

Masri, H. A. & Jaaron, A. A. M. (2017). Assessing Green Human Resources Management Practices in Palestinian Manufacturing Context: An Empirical Study, Journal of Cleaner Production, 143, 474-489.

Mehta, K. & Chugan, P. K. (2015). Green HRM in Pursuit of Environmentally Sustainable Business, Universal Journal of Industrial and Business Management, 3(3), 74-81.

Milliman, J. (2013). Leading-Edge Green Human Resource Practices: Vital Components to Advancing Environmental Sustainability, Environmental Quality Management, 31-45.

Mishra, P. (2017). Green Human Resource Management: A Framework for Sustainable Organizational Development in an Emerging Economy, International Journal of Organizational Analysis, 25(5), 762-788.

Moraes, S. D. S., Jabbour, C. J. C., Battistelle, R. A. G., Rodrigues, J. M., Renwick, D. S. W., Foropon, C. & Roubaud, D. (2019). When Knowledge Management Matters: Interplay Between Green Human Resources and Eco-Efficiency in the Financial Service Industry, Journal of Knowledge Management, 23(9), 1691-1707.

Mwita, K. M. & Kinemo, S. M. (2018). The Role of Green Recruitment and Selection on Performance of Processing Industries in Tanzania: A Case of Tanzania Tobacco Processors Limited (TTPL), International Journal of Human Resource Studies, 8(4), 35-46.

Ojo, A. O., Tan, C. N. & Alias, M. (2022). Linking Green HRM Practices to Environmental Performance Through Pro-Environmental Behavior in the Information Technology Sector, Social Responsibility Journal, 18(1), 1-18.

Ones, D. S. & Dilchert, S. (2012). Employee Green Behaviors, Managing Human Resources for Environmental Sustainability, (Eds. S. E. Jackson, vd.), San Francisco: Jossey-Bass, 85-116.

Opatha, H. H. D. N. P. & Arulrajah, A. A. (2014). Green Human Resource Management: Simplified General Reflections, International Business Research, 7(8), 101-112.

Pham, D. D. T. & Paille, P. (2020). Green Recruitment and Selection: An Insight into Green Patterns, International Journal of Manpower, 41(3), 258-272.

Pham, N. T., Vo-Thanh, T., Shahbaz, M., Huynh, T. L. D. & Usman, M. (2020). Managing Environmental Challenges: Training As a Solution to Improve Employee Green Performance, Journal of Environmental Management, 269, 1-8.

Pinzone, M., Guerci, M., Lettieri, E. & Huisingh, D. (2019). Effects of 'Green' Training on Pro-Environmental Behaviors and Job Satisfaction: Evidence from the Italian Healthcare Sector, Journal of Cleaner Production, 226, 221-232.

Ren, S., Tang, G. & Jackson, S. E. (2018). Green Human Resource Management Research in Emergence: A Review and Future Directions, Asia Pacific Journal of Management, 32(1), 769-803.

Renwıck, D. W. S., Jabbour, C. J. C., Muller-Camen, M., Redman, T., & Wilkinson, A. (2016). Contemporary Developments in Green (Environmental) HRM Scholarship, The International Journal of Human Resource Management, 27(2), 114-128.

Renwıck, D. W. S., Redman, T. & Maguire, S. (2008). Green HRM: A Review, Process Model, and Research Agenda, University of Sheffield Management School White Discussion Paper, 2.

Renwıck, D. W. S., Redman, T., & Maguıre, S. (2013). Green Human Resource Management: A Review and Research Agenda, International Journal of Management Reviews, 15, 1-14.

Roscoe, S., Subramanian, N., Jabbour, C. J. C. & Chong T. (2019). Green Human Resource Management and the Enablers of Green Organizational Culture: Enhancing a Firm's Environmental Performance for Sustainable Development, Business Strategy and the Environment, 28, 737-749.

Saha, S., Sarker, R. & Ahmed, S. M. (2020). Impact of Green Human Resource Management (GHRM) Practices in Garment Industry: Bangladesh Perspective, International Journal of Management and Accounting, 2(2), 22-30.

Saifulina, N., Carballo-Penela, A. & Ruzo-Sanmartin, E. (2020). Sustainable HRM and Green HRM: The Role of Green HRM in Influencing Employee Pro-Environmental Behavior at Work, Journal of Sustainability Research, 2(3), 1-25.

Shah, M. (2019). Green Human Resource Management: Development of a Valid Measurement Scale, Business Strategy and the Environment, 1-15.

Srivastava, A. P. & Shree, S. (2019). Examining the Effect of Employee Green Involvement on Perception of Corporate Social Responsibility: Moderating Role of Green Training, Management of Environmental Quality: An International Journal, 30(1), 197-210.

Suharti, L. & Sugiarto, A. (2020). A Qualitative Study of Green HRM Practices and Their Benefits in the Organization: An Indonesian Company Experience, Business: Theory and Practice, 21(1), 200-211.

Tang, G., Chen, Y., Jiang, Y., Paılle, P. & Jia, J. (2017). Green Human Resource Management Practices: Scale Development and Validity, Asia Pacific Journal of Human Resources, 1-25.

Teixeira, A. A., Jabbour, C. J. C. & Jabbour, A. B. L. D. S. (2012). Relationship Between Green Management and Environmental Training in Companies Located in Brazil: A Theoretical Framework and Case Studies, International Journal of Production Economics, 140, 318-329.

Tulsi, P. & Ji, Y. (2020). A Conceptual Approach to Green Human Resource Management and Corporate Environmental Responsibility in the Hospitality Industry, Journal of Asian Finance, Economics and Business, 7(1), 195-203.

Yong, J. Y., Yusliza, M. Y., Jabbour, C. J. C. & Ahmad, N. H. (2020). Exploratory Cases on the Interplay Between Green Human Resource Management and Advanced Green Manufacturing in Light of the Ability-Motivation-Opportunity Theory, Journal of Management Development, 39(1), 31-49**.**

Yusliza, M. Y., Othman, N. Z. & Jabbour, C. J. C. (2017). Deciphering the Implementation of Green Human Resource Management in an Emerging Economy, Journal of Management Development, 36(10), 1230-1246.

Xie, X. & Zhu, Q. (2020). Exploring an Innovative Pivot: How Green Training Can Spur Corporate Sustainability Performance, Business Strategy and The Environment, 29, 2432-2449.

Xie, X., Zhu, Q. & Qi, G. (2020). How Can Green Training Promote Employee Career Growth, Journal of Cleaner Production, 259, 1-11.

alt boyutları) yeşil inovasyon üzerinde önemli ve olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca dönüşümcü liderlik, ilişkilere de önemli ölçüde aracılık etmiştir.

Ullah ve diğerleri 2022 yılında yaptıkları çalışmalarında, bir işletmenin çevresel performansının iyileştirilebilmesi için yeşil entelektüel sermaye, yeşil insan kaynakları yönetimi ve yeşil inovasyon arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamaktadırlar. Pakistan'daki 456 gıda üretim işletmesinden toplanan verilerden elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Bulgular, yeşil entelektüel sermaye ve yeşil insan kaynakları yönetiminin çevresel performans üzerinde doğrudan bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Yeşil inovasyon, bir işletmenin çevresel performansını iyileştirmede yardımcı olan yeşil entelektüel sermaye ve yeşil insan kaynakları yönetimi için aracı bir rol oynamaktadır. Ayrıca çevresel stratejiler, çevresel performansta önemli bir rol oynamakta ve yeşil inovasyon ile çevresel performans arasındaki ilişkide düzenleyici görevi görmektedir.

Zhao ve Huang (2022), Çin'de yürüttükleri çalışmalarında, yeşil dönüşümcü liderliğin, yeşil İKY'nin, yeşil inovasyonun ve kurumsal desteğin sürdürülebilir iş performansı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuç olarak, yeşil dönüşümcü liderliğin, yeşil İKY'nin ve yeşil inovasyonun Çin'deki üretim işletmelerinde sürdürülebilir iş performansı ile önemli ve doğrudan bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir.

5. SONUÇ

Yeşil insan kaynakları yönetimi uygulamaları işletme için önemli bir fonksiyondur. Sürdürülebilir performans, çevre dostu ürünler ve süreçler geliştirmek ile yeşil inovasyonun uygulanması açısından yeşil insan kaynakları yönetiminin varlığı işletme için bir değerdir. Bu durum çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak, enerji tasarrufu yapmak, kirliliği önlemek ve atıkları geri dönüştürmek isteyen işletmeler için önemli bir sonuçtur (İmran vd, 2021:12).

Öncelikle işletmelerin çevreyi korumaya yönelik faaliyetlerde bulunarak tüketicilerin zihinlerinde olumlu bir imaj yaratmaları gerekmektedir. Bu noktada yeşil insan kaynakları yönetiminin gerekli olan yeşil liderlik alışkanlıklarına da önem vermeleri değerli olacaktır. İşletmelerde bulunan yeşil insan kaynakları yönetimi işletme içinde yeşil süreçleri ve yeşil inovasyonu teşvik etmeli ve bununla ilgili politikalar geliştirmelidirler. Bu durum hem çevre hem de işletme açısında bir kazanım olacaktır (Ahakwa ve diğ., 2021:114).

KAYNAKÇA

Ahakwa, I., Yang, J., Tackie, E. A., & Asamany, M. (2021). Green human resource management practices and environmental performance in ghana: the role of green ınnovation. SEISENSE Journal of Management, 4(4), 100-119.

Ahmad, S. (2015). Green human resource management: policies and practices. Cogent Business & Management. 2 (1), 1-13.

Arulrajah, A., Opatha, H., & Nawaratne, N. (2015). Green human resource management practices: a review. Sri Lanka Journal of Human Resource Management, 1(5), 1-16.

Aydemir, O. (2008). Entelektüel Sermaye: Yeni Yaklaşımlar. Bölüm Yazarları Prof. Dr. Rıza AŞIKOĞLU, 99.

Bangwal, D., & Tiwari, P. (2015). Green HRM-A way to greening the environment. Journal of Business and Management, 17 (12), 45-53.

Berrone, P., & Gomez-Mejia, L. R. (2009). Environmental performance and executive compensation: An integrated agency-institutional perspective. Academy of Management Journal, 52(1), 103-126.

Büyüközkan, G., & Vardaloğlu, Z. (2008). Yeşil tedarik zinciri yönetimi. Lojistik Dergisi, 8, 66-73.

Ceyhan, S., & Ada, S. (2015). İşletme Fonksiyonları Açısından Çevreye Duyarlı İşletmecilik, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 1(26), 115-137.

Chen, Y.S., Lai, S.B., & Wen C. T. (2006). The influence of green innovation performance on corporate advantage in Taiwan. Journal of Business Ethics, 67(4), 331–339.

Chen, Y.S. (2008). The positive effect of green intellectual capital on competitive advantages of firms. Journal of Business Ethics, 77 (3), 271-286.

Choi, S. B., Kim, K., Ullah, S. E., & Kang, S. W. (2016). How transformational leadership facilitates innovative behavior of Korean workers. Personnel Review.

Crane, A. (2000). Facing the backlash: green marketing and strategic reorientation in the 1990's. Journal of Strategic Marketing, 8 (3), 277-296.

Çetin, C. & Dinç Özcan. E. (2014). İnsan Kaynakları Yönetimi, Beta Yayınları, İstanbul. 1-190.

Daily, B. F., & Huang, S. C. (2001). Achieving sustainability through attention to human resource factors in environmental management. International Journal of operations & production management.

Guerci, M. & Carollo, L. (2016). A paradox view on green human resource management: insights from the Italian context. The International Journal of Human Resource Management, 27(2), 212-238.

Henriques, I., & Sadorsky, P. (1999). The relationship between environmental commitment and managerial perceptions of stakeholder importance. Academy of Management Journal, 42(1): 87–99.

Hervani, A. A., Helms, M. M., & Sarkis, J. (2005). Performance measurement for green supply chain management. Benchmarking: An International Journal.

Hussein, A. T., & Cankül, D. (2010). Üniversite öğrencilerinin yeşil pazarlama faaliyetleri kapsamında çevreye ilişkin davranışlarını belirlemeye yönelik bir araştırma. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (1), 50-67.

Jabbour, C. J. C., & Santos, F. C. A. (2008). Relationships between human resource dimensions and environmental management in companies: proposal of a model. Journal of Cleaner Production, 16(1), 51-58.

Janszen, F., & Janszen, F. (2000). The Age of Innovation: making business creativity a competence, not a coincidence. London: Financial Times Prentice Hall.

Kang, M., & Lee, M. J. (2017). Absorptive capacity, knowledge sharing, and innovative behaviour of R&D employees. Technology Analysis & Strategic Management, 29(2), 219-232.

Khalili, A. (2016). Linking transformational leadership, creativity, innovation, and innovation-supportive climate. Management Decision.

Kim, Y. J., Kim, W. G., Choi, H. M., & Phetvaroon, K. (2019). The effect of green human resource management on hotel employees' eco-friendly behavior and environmental performance. International Journal of Hospitality Management, 76, 83-93.

Kochar, A. (2014). Green HRM: practices and policies towards a sustainable world. Intercontinental Journal of Human Resource Research Review, 2(2), 1-11.

Mandip, G. (2012). Green HRM: People management commitment to environmental sustainability. Research Journal of Recent Sciences, 244-252.

Mehta, K. & Chugan P. K. (2015). Green HRM in pursuit of environmentally sustainable business. Universal Journal of Industrial and Business Management 3(3), 74-81.

Muisyo, P. K., & Qin, S. (2021). Enhancing the FIRM'S green performance through green HRM: The moderating role of green innovation culture. Journal of cleaner production, 289, 125720.

Nobari, A. R., Seyedjavadin, S. R., Roshandel Arbatani, T., & Rahnamay Roodposhti, F. (2018). Environmental concerns and green human resource management: A meta-synthesis. Iranian Journal of Plant Physiology, 8(4), 2573-2576.

Opatha, H. D. N. P. & Arulrajah A. A. (2014). Green Human Resource Management: Simplified General Reflections.

Öncer, A. (2019). Örgütlerde Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları: Teorik Bir İnceleme. İş ve İnsan Dergisi, 199-208.

Öselmiş, M. (2020). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları; Literatür Taraması ve Bir Ölçek Uyarlama Çalışması (Master's Thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Özcan, H., & Özgül, B. (2019). Yeşil pazarlama ve tüketicilerin yeşil ürün tercihlerini etkileyen faktörler. Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi, (1), 1-18.

Pillai, R., & Sivathanu, B. (2014). Green human resource management. Zenith International Journal of Multidisciplinary Research, 4(1), 72-82.

Renwick, D., Redman T. & Maguire S. (2013). Green human resource management: A review and research agenda. International Journal of Management Reviews (15) 1-14.

Singh, S. K., Del Giudice, M., Chierici, R., & Graziano, D. (2020). Green innovation and environmental performance: The role of green transformational leadership and green

human resource management. Technological Forecasting and Social Change, 150, 119762.

Sobaih, A. E. E., Hasanein, A., & Elshaer, I. (2020). Influences of green human resources management on environmental performance in small lodging enterprises: The role of green innovation. Sustainability, 12(24), 10371.

Song, W., & Yu, H. (2018). Green innovation strategy and green innovation: The roles of green creativity and green organizational identity. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 25(2), 135-150.

Tang, G., Chen, Y., Jiang, Y., Paille, P., & Jia, J. (2018). Green human resource management practices: scale development and validity. Asia Pacific Journal of Human Resources, 56(1), 31-55.

Tariq, S., Jan, F. A., & Ahmad, M. S. (2016). Green employee empowerment: a systematic literature review on state-of-art in green human resource management. Quality & Quantity, 50(1), 237-269.

Ullah, S., Mehmood, T. & Ahmad, T. (2022). Green intellectual capital and green HRM enabling organizations go green: mediating role of green innovation. International Journal of Innovation Science.

Uyar, A. (2019). Yeşil satın alma davranışı belirleyen unsurların yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmesi. EKEV Akademi Dergisi, (77), 15-34.

Wikhamn, W. (2019). Innovation, sustainable HRM and customer satisfaction. International Journal of Hospitality Management, 76, 102-110.

Yadav, M., Yadav, R., Vihari, N. S. (2022). Green HRM and green innovation in Indian pharmaceutical industry: mediating role of transformational leader. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 1059–1065.

Yusoff, Y.M., Nejati, M., Kee, D.M.H. & Amran, A. (2018). Linking green human resource management practices to environmental performance in hotel industry. Global Business Review, 21(3) 1–18.

Yücel, M. & Ekmekçiler, S. (2008). Çevre dostu ürün kavramına bütünsel yaklaşım. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (26), 320-333.

Zhao, W., & Huang, L. (2022). The impact of green transformational leadership, green HRM, green innovation and organizational support on the sustainable business performance: evidence from China. Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 1-21.

Zheng, J., Wu, G., Xie, H., & Li, H. (2019). Leadership, organizational culture, and innovative behavior in construction projects. International Journal of Managing Projects in Business.

kullanmaktadır. İş başı eğitimim yöntemlerinden oryantasyon eğitimi, işe yeni başlayan yada birim değişikliği yapan işgörenin işe ve sosyal ağa adaptasyonu, bilgi ve becerilerinin gelişmesi, örgüt kültürünü tanıması, endişe ve gerginliğinin azalması, özgüven oluşması açısından bir gerekliliktir. Oryantasyon eğitimlerinin asıl amacı işe uyum sürecini hızlandırmak olsa da, çalışanların kendini değerli hissetmesi, neticesinde kurumsal sadakatin oluşması ve işgören devir hızının azaltılmasında da önemli bir faktör olduğu yadsınamaz bir gerçektir. İyi planlanmış ve uygulanmış bir oryantasyon eğitimi ile hem işgörenin ihtiyaçlarını hem de işletmenin beklentilerini karşılamak mümkündür.

Oryantasyon eğitiminin katkıları işletmeler ve işgörenlerle sınırlı olmayıp toplumsal açıdan da "toplumun yaratıcı gücünü ve verimini artıran, kalkınma çabasının gerçekleşmesi için gerekli nitelik ve nicelikte işgörenlerin yetişmesini sağlayıcı bir araç" niteliğinde olmasıyla, oldukça geniş bir alanı kapsamaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, A. C. (2015). İnsan Kaynakları Planlaması ve İşgören Seçimi (Ahmet Cevat Acar & diğ.) İnsan Kaynakları Yönetimi, Bölüm 3, 87-109.

Atalay, E. & Aydın B., (2022). Z Kuşağını Anlamak! İnsan Kaynakları Yönetimi ve Pazarlama Araştırmaları, Z Kuşağında Eğitim ve Geliştirme (Emine Atalay & Birsen Yener Aydın) Bölüm 3, 17-26.

Atalay, E. (2021). Değişen Tüketiciyi Anlamak Güncel Araştırmalar, Pazarlama Bakış Açısıyla İnsan Kaynakları Yönetimi (Emine Atalay) Gazi Kitabevi. Bölüm 10,165-174.

Ateş, L. (2015). Oryantasyon eğitiminin Çalışan Performansına Etkileri Hakkında Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aykan, E. (2007). Örgütlerde İnsan Kaynakları Uygulamaları İle Algılanan Örgütsel Destek Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:22, Sayı:1,123-137.

Balbay, Z. (2007). Oryantasyon Eğitiminin Çalışanların Turnover'ına Etkisi ve Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İşletme Anabilim dalı, İstanbul.

Baraz, A. Barış. (2013). İşe Alıştırma ve İnsan Kaynağı Eğitimi, İnsan Kaynakları Yönetimi, (Ed. Ramazan Geylan, H. Zümrüt Tosun) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 82-108.

Bedel, Ö. (2022). İnsan Kaynakları Yönetiminde Eğitim ve Geliştirme Faaliyetlerinin İşten Ayrılma Niyeti ve Örgütsel Bağlılığa Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Bingöl, D. (2003). İnsan Kaynakları Yönetimi, Beşinci Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Bozkurt, S. (2011). İnsan Kaynakları Uygulamaları, Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Finansal Performans Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma. Yönetim Dergisi, Sayı:70, 36-62.

Collings, D. G. & Wood, G. (2009). Human Resource Management A Critical Approach (Eds. D. G. Collings & G. Wood) Newyork: Routledge, 5.

Çalış, A. (2000). İnsan Kaynakları Politikalarının İhracat Performansı Üzerindeki Etkileri, Ankara: İgeme Yayını.

Çetin, C., Dinç Elmalı, E., Arslan, M.L. (2019). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Çorum, M. & Öge, E. (2018). İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonlarından Eğitim ve Geliştirme Faaliyetlerinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışına Etkileri: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi (ASSAM - UHAD), Sayı:10.

Dündar G. (2010). Kariyer Gelifltirme. (Cavide Uyargil, Zeki Adal, İsmail D. Ataay, Ahmet C. Acar, A.Oya Özçelik, Gönen Dündar, Ömer Sadullah, Lale Tüzüner). İnsan Kaynakları Yönetimi. B. 5. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 263-295.

Ertürk, M. (2018). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul: Beta.

Foot, M. and Hook, C. (1999). Introducing Human Resource Management. 2 nd Edition. Essex: Pearson Education Limited.

Gürbüz, S. (2017). İnsan Kaynakları Yönetimi, Teori, Araştırma ve Uygulama. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Henderson, R. I. (1979). Compensation Management: Rewarding Performance. (2. Baskı), New Jersey: Prentice-Hall Company.

Heraty, N.& Morley, M. (1998). In search of good fit: policy and practice in recruitment and selection in Ireland. Journal of Management Development, vol.17, pp.660-13.

Keskin, E. (2019). Örgütlerde Uygulanan Oryantasyon Eğitiminin İşten Ayrılma Niyetine Etkisi ve Bu Süreçte Örgütsel Destek Algısının Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Kocabacak, A. (2006). İnsan Kaynakları Eğitiminde Oryantasyon: Perakendecilik Sektöründe Bir Uygulama (Doktora Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Özçelik, A. O., Sadullah, Ö., Uyargil, C., Acar, A.C., T., Dündar, Ataay, İ., G., Adal, Z., & Tüzüner, L. (2015). İnsan Kaynakları Yönetimi, Bölüm 4. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Özdemir, S.M. (2009). Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye'de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 6(2): 126-149.

Raymond A. Noe, (2009). İnsan Kaynaklarının Eğitimi ve Geliştirilmesi, 1. Bs., Çev: Canan Çetin, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım, 4.

Sabuncuoğlu, Z. (1997). Personel Yönetimi: Politika ve Yönetsel Teknikler. (8. Baskı), Bursa.

Sabuncuoğlu, Z. (2012). İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul: Beta Yayınevi.

Sadullah, Ö. (2015). İnsan kaynakları Yönetiminde Koruma İşlevi (Ed.Ömer Sadullah ve diğ.), İnsan Kaynakları Yönetimi, 452-497, Bölüm 9.

Salı, J. B. (2013). Eğitim Sonuçlarının Değerlendirilmesi, İşletmelerde Eğitim ve Geliştirme, Editör: Ali Şimşek, Hatice Zümrüt Tonus, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s.142-165.

Sofu, S. (2017). İşletmelerde Oryantasyon Eğitimi İle Motivasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tanışman, İ. (2018). İşletmelerde Eğitim ve Geliştirme Uygulamalarının İş Tatminine Etkisi: Bir Alan Araştırması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Taşkın, E. (2001).İşletme Yönetiminde Eğitim ve Geliştirme, Papatya Yayıncılık.

Taymaz, H. (1997). Hizmet İçi Eğitim Kavramlar İlkeler Yöntemler, Ankara: Takav Vakfı Matbaası, Üçüncü Basım, 4.

Tınaz, P. (2006). Hizmet İçi Eğitimin Değerlendirilmesinin İşletmeler Açısından Önemi (Pınar Tınaz) Öneri Dergisi, 7(26), 26-27.

Uyargil, C. (2015). İş Analizi ve İş Dizaynı (Cavide Uyargil & diğ.) İnsan Kaynakları Yönetimi, Bölüm 5, 49-85.

Uyargil, C. vd. (2009). İnsan Kaynakları Yönetimi. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Ünal, A. (2002). İşletmelerde İnsan Kaynaklarının Önemi, İnsan Kaynakları İşlevleri ve İnsan Kaynakları Yönetimi Sisteminde Ücretleme. Kamu-iş, Cilt:7.

Ünsar, S.(2003). İnsan Kaynakları Yönetiminde Oryantasyon Eğitimi. Mess Mercek Dergisi, 8(28), 33-87

Werther W., B. & Davis K., (1996). Human Resources and Personnel Management, 5th ed.,Boston:Irwin McGraw-Hill

Zaim, H. &Polat, M. (2013). İnsan Kaynakları Fonksiyonlarının Mukayeseli Önem Derecelerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Uygulama, Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı: 64-65, 35-59.

Bireylerin bir kısmı üretkendir, niteliklidir, pozitif gelişmelerin üreticisi olabilmekte, mutlu sağlıklı bireyler olma yolunda ilerleyebilmektedir. Pozitif psikoloji problemden ziyade durumların pozitif yönlerine odaklıdır (Yorulmaz ve Yavan, 2018). Çalışanların memnun kalacağı ortamların oluşturulması, bu ortamların standartlarının her geçen gün kalitesinin yükseltilmesi ile beraber veriminde, üretiminde organizasyon içerisinde yükseleceği gerçeği unutulmamalıdır. Pozitif sermaye kavramına bağlı kalınan organizasyonlarda çalışanların mutlu, huzurlu ortamının sağlanması, stres ve iş yoğunluğu gibi bireyin motivasyonunu düşürücü etmenlerin minimize edilmesi ve böyle durumlara karşı çalışanların güçlü dayanıklı duruş kazanabilmesi için gerekli motivasyonların kazandırılması işletmelerde üretimi olumlu manada etkileyecektir (Oral vd., 2017).

Çalışma ortamlarında bireylerin birbirleriyle olan ilişkileri de çalışanları başarıya götürecektir. Pozitif psikolojiyi öne çıkaran etmenlerden biri de insan kaynaklarının daha iyi anlaşılması bu konuda yeni bakış açılarının oluşturulup geliştirilmesi çalışanların yeni yeteneklerinin keşfedilmesine zemin hazırlayacak var olan potansiyellerini açığa çıkaracaktır. İnsan kaynaklarının çalışma ortamlarının sürekli iyileştirilmesi, örgütlerin varlıklarının da devam edilmesini, rekabet avantajlarının yükseltilmesini genel olarak her konuda başarıya gitmelerini sağlayacaktır. İnsan gücünün mümkün olduğu en iyi şekilde aktif duruma getirilmesi pozitif psikolojik sermaye kavramının en önemli kazanımlarından birisidir (Torun, 2020).

KAYNAKÇA

Akçay, V. H. (2011). Pozitif psikolojik sermaye kavramı ve işletmelerde sürdürlebilir rekabet üstünlüğünü sağlamadaki rolü. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(1), 73–98.

Akçay, V. H. (2012). Pozitif psikolojik sermayenin iş tatmini ile ilişkisi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), 123–140.

Akdaş, K. (2017). Pozitif psikolojik sermaye, iş stresi ve işten ayrılma niyeti ilişkisi: Erzurum ve Denizli uygulaması, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum

Akgün, O. (2010). Emniyet mensuplarında stres faktörleri ve bunların çalışanların iş tatmini, bireysel verimlilikleri ve kurumsal bağlılıkları üzerine etkileri, yayımlanmamış yüksek iisans tezi. Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Aksoy, A.ve Kutluca, F. (2005). Çalışma hayatında stres kaynakları, stres belirtileri ve stres sonuçlarınının incelenmesi üzerine bir araştırma. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (49), 457–486.

Anık, S. ve Tösten, R. (2019). Öğretmenlerin pozitif psikolojik sermaye algıları ile problem çözme becerilerinin incelenmesi. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18(69), 332–342.

Arıbaş, H. K. (2021). Stresle başa çikma yolları. http://pdrm.akdeniz.edu.tr/wp-content/uploads/2020/11/Stresle-Basa-Cikma.pdf

Bayarçelik, E. B., Durmaz, B.V. ve Gürler, E. N. (2019). İş stresi ve pozitif psikolojik sermayenin tükenmişlik üzerine etkisi: Bankacılık sektöründe bir araştırma. İnsan ve İnsan Dergisi, 6(21), 493–523. https://doi.org/10.29224/insanveinsan.513475

Bilmez, F. (2020). Pozitif psikolojik sermayenin alt boyutlarının görev performansı, iş tatmini ve duygusal bağlılık üzerine etkileri, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Bingöl, G. (2013). Stres ve stres yönetimi yaklaşımları (Kırklareli Devlet Hastanesi hemşireleri örneği), yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Burke, R. J. (2002). Work stress and women's health: Occupational status. Journal of Business Ethics, 37(1), 91–102.

Cömert, Y. (2016). Pozitif psikolojik sermayenin bir belirleyicisi olarak algılanan örgütsel desteğin rolü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi, Yalova.

Çınar, E. (2011). Pozitif psikolojik sermayenin örgütsel bağlılıkla ilişkisi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Çiçen, A. N. (2021). Pozitif psikolojik sermayenin tükenmişlik ve iş tatminine etkisinde dindarlığın aracı rolü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Doğan, S. G. (2021). Pozitif psikolojik sermayenin iş tatminine ve çalışan performansına etkisi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Güçlü, N. (2001). Stres yönetimi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(1), 91–109.

Gümüşbaş, B. (2008). Stresle başa çıkma yolları eğitim programının ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin stresle başa çıkma yöntemleri ve yaşam doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

İlgöz, M. (2014). Stres kaynakları, sonuçları ve stresle mücedale, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Jick, T. D. ve Burke, R. J. (1982). Occupational stress : Recent findings and new directions. Journal of Occupational Behaviour, 3(1), 1–3.

Kaba, İ. (2019). Stres, ruh sağlığı ve stres yönetimi: Güncel bir gözden geçirme. Akademik Bakış Dergisi, (73), 63–81.

Kansu, A. F. ve Sayar, G. H. (2018). Öz yeterlilik, yaşam anlamı ve yaşam bağlılığı kavramları üzerine bir inceleme. Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi (1), 78–89.

Kavas, E. (2013). Dini tutum-stresle başa çıkma ilişkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (37), 143–168. https://doi.org/10.1190/segam2013-0137.1

Kayhan, S. (2015). Lise öğretmenlerinde stresin nedenleri, yayımlanmamış yüksek lisans Tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.

Keleş, H. N. (2011). Pozitif psikolojik sermaye: Tanımı, bileşenleri ve örgüt yönetimine etkileri. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(2), 343–350.

Kliebenstein, J. B., Heffernan, W. D. ve Peck, D. A. (1983). Stress and stress management in farming. Journal of ASFMRA, 47(2), 22–28.

Kodaş, B. ve Sarı, Y. (2021). Psikolojik sermaye, iş stresi ve hizmet odaklı örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 32(1), 79–90. https://doi.org/10.17123/atad.948477

Köse, H. (2013). Örgütlerde stres kaynakları ve stres yönetimi. Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, (29), 37–44.

Linley, P. A., Joseph, S., Harrington, S. ve Wood, A. M. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future. Journal of Positive Psychology, 1(1), 3–16. https://doi.org/10.1080/17439760500372796

Luthans, F. (2002). Positive organizational behavior: Developing and managing psychological strengths. Academy of Management Perspectives, 16(1), 57–72. https://doi.org/10.5465/AME.2002.6640181

Oral, B., Tösten, R. ve Elçiçek, Z. (2017). Öğretmenlerin pozitif psikolojik sermaye algıları ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(11), 78–87.

Özata, A. (2020). Yöneticinin pozitif psikolojik sermayesinin astlarının pozitif psikolojik sermaye özelliklerine etkisi : Otomotiv sektöründe bir araştırma, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Özcan, İ. ve Alpar, M.Ö. (2010). Antalya şehrindeki seyahat acentası çalışanlarının stres kaynakları, belirtileri ve sonuçlarının belirlenmesine yönelik ampirik bir araştirma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9(33), 41–64.

Poyraz, E. (2009). İlköğretim ve ortaöğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel stres kaynakları ve stresle başa çıkma yolları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Sarıoğuz, E. (2021). Umut ve öz yeterlilik faktörlerinin çevresel endişe ve davranış ilişkisindeki düzenleyici rolü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara.

Savcı, M. ve Aysan, F. (2014). Üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, (3), 44-56.

Şatırer, H. (2011). Satış elemanlarının stres kaynakları ve stresle başa çıkma yolları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Şener, M. (2021). Pozitif psikolojik sermaye ile duygusal zeka arasındaki ilişki üzerine bir aratırma, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi, Karabük.

Tetik, H. T., Ataç, L. O. ve Köse, S. (2018). Psikolojik sermaye ile iş doyumu ve performans ilişkisi: Türkiye'de yapılan araştırmalar üzerinden bir meta analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 32(2), 289–314.

Tiryaki, A. (2014). Stres: Aşamaları,kaynakları,sonuçları ve mücadele teknikleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Torun, F. (2020). Pozitif psikolojik sermaye ve örgüt iklimi arasindaki ilişki, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

Tugade, M. M. ve Fredrickson, B. L. (2004). Resilient ındividuals use positive emotions to bounce back from negative emotional experiences. Journal of Personality and Social Psychology, 86(2), 320–333. https://doi.org/10.1037/0022-3514.86.2.320

Turunç, Ö. ve Çelik, M. (2010). Çalışanların algıladıkları örgütsel destek ve iş stresinin örgütsel özdeşleşme ve iş performansına etkisi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 17(2), 183-206.

Türten, B. (2014). Örgütsel stres ve stres faktörlerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Kayseri Büyükşehir Belediyesi özel halk otobüsü şöförleri örneği, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Urgan, S. (2018). Sosyal sermaye ve pozitif psikolojik sermayenin kültürel zekayla ilişkisine yönelik sağlık sektöründe uluslararası bir çalışma, yayımlanmamış doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

Uygungil, S. (2017). Pozitif psikolojik sermaye ile çalışan tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi: Adana ilinde bir uygulama, yayımlanmamış doktara tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Yanık, E. (2019). Stres ve stresle mücedale yöntemleri, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Yeni, H. K. ve Sezici, E. (2022). Pozitif psikolojik sermayenin iş stresi üzerindeki etkisinin belirlenmesi. Alanya Akademik Bakış Dergisi, 6(2), 2379–2397. https://doi.org/ 10.29023/alanyaakademik.1059474

Yetim, E. ve Çevik, D.D. (2018). Bir iş sağlığı konusu olarak öğretmenlerde iş stresi ve başa çıkma yolları: Alan araştırması. Journal of Awareness, 3(5), 637–652. https://doi.org /10.26809/joa.2018548676

Yılmaz, N. (2019). Stres ve stresle başa çıkma. http://www.sksdb.hacettepe.edu.tr/files/ Stresle Basa Çıkma.pdf

Yorulmaz, F. ve Yavan, Ö. (2018). Pozitif psikolojik sermayenin işveren marka oluşumu üzerindeki etkisi: Turizm sektörü örneği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 22(2), 1007–1027.

Yurtsever, H. (2009). Kişilik özelliklerinin stres düzeyine etkisi ve stresle başa çıkma yolları: Üniversite öğrecileri üzerine bir araştırma, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

daha düşük olmaktadır. Pozitif psikolojiyi temel alan psikolojik sermaye, çalışanların iş streslerinin düşürülmesinde önemli ölçüde etkili olabilmektedir (Kodaş ve Sarı, 2021: 82).

Yapılan çalışmalar pozitif psikolojik sermayenin iş stresinin olumsuz etkilerini azalttığını göstermektedir. Rehman ve Mubashar (2017) yaptıkları çalışmada iş stresi ve psikolojik sermayenin işten ayrılma niyetleri ile pozitif ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Araştırmaya göre psikolojik sermaye, çalışanların iş stresi ile işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkiyi yönetmektedir. Bu araştırma, çalışanların pozitif psikolojik sermayelerini kullanarak iş yeri stresörlerinin etkin yönetimi ile işten ayrılma niyetlerinin azaltılabileceğini göstermektedir.

Avey ve arkadaşları (2009) yapmış oldukları çalışmada, pozitif psikolojik sermaye ile çalışanların işten ayrılma niyeti arasında negatif ve anlamlı bir ilişki ortaya koymuşlardır. Bir başka çalışmalarında Avey ve arkadaşları (2010) pozitif psikolojik sermayesi yüksek olan çalışanların işten ayrılma niyetlerinde azalma görüldüğü tespit etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Avey, J., Luthans, F. & Youssef, C. (2008). The additive value of positive psychological capital in predicting work attitudes and behaviors. Journal of Management, 36, 430-452.

Avey, J. B., Luthans, F. & Jensen, S. M. (2009). Psychological capital: A positive resource for combating employee stress and turnover. Human Resource Management, 48(5), 677–693.

Avey, J. B., Luthans, F. & Youssef, C.M. (2010). The additive value of positive psychological capital in predicting work attitudes and behaviors. Journal of Management, 36(2), 430-452.

Awang, M. I., Dollard, M. F., & Winefield, A. H. (2010). Lay theory explainations of occupational stress: the malaysian context. Cross Cultural Management An International Journal, 17(2), 135-153.

Aydın, İ. (2008). İş yaşamında stres, Ankara: Pegem Akademi.

Baba, V.V., Jamal, M., & Tourigny, L. (1998). Work and mental health: A decade in Canadian research. Canadian Psychology, 39, 94-107.

Babatunde, A. (2013). Occupational stress: A review on conceptualizations, causes and cure. Economic Insights – Trends and Challenges, 3(2),73- 80.

Brandt, T., Gomes, J. F. S. & Boyanova, D. (2011). Personality and psychologicalcapital as ındicators of future job success?. LTA, 3(11), 263-289.

Carnevale, D.G. (1992). Physical settings of work: A theory of the effects of environmental form. Public Productivity & Management Review. 15(4), 423-436.

Cooper, C. L. & Marshal, J. (1976). Occupational sources of stress: A review of the literature relating to coronary heart disease and mental ill health. Journal of Occupational Psychology, 49, 11-28.

Cullen, F., Link, B., Wolfe, N., & Frank, J. (1985). The social dimensions of correctional officer stress. Justice Quarterly, 2, 505–533.

Dohrenwend, B. P., Levav, I., Shrout, P. E., Schwartz, S., Naveh, G., Link, B. G., Skodol, A. E., & Stueve, A. (1992). Socioeconomic status and psychiatric disorders: The causation-selection issue. Science, 255, 946-952.

Dohrenwend, B. S. (1973). Social status and stressful life events. Journal of Personality and Social Psychology, 28, 225-235.

Ekinci, H. & Ekici S. (2003). Yöneticiler üzerindeki etkileri açısından stres kaynakları ve bir uygulama. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2(22), 93-111.

Erdoğan, İ. (1996). İşletme yönetiminde örgütsel davranış, İstanbul: İşletme Fakültesi Yayını.

Eren, E. (2000). Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi, İstanbul: Beta Yayınevi.

Erkutlu, H. & Chafra, J. (2006). Relationship between leadership power bases and job stress of subordinates: Example from boutique hotels. Manage. Res. News, 29(5), 285-297.

Friend, K.E. (1982). Stress and performance: Effects of subjective workload on time urgency. Personnel Psychology, 35, 623-633.

Fuenzalida, C. (2007). Effect of workload history on task performance. Human Factor: The Journal of The Human Factors and Ergonomics Society, 49 (2), 277-291.

Gable, S. & Haidt. J. (2009). What (and why) is positive psychology?. Review of General Psychology, 9, 103-110.

Ghafoor, A., & Haar, J. (2022). Does job stress enhance employee creativity? Exploring the role of psychological capital. Personnel Review, 51(2), 644-661.

Güler, B. K. (2009). Çalışma yaşamında davranış, Kocaeli: Umuttepe Yayıncılık.

Gümüştekin, E. & Öztemiz, B. (2005). Örgütlerde stresin verimlilik ve performansla etkileşimi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(14), 271-289.

Johnson, S., Cooper, C., Cartwright, S., Donald, I., Taylor, P., & Millet, C. (2005). The experience of work-related stress across occupation. Journal of Managerial Psychology , 20, 178-187.

Kessler, R. C., & McRae, J. A. (1981). Trends in the relationship between sex and psychological distress: 1957-1976. American Sociological Review, 46, 443-452.

Keyes, C. L. M. (2005). Mental ıllness and/or mental health? ınvestigating axioms of the complete state model of health. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 73(3), 539–548.

Khodarahimi, S., Intan, H. H., & Norzarina, M. (2012). Workplace relationships, stress, depression and anxiety in a malaysian sample. International Journal of Psychology and Behavioral Sciences , 2 (2), 1-9.

Kodaş, B., & Sarı, Y. (2021). Psikolojik sermaye, iş stresi ve hizmet odaklı örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisi. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 32(1), 79-90.

Larson, L. L. (2004). Internal auditors and job stress. Managerial Auditing Journal, 19(9), 1119- 1130.

Linley, P. A., Joseph S., Harrington S., & Wood, M. A. (2006). Positive psychology: Past, present, and (possible) future. The Journal of Positive Psychology, 1(1),3–16.

Luthans, F. & Youssef C. M. (2004). Human, social, and now positive psychologial capital management: ınvesting ın people for competitive advantage. Organizational Dynamics, 33(2), 143- 160.

Luthans, F., & Jensen, S. M. (2002). Hope: A new positive strength for human resource development. Human Resource Development Review, 1, 304-322.

Mahfooz, Z., Arshad, A., Nisar, Q. A., Ikram, M., & Azeem, M. (2017). Does workplace incivility & workplace ostracism influence the employees' turnover intentions? Mediating role of burnout and job stress & moderating role of psychological capital. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, *7*(8), 398-413.

Marmot, M. G., Rose, G., & Shipley, M. J. (1984). Inequalities in death: Specific explanations of a general pattern? The Lancet, 1, 1003-1006.

Michie S. (2002). Causes and management of stress at work. Occup Environ Med, 59, 67-72.

Mikkelsen, A., Saksvik, P.O., Eriksen, H.R., & Ursin, H. (1999). The ımpact of learning opportunities and decision authority on occupational health. Work and Stress, 13, 20-31.

Mirela, B., & Madalina-Adriana, C. (2011). Organizational stress and its ımpact on work performance. In Conference Proceedings, European Integration–New Challenges, 1622-1628.

Moore, K., & Cooper, L. (1996). Stress in mental health professionals: a theoretical overview. International Journal of Social Psychiatry, 2(42), 82-89.

Murphy, S., & Duxbury, L. (2007). The ındividual and organizational consequences of stress, anxiety and depression ın the workplace: a case study. Canadian Journal of Community Mental Health, 2(25), 143-157.

Nicklaus, A. L. (2007). The complex relationship between role ambiguity, role conflict, work engagement of HR managers and the implementation of SHRM. Unpublished Master Dissertation, Faculty of Economics and Business Administration, Universiteit Maastricht, Netherlands.

Ornelas, S., & Kleiner, B. H. (2003). New development ın managing job related stress. Equal Opportunities International, 22 (5), 64-70.

Raitano E., & Kleiner H. (2004). Stress management: Stressors, diagnosis, and preventative measures. Management Research News, 4/5(27), 32-38.

Rehman, N., & Mubashar, T. (2017). Job stress, psychological capital and turnover intentions in employees of hospitality industry. Journal of Behavioural Sciences, 27(2), 59-79.

Safaria, T., Bin Othman, A., & Wahab, M.N.A. (2011). Role ambiguity, role conflict, the role of job ınsecurity as mediator toward job stress among malay academic staff: A SEM analysis. Current Research Journal of Social Sciences, 3 (3), 229- 235.

Schein, E. (1990). Organizational culture. American Psychologist, 45(2), 109-119.

Seligman, M.E., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. American Psychologist, 55, 5–14.

Spector, P.E., Dwyer, D.J., & Jex, S.M. (1988). Relation of job stressors to affective, health, and performance outcomes: A comparison of multiple data sources. Journal of Applied Psychology, 73, 11-19.

Stokols, D. (1990). Instrumental and spiritual views of people-environment relations. American Psychologist, 45(5), 641-646.

Sverke, M., Hellgren, J., & Näswell, K. (2006). No security: A meta-analysis and review of job insecurity and its consequences. Journal of Occupational Health Psychology, 7(3), 242-264.

Turner, N., Barling, J., & Zaharatos, A. (2002). Positive psychology at work, Oxford, UK: Oxford University Pres, 715-728.

Wickramasinghe, V. (2012). Supervisor supprt as a moderator between work schedule flexibility and job stress. International Journal of Workplace Health Management, 5(1), 44-55.

Williams D., & Lawler K. (2008). Stress and illness in low-ıncome women: the roles of hardiness, john henryism, and race. The Roles of Hardiness, John Henryism, and Race, Women & Health, 32(4), 61-75.

Yavuz, N. (2018). İş-yaşam dengesi ile iş stresinin esnek çalışma uygulamaları bağlamında incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu kıstılar arasında, öncelikle çalışmada sadece Türkçe yayınlanmış araştırmalardan oluştuğundan dolayı, dil yanlılığından kaynaklanan hatalar gerçekleşmiş olabilir. İkincisi meta-analitik incelemede kesitsel tasarımlara dayalı çalışmalar kullanıldığından dolayı, ters nedensellik (veya karşılıklı nedensellik) olasılığı dışlanamaz. Bundan dolayı ilerideki çalışmalardan güçlü nedensel çıkarımların yapılabilmesi için, verilerin kesitsel değil boylamsal toplaması uygun olabilir.

Söz konusu kısıtlara rağmen, sağlık alanında iş stresi-iş tatmini ilişkisini inceleyen bir meta-analitik çalışma olmaması, araştırmanın alan yazınına en büyük katkısıdır. Çalışmamızın ikinci bir katkısı metodolojik niteliktedir ve sağlık yönetimi araştırmalarından çıkarım elde etmek için meta-analizin nasıl kullanılabileceğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

Amabile, T. M., Conti, R., Coon, H., Lazenby, J., & Herron, M. (1996). Assessing the work environment for creativity. Academy of Management Journal, 39(5), 1154-1184.

Ameen, K. J., & Faraj, S. A. (2019). Effect of job stress on job satisfaction among nursing staff ın sulimani mental health hospitals. Mosul Journal of Nursing, 7(2), 109-119.

Ateş, Ö. T., & İhtiyaroğlu, N. (2019). Analysis of the relationship between stress and organizational commitment in employees: A meta-analysis study. Journal of Education and Training Studies, 7(1), 94-106.

Bax, L., Ikeda, N., Fukui, N., Yaju, Y., Tsuruta, H., & Moons, K. G. (2009). More than numbers: the power of graphs in meta-analysis. American Journal of Epidemiology, 169(2), 249-255.

Begg, C. B., & Mazumdar, M. (1994). Operating characteristics of a rank correlation test for publication bias. Biometrics, 50 (4), 1088-1101.

Bown, M. J., & Sutton, A. J. (2010). Quality control in systematic reviews and meta-analyses. European Journal of Vascular and Endovascular Surgery, 40(5), 669-677.

Cantarelli, P., Belardinelli, P., & Belle, N. (2016). A meta-analysis of job satisfaction correlates in the public administration literature. Review of Public Personnel Administration, 36(2), 115-144.

Chen, J. C., & Silverthorne, C. (2008). The impact of locus of control on job stress, job performance and job satisfaction in Taiwan. Leadership & Organization Development Journal, 29 (7), 572-582.

Choi, S. E., & Kim, S. D. (2016). A meta-analysis of the variables related to job satisfaction among Korean nurses. Contemporary Nurse, 52(4), 462–476.

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences, 2nd ed. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Dettori, J. R., Norvell, D. C., & Chapman, J. R. (2021). Seeing the forest by looking at the trees: how to interpret a meta-analysis forest plot. Global Spine Journal, 11(4), 614-616.

European Commission. (2002). Guidance on work-related stress. Directorate-General for employment and social affairs. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

Fiabane, E., Giorgi, I., Musian, D., Sguazzin, C., & Argentero, P. (2012). Occupational stress and job satisfaction of healthcare staff in rehabilitation units. Med Lav, 103(6), 482-492.

Field, A. P., & Gillett, R. (2010). How to do a meta-analysis. British Journal of Mathematical and Statistical Psychology, 63(3), 665-694.

Fritz, C. O., Morris, P. E., & Richler, J. J. (2011). Effect size estimates: current use, calculations, and interpretation. Journal of experimental psychology: General, Advance Online Publication, 141(1), 2-18.

Göktaş, E. (2018). Bir eğitim politikasi belirleme yöntemi: meta analiz. Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1(2), 35-54.

Grunfeld, E., Zitzelsberger, L., Coristine, M., Whelan, T. J., Aspelund, F., & Evans, W. K. (2005). Job stress and job satisfaction of cancer care workers. Psycho-Oncology: Journal of the Psychological, Social and Behavioral Dimensions of Cancer, 14(1), 61-69.

Haidich A. B. (2010). Meta-analysis in medical research. Hippokratia, 14(Suppl 1), 29–37.

Hallgren K. A. (2012). Computing Inter-Rater Reliability for Observational Data: An Overview and Tutorial. Tutorials in Quantitative Methods for Psychology, 8(1), 23–34.

Huedo-Medina, T. B., Sánchez-Meca, J., Marín-Martínez, F., & Botella, J. (2006). Assessing heterogeneity in meta-analysis: Q statistic or I^2 index?. Psychological Methods, 11(2), 193-206.

Hunter, J. E., & Schmidt, F. L. (2000). Fixed effects vs. random effects meta-analysis models: Implications for cumulative research knowledge. International Journal of Selection and Assessment, 8(4), 275-292.

ILO, International Labour Office. (2016). Workplace stress: A collective challenge. Labour Administration, Labour Inspection and Occupational Safety and Health. ILO Publications: Geneva, Switzerland.

Kılıç, S. (2016). Meta analizi anlama ve yorumlama. Journal of Mood Disorders, 6(2), 93-98.

Kim, H. Y. (2015). Statistical notes for clinical researchers: effect size. Restorative Dentistry & Endodontics, 40(4), 328-331.

Kröll, C., Doebler, P., & Nüesch, S. (2017). Meta-analytic evidence of the effectiveness of stress management at work. European Journal of Work and Organizational Psychology, 26(5), 677-693.

Lautizi, M., Laschinger, H. K., & Ravazzolo, S. (2009). Workplace empowerment, job satisfaction and job stress among Italian mental health nurses: An exploratory study. Journal of Nursing Management, 17(4), 446-452.

Li, L., Hu, H., Zhou, H., He, C., Fan, L., Liu, X., ... & Sun, T. (2014). Work stress, work motivation and their effects on job satisfaction in community health workers: a cross-sectional survey in China. BMJ Open, 4(6), e004897.

Lim, J. Y., Kim, G. M., & Kim, E. J. (2022). Factors Associated with Job Stress among Hospital Nurses: A Meta-Correlation Analysis. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(10), 5792.

Lindeke, L. L., & Sieckert, A. M. (2005). Nurse-physician workplace collaboration. Online J Issues Nurs, 10(1), 1-7.

Naqvi, S. M. H., Khan, M., Kant, A., & Khan, S. N. (2013). Job stress and employees' productivity: case of Azad Kashmir public health sector. Interdisciplinary Journal of Contemporary Research In Business, 5(3), 525-542.

Öztemiz, A. B. (2005). Örgütlerde stresin verimlilik ve performansla etkileşimi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 271-288.

Parizad, N., Lopez, V., Jasemi, M., Gharaaghaji Asl, R., Taylor, A., & Taghinejad, R. (2021). Job stress and its relationship with nurses' autonomy and nurse–physician collaboration in intensive care unit. Journal of Nursing Management, 29(7), 2084-2091.

Park, S., & Jang, M. K. (2019). Associations between workplace exercise interventions and job stress reduction: A systematic review. Workplace Health & Safety, 67(12), 592-601.

Salam A. (2016). Job stress and job satisfaction among health care professionals. Qatar Foundation Annual Research Conference Proceedings 2016: HBOP2571 http://dx.doi.org/10.5339/qfarc.2016. HBOP2571.

Sedgwick, P (2015). What is publication bias in a meta-analysis?. Bmj, 351, 1-2.

Selye, H. (1959). Perspectives in stress research. Perspectives in biology and medicine, 2(4), 403-416.

Sterne, J. A., & Harbord, R. M. (2004). Funnel plots in meta-analysis. The Stata Journal, 4(2), 127-141.

Tawfik, G. M., Dila, K. A. S., Mohamed, M. Y. F., Tam, D. N. H., Kien, N. D., Ahmed, A. M., & Huy, N. T. (2019). A step by step guide for conducting a systematic review and meta-analysis with simulation data. Tropical Medicine and Health, 47(1), 1-9.

van Enst, W. A., Ochodo, E., Scholten, R. J., Hooft, L., & Leeflang, M. M. (2014). Investigation of publication bias in meta-analyses of diagnostic test accuracy: a meta-epidemiological study. BMC medical research methodology, 14(1), 1-11.

Whitebird, R. R., Asche, S. E., Thompson, G. L., Rossom, R., & Heinrich, R. (2013). Stress, burnout, compassion fatigue, and mental health in hospice workers in Minnesota. Journal of Palliative Medicine, 16(12), 1534-1539.

Wright, K. B. (2011). A communication competence approach to healthcare worker conflict, job stress, job burnout, and job satisfaction. Journal for Healthcare Quality, 33(2), 7-14.

Xu, J., Xiao, W., Liang, X., Shi, L., Zhang, P., Wang, Y., ... & Yang, H. (2021). A meta-analysis on the risk factors adjusted association between cardiovascular disease and COVID-19 severity. BMC Public Health, 21(1), 1-49.

Yehya, A., Sankaranarayanan, A., Alkhal, A., Al Naemi, H., Almeer, N., Khan, A., & Ghuloum, S. (2020). Job satisfaction and stress among healthcare workers in public hospitals in Qatar. Archives of Environmental & Occupational Health, 75(1), 10-17.

Zangaro, G. A., & Soeken, K. L. (2007). A meta-analysis of studies of nurses' job satisfaction. Research in Nursing & Health, 30(4), 445-458.

Zlowodzki, M., Poolman, R. W., Kerkhoffs, G. M., Tornetta III, P., Bhandari, M., & International Evidence-Based Orthopedic Surgery Working Group. (2007). How to interpret a meta-analysis and judge its value as a guide for clinical practice. Acta Orthopaedica, 78(5), 598-609.

çalışma amacına ulaştırılmaya çalışılmıştır. Geliştirilen hipotezlerden H1 desteklenirken, H2 hipotezi için destek bulunamamıştır.

İş-aile çatışmasının her iki boyutunun duygusal tükenmişlik üzerine etkisi pozitif ve anlamlı olarak ortaya çıkmıştır. Ulaşılan bu sonuç, ilgili yazındaki benzer çalışmalarının sonuçlarıyla uyumludur (Tosunoğlu, 2021; Karatepe ve Tekinkuş, 2006; Boles vd., 1997). Bununla birlikte varılan bu sonuç, Kaynakların Korunması Teorisi ile uyumludur. Çalışmada ayrıca, iş-aile çatışması alt boyutunun aile-iş çatışması alt boyutuna göre daha fazla duygusal tükenmişlik üzerine etkisi söz konusu olmuştur. Bu kapsamda işten aileye yönelen çatışmanın bireyler üzerinde daha fazla tükenmeye yol açtığı ifade edilebilir.

Duygu düzenlemesinin düzenleyicilik rolüne ilişkin analizlerde anlamlı sonuçlar ortaya çıkmamıştır. Bu sonuç, duygu düzenlemesinin düzenleyicilik rolünün olmadığı şekilde yorumlanmamalıdır. İş-aile çatışmasının ortaya çıkarabildiği mutsuzluk, öfke, kızgınlık, tahammülsüzlük, gerginlik, stres gibi durumlar tespit edilerek, bu modlar üzerinden duygu düzenlemenin rolü ortaya çıkabilecektir. Çünkü bireyler hem duygularını yeniden değerlendirerek hem de duygularını baskılayarak yaşadıkları duyguları düzenleyerek kendilerine yönelik olumsuz etkilerini azaltabileceklerdir. Başka bir deyişle bireyler, sahip oldukları zihinsel, psikolojik ve fiziksel kaynak ve sağlıklarını korumak isteyeceklerdir. Dolayısıyla iş-aile çatışmasının duygusal tükenmişliği artırabildiğine ve duygu düzenlemenin düzenleyicilik rolüne dair ileri sürülen görüşler insan kaynakları yöneticilerinin yönetim el çantasındaki yardımcılarından birisi olabilecektir.

Bu çalışmanın ulaştığı sonuçlar, verilerin toplandığı kurumlar bağlamında geçerlidir. Dolayısıyla bankacılık sektörüne genellenemez. Verilerin tek bir tarih aralığında toplanması çalışmanın diğer kısıtıdır. İş-aile çatışmasının duygusal tükenmeyi artırdığına dair ulaşılan sonuç, ilgili yazındaki benzer çalışmaların çeşitliliğini artırırken, duygu düzenlemenin olması beklenen düzenleyicilik etkisinin ortaya çıkmaması, gelecek araştırmalarda başka tasarımlar yapılarak iş-aile çatışması ile duygusal tükenme arasındaki pozitif ilişkinin azaltılabileceğini öne sürmektedir. Ayrıca iş-aile çatışmasının ortaya çıkarabileceği negatif duygular ortaya konularak, duygusal tükenmişliğe etkisinde duygu düzenleme stratejilerinin düzenleyiciliği araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Ahmad, A. (2008). Direct and indirect effects of work-family conflict on job performance. The Journal of International Management Studies, 3(2), 176-180.

Aktaş, H. & Çetin Gürkan, G. (2015). İş-aile ve aile-iş çatışması ile bireysel performans etkileşiminde meslekî bağlılığın aracı rolü: Hemşireler üzerinde bir araştırma. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 16(2), 139-154.

Aldao, A. (2013). The future of emotion regulation research: Capturing context. Perspectives on Psychological Science, 8(2), 155-172.

Altıntop, F.F. ve Aydıntan, B. (2021). Öğretmenlerde iş-aile çatışması ve aile–iş çatışmasının tükenmişlik üzerine etkisi. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 7(1), 38-54.

Ardıç, K. ve Polatcı, S. (2008). Tükenmişlik sendromu akademisyenler üzerinde bir uygulama (GOU örneği). Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(2), 69-96.

Arslan, Ç. (2018). İş aile çatışması ile tükenmişlik arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin düzenleyici rolü: Telekomünikasyon sektöründe bir araştırma, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bal, P.M., Chiaburu, D.S. and Diaz, I. (2011). Does psychological contract breach decrease proactive behaviors? The moderating effect of emotion regulation. Group & Organization Management, 36(6), 722-758.

Boles, J.S., Johnston, M.W., Hair, J.S., & Jr. (1997). Role stress, personal life stress, and symptoms of life strains: An examination of the moderating role of sense of competence. The Journal of Personal Selling and Sales Management, 17(1), 17-28.

Bulgurcu Gürel, E. (2016). Duygusal tükenmişlik, iş stresi ve işe bağlılığın iş-aile çatışması üzerindeki etkisi: Amprik bir araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 0(48), 349 - 364.

Cheung, M.FY. and Wong, Chi-Sum. (2013). Work–family/family–work conflict: the moderating roles of gender and spousal working status. Asia Pacific Journal of Human Resources, 51, 330–346.

Çelik, M. ve Turunç, Ö. (2011). Duygusal emek ve psikolojik sıkıntı: İş–aile çatışmasının aracılık etkisi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 40(2), 226-250.

Çetinkaya, A.Ş.ve Karaçelebi, F. G. (2017). Yetenek yönetiminin duygu düzenlemeye etkisi: Konaklama işletmeleri araştırması. UİİİD-IJEAS, (16. UİK Özel Sayısı), 391-402.

Dartey-Baah, K. (2015). Work-family conflict, demographic characteristics and job satisfaction among Ghanaian corporate leaders. International Journal of Business, 20(4), 291-307.

Demirtaş, A.S. (2018). Duygu düzenleme stratejileri ve benlik saygısının mutluluğu yordayıcılığı. Turkish Studies Educational Sciences, 13(11), 487-503.

Efeoğlu, İ. ve Özgen, H. (2007). İş-aile yaşam çatışmasının iş stresi, iş doyumu ve örgütsel bağlılık üzerindeki etkileri: İlaç sektöründe bir araştırma. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(2), 237-254.

Ergin, C. (1992). Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve Maslach tükenmişlik ölçeğinin uyarlanması, 7. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi, Editörler: R. Bayraktar ve İ. Dağ, Ankara, 143-154.

Field, A.P. (2000). Discovering statistics using spss for windows, London: Sage Publications.

Gao, Y., Shi, J., Niu, Q. and Wang, L. (2013). Work–family conflict and job satisfaction: Emotional intelligence as a moderator. Stress and Health, 29(3), 222-228.

Geisler, M., Buratti, S. and Allwood, C.M. (2019). The complex interplay between emotion regulation and work rumination on exhaustion. Front. Psychol. 10: 1978.doi: 10.3389/fpsyg.2019.01978.

Gonnelli, C., Agus, M. and Raffagnino, R. (2018). Work-family conflict in nursing: The role of work schedules, familial antecedents and emotional regulation. Open Journal of Medical Psychology, 7, 123-147.

Greenhaus, J.H. and Beutell, N.J. (1985). Sources of conflict between work and family roles. Academy of Management Review, 10(1), 76-88.

Gross, J. J. and John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. Journal of Personality and Social Psychology, 85(2), 348-362.

Hobfoll, S.E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. American psychologist, 44(3), 513-524.

Kalaycı, Ş. (2008). Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, 3. Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kanbur, A. (2015). İş-aile/aile-iş çatışması ile mücadele etmenin bir yolu olarak sosyal zekanın keşfedilmesi üzerine bir araştırma, İşletme Araştırmaları Dergisi, 7/1, 145-167.

Karatepe, O. M. and Tekinkus, M. (2006). The effects of work-family conflict, emotional exhaustion, and intrinsic motivation on job outcomes of front-line employees. International Journal of Bank Marketing, 24(3), 173-193.

Leiter, M.P. and Durup, M.J. (1996). Work, home, and in-between: A longitudinal study of spillover. The Journal of applied behavioral science, 32(1), 29-47.

Liu, Y., Wang, M., Chang, C.-H., Shi, J., Zhou, L., & Shao, R. (2014, December 22). Work–family conflict, emotional exhaustion, and displaced aggression toward others: The moderating roles of workplace ınterpersonal conflict and perceived managerial family support. Journal of Applied Psychology. Advance online publication. http://dx.doi.org/10.1037/a0038387

Maslach, C. and Jackson, S.E. (1981). The measurement of experienced burnout. Journal of Occupational Behavior, 2, 99-113.

Maslach, C. (1982). Burnout: The cost of caring. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey.

Maslach, C., Schaufeli, W.B. and Leiter, M.P. (2001). Job burnout. Annual Review of Psychology, 52, 397-422.

Maslach, C. and Goldberg, J. (1998). Prevention of burnout: New perspectives. Applied and Preventive Psychology, 7(1), 63-74.

Netemeyer, R. G., Boles J. S. and Mcmurrian, R. (1996). Development and validation of work-family conflict and family-work conflict scales. Journal of Applied Psychology, 81(4), 400-410.

Özdevecioğlu, M. & Çakmak-Doruk, N. (2009). Organizasyonlarda iş-aile aile-iş çatışmalarının çalışanların iş ve yaşam tatminleri üzerindeki etkisi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 33, 69-99.

Özer, G., Günlük, M. & Yüksel, S. (2018). Muhasebe meslek mensuplarının duygusal tükenme ve meslekten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkide meslek memnuniyetinin ara değişken etkisi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (21), 203-226.

Rahman, M.M., Uddin, M.J. and Rahaman, S. (2019). Work-family, family-work conflict and subjective well-being of commercial bank employees in Bangladesh: The moderating effects of organisational supports. Advances in Management & Applied Economics, 9(6), 77-96.

Savaşkan, Y. & Göktaş Kulualp, H. (2019). Kadın çalışanlarda iş-aile çatışması, duygusal emek ve işten ayrılma niyeti arasındaki ilişki. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (25), 215-234.

Sharma, J., Dhar, RL. and Tyagi, A. (2016). Stress as a mediator between work-family conflict and psychological health among the nursing staff: Moderating role of emotional intelligence. Applied Nursing Research, 30, 268-75.

Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Taslak, S. (2007). İş-aile çatışmalarının bireysel ve örgütsel sonuçları üzerine uygulamalı bir araştırma. Yönetim, 18(58), 67-75.

Tosunoğlu, B. ve Ertaş, F.C. (2020). Kadın muhasebe meslek mensuplarına yönelik mesleki tükenmişliğin iş-aile çatışması üzerindeki etkisi: TR90 bölgesi örneği. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22 (Özel Sayı), ös142- ös161.

Tosunoğlu, H. (2021). İş-aile çatışmasının duygusal tükenmişlik üzerindeki etkisinde psikolojik sermaye ve işkolikliğin düzenleyici rolü: Bir alan çalışması, yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Töremen, F. ve Çankaya, İ. (2008). Yönetimde etkili bir yaklaşım: Duygu yönetimi. Kuramsal Eğitimbilim, 1(1), 33-47.

Uslu, S. & Aktaş, H. (2017). İşten ayrılma niyeti ile örgütsel sessizlik etkileşiminde iş güvencesi memnuniyeti ve iş güvencesi endeksinin aracı rolü: Özel bir hastane çalışanları üzerinde bir araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,12(1), 141-160.

Yıldız, B., Ensari, M.Ş., Elçi, M. & Erdilek Karabay, M. (2019). İş-aile çatışmasının işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisinde tükenmişliğin aracı etkisi. İş ve İnsan Dergisi, 6(1), 13-27.

KAYNAKÇA

Aquino, K., Tripp, T. M., & Bies, R. J. (2001). How Employees Respond to Personal Offense: The Effects of Blame Attribution, Victim Status, and Offender Status on Revenge and Reconciliation in the Workplace. Journal of Applied Psychology, 86(1), 52-59.

Etimoloji. (2022, 11 30). Etimoloji Türkçe. https://www.etimolojiturkce.com/kelime/kin adresinden alınmıştır

Garcia, F. E., Deque, A., & Cova, F. (2017). The Four Faces of Rumination to Stressful Events: A Psychometric Analysis. Psychological Trauma Theory Research Practice and Policy, 9(6).

Gerrig, R. J., & Zimbardo, P. G. (2012). Psychology and Life. New Jersey: Pearson Education.

Kıral, B., & Nayır, F. (2019). Akademisyen Görüşlerine Göre Akademide Kin Tutma. Yükseköğretim Dergisi, 9(3), 290-302.

Monsjou, E. V. (2018). Holding Grudges: Developing Theory and Measurement. Toronto, Canada: Graduate Program in Psychology York University.

Monsjou, E. v., Muise, A., Fergus, K., & Struhers, C. W. (2021). THe Development and Psychometric Properties of the Grudge Aspect Measure. Personal Relationships, 622-639.

Pederson, E. J., & Mccoullough, M. E. (2018). The Unresponsive Avenger: More Evidence That Disinterested Third Parties Do Not Punish Altruisticly. Journal of Experimental Psychology General, 1-122.

Shaw, K. (2022). Insperity Information Hub. 11 30, 2022 tarihinde Insperity- HR That Makes a Difference: https://www.insperity.com/blog/employee-grudges/ adresinden alındı

Sibrava, N. J., & Borkovec, T. D. (2006). The Cognitive Avoidance Theory of Worry. E. b. Wells. içinde, Worry and Its Psychological Disorders: Theory, Assessment and Treatment (s. 239-256). John Wiley&Sons, Ltd.

Solomon, R. C. (2007). Duygulara Sadakat . (F. Çoban, Çev.) Ankara: Nika Yayınevi .

Stackhouse, M. R., Ross, R. W., & Boon, S. D. (2017). Unforgiveness: Refining Theory and Measurement of An Understudied Construct. British Journal of Social Psychology, 1-19.

Talbert, B. (2017). Overthinking and Other Minds: The Analysis Paralysis. Social Epistemology, 31(6), 545-556.

TDK. (2022, 11 39). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. TDK: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alınmıştır

Trincas, R., Schepisi, C., Leombruni, E., Mauro, V. E., & Mancini, F. (2018). Goals and functions of rumination: A review. Clinical Neuropsychiatry , 15(6), 360-372.

Wixen, B. (1971). Grudges: A Psychoanalytical Study. 58(3), 333-344.

KAYNAKLAR

Abele, A. E., & Spurk, D. (2009). The longitudinal impact of self-efficacy and career goals on objective and subjective career success. Journal of Vocational Behavior, 74, 53–62.

Akgündüz Y. (2013). Konaklama işletmelerinde iş doyumu, yaşam doyumu ve öz yeterlilik arasındaki ilişkinin analizi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 180-204.

Akhunlar, M. N. (2010). An invesgigation about the relationship between life satisfaction and loneliness of norsing students in uşak university. Procedia Social and Behavioral Sciences, 5, 2409-2415.

Azizli, N., Atkinson, B. E., Baughman, H. M. & Giammarco, E. A. (2015). Relationships between general self efficacy, planning for the future and life satisfaction. Personality and Individual Differences, 82, 58-60.

Bandura, A. (1977). Social learning theory. EnglewoodCliffs. NJ: PrenticeHall.

Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. American Psychologist, 44 (9), 1175-1184.

Bandura, A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. Educational Psychologist, 28 (2), 117-148.

Bandura, A. (1994). Self-efficacy. encyclopedia of human behavior, (Eds. V. S. Ramachaudran) AcademicPress, New York, 4, (71-81).

Bandura, A. (1995) Exercise of personal and collective efficacy in changing societies, self efficacy in changing societies, Cambridge University Press, New York, 1-45.

Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. Journal of personality and social psychology, 51 (6), 1173-1182.

Bayram, A., Çetinkaya, G., & Yıldırım, Y. (2020). Hakemlerde özyeterlilik, örgütsel sessizlik ve yaşam doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi. Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi, 11(1), 24-34.

Can, Y., & Soyer, F. (2008). Mesleki ve sosyo-ekonomik beklenti ile yaşam tatmini arasındaki ilişki: beden öğretmenleri üzerinde bir araştırma. Atatürk Journal of Phsical Education and Sport Sciences, 24-33.

Christopher, J. C. (1999). Situating psychological well-being: exploring the cultural roots of its theory and research. Journal of Counselingand Development, 77 (2), 141-153.

Conley, S., Donna, E., Muncey., & You, S. (2005). Standards-based evaluation and teacher career satisfaction: a structural equation modeling analysis. J. Pers EvaiEduc, 18, 39-65.

Çikrıkci, Ö., & Odacı, H. (2016). The determinants of life satisfaction among adolescents: the role of metacognitive awareness and self-efficacy. Social Indicators Research, 125, 977-990.

DeNeve, K., & Cooper, H. (1998). The happy personality: a meta analysis of 137 personality traits and subjective well- being. Psychological Bulletin, 124 (2), 197-229.

Diener, E. D., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. Journal of Personality Assessment, 49(1), 71-75.

Diener, E., & Suh, E. (1997). Measuring quality of life: economic, social, and subjective indicator. Social Indicators Research, 40, 189-216.

Dikmen, A. A. (1995). İş doyumu ve yaşam doyumu ilişkisi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 3 (4), 115-140.

Greenhaus, J. H., Parasuraman, S., & Wormley, W. M. (1990). Effect of race on organizational experiences, job performance evaluations, and career outcomes. Academy of Management Journal, 33 (1), 64-86.

Güney, S. (2017). Yönetim ve organizasyon el kitabı. geliştirilmiş 2. baskı, Nobel Kitapevi, Ankara.

Hagmaier, T., Abele, A. E., & Goebel, K. (2018). How do career satisfaction and life satisfaction associate?. Journal of Managerial Psychology, 33(2), 142-160.

Jerusalem, M., & Schwarzer, R. (1979). The General Self-Efficacy Scale (GSE). http://userpage.fu berlin.de/health/engscal.htm (20 Haziran 2020).

Kalaycı, Ş. (2005). Korelasyon analizi spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Asi Yayın, Ankara.

Karakullukçu, Ö. F. (2018). Spor yöneticililerinin öz yeterlilik inancı ve öz liderlik inançları ile yönetsel yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkilerde kariyer tatminin aracılık rolü, yayınlanmamış doktora tezi, Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Kaplan, H. (2014). İş doyumu-yaşam doyumu ilişkisi (denizli servergazi devlet hastanesi hemşire-ebe hemşireler örneği), yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kapri, B., Özkendir, O.M., Özkurt, B., & Karakuş, F. (2012). General self-efficacy beliefs, life satisfaction and burnout of university students. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 47, 968-973.

Kendir, H., & Özkoç, A.G. (2018). Otel işletmelerinde çalışanların kariyer tatmini ve kariyer bağlılığı ilişkisinde öz yeterliliğin rolü. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 6(4), 78-112.

Köker, S. (1991). Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Lounsbury, J. W., Park, S.H., Sundstrom, E., Williamson, J. M., & Pemberton, A. E. (2004). personality, career satisfaction, and life satisfaction: test of a directional model. Journal of Career Assessment, 12 (4), 395–406.

Lyubomirsky, S., King, L. and Diener, E. (2005). The benefits of frequent positiv effect: does happiness lead to success. Psychological Bulletin, 131, 803-855.

Maltas, C. J. (2004). The rural music teacher: an investigation of the relationship between socialization factors and career satisfaction using symbolic interaction theory, University of Oklahoma, Doctorial Dissertation.

Mamur, M. (2014). Kamu kuruluşlarında yöneticilerin iş doyumu ve yaşam doyumu düzeyleri üzerine bir araştırma: istanbul ili sultangazi ilçesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Neugarten, B. L., Havighurst, R. J., &Tobin, S. S. (1961). The measurement of life satisfaction. Journal of Gerontology, 16, 134-143.

Nguyeny, A.M.D. (2004). The mediational role of mentoring in the acculturation- career satisfaction relationship for asian/pacific islander american faculty, University of San Diego, Doctorial Dissertation.

O'brien, R. M. (2007). A caution regarding rules of thumb for variance inflation factors, Quality & Quantity, 41(5), 673-690.

Özdevecioğlu, M. (2004). Sosyal destek ve yaşam tatmininin mesleki stres üzerindeki etkileri kayseri'de faaliyet gösteren işletme sahipleri ile bir araştırma. HÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22 (1), 209-233.

Özgen, H., & Yalçın, A. (2011). İnsan kaynakları yönetimi. 2. baskı, Nobel Kitapevi, Adana.

Park, K. H., & Hah, Y. S. (2007). Depression, self-efficacy, life satisfaction and coping behaviors of university students. The Korean Journal of Stress Research, 15,17-25.

Peker, T. (2018). Öz-yeterlik ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide proaktif kişiliğin aracı rolü, yayınlanmış yüksek lisans tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.

Seligman, M. E. P. (2007). Gerçek mutluluk kalıcı doyum potansiyelinizi geliştirmek için yeni olumlu psikolojinin kullanılması, HYB, Ankara.

Stajkovic, A. D., Luthans, F. (1998). Social cognitive theory and self-efficacy: going beyond traditional notivational and behavioral approaches. Organizational Dynamics, 26, 62-74.

Şahan, H., Tekin, M., Yıldız, M., Eraslan, M., Yıldız, M., Sim, H., &Yarar, D. N. (2012). Examination of self-efficacy and life satisfaction levels of students receiving education in schools of physical education and sports. World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Sport and Health Sciences, 6 (6), 942-944.

Şimşek, E. (2011). Örgütsel iletişim ve kişilik özelliklerinin yaşam doyumuna etkileri, yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskişehir.

Ünlü, A. B. (2014). Kadınların kariyer engelleri ile kariyer tatmini ve yaşam doyumu ilişkisi, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.

Yeşilay, A. (1996). Turkish Adaptation of the General Perceived Self-EfficacyScale. http://userpage.fu berlin.de/~health/turk.htm (20 Haziran 2020).

Yüksel, İ. (2005). İş-aile çalışmasının kariyer tatmini, iş tatmini ve iş davranışları ile ilişkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 19 (2), 301-314.

Zhao, R. X., Qu H., & Ghiselli, R. (2011). Examining the relationship of work family conflictto job and life satisfaction: a case of hotel sales managers. International Journalof Hospitality Management, 30,46-54.

(mastery orientation) daha güçlü ve performans yönelimi (performance orientation) zayıf olduğunda, çalışanların işlerinden daha fazla memnun oldukları ortaya konulmuştur. Dolayısıyla çalışanların işten ayrılma niyetleri de azalabilecektir. Nitekim bu çalışmada, amaç uyumluluğu ile işten ayrılma niyeti ilişkisi negatif olarak ortaya çıkmıştır (Bkz., Tablo 1).

Bu çalışmanın, insan kaynakları (İK) yöneticileri için önemli sonuçları söz konusudur. Öncelikle İK yöneticileri çalışanlarının psikopati, kariyerizm eğilimlerini tespit etmeleri önerilmektedir. Bu eğilimlerin varlığı halinde, söz konusu eğilimlerin olumsuz sonuçları olabileceğinden hareketle hem kişisel eğitimler aldırılarak iyileşmeler sağlanabilir hem de örgüt için kariyer geliştirme sistemleri gözden geçirilebilir.

Bu çalışmanın sonuçları, örneklem verilerinin elde edildiği bankalar kapsamında geçerlidir. Tüm bankacılık sektörü için genellenemez. Çalışanların üçlü karanlık özelliklerinden birisi olan psikopatinin, kariyerizmi güçlendirdiğine ilişkin ilgili yazındaki sonuçtan farklı olarak, bu çalışmada ele alınan ikincil psikopati ile kariyerizm ilişkisi negatif ortaya çıkmış olup, bu sonuç örgütsel davranış yazını için yenidir ve başka çalışmalarda yeniden ele alınabilir. Kariyerizm eğilimi çalışanların işten ayrılma niyetlerini azaltmış olup, bu sonuç, yazındaki bir çalışmanın (Yıldız ve Arda, 2018) sonucuyla uyumlu olup, başka sektör ve örneklemlerde tekrar incelenerek daha kapsayıcı açıklamalar yeni bulgulara dayanarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

Adams, J. W. (2011). Examination of Inter-relationships Between Psychological Contract, Careerist Orientation and Organizational Citizenship Behaviour. Doctoral Dissertation, City University, London.

Ağırbaş, Z.B. (2019). Nevrotik kişilik özelliğinin kariyerizm eğilimi üzerindeki etkisinde ahlaki çözülmenin aracı etkisi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Ames, C. (1992). Classrooms: Goals, structures and student motivation. Journal of Educational Psychology, 84, 261–271.

Arıburun, B. ve Aşçı, F. H. (2005). Amerikan futbolu oyuncularında hedef yönelimi ve algılanan güdüsel iklim. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3(3), 111-114.

Ashton, M. C., Lee, K. ve Son, C. (2000). Honesty as the sixth factor of personality: Correlations with Machiavellianism, primary psychopathy, and social adroitness. *European Journal of Personality*, *14*(4), 359-368.

Aydın, S. ve Yerdelen, S. (2015). Lise öğrencilerinin biyoloji dersinde kullandıkları üst biliş stratejilerinin başarı hedef yönelimleri ve öz-yeterlik algıları ile ilişkisinin incelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3), 781-792.

Braekkan, K.F. ve Tunheim, K.A. (2013). Psychological contracts, careerism and goal orientations. International Journal of Organization Theory and Behavior, 16(2), 245-263.

Bulgurcu Gürel, E. (2016). Duygusal tükenmişlik, iş stresi ve işe bağlılığın iş-aile çatışması üzerindeki etkisi: Amprik bir araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 0(48), 349 - 364.

Cerdin, J.-L., & Le Pargneux, M. (2014). The impact of expatriates' career characteristics on career and job satisfaction, and intention to leave: An objective and subjective fit approach. The International Journal of Human Resource Management, 25(14), 2033–2049.

Chay, Y. W. ve Aryee, S. (1999). Potential moderating influence of career growth opportunities on careerist orientation and work attitudes: Evidence of the protean career era in Singapore. Journal of Organizational Behavior, 20(5), 613-623.

Chiaburu, D. S., Muñoz, G. J., & Gardner, R. G. (2013). How to spot a careerist early on: Psychopathy and exchange ideology as predictors of careerism. Journal of Business Ethics, 118(3), 473-486.

Clark S. C. (2000). Work-Family border theory: A new theory of work/life balance. Human Relations. 53(6), 747-770.

Dülger, E. ve Cinnioğlu, H. (2021). Otel işletmeleri çalışanlarında etik liderlik algısı, kariyerizm ve işgören performansı ilişkisi: İstanbul örneği. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 4(11), 1090-1109.

Engeler, A. (2005). Psikopati ve anti sosyal kişilik bozukluğu, yayımlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Erdem, A.T. (2021). A tipi kişilik özelliğinin kariyerizm eğilimi üzerine etkisinde ahlaki çözülme eğiliminin aracı rolü. Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der. (45), 47-62.

Feldman, D. C. ve Weitz, B. A. (1991). From the invisible hand to the glad hand: Understanding a careerist orientation to work. Human Resource Management, 30 (2), 237-257.

Flexon, J. L. ve Encalada, T. M. (2021). Antecedents to secondary-like psychopathy in noninstitutionalized youth. The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology, 32(4), 535-559.

Field, A.P. (2000). Discovering statistics using spss for windows, London: Sage Publications.

Girdap, E. (2019). Kariyerizm ile iş-yaşam dengesi arasındaki ilişki üzerine bir araştırma, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Gizlier, Ö. ve Yıldız, B. (2021). Algılanan aşırı nitelikliliğin çalışanların kariyerizm eğilimleri ve sosyal kaytarma davranışları üzerindeki etkisi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(3), 2162-2173.

Hamilton, S. M. ve Von Treuer, K. (2012). An examination of psychological contracts, careerism and ITL. Career Development International, 17(5), 475-494.

Harpur, T. J., Hakstian, A. R. ve Hare, R. D. (1988). Factor structure of the psychopathy checklist. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 56(5), 741-747.

Jonason, P. K., Wee, S.ve Li, N. P. (2015). Competition, autonomy and prestige: Mechanisms through which the dark triad predict job satisfaction. Personality and Individual Differences, 72, 112–116.

Kalaycı, Ş. (2008). Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri, 3. Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Kaplan, A. ve Maehr, M. L. (2006). The contributions and prospects of goal orientation theory. Educational Psychology Review, 19(2), 141-184.

Karpman, B. (1955). Criminal psychodynamics: A Platform. Archives of Criminal Psychodynamics, 1, 3–100.

Krishnan, S. K. ve Singh, M. (2010). Outcomes of intention to quit of Indian IT professionals. Human Resources Management, 49(3), 421-437.

Küçükusta, D. (2007). Konaklama işletmelerinde iş-yaşam dengesinin çalışma yaşamı kalitesi üzerindeki etkisi, yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Levenson, M., Kiehl, K. ve Fitzpatrick, C. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. Journal of Personality and Social Psychology, 68, 151-158.

Li, A. ve Bagger, J. (2008). Role ambiguity and self-efficacy: The moderating effects of goal orientation and procedural justice. Journal of Vocational Behavior, 73(3), 368-375.

Lykken, D. T. (1995). The Antisocial Personalities. Mahwah, NJ: Erlbaum.

Murat, G. ve Börü, D. E. (2019). Çalışanların yöneticilerine ilişkin algıladıkları psikopati özelliklerinin sergiledikleri sinik davranışlar üzerindeki etkisi. Öneri Dergisi, 14(51), 128-146.

Patrick, C. J., Fowles, D. C. ve Krueger, R. F. (2009). Triarchic conceptualization of psychopathy: Developmental origins of disinhibition, boldness, and meanness. Development and Psychopathology, 21(3), 913–938.

Rousseau, D. M. (1990). New hire perceptions of their own and their employer's obligations: A study of psychological contracts. Journal of Organizational Behavior, 11(5), 389-400.

Salter, N. P. (2006). Goal Orıentatıon as a Moderator Between Transformational Leadership and Workplace Outcomes. Doctoral Dissertation, Bowling Green State University, Ohio, ABD.

Saltoğlu, S. ve Uysal Irak, D. (2022). Primary versus secondary psychopathy: Coping styles as a mediator between psychopathy and well-being. Current Psychology, 1-9.

Schilbach, M., Baethge, A. ve Rigotti, T. (2020). Why employee psychopathy leads to counterproductive workplace behaviours: An analysis of the underlying mechanisms. European Journal of Work and Organizational Psychology, 29(5), 693-706.

Schwartz, A. (2007). How goal orientation match between social workers and their supervisors impacts social workers' job satisfaction: A theoretical exploration. The Clinical Supervisior, 26(1-2), 223-237.

Sims, R. L. ve Boytell, J. J. (2015). The relation between goal orientation and occupational withdrawal. Leadership & Organization Development Journal, 36(7), 816-832.

Skeem, J. L., Polaschek, D. L., Patrick, C. J. ve Lilienfeld, S. O. (2011). Psychopathic personality: Bridging the gap between scientific evidence and public policy. Psychological Science in the Public Interest, 12(3), 95–162.

https://www.psikolojisozlugu.com/disinhibition-disinhibisyon, Erişim Tarihi: 30.11.2022.

Spurk, D., Keller, A. C. ve Hirschi, A. (2016). Do bad guys get ahead or fall behind? Relationships of the dark triad of personality with objective and subjective career success. Social Psychological and Personality Science, 7(2), 113– 121.

Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.). Boston, MA: Pearson Education.

Tett, R. P. ve Guterman, H. A. (2000). Situation trait relevance, trait expression and cross-situational consistency: Testing a principle of trait activation. Journal of Research in Personality, 34(4), 397–423.

Toros, T. (2002). Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve yaşam doyumu. Spor Bilimleri Dergisi, 13(3), 24-36.

Tutaş, S. (2011). Üniversite öğrencilerinin başarı hedef yönelimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

Türk Dil Kurumu (2022). https://sozluk.gov.tr/. Erişim Tarihi: 30.11.2022.

Uslu, S. & Aktaş, H. (2017). İşten ayrılma niyeti ile örgütsel sessizlik etkileşiminde iş güvencesi memnuniyeti ve iş güvencesi endeksinin aracı rolü: Özel bir hastane çalışanları üzerinde bir araştırma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,12(1), 141-160.

Ünlü, G. & Çiçek, H. (2022). Z kuşağının a ve b tipi kişilik özelliklerinin bireysel kariyer planlamalarına etkisi. Yönetim Bilimleri Dergisi, 20(45) , 694-723.

Üzüm, B. ve Şenol, L. (2021). Covid 19 pandemisi gölgesinde demografik değişkenler ve kariyerizm ilişkisi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(2), 1341-1349.

Van Yperen, N. W. ve Janssen, O. (2002). Fatigued and dissatisfied or fatigued but satisfied? Goal orientations and responses to high job demands. Academy of Management Journal, 45(6), 1161-1171.

Wayne, S.J., Shore, L.M. ve Liden, R.C. (1997). Perceived organizational support and leader-member exchange: a social exchange perspective. Academy of Management journal, 40(1), 82-111.

Yalçın, M. (2022). Kariyerizmin örgüt yararına etik olmayan davranışta bulunma üzerindeki etkisi: Kariyer tatmininin düzenleyici rolü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı, Kocaeli.

Yıldız, B. ve Arda, Ö. A. (2018). İyi bir asker mi? İyi bir illüzyonist mi? Kariyerizm ile zorunlu vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkide işten ayrılma niyetinin rolü. Business & Economics Research Journal, 9(1), 151-167

Yıldız, B., Yıldız, H., & Alpkan, L. (2015). Olağandışı işyeri davranışlarının bir öncülü olarak kariyerizm. 3. Örgütsel Davranış Kongresi, 684-689.

yöntemine göre yapılan kriter ağırlığı değerlendirmesinde, en önemli kriter; "1 yıllık hacim değişimi" olurken, önem derecesi en düşük kriter ise; "beta değeri" olmuştur.

Finansal performans bakımından değerlendirildiğinde yıllıklandırılmış fiyat değişim düzeyi, halka açık bir şirket açısından yüksek önem düzeyine sahiptir. Zira finansal performans seviyesi yüksek çıkan bir yıldan sonra devam eden süreçte o şirketin hisse senedine yönelik talep, farklı etmenlerin de katkısıyla canlanma eğilimi gösterecektir. Dolayısıyla süreklilik sağlandığı takdirde bahsi geçen şirketin hisse fiyatının yükselmesinin önü açılmış olacaktır. Fiyat anlamında pahalılaşma eğilimi göstermeye başlayacak olan hisse senedi fiyatına bağlı olarak da şirketin sermaye artırımıyla finansal düzeyde daha da ileri bir seviyeye taşınmasının önü açılmış olacaktır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde bir yıllık fiyat değişim hareketi finansal performans olarak ciddi katkı sunmaktadır.

Finansal performans açısından bakıldığında beta değerinin bir hisse senedine etkisi o hisse senedinin bulunduğu endeks içindeki diğer şirketlere göre olan pozisyonuna veya bulunduğu pazardaki hisse senetlerine göre olan pozisyonuyla ilişkili olmaktadır. Bu bağlamda şirkete ait hisse senedinin ne ölçüde risk barındırdığı tespit edilmektedir. Beta değeri şirketin nasıl ve ne yönde bir hareketlilik sergilediğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Çalışmanın devam eden aşamasında havayolu firmalarının finansal performans sıralaması yeni çok kriterli karar verme yöntemlerinden olan ROV yöntemi ile bulunmuştur. Bu yöntemin algoritmasına göre yapılan finansal performans sıralamasında en iyi havayolu firması; alternatif 3 kodlu Çin Halk Cumhuriyeti'nden "Air China" olurken, son sırada; alternatif 5 kodlu İngiltere'den "Easyjet" havayolu firması olmuştur.

Air China'nın ilk sırada çıkmasındaki ana etken Çin Halk Cumhuriyeti'nin dünyadaki en fazla nüfusa sahip olmasındandır. Ayrıca uluslararası boyutta insan hareket sayısının diğer ülkelere kıyasla daha fazla oluşu ve ülkede başta tarım ile teknoloji olmak üzere çeşitli sektörlerin faaliyet göstermesi de etkili olmaktadır. Bu etki elde edilen ürünlerin yurt içi pazarına transfer edilmesi ve yurt dışı pazarına da ihraç edilmesinden dolayı "ekonomi", ülkenin dünyadaki yeri, konumu ve tarihi geçmişiyle "turizm" gibi faktörlerden dolayı da ön plana çıkmıştır.

Özellikle CRITIC ve ROV yöntemleri çok yeni bir yöntem olması nedeniyle literatürde bu yöntemlerle yapılan çalışmaların az olduğu görülmektedir. Buna ilave olarak bu kapsamda uluslararası havayolu şirketlerinin finansal performanslarının değerlendirilmesi konusunda yapılan bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Çalışmada hem yeni yöntemlerin uygulanması açısından hem de havayolu firmalarının seçiminde çok kriterli karar verme yöntemlerinin kullanılması açısından literatüre yenilik getireceği ve bu yönüyle de özgün bir çalışma olacağı düşünülmektedir. Gelecekte ise, bu çalışma yöntemleriyle ya da daha farklı çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılarak havacılık sektörünün çeşitli alanlarında çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Acuner, E., & Kaygın, C. (2021). Türkiye turizm verilerinin CRITIC ve MABAC yöntemleriyle testi: 2005-2019. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi, 5(4), 2403-2424.

Akbulut, O. (2019). CRITIC ve EDAS yöntemleri ile İş Bankası'nın 2009-2018 yılları arasındaki performansının analizi. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 4(2), 249-263.

Akın, N.G. (2019). Makine seçimi probleminde Entropi-ROV ve CRITIC-ROV yöntemlerinin karşılaştırılması. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (62), 20-39.

Akyüz, İ., Aydemir, B., Bayram, B. H., & Akyüz, K. C. (2019). Orman ürünleri işletmelerinin finansal performanslarının entropi temelli TOPSIS yöntemi ile karşılaştırılması: Artvin örneği. Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 21, 136-146.

Altıntaş, F. F. (2021). Avrupa Birliği ülkelerinin lojistik performanslarının CRITIC tabanlı WASPAS ve COPRAS teknikleri ile analizi. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 25(1), 117-146.

Armağan, Ü., Keleş, M. K., & Özdağoğlu, A. (2021). Eğitim ve İşletme Eksenli Multidisipliner Araştırmalar, (Ekonomik kalkınma göstergelerine göre Türkiye'nin yıllar bazında analizi: CRITIC ve CoCoSo yöntemleriyle bir model önerisi), SRA Academic Publishing, Editör: Bayer, Ertuğrul, 6. Bölüm, 145-166.

Armağan, İ. Ü., Özdağoğlu, A., & Keleş, M. K. (2021). COVID-19 salgınının banka performanslarına etkisinin SECA yöntemiyle değerlendirilmesi. Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2), 114-124.

Apan, M., & Öztel, A. (2020). Girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının CRITIC-PROMETHEE bütünleşik karar verme yöntemi ile finansal performans değerlendirmesi: Borsa İstanbul'da bir uygulama. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (63), 54-73.

Çakır, S., & Perçin, S. (2013). Çok kriterli karar verme teknikleriyle lojistik firmalarında performans ölçümü. Ege Akademik Bakış, 13(4), 449-459.

Çınaroğlu, E. (2021). CRITIC temelli CODAS ve ROV yöntemleri ile AB ülkeleri yaşam kalitesi analizi, Bingöl Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(1), 337-364.

Demir, G. (2021). Vakıf üniversitelerinde akademik performans analizi: CRITIC-WEDBA bütünleşik model uygulaması. Uluslararası İktisadi ve İdari Akademik Araştırmalar Dergisi, 1(1), 39-50.

Deng, L. J., & MA, A. L. (2010). Discuss on water-saving irrigation schemes optimization based on TOPSIS model and CRITIC weights method. Water Sciences and Engineering Technology, 2, 6-21.

Diakoulaki, D., Mavrotas, G., & Papayannakis, L. (1995). Determining objective weights in multiple criteria problems: The CRITIC method. Computers & Operations Research, 22(7), 763-770. Doi: 10.1016/0305-0548(94)00059-H.

Eren, M., & Yıldırım, D. (2020). Beta portföylerin performans analizi: Borsa İstanbul örneği. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 38(1), 167-179.

Erkılıç, C. E. (2021). Hastane hizmetleri sektörünün CRITIC temelli TOPSIS yöntemi ile finansal performansının değerlendirilmesi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (46), 63-84.

Hajkowicz, S., & Higgins, A. (2008) A comparison of multiple criteria analysis techniques for water resorce management. European Journal of Operational Research, 184 (1), 255-265. Doi: 10.1016/j.ejor.2006.10.045.

Horasan, M. (2010). Fiyat/Kazanç oranının hisse senedi getirilerine etkisi: İMKB 30 endeksi üzerine bir uygulama. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(1), 181-192.

Jha, K., Chatterjee, P., Chatterjee, R., & Chakraborty, S. (2013). Suppliers selection in manufacturing environment using range of value method. International Manager's Journal on Mechanical Engineering, 3(3), 15-22.

Işık, A. T., & Adalı, E. A. (2017). The decision - making approach based on the combination of entropy and ROV methods for the apple selection problem. European Journal of Interdisciplinary Studies, 8(1), 80-86.

Karacaoğlan, S., & Şahin, S. (2018). BİST XKMYA işletmelerinin finansal performanslarının çok kriterli karar verme yöntemleri ile ölçümü ve yöntemlerin karşılaştırılması. Ege Akademik Bakış, 18(1), 63-80.

Keleş, M. K. (2022). CRITIC temelli MABAC yöntemi ile Türk Hava Yollarının Yıllara göre performansının değerlendirilmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi, 6(1), 53-67.

Keleş, M. K., Armağan, İ. Ü., & Özdağoğlu, A. (2021). Elektrik enerjisi üreten şirketlerin Covid-19 salgın ortamındaki finansal performanslarının ROC ve SMART bütünleşik yaklaşımı ile analizi. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(2), 227–235.

Kırbaş, A., (2015). Temettü duyurularının hisse senedi getirilerine olan etkilerinin analizi: Borsa İstanbul şirketlerinde bir uygulama. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Başkent Üniversitesi, Ankara.

Kiracı, K., & Bakir, M. (2019). CRITIC temelli EDAS yöntemi ile havayolu işletmelerinde performans ölçümü uygulaması. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (35), 157-174.

Madić, M., & Radovanović, M. (2015). Ranking of some most commonly used nontraditional machining processes using ROV and CRITIC methods. UPB Sci. Bull., Series D, 77(2), 193-204.

Madić, M., Radovanović, M., & Manić, M. (2016). Application of the ROV method for the selection of cutting fluids. Decision Science Letters, 5(2), 245-254. Doi: 10.5267/j.dsl.2015.12.001

Özdağoğlu, A., & Keleş, M. K. (2019). Bankaların bakış açısından BIST sınai işletmelerinin değerlendirilmesi–SWARA-GİA bütünleşik yaklaşımı. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 10(24), 229-241.

Özdağoğlu, A., & Keleş, M. K. (2019). Spor yönetimi açısından GRİ ENTROPİ tabanlı ROV yöntemi ile 4 büyük futbol kulübünün finansal performans analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (35), 107-123.

Özdağoğlu, A., Özdağoğlu, G., & Keleş, M. K. (2020). YÖK izleme ve değerlendirme ölçütlerine göre üniversite sıralamaları: Farklı yöntemler sıralamaları ne kadar etkileyebilir? Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (41), 326-350.

Özdağoğlu, A., Ustaömer, T.C., & Keleş, M.K., (2022). Performance evaluation in airline industry with CRITIC and MEREC based MAUT and PSI methods. Transport & Logistics: the International Journal, Volume 22, Issue 52, 77-92.

Özdemir, O., & Parmaksız, S. (2022). BIST enerji işletmelerinin finansal performanslarının çok kriterli karar verme teknikleri ile karşılaştırılması: TOPSIS ve EDAS yöntemleri ile analiz. Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 34-56.

Stojanović, I., & Puška, A. (2021). Logistics performances of gulf cooperation council's countries in global supply chains. Decision Making: Applications in Management and Engineering, 4(1), 174-193. Doi: 10.31181/dmame2104174s.

Ulutaş, A. (2020). New grey integrated model to solve a machine selection problem for a textile company. Fibres & Textiles in Eastern Europe, 28, 1(139), 20-25.

Ulutaş, A., & Karaköy, Ç. (2019). CRITIC ve ROV yöntemleri ile bir kargo firmasının 2011-2017 yılları sırasındaki performansının analiz edilmesi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(1), 223-230.

Vujičić, M. D., Papić, M. Z., & Blagojević, M. D. (2017). Comparative analysis of objective techniques for criteria weighing in two MCDM methods on example of an air conditioner selection. Tehnika, 72(3), 422-429. Doi:10.5937/tehnika1703422V.

Wakeel, S., Ahmad, S., Bingol, S., Bashir, M.N., Paçal, T.C., & Khan, Z.A. (2020). Supplier Selection for High Temperature Die Attach by hybrid Entropy-Range of Value MCDM Technique: A Semiconductor Industry. In 2020 21st International Conference on Electronic Packaging Technology (ICEPT) (pp. 1-5). Doi: 10.1109/ICEPT50128.2020.9202994.

Wanke, P., Azad, M. A. K., ve Barros, C. P. (2016). Efficiency factors in OECD banks: A ten-year analysis. Expert Systems with Applications, 64, 208-227. Doi: 10.1016/j.eswa.2016.07.020.

Wei, G., Wei, C., Wu, J., & Wang, H. (2019). Supplier selection of medical consumption products with a probabilistic linguistic MABAC method. Internation Journal of Environmental Research and Public Health, 16(24), 1-12. Doi:10.3390/ijerph16245082.

tek başına çalışan performansının %9'unu (R^2=,093) açıklamaktadır. Bu durumda uygulanan basit doğrusal regresyon analizine göre psikolojik sözleşme karşılanma düzeyi değişkeninin çalışan performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre psikolojik sözleşme karşılanma düzeyindeki gerçekleşecek artışın çalışan performansını da arttıracağı söylenebilir.

7. SONUÇ

Örgütsel araştırmalarda ve teoride, "psikolojik sözleşme" kavramı genel olarak çalışanlar ve işletme yöneticileri arasında işleyen ve yazılı olmayan beklentileri ifade etmek için kullanılmıştır (Rousseau, 1989:126). Schein'a göre, psikolojik sözleşme hem bireyler hem de kuruluşlar tarafından yapılır. Karşılıklı, dinamik ve sürekli yeniden müzakere edilmesi gerekir. Yazılı olmasa da, psikolojik sözleşme örgütlerdeki davranışların güçlü bir belirleyicisi olarak tanımlanmaktadır (Rousseau, 1989:126). Rousseau (1989) psikolojik sözleşme kavramını, "bir bireyin, söz konusu kişi ile başka bir taraf arasındaki karşılıklı değişim anlaşmasının hüküm ve koşullarına ilişkin inançları" olarak ifade eder. Rousseau'ya göre buradaki temel konular, bir sözün verildiği inancı ve bunun karşılığında teklif edilen, tarafları bazı karşılıklı yükümlülüklere bağlayan bir düşüncedir (Rousseau, 1989;123).

Psikolojik sözleşme karşılanma düzeyi ölçeği ve boyutları ile çalışan performansı arasındaki ilişkinin yönünün ve düzeyinin belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar çalışanların psikolojik sözleşme karşılanma düzeyleri yükseldiğinde performanslarının da yükseleceğini ifade etmektedir. Aksi durumda işletmeler tarafından psikolojik sözleşme ihlalleri arttığında çalışan performanslarının da kısmi de olsa düşeceği söylenebilir.

Psikolojik sözleşme karşılanma düzeyinin genelinin çalışan performansı üzerindeki etkisinin ortaya konulması amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Uygulanan basit doğrusal regresyon analizine göre psikolojik sözleşme karşılanma düzeyi değişkeninin çalışan performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik sözleşme karşılanma düzeyi değişkeni tek başına çalışan performansının %9'unu (R^2=,093) açıklamaktadır. Bu sonuca göre psikolojik sözleşme karşılanma düzeyindeki gerçekleşecek artışın çalışan performansını da arttıracağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

Anderson, N. ve Schalk, R. (1998). The Psychological Contract in Retrospect and Prospect, Journal of Organizational Behavior, Vol. 19: pp. 637-647

Aselage, J. ve Eisenberger, R. (2003). Perceived Organizational Support And Psychological Contracts: A Theoretical İntegration, Journal of Organizational Behavior, Vol. 24: pp. 491- 509

Bajraktari, A. ve Çetin, F. (2020). The Impact Of Perceived Ethical Leadership Style And Work Motivation On Job Performance And Intention To Quit: A Research On Public

Higher Education Institutions In Kosovo, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi

Bynum, L.A. (2011). The Relatıonshıp Between Psychologıcal Contract Breach, Professıonal Identıty, And Organızatıonal Cıtızenshıp Behavıors Among Pharmacy Faculty: An Equıty Sensıtıvıty Perspectıve, Pharmacy Administration, The University of Mississippi

Cihangiroğlu, N. ve Şahin, B. (2010). Organizasyonlarda Önemli Bir Fenomen: Psikolojik Sözleşme, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 6, Sayı 11: s. 1- 16

Dahkoul, Z.M. (2018). The Determinants of Employee Performance in Jordanian Organizations, Journal of Economics, Finance and Accounting (JEFA), Vol. 5, Issue.1: pp.11-17

Guo, C. (2015). Employee Attributions and Psychological Contract Breach in China, Faculty of Humanities, The University of Manchester

Gök, S.G. ve Akgemci, T. (2020). Farklı İnançlara Sahip Çalışanlar Açısından Çalışma Ahlâkı Değerlerinin İş Performansı Üzerindeki Etkisi, Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt 6, Sayı 1: s. 41-60

Kanbur, E. ve Ay, A. (2020). Psikolojik Sözleşme Algısının İşe Adanmışlık Üzerindeki Etkisi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 2: s. 531-549

Kılıçaslan, S. ve Budak, G. (2016). Psikolojik Sözleşme İhlalinin Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Üzerine Etkisi: Üniversite Öğretim Elemanları Üzerinde Bir Uygulama, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi

Kılınç, E. ve Paksoy, H. M. (2016). Psikolojik Sözleşmenin Çalışan Performansına Etkisine İlişkin Kamu-Özel Hastanelerde Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Gaziantep Örneği, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi

Li, J., Wong, I.A. ve Kim, W.G. (2016). Effects of psychological contract breach on attitudes andperformance: The moderating role of competitive climate, International Journal of Hospitality Management, Vol. 55: pp. 1-10

Muda, I., Rafiki, A. ve Harahap, M.R. (2014). Factors Influencing Employees' Performance: A Study on the Islamic Banks in Indonesia, International Journal of Business and Social Science, Vol. 5, Issue 2: pp.73- 80

Övgün, B., Sayan, İ. Ö. ve Zengin, O. (2018). Türk Kamu Yönetiminde Performans Değerlendirmesi Ve Denetimi Mümkün Mü?, Sosyal Bilimler Metinleri, Sayı 2: s. 74-92

Pandey, J. (2019). Factors affecting job performance: an integrative review of literature. Management Research Review, Vol 42, Issue 2: pp. 263- 289

Robinson, S.L., ve Rousseau, D.M. (1994). Violating The Psychological Contract: Not The Exception But The Norm, Journal Of Organizational Behavior, Vol. 15: pp.245-259

Rousseau, D.M. (1989). Psychological and Implied Contracts in Organizations, Employee Responsibilities and Rights Journal, Vol. 2, No. 2: pp. 121- 140

Rousseau, D.M. (2001). Schema, Promise And Mutuality: The Building Blocks Of The Psychological Contract, Journal of Occupational and Organizational Psychology, Vol. 74: pp. 511–541

Rousseau, D. M. (2004). Psychological Contracts In The Workplace: Understanding The Ties That Motivate. Academy of Management Perspectives, Vol. 18, Issue 1: pp. 120–127

Sonnentag, S. (Ed.). (2002). Psychological management of individual performance. Wiley Handbooks in the Psychology of Management in Organizations. John Wiley & Sons, Ltd., Baffins Lane, Chichester, West Sussex PO19 1UD, UK.

Şahin, A. ve Çalışkan, S. (2018). Avantaj Ve Dezavantajlarıyla Performans Değerlendirme Sistemi Ve Türk Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 18, Sayı 36: s. 114- 130

Şehitoğlu, Y. ve Zehir, C. (2010). Örgütsel Sessizlik Örgütsel Vatandaşlık Davranışı ve Algılanan Çalışan Performansı İlişkisi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi

Şimşek, M.Ş. ve Çelik, A. (2019). Genel İşletme (15. Baskı), Konya: Eğitim Yayınevi

Turnley, W.H. ve Feldman, D.C. (2000). Re-examining the effects of psychological contract violations: unmet expectations and job dissatisfaction as mediators, Journal of Organizational Behavior, Vol. 25: pp. 25-42

Tayfun, A. ve Çatır, O. (2013) Örgütsel Sessizlik ve Çalışanların Performansları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, İşletme Araştırmaları Dergisi, 5(3): 114-134.

Ülker, Y. (2019). Çalışanların Psikolojik Sözleşmeye İlişkin Algıları ve Yenilikçi İş Davranışı ile İlişkisi, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt 8, Sayı 4: s. 3096-3113

Viswesvaran, C., and Ones, D. S. (2000). Perspectives on models of job performance. International Journal of Selection and Assessment, 8(4), 216–226. https://doi.org/10.1111/1468-2389.00151

Walker, A. (2010). The Development ve Validation of a Psychological Contract of Safety Scale. Journal of Safety Research, Vol. 41: pp. 315- 321

Zungbey, O.D., Ntow, M.O. ve Sowu, D.O. (2017). The Effects of Psychological Contract Violation on Employee Performance, Central Inquiry, Vol. 3 Issue 1: pp. 29- 45

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada einfühlung'u temsil eden empatinin stratejik amaçlı olarak kullanılıp kullanılamayacağı konusunda bilimsel bir yargıya varabilmek için yapılan nicel araştırma, bireylerin empatik eğilimleri ile stratejik uyanıklık özellikleri arasında istatistiksel açıdan bir ilişkinin bulunmadığını, dolayısıyla empati gibi duygusal paylaşım gerektiren bir yeteneğin stratejik amaçlı olarak kullanılması fikrinin makul olmadığını göstermektedir. Bu sonuç empati-strateji ilişkisini inceleyen diğer korelasyonel araştırma bulgularını (Gökkaya vd., 2020; Elliott vd., 2018; Kertzer vd., 2018; Erduran, 2018; Sest ve Mart, 2017; Stanger, 2015; Olthof, 2011; Elliott vd., 2011; Krahe ve Möller, 2010) ve uygulamalı disiplinlerde empatinin bir meslek stratejisi olarak kullanılamayacağı yönündeki deneysel bulguları (Singer ve Klimecki, 2014; Gleichgerrcht ve Decety, 2013) ve değerlendirmeleri (Gleichgerrcht ve Decety, 2013; Pedersen, 2009; Hojat vd., 2003; Özbay ve Canpolat, 2003) destekler niteliktedir.

Dolayısıyla bu çalışmada yer verilen ilişkisel ve deneysel araştırma bulgularının tamamı; "stratejik empati" kavramının korelasyonel ve deneysel açıdan geçerli bilimsel dayanaklara sahip olmadığını ve"stratejik empati" adı altında ileri sürülen iddianın girişimcilik alanında da bir karşılığının olmadığını ortaya koymaktadır.

Hangi disiplinde olursa olsun, kavramsal tahribat ve tahrifatların yaygınlaşmasının en önemli iki nedeni, diller arası çeviride yaşanan anlam kayıpları ve araştırmacıların yeni bir kavram geliştirirken veya kullanırken, bunların epistemolojik ve etimolojik özelliklerini göz önünde bulundurma konusundaki kasıtlı veya kasıtsız ihmalleridir. Bilhassa akademide, kavramların kuramsal alt yapıları göz ardı ederek, üstelik yeterli ve tutarlı düzeyde kuramsal-istatistiksel dayanaklar olmaksızın: "Yaptım, oldu" şeklinde bir kavram üretim tarzı hiçbir surette kabul edilmemelidir. Ancak ne yazık ki böylesine sakıncalı bir yaklaşım biçiminin birçok kavram üzerinde kullanıldığı belirgin bir biçimde hissedilmektedir. Örneğin başkaları için fedakârlık yapma anlamına gelen özgecilik olgusu için de benzer bir tablo ortaya konulmuş ve bir toplumu bir arada tutan en önemli değerlerden biri olan özgecilik erdemi; "karşılıklı özgecilik", "rekabetçi özgecilik", "kısmi özgecilik" gibi 'türedi' uyarlamalarla tahrip ve belki de tahrif edilmeye başlanmıştır (Yeşilkaya, 2018).

Dolayısıyla gelecekte yapılacak tüm bilimsel araştırmalarda ele alınacak her bir olgunun ve bilhassa bu olgularla ilişkilendirilerek ileri sürülecek her bir kavram önerisinin, olgunun etimolojik ve epistemolojik özelliklerini muhafaza edecek şekilde ele alınması ve bu konuda gerekli ve yeterli dikkatin gösterilmesi, bilimsel yöntemin muhafaza edilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak bu şekilde bilimde tutarlılığın sürdürülmesi, bilimsel bilgi ve bulguların nesiller boyu güvenle aktarılması ve sağlıklı bir biçimde kullanılması mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Alshaer, S. A. (2020). The effect of strategic vigilance on organizational ambidexterity in Jordanian commercial banks. 14(6), 82–89. http://dx.doi.org/10.5539/mas.v14n6p82

Anar, T. (2013). Edebiyat eserlerini anlamak ve yorumlamak için farklı bir yöntem: Einfühlung Teorisi. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XLVIII(XLVIII), 23–46.

Batson, D. (2009). These things called empathy: Eight related but distinct phenomena. In Jean Decety & William Ickes (Eds.). The Social Neuroscience of Empathy (pp. 3–16). London: Social Neuroscience Series, The MIT Press.

Bloom, Z. D., McNeil, V. A., Flasch, P. & Sanders, F. (2018). A comparison of empathy and sympathy between counselors–in–training and their non–counseling academic peers. The Professional Counselor, 8(4), 341–354. http://dx.doi.org/10.15241/zdb.8.4.341

Book, H. E. (1988). Empathy: Misconceptions and misuses in psychotherapy. American Journal of Psychiatry, 145, 420–424. https://doi.org/10.1176/ajp.145.4.420

Brooks, C. (2016). Marketing with Strategic Empathy: Inspiring Strategy with Deeper Cunsumer Insight. Kogan Page, UK.

Chen, J. (2018). Empathy for Distress in Humans and Rodents. Neuroscience Bulletin, 34, 216–236. https://doi.org/10.1007/s12264-017-0135-0

Çiçek, M. & Naktiyok, A. (2013). Stratejik düşünmenin işlemcileri olarak eleştirel ve yaratıcı düşünme: Türkiye örneği. Business and Management Studies: An International Journal, 1(1), 39–61. http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v1.i1.41

Darda, J. (2013). Constructing the enemy: Empathy/antipathy in U.S. literature and law. Rajini Srikanth. MELUS, 38(3), 175–176. https://doi.org/10.1093/melus/mlt039

Dawood, F. S. & Abbas, A. F. (2018). The role of strategic vigilance in the operational performance of the banking sector: Field research in a sample of private banks. European Journal of Business and Management, 10(21), 1–18.

Debes, R. (2015). From einfuhlung to empathy: Sympathy in early phenomenology and psychology. In E. Schlieesser (Ed). Sympathy: A History (pp. 286–322). New York, USA: Oxford University Press.

Depew, D. (2005). Empathy, Psychology, and Aesthetics: Reflections on a Repair Concept. An Interdisciplinary Journal of Rhetorical Analysis, 4(1), 99–107. http://dx.doi.org/10.13008/2151–2957.1033

Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21(1), 155–190. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000999

Duan, C. & Hill, C. E. (1996). The current state of empathy research. Journal of Counseling Psychology, 43(3), 261–274. https://doi.org/10.1037/0022-0167.43.3.261

Elliott, R., Bohart, A. C., Watson, J.C. & Greenberg, L. S. (2011). Empathy. In J. Norcross (Ed.). Psychotherapy Relationships That Work (Second ed.) (pp. 132–152). New York: Oxford University Press.

Elliott, R., Bohart, A. C., Watson, J. C., & Murphy, D. (2018). Therapist empathy and client outcome: An updated meta–analysis. Psychotherapy, 55, 399–410. https://doi.org/10.1037/pst0000175

Erduran, M. M. (2018). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ile fen fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi SBE.

Gleichgerrcht, E. & Decety, J. (2013). Empathy in clinical practice: How ındividual dispositions, gender, and experience moderate empathic concern, burnout, and emotional distress in physicians. PLoS ONE 8(4), 1–12. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0061526

Gökkaya, F., Gedik, Z. & Tunçay, Ş. (2020). Özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal problem çözme yetenekleri ile annelerinin empati düzeyi ve duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişki. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(2), 331–344. https://doi.org/10.32709/akusosbil.545502

Heintz, C., Karabegovic & Molnar, A. (2016). The co–evolution of honesty and strategic vigilance. Frontiers in Psychology, 7, 1503. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01503

Hojat, M., Gonnella, J. S., Mangione S., Nasca, T. J. & Magee, M. (2003). Physician empathy in medical education and practice: Experience with the jefferson scale of physician empathy. Seminars in Integrative Medicine, 1(1), 25–41. https://doi.org/10.1016/S1543–1150(03)00002–4

Jahoda, G. (2005). Theodor Lipps and the shift from “sympathy” to “empathy”. The History of the Behavioral Sciences, 41(2), 151–163. https://doi.org/10.1002/jhbs.20080

Kaminski, R. & Janus, A. (2017). The process of creating the Revitalization Program as an example of management in local government in Poland. A. Z. Slusarczyk, J. Janczewski (Eds.), Zarzadzanie Innowacyjne w Gospodarce I Biznesies içinde (s. 67-75). Poland: Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Lodzi. https://ziwgib.ahe.lodz.pl/sites/default/files/ZIwGiB_nr_1_2017_e-book.pdf

Kawakami, A. & Katahira, K. (2015). Influence of trait empathy on the emotion evoked by sad music and on the preference for it. Frontiers in Psycholology, 6(1541). https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01541

Keen, S. (2006). A Theory of Narrative Empathy. Ohio State University Press, 14(3), 207–236. Erişim adresi: https://www.jstor.org/

Kertzer, J. D., Brutger, R.& Quek, K. (2018). Strategic empathy and the security dilemma: cross–national experimental evidence from China and the United States. Working Paper, 1–36. https://cpb–us–2.wpmucdn.com/web.sas.upenn.edu/dist/f/164/files/2018/11/SCS_KQB_Web–25sofb2.pdf

Kou, Y. & Luo, M. (2015). Strategic capacity competition and overcapacity in shipping. Maritime Policy & Management, 43(4), 389–406. https://doi.org/10.1080/03088839.2015.1105395

Leech, N. L., Barrett, K. C. & Morgan, G. A., (2005). SPSS For Intermediate Statistics, Use and Interpretation. New Jersey, USA: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Lewis, N. (1978). Word Mopew Made Easy. New York, USA: Pocket Books.

Lindquist, J. (2004). Class affects, classroom affectations: Working through the paradoxes of strategic empathy. College English, 67(2), 187–209. https://doi.org/10.2307/4140717

Lutsenko, L. & Zorenko, I. (2019). Theoretical approaches to narrative empathy. Internatıonal Scientific Conference. Relevant Issues of the Development of Science in Central And Eastern European Countries (pp. 130–134). Riga, Latvia: Baltija Publishing. https://doi.org/10.30525/978–9934–588–11–2_43

Mahmood, Z. M., Faris, A. A. & Dahan, J. M. A. (2020). The blind spots leadership and its effect in achieving the strategic vigilance. The Journal of Research on the Lepidoptera, 51(2), 572–588. https://doi.org/10.36872/LEPI/V51I2/301117

Mahmud, N. A. & Mehdi, M. H. (2019). The types of strategic vigilance of introduction to strategic renewal an exploratory study of the opinions of a sample of the administrative leaders in Diyala general company for electrical industrie, Tikrit Journal of Administration and Economics Sciences, 15(2), 1–18.

Montag, C., Gallinat J. & Heinz, A. (2008). Theodor Lipps and the Concept of Empathy: 1851–1914. American Jounal of Psychaitry, 165(10), 1261. https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2008.07081283

Morgan, G., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. & Barrett, K. C. (2004). SPSS For Introductory Statistics, Use And Interpretation, New Jersey, ABD: Lawrence Erlbaum Associates Publishers,.

Nowak, M. (2011). The complicated history of einfühlung. Argument, 1(2), 301–326. Erişim adresi: https://doaj.org/

Nummenmaa, L., Hirvonen, J., Parkkola, R. & Heitanen, J. K.(2008). Is emotional contagion special? An fMRI study on neural systems for affective and cognitive empathy. Neurolmage, 43(3), 571–580. https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2008.08.014

Otholf, T., Goossens, F. A., Marjolijn, M.V., Aleva, E. A. & Meulen, M. V. D. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. Journal of School Psychology, 49(3), 339–359. https://doi.org/10.1016/j.jsp.2011.03.003

Özbay, M. H. & Canpolat, B. I. (2003). Psikoterapide empati–nesnellik ikilemi. Klinik Psikiyatri, 6(1), 39–45.

Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23, 13–23.

Paulhus, D.L., Lysy, D. C. & Yik, M. S. M. (1998). Self–report measures of intelligence, are they useful as proxy IQ tests?, Journal of Personality, 66, 525–554. https://doi.org/10.1111/1467–6494.00023

Pedersen, R. (2009). Empirical research on empathy in medicine—A critical review. Patient Education and Counseling, 76, 307–322. https://doi.org/10.1016/j.pec.2009.06.012

Preston, S. D. & Waal, F. B. M. (2002). Empathy: Its ultimate and proximate bases. Behavioral and Brain Sciences, 25(1), 1–20. https://doi.org/10.1017/S0140525X02000018

Preston, S. D., Bechara, A., Damasio, H., Grabowski, T. J., Stansfield, R. B., Mehta, S. & Damasio, A. R. (2007) The neural substrates of cognitive empathy. Social Neuroscience, 2(3-4), 254–275, https://doi.org/10.1080/17470910701376902

Schyns, B., Wisse, B. & Sanders, S. (2019). Shady strategic behavior: recognizing strategic behavior of dark triad followers. Academy of Management Perspectives, 33(2), 234–249. https://doi.org/10.5465/amp.2017.0005

Sest, N. & March, E. (2017). Constructing the cyber–troll: Psychopathy, sadism, and empathy. Personality and Individual Differences, 119, 69–72. https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.06.038

Singer, T. & Klimecki, O. M. (2014). Empathy and compassion. Current Biology, 24(18), R875–R878. https://doi.org/10.1016/j.cub.2014.06.054

Stanger, N. (2015). Empathy inhibits aggression in competition: The role of provocation, emotion, and gender. Journal of Sport and Exercise Psychology, 38(1), 4–14. https://doi.org/10.1123/jsep.2014–0332

Stietz, J., Jauk, E., Krach, S. & Kanse, P. (2019). Dissociating empathy from perspective-taking: Evidence from intra- and inter-individual differences research. Frontiers in Psychiatry, 10, 126). https://doi.org/10.3389/fpsyt.2019.00126

Suliman, A. A. A. A., Hleehal, M. S. & Shlagah, T. K. (2019). Strategic vigilance and its impact on the Organization's vital capacities. Analytical Descriptive Study in UR Company for Engineering Industries/Dhi–Qar. Al Kut Journal of Economics Administrative Sciences, 1(33), 128–143.

Tende, F. B. & Onuoha, B. C. (2020). Strategic alertness and organisational health: A study of the manufacturing Industry in Rivers State. Scholarly Journal of Business Administration, 9(1), 9–19.

Valsiner, J. (2014). The raumaesthetik of Theodor Lipps as a dialogical research programme. Invited Lecture at the 8th International Conference on Dialogical Self Den Haag, 1–25.

Watson, J. C. (2016). The role of empathy in psychotherapy: Theory, research, and practice. D. J. Cain, K. Keenan, ve S. Rubin (Ed.). Humanistic psychotherapies: Handbook of Research and Practice içinde (115–145). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/14775–005

Wilke, T. (2014). Einfühlung als metapher. Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte, 88, 321–344. https://doi.org/10.1007/BF03374732

Yeşilkaya, M. (2011). Stratejik Düşüncenin Belirleyicileri Olarak Eleştirel ve Yaratıcı Düşünce, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.

Yeşilkaya, M. (2015). Awareness of competition at senior management and its effect on firm performance. International Journal of Business and Social Science, 6(12), 66–107.

Yeşilkaya, M. (2018). Özgeci davranış olgusuna ilişkin epistemolojik sorunlar üzerine bir inceleme: Siyah, beyaz ve gri. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(4), 469–489.

Yorke, C. (2017). The significance and limitations of empathy in strategic communications. Defence Strategic Communications: The official journal of the NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2, 137–160. https://doi.org/10.30966/2018.riga.2.6

Zhang, S. (2018). Strategic behavior in markets and teams: Essays in experimental economics. Yayınlanmamış doktora tezi, Graduate School of Economic and Social Sciences Center for Doctoral Studies in Economics.

As as a conclusion, in order to keep the relationship between work engagement and job satisfaction alive and to prevent the emergence of undesirable behaviors in the organization; Managers should pay maximum attention to creating and keeping a psycho-socially comfortable working culture, in which make decisions on the basis of mutual understanding and cooperation (feminine), and in which employees can act freely to realize their work and organizational desires without suppressing their emotions (indulgence). In additionally, our findings imply that there may be many more links between types of national culture and work psychology that are worth exploring. These links can suggest for menagers the serious clues about the details of the organizational cultures that need to be created.

Data Availability Statement: The data which used in the analyses of this study are available on request from the corresponding author.

REFERENCES

Adebayo, S.O. & Ogunsina, S. O. (2011). Influence of supervisory behaviour and job stress on job satisfaction and turnover ıntention of police personnel in Ekiti State. Journal of Management and Strategy, 2(3), 13–20. doi:10.5430/jms.v2n3p13

Alfes, K., Truss, C., Soane, E. C., Rees, C., & Gatenby, M. (2013). The relationship between line manager behavior, perceived HRM practices, and individual performance: Examining the mediating role of engagement. Human Resource Management, 52(6), 839-859. doi:10.1002/hrm.21512

Ali, M., Lodhi, S. A., Orangzab, Raza, B. & Ali, W. (2018). Examining the impact of managerial coaching on employee job performance: Mediating role of work engagement, leader–member-exchange quality, job satisfaction, and turnover intentions. Pakistan Journal of Commerce and Social Science, 12(1), 253–282. https://www.researchgate.net/publication/324941330

Aslan, H. (2019). The medation role of work engagement in the effect of transformational leadership on job satisfaction. In Samet Evci & Vikas Arya (Eds), Theories and Critics in Economics & Management (pp. 521–532). London: IJOPEC Publication.

Badawy, T. A., Alaadin, Y. & Magdy, M. M. (2016). Succession planning, job engagement and job satisfaction: The missing link. Middle East Journal of Management, 3(1), 1–18. doi:10.1504/MEJM.2016.077108

Bakker, A. B. (2011). An evidence-based model of work engagement. Current Directions in Psychological Science 20(4), 265–269. doi:10.1177/0963721411414534

Bakker, A. B., Demerouti, E., & Verbeke, W. (2004). Using the job demands-resources model to predict burnout and performance. Human Resource Management, 43(1), 83-104. doi:10.1002/hrm.20004

Bakker, A. B., Demerouti, E. & Vergel, A. I. S. (2014). Burnout and work engagement: The JD–R approach. Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 1, 389-411. doi:10.1146/annurev-orgpsych-031413-091235

Bakker, A. B., Schaufeli, W. B., Leiter, M. P. & Taris, T. W. (2008). Work engagement: An emerging concept in occupational health psychology. Work & Stress, 22(3), 187–200. doi:10.1080/02678370802393649

Bakker, A. B. & Schaufeli, W. B. (2015). Work engagement. Wiley Encyclopedia of Management (Volume 11. Organizational Behavior). Wiley on Library. doi:10.1002/9781118785317.weom110009

Bargagliotti, L. A. (2011). Work engagement in nursing: a concept analysis. Journal of Advanced Nursing 68(6), 1414–1428. doi:10.1111/j.1365-2648.2011.05859.x

Bayona, J. A., Caballer, A. & Peiro, J. M. (2020). The relationship between knowledge characteristics' fit and job satisfaction and job performance: the mediating role of work engagement. Sustainability, 12(6), 2336, 1–20. doi:1.3390/su12062336

Becker, B. J. (2005). FailSafe-N or file-drawer number. In H. R. Rothstein, A. J. Sutton & M. Borenstein (Eds.), Publication Bias in Meta-Analysis: Prevention, Assessment and Adjustments (pp. 111–125). West Sussex, England: John Wiley & Sons, Ltd.

Beer, L. T., Tims, M. & Bakker, A. B. (2016). job crafting and its impact on work engagement and job satisfaction in mining and manufacturing. South African Journal of Economic and Management Sciences, 19(3), 400–412. doi:10.4102/sajems.v19i3.1481

Bickerton, G. R., Miner, M. H., Dowson, M. & Griffin, B. (2014). Spiritual resources and work engagement among religious workers: A three-wave longitudinal study. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 87, 370–39. doi:10.1111/joop.12052

Borenstein, M. (2005). Software for Publication Bias. In H. R. Rothstein, A. J. Sutton & M. Borenstein (Eds.), Publication Bias for Meta-Analysis: Prevention, Assessment and Adjustments (pp. 193–220). West Sussex, England: John Wiley & Sons Ltd.

Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P., & Rothstein, H. R. (2011). Introduction to Meta-Analysis. England: John Wiley & Sons. doi:10.1002/9780470743386

Caesens, G., Stinglhamber, F. & Luypaert, G. (2014). The impact of work engagement and workaholism on well-being: The role of work-related social support. Career Development International, 19(7), 813–835. doi:10.1108/CDI-09-2013-0114

Cesario, F. & Chambel, M.J. (2017). Linking organizational commitment and work engagement to employee performance. Knowledge and Process Management, 24(2), 152–158. doi:10.1002/kpm.1542

Chan, E. S. S., Ho, S. K., Ip, F. F. L. & Wong, M.W. Y. (2020). Self-efficacy, work engagement, and job satisfaction among teaching assistants in Hong Kong's ınclusive education. SAGE Open, 10(3), 1–11. doi:10.1177/2158244020941008

Chan, S. C. H. (2019). The mediating role of work engagement and the moderating role of fun experienced at work. Leadership & Organization Development Journal. 40(3), 319–333. doi:10.1108/LODJ-06-2018-0215conte,

Chiang, J. T-J, Chen, X-P, Liu, H, Akutsu, S, Wang, Z. (2020). We have emotions but can't show them! Authoritarian leadership, emotion suppression climate, and team

performance. Human Relations. 2021, 74(7), 1082-1111. doi:10.1177/0018726720908649

Christen, M., Iyer, G. & Soberman, D. (2006). Job Satisfaction, Job Performance, and Effort: A Reexamination Using Agency Theory. Journal of Marketing, 70, 137–150. doi:10.1509/jmkg.2006.70.1.137

Cooper, H. & Hedges, L. V. (2009). Research synthesis as a scientific process. In H. Cooper, L. V. Hedges & J. C. Valentine (Eds.). The Handbook of Research Synthesis and Meta-Analysis (2nd ed.) (pp. 3–16). New York: Russell Sage Foundation.

Conte, J. M., Aasen, B., Jacobson, C., O'Loughlin & C. Toroslu, L. (2019). Investigating relationships among polychronicity, work-family conflict, job satisfaction, and work engagement. Journal of Managerial Psychology, 34(7), 459–473. doi:10.1108/JMP-01-2018-0046

Cote, K., Lauzier, M. & Stinglhamber, F. (2020). The relationship between presenteeism and job satisfaction: Amediated moderation model using work engagement and perceived organizational support. European Management Journal, xxx(xxx)xxx. doi:10.1016/j.emj.2020.09.001

Çankır, B. & Arıkan, S. (2019). Examining work engagement and job satisfaction variables in their relations with job performance and intention to quit. Journal of Business Research-Turk, 11(2), 1133–1150. doi:10.20491/isarder.2019.661

Çavuş, M. F., Aslan, H. & Kapusuz, A. G. (2020). Explaining the effects of ınclusive leadership on job satisfaction with the mediating role of work engagement. Pasific Business Review International, 12(10), 22–29. https://www.researchgate.net/publication/343500722

Demerouti, E. & Bakker, A. B. (2014). Job Crafting. In Maria C. W. Peeters, Jan de Jonge and Toon W. Taris (Eds), An Introduction to Contemporary Work Psychology. UK: John Wiley & Sons, Ltd., 414–433.

Diedericks, E. & Rothmann, S. (2013). Flourishing of information technology professionals: The role of work engagement and job satisfaction. Journal of Psychology in Africa, 23(2), 225–234. doi:10.1080/14330237.2013.10820618

Dodoo, S. O., Long, M. C., Bretches, M., Kruse, B. J., Haynes, C. & Bachman, C. S. (2020). Work engagement, job satisfaction, and turnover intentions among family medicine residency program managers. International Journal of Medical Education, 11, 47–53. doi:10.5116/ijme.5e3e.7f16

Eva, N., Meacham, H., Newman, A., Schwarz, G., & Tham, T. L. (2019). Is coworker feedback more important than supervisor feedback for increasing innovative behavior?. Human Resource Management, 58(4), 383-396. doi:10.1002/hrm.21960

Field, A. P. (2001). Meta-analysis of correlation coefficients: A monte carlo comparison of fixed- and random-effects methods. Psychological Methods, 6(2), 161–180. . doi:10.1037//1082-989X.6.2.161

Field, A. P. & Gillett, R. (2010). How to do a meta-analysis. British Journal of Mathematical and Statistical Psychology, 63, 665–694. doi:10.1348/000711010X502733

Fleiss, J. L. & Berlin, J. A. (2009). Effect size for dichotomous data. In H. Cooper, L. V. Hedges & J. C. Valentine (Eds.), The Handbook of Research Synthesis and Meta-Analysis (2nd ed.) (pp. 237–253). New York: Russell Sage Foundation.

Garg, K., Dar, I. A., Mishra, M. (2018). Job satisfaction and work engagement: A study using private sector bank managers. Advances in Developing Human Resources, 20(1), 58–71. doi:10.1177/1523422317742987

Geisler, M., Berthelsen, H. & Muhonen T. (2019). Retaining social workers: The role of quality of work and psychosocial safety climate for work engagement, job satisfaction, and organizational commitment. Human Service Organizations, Management, Leadership & Governance, 43(1), 1–15. doi:10.1080/23303131.2019.1569574

Ghadi, M. Y. (2017). Transformational leadership, job satisfaction, and ıntention to quit: A sequential mediation model of meaning in work and work engagement. DLSU Business & Economics Review, 27(1), 145–164. https://www.researchgate.net/publication/315677142

Giallonardo, L. M., Wong, C. A., & Iwasiw, C. L. (2010). Authentic leadership of preceptors: predictor of new graduate nurses' work engagement and job satisfaction. Journal of nursing management, 18(8), 993-1003. doi:10.1111/j.1365-2834.2010.01126.x

Gigol, T. (2019). Approach to interpersonal conflicts in workplace and work engagement. Organization and Management, 2(185), 25–41.

Glass, G. V. (1976). Primary, secondary, and meta-analysis of research. Educational Researcher, 5(10), 3–8. doi:10.2307/1174772

Gong, Y., Wu, Y., Huang, P., Yan, X. & Luo, Z. (2020). Psychological empowerment and work engagement as mediating roles between trait emotional intelligence and job satisfaction. Frontiers in Psychology, 11, 232. doi:10.3389/fpsyg.2020.00232

Gosh, P., Jawahar, I. M. & Rai, A. (2019). Do men and women experience work engagement and job satisfaction to the same extent in collectivistic, patriarchal societies? International Journal of Manpower, 41(1), 52–67. doi:10.1108/IJM-11-2018-0378

Grobelna, A. (2018). Effects of individual and job characteristics on hotel contact employees' work engagement and their performance outcomes A case study from Poland. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 31(1), 349–369. doi:10.1108/IJCHM-08-2017-0501

Gu, M., Li Tan, J. H., Amin, M., Mostafiz, M. I. & Yeoh, K. K. (2021). Revisiting the moderating role of culture between job characteristics and job satisfaction: A multilevel analysis of 33 countries. Employee Relations. doi:10.1108/ER-03-2020-0099

Guarnaccia, C., Serima, F., Civilleri, A. & Salerno, L. (2018). The role of occupational self-efficacy in mediating the effect of job insecurity on work engagement, satisfaction and general health. Current Psychology, 37, 488–497. doi:10.1007/s12144-016-9525-0

Guidetti, G., Viotti, S. & Converso, D. (2020). The interplay between work engagement, workaholism, emotional exhaustion and job satisfaction in academics: A person-centred approach to the study of occupational well-being and its relations with job hindrances and job challenges in an Italian university. Higher Educaiton Quarterly, 74, 224–239. doi:10.1111/hequ.12239

Guleryuz, G., Guney S., Aydın E. M. & Asan, O. (2008). The mediating effect of job satisfaction between emotional intelligence and organisational commitment of nurses: A questionnaire survey. International Journal of Nursing Studies, 45(11), 1625–1635. doi:10.1016/j.ijnurstu.2008.02.004

Gutermann, D., Willenbrock, N. L., Boer, D., Born, M. & Voelpel, S. C. (2017). How leaders affect followers' work engagement and performance: Integrating leader-member exchange and crossover theory. British Journal of Management, 28, 299–314 doi:10.1111/1467-8551.12214

Gürlek, M. & Tuna, M. (2019). Theoretical foundations and measurement of work engagement. Turkish Psychological Articles, 22(44), 50–51. doi:10.31828/tpy1301996120191005m000012

Hackman, J. R. & Oldham, G. R. (1976). Motivation through the design of work: Test of a theory. Organizational Behavior and Human Performance, 16, 250–279. doi:10.1016/0030-5073(76)90016-7

Han, S. H., Sung, M. & Suh, B. (2020). Linking meaningfulness to work outcomes through job characteristics and work engagement. Human Resource Development International, doi:10.1080/13678868.2020.1744999

Hakanen, J. J., Bakker, A. B. & Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and work engagement among teachers. Journal of School Psychology, 43(6), 495–513. doi:10.1016/j.jsp.2005.11.001

Hakanen, J. J. & Schaufeli, W. B. (2012). Do burnout and work engagement predict depressive symptoms and life satisfaction? A three-wave seven-year prospective study. Journal of Affective Disorders, 141(2-3), 415–424. doi:10.1016/j.jad.2012.02.043

Handayani, S., Anggraeni, A. I., Suharnomo, A. & Rahardja, E. (2017). Analysis of antecedent and consequence of employee engagement in small and medium-sized enterprises in central java, Indonesia. European Research Studies Journal, XX(3A), 500–510. doi:10.35808/ersj/724

Hardy, R. J. & Thompson, S. G. (1998). Detecting and describing heterogeneity in meta-analysis. Statistics in Medicine, 30(17), 841–856. doi:10.1002/(sici)1097-0258(19980430)17:8<841::aid-sim781>3.0.co;2-d

Hasselblad, V. & Hedges, L. V. (1995). Meta-analysis of screening and diagnostic tests. Psychological Bulletin, 117(1), 167–178. doi:10.1037/0033-2909.117.1.167.

Hauff, S., Richter, N. F. & Tressin, T. (2015). Situational job characteristics and job satisfaction: The moderating role of national culture. International Business Review, 24(4), 710-723. doi:10.1016/j.ibusrev.2015.01.003

Hedges, L. V. (1992). Meta-analysis. Journal of Educational Statistics, 17(4), 279–296. doi:10.3102/10769986017004279

Hedges, L. V., & Vevea, J. L. (1998). Fixed-and random-effects models in meta-analysis. Psychological Methods, 3, 486–504. doi:10.1037/1082-989X.3.4.486

Herbert, R. D. (2000). How to estimate treatment effects from reports of clinical trials. I: Continuous outcomes. Australian Journal of Physiotherapy, 46(3), 229–235. doi:10.1016/s0004-9514(14)60334-2

Heuvel, M., Demerouti, E. & Peeters, M. C. W. (2015). The job crafting intervention: Effects on job resources, self-efficacy, and affective well-being. Journal of Occupational and Organizational Psychology, 88, 511–532. doi:10.1111/joop.12128

Hidayat, D., Maitimo, V. V. S. & Suwu, S. E. (2020). Increasing teachers' work engagement through servant leadership, organizational culture, and job satisfaction. Journal Pendidikan dan Pengajaran, 53(1), 90–100. http://dx.doi.org/10.23887/jpp.v53i1.24911

Higgins, J. P., Thompson, S. G., Deeks, J. J., & Altman, D. G. (2003). Measuring inconsistency in meta-analyses. BMJ-British Medical Journal, 327(7414), 557–560. doi:10.1136/bmj.327.7414.557

Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The hofstede model in context. Online Readings in Psychology and Culture, 2(1), Article 8, 1-26. doi:10.9707/2307-0919.1014

Hofstede, G. (2021). National culture. Hofstede insights. https://hi.hofstede-insights.com/national-culture

Hunter, J. E. & Schmidt, F. L. (2004). Methods of meta-analysis: Correcting error and bias in research findings. U.S.A.: Sage Publications. 10.2307/2289738. doi:10.4135/9781483398105

Jak, S. (2015). Meta-analytic structural equation modelling. Cham: Springer. doi:10.1007/978-3-319-27174-3

Jinmei, D., Sirakamon, S. & Akkadechanunt, T. (2020). Job satisfaction, leader empowering behaviors and work engagement among nurses in tertiary hospitals, kunming, the people's Republic of China. Nursing Journal, 47(1), 414–427. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/cmunursing/article/view/240774

John, E. P. & Pant, R. M. (2018). Impact of work engagement on job satisfaction: A study on faculty of higher education in arunachal Pradesh (India). International Journal of Creative Research Thoughts, 6(1), 845–851. https://www.researchgate.net/publication/327511287

Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. The Academy of Management Journal, 33(4), 692–724. doi:10.5465/256287

Kasparkova, L., Vaculik, M., Prochazka, J., & Schaufeli, W. B. (2018). Why resilient workers perform better: The roles of job satisfaction and work engagement. Journal of Workplace Behavioral Health, 33(1), 43–62. doi:10.1080/15555240.2018.1441719

Kim, W., Jiyoung, K., Heajung, W., Jiwon, P., Junghyun, J., Hoon, P. S. & Lim, Y. S. (2017). The relationship between work engagement and organizational commitment: proposing research agendas through a review of empirical literatüre. Human Resource Development Review, 16(4), 350–376. doi:10.1177/1534484317725967

Koekemoer, E., Olckers & Nel, C. (2020). Work-family enrichment, job satisfaction, and work engagement: The mediating role of subjective career success. Australian Journal of Psychology, 12, 1–12. doi:10.1111/ajpy.12290

Kotera, Y., Mayer, C. H. & Vanderheiden, E. (2021). Cross-cultural comparison of mental health between German and South African employees: Shame, self-compassion, work engagement, and work motivation. Frontiers in Psychology. 12, 627851. doi:10.3389/fpsyg.2021.627851

Kouchaki, M. Desai, S. D. (2014). Anxious, threatened, and also unethical: How anxiety makes individuals feel threatened and commit unethical acts. Journal of Applied Psychology, 100(2), 360–375. doi:10.1037/a0037796

Kumar, M., Jayhari, H., Rastogi, A. & Sivakumar, S. (2018). Managerial support for development and turnover intention. Journal of Organizational Change Management, 31(1), 135–153. doi:10.1108/JOCM-06-2017-0232

Lambert, E. G., Hogan, N. L. & Barton, S. M. (2001). The impact of job satisfaction on turnover intent: a test of a structural measurement model using a national sample of workers. The Social Science Journal, 38(2), 233–250. doi:10.1016/S0362-3319(01)00110-0

Lau, J., Ioannidis, J. P., Terrin, N., Schmid, C. H., Olkin, I. (2006). The case of the misleading funnel plot. BMJ-British Medical Journal, 333(7568), 597–600. doi:10.1136/bmj.333.7568.597.

Le, J. J. & Ok, C. M. (2016). Hotel employee work engagement and its consequences. Journal of Hospitality Marketing & Management, 25(2), 133–166. doi:10.1080/19368623.2014.994154

Lepold, A., Tanzer, N. & Jimenez, P. (2018). Expectations of bank employees on the influence of key performance indicators and the relationship with job satisfaction and work engagement. Social Sciences, 7(6), 99. doi:10.3390/socsci7060099

Lewis, S., & Clarke, M. (2001). Forest plots: Trying to see the wood and the trees. BMJ-British Medical Journal, 322(7300), 1479–1480. doi:10.1136/bmj.322.7300.1479

Li, M., Wang, Z., Gao, J. & You, X. (2017). Proactive personality and job satisfaction: The mediating effects of self-efficacy and work engagement in teachers. Current Psychology, 36, 48–55. doi:10.1007/s12144-015-9383-1

Li, J., Yao, M., Liu, H., & Zhang, L. (2021). Influence of personality on work engagement and job satisfaction among young teachers: mediating role of teaching style. Current Psychology, 1-11. doi:10.1007/s12144-021-01565-2

Lin, W. Q., Yuan, L. X., Kuang, S. Y., Zhang, X. X., Lu, C. L., Lin, T. T., Lin, W. Y., Cen, H. H., Zhou, Y. & Wang, P. X. (2020). Work engagement as a mediator between

organizational commitment and job satisfaction among community health-care workers in China: a cross-sectional study. Psychology, Health & Medicine, 25(6), 666–674. doi:10.1080/13548506.2019.1634821

Lisbona, A., Palaci, F., Salanova, M., & Frese, M. (2018). The effects of work engagement and self-efficacy on personal initiative and performance. Psicothema, 30(1), 89-96. https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=72754594014

Lok, P. & Crawford, J. (2004). The effect of organisational culture and leadership style on job satisfaction and organisational commitment: A cross-national comparison. Journal of Management Development, 23(4), 321–338. doi:10.1108/02621710410529785

opez, S. M. & Extremera, N. (2020). The interplay of emotional intelligence abilities and work engagement on job and life satisfaction: Which emotional abilities matter most for secondary-school teachers? Frontiers in Psychology, 11, 1–9. doi:10.3389/fpsyg.2020.563634

Lu, L., Lu, A. C. C., Gursoy, D. & Neale, N. R. (2015). Work engagement, job satisfaction, and turnover intentions: A comparison between supervisors and line-level employees. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 28(4), 737–761. doi:10.1108/IJCHM-07-2014-0360

Mache, S., Vitzthum, K., Klapp, B. F. & Danzer, G. (2014). Surgeons' work engagement: Influencing factors and relations to job and life satisfaction. The Surgeon, 12(4), 181–190. doi:10.1016/j.surge.2013.11.015

MacLeod, C. &Donnellan, A. M. (1993). Individual differences in anxiety and the restriction of working memory capacity. Personality and Individual Differences, 15(2), 163-173. doi:10.1016/0191-8869(93)90023-V

Magee, C., Gordon, R., Caputi, P. & Oades, L. (2017). Workplace bullying and absenteeism: The mediating roles of poor health and work engagement. Human Resource Management Journal, 27(3), 319– 334. doi:10.1111/1748-8583.12156

Marzi, T., Regina, A. & Righi, S. (2014). Emotions shape memory suppression in trait anxiety. Frontiers in Psychology, 4, 1001, 1-10. doi:10.3389/fpsyg.2013.01001

Masvaure, P., Ruggunan, S. & Maharaj, A. (2014). Work engagement, intrinsic motivation and job satisfaction among employees of a diamond mining company in Zimbabwe. Journal of Economics and Behavioral Studies, 6(6), 488–499. doi:10.22610/jebs.v6i6.510.g510

Mauno, S., Kinnunen, U. & Ruokolainen, M. (2006). Job demands and resources as antecedents of work engagement: A longitudinal study. Journal of Vocational Behavior 70(1), 149–171. doi:10.1016/j.jvb.2006.09.002

Medina, T. H., Meca J. S., Martinez F. M. & Botella, J. (2006). Assessing heterogeneity in meta-analysis: Q statistic or I2 index? Psychological Methods, 11(2), 193–206. doi:10.1037/1082-989X.11.2.193

Memon, M. A., Salleh, R. & Baharom, M. N. R. (2016). The link between training satisfaction, work engagement and turnover intention. European Journal of Training and Development, 40(6), 407–429. doi:10.1108/EJTD-10-2015-0077

Monica, R. & Krishnaveni, R. (2018). Enablers of employee engagement and its subsequent impact on job satisfaction. International Journal of Human Resources Development and Management, 18, (1/2), 5–31. doi:10.1504/IJHRDM.2018.092290

Mount, M., Ilies, R. & Johnson E. (2006). Relationship of personality traits and counterproductive work behaviors: The mediating effects of job satisfaction. Personnel Psychology, 59(3), 591–622. doi:10.1111/j.1744-6570.2006.00048.x

Moura, D., Ramos, A. O. & Gonçalves, G. (2014). Role Stress and work engagement as antecedents of job satisfaction: results from Portugal. Europe's Journal of Psychology, 10(2), 291–300. doi:10.5964/ejop.v10i2.714

Mroz, J. & Kaleta, K. (2016). Relationships between personality, emotional labor, work engagement and job satisfaction in service professions. International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health, 29(5), 767–782. doi:10.13075/ijomeh.1896.00578

Mroz, J. & Kaleta, K. (2019). The moderating role of forgiveness in the relationship between work engagement and job satisfaction. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Sectio J-Paedagogai-Psychologia, 32(4), 179–195. http://dx.doi.org/10.17951/j.2019.32.4.179-195

Murray, M. K., Duncan, N., Pontes, H. M. & Griffiths, M. D. (2015). Organizational identification, work engagement, and job satisfaction. Journal of Managerial Psychology, 30(8), 1019–1033. http://dx.doi.org/10.1108/JMP-11-2013-0359

Namayandeh, H., Juhari, R. & Yaacob, S. N. (2011). The effect of job satisfaction and family satisfaction on work-family conflict (w-fc) and family-work conflict (f-wc) among married female nurses in Shiraz-Iran. Asian Social Science, 7(2), 88–95. doi:10.5539/ass.v7n2p88

Nassani, A., Alhammad, B. & Alqahtani, R. F. (2021). The relationship between job characteristics and job satisfaction: The mediating role of work engagement in the private sector organizations in Riyadh. Journal of Advances in Social Science and Humanities, 7(04), 1762−1770. http://dx.doi.org/10.15520/jassh.v7i4.607

Noblet, A. J., Allisey, A. F., Nielsen, I. L., Cotton, S., LaMontagne, A. D. & Page, K. M. (2017). The work-based predictors of job engagement and job satisfaction experienced by community health professionals. Health Care Management Review, 42(3), 237–246. http://dx.doi.org/10.1097/HMR.0000000000000104

Nowfal, M. S., Muhammed, B. & Mohan, D. (2019). Job satisfaction and work engagement: A study among teachers working in self financing colleges. Research Review International Journal of Multidisciplinary, 4(1), 631–635. doi:10.5281/zenodo.2552441

Ogbuanya, T. C. & Chukwuedo, S. O. (2017). Job crafting-satisfaction relationship in electrical/electronic technology education programme: Do work engagement and

commitment matter? Journal of Work and Organizational Psychology, 33(3), 165–174. doi:10.1016/j.rpto.2017.09.003

Orgambidez, A, Borrego, Y. & Aguado, O. V. (2020). Linking self-efficacy to quality of working life: The role of work engagement. Western Journal of Nursing Research, 42(10), 821–828. doi:10.1177/0193945919897637

Orgambidez, A. & Extremera, N. (2020). Understanding the link between work engagement and job satisfaction: Do role stressors underlie this relationship? Scandinavian Journal of Psychology, 61, 443–449. doi:10.1111/sjop.12613

Penger, S. & Cerne, M. (2014). Authentic leadership, employees' job satisfaction, and work engagement: A hierarchical linear modelling approach. Economic Research, 27(1), 508-526. doi:10.1080/1331677X.2014.974340

Peterson, A. G., Ball, J. T., Luo, Y., Field, C. B., Reich, P. B., Curtis, P. S., Griffin, K. L., Gunderson, C. A., Norby, R. J., Tissue, D. T. & Forstreuter, M., Rey, A., Vogel, C. S., l Participants, C. (1999). The photosynthesis–leaf nitrogen relationship at ambient and elevated atmospheric carbon dioxide: a meta-analysis. Global Change Biology, 5(3), 331–346. doi:10.1046/j.1365-2486.1999.00234.x

Piryaei, S., Alizadegani, F. & Tafti, M. A. (2015). The moderating role of individual spirituality as related to academic-workplace spirituality; Teachers' work engagement and job satisfaction. Mitteilungen Saechsischer Entomologen, 113, 1679–1689. https://www.researchgate.net/publication/296049742

Quinones, M., Broeck, A. V. D. & Witte, H. D. (2013). Do job resources affect work engagement via psychological empowerment? A mediation analysis. Journal of Work and Organizational Psychology, 29, 127–134. doi:10.5093/tr2013a18

Qureshi, M. A., & Aleemi, A. R. (2018). Authentic Leadership and Turnover Intention: Mediating role of Work Engagement and Job Satisfaction in the Healthcare Sector of Pakistan. Abasyn University Journal of Social Sciences, 11(2), 400-408. https://www.researchgate.net/publication/331009976

R Core Team (2019). R: A Language and environment for statistical computing. (Version 3.6) [Computer software]. Retrieved from https://cran.r-project.org/

Rai, A. & Maheswari, S. (2021). Exploring the mediating role of work engagement between the linkages of job characteristics with organizational engagement and job satisfaction. Management Research Review, 44(1), 133-157. doi:10.1108/MRR-10-2019-0442

Ramos, A. O. & Almeida, H. (2017). Work engagement, social support, and job satisfaction in Portuguese nursing staff: A winning combination. Applied Nursing Research, 36, 37–41. doi:10.1016/j.apnr.2017.05.012

Rashidin, M. S., Javed, S. & Liu, B. (2020). Empirical study on spirituality, employee's engagement and job satisfaction: Evidence from China. International Journal of Public Administration, 43(12), 1042–1054. doi:10.1080/01900692.2019.1665066

Rattrie, L. T., Kittler, M. G. & Paul, K. I. (2020). Culture, burnout, and engagement: A meta-analysis on national cultural values as moderators in JD-R Theory. Applied Psychology, 69, 176-220. doi:10.1111/apps.12209

Rayton, B. & Yalabik, Z. Y. (2014). Work engagement, psychological contract breach and job satisfaction. The International Journal of Human Resource Management, 25(17), 2382–2400. doi:10.1080/09585192.2013.876440

Rayton, B., Yalabik, Z. Y. & Rapti, A. (2019). Fit perceptions, work engagement, satisfaction and commitment. Journal of Managerial Psychology, 34(6), 401–414. doi:10.1108/JMP-02-2018-0074

Ried, K. (2006). Interpreting and understanding meta-analysis graphs: a practical guide. Australian Family Physician, 35(8), 635–638. https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16894442/

Robledo, E., Zappala, S. & Topa, G. (2019). Job crafting as a mediator between work engagement and wellbeing outcomes: A time-lagged study. International Journal of Environmental Research and Public Health, 16(8) 1376, 1–15. doi:10.3390/ijerph16081376

Rosenberg, M. S., Adams, D. C., & Gurevitch, J. (1997). MetaWin: Statistical software for meta-analysis. Sinauer Associates, Incorporated. https://www.researchgate.net/publication/313424189

Rosenthal, R., & DiMatteo, M. R. (2001). Meta-analysis: recent developments in quantitative methods for literature reviews. Annual Review of Psychology, 52, 59–82. doi:10.1146/annurev.psych.52.1.59

Sahu, S., Strivastava, A. & Pathardikar, A. (2019). Self-esteem and work engagement influencing job satisfaction, The Indian Journal of Commerce, 72(2), 56–68. https://www.researchgate.net/publication/338236108

Sartono, H. & Ardhani, M. (2015). Work engagement, intrinsic motivation and job satisfaction among employees of a coal mining company in South Borneo. International Research Journal of Business Studies, 8(2), 107–122. doi: 10.21632/irjbs.8.2.107-122

Schaufeli, W. B., Salanova, M., Roma, V. G. & Bakker, A. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confırmatory factor analytic approach. Journal of Happiness Studies 3, 71–92. doi:10.1023/A:1015630930326

Schaufeli, W. B. & Bakker, A. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: a multi-sample study. Journal of Organizational Behavior, 25, 293–315. doi:10.1002/job.248

Schaufeli, W. B. (2018). Work engagement in Europe. Organ Dyn, 47(2), 99-106. doi:10.13140/RG.2.2.10491.31520

Schmidt, S. W. (2007). The Relationship between satisfaction with workplace training and overall job satisfaction. Human Resource Development Quarterly, 18(4), 481–498. doi:10.1002/hrdq.1216

Schmidt, F. L., Oh, I. S. & Hayes, T. L. (2009). Fixed-versus random-effects models in meta-analysis: model properties and an empirical comparison of differences in results. British Journal of Mathematical and Statistical Psychology, 62(1), 97–128. doi:10.1348/000711007X255327

Sedgwick, P. (2015). How to read a forest plot in a meta-analysis. BMJ- British Medical Journal, 24, 351:h4028. doi:10.1136/bmj.h4028

Seed, M. S., Torkelson, D. J. & Alnatour, R. (2010). The role of the inpatient psychiatric nurse and its effect on job satisfaction. Journal Issues in Mental Health Nursing, 31(3), 160–170. doi:10.3109/01612840903168729

Shahu, R. & Gole, S. V. (2008). Effect of job stress and job satisfaction on performance: An empirical study. AIMS International Journal of Management, 2(3), 237–246. doi:10.5539/ibr.v4n3p264

Shamaa, R. A., Rabayah, W. A. A. & Khasawneh, R. (2015). The effect of job satisfaction and work engagement on organizational commitment. The IUP Journal of Organizational Behavior, 14(4), 7–27. https://www.academia.edu/24550606

Shantz, A. & Alfes, K. (2015). Work engagement and voluntary absence: The moderating role of job resources. European Journal of Work and Organizational Psychology, 24(4), 530–543. doi:10.1080/1359432X.2014.936392

Shantz, A., Alfes, K., & Latham, G. P. (2016). The buffering effect of perceived organizational support on the relationship between work engagement and behavioral outcomes. Human Resource Management, 55(1), 25-38. doi:10.1002/hrm.21653

Simone, S., Planta, A. & Cicotto, G. (2018). The role of job satisfaction, work engagement, self-efficacy and agentic capacities on nurses' turnover intention and patient satisfaction. Applied Nursing Research, 39, 130–140. doi:10.1016/j.apnr.2017.11.004

Singh, L. B. (2017). Job satisfaction as a predictor of employee engagement. Amity Global HRM Review, 20–30. https://www.researchgate.net/publication/323337014

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2013). Teachers' perceptions of the school goal structure: Relations with teachers' goal orientations, work engagement, and job satisfaction. International Journal of Educational Research, 62, 199–209. doi:10.1016/j.ijer.2013.09.004

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2014). Teacher self-efficacy and perceived autonomy: Relations with teacher engagement, job satisfaction, and emotional exhaustion. Psychological Reports: Employment Psychology & Marketing, 114(1), 68–77. doi:10.2466/14.02.PR0.114k14w0

Slemp, G. R. & Brodrick, D. A. V. (2013). The job crafting questionnaire: A new scale to measure the extent to which employees engage in job crafting. International Journal of Wellbeing, 3(2): 126–146. doi:10.5502/ijw.v3i2.1

Smith, T. C., Spiegelhalter, D. J. & Thomas, A. (1995). Bayesian approaches to random-effects meta-analysis: A comparative study. Statistics in Medicine, 14(24), 2685–2699. doi:10.1002/sim.4780142408

Soane, E., Shantz, A., Alfes, K., Truss, C., Rees, C. & Gatenby, M. (2013). The association of meaningfulness, well-being, and engagement with absenteeism: A moderated mediation model. Human Resource Management, 52(3), 441–456. doi:10.1002/hrm.21534

Song, J. H., Kolb, J. A., Lee, U. H. & Kim, H. K. (2012). Role of transformational leadership in effective organizational knowledge creation practices: Mediating effects of employees' work engagement. Human Resource Development Quarterly, 23(1), 65–101. doi:10.1002/hrdq

Sonnentag, S. (2003). Recovery, work engagement, and proactive behavior: A new look at the interface between nonwork and work. Journal of Applied Psychology, 88(3), 518–528. doi:10.1037/0021-9010.88.3.518

Thalheimer, W. & Cook, S. (2002). How to calculate effect sizes from published research articles: A simplified methodology. A Work-Learning Research Publication. https://www.researchgate.net/publication/253642160

The Jamovi Project (2020). Jamovi. (Version 1.2) [Computer Software]. Retrieved from https://www.jamovi.org.

Tims, M. & Bakker, A. B. (2010). Job crafting: Towards a new model of individual job redesing. SA Journal of Industrial Psychology, 36(2), 1–9. doi:10.4102/sajip.v36i2.841

Tims, M., Bakker, A. B., Derks, D. (2013). The impact of job crafting on job demands, job resources, and well-being. Journal of Occupational Health Psychology, 18(2), 230-40. doi:10.1037/a0032141

Topchyan, R. & Woehler, S. (2020). Do teacher status, gender, and years of teaching experience impact job satisfaction and work engagement? Education and Urban Society, 1–27. doi:10.1177/0013124520926161

Üstün, U. & Eryılmaz, A. (2014). A research methodology to conduct effective research syntheses: Meta-analysis. Education and Science, 39(174), 1–32. http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3379

Vandenabeele, W. (2009). The mediating effect of job satisfaction and organizational commitment on self-reported performance: more robust evidence of the PSM-performance relationship. International Review of Administrative Sciences, 75(11), 11–34. doi:10.1177/0020852308099504

Verhagen, A., & Ferreira, M. L. (2014). Forest plots. Journal of physiotherapy, 60(3), 170–173). doi:10.1016/j.jphys.2014.06.021

Villajos, A., Ael, C. G. & Topa, G. (2019). Job crafting among labor union representatives: Its impact on work engagement and job satisfaction. Social Sciences, 8(1). 1–11. doi:10.3390/socsci8010020

Walker, A. & Campbell, K. (2013). Work readiness of graduate nurses and the impact on job satisfaction, work engagement and intention to remain. Nurse Education Today, 33(12), 1490–1495. doi:10.1016/j.nedt.2013.05.008

Wang, C. C., Hseieh, H. H. & Wang, Y. D. (2020). Abusive supervision and employee engagement and satisfaction: the mediating role of employee silence. Personnel Review, 49(9), 1845–1858. doi:10.1108/PR-04-2019-0147

Wingerden, J. V., Bakker, A. B. & Derks, D. (2017). Fostering employee well-being via a job crafting intervention. Journal of Vocational Behavior, 100, 164–174. doi:10.1016/j.jvb.2017.03.008

Wirawan, H., Jufri, M. & Saman, A. (2020). The effect of authentic leadership and psychological capital on work engagement: the mediating role of job satisfaction. Leadership & Organization Development Journal, 41(8), 1139–1154. doi:10.1108/LODJ-10-2019-0433

Wong, C. A. & Laschinger, H. K. S. (2013). Authentic leadership, performance, and job satisfaction: the mediating role of empowerment. Journal of Advanced Nursing, 69(4), 947–959. doi:10.1111/j.1365-2648.2012.06089.x

Xiong, R. & Wen, Y. (2020). Employees' turnover intention and behavioral outcomes: The role of work engagement. Social Behavior and Personality, 48(1), e8609. doi:10.2224/sbp.8609

Yakın, M., & Erdil, O. (2012). Relationships between self-efficacy and work engagement and the effects on job satisfaction: a survey on certified public accountants. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 58, 370-378. doi:10.1016/j.sbspro.2012.09.1013

Yan, X., Yang, K., Su, J., Luo, Z. & Wen, Z. (2018). Mediating role of emotional intelligence on the associations between core self-evaluations and job satisfaction, work engagement as indices of work-related well-being. Current Psychology, 37, 552–558. doi:10.1007/s12144-016-9531-2

Yıldırım, İ., & Şen, S. (2019). The effects of gamification on students' academic achievement: A meta-analysis study. Interactive Learning Environments, 1–18. doi:10.1080/10494820.2019.1636089

Zalewska, A. M. (2020). Work-family and family-work conflicts and health: The protective role of work engagement and job-related subjective well-being. Medycyna Pracy, 71(1), 33-47. doi:10.13075/mp.5893.00908

Zhang, H., Ye, Z., Tang, L., Zou, P., Du, C., Shao, J., ... & Mu, S. Y. (2020). Anxiety symptoms and burnout among Chinese medical staff of intensive care unit: The moderating effect of social support. BMC Psychiatry, 20(1), 1-7. doi:10.1186/s12888-020-02603-2

Zhang, W., Meng, H., Yang, S. & Liu, D. (2018). The ınfluence of professional identity, job satisfaction, and work engagement on turnover intention among township health inspectors in China. International Journal of Environmental Research and Public Health, 15(5), 988. doi:10.3390/ijerph15050988

Zhang, X., Bian, L., Bai, X., Kong, D., Liu, L. Chen, Q. & Li, N. (2020). The influence of job satisfaction, resilience and work engagement on turnover intention among village doctors in Chinaa cross-sectional study. Health Policy, doi:10.21203/rs.2.14125/v3

Zhou, J., Yang, Y., Qiu, X., Yang, X., Pan, H., Ban, B., Qiao, Z., Wang, L. & Wang, W. (2016). Relationship between anxiety and burnout among Chinese physicians: a moderated mediation model. Plos One, 11(8), 1-15. doi:10.1371/journal.pone.0157013

YEŞİL VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM
GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

EDİTÖRLER
Esra YÜKSEL ACI
Funda H. SEZGİN
Gamze SART

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-6952-05-8

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı:

Vildan YAVUZ

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
Bir İş Sağlıklı ve Güvenli Değilse "Yeşil" Olabilir mi?: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde Yeşil Geçiş 1
Burcu YERLİKAYA-YARAN

İKİNCİ BÖLÜM
Covid-19 Pandemisinin Otomotiv Sektörüne Etkileri ve KFG İle İş Stratejilerinin Geliştirilmesi..... 19
Özlem KOCER BERBER, Yusuf Sait TÜRKAN, Ersin NAMLI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
Dijital Ekonomide Küresel Değer Zincirlerinin Yeniden Yapılandırılmasında Asya ve Avrupa Arasında Bir Köprü: Türkiye..... 33
Halit Gökhan YÜKSEL

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Finansal Sürdürülebilirlik ile Çevresel, Sosyal ve Kurumsal Yönetim (ESG) Performansı İlişkisi: BIST Sürdürülebilirlik 25 Endeksinde Araştırma..... 45
Begüm ÖKTEM

BEŞİNCİ BÖLÜM
İşletmelerde Yeşil Yönetim Yaklaşımı ve İşletme Fonksiyonlarındaki Uygulamaları..... 55
Ali KUZU

ALTINCI BÖLÜM
Organik ve Konvansiyonel Tarım İşletme Modellerinin Karşılaştırmalı Analizi Üzerine Bir Çalışma..... 65
Cengizhan GÜLLÜZ, Melek YURDAKUL

YEDİNCİ BÖLÜM
Pandemi Dönemi Yaşanan Küresel Enflasyon, Enflasyon Muhasebesi Uygulamaları ve Finansal Performans Üzerindeki Etkileri 79
Hasan YALÇIN, Ali KABLAN

SEKİZİNCİ BÖLÜM
Sürdürülebilir Kalkınma, Eko-Endüstriyel Parklar ve Türkiye'de Yeşil OSB'ler..... 101
Hilal KUVVETLİ YAVAŞ

DOKUZUNCU BÖLÜM
Üniversitelerde Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin Önemi..... 117
Gamze SART

ONUNCU BÖLÜM
E-Devlet Uygulaması Öncülüğünde Dijital Dönüşümün Makro Ekonomik Parametrelerle İlişkisi Üzerine Değerlendirmeler..... 125
Yahya Can DURA

ON BİRİNCİ BÖLÜM
Yeşil Finansman Araçları: Ülke Uygulamaları ve Türkiye..... 135
Jale YALINPALA ÇOKGEZEN

ON İKİNCİ BÖLÜM
Analysis of Financial Performance of Telecommunication Enterprises Operating on BIST during and After the Pandemic Period with TOPSIS Method..... 147
Ali KABLAN

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
International Circular Economy in Tourism and Social Impact of Green Economic Transition..... 153
Mehmet Tevfik İZGİ, Seyit Ali EREN

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
Recession: An Evaluation of the Vulnerabilities That Raise Concerns in The World Economy 163
Merve ARSLAN, Serdar KUZU

ON BEŞİNCİ BÖLÜM
Crypto Currencies and Market Efficiency 173
Serdar KUZU, Merve ARSLAN, Ismail Erkan CELIK

ON ALTINCI BÖLÜM
Sustainability and Importance of Technologies in Digital Transformation 179
Hatice ÖZKURT ÇOKGÜNGÖR

ON YEDİNCİ BÖLÜM
Innovative Circular Economy Practices of Manufacturing Firms in Turkey as an Emerging Market Perspective 191
Zehra Binnur AVUNDUK

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM
Investigation of Academicians' Ecological Citizenship Levels 201
Gamze SART

KAYNAKÇA

BAŞOL, O. (2018). "Dünya'da ve Türkiye'de Yeşil İşlerin Gelişimine İlişkin Bir Değerlendirme". Finans Politik&Ekonomik Yorumlar, 55(636), 71-87.

BAYKAR, B. G. (2009). "Dünyada ve Türkiye'de Yeşil Yakalılar", Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi-Araştırma Notu, C.9, No.37, İstanbul.

CHEN H. (2010). Green and healthy jobs, Centre for Construction Research and Training, erişim: https://www.elcosh.org/record/document/2076/d001091.pdf. (19.12.2022).

COOPER, D.M. (2000). Towards a model of safety culture, Safety Science, 36, 111-136.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI. Meslek Hastalıkları ve İş ile İlgili Hastalıklar Tanı Rehberi. erişim: https://www.csgb.gov.tr/medias/4597/rehber20.pdf. (4.12.2022).

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK EĞİTİM VE ARAŞTIRMA MERKEZİ (2013). Meslek Hastalıkları, Ankara.

EHMCKE, W. & PHILIPSPON, G. & KOLD-CHIRISTENSEN, C. (2009). Who are the green collar workers? Defining and identifying workers in sustainability and the environment, Connection Research and DECC NSW, Australia, 2009.

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK. Workers' Safety and Health in Green Jobs. Available in: https://osha.europa.eu/en/emerging-risks/green-jobs. (1.11.2022).

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2011). Foresight of New and Emerging Risks to Occupational Safety and Health Associated with New Technologies in Green Jobs by 2020: Phase II-Key Technologies, European Risk Observatory Working Paper, Luxembourg.

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2013a). Green Jobs and Occupational Safety and Health: Foresight on New and Emerging Risks Associated with New Technologies by 2020. Summary, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2013b). Green Jobs and Occupational Safety and Health: Foresight on New and Emerging Risks Associated with New Technologies by 2020. Report, Luxembourg: Publications Office of the European Union.

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2013c). E fact 69: Hazard Identification Checklist: OSH Risk Associated with Small-scale Solar Energy Applications, available in: https://osha.europa.eu/en/publications/e-fact-69-hazard-identification-checklist-osh-risks-associated-small-scale-solar-energy. (1.11.2022).

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2013d). Occupational Safety and Health in the Wind Energy Sector, European Risk Observatory Report, Luxembourg.

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2013e). E-fact 68: OSH and Small-scale Solar Energy Applications, available in: https://osha.europa.eu/en/publications/e-fact-68-osh-and-small-scale-solar-energy-applications. (16.12.2022).

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2013f). E-fact 70: Occupational Safety and Health Issues Associated with Green Building, available in: https://osha.europa.eu/en/publications/e-fact-70-occupational-safety-and-health-issues-associated-green-building. (16.12.2022).

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2014a). E- Fact 79: Occupational Safety and Health in the Wind Energy Sector, available in: https://osha.europa.eu/en/publications/e-fact-79-occupational-safety-and-health-wind-energy-sector. (16.12.2022).

EUROPEAN AGENCY FOR SAFETY AND HEALTH AT WORK (2014b). E- Fact 80: Hazard Identification Checklist: Occupational Safety and Health (OSH) Risks in the Wind Energy Sector, available in: https://osha.europa.eu/en/publications/e-fact-80-hazard-identification-checklist-occupational-safety-and-health-osh-risks-wind. (11.11.2022).

EUROPEAN COMMISSION (2010). Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth, COM(2010) 2020 final, Brussels.

EUROPEAN COMMISSION (2012). Exploiting the Employment Potential of Green Growth, Commission Staff Working Document, Strasbourg.

EUROPEAN COMMISSION (2019). The European Green Deal, Brussels.

EUROPEAN UNION COUNCIL (1989). Council Directive of 12 June 1989 on the Introduction of Measures to Encourage Improvements in the Safety and Health of Workers at Work, (89/391/EEC).

EVANS-KLOCK, C., POSCHEN, P., SANCHEZ, A. B. and HOFMANN, C. (2009). "ILO Green Jobs Initiative and Implications for Skills Development", (in) Future Skill Needs for the Green Economy, Research Paper, Publications Office of the European Union, Luxembourg, p. 8-17.

GAMBATESE, J. A., RAJENDRAN, S. and BEHM, M. G. (2007). Green design and construction: Understanding the effects on construction worker safety and health, Professional Safety, 52(05), 28-35.

GILDING, P., HUMPHRIES, R. and HOGARTH, M. (2002). Safe Companies: A Practical Path for "Operationalizing" Sustainability, Ecos Corporation.

HAZARDS SPECIAL REPORTS (2009). Red Alert on the Perils of Green Jobs, Hazards Magazine, Report No: 107, available in: https://www.hazards.org/greenjobs/greencollared.htm. (19.12.2022).

HUMAN RIGHTS WATCH (2022). "Sanki Bizi Zehirliyorlar": Türkiye'de Plastik Geri Dönüşümünün Sağlık Üzerindeki Etkisi, erişim: http://www.hrw.org. (19.12.2022).

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (2013a). Sustainable Development, Decent Work and Green Jobs, International Labour Conference, 102nd session, Report V, Geneva.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (2013b). Green Jobs Becoming a Reality Progress and Outlook 2013, Geneva.

INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (2018). Greening with Jobs, World Employment Social Outlook, International Labour Office, Geneva.

LAS VEGAS SUN (2008). Construction worker deaths on the strip: Pace is the new peril, available in: http://www.lasvegassun.com/news/2008/mar/30/construction-deaths/. (16.12.2022).

MGM RESORTS INTERNATIONAL (2009, 11 October). City of gold: Vegas' citycenter earns six LEED® gold certifications for hotels, residences and retail district opening this december, available in: https://s22.q4cdn.com/513010314/files/doc_news/City-of-Gold-Vegas-CityCenter-Earns-Six-LEED-Gold-Certifications-for-Hotels-Residences-and-Retail-District-Opening-This-December.pdf. (2.12.2022).

NATIONAL INSTITUTE FOR OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH (2009). Summary of the Making Green Jobs Safe Workshop, December 14-16, 2009, Washington, DC.

ÖCAL, A.T. ve YERLİKAYA, B. (2021). Avrupa Yeşil Mutabakatı Penceresinden İstihdam-İşsizlik Sarmalında Yeşil İşler, (içinde) Avrupa Yeşil Mutabakatı Kapsamında Yeşil Ekonomi, (Eds: F. H. Sezgin, E. Yüksel Acı & R. Atabay Kuşçu), Nobel Yayınevi, ss. 295-320.

ÖZSOY, C. (2013). "Yeşil Yakalı Çalışanlar", Kariyer Gündemi, 3, 21-23.

PERONNE, J., MARCUS, S. M., BLAND, J. D., SCHILL, D. P., TROUT, D., SCHULTE, P., GERACI, C. L., DOTSON, G. S. and HANLEY, K. W. (2008). Neurologic illness associated with occupational exposure to the solvent 1-bromopropane-New Jersey and Pennsylvania, 2007–2008, MMWR, 57(48), 1300–1302.

SCHULTE, P. A., HEIDEL, D., OKUN, A. and BRANCHE, C. (2010). Making green jobs safe, Industrial Health, 48, 377-379.

SCHULTE, P. A., RINEHART, R., OKUN, A., GERACI, C. L. and Heidel, D. S. (2008). National prevention through design (PtD) initiative, Journal of Safety Research, 39(2), 115-121.

SUSTAINLABOUR (2009). Green Jobs and Women Workers Employment, Equity, Equality, available in: https://www.greengrowthknowledge.org/sites/default/files/downloads/resource/Green_jobs_and_women_workers_employment_equity_equality_Sustainlabour.pdf. (12.11.2022).

TEMİZ GİYSİ KAMPANYASI (2020). İnşaat Sektöründe Meslek Hastalıkları, Hrant Dink Vakfı Sivil Toplumu Güçlendirme Vakfı Hibe Programı 2019-2021.

UNITED NATIONS (2015). Sustainable Developments Goals, available in: https://sdgs.un.org/goals. (29.11.2022).

UNITED NATIONS ENVIRONMENT PROGRAMME, INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION, INTERNATIONAL ORGANIZATION OF EMPLOYERS and INTERNATIONAL TRADE UNION CONFEDERATION (2008). Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-carbon World, Publishing Services Section United Nations Office, United Nations Environment Programme, Nairobi.

YERLİKAYA, B. (2022). "Yeşil Ekonomiye Geçiş Kadınların İstihdama Katılımı İçin Kriz mi Fırsat mı?: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında Yeşil İşler", Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi , 44(1), 137-161.

YÜKSEL ACI, E. (2021). "Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Perspektifinden Yeşil Ekonomi ve Avrupa Yeşil Mutabakatı", (içinde) Avrupa Yeşil Mutabakatı Kapsamında Yeşil Ekonomi, (Eds.: F. H. Sezgin, E. Yüksel Acı & R. Atabay Kuşçu, Nobel Yayınevi, s. 1-17.

KAYNAKÇA

AKAO, Y., (1972). "New Product Development and Quality Assurance – Quality Deployment System." (Japanese) Standardization and Quality Control. Vol. 25, No. 4. pp. 7-14.

COHEN, L., (1995). "Quality Function Deployment, How to Make QFD Work For You", Addison Wesley, Reading, Massachusetts

CROWE, T.J., CHENG C.C., (1996), "Using quality function deployment in manufacturing strategic planning", International Journal of Operations & Production Management, sayfa 35-48, MCB University Press

FENDOĞLU, E., POLAT, M.A., (2020). COVID-19 Salgını'nın Otomotiv Endüstrisi Üzerindeki Etkileri. https://www.researchgate.net/publication/34888466

GLAS, A.H., MEYERe, M.M., Eßig, M., (2021). "Covid-19 attacks the body of purchasing and supply management: a medical check of the immune system". J. Purch. Supply Manag. 27 (4), 100716.

GARSTEN, E., (2020), "COVID-19 Poses Uneven Challenges for Commercial Truckers, available in: https://www.forbes.com/sites/edgarsten/2020/04/13/covid-19-poses-uneven-challenges-for-commercial-truckers/?sh=26e41c647791 (07.04.2020).

JATO DYNAMICS (2020). We are here to Help. https://www.jato.com/jato-dynamics-covid-19-response/

KOÇ DİGİTAL (2020). Covid-19 Pandemi Krizinin Otomotiv Sektörüne Etkileri ve Dijital Dönüşüm ile Bağışıklık Kazanımı. https://www.kocdigital.com/blog/covid-19-pandemi-krizininotomotiv-sektorune-etkileri-ve-dijital-donusum-ile-bagisiklikkazanimi. (22.08.2021).

KPMG (2020), Sektörel Bakış 2020, https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2020/07/sektorel-bakis-2020.html. (06.11.2021)

LMC (2020). COVID-19 Automotive Sector Impact Report. https://lmc-auto.com/covid-19-automotive-sector-impact-report

MIZUNO, S.,AKAO, Y., (1978). "Quality Function Deployment: A Company Wide Quality Approach (in Japanese)" JUSE Press.

MIZUNO, S., AKAO, Y., (1994). QFD: The Customer-Driven Approach to Quality Planning and Deployment. (Translated by Glenn H. Mazur) Asian Productivity Organization. ISBN 92-833-1122-1

MORAN, J.W., NAKUL, V.S., (1991) Facilitating and Training in QFD, Methuen, Amacom Books Hauser, J. R., & Clausing, D. (1988). The house of quality. Harvard Business Review, 66(3), 63–73.

OSD (2022). Otomotiv Sanayii Derneği Özet Rapor 2022. https://www.osd.org.tr/saved-files/PDF/2022/12/12/2022-11%20OSD%20Özet%20Rapor.pdf (05.12.2022)

ÖZEN, M., BORAT, O., (2020) "Otomotiv Yan Sanayi Sektöründe Tedarikçi Seçiminde Ahp, Bulanık Ahp Ve Bulanık Topsıs Yaklaşımı", İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 19(38), 152-171.

PATRUCCO, A.S., KAHKONEN, A.K., (2021). "Agility, adaptability, and alignment: new capabilities for PSM in a post-pandemic World". J. Purch. Supply Manag. 27 (4), 100719.

SBB (2022), Ekonomik Gelişmeler 2. Çeyrek 2022 Raporu 2022, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/10/Ekonomik-Gelismeler-2022_2-Ceyrek_31102022.pdf (06.12.2022)

SPIESKE, A., GEBHARDT, M., KOPYTO, M., BIRKEL, H., HARTMANN, E., (2022). "How Did Supply Chain Networks Handle the COVID-19 Pandemic? Empirical Evidence from an Automotive Case Study". IJPDLM.

SWANSON, D., SANTAMARIA, L. (2021). Pandemic supply chain research: a structured literature review and bibliometric network analysis. Logistics 5 (1), 7.

TURKAN, Y.S., AYDOGMUS, H.Y., (2016), "Kalite Fonksiyon Yayılımı ile Bir Uzaktan Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi ve İyileştirilmesine Yönelik Bir Uygulama" Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2-Vol 2 ISSN 2149-5483, 59-76

WORLDMETER (2022). Reported Cases and Deaths by Country or Territory in: https://www.worldometers.info/coronavirus/ (25.11.2022)

YAN, Y., ZHONG, S., TIAN, J., JIA, N., (2022) "An empirical study on consumer automobile purchase intentions influenced by the COVID-19 outbreak," Journal of Transport Geography, Elsevier, vol. 104(C).

KAYNAKÇA

Bair, Jennifer.(2005). Global Capitalism and Commodity Chains: Looking Back, Going Forward, Competition & Change, Vol. 9, No. 2, June, ss. 153-180.

CIKD. (2022). Global Development Report. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/2030kcxfzyc/202206/P020220620444256180663.pdf. (21.12.2022).

Conceiçao, Pedro ve Diğerleri. (2014). Are Global Value Chains Good News For African Industrialisation?, Great Insights, Vol. 3, Issue. 5, May, ss. 7-11.

Cusolito, Ana Paula, Safadi, Raed and Taglioni, Daria. (2016). Inclusive Global Value Chains Policy Options for Small and Medium Enterprises and Low-Income Countries, OECD and World Bank Group.

De Backer, Koen and Miroudot, Sebastien. (2014). Mapping Global Value Chains, Working Paper Series, No. 1677, European Central Bank.

Gereffi, Gary ve Korzeniewicz, Miguel. (1994). "Commodity Chains and Global Capitalism" Gary Gereffi (Ed.), The Organization of Buyer-Driven Global Commodity Chains: How US Retailers Shape Overseas Production Networks içinde. Westport, CT: Praeger, s. 95-122.

Hopkins, Terrence K. and Wallerstein, Immanuel.(1977). Patterns of Development of the Modern World-System, Review, Vol.1, No. 2, ss. 111-145.

Kan, D.; Lyu, L.; Huang, W.; Yao, W. Digital Economy and the Upgrading of the Global Value Chain of China's Service Industry. J. Theor. Appl. Electron. Commer. Res. 2022, 17, 1279–1296.

McKinsey Global Institute. (2019a). Globalization in Transition: The Future of Trade and Value Chains, McKinsey&Company.

McKinsey Global Institute. (2019b). Globalization in Transition: The Future of Trade and Value Chains, McKinsey&Company,https://thedocs.worldbank.org/en/doc/207011562781675834-0080022019/original/20190710GlobalValueChains.pdf. (20.12.2022).

Miao, Zhenlong. (2021) Digital economy value chain: concept, model structure, and mechanism, Applied Economics, 53:37, 4342-4357, DOI: 10.1080/00036846.2021.1899121.

Nathan, M., A. Rosso, T. Gatten, P. Majmudar, and A. Mitchell. 2013. "Measuring the UK's Digital Economy with Big Data." National Institute of Economic and Social Research, 1–43.

OECD. (2007). Moving Up the Value Chain: Staying Competitive in the Global Economy-Main Findings, OECD, https://www.oecd.org/sti/ind/38558080.pdf, Erişim Tarihi: 18.06.2018.

OECD (2014). Measuring the Digital Economy: A New Perspective, OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/9789264221796-en. (19.12.2022).

Rundassa, Mereru W. and Azene, Daniel K. (2018). Global Value Chain Evolution, Feature and Significance: Literature Review, Research & Reviews: Journal of Social Sciences, Vol. 4, Issue. 1. March, ss. 229-240.

Tapscott, D. (1996). The Digital Economy: Promise and Peril in the Age of Networked Intelligence, 156–168. New York: McGraw-Hill Companies.

TBB. (2022). Dijital, İnternet ve Mobil Bankacılık İstatistikleri, https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikiraporlar/ekler/3932/Dijital-Internet-Mobil_Bankacilik_Istatistikleri-Eylul_2022.pdf. (22.12.2022).

Tosheva, E. (2020). Economic and Social Benefits of Digital Economy and Digital Transformation in The Republic of North Macedonia. İzmir Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (2), 42-51.

TÜİK. (2021). Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri, 2020. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kucuk-ve-Orta-Buyuklukteki-Girisim-Istatistikleri-2020-41129. (16.12.2022).

TÜSİAD. (2022). E-Ticaretin Öne Çıkan Başarısı, Tüketici Davranışlarında Değişim ve Dijitalleşme, Deloitte Digital. https://www.eticaretraporu.org/wp-content/uploads/2022/02/dd-tusiad-e-ticaretin-one-cikan-basarisi-tuketici-davranislarinda-degisim-ve-dijitallesme.pdf. (22.12.2022).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2022). Büyüme. https://www.sbb.gov.tr/buyume/. (22.12.2022).

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2022). Doğalgaz ve Petrol Boru Hatları Haritası, https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-haritalar. (22.12.2022).

UNCTAD (2017). World Investment Report: Investment and Digital Economy. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2017_en.pdf. (19.12.2022).

UNCTAD (2020). World Investment Report: International Production Beyond the Pandemic. https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf. (21.12.2022).

World Bank. (2017). Global Value Chain Development Report 2017- Measuring and Analyzing The Impact of GVCs on Economic Development, International Bank for Reconstruction and Development/World Bank.

World Trade Organization. (2021). Global Value Chain Development Report 2021: Beyond Production, https://doi.org/10.30875/7eb92281-en.

Xia T. and Pei, J. (2021). The Impact of Digital Economy on Employment—Thinking Based on the Epidemic Situation in 2020, E3S Web Conference, 2020 International Conference on New Energy Technology and Industrial Development (NETID 2020) Vol. 235.

KAYNAKÇA

ARAT, M.E. ve Çetin, A. (2011), Finansal Durum Tabloları Analizi, Yaylım Matbaası: İstanbul.

BARANGA, L.P. ve Ţanea, E. (2022), "Introducıng The Esg Reportıng – Benefıts And Challenges", Journal of Financial Studies, Vol:7, No:13, Kasım, pp.174-181.

BERK, N. (1999), Finansal Yönetim, Türkmen Kitabevi: İstanbul.

BIST, Sürdürülebilirlik Endeksleri, (2022). available in: https://borsaistanbul.com/tr/sayfa/165/bist-surdurulebilirlik-endeksleri (03.04.2022)

BIST, Tüm Duyurular, (2022). available in: https://borsaistanbul.com/tr/duyuru/5191/bist-surdurulebilirlik-25-ve-bist-katilim-temettu-endeksleri-hesaplanmaya-baslanacak (01.12.2022)

BRUTLAND, G.H. (1991), Our Common Future, Earth and Us: Populatıons Resources Environment Development, Ed: Mostafa Kamal Tolba ve Asit K.Biswas, Butterword Heineman: Oxford.

ELKINGTON, J. (2004), Enter the Triple Bottom Line: Does it All Add Up, Ed: Adrian Henriques ve Julie Richardson, Routledge: London.

GLEIBNER ,W., Günther, T. ve Walkshausl, C. (2022), "Financial sustainability: measurement and empirical evidence", Journal of Business Economics, 92: 467–516.

GRI (2016), GRI 201: Economic Performance, available in: https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/ (12.05.2022)

GRI, (2021), GRI 2: General Disclosures 2021, available in: https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/ (10.06.2022)

GRI, (2021). GRI 1: Foundation 2021, available in: https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/ (10.06.2022)

KAP, (2022), BIST Sürdürülebilirlik 25 Endeksi, available in: https://www.kap.org.tr/tr/ (02.12.2022)

KPMG, (2020), Financial Sustainability in Local Government: Planning for the next four years, Haziran.

LEON, P. (2001), Four Pıllars Of Fınancıal Sustaınabılıty, Resources for Success Series, Volume 2, The Nature Conservancy, Virginia: USA.

MILNE, M. ve Gray, R. (2002), "Sustainability reporting: who's kidding whom?", Chartered Accountants Journal of New Zealand, July: 66–70.

MILNE, M. J. ve Gray, R. (2007), Future prospects for corporate sustainability reporting, J. Unerman, Jan Bebbington ve Brendan Q'Dwyer, (Eds.) Sustainability Accounting and Accountability, 1, 184-207. Routledge: London and New York.

OKTEM, B. (2018), Sürdürülebilirlik Raporlaması, Türkmen Kitabevi: İstanbul.

QUEENSLAND AUDIT OFFICE, (2020), Annual report 2019–20, available in: https://www.qao.qld.gov.au/sites/default/files/2020-09/Annual%20report%202019%E2%80%9320.pdf (20.09.2022)

REFINITIV, (2022), ESG company scores. available in: https://www.refinitiv.com/en/sustainable-finance/esg-scores (02.12.2022)

SASB, (2018), Commerical Banks Sustainability Accounting Standards, available in: https://www.sasb.org/wp-content/uploads/2018/11/Commercial_Banks_Standard_2018.pdf (18.10.2022)

SASB, (2022), About Us - SASB , available in: https://www.sasb.org/about/ (03.04.2022)

TCMB, (2022), TCMB Sektör Bilançoları, https://www3.tcmb.gov.tr/sektor/#/tr available in: 10.10.2022

KAYNAKÇA

DUWE, S. (2015). Governing the Transition to a Green Economy -Drawing lessons from China, the United States and the European Union. PhD Dissertation, Berlin Freie University.

GOULDSON, A. (2008). "Understanding business decision making on the environment". Energy Policy, 36 (12), 4618-4620.

HALL, J. (2001). "Environmental Supply Chain İnnovation". Greener Management International. 35: 105–119.

HERVANI, A. A., Helms, M. M. and Sarkis, J. (2005). "Performance Measurement for Green Supply Chain Management". Benchmarking: An International Journal, 12 (4): 330-353.

KURLAND, N.B. and ZELL, D. (2011). "Green management: Principles and examples". Organizational Dynamics, 40: 49-56

LAMPIKOSKI, T., Westerlund, M., Rajala, R., and Möller, K. (2014). "Green Innovation Games". California Management Review, 57(1), 88–116. *https://doi.org/10.1525/CMR.2014.57.1.88*

MAHESHWARI, S.P. (2014). "Influence on Buying Behavior of Consumers: Special Reference to Madhya Pradesh, India". AIMA Journal of Management & Research, February-2014 (8): 1-4.

MATHEWS, J. (2018). "Implementing Green Management in Business Organizations". The IUP Journal of Business Strategy, 15(2): 46-62.

MEIXELL, M.J. and Luoma, P. (2015). "Stakeholder Pressure in Sustainable Supply Chain Management". International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 45(1/2): 69 -89.

MILLER, G.T. and Spoolman, S.E . (2000). Living in the Environment: Principles, Connections, and Solutions (16th ed.), Belmont, California, USA: Brooks/Cole, Cengage Learning. *(https://www.peoriapublicschools.org/ cms/lib/IL01001530/Centricity/Domain/488/Digital%20LITE%2016.pdf, Accessed 11 Dec. 2022)*

MIN, H. and Galle, W. (2001). "Green Purchasing Practices of US Firms". International Journal of Operations and Production Management, 21(9): 1222-1238. *https://doi.org/10.1108/EUM0000000005923*

OECD -Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı- (2010). Transition to a Low-carbon Economy. Public Goals and Corporate Practices. Paris, OECD Publishing.

ROOME, N. and Jacob, P. (2000). "Global sustainability and information economy: Old Challenges, New Perspektives", GMI-Greener Management International, Winter 2000: 24-32. *Gale Academic OneFile, link.gale.com/apps/doc/A76996486/AONE?u=googlescholar&sid=bookmark-AONE&xid=515c0f26. Accessed 09 Dec. 2022.*

STUDER, S., Welford,R. and Hills,P. (2006). "Engaging Hong Kong Businesses in Environmental Change: Drivers and Barriers", Business Strategy and the Environment, 15(6): 416-431.

TSENG, M.L. and Chiu, A.S. (2013). "Evaluating Firm's Green Supply Chain Management in Linguistic Preferences". Journal of Cleaner Production, 40: 22-31.

UTHAMAPUTHRAN, S., Shazneem, A. and Hasliana, N. (2014). "The Role of Green Marketing Towards Purchase Intention Among Malaysian Customers". Journal of Entrepreneurship and Business, 2(1): 1-8.

WITT, U. (2011). "The dynamics of consumer behavior and the transition to sustainable consumption patterns". Environmental Innovation and Societal Transitions, 1 (1), 109-114.

YUCEL, R. ve Solak, B. (2012). "The Effects of Accountant Professionals' Social Responsibility Perceptions on Self Esteem and Job Performance". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26 (3-4): 15-31.

ZSIDISIN, G.A. and Siferd, S.P. (2001). "Environmental Purchasing: A Framework for Theory Development". European Journal of Purchasing & Supply Management, 7(1): 61-73.

KAYNAKÇA

ARGILES, J., & BROWN, N. D. (2010). A comparison of the economic and environmental performances of conventional and organic farming: evidence from financial statements.

BALTACI, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme.

BÉLIÈRES, J.-F. (2015). Family Farming Around the World: Definitions, contributions and public policies.

BERG, H., MANEAS, G., & ENGSTRÖM, A. S. (2018). A Comparison between Organic and Conventional Olive Farming in Messenia, Greece.

BEST, H. (2008). Organic Agriculture and the Conventionalization Hypothesis: A Case Study of West Germany.

CBTF. (2008). Best Practice for Organic Policy, UNCTAD.

CHO, Y. (2016). JADAM Organic Farming The Way to Ultra-Low-Cost-Agriculture.

CLARK, S., KLONSKY, K., & LIVINGSTON, P. (1999). Crop-yield and economic comparisons of organic, low-input, and conventional farming systems in California's Sacramento Valley.

CRISTACHE, S., VUTA, M., MARIN, E., CIOACA, S., & VUTA, M. (2018). Organic versus Conventional Farming—A Paradigm for the Sustainable Development of the European Countries.

ÇETIN, B. (2013). Uygulamalı Tarım Ekonomisi.

DELBRIDGE, T., FERNHOLZ, C., KING, R., & LAZARUS, W. (2013). A whole-farm profitability analysis of organic and conventional cropping systems.

EOEARTH. (2020, 08 14). eoearth.org: www.editors.eol.org adresinden alındı

ER, C. (2008). Organik Tarım Bakımından Türkiye'nin Potansiyeli, Bugünkü Durumu ve Geleceği.

ER, C., & BAŞALMA, D. (2013). Organik Tarımdaki Gelişmeler. Ankara.

FOSTER, D., ANDRES, C., VERMA, R., ZUNDEL, C., MESSMER, M. M., & MADER, P. (2013). Yield and Economic Performance of Organic and Conventional Cotton-Based Farming Systems – Results from a Field Trial in Indi.

KARABAŞ, S., & GÜRLER, Z. (2011). Organik Tarım ve Konvansiyonel Tarım Yapan İşletmelerin Karşılaştırmalı Analizi.

KARASAR, N. (1998). Bilimsel Araştırma Yöntemi- Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara.

KESKIN, G., KAPLAN, G., & BAŞARAN, H. (2017). Türkiye'de Aile Çiftçiliği, İşgücü Prodüktivitesi ve Sürdürülebilirlik.

L., H. S. (1995). A Natural-Resource-Based View of the Firm.

LYNGBAEK, A. E., MUSCHLER, R. G., & SINCLAIR, F. L. (2001). Productivity and profitability of multistrata organic versus conventional coffee farms in Costa Rica.

ÖZDEN, F., & ÖZKAYA, T. (2021). Agroekoloji: Bir Bilim, Bir Uygulama ve Bir Hareket.

ÖZERTAN, G. (2013). Türkiye'de Tarım Sektöründe Yapısal Dönüşüm ve Teknoloji Kullanımının Rolü.

ÖZTÜRK, F., YALÇIN, M., & VAROL, N. (2010). Ege Bölgesinde Konvansiyonel ve Organik Zeytin Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi.

PACINI, C., WOSSINK, A., GIESEN, G., VAZZANA, C., & HUIRNE, R. (2003). Evaluation of sustainability of organic, integrated and conventional farming systems: a farm and field-scale analysis.

PAKDEMIRLI, B. (2019). Tarımsal Kooperatiflerin Dünya ve Türkiye'de Mevcut Durumunun Karşılaştırılması.

PANDEY, R., KUMARI, S., SHRIVASTAVA, P., & RAI, U. K. (2012). Sustainable Marketing Practices: A Potential Strategy for Sustainable Development in Emerging Economies.

PIMENTEL, D., HEPPERLY, P., HANSON, J., DOUDS, D., & SEIDEL, R. (2005). An Environmental, Energetic and Economic Comparison of Organic and Conventional Farming Systems.

PLOEG, J. D. (2013). Ten Qualities of Family Farming, Farming Matters.

REGANOLD, J., GLOVER, J., ANDREWS, P., & HINMAN, H. (2001). Sustainability of three apple production systems.

REHBER, E. (2011). Organik Tarım Ekonomisi.

SEUFERT, V., RAMANKUTTY, N., & FOLEY, J. (2012). Comparing the Yields of Organic and Conventional Agriculture.

SGROI, F., CANDELA, M., TRAPANI, A. M., & FODERA, M. (2015). Economic and Financial Comparison Between Organic and Conventional Farming in Sicilian Lemon Orchards.

SHENNAN, C., KRUPNIK, T., BAIRD, G., COHEN, H., FORBUSH, K., LOVELL, R., & OLIMPI, E. (2017). Organic and Conventional Agriculture: A Useful Framing?

STONEHOUSE, D. P., CLARK, E. A., & OGINI, Y. A. (2001). Organic and Conventional Dairy Farm Comparisons in Ontario, Canada.

TOB, T. (2020, 10 13). T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI. www.tarimorman.gov.tr adresinden alındı

TURHAN, Ş., & AKKAYA, S. (2020). Organik ve konvansiyonel sivri biber üretiminin ekonomik yönden karşılaştırılması.

TÜİK. (2020). TÜİK. Türkiye İstatistik Kurumu: https://www.tuik.gov.tr/ adresinden alındı

WILBOIS, K. P., & SCHMIDT, J. E. (2019). Reframing the Debate Surrounding the Yield Gap between Organic and Conventional Farming.

YILDIRIM, A., & ŞIMŞEK, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara.

ZMO. (2020). Pansuman Önlemlerle Tarım Sektörünün Kalıcı Sorunları Çözülemez.

KAYNAKÇA

AÇIK, S. (2006). Enflasyonun finansal tablolar üzerindeki etkilerini giderici bir tedbir olarak enflasyon muhasebesi ve Türkiye'deki yasal düzenlemeler. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2), 346-360.

ADHIKARI, A., FLANIGAN, M. A., and TONDKAR, R. H. (1999). A survey of international accounting education in the U.S. and some other countries. Journal of Accounting Education, 17(2–3), 175–189

AKTAŞ, R. (2015). Enflasyon muhasebesi uygulamasının KOBİ'ler ile SPK'ya tabi işletmelerin finansal tabloları üzerindeki etkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (23), 1-15.

ARZOVA B.S. & ŞAHİN B.Ş. (2022). Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Süreçleri ve Enflasyon Muhasebesinin Finansal Tablolara Etkisi. Mali Çözüm Dergisi, Sayı 32(170), 13-31, https://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/170malicozum/3.pdf

BOBİ FRS Bölüm 25, Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BOB%C4%B0_FRS/MODUL_25_YUKSEK_ENFLASYONLU_EKONOMILERDE_FINANSAL_RAPORLAMA.pdf

CHAMISA, E. (2007). The use and perceived usefulness of IAS 29 restated financial statements by Zimbabwean investment analysts. South African Journal of Accounting Research, 21(1), 57-79.

CHEN, Shu-Jen ve HWANG, Ching-Lai (1992). Fuzzy Multiple Attribute Decision Making: Methods and Applications, Springer –Verlag- Berlin Heidelberg.

CHENG-RU, Wu, LIN, Chin-Tsai ve Pei-Hsuan, Tsai (2008). "Financial Service of Wealth Management Banking: Balanced Scorecard Approach", Journal of Social Sciences, 4(4), pp.255-263.

ÇELİK, A. (2003). Fiyatlar seviyesindeki değişmelerin mali tablolara etkileri ve enflasyon muhasebesi: enflasyon muhasebesi yöntemlerinden fiyatlar genel seviyesi modeli uygulaması. Uzmanlık Yeterlik Tezi.

ERKUŞ, H. (2005). Enflasyon Muhasebesi Düzenlemelerinden Sonra Tüm Yönleriyle Amortisman Uygulamaları. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (27), 188-202.

GÜLCEMAL, T. (2006). 5024 sayılı yasa çerçevesinde enflasyon muhasebesi uygulaması (Master's thesis).

HIGSON, A., SHINOZAWA, Y., and TIPPETT, M. (2007). IAS 29 and the cost of holding money under hyperinflationary conditions. Accounting and Business Research, 37(2), 97-121.

ILTER C. (2012). Exploring the effects of inflation on financial statements through ratio analysis. Available at SSRN 2186707.

KANTAR, M. A., ABAR, H. ve ÖNDEŞ, T. (2021). Enflasyonun İşletmelerin Finansal Oranlarına Etkisi: BIST İmalat Sektöründe Bir Uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (90), 1-18.

KARAPINAR, A. & AYANOĞLU, Y. (2005). Enflasyon Düzeltmesi Uygulamasının Meslek Mensuplarına Etkisi Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Denetime Bakış , (16) , 1-16 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/mdbakis/issue/63883/967082

KARAPINAR, A., & ZAİF, F. (2005). Enflasyon Muhasebesinin Finansal Tablolar Analizine Etkisi. Yaklasım Dergisi, Mayıs, (149).

KARASİOĞLU, D. D. F. & ERDEMİR, A. G. N. K. (2005). Enflasyon Muhasebesi Uygulamalarında Temel İşlemler Üzerine Bir Çalışma . Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi , 2005 (2) , 145-167 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/kmusekad/issue/10228/125786

KELEŞ, D. (2015) TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı Çerçevesinde Finansal Tabloların Düzeltilmesi ve Finansal Analiz Sonuçları Üzerine Etkileri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(3), 31-52.

KELEŞ, D. (2015). TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı Çerçevesinde Finansal Tabloların Düzeltilmesi ve Finansal Analiz Sonuçları Üzerine Etkileri . Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 8 (3) , 31-52 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/usaksosbil/issue/21660/232931

ÖZDEMİR, F. S., ve ARSLAN, S. (2007). Enflasyon Muhasebesinde Kullanılan Yöntemlerin Karşılaştırılmalı Analizi. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), 87-104.

ÖZER, G. (2003). Enflasyona Ayarlanmış Mali Tabloların Yatırımcılara Yararlılığı: Literatür Araştırması ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. Öneri Dergisi , 5 (19) , 75-82 . DOI: 10.14783/maruoneri.682622

ÖZKAN, T. (2005) Enflasyon Muhasebesi Uygulamasının Firmaların Finansal Yapıları Üzerine Etkileri. Muhasebe ve Denetime Bakış, (15), 49-72.

ÖZULUCAN, A. (2002). Enflasyonun Muhasebe Verileri Üzerindeki Etkisinin Giderilmesinde Kullanılan Otofinansman Yöntemleri ve Enflasyon Muhasebesi Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 57(04), 127-152.

RIORDAN, D. A., and RIORDAN, M. P. (2009). Inflation and financial statement analysis in the international accounting classroom. Journal of Teaching in International Business, 20(2), 174-187.

TAMIMI, O., and ORBAN, I. (2020). Hyperinflation and Its Impact on the Financial Results. Intellectual Economics, 14(2), 5-16.

TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama Standardı, 31/12/2005 tarih ve 26040 sayılı Resmi Gazete https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_29_2018.pdf

VUK 328 Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği Seri No:328, 28 Şubat 2004 Tarihli Resmi Gazete, https://www.alomaliye.com/2004/02/28/vergi-usul-kanunu-genel-tebligi-seri-no328/

YAVUZ, G. (2007). Enflasyon muhasebesi ve bir uygulama. Doktora tezi

YÜCE, M. (1999). Enflasyon Muhasebesi ve Bu Bağlamda Türk Vergi Sisteminde Yer Alan Düzenlemeler. Mevzuat Dergisi, 2(6). https://www.mevzuatdergisi.com/1999/06a/01.htm

5024 Sayılı Kanun 30 Aralık 2003 Tarihli Resmi Gazete, Sayı: 25332, https://www.alomaliye.com/2003/12/30/5024-sayili-kanun/

KAYNAKÇA

ARDENTE, F., CELLURA, M., LO BRANO, V. & MISTRETTA, M. (2009). Life Cycle Assessment-Driven Selection of Industrial Ecology Strategies. Integrated Environmental Assessment and Management. V. 6, N. 1, pp. 52–60, DOI: 10.1897/IEAM_2008-065.

AYRES, R. U. (2002). On industrial ecosystems. A Handbook of Industrial Ecology. (Ed.) Robert U. Ayres and Leslie W. Ayres. Edward Elgar. Cheltenham, UK- Northampton MA, USA. ISBN 1 84064 506 7. pp.44-59.

BALDASSARRE, B., SCHEPERS, M., BOCKEN, N., CUPPEN, E., KOREVAAR, G. & CALABRETTA, G. (2019). Industrial Symbiosis: towards a design process for eco-industrial clusters by integrating Circular Economy and Industrial Ecology perspectives. Journal of Cleaner Production, Volume 216, 10 April 2019, Pages 446-460.

BECATTINI, G. (2017). The Marshallian industrial district as a socioeconomic Notion. Revue d'économie industrielle. 157. DOI: 10.4000/rei.6507.

BELLANTUONO N., CARBONARA, N. & PONTRANDOLFO, P. (2017). The organization of eco-industrial parks and their sustainable practices. Journal of Cleaner Production 161, 362-375. DOI: 10.1016/j.jclepro.2017.05.082.

BOCKEN, N. M. P., DE PAUW, I., BAKKER, C. & VAN DER GRINTEN, B. (2016). Product design and business model strategies for a circular economy. Journal of Industrial and Production Engineering. 33:5, 308-320, DOI: 10.1080/21681015.2016.1172124.

BONCIU, F. (2014). The European Economy: From a Linear to a Circular Economy. Romanıan Journal of European Affairs. Vol. 14, No. 4.

BRENNAN, G., TENNANT, M. & BLOMSMA, F. (2015). Chapter 10. Business and production solutions: Closing Loops & the Circular Economy, in Kopnina, H. and Shoreman-Ouimet, E. (Eds). Sustainability: Key Issues. Routledge: EarthScan, pp.219-239.

CANSIZ, M., KURNAZ, Z. & ÇAĞLAR, E. (2019). 2023'e Doğru Türkiye'de Organize Sanayi Bölgeleri'nin Dönüşümü. UNDP-Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.

CHEN, X., WANG, E., MIAO, C., JI, L. & PAN, S. (2020). Industrial Clusters as Drivers of Sustainable Regional Economic Development? An Analysis of an Automotive Cluster from the Perspective of Firms' Role. Sustainability 2020, 12, 2848; doi:10.3390/su12072848.

CHERTOW, M. R. (2000). Industrial Symbiosis: Literature and Taxonomy. Annual Review of Energy Environment. 25:313–37. DOI: 10.1146/ annurev.energy.25.1.313.

CHERTOW, M. R. & LOMBARDI, M. (2005). Quantifying Economic and Environmental Benefits of Co-Located Firms. Environmental Science & Technology. V.39, No.17, Erişim adresi: https://pubs.acs.org/doi/pdf/10.1021/es050050%2B.

CHERTOW, M. R. (2008). Industrial Ecology In A Developing Context. Sustainable Development and Environmental Management. (Eds.) C. Clini, I. Musu, M. Gullino, Springer.

CHERTOW, M.R., ASHTON, W.S. & ESPINOSA, J.C. (2008). Industrial Symbiosis in Puerto Rico: Environmentally Related Agglomeration Economies. Regional Studies, Vol. 42.10, pp. 1299 –1312. DOI: 10.1080/00343400701874123.

CHERTOW, M. & EHRENFELD, J. (2012). Organizing Self-Organizing Systems Toward a Theory of Industrial Symbiosis. Journal of Industrial Ecology. Volume 16, Number 1. DOI: 10.1111/j.1530-9290.2011.00450.x.

COTE, R. P. & COHEN-ROSENTHAL, E. (1998). Designing eco-industrial parks: a synthesis of some experiences. Journal of Cleaner Production 6, 181–188. PII: S0959-6526(98)00029-8.

DADDI, T., IRALDO, F., FREY, M., GALLO, P. & GIANFRATE, V. (2016). Regional policies and eco-industrial development: the voluntary environmental certification scheme of the eco-industrial parks in Tuscany (Italy). Journal of Cleaner Production 114, 62-70. http://dx.doi.org/10.1016/ j.jclepro.2015.04.060.

DE JESUS, A., ANTUNES, P., SANTOS, R. & MENDONÇA, S. (2018). Eco-innovation in the transition to a circular economy: An analytical literature review. / Journal of Cleaner Production 172, 2999-3018. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.11.111.

DE MARCHI, V., & GRANDINETTI, R. (2014). Industrial districts and the collapse of the Marshallian model: Looking at the Italian experience. Competition & Change, 18(1), 70–87.

DERLUKIEWICZ, N., MEMPEL-SNIEZYK, A., MANKOWSKA, D., DYJAKON, A., MİNTA, S. & PILAWKA, T. (2020). How do Clusters Foster Sustainable Development? An Analysis of EU Policies. Sustainability, 12, 129, doi:10.3390/su12041297.

DESROCHERS, P. & SAUTET, F. E. (2004). Cluster-Based Economic Strategy, Facilitation Policy and the Market Process. The Review of Austrian Economics, 17:2/3, 233–245, 2004. file:///C:/Users/hilal/Downloads/6_Desrochers.pdf. (Erişim tarihi: 20.08.2022).

DEUTZ, P. & GIBBS, D. (2004). Eco-Industrial Development And Economic Development: Industrial Ecology Or Place Promotion?. Business Strategy and the Environment. 13, 347–362. DOI: 10.1002/bse.416.

DOYLE, B., MARTIN, S. A., WEITZ, K. A., CUSHMAN, R. A., SHARMA, A., LINDROOTH, R. C., & MORAN, S. R. (1996). Eco-industrial parks: A case study and analysis of economic, environmental, technical, and regulatory Issues. Office of Policy, Planning and Evaluation, USEPA, Washington, DC, USA.

EHRENFELD, J. & GERTLER, N. (1997). Industrial Ecology in Practice: The Evolution of Interdependence at Kalundborg. Journal of Industrial Ecology. 1(1) 67-79.

EILERING J. A. M. & VERMEULEN, W. J. V. (2004). Eco-industrial parks: toward industrial symbiosis and utility sharing in practice. Progress in Industrial Ecology, Vol. 1, Nos. 1/2/3. DOI: 10.1504/PIE.2004.004681.

ELLEN MACARTHUR FOUNDATION. (2013). Towards The Circular Economy, Vol.1, (Ellen MacArthur Foundation), Cowes, Isle of Wight.

ERKMAN, S. (1997). Industrial ecology: an historical view. Journal of Cleaner Production. Vol. 5, No. 1-2, pp.l-10.

ERKMAN, S. (2001). Industrial Ecology: a new perspective on the future of the industrial system. Institute for Communication and Analysis of Science and Technology (ICAST)

EHRENFELD, J. R. & CHERTOW, M. R. (2002). A Handbook of Industrial Ecology. (Ed.) Robert U. Ayres and Leslie W. Ayres. Edward Elgar. pp.334-348.

EUROPEAN COMMISION (2019). The European Green Deal. COM(2019) 640 final.

EUROPEN COMMISION. (2020). New Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe. COM(2020) 98 final.

FROSCH, R. A. & GALLOPOULOS, N. E. (1989). Strategies for Manufacturing. Scientific American. Vol. 261, No. 3, pp. 144-153, Erişim adresi: https://www.jstor.org/stable/10.2307/24987406.

GENG, Y. & CÔTÉ, R. (2007). Diversity in industrial ecosystems. International Journal of Sustainable Development & World Ecology. 14(329–335).

GENG, Y. & DOBERSTEIN, B. (2008). Developing the circular economy in China: Challenges and opportunities for achieving 'leapfrog development'. International Journal of Sustainable Development & World Ecology. 15, pp.231–239. DOI 10.3843/SusDev.15.3:6.

GENG, Y., ZHANG, P., COTE, R.P. & FUJITA, T. (2008). Assessment of the National Eco-Industrial Park Standard for Promoting Industrial Symbiosis in China. Journal of Industrial Ecology. Volume 13, Number 1, 15-26. DOI: 10.1111/j.1530-9290.2008.00071.x

GEREFFI, G. (2001). Beyond the Producer-driven/ Buyer-driven Dichotomy: The Evolution of Global Value Chains in the Internet Era. IDS Bulletin Vol.32 No:3. https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2001.mp32003004.x.

GEREFFI, G. & LEE, J. (2016). Economic and Social Upgrading in Global Value Chains and Industrial Clusters: Why Governance Matters. Journal of Business Ethics. 133:25–38. DOI 10.1007/s10551-014-2373-7.

GHISELLINI, P., CIALANI, C. & ULGIATI, S. (2016). A review on circular economy: the expected transition to a balanced interplay of environmental and economic systems. Journal of Cleaner Production, 114, pp.11-32.

GEISSDOERFER, M., SAVAGET, P., BOCKEN, N. & HULTINK, E. J. (2017). The Circular Economy – a new sustainability paradigm?. Journal of Cleaner Production. 143, pp. 757-768. http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.12.048.

HEERES, R.R., VERMEULEN, W.J.V., & DE WALLE, F.B. (2004). Eco-industrial park initiatives in the USA and the Netherlands: first lessons. Journal of Cleaner Production. 12 985–995. doi:10.1016/j.jclepro.2004.02.014.

HESHMATI, A. (2015). A Review of the Circular Economy and its Implementation. IZA Discussion Paper No. 9611. https://docs.iza.org/dp9611.pdf.

HUMPHREY, J. & SCHMITZ, H. (2002). How does insertion in global value chains affect upgrading in industrial clusters?. Regional Studies. 36:9, 1017-1027, DOI: 10.1080/0034340022000022198.

IAMMARINO, S. & McCANN, P. (2006). The structure and evolution of industrial clusters: Transactions, technology and knowledge spillovers. Research Policy 35, 1018–1036. doi:10.1016/j.respol.2006.05.004.

İAOSB, http://www.iaosb.org.tr/haberler/Iaosbden-Haberler/2010-iaosb-nin-projesi-izmir-e-3-milyon-metrekup-suyu-geri-kazandiracak).

İAOSB, http://www.iaosb.org.tr/icerik/hakkimizda/projelerimiz/yesil-osb-projesi.

JELINSKI, L. W., GRAEDEL, T. E., LAUDISE, R. A., McCALL, D. W. & PATEL, C. K. N. (1992). Industrial ecology: Concepts and approaches. Proc. Nati. Acad. Sci. USA Vol. 89 (793-797). Colloquium Paper.

KRUGMAN, P. (1991). Increasing Returns and Economic Geography. Journal of Political Economy. Vol. 99, No: 3.

KUMAR, V., SEZERSAN, I., GARZA-REYES, J.A., GONZALEZ, E.D.R.S. & AL-SHBOUL, M.A. (2019), "Circular economy in the manufacturing sector: benefits, opportunities and barriers", Management Decision, Vol. 57 No. 4, pp. 1067-1086. https://doi.org/10.1108/MD-09-2018-1070.

KUVVETLİ YAVAŞ, H. (2019). Türkiye'de Sanayileşme ve Sanayi Politikaları. İstanbul: Der Yayıları.

LAMBERT, A.J.D. & BOONS, F.A. (2002). Eco-industrial parks: stimulating sustainable development in mixed industrial parks. Technovation 22, 471–484.

LIFSET, R. & GRAEDEL, T. E. (2002). Industrial ecology: goals and definitions. A Handbook of Industrial Ecology. (Ed.) Robert U. Ayres and Leslie W. Ayres. Edward Elgar. pp.3-15.

LIM, M. K., LAI, M., WANG, C. & LEE, S. Y. (2022). Circular economy to ensure production operational sustainability: A green-lean approach. Sustainable Production and Consumption. 30, 130–144. https://doi.org/10.1016/j.spc.2021.12.001.

LINDQVIST, G., KETELS, C. & SÖLVELL, Ö. (2013). The Cluster Initiative Greenbook 2.0. https://clustercollaboration.eu/sites/default/files/document-store/The_Cluster_Initiative_Greenbook_2.0.pdf (Access: 02.09.2022).

LOMBARDI, D. R. & LAYBOURN, P. (2012). Redefining Industrial Symbiosis Crossing Academic–Practitioner Boundaries. Journal of Industrial Ecology. V. 16, N.1, DOI: 10.1111/j.1530-9290.2011.00444.x

LOWE, E. A. (2001). Eco-industrial Park Handbook for Asian Developing Countries: Report to Asian Development Bank. file:///C:/Users/hilal/Downloads/Eco-IndusParkAsia.PDF.

LOWE, E. A. & EVANS, L. K. (1995). Industrial ecology and industrial ecosystems. Journalof Cleaner Production. 3(1-2) 47-53.

LUNDVALL, B. A. (2005). National Innovation Systems—Analytical Concept and Development Tool. Second version of paper to be presented at the DRUID-conference in Copenhagen June 27-June 29.

MARSHALL, A. (2013). Principles of Economics. Eight Edition. Palgrave Macmillan. DOI 10.1007/978-1-137-37526-1

MASİ, D., KUMAR, V., GARZA-REYES, J. A. & GODSELL, J. (2018) Towards a more circular economy: exploring the awareness, practices, and barriers from a focal firm perspective, Production Planning & Control, 29:6, 539-550, DOI: 10.1080/09537287.2018.1449246.

MATHEWS, J.A. & TAN, H. (2011). Progress Toward a CircularEconomy in China The Drivers (and Inhibitors) of Eco-industrial Initiative. Journal of Industrial Ecology. Volume 15, Number 3, 435-457. DOI: 10.1111/j.1530-9290.2011.00332.x.

MEADOWS, D. H., MEADOWS, D. L., RANDERS, J. & BEHRENS III, W. W. (1972). The Limits to Growth: A Report For The Club Of Rome's Project On The Predicament Of Mankind. A Potomac Associates Book.

MOREAU, V., SAHAKİAN, M., VAN GRIETHUYSEN, P. & VUILLE, F. (2017). Coming Full Circle Why Social and Institutional Dimensions Matter for the Circular Economy. Journal of Industrial Ecology. Volume 21, Number 3. DOI: 10.1111/jiec.12598. pp. 497-506.

NEVES, A., GODİNA, R., AZEVEDO, S. G., PIMENTEL, C. & MATIAS, J.C.O. (2019). The Potential of Industrial Symbiosis: Case Analysis and Main Drivers and Barriers to Its Implementation. Sustainability, 11, 7095; doi:10.3390/su11247095.

NIKOLAOU, I. E., JONES, N. & STEFANAKIS, A. (2021). Circular Economy and Sustainability: the Past, the Present and the Future Directions. Circular Economy and Sustainability. 1, 1–20. https://doi.org/10.1007/s43615-021-00030-3.

NUUR, C. (2005). Cluster Dynamics and Industrial Policy in Peripheral Regions: A study of cluster formation as a local development process. Royal Institute of Technology, KTH Industrial Economics and Management. ISBN- 91-7178-171-4

Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu [OSBÜK], https://www.osbuk.org/view/sayilarlaosb/osbliste.php.

Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu [OSBÜK], https://osbuk.org/view/menu/goster.php?Guid=d745cb99-4c4b-11ec-83b3-00090faa0001

PARK, J., SARKİS, J. & WU, Z., (2010). Creating integrated business and environmental value within the context of China's circular economy and ecological modernization. Journal of Cleaner Production. 18, 1492-1499. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2010.06.001

PERRUCCİ, D. V., AKTAŞ, C. B., SORENTINO, J., AKANBI, H. & CURABBA, J. (2022). A review of international eco-industrial parks for implementation success in the United States. City and Environment Interactions 16 (2022) 1-14. https://doi.org/10.1016/j.cacint.2022.100086.

PORTER, M. E. (1998a). Clusters And The New Economics of Competition. Harvard Business Review. November-December. 77-90.

PORTER, M. E. (1998b). The Adam Smith Address: Location, Clusters, and the "New" Microeconomics of Competition. Business Economics. Vol. 33, No. 1, pp. 7-13.

PORTER, M. E. (2000). Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global EconomyEconomic Development Quarterly. Vol. 14 No. 1, February 2000 15-34.

PORTER, M. E. & Ketels, C. (2009). Clusters and Industrial Districts: Common Roots, Different Perspectives.

POTTING, J., HEKKERT, M., WORRELL, E. & HANEMAAIJER, A. (2017). Circular Economy: Measuring Innovation In The Product Chain Policy Report. Erişim adresi: https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2016-circular-economy-measuring-innovation-in-product-chains-2544.pdf (13.06.2022).

PRIETO-SANDOVAL, V., TORRES-GUEVARA, L. E., ORMAZABAL, M. & JACA, C. (2021). Beyond the Circular Economy Theory: Implementation Methodology for Industrial SMEs. Journal of Industrial Engineering and Management JIEM, 2021 – 14(3): 425-438 – Online ISSN: 2013-0953 – Print ISSN: 2013-8423. https://doi.org/10.3926/jiem.3413.

QU, D., SHEVCHENKO, T., XIA, Y., & YAN, X. (2022). Education and instruction for circular economy: A review on drivers and barriers in circular economy implementation in China. International Journal of Instruction, 15(3), 1-22. https://doi.org/10.29333/iji.2022.1531a

RAZMINIENE, K. (2019). Circular economy in clusters' performance evaluation. Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy, 14(3), 537–559. doi: 10.24136/eq. 2019.026.

ROBERTS, B. H. (2004). The application of industrial ecology principles and planning guidelines for the development of eco-industrial parks: an Australian case study. Journal of Cleaner Production 12 (2004) 997–1010. doi:10.1016/j.jclepro.2004.02.037.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, file:///C:/Users/hilal/Downloads/1.4.%20Ye%C5%9Fil%20OSB%20Sertifikasyon%20Sistemi%20(1).pdf

SIMMIE, J. & SENNETT, J. (1999). Innovative clusters: global or local linkages? National Institute Economic Review. October 1999. DOI: 10.1177/002795019917000112

SU, B., HESHMATİ, GENG, Y., & YU, X. (2013). A review of the circular economy in China: moving from rhetoric to implementation. Journal of Cleaner Production 42, 215-227, http://dx.doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.11.020.

TİCARET BAKANLIĞI (2021). Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021. https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf (14.11.2022).

UNITED NATİONS INDUSTRİAL DEVELOPMENT ORGANİZATİON (2017). Circular Economy. https://www.unido.org/sites/default/files/2017-07/Circular_Economy_UNIDO_0.pdf.

VALVERDE, J.-M. & AVILÉS-PALACIOS, C. (2021). Circular Economy as a Catalyst for Progress towards the Sustainable Development Goals: A Positive Relationship between Two Self-Sufficient Variables. Sustainability. V.13, 12652. https://doi.org/10.3390/su132212652.

VAN BEERS, D., CORDER, G.D., BOSSILKOV, A. &VAN BERKEL, R. (2007). Regional synergies in the Australian minerals industry: Case-studies and enabling tools. Regional synergies in the Australian minerals industry: Case-studies and enabling tools. Minerals Engineering. 20, 830–841. doi:10.1016/j.mineng.2007.04.001.

VEIGA, L. B. E., & MAGRINI, A. (2009). Eco-industrial park development in Rio de Janeiro, Brazil: a tool for sustainable development. Journal of Cleaner Production. 17, 653–661. doi:10.1016/j.jclepro.2008.11.009.

WALLNER, H. P (1999). Towards sustainable development of industry: networking, complexity and eco-clusters. Journal of Cleaner Production 7 (1999) 49–58. PII: S0959-6526(98)00036-5.

WORLD COMMİSSİON ON ENVİRONMENT AND DEVELOPMENT. (1987). Our Common Future (The Brundtland Report). Oxford University Press, Oxford/New York. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf (Erişim tarihi: 22.08.2022)

WORLD BANK, UNIDO & GIZ. (2021). International Framework for Eco-Industrial Parks Version 2.0. Washington, DC: World Bank.

YUAN, Z., Bi, J. & MORIGUICHI, Yuichi (2006) The Circular Economy A New Development Strategy in China. Journal of Industrial Ecology. Volume 10, Number 1–2. DOI: 10.1162/108819806775545321.

ZHANG, L., ZENGWEI, Y., JUN, B., ZHANG, B. & LIU, B. (2010). Eco-industrial parks: National pilot practices in China. Journal of Cleaner Production 18 (2010) 504–509. doi:10.1016/j.jclepro.2009.11.018.

KAYNAKÇA

ALSHUWAIKHAT, H. M. VE ABUBAKAR, I., (2008). An Integrated Approach to Achieving Campus Sustainability: Assessment of the Current Campus Environmental Management Practices, Journal of Cleaner Production, 16,1777-1785.

ARDALI, Y., & KÖKSAL, Ö. (2022). Yeşil Ölçüm Göstergeleri Kapsamında Sürdürülebilir Üniversite Modelinin Performans Değerlendirmesi. OMÜ Mühendislik Bilimleri ve Teknolojisi Dergisi, 2(1), 49-66.

ARDOIN, N. M., BOWERS,A. W., & GAILLARD, E. (2020). Environmental Education Outcomes for Conservation: A systematic review. Biological Conservation, 241,1-17.

AYDIN, S. (2017). İletişim Yaklaşımıyla Sürdürülebilir Kavramı, Yeşil Kavramı ve Yerel Küresel Yansımaları İle İlgili Bir İnceleme Örneği, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

CEYLAN, Ö., (2010). Tüketicilerin Çevresel Sürdürülebilirlik ve Ekolojik Moda Konusunda Bilgi Düzeyi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

CHEN, S., TAN, H., SHI, Q. & WANG, L., (2014). Development of Green Campus in China, Journal of Cleaner Production, 64, 646-653.

CORTESE, C. G. (2005). Learning through teaching. Management Learning, 36(1), 87-115.

DYLLICK, T., & HOCKERTS, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. Business Strategy and the Environment, 11(2), 130-141.

GRADY-BENSON, J., & SARATHY, B. (2015). Fossil Fuel Divestment in US Higher Education: Student Led Organising for Climate Justice. Local Environment, 21(6), 661-681.

GUERRA, J. B. S. O. A., GARCIA, J, S, B., HEERDT, M., & BERCHIN, I. I. A. (2018). Proposal of a Balanced Scorecard for an Environmental Education Program at Universities. Journal of Cleaner Production,172, 1674-1690.

GÜNERHAN, S. & GÜNERHAN, H. (2016). Türkiye İçin Sürdürülebilir Üniversite Modeli. Mühendis ve Makine, 57(682), 54-62.

KAYPAK, Ş. (2010). Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 2(2), 93-114.

KOESTER, B. J., EFLİ, J., VANN, J. (2006). Greening of the campus: a whole-systems approach. J. Clean. Prod., 14(9), 769-779.

KOPNINA, H., & MEIJERS, F. (2014). Education for sustainable development (ESD): Exploring theoretical and practical challenges. International Journal of Sustainability in Higher Education, 15(2), 188-207.

KOŚCIELNIAK, C. (2014). A consideration of the changing focus on the sustainable development in higher education in Poland. Journal of Cleaner Production, 62, 114-119.

KUDUZ, N. (2011). Yeşil pazarlama faaliyetlerinin tüketicilerin satın alma davranışlarına etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitiüsü, Konya.

LAMBRECHTS, W. & VAN LIEDEKERKE, L. (2014). Using ecological footprint analysis in higher education: Campus operations, policy development and educational purposes. Ecological Indicators, 45, 402-406.

LOZANO, R., LUKMAN, R., LOZANO, F.J., HUISINGH, D. & LAMBRECHTS, W. (2011). Declarations for sustainability in higher education: becoming better leaders, through addressing the university system. Journal of Cleaner Production,1(1), 1-10.

MAIORESCU, I., SABOU, G. C., BUCUR, M., & ZOTA, R. D. (2020). Sustainability Barriers And Motivations In Higher Education-A Students'perspective. Amfiteatru Economic, 22(54), 362-375.

MICKWITZ, P., & MELANEN, M. (2009). The role of co-operation between academia and policymakers for the development and use of sustainability indicators–a case from the Finnish Kymenlaakso Region. Journal of Cleaner Production, 17(12), 1086-1100.

MITCHELL, R. C. (2011). Sustaining change on a Canadian campus: Preparing Brock University for a sustainability audit. International Journal of Sustainability in Higher Education, 12(1), 7-21.

RALPH, M., & STUBBS, W. (2014). Integrating environmental sustainability into universities. Higher Education, 67(1), 71-90.

RAPPAPORT, A. (2008). Campus Greening: Behind the Headlines, Environment: Science and Policy for Sustainable Development, 50(1), 6-17.

SADY, M., ŻAK, A., & RZEPKA, K. (2019). The role of universities in sustainability-oriented competencies development: Insights from an empirical study on Polish universities. Administrative Sciences, 9(3), 62.

SAVELYEVA, T., & MCKENNA, J. R. (2011). Campus sustainability: emerging curricula models in higher education. International Journal of Sustainability in Higher Education, 12(1), 55-66.

SHIEL, C., & PAÇO, A. (2012). Do formal policies for sustainable development make a difference? A comparison of students from two different universities, one in the UK and one in Portugal. In: Leal Filho W, editor. Sustainable development at universities: new horizons. Frankfurt (Germany): Peter Lang Scientific Publishers; pp. 575-585.

SHRIBERG, M. (2002). Institutional Assessment Tools For Sustainability in Higher Education: Strengths, Weaknesses, And Implications For Practice And Theory. Higher Education Policy 15,153-167.

STEPHENS, J. C., & GRAHAM, A. C. (2010). Toward an empirical research agenda for sustainability in higher education: exploring the transition management framework. Journal of cleaner production, 18(7), 611-618.

SUWARTHA, N., & SARİ, R. F. (2013). Evaluating UI Green Metric as a Tool to Support Green Universities Development: Assessment of the Year 2011 Ranking, J. Clean Prod., 61(1), 46-53.

TIYARATTANACHAI, R. & HOLLMANN, N. M. (2016). Green Campus initiative and its impacts on quality of life of stakeholders in Green and Non-Green Campus universities, Springer Plus a Springer Open Journal, 5(84), 1-17.

UÇAR, O. K., & ÖZDEMİR, O. (2022). Üniversitelerde Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Ve Raporlama Örnekleri. Ida Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi, 5(1), 13-30.

UN (United Nations) Report of the World Commission on Environment and Devolopment (2020). General Assembly Restution 42/187, http://www.un.org/documents/9a/res/42/ares42_187.htm , [E.T:19.11.2022]

UI GreenMetric, (2022).http://greenmetric.ui.ac.id/ranking-by-subject/ [E.T:11.10.2022]

WALS, A., & BLEWITT, J. (2010). Third-wave sustainability in higher education: some (inter)national trends and developments. In: JonesP, SelbyD, SterlingS, editors. Sustainability: perspectives and practice across higher education. London (UK): Earthscan, pp. 55-74.

WALS, A.E.J. (2014). Sustainability in Higher Education in The Context of the UN DESD: A Review of Learning and İnstitutionalization Processes. Journal of Cleaner Production, 62, 8-15.

ZSOKA, A., SEZERENYI, Z. M. SZECHY, A., & KOCSIS, T., (2013). Greening Due to Environmental Education? Environmental Knowledge, Attitudes, Consumer Behavior and Everyday Proenvironmental Activities of Hungarian High School and University Students. Journal of Cleaner Production, 48,126-138.

KAYNAKÇA

AL-KIBSI, G., DE BOER, K., MOURSHED, M., & REA, N. P. (2001). Putting Citizens On-line, not in Line. McKinsey Quarterly, 2, 64-73.

ANDRIANAIVO, M., & KPODAR, K. (2011). ICT, Financial Inclusion, and Growth Evidence from African Countries. International Monetary Fund.

ANDRI KOTENOK, IRYNA KULAGA, VSEVOLOD KLIVAK & OLENA TKACHENKO (2020). The E-Government's Influence on the Country's Economy (At the Example of Ukraine and Estonia), Advances in Economics, Business and Management Research, volume 129, III International Scientific Congress Society of Ambient Intelligence 2020 (ISC-SAI 2020), 175-182.

BHATNAGAR, S. (2003). E-government and Access to Information (pp. 24–32).United Nations, Global Corruption Report 2003.

BHUIYAN, S. H. (2010). E-government in Kazakhstan: Challenges and its Role to Development. Public Organization Review, 10(1), 31-47.

CHEN, A. J., PAN, S. L., ZHANG, J., HUANG, W. W., & ZHU, S. (2009). Managing E-government Implementation in China: A Process Perspective. Information & Management, 46(4), 203-212.

CHOI, C., & HOON YI, M. (2009). The Effect of the Internet on Economic Growth: Evidence from Cross-country Panel Data. Economics Letters, 105(1), 39-41.

CZERNICH, N., FALCK, O., KRETSCHMER, T., & WOESSMANN, L. (2011). Broadband Infrastructure and Economic Growth. The Economic Journal, 121(552), 505-532.

HAIGH, N., & GRIFFITHS, A. (2008). E-government and Environmental Sustainability: Results from Three Australian Cases. Electronic Government, An International Journal, 5(1), 45-62.

KRISHNAN, S., TEO, T. S., & LIM, V. K. (2013). Examining the Relationships Among e-government Maturity, Corruption, Economic Prosperity and Environmental Degradation: A Cross-country Analysis. Information & Management, 50(8), 638-649.

MAJEED, M. T., & AYUB, T. (2018). Information and Communication Technology (ICT) and Economic Growth Nexus: A Comparative Global Analysis. Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences, 12(2), 443-476.

MAJEED, M. T., & KHAN, F. N. (2018). Do Information and Communication Technologies (ICTs) Contribute to Health Outcomes? An Empirical Analysis. Quality & Quantity, 1-24 [First Online: 15 March 2018].

MAJEED, M. T., & MALIK, A. (2016a). Does E-government Stimulate Press Freedom to Curb Corruption? A Cross-Country Study. Pakistan Journal of Social Sciences, 36(2). 1173-1183.

MAJEED, M. T., & MALIK, A. (2016B). E-government, Financial Development and Economic Growth. Pakistan Journal of Applied Economics, 26(2), 107-128.

MAJEED, M. T., & MALK, A. (2016C). E-government, Economic Growth and Trade: A Simultaneous Equation Approach. The Pakistan Development Review, 55(4), 499-519.

MAJEED, M. T., & SHAH, A. (2018). An Empirical Analysis of Economic Performance of Asian Economies: The Role of Electronic Government. Review of Economics and Development Studies, 4(1), 91-102.

MISHRA, A. (2006). Persistence of Corruption: Some Theoretical Perspectives. World Development, 34(2), 349-358.

SRIVASTAVA, S. C. (2011). Is E-government Providing the Promised Returns?: A Value Framework for Assessing E-government Impact. Transforming Government: People, Process and Policy, 5(2), 107-113.

TEO, T. S., SRIVASTAVA, S. C., & JIANG, L. (2008). Trust and Electronic Government Success: An Empirical Study. Journal of Management Information Systems, 25(3), 99-132.

TITAH, R., & BARKI, H. (2006). E-government Adoption and Acceptance: A Literature Review. International Journal of Electronic Government Research, 2(3), 23-57.

TOLBERT, C. J., & MOSSBERGER, K. (2006). The Effects of E-Government on Trust and Confidence in Government. Public Administration Review, 66(3), 354-369.

VON HALDENWANG, C. (2004). Electronic Government (e-government) and Development. The European Journal of Development Research, 16(2), 417-432.

WELCH, E. W., HINNANT, C. C., & MOON, M. J. (2005). Linking Citizen Satisfaction with Government and Trust in Government. Journal of Public Administration Research and Theory, 15(3), 371-391.

WEST, D. M. (2004). E-Government and the Transformation of Service Delivery and Citizen Attitudes. Public Administration Review, 64(1), 15-27.

KAYNAKÇA

AFZAL, A., RASOULİNEZHAD, E. and MALİK, Z. (2021). Green finance and sustainable development in Europe, Economıc Research, 1-15. https://doi.org/10.1080/1331677X.2021.2024081

AĞIRMAN, E., ve OSMAN, A.B. (2019). Green finance for sustainable development: A theoretıcal study. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)* Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE) , 6 (1), 243-253. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/635832

BETTS, R. (2020). *Sürdürülebilirlik Finansmanı: Gelişmeler, Sorunlar ve Çözümler.*

https://www.iklimhaber.org/surdurulebilirlik-finansmani-gelismeler-sorunlar-ve-cozumler/: Richard Betts,14 Aralık 2020

BİGPARA, Yeşil finans uygulaması yaygınlaşıyor, Haziran, 2021, https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/ekonomi-haberleri/yesil-finansman-uygulamasi-yayginlasiyor_ID1470193/

CBI, (Climate Bonds), (2019).https:// www. Climatebonds.net/ 10/01/2021.

CBI, (Climate Bonds),(2021). https:// www. Climatebonds.net/ 10/01/2021

DHARMA, A.W. (2021). Yeşil tahvil piyasası geliştirilmesi, https://www.slideshare.net/AdhityaWiraDharma/yeşil-tahvil-piyasas-geliştirme-green-bond-development,04/09/2021)

EKOIQ, (2020 Aralık). Yeşil yeni düzen için sürdürülebilir finansman.

ELA, Mehmet. (2019, March).Yeşil sukuk ve Türkiye'de uygulanabilirliği, yönetim ve ekonomi Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 26(1), 221-237,https://www.researchgate.net/publication/331874283_Yesil_Sukuk_ve_Turkiye%27de Uygulanabilirliği

ESCARUS, (2018). Dönüşen Dünyada fırsatları yakalamak sürdürülebilir finans görünümü. https://www. Escarus.com/i/ content 302

İKV, (2021). AB Yeşil Mutabakatı Temel Unsurları ve Yol Haritası, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=5007&id=5353

JİANG,L., WANG, H.,TONG, A., HU , Z., DUAN, H., ZHANG., X , WANG., Y. (2020). The measurement of green finance development ındex and ıts poverty reduction effect: Dynamic panel analysis based on ımproved entropy method, Discrete Dynamics in Nature and Society , (20). https://doi.org/10.1155/2020/8851684

KANDIR, S. ve YAKAR, S. (2017). "Yeşil tahvil piyasaları: Türkiye'de yeşil tahvil piyasasının geliştirilebilmesi için öneriler". Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26(2), 159-175.

KHAN, I.Yu.,KUPESHEV,A.Sh., An,E.Yu. (2019). Green economy: sustaınable economic development and financing ınstruments, 4(75),70-75. http://www.aesa.kz/

KULOĞLU E. ve ÖNCEL, Mert. (2015). Yeşil Finans Uygulaması ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 1-18.

KÜÇÜKKAYA, E. (2019). Yeşil finansman araçları hızla büyüyor, Shurastat,(7), https://www.enerjiportali.com/shura-yesil-finansman-araclari-hizla-buyuyor/elif küçükkaya/ 16 ekim 2019.

.LİU,J., JİANG, Y.,GAN,S.,He,L.,Zhang, Q. (2022). ''Can digital finance promote corporate green innovation?.'' Environmental Science and Pollution Research , 1-14. https://doi.org/10.1007/s11356-022-18667-4

MEO,S.M ve KARİMA,M.Z. (2022). The role of green finance in reducing CO2 emissions: An empirical analysis, Borsa Istanbul Review, Volume:22, Issue 1, 169-178.

MALTAİS, A. and NYKVİST, B. (2020). Understanding the role of green bonds in advancing sustainability, Journal of Sustaınable Finance & Investment, 1-21. https://doi.org/10.1080/20430795.2020.1724864

Merkez Bankası . (2021). Finansal istikrar raporu. https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/yayinlar/raporlar/finansal+istikrar+raporu/2021/sayi+3

OECD (2015), Green Bonds Mobilising the Debt Capital Markets for a Low Carbon Transition, OECD Report, https://www.oecd.org/environment/cc/Green%20bonds%20PP%20%5Bf3%5D%20%5Blr%5D.pdf

ORÇUN, Ç. (2019). Yeşil finans kavramı, enstrümanları ve uygulamaları, Ç. Orçun ve Oytun Sezgin (Ed.) Yeşil İşletmecilik (s.91-119). Ekin Yayınevi. https://www.researchgate.net /publication / 338792852

ÖZGÜN, A., ÇETİNKAYA,K. (2021). D. Turkey: Green'In 50 Tonu: SPK'nın Yeşil Borçlanma Aracı Ve Yeşil Kira Sertifikası Rehberi, www.file///C:/Users/Dell/Desktop/Green'In 50Tonu SPK'nın Finance and BankingTurkey.html.

SACHS, J. D. (2015, January). The age of sustainable development. Columbia University Press.

SANNİKOVA, V.L., (2021, October). Legal framework for green finance in the EU and Russia, Finansovyj žhurnal — Financial Journal, Financial Research Institute, (5), 29-43.

SİNHA, A., MİSHRA,S., SHARİF, A., YAROVAYA, L., (2021, August). Does Green Financing help to improve the Environmental & Social Responsibility? Designing SDG framework through Advanced Quantile modelling, Journal of Environmental Management, 1-40.

SOUNDARRAJAN, P., ve VİVEK, N. (2016). ''Green finance for sustainable green economic growth in ındia''. Agricultural Economics , 62(1), 35–44. https://doi.org/10.17221/174/2014AGRICECON

Sürdürülebilir Üretim, (2022, Ocak). Yeşil dönüşümde bankaların rolü, https://www.surdurulebiliruretim.com/yesil-donusumde-bankalarin-rolu

UNEP FI (2007), United Nations Environment Programme Finance Initiative Green Financial Products and Services Report.

WANG, M., Lİ, X.,ve WANG, S. (2021). "Discovering research trends and opportunities of green finance and energy policy: A data-driven scientometric analysis," Energy Policy, Elsevier, vol. 154(C), 1-12.

WANG,K.,TSAİ, S. B., DU, X., ve Bİ, D. (2019). Internet Finance, Green Finance, and Sustainability. Sustainability, 11(14), 1–6. https://doi.org/10.3390/su11143856

WU, X., SADİG, M., CHİEN, F., NGO, Q.T., NGUYEN, A., TRİNH,T. (2021). Testing role of green financing on climate change mitigation:Evidences from G7 and E7 countries, Environmental Science and Pollution Research, 28, 66736–66750, https://doi.org/10.1007/s11356-021-15023-w

ZHANG, X., WANG,Z., ZHONG, X., YANG, S., SIDDIK, A.B. (2022, January). Do green banking activities ımprove the banks environmental performance? The mediating effect of green financing. *Sustainability, 14 (989),1-19,* https://doi.org/10.3390/su14020989

REFERENCES

AYTEKİN, S. ve EROL, .A.F. (2018). Finansal Performans Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının Temel Belirleyicisi Midir? Bıst Sürdürülebilirlik Endeksinde Aras Yöntemi İle Bir Uygulama, UİİD-IJEAS, 2018 (17. UİK Özel Sayısı), ss: 869-886

BEKAR, M., TÜFEKÇİ, A., YALÇIN, Y., EMİRMAHMUTOĞLU, F. (2022). Telekomünikasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin Panel Veri Analizi, Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, ss: 366-385

BRAND FİNANCE, Global 500. (2021). The annual report on the most valuable and strongest global brands. Retrieved from https://brandirectory.com/download-report/brand-finance-global-500-2021-preview.pdf

CHEN, Shu-Jen ve HWANG, Ching-Lai (1992). Fuzzy Multiple Attribute Decision Making: Methods and Applications, Springer –Verlag- Berlin Heidelberg.

CHENG-RU, Wu, LIN, Chin-Tsai ve Pei-Hsuan, Tsai (2008). "Financial Service of Wealth Management Banking: Balanced Scorecard Approach", Journal of Social Sciences, 4(4), pp.255-263.

CUCINOTTA, D., VANELLİ, M. (2020). WHO Declares Covid-19 a Pandemic. Acta Biomed, 91(1), 157-160

GÜNAY, Z. (2017) Türk Telekom A.Ş.'nin Özelleşme Sonrası Finansal Performansının Topsıs Yöntemi İle Değerlendirilmesi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı, ss. 390-399

MALKOÇ, E. (2009). Özelleştirme ve Türk Telekom, Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık Ve Finansman Doktora Programı, Doktora Tezi

TDK(Türk Dil Kurumu), 2018.

WE ARE SOCIAL. (2021). Digital 2021. Retrieved from https://wearesocial.com/blog/2021/07/digital-2021-i-dati-di-luglio/

REFERENCES

AL SHETWI, A. Q. (2022). Sustainable development of renewable energy integrated power sector: Trends, environmental impacts, and recent challenges. Science of The Total Environment, 822, 153645.

CORVELLEC, H., STOWELL, A. F. and JOHANSSON, N. (2022). Critiques of the circular economy. Journal of Industrial Ecology, 26(2): 421-432.

CUI, J. (2014). Sustainable utilization of tourism resources in the concept of circular economy analysis. Proceedings of 2014 International Symposium on Management, Innovation and Development, Peoples, Republic of China, Beijing, 73-76.

EUROPEAN COMISSION (2020). Circular Economy Action Plan. available in: https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf. (16.12.2022).

FAN, Y. (2008). Research on the development of tourism circular economy in Henan province. Proceedings of the International Conference on Industrial Cluster Development and Management, Changzhou, 550-554.

FIEDOR, P. and ORTYL, J. (2020). A new approach to micromachining: high-precision and innovative additive manufacturing solutions based on photopolymerization technology. Materials, 1-25.

GHISELLINI, P., CIALANI, C. and ULGIATI, S. (2015). A review on circular economy: the expected transition to a balanced interplay of environmental and economic systems. Journal of Cleaner Production, 114,11-32.

HAN, L., PAN, Z. and YAN, Q. (2010). Analysis of the construction of Hainan international tourism island based on circular economy. Proceedings of 2010 International Symposium on Tourism Resources and Management, Macau, 77-82.

HILL, R. K. (2016). What an Algorithm Is. Philosophy & Technology. 29, 35–59.

JAZDI, N. (2014). Cyber physical systems in the context of Industry 4.0. 2014 IEEE International Conference on Automation, Quality and Testing, Robotics (AQTR).

JIA, Z., QIN, A. and JIA, H. (2012). Research on the development of leisure agriculture tourism in Yi county based on circular economy. Proceedings of the 3rd International Symposium on Industrial Engineering and Management, Changzhou, 125-129.

ONLINE KARBON AYAKİZİ HESAPLAMA SİTESİ (2022). available in: https://www.egeorman.org.tr/hesaplayicilar/karbon-ayakizi/ . (15.12.2022).

LIU, J. (2014). Developing circular economy and protecting the ecological environment of scenic spot. WIT Transactions on Engineering Sciences, 84, 1369-1374.

LIU, L. and LIANG, M. (2011). A reception model of rural low-carbon tourism based on circular economy - take cuandixia village as an example. Proceedings of the 5th International Symposium on Green Hospitality and Tourism Management, Guangzhou, 96-104.

LU, Y. (2012). Study on the development plan of the Lanzhou tourism industry in line with circular economy. Proceedings of the 7th Euro-Asian Conference on Corporate Social Responsibility and Environmental Management (2011), Freiberg, 100-105.

LU, Y. and HU, X.X. (2014). A path study on the tourism circular economic development of Shandong province. Advanced Materials Research, 962-965, 2234-2239.

MA, X., LI, S., AI, Q. and CHEN, K. (2016). Research on renewable energy systems used in tourism circular economy. Proceedings of the 28th Chinese Control and Decision Conference (2016CCDC), Yinchuan, 6203-6206.

MAVROPOULOS, A. and NILSEN, A. (2020). Industry 4.0 and Circular Economy: Towards a Wasteless Future or a Wasteful Planet? John Wiley and Sons Ltd, Hoboken.

NOCCA, F. (2017). The role of cultural heritage in sustainable development: multidimensional indicators as decision-making tool. Sustainability, 9(10), 1882.

RAVIPUDI, V. R. and KEESARI, H. S. (2022). Green Energy And Technology Design Optimization of Renewable Energy Systems Using Advanced Optimization Algorithms. Springer Nature, Switzerland AG.

SCIENCE NOTES LEARN SCIENCE (2022). Renewable Energy Examples. available in: https://sciencenotes.org/renewable-energy-examples/ . (15.12.2022).

SINGH, A. (2022). Linear Programming Problem Solving Simplex Method. available in: https://ssrn.com/abstract=4043703. (11.12.2022).

SONG, X. (2013). Analysis on green hotel marketing management under the background of circular economy. Applied Mechanics and Materials, 291-294, 1478-1481.

SORIN, F. and EINARSSON, S. (2020). Circular Economy in Travel And Tourism. CE360 Alliance. available in: http://www.ce360-alliance.com/ . (12.12.2022).

SU, B., HESHMATI, A., GENG, Y. and YU, X. (2013). A review of the circular economy in China: moving from rhetoric to implementation. Journal of Cleaner Production, 42, 215-227.

UNFCC (2019). Circular Economy Crucial for Paris Climate Goals. available in: https://unfccc.int/news/circular-economy-crucial-for-paris-climate-goals. (15.12.2022).

VARGAS-SANCHEZ, A. (2018). The unavoidable disruption of the circular economy in tourism. Worldwide Hospitality and Tourism Themes, 10(6): 652-661.

WARKE, V., KUMAR V C, S., BONGALE, A., and KOTECHA, K. (2021). Sustainable Development of Smart Manufacturing Driven by the Digital Twin Framework: A Statistical Analysis. Sustainability, 13, 10139.

WORLD ECONOMIC FORUM (2016). The Fourth Industrial Revolution: What It Means, How To Respond. available in: https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/ . (14.12.2022).

ZHANG, Q. (2016). Discussion on significance of forestry tourism circular economy's development. Lecture Notes in Management Science, 58, 358-361.

ZHANG, M. and CHEN, G. (2011). A new model of ecotourism system construction through recycling Economy-A case study of the east overseas Chinese town in Shenzhen, China. Proceedings of 2011 International Conference on Strategic Management, Phuket, 189-194.

ZHAO, P. (2015). Low carbon tourism and strategies of carbon emission reduction. Proceedings of 2nd International Symposium on Engineering Technology, Education and Management, Dali, 391-399.

ZHAO, A. (2016). Research on circular economy as well as energy saving and emission reduction of Liaoning rural tourism. Proceedings of 2016 International Conference on Material, Energy and Environment Engineering, Guangzhou, 129-133.

ZHU, Z., LI, M. and MA, C. (2013). Explore and analyse development model of eco-agricultural tourism based on circular economy. Advanced Materials Research, 807, 902.

KAYNAKÇA

AYDIN, M. K. (2007). Türkiye Ekonomisinin Dönüşümü: 'İthal İkamecilikten 'Dışa Açık' Birikim Modeline Savruluş, Dönüşüm Sürecindeki Türkiye, ed. Davut Dursun, Hamza Al ve Burhanettin Duran, (303-324), İstanbul: Alfa Yayınları

BARIŞIK. S & DEMİREL, B (2014). Finansal Kırılganlık ve Türk Bankacılık Sektörü İçin 2002-2011 Dönemi Finansal Kırılganlık Endeksi, Tisk Akedemi Dergisi, 9(17), 119-136.

OECD (2016). States of Fragility 2016, Understveing Violence, (Çevirimiçi), Erişim Tarihi: 19.12.2022.

https://www.oecd-ilibrary.org/development/states-of-fragility-2016_9789264267213-en.

OECD. (2019). The OECD Technical Report on Progress on Structural Reform under the G20 Enhanced Structural Reform Agenda, OECD Better Polıcıes For Better Lıves OECD Publishing Paris, 1-73.

ÜLGEN, G. (2007). İktisat Bilimine Giriş, İstanbul: Der Yayınları. 1. Baskı

SETH. A & RAGAB. A (2012). Macroeconomıc Vulnerabılıty In Developıng Countrıes: Approaches ve Issues, International Policy Centre for Inclusive Growth; United Nations Development Programme, 1-18.

REFERENCES

ASHOOR, A., & SANDHU, K. (2019). Framework and Model for Cryptocurrency Innovation and its Impact on Economic Transformation. International Journal of Innovation in the Digital Economy (IJIDE), 10(4), 33-43.

BIRCH, D. G. (2018). Who will make money? Tokens and the „5Cs" of future currency. Journal of Payments Strategy & Systems, 12(2), 111-121.

COSTIGAN, S., & GLEASON, G. (2019). What If Blockchain Cannot Be Blocked? Cryptocurrency and International Security. Information & Security: An International Journal, 43, 13-20

DELCEY, T. (2017). Efficient Market Hypothesis, Eugene Fama and Paul Samuelson: A Reevaluation. Working Paper. https://hal.archives-ouvertes.fr/hal01618347/document (Erişim Tarihi: 15.12.2022).

DWYER, G. P. (2015). The Economics Of Bitcoin And Similar Private Digital Currencies. Journal of Financial Stability, 17, 81-91.

Hileman, G., & Rauchs, M. (2017). Global Cryptocurrency Benchmarking Study. The Judge Business School at Cambridge University & VISA, 25.

FANNING, K., & CENTERS, D. P. (2016). Blockchain And İts Coming Impact On Financial Services. Journal of Corporate Accounting & Finance, 27(5), 53-57.

HALABURDA, H., & SARVARY, M. (2016b). Cryptocurrencies. In Beyond Bitcoin (pp. 97-163): Springer.

HILEMAN, G., & RAUCHS, M. (2017). Global Cryptocurrency Benchmarking Study. Cambridge Centre for Alternative Finance, 33.

LI, X., & WANG, C. A. (2017). The Technology And Economic Determinants Of Cryptocurrency Exchange Rates: The Case Of Bitcoin. Decision Support Systems, 95, 49-60.

MILUTINOVIĆ, M. (2018). Cryptocurrency. Економика-Часопис за економску теорију и праксу и друштвена питања(1), 105-122.

MOORE, W., & STEPHEN, J. (2016). Should cryptocurrencies be included in the portfolio of international reserves held by central banks? Cogent Economics & Finance, 4(1), 1147119.

NG, D., & GRIFFIN, P. (2018). The Wider Impact Of A National Cryptocurrency. Global Policy, 1

ROSSI, M. (2015). The Efficient Market Hypothesis and Calendar Anomalies: A Literature Review. International Journal of Managerial and Financial Accounting. 7(3/4): 285–296

VASYLENKO, A. (2017). Cryptocurrency Phenomenon In The International Monetary System. Економіка і регіон(3), 95-100.

BIBLIOGRAPHIES

ABELIANSKY, A. L., & HILBERT, M. (2017). Digital technology and international trade: Is it the quantity of subscriptions or the quality of data speed that matters? Telecommunications Policy(41), 35-48.

Accenture Türkiye Dijitalleşme Endeksi, 2016, 18 Ağustos 2020 tarihinde https://www.accenture.com/t20170202T045842Z__w__/ tr-en/_acnmedia/PDF- 42/Accenture-HBR-Rapor-Vodafone.pdfla=en adresinden erişildi.

ANTONELLI, C. (2017). Digital knowledge generation and the appropriability trade-off. Telecommunications Policy, 10(41), 991-1002.

AYDIN, D. G. (2005) "A. Smith ve J. A. Schumpeter'in Dinamik Rekabet Teorileri", H. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(1), 1-15.

B. EGE, «4. Endüstri Devrimi Kapıda mı?,» Bilim ve Teknik, no. 558, pp. 27-29, 2014.

BOLWIJN, R., CASELLA, B., & ZHAN, J. (2019). International Production and the Digital Economy. R. Tulder, A. Verbeke, & L. Piscitello (Dü) içinde, International Business in the Information and Digital Age. Emerald Publishing.

ÇETİNKAYA, E. (2017), Bilgi Teknolojilerinin Yönetim Uygulamalarının İşletmelerin AnahtarPerformans Göstergelerine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara *(10) (PDF) Priority Fields and Related Technologies in Digital Transformation*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/342888344_Priority_Fields_and_Related_Technologies_in_Digital_Transformation [accessed Dec 25 2022].

Dijital Dönüşüm Raporu, (2018), 18 Ağustos 2020 tarihinde https://infoloji.com/wp- content/uploads/2018/03/2-dijitaldonusum. pdf adresinden erişildi.

EGE, B. (2014). 4. Endüstri Devrimi Kapıda Mı? Bilim ve Teknik Dergisi, 558, 27-29. EKOIQ (2014). "Akıllı" Yeni Dünya: Dördüncü Sanayi Devrimi. EKOIQ Dergisi Özel Eki, Aralık 2014.

ER, P. H. (2013) "Girişimcilik ve Yenilikçilik Kavramlarının İktisadi Düşüncedeki Yeri: Joseph A. Schumpeter", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29, 75-85.

ERBAYRAKTAR, O. (2004), ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sisteminin Uluslararası Gözetim Şirketlerine Etkileri: Türkiye'ye Yönelik Bir Durum Çalışması, S.27, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi *(10) (PDF) Priority Fields and Related Technologies in Digital Transformation*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/342888344_Priority_Fields_and_Related_Technologies_in_Digital_Transformation [accessed Dec 25 2022].

FERNÁNDEZ-PORTILLO, A., Almodóvar-González, M., & Hernández-Mogollón, R. (2020). Impact of ICT development on economic growth. A study of OECD European union countries. Technology in Society, 63. doi:https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2020.101420

FİKİRLİ, Ö. ve ÇETİN, A. K. (2017) "İktisadi Doktrinde Schumpeteryan YaratıcıYıkımdan Yaratıcı Birikime", Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi, 6(1), 27- 64.

FUKUYAMA, M. (2018), Society 5.0: Aiming for a New Human-Centered Society, Japan SPOTLIGHT Journal, July 2018, 220th Special Article, https://goo. gl/yHJy4L,

GRANRATH, L. (2017), Japan's Society 5.0: Going Beyond Industry 4.0, https://www.japanindustrynews.com/2017/08/japans-society-5-0-goingbeyond-industry-4-0/,

GÜRLÜK S.(2001). "Dünyada Ve Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları Ve Sürdürülebilir Kalkınma", Cilt: 9 Sayı: 4, Aralık.

HACISÜLEYMANOĞLU, E.(2010). Bilgi Teknolojileri Yönetişim Yöntemleri ve COBIT ile UlusalBir Bankada Uygulaması, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul. *(10) (PDF) Priority Fields and Related Technologies in Digital Transformation*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/342888344_Priority_Fields_and_Related_Technologies_in_Digital_Transformation [accessed Dec 25 2022].

HERNON, P. AND WHITMAN, J.R. (2001), *Delivering Satisfaction and Service Quality: A Customer-based Approach for Libraries*, American Library Association, Chicago, IL.

KELEŞ, R., 1998, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara

MATT, C., HESS, T., & BENLIAN, A. (2015). Digital transformation strategies. Business & Information Systems Engineering, 57(5), 339-343.

MCCRAW, T. (2006). Schumpeter's Business Cycles as Business History. Business History Review, 80, 231-261.

MITROVIĆ, Đ. (2020). Measuring the efficiency of digital convergence. Economics Letters. doi:https://doi.org/10.1016/j.econlet.2020.108982

OMRI, A. (2020) "Technological Innovation andSustainable Development: Does The Stage ofDevelopment Matter?", Environmental ImpactAssessment Review, 3:1-10.https://doi.org/10.1016/j.eiar.2020.106398

ROMER, PAUL M. 1990. "Endogenous Technological Change". Journal of Political Economy, Vol. 98, No.5, pp.S71-S102.

RÜßMANN, M., LORENZ, M., GERBERT, P., WALDNER, M., JUSTUS, J., ENGEL, P., VE HARNISCH, M. (2015). Industry 4.0: The future of productivity and growth in manufacturing industries. Boston Consulting Group, 9(1), 54-89.

SALGUES, B. (2018). Society 5.0: Industry of the Future, Technologies, Methods and Tools, John Wiley & Sons

SCHUMPETER, J. A. (1939), "Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process", New York: McGraw Hill.

SELÇUK, A.(2000). Üretim Yönetiminde Amerika ve Japonya`daki Uygulamaların KaliteAnlayışı Açısından Karşılaştırılması, Yüksek Lisans, Kocaeli

ŞAHİNASLAN, E., ŞAHİNASLAN, Ö. (2018). İş Hedefleriyle Uyumlu Bilgi Teknolojileri Kalite Yönetim Süreç Yaklaşımı, International Congress on Business and Marketing, Maltepe University, Istanbul, 2018.

ŞAHİNASLAN, Ö., ŞAHİNASLAN, E. (2018). E-Dönüşüm Uygulamalarında Güvenlik, International Congress on Business and Marketing, Maltepe University, Istanbul, 2018.

TODUK, Y. (2014), 2023 Lideri Dijital Çağın Liderlik Sırları, CEO Plus Yayınevi, İstanbul

ULTAV, C. (2016). Şirketlerin Endüstri 4.0'daki Mevcut Durumu, Endüstri 4.0 Forumu, Kadir Has Üniversitesi, https://www.youtube.com/watch?v=7cvbCBkkTtU, *(10) (PDF) Priority Fields and Related Technologies in Digital Transformation*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/342888344_Priority_Fields_and_Related_Technologies_in_Digital_Transformation [accessed Dec 25 2022].

ÜNAL, Y. (2009), Bilgi Toplumunun Tarihçesi, Tarih Okulu, 123-144, Sayı: 5, Retrieved from http://www.johschool.com/Makaleler/294323555_123_pdfsam_5.pdf

VOGELSANG, M. (2010). Digitalization in Open Economics: Theory and Policy Implications. Physica-Verlag.

WESTERMAN, G., BONNET, D., & McAfee, A. (2014). The nine elements of digital transformation. MIT Sloan Management Review, 55(3), 1-6.

WESTERMAN, G, C CALMÉJANE, D BONNET, P FERRARIS VE A MCAFEE (2011). Digital transformation: A roadmap for billion-dollar organizations. MIT Center for Digital Business and Capgemini Consulting, 1–68.

REFERENCES

ACAR, S., AŞICI, A. A., & YELDAN, A. E. (2022). Potential effects of the EU's carbon border adjustment mechanism on the Turkish economy. Environment, Development, and Sustainability, 24(6), 8162–8194. https://doi.org/10.1007/s10668-021-01779-1

AMORES SALVADO, J. (2013), Environmental Innovation and Firm Performance: A Natural ResourceBased View, Palgrave Macmillan, Basingstoke.

ANDERSEN, MS (1999), "Governance by green taxes: implementing clean water policies in Europe 1970–1990", Environmental Economics and Policy Studies, 2(1), pp. 39-63.

ANDERSEN, MS (2007), "An introductory note on the environmental economics of the circular economy", Sustainability Science, 2(1), pp. 133-140.

BANERJEE, S. B. (2001). Managerial perceptions of corporate environmentalism: interpretations from industry and strategic implications for organizations. *Journal of Management Studies*, *38*(4), 489–513. https://doi.org/10.1111/1467-6486.00246

CHAN, R. Y. K. (2005). Does the Natural-Resource-Based View of the Firm Apply in an Emerging Economy? A Survey of Foreign Invested Enterprises in China. *Journal of Management Studies*, *42*(3), 625–672. https://doi.org/10.1111/J.1467-6486.2005.00511.X

ELLEN MACARTHUR FOUNDATION (2015), "What is a Circular Economy?", Ellen MacArthur Foundation, available at: www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy (accessed Dec 6, 2022).

ECONOMY WATCH. (n.d.). *Emerging and Developing Economies Economic Structure* - Retrieved July 14, 2022, from https://www.economywatch.com/emerging-and-developing-economies-economic-structure

GUPTA, H., KUMAR, A., & WASAN, P. (2021). Industry 4.0, cleaner production and circular economy: An integrative framework for evaluating ethical and sustainable business performance of manufacturing organizations. *Journal of Cleaner Production*, *295*, 126253. https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2021.126253

HART, SL (1995), "A natural-resource-based view of the firm", The Academy of Management Review, 20(4), pp. 986-1014.

HART, SL and Dowell, G. (2011), "A natural-resource-based view of the firm: fifteen years after", Journal of Management, 37(5), pp. 1464-1479.

ISO SURVEY 2021. Retrieved Dec 23, 2022, from https://www.iso.org/the-iso-survey.html

ISOa. (INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION) Retrieved Dec 23, 2022, from https://www.iso.org/standard/60857.html

ISOb. (INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDIZATION) Retrieved Dec 23, 2022, from https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:50001:ed-2:v1:en

INTERNATIONAL MONETARY FUND (IMF). (2020). *Fiscal Monitor: Policies for the Recovery*. Washington, October. ISBN: 978-1-51355-738-0 (PDF).

JAWAHIR IS, DILLON JR OW. (2007). Sustainable manufacturing processes: New challenges for developing predictive models and optimization techniques, (Keynote Paper), Proc. 1st International Conference on Sustainable Manufacturing (SM1), Montreal, Canada, 1-19.

KALMYKOVA, Y., SADAGOPAN, M., & ROSADO, L. (2018). Circular economy – From review of theories and practices to development of implementation tools. *Resources, Conservation and Recycling*, *135*, 190–201. https://doi.org/10.1016/J.RESCONREC.2017.10.034

KIRCHHERR, J., REIKE, D., & HEKKERT, M. (2017). Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation and Recycling*, *127*, 221–232. https://doi.org/10.1016/J.RESCONREC.2017.09.005

KLEINER-SCHÄFER, T., & LIEFNER, I. (2021). Innovation success in an emerging economy: A comparison of R&D-oriented companies in Turkey. *Growth and Change*, *52*(2), 963–989. https://doi.org/10.1111/GROW.12479

KPMG, & SKD Türkiye. (2022). *Preliminary Research On Circularity Potential Of Five Sectors In Turkey*.

LATAN, H., JABBOUR, CJC, DE SOUSA JABBOUR, ABL, WAMBA, SF and SHAHBAZ, M. (2018), "Effects of environmental strategy, environmental uncertainty and top management's commitment on corporate environmental performance: the role of environmental management accounting", Journal of Cleaner Production, 180, pp. 297-306.

LUCIANETTI, L., JABBOUR, CJC, GUNASEKARAN, A. and LATAN, H. (2018), "Contingency factors and complementary effects of adopting advanced manufacturing tools and managerial practices: effects on organizational measurement systems and firms' performance", International Journal of Production Economics, 200, pp. 318-328.

MAO, Y., & WANG, J. (2019). Is green manufacturing expensive? Empirical evidence from China. *International Journal of Production Research, 57*(23), 7235–7247. https://doi.org/10.1080/00207543.2018.1480842

MIEMCZYK, J., HOWARD, M. and JOHNSEN, TE (2016), "Dynamic development and execution of closed-loop supply chains: a natural resource-based view", Supply Chain Management: An International Journal, 21(4), pp. 453-469.

MSCI. (2022, July 12). *Emerging Markets*. https://www.msci.com/our-solutions/indexes/emerging-markets.

RONG, J. Q., & LING, L. (2012). Research on green manufacturing model for circular economy. In *Applied Mechanics and Materials* (Vol. 201, pp. 967-970). Trans Tech Publications Ltd.

ROSA, P., SASSANELLI, C., URBINATI, A., CHIARONI, D., & TERZI, S. (2020). Assessing relations between Circular Economy and Industry 4.0: A systematic literature review. *International Journal of Production Research*, *58*(6), 1662-1687.

SAUVE, S., BERNARD, S. and SLOAN, P. (2016), "Environmental sciences, sustainable development and circular economy: alternative concepts for trans-disciplinary research", Environmental Development, 17, pp. 48-56.

SCHROEDER, P., ANGGRAENI, K., & WEBER, U. (2019). The Relevance of Circular Economy Practices to the Sustainable Development Goals. *Journal of Industrial Ecology*, *23*(1), 77–95. https://doi.org/10.1111/JIEC.12732

SHAN, S., GENÇ, S. Y., KAMRAN, H. W., & DINCA, G. (2021). Role of green technology innovation and renewable energy in carbon neutrality: A sustainable investigation from Turkey. *Journal of Environmental Management*, *294*, 113004. https://doi.org/10.1016/J.JENVMAN.2021.113004

SUN, X., JIA, M., XU, Z., LIU, Z., LIU, X., & LIU, Q. (2022). An investigation of the determinants of energy intensity in emerging market countries. *Energy Strategy Reviews*, *39*, 100790. https://doi.org/10.1016/J.ESR.2021.100790

TATOGLU, E., & DEMİRBAG, M. (2008). Transition in the age of anxiety: The Turkish case. *Journal of Management Development*, *27*(7), 653–659. https://doi.org/10.1108/02621710810883571/FULL/PDF

VESTEL CLIMATE CHANGE REPORT (2020). Retrieved 24 Nov, 2022 from http://www.vestelyatirimciiliskileri.com/_assets/pdf/CDP_Vestel_ Elektronik_Climate_Change_2020.pdf

WORLD ECONOMIC FORUM. (2018). *Readiness for the Future of Production Report*.

WORLD WIDE FUND FOR NATURE (WWF) Retrieved July 14, 2022, from https://www.wwf.org.tr/?10722/Turkiye-Avrupa-Birligi-Yesil-Mutabakatn-dusuk-karbonlu-ekonomiye-gecis-icin-bir-frsat-olarak-gormeli

WU HQ, SHI Y, XIA Q, ZHU WD. (2014). Effectiveness of the policy of circular economy in China: A DEA-based analysis for the period of 11th five-year plan. Resources, Conservation and Recycling; 83: 163-175.

YILMAZ, F. (2022). Enerji Yönetimi ve Türkiye: Avrupa Yeşil Mutabakatı Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, *8*(1), 19–37. https://dergipark.org.tr/tr/pub/adibd

ZORLU HOLDING (2020). Sustainability Report. Retrieved 22 Dec, 2022 from https://www.zorlu.com.tr/assets/files/raporlar/zorlu-2020-en.pdf

ZORLU ENERJİ (2021). Annual Integrated Report. Retrieved 20 Nov, 2022 from https://www.zorluenerji.com.tr/uploads/pdf/pdflist/integrated-annual-report-2.pdf

ZORLU. Akıllı Hayat 2030. Retrieved 28 Nov, 2022 from https://www.zorlu.com.tr/akillihayat2030/en/regenerative-business-models/sustainable-products

REFERENCES

AHMAD, J., NOOR, S. M., & ISMAIL, N. (2015). Investigating students' environmental knowledge, attitude, practice and communication. Asian Social Science, 11(16), 284-293.

BARRY, J. & ECKERSLEY, R. (2005). The State and the Global Ecological Crisis, Boston: MIT Press.

BAUER, N., MEGYESI, B., HALBAC-COTOARA-ZAMFIR, R. & HALBAC-COTOARA-ZAMFIR, C. (2020). Attitudes and environmental citizenship, in Hadjichambis, A.C., Reis, P., Paraskeva-Hadjichambi, D., Boeve-de Pauw, J., Gericke, N. and Knippels, M.C. (Eds), Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education, Springer Nature, Cham, Switzerland, pp. 97-111.

BELLAMY, R. (2014). Citizenship: historical development of, in Wright, J. (Ed.), International Encyclopaedia of Social and Behavioural Sciences, (2nd Ed.), Elsevier, Amsterdam.

BOUMAN, T., STEG, L. & KIERS, H.A. (2018). Measuring values in environmental research: A test of an environmental portrait value questionnaire. Front. Psychol., 9, 1-15.

CHEAH, S.L. & HUANG, L. (2019). Environmental Citizenship in a Nordic Civic and Citizenship Education Context. Nord. J. Comp. Int. Educ., 3, 88-104.

CRANE, A., MATTEN, D. & MOON, J. (2008). Ecological Citizenship and the Corporation. Organization & Environment, 21(4), 371-389.

DE GUTTRY, C., SÜSSER, D. & DÖRING, M. (2019). Situating climate change: psychological distances as tool to understand the multifaceted dimensions of climate change meanings, Geoforum, 104, 92-100.

DIMICK, A. S. (2015). Supporting youth to develop environmental citizenship within/against a neoliberal context. Environ. Educ. Res., 21, 390-402.

DOUGLAS, B.D. & BRAUER, M. (2021). Gamification to prevent climate change: a review of games and apps for sustainability, Current Opinion in Psychology, 42, 89-94.

DOBSON A. (2000). Ecological Citizenship: a Disruptive Influence?. Pierson C., Tormey S. (eds) Politics at the Edge. Political Studies Association Yearbook Series. Palgrave Macmillan, London.

DOBSON, A. (2003). Citizenship and the environment. New York: Oxford University Press.

DOBSON, A. (2010). Environmental citizenship and pro-environmental behavior: Rapid research and evidence review. London: Sustainable Development Research Network.

FLYNN, R., BELLABY, P., & RICCI, M. (2008). Environmental citizenship and public attitudes to hydrogen energy technologies. Environmental Politics, 17(5), 766-783.

GEORGIOU, Y., HADJICHAMBIS, A.C. & HADJICHAMBI, D. (2021). Teachers' perceptions on environmental citizenship: a systematic review of the literature, Sustainability, 13, 1-29.

HADJICHAMBIS, A.C. & REIS, P. (2020). Introduction to the conceptualization of Environmental Citizenship for twenty-first century education. In Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education; Hadjichambis, A.C., Reis, P., Paraskeva-Hadjichambi, D., Eds.; Springer: Cham, Switzerland, pp. 9-24.

JAGERS, S.C. & MATTI, S. (2010). Ecological citizens: identifying values and beliefs that support individual environmental responsibility among swedes, Sustainability, 4(2),1055-1079.

KARATEKIN, K. & UYSAL, C. (2018). Ecological citizenship scale development study. International Elektronic Journal of Environmental Education, 8 (2), 82-104.

LATTA, A. & GARSIDE, N. (2005). Perpectives on Ecological Citizenship: An İntroduction. Environment Journal, 33(3), 1-8.

MARTINSSON, J. & LUNDQVIST, L. J. (2010). Ecological citizenship: coming out 'clean' without turning 'green'?. Environmental Politics, 19(4), 518-537.

PALLETT, H. (2017). Environmental Citizenship. International Encyclopedia of Geography: People, the Earth, Environment and Technology, 1(1), 1-10.

REDDICK, C.G. & ZHENG, Y. (2017). Determinants of citizens' mobile apps future use in chinese local governments: an analysis of survey data, Transforming Government: people, Process and Policy, 11(2), 213-235.

REID, A., DILLON, J., ARDOIN, N. & FERREIRA, J.A. (2021). Scientists' warnings and the need to reimagine, recreate, and restore environmental education, Environmental Education Research, 27(6), 783-795.

SCHILD, R. (2016). Environmental citizenship: What can political theory contribute to environmental education practice?, The Journal of Environmental Education, 47(1), 19-34.

SIMONOVA, P., CINCERA, J., KROUFEK, R., KREPELKOVA, S. & HADJICHAMBIS, A. (2019). Active Citizens: Evaluation of a Community-Based Education Program. Sustainability, 11, 1-10.

SKILL, K. (2012). The What, Who, and How of ecological action space. Sustainability, 4(1), 1-16.

ZHANG, X., LIU, J. & ZHAO, K. (2018). Antecedents of citizens' environmental complaint intention in China: an empirical study based on norm activation model, Resources, Conservation and Recycling, 134, 121-128.

YEREL YÖNETİMLER ÜZERİNE SOSYO-POLİTİK-YÖNETSEL-KÜLTÜREL-TEKNOLOJİK VE TARİHİ PERSPEKTİFTEN GÜNCEL TARTIŞMALAR

Editörler
Doç. Dr. Ramazan TİYEK
Doç. Dr. Burak Hamza ERYİĞİT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-75-3

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **vi**

Yerel Katılım, Ölçek Optimizasyonu ve Kurumsal Kapasite Bakımından Türkiye'de Metropol Belediye Yapılanması (*Prof. Dr. Yüksel DEMİRKAYA*) 1
Türkiye'de Metropolitan Alan Yönetimi 2
Büyük Şehirlerin Yönetimine Dair Yasal Düzenlemeler 2
Sonuç ve Öneriler 6
Kaynakça 10

Ulusal ve Uluslararası Belgelerde Temiz Çevrede Yaşama Hakkının Gerçekleşmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği (*Prof. Dr. Ahmet UÇAR*) 11
Ulusal Mevzuatta Çevre Hakkı 12
Uluslararası Belgelerde ve Avrupa Kentsel Şartı'nda Çevre ve Kentli Hakları 14
Çevre ve Kaliteli Yaşam Hakkı Bağlamında Manisa Büyükşehir Belediyesi Stratejik Dokümanlarının İçerik Analizi 16
Sonuç ve Öneriler 23
Kaynakça 26

Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Belediyeler (*Prof. Dr. Nilüfer NEGİZ ve Dr. Özkan YALÇIN*) 28
Kavramsal Arka Plan 29
Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 36
Belediyelerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uygulamaları: Isparta ve Burdur Örneği 40
Sonuç 46
Kaynakça 48

Yerel Yönetimlerde Girişimciliğin Teşviki: Avrupa Birliği ve Türkiye Uygulamaları (*Doç. Dr. Sühal ŞEMŞİT ve Prof. Dr. Ahmet UÇAR*) 51
Girişimcilik Kavramı, Girişimciliğin Kent ve Bölge Ekonomisi İçin Önemi 52
AB Politikalarında Girişimciliğin Gelişimi ve Teşvik Edilmesi 54
Yerel Yönetimlerin Girişimciliği Teşviki ve Türkiye 57
Sonuç ve Değerlendirme 60
Kaynakça 63

Örgütsel İletişim ve İnovasyon İlişkisi: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği (*Dr. Öğr. Üyesi Meryem ARSLAN*) 64
Kavramsal Çerçeve 65
Örgütsel İletişimin Amacı ve Fonksiyonları 66

Belediyelerde Örgütsel İletişim ve İnovasyon İlişkisi: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği....68
Sonuç ve Öneriler....76
Kaynakça....78

Bezdiri Davranışlarının Yerel Yönetim Çalışanları Tarafından Değerlendirilmesi (*Doç. Dr. Ramazan TİYEK*)....80
Bezdiri Kavramı....81
Yerel Yönetim Çalışanları....82
Araştırma Yöntemi....83
Bezdiri Davranışlarının Yerel Yönetim Çalışanları Tarafından Değerlendirilmesi....84
Kaynakça....91

Kentsel Dönüşümde Yeni Bir Perspektif: NEOM Projesi (*Doç. Dr. Burak Hamza ERYİĞİT ve Erkan KÖSEDAĞ*)....93
Kentsel Dönüşümün Gelişimi....95
Kentsel Dönüşüm Planlarını Etkileyen Faktörler ve Yöntemler....97
Kentsel Dönüşümde Yeni Bir Perspektif: NEOM Projesi....98
Neom Projesinin Konumu ve Paydaşları....99
Genel Değerlendirme ve Sonuç....105
Kaynakça....107

Belediyelerde Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi (*Dr. Öğr. Üyesi Murat TUYSUZ*)....109
Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Stratejik Yönetim....110
Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi....112
Stratejik İKY Yaklaşımları....113
Belediyelerde Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi....114
Sonuç ve Değerlendirme....119
Kaynakça....121

Türkiye'deki Büyükşehir Belediyelerinin Sunduğu Toplumsal Refah Hizmetlerinin Mali Açıdan İncelenmesi (*Doç. Dr. Hakan YAŞ*)....123
Toplumsal Refah Hizmetleri....125
Büyükşehir Belediyelerinin Sunduğu Toplumsal Refah Hizmetleri....127
Büyükşehir Belediyelerinin Toplumsal Refah Hizmetlerine Yönelik Verileri....128
Sonuç....139
Kaynakça....141

Gediz Dergisi Üzerinden Erken Cumhuriyet Döneminde Manisa'da Kent Hizmetlerini Anlamak (*Prof. Dr. Rasim AKPINAR*) 143
1935-1940 Döneminde Manisa'da Kentsel Hizmetler 144
Sonuç ve Tartışma 148
Kaynakça 149

Birinci Türk Belediyeleri Kongresi Üzerinden Erken Cumhuriyet Döneminde Kent Hizmetlerini Anlamak (*Prof. Dr. Rasim AKPINAR*) 150
Belediyeler Dergisi 151
Belediyecilik Anlayışını Birinci Türk Belediyeler Kongresi Üzerinden Okumak 153
Sonuç ve Tartışma 158
Kaynakça 160

Osmanlı Devleti'nde Vilayet Sistemine Geçiş: 1864 ve 1871 Vilayet Düzenlemeleri (*Doç. Dr. Burak Hamza ERYİĞİT*) 161
Osmanlı Taşrasında 1864 ve 1871 Vilayet Düzenlemelerinden Önceki Durum 162
1864 Vilayet Nizamnamesi ve Öngördüğü Sistem 162
1871 İdare–i Umumiye–i Vilayet Nizamnamesi ve Osmanlı Taşrasındaki Dönüşüm. 168
Sonuç 170
Kaynakça 172

Kaynakça

Acar, F. ve Aydın, F., (2013). Tüm Yönleri İle Belediye Gelirleri, Türkiye Belediyeler Birliği, Ankara

Arıkboğa, E., (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli, Yerel Politikalar Dergisi

Bulut, Y., (2002). Türkiye'de Bölge Yönetimi Arayışları, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 35, Sayı 4

Canatan, B., (2001). Düşünce Tarihinde, Kamu Hukukunda, Avrupa Birliği'nde Yerellik İlkesi, Galeri Kültür Yayınevi, Ankara

Demirkaya, Y. ve Koç, M. (2017). 6360 Sayılı Kanun İle Birlikte Mahalleye Dönüşen Köylerde Değişimin Muhtarlığa Etkisi: Menteşe ve Seydikemer İlçeleri Üzerinden Bir Değerlendirme . Strategic Public Management Journal , 3 (6) , 124-149 . DOI: 10.25069/spmj.342576

Demirkaya, Y., (2015). Küreselleşmenin Kamu Yönetimi Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi , 14 (2) , 133-150

DPT, (1994). Mahalli İdareler ve Büyükşehir Yönetimi Özel İhtisas Komisyonu Raporu , Yayın No: DPT: 2364 - ÖİK: 431

Eren, V., (2011). Belediye Yöneticilerinin Yerel Yönetim Reformları Hakkındaki Algıları, MKÜ, SBE Dergisi, Cilt: 8, Sayı:16, ss.89-111.

İçişleri Bakanlığı, (2014). Onuncu Kalkınma Planı

Keleş, R., (2012). Yerinden Yönetim ve Siyaset, 8. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul

Lefevre, C., (2011). The Involvement of Economic Actors in Urban Strategies in Europe, Working Paper 21, The Involvement of Economic Actors in Urban Strategies in Europe.

OECD, (2008). OECD Territorial Reviews: Istanbul, Turkey

Zengin, O., (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi, Ankara Barosu Dergisi

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü: http://www.migm.gov.tr/

Muhasebat Genel Müdürlüğü: http://www.muhasebat.gov.tr/

Sayıştay: http://www.sayistay.gov.tr/rapor/genel/2013_Faaliyet.pdf

Türkiye İstatistik kurumu: http://www.tuik.gov.tr/

Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu (2021), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/0QRai+Kamu_Idareleri_Icin_Stratejik_Planlama_Kilavuzu_V3_1_.pdf

Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları İle Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=38547&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5

Kaynakça

Akpınar, Rasim (2019) ***Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi ve Yapısal Analizi***, Ekin Yayınevi, Bursa.

Akpınar, Rasim (2021) "Yerel Yönetimler ve Kalkınma", içinde ***YEREL YÖNETİMLER*** Yönetim,Siyaset,Kent ve Güncel Tartışmalar, (Editörler): Özgür Önder vd., ss. 657-680, Gazi Kitapevi, Ankara.

Bilgili, Muhammed Yunus (2015) Anayasal Bir Hak Olarak Çevre Hakkı. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6 (2) , 563-584 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/25891/272823

Bruyninckx, Hans, (2022) "Sağlık mercek altında: Sıfır kirliliğe doğru ilerleme, Avrupa'da daha sağlıklı yaşamlar demek", https://www.eea.europa.eu/tr/articles/saglik-mercek-altinda-sifir-kirlilige, (Erişim Tarihi: 09.10.2022).

Council of Europe. "European Urban Charter", https://rm.coe.int/168071923d. (E. Tarihi: 12.10.2022).

Çalı, Hasan Hüseyin (2012) "Avrupa Kentsel Şartı Çerçevesinde Güvenli Kent ve Yerel Yönetimler", Türk İdare Dergisi, Sayı: 475, ss. 9-36.

Duru, Bülent (2015) "Avrupa Birliği Kentsel Politikası ve Türkiye Kentleri Üzerine", Mülkiye Dergisi, Sayı: 246, Cilt: XXIX, ss. 59-76,

Görmez, Kemal (2015) ***Çevre Sorunları***, Nobel Yayınları, Ankara.

Harvey, David (2012) ***Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devinime Doğru***, Ayşe Deniz Temiz (Çev.). İstanbul: Metis

Karasu, Mithat Arman (2008) "Kentli Haklarının Gelişimi ve Hukuki Boyutları", TBB Dergisi, Sayı: 78, ss.37-52.

Kaya, Erol, Şentürk, Hulusi, Danış, Osman ve Sami Şimşek (2007) ***Modern Kent Yönetimi – I***. İstanbul:

Okutan Yayınevi.

Ökmen, Mustafa; Yılmaz, Abdullah ve Fikret Mazı (2010) "Kentleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerin Sosyal Sorumluluğu ve Çevre", (Ed.): Bekir Parlak, ***Yerel Yönetimler Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar*** *(IV. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı),* ss. 393-413, Dora Yayınları, Bursa.

Pektaş, Ethem Kadri ve Fehmi Akın (2010), "Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak "Katılım Hakkı" Ve Türkiye", *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi (C.XII ,S.II, 2010),* ss. 23-49.

Pelvan, Neslihan (2022) "Uluslararası Hukukta Çevre Hakkı", http://www.ilsaedergi.com/uluslararasi-hukukta-cevre-hakki/ (Erişim Tarihi: 09.10.2022).

Şengül, Mihriban (1999) "Yerel Düzeyde Çevre Yönetimi ve Belediyeler", Çağdaş Yerel

Yönetimler, 8 (3) ss. 91-102.

Tekin, Ömer Faruk (2018) "Yerel Yönetimlerin Çevresel Hizmet ve Politikaları: Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği", İçinde ANTALYA KİTABI SELÇUKLUDAN CUMHURİYET'E SOSYAL BİLİMLERDE ANTALYA, (Editörler: Bedia KOÇAKOĞLU ve diğerleri), ss.1132-1142, Palet Yayınevi, Antalya.

Tuncay, Mete (1984) ***Kentsel Haklar- Karşılaştırmalı Bir Çerçevede Türkiye***, İstanbul: WALD Yayınları.

Manisa Büyükşehir Belediyesi 2021 Faaliyet Raporu

Manisa Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Strateji Planı

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

5393 sayılı Belediye Kanunu

Kaynakça

Aktaş, Gül (2017), ‘‘Kadın Açısından Kente İlişkin Mekân Pratikler’’, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27, 136-149.

Alkan, Ayten (2012) ‘‘Şehircilik Çalışmalarının Zayıf Halkası: Cinsiyet’’, **Birkaç Arpa Boyu: 21. Yüzyıla girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar**, (Ed: Serpil Sancar), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 343-414.

Alkan, Ayten (2022), ‘‘Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması’’, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 54, 4, 1-29.

Altay, Deniz, Tokman, Yıldız. L. ve Tanrıkulu, Aslı (2022) ‘‘Kentli Hakları El Kitabı (Avrupa Kentsel Şartı)’’, [http://www.kadindostukentler.com/content/docs/outputs/kentli-haklari.pdf] (01.11.2022).

Aytaç, Ahmet Murat (2014) “Dünya Görüşü ve İdeoloji”, **Siyaset Kavramlar, Kurumlar, Süreçler**, (Ed: Yüksel Taşkın), İstanbul: İletişim Yayıncılık, 105-137.

Berevoescu, Lonica ve Ballington, Julie (2021), ‘‘Women’s Representatıon In Local Government: A Global Analysis’’, New York: UN WOMEN.

Birleşmiş Milletler (2022) ‘‘Universal Declaration of Human Rights’’, [https://www.un.org/en/udhrbook/pdf/udhr_booklet_en_web.pdf] (27.10.2022).

Bora, Aysun ve Üstün, İlknur (2015), **“Sıcak Aile Ortamı”: Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler**, İstanbul: TESEV.

Buran, Hasan (1995) “Yönetim-Yurttaş İlişkileri ve Katılımlı Yönetim”, **Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri,** Ankara: TODAİE Yayını.

Burdur Belediyesi (2021) ‘‘Burdur Belediye Başkanlığı 2021 Yılı Faaliyet Raporu’’, [https://www.burdur.bel.tr/category/faaliyet-raporlari/] (01.11.2022).

Can, Yücel (2018) “Ataerkil İdeoloji Tartışmaları’’, **Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi**, (Eds: Dolunay Şenol ve Havva Eylem Kaya), İstanbul: Kırmızı yayınları, 35-60.

CEMR (2006) ‘‘Avrupa Yerel Yaşamda Kadın - Erkek Eşitliği Şartı’’, [https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/charte_egalite_tr.pdf] (27.10.2022).

Childe, Gordon (1985), **What Happened in History**, Avustralya: Penguin Books.

Çitçi, Oya (1982), **Kadın Sorunu ve Türkiye’de Kamu Görevlisi Kadınlar**, Ankara: Sevinç Matbaası.

Gölüksüz, Yiğit (1993), ‘‘**Yerel Yönetimler Geliştirme Sempozyumu**, İstanbul: GAP Belediyeler Birliği Yayını (Kent Basımevi).

Göymen, Korel (1999), “Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi”, Amme İdare Dergisi**,** 32, 4, 68-83.

Habertürk (2022) ‘‘Forbes Türkiye'nin en yaşanabilir şehirlerini açıkladı’’, [https://www.haberturk.com/htgastro/kesfet/forbes-2022-turkiye-nin-en-yasanabilir-sehirlerini-acikladi-3530601] (04.11.2022).

Hakimler ve Savcılar Kurulu (2022) ‘‘İnsan hakları evrensel beyannamesi’’, [https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf] (27.10.2022).

Independent (2019) ‘‘Türkiye’nin her bölgesinde kadınlar isyan ediyor: Sokaklar karanlık, asla güvende hissetmiyorum’’, [https://www.indyturk.com/node/101926/haber/t%C3%BCrkiye%E2%80%99nin-her-b%C3%B6lgesinde-kad%C4%B1nlar-isyan-ediyor-sokaklar-karanl%C4%B1k-asla-g%C3%BCvende] (01.11.2022).

Isparta Belediyesi (2021), ‘‘Isparta Belediyesi 2021 Yılı Faaliyet Raporu’’, [https://www.isparta.bel.tr/kurumlar/isparta.bel.tr/Raporlar-Tablolar/Faaliyet-Raporu/2021faaliyetraporu.pdf] (01.11.2022).

Isparta Belediyesi (2022) ‘‘Kurumsal’’, [https://www.isparta.bel.tr/] (01.11.2022).

Kaşıkırık, Ayşe (2021), ‘‘Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartını İmzalayan Belediyelerin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Perspektifi’’, Econder Uluslararası Akademik Dergi, 5, 1, 81-101.

Keleş, Ruşen ve Yavuz, Fehmi (1989), **Yerel Yönetimler**, Ankara: Turhan Kitabevi.

Keller, Evelyn. Fox (2007), **Toplumsal Cinsiyet ve Bilim Üzerine Düşünceler**, İstanbul: Metis Yayınları.

Kriterdergisi (2019) ‘‘Güvenli Kentler ve Kentsel Risklerin Yönetimi’’, [https://kriterdergi.com/dosya-belediyeciligin-yeni-kodlari/guvenli-kentler-ve-kentsel-risklerin-yonetimi] (01.11.2022).

Kurtoğlu, Ayça (2015), **Hak Temelli İzleme ve Değerlendirme ve Toplumsal Cinsiyet Anaakımlaştırması**, Ankara: CEİD Yayınları.

Negiz, Negiz ve Yalçın, Özkan (2018), ‘‘Kentli Haklarının Türkiye Eksenindeki Yeri’’, **Türkiye’de Toplum, Yerleşim ve Yönetim Tartışmaları: KAYSEM 12 Bildiriler Kitabı,** (Ed: Hasan Yaylı), Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.

Medya32 (2022) ‘‘Türkiye'nin ‘En Yaşanabilir Şehirleri’ Listesi Yayınlandı; Isparta Kaçıncı Sırada?’’, [http://www.medya32.com/isparta/turkiyenin-en-yasanabilir-sehirleri-listesi-yayinlandi-isparta-kacinci-sirada-21600h.html] (01.11.2022).

Pektaş, Ethem Kadri ve Akın, Fehmi (2010), ‘‘Avrupa Kentsel Şartları Perspektifinde Bir Kentli Hakkı Olarak 'Katılım Hakkı' ve Türkiye’’, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 12, 2, 23-49.

Sargın, Ayşe (2013), **Yerelde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Araçlar ve Mekanizmalar**, Ankara: Kader.

Sassen, Saskia. (2015), ‘‘Built Gendering. Harvard Design Magazine’’, [https://www.harvarddesignmagazine.org/issues/41/built-gendering] (01.11.2022).

Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019) On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Ankara.

Şafak, Gökçe Nur (2021) ‘‘Kent ve Kadın: Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Kentsel Politika ve Uygulamalara Kısa Bir Bakış’’, **Disiplinler Arası Kadın** (Eds: Nilüfer Negiz ve Aysun Öcal), Ankara: Nobel Yayınevi, 211-246.

Tapdık, Seda (2020), ‘‘Kadının Kent Yönetimine Katılımının Kentlerin Gelişmişlik Düzeylerine Göre Farklılaşması: Batı Karadeniz Bölgesi Örneği’’ Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

TBB (2022) ‘‘Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR)’’, [https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_avrupa-belediyeler-ve-bolgeler-konseyi-cemr_86] (01.11.2022).

TBB (2022a) ‘‘CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın - Erkek Eşitliği Şartı’’, [https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_545] (01.11.2022).

TMMOB. (2022) Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu, [http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=964] (01.11.2022).

TÜİK (2021) ‘‘Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri’’, [https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/toplumsal_cinsiyet_istatistikleri_2021.pdf], (01.11.2022).

TÜİK (2022) ‘‘Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları’’, [https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr] (01.11.2022).

UNDP (2018) ‘‘Yerel Yönetimlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Anaakımlaştırılması’’, [https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/yerel-yonetimlerde-toplumsal-cinsiyet-esitliginin-anaakimlastirilmasi] (01.11.2022).

WHO (1998) Gender and Healty. A Technical Paper, [https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/63998/WHO_FRH_WHD_98.16.pdf?sequence=1&isAllowed=y] (01.11.2022).

Yücel, llgın ve Kutlar, İlkay (2020), ‘‘Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi’’, Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi, 1, 3, 151-169.

Kaynakça

Akpınar, Rasim (2021) "Yerel Yönetimler ve Kalkınma", içinde ***YEREL YÖNETİMLER*** Yönetim,Siyaset,Kent ve Güncel Tartışmalar, (Editörler): Özgür Önder vd., ss. 657-680, Gazi Kitapevi, Ankara.

Akpınar, Rasim (2019) ***Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi ve Yapısal Analizi***, Ekin Yayınevi, Bursa.

European Union Committee of the Regions (2022), European Entrepreneurial Region (EER), https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/european-entrepreneurial-region.aspx

European Union Committee of the Regions (2015), Encouraging Entrepreneurship at Local and Regional Level, https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/EER/encouraging-entrepreneurship.pdf

Baştan, Serhat ve Mustafa Ökmen (2004) "Yerel Yönetimlerde Bilgi ve İletişim Alt Yapısı ile İlgili Temel Sorunlar", içinde ***Kamu Yönetimi*** (Editörler): Abdullah Yılmaz ve Mustafa Ökmen, ss. 183-216, Gazi Kitabevi, Ankara.

Gürdoğan, Nazif (2008) ***Girişimcilik ve Girişim Kültürü***, İGİAD Yayınları: 7, İstanbul.

Habitat III Türkiye Ulusal Raporu (2014). Üçüncü Birleşmiş Milletler Konut ve Sürdürülebilir Yerleşmeler Konferansı (Habitat III), Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.

İraz, Rıfat (2005) ***Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve Kobi'ler***, Konya, Çizgi Kitabevi.

İşcan, Ömer Faruık ve Erdoğan Kaygın (2011) "Potansiyel Girişimciler Olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2011 ISSN: 1309 -8 039 (Online), ss. 275-286.

KOSGEB (2022). "Avrupa Küçük İşletmeler Yasası", http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/2652/avrupa-kucuk-isletmeler-yasasi

Ökmen, Mustafa ve Bekir Parlak (2015*) **YerelYönetimle**r* (Kuram ve Uygulamada Küresel ve Ulusal Konular ve Sorunlar), Ekin Yayınları, Bursa.

Önce, Asım Günal, Marangoz, Mehmet ve Nedret Erboy (2014) "Ekonomik Büyüme ve Kalkınmada Girişimciliğin Rolü ve Önemi" INTERNATIONAL CONFERENCE ON EURASIAN ECONOMIES, 2014.

TÜGİAD (1993), ***Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Girişimcilik Nitelikleri***, İstanbul: Simge Ofis Matbaacılık.

5393 sayılı Belediye Kanunu, **Resmi Gazete**, Cilt: 44, Sayı: 25874, 13.07.2015.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, **Resmi Gazete**, Cilt: 43, Sayı: 25531, 10.7.2004

5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu, **Resmi Gazete**, Cilt: 44, Sayı: 25745, 04.03.2005.

443 sayılı Köy Kanunu, **Resmi Gazete,** Cilt: 5, Sayı: 68, 07.04.1924.

Kaynakça

Akbaş, A. (2020). *Örgüt kültürü ile inovasyon ve yenilik ilişkisi: İstanbul Büyükşehir Belediyesinin iştirak kurumlarında bir uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Akdoğan, A., Kale, E. (2011). Konaklama işletmelerinde örgüt içi faktörlerin yenilik ve yaratıcılık performansına etkisi. *NEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1 (2011), 165-186.

Aygün, Ş., Özmutaf, N.M. (2020). Sosyal medyanın aracılık rolü bağlamında örgütsel iletişim ve örgüt kültürü ilişkisi: anakent belediyelerinde bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 25(4). 427-449.

Bulut, C., Arbak, H. (2012). İnovasyon, direnc ve iletisim: kavramsal bir tartışma. İzmir: EGIAD Yayınları.

Çifci, Y. (2020). Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin (metropollerin) yapısal, örgütsel ve yönetsel sorunları üzerine bir inceleme. *Enderun Dergisi*. 4(1), 1-7

Demirtaş, M. (2015). Örgütsel iletişimin verimlilik ve etkinliğinde yararlanılan iletişim araçları ve halkla ilişkiler filmleri örneği. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(1) . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/muiibd/issue/486/4142

Efeoğlu, İ.E, Çetin, S. (2012). Örgütsel iletişimin değerlendirilmesi: Belediyelere dair uygulamalı bir çalışma. *Ç.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3). 185-204.

Elmas, N. (2017). Örgütsel iletişim ile iş tatmini arasındaki ilişki. *İstanbul ticaret üniversitesi. Dış ticaret enstitüsü.* Erişim Tarihi: 02.10.2022, http://ticaret.edu.tr/wp-content/uploads/2020/921/%C3%96RG%C3%9CTSEL%20%C4%B0LET%C4%B0%C5%9E%C4%B0M%20ile%20%C4%B0%C5%9E%20TATM%C4%B0N%C4%B0%20ARASINDAK%C4%B0%20%C4%B0L%C4%B0%C5%9EK%C4%B0.pdf

Farida, R. (2007). Organizational creativity and psychological well-being, *Lund University*, Erişim Tarihi: 02.10.2022, http://www.farida.se/Farida_Rasulzada_book.pdf

Fidler, L.A., Johnson, J.D. (1984). Communication and innovation implementation. *The Academy of Management Review.* 9(4), 704-711. Erişim Tarihi: 12.09.2022, https://www.jstor.org/stable/258492

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2019). *Bir fikrim var projesi.* (Erişim Tarihi: 02.10.2022). https://www.iletisim.gov.tr/turkce/yerel_basin/detay/gaziantep-buyuksehirin-bir-fikrim-var-projesi-hayata-gecti

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2019). *Bir fikrim var.* (Erişim Tarihi: 02.10.2022). https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/bir-fikrim-var-projesi-universitelilerle-hayat-bulacak#images-2

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2019). *Bir fikrim var.* (Erişim Tarihi: 02.10.2022). https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/bir-fikrim-var-projesi-universitelilerle-hayat-bulacak

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2019). *Bir fikrim var.* (Erişim Tarihi: 02.10.2022). https://www.mynet.com/galeri/gaziantep-buyuksehir-personellerinin-fikirlerini-destekliyor-180105044207/2

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2019). *Yarışma.* (Erişim Tarihi: 02.10.2022). https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-inovatif-fikirler-yarismasiyla-bir-ilke-imza-atti

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2019). *Yarışma.* (Erişim Tarihi: 02.10.2022). https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehirden-inovatif-fikirler-yarismasi

https://doi.org/10.16951/atauniiibd.819336

İraz, R., Altınışık, İ. (2016). Örgüt içi faktörlerin yenilik ve yaratıcılık performansına etkisi: hizmet sektöründe bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*. 11. 114-132.

Kanter, R. Moss. (1982). The middle manager as ınnovator. *HBR from The Harvard Business Review.* Erişim Tarihi: 12.09.2022, https://thelimegroup.com/wordpress/wp-content/uploads/2016/11/Harvard-Business-Review-The-middle-manager-as-innovator.pdf

Mika, K., Hannakaisa L., Elovainio, M. (2000). Communication as a determinant of organizational innovation. *R &D Management*. 30(1).

Nesta. (2007). *İnovasyon*. (Erişim Tarihi: 02.10.2022). http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/ready_or_not.pdf

OECD. (2005). *Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2015). *Public Sector Innovation: An agenda for Action.* Paris: OECD Publishing.

OECD. (2017). *Regulatory Reform and Innovation*. Erişim Tarihi: 02.10.2022, https://www.oecd.org/sti/inno/2102514.pdf

Oğuzhan, M. (2020). Kamuda örgütsel iletişim sorunsalı: E-Devlet'e kısa bir bakış. *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi.* 1(1), 14-33.

Pekdemir, I., Koçoğlu, M., Gürkan, G. (2014). Özerklik ve ödüllendirmenin çalışan performansı üzerindeki etkisinde çalışanın inovasyona yönelik davranışının aracılık rolüne yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi.* 43(2),332-350. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuisletme/issue/9253/115775

Timuroğlu, K., Yılmaz, B. (2021). Örgütsel iletişimin örgütsel yenilik üzerindeki etkisi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(1): 319-337

Tutar, H. (2003). Genel iletişim. *Nobel Akademik Yayıncılık*.

Kaynakça

Alıcı, Orhan Veli (2017a), **Özel Amaçlı Metropoliten Kuruluşlar: Büyükşehir Belediyelerine Bağlı İdareler,** Ankara: Orion Kitabevi.

Bozkurt, Ömer, ve Turgay Ergün (1998), **Kamu Yönetimi Sözlüğü,** Ankara: TODAİE Yayınları.

Bozlağan, Recep (2005), **Liderlik Yaklaşımı ve Belediyeler,** Hayat Yayınları, İstanbul.

Bozlağan, Recep ve Yüksel Demirkaya (2008), "Geleneksel Kamu Yönetimi Yaklaşımı, Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı ve Yerel Yönetimlere Etkileri", **Türkiye'de Yerel Yönetimler,** içinde 1-29, Nobel Yayınevi, Ankara.

Caponecchia, C ve A. Wyatt (2009), "Distinguishing Between Workplace Bullying Harrasment and Violence: A Risk Managament Approach", **Journal of Occupational Healt and Safety, Australia and New Zealand,** Cilt: 25, Sayı: 6, 439-449.

Çarkçı, Akif (2005), **Ulusal Kalkınma için Yerel Teklifler**, Ankara: Şehir Yayınları.

Davenport, Noa, Ruth D. Schwartz ve Gail Pursell Elliott (2003), **Mobbing**, (Çev: Osman Cem Önertoy), Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Ege, Harald (2010), "Different Typologies of Workplace Conflict and Their Connections with Post Traumatic Embitterment Disorder", **Health,** Cilt: 2, Sayı: 3, 234-236.

Einarsen, Stale, Helge Hoel, Dieter Zapf ve Cary L. Cooper (2010), "The Concept of Bullying and Harassment At Work: The European Tradition", **Bullying and Harassment in the Workplace,** Stale Einarsen ve diğ., 2. Baskı, CRC Press, New York.

Emrealp, Sadun (2007), **Yerel Yöneticinin 1 Nisan Rehberi**, İstanbul: Uclg-Mewa (Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Ortadoğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı) Yayınları.

Eraslan Yayınoğlu, Pınar (2005), "Yerel Yönetimler Kuruluşlarında Halkla İlişkiler İşlevleri ve Yeni Yaklaşımlar", **Selçuk İletişim,** Cilt 3, Sayı 4, 41-52.

Eryılmaz, Bilal (2005), **Kamu Yönetimi,** Erkam Matbaası, İstanbul.

Güneşin, Aydemir (2002), "Yerellik Kavramı", **STK'lar, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler** içinde, Editör Ali Çakmak, 29-57. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Hirigoyen, Marie-France (2000), **Stalking The Soul: Emotional Abuse and The Erosion of Identity,** Helen Marx Booksi

Hutchinson, Marie, Margaret H. Vickers, Debra Jackson ve Lesley Wilkes (2010), "Bullying as Circuits of Power: An Australian nursing Perspective", **Administrative Theory&Praxis,** Cilt: 32, Sayı: 1, 25-47.

Kelly, Diana (2007), "Workplace Bullying, Women and WorkChoices", **Hecate,** Cilt: 33, Sayı: 1, 112-125.

Kırel, Çiğdem (2008), **Örgütlerde Psikoljik Taciz (Mobbing) ve Yönetimi**, Anadolu Üniversitesi, İİBF Yayınları No: 1806, Eskişehir

Liefooghe, Andreas, Kate Mackenzie Davey, (2010), "The Language and Organization of Bullying At Work", **Administrative Theory&Praxis,** Cilt: 32, Sayı: 1, 71-95.

Magnuson, Sandy ve Ken Norem (2009), "Bullies Grow up and Go to Work", **Journal of Professional Counselling: Practice, Theory and Research,** Cilt: 37, Sayı: 2, 34-51.

Öztemel, Ercan (2001), **Belediyelerde Toplam Kalite Yönetimi,** Değişim Yayınları, Sakarya.

Roscigno, Vincent J., Steven H. Lopez ve Randy Hodson (2009), "Supervisory Bullying, Status Inequalities and Organizational Context", **Social Forces,** Cilt: 87, Sayı: 3, 1561-1589.

Ryan, Leo V.,(2006), "Current Ethical İssues in Polish HRM", **Journal of Business Ethics,** Cilt: 66, Sayı: 2, 273-290.

Seyyar, Ali ve Cihan Selek Öz (2007), **İnsan Kaynakları Terimleri Ansiklopedik Sözlük,** Değişim Yayınları, Sakarya.

Tınaz, Pınar (2006b), "İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing)", **Çalışma ve Toplum Dergisi Seminer Tebliğleri Özel Sayısı**, Cilt: 4 Sayı: 11.

Tınaz, Pınar (2009), "İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Kavramı", **Etik, Hukuk ve Adli Tıp Açısından Psikolojik Taciz (Mobbing) Sempozyumu**, İstanbul.

Tınaz, Pınar, Sibel Gök ve Işıl Karatuna (2010), "Türkiye'de İşyerinde Psikolojik Taciz Oranının ve Türlerinin Belirlenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öneri Dergisi,** Cilt: 9, Sayı: 34.

Toker Gökçe, Asiye (2008), **Mobbing: İşyerinde Yıldırma Nedenleri ve Başa Çıkma Yöntemleri,** Pegem Yayınları, Ankara.

Vega, Gina ve Debra R. Comer, (2005), "Sticks and Stones Break Your Bones, but Words can Break Your Spirit: Bullying in the Workplace", **Journal of Business Ethics**, Sayı: 58, 101-109.

Yaman, Erkan (2009), **Yönetim Psikolojisi Açısından İşyerinde Psikoşiddet-Mobbing-,** Nobel Yayınları, Ankara.

Kanunlar

23.07.1965 tarih ve 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu;

2018/11608 İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Bağlı Kuruluşları ile Bunların Üyesi Olduğu Mahalli İdare Birliklerinin Personel Çalıştırılmasına Dayalı Hizmetlerinin Gördürülmesine İlişkin Usul ve Esaslar

İnternet Kaynakları

Türk Dil Kurumu, https://www.tdk.gov.tr/, Erişim Tarihi: 22.02.2011.

Kaynakça

Ataöv, A., &Osmay, S. (2007). Türkiye'de Kentsel Dönüşme Yöntemsel Bir Yaklaşım. *Middle East Technical UniversityJournal of TheFacult of Architecture, 24*(2), 57-82.

Bilici, Z., &Babahanoğlu, V. (2019). Akıllı Kent Uygulamaları ve Konya Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 2*(9), 124-139.

Çerçi, R. (2022). Bir Kentsel Dönüşüm Örneği: Haussman Projesinde Paris. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi, 4*(1), 60-72.

Çeker, A. & Belge, R. (2015). İstanbul'da kentsel dönüşüm kapsamında gerçekleşen bir olgu: Soylulaştırma . *Türk Coğrafya Dergisi* , (65) , 77-86 .

Diefendorf, J. M. (1989). Urban Reconstruction in Europe After World War II. *Urban Studies*(26), 128-143.

Doğru Haber, S. (2022, 23 10). *Doğru Haber*. Prens Selman Neom Projesi İçin Evini Vermeyen Aktivisti Katletti: https://dogruhaber.com.tr/haber/657142-prens-selman-neom-projesi-icin-evini-vermeyen-aktivisti-katletti/ adresinden alınmıştır

Donnison, D. (1993). The Challenge of Urban Regeneration for Community Development Community. *Development Journal, 28*(4), 293–298.

Dünya Bankası. (2022, 10 23). Göstergeler Sayfası: https://data.worldbank.org/indicator/SP.URB.TOTL.IN.ZS?contextual=default. adresinden alınmıştır

ES, Muharrem (2012), "Kentsel Dönüşüm", *Büyüteç, Ankara Sanayi Odası Sonuçları*, 55-67

Farag, A. A. (2018). The Story of NEOM City: Opportunitie sand Challenges. *New Citie sand Community Extensions in Egypt and the Middle East*, 35-49.

Faudot, A. (2009). Saudi Arabia and the Rentier Regime Trap. *A critical assessment of the plan Vision 2030*, 94-101.

Kaymak, M., & Gürün, F. (2018). 2017 Şehircilik Şûrası ve Kentsel Dönüşüm. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, 13*(49), 42-61.

Keleş, R. (2006). *Kentleşme Politikası.* Ankara: İmge Yayınevi.

Kurtuluş, H. (2006). Kentsel Dönüşüme Modern Kent Mitinin Çöküşü Çerçevesinden Bakmak. *TMMOB Şehir Plancıları Odası*(36), 7-11.

Mutlu, A. (2009). Eski "Kent Hava"larına Kavuşmak. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*, 14-17.

NEOM. (2022, 10 23). Neom Resmi Web Sitesi: https://www.neom.com/en-us adresinden alınmıştır

Öngören, G. (2013). *Kentsel Dönüşüm Hukuku.* İstanbul: Öngören Hukuk Yayınlar.

Özden, P. (2006). Türkiye'de Kentsel Dönüşümün Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*(35), 215-233.

Özden, P. P. (2008). *Kentsel Yenileme-Yasal-Yönetsel Boyut Planlama Uygulama.* İstanbul: İmge Yayınevi.

Roberts, P., &Sykes, H. (2008). *Urban Regeneration: A Handbook.*London: Sage Publications Ltd.

Selçuk, B., & Aydoğdu, İ. (2014). Kentsel Dönüşüm Üzerine Düşünceler: Kazanım mı Kayıp mı? *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15*(2), 33-53.

Tarek, Q. (2022, 10 23). *Dezeen*. Ropörtaj: https://www.dezeen.com/2022/08/11/the-line-megacity-interview-tarek-qaddumi/ adresinden alınmıştır

Tekeli, İ. (2011). Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm. *Tarih Vakfı Yurt Yayınları*, 18-20.

Türk Dil Kurumu. (2022, 10 23). TDK: https://www.tdk.gov.tr/ adresinden alınmıştır

UN 2015. (2022, 10 23). Birleşmiş Milletler: http: //www.un.org/esa/population/ publications/WUP2005/2005wup.htm adresinden alınmıştır

Üstün, G. (2009). *Kentsel Dönüşümün Hukuki Boyutu.* İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

Üstündağ, Ö. (2016). Kentsel Dönüşüm Çalışmalarında Coğrafyacıların Rolü Nedir? Ne Olmalıdır? *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23*(2), 50-62.

Vizyon 2030, B. (2022, 10 23). *Vision 2030.*SaudiVision2030 -Kingdom of SaudiArabia 2022: https://www.vision2030.gov.sa/media/rc0b5oy1/saudi_vision203.pdf adresinden alınmıştır

Yaman, F. T., & Şahinbaş, U. (2017). Türkiye'de kentsel dönüşüm. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, 12*(47), 53-77.

Yaman, M. (2011). Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Ankara Büyükşehir Belediyesi : Dikmen Vadisi 3. Etap Örneği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (s. Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara.

Yılmaz, N. (2004). Farklılaştıran ve Ayrıştıran Bir Mekanizma Olarak Kentleşme. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*(48), 250-267.

Yüksel, M., & Yeşil, M. (2017). Kent ve Yaşam (Ordu Kenti Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*(2), 679-693.

Kaynakça

ABELL, D. F. 1993. *Managing with dual strategies,* New York, Free Press.

ARMSTRONG, M. 2008. *Strategic Human Resources Management*, Kogan Page Publishers.

ARMSTRONG, M. 2021. *Armstrong's Handbook of Strategic Human Resource Management: Improve Business Performance Through Strategic People Management*, Kogan Page Publishers.

BOXALL, P. 2013. Mutuality in the management of human resources: assessing the quality of alignment in employment relationships. *Human resource management journal,* 23**,** 3-17.

BOXALL, P. & PURCELL, J. 2016. *Strategy and human resource management*, Palgrave Macmillan.

BOXALL, P. F., PURCELL, J. & WRIGHT, P. M. 2007. *The Oxford handbook of human resource management*, Oxford Handbooks.

CHARTERED INSTITUTE OF PERSONNEL AND DEVELOPMENT. (2007). *Talent: Strategy, management, measurement*, CIPD, London.

COLLINGS, D. G. & MELLAHI, K. 2009. Strategic talent management: A review and research agenda. *Human resource management review,* 19**,** 304-313.

COŞKUN, S. & KAYAR, N. 2011. Stratejik İnsan Kaynaklari Yönetimi: Kamuda Uygulamalar Ve Türk Kamu Yönetimi İçin Öneriler. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi***,** 69-95.

CULLINANE, N., DONAGHEY, J., DUNDON, T., HICKLAND, E. & DOBBINS, T. 2014. Regulating for mutual gains? Non-union employee representation and the Information and Consultation Directive. *The International Journal of Human Resource Management,* 25**,** 810-828.

CUNNINGHAM, J. 2017. *Strategic human resource management in the public arena: A managerial perspective*, Bloomsbury Publishing.

ERYıLMAZ, B. 2019. *Kamu Yönetimi*.

HOOD, C. 1991. A public management for all seasons? *Public administration,* 69**,** 3-19.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ. 2020-2024 Stratejik Planı.

JOHNSON, G., SCHOLES, K. & WHITTINGTON, R. 2005a. Exploring corporate strategy . Harlow, NJ: FT. Prentice Hall.

JOHNSON, G., SCHOLES, K. & WHITTINGTON, R. 2005b. *Exploring corporate strategy: text and cases*, Prentice Hall.

KANTER, R. M. 1984. The Change Masters. London, Allen & Unwin.

KAUFMAN, B. E. 2015. Evolution of strategic HRM as seen through two founding books: A 30th anniversary perspective on development of the field. *Human Resource Management,* 54**,** 389-407.

RICHARDSON, R. & THOMPSON, M. 1999. *The impact of people management practices on business performance: a literature review*, Institute of Personnel and Development London.

SCHULER, R. S. 1992. Strategic human resources management: Linking the people with the strategic needs of the business. *Organizational dynamics,* 21**,** 18-32.

STOREY, J. 1992. *Developments in the management of human resources: an analytical review*, Blackwell.

STOREY, J., ULRICH, D. & WRIGHT, P. M. 2019. Strategic human resource management: A research overview.

STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI. *2020. Kamu Sektörü İstihdam Sayıları.*

TEO, S. T. & RODWELL, J. J. 2007. To be strategic in the new public sector, HR must remember its operational activities. *Human Resource Management: Published in Cooperation with the School of Business Administration, The University of Michigan and in alliance with the Society of Human Resources Management,* 46**,** 265-284.

TRUSS, C. 2003. Strategic HRM: enablers and constraints in the NHS. *International Journal of Public Sector Management*.

TUYSUZ, M. 2019. *İnsan kaynakları departmanı rollerinin yöneticilerin insan kaynakları yönetimine ilişkin algısına etkisi ve bu süreçte örgüt yapısının düzenleyici rolü.* Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul ….

TÜZÜNER, L. 2011. İnsan Kaynakları Yönetiminde Ölçme ve Değerlendirme. *İstanbul. Beta Basım Yayım*.

ULRICH, D. 1997. *Human resource champions: The next agenda for adding value and delivering results*, Harvard Business Press.

UYARGIL, C., ADAL, Z., ATAAY, İ., ACAR, A., ÖZÇELIK, O., SADULLAH, Ö. & TÜZÜNER, V. 2013. İnsan Kaynakları Yönetimi,(6. Baskı). *İstanbul: Beta Yayınları*.

ÜLGEN, H. & MIRZE, S. K. 2013. *İşletmelerde stratejik yönetim (6. Baskı)*.

ÜLGER, G. 2017. İşe alma sürecinde yeni eğilimler: İngiliz kamu personel sistemi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 22**,** 1645-1660.

WRIGHT, P. M. & MCMAHAN, G. C. 1992. Theoretical perspectives for strategic human resource management. *Journal of management,* 18**,** 295-320.

Kaynakça

Bergson, A. (1954). On the concept of social welfare. *The Quarterly Journal of Economics*, 233-252.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2016). *Mahalli İdareler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği*. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, [https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=21552&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5] (19.09.2022)

Dhaor, S. S. (2006). Social Welfare Administration, Evolution History and Scope. [http://www.drbrambedkarcollege.ac.in/sites/default/files/welfare%20admini.pdf] (05.11.2021)

Dixon, J., & Scheurell, R. P. (2002). *The state of social welfare: the twentieth century in cross-national review*: Greenwood Publishing Group.

Dogliani, P. (2002). European municipalism in the first half of the twentieth century: The socialist network. *Contemporary European History, 11*(4), 573-596.

Muhasebat Genel Müdürlüğü. (2022). *Mahalli İdareler Bütçe İstatistikleri*. Hazine ve Maliye Bakanlığı [https://muhasebat.hmb.gov.tr/mahalli-idareler-butce-istatistikleri] (19.09.2022)

Özay, İ. H. (1996). *Günışığında Yönetim*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Pektaş, E. K. (2010). Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamaları ve temel sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi, 5*(1), 4-22.

Persky, J., & Tam, M. Y. (1990). Local status and national social welfare. *Journal of Regional Science, 30*(2), 229-238.

SBB. (2009). *Analitik Bütçe Sınıflandırmasına İlişkin Rehber*. Strateji ve Bütçe Başkanlığı [https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/04/AnalitikEkorehber_2010-2012.pdf] (11.10.2022)

SBB. (2019). *Fonksiyonel Sınıflandırma*. Strateji ve Bütçe Başkanlığı Retrieved from [https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/04/Fonksiyonel_2019-2021.pdf] (11.10.2022)

Sinn, H.-W. (1994). A theory of the welfare state. In: National Bureau of Economic Research Cambridge, Mass., USA.

Spicker, P. (1988). *Principles of Social Welfare: An Introduction to Thinking About The Welfare State*. California: Routledge.

TBMM. (1984). *3030 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun*. TBMM [https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc067/kanuntbmmc067/kanuntbmmc06703030.pdf] (10.10.2022)

TBMM. (2004). *5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu*. TBMM [https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf] (10.10.2022)

TBMM. (2005). *5393 Sayılı Belediye Kanunu*. TBMM [https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf] (10.10.2022)

TBMM. (2012). *6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. TBMM [https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf] (10.10.2022)

Titmuss, R. M. (1965). The role of redistribution in social policy. *Soc. Sec. Bull., 28*, 14.

Tiyek, R., & Doğan, M. (2018). Ak Parti Döneminde (2002-2015) Sosyal Yardım Uygulamaları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 6*(15), 1045-1059.

TÜİK. (2022). Tüketici fiyat endeks rakamları. *TÜFE.* [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Eylul-2022-45798] (15.10.2022)

Yaş, H. (2022). İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Stratejik Planlarının Toplumsal Refah Hizmetleri Bakımından Karşılaştırılması. Kalite ve Strateji Yönetimi Dergisi, 2 (1), 1-22

Kaynakça

Aytaç, Fethi, 1990. "Belediye Kanunu'nun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler", Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslararası Sempozyumu, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Ankara.

CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s.6.

Gediz Dergileri

Göymen, Korel , 1999. "Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri", Amme İdaresi Dergisi, c.XXXII/ sayı 4.

Ortaylı, İlber, 1979. Türkiye İdare Tarihi, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, Ankara.

Özdemir,Yavuz- Aktaş, Elif , 2011. “Halkevleri (1932’den 1951’e)” A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 45, Erzurum.

Şen, Müslime, 1992. Manisa Halkevi’nin Çalışmaları ve Dergileri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Şimşek, Sefa, 2002. Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri (1932-1951), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 16, İnikat 37, s.22.

Kaynakça

Belediyeler Dergisi

Cumhuriyet Gazetesi Arşivi

Yeni Asır Gazetesi Arşivi

İdare Dahiliye Vekâletinin Aylık Mecmuası, Yıl 8, Teşrinisani 1935, Sayı 92.

Fethi Aytaç, "Belediye Kanunu'nun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler", Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslararası Sempozyumu, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 23-24 Kasım 1990.

Karayaman, M. (2019, Aralık). Belediyeler Dergisinin (1935-1942) Yerel Tari Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 47-90.

Reuter, Ernst, "1935-1940 Alfabetik Fihrist", Belediyeler Dergisi, C. 13, S. 79-81, Mayıs 1942.

Sümbül, Sinan, Türkiye Cumhuriyeti İstanbul Şehremaneti Mecmuası (1924-1928) Dizin ve Değerlendirme, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Araştırmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2011.

Tekeli, İ. (2009). Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990). İstanbul: Tarih Vakti Yurt Yayınları.

İlhan Tekeli ve İlber Ortaylı, Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi, Belediyecilik Araştırma Projesi, Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırma Dizisi:2, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1978.

Fethi Aytaç - Orhan Pirler, Fikri Gökçeer, Belediyelerimize Rehber, Ankara: Türk Belediyecilik Derneği Konrad Adenauer Vakfı Ortak Eğitim Projesi Yayını, 1992.

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 16, İnikat 37, s.23.

Egel, Dündar (1961), Belediyecilik, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Kaynakça

ACAR, Kadir (2015). "Osmanlı'da Taşra Meclislerinin Mülkî ve Hukuki Görevlerinin Ayrılması", *Journal of İnternational Management and Social Researches*, Vol. 3(1).

Ahmed Cevdet Paşa (1980). *Maruzat*, (Hazırlayan Yusuf Halaçoğlu), İstanbul, Çağrı.

BAYRAKÇI, Erdal (2011). *Yerel Yönetimler*. Konya: Dizgi Ofset Matbaacılık.

BAYRAKTAR, Hilmi (2004). *XIX. Yüzyılda Halep Eyaleti'nin İktisadi Vaziyeti*, Fırat Üniversitesi Orta – Doğu Araştırmaları Merkezi, Elazığ.

ÇADIRCI, Musa (1985). "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Ülke Yönetimi", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, Cilt I, İletişim Yayınları, İstanbul, s.s. 210 – 230.

ÇADIRCI, Musa (1989). "Türkiye'de Kaza Yönetimi", Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1989, [Belleten, C.LIII/206, Nisan 1989'dan ayrı basım].

ÇADIRCI, Musa (1991). *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını.

ÇADIRCI, Musa (1993). "Osmanlı Döneminde Yerel Meclisler", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 5, s.s. 3 – 12.

ÇADIRCI, Musa (1997). *Tanzimat Döneminde Osmanlı Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ÇADIRCI, Musa (2007). "Osmanlı İmparatorluğunda Eyalet ve Sancaklarda Meclislerin Oluşturulması 1840 – 1864", *Tanzimat Sürecinde Ülke Yönetimi*, Ankara: İmge Yayınevi s.s. 259 – 287.

DAVISON, Roderic Hollett. (1997). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform (1856-1876)*, Çev.: Osman Akınhay, Cilt 1, İstanbul: Papirus Yayınevi.

DAVISON, Roderic Hollett. (2004), *Osmanlı – Türk Tarihi (1774-1923)*, Çev.: Mehmet Moralı, İstanbul: Alkım Yayınevi.

DAVISON, Roderic Hollett. (2005). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform (1856-1876)*, Çev.: Osman, Akınhay, İstanbul: Agora Kitaplığı.

DEMİR, Gönül Türkan. (2014), "Tarihsel Süreçte Vilayet Meclis-i Umumileri Ve Çankırı Örneği Üzerine Bir Değerlendirme", *Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD) 4 (1)*, s.s. 59 – 86.

EFE, Ayla (2009). "Tanzimat'ın Eyalet Reformları 1840 – 64: Silistre Örneği", *Karadeniz Araştırmaları*, Cilt: 6, Sayı: 22, Yaz, s.s. 87 – 113.

ENGELHARDT, Edouard Philippe (1999). *Tanzimat ve Türkiye*, Çev.: Ali Reşad, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

ERYİĞİT, Burak Hamza, NAHİRCİ, Cansu (2019), "Osmanlı Devleti'nde 1840 – 1858 Yılları Arasında Taşra Yönetimini Düzenleyen Nizamnameler Üzerine Bir Değerlendirme*", Strategic Public Management Journal,* Cilt: 5, Sayı: 10, ss. 54-62.

FINDLEY, Carter Vaughn (1986). "The Evolution of System of Provincial Administration as Viewed from the Center", *Palestine in the Late Ottoman Period*, Ed.: David Kushner, Brill Academic Publishing, s.s. 3 – 26.

FINDLEY, Carter Vaughn (1994). *Osmanlı Devletinde Bürokratik Reform Bâbıâli (1789-1922)*, Çev.: L. Boyacı – İ. Akyol, İstanbul: İz Yayıncılık.

GENÇOĞLU, Mustafa (2011). "1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), Ed.: Prof. Dr. Ahmet Kibar Çetin, Karatekin Matbaacılık, s.s. 29 – 50.

GÖKSOY, Berfin ve SAĞOL, Esma (2017). "Demokrasi Bağlamında Bir Değerlendirme: Türk Yerel Yönetim Sistemi ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belediyelerin Kuruluşu", Ocak.

Gülhane Hattı Hümayunu ve Onu Takiben Neşr Olunan Talimat ve Nizamnameleri İçeren Matbu Kitap, Divanı Hümayun no: 82, s.s. 83-85.

İdare – i Umumiye – i Vilayet Nizamnamesi (29 Sevval 1287- 22 Ocak 1871) için Düstûr, Birinci Tertib, Cilt 1, İstanbul, Matbaa-i Amire, 1289, ss. 608 – 651

KARAL, Enver Ziya (1977). *Osmanlı Tarihi*, Cilt VII, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

KARAL, Enver Ziya (1988). *Osmanlı Tarihi, Islahat Fermanı Devri (1861-1876)*, Cilt VII, (1956) 4.baskı, , Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

KARTAL, Nazım (2013). "Tanzimat'tan Cumhuriyete Osmanlı'da Mülki İdare", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, İlkbahar, Cilt 4, Sayı 1.

KILIÇ, Selda (2005). "1864 Vilayet Nizamnamesinin Tuna Vilayetinde Uygulanması ve Mithat Paşa", *Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, Ankara, s.s. 99 – 111.

NALBANT, Atilla (1997). *Üniter Devlet: Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ONAR, Sıddık Sami (1966). *Amme Hukukunun Umumi Esasları*, Cilt 2, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası.

ORTAYLI, İlber (1974). "Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)". *TODAİE*, s.s. 13 – 36.

ORTAYLI, İlber (1985). *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, İstanbul, Hil Yayını.

ORTAYLI, İlber (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahallî İdareleri (1840-1880)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ÖNEN, Nizam ve REYHAN, Cenk (2009). "Osmanlı Mülkî İdaresinde Tazminat Düzenlemeleri Üzerine Bir Değerlendirme (1939 – 1859)", *KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, Bahar, s.s. 9 – 23.

REYHAN, Cenk. (2015), "1864 – 1871 Vilayet Nizamnamelerinde İdare Meclisleri: Osmanlı Taşrasında "Bir Örnek Yönetim Modelinin Kuruluş Sorunu", *1864 Vilayet Nizamnamesi*, Ed.: Erkan Tural, Selim Çapar, Türk İdari Araştırmalar Vakfı, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınevi, Ankara.

SENCER, Muzaffer (1986), *Türkiye'nin Yönetim Yapısı*, İstanbul: Alan Yayınları.

SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet (1996). "Yerel Yönetim Metinleri VI: 1871 Vilâyet Nizâmnâmesi ve Getirdikleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 5, Sayı 5, Eylül, ss. 89 – 103. https://yunus.hacettepe.edu.tr/~mehmets/yerelyonetimmetinleri6.pdf

SHAW, Stanford Jay (1969). "The Origins of Represantative Government in the Ottoman empire: An Introduction to the Provincial Councils, 1839-1876", *Near Eastern Round Table 1967 – 68*, Ed.: R. Bayly WİNDER, New York.

SHAW, Stanford Jay – SHAW, Ezel Kural (1983). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Cilt II, Çev.: Mehmet Harmancı, İstanbul: E Yayınları.

SHAW, Stanford Jay (1994). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, Cilt 2, Çev.: Mehmet Harmancı, İstanbul: E Yayınları.

TORUN, Sadık Fatih (2018). "Tanzimat Sonrası Osmanlı Taşra İdaresi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Yıl 11, Sayı: XXXIV, s.s. 421 – 451.

TÖNÜK, Vecihi (1945). *Türkiye'de İdare Teşkilâtı*, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara: Kanaat Basım ve Ciltevi.

Tuna Vilayeti Namıyla Bu Kere Teşkil Olunan Dairenin İdare – i Umumiye ve Hususiyesine ve Ta'yin Olunacak Me'murların Suver – i İntihableriyle Vezaifi Daimesine Dair Nizamname. Eski harflerle tam metni için bkz. Düstur – i Atik, s.s. 517-536, ayrıca Takvim-i Vekay-i Def'a, 773, 7 Cemaziyelahir 1281 (1864).

TURAL, Erkan (2004a), "1861 Hersek İsyanı, 1863 Eyalet Teftişleri ve 1864 Vilayet Nizamnâmesi," *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 13, Sayı: 2, Nisan, s.s. 93 – 123.

TURAL, Erkan (2004b), "Habsburg ve Osmanlı İmparatorluğu'nun En Uzun Asrı ve 1864 – Tuna Vilayet Nizamnameleri," *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt 13, Sayı: 3, Temmuz, s.s. 83 – 113.

YAMAN, Talât Mümtaz (1940), *Osmanlı İmparatorluğu Mülkî İdaresinde Avrupalılaşma Hakkında "Bir Kalem Tecrübesi"*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

YERASİMOS, Stefanos (2001). *Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye, II, Tanzimattan 1. Dünya Savaşına*, Çev.: Babür Kuzucu, Cilt 2, İstanbul: Belge Yayıncılık,

YILMAZ, Özgür (2014). "Tanzimat Döneminde Osmanlı Taşra İdare Meclisleri (1840 – 1871)", *History Studied Internatıonal Journal Of Hıstory*, Ed.: Prof. Dr. Osman Köse, Aralık, Cilt 6, Sayı 6, Ankara, s.s. 253 – 280.

YÜCEL, Yaşar. ve SEVİM, Ali. (1992). *Türkiye Tarihi*, Cilt 4, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını.

VERGİ VE SOSYOEKONOMİK GÖSTERGELER ÇERÇEVESİNDE OECD

Editörler:

Prof. Dr. Ersan ÖZ

Doç. Dr. S. Şehnaz ALTUNAKAR MERCAN

Doç. Dr. Selçuk BUYRUKOĞLU

Doç. Dr. Hüseyin KUTBAY

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-18-0

Ekim 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

<**Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye**> adlı editörlü kitap projemiz Ekim 2020 itibariyle yayımlandıktan sonra bir araya gelerek bundan sonra yol haritamız ne olmalı sorusu bizleri <**Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde OECD**> başlıklı çalışmamıza yönlendirdi. Bu eseri de siz değerli yazarlarımızın katılımıyla bitirebilmenin bizlerdeki hazzı ve mutluluğu tarif edilemez.

Benjamin Franklin'in "Hayatta kesin olan iki şey vardır: ölüm ve vergiler" sözü, verginin insan hayatındaki gerçekliğini anlatırken, bizler de verginin ülkelerin sosyoekonomik yapısı ile arasında bulunan ilişkiye vurgu yapmak istedik. Küreselleşme ve anti-küreselleşme dinamiklerinin birbiri içine geçtiği günümüz dünyası, yaşanan teknolojik yeniliklerle dijitalleşirken; bir yandan da savaşlar, göç ve ekonomik krizlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Devletlerin hem ekonomik krizlerle mücadele ederken, hem de mal ve hizmet üretirken finansmana duyduğu ihtiyacın giderek artması, vergi politikalarına daha fazla önem atfedilmesi gerektiğini göstermiştir. Tam olarak bu noktadan hareketle elinizdeki çalışmada, ülkelerin vergi yapısı ile sosyoekonomik göstergelerinin analizini ortaya koyarken değişen dünyada izlenmesi gereken vergi politikalarına yön verebilmesi maksadıyla literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktayız.

Üretmeyi ve kalemlerini insanlığa faydalı şekilde kullanmayı amaç edinen tüm yazarlarımıza kitabımıza yapmış oldukları katkıdan dolayı müteşekkiriz.

Editörler adına
Prof. Dr. Ersan ÖZ

"***Anne ve Babalarımıza…***"

İÇİNDEKİLER

VERGİ VE SOSYOEKONOMİK GÖSTERGELER ÇERÇEVESİNDE ALMANYA 1
Sedat POLAT

AMERİKAN VERGİ SİSTEMİNİN TEMELLERİ 44
Gamze ÇİMEN
Coşkun KARACA

AVUSTRALYA VERGİ YAPISININ OECD ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ 72
Mine BİNİŞ

AVUSTURYA'NIN VERGİ GELİRLERİ VE SOSYOEKONOMİK YAPISININ DEĞERLENDİRİLMESİ 104
Gözde KABAYUKA

BELÇİKA'NIN VERGİSEL VE SOSYOEKONOMİK ANALİZİ 140
Düriye TOPRAK

DANİMARKA'DA SOSYO-EKONOMİK YAPI VE VERGİLEME 161
Tuba GEZER
İnci SANDALCI

VERGİLEMENİN GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDEKİ ROLÜ: DANİMARKA ÜZERİNE KANITLAR 190
Ersin YAVUZ

ESTONYA EKONOMİSİNİN MALİ YAPISI: LİBERAL DÖNÜŞÜM (1991-2021) 207
Mustafa YILDIRAN

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE FRANSA'NIN SOSYOEKONOMİK VE MALİ YAPISI 226
Şaban ERTEKİN

SOSYO-EKONOMİK YAPISI VE KAMU MALİ GÖSTERGELERİYLE İRLANDA.....258
Güneş YILMAZ
Tamer BUDAK

İSPANYA'NIN VERGİ YAPISI VE SOSYOEKONOMİK GÖSTERGELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 289
Orçun AVCI
Serap ÜRÜT SAYGIN

İSRAİL'İN KAMU MALİ YAPISI 315
İlyas ÖZKÖK

SOSYO-EKONOMİSİ VE VERGİ SİSTEMİ İLE İSVEÇ 343
Mahmut İNAN
İbrahim ORGAN

BİR MALİ FEDERALİZM ÖRNEĞİ OLARAK İSVİÇRE 388
Bayram GÜNEŞ
Sedat ACAR

VERGİ VE SOSYO EKONOMİK GÖSTERGELERİ İLE JAPONYA 409
Ulvi SANDALCI
Cemre AYBEK

VERGİ VE SOSYOEKONOMİK GÖSTERGELER ÇERÇEVESİNDE KANADA.....439
Semin PAKSOY
Neslihan COŞKUN KARADAĞ

SOSYOEKONOMİK GÖSTERGELER VE VERGİ YAPISI ÇERÇEVESİNDE KOSTA RİKA.....475
Temel GÜRDAL
Veysel İNAL
Enes TEKŞAN

NORVEÇ'İN VERGİ YAPISI VE OECD KARŞILAŞTIRMASI.....501
Cemil RAKICI
Tarık Zeki YILMAZ

POLONYA'NIN VERGİSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: OECD ÜLKELERİ İLE KARŞILAŞTIRMA 519
Mustafa KURT

PORTEKİZ'DE VERGİ UYGULAMALARI 531
Mehmet Sadık AYDIN

TÜRKİYE'NİN SOSYOEKONOMİK GÖSTERGELERİ VE VERGİ YAPISI 554
Selman ŞAHİNER
Hüseyin KUTBAY

SOSYO-EKONOMİK VE MALİ GÖSTERGELER AÇISINDAN YENİ ZELANDA ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER 590
Özkan ZÜLFÜOĞLU
Kemal CEBECİ

YUNANİSTAN'IN SOSYO-EKONOMİK GÖSTERGELER İLE BİRLİKTE VERGİSEL AÇIDAN İNCELENMESİ 613
Cemil RAKICI
Cansu AYDOĞDU BOZDAĞ

EKONOMİK BÜYÜME-VERGİ GELİRLERİ İLİŞKİSİ: OECD KURUCU ÜLKELERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA 643
Erdal BERK
Baki YEGEN

OECD ÜLKELERİNDE VERGİ TAKOZUNUN İŞSİZLİK ÜZERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ 659
Eren ERGEN

OECD ÜYESİ ÜLKELERİN YEREL VERGİ YAPILARI ÜZERİNE BİR İNCELEME ... 674
Mustafa TEKDERE
Bülent Diclehan ÇADIRCI

Kaynakça

Aksu, L. (1998). Dünya'da ve Türkiye'de Nüfus Analizleri. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 25, 219-311.

Alt, J. (2016). Germany VI: Tax administration. 23 Haziran 2022 tarihinde https://www.taxjustice-and poverty.org/fileadmin/Dateien/Taxjustice_and_Poverty/ Germany/Country_Report/06_Administration_Simple.pdf adresinden erişildi.

Bischoff, M., Chauvistré, E., Kleis, C., & Wille, J. (2018). *Facts About Germany*. Göbel, J., Orth, M. & Sibum, H. (Der.). Dillingen: FAZIT Communication GmbH.

BMEL. (2020). Understanding Farming. 12 Haziran 2022 tarihinde https://www.bmel.de/SharedDocs/Downloads/EN/Publications/UnderstandingFarming.pdf ?__blob=publicationFile adresinden erişildi.

BMF. (2013). An ABC of Taxes. 24 Haziran 2022 tarihinde https://www.howtogermany.com/files/2012-10-30-abc-on-taxes.pdf adresinden erişildi.

BMF. (2022). Entdecken Sie den Bundeshaushalt Interaktiv. 25 Mayıs 2022 tarihinde https://www.bundeshaushalt.de/DE/Bundeshaushalt-digital/bundeshaushalt-digital.html adresinden erişildi.

Bocutoğlu, E. (2010). *Makro İktisat*. (7. Baskı). Trabzon: Murathan Yayınevi.

Can, İ. (2004). Almanya'da Devletin Yapısı ve Vergi Sisteminin Anayasal Temelleri. *Maliye Dergisi*, (145), 1-60.

CID. (2022). Country & Product Complexity Rankings. 17 Haziran 2022 tarihinde https://atlas.cid.harvard.edu/rankings adresinden erişildi.

Demirgil, B. (2018). Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Çalışma. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (2), 118-131.

DESTATIS. (2022a). Population, 01 Mayıs 2022 tarihinde https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bevoelkerung/_ inhalt.html;jsessionid=4C001FE4759232F8F568C0F7DDB6C4B5.live711 adresinden erişildi.

DESTATIS. (2022b). Education, Research and Culture, 01 Mayıs 2022 tarihinde https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Education-Research-Culture/_node.html;jsessionid=362FAAF455CDA006B298F5FFB8FEC436.live732 adresinden erişildi.

DESTATIS. (2022c). Culture. 03 Mayıs 2022 tarihinde https://www.destatis.de/EN/Themes/Society-Environment/Education-Research-Culture/Culture/_node.html adresinden erişildi.

DESTATIS. (2022d). Foreign Trade, 14 Haziran 2022 tarihinde https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Foreign-Trade/Tables/overall-development-foreign-trade.pdf?__blob=publicationFile adresinden erişildi.

DESTATIS. (2022e). Ranking of Germany's Trading Partners in Foreign Trade. 14 Haziran 2022 tarihinde https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Foreign-Trade/Tables/order-rank-germany-trading-partners.html?__blob=publicationFile adresinden erişildi.

DESTATIS. (2022f). Foreign Trade. 14 Haziran 2022 tarihinde https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Foreign-Trade/_node.html adresinden erişildi.

DESTATIS. (2022g). Prices. 06 Mayıs 2022 tarihinde https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/Prices/_node.html adresinden erişildi.

DESTATIS. (2022h). Expenditure, Revenue and Financial Balance of Public Budgets. 22 Mayıs 2022 tarihinde https://www.destatis.de/EN/Themes/Government/Public-Finance/Expenditure-Revenue-And-Financial-Balance-Of-Public-Budgets/_node.html adresinden erişildi.

DRV. (2022). The German Travel Market, 08 Mayıs 2022 tarihinde https://www.drv.de/public/Downloads_2022/22-0315_DRV_ZahlenFakten_Digital_2021_EN.pdf adresinden erişildi.

EC. (2022a). Labour Market Information: Germany. 21 Haziran 2022 tarihinde https://ec.europa.eu/eures/public/living-and-working/labour-market-information/labour-market-information-germany_en adresinden erişildi.

EC. (2022b). Taxes in Europe Database. 23 Mayıs 2022 tarihinde https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html adresinden erişildi.

EU (2021). State of Health in the EU-Germany Country Health Profile 2021. 12 Haziran 2022 tarihinde https://ec.europa.eu/health/system/files/2021-12/2021_chp_de_english.pdf adresinden erişildi.

Eurostat. (2022). General Government Expenditure by Function (COFOG). 25 Haziran 2022 tarihindehttps://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_EXP__custom_2972133/default/table?lang=en adresinden erişildi.

Färber, G. (2021). Public Finance. Sabina, K., Proeller, I., Schimanke, D. & Ziekow, J. (Der.), *Public Administration in Germany içinde* (ss. 225-250), Switzerland: Palgrave Macmillan.

Gözen, S. & Artuç, T. (2020). Alman Vergi Sistemi, Ahmet, T. & Ersin, N. S. (Der.), *Vergi Sistemleri Seçilmiş Ülke Örnekleri içinde* (ss. 65-92), London: IJOPEC Publication.

Gültekin, R. (2020). Sosyal ve Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi ile Vergi Yapısı İlişkisi: Kırklareli İli Örneği. Ersan Ö., Şehnaz, A. M. & Selçuk, B. (Der.). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye İçinde* (ss. 1023-1058), Bursa: Ekin Yayınevi.

Hayrullahoğlu, B. (2021). İşgücü Üzerindeki Vergi Yükünün Azaltılmasında Alternatif Finansman Aracı Olarak Çevre Vergileri: AB Üyesi Ülkeler ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20 (2), 481-510.

IFLA. (2022). Lıbrary Map of the World, 08 Mayıs 2022 tarihinde https://librarymap.ifla.org/countries/Germany adresinden erişildi.

ILOSTAT. (2022). The Latest Decent Work Statistics by Country. 21 Haziran 2022 tarihinde https://ilostat.ilo.org/data/country-profiles/ adresinden erişildi.

iXPOS. (2022). Service Industry. 12 Temmuz 2022 tarihinde https://www.ixpos.de/en/eu-service-market/service industry#:~:text=As%20in%20most%20developed%20countries,employed%20in%20the%20service%20industry adresinden erişildi.

Kanca, O.C. & Bayrak, M. (2014). Kamu Kesiminin Ekonomik Büyüklüğüne Türkiye ve OECD Ülkeleri Açısından Bir Bakış. *Sayıştay Dergisi*, 95, 29-48.

Kılıç. R. & Özbek, R. (2018). Sağlık ve Eğitim Hizmetleri ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: OECD Ülkeleri Uygulaması. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 369-391.

Kramer, E. (2013). Economic, Social and Territorial Situation of Berlin, Germany, 20 Mayıs 2022 tarihinde https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/495864/IPOL-REGI_NT(2013)495864_EN.pdf adresinden eişildi.

Kuczynski, R. R. (1945). Demography—Science and Administration. *The Eugenics Review,* 37 (1) 12-22.

Muratoğlu, T. (2014). Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Devlet Yapılanması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 291-366.

OEC. (2020). Trade Data. 14 Haziran 2022 tarihinde https://oec.world/en/profile/country/deu?yearlyTradeFlowSelector=flow1 adresinden erişildi.

OECD. (2015). Revenue Statics. 20 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-2015_rev_stats-2015-en-fr adresinden erişildi.

OECD. (2016). Revenue Statics. 20 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-2016_rev_stats-2016-en-fr adresinden erişildi.

OECD. (2017). Revenue Statics. 20 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-1965-2016_9789264283183-en adresinden erişildi.

OECD. (2018). Revenue Statics. 20 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-2018_rev_stats-2018-en adresinden erişildi.

OECD. (2019). Revenue Statics. 20 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-2019_0bbc27da-en adresinden erişildi.

OECD. (2020). Revenue Statics. 20 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-2020_8625f8e5-en adresinden erişildi.

OECD. (2021a). Revenue Statics. 20 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-2021_6e87f932-en adresinden erişildi.

OECD. (2021b). Revenue Statistics 2021 Initial impact of COVID-19 on OECD Tax Revenues. 22 Haziran 2022 tarihinde https://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statistics-highlights-brochure.pdf adresinden erişildi.

OECD. (2021c). Tax Administration: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. 23 Haziran 2022 tarihinde https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-administration-2021_cef472b9-en#page52 adresinden erişildi.

OECD. (2022a). Tax Revenue. 24 Haziran 2022 tarihinde https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart adresinden erişildi.

OECD. (2022b). Education GPS- Overview of the education system (EAG 2021). 12 Haziran 2022 tarihinde https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primary Country=DEU&treshold=5&topic=EO adresinden erişildi.

OECD. (2022c). Health Care Use. 12 Haziran 2022 tarihinde https://data.oecd.org/health.htm adresinden erişildi.

OECD. (2022d). Gross Domestic Product. 06 Mayıs 2022 tarihinde https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm adresinden erişildi.

Schmölders, G. (1951). *Das Deustche Steuersystem*. (İ. Hakkı Ülkmen, Çev.). (Orijinal eserin yayın tarihi 1953). 25 Haziran 2022 tarihinde, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/37920 adresinden erişildi.

Stattista. (2022a). Tourism Industry in Germany - Statistics and Facts. 02 Mayıs 2022 tarihinde https://www.statista.com/topics/6046/tourism-industry-in-germany/#topicHeader__ wrapper adresinden erişildi.

Statista. (2022b). Gini index score of Germany from 2011 to 2020. 08 Haziran 2022 tarihinde https://www.statista.com/statistics/872522/gini-index-score-of-germany/ adresinden erişildi.

Şen, H. & Sağbaş, İ. (2020). *Vergi Teorisi ve Politikası*. (4. Baskı). Anakara: Barış Arıkan Yayınları.

TradingEconomics (2022), Enflasyon Oranı-Ülkeler Listesi. 08 Mayıs 2022 tarihinde https://tr.tradingeconomics.com/country-list/inflation-rate adresinden erişildi.

UNESCO. (2020). Museums Around In The Face of Covid-19. 08 Mayıs 2022 tarihinde https://www.nhb.gov.sg/-/media/nhb/files/resources/museum-roundtable/resources-page-media-items/covid19-research-report-unesco.pdf adresinden erişildi.

UNWTO. (2022). Tourism Statics. 08 Mayıs 2022 tarihinde https://www.e-unwto.org/action/doSearch?ConceptID=2360&target=topic adresinden erişildi.

Veličković, D. & Veličković, J. (2019). Comparative Analysis of Tax Systems In Germany and Serbia. *VOJNO DELO*, 5, 93-104.

WB. (2022a). Population. 01 Mayıs 2022 tarihinde https://databank.worldbank.org/home.aspx adresinden erişildi.

WB. (2022b). Health. 01 Mayıs 2022 tarihinde https://data.worldbank.org/topic/8 adresinden erişildi.

WB. (2022c). International Tourism. 03 Mayıs 2022 tarihinde https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?locations=DE adresinden erişildi.

WB. (2022d). GDP Growth. 05 Mayıs 2022 tarihinde https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=EU&start=2010 ve https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60703 adresinden erişildi.

WB. (2022e). GDP Per Capita. 05 Mayıs 2022 tarihinde https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=1970&locations=DE-XD&most_recent_value_desc=true&start=1960 adresinden erişildi.

WB. (2022f). Unemployement. 06 Mayıs 2022 tarihinde https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS adresinde erişildi.

WB. (2022g). Inflation. 06 Mayıs 2022 tarihinde https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2021&locations=EU-DE&start=2010%20 adresinden erişildi.

WID. (2022). World Inequality Database. 21 Haziran 2022 tarihinde https://wid.world/world/#sptinc_p0p50_z/US;FR;DE;CN;ZA;GB;WO/last/eu/k/p/yearly/s/false/4.2749999999999995/30/curve/false/country adresinden erişildi.

WorlData.info. (2022). Tourism in Germany. 02 Mayıs 2022 tarihinde https://www.worlddata. info/ europe/germany/tourism.php adresinden erişildi.

Worldometer. (2022). Coronavirus Statics. 12 Haziran 2022 tarihinde https://www.worldometers.info/coronavirus/ adresinden erişildi.

Yılmaz, Y. (2019). Alman Vergi Sistemi ve Vergi Denetimine Genel Bir Bakış. *Vergi Raporu*, 237, 11-27.

KAYNAKÇA

AR (2021). Amerika'da Emlak Vergisi (Property Tax), Amerika Rehberi, 1 Temmuz 2021, https://amerikarehberi.com/amerikada-emlak-vergisi-property-tax/

Ballard-Rosa, C., Martin, L. & Scheve, K. (2016). The Structure of American Income Tax Policy Preferences. *The Journal of Politics*, 79(1): 1-16.

Baker, S. R., Johnson, S., & Kueng, L. (2021). Shopping for lower sales tax rates. American Economic Journal: Macroeconomics, 13(3), 209-50.

Boesen, U. (2021). Excise Tax Application and Trends. Tax Foundation Fiscal Fact, N. 753: 1-39.

Cage, R., Greenlees, J. and Jackman,P. (2003). Introducing the Chained Consumer Price Index. *U.S. Bureau of Labor Statistics*, 1-53.

CBO (Congressional Budget Office) (2022). The Budget and Economic Outlook: 2022 to 2032, https://www.cbo.gov/publication/57950

Chandler, S. (2008). The sales tax sidestep. Chicago Tribune.

Congressional Research Service (2013). Federal Excise Taxes: An Introduction and General Analysis. *Congressional Research Service Report*, 1-19.

Demir, İ. C. (2008). ABD Vergi Sistemi ve Gelir İdaresi. Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, X(I): 275-297.

Dumiter, F., Berlingher, D., Opret, A. and Todor, S. (2016). Double Taxation Conventıons, Structure and Evolutıon of the American Tax System. *Journal of Legal Studies*, 17(31): 1-14.

Elmendorf, D.W. (2009). Federal Estate and Gift Taxes. *CBO Economic and Budget Issue Brief*, 2-12.

El-Sibaie, A. (2019). 2019 Tax Brackets. Tax Foundation: https:// taxfoundation.org/2019-tax-brackets/

Erdal, Ö. (2013). ABD'de Federal Gelir Uygulaması-1. *Vergi Sorunları Dergisi*, 298: 35-51.

Erdal, Ö. (2013a). ABD'de Federal Gelir Vergisi Uygulaması-2. *Vergi Sorunları Dergisi*, 299: 106-121.

Fritts, J. (2020). State Gasoline Tax Rates as of July 2020, July 29, The Tax Foundation, https://taxfoundation.org/state-gas-tax-rates-2020/

Fritts, J. (2022a). State Corporate Income Tax Rates and Brackets for 2022, January 18, 2022, The Tax Foundation, https://taxfoundation.org/publications/state-corporate-income-tax-rates-and-brackets/

Fritts, J. (2022b). State and Local Sales Tax Rates, Midyear 2022, July 19, 2022, The Tax Foundation, https://taxfoundation.org/publications/state-and-local-sales-tax-rates/

Fritts, J. (2022c). Does Your State Have an Estate or Inheritance Tax?, June 21, The Tax Foundation, https://taxfoundation.org/state-estate-tax-inheritance-tax-2022/

ICEPWORLD (2017). Amerika Vergi Sistemi. https://www.icep.com.tr/ulkeler-rehberi

IRS (2020). Revenue Procedure 2020-45.Tax Forms and Instructions. https://www.irs.gov/pub/irs-drop/rp-20-45.pdf.

IRS (2022a). Topic No. 751 Social Security and Medicare Withholding Rates. https://www.irs.gov/taxtopics/tc751

IRS (2022b). Tax Statistics, The Internal Revenue Service, https://www.irs.gov/statistics

Joulfaian, D. (2007). The Federal Gift Tax: History, Law, and Economics. The Department of The Treasury, 1-56.

Kalkınma Bakanlığı (2018). Büyüme Odaklı Vergilendirme. On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara, 3042.

Kaya, M. G., İlik, H. K., & Türkmen, H. (2017). *Uluslararası Vergi Sistemi ve Denetim Türkiye, ABD, İngiltere ve Diğer Ülkeler* (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Keightley, M.P. (2020). A Brief Overview of Business Types and their Tax Treatment. *Congressional Research Service Report*, 43104: 1-9.

Magg, E. (2015). Federal and State Income Taxes and Their Role in the Social Safety Net. *The Urban Institute Research Report*, 4-21.

Morgan, Kimberly J. and Prasad, M. (2009). The Origins of Tax Systems: A French American Comparison. *American Journal of Sociology*, 114(5): 1350-1394.

Moss, E., Nunn, R., and Shambaugh, J. (2020). The Economics of Federal Tax Policy. The Hamilton Project, 9-42.

Musgrave, R. A. (1969). Provision for social goods. Public economics, St. Martin's Press, New York, 124-144.

OECD (2022). Global Revenue Statistics Database. https://stats.oecd.org/

Office of Management and Budget (2022). Historical Tables, Table 2.1, https://www.whitehouse.gov/ omb/historical-tables/

Öner, E. (2005). ABD Federal Vergi İdaresi: IRS. Ankara: Maliye Bakanlığı APK Yayın, (205/366).

Öz, E., & Akdemir, T. (2002). ABD Vergi Sistemi. Vergi Sorunları Dergisi, 168, 86-103.

Pomerleau, K. (2018). The United States' Corporate Income Tax Rate is Now More in Line with Those Levied by Other Major Nations, February 12, Tax Foundation: https://taxfoundation.org/us-corporate-income-tax-more-competitive/

Roach, B. (2010). Taxes in the United States: History, Fairness, and Current Political Issues. Global Development and Environment Institute.

Sağdıç, E. N. & F. Yıldız (2020). Amerikan Vergi Sistemi, Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri İçinde, IJOPEC Publication.

Sherlock, M.F., Marples, D.J. (2022). Overview of the Federal Tax System in 2022. *Congressional Research Service Report*, 45145: 1-22.

Souza Ferreira, Roberto G. (2004). Form versus Substance: A Comparison of Brazil's Tax System to the Tax System of the United States of America. *The University of Miami Inter-American Law Review*, 35(2): 311-343.

Success, A. (2022). Gift Tax and Estate Tax: An Overview. https://www.findlaw.com/estate/planning-an-estate/estate-and-gift-tax-an-overview.html

Swagel, P.L. (2021). Understanding Federal Estate and Gift Taxes. *Congressional Budget Office Report*, 2-8.

Tax Policy Center (2022). Key Elements of the U.S. Tax System. Tax Policy Center Briefing Book. https://www.taxpolicycenter.org/briefing-book/how-does-corporate-income-tax-work

Ticaret Bakanlığı (2020). ABD Vergi Sistemi. https://bit.ly/3dnGxZl

Ticaret Bakanlığı (2022). ABD Pazar Bilgileri, T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, Ankara.

U.S. Census Bureau (2021). Annual Survey of State and Local Government Finances https://state-local-finance-data.taxpolicycenter.org.

Urban Institute (2022). Project State and Local Backgrounders. https://urbn.is/3Qoybzd

Vermeer, T. & Loughead, K. (2022). State Individual Income Tax Rates and Brackets for 2022, February 15, 2022, The Tax Foundation, https://taxfoundation.org/publications/state-individual-income-tax-rates-and-brackets/

York, E. (2022). 2022 Tax Brackets. The Tax Foundation, https://taxfoundation.org/2022-tax-brackets

Kaynakça

Australian Bureau of Statistics (ABS). (2022). *Statistics*. https://www.abs.gov.au/statistics

Australian Government the Treasury (2010a). *Australia's future tax system review final report*. Part-1, https://treasury.gov.au/review/the-australias-future-tax-system-review/final-report

Australian Government the Treasury (2010b). *Australia's future tax system review final report.* Part-2 Detailed Analysis, https://treasury.gov.au/review/the-australias-future-tax-system-review/final-report

Australian Government the Treasury (2015). *Re:think*. Tax Discussion Paper, https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2015-03/apo-nid53883.pdf

Australian Taxation Office (ATO). (2022a). Individual income tax rates. https://www.ato.gov.au/rates/individual-income-tax-rates/

ATO (2022b). *Taxation statistics 2018-19*. https://www.ato.gov.au/About-ATO/Research-and-statistics/In-detail/Taxation-statistics/Taxation-statistics-2018-19/

Bird, R. M. & Smart, M. (2009). Assigning state taxes in a federal country: The case of Australia. *SSRN*, 1- 47, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1435520.

Cangir, M. (2003). Avustralya yönetim sistemi. N. Koraltay (Ed.), *Dünyada kamu yönetimi araştırması projesi (Yirmibirinci yüzyılda yönetim)* içinde (s. 377-407). Ankara: İçişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Başkanlığı.

CEIC Data (2022). *Global database*. https://www.ceicdata.com/datapage/en/country/australia

Deloitte (2022). *International tax Australia highlights 2022*. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-australiahighlights-2022.pdf

International Monetary Fund (IMF) (2022). *Government finance statistics (GFS)*. https://data.imf.org/?sk=89418059-d5c0-4330-8c41-dbc2d8f90f46

Morse, S. C. (2011). How Australia got a VAT. *Tax Analysts*, 291- 311 http://www.taxmuseum.org/www/freefiles.nsf/Files/MORSE-23.pdf/$file/MORSE-23.pdf

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *Revenue statistics 1965-2020- The initial impact of COVID-19 on OECD tax revenues.* https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics-2021_6e87f932-en#page1

OECD (2022a). *OECD Better Life Index*. Retrieved May 2, 2022, https://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/australia/

OECD (2022b). *Country statistical profiles: Key tables from OECD*. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/country-statistical-profile-australia-2022-2_fcf92cbb-en

OECD (2022c). *Revenue Statistics 2021- Key findings for Australia* https://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-australia.pdf

Parliament of Australia (2012). *Australia's Constitution with overview and notes by the Australian Government Solicitor*. Parliament Education Office & Australian Government Solicitor, https://www.aph.gov.au/constitution

Parliament of Australia (2022). *Commonwealth of Australia Constitution Act*, https://www.aph.gov.au/constitution

Parsons, R. W. (2001). *Income Taxation in Australia: Principles of Income, Deductibility and Tax Accounting.* Sydney: The Law Book Company.

Productivity Commission (2015). *Tax and transfer incidence in Australia*. Commission Working Paper.

Reinhardt, S. & Steel, L. (2006). A brief history of Australia's tax system. Economic Roundup Winter, Australian Treasury. https://treasury.gov.au/publication/economic-roundup-winter-2006/a-brief-history-of-australias-tax-system

Schwab, K. (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*. WEF Insight Report, https://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

Smith, J. (1998). Gambling taxation in Australia. *The Australia Institute Discussion Paper*, 16, Canberra: Australian Tax Research Foundation. https://australiainstitute.org.au/wp-content/uploads/2020/12/DP16_8.pdf

Smith, J. P. (2004). Taxing popularity: The story of taxation in Australia. *Research Study,* 43, Canberra: Australian Tax Research Foundation.

Smith, G. (2010). Australian tax reforms: Past and future. In *tax reform in open economies*. (Ed. I. Claus, N. Gemmell, M. Harding, and D. White, (Ed.), (p. 265- 288). Edward Elgar Publishing.

Tilley, P. (2021). *Australia's future tax system*. Tax and Transfer Policy Institute (TTPI) Working Paper, (17), October.

Tran-Nam, B., Vu, L. & Andrew, B. H. (2007). Personal income tax reform in Australia: A specific proposal. Economic Analysis and Policy, 37 (2), 163-186.

Turnbull, M., & Temple, J. (2005). Taxation reform in Australia: Some alternatives and indicative costings. *Sydney: Office of Malcolm Turnbull MP*, *29*.

Warburton, R.F.E. & Hendy, P. (2006). *International comparison of Australia's Taxes*. Canberra: Commonwealth of Australia, https://treasury.gov.au/sites/default/files/2019-03/CTR_full.pdf

Warren, N. (2010). Tax devolution and intergovernmental transfer policy options in a budgetary crisis: UK Lessons from Australia. *eJournal of Tax Research*, 8 (2), 215-255.

Wood, D., Griffiths, K. & Cowgill, M. (2019). Budget blues: Why the stage 3 income tax cuts should wait. *Grattan Institute Working Paper*, 2019-4, https://grattan.edu.au/wp-content/uploads/2019/06/917-Budget-blues.pdf

World Bank (2022). *Data*. https://data.worldbank.org/country/AU

World Bank (2020). *Doing Business 2020.* Washington DC: World Bank.

Varela, P., Breunig, R., & Sobeck, K. (2020), *The taxation of savings in Australia: Theory, current practice and future policy directions*. Tax and Transfer Policy Institute (TTPI) Policy Report No. 01-2020, Canberra, Australia.

Yılmaz, N. (2021). Avustralya'da yerel yönetimlerin idari ve mali yapıları. Ç. Akman ve İ. A. Acar (Ed.), *Dünyada yerel yönetimler ve mali yapıları* içinde (s. 85- 116). Ankara: Nobel Yayı-nevi.

Kaynakça

Acar, A. B. (2013). İşgücü Piyasası Temel Göstergeleri Bakımından Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi İle Türkiye İle Diğer OECD Ülkelerinin Karşılaştırılması. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi, 24(75), 121-144.

Austrian Embassy Washington (2022a). *History – Overview,* https://www.austria.org/history (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Austrian Embassy Washington (2022b). *Population*, https://www.austria.org/population (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

Austrian Embassy Washington (2022c). *Economy,* https://www.austria.org/economy (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

Beller, S. (2006). A Concise History of Austria. Cambridge University Press.

BIC.at (2022). *Avusturya'nın Eğitim Sistemi* https://www.bic.at/downloads/tr/brftipps/0_1_bildungssystem_tr.pdf (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Climate Change Post (2022). https://www.climatechangepost.com/ (Erişim Tarihi: 02.08.2022)

Coğrafya Dünyası, (2022). *Avusturya*, https://www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/avusturya. (Erişim Tarihi: 12.08.2022)

Erdem, M., Şenyüz, D., ve Tatlıoğlu, İ. (2020). Kamu Maliyesi. Ekin Basım Yayın, Bursa.

European Agroforestry Federation (2022). Austria, http://www.europeanagroforestry.eu/countries/austria (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

European Commission (2022), https://taxation-customs.ec.europa.eu/system/files/2022-06/at-summary_tables-tax.xlsx (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

European Observatory on Health Systems and Policies (2018). Health Systems in Transition, 20(3), https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/330188/HiT-20-3-2018-eng.pdf?sequence=7&isAllowed=y (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

European Observatory on Health Systems and Policies (2022), *All Countries*, https://eurohealthobservatory.who.int/countries/ (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Federal Ministry Republic of Austria (2022a). *Tourism,* https://info.bmlrt.gv.at/en/topics/tourism.html (Erişim Tarihi: 13.08.2022)

Federal Ministry Republic of Austria (2018). *Fiscal Federalism,* https://www.bmf.gv.at/en/topics/budget-economic-policy/fiscal-federalism.html (Erişim Tarihi: 15.08.2022)

Federal Ministry Republic of Austria (2022b). *Agriculture*,https://info.bml.gv.at/en/topics/agriculture/

Federal Ministry Republic of Austria, (2022c). *Steuergegenstand,* https://www.bmf.gv.at/themen/steuern/immobilien-grundstuecke/grunderwerbsteuer/steuergegenstand.html (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Giray, F. (2017). Sosyal Güvenlik Katkı Paylarının İşsizlik Üzerindeki Etkisi. *Sayıştay Dergisi*, (104), 27-44.

Hofmarcher M.M & Quentin W. (2013).Austria: health system review. Health Syst Transit, 15(7), 1–292.

International Energy Agency, (2017). Standard Fuel Consumption Tax (NoVA), https://www.iea.org/policies/7440-standard-fuel-consumption-tax-nova (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

International Trade Administration (2021). *Advanced Manufacturing*, https://www.trade.gov/country-commercial-guides/austria-advanced-manufacturing#:~:text=Austria%60s%20manufacturing%20industry%20generated,Austria%2C%20Styria%20and%20Lower%20Austria (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Koru, A. T. ve Dinçer, N. N. (2018). Türkiye'de Sanayi ve Hizmet Sektörleri. İktisat ve Toplum, 88, 5-11.

Köse, Z. ve Gültekin, H. (2019), "Ekonomik Büyümenin Bir Belirleyicisi Olarak Dış Ticaret: Nafta Ülkeleri Örneği". Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 5(2), 139-151.

OECD (2020). https://www.oecd.org/austria (Erişim Tarihi: 11.08.2022)

OECD (2019). *Taxing Energy Use 2019: Country Note – Austria,* https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-energy-use-austria.pdf (Erişim Tarihi: 02.08.2022)

OECD (2022a). Details of Tax Revenue – Austria. https://stats.oecd.org/index.aspx?DataSetCode=REVAUT (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

OECD (2022b). *Tax revenue,* https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart (Erişim Tarihi: 08.08.2022).

Özsağır, A. ve Akın, A. (2012). Hizmetler Sektörü İçinde Hizmet Ticaretinin Yeri ve Karşılaştırmalı Bir Analizi . Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (41) , 311-331.

Palalı, İ. (2010). "Osmanlı Salnameleri ve Tarih Araştırmalarındaki Kaynak Olarak Önemi", Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 23 (2010/Ocak-Haziran), 1–14.

PwC (2022a). *Individual - Taxes on personal income*, https://taxsummaries.pwc.com/austria/individual/taxes-on-personal-income (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

PwC (2022b). Corporate - Taxes on corporate income, https://taxsummaries.pwc.com/austria/corporate/taxes-on-corporate-income (Erişim Tarihi: 17.07.2022)

PwC (2022c). *Austria, Individual - Other taxes* https://taxsummaries.pwc.com/austria/individual/other-taxes (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Republic of Austria Parliament, (2022), *The Tasks of Parliament,* https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/PARL/WAS/AUFGABEN/index.shtml (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Statista (2022), https://www.statista.com/ (Erişim Tarihi: 17.07.2022)

Statistik (2022a). *Statistik Austria,* https://www.statistik.at/ (Erişim Tarihi: 17.07.2022)

Statistik (2022b). *Bildung in Zahlen,* https://www.statistik.gv.at/fileadmin/publications/BiZ-2020-2021.pdf (Erişim Tarihi: 17.07.2022)

Trade Map (2022). https://www.trademap.org/Index.aspx/ (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Unternehmensservice Portal (USP), (2022). https://www.usp.gv.at/index.html (Erişim Tarihi: 15.07.2022.)

Vogl, C. R., & Darnhofer, I. (2004). Organic Agriculture in Austria. The Organic Standard, (34), 2-5.

World Bank (2022), Current health expenditure-Austria, https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=AT (Erişim Tarihi: 17.07.2022)

World Bank (2022a). *Austria-Climatology,* https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/austria/climate-data-historical

World Bank (2022b). *Indicators*, https://data.worldbank.org/indicator (Erişim Tarihi: 13.07.2022)

World Bank (2022c), *Gender,* https://data.worldbank.org/indicator (Erişim Tarihi. 13.07.2022.)

World Data (2022). *Tourism in Austria,* https://www.worlddata.info/europe/austria/tourism.php (Erişim Tarihi: 13.07.2022.)

World Population Review (2022), *Population of Cities in Austria,* https://worldpopulationreview.com/countries/cities/austria (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

Worldometer (2022), *Austria Population,* https://www.worldometers.info/world-population/austria-population/ (Erişim Tarihi: 13.07.2022)

KAYNAKÇA

Belgium Federal Public Service Finance (2022), https://finance.belgium.be/en/enterprises/corporation-tax/corporate-income-tax-return#q3, (Erişim tarihi: 5 Ağustos 2022).

Buğra, A. ve Adar, S. (2007), "Türkiye'nin Sosyal Koruma Harcamalarının Karşılaştırmalı Analizi", *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu*, İstanbul.

Cural, M. (2009), "OECD Ülkelerinde Gelir Dağılımının 1980 Sonrası Gelişimi ve Eşitsizliği Azaltıcı Müdahaleler", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* Ekim, 4(2), ss. 73-97.

Çağan, N. (1980), "Demokratik Sosyal Hukuk Devletinde Vergilendirme", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:37(1), ss. 129-151.

Egeli, H. ve A. Eroğlu (2016), "Uluslararası Vergi Sorunları Bağlamında Belçika Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi", *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt:23, Sayı:2, ss.435-450.

Erçakar, M. E. ve H. Güvenoğlu (2018), "Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Sosyal Koruma Harcamalarına Bir Bakış", *Sosyal Bilimler Metinleri,* Yıl: 2018(1): 38-53.

Esping-Andersen, G. (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Polity Press, Cambridge.

Eurostat (2022a), "Glossary: Social protection", https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Social_protection, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

Eurostat (2022b), "Government Expenditure on Social Protection", https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_social_protection#Expenditure_on_.27social_protection.27, (Erişim tarihi: 15 Haziran 2022).

Eurostat (2022c), https://ec.europa.eu/eurostat/data/database, (Erişim tarihi: 30 Ağustos 2022).

Expatica (2022), "Taxes in Belgium: A Guide to the Belgian Tax System", https://www.expatica.com/be/finance/taxes/taxes-in-belgium-100073/, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

GCR (2019), The Global Competitiveness Report, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_2019_Rankings.pdf, (Erişim Tarihi: 05.08.2022).

George, V. and P. Wilding (1994), *Welfare and Ideology*, Harvester/Wheatsheaf, Heel Hempstead, Hertfordshire.

GII (2021), The Global Innovation Index, https://www.globalinnovationindex.org/gii-2021-report#, (Erişim Tarihi: 05.07.2022).

Gülşen, M. İ. ve Ş. Öztürk (2016), "Türkiye ve Seçilmiş OECD Ülkelerinde Ücretler Üzerindeki Vergi Takozu ve Medeni Durumun Vergileme Üzerine Etkileri", *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 13-26

Güneş, S. ve T. Akın (2019), "Yüksek Teknolojili Ürün İhracatı: Lider Ülkeler ve Türkiye Analizi", *Sosyoekonomi*, Vol. 27(40), 11-29.

Hazman, G. G. (2011), "Türkiye'de Gelir Dağılımında Adalet ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Arasındaki Nedensellik İlişkisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (1), ss.205-216.

Hodge, S. A. and B. Hickman (2018), "The Importance of the Tax Wedge on Labor in Evaluating Tax Systems", https://files.taxfoundation.org/20180913095728/Global-Primer_tax_wedge.pdf, (Erişim tarihi: 5 Ağustos 2022).

IEF (2022), Index of Economic Freedom, https://www.heritage.org/index/ranking, (Erişim Tarihi: 05.07.2022).

IMF (2022a), https://www.imf.org/en/Countries/BEL#countrydata, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

IMF (2022b), "IMF Data", https://www.imf.org/en/Data, (Erişim tarihi: 15 Haziran 2022).

IMF (2022c), "World Economic Outlook, April 2022", https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2022/04/19/world-economic-outlook-april-2022, (Erişim tarihi: 5 Ağustos 2022).

Karaman, B ve M. Özçalık (2007), "Türkiye'de Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Bir Sonucu: Çocuk İşgücü", *Yönetim ve Ekonomi*, 14 (1), ss.25-41.

Kayalıdere, G. ve H. Şahin (2014), "Sosyal Devlet Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 57-75.

Kızıler, N. (2017), "Türkiye'de Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Transfer Harcamaları", *Journal of Life Economics*, 11, (2017):77-100.

Mishra, R. (1990), *The welfare state in capitalist society: policies of retrenchment and maintenance in Europe, North America and Australia*, Harvester/Wheatsheaf, New York and London.

Mutlu, A., A. Arslan ve K. Kartalcı (2014), "Gelir Vergisi Açısından Türkiye ve Belçika'nın Karşılaştırılması", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Kış 2014, Cilt: 5, Sayı:2, 56-73.

OECD (2019), "The OECD SOCX Manual 2019 Edition", https://www.oecd.org/social/soc/SOCX_Manuel_2019.pdf, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

OECD (2022), https://stats.oecd.org/, (Erişim tarihi: 15 Haziran 2022).

Öztürk, N. (2012), *Maliye Politikası*, Ekin Yayınevi.

Sallan Gül, S. (2004), *Sosyal devlet bitti, yaşasın piyasa*!, İstanbul, Etik Yayınları.

Sarker, A. E. and M. H. Rahman (2007), "The Emerging Perspective of Governance and Poverty Alleviation: A Case of Bangladesh", *Public Organization Review*, 7, pp.93-112.

Swenden, W. and M. T. Jans (2006). "Will it stay or will it go? Federalism and the Sustainability of Belgium", *West European Politics.* 29: 5, pp. 877-894.

Şinik, B. ve R. Telci (2015), "Avrupa Birliği Bölgesel Politikasının Bölgelere Etkisi: Belçika Örneği", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 3, ss.509-526.

T.C.Ticaret Bakanlığı (2022), *Belçika Ülke Profili*, Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü.

Toprak, D. (2014), "1980 sonrası dönemde Türkiye'de sosyal devlet harcamalarının dönüşümü ve yansımaları", *Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

TRADE MAP (2022), https://www.trademap.org/, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

UNDP (2020), *Human Development Report 2020*, The Next Frontier-Human Development and the Anthropocene, https://hdr.undp.org/system/files/documents//hdr2020pdf.pdf, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

Uşun, E. (2019), "Türkiye ve Diğer OECD Ülkelerinde Vergi Takozu", *Yönetim ve Ekonomi*, 26 (2), 435-452

Vikipedi (2022), "Belçika", https://tr.wikipedia.org/wiki/Bel%C3%A7ika, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

WITS (2022), "World Integrated Trade Solution", https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/BEL, (Erişim tarihi: 5 Ağustos 2022).

Word Bank (2022a), "World Development Indicators", https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=BEL#, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

Word Bank (2022b), "Ease of doing business rank", https://data.worldbank.org/indicator/IC.BUS.EASE.XQ, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

Worldwide Tax Summaries (2022), https://taxsummaries.pwc.com/belgium/, (Erişim tarihi: 10 Temmuz 2022).

Yüce, M. (2002), "Türkiye'de Gelir Dağılımı Bozukluğunun İzlenen Kamu Gelir ve Harcama Politikaları ile Bağlantısı", *Bilig*, Güz (23), ss.1-38.

Kaynakça

Akgeyik, T. (2016). Türkiye'de Kadınların İşgücü Piyasasına Katılımını Etkileyen Faktörler: TÜİK Verileri Üzerine Bir Analiz. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi (70), 31-53.

Alkaya, A., ve Alkaş, C. (2021). OECD Ülkelerinin Sağlık Göstergelerine Göre Kümeleme Analizi Sınıflaması. Sosyal Güvence Dergisi (19), 427-474.

Andersen, T. M. (2004). Challenges to the Scandinavian welfare model. European Journal of Political Economy, 20, 743-754.

Armağan, R. ve Dikmen, S. (2015). İskandinav Ülkeleri Vergi Sistemleri ve Gelirlerinin Karşılaştırmalı Bir Analizi. AKÜ İİBF Dergisi, XVII (2): 67-81.

Barr, N. (1992). Economic Theory and the Welfare State: A Survey and Interpretation . Journal of Economic Literature , 30(2), 741-803.

Çelik, Y. (2013). Sağlık Ekonomisi. Ankara : Siyasal Kitabevi .

Çelikkaya, A. (2010). İkili Gelir Vergilemesi Modeli ve İskandinav Ülkelerindeki Uygulaması. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 5(2): 101128.

Değirmendereli, A. (2000). Çeşitli Ülkelerde Uygulanan Ekolojik Vergiler. Mevzuat Dergisi, 3(33), Eylül.

DELOITTE (2015). Taxation and Investment in Denmark 2015. Reach, Relevance, and Reliability.

Dolgoff, R., ve Feldstein, D. (2007). Understanding Social Welfare A Search For Social Justice (Seventh Edition b.). Boston : Pearson Education Allyn and Bacon .

Esping-Andersen, G. (1990). The Three Worlds of Welfare State . New Jersey : Princeton University .

EU (2021). Taxation Trends in the European Union Data for the EU Member States, Iceland, Norway and United Kingdom. Taxation and Customs Union, Luxembourg.

Gezer, T. (2020). Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Devletlerin Vergilendirme Politikası . Ö. Saygın içinde, Vergi Ortak Paydasında Bilimsel Değerlendirmeler (s. 145-186). Ankara : İKSAD .

Goodin, R. E., Headey, B., Muffels, R., ve Dirven, H.-J. (1999). The Real Worlds of Welfare Capitalism. Cambridge University Press.

Gökbunar, R., Özdemir, H., ve Uğur, A. (2008). Küreselleşme Kıskacındaki Refah Devletinde Sosyal Refah Harcamaları . Doğuş Üniversitesi Dergisi, 9(2), 158-173.

Güler, H. (2018). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Mali Küresellemenin Kamu Sosyal Harcamalar Üzerindeki Etkisi. Maliye Dergisi, (174), 219-239.

Güriş, S., ve Yaman, B. (2018). OECD Ülkelerinde İşsizliği Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Modelleri ile Analizi . Social Sciences Research Journal, 7(1), 136-146.

Koçak, O., ve Ersin Kavi, M. E. (2017). Bilgi Toplumu Perspektifinde Refah Devleti: Finlandiya Modeli . Yalova Sosyal Bilimler Dergisi , 7(13), 48-75.

KPMG (2022). Denmark, HYPERLINK "https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/11/denmark-thinking-beyond-borders.html" https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/11/denmark-thinking-beyond-borders.html , E.T. 16/06/2022

Legatum Institute. (2021). Legatum Prosperity Index 2021. London: Legatum Institute.

Ministry of Foreign Affairs of Denmark (2021). Facts About Taxation in Denmark, HYPERLINK "http://www.investindk.com" www.investindk.com . E.T: 05/06/2022

OECD (2021). Education at a Glance 2021 . Paris: OECD Publishing.

OECD (2021), OECD Health Statistics 2021, https://www.oecd.org/els/healthsystems/

health-data.htm E.T: 06/07/2022

OECD. (2019). Society at a Glance 2019. Paris: OECD.

OECD Stat. (2022). Revenue Statistics - OECD Countries: Comparative Tables

HYPERLINK "https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=REV&lang=en" https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=REV&lang=en , E.T. 18/06/2022

OECD Stat. (2022). Tax on Corporate Profits, HYPERLINK "https://data.oecd.org/tax/tax-on-corporate-profits.htm" \l "indicator-chart" https://data.oecd.org/tax/tax-on-corporate-profits.htm#indicator-chart , E.T. 20/06/2022

OECD Stat. (2022). Social Security Contributions, HYPERLINK "https://data.oecd.org/tax/social-security-contributions.htm" \l "indicator-chart" https://data.oecd.org/tax/social-security-contributions.htm#indicator-chart , E.T. 200/06/2022

OECD Stat. (2022). Tax on personal income, HYPERLINK "https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm" https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm, E.T. 20/06/2022

OECD Stat. (2022). Tax Revenue. HYPERLINK "https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm" https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm , E.T. 21/06/2022

OECD (2006). Tax Policy Reform in Denmark. HYPERLINK "https://www.oecd.org/tax/tax-policy/37154664.pdf" https://www.oecd.org/tax/tax-policy/37154664.pdf., E.T. 21/06/2022

Özdemir, S. (2007). Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti . İstanbul : İTO .

Öztürk, S., ve Suluk, S. (2020). Ekonomik Büyümenin Anahtarı Olarak Eğitim: İsveç, Norveç ve Danimarka'da Eğitim ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 10(1), 381-402.

PWC (2017). Value Added Tax in Denmark A Guide for Non-resident Businesses. January, Denmark.

PWC (2022). Denmark Individual-Taxes on Personal Income, HYPERLINK "https://taxsummaries.pwc.com/denmark/individual/taxes-on-personal-income" https://taxsummaries.pwc.com/denmark/individual/taxes-on-personal-income, E.T. 21/06/2022

PWC (2022). Denmark Corporate-Taxes on Corporate Income, HYPERLINK "https://taxsummaries.pwc.com/denmark/corporate/taxes-on-corporate-income" https://taxsummaries.pwc.com/denmark/corporate/taxes-on-corporate-income, E.T. 21/06/2022

Schipor, C. (2016). Aspirations, Achievements and Challenges of European Social Economic Models. Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, 16(1), 108-113.

SKAT (2022).Types of Tax. HYPERLINK "https://skat.dk/data.aspx?oid=2244281" https://skat.dk/data.aspx?oid=2244281 ., E.T. 18/06/2022

SKAT (2016). Tax in Denmark - An introduction to the Danish tax system for non-Danish speakers. The Danish Customs and Tax Administration (SKAT), March.

Sökmen Gürçam, Ö. (2020). Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri, (Eds. Tekin, Ahmet; Sağdıç, E.Nail) içinde, "İskandinav Ülkelerde Vergi Sistemleri: Danimarka, İsveç ve Norveç". London: IJOPEC Publication.

Şenkal, A., ve Sarıipek, D. B. (2007). Avrupa Birliği'nin Karşılaştırılması Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü . Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (14), 146-175.

Tax Foundation (2022). Taxes in Denmark, HYPERLINK "https://taxfoundation.org/country/denmark/" https://taxfoundation.org/country/denmark/ , E.T. 18/06/2022

T.C. Ticaret Bakanlığı . (2021). Danimarka Ülke Profili . Ankara : T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü .

Türkölmez, İ. R. (2022). Danimarka'nın Politik Yapısının Kameral Kökenleri. Journal of Political Administrative and Local Studies , 5(1), 26-45.

Ubay, B. (2013). Danimarka Gelir Vergisi Sistemi. Vergi Raporu, 160, Ocak.

Vergi Dosyası. Kilise Vergisi Nedir?. HYPERLINK "https://vergidosyasi.com/2020/05/10/kilise-vergisi-nedir/" https://vergidosyasi.com/2020/05/10/kilise-vergisi-nedir/ , Yayım Tarihi: 10.05.2020.

WHO . (2009). Basic Documents . Switzerland: World Health Organization .

WHO . (2022). World Health Statistics 2022. Switzerland: World Health Organization .

World Bank (2021). Development Indicators.

World Bank (2022) World Development Indicators. E.T. 10/06/2022 https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators

KAYNAKLAR

Asteriou, D. ve Hall, S. G. (2021), Applied Econometrics, 4. Edition, Macmillan Education Limited, Red Globe Press.

Balseven, H. ve Tugcu, C. T. (2017), "Analyzing the effects of fiscal policy on Income Distribution: A Comparison Between Developed and Developing Countries", International Journal of Economics and Financial Issues, 7(2), 377-383.

Breusch, T. S. (1978), "Testing for Autocorrelation in Dynamic Linear Models", Australian Economic Papers, 17(31): 334-355.

Bulut, E., Yayla, N., Yaraşır, S. ve Çeviş, İ. (2019), "Maliye Politikalarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi", ICOAEF VI International Conference on Applied Economics and Finance & Extended With Social Sciences, November 16-17, 242-262.

Delibaş, A. (2017), Vergi Politikalarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Politikası Bilim Dalı.

Dickey, D. A. ve Fuller, W. A. (1979), "Distribution of The Estimators for Autoregressive Time Series with A Unit Root", J. Am. Statist. Assoc., 74, 427-31.

Edizdoğan, N. ve Çelikkaya A. (2012), Vergilerin Ekonomik Analizi, 2. Baskı, Dora Yayınları, Bursa.

Ergen, E. (2022). Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Enflasyon İlişkisi, 8th International Scientific Researches Conference, April 15-17 2022, 832-842, Adana.

Godfrey, L. G. (1978), "Testing Against General Autoregressive and Moving Average Error Models When The Regressors Include Lagged Dependent Variables", Econometrica: Journal of the Econometric Society, 46: 1293-1301.

IMF, World Economic Outlook, https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2021/October , (12.01.2022).

İnal, V. (2020), Vergi Politikalarının Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi, Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı.

Jarque, C. M. ve Bera A. K. (1987), "A Test for Normality of Observations and Regression Residuals", International Statistical Review, 55(2): 163–172.

Kanca, O. ve Bayrak, M. (2019), "Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Belirleyiciliği: Panel Veri Analizi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(4), 1495-1514.

Martinez-Vazquez, J., Moreno-Dodson, B. ve Vulovic, V. (2012), "The Impact of Tax and Expenditure Policies on Income Distribution: Evidence from A Large Panel of Countries", Andrew Young School of Policy Studies Research Paper Series, Working Paper: 12-30.

Mert, M. ve Çağlar, A. E. (2019), Ewievs ve Gauss Uygulamalı Zaman Serileri Analizi, Detay Yayıncılık, Ankara.

Musgrave, R. A. (1959), The Theory of Public Finance – A Study In Public Economy, Tata – McGraw – Hill Book Company.

Nantob, N. Y. (2016), "Taxation and Income Inequality in Developing Countries: An Empirical Investigation", Economics Bulletin, 36(3), 1508-1522.

OECD, https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm , (10.01.2022).

Pesaran, M.H., Shin, Y. ve Smith. R.J., (2001), "Bounds Testing Approaches to The Analysis of Level Relationships", Journal of Applied Econometrics, 16(3), 289-326.

Ramsey, J. B. (1969), "Tests for Specification Errors in Classical Linear Least Squares Regression Analysis", Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological), 31(2): 350-371.

Seidman, L. S. (2009). Public Finance, McGraw-Hill/Irwin, New York.

Solt, F. (2020), "Measuring Income Inequality Across Countries and Over Time: The Standardized World Income Inequality Database", Social Science Quarterly, 101(3), 1183-1199.

Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2020), Vergi Teorisi ve Politikası, Barış Arıkan Yayınları, 4. Baskı, Ankara.

Tanzi, V. (2020), Advanced Introduction to Public Finance, Edward Elgar Publishing, Cheltenham.

Tresch, R. W. (2015), Public Finance A Normative Theory, Third Edition, Elsevier, London.

Ulbrich, H. H. (2011), Public Finance in Theory and Practice, Second Edition, Routledge, New York.

White, H. (1980), "A Heteroskedasticity-Consistent Covariance Matrix Estimator and A Direct Test for Heteroskedasticity", Econometrica: Journal of the Econometric Society, 48(4): 817-838.

World Bank, https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI , (18.01.2022).

World Bank, World Development Indicators, https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators , (12.01.2022).

Kaynakça

Avlijaš, S. (2020). Beyond neoliberalism? Revisiting the welfare state in the Baltic States. *Europe-Asia Studies*, *72*(4), 614-643.

Bauc, J. (1995). Estonian way to liberal economic system. *CASE Network Studies and Analyses*, (38).

BBC (2019), Estonia Profile, (https://www.bbc.com/news/world-europe-17220814)

Bocharnikova, A. (2021). Economic Well-Being under Plan versus Market: The Case of Estonia and Finland. *Cato J.*, *41*, 81.

Gillies, J., Leimann, J., & Peterson, R. (2002). Making a successful transition from a command to a market economy: The lessons from Estonia. *Corporate Governance: An International Review*, *10*(3), 175-186.

Gülşen, M. A., ve Yıldıran, M. (2021) Normale Geçiş ve Vergi Yapısının Rasyonelliği, Paradigma Akademi, Çanakkale

Gwartney, J. D., Stroup, R. L., Lee, D. R., & Ferrarini, T. H. (2016). Temel Ekonomi (Çev. Ahmet Uzun). *Liberte yayınları, Ankara*.

Heritage F., 2022 Index of Economic Freedom(https://www.heritage.org/index/ranking)

IMF,(2022 April) World Economic Outlook Database, (https://www.imf.org)

Kaufmann, D., & Siegelbaum, P. (1997). Privatization and corruption in transition economies. *Journal of International affairs*, 419-458.

Kuldkepp, A. (2005). Tax Policy of Estonia in the framework of the EU Integration. https://repub.eur.nl/pub/6956/

Laar, M. (2007). The Estonian economic miracle. *Backgrounder*, *2060*(1-12), 666.

Laar, M. (2008). Leading a successful transition: the Estonian miracle. *European View*, *7*(1), 67-74.

Lagerspetz, M. (2001). Consolidation as hegemonization: The case of Estonia. *Journal of Baltic Studies*, *32*(4), 402-420.

Lumiste, R., Pefferly, R., & Purju, A. (2008). *Estonia's Economic Development: Trends, Practices, and Sources; a Case Study*. International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.

Muter, N., (1989) Türk ekonomisinde Mali Yapı(Kurumsal ve Kuramsal Bir Yaklaşım) Anadolu Matbaacılık, Manisa

Neal, L. (2007). The economics of Europe and the European Union. Cambridge University Press.UK

Nellis, J. (1994). Privatization in Estonia. *World Bank FPD Note*, *19*, 2001.

OECD (2021), Government at a Glance 2021, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/1c258f55-en

Purju, A. (2005). *The Political Economy of Privatization in Estonia* (pp. 198-235). Routledge. https://www.researchgate.net/publication/5101654_The_Political_Economy_of_Privatisation_In_Estonia

Pusta, K.,(1953) Estonya'nın Sovyetleştirilmesi (çev. Lüntem, İ.) Konferans Metni *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *10*(1).

Sönmez, S.,(1987) Kamu ekonomisi teorisi, Kamu harcamalarında etkinlik arayışı, Teori Yayınları, Ankara

Staehr, K. (2004). Economic transition in Estonia. Background, reforms and results. *Contemporary Change in Estonia, Baltic and East European Studies*, *4*, 37-67.

World Bank EU-8 Quarterly Economic Report, January 2005, Part III (nak. Lumiste, R., Pefferly, R., & Purju, A. (2008). *Estonia's Economic Development: Trends, Practices, and Sources; a Case Study*. International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.)

Yıldıran, M. İpek Yolu Ekonomilerinde Komünist Olmayan Gelişme Stratejisi: İpek Yolu'nda Rostow ve Porter Yaklaşımlarına Göre İktisadi Gelişmenin Analizi. *Avrasya Etüdleri*, *45*(1), 217-248.

Kaynakça

Açık, E. H. (2008). *Geçmişten Günümüze Türkiye-Fransa İlişkileri*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Adadağ, Ö. (2007). Fransız Devriminin Evrenselliği Üzerine. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, Sayı: 11. 55-70.

Ağdemir, Z. (2017). XVI. yüzyıl Fransa'sında vergiler ve vergi isyanları. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *10*(2), 122-138.

Akbaşlı, S. (2009). Fransa Eğitim Sistemi ve Fransa'da Öğretmen Yetiştirme. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (370).

Akçay, E. Y. (2016). AB'nin haylaz çocuğu: Fransa. *Bartın Üniversitesi İİBF Dergisi*, *7*(14), 1-12.

Aksümer, E. (2014). Fransız Vergi Sistemine Genel Bir Bakış. *Vergi Raporu*, *180*, 63-70.

Ay, H ve Uçar, Ö. (2015). Devletin gelişim süreci. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *16*(2), 195-206.

Bağlı, M. S. (2012). Teorik ve Tarihsel Açıdan Bütçe Hakkı. *Yasama Dergisi*, *20*(1), 39-77.

Çam, E. (1987). *Devlet Sistemleri*, Der Yayınları, İstanbul.

Çelebi, F. (2012). Fransa Millet Meclisi Üzerine. *Yasama Dergisi*, (21), 51-84.

Çelikkaya, A. (2020). En son servet vergisi reformlarının analizi. *Maliye Dergisi, Ocak-Haziran*, *178*, 240-262.

Demir, O. (2016). Nüfus Politikaları ve Çin, Fransa ve Türkiye Örneklerinin Değerlendirilmesi. *Social Sciences*, *11*(1), 41-61.

Dur, İ.İ., ve Parlak, B. (2020). 1980 Sonrası Fransa ve Türkiye'de Gerçekleşen Yerel Yönetim Reformlarının Karşılaştırmalı Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 280-301.

Ekinci, E. (2016). Devrimden günümüze Fransız Siyasal Sisteminin Evrimi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(1), 149-172.

Erbay, Y. (1999). Fransa'da İdari Sistem ve Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, *8*(2), 58-74.

Esen, B. N. (1948). Fransa Cumhuriyeti Anayasası. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *5*(1).

Fransa Tarihi, (2022). https://www.wikipedia.tr-tr.nina.az/Fransa_tarihi.html (ET:02.4.2022).

French-Property.com. (2022). Taxes in France, https://www.french-roperty.com/guides/france/finance-taxation/taxation. (ET:14.06.2022).

Giray, F. (2001*). Maliye Tarihi*, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Gözler, K. (2019). Osmanlı Mülkî İdare Sistemi Üzerinde Fransız Etkisi: 1864 ve 1871 Vilayet Nizamnameleri Fransa'dan mı İktibas Edilmiştir?. *Amme İdaresi Dergisi*, *52*(1), 1-32.

Günsoy, G. (2005). İnsani Gelişme Kavramı ve Sağlıklı Yaşam Hakkı. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *1*(2), 35-52.

Institut national de la statistuque et des etudes ecenomiques (INSEE) (2022). https://www.insee.fr/fr/statistiques?debut=0&theme=27 (ET: 21.06.2022).

Keşan Ticaret ve Sanayi Odası (Keşan TSO), (2019). Fransa Ülke Raporu 2019.

Kılıç, A. F. (2007). Fransız Devrimi ve Din. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, *3*(11), 119-142.

Leibfritz, W., & O'Brien, P. (2005). *The French Tax System* (No. 439). OECD Economics Department Working Papers No. 439

Ministere De L'Economie, (2016); Overvıew Of The French Tax System.

OECD Journal On Budgetıng (2018). Budgeting in France, VOLUME 2018/2.

OECD (2022), OECD Economic Outlook, Volume 2022 Issue 1

OECD. (2019). "State of Health in the EU: France (Country Health Profile 2019)". https://www.oecd.org/health/france-country-health-profile2019-d74dbbda-en.htm (Erişim Tarihi: 09.06.2022).

OECD, (2021). OECD Economic Surveys: France 2021, https://www.oecd.org/economy/france-economic-snapshot/ (ET:21.05.2022).

Orkun, M. A., Bayırlı, A., ve Bayırlı, S. (2019). Fransa Eğitim Sisteminin İncelenmesi. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, *2*(1), 1-20.

Örmeci, O. (2017). Yakın dönem Türkiye-Fransa İlişkileri: 2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Sonrasına Dair Öngörüler, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1), 74-86.

Özkeskin, E. ve Değirmenci, K. (2013). *Fransa Eğitim Sisteminin Türkiye Eğitim Sistemiyle Karşılaştırılması,* Academia Accelerating the world's research. İstanbul.

Price, R. (2005). *A Concise History of France*, (Çev: BÜTEK). İstanbul.

Sandalcı, İ. (2020). "Fransız Vergi Sistemi" Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri, *IJOPEC Publication* No: 2020/10, London, 163-182.

Sarıyıldız, A.Y, Paşaoğlu, M. T., ve Yılmaz, M. E. (2021). Türkiye, Çin, ABD, Fransa Sağlık Sistemleri ve COVID-19 Politikaları. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *10*(2), 314-327.

TC. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, (2022). https://www.csgb.gov.tr/digm/contents/calismahayatiulkekunyeleri/fransa/ (ET: 21.06.2022).

TC. Dışişleri Bakanlığı, (2022). *Fransa'nın Siyasi Görünümü,* https://www.mfa.gov.tr/fransa-siyasi-gorunumu.tr.mfa (ET: 12.05.2022).

Temel, R. (2019). Poujade ve Sarı Yelekliler Hareketlerinin Vergi Grevi/Verginin Reddi Olguları Etrafında Analizi. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, *2*(1), 77-104.

Türk Diyanet Vakfı, (1996). *İslam Ansiklopedisi* 13. Cilt, İSAM Yayınları, İstanbul.

Trading Economics, (2022). France Indicators, https://tradingeconomics.com/france/indicators. (ET: 02.06.2022).

UN Comtrade Database, (2022). International trade in goods and services based on UN Comtrade data, https://comtrade.un.org/ (ET:27.05.2022).

UNDP, (2020). İnsani Gelişme Raporu 2020. https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/2020-i%CC%87nsani-geli%C5%9Fme-raporu (ET: 12.06.2022).

Yakut, K. (1999). Fransız İhtilâli. *Çağdaş Dünya Tarihi*, 68-84.

Yılmaz, H. H., ve Önal, M. (2019). Fransa'da Kamu Mali Yönetim Sisteminin Yeniden Yapılandırılması ve 2008 Küresel Krizi Sonrası Dönemde Uygulanan Politikaların Analizi. *Amme İdaresi Dergisi*, *52*(1), 85-116.

4 Ekim 1958 Fransa Anayasası, (2022). https://hukukbook.com/fransa-anayasasi/ (ET: 06.06.2022).

KAYNAKLAR

Central Statistics Office – CSO, (2021), Population and Migration Estimates April 2021, https://www.cso.ie/en/media/csoie/releasespublications/documents/ep/populationandmigrationestimates/2021/P-PME2021TBL1.1.xlsx

Countrymeters, (2022), Ireland Population, https://countrymeters.info/en/Ireland#population_2022

Dublin Büyükelçiliği, (2015), İrlanda Ekonomisi ve Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkileri 2014 Yılı Raporu,

Dublin Chamber, Economic Profile of Dublin, https://www.dublinchamber.ie/About-Us/Economic-Profile-of-Dublin. (Erişim Tarihi:08.08.2022)

EUROPEAN UNION, (2021), Ireland, https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/ireland_en. (Erişim Tarihi:10.08.2022)

European Economic Forecast, Spring 2022, INSTITUTIONAL PAPER 173 | MAY 2022, European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs , https://ec.europa.eu/info/system/files/economy-finance/ip173_en.pdf. (Erişim Tarihi:10.08.2022)

EURYDICE (2021), Key Features of the Education System in Ireland, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/ireland_en. (Erişim Tarihi:05.08.2022)

Fiscal Assessment Report, May 2022, https://www.fiscalcouncil.ie/fiscal-assessment-report-may-2022/#SummaryAssessment. (Erişim Tarihi:02.08.2022)

GlobalEDGE, (2022), Ireland: Introduction, https://globaledge.msu.edu/countries/ireland

https://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/Sayi29/dergi-İrlanda.pdf. (Erişim Tarihi:10.08.2022)

Gerard Kennedy and Samantha Myers, An overview of the Irish housing market, , Vol. 2019, No. 16, Central Bank of Ireland, December 2019, https://www.centralbank.ie/docs/default-source/publications/financial-stability-notes/no-16-an-overview-of-the-irish-housing-market-(kennedy-and-myers).pdf?sfvrsn=4. (Erişim Tarihi:07.08.2022)

Government and Society, Constitutional Framework, https://www.britannica.com/place/Ireland/Government-and-society. (Erişim Tarihi:10.08.2022)

Index Mundi (2021), Ireland Economy Profile, https://www.indexmundi.com/ireland/economy_profile.html. (Erişim Tarihi:28.07.2022)

Government of Ireland Budget 2022 Expenditure Report, Prepared by the Department of Public Expenditure and Reform, file:///C:/Users/ALKU/Downloads/201256_3efe3b32-a9d5-41bd-a2ed-41387528b8cc.pdf. (Erişim Tarihi:10.09.2022)

IMF Ireland Data, April 2022, https://www.imf.org/en/Countries/IRL#countrydata. (Erişim Tarihi:08.07.2022)

IMF Summary Data Page, https://www.cso.ie/en/statistics/imfsummarydatapage/ (Erişim Tarihi:08.07.2022)

İNSAMER, (2021), İrlanda, https://www.insamer.com/tr/ulke-profili-irlanda (Erişim Tarihi:05.07.2022)

İrlanda Ülke Profili, T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, https://ticaret.gov.tr/data/5f521c2b13b87674e88f1ef9/%C4%B0rlanda%20%C3%9Clke%20Profili.pdf. (Erişim Tarihi:20.07.2022)

Ireland Informatior, (2021), An Outline Geography of Ireland, https://www.ireland-information.com/reference/geog.html (Erişim Tarihi:10.08.2022)

Irishstatutebook - ISB, (2022), Constitution of Ireland, https://www.irishstatutebook.ie/eli/cons/en/html. (Erişim Tarihi:10.08.2022)

LAW SOCIETY, (2021), "Education: Over half of population now educated to third level", https://www.lawsociety.ie/ (Erişim Tarihi:10.08.2022)

McGreevy, Ronan (2021), A history of Ireland for outsiders: From Henry VIII to the Troubles, The Irish Times, https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/a-history-of-ireland-for-outsiders-from-henry-viii-to-the-troubles-1.3816898 (Erişim Tarihi:09.08.2022)

NationsOnline, (2022), Ireland, https://www.nationsonline.org/oneworld/ireland.htm#Information. (Erişim Tarihi:09.08.2022)

O'Donnell, Rory (1998), "Ireland's Economıc Transformatıon: Industrial policy, European Integration and Social Partnership", The Center for West European Studies (CWES), Working Paper No. 2, December 1998, http://aei.pitt.edu/27/1/Odonnell.pdf. (Erişim Tarihi:09.07.2022)

OECD, (2021), Ireland, https://oec.world/en/profile/country/irl. (Erişim Tarihi:11.07.2022)

OECD, (2022), Gross domestic product (GDP), https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm.

OECD Scan: Equality Budgeting in Ireland, Equality mainstreaming and inclusive policy-making in action, Public Governance Directorate, https://www.oecd.org/gov/budgeting/equality-budgeting-in-ireland.pdf. (Erişim Tarihi:10.08.2022)

Özcan, Mustafa (2008), "İrlanda Ekonomisi ve Küresel Ekonomik Kriz", Ekonomik Sorunlar Dergisi, Sayı: 29, 1-10.

Public Service Performance Report 2021, May 2022, Prepared by the Department of Public Expenditure and Reform, file:///C:/Users/ALKU/Downloads/224720_dadde206-f647-40aa-a6b3-c376115cba1b.pdf. (Erişim Tarihi:10.07.2022)

Ronnie Downes and Scherie Nicol, Review of budget oversight by parliament: Ireland, Public Governance and Territorial Development Directorate Budgeting and Public Expenditures, OECD Journal on Budgeting – Volume 2016/1.

StatisticsTimes, (2021), List of Countries by Projected GDP per capita, https://statisticstimes.com/economy/countries-by-projected-gdp-capita.php.

Statista, (2022), Foreign direct investment (FDI) inward stock in Ireland from 2012 to 2020, https://www.statista.com/statistics/933615/foreign-direct-investment-inward-stock-in-ireland/#statisticContainer.

Submission To: Commission on Taxation and Welfare, February 2022, Department of Finance,

https://www.revenue.ie/en/corporate/documents/consultations/revenue-submission-commission-taxation-welfare-jan22.pdf.

Summer Economic Statement (SES), July 2022, Government of Ireland, file:///C:/Users/ALKU/Downloads/229031_b187a27c-26c8-4740-aba5-b0653ebead46.pdf.

UNCTAD, (2021), The World Investment Report 2021, United Nations Publications, NY, USA https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf.

The Budget in Brief, A Citizen's Guide to Budget 2022, Prepared by the Department of Public Expenditure and Reformand the Department of Finance, file:///C:/Users/ALKU/Downloads/201358_57d9f5c7-3ade-4808-a169-4d6ff565fb37.pdf.

Ticaret Bakanlığı, (2021), İrlanda Ülke Profili, https://ticaret.gov.tr/data/5f521c2b13b87674e88f1ef9/%C4%B0rlanda%20%C3%9Clke%20Profili_Kas%C4%B1m%202021.pdf

UN, (2022), Ireland, http://data.un.org/en/iso/ie.html

UNDP, (2020), Latest Human Development Index Ranking, https://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking.

Valesca Lima, Tax Losses and Good Tax Governance in Ireland, UCD Geary Institute for Public Policy, University College Dublin, https://publicpolicy.ie/wp-content/uploads/2021/08/Tax_Losses_and_Good_Tax_Governance_in_Ireland.pdf.

Kaynakça

Arpazlı Fazlılar, T. (2020). *Türkiye ve PIIGS (Portekiz, İrlanda, İtalya, Yunanistan, İspanya) ülkelerinde dördüz açık analizi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Bektaş, Ç. ve Saraç, Ö. (2021). Maastricht kriterleri Avrupa Birliği'nin geleceğinin teminatı mı? Almanya - Britanya - İspanya - Yunanistan analizi (1998-2018). *Sosyoekonomi,* 29(47), 383-406.

Coşan, B., Şahin, Ş. ve Çiloğlu Yörübulut, M. (2017). Küresel ekonominin kronik sorunsalı genç işsizlik: Türkiye-Güney Avrupa (İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan) ülkelerinin karşılaştırması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Gazi Akademi* (Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu Özel Sayısı), 220-238.

Çağdaş, Y. (2020). Türkiye'de toplam vergi yükünün OECD ülkeleri ile karşılaştırılması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 20(1), 81-96.

Çiftci Adabağ, S. (2019). *2008 küresel ekonomik krizinin Türkiye ve AB makro ekonomik dengelerine etkileri ve alınan önlemlerin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Epdata (2022). https://www.epdata.es/buscador?texto=n%C3%BAmero%20de%20contribuyentes, (20.06.2022).

Erarslan, C. ve Timurtaş, M. E. (2015). Avrupa borç krizinin seçilmiş ülke örnekleri üzerindeki etkileri. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi,* 1(2), 17-54.

Eurostat (2022). https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/GOV_10A_MAIN/default/table?lang=en&category=gov.gov_gfs10.gov_10a, (05.09.2022).

Gámez Gajate, L. G. (2020). *Influence of the macroeconomic indicators on the economic growth - comparison between Czech Republic and Spain* (Diploma Thesis). University of Finance and Administration Faculty of Economic Studies.

Korkmaz, A., Avsallı, H., Korkut, G., Güner, H. ve Tetik, A. (2013). Küresel ekonomik krizde dünyada ve Türkiye'de işsizlikle mücadelede uygulanan politikalar: Başarılı ve başarısız ülkeler. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,* 5(1), 113-125.

Neal, L. & Garcia-Iglesias, M. C. (2013). The economy of Spain in the euro-zone before and after the crisis of 2008. *The Quarterly Review of Economics and Finance,* 53(4), 336-344.

OECD (2022). Revenue Statistics, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RS_GBL#, (15.06.2022).

PWC (2022). Individual – Taxes on Personel Income, https://taxsummaries.pwc.com/spain/individual/taxes-on-personal-income , (10.06.2022).

Statista (2022). https://www.statista.com/statistics/594735/banking-system-customer-deposits-spain-europe-eu/, (20.06.2022).

Stringfixer (2022). İspanya'da vergilendirme. https://stringfixer.com/tr/Taxation_in_Spain, (10.06.2022).

Tax Foundation (2021). International Tax Competitiveness Index 2021, https://taxfoundation.org/publications/international-tax-competitiveness-index/, (08.06.2022).

Ubay, B. (2014). İspanya gelir vergisi sistemi. *Vergi Raporu Dergisi,* (173), 117-128.

UİB (2021). *Mamul sektörü açısından İspanya*. Uludağ İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği Ar-Ge Şubesi.

Un Comtrade Database (2022). https://comtrade.un.org/data/, (03.07.2022).

Yurtsever, H. (2005). İspanya vergi sistemi. *Vergi Sorunları Dergisi,* (198), 108-130.

Yücel, Ö. ve Şataf, C. (2018). 2008 Küresel Finansal Krizinin İspanya'ya Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi,* 1(1), 56-68.

World Bank (2022). Doing Business Archive, https://archive.doingbusiness.org/en/rankings, (15.06.2022).

World Bank (2022). https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#, (01.07.2022).

Kaynakça

Bennett, A. ve Mühleisen, M. (2010). Israel: Staff Report For The 2009 Article IV Consultation. *IMF Staff Country Reports*, No.10/23.

BOI (2022), *Public Sector Activity*, Bank of Israel. (30.03.2022).

De Haan, U. ve Golany, B. (2011). The Land of Milk, Honey and Ideas: What Makes Israel a Hotbed for Entrepreneurship and Innovation?. J. S. Butler ve D. V. Gibson (Ed.), *Global Perspectives on Technology Transfer and Commercialization* içinde (130-148). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Eğilmez, M. ve Kumcu, E. (2009). *Ekonomi Politikası, Teori ve Türkiye Uygulaması*, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Gerking, S. ve Morgan, W. (1998). State Fiscal Structure and Economic Development Policy. *Growth and Change,* Vol.29, s.131-145.

Gerson, P. ve Arora, V. (2014). Israel: 2013 Article IV Consultation. *IMF Staff Country Reports*, No.14/47.

Gerson, P. ve Gray, G. (2018). Israel: 2018 Article IV Consultation-Press Release and Staff Report. *IMF Staff Country Reports*, No.18/111.

Gerson, P. ve Sommer, M. (2021). Israel: 2020 Article IV Consultation—press Release; Staff Report; and Statement By The Executive Director For Israel. *IMF Staff Country Reports*, No.21/20.

IMF (2022), *World Economic Outlook Database*, Washington, D.C. (April 2022).

Joyce, P.G. ve Mullins, D.R. (1991). The Changing Fiscal Structure of the State and Local Public Sector: The Impact of Tax and Expenditure Limitations. *Public Administration Review*, Vol. 51, No. 3, s.240-253.

Metzer, J. (2014). Some Perspectives on the Israeli Economy: Stocktaking and Looking Ahead. *Israel Studies*, Vol.19, No.2, s.133–161. https://doi.org/10.2979/israelstudies.19.2.133

Mineshima, A., Nguyen, V. ve Chociay, H. (2018). Israel: Selected Issues. *IMF Staff Country Reports*, No.18/112.

Nitzan, J. ve Bichler, S. (2002). *The Global Political Economy of Israel*. London: Pluto Press.

OECD (2019), Budgeting and Public Expenditures in OECD Countries 2019, *OECD Publishing*, Paris, https://doi.org/10.1787/9789264307957-en.

OECD (2020), OECD Economic Surveys: Israel 2020*, OECD Publishing*, Paris, https://doi.org/10.1787/d6a7d907-en.

OECD (2021a), Government at a Glance 2021, *OECD Publishing*, Paris, https://doi.org/10.1787/1c258f55-en.

OECD (2021b), Revenue Statistics 2021: The Initial Impact of COVID-19 on OECD Tax Revenues, Country Summaries, Revenue Statistics 2021- Israel, *OECD Publishing*, Paris, https://doi.org/10.1787/6e87f932-en.

OECD (2022), *General Government Debt (indicator)*. https://doi.org/10.1787/a0528cc2-en (29 Temmuz 2022)

Pehlivan, O. (2017). *Kamu Maliyesi*, Trabzon: Dizgi Yayınevi.

Rosenberg, D. (2018). *Israel's Technology Economy: Origins and Impact*. Springer, Switzerland.

Watson, C.M. ve Fetherston, M. (2001). "Israel: Staff Report for the 2001 Article IV Consultation". IMF Staff Country Reports, No.1/133.

KAYNAKÇA

ACEA Tax Guide. (2022). https://www.acea.auto/files/ACEA_Tax_Guide_2022.pdf, (Erişim: 24.06.2022).

Adana Ticaret Odası. (2021). *İsveç ülke raporu*, Adana Ticaret Odası, Haziran.

Andersson, J.J. (2019), Carbon taxes and CO2 emissions: Sweden as a case study, *American conomic Journal: Economic Policy 2019*, 11(4): 1–30 https://doi.org/10.1257/pol.20170144, (Erişim: 07.05.2022).

Armağan, R ve Dikmen, S. (2015). İskandinav ülkeleri vergi sistemleri ve gelirlerinin karşılaştırmalı bir analizi. *AKÜ İİBF Dergisi*, XVII(2), 67-81.

Bahçe, A. B. (2013). OECD ülkelerinde yapılan gelir vergisi reformu çerçevesinde Türkiye'de gelir vergisi sisteminin simülasyonu (Yayınlanmamış doktora tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Börjesson, M. (2018). *Long-Term Effects of the Swedish Congestion Charges Discussion Paper*, OECD.

Bursa Ticaret Odası. (2020). *İsveç ülke raporu*, Bursa Ticaret Odası, Şubat.

Business Sweden. (2021), *The Swedish social security system*, https://www.business-sweden.com/contentassets/41249a64a04e4309b7637b00c526eef8/the-swedish-social-security-system-2021-publ.pdf, (Erişim: 07.05.2022).

Business Sweden. (2022), *Corporate tax in Sweden*, https://www.business-sweden.com/globalassets/services/learning-center/establishment-guides/corporate-tax-in-sweden.pdf, (Erişim: 07.05.2022).

Çağdaş, Y. (2020). Türkiye'de toplam vergi yükünün OECD ülkeleri ile karşılaştırılması. *BAİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 81-96.

Deloitte. (2016). *Taxation and investment in Sweden*, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-swedenguide-2016.pdf, (Erişim: 07.05.2022).

Deloitte. (2022). *International tax, Sweden highlights*, https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-swedenhighlights-2022.pdf, (Erişim: 07.05.2022).

Demirtaş, N. (2020). *Vergilerin gelir dağılımı üzerindeki etkisi: OECD ülkeleri için panel veri analizi (2000-2014)*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Dikmen, S., Çiçek, H.G., (2020), Avrupa Birliği'nde Çevre Vergisi Gelirlerinin Karşılaştırmalı Analiz, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 57, Eylül-Aralık 2020, 57-88.

Dura, C. (2019). "Ekonomide yapı nedir, neden önemlidir?", http://www.cihandura.com/tr/makale/ekonomde-yapi-nedr-neden-oenemldr, (Erişim: 08.06.2022).

Eğilmez, M. (2018). *Ekonomide analiz (örnek olaylar ve çözümler),* İstanbul: Remzi Kitabevi, 8. Baskı.

Ekiz, S. (2018). *İsveç Anayasası üzerine notlar*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20(1), 63-124.

European Commission. (2021). *VAT rates applied in the member states of the European Union*, https://ec.europa.eu/taxation_customs/system/files/2021-06/vat_rates_en.pdf, (Erişim: 07.05.2022).

European Commission, (2022), Ensuring That Polluter Pay Sweden, https://environment.ec.europa.eu/system/files/2021-10/Sweden.pdf#:~:text= Sweden's %20revenue%20from%20environmentally%20relevant,an%20EU%20average%20of%201.84%20%25. Erişim: 05.09.2022.

Fors, S., Ljung, B. (2019), *Evaluating the impacts of the Swedish aviation tax,* Lund Unıversty, School of Economics Managenment, Master's Programme in Economics.

Gök, M., Biyan, Ö. ve Akar, S. (2013). Vergilemede adalet ilkesinin anayasal temelleri ve uygulamaya yansımaları: seçilmiş OECD ülkeleri açısından karşılaştırmalı bir analiz. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, XXXIV(I), 269-292.

Gunnarsson, A., Eriksson,M. (2017), Discussion paper on tax policy and tav principles in Sweden, 1902-2016, *FairTax Working Papers*, No.8, 1902-2016.

Gürçam, Ö.S. (2020), *İskandinav ülkelerde vergi sistemleri: Danimarka, İsveç ve Norveç vergi sistemleri: seçilmiş ülke örnekleri*, Editörler: Ahmet Tekin Ersin, Nail Sağdıç, IJOPEC Publication, London.

Hatipoğlu, O. G. (2021). İsveç devlet düzeni ve kamu yönetimi hakkında bir değerlendirme: refahın yönetimi. *ASBİ Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 857-881.

Hepaktan, C. E. ve Çınar, S. (2011). OECD ülkeleri vergi sistemi esnekliğinin panel eşbütünleşme testleri ile analizi. *Sosyal Bilimler Derg*isi, IV, (2), 133-153.

Holmberg, R. (2021). How are the Swedish taxes on energy and carbon dioxide related to energy efficiency?, April 2021, https://www.odyssee-mure.eu/publications/policy-brief/swedish-taxes-energy-carbon.pdf., (Erişim:05.09.2022)

https://country.eiu.com/sweden, (Erişim: 09.06.2022).

https://data.imf.org/?sk=4be0c9cb-272a-4667-8892-34b582b21ba6, (Erişim: 09.06.2022)

https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#, (Erişim: 09.06.2022).

https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#, (Erişim: 09.06.2022)

https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sweden/#economy), (Erişim: 09.06.2022)

https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/sweden/#economy, (Erişim: 09.06.2022).

https://www.imf.org/en/Countries/SWE, (Erişim: 09.06.2022)

https://www.mfa.gov.tr/isvec-kunyesi.tr.mfa, (Erişim: 09.06.2022)

https://www.mfa.gov.tr/isvec-siyasi-gorunumu.tr.mfa, (Erişim: 02.03.2022).

https://www.oecd.org/, (Erişim: 31.05.2022).

https://www.trademap.org/Index.aspx, (Erişim: 08.06.2022).

İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (2022). T.C. Dışişleri Bakanlığı (mfa.gov.tr), 31 Mayıs 2022, https://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati-_oecd_.tr.mfa#:~:text=OECD'nin%2020%20kurucu%20%C3%BCyesi,%C4%B0zlanda%2C%20Norve%C3%A7%2C%20isve%C3%A7, (Erişim: 08.06.2022).

Jonsson, S., Ydstedt, A., Asen, E.(2020), Looking back on 30 years of carbon taxes in Sweden, tax foundation, *Fiscal FAct*, September, No. 727, 1-11.

Kılıçaslan, H. ve Yavan, S. (2017). Türkiye'de vergi yükünün değerlendirilmesi: OECD ülkeleri ile karşılaştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 33-51.

Larsson, L.O.,Stranne, A. (2006), *Sweden tax deskbook*, March, Göteborg, Sweden.

Negrin, S. (2020). *Pwc 2020 global automotive tax guide*, November.

OEBERGS. (2022). New ruling on property tax for wind turbines, https://oebergs.com/in-focus/2019/4/24/new-tax-on-wind-power-turbines, (Erişim: 19.05.2022).

OECD. (2021). Tax Administration 2021: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies, https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-administration-2021_cef472b9-en#page273, (Erişim:19.04.2022)

OECD. (2022a). Tax revenue (indicator). doi: 10.1787/d98b8cf5-en, (Erişim: 07.05.2022).

OECD. (2022b). https://www.oecd.org/sti/rd-tax-stats-compendium.pdf, (Erişim: 02.06.2022).

OECD. (2022c). https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm, (Erişim: 02.06.2022).

OECD. (2022d). Tax on personal income, https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm#indicator-chart, (Erişim: 21.06.2022).

OECD. (2022e). Tax on corporate profits, https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm#indicator-chart, (Erişim: 21.06.2022).

OECD. (2022f), Social security contributions, https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm#indicator-chart, (Erişim: 21.06.2022).

OECD. (2022g). Tax on property, https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm#indicator-chart, (Erişim: 21.06.2022).

OECD. (2022h). Tax on goods and services, https://data.oecd.org/tax/tax-on-personal-income.htm#indicator-chart, (Erişim: 21.06.2022).

OECD. (2022i). https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV, (Erişim: 09.06.2022).

Organ, İ. ve İnan, M. (2020). "Ordu ilinin sosyo-ekonomik yapısı analizi yoluyla vergi yapısı üzerine bir inceleme", *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye***,** Editörler: Ersan ÖZ, S. Şehnaz Altunakar Mercan ve Selçuk Buyrukoğlu, Bursa: Ekin Basın Yayım Dağıtım, ISBN: 978-625-7210-34-8, ss. 1311-1340.

Organ, İ. ve Çiftçi, T.E. (2013). Karbon vergisi*, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(1), 81-95.

Østli V., Fridstrøm L., Kristensen N.B., Lindberg, G. (2021), Comparing the Scandinavian automobile taxation systems and their CO2 mitigation effects, *International Journal of Sustainable, Transportation, 2021(*15), 1-18.

Population, Total - Sweden, Turkey. (2022). https://data.worldbank.org/indicator/ SP.POP.TOTL?locations=SE-TR&name_desc=false, (Erişim: 02.06.2022).

Samur, S. (2018). *Türk vergi yapısının OECD ülkeleri ile karşılaştırmalı analizi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.

Saraç, Ö. (2006). K*üresel vergi rekabeti ve ulusal vergi politikaları Türkiye değerlendirmesi*, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.

Shurtz, N.(2011), Sweden, Singapore, and the States: A comparative analysis of the ımpact of taxation on the welfare of working mothers, *Saint Louis University Law Journal*, 55(3), 1087-1132,

Skatteverket. (2022a). Employers without a permanent establishment in Sweden, https://www.skatteverket.se/servicelankar/otherlanguages/inenglish/businessesandemployers/startingandrunningaswedishbusiness/declaringtaxesbusinesses/payefornonestablishedbusinesses/employerswithoutapermanentestablishmentinsweden.4.2b543913a42158acf800024359.html, (Erişim: 02.06.2022).

Skatteverket. (2022b). Excise duty on tobacco, https://www.skatteverket.se/servicelankar/otherlanguages/inenglish/businessesandemployers/startingandrunningaswedishbusiness/payingtaxesbusinesses/tobaccotax.4.676f4884175c97df4192101.html, (Erişim: 08.06.2022).

Skatteverket. (2022b). Real estate investement in Sweden, https://www.dlapiperrealworld.com/export/sites/real-orld/guides/downloads/Sweden-Investment-Guide.pdf, (Erişim: 08.06.2022).

Skatteverket. (2022c). Excise duty on alcohol, https://www.skatteverket.se/servicelankar/otherlanguages/inenglish/businessesandemployers/startingandrunningaswedishbusiness/payingtaxesbusinesses/excisedutyonalcohol.4.676f4884175c97df4191597.html, (Erişim: 08.06.2022).

Skatteverket. (2022d). Excise duty on electricity, https://www.skatteverket.se/servicelankar/otherlanguages/inenglish/businessesandemployers/startingandrunningaswedishbusiness/payingtaxesbusinesses/energytax/excisedutyonelectricity.4.676f4884175c97df4192478.html, (Erişim: 08.06.2022).

Skatteverket. (2022e). Excise duty on fuel, https://www.skatteverket.se/servicelankar/otherlanguages/inenglish/businessesandemployers/startingandrunningaswedishbusiness/payingtaxesbusinesses/energytax/excisedutyonfuel.4.676f4884175c97df4192d1e.html, (Erişim: 08.06.2022).

Statistics Sweden, (2022), Environmental tax revenues increased in 2021, https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/environment/environmental-accounts-and-sustainable-development/system-of-environmental-and-economic-accounts/pong/statistical-news/environmental-accounts---environmental-taxes-2021-and-industry-allocated-environmental-taxes-2020/#:~:text=Households%20pay%20most%20of%20the,4%20billion%20compared%20with%202020, Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Stenkula, M. (2015). *Taxation of real estate in Sweden* (1862-2013), IFN Working Paper, No.1018, Stockholm.

Stråle, J. (2021), *The Effects of the Swedish aviation tax on the demand and price of international air travel*, Swedish University of Agricultural Sciences, SLU Department of Economics Working paper series.

SWEDEN, (2022). https://tra.org/wp-content/uploads/2016/02/Sweden-VAT-Guidebook.pdf, (Erişim: 08.06.2022).

Sweden's carbon tax. (2022). https://www.government.se/government-policy/swedens-carbon-tax/swedens-carbon-tax/, (Erişim: 08.06.2022).

The Constitution of Sweden. (2016), https://www.riksdagen.se/globalassets/07.-dokument--lagar/the-constitution-of-sweden-160628.pdf, (Erişim: 12.05.2022).

The VAT Brochure. (2022). https://www.skatteverket.se/download/18.361dc8c15312eff6fd117b1/1630077200545/the-vat-brochure-skv552b-utgava15.pdf, (Erişim: 08.06.2022).

Ticaret Bakanlığı. (2022): *İsveç ülke profili,* T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/isvec/genel-bilgiler, (Erişim: 31.05.2022).

Tosun, C. (2018). Türkiye'de ve OECD ülkelerinde vergi yükünün dağılımı. *Vergi Sorunları Dergisi*, *357*, 76-100.

Türk, İ. (1996), *Kamu maliyesi*, 2. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi.

Türker, H. (2021). *İsveç ülke profili*, İzmir Ticaret Odası, Mart 2021.

Ulusoy, A., Tekdere, M. (2020)., AB üyesi ülkelerdeki yerel vergi uygulamaları ve Türkiye'deki belediyeler için vergi önerileri, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 37-70.

VAT in Sweden. (2022). https://www.tmf-group.com/en/services/companies/accounting-tax/vat/country-profile/sweden/, (Erişim: 08.06.2022).

Warras, E. (2020), Do the aviation taxes in Norway and Sweden decrease passenger numbers?, Master's Thesis in Economics, *Åbo Akademi University Faculty of Social Sciences, Business and Economics*

Yılmaz, Y. (2020), İskandinav ülkelerinde ekonomi ve uygulanan vergi sistemi üzerine genel bir bakış, *Vergi Raporu*, 2020(245), 143-160.

KAYNAKÇA

Adamovich, I. B., & Hosp, G. (2003). Fiscal federalism for emerging economies: Lessons from Switzerland?. *Publius: The Journal of Federalism*, 33(1), 1-21.

Burg, von P. (2020). Swiss corporate tax reform: T.R.A.F. in a Nutshell, *Insights*, 7(2), 4-10.

Council of The European Union (2017). *The EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes, Council conclusions,* 15429/17 FISC 345 ECOFIN 1088 (5 Dec. 2017), Erişim: https://www.consilium.europa.eu/media/31945/st15429en17.pdf, 13.07.2022.

Council of The European Union (2022). *EU list of non-cooperative jurisdictions for tax purposes* (February 2022). Erişim: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-list-of-non-cooperative-jurisdictions/, 15.07.2022.

Dafflon, B., & Toth, K. (2005). Fiscal federalism in Switzerland: relevant issues for transition economies in Central and Eastern Europe (Vol. 3655). World Bank Publications.

Deloitte (2022). *International tax: Switzerland highlights 2022*. Erişim: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-switzerlandhighlights-2022.pdf, 02.07.2022.

Dougherty, S., M. Harding & A. Reschovsky (2019). Twenty years of tax autonomy across levels of government: Measurement and applications. *OECD Working Papers on Fiscal Federalism*, No. 29, Paris: OECD Publishing.

Duenas, S., Bunn, D. & Asen E. (2019). Switzerland referendum approves tax reform, *Tax Foundation, Fiscal Fact*, No. 658, Jun. 2019, Erişim: https://taxfoundation.org/switzerland-tax-reform/, 14.07.2022.

Federal Finance Administration (2020). *National fiscal equalization*. Erişim: https://www.efv.admin.ch/efv/en/home/themen/finanzausgleich/aktuell.html, 11.07.2022.

Federal Finance Administration (2021). *Fiscal equalization data*. Erişim: https://www.efv.admin.ch/efv/en/home/themen/finanzausgleich/zahlen.html, 11.07.2022.

Federal Tax Administration (2021). The Swiss tax system: Main features of the Swiss tax system, federal taxes, cantonal and communal taxes, *Swiss Tax Conference*, Geneve.

Gilardi, F., Kübler, D., & Wasserfallen, F. (2010). Cantonal tax autonomy in Switzerland: Trends, challenges, and experiences. In *Tax Autonomy of Subnational Entities seminar* (Madrid: 25 February 2010).

Guex, S. (2021). The emergence of the Swiss tax haven, 1816–1914. *Business History Review*, 1-20.

Kantorowicz, J. & van Grieken, B. J. (2019), Spending autonomy of sub-central governments: Conceptualisation and measurement. *15th Annual Meeting of the Network on Fiscal Relations Across Levels of Government (OECD)*, 2-3 December 2019.

Ladner, A. (2007). Local government and metropolitan regions: Switzerland. *Working paper de l'IDHEAP* 2. Paper prepared for the international roundtable on Local Government and Metropolitan Regions in Federal Countries, April 19-22, Johannesburg.

OECD (1998). *Harmful tax competition: An emerging global issue*. Paris: OECD Publication.

OECD (1999). *Taxing powers of state and local government*. Paris: OECD Publications.

OECD (2020), *Tax autonomy survey: Methodological guide*, OECD Fiscal Federalism Network.

OECD (2021). *Inclusive framework on base erosion and profit shifting (BEPS): Statement on a two-pillar solution to address the tax challenges arising from the digitalisation of the economy*. Erişim: https://www.oecd.org/tax/beps/beps-actions/action1/, 14.07.2022

OECD (2022a). *General government indicators*. Erişim: https://data.oecd.org/government.htm#profile-General%20government, 28.06.2022.

OECD (2022b). *Revenue statistics*. Erişim: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=RS_GBL#, 28.06.2022.

OECD (2022c). *OECD economic surveys: Switzerland 2022*. Paris: OECD Publishing.

OECD (2022d). *Taxing wages 2022: Impact of COVID-19 on the tax wedge in OECD countries*. Paris: OECD Publishing

OECD (2022e). *OECD Tax database: Taxes on consumption*. Erişim: https://www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-database/, 10.07.2022.

OECD (2022f). OECD *Fiscal decentralisation database: Spending autonomy indicators*. Erişim: https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/, 13.07.2022.

OECD (2022g). OECD Fiscal decentralisation database: Tax autonomy indicators. Erişim: https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/, 13.07.2022.

OECD (2022h). *Harmful tax practices – Peer review results, Inclusive framework on BEPS: Action 5* (January 2022). Erişim: https://www.oecd.org/tax/beps/harmful-tax-practices-consolidated-peer-review-results-on-preferential-regimes.pdf, 15.07.2022.

Palan R., Murphy R. ve Chavagneux, C. (2010). *Tax havens: How globalization really works*. London: Cornell University Press.

Rentzsch, D. P. (2011). Tax aspects of fiscal federalism: The Swiss Confederation. G. Bizioli ve C. Sacchetto (Eds.), *Tax aspects of fiscal federalism: A comparative analysis* (pp.223-271). Amsterdam: IBFD.

Reuters (2022). *Swiss detail revenue split for global minimum tax rate*, Erişim: https://www.reuters.com/article/swiss-tax-idINL8N2Y92O3, 15.07.2022.

Shaxson, N. (2022). *The Swiss banking clean-up is a mirage*. Erişim: https://taxjustice.net/2022/02/22/the-swiss-banking-clean-up-is-a-mirage/, 15.07.2022.

Tax Justice Network (2022). *Financial secrecy index 2022*. Erişim: https://fsi.taxjustice.net/, 15.07.2022

Tax Justice Network (2021). *Corporate tax haven index 2021*. Erişim: https://cthi.taxjustice.net/en/cthi/cthi-2021-results, 15.07.2022

The Federal Council (2022). *Popular votes*. Erişim: https://www.admin.ch/gov/en/start/documentation/votes.html, 11.07.2022.

Zucman, G. (2015). Vergi cennetleri: Ulusların gizli zenginliği. (Y. Ö. Charles, Çev.). İstanbul: Yordam Yayınları

KAYNAKÇA

Cural, M. ve Çevik, N. K. (2015). Ekonomik Kalkınmanın Vergi Yapısı Üzerindeki Etkisi: 1924-2013 Dönemi Türkiye Örneği, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 48 Sayı 3, Eylül 2015, s. 127-158.

EU- Japan Centre For Industrial Cooperation. (2022). https://www.eu-japan.eu/taxes-accounting/corporate-taxation

Gülşen, M.A., ve Yıldıran, M. (2021). Geçiş ekonomilerinde vergi yapısı ve kurumsal belirleyiciler. *Maliye Çalışmaları Dergisi-Journal of Public Finance Studies*, 2021; 65: 49-69.

Japonya Büyükelçiliği. (2022). https://www.tr.emb-japan.go.jp, 01.07.2022

Japonya Büyükelçiliği. (2022). https://www.tr.emb-japan.go.jp/itpr_tr/00_000128.html, 02.07.2022

Japonya Büyükelçiliği. (2022). file:///C:/Users/Hp/OneDrive/Masa%C3%BCst%C3%BC/OECD-Japonya/100161478.pdf, 11.06.2022

Japonya Büyükelçiliği. (2022). https://www.tr.emb-japan.go.jp/itpr_tr/00_000134.html, 15.06.2022

Japonya Büyükelçiliği. (2022). https://www.mofa.go.jp/policy/inter_law/index.html, 17.06.2022

Japan External Trade Organization. (2022). https://www.jetro.go.jp/en/

Japonya Maliye Bakanlığı. (2022). https://www.mof.go.jp/english/index.htm, 12.07.2022

Japonya Maliye Bakanlığı. (2022). https://www.mof.go.jp/english/policy/tax_policy/publication/tax011/e_all.pdf, 01/08/2022

Japonya Maliye Bakanlığı. (2022). https://www.mof.go.jp/english/policy/tax_policy/publication/tax011/e_all.pdf, 01/08/2022

Japan National Tax Agencey. (2022). https://www.nta.go.jp/english/taxes/consumption_tax/01.htm#c10, 2.08.2022

Koç, K. (2017). Ülke Tanıtımı: Japonya, *Asya Araştırmaları Dergisi* / Sayı: 1 / Cilt: 4.

Köstekçi, A. ve Sandalcı, U. (2019). *Vergi Yapısı Ve Gelir Dağılımı İlişkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir Analiz (2000-2017)*, Edit. Barış Aytekin, İçinde: Piyasalar Ve İktisadi Sorunların Kesişimi: Ampirik Yaklaşım Örnekleri, Iksad Yayınları, Ankara.

National Tax Agency Japan. (2022). https://www.nta.go.jp/english/taxes/corporation/index.htm

Japonya Maliye Bakanlığı. (2021). Learning more about taxes, https://www.mof.go.jp/english/policy/tax_policy/publication/tax011/index.htm

OECD. (2022). https://data.oecd.org/tax/tax-on-property.htm#indicator-chart, 02.08.2022

Öz, E. ve Vural, T. (2005). Ekonomisi ve Vergi Sistemiyle Japonya, *Maliye Dergisi* (149), 105-123.

Pwc. (2022). https://taxsummaries.pwc.com/japan/corporate/taxes-on-corporate-income

Sandalcı, U. ve Tuncer, G. (2020). *Japonya Vergi Sistemi*, İçinde: Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri, Editörler: Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç, London: IJOPEC Publication Limited.

Songur, M. ve Yüksel, C. (2019). Vergi Yapısı ile Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, (643) Eylül 2018, ss. 47-70.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2022). https://www.mfa.gov.tr/japonya_ekonomisi.tr.mfa, 22.06.2022

Ministry of Foreign Affairs of Japan. (2022). https://www.mofa.go.jp/policy/culture/exchange/index.html, 18.06.2022

Uşun, E. (2019). Türkiye ve Diğer OECD Ülkelerinde Vergi Takozu, *Yönetim ve Ekonomi,* Yıl:2019 Cilt:26 Sayı:2

Yıldız, F. ve Sandalcı, U. (2019). Vergi Yapısı ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye'de İller Düzeyinde Ampirik Bir Analiz (2004-2014), *Vergi Dünyası*, Yıl 38, Sayı 20 452, Nisan 2019.

https://data.worldbank.org/country/JP

https://data.oecd.org/japan.htm

https://data.worldbank.org/country/JP

https://www.mof.go.jp/tax_policy/summary/condition/a01.htm

https://data.oecd.org/tax/tax-on-property.htm#indicator-chart

https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart

https://web-japan.org/factsheet/, 05.07.2022

https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm#indicator-chart, 03.08.2022

https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm#indicator-chart, 1.08.2022

https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS?end=2018&locations=JP&start=2000, 1.08.2022

https://data.oecd.org/socialexp/social-spending.htm, 1.08.2022

https://dashboard.e-stat.go.jp/en/timeSeries, 01.08.2022

https://dashboard.e-stat.go.jp/en/timeSeries, 01.08.2022

https://dashboard.e-stat.go.jp/en/timeSeriesResult?indicatorCode=0502070205000090010, 01.08.2022

https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.NE.ZS?end=2021&locations=JP&start=2000, 31.07.2022

https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.KD?end=2020&locations=JP&start=2000, 31.07.2022

https://data.worldbank.org/country/JP, 2022

https://dashboard.e-stat.go.jp/en/timeSeries, 1.08.2022

https://dashboard.e-stat.go.jp/en/timeSeries, 1.08.2022

https://data.worldbank.org/country/JP, 23.05.2022

https://data.oecd.org/japan.htm, 27.05.2022

KAYNAKLAR

"1867'den 1982'ye Kadar Anayasa Yasaları", "VI. Yasama yetkilerinin dağılımı", https://www.laws-lois.justice.gc.ca/fra/Const//page-3.html#docCont, (Erişim Tarihi: 26.6.2022)

"Annual Financial Report of the Government of Canada Fiscal Year 2020-2021", https://www.canada.ca/fr/ministere-finances/services/publications/rapport-financier-annuel/ 2021/rapport.html# _Toc82594160 (Erişim Tarihi: 11.6.2022)

"Canada Economic Snapshot Economic Forecast Summary (June 2022)", https://www.oecd.org/economy/canada-economic-snapshot/ (Erişim Tarihi: 1.7.2022)

"Canada's Population Estimates, First Quarter 2022", https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/220622/dq220622d-fra.htm?HPA=1& indid = 4098-1&indgeo=0 (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

"Corporate Tax Rate", https://www.canada.ca/fr/agence-revenu/services/impot/entreprises/sujets/societes/taux-impot-societes.html (Erişim Tarihi: 12.6.2022)

"Details on Economic and Fiscal Projections", https://www.budget.gc.ca/2021/report-rapport/anx1-fr.html (Erişim Tarihi: 25.6.2022)

"Excise Duty Rates", https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/forms-publications/publications/edrates/excise-duty-rates.html (Erişim Tarihi: 12.6.2022)

"Federal Tax Rates for 2022", https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/individuals/frequently-asked-questions-individuals/canadian-income-tax-rates-individuals-current-previous-years.html#federal (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

"General Tax Reduction", https://www.canada.ca/fr/agence-revenu/services/formulaires-publications/publications/t4012/guide-t2-declaration-revenus-societes-chapitre-5-page-5-declaration-t2.html#P2992_262581 (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

"International Trade Statistics", https://www.statcan.gc.ca/en/subjects-start/international_trade (Erişim Tarihi: 7.6.2022)

"Kanada - İş Oranı", https://tr.tradingeconomics.com/canada/employment-rate (Erişim Tarihi: 5.6.2022)

"Kanada - Kişi Başına Düşen GSYH", https://tr.tradingeconomics.com/canada/gdp-per-capita (Erişim Tarihi: 5.6.2022)

"Kanada Hakkında Detaylı Bilgiler [Güncel]", https://atlasedu.com/blog/kanada-hakkinda/ (Erişim Tarihi: 7.5.2022)

"Kanada", http://www.kanadaelciligi.com/kanada-hakkinda) (Erişim Tarihi: 6.5.2022)

"Kanada", https://tr.wikipedia.org/wiki/Kanada (Erişim Tarihi: 6.5.2022)

"Kanada'nın Siyasi Görünümü", https://www.mfa.gov.tr/kanada-siyasi-gorunumu.tr.mfa (Erişim Tarihi: 6.5.2022)

"Line 608 – Federal Tax Abatement", https://www.canada.ca/fr/agence-revenu/services/formulaires-publications/publications/t4012/guide-t2-declaration-revenus-societes-chapitre-7-page-7-declaration-t2.html#P3187_280810 (Erişim Tarihi: 10.6.2022)

"Non-residents of Canada", https://www.canada.ca/fr/agence-revenu/services/impot/impot-international-non-residents/particuliers-depart-canada-entree-canada-non-residents/non-residents-canada.html (Erişim Tarihi: 10.6.2022)

"Small Business Deduction", https://www.canada.ca/fr/agence-revenu/services/formulaires-publications/publications/t4012/guide-t2-declaration-revenus-societes-chapitre-4-page-4-declaration-t2.html#P2884_250334 (Erişim Tarihi: 10.6.2022)

"Who We Are", https://www.oecd.org/about/ (Erişim Tarihi: 6.5.2022)

Ankara Ticaret Odası, Kanada Ülke Raporu, https://www.atonet.org.tr /Uploads/Birimler/Internet/Alt%20Tan%C4%B1t%C4%B1m/2020-08-20-%C3%9Clke%20Raporlar%C4%B1/Kanada.pdf (Erişim Tarihi: 8.6.2022)

Ay, H.M. ve Talaşlı, E. (2008). Ülkelerin Ekonomik Gelişmişlik Seviyeleri ve Vergi Yapıları Arasındaki İlişki, Maliye Dergisi, 154, 135-155

Canada Revenue Agency, https://www.canada.ca/en/revenue-agency.html (Erişim Tarihi: 25.6.2022)

Canada's Population Estimates, First Quarter 2022, released: 2022-06-22 https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/220622/dq220622d-fra.htm?HPA=1&indid=4098-&indgeo=0 (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

Cinel E.A. (2021). Dünyada ve Türkiye'de Toplam Vergi Yükü ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri, *The Journal of International Scientific Researches*, 6(2), 182-203.

Coşkun Karadağ, N.ve Paksoy, S. (2020). Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Adana İli (ss.1-42), *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye*, (Editör: Öz E., Altunakar Mercan, S. Ş., ve Buyrukoğlu, S.), Bursa: Ekin Yayınevi (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

Education, Training and Learning Statistics, https://www.statcan.gc.ca/fr/sujets-debut/education_formation_et_apprentissage (Erişim Tarihi: 11.5.2022)

Ethnic and Cultural Origins of Canadians: Portrait of a Rich Heritage, October 25, 2017 https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/as-sa/98-200-x/2016016/98-200-x2016016-eng.cfm (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

Health Expenditure Data in Brief, Canadian Institute for Health Information, 2021 https://www.cihi.ca/sites/default/files/document/health-expenditure-data-in-brief-en.pdf (Erişim Tarihi: 25.6.2022)

Ethnic and Cultural Origins of Canadians: Portrait of a Rich Heritage, https://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2016/as-sa/98-200-x/2016016/98-200-x2016016-eng.cfm (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

Immigration et Diversité Ethnoculturelle : Faits Saillants du Recensement de 2016, https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/171025/dq171025b-fra.htm?indid=14428-1&indgeo=0 (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

Infographic 2 Top Contributing Sectors to the Percentage Change in Provincial and Territorial Gross Domestic Product in 2021, https://www150.statcan.gc.ca/n1/daily-quotidien/220502/g-a002-fra.htm (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

Jean-Dominique Morency, Éric Caron Malenfant and Samuel MacIsaac "Immigration and Diversity: Population Projections for Canada and its Regions, 2011 to 2036" January 25, 2017 https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/91-551-x/91-551-x2017001-eng.htm (Erişim Tarihi: 22.6.2022)

"Kanada'nın Ekonomisi", https://www.mfa.gov.tr/kanada-ekonomisi.tr.mfa (Erişim Tarihi: 11.5.2022)

Kurtuluş, F. (2018). Çokkültürlü Bazı Ülkelerde Eğitim Politikaları ve Öğretmen Eğitimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(3), 178-195.

OECD Revenue Statistics 2021. https://gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/HTML /VI /OECD13.htm (Erişim Tarihi: 14.6.2022)

Özensel, E. (2012). Çokkültürlülük Uygulaması Olarak Kanada Çokkültürlülüğü. *Akademik İncelemeler Dergisi,* 7(1), 55-70.

Paksoy, M. (2020). Kanada Ülkesi Ontario Eyaleti Eğitim Denetimi Sistemi İle Türkiye Eğitim Denetimi Sistemlerinin Karşılaştırılması, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Denizli.

Public and Private Sector Health Expenditures by Use of Funds, https://www.cihi.ca/en/public-and-private-sector-health-expenditures-by-use-of-funds (Erişim Tarihi: 10.6.2022)

Revenue Statistics 2021 – Canada, https://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statistics-canada.pdf (Erişim Tarihi: 12.7.2022)

Statistics Canada, (2010). https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-402-x/11-402-x2010000-eng.htm (Erişim Tarihi: 15.6.2022)

T4002 Self-Employed Business, Professional, Commission, Farming, and Fishing Income, https://www.canada.ca/fr/agence-revenu/services/formulaires-publications/publications/t4002 .html (Erişim Tarihi: 18.6.2022)

T.C. Ticaret Bakanlığı (2022). *Kanada Ülke Profili*, Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü T.C. Ticaret Bakanlığı, Ankara

T.C. Ticaret Bakanlığı (2022). *Kanada Pazar Bilgileri*, Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü T.C. Ticaret Bakanlığı, Ankara

Ünal, S.B. ve Köse, C. (2021). Covıd-19 Pandemisi ve Kanada, *Toplum ve Hekim*, 5(36), 373-387.

https://www.mfa.gov.tr/(Erişim Tarihi: 11.5.2022)

https://www12.statcan.gc.ca/ (Erişim Tarihi: 22.5.2022)

https://tr.wikipedia.org/wiki/OECD (Erişim Tarihi: 22.5.2022)

https://www150.statcan.gc.ca. (Erişim Tarihi: 20.5.2022)

https://www.gib.gov.tr (Erişim Tarihi: 20.5.2022)

Kaynakça

Baytar, İ., ve Doğan, M. (2021). Mulİinde Tarim Ve HayvanciliFaaliyetleri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, *4*(2), 302–320. https://doi.org/10.33712/mana.943607

BCCR. (2022). *Indicadores Económicos*. https://gee.bccr.fi.cr/indicadoreseconomicos/Cuadros/frmVerCatCuadro.aspx?idioma=1&CodCuadro= 5782

Bedir, E. (2002). Yirmibirinci Yüzyılda İstihdamın Artan Önemi ve Eğitim-İstihdam İlişkisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *4*(2), 53–64. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/287783

Beşel, F., ve Gürdal, T. (2018). Marmara Bölgesinde Vergi Yükünün İl Bazlı Analizi. In F. Yardımcıoğlu, F. Beşel, ve V. İnel (Eds.), *5. Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi* (pp. 146–164). PESA. https://www.researchgate.net/profile/Huenkar-Gueler/publication/330421844_Turkiye'nin_Mali_Kirilganliklarinin_Olcumu_ve_Avrupa_Birligi_Ulkeleriyle_Karsilastirilmasi_Measuring_the_Fiscal_Vulnerabilities_in_Turkey_And_Comparing_Turkey'_Results_With_European

Çondur, F., ve Bölükbaş, M. (2014). Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik - Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, *47*(2), 77–93. https://www.researchgate.net/publication/287234925

Cuyler, A. J., & Newhouse, J. P. (2000). *Handbook of Health Economics* (Volume 1A). Elsevier B.V. https://www.elsevier.com/books/handbook-of-health-economics/culyer/978-0-444-50470-8

Dinçer, B., ve Özaslan, M. (2004). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce.pdf

Gürdal, T. (2009). *Türkiye'de Bölgelere Göre Toplumsal Vergi Yükü*. Gazi Kitabevi.

Gürdal, T., ve Yavuz, H. (2017). Türkiye'de Vergi Yükünün Gelişimi:2000 Sonrası Dönem Analiz. *Vergi Raporu Dergisi*, *209*, 9–28. https://vergiraporu.com.tr/upImage/org/TURKIYEDEVERGIYUKUNUN960c98.PDF

Has, B., ve Çınar, S. (2022). Türkiye'de İmalat Sanayi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, *5*(1), 7–22. https://doi.org/10.38057/bifd.999364

Hodge, S. A., & Hickman, B. (2018). *The Importance of the Tax Wedge on Labour in Evaluating Tax Systems.* https://files.taxfoundation.org/20190516115623/The-Importance-of-the-Tax-Wedge-on-Labor-in-Evaluating-Tax-Systems.pdf

Trade Map - Trade Statistics for İnternational Business Development. http://www.trademap.org/. (2016).

Https://databank.worldbank.org.

Https://gee.bccr.fi.cr/indicadoreseconomicos/Cuadros/frmVerCatCuadro.aspx?idioma=1&CodCuadro=%205784.

Https://stats.oecd.org.

Https://www.bccr.fi.cr/.

İNSAMER. (n.d.). *Kosta Rika - .* 2020. Retrieved July 7, 2022, from https://www.insamer.com/tr/ulke-profili-kosta-rika/

OECD. (2020a). *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2020*. OECD. https://doi.org/10.1787/928181a8-en

OECD. (2020b). *Estudios Económicos de la OCDE: Costa Rica 2020*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/84cbb575-es

OECD. (2021a, May 25). *Kosta Rika'yı 38. Üye Olarak Karşılıyor*. https://www.oecd.org/costarica/oecd-welcomes-costa-rica-as-its-38th-member.htm

OECD. (2021b). *Education at a Glance 2021*. OECD Indicators, OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en

PWC. (2022). *Costa Rica - Overview*. https://taxsummaries.pwc.com/costa-rica

Sağbaş, İ. (2013). *Vergi Teorisi*. Kalkan Matbaacılık.

Sağdıç, E. N. (2019). Vergi Gelirlerini Belirleyen Faktörlerin Bölgesel Analizi: Türkiye Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *60*(60), 155–178. http://dergipark.gov.tr/dpusbe

Ticaret Bakanlığı. (2020). *Kosta Rika Pazar Bilgileri*. https://ticaret.gov.tr/data/5ee9ee1d13b876df941995f9/Kosta Rika Pazar Bilgileri.pdf

Ticaret Bakanlığı. (2021). *Kosta Rika Ülke Profili*. https://ticaret.gov.tr/data/5ef9cd6b13b87640180841a6/Kosta Rika Ülke Profili.pdf

Todorović, J. Đ., Đorđević, M., & Ristić, M. (2018). The Tax Wedge as the Determınant of Unemployment: A Comparatıve Overvıew of OECD Countrıes and Serbıa. *49th International Scientific Conference Quantıtatıve and Qualıtatıve Analysıs in Economıcs*, 61–75.

United Nations. (1953). The Determinants and Consequences of Population Trends. In *Populatıon Studıes, No. 17* . https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Jan/un_1953_determinantsandconsequencesofpopulationtrends_0.pdf

WorldAtlas. (2019, July 17). *What Are The Major Natural Resources Of Costa Rica? - WorldAtlas*. https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-major-natural-resources-of-costa-rica.html

Yoon, J.-W., Kim, J., & Lee, J. (2014). *Impact of Demographic Changes on Inflation and the Macroeconomy* (No. 14; 210).

Kaynakça

Alstadsæter, Annette., & Johannesen, Niels., & Le Guern Herry , S´egal., & Zucman, Gabriel. (2021). Tax Evasion and Tax Avoidance. https://gabriel-zucman.eu/files/AJLZ2021.pdf, (Erişim Tarihi: 25.07.2022)

Alstadsæter, Annette., & Johannesen, Niels., & Zucman, Gabriel. (2019). Tax Evasion and Tax Avoidance. https://www.nielsjohannesen.net/wp-content/uploads/Avoidance_FullPaper.pdf, (Erişim Tarihi: 25.07.2022)

Banoun, Bettina. (2020). Wealth Tax: Norway. Wealth Tax Commission Background Paper No: 138. https://www.wealthandpolicy.com/wp/BP138_Countries_Norway.pdf, (Erişim Tarihi: 20.07.2022)

Birinci, Nagihan. (2022). Kişisel Net Servet Vergisi ve Uygulanabilirliği: OECD Ülkeleri Kapsamında Bir Değerlendirme. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt: 22. Sayı:8. 713-736

Bjørneby, Marie., & Alstadsæter, Annette., & Telle, Kjetil. (2018). Collusive tax evasion by employers and employees: Evidence from a randomized field experiment in Norway. https://core.ac.uk/download/pdf/249954057.pdf, (Erişim Tarihi: 25.07.2022)

Bunn, Daniel. (2022). Sources of Government Revenue in the OECD. Tax Foundation. https://taxfoundation.org/oecd-tax-revenue-2022/, (Erişim Tarihi: 20.07.2022)

Çelikkaya, Ali. (2021). Vergi İdarelerinin Gönüllü Vergi Uyumunu Artırma Çalışmaları. Vergi Raporu. Sayı: 267. 11-30

Çelikkaya, Ali. (2020). En Son Servet Vergisi Reformlarının Analizi. Maliye Dergisi. Ocak-Haziran 2020. 178. 240-262

Çiçek, Hüseyin Güçlü., & Çiçek, Serdar. (2012). Norveç Yerel Vergi Sistemi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi. Cilt 8. Sayı 16. 201-221

Deloitte. (2020). The Nordic Social Welfare Model: Lessons For Reform. https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/43149-the-nordic-social-welfare-model/DI_The-Nordic-social-welfare-model.pdf, (Erişim Tarihi: 15.07.2022)

European Commission, Directorate-General for Taxation and Customs Union, (2022). Taxation trends in the European Union: data for the EU Member States, Iceland, Norway: 2022 edition, Publications Office of the European Union. https://data.europa.eu/doi/10.2778/417176, (Erişim Tarihi: 15.07.2022)

Geng, N., Henn, C., & Sophia, Y. (2017). Norway: Selected Issues. IMF Country Report No. 17/181.

Küçükoğlu, Mahmut., & Ercan, Hüseyin. (2019). "Norveç'te Refah Devletinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi". Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. Yıl:9. Cilt: 11. Sayı: 8. 2275-2308

KPMG. (2020). Norway Country Profile. https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/08/norway-country-profile-2020.pdf, (Erişim Tarihi: 15.07.2022)

Kurşun, Arzu., & Rakıcı, Cemil. (2016). Sosyal Refah Devletinin Tarihi Süreci ve Günümüz Bazı Refah Devletlerinin Değerlendirilmesi. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 2(2), 135-156

Norwegian Ministry of Finance. (2021). Taxes 2022: Prop. 1 LS (2021–2022) Proposition to the Storting (bill and draft resolution) For the Fiscal Year 2022. https://www.regjeringen.no/contentassets/2ff0f9726e634c0ba49ccc600bac5140/en-gb/pdfs/prp202120220001ls0engpdfs.pdf, (Erişim Tarihi: 15.07.2022)

Norwegian Ministry of Finance. (2020). Taxes 2021. https://www.regjeringen.no/contentassets/643d38ec7c994b81b359c520502296b0/2021_tax_prop_1_chap_1_2.pdf, (Erişim Tarihi: 15.07.2022)

OECD. (2022). Data OECD. https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart (Erişim Tarihi: 15.09.2022)

OECD. (2019). OECD Economic Surveys: Norway December 2019. https://www.oecd.org/economy/surveys/Norway-2019-OECD-Economic%20Survey_Overview.pdf, (Erişim Tarihi: 20.07.2022)

Özal, Emine. (2020). Norveç Ülke Bilgi Notu. Adana Sanayi Odası. https://www.adaso.org.tr/ulke-raporlari-6165, (Erişim Tarihi: 20.07.2022)

Polakowski, Michal., Sendhardt, Bastian., & Szelewa, Dorota. (2018). The Future of The Welfare State: Perspectives From The Baltic Sea Region. https://library.fes.de/pdf-files/bueros/warschau/14095.pdf, (Erişim Tarihi: 7.07.2022)

Sökmen Gürçam, Özlem. (2020). "İskandinav Ülkelerde Vergi Sistemleri: Danimarka, İsveç ve Norveç". (A. Tekin, & E.N. Sağdıç, Ed.). Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri. 277-318. London: IJOPEC Art & Design

Zeren, Gizem. (2019). Türkiye'de ve Bazı Ülkelerde Vergi Karmaşıklığının Karşılaştırmalı İncelenmesi. International Journal of Public Finance. Cilt:4. Sayı:2. 145-165

Kaynaklar

Canbay, T. ve Gerger, G. Ç. (2012). Batı'da Bütçe Hakkının Gelişiminin Toplumsal Yapının Değişimi Üzerindeki Etkileri. Kemal Çelebi (Ed.), *Maliye Sosyolojisi Üzerine Denemeler* içinde (s. 159-194). Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.

Edizdoğan, N. ve Çetinkaya, Ö. (2016). *Kamu bütçesi.* Bursa: Ekin Yayınevi.

Erdem, M., Şenyüz, D., ve Tatlıoğlu. İ. (2020). *Kamu maliyesi.* Bursa: Ekin Yayınevi.

Pehlivan, O. (2018). *Devlet bütçesi.* Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım.

Pehlivan, O. (2019). *Kamu maliyesi.* Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım.

OECD. (2022a). Tax Revenue. Erişim: 9 Nisan 2022. https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart.

OECD. (2022b). Population. Erişim: 15 Nisan 2022. https://data.oecd.org/pop/population.htm.

Öztürk, N. (2016). *Kamu maliyesi.* Bursa: Ekin Yayınevi.

KAYNAKÇA

Arnold, J. & C. Farinha Rodrigues. (2015). *Reducing inequality and poverty in Portugal,* OECD Economics Department Working Papers, No. 1258, Paris: OECD Publishing

Bravo, J. M. (2016). *Taxation of Pensions in Portugal: A Semi Dual Income Tax System*, CESifo DICE Report.

European Parliament. (2019). *Economic, social and territorial situation of Portugal,* (Publication no. PE 629.190). Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/629190/IPOL_BRI(2019)629190_EN.pdf

Eurostat. (2022). Tax Revenue Statistics, Retrieved from. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tax_revenue_statistics#:~:text=In%202020%2C%20tax%20revenue%20(including,the%20EU%2C%20at%2041.8%20%25.

Expatica. (2022). *The tax system in Portugal,* Retrieved from. https://www.expatica.com/pt/finance/taxes/guide-to-taxes-in-portugal-105742/

Fundaçao, (2022). *Statistics about Portugal and Europa,* Retrieved from, https://www.pordata.pt/en/Portugal/General+Government+tax+revenue+and+social+contributions+as+percentage+of+GDP-2801

Group of Companies. (2022). *Portugal tax system,* Retrieved from, https://gsl.org/en/taxes/tax-zones/portugal/

Lopes, C. ve Lawson, D.C. (2008). The Portuguese Tax System: Complexity And Enforceability, *Revista Universo Contábil, 4*(4), 140-163.

OECD, (2021). *Portugal 2021 OECD economic survey overview,* Retrieved from https://www.oecd.org/economy/surveys/Portugal-2021-OECD-economic-survey-overview.pdf

Personal Income Tax in Portugal, n.d. Retrieved from, https://eportugal.gov.pt/en/cidadaos-europeus-viajar-viver-e-fazer-negocios-em-portugal/trabalho-e-reforma-em-portugal/imposto-sobre-o-rendimento-das-pessoas-singulares-irs-em-portugal

Rodriguez, M., Robaina, M., Teoronia, C. (2019). Sectoral effects of a Green Tax Reform in Portugal, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 104, 408-418

Smith, A. (2012). Milletlerin Zenginliği, (4. Basım) (Haldun Derin Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ulusoy, A. ve Tekdere, M. (2020). AB üyesi ülkelerdeki yerel vergi uygulamaları ve Türkiye'deki belediyeler için vergi önerileri*, Balkan Journal of Social Sciences, 9*(17), 37-70.

Worldwide Tax Summaries Online. n.d. Retrieved from, https://taxsummaries.pwc.com/portugal

Yıldız, A. (2020). Portekiz Vergi Sistemi, *Vergi Sistemleri Seçilmiş Ülke Örnekleri* (1. Baskı) içinde. s. 393-415. Londra: IJOPEC.

Kaynakça

Aarle, B. ve Kappler, M. (2012), "Economic Sentiment Shocks and Fluctuations in Economic Activity in the Euro Area and the USA", *Intereconomics: Review of European Economic Policy,* 47(1), 44-51.

Akçay, Ü. ve Güngen, A. R. (2019), "The making of Turkey's 2018-2019 Economic Crisis", Working Paper, No. 120/2019, Hochschule für Wirtschaftund Recht Berlin, Institute for International Political Economy (IPE), Berlin.

Akçoraoğlu, A. (2010), "Employment, Economic Growth and Labor Market Performance: The Case of Turkey", *Ekonomik Yaklaşım*, 21(77), 101-114.

Akgeyik, T. (2018), "Bölgeler Arası Göçün Yaşlanmaya Etkisi: TÜİK İBB2 Verileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 75, 69–91.

Alper, E. A. (2018), "The Relationship of Economic Growth With Consumption, Investment, Unemployment Rates, Saving Rates and Portfolio Investments in The Developing Countries", Gaziantep University Journal of Social Sciences, 17(3), 980-987.

Amirthalingam, K. (2013), "Importance and Issues of Taxation in Sri Lanka", *Colombo Business Journal,* 04(1), 43-52.

Arı E. ve Hüyüktepe, B. (2019), "Sosyo-Ekonomik Göstergeler İçin Çok Değişkenli Veri Analizi: Türkiye İçin Ampirik Bir Uygulama", *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 11(1), 7-20.

Arısoy İ. (2012), "Türkiye Ekonomisinde İktisadi Güven Endeksleri ve Seçilmiş Makro Değişkenler Arasındaki. İlişkilerin VAR Analizi", *Maliye Dergisi*, 162, 305-315.

Atrostic, B. K. ve Nunns, J. R. (1991), "Measuring Tax Burden: A Historical Perspective," NBER Chapters, in: Fifty Years of Economic Measurement: The Jubilee of the Conference on Research in Income and Wealth, pages 343-420, National Bureau of Economic Research, Inc.

Avcı, O. (2020), "Aksaray İlinin Vergi Gelirleri ve Sosyoekonomik Yapısının Değerlendirilmesi", Ersan Öz, Şehnaz Altunakar Mercan, Selçuk Buyrukoğlu (Eds). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* içinden, Ekin Yayınevi, Bursa, 85-108.

Ay, H. (2015), Kamu *Maliyesi*, Albi Yayınları, İzmir.

Aydın Turapoğlu, Z. (2020). Türkiye Kültür Sanat ve Turizmde KDV'yi Birçok Ülkeye Oranla Daha Çok Düşürdü, https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turkiye-kultur-sanat-ve-turizmde-kdvyi-bircok-ulkeye-oranla-daha-cok-dusurdu/1935379, (18.07.2022).

Ayvaz Kızılgöl, Ö. ve Kuvat, Ö. (2020), "Sosyo-Ekonomik Göstergelere Göre Türkiye'de Düzey 1 Bölgelerinin Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi ile İncelenmesi", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(22), 113-136.

Bahtiyar, E. ve Taytak, M. (2020), "Bulgaristan Vergi Sistemi", Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç (Eds).*Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri* içinden. IJOPEC Publication, İstanbul, 93-126.

Balcı, A. (2012), "Türkiye'nin Coğrafi Konum Özelliklerini Tasvire Dayalı Etkinliklerle Öğretmeye Yönelik Nitel Bir Araştırma" *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 215-258.

Bingöl, O. (2019), *Vergi Sistemini Anlama Kılavuzu: Bir Halkın Vergi ile İmtihanı*. Birinci Baskı. Ankara: Tekin Yayınevi.

Birinci, S. (2017), "Türkiye'de Göç Etkinliği, Nüfus Devinimi ve Nüfus Değişimi (2014-2015)", *Türk Coğrafya Dergisi,* 69, 81-88.

Chioma, N. J. (2009), "Causal Relationship Between Gross Domestic Product and Personal Consumption Expenditure of Nigeria", *African Journal of Mathematics and Computer Science Research*, 2(8), 179-183.

Cinel, E. A. ve Yolcu, U. (2021), "Economic Confidence Index and Economic Growth Relationship: Prediction with Artificial Neural Networks in the Case of Turkey", *OPUS*, 17(36), 2490-2517.

Coşkun Karadağ, N. ve Paksoy, S. (2020), "Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Adana İli", Ersan Öz, Şehnaz Altunakar Mercan, Selçuk Buyrukoğlu (Eds). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* içinden, Ekin Yayınevi, Bursa, 1-41.

Cural, M. ve Kırcı Çevik, N. (2015), "Ekonomik Kalkınmanın Vergi Yapısı Üzerindeki Etkisi: 1924-2013 Dönemi Türkiye Örneği", *Amme İdaresi Dergisi*, 48(3), 127-158.

Çakmaklı, C., Demiralp, S., Yeşiltaş, S. ve Yıldırım, M. A. (2021), "An Evaluation of the Turkish Economy during Covid-19", *Centre for Applied Turkey Studies*, WP NR. 01.

Çelik Uğuz, S. (2015), "Sanat Turizmi Kapsamında Sanat Köyleri/ Sanat Akademileri/ Sanat Kampları Uygulamaları ve Kırsal Turizme Katkıları" *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi,* 5(2), 25-28.

Darıcı, B., Çöğürcü, İ. ve Canbolat, M. A. (2018), "Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE) Sıralaması Kapsamında Ermenek İlçesi", Hüseyin Muşmal, Erol Yüksel, Mehmet Ali Kapar, Ömer Çeçen (Eds*). Ermenek Araştırmaları II içinden*, Palet Yayınları, Konya, 397-406.

Darıcı, B. ve Canbolat, M. A. (2019), "Türkiye'de Bölge Planlarının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile Uyumunun Karşılaştırılması: GAP, DAP, DOKAP ve KOP Örnekleri", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 153-178.

Demiray Erol, E. (2013), "Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizi", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 198-208.

Fendoğlu, E. ve Canpolat Gökçe, E. (2021), "Türkiye'de Eğitim ve Sağlık Harcamaları İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Fourier Yaklaşımı", *Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi,*3(2), 203-216.

Franklin, A. (2018), "Art Tourism: A New Field for Tourist Studies", *Tourist Studies*, 18(4), 399-416.

Gençoğlu, P. ve Kuşkaya, S. (2017), "Türkiye'de Sağlığın Eğitim Üzerindeki Etkileri: ARDL Sınır Testi Yöntemi ile Bir Değerlendirilme", *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 5(4), 1-11.

Gözen, S. ve Artuç, T. (2020), "Alman Vergi Sistemi", Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç (Eds).*Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri* içinden. IJOPEC Publication, İstanbul, 65-92.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2019), "2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması", *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü*, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.

Hargrove, C. (2014), "Cultural Tourism: Attracting Visitors and Their Spending", National Arts Administration and Policy Publications Database (NAAPPD), Americans for the Arts.

ICOMOS (1999), Managing Tourism at Places of Heritage Significance, https://www.icomos.org/charters/tourism_e.pdf (18.07.2022).

Karaalp-Orhan, H. S. (2020), "Regional Disparities in Turkey: A Socio-Economic Perspective", *European Journal of Sustainable Devel*opment, 9(3), 103-115.

Karabacak, M. ve Meçik, O. (2022), "Analysing the Tax Structure of Turkish Economy: A Time-Varying Causality Analysis", *Sosyoekonomi*, 30(51), 149-164.

Karcı Korfalı, D., Üstübici, A. ve De Clerck, H. (2014), Turkey: Country and Research Areas Report, MiReKoç Project Reports 2/2014.

Kaya, F. (2017), "Coğrafi Potansiyelleri Temelinde Türkiye Jeopolitiği ve Dünya Siyasetindeki Yeri", *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 1-14.

Kılcı, E. N. (2021), "A Study on Confidence Indexes in Turkey Under Structural Breaks for The Period Covering The Covid-19 Pandemic", *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 14(3), 948–960.

Kutbay, H. (2020), "Türkiye'de Vergi Gelirlerini Etkileyen Faktörlerin Bölgesel Analizi", Ersan Öz, Şehnaz Altunakar Mercan, Selçuk Buyrukoğlu (Eds). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* içinden, Ekin Yayınevi, Bursa, 1647-1671.

Leamer, E. (2009), "Gross Domestic Product", 10.1007/978-3-540-46389-4_2.

Lehman, K. ve Reiser, D. (2014), "The Nexus Between an Art Experience and Creative Tourism", *Mondes du Tourisme*, 10, 19-32.

OECD (2005), International Indicators of Trade and Economic Linkages, https://www.oecd.org/sdd/its/35452748.pdf (21.07.2022).

OECD (2009), "Aggregate National Accounts: Gross Domestic Product", OECD National Accounts Statistics (database), http://dx.doi.org/10.1787/data-00001-en.

Olowofeso, O. ve Doguwa, S. (2019), "Consumer Confidence Indices and Short-term Forecasting of Consumption for Nigeria",IFC Bulletin No: 39.

Orkunoğlu Şahin, I. F. (2022), "Türkiye'nin 1980-2021 Dönemi Dış Ticaret Gelişiminin İrdelenmesi", *Gümrük Ticaret Dergisi*, 27, 82-99.

Öz, E. ve Çetin, C. (2020), "Denizli İli Sosyo-Ekonomik Analizi Yoluyla Vergi Yapısı Üzerine Bir İnceleme", Ersan Öz, Şehnaz Altunakar Mercan, Selçuk Buyrukoğlu (Eds). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* içinden, Ekin Yayınevi, Bursa, 487-513.

Özpençe, Ö. ve Mercan, N. (2020), "The Relationship Between Tax Burden and Economic Growth: Turkey Case" J*ournal of Business, Economics and Finance*, 9(2), 143-154.

Sağdıç, E. N. ve Yıldız, F. (2020), "Amerikan Vergi Sistemi", Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç (Eds).*Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri* içinden. IJOPEC Publication, İstanbul, 19-64.

Sağlık Bakanlığı, Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü (2021), Şuayp Birinci, M. Mahir Ülgü (Eds). Sağlık İstatistikleri Yıllığı-2019, Sağlık Bakanlığı Yayın No: 1185, Ankara.

Sandalcı, İ. (2020), "Fransız Vergi Sistemi", Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç (Eds). *Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri* içinden. IJOPEC Publication, İstanbul, 163-182.

Sökmen Gürçam, Ö. (2020), "İskandinav Ülkelerde Vergi Sistemleri: Danimarka, İsveç ve Norveç", Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç (Eds). *Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri* içinden. IJOPEC Publication, İstanbul, 277-318

Szarowska, I. (2010), "Changes in Taxation and their Impact on Economic Growth in the European Union", *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendeleianae Brunensis*, 59(2), 325-332.

Şahin, S. (2016), "Değişen Dünya Nüfus Yapısının Görsel Materyallerle İfadesi: Nüfus Piramitlerini Yeniden Düşünmek", *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 430-447.

Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016), *Vergi Teorisi Ve Politikası*, İkinci Baskı, Kalkan Matbaacılık, Ankara.

Şenel, K. ve Deyneli, F. (2021), "A Field Survey on Taxpayer's Responses to Tax in Ağrı", *Anadolu University Journal of Faculty of Economics*, 3 (1), 1-18.

Şensoy, S. ve Demircan, M. (2016), Climate of Turkey, https://www.researchgate.net/publication/296597022_Climate_of_Turkey (18.07.2022).

Şeren Kurular, G. Y. (2020), Tekirdağ İlinin Vergi Karnesi: Esaslar Ve Karşılaştırmalar Bağlamında Değerlendirmeler, Ersan Öz, Şehnaz Altunakar Mercan, Selçuk Buyrukoğlu (Eds). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* içinden, Ekin Yayınevi, Bursa, 1515-1540.

Tekin, A. ve Demirkol, İ. C, (2020), "Çin Halk Cumhuriyeti Vergi Sistemi", Ahmet Tekin, Ersin Nail Sağdıç (Eds). *Vergi Sistemleri: Seçilmiş Ülke Örnekleri* içinden. IJOPEC Publication, İstanbul, 127-162.

Topal, K. H. ve Caglayan-Akay, E. (2020), "Hanehalkı tüketim Harcamalarının Mikroekonometrik Analizi: LAD-LASSO Yöntemi", *EKOIST Journal of Econometrics and Statistics*, 33, 13-31.

Toparlak, E. (2020), "Bilecik İlinin Sosyo-Ekonomik Göstergeleri", Ersan Öz, Şehnaz Altunakar Mercan, Selçuk Buyrukoğlu (Eds). *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* içinden, Ekin Yayınevi, Bursa, 291-309

Tudose, B. ve Tiplic, G. (2014), "The Tax System and Taxpayers Behavior", Studies and *Scientific Researches. Economics Edition*, 20, 109-115.

İnternet Kaynakları

https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/03/2022_Vatandasin-Butce-Rehberi.pdf (20.07.2022).

https://www.sbb.gov.tr/buyume/ (23.07.2022).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2022), https://www.ktb.gov.tr/TR-96254/kultur.html (28.07.2022).

KAYNAKÇA

Britannica. (2022a). People of New Zealand. Encyclopedia Britannica. https://www.britannica.com/place/New-Zealand/People. (10 July 2022).

Britannica. (2022b). Economy of New Zealand. Encyclopedia Britannica. https://www.britannica.com/place/New-Zealand/Economy. (10 July 2022).

Hay, J. (2008). *New Zealand English*. Edinburgh University Press.

%U https://books.google.com.tr/books?id=--eqBgAAQBAJ. Accessed 10 July 2022.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., & Wang, S. (Eds.). (2022). World Happiness Report 2022. New York: Sustainable Development Solutions Network. World Happiness Report. https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2022/WHR+22.pdf. (30 July 2022).

Inland Revenue New Zealand, Annual Report, (2021). https://www.ird.govt.nz/-/media/project/ir/home/documents/about-us/publications/annual-and-corporate-reports/annual-reports/annual-report 2021.pdf?modified=20211020205009&modified=20211020205009, (25 July 2022).

Inland Revenue New Zealand (2021). Revenue Collected 2008-2017, https://www.ird.govt.nz/about-us/archived-statistics/revenue-collected, (29 July 2022).

Inland Revenue New Zealand, Becoming a New Zealand Tax Resident (2021). https://www.ird.govt.nz/international-tax/individuals/tax-residency-status-for-individuals, (29 July 2022).

Inland Revenue New Zealand, Inherited Residential Property, (2021). https://www.ird.govt.nz/property/buying-and-selling-residential-property/my-buying-or selling-situation/inherited-residential-property, (22 July 2022).

Inland Revenue New Zealand, Tax Rates for Individuals (2021), https://www.ird.govt.nz/income-tax/income-tax-for-individuals/tax-codes-and-tax-rates-for-individuals/tax-rates-for-individuals, (2 August 2022).

Inland Revenue New Zealand, Tax Rates for Businesses (2021). https://www.ird.govt.nz/income-tax/income-tax-for-businesses-and-organisations/tax-rates-for-businesses, (2 August 2022).

Inland Revenue New Zealand, Exempt Supplies (2021). https://www.ird.govt.nz/gst/charging-gst/exempt-supplies, (2 August 2022).

Inland Revenue New Zealand, NRWT payer's Guide (2020). https://www.ird.govt.nz/-/media/project/ir/home/documents/forms-and-guides/ir200---ir299/ir291/ir291-2020.pdf?modified=20201016022401&modified=20201016022401, (6 August 2022).

Inland Revenue New Zealand (2021). Non-resident witholding tax (NRWT) rates for double tax agreement countries or territories, https://www.ird.govt.nz/income-tax/withholding-taxes/non-resident-withholding-tax-nrwt/deduct-nrwt-at-the-right-rate/nrwt-rates-for-dta-countries, (6 August 2022).

Inland Revenue New Zealand (2022). Duties, https://www.ird.govt.nz/duties, (6 August 2022).

Inland Revenue New Zealand (2022). KiwiSaver, https://www.ird.govt.nz/kiwisaver, (6 August 2022).

Littlewood, M. (2019). "William Hobson and the Origins of the New Zealand Tax System, 1840-1842, https://ssrn.com/abstract=3346849 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3346849, (3 August 2022).

MCH: Ministry for Culture and Heritage of Nez Zealand. (2014). Peopling New Zealand, (Ministry for Culture and Heritage), https://nzhistory.govt.nz/culture/assisted-immigration/administration, (20 July 2022).

Moran, W., Dalziel, R., Sinclair, K., Blyth, C. A., Oliver, W. H. and Vowles, J. (2022). New Zealand. Encyclopedia Britannica, https://www.britannica.com/place/New-Zealand. (2 August 2022).

Mulgan, R. G. & Aimer, P. (2004). *Politics in New Zealand.* Auckland University Press

https://books.google.com.tr/books?id=ROzyxst0h6gC.

Narayan, A. K. & Kommunuri, J. (2021). New Zealand Government's Budgetary Response to the COVID-19 Pandemic. *Pacific Accounting Review*, Vol. 33 No. 5, pp. 596-602. Emerald Publishing.

New Zealand Parliamentary Counsel Office Legislation. (2018). Customs and Excise Act 2018. New Zealand Legislation, Act No: 4, 29 March 2018.

https://www.legislation.govt.nz/act/public/2018/0004/latest/DLM7038955.html?search=ts_act%40bill%40regulation%40deemedreg_customs+and+excise+act+2018_resel_25_a&p=1, (2 August 2022).

New Zealand Stats. (2014). Annual National Accounts Sources and Methods. https://www.stats.govt.nz/methods/annual-national-accounts-sources-and-methods.

New Zealand Stats. (2018). Data quality for 2018 Census. https://www.stats.govt.nz/2018-census/data-quality-for-2018-census.

New Zealand Stats. (2021). Gross Domestic Product: December 2021 quarter, New Zealand Government. https://www.stats.govt.nz/information-releases/gross-domestic-product-december-2021-quarter#download. (20 July 2022).

New Zealand Stats, (2022). Annual inflation at 7.3 percent, 32-year high. https://www.stats.govt.nz/news/annual-inflation-at-7-3-percent-32-year-high/.

New Zealand Treasury. (2022a). COVID-19 Funding Allocation and Expenditure. Publication type: Collection. Publication category: Budgets of the Government

https://www.treasury.govt.nz/publications/budgets/covid-19-funding-allocation-expenditure

Accessed 20 July 2022.

New Zealand Treasury. (2022b). Budget Policy Statement, Economic and Fiscal Forecasts, 2022. https://budget.govt.nz/budget/2022/bps/economic-fiscal-forecasts.htm. (20 July 2022).

New Zealand Government (2021). Veteran's Pension, https://www.govt.nz/browse/tax-benefits-and-finance/new-zealand-superannuation-and-the-veterans-pension/veterans-pension/, (6 August 2022).

New Zealand Transport Agency (2022), About Road User Charge) https://www.nzta.govt.nz/vehicles/road-user-charges/about-ruc/, (14 Eylül 2022)

OECD. (2022a). New Zealand Economic Snapshot, Economic Forecast Summary. https://www.oecd.org/economy/new-zealand-economic-snapshot/. (20 July 2022).

OECD. (2022b). Income Inequality Indicator.

https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm. (20 July 2022).

OECD. (2018). PISA 2018 Results. https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm.

OECD, Revenue Statistics in Asia and the Pasific (2022). https://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statistics-asia-and-pacific-new-zealand.pdf, (29 July 2022).

OECD Revenue Statistics 2021- New Zealand (2021). https://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-new-zealand.pdf, (29 July 2022).

Rensburg, M. V. (2022). The impact of New Zealand's macroeconomic frameworks on living standards, New Zealand Tresuary Analytical Note 22/02, https://www.treasury.govt.nz/sites/default/files/2022-03/an22-02.pdf, (3 August 2022).

Schorn, A. (2020). Economic Impacts of the COVID-19 pandemic on the Marlborough District: Early Estimates. Marlborough District Council. Report was prepared by Alistair Schorn, with the assistance of Andrew Whiteford, David Friggens, Brad Olsen, Gareth Kiernan and Dr Adolf Stroombergen. https://www.marlborough.govt.nz/repository/libraries/id:1w1mps0ir17q9sgxanf9/hierarchy/Documents/CDEM/TEAM/TEAM_Reports_List/Phase_1_List/Economic_Impacts_of_the_COVID-19_Pandemic_on_the_Marlborough_District_-_Early_Estimates.pdf. (20 July 2022).

Tan, L. M., ve Braithwaite, V. (2018). Motivations for tax compliance: The case of small business taxpayers in New Zealand. Australian Tax Forum, 33(2), 221–247. https://search.informit.org/doi/10.3316/agispt.20180905001311, (3 August 2022).

The Heritage Foundation. (2022). 2022 Index of Economic Freedom. New Zealand. https://www.heritage.org/index/country/newzealand. (30 July 2022).

The Heritage Foundation. (2022). Country Rankings. https://www.heritage.org/index/ranking. (20 July 2022).

World Bank, (2022a). Population, total - New Zealand. https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=NZ. (30 July 2022).

World Bank, (2022b). World Bank National Accounts Data. https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=NZ. (30 July 2022).

World Bank. (2022c). World Integrated Trade Solution (WITS). https://wits.worldbank.org/CountrySnapshot/en/NZL.

Yerra, A. (2021). The Application of Penalties for Tax Evasion by the New Zealand Courts, A dissertation submitted to Auckland University of Technology in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Business (Accounting), https://orapp.aut.ac.nz/bitstream/handle/10292/15278/YerraA.pdf?sequence=3&isAllowed=y, (3 August 2022).

Zülfüoğlu, Ö. (2018). Seçilmiş Ülke Örnekleri Üzerinden Teoride ve Uygulamada Geçici Vergi, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 14(2), 363-380. DOI: 10.17130/ijmeb.2018239937.

KAYNAKÇA

Akçay, B. (2012). Yunanistan Ekonomisinde Devlet Borç Krizi-Cari Açık İlişkisi. *Maliye Dergisi*, 163, 15-35.

Bronchi, C. (2001). Options for Reforming the Tax system in Greece. Economics Department Working Papers No. 291.

Chrysoloras, N. (2013). Rebuilding Eurozone's Ground Zero: A Review of the Greek Economic Crisis. Hellenic Observatory European Institute, GreeSE Paper No.66.

Dağdelen, İ. (2011). Avrupa Bütünleşme Sürecinde Yunanistan'ın Borç Krizi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 10*(2), 1-26.

Deloitte (2022). International Tax: Greece Highlights 2022. https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-greecehighlights-2022.pdf, (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

European Commission [EC] (2021). VAT Gap in the EU Report 2021. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Eurostat (2021). Structure of Government Debt. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Structure_of_government_debt#Maastricht_debt_as_a_percentage_of_GDP, (Erişim Tarihi: 22.04.2022).

Eurostat (2022). Government Finance Statistics, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_finance_statistics#Government_debt, (Erişim Tarihi: 22.04.2022).

Hacısalihoğlu, M. (t.y.). Tarih. https://islamansiklopedisi.org.tr/yunanistan#2, (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

International Monetary Fund [IMF] (2021). Greece: 2021 Article IV Consultation-Press Release and Staff Report. IMF Country Report No. 21/154, https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2021/07/15/Greece-2021-Article-IV-Consultation-Press-Release-and-Staff-Report-462201, (Erişim Tarihi: 30.04.2022).

Karakurt, B. (2020). Trabzon İlinin Vergi Gelirleri İle Sosyo-Ekonomik Yapısı Arasındaki İlişkinin Analizi. E. Öz, Ş. Altunakar Mercan, S. Buyrukoğlu (Ed.), *Vergi ve Sosyoekonomik Göstergeler Çerçevesinde Türkiye* içinde (s. 1575-1604), Bursa: Ekin Yayınevi.

Kibritçioğlu, A. (2011). Current Sovereign Debt Crisis in Eurozone Countries. MPRA Paper No. 33528, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/33528/, (Erişim Tarihi: 13.05.2022).

Mitsopoulos, M. & Pelagidis, T. (2011). The Real Cause of Greek Debt: Taxation and Labour Market Distortions in Greece. *Intereconomics*, *46* (2), 112-120.

Papademos, L. (2021). Greece and the Euro: Past Performance and Future Challenges, In G. Alogoskoufis & Featherstone, K. (Eds.), *Greece and The Euro: From Crisis to Recovery* (pp. 10-28), Hellenic Observatory European Institute.

Pwc (2018). Greek Real Estate Taxation: A Brief Summary. https://www.pwc.com/gr/en/publications/Greek%20real%20estate%20taxation.summary.May2018.pdf, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

Smith, C. D. (t.y.). Greece. https://www.britannica.com/place/Greece#ref26440, (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

Smith, C. D. & Bowman, J. S. (t.y.). Economy. https://www.britannica.com/place/Greece/Religion#ref26455, (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD] (2019a). PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do. Paris: OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/5f07c754-en, (Erişim Tarihi: 04.05.2022).

OECD (2019b). Health at a Glance 2019: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/4dd50c09-en, (Erişim Tarihi: 04.05.2022).

OECD (2020a). OECD Economic Surveys: Greece 2020. Paris: OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/b04b25de-en, (Erişim Tarihi: 04.05.2022).

OECD (2020b). Consumption Tax Trends 2020: VAT/GST and Excise Rates. Trends and Policy Issues, Paris: OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/152def2d-en, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

OECD (2020c). Taxation in Agriculture. Paris: OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/073bdf99-en, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

OECD (2021a). "Greece", OECD Economic Outlook. *2021* (2), Paris: OECD Publishing, https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook-volume-2021-issue-2_1e7d6310-en, (Erişim Tarihi: 04.05.2022).

OECD (2021b). Revenue Statistics 2021 – Greece. https://www.oecd.org/tax/tax-policy/revenue-statistics-greece.pdf, (Erişim Tarihi: 04.05.2022).

OECD (2022). Taxing Wages - Greece, Taxing Wedges 2022. https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages-greece.pdf, (Erişim Tarihi: 31.05.2022).

Sinan, O. S. (2022), Japonya'da Kamu Borcu ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi. *Harran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *6*(9), 44-56.

Tax Foundation (2021). Consumption Tax Policies in OECD Countries. Fiscal Fact No. 741, https://files.taxfoundation.org/20210225102600/Consumption-Tax-Policies-in-OECD-Countries1.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2022).

Türk, A. ve Erarslan, C. (2016). Yunanistan Borç Krizinin Nedenleri ve Sonuçları: Yapay Sinir Ağları ile Bir Analiz. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, *15*(2), 281-302.

World Bank (2018). Türkiye: İnsan Sermayesi Endeksi. https://thedocs.worldbank.org/en/doc/354481539258948067-0080022018/original/HCI2pagerTurkeyTR.pdf , (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

World Bank (2020). The Human Capital Index 2020 Update: Human Capital In the Time of COVID-19. Washington DC: World Bank, https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/34432, (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

https://unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/ge.42/2017/Seminar/Chapter_6_draft_2017.06.15_-_for_the_seminar.pdf, (Erişim Tarihi: 01.05.2022).

https://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/greece/, (Erişim Tarihi: 02.05.2022).

https://data.worldbank.org/country/greece, (Erişim Tarihi: 02.05.2022).

https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=GR, (Erişim Tarihi: 07.05.2022).

https://data.oecd.org/health.htm#profile-Health%20risks, (Erişim Tarihi: 02.05.2022).

https://data.oecd.org/, (Erişim Tarihi: 06.09.2022).

https://stats.oecd.org/, (Erişim Tarihi: 06.09.2022).

https://taxsummaries.pwc.com/greece, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

https://taxsummaries.pwc.com/greece/individual/taxes-on-personal-income, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

https://taxsummaries.pwc.com/greece/corporate/other-taxes, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

https://taxsummaries.pwc.com/greece/corporate/taxes-on-corporate-income, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

https://taxsummaries.pwc.com/greece/individual/other-taxes, (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

https://www.aade.gr/sites/default/files/2017-04/IAPR.pdf, (Erişim Tarihi: 06.03.2022).

https://kk-lawyer.com/en/practice-areas/inheritance-law/inheritance-tax-in-greece, (Erişim Tarihi: 14.07.2022).

Kaynaklar

Akdoğan, A. (2020). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Akyuz, M., Gueye, G. N., & Karul, C. (2022). Long-run dynamics between trade liberalization and income inequality in the European Union: a second generation approach. *Empirica*, 1-24.

Akıncı, A. (2019). Vergi Gelirlerinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 100-106.

Aksoy, Ş. (2011). *Kamu Maliyesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Aksu, L. (2014). İktisat Ekollerinin İktisadî Büyüme Konusundaki Düşünceleri ve Modellerinin Analizi, *Türk Dünyası Araştırmaları*, Cilt: 106, Sayı: 208, s. 351-392.

Alanlıoğlu, E. & Miçooğulları, S.A. (2020). Türkiye'de Vergi Geliri ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Araştırma, *International Social Sciences Studies Journal*, Vol:6, Issue: 56, pp: 718-728.

Altuntaş, M., Ergen, E., Yavuz, E., & Kılıç, E. (2021). OECD Ülkeleri'nde İkiz Açık Hipotezinin Geçerliliği: Panel Eşbütünleşme Yaklaşımı. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(2), 1010-1021.

Arnold, J. (2008). Do Tax Structures Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries, Economics Department Working Papers, No: 643, OECD.

Aslanoğlu, M. (1994). Solow Büyüme Modelinde ve İçsel Büyüme Teorisinde Teknolojik Değişme, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2, s. 1-10.

Baltagi, B. H. (2008). Forecasting with panel data. *Journal of forecasting*, 27(2), 153-173.

Bilici, N. & Bilici, A. (2015). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Savaş Yayınevi.

Bulutoğlu, K. (1988). *Kamu Ekonomisine Giriş Devletin Ekonomik Bir Kuramı*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Buscemi, A. & Yallwe, A. H. (2012). Fiscal Deficit, National Saving and Sustainability of Economic Growth in Emerging Economies: A Dynamic GMM Panel Data Approach, *International Journal of Economics and Financial Issues*, Vol. 2, No. 2, pp.126-140.

Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The review of economic studies*, 47(1), 239-253.

Cashin, P. (1994). *Government Spending, Taxes, and Economic Growth*, IMF Working Papers, Vol. 1994, Iss. 092, pp. 1-32.

Çevik, S. & Oh, C. G. (2013). Tax Structure and Economic Growth: A Panel Data from OECD Countries, *Regional Industry Review*, Vol. 36, No. 1, pp. 31-53.

Çinko, L. (2006). İçsel Büyüme Teorisi Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *Vergi Raporu*, Sayı: 80, s. 141-146.

Dam, M. M. & Ertekin, Ş. (2018). Türkiye'de Vergi Gelirlerinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisinin Analizi, *Vergi Raporu Dergisi*, Sayı: 228, s. 19-32.

Demir, O., Üzümcü, A. & Duran, S. (2006). İçsel Büyümede İçselleşme Süreçleri: Türkiye Örneği, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 27-46.

Demir, M. & Sever, E. (2017). Vergi Gelirleri Ekonomik Büyüme İlişkisi: OECD Ülkelerine İlişkin Panel Veri Analizi, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), s. 51-66.

Durkaya, M. & Ceylan, S. (2006). Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme, *Maliye Dergisi*, Sayı: 150, s. 79-89.

Edizdoğan, N., Çetinkaya, Ö. & Gümüş, E. (2019). *Kamu Maliyesi*, Bursa: Ekin Yayınevi.

Eker, A. & Bülbül, D. (2013). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Özbaran Ofset Matbaacılık.

Erdem, M., Şenyüz, D. & Tatlıoğlu, İ. (2017). *Kamu Maliyesi*, Bursa: Ekin Yayınevi.

Erdoğan, E., Topçu, M. & Ozan, B. (2013). Vergi Gelirleri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Eşbütünleşme ve Nedensellik Analizi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 50(576): 99-109.

Erginay, A. (1985). *Kamu Maliyesi*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Göçer, İ., Mercan, M., Bulut, Ş. & Dam, M. M. (2010). Ekonomik Büyüme ile Vergi Gelirleri Arasındaki İlişki: Sınır Testi Yaklaşımı, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 28, s. 97-109.

Granger, C. W., & Newbold, P. (1974). Spurious regressions in econometrics. *Journal of econometrics*, 2(2), 111-120.

Heshmati, A. (2001). On the Causality Between GDP and Health Care Expenditure in Augmented Solow Growth Model, SSE/EFI Working Paper Series in Economicsand Finance, No. 423, Stockholm School of Economics, The Economic Research Institute (EFI), Stockholm.

Hrnjić, M. & Branković, A. (2017). Endogenous Growth Model: Evidence from East European Countries, *Economic Review: Journal of Economics and Business*, Vol. 15, Iss. 1, pp. 33-46.

Lee, Y., & Gordon, R.H., (2005). Tax Structure and Economic Growth, *Journal of Public Economics*, Vol. 89, pp. 1027-1043.

McCoskey, S., & Kao, C. (1998). A residual-based test of the null of cointegration in panel data. *Econometric reviews*, 17(1), 57-84.

Minea, A. (2008). The Role of Public Spending in the Growth Theory Evolution, *Romanian Journal of Economic Forecasting*, Vol. 5, Iss. 2, pp. 99-120.

Mucuk, M. & Alptekin, V. (2008). Türkiye'de Vergi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: VAR Analizi (1975 -2006), *Maliye Dergisi*, Sayı: 155, s. 159-174.

Nadaroğlu, H. (1983). *Kamu Maliyesi Teorisi*, İstanbul: Okan Dağıtımcılık Yayıncılık Ltd. Şti.

Pack, H. (1994). Endogenous Growth Theory: Intellectual Appeal and Empirical Shortcomings, *The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 8, No. 1, pp. 55-72.

Pehlivan, O. (2008), *Kamu Maliyesi*, Trabzon: Derya Kitabevi.

Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross□section dependence. *Journal of applied econometrics*, 22(2), 265-312.

Pesaran, M. H. (2021). General diagnostic tests for cross-sectional dependence in panels. Empirical Economics, 60(1), 13-50.

Sandalcı, U. & Sandalcı, İ. (2017). OECD Ülkelerinde Ekonomik Büyüme ve Vergi Gelirleri Arasındaki İlişkinin Ampirik Analizi: 1990-2014, *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 51-62.

Saraç, T. B. (2015). Vergi Yükü ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği. *Maliye Dergisi*, Sayı 169, s. 21-35.

Seyidoğlu, H. (2006). *İktisat Biliminin Temelleri*, İstanbul: Güzem Can Yayınları.

Schilirò, D. (2019). The Growth Conundrum: Paul Romer's Endogenous Growth, *International Business Research*, Vol. 12, No. 10, pp. 75-85.

Turhan, S. (1998). *Vergi Teorisi ve Politikası*, İstanbul: Filiz Kitabevi.

Ünsal, E. M. (2016). *İktisadi Büyüme*, Ankara: BB101 Yayınları.

Westerlund, J., & Edgerton, D. L. (2007). A panel bootstrap cointegration test. *Economics letters*, 97(3), 185-190.

Widmalm, F. (2001). Tax Structure and Growth: Are Some Taxes Better Than Others?, *Public Choice*, Vol. 107, No. 3-4, pp. 199-219.

Kaynakça

Akalın, G. (2021). "OECD Ülkelerinde Vergi Takozu ve İşsizlik İlişkisi", *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi,* 7(1), 37-49.

Alesina, A. ve Perotti R. (1994), "The Welfare State and Competitiveness", *American Economic Review*, 87(5), 921-939.

Attinasi, M. G., Berardini, F., De Stefani, R. ve Osterloh, S. (2016). "*The Effects of Labor Income Taxes on Labor Market Performance: An Empirical Analysis*", Working Paper. http://www.ijf.hr/upload/files/file/Mihaljek-radovi/Attinasi.pdf, E. T.: 10.05.2022.

Bai, J. ve NG, S. (2004). "A Panic Attack on Unit Roots and Cointegraiton", *Econometrica*, 72(4), 1127-1177.

Bassanini, A. ve Duval, R. (2006). "*Employment Patterns in OECD Countries: Reassessing the Role of Policies and Institutions*". OECD Economics Department Working Papers, No. 486.

Breusch, T. S. ve Pagan, A. R. (1980). "The langrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics", *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.

Buyrukoğlu, S. ve Küpeli, E. I. (2021). "Vergi Takozu ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği", *Politik Ekonomik Kuram,* 5(2), 197-208.

Dolenc, P. ve Laporšek, S. (2010). "Tax Wedge on Labour and Its Effect on Employment Growth in the European Union", *Prague Economic Papers*, 4, 344-358.

Durmuş, S. (2017). "Eğitim Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Ampirik Bir Çalışma", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 54(629), 9-18.

Dünya Bankası, World Economic Outlook, https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#, Erişim Tarihi: 25.05.2022.

Ederveen, S. ve Thissen, L. (2004). "*Can Labour Market Institutions Explain Unemployment Rates in New EU Member States?*", CEPS ENEPRI Working Papers, No. 27.

Efe, G. N. ve Yılmaz, G. A. (2022). "OECD Ülkelerinde Vergi Takozunun Kadın ve Erkek İstihdamına Etkilerinin Panel Veri Yöntemi İle Analizi", *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(1), 179-202.

Góra, M., Radziwill, A., Sowa, A., ve Walewski, M. (2006). "Tax Wedge and Skills: Case of Poland in International Perspective", *CASE Network Reports*, (64).

Gülşen, M. İ. ve Öztürk, Ş. (2016). "Türkiye ve Seçilmiş OECD Ülkelerinde Ücretler Üzerindeki Vergi Takozu ve Medeni Durumun Vergileme Üzerine Etkileri", *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 2(2), 13-26.

Günel, T. (2020). "G-7 Ülkelerinde Vergi Takozu ve İşsizlik İlişkisi: Panel Eş Bütünleşme Analizi", *Vergi Raporu*, (255), 78-90.

GVK, Gelir Vergisi Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.193.pdf, 16.05.2022.

Hodge, S. A. ve Hickman, B. (2018). "The Importance of the Tax Wedge on Labor in Evaluating Tax Systems", https://files.taxfoundation.org/20180913095728/Global-Primer_tax_wedge.pdf, 04.04.2022.

Lehmann E., Lucifora C., Moriconi S. ve Van der Linden B. (2014), "*Beyond the Labour Income Tax Wedge: The Unemployment-Reducing Effect of Tax Progressivity*", IZA Discussion Paper, 8276, June.

Nalbant Efe, G. ve Akgül Yılmaz, G. (2022). "OECD Ülkelerinde Vergi Takozunun Kadın ve Erkek İstihdamına Etkilerinin Panel Veri Yöntemi ile Analizi", *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(1), 179-202.

OECD, OECD Data, https://data.oecd.org/tax/tax-wedge.htm, Erişim Tarihi: 25.05.2022.

Özşahin, Ş., Mucuk, M. ve Gerçeker, M. (2016). "Yenilenebilir Enerji Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: BRICS-T Ülkeleri Üzerine Panel ARDL Analizi", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 111-130.

Öztürk, Ö. F. (2021). "Impact of Tax Wedge and Social Security Contributions on The Unemployment: Evidence from Selected EU Transition Economies", *Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 59-77.

Pesaran, H. M. ve Yamagata, T. (2008). "Testing Slope Homogeneity in Large Panels", *Journal of Econometrics*, 142, 50–93.

Topal, M. ve Bölükbaş, M. (2020). "OECD Ülkelerinde Vergi Takozunun Emek Piyasası ve Üretim Üzerindeki Etkileri", *Vergi Raporu*, 253, 150-181.

Westerlund, J. (2005). A panel CUSUM test of the null of cointegration. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 67(2), 231-262.

Yavuz, E. (2022). "*Seçilmiş G20 Ülkelerinde Vergi Takozu ve İşsizlik İlişkisinin Panel Veri Analizi İle İncelenmesi*", Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar X, Eğitim Yayınevi, 1. Baskı, Konya.

Yılancı, V., Yavuz, H. ve İnce, T. (2019). "Seçilmiş OECD Ülkelerinde Vergi Takozu-İşsizlik İlişkisi", *Maliye Dergisi*, 176, 286-297.

Zeren, F. (2017). "Kâr Payı Bilmecesinin Araştırılması: BİST Temettü 25 Endeksi Üzerine Bir Uygulama", *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(5), 172-183.

Kaynakça

Ayrangöl, Z., Tekdere, M. ve Tekdere M. (2021). Mahalli İdare Harcamalarının Karşılaştırılması ve Analizi: OECD ve Türkiye. Maliye Araştırmaları Dergisi, 7(2), 29-64.

Country Profile/Costa Rica (2019), https://www.sng-wofi.org/country-profiles/Fiche%20COSTA%20RICA.pdf (19.05.2022).

OECD (2020a), Discover the OECD. https://www.oecd.org/general/Key-information-about-the-OECD.pdf (17.05.2022).

OECD (2020b), OECD Regions and Cities at a Glance 2020, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/959d5ba0-en (19.05.2022).

OECD (2021), Subnational governments in OECD countries: Key data (brochure), OECD, Paris, https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SNGF (10.05.2022).

OECD (2022), Fiscal Federalism 2022: Making Decentralization Work, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/201c75b6-en (15.06.2022).

OECD/UCLG (2016), Subnational Governments around the world: Structure and finance – A first contribution to the Global Observatory on Local Finances, https://www.sng-wofi.org/reports/Subnational-Governments-Around-the-World-%20Part-I.pdf (15.05.2022).

OECD/UCLG (2019), 2019 Report of the World Observatory on Subnational Government Finance and Investment – Key Findings. https://www.sng-wofi.org/reports/Key_Findings_2019.pdf (18.05.2022).

Tekdere (2019), Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerin Yerel Yönetim Yapıları. Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(20), 248-282.

Ulusoy, A. ve Tekdere, M. (2019). Bazı Kurumsal Çalışmalar Çerçevesinde Belediyelerin Mali Durumu Hakkındaki Temel Değerlendirmeler . LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (1), 19-55.

Ulusoy, A. ve Tekdere, M. (2020). AB Üyesi Ülkelerdeki Yerel Vergi Uygulamaları ve Türkiye'deki Belediyeler İçin Vergi Önerileri. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 9(17), 37–70.

https://www.oecd.org/about/members-and-partners/ (17.05.2022).

https://data.oecd.org/tax/social-security-contributions.htm (17.05.2022).

https://en.wikipedia.org/wiki/Cantons_of_Costa_Rica#Cantons (18.05.2022).

https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?most_recent_value_desc=true (01.06.2022).

Uyuşturucu Ticaretinin Dönüşümü: Küresel Uyuşturucu Raporları Işığında Güncel Bir Değerlendirme

Furkan YILDIZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-82-1

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

1- GİRİŞ 1

2- UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE ÇEŞİTLERİ 3
2.1. ESRAR VE MORFIN TÜREVI İLAÇLAR 5
2.1.1. Esrar 5
2.1.2. Afyon Türevi İlaçlar (Opioidler-Morfin ve Eroin) 8
2.2. KOKAIN 10
2.3. AMFETAMI TIPI UYARICILAR 13
2.4. PSIKOTROP UYUŞTURUCU MADDELER 14

3. UYUŞTURUCU VE UYARICI MADDE TİCARETİ 18
3.1. ULUSLARARASI HUKUKTA UYUŞTURUCU KAÇAKÇILIĞI 18
3.2. UYUŞTURUCU TICARETINDE ARZ VE TALEP İLIŞKISI 20
3.2.1. Arz ve Talep Doğrultusunda Uyuşturucu Maddeler 24
3.2.1.1. Uyuşturucu Maddelere Göre Arz ve Talep 25
3.2.1.2. Bölgelere Göre Uyuşturucu Maddelere Olan Arz ve Talep 32
3.2.2. Uyuşturucu Kullanımında Cinsiyete Dayalı Farklar 37

4.SONUÇ 39

KAYNAKÇA 41

EK 52

Kaynakça

Akbulut, İ. (1997). *Ülkemizde Uyuşturucu Maddeler Sorunu*. *5*(3), 112-142.

Aldemir, E., Döğer, R., Aydoğdu, M., Akyel, B., Havaçeliği Atlam, D., Akgür, S. A., & Yüncü, Z. (2020). Cannabis, medical use and related policies reflections on society (tur). *Journal of Clinical Psychiatry*, *23*(2), 204-213. https://doi.org/10.5505/kpd.2020.46547

Anderson, D. M., Hansen, B., Rees, D. I., & Sabia, J. J. (2019). Association of Marijuana Laws With Teen Marijuana Use: New Estimates From the Youth Risk Behavior Surveys. *JAMA Pediatrics*, *173*(9), 879-881. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2019.1720

Ateş, H., & Banazili, A. M. (2020). Türkiye'de Uyuşturucu Madde Bağımlılığıyla Mücadele: Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Raporları Üzerinden Bir İnceleme. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, *5*(1), 63-80. https://dergipark.org.tr/en/pub/mad/issue/51392/ 713780

Back, S. E., Payne, R. L., Simpson, A. N., & Brady, K. T. (2010). Gender and prescription opioids: Findings from the National Survey on Drug Use and Health. *Addictive Behaviors*, *35*(11), 1001-1007. https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2010.06.018

Bilici, R., Ünübol, B., Çinka, E., Akülker, G., & Kantaş Yılmaz, F. (2020). *Esrar ile İlişkili Bozukluklar* (s. 16). Sağlık Bakanlığı ve Sağlık Bilimleri Üniversitesi. https://www.sbu.edu.tr/FileFolder/Dosyalar/ykBkZcpZ/2018_12/esrarileiliskilibozukluklar-bab9021e.pdf

Boehnke, K. F., McAfee, J., Ackerman, J. M., & Kruger, D. J. (2021). Medication and substance use increases among people using cannabis medically during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Drug Policy*, *92*, 103053. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.103053

Boivin, R. (2014). Risks, prices, and positions: A social network analysis of illegal drug trafficking in the world-economy. *International Journal of Drug Policy*, *25*(2), 235-243. https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2013.12.004

Brady, K. T., Back, S. E., & Greenfield, S. F. (2009). *Women and Addiction: A Comprehensive Handbook*. Guilford Press.

Bright, D., Koskinen, J., & Malm, A. (2019). Illicit Network Dynamics: The Formation and Evolution of a Drug Trafficking Network. *Journal of Quantitative Criminology*, *35*(2), 237-258. https://doi.org/10.1007/s10940-018-9379-8

Carliner, H., Brown, Q. L., Sarvet, A. L., & Hasin, D. S. (2017). Cannabis use, attitudes, and legal status in the U.S.: A review. *Preventive medicine*, *104*, 13-23. https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2017.07.008

Carpentier, C., Niaz, K., & Tettey, J. (2018). The international drug conventions continue to provide a flexible framework to address the drug problem. *Addiction*, *113*(7), 1228-1229. https://doi.org/10.1111/add.14112

Cerdá, M., Wall, M., Feng, T., Keyes, K. M., Sarvet, A., Schulenberg, J., O'Malley, P. M., Pacula, R. L., Galea, S., & Hasin, D. S. (2017). Association of State Recreational Marijuana Laws With Adolescent Marijuana Use. *JAMA Pediatrics*, *171*(2), 142-149. https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2016.3624

Connor, J. P., Stjepanović, D., Le Foll, B., Hoch, E., Budney, A. J., & Hall, W. D. (2021). Cannabis use and cannabis use disorder. *Nature Reviews Disease Primers*, *7*(1), 1-24. https://doi.org/10.1038/s41572-021-00247-4

Cregler, L. L., & Mark, H. (1986). Medical Complications of Cocaine Abuse. *New England Journal of Medicine*, *315*(23), 1495-1500. https://doi.org/10.1056/NEJM198612043152327

Delicato, V. (2010). *Maritime Security and the Fight Against Drug Trafficking in the Mediterranean and Atlantic Approaches* (Mediterranean Paper Series, s. 2). GMF. https://www.iai.it/sites/default/files/mediterranean-paper_05.pdf

Din, A., & Li, Y. (2020). Controlling heroin addiction via age-structured modeling. *Advances in Difference Equations*, *2020*(1), 521. https://doi.org/10.1186/s13662-020-02983-5

Dubey, M. J., Ghosh, R., Chatterjee, S., Biswas, P., Chatterjee, S., & Dubey, S. (2020). COVID-19 and addiction. *Diabetes & Metabolic Syndrome: Clinical Research & Reviews*, *14*(5), 817-823. https://doi.org/10.1016/j.dsx.2020.06.008

Duke-Novakovski, T. (2013). Opioids. Içinde *Pain Management in Veterinary Practice* (ss. 39-67). John Wiley & Sons, Ltd. https://doi.org/10.1002/9781118999196.ch4

Dydyk, A. M., Jain, N. K., & Gupta, M. (2022). Opioid Use Disorder. Içinde *StatPearls*. StatPearls Publishing. http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK553166/

Foley, K. M. (1993). Opioids. *Neurologic Clinics*, *11*(3), 503-522. https://doi.org/10.1016/S0733-8619(18)30135-X

Freud, S. (1884). *Über Coca*. Verlag Von Mobitz.

Furlan, A. D., Sandoval, J. A., Mailis-Gagnon, A., & Tunks, E. (2006). Opioids for chronic noncancer pain: A meta-analysis of effectiveness and side effects. *CMAJ*, *174*(11), 1589-1594. https://doi.org/10.1503/cmaj.051528

Gili, A., Bacci, M., Aroni, K., Nicoletti, A., Gambelunghe, A., Mercurio, I., & Gambelunghe, C. (2021). Changes in Drug Use Patterns during the COVID-19 Pandemic in Italy: Monitoring a Vulnerable Group by Hair Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(4), 1967. https://doi.org/10.3390/ijerph18041967

Gökler, R., & Koçak, R. (2008). Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *3*(1), 89-104. https://dergipark.org.tr/en/pub/gopsbad/issue/48547/616337

Göl, E., & Çok, I. (2019). New psychoactive substances in Turkey: Narcotics cases assessed by the Council of Forensic Medicine between 2016 and 2017 in Ankara, Turkey. *Forensic Science International*, *294*, 113-123. https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2018.11.003

Gritsenko, V., Skugarevsky, O., Konstantinov, V., Khamenka, N., Marinova, T., Reznik, A., & Isralowitz, R. (2021). COVID 19 Fear, Stress, Anxiety, and Substance Use Among Russian and Belarusian University Students. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *19*(6), 2362-2368. https://doi.org/10.1007/s11469-020-00330-z

Guimarães, R. A., de Oliveira Landgraf de Castro, V., do Valle Leone de Oliveira, S. M., Stabile, A. C., Motta-Castro, A. R. C., dos Santos Carneiro, M. A., Araujo, L. A., Caetano, K. A. A., de Matos, M. A., & Teles, S. A. (2017). Gender differences in patterns of drug use and sexual risky behaviour among crack cocaine users in Central Brazil. *BMC Psychiatry*, *17*(1), 412. https://doi.org/10.1186/s12888-017-1569-7

Gürsu, O. (2018). *Madde Bağımlılığı ve Din: HİGED Örneği*. *5*(1), 37-54. http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2018.5.1.0006

Hall, W., & Weier, M. (2015). Assessing the public health impacts of legalizing recreational cannabis use in the USA. *Clinical Pharmacology & Therapeutics*, *97*(6), 607-615. https://doi.org/10.1002/cpt.110

Hser, Y.-I., Mooney, L. J., Saxon, A. J., Miotto, K., Bell, D. S., Zhu, Y., Liang, D., & Huang, D. (2017). High Mortality among Patients with Opioid Use Disorder in a Large Healthcare System. *Journal of addiction medicine*, *11*(4), 315-319. https://doi.org/10.1097/ADM.0000000000000312

Huang, Q., Chen, X., Huang, S., Shao, T., Liao, Z., Lin, S., Li, Y., Qi, J., Cai, Y., & Shen, H. (2021). Substance and Internet use during the COVID-19 pandemic in China. *Translational Psychiatry*, *11*(1), 1-8. https://doi.org/10.1038/s41398-021-01614-1

Interpol. (2021). *Drug trafficking*. https://www.interpol.int/en/Crimes/Drug-trafficking

Jacobs, I. G., Roszler, M. H., Kelly, J. K., Klein, M. A., & Kling, G. A. (1989). Cocaine abuse: Neurovascular complications. *Radiology*, *170*(1), 223-227. https://doi.org/10.1148/radiology.170.1.2909100

Kalil, A. C. (2020). Treating COVID-19—Off-Label Drug Use, Compassionate Use, and Randomized Clinical Trials During Pandemics. *JAMA*, *323*(19), 1897-1898. https://doi.org/10.1001/jama.2020.4742

Kerrigan, S., & Goldberger, B. A. (2020). Opioids. Içinde B. S. Levine & S. KERRIGAN (Ed.), *Principles of Forensic Toxicology* (ss. 347-369). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-42917-1_22

Koob, G. F. (2015). The dark side of emotion: The addiction perspective. *European Journal of Pharmacology*, *753*, 73-87. https://doi.org/10.1016/j.ejphar.2014.11.044

KuKanich, B., & Wiese, A. J. (2015). Opioids. Içinde *Veterinary Anesthesia and Analgesia* (ss. 207-226). John Wiley & Sons, Ltd. https://doi.org/10.1002/9781119421375.ch11

Lesén, E., Andersson, K., Petzold, M., & Carlsten, A. (2010). Socioeconomic determinants of psychotropic drug utilisation among elderly: A national population-based cross-sectional study. *BMC Public Health*, *10*, 118. https://doi.org/10.1186/1471-2458-10-118

Leyton, M. (2019). Cannabis legalization: Did we make a mistake? Update 2019. *Journal of Psychiatry and Neuroscience*, *44*(5), 291-293. https://doi.org/10.1503/jpn.190136

Liu, Y., Liu, N., Shen, W., Li, L., Zhou, W., & Xu, L. (2021). The Abuse Characteristics of Amphetamine-Type Stimulants in Patients Receiving Methadone Maintenance Treatment and Buprenorphine Maintenance Treatment</p>. *Drug Design, Development and Therapy*, *15*, 2109-2116. https://doi.org/10.2147/DDDT.S305226

Macit, R. (2020). Uyuşturucu Madde Kullanıcıları ve Esrar. *Journal of Economy Culture and Society*, *61*, 141-151. https://dergipark.org.tr/en/pub/jecs/issue/55581/676451

Manhica, H., Straatmann, V. S., Lundin, A., Agardh, E., & Danielsson, A.-K. (2021). Association between poverty exposure during childhood and adolescence, and drug use disorders and drug-related crimes later in life. *Addiction*, *116*(7), 1747-1756. https://doi.org/10.1111/add.15336

Marks, A. (2019). Legal perspectives on drug trafficking. Içinde V. Mitsilegas, S. Hufnagel, & A. Moiseienko, *Research Handbook on Transnational Crime* (ss. 261-271). Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781784719449.00026

Marsden, J., Darke, S., Hall, W., Hickman, M., Holmes, J., Humphreys, K., Neale, J., Tucker, J., & West, R. (2020). Mitigating and learning from the impact of COVID□19 infection on addictive disorders. *Addiction*, *115*(6), 1007-1010. https://eprints.whiterose.ac.uk/160151/

Martens, M.-S., Zurhold, H., Rosenkranz, M., O'Donnell, A., Addison, M., Spencer, L., McGovern, W., Gabrhelík, R., Petruželka, B., Rowicka, M., Liebregts, N., Degkwitz, P., Kaner, E., & Verthein, U. (2020). Using life course charts to assess and compare trajectories of amphetamine type stimulant consumption in different user groups: A cross-sectional study. *Harm Reduction Journal*, *17*(1), 8. https://doi.org/10.1186/s12954-019-0339-x

Matthews, B., Collier, B., McVie, S., & Dibben, C. (2021). Understanding digital drug markets through the geography of postal drug deliveries in Scotland. *European Journal of Criminology*, 1477370821997323. https://doi.org/10.1177/1477370821997323

Mavrellis, C. (2017). *Transnational Crime and the Developing World*. Global Financial Integrity. https://gfintegrity.org/report/transnational-crime-and-the-developing-world/

Mechoulam, R. (1986). The Pharmacohistory of Cannabis Sativa. Içinde *Cannabinoids as therapeutic agents* (ss. 1-20). Chapman and Hall/CRC.https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=2162781

Mittleman, R. E., & Wetli, C. V. (1984). Death Caused by Recreational Cocaine Use: An Update. *JAMA*, *252*(14), 1889-1893. https://doi.org/10.1001/jama.1984.03350140035021

Moustafa, A. A., Tindle, R., Cashel, S., Parkes, D., Mohamed, E., & Abo Hamza, E. (2020). Bidirectional relationship between heroin addiction and depression: Behavioural and neural studies. *Current Psychology*. https://doi.org/10.1007/s12144-020-01032-4

Oberleitner, L. M. S., Smith, P. H., Weinberger, A. H., Mazure, C. M., & McKee, S. A. (2015). Impact of Exposure to Childhood Maltreatment on Transitions to Alcohol Dependence in Women and Men. *Child Maltreatment*, *20*(4), 301-308. https://doi.org/10.1177/1077559515591270

Ornell, F., Moura, H. F., Scherer, J. N., Pechansky, F., Kessler, F. H. P., & von Diemen, L. (2020). The COVID-19 pandemic and its impact on substance use: Implications for prevention and treatment. *Psychiatry Research*, *289*, 113096. https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113096

Ornell, F., Schuch, J. B., Sordi, A. O., & Kessler, F. H. P. (2020). "Pandemic fear" and COVID-19: Mental health burden and strategies. *Revista Brasileira De Psiquiatria (Sao Paulo, Brazil: 1999)*, *42*(3), 232-235. https://doi.org/10.1590/1516-4446-2020-0008

Öğel, K. (1997). *Uyuşturucu Maddeler ve Bağımlılık*. İletişim Yayıncılık.

Öztürk, Ö. (2020). *Esrar—Cannabis*. İstanbul Psikiatri Enstitüsü. https://www.ipe.com.tr/tr/icerik/47/esrar-cannabis

Padjen, K., Maddalo, S., Milord, P., Goldfeiz, C., Otterbeck, R., & Gharibo, C. (2019). Opioids. Içinde Y. Khelemsky, A. Malhotra, & K. Gritsenko (Ed.), *Academic Pain Medicine: A Practical Guide to Rotations, Fellowship, and Beyond* (ss. 63-67). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-18005-8_12

Paoli, L. (2018). *What is the link between organized crime and drug trafficking?* https://doi.org/10.13140/RG.2.2.18035.43048

Peacock, A., Bruno, R., Gisev, N., Degenhardt, L., Hall, W., Sedefov, R., White, J., Thomas, K. V., Farrell, M., & Griffiths, P. (2019). New psychoactive substances: Challenges for drug surveillance, control, and public health responses. *The Lancet*, *394*(10209), 1668-1684. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)32231-7

Rasmussen, N. (2015). Amphetamine-Type Stimulants. Içinde *International Review of Neurobiology* (C. 120, ss. 9-25). Elsevier. https://doi.org/10.1016/bs.irn.2015.02.001

Ratycz, M. C., Papadimos, T. J., & Vanderbilt, A. A. (2018). Addressing the growing opioid and heroin abuse epidemic: A call for medical school curricula. *Medical Education Online*, *23*(1), 1466574. https://doi.org/10.1080/10872981.2018.1466574

Reuter, P., Caulkins, J. P., & Midgette, G. (2021). Heroin use cannot be measured adequately with a general population survey. *Addiction*, *116*(10), 2600-2609. https://doi.org/10.1111/add.15458

Ritchie, H., & Roser, M. (2019). Drug Use. *Our World in Data*. https://ourworldindata.org/drug-use

Rogers, A. H., Shepherd, J. M., Garey, L., & Zvolensky, M. J. (2020). Psychological factors associated with substance use initiation during the COVID-19 pandemic. *Psychiatry Research*, *293*, 113407. https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113407

Roxburgh, A., Hall, W. D., Dobbins, T., Gisev, N., Burns, L., Pearson, S., & Degenhardt, L. (2017). Trends in heroin and pharmaceutical opioid overdose deaths in Australia. *Drug and Alcohol Dependence*, *179*, 291-298. https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2017.07.018

Satre, D. D., Iturralde, E., Ghadiali, M., Young-Wolff, K. C., Campbell, C. I., Leibowitz, A. S., & Sterling, S. A. (2020). Treatment for Anxiety and Substance Use Disorders During the COVID-19 Pandemic: Challenges and Strategies. *Journal of Addiction Medicine*, *14*(6), e293. https://doi.org/10.1097/ADM.0000000000000755

Serafini, K., Toohey, M. J., Kiluk, B. D., & Carroll, K. M. (2016). Anger and its Association with Substance Use Treatment Outcomes in a Sample of Adolescents. *Journal of child & adolescent substance abuse*, *25*(5), 391-398. https://doi.org/10.1080/1067828X.2015.1049394

Smith, R. G., & Jorna, P. (2011). Corrupt Misuse of Information and Communications Technologies. Içinde A. Graycar & R. Smith, *Handbook of Global Research and Practice in Corruption* (s. 14172). Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781849805032.00020

Şimşek, Ü., & Erarslan, F. (2019). 2014-2018 Yılları Arasında Tokat'ta Uyuşturucu Madde Kullanımı ve Uyuşturucu Madde Bağlantılı Suçlar. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 103-120. https://dergipark.org.tr/en/pub/gopsbad/issue/51300/551559

Tamar Gürol, D. (2016). *Amatem*. AMATEM. http://www.amatem.org/

Tellioğlu, T., & Tellioğlu, Z. (2012). Can medical marijuana be used in the treatment of psychiatric disorders? *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, *22*(1), 98-109. https://doi.org/10.5455/bcp.20120223123828

Tran, M. T. N., Luong, Q. H., Le Minh, G., Dunne, M. P., & Baker, P. (2021). Psychosocial Interventions for Amphetamine Type Stimulant Use Disorder: An Overview of Systematic Reviews. *Frontiers in Psychiatry*, *12*. https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyt.2021.512076

UNODC. (2011). *World Drug Report*. UNODC.

UNODC. (2012). *Drug trafficking*. United Nations: Office on Drugs and Crime. //www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/index.html

UNODC. (2017a). *Legal Framework*. United Nations: Office on Drugs and Crime. //www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/legal-framework.html

UNODC. (2017b). *World Drug Report 2017/Book 5*. United Nations Publication.

UNODC. (2019). *World Drug Report 2019/Book 1*. UNODC.

UNODC. (2020a). *World Drug Report 2020* (C. 5). UNODC.

UNODC. (2020b). *World drug report 2020/Book 2*. United Nations.

UNODC. (2020c). *World Drug Report 2020/Book 3*. UNODC.

UNODC. (2021a). *Cocaine – a spectrum of products* (C. 1-2). UNODC.

UNODC. (2021b). *World Drug Report 2021*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2021c). *World Drug Report 2021/Book 2*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2021d). *World Drug Report 2021/Book 3*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2021e). *World Drug Report 2021/Book 4*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2022a). *World Drug Report 2022*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2022b). *World Drug Report 2022/ Book 2*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2022c). *World Drug Report 2022/Book 1*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2022d). *World Drug Report 2022/Book 3*. UNITED NATIONS.

UNODC. (2022e). *World Drug Report 2022/Book 4*. UNITED NATIONS.

Uzbay, I. T. (2015). *Madde bagimliligi: Tüm boyutlariyla bagimlilik ve bagimlilik yapan maddeler*.

Xiong, J., Lipsitz, O., Nasri, F., Lui, L. M. W., Gill, H., Phan, L., Chen-Li, D., Iacobucci, M., Ho, R., Majeed, A., & McIntyre, R. S. (2020). Impact of COVID-19 pandemic on mental health in the general population: A systematic review. *Journal of Affective Disorders*, *277*, 55-64. https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.08.001

YEDAM. (2020). *Esrar Kullanımı Sonucu Ortaya Çıkan Yoksunluk Belirtileri*. Yeşilay. https://www.yedam.org.tr/esrar-kullanimi-sonucu-ortaya-cikan-yoksunluk-belirtileri

Yıldız, F., & Dikmen Yıldız, P. (2020). Ege Denizi'nde Uyuşturucu Ticareti ve Güvenlik: Uyuşturucu ve PsikotropMaddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi (Viyana Konvansiyonu). İçinde H. Çomak, B. Ş. Şeker, & D. Ioannidis (Ed.), *Ege Jeopolitiği* (ss. 1651-1666). Nobel Akademik Yayıncılık.

Türkiye'de Ekonomi-Yönetim-Siyaset Üzerine II

Editörler
Doç.Dr.Ahmet OĞUZ
Doç.Dr.Eray ACAR

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-44-9

Ekim 2022

Kapak Tasarımı

Nurullah ÇAKMAK

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

SORUMLULUK REDDİ

Kitapta yer alan bilgi ve görüşler sadece sorumlu yazarların görüşlerini ifade eder. Yazarlar, kaynaklara atıflar ile referanslarının doğruluğundan sorumludur. Herhangi bir eksik-yanlış veya üçüncü tarafların haklarının olası ihlalleri için Editörler ve Ekin Yayınevi sorumlu olamaz.

Hocalarımıza…

Hakem Listesi

Prof. Dr. Abdullah YILMAZ

Prof. Dr. Feyzullah ÜNAL

Doç. Dr. Adil AKINCI

Doç. Dr. Ahmet KAYAN

Doç. Dr. Cantürk CANER

Doç. Dr. Celal KIZILDERE

Doç. Dr. Emre ORUÇ

Doç. Dr. Hakan KİRACI

Doç. Dr. Haluk YERGİN

Doç. Dr. İsmail ŞİMŞİR

Doç. Dr. M.Nurullah KURUTKAN

Doç. Dr. Mehmet ÇETİN

Doç. Dr. Mesut YÜCESAN

Doç. Dr. Memduh Alper DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi ALİ ÖZBEK

Dr. Öğr. Üyesi Aslı ERGENEKON ARSLAN

Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul ÇAVDAR

Dr. Öğr. Üyesi Hakan OLGUN

Dr. Ertuğrul ZENGİN

Dr. Ramazan GÜREŞÇİ

İÇİNDEKİLER

Hakem Listesi.....5

BİRİNCİ BÖLÜM

Yeşil Finansal Araçlar ve Türkiye.....9

İKİNCİ BÖLÜM

Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdama Etkisi.....40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bir Esnek İstihdam Türü Olarak Uzaktan Çalışmanın İşgücü Piyasasındaki Yeri.....87

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Topsis ve Vikor Yöntemi İle Makroekonomik Performans İncelemesi.....128

BEŞİNCİ BÖLÜM

Gelişmekte Olan Ülkelerde Sağlık Statüsünü İyileştirmenin Kamu Harcama Bileşeni Üzerindeki Etkisi.....165

ALTINCI BÖLÜM

Ekonomik Krizlerin Siyasi İktidar Üzerindeki Etkisi: 2001 Türkiye Ekonomik Krizi Örneği.....218

YEDİNCİ BÖLÜM

Çocuk İşçiliği ve Çocuk Üzerindeki Etkileri.....245

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Çevre Hareketlerinde Kadının Rolü Üzerine Nitel Bir Araştırma: Kütahya Tema Vakfı.....276

DOKUZUNCU BÖLÜM

Yerel Hizmetlerin Sunumunda E-Belediyecilik Uygulamalarının Yeri ve Önemi 317

ONUNCU BÖLÜM

İYİ Parti ve "Melez Siyaset" Tartışmaları.....369

Kaynakça

Aydın, Ü. (2013) Türkiye'deki Yatırım Fonlarının Performanslarının Değerlendirilmesi: DEA ve Tobit Model Uygulaması. Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, CİLT XXXIV, SAYI I, (ss. 87-110). https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3809

Bahl, Sarita (2012), "Green Banking – The New Strategic Imperative", Journal of Asian Research Consortium, Volume 2, Issue 2, 176-185

Bıharı, Suresh Chandra, Bhavna Pandey (2015), "Green banking in India", Journal of Economics and International Finance, 1-17

Biswas, Nigamananda, (2011), "Sustainable Green Banking Approach: The Need of the Hour", Business Spectrum, Volume-I, No.-1, January – June, 32-38.

Bozkurt, Y. (2014). *Çevreye Duyarlı İşletmecilik*, İçinde İ. Günaydın ve T. Özsoy (Ed.), Disiplinler Arası Bakış Açısı ile Çevre, Birinci Baskı, İstanbul: Hiperlink Yayınları, ss. 62-87.

Browne, Roland W.Chalon; (2011); "Green Financing: More Than A Trend"; http://www.environmentalleader.com; (Erişim Tarihi: 28.07.2012)

Cui, L. ve Huang, Y. (2018), Exploring the Shcemes for Green Climate Fund Financing: International Lessons. World Development. 101: 173-187.

Dikau, S., and U. Volz. (2018). Central Banking, Climate Change and Green Finance. ADBI Working Paper 867. Tokyo: Asian Development Bank Institute s:11

Escarus, (2018). Dönüşen Dünyada Fırsatları Yakalamak Sürdürüleblir Finans Görünümü, (Erişim Tarihi: 14. 11.2019).

Escarus, (2016). İklimin Finansmanı Yeşil Tahviller/Karbon Fiyatlandırma, http://iklimekonomisi.org/uploads/rapor/6312613-turkce-escarus-insightsclimate-finance.pdf, (Erişim Tarihi: 12.09.2017)

Garg, Shruti (2015), "Green Banking: An Overview", Global Journal of Advanced Reserch, Vol-2, Issue-8 PP. 1291-1296.

Gupta, Jeena (2015), "Role of Green Banking in Environment Sustainability-A study of selected Commercial Banks in Himachal Pradesh", International Journal of Multidisciplinary Research and Development, Volume: 2, Issue: 8, 349-353

Güler, Ozan ve Ekrem, Tufan (2015), "Yeşil Kredilere Otel İşletmelerinin Bakış Açıları: Antalya'daki 4-5 Yıldızlı Oteller Üzerine Bir Araştırma", Anatolia: Turizm araştırmaları dergisi, Cilt:26, 80-96.

Hmad, Fayez, Zayed, Nurul Muhammed And Harun, Md. Ashraf (2013), "Factors behind the Adoption of Green Banking by Bangladeshi Commercial Banks", ASA University Review, Vol. 7 No. 2, July–De

Jun, Ma, Christopher Kaminker, Sean Kidney ve Nicholas Pfaff (2016), Green Bonds: Country Experiences, Barrıers and Options, G20 Green Finance Study Group Report, http://unepinquiry.org/wpcontent/uploads/2016/09/6_Green_Bonds_Country_Experiences_Barriers_and_Options.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2022).

İstanbul Financial Center, (2022). Yeşil Finans - İstanbul Financial Center (ifc.gov.tr)

Kalra, Rajiv (2016), green bankıng: a modern approach for sustaınable development, International Journal of Business Quantitative Economics and Applied Management Research, Volume-3, Issue-3, August, 96-107.

Kapoor, Neeru, Jaıtly, Meenu and Gupta Rishi (2016), "Green Banking: A step towards Sustainable Development", International Journal of Research in Management, Economics and Commerce, Volume 06, Issue 07, July, 69-72

Kuloğlu, E., Öncel, M. (2015). Yeşil Finans Uygulaması ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 1-19.

Kuloğlu, E. ve Öncel, M. (2015), Yeşil Finans Uygulaması ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2(2).

Meo, M. S., ve Abd Karim, M. Z. (2021), The role of green finance in reducing CO2 emissions: An empirical analysis // Borsa Istanbul Review,

Noh H.J (2018), Financial Strategy To Accelerate Green Growth, Asian Development Bank Institute, s:15-16.

Noh H.J. (2010): Financial Strategy to Accelerate Innovation for Green Growth, Korea Capital Market Institute

Rakic ve Mitic (2012), Bankacılık -Bireysel Bankacılık Ürünlerine Özel Önem Veren Yeşil Finansal Ürünler s:54.

Ritu (2014), "Green Banking: Opportunities And Challenges", International Journal of Informative & Futuristic Research (IJIFR), 34-37, Volume 2, Issue 1

Saundarrajan and Vivek (2016), Green finance sustainable green economic growth in India, Orginal Paper s: 36

Scholtens, B., (2017), Why Finance Should Care About Ecology.Trends in Ecology & Evolution, 32(7), 500-505

Sezici, E. (2017). İşletmelerin Sosyal ve Kurumsal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye'nin Önde Gelen Özel Üretim İşletmelerinde Bir Uygulama, akademik Bakış Dergisi, 60, 596-613.

Sezici, E. (2019). Örgüt Yanlısı Etik Olmayan Davranışlar, Editörler: Sezici, E. Ve Önder, Ş., Güncel Konular Işığında Etik Seçme Yazılar, Ekin Yayınevi, 45-58.

Soundarrajan, P., Vivek, N. (2016). Green finance for sustainable green economic growth in India.

Agricultural Economics (Zemědělská Ekonomika), 62 1), 35–44. doi:10.17221/174/2014-agricecon

Yüce, N.C., Güreşçi, G. ve Oğuz A. (2021), Yeşil Ekonominin İstihdam Üzerine Etkileri, Disiplinlerarası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler, Ekin Yayınevi, Bursa, s.269-285

Zadek, S. ve Flynn C. (2013), South-Originating Green Finance: Exploring the Potetial. The Geneva International Dialogues.

Wang. Y., ve Zhi. Q., (2106), The Role Of Green Finance İn Enviromental Protection: Two Aspects Of Market Mechanism And Policies . Energy Procedia. 104, 311-313

United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI) Canada 2007; Green Financial Products and Services (Report);. S:10-43.

https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/ekonomi-haberleri/yesil-finansman-uygulamasi-yayginlasiyor

https://www.kobi-line.com.tr/yesil-projelere-destek, (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

https://www.paraanaliz.com/ /2021/genel/ebrd-turkiyeye-15-milyar-euronun-yarisi-yesil-finansman-g-17162/, (Erişim Tarihi: 08.11.2021).

https://www.dunya.com/surdurulebilir--dunya/bankacilik-sektorunde-yesil-finansman-uygulamalari-artiyor-haberi-644896, (Erişim Tarihi: 04.01.2022).

https://www.garantibbva.com.tr/tr/bireysel/mortgage/mortgage_urunleri/yesil_mortgage.page

https://yesilekonomi.com/ is bankasi-yesil-konut-finansmani-icin-kaynak-sagladi

https://www.vakifbank.com.tr/Default.aspx?pageID=3994

https://sekerbank.com.tr/hakkimizda/haberlerve reklamfilmlerimiz/basin-bultenleri

https://www.halkbankkobi.com.tr/tr/kobi/destek-paketleri/kobi-destek-paketleri/yesil-enerji-kredi-paketi.html

https://www.denizbank.com/krediler/kobi-bankaciligi/proje-destek.

https://www.albaraka.com.tr/tr/hakkimizda/surdurulebilirlik/cevre-yonetim-sistemi-ve-surdurulebilirlik-calismalari

https://www.kuveytturk.com.tr/kobi/finansman-urunleri/cati-ges-finansmani

Kaynakça

Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstabul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Akkaş, M. E., Sayılgan, G. (2015). Konut Fiyatları ve Konut Kredisi Faizi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi. *19. Finans Sempozyumu Çorum* (ss.367-378), Düzenleyen Hitit Üniversitesi. Çorum. 21-24 Ekim 2015.

Akyıldız, Ş., Kenanoğlu, M., Güven, S., Kurt, T., Doğanay, C., Kadkoy, O. (2021). İşgücü Piyasasında Suriyeliler. *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı*.

Anık, H. (2019). *Göç Olgusunun Sosyal ve Dinsel Yaşama Etkisi -Konya Ereğli Örneği-*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bohn, S., Owens, E. G. (2012). Immigration and İnformal Labor. *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society*. *51*(4): 845-873.

Castles, S., Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (17) 67-91.

Çetinkaya, S. (2018). *AB Göç Politikalarının Güvenlikleştirme Ekseninde İncelenmesi.*

(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dam, M. M., Ertekin, Ş., KIZILCA, N. (2018). Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdamın Boyutu: Ekonometrik Bir Analiz. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. *33*(1): 293-318.

Drinkwater, S., P. Levine, E. Lotti., J. Pearlman (2003), The Economic İmpact Of Migration: A Survey. *International Journal for Economic Development*. 5(2).

Elmas, F. (2012). Modern Dünya-Sistemi Analizi ve Dış Ticaret. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*. 23(Özel Sayı): 133-160.

Güllüpınar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. (4): 53-85.

İlgazi, A. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasına Etkileri Gaziantep ve Şanlıurfa Örneği. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*. *3*(4): 93-123.

İnal, H. (2019). *Kayıt Dışı İstihdam ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksak Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnce, C. (2019). Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 11(18): 2579-2615.

Kanberoğlu, H. (2014). Üçüz *Açık Hipotezinin Ekonometrik Analizi: Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, O., Aydın, Ü. (2021). Economic Impact of Syrian Refugees on Turkish Economy. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 23(3): 1151-1177.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*. 19(3): 431-466.

Mavi, S. (2020). Bağımlılık Kuramı ve Türkiye Tarım Politikaları. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*. 6(1): 49-64.

Meçik, O., Koyuncu, T. (2020). Türkiye'de Göç ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 9(3): 2618-2635.

Meral, E. (2016). *Göçün Ekonomik Analizi: Niğde Uygulaması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Meydanal, R. (2008). *Kayıt Dışı İstihdam Nasıl Azaltılabilir?*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pamuk, M., Bektaş, H. (2014). Türkiye'de Eğitim Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki:

ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. *2*(2): 77-90.

Pata, U. K., Yurtkuran, S., Kalça, A. (2016). Türkiye'de Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. *38*(2): 255-271.

Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. *American Sociological Review*. 23(3): 256-266.

Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*. 48(2): 167-235.

Stouffer, S. A. (1940). A Theory Relating Mobility and Distance. *American Sociological Review*. 5(6): 845-867.

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tunç, H. (2010). *Wallerstein'e Göre Modern Dünya-Sistemi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Türkkan, B. (2019). *Uluslararası Göç Olgusu: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye'deki Ekonomik ve Sosyal Yapı Üzerine Etkileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaynakça

Aydıntan, B., & Kördeve, M. K. (2016). Çalışanların Esnek Çalışma Modeli Çerçevesinde Örgütsel Bağlılık Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Gazi İktisat Ve İşletme Dergisi*, *2*(3), 27-48.

Akca, M., Küçükoğlu, M.T.(2020). Covıd-19 ve İş Yaşamına Etkileri: Evden Çalışma. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives,* 8(1), 71–81.

Berkün, S.(2013). Ev Esaslı Uzaktan Çalışma: Bursa'da Engelli Belediye Çalışanlarının Algıları. İnsan Hakları Yıllığı, 31, 15-62.

Bolat, T., Seymen, O. A., & Bolat, O. İ. (2006). Örgütlerde Esnek Çalışma Uygulamaları Ve Buna İlişkin Olarak 4857 Sayılı İş Kanununda Getirilen Düzenlemelerin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(1), 1-30.

Doğrul, B. Ş., & Tekeli, S. (2010). İş-yaşam dengesinin sağlanmasında esnek çalışma. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, *2*(2), 11-18.

Dede, N. P., & Türkmen, F. (2019). Yaşam doyumu ve esnek çalışma üzerine bir araştırma. *OPUS International Journal of Society Researches*, *13*(19), 2015-2041.

Demir, K.(2021). Türk İş Hukukunda Uzaktan Çalışma Kapsamında İşverenin İş Sağlığı Ve Güvenliğini Sağlama Borcu. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Araştırma Makalesi,* 29(3) 2501-2543.

Doğan, M. S. (2005). 21. yüzyılda esnek çalışma biçimleri ve toplumların iş hayatına uygulanması. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (31), 93-98.

Erdut, T. (1997). Toplumsal cinsiyet bakımından evde çalışma. World Development, *25*(9), 55-82.

Erafşar, R. B.(2022). Türk İş Hukukunda Evden Çalışma. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, 7(1), 279-317.

Golden, T. D., Veiga, J. F. (2005). The impact of extent of telecommuting on job satisfaction: Resolving inconsistent findings. Journal of management, *31*(2), 301-318.

Gönüllü, C.(2021). Türkiye'de "Tele Çalışma" Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme: Gölge Çalışanlar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,* 38(1), 41-57.

Demir, F., & Gerşil, G. (2008). Çalışma hayatında esneklik ve Türk hukukunda esnek çalışma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 68-89.

İnal, B.Ö.(2022). *Uzaktan Çalışma*. İstanbul: Platon Plus Yayıncılık, 1.Baskı.

İnciroğlu, L.(2020). *Çalışma Hayatında Esnek Çalışma Uygulamaları*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2.Baskı

Kanberoğlu, Z. (2014). Finansal sektör gelişimi ve işsizlik: Türkiye örneği. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 83-93.

Kanberoğlu, Z., & KARA, O. (2013). Küresel krizlerin sosyal yaşam üzerindeki etkisi: Van ili örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 35-48.

Kanberoğlu, Z., & Yıldırımçakar, İ. (2021). Türkiye'de turizm sektöründe esnek istihdam uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, *1*(2), 1-14.

Kanberoğlu, Z., Yaşar, Ö. G. H., & Yıldırımçakar, İ. (2021). Sürdürülebilir Kalkınma Ve Endüstri 4.0 İlişkisi. *Sosyal Bilimlerde Uluslararası Dijital Dönüşüm Konferansı Tam Metin Bildiri Kitabı*, *2*, 28.

Karaca, S.(2019). *İş Yeri İnovasyonunun Bir Örneği Olarak Uzaktan Çalışmanın İş-Yaşam Dengesine Etkisi: Çalışan Anneler Üzerine Bir Araştırma.(*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/İşletme Anabilim Dalı, İnovasyon, Girişimcilik Ve Yönetim.

Karakoyun, F.(2016). Home Ofis-Evden Çalışma-Yöntemi Ve Vergi Hukukundaki Düzenlemeler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 12*(29), 141-162.

Schall, M. A. (2019). The relationship between remote work and job satisfaction: The mediating roles of perceived autonomy, work-family conflict, and telecommuting intensity. The Faculty of the Department of Psychology San José State University.

Serinikli, N.(2021). Covid 19 Salgın Sürecinde Örgütsel Değişim: Uzaktan/Evden Çalışma Modeli. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi/Araştırma Makalesi,* 31(1), 277-288

Sezici, E. (2019). Sürdürülebilirlik Odaklı İşletmelerde İnsan Kaynakları Yönetimi, Editörler: Çelikkol, M. M. Ve Bengül, S. S., İşletme ve Ekonomi Yazıları -Sürdürülebilirlik-, Ekin yayınevi, 199-212.

Sezici, E. & Buran, A. Ç. (2021). Elektronik Ticaret Kavramı, Türleri, Dünya'daki Ve Türkiye'deki Mevcut Durumu, Editörler: Oğuz, A. & Güreşçi, G., Disiplinlerarası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler, Ekin Yayınevi, 202-233.

Şakar, M., Şahin, D. E.(2021).Esnek Çalışma Modellerinden Uzaktan Çalışma Ve Uzaktan Çalışanların Sigortalılığı. *Sgd-Sosyal Güvenlik Dergisi*, *11*(2), 249-267.

Tilev, F. (2018). Esnek Çalışma Ve Kadın İstihdamı. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, *2*(2), 121-150.

Topcuk, Y. (2006). *Esnek çalışma ve esnek çalışanların sosyal güvenliği* (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Öztürkoğlu, Y. (2013). Tüm Yönleriyle Esnek Çalışma Modelleri. *Beykoz Akademi Dergisi*, *1*(1), 109-129.

Pinhas, M. M., & Akyol, Ş. (2007). Sosyal Politika Boyutunda Avrupa Birliği'nde Esnek Çalışma, İstanbul

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı.

Yılmaz, P. T. (2020). Uzaktan Çalışmanın Bir Türü Olarak Evde Çalışma. *Sicil İş Hukuku Dergisi*, (43), 254-273.

4857 sayılı İş Kanunu, *Resmi Gazete, 10/6/2003 Sayı: 25134, Tertip: 5 Cilt: 42,* https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857-20030522.pdf.

Kaynakça

Ural, M., Demireli, E. ve Aydın, Ü. (2020). Türk Bankacılık Sektöründe Entropi ve Waspas Yöntemleri İle Finansal Performans Ölçümü. S. S. Karaca ve E. Demireli (Ed.), Finans Teorisine Uygulamalı Katkılar -2 (ss.23-44). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Arısoy, E. (2019). *Çok kriterli karar verme yöntemleri promethee* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Baş, M., Hantal, T. ve Balcı, M. B. (2020). İşletmelerin finansal performanslarının swara, aras ve topsıs tekniği ile karşılaştırılması: bist teknoloji endeksi uygulaması. *Ekev Akademi Dergisi, 24*(81), 265-291.

Bengül, G. N. (2018). *Topsıs ve vıkor karar verme yöntemlerinin karşılaştırılması üzerine bir uygulama: Bartın devlet hastanesi örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bartın.

Chu, M.-T., Shyu, J., Tzeng, G.-H., & Khosla, R. (2007). Comparison among three analytical methods for knowledge communities group-decision analysis. *Expert Systems with Applications, 33*(4), 1011-1024.

Ertuğrul, İ., ve Karakaşoğlu, N. (2008). Banka şube performanslarının vıkor yöntemi ile değerlendirilmesi. *Endüstri Mühendisliði Dergisi, 20*(YA/EM 2008 Özel Sayısı), 19-28.

Ertuğrul, İ., ve Özçil, A. (2014). Çok kriterli karar vermede topsıs ve vıkor yöntemleriyle klima seçimi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4*(1), 267-282.

Genç, T. (2019, Temmuz). *Çok kriterli karar verme yöntemleri ile yerel seçim aday belirleme süreci üzerine bir model önerisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güneş, M., ve Umarusman, N. (2003). Bir karar destek aracı bulanık hedef programlama ve yerel yönetimlerde vergi optimizasyonu uygulaması. *Sosyal, Ekonomik ve İş Araştırmaları İncelemesi, 2*, 242-255.

Kang, D., & Park, Y. (2014). Review-based measurement of customer satisfaction in mobile service: sentiment analysis and vıkor approach. *Expert Systems with Applications, 41*(4), 1041-1050.

Karakaşoğlu, N. (2008, Haziran). *Bulanık çok kriterli karar verme yöntemleri ve uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Karaman, B., ve Çerçioğlu, H. (2015). 0-1 Hedef programlama destekli bütünleşik ahp-vıkor yöntemi: Hastane yatırımı projeleri seçimi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 30*(4), 567-576.

Koyuncu, O., ve Özcan, M. (2014). Personel seçim sürecinde ahs ve topsıs yöntemlerinin karşılaştırılması: otomotiv sektöründe bir uygulama. *Hacettepe*

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 32(2), 195-218.

Opricovic, S., & Tzeng, G.-H. (2004). Compromise solution by mcdm methods: acomparative analysis of vıkor and topsıs. *European Journal of Operational Research, 156*, 445-455.

Opricovic, S., & Tzeng, G.-H. (2007). Extended vıkor method in comparison with outranking methods. *European Journal of Operational Research, 178*(2), 514-529.

Özel, A. (2018). *Çok kriterli karar verme yöntemlerinden vıkor yöntemi ile konteyner liman yeri seçimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Sarı, T. (2020). Banka performans ölçümünde topsis ve promethee yöntemlerinin karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 34*(1), 103-122.

Tzeng, G.-H., Lin, C.-W., & Opricovic, S. (2005). Multi-criteria analysis of alternative-fuel buses for public transportation. *Energy Policy, 33*(11), 1373-1383.

Uslu, Y. D. (2021). Topsıs ve vıkor yöntemleri kullanılarak oecd ülkelerinin sağlık kaynağı göstergeleri açısından karşılaştırılması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18*(44), 7670-7692.

Yıldırım, B. F., ve Önder, E. (2014). *Çok kriterli karar verme yöntemleri.* Bursa: Dora Yayıncılık.

Yu, P. L. (1973). A class of solutions for group decision problems. *Management Science, 19*(8), 936-946.

Kaynakça

Altıntaş, T., (2012) Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerin Sağlık Göstergeleri Açısından Çok Değişkenli İstatistik Yöntemlerle Karşılaştırılması, T.C. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Sayısal Yöntemler Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

Anderson, Elizabeth A (1995). "Measuring Service Quality at a university health clinic", International Journal of Health Care Quality Assurance, 8 (2), 32-37.

Aslan, B.Y., (2020) OECD Ülkelerinde Güvenceli Esneklik Uygulamaları: Karşılaştırmalı Panel Veri Analizi, T.C. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Atabey, S, E., (2012) Ulusal Sağlık Sistemleri ve 1980 Sonrasında Türkiye'de Sağlıkta Dönüşüm Politikalarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, T.C. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.

Atay, E. (2020). Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Doğumda Beklenen Yaşam Süresi Ve Ölüme Bağlı Kaybedilen Yıllar Üzerine Etkili Sağlık Göstergelerinin Belirlenmesi: Bir Panel Veri Analizi., Eskişehir Üniversitesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalında Tıpta Uzmanlık Tezi

Küçükkıralı, Z. ve Aydın, Ü. (2022). Türkiye'de Faaliyet Gösteren Bireysel Emeklilik Şirketlerinin Etkinliği. Verimlilik Dergisi, Sayı: 2, ss. 289-304. DOI: 10.51551/verimlilik.940655

Bartolo, A. M. (1999) Human Capital Estimation Through Structural Equation Models with Some Categorical Variables. International Workshopon Correlated Data Estimating Function, Trieste.

Barlin, F. S. (2010). Türkiye'de Sağlık Harcamalarının Ekonomik Kalkınma Üzerine Etkileri, T.C. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Barros, P. P., ve Giralt X. M., (2017) An Industrial Organization Perspective, Economıcs February (125-173). New York.

Bayram, Y., (2011) 1980 Sonrası Sağlık Harcamalarının Bütçedeki Gelişimi ve Değerlendirilmesi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Beveridge S. W., (1942) The Beveridge Report, December, New York.

Böhm, K., Schmid, A., Götze, R., Landwehr, C., & Rothgang, H. (2013). Five types of OECD healthcare systems: empirical results of a deductive classification. *Health policy*, *113*(3), 258-269.

Breusch, T. S., ve Pagan, A. R. (1980) The Lagrange Multiplier Test And Its Applications To Model Specification In Econometrics, The Review Of Economic Studies, 47(1), 239-253.

Budak, F., (2019) Sağlık Statüsü Belirleyicileri, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Chaabouni, S., & Abednnadher, C. (2014). The Determinants of Health Expenditures in Tunisia. International Journal of Information Systems in the Service Sector, 6(4), 60–72. https://doi.org/10.4018/ijisss.2014100104

Cura, S., (2012) Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Sistemlerinin ve Kamu Sağlık Harcamalarının Etkinliği: Karşılaştırmalı Bir Analiz, T.C. Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maliye Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Manisa.

Daştan, İ., ve Çetinkaya, V., (2015) OECD Ülkeleri ve Türkiye'nin Sağlık Sistemleri, Sağlık Harcamaları ve Sağlık Göstergeleri Karşılaştırması, Ocak 2015, Cilt 5, Sayı 1, Sayfa 104-134 January, Volume 5, Number 1, Page 104-134.

Domapielle, M. K., (2004) Health İnsurance and Access To Health Care Services In Developing Countries, Journal of Government and Politics Vol.5 No.1 February.

Fayissa, B., & Traian, A. (2013). Estimation of a health production function: Evidence from East-European countries. *The American Economist*, *58*(2), 134-148.

Grossman, M. (1999). The Human Capital Model of The Demand for Health. National Bureau of Economic Research, Cambridge, 1-8.

Göran, D., ve Whitehead, M. (1991) Policies And Strategies To Promote Social Equity In Health.

Güzel, İ., (2019) Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerin Seçilmiş Sağlık Göstergelerinin Veri Zarflama Analizi İle Değerlendirilmesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Haziran, Muğla.

Hayran, O., (2012) Sağlık Yönetimi Yazıları, Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı İçin Hangi Kaynaklar Kullanılmalı?, Ankara, Yeditepe Üniversitesi, ss; 121.

Hitiris, T., & Posnett, J. (1992). The determinants and effects of health expenditure in developed countries. *Journal of health economics*, *11*(2), 173-181.

Hsiao, W. C. (2003). What Is A Health System? Why Should We Care. Harvard School Of Public Health, Working Paper, 33.

İslam S. M. Z., (2012) Bangladeş Sağlık Sisteminin Ekonomik Sürdürülebilirliğinin İncelenmesi ve Uluslararası Karşılaştırılması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.

Kaya, A., (2011) Türkiye İle Bazı OECD Ülkelerinde Sağlık Sistemleri ve Karşılaştırması, T.C. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık

Enstitüsü, Sigortacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Kocaman, A. M., Mutlu, M., Bayraktar, D., & Araz, Ö. M. (2012). OECD Ülkelerinin Sağlık Sistemlerinin Etkinlik Analizi. *Engineer & the Machinery Magazine*, (635).

Lkhagvaa, U., (2019) OECD Ülkelerinin Sağlık Sistemlerinin Karşılaştırılması, T.C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

Lukášová, T., (2018) Semashko Health Fınancıng Model – Economıc And Health Consequences In Czechıa, Ecoforum, Volume 7, Issue 1(14).

Magazzino, C., & Mele, M. (2012). The determinants of health expenditure in Italian regions. *Magazzino, C., Mele, M.,(2012), The Determinants of Health Expenditure in Italian Regions, International Journal of Economics and Finance*, *4*(3), 61-72.

Mıhalache, I. C., ve Apetroı, F. C. (2020). Servıces In Romanıa, From The Semashko Model To The Bısmarck Model. Revıew Of Economıc And Busıness Studıes. Volume 13, Issue 1/2020, Pp. 137-147

Moon Fai Chan PhD, C. (2015, March). A Pilot Randomized, Controlled Trial Of The Effectiveness Of A Psychoeducational Intervention On Family Caregivers Of Patients With Advanced Cancer. In Oncology Nursing

Forum (Vol. 42, No. 2, p. E63). Oncology Nursing Society.

Moscone F. & Tosseti E. (2010), Health Expenditure and Income in the United States, Health Economics, 19, 1385-1403.

Pazarlıoğlu, M. V., ve Gürler, Ö. K. (2007). Telekomünikasyon yatırımları ve ekonomik büyüme: panel veri yaklaşımı. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, 44(508), 35-43.

Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels. CESifo Working Papers No.1233, 255–60

Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. Journal of applied econometrics, 22(2), 265-312

Raghupathı, Wullianallur/ Raghupathı, Viju "Big data analytics in healthcare: promise and potential", Health Information Science and Systems, 2(3), 2014, s. 1-10

Rumsfeld, J. S. (2002). Health Status And Clinical Practice: When Will They Meet?. Circulation, 106(1), 5-7.

Sargutan, A. E. (2005) Sağlık Sektörü ve Sağlık Sistemlerinin Yapısı, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 8(3), 400-428.

Sayılı, U., Sayman, Ö. A., Vehid, S., Köksal, S. S., ve Erginöz, E. (2017). Türkiye ve OECD Ülkelerinin Sağlık Göstergeleri ve Sağlık Harcamalarının Karşılaştırılması, Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(3), 1-12.

Sethia, B., Kumar, P. (2018). Essentials of Global Health. Elsevier Health Sciences.

Sheiman, I., Shishkin, S., ve Shevsky V., (2018) The Evolving Semashko Model Of Primary Health Care: The Case Of The Russian Federation, Risk Management And Healthcare Policy, 209–220.

Sonğur, C., (2016) Sağlık Göstergelerine Göre Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Ülkelerinin Kümeleme Analizi, Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, Sayfa 197-224.

Taban, S. (2006). Türkiye'de Sağlık ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi, Sosyoekonomi, 4 (4).

Teleş, M., Çakmak, C., & Konca, M. (2018). Avrupa Birliği döngüsündeki ülkelerin sağlık sistemleri performanslarının karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *25*(3), 811-835.

Toader, E., Fırtescu, B. N., ve Oprea, F. (2017) Determinants Of Health Status And Public Policies İmplications–Lessons For Romania. Transylvanian Review of Administrative Sciences, 13(52), 128-147.

Tulchinsky, T. H., ve Varavikova, E. A. (2014) The New Public Health, Academic Press.

Turna, Y., Özcan, A., (2021) The Relationship Between Foreign Exchange Rate, İnterest Rate and Inflation in Turkey: ARDL Approach, Journal of Ekonomi 05 19–24.

Ulutürk, S. (2015). Sağlık Ekonomisi, Sağlık Statüsü, Sağlığın Ölçülmesinde Kullanılan Ölçütler ve Önemi: Türkiye Örneği, Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, (603), 47-63.

Ünsal, A. (2016) Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'nin Sağlık Sistemleri ve Sağlık Göstergelerinin Karşılaştırmalı Analizi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Younsi M., Chakroun M. & Nafla A. (2016), Robust Analysis of the Determinants of Healthcare Expenditure Growth: Evidence from Panel Data for Low-, Middle- and High-Income Countries, The International Journal of Health Planning and Management, 31, 580-601.

Kaynakça

Akgün, B. (1999). Türkiye'de Seçmen Davranışının Ekonomi Politik'i Üzerine Bir Model Denemesi. *Liberal Düşünce*, 62-74.

Aktürk, İ. ve Albeni, M. (2002). Doğal Afetlerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: 1999 Yılında Türkiye'de Meydana Gelen Depremler ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-18.

Alkin, E. (2021). *İktisattan Çıkış*. İstanbul: Destek Yayınları.

Alpago, H. (2002). *IMF Türkiye İlişkileri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Aybar, M.G. (2009). *2001 Krizi Sonrası Türk Finans Sektöründe Yaşanan Gelişmeler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydın, Ü. ve Kara, O. (2014). Türkiye'de Kriz Öncü Göstergeleri ve Markov Rejim Değişimi Tekniğiyle Ekonominin Konjoktürel Yapısının Analizi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Cilt: 51 Sayı: 592, ss. 29-44, http://www.ekonomikyorumlar.com.tr/sayi/592

Bağımsız Sosyal Bilimciler. (2012). *IMF Gözetiminde On Uzun Yıl, 1998-2008*. İstanbul: Yordam Kitap.

Barut, B. ve Altundağ, S.C. (2005). Globalleşen Dünyada Bir Siyasal İkna Unsuru Olarak Vaatler (3

Kasım 2002 Türkiye Milletvekili Genel Seçimleri ile 2 Kasım 2004 ABD Başkanlık Seçimleri Karşılaştırmalı Örneğiyle). *Selçuk İletişim*, 4(1), 80-90.

Boratav, K. (2015). *Türkiye İktisat Tarihi: 1908-2009*. Ankara: İmge Kitabevi.

Cantürk, E. (2000). *Türkiye'de İç Borçlanma Politikalarının Finansal Piyasalara Etkisi ve Enflasyonu Düşürme Programı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çiğdem, R. (2012). *Türkiye Ekonomisi'nde Yaşanan 1994-2001 Ekonomik Krizlerinin ve 2008 Küresel Ekonomik Krizinin İmalat Sanayi Sektörüne Etkilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.

Çinko, L. (2006). Seçmen Davranışları ile Ekonomik Performans Arasındaki İlişkilerin Teorik Temelleri ve Türkiye Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 61(01), 103-116.

Eğilmez, M. (2020). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ercins, G. (2007). Türkiye'de Sosyo-Ekonomik Faktörlere Bağlı Olarak Değişen Seçmen Davranışı. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(2), 25-40.

Erçel, G. (1999). *2000 Yılı Enflasyonu Düşürme Programı: Kur ve Para Politikası Uygulaması*. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.

Ezici, E. (2012). *Toplumsal Hareketler ve Ekonomik Krizler: Türkiye'de 2001 Esnaf Protestoları Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Gökçe, O., Akgün, B. ve Karaçor, S. (2002). 3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 1-44.

Gökçen, A. (2013). Cumhuriyetten Günümüze Türkiye'de İktisat Politikaları ve Ekonomik Gelişme. Memet Zencirkıran (Ed.), Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı içinde (s. 213-242). Bursa: Dora Basım Yayın.

Güloğlu, B. (2001). İstikrar Programından İstikrarsızlığa (Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri). *Yeni Türkiye Dergisi*, 7(41), 526-532.

Güloğlu, B. ve Altunoğlu, E. (2002). Finansal Serbestleşme Politikaları ve Finansal Krizler: Latin Amerika, Meksika, Asya ve Türkiye Krizleri. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 27, 107-134.

Kanberoğlu, Z., & KARA, O. (2013). Küresel krizlerin sosyal yaşam üzerindeki etkisi: Van ili

örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 35-48.

Kepenek, Y. ve Yentürk, N. (2005). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Keskin, H., Kiriş, H.M. ve Şentürk, C. (2006). 2001 Krizinin Ekonomik ve Siyasi Yönleri Üzerine Bir Değerlendirme Çabası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 2(4), 46-73.

Keskin, Ü.H. (2004). *Ekonomik Krizlerde Küresel Güçler: 2001 Türkiye Ekonomik Krizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Keyman, E.F. (2003). Türkiye'deki Politik Deprem: AKP Hükümetinin Bir İncelemesi. http://www.stradigma.com/turkce /ekim2003/makale_02.html

Keyman, E.F. ve Öniş, Z. (2007). *Turkish Politics in a Changing World*. Istanbul: Bilgi University Press.

Kol, E.N. ve Karaçor, Z. (2012). 2001 Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve İstihdam Üzerine Etkileri. *Maliye Dergisi*, 162, 379-395.

Koyuncu, M. ve Şenses, F. (2004). Kısa Dönem Krizlerin Sosyoekonomik Etkileri: Türkiye, Endonezya ve Arjantin Deneyimleri. *Economic Research Center Working Papers in Economics*, 4(13), 1-43.

Kubilay, M.M. (2021). *Dünya Sallanırken ve Türkiye Düşerken Herkes İçin Ekonomi*. İstanbul: Doğan Kitap.

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Başbakan Yardımcısı Sayın Dr. Devlet BAHÇELİ'nin 11. Kocayayla Türkmen Kurultayında Basın Mensuplarının Sorularına Verdiği Cevap Metnidir. (2022, 10 Nisan). Erişim adresi: https://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/246/index.html

Neziroğlu, İ. ve Yılmaz, T. (2013). *Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri* (Cilt 10). Ankara: TBMM Başkanlığı Yayınları.

Oktayer, A. (2010). Türkiye'de Bütçe Açığı, Para Arzı ve Enflasyon İlişkisi. *Maliye Dergisi*, 158, 431-447.

Özatay, F. (2020). *Finansal Krizler ve Türkiye*. İstanbul: Doğan Kitap.

Pamuk, Ş. (2017). *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 21, 13.Birleşim, c.1, (Haziran 1999).

Toprak, M. ve Çatalbaş, N. (Ed.). (2019). *Türkiye Ekonomisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Turan, Z. (2005). Türkiye Ekonomisinde Kasım 2000-Şubat 2001 Krizleri. *TÜHİS Yayınları*, 1-18.

Turgut, M. (2004). *Kamu Finansman Açıkları ve 2000-2001 Krizleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tüketici Fiyatları Endeksleri (1994=100), TÜİK, 05.03.2018.

Yeldan, E. (2004). Türkiye Ekonomisi'nde Dış Borç Sorunu ve Kalkınma Stratejileri Açısından Analizi. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1, 1-29.

Kaynakça

Akyüz, E. (2000), Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması (Ulusal ve Uluslararası Hukukta), Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Al-Gamal, E., Ayman M. H-M., Reema, M., & Maram, Al N., (2013). "The psychosocial impact of child labour in Jordan: A national study." International Journal of Psychology 48(6): 1156-1164.

Basu, K. & Van, P. H. (1998). The economics of child labor, American Economic Review 88(3), 412-427.

Bourdillon, M., & Myers, W. (2022). Illusions in the Protection of Working Children. In International Child Protection (pp. 77-100). Palgrave Macmillan, Cham.

Cuevas-Parra, P. (2021). Thirty years after the UNCRC: children and young people's participation continues to struggle in a COVID-19 world. Journal of Social Welfare and Family Law, 43(1), 81-98.

Çiftçi, Durdu Baran (2013), "Çalışan Çocuklarda Duygusal ve Davranışsal Sorunlar: Oto Sanayi Örneği", Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 20(1), 13-22.

ÇSGB (2004), Çocuk İşçiliği İle Mücadele: İş Müfettişleri İçin El Kitabı, (Çev. Metin Çulhaoğlu), ÇSGB İş Teftiş Kurulu Başkanlığı, Ankara

ÇSGB (2017), Çocuk İşçiliği İle Mücadele Ulusal Programı 2017-2023, Birinci Basım, Ayrıntı Basımevi, Nr. 63, Ankara.

ÇSGB (2018), Çocuk İşçiliği ve Eğitim Öğretmen El Kitabı, ÇSGB Yayını, Nr. 72, Ankara.

Dursun, A. & Aksakal, S. (2018). Çalışan Çocukların Sorunları Üzerine Bir Araştırma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 8(15), 41-56.

https://www.isigmeclisi.org/20752-cocuk-iscilik-yasaklansin (Erişim Tarihi: 17.08.2022).

ILO. 2011. "Assessing psychosocial hazards and impact of child labour." Geneva: International Labour Office.

International Labour Office (2004) 'Child labour'. Internaltional Labour Organisation.

file://uos-learner/bg29wp/Downloads/pol_textbook_2004%20(5).pdf. (Erişim Tarihi: 10.02.2021)

International Labour Office and United Nations Children's Fund (2021). Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward, ILO and UNICEF, New York. License: CC BY 4.0.

International Labour Organisation (2017) Child Labour. https://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--en/index.htm (Erişim Tarihi: 12.08.2022).

International Labour Organisation (2018). Child labour and domestic work (IPEC). http://www.ilo.org/ipec/areas/Childdomesticlabour/lang--en/index.htm (Erişim Tarihi: 12.08.2022).

Karabulut, Özcan (1996), Türkiye'de Çalışan Çocuklar, Friedrich Ebert Vakfı Yayınları, İstanbul.

O'Donnell, Owen, Furio C. Rosati, and Eddy Van Doorslaer. 2005. "Health effects of child work: Evidence from rural Vietnam." Journal of Population Economics 18(3): 437-467.

Özener, B., & Duyar, İ. (2004). Farklı ülkelerde çalışan çocukların büyüme örüntüleri: z-skorlarına dayalı bir karşılaştırma. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 21(S 1), 1-13.

Şahin, Barış (2010), Çocuk İşçilerin Korunması, Yetkin Yayınları, Ankara.

TİSK (2002), Sanayide Çalışan Çocuklar ve TİSK'in Faaliyetleri, TİSK Yayını, Nr. 222, Ankara.

UNICEF (1989) 'Convention on the Rights of the Child'. United Nations International Children's Fund.

http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=child (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

UNICEF (1997), Dünya Çocuklarının Durumu, UNICEF Türkiye Temsilciliği, Tisamat Basım Sanayi, Ankara.

UNICEF (2017) Convention C182 - Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No. 182). https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C182 (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

United Nations International Children's Education Fund (2018) Education. https://www.unicef.org/nigeria/education (Erişim Tarihi: 15.08.2022).

UNICEF (2012). Children in an urban world. New York, NY: UNICEF (The state of the world's children, 2012).

Kaynakça

Alıca, S. S. G. (2017). Kadın ve Çevre. TBB Dergisi, Özel Sayı, 152-172.

Arat, N. (2017). Feminizmin ABC'si. 3. Baskı, İstanbul: Say Yayınları.

Beauvoir, S. (2020a). İkinci Cinsiyet I. (G. A. Savran, Çev.), 2. Baskı, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Beauvoir, S. (2020b). İkinci Cinsiyet II. (G. A. Savran, Çev.), 2. Baskı, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Bedir Erişti, S. D. (2013). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. İçinde A. A. Kurt (Ed.), Bilimsel Araştırma Yöntemleri (s. 5-27). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Berktay, F. (1994). Türkiye'de Kadın Hareketi Tarihsel Bir Deneyim. İçinde M. Akkent (Ed.), Kadın Hareketinin Kurumlaşması Fırsatlar ve Rizikolar (s. 20-36). İstanbul: Metis Yayınları.

Berktay, F. (1998). Cumhuriyet'in 75 Yıllık Serüvenine Kadınlar Açısından Bakmak. İçinde B. A. Hacımirzaoğlu (Ed.), 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler (s. 3-17). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

Bozkır, Ö. (2018). Çevreci Anlayışın Siyasallaşması: Yeşil Siyaset ve Türkiye. USOBED Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 2(1), 56-69.

Çobanoğlu, Y. (2014). Türkiye'de Ekolojik Hareketler: Yerelden Evrensele (Bergama, Muğla ve Tunceli Örnekleri). Tunceli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4), 105-128.

Çörtoğlu, F. S. (2007). Bergama Çevre Hareketi'nin Türkiye'deki Çevre Yönetimi Açısından Önemi. İçinde A. Mengi (Ed.), Çevre ve Politika (s. 105- 122). 1. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Dağdemir, Ö. (2003). Çevre Sorunlarına Ekonomik Yaklaşımlar ve Optimal Politika Arayışları. Ankara: Gazi Kitabevi.

Donovan, J. (2020). Feminist Teori. (A. Bora, M. A. Gevrek ve F. Sayılan, Çev.), 13. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Ekal, B. (2014). Geceleri de, Sokakları da, Meydanları da Terk Etmiyoruz!. Türkiye'de Sokak ve Feminist Hareket, Sokağın Belleği: 1 Mayıs 1977'den Gezi Direnişi'ne. İçinde D. Fırat (Ed.), Toplumsal Hareketler ve Kent Mekân (s. 163- 1180). Ankara: Dipnot Yayınları.

Eliuz, Ü. (2011). Cinsel Kimlik Paniği: Kadın Olmak. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 6(3), 221-232.

Ertürk, H. (1994). Çevre Bilimine Giriş. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Erzene-Bürgin, D. (2014). Feminist Kuram. İçinde G. Erciyes ve N. Ayınoğlu (Ed.), Kadın ve Toplum (s.3-30). İzmir: İzmir Üniversitesi Yayınları.

Görmez, K. (2007). Çevre Sorunları. 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Güneş, M. ve Yükselen, C. (2004). Kent ve Kadın, Sivil Toplum ve Yönetişim Tartışmaları Sürecinde, İstanbul: Detay Yayıncılık.

Işık, E. ve Semerci, Ç. (2019). Eğitim Alanı Nitel Araştırmalarında Veri Üçgenlemesi Olarak Odak Grup Görüşmesi, Bireysel Görüşme ve Gözlem. Turkish Journal of Educational Studies, 6(3), 53-66.

Kalonya, D. H. (2021). Müştereklerin Çitlenmesi Ekseninde Kadınlar: Ekofeminist Perspektiften Türkiye'de Çevre Hareketleri. Şehir Plancıları Odası.

Käppeli, A. M. (2005). Feminist Sahneler. Kadınların Tarihi (İçinde), Duby, G., & Perrot, M. (Eds.). Cilt IV, (A. Fethi, Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Karacan, A. R. (2013). Çevre Ekonomisi ve Politikası. 2. Baskı, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Keleş, R. (1997). Çevre ve Siyaset. İçinde R. Keleş (Ed.), İnsan Çevre Toplum (s. 250- 274). 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Koray, M. (2018). Sosyal Politika. 5. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Michel, A. (1993). Feminizm. (Ş. Tekeli, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.

Mill, S. T. (2019). Kadınların Köleleştirilmesi. (A. Özcan, Çev.), 2. Baskı, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Özdemir, H. ve Aydemir, D. (2019a). Dördüncü Dalga Feminizm Üzerine. Social Sciences Studies Journal, 5(32), 1706-1711.

Özdemir, H. ve Aydemir, D. (2019b). Ekolojik Yaklaşımlı Feminizm/Ekofeminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihi Süreci ve Türleri. Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi, 2, 261- 278.

Phillips, A. (2012). Demokrasinin Cinsiyeti. (A. Türker, Çev.), 2. Baskı, İstanbul: Metis Yayınları.

Plumwood, V. (2004). Feminizm ve Doğaya Hükmetmek. (B. Ertür, Çev.), İstanbul: Metis Yayınları.

Sanlı, L. (2003). Türkiye'de "Toplumsal Hareketler". İçinde L. Sanlı (Ed.), Toplumsal Hareketler Konuşuyor (s.83-100). 1. Baskı, İstanbul: Alan Yayıncılık.

Shiva, V. (2012). İyilerin Yanında. (Ç. Ekiz, Çev.), Ankara: Sinek Sekiz Yayınları.

Şimşek, A. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. İçinde A. Şimşek (Ed.), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (s.89-105). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Şişman, N. (1996). Global Konferanslarda Kadın Politikaları. İstanbul: İz Yayıncılık.

Talu, N. (2004). TBMM'de Çevre Siyaseti. 1.Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Tamkoç, G. (2012). Ekofeminizmin Amaçları. Kadın Araştırmaları Dergisi, 4, 77-84.

Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. Akademik Hassasiyetler, 163-175.

Toksoy, N. G. (2021). Dünyayı Yeniden Dokumak Shiva ve Mies'den Ekofeminizm. Fe Dergisi, 13(1), 101-106.

Topgül, S. (2012). Kadın ve Doğa İlişkisi: Ekofeminizm. Sosyoloji Dergisi, 27, 71-83.

Tuna, M. (2006). Türkiye'de Çevrecilik. 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yıldırım, S. (1997). İçinde Bulunduğumuz Çevre. Ankara: Hava Lojistik Komutanlığı Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş. ve Yılmaz, M. (2011). Çevre Bilimi. 2. Baskı, Ankara: Gündüz Eğitim Yayınları.

Yuval-Davis, N. (2003). Cinsiyet ve Millet. (A. Bektaş, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.

Satılmış, M. (2021). Söyleşi. Nurdan Üsal Çimen, Kütahya, 6 Ağustos.

Yol, M. (2021). Söyleşi. Nurdan Üsal Çimen, Kütahya, 4 Ağustos.

Kumru, B. (2021). Söyleşi. Nurdan Üsal Çimen, Kütahya, 2 Eylül.

Uysal, N. (2021). Söyleşi. Nurdan Üsal Çimen, Kütahya, 7 Eylül.

Elektronik Kaynaklar

TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı), http://www.tema.org.tr/web_149662_1/index.as px, (Erişim Tarihi: 10.05.2021).

https://tr-tr.facebook.com/kutahyatema, (Erişim Tarihi: 03.07.2021).

Kaynakça

Acartürk, E. (2001). Yerel yönetimlerin hizmet sunumunda alternatif yöntemler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 0*(6), 46-60.

Adıyaman Belediyesi, (2022). *E-belediye uygulaması.* https://webportal.adiyaman.bel.tr/web/guest/2# (29.01.2022).

Arslan, M., Akıncı, S. K. ve Karapınar, P. B. (2007). *E-iş, e-devlet, etik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ateş, H. ve Banazılı, A. M. (2020). Kamu hizmetlerinin sunumunda e-belediyecilik uygulamaları: Dört farklı büyükşehir belediyesinin karşılaştırmalı analizi. Ul*uslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 3*(2), 298-309.

Batman Belediyesi, (2022). *E-belediye uygulaması,* https://webportal.batman.bel.tr/web/guest/2(29.01.2022).

Bozkurt, Ö., Ergun, T. ve Sezen, S. (1998): *Kamu yönetimi sözlüğü (Fransızca ve İngilizce karşılıklarıyla)*. Ankara: TODAİE Yayınları.

Bozkurt, Y. ve Arslan, R. (2017). Kamusal Hizmet Sunumunda Suyun Yeri: Kütahya Belediyesi Örneği, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, ICEBSS 2017 Özel Sayı, ss. 201-213.

Bozlağan, R. (2002). Yerel hizmetlerde özelleştirme yöntemleri. B. Parlak ve H. Özgür (Ed.), *Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler*. İstanbul: Alfa Yayınları, 203-234.

Chen, Y. C. & Gant, J. (2001). Transforming local e-government services: The use of application service providers. Government Information *Quarterly, 18*(4), 343-355.

Çoruh, M. (t.y.). *Kent kaynaklarının etkili ve verimli kullanımında e-belediye sisteminin faydaları*. 1-4. https://doczz.biz.tr/doc/211152/kentkaynaklar%C4%B1n%C4%B1n-etkili-ve-verimli (28.01.2022).

Çoruh, M. (2009). Kent bilişim sistemi ve e-belediye. *Akademik Bilişim'09 - XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, 213-219.

Diyarbakır Yenişehir Belediyesi, (2022). *E-belediye uygulaması*. https://webportal.diyarbakiryenisehir.bel.tr/web/guest/2# (29.01.2022).

Durna, U., ve Özel, M. (2008). Bilgi çağında bir yönetsel dönüşüm yaklaşımı: E-(yerel) yönetim. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(10), 1-32.

Eryılmaz, B. (2016). Eryılmaz, B. (2016). *Kamu yönetimi- düşünceler -yapılar-fonksiyonlar-politikalar* (9.Baskı). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Eskişehir Tepebaşı Belediyesi, (2022). *E-belediye uygulaması,*

https://webserver.tepebasi.bel.tr/web/guest/2 (29.01. 2022).

Gözübüyük, A. Ş. (1983). *Yönetim hukuku*. Ankara: Sevinç Matbaası.

Grönlund, A. & Horan, T. A. (2004). Introducing e-gov: History, definitions, and ıssues. *Communications of the Association for Information Systems, 15,* 713-729.

Henden, H. B. (2004). Katılımcı yerel yönetim anlayışında e-belediyeciliğin yeri ve önemi. *Yapı ve Kentte Bilişim'04 "Kentte-Dönüşüm" 3.Ulusal Kongresi Bildiriler Kitabı,* 71-84.

Henden, H. B. ve Henden, R. (2005). Yerel yönetimlerin hizmet sunumlarındaki değişim ve e-belediyecilik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 4*(14), 48-66.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, (2022). *E-belediye hizmetleri,* https://www.ibb.istanbul/icerik/e-belediye-hizmetleri (29.01.2022).

İzmir Büyükşehir Belediyesi, (2022). *E-işlem merkezi,* https://eislem.izmir.bel.tr/ (29.01.2022).

Karakaya, R. (2006). *E-belediyecilik kılavuzu yerel yönetim vatandaş etkileşimi*. İstanbul: Tasam Yayınları.

Kubicek, H. & Hagen, M. (1998). Von der web-seite zum 'one-stop government. *Verwaltung und Management, Heft 4,* 208-213.

Mecek, M. (2017). E-devlet ve e-belediye: Kavramsal çerçeve ve türkiye'de belediye web sitelerine yönelik yapılan çalışmaların incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 22 (KAYFOR15 Özel Sayısı) 1815-1851.

Mısra, D. C. (2007). Select Aspects of conceptual foundations of e-government: clearing the fog for a better vision. *5th International Conference on E-Governance: Foundations of E-Government, Hydebarad:* ICEG, 21–33.

Moon, M. J. (2002). The evolution of e-government among municipalities: Rhetoric or reality?. *Public Administration Review, 62*(4), 424–433.

Onar, S. S. (1966). *İdare hukukunun umumi esasları*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaacılık.

Ökmen, M. ve Parlak, B. (2015). *Yerel yönetimlerde yeni vizyonlar*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Öztürk, A. (1997). *21. yüzyıl Türkiye'si için yerel yönetim modeli*. İstanbul: Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları.

Sezici, E. & Buran, A. Ç. (2021). Elektronik Ticaret Kavramı, Türleri, Dünya'daki Ve Türkiye'deki Mevcut Durumu, Editörler: Oğuz, A. & Güreşçi, G., Disiplinlerarası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler, Ekin Yayınevi, 202-233.

Siegfriede, T., Grabow, B. & Druke, H. (2003). Ten factors for succes for local community e-

government. R. Traunmüller (Ed.), *Electronic Government, German Institute*, Berlin, 452-455.

T.C. İçişleri Bakanlığı (2018) *E-belediye projesi,* https://www.icisleri.gov.tr/ebelediye-projesi/#:~:text=Belediye%20bilgi%20sistemine%20aktar%C4%B1r.,s%C3%BCreyi%20bir%20kat%C4%B1na%20kadar%20uzatabilir.%E2%80%9D&text=2014%20Y%C4%B1l%C4%B1nda%20Kalk%C4%B1nma%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1na%20Sunulmas%C4%B1%20%C4%B0le%20%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalara%20Ba%C5%9Flanm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.&text=Proje%20Kalk%C4%B1nma%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Taraf%C4%B1ndan%2013.11.2017%20Tarihinde%20Onaylanm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r (28.01.2022).

Torlak, Ö. ve Özdemir, Ş. (1999). Yerel hizmetler, yerel yönetimler ve etkinlik. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0*(15), 112-120.

Tortop, N., vd. (2006). *Mahalli idareler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Uçkan, Ö. (2003). *E-devlet, e-demokrasi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayınları.

Ulusoy, A. ve Akdemir, T. (2010). *Mahalli idareler (teori-uygulama-maliye)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ünal, F. ve Kiraz, İ. (2016). Türkiye'de e-devlet uygulamalarının kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliği: Adalet Bakanlığı UYAP bilişim sistemi örneği.

Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Afro-Avrasya Özel Sayısı-Aralık, 437-450.

www.ctg.albany.edu (2003). (30.01.2022).

Yakar, S. (2003). *Yerel yönetimlerde alternatif hizmet sunma yöntemleri (Kahramanmaraş belediyesi örneği)*. Kahramanmaraş: Ukde Yayınları.

Kaynakça

Akdoğan, Y. (2004). *AK Parti ve Muhafazakâr Demokrasi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Akşener, M., *30.06.2021 tarihli grup konuşması*. Erişim adresi: https://iyiparti.org.tr/haberler

Akşener, M., *07.07.2021 tarihli grup konuşması*. Erişim adresi: https://iyiparti.org.tr/haberler

Akşener: Biz "her kafadan bir ses çıkıyor" diye tanımlanan bir siyasi yapıyız, demokrasi bu. Eylül 07, 2021. Erişim adresi: https://www.indyturk.com/node/408336/haber/ak%C5%9Fener-biz-her-kafadan-bir-ses-%C3%A7%C4%B1k%C4%B1yor-diye-tan%C4%B1mlanan-bir-siyasi-yap%C4%B1y%C4%B1z

Akşener: "Dediğim Şey Hem Demokrasi Hem Melez Siyaset". Eylül 07, 2021. Erişim adresi: https://ankahaberajansi.com/siyaset/aksener-dedigim-sey-hem-demokrasi-hem-melez-siyaset

Akşener'in partisi kuruldu... İsmi, logosu ve isimler ortaya çıktı. Ekim 25, 2017. Erişim adresi: https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/aksenerin-partisinin-ismi-belli-oldu-son-dakika-haberi-2062425/

Aydın, S. ve Taşkın, Y. (2018). *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*. 6. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Bize gelen gömleğini çıkartmasın. (İpek Özbey'in Meral Akşener ile yaptığı röportaj). Kasım 04, 2017. Erişim adresi:

https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bize-gelen-gomlegini-cikartmasin-40633519

Can, K. *4. Kongre Sonrası İyi Parti*. Ağustos 8, 2019. Erişim adresi: https://birikimdergisi.com/haftalik/9626/4-kongre-sonrasi-iyi-parti

Celep, Ö. (2018). "How Can Akşener's İYİ Party Contribute to Turkey's Democracy?". *Turkish Policy Quarterly*, Vol. 16, No. 4, pp. 109-118.

Genel Başkanımız Meral Akşener'den... Erişim adresi: https://iyiparti.org.tr/iyi-parti

İYİ Yaşam Gelir Modeli. Erişim adresi: https://iyiparti.org.tr/iyi-yasam-geliri-modelimiz-hayirli-olsun

Karpat, K. H. (2017). *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012*. 7. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kemal Can: İYİ Parti'nin Geleceğini Akşener Değil, AKP'nin Durumu Belirler. Ekim 26, 2017. Erişim adresi: https://m.bianet.org/bianet/siyaset/190993-kemal-can-iyi-parti-nin-gelecegini-aksener-degil-akp-nin-durumu-belirler

Meral Akşener yeniden İYİ Parti Genel Başkanı seçildi. Eylül 20, 2020. Erişim adresi: https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2020/09/20/iyi-parti-kurultayi-basladi-istanbul-sozlesmesi-ve-eyt-mesaji

Merkez sağ değil milli merkez. (İpek Özbey'in Ümit Özdağ ile yaptığı röportaj). Ağustos 14, 2017. Erişim adresi: https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ipek-ozbey/merkez-sag-degil-milli-merkez-40549083

Prof. Sencer Ayata: Başkanlık anayasası iktidara dışlayıcı otoriterlik, muhalefete çoğulculuk, Türkiye'ye ise sertleşen kutuplaşma getirdi, Ağustos 29, 2021. Erişim adresi: https://t24.com.tr/haber/prof-sencer-ayata-baskanlik-anayasasi-iktidara-dislayici-otoriterlik-muhalefete-cogulculuk-turkiye-ye-ise-sertlesen-kutuplasma-getirdi,975070

Prof. Sencer Ayata: "İktidar, kendisi dışındaki güçleri dışlamayı tercih ediyor", Ağustos 28, 2021. Erişim adresi: https://www.politikyol.com/prof-sencer-ayata-iktidar-kendisi-disindaki-gucleri-dislamayi-tercih-ediyor/

Schick, I. C. ve Tonak, E. A. (2013). "Sonuç". (I. C. Schink ve E. A. Tonak, Der.) *Geçiş Sürecinde Türkiye*. 6. Baskı. İstanbul: Belge Yayınları.

Suat Toktaş ile Liderler Özel Söyleşisi (Meral Akşener), Eylül 24, 2021. Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=RIC9hFpxIQ4

TÜRKİYE' DE CO_2 EMİSYONUNA ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN ANALİZİ

Arş. Gör. Burcu YÜRÜK
Prof. Dr. Mustafa Kemal BEŞER

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-58-6

Kasım 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

İnsanoğlu varoluşundan bu yana çevreyle etkileşim halindedir. Çevreyi ihtiyaçları doğrultusunda yönlendiren insanoğlunun zaman içerisinde ihtiyaçlarının nicelik ve nitelik yönünden çeşitlenmesi çevre üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu etkiler günümüzde insan kaynaklı faktörlere dayalı çevre sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle II. Dünya Savaşı' ndan sonra ortaya çıkan kalkınma sürecinin ülkelerin refah düzeylerinde yarattığı değişiklik; hızlı yapılanma, kontrolsüz nüfus artışı ve endüstriyel gelişmeyi beraberinde getirmektedir. Bu gelişmelerin fosil kökenli sınırlı kaynaklara bağımlılığı ve doğal kaynakların bilinçsizce tüketimini arttırması sonucu ortaya çıkan atıklar ve sağlıksız kentleşme; CO_2 emisyon seviyelerinin arttırarak çevre üzerinde ciddi bir baskı oluşturmaktadır. Bu durum hava, su ve toprak kirliliği başta olmak üzere; günümüzde etkilerini yoğun bir şekilde hissettiğimiz küresel ısınma ve iklim değişikliği, ozon tabakasının incelmesi ve canlı soylarının tükenmesi gibi birçok soruna neden olmaktadır.

Artan çevresel tehdit unsurları arasında önemli bir yer tutan CO_2 emisyonunun ortaya çıkmasında insan kaynaklı faktörlerin (nüfus, refah düzeyi, teknoloji) yanı sıra enerji kullanım düzeyleri de ön plana çıkmaktadır. Günümüzde hızla artan nüfus mal ve hizmet talebini artırarak üretim ve tüketim faaliyetlerinin artmasına neden olmakta ve 1970' lere kadar bir üretim girdisi olarak önemi ihmal edilen enerji kullanımını arttırmaktadır. Özellikle enerji kaynakları içerisinde gerek hemen her teknolojiye uygulanabilirliği gerekse kullanım kolaylığı açısından önemli bir yer tutan, ikincil enerji kaynağı olarak karşımıza çıkan elektrik enerjisi tüketiminin CO_2 emisyon seviyesi üzerinde etkisinin analiz edilmesi; karşılaşılan çevresel problemlerin çözümüne yönelik geliştirilecek politikaların etkinliği açısından gereklilik arz etmektedir. Ayrıca elektrik enerjisinin; fosil yakıtlara oranla çok daha az çevresel etkiye sahip yenilenebilir alternatif enerji kaynaklarından dönüştürülmesi ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğinin sağlanmasının yanında CO_2 emisyonunun azaltılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle Türkiye'de CO_2 emisyonuna etki eden faktörlerin analizine yönelik bu çalışmada; toplam enerji tüketimi değişken olarak analize dahil edilmekte ve bu çalışma çerçevesinde hipotezimiz; 1960-2014 yılları arasında STIRPAT (Stochastic Impact by Regression on Population, Affluence and Tecnology) yaklaşımı ve ÇKE (Çevresel Kuznets Eğrisi) hipotezinin geçerliliğini sınamak üzerine oluşturulmaktadır. Bu kitap üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; çevre ve çevre sorunları; küresel bir sorun haline gelen CO_2 emisyonunun azaltılmasına yönelik geliştirilen uluslararası işbirlikleri ile yapılan çalışmalar kapsamında değerlendirilmektedir. Ayrıca çevresel etkiye yönelik teorik yaklaşımlardan; IPAT (Environmental Impact on Population, Affluence and Tecnology), POET (Population, Organization, Environment, Tecnology), STIRPAT, Kaya Özdeşliği ve ÇKE Hipotezinin detaylı bir şekilde üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümde; çevresel sorunlar üzerinde önemli bir etkiye sahip olan enerji; kaynak türleri ve dünyadaki kapasiteleri açısından incelenmekte ve ayrıca çevre, enerji ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki literatürdeki çalışmalar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yaygın şekilde kullanılan elektrik enerjisi; Dünya ve Türkiye açısından son dönem verileri ile ele alınmaktadır.

Üçüncü bölümde ise; çevresel etkiye yönelik teorik yaklaşımlardan biri olan STIRPAT modeli yardımıyla; modelin içerdiği nüfus, refah düzeyi ve teknoloji değişkenlerine toplam enerji tüketimi de dahil edilerek Türkiye' de CO_2 emisyonunun belirleyicilerinin tespiti ve Türkiye' de sözü geçen dönemde ÇKE hipotezinin geçerliliğine yönelik NARDL modeliyle ampirik bir analiz gerçekleştirilmekte ve analiz bulgularının değerlendirilmesine yer verilmektedir.

Bu araştırma kitabı, Arş. Gör. Burcu Yürük tarafından, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı'nda 05.06.2018 tarihinde savunulan, "Türkiye' de CO2 Emisyonuna Etki Eden Faktörlerin Doğrusal Olmayan Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir. Çalışmamızın alan yazınına katkı sağlaması dileğiyle…

Arş. Gör. Burcu YÜRÜK
Prof. Dr. Mustafa Kemal BEŞER
Eskişehir, 2022

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM
ÇEVRE SORUNLARI VE ÇEVRE POLİTİKALARI

1.1. ÇEVRE VE ÇEVRE SORUNLARI 1
1.2. ÇEVRE SORUNLARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE NEDENLERİ 2
1.3. ÇEVRE SORUNLARI 5
1.3.1. Hava Kirliliği 5
1.3.2. Ozon Tabakasının İncelmesi 6
1.3.3. Küresel Isınma ve İklim Değişikliği 7
1.3.4. Su Kirliliği 10
1.3.5. Toprak Kirliliği 11
1.3.6. Diğer Çevre Sorunları 12
1.4. ÇEVRESEL SORUNLARIN İNSAN KAYNAKLI ETMENLERLE İLİŞKİSİ 13
1.4.1. Çevresel Sorunlar ve Nüfus İlişkisi 14
1.4.2. Çevresel Sorunlar ve Ekonomik Büyüme İlişki 16
1.4.3. Çevresel Sorunlar ve Teknolojik Gelişme İlişkisi 20
1.5. ULUSLARARASI PLATFORMDA ÇEVRE SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK POLİTİKALAR 21
1.5.1. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Sözleşmesi 24
1.5.2. Kyoto Protokolü 26
1.5.2.1. Proje Temelli Esneklik Mekanizmaları 28
1.5.2.1.1. Temiz Kalkınma Mekanizması (JDM) 28
1.5.2.2. Ortak Yürütme Mekanizması (JIM) 28
1.5.2.3. Piyasa Temelli Esneklik Mekanizmaları 29
1.5.2.3.1. Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) 29
1.5.2.3.2. Gönüllü Karbon Piyasaları 31
1.5.3. Bali Eylem Planı 32
1.5.4. Kopenhang Mutabakatı 33
1.5.5. Cancun Zirvesi 34
1.5.6. Paris İklim Zirvesi 34
1.5.7. Bonn Konferansı 36
1.6. ÇEVRESEL ETKİYE YÖNELİK TEORİK YAKLAŞIMLAR 36
1.6.1. İnsan Ekolojisi'ni Temel Alan Yaklaşımlar 39
1.6.1.1. POET Yaklaşımı 40
1.6.1.2. IPAT Yaklaşımı 42
1.6.1.3. STIRPAT Yaklaşımı 45
1.6.2. Kaya Özdeşliği 56
1.6.3. Çevresel Kuznets Etkisi 56

İKİNCİ BÖLÜM
ENERJİ - ÇEVRE - EKONOMİK BÜYÜME

2.1. ENERJİ KAYNAKLARI 59
2.1.1. Birincil Enerji Kaynakları 60
2.1.1.1. Yenilenemeyen (Fosil) Enerji Kaynakları 61
2.1.1.1.1. Kömür 62
2.1.1.1.2. Doğalgaz 64
2.1.1.1.3. Petrol 66
2.1.1.2. Yenilenebilir Enerji Kaynakları 68
2.1.1.2.1. Hidrolik Enerji 71
2.1.1.1.1. Rüzgar Enerjisi 73
2.1.1.1.2. Jeotermal Enerji 74
2.1.1.1.3. Güneş Enerjisi 76
2.1.1.1.4. Biyokütle Enerjisi 78
2.1.1.1.5. Dalga ve Gel-Git Enerjisi 80
2.1.2. Diğer Enerji Kaynakları 80
2.1.2.1. Hidrojen ve Bor Enerjisi 80
2.1.2.2. Nükleer Enerji 83
2.1.3. İkincil Enerji Kaynakları 85
2.1.3.1. Elektrik Enerjisi 85
2.2. ENERJİ VE ÇEVRE İLİŞKİSİ 88
2.3. ENERJİ VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ 92
2.4. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE ELEKTRİK ENERJİSİ GÖRÜNÜMÜ 100
2.4.1. Dünyada Elektrik Enerjisi Üretimi ve Tüketimi 100
2.4.2. Türkiye' de Elektrik Enerjisi Üretimi ve Tüketimi 101

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
CO_2 EMİSYONUNA ETKİ EDEN FAKTÖRLERE YÖNELİK EKONOMETRİK ANALİZ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

3.1.Yöntem 106
3.2. AMPİRİK BULGULAR 111
3.2.1. DEĞİŞKENLER VE VERİ SETİ 111
3.2.2.Birim Kök Testi Sonuçları 112
3.2.3.ARDL Modeli Tahmin Sonuçları 112
3.2.4. NARDL Modeli Tahmin Sonuçları 114
3.2.5. NARDL Modeli Uzun Dönem Tahmin Sonuçları 118
3.2.6. NARDL Modeli Kısa Dönem Tahmin Sonuçları 121

SONUÇ 124

KAYNAKÇA 126

EKLER 145

KAYNAKÇA

Acaravcı, Ali, ve Öztürk İlhan. "On The Relationship Between Energy Consumption, CO2 Emissions And Economic Growth In Europe." *Energy,* C:35, No. 12, 2010, s. 5412-5420.

Akarca, Ali T., ve Thomas Veach Long. "On The Relationship Between Energy And GNP: A Reexamination."*Journal Of Energy And Development, C:* 5, No. 2, 1980, s. 326-331.

Akinlo, Antony Enisan. "Energy Consumption And Economic Growth: Evidence From 11 Sub - Sahara African Countries."*Energy Economics,* C: 30, No. 5, 2008, s. 2391–2400.

Alam, Mohammad Jahangir, Ismet Ara Begum, Jeroen Buysse, ve Guido Van Huylenbroeck. "Dynamic Modeling Of Causal Relationship Between Energy Consumption, CO_2 Emissions And Economic Growth In India."*Renewable And Sustainable Energy Reviews, C:* 15, No. 6, 2011, s. 3243-3251.

Alam, Mohammad Jahangir, Ismet Ara Begum, Jeroen Buysse, ve Guido Van Huylenbroeck. "Energy Consumption, Carbon Emissions And Economic Growth Nexus In Bangladesh: Cointegration" *Energy,* C: 45, 2012, s. 217-225.

Alam, Shaista, Ambreen Fatima, ve Muhammad S. Butt. "Sustainable Development In Pakistan In The Context Of Energy Consumption Demand And Environmental Degradation." *Journal Of Asian Economics,* C: 18, 2007, s. 825–837.

Al-Irıani, Mahmoud A. "Energy – GDP Relationship Revisited: An Example From GCC Countries Using Panel Causality." *Energy Policy,* C: 34, No. 17, 2006, s. 3342–3350.

Al-Mulali, Usama, Che Normee Binti Che Sab, ve Hassan Gholipour Fereıdouni. "Exploring The Bi-Directional Long Run Relationship Between Urbanization, Energy Consumption, And Carbon Dioxide Emission." *Energy,* C: 46, No. 1, 2012, s. 156-167.

Al-Mulali, Usama, ve Che Normee Binti Che Sab. "The Impact Of Energy Consumption And CO_2 Emission On The Economic Growth And Financial Development In The Sub Saharan African Countries." *Energy,* C: 39, No. 1, 2012, s. 180-186.

Al-Mulali, Usama, ve Che Normee Binti Che Sab. "The Impact Of Energy Consumption And CO_2 Emissions On The Economic And Financial Development İn 19 Selected Countries." *Renewable And Sustainable Energy Reviews,* C: 16, No.7, 2012, s. 4365-4369.

Alper, Fındık Özlem, ve Ali Eren Alper. "Karbondioksit Emisyonu, Ekonomik Büyüme, Enerji Tüketimi İlişkisi: Türkiye İçin Bir ARDL Sınır Testi Yaklaşımı." *Sosyo Ekonomi,* C: 25, No. 33, 2017, s.145-156.

Altınay, Galip, ve Erdal Karagöl. "Electricity Consumption And Economic Growth: Evidence From Turkey." *Energy Economics,* C: 27, 2005, s. 849-856.

Altuğ, Fevzi. *Çevre Sorunları.* Bursa: Uludağ Üniversitesi Geliştirme Vakfı Yayını, 1990.

Ang, James B. "CO_2 Emissions, Energy Consumption, And Output In France."*Energy Policy,* C: 35, No.10, 2007, s. 4772-4778.

Apergis, Nicholas, ve Dan Constantin Danuletiu. "Renewable Energy And Economic Growth: Evidence From The Sign Of Panel Long-Run Causality." *International Journal Of Energy Economics And Policy,* C: 4, No. 4, 2014, s.578-587.

Apergis, Nicholas, ve James E. Payne. "Energy Consumption And Economic Growth In Central America: Evidence From A Panel Co-Integration And Error Correction Model." *Energy Economics,* C: 31, No.2, 2009, s. 211–216.

Asafu, John, ve John Adjaye. "The Relationship Between Energy Consumption, Energy Prices And Economic Growth: Time Series Evidence From Asian Developing Countries." *Energy Economics,* C: 22, No.6, 2000, s.615-625.

Bakırtaş, Tahsin, Sohbet Karbuz, ve Melike Bildirici. "An Econometric Analysis Of Electricity Demand In Turkey." *METU Studies In Development,* C: 27, No.1-2, 2000, s. 23-34.

Barbosa, Luiz C. *Theories In Environmental Sociology.* Düzenleyen Kenneth A. Gould ve Tammy L. Lewis. New York: Oxford University Press, 2009.

Bargaoui, Saoussen Aguır, Naoufel Liouane, ve Fethi Zouheir Nouri. "Environmental Impact Determinants: An Empirical Analysis Based On The STIRPAT Model." *Procedia - Social And Behavioral Sciences,* C: 109, No. 8, 2014, s.449 – 458.

Bayraç, Naci H., Hakkı Polat, ve Fatih Çemrek."Investigation Of The Relationship Between Energy Consumption And Economic Growth In Black Sea Economic Cooperation.» *Optimum Ekonomi Ve Yönetim Bilimleri Dergisi,* C: 4, No.2, 2017, s. 41-54.

Bayraç, Naci H., ve Emrah Doğan. "Türkiye'de Enerji Tüketiminin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: Markov Switching Yaklaşımı." Düzenleyen Gazi Üniversitesi. *EY International Congres On Economics II Growth, Inequality And Poverty.* ANKARA, 2015.

Bayrak Gezdim, Seyhat. "Küresel Co_2 Emisyonunun Belirleyiclerinin Analizi:Dinamik Panel Kantil Regresyon Modeli." Bursa: Ulludağ Üniveristesi ,Sosyal Bilimler Enstiüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2017.

Begüm, Rawshan Ara, Kazi Sohang, ve Sharifah Mastura Sied Abdullah. "CO_2 Emissions, Energy Consumption, Economic And Population Growth In Malaysia." *Renewable And Sustainable Energy Reviews,* C: 41, 2015, 594-601.

Belke, Ansgar, Frauke Dobnik, ve Christian Dreger. "Energy Consumption And Economic Growth: New Insights İnto The Cointegration Relationship." *Energy Economics,* C: 33, No. 5, 2011, s. 782–789.

Bergstrom, Theodore C., ve Robert P. GOODMAN. "Private Demands For Public Goods." *American Economic Review,* C: 63, No.3, 1973, s. 280-296.

Bitlis, Melis. "Önlenemeyen Gerçek: İklim Değişikliği." *Escarus.* Ekim 2015. http://www.escarus.com/i/content/195_2_cop21e-dogru-iklim-degisikligi-dunya-ve-turkiye.pdf (Çevrimiçi) 12 Aralık 2017.

Bo, Sun. "A Literatüre Survey On Environmental Kuznets Curve." *Energy Procedia,* C: 5, 2011, s. 1322-1325.

Bockrıs, John O'm, Nejat T. Veziroğlu, ve Debbi Smith. *Güneş Enerjisi.* Cep Üniversitesi, İletişim Yayınları, 1993.

Borghesi, Simone. "The Environmental Kuznets Curve: A Survey Of The Literature." *Fondazione Eni Enrico Mattei (FEEM) Working Paper*, 1999, s. 85-89.

Boserup, Ester. *The Conditions Of Agricultural Growth The Economics Of Agrarian Change Under Population Pressure.* Chicago: London G. Allen And Unwin, 1965.

Bozkurt, Cuma, ve Yusuf Akan."Economic Growth, CO_2 Emissions And Energy Consumption: The Turkish Case." *International Journal Of Energy Economics And Policy*, C: 4, No. 3, 2014, s.484-494.

Bölük, Gülden, ve Mehmet Mert. "Fossil & Renewable Energy Consumption, GHG_s (Greenhouse Gases) And Economic Growth: Evidence From A Panel Of EU (European Union) Countries."*Energy,* C: 74, 2014, s. 439-446.

BP Statistical Review Of World Energy. June 2017. https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical review-2017/bp-statistical-review-of-world-energy-2017-full-report.pdf (Çevrimiçi) 11 Kasım 2017.

Burgenmeıer, Beat. *Economy, Environment And Technology: A Socio-Economic Approach.* Newyork: Routledge, 1994.

Burnett, Wesley J., John C. Bergstrom, ve Michael E. Wetzstein. "Carbondioxide Emissions And Economic Growth In The US." *Journal Of Policy Modeling*, C: 35, No.6, 2013, s.1014-1028.

Buttel, Frederick H., ve Craig R. Humphrey. "Sociological Theory And Natural Environment." Düzenleyen Riley E. Dunlap Dunlap Ve William Mıchelson. *Handbook Of Environmental Sociology* (Greenwood Press), 2002, s. 38-44.

Chebbi, Houssem Eddine. "Long And Short-Run Linkages Between Economic Growth, Energy Consumption And CO2." *Economic Research Forum,* C: 2, No. 1, 2010, s.139-158.

Cheng, Benjamin S, ve Tin Wei Lai. "An Investigation Of Co-İntegration And Causality Between Energy Consumption And Economic Activity In Taiwan."*Energy Economics,* C: 19, No. 4, 1997,s. 435-444.

Chıou-Wei, Song Zang, Ching Fu Chen, ve Zhen Zhu. "Economic Growth And Energy Consumption Revisited - Evidence From Linear And Nonlinear Granger Causality." *Energy Economic,* C: 30, No.6, 2008, s.3063–3076.

Chontanawat, Jaruwan, Lester C. Hunt, ve Richard Pierse. "Does Energy Consumption Cause Economic Growth?: Evidence From A Systematic Study Of Over 100 Countries." *Journal Of Policy Modeling,* C: 30, No. 2, 2008, s. 209-220.

Cole, Matthew, A. J. Rayner, ve J. M. Bates. "The Environmental Kuznets Curve: An Empirical Analysis." *Environment And Development Economics,* C: 2, No. 4, 1997, s. 401-416.

Commoner, Barry. "Economic Growth And Ecology- A Biologist's View." *Monthly Labor Review,* C: 94, No.11, 1971, s. 3-13.

Costa, Dora L. "Less Of A Luxury: The Rise Of Recreation Since 1888." *NBER Working Paper,* C: 6054, 1997, s. 1-31.

BIBLIOGRAPHY \l 1055 Çağlayan, Ebru. "Enflasyon,Faiz Oranı ve Büyümenin Yurtiçi Tasarruflar üzerinde Etkileri" *Marmara Üniversitesi İ.İ B.F,* C: 21,No: 1 2006, s. 423-438.

Çamurhan, Yunus Bakihan. "Birleşmiş Milletler "Paris Anlaşması, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 21. Taraflar Konferansı-COP 21." *Ekoloji Kolektifi.* 12 Aralık 2015. http://ekolojikolektifi.org/wp-content/uploads/2017/11/Paris_Anlasmasi-ISBN-978-605-83799-1-6.pdf (Çevrimiçi) 09 Kasım 2017.

Çevre Koruma ve Ekoloji Terimler Sözlüğü, 1996. s. 41.

Çınar, Serkan, ve Mine YILMAZER. "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Belirleyicileri Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği." *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:* 30, No. 1, 2015, s. 55-78.

Çınkı, Mustafa M. *Petrolden Bora.* Ekim 2002. http://www.antimai.org/cv/mcinki2.htm (11 20, 2017 tarihinde erişilmiştir).

Clark, Brett. *Metabolic Rift: Toward A Sociology Of Ecological Crisis.* University Of Oregon, 2006.

Dam, Mehmet Metin. "Sera Gazı Emisyonlarının Makroekonomik Değişkenlerle İlişkisi: OECD Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi." *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmış Doktora Tezi)*. Aydın, 2014. s. 58.

Dietz, Thomas, ve Eugene A Rosa. "Effects Of Population And Affluence On CO_2 Emissions" *The National Academy Of Sciences Of The USA,* C: 94, No.1, 1997, s.175-179.

Dietz, Thomas, ve Eugene A. Rosa. "Rethinking The Environmental Impacts Of Population, Affluence And Technology." *Human Ecology Review* , C:1, No. 2 1994, s. 277-300.

Dinçer, Hasan, Serhat Yüksel, ve Zafer Adalı. "Identifying Causality Relationship Between Energy Consumption And Economic Growth İn Developed Countries." *International Business And Accounting Research Journa,* C: 1, No.2, 2017, s. 71-81.

Dinçer, Meral. *Çevre Gönüllü Kuruluşları.* Tçv Yayın No:110. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 1996.

Dında, Soumyananda. "Environmental Kuznets Curve Hypothesis: A Survey." *Ecological Economics,* C: 49, No. 4, 2004, s.431-455.

Dinda, Soumyananda, ve Dikampor Coondoo. "Income And Emission: A Panel-Data Based Cointegration Analysis." *Ecological Economics,* C: 57, No. 2, 2006, s. 167–181.

Dsi. "*Bali Eylem Planı",Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 13. Taraflar Toplantısı (COP 13)Etüd Ve Plan Dairesi Başkanlığı, İklim Değişikliği Birimi.* http://www.dsi.gov.tr/docs/iklim-degisikligi/cop13.pdf?sf (Çevrimiçi) 09 Kasım 2017.

Ehrlich, Paul R, ve John P. Holdren. "Impact Of Population Growth." *Science New Series,* C: 171, No. 3977, 1971, s. 1212-1213.

Ehrlich, Paul R. *Nüfus Bombası.* Çeviren Nurullah İ. Tolon. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1976.

EIA. «Annual Energy Outlook 2015: With Projections on 2040.» *U.S. Energy Information Administration.* Nisan 2015. http://www.eia.gov/forecasts/aeo/pdf/0383(2015).pdf (Çevrimiçi) 12 Kasım 2017.

Engin, Billur. "İklim Değişikliği İle Mücadele Uluslararası İşbirliğinin Önemi." *Sosyal Bilimler Dergisi, No:* 2, 2010, s. 71-82.

Erdem, Samet Mehmet, Mustafa Kemal Beşer, ve Hakan Acaroğlu. "Is There Necessity For An Alternative Energy Source Instead Of Naturel Gas In The Industrıal Sector Of Turkey." Düzenleyen Economics Society Conference. *Proceeding Of The 15 The Eurasia Business And Economics Society Conference.* 2016. s. 259-270.

Erdoğdu, Erkan. "Electricity Demand Analysis Using Cointegration And ARMA Modelling: A Case Study Of Turkey." *Energy Policy,* C: 35, No.2, 2006, s. 1129-1146.

Erol, Ümit, ve Eden S.H. Yu. "Time Series Analysis Of The Causal Relationships Between US Energy And Employment." *Resources Energy,* C: 9, No.1, 1987, s. 75-89.

Ertürk, Hasan. *Çevre Bilimlerine Giriş.* 3. Baskı. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, 1998.

Eryılmaz, Çağrı. "Sosyal Bilim Padigmaları Çerçevesinde Çevre Sosyolojisi'nin Kuramları Ve Kavramları." *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C: 27, No.1, 2017, s. 159-174.

Eshach, Haim. *Science Literacy In Primary Schools And Pre-Schools.* Dordrecht: Springer, 2006.

Fan, Ying, Lan Cui LIU, Wu Gang, ve Yi-Ming Wei. "Analyzing Impact Factors Of CO_2 Emissions Using The STIRPAT Model." *Environmnetal Impcat Assessment Review,* C: 26, 2006, s. 377-395.

Fang, WenShwo, ve Stephen M. Miller. "The Effect Of Escos On Carbon Dioxide Emissions.", C: 45, No. 34, 2013, s. 4796-4804.

Farhanı, Sahbi, ve Jaleleddine B. Rejeb. "Energy Consumption, Economic Growth And CO2 Emissionas: Evidence From Panel Data For MENA Region." *International Journal Of Energy Economics And Policy, C:* 2, No. 2 , 2012, s. 71-81.

Fatai, K., Less Oxley, ve F. G. Scrimgeour. "Modelling The Causal Relationship Between Energy Consumption And GDP In New Zealand, Australia, India, Indonesia, The Philippines And Thailand." *Mathematics And Computers In Simulation*, C: 64, No.3-4, 2004, s. 431–445.

Fisher, Dana. "Sociology's Engagement With The Environment (Part II)."2016. http://www.sesync.org/sites/default/files/education/sociology-6.pdf (Çevrimiçi) 02 Aralık 2017.

Fu, Bitian, Meng Wu, Yue Che, Min Wang, Yuchi Huang, ve Yang Bai. "The Strategy Of A Low-Carbon Economy Based On The STIRPAT And SD Models." *Acta Ecologica Sinica,* C: 35, No. 4, 2015, s. 76–82.

Ghali, Khalifa H., ve M. I.T. El-Sakka. "Energy Use And Output Growth In Canada: A Multivariate Co-Integration Analysis." *Energy Economics,* C: 26, No. 2, 2004, s.225–238.

Glasure, Yong U., ve Aie Rie Leeb. "Cointegration, Error-Correction, And The Relationship Between GDP And Energy: The Case Of South Korea And Singapore." *Resource And Energy Economics,* C: 20, No. 1, 1997, s. 17–25.

Gould, Kenneth A., David N. Pellow, ve Allan Schnaiberg. "Interrogating The Treadmill Of Production: Everything You Wanted To Know About The Treadmill, But Were Afraid To Ask.", C: 17, No.3, 2003, s. 296-316.

Gross, Christian. "Explaining The (Non)Causality Between Energy And Economic Growth In The U.S.A Multivariate Sectoral Analysis." *Energy Economics,* C: 34, No. 2, 2012, s. 489-499.

Grossman, Gene M., ve Alan B. Kreuger."Environmental Impacts Of A North American Free Trade Agreement." *NBER Working Paper* , No. 3914, 1991, s. 3-4.

Guan, Yang, Lei Kang, Chaofeng Shao, Ping Wang, ve Meiting Ju. "Measuring County-Level Heterogeneity Of CO_2 Emissions Attributed To Energy Consumption: A Case Study In Ningxia Hui Autonomous Region, China." *Journal Of Cleaner Production,* C: 142, No. 4, 2017, s. 3471- 3481.

BIBLIOGRAPHY \l 1055 Gujarati, Damador N. *Basic Econometrics.* 4 cilt. The Mcgraw-Hill Companies, 2004.

Haggar, Mahamat Hamıt. "Greenhouse Gas Emissions, Energy Consumption And Economic Growth: A Panel Cointegration Analysis From Canadian Industrial Sector Perspective." *Energy Economics,* C: 34, No.1, 2012 , s . 358-364.

Halıcıoglu, Ferda. "An Econometric Study Of CO_2 Emissions, Energy Consumption, Income And Foreign Trade In Turkey." *Energy Policy*, C: 37, No. 1, 2008, s. 1156-1164.

Halıcıoğlu, Ferda. "Residential Electricity Demand Dynamics In Turkey." *Energy Economics,* C: 2, No.29, 2007, s. 199-210.

Hannigan, John. *Environmental Sociology.* Londra: Routledge, 2006.

Hardin, Garret. "The Tragdy Of Commons, Science." *New Series,* C: 162, No. 3859, 1968, s. 1243-1248.

Hatzigeorgıou, Emmanouil, Heracles Polatidis, ve Dias Haralambopoulos. "CO2 Emissions, GDP And Energy Intensity: A Multivariate Cointegration And Causality Analysis For Greece, 1977-2007."*Applied Energy*, C: 88, No.4, 2011, s. 1377-1385.

Hilton, Hank F.G., ve Arik Levinson. "Factoring The Environmental Kuznets Curve: Evidence From Automotive Lead Emissions." *Journal Of Environmental Economics And Management, C:* 35, No. 2, 1998, s.126-141.

Hironaka, Ann, Evan Schofer, ve John David Frank. "The Nation-State And The Natural Environmentover The Twentieth Century." *American Socilogical Review,* C: 65, No. 1, 2000, s. 96-116.

Husaini, Dzul Hadzwan, ve Hooi Hooi Lean. "Does Electricitiy Drive The Development Of Manufacturing Sector In Malaysia." *Fronties İn Energy Research,* C: 3, No.18, 2015, s. 1-7.

İklim Gönüllüleri (ClimateVolunteers). "*Gönüllü Karbon Piyasaları."* http://www.climatevolunteers.com/?page=gonulluPiyasalar(Çevrimiçi) 09 Kasım 2017.

İktisadi Kalkınma Vakfı. "*KÜRESEL GÜNDEM: COP23 Bonn İklim Değişikliği Konferansı'nda Beklentiler Ve Gerçekler".* http://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=8123&id=8151 (Çevrimiçi) 02 Aralık 2017.

Jalil, Abdul, ve Mete Feridun. "The Impact Of Growth, Energy And Financial Development On The Environment In China: A Cointegration Analysis."*Energy Economics,* C: 33, No.2 , 2011, s. 284-291.

Jalil, Abdul, ve Syed F. Mahmud."Environment Kuznets Curve For CO_2 Emissions: A Cointegration Analysis For China." *Energy Policy,* C: 37, No.12 , 2009, s. 5167–5172.

Jamil, Faisal, ve Eatzaz Ahmad. "The Relationship Between Electricity Consumption, Electricity Prices And GDP In Pakistan" *Energy Policy,* C: 38, No.10 , 2010, s. 6016–6025.

Jeblı, Mehdi Ben, Slim Ben Youssef, ve Ilhan Öztürk. "Testing Environmental Kuznets Curve Hypothesis: The Role Of Renewable And Non-Renewable Energy Consumption And Trade In OECD Countries." *Ecological Indicators, C:* 60, 2016, s. 824-831.

Ji, Xi, ve Bin Chen. "Assessing The Energy-Saving Effect Of Urbanization In China Based On *Stochastic Impacts By Regression On* Population, Affluence And Technology (STIRPAT) Model." *Journal Of Cleaner Production,* C: 16, 2017, s. 306-314.

Kaplan, Ayşegül. *Küresel Çevre Sorunları Ve Politikaları.* Cilt Tezler Dizisi-3. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınlar, 1999.

Kar, Muhsin, ve Esra Kınık. "Türkiye'de Elektrik Tüketimi Çeşitleri Ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Bir Analiz." *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi,* C: 10, No. 2, 2008, s. 333-353.

Karaca, Coşkun. "Ekonomik Kalkınma Ve Çevre Kirliliği İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Ampirik Bir Analiz." *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , C: 21, No. 3, 2012, s. 139-156.

Karagöl, Erdal, Erman Erbaykal, ve Murat H. Ertuğrul. "Türkiye'de Ekonomik Büyüme İle Elektrik Tüketimi İlişkisi: Sınır Testi Yaklaşımı." *Doğuş Üniversitesi Dergisi,* C: 8, No.1, 2007, s. 72-80.

Karakaya, Etem, ve Mustafa Özçağ. "Sürdürülebilir Kalkınma Ve İklim Değişikliği: Uygulanabilecek İktisadi Araçların Analiz." Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, I. Maliye Konferansı, 2004.

Karakoç, Gamze A. *Çevre Sorunlarına Etik Yaklaşım.* Düzenleyen Mehmet C. Marin ve Uğur Yıldırım. İstanbul: Beta Yayınları, 2004.

Kasman, Adnan, ve Yavuz Selman Duman. "CO_2 Emissions, Economic Growth, Energy Consumption, Trade And Urbanization In New EU Member And Candidate Countries: A Panel Data Analysis." *Economic Modelling, No.* 44 ,2015, s. 97-103.

Kaya, Yoichi. *Impact Of Carbon Dioxide Emission Control On GNP Growth: Interpretation Of Proposed Scenarios.* Düzenleyen Paper Presented At The IPCC Energy And Industry Subgroup. Paris: Response Strategies Working Group, 1990.

Keleş, Ruşen. *Kentleşme Politikası.* 8. Ankara: İmge Kitabevi, 2004.

Keleş, Ruşen, ve Birol Ertan. *Çevre Hukukuna Giriş.* Ankara: İmge Kitapevi, 2002.

Keleş, Ruşen, ve Can Hamamcı. *Çevre Politikası.* 5. Ankara: İmge Kitabevi, 2005.

Keleş, Ruşen, ve Can Hamamcı. *Çevrebilim.* 4. Ankara: İmge Kitabevi, 2002.

Keleş, Ruşen, ve Can Hamamcı. *Çevrebilim.* 2. Ankara: İmge Kitabevi, 1997.

Keong, Choong C, Zulkornaın Yusop, ve Venüs Liew K. Sen. "Export-Led Growth Hypothesis In Malaysia: An Investigation Using Bounds Test." *Sunway Academic Journal,* No. 2, 2005, s. 13-22.

BIBLIOGRAPHY \l 1055 Kesbiç, Cüneyt Yenal, ve Arzu Salkım Er."Yenilenebilir Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: AB Ülkeleri ve Türkiye İçin Bir Panel Veri Analizi" *İktisat Politikaları Araştırma Dergisi, C:* 4, No: 2, 2017, s.135-154.

Keskingöz, Hayrettin, ve Hüseyin Karamekikli. "Dış Ticaret-Enerji Tüketimi Ve Ekonomik Büyümenin CO_2 Emisyonu Üzerine Etkisi." *Kastamonu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, No. 9, 2015.

Kılıç Çanka, Fatma, ve Mehmet Keskin. "Jeotermal Enerji Ve Türkiye."*Mühendis Ve Makine* , C: 54, No. 639, 2013, s. 45-56.

Kınacı, Bahar, Nalan Albüz Pehlivan, ve Güneş Seyhan. *Turizm Ve Çevre(Çevre Koruma).* Ankara: Pegem Akademi, 2011.

Kıvılcım, İlge."Avrupa Birliği Emisyon Ticaret Sisteminde Son Durum- Havacılık Sektörü,İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu.", No.53, 2012, s. 2.

Koç, Erdem, ve Mahmut Can Şenel. "Dünya'da Ve Türkiye' De Enerji Genel Durumu Değerlendirme." *Mühendis Ve Makine,* C: 56, No.663, 2015, s. 45-56.

Koçak, Emrah. "Türkiye'de Çevresel Kuznets Eğrisi Hipotezinin Geçerliliği: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı." *İşletme Ve İktisat Çalışmaları Dergisi,* C: 2, No.3, 2014, s. 62-73.

Korkmaz, Özge, ve Abdülkadir Develi. "Türkiye'de Birincil Enerji Kullanımı, Üretimi Ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Arasındaki İlişki" *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C:* 27, No. 2, 2012, s. 1-25.

Kovancılar, Birol. "Çevre Sorunları-Teknoloji: Ekolojik Modernizm." *Hür Fikirler.* Haziran 2016. http://www.hurfikirler.com/cevre-sorunlari-teknoloji-ekolojik-modernizm/ (Çevrimiçi) 31 Kasım 2017.

Kraft, John, ve Arthur Kraft. "On The Relationship Between Energy And GNP."*Journal Of Energy And Development,* C: 3, No.2, 1978, s. 401-403.

Kristrom, Beng, ve Pere Riera. "Is The Income Elasticity Of Environmental Improvements Less Than One?" *Environment And Resource Economics,* C: 7, No.1, 1996, s. 45-55.

Kuznets, Simon. "Economic Growth And Income Equality." *The American Economic Review, C:* 45, No. 1, 1955, s. 1-28.

Lean, Hooi Hooi, Ve Russell Smyth. "CO_2 Emissions, Electricity Consumption And Output In ASEAN." *Applied Energy,* C: 87, No.6, 2010, s. 1858-1864.

Lee, Chien Chiang. "Energy Consumption And GDP In Developing Countries: A Co-Integrated Panel Analysis." *Energy Economics,* C: 27, No 3, 2005, s. 415– 427.

Lee, Chien Chiang. "The Causality Relationship Between Energy Consumption And GDP İn G-11 Countries Revisited." *Energy Policy*, C: 34, No. 9, 2006, s. 1086–1093.

Lee, Chien, ve Chun Ping Chang. "Energy Consumption And Economic Growth In Asian Economies: A More Comprehensive Analysis Using Panel Data."*Resource And Energy Economics, C:* 30, No. 1, 2008, s. 50–65.

Leitao, Nuno Carlos. "Economic Growth, Carbon Dioxide Emissions, Renewable Energy And Globalization" *International Journal Of Energy Economics And Policy*, C: 4, No.3, 2014, s. 391-399.

Li, Bo, Xuejing Liu, ve Zhenhong Li."Using The STIRPAT Model To Explore The Factors Driving Regional CO2 Emissions: A Case Of Tianjin, China" *Natural Hazards,* C: 76, No. 3, 2015, s. 1667-1685.

Li, Huanan, Hailin Mua, Ming Zhang, ve Nan Li. "Analysis On Influence Factors Of China's CO_2 Emissions Based On Path–STIRPAT Model." *Energy Policy*, C: 39, No. 11, 2011, s. 6906–6911.

Lise, Wıetze, ve Kees Van Montfort. "Energy Consumption And GDP In Turkey: Is There A Co-Integration Relationship?" *Energy Economics,* C: 29, No.6, 2007 s. 1166–1178.

Liu, Yansui, Yang Zhou, ve Wenxiang Wu. "Assessing The Impact Of Population, Income And Technology On Energy Consumption And Industrial Pollutant Emissions In China." *Applied Energy,* C: 155, No. 1 , 2015, s. 904–917.

Lokmanoğlu, Özgü. "Türkiye Enerji Sektörü Ve Elektrik Enerjisi Talep Tahmininin Ekonometrik Olarak İncelenmesi: (1980-2002)." *Osmangazi Üniversitesi, Yüksek Lisans, Tezi.* 2004. s. 15.

Madra, Ömer. *Niçin Daha Fazla Bekleyemeyiz: Küresel Isınma Ve İklim Krizi.* İstanbul: Agora Kitaplığı, 2007.

Madu, Ignatius A. "The Impcats Of Anthropogenic Factors On The Environment In Nigeria." *Journal Of Environmental Management,* C: 90, No. 3, 2009, s. 1422–1426.

Masih, Abdul M.M, ve Rumi Masih. "Energy Consumption, Real Income And Temporal Causality: Results From A Multi - Country Study Based On Co-İntegration And Error Correction Modelling Techniques." *Energy Economics,* C: 18, No.3, 1996, s. 165-183.

Masih, Abul M.M., ve Rumi Masih. "On The Temporal Causal Relationship Between Energy Consumption, Real Income, And Prices: Some New Evidence From Asian-Energy Dependent Nıcs Based On A Multivariate Co-İntegration Vector Error Correction Approach." *Journal Of Policy Modelling,* C: 19, No. 4, 1997, s.417- 440.

Mazı, Fikret, ve Mehmet Tan. «Nüfus Artışı, Kaynak Tüketimi Ve Çevre."*Mevzuat Dergis.* 11 Nisan 2009. https://www.mevzuatdergisi.com/2009/04a/02.htm (Çevrimiçi) 21 Kasım 2017.

Mcconnell, Kenneth E. "Income And The Demand For Environmental Quality." *Environment And Development Economics,* C: 2, No.4, 1997, s. 383– 399.

Meadows, Donella H, Dennis Meadows, ve Jorgen Ronders. *Limits To Growth: The 30-Year Update.* USA: Chelsea Green Publishings, 2004.

Mehrara, Mohsen. "Energy Consumption And Economic Growth: The Case Of Oil Exporting Countries."*Energy Policy, No.* 35, 2007, s. 2939–2945.

Menegaki, Angeliki N. "Growth And Renewable Energy In Europe: A Random Effect Model With Evidence For Neutrality Hypothesis." *Enegy Economics,* C: 33, No.2, 2011, s. 257-263.

Menyah, Kojo, ve Yemane Wolde-Rufael. "Energy Consumption, Pollutant Emissions And Economic Growth In South Africa."*Energy Economics,* No. 32, 2010, s. 1374-1382.

Morales - Lage, Rafael, Aurelia Bengochea Morancho, ve Inmaculada Martinez-Zarzoso. "The Determinants Of CO2 Emissions: Evidence From European Countries."*Universitat Jaume-I Working Paper* , No. 4, 2016, s. 1-34.

Murry, Donald A., ve Gehuang D. Nan. "A Definition Of The Gross Domestic Product–Electrification İnterrelationship." *The Journal Of Energy And Development,* C: 19, No.2 , 1996, s. 275–283.

Narayan, Paresh Kumar, ve Russell Symth. "Energy Consumption And Real GDP İn G7 Countries: New Evidence From Panel Co-Integration With Structural Breaks." *Energy Economics, C:* 30, No. 5, 2008, s. 2331–2341.

Narayan, Paresh Kumar, ve Seema Narayan. "Carbon Dioxide Emissions And Economic Growth: Panel Data Evidence From Developing Countries" *Energy Policy*, C: 38, No.1, 2010, s. 661- 666.

Narin, Müslüme. "Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizması: Emisyon Ticareti."*International Conference On Eurasian Economies.* 2013. https://www.avekon.org/papers/770.pdf.(Çevrimiçi) 21 Aralık 2017.

Nasır, Muhammad, ve Faiz Ur Rehman."Environmental Kuznets Curve For Carbon Emissions In Pakistan: An Emprical Investigation." *Energy Policy,* C: 39, No.3, 2011, s. 1857-1864.

Neil, Schlager, ve Jayne Weisblatt. "Alternative Energy Volume One." *Library Of Congress Catloging In Publication Data, Thomson Gale.* 2006. s. 136-141.

Niu, Shuwen, Yonxia Dıng, Yunzhu Nıu, Yixin Li, ve Guanghua Luo. "Economic Growth, Energy Conservation And Emissions Reduction. A Comparative Analysis Based On Panel Data For 8 Asian-Pacific Countries." *Energy Policy,* C: 39, No.4, 2011, s.2121-2131.

Nişancı, Murat. "Türkiye'de Elektrik Enerjisi Talebi Ve Elektriktüketimi İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki." *Selçuk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* No.9, 2005, s. 107-121.

OECD. *Environmental Indicators- Development, Measurement And Reuse.* 2003. http://www.oecd.org/environment/indicators-modelling-outlooks/24993546.pdf (Çevrimiçi) 12 Kasım 2017.

Oh, Wankeun, ve Kihoon Lee. "Causal Relationship Between Energy Consumption And GDP Revisited: The Case Of Korea 1970–1999." *Energy Economics,* C: 26, No. 1, 2004, s. 51–59.

Oh, Wankeun, ve Kihoon Lee. "Energy Consumption And Economic Growth In Korea: Testing The Causality Relation." *Journal Of Policy Modelling*, C: 26, No. 8-9, 2004b, s. 973–981.

Oschmann, Volker. "Kopenhag'dan Sonra Uluslararası İklim Koruma Hukuku(Das Internationale Klimaschutzrecht Nach Kopenhagen)" *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,* C: 2, No. 4, 2011, s. 353-374.

Öcal, Oğuz, ve Alper Aslan. "Renewable Enerby Consumption-Economic Growth Nexus In Turkey."*Renewable And Sustainable Energy Reviews, No.* 28 2013, s. 494-499.

Özdilek, Hüseyin. *Hava, Su ve Toprak Kirliliği.* İstanbul: Beta Yayın, 2004.

Öztürk, İlhan, Alper Aslan, ve Hüseyin Kalyoncu. "Energy Consumption And Economic Growth Relationship: Evidence From Panel Data For Low And Middle Income Countries." *Energy Policy,* C: 38, No. 8, 2010, s. 4422–4428.

Panayotou, Theodore. "Economic Growth And The Environment." *Seminar Of The United Nations Economic Commission For Europe.* Geneva, 2003.

Panayotou, Theodore. "Empirical Tests And Policy Analysis Of Environmental Degradation At Different Stages Of Economic Development."*ILO Technology And Employment Programme Working Paper, No. 238*, 1993, s. 14.

Paterson, Matthew. *Global Warming And Global Politics.* London: Routledge, 1996.

Paul, Shyamal, ve Rabindra N. Bhattacharya. "Causality Between Energy Consumption And Economic Growth In India: A Note On Conflicting Results."*Energy Economics,* C: 26, No. 6, 2004, s. 977–983.

Pesaran, M. Hashem, Yongcheol Shin, and Richard J. Smith. "Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships." Journal of Applied Econometrics C: 16, No. 3, 2001, s. 289-326.

Pettınger, Tejvan. "Environmental Kuznets Curve."*Economics Help.* Eylül 2015. http://www.economicshelp.org/blog/14337/environment/environmental-kuznets-curve/ (Çevrimiçi) 24 Ekim 2017.

Poumanyvong, Phetkeo, ve Shinji Kaneko. "Does Urbanization Lead To Less Energy Use And Lower CO_2 Emissions? A Cross-Country Analysis." *Ecological Economics, C :* 70, No. 2, 2010, s. 434-444.

Rafıq, Shuddhasattwa, Ruhul Salim, ve Ingrid Nielsen. "Urbanization, Openness, Emissions And Energy Intensity: A Study Of Increasingly Urbanized Emerging Economies." *Energy Economies,* No. 56, 2016, s. 20-28.

Rafıq, Shuddhasattwa, ve Ruhul Salim. "Deteminants Of Renewable Energy Adoption İn China And India: A Comparative Analysis." *Apllied Economics, C:* 46, No.22, 2014, s. 2700-2710.

Rıchmond, Amy K., ve Robert K. Kaufmann. "Is There A Turning Point In The Relationship Between Income And Energy Use And/Or Carbon Emissions?" *Ecological Economics*, C: 56, No.2 , 2006, s. 176-189.

Roberts, Tyler D. "Applying The STIRPAT Model In A Post-Fordist Landscape: Can A Traditional Econometric Model Work At The Local Level?"*Applied Geograph,* C: 31, No. 2, 2011, s. 731-739.

Roca, Jordi. «Do Individual Preferences Explain The Environmental Kuznets Curve?» *Ecological Economics,* C: 45, No. 1, 2003, s. 3-10.

Salahuddın, Mohammad, ve Jeff Gow. "Economic Growth, Energy Consumption And CO2 Emissions In Gulf Cooperation Council Countries."*Energy,* No. 73, 2014, s. 44-58.

Sancar, Canan, ve Melike Polat Atay. "Türkiye'de Ekonomik Büyüme, Enerji Tuketimi Ve İthalat İlişkisi." *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi,* No. 12, 2015, s. 416-432.

Sarı, Ramazan, Uğur Soytaş, ve Özlem Özdemir. "Energy Consumption And GDP Relations In Turkey: A Cointegration And Vector Error Correction Analysis." *Economies And Business In Transition: Facilitating Competitiveness And Change In The Global Environment Proceedings, Global Business And Technology.*, 2001, s. 838-844.

Schmalensee, Richard, Thomas Stoker, ve Ruth A. Judson. "World Carbon Dioxide Emissions: 1950-2050." *The Review Of Economics And Statistics*, C: 80, No. 1, 1998, s. 15-27.

Schulze, Peter C. "I=PBAT." *Ecological Economics,* C: 40, No. 2, 2002, s. 149-150.

Sebri, Maamar, ve Ousama Ben- Salha. "On The Causal Dynamics Between Economic Growth, Renewable Energy Consumption, CO_2 Emissions And Trade Openness: Fresh Evidence From BRICS Countries." *Renewable And Sustainable Energy Reviews,* C: 39, 2014, s. 14-23.

Sencar, Pelin. "Türkiye'de Çevre Koruma Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi" *Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.* 2007, s. 96.

Sevüktekin, Mustafa, ve Mehmet Nargeleçekenler. *Ekonometrik Zaman Serileri Analizi Eview Uygulamalı.* İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım, 2010.

Shafiei, Sahar, ve Ruhul A. Salim. "Non-R Enewable And Renewable Energy Consumption And CO_2Emissions In OECD Countries: A Comparative Analysis." *Energy Policy,* C: 66, 2014, s. 547–556.

Shahbaz, Muhammad, A. R. Chaudhary, ve İlhan Öztürk. "Does Urbanization Cause Increasing Energy Demand In Pakistan? Empirical Evidence From STIRPAT Model." *Energy,* C: 122, No.1, 2017, s. 83-93.

Shahbaz, Muhammad, Hoi Hoi Lean, ve Muhammad Shahbaz Shabbir. "Environmental Kuznets Curve Hypothesis In Pakistan: Cointegration And Granger Causality." *Renewable And Sustainable Energy Reviews, C:* 16, No.5, 2012, s. 2947-2953.

Shahbaz, Muhammad, Mihai Mutascu, ve Parvez Azim. "Environmental Kuznets Curve In Romania And The Role Of Energy Consumption." *Renewable And Sustainable Energy Reviews,* No. 18, 2013, s. 165-173.

Sheng, Pengfei, ve Xiaohui Guo."The Long-Run And Short-Run Impacts Of Urbanization On Carbon Dioxide Emissions" *Economic Modelling,* No. 53, 2016, s. 208–215.

Shi, Anqing. "The Impact Of Population Pressure On Global Carbondioxide Emissions, 1975-1996: Evidence From Pooled Cross-Country Data" *Ecologic Economics, C:* 44, No. 1, 2003, s. 29-42.

Shuai, Chenyang, Yongtao Tan, Liyin Shen, Liudan Jıao, ve Ya Wu. "Identifying Key Impact Factors On Carbon Emission: Evidences From Panel And Time-Series Data Of 125 Countries From 1990 To 2011." *Applied Energy, C:* 187, No. 1, 2017, s. 310–325.

Soytaş, Uğur, ve Ramazan Sarı. "Energy Consumption And GDP: Causality Relationship In G-7 Countries And Emerging Markets." *Energy Economics,* C: 25, No. 1, 2003, s. 33–37.

Stagl, Sigrid. "Delinking Economic Growth From Environmental Degradation? A Literature Survey On The Environmental Kuznets Curve Hypothesis." *Working Paper Series Of The Research Focus Growth And Employment In Europe: Sustainability And Competitiveness,* No. 6, 1999.

Stanchi, Alessandro. "The Environmental Kuznets Curve And The Production Of Waste: An Explanatory Analysis For The Italian Industrial Sector." *Scuola Superiore Sant'Anna, (Yayınlanmış Doktora Tezi).* 2014, s. 18.

Stern, David I. "Energy Growth In The USA: A Multivariate Approach" *Energy Economics,* C: 15, No. 2 1993, s. 137-150.

Stern, David I., Michael S. Common, ve Edward B. Barbier. "Economic Growth And Environmental Degradation: The Environmental Kuznets Curve And Sustainable Development." *World Development*, C: 24, No.7, 1996, s. 1151-1160.

Şahbaz, Ahmet, ve Rüstem Yanar. "Türkiye'de Toplam Ve Sektörel Enerji Tüketimi İle Ekonomik Büyüme İlişkisinin Ekonometrik Analizi."*Finans Politik & Ekonomik Yorumlar,* C: 50, No. 575, 2013, s. 31-44.

Şahinöz, Ahmet, ve Zahra Fotourehchi. "Çevresel Kuznets Eğrisi: İndirgenmiş Ve Ayrıltırılmış Mmodellerle Ampirik Bir Analiz."*H.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* C: 31, No.1, 2013, s. 199-224.

Şengül, Seda, ve İsmail Tuncer. "Türkiye'de Enerji Tüketimi Ve Ekonomik Büyüme: 1960-2000." *İktisat, İşletme Ve Finans Dergisi*, C: 21, No.242, 2006, s. 69-80.

T.C Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu.» "*Elektrik Piyasası 2016 Yılı Gelişim Raporu.*"http://www.epdk.org.tr/TR/Dokumanlar/Elektrik/YayinlarRaporlar/ElektrikPiyasasiGelisimRaporu (Çevrimiçi) 28Kasım2017 .

T.C Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. "*Dünya Ve Türkiye Enerji Ve Tabii Kaynaklar Görünümü 1 Ocak 2017 İtibariyle.* 17 05 2017". http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Enerji-ve-Tabii-Kaynaklar-Gorunumleri (Çevrmiçi)11 Kasım 2017.

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı. " *Türkiye Çevre Atlası".* Ankara, 2004.

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, ." *Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları Ve Diğer Uluslararası Emisyon Ticareti Sistemleri Çevre Ve Orman Bakanlığı Özel İhtisas Komisyon Raporu".* Aralık 2008. http://iklim.cob.gov.tr/iklim/Files/eKutuphane/KP_OIK_FinalRapor28%2012%202008.pdf (Çevrimiçi)09 Kasım 2017 .

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. "*Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözlşmesi (BMİDÇS)". 2002.* http://iklim.cob.gov.tr/iklim/AnaSayfa/BMDCS.aspx?sflang=tr (Çevrimiçi)09 Kasım 2017.

T.C. Devlet Planlama Teşkilatı, "Özel İhtisas Komisyonu Raporu" 1978,1988.

T.C. Dış İşleri Bakanlığı. "*Birleşmiş Milletler İlkim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMDİÇS) ve Kyoto Protokolü,Uluslararası Ve Bölgesel Sözleşmeler".* 2002. http://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa (Çevrimiçi) 11 Kasım 2017.

Tang, Chor Foon, ve Muhommad Shahbaz."Sectoral Analysis Of The Causal Relationship Between Electricity Consumption And Real Output In Pakistan." *Energy Policy*, C: 60, No. 9, 2013, s. 885–891.

TC Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. http://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Nukleer-Enerji (Çevrimiçi)12 Mart 2017.

Terzi, Harun. "Türkiye'de Elektrik Tüketimi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Sektörel Bir Karşılaştırma." *İşletme Ve Finans Dergisi*, C: 13, No. 144, 1998, s. 62-71.

Tomanbay, Mehmet. *Dünyada Su ve Küresel Isınma Sorunu.* Ankara: Phoenix Yayınevi, 2008.

Topallı, Nurgün, ve Mehmet Alagöz. "Energy Consumption And Economic Growth In Turkey: An Empirical Analysis" *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 32, 2014, s. 151-159.

Tugcu, Can Tansel, İlhan Öztürk, ve Alper Aslan. "Renewable And Non-Renewable Energy Consumption And Economic Growth Relationship Revisited: Evidence From G7 Countries." *Energy Economics,* C: 34, No. 6, 2012, s. 1942-1950.

Tuna, Muammer. *Türkiye'de Çevrecilik Türkiye'de Çevreye İlişkin Toplumsal Eğilimler.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006.

Tunahan, Hakan. "Küresel İklim Değişikliğini Azaltmanın Bir Yolu Olarak Karbon Finansmanı." *Muhasebe Ve Finansman Dergisi*, No.40, 2010,s. 199-215.

Turgut Yılmaz, Nükhet. *Çevre Hukuku.* 2. Ankara: Savaş Yayınevi, 2001.

Turgut Yılmaz, Nükhet. *Çevre Politikası ve Hukuku.* Ankara: İmaj Yayınevi, 2009.

Türkeş, Murat, Utku M. Sümer, ve Gönül Çetiner. "Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları." *Tesisat Dergisi, No.*52, 2000, s. 84-100.

Türkiye Çevre Vakfı "*Türkiye'nin Çevre Sorunları 2003".* Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 2003. s. 30-32.

Türkiye Çevre Vakfı "*Türkiye'nin Çevre Sorunları 2003".* Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını, 2003.s. 438-458.

Türkiye Çevre Vakfı. *Türkiye'nin Çevre Sorunları'95".* Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, 1995, s. 75-76.

Türküm, Sibel. *Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları Ve Çevre Bilinci, Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan.* Cilt 503. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, 1998.

Uçak, Sefer, ve Akın Usupbeyli. "Sürdürülebilir Kalkınmada Karbondioksit Emisyonları Büyüme İlişkisi: BRICS Ülkeleri Ve Türkiye." *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi, C:* 5, No.2, 2013, s. 492-504.

Uğurlu, Örgen. *Çevresel Güvenlik Ve Türkiye'de Enerji Politikaları.* İstanbul: Örgün Yayınevi, 2009.

UNFCCC. *United Nations Framework Convention On Climate Change.* 2013. http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf (Çevrimiçi) 11 Eylül 2017.

Usta, Can. "Turkiye'de Enerji Tüketimi Ekonomik Büyüme İlişkisinin Bölgesel Analizi." *Uluslararası Ekonomi Ve Yenilik Dergisi*, C: 2, No.2, 2016, s. 181-201.

Usta, Can, ve Metin Berber. "Türkiye' De Enerji Tüketimi Ekonomik Büyüme İlişkisinin Sektörel Analizi" *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C:* 13, No.1, 2017, s.173-187.

Bibliography \l 1055 Utkulu, Utku, ve Ramazan Ekinci. "Uluslar Arasi Emtia Fiyatlarindan İç Fiyat Geçişkenliği: Türkiye İçin Nardl Fiyatlara Asimetrik Ve Doğrusal Olmayan Modeli Bulgulari." *Türkish Economıc Association*, 2015, s. 7-10.

Ünder, Hasan. *Çevre Felsefesi.* Ankara: Doruk Yayıncılık, 1996.

Waggoner, P. E., ve J. H. Ausubel. "A Framework For Sustainability Science: A Renovated IPAT Identity." *Proceedings Of The National Academy Of Sciences Of The United States Of America,* C: 90, No. 12, 2002, s. 7860-7865.

Wang, Changjian, et al. "Examining The Driving Factors Of Energy Related Carbon Emissions Using The Extended STIRPAT Model Based On IPAT Identity İn Xinjiang."*Renewable And Sustainable Energy* , No. 67, 2017, s. 51–61.

Wang, Mingwei, Yue Che, Kai Yang, Min Wang, Xıong Lijun, ve Yuchi Huang. "A Local-Scale Low-Carbon Plan Based On The STIRPAT Model And The Scenario Method: The Case Of Minhang District, Shanghai, China."*Energy Policy* , C: 39, No. 11, 2011, s. 6981–6990.

Wang, Ping, Wanshui Wu, Bangzhu Zhu, ve Yiming Wei. "Examining The Impact Factors Of Energy-Related CO_2 Emissions Using The STIRPAT Model In Guangdong Province, China" *Applied Energy,* No. 106, 2013, s. 65–71.

Wang, S. S., D. G. Zhou, P. Zhou, Ve Q. W. Wang. "CO_2 Emissions, Energy Consumption And Economic Growth In China: A Panel Data Analysis"*Energy Policy* , C: 39, No. 9, 2011, s. 4870–4875.

Wang, Shaojian, Chuanglin Fang, ve Yang Wang. "Spatiotemporal Variations Of Energy-Related CO2 Emissions In China And Its Influencing Factors: An Empirical Analysis Based On Provincial Panel Data."*Renewable And Sustainable Energy Reviews,* No. 55, 2016, s. 505–515.

Wang, Yuan, et al. "A Disaggregated Analysis Of The Environmental Kuznets Curve For Industrial CO_2 Emissions In China." *Applied Energy,* No. 190, 2017, s. 172–180.

Wilkinson, David. *Environment And Law.* New York: Routledge, 2002.

Wolde - Rufael, Yemane. "Energy Consumption And Economic Growth: The Experience Of African Countries Revisited." *Energy Economics,* C: 31, No.2, 2009, s. 217–224.

Xu, Bin, ve Boqiang Lin. "A Quantile Regression Analysis Of China's Provincial CO2 Emission: Where Does The Difference Lie?" *Energy Policy,* C: 98, 2016, s. 328-342.

Xu, Bin, ve Boqiang Lin. "How Industrialization And Urbanization Process Impacts On Co2 Emissions In China: Evidence From Nonparametric Additive Regression Models." *Energy Economics,* No. 48, 2015, s. 188-202.

Xu, Shi-Chun, Zheng-Xia He, ve Ru-Yin Long. "Factors That Influence Carbon Emissions Due To Energy Consumption In China: Decomposition Analysis Using LMDı." *Applied Energy,* No. 127, 2014, s. 182-193.

Xu, Zhongmin, Guodong Cheng, ve Guo Yu Qiu. "Impacts Identity Of Sustainability Assessment." *Acta Geographica Sinica,* C: 60, No.2, 2005, s. 201-202.

Yamak, Rahmi, ve Bayram Güngör. "Konut Elektrik Talep Denkleminin Tahmini: Türkiye Örneği, 1950-1991." *Ekonomik Yaklaşım,* C: 9, No.3, 1998, s. 71-78.

Yılmaz, Alper, Serap Ü. Kelleci, ve Aziz Bostan. "Türkiye Ekonomisinde Sektörel Enerji Tüketiminin Ayrıştırma Yöntemiyle Analizi." *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, C :31, No.. 2, 2016, s. 1-27.

Yılmaz, Mustafa, ve M. Atak. "Decomposition Analysis Of Sectoral Energy Consumption In Turkey." *Energy Sources, Part B: Economics Planning, And Policy,* C: 5, No.2, 2010, s. 224-231.

York, Richard, Thomas Dietz, ve Eugene A. Rosa. "Bridging Environmental Science With Environmental Policy: Plasticity Of Population, Affluence And Technology." *Social Science Quarterly,* C: 83, No.1, 2002, s. 18-234.

York, Richard, Thomas Dietz, ve Eugene A. Rosa."Footprints On The Earth: The Environmental Consequences Of Modernity."*American Sociological Review, C:* 68, No. 2, 2003b, s. 279-300.

York, Richard, Thomas Dietz, ve Eugene A. Rosa. "STIRPAT, IPAT And Impact: Analytic Tools For Unpacking The Driving Forces Of Environmental Impacts." *Ecological Economics,* C: 46, No. 3, 2003a, s. 351-365.

Yu, Eden S.H., ve Been Kwei Hwang. "The Relationship Between Energy And Gnp: Further Results." *Energy Economics,* C: 6, No. 3, 1984, s. 186-190.

Zhang, Xing Ping, ve Xao Mei Cheng. "Energy Consumption, Carbon Emissions, And Economic Growth İn China." *Ecological Economics,* C: 68, No.10, 2009, s.2706–2712.

Zhang, Yue-Jun, Yan Lin Julien Chevallıer, ve Bo Shen. "The Effect Of Corruption On Carbon Dioxide Emissions In APEC Countries: A Panel Quantile Regression Analysis." *Technological Forecasting & Social Change,* No. 112, 2016, s. 220–227.

Zhaoa, Chunfu, Bin Chen, Tasawar Hayat, Ahmed Alsaedı, ve Bashir Ahmad."Driving Force Analysis Of Water Footprint Change Based On Extended STIRPAT Model: Evidence From The Chinese Agricultural Sector." *Ecological Indicators* , No. 47, 2014, s. 43–49.

Zhu, Huiming, Lijun Duan, Yawei Guo, ve Keming Yu."The Effects Of FDI, Economic Growth And Energy Consumption On Carbon Emissions In ASEAN-5: Evidence From Panel Quantile Regression." *Economic Modelling*, No. 58, 2016, s. 237–248.

Türk Siyasal Hayatında Seçimler -I-

Editörler
Ahmet EDİ
Cengiz ATLI

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-6952-06-5

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

OSMANLI TAŞRASINDA İLK SEÇİM DENEMELERİ: BAYEZİD SANCAĞI ÖRNEĞİNDE LİVA VE KAZA İDARE MECLİSLERİ (1870-1900) 1
Hayrettin PULAT

1923-1950 YILLARI ARASINDA MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİNE GENEL BİR BAKIŞ 21
Prof. Dr. Cengiz ATLI

ÇOK PARTİLİ HAYATTA YAPILAN SEÇİMLERE DAİR BİR DEĞERLENDİRME 1950-1957 46
Harun AYDIN

1950 YILI MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİNDE DEMOKRAT PARTİ'NİN SEÇİM PROPAGANDA VE VAATLERİ 64
Uzman Mehmet Akif EROĞLU
Prof. Dr. Cengiz ATLI

TÜRK DEMOKRASİ TARİHİNDE CHP VE DP ARASINDA BİR UZLAŞI ÖRNEĞİ: 5545 SAYILI MİLLETVEKİLLERİ SEÇİMİ KANUNU 104
Dr. Serdar Cem SEDİROĞLU

1965 SEÇİMLERİNE KATILAN SİYASİ PARTİLER VE ADALET PARTİSİ'NİN SEÇİM PROPAGANDASI 127
Nejla İLKHAN

1983 SEÇİMLERİ SONUCU MECLİSE GİREN SİYASİ PARTİLERİN MİTİNG PROPAGANDALARI 160
Murat ACI
Ahmet EDİ

MÜZİĞİN PRAGMATİK KULLANIMI: TÜRKİYE'DE SEÇİM ŞARKILARI 2014 SEÇİMLERİ ÖRNEĞİ 202
Bora KUMPASOĞLU

Kaynakça

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

A. MKT. UM. (Sadaret Mektubi Umum Vilayat Evrakı), 24-51.

A. MKT. (Sadaret Mektubi Kalemi Evrakı), 182-53.

BEO. (Bâbıâli Evrak Odası), 2535-190106; 911-62868.

DH. MKT. (Dâhiliye Mektubi Kalemi), 282-8; 1892-16.

DH. TMIK. M. (Dâhiliye Tesri-i Muamelat ve Islahat Komisyonu Muamelat), 77-7.

HR. MKT. (Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi), 252-48.

İ. DH. (İrade Dâhiliye), 943-74624.

MVL. (Meclis-i Vâlâ), 712-41; 237-68.

Y. A. HUS. (Yıldız Sadaret Hususi Maruzat), 401-37.

Telif ve Tetkik Eserler

Salname-i Vilayet-i Erzurum (1287, 1288, 1289, 1290, 1291, 1292, 1293, 1294, 1299, 1304, 1310, 1312, 1315, 1317, 1318).

Akyıldız, Ali, *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, (4. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

Aydın, Harun, "Aşiret-Siyaset Bağlamında: Sepki Aşireti ve Halis Öztürk", Eski Çağ'dan Günümüze Tutak ve Hamur (Şelve), (1. Baskı), Haz. Hakan Kaya-Erdal Çiftçi, Libra Yayıncılık, İstanbul, 2022.

Aydın, Harun, "Cumhuriyet Dönemi Toponomi Politikaları ve Ağrı'da Değişime Tabi Tutulan Yerleşim Yerlerinin İsimleri (1923-1970)", Yakın Dönem Ağrı Tarihi, (1. Baskı), Ed. Ahmet Edi-Yakup Karataş, Ekin Yayınları, Bursa, 2020.

Çadırcı, Musa, *Tanzimat Sürecinde Ülke Yönetimi*, (2. Baskı) Der. Tülay Ercoşkun, İmge Yayınları, Ankara, 2017.

Engelhardt, *Tanzimat ve Türkiye*, (2. Baskı), Çev. Ali Reşad, Latin Harflerine Aktaran Kamil Yeşil, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2017.

Gözübüyük, A. Şeref-Kili, Suna, *Sened-i İttifak'tan Günümüze Türk Anayasa Metinleri*, (3. Baskı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006.

Karataş, Yakup, *Bayezid Sancağı ve İdarecileri (1700-1914)*, (1. Baskı), Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2014.

Karataş, Yakup-Karasu, Demet Dural, "Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Miras Kalan Bir Mesele: Yurtluk-Ocaklık ve Emlak-i Mazbuta Mukabili Maaşların Tasfiyesi", *The Journal of Academic Social Science*, No 56, 2017, s. 369-381.

Karataş, Yakup-Yıldırım, Makul, "1864-Vilayet Nizamının Erzurum'da Tatbiki", *Sosyal Bilimlerde Yeni Araştırmalar*, (1. Baskı), Ed. Gökhan Bayraktar-Ahmet Akçay-Ahmed Edi, Gece Kitaplığı, Ankara, 2019.

Kaya, Hakan, "Bayezid Sancakbeyi İshak Paşa Üzerine Bir Araştırma" *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1(26), Mart 2020, s. 21-35.

Kaya, Hakan - Türklü, Mehmet Emin, "III. Murad Dönemi Tahrir Defterlerine Göre Bayezid Sancağı ve Tevabiha" *Tarih Okulu Dergisi*, Yıl 10, Sayı XXXII, 2017, s. 398-420.

Kaynar, Reşat, *Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat*, (4. Baskı), Türk Tarih kurumu Yayınları, Ankara, 2010.

Keha, Murathan, *Islahat'tan I. Meşrutiyet'e Erzurum (1856-1876)*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2012.

Ortalı, İlber, *Türkiye İdare ve Teşkilât Tarihi*, (6. Baskı), Cedit Neşriyat, Ankara, 2017.

Ortaylı, İlber, *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı*, (41. Baskı), Timaş Yayınları, İstanbul, 2014.

Ortaylı, İlber, *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahallî İdareleri (1840-1880)*, (2. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Önen, Nizam-Reyhan, Cenk, *Mülkten Ülkeye Türkiye'de Taşra İdaresinin Dönüşümü (1839-1919)*, (1. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2011.

Özkaya, Yücel – Akyıldız Ali, "Muhassıl", *DİA*, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2020, Cilt 31, s. 18-20.

Özkaya, Yücel, "Mütesellim", *DİA*, Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2006, Cilt 32, s. 203-204.

Taşkesenlioğlu, M. Yasin, "Tanzimat Merkez ve Taşra Meclislerinin Taht-ı Nizama Alınması: Mecâlisin Tevsi' ve Umûmuna Dâir Şamil Olmak Üzere Nizamname", *Çayeli'nden Erzurum'a Yrd. Doç. Dr. Cemil Kutlu –Armağan Kitap-*, (1. Baskı), Ed. Selami Kılıç-Ahmet Sefa Yıldırım, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 2016.

Türklü, Mehmet Emin, "Tanzimat Döneminde Ancemaatin Vergi Uygulaması ve Yaşanan Usulsüzlükler Üzerine Bazı Şikâyetler (1841-1865)", *Current Research in Social Sciences*, Yıl 2016, Cilt 2, Sayı 3, s. 130-142.

Kaynakça

Alkan Mehmet, "Osmanlıdan Günümüze Türkiyede Seçimlerin Tarihi", Görüş, 48 (Mayıs-Haziran 1999), s.44.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Türk İnkılâp Tarihi ve Enstitüsü Yayını I, Ankara, 1997, s.329;

Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri, Ankara, 2006, s.605-606.

Avcı, Cemal III. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Yapısı ve Faaliyetleri, Ankara, 2008, s.24

Aydın Harun, *"Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın"*, Current Research İn Social Sciences, 1/3, s.84-96.

Ayın Tarihi, 77 (Ağustos 1930), s.6540.

BCA, 030.01.10.54.25

BCA, 030.10.74.488.14.

BCA, 490.01.8.43.13

BCA,030.01.51.309.4

Bila, Hikmet CHP (1919-2009), İstanbul, 2008.

Bozdağ İsmet, Demokratik Parti ve Öbekleri, İstanbul, 1975.

Cemil Koçak Belgelerle İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası, İstanbul, 2006,

CHP 36 Yaşında, Ankara, 1959.

CHP Programı, Ankara, 1935,.

Cumhuriyet 21 Şubat 1943

Cumhuriyet Halk Fırkası Büyük Kongresi, Ankara, 1927.

Cumhuriyetin 75.Yılı, III/II. İstanbul, 1999, s.102

Çakan, Işıl Türk Parlamento Tarihinde II. Meclis, İstanbul, 1999

Erdem, Tarhan Anayasalar ve Seçim Kanunları (1876-1982), İstanbul, 1982

Erdoğan, Servet "Türkiye'de Parlamento Seçimleri" , İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, XXXIII İstanbul, 1968).

Eroğul, Cem Demokrat Partinin Tarih ve İdeolojisi, Ankara, 1970.

Feroz Ahmet, Modern Türkiye'nin Oluşumu, İstanbul, 2006.

Goloğlu, Mahmut Tek Partili Cumhuriyet (1931-1938), İstanbul, 2009.

Gülcan, Yılmaz Cumhuriyet Halk Partisi (1923-1946), İstanbul,2001.

Hâkimiyet'i Milliye, 5-6 Eylül, 1930.

İnan, Afet Atatürk ve Kadın Haklarının Kazanılması, İstanbul, 1968,.

İsmet İnönü'nün TBMM'deki Konuşmaları(1920-1973), Ankara, 1993, s.54.

Karpat, Kemal Türk Demokrasi Tarihi, İstanbul, 1996.

Koçak, Cemil Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945), Ankara, 1986.

Kop Kadri Kemal, Milli Şef'in Söylev, Demeç ve Mesajları, İstanbul 1945, s.150-154

Korkmaz,. Zeynep Nutuk, İstanbul, 2010

Kutay, Cemal Mustafa Kemal'in Önlenen Demokrasi Girişimi Serbest Cumhuriyet Fırkası, İstanbul, 2004.

Milletvekilleri Genel Seçimleri (1923-2007), Ankara, 2008, s.11-12.

Okyar Fethi, Üç Devirde Bir Adam, (Yay. Haz. Cemal Kutay), İstanbul, 1980,.

Öz, Esat Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım, Ankara, 1992.

Şahin Ayşegül Akgül, Türkiye'deki Kadın Milletvekilleri ve Meclisteki Çalışmaları, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilmler Enstitüsü, (YYT), Niğde, 2008.

TBMMZC, I/I/2,

Tunaya, Tarık Zafer Türkiye'de Siyasi Partiler, (1859-1952), İstanbul, 1952.

Tuncay Dursun, Tek Parti Dönemindeki CHP Büyük Kurultayları, Ankara, 2002.

Tuncay, Mete Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması, (1923-1931), Ankara, 1981.

Ulus, 13 Ocak 1943

Ulus, 9 Şubat 1935.

Uran Hilmi, Meşrutiyet, Tek Parti Çok Parti Hatıralarım, İstanbul, 2007.

Vakit, 25 Haziran 1924.

Vakit, 24 Haziran 1927;

Vakit, 6 Eylül, 1930;

Varlık Ülkü -Banu Gören, Seçim Sistemleri ve Türkiye'de Seçimler, İstanbul, 2002,.

Vatan, 21 Şubat 1943

Yardımcı Melike, Edi Ahmet, "1950 Seçimleri Öncesi Şemseddin Günaltay Hükümeti Dönemi Türkiye'de Dini Eğitim Alanındaki Gelişmeler" Diyalegtolog Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2019, S, 21, s. 113-124.

Kaynakça

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA.30.1.0.0.51.309.7

BCA.30.1.0.0.51.309.7.

BCA.30.1.0.0.51.309.7.

BCA.30.1.0.0.51.309.7.

BCA.30.1.0.0.52.312.1.

BCA.30.1.0.0.52.312.1.

BCA.30.1.0.0.52.312.4.

BCA.30.1.0.0.52.312.4.

BCA.30.1.0.0.52.312.4.

BCA.30.18.1.2.147.48.8.

BCA.490.1.0.0.62.236.4.

Süreli Yayınlar

Akşam, "Cumhur Başkanının Güzel Nutku" 20 Mayıs 1945, S.9550, s.1.

Akşam, 23 Mayıs 1950, S.11356,s.1-2.

Cumhuriyet, 20 Nisan 1954, S. 10678, s.1-6.

Cumhuriyet, 11 Ekim 1957, S.11928, s.1-5.

Cumhuriyet, 17 Nisan 1950, S.9227, s.3.

Cumhuriyet, 19 Ekim 1957, S.11936, s.1-5.

Cumhuriyet, 20 Nisan 1954, S.10678, s.6.

Cumhuriyet, 22 Ekim 1957, S.11939, s.5.

Cumhuriyet, 25 Temmuz 1945, S.7520, s.3.

Cumhuriyet, 28 Ekim 1957, S. 11945, s.1-5.

Cumhuriyet, 28 Nisan 1950, S.9238, s.1-5.

Cumhuriyet, 9 Nisan 1950, S.9219, s.1-3.

Düstur, 3. Tertip, C.31, s.858.

Resmi Gazete, 15 Haziran 1945, S.6032, s.8893-8897.

Resmi Gazete, 16 Aralık 1953,S.8584, s.7774.

Resmi Gazete, 19 Eylül 1957, S.9710, s.17877.

Resmi Gazete, 19 Haziran 1957, S.9637, s.17333.

Resmi Gazete, 20 Mart 1954,S. 8663, s.8748.

Resmi Gazete, 21 Şubat 1950, S.7438, s.17801.

Resmi Gazete, 21 Şubat 1950, S.7438, s.17801-17814.

Resmi Gazete, 26 Haziran 1957, S.9643, s.17430.

Resmi Gazete, 7 Temmuz 1954, S.8748, s.9835.

Resmi Gazete,17 Eylül 1957, S.9708, s.17869.

TBMM Zabıt Ceridesi, 14 Mayıs 1954, D.X, İ.F,C.1, s.5-6.

TBMM Zabıt Ceridesi, 24 Mayıs 1954,D.X, İ.F, C.1, s.2258

TBMM Zabıt Ceridesi, 26 Mayıs 1954,D.X, İ.F, C.1, s.83.

Yeni Ulus, 16 Aralık 1953, S.1, s.1-2.

Yeni Ulus,17 Nisan 1954, S.123, s.1.

Telif ve Tetkik Eserler

Acar, Mustafa, Demir, Ömer, *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Adres Yayınları, Ankara, 2002.

Balcı, Meral, Karadeniz, Yeşim, "1945 Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Tartışmalarının Siyasetteki Muhalif Oluşuma Etkisi ve Demokrat Parti'nin Kuruluşu", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.57, 2018, s.271-279.

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, *1950-1965 Milletvekili ve 1961, 1964 Cumhuriyet Senatosu Üye Seçimleri*, Ankara, 1966.

Benhür, Çağatay, "14 Mayıs 1950 genel Seçimlerinde CHP Ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları", *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, S.17, 2007, s.61-75.

Bölükbaşı, Deniz, *Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı*, Doğan kitap, İstanbul, 2005.

Bulut, Sedef*, Muhtıra Sonrası Demokratikleşme Hareketine Örnek Model Olarak, 1973, Genel Seçimleri*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2017.

Çakmak, Diren, "Türk Siyasal Yaşamında Bir Muhalefet Partisi Örneği: Hürriyet Partisi (1955-1958)", *Akademik Bakış*, C.2, S.3, 2008, s. 153-186.

Çakırbaş, Ali, "Demokrat Parti'nin Milletvekili Seçimlerinde Kullandığı Propaganda Çalışmaları ve Propaganda Araçları", *XVIII. Tarih Kongresi*, Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1-5 Eylül 2018, s.21- 45.

Çeçen, Anıl, *Atatürk ve Cumhuriyet*, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.

Edi, Ahmet, *Yassıada Yargılamalarında Bir Bakan "Celal Yardımcı" ve Ağrı Milletvekilleri Suçlamalar-Savunmalar,* Fenomen Yayınları, Ankara, 2019.

Eroğlu, Cem, *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap, İstanbul, 2014.

Ertem, Barış, "Siyasal bir Muhalefet Denemesi Olarak Serbest Cumhuriyet Fırkası", *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.2, 2010, s.71-92.

Esen, Mekki Said, "Milli Kalkınma Partisinin Kurulmasına İzin Verildi", *Cumhuriyet Gazetesi*, 6 Eylül 1945, S.1563, s.3.

Güneş, İhsan, *Atatürk Dönemi Türkiye'sinde "Milletvekili Genel Seçimleri",* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017, İstanbul.

Heywood, Andrew, *Siyaset*, Çev: Bekir Berat Özipek, Adres Yayınları, Ankara, 2011.

Karadeniz, Yeşim, "Çok Partili Siyasal Hayatın Dönüm Noktası: 1950 Seçimleri", *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, s.16, 2018, s.637-648.

Karpat, Kemal H., *Türk Demokrasi Tarihi*, (1. Baskı), İstanbul, 2010.

Kılıç, Selda," 1864 Vilayet Nizamnamesinin Tuna Vilayetinde Uygulaması ve Mithat Paşa"*, Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXIV/ 37, s.99- 111.

Koçak, Cemil, *Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938- 1945)*, (7. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2017.

Nadi, Doğan, "Celal Bayarla Mülakat", *Cumhuriyet Gazetesi*, S. 7839, S.1-2.

Olgun, Kenan, "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.27, s.79, 2011, s.1-36.

Özkaya, Yücel – Akyıldız Ali, "Muhassıl", DİA, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2020, Cilt 31, s. 18-20.

Sanal, Türker, *Menderes Hükümetleri*, Sim Matbaacılık, Ankara, 2003.

Seydi Vakkas Toprak, "İlk Osmanlı Seçimleri ve Parlamentosu", *Sosyoloji Dergisi*, S.26, s.171-192.

Şahin, Enis, Tunç, Bilal, "Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP- CHP Siyasi Mücadelesi (1945- 1947)", *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, C.1, S.2, s.31-69.

Şentop, Mustafa, "Siyasi Hâkimiyetin Kaynağı Meselesi ve Osmanlı Telakkisi", *Muhafazakâr Düşünce*, S.58, 2020, s.13-35.

Tuna, Işıl "Verilişinin 70. Yılında Demokratikleşme Belgesi Olarak Türk Siyasal Hayatında Dörtlü Takrir", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* 30, 2015, s.203- 219.

Uslu, Ateş, *"Demokrasi", Siyaset Bilimi Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, Haz: Gökhan Atılgan, E. Atilla Aytekin, Yordam Kitap, 2018.

Vergin, Nur, *Siyasetin Sosyolojisi Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*, Bağlam Yayınları, Ankara, 2003.

Yücel, M. Serhan, *Demokrat Parti*, Ülke kitapları, İstanbul, 2001.

Zürcher, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (27. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.

Kaynakça

1 - ARŞİVLER

A - TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI DEVLET ARŞİVLERİ BAŞKANLIĞI, BAŞKANLIK CUMHURİYET ARŞİVİ (BCA)

BCA, 17.05.1946, 490-1-0-0, 434-1803-3

BCA, 24.05.1946, 30-1-0-0, 128-829-4

BCA, 17.01.1949, 30-1-0-0, 14-81-9

BCA, 04.03.1950, 490-01-0-0, 10-53-9

BCA, 25.03.1950, 30-18-1-2, 122-27-2

BCA, 00.00.0000, 490-1-0-0, 10-55-19

BCA, 30.10.1957, 30-1-0-0 52-312-4

B- TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ KÜTÜPHANE VE ARŞİV HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI, ZABIT CERİDELERİ (TBMMZC)

TBMMZC, VIII. Dönem, C.1/B.14, 13 Eylül 1946

TBMMZC, VIII. Dönem, C.1/B.18, 20 Eylül 1946

TBMMZC, VIII. Dönem, C.3/B.18, 18 Aralık 1946

TBMMZC, VIII. Dönem, C.6/B.85, 13 Ekim 1947

TBMMZC, VIII. Dönem, C.12/B.73, 18 Haziran 1948

TBMMZC, VIII. Dönem, C.15/B.36, 24 Ocak 1949

TBMMZC, VIII. Dönem, C.24/B.48, 16 Şubat 1950

TBMMZC, VIII. Dönem, C.25/B.72, 24 Mart 1950

TBMMZC, IX. Dönem, C1/B.1, 22 Mayıs 1950

C- TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHURBAŞKANLIĞI, RESMİ GAZETE

RG, Sayı 6704, 11 Eylül 1947

RG, Sayı 6957, 14 Temmuz 1948

RG, Sayı 7438, 21 Şubat 1950

RG, Sayı 7513, 23 Mayıs 1950

RG, Sayı 7523, 3 Haziran 1950

Ç - RESMİ YAYINLAR

TBMM Albümü 1950-1980, TBMM Yayınları, Cilt 2, Ankara, 2010

Tarihe Düşülen Notlar -1 Yasama Yılı Açılışlarında Cumhurbaşkanlarının Konuşmaları 1 (1 Mart 1924-14 Aralık 1987), TBMM Yayınları, Ankara, 2011

Türkiye İstatistik Kurumu, Milletvekili Genel Seçimleri 1923 – 2011, Ankara, 2012

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005

D- SÜRELİ YAYINLAR

Ayın Tarihi

Akşam

Cumhuriyet

Son Telgraf

Son Posta

Tasvir

Ulus

Vakit

Yeni İstanbul

Yeni Sabah

Zafer

E- HATIRALAR VE ARAŞTIRMA ESERLER

Akşin, S., (1997). ***Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi 1789-1980***, C.II, Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

Albayrak, M., (2020). ***Türk Siyasi Hayatında Demokrat Parti-1 Demokrat Parti'nin Muhalefet Yılları (1946-1950)***. (Ed. D. Ali Arslan), Mer-Ak Mersin Akademi Yayınları, Mersin

Aydın, H. ,(2022), *" Aşiret Siyaset Bağlamında: Sepki Aşireti ve Halis Öztürk",* **Eski Çağ'dan Günümüze Tutak ve Hamur (Şelve)**, Haz: Hakan Kaya- Erdal Çiftçi, Libra Yayınları, Ankara.

Birand, M. A., Dündar, C. ve Çaplı, B., (2016). ***Demirkırat***. Can Sanat Yayınları, İstanbul

Eroğul, C,. (2019). ***Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi***. Yordam Kitap, İstanbul

Giritlioğlu, F., (1965). ***Türk Siyasi Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisinin Mevkii***. C.1, Ayyıldız Matbaası, İstanbul

Karpat, K. H., (2010). ***Osmanlı'dan Günümüze Asker ve Siyaset***. Timaş Yayınları, İstanbul

Karpat, K. H., (2017). ***Türk Demokrasi Tarihi, Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller***. Timaş Yayınları, İstanbul

Koraltan, R., (2013). ***Tek Parti Devrinden 27 Mayıs İhtilali'ne Demokratlar DP'nin Kurucusu Anlatıyor***. (Haz. Kamil Maman), Timaş Yayınları, İstanbul

Lewıs, B., (2018). ***Modern Türkiye'nin Doğuşu***. (Çev., Boğaç Babür Turna), Arkadaş Yayınevi, Ankara

Mete, O., (1947). ***Bütün Tafsilat ve Akisleriyle Demokrat Parti'nin 1'nci Büyük Kongresi 7 Ocak 1947***, İstanbul Ticaret Dünyası Matbaası, İstanbul

Şahingiray, Ö., (1999). ***Celal Bayar'ın Söylev ve Demeçleri Demokrat Parti'nin Kuruluşundan İktidara Kadar Politik Konuşmalar 1946-1950***. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul

Tekin, Y. ve Okuyan, M. Ç., (2011). ***Türk Siyasal Hayatı***. Orion Kitabevi, Ankara

Tokgöz, O., (2019). ***Seçimler, Siyasal Reklamlar ve İletişim***. İmge Kitabevi, Ankara

Tuncer, E., (2010). ***1950 Seçimleri***. Tesav Yayınları, Ankara

Turan, Ş., (1999). ***Türk Devrim Tarihi-Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (10 Kasım 1938-14 Mayıs 1950***), Cilt 4, Bilgi Yayınevi, Ankara

Uran, H., (2017). ***Meşrutiyet, Tek Parti, Çok Parti Hatıralarım (1908-1950)***, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul

Yücel, M.S., (2001). ***Demokrat Parti***, Ülke Kitapları Yayınları, İstanbul

Zürcher, E. J., (2018). ***Modernleşen Türkiye'nin Tarihi***. (Çev. Yasemin Saner), İletişim Yayıncılık, İstanbul

F- MAKALELER

Benhür, Ç., (2007). ***14 Mayıs 1950 Genel Seçimlerinde CHP ve DP'nin Seçim Kampanyalarının Ana Hatları***. Konya, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi, (17), 61-75.

Demirel, A., (2000). ***50. Yıl Dönümünde 1950 Seçimleri***. İstanbul, İletişim Yayınları, Tarih ve Toplum Dergisi, 33(197), 13-23.

Güngör, S., (2010). **14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP'de Bunalım**, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (21), 193-208.

Sönmez, C. S.,(2012). ***Demokrat Parti İktidarının İlk İcraatlarına Bir Örnek: "Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun"*** Çanakkale, Yönetim Bilimleri Dergisi, 10 (20), 111-136.

G- TEZLER

Arıkanoğlu, N.,(2014). ***Demokrat Parti İktidarında Hükümet-Basın İlişkileri (1950-1957)***. Yüksek Lisans Tezi, Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Büyüktolu, R., (2017). ***Milletvekili Genel Seçimlerinde Demokrat Parti'nin Seçim Propagandaları (1946-1957)***. Doktora Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı

Yücer, R., (2016). ***Cumhuriyet Gazetesi'nin Bakışıyla Türkiye'de Demokrasiye Geçişte Dönüm Noktası: 14 Mayıs 1950 Seçimleri***. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

H- İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.star.com.tr/yazar/demokrat-parti-ve-direnme-hakki-yazi-1000305/

Erişim Tarihi (24.03.2021)

https://www.turkcebilgi.com/yeter_s%C3%B6z_milletindir#post

Erişim Tarihi (07.04.2021)

Kaynakça

AHMAD, F. (1995). Modern Türkiye'nin Oluşumu, Türkçesi: Alogan, Yavuz, İstanbul: Sarmal Yayınevi.

AHMAD, Feroz (1996). Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980), Türkçesi: Fethi, Ahmet, 2.Baskı, İstanbul: Hil Yayınları.

AKANDERE, Osman (2003), "Bir Demokrasi Beyannamesi Olarak Dörtlü Takrir'in Amacı ve Mahiyeti", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 9, ss.5-28.

ATLI Cengiz (2013). 1950 Yılı Kars Milletvekilliği ve Belediye Seçimleri. Atatürk Yolu Dergisi, 13(51), s. 534.

DEMİREL, Tanel (2021). Türkiye'nin Uzun On Yılı: Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi, 3.Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

EROĞUL, Cem (1990). Demokrat Parti (Tarihi ve İdeolojisi), 2.Baskı, Ankara: İmge.

ERASLAN, Cezmi (1998). "Türkiye De Çok Partili Siyasi Hayatın Kurulmasında Bir Dönüm Noktası: 12 Temmuz 1947 Beyannamesi". Atatürk Yolu Dergisi, C6, Sayı 22., ss.141-157, https://doi.org/10.1501/Tite_0000000123.

İDEM, Tekin (2022). Seçim Kanunları ve Uygulamalar Üzerinden 1946 ve 1950 Seçimlerine Bakış. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 12 (3), ss.1372-1389. DOI: 10.30783/nevsosbilen.1137738

KAAN, Oğuz (2021). "Demokrat Partinin İkinci Kongresinde Kabul Edilen "Milli Teminat Andı" nın İktidar-Muhalefet İlişkilerine Etkisi", Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (37), ss.507-539. DOI: 10.14520/adyusbd.868276.

KARATAŞ, İsrafil (2020). "Demokrat Parti'nin Cumhuriyet Halk Partisi ile Koalisyon Hükûmeti Kurma Girişimi", CTAD, Sayı 32 (Güz), ss. 551-582.

KARATAŞ, İsrafil (2021). "Nihat Erim'in Demokrat Parti İktidarının Bazı Faaliyetlerine Yönelik Muhalefeti (1950-1954)", History Studies, 13/3, ss. 901-926.

KARATAŞ, İsrafil (2022). "Milli Teminat Andı ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 30 Temmuz-22 Ağustos 1949 Tarihli Ege Gezisi", "Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi", 10 (31), ss.58-91. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/avrasyad/issue/70325/1131594

KARPAT, Kemal (2010). Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller, İstanbul: Timaş.

KESKİN, Ömer Ali (2021). "Türk Siyasi Tarihinde "Dörtlü Takrir" ve Takrire Kaynaklık Etmesi Bakımından Serbest Cumhuriyet Fırkası". Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (2), ss.718-737. DOI: 10.31592/aeusbed.907285.

KOÇAK, Cemil (2007). Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945), C.2. 3.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

KOÇAK, Cemil (2010). İkinci Parti Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) Cilt 1; İstanbul: İletişim.

LİMONCUOĞLU, Alihan (2018). "Türkiye'de Üçüncü Yolun Başı; Millet Partisi (1948)", Akademik Hassasiyetler, 5 (10), ss.145-155. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademik-hassasiyetler/issue/41937/487305.

OLGUN, Kenan (2011). "Türkiye'de Cumhuriyetin İlanından 1950'ye Genel Seçim Uygulamaları", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi C.27, Sayı 79, ss.1-36.

ÖZACUN, Orhan (2013). "Siyaset Tarihimizde Milli Kalkınma Partisi", Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, (2). Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuydta/issue/954/10751.

ÖZÇELİK, Pınar Kaya (2010). "Demokrat Parti'nin Demokrasi Söylemi", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65 (03), ss. 163-187. DOI: 10.1501/SBFder_0000002176.

ÖZKÜÇÜK, Adem (2012). Türk Basınında 1950-1957 Dönemi Seçim Propagandaları, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

ÖZTÜRKCİ, Alpaslan (2020). "Şemsettin Günaltay Hükümeti'nin Programı ve Tarihsel Misyonu", Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (23), ss.409-434. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/igdirsosbilder/issue/66830/1045224. Resmî Gazete (RG).

SEDİROĞLU, Serdar Cem (2021). "Soğuk Savaş Başlangıcı ve Türkiye'de Demokrasi Yansımaları (1947-1950)", Murat KARATAŞ (Ed.), Türk Demokrasi Tarihi (1945-1980) Liderler, Partiler ve Seçimler, İstanbul: Efe Akademi, ss.13-38.

SÖNMEZ, Naim (2014). "Seçim Sisteminin Demokratikleştirilmesinin Bir Aşaması: 1950 Milletvekili Seçim Kanunu", Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 2, 2013, ss.437-461.

ŞAHİN, Enis ve TUNÇ, Bilal (2016). "Demokrat Parti'nin Kuruluş Süreci ve DP – CHP Siyasî Mücadelesi (1945-1947) ". Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD), 1 (2), ss.31-69. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/skad/issue/21059/226728

ŞEYHANLIOĞLU, Hüseyin. (2012). "12 Temmuz Beyannamesi'nin Siyasal Etkileri ve Önemi Siyasal Hayatımızda Çatışma Çözümüne Bir Başarı Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16), ss.77-100. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/23175/247538

ŞİMŞEK, Sadettin, (2008). Türk Siyasi Hayatında Ahmet Tahtakılıç, Yüksek Lisans Tezi, Afyon.

TBMM Tutanak Dergisi (TBMMTD), Cilt, Dönem, Toplantı, Birleşim

TOKER, Metin (1990). Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları 1944-1973, Tek Partiden Çok Partiye 1944-1950, 3.Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.

TUNA, Işıl (2015). "Verilişinin 70. Yılında Demokratikleşme Belgesi Olarak Türk Siyasal Hayatında Dörtlü Takrir", Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, XV/30, ss.203-219.

ULUÇ, Vahap (2020). "Türkiye'de Çok Partili Sisteme Geçiş: İç ve Dış Dinamiklerin Analizi", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (1), ss.465-486 . DOI: 10.33437/ksusbd.615325

UYAR, Hakkı, (2013). Türk Demokrasi Tarihi ve Seçim Sistemi Açısından 1950 Seçimlerinin Analizi, Ankara: Anka Yayınları. https://www.academia.edu/72509853/T%C3%BCrk_Demokrasi_Tarihi_ve_Se%C3%A7im_Sistemi_A%C3%A7%C4%B1s%C4%B1ndan_1950_Se%C3%A7imlerinin_Analizi?auto=download, E.T. 19.10.2022.

UZMAN, Nasrullah (2017). "Adnan Menderes ve M. Fuad Köprülü'nün Cumhuriyet Halk Partisi'nden İhraçları", Tarih Araştırmaları Dergisi, 36 (62), ss.205-228. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/tariharastirmalari/issue/47739/602993

UZUN, Hakan (2012). "İktidarını Sürdürmek İsteyen Bir Partinin Kimlik Arayışı: Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1947 Olağan Kurultayı", Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi Journal Of Modern Turkish History Studies XII/25, ss. 101-139.

ÜLMAN, A. Haluk (1957). "21 Şubat 1950 Tarih ve 5545 Sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu'nun Geçirdiği Hazırlık Safhaları", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 12 (01), ss.59-73, DOI: 10.1501/SBFder_0000000283.

ÜLMAN, A. Haluk (1957b). "Seçim Sistemimiz ve Başlıca Siyasi Partilerimiz", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 12 (02), DOI: 10.1501/SBFder_0000000316.

Gazeteler

Akşam Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi

Milliyet

Son Posta

Ulus Gazetesi

Vakit

Yeni Sabah

Zafer

Kaynakça

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri, Cumhuriyet Arşivi

Cumhuriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Son Havadis Gazetesi

Tercüman Gazetesi

Yeni İstanbul Gazetesi

Abadan Nermin, *Anayasa Hukuku ve Siyasi Bilimler Açısından 1965 Seçimlerinin Tahlili*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1966.

Aclan Sayılgan*, Solun 94 Yılı (1871- 1965)*, Mars Matbaası, Ankara, 1968

A*dalet Partisi Seçim Beyannamesi 1965*, Doğuş Matbaacılık, Ankara, 1965.

Atlı Cengiz (2014). Türk Siyasi Hayatının Ardında Kalan İsim: Mustafa Abdulhalik.Renda, Hıstory Studies, 6(5) s. 40

C.H.P Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası (9-16 Mayıs 1935), Ulus Basımevi, Ankara, 1935, s. 15.

CHP 1965 Milletvekili Genel Seçimleri Seçim Bildirgesi, Rüzgârlı Matbaa, Ankara, 1965.

CHP Yedinci Kurultay Tutanağı, Ulus Basımevi, Ankara, 1948.

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 1965 Seçim Bildirisi, Ay Yıldız Matbaası, Ankara, 1965.

Kili Suna, *1960-1975 Döneminde Cumhuriyet Halk Partisinde Gelişmeler,* Çağlayan Basımevi, İstanbul, 1976.

Klavuz Nuran, *Türk Siyasi Hayatında 1965 Seçimleri,* Berikan Yayınları, İstanbul, 2016.

Millet Partisi İkinci Büyük Kongresinde Sunulan Genel İdare Kurulu Raporları, Ankara, 1965

Millet Partisi Seçim Beyannamesi 1965, Millet Partisi Yayınları, Ankara, 1965.

Tunaya Tarık Zafer, "CHP Zamana Uymaya Çalışıyor", *Milliyet* 12 Eylül 1965.

Turan Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi*, C.V, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2002.

Türkiye İşçi Partisi Programı

Türkiye İşçi Partisi Seçim Bildirisi, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1965.

Yardımcı Melike, Edi Ahmet, "1950 Seçimleri Öncesi Şemseddin Günaltay Hükümeti Dönemi Türkiye'de Dini Eğitim Alanındaki Gelişmeler" Diyalegtolog Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2019, S, 21, s. 113-124.

Yeni Türkiye Partisi Tüzüğü ve Programı

Yeni Türkiye Partisi, 1965 Seçim Beyannamesi

Kaynakça

Resmi Gazete

Cumhuriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Tercüman Gazetesi

Türkiye Gazetesi

Abdullah Kutalmış Yalçın, "*Türk Siyasal Hayatında Milliyetçi Demokrasi Partisi(1983-1986), Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.75, 2018, İstanbul, s.471*

Abdullah Kutalmış Yalçın, "*Türk Siyasal Hayatında Milliyetçi Demokrasi Partisi(1983-1986), Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, S.75, 2018, İstanbul, s.471*

Bülent Tanor, Türkiye Tarihi-5 Çağdaş Türkiye 1980-1995, Cem Yayınevi, İstanbul, 2000, s.57

D.Ali Arslan, "*12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesi Sonrası Türkiyenin Siyasi Yapısı*", Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, S.11, 2007, s.3-6

Ercüment Berk, "*1983 Seçimlerine Giden Süreçte Kurulan Siyasi Partiler ve Propagandaları*", Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitü, Ankara, 2015, s.160

Hüseyin Çavuşoğlu, "*Merkez Sağda 27 Mayıs ve 12 Eylül Sonrası Partileşme",* Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.12 S.22, Balıkesir, 2019, s.173

Kaynakça

Kitaplar

AKAL, C. Bali (1998). *İktidarın Üç Yüzü*, İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları,

ANIK, Cengiz (2000). *Siyasal İkna,* İstanbul: Vadi Yayınları.

BAKER, Ulus (2009). *Yüzeybilim Fragmanları*, İstanbul: Birikim Yayınları.

BARTHES, R. (2009). *Göstergebilimsel Serüven*, (çev. M. Rıfat ve S. Rıfat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

BROWN, J.A.C. (1992). *Siyasal Propaganda*, çev. Yusuf Yazar, İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

ÇAM, Esat (1995). *Siyaset Bilimine Giriş*, İstanbul: Der Yayınları.

DOMENACH, Jean-Marie (2003). *Politika ve Propaganda*, çev: Tahsin Yücel, İstanbul: Varlık Yayınları.

EROL, Ayhan (2002). *Popüler Müziği Anlamak: Kültürel Kimlik Bağlamında Popüler Müzikte Anlam*, İstanbul: Bağlam Yayınları.

HEYWOOD, Andrew (2006). *Siyaset*, çev. Buğra Kalkan, Ankara: Liberte Yayınları.

HEYWOOD, Andrew (2014). *Siyaset Teorisine Giriş,* çev. Hızır Murat Köse, İstanbul: Küre Yayınları.

KALENDER, Ahmet (2000). *Siyasal İletişim Seçme ve İkna Stratejileri*, Konya: Çizgi Kitabevi.

KAZANCI, Metin (1999). *Halkla İlişkiler*, Ankara: Turhan Kitapevi.

KEAMMER, John E. (1993). *Human in Music Life*, çev. Yetkin Özer, Yayınlanmadı, Austin: Universitiy of Teksas Pres.

KIŞLALI, Ahmet T. (2005). *Siyaset Bilimi*, İstanbul: İmge Yayınevi.

MALINOWSKI, Bronislaw (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*, Çev. Saadet Özkal, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

ODABAŞI, Yavuz ve OYMAN, Mine (2003). *Pazarlama İletişimi Yönetimi*, İstanbul: Mediacat Yayınları.

ÖZERKAN, Şengül (1997). *Yasemin; İletişimde Etkileme Süreci*, İstanbul: Pan Yayınları.

ÖZKAN, Necati (2004). *Seçim Kazandıran Kampanyalar*, İstanbul: MediaCat Kitapları.

ÖZKÖK, Ertuğrul (1985). *İletişim Kuramları Açısından Kitlelerin Çözülüşü*, Ankara: Tan Yayınları.

ÖZTEKİN, Ali (2001). *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

WEBER, Max (1995). *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, Çev. Özer Ozankaya, İstanbul: İmge Kitabevi. 59

YAYLA, Atilla (1998). *Siyaset Teorisine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Basılmamış Kaynaklar

BURKAN, Mustafa Reşit (2009). *Siyasi Partilerde Siyasal Propaganda Ve Seçmen Üzerindeki Etkisi,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ufuk Üniversitesi.

ÇEREZCİOĞLU, Aykut Barış (2007). *Bülent Ortaçgil Müziğinde Oyun Teması ve Simgesel Anlamlar,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Dergiler ve Makaleler

COWELL, Henry (1948) *Music As Propaganda,* Bulletin Of American Musicological Society, No.11/12/13, sf. 9-11.

DOĞAN, Nejat (2003). *Pragmatizmin Felsefi Temelleri*, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,* Sayı: 20, sf. 83 – 93.

KOWALKE, Kim (2003). *Dancing With the Devil: Publishing Modern Music in the Third Reich,* Modernism/Modernity Sayı:8, sf. 1–41.

NORMAN, Barbara (2003). *Music on the Home Front; Canadian Sheet Music of the First World War,* Library and Archives Canada of Music Division, sf. 8-14

ÖNÜRMEN Onur ve TEMEL Faruk (2014), *Popülerleşen Siyaset, Siyasallaşan Müzik*: *30 Mart 2014 Yerel Seçim Şarkıları Üzerine Bir Çalışma,* Ankara: İletişim ve Diplomasi Dergisi, Yayınlanma Tarihi: 5 Haziran 2014.

ÖZMAKAS, Utku (2009). *Charles Sanders Peirce'in Gösterge Kavramı,* Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Sayı: 2/1, sf.32-45.

ÖZTÜRK, Selim (2014). *Siyasal İkna ve Seçim Müzikleri: Türkiye Üzerine Bir İnceleme,* İletişim ve Diplomasi Dergisi, sf.196-216

SÜER, Sancar S. (2011). *CATCH-ALL Siyasi Partiler*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:96, sf. 49-90.

İnternet Kaynakları

DUVERGER, Maurice (2012); *Partiler ve Siyasi Rejimler*, çev. Ergun Özbudun, Link: http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1962-19-01-04/AUHF-1962-19-01-04-Duverger.pdf, (Erişim Tarihi: 19.10.2013).

ÖZGÜR, Ahmet (2006). *Göstergebilim,* www.ahmetozgur.com/akademik/göstergebilim_2006.pdf (Erişim Tarihi 04.12.2016).

THEORETICAL AND APPLIED EVALUATION OF ECONOMICS AND FINANCE

Editor
Şahin KARABULUT

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-92-0

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

About the Book

The book *Theoretical and Applied Evaluation of Economics and Finance* prepared with the contributions of 33 different authors from 21 different universities, including Ardahan University, Aydın Adnan Menderes University, Balıkesir University, Bilecik Şeyh Edebali University, Bingöl University, Bursa Uludağ University, Gebze Technical University, İstanbul University, Kastamonu University, Kayseri University, Cyprus Science University, Kırşehir Ahi Evran University, Konya Gıda ve Tarım University, Kütahya Dumlupınar University, Marmara University, Nişantaşı University, Pamukkale University, Samsun University, Şırnak University, Turkish-German University and Uşak University.

"The responsibility of all kinds of content belongs to the author or authors. The financial and legal responsibilities that may be subject to national and international copyrights also belong to the authors. The opinions and views expressed in articles are not necessarily those of this volume's editors."

CHAPTER AUTHORS

Prof.Dr.	Cuneyt KOYUNCU	Bilecik Şeyh Edebali University
Assoc.Prof.Dr.	Arzu ALVAN	Cyprus Science University
Assoc.Prof.Dr.	Baki Riza BALCI	Konya Food and Agriculture University
Assoc.Prof.Dr.	Burcu DÜZGÜN ÖNCEL	Marmara University
Assoc.Prof.Dr.	Eda ÖZEN	Bilecik Şeyh Edebali University
Assoc.Prof.Dr.	Musa ATGÜR	Balıkesir University
Assoc.Prof.Dr.	Oktay KIZILKAYA	Kırşehir Ahi Evran University
Assoc.Prof.Dr.	Sevgi SEZER	Balıkesir University
Assoc.Prof.Dr.	Şaban ERTEKİN	Aydın Adnan Menderes University
Assoc.Prof.Dr.	Yasemin DUMRUL	Kayseri University
Assoc.Prof.Dr.	Yüksel OKŞAK	Bursa Uludağ University
Assoc.Prof.Dr.	Zerrin KILIÇARSLAN	Kayseri University
Asst.Prof.Dr.	Ahmet Eren YILDIRIM	Uşak University
Asst.Prof.Dr.	Ahmet Gökçe AKPOLAT	Kütahya Dumlupınar University
Asst.Prof.Dr.	Ahmet USTA	Gebze Technical University
Asst.Prof.Dr.	Çetin KALBURAN	Pamukkale University
Asst.Prof.Dr.	Emin Efecan AKTAŞ	Kırşehir Ahi Evran University
Asst.Prof.Dr.	Erdal DURSUN	Nişantaşı University
Asst.Prof.Dr.	Levent YILMAZ	Turkish-German University
Asst.Prof.Dr.	Melih KUTLU	Samsun University
Asst.Prof.Dr.	Serkan VARSAK	Bilecik Şeyh Edebali University
Res.Ass.Dr.	Ahmet TUNC	Şırnak University
Res.Ass.Dr.	Doğan BARAK	Bingöl University
Res.Ass.Dr.	Havva Nur ÇİFTCİ	İstanbul University
Res.Ass.Dr.	Mustafa Caner TİMUR	Ardahan University

Dr.	Engin BOZTEPE	
Dr.	Mustafa NAİMOĞLU	Bingöl University
Dr.	Osman KARACAN	Kastamonu University
Dr.	Yunus Emre KARACA	Bingöl University
Res.Ass.	Adem ALVER	Kırşehir Ahi Evran University
Res.Ass.	Büşra KESİCİ	İstanbul University
	Alusine YANSANEH	Cyprus Science University
	Hanım Hazal DİNÇ	Bilecik Şeyh Edebali University

The authors are listed alphabetically according to their titles.

CONTENTS

Globalization or Equality: Which One is More Important for Emerging Market Economies? 1
Ahmet Eren YILDIRIM

The Role of Institutional Factors on Poverty: Panel Quantile Analysis 11
Eda ÖZEN, Cuneyt KOYUNCU

Financial Inclusion in Türkiye Through Digital Banking: A Descriptive Overview Between 2011 and 2021 21
Ahmet USTA

Examining the Impact of Foreign Direct Investment on the Development of African Countries 35
Arzu ALVAN, Alusine YANSANEH

The Impact of Total Natural Resource Rents on Political Stability in Transition Economies 47
Yüksel OKŞAK, Cuneyt KOYUNCU

The Asymmetric Effects of Agricultural Producer Prices and Industrial Production on BIST100 Index: A Non-linear ARDL Analysis for Turkey..... 65
Ahmet Gökçe AKPOLAT

The Effects of Budget Deficits and Public Borrowing on Long-Run Interest Rates in Turkey 77
Musa ATGÜR

Identifying Bubbles in International Coal Prices: Evidence From the Pre- and Post- Covid-19 Periods..... 91
Doğan BARAK, Ahmet TUNC

Asymmetric Volatilities of Asset Returns during Covid-19 Pandemic-Era..... 105
Melih KUTLU, Ahmet USTA

The Solidarity Game with Employed and Unemployed 115
Levent YILMAZ

Analysis the Effect of Globalization on Carbon Emissions with the NARDL Method..... 127
Oktay KIZILKAYA, Adem ALVER

The Validation of Peacock-Wiseman Hypothesis..... 137
Yasemin DUMRUL, Zerrin KILIÇARSLAN

Macroeconomic Effects of Non-Performing Loans in Turkish Banking Sector 149
Serkan VARSAK, Hanım Hazal DİNÇ

Gender Differences in Paid Work and Unpaid Care Work in Turkey 163
Burcu DÜZGÜN ÖNCEL

An Assessment on Determining the Financial and Macroeconomic Effects of Cryptocurrencies 171
Mustafa Caner TİMUR, Engin BOZTEPE

The Impact of Government Policies on Fertility: The Case of Norway 187
Mustafa NAİMOĞLU, Yunus Emre KARACA, Osman KARACAN

Examination of Circular Economic Studies in the Tourism and Hospitality Field Through Bibliometric and Visualization Analysis 195
Büşra KESİCİ

The Role of Ethics in Accounting 205
Havva Nur ÇİFTCİ

Global Contemporary Applications of FinTech: Recent WOS Articles Review 219
Baki Riza BALCI

Economic Impacts of Logistics Performance Index in N11 Countries 229
Sevgi SEZER

Green Supply Chain: A Literature Review 239
Sevgi SEZER

The Linkage between Air Cargo, Economic Growth, Energy Consumption, and CO2 Emissions: An Empirical Examination from China 253
Erdal DURSUN

Online Shopping and Level of Worry Regardless of Shopping 271
Çetin KALBURAN

Social Security Expenditures to Fight Income Inequality and Inequality in General 279
Şaban ERTEKİN

Evaluation of Tax Burden in OECD Countries on the Axis of İncome Distribution 295
Emin Efecan AKTAŞ

decrease in income inequality, it is observed that there is no increase in production in parallel with globalization.

Secondly, in emerging market economies, it is observed that there is a relationship that should be considered between globalization, production and income inequality. In countries where income inequality is positively affected by globalization, it is seen that increasing globalization can also positively affect production. An important result that should be emphasized in this study reveals that in some emerging market economies, income distribution regulating policies may be compatible with globalization policies. At the same time, this study also reveals that although the deterioration in income inequality is gradually increasing in some emerging market economies, the tendency of these countries to globalization has not decreased.

In summary, this study has shown that some countries increase the tendency of globalization as it contributes positively to the increase in production, even at the expense of worsening the income distribution. Therefore, this study can also be considered as an important framework for future research on whether there is an crowding out effect between globalization and income inequality.

REFERENCES

Abakumova, J. & Primierova, O. (2018). Globalization, growth and inequality: testing causality and asymmetries. Ekonomicko-manazerske spektrum, 12(2), 83-95.

Adams, S. (2007). Globalization and income inequality: Implications for intellectual property rights, Journal of Policy Modeling, 30, 725-735.

Aisbett, E., Harrison, A. & Zwane, A. P. (2008). Globalization and Poverty: what is the evidence?, in E Dinopoulos, P Krishna, A Panagariya and K-Y Wong (ed.), Trade, Globalization and Poverty, Routledge, Taylor & Francis Group, Oxon, UK, 33-61.

Barham, B. & Boucher, S. (1998). Migration, Remittances, and Inequality: Estimating the Net Effects of Migration on Income Distribution, Journal of Development Economics, 55(2), 307-331.

Bergh, A. & Nilsson, T. (2010). Do Liberalization and Globalization Increase Income Inequality, European Journal of Political Economy, 26, 488-505.

Bergh, A. & Nilsson, T. (2014). Is Globalization reducing Absolute Poverty?, World Development, 62, 42-61.

Bhagwati, J. & Srinivasan, T. N. (2002). Trade and Poverty in the Poor Countries, The American Economic Review, 92(2), 180-183.

Borjas, G., Freeman, R. & Katz, L. (1997). How Much Do Immigration and Trade Affect Labour Market Outcomes?, Brookings Papers on Economic Activity, 1, 1-90.

Dollar, D. & Kraay, A. (2004). Trade, Growth and Poverty, The Economic Journal, 114(493), 22-49.

Dorn, F., Fuest, C. & Potrafke, N. (2018). Globalization and Income Inequality Revisited, Ifo Working Paper, No. 247, Ifo Institute - Leibniz Institute for Economic Research at the University of Munich, Munich.

Dreher, A. (2006). Does Globalization Affect Growth? Empirical Evidence from a new index, Applied Economics, 38, 1091-1110.

Dreher, A. & Gaston, N. (2008). Has Globalization Increased Inequality?, Review of International Economics, 16, 516-536.

Goldberg, P. K. & Pavcnik, N. (2007). Distributional Effects of Globalization in Developing Countries, Journal of Economic Literature, 45(1), 39-82.

Gozgor, G. & Ranjan, P. (2017). Globalization, Inequality and Redistribution: Theory and Evidence, World Economy, 40(12), 2704-2751.

Lee, J. & Strazicich, M. C. (2003). Minimum Lagrange multiplier unit root test with two structural breaks. The Review of Economics and Statistics, 85(4), 1082-1089.

Potrafke, N. (2015). The Evidence on Globalization, World Economy, 38(3), 509-552.

Wood, A. (1995). How Trade hurt unskilled Workers, Journal of Economic Perspectives, 9, 57-80.

Wei, S. & Wu, Y. (2001). Globalization and Inequality: Evidence from Within China, NBER Working Paper 8611, National Bureau of Economic Research, Inc.

Zhou, L., Biswas, B., Bowles, T. & Sounders, P.J. (2011). Impact of Globalization on Income Distribution Inequality in 60 Countries, Global Economy Journal, 11(1), 1-18.

Prb.	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000	0.00000
Number of obs.	1655	1655	1655	1655	1655
Number of countries	151	151	151	151	151

4. CONCLUSION

This study attempts to examine the association between institutional factors (i.e., voice and accountability, political stability and absence of violence, government effectiveness, regulatory quality, control of corruption, and rule of law) and poverty. Unbalanced data covering years between 1996 and 2019 and panel quantile estimation method were employed for the analyses. Panel quantile estimations are implemented and reported for the quantiles of 10th, 25th, 50th, 75th, and 90th.

Estimation findings reveal that voice and accountability, political stability and absence of violence, government effectiveness, regulatory quality, control of corruption, and rule of law have statistically significant negative impact on poverty (i.e., positive influence on human development) and this result keeps its validity across all indicators and quantiles. Moreover we obtained statistically significant positive coefficient estimations for the variables of education and health expenditure (except negative coefficients for health variable in last two quantiles of the model given in Equation 5 and negative coefficient for health variable in last quantile of the model given in Equation 6). On the other hand we got statistically significant negative coefficient estimations for inflation variable across all indicators and quantiles.

More specifically we can state that increases in institutional factors (i.e., voice and accountability, political stability and absence of violence, government effectiveness, regulatory quality, control of corruption, and rule of law) lead to decreases in poverty (i.e., increases in human development). Meantime increases in education level and health expenditure reduce poverty (i.e., augment human development) whereas increases in inflation enhance poverty (i.e., worsen human development). As a result we conclude that governments combating with poverty should adopt and apply political instruments which enhance voice and accountability, political stability and absence of violence, government effectiveness, regulatory quality, control of corruption, rule of law, education level, and health spending and reduce inflation level.

REFERENCES

Cepparulo, A., Cuestas, J. C., & Intartaglia, M. (2017). Financial development, institutions, and poverty alleviation: an empirical analysis. Applied Economics, 49(36), 3611-3622.

Grogan, L., & Moers, L. (2001). Growth empirics with institutional measures for transition countries. Economic systems, 25(4), 323-344.

Okşak, Y. & Yalçınkaya Koyuncu,J. (2019). Hükümetin Etkinliği Rantları Etkiler Mi?.XII. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management, 20-21 Nisan, 2019, sayfa 517-520, Plovdiv / Bulgaria.

Okşak,Y. & Yalçinkaya Koyuncu,J. (2020). The Impact of Institutional Factors on Shadow Economy. in Studies on Balkan and Near Eastern Social Sciences-Volume 4 Edited by Rasim Yilmaz and Günther Löschnigg, pp. 57-70. Berlin: PETER LANG. ISBN 978-3-631-81910-4.

Okşak, Y. & Yalçınkaya Koyuncu,J.(2019). Hesap Verilebilirliğin Rant Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi?.XII. IBANESS Congress Series on Economics, Business and Management, 20-21 Nisan, 2019, sayfa 521-524, Plovdiv / Bulgaria.

Tebaldi, E., & Mohan, R. (2010). Institutions and poverty. The journal of development studies, 46(6), 1047-1066.

Unal, H.S. & Yalcinkaya Koyuncu,J. (2020). Does Institutional Environment Affect Outward Foreign Direct Investment?: Panel Study. Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (18), 51-57.

Unver, M. & Yalcinkaya Koyuncu, J. (2016). The Impact of Poverty on Corruption. Journal of Economics Library, Volume:3 - Issue:4 (December 2016), pages 632-642.

Yalcinkaya Koyuncu, J. & Unal, H.S. (2018). Is There any Long-term Association Between Tax Evasion and Human Development?: Evidence from OECD Countries. Social Sciences Research Journal, 7(3), (September 2018), pages 92-101.

Yalçinkaya Koyuncu, J. & Okşak, Y. (2019). The Impact of Banking Crises on Poverty: Panel Evidence. in Studies on Balkan and Near Eastern Social Sciences-Volume 3 Edited by Rasim Yilmaz and Günther Löschnigg, pp. 255-262. Berlin: PETER LANG. ISBN 978-3-631-78289-7.

Yılmaz,R. & Yalcinkaya Koyuncu, J. (2018). The Contribution of ICT to Poverty Reduction: A Panel Data Evidence. Social Sciences Research Journal, 7(4), (December 2018), pages 63-75.

Yilmaz, R. & Yalcinkaya Koyuncu, J. (2019). Information And Communication Technologies And Human Capital Development: A Panel Data Analysis. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 60, pages 193-201.

Yalcinkaya Koyuncu,J. & Unver,M. (2017).The Association between Corruption and Globalization in AfricanCountries. Social Sciences Research Journal,Volume 6, Issue 4, pages 20-28, (December 2017).

Zhao, L. (2021). Tourism, institutions, and poverty alleviation: Empirical evidence from China. Journal of Travel Research, 60(7), 1543-1565.

Descriptive analysis delivers several results. First, total number of active customers using digital banking has been increasing. While the number of active customers has a decreasing trend in internet banking, it has an increasing trend in mobile banking. This implies that there is a transition from internet banking to mobile banking. Second, the statistics on digital banking is found to be more common by gender show that the use of mobile banking has been increasing for both genders. However, the number of males exceed the number of females over the sample horizon. Males (Females) comprised of, on average, 69% (31%) of active retail digital banking customers. Both genders use mobile banking channel more frequently. Third, use of digital banking among retail customers aged between 36-55. As the type of digital banking, mobile banking is preferred by both genders. Fourth, commercial customers use both digital banking channels mainly for regular and invoice payment orders. They almost do not make non-financial transactions for orders. However, retail customers use both channels for credit card and loan applications in addition to orders. Fifth, as for the financial transactions, retail customers use both channels equally in terms of shares of number and volume. However, they use internet banking highly for their investments. Sixth, the highest average value per financial transaction is for investments followed by money transfers.

As the digital banking opportunities increase, customers do not likely to visit physical branches for their banking needs. Branchless banking is likely to take more place in our daily lives. Digitalization of banking continues to deepen financial inclusion.

REFERENCES

International Telecommunication Union. (2021). Mobile-Cellular subscriptions [Data Set]. https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/stat/default.aspx

The Banks Association of Türkiye (2022). Digital, Internet and Mobile Banking Statistics [Data Set]. https://www.tbb.org.tr/en/banks-and-banking-sector-information/statistical-reports/20

INR 5249.6, shows a rapid deviation from the balance in the long run. On the other hand, exchange rate EXC and export value EXP appear as variables that can come to balance in the long run. So the return rate of EXC is -0.04417 and the return rate of EXP is -217.8.

Table 5. Wald causality test results

Test statistic	Value	Df	P-value
Chi square	3.0996	4	0.5413
Null hypothesis C(4)=C(6)=C(8)=C(11)=0			

Source: Own calculations

In Table 5, we see the Wald test results. Since the C(1) coefficient of GDP growth rate is positive, we could not define the long-term relationship, and in this case, we applied the Wald test to detect the short-term relationship. In the Wald test, the test is approved when the coefficient of the independent variables is equal to zero. that is, the short-term relationship is approved. Table 5 shows that p=0.5413 is greater than the 5% significance level. Then we can reject the null hypothesis C(4)=C(6)=C(8)=C(11)=0. In other words, it was concluded that there is a short-run causality between our dependent variable, GDP growth rate, and the explanatory variables.

6. CONCLUSION

In the study, the relationship between foreign direct investment and economic growth of 5 African countries (Sierra Leone, Liberia, Ivory Coast, Mali and Guinea) between 2005 and 2020 was analyzed by panel cointegration tests. The results of the tests show us that there is no long-term relationship between the GDP growth rates of the countries and the explanatory variables, especially foreign direct investments. Although there is no long-term causality, the Wald test was used to determine short-term causality. According to the test results, it is understood that foreign direct investments affect the GDP growth rate in the five African countries in the short term. When we look at the results of the study, we saw that the exchange rate and export values have a long-term effect on the economy. In line with the importance of exports and exchange rates in the relevant countries, it would be beneficial to consider monetary policies in a short-term manner. It would be beneficial to take measures to expand the policies to attract foreign direct investment and to make them effective in the short term. Therefore, the governments needs to create and retain opportunities, create a great macroeconomic climate and reduce trade restrictions. These are vital components for these nations to compete in attracting and sustaining foreign direct investment inflows for future development.

REFERENCES

Affairs, B. o. E. a. B. (2020). 2020 Investment Climate Statements: Liberia. https://www.state.gov/reports/2020-investment-climate-statements/liberia/#:~:text=Foreign%20investors%20may%20convert%2C%20transfer,tax%20to%20investors'%20home%20countries.

Aitken, B. J., & Harrison, A. E. (1999). Do domestic firms benefit from direct foreign investment? Evidence from Venezuela. American economic review, 89(3), 605-618.

Alberto, G., Boratav, K., & Parikh, A. (2000). Instability and Volatility of Capital Flows to Developing Countries. The World Economy, 23(8).

Asiedu, E. (2002). On the determinants of foreign direct investment to developing countries: is Africa different? World development, 30(1), 107-119.

Bank, L. (2021). Guinea: Investing. https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/guinea/investing

Bank, W. (2020). Mali FDI Net Inflows. https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=ML

Brima, S. (2015). Macroeconomic determinants of foreign direct investment in Sierra Leone: An empirical analysis. International Journal of Economics and Finance, 7(3), 123-133.

Chakraborty, C., & Basu, P. (2002). Foreign direct investment and growth in India: A cointegration approach. Applied economics, 34(9), 1061-1073.

Chea, A. C. (2011). Global private capital flows and development finance in Sub-Saharan Africa: Exemplary performers, lessons for others, and strategies for global competitiveness in the twenty-first century. Journal of Sustainable Development, 4(5), 18-31.

Collier, P., & Gunning, J. W. (1999). Why has Africa grown slowly? Journal of economic perspectives, 13(3), 3-22.

Esso, L. J. (2010). Long-run relationship and causality between foreign direct investment and growth: Evidence from ten African countries. International Journal of Economics and Finance, 2(2), 168-177.

Gujarati, D., Porter, D., & Gunasekar, S. (2012). Chap. 10 in Basic econometrics. In: New York: McGraw-Hill.

Haile, G. A., & Assefa, H. (2006). Determinants of Foreign Direct Investment in Ethiopia: A time-series analysis. 4th International Conference on the Ethiopian Economy,

IMF, C. R. (2021). Economic Development Documents- National Development Plan 2016-20 https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr16388.pdf

Jaiblai, P., & Shenai, V. (2019). The determinants of FDI in sub-Saharan economies: A study of data from 1990–2017. International Journal of Financial Studies, 7(3), 43.

Klein, M. U., Aaron, C., & Hadjimichael, B. (2001). Foreign direct investment and poverty reduction (Vol. 2613). World Bank Publications.

Macrotrends. Liberia Foreign Direct Investment 1970-2022. https://www.macrotrends.net/countries/LBR/liberia/foreign-direct-investment

Markusen, J. R., & Maskus, K. E. (2002). A unified approach to intra-industry trade and foreign direct investment. In Frontiers of Research in Intra-Industry Trade (pp. 199-219). Springer.

Mlambo, K., & Oshikoya, T. W. (2001). Macroeconomic factors and investment in Africa. Journal of African economies, 10(suppl_2), 12-47.

Morisset, J. (2000). Foreign direct investment in Africa: policies also matter (Vol. 2481). World Bank Publications.

Ranis, G., Stewart, F., & Ramirez, A. (2000). Economic growth and human development. World development, 28(2), 197-219.

Rappaport, J. (2000). How does openness to capital flows affect growth? FRB of Kansas City Research Working Paper No. 00-11.

Romer, P. M. (1990). Endogenous technological change. Journal of political Economy, 98(5, Part 2), S71-S102.

Sichei, M. M., & Kinyondo, G. (2012). Determinants of foreign direct investment in Africa: A panel data analysis. Global Journal of Management and Business Research, 12(18).

SOLIDAR. (2018). Economic and Social Rights Report https://www.solidar.org/system/downloads/attachments/000/001/185/original/Solidar-Mali-v05.pdf?1611675253

State, U. S. D. o. (2020). https://www.state.gov/reports/2020-investment-climate-statements/sierra-leone/

Sy, A., & Rakotondrazaka, F. M. (2015). Private capital flows, official development assistance, and remittances to Africa: Who gets what. Policy Paper, 2.

UNCTAD. (2021). http://unctadstat.unctad.org/countryprofile/generalprofile/en-gb/384/index.html

Zeshan, M., & Ahmad, V. (2013). Energy consumption and economic growth in Pakistan. Bulletin of Energy Economics, 1(2), 8-20.

Zhang, K. H. (2001). How does foreign direct investment affect economic growth in China? Economics of transition, 9(3), 679-693.

significant positive coefficient for the variable of openness in all quantiles, except insignificant coefficients of POPULATION variable for 10th and 20th quartiles and insignificant coefficient of INFLATION variable for 90th quantile. In other words, increases in inflation and population lead to a decline in political stability and a jump in openness causes to a rise in political stability. Lastly, according to the results of Wald test estimated models for each quantile are highly statistically significant.

REFERENCES

Akçay, S. (2006). Corruption and Human Development. Cato Journal, 26(1), 29-48.

Akengin H. & Gürçay H. (2014). A Regional Assessment on the Problem of Geography, Democracy and Governance: The Case of the Middle East and North Africa. Süleyman Demirel University Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences, 0(33), 19 – 40.

Al, A. & Aslan, N. (2018). The Middle East in the Oil Grip: The Case of the Libyan Civil War. Econder International Academic Journal, 2 (1), 37-55. DOI: 10.35342/econder.415371

Aljarallah, R. A. (2020). Natural resource dependency, institutional quality and human capital development in Gulf Countries. Heliyon, 6(7), e04290.

Anderson, D., & Grove, R.H. (Ed.). (1987). Conservation in Africa: peoples, policies and practice. Cambridge University Press.

Auty, R. M. (2001). 'The political economy of resource-driven growth'. European Economic Review, 45(4), 839-846.

Aytekin, E. D. &Demiral, M. (2019). The relationship between natural resource wealth and economic growth: A multi-country and comparative analysis (Master's thesis, Niğde Ömer Halisdemir University/Social Sciences Institute).

Barro, R. J. (1999). Determinants of Democracy. Journal of Political Economy, 107(S6), S158–S183. https://doi.org/10.1086/250107.

Bayulgen, O. (2005). Foreign Investment , Oil Curse and Democratization : A Comparison of Azerbaijan and Russia. Business and Politics, 7: 1, Article 3.

Beblawi H., (1990), The Rentier State in The Arab State, Luciani, G. (edt.), The Arab State, (85-98), London, Routledge.

Beblawi, H. (1990). The Rentier State in the Arab World, G. Luciani (ed) The Arab State, Berkeley, University of California Press, 1990, pp. 49-62.

Bhattacharyya, S. & Hodler, R. (2010). "Natural Resources, Democracy and Corruption", European Economic Review, 54(4), 608-621.

Bhattacharyya, S. & Hodler, R. (2014). Do natural resource revenues hinder financial development? The role of political institutions. World Development, 57, 101-113. https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2013.12.003

Burkhart, Ross, & Michael L.B. (1994). Comparative Democracy: The Economic Development Thesis, American Political Science Review 88:903-10

Clark, J. (1997). Petro-politics in the Congo. Journal of Democracy, 8 (3), 62-76.

Colgan, J. D. (2013). Petro-Aggression. Cambridge: Cambridge University Press.

Crystal, J. (1989). Coalitions in Oil Monarchies: Kuwait and Qatar", Comparative Politics, Cilt 21, No.4, Temmuz 1989, s.427–443.

Davis, G. A., & Tilton, J. E. (2005). The Resource Curse. Natural Resources Forum, 29, 233-242.

Demiralp, Y., S. (2016). What have we learned from the Arab Spring? The New Middle East: Society, Politics and Economy Conference.(p.1-6). Istanbul: Işık University Press.

Forum, (Summer-Fall 2007), "Karl Marx Man, Society and Communication", Gazi University Faculty of Communication, Journal of Communication Theory and Research, (issue 25), 199-228.

Frankel, Jeffrey A. (2010). The Natural Resource Curse: A Survey (February 5, 2010). HKS Working Paper No. RWP10-005, http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1565588

Goldberg, E., Wibbels, E., & Mvukiyehe, E. (2008). Lessons from strange cases: democracy, development and the curse of resources in US states. Comparative Studies in Politics, 41 (4-5), 477-514.

Gök, A., Yamak, T. & Saygin, E. (2018). The Determinant Impact of Foreign Direct Capital Investments on Corruption: Panel Data Survey For Mena Region. International Journal of Economics and Administrative Studies, Prof. Dr. Harun Terzi Special Issue, 287-302. DOI: 10.18092/ulikidince.445887

Gunton, T. (2003). Natural resources and regional development: An assessment of dependency and comparative advantage paradigms. Economic geography, 79(1), 67- 94.

Helliwell, J. F. (1994). Empirical Linkages between Democracy and Economic Growth. British Journal of Political Science, 24(2), 225–248. http://www.jstor.org/stable/194169

Humphreys, M., Sachs, J. D., Stiglitz, J. E., Humphreys, M., & Soros, G. (2007). Escaping the resource curse. Columbia university press.

Jensen, N., & Wantchekon, L. (2004). Resource Wealth and Political Regimes in Africa. Comparative Political Studies, 37 (7), 816-841. https://doi.org/10.1177/0010414004266867

Karl, T. L. (2005). 2. Understanding the Resource Curse in Tsalik, S., & Schiffrin, A. (2005). Covering oil–a reporter's guide to energy and development. Open Society Institute, New York.

Lam, R., & Wantchekon, L. (1999). Dictatorships as a Political Dutch Disease

Le Billon, P., (2001), "Fueling War: Natural Resources and Armed Conflicts", Oxford University Press.

Lipset, SM (1959). Some Social Requirements of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy1. American political science review, 53(1), 69-105.

Luciani G., (1990), Allocation vs. Production States: A Theoritical Framework, Luciani G. (edt.), The Arab State,(65-84), London, Routledge.

Mahdavy, H. (1970). The patterns and problems of economic development in rentier states: The case of Iran. 428-467.

Marx K., (1981), Capital, Volume 3, New York, Vintage Books.

Mauro, P. (1997). Why Worry about Corruption?.IMF Economic Issues, No: 6.

Mavrotas, G., Murshed, S. M., & Torres, S. (2011). Natural resource dependence and economic performance in the 1970–2000 period. Review of Development Economics, 15(1), 124-138.

Okruhlik, G. (1999). Rentier wealth, unruly law, and the rise of opposition: the political economy of oil states. Comparative Politics, 295-315.

Przeworski, A., Alvarez, R. M., Alvarez, M. E., Cheibub, J. A., Limongi, F., & Neto, F. P. L. (2000). Democracy and development: Political institutions and well-being in the world, 1950-1990 (No. 3). Cambridge University Press.

Ricardo D., (1921[1817]), The Principles of Economics and Taxation, London.

Ross M.L. (1997). The Political Economy of The Resource Curse, World Politics, (51), 297-322.

Ross, M. (2001). Does Oil Hinder Democracy? World Politics, 53(3), 325-361. doi:10.1353/wp.2001.0011.

Ross, Michael L., (2003). The Natural Resource Curse: How Wealth Can Make You Poor, Editors: Bannon, I., Collier, P., "Natural Resorces and Violent Conflict: Options and Actions", Worldbank

Sachs, J. D. and Warner, A. M. (1995). Natural resource abundance and economic growth, NBER Working Paper 5398, Cambridge, Massachusetts.

Shambayati H., (1994). The Rentier State, Interest Groups, and The Paradox of Autonomy: State And Business in Turkey And Iran, Comporative Politics, (Vol. 26-3), 307-331.

Smith, B. (2004). Oil wealth and regime survival in the developing world, 1960–1999', American Journal of Political Science, 48(2), 232-246.

Solow R., (1974). The Economics of Resources or The Resources of Economy, America Economic Review, (64-2), 1-14.

Sözen, I., Uslu, K., & Öngel, V. (2011). Rentist Economy Structures of the Middle East and North Africa Countries.

Thorvaldur Gylfason & Gylfi Zoega, (2006). Natural Resources and Economic Growth: The Role of Investment, World Economy, Wiley Blackwell, vol. 29(8), pp. 1091-1115, August.

Tollison, R. D. (1982). Rent Seeking: A Survey. Kyklos, 35(4), 575-602.

Van de Walle, D. (1998). Targeting revisited. World Bank Research Observer, 13 (2), 231-248.

Waterbury, J. (1997). From social contracts to exclusion contracts: the political economy of authoritarianism and democracy. Islam, Democracy and the State in North Africa, 141-76.

Yağmur, Devrim. The Natural Resource Curse and Kazakhstan's Economic Policies, PhD Thesis, Ankara, 2019.

Yalçınkaya Koyuncu, J. & Ünver, M. (2020). Do Natural Resource Rents Matter For Political Stability?: An Empirical Evidence . Global Journal of Economics and Business Studies 9 (17), 77-93. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/gumusgjebs/issue/55948/696323

Yate D.A., (1996), The Rentier State in Africa: Oil Rent Dependency and Neocolonialism in The Republic Of Gabon, Trenton, Africa World Press.

Yates, D. A. (1996). The rentier state in Africa: Oil rent dependency and neocolonialism in the Republic of Gabon. Africa World Press.

4. CONCLUSION

This study analysis the asymmetric effects of agricultural producer prices and industrial production on Borsa Istanbul 100 (BIST100) index using non-linear ARDL (NARDL) model developed by Shin et.al (2014) over the monthly period 2016:01-2021:12. The Producer Price Index of Agricultural Products and the Industrial Production Index are used as proxy variables to represent agricultural prices and industrial production. NARDL model shows that a positive change in agricultural producer prices associates with a positive change in BIST100 index. On the other hand, a negative change in agricultural producer prices associates with a positive change in BIST100 index. Moreover, compared to the enhancing impact of positive changes in agricultural producer prices on the BIST100 index, the increasing effect of negative changes in agricultural producer prices on the BIST100 index is much higher. As for industrial production it is determined that while a positive change in industrial production associates with a long-run increase in BIST100 index, a negative change in industrial production associates with a decline in BIST100 index. The long-run asymmetry test results confirm the existence of long-run asymmetry for both agricultural producer prices and industrail production.

Future studies can investigate the relationship of these two variables with different indexes of Borsa Istanbul. In addition, the relationship between these variables and the stock market returns of companies that trade agricultural products or commodities can be considered as an appropriate research topic.

REFERENCES

Aisyah, A. R., Noor, Z. M. S., & Fauziah, H. T. (2009). Macroeconomic determinants of Malaysian stock market. African Journal of Business Management, 3(3), 095-106.

Akpolat, A. G. (2016) Does Turkish stock market contribute to Turkey's long-run growth: an analysis with structural breaks. Journal of Applied Research in Finance and Economics, 2(3), 1-13.

Araç, A., & Kutalmış Özcan, S. (2014). The Causality between Financial Development and Economic Growth: The Case of Turkey. Journal of Economic Cooperation & Development, 35(3).

Aydın, M. K., Ak, M. Z., & Altıntaş, N. (2014). Finansal gelişme'nin büyüme'ye etkisi: Türkiye özelinde nedensellik analizi. Maliye Dergisi, 167, 149-162.

Barakat, M. R., Elgazzar, S. H., & Hanafy, K. M. (2016). Impact of macroeconomic variables on stock markets: Evidence from emerging markets. International journal of economics and finance, 8(1), 195-207.

Bayar, Y., Kaya, A., & Yildirim, M. (2014). Effects of stock market development on economic growth: Evidence from Turkey. International Journal of Financial Research, 5(1), 93.

Bhuiyan, E. M., & Chowdhury, M. (2020). Macroeconomic variables and stock market indices: Asymmetric dynamics in the US and Canada. The Quarterly Review of Economics and Finance, 77, 62-74.

Büyüksalvarci, A., & Abdioglu, H. (2010). The causal relationship between stock prices and macroeconomic variables: A case study for Turkey. Journal of Economic & Management Perspectives, 4(4), 601.

Celebi, K., & Hönig, M. (2019). The impact of macroeconomic factors on the German stock market: Evidence for the crisis, pre-and post-crisis periods. International Journal of Financial Studies, 7(2), 18.

Chen, Y.K. (2016), "Does the vector error correction model perform better than others in forecasting stock price? An application of residual income valuation theory", Economic Modelling, 52, 772-789.

Coşkun, Y., Seven, Ü., Ertuğrul, H. M., & Ulussever, T. (2017). Capital market and economic growth nexus: Evidence from Turkey. Central Bank Review, 17(1), 19-29.

Creti, A., Joëts, M., & Mignon, V. (2013). On the links between stock and commodity markets' volatility. Energy Economics, 37, 16-28.

Çetintaş, H., & Barışık, S. (2003). Banks, stock market and economic growth: cointegration and causality analysis case of Turkey (1989-2000). ISE Review, 7(25-26), 1-17.

Engle, R. F., Ghysels, E., & Sohn, B. (2013). Stock market volatility and macroeconomic fundamentals. Review of Economics and Statistics, 95(3), 776-797.

Eyüboğlu, K., & Kadir, A. K. A. N. (2020). Türkiye'de finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisi: RALS-EG Eşbütünleşme Testi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(4), 974-988.

Girardi, D. (2015). Financialization of food. Modelling the time-varying relation between agricultural prices and stock market dynamics. International Review of Applied Economics, 29(4), 482-505.

Hondroyiannis, G., & Papapetrou, E. (2001). Macroeconomic influences on the stock market. Journal of economics and finance, 25(1), 33-49.

İlarslan, K., & Yildiz, M. (2022). Do International Agricultural Commodity Prices Have an Effect on the Stock Market Index? A Comparative Analysis Between Poland and Turkey. Sosyoekonomi, 30(52), 87-107.

Jordan, S. J., Vivian, A., & Wohar, M. E. (2016). Can commodity returns forecast Canadian sector stock returns?. International Review of Economics & Finance, 41, 172-188.

Karacaer, S., & Kapusuzoglu, A. (2010). Investigating causal relations among stock market and macroeconomic variables: Evidence from Turkey. Journal of Economic & Management Perspectives, 4(3), 501.

Keskin, N., & KARŞIYAKALI, B. (2010). Finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye Örneği. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, 47(548), 76-94.

Ma, F., Lu, X., Liu, J., & Huang, D. (2022). Macroeconomic attention and stock market return predictability. Journal of International Financial Markets, Institutions and Money, 79, 101603.

Megaravalli, A. V., & Sampagnaro, G. (2018). Macroeconomic indicators and their impact on stock markets in ASIAN 3: A pooled mean group approach. Cogent Economics & Finance, 6(1), 1432450.

Mensi, W., Beljid, M., Boubaker, A., & Managi, S. (2013). Correlations and volatility spillovers across commodity and stock markets: Linking energies, food, and gold. Economic Modelling, 32, 15-22.

Ouyang, R., & Zhang, X. (2020). Financialization of agricultural commodities: Evidence from China. Economic Modelling, 85, 381-389.

Sadorsky, P. (2014). Modeling volatility and correlations between emerging market stock prices and the prices of copper, oil and wheat. Energy Economics, 43, 72-81.

Shin, Y., Yu, B., & Greenwood-Nimmo, M. (2014). Modelling asymmetric cointegration and dynamic multipliers in a nonlinear ARDL framework. In Festschrift in honor of Peter Schmidt (pp. 281-314). Springer, New York, NY.

Soytaş, U., & Küçükkaya, E. (2011). Economic growth and financial development in Turkey: new evidence. Applied Economics Letters, 18(6), 595-600.

Şentürk, M., Özkan, G. S., & Akbaş, Y. E. (2014). The relationship between economic growth and stock returns: an example from Turkey. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 15(2), 155-164.

Taşseven, Ö., & Yılmaz, N. (2022). Finansal gelişme göstergeleri ile ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 23(1), 105-125.

Taylor, S. P. S., & Poon, S. (1991). ``Macroeconomic Factors and the UK Stock Market''. Journal of Business Finance and Accounting, 18(5), 619-36.

Tuncer, I., & Turaboglu, T. T. (2014). Relatioship between stock prices and economic activity in Turkish economy. Актуальні проблеми економіки, (2), 111-121.

Tursoy, T., & Faisal, F. (2016). Causality between stock price and GDP in Turkey: an ARDL bounds testing approach. Romanian Statistical Review, 64(4), 3-19.

Tursoy, T., Faisal, F., Berk, N., & Shahbaz, M. (2018). How do Stock Prices and Metal Prices Contribute to Economic Activity in Turkey? The Importance of Linear and Non-linear ARDL.

Wongbangpo, P., & Sharma, S. C. (2002). Stock market and macroeconomic fundamental dynamic interactions: ASEAN-5 countries. Journal of asian Economics, 13(1), 27-51.

Tiryaki, A., Ceylan, R., & Erdoğan, L. (2019). Asymmetric effects of industrial production, money supply and exchange rate changes on stock returns in Turkey. Applied Economics, 51(20), 2143-2154.

Yılmaz, Ö., Güngör, B. & Kaya, V.(2006), "Hisse Senedi Fiyatları ve Makroekonomik Değişkenler Arasındaki Eşbütünleşme ve Nedensellik", İMKB Dergisi, 9(34), ss. 1–16.

CCR estimation results at ten percent significance level. According to FMOLS and CCR methods, test statistical value of estimated coefficient of INF variable resulted in a significant one percent significance level. The test statistical value of estimated coefficient of INF variable according to all three methods, FMOLS, DOLS and CCR, resulted in a significant one percent significance level.

When the econometric findings are evaluated in general, Engle-Granger cointegration test results show that the series of the variables of the econometric model are related in long-run. VAR Granger (1969) Causality Test results indicate that there is a causality relationship between budget deficits, public sector borrowing requirement and long-run interest rates. According to FMOLS, DOLS and CCR estimation results, it is concluded that the public sector borrowing requirement has a negative effect on long-run interest rates.

6. CONCLUSION

Turkish economy, where budget deficits and public borrowing increased rapidly and economic stability could not be achieved, was dragged into an important bottleneck in nineties. With the increase in budget deficits, the increase in public borrowing and the way this borrowing was financed through domestic borrowing affected Turkish economy negatively, and economic stability was gradually removed.

The findings of this study, which examines the effects of budget deficits and public borrowing on long-run interest rates, indicate that budget deficits and public borrowing affect long-run interest rates. In addition, it has been concluded that public borrowing has a negative effect on long-run interest rates. Obtained the findings support the findings obtained in the studies on Turkey, which was also examined in the literature part of the study.

Obtained the findings show that the increase in budget deficits and public borrowing may cause negative consequences on macroeconomic stability in Turkey in the next period. Therefore, on the one hand, wanting to achieve macroeconomic objectives such as price stability, economic growth and full employment, on the other hand, giving importance to public discipline and fiscal policy implementations based on public discipline will continue to be important in terms of economic stability for Turkey. In this context, it becomes important that public expenditures are not financed through domestic borrowing but financed through taxes.

REFERENCES

Afşar, M., & Doğan, E. (2017). Uzun Dönem Faiz Oranlarının Belirleyicileri: OECD Ülkelerine Yönelik Bir Panel Veri Analizi. Akademik Bakış Dergisi, 59, 103-115.

Ajlouni, M. M. (2017). Government Budget Deficit and Long-Term Interest Rate Yields in Jordan. International Review of Management and Business Research, 6(2), 878-885.

Aytaç, D., & Sağlam, M. (2014). Kamu Açıkları, İç Borç ve Faiz Oranı İlişkisi: Türkiye Örneği. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 131-149.

Barro, R. J. (1974). Are Government Bonds Net Wealth?. Journal of Political Economy, 82(6).

Canpolat, Ş. (2020). Türkiye'de Ekonomik Büyümeyi Etkileyen Değişkenler Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), 123-136.

Cebula, R. J. (2015). On the Nominal Interest Rate Yield Response to Net Government Borrowing in the U.S.: GLM Estimates, 1972-2012. International Journal of Applied Economics, 12(1), 1-14.

Demir, M., & Sever, E. (2008). Kamu İç Borçlanmasının Büyüme, Faiz Ve Enflasyon Oranı Üzerindeki Etkileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(25), 170-196.

Engle, R. F., & Granger, C. W. (1987). Co-Integration in Error Correction: Representaion, Estimation and Testing. Econometrica, 55(2), 251-276.

Erdoğan, L., Ceylan, R., & Tiryaki, A. (2018). Türkiye'de Uzun Dönem Ekonomik Büyümenin Belirleyicilerinin ARDL, FMOLS, DOLS ve CCR Yöntemleriyle Tahmini. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 36(4), 39-58.

Essien, S. N., Agboegbulem, N. T. I., Mba, M. K., & Onumonu, O. G. (2016). An Empirical Analysis of the Macroeconomic Impact of Public Debt in Nigeria. CBN Journal of Applied Statistics, 7(1), 125-145.

Granger, C. W. (1969). Investigating Causal Relations by Econometric Models and Crossspectral Methods. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 424-438.

Hansen, B.E., & Phillips, P.C.B. (1990). Estimation and Inference in Models of Cointegration: A Simulation Study. Advances in Econometrics, 8, 225-248.

Hsing, Y. (2010). Government Debt and the Long-Term Interest Rate: Application of an Extended Open-Economy Loanable Funds Model to Poland. Managing Global Transitions, 8(3), 227–237.

Karakaş, G. (2022). Pestisit Kullanımının Bal Verimi Üzerine Etkisi: Panel Veri Analizi. KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi, 25(5), 1163-1167.

Kelikume, I. (2016). The Effect of Budget Deficit on Interest Rates in the Countries of Sub-Saharan Africa: A Panel VAR Approach. The Journal of Developing Areas, Special Issue on Dubai Conference, April 17-18, 2016, 105-120.

Knot, K. & Haan, J. (1995). Fiscal Policy and Interest Rates in the European Community. European Journal of Political Economy 11.

Konya, S., & Duran, M. S. (2022). Kamu Borcunun Uzun Dönem Faiz Oranları Üzerindeki Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Yönetim ve Ekonomi, 29(1), 159-183.

Laubach, T. (2003). New Evidence on the Interest Rate Effects of Budget Deficits and Debt. Finance and Economics Discussion Series 2003-12, Board of Governors of the Federal Reserve System (U.S.).

Modigliani, F. & Jappelli, T. (1988). L'effetto Della Politica Fiscale Sui Tassi Di Interesse. Economia Italiano, 3, 9-37.

Mukhtar, T., & Zakaria, M. (2008). Budget Deficits and Interest Rates: An Empirical Analysis for Pakıstan. Journal of Economic Cooperation, 29(2), 1-14.

Munir, K., & Perveen, A. (2021). Impact of Total, Internal and External Government Debt on Interest Rate in Pakistan. Journal of Applied Economics and Business Research JAEBR, 11(1), 25-40.

Nwosa, P. I., & Ibas, C. K. (2014). Does Budget Deficit Affect Short and Long Term Interest Rates Differently?. International Journal of Economics and Business Research, 8(4).

Paesani, P., Strauch, R., & Kremer, M. (2006). Public Debt and Long-Term Interest Rates The Case of Germany, Italy And the USA. Working Paper Series No. 656, European Central Bank.

Pandit, R. (2021). The Impact of Fiscal Deficit on Long-term Nominal Interest Rate in Nepal. Nepal Rastra Bank. https://www.nrb.org.np/contents/uploads/2021/09/vol17_art6.pdf

Park, J.Y. (1992). Canonical Cointegrating Regressions. Econometrica, 60(1), 119-143.

Saher, N., & Herbert, M. (2010). Response of Long-term Interest Rate to Fiscal Imbalance: Evidence from Pakistan. SBP Research Bulletin, 6(1), 43-49.

Stock, J.H., & Watson, M.W. (1993). A Simple Estimator of Cointegrating Vectors in Higher Order Integrated Systems. Econometrica, 61(4), 783-820.

TCMB Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS), https://evds2.tcmb.gov.tr/

TCSBB Presidency of the Republic of Turkey Strategy and Budget Presidency, https://www.sbb.gov.tr/

Turner, D., & Spinelli, F. (2013). The Effect of Government Debt, External Debt and Their Interaction on OECD Interest Rates. OECD Economics Department Working Papers No. 1103. https://dx.doi.org/10.1787/5k3ttg5c0026-en

Yan, Y. H., & Brittle, S. (2010). Reconsidering The Link Between Fiscal Policy and Interest Rates in Australia. Treasury Working Paper 2010—04.

Yurdakul, F. (2018). Kişi Başına Enerji Tüketimi ile Büyüme Oranı Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. Ekonomik Yaklaşım, 29(107), 49-76.

countries with high dependency on coal imports. This study highlights the importance of improving energy technologies and reducing import dependency on coal through more efficient energy production in order to mitigate the effects of these events on the country's macroeconomic indicators. In addition, one possible area of future research would be to extend the scope of our study especially to cover the renewable energy markets.

REFERENCES

Ajmi, A. N., Hammoudeh, S., & Mokni, K. (2021). Detection of bubbles in WTI, brent, and Dubai oil prices: a novel double recursive algorithm. Resources Policy, 70, 101956.

Baum, C. F. (2005). Stata: The language of choice for time-series analysis? Stata Journal, 5(1), 46–63. https://doi.org/10.1177/1536867x0500500110

British Petrol (2022). Statistical Review of World Energy. https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html, (02.11.2022)

Caspi, I., Katzke, N., & Gupta, R. (2018). Date stamping historical periods of oil price explosivity: 1876–2014. Energy Economics, 70, 582-587.

Clemente, J., Montanes, A., & Reyes, M. (1998). Testing for a unit root in variables with a double change in the mean. Economics Letters.

Dickey, D.A., Fuller, W.A., 1981. The likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. Econometrica. 49, 1057–1072. https://doi.org/10.2307/1912517.

El Montasser, G., Gupta, R., Martins, A. L., & Wanke, P. (2015). Are there multiple bubbles in the ethanol–gasoline price ratio of Brazil?. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 52, 19-23.

Floros, C., & Galyfianakis, G. (2020). Bubbles in crude oil and commodity energy index: new evidence. Energies, 13(24), 6648.

FRED (2022). https://fred.stlouisfed.org/tags/series?t=coal%3Bprice, (02.11.2022).

Gharib, C., Mefteh-Wali, S., Serret, V., & Jabeur, S. B. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on crude oil prices: Evidence from Econophysics approach. Resources Policy, 74, 102392.

Global Energy Institute (2022). Coal. https://www.globalenergyinstitute.org/coal, (Accessed date: 31.10.2022)

Gronwald, M. (2016). Explosive oil prices. Energy Economics, 60, 1-5.

Hauser, P., Anke, C. P., López, J. G., Möst, D., Scharf, H., Schönheit, D., & Schreiber, S. (2020). The impact of the COVID-19 crisis on energy prices in comparison to the 2008 financial crisis. In IAEE energy forum/Covid-19 issue. Cleveland: International Association for Energy Economics.

Herrera, C. J., & Tourinho, O. A. (2019). Multiple bubbles in crude oil prices 1990-2019: SADF and GSADF tests. In Proceedings of the LACEA-LAMES Meeting. Retrieved from

https://sistemas. colmex. mx/Reportes/LACEALAMES/LACEA-LAMES2019_paper_676. pdf.

https://www.statista.com/statistics/1303005/monthly-coal-price-index-worldwide/

International Energy Agency (2008). World energy outlook 2008. https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2008

International Energy Agency (2017). Market report series: Coal 2017. https://www.iea.org/reports/coal-2017

International Energy Agency (2020). What the past decade can tell us about the future of coal, https://www.iea.org/commentaries/what-the-past-decade-can-tell-us-about-the-future-of-coal, (16.11.2022)

International Energy Agency (2021). Global coal demand surpassed pre-Covid levels in late 2020, underlining the world's emissions challenge, https://www.iea.org/commentaries/global-coal-demand-surpassed-pre-covid-levels-in-late-2020-underlining-the-world-s-emissions-challenge, (16.11.2022)

International Energy Agency (2022a). Prices – Coal Market Update – July 2022 – Analysis, https://www.iea.org/reports/coal-market-update-july-2022/prices

International Energy Agency (2022b). Global coal demand is set to return to its all-time high in 2022, https://www.iea.org/news/global-coal-demand-is-set-to-return-to-its-all-time-high-in-2022 (01.11.2022)

Johnson, M. (2022). Why Have Coal Prices Surged Since Late 2020?, https://internationalbanker.com/brokerage/why-have-coal-prices-surged-since-late-2020/

Khan, K., Su, C. W., & Khurshid, A. (2022). Do booms and busts identify bubbles in energy prices?. Resources Policy, 76, 102556.

Khan, K., Su, C. W., & Rehman, A. U. (2021). Do multiple bubbles exist in coal price?. Resources Policy, 73, 102232.

Kumar, S. & Shahbaz, M. 2010. Coal consumption and economic growth revisited: structural breaks, cointegration and causality tests for Pakistan. MPRA Paper 26151, University Library of Munich, Germany.

Leach, A., Rivers, N., & Shaffer, B. (2020). Canadian electricity markets during the COVID-19 pandemic: An initial assessment. Canadian Public Policy, 46(S2), S145-S159.

Li, Y., Chevallier, J., Wei, Y., & Li, J. (2020). Identifying price bubbles in the US, European and Asian natural gas market: Evidence from a GSADF test approach. Energy Economics, 87, 104740.

Li, Z. Z., Su, C. W., Chang, T., & Lobonț, O. R. (2022). Policy-driven or market-driven? Evidence from steam coal price bubbles in China. Resources Policy, 78, 102878.

Liu, T. Y., & Lee, C. C. (2018). Will the energy price bubble burst?. Energy, 150, 276-288.

Maneejuk, P., Thongkairat, S., & Srichaikul, W. (2021). Time-varying co-movement analysis between COVID-19 shocks and the energy markets using the Markov Switching Dynamic Copula approach. Energy Reports, 7, 81-88.

Mbah, R. E., & Wasum, D. F. (2022). Russian-Ukraine 2022 War: A review of the economic impact of Russian-Ukraine crisis on the USA, UK, Canada, and Europe. Advances in Social Sciences Research Journal, 9(3), 144-153.

Newey, W.K., West, K.D., 1987. A simple, positive semi-definite, heteroskedasticity and autocorrelation consistent covariance matrix. Econometrica. 55, 703–708. https://doi.org/10.3386/t0055.

Norouzi, N., de Rubens, G. Z., Choupanpiesheh, S., & Enevoldsen, P. (2020). When pandemics impact economies and climate change: Exploring the impacts of COVID-19 on oil and electricity demand in China. Energy Research & Social Science, 68, 101654.

Oei, P. Y., Yanguas-Parra, P., & Hauenstein, C. (2020). COVID-19-final straw or deathblow for a global coal industry at the verge of collapse. In IAEE Energy Forum/Covid-19 Issue (pp. 33-37).

Oladosu, G. (2022). Bubbles in US gasoline prices: Assessing the role of hurricanes and anti–price gouging laws. Journal of Commodity Markets, 27, 100219.

Our World in Data (2021). Coal consumption, 2021, https://ourworldindata.org/grapher/coal-consumption-by-country-terawatt-hours-twh?time=2021

Perron, P., 1989. The great crash, the oil price shock, and the unit root hypothesis. Econometrica: Journal of the Econometric Society 57 (6), 1361e1401. https://doi.org/10.2307/1913712.

Phillips, P., Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. Biometrika 75, 335–346.

Phillips, P.C.B., Perron, P., 1988. Testing for a unit root in time series regression. Biometrika. 75, 335–346. https://doi.org/10.2307/2336182.

Phillips, P.C.B., Shi, S.P., & Yu, J. (2012). Testing for Multiple bubbles.Working Paper. Yale University.

Phillips, P.C.B., Shi, S.P., & Yu, J. (2013). Testing for Multiple Bubbles 1: Historical Episodes of Exuberance and Collapse in the S&P 500. Singapore Management University Working Paper No. 04-2013.

Phillips, P.C.B., Wu, Y., & Yu, J. (2011). Explosive behavior in the 1990s NASDAQ: when did exuberance escalate asset values? Int. Econ. Rev. 52, 201–226.

Plumer, B. (2020). In a First, Renewable Energy Is Poised to Eclipse Coal in US. New York Times, 13.

Sarkus, T., Radziwon, A., & Ellis, W. (2013). Coal. InG. M., Crawley (Ed.), Materials and energy-vol.3: The world scientific handbook of energy (pp. 11-40). World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd. EBSCO Publishing: eBook Collection

Schwarz, G., 1978. Estimating the dimension of a model. The Annuals of Statistics. 6, 461–464. https://www.andrew.cmu.edu/user/kk3n/simplicity/schwarzbic.pdf

Sharma, S., & Escobari, D. (2018). Identifying price bubble periods in the energy sector. Energy Economics, 69, 418-429.

Sönnichsen, N., (2022). Monthly coal price index worldwide from January 2020 to September 2022.

Su, C. W., Li, Z. Z., Chang, H. L., & Lobonţ, O. R. (2017). When will occur the crude oil bubbles?. Energy Policy, 102, 1-6.

Umar, M., Su, C. W., Rizvi, S. K. A., & Lobonţ, O. R. (2021). Driven by fundamentals or exploded by emotions: Detecting bubbles in oil prices. Energy, 231, 120873.

Wang, Z., & Kim, M. K. (2022). Price bubbles in oil & gas markets and their transfer. Resources Policy, 79, 103059.

World Energy Council. (2016). World energy resources: Oil. https://www.worldenergy.org/publications/entry/world-energy-resources-2016

Yang, H., Han, X., & Wang, L. (2021). Is there a bubble in the shale gas market?. Energy, 215, 119101.

Zhang, D., Shi, M., & Shi, X. (2018). Oil indexation, market fundamentals, and natural gas prices: An investigation of the Asian premium in natural gas trade. Energy Economics, 69, 33-41.

Zhang, Y. J., & Yao, T. (2016). Interpreting the movement of oil prices: driven by fundamentals or bubbles?. Economic Modelling, 55, 226-240.

Table 4. Summary of TGARCH Model Findings

	Previous Shock (ARCH Term – α)		Previous Volatility (GARCH Term – β)		Asymmetric Volatility - γ	
	Pre	**Post**	**Pre**	**Post**	**Pre**	**Post**
Advanced Economies						
CAN	N	N	Y	Y	Y	Y
FRA	NA	Y	NA	Y	NA	Y
GER	NA	Y	NA	Y	NA	N
ITA	NA	Y	NA	Y	NA	N
UK	N	Y	Y	Y	Y	N
Emerging Economies						
BRA	N	N	Y	Y	N	N
IND	N	N	Y	Y	Y	N
INDSA	N	Y	Y	Y	Y	N
RUS	NA	Y	NA	Y	NA	N
SA	N	N	Y	Y	N	N
TUR	N	N	Y	Y	Y	Y

Y: Yes, N: No, NA: Not applicable

4. CONCLUSION

Asset prices can move in response to changes in risk premia, which is affected by local or global factors. As the asset prices change, their returns also change. Depending on the state of the economy, the returns may exhibit high or low volatility. During times of high volatility, stock prices fall. Negative shocks lead to higher volatility than to that of positive shocks of equal size. Black (1976) describes this relation as leverage effect or asymmetric volatility.

This chapter follows times series approach to model volatility of asset returns. As an estimation method, we employ TGARCH model to investigate asymmetric volatility. To measure the asset returns, this chapter uses daily ETFs of five advanced (Canada, France, Germany, Italy, and the United Kingdom) and six emerging (Brazil, India, Indonesia, Russia, South Africa, and Türkiye) countries. The sample period is from March 20, 2018, to February 14, 2022. Findings suggest that the leverage effect exist in both sub-periods only for the cases of Canada and Türkiye. However, for the remaining countries in our sample the leverage effect occurs only either in pre- or post-pandemic period.

Analyzing the changes in asset prices is important because they reflect information about market expectations and risk attitudes of investors. Such information is useful shaping economic and financial policies in the country. Since the developments in asset prices play a key role in financial system, understanding the outcomes of price movements is important.

REFERENCES

Black, F. (1976). “Studies of stock price volatility changes”. In Proceedings of the 1976 Meeting of the Business and Economic Statistics Section, 177–181. American Statistical Association,

Bollerslev, T. (1986). Generalized autoregressive conditional heteroskedasticity. Journal of Econometrics, 31, 307–27.

Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root. Journal of the American Statistical Association, 74 (366), 427-431.

Engle, R.F. (1982). Autoregressive Conditional Heteroskedasticity with Estimates of the Variance of U.K. Inflation. Econometrica, 50, 987–1008.

Engle, R.F., & Ng, V.K. (1993). Measuring and testing the impact of news on volatility. Journal of Finance, 5, 1749–1778.

Glosten, L.R., Jagannathan, R. and D.E. Runkle (1993). Relationship between the expected value and volatility of the nominal excess return on stocks, The Journal of Finance, 48(5), 1773-1801.

Kwiatkowski, D., Phillips, P.C.B., Schmidt, P. & Shin, Y. (1992). Testing the Null Hypothesis of Stationarity Against the Alternative of a Unit Root: How Sure Are We That Economic Time Series Have A Unit Root?, Journal of Econometrics, 54, 159–178.

Phillips, P.C.B. & Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regressions. Biometrika, 75, 335–346.

Ponn, S. & Taylor, S. (1992). Stock returns and volatility: an empirical study of the U.K. stock market, Journal of Banking and Finance 16 (1), 37-59.

Zakoian, J. M. (1994). Threshold Heteroskedastic Models, Journal of Economics Dynamics and Control, 18(5), 931-955.

REFERENCES

Akay, A., Karabulut, G., and Yilmaz, L. (2021). Life satisfaction, pro-activity and employment. The Singapore Economic Review, 1-23.

Banks, M.H., and P.R. Jackson (1982). Unemployment and risk of minor psychiatric disorder in young people: Cross-sectional and longitudinal evidence. Psychological Medicine, Vol. 12, 789-798.

Büchner, S., Coricelli, G. and Greiner, B. (2007). Self-centered and other regarding behavior in the solidarity game. Journal of Economic Behavior & Organization, Elsevier, vol. 62(2), 293-303, February.

Clark, A.E. and A.J. Oswald (1994). Unhappiness and Unemployment. Economic Journal, Vol. 104, 648-659.

De Witte, H. (1993). Psychological consequences of long-term unemployment: Review of the literature. Psychologica Belgica, Vol. 33, 1-35.

De Witte, H., and J. Hooge (1997). Adaptation to unemployment? A cross-sectional comparison of short-term and long-term unemployed. Gedrag en Gezondheid, Vol. 25(3), 145-155.

Feather, N.T. (1990). The psychological impact of unemployment. New York: Springer-Verlag.

Frank, R.H., Gilovich, T. and D.T. Regan (1993). Does studying economics inhibit cooperation? Journal of Economic Perspectives, Vol. 7, 159-171.

Frank, R.H., Gilovich, T.D. and D.T. Regan (1996). Do economists make bad citizens? Journal of Economic Perspectives, Vol. 10, 187-192.

Frey, B.S. and S. Meier (2003). Are political economists selfish and indoctrinated? Evidence from a natural experiment. Economic Inquiry, Vol. 41, 448-462.

Frey, B.S., Pommerehene, W.W. and B. Gygi (1993). Economics indoctrination or selection? Some empirical results. Journal of Economic Education, Vol. 24, 271-281.

Frey, B.S. and A. Stutzer (2002). What Can Economics Learn from Happiness Research? Journal of Economic Literature XL, 402-435.

Fryer, D., and R. Payne (1984), "Proactive behaviour in unemployment: Findings and implications. Leisure Studies, Vol. 3, 273-295.

Gerlach, K. and G. Stephan (1996). A paper on happiness and unemployment in Germany. Economics Letters, Vol. 52, 325-330.

Hartley, J.F. (1980). The impact of unemployment upon the self-esteem of managers. Journal of Occupational Psychology, Vol. 53, 147-155.

Layard, R., Nickel, S. and R. Jackman (1991). Unemployment. Macroeconomic performance and the labour market. Oxford University Press, Oxford.

Marwell, G. and R.E. Ames (1981). Economists Free Ride, Does Anyone Else? Experiments on the Provision of Public Goods. Journal of Public Economics, Vol. 15, 295-310.

Ockenfels, A. and J. Weimann (1998). Types and Patterns: an Experimental East West-German Comparison of Cooperation and Solidarity. Journal of Public Economics, Vol. 71, 275-287.

Ross, L., Greene, D. and P. House (1977). The "False Consensus Effect": An Egocentric Bias in Social Perception and Attribution Processes. Journal of Experimental Social Psychology, Vol. 13, 279-301.

Selten, R. and A. Ockenfels (1998). An experimental solidarity game. Journal of Economic Behavior and Organization, Vol. 34, 517-539.

St. James Encyclopedia of Labor History Worldwide, (2004), Vol. 2.

Winefield, A.H., and M. Tiggemann (1990). Length of unemployment and psychological distress: Longitudinal and cross-sectional data. Social Science and Medicine, Vol. 31, 461-465.

Winefield, A.H., Winefield, H.R., Tiggemann, M., and R.D. Goldney (1991). A longitudinal study of the psychological effects of unemployment and unsatisfactory employment on young adults. Journal of Applied Psychology, Vol. 76, 424-431.

The significance and stability of long-term predictions appear at the 5% significance level, as shown in Figure 1. The stability of the parameters within the 5% confidence level strengthens the significance of the analysis.

Figure 1. CUSUM and CUSUMQ Graphs

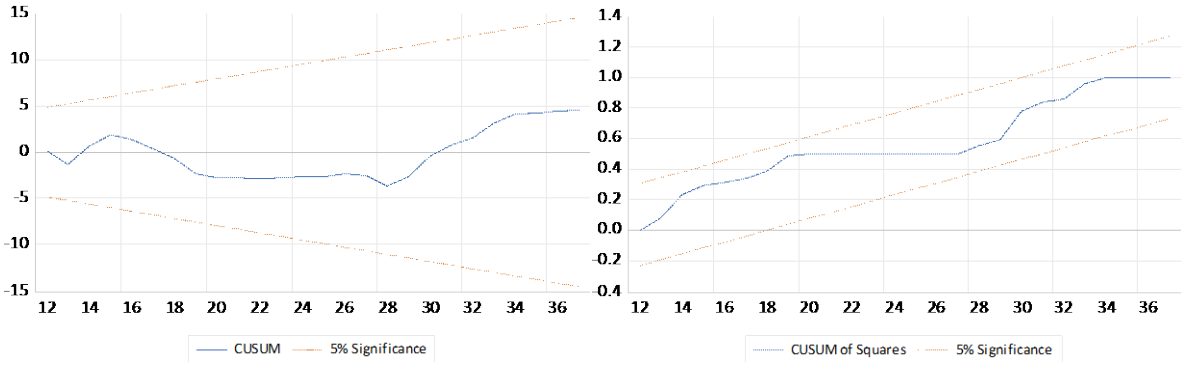

4. RESULT AND DISCUSSIONS

The empirical findings in the study show that globalization increases environmental degradation by rising emissions. Political, economic and financial globalization are included in the study as different dimensions. The empirical findings show that the variables whose effects are examined have an increasing impact on carbon emissions. When the results are evaluated, it can be said that globalization has led to an increase in the use of production technologies that harm environmental quality. The use of cleaner energy technologies should be encouraged to achieve sustainable development and achieve the goal of a low-carbon global economy. To allow the use of modern technologies in terms of environmental sustainability, it should be a priority policy to allocate more funds to research and development activities. The Chinese economy examined in the study should aim for globalization, which will help transfer these clean technologies and improve environmental quality. Opportunities must be created so that globalization and foreign direct investments can be drivers of environmental quality. It is necessary to provide long-term financial guarantees to investors and to expand the use of environmentally friendly funds. For the sustainability of globalization, it is essential to make up-to-date regulations and to determine the ecological benefit as a target.

REFERENCES

Acheampong, A. O., Adams, S., & Boateng, E. (2019). Do globalization and renewable energy contribute to carbon emissions mitigation in Sub-Saharan Africa?. Science of the Total Environment, 677, 436-446.

Antweiler, W., Copeland, B. R., & Taylor, M. S. (2001). Is free trade good for the environment?. American economic review, 91(4), 877-908.

Cohen, G., Jalles, J.T., Loungani, P., Marto,R. (2018) The long-run decoupling of emissions and output: evidence from the largest emitters. Energy Policy, 118, 58–68.

De Mello, L. R. (1999). Foreign direct investment-led growth: evidence from time series and panel data. Oxford economic papers, 51(1), 133-151.

Dinda, S. (2006). Globalization and Environment: Can Pollution Haven Hypothesis alone explain the impact of Globalization on Environment? (No. 59111). University Library of Munich, Germany.

Farooq, F., Chaudhry, I. S., Yusop, Z., & Habibullah, M. S. (2020). How do globalization and foreign direct investment affect environmental quality in OIC member countries?. Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS), 14(2), 551-568.

Farooq, S., Ozturk, I., Majeed, M. T., & Akram, R. (2022). Globalization and CO2 emissions in the presence of EKC: A global panel data analysis. Gondwana Research, 106, 367-378.

Farooq, S., Ozturk, I., Majeed, M. T., & Akram, R. (2022). Globalization and CO2 emissions in the presence of EKC: A global panel data analysis. Gondwana Research, 106, 367-378.

Gaies, B., Nakhli, M. S., & Sahut, J. M. (2022). What are the effects of economic globalization on CO2 emissions in MENA countries?. Economic Modelling, 116, 106022.

Hussain, M., Battaloglu, C., and Farasin, F. (2019). OIC Environment Report. OIC Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries (SESRIC), 2019, [ONLINE] Available at: https://www.sesric.org/files/article/675.pdf (November 30th, 2019).

Kalayci, C., & Hayaloglu, P. (2019). The Impact of Economic Globalization on CO2 Emissions: The Case of NAFTA Countries. International Journal of Energy Economics and Policy, 9(1), 356-360.

Leal, P. H., & Marques, A. C. (2020). Rediscovering the EKC hypothesis for the 20 highest CO2 emitters among OECD countries by level of globalization. International Economics, 164, 36-47.

Lucas, R. E., Wheeler, D., & Hettige, H. (1992). Economic development, environmental regulation, and the international migration of toxic industrial pollution, 1960-88 (Vol. 1062). World Bank Publications.

Mehmood U, Tariq S (2020) Globalization and CO2 emissions nexus: evidence from the EKC hypothesis in South Asian countries. Environ Sci Pollut Res 27:1–13. https://doi.org/10.1007/s11356-020-09774-1

Mehmood, U. (2021). Globalization-driven CO2 emissions in Singapore: an application of ARDL approach. Environmental Science and Pollution Research, 28(9), 11317-11322.

Mehmood, U., & Tariq, S. (2020). Globalization and CO2 emissions nexus: evidence from the EKC hypothesis in South Asian countries. Environmental science and pollution research, 27(29), 37044-37056.

Nissanke, M., & Thorbecke, E. (2007). Channels and policy debate in the globalization-inequality-poverty nexus. In The impact of globalization on the World's poor (pp. 22-55). Palgrave Macmillan, London.

Rafindadi, A. A., & Usman, O. (2019). Globalization, energy use, and environmental degradation in South Africa: startling empirical evidence from the Maki-cointegration test. Journal of environmental management, 244, 265-275.

Read, R. (2004). The implications of increasing globalization and regionalism for the economic growth of small island states. World Development, 32(2), 365-378.

Sbia, R., Shahbaz, M., & Hamdi, H. (2014). A contribution of foreign direct investment, clean energy, trade openness, carbon emissions and economic growth to energy demand in UAE. Economic modelling, 36, 191-197

Shahbaz, M., Mallick, H., Mahalik, M. K., & Loganathan, N. (2015). Does globalization impede environmental quality in India?. Ecological Indicators, 52, 379-393.

Shahbaz, M., Shahzad, S. J. H., & Mahalik, M. K. (2018). Is globalization detrimental to CO2 emissions in Japan? New threshold analysis. Environmental Modeling & Assessment, 23(5), 557-568.

Tahir, T., Luni, T., Majeed, M. T., & Zafar, A. (2021). The impact of financial development and globalization on environmental quality: evidence from South Asian economies. Environmental Science and Pollution Research, 28(7), 8088-8101.

Tahir, T., Luni, T., Majeed, M. T., & Zafar, A. (2021). The impact of financial development and globalization on environmental quality: evidence from South Asian economies. Environmental Science and Pollution Research, 28(7), 8088-8101.

Tariq S (2017) CO2 emissions from Pakistan and India and their relationship with economic variables. Appl Ecol Environ Res 15:1301–1312. https://doi.org/10.15666/aeer/1504_13011312

You, W., & Lv, Z. (2018). Spillover effects of economic globalization on CO2 emissions: a spatial panel approach. Energy economics, 73, 248-257.

hypothesis, the increase in government expenditure is related to the increase in government revenues. According to this hypothesis, there is an increase in government revenues and government expenditures depending on the development of the economy. However, according to the Peacock-Wiseman Hypothesis, government expenditures do not increase at a constant rate, but gradually, and the transition from one level to the next coincides with periods of extraordinary social upheaval, such as war.

In this study, the Peacock and Wiseman hypothesis was first explained theoretically. Then, an econometric analysis of the validity of the Peacock-Wiseman hypothesis was made in the UK economy sample. The relationship between government expenditures and government revenues was examined by the Toda-Yamamoto (TY, 1995) causality test. According to the results of the Toda-Yamamoto causality test applied in the study, a one-way causality relationship was determined from government expenditures to government revenues. This result reveals that the Peacock-Wiseman hypothesis is valid for the UK economy

REFERENCES

Ageli M. M. (2013). Econometric testing of the displacement effect: The Saudi experience. Journal of Transformative Entrepreneurship, 1(2): 100-111.

Akalın, U. S. & Ünüvar, İ. (2020). Kamu harcamaları ve ekonomik krizler: Peacock ve Wiseman sıçrama tezi çerçevesinde Türkiye örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (43): 298-309.

Akbulut, E. Y. (1993). Harcamaların sıçramalı artışı tezi: Askeri darbelerin kamu harcamalarının artış trendi üzerindeki etkileri, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Dergisi, 35: 245-259.

Alaşahin, M.K.(2008). Peacock-Wiseman sıçrama tezi ve ülkemizden bir örnek: Özel iletişim vergisi, Vergi Raporu Dergisi, 204.

Babajide, A. A.,Okunlola, F. A., Nwuba, E., &Lawal, A. I. (2020). Wagner proposition in Nigeria: An econometric analysis. Heliyon, 6(8), e04680.

Başar, S. , Aksu, H. , Temurlenk, M. S. & Polat, Ö. (2010). Türkiye'de kamu harcamaları ve büyüme ilişkisi: Sınır testi yaklaşımı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (1): 301-314.

Bird, R.M. (1971). Wagner's Law of expanding state activity. Public Finance, 1- 26.

Brown, C. V.,& Jackson P. M. (1990). Public Sector Economics, Fourth Edition, Oxford: Blackwell

Dada, M.A.,&Adesina, J.A. (2013). Empirical investigation of the validation of Peacock-Wiseman Hypothesis; Implication for fiscal discipline in Nigeria. Public Policy and Administration Research, 3: 44-55.

Dickey, D.A.,& Fuller, W.A. (1981), Likelihood ratio statistics for autoregressive time serieswith a unitroot. Econometrica, 49, 1057-72.

Efobi, U.,&Osabuohien, S. (2012). Government expenditure in Nigeria: An examination of tri-theoretical mantras. Journal of Economic and Social Research, 14(2): 27-52.

Funashima, Y. (2017) Wagner's law versus displacement effect, Applied Economics, 49(7): 619-634.

Güneş, H.,& Arslan, A. (2021). Olağanüstü dönemlerde Türkiye'de sıçrama tezinin geçerliliği: Ekonometrik bir analiz. Social Science Development Journal. 6(23): 230-245.

Henrekson M. (1990). Peacock and Wiseman's displacement effect: Are appraisal and a new test. European Journal of Political Economy, 6 (3): 245-260.

Henry O.,&Olekalns N. (2010). Peacockand Wiseman's Displacement Hypothesis: Some New Long-Run Evidence for the UK, Applied Economics, 42(11): 1455-1460.

Hızarcı B. (2007). Kamu harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisinin Wagner Kanunu ile analizi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Zonguldak.

Jaén-García, M. (2021). Displacement effect and ratchet effect: Testing of two alternative hypotheses. SAGE Open, 11(1).

Kutbay, H. ve Gerede, C. (2019). "Sıçrama tezinin Türkiye'de geçerliliği: Darbeler bakımından bir analiz, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(2): 1575-1990.

Legrenzi, G. (2004). The displacement effect in the growth of governments. Public Choice, 120(1/2): 191-204.

Magazzino, C.,Giolli, L., & Mele, M. (2015). Wagner's Law and Peacock and Wiseman's displacement effect in European Union Countries: A Panel data study. International Journal of Economicsand Financial Issues, *5*(3): 812-819.

Mert, M.,& Çağlar, A.M. (2019). Eviews ve Gauss Uygulamalı Zaman Serileri Analizi, Ankara: Detay Yayıncılık.

Olayiwola, O. S., Kum, F. V., &Bakare-Aremu, T. A. (2021), Wagner'stheory of ever-ıncreasingstateactivitiesandpublichealthexpenditures in Nigeria, International Journal of Economics& Management Sciences, 10(10): 1-7.

Olifemi, A. & Oladipo, O. N. (2021). The viability of public expenditure in stimulating Economic growth in Nigeria (mediating on the role of public sector), Business Administration and Business Economics,17(1),70-86.

Peacock, A. T.,&Wiseman, J. (1961).The growth of public expenditure in the United Kingdom, Princeton: Princeton UniversityPress.

Phillips, P.C.B, Perron, P. (1988), Testing for a unitroot in time series regressions. Biometrika, 75: 335-346.

Rowley, C. K.,&Tollison, R. D. (1994). Editor'snote: Peacock and Wiseman on the growth of public expenditure. Public Choice, 78(2): 125-128.

Selen, U.,& Eryiğit, K. (2009). Yapısal Kırılmaların Varlığında Wagner Kanunu Türkiye İçin Geçerli mi?. Maliye Dergisi, 156(1): 177-198.

Şanlısoy, S.,& Sunal, O. (2016). Kamu harcamaları-ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 7 (17): 102-122.

Toda, H. Y. &Yamamoto, T. (1995), Statistical inference in vector auto regressions with possibly integrated processes. Journal of Econometrics, 66 (1-2): 225-250.

UKEssays. (November 2018). Review of theories on government expenditure economics essay. Retrieved from https://www.ukessays.com/essays/economics/review-of-theories-on-government-expenditure-economics-essay.php?vref=1.

extended. The fact that the loan is extended and followed up does not change the interest rate. The determined interest rates are determined during the loan disbursement phase. Therefore, no relationship was found. The reason why the relationship between unemployment and non-performing loans is insignificant is that it is independent of non-performing loans because an unemployed person is not likely to use loans.

KAYNAKÇA

Abdioğlu, N., & Aytekin, S. (2016). Takipteki Kredi Oranını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Mevduat Bankaları Üzerinde Bir Dinamik Panel Veri Uygulaması. İşletme Araştırmaları Dergisi, 8(1), 538-555.

Altıntaş, M. (2021). Bankacılıkta Risk ve SermayeYönetimi: I. Basım. İstanbul: Mas Matbaacılık

Avcı, T. (2020). Makroekonomik Faktörler Ve Banka Kredilerinin Enflasyon Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(1), 98-107

Espinoza, R. A., & Prasad, A. (2010). Nonperforming Loans in the GCC Banking System and their Macroeconomic Effects. IMF Working Papers, 10(224), 1-24.

Genç, E., & Şaşmaz, M. (2016). Takipteki Banka Kredilerinin Makroekonomik Belirleyicileri: Ticari Krediler Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(36), 119-129.

Göçmen Yağcılar, G., & Semra, D. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredi Oranları Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesi. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 7(1), 221-229.

Hacıyeva, N. (2019). Makroekonomik Ve Bankaya Özgü Faktörlerin Ticari Bankalarda Kredi Riski Üzerindeki Etkisi, Türkiye Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.

Hatipoğlu, M., Şaşmaz , M., & Ertürk, O. (2015). Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Merkezi Yönetim Bütçesi Üzerindeki Etkileri. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar(606), 73-88.

Işık, Ö., & Bolat, S. (2016). DETERMINANTS OF NON-PERFORMING LOANS OF DEPOSIT BANKS IN TURKEY. Journal of Business Economics and Finance, 5(4), 341-350.

Karaaslan, İ., & Sayılır, Ö. (2019). Makroekonomik Değişkenlere Dayalı Kredi Riski Ölçümü: Türkiye Bankacılık Sektöründe Kredi Riski Stres Testi Uygulaması. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10(Ek Sayı), 328-339.

Koyuncu, C., & Berrin , S. (2015). Takipteki Kredilerin Özel Sektöre Verilen Krediler Ve Yatırımlar Üzerindeki Etkisi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(31), 113-124.

Lök, H. (2018). Varlık Yönetim Şirketlerinin Türk Bankacılık Sistemindeki Sorunlu Kredilerin Yönetimindeki Rolü. Mukaddime Dergisi, 9(2), 195-212.

Messai, A., & Jouini, F. (2013). Micro and Macro Determinants of Non-performing Loans. International Journal of Economics and Financial Issues, 3(4), 852-860.

Özciğer, A. (2020). Makroekonomik Göstergelerin Takipteki Kredilere Etkisi: Türkiye'de Sektörel Bazlı Bir Uygulama. (Yayınlanmammış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Selçuk, H. & Darıcı, A. (2003). Türk Bankacılık Sektöründe Tahsili Geçmiş Alacaklar. Öneri Dergisi, 5(20), 173-189.

Selimler, H. (2015). Sorunlu Kredilerin Analizi, Banka Finansal Tablo Ve Oranlarına Etkisinin Değerlendirilmesi. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 7(2), 131-172.

Sevinç, D. (2021). Türkiye'de Takipteki Banka Kredileri İle Makroekonomik Faktörler Arasındaki İlişki. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(2), 609-629.

Sözer, İ. A. (2010). Bankalarda Takipteki Krediler: Tahminine Yönelik Bir Model Uygulaması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, İstanbul.

Şahbaz, N., & Ahmet, İ. (2014). Non-performing Loans in Turkish Banking Sector and Macro Economic Effects. Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 1(1), 69-82.

Tahtakılıç, A. K. (2004). Bankacılık Krizlerinde Varlık Yönetim Şirketleri ve Türkiye Üzerine Değerlendirmeler. Sermaye Piyasası Kurulu Yeterlilik Etüdü, Ankara.

Us, V. (2016). Determinants of Non-Performing Loans in the Turkish Banking Sector: What Has Changed After the Global Crisis? TCMB Ekonomide Araştırma Notları 1627, Araştırma ve Para Politikası Dairesi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 27(2).

Vardar, G., & Özgüler, İ. (2015). Short Term and Long Term Linkages among Nonperforming Loans, Macroeconomic and Bank- Specific Factors: An Empirical Analysis for Turkey. Ege Academic Review, 15(3), 313-326.

Yücememiş, B. and Sözer, İ. (2014). Bankalarda Takipteki Krediler: Türk Bankacılık Sektöründe Takipteki Kredilerin Tahminine Yönelik Bir Model Uygulaması. Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 3(5), 43-56.

spend more time on unpaid care work. Further, the difference between time allocation among men and women sustains when work status, education level and age is considered. For example, time use on unpaid care work for working women is about 30 hours per week, while it is only about 10 hours per week for working men. Highly educated women spend about 27 hours per week for unpaid care work whereas men with high education spend only 12 hours on unpaid care work per week. Men spend more time on paid care work and women spend more time on unpaid care work in all age groups. Moreover, the study implements SUR estimation methodology in which there are three dependent variables; time devooted to paid work, time devoted to unpaid care work and time devoted to other activities. SUR estimation results present that women spend 9.66 hours less per week than men in paid work and 24.49 hours more per week than men in unpaid care work. Age, education, marital status and household structure are also important correlates for all three specifications.

REFERENCES

Aguiar, M. & Hurst, E. (2007). Measuring trends in leisure: the allocation of time over five decades. The Quarterly Journal of Economics. 122 (3), 969-1006.

Aguiar, M. & Hurst, E. (2008). The Increase in Leisure Inequality. NBER Working Paper, 12837.

Aran, M. & Aktakke, N. (2016). Women's invisible contribution: quantifying the economic value of women's unpaid care activities in Turkey and policy options to reduce women's care burden. Development Analytics Research Paper Series, no.1601.

Becker, G.S. (1965). A Theory of the allocation of time. Economic Journal, 75(299), 493-517.

Bianchi, S. & Milkie, M.A. (2010). Work and family research in the first decade of the 21st century. Journal of Marriage and Family, 72(3), 705–725.

Burda, M., Hamermesh, D. & and Weil, P. (2013). Total work and gender: facts and possible explanations. Journal of Population Economics, 26(1), 239-261.

Dereli, B. E., Erkol, N., Levent, H., & Orbay, B. Z. (2022). The skill wage premium in the Turkish labor market from the race between technology and education perspective (pp. 317-334). Springer.

Dong, X.Y. & An, X. (2015). Gender patterns and value of unpaid care work: findings from China's first large-scale time use survey. Review of Income and Wealth, 61(3), 540-560.

Düzgün Öncel, B. & Eriş-Dereli, B. (2015). Why do women prefer part time employment in Turkey? Topics in Middle Eastern and African Economies, 17(2), 82-109.

Düzgün Öncel, B. (2021). How does disability status change time allocation? evidence from Turkey. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20 (42), 1307-1321.

Galvez-Munoz, L. Rodrigues-Modrono, P. & Domingues-Serrano, M. (2011). Work and time use by gender: a new clustering of european welfare systems. Feminist Economics, 17(4), 125-157.

Gimenez-Nadal, J.I. & Molina, J. A. (2020). The gender gap in time allocation in Europe. IZA Discussion Paper Series, No.13461.

Gimenez-Nadal, J.I. & Sevilla, A. (2012). Trends in time allocation: a cross-country analysis. European Economic Review. 56, 1338–1359.

Gündüz, U. & İlkkaracan, İ. (2019) Estimation of the market value of the unpaid work in Turkey and a comparison to the EU economies. Çalışma ve Toplum: Ekonomi ve Hukuk Dergisi, 60, 479-507.

Han, J., Meyer, D. B. & Sullivan, J. X. (2018). Inequality in the joint distribution of consumption and time use. NBER Working Paper 25199.

Tansel, A. & Taşçı, H.M. (2005). Unemployment and transitions in the Turkish labor market: evidence from individual level data. IZA Discussion Paper, No.1663.

Tunalı, İ., Kırdar, M.G., & Dayıoğlu, M. (2021) Down and up the "u"- a synthetic cohort (panel) analysis of female labor force participation in Turkey, 1988-2013. World Development. Volume 146, October 2021, 105609.

It is thought that the Blockchain field may develop further in the future. The possibility that central banks will also use Blockchain technologies in the future increases the opportunities. Therefore, instead of investing and using only Blockchain-based currencies, training software developers in this field can provide significant added value to countries in the long run.

REFERENCES

Aksoy, E. (2018). Bitcoin Paradan Sonraki En Büyük İcat, Blockchain Teknolojisi ve Altcoinler, İstanbul: Abakus.

Amsyar, I., Christopher, E., Dithi, A., Khan, A. N., & Maulana, S. (2020). The Challenge of Cryptocurrency in the Era of the Digital Revolution: A Review of Systematic Literature. Aptisi Transactions on Technopreneurship (ATT), 2(2), 153–159.

Bech, M. L., & Garratt, R. (2017). Central bank cryptocurrencies. BIS Quarterly Review September. Swiss, Bank for International Settlements.

Binance (2022). Retrieved from https://academy.binance.com/tr/halving , (Accessed: 20.01.2022).

Bitcoin Monetary Inflation (2022). Retrieved from https://chart-studio.plotly.com/~BashCo/5.embed , (Accessed: 27.08.2022).

Board of Governors of the Federal Reserve System (US) (2022), Change in US Dollar M1 Money Supply (Billion USD) Retrieved from https://fred.stlouisfed.org/series/M1SL , (Accessed: 05.06.2022).

Çetiner, M. (2018). What The Bitcoin & Blockchain Bring to Our World. İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi.

Chainalysis (2021). The 2021 Crypto Crime Report. Retrieved From https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/Chainalysis-Crypto-Crime-2021.pdf, (Accessed: 02.02.2022).

Cheung, A., Roca, E., & Su, J. J. (2015). Crypto-currency bubbles: an application of the Phillips–Shi–Yu (2013) methodology on Mt. Gox bitcoin prices. Applied Economics, 47(23), 2348-2358.

Chuen. D. L. K, Guo. L. & Wang, Y. (2017). Cryptocurrency: A new investment opportunity?. The Journal of Alternative Investments, 20(3), 16-40.

Coinmarketcap (2022). Retrieved from https://coinmarketcap.com/, (Accessed: 05.07.2022).

CPMI (2015), Committee on Payments and Market Infrastructures. From Bank for International Settlements. Retrieved from https://www.bis.org/cpmi/publ/d137.pdf (Accessed: 04.03.2022).

Doğan, S., & Yamak, N. (2021). The Causality Relationship Between Selected Cryptocurrency Prices and the Dollar Index. Bankacılar Dergisi, 118, 105-123.

Durgun, Ö., & Timur, M. C. (2015). "The effects of electronic payments on monetary policies and central banks", Procedia-Social and Behavioral Sciences, 195, 680-685.

Ely, B. (1996) Electronic Money and Monetary Policy: Separating Fact from Fiction. The Future of Money in the Information Age, CATO Institute's 14th Annual Conference, 23 May 1996, 1-9.

European Central Bank Statical Data Warehouse (2022) , EURO M1 Money Supply (Million EURO). Retrieved from https://www.ecb.europa.eu/stats/money_credit_banking/monetary_aggregates/html/index.en.html , (Accessed: 05.06.2022).

Faig, M., & Jerez, B. (2007). Precautionary balances and the velocity of circulation of money. Journal of Money, Credit and Banking, 39(4), 843-873.

FATF (2020). FATF Report to the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors on So-called Stablecoins. Retrieved from https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/Virtual-Assets-FATF-Report-G20-So-Called-Stablecoins.pdf , (Accessed: 02.07.2022).

Filippi, P., & Loveluck, B. (2016). The invisible politics of bitcoin: governance crisis of a decentralized infrastructure. Internet Policy Review, 5(4).

Florea, I. O. (2020). Money Laundering Through Cryptocurrencies. Romanian Economic Journal, 66-71.

Foley, S., Karlsen J.R., Putnins T.J. (2019). Sex, Drugs, and Bitcoin: How Much Illegal Activity Is Financed through Cryptocurrencies? The Review of Financial Studies, Volume 32, Issue 5, May 2019 (s. 1798- 1853)

Franco, Pedro. (2015). "Understanding Bitcoin, Cryptography, Engineering and Economics", Wiley Finance Series, 1, United Kingdom.

Hayes, A. S. (2017). Cryptocurrency value formation: An empirical study leading to a cost of production model for valuing bitcoin. Telematics and Informatics, 34(7), 1308-1321.

Kesebir, M. & Günceler, B. (2019). The Sparkling Future of Crypto Currencies. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , (17) , 605-626.

Kuzu, S., (2018). Alternatif Yatırım Aracı ve Hedge Enstrümanı Olarak Kripto Paralar. İstanbul, Kriter.

Li X., Wang C.A.(2017) The technology and economic determinants of cryptocurrency exchange rates: The case of Bitcoin. Decision Support Systems,Volume 95,49-60

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. Retrieved from: https://bitcoin.org/bitcoin.pdf, (Accessed: 20.06.2022).

Qin, R. (2017). The Impact of Money Supply and Electronic Money: Empirical Evidence from Central Bank in China (Published master's thesis). State University of New York, Buffalo State, USA.

Statista (2022a). Number of Blockchain Wallet Users Worldwide (Millions). Retrieved from www.statista.com/statistics/647374/worldwide-blockchain-wallet-users/ , (Accessed 02.06.2022).

Statista (2022b). Total value of cryptocurrency lost to and recovered from theft and other attacks between March 2020 and February 2022. From Statista, by Raynor de Best. Retrieved from https://www.statista.com/statistics/1285057/crypto-theft-size/ #statisticContainer , 02.06.2022

Timur ve Demirci (2021). Yeni Nesil Yatırım ve Tasarruf Aracı Olarak Kripto Paralar. in Şahin Karabulut (Eds.), İktisadi, Mali Ve Finansal Konulara Teorik Bakış Açıları (pp. 44-57). Ankara, Turkiye: Gazi Kitabevi.

Troeller, L. (2016). Bitcoin and Money Laundering. Review of Banking & Financial Law. V.36, (s. 158-174)

Usta, A. (2018). Paranın Serüveni: Kripto paraların öncesi ve sonrası. Bankalararası Kart Merkezi Genel Müdürlüğü (BKM). İstanbul,Turkiye.

Wu, C. Y. & Pandey, V. K. (2014). The value of bitcoin in enhancing the efficiency of an investor's portfolio. Journal of Financial Planning, 27(9), 44-52.

Yahoo Finance (2022a). Change in Bitcoin Prices (USD). Retrieved from https://finance.yahoo.com/ , (Accessed: 02.07.2022).

Yahoo Finance (2022b). Change in Prices of Some Selected Altcoins. Retrieved from https://finance.yahoo.com/ (Accessed: 03.06.2022).

Yermack, D. (2015). Is Bitcoin a real currency? An economic appraisal. In Handbook of digital currency (pp. 31-43). Academic Press.

Zengin, B. & Güngördü, A. (2013). A Revıew on Possıble Effects of Electronic Payment Systems. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15 (3), 129-150.

4. CONCLUSION AND POLICY IMPLICATIONS

In this study, the magnitude and direction of the effect of the female labour force with high education levels on fertility in Norway for 1996–2020 are empirically investigated. First, the stationarity of the variables was tested, and it was found that they had different degrees of integration. ARDL bounds test was used for the study, which gives more effective results due to both the stationarity levels of the series and the small sample size. According to the empirical results, the increase in female employment in Norway in the relevant period increased fertility. The results demonstrated that Norway succeeded in increasing fertility through a unique combination of policies. Moreover, the pronatalist policies in Norway provided compatibility between the worker and mother roles. Thus, workforce loss can be avoided in Norway as well. The level of fertility will likely be further increased if gender equality policy is more implemented to positively affect the unique combination of the pronatalist policies in the future.

REFERENCES

Bahmani-Oskooee, M. M. & Goswami, G. G. (2003). A Disaggregated Approach to Test the J-Curve Phenomenon: Japan versus Her Major Trading Partners. Journal of Economics and Finance, 27(1), 102–113.

BBC (2006). Norway's Welfare Model "Helps Birth Rate". Available in: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4786160.stm, 10.10.2022

Brewster, K. L. & Rindfuss, R. R. (1996). Childrearing and Fertility. Population and Development Review, 22, 258–289.

Brewster, K. L. & Rindfuss, R. R. (2000). Fertility and Women's Employment in Industrialized Nations. Annual Review of Sociology, 26, 271–296.

Glowaki, T. & Richmond, A. K. (2007). How Government Policies Influence Declining Fertility Rates in Developed Countries. Middle States Geographer, 40, 32–38.

McDonald, P. (2000). Gender Equity, Social Institutions and the Future of Fertility. Journal of Population Research, 17(1), 1–16.

Narayan, P. K. & Narayan, S. (2005). Estimating Income and Price Elasticities of Imports for Fiji in a Cointegration Framework. Economic Modelling, 22(3), 423–438.

Norville, C., Gomez, R. & Brown, R. L. (2003). Some causes of fertility rates movements. IIPR Insurance and Pension Reports, 03-02.

Pesaran, M. H. & Pesaran, B. (1997). Working with Microfit 4.0: Interactive Econometric Analysis, http://www. oup.com/Oxford University Press.

Pesaran, M. H., Shin, Y. & R. J. Smith (2001). Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships. Journal of Applied Econometrics, 16(3), 289–326.

Phillips, P. C. & Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regression. Biometrika, 75(2), 335–346.

Şahin, G. & Önder, H. G. (2021). Atık yönetimi, sera gazı emisyonları ve Türkiye: Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde bir değerlendirme. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(112), 194-216.

Şahin, G. & Peker, H.S. (2021). "Covid-19 Salgınının Türkiye Ekonomisine Sektörel Etkileri". Teoride İktisadi, Mali ve Finansal Uygulama ve Anlayışlar, (Ed.) Şahin Karabulut, Gazi Kitabevi, Türkiye, Nisan 2021, 47-66.

Vos, A. E. (2009). Falling Fertility Rates: New Challenges to the European Welfare State. Socio-Economic Review, 7(3), 485–503.

Warner, K. J. & Jones, G. A. (2018). Energy and population in Sub-Saharan Africa: energy for four billion?. Environments, 5(10), 107.

World Bank (2021). World Development Indicators Online Database. Available in: https://databank.worldbank.org/source/world-developmentindicators, 6.2.2022

Yılancı, V. (2015). Türkiye'de Para Talebi İstikrarlılığının Testi: Kayan Pencerelerde Sınır Testi Yaklaşımı. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (33), 67–74.

REFERENCES

Atsiz, O., Ogretmenoglu, M., & Akova, O. (2022). A bibliometric analysis of length of stay studies in tourism. European Journal of Tourism Research, 31, 3101-3101.

Balogun, A. L., Shekhar, H., Budryte, P., Okunola, O. H., Abdul-Kareem, T., Abubakar, I. R., ... & Yekeen, S. T. (2022). Urban resilience in the fourth industrial revolution: Transformative digitalization in European smart cities to address climate change. In Resilient Smart Cities (pp. 355-373). Springer, Cham.

Camacho-Otero, J., Boks, C., & Pettersen, I. N. (2018). Consumption in the circular economy: A literature review. Sustainability, 10(8), 1-25.

Durán-Sánchez, A., Álvarez-García, J., Cruz del Río-Rama, M. D. L., & González-Vázquez, E. (2016). Literature review of wine tourism research: bibliometric analysis (1984–2014). Wine and Tourism, 257-273.

Durán-Sánchez, A., Álvarez-García, J., del Río-Rama, M. D. L. C., & Oliveira, C. (2018). Religious tourism and pilgrimage: Bibliometric overview. Religions, 9(9), 1-15.

Falcone, P. M. (2019). Tourism-based circular economy in Salento (South Italy): A SWOT-ANP analysis. Social Sciences, 8(7), 1-16.

Geisendorf, S., & Pietrulla, F. (2018). The circular economy and circular economic concepts—a literature analysis and redefinition. Thunderbird International Business Review, 60(5), 771-782.

Herrera-Franco, G., Montalván-Burbano, N., Carrión-Mero, P., Apolo-Masache, B., & Jaya-Montalvo, M. (2020). Research trends in geotourism: A bibliometric analysis using the scopus database. Geosciences, 10(10), 1-29.

Jones, P., & Wynn, M. G. (2019). The circular economy, natural capital and resilience in tourism and hospitality. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 31, 2544–2563.

Kirchherr, J., Reike, D., & Hekkert, M. (2017). Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. Resources, Conservation and Recycling, 127, 221-232.

Koseoglu, M. A., Rahimi, R., Okumus, F., & Liu, J. (2016). Bibliometric studies in tourism. Annals of Tourism Research, 61, 180-198.

Manniche, J., Larsen, K. T., & Broegaard, R. B. (2021). The circular economy in tourism: transition perspectives for business and research. Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, 21(3), 247-264.

Mavric, B., Ogretmenoglu, M. & Akova, O. (2021). Bibliometric Analysis of Slow Tourism, Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR), 9(1), 157-178.

Merigo, J. M., Mulet-Forteza, C., Martorell, O., & Merigó-Lindahl, C. (2020). Scientific research in the tourism, leisure and hospitality field: a bibliometric analysis. Anatolia, 31(3), 494-508.

Mokhtari, H., Soltani-Nejad, N., Mirezati, S. Z., & Saberi, M. K. (2020). A bibliometric and altmetric analysis of Anatolia: 1997–2018. Anatolia, 31(3), 406-422.

Nepal, R., & Nepal, S. K. (2021). Managing overtourism through economic taxation: policy lessons from five countries. Tourism Geographies, 23(5-6), 1094-1115.

Ogretmenoglu, M., Akova, O., & Goktepe S. (2022a). The mediating effects of green organizational citizenship on the relationship between green transformational leadership and green creativity: Evidence from hotels. Journal of Hospitality and Tourism Insights, 5(4), 734–751.

Ogretmenoglu, M., Goktepe, S., & Atsiz, O. (2022b). A bibliometric analysis of food studies: Evidence from British Food Journal. Journal of Multidisciplinary Academic Tourism, 7 (1) 67-79.

Ogretmenoglu M., Mavric, B. & Istanbullu Dincer, F. (2022c). Using a Bibliometric Apporach to Shed Light on The Concept of Dark Tourism, PODIUM Sport, Leisure and Tourism Review.

Rodriguez, C., Florido, C., & Jacob, M. (2020). Circular economy contributions to the tourism sector: A critical literature review. Sustainability, 12(11), 1-27.

Ruhanen, L., Weiler, B., Moyle, B. D., & McLennan, C. L. J. (2015). Trends and patterns in sustainable tourism research: A 25-year bibliometric analysis. Journal of Sustainable Tourism, 23(4), 517-535.

Scheepens, A. E., Vogtländer, J. G., & Brezet, J. C. (2016). Two life cycle assessment (LCA) based methods to analyse and design complex (regional) circular economy systems. Case: Making water tourism more sustainable. Journal of Cleaner Production, 114, 257-268.

Shi, H., & Zhang, L. (2013). China's environmental governance of rapid industrialisation. In Environmental governance in China (pp. 123-144). Routledge.

Singh, R., Sibi, P. S., Sharma, P., Tamang, M., & Singh, A. K. (2022a). Twenty years of journal of quality assurance in hospitality & tourism: A bibliometric assessment. Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism, 23(2), 482-507.

Singh, R., Singh, A. K., & PS, S. (2022b). Journal of human resources in hospitality and tourism: a bibliometric overview. Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism, 1-22.

Soliman, M., Lyulyov, O., Shvindina, H., Figueiredo, R., & Pimonenko, T. (2021). Scientific output of the European Journal of Tourism Research: A bibliometric overview and visualization. European Journal of Tourism Research, 28, 2801-2801.

Van Eck, N., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. Scientometrics, 84(2), 523-538.

Vargas-Sanchez, A. (2018). The unavoidable disruption of the circular economy in tourism. Worldwide Hospitality and Tourism Themes, 10(6), 652–661.

Vishwakarma, P., & Mukherjee, S. (2019). Forty-three years journey of Tourism Recreation Research: a bibliometric analysis. Tourism Recreation Research, 44(4), 403-418.

is a life-style. Ethics is a concept that can be real not only by moral thought system but also by the individual's behaviour.

All units within the society, all professions that serve the society should have an ethical consciousness. Ethical consciousness is the basis for the society as a whole to live in peace. It does not concern only a part of the company or its top management rather it that is an element spread throughout the enterprise. With the development of corporate governance concept, the concept of business ethics has developed and attention has been paid to concepts such as efficient use of resources and the impact of enterprises on social life.

The most important capital of accounting and auditing profession is social trust. Ethics is the most important factor that ensures the development and strengthing of social trust. Ethics enables us to establish a qualified understanding of profession. With the development of the ethical consciousness and awareness, problems can be prevented before they surface. Ethical problems that is arised in the accounting and auditing profession and experienced by the members of profession negatively affect the concept of social responsibility and the concept of going concern. Ethical problems are one of the main factors of failures both in the enterprises and the capital markets.

One of the ethical principles issued by International Federation of Accountants (IFAC) is the regulations required by the member states. The principles and rules published in this context are guiding in cases where the member of profession should use his / her judgment in carrying out his / her professional activities. Except IFAC, there are also regulations relating to accounting and auditing profession by various institutions such as The American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) and Institute of Managerial Accountants (IMA). All professional members who are members of these institutions are obliged to comply with ethical principles.

The accounting profession in our country has been qualified as a profession since 1989. However, there are no regulations about ethics other than the regulations in professional law. Union of Chambers of Certified Public Accountants of Turkey (TURMOB) has been carrying out legal studies on ethics since 2001 in order to eliminate this lack of ethical regulations. Union of Chambers of Certified Public Accountants of Turkey (TURMOB) has taken a leading role in accounting professional ethics by cooperating with international organizations in Turkey. In addition, with the development of accounting and auditing profession and capital markets in our country, ethical regulations have been made in compliance with international organizations by various institutions and organizations.

REFERENCES

"Ethics", In Oxford English Online Dictionary. available in https://www.lexico.com/en/definition/ethos, (20.07.2019).

Adak, V. (2014). The role of accounting ethics in new accounting system in turkey. 5th Turkish Ethics Congress, 5 April 2014, Aydın, 231-238.

Akışık, O. (2005). Muhasebe mesleği ve meslek ahlak kuralları, (Accounting profession and professional ethical rules), Ankara: Türmob Yayınları.

Berkman, Ü. (2010). Dünyada ve türkiye'de iş etiği ve etik yönetimi, (Business ethics and ethical management in the world and turkey), 2nd The Congress of Ethics in Accounting, 20 February 2010, İstanbul, 17-24.

Blake, J., Amat, O. and Dowds, J. (1998). The ethics of creative accounting, (Eds. Gowthorp, C. & Blake, J.), Ethical Issues in Accounting, Routledge, 25-41.

Blake, J., Clarke, J. and Gowthorpe C. (1998). The ethics of accounting regulation, (Eds. Gowthorp, C. & Blake, J.), Ethical Issues in Accounting, Routledge, 7-25.

Coşkun, A. (2006). Uluslararası denetim standartlarında etik, (Ethics in international auditing standards), 7th Turkey Accounting and Auditing Symposium, İstanbul, 325-340.

Cunningham, N. (2013). ACCY 201: Introduction to accounting and accountancy, 4th Edition, Cengae Learning.

Eilifsen, A., Messies, Jr W.F., Glover S.M. and Prawitt D.F. (2010). Auditing and assurance services, 2nd International Edition, McGraw-Hill Higher Education.

Erken, H. (2009). Denetimde bağımsızlık kavramı, (The conceept of indepence in auditing), Denetişim Dergisi, Winter, 16-27.

Ferrell, O.C., Harrison, D.E., Ferrell, L. and Hair, J.F. (2019). Business ethics, corporate social responsibility, and brand attitudes: an exploratory study, Journal Business Research, 95, 491-501.

Frankena, W.K., (1973), Ethics, 2nd Edition, Michagan: Prentice-Hall, Inc.

Freeman, R.E., (1984), Strategic management: a stakeholder approach, Boston: Pitman.

Güredin E. (2010). Denetim ve güvence hizmetleri, (Auditing and assurance services), 13th Edition, İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Güredin, E., (1997) Denetçinin meslek ahlakı, standartlar ve uygulamadan örnekler, (Professional ethics of auditors, standards and examples) 3rd International Accounting Symposium İSMMMO, 30 April-4 May 1997, İstanbul, 115-129.

Institude of Managerial Accountants (IMA). available in https://www.imanet.org › media, (15.08.2019).

International Ethics Standards Board for Accountants, (2013), Handbook of the code of ethics for professional accountants. available in https://www.turmob.org.tr/ekutuphane/detailPdf/494bfb9b-e495-40f0-8876-e28c7c1d7464/muhasebe-meslek-mensuplari-icin-etik-kurallar-el-kitabi--ingilizce, (15.08.2019).

International Federation of Accountants (IFAC). available in https://www.ifac.org › files › publications › files, (15.08.2019).

Joyner B.E. and Payne D. (2002). Evolution and implementation a study of values, business ethics and corporate social responsibility, Journal of Business Ethics, 41, 297-311.

Karakoç, Y. (2012). Hukuk-etik ilişkisi, (The relationship law-ethics) Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 91-95.

Kavut, L. and Adiloğlu, B. (2016). "Türkiye'de bağımsız denetimin gelişimi: dünden bugüne", (The development independent audit in turkey: from past to today), (Ed: Yücel, G.), Seçmeler 2016, Muhasebe Enstitüsü Yayın No:75, 35-62.

Özel, K.C. (2018). "Etik ve etik-hukuk arasındaki ilişki", (Ethics and the relationship between ethics-law), Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 9(33), 685-708.

Pamukçu, A. and Eroğlu N.Z., (2018). Ethics in the auditing company, (Eds. Jing B. & Çalıyurt K.T.), Regulations and Applications of Ethics in Business Practice, Springer, 97-113.

Panza, C. and Potthast, A. (2010). Ethics for dummies, Indianapolis: Wiley Publishing, Inc.

Pekdemir, R. (1999), Türkiye'de muhasebe mesleği ve meslek ahlakı, (Accounting profession and professional ethics in turkey), Muhasebe ve Finansman Dergisi, 4, October, 18-26.

Pekdemir, R. (2000), Ülkemiz muhasebe mesleğinde etik kuralların geliştirilmesi gereği, (The necessity to develop ethical rules in accounting profession in turkey), Muhasebe ve Finansman Dergisi, 5, January, 12 16.

Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority, (KGK), (2017), Bağımsız denetçiler için etik kurallar, (The code of ethics for auditors), Turkish Auditing Standards. available in https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/PDF%20linkleri/standartlar%20ve%20ilke%20kararları/ETİK%20KURALLAR/BAĞIMSIZ%20DENETÇİLER%20İÇİN%20ETİK%20KURALLAR(1).pdf, (23.09.2019).

Public Oversight Accounting and Auditing Standards Authority, (KGK). (2019) , available in https://www.kgk.gov.tr/ContentAssignmentDetail/3608/Bag%CC%86%C4%B1ms%C4%B1z-Denetc%CC%A7iler-I%CC%87c%CC%A7in-Etik-Kurallar-(Bag%CC%86%C4%B1ms%C4%B1zl%C4%B1k-Standartlar%C4%B1-Da%CC%82hil)-Kurul-Karar%C4%B1-olarak-22-09-2019-tarihli-ve-30896-say%C4%B1l%C4%B1-Resmi-Gazetede-yay%C4%B1mlanm%C4%B1s%CC%A7t%C4%B1r-, (23.09.2019).

Robin, W.R. (1992). Determinants of corporate social responsibility disclosure: an application of stajehalder theory, Accounting Organizations and Society, 17(6), 595-612.

Schroeder, R.G., Clark, M.W. and Cathey J.M. (2014). Financial accounting theory and analysis text and cases, 11th Edition, John Wiley and Sons, Inc.

Selçik, M. (2005). Denetim mesleğinde bağımsızlığı ortadan kaldıran durumlar, (Cases that eliminate independence in the audit profession), 7th Turkey Accounting and Auditing Symposium, İstanbul, 341-352.

Şengür, E.D. (2019). Etik ve Finansal Raporlama, (Ethics and Financial Reporting), Eskişehir: Nisan Kitabevi.

Süer, A.Z. (2004). Muhasebe Mesleğinde Enron Vak'ası Ve Getirdikleri, (Enron case in accounting profession) İstanbul: İSMMMO Yayınları.

The American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). Code of professional conduct, available in https://www.aicpa.org/Research/Standards/CodeofConduct/DownloadableDocuments/2014December15ContentAsof2015April23CodeofConduct.pdf, (15.08.2019)

The General Guideline of Accounting Application System 1, (MSUGT), (1992), Muhasebenin temel kavramları, (The basic concept of accounting). available in https://gib.gov.tr/node/88229, (15.08.2019).

Türkiye İç Denetim Enstitüsü (The Institude of Internal Auditing –Turkey). available in https://tide.org.tr/page/1/Hakkimizda, (15.08.2019).

Velasquez, M.G. (2014). Business ethics concepts and cases, 7th Edition, Pearson Education Limited.

Yılmaz, F. ve Özkan, S. (2007) "Serbest muhasebeciler, serbest muhasebeci mali müşavirler ve yeminli mali müşavirlerin mesleki faaliyetlerinde uyacakları etik ilkeler", (The ethical principles for certified public accounts and sworn-in certified public accountants), 11th Turkey Accounting Standards Symposium, 26-30 October 2007, Antalya,1-23.

Yüksel, M. (2015), Etik kodlar, ahlak ve hukuk (Code of ethics, morality and the law), Hacettepe HFD, 5(1), 9-26.

KPMG's report, FinTech investment increased to USD 210 billion in 2021. There are 5684 FinTech contracts (Wu & Kao, 2022:1).

The concept of "green" is increasingly taking hold, because of increasing digitalization, as well as increasing sensitivity to sustainability and respect for the environment. So, “green” banking is for social, environmental, and institutional benefits. This will increase the loyalty of environmentally conscious consumers to institutions (Campanella et al., 2022:2). FinTech applications contribute to green banking in terms of being digital and reducing the carbon footprint by not consuming paper.

REFERENCES

Al Hudithi, F., & Siddiqui, K. (2021). Designing The Guidelines For Fintech Curriculum. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 9(1), 633–643.

Anifa, M., Ramakrishnan, S., Joghee, S., Kabiraj, S., & Bishnoi, M. M. (2022). Fintech Innovations in the Financial Service Industry. Journal of Risk and Financial Management, 15(287), 1–19. https://doi.org/10.3390/jrfm15070287

Arner, D., Barberis, J., & Buckley, R. (2015). The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm? Georgetown Journal OfInternational Law, 47(1271), 2–45.

Aulia, M., Yustiardhi, A. F., & Permatasari, R. O. (2020). An overview of Indonesian regulatory framework on Islamic financial technology (fintech). Jurnal Ekonomi & Keuangan Islam, 6(1), 64–75. https://doi.org/10.20885/jeki.vol6.iss1.art7

Bátiz-Lazo, B., & González-Correa, I. (2022). Start-ups, Gender Disparities, and the Fintech Revolution in Latin America. In The Emerald Handbook of Entrepreneurship in Latin America (pp. 221–242).

Bu, Y., Yu, X., & Li, H. (2022). The nonlinear impact of FinTech on the real economic growth: evidence from China. Economics of Innovation and New Technology, 19. https://doi.org/10.1080/10438599.2022.2095512

Buluzar, A. R. (2021). Fintek Uygulamalarının Finans Sektörüne Getirdiği Dönüşüm ve Uygulama Örnekleri. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Campanella, F., Serino, L., & Crisci, A. (2022). Governing Fintech for sustainable development: evidence from Italian banking system. In Qualitative Research in Financial Markets. https://doi.org/10.1108/QRFM-01-2022-0009

Carbó-Valverde, S., Cuadros-Solas, P. J., & Rodríguez-Fernández, F. (2022). Entrepreneurial, institutional and financial strategies for FinTech profitability. Financial Innovation, 8(1). https://doi.org/10.1186/s40854-021-00325-2

Carlini, F., Del Gaudio, B. L., Porzio, C., & Previtali, D. (2022). Banks, FinTech and stock returns. Finance Research Letters, 45, 1–8.

Chorzempa, M., & Huang, Y. (2022). Chinese Fintech Innovation and Regulation. Asian Economic Policy Review, 17, 274–292.

Chuen, D. L. K., & Teo, E. G. S. (2015). Emergence of FinTech and the LASIC Principles. Journal OfFinancial Perspectives, 3(3), 1–17.

Coffie, C. P. K., Zhao, H., & Mensah, I. A. (2020). Panel Econometric Analysis on Mobile Payment Transactions and Traditional Banks Effort toward Financial Accessibility in Sub-Sahara Africa. Sustainability, 12(895), 1–20. https://doi.org/10.3390/su12030895

Durak, İ., & Çelik, G. (2022). Finansal Teknolojilerin (Finteklerin) Benimsenmesini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Journal of Quantitative Research in Social Sciences, 2(1), 42–66.

Ediagbonya, V., & Tioluwani, C. (2022). The role of fintech in driving financial inclusion in developing and emerging markets: issues, challenges and prospects. Technological Sustainability. https://doi.org/10.1108/techs-10-2021-0017

Emara, N. (2022). Asymmetric and threshold effects of FinTech on poverty in SSA countries. Journal of Economic Studies, 1–26. https://doi.org/https://doi.org/10.1108/JES-03-2022-0158

Genç, S. (2021). Türkiye'de Fintek Sektörünün Gelişim Dinamikleri. İstanbul Ticaret Üniversitesi.

Gomber, P., Koch, J. A., & Siering, M. (2017). Digital Finance and FinTech: current research and future research directions. Journal of Business Economics, 87(5), 537–580. https://doi.org/10.1007/S11573-017-0852-X

Gürsoy, İ., & Turgut, M. (2022). Dijital Pazarlama Stratejilerinin Fintek Sektörü Üzerindeki Etkileri. In İşletme Biliminde Muhasebe, Pazarlama ve Organizasyon Konuları (pp. 337–350). Ekin Yayınevi.

Huong, A., Puah, C.-H., & Chong, M.-T. (2021). Embrace Fintech in ASEAN: A Perception Through Fintech Adoption Index. Research in World Economy, 12(1), 1–11. https://doi.org/10.5430/rwe.v12n1p1

Karim, S., Naz, F., Naeem, M. A., & Vigne, S. A. (2022). Is FinTech providing effective solutions to Small and Medium Enterprises (SMEs) in ASEAN countries? Economic Analysis and Policy, 75, 335–344. https://doi.org/10.1016/J.EAP.2022.05.019

Langley, P., & Rodima-Taylor, D. (2022). FinTech in Africa: an editorial introduction. Journal of Cultural Economy, 1–15. https://doi.org/10.1080/17530350.2022.2092193

Nathan, R. J., Setiawan, B., & Quynh, M. N. (2022). Fintech and Financial Health in Vietnam during the COVID-19 Pandemic: In-Depth Descriptive Analysis. Journal of Risk and Financial Management, 15(125), 1–19. https://doi.org/10.3390/jrfm15030125 Academic

Naz, F., Karim, S., Houcine, A., & Naeem, M. A. (2022). Fintech Growth during COVID-19 in MENA Region: Current Challenges and Future prospects. Electronic Commerce Research, 1–22. https://doi.org/10.1007/s10660-022-09583-3

Puschmann, T. (2017). Fintech. Business and Information Systems Engineering, 59(1), 69–76. https://doi.org/10.1007/S12599-017-0464-6

Rabbani, M. R. (2022). Fintech innovations, scope, challenges, and implications in Islamic Finance: A systematic analysis. International Journal OfComputing and Digital Systems, 11, 1–28.

Singh, A. K., & Sharma, P. (2022). A study of Indian Gen X and Millennials consumers' intention to use FinTech payment services during COVID-19 pandemic. Journal of Modelling in Management, 27. https://doi.org/10.1108/JM2-02-2022-0059

Sun, Y., Li, S., & Wang, R. (2022). Fintech: from budding to explosion - an overview of the current state of research. Review of Managerial Science, 1–41. https://doi.org/10.1007/s11846-021-00513-5

Talom, F. S. G., & Tengeh, R. K. (2020). The Impact of Mobile Money on the Financial Performance of the SMEs in Douala, Cameroon. Sustainability, 12(183), 1–17. https://doi.org/10.3390/su12010183

Tepe, G., Geyikci, U. B., & Sancak, F. M. (2022). FinTech Companies: A Bibliometric Analysis. International Journal of Financial Studies, 10(2), 1–17. https://doi.org/10.3390/ijfs

Thakor, A. V. (2020). Fintech and Banking: What Do We Know? Journal of Financial Intermediation, 41, 1–13.

Vives, X. (2017). The Impact of Fintech on Banking. European Economy-Banks, Reulation, And The Real Sector, 2017.2, 97–105.

Wang, J., Zhao, C., Lufei Huang, ·, Yang, S., Wang, M., & Huang, L. (2022). Uncovering research trends and opportunities on FinTech: a scientometric analysis. Electronic Commerce Research, 1–25. https://doi.org/10.1007/s10660-022-09554-8

Wu, A.-C., & Kao, D.-D. (2022). Mapping the Sustainable Human-Resource Challenges in Southeast Asia's FinTech Sector. Journal of Risk and Financial Management, 1–26. https://doi.org/10.3390/jrfm15070307

Wu, Y. H., Bai, L., & Chen, X. (2022). How does the development of fintech affect financial efficiency? Evidence from China. Economic Research-Ekonomska Istraživanja, 1–20. https://doi.org/10.1080/1331677X.2022.2106278

Xia, H., Lu, D., Lin, B., Horn Nord, J., & Zuopeng Zhang, J. (2022). Trust in Fintech: Risk, Governance, and Continuance Intention. Journal of Computer Information Systems, 16. https://doi.org/10.1080/08874417.2022.2093295

Xie, X., & Zhu, X. (2022). FinTech and capital allocation efficiency: Another equity-efficiency dilemma? Global Finance Journal, 53, 1–20. https://doi.org/10.1016/J.GFJ.2022.100741

et al. (2015) is compatible with. Openness ratio, on the other hand, affects EG negatively and at the 5% significance level.

An increase in openness reduces growth by 0.005 units. The negative effect of trade openness on growth is similar to Bozma et al. (2017).

5. CONCLUSION

With the increase in international trade in recent years, the increasing importance of logistics activities in the EG of countries is increasing. With globalization, countries need to give importance to foreign capital investments and exports in order to achieve stable growth.

In this study, the impact of LPI, FODIN structure and TRAOP ratio on EG of 11 countries in the N11 country group between 2008-2021 were examined. The model in the study was tested with panel data regression analysis. F test, Hausman test, and Breush-Pagan LM test were used to decide which of the POLS, FEM and REM should be used. It was decided that the most appropriate regression model was the FEM.

The results revealed that LOPEI and FODIN have statistically significant and positive effects on economic development in N11 countries.

The regression model established according to the fixed effect analysis result is statistically significant. The impacts of the LPI, FODIN and TRAOP on EG in the model differ. The LPI positively affects the growth of N11 countries. One of the priorities of the countries that want to achieve EG should be to increase their LPs. In order to increase LP, countries need to perform activities such as customs clearance, infrastructure, logistics quality and competence, timing, international shipments and tracking and monitoring, which are components of LPI, at better standards. The LPI of the countries that raise their logistics standards will increase and as a result, the EG rates of the countries will increase. Moreover, while TRAOP, which is the control variable, affects EG negatively; FODIN affects EG. It can be said that one of the factors affecting the rise in FODIN is the LPI of the countries. Because for investors who want to invest in another country other than their own, customs clearance procedures, infrastructure, logistics quality, international shipping operations of that country are crucial.

REFERENCES

Agayev, S. (2010). Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Geçiş Ekonomileri Örneğinde Panel Eştümleşme ve Panel Nedensellik Analizleri. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(1), 159-184.

Aksungur, M., & Bekmezci, M. (2020). Türkiye'nin Lojistik Performansının Değerlendirilmesi Boylamsal Bir Araştırma. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 7(12), 19-40.

Bardakçı, H., Erdoğdu, A., & Barut, A. (2020). G-7 ve E-7 Ülkelerinde Lojistik Performans, Ekonomik Büyüme ve Finansal Gelişme İlişkisi. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 9(5), 4154-5166.

Bayat, T., & Özdemir, Ş. (2016). Yeni bir lojistik performans endeks oluşturmak için gerekli olan kriterlerin belirlenmesi üzerine araştırma. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi Mersin, 26-28.

Bozkurt, C., & Mermertaş, F. (2019). Türkiye ve G8 ülkelerinin lojistik performans endeksine göre karşılaştırılması. İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 7(2), 107-117.

Bozma, G., Başar, S. İ., & Aydın, S. (2017). Lojistik Performansının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi. The International New Issues in Social Sciences, 5(5), 401-414.

Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. The Review of Economic Studies, 47(1), 239-253.

Çelebi, Ü., Civelek, M. E., & Çemberci, M. (2015). The mediator effect of foreign direct investments on the relation between logistics performance and economic growth. Journal of Global Strategic Management, 17, 17-21.

Gelmez, E., & Zerenler, M. (2020). The Effect of Agile Manufacturing on Logistics Performance: The Case of Textile Sector. İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(4), 4142-4150."

Karaköy, Ç., & Üre, S. (2019). Yüksek ve Orta Gelirli Ülkelerde Büyüme ve Lojistik Performans Endeksi Arasındaki İlişki, 4th International Social Sciences Congress Al-Farabi, 4, 575-580.

Kevser, M., & Doğan, M. (2021). Lojistik Performans Endeksi İle Ekonomik Büyüme ve Finansal Gelişmişlik İlişkisi: Ekonometrik Bir Analiz. Türk Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 2(1), 31-39.

Marti, L. Puertas, R. ve Garcia, L. (2014). The Importance of the Logistics Performance Index in International Trade, Applied Economics, 46(24): 2982-2992.

Ofluoğlu, N. Ö., Kalaycı, C., Artan, S., & Bal, H. Ç. (2018). Lojistik performansındaki gelişmelerin uluslararası ticaret üzerindeki etkileri: AB ve MENA ülkeleri örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(24), 92-109.

Popescu, A. C., & Sipos, C. (2014). Logistics Performance and Economic Development-A Comparison within the European Union. Proceedings of "MAC-EMM", Prague, Czech Republic, 1-9.

Şimşek, T., & Yiğit, E. (2019). Lojistik Performans ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Orta-Doğu Avrupa Ülkeleri ve Türkiye Örneği. Journal of International Management Educational and Economics Perspectives, 7(2), 169-177.

Tatoğlu, F. Y. (2012). İleri panel veri analizi: Stata uygulamalı. Beta.

World Bank (2018). Connecting to Compete 2018: Trade Logistics in the Global Economy, The Logistics Performance Index and Its Indicators. Washington DC 20433.

Ünalan, M. ve Yapraklı, T.Ş. (2017). Küresel Lojistik Performansı Endeksi ve Türkiye'nin Son 10 Yıllık Lojistik Performans Analizi, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 31(3), 589-606.

Yıldız, A., Aydoğan, K., & Kartum, G. (2020). Türkiye'nin Uluslararası Lojistik Performans Endeksindeki Konumunun Kümeleme Analizi ile Araştırılması. Turkish Studies-Social, 15(3), 1659-1679.

GSCM practices. The thought that the innovations required for green practices in suppliers will cause high costs and the adaptation to new applications will take a long time may cause suppliers to act reluctantly about GSCM practices. Providing the necessary training and financial support to their suppliers for the transition to green practices by the enterprises will encourage the suppliers to switch to green practices. In summary, it is vital that businesses, stakeholders, governments, non-governmental organizations and consumers act with the awareness of protecting the natural environment and fulfill their responsibilities in terms of keeping the natural environment in which we live more livable and leaving the resources as a legacy to future generations.

REFERENCES

Afum, E., Agyabeng-Mensah, Y., Sun, Z., Frimpong, B., Kusi, L. Y., & Acquah, I. S. K. (2020). Exploring the link between green manufacturing, operational competitiveness, firm reputation and sustainable performance dimensions: a mediated approach. Journal of Manufacturing Technology Management, 31(7), 1417-1438.

Akben, İ., & Güngör, A. (2018). Tedarik Zinciri ve Yalın Tedarik Zinciri. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(7), 171-179.

Angerhofer, B. J., & Angelides, M. C. (2000, December). System dynamics modelling in supply chain management: research review. In 2000 Winter Simulation Conference Proceedings (Cat. No. 00CH37165) (Vol. 1, pp. 342-351). IEEE.

Beamon, B. M. (1999). Designing the green supply chain. Logistics Information Management, 12(4), 332-342.

Carter, C. R., & Easton, P. L. (2011). Sustainable supply chain management: evolution and future directions. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management. 41(1), 46-62.

Chuang, M. L., & Shaw, W. H. (2000, August). Distinguishing the critical success factors between e-commerce, enterprise resource planning, and supply chain management. In Proceedings of the 2000 IEEE Engineering Management Society. EMS-2000 (Cat. No. 00CH37139) (pp. 596-601). IEEE.

Desticioğlu, B. (2021). Green Supply Chain Management and Sample Applications. Journal of Naval Sciences and Engineering, 17(2), 283-308.

Dubey, R., Bag, S., Ali, S. S., & Venkatesh, V. G. (2013). Green purchasing is key to superior performance: an empirical study. International Journal of Procurement Management, 6(2), 187-210.

Fahimnia, B., Sarkis, J., & Davarzani, H. (2015). Green supply chain management: A review and bibliometric analysis. International Journal of Production Economics, 162, 101-114.

Giannakis, M., & Croom, S. R. (2004). Toward the development of a supply chain management paradigm: a conceptual framework. Journal of Supply Chain Management, 40(1), 27-37.

Hervani, A. A., Helms, M. M., & Sarkis, J. (2005). Performance measurement for green supply chain management. Benchmarking: An International Journal, 12(4), 330-353.

Kaur, J., Sidhu, R., Awasthi, A., Chauhan, S., & Goyal, S. (2018). A DEMATEL based approach for investigating barriers in green supply chain management in Canadian manufacturing firms. International Journal of Production Research, 56(1-2), 312-332.

Khaksar, E., Abbasnejad, T., Esmaeili, A., & Tamošaitienė, J. (2016). The effect of green supply chain management practices on environmental performance and competitive advantage: a case study of the cement industry. Technological and Economic Development of Economy, 22(2), 293-308.

Luthra, S., Kumar, V., Kumar, S., & Haleem, A. (2011). Barriers to implement green supply chain management in automobile industry using interpretive structural modeling technique: An Indian perspective. JIEM, 4(2), 231-257.

Maletič, M., Maletič, D., Dahlgaard, J. J., Dahlgaard-Park, S. M., & Gomišček, B. (2014). Sustainability exploration and sustainability exploitation: From a literature review towards a conceptual framework. Journal of Cleaner Production, 79, 182-194.

McGinnis, M. A., & Kohn, J. W. (1993). Logistics strategy, organizational environment, and time competitiveness. Journal of Business Logistics, 14(2), 1-23.

Mohammadjafari, M., Shokrizadeh, R., Heidari, M., & Parvaresh, S. (2014). Study the barriers of green supply chain management implementation in Iranian industries using analytic hierarchy process. International Journal of Resistive Economics, 2(1), 70-82.

More, D., & Subash Babu, A. (2008). Perspectives, practices and future of supply chain flexibility. International Journal of Business Excellence, 1(3), 302-336.

Muduli, K., & Barve, A. (2013). Developing a framework for study of GSCM criteria in Indian mining industries. APCBEE Procedia, 5, 22-26.

Mutingi, M., Mapfaira, H., & Monageng, R. (2014). Developing performance management systems for the green supply chain. Journal of Remanufacturing, 4(1), 1-20.

Nikbakhsh, E. (2009). Green supply chain management. In Supply chain and logistics in national, international and governmental environment (pp. 195-220). Physica-Verlag HD.

Ojo, E. M., Mbohwa, C., & Akinlabi, E. T. (2013). Green supply chain management in developing countries. SB13 Southern Africa: Creating a Resilient and Regenerative Built Environment, Cape Town, October, 15-16.

Ojo, E., Mbowa, C., & Akinlabi, E. T. (2014, January). Barriers in implementing green supply chain management in construction industry. In International Conference on Industrial Engineering and Operations Management.

Ravi, V., & Shankar, R. (2005). Analysis of interactions among the barriers of reverse logistics. Technological Forecasting and Social Change, 72(8), 1011-1029.

Sarkis, J., Zhu, Q., & Lai, K. H. (2011). An organizational theoretic review of green supply chain management literature. International Journal of Production Economics, 130(1), 1-15.

Seuring, S., & Müller, M. (2008). From a literature review to a conceptual framework for sustainable supply chain management. Journal of Cleaner Production, 16(15), 1699-1710.

Sharma, S. K., Panda, B. N., Mahapatra, S. S., & Sahu, S. (2011). Analysis of barriers for reverse logistics: an Indian perspective. International Journal of Modeling and Optimization, 1(2), 101.

Shibin, K. T., Gunasekaran, A., Papadopoulos, T., Dubey, R., Singh, M., & Wamba, S. F. (2016). Enablers and barriers of flexible green supply chain management: a total interpretive structural modeling approach. Global Journal of Flexible Systems Management, 17(2), 171-188.

Srivastava, S. K. (2007). Green supply-chain management: a state-of-the-art literature review. International Journal of Management Reviews, 9(1), 53-80.

Srivastav, P., & Gaur, M. K. (2015). Barriers to implement green supply chain management in small scale industry using interpretive structural modeling technique-a north Indian perspective. European Journal of Advances in Engineering and Technology, 2(2), 6-13.

Tumpa, T. J., Ali, S. M., Rahman, M. H., Paul, S. K., Chowdhury, P., & Khan, S. A. R. (2019). Barriers to green supply chain management: An emerging economy context. Journal of Cleaner Production, 236, 117-617.

Tüzemen, A., & Kuru, Ö. (2018). Does the consumer want to be greened? The place of green packaging applications with green supply chain function in consumer perception. International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences, 8(2), 200-216.

Wandosell, G., Parra-Meroño, M. C., Alcayde, A., & Baños, R. (2021). Green packaging from consumer and business perspectives. Sustainability, 13(3), 1356.

Wang, Z., Mathiyazhagan, K., Xu, L., & Diabat, A. (2016). A decision making trial and evaluation laboratory approach to analyze the barriers to Green Supply Chain Management adoption in a food packaging company. Journal of Cleaner Production, 117, 19-28.

Zhu, Q., & Geng, Y. (2013). Drivers and barriers of extended supply chain practices for energy saving and emission reduction among Chinese manufacturers. Journal of Cleaner Production, 40, 6-12.

Zhu, Q., Geng, Y., Fujita, T., & Hashimoto, S. (2010). Green supply chain management in leading manufacturers: Case studies in Japanese large companies. Management Research Review, 33(4), 380-392.

Zhu, Q., Sarkis, J., & Lai, K. H. (2007). Green supply chain management: pressures, practices and performance within the Chinese automobile industry. Journal of Cleaner Production, 15(11-12), 1041-1052.

Encouraging the use of new generation vehicles with more environmentally friendly engines will both save fuel and reduce toxic gas emissions and noise pollution to the environment. Negative effects of environmental pollution can be reduced with environmentally friendly electrically operated freight vehicles. By ensuring the certification of vehicles in freight transportation, both the use of new generation vehicles in transportation and vehicle occupancy rates should be controlled. Control and supervision of the movement of air freight vehicles in urban areas, the application of certain standards and certification of regional vehicles and the obligation to travel within the region with certain occupancy rates can be considered as a sustainable urban logistics solution.

Today, airport authorities impose various restrictions on the activities of airline carriers, such as night landing ban, additional landing fees due to noise and emissions, by determining their own noise and pollution rules, since there is no single and simple solution in line with international standards. Majority of Airlines also replace old aircraft with new generation environmentally friendly aircraft in order to meet the necessary standards in terms of noise and emissions; aircraft and engine manufacturers continue their research and development studies.

Considering that air transport causes only 2% of the world's air pollution, it is seen that the negative impact of aviation on the environment today is relatively less compared to other industries. It can be concluded from the researches that the future effect may be less. The reason for this is that the airline transportation sector uses a very small part of the world's energy resources in the most effective and efficient way and tries to minimize its effect on atmospheric pollution and global warming by making use of technology.

An Environmental Management System that respects the increasing environmental awareness should be implemented in China as well. Thus, airports will be able to establish good relations with their environment, and as indispensable businesses for the environment in terms of social and economic aspects, they will be able to sustain the development by raising their output in the new millennium.

REFERENCES

Bahadir, S. (2022). Analyzing the Environmental Kuznets Curve Hypothesis in terms of Airplane Transport: Empirical Examination for Baltic States. International Journal of Energy Economics and Policy, 12(5), 252-259.

Brida, J. G., Bukstein, D., & Zapata-Aguirre, S. (2016). Dynamic Relationship between Air Transport and Economic Growth in Italy: A Time Series Analysis. International Journal of Aviation Management, 3(1), 52-67.

Egilmez, F. (2020). The Long-Run Relationship Between Airline Transport, Export Volume And Economic Growth: Evidence From Usa. Academic Review of Humanities and Social Sciences, 3(2), 466-482.

Habib, Y., Xia, E., Hashmi, S. H., & Yousaf, A. U. (2022). Testing the Heterogeneous Effect of Air Transport Intensity on CO2 Emissions in G20 Countries: An Advanced Empirical Analysis. Environmental Science and Pollution Research, 1-22.

IATA. (2021). The Value of Air Cargo Makes It Happen. Report is retrieved from; https://www.iata.org/contentassets/62bae061c05b429ea508cb0c49907c4c/aircargo-brochure.pdf.

Itani, N., & Mason, K. (2014). A Macro-Environment Approach to Civil Aviation Strategic Planning. Transport Policy, 33, 125-135.

İnan, T. T. (2018). Hava Kargo Taşımacılığında Uygulanan Stratejilerin İncelenmesi. R&S-Research Studies Anatolia Journal, 1(3), 523-537.

Kalayci, S., & Koksal, C. (2015). The Relationship Between China's Airway Freight In Terms Of Carbon-Dioxide Emission And Export Volume. International Journal of Economic Perspectives, 9(4).

Kalayci, S., & Yanginlar, G. (2016). The Effects of Economic Growth and Foreign Direct Investment on Air Transportation: Evidence from Turkey. International Business Research, 9(3), 154-162.

Kalayci, S., & Yazici, S. (2016). The Impact of Export Volume and GDP on USA's Civil Aviation in between 1980-2012. International Journal of Economics and Finance, 8(1), 229-235.

Korkmaz, C. A. (2017). Hava Kargo Taşımacılığı Güvenliğine Yönelik Tehditlerin Asgari Düzeye İndirgenmesi için Alınması Gereken Önlemler. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Fen ve Mühendislik Dergisi, 1(2), 10-18.

Ourworldindata (2022a). Energy Consumption. The Data is Collected from: https://ourworldindata.org/energy-production-consumption

Ourworldindata (2022b). Per Capita CO_2 Emissions. The Data is Collected from:https://ourworldindata.org/co2/country/china

Popescu, A., Keskinocak, P., Johnson, E., LaDue, M., & Kasilingam, R. (2006). Estimating Air-cargo Overbooking based on A Discrete Show-up-rate Distribution. Interfaces, 36(3), 248-258.

Serena, N., Perron, P. (2001). Lag Length Selection and the Construction of Unit Root Tests with Good Size and Power. Econometrica, 69(6), 1519-1554.

Tokuşlu, A. (2021). Calculation of Aircraft Emissions during Landing and Take-Off (LTO) Cycles at Batumi International Airport, Georgia. International Journal of Environment and Geoinformatics, 8(2), 186-192.

Valdes, V. (2015). Determinants of Air travel Demand in Middle Income Countries. Journal of Air Transport Management, 42, 75-84.

World Bank (2022a). Air transport, freight (million ton-km). The data is obtained from: https://data.worldbank.org/indicator/IS.AIR.GOOD.MT.K1

World Bank (2022b). GDP (current US$). The data is retrieved from: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD

Yazici, S. (2022). Investigating the Maritime Freight-induced EKC hypothesis: The Case of Scandinavian Countries. Frontiers in Environmental Science, 289, 1-18.

Yuan, X. M., Low, J. M., & Tang, L. C. (2010). Roles of the airport and logistics services on the economic outcomes of an air cargo supply chain. International journal of production economics, 127(2), 215-225.

of these two variables was high regardless of the level of worry. The third variable, health risk, is relatively low and the perception of risk does not change according to the level of worry.

In terms of the components of the perceived benefit and perceived risk, the results indicated that social pressure and health risks were perceived as low. These results are also consistent with previous research (Ariffin et al., 2018; Featherman and Pavlou, 2003; Ueltschy et al., 2004). The highest perceived risks were quality, touch-trial, privacy, and after sales service, respectively.

In summary, the most important result of this study was the emergence of high-risk dimensions, which are common to consumers with a high and low level of worry. These dimensions were privacy and after-sales service. Although online shopping has a history of more than twenty years, consumers still perceive privacy and after-sales service as an important risk. The fact that this perception is almost independent of worry is an issue that businesses should pay attention to. In addition, the participants of the research were university students, which increases the importance of the results. Because the closeness of the young generation to technology is greater than in other parts of the society, it may be necessary to focus more carefully on the risk dimensions that they perceive as high.

REFERENCES

Almousa, M. (2011). Perceived risk in apparel online shopping: a multi-dimensional perspective. Canadian Social Science, 7(2): 23-31.

Ariffin, S. K., Mohan, T., & Goh, Y. N. (2018). Influence of consumers' perceived risk on consumers' online purchase intention. Journal of Research in Interactive Marketing, 12(3): 309-327. https://doi.org/10.1108/JRIM-11-2017-0100

Chen, Y., Yan, X., Fan, W., & Gordon, M. (2015). The joint moderating role of trust propensity and gender on consumers' online shopping behavior. Computers in Human Behavior, 43: 272-283. https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.10.020

Cox, D. F., & Rich, S. U. (1964). Perceived risk and consumer decision-making—the case of telephone shopping. Journal of Marketing Research, 1(4): 32-39. https://doi.org/10.1177/002224376400100405

Crespo, Á. H., Del Bosque, I. R., & de los Salmones Sánchez, M. G. (2009). The influence of perceived risk on Internet shopping behavior: a multidimensional perspective. Journal of Risk Research, 12(2): 259-277. https://doi.org/10.1080/13669870802497744

Dai, B., Forsythe, S., & Kwon, W. S. (2014). The impact of online shopping experience on risk perceptions and online purchase intentions: does product category matter? Journal of Electronic Commerce Research, 15(1): 13-24.

Eggert, A. (2006). Intangibility and perceived risk in online environments. Journal of Marketing Management, 22(5-6): 553-572. https://doi.org/10.1362/026725706777978668

Featherman, M. S., & Pavlou, P. A. (2003). Predicting e-services adoption: a perceived risk facets perspective. International Journal of Human-Computer Studies. 59(4): 451-474. https://doi.org/10.1016/S1071-5819(03)00111-3

Forsythe, S. M., & Shi, B. (2003). Consumer patronage and risk perceptions in Internet shopping. Journal of Business Research, 56(11): 867-875. https://doi.org/10.1016/S0148-2963(01)00273-9

Forsythe, S., Liu, C., Shannon, D., & Gardner, L. C. (2006). Development of a scale to measure the perceived benefits and risks of online shopping. Journal of Interactive Marketing, 20(2): 55-75. https://doi.org/10.1002/dir.20061

Gladstone, G. L., Parker, G. B., Mitchell, P. B., Malhi, G. S., Wilhelm, K. A., & Austin, M. P. (2005). A Brief Measure of Worry Severity (BMWS): Personality and clinical correlates of severe worriers. Journal of Anxiety Disorders, 19(8): 877-892. https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2004.11.003

Hsieh, M. T., & Tsao, W. C. (2014). Reducing perceived online shopping risk to enhance loyalty: a website quality perspective. Journal of Risk Research, 17(2): 241-261. https://doi.org/10.1080/13669877.2013.794152

Hsu, M. H., Chuang, L. W., & Hsu, C. S. (2014). Understanding online shopping intention: the roles of four types of trust and their antecedents. Internet Research, 24(3): 332-352. https://doi.org/10.1108/IntR-01-2013-0007

Javadi, M. H. M., Dolatabadi, H. R., Nourbakhsh, M., Poursaeedi, A., & Asadollahi, A. R. (2012). An analysis of factors affecting on online shopping behavior of consumers. International Journal of Marketing Studies, 4(5): 81-98. http://dx.doi.org/10.5539/ijms.v4n5p81

Kim, D. J., Ferrin, D. L., & Rao, H. R. (2008). A trust-based consumer decision-making model in electronic commerce: The role of trust, perceived risk, and their antecedents. Decision Support Systems, 44(2): 544-564. https://doi.org/10.1016/j.dss.2007.07.001

Kim, L. H., Qu, H., & Kim, D. J. (2009). A study of perceived risk and risk reduction of purchasing air-tickets online. Journal of Travel & Tourism Marketing, 26(3): 203-224. https://doi.org/10.1080/10548400902925031

Ko, H., Jung, J., Kim, J., & Shim, S. W. (2004). Cross-cultural differences in perceived risk of online shopping. Journal of Interactive Advertising, 4(2): 20-29. https://doi.org/10.1080/15252019.2004.10722084

Lee, Ming-Chi. 2009. Lee, M. C. (2009). Factors influencing the adoption of internet banking: An integration of TAM and TPB with perceived risk and perceived benefit. Electronic Commerce Research and Applications, 8(3): 130-141. https://doi.org/10.1016/j.elerap.2008.11.006

Liebermann, Y., & Stashevsky, S. (2002). Perceived risks as barriers to Internet and e-commerce usage. Qualitative Market Research, 5(4): 291-300. https://doi.org/10.1108/13522750210443245

Lim, N. (2003). Consumers' perceived risk: sources versus consequences. Electronic Commerce Research and Applications, 2(3): 216-228. https://doi.org/10.1016/S1567-4223(03)00025-5

Masoud, E. Y. (2013). The effect of perceived risk on online shopping in Jordan. European Journal of Business and Management, 5(6): 76-87.

Miyazaki, A. D., & Fernandez, A. (2001). Consumer perceptions of privacy and security risks for online shopping. Journal of Consumer Affairs, 35(1): 27-44. https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2001.tb00101.x

Peters, E., Slovic, P., Hibbard, J. H., & Tusler, M. (2006). Why worry? Worry, risk perceptions, and willingness to act to reduce medical errors. Health Psychology, 25(2): 144-152. https://doi.org/10.1037/0278-6133.25.2.144

San Martín, S., & Camarero, C. (2009). How perceived risk affects online buying. Online Information Review, 33(4): 629-654. https://doi.org/10.1108/14684520910985657

Şahin, E., & Gelmez, E. (2020). The effect of consumer innovativeness, perceived risk and personality traits on purchase behaviour. Business & Management Studies: An International Journal, 8(2): 2289-2311. https://doi.org/10.15295/bmij.v8i2.1506

Tandon, U., Kiran, R., & Sah, A. N. (2018). The influence of website functionality, drivers and perceived risk on customer satisfaction in online shopping: an emerging economy case. Information Systems and e-Business Management, 16(1): 57-91. https://doi.org/10.1007/s10257-017-0341-3

Ueltschy, L. C., Krampf, R. F., & Yannopoulos, P. (2004). A cross-national study of perceived consumer risk towards online (internet) purchasing. Multinational Business Review, 12(2): 59-82. https://doi.org/10.1108/1525383X200400010

Van der Heijden, H., Verhagen, T., & Creemers, M. (2003). Understanding online purchase intentions: contributions from technology and trust perspectives. European Journal of Information Systems, 12(1): 41-48. https://doi.org/10.1057/palgrave.ejis.3000445

this reason, establishing justice in income distribution or minimizing income inequality is one of the important duties attributed to the state.

As in the rest of the world, income inequality is increasing in Turkey. According to the 2022 World Inequality Report prepared with the support of the United Nations World Development Program (UNDP), the region with the highest inequality is the MENA region, while the region with the lowest is Northern Europe. In the MENA region, the lowest 50% of the population has only 9% of the income, while the 10% of the population with the highest income has 58% of the income. This shows the extent of income inequality. This distribution is followed by Africa, Latin America and Southeast Asia. In Europe, the poorest 50% have 19% of the income, while the richest 10% have only 36% of the income.

Although there are different measurement methods of income inequality, the most widely used in the literature are the Gini Coefficient, Lorenz Curve and Percentile Slicing Method. Measurements for OECD countries confirm the World Inequality Report. Accordingly, Scandinavian countries are the countries with the lowest inequality. Indicators of income inequality in Turkey show that it lags behind EU and North American countries. The Gini coefficient, which has been in a downward trend since the 2000s, has entered an upward trend since 2019, especially due to the Covid 19 Pandemic.

Tax public expenditures are one of the most important tools used by the public sector in minimizing income inequality. However, when the application results are examined, it is difficult to say that taxes are very successful in combating poverty and income inequality. Social security expenditures are the most effective tools used to protect individuals and especially to reduce income inequality against possible risks that all individuals in the society may face, such as old age, disability, illness, unemployment and income inequality. These expenditures are among the main responsibilities of the social state. When the Central Government budget is examined, it is clear that the expenditures on social security are following an increasing trend. However, it is difficult to say that income inequality has been reduced at the same rate despite increasing social security expenditures. This problem is related to the efficiency and productivity of public expenditures. As a result, for the welfare of a country, fair distribution of income and reducing the income gap between the rich and the poor are as important as its economic size. The establishment of fair sharing is the reason and responsibility of being a social state.

REFERENCES

Akın, C. S. ve Aytun, C. (2018). Gelir Dağılımının Makroekonomik Belirleyicileri: Türkiye Örneği. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(42), 52-81.

Arpa, A. T. ve Kolçak, M. (2017). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamaları. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(3), 651-677.

Aygen, M. (2016). Türkiye'de Yoksulluk ve Sosyal Yardım Yaklaşımı Üzerine: Elazığ Örneği. Avrasya uluslararası araştırmalar dergisi, 4(8), 150-179.

Baylan, M. (2014). Sosyal Güvenlik Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerine Etkisi, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tez, Kahramanmaraş.

Boratav, K. (1980). 100 Soruda Gelir Dağılımı, 4. Baskı, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Bulut, N. (2003). Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu mu?. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 52(2).

Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk. In Journal of Social Policy Conferences (No. 59, pp. 89-132).

Çelik, A. (2004). AB ülkeleri ve Türkiye'de Gelir Eşitsizliği: Piyasa Dağılımı-Yeniden Dağılım. Çalışma ve Toplum, 3(3), 53-91.

Çetin, H. (2015). Sosyal adalet, sosyal hizmetler ve bütçe. Toplum ve Sosyal Hizmet, 26(2), 145-157.

Dilik, S. (1980). Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 35(01), 73-84.

Dinler, Z. (2014). İktisada Giriş 20. Basım, Ekin Yayınevi, Bursa.

Dünya Eşitsizlik Raporu 2022, https://wir2022.wid.world/download/ (ET: 11.08,2022).

Eğilmez, M. ve Kumcu, E. (2005). Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Erikli, S. ve Yücel, A. (2019). Gelir Eşitsizliği Bireylerin Refahını Etkiler mi? Türkiye'den Bulgular. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 243-260.

Filiztekin, A. ve Çelik, M. A. (2010). Türkiye'de Bölgesel Gelir Eşitsizliği (Regional İncome İnequality in Turkey). Megaron, 5(3), 116-127.

Güngör, G. (2022). Türkiye'de Sosyal Refah Harcamaları, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Güzel, S. (2018). Gelir eşitsizliği, Refah ve Mutluluk. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(3), 389-394.

Hazman, G. G. (2011). Türkiye'de Gelir Dağılımında Adalet Ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Arasındaki Nedensellik İlişkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 205-216. Sayfa 206).

Işığıçok, E. (1996). Türkiye'de Gelir Dağılımı ve 1987-1994 Gelir Dağılımı Araştırmalarının Karşılaştırmalı Bir Analizi. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 16(1), 6-18.

Jędrzejczak, A. (2015). Regional İncome İnequalities in Poland and Italy. Comparative Economic Research, 18(4), 27-45.

Kemal, B. A. Ş. (2009). Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(1), 49-70.

Kolukısa, R., ve Sağbaş, İ. (2020). Orta gelir Grubu Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin Hesaplanması: Afyonkarahisar Vaka Çalışması. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 204-219.

Konishi, H., & Miyazato, N. (2018). Distributive İmpacts Of Social Protection Systems in OECD Countries: Public-Private Mix and Hidden Welfare States (No. 1804).

Milanovic, B. (2018). Küresel Eşitsizlik Küreselleşme Çağı İçin Yeni Bir Yaklaşım. Efil Yayınevi, Ankara.

Miynat, M., & Kahriman, H. (2012). Türkiye'de Mali Sistemin Toplumsal Tabakalaşma Üzerindeki Etkileri (1923–1950). (Ed. K. Çelebi) Mali Sosyoloji Üzerine Denemeler içinde 97-132. Maliye Bakanlığı Yayın No: 2012/418.

OECD Data. https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm#indicator-chart. (12.11.2022).

Öztürk, N. (2016). Kamu Ekonomisi, ekin yayınevi, Bursa.

Pehlivan, O. (2011). Kamu Maliyesi, Murathan Yayınevi, Trabzon.

Ravallion, M. (2004). Growth, Inequality, and Poverty: Looking Beyond Averages. Growth, Inequality, and Poverty: Prospects for Pro-Poor Economic Development, 62-80.

Sapancalı, F. (2005). Sosyal Dışlanma, Dokuz Eylül Yazınları, İzmir.

Senik, C. (2009). Income Distribution And Subjective Happiness: A Survey. OECD Social, Employment, and Migration Working Papers, (96).

Sözer, A. N. (1998). Türkiye'de Sosyal Hukuk, Barış Yayınları, 2. Baskı, İzmir.

Sevda Demirbilek, Sosyal Güvenlik Sosyolojisi, Legal Yayıncılık, İzmir, 2005.

Şenses, F. (2001). Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, 1.Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

Taşçı, F. (2008). Türkiye'nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz, İstanbul Üniversitesi Dergisi, (55), 127-149.

Tokatlıoğlu, M. ve Selen. U. (2017). Maliye Politikası, Ekin Yayınevi, Bursa.

TÜİK İstatistikleri, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=gelir-yasam-tuketim-ve-yoksulluk-107&dil=1. (21.10.2022).

Tuncay, C. (1992). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 5. Baskı, Beta Basım Yayın, İstanbul.

Ulusoy, A. (2016). Maliye Politikası, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Yentürk, N. (2013). Türkiye'de Yoksullara Yönelik Harcamalar. ODTÜ Gelişme Dergisi, Sayı: 40, 433- 464.

7. CONCLUSION

Within the scope of the study, Turkey and OECD countries have been compared both in terms of tax burden and income distribution for the period 1990-2020. It is seen that Turkey is one of the four countries with the highest income inequality coefficient and the lowest tax burden among OECD countries. Other countries are Costa Rica, Colombia, and Mexico.

Income distribution is an extremely substantial issue from a social and political point of view, as well as expresses the sharing of the national income obtained in a country within a certain period between individuals, regions, production factors, or sectors. States have begun to give importance to fair income distribution with the concept of the social welfare state. A fair distribution of income is among the goals of today's governments in terms of increasing the welfare level, education level, and tax morale of individuals. Governments can pose positive or negative effects on the fair income distribution within the policies and investments.

The tax burden is often utilized in development comparisons between countries. Developing countries mostly turn to indirect taxes so they can finance their budgets. Such this way, countries allow high-income groups to invest by converting their income into savings instead of reducing their income with taxes. It becomes clearer especially in inflationary periods that the suffering from the tax burden is the lower income groups. Low incomes cannot increase their income as much as the rising prices during inflationary periods. Therefore, a decrease in their disposable income materializes. As a result, the tax burden of low incomes is higher than in the pre-inflationary period. On the contrary, high incomes can easily increase their income through interest.

Certain regions come to the fore in terms of development and there is a high level of migration to these regions, and difficulties occur both socially and economically as a result of the tax policies followed by the states. This situation seriously disrupts the income distribution between regions or within the country. Policymakers need to be more careful about ensuring fair income distribution by evaluating related issues.

REFERENCES

Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. A. (2002). Reversal of fortune: geography and institutions in the making of the modern world income distribution. The Quarterly Journal of Economics, 117(4), 1231-1294.

Afonso, A., Schuknecht, L., & Tanzi, V. (2010). Income distribution determinants and public spending efficiency. The Journal of Economic Inequality, 8(3), 367-389.

Ahluwalia, M. S. (1976). Income distribution and development: Some stylized facts. The American Economic Review, 66(2), 128-135.

Aksoy, Ş. (2011). Kamu maliyesi. İstanbul: Filiz Bookstore.

Alvaredo, F., Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., & Zucman, G. (2018). World inequality report 2018. Available in https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-full-report-english.pdf, (08.10.2022).

Anıl, H. (1973). Türkiye'de vergi yükü, 1950-1970: Gayrisafí toplumsal vergi yükü hesabı üzerine bir deneme. Ankara: Ankara Üniversitesi İktisat ve Ticaret Publishing.

Arsan, Ü. (1968). Vergi yükü üzerinde bir inceleme: Teori, metodoloji ve Türkiye'ye ait bazı hesaplar. Ankara: Ankara University Publishing.

Berman, Y., Ben-Jacob, E., & Shapira, Y. (2022). The dynamics of wealth inequality and the effect of the income distribution. PLoS ONE 11(4): e0154196, 1-19.

Blanchard, O., & Rodrik, D. (2022). Eşitsizlikle mücadele: Devletin rolünü yeniden düşünmek. Ankara: Efil Publishing.

Bourguignon, F., Branson, W. H., & De Melo, J., (1989). Macroeconomic adjustment and income distribution: A Macro-micro simulation model, OECD Development Centre, working paper, no. 1989/1.

Chancel, L., Piketty, T. Saez, E., & Zucman, G. (2022). World inequality report 2022. Available in https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_RAPPORT_A4.pdf, (13.10.2022).

Çelebi, A. K. (2015). Liberal ekonomik düşüncede kamu kesiminin büyüklüğü sorunu. Manisa: Emek Printing House.

Daly, M. C., Duncan, G. J., Kaplan, G. A., & Lynch, J. W. (1998). Macro-to-micro links in the relation between income inequality and mortality. The Milbank Quarterly, 76(3), 315-339.

Diamond, P. (2022). Genel manzaranın tartışılması. In Eşitsizlikle mücadele devletin rolünü yeniden düşünmek (Eds. O. Blanchard & D. Rodrik) Ankara, Efil Publishing, 55-63.

Edizdoğan, N., & Çelikkaya A. (2012). Vergilerin ekonomik analizi. Bursa: Dora Publishing.

Günay, K. (2007). Türkiye'de vergi yükü ve vergi kapasitesi hesaplaması üzerine örnek bir çalışma. Available in https://docplayer.biz.tr/19540839-Turkiye-de-vergi-yuku-ve-kapasitesi-hesaplamasi-uzerine-ornek-bir-calisma.html, (13.10.2022).

İnaltong, C. (2012). Vergi yükü: Türkiye ve OECD ülkeleri karşılaştırılması. Vergi Dünyası, 369(5), 16-30.

Kalecki, M. (1938). The determinants of distribution of the national income. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 6(2), 97-112.

Kayalıdere, G., & Mastar Özcan, P. (2012). Gelir vergisi açısından vergi harcamalarının analizi: Türkiye ve bazı OECD ülke örnekleri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(1), 341-366.

Kovancılar, B., Mıynat, M., & Aybarç, S. (2007). Kamu maliyesinde küresel değişimler. Ankara: Gazi Bookstore.

Maraşlı, O. (2016). Faiz ve sosyal adalet: Reel faiz oranının gelir adaletsizliği üzerindeki etkisi. İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 2(1), 77-118.

Mıynat, M. (2004). Liberalizasyon sürecinde istikrar politikalarının gelir dağılımına etkisi (İsrail, Meksika ve Türkiye). Ankara: Odak Publishing.

Muter, N. B., Çelebi, A. K., & Sakınç, S. (2016). Kamu maliyesi. Manisa: Emek Printing House.

Nadaroğlu, H. (1996). Kamu maliyesi teorisi. İstanbul: Beta Publishing.

Nadaroğlu, H. (1998). Kamu maliyesi teorisi. İstanbul: Beta Publishing.

OECD (2022). Tax revenue (indicator). Available in https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm, (12.10.2022).

Perotti, R. (1992). Income distribution, politics, and growth. The American Economic Review, 82(2), 311-316.

Piketty, T. (2015). Yirmi birinci yüzyılda kapital. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Publishing.

Piketty, T. (2022). Eşitsizlikler ekonomisi. İstanbul: Epsilon Publishing.

Saez, E. (2022). Serveti vergilendirmeli miyiz?. In Eşitsizlikle mücadele devletin rolünü yeniden düşünmek (Eds. O. Blanchard & D. Rodrik) Ankara, Efil Publishing. 184-191.

Sağbaş, İ. (2013). Vergi teorisi, Ankara: Kalkan Printing House.

Saraç, Ö. (2010). Vergi harcamaları ve iktisadi etkileri, Maliye Dergisi, 159(2), 262-277.

Savaşan, F. (2014). Piyasa başarısızlığından devlet başarısızlığına kamu ekonomisi. Bursa: Dora Publishing.

Sayar, N. (1970). Kamu maliyesi: Kamu gider ve gelirleri prensipleri. İstanbul: Sermet Printing House.

Solt, F. (2020). Measuring income inequality across countries and over time: The standardized world income inequality database. Social Science Quarterly 101(3), 1183-1199.

Stiglitz, J. E. (1994). Kamu kesimi ekonomisi. İstanbul: Marmara University Publishing.

Şahin, S. (2008). Gelir vergisi matrahının belirlenmesinde kişisel harcamaların dikkate alınmasının vergilendirmede etkinlik açısından analizi ve değerlendirilmesi, unpublished master thesis, Gazi University Graduate School of Social Sciences, Ankara.

Şen, H., & Sağbaş, İ. (2016). Vergi teorisi ve politikası. Ankara: Seçkin Publishing.

Turhan, S. (1993). Vergi teorisi ve politikası, İstanbul: Filiz Bookstore.

Türk, İ. (2011). Kamu maliyesi, Ankara: Turhan Bookstore.

Yılmaz, G., A. (2006). Türkiye'de vergi yükü, kamu kesiminin ekonomideki büyüklüğü, vergi esnekliği ve borç yüküne ilişkin göstergelere yeniden bakış. Vergi Sorunları, 217(10), 133-144.

SÜREKLİ DENETİM

Doç.Dr. Tansel ÇETİNOĞLU

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-6952-02-7

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

Eşim'e

Önsöz

Denetim mesleği bir asırdan daha eski olmasına rağmen, denetim sürecinde ileri teknolojilerden yeterince yararlanılamamıştır. Denetçiler, diğer iş fonksiyonları (örneğin, pazarlama, insan kaynakları, tedarik zinciri yönetimi, vb.) gibi teknolojinin kullanımını yavaş yavaş benimsemişlerdir. Elektronik tabloların ve bilgisayarlı destekli denetim araçlarının (CAAT'ler) kullanımı dışında, denetçiler, rollerini geliştirmek için gelişmiş denetim teknolojisinden yararlanmada yalnızca yüzeysel olarak kalmışlardır. İleri denetim teknolojisinin dahil edilmesinin ve etkin kullanımının, mesleğin gerçek zamanlı ekonomide geçerliliğini koruması ve gerçek zamanlı güvenceye yönelik ortaya çıkan ve gelişen ihtiyacı desteklemesi için kritik öneme sahiptir. Sürekli denetim, ilgili olayların meydana gelmesiyle eş zamanlı veya kısa bir süre sonra denetim sonuçları üreten bir denetim türüdür. Sürekli Denetim, denetçilerin sürekli bilgiler hakkında bir dereceye kadar güvence sağlamasını sağlayan kapsamlı bir elektronik denetim sürecidir.

Sürekli Denetim, sistemleri genellikle dış ve iç denetçiler tarafından uygulanır ve işletilir. Bununla birlikte, Sürekli denetimin rolü öncelikle bir iç denetim işlevine dönüşmüştür. Sürekli Denetim teknolojisinin gerçek zamanlı güvenceyi desteklemek için daha etkili ve verimli bir denetim üretme yeteneği, denetim gerçekleştirme yaklaşımında yatmaktadır. Sürekli Denetim ortamında, geleneksel denetim prosedürleri bilgisayar programları kullanılarak otomatikleştirilir ve analitik prosedürler ve maddi doğrulama testleri bilgisayar algoritmaları kullanılarak gerçekleştirilir. Sonuç olarak, Otomatikleştirilemeyen denetim prosedürleri yeniden tasarlanacaktır.

Çalışmada, Sürekli denetim kavramının tarihçesi, tanımı, amacı, önemi ve geleneksel denetim ile sürekli denetimin karşılaştırılması, sürekli denetimin üstünlükleri ve zorlukları üzerinde durulmuştur. Sürekli denetimin paydaşları, unsurları, süreci ve uygulanabilirliği tanıtıldıktan sonra sürekli denetim modelleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve ilgili sürekli denetim modeli de ayrıntılı bir şekilde tanıtılmıştır. Ayrıca, (7) yedi maddeden oluşan sürekli denetim yapılandırma modeli üzerinde durulmuştur.

"Sürekli Denetimin İç Denetimde Uygulanabilirliği ve Türkiye'de Ticari Bankalar için Sürekli Denetim Yapılandırma Modeli" başlıklı doktora tezimden yola çıkarak ve faydalanarak, ayrıca bugüne kadar girmiş olduğum muhasebe denetimi ve iç denetim derslerimdeki tecrübelerimi ve kaynak birikimimi bir araya getirerek hazırlamış olduğum bu çalışmanın tüm ilgilenenlere faydalı olması temennisiyle..

Saygılarımla...

İÇİNDEKİLER

Sürekli Denetimin Tarihçesi 1

Sürekli Denetime Duyulan İhtiyaç 3

Sürekli Denetim Tanımı 7

Sürekli Denetimin Amacı 10

Sürekli Denetimin Önemi 13

Sürekli Denetim İle Geleneksel Denetimin Karşılaştırılması 13

Sürekli Denetim ile Bağlantılı Kavramlar 17

Sürekli Denetim ile Sürekli İzleme ve Sürekli Güvence Arasındaki İlişkiler ve Farklılıklar..... 22

Sürekli Denetimin Üstünlükleri 29

Sürekli Denetiminde Karşılaşılan Zorluklar..... 35

Sürekli Denetimin Paydaşları 39

İşletmelerde Yönetim Faaliyetlerinde Sürekli Denetim 45

Sürekli Denetimin Unsurları 47

Sürekli Denetim için Gereken Koşullar 49

Sürekli Denetimde Denetim Boşlukları 53

Sürekli Denetim Süreci.....55

Sürekli Denetimde Verinin Elde Edilmesi ve Analiz Edilmesi Stratejisi 69

Sürekli Denetimin Uygulanabilirliği.....74

Sürekli Denetim Modelleri..... 84

Rezaee, Elam, Sharbatoghlie ve McMickle Tarafından Geliştirilen Sürekli Denetim Modeli..... 85

Groomer ve Murthy Tarafından Geliştirilen Sürekli Denetim Modeli 89

Onions Tarafından Geliştirilen Sürekli Denetim Modeli 91

Vasarhelyi, Alles ve Kogan Tarafından Geliştirilen Sürekli Denetim Modeli 93

Coderre Tarafından Geliştirilen Sürekli Denetim Modeli 96

Woodroof ve Searcy Tarafından Geliştirilen Sürekli Denetim Modeli 98

Sürekli Denetim Modelinin Unsurları 100

Sürekli Denetim ile İlgili Adımların Belirlenmesi ..100

Sürekli Kontrol Değerlendirmesi..... 113

Sürekli Risk Değerlendirmesi..... 117

Sürekli Denetim Test Sonuçlarının Değerlendirilmesi 121

Sürekli Denetim Yapılandırma Modeli 126

Denetimin Amacının ve Kapsamının Belirlenmesi . 127

Veri Analizi Gerekliliklerinin Saptanması 129

Veri Kaynaklarının Belirlenmesi 131

Yapılacak Olan Herhangi Bir Veri Dönüşümünün Belirlenmesi 132

Veri Analizi Raporlama Gerekliliklerinin Belirlenmesi 132

Yardımcı Verilerin (Meta Verilerin) Toplanması ... 134

Sürekli Denetim Ortamı 139

Web Sağlayıcıları 147

Dijital Ajanlar 148

Sürekli Denetim Anlaşması 149

Veri Transferinin Gerçekleştirilmesi 150

Basit Obje Erişim Protokolü (SOAP) 154

Web Servisleri Açıklama Dili (WSDL) 156

Evrensel Tanımlama, Keşif ve Bütünleştirme (UDDI) 157

İşletme Süreçlerinin XML Kullanarak Kaydedilmesi 158

Genişletilebilir İşletme Raporlama Dili Büyük Defteri (XBRL General Ledger) 158

Web Servisleri İçin İşletme İşlemleri Yönetim Dili (BPEL4WS) 161

Web Servisleri Çerçeve Bileşenlerini Kullanarak Sürekli Denetim 163

Elektronik Temelli Veri Analizlerinin Gerçekleştirilmesi 170

Veri Ambarı 171

Veri Madeni 176

Sorgulama Araçları 178

Veri Madeninde Kullanılması Gereken Yöntem..... 180

Denetimin Sonlandırılması ve Güvencenin Raporlanması..... 182

Anlık Raporlar 182

Denetim Çevresi ve Veri Naklinin Güvenliğine İlişkin Rapor..... 182

Finansal Durum ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine Uygunluğuna İlişkin Rapor..... 183

Özel İstekle Hazırlanan Denetim Raporu..... 185

Sürekli Denetim İle İlgili Literatür Taraması.... 185

KAYNAKÇA 196

KAYNAKÇA

ABDOLMOHAMMADI Mohammad J., SHARBATOUGLİE Ahmad, Continuous Auditing: An Operational Model For Internal Auditors, The Institute of Internal Auditors Research Foundation, 2005

AĞCA Ahmet,"Sürekli Denetim: Denetimde Bir Devrim mi Yoksa Bir Hayal mi?", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi (MÖDAV), 2006

AKGÜL Başak Ataman; " İç Denetimde Yeni Yaklaşımlar", Mödav Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi,Cilt:4,Sayı :3 Eylül 2002

AKIŞIK Orhan, Muhasebe ve Denetime Bakış, "İç kontrol sistemi ve Bağımsız Denetim İçindeki Yeri- İç Kontrol Sistemlerinin Karşılaştırılması", 2005

AKTUĞLU M.Ali, , Denetleme ve Revizyon, Barış Yayınları, İzmir 1996

ALTIOK Evren, İç Denetim, "Sürekli Denetimin Faydaları", Bahar 2003

ARENS Alvin A., LOEBBECKE James K. Auditing an Integrated Approach, Prentice Hall, Eighth Edition, 2000

ATAMAN Ümit, HACIRÜSTEMOĞLU Rüstem, BOZKURT Nejat, Muhasebe Denetimi Uygulamaları, Alfa Yayınevi, 2001

ATKINS Paul S.; The Sarbanes Oxley Act Of 2002: Goals,Content And Status Of Implementation, Us Sec ,University Of Cologne,Germany,February 5,2003

AY İsmail " Denetim Alanında Yeni Düzenlemeler ve Türkiye'ye Yansımaları", İç Denetim Dergisi,2002

BAILEY A. D., "Discussion of AICPA/CICA SYSTRUST Principles and Criteria", Journal of Information Systems, 2000

BAKER Richard C., OWSEN Bwight M., Critical Perspectives on Accounting, "Increasing the Role of Auditing in Corporate Governance", 2002

BALKAN Bülent, İç Denetim Bülteni,"Bankalarda İç Denetim Fonksiyonu ve Geçiş Dönemi Sorunları", 2003

BAYAZITLI, Ercan; "Sürekli Denetim: Geleceğin Denetimi",Muhasebe ve Denetime Bakış,Şubat 2002

BIENE-HERSHEY Margaret E van, Integrity and Internal Control in Information Systems, Springer,2000

BIERSTAKER J. L., BURNAPY P. J., THİBODEAU J., "The Impact of Information Technology on the Audit Process: An Assessment of the State of the Art and Imlications for the Future", Managerial Auditing Journal,2001

BONGSİK Shin, "A Case of Data Warehousing Project Management", Information Management,2002, s.1

BOZKURT Nejat, Muhasebe Denetimi, Alfa Basım Yayım Ltd. Şti.,3. Baskı, İstanbul,2000

Canadian Institute of Chartered Accountants, Research Report: Continuous Auditing, 1999, Toronto, On: CICA

CANKAR İsa, “Denetimin Yeni Paradigması:Sürekli Denetim”, Sayıştay Dergisi, 2006

CANTEKİNLER Müşfik, “Sarbanes-Oxley Act ve AB ile Ülkemize Etkileri”, Activeline,2003

CHEN Sean, “Continuous Auditing: Risks, Challenges and Opportunities“The International Journal of Applied Management and Technology, 2003

COLLEY L. Jhon, DOYLE L. Jacqueline, LOGAN George, What is Corporate Governance, McGraw- Hill Companies, 2004

ÇETİNOĞLU, T. (2007), Sürekli Denetimin İç Denetimde Uygulanabilirliği ve Türkiye’de Ticari Bankalar İçin Sürekli Denetim Yapılandırma Modeli, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

ÇOMAK Yüksel, Sürekli Denetim”, İç denetim,”Sonbahar-Kış, 2005-2006, S.13, s.50

ÇÖMLEKÇİ Ferruh, Muhasebe Denetimi, Eskişehir, 2001

DAIGLE R.J. and LAMPE J.C., “Responding to the Sarbones-Oxley Act. with Continuous online Assurance“, Internal Auditing,2003

DEBRECENY Roger, GRAY Glen L. International Journal of Accounting Information Systems, “The Production and Use of Semantically Rich Accounting Reports on the Internet : XML and XBRL”, 2001

Deloitte&Touche, İç Denetim Bülteni, Mart/Nisan 2003

DITTENHOFER Mortimer A., SCHEINER James H., GRAHAM Anne,Sawyer's Internal Auditing: The Practise of Modern Internal Auditing, Institute of Internal Auditors, Inc.; 5th edition,2003

DULL R., EARP J., and JOHNSON E., "Continuous Auditing: The Status of Current Security Methods," NC State University Center, Working paper, E-Commerce Learning, 2002

ERDOĞAN Melih, Denetim, Maliye ve Hukuk Yay. Genişletilmiş ve Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Ankara, Özkan Matbaacılık Ltd. Şti., 2005

ERGİN Hüseyin, Denetim, Express Matbaası,2006

EŞKAZAN, Ali Rıza; " İyi Yönetişim İçin İç Denetim Ve Kalite Güvence Değerlemesi",İç Denetim Dergisi,Sayı:3, Bahar 2002

EŞKAZAN, Ali Rıza; "Sektör Reel Ya İç Denetim?",İç Denetim Dergisi,Sayı:4,2002

FLOWERDAY S., BLUNDELL A.W., SOLMS R. Von, "Continuous Auditing Technologies and Models: ADiscussion", Computers&Security, 2006

GARBELLOTTO Ianluca, HANNON Neal "Why XBRL is a 'Business' Reporting Language" Strategic Finance, 2005

GIBBS J., " Going live with SAP", Internal Auditor, 1998

GLENN Helms I, MANCİNO Jane M., The CPA Journal, "Information Technology Issues for the Attest,

Audit, and Assurance Services Functions", Abi/ Uniform Global,1998

GLOVER S., ROMNEY M., "The Next Generation Software" August, Internal Auditor,1998

GRACE H. Stephen,HAUPERT,John E.,COLSON,Robert H.; " Finacial Officers' Code Of Ethics: Help Or Hinderance?", CPA Journal, March 2003,Vol:73,Issue 3.

GROOMER Michael, "Continuous Auditing: The Wave of the Future, Accounting&Tax Periodicals 2000

GROOMER Mike, "Resarch Topics for Continuous Auditing" Kelley School of Business Indiana University2000

GROOMER S. Michael, MURTHY U.S., "Continuous Auditing of database applications: An Embedded audit Module Approach.", Journal of Information Systems,Spring, 1989

GROOMER S. Michael, MURTY, U.S, International Journal Audit, "Monitoring High Volume Transaction Processing Systems Using a Continuous Sampling Approach",2003

GRUMET, Louis " Committees Are The Engine That Drive The Cociety",The CPA Journal,Say1:9,June 2001

GUY Dan M, ALDERMAN C., WAYNE-WİNTERS Alan J., Auditing, 4th Edition, the Dreyden Press,1996

GUY Dan M, ZIFF Stephen A.; "Independence And Objectivity:Retired Partners On Audit Committees" The CPA Journal July 2002

GÜRBÜZ Hasan, Muhasebe Denetimi, Bilim Teknik Yayınevi,4. Baskı,İstanbul,1995

GÜREDİN Ersin, Denetim, Beta Basım Dağıtım A.Ş., 10.Baskı, İstanbul, 2000

GÜZEL Serdar,"Bilgi Teknolojileri Kontrolleri", İç Denetim,Bahar 2005

HAZAR B.H., (2013), Sürekli Denetimde Dijital Analiz Tekniğinin Kullanılması ve Bir Uygulama, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

HIGSON Andrew, Continuous Auditing and Reporting,The Fourth World Symposium, 2002

http://archive.ismmmo.org.tr/docs/sempozyum/07Sempozyum/11-SEVAL%20KARDEŞ%20SELİMOĞLU.doc(30.01.2007)

http://www.pafis.shh.fi/graduates/supsir01.pdf(22.12.2006)

HUNTON J., WRIGHT A., WRIGHT S.," Potantial of Continuous Assurance on Investor Behavior, Working paper, Bentley College Waltham, MA,2002

Information Systems Audit and Control Association, "Continuous Auditing: Is it Fantasy or Reality?", Information Systems Control Journal, 2002

KANTER H.A., "Systems auditing in a paperless environment." s.43-47, CPA Journal 2001

KARAHOCA Dilek, KARAHOCA Adem, İşletmeciler, Mühendisler ve Yöneticiler için Yönetim Bilişim Sistemleri, Beta Yayınları, 1998

KARAKAŞ Eyüp, Hesapların İncelenmesi, A.Ü Çankırı MYO, Yayın No.52, 2001

KAŞIKÇI, S. (2021), Anında ve Sürekli Denetim ve İzleme: Kar Amaçlı Bir Şirket Uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

KAVAL Hasan, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) Uygulama Örnekleri ile Muhasebe Denetimi, 2. Baskı, Ankara, Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti, 2005

KEPEKÇİ Celal, Bağımsız Denetim, Avcı Ofset Matbaacılık, Genişletilmiş 5. Baskı,İstanbul,2004

KIGER Jack E, SCHEINER James H., Auditing, Houghton Mifflin Company, 1994

KING A.ve Diğerleri., "Building a Distributed Web Architecture", Advanced ColdFusion Developer Journal,1999

KOCA, C. (2018), Uluslararası Muhasebe Skandalları ve Bilgi Teknolojisindeki Gelişmelerin Sürekli Denetim Üzerindeki Rolü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

KOGAN Alexander, SUDIT Ephraim F., VASARHELYİ Miklos A., "Continuous Online Auditing: A Program of Research", Journal of Information Systems,1999

KRASS, Peter "The Never-Ending Audit: Can software prevent future Enrons?", CFO Magazine, 2002

KURNAZ, N., ÇETİNOĞLU, T. (2010). İç Denetim Güncel Yaklaşımlar. Kocaeli, Umuttepe Yayınları.

LANZA R., "Take My Manuel Audit Please",Journal of Accountancy,June,1998

LING-YU CHOU Charles, DU Timon, LAI Vincent S., "Continuous Auditing with a Multi-Agent System", Decision Support Systems, 2006

LOUWERS Timothy J, RAMSAY Robert J., SİNASON David, STRAWSER Jerry R, Auditing & Assurance Services, McGraw-Hill/Irwin; 2 edition, 2006

MALHOTRA R., GARRITT F., International Journal of Business, "Extensible Business Reporting Language: The Future of E-Commerce-driven Accounting, 2004

Management's Report on Internal Control Over Financial Reporting and Certification of Disclosure in Exchnage Act. Periodic Reports., 2003

MARKS N., "The New Age of Internal Auditing" The Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, Internal Auditor, 2001

MARWIL L., LAPPİN G., "Exxon Corporation: Audit Application Group" In Enchancing Internal Auditing Through Innovative Practices,1996

MCCONNELL D.K. Jr., BANKS G.Y., " How Sarbanes-Oxley Will Change the Audit Process, Journal of Accountancy, 2003

MOELLER Robert R., Sarbones-Oxley and the New Internal Auditing Rules, John Wiley&Sons Inc. ,2004

MUNTER Poul, “ Sarbanes Oxley: How will it Affect Auditing”, Journal of Corporate Accounting and Finance, 2003

MURTHY Uday S., GROOMER S. Michael, “A Continuous Auditing Web Services Model for XML-based Accounting Systems”, International Journal of Accounting Information Systems, 2004

New Business Reporting Model Beginning to Emerge-Timeliness, Reliability, Transparency to Be Improved, The CPA Letter 82, 2002

NOBES Christopher, Abacus, “Towards a General Model of The Reason for International Differences in Financial Reporting”, 1998

ORHAN, S.M., SERÇEMELİ, M. (2015), Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, “İç Denetim Stratejisinde Sürekli Denetimin Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Araştırma” 1(2), 83-110

PICKETT K.H. Spencer, The Internal Auditing Handbook, John Wiley &Sons Ltd., Second Edition, 2003

Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB), Auditing Standard No.2 An Audit of Internal Control Over Fİnancial Reporting Performed in Conjunction with an Audit of Financial Statements. PCAOB Release,2004

RAMIN KP, DA Prather,”Building an XBRL IFRS Taxonomy,” CPA Journal, 2003

REZAEE Z., , ELAM R., and SHARBATOGHLİE A., “Continuous Auditing: The Audit of the Future,”, Managerial Auditing Journal, 2001

REZAEE Z., HOFFMAN C., “XBRL: Standardized Electronic Financial Reporting”, Internal Auditor, 2001

REZAEE Zabihollah, ELAM Rick, SHARBATOGHLİE Ahmad,”Continuous Auditing: The Audit of the Future”, Managerial Auditing Journal, 2001

REZAEE Zabihollah, SHARBATOGHLIE Ahmad, ELAM Rick, Mcmickle Peter L., “Continuous Auditing: Building Automated Auditing Capability”, A Journal of Practice & Theory, 2002

REZAEE Zabihollah, SHARBATOGHLİE Ahmad, MCMİCKLE Elam Rick, PETER L., Auditing,”Continuous Auditing: Building Automated Auding Capability” Abi/Uniform Global, 2002

RICCHIUTE David, Auditing, South-Western College Pub; 8 edition,2005

RITTENBERG Larry E., Auditing: Concepts for a Changing Environment, South-Western Educational Publishing,2005

ROGIER R.J., GAETZ M.W., Data Mining: A Tutorial-based Primer, Boston: Addison Wesley, 2003

ROSE W.C., and HIRTE B., “Carolina Power and Light: Smart Auditing” In Enchancing, 1996

SAKA Tamer, Türk Bankacılık Sektöründe Bilgi Teknolojileri Denetimi, BDDK Yayınları,2001

SAWYER Lawrance B., The Practice of Modern Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors, 1982

SEARCY Dewayne L. and WOODROOF Jon B., “Continuous Auditing: Leveraging Technology “, The CPA Journal, 2003

SEARCY DeWayne, WOODROOF Jon,, BEHN Bruce, “Continuous Audit: The Motivations, Benefits,Problems and Challenges Identified by Partners of a Big 4 Accounting Firm”, Proceeding of the 36th Hawaii International Conference on System Sciences, 2003

SELIGMAN D., “ 24-7 Accounting“, Forbes, October 2000

SELİMOĞLU Seval Kardeş, “Denetim Olgusunun Kurumsal Kaynak Planlaması (ERP) Sistemleriyle Bütünleştirilmesi”, 7. Muhasebe Denetimi Sempozyumu, 2005

SHIEDS Greg, “Non-Stop Auditing”, CA Magazine,1998

Shields Greg, camagazine, “Non-Stop Auditing: A New Study On Continuous Auditing Would Provide A Framework to Make Auditing More Relevant To Decision Makers”, 1998

SIRIKULVADHANA Supatcharee, “Data Mining As A Financial Auditing Tool”, M.Sc. Thesis in Accounting Swedish School of Economics and Business Administration, 2002,

SPEIER C. ve MORRİS M.G., MIS Quarterly, “The Influence of Query Interface Design on Decision Making Performance”, 2003

Statement on Auditing Standards, The Auditor's Consideration of The Internal Audit Function in an Audit of Financial Statements, NewYork, AICPA, 2001

STEDMAN G., , "SAS Upgrade Offers New Tools for IT", Computer world,2004

STIGLITZ Joseph E., 90'ların Yükselişi, CSA Global Yayın Ajansı, 2003

SUSZYNSKI Marie; " New Sec Rules Will Challenge Insurers in 2003 Financial Filings", Best Review,April 2003

SÜRMELİ Fevzi ve diğerleri, Muhasebe Bilgi Sistemi, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1998

ŞEHSUVAROĞLU Emre, "Bağımsızlık, Bağımsız Denetim ve İç Denetim", İç Denetim Bülteni, Deloitte&Touche, 2003

ŞEN K.İ.,(2016), Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, "Bilgi Teknolojilerindeki Değişimin Finansal Tabloların Bağımsız Denetimine Etkisi: Sürekli Denetim" 6(1), 383-404

TAYLOR Donald H., Auditing Integrated Concepts and Procedures, John Wiley&Sons. Inc., Sixth Edition,1994

THOMAS W.C., WARD B.H., HENKE E.O., Auditing: Theory and Practice, Third Edition PWS Publishing, 1991

TOKEL Ömer Emre, YÜCEL Eray M., Active Dergisi, " Türkiye'de XBRL Standardı: Sektörel Bilanço Verileri Üzerine Bir Uygulama", 2005

TOPAL, B., VELİOĞLU H.,OLUM S., (2020), Denetişim, "Sürekli Denetimin Yol Haritası", 11(21), 27-38

UYAR Süleyman, ÇELİK Muhsin, Pamukkale Üniversitesi, Bilgi Teknolojileri 4, Akademik Bilişim 2006 Kongresi, "Finansal Raporlama Sürecinde Genişleyebilir İşletme Raporlama Dilinin (XBRL) Kullanılması", 2006

UYAR, S., ŞAHİN, N.O., (2018), Uluslararası Akademik Forum Gerçek Zamanlı Güvence Modeli Olarak Sürekli Denetim ve Sürekli İzleme, "Sürekli Denetim Modelleri ve Yaklaşımları" Türkiye İç Denetim Enstitüsü Yayınları, Yayın No.15

VASARHELYI M. A., HALPER F. B., " The Continuous Audit of Online Systems.", Auditing: a Journal of Practice & Theory,Spring, 1991

VASARHELYI M. A., Researching Accounting as an information Systems Discipline. Monograph for the American Accounting Association Information Systems Section, "Chapter 12: Concepts in Continuous Assurance", edited by V. Arnold and S.G. Sutton, The Institude of Internal Auditors Research Foundation, Alamonte Springs, 2002

VASARHELYI Miklos A, KOGAN Alexander, ALLES Michael G., "Would Continuous Auditing Have Prevented the Enron Mess?", The CPA Journal, 2002

WARREN J. D., EDELSON L.W. and PARKER X.L., Handbook of IT Auditing, 1996

WARREN J. Donald Jr., SMITH L. Murphy, “Continuous Auditing: An Effective Tool For Internal Auditors”, Internal Auditing, 2006

WARREN J. Donald Jr. , PARKER Xenia Ley, Continuous Auditing: Potential For Internal Auditors, The Institute of Internal Auditors Research Foundation, 2003

WARREN JR J.D., “Information Technology and CPAS: Where Are We Going? ”, Today’s CPA, 1997

WEBER R., Information Systems Control and Audit, Englewood-Cliffs:Prentice-Hall,1999

WELBROCK Peter R., Strategic Data Warehousing Principles Using SAS Software, 1998

WHITTINGTON R., MARGHEIM L., Auditing, “The Effects of Risk, Materiality and Assertion Subjectivity on External Auditors’ Reliance on Internal Auditors”, 1993

WOODROOF Jon, SEARCY DeWayne, International Journal of Accounting Information Systems, “Continuous Audit Model Develepment and Implementation Within a Dept Covenant Compliance Domain”, 2001

WOOLF Emile, Auditing Today, 5. Edition,Prentice Hall,1994

YILANCI Münevver, İç Denetim, Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi İşletmesi Üzerine Bir Araştırma, Osmangazi Üniversitesi Yayınları No:086, Eskişehir, Osmangazi Üniversitesi Basımevi, 2003

Z. Rezaee, W. Ford and R. Elam, “Real-time accounting systems”, Internal Auditor, 2000

ZABROSKY Alex W., “Sarbanes Oxley Law of Opportunity and Liability“,Consulting to Management, 2003

ZAROWIN S., WAYNE E.H., Journal of Accountancy Online, “Finally Business Talks The Same Language”, 2000

International and Interdisciplinary Conference
of Sustainable Development, Technology and Innovation

İNOVASYON İÇİN EĞİTİM VAKFI
(THE EDUCATION FOR INNOVATION FOUNDATION)

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA TEKNOLOJİ VE İNOVASYON ALANINDA GÜNCEL ARAŞTIRMALAR

EDİTÖRLER

Doç.Dr. Gamze SART
Doç.Dr. Esra YÜKSEL ACI
Doç.Dr. Özgür TOPKAYA
Prof.Dr. Cüneyt KILIÇ

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-40-1

Ekim 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

Kitapta yer alan bölümler 6-7 Ekim 2022 tarihlerinde İnovasyon İçin Eğitim Vakfı (the Education for Innovation Foundation) tarafından düzenlenen ***Uluslararası ve İnterdisipliner Sürdürülebilir Kalkınma, Teknoloji ve İnovasyon Konferansı'***nda sunumu yapılan çalışmaların genişletilmiş halleridir.

İÇİNDEKİLER

İçindekiler……...…….	**III**
ÖNSÖZ/Editörden…….....	**V**
Sektörel Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartlarının Gelişimi Ve Atık Yönetimi Sektörü İçin Sürdürülebilirlik Muhasebe Standardı Analizi *Ayşe ATILGAN SARIDOĞAN …….....*	**1**
Sürdürülebilir Raporlama ve Tedarik Zinciri: Hazır Giyim Sektöründe Bir Araştırma *Adil ÜNAL, H. Sedat BOYACIOĞULLARI ……..……..…*	**10**
Ekonomide Düzgün İşin Geleceği *Muhammet YÖRÜBULUT, Özgür TOPKAYA……..…*	**22**
Dijitalleşme İşçi Sendikaları İçin Bir "Fırsat Mı?" Yoksa "Tuzak Mı?" *Bora YENİHAN…..* ……..……..…*	**28**
Endüstri 4.0 Penceresinden Sendikaların Geleceği *Çağla AKKAYA……..…….....*	**34**
Dönüşümün İşgücü Üzerine Etkileri: Endüstri 4.0 *Bora YENİHAN ……..…….....*	**41**
Teknolojik Değişimin Çalışanların İşlerine Karşı Yabancılaşmasına Etkisi Üzerine Bir İnceleme *Merve CAN, Gülnihal TUNCEL ……..……..…….....*	**47**
Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Bağlamında Türkiye'deki Kadınların Dijital Yoksulluk Durumu *Zahide PEKER…….....* ……..……..…*	**56**
Sosyal Politika Perspektifiyle Yeşil İşlerin Gelişimi Ve İstihdam Üzerine Etkileri *Dilay TEKE…… ……..……..…*	**66**
Yüksek Öğretimli İşsizlik ve Yüksek Öğretimli Eksik İstihdam Ekonomik Büyüme ve Verimliliği Nasıl Etkiler? *M. Can ÖZKIR…….....* ……..……..…*	**75**
Holosen'de İklim Değişimleri *Ayşin KONAK…….....* ……..……..…*	**83**
Tedarik Zincirinde Yalın Yönetim Uygulaması: Hoshin Kanri Tekniği *Esra Nur GÖKHAN, Müge YEKE……..……..…*	**89**
Üniversite Öğrencilerinde Bireysel Girişimcilik Yönelimi ve Öz Yeterlilik Düzeyinin Akademik Başarı Üzerindeki Etkisi *Mustafa ERBİR……..……..…*	**94**
E-Ticaret Platformlarında Promosyonların Müşteri Satın Alım Davranışına Etkisi *Mustafa K. YILMAZ, Hasan KAHVECİ, Zehra Binnur AVUNDUK…….....* ……..……..…*	**103**
OECD Ülkelerinde Ar-Ge ve Ortak Patentlerin Üretim ve Satışlar Üzerindeki Etkisi *Zehra Binnur AVUNDUK, Aycan HEPSAĞ……..……..…*	**118**
37 OECD Ülkesinde İnovasyon - Rekabet Gücü Etkileşimi Analizi *Ayhan UÇAK…… ……..……..…*	**126**

Askeri Harcamalar ve Çevre Tahribatı İlişkisi *Ünzüle KURT, Figen KILIÇ* ……	**132**
Yoksullaştıran Büyümenin Türkiye'de Geçerliliğinin Analizi *Erhan ÖRUÇ* ……	**142**
Türkiye'de Dijital Bankacılığın Gelişimi ve Geleceği *Minire KIRBAŞLI, Hande KILIÇ SATICI* ……	**151**
Demokrasi ve Ekonomik Özgürlüklerin Doğrudan Yabancı Yatırımlarla İlişkisi: Türkiye Örneği *Feyza ARICA, Merve KAÇAR*……	**161**
Cari İşlemler Açığının Büyümeye Etkisi: Türkiye Örneği *Erhan ÖRUÇ* ……	**177**
Yaşlıların Dijital Okuryazarlığı ve Sosyalleşmesi Üzerine Nitel Bir Çalışma *Hasan UZUN* ……	**188**
Yaşlılara Yönelik Sürdürülebilir Bakım Teknolojilerinin Önemi *Emine Elif AYHAN* ……	**194**
Paranın Dolaşım Hızının Makroekonomik Performansa Etkisi: Türkiye Örneği *Havva KOÇ, Ayhan UÇAK* ……	**199**

Atık yönetimi sektörü için sürdürülebilirlik muhasebe standardının sağlıklı bir şekilde anlaşılıp başarılı bir şekilde uygulanması, sürdürülebilir kalkınma sürecine işletmelerin etkin bir şekilde uyum sağlaması ve katkı vermesine yardımcı olacaktır. Böylece sektörel düzeydeki sürdürülebilirlik muhasebesi standartlarının ülkemizde gelecek dönemde devreye girmesiyle sürdürülebilirlik raporlaması ve sürdürülebilir kalkınma sürecinde tüm paydaşlar için önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ABDULLA, S. M. K., & ALI, H. K. (2022). The Existing Framework Of Environmental Accounting And Sustainable Finance Across The Globe. *The Scientific Journal Of Cihan University–Sulaimaniya*, *6*(1), 119-132.

ADAMS, C. A., & ABHAYAWANSA, S. (2022). Connecting the COVID-19 pandemic, environmental, social and governance (ESG) investing and calls for 'harmonisation'of sustainability reporting. Critical Perspectives on Accounting, 82, 102309.

AKDOĞAN, H., & HİCYORULMAZ, E. (2015). The importance of the sustainability of environmental accounting. *Journal of Economic Development, Environment and People*, *4*(2), 6-20.

AL HAWAJ, A. Y., & BUALLAY, A. M. (2022). A worldwide sectorial analysis of sustainability reporting and its impact on firm performance. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, *12*(1), 62-86.

ANQI, C., SAN, O. T., & XIANGYUAN, A. (2022). Research On The Development Of Environmental Accounting And Enterprise Internal Management Mechanisms Under The Concept Of Sustainable Development Using Blockchain. *Journal Of Positive School Psychology*, *6*(2), 5178-5185.

BAUMÜLLER, J., & SOPP, K. (2021). Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications. *Journal of Applied Accounting Research*.

HALES, J. (2021). Sustainability Accounting Standards Board (SASB). In World Scientific Encyclopedia of Climate Change: Case Studies of Climate Risk, Action, and Opportunity Volume 3 (pp. 37-41).

HORISCH, J. (2021). The relation of COVID-19 to the UN sustainable development goals: implications for sustainability accounting, management and policy research. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal.

LAI, A., & Stacchezzini, R. (2021). Organisational and professional challenges amid the evolution of sustainability reporting: a theoretical framework and an agenda for future research. *Meditari Accountancy Research*.

PARFITT, C. (2022). A foundation for 'ethical capital': The Sustainability Accounting Standards Board and Integrated Reporting. *Critical Perspectives on Accounting*, 102477.

RODRIGUEZ-GUTIÉRREZ, P., GUERRERO-BAENA, M. D., LUQUE-VILCHEZ, M., & CASTILLA-POLO, F. (2021). An approach to using the best-worst method for supporting sustainability reporting decision-making in SMEs. *Journal of Environmental Planning and Management*, *64*(14), 2618-2640.

SASB (2018a), Infrastructure Sector Waste Management Sustainability Accounting Standard, Industry Standard | Version 2018-10

SASB (2018b) Waste Management Basis For Conclusions, Infrastructure Sector Sustainable Industry Classification System, October 2018, Sasb.Org

SASB (2022a), SASB Standards & Other ESG Frameworks, SASB , https://www.sasb.org/about/sasb-and-other-esg-frameworks/ Erişim, 01.08.2022

SASB (2022b), SASB Standards connect business and investors on the financial impacts of sustainability. SASB , https://www.sasb.org/about/ Erişim, 01.08.2022

SISAYE, S. (2021). The influence of non-governmental organizations (NGOs) on the development of voluntary sustainability accounting reporting rules. Journal of Business and Socio-economic Development, 1(1), 5-23.

TODEA, N., & STANCİU, I. C. (2010). Environmental Accounting-A Tool Used By The Entity For Determining Environmental Costs. *Annales Universitatis Apulensis-Series Oeconomica*, *12*(1).

VALLIŠOVÁ, L., ČERNÁ, M., & HINKE, J. (2018). Implementation of sustainability aspects in the financial reporting system: an environmental accounting standard. *Economic annals-XXI*, (173), 55-59.

XİAOMEI, L. (2004). Theory and practice of environmental management accounting. *International Journal of Technology Management & Sustainable Development*, *3*(1), 47-57.

İçerik analizinde kullanılan sürdürülebilirlik çerçevesinin Haroon ve arkadaşlarının 2021 yılındaki çalışmasından edinilmesi sebebiyle, aynı raporlar üzerinde farklı sürdürülebilirlik boyutları ile yapılacak analizin sonuçlarının farklı olabileceği unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

ALTUNTAŞ, C. & Türker, D. (2012). Sürdürülebilir tedarik zincirleri: sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi . Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 14 (3) , 39-64.

BOONE, T., JAYARAMAN, V., & GANESHAN, R. (2012). Editorial: Sustainable Supply Chains. BOONE, T., JAYARAMAN, V., & GANESHAN, R. (Der.), Sustainable Supply Chains içinde (ss.1-8). London:Springer

BOZARTH C. C. & HANDFIELD R. B. (2008). Introduction to Operations and Supply Chain Management. USA:Pearson Prentice Hall.

BÖLGESEL ÇEVRE MERKEZİ (REC) TÜRKİYE, (t.y.), Sürdürülebilirlik Raporları, https://web.archive.org/web/20160910084356/http://rec.org.tr/dyn_files/42/5874-Annex5-FactSheet-SurdurulebilirlikRaporlamalari.pdf (07.10.2022)

BROWN, B. J., HANSON, M. E., LIVERMAN, D. M., & MERIDETH, R. W. (1987). Global sustainability: Toward definition. Environmental Management, 11(6), 713-719.

CAMBRIDGE DICTIONARY (2022). Sürdürülebilirlik, https://dictionary.cambridge.org/tr/sözlük/ingilizce/sustainable, (07.10.2022)

CARTER, C.R. & ROGERS, D.S. (2008), A framework of sustainable supply chain management: moving toward new theory, International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 38(5), 360-387.

DEFACTO (2022), Sürdürülebilirlik, https://kurumsal.defacto.com.tr/surdurulebilirlik.html (07.10.2022)

GLOBAL REPORTING INITIATIVE (2022). About GRI, https://www.globalreporting.org/about-gri/ (07.10.2022)

HAROON S, WASIF M, KHALID R, KHALIDI S. (2021). Supply Chain Practitioners' Perception on Sustainability: An Empirical Study. *Sustainability*. 13(17):9872.

KAVUT, L. (2010). Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Çevresel Raporlama: İMKB 100 Şirketlerinin Çevresel Açıklamalarının İncelenmesi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi, 21 (66) , 9-43.

Köksal D, Strähle J, Müller M, Freise M. (2017). Social Sustainable Supply Chain Management in the Textile and Apparel Industry—A Literature Review. *Sustainability*. 9(1):100.

KRYKAVSKYY, Y., MASHCHAK, N. (2012). Sustainable Supply Chain in Forming Environmental Macro Responsibility. DAWSON, P.G., KOLINSKI, A. (Der.), Efficiency in Sustainable Supply Chain içinde (ss.3-18). Switzerland:Springer

KUHLMAN, T. & FARRINGTON, J. (2010). What is Sustainability? *Sustainability*, 2(11):3436-3448.

KUZEY, C. & UYAR, A. (2017). Determinants of sustainability reporting and its impact on firm value: Evidence from the emerging market of Turkey. Journal of Cleaner Production, 143(1), 27-39.

LOZANO, R. & HUISINGH, D. (2011). Inter-linking issues and dimensions in sustainability reporting. *Journal of Cleaner Production, 19*, 99-107.

PURVIS, B., MAO, Y. & ROBINSON, D. (2019). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. Sustainability Science 14, 681–695.

RAUSCH-PHAN, M.T., SIEGFRIED, P. (2022). Sustainable Supply Chain Management. Switzerland:Springer

SEURING, S., SARKIS, J., MÜLLER, M., & RAO, P.H. (2008). Sustainability and supply chain management – An introduction to the special issue. *Journal of Cleaner Production, 16*, 1545-1551.

SHOKOUHYAR, S., SILABAN, B., PANAHIFAR, Farhad. (2020). Impact of big data analytics capabilities on supply chain sustainability: A case study of Iran. World Journal of Science, Technology and Sustainable Development, 17(1), 33-57.

UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY (1997). Agenda for Development: resolution / adopted by the General Assembly. https://digitallibrary.un.org/record/245092 (07.10.2022).

UNITED NATIONS GLOBAL COMPACT ADVISORY GROUP, (2015). Supply Chain Sustainability. USA https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/docs/issues_doc%2Fsupply_chain%2FSupplyChainRep_spread.pdf (07.10.2022)

WORDSTATIX (2022). Wordstatix 2.0, https://sites.google.com/site/wordstatix/ (Erişim Tarihi: 07.10.2022)

EKLER

EK 1 – Tedarik Zinciri Sürdürülebilirliğinin Alt Boyutlarına İlişkin Eğilimler

Çevresel Boyut ve Alt Boyutlara İlişkin Eğilimler (2014-2020)

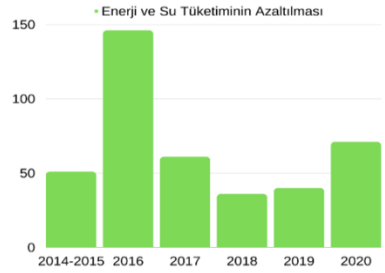

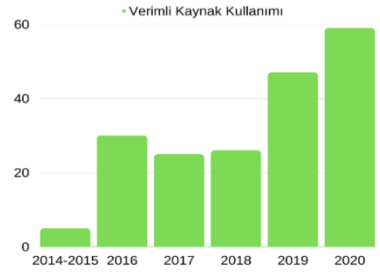

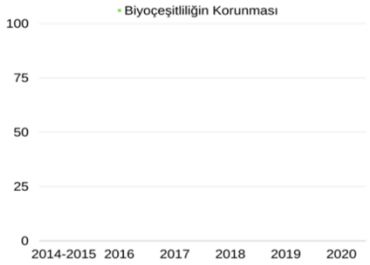

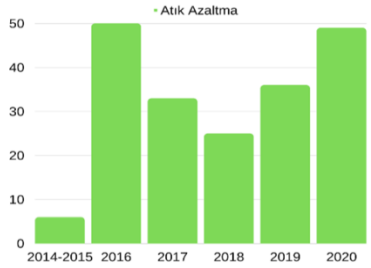

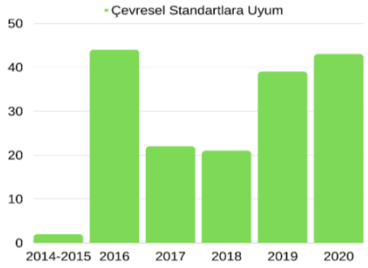

Sosyal Boyut ve Alt Boyutlara İlişkin Eğilimler (2014-2020)

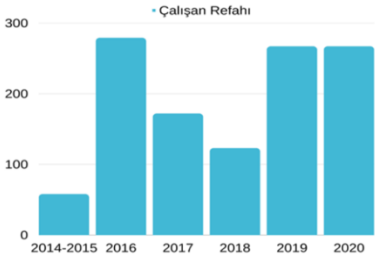

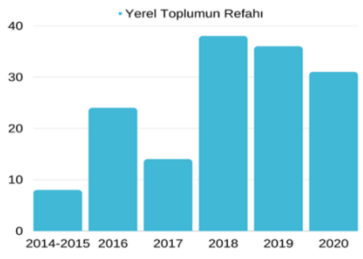

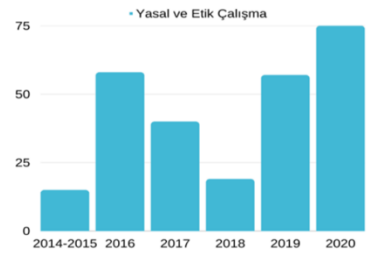

avantajları olduğu kadar dezavantajları da mevcuttur. Üstelik yeşil ekonominin geliştiği dünya düzeninde paralel olarak endüstri 4.0, "Metaverse" gibi teknolojik atılımlarla emek faktörü de tehdit altındadır. Söz konusu atmosferde üretilen yeni istihdam alanları ve yeni işlerde insana yakışır iş olgusu merkezde yer almalıdır.

KAYNAKÇA

BAŞOL, O. (2013), Yeşil İşler: Sürdürülebilir Girişimlerde İnsan Onuruna Yakışır İşler ve Düşük Karbon Ekonomisi, Kırklareli Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.

CATO, M. S. (2009). Green Economics: An Introduction to Theory, Policy and Practice, Earthscan, London.

CEDEFOP (2009). Çevrimiçi: https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4080

ILO (2015). "Yeşil Ekonomide İnsana Yakışır İşler Raporu", Çevrimiçi: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_368300.pdf

IŞIĞIÇOK Ö. (2005). 21. Yüzyılda İstihdam ve İnsana Yakışır İş. Bursa: Ezgi Kitabevi.

KAYA, Y. & BIÇKI, D. (2006) "Sürdürülebilirlik" Argümanı ve "Derin Ekolojik" İtiraz, Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi 8/3, ss.231-249.

KAYPAK, Ş. (2011). "Küreselleşme Sürecinde Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin Sürdürülebilir Bir Çevre" Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19-33.

MEİSTER, M. & JAPP, P.M. (1998). "Sustainable Development and The Glabol Economy: Rhetorical Implications for Improving The Quality of Life", Communication Research, Vol 25, Issue 4, pp. 399-421

ÖZÇAĞ M. & HOTUNLUOĞLU H. (2015). Kalınma Anlayışında Yeni Bir Boyut Yeşil Ekonomi, CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, ss.303-324.

PALAZ, S. (2005). "Düzgün İş (Decent Work) Kavramı ve Ölçümü: Türkiye ve OECD Ülkelerinin Bir Karşılaştırması", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı: 50 (2005), ss. 479-505.

RAO, P. K. (2010). The Architecture of Green Economic Policies, Springer

ŞAHİN, Ü. (2012). "Yeşil Düşünceden Yeşil Ekonomiye"., A. A. Aşıcı ve Ü. Şahin. (Editörler). Yeşil Ekonomi. Yeşil Politika Serisi 2, Ankara: Yeni İnsan Yayınevi, 22-34.

UNEP (2009). "Global Green New Deal: Policy Brief", http://www.minambiente.it/ sites/default/files/archivio/ allegati/rio_20/unep_global_green_new_deal_eng.pdf.

UNEP. (2010). Green Economy Developing Countries Success Stories, UNEP, Geneva, ss. 10-15.

UNEP. (2011). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication, www.unep.org/greeneconomy, ss. 14-19

USLU, O. (1997). Ekonomik ve Ekolojik Uygulamalarda Sürdürülebilir Kalkınmanın Yeri, Sürdürülebilir Kalkınmanın Uygulaması, TÇV, Aralık

VİCTOR, P. VE JACKSON, T. (2012), A Commentary on UNEP'S Green Economy Scenarios, Ecological Economics, 77, s:11-15.

KAYNAKLAR

BALCI, Y. (2020). *Sendikacılık ve Toplu Pazarlık Ekonomisi*. 4. Baskı. Seçkin Yayıncılık.

BOZKURT, V. (2012). *Endüstriyel ve Post-Endüstriyel Dönüşüm*. Ekin Kitabevi,

CASTELLS, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi*, Toplum ve Kültür. 2. Cilt. Çev. Ebru Kılıç, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

DEGRYSE, C. (2016). *Digitalisation of the economy and its impact on labour markets.* Working Paper, European Trade Union Institute. ETUI aisbl, Brussels.

DEGRYSE, CHRİSTOPHE (2017). *Shaping the World of Work in the Digital Economy*. Foresight Brief, European Trade Union Institute. ETUI aisbl, Brussels.

EKİN, N. (1996). Değişim ve Sendikaların Geleceği. Mercek Dergisi, (15).

ERDUT, T. (2021). Dijitalleşme ve İşgücü Piyasası. *Kara Tahta İş Yazıları Dergisi*, (19).

ERSÖZ, B., & ÖZMEN, M. (2020). Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri. *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 11*(42), 170-179.

FREEMAN C., & SOETE L. (2003). *Yenilik İktisadı*. Çev. Ergun Türkcan. Tübitak Yayınları Akademik Dizisi.

GUERADO, E. (2017). Scientific societies and the third industrial revolution - The future role of the OTC. *Injury, 48*(Suppl 6), S1-S4.

KALÇA, A. (2015). *Bilgi Ekonomisi Sendikal Hareketin Sonu Mu?* International Conference On Eurasian Economies, Session 6E: Kalkınma I, 864-870.

KARAKAŞ, SEKİNE H., RUKANCI, F., & ANAMERİÇ, H. (2009). *Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü*. T. C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Yayın No: 24.

KİLHOFFER, Z., LENAERTS, K., & BEBLAVY, M. (2017). *The Platform Economy and Industrial Relations: Applying the Old Framework to the New Reality*. CEPS Research Report, No. 2017/12, August 2017.

KURTULMUŞ, N. (1995). *Sanayi Ötesi Dönüşüm*. İz Yayıncılık.

MAHİROĞULLARI, A. (2013). *Dünyada ve Türkiye'de Sendikacılık*. 2. Baskı. Ekin Kitabevi,

ÖCAL, F. M., & ALTINTAŞ, K. (2018). Dördüncü Sanayi Devriminin Emek Piyasaları Üzerindeki Olası Etkilerinin İncelenmesi ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8*(15), 2066-2092.

ÖZÇELİK, T., & ONURSAL, F. S. (2020). Endüstri 4.0'ın İş Hayatı ve Sendikalaşma Üzerine Etkisi. *Business & Management Studies: An Internatıonal Journal, 8(*1), 981-1007.

SCHWAB, K. (2018). *Dördüncü Sanayi Devrimini Şekillendirmek*. Çev. Zülfü Dicleli. Optimist Yayınevi.

SELAMOĞLU, A. (2004). Örgütlenme Sorunu ve Sendikal Yapıda Değişim Arayışı. *Çalışma ve Toplumi*, (2), 39-54.

ŞENKAL, A. (2000). Teknolojik Gelişmelerin Toplu Pazarlık Üzerine Etkileri. *Sosyal Siyaset Konferansları,* (43-44), 261-280.

ŞENKAL, A. (2003). İletişim Teknolojileri ve Sendikalar: Sanal Sendika ya da İnternet Sendikacılığı, *Çimento İşveren Dergisi, 17* (1), 30-44.

SÖYLEMEZ, S. A. (2001). *Yeni Ekonomi*. Boyut Yayıncılık.

TOKOL, A. (2000). *Sosyal Politika*. 2. Baskı. Uludağ Üniversitesi Yayınları.

TOKOL, A. (2017). *Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler*. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Dora Yayınevi.

UYANIK, Y. (2003). İşgücü Piyasalarında Esneklik ve Bölünme. *Kamu-İş Dergisi, 7* (2), 2-17.

Bu çerçevede, değişen iş gücünün yapısı, sermayenin akışkanlığının kolaylaştırılması, artan küresel rekabet, yeni üretim ve yönetim teknikleri, yeni istihdam türleri karşısında sendikaların yeniden güçlenmesi, iktisadi ve sosyal hayatta rol alabilmeleri, ücretler ve verimlilik arasında bağlantıyı kurmalarına bağlı görünmektedir. Sendikaların bu gelişmeleri iyi değerlendirip varlıklarını sürdürmeleri gerekmektedir (Koç 2015: 111).

6. SONUÇ

Yaşanılan her sanayi devrimi köklü ve önemli değişimlere neden olmaktadır. İnsanlığın yaşadığı ilk devrim, tarım devrimidir. Avcılık ve toplayıcılıkla uğraşan insanların yerleşik hayata geçmesi çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşması ile başlamıştır. Bu değişim nüfus artışını hızlandırmış ve şehir yaşamına geçişi kolaylaştırmıştır. İlk devrimden neredeyse 10 bin yıl sonra el ve beden gücünün yerine makine gücünün geçmesi ile ikinci devrim bir diğer adı ile Endüstri 2.0 başlamıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Üçüncü Sanayi Devrimi başlamış, en belirgin özelliği ise bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişme olmuştur. 3. Sanayi Devrimi'nin belirleyicileri olan bilgisayar donanımları, yazılım, ağlar ve dijital teknolojilerin süratle gelişimi ve bütünleşik hale gelmesi, aynı tarım devrimi veya sanayi devrimleri sonrasında olduğu gibi toplumları ve ekonomiyi dönüşüme uğratmıştır. Bu dönüşüm henüz emekleme aşamasında olan Dördüncü Sanayi Devrimi'ni meydana getirmiştir.

Endüstri 4.0, özel sektörler ve kamu sektörüyle birlikte toplumun tüm katmanlarını etkileyecek olan yeni bir süreçtir. Endüstri 4.0'ın yaşandığı günümüzde yeni iş modelleri ortaya çıkmakta ve neticede günlük hayattan çalışma hayatına, ürünlerin yapısından tedarik ve satışına uzanan süreçlerde köklü değişimler meydana gelmektedir. Yaşanan bu köklü değişim ve gelişmeler doğrultusunda endüstri ilişkilerinin geleceği tartışılmakta, farklı senaryolar ileri sürülmektedir. Buna göre bazı akademisyenler, gelecekte sendikaların varlıklarını sürdürememeleri halinde etkinliğin tamamen işverenlerin eline geçeceği bir endüstri ilişkileri sisteminden bahsetmekte, bu durumda "sendikasız endüstri ilişkilerinin" gelişeceğini, insan kaynakları yönetiminin, endüstri ilişkilerinin yerini alabileceğini belirtmektedirler. Bazı akademisyenler ise çok taraflı geleneksel sistemin devam etmesi halinde iş birliğine dayanan bir sistemin gelişeceğini ileri sürmektedirler (Ekin 1996: 21-22).

Sendikalar yaşanan endüstri devriminin sonucunda oluşan içsel ve dışsal talepleri detaylı bir biçimde analiz etmeli ve hızlı çözüm önerileri bulmalıdır. Yaşanan teknolojik gelişmelere uyum sağlayıp sağlayamamaları sendikaların gelecekteki konumlarını belirleyecektir. Endüstri 4.0 sadece teknolojik bir yenilik değil aynı zamanda insan zekâsı ve teknolojinin birleşimi ile ortaya çıkan bir devrimdir. Yani sendikalar her gün değişen ve gelişen çağımızda her gün değişmek ve gelişmek zorundadır.

KAYNAKÇA

AKINCI ÇÖTOK, N. (2006). "Sanayi Toplumundan Bilgi Toplumuna Geçiş Sürecinde Eğitim Olgusu", acikerisim.sakarya.edu.tr.

BAYGÜL, S. (2020). "Küreselleşme ve Teknoloji Üzerine Bir Değerlendirme", Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi (Ijhe), 6 (13), s. 395 – 411.

BIŃCZYCKİ, B. & SŁAWOMİR D. (2022). " Industry 4.0: A Chance or a Threat for Gen Z? The Perspective of Economics Students", *Sustainability*. 2022; 14(14):8925 Https://Doi.Org/10.3390/Su14148925.

ÇAKMAK KARAPINAR, D. & ÖCAL, D. (2020). "Endüstri 4.0'ın Endüstrilerin Yapısı ve Paydaş İlişkileri Üzerine Yansımaları", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 23 (2), 684-705.

DEMİR F. (2013). "Sendikaların Kuruluşu ve İşleyişi", Çalışma ve Toplum 2013-4, s. 17-42.

EĞİLMEZ, M. (2018). "Endüstri 4.0", Accounting and Financial History Research Journal July, S. 15, s. 264-271.

EKİN, N. (1996). "Değişim ve Sendikaların Geleceği", Mercek, Yıl 1 (2), Nisan.

ENDÜSTRİ 4.0 PLATFORMU; https://www.endustri40.com/endustri-4-0-ile-birlikte-gelecek-10-yeni-meslek/.

GIDDENS, A. & SUTTON, PHILIP W. (2020), Sosyoloji (Çev. E. Arzu Kayhan), Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2020.

GÖKALP, İSMET, E. (2013). "İletişim Teknolojileri ve Sendika", Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi,4(7), 63-74.

KOÇ, K. (2015). "Türkiye'de Sendikaların Geleceği: Dünya Örnekleri Çerçevesinde Türkiye İçin Model Önerisi", T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Https://Www.Csgb.Gov.Tr/.

KOŞTI, G. (2020). Sanayi 4.0 ve Teknoloji Bileşenleri. Journal of Business Innovation and Governance, 3 (2), 131-144.

ÖZÇELİK, T. & ONURSAL, F.S. (2020). "Endüstri 4.0'ın İş Hayatı ve Sendikalaşma Üzerine Etkisi", Bmıj, 8(1): 981-1007 Http://Dx.Doi.Org/10.15295/Bmij.V8i1.1399

ÖZSOYLU, AHMET, F. (2017). "Endüstri 4.0", Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 21 (1), Haziran 2017, s.41-64.

PARLAK, Z. (2004). "Sanayi Ötesi Toplum Teorilerinin Eleştirel Bir Değerlendirmesi", Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004 / 2: 95-125.

SCHWAB, K. (2016). The Fourth Industrial Revolution, The Fourth Industrial Revolution, 198 / 172.

TOKOL, A. (2019). Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler, Dora Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Bursa, 2019.

TOKOL, A. (2019). Türk Endüstri İlişkileri Sistemi, Dora Basım-Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Bursa, 2019.

TOPTAŞ ARSLAN, G. (2018). "Çalışmanın Evrimi: Sanayi Toplumundan Sanayi Ötesi Topluma Geçiş" Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 2 (1) 2018.

TUNÇBİLEK, M. & ÖZCAN, H. (2020). "Endüstri 4.0 ve Sendikalar", Econder International Academic Journal, 4 (1), 248-275. Https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Econder/İssue/54189/743042

UZUN, H. (2020). "Endüstri 4.0 Bağlamında; Sendikaların Geleceği "Sendika 4.0"", Journal Of Academic Value Studies, 6 (1) Pp: 77-82 (Issn: 2149-8598).

kaynağı olan ücretten ve sosyal yaşamın vazgeçilmez unsuru olan çalışma hayatından mahrum kalma riski ile karşı karşıya kalan emek faktörü bu açmazdan çıkış yolları aramaktadır.

Endüstri 4.0 her ne kadar birçok alanda gelişmeleri beraberinde getirse ve çıktı miktarını arttırırken, maliyetleri alabildiğine düşürse de emek faktörünü dışlayan görüntüsü toplum açısından olumlu olarak kabul edilebilecek bir durum değildir. Bu noktada üzerinde durulması gereken asıl konu üretim süreçlerinin ve çıktıların talep görmediklerinde bir anlam ifade etmeyecekleridir. Üretilen mal ve hizmetler ne kadar ihtiyaçlarla doğru orantılı olsa da talep faktörü ön plana çıkmaktadır. Herhangi bir geliri olmayan bireylerin ihtiyaçları olsa dahi herhangi bir mal veya hizmeti piyasadan talep edemeyecekleri inkâr edilemeyecek bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Günümüz toplumlarının ücretliler toplumu olarak ifade edilen bir yapıdadır. Ücret geliri olmayan insanların ve oluşturdukları toplumsal yapının aleyhine gelişmelerin her ne kadar teknolojik ilerlemeler olsalar dahi hali hazırdaki görüntüleri ile başarılı olma şansları yok gibidir. Teknolojik gelişmelerin durmayacağı bir gerçektir. Durdurulmaya çalışılması ise toplumsal yapı ile ters düşmek anlamına gelir. Çünkü insanlığın geldiği nokta kültürel ve teknolojik gelişmeler üzerine kuruludur ve bir adım daha ileriye gidebilmek için teknolojik gelişmelerin devam etmesi şarttır.

Bu noktada görünen problem, üretim anlamında teknolojik gelişmelerin, üretim araçlarının sahibi konumunda bulunan sermayenin lehine olması, doğurduğu sonuçların ise üretim araçlarını kullanarak geçimlerini sağlayan çalışanlar aleyhine seyretmesidir. Bu durum 1. Sanayi Devrimi'nin hâkim ekonomik anlayışı olan klasik iktisat politikalarının 1929 yılında yaşanan büyük buhranla çöküşünü anımsatmaktadır. Bir "mal" krizi olarak tanımlanan büyük buhranda tüm depolar üretilen mallarla dolu olduğu halde halktan talep görmedikleri için üreticiler iflasa sürüklenmiş ve klasik iktisat politikalarının çöküşünü de beraberinde getirmiştir. Tarafımızca içinde bulunduğumuz durumda benzer bir noktaya gitmektedir. Her ne kadar John Baptiste Say "her arz kendi talebini doğurur" demiş olsa da insanlık bunun çok doğru bir teori olmadığını 1929 büyük buhranında acı bir şekilde tecrübe etmiştir.

Üretim süreçlerinde yaşanan teknolojik gelişmelerin emek faktörü dikkate alınarak tasarlanması ve belki de yeni teknolojiler üretim süreçlerine eklemlenmeden önce işgücünün yeni sisteme hazır hale getirilmesi karşılaşılabilecek toplumsal sorunların çözümü için bir çıkış noktası olabilir. Diğer önemli bir konu ise üretim süreçlerinde kullanılan yeni teknolojilerin yapısal işsizliği tetikleyeceği tehlikesinin göz ardı edilmemesidir. Re-aktif bir bakış açısıyla eğitim sistemlerinin küresel ölçekte emek piyasasına ve emek piyasasının ihtiyaçlarına göre vakit kaybetmeden düzenlenmesi de şarttır.

KAYNAKLAR

BAŞTÜRK, Ş. (2012). Çalışma Sosyolojisi. Z. Sungur Taşdemir (Ed.), *Çalışma Yaşamında Toplumsal Tabakalaşma ve Sınıf Tartışmaları.* T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2702.

ÇAKMAK, U. (2004). Esnek Üretim Sistemi: İstihdama Etkisi ve Toyota Örneği. *Ekonomik Yaklasim, 15*(52-53), 235-253. Erişim adresi: https://www.bibliomed.org/mnsfulltext/94/94-1395759884.pdf?1665300887 (Erişim Tarihi 09.10.2022)

EFEOĞLU, R., & BOZKURT, E. (2018). *Sanayi 4.0 ve İşgücü Piyasasına Etkisi*. IV. Internatıonal Caucasus-Central Asia Foreign Trade And Logistics Congress (September, 7-8), Didim/Aydın.

GİDDENS, A., & SUTTON, W. P. (2019). *Sosyoloji*. Çev. Emine Arzu Kayhan. Kırmızı Parantezler Dışı Yayıncılık.

GUERADO, E. (2017). Scientific societies and the third industrial revolution - The future role of the OTC. *Injury, 48*(Suppl 6), S1-S4.

GÜNAY, D. (2002). Sanayi ve Sanayi Tarihi. *Mimar ve Mühendis Dergisi*, (31), 8-14.

GÜNDOĞAN, N. (2016). Çalışma Ekonomisi II. Naci Gündoğan ve Mustafa Kemal Biçerli (Eds.), *İşsizlik*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 3443.

GÜNDOĞAN, N. (2017). Çalışma Ekonomisi I. Naci Gündoğan ve Mustafa Kemal Biçerli (Eds.), Çalışma Ekonomisine Giriş ve Temel Kavramlar. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 3548.

LASİ, H., FETTKE, P., KEMPER, H.G., FELD, T. & HOFFMANN, M. (2014). Industry 4.0. *Business & Information Systems Engineering, 6*(4), 239–242.

MARX, K. (2001). *Ücretli Emek ve Sermaye*. Çev. Süleyman Ege, 1. Baskı, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, No 31.

MARX, K. (2008). *Grundrisse: Ekonomi Politiğin Eleştirisi İçin Ön Çalışma*. Çev. Sevan Nişanyan, Birikim Yayınları.

ÖCAL, F. M., & ALTINTAŞ, K. (2018). Dördüncü Sanayi Devriminin Emek Piyasaları Üzerindeki Olası Etkilerinin İncelenmesi ve Çözüm Önerileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8* (15), 2066-2092.

ÖREN, K., & YÜKSEL, H. (2012). Geçmişten Günümüze Çalışma Hayatı. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, *1*(1), 34-59.

ÖZTÜRKOĞLU, Y. (2013). Tüm Yönleriyle Esnek Çalışma Modelleri. *Beykoz Akademi Dergisi. 1*(1), 109-129.

SCHWAB, K. (2015). *The Fourth Industrial Revolution-What It Means and How to Respond*. Snapshot. Erişim adresi: https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/ (Erişim tarihi, 06.10.2022).

SCHWAB, K. (2018). *Dördüncü Sanayi Devrimini Şekillendirmek.* Çev. Zülfü Dicleli, Optimist Yayınevi.

TOKOL, A. (2017). *Endüstri İlişkileri ve Yeni Gelişmeler*. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 7. Baskı, Dora Yayınevi.

TUNZELMANN, N. V. (2003). Historical coevolution of governance and technology in the industrial revolutions. *Structural Change and Economic Dynamics, 14*(4). 365-384.

VAN ZANDEN, J. L. (2009). *The Long Road To the Industrial Revolution The European Economy in a Global Perspective, 1000-1800*. Brill Academic Publishers.

VEBLEN, T. (2006). *Imperial Germany and the Industrial Revolution*. The Macmillan Company.

YAVUZ, A. (1995). *Esnek Çalışma ve Endüstri İlişkileri'ne Etkisi*. Filiz Kitabevi.

ZENCİRKIRAN, M. (2018). Sosyal Politika. Aysen Tokol ve Yusuf Alper (Eds.), *Sosyal Politikanın Tarihsel Gelişimi*, Dora Yayınları.

6. SONUÇ

Günümüzde teknoloji kullanımının hızlı bir artış göstermesi ve hayatımızın birçok noktasına nüfuz etmesi çoğu yeniliği ve değişimi de beraberinde getirmektedir. Fakat ortaya çıkan bu yeniliğin en çok hissedildiği yerlerden biri de çalışma alanları olmaktadır. Çalışma alanlarında teknolojinin kullanılmasıyla ortaya çıkan değişimlerden bir diğeri de esnek çalışmadır. Esnek çalışma uygulamaları ile çalışma yaşamındaki geleneksel işleyişin ve kuralların ötesine geçilmiştir. Çalışma yaşamındaki yoğun değişimler, çalışanların yabancılaşma sorununa bir çözüm oluşturamamış aksine çalışanların işlerinden daha fazla soyutlayarak bu sorunu daha da belirgin hale getirmiştir. Örgüt içerisinde en önemli role sahip olan çalışanların bu sorunla gün geçtikçe daha çok temas halinde olması işlerine karşı olan bağlılıklarını, motivasyonlarını ve verimliliklerini etkileyen önemli bir sorun haline dönüşmüştür. Çalışmada yapılan derinlemesine literatür araştırması sonucunda çalışma hayatında meydana gelen değişimin çalışanların işlerine yabancılaşması konusunda etkili olduğu tespit edilmiştir. Yeni teknolojilerin hayatımıza entegre olmasıyla birlikte ortaya çıkan yapısal değişiklikler, özellikle çalışma alanları gibi birçok alanda köklü değişimleri beraberinde getirmiştir. Bunlar ile birlikte yabancılaşma problemini gün geçtikçe daha fazla belirgin hale gelmiş ve devamında monotonluk, tatminsizlik, tükenmişlik, depresyon, işten ayrılma ve sosyal yalnızlık gibi sorunların da ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Yaşanan bu sorunların ortadan kaldırılması veya minimum seviyeye düşürülmesi için önleyici çalışmaların yapılması gerekmektedir. Yapılacak bu önleyici çalışmalar ise;

- Esnek çalışma biçimleri ile ortaya çıkan yeni çalışma düzenlemelerinde, çalışanların da fikirlerinden yararlanılarak yeni uygulamaların geliştirilmesi,
- Sürekli aynı işleri yapmaları engellenerek dönüşümlü işlerin yapılmasının sağlanması,
- İnsan kaynakları politikalarının bu doğrultuda çözüm odaklı olması,
- Esnek çalışmaya bağlı olarak meydana gelen sorunların önlenmesi adına sosyal güvenlik, ücret ve çalışma izinleri ile ilgili kanunların düzenlenmesi,
- Çalışanların motivasyonlarının yüksek tutulmasının sağlanması ve bu doğrultuda sosyalleşme uygulamalarının oluşturulması,

Örgütlerin çalışanlara yönelik uygulamalar oluşturması ve onların kariyer gelişimlerini engelleyecek çalışmaların değil de, yetkinliklerini ve becerilerini ortaya koyabilecek çalışma biçimlerinin oluşturulması gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışanların da işyerine bağlılıkları, işlerine olan istekleri ve motivasyonları da buna paralel olarak artacaktır.

KAYNAKÇA

AGARWAL, S. (1993). Influence of Formalization on Role Stress, Organizational Commitment and Work Alienation of Salespersons: A Cross-National Comparative Study. Journal of Interaiol Busine Studies, 24(4), 715-739.

AKSOY, B. (2012). Bilgi Teknolojileri ve Yeni Çalışma İlişkileri. Ege Akademik Bakış Dergisi, 12(3), 401-414.

AŞÇI, M. S. (2020). Teknolojinin Çalışma Yaşamı ve Çalışma İlişkileri Üzerindeki Etkileri. İstanbul: Hiperyayın, 211-231.

BALCI, Y. (1999). Sendikacılık ve Toplu Pazarlık Ekonomisi. İstanbul: Alfa Yayınları, 225.

BARAN, N. (1995). Computers and Capitalism: A Tragic Misuse of Technology. Monthly Review, 47(4), 40-45.

BİNGÖL, D. (1990). İşyeri Disiplini ve Çalışma Barışı. BASİSEN Eğitim ve Kültür Yayınları, İstanbul: Özgün Matbaacılık, 21.

CASTELLS, M. (2010). The Information Age, Economy, Society and Culture. Second Edition With A New Preface, Oxford: Wiley-Blackwell Publishers.

CEREV, G. (2014). Türkiye'de Kamu Çalışanlarının Örgütlenme Mücadelesinin Hukuksal Gelişim Süreci: 6289 Sayılı Kanun ve Sendikal Haklara Etkileri. Çalışma İlişkileri Dergisi, 5(2), 24-39.

CEREV, G. (2016). İş Kanunu Kapsamında Esnek Çalışmaya Yeni Yaklaşımların Çalışma Hayatına Etkisi. Karatahta İş Yazıları Dergisi, (5), 65-80.

CHARTERED INSTİTUTE OF PERSONNEL AND DEVELOPMENT (2012). Survey Report. London.

DEMİREZEN, E. C. (2018). Çalışma Sürelerinde Esneklik. Yüksek Lisan Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

DOLGUN, U. (2011). Yeni Teknolojiler, Ekonomi ve Toplum. Ekonomi Sosyolojisi: Bozkurt, V. ve Güneş, F. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 3-217.

ERDUT, T. (1998). Yeni Teknolojilerin İş İlişkileri Üzerindeki Etkisi. Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası, 1-145.

ERKAN, H. (2000).Yeniden Yapılanma. Ankara: İmge Kitapevi, 179.

EROĞLUER, K. (2020). Örgütsel Vatandaşlık ve Örgütsel Yabancılaşma Arasındaki İlişkide İş Zenginleştirmenin Aracılık Etkisi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 10(15), 323-349.

ESİN, P. (1982). İş Bölümü, Yabancılaşma ve Sosyal Politika Kuramsal Bir Yaklaşım. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara: A.Ü. S.B.F. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, No:502, 158.

FERNER, A. & HYMAN, R. (1992). Industrial Relations in The New Europe. Blackwell Business.

FROMM, E. (2014). Marx'ın İnsan Anlayışı (Çev: Kaan Hakan Ökten). İstanbul: Say Yayınları, 73-74.

FİSHER, E. (2014). Daha Az Yabancılaşma, Nasıl Daha Fazla Sömürü Yaratır? Sosyal Paylaşım Sitelerinde İzleyici Emeği. Der: Vincent Mosco ve Christian Fuchs, Türkçe Yayının Derleyeni: Funda Başaran, Çev: Gökçe Baydar. İstanbul: Nota Bene Yayınları. 119-150.

GALBRAİTH, J. K. (1967). Yeni Sanayi Devleti. Boston, MA: Houghton Mifflin.

GÜLOĞLU, T. (2002). Yeni Teknolojilerin Çalışma İlişkilerine Etkileri. I. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Tebliğleri, İzmit.

GÜNAY, C. (2004). Çalışma Sürelerinde Esneklik. Kamu-İş, 7(3), 2-17.

GÜVENLİ, G. F. (2006). Yeni Teknolojilerin Çalışma Yaşamı Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

GÜZEL, A. (2000). İş Hukukunda Yeniden Yapılanma Süreci ve İşin Düzenlenmesi Konusunda Esneklik. İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Kamu-İş Yayınları, 5(3).

GONAS, L. & KARLSSON, J. C. (2006). Gender Segregation, Divisions of Work in Post-Industrial Welfare, States. Ashgate Publications, Library of Congress Cataloging-In-Publication Data.

GÖKTÜRK, M. (2007). Sosyo-Psikolojik Sorunlar Çerçevesinde Bilgi Teknolojileri ve Yeni Çalışma Biçimleri. Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, 12(9), 207-218.

GRİNT, K. (2008). The Sociology of Work: Introduction. 3rd. Edition, Prentice Hall.

HALBESLEBEN, J. R. & CLARK, S. K. (2010). The Experience of Alienation Among Temporary Workers in High-Skill Jobs: A Qualitative Analysis of Temporary Firefighters. Journal of Managerial Issues, 22(4), 531-545.

HOU, A. C. Y., CHEN, Y. C. & SHANG, R. A. (2016). Mutual Relations in ERP Implementation: The Impacts of Work Alienation and Organizational Support in State-Owned Enterprise. Procedia Computer Science, 100, 1289-1296.

İNCENACAR, T. (2019). Tele Çalışma ve Ortaya Çıkan Sorunların Çalışanlar Üzerindeki Etkisi. 3rd International EMI Entrepreneurship & Social Sciences Congress, 839-848.

KABAŞ, D. (2018). Risk İletişimi Perspektifinden Nesnelerin İnterneti Üzerine Bir İnceleme: Yeni Teknolojilerin Yeni Riskleri. İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi, 6(13), 115-141.

KARAKOYUNLU, E. (2003). Ya Esneklik Olmazsa? İşveren Dergisi, 41(5), 7-8.

KAYA, M. & DOĞAN. B. (2016). Esnek Çalışma Modeli Ev Eksenli Çalışma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15(58), 1069-1099.

KIRICI, E. & ÖZKOÇ, A. G. (2016). Turist Rehberlerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İşe Yabancılaşma Eğilimlerine Etkisi. Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, 14(1), 20-32.

KUTAL, G. (1991). Uluslararası Boyutlarıyla Türkiye'de Kısmi Süreli Çalışma ve Geleceği. Hukuki Esasları ve Sosyo-Ekonomik Yönleriyle Kısmi Çalışma Paneli, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara.

MARX, K. (2018). Das Kapital (Çev. Fulya Saatçıoğlu ve Ukray Murat). Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, Onikinci Basım, 75-76.

MİNASLI, A. V. (2012). Örgüt Kültürü ve Örgütsel Yabancılaşma Arasındaki İlişki: Konuyla İlgili Bir Araştırma. Trakya Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı, 1-155.

OĞUZ, Ö. (2007). Türkiye'de Çalışma Hayatında Esnek Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖKE, M. K. & KURT, S. (2003). Yeni Süreç ve Sendikaların Temsil Sorunu. Petrol – İş Sendikal Notlar, 44.

ÖZLER, D. E. & DİRİCAN, M. (2014). Örgütlerde Yabancılaşma İle Tükenmişlik Sendromu Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (39), 291-307.

PARLAK, Z. & ÖZDEMİR, S. (2011). Esneklik Kavramı ve Emek Piyasalarında Esneklik. Sosyal Siyaset Konferansları, 60(1), 1-60.

PAAU, A. (2001). What is Technology? Computer Fraud & Security. (7), 17-19.

SAKALLI, İ. (2019). Yeni Teknolojilerin İş Doyumu ve Motivasyon Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

SAKLI, A. R. (2013). Fordizim'den Esnek Üretim Rejimine Dönüşümün Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (44), 107-131.

SELAMOĞLU, A. (2003). İşçi Sendikalarında Yeniden Yapılanma ve Örgütlenme Modeli. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (6), 65.

SHANTZ, A., ALFES, K. & TRUSS, C. (2014). Alienation From Work: Marxist İdeologies and Twenty-First-Century Practice. The International Journal of Human Resource Management, 25(18), 2529-2550.

ŞAFAK, İ. (2014). Örgütlerde Esnek Çalışma Biçimlerine İlişkinin Algısının Çalışanların Bağlılık Düzeyleri Üzerine Etkileri ve Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

ŞEN, S. (2000). Esnek Üretim ve Esnek Çalışma. TUHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 51-66.

TEMİZ, H. E. (2004). Eğreti İstihdam: İşgücü Piyasasında Güvencesizliğin ve İstikrarsızlığın Yeni Yapılanması. Çalışma ve Toplum Dergisi, (2), 55-80.

TOPCUK, Y. (2006). Esnek Çalışma ve Esnek Çalışanların Sosyal Güvenliği. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

TURAN, M. & BEŞİRLİ A. (2008). Kentleşme Sürecinin Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri. Anadolu Psikiyatri Dergisi, (9), 238-243.

USUL, H. & ATAN, A. (2014). Sağlık Sektöründe Yabancılaşma Düzeyi. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi, 16(26), 1-10.

UYANIK, Y. (2003). İşgücü Piyasalarında Esneklik ve Bölünme. Kamu-İş, 7 (2), 2-17.

WATSON, T. J. (2008). Sociology, Work and Industry. New York: Routledge Work, Sage Publications.

YAVUZ, A. (1997). Çalışma Sürelerinin Esnekliği ve Esnek Zaman Modeli. Çimento İşveren Dergisi, 11(6).

ZENGİN, Y. & KAYGIN, E. (2016). Örgütsel Adalet ve Örgütsel Yabancılaşma Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Akademik Bakış Dergisi, (56), 391-412.

ekonomik gelişmişlik düzeyi üzerinde de olumlu bir etki yaratmaktadır. Bu anlamda Türkiye'deki kadınların dijital yoksulluk durumlarının elimine edilmesi, dijital araçlara ve bilgiye erişimlerinin önündeki engellerin kaldırılabilmesi adına yapılması gereken şeyler mevcuttur. Ulusal düzeyde yapılacak araştırmaların kapsamının genişletilmesi, odaklanılan konu başlıklarının çeşitlendirilmesi önem arz etmektedir. Dijitalleşme dönemi uyarınca yeterli veriye ulaşamama dolayısıyla sorun alanlarına yönelik yapılacak araştırmalar da engellerle karşılaşacaktır. Özellikle uluslararası kuruluş ve örgütlerin ülkedeki bilgi ve teknolojilere ilişkin gelişmişlik düzeyini ölçmek amacıyla başvurduğu dijital yetenekler ve dijital beceri geliştirme imkanları başlıklarına yönelik, Türkiye nezdinde de araştırma gerçekleştirmek önem arz etmektedir. Aksi durumda her anlamda entegre olmuş dünya ile uyum sağlayabilme ve uluslararası düzeyde sürdürülebilir bir düzeyde varlık gösterme bakımından sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır. Öncelikle tüm toplum kesimlerinin içinde bulunulan çağ itibariyle dijital dünyaya adapte olma hakkına sahip olduğu bilinci ile hizmet sunumu gerçekleştirilmelidir. Sonrasında ise, refah düzeyleri bakımından dijital teknolojiler hariç tutulduğunda dahi "dezavantajlı" konumda bulunan nüfus gruplarına yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi gereklidir. Zira, önceki bölümlerde de altı çizildiği gibi dijital eşitsizlikler bireylerin deneyimlediği eşitsizlikleri daha da derinleştirmekte ve sosyal dışlanma olasılıkları üzerinde de yüksek düzeyde bir etki yaratmaktadır.

KAYNAKLAR

AKCA, E. B., & BUKET, K. A. Y. A. (2017). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifinden Dijital Bölünme ve Farklı Yaklaşımlar. Intermedia International e-Journal, 3(5), 301-319.

ANDERSEN, A. D., FRENKEN, K., GALAZ, V., KERN, F., KLERKX, L., MOUTHAAN, M., ... & VASKELAİNEN, T. (2021). On digitalization and sustainability transitions. Environmental Innovation and Societal Transitions, 41, 96-98.

BARAN, A., & ERDEM, M. T. (2017). Bilgi Toplumunda Dijital Bölünme: Bilişim vee İletişim Teknolojileri Kullanım Yetenekleri Üzerinden Bir Tartışma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 1505-1518.

BARRANTES, R. (2007a). Analysis of ICT demand: what is digital poverty and how to measure it?. Digital Poverty: Latin American and Caribbean Perspectives, 29-53.

BARRANTES, R. (2007b). Digital poverty: Concept and measurement, with an application to Peru. Helen Kellogg Institute for International Studies.

BARRANTES, R. (2008). Digital poverty: An analytical framework. In 17th Biennial Conference of the International Telecommunications Society.

BOZKANAT, E., & BAŞOL, O. (2021). Dijital Becerilerin Cinsiyet Eşitliği İndeksine Etkisi: AB Ülkeleri Üzerine Bir İnceleme. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(2), 587-603.

DEDE ÖZDEMİR, Y. (2019). Mobil Medya, Teknoloji ve Toplumsal Cinsiyet: Türkiye'de Akıllı Telefonların Toplumsal Cinsiyetlenmiş Kullanım Pratikleri, Alternatif Bilişim.

DELOİTTE VE TÜBİSAD. (2018). Teknoloji Sektöründe Kadın. İstanbul: Deloitte.

EUROPEAN COMMİSSİON, (2018). Developing digital youth work Policy recommendations, training needs and good practice examples. Publications Office of the European Union.

HOEKE, L. N. C., GONCALVES, MP, NESTEROVA, N. (2020). Deliverable D1. 1 Literature review: Effects of digitalization in mobility in society. DIGNITY Project.

ITU. (2020). Financial Inclusion Global Initiative (FIGI) Symposium, International Telecomunication Union(ITU), https://www.itu.int/en/ITU-T/extcoop/figisymposium/Pages/default.aspx (Erişim Tarihi: Ekim 2022).

ITU. (2021a). International Telecomunication Union, Focus Area 1 – ACCESS: Connecting people everywhere, A big gap to bridge, International Telecomunication Union(ITU), https://www.itu.int/itu-d/reports/partner2connect-action-framework/2022/03/11/fa1-a-big-gap-to-bridge/ (Erişim Tarihi: Ekim 2022).

ITU. (2021b). ADOPTION: Focus Area 2 – Empowering communities, International Telecomunication Union(ITU), https://www.itu.int/itu-d/reports/partner2connect-action-framework/2022/03/12/focus-area-2-adoption-empowering-communities/ (Erişim Tarihi: Ekim 2022). MacKenzie, D., & Wajcman, J. (1999). The social shaping of technology. Open University Press, Buckingham, UK.

LEARNİNG AND WORK INSTİTUTE. (2021). Disconnected?: Exploring The Digital Skills Gap, WorldSkills UK, London.

MAKAL, A. (2015). Türkiye'de Kadın Emeğinin Tarihsel Kökenleri: 1920-1960. Geçmişten Günümüze Türkiye'de Kadın Emeği, Ankara Üniversitesi Yayınevi, 38-116.

MONDEJAR, M. E., AVTAR, R., DİAZ, H. L. B., DUBEY, R. K., ESTEBAN, J., GÓMEZ-MORALES, A., ... & GARCİA-SEGURA, S. (2021). Digitalization to achieve sustainable development goals: Steps towards a Smart Green Planet. Science of the Total Environment, 794, 148539.

NORRİS, P. (2001). Digital Divide? Civic Engagement, Information Poverty and the Internet Worldwide. New York: Cambridge University Press. http://dx.doi.org/10.1017/CBO9781139164887

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2001). "Understanding the Digital Divide", OECD Digital Economy Papers, No. 49, OECD Publishing, Paris.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2018). Bridging the digital gender divide: include, upskill, innovate. OECD.

OECD (2019), SIGI 2019 Global Report: Transforming Challenges into Opportunities, Social Institutions and Gender Index, OECD Publishing, Paris. (https://doi.org/10.1787/bc56d212-en).

OKTAL, Ö. (2017). BİT Kullanımında Toplumsal Cinsiyet Ayırımı 34. Ulusal Bilişim Kurultayı, 145-149, Ankara. (http://ceur-ws.org/Vol-2045/29_Bilisim_2017_paper_16.pdf adresinden alındı)

ÖZER, H. (2018). Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Toplumsal Cinsiyet Rolleri Açısından Kadın Emeğinin Değerlendirilmesi. Tarih Okulu Dergisi(TOD), 11(XXXVII-2), 295-333.

ÖZTUNA, B. (2017). Endüstri 4.0: Dördüncü sanayi devrimi ile çalışma yaşamının geleceği. Ankara: Gece Kitaplığı.

RAGNEDDA, M., RUİU, M. L., & ADDEO, F. (2022). The self-reinforcing effect of digital and social exclusion: the inequality loop. Telematics and Informatics, 101852.

SAVCI, I. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Teknoloji. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 54(01), 123-142.

ŞEKER, M., AKDURAN, Ö., SALDANLI, A. & BEKTAŞ, H. (2020). İlçe Düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi - Türkiye, 81 İl, 234 İlçe. Yanındayız Derneği. (https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1084)

TOKSÖZ, G. (2012). Kalkınmada Kadın Emeği. Ankara: Varlık Yayınları.

TÜİK. (2022). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması 2022, (https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587). (Erişim Tarihi: Eylül, 2022).

WEF. (2021). Global Gender Gap Report 2021, World Economic Forum: https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2022/

ormancılık sektörüne önem verilmektedir. Bu sektöre dair yeşil işlerin de gelecekte daha çok ön plana çıkacağı ifade edilebilir.

6. SONUÇ

Sanayi devrimi ile çevre problemlerinin büyümesi zamanla toplumsal refahı da etkilemiştir. Böylece ekolojik söylemler büyük kitleler tarafından dile getirilmiştir. Ekonomik büyümenin refah ile ilişkisi ele alındığında adil bir dağılımın önemli olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle yoksul nüfus açısından yaşanılan çevresel problemler eşitsizliği daha çok derinleştirmektedir. Bu nedenle yeşil ekonomi modeli sosyal politika ile yakından ilişkilidir. Nitekim kaynakların verimli kullanılması refahın adil bir şekilde sağlanmasına hizmet etmektedir. Ayrıca yeşil ekonomik yaklaşım sosyal politikanın ele aldığı işsizlik konusuna çözüm sunabilmektedir. Yeni işler ile sektörler gelişmekte ve işgücü piyasasını yeşil ekonomik yaklaşım şekillendirebilmektedir. Ancak yeşil yönelimin istihdam üzerindeki etkisi literatürde farklı görüşlerle tartışılmaktadır. Yeşil ekonominin yeni işler yaratma potansiyeli olsa dahi mevcut işleri de ortadan kaldırdığı öne sürülmektedir. Bu nedenle bazı işlerin ortadan kalkmasının yeşil ekonomi modelinin benimsenmesi nedeniyle gerçekleştiği ifade edilmektedir. Fakat teknoloji, bilgi ve iletişim her sektörü etkilemektedir. Dolayısıyla bu varsayımı öne sürmek için daha çok çalışmaya ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Yeşil ekonominin bir diğer önemi de insana yakışır işler olan yeşil işleri ön plana çıkartmasıdır. Yeşil işler ile hem çevre korunmakta hem de sosyal gelişim sağlanmaktadır. Çalışanların haklarına, kariyer beklentilerine, sendikalaşmalarına olanaklar sunmaktadır. Dolayısıyla yeşil işler sosyal politika ekseninde çalışma hayatına dair sorunlara çözüm geliştirmektedir. Bu nedenle gelecekte dünyada yeşil işlerin daha çok artacağı öngörülebilir.

Çalışmada da değinildiği üzere gelecekte yenilenebilir enerji sektörünün, geri dönüşüm sektörünün ve ormancılık sektörünün ön plana çıkacağı anlaşılmaktadır. Bu nedenle mesleklerin yeşil yaklaşım yönünde gelişeceği söylenebilir. İşgücünün de bu değişimler doğrultusunda şekillenmesi gerektiği vurgulanabilir. Bunun için işyerlerinde çeşitli eğitim faaliyetleri uygulanabilir. Ayrıca yeşil ekonomik yaklaşım ile ilgili farkındalık çalışmaları yapılabilir.

Sonuç olarak yeşil ekonomi modelinin gelecekte daha çok üzerinde durulacağını ve geliştirileceğini söyleyebiliriz. Bu nedenle yeşil işler sosyal politikanın da önemli başlıklarından birisi olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

BAŞOL, O. (2013). Yeşil İşler: Sürdürülebilir Girişimlerde İnsan Onuruna Yakışır İşler ve Düşük Karbon Ekonomisi. Kırklareli Üniversitesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Değerlendirme Notu: 2013-13, Kırklareli. Erişim adresi: https://hdl.handle.net/20.500.11857/427 (Erişim tarihi: 20.09.2022)

BAŞOL, O. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Yeşil İşlerin Gelişimine İlişkin Bir Değerlendirme. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 55(636), 71-87.

BAYKAN, B. G. (2009). Dünyada ve Türkiye'de Yeşil Yakalılar. BETAM Araştırma Notu, No: 37. Erişim adresi: https://betam.bahcesehir.edu.tr/2009/06/dunyada-ve-turkiyede-yesil-yakalilar/ (Erişim tarihi: 24.09.2022)

CARSON, R. (1962). Silent spring. Houghton Mifflin Company.

COOK, S., SMİTH, K. & UTTİNG, P. (2012). Green Economy or Green Society?: Contestation and Policies for a Fair Transition. UNRISD Occasional Paper: Social Dimensions of Green Economy and Sustainable Development, No. 10, ISBN 978-92-9085-091-5, United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD), Geneva. Erişim adresi: http://hdl.handle.net/10419/148808 (Erişim tarihi: 09.09.2022)

ÇOBAN, O. & KILINÇ ŞAHBAZ, N. (2015). Yenilenebilir Enerji Tüketimi Karbon ve Emisyonu İlişkisi: TR Örneği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(38), 195-208.

DEMİRTAŞ, I. (2017). Ekolojik ve Ekonomik Krizlere Alternatif Çözüm Olarak Yeşil Ekonomi Politikaları. Alternatif Politika, İklim Değişikliği ve Enerji Özel Sayısı, 107-132.

EUROPEAN ENVİRONMENTAL REPORTS (2013). Towards a green economy in Europe, EU environmental policy targets and objectives 2010-2050. European Environment Agency EEA Report, 8/2013, 1-52. Erişim adresi: https://www.eea.europa.eu/publications/towards-a-green-economy-in-europe (Erişim tarihi: 21.09.2022)

GÖRMÜŞ, A. (2016). Yeşil Ekonomiye Geçiş Düzgün İşler İçin Yeni Fırsatlar Yaratıyor Mu? İngiltere Örneği. Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences, 30(5), 1081-1093.

ILO (2008). Green Jobs Facts and Figures. ILO Publications, Geneva, Switzerland. Erişim adresi: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_098484.pdf (Erişim tarihi: 20.09.2022)

ILO (2013). Sustainable Development, Decent Work and Green Jobs. International Labour Conference, 102nd Session, Report 5, Geneva, Switzerland. Erişim adresi: https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/previous-sessions/102/reports/reports-submitted/WCMS_207370/lang--en/index.htm (Erişim tarihi: 19.09.2022)

ILO (n.d.). Decent Work. https://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm

ILO Office for Turkey (2015). Yeşil Ekonomide İnsana Yakışır İşler: Türkiye'den İyi Örnekler Vaka Çalışması. Erişim adresi: https://www.ilo.org/ankara/publications/WCMS_368300/lang--tr/index.htm (Erişim tarihi: 02.10.2022)

İNMEZ, İ. & TURGAY, F. (2017). İdeoloji ve Sosyal Politika. D. B. Sarıipek ve A. G. Taşdemir (Eds.), Yeşil Hareket Ve Sosyal Politika (s. 169-200), Umuttepe Yayınları.

KUZNETS, S. (1955). Economic Growth and Income Inequality. The American Economic Review, 45(1): 1-28.

LESSER, J. (2010). Renewable Energy and the Fallacy of 'Green' Jobs", The Electricity Journal, 23(7), 45-5.

MEADOWS D. H., MEADOWS D. L., RANDERS J. & BEHRENS III W. W. (1972). Limits to Growth, USA, Universe Books.

ÖZSOY ERDEN, C. (2016). Yeşil İşler ve İstihdam Olanakları Üzerine Bir Tartışma. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(1), 51-59.

ÖZSOY, C. (2011). Yeşil Ekonominin Dinamikleri: Yeşil İşler ve Beceriler. Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, 48(562), 19-32.

ROSİEK, J. (2013). The Impact of The EU Climate Policy on Green Jobs Creation. Economics and Management, 18(4), 697-714.

SAKALOĞLU, G. (2019). Dünyada ve Türkiye'de Yeşil Ekonomi Sürecinde Yeşil İşler ve İstihdam Politikaları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.

STRİETSKA-ILİNA, O., HOFMANN, C., HARO, M. D., & SHİNYOUNG J. (2011). Skills for green jobs: a global view: synthesis report based on 21 country. International Labour Office, Skills and Employability Department, Job Creation and Enterprise Development Department. International Labour Office, Geneva. Erişim adresi: https://apgreenjobs.ilo.org/resources/skills-for-green-jobs.-a-global-view (Erişim tarihi: 16.09.2022)

ŞAHİN, Ü. (2012), Yeşil Ekonomi. A. A. Aşıcı ve Ü. Şahin (Eds.), Yeşil Düşünceden Yeşil Ekonomiye (s. 22-34), Yeni İnsan Yayınevi.

T.C. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI (2014). Türkiye'nin Ulusal Yenilenebilir Enerji Eylem Planı. Erişim adresi: https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjMquyxxtD6AhXjXvEDHWyLCN8QFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.ebrd.com%2Fdocuments%2Fadmin%2Ftrkye-ulusal-yenleneblr-enerj-eylem-plani.pdf&usg=AOvVaw3IssW4JegE05Dql_k-KIvo (Erişim tarihi: 01.10.2022)

TÜİK (2018). Sektörel Enerji Tüketim İstatistikleri, 2017. Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sektorel-Enerji-Tuketim-Istatistikleri-2017-27667 (Erişim tarihi: 16.09.2022)

TÜİK (2021). Sürdürülebilir Kalkınma Göstergeleri, 2010-2019. Sayı: 37194. Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Sustainable-Development-Indicators-2010-2019-37194 (Erişim tarihi: 18.09.2022)

UNDP Türkiye (2022). Sürdürülebilir Kalkınma için Küresel Amaçlar. Erişim adresi: https://www.kureselamaclar.org/ (Erişim tarihi: 02.10.2022)

UNEP (2008a). Background Paper on Green Jobs. Erişim Adresi: https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/32709 (Erişim tarihi: 17.09.2022)

UNEP (2008b). Green Jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world. Erişim adresi: https://www.ilo.org/global/topics/green-jobs/publications/WCMS_158727/lang--en/index.htm (Erişim tarihi: 24.09.2022)

UNGC & KPMG (2016). SDG Industry Matrix: Financial Services. Erişim adresi: https://www.unglobalcompact.org/library/4001 (Erişim tarihi: 27.09.2022)

UNITED NATİONS (n.d.). Do you know all 17 SDGs? Erişim adresi: https://sdgs.un.org/goals (Erişim tarihi: 29.09.2022)

WHITE, S. & WALSH, J. (2008). Greener Pathways: Jobs and Workforce Development in the Clean Economy. Madison, WI: Center on Wisconsin Strategy, The Workforce Alli - ance and the Apollo Alliance. Erişim adresi: https://cows.org/publications/greener-pathways-jobs-and-workforce-development-in-the-clean-energy-economy/ (Erişim tarihi: 03.10.2022)

Sonuç olarak araştırmada tahmin edilen her iki model de iktisadi açıdan beklentileri karşılamıştır. Diğer bir ifadeyle yüksek öğretimli işsizlik ve yüksek öğretimli eksik istihdam sorunları ülkelerin ekonomik büyümesini ve işgücü verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Resmi kurum ve kuruluşlar tarafından derlenen verilerin daha sık dönemler haline yayınlanması, bu tür nicel araştırmalara olan ilgiyi artıracaktır.

KAYNAKÇA

ADIGÜZEL, O.C.; BERK, Ş. (2009). Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Yeni Arayışlar: Yeterliğe Dayalı Modüler Sistemin Değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 220-236.

BİÇERLİ, M. K. (2011). *Çalışma Ekonomisi*, İstanbul: Beta Yayınları.

CHRIS, O.I., (2015). Graduate Unemployment And Economic Growth: Nigerian Experience Under Democratic Government. *International Journal of Engineering Research and General Science*, 3(1), 1389-1393.

ÇONDUR, F.; BÖLÜKBAŞ, M. (2014). Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, *47*(2), 77-93.

DEMİR, Ö.; TAŞKIRAN, G. (2018). İİBF Mezun Adaylarının İş Bulma Ümitlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, *9*(1), 42-57.

DIXIT, J.K., vd. (2008). Educated Unemployed: A Challenge before Sustainable Education. *Institutions*, 31: 2009.

GARIBALDI, P.; GOMES, P.; SOPRASEUTH, T. (2019). Output Costs of Education Mismatch, *Technical Report*.

GRINEVICA, L.; RIVZA, B. (2017). Economic Costs of Youth Unemployment in Latvia. In *Research for Rural Development. International Scientific Conference Proceedings (Latvia)*. Latvia University of Agriculture, 2, 270-275.

LATIVA, S.,; SUSILASTUTI, D. (2022, January). Analysis of the Impact of Economic Growth and Wages on Educated Unemployment in Indonesian Provincial Area. In *MIC 2021: Proceedings of the First Multidiscipline International Conference, MIC 2021, October 30 2021, Jakarta, Indonesia* (p. 131). European Alliance for Innovation.

MCGOWAN, M. A.; ANDREWS, D. (2015). Labour Market Mismatch and Labour Productivity: Evidence From PIAAC Data, *OECD Economics Department Working Papers No. 1209*, 27, 1-51.

OKUN, A. M. (1962), Potential GNP: Its Measurement and Significance, Reprinted as Cowles Foundation Paper, 190.

OLUWAJODU, F., vd. (2015). Graduate Unemployment in South Africa: Perspectives From the Banking Sector. *SA Journal of Human Resource Management*, 13(1), 1-9.

SCURRY, T.; BLENKINSOPP, J., (2011). Under-Employment Among Recent Graduates: A Review of The Literature. *Personnel Review*, 40(5), 643-659.

TSANG, M.C., (1987). The Impact of Underutilization of Education on Productivity: A Case Study of the US Bell Companies. *Economics of education review*, 6(3), 239-254.

ticari ve ekonomik yapıya kadar çok sayıda kültürel etkinlik iklimden etkilenmektedir. Bunların yanında bazı bölgelerde tarım yapmak ağaç kesimi ya da doğal bitki örtüsüne zarar verilmesi nedeniyle doğa üzerinde insan baskısı artmıştır. Diğer yandan su kaynakları üzerinde gözlenen azalmadan da söz edilebilir. Dolayısıyla Holosen boyunca iklimsel değişimlere bağlı olarak hem doğal çevre ortam şekillenmiş hem de bununla birlikte insan etkinlikleri farklı yönler kazanmıştır ya da etkilenmiştir.

Bunların yanında özellikle Sanayi Devrimi ile birlikte doğal çevre üzerinde insan baskısının giderek arttığı görülmektedir. İklimsel değişimler üzerinde insan etkisi, diğer doğal değişim mekanizmalarına göre her geçen gün biraz daha fark edilir olmaktadır. Bu nedenlerle son elli yıl içinde iklime yönelik yapılan çalışmaların katlanarak arttığı gözlenmektedir. Bu çalışmalar özellikle Holosen'de geçmiş iklimsel değişimlerin araştırılmasına odaklanmaktadır ve Holosen içinde iklim değişimlerinin hangi nedenlerle değiştiğine ve nasıl sonuçları olduğuna dair karasal ve denizel arşivlerde kaydedilmiş olan verilere ulaşılmaya çalışılmaktadır. Bu çalışmalarla, Holosen'de gözlenen doğal iklim değişimleri daha net anlaşılmaktadır ve böylece insan etkisinin giderek artacağı gelecek zaman için çok sayıda matematiksel iklim modeli geliştirilebilmektedir. Bu çalışmalar ayrıca gelecek için daha sağlıklı ve güvenilir öngörülerde bulunabilmesinin de yolunu açmaktadır.

KAYNAKLAR

ASOUTİ, E. (2009). The relationship between Early Holocene climate change and Neolithic settlement in Central Anatolia, Turkey: current issues and prospects for future research. *Documenta Praehistorica XXXVI*, 1-5.

AVCI, M. (1998). Paleoklimatolojik Göstergelere Günümüz Florasından Bir Örnek. *Türk Coğrafya Dergisi 33*, 437-446.

Bini, M., Zanchetta, G., Perşoiu, A., Cartier, R., Català, A., Cacho, I., Dean, J. R., Di Rita, F., Drysdale, R. N., Finnè, M., Isola, I., Jalali, B., Lirer, F., Magri, D., Masi, A., Marks, L., Mercuri, A. M., Peyron, O., Sadori, L., Sicre, M.-A., Welc, F., Zielhofer, C., and Brisset, E. (2019). The 4.2 ka BP Event in the Mediterranean region: an overview, *Climate of the Past* 15: 555–577, https://doi.org/10.5194/cp-15-555-2019, 2019.

BUDJA, M. (2007). The 8200 calBP 2climate event" and the process in south-eastern Europe. *Documenta Praehistorica XXXIV*, 191-201.

CULLEN, H. M. DEMENOCAL, P.B., HEMMİNG, S., HEMMİNG, S., BROWN, F.H., GUİLDERSON, T., SİROCKO, F. (2000). Climate change and the collapse of the Akkadian empire: Evidence from the deep sea. Geology 28 (4): 379-382.

EFE, R. (2004). *Biyocoğrafya.* İstanbul: Çantay Kitabevi.

ERKAN, G. (2018). Paleoiklim Arşivi Olarak Mağara Çökelleri. *Mavi Gezegen 24*, 48-54.

ERLAT, E. (2012). *İklim Sistemi ve İklim Değişmeleri.* İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

EROL, O. (2004). *Genel Klimatoloji.* İstanbul: Çantay Kitabevi.

FLEİTMANN, D., MUDELSEE, M., BURNS, S., BRADLEY, R., KRAMERS, J., & MATTER, A. (2008). Evidence for a widespread climatic anomaly at around 9.2 ka before present. *Evidence for a widespread climatic anomaly at around 9.2 ka before present*, 1-6.

GÖNENÇGİL, B. (2008). *Doğal Süreçler Açısından İklim Değişikliği ve İnsan.* İstanbul: Çantay Kitabevi.

HOŞGÖREN, Y. (2010). *Hidrocoğrafyanın Ana Çizgileri I.* İstanbul: Çantay Kitabevi.

HOŞGÖREN, Y. (2010a). *Jeomorfoloji'nin Ana Çizgileri.* İstanbul: Çantay Kitabevi.

KILINÇ, M., & KUTBAY, G. (2007). *Bitki Coğrafyası.* Ankara: Palme Yayıncılık.

KANTARCI, D. (2000). *Toprak İlmi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi yayınları.

MARİNOVA, E., KİRLEİS, W., & BİTTMANN, F. (2012). Human lanscapes and climate change during the Holocene. *Vegetation History and Archaeobotany 21*, 245-248.

MATER, B. (2004). *Toprak Coğrafyası.* İstanbul: Çantay Kitabevi.

PLUNKETT, G., SWİNDLES, G.T. (2008). Determining the Sun's influence on Lateglacial and Holocene climates: a focus on climate response to centennial-scale solar forcing at 2800cal.BP, *Quaternary Science Reviews*, 27 (1–2): 175-184.

SAKINÇ, M., & AKÇER, S. (2003). Mikropaleontoloji ve Paleoklimatoloji. *Kuvaterner Çalıştayı IV*, 44-47.

SHAOWU, W., QUANSHENG, G., FANG, W., XİNYU, W., & JİANBİN, H. (2013). Abrupt climate changes of Holocene. *Chinese Geographical Science 23 (1)*, 1-12.

TÜRKEŞ, M. (2013). İklim Değişiklikleri: Kambriyen'den Pleyistosene Geç Holosen'den 21. Yüzyı'a. *Ege Coğrafya Dergisi 22/1*, 1-25.

TÜRKEŞ, M. (2019). *Genel Klimatoloji Atmosfer, Hava ve İklimin Temelleri.* İstanbul: Kriter Yayınevi.

WALKER, M., HEAD, M., BERKELHAMMER, M., BJÖRCK, S., CHENG, H., CWYNAR, L., FISHER, D., GKINIS, V., LONG, A., LOWE, J., NEWNHAM, R., RASMUSSEN, S. O., WEISS, H. (2018). Formal ratification of the subdivision of the Holocene Series/ Epoch (Quaternary System/Period): two new Global Boundary Stratotype Sections and Points (GSSPs) and three new stages/ subseries. https://doi.org/10.18814/epiiugs/2018/018016.

WALTGENBACH, S., RİECHELMANN D.F.C., SPÖTL, C., JOCHUM ,K.P., FOHLMEİSTER ,J., SCHRÖDER-RİTZRAU, A., SCHOLZ, D., Climate Variability in Central Europe during the Last 2500 Years Reconstructed from Four High-Resolution Multi-Proxy Speleothem Records. *Geosciences* 11(4): 1-23.

WEİSS, H. (2017). '4.2 ka BP Megadrought and the Akkadian Collapse', *Megadrought and Collapse: From Early Agriculture to Angkor* New York, Oxford Academic, https://doi.org/10.1093/oso/9780199329199.003.0004.

WEİSS, H., COURTY, M. A.,WETTERSTROM, W., GUİCHARD, F., SENİOR, L., MEADOW, R., CURNOW, A., (1993). The Genesis and Collapse of Third Millennium North Mesopotamian Civilization. *Science*. 261(5124): 995–1004.

WENİNGER, B., ALRAM-STERN, E., BAUER, E., CLARE, L., DANZEGLOCKE, U., JÖRİS, O., KUBATZKİ, C., ROLLEFSON, G., TODOROVA, H., VAN ANDEL, T. (2006). Climate Forcing Due to the 8200 Cal yr BP Event Observed at Early Neolithic Sites in the Eastern Mediterranean. *Quaternary Research,66*(3), 401-420. doi:10.1016/j.yqres.2006.06.009

YU S.Y., COLMAN S.M., LOWELL T.V., MİLNE G.A,, FİSHER T.G., BRECKENRİDGE A., BOYD M., TELLER J.T. (2010). Freshwater outburst from Lake Superior as a trigger for the cold event 9300 years ago. *Science*. 2010 Jun 4;328(5983):1262-6. doi: 10.1126/science.1187860. Epub 2010 Apr 29. PMID: 20430972.

8. SONUÇ

Hoshin Kanri, japonca'da "politika yönetimi" anlamına gelir. Firmalar planlama yaparken nereye gittiğini iyi planlamalı ve oraya gitmek için bir harita ortaya koymalılar işte bu sebeple Hoshin Kanri 'pusula' ve 'yön' kelimelerinin unsurlarını kullanır.

Aşırı rekabet, çevresel zorluklar, sürekli değişen teknolojiler ve değişen siyasi ve ekonomik durum zamanlarında planlama, rehber oluşturma ve yön hakkında stratejik planlamalar yapmak hayati önem taşımaktadır. Ancak, bu gibi koşullarda, hem hayatta kalmak hem de gelişmek için planlama ve yürütmenin de sıkı bir şekilde kontrol edilmesi gereklidir. İşte böyle zamanlarda tüm organizasyon bir araya gelmeli, bir yönteme bağlı kalmalı ve aynı yönde hareket etmelidir.

Bu çalışmada, tedarik zincirinde optimizasyon için yalın yönetim tekniklerden Hoshin Kanri tekniğinin kullanılarak faydanın ve verimliliğin arttığı gösterilmeye çalışılmıştır. Bilinen Hoshin Kanri örneklerinden bazıları Toyota, THY, Hp, P&G ve Xerox iş planlama girişimlerini içerir. Aslında Toyota, 1960'lardan beri tek başına Hoshin Kanri'yi kullanmış, şirketin uzun süreli başarısı, bu yaklaşımın olumlu sonuçlara yol açtığını açıkça göstermektedir.

Türkiye şartlarında da hayatta kalabilmek için firmaların yalın yönetim tekniklerinden yararlandığını görebilmekteyiz. Hoshin Kanri tekniğini kullanan lider havayolu şirketlerinden Türk Havayolları da yönetim sürecinde bu tekniği kullanmaktadır. Löfving & Melander'in 2021 yılında yaptığı araştırmaya göre, Hoshin Kanri yöntemi ile sistemler holistik bir bakış açısıyla ele alınır, ölçülür ve tespit edilen aksaklıklar iş süreçlerinden giderilir. Thy'de de günlük operasyonda kritik iş süreçlerini arzulanan performans düzeyinde olmasını sağlamak amacıyla e-işletme uygulamaları vasıtasıyla yapılan kontroller sonucu kritik iş süreçleri entegre edilmektedir.

Tanınmış Hoshin Kanri örneklerinden bazıları Toyota, Hp ve Xerox iş planlama girişimlerini içerir. Aslında Toyota, 1960'lardan beri tek başına Hoshin Kanri'yi kullandı. Şirketin uzun süreli başarısı, bu yaklaşımın olumlu sonuçlara yol açtığını açıkça göstermektedir. Malin'in 2021'da yaptığı çalışmaya göre Hoshin Kanri'nin küçük imalat şirketlerinde başarılı bir şekilde uygulanması için yönetimin katılımı gerekmektedir. Çalışmada küçük imalat şirketlerinin kontrol listeleri hazırlayarak önceliklendirme argümanı ile zamandan tasarruf sağlayabileceği bunun da performansı artırıcı bir etken olarak ortaya çıkacağı vurgulanmıştır. Bu çalışmada Hoshin Kanri tekniğinin literatürdeki tanımlarına değinilmiş, önemi vurgulanmış ve literatürdeki örnekleri derlenmiştir. Sonuç olarak Hoshin Kanri tekniğini uygulayan firmaların kurum vizyonu oluşturması, firma hedeflerini net bir şekilde ortaya koyması, hedefleri belirlemesi, önceliklerini sıralandırması, sürekli iyileştirme yaparak tedarik zincirini aksatmadan firma performansını arttırabileceği öngörülmüştür. Çalışmada ayrıca, Hoshin Kanri tekniğinin rekabet avantajı sağladığı vurgulanarak literatüre katkı yapılmıştır ve tedarik zincirinde Hoshin Kanri tekniğinin kullanılmasının yaygınlaştırılması önerilmiştir.

Gelecekte çalışmanın daha çok firma tedarik yöneticisi ile diğer yalın yönetimi tekniklerini de içerecek şekilde genişletilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Aksoy, S. (2022). Tedarik zinciri stratejilerinin belirlenmesinde Hoskin Kanri modeli: bir uygulama.

Akbaba, A. (2018). E-işletme Uygulamalarının Yönetim Süreçlerinin Entegrasyonundaki İşlevi Üzerine Bir Araştırma: Türk Hava Yollarının (Thy) Operasyonel Süreçlerinde Hoshin Kanri Uygulaması A Research On Functıonalıty Of E-busıness Applıcatıons Into Integratıon Of Management Processes: Implementatıon Of Hoshın Kanrı In Operatıonal. *Third Sector Social Economic Review*, *53*(1), 273-290.

Balcı, B. R. (2011), Yalın Muhasebe, *DEÜ SBE Dergisi*, Cilt:13, Sayı: 1, S 41.

Bozarth, C C ve Handfield, R B, (2013), Introduction to Operations and Supply Chain Management, Pearson

Christopher, M., (2011), Logistics and Supply Chain Management (4th Ed.). Pearson

Fugate, B., F., Sahin, vd, "Supply Chain Management Coordination Mechanisms", Journal ff Business Logistics, 2006/27(2), Ss. 129-161

Jackson, T. L. (2019). *Hoshin Kanri For The Lean Enterprise: Developing Competitive Capabilities and Managing Profit*. Productivity Press.

Kurt, A. M. (2008). Etkin bir kalite aracı olarak Hoshin Kanri ve işletme performansına etkisi (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).

Küçük, O. (2011), *Lojistik İlkeleri ve Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayınları.

Lummus, R., R., ve R., J., Vokurka, "Defining Supply Chain Management: A Historical Perspective Pratical Guidelines", Industrial Management and Data System, 1999/99(1), Ss. 11-17.

Lowe, D. (2002), Dictionary of Transport and Logistics: Terms, Abbreviations and Acronyms, London: Kogan

Lopez, A., Santos, J. F. and Arbos, L. C., (2013), "Lean Manufacturing: Costing The Value Stream", Industrial Management & Data Systems, (113), 5; 647- 668.

New, S., J. ve P., Payne, "Research Frameworks In Logistics: Three Models, Seven Dinners and A Survey". International Journal Of Physical Distribution and Logistics Management, 1995/25(10), Ss. 60-77.

Womack J.P., Jones D.T. ve Roos D. (1990), "Dünyayı Değiştiren Makine", Türkçesi: Otomotiv Sanayi Derneği, 1, OSD Yayını, Panel Matbaacılık, İstanbul.

Topaç, S. (2020). Hoshin Kanri Sisteminin Şirket Karlılığına Etkisi: Metal Üretim Sektörü üzerine Bir Vaka Analizi. İzmir.

Thürer, M., Maschek, T., Fredendall, L., Gianiodis, P., Stevenson, M., & Deuse, J. (2019). On the Integration of manufacturing strategy: deconstructing Hoshin Kanri . Management Research Review Emeraldinsight, 412-426.

Tennant, C., & Roberts, P. (2001). Hoshin Kanri: Implementing The Catchball Process . ScienceDirect Long Range Planning 34, s. 287-308.

Watson, G.H. (2000). Strategy Realization Through Collaborative Action. White Paper, Business System Asia Pacific, July 16.

Witcher, B. & Butterworth, R. (1997). Hoshin Kanri: A Preliminary Overview. Total Quality Management, Vol: 8 No: 3, Pp. 319-323.

Witcher, B. (2002). Hoshin Kanri: a study of practice in UK. Scopus Managerial Auditing Journal 17/7, s. 390-396

Löfving, M., Melander, A., Elgh, F., & Andersson, D. (2021). Implementing Hoshin Kanri in small manufacturing companies. Journal of Manufacturing Technology Management.

İnternet Kaynakları: Şekil 1, Pukö Döngüsü, https://eforosgb.com/puko-dongusu/

https://kanbanzone.com/2020/benefits-of-strategic-planning-with-hoshin-kanri/

regresyon analizi sonucunda ise bireysel girişimcilik yöneliminin akademik başarıya bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla akademik başarıyı artırma konusunda bireysel girişimcilik yönelimi düzeyi bir rol oynamamaktadır.

Araştırmada ele alınan bağımsız değişken olan bireysel girişimcilik yöneliminin alt boyutları olan risk alma, yenilikçilik ve proaktiflik düzeyleri ile akademik başarı arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda risk alma ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı buna karşın yenilikçilik ve proaktiflik düzeyleri ile akademik başarı arasında 0,05 düzeyinde anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Bu durum yenilik yapma ve proaktif davranma ile akademik başarı arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Bireysel girişimcilik yönelimi alt boyutları olan risk alma, yenilikçilik ve proaktiflik düzeylerinin akademik başarı üzerindeki etkisi test etmek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre, her üç alt boyutun da akademik başarıya anlamlı düzeyde bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle kişinin risk alma, yenilikçilik veya proaktiflik yönelimlerinde meydana gelen bir artışın akademik başarıya bir etkisi bulunmamaktadır.

Girişimcilik kavramının ticari boyutu ve karlılık hedefleri dikkate alındığında akademik başarı üzerinde bir etkisinin olmaması doğal olarak kabul edilebilir. Günümüzdeki başarılı girişimcilere bakıldığında büyük bir çoğunluğunun akademik başarı sağlayamayan bireyler olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının bu gerçeği doğruladığı söylenebilir. Öte yandan öz yeterlilik düzeyinin hayatın birçok alanında olduğu gibi akademik başarı üzerinde de etkisinin olması beklenen bir sonuçtur.

Araştırma sonuçlarına bütüncül bir şekilde bakıldığında araştırma başında dile getirilen araştırma amacına kısmen ulaşıldığı görülmektedir. Sonuç olarak bireysel girişimcilik yönelimi ve kavramın alt boyutlarının akademik başarı üzerinde bir etkisinin görülmediği ancak öz yeterlilik düzeyinde meydana gelen bir artışın akademik başarıyı olumlu olarak etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akademik başarıyı öz yeterlilik gibi etkileyebilecek çok sayıda tutum, davranış ve algının varlığı bir gerçektir. Akademik başarıya etki edebilecek değişkenlerin sayısının artırılarak bilimsel araştırmalara dahil edilmesi konu ile ilgili daha geniş bir bakış açısı sağlayacaktır. Akademik başarı üzerinde etki edebilecek diğer faktörlerin ele alınarak yeni çalışmaların yapılması araştırmacılara tavsiye edilmektedir.

KAYNAKLAR

AĞCA, V. & KURT, M., (2007). İç Girişimcilik ve Temel Belirleyicileri: Kavramsal Bir Çerçeve, Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi, 29, 83-112.

ALPKAN, L., ERGÜN, E., BULUT, Ç. & YILMAZ, C. (2005). Şirket Girişimciliğinin Şirket Performansına Etkileri, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 6(2), 175-189.

ALTUN, S. & ÇAKAN, M. (2008). Öğrencilerin Sınav Başarılarına Etki Eden Faktörler: LGS/ÖSS Sınavlarındaki Başarılı İller Örneği, İlköğretim Online, 7(1), 157-173.

ALTUNTAŞ, G. & DÖNMEZ, D., (2010). Girişimcilik Yönelimi ve Örgütsel Performans İlişkisi: Çanakkale Bölgesinde Faaliyet Gösteren Otel İşletmelerinde Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 39(1), 50-74.

ANTONCİC, B. & HISRICH, R.D., (2001). Intrapreneurship: Construct Refinement and Cross-cultural Validation, Journal of Business Venturing, 16, 495-527.

ANTONCIC, B. & HİSRİCH, R.D., Clarifying the Intrapreneurship Consept, Journal of Small Business and Enterprise Development, 10(1), 7-24.

AYPAY, A. (2010). Genel Öz Yeterlik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye Uyarlama Çalışması, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(2), 113-131.

BANERJEE Y, AKHRAS A, KHAMİS A.H., ALSHEİKH A. & DAVİS D. (2019). Investigating the Relationship Between Resilience, Stress-Coping Strategies, and Learning Approaches to Predict Academic Performance in Undergraduate Medical Students: Protocol for a Proof-of-Concept Study. JMIR Res Protoc, 8, e14677.

BANDURA, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. Psychological Review, 4(2), 191-215.

BANDURA, A. (1986). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

BANDURA, A. (1998). Human Agency İn Social Cognitive Theory, American Psychologist, 44(9), 1175– 1184.

BASIM, H. N., KORKMAZYÜREK, H. & TOKAT, A. O. (2008). Çalışanların Öz Yeterlilik Algılamasının Yenilikçilik ve Risk Alma Üzerine Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19, 121-130.

BOLTON, D. L. & LANE, M. D. (2012). Individual Entrepreneurial Orientation: Development Of A Measurement Instrument, Education+Training, 54(2/3), 219-233.

CACHIA, M., LYNAM, S. & STOCK, R. (2018). Academic Success: Is It Just About the Grades?. Higher Education Pedagogies, 3(1), 434-439.

CHANG, Y-S., CHEN, M.Y-C., CHUANG, M-J. & CHOU, C-H. (2019). Improving Creative Self-Efficacy and Performance Through Computer-Aided Design Application. Thinking Skills and Creativity, 31, 103-111.

CHEN, G., GULLY, S. & EDEN, D. (2004). General Self-Efficacy and Self-Esteem, Toward Theoretical and Empirical Distinction between Correlated Self-Evaluations. Journal of Organizational Behavior, 25(3), 375-395.

COLEMAN, P. K., & KARRAKER, K. H. (1998). Self-efficacy and parenting quality: Findings and future applications. Developmental review, 18(1), 47-85.

ÇETİN C. (1996). Yeniden Yapılanma ve Girişimcilik, Küçük-Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi. İstanbul: Der Yayınları.

DOLLINGER, M. J (1999). Entrepreneurship, (Second Edition). NewJersey: Prentice Hall.

ERCAN, S. & YILDIRAN, C. (2021). Bireysel Girişimcilik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 16(1) , 91-105.

FORSYTH, D. R., STORY, P. A., KELLEY, K. N., & MCMILLAN, J. H. (2009). What Causes Failure and Success? Students' Perceptions of Their Academic Outcomes. Social Psychology of Education, 12(2), 157-174.

GARTNER, W. (1988). Who is An Entrepreneur? Is The Wrong Question, American Journal Of Small Business, 12(4), 11-32.

GRIFFIN, M. A., NEAL, A., & PARKER, S. K. (2007). A new model of work role performance: Positive behavior in uncertain and interdependent contexts. Academy of Management Journal, 50(2), 327-347.

GÜNDOĞDU, M. (1994). İlköğretim Okulu 6. Sınıf Öğrencilerinde Öğrenilmiş Çaresizlik, Sınav Kaygısı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

GÜRBÜZ, S, & ŞAHİN, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ISRAEL, E. (2007). Self-Regulation Instruction, Science Achievement and Selfefficacy, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

İŞCAN, Ö. & KAYGIN, F.E. (2011). Potansiyel Girişimciler Olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 3(2), 275-286.

KABALCI, T. (2008). Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı, Sınav Kaygısı ve Sosyo- Demografik Değişkenler, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KESKİN, G., & SEZGİN, B. (2009). Bir Grup Ergende Akademik Başarı Durumuna Etki Eden Etmenlerin Belirlenmesi, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4(10), 3-18.

KOÇ M., AVŞAROĞLU S. & SEZER A. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile Problem Alanları Arasındaki İlişki. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11, 483-499.

KORKMAZYÜREK, H., TOKAT, A. O & BASIM, H. N. (2008). Örgüt İçi Girişimcilik Bağlamında Yenilikçilik, Risk Alma ve Fırsatlara Odaklanma Tutumları: Karşılaştırmalı Bir Çalışma, İktisat İşletme ve Finans, 23(263), 70-81.

KOTAMAN, H. (2008). Öz-Yeterlilik İnancı Ve Öğrenme Performansının Geliştirilmesine İlişkin Yazın Taraması, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(1), 111-133.

KÖSE, M. R. (2011). Aile Sosyoekonomik ve Demografik Özellikleri ile Okul ve Özel Dershanenin Liselere Giriş Sınavına Katılan Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerindeki Etkileri. Eğitim Bilim Toplum, 5(17), 46-77.

OWENS, A. M. & NEWBEGİN, I. (2000). Academic Procrastination of Adolescents in English and Mathematics: Gender and Personality Variations. Journal of Social Behavior and Personality, 15(5), 111-124.

ÖZDOĞAN, B. (2001). Altı-On İki Yaşlarındaki Çocukların Eğitimi ve Okul Başarıları. Eğitim ve Bilim, 26(120), 3-7.

PAJARES, F. (2003). Self-efficacy beliefs, motivation, and achievement in writing: a review of the literature. Reading and Writing Quarterly, 19, 139-158.

RAUCH, A., WİKLUND, J., LUMPKİN, G. T. & FRESE, M., Entrepreneurial Orientation and Business Performance: An Assessment of Past Research and Suggestions fort he Future, Entrepreneurship Theory and Practicek, 2009, 761-787.

REZAEİ, J.; ORTT, R. & SCHOLTEN, V. (2013) An Improved Fuzzy Preference Programming to Evaluate Entrepreneurship Orientation, Apply Soft Computing, 13, 2749-2758.

SCHUNK, D. H. (2003). Self-Efficacy for Reading and Writing: Influence of Modeling, Goal Setting, and Self-Evaluation. Reading &Writing Quarterly, 19(2), 159-172.

SCHWARZER, R. & JERUSALEM, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. In J. Weinman, S. Wright, & M. Johnston (Eds.), Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs (pp. 35-37). Windsor, UK: NFER-Nelson.

SCHUNK, D. H., & ERTMER, P. (2000). Self-Regulation and Academic Learning: Self-Efficacy Enhancing Interventions. In Boekaerts, M., Pintrich, P. R., & Zeidner, M. (Ed.), Handbook of Self-Regulation. Academic Press, San Diego, CA, 631–649.

TOPAL, M. & AKGÜN, Ö. E., (2015). Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Eğitim Amaçlı İnternet Kullanımı Öz-Yeterlik Algılarının İncelenmesi: Sakarya Üniversitesi Örneği, Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(1), 343-364.

TOSUNOĞLU T. (2003). Girişimcilik ve Türkiye'nin Ekonomik Gelişme Sürecinde Girişimciliğin Yeri, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

TUNCER, M., & YILMAZ, Ö. (2018). Sınıf Öğretmenliği Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı Durumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Değerlendirilmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(1), 481-493.

VANNUCCİ M.J. & WEİNSTEİN S.M. (2017). The Nurse Entreprneur: Empowerment Needs, Challenges, and Self-Care Practices. Nursing: Research and Reviews, 7, 57–66.

WIBROVSKİ C.R., MATTHEWS W.K. & KİTSANTAS A. (2017). The Role of A Skills Learning Support Program on First-Generation College Students Self-Regulation, Motivation, and Academic Achievement: A Longitudinal Study. J Coll Stud Retent, 19, 317–332.

YAVAŞ, B. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Empati Becerileri ile İlköğretim 5. Sınıf Öğretmenlerinin Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

YILDIRIM, F. & İLHAN, İ. (2010). Genel Öz yeterlilik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, Türk Psikiyatri Dergisi, 21(4), 301-308.

YILMAZ, E. & SÜNBÜL, A.M. (2009). Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik ölçeğinin Geliştirilmesi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, 195- 203.

- İnternette daha fazla süre geçiren kişilerin daha fazla satın alma davranışı sergilediği göz önüne alınarak firmalar, insanların zaman harcadığı oyun, haber siteleri, sosyal medya ortamları gibi mecralarda hem kendi firmalarının hem de yaptıkları promosyonların öne çıkacağı sponsorluk, reklam gibi görünürlüğü arttırıcı uygulamalar yaparak daha çok müşteri çekebilirler.

Çalışma literatüre önemli katkılar sunmayı hedeflemekle birlikte, birtakım kısıtları da vardır. Bu çalışmanın en önemli kısıtı, Covid-19 pandemisi nedeni ile anket uygulamasının çevrimiçi yapılmasıdır. Çevrimiçi anket uygulamalarında doğru hedef kitleye anketin ulaşamaması, ulaştığında ise hedef kitlenin ankete uygun zamanı ayıramaması gibi kısıtlar söz konusu olabilmektedir. Araştırma evreni ve örneklemi büyük bir yapıda olması nedeni ile bu konu üzerinde yapılacak araştırmaların odak gruplar üzerinde gerçekleştirilmesi daha sağlıklı sonuçlar verebilir. Ayrıca bu araştırmanın Covid-19 pandemisinin etkilerinin hala devam ettiği bir dönemde yapılmış olması, pandemi etkisi ile birçok kişinin zorunluluk sebebi ile de e-ticaret kullanma durumunda olması nedeniyle hayatın normale döndüğü bir dönemde tekrar edilmesini gerekli kılmaktadır. Son olarak, çalışma anket aracıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların, farklı yöntem ve veri toplama araçlarıyla, özellikle yarı yapılandırılmış görüşmelere dayanan derin anlayışı da ortaya koyacak nitel desenli çalışmalar gerçekleştirmeleri faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

AÇIKALIN, S. ve YAŞAR, M. (2017). Hedonik ve faydacı tüketim bağlamında tüketici davranışlarının incelenmesi: Gençlerin hedonik tüketim eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(45), 570-585

ALBAYRAK, E. S. (2017). Hedonik ve faydacı tüketim bağlamında internet üzerinden alışveriş alışkanlıkları: Bir uygulama örneği (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya

ALTUNIŞIK, R., ÖZDEMİR, Ş. ve TORLAK, Ö. (2002). Modern pazarlama. Değişim Yayınları.

ARSLANDERE, M. (2010). Elektronik ticaret ve Karaman'daki KOBİ'ler üzerine bir araştırma (Yayımlanmış Doktora Tezi). Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

ATABEY, A. (2019). E-tüketicilerin satın alma davranışları ile etik davranışları arasındaki ilişkinin demografik faktörler ve internet kullanım karakteristikleri çerçevesinde incelenmesi. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Ankara.

AYHAN, A. (2018). Elektronik ticaret ve Türkiye'de online ödeme sistemleri üzerine bir sanal pos uygulaması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

AYTEKİN, P. ve AY, C. (2015). Hedonik tüketim ve anlık satın alma ilişkisi. *Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 141-156.

BAUDRILLARD, J. (2004). Tüketim toplumu. Çev. H. Deliceçaylı. Sarmal Yayınları. İstanbul.

BAYLEY, G., ve NANCARROW, C. (1998). Impulse purchasing: a qualitative exploration of the phenomenon. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 1, 99-114.

BEATTY, S. E. ve FERELL, M. E. (1998). Impulse buying: Modeling its procursors. *Journal of Retailing*, 74(2), 169-191.

BOVEE, C. ve THILL, J. (1992). Marketing. McGraw Hill.

BRULDE, B. (2014). Well-being and environmental responsibility. In Sustainable Consumption and the Good Life (ss. 80-99). Routledge.

CHANDON, P., WANSINK, B., & LAURENT, G. (2000). A benefit congruency framework of sales promotion effectiveness. *Journal of Marketing*, 64, 65–81.

ÇAĞLIYAN, V., GÜLTEKİN, C., ve GELMEZ, E. (2018). A study on hedonic consumption and impulse buying behavior on university students. In III. Ines Education and Social Science Congress, Full Text Book (ss. 1537-1544).

ÇAK, M. (2002). Dünya'da ve Türkiye'de elektronik ticaret ve vergilendirilmesi. İTO Yayınları. İstanbul.

DEMİREL, D. (2006). Tüketici davranışları açısından satış promosyonlarının tüketicilerin marka tercihi üzerindeki etkileri ve kozmetik sektöründe bir uygulama. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.

DİLER, S. (2019). Gönüllü sadeliğin tüketici karar verme tarzlarına etkisi ve satış promosyonlarının bu ilişkideki rolü. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

ELHAN, M. (2017). Tüketicilerin fiyat promosyonlarına yönelik tutumlarına etki eden faktörler. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.

ESSAYS, UK. (2018). E-commerce business aims and objectives. Erişim adresi https://www.ukessays.com/essays/ecommerce/ecommerce-business-aims-objectives-7791.php?vref=1.

GANESH, J., REYNOLDS, K. E., LUCKETT, M., ve POMİRLEANU, N. (2010). Online shopper motivations, and e-store attributes: An examination of online patronage behavior and shopper typologies. *Journal of Retailing*, 86(1), 106-115.

HATİPOĞLU, S. (2021). Online alışverişte hedonik motivasyon, satış promosyonları, WEB sitesi kalitesi ve durumsal faktörlerin anlık satın alma davranışına etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

HENG, M. (2003). Understanding electronic commerce from a historical perspective. *Communications of the Association for Information Systems*, 12(1), 114-118.

HERABADI, A. G., VERPLANKEN, B., ve VAN KNIPPENBERG, A. (2009). Consumption experience of impulse buying in Indonesia: Emotional arousal and hedonistic considerations. *Asian Journal of Social Psychology*, 12(1), 20-31.

HOYER, W. ve MACINNIS, D. (2006). Consumer behavior. Houghton Mifflin. New York.

HUTA, V. ve WATERMAN, A. S. (2014). Eudaimonia and its distinction from hedonia: Developing a classification and terminology for understanding conceptual and operational definitions. *Journal of Happiness Studies*, 15(6), 1425-1456.

KACEN, J. J., HESS, J. D. ve WALKER, D. (2012). Spontaneous selection: The influence of product and retailing factors on consumer impulse purchases. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 19(6), 578-588.

KAISHENG, Z. (2011). Online sales promotion and impulse buying online in the E-business age: A theoretical model approach. In 2011 IEEE 2nd International Conference on Software Engineering and Service Science (618-621).

KARASAR, N. (2017). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler (32. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.

KIM, H. S. (2006). Using hedonic and utilitarian shopping motivations to profile inner city consumers. *Journal of Shopping Center Research*, 13(1), 57-79.

KOÇAK, F. (2012). Satış promosyonlarının müşteri memnuniyetine etkilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Konya.

KORKMAZ, N. (2004). Sorularla e-ticaret, e-iş. İTO Yayınları. İstanbul.

KOTLER, P. ve ARMSTRONG, G. (2019). Principles of marketing. Pearson. New York.

KRAUSS, M. (2017). Marketing 4.0 argues the marketplace has changed, and the customer is in control. *Marketing News*, April/May, 26-27.

KÜÇÜKYILMAZLAR, A. (2006). Elektronik ticaret rehberi. İTO Yayınları. İstanbul.

MARTÍNEZ-LÓPEZ, F. J., ANAYA-SÁNCHEZ, R., MOLINILLO, S., AGUILAR-ILLESCAS, R. ve ESTEBAN-MILLAT, I. (2017). Consumer engagement in an online brand community. *Electronic Commerce Research and Applications*, 23, 24-37.

NIRANJANAMURTHY, M., KAVYASHREE, N., JAGANNATH, S. ve CHAHAR, D. (2013). Analysis of e-commerce and m-commerce: Advantages, limitations and security issues. *International Journal of Advanced Research in Computer and Communication Engineering*, 2(1), 2360-2370.

ODABAŞI, Y. (2006). Tüketim kültürü. Sistem Yayıncılık. İstanbul.

ÖZKAN, İ. (2019). Tutundurma çabalarına yönelik faaliyetlerin tüketici sadakati üzerine etkisi: Bir havayolu şirketinde uygulama. (Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

ROOK, D. W. (1987). The buying impulse. *Journal of Consumer Research*, 14(2), 189-199.

RUDAWSKA, E., PETLJAK, K. ve STULEC, I. (2015). Hedonic or utilitarian buying behaviours-what values do young adult customers seek in online group buying?. *International Journal of Business Performance Management*, 16(2-3), 182-197.

SARKAR, A. (2011). Impact of utilitarian and hedonic shopping values on individual's perceived benefits and risks in online shopping. International Management Review, 7(1), 58-65.

SHARMA, A. ve SHETH, J. N. (2010). A framework of technology mediation in consumer selling: Implications for firms and sales management. *Journal of Personal Selling & Sales Management*, 30(2), 121-129.

SILVERA, D. H., LAVACK, A. M. ve KROPP, F. (2008). Impulse buying: the role of affect, social influence, and subjective wellbeing. *Journal of Consumer Marketing*, 25(1), 23-33.

STEYAERT, J. C. (2004). Measuring the performance of electronic government services. Information & Management, 41(3), 369-375.

STURDIVANT, F. D. (1978). Social issues and policy: Some observations about marketing scholarship. *Journal of Marketing Research*, 15(1), 1-2.

TAŞDEMİR, N. (2018). İhracatta internet ve e-ticaretten faydalanma yolları ve bir uygulama. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TÜRKYILMAZ, A. C. (2016). Geçmişin gücü: Retro pazarlama, Beta Yayınları. İstanbul.

UYSAL, A. (2019). Satış promosyonları ve tüketici memnuniyetinin satın alma niyeti ve marka bağlılığına etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

ÜNAL, S. ve CEYLAN, C. (2008). The reasons to motivate consumers for hedonic consumption: A comparative study for the cities of Istanbul and Erzurum. *Atatürk University, Economics and Administrative Sciences Journal*, 22(2), 265-283.

VERPLANKEN, B. ve SATO, A. (2011). The psychology of impulse buying: An integrative self-regulation approach. *Journal of Consumer Policy*, 34(2), 197-210.

WOLFINBARGER, M. ve GILLY, M. C. (2001). Shopping online for freedom, control, and fun. *California management review*, 43(2), 34-55.

XİAO, S. H., & NİCHOLSON, M. (2013). A multidisciplinary cognitive behavioural framework of impulse buying: a systematic review of the literature. *International Journal of Management Reviews*, 15(3), 333-356.

YAĞCI, M. İ. ve İLARSLAN, N. (2010). Reklamların ve cinsiyet kimliği rolünün tüketicilerin satın alma davranışları üzerindeki etkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 138-155.

YANIKLAR, C. (2006). Tüketimin sosyolojisi. Birey Yayıncılık, İstanbul.

YAŞA, S. (2016). E-ticaret, Türkiye'de doğan problemler ve çözüm önerileri. (Yüksek Lisans Tezi). KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

YU, C. ve BASTIN, M. (2017). Hedonic shopping value and impulse buying behavior in transitional economies: A symbiosis in the Mainland China marketplace. In Advances in Chinese Brand Management (pp. 316-330). Palgrave Mac., London.

ZORLU, A. (2017). Geleneksel ticaret ile e-ticaret arasındaki farklılıklar. Erişim adresi https://silo.tips/download/geleneksel-tcaret-le-e-tcaret-arasindak-farkliliklar-tanmn-yapmak-olduka-g-olmut.

2006; Cassiman & Veugelers, 2002; de Faria vd., 2010; de Faria, Schmidt, 2012; Hagedoorn, 1993; Miotti ve Sachwald, 2003).

Bu çalışmada, inovasyonun temel göstergelerinden olan Ar-Ge ve uluslararası ortak patentlerin üretim ve satışlar üzerinde nasıl bir etkisi olduğu araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemi olarak 27 OECD ülkesi ele alınmıştır. Çalışmada ikincil verilerden yararlanılarak, OECD veri tabanında yer alan 1991-2019 dönemini kapsayan yıllık veriler kullanılmıştır. Çalışmanın yöntemi dâhilinde araştırma modeli, en küçük kareler tahmincisi kullanılarak çoklu doğrusal regresyonla çözülmüştür. Bu araştırma, kullandığı analiz yöntemi aracılığıyla elde edilen bulgularla açık inovasyon literatürüne katkı sağlayan özgün bir değere sahiptir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Ar-Ge'ye yapılan GSYİH harcamalarının payındaki %1 oranında bir artışın üretim ve satışları %0.10, uluslararası işbirlikli patentlerde %1 oranında bir artışın ise üretim ve satışları %0.14 arttırdığı tespit edilmiştir. Özetle ülkelerin GSYİH içerisinde Ar-Ge'ye tahsis ettiği pay arttıkça yenilik kapasitesi genişlemekte ve üretkenlik artmaktadır. Piyasaya sunulan yeni ürün ve hizmet üretiminin çeşitlendirilmesi, üretim ve satışları arttırıcı etkiye sahiptir. Bu da yeniliğe dayalı ekonomik büyümeyi arttırmaktadır. Küresel düzeyde yenilikçi iş birliklerinin artması ise uluslararası patent sayısını arttırmakta bu da üretim ve satışlara olumlu yönde etki etmektedir. Açık inovasyona dayalı küresel iş birliği ağlarının daha da genişlemesiyle sınırların ortadan kalkarak, kazan-kazan stratejisiyle ülkelerin ekonomik, teknolojik ve sosyal olarak gelişmesini, kültürler arası bilgi transferiyle daha yaratıcı yenilikler üretilerek, kalkınma düzeyini yükselten ve sürdürülebilir büyümeyi sağlayan etkiler yaratması muhtemeldir.

Literatür, teknoloji transferleri için önemli bir kanal olarak çok uluslu şirketlerden yerel firmalara bilgi yayılımının rolünü vurgulamaktadır (Keller, 2004). Noailly ve Ryfisch (2015)'e göre, inovasyonun küreselleşmesinin fikri mülkiyet hakları rejimleri ve standardizasyon süreçleri gibi kurumların gelecekteki gelişimini hem ulusal hem de uluslararası düzeyde etkilemesi söz konusudur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerden yeni oyuncularla birlikte Ar-Ge çalışmalarıyla teknolojik gelişime dâhil olan firma ve ülkelerin sayısı arttıkça, fikri mülkiyet hakları ve standardizasyon konularının tartışılması ve yeniden yapılandırılması için artan bir ihtiyaç söz konusu olacaktır. Yeni kurumların şekillendirilmesi sürecinde çok uluslu şirketlerin rolü merkezi olacaktır.

Gelecekteki araştırmalar, firmaların küreselleşme stratejilerinde nasıl farklılık gösterdiğini daha iyi anlamayı amaçlayabilir. Noailly ve Ryfisch (2015)'in çalışmasında hareketle bu araştırma soruları önerilebilir: "Neden bazı firmalar Ar-Ge'yi kendi ülkelerinde yoğunlaştırırken, diğerleri teknolojilerini yerel firmalara lisanslayarak ya da yurtdışında bir Ar-Ge laboratuvarı kurarak yabancı pazarlara girmeyi tercih etmektedir? Bu çeşitli stratejiler altındaki güdüyü ne açıklar?" Gelecekteki çalışmalar, aynı zamanda, özgün teknolojilerin özelliklerine göre yaratıcı faaliyetlerin coğrafi dağılımının nasıl değiştiğini de araştırabilir. Yaratıcı ortak iş birliği ağlarının kurulması için özgün bilgi ve değer katabilecek gelişmekte olan ülkeler hangileridir? Gelişmiş ekonomilerin sahip olduğu kaynaklar ile yaratıcı potansiyele sahip gelişmekte olan ülkelerdeki gömülü bilginin ortaya çıkarılmasıyla hem küresel düzeyde kalkınma sağlanarak hem de gelişmişlik düzeyi daha az olan ülkelere sosyal ve ekonomik açıdan katkı sağlanarak onların da kalkınma düzeyinin artması mümkün olabilir. Her çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışma OECD ülkelerini ele almıştır. İleriki çalışmalar, G7 - E7 ülkeleri gibi çeşitli kalkınma düzeylerindeki ekonomileri karşılaştırabilir veya ülkeleri bireysel olarak ele alıp farklı analiz yöntemleri kullanılarak birkaç ülke özelinde karşılaştırma yapılabilir. Uluslararasası literatürde bu konuyu ele alan birtakım çalışmalar mevcuttur ancak bu alanın genişlemesi için farklı değişkenler ve veri setleri kullanılarak daha kapsamlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Türkiye özelinde ise bu konuda çok az sayıda çalışma bulunmaktadır ve daha fazla veri ve araştırmaya ihtiyaç vardır. Türkiye'de faaliyet gösteren çok uluslu şirketlerin açık inovasyona bakış açısını kavramak ve gelişmesini sağlamak için vaka analizi çalışmaları yapılabilir. Ampirik çalışmalara alt yapı oluşturulması açısında durum analizi yapılması öncelikli olarak tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

ALONSO-MARTÍNEZ, D. (2018). Social progress and international patent collaboration. *Technological Forecasting and Social Change, 134*, 169-177.

ALTINBAŞ, H., & ÇETİN, R. (2008). Türkiye'de Dış Ticaret Belgesi Belirleyicilerinin Sınır Testi Yaklaşımıyla Öngörülmesi: 1989-2005. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *63*(04), 29-64.

ALTINTAŞ, N., & ÇALIŞIR, M. (2018). Finansal gelişmenin bankacılık ve sermaye piyasası bağlamında gelir dağılımına etkisi: ARDL sınır testi yaklaşımı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *7*(1), 81-97.

ASCHHOFF, B., & SCHMIDT, T. (2006). Empirical evidence on the success of R&D co-operation – Happy together? Review of Industrial Organization, 33(1), 41–62.

AVUNDUK, Z. B. (2017). Açık İnovasyon Stratejilerinin İşletme Performansına Etkisi: Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Üzerine Bir Uygulama. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AVUNDUK, Z. B., KAZAN, H., TATOGLU, E., & ZAIM, S. (2021). How does external knowledge sourcing affect business performance in large-scale firms? The mediating role of open technology strategies. IEEE Transactions on Engineering Management.

BELDERBOS, R; CARREE, M; LOKSHIN, B. (2004) Cooperative R&D and firm performance. Research Policy, Vol 33, Issue 10, 2004, pp. 1477-1492.

BROWN, R. L., DURBIN, J., & EVANS, J. M. (1975). Techniques for testing the constancy of regression relationships over time. *Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological)*, *37*(2), 149-163.

BRUNSWICKER, S., & VANHAVERBEKE, W. (2015). Open innovation in small and medium- sized enterprises (SMEs): External knowledge sourcing strategies and internal organizational facilitators. Journal of small business management, 53(4), 1241-1263.

CALOGHIROU, Y., IOANNIDES, S., & VONORTAS, N. (2003). Research joint ventures. Journal of Economic Surveys, 17(4), 541–570.

CASSIMAN, B., & VEUGELERS, R. (2002). R&D cooperation and spillovers: Some empirical evidence from Belgium. American Economic Review, 92(4), 1169–1184.

CHESBROUGH, H. W. (2003). Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology, USA, Harvard Business School Press.

CHESBROUGH, H. W. (2006a). "Open Innovation: A New Paradigm for Understanding Industrial Innovation", Open Innovation: Researching a New Paradigm, Eds. Henry Chesbrough, Wim Vanhaverbeke and Joel West, Great Britain, Oxford University Press, 1-12.

CHESBROUGH, H. W. (2006b). Open Business Models: How to Thrive in the New Innovation Landscape, USA, Boston, Massachusetts, Harvard Business School Press.

DE FARIA, P., LIMA, F. & SANTOS, R. (2010) Cooperation in innovation activities: The importance of partners. Research Policy, 39(8), 1082–1092.

DE FARIA, P. D. & SCHMIDT, T. (2012) International cooperation on innovation: Firm-level evidence from two European countries, Innovation, 14:3, 303-323.

DE PAULO, A. F., RIBEIRO, E. M. S., & PORTO, G. S. (2018). Mapping countries cooperation networks in photovoltaic technology development based on patent analysis. *Scientometrics*, *117*(2), 667-686.

DE SOUSA, A; BRAGA, M; MEYER, L. (2015) Impact of cooperation on the R&D activities of Brazilian firms. Procedia Economics and Finance, No 24, 2015, p. 172-181.

DEMİR, M. & GEYİK, O. (2014). Türkiye'de Ar-Ge & İnovasyon Harcamalarının Gelişim Süreci ve Ekonomik Etkileri. Journal of Life Economics, 1(2), 171-190.

FAEMS, D; VAN LOOY, B; DEBACKERE, K. (2005) Interorganizational Collaboration and Innovation: Toward a Portfolio Approach. Journal of Product Innovation Management, 22(3), 2005, 238-250.

GASSMANN, O. (2006). Opening up the innovation process: towards an agenda. *R&D Management*, *36*(3), 223-228.

GIULIANI, E., MARTINELLI, A., RABELLOTTI, R., (2016). Is co-invention expediting technological catch up? A study of collaboration between emerging country firms and EU inventors. World Dev. 77, 192–205.

HAGEDOORN, J. (1993). Understanding the rationale of strategic technology partnering: Interorganizational modes of cooperation and sectoral differences. Strategic Management Journal, 14(5), 371–385

HAGEDOORN, J. (2002). Inter-firm R&D partnership: An overview of major trends and patterns since 1960. Research Policy, 31(4), 477–492.

JIANG, J., SHI, P., JIANYONG, B., WANG, Y.C., (2017). Measuring the social influences of scientist groups based on multiple types of collaboration relations. Inf. Process. Manag. 53 (1), 1–20.

KERR, S.P., KERR, W.R. (2018). Global Collaborative Patents, *The Economic Journal*, Volume 128, Issue 612, F235–F272, https://doi.org/10.1111/ecoj.12369.

KELLER, W. (2004). International technology diffusion. *Journal of economic literature*, *42*(3), 752-782.

KLAUß, M. (2019). Analysis of the international cooperation network in alternative energy production technology development based on co-patents. Konstanz.

LAMBE, C. J., & SPEKMAN, R. E. (1997). Alliances, external technology acquisition, and discontinuous technological change. Journal of Product Innovation Management: An International Publication of the Product Development & Management Association, 14(2), 102-116.

LI, H. L., & TANG, M. J. (2010). Vertical integration and innovative performance: The effects of external knowledge sourcing modes. Technovation, 30(7-8), 401-410.

MIOTTI, L., & SACHWALD, F. (2003). Cooperative R&D: Why and with whom? An integrated framework analysis. Research Policy, 32(8), 1481–1499.

MONTOBBIO, F., STERZI, V., 2013. The globalization of technology in emerging markets: a gravity model on the determinants of international patent collaborations. World Dev. 44, 281–299.

NARULA, R., & HAGEDOORN, J. (1999). Innovation through strategic alliances: Moving towards international partnerships and contractual agreements. Technovation, 19(5), 283–294.

NOAILLY, J., RYFISCH, D., (2015). Multinational firms and the internationalization of green R&D: a review of the evidence and policy implications. Energy Policy 83, 218–228.

OECD Data. (Çevrimiçi) https://data.oecd.org/, erişim tarihi: 02.10.2022.

OECD/Eurostat: Oslo Manual (1997). The Measurement of Scientific and Technological Activities Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data, 2nd ed., (Çevrimiçi) https://www.oecd.org/science/inno/2367614.pdf, 12 Ekim 2022.

OECD (1996). Technological cooperation agreements between firms: Some initial data and analysis. Paris, France: OECD Press.

OECD (2022). International co-operation in patents. (Çevrimiçi) https://stats.oecd.org/, 2 Ekim 2022.

PAIER, M. & SCHERNGELL, T. (2011). Determinants of collaboration in European R&D networks: Empirical evidence from a discrete choice model. Industry and Innovation, 18(1), 89–104.

PORTER, M. (1998). On competition. Chapter 6: The Competitive Advantage of Nations. Cambridge, MA: Harvard Business Review Press.

PORTER, M. E., & STERN, S. (2001). Innovation: location matters. *MIT Sloan management review*, *42*(4), 28-36.

FARIA, P. D. & SCHMIDT, T. (2012) International cooperation on innovation: Firm-level evidence from two European countries, Innovation, 14:3, 303-323.

SCHUMPETER, Joseph A., (2010). Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi, Çev: Hasan İlhan, Alter Yayıncılık, Ankara.

STEINMUELLER, W. E. (2002). "Collaborative Innovation: Rationale, Indicators and Significance", Networks Alliances and Partnerships in the Innovation Process, Eds. John De la Mothe, Albert N. Link, United States of America, Boston, Kluwer Academic Publishers, 29-43.

TSANG, E. W. K. (2000). Transaction cost and resource-based explanations of joint ventures: A comparison and synthesis. Organizational Studies, 21(1), 215–242.

XIANG, J., MA, F. & WANG, H. (2021). "The effect of intellectual property treaties on international innovation collaboration: a study based on USPTO patents during 1976–2017", *Library Hi Tech*.

KAYNAKÇA

ATKİNSON, R. D. (2007). Expand ng the R&E tax credit to drive innovation, competitiveness and prosperity. The Journal of Technology Transfer, 32(6), 617-628.

CARNERO, A. (2000). How does knowledge management influence innovation and competitiveness?. Journal of knowledge management, 4(2), 87-98.

CHUNG, S. (2011). Innovation, competetiveness, and growth: Korean experiences. ABCDE, 333.

DEBRAH, Y. A., OSEGHALE, R. O., & ADAMS, K. (2018). Human Capital, Innovation and International Competitiveness in Sub- Saharan Africa. In Africa's Competitiveness in the Global Economy (pp. 219-248). Palgrave Macmillan, Cham.

GARCİA-SANCHEZ, A., SİLES, D., & VAZQUEZ-MENDEZ, M. D. M. (2018). Competetiveness and innovation: effects on prosperity. Anatolia, 1-14.

MOWERY, D. C., & OXLEY, J. E. (1995). Inward technology transfer and competitiveness: the role of nati onal innovation systems. Cambridge journal of economics, 19(1), 67-93.

MYTELKA, L., & FARNELL , F. (2000). Local clusters, innovation systems and sustained competeti veness. UNU/INTECH Discuss on Paper, (2005).

PETRAKİS, P. E., KOST S, P. C., & VALSAM S, D. G. (2015). Innovation and competitiveness: Culture as a long-term strategic instrument during the European Great Recession. Journal of Business Research, 68(7), 1436-1438.

RUDSKAİA, I., & RODİONOV, D. (2018, Apr l). The Concept of Total Innovation Management as a Mechanism to Enhance the Competiteveness of the National Innovation System. In Proceedings of the 2018 International Conference on Internet and e-Business (pp. 246-251). ACM.

KAYNAKÇA

AYDIN, M. (2020). "Askeri Harcamalar, Ekonomik Büyüme ve Çevre Kirliliği Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Yapısal Kırılmalı Nedensellik Testinden Kanıtlar". Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 5(2): 261-275.

BİLDİRİCİ, M. E. (2017a). The causal link among militarization, economic growth, CO2 emission, and energy consumption. Environmental Science and Pollution Research, 24(5), 4625-4636.

BİLDİRİCİ, M. E. (2017b). The effects of militarization on biofuel consumption and CO2 emission. Journal of Cleaner Production, 152, 420-428.

BİLDİRİCİ, M. (2017c). CO2 emissions and militarization in G7 countries: panel cointegration and trivariate causality approaches. Environment and Development Economics, 22(6), 771-791.

BİLDİRİCİ, M. (2019). CO_2 Emissions And Militarisation İn G20 Countries: Panel Cointegratrion And Causality Approaches. International Journal of Oil, Gas and Coal Technology, 22(1), 104-121.

BRITISH PETROLEUM (BP) (2022). British Petroleum Statistical Review of World Energy. available in https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html (04.06.2022).

ECOLOGICAL FOOTPRINT, available in https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/ (15.06.2022).

ERDOĞAN, F. (2022). Cumhuriyet Döneminde Savunma Harcamaları ve Çevre Kirliliği İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. Journal of Emerging Economies and Policy, 7(2) 28-37

GLOBAL FOOTPRINT NETWORK (2022). https://data.footprintnetwork.org/#/countryTrends?cn=223&type=BCpc, EFCpc, 03.10.2022.

GOULD, K. (2007). The Ecological Costs of Militarization. Peace Review: A Journal of Social Justice 19(4): 331-4.

HOOKS, G. & SMITH, C. (2004). The Treadmill of Destruction: National Sacrifice Areas and Native Americans. American Sociological Review 69(4): 558–75.

HOOKS, G. & SMITH, C. (2005). Treadmills of Production and Destruction: Threats to the Environment Posed by Militarism. Organization & Environment 18(1): 19–37.

INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES (2022). https://www.iiss.org/, 02.10.2022.

JORGENSON, A. K., & CLARK, B. (2009). The economy, military, and ecologically unequal exchange relationships in comparative perspective: a panel study of the ecological footprints of nations, 1975—2000. Social Problems, 56(4), 621-646.

JORGENSON, A. K., & CLARK, B. (2016). The temporal stability and developmental differences in the environmental impacts of militarism: the treadmill of destruction and consumption-based carbon emissions. Sustainability Science, 11(3), 505-514.

JORGENSON, A. K., CLARK, B., & KENTOR, J. (2010). Militarization and the environment: a panel study of carbon dioxide emissions and the ecological footprints of nations, 1970–2000. Global Environmental Politics, 10(1), 7-29.

NOUBISSI DOMGUİA, E., POUMIE, B. (2019). Economic growth, military spending and environmental degradation in Africa. Munich Personal RePEc Archive (MPRA). https://mpra.ub.uni-muenchen.de/97455/

SANA, E. H., NEILA, B. A. (2016). World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Economics and Management Engineering, Vol:10, No:4, 1059-1064.

SOHAG, K., TAŞKIN, F. D. MALIK, M. N. (2019). Green Economic Growth, Cleaner Energy And Militarization: Evidence From Turkey. Resources Policy, 63(C), 101407, 1-9.

SMITH, C. L., & LENGEFELD, M. R. (2020). The Environmental Consequences of Asymmetric War: A Panel Study of Militarism and Carbon Emissions, 2000–2010. Armed Forces & Society, 46(2), 214-237.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE (SIPRI) (2022). Military Expenditure Database, https://milex.sipri.org/sipri 02.09.2022.

WORLD BANK (2022). World Development Indicators. available in: https://databank. worldbank.org/source/world-development-indicators. (7.09.2022).

Bu çalışmada yoksullaştıran büyüme olgusu dış ticaret hacmi ve dış ticaret hadleri ile analiz edilmiştir. Son dönemde döviz kurlarında hızlı yükseliş ve enerji fiyatlarındaki sıçrama gibi faktörler dış ticaret hadlerini etkileyecektir. Dolayısıyla gelecek araştırmalar için reel döviz kuru ve enerji fiyatları modele dahil edilip yoksullaştıran büyüme olgusu farklı modellerle test edilebilir. Ekonomi yönetimi olarak bu doğrultuda gerekli tedbirler alınıp yoksullaştıran büyümenin Türkiye'de görülmemesi için önleyici politikalar alması Türkiye açısında oldukça önemlidir.

KAYNAKLAR

ASTORGA, P. (2010), 'a century of economic growth in latin america'. Journal of Development Economics, 92, 232–243.

ATEŞ, İ., & BOSTAN, A. (2007), Türkiye'de dış ticaretin serbestleşmesi ve yoksullaştıran büyüme (1989 – 2004)''. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE), 18, 1-10.

AYTEKIN, İ. (2020), Türkiye'de yoksullaştıran büyüme ve turizm sektörü. İktisadi ve İdari Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirme Kitabı, Edt. Mustafa METE. 1, 307-323. Gece Kitaplığı, Ankara. 2021.

AYTEKIN, İ., & AKSOY, E. (2021). Yoksullaştıran büyüme teorisinin kuru kayısı ihracatına uygulanması: türkiye örneği. Fiscaoeconomia, 5(2), 538-555.

BALASSA B. (1978). Exports and economic growth: further evidence. Journal of Development Economics, 5(6), 181-189

BARRETT, C. B. (1998), Immiserized Growth in Liberalized Agriculture. World Development, 26(5), 743-753.

BHAGWATI, J. N. (1958), Immiserizing Growth: A Geometric Note. Review of Economic Studies, 25(3), 201-205.

BHAGWATI, J. N. (1969), 'Optimal Policies and Immiserizing Growth. The American Economic Review, 59(5), 967-970.

BHAGWATI, J., PANAGARIYA, A., & SRINIVASAN, T. N. (2004). The muddles over outsourcing. Journal of Economic perspectives, 18(4), 93-114.

CHANG, G., YANG, S., & CHANG, K. (2018). The immiserizing growth during the period of China's cultural revolution. The Chinese Economy, 51(5), 387-396.

DEĞER, M. K. (2006). Turizme ve ihracata dayalı büyüme: 1980-2005 türkiye deneyimi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(2).

EDGEWORTH, F. Y. (1894). Theory of international values. The Economic Journal, 4(16), 606-638.

ERK, N., ATEŞ, S., & DIREKÇI, T. (1999). Gümrük birliği sonrası türkiye dış ticareti'ne yoksullaştıran büyüme hipotezi çerçevesinde bakış: zaman serisi analizi. Uluslararası ODTÜ Ekonomi Kongresi III, 8-11.

İZGI, B. B. VE YILMAZ, H. (2018). Türkiye'de ekonomik büyüme ihracat ve ithalat: nedensellik ilişkisi (1992-2016). İktisadi Yenilik Dergisi. 5(2), 54-74.

KONAK, A. (2019). ticari liberalizasyon kapsaminda yoksullaştiran büyüme hipotezi geçerli mi?: türkiye örneği. Sakarya İktisat Dergisi, 8(1), 34-55.

KARACA, B., & HATIRLI, S. A. (2017). Türkiye, kuru incir ihracatinin ekonometrik analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 439-448.

HAMILTON, J. D. (1994). Time series analysis. Princeton university press

JAWAID, S. T., QURESHI, M. A., & ALI, S. (2021). Does immiserizing growth exist? Evidence from world's top trading nations. Journal of Chinese Economic and Foreign Trade Studies.

KARACA, B. & HATIRLI, S. A. (2017). Türkiye, kuru incir ihracatının ekonometrik analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 439-448.

MACKINNON, J. G. (1994), approximate asymptotic distribution functions for unit-root and cointegration tests. Journal of Business and Economic Statistics, 12 167–176

MATSUYAMA, K. (1991). Immiserizing growth in diamond's overlapping generations model: a geometrical exposition. International EconomicReview, 32(1), 251-262

PESARAN MH, SHIN Y, SMITH RJ (2001) Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. J Appl Economet 16(1):289–326

PESARAN, M.H. VE SHINN, Y. (1999), An Autoregressive Distributed Lag Modelling Approach to Cointegration Analysis, S. Strom (Ed), Econometrics and Economic theory in the 20th Century. The Ragnar Frisch Centennial Symposium. Cambridge: Cambridge University Press, Ch. 11.

PRYOR, F. L. (2007). Immiserizing growth as seen by Bhagwati, Samuelson, and others. The Journal of Economic Education, 38(2), 208-214.

SIDDIQUI, A. H., AMMAD, S., QADRI, F. S., & ANSARI, J. A. (2020). Immiserizing Growth Pattern of Pakistan's Export 2014-2018. Analysis Based on Comparative Advantage and Unit Value Structure. Journal of Applied Economic Sciences, 15(2).

SAĞLAM, Y., & EGELI, H. A. (2014), Reel döviz kuru'nun dış ticaret üzerine etkisi ve yoksullaştıran büyüme: 2003-2013 Türkiye örneği. International Conference On Eurasian Economies 2014, Skopje/Macedonia, 1-3 July 2014, 419-427.

SAĞLAM, Y. & ÇIMEN, A. (2018). Immiserizing growth in next-eleven: the effect of real exchange rate on trade. İzmir Uluslararası İktisadi İdari Bilimler Kongresi (IZCEAS '18).

SARIDOĞAN, H. Ö., & ÇETIN, D. (2016), Turizm ve yoksullaştıran büyüme. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5(4) (Nisan Özel), 922-932.

TODOROVA, T. (2010), World demand as a determinant of immiserizing growth. iBusiness, 2, 255-267.

YIĞIT, M., & YIĞIT, A. G. (2018), Yoksullaştıran büyüme hipotezinin sınanması: 2003-2018 Türkiye örneği. İzmir Uluslararası İktisadi İdari Bilimler Kongresi, Aralık 2018, 2103-2114, İzmir/Türkiye.

müşteriler içerisinde kadın kullanıcıların erkek kullanıcılara nispeten 2017 yılına göre yaklaşık %130 oranında artış kaydederek dikkat çekmektedir.

- Aktif bireysel kullanıcıların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde ise en çok kullanıcı ağırlığının yaklaşık olarak %40 oranı ile 36-55 yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. Ancak yıllar içerisindeki değişim incelendiğinde, tüm yaş gruplarındaki kullanıcı sayısı artarken, özellikle Covid 19 pandemi sürecindeki 66+ yaş üstü kişilere getirilen sokağa çıkma konusundaki kısıtlamaların etkisiyle bu yaş grubunun dijital bankacılık kullanımı 2017 yılına göre 2021 yılında %355 artış oranı ile azımsanmayacak bir artış eğiliminde olduğu görülmektedir.
- Bankalardaki otomasyon alt yapısının teknolojik gelişmelere paralel ve sürekli olarak güncellenmesi sebebiyle güvenli bir ortam oluşturması sonucunda şubeye gitmeye gerek kalmadan tüm bankacılık işlemlerinin internet bankacılığı ya da mobil bankacılık uygulamalarından yapılabildiği dijital bankacılık kullanımının arttığı dönemde, bankaların personel ve şube sayılarının azaldığı görülmektedir. Ayrıca; bankaların bazı hizmetlerini (otomasyon, Kredi Kartı, güvenlik, para nakli, ATM bakımı vb. hizmetleri) dışarıdan satın almaları nedeniyle de personel sayılarında azalma eğiliminin ilerleyen süreçte görülmeye devam edeceği düşünülmektedir.

Günden güne teknolojik yeniliklerin ekosistemin yapısını dönüştürdüğü bir ortamda dijital bankacılık ile ilgili önümüzdeki dönemde birçok yeni uygulamaların geliştirilerek hizmete sunulacağı beklenilmektedir. Bankacılık sektörü özellikle Covid 19 pandemisi ile daha proaktif bir hale gelmektedir. Yapay zeka kullanımı ile birlikte finansal teknoloji şirketleri ile işbirliğinin zorunlu hale geldiği görülmektedir. Dünyada ve ülkemiz de bazı bankalar yapay zeka yatırımlarını artırarak müşterilerini daha iyi tanımak, onların istek ve şikayetlerini hızlıca tespit ederek aksiyon almak vb. amacıyla sanal asistan uygulamasını ve buna bağlı uygulamaları kullanmaya başlamıştır. Bankalar sanal asistan uygulaması ile müşteri memnuniyetini artırırken, yapay zeka yazılımları ile müşteri hizmetlerini kişiselleştirerek maliyet avantajı (hangi müşteriye hangi ürünü önermek) sağlayabilmektedirler. Ayrıca E- devlet uygulamasının kullanımı, kişi/kurum tek bir dijital sistem üzerinden verilere ulaşarak geleceğin bankacılık sektörünün sürdürülebilir bir inovasyon içerisinde olabileceğini göstermektedir. Bu süreçte teknolojik yapı ile birlikte sistem içerisinde yer alan iş gücü yapısı da evrilerek yeni ekosistem içerisindeki yerini alacaktır. Yeni nesil bankacılık sistemine göre kurum çalışanlarına; pazarlama, işletme ve ekonomi vb. bilgileri ile birlikte, teknolojik yazılım, modelleme vb. açısından da yetkinlik kazandırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Şubesiz bankacılık ve dijital bankacılık sektörün ürün yelpazesinde dijital para, karekodlu işlemler, yapay zeka kullanımıyla geliştirilen ürünler gibi ürün ve hizmetler arttıkça, rekabetçi ortamda pazar payını koruyarak kârlılığını artırmak amacıyla bankacılık sektörü yeni yapıda yerini alabilmek için gerekli finansal teknoloji yatırımlarına daha büyük finansman kaynağı ayıracağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

PALA, E, KARTAL, B. (2010). "Banka Müşterilerinin İnternet Bankacılığı ile İlgili Tutumlarına Yönelik Bir Pilot Araştırma". Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 17(2): 43-61.

BDDK (2021). Dijital Bankaların Faaliyet Esasları ile Servis Modeli Bankacılığı Hakkında Yönetmelik. Çevrimiçi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211229-6.htm. (02.10.2022).

BDDK (2020). Bankaların Bilgi Sistemleri ve Elektronik Bankacılık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. Çevrimiçi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=34360&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5. (03.10.2022).

HORVITZ, P. M. (1996). Preserving Competition in Electronic Home Banking. Journal of Money, Credit and Banking,28 (4): 971-974.

CLARK, T. H., LEE, H.G. (1998). Security First Network Bank: a Case Study of an Internet Pioneer. Proceedings of the Thirty-First Hawaii International Conference on System Sciences, (4): 73-82.

ENPARA. Çevrimiçi : https://www.qnbfinansbank.enpara.com/sss/enparacom. (05.10.2022).

OSHO, G. (2008). How Technology is Breaking Traditional Barriers in the Banking Industry: Evidence from Financial Management Perspective. European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences, (11) : 15-21.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2022). Bankaların Dijital Yolculukları ve Türkiye Bankalar Birliği Çalışmaları (07.02.2022). Çevrimiçi: https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/tos/Dijital%20Yolculuk.pdf. (03.10.2022).

değişkenlerin kısa vade testlerinde ise hata düzeltme modelinden (error correction model- ECM) yararlanılmıştır. Literatür doğrultusunda bağımlı değişken olarak DYY alınmıştır. Bağımsız değişkenler ise Demokrasi, Ekonomik Özgürlük ve Faiz değişkenleri kullanılmıştır. Analiz için öncelikle ADF ve PP birim kök testleri ile değişkenlerin durağanlık testleri yapılmıştır. Birim kök testleri uygulanmış, VAR modeli ve Johansen eşbütünleşme testi ile değişkenler arasında eşbütünleşme incelenmiştir. Granger nedensellik testi ile ilişki yönü saptanmaya çalışılmıştır. Bu ilişki neticesinde parametreler arasında eşbütünleşmenin olduğu anlaşılmıştır.

Doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesi yatırım yapılacak ülkenin kaynak, altyapı ve güvenilir piyasa içermesine göre şekillenmektedir. Analizde varolan veri ve çalışmalar neticesinde doğrudan yabancı yatırımlar ile demokrasi arasında eşbütünleşik ve tek yönlü nedensellik saptanmıştır. Aynı şekilde demokrasi ve faiz arasında da tek yönlü nedensellik ilişkisine ulaşılmıştır.

Firmalar yatırım yapılacak olan ülkenin yatırım riskini en aza indirmek istemektedirler. Sosyal çatışmaların var olduğu diğer açıdan yolsuzluk ve rüşvet durumlarında istikrarlı mücadele barındıran ülkeler tercih edilmektedir. Ülkelerin risk ve güvensiz ortam belirsizliği ülkenin siyasi politikalarından etkilenmektedir.

Doğrudan yabancı yatırımlar aracılığı ile ülkeye girecek olan sıcak para akışını faiz oranlarının yönetim şeklinin oluşturulması kurumların kararlarını etkilemektedir. Faiz oranlarında meydana gelen belirsizlik ve risk etmeni ile yatırımcılar ve karar yönetiminde olanlar bu sorunların çözümü için piyasa hareketlerini incelemektedir. Mülkiyet hakkı ve kanunlar kişilere ve yabancı yatırımcılara güven ortamını sağlamalıdır, aksi takdirde yatırımcıların belirsiz bir şekilde tutum sergilemelerine neden olacaktır.

KAYNAKÇA

AKTAN, C. (2005). Yeni Bir Siyasal Sistem Arayışı: Demokrasi, Poliarşi ve Demarşi. Konya: Çizgi Kitabevi.

ASARİ, F. F., BAHARUDDİN, N. S., JUSOH, N., MOHAMAD, Z., SHAMSUDİN, N., & JUSOFF, K. (2011). A vector error correction model (VECM) approach in explaining the relationship between interest rate and inflation towards exchange rate volatility in Malaysia. World Applied Sciences Journal, 49-56

CANSIZ, E. (2006). Eşbütünleşme Analiziyle Türkiye'de Kayıtdışı Ekonominin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstatistik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

CERVELLATİ, M., FORTUNATO, P., VE SUNDE, U. (Eds). (2004). Growth and Endogenous Political Institutions. Institutions and Growth, (Der.: Theo S Eicher ve Cecilia Garcia-Penalosa), MIT Press.

CEYLAN, R., BAŞER, S., (2014). Türkiye'de Petrol Tüketimi ile Reel GSYIH Arasındaki Uzun Dönem İlişkinin Johansen Eş-Bütünleşme Yöntemi ile Analiz Edilmesi. Business and Economics Research Journal. 5(2),47-60.

ÇAĞLAYAN, E., SAÇAKLI, İ.,(2006). Satın Alma Gücü Paritesinin Geçerliliğinin Sıfır Frekansta Spektrum Tahmincisine Dayanan Birim Kök Testleri ile İncelenmesi. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 20(1),121-137.

ÇELİK, K. (2008). Uluslararası İktisat (4. baskı). Trabzon: Murathan Yayınevi.

ENGLE, R. F., VE C. W. J. GRANGER (1987), "Cointegration and Error Correction: Representation, Estimation and Testing", Econometrica, vol:55, 251-276.

ERÇAKAL, M. VE KARAGÖL, E. (2011). Türkiye'de doğrudan yabancı yatırımlar. Seta Analiz, (33), 4-23

FREEDOM HOUSE. (2018). https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedomworld-2018

GÖVDELİ, T.(2016). Türkiye'de Eğitim-Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yapısal Kırılmalı Birim Kök ve Eşbütünleşme Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Temmuz, 9(3), 223-238.

HERİTAGE VAKFI (2019). Highlights Of 2019 Index Of Economic Freedom Report. https://www.heritage.org/index/pdf/2019/book/index_2019.pdf

HERİTAGEVAKFI.(2021)https://www.heritage.org/index/pdf/2021/countries/2021_IndexofEconomicFreedom-Singapore.pdf

HERİTAGE VAKFI (2021) https://www.heritage.org/index/visualize

HEYWOOD, A. (2007b). Siyasi İdeolojiler, Bir Giriş. (Çev.: Ah. K. Bayram), Ankara: Adres Yayınları.

İĞDE, E. (2010). Yapısal Değişiklik Altında Birim Kök Testleri ve Bazı Makro İktisadi Değişkenler Üzerine Uygulamalar. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

JOHANSEN, S. & JUSELİUS, K. (1990). Maximum Likelihood Estimation and Inference on Cointegration with Applications to the Demand for Money. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, 52(2), 169-210.

KARLUK, R. (1986). Çokuluslu Şirketler Üzerine Bir İnceleme. İnan Özalp (der.) Uluslararası İşletmecilik (Seçme Yazılar). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

KAYA, M. (2019). "ABD-Çin Ticaret savaşları ve Türkiye". "Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi" , s. 18-30.

MARANGOZ, C.(2022). Ekonomik,Politik ve Jeopolitik Belirsizliklerin Türkiye'ye Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımlar Üzerindeki Etkileri: MS-VAR Modelinden Kanıtlar. TC.Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat AnabilimDalı Yüksek Lisans Tezi

SCHUMPETER, J. (1950). Capitalism, Socialism and Democracy. New York: American Sociological Review.

SEYİDOĞLU, H. (2001), Uluslararası İktisat: Teori, Politika ve Uygulama (Geliştirilmiş 14. baskı). İstanbul: Güzem Yayınları.

SİMS, C.A. (1972) Money, Income, and Causality. The American Economic Review, 62, 540-552

TAKIM, A. (2010). Türkiye'de GSYIH ile İhracat Arasındaki İlişki: Granger Nedensellik Testi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 14(2), 315-330.

T.C. TİCARET BAKANLIĞI, (2022), YKTK Anlaşmaları https://www.ticaret.gov.tr/hizmet

TCMB (2021). Yıllık rapor. https://www3.tcmb.gov.tr/yillikrapor/2021/tr/m-0-5.html

TOPSAKAL, H. (2021). Makro Ekonometrik Değişkenlerdeki Değişimin Birim Kök Testi ile Analizi ve Uygulaması. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

UYSAL, D. , MUCUK, M. & ALPTEKİN, V. (2008). Finansal Serbestleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde Faiz ve Kur İlişkisi . Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi , 2008 (2) , 48-64

ÜZÜMCÜ, N. (2019). Zaman Serileri ve Panel Veri Ekonometrisinde Eşbütünleşme Analizlerinin Değerlendirilmesi: Cari Açık ve Ekonomik Büyüme Üzerine Bir Uygulama. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İstatistik Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

VREELAND, J. R. (2003). "A Continuous Schumpeterian Conception of Democracy" [Bildiri]. Annual Meeting of the American Political Science Association, 1-22, Philadelphia.

YILMAZER, M. (2010). Doğrudan yabancı yatırımlar, dış ticaret ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye üzerine bir deneme. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler, 8(1), 241-260.

Şekil 2. AR Karakteristik Polinomun Ters Kökleri

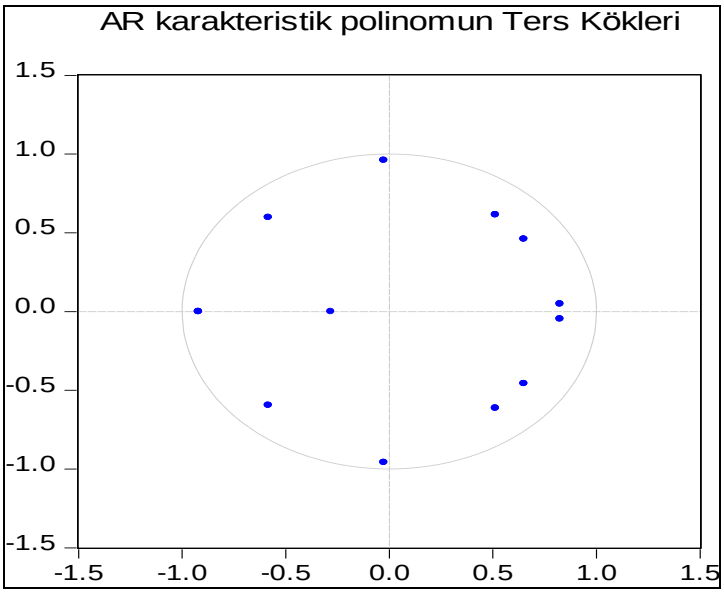

Kaynak: Tahmin sonuçlarından elde edilmiştir.

5. SONUÇ

Merkantalist dönemin başından itibaren ülkeler birbirlerinden mal ve hizmet satın almaktadırlar. Dış ticaret her ne kadar daha eskiye dayansa da sistematik olarak merkantilizm ile uygulandığı Kabul edilmiştir. Bu dönemde cari işlemeler hesabı fazla vermektedir. İlerleyen dönemlerde klasik iktisat ile birlikte bazı ülkeler cari işlemeler açığı vermeye başladı. Ülkelerden bazıları uzun yıllardır GSYİH'larına oranı %5'leri bulan cari işlemler açığı vermesine rağmen bunu sürdürebilirken bazı ülkelerde cari işlemler açığı yükseldikçe ekonomilerine bozulma başlamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı cari işlemler açığının Türkiye'de ekonomik büyümeye etkisini incelemektir.

Bu doğrultuda cari işlemeler açığının GSYİH'ya oranı ile ekonomik büyüme (GSYİH'daki %sel değişim) 1991:01-2022:2 dönemi verileri ele alınmıştır. Bu dönemdeki her iki verinin düzeyde durağan olduğu tespit edilmiş ve VAR modeli ile etki tepki analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizler sonucu hem ekonomik büyüme hem de cari açık birbirini etkilediği her iki değişkendeki artışın diğer değişkeni olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Todo-Yomamato nedensellik testi de etki tepki analizlerini doğrulamış ve değişkenler arasında çift yönlü nedenselliğin olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik büyüme ile cari açık arasında zıt yönlü ilişkiden iki sonuç ortaya çıkar. Cari işlemler açığındaki bir azalış ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemesi ülke gelirinin azalmasına neden olacak ve geliri azalan ülkenin ithal mal talebi azalacağı için cari işlemler açığı azalma eğilimine girecektir. İkinci sonuç ise ekonomik büyüme gerçekleştiğinde cari işlemeler açığını da artmaktadır. Yani Türkiye'nin ithalat yapmadan büyüyemeyen bir ekonomi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Büyümek için cari işlemeler açığının artması gerekir.

Bu sonuçlar Türkiye'nin büyüme kaynağının ithalat olduğunu göstermektedir. İthal yatırım malı ve ithal ara mal ile ithal hammadde kullanımı yoğunluğunun fazla olduğu sonucu ortaya çıkabilir. Ayrıca gelir artışının ithal mal tüketimi de arttırdığını söyleyebiliriz. O halde Türkiye'nin daha fazla yatırım malı ve ara malı üretimine yönelik politikalar uygulayarak bu döngünü tersine dönemsini sağlaması gerekir. Aksi halde cari işlemeler açığını finanse edemediği her koşulda ülke ekonomisi ciddi krizlerle karşı karşıya kalacaktır.

KAYNAKLAR

ARSLAN, İ., UĞUR, A. A. & DİNERİ, E. (2017), OECD Ülkelerinde Cari İşlemler Dengesi Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: 1980-2014, İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 2(3), s.56-68.

BALMUMCU, Ö., & BOZKURT, K. (2020). Gelişmekte Olan Ülkelerde Ekonomik Büyüme ve Cari İşlemler Dengesi Üzerine Bir Panel Veri Analizi. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 5(2), 292-307.

BAYRAKTUTAN, Y., & DEMİRTAŞ, I. (2011). Gelişmekte Olan Ülkelerde Cari Açiğin Belirleyicileri: Panel Veri Analizi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (22), 1-28.

BOLKOL, H. K., & TÜRKÖNDER, F. (2022). Cari İşlemler Dengesi ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 22(1), 137-152.

CIOCYTE, O., & ROJAS-ROMAGOSA, H. (2015). Literature survey on the theoretical explanations and empirical determinants of current account balances. CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Background Document, April.

DOUGHERTY, C. (2007). Introduction to econometrics.. (2007). Oxford University Press, Usa.

DUMAN, Y. K. (2017). Türkiye'de cari işlemler dengesi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(4), 231-244.

ENDERS, W. (2004). Applied econometric time series. John Wiley & Sons. 3rd Edition

ERBAYKAL, E. (2007). Türkiye'de ekonomik büyüme ve döviz kuru cari açık üzerinde etkili midir? Bir nedensellik analizi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 3(6), 81-88.

GHOSH, A., & RAMAKRİSHNAN, U. (2012). Current account deficits: Is there a problem. Finance and Development., https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/basics/pdf/ghosh_current-account-deficits.pdf, erişim:27.9.2022

GÜL, O. G7 ülkelerinde ekonomik büyüme ve cari işlemler dengesi ilişkisi: panel veri analizi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(1), 42-50.

HALAÇ, U. (2015). Ödemeler Dengesine Paracı Yaklaşım, Editör: N. Oğuz Altay, Para İktisadi Teori ve Politika, ss.141-147, Palme Yayıncılık, Ankara.

JARQUE, C. M., & BERA, A. K. (1980). Efficient tests for normality, homoscedasticity and serial independence of regression residuals. Economics letters, *6*(3), 255-259.

KAYA, M. G., & KAYA, P. H. (2016). ekonomik büyüme ve cari açik arasindaki ilişki; türkiye örneği. vergi raporu, (202), 9-18.kaya

MACKINNON, J. G. (1994). Approximate asymptotic distribution functions for unit-root and cointegration tests. Journal of Business & Economic Statistics, *12*(2), 167-176.

NIELSEN, B. (2001). Order determination in general vector autoregressions. Working paper, Department of Economics, University of Oxford and Nuffield College. https://arxiv.org/pdf/math/0702779.pdf , erişim:30.9.2022

NEWEY, W. K., & WEST, K. D. (1987). A Simple, Positive Semi-definite, Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent Covariance Matrix. Econometrica, 55(3), 703-708.

OBSTFELD, M., & ROGOFF, K. (1995). The intertemporal approach to the current account. Handbook of international economics, 3, 1731-1799.

OĞUZ, O. (2018), "Cari İşlemler Dengesi ve Büyüme İlişkisi: BRICS Ülkeleri Üzerine Panel Eşbütünleşme Analizi", Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Prof. Dr. Harun TERZI Special Issue, 443-456.

PAULSEN, J. (1984). Order determination of multivariate autoregressive time series with unit roots. Journal of Time Series Analysis 5: 115–127.

SIMS, C. A. (1980). Macroeconomics and reality. Econometrica: Journal of the Econometric Society, 1-48.

SAHİN, İ. E. & MUCUK, M. (2014). The effect of current account deficit on economic growth: The case of turkey. In Proceedings of International Academic Conferences (No. 0301828). International Institute of Social And Economic Sciences. 321-330.

SEKMEN, F. & ÇALIŞIR, M. (2011). Is there a trade-off between current account deficits and economic growth? The case of turkey. Journal International Research Journal of Finance and Economics, 62, 166-172.

SEYİDOĞLU, H. (2001). Uluslararası İktisat, 14. Baskı. İstanbul: Güzem Yayınları.

ŞİT, M. & ALANCIOĞLU, E. (2016). Türkiye'de cari işlemler dengesi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: var analizi. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 5, 5-23.

TELATAR, O. M.&TERZİ, H. (2009). Türkiye'de ekonomik büyüme ve cari işlemler dengesi ilişkisi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(2), 119-134

TODA, H. Y., & YAMAMOTO, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes. Journal of econometrics, 66(1-2), 225-250.

TSAY, R. S. (1984). Order selection in nonstationary autoregressive models. Annals of Statistics 12: 1425–1433.

HAMİLTON, J. D.,(1994). Time series analysis, Vol. 2, Princeton University Press.

YANAR, R. VE KERİMOĞLU, G. (2011). Türkiye'de enerji tüketimi, ekonomik büyüme ve cari açık ilişkisi. Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3(2), 191-201.

YILMAZ, Ö. & AKINCI, M. (2011). İktisadi büyüme ile cari işlemler bilançosu arasındaki ilişki:türkiye örneği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (2), 363-377.

YURDAKUL, F. & UCAR, B. (2015). The relationship between current deficit and economic growth: an empirical study on turkey. Procedia Economics and Finance, 26, 101–108.

Bu durumun diğer bir nedeni ise kent ve kır yaşlılarının teknolojiye ulaşabilirlikleri, eğitim düzeyleri (okuma yazma) teknolojik sosyalleşme ve ataerkil yaşamın tortularıdır. Özellikle kırsalda yaşayan yaşlıların eğitim yetersizliği ve ataerkil yapıdan dolayı internet kullanımında yaşadıkları sorunlar, yaşlıların dijital çağda yeni bir yere alışmakta sorun yaşamaları sosyalleşme sürecini de olumsuz yönde etkilemektedir. Halbuki sosyalleşme süreci yaşlı bireyin yaşam doyumunu ve kalitesini arttırması bakımından önemlidir.

Özellikle teknolojik ilerleme çok sayıda dijital araçları, uygulamaları ve teknoloji üzerinden çevrimiçi hizmetleri hayata sokmuştur. Bu durum teknolojiye uzak ya da teknoloji yoksunluğu, tasarım sorunları, alışkanlıklar ve teknolojik yetersizlik yaşlıları için engel teşkil etmektedir. Dijitalleşen dünyaya ayak uyduramayan yaşlılar, bu yeni düzlemde her açıdan hayatını sürdürmekte zorlanmaktadır. Özellikle hayata tutunabilmeleri ve kaliteli bir hayat sürdürebilmeleri için dijital okuryazarlık düzeyleri önemlidir.

Yaşlılığa bağlı eşitsizliklerin sadece dijital ortamda ortaya çıktığını söylemek yanlış olur. Ancak dijital kültür, yaşlılar için yeni bir eşitsizlik biçimi yarattı. Dijital eşitsizlik olarak da adlandırılan bu form, zaten karmaşık halde duran eşitsizlik biçimlerini, toplumsal uzamın yeni mecralarına aktarmıştır (Fiğan ve Özdemir, 2020:14)

Canatan (2015:338) bu durumu şu ifade ile özetlemektedir: dijital çağın göçmenleri
"Nasıl ki bir yerden kalkıp herhangi bir geçerli nedenle başka bir yere yerleşen göçmenler yeni geldikleri yerde daha önce hiç karşılaşmadıkları pek çok uyaranla karşılaşırlar ve ne yapacaklarını bilemezlerse yaşlılarda dijital teknoloji karşısında göçmenlerin yaşadığı çaresizliği yaşayabilirler. Göçmenlerin yabancısı oldukları yeni yerleştikleri yere uyum göstermeleri için bir zaman gereklidir. Aynı durum dijital teknoloji karşısında yaşlılar için geçerlidir. Göçmenler gittikleri yerde kendilerini 'kaybolmuş bir çocuk gibi hissettiklerini ve daha önceki tecrübelerinin işe yaramadığını" belirtmişlerdir.

Kısacası yaşamlarının son evrelerinde teknoloji ile karşılaşan yaşlı bireyler, gençlere göre dijital alanda farklı bir sosyalleşme süreci yaşamaktadır. Nüfusun yaşlanması ve artan yaşam süresi göz önüne alındığında, yaşlı bireyler teknolojiyi kullanma sürecinde zorluklar yaşamaktadır.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

Dijital teknoloji, etkisini giderek bireylerin yaşam alanlarının her aşamasında gösteriyor. Teknoloji sayesinde bireyler sosyal çevre ile iletişim kurma, güncel olaylardan haberdar olma, yeni beceriler öğrenme, alışveriş yapma, fatura ödeme gibi günlük aktivitelerini gerçekleştirebilmektedir. Bu nedenle yeni teknoloji ürünlerinin kullanımı, bireyin yaşamına sağladığı kolaylık nedeniyle giderek yaygınlaşmakta ve vazgeçilmez hale gelmektedir. Sonuç olarak teknolojinin hızı ve kapsam alanı artarak devem edecektir. Bu nedenle yaşlıların nasıl ve ne şekilde olursa olsun teknoloji kullanım kabiliyeti arttırılmalıdır.

Tüm yaş gruplarına yönelik dijital okuryazarlık düzeyinin artırılmasına yönelik politikalar geliştirmek ve eğitimler verilmelidir.

Yaşlı bireylerin çevrimiçi eğilimlerini dikkate alarak farklı hizmet ve içeriklere erişimin teşvik edilmeli ve bu yaş grubundaki bireylerin erişim ve ilgilerine yönelik içerik türlerinin dijitalleştirilmesi veya geliştirilmesi gerekmektedir.

Demografik dönüşüm süreci göz önünde bulundurularak ekonomik eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına veya azaltılmasına yönelik uygulama ve politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu nedenle;

Yaşlıların teknolojiye erişebilirlikleri arttırılmalı ve bireyler bu konuda bilinçlendirilmelidir. Özellikle dijital içerikler daha anlaşılır ve kullanılabilir dil ve imgeler ile şekillendirilmelidir.

Hayat boyu eğitim kavramının içi doldurulmalı ve amaca yönelik eğitimler videolar ile desteklenmelidir.

Sonuç olarak Türkiye'nin yaşlanan demografik nüfusunun olumsuz yönlerine odaklanmaktan ziyade, demografik değişimin sonuçlarına odaklanmak gerekmektedir.

KAYNAKLAR

AKÇAY, C. (2011). Yaşlılık Kavramlar ve Kuramlar, Kriter Yayınevi, İstanbul.

AKYAZI, A. (2018). Dijitalleşen Ticaret: Yaşlı Dostu E-Ticaret Siteleri Üzerine Bir Araştırma. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, 8 (4), 602-614.

ALTAN, Ö.Z. (2010). Sosyal Politika, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

BAYRAM, M. N. & ARICI, A. (2021). Yaşlılıkta Dijital Çağı Yakalamak, Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 21 (2), 367-390.

BOURDİEU, P. (2004). Distinction, A Social Critique of Judgements of Taste, Londra: Routledge and Kegan.

CANATAN, K. (2015). Çağdaş Toplumlarda ve Kültürlerde "Yaşlılık" Algıları, *Beden Sosyolojisi* (içinde: 325-344), Kadir Canatan (Ed.), (2. Baskı), Açılım Kitap, İstanbul.

CASTELLS, M. (2004). "An Introduction to the Information Age" The Information Society Reader, Editör: Frank Webster, Londra: Routledge.

DEMİR, A.S. (2020). Salgın Sürecinde Yaşlı Nüfus, Sosyal Dışlanma ve Yaş Ayrımcılığı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (38), 186-201. Retrieved From, https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Sbe/Issue/58152/778888.

EDGAR, A. & SEDGWİCK, P. (2007). Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar, (Çev. M. Karaşahan), Açılım Kitap Yayınları, İstanbul.

EKİCİ, S. K., GÜMÜŞ, Ö. (2016). Yaşlılıkta Teknolojinin Kullanımı, Ege Tıp Dergisi, 55 (Ek Sayı / Supplement), 26-30.

ERKAL, M. (2006). Sosyoloji (Toplumbilimi). (13. Basım), Der Yayınları, İstanbul.

ERSÖZ, B & ÖZMEN, M. (2020). Dijitalleşme ve Bilişim Teknolojilerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri, AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, Cilt/Vol: 11 - Sayı/Num: 42, 170-179.

ESHET-ALKALAI, Yoram (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework For Survival Skills in the Digital Era. Journal of Educational Multimedia and Hypermedia, 13 (1), 93-106.

FİĞAN, M. & ÖZDEMİR, Y.D. (2020). Dijital Kültür, Dijital Eşitsizlikler ve Yaşlanma, Alternatif Bilişim Derneği, Ankara.

GILSTER, P. (1997). Digital Literacy, John Wiley, New York.

HAMUTOĞLU, N.B.& GÜNGÖREN, Ö.C. VD. (2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe 'ye Uyarlama Çalışması, Ege Eğitim Dergisi, 18 (1), 408-429.

https://www.ahmetakgul.com.tr

KAĞITÇIBAŞI, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. 10. Basım, Evrim Yayınevi, İstanbul.

KARABACAK, Z.İ. & SEZGİN, A.A. (2019). Türkiye'de Dijital Dönüşüm ve Dijital Okuryazarlık, Türk İdare Dergisi, Sayı:488, 319-343.

MARSHALL, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (Çev. Akınhay, O ve Kömürcü, D), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.

MURRAY, M.C. & PÉREZ, J. (2014). Unraveling the Digital Literacy Paradox: How Higher Education Fails At The Fourth Literacy. Issues in Informing Science And Information Technology, 11, 85-100. Retreived from http://iisit.org/Vol11/IISITv11p085-100Murray0507.pdf Erişim tarihi: 01.10.2022.

NG, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy? Computers & Education, 59 (3), s.1065-1078. Retreived from https://ac.els-cdn.com/ S0360131512001005/1-s2.0-S0360131512001005-main.pdf?_tid=ed849775-eb55-4c8a-9957-3bff2b194b72&acdnat=1522826182_c4180482b70c763835e8fabeea6d8d0c. Erişim tarihi:01.10.2022.

ONURSOY, S. (2018). Üniversite Gençliğinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Cilt/Vol:6-Sayı/Num:2, 899-1013.

ÖZGÜR, A.Ö. (2021). Yaşlı İstihdamının Sosyal-Psikolojik Analizi, Türk Metal Sendikası Araştırma ve Eğitim Merkezi Yayınları, Ankara.

SALUR, G. (2019). Mekân ve Yaşlılık: İhtiyarlara Yer Yok mu? Beyond. İstanbul, 3 (5), 41-47.

ULTAN, M. Ö. (2018). Dünyadaki nüfus artışı konusuna Avrupa Birliği ve Bir-leşmiş Milletler Yaklaşımları, Sosyal Bilimler Dergisi, 5(31), 82–92.

UYSAL, M.T. (2020). Yaşlı Bireylerin Sosyalleşmesinde Dijital Teknolojinin Rolü: Dijital Yaşlılar Üzerine Bir Çalışma, SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 50, 43-59.

VERMEER, P. (2017). Din Eğitimi ve Sosyalleşme, (Çev. Ramazan DİLER), 185-199.

WEBSTER, F. (2004). "The Network Society", The Information Society Reader, Editör: Frank Webster, Routledge, Londra.

YILDIZ, S. (2014). Sosyal Politika, Editör Aysel TOKOL ve Yusuf ALPER, 5. Baskı, Dora Yayıncılık, Bursa.

ZİNCİRKIRAN, M. (2022). Sosyoloji, Dora Yayınları, 11. Baskı, Bursa.

Ülkelerde yaşlanmaya doğru kayan nüfus değişiklikleri, bakım bağımlılığını artırarak daha fazla sağlık hizmeti, uzun dönemli bakım hizmetleri ve kapsamlı sosyal güvenlik hakları talebine yol açacaktır. Yaşlanan nüfusa sahip ülkeler, kamu programlarını, sağlam sosyal güvenlik ve emeklilik sistemleri, evrensel sağlık hizmetleri ve uzun vadeli bakım sistemleri dahil olmak üzere artan yaşlı nüfus oranına uyarlamak için adımlar atmalıdır. Sağlık hizmetlerindeki boşlukları doldurmak ve hatta bakım ekosistemini yenilikçi düşünceyle yeniden inşa etmek, en iyi çözümleri ortaya çıkarmak için geronteknoloji alanında çalışmak, yaşlı yetişkinler ve onların bakıcılarıyla işbirliği yapmak, başka bir ifade ile bakım veren ailenin bir ferdi ya da bakım işini profesyonel düzeyde yapan devlet veya özel sektör çalışanlarını bakım işinden uzak tutarak, yaşlı bakım sürecini sadece teknolojik sürece teslim etmek yerine hem teknoloji hem insanlar arasında işbirliği yapmak gereklidir.

KAYNAKÇA

BRONSWİJK, J. E., BOUMA, H., FOZARD, J. L., KEARNS, W. D., DAVİSON, G. C., & TUAN, P.-C. (2009). Defining Gerontechnology for R&D Purposes. *Rehabilitation and Mental Health Counseling Faculty Publications*.

CHEN, L.-K. (2020). Gerontechnology and Artificial Intelligence: Better Care for Older People. *Archives of Gerontology and Geriatrics* .

HAVİGHURST, R. J. (1963). Successful Aging. R. Edt. Williams, C. Tibbitts, & W. Donahue içinde, *Process of Aging: Social and Psychological Perspectives* (s. 299-320). New York: Atherton.

HOLGERSSON, J., SÖDERSTRÖM, E., & ROSE, J. (2019). Dijital Inclusion of Elderly Citizens For A Sustainable Society. *AIS Electronic Library (AISeL)*.

MORATO, J., SANCHEZCUADRADO, S., IGLESİAS, A., CAMPİLLO, A., & FERNÁNDEZ-PANADERO, C. (2021). Sustainable Technologies for Older Adults. *Sustainability, 13*.

ROWE, J. W., & KAHN, R. L. (1997). Successful Aging. *The Gerontologist, 37*(4), 433-440.

SUBSTANCE ABUSE AND MENTAL HEALTH SERVİCES ADMİNİSTRATİON AND HEALTH RESOURCES AND SERVİCES ADMİNİSTRATİON. (2016). *Growing Older: Providing Integrated Care for an Aging Population.* Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration.

UNİTED NATİONS. (2017). *World Population Ageing 2017 Highlights.* New York: Department of Economic and Social Affairs.

UNİTED NATİONS. (2022). *The Sustainable Development Goals Report 2022.*

UNİTED NATİONS DEPARTMENT OF ECONOMİC AND SOCİAL AFFAİRS, POPULATİON DİVİSİON. (2022). *World Population Prospects 2022: Summary of Results.* UN DESA/POP/2022/TR/NO. 3.

UNİTED NATİONS GENERAL ASSEMBLY. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development.* New York, USA: United Nations.

WORLD HEALTH ORGANİZATİON. (2017). *Integrated Care for Older pPeople: Guidelines on Community-Level Interventions to Manage Declines in Intrinsic Capacity.* Geneva.

ZAİDİ, A. (2014). Enabling Environments for Active and Healthy Ageing in EU Countries. *Gerontechnology, 12*(4), 201-208.

Tarihsel süreç içerisinde dolaşım hızlarının hareketlerini incelediğimizde, dolaşımdaki paranın dolaşım hızı (V1) ile geniş tanımlı para arzlarının dolaşım hızları (V2, V3) arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılık yüksek olasılıkla döviz tevdiat hesaplarından kaynaklanmaktadır. Döviz talebinden dolayı M2 ve M3 para arzında meydana gelen artışlar nedeniyle dolaşım hızları da M1 para arzının dolaşım hızından daha küçük bir oranda gerçekleşmesine neden olmaktadır.

Yapılan ekonometrik analiz sonucunda paranın dolaşım hızı ile Reel GSYİH arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ancak özellikle son yıllarda uygulanan para politikalarının dolaşım hızlarının azalmasına yol açtığı düşünülmektedir. Paranın dolaşım hızlarının yavaşlaması hasıla üzerindeki etkilerinin azalması anlamına gelir ki bu izlenen para politikaları ile ekonometrik analizle bulunan sonuçlar arasında uyumsuzluk olduğunu gösterir.

KAYNAKÇA

ABEL, A. B., BERNANKE, B. S., & CROUSHORE, D. (2017). Macroekonomi. 9. Baskı, Çev. Ömer Faruk ÇOLAK, *Elif Yayınevi*.

ARİZE, A. C. (1993). Determinants of income velocity in the United Kingdom: multivariate Granger causality. *The American Economist*, *37*(2), 40-45.

AŞIRIM, O. (1996). Parasal göstergeler ve paranın dolaşım hızı. *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü (Tartışma Tebliği No: 9628)*, 279-286.

BALİAMOUNE-LUTZ, M., & HAUGHTON, J. (2004). Velocity effects of increased variability in monetary growth in Egypt: A test of Friedman's velocity hypothesis. *African Development Review*, *16*(1), 36-52.

CAN, U., CAN, Z. G., & DEĞİRMEN, S. (2019). Paranın Dolaşım Hızının ve Para Talebi Fonksiyonunun Ekonometrik Analizi: Türkiye Örneği. *Istanbul Business Research*, *48*(2).

CECCHETTİ, S. G., & KRAUSE, S. (2002). Central bank structure, policy efficiency, and macroeconomic performance: exploring empirical relationships. *Review-Federal Reserve Bank of Saint Louis*, *84*(4), 47-60.

ÇİÇEK, M. (2011). Paranın Miktar Teorisi ve Türkiye'de Geçerliliği. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, *16*(3).

DİCKEY, D. A., & FULLER, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. *Econometrica: journal of the Econometric Society*, 1057-1072.

DÜLGER, F., & CİN, M. F. (2002). Income velocity of money (M2): the case of Turkey, 1986-2000. *The ISE Review*, *6*(22), 33-46.

EWİNG, B. T. (1996). Velocity and interest rate variability in Italy: a further test of the Friedman hypothesis. *Applied Economics Letters*, *3*(12), 775-778.

FİSHER, I. (1911). *Miktar Teorisi* (Ş. Özbilen, Çev.). Ankara: Seçkin Yayıncılık

FRİEDMAN, M., & SCHWARTZ, A. J. (2008). *A monetary history of the United States, 1867-1960*. Princeton University Press.

GİLL, A. R. (2010). Determinants of Velocity of Money in Pakist. In *International Conference On Applied Economics–ICOAE* (p. 179).

GRAFF, M. (2008). The quantity theory of money in historical perspective. *Available at SSRN 1135578*.

GÜRİŞ, S., ÇAĞLAYAN, E., & GÜRİŞ, B. (2017). *Eviews ile temel ekonometri*. Der Yayınları.

GÜRİŞ, S., ÇAĞLAYAN, E., & GÜRİŞ, B. (2020). *R ile temel ekonometri*. Der Yayınları.

HALAÇ, U. VE KUŞTEPELİ, Y. (2003). Türkiye'de Para Dolanım Hızının İstikrarı: 1987-2001. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *5*(1), 85-102.

HARTMANN, P., & SMETS, F. (2018). The first twenty years of the European Central Bank: monetary policy. ECB Working Paper Series.

HAİR, J. F., ANDERSON, R. E.,. TATHAM, R. L. & BLACK, W. C. (1998). Multivariate Data Analysis, Fifth. Edition, Prentice-Hall Inc., New Jersey.

HANSON, J. S., & VOGEL, R. C. (1973). Inflation and monetary velocity in Latin America. *The Review of Economics and Statistics*, 365-370.

HİGGİNS, B. (1978). Velocity: money's second dimension. *Economic Review*, (jun), 15-31.

HUMPHREY, T. M. (1974). The quantity theory of money: its historical evolution and role in policy debates. *FRB Richmond Economic Review*, *60*, 2-19.

HUMPHREY, T. M. (1993). The origins of velocity functions. *FRB Richmond Economic Quarterly*, *79*(4), 1-17.

HUMPHREY, T. M. (2004). "Alfred Marshall and the Quantity Theory of Money", *Federal Reserve Bank of Richmond Workking Paper*, No.04-10, December.

KAREMERA, D., HARPER, V., & OGULEDO, V. I. (1998). Random walks and monetary velocity in the G-7 countries: new evidence from a multiple variance ratio test. *Applied economics*, *30*(5), 569-578.

KEYNES, J. M. (1936). *The general theory of employment, interest and money (1936)*. Kessinger Publishing.

KWİATKOWSKİ, D., PHİLLİPS, P. C., SCHMİDT, P., & SHİN, Y. (1992). Testing the null hypothesis of stationarity against the alternative of a unit root: How sure are we that economic time series have a unit root?. *Journal of econometrics*, *54*(1-3), 159-178.

LYNCH, G. J., & EWİNG, B. T. (1995). Velocity and the variability of anticipated and unanticipated money growth: a cross-country comparison. *Applied Economics Letters*, *2*(11), 444-448.

MERT, M., & ÇAĞLAR, A. E. (2019). Eviews ve Gauss Uygulamalı Zaman Serileri Analizi, Detay Yayıncılık, 1. *Baskı, Ankara*

MİSHKİN, F. S. (2000). Para teorisi-politikası. *Çeviren: Şıklar, İ., Çakmak, A. ve Yavuz, S., Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul*.

PHİLLİPS, P. C., & PERRON, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. *Biometrika*, *75*(2), 335-346.

RANJAN, R. P., & KAR, R. (2014). The Dynamics of Money Velocity, External Sectors and Electronic Transactions in India: Connecting dots using Empirical Approach. *Journal of Applied Economics & Business Research*, *4*(3).

STEWART, L. M. (1960). *Some aspects of the quantity theory of money: and their impact on American economic development from 1873 to 1893* (Doctoral dissertation, Texas Tech University).

ŞENGÖR ŞENALP, E. (2010). *Parasal büyüme, enflasyon, paranın dolaşım hızı ve belirsizlikleri arasındaki ilişkiler: Türkiye örneği (1987-2007).* Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

THORNTON, J. (1991). Velocity and the variability of monetary growth in the United Kingdom. *Applied* Economics, 23(4), 811-814.

TUNAY, K. B. (2001). Türkiye'de paranın gelir dolaşım hızlarının MARS yöntemiyle tahmini. *METU Studies in Development*, *28*(2), 175.

SOSYAL BİLİMLERDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

Multi Disipliner ve İnovatif Yaklaşımlar

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Mesut SOYALIN

Dr. Öğr. Üyesi Yunus BAYDAŞ

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-84-5

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Son zamanlarda teknoloji kullanımı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hızlı bir artış göstermiş ve toplumda giderek daha önemli bir rol kazanan dinamik bir kaynak ve araç haline gelmiştir. Bilgisayar ve bilgi teknolojisindeki büyüme ve genişlemeyle birlikte yeni sosyal ortamlar, forumlar ve iletişim biçimleri ortaya çıkmış ve hayatımızın neredeyse her yönünün teknolojiden etkilendiği dijital bir dünyayla karşılaşılmıştır. Dünyanın her yerinden insanları birbirine bağlayan karşılıklı bağlantıların artış göstermesi nedeniyle son yirmi yılda dünyada teknoloji konusunda çarpıcı değişiklikler meydana gelmiş ve düşük maliyetli kitle iletişim teknolojisi araçları, özellikle internet ve mobil teknolojiler bu değişim sürecini güçlendirmiştir. Teknoloji araçlarının ve kaynaklarının topluma entegre edilmesi sürecine teknolojinin sosyal, kentsel ve ekonomik işleyişteki değişiklikleri etkileme gücü eşlik etmiştir. Bu bağlamda teknolojik ilerlemelerin ve teknoloji kullanımının sosyal bilimler açısından değerlendirilmesin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce doğrultusunda çalışmamızda teknoloji kullanımına sosyal bilimler açısından bakılmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda kitapta; "Pazarlama Çalışmalarında Yeniçağın Teknolojisi: Yapay Zekâ", "Dijital Medya ve Aile", "Blok Zincir Teknolojisi ve Kripto Paralar", "Teknoloji Kullanımının Kişilerarası İlişkilere Etkisi", "BIST Teknoloji Endeksi ile BIST Sınai, BIST Mali ve BIST Hizmet Sektör Endeksleri Arasındaki Volatilite Etkileşimi", "Kadınlar, Teknoloji Kullanımı ve Toplumsal Cinsiyet", "Ar-Ge Yoğunluğunun Ekonomik Büyüme ile İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi", "Sosyolojik Olarak Sosyal Medyanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi", "Sosyal Medyanın Arap Baharı Olayları'ndaki Rolü" ve "Sosyolojik Bir Olgu Olarak Sosyal Medyanın Yaşlılar Üzerindeki Etkisi" konuları ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, kitabın bu alanda araştırma yapmayı planlayan meslektaşlarımıza ve ilgilenen kişilere kılavuz niteliğinde bir kaynak olmasını umuyoruz. Ayrıca kitaba katkı sağlayan tüm yazarlarımıza gönülden teşekkür ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Mesut SOYALIN
Dr. Öğr. Üyesi Yunus BAYDAŞ

BÖLÜM YAZARLARI

Doç. Dr. Mehmet TAN
Dr. Öğr. Üyesi Barış MERCİMEK
Dr. Öğr. Üyesi Dicle ÖZCAN ELÇİ
Dr. Öğr. Üyesi İlker Salih EBREM
Dr. Öğr. Üyesi İrfan YILDIRIM
Dr. Arş. Gör. Mesut ASLAN
Dr. Öğr. Üyesi Muhyettin ERDEMLİ
Dr. Öğr. Üyesi Musa ÇAKIR
Dr. Öğr. Üyesi Nimet TEĞİN
Dr. Öğr. Üyesi Yunus BAYDAŞ
(Akademik unvan ve harf sırası gözetilerek sıralanmıştır.)
Bu kitapta yer alan her bölümün tüm sorumluluğu yazarlara aittir.

İÇİNDEKİLER

PAZARLAMA ÇALIŞMALARINDA YENİÇAĞIN TEKNOLOJİSİ: YAPAY ZEKÂ 1
Musa ÇAKIR

DİJİTAL MEDYA VE AİLE 19
İrfan YILDIRIM

BLOK ZİNCİR TEKNOLOJİSİ VE KRİPTO PARALAR 34
Yunus BAYDAŞ

TEKNOLOJİ KULLANIMININ KİŞİLERARASI İLİŞKİLERE ETKİSİ 47
Mehmet TAN
Barış MERCİMEK

BIST TEKNOLOJİ ENDEKSİ İLE BIST SINAİ, BIST MALİ VE BIST HİZMET SEKTÖR ENDEKSLERİ ARASINDAKİ VOLATİLİTE ETKİLEŞİMİ 58
Mesut ASLAN

KADINLAR, TEKNOLOJİ KULLANIMI VE TOPLUMSAL CİNSİYET 68
Dicle ÖZCAN ELÇİ

AR-GE YOĞUNLUĞUNUN EKONOMİK BÜYÜME İLE İLİŞKİSİ: BİR NEDENSELLİK ANALİZİ 83
Muhyettin ERDEMLİ

SOSYOLOJİK OLARAK SOSYAL MEDYANIN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ .. 96
Nimet TEĞİN

SOSYAL MEDYANIN ARAP BAHARI OLAYLARI'NDAKİ ROLÜ 107
İlker Salih EBREM

SOSYOLOJİK BİR OLGU OLARAK SOSYAL MEDYANIN YAŞLILAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 122
Nimet TEĞİN

KAYNAKÇA

Campbell, C., Sands, S., Ferraro, C., Tsao, H.-Y., & Mavrommatis, A. (2020). From Data to Action: How Marketers Can Leverage AI. *Business Horizons,* 63 (2), ss.227-243.

Cannella, J. (2018). Artificial Intelligence in Marketing. Unpublished Honors Thesis for Barrett, Arizona: The Honors College at Arizona State University.

Çakır, M. (2022). İşletmelerin Büyüme ve Verimlilik Stratejilerinde Çok Kanallı (Multı-Channel) Pazarlama Uygulamaları ve Yeni Nesil Tüketicilerin Rolü, *Ekonomik Büyüme ve Verimlilik Politikaları,* Eğitim Yayınevi, 1. Baskı, Konya.

Çakır, M. (2022). Pazarlamada Dönüşümün Lokomotifi "Dijitalleşme": Değişen Müşteri Talepleri Üzerine Bir Araştırma, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* Cilt/Volume: 20 Sayı/Issue: 1 ss. /pp. 109-126. http://dx.doi.org/10.11611/ yead.998185.

Dülger, M.V. (2018). Günümüz Yapay Zekâ Teknolojisi ve Robot Yargıç/Avukat' Gerçeği: Mesleğimiz Elimizden Gidiyor Mu? *Hplus*, 6-7.

Ege, B. (2014). 4. Endüstri Devrimi Kapıda mı?, *Bilim ve Teknik,* No: 558, s. 27-29.

Fırat, F. (2018). *İnternet Haberciliğinde Yapay Zekâ Teknolojisi Kullanımı: Robot Habercilik.* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Gil, D., Hobson, S., Mojsilovid, A., Puri, R. ve Smith, J.R. (2020). AI for Management: An Overview. *The Future of Management in an AI World*, 3–19. doi:10.1007/978-3-030-20680-2_1.

Kamran, H. (2021). Pazarlamada Yapay Zekânın Kullanımı: Yapay Zekâ Pazarlama Araçlarının Tüketici Kabulüne İlişkin Bir Araştırma. *Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı. Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi.* Bursa.

Keleş, A., Keleş, A. ve Akçetin E. (2017). Pazarlama Alanında Yapay Zekâ Kullanım Potansiyeli ve Akıllı Karar Destek Sistemleri, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 12/11, 109-124. DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12022.

Kumar, N.A. (2020). Impact and role of Artificial Intelligence in Sales and Marketing. *İmanager's Journal on Management,* 15 (1), ss.1-6.

Özdemir Akgül, S. (2019). Turizm 4.0 ve Yapay Zekâ Uygulamaları. Sezgin, M., Özdemir Akgül, S. ve Atar, A. (Ed.). *Turizm 4.0 dijital dönüşüm*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Öztemel, E. (2020). Yapay Zekâ ve İnsanlığın Geleceği, *Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği,* Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara. **DOI:** 10.53478/TUBA.2020.011.

Reavie, V. (2018). *Do You Know The Difference Between Data Analytics And AI Machine Learning?* forbes: https://www.forbes.com/sites/forbesagencycouncil/2018/08/01/do-you-know-thedifference-between-data-analytics-and-ai-machine-learning/?sh=76ad07125878 (02.07.2022).

Sağbaş, A. ve Gülseren, A. (2019). Endüstri 4.0 Perspektifinde Sanayide Dijital Dönüşüm ve Dijital Olgunluk Seviyesinin Değerlendirilmesi, European Journal of Engineering and Applied Sciences, 2 (2), 1-5.

Shahid, M.Z. ve Li, G. (2019). Impact of Artificial İntelligence in Marketing: a Perspective of Marketing Professionals of Pakistan. *Global Journal of Management and Business Research: E Marketing*, 19 (2), 26-33.

Simon, H.A. (1958). Rational and the Structure of the Environment. MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Şenel, A. ve Gençoğlu, S. (2003). Küreselleşen Dünyada Teknoloji Eğitimi, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi,* Yıl:11, No:12, 45-65.

Varışlı, N. (2021). İşletmelerde Bilgi Teknolojileri Kullanımının Çalışanların Motivasyonu Üzerine Etkisi: Kobiler Üzerinde Bir İnceleme, İşletme Araştırmaları Dergisi, 13 (1), 410-429.

Vesanen, J. (2007). What is Personalization? A Conceptual Framework, *European Journal of Marketing*, 41 (5/6), 409-418.

https://www.onatclimatic.com/yapay-zeka-ve-uygulama-alanlari Erişim Tarihi: 22.06.2022.

https://fastcompany.com.tr/calisma-hayati/yapay-zeka-donusumu/ Erişim Tarihi: 02.07.2022.

https://businessht.bloomberght.com/teknoloji/haber/1149586-robotlar-dunyayi-ele-gecirirse-izlenmesi-gereken-hisseler Erişim Tarihi: 11.08.2022.

https://www.euromsgexpress.com/yapay-zeka-ve-pazarlama-otomasyonuiliskisi/?gclid=EAIaIQobChMI2-nZjsbS-AIVB4jVCh0e-A72EAAYAiAAEgI92PD_BwE Erişim Tarihi: 24.08.2022.

KAYNAKÇA

Açık, Zeynep & Güven, Seval (2012). Nanoteknoloji, Çevre ve Aile, *Tüketici Yazıları III,* (Editörler: Müberra Babaoğul, Arzu Şener, Esna Betül Buğday, H.Ü. TÜPADEM), Hacettepe Üniversitesi Tüketici -Pazar - Araştırma - Danışma Test ve Eğitim Merkezi,142-171.

Adorno, T. W. (2007). Kültür Endüstrisi, Kültür Yönetimi. (Çev.: N. Ülner, M. Tüzel, E. Gen), İstanbul: İletişim Yayınları, s. 49-111.

Aslan, Elif (2010). Tersine Toplumsallaşma Hipotezinin Kavramsal Olarak İncelenmesi ve Ergenlerin Ailelerin Teknolojik Ürün Satın Alımı Sürecine Etkileri, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2 Sayı 2, Aralık 2010.

Aşkın, Deniz (2020). Teknoloji Çağında Aile Olmak: Dijital Aileler, Dijital Ebveynlik ve Aile İçi Yabancılaşma, *Aile ve Sosyoloji*, (Editörler: Dr. Erkan Dikici, Dr. Olcay Tire, Dr. Zehra Sevim Adıgüzel), Konya: Eğitim Yayınevi, Ss. 196-212.

Avyüzen Zobar, Jale (2019). *Kültür Endüstrisi ve Tüketim Bağlamında Frankfurt Okulu'ndan Günümüze Birey, Tahakküm ve Özgürlük İlişkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Bal, Enes & Balcı, Şükrü (2020). Akıllı Cep Telefonu Bağımlılığı: Kişilik Özellikleri ve Kullanım Örüntülerinin Etkinliği Üzerine Bir İnceleme, *Erciyes İletişim Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1, 369-394

Baudrillard, Jean (2011). *Simülakrlar ve Simülasyon* (Çev: Oğuz Adanır). Doğu Batı Yayınları, Ankara.

Calvert, S. L. (2015). Children and digital media. In M. H. Bornstein, T. Leventhal, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology and developmental science: Ecological settings and processes* (pp. 375–415).

Flinsi, M. (2018). Impact of Technology and Social Media on Children, *International Journal of Pediatric Nursing*, (4) 1.

Kaplan, K. ve Ertürk E. (2012). Dijital Çağ ve Bireyin İdeolojik Aygıtları. *The Turkish Online Journal Of Design*, Art And Communication Tojdac, 2(4), 7-12.

Karaboğa, Mehmet Tahir (2019). Dijital Medya Okuryazarlığında Anne ve Baba Eğitimi, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi (OPUS),* 14 (20).

Özkan, A. (2016). *Dijital Medya ve Çocuk: Sosyalleşmenin Yeni Boyutları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Parlar, Hanifi ve Turan, Gönül (2018). Medyanın Aile Harcamalarına Etkisi ve Ailenin Ekonomik İşlevinin Önemi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, Yıl:17, Sayı:33.

Poyraz, Emel & Özalp, Harun (2016). Kültür Endüstrisi ve Tüketim Bağlamında "Örnek Aile" filminin Bir Analizi, *Intermedia International e-Journal*, 3(5).

Roberts, J. A., Yaya, L.H.P. & Manolis, C. (2014). The Invisible Addiction: Cell-Phone Activities and Addiction among Male and Female College Students, *Journal of Behavioral Addictions*, 3 (4), 254–265.

Yücel, V. (2019). Zararlı Dijital Oyunlar ve Çocuklar, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, (6) 7, 340-353.

Zeybekoğlu Akbaş, Ö. & Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları, Turkish Studies - Social, 15(4), 2245-2265.

URL: https://www.guvenliweb.org.tr/dokuman-detay/we-are-social-subat-2022-turkiye-raporu (Erişim Tarihi: 19.09.2022) (https://www.guvenliweb.org.tr/dosya/5Zodg.pdf).

KAYNAKÇA

Altunbaşak, T. A. (2018). Blok Zincir (Blockchain) Teknolojisi İle Vergilendirme. *Maliye Dergisi*, *174*, 360-371.

Blockchaintechnology, "Advantages & Disadvantages of Blockchain Technology", Online Erişim; https://blockchaintechnologycom.wordpress.com/2016/11/21/advantages-disadvantages/, Erişim Tarihi; 22.11.2022.

BNB, "Binance Research", Online Erişim; https://research.binance.com/en/projects/bnb, Erişim Tarihi: 03.12.2022.

CoinMarketCap, "Piyasa Değerine Göre, En İyi 100 Kripto Para Birimleri", Online Erişim; https://coinmarketcap.com/tr/, Erişim Tarihi; 28.11.2022.

CoinMarketCap, "Bitcoin (BTC) Nedir?", Online Erişim; https://coinmarketcap.com/tr/currencies/bitcoin/, Erişim Tarihi: 30.11.2022.

CoinMarketCap, " Kripto Para Birimleri", Online Erişim; https://coinmarketcap.com/tr/, Erişim Tarihi: 30.11.2022.

CoinMarketCap, "Ripple Nedir?", Online Erişim; https://coinmarketcap.com/tr/currencies/xrp/, Erişim Tarihi: 30.11.2022.

Doğan, B., Ersöz, S. Ş., & Şahin, C.(2022). Kripto Sanatı ve NFT. *Journal of History Culture and Art Research*, *11*(1), 1-12.

Dowling, M. (2022). Is non-fungible token pricing driven by cryptocurrencies?. *Finance Research Letters*, 44, 102097.

Ethereum.org, "Ethereum Nedir", Online Erişim; https://ethereum.org/en/what-is-ethereum/, Erişim Tarihi: 03.12.2022.

Niranjanamurthy, M., Nithya, B. N., & Jagannatha, S. J. C. C. (2019). Analysis of Blockchain technology: pros, cons and SWOT. *Cluster Computing*, *22*(6), 14743-14757.

PwC (PricewaterhouseCoopers), "Blockchain-An Opportunity for Energy Producers and Consumers?", Online Erişim; https://www.pwc.com/gx/en/industries/assets/pwc-blockchain-opportunity-forenergy-producers-and-consumers.pdf, Erişim Tarihi: 21.11.2022.

Sarmah, S. S. (2018). Understanding blockchain technology. *Computer Science and Engineering*, *8*(2), 23-29.

Tradingview, "Cryptocurrency Market", Online Erişim; https://www.tradingview.com/markets/crypto currencies/global-charts/, Erişim Tarihi: 30.11.2022.

Tradingview, "Ethereum", Online Erişim; https://www.tradingview.com/symbols/ETHUSD/, Erişim Tarihi: 03.12.2022.

Tradingview, "BNB", Online Erişim; https://www.tradingview.com/symbols/BNBUSD/?exchange= CRYPTO, Erişim Tarihi: 03.12.2022.

Tradingview, "Ripple", Online Erişim; https://www.tradingview.com/symbols/XRPUSD/?exchange= CRYPTO, Erişim Tarihi: 03.12.2022.

Yıldırım, F. (2015). Kripto Paralar, Blok Zinciri Teknolojisi ve Uluslararası İlişkilere Muhtemel Etkileri. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, *2*(4), 81-97.

KAYNAKÇA

Bauman, Zygmunt (2012). Akışkan Aşk, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Versus Kitap.

Bauman, Zygmunt (2014). Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm, Çev. F.Doruk Ergun, İstanbul: Say Yayınları.

Castells, Manuel (2008). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür 1. Cilt Ağ Toplumunun Yükselişi, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Chayko, Mary (2018). Süper Bağ(lantı)lı, Çev. Berkan Bayındır, Deniz Yengin, Tamer Bayrak, İstanbul: Der Yayınları.

Christakis, Nicholas A. ve Fowler, James H. (2012). Sosyal Ağların Şaşırtıcı Gücü, çev. Derya Yüksel, İstanbul: Varlık Yayınları.

Çakmak, S., & Müezzin, E. E. (2018). Sosyal Medya Kullaniminin İletişim Becerileriyle İlişkisinin İncelenmesi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, *2*(3), 196-203.

Giddens, Anthony ve Sutton, Philip W. (2016). Sosyolojide Temel Kavramlar, Çev. Ali Esgin, Ankara: Phoenix Yayınevi.

Goffman, Erving (2009). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu. (Barış Cezar, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, *2*(2), 105-120.

Horkheimer, Max ve Adorno, Theodor W. (2014). Aydınlanmanın Diyalektiği, Çev. Nihat Ülner, Elif Öztarhan Karadoğan, İstanbul. Kabalcı Yayıncılık.

İmamoğlu, Seval Erden (2009). Kişilerarası İlişkiler, Yeni İnsan Yayınevi: İstanbul.

İnankul, F. (2018). Sosyal Medyanın Kişilerarası İletişimdeki Rolü. *International Journal of Social Science*, *1*(1), 89-101.

Meikle, G. (2016). *Social media: Communication, sharing and visibility*. Routledge.

Ozan, Ş. ve Odabaşı, F. (2016). Sosyal medyada öğretmenlik uygulaması danışmanlık sürecine ilişkin öğrenci görüşleri. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(1), 599-613.

Öztürk, M., & Talas, M. (2015). Sosyal medya ve etkileşimi. Journal of World of Turks, 1(7), 101–120.

Pappenheim, Fritz (2002). Modern İnsanın Yabancılaşması, Çev. Salih Ak, Ankara: Phoenix Yayınevi.

Peel, Mark, Liz Reed ve James Walter (2009). "The important of friends: the most recent past" Barbara Cine (ed.), Friendship: A History, s. 317-356, London: Equinox.

Razmerita, L., Kirchner, K. and Nielsen, P. (2016), "*What factors influence knowledge sharing in organizations? A social dilemma perspective of social media communication*", Journal of Knowledge Management, Vol. 20 No. 6, pp. 1-31.

Riesman, David (2016). Yalnız Kalabalık: Amerikan Toplumsal Karakterinin Değişimi Üzerine Bir İnceleme, Çev. Yeşim Erdem, Ankara: Heretik Yayınları.

Ritzer, George (2013). Sosyoloji Kuramları. (Himmet Hülür, Çev.) Ankara: De Ki Yayınları.

Sennett, Richard (2012). Beraber, çev. İlkay Özküralpli, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Stryker, Sheldon (2006). "Traditional Symbolic Interactionism, Role Theory, and Structural Symbolic Interactionism: The Road to Identity Theory", Jonathan H. Turner (Ed.), Handbook of Socilogical Theory, New York: Springer.

Tan, Mehmet (2019). Arkadaşlığın sosyolojisi: değişen arkadaşlık ilişkileri üzerine bir araştırma (Mardin örneği), İstanbul: Hiperyayın

Tan, Mehmet (2021). Kültürel Sermayenin Kişilerarası İlişkilere Etkisi: Bourdieucu Bir Yaklaşım . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (3) , 2016-2037.

Uça Güneş, P. (2016). Toplumsal Değişim, Teknoloji ve Eğitim İlişkisinde Sosyal Ağların Yeri. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 2(2), 191-206

Uluç, G., & Yarcı, A. (2017). Culture of social media. *The Journal of Dumlupunar University Social Sciences Institute*, *52*, 88-102.

KAYNAKÇA

Arbelaez, H., Urrutia, J., ve Abbas, N. (2001). Short-Term and Long-Term Linkages Among The Colombian Capital Market İndexes. *International Review of Financial Analysis*, 10, 237-273.

Berument, H., Akdi, Y., ve Atakan, C. (2005). An Empirical Analysis of Istanbul Stock Exchange Sub-İndexes. *Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics*, 9(3), 1-12.

Bollerslev, T. (1986). Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity. *Journal of Econometrics,* 31(3), 307-327.

Constantinou, E., Kazandjian A., Kouretas, G., ve Tahmazian, V. (2008). Cointegration, Causality And Domestic Portfolio Diversification in The Cyprus Stock Exchange. *Journal of Money, Investment and Banking*, 4, 26-41.

Duran, S., ve Şahin, A. (2006). İMKB Hizmetler, Mali, Sınai ve Teknoloji Endeksleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *1*(1), 57-69.

Eyüboğlu, S., ve Eyüboğlu, K. (2019). Borsa İstanbul Sektör Endekslerinin Karşılıklı Bağımlılıklarının Test Edilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (53), 246-260.

Guha, B., Avijan, D., ve Bandyopadhyay, G. (2016). Measurement of Risk Vs Return of Indian Sectoral İndices, *Journal of Advanced Management Science*, 4(2), 106-111.

Hafner, C. M., ve Herwartz, H. (2006). A Lagrange Multiplier Test for Causality in Variance. *Economics Letters*, 93(1), 137-141.

Kocaarslan, B. (2020). Borsa İstanbul (BIST) Teknoloji Endeksi ve Diğer Ana Sektör Endeksleri Arasindaki Volatilite Etkileşimi. *Business & Management Studies: An International Journal*, *8*(1), 458-475.

Menezes, R., A. Dionisio, ve D.A. Mendes. (2004). Asimetric Price Transmisssion Within The Portuguese Stock Market. *Physica A,* 344,312-316.

Surya, A. C., ve Natasha, G. (2018). Is There Any Sectoral Cointegration in Indonesia Equity Market?, *International Research Journal of Business Studies*, 10(3), 159-172.

Şahin, S., ve Kırıcı, A. (2019). Türkiye'de BİST Sektör Endeksleri ve Kapasite Kullanım Oranları İlişkisi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *3*(1), 72-86.

Toda, H. Y., ve Yamamoto, T. (1995). Statistical İnference in Vector Autoregressions with Possibly İntegrated Processes. *Journal of Econometrics,* 66(1-2), 225-250.

Yüksel, E., ve Güleryüz, G. (2010). İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Eşhareketlilik ve Asimetrik Ayarlama. *Maliye ve Finans Yazıları,* 1(88), 97-113.

KAYNAKÇA

Aydıner Boylu, A., Ayan, H. & Bilgin İ. (2016). Toplumsal cinsiyet ve ev teknolojilerinin kullanımına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (4), 955-965.

Bal, N. (2019). *Instagram'da anneliğin sunumu üzerine sosyolojik bir analiz.* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara.

Beşpınar, F. U. & Pehlivanlı Kadayıfçı, E. (2021). *Bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliği haritalama ve izleme çalışması.* Ankara: Ceid Yayınları.

Connell, R W. (1998). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar*. (Çev. C. Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Cockburn, C. (1997). Domestic technologies: Cinderella and the engineers. *Women's Studies International Forum*, *20* (3), 361-371.

Çelik, M. (2019). *Sosyal medyada anneliğin yeniden üretilmesi: Instagram örneği.* İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

Deloitte Türkiye & Tübisad. (2018). *Teknoloji sektöründe kadın.* 3 Kasım 2022 tarihinde https://www2.deloitte.com › Deloitte › Documents

adresinden alınmıştır.

Dinç, S. (2017). Kadınların dijital olanaklara uyumu: Türkiye örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 22(15), 1761-1783.

Doğan, E. (2021). Omniptikon sürecinde sosyal medyada toplumsal cinsiyet: Instagram örneği. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi,* (15), 96-108.

Donovan, J. (2015). *Feminist teori: Entelektüel gelenekler* (Çev. A. Bora, M. Ağduk Gevrek, F. Sayılan). İstanbul: İletişim Yayınları.

Dorer, J. (1997). Gender on the internet: A look on the research on the gender discrimination wıth the new communication technologies. (Çev. D. İmançer & A. İmançer). *Selçuk İletişim Dergisi,* 3(1), 157-163.

Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Durack, K. T. (1997)., Gender, technology and history of Technical Communication. *Technical Communication Quarterly*, 6(3), 249-260.

Ecevit, Y. (2000). Çalışma Yaşamında Kadın Emeğinin Kullanımı ve Kadın-Erkek Eşitliği. *Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset* içinde, İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

Erenel, A.Ş., Gönenç, İ. M., Köksal, F. Ü. & Vural, G. (2011). Teknoloji ve kadın sağlığı. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi,* 2(2), 66-74.

Faulkner, W. (2000), The Technolgy Question in Feminism: A View from Feminist Technology Studies, *Women's Studies International Forum 2000.*

Gökbayrak, Ş. (2007). Ev içi teknolojiler ve toplumsal cinsiyet. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,* 9(4), 119-141.

Haraway, D. (2006). *Siborg manifestosu: Geç yirminci yüzyılda bilim, teknoloji ve sosyalist feminizm.* (Çev. O. Akınhay). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Kaya, Ş., (2018). Kadın ve sosyal medya, *Gaziantep University Journal of Social Sciences,* 17 (2), 563-576.

Kocabıçak, E. (2004). *Teknolojik değişiminin toplumsal cinsiyet üzerindeki etkileri.* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü* (Çev. O. Akınhay, & D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Mc Kenzie, D. & Wajcman, J. (1993).,Introduction, D. Mc Kenzie ve J. Wajcman, (Ed.). *The Social Shaping of Technology* içinde (ss. 269-280). Buckingham Open University Press.

Özcan Elçi, D. (2020). *Anneliğin Toplumsal İnşası ve Anne Ol(a)mayan Kadınlar.* Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Mersin.

Özkan M, Baysal B. (2006). Emotional distress of infertilite women in Turkey. *Clin Exp Obstet Gynecol, 33*, 44-46.

Shiva, V. & Mies, M. (2018). *Ekofeminizm.* (Çev. İ. U. Kelso), Sinek Sekiz Yayınları.

Savcı, İ. (1999). Toplumsal cinsiyet ve teknoloji. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi,* 54(1), 124-142.

Scott, J. (2007). *Toplumsal cinsiyet: Faydalı bir tarihsel analiz kategorisi* (Çev. A. T. Kılıç). İstanbul: Agora Kitaplığı.

Şen A. F. & Kök, H. (2017). Sosyal medya ve feminist aktivizm: Türkiye'deki feminist grupların aktivizm biçimleri. *Atatürk İletişim Dergisi,* 13, 73-86.

Terkan, B. (2010). Kadın örgütlerinin interneti alternatif medya olarak kullanımı üzerine bir inceleme. *Selçuk İletişim Dergisi,* 6(3), 34-55.

TÜİK, (2022). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2022.* 3 Kasım 2022 tarihinde https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587 adresinden alınmıştır.

User, İ. (2010). Biyoteknolojiler ve kadın bedeni. Y. İnceoğlu ve A. Kar (Ed.). *Kadın ve bedeni* içinde (ss. 145-188). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ünlü, D. G. (2021). Dijital annelerin feminist sesi: Annelik inşasının tartışmaya açılmasında web siteleri ve blog içeriklerinin rolü. *Erciyes İletişim Dergisi,* 8(1), 421-440.

Varol, S. F. (2014). Kadınların dijital teknolojiyle ilişkisine ütopik bir yaklaşım: Siberfeminizm. *The Journal of Academic Social Science Studies,* 27, 219-234.

Wajcman, J. (1991). *Feminism confronts technology*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University.

Zeybek Kaplan, M. (2018). *Annelik sosyalizasyonu ve sosyal medya: Instagram örneği.* Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan ve Toplum Bilimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

KAYNAKÇA

Aghion, P. ve Howitt, P. (1992). A Model of Growth Through Creative Destruction. *Econometrica*, *60*(2), 323-351. doi:10.2307/2951599

Algan, N. ve Özsoylu, A. F. (2011). *Dünya Ekonomisinin Yeni Aktörleri BRIC* (1.Baskı.). Adana: Karahan Kitabevi.

Ari, Y. O. (2013). Türkiye ve BRICS Ülkelerinin Yabancı Yatırım Endeksleri Açısından Karşılaştırılması. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 151-160.

Baltagi, B. H. (2005). *Econometric Analysis of Panel Data* (Third Edition.). West Sussex: John Wiley & Sons Ltd. https://library.wbi.ac.id/repository/27.pdf adresinden erişildi.

Bayraktar, Y., Dündar, N. ve Özyılmaz, A. (2022). The Relationship between R&D Expenditures and Economic Growth in BRICS-T Countries. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, *17*(3). doi:10.17153/oguiibf.1151022

Breusch, T. S. ve Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Model Specification in Econometrics. *The Review of Economic Studies*, *47*(1), 239-253. doi:10.2307/2297111

Çınar, S. ve Has, B. (2022). Türkiye ve Seçili Asya Ülkelerinde 2000 Sonrası Ar-Ge Yoğunluğu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Nedensellik Analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *9*(3), 1-16.

Dumitrescue, E.-I. ve Hurlin, C. (2012). Testing for Granger Non-Causality in Heterogeneous Panels. *Economic Modelling*, *29*(4), 1450-1460. doi:10.1016/j.econmod.2012.02.014

Durucan, A. ve Ulukök, E. (2022). Ar-Ge Harcamaları, İşsizlik ve Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, *11*(1), 1-27. doi:10.15659/jeim.11.1.001

Emirmahmutoğlu, F. ve Köse, N. (2011). Testing For Granger Causality in Heterogeneous Mixed Panels. *Economic Modelling*, *28*(3), 870-876. doi:10.1016/j.econmod.2010.10.018

Erdemli, M. (2016). *Rekabet Olgusu ve Rekabet Gücünün Ekonomik Büyümeye Etkisi: OECD Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Analiz*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Falk, M. (2007). R&D spending in the high-tech sector and economic growth. *Research in Economics*, *61*(3), 140-147. doi:10.1016/j.rie.2007.05.002

Fendoğlu, E. ve Polat, M. A. (2021). The Relationship Between R&D Expenditures and Economic Growth: Panel Data Analysis in Selected New Industrializing Countries. *Kent Akademisi*, *14*(3), 728-747.

Genç, M. C. ve Atasoy, Y. (2010). AR-GE Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Veri Analizi. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, *5*(2), 27-34.

Goel, R. K. ve Ram, R. (1994). Research and Development Expenditures and Economic Growth: A Cross-Country Study. *Economic Development and Cultural Change*, *42*(2), 403-411.

Grossman, G. M. ve Helpman, E. (1991). *Innovation and Growth in the Global Economy*. Cambridge: MIT Press.

Lichtenberg, F. R. (1992). R&D Investment and International Productivity Differences. *NBER Working Paper Series*, (No. 4161). doi:10.3386/w4161

Pesaran, M. H. (2004). General Diagnostic Tests for Cross Section Dependence in Panels. *IZA Discussion Paper*, (1240), 1-39. doi:10.1007/s00181-020-01875-7

Pesaran, M. H. (2007). A Simple Panel Unit Root Test in the Presence of Cross-Section Dependence. *Journal of Applied Econometrics*, *22*(2), 265-312. doi:10.1002/jae.951

Pesaran, M. H., Ullah, A. ve Yamagata, T. (2008). A Bias-Adjusted LM Test of Error Cross-Section İndependence. *The Econometrics Journal*, *11*(1), 105-127. doi:10.1111/j.1368-423X.2007.00227.x

Pesaran, M. H. ve Yamagata, T. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels. *Journal of Econometrics*, *142*(1), 50-93. doi:10.1016/j.jeconom.2007.05.010

Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. *The Journal of Political Economy*, *98*(5), 71-102.

Sezgin, F. H. ve Budak, Y. (2022). Teknolojik Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yükselen Ekonomiler Örneği. *Journal of Emerging Economies and Policy*, *7*(1), 265-274.

Sökmen, F. Ş. ve Açcı, Y. (2017). BRICS-T Ülkelerinde Ar-Ge Harcamalarının Ekonomik Büyümeye Etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *7*(2), 83-100.

Sylwester, K. (2001). R&D and Economic Growth. *Knowledge,Technology & Policy*, *13*(4), 71-84.

Toda, H. Y. ve Yamamoto, T. (1995). Tatistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes. *Journal of Econometrics*, *66*(1-2), 225-250. doi:10.1016/0304-4076(94)01616-8

Zachariadis, M. (2004). R&D-Indiced Growth in the OECD? *Review of Development Economics*, *8*(3), 423-439.

KAYNAKÇA

Ayan, S. (2010). Aile ve Şiddet, Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet, Ankara: Ütopya Yayınevi. https://doi.org/10.1501/ashd_0000000101

Freud, S. (2001). Sanat ve Sanatçılar Üzerine, (Çev. Kâmuran Şipal), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Goodwin, K. (2018). Dijital Dünyada Çocuk Büyütmek. Aganta Kitap.

M.J. Gander - H.W. Gandiner, Çocuk ve Ergen Gelişimi, (Çev. Onur, B. Ankara 1993, s. 22.

Milovidov, E. (2017). Parentıng In The Digital Age Parental Guidance For The Online Protection Of Children From Sexual Exploitation And Sexual Abuse. Council of Europe, Printed at the Council of Europe.

Eskidemir Meral, S., Tezel Şahin, F. (2019). Teknoloji ile Büyüyen Çocuklar. Dijital Çocukluk ve Dijital Ebeveynler: Dijital Nesillerin Teknoloji Bağımlılığı. (Ed. Hasan Hüseyin Aygül, Erdal Eke). Nobel Akademik. 89-112.

Kakırman Yıldız, A. (2012). Sosyal Paylaşım Sitelerinin Dijital Yerlilerin Bilgi Edinme ve Mahremiyet Anlayışına Etkisi. Bilgi Dünyası, 13(2): 529-542.

Kabakçı Yurdakul, I., Dönmez, O., Yaman, F., Odabaşı H. (2013). Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 12(4): 883-896.

Parman T. Psikanaliz yazıları; nevrozlar. İstanbul: Bağlam Yayıncılık. 2006;(9):5-7. 10.

Taşkın L. Doğum ve kadın sağlığı hemşireliği. 5. Baskı. Ankara: Sistem Ofset Matbaacılık; 1997. s. 365-6.

Yaman, F. (2018). Türkiye'de Ebeveynlerin Dijital Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir. https://doi.org/10.21764/maeuefd.327309

O'Keeffe, G. S. & Clarke-Pearson, K. (2011). Clinical Report-The Impact of social media on children, adolescents, and families. American Academy of Pediatrics, 127 (4), 800-804.

Yıldırım, Y. (2018). 21. Yüzyıl Anne-Babalarının Başucu Kitabı: Dijital Kültürde Çocuk Yetiştirmek. Nisan Kitabevi.

Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. Computers & Education, 55(2), 454-464.

İNTERNET KAYNAKLARI

Avrupa Çevrimiçi Çocuklar (EU Kids Online) Projesi (2010). http://eukidsonline.metu.edu.tr/

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2007). 2007 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması Sonuçları. http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/Duyurular/071100_HanehalkiBTKullanimSonuclari.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2013). 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı ve Medya http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2018). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2019). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması. http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2020). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2021). https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132

https://jag.journalagent.com/jaren/pdfs/JAREN_4_2_112_119.pdf

KAYNAKÇA

ADVAL, Aslı (2015). Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya Kullanımı Çerçevesinde "Taksim Gezi Parkı Eylemi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

AHRAM Online (2012). Egypt's Facebook Users Double: Ministerial Report, https://english.ahram.org.eg/News/44676.aspx, 12 Ocak 2012.

AKPINAR, Mehmet Faiz, ÖZCAN, Ali (2019). Mısır Halk Ayaklanmasında Sosyal Medya'nın Rolü, Ajıt-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi, 2019: Güz, Cilt: 10, sayı:39, s.149- 171.

AKTAŞ, Murat (2018). Arap Ayaklanmaları ve Sosyal Meyanın Rolü, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 61, Yıl: 2018, ss. 199-s. 208.

CİHANGİR, Murat (2020). Sosyal Medya Devriminin Neo-Politik Boyutları: Panoramik Bir İnceleme, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, Yıl: 2020, 12(22), s.186-196

DAILY Sabah (2022). Political Figures with the Most Twitter Followers, 16 Şubat 2022, https://www.dailysabah.com/gallery/political-figures-with-the-most-twitter-followers/images

DOĞAN, İrem (2020). Siyasal Propaganda ve Sosyal Medya, Ahi Evran Akademi, Cilt:1, Sayı: 2, Aralık.

DURSUNOĞLU, İsmail (2017). Sosyal Medya ve Siyasal Davranış İlişkisi, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl:2017, C.22, Kayfor15 özel Sayısı, s.1579-1585,

HATİPOĞLU, Emre; GÖKÇE, Osman Zeki; DİNÇER, Berkay ve SAYGIN, Yücel, Sosyal Medya ve Türk Dış Politikası: Kobani Tweetleri Üzerinden Türk Dış Politikası Algısı, Uluslararası İlişkiler, Cilt 13, Sayı 52, 2016, s. 175-197. S. 181-182.

HOWARD, Philip N., DUFFY, Aider, FREELON, Deen, HUSSAİN, Muzammil (2011). Opening Closed Regimes, Project on Information Technology and Political Islam, Working Paper, 2011.1.

HÜSEYİN, Hana (2019). Remembering the start of the Syrian Revolution, Middle East Monitor, 15 Mart 2019, https://www.middleeastmonitor.com/20190315-remembering-the-start-of-the-syrian-revolution/

KARTAL, Atahan Birol (2018). Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye'de DAEŞ ve YPG Örneği. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 14 (27) , DOI: 10.17752/guvenlikstrtj.432148, S. 39-77.

O'DONNELL, Catherine (2011). New Study Quantifies Use of Social Media in Arab Spring, University of Washington News, Eylül, New study quantifies use of social media in Arab Spring | UW News (washington.edu).

POLAT, Doğan Şafak (2016). Arap Baharı ve Suriye Savaşı, Uluslararası Politikada Suriye Krizi, Editör: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Zafer Yıldırım, Beta Yayımları, 1. Baskı Temmuz 2016, İstanbul, s.138.

RADCLİFFE, Damian (2016). 10 Social Media Lesson from the Middle East in 2016, Mediashift, Aralık 2016, https://mediashift.org/2016/12/10-ways-social-media-changed-media-middle-east-2016/.

RADCLİFFE, Damian (2021). Social Media in the Middle East: 5 things you need to know, International Journalists Network, Nisan, 2021, https://ijnet.org/en/story/social-media-middle-east-5-things-you-need-know.

SANCAKTAR, Caner (2016). Arap Baharı'nın Dış Faktörleri, Uluslararası Politikada Suriye Krizi, Editör: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Zafer Yıldırım, Beta Yayımları, 1. Baskı Temmuz 2016, İstanbul.

TELLİ, Azime (2012). Mısır Devrimi'nde Sosyal Medyanın Rolü, Bilge Strateji Dergisi, 4 (2012), s. 65-91.

TÜRKER, Dilara (2015). Arap Baharı ve Sosyal Medya, 9 Ocak 2015, https://dilatr.wordpress.com/2015/01/09/arap-bahari-ve-sosyal-medya/.

VURAL, Z. Beril Akıncı, BAT, Mikail (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, Journal of Yaşar University, 2010, 20(5), s. 3348-3382.

WEARE.SOCİAL (2022). Digital 2022: Another Year of Bumber Growth, https://wearesocial.com/us/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/, 26 Ocak 2022.

KAYNAKÇA

Age UK. (2015). Later Life in a Digital World.ttps://www.ageuk.org.uk/Documents/EN-B/Forprofessionals/Research/Later_life_in_a_digital_world.pdf?dtrk=tru

Akyazı, A. (2018). Dijitalleşen Ticaret: Yaşlı Dostu E-Ticaret Siteleri Üzerine Bir Araştırma. The

Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC, 8 (4), 602-614.

Anderson, M., Perrin, A. (2017). Tech Adoption Climbs Among Older Adults. Pew Research Center, May: 1-22. https://www.pewresearch.org/internet/2017/05/17/tech-adoption-climbs-among-older-adults

Kalaycı, I., Özkul, M., 2017. Geleneksel Kalabilsem Modern Olabilsem: Modernleşme Sürecinde Yaşlılık Deneyimleri. Vizyoner Dergisi, 8 (18), 90- 110.

Koçak, A. ve Terkan, B. (2010). Medya ve Yaşlılar -Yaşlıların Medya İzleme Davranışları ve Motivasyonları. Konya: Çizgi Kitabevi.

Ekici, S. K., Gümüş, Ö. (2016). Yaşlılıkta Teknolojinin Kullanımı. Ege Tıp Dergisi, 55 (Ek

Sayı / Supplement), 26-30.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Yeni İnsan ve İnsanlar. 10. Basım, İstanbul: Evrim Yayınevi.

Shapıra, N., Barak, A. ve Gal, I. (2007). Promoting Older Adults' Well-Being Through Internet Training and Use. Mental Health, 11(5), 477-484.

Nasi, M., Rasanen, P. ve Sarpila, O. (2012). ICT Activity in Later Life: Internet Use and Leisure

Activities Amongst Senior Citizens in Finland. European Journal of Ageing, 9(2), 169-176

Taşan, R. (2018). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Perspektifinden Yaşlıların Sosyal Medya Kullanım Motivasyonları: Tazelenme Üniversitesi Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Özgür, Ö., Sabbağ, Ç. (2014). Kırsal Alanda Yaşlılık: Adıyaman Samsat Örneği. Ankara: Adıyaman Üniversitesi ve SABEV.

Özkan, Y., Purutçuoğlu, E. (2010). Yaşlılıkta Teknolojik Yeniliklerin Kabulünü Etkileyen Sosyalizasyon Süreci, Aile ve Toplum, 6 (23), 37-46.

UNFPA & HelpAge International (2012). Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and a Challenge. New York: United Nations Population Fund (UNFPA) & London: HelpAge International.

Wagner, N., Hassanein, K. ve Head, M. (2010). Computer Use by Older Adults: A Multi-Disciplinary Review. Computers in Human Behavior, 26(5): 870–882.

Yıldırım Becerikli, S. (2013). Kuşaklararası İletişim Açısından Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanımı: İleri Yaş Grubu Üzerine Bir Değerlendirme. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 44, 19-31.

İNTERNET KAYNAKLARI

https://www.pewresearch.org/internet/2017/05/17/tech-adoption-climbs-among-older-adults

ttps://www.ageuk.org.uk/Documents/ENB/Forprofessionals/Research/Later_life_in_a_digital_world.pdf?dtrk=tru

ttps://www.ageuk.org.uk/Documents/ENB/Forprofessionals/Research/Later_life_in_a_digital_world.pdf?dtrk=tru

Sosyal Bilimlerde Küreselleşme ve Dijitalleşmenin Etkileri

Editörler
Doç.Dr.Eray ACAR
Doç.Dr.Ahmet OĞUZ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-43-2

Ekim 2022

Kapak Tasarımı

Nurullah ÇAKMAK

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

SORUMLULUK REDDİ

Kitapta yer alan bilgi ve görüşler sadece sorumlu yazarların görüşlerini ifade eder. Yazarlar, kaynaklara atıflar ile referanslarının doğruluğundan sorumludur. Herhangi bir eksik-yanlış veya üçüncü taraflarınhaklarının olası ihlalleri için Editörler ve Ekin Yayınevi sorumlu olamaz.

Öğrencilerimize…

Hakem Listesi

Prof. Dr. Abdullah YILMAZ

Prof. Dr. Birol ERKAN

Prof. Dr. Hüsamettin İNAÇ

Doç. Dr. Cantürk CANER

Doç.Dr. Cenay BABAOĞLU

Doç. Dr. Haluk YERGİN

Doç. Dr. Memduh Alper DEMİR

Doç. Dr. Onur KULAÇ

Dr. Öğr. Üyesi Altan Fahri GÜLERCİ

Dr. Öğr. Üyesi Asiye TÜTÜNCÜ

Dr. Öğr. Üyesi Hakan OLGUN

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TORUSDAĞ

Dr. Öğr. Üyesi Muhsin ALİ

Dr. Öğr. Üyesi Nigar ALEV

Dr. Öğr. Üyesi R. Reha DURUCASU

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk GEMİCİOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Serpil GÜL ERSÖZ

Dr. Öğr. Üyesi Şükran SIRKINTIOĞLU YILDIRIM

Dr. Enes ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

Hakem Listesi **5**

BİRİNCİ BÖLÜM

Küreselleşme Üzerine Eleştirisel Düşünceler ve Tartışmalar **9**

İKİNCİ BÖLÜM

Küreselleşen Dünyada Dijitalleşmenin Kamu Hizmetlerinin Sunumuna Etkisi **29**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Küreselleşme Sürecinin Türkiye'de Kamu Yönetimi Reformları Üzerindeki Etkisi **83**

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Küreselleşme Dinamikleri Üzerinden Rusya'da Yönetim Pratiğini Yeniden Okumak **104**

BEŞİNCİ BÖLÜM

Türkiye'de Belediyelerde Demokrasinin Dönüşümü ve Dijitalleşmenin Etkisi **125**

ALTINCI BÖLÜM

Küreselleşmenin Bir Sonucu Olarak Covid-19 Pandemisi ve Hizmet Sektörüne Etkisi.....**145**

YEDİNCİ BÖLÜM

Türkiye'de Pandemi ve İklim Değişikliği'nin Yeşil Finansa Etkisi **175**

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Endüstri 4.0 ve İstihdamda Yeni Eğilimler: Gig Ekonomisi.....**207**

DOKUZUNCU BÖLÜM

Davranışsal İktisat Açısından Vergi Uyum Sürecini Açıklayan Yaklaşımlar.....**234**

ONUNCU BÖLÜM

Tüketim, Hız ve Tektipleşen Hayatlar Eleştirisi: Yavaş Hareketi.....**292**

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Küreselleşen Dünyada İklim Değişikliği, Göç, Afet ve Ekonomik Kalkınma Bağı.....**318**

Kaynakça

Abduljaber, M. (2018). Effects of modernization and globalization on values change in the Arab world. *Changing Societies & Personalities, 2*(2), 161-182.

Bell, S. (2012). The power of ideas: The ideational shaping of the structural power of business. *International Studies Quarterly*, *56*(4), 661-673.

Casadesus-Masanell, R. & Khanna, T. (2003). Globalization and trust: Theory and evidence from cooperatives. *William Davidson Institute Working* Paper, No: 592, 1-30.

Chang, H.H. (2004). Fake logos, fake theory, fake globalization. *Inter-Asia cultural studies*, *5*(2), 222-236.

Choi, S. & Park, H. W. (2014). Flow of online content from production to consumption in the context of globalization theory. *Globalizations*, *11*(2), 171-187.

Chopra, R. (2003). Neoliberalism as doxa: Bourdieu's theory of the state and the contemporary Indian discourse on globalization and liberalization. *Cultural Studies*, *17*(3-4), 419-444.

Clark, T. & Knowles, L. L. (2003). Global myopia: Globalization theory in international business. *Journal of International Management*, *9*(4), 361-372.

Derné, S. (2005). The (limited) effect of cultural globalization in India: Implications for culture theory. *Poetics*, *33*(1), 33-47.

Friedman,J. (2007) Global systems, globalization, and anthropological theory. In *Frontiers of Globalization Research*. Springer, Boston, MA, 109-132.

Haskel, J., Lawrence, R. Z., Leamer, E. E. & Slaughter, M. J. (2012). Globalization and us wages: Modifying classic theory to explain recent facts. *Journal of Economic Perspectives*, *26*(2), 119-140.

Jiafeng, W. (2009). Some reflections on modernization theory and globalization theory: Commemorating the twentieth anniversary of Luo Rongqu's thesis one direction with multiple paths in history. *Chinese Studies in History*, *43*(1), 72-98.

Kane, N. (2007). Frantz Fanon's theory of racialization: Implications for globalization. *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, 352-361.

Kang-Kook, L. E. E. (2014). Globalization, income inequality and poverty: Theory and empirics. *Social System Studies*, *28*, 109-134.

Kashima, Y., Shi, J., Tsuchiya, K., Kashima, E. S., Cheng, S. Y., Chao, M. M. & Shin, S. H. (2011). Globalization and folk theory of social change: How globalization relates to societal perceptions about the past and future. *Journal of Social Issues*, *67*(4), 696-715.

Keith, N. Z. (2005). Community service learning in the face of globalization: Rethinking theory and practice. *Michigan Journal of Community Service Learning*, *11*(2), 5-24.

Risse, T. (2007). Social constructivism meets globalisation. In *Globalisation Theory,* (Ed.: Held, D. & McGrew, A), Cambridge: Polity Press.

Robertson, R. (1987). Globalization theory and civilization analysis. *Comparative Civilizations Review*, *17*(17), 1-11.

Rosenberg, J. (2005). Globalization theory: A post mortem. *International politics*, *42*(1), 2-74.

Rothenberg, L. E. (2003). Globalization 101: The three tensions of globalization. Occasional Papers. Issues in *Global Education*, *176*, 3-6.

Scott, A. (2013). Globalization: Social process or political thetoric. (Ed.: Scott, A.), *The Limits of Globalization*. New York: Taylor & Francis.

Singh, P. (2004). Globalization and education. *Educational theory*, *54*(1), 103-115.

Sturgeon, T. J. (2008). From commodity chains to value chains: Interdisciplinary theory building in an age of globalization. *Industry Studies Association Working Papers*, 1-35

Venkateswaran, P. S., Sabarirajan, A., Rajest, S. S. & Rajan, R. (2019). The theory of the postmodernism in consumerism, mass culture and globalization. *Journal of Research on the Lepidoptera, Lepidoptera Research Foundation Inc USA*, *50*(4), 97-113.

Yeung, H. W. C. (2002). The limits to globalization theory: A geographic perspective on global economic change. *Economic Geography*, *78*(3), 285-305.

Kaynakça

Adalı, C. (1997). *Günümüz kapitalizmi ve devleti üzerine*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Aktel, M. (2003). *Küreselleşme ve Türk kamu yönetimi* (1.Baskı). Ankara: Asil Yayınları.

Arslan, M., Akıncı, S. K. ve Karapınar, P. B. (2007). *E-iş, e-devlet,* Etik. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Arthur, B. (2017). W*here is technology taking the economy?,* https://www.mckinsey.com/businessfunctions/mckinsey-analytics/our insights/where-is-technology-taking-the-economy (15.03.2022).

Asite (2021). *Digitization, Digitalization, and Digital Transformation – What's the Difference?,* https://www.asite.com/blogs/digitization-digitalization and-digital-transformation-whats-the-difference (14.03.2022).

Aydın, Ü. (2018). Türk Finans Sisteminin Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerle Kıyaslamalı Analizi. A. Oğuz (Ed.), Türkiye'de Ekonomi-Yönetim-Siyaset Üzerine (ss.12-47). Kütahya: Academia Yayınevi.

Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme toplumsal sonuçları* (A.Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bayar, F. (2008). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.

Bozaslan, B. M. (2019). A Critical Perspective of E-Government Policies In Turkey. Social Sciences Studies Journal, 5(38), ss. 3274 - 3280.

Bozaslan, B. M. (2020). Egemen Demokrasi ve Rus Kamu Yönetimi. Bursa: Ekin Yayınevi.

Bozaslan, B. M. (2021). "Hegemonya Teorisi ve Kamu Politikaları", Dünya Ekonomisi Güncel Paradigmalar Işığında, Ed. Doç. Dr. Özer Özçelik, Bursa: Ekin Yayınevi.

Bozkurt, V. (2000). Küreselleşme: Kavram, gelişim ve yaklaşımlar. V. Bozkurt (Der.), *Küreselleşmenin İnsani Yüzü* içinde (ss. 17-32), Bursa: Alfa Yayınları.

Bozkurt, Y. ve Arslan, R. (2017). Kamusal Hizmet Sunumunda Suyun Yeri: Kütahya Belediyesi Örneği, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, ICEBSS 2017 Özel Sayı, ss. 201-213.

Çalışkan, G. (2020). *Dijitalleşme/dijital dönüşüm nedir?,* https://binbiriz.com/blog/dijitallesme-dijital-donusum-nedir (14.03.2022).

Dündar, A. (2020). Dijital dönüşümde başarı. G. Telli ve S. Aydın (Ed.), *Dijital Dönüşüm* içinde (ss.103-122). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.

Eggers, W. D. ve Macmillan, P. (2015). *Deloitte, kamu 2020: Kamunun geleceğine yolculuk*. İstanbul: Deloitte.

Fichman, R. G., vd. (2014). Dıgıtal ınnovatıon as a fundamental and powerful concept ın the ınformatıon systems currıculum , *MIS Quarterly, 38*(2), 329-353.

Gartner (2022). *Gartner glossary,* https://www.gartner.com/en/informationtechnology/glossary/digitalization (14.03.2022).

Gözübüyük, A. Ş. (2004). *Türkiye'nin yönetim yapısı* (8.Baskı). Ankara: Turhan Kitabevi.

Heywood, A. (2006). *Siyaset* (B. B. Özipek, vd., Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.

Hwang, S. D., Choi, Y. & Myeong, S. H. (1999). Electronic government in South Korea: Conceptual problems. Government Information Quartely, 16(3), 277-285.

Kanberoğlu, Z. ve Kara O. (2013) Küresel Krizlerin Sosyal Yaşam Üzerindeki Etkisi: Van İli Örneği, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 31, 2013 Güz, 35-48.

Kara, O., Aydın, Ü. & Oğuz, A. (2006). Ağ Ekonomisinin Karanlık Yüzü: Siber Terör.http://www.oguzkara.com/Ag%20Ekonomisinin%20karanlik%20yuzu%20siber%20teror.pdf. (15.05.2022)

Kara, O. ve Oğuz, A. (2007) "E-Gümrük Ve İzmir Gümrükleri Üzerine Bir Uygulama" 6. Uluslararası Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, İSTANBUL, Aralık 2007

Katz, R. (2017). Social and economic ımpact of digital transformation on the economy. 1-41, https://www.itu.int/en/ITUD/Conferences/GSR/Documents/GSR2017/Soc_Eco_impact_Digital_transformation_finalGSR.pdf (15.03.2022).

Kırçova, İ. (2003). *E-Devlet uygulamaları ve ekonomiye etkileri*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Marshall, G.(1999). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.), Ankara:Bilim ve Sanat Yayınları.

Mısra, D. C. (2007). Select Aspects of Conceptual Foundations of E-Government: Clearing the Fog for a Better Vision. *5th International Conference on E-Governance: Foundations of E-Government,* Hydebarad: ICEG, pp. 21–33.

Oran, B. (2001). *Küreselleşme ve azınlık* (4. Baskı). Ankara: İmaj Yayınevi.

Safina, C. C. W. (2018). *Digitization, digitalization, and digital transformation: What's the difference?,*https://colleenchapcowadesafina.medium.com/digitization-digitalization-and-digital-transformation-whats-the-difference-eff1d002fbdf (14.03.2022).

Sezici, E. (2019). Sürdürülebilirlik Odaklı İşletmelerde İnsan Kaynakları Yönetimi, Editörler: Çelikkol, M. M. Ve Bengül, S. S., İşletme ve Ekonomi Yazıları -Sürdürülebilirlik-, Ekin yayınevi, 199-212.

Soros, G. (2003). *Küreselleşme üzerine* (M. Keçik, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sümen, H. H. (2020). Geçmişten günümüze dijital dönüşüm. G. Telli ve S. Aydın (Ed.), *Dijital Dönüşüm* içinde (ss.185-212). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.

Şeker, Ş. E. (2014). Dijitalleşme (Digitalization). *YBS Ansiklopedi, 1*(1), 6-8.

Telli, G. ve Altun, D. (2020). Dijital dönüşüm nasıl gerçekleşir ? G. Telli ve S. Aydın (Ed.), *Dijital Dönüşüm* içinde (ss.55-78). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Kitapları.

Tokatlıoğlu, M. Y. (2005). *Küreselleşme ve kamu hizmetleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Uçkan, Ö. (2003). *E-devlet, e-demokrasi ve Türkiye*. İstanbul: Literatür Yayınları.

Ünal, F. ve Kiraz, İ. (2016). Türkiye'de e-devlet uygulamalarının kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliği: Adalet Bakanlığı UYAP bilişim sistemi örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Afro-Avrasya Özel Sayısı-Aralık, 437-450.

Üzmez, S. S. ve Büyükbeşe, T. (2021). Dijitalleşme sürecinde bilgi yönetiminin işletmelerin teknoloji uyumuna etkileri. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 16*(2), 117-127.

Yankın, F. B. (2019). Dijital dönüşüm sürecinde çalışma yaşamı, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi, 7*, 1-38.

Yıldırım, H., vd. (2006). *E-devlet başa*. Ankara: Macar Yayıncılık.

Yüksel, M. (2001). *Küreselleşme ulusal hukuk ve Türkiye*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Kaynakça

Acar, E. (2021). "Neoliberal Dönemde Değişen Devlet ve Kamu Yönetimi Anlayışı." *Dünya Ekonomisin Güncel Paradigmalar Işığında*. Ed. Doç. Dr. Ö. Özçelik. Bursa: Ekin Yayınevi.

Aktan, C. C. (1999). "Globalleşme, Bölgeselleşme ve Yerelleşme." *Müdahaleci Devletten Sınırlı Devlete*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Aktel, M. (2001). "Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları." *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2.

Aktel, M. (2003). *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*. Ankara: Asil Yayınları.

Aydın, Ü., Ağan B. & Aydın Ö., (2020), Herd Behavior in Crypto Asset Market and Effect of Financial Information on Herd Behavior, International Journal of Economics and Finance Studies, 12(2):581-604. Doi: 10.34109/ijefs.202012221

Bozaslan, B. M. (2019). "Yönetim ve Yerel Yönetim." Ed. Prof. Dr. M. Akif Özer. *Yönetim Ve...* Ankara: Gazi Kitabevi.

Bozaslan, B. M. (2020). *Egemen Demokrasi ve Rus Kamu Yönetimi*. Bursa: Ekin Yayınevi.

Bozaslan, B. M. (2021). "Hegemonya Teorisi ve Kamu Politikaları." *Dünya Ekonomisi Güncel Paradigmalar Işığında*. Ed. Doç. Dr. Ö. Özçelik. Bursa: Ekin Yayınevi.

Dinçer, Ö. & Yılmaz, C. (2003). *Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim (Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: I)*. Ankara: T.C. Başbakanlık.

Hasanoğlu, M. (2002). "Küreselleşmenin Devlet Yönetimine Etkileri" *Türk İdare Dergisi*, Sayı 434.

Kanberoğlu, Z. ve Kara O. (2013) Küresel Krizlerin Sosyal Yaşam Üzerindeki Etkisi: Van İli Örneği, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 31, 2013 Güz, 35-48.

Özer, M. A. (2006). "Küreselleşme, Yerelleşme ve Kamu Yönetimi." *Türk İdare Dergisi*, Y.78, S.450.

Yılmaz, A. ve Bozkurt, Y. (2014). Türkiye'de E-Devlet Pratiğinin Atipik Bir Örneği: Tek Adımda Hizmet Birimleri, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, ss. 293-311.

Kaynakça

Acar, E. (2016). Dünyada ve Türkiye' de idareyi değişime iten nedenler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Afro-Avrasya Özel Sayısı , ss.147-159.

Appadurai, A. (1999). "Globazation and the research imagination." *International Social Science Journal*, Vol. 51, Number 160, June.

Aydın, Ü. (2016). Finansal Sistem ve Finansal İktisadın Yapısı. M. Özçalık ve M. Soysal (Ed.), Finansal Kurumlar ve Finansal Krizlerin Ekonomik Etkileri içinde (205-240. ss). Ekin Yayınevi. Bursa.

Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme, Toplumsal Sonuçlar*, Çev. A. Yılmaz. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bozaslan, B. M. (2020). Egemen Demokrasi ve Rus Kamu Yönetimi. Bursa: Ekin Yayınevi.

Cavlak, H. & Doğan, M. (2019). Siyasal Kültür ve Yönetim Şekli: Putin Dönemi Rusya. *Sosyal Bilimler Metinleri (2019/2)*.

Eltchaninoff, M. (2017). Putin'in Aklında Ne Var? Çev. M. Işık Durmaz. İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Farazmand, A. (1999). "Küreselleşme ve Kamu Yönetimi." Çev. S. Kaygalak. *Mülkiye*. Cilt XXV, Sayı 229.

Giddens, A. (2000). *Üçüncü Yol*. Çev. M. Özay. İstanbul: Birey Yayıncılık.

Kanberoğlu, Z. ve Kara O. (2013) Küresel Krizlerin Sosyal Yaşam Üzerindeki Etkisi: Van İli Örneği, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 31, 2013 Güz, 35-48.

Mankoff, J. (2009). *Russian Foreign Policy The Return of Great Power Politics*. Council on Foreign Relations Books. New York.

Manning, S. (1999). "Introduction." *Journal of World Systems Research*, Vol. 5, Issue 2.

Roberts, K. (2017). "Understanding Putin: The politics of identity and geopolitics in Russian foreign policy discourse." *International Journal*, Vol. 72, Issue 1.

Sezici, E. (2017). İşletmelerin Sosyal ve Kurumsal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye'nin Önde Gelen Özel Üretim İşletmelerinde Bir Uygulama, akademik Bakış Dergisi, 60, 596-613.

Yıldırım, E. (2018). "1990'lardan 2000'lere Rusya'da Devletin Dönüşümünün Ekonomi-Politiği: Bir Neo-Otoriter Düzenleyici Devlet Modeline Doğru." *Fiscaoeconomia*, Special Issue (1).

Kaynakça

Bozaslan, B. M. (2019). "Yönetim ve Yerel Yönetim", Yönetim Ve..., Ankara: Gazi Kitabevi

Cohen, B. (2013). 6 Key Components for Smart Cities 2012, UBM Future Cities City News, http://www.ubmfuturecities.com/author.asp?section_id=219&doc_id=52405 3&image_number=1, (Erişim Tarihi: 01.04. 2022).

Curran, K. ve Nichols, E. (2005). E-democracy. *Journal of Social Sciences*, *1*(1), 16-18.

Cvetanova, G. ve Pachovski, V. (2014). *E-democracy Initiatives at the Local Level in the Re-Public of Macedonia, Estonia and Hungary*. In Proceedings from the 9th Annual International Conference on European Integration: The Europe of Tomorrow: Creative, Digital, Integrated.

DPT (2006). *Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010),* http://www.bilgitoplumu.gov.tr/tstrateji/Strateji_Belgesi.pdf, (Erişim Tarihi: 16.03.2022).

Erdoğan, O. (2019). Yerel Yönetimlerde Dijital Dönüşüm: Molenwaard Belediyesi Örneği. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 59-74.

Erol, V. (2021). Yönetim bilişim sisteminin bir örneği olarak Türkiye'de elektronik seçim sistemi. *BŞEÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(2), 427-440.

Giffinger R., Fertner C., Kramar H., Kalasek R., Milanović N.P., Meijers E. (2007). Final Report: Smart Cities: Ranking of European Medium-Sized Cities: http://www.smartcities.eu/download/smart_cities_final_report.pdf, (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

Gül, A. ve Çobanoğlu, Ş. (2017). Avrupa'da Akıllı Kent Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Çanakkale'nin Akıllı Kente Dönüşümünün Analizi SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (Kayfor15 Özel Sayısı) ss.1543-1565.

Harrison, C., B. Eckman, R. Hamilton, P.Hartswick, J. Kalagnanam, J. Paraszczak ve P. Williams (2010). Foundations For Smarter Cities, IBM Journal of Research and Development, (4), ss. 1-16.

Henden, H. B. ve Henden, R. (2005). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve E- Belediyecilik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 48-66.

Karaca, Y. ve Öztürk, N. K. (2019). Yeni Nesil Belediyecilik: Dijital Belediye Uygulamaları. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2(3), 528-537.

Kaypak, Ş. (2009). Küreselleşme Sürecinde E-Dönüşüm ve Belediyelere Yansıması. *Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde ss. 215-234.

Kaypak, Ş., Yılmaz, V. ve Bimay, M. (2017). *"Dijital Çağda Yerel Yönetimler",* Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S.22 (KAYFOR'15 Özel Sayısı), ss.1798-1813.

Korkut, H. (2013). Demokrasinin Dönüşüm Sürecinde Birey, Yurttaş ve Cemaat . *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2* (3), 63-73.

Kormych, L. I. ve Kormych, A. I. (2019). E-Democracy And Enhancıng Publıc Admınıstratıon In Ukraıne: The Issues of Transıtıon. *State And Law In The Context of Globalızatıon: Realıtıes And Prospects*, 52.

Köseoğlu, Ö. ve Demirci, Y. (2018). Akıllı Şehirler ve Yerel Sorunların Çözümünde Yenilikçi Teknolojilerin Kullanımı. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 40-57.

Kubicek, H. ve Westholm, H. (2007). Scenarios for Future Use of e-Democracy Tools in Europe. *International Journal of Electronic Government Research (IJEGR)*, *1*(3), 33-50.

Macintosh, A. (2004). Characterizing e-participation in policy-making. In *37th Annual Hawaii International Conference on System Sciences, Proceedings of the* (pp. 10-pp). IEEE.

Norris, D. F. (2005). *A New Agenda for e-Democracy. Oxford Internet Institute.* Forum Discussion Paper.

Omelichkin, O. V. (2014). E-Democracy: Concept And Problems. *Kemerovo State University Bulletin*, *1*(2), 86- 89.

Odendaal, N. (2003). Information and Communication Technology and Local Governance: Understanding the Difference Between Cities in Developed and Emerging Economies, Computers, Environment and Urban Systems, (27), ss. 585–607

Sezici, E. & Buran, A. Ç. (2021). Elektronik Ticaret Kavramı, Türleri, Dünya'daki Ve Türkiye'deki Mevcut Durumu, Editörler: Oğuz, A. & Güreşçi, G., Disiplinlerarası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler, Ekin Yayınevi, 202-233.

Simon, J., Bass, T., Boelman, V. ve Mulgan, G. (2017). *Digital Democracy*. The Tools Transforming Political Engagement. Nesta.

Tosun, E. (2008). Türkiye de E Belediyecilik Uygulamaları Bursa Nilüfer Osmangazi Yıldırım Belediyelerinin Web Sitelerinin Analizi. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 2(17), 71-94.

Trajkovik, V. (2013). *Yerel Yönetimler için Bilgi ve İletişim Teknolojileri BİT Standartlar, İlkeler ve En İyi Uygulamalar*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği.

Türkasya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM). (2006). *E-Belediyecilik Kılavuzu: Yerel Yönetim Vatandaş Etkileşimi, Stratejik Rapor*, İstanbul: TASAM Yayınları.

Türkiye Bilişim Derneği (TBD) (2004). II. Türkiye Bilişim Şurası E-Belediye Raporu, Ankara.

Uçkan, Ö. (2003). *E-Devlet E-Demokrasi ve Türkiye.* İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Üste, B. ve Güzel, B. (2009). Belediyelerin E-Demokrasiye Bakışı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(26), 69-93.

Yeşildal, A. (2019). Sosyal Medya, Yerel Yönetimler ve Katılımcı Yönetim: Bilgi Çağında Belediyeler İçin Yeni Stratejiler. *İnsan ve İnsan 6*(22): 883-902.

Kaynakça

Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi, 8*(65): 35-41.

Çelik M.Y. ve Kara O., (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Kredi Risk Primi, Hisse Senedi Piyasası ve Altın Fiyatları Arasındaki İlişkilerin Analizi; Türkiye Örneği. IJAR. 6(12),91-99.

Çelik, H. (2011). Alışveriş Merkezlerinde Hizmet Kalitesi Algısı ve Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16*(3), 433-448.

Dünya Sağlık Örgütü, (2022). https://covid19.who.int/

Eleren, A. ve Kılıç, B. (2007). Turizm Sektöründe SERVQUAL Analizi ile Hizmet Kalitesinin Ölçülmesi ve Bir Termal Otelde Uygulama. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9*(1), 235-263.

Erdoğan, B. Z. (2019). *Pazarlama ilkeler ve yönetim*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

Ghosh, I. (2022) Key Events in the COVID-19 Timeline https://www.visualcapitalist.com/covid-19-timeline-key-events-visualized/

Gülçiçek, C. (2021). *Koronavirüs Salgınının Küresel Güvenlik ve Yönetişim Üzerindeki Etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.

He, H. and Harris, L. (2020). The Impact of Covid-19 Pandemic on Corporate Social Responsibility and Marketing Philosophy. *Journal of Business Research 116* (2020); 176-182.

Karalar, R. (2008). Ürün planlama ve geliştirme. *Pazarlama yönetimi* (6. Baskı) içinde (s.131-152). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1478.

Kılıç, O. (2020). Tarihte küresel salgın hastalıklar ve toplum hayatına etkileri. *Küresel salgının anatomisi: insan ve toplumun geleceği.* İçinde (s.13-53). Türkiye Bilimler Akademisi.

Kılıç, Y. (2020). Borsa İstanbul'da COVID-19 (Koronavirüs) Etkisi. Journal of Emerging Economies and Policy, 5(1), 66-77.

Koyuncu, T. ve Meçik, O. (2020). Covıd-19 Pandemisinin Türkiye'de Ekonomik Büyümeye Sektör-Spesifik Etkileri: VAR Analizi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 18*(4), 112-131.

Midilli, Ö. (2011). *Hizmet Sektöründe Müşteri Memnuniyetinin Pazarlamaya Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.

Mucuk, İ. (2002). *Temel pazarlama bilgileri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.

Nakip, M., Varinli, İ. ve Gülmez, M (2012). *Güncel pazarlama yönetimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Sağlık Bakanlığı, (2022) https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html

Sevimli, S. (2006). *Hizmet Sektöründe Kalite Ve Hizmet Kalitesi Ölçümü Üzerine Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sezici, E. (2014). Çalışma Yaşamı Kalitesi, İşyerinde Sapkın Davranış Ve İşten Ayrılma Eğilimi İlişkisi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 41, 235-246.

Yükselen, C. (2015). *Pazarlama (İlkeler-yönetim-örnek olaylar)*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Kaynakça

Bai, Y., Yao, L., Wei, T., (2020), "Presumed Asymptomatic Carrier Transmission Of Covid-19", Jama 323(14), 1406-1407.

BDDK, (2021), "Yeşil Dönüşümün Finansmanı, Fırsatlar ve Zorluklar".

BBC News, (2020). Coronavirüs Krizi Yeşil Bir İyileşmeyi Teşvik Edebilir mi? https://www.bbc.co.uk/news/science-environment-52488134 Erişim tarihi: 15.03.2022.

Bilik, M. ve Aydın, Ü. (2021). Effect of COVID-19 on Financial Markets. Ç. Başarir and B. Darici (Ed.), Financial Systems, Central Banking, and Monetary Policy during COVID-19 Pandemic and After (ss.19-36). Published by Lexington Books, An imprint of The Rowman & Littlefield Publishing Group, Inc. London, United Kingdom.

C. Le Quéré, R.B. Jackson, M.W. Jones, A.J.P. Smith, S. Abernethy, R.M. Andrew, A.J. De-Gol, D.R. Willis, Y. Shan, J.G. Canadell, P. Friedlingstein, F. Creutzig, G.P. Peters, (2020), "Temporary reduction in daily global CO2 emissions during the COVID- 19 forced confinement, Nat. Clim. Chang",10 (7) s:1–8.

Chen, C., Zarazua de Rube, G., Xu, X., Li, J., (2020), "Coronavirus comes home? Energy use, home energy management, and the social-psychological factors of COVID-19", Energy Research & Social Science., 101688.

Cui, H., Wang, R., & Wang, H. (2020), "An Evolutionary Analysis of Green Finance Sustainability Based on Multi-Agent Game". Journal of Cleaner Production, 269, 121799. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.121799.

Çalışkan, A. ve Erul, R. D. (2021), "Koronavirüs Krizinden Çıkışta Türkiye'de Alınan Ekonomik Önlemler ve Kamu Politikalarının Önemi", Vergi Raporu, 256, s.35-58.

Çilingir, S. (2020). Küresel İklim Krizi ve Yönetimi: Pandemi Sonrası Dünyada Sera Gazı Emisyon Rejimi:189.

Depsaş Enerji, "Enerji verimliliği", https://www.depsas.com.tr/tr/enerjimi-yonetiyorum/enerji-verimliligi Erişim Tarihi: 15.09.2022.

Ergün, O. (2022). İklim Değişikliği Yazı Dizisi 5 | Yeşil Borçlanma Aracı ve Yeşil Kira Sertifikası Rehberi Kapsamında Yeşil Finansman.

Finansal Riskler Raporu (2021), FİR32_TAM+METİN.pdf (tcmb.gov.tr). Erişim Tarihi: 10.05.2022.

Guerriero, C., Haines, A., Pagano, M. (2020). Health and sustainability in post-pandemic economic policies Nature Sustainability.

Guinto, R. (2020), "Pandemic Policy Should Also Be Climate Policy - This İs Why. World Economic Forum. Retrieved from".

https://www.weforum.org/agenda/2020/08/pandemic-policy-must-be-climate-policy sitesinden alınmıştır. Erişim tarihi: 11.03.2022.

Güreşçi, Gülçin. Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Döngüsel Ekonomi ve Pandeminin Etkileri. (Editör: Ferhan Sayın) Döngüsel Ekonomi Makro ve Mikro İncelemeler İçinde. Ankara: Nobel Yayınevi. 47-65.

Green finance initiative, (2016). Globalising Green Finance: The UK As An İnternational Hub (S. 10).

Harrabin, R. (2020). Covid Recovery Plan 'Must Tackle Climate Change', https://www.bbc.co.uk/news/science-environment-52418624 Erişim Tarihi: 05.03.2022.

(IEA), international Energy Agency, (2020). "Global energy demand to plunge this year as a resultof the biggest shock since the Second World War," 2020. https://www.iea.org/news/global-energy-demand-to-plunge-this-year-as-a-result-of-the-biggest-shock-since-the-second-world-war Erişim Tarihi: 03.09.2022

IPCC, (1990). Climate Change: The IPCC Scientific Assessment. Cambridge University Press

IPCC (2022), Framing and Contect, Chapter 1, s:81, https://doi.org/10.1017/9781009157940.003

İstanbul Financial Center, (2022), Yeşil Finans - İstanbul Financial Center (ifc.gov.tr) .Erişim Tarihi: 04.05.2002

Kanberoğlu, Z., Görür, Ç., Yıldırımçakar, İ., Türkmenoğlu M. (2021), "Analysis of Covid-19 Pandemic Data According to the Countries Including in the Human Development Index by Using Clustering Analysis"K-Average Method*, International Journal of Contemporary Economics and Administrative Sciences ISSN: 1925 – 4423 Volume: XI, Issue: 2, pp. 454-468.

Keskin, M., (2022), "İklim Dönüşümü ve Yeşil Finansman", Euroasıa Journal Of Socıal Scıences & Humanıtıes | Issn: 2651-5261, s:56.

Klioutchnikov, I., Kliuchnikov, O., (2021). Green Finance: Pandemic And Climate Change (S.

Klioutchnikov, I., Kliuchnikov, O., (2021). Green Finance: Pandemic And Climate Change (s.

Medipol Sağlık Grubu, (2022), https://medipol.com.tr/bilgi-kosesi/bunlari-biliyor-musunuz/pandemi-nedir-corona-virusu-neden-pandemi-ilan-edildi Erişim Tarihi: 10.05.2022.

Lai, C., Ping Shih, T., CHİEN Ko, w., Jen Tang, H., Ren Hsueh, P., (2020). "Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-Cov-2) And Coronavirus Disease-2019 (COVID-19): The Epidemic And The Challenges", International Journal of Antimicrobial Agents, 105924.

Larsen, M.L. (2020), "Introduction to Green Finance". International Insthutu of Green Finance".

L. Hook, A. Raval, (2020). "Coronavirus leads to 'staggering' drop in global energy demand, " Financial Times

Lombrana, L.M., Warren, H., (2020), "A Pandemic That Cleared Skies And Halted Cities İsn't Slowing Global Warming, Available", Bloomberg Green.

MGM,https://mgm.gov.tr/iklim/iklim-degisikligi. Erişim Tarihi: 14.09.2022.

Niˇzeti´c, S., (2020), "Impact of coronavirus (COVID-19) pandemic on air transport mobility, energy, and environment: a case study. Int. J. Energy Res".

Norouzi, N., Zarazua de Rubens, G., Choupanpiesheh, S., Enevoldsen, P., (2020), "When pandemics impact economies and climate change: Exploring the impacts of COVID-19 on oil and electricity demand in China", Energy Research & Social Science, 101654.

OECD (2020), Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2021: A New Way to Invest for People and Planet, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/e3c30a9a-en.

Oğuz, A. ve Güreşçi, G., (2018). 2008 Küresel Krizi Sürecinde Avrupa Birliği Ekonomi Politikalarının Koordinasyonu Sorunu. Uluslararası İlişkilerde Güncel Çalışmalar I (Editörler: Arzu Al, Meral Balcı) Academia Yayınevi: 103-110.

TÜRMOB (2020), "Korona Salgınının Türkiye Ekonomisine Etkisi Değerlendirmeler ve Öneriler

Raporu", Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, 503.

Öztürk, H., (221), "Yenilenebilir Enerji Kaynakları", birsen yayınevi, mesleki kitap.

URL 3 (2017), https://www.dogadergisi.com/ormansizlasma-ve-collesme/ Erişim Tarihi: 15.09.2022.

University of California Berkeley, (2017), https://responsiblebusiness.haas.berkeley.edu/ events/bsbif.htm Erişim Tarihi: 01.03.2022.

Rakic, S. Ve Mitik, P. (2012). Bankacılık -Bireysel Bankacılık Ürünlerine Özel Önem Veren Yeşil Finansal Ürünler (s. 54)

Saurel, S. (2020). It Is Time To Open Your Eyes, The Stock Market Is İn The Middle Of A Tech Bubble. Medium,

Sağlam, N. Düzgüneş, E. Balık, I. (2008), "Küresel Isınma ve İklim Değişikliği".

Wang, M., Li, X., & Wang, S. (2021), "Discovering Research Trends and Opportunities of Green Finance And Energy Policy: A Data-Driven Scientometric Analysis. Energy Policy", 154(October 2020), 112295. https://doi. org/10.1016/j.enpol.2021.112295.

Van Veelen, B. (2021), "Cash Cows? Assembling Low-Carbon Agriculture Through Green Finance. Geoforum", 118(April 2020), 130–139. https://doi. org/10.1016/j.geoforum.2020.12.008.

World Economic Forum, (2013), WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf (weforum.org)

World Economic Form (2020), https://www.weforum.org/agenda/2020/04/climate-change-coronavirus-linked/ Erişim Tarihi: 04.03.2022.

WMO. (1992), https://library.wmo.int/doc_num.php?explnum_id Erişim Tarihi: 04.03.2022..

WYNS, A. (2020). World Economic Forum, How Our Responses To Climate Change And The Coronavirus Are Linked.

WWF,https://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/iklim_degisikligi_ve_enerji/iklim_degisikligi/ Erişim Tarihi: 08.09.2022.

WWF(2022),https://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/iklim_degisikligi_ve_enerji/iklim_degisikligi/. Erişim Tarihi: 10.09.2022.

Yıldız, S. N. ve Aydın, Ü. (2022). COVID-19 Salgınının Türkiye'de Finansal Yatırım Araçları Üzerindeki Etkisi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 23(1), 294-316.

Yüce, N.C., Güreşçi, G. ve Oğuz A. (2021), Yeşil Ekonominin İstihdam Üzerine Etkileri, Disiplinlerarası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler, Ekin Yayınevi, Bursa, s.269-285

https://ekoiq.com/2021/06/pandemi-sonrasi-turkiyede-yesil-donusum/ Erişim Tarihi: 05.09.2022.

Kaynakça

Apandi, L. S. A., Shukri, S., Shariffuddin, M. D. K., Ali, N. N. S., & Arbak, S. (2021, December). Analısıs Bıblıometrık Ekonomı Gıg. In *Conference Proceedıng* (P. 87).

Aydın, Ü. ve Ağan, B. (2018), Yükselen Davranışsal Finans: Optimal Finansal Yapının Tesisi İçin Davranışsal Politika Önerileri. A.Cebeci, E. Torres, H. G. Beken (Ed.), Current Debates in Economics, Volume 18 (ss. 277-288). IJOPEC Publication No: 2018/09, London, United Kingdom.

Ertürk, M. (2022). Gig Ekonomisi İle İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 97-126.

Fırat, S. Ü., & Fırat, O. Z. (2017), "Sanayi 4.0 devrimi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme: Kavramlar, küresel gelişmeler ve Türkiye", *Toprak İşveren Dergisi*, *114*(2017), s.10-23.

Finance, A. T. C. C. (2015), "Industry 4.0 Challenges and solutions for the digital transformation and use of exponential Technologies", *Finance, Audit Tax Consulting Corporate: Zurich, Swiss*, 1-12.

Fırat, O. Z., & FIRAT, S. Ü. (2017). Endüstri 4.0 yolculuğunda trendler ve robotlar. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, *46*(2), 211-223.

Günay, D. (2002), "Sanayi ve sanayi tarihi", *Mimar ve Mühendis Dergisi*, *31*(2002), 8-14.

Gülaçti, Ş. E. N., & Bütün, E. (2021). Covid-19'un Pandemi Salgınının Havacılık Sektörüne Etkisi: Gig Ekonomisi Alternatifi. *Journal Of Aviation Research*, *3*(1), 106-127.

Küçük, N., & Tınaz, P. Gig Ekonomide Psikososyal Riskler "Nitel Bir Analiz". *Beykoz Akademi Dergisi*, *10*(1), 103-126.

Gülaçti, Ş. E. N., Arslan, A. H., & Bütün, E. (2020). Gig Ekonomisinin Havacılık Sektöründeki Geleceği. *Journal of Aviation Research*, *2*(1), 58-74.

Görmüş, A. (2020). Gig Ekonomisinde İstihdam ve Endüstri İlişkileri: İstihdam Statüsünden Kaynaklanan Zorluklar. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, *10*(2), 227-244.

Hicran, K. A. S. A., & Arslan, G. (2020). Endüstri 4.0 Kapsamında Teorik Bir Analiz: Türkiye Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *19*(76), 1810-1826.

Johnston, H., & Land-Kazlauskas, C. (2018). Organizing On-Demand: Representation, Voice, And Collective Bargaining İn The Gig Economy, Condıtıons Of Work And Employment Serıes No. 94, s: 2226-8952.

Karamustafa, Ö. Ü. E. Y., & Alkan, D. P.(2021). Geleceğin İstihdamı Gig Çalışanı: Dönüşen Örgüt Yapıları Ve İnsan Kaynakları Uygulamaları. Örgütsel Davranış Kongresi, 87-109.

Kesayak, B. (2019). Endüstri Tarihine Kısa Bir Yolculuk. https://www.endustri40.com,

https://www.endustri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk/, (Son Erişim: Ağustos 2020).

Kanberoğlu, Z., & Yıldırımçakar, İ. (2021). Türkiye'de turizm sektöründe esnek istihdam uygulamalarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi*, *1*(2), 1-14.

Kanberoğlu, Z., Yaşar, Ö. G. H., & Yıldırımçakar, İ. (2021). Sürdürülebilir Kalkınma Ve Endüstri 4.0 İlişkisi. *Sosyal Bilimlerde Uluslararası Dijital Dönüşüm Konferansı Tam Metin Bildiri Kitabı*, *2*, 28.

Kanberoğlu, Z., & Göçer, M. (2019). Türkiye'de inovasyonun genç işsizlik üzerindeki etkisi. *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, *3*(9), 61-77.

Onyeji-Nwogu, I., Bazilian, M., & Moss, T. (2017), "The digital transformation and disruptive technologies: challenges and solutions for the electricity sector in African markets", Center for Global Development, 1-24.

Ozbilgin, M., & Erbil, C. (2021). Post-Hümanist İnovasyon: Gig Ekonomi Özelinde Moto Kuryeli Teslimat Sektörü Örneklemi. *Sosyal Mucit Academic Review*, *2*(1), 22-41.

Ömer, Ü. N. A. L., & Temiz, H. E. Gig ekonomisi bağlamında iş ilişkisinin değişen yüzü: Uber örneği. *Çalışma ve Toplum*, *1*(72), 167-206.

Rostow, W. W. (1971)", Sanayi Devrimi Nasıl Başladı", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, *30*(1-4), s. 256-278.

Sezgin, S. (2018),"Üçüncü Sanayi Devrimi: Yanal Güç, Enerjiyi, Ekonomiyi ve Dünyayı Nasıl Dönüştürüyor?", *Is Ahlakı Dergisi*, *11*(1), s.129-134.

Soylu, A. (2018). Endüstri 4.0 ve girişimcilikte yeni yaklaşımlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 43-57.

Özsoylu, A. F. (2017). Endüstri 4.0. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *21*(1), 41-64.

Yıldız, S. K. Gig Ekonomisi Ve Yeni Nesil Habercilik Pratiği Olarak Gig Gazeteciliğinin Yükselişi.

Yıldız, A. (2018). Endüstri 4.0 ve akıllı fabrikalar. *Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *22*(2), 546-556.

Yasım, Y. K. (2020). Endüstri 4.0: Çalışmanın Geleceği. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *9*(1), 47-64

Kaynakça

Akerlof, G. (1980). A Theory of Social Custom, of which Unemployment may be One Consequence. *The Quarterly Journal of Economics*. 94(4): 749-775

Aktan, C. C. (2012). Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlakı. *Çimento İşveren Dergisi*. 26(1):14-22.

Allingham, M. G. ve Sandmo, A. (1972). Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis. *Journal of Public Economic*. 1 (3-4). 323-338.

Alm, J., McClelland, G. H. Ve Schulze, W. D. (1992). Why Do People Pay Taxes?. *Journal of Public Economics*. 48 (1): 21-38.

Alm, J. ve Jacobson, S. (2007). Using Laboratory Experiments in Public Economics. National Tax Journal. 60 (1): 129-152.

Amir, O., Ariely, D., Cooke, A., Dunning, D., Epley, N., Gneezy, U., ... ve Silva, J. (2005). Psychology, behavioral economics, and public policy. Marketing letters, 16(3), 443-454.

Andreoni, J., Erard, B. Ve Feinstein, J. (1998). Tax Compliance. *Journal of Economic Literature*. 36 (2): 818-860.

Angner, E. ve Loewenstein, G. (2006). Behavioral Economics. *Handbook Of The Phılosophy Of Scıence: Phılosophy Of Economıc* (ss. 641-690). Amsterdam: Elsevier

Antonides, G. ve Robben, H. S. (1995). True Positives and False Alarms in the Detection of Tax Evasion. *Journal of Economic Psychology*. 16 (4): 617-640.

Ariely, D. (2008). Akıldışı Ama Öngörülebilir. Çev. A. Gül ve F. Bolat, İstanbul: Optimist Yayın Grubu.

Atkinson, A. B. ve Stglitz, J. E. (1980). *Lectures on Economics*. Berkshire: McGrow-Hill Book.

Aydın, Ü. Ve Ağan, B. (2016). Rasyonel Olmayan Kararların Finansal Yatırım Tercihleri Üzerindeki Etkisi: Davranışsal Finans Çerçevesinde Bir Uygulama. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12(2): 95-112.

Bayraklı, H. H., Saruç, N. T. Ve Sağbaş, İ. (2004). *Vergi Kaçırmayı Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Vergi Kaçaklarının Önlenmesi: Anket Çalışmasının Bulguları*. http://www.maliyesempozyumu.org/wp-content/uploads/2017/10/Maliye-Sempozyumu_19_224_279.pdf, (10.09.2021).

Becker, G. S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*.76(2): 169-217.

Benkraiem, R., Uyar, A., Kilic, M., ve Schneider, F. (2021). Ethical behavior, auditing strength, and tax evasion: A worldwide perspective. Journal of International Accounting, Auditing and Taxation, 43, 100380.

Bernheim, B. D. Ve Rangel, A. (2005). Behavioral Public Economics: Welfare and Policy Analysis with

Non- Standard Decision- Makers. *National Bureau of Economic Research. Working Paper*. 11518.

Binici, T., Koç, A. A. Ve Zulauf, C. R. (2003). Risk Attitudes of Farmers in Terms of Risk Aversion: A Case Study of Lower Seyhan Plain Farmers in Adana Province, Turkey. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*. 27(5): 305-312.

Bjerring, J. C., Hansen, J. U. ve Pedersen, N. J. L. L. (2014). On The Rationality of Pluralistic Ignorance. *Synthese*. 191 (11): 2445-2470.

Blackwell, C. (2007). A Meta-Analysis of Tax Compliance Experiments. Working Paper 07-24. Georgia State University. *International Studies Program Working Paper*.

Blaufus, K., Braune, M., Hundsdoerfer, J. ve Jacop, M. (2015). Self-serving Bias and Tax Morale. *Economics Letters*. 131: 91-93.

Buchanan, J. M. (1967). Cooperation and Conflict in Public- Goods Interaction. *Economic Inquiry*. 5 (2): 109–121.

Camerer, C., Issacharoff, S., Loewenstein, G., O'Donoghue, T. Ve Rabin, M. (2003). Regulation for Conservatives: Behavioral Economics and the Case for Asymmetric Paternalism. *University of Pennsylvania Law Review*. 151 (3): 1211-1254.

Camerer C. Ve Weber, R. (2006). Behavioral Experiments in Economics. *Experimental Economics*. 9: 187-192.

Christiansen, V. (1980). Two comments on tax evasion. Journal of Public Economics. 13(3): 389-393.

Congdon, W. J., Kling, J. R. ve Mullainathan, S. (2009). Behavioral Economics and Tax Policy. National Tax Journal. 62 (3): 375-386.

Cowell, F. A. (1985). The Economic Analysis of Tax Evasion. *Bulletin of Economic Research*. 37 (3): 163-193.

Cowell, F.A. ve Gordon, J. P. F. (1988). Unwillingness to Pay: Tax Evasion and Public Good Provision. *Journal of Public Economics*. 36: 305-321.

Cullis, J., Jones, P. ve A. Lewis. (2006). Tax Framing, Instrumentality and Individual Differences: Are There Two Different Cultures?. Journal of Economic Psychology. 27: 304-320.

Cullis, J., Jones, P. Ve Soliman, A. (2012). Spite Effects in Tax Evasion Experiments. *The Journal of Socio-Economics*. 41 (4): 418-423.

Cummings, R. G., Martinez-Vazquez, J., McKee, M. Ve Torgler, B. (2005). Effects of Tax Moral and Survey Evidence. *Switzerland: CREMA- Center of Research in Economics, Management and the Arts*.

Çevik, S. (2012). Mükellefin Devlet ve Toplumla Etkileşimi, Bireysel Normlar ve Vergi Ahlakı. *Maliye Dergisi*. 163: 258-289.

Çiçek, H., Karakaş, M. Ve Yıldız, A. (2008). *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Vergi Yükümlülerinin*

Vergiyi Algılama ve Tutum Analizi: Bir Alan Araştırması. Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.

Davis, J. S., Hecht, G. Ve Perkins, J. D. (2003). Social Behaviours, Enforcement, and Tax Compliance Dynamics. *The Accounting Review*. 78(1): 39-69.

Didinmez, İ. (2018). *Davranışsal İktisat Perspektifinden Vergi Uyum Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı.

Dileyici, D. (2006). Vergileme, Algılama ve Mali Aldanma. *Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi* (ss.173-188). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Dolbun, M. (2019). *Vergi Uyumu Kapsamında Kurumlar Vergisi Mükelleflerinin Davranışları*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı.

Duval, S., ve Wicklund, R. A. (1972). A theory of objective self awareness.

Elffers, H., Weigel, R.H. ve Hessing, D.J. (1987a). The Consequences of Different Strategies Measuring Tax Evasion Behavior. *Journal of Economic Pscycholgy*. 8 (3): 311-337.

Empoli, D. D. (2002). The Theory of Fiscal Illusion in a Constitutional Perspective. *Public Finance Review*. 30(5): 377-384.

Feld, L. P. Ve Frey, B. (2007). Tax Complaince as the Result of a Psychological Tax Contract: The Role of

Incentives and Responsive Regulation. *Law and Policy*. 29 (1): 102-120.Festinger, L., Riecken, H. W. ve Schachter, S. (1956) When Prophecy Fails: A Social and Psychoanalytical Study of a Modern Group that Predicted the Destruction of the World. New York: Harper & Row.

Festinger, L. (1957). A theory of cognitive dissonance, Evanston: Row & Peterson.

Festinger, L. ve Carlsmith, J. M. (1959). Cognitive Consequences of Forced Compliance. *Journal of Abnormal and Social Psychology*. 58 (29): 203-210.

Fischer, C.M., Wartick, M. Ve Mark, M.M. (1992). Detection Probability and Taxpayer Compliance: A Review of the Literature. *Journal of Accounting Literature*. 11: 1-46.

Frank, A. C. ve Gordon, J. P.F. (1988). Unwillingness to Pay: Tax Evasion and Public Good Provision. *Journal of Public Economics*. 36: 305-321.

Franzoni, L. A. (2008). *Tax Compliance*. Encyclopedia of Law and Economics.

Friedland, N. (1982). A Note on Tax Evasion as a Function of the Quality of Information about the Magnitude and Credibility of Threatened Fines: Some Preliminary Research. *Jounal of Applied Social Psychology*. 12(1): 54-59.

Güth, W., Levati, V. Ve Sausgruber, R. (2005). Tax Morale and (De-)Centralization: An Experimental Study. *Public Choice*. 125 (1-2): 171-178.

Hashimzade, N., Myles, G. D. Ve Tran-Nam, B. (2012). Application of Behavioural Economics to Tax Evasion. *Journal of Economic Survey*. 27 (5): 941-977.

Hill, C. A. (2010). What Cognitive Psychologists Should Find Interesting About Tax. *Psychonomic Bulletin & Review*. 17 (2): 180-185.

Hosseini, H. (2003). The Arrival of Behavioral Economics: From Michigan, or the Carnegie School in the 1950s and the Early 1960s?. *Journal of Socio-Economics*. 32(4): 391-409.

James, S. (2012). Behavioural Economics and the Risks of Tax Administration. *eJournal of Tax Research*. 10(2): 345-363.

James, S. Ve Alley, C. (2002). Tax Compliance, Self- Assessment and Tax Administration. *Journal of Finance and Management in Public Services*. 2 (2): 27-42.

James, S. Ve Edwards, A. (2014). The Importance of Behavioral Economics in Tax Research and Tax Reform: The Issues of Tax Compliance and Tax Simplification. *University of Exeter Discussion Papers in Management Paper Number 07/14, ISSN 1472-2939*.

Kamilçelebi, H. (2016). *Davranışsal İktisat ve Davranışsal İktisadın Uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Karaaslan, A. Ve Sandalcı U. (2015). Vergi Ahlakını Belirleyen Faktörlerin Analizine Yönelik Bir

Uygulama. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*. 52(607): 37-54.

Kirchler, E. (2007). *The Economic Psychology of the Tax Behaviour*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kaval, E., (2022). Davranışsal İktisat Açısından Vergi Uyumu: Ekonometrik Bir Analiz. DEÜ SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kitapcı, İ. (2014). *Vergi Etiği ve Vergi Psikolojisi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Kitapcı, İ. (2016). Bilişsel Psikolojinin Vergi Uyumuna Etkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*. 53(611): 57-69.

Kitapcı, İ. (2017). Vergiye Psikolojik Bir Bakış: Gelir İdaresi Başkanlığı Tarafından Yayınlanan Vergi Aflarının Vergi Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*. 173: 439-466.

Kling, J. (2011). Behavioral Economics and Public Finance. *Policy and Choice Public Finance through the Lens of Behavioral Economics* (ss. 40-66). Washington D.C.: Brookings Institution Press.

Kornhauser, M. E. (2007). *Normative and Cognitive Aspects of Tax Compliance Literatüre Review and Recommendations for The IRS Regarding Individual Taxpayers*. Florida Tax Review. https://taxprof.typepad.com/taxprof_blog/f-iles/Kornhauser.pdf, (15.10.2021).

Korobkin, R. B. Ve Ulen, T. S. (2000). Law and Behaviroal Science: Removing the Rationality Assumption from Law and Economics. *California Law Review*. 99 (4): 1051-1144.

Leicester, A., Levell, P. Ve Rasul, I. (2012). *Tax and Benefit Policy: Insights from Behavioral Economics. IFS Commentary C125. Londra: Institute for Fiscal Studies*. https://ifs.org.uk/comms/comm125.pdf., (08.11.2021).

Lewis, A. (1982). The Social Psychology of Taxation. *British Journal of Social Psychology*. 21 (2): 151-158.

Loewnstein, G. ve Thaler, R. H. (1989). Anomalies: Intertemporal Choice. *The Journal of Economic Perspectives*. 3 (4): 181-193.

Lubian, D. Ve Zarri, L. (2011). Happiness and Tax Morale: An Empirical Analysis. *Working Paper Series Department of Economics University of Verona*. 4: 1-39.

Mullainathan S. Ve Thaler R. H. (2004). Behavioral Economics. *International Encylopedia of Social and Behavioral Sciences*.

Oates, W. E. (1988). *On the Nature and Measurement of Fiscal Illusion. Taxation and Fsical Federalism Essays in Honour of Russell Mathews* (ss. 61-82). New York: Australian National University Press.

Oriska, M. Ve Hudson, J. (2002). Tax Evasion, Civic Duty and the Law Abiding Citizen. *European Journal of Political Economy*. 19 (1): 82-103.

Prebble, B. C. (2011). *Should Tax Avoidance be Criminalised? Tax Avoidance and Criminal Law Theory*. (Yayınlanmamış Lisans Tezi). University of Otago. http://www.otago.ac.nz/law/research/journals/otago036330.pdf, (24.10.2021).

Rabin, M. (2002). A Perspective on Psychology and Economics. *European Economic Review*. 46: 657-685.

Ritsama, C. M., Thomas, D. W. Ve Ferrier, G. D. (2003). Economic and Behavioral Determinats of Tax Compliance: Evidence from the 1997 Arkansa Tax Penalty Amnesty Program. *Presented at the IRS Research Conference*. 1-25.

Roth, J. A., Scholz, J. T. Ve Witte, A. D. (1989). *Taxpayer Compliance. Volume: 1. An Agenda for Research*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Sandalcı, U. (2020). Vergiden Kaçınmayı Etkileyen Faktörlerin Yapısal Eşitlik Modeli İle Analizi. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*. 4(3): 1033-1056.

Saruç, N. T. (2015). *Vergi Uyumu: Teori ve Uygulama*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sausgruber, R. Ve Tyran, J.R. (2005). Testing the Mill Hypothesis of Fiscal Illusion. *Public Choic*e. 122(1-2): 39-68.

Sezici, E. (2019). Örgüt Yanlısı Etik Olmayan Davranışlar, Editörler: Sezici, E. Ve Önder, Ş., Güncel

Konular Işığında Etik Seçme Yazılar, Ekin Yayınevi, 45-58.

Slemrod, J. Ve Yitzhaki, S. (2002). Tax Avoidance, Evasion and Administration. *Handbook of Public Finance* (ss. 1423-1470). North Holland: Elsevier.

Song, Y. Ve Yarbrough, T.E. (1978). Tax Ethics And Taxpayer Attitudes: A Survey. *Public Administration Review*. 38(5): 442-452.

Spicer, M. W. Ve Lundstedt, S. B. (1976). Understanding Tax Evasion. *Public Finance = Finances Publiques*. 31 (2): 295-305.

Stainer, A., Stainer, L. Ve Segal, A. (1997). The Ethics of Tax Planing. Business Ethics. *A European Review*. 6 (4): 213-219.

Stiglitz, J. E. ve Rosengard, J. K. (2015). *Economics of the Public Sector*. New York/ London: W. W. Norton & Company.

Torgler, B. (2003a). Tax Morale: Theory and Empirical Analysis of Tax Compliance, Doctoral Thesis University of Basel, *Faculty of Business and Economics*. https://edoc.unibas.ch/56/1/DissB_6463.pdf, (14.10.2021).

Torgler, B. (2007). *Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Emprical Analysis*, UK: Edward Elgar Publishing.

Torgler B., Schaffner M. Ve Macintyre A. (2007). Tax Compliance, Tax Morale, And Governance Quality. *International Studies Program Working Paper* No. 07-27.

Tuay, E. ve Güvenç, İ. (2007). *Türkiye'de Mükelleflerin Vergiye Bakışı*. https://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/turkiyede_mukelleflerin_vergiye_bakisi.pdf, (16.12.2021).

Varma, K. N. Ve Doob, A. N. (1998). Deterring Economic Crimes: The Case of Tax Evasion. *Canadian Journal of Criminology*. 40 (2): 165-184.

Von Neumann, J. Ve Morgenstern, O. (1944). *The Theory of Games and Economic Behaviour*. New Jersey: Princeton University Press.

Wenzel, M. (2005). Misperceptions Of Social Norms About Tax Compliance: From Theory to Intervention. *Journal of Economic Psychology*. 26 (6): 862-883.

Winden, F. V. Ve Ash, E. (2009). On The Behavioral Economics of Crime. Experimental and Political Economics. https://www1feb-uva.nl/creed/pdffiles/WindenAshcrime2010.pdf., (31.10.2021).

Witte, A. D. Ve Woodbury, D. F. (1985). The Effect of Tax Laws and Tax Administration on Tax Compliance: The Case of the U.S. Individual Income Tax. *National Tax Journal*. 38 (1): 1-13.

Yitzhaki, S. (1974). A Note on Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis. *Journal of Public Economics*. 3 (2): 201-202.

Yurdadoğ, V., Gökbunar, R. Ve Tunçay, B. (2016). Vergi Uyumunu Belirleyen Faktörlere Genel Bir Bakış. Yönetim ve Ekonomi. *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 23(3): 805-816.

Zhang, N., Andrighetto, G., Ottone, S., Ponzano, F. Ve Steinmo, S. (2016). Willing to Pay? Tax Compliance in Britain and Italy: An Experimental Analysis. *PloS One*. 11(2): 1-17.

Elffers, H., Weigel, R. H., ve Hessing, D. J. (1987). The consequences of different strategies for measuring tax evasion behavior. Journal of Economic Psychology. 8(3): 311-337.

Fisman, R., ve Wei, S. J. (2004). Taxariely rates and tax evasion: evidence from "missing imports" in China. *Journal of political Economy*, *112*(2), 471-496.

Frey ve Regen, R. (2002). Motivation Crowding Theory. Journal Of Economic Surveys, 590-611.

Friedland, N., Maital, S., & Rutenberg, A. (1978). A simulation study of income tax evasion. *Journal of public economics*, *10*(1), 107-116.

Kahneman, D. ve Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. Econometrica, Vol. 47, No. 2, 263-291.

Lederman, L. (2003). The Interplay between Norms and Enforcement in Tax Compliance. *George Mason Law & Economics Research Paper No. 03-12; U of Texas, Public Law Research Paper No. 49*, 1454-1514.

Lewis, A. (1982). The social psychology of taxation. British Journal of Social Psychology, 21(2), 151-158.

McCaffery, E. J. ve J. Slemrod. (2006). Toward an Agenda for Behavioral Public Finance. E. J. McCaffery ve J. Slemrod (Ed.). Behavioral Public Finance içinde. New York: Russell Sage Foundation, 2006, 3-31.

Mittone, L. (2006). Dynamic behaviour in tax evasion: An experimental approach. *The Journal of Socio-Economics*, *35*(5), 813-835.

Nordblom, K. ve Zamac, J. (2012). Endogenous Norm Formation Over The Life Cycle-The Case of Tax Morale. *Economic Analysis and Policy*. 42.(2): 153-170.

Prentice, D. A. ve Miller, D. T. (1993). Pluralistic Ignorance and Alcohol Use on Campus: Some Consequences of Misperceiving the Social Norm. *Journal of Personality and Social Psychology*. 64 (2): 243-256.

Prentice, D. A. ve Miller, D. T. (1996). Pluralistic Ignorance and the Perpetuation of Soical Norms by Unwitting Actors. *Advances In Experimental Social Psychology*. (28): 161-209.

Pickhardt, M., ve Prinz, A. (2014). Behavioral dynamics of tax evasion–A survey. *Journal of Economic Psychology*, *40*, 1-19.

Richardson, G. (2006). Determinants of tax evasion: A cross-country investigation. Journal of international Accounting, Auditing and taxation, 15(2), 150-169.

Robben, H. S. J., Webley, P., Weigel, R. H., Warneryd, K. E., Kinsey, K. A. , Hessing, D. J., Alvira Martin, F., Elffers, H., Wahlund, R., Van Langenhove, L., Long, S. B. ve Scholz, J. (1990). Decision Frame and Opportunity as Determinants of Tax Cheating: An International Experimental Study. *Journal of Economic Psychology*. 11 (3): 341-364.

Ross, J. M. ve Mughan, S. (2018). The Effect of Fiscal Illusion on Public Sector Financial Management: Evidence from Local Government Property Assessment. *Public Finance Review*. 46 (4): 635-664.

Shamir, J. ve Shamir, M. (1997). Pluralistic Ignorance Across Issues and Over Time: Information Cues and Biases. *The Public Opinion Quarterly*. 61 (2):227-260.

Tanzi, V., ve Shome, P. (1993). A primer on tax evasion. Staff Papers, 40(4), 807-828.

Thomas, K. D. (2015). The psychic cost of tax evasion. BCL Rev., 56, 617.

Yücel, E. ve Çizel B. (2018). Bilişsel Uyumsuzluk Teorisi Üzerine Kavramsal Bir İnceleme: Satın Alma Perspektifi. Journal of Yasar University. 13(50): 150-163

Kaynakça

Acar, E. (2017). "Neoliberalizm ve Sosyal Refah Devleti Ekseninde Üçüncü Yol Yaklaşımı". Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (ICEBSS Özel Sayı).

Aydın, Ü. (2016). "Finansal Sistem ve Finansal İktisadın Yapısı". Ed. M. Özçalık ve M. Soysal. Finansal Kurumlar ve Finansal Krizlerin Ekonomik Etkileri. Bursa: Ekin Yayınevi.

Baudrillard, J. (2020). *Tüketim Toplumu*. Çev. N. Tutal & F. Keskin. 13. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2006). *Küreselleşme Toplumsal Sonuçları*. Çev. A. Yılmaz. 2. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Z. (2007). *Consuming Life*. Cambridge: Polity Press.

Castells, M. (2000). "Toward a Sociology of the Network Society." *Comtemporary Sociology*, 29(5).

Castells, M. (2011). "A Network Theory of Power. " *International Journal of Communication*, 5.

Cohen, L. (2003). *A Consumer's Republic: The Politics of Mass Consumption in Postwar America*. New York: Alfred A. Knopf.

de Certeau, M. (2009). *Gündelik Hayatın Keşfi I*. Çev. L. Arslan Özcan. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Foucault, M. (2016). *Özne ve İktidar*. Çev. I. Ergüden-O. Akınhay. 3. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Friedman, T. L. (2000). *The Lexus and The Olive Tree Understanding Globalization*. New York: Anchor Books.

Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya: Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Sekillendiriyor?* Çev. O. Akınhay. İstanbul: Alfa Yayınları.

Habermas, J. (2008). *Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akîbeti*. Çev. M. Beyaztaş. İstanbul: Bakış Yayınları.

Honore, C. (2008). *Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi Yavaş*. Çev. E. Gür. İstanbul: Alfa Yayınları.

Jameson, F. (1983). "Postmodernism and Consumer Society." *The Anti-Aesthetic: Essays on Postmodern Culture*. Der. H. Foster. Seattle: Bay Press.

Kahraman, H. B. (2004). *Postmodernite ile Modernite Arasında Türkiye 1980 Sonrası Zihinsel, Toplumsal, Siyasal Dönüşüm*. 2. Baskı. İstanbul: Everest Yayınları.

Kapitalizm ve Enformasyon Çağı Küresel İletişim Devriminin Politik Ekonomisi (2003). Ed. R. W. McChesney, E. Meiksins Wood ve J. Bellamy Foster. Ankara: Epos Yayınları.

Kloby, J. (2005). *Küreselleşmenin Sefaleti Eşitsizlik, Güç ve Kalkınma*. Çev. O. Düz. İstanbul: Güncel Yayıncılık.

Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi (1998). Ed. A. D. King. Çev. G. Seçkin ve Ü. H. Yolsal. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Özmen, Ş. Y., Birsen, H. ve Birsen, Ö. (2016). ""Yavaş Hareketi": Çevreden Kültüre Hayatın Her Alanında Küreselleşmeye Başkaldırı." *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, C. 1, S. 2.

Petrini, C. (2003). *Slow Food, The Case for Taste*. New York: Columbia University Press.

Petrini, C. & Padovani, G. (2012). *Slow Food Devrimi*. Çev. Ç. Ekiz. Ankara: Sinek Sekiz Yayınevi.

Ritzer, G. (2019). *Toplumun McDonaldlaştırılması Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme*. A. E. Pilgir. 4. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Robertson, R. (1999). *Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür*. Çev. Ü. H. Yolsal. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Slow Food Movement. Erişim adresi: https://www.slowfood.com/about-us/our-philosophy/

Slow Manifesto. Erişim adresi: http://slowdownnow.org/slow-manifesto/

Steger, M. B. (2003). *Globalization A Very Short Introduction*. London: Oxford University Press.

Trentmann, F. (2004). "Beyond Consumerism: New Historical Perspectives on Consumption." *Journal of Contemporary History*, 39(3).

Wallerstein, I. (2005). *21. Yüzyılda Siyaset*. 2. Baskı. Çev. T. Doğan-E. Abadoğlu. İstanbul: Aram Yayıncılık.

Kaynakça

Cavallo, E.A. and Noy, I.(2010). The economics of natural disasters: A survey.

Cuaresma, J.C., Hlouskova, J. Ve Obersteiner, M. (2008). Natural disasters as creative destruction? Evidence from developing countries, Economic Inquiry, Western Economic Association International, 46(2): 214-226.

Güreşçi, Gülçin (2019). Doğal afetlerin ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerinin değerlendirilmesi sorunsalı. Enerji ve Çevre Ekonomisi içinde. (Edt. Müge Manga ve Esra Ballı), İstanbul: Ekin Yayınevi.

Hochrainer, S. (2009). Assessing the macroeconomic impacts of natural disasters: Are there any? World Bank Policy Research Working Paper. 4968: 1-43.

Lonergan, S. (1998). The Role of environmental degradation in population displacement. Environmental Change and Security Project Report, 4, 5-15.

Malhotra, Y. (2000). Knowledge Management for e-business Performance: Advancing Information Strategy to Internet Time, Information Strategy: The Excutive's Journal.

Mathew, E.K., Mohaddes, K., Ng, N.C.R., Pesaran, M.H., Raissi, M. ve Yang, J.C. (2019). Long-term macroeconomic effects of climate change: A Cross-Country Analysis, NBER Working Paper, 26167, 2019: 1-57.

McAdam, Jane ve Ferris, E. (2015). Planned relocations in the context of climate change: Unpacking the legal and conceptual issues. 4 (1). Cambridge Journal of International and Comparative Law.

Myers, N (1993). Environmental refugees in a globally warmed World. Bioscience, 43: 752-761.

Naik, A., Stigter, E. ve Laczko, F., 2007. Migration, development and natural disasters: Insights from the Indian Ocean Tsunami, International Organisation for Migration Series, 30: 1-94.

Noy, I. (2009). The macroeconomic consequences of disasters. Journal of Development Economics, 88(2): 221-231.

Noy, I. ve Nualsri, A. (2011). Fiscal storms: Public spending and revenues in the aftermath of natural disasters. Envrionment and Development Economics. 16(1): 113-128.

Perch-Nielsen, S. (2004), Understanding the effect of climate change on human migration the contribution of mathematical and coceptual models. Swiss Federal Institute of Technology, Department of Environmental Sciences.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration, American Social Review, 23(3): 256-266.

Piguet, E., Peceud, A. ve Guchteneire, P. (2011). Migration and climate change: An overview. Refugee Survey Quarterly. 30(3): 1-23.

Ravenstein, E.G. (1889). The laws of migration. Journal of the Royal Statistical Society. 52(2): 241-301.

Shi, P., Yang, S., Ye, Q., ve Han, G. (2017). Green development and integrated risk governence, International Journal of Disaster Risk Science. 8(2), 231-233.

Sen, A.K. (1981). Poverty and famines: An essay on entitlement and deprivation. Oxford, Clarendon Press.

Songwathana, K. (2018). The Relationship between Natural Disaster and Economic Development: A Panel Data Analysis, Procedia Engineering 212 (2018) 1068–1074.

Stapleton, S.O., Nadin,R., Watson, C. ve Kellett, J. (2017). Climate change, migration and displacement**:** The need for a risk-informed and coherent approach, United Nations Development Programme.

Skidmore, M. ve Toya, H. (2002). Do natural disasters promote long-run growth. Economic Inquiy. 40(4) 664-87.

Yüce, N.C., Güreşçi, G. ve Oğuz A. (2021), Yeşil Ekonominin İstihdam Üzerine Etkileri, Disiplinlerarası Sosyal ve Ekonomik Değerlendirmeler, Ekin Yayınevi, Bursa, s.269-285.

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

SOSYAL BİLİMLERDE GÜNCEL ARAŞTIRMALAR II

Çanakkale-2022

SOSYAL BİLİMLERDE GÜNCEL ARAŞTIRMALAR II

EDİTÖRLER

Prof.Dr. Selçuk İPEK
Prof.Dr. Cüneyt KILIÇ
Dr.Öğr.Üyesi Sabri Sami TAN

Kitap yer alan bölümler 4-5 Temmuz 2022 tarihinde Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi tarafından düzenlenen ***Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı II'***de sunumu yapılan çalışmaların genişletilmiş halleridir.

E K İ N
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-93-6

Eylül 2022

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

İÇİNDEKİLER

İçindekiler……..…….	**V**
TAKDİM…….....	**VII**
ÖNSÖZ/Editörden…….....	**VIII**
Importance of Sustainable Development: Benchmarking of The Sustainability of a Domestic and Foreign Municipality *Ayşenur ERDİL……..…….*	**1**
G8 Ülkeleri ve Türkiye'de Tarımsal Üretim Etkinliğinin Ölçülmesi *Resul TELLİ, Enes KAN ……..…*	**17**
Yenilenebilir Enerji ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Danimarka Örneği *Mustafa Orhan ÖZER ……..…*	**28**
Sürdürülebilir ve Yeşil Büyüme Stratejisi Olarak Avrupa Yeşil Mutabakatı *Esra YÜKSEL ACI ……..…*	**35**
Estimating Demand For Carbonated Soft Drinks Using Random Coefficient Logit Model *Merve Özbağ KEÇECİ ……..…….....*	**45**
Fosil Kaynaklı Enerji Tüketimi ve Çevre Kalitesi: APEC Ülkeleri İçin Bir Panel Veri Analizi *Onur YAĞIŞ, Burcu KILINÇ SAVRUL ……..…*	**63**
Çanakkale İli Enerji Özelinde İşgücü Piyasasına Yönelik Değerlendirmeler *Hayrettin KARACAN ……..…….*	**69**
Çevre Bilincinin Tatmin, Tutum ve Niyete Olan Etkisinin 2. El Çevrimiçi Pazarlarda Araştırılması *Didem GEZMİŞOĞLU ŞEN ……..…*	**80**
AR, VR, MR ve XR Arasındaki Fark Nedir? Artırılmış Gerçeklik Pazarlaması ve Uygulamaları *İbrahim Halil EFENDİOĞLU ……..…*	**88**
Fitness Eğitmenlerinde İş Yeri Güvencesizliği, Örgütsel Güven, Örgütsel Özdeşleşme ve İşten Ayrılma Niyeti: Ampirik Bir Çalışma *Ahmet Hakan ÖZKAN, İsmail ÖZDEMİR ……..…*	**99**
Birliktelik Kuralları Analizi ve Apriori Algoritması ile Çevrimiçi Perakende Satış Uygulaması *Uğur ERCAN, Sezgin IRMAK ……..…*	**107**
Sürdürülebilirlik Odaklı İnovasyon Yönetimi: Üretimden Tüketime Gıda Alanından Örnekler *Alperen MANİSALIGİL ……..…*	**115**
Sosyal Sorumluluk Algısının Örgütsel Sürdürülebilirliğe Etkisi: Akademisyenler Örneği *Pınar TOKAL ……..…*	**121**
Yeşil Liman Performans Kriterlerinin Önem Derecelerinin SWARA Yöntemiyle Belirlenmesi *Hatice DOĞAN ……..…*	**131**
Türkiye'de Kır-Kent Bağlantıları: Kırsal Kalkınma İçin Politika Önerileri *Cuma YILDIRIM, Sedat ÇOBANOĞLU.……..…*	**144**

Türkiye'de Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Sürecinde Yönetişim Kavramının Önemi ve Bürokrasinin Değişen Rolü *Erdem Ünal DEMİRCİ* ……	**150**
Araştırma Metodolojileri: İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi Döküman Analizi *Fatma TAKMAZ DEMİREL* ……	**163**
Çevre Kanunu'na Göre Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu *Gökçe CANARSLAN* ……	**172**
Yeşil Akıllı Şehirlerin Sürdürülebilirliği: Araştırma Eğilimleri 2010-2021 *Gülay EKREN* ……	**179**
Türkiye'de İklim Değişikliğiyle İlgili Olarak İdari Makamların Sorumluluk Esasları *Onur KAPLAN* ……	**188**
Göçün Artan Milliyetçilik Üzerine Etkisi *Rabia Nur KARTAL* ……	**196**
Küresel İklim Krizinin Aşılmasında Çevre Gazeteciliğinin Rolü ve Önemi *Pınar BAYRAM* ……	**201**
Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Türkiye İçin Önemine Dair Bir İnceleme *Mehmet BÖLÜKBAŞ, Mehtap TARHAN BÖLÜKBAŞ* ……	**208**
Çevrenin Kasten veya Taksirle Kirletilmesi Suçları (TCK m.181-182) *Yağmur Ekim YILMAZ* ……	**216**
Kentler ve Küresel İklim Değişikliği Üzerindeki Etkileri *Alper BİLGİLİ* ……	**226**
Spatial Separation in Cities on the Axis of Hate Speech and Hate Crime *Sibel EZGİN-AĞILLI* ……	**232**
Bazı OECD Ülkelerinde Uygulanan Yeşil Vergilerin Karşılaştırmalı Analizi *Mustafa BOLAHATOĞLU* ……	**240**
Plastik Poşet Vergisi: Gerçekten Etkili Mi? *Fatma TURNA* ……	**248**
Biyoekonominin Gelişiminde Bütçe Politikasının Rolü *Serkan IŞIK* ……	**263**
Avrupa'da İşgal ve Enerji Güvenliği Sorunu: Rusya-Ukrayna Savaşının Almanya'nın Yeşil Enerji Politikasına Etkileri *Fatih BAYEZİT* ……	**271**

Experts in the field of sustainable development and planning in a municipality in the Marmara Region were interviewed. Sustainable development indicators were compared by taking the average values of the experts' opinions. By taking the average values with the Benchmark method and the AHP method used, the most prominent sustainable development indicator and criteria in terms of sustainability were determined.

As a result of the application made with the AHP and benchmarking method as seen Table 2, it has been seen that the Economic Indicator (economic criteria: 0.131) has a higher priority in ensuring Sustainable Development in the municipality operating in the Marmara Region. Second priority is the Social Indicator (social criteria: 0.123). The Environmental Indicator (environmental criteria: 0.079) is in the last place. Trade class (0.598), which is among the economic indicators, has a higher value than the others. The Demography class (1.638), which is among the social indicators, has a higher value than the others and has a higher priority in this indicator group. Considering the environmental indicators, the Historical and Physical Environment class (1.181), which is among these indicators-criteria, has a higher value than the others and has a higher priority in this indicator group. Among the sustainable development criteria-indicators, it would be important for sustainability and sustainable development to prioritize those with greater value and to try to improve those factors.

As a result, AHP is a method that finds widespread application in decision theory and is a measurement method that takes into account contradictory, measurable or abstract criteria. Qualitative weights of criteria and options are determined by establishing multi-level decision structures and creating pairwise comparison matrices with AHP (Saaty, 1980; Vargas, 1990; Saaty, 1994).

5. CONCLUSION

Today, as the importance of sustainability and sustainable development increases, people's curiosity and sensitivity to environmental pollution have increased. On this subject, studies have been carried out to prevent environmental pollution in various universities and various organizations have been established. In addition, governments have prepared training programs to educate their citizens on this subject, and they have not been content with this and have enacted environmental protection laws. Non-governmental organizations have also contributed to the public's awareness on this issue and educated people.Businesses, which have an important role in the pollution of the environment, have had to pay attention to environmental protection as people attach importance to this issue and they have seen this as a competitive tool. Thus, environmental pollution control among businesses has been linked to an automatic control created by the consumer. The environmentally friendly symbols and titles that businesses receive have started to be the reasons for consumers' preference.

As a result, the world has started to take precautions, albeit late, against environmental pollution, which has become noticeable with the development of industry and excessive population growth. Despite all the efforts and legal measures to prevent environmental pollution, there is still an understanding that sees the environment as an object that everyone can use as they wish. With the increase in legal measures and criminal sanctions, the number of people who think like this will decrease in time. The best and most effective solution for environmental pollution is to increase the level of education and to include this subject as a course in the education curriculum besides penal sanctions. Several states have begun to carry out activities for the implementation of Sustainable Development Goals through municipal governments throughout the framework of this process, which is strongly tied to municipal councils. These short and long-term projects are expected to contribute to the localisation of the goals. In this period we are living in, there is a need more than ever before for solution proposals and the steps we will take together for the solution for the continuity of living life, protection of the environment and creating more just, inclusive, safe and resilient societies.

REFERENCES

ADGER, W. N. (2000). Social and ecological resilience: are they related?, *Progress in Human Geography*, *24(3),* 347–364. doi:10.1191/030913200701540465

ADGER, W. N. (2006). Vulnerability, *Global Environmental Change 16(3)*, 268-281.

AKTAN, C. (2022). Stratejik Yönetim ve Benchmarking, http://www.canaktan.org/yonetim/stratejik-yonetim/benchmarking.htm, 12.06.2022.

ALTUNBAŞ, D. (2003). Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye'deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış, *Yönetim Bilimleri Dergisi, 1 (1-2)* , 103-118. https://dergipark.org.tr/tr/pub/comuybd/issue/4121/54207.

BOGAN, C. E. (1994) Benchmarking for Best Practices: Winning through Innovative Adaptation, p.312, New York: McGraw-Hill.

BOOKCHIN, M. (1994). Özgürlüğün Ekolojisi: Hiyerarşinin Ortaya Çıkışı ve Çözülüşü. (Çev. Alev TÜRKER). İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 100, İnceleme Dizisi, 52, 1994

BURNS, P. & HOLDEN, A. (1995). Tourism: A New Perspective. London, Prentice Hall ; 1st edition, 250 p.

BLEWITT, J. (2015). Understanding sustainable development, Routledge, Abingdon

BURKE, Charles J.(1996). 10 Steps To Best Practices Benchmarking, Quality Digest, 23-28.

CAMP, R. (1998). Global Cases In Benchmarking: Best Practices from Organizations Around the World, McGraw-Hill Inc.,US, 450 p.

CARRARO, C., CRUCİANİ, C., CİAMPALİNİ, F., GİOVE, S. & LANZİ, E. (2009). Aggregation and Projection Of Sustainability Indicators: A New Approach, *The 3rd OECD World Forum on Statistics*, Knowledge and Policy Charting Progress, Building Visions, Improving Life Busan, Korea - 27-30 October 2009 https://www.oecd.org/site/progresskorea/44120643.pdf, 10.06.2022.

CIPFA (The Chartered Institute of Public Finance&Accountancy). (2015). Auditing for Change Management and Transformation, London, https://www.cipfa.org/policy-and-guidance/publications/a/auditing-for-change-management-and-transformation-online, 25.02.2021.

CEBECİ, Ö. F. & ÇAKILCIOĞLU, M. (2002). Kültürel Sürdürülebilirlik, 10. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Ankara.

DAĞDEVİREN, M. & EREN, T. (2001). Tedarikçi Firma Seçiminde Analitik Hiyerarşi Prosesi ve 0-1 Hedef Programlama Yöntemlerinin Kullanılması, *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi, 16(2*), 41-52.

DASGUPTA, P., & HEAL, G. (1974), The Optimal Depletion of Exhaustible Resources, *Review of Economic Studies, 41*, 3-28.

DASGUPTA, P., & HEAL, G. (1979), Economic Theory and Exhaustible Resources, Cambridge University Press, Cambridge

DOLLAR, D.(2001). Aart KraayThe World Bank Development Research Group Macroeconomics and Growth April 2001, *Policy Research Working Paper*.

DULUPÇU, M. A. & OKÇU, M. (2000).Towards Quantum Economic Development: Transcending Boundaries, *SBF Dergisi, 55(3),* 29-53.

DULUPÇU, M. A. & OKÇU, M. (2001). Economics and Management Sciences through the Lenses of Chaos and Quantum Theories, *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 2(1),* 81-98.

DULUPÇU, M. A. (2000). Sürdürülebilir Kalkınma Politikasına Yönelik Gelişmeler, *Dış Ticaret Dergisi, 6(20),* 46-70.

Do you know all 17 SDGs?, https://sdgs.un.org/goals, 12.05.2022

FOLKE, C., S. CARPENTER, T. ELMQVİST, L. GUNDERSON, HOLLİNG, C. S. & WALKER, B. (2002). Resilience and sustainable development: building adaptive capacity in a world of transformations. *Ambio 31(5), 437-440.*

FOLKE, C., HAHN, T., OLSSON, P. & NORBERG, J. (2005). Adaptive governance of social-ecological systems. *Annual Review of Environment and Resources, 30(1),* 441-473.

GOODLAND, R. (1995), The Concept of Environmental Sustainability, *Annual Review of Ecology and Systematics, 26*, 1-24, doi:10.1146/annurev.es.26.110195.000245.

GÜVENÇ, B.(1976), Değerler, Tutumlar ve Davranışlar, Ruşen Keleş, Toplum Bilimlerde Araştırma ve Yöntem, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara.

HAMILTON, K. (1995), Sustainable Development, the Hartwick Rule and Optimal Growth, *Environmental and Resource Economics, 5(4),* 393-411.

HANÇERLİOĞLU, O. (1976-1980), Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar. 7 cilt. Ankara: Remzi Kitabevi, 1976-80.

HANÇERLİOĞLU, O .(1976), Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar 1. Cilt:A-D. Ankara: Remzi Kitabevi Büyük Fikir Kitapları Dizisi, 26, 1976.

HARTWICK, J. M. (1977). Intergenerational Equity and the Investing of Rents from Exhaustible Resources, *American Economic Review, 67(5*), 972-74.

HARTWICK, J. M. (1978). Substitution Among Exhaustible Resources and Intergenerational Equity, *Review of Economic Studies, 45(2),* 347-54. doi:10.2307/2297349.

HEPBURN, C. (2006), Valuing the far-off future: discounting and its alternatives, (Ed.) G. Atkinson, S. Dietz, & E. Neumayer, Handbook of Sustainable Development, Edward Elgar, Cheltenham, 109-24.

HUETING, R., & REIJNDERS, L. (1998), Sustainability is an objective concept, *Ecological Econonomics, 27(2),* 139-47, doi:10.1016/S0921-8009(98)00033-0.

LEAL, J. E. (2020). AHP-express: A simplified version of the analytical hierarchy process method. *MethodsX, 7,* 100748. doi:10.1016/j.mex.2019.11.021.

MARKANDYA, A., HAROU, P., BELLÙ, L. G., & CISTULLI, V. (2002), Environmental Economics for Sustainable Growth: A Handbook for Practitioners, Edward Elgar, Cheltenham, 528 p.

MARKLAND, R. E. (1989). Topics in Management Science, John Wiley & Sons Inc, New York.

MUNASINGHE, M. (1993), Environmental Economics and Sustainable Development, The World Bank, Washington, D.C., 95 p. phttps://documents1.worldbank.org/curated/en/638101468740429035/pdf/multi-page.pdf

MUNASINGHE, M. (2009), Sustainable Development in Practice: Sustainomics Methodology and Applications, Cambridge University Press, New York. *1st Edition*, 652 p.

ÖZGEN, H. & ÖLÇER, F. (1998). Toplam Kalite yönetiminde Benchmarking uygulaması, *Standart Dergisi, (Ağustos 1998),* 60-74.

ÖZKÖK, F. & GÜMÜŞ, F. (2009). Sürdürülebilir Turizmde Bilginin Önemi, *Yönetim Bilimleri Dergisi, 7(1),* s.53.

PRAŠNİKAR, J., DEBELJAK, Ž., & AHČAN, A. (2005). Benchmarking as a tool of strategic management, *Total Quality Management & Business Excellence, 16(2),* 257–275. doi:10.1080/14783360500054400

REDCLİFT, M. (2005). Sustainable Development (1987-2005): An Oxymoron Comes of Age. *Sustainable Development, 13,* 212-227. https://doi.org/10.1002/sd.281

ROLSTADAS. A. (1995). Benchmarking-Theory and Practice, 1st ed. , Springer; Softcover reprint of the original ,*1st edition* (April 26, 2013), 408 p.

SAATY, T.L. (1980) The Analytic Hierarchy Process: Planning, Priority Setting, Resources Allocation. Mcgraw-Hill, New York.

SAATY, T. L.(1990), How to Make A Decision: The Analytic Hierarchy Process, *European Journal of Operational Research, 48,* 9-26

SAATY, T.L. (1990). An Exposition of The AHP in Reply To The Paper Remarks On The Analytic Hierarchy Process, *Management Science, 36(3),* 259-268.

SAATY, T.L. (1994), How to Make A Decision: The Analytic Hierarchy Process. *Interfaces, 24(6)* Nov-Dec., 19-43.

ŞAN, M. (2005), Kalkınma Planlamasında Bilgi Yönetimi ve Devlet Planlama Teşkilatı İçin Kurumsal Bilgi Politikası Modeli. Ankara. Yönetim Bilgi Merkezi Dairesi Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Kalkinma_Planlamasinda_Bilgi_Yonetimi_ve_Devlet_Planla a_Teskilati_Icin_Kurumsal_Bilgi_Politikasi_Modeli.pdf

SCHNIEDERJANS, M. J. & WİLSON, R.L. (1991), Using the analytic hierarchy process and goal programming for information system Project selection. *Information & Management, 20(5),* 333-342.

SEZGİN, M. & KALAMAN, A. (2008). *Turistik Destinasyon Çerçevesinde Sürdürülebilir Turizm Yönetimi ve Pazarlaması, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19,* 429-437

SÖNMEZ, F. & BİRCAN, K.(2004). İşletmelerin Sosyal Sorumluluğu ve Çevre Sorunlarında Ekonomik Yaklaşımlar, *Yaklaşım Dergisi, 133(12),* 476-49 .

Sürdürülebilir Kalkınma Araçları, https://turkiye.un.org/tr/sdgs/2 ; https://www.kureselamaclar.org/, 12.05.2022.

Sustainable Development Goals, https://www.un.org/en/sustainable-development-goals, 12.05.2022.

Support Sustainable Development and Climate Action, https://www.un.org/en/our-work/support-sustainable-development-and-climate-action , 12.05.2022.

The 17 Goals, https://www.globalgoals.org/goals/ , 12.05.2022.

The Sustainable Development Goals Report 2022, https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/, 12.05.2022.

UNDESA, Sürdürülebilir Kalkınma Göstergelerinin Toplulaştırılması Raporu (Report on the Aggregation of the Indicators for Sustainable Development, Background Paper for the Ninth Session of the Commission on Sustainable Development, Background Paper No:2, UN Department of Economic and Social Affairs, Division of Sustainable Development, 2000), (çevrimiçi), www.un.org/esa/sustdev/csd/csd9-aisd-bp.pdf, 18.11.2009

URAL, Ş. (2000). Bilim Tarihi. İstanbul, Çantay Kitabevi, 358 p. (p.143)

VARGAS, L.G. (1990). An Overview of the Analytic Hierarchy Process and Its Applications, *European Journal of Operational Research, 48*, 2-8.

WCED (World Commission on Environment and Development) (1987), Our Common Future, Oxford University Press, Oxford.

WISE, T. A. (2001), Economics of Sustainability: The Social Dimension-Overview Essay, (Ed.) J. M. Harris, T. A. Wise, K. P. Gallagher, & N. R. Goodwin, *A Survey of Sustainable Development: Social and Economic Dimensions*, Island Press, Washington, D. C., 47-57.

YAVİLİOĞLU, C. (2002). Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri. Afyon: C. O. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(1),* 59-77.

YURDAKUL, M. (2000). Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Yöntemini Kullanan Bir Kredi Değerlendirme Sistemi, *Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi, 15(1),* 1-14.

YENİ, O. (2014), Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16/3,* 181-208

17 Goals to Transform Our World, https://www.un.org/sustainabledevelopment/, 12.05.2022.

Tablo 8'e göre 2015 yılında GT ve ETA verilerinde aralarında Türkiye'nin de yer aldığı Almanya, İngiltere, ABD ve Fransa'da Potansiyel İyileştirme (Pİ) oranlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde elde edilen rekolte başına gübre tüketimine yönelik yapılan harcamaların kısılması ve ekilebilir tarım arazilerinin diğer ülkelere göre daha kontrollü olarak kullanılması gerektiği anlaşılmaktadır. 2015 dönemine ait Pİ sonuçları özellikle etkin üretim yapan ülkelerin (Rusya ve Kanada) çalışma girdilerinde etkin olmayan ülkelere kıyasla çok daha düşük oranlara sahip olarak etkin olduğunu ortaya koymaktadır. Daha az girdi ile daha fazla çıktı üreten Kanada ve Rusya 2015 döneminde tarımsal üretimde etkin olmayı başararak diğer ülkelere referans olmuştur.

Tablo 8, 2020 dönemi açısından incelendiğinde Kanada ve Rusya'nın Pİ değerinin "0" olduğu görülmektedir. Bu ülkelerde yapılan sabit ölçekte üretimden dolayı her dönemde Pİ si 0 olarak ölçülmüştür. Japonya ve İtalya'nın ise azalan ölçekte üretim yaptığı görülmektedir. Azalan ölçekte üretimde bulunan Japonya ve İtalya'nın Pi değeri "0" değerine çok yakın olmakla birlikte az da olsa bulunmaktadır. Japonya'nın GT verileri oldukça yüksek olmasına rağmen çıktı verilerine göre ülkenin tarımsal hammadde ihracatının çok yüksek olduğu görülmektedir. Japonya gibi İtalya'da da aynı durum gözlenmektedir. Elde edilen yüksek çıktı rakamları bu iki ülkenin Pİ değerini sıfır olmasa da sıfıra çok yakın seviyeye kadar indirmiştir. Bu durumda dönem başında yalnızca Kanada ve Rusya "0" Pİ değerine sahipken dönem sonuna gelindiğinde Japonya ve İtalya'nın da etkin üretim çizgisinde yer alarak "0" Pİ değerine ulaştığı görülmektedir.

4. SONUÇ

Çalışmamızda, 2015-2020 döneminde G8 ülkeleri ve Türkiye'nin tarım sektöründe etkinlik ölçümü yapılmıştır. Araştırmada ilk olarak VZA yöntemi ile etkinlik analizi yapılmıştır. Yapılan analizde, girdi ve çıktı odaklı olmak üzere ölçeğe göre sabit getiri (CRS) ve ölçeğe göre değişken getiri (VRS) yaklaşımları ile etkinlik skorları ölçülmüştür. Analizde elde edilen sonuçlar ölçeğe göre değişken getiri (VRS) yöntemi ile yorumlanmıştır. VZA sonuçlarına göre analize katılan tüm ülkelerin etkinlik ortalaması genelde 0,548, olarak hesaplanmıştır. Ancak, çalışmaya konu dönem aralığında en yüksek etkinlik skoru 0,553 ile 2018 yılında ulaşılmıştır. Dönem sonunda Kanada, Rusya, İtalya ve Japonya'nın teknik etkinlik değeri "1" olarak ölçülmüştür. Etkin olan bu ülkeler referans üretim sınırını oluşturmuştur. VZA skoru "1" değerine yakın ülkeler etkin üretime yakın ülkeler iken "0" değerinde ya da bu değere yakın ülkeler ise etkin üretimden oldukça uzak olan ülkeler olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'nin ortalama etkinlik değeri 0,165 olarak ölçülmüştür. Bu sonuca göre ülkemizin teknik etkinlik değeri ortalamanın oldukça altında kaldığı görülmüştür. Bulgu sonuçlarına göre, 2015-2020 dönemi boyunca etkin olmayan ABD, Almanya, İngiltere, Fransa ve Türkiye'nin tarımsal üretimde etkin olabilmesi için Kanada, Rusya, İtalya ve Japonya'yı kendilerine referans almalıdır. Tarımsal üretimde etkin olmayan ülkeler tarımsal üretimde daha etkin bir verimlilik sağlaması için özellikle tarımsal girdilerini azaltacak politikalar geliştirerek beklenen çıktılarını etkin olan ülkelere yakın hale getirmelidir.

Bu çalışma sonucuna göre 2015-2020 dönemi boyunca Türkiye'nin tarımsal üretimde etkin olmadığı görülmüştür. Analiz bulgularına göre, ülkemizde etkin bir tarımsal üretim gerçekleştirebilmek için özellikle ithal gübre kullanımını azaltacak politikalar geliştirmesinin gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye'de gerek hükümet gerekse devlet politikası olarak ithal gübre tüketiminin azaltılması tarımsal üretimde maliyetlerin azalmasına yol açacaktır. Bu bağlamda ülkemizde ithal gübre yerine ata tohumu kullanımı, elde edilen mahsulün iç piyasada tüketilmesine ağırlık verilmesi ve pazar payı olanaklarının teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, ülkemizde daha az girdi ile daha fazla çıktı elde edilmesi için etkin politikalar ve planlar yapılmalı, GAP, DAP gibi büyük projelerin özendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ADOLPHSON, D. L., CORNIA, G. C., & WALTERS, L. C. (1989). Railroad property valuation using data envelopment analysis. Interfaces, 19(3), 18-26.

AHN, T. S. (1987). Efficiency and Related İssues in Higher Education: A Data Envelopment Analysis Approach. The University of Texas at Austin.

AKYOL, M. (2018). Tarımsal teşviklerle tarımsal katma değer arasındaki ilişkinin incelenmesi: Yeni endüstrileşen ülkeler için panel eşanlı denklemler sistemi analizi. The Journal of International Scientific Researches, 3(3), 226-236.

ASOM, S. T., & USHAHEMBAIJIRSHAR, V. (2016). Impact of agriculture value added on the growth of Nigerian economy. Nigerian Journal of Management Sciences Vol, 5(1).

BANKER, R. D., CHARNES, A., & COOPER, W. W. (1984). Some models for estimating technical and scale inefficiencies in data envelopment analysis. Management science, 30(9), 1078-1092.

BANKER, R. D., COOPER, W. W., SEIFORD, L. M., THRALL, R. M., & ZHU, J. (2004). Returns to scale in different DEA models. European Journal of Operational Research, 154(2), 345-362.

BASHIR, A., SUSETYO, D., SUHEL, S., & AZWARDI, A. The Relatıonshıp Between Economıc Growth, Human Capıtal, And Agrıculture Sector: Empırıcal Evıdence From Indonesıa (Similarity).

BOLUKÇU, F. (2020). "Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Sosyal Güvenlik Harcamalarının Teknik Etkinlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Veri Zarflama Analizi Uygulamaları. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BOUSSOFIANE, A., DYSON, R. G., & THANASSOULIS, E. (1991). Applied data envelopment analysis. European journal of operational research, 52(1), 1-15.

CANKURT, M., MIRAN, B., GÜNDEN, C., & ŞAHIN, A. (2010). AB ve Türkiye'nin Tarımsal Üretim Etkinlik ve Verimliliği Üzerine Küresel Krizlerin Etkileri. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi bildiri kitapçığındaki, 221-228.

COOPER, W. W., SEIFORD, L. M., & TONE, K. (2007). Data Envelopment Analysis: A Comprehensive Text With Models, Applications, References and DEA-Solver Software (Vol. 2, p. 489). New York: Springer.

COOPER, W. W., SEIFORD, L. M., & ZHU, J. (2011). Data envelopment analysis: History, models, and interpretations. In Handbook on data envelopment analysis (pp. 1-39). Springer, Boston, MA.

de Pineres, SAG (1999). Tarımsal ihracat sektöründeki dışsallıklar ve ekonomik büyüme: gelişmekte olan bir ülke perspektifi. Tarım Ekonomisi, 21 (3), 257-267.

DIKMEN, F. H., & BOZDAĞ, E. G. (2017). Türkiye ve 24 AB Ülkesi Tarım Sektörleri İçin Bir Etkinlik Analizi: 2002-2013. Ekonomik Yaklaşım 2017, 28 (104): 121, 142.

DOĞAN, H. G., KAN, A., & KAN, M. (2019). The nexus of agricultural credit and agricultural gross domestic product (GDP) in terms of European Union rural area typology in Turkey. Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology, 7(11), 1966-1971.

GARDNER, B. L. (2005). Causes of rural economic development. Agricultural Economics, 32, 21-41.

KARAHAN, A., & ÖZGÜR, E. (2009). Hastanelerde Performans Yönetim Sistemi ve Veri Zarflama Analizi (Birinci Baskı). İstanbul: Nobel Yayınevi, 36.

LIO, M., & LIU, M. C. (2008). Governance and Agricultural productivity: A cross-national analysis. Food Policy, 33(6), 504-512.

NORMAN, M., & STOKER, B. (1991). Data Envelopment Analysis: The Assessment of Performance. John Wiley & Sons, Inc.

RUNGSURIYAWIBOON, S., & LISSITSA, A. (2007). Agricultural Productivity Growth in the European Union and Transition Countries. Journal of International Agricultural Trade and Development, 3(2), 5-22.

SEIFORD, L. M. (1997). A bibliography for data envelopment analysis (1978-1996). Annals of Operations Research, 73, 393-438.

SENER, G. (2015). Avrupa 2020 Stratejisi Kapsamında 2013 Sonrası Ortak Tarım Politikası ve Türkiye'nin Bakışı. TOB AB Uzmanlık Tezi (Basılmamış), Ankara.

ŞIMŞIR, N. C. (2012). An econometric analysis of the relationships between economic growth and agricultural credits for propoor growth in Turkey. International journal of social sciences and humanity studies, 4(2), 355-364.

TUNCA, H., & DELIIKTAS, E. (2015). OECD Ülkelerinde Tarımsal Etkinlik Ölçümü: Dinamik Veri Zarflama Analizi/Measurement of Agriculture Efficiency in OECD Countries: Dynamic Data Envelopment Analysis. Ege Akademik Bakış, 15(2), 217.

UZUN, I. (2015). Dünya Tarım Sektöründe Eksik/Bulanık Veri ile Zamana Dayalı Etkinlik Analizi.

ÜNLÜ, B. (2013). Tarıma dayalı sanayi işletmelerini etkinliğinin veri zarflama analizi ile belirlenmesi (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey).

VASSILOGLOU, M., & GIOKAS, D. (1990). A study of the relative efficiency of bank branches: an application of data envelopment analysis. Journal of the operational research society, 41(7), 591-597.

WANG, Q., & CUI, J. C. (2010, August). A resource allocation mode based on DEA models and elasticity analysis. In The Ninth International Symposium on Operations Research and Its Applications (pp. 168-174).

YIĞIT, İ. (2016). The effect of organizational commitment on the social exchange and organizational socialization: a study in research and practice hospital of Kocaeli University. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(12), 25-50.

Ulaşılan sonuçlar, Danimarka'da çevre kirliliğini azaltmak amacıyla uygulanan yenilenebilir enerji politikalarının aynı zamanda ekonomik büyümeyi de teşvik ettiğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan, yenilenebilir enerjiye geçişin Danimarka ekonomisinde sürdürülebilir ekonomik büyüme için önemli olduğunu ifade etmek mümkündür. Fakat yenilenebilir enerjinin büyüme üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma değişkenler arasında herhangi bir ilişki olmadığını tespit eden Payne (2009); değişkenler arasında karşılıklı ilişki olduğu bulgusuna ulaşan Pao ve Fu (2013); ekonomik büyümenin yenilenebilir enerjiyi etkilediğini ifade eden Erdoğan vd. (2018) ve Durğun ve Durğun (2018) tarafından yapılan çalışmaların aksine, yenilenebilir enerjinin ekonomik büyümeyi etkilediği sonucuna ulaşan Inglesi-Lotz (2016), Apaydın vd. (2019) ve Naimoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmaları desteklemektedir. Elde edilen bulguların literatürde yer alan bazı çalışmalardan farklı olmasının; incelenen ülkeler, ele alınan dönemler ve kullanılan yöntemler arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda, yenilenebilir enerjiye geçişte kamu kesiminin ve özel sektörün etkinliğinin araştırılması, uygun enerji politikalarının belirlenmesinde yol gösterici olacaktır.

KAYNAKÇA

ALPER, F. Ö. (2018). "Yenilenebilir Enerji ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: 1990-2017 Türkiye Örneği", Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 8(2): 223-242.

APAYDIN, Ş. & GÜNGÖR, A. & TAŞDOĞAN, C. (2019). "Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Tüketiminin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Asimetrik Etkileri", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1): 117-134.

BAKIRTAŞ, İ. & ÇETİN, M. A. (2016). "Yenilenebilir Enerji Tüketimi İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: G-20 Ülkeleri", Sosyoekonomi, 24(28): 131-145.

BANERJEE, P. & ARCABIC, V & LEE, H. (2017). "Fourier ADL Cointegration Test to Approximate Smooth Breaks with New Evidence from Crude Oil Market", Economic Modelling, 67: 114-124.

BAYRAÇ, H. N. & ÇİLDİR, M. (2017). "AB Yenilenebilir Enerji Politikalarinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, ICMEB17 Özel Sayısı: 201-212.

BOZOKLU, S. & YILANCI, V. & GORUS, M. S. (2020). "Persistence in Per Capita Energy Consumption: A Fractional Integration Approach with A Fourier Function", Energy Economics, 91: 1-12.

CHRISTOPOULOS, D. K. & LEON-LEDESMA, M. A. (2011). "International Output Convergence, Breaks, and Asymmetric Adjustment", Studies in Nonlinear Dynamics and Econometrics, 15(3): 1-30.

ÇAĞLAYAN AKAY, E. & ABDİEVA, R. & OSKONBAEVA, Z. (2015). "Yenilenebilir Enerji Tüketimi, İktisadi Büyüme ve Karbondioksit Emisyonu Arasındaki Nedensel İlişki: Orta Doğu ve Kuzey Afrika Ülkeleri Örneği", International Conference on Eurasian Economies, 9-11 Eylül 2015, Kazan-Rusya, 628-636.

ÇINAR, S. & YILMAZER, M. (2015). "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Belirleyicileri ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği", Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 30(1): 55-78.

DURĞUN, B. & DURĞUN, F. (2018). "Yenilenebilir Enerji Tüketimi İle Ekonomik Büyüme Arasinda Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği", International Review of Economics and Management, 6(1): 1-27.

ENDERS, W. & LEE, J. (2012). "The Flexible Fourier Form and Dickey-Fuller Type Unit Root Tests", Economics Letters, 117(1): 196-199.

ERDOĞAN, S. & DÜCAN, E. & ŞENTÜRK, M. & ŞENTÜRK, A. (2018). "Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Üretimi ve Ekonomik Büyüme İlişkisi Üzerine Ampirik Bulgular", Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(2): 233-246.

ILKAY, S. C. & YILANCI, V. & ULUCAK, R. & JONES, K. (2021). "Technology Spillovers and Sustainable Environment: Evidence from Time-Series Analyses with Fourier Extension", Journal of Environmental Management, 294: 1-11.

INGLESI-LOTZ, R. (2016). "The Impact of Renewable Energy Consumption to Economic Growth: A Panel Data Application", Energy Economics 53: 58-63.

MEYER, N. L. (2004). "Renewable energy policy in Denmark", Energy for Sustainable Development, 8: 25-35.

NAİMOĞLU, M. (2021). "Fourier Yaklaşımıyla Yenilenebilir Enerji Tüketimi ve Enerji Kayıplarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Almanya Örneği", Journal of Economics and Research, 2(1): 59-68.

OMRI, A. (2014). "An International Literature Survey on Energy-Economic Growth Nexus: Evidence from Country-Specific Studies", Renewable and Sustainable Energy Reviews, 38: 951-959.

ÖZŞAHİN, Ş. & MUCUK, M. & GERÇEKER, M. (2016). "Yenilenebilir Enerji ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: BRICS-T Ülkeleri Üzerine Panel ARDL Analizi", Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 4(4): 111-130.

PAO, H. T. & FU, H. C. (2013). "Renewable Energy, Non-renewable Energy and Economic Growth in Brazil", Renewable and Sustainable Energy Reviews, 25: 381-392.

PAYNE, J. E. (2009). "On the Dynamics of Energy Consumption and Output in the US", Applied Energy, 86(4): 575-577.

PINSON, P. & MITRIDATI, L. & ORDOUDIS, C. (2017). "Towards Fully Renewable Energy Systems: Experience and Trends in Denmark", CSEE J. Power Energy Syst., 3: 26-35.

RAHMAN, M. M. & VELAYUTHAM, E. (2020). "Renewable and Non-renewable Energy Consumption-Economic Growth Nexus: New Evidence from South Asia", Renewable Energy, 147: 399-408.

WORLDBANK (2022). "World Bank Open Data", https://data.worldbank.org/, 26.05.2022.

KAYNAKÇA

BARRO, ROBERT J. 1990. "Government spending in a simple model of endogeneous growth". *Journal of Political Economy* 98(S5): pp.103-125.

BINA, OLIVIA. (2013). The Green Economy and Sustainable Development: An Uneasy Balance? *Environment and Planning C: Politics and Space*. 31(6), pp.1023-1047.

DOMAR, EVSEY. (1946). "Capital Expansion, Rate of Growth and Employment". *Econometrica*, Vol. 14, No. 2, pp.137-147.

EUROPEAN COMMISSION. (EC). (2019a). European Green Deal. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/european-green-deal-communication_en.pdf (Erişim Tarihi: 07.08.2022).

EUROPEAN COMMISSION. (EC). (2019b). Press remarks by President von der Leyen on the occasion of the adoption of the European Green Deal Communication. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_19_6749 (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

EUROPEAN COMMISSION. (EC). (2020). A new Circular Economy Action Plan For a cleaner and more competitive Europe, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9903b325-6388-11ea-b735-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

EUROPEAN COMMISSION. (EC). (2021a). 'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0550 (Erişim Tarihi: 22.08.2022).

EUROPEAN COMMISSION. (EC). (2021b). The framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC), https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1119&from=EN (Erişim Tarihi: 15.07.2022).

EUROPEAN PARLIAMENT. (EP). (2020). Sustainable Europe Investment Plan. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2020/659314/EPRS_ATA(2020)659314_EN.pdf (Erişim Tarihi: 21.07.2022)

EUROPEAN PARLIAMENT. (EP). (2021a). European Parliament resolution of 10 March 2021 towards a WTO compatible EU carbon border adjustment mechanism. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0071_EN.pdf (Erişim Tarihi: 27.07.2022).

EUROPEAN PARLIAMENT. (EP). (2022). Social Climate Fund-Fit for 55 Package Under The European Green Deal, https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2219780 (Erişim Tarihi: 11.08.2022).

GIBBS, D. & O'NEILL, K. (2014). The Green Economy, Sustainability Transitions and Transition Regions: A Case Study of Boston. *Geografiska Annaler: Series B. Human Geography*, 96(3), pp.201- 216.

HOBSBAWN, E.J (2003). Sanayi ve İmparatorluk. Çev. Abdullah Ersoy. Ankara: Dost Kitabevi.

HARROD, ROY F. (1939). "An Essay in Dynamic Theory". *Economic Journal*, Vol:49, 1939, pp.14-33.

İŞGÜDEN, TAMER. (1982). Makro İktisat. İstanbul: Bilim ve Teknik Kitabevi Yayınları.

KALDOR, NICHOLAS. (1957). "A Model of Economic Growth". *The Economic Journal*, Vol:67/268, pp.596-624.

LUCAS, ROBERT. (1988). "On the Mechanics of Economic Development". *Journal of Monetary Economics*, Vol:22, No:1, (Februrary 1988), North-Holland, pp.3-42.

MEADOWS, D.H., MEADOWS, D.L., RANDERS, J., BEHRENS, W.W. (1990). Ekonomik Büyümenin Sınırları. Çev. Kemal Tosun vd., İstanbul: İşletme Fakültesi Yayınları, No.217.

MFA. (2021). Paris Anlaşması, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. http://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

OECD. (2009). Declaration on Green Growth Adopted at the Meeting of the Council at Ministerial Level on 25 June 2009, https://www.oecd.org/env/44077822.pdf (Erişim Tarihi: 16.08.2022)

OECD. (2011). Towards Green Growth. https://www.oecd.org/greengrowth/48012345.pdf, (Erişim Tarihi: 24.08.2022)

RICARDO, DAVID. (2008). Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri, Çev. B. Zeren, Birinci Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ROMER, PAUL M. (1986). "Increasing Returns and Long Run Growth". *Journal of Political Economy*, Vol: 94, No:5, (October 1986), pp.1002-1037.

SACHS, I. (1977). "Eco-Development: Meeting Human Needs". *India International Centre Quarterly*, Vol.4, No.4, October, pp. 337-350.

SCHUMPETER, JOSEPH A. (1970). Capitalism, Socialism and Democracy. London: Unwin University Books.

SEERS, D. (1979). "The Birth, Life And Death Of Development Economics", *Development And Change*, Vol.10, pp. 707-719.

SEN, A. (1988). "The concept of development". *Handbook of Development Economics*, No.1, pp. 9-26.

SMITH, ADAM. (2006) Milletlerin Zenginliği, Çev. Haldun Derin. 3. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

SOLOW, ROBERT M. (1956). "A Contribution to the Theory of Economic Growth", *Quarterly Journal of Economics*, Vol:70, 1956, pp. 65-94.

UKCOP26. (2021). UN Climate Change Conference UK 2021, COP26 Explained, https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2021/07/COP26-Explained.pdf (Erişim Tarihi: 20.07.2022).

UN. (1972). Report of the United Nations Conference on the Human Environment, Stockholm, 5-16 June 1972, https://digitallibrary.un.org/record/523249#record-files-collapse-header, (Erişim Tarihi: 13.08.2022).

UNDP. (2020). Human Development Report 2020, The next frontier: Human development and the Anthropocene, http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf, (Erişim Tarihi: 20.08.2022).

UNEP. (2008). Green Jobs: Towards Decent in a Sustainable, Low Carbon World. http://www.unep.org/labour_ environment/PDFs/Greenjobs (Erişim Tarihi: 21.08.2022)

UNEP. (2012). Rio+20 Policy Brief: A green economy for a planet under pressure, https://sustainabledevelopment.un. org/content/documents/GE%20Guidebook.pdf (Erişim Tarihi: 12.08.2021).

ÜLGENER, SABRİ F. (1991). Milli Gelir, İstihdam ve İktisadi Büyüme. 7.Baskı. İstanbul: Der Yayınları.

WORLD BANK. (WB). (2012). Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development. https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6058/9780821395516.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Erişim Tarihi: 30.07.2022).

WEF. (2022). "The Global Risks Reports 2022", 17th Edition, https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_ Global_Risks_Report_2022.pdf (Erişim Tarihi: 27.07.2022)

UNESCAP. (2005). 'Green Growth' Focus Of Seoul Ministerial Conference, 24-29 March 2005, https://press.un.org/en/2005/rec178.doc.htm (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

UNESCAP. (2012). Economic and Social Survey Of Asia and The Pacific 2012, https://www.unescap.org/resources/ economic-and-social-survey-asia-and-pacific-2012 (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

The magnitude of own-price elasticities indicates that consumers are sensitive to CSD prices, implying elastic demand. The magnitudes of cross-price elasticities are low compared to own-price elasticities. It supports that consumers have brand loyalty, and they switch to the outside good rather than another brand of CSDs even if they are sensitive to CSDs prices of their chosen brands. Furthermore, cross-price elasticities show that consumers are brand loyal. They are more responsive to changes in the leading brands (i.e., Coke Classic and Dr Pepper). For example, an increase in the price of Coke Classic brand leads to a higher percentage change in the quantity demanded of a nonleading brand (i.e., RC Cola) than compared to the case of an increase in the nonleading brand price, the quantity demanded of Coke Classic change in a lower percentage.

Product differentiation is a prominent feature of carbonated soft drinks. Even if all carbonated soft drinks serve the same purpose, such as refreshment, they are differentiated by flavor, color, sugar content (regular vs. diet), caffeine content, etc. In addition to these characteristics, consumers may perceive the same manufacturer's brand but different package sizes to be different products. For further research, examining package size level demand (i.e., Coke Classic 12 oz. 12 packs, Coke Zero 12 oz. 12 packs, Coke Zero 6 packs of 16.9 oz., and Dr Pepper 2-liter single pack) for carbonated soft drinks may provide different aspects since package size level is more disaggregated than the manufacturer level brands.

REFERENCES

BARTEN, A.P., (1966). Theorie en empirie van een volledig stelsel van vraagvergelijkingen (Theory and empirics of a complete system of demand equations). Doctoral dissertation (Netherlands School of Economics, Rotterdam).

BERRY, S. (1994). Estimating Discrete-Choice Models of Product Differentiation. *The RAND Journal of Economics*, 25(2), 242-262.

BERRY, S., LEVINSOHN, J., & PAKES, A. (1995). Automobile Prices in Market Equilibrium. *Econometrica*, 63(4), 841-890.

BERRY, S., LEVINSOHN, J., & PAKES, A. (1999). Voluntary export restraints on automobiles: Evaluating a trade policy. *The American Economic Review; Nashville*, *89*(3), 400–430.

BESANKO, D., DRANOVE, D., SHANLEY, M, & SCHAEFER, S. (2004). Economics of Strategy.

BEVERAGE DIGEST. (May 1, 2020). Carbonated soft drink (CSD) all-channel sales volume growth in the United States from 2010 to 2019 [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

BEVERAGE DIGEST. (May 1, 2020). Per capita consumption of carbonated soft drinks in 2019 in the ten most populated countries worldwide (in 8-ounce servings) [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

BEVERAGE DIGEST. (May 1, 2020). Retail value growth of carbonated soft drinks (CSD) in the United States from 2010 to 2019 [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

BEVERAGE DIGEST. (May 1, 2020). Retail value of carbonated soft drinks (CSD) in the United States from 2010 to 2019 (in billion US dollars) [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

BEVERAGE DIGEST. (May 1, 2020). Sales volume share of liquid refreshment beverages (LRB) in the United States in 2019, by category [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

BEVERAGE DIGEST. (May 30, 2020). Carbonated soft drink (CSD) all-channel sales volume in the United States from 2010 to 2019 (in billion 192-oz cases) [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

BEVERAGE DIGEST. (May 30, 2020). Market share of leading carbonated soft drink (CSD) companies in the United States from 2004 to 2019* [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

BONANNO, A., & LOPEZ, R. A. (2009). Competition Effects of Supermarket Services. *American Journal of Agricultural Economics*, *91*(3), 555–568.

BONNET, C., & BOUAMRA-MECHEMACHE, Z. (2015). Organic Label, Bargaining Power, and Profit-Sharing in the French Fluid Milk Market. *American Journal of Agricultural Economics*, *98*(1), 113–133.

BONNET, C., & BOUAMRA-MECHEMACHE, Z. (2019). "Yogurt Cartel" of Private Label Providers in France: Impact on prices and welfare. *TSE Working Papers*. Toulouse School of Economics No. 19–1012.

BONNET, C., & DUBOIS, P. (2010). Inference on vertical contracts between manufacturers and retailers allowing for nonlinear pricing and resale price maintenance. *The Rand Journal of Economics; Santa Monica*, *41*(1), 139–164.

BONNET, C., DUBOIS, P., VILLAS-BOAS, S. B., & KLAPPER, D. (2013). Empirical Evidence on the Role of Nonlinear Wholesale Pricing and Vertical Restraints on Cost Pass-Through. *The Review of Economics and Statistics*, *95*(2), 500–515.

BONNET, C., & RÉQUILLART, V. (2011). Strategic Pricing and Health Price Policies. *IDEAS Working Paper Series from RePEc*.

BONNET, C., & REQUILLART, V. (2012). Sugar Policy Reform, Tax Policy and Price Transmission in the Soft Drink Industry. *Transparency of Food Pricing, Working Paper (No:4)*.

BONNET, C., & RÉQUILLART, V. (2013a). Impact of Cost Shocks on Consumer Prices in Vertically-Related Markets: The Case of The French Soft Drink Market. *American Journal of Agricultural Economics*, 95(5), 1088-1108.

BONNET, C., & RÉQUILLART, V. (2013b). Tax incidence with strategic firms in the soft drink market. *Journal of Public Economics*, 106(C), 77-88.

BONNET, C., & REQUILLART, V. (2016). The Effects of Taxation on the Individual Consumption of Sugar-Sweetened Beverages. *TSE Working PAPERS, Toulouse School of Economics (TSE)*, revised Jun 2018, 16-638.

BONNET, C., & SCHAIN, J. P. (2017). An Empirical Analysis of Mergers: Efficiency Gains and Impact on Consumer Prices. *TSE Working Papers, Toulouse School of Economics (TSE).*

BONNET, C., & VILLAS-BOAS, S. B. (2016). An analysis of asymmetric consumer price responses and asymmetric cost pass-through in the French coffee market. *European Review of Agricultural Economics*, *43*(5), 781–804.

CAMERON, A., & TRIVEDI, P. (2005). *Microeconometrics: Methods and applications*. Cambridge University Press.

CARLTON, D.W. & PERLOFF, J.M. (2005). *Modern Industrial Organization*, 4th ed. New Jersey: Prentice-Hall.

CHACON, V., PARAJE, G., BARNOYA, J., & CHALOUPKA, F.J. (2018). Own-price, cross-price, and expenditure elasticities on sugar-sweetened beverages in Guatemala. *PLoS ONE*, 13(10), E0205931.

CHIDMI, B., & LOPEZ, R. (2007). Brand-Supermarket Demand for Breakfast Cereals and Retail Competition. *American Journal of Agricultural Economics*, 89(2), 324-337.

CHIDMI, B., & MUROVA, O. (2011). Measuring market power in the supermarket industry: The case of the Seattle–Tacoma fluid milk market. *Agribusiness*, 27(4), 435-449.

CHINTAGUNTA, P., DUBÉ, J.-P., & GOH, K. Y. (2005). Beyond the Endogeneity Bias: The Effect of Unmeasured Brand Characteristics on Household-Level Brand Choice Models. *Management Science*, *51*(5), 832–849.

CHINTAGUNTA, P. K. (2001). Endogeneity and Heterogeneity in a Probit Demand Model: Estimation Using Aggregate Data. *Marketing Science*, *20*(4), 442–456.

CHRISTENSEN, L., JORGENSON, D., & LAU, L. (1975). Transcendental Logarithmic Utility Functions. *The American Economic Review, 65*(3), 367-383.

COLCHERO, M., SALGADO, UNAR-MUNGUÍA, HERNÁNDEZ-ÁVILA, & RIVERA-DOMMARCO. (2015). Price elasticity of the demand for sugar sweetened beverages and soft drinks in Mexico. *Economics and Human Biology, 19*, 129-137.

COTTERILL, R., FRANKLIN, A. W., & MA, L. Y. (1996). Measuring Market Power Effects in Differentiated Product Industries: An Application to the Soft Drink Industry. *University of Connecticut, Food Marketing Policy Center*, Research Report No: 62.

COTTERILL, R. W., & HALLER, L. E. (1997). An Econometric Analysis of the Demand for RTE Cereal: Product Market Definition and Unilateral Market Power Effects. *University of Connecticut, Food Marketing Policy Center*, Research Report 35.

DEATON, A., & MUELLBAUER, J. (1980). An almost ideal demand system. *American Economic Review*, 70, 312.

DHAR, T., CHAVAS, J.-P., COTTERILL, R. W., & GOULD, B. W. (2005). An Econometric Analysis of Brand-Level Strategic Pricing between Coca-Cola Company and PepsiCo. *Journal of Economics and Management Strategy*, *14*(4), 905–931.

DRAGANSKA, M., KLAPPER, D., & VILLAS-BOAS, S. B. (2010). A Larger Slice or a Larger Pie? An Empirical Investigation of Bargaining Power in the Distribution Channel. *Marketing Science*, *29*(1), 57–74. JSTOR.

DUBÉ, J.-P. (2004). Multiple Discreteness and Product Differentiation: Demand for Carbonated Soft Drinks. *Marketing Science*, *23*(1), 66–81.

EATON, B.C., & LIPSEY, R.G. (1989). Product Differentiation. In R. Schmalensee and R.D. Willig, eds. *Handbook of Industrial Organization Volume 1*. Elsevier Science, pp. 723–768.

GORMAN, W. M. (1980). A Possible Procedure for Analyzing Quality Differentials in the Egg Market. *The Review of Economic Studies*, *47*(5), 843–856.

GRIFFITH, R., NESHEIM, L., & O'CONNELL, M. (2010). Sin taxes in differentiated product oligopoly: An application to the butter and margarine market. *Working Papers* CWP37/10. Centre for Microdata Methods and Practice, Institute for Fiscal Studies.

GUADAGNI, P. M., & LITTLE, J. D. (1983). A logit model of brand choice calibrated on scanner data. *Marketing Science*, *2*(3), 203-238.

GUADAGNI, P. M., & LITTLE, J. D. (1998). When and what to buy: A nested logit model of coffee purchase. *Journal of Forecasting*, 17(3-4), 303-326.

GUERRERO-LÓPEZ, C., UNAR-MUNGUÍA, M., & COLCHERO, M. (2017). Price elasticity of the demand for soft drinks, other sugar-sweetened beverages and energy dense food in Chile. *BMC Public Health*, *17*(1), 180.

HAUSMAN, J., LEONARD, G., & ZONA, J. D. (1994). Competitive Analysis with Differenciated Products. *Annales d'Économie et de Statistique*, *34*, 159–180.

HAUSMAN, J. A. (1996). Valuation of new goods under perfect and imperfect competition. *The economics of new goods. University of Chicago Press*, pp. 207–248.

HILLER, R. S., SAVAGE, S. J., & WALDMAN, D. M. (2018). Using aggregate market data to estimate patent value: An application to United States smartphones 2010 to 2015. *International Journal of Industrial Organization*, *60*, 1–31.

HIRSCH, S., TIBOLDO, G., & LOPEZ, R. A. (2018). A tale of two Italian cities: Brand-level milk demand and price competition. *Applied Economics*, *50*(49), 5239–5252.

KAMAKURA, W., BYUNG-DO, K., & LEE, J. (1996). Modeling Preference and Structural Heterogeneity in Consumer Choice. *Marketing Science (1986-1998)*, *15*(2), 152-172.

LANCASTER, K. J. (1966). A New Approach to Consumer Theory. *Journal of Political Economy*, *74*(2), 132–157.

LANGAN, G. E., & COTTERILL, R. W. (1994). Estimating Brand Level Demand Elasticities and Measuring Market Power for Regular Carbonated Soft Drinks. *Working Papers* No. 116168.

LESZCZYC, P., & BASS, F. (1998). Determining the effects of observed and unobserved heterogeneity on consumer brand choice. *Applied Stochastic Models and Data Analysis*, *14*(2), 95-115.

LIU, Y., & LOPEZ, R. (2016). The impact of social media conversations on consumer brand choices. *Marketing Letters*, 27(1), 1-13.

LI, X., LOPEZ, R., & YANG, S. (2018). Energy-milk price transmission at the product brand level. *Agricultural Economics*, *49*(3), 289–299.

LOPEZ, R., & FANTUZZI, K. (2012). Demand for carbonated soft drinks: Implications for obesity policy. *Applied Economics*, 44(22), 2859-2865.

LOPEZ, R., LIU, Y., & ZHU, C. (2015). TV advertising spillovers and demand for private labels: The case of carbonated soft drinks. *Applied Economics*, 47(25), 2563-2576.

LOPEZ, E., & LOPEZ, R. A. (2009). Demand for differentiated milk products: Implications for price competition. *Agribusiness*, *25*(4), 453–465.

LOPEZ, R. A., & MATSCHKE, X. (2012). Home Bias in US Beer Consumption. *Pacific Economic Review*, *17*(4), 525–534.

MARIUZZO, F., WALSH, P. P., & WHELAN, C. (2003). Firm Size and Market Power in Carbonated Soft Drinks. *Review of Industrial Organization*, *23*(3), 283–299.

MARIUZZO, F., WALSH, P. P., & WHELAN, C. (2010). Coverage of retail stores and discrete choice models of demand: Estimating price elasticities and welfare effects. *International Journal of Industrial Organization*, *28*(5), 555–578.

MCFADDEN, D. (1974). The measurement of urban travel demand. *Journal of public economics*, 3(4), 303-328.

MCFADDEN, D. (1978). Modeling the choice of residential location. *Transportation Research Record*, (673).

MCFADDEN, D. (1981). Econometric Models of Probabilistic Choice, in C. Manski and D. McFadden (eds) *Structural Analysis of Discrete Data*, Cambridge: MIT Press, 198-272.

MCFADDEN, D. (1984). Econometric analysis of qualitative response models, in Z. Griliches and M. Intriligator (ed) *Handbook of Econometrics*, Vol. '2, Amsterdam: North-Holland

MILLER, M., & ALBERINI, A. (2016). Sensitivity of price elasticity of demand to aggregation, unobserved heterogeneity, price trends, and price endogeneity: Evidence from US Data. *Energy Policy*, *97*, 235–249.

NEVO, A. (2000a). A Practitioner's Guide to Estimation of Random-Coefficients Logit Models of Demand. Journal of Economics & Management Strategy, 9(4), 513-548.

NEVO, A. (2000b). Mergers with differentiated products: The case of the ready-to-eat cereal industry. *RAND Journal of Economics*, *31*(3), 395-421.

NEVO, A. (2001). Measuring Market Power in the Ready-to-Eat Cereal Industry. *Econometrica*, 69(2), 307-342.

NEVO, A. (2010). Empirical Models of Consumer Behavior. *NBER Working Paper Series*, 16511.

PETRIN, A. (2002). Quantifying the Benefits of New Products: The Case of the Minivan. *Journal of Political Economy*, *110*(4), 705–729.

ROJAS, C., & PETERSON, E. B. (2008). Demand for differentiated products: Price and advertising evidence from the US beer market. *International Journal of Industrial Organization*, *26*(1), 288–307.

STATISTA. (June 23, 2020). Revenue of the soft drinks market worldwide by country in 2019 (in million US dollars) [Graph]. In Statista. Retrieved March 08, 2021

STONE, R. (1954). Linear Expenditure Systems and Demand Analysis: An Application to the Pattern of British Demand. *The Economic Journal*, 64(255), 511-527.

THEIL, H. (1965). The Information Approach to Demand Analysis. *Econometrica* (pre-1986), 32(1), 67.

TORO-GONZÁLEZ, D., MCCLUSKEY, J. J., & MITTELHAMMER, R. C. (2014). Beer Snobs Do Exist: Estimation of Beer Demand by Type. *Journal of Agricultural and Resource Economics; Logan*, *39*(2), 174–187.

VERBOVEN, F. (1996). International price discrimination in the European car market. *The RAND Journal of Economics*, 240-268.

VILLAS-BOAS, S. (2007). Using Retail Data for Upstream Merger Analysis. *Journal of Competition Law & Economics*, *3*(4), 689-715.

VILLAS-BOAS, S.B. (2007). Vertical Relationships between Manufacturers and Retailers: Inference with Limited Data. *The Review of Economic Studies*, 74, 625-652.

VILLAS-BOAS, J. M., & WINER, R. S. (1999). Endogeneity in Brand Choice Models. *Management Science*, *45*(10), 1324–1338.

ZHEN, C., FINKELSTEIN, E., NONNEMAKER, J., KARNS, S., & TODD, J. (2014). Predicting the Effects of Sugar-Sweetened Beverage Taxes on Food and Beverage Demand in a Large Demand System. *American Journal of Agricultural Economics*, *96*(1), 1-25.

ZHEN, C., WOHLGENANT, M., KARNS, S., & KAUFMAN, P. (2011). Habit Formation and Demand for Sugar-Sweetened Beverages. *American Journal of Agricultural Economics*, *93*(1), 175-193.

ZHU, C., LOPEZ, R., & LIU, X. (2016). Information Cost and Consumer Choices of Healthy Foods. *American Journal of Agricultural Economics*, *98*(1), 41-53

KAYNAKÇA

ARNOLD, N. (2013). Enerji Canavarı. (E. Kıral, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.

ASME (American Society of Mechanical Engineers). (2009). "Asme General Position Statement On Techonology and Policy Recommendations and Goals for Reducing Carbon DioxideEmissions", http://files.asme.org/asmeorg/ NewsPublicPolicy/GovRelations/PositionStatements/17971.pdf

BAHAR Ozan, (2005), "Türkiye'de Enerji Sektörü Üzerine Bir Değerlendirme", Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, Bahar 2005, Sayı 14.

BREUSCH, TREVOR; PAGAN, ADRİAN (1980). "The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification in Econometrics", Review of Economic Studies, 47 (1), 239-253.

ÇOBAN Orhan, Nazan ŞAHBAZ KILINÇ, (2016), "Enerji Kullaniminin Çevresel Etkilerinin İncelenmesi", Marmara Coğrafya Dergisi Sayi: 33, Ocak, İstanbul, s.589-606

ERDOĞAN Selahattin, (2020), "Enerji, Çevre ve Sera Gazları", Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 10, Sayı 1, ss. 277-303.

ERDOĞAN, S. (2016). Arz Güvenliği Bakışı İle Türkiye'de Enerji Politikaları. Ankara: Orion Kitabevi.

HADRİ, K., & KUROZUMİ, E. (2012). "A Simple Panel Stationarity Tests in the Presence of Cross-Sectional Dependence". Economics Letters, 115(1), 31–34.

IPCC Intergovernmental Panel on Climate Change (2010). www.ipcc.ch.

KADIOĞLU Sedat, Zarife Tellioğlu; (2013), Enerji Kaynaklarının Kullanımı ve Çevreye Etkiler; TMMOB Enerji Sempozyumu 2013; http://www.emo.org.tr/ekler/ 63ea51eeb9eb4b9_ek.pdf.

MAHMUTOĞLU, M. (2013).Türkiye'nin Enerjide Dışa Bağımlılığı ve Buna İlişkin Çözüm Önerileri, Türkiye Kalkınma Bankası Yayını, Sayı: 67

OECD Organisatıon For Economic Co-Operation and Development (2013). "Taxing Energy Use: A Graphical Analysis", OECD Publishing, http://www.keepeek.com/Digital-AssetManagement/oecd/taxation/taxing-energyuse/turkey _978 9264183933-36-en#page

PEDRONİ PETER. (2001). "Purchasing Power Parity Tests In Cointegrated Panels". Review of Economics and Statistics 83(4):727-731

PESARAN, H.M.; T. YAMAGATA (2008). "Testing Slope Homogeneity in Large Panels", Journal of Econometrics, 142, 50-93.

YAZAR Yusuf, (2011), Enerji İlişkileri Bağlamında Türkiye ve Orta Asya Ülkeleri, Ahmet Yesevi Üniversiesi, Ankara.

WESTERLUND, J., EDGERTON D. (2007). "A Panel Bootstrap Cointegration Test", Economics Letters, 97 (3): 185-190.

Bu işyerlerinin elektrik enerjisi üretim yöntemleri ve kapasiteleri ise incelenmesi gereken önemli bir konudur.

Çanakkale'de kurulu elektrik santrali türleri ve kurulu güç kapasiteleri incelendiğinde hidrolik ve kömür gibi geleneksel üretim yöntemlerinin yanında yenilenebilir enerji olarak isimlendirilen geri kazanım ve çevreci üretim yöntemleri olarak kabul edilen rüzgar, güneş, jeotermal gibi üretim yöntemlerinin de dahil olduğu çok çeşitli üretim türlerinde elektrik santrallerinin olduğu görülmektedir.

Çanakkale'de kurulu elektrik santralleri kurulu gücün 1. sırada %89 unu kömür oluştururken, 2. sırada ancak binde 8 lik oran ile rüzgar santrallerinin geldiği görülmektedir. Çanakkale çok yaygın bir şekilde rüzgar santralleri artmasına rağmen kurulu kapasite olarak yeşil enerji ve çevre dostu üretim yöntemi olarak isimlendirilen yöntemlerin hala kayda değer bir noktaya gelemediği görülmektedir.

İşletmedeki Rüzgar Enerji Santrallerinin İllere Göre Dağılımı incelediğinde 751,32 Mwm ile %8,07 oran ile Çanakkale 3. sırada yer almaktadır.

İnşa halindeki RES'lerin illere göre dağılımı rüzgar enerji santrallerinin illere göre dağılımı incelediğinde 222,13 Mwm ile % 11,87 oran ile Çanakkale 3. sırada yer almaktadır.

2021 Ocak verilerine göre rüzgar enerji santrali kapasite ve inşaa halindeki kapasite toplam olarak dikkate alındığında 1000 Mwm seviyelerine geleceği böylece ilin toplam elektrik kapasinde kayda değer bir artış göstererek % 30 a yakın bir oran ile yenilenebilir enerji alanında mevcut kapasitesiyle anlamlı şekilde artacağı değerlendirilmektedir.

Yeşil ekonominin temeli yeşil enerjiyi Çanakkale ilinde her geçen gün Çanakkale'nin doğal yapısı ile uyumlu şekilde artması ve kömüre dayalı çevreye nispeten etkisi daha yüksek üretim yöntemlerine göre tercih edilebilir olması sürdürülebilirlik ve iklim değişimi ile mücadele açısından da çok önemli olduğu için desteklenmesi yerinde olacaktır.

Ülkemizin ve bölgemizin elektrik tüketimine katkı sunmak açısından Çanakkale ilimizin var olan rüzgar, jeotermal, hidroelektrik, kömür, güneş, biogaz, atık ısı gibi çok çeşitli kaynakları bulunmasına rağmen bu kaynaklarımızın tam kapasite ile kullanılamadığı görülmektedir. Yerel kaynaklarımız yeşil ve çevre dostu şekilde karbon salınımını en düşük oranlarda sağlayacak şekilde tam kapasite ile kullabilmek için enerji üretimi ve diğer sanayi tarım hayvancılık gibi faaliyetleri de kapsayacak projeler ile değerlendirilmesi önemlidir. 2022 yılının başlarında Ukrayna ve Rusya arasında başlayan ve devam etmekte olan bölgesel savaşın bu ülkelerin enerji tedarik ve ulaştırmasında majör rolleri dolayısıyla özellikle gelişmiş ve enerji tüketimi çok yüksek olan ayrıca Rusya'ya enerji alanında yüksek oranda bağımlı olan Avrupa Birliği ülkelerinin bu durum öncesinde ortaya koydukları karbon salınımını azaltacak yenilebilir enerji perspektifi zedelenmiş ve mevcut ulaşılabilir enerji kaynakları olan kömür ve doğalgaz gibi yöntemlere yönelmesine neden olabilmektedir. Küresel ve jeopolitik kavgaların hızla artan iklim değişikliği üzerindeki mevcut enerji üretim ve tüketimi sonucu etkilerini düzeltmeye yada azaltmaya yönelik olan bu kısıtlı girişimlere de zarar vermesi var oldukları diğer insani sorunların yanında ayrı bir önemli sorun teşkil etmektedir.

Ayrıca ilin güncel elektrik üretim ve tüketim istatistiklerinin online yayınlanarak enerji sektöründe Çanakkale ilinin ülke genelinde önemli bir noktada olduğu vurgulanarak enerji işgücü piyasasının oluşması açısından farkındalık oluşturulması, yine mevcut yatırımlardaki artış oranları ve çeşitlilik düşünüldüğünde Enerji işgücü eğitimi açısından gelişmeler gösterilmesi, artan yatırımlarda talep edilen işgücünün Çanakkale ilinde işsizlik oranlarını azaltıcı, işgücü katılım oranlarını yükseltici etkisi önemli olacaktır.

KAYNAKÇA

BENJAMIN, P. (1895). History of Electricity (The Intellectual in Electricity) From Antiquity to The Days Of Benjamin Franklin. J. Wiley & Sons. 4-29.

ÇANAKKALE VALİLİĞİ (2022.) istatistik bülteni. Erişim. 01.06.2022, http://www.canakkale.gov.tr/dosyalar-ve-veriler-yatirim-ve-istatistik

İPEKOĞLU, H.Y., ÜÇGÜL, İ., YAKUT, G. (2014). Yenilenebilir Enerji Algısı Anketi: Güvenirlik ve Geçerliği, , *Yekarum e-Dergi*, 2(3), 20-22

İŞKUR (2022). İl istihdam ve Mesleki Eğitim Kurul Raporları (s.6), Erişim: 01.06.2022, https://media.iskur.gov.tr/57077/canakkale.pdf

İŞKUR (2022). İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurul Raporları (s.7), Erişim. 01.06.2022, https://media.iskur.gov.tr/57077/canakkale.pdf,

İŞKUR (2022). İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurul Raporları (s.8), Erişim. 01.06.2022, https://media.iskur.gov.tr/57077/canakkale.pdf

İŞKUR (2022). SGK Çalışan Sayısı Raporu, Erişim. 01.06.2022

İŞKUR (2022). SGK İşyeri Sayısı Raporu, Erişim. 01.06.2022

İŞKUR (2022). Açık İş Sayısı Raporu, Erişim. 01.06.2022

PRIESTLEY, J. (1775). The History and Present State of Electricity with Original Experimentnts by Joseph Priestly . C. Bathurst ve T. Lowndes, Fleet-Street'de, J. Rivington ve J. Johnson, St. Paul's Church-Yard'da, S. Crowder, G. Robinson ve R. Baldwin, Paternoster Row'da, T. Becket ve T. Cadell, Strand'de., 1-20

ROSENBERG, N. (1998). The role of electricity in industrial development. *The Energy Journal*, 19(2), 7-25

TUİK (2022). Erişim. 01.06.2022, https://www.tuik.gov.tr

TUREB (2022). Türkiye Rüzgar Enerjii İstatistik Raporu Ocak 2021, Erişim. 01.06.2022, https://tureb.com.tr/yayinlar/turkiye-ruzgar-enerjisi-istatistik-raporlari/5

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Güney Marmara Elektrik Enerjisi Raporu(S.23), 2018

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Bursa Şubesi, Güney Marmara Elektrik Enerjisi Raporu (S.24), 2018

ÖZKAYA, S. Y., (2022). Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Erişim. 01.06.2022, https://www.mfa.gov.tr/yenilenebilir-enerji-kaynaklari.tr.mfa

WANI D. K. & PANDYA K. (2016). Perception Of Engineering Students Towards Solar Energy. *IMJ Think Different*, 3(22), 17-19

İlgili literatür incelendiğinde tüketicilerin tutumlarının, satın alma niyeti üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Ajzen, 1991; Fishbein ve Ajzen, 1975). İkinci el pazarda sürdürülebilirlik ile ilgili bazı çalışmalar incelendiğinde tüketicilerin sürdürülebilirlik konusuna eğilimli olmasına rağmen ikinci el alışveriş yaparken çevresel konuları dikkate almadan alışveriş yaptıkları gözlenirken (Cervellon vd., 2012), bazı çalışmalarda ise tüketicilerin sürdürülebilirlik, çevre bilinci ve döngüsel moda gibi konuları dikkate alarak ikinci el pazarlarda alışveriş yaptıkları görülmektedir (Amatulli, 2018). Bu çalışmada da tüketicilerin ikinci ele yönelik tutumu ile ikinci el satın alma niyetini çevre bilincinin etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Pazarlamacıların çevre bilinci ile ilgili konular üzerinde durmalı, farkındalık yaratmaları gerekmektedir. İkinci el alışverişin yaygınlaşması için bir ürünün ömrünün uzaması ile çevreye ne gibi katkılar sağladığı üzerine çalışmalar yapılmalı ve ikinci el platformlara yönelmeleri için çevreci tüketiciler ikna edilmelidir. Çevre bilinci farkındalığının oluşması, sürdürülebilirlik, döngüsel moda gibi konularda kampanyalar düzenlenmelidir.

Bu araştırmanın kısıtlarından biri örneklemin kolayda örneklem yöntemi ile gerçekleştirilmesidir. Daha sonraki çalışmalarda daha geniş ve farklı demografik özelliklere sahip örneklem grubu seçilerek araştırma yapılabilir. İkinci el pazarın çok yeni ve araştırılmaya değer olması sebebiyle araştırmacıların ikinci el satın alma konusunu farklı yönleriyle de ele alması gerektiği düşünülmektedir.

Son olarak, literatürde fazla sayıda araştırmaya rastlanılmadığından dolayı araştırmacıların, moda endüstrisi için de yeni bir kavram olduğu için endüstrinin ilgisini çeken bir konu hakkında literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ACHABOU, M. A., & DEKHILI, S. (2013). Luxury and sustainable development: Is there a match? *Journal of Business Research, 66*(10), 1896-1903.

AMARAL J.H., SPERS E. E. (2022). Brazilian consumer perceptions towards second-hand clothes regarding Covid-19. *Cleaner and Responsible Consumption*. 5, 100058.

AJZEN, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50*(2), 179-211.

AJZEN, I., FISHBEIN, M. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior.* Pren-tice Hall, Englewood Cliffs NJ

AMATULLI, C., PINO, G., DEANGELIS, M., & CASCIO, R. P. (2018). Understanding purchase determinants of luxury vintage products. *Psychology and Marketing, 35*(1).

CERVELLON, M.-C., CAREY, L., & HARMS, T. (2012). omething old, something used: Determinants of women's purchase of vintage fashion vs second-hand fashion. *International Journal of Retail & Distribution Management, 40*(12).

CHEN, Y.-S., LIN, C.-L., & CHANG, C.-H. (2013). The influence of greenwash on green word-of-mouth (green WOM): the mediation effects of green perceived quality and green satisfaction. *Quality & Quantity: International Journal of Methodology, Springer, 48*(5), 2411-2425. doi:10.1007/s11135-013-9898-1

CHEN, M.F., TUNG, P.J. (2014). Developing An Extended Theory Of Planned Behavior Model To Predict Consumers' İntention To Visit Green Hotels. Int. J. Hosp. Manage. 36, 221–230.

CLAUSEN, J., BIRGIT, B.-M., ERDMANN, L., & HENSELING, C. (2010). Contribution of Online Trading of Used Goods to Resource Efficiency: An Empirical Study of eBay Users. *Sustainabiility, 2*(6).

CRONBACH, L. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychomerika, 16*, 297–334.

DAVIS, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly, 13*(3), 318-339.

ELLEN MACARTHUR FOUNDATION. (2013). Towards the Circular Economy: Opportunities for the Consumer Goods Sector.

ELLEN MACARTHUR FOUNDATION. (2017). A New Textiles Economy: Redesigning Fashion's Future

FAN, J., WANG, S., WU, Y., LI, J., & ZHAO, D. (2015). Buffer effect and price effect of a personal carbon trading scheme. *Energy, Elsevier, 82(C)*, 601-610.

FISHBEIN, M., & AJZEN, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research.* Reading, MA: Addison-Wesley.

FORNELL, C., & LARCKER, D. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research, 18*(1), 39-50.

GUIOT, D., & ROUX, D. (2010). A Second-hand Shoppers' Motivation Scale: Antecedents, Consequences, and Implications for Retailers. *Journal of Retailing, 86*(4), 355-371. doi:https://doi.org/10.1016/j.jretai.2010.08.002

HAIR, J. F., HULT, G. M., RINGLE, C. M., & SARSTEDT, M. (2014). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling.* Thousand Oaks: Sage.

KIM, L., WOO, H., & RAMKUMAR, B. (2021). The role of product history in consumer response to online second-hand clothing retail service based on circular fashion. *Journal of Retailing and Consumer Services*.

LIN, S., WANG, S., MARINOVA, D., ZHAO, D., HONG, J. (2017). Impacts Of Urbanization And Real Economic Development On CO2 Emissions İn Non-High İncome Countries: Empirical Research Based On The Extended STIRPAT Model. J. Cleaner Prod. 166, 952–966.

POOKULANGARA, S., SHEPHARD, A. (2013). Slow Fashion Movement: Understanding Consumer Perceptions—An Exploratory Study. *J. Retailing Consum. Serv.* 20 (2), 200–206.

RAZZAQ, Z., AWAN, H.M. (2018). The İmpact Of Fashion İnvolvement And Pro-Environmental Attitude On Sustainable Clothing Consumption: The Moderating Role Of Islamic Religiosity. *Sage Open* 8 (2), 2158244018774611.

SCHERMELLEH-ENGEL, K., MOOSBRUGGER, H., & MÜLLER, H. (2003). Evaluating The Fit Of Structural Equation Models: Tests of Significance And Descriptive Goodness-of-Fit Measures. *Methods of Psychological Research, 8*(2), 23–74.

SCHLOSSBERG, H. (1991). Green Marketing Has Been Planted-Now Watch It Grow. *Marketing News*(4), 26-30.

SHI, H., WANG, S., & ZHAO, D. (2017). Exploring urban resident's vehicular PM2.5 reduction behavior intention: An application of the extended theory of planned behavior. *Journal of Cleaner Production*(147), 603-613. doi:10.1016/j.jclepro.2017.01.108

SIHVONEN, J., & TURUNEN, L. L. (2016). As Good As New-Valuing Fashion Brands In The Online Second-Hand Markets. *Journal of Product & Brand Management*.

STRAUGHAN, R., & ROBERTS, J. (1999). Environmental segmentation alternatives: a look at green consumer behavior in the new millennium. (558-575, Dü.) *Journal of Consumer Marketing, 16*(6), 55. doi:https://doi.org/10.1108/07363769910297506

TURUNEN, L. L., CERVELLON, M.-C., & CAREY, L. D. (2019, Aralık). Selling Second-hand Luxury: Empowerment and Enactment of Social Roles. *Journal of Business Research*(116(C)), 474-481.

WANG, S., FAN, J., ZHAO, D., YANG, S., FU, Y. (2016). Predicting Consumers' İntention To Adopt Hybrid Electric Vehicles: Using An Extended Version Of The Theory Of Planned Behavior Model. Transportation 43 (1), 123–143.

WANG, S., LI, J., ZHAO, D. (2017). The İmpact Of Policy Measures On Consumer İntention To Adopt Electric Vehicles: Evidence From China. *Trans. Res. Part A: Policy Pract*. 105, 14–26.

WANG, S., LI, J., & ZHAO, D. (2018). Institutional Pressures and Environmental Management Practices: The Moderating Effects of Environmental Commitment and Resource Availability. *Business Strategy and the Environment, 27*(1), 52-69. doi:https://doi.org/10.1002/bse.1983

WANG, Y., LO, H., CHI, R., & YANG, Y. (2004). An integrated framework for customer value and customer-relationship-management performance: a customer-based perspective from China. *Managing Service Quality: An International Journal, 14*(2/3), 169-182. doi:https://doi.org/10.1108/09604520410528

WILLIAMS, C. C., & PADDOCK, C. (2003). The meanings of informal and second-hand retail channels: Some evidence from Leicester. *The International Review of Retail Distribution and Consumer Research Distribution and Consumer Research(3*, 317-336.

XU, X., WANG, S., & YU, Y. (2020). Consumer's intention to purchase green furniture: Do health consciousness and environmental awareness matter? *Science of the Total Environment, 704*. doi:https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.135275

Diğer taraftan AR gibi önemli bir teknolojinin tasarımı ile ilgili bazı pratik sorunlar ve dezavantajlar vardır. Bu açıdan AR içinde nesnelerin ve cihazların birbirleriyle sorunsuz iletişim kurması çok önemlidir. Ancak bu yapı heterojen olursa kullanıcılar için sorun oluşturabilir. Bunun için AR sisteminin tasarım aşamasında birlikte çalışabilirlik göz önüne alınmalıdır. Ayrıca sistem, dışarıdan kullanıcı müdahalesine kapalı olmalıdır. Bireylerin AR sürecini benimsemesi ve bu sıra dışı teknolojiye alışması belli bir zaman alacaktır. Diğer bir sorun da güvenlik ve gizliliktir. Artırılmış gerçeklik kullanan her cihazın diğer cihazlar tarafından tanınması için çeşitli güvenlik sistemlerine ihtiyaç vardır. Ayrıca cihazlar arasındaki iletişim gerçek zamanlı, güncel ve kullanıcı istekleriyle uyumlu olmalıdır. Son olarak AR ağındaki çeşitli akıllı cihazlar arasında olası çakışmalar önlenmelidir.

Artırılmış teknoloji pazarlama dünyasında yeni bir çığır açan teknolojidir. Statik öğeleri daha dinamik hale getirmek için markalı malzemelerin taranmasına, görüntülenmesine ve sanal olarak genişletilmesine olanak tanımaktadır. Diğer kuşaklara göre bu teknolojiden daha iyi anlayan Z kuşağı tüketicilerinin, ilgisini çekmek bu alana olan ilgiyi artıracaktır. Bu yüzden markaların pazarlama stratejilerini gençler için eğlenceli AR deneyimi oluşturarak kurması satış potansiyelini artıracaktır.

Artırılmış gerçeklik, oyun ve eğlence sektöründe popüler olsa da pazarlama açısından daha geniş perspektiften bakılması gerekmektedir. AR, dolaylı satışları artırmaya ve pazarlama yenilikleri oluşturmaya yardımcı olacak gerçek çözümler sunmaktadır. Bu durumda, işletmeler satın almayı kolaylaştırmak için müşterilerle AR üzerinden iletişim kurabilir. Müşteriler mağaza ortamında olmasa da işletme hakkında pozitif bir algı oluşturmaktadır. Tüm bu sonuçlar birleştiğinde markalar, müşterileriyle bağlantı kurma biçimlerini geliştirmek için verimli ve etkili bir teknoloji olan AR pazarlamasına yatırım yapmalıdır.

Gelecekte artırılmış gerçekliğin hem tüketici hem de pazarlama için vazgeçilmez olacağı öngörülmektedir. Tüketiciler sanal içeriklerle zenginleştirilen bir döneme adım atmaktadır. Pazarlamacılar bu yeni durumu pazarlama stratejilerine entegre etmenin yollarını bulması gerekmektedir. Artırılmış gerçeklik gün geçtikçe günlük yaşamın bir parçası haline gelmektedir.

KAYNAKÇA.

AKÇAYIR, M.,ve AKÇAYIR, G. (2017). Advantages and challenges associated with augmented reality for education: A systematic review of the literature. *Educational Research Review*, 20, 1-11. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2016.11.002

ARENA, F., COLLOTTA, M., PAU, G., ve TERMİNE, F. (2022). An Overview of Augmented Reality. *Computers 2022*, Vol. 11, Page 28, 11(2), 28. https://doi.org/10.3390/COMPUTERS11020028

ARICI, F.,YILDIRIM, P., CALIKLAR, Ş., ve YILMAZ, R. M. (2019). Research trends in theuse of augmented reality in science education: Content and bibliometric mapping analysis. *Computers ve Education*, 142, 103647. https:// doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103647

AYTEKİN, P., YAKIN, V., ve ÇELİK, B. H. (2020). Artırılmış Gerçeklik Teknolojisinin Pazarlamadaki Yeri. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, *10*(39), 87–117. https://doi.org/10.5824/AJIT-E.2019.4.004

AZUMA, R. T. (1997). A Survey of Augmented Reality. *Presence: Teleoperators and Virtual Environments*, *6*(4), 355–385. https://doi.org/10.1162/PRES.1997.6.4.355

BANERJEE, S., AND LONGSTREET, P. (2016). Mind in eBay, body in Macy's: dual consciousness of virtuo-physical consumers and implications for marketers. *Journal of Research in Interactive Marketing* 10, 288–304. doi: 10.1108/JRIM-05-2015-0036

BECK, M.,ve CRİÉ, D. (2018). I virtually try it… I want it! Virtual Fitting Room: A tool to increase on-line and offline exploratory behavior, patronage and purchase intentions. *Journal of Retailingand Consumer Services, 40*, 279-286.

BERNAL, J.,BACCA, J., ve DAZA, J. (2019). Una aplicación móvil de Realidad Aumentada para la enseñanza de la gestión de almacenes en logística [An Augmented Reality mobile application for teachingwarehouse-management in logistics]. In Desarrollo e Innovación en Ingeniería (4th Ed.,pp. 85 95). E*ditorial Instituto Antioqueño de Investigación*. https://doi.org/10.5281/zenodo.3387679

BEZMALİNOVİC, T. (2022). *Augmented Reality: Hardware and Definitions*. https://mixed-news.com/en/augmented-reality-hardware-and-definitions/ 20.05.2022

BRENGMAN, M.,WİLLEMS, K., ve VAN KERREBROECK, H. (2019). Can't touch this: the impact of augmented reality versus touch and non-touchinter faces on perceived ownership. *Virtual Reality,* 23(3), 269-280.

BROWNİNG, D. (2021). *The Benefits of Augmented Reality Marketing - Multichannel Merchant*. https://multichannelmerchant.com/marketing/the-benefits-of-augmented-reality-marketing/ 20.06.2022

CAKİR, R.,ve KORKMAZ, O. (2019). The effectiveness of augmented reality environments on individuals with special education needs. *Education and Information Technologies*, 24(2), 1631-1659. doi.org/10.1007/s10639 018-98486

CANO, B.,HERNÁNDEZ, J., ve BACCA, J. (2019). Aplicación móvilcon realidad aumentadap ara practicarlas preposiciones de lugar en inglés: Estudio de usabilidad y aceptación [Mobile application with augmented reality to practice prepositions of place in English: Study of usabilityandacceptance]. In Investigación Formativa en Ingeniería (3rd Ed.,pp. 22-31). I*nstituto Antioqueño de Investigación*. http://doi.org/10.5281/3387691

CARMIGNIANI, J., FURHT, B., ANISETTI, M., CERAVOLO, P., DAMIANI, E., AND IVKOVIC, M. (2011). Augmented reality technologies, systems and applications. *Multimedia Tools and Applications* 51, 341–377. doi: 10.1007/s11042 010-0660-6

CASCALES-MARTÍNEZ, A.,MARTÍNEZ-SEGURA, M.-J., PÉREZ-LÓPEZ, D., ve CONTERO, M. (2017). Using an augmented reality enhanced table top system to promote learning of mathematics: A case study with students with special educational needs. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(2), 355-380. doi.org/10.12973/eurasia.2017.00621a

CHİ, H. L.,KANG, S. C., veWANG, X. (2013). Research trends and opportunities of augmented reality applications in architecture, engineering, and construction. *Automation in construction*, 33, 116-122.

CHYLİNSKİ, M., HELLER, J., HİLKEN, T., KEELİNG, D. I., MAHR, D., ve DE RUYTER, K. (2020). Augmented reality marketing: A technology-enabled approach to situated customer experience. *Australasian Marketing Journal (AMJ)*, *28*(4), 374–384. https://doi.org/10.1016/J.AUSMJ.2020.04.004

DACKO, S. G. (2017). Enabling smart retail settings via mobile augmented reality shopping apps. *Technological Forecasting and Social Change*, *124*, 243–256. https://doi.org/10.1016/J.TECHFORE.2016.09.032

DU, Z., LİU, J., WANG, T., & WANG, S. Augmented Reality Marketing: A Systematic Literature Review and an Agenda for Future Inquiry. *Frontiers in Psychology*, 3256.

ERBAŞ, Ç., ve DEMİRER, V. (2014). Eğitimde Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları: Google Glass Örneği. *Journal of Instructional Technologies ve Teacher Education*, *3*(2), 8–16.

ERU, O. (2017). The use of augmented reality in marketing courses. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5 S), 1746-1757.

FAN, X., CHAİ, Z., DENG, N., AND DONG, X. (2020). Adoption of augmented reality in online retailing and consumers' product attitude: a cognitive perspective. *Journal of Retailing and Consumer Services*. 53:101986. doi: 10.1016/j.jretconser.2019.101986

GALLARDO, C., Rodríguez, S. P., Chango, I. E., Quevedo, W. X., Santana, J., Acosta, A. G., ... ve Andaluz, V. H. (2018). Augmented reality as a new marketing strategy. In International conference on augmented reality, virtual reality and computer graphics (pp. 351-362). Springer, Cham.

GİL, K. G. (2022). *What is extended reality and its main uses in the industry?* https://www.bbva.ch/en/news/what-is-extended-reality-and-its-main-uses-in-the-industry/ 01.06.2022

HELLER, J., CHYLİNSKİ, M., DE RUYTER, K., MAHR, D., ve KEELİNG, D. I. (2019). Touching the untouchable: exploring multi-sensory augmented reality in the context of online retailing. *Journal of Retailing*, 95(4), 219-234.

HILKEN, T., DE RUYTER, K., CHYLİNSKİ, M., MAHR, D., veKEELİNG, D. I. (2017). Augmenting the eye of the be holder: exploring the strategic potential of augmented reality to enhance online service experiences. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 45(6), 884-905.

HINSCH, C., FELIX, R., AND RAUSCHNABEL, P. A. (2020). Nostalgia beats the wow-effect: inspiration, awe and meaningful associations in augmented reality marketing. *Journal of Retailing and Consumer Services*. 53:101987. doi: 10.1016/j.jretconser.2019.101987

HSU, S. H. Y., TSOU, H. T., AND CHEN, J. S. (2021). "Yes, we do. Why not use augmented reality?" customer responses to experiential presentations of ARbased applications. *Journal of Retailing and Consumer Services*. 62:102649. doi:10.1016/j.jretconser.2021.102649

HUANG, T. L.,ve LIU, F. H. (2014). Formation of augmented-reality interactive technology's persuasive effects from the perspective of experiential value. *Internet Research*.

JAVORNIK, A. (2016). 'It's an illusion, but it looksreal!'Consumer affective cognitive and behavioural responses to augmented reality applications. Jo*urnal of Marketing Management*, 32(9-10), 987-1011.

KE, F., ve HSU, Y. C. (2015). Mobile Augmented-Reality Artifact Creation As A Component Of Mobile Computer-Supported Collaborative Learning. *The Internet and Higher Education, 26, 33- 41*.

KOWALCZUK, P., SİEPMANN, C., AND ADLER, J. (2021). Cognitive, affective, and behavioral consumer responses to augmented reality in e-commerce: a comparative study. *Journal of Business Research* 124, 357–373. doi: 10.1016/j.jbusres.2020.10.050

KREVELEN, R. V. ve POELMAN, R. (2010). A Survey of Augmented Reality: Technologies, Applications and Limitations. *The International Journal of Virtual Reality*, 9(2): 1-20.

LINDE, G. VAN DER. (2021). *HOW IS AUGMENTED REALITY IMPACTING RETAIL?* https://www.eclipsegroup.co.uk/wp-content/uploads/2020/06/The-Impact-of-Augmented-Reality-on-Retail.pdf 01.06.2022

MARR, B. (2021). *10 Best Examples Of VR And AR In Education*. https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2021/07/23/10-best-examples-of-vr-and-ar-in-education/?sh=630f0ff01f48 01.06.2022

MCLEAN, G., AND WİLSON, A. (2019). Shopping in the digital world: examining customer engagement through augmented reality mobile applications. *Computers in Human Behavior* 101, 210–224. doi: 10.1016/j.chb.2019.07.002

MYSTAKİDİS, S. (2022). Metaverse. *Encyclopedia*, *2*(1), 486–497.

OYMAN, M., BAL, D., ve OZER, S. (2022). Extending the technology acceptance model to explain how perceived augmented reality affects consumers' perceptions. *Computers in Human Behavior*, *128*, 107127. doi.org/10.1016/J.CHB.2021.107127

PANTANO, E., RESE, A., AND BAİER, D. (2017). Enhancing the online decisionmaking process by using augmented reality: a two country comparison of youth markets. *Journal of Retailing and Consumer Services*. 38, 81–95. doi: 10.1016/j.jretconser.2017.05.011

POUSHNEH, A. (2018). Augmented reality in retail: A trade-off between user's control of access to personal information and augmentation quality. *Journal of Retailing and Consumer Services, 41*, 169-176.

QIN, H., PEAK, D. A., AND PRYBUTOK, V. (2021). A virtual market in your pocket: how does mobile augmented reality (MAR) influence consumer decision making? *Journal of Retailing and Consumer Services*. 58:102337. doi: 10.1016/j.jretconser.2020.102337

RADU, I. (2014). Augmented reality in education: A meta-reviewand cross-media analysis. *Personal and Ubiquitous Computing*, 1-11. https://doi.org/10.1007/s00779-013-0747-y

RAUSCHNABEL, P. A., ROSSMANN, A., ve TOM DİECK, M. C. (2017). An adoption framework for mobile augmented reality games: The case of Pokémon Go. *Computers in Human Behavior*, *76*, 276–286. https://doi.org/10.1016/J.CHB.2017.07.030

RAUSCHNABEL, P. A., FELİX, R., ve HİNSCH, C. (2019). Augmented reality marketing: How mobile AR-apps can improve brands through inspiration. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *49*, 43–53. https://doi.org/10.1016/J.JRETCONSER.2019.03.004

RAUSCHNABEL, P. A., BABİN, B. J., TOM DİECK, M. C., KREY, N., AND JUNG, T. (2022). What is augmented reality marketing? Its definition, complexity, and future. *Journal of Business Research* 142, 1140–1150. doi: 10.1016/j.jbusres.2021.12.084

SCHOLZ, J., ve DUFFY, K. (2018). We ARe at home: How augmented reality reshapes mobile marketing and consumer-brand relationships. *Journal of Retailing and Consumer Services*, *44*, 11–23. https://doi.org/10.1016/J.JRETCONSER.2018.05.004

SHEN, B., TAN, W., GUO, J., ZHAO, L., ve QİN, P. (2021). How to Promote User Purchase in Metaverse? A Systematic Literature Review on Consumer Behavior Research and Virtual Commerce Application Design. *Applied Sciences 2021,* Vol. 11, Page 11087, 11(23), 11087. https://doi.org/10.3390/APP112311087

SMINK, A. R., FROWİJN, S., VAN REİJMERSDAL, E. A., VAN NOORT, G., AND NEİJENS, P. C. (2019). Try online before you buy: How does shopping with augmented reality affect brand responses and personal data disclosure. *Electron. Commer. Res. Appl.* 35:100854. doi: 10.1016/j.elerap.2019.100854

TAN, Y. C., CHANDUKALA, S. R., ve REDDY, S. K. (2021). Augmented Reality in Retail and Its Impact on Sales: *9, Journal of Marketing 86*(1), 48–66. doi.org/10.1177/0022242921995449

TSAI, S. P. (2020). Augmented reality enhancing place satisfaction for heritage tourism marketing. *Current Issues in Tourism*, 23(9), 1078-1083.

YIM, M. Y. C.,CHU, S. C., veSAUER, P. L. (2017). Is augmented reality technology an effective tool for e commerce? An interactivity and vividness perspective. *Journal of Interactive Marketing*, *39*, 89-103.

WANG, X. (2009). Augmented reality in architecture and design: potentials and challenges for application. *International Journal of Architectural Computing, 7*(2), 309-326. doi: 10.1016/j.intmar.2017.04.001

WHANG, J. B., SONG, J. H., CHOİ, B., AND LEE, J. H. (2021). The effect of augmented reality on purchase intention of beauty products: the roles of consumers'control. *Journal of Business Research*. 133, 275–284. doi: 10.1016/j.jbusres.2021.04.057

WIRTZ, B. (2022). *5 Augmented Reality Games That Shook the Gaming World. How Far Will Technology Take Us?* https://www.gamedesigning.org/gaming/augmented-reality/ 01.06.2022

YUAN, C., WANG, S., YU, X., KİM, K. H., AND MOON, H. (2021). The influence of flow experience in the augmented reality context on psychological ownership. *International Journal of Advertising* 40, 922–944. doi: 10.1080/02650487.2020.1869387

KAYNAKÇA

ASHFORTH, B. E., & MAEL, F. A. (1989). Social identity theory and the organization. *Academy of Management Review*, 14, 20 – 39.

ASIF, R. FIAZ, M. KHALIQ, Z. NISAR, S. (2019). Estimating the mediating role of organizational identification in determining the relationship between qualitative job insecurity and job performance. *Journal of Managerial Sciences*, 13 No. 13, pp. 175-187.

BALZ, A., & SCHULLER, K. (2018). Always looking for something better? The impact of job insecurity on turnover intentions: Do employables and irreplaceables react differently? *Economic and Industrial Democracy*, https://doi.org/10.1177/0143831X18757058

BENTZEN, M., KENTTA, G., RICHTER, A., & LEMYRE, P. (2020). Impact of job insecurity on psychological well and ill-being among high performance coaches. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 15 pages. DOI:10.3390/ijerph17196939

BARUCH, Y., & COHEN, A. (2007). "The dynamics between organisational commitment and professional identity formation at work", in Brown, A., Kirpal, S. and Reuner, F. (Eds), Identities at Work, Springer, Amsterdam, pp. 241-260.

CHENG, G.H.L., & CHAN, D.K.S. (2008). Who suffers more from job insecurity? A meta-analytic review. *Applied Psychology*, 57, 272–303. DOI:10.1111/j.1464-0597.2007.00312.x

CHIRUMBOLO, A., URBINI, F., CALLEA, A., & TALAMO, A. (2017). The impact of qualitative job insecurity on identification with the organization: The moderating role of overall organizational justice. *Swiss Journal of Psychology*, 76 (3), 117–123. DOI:10.1024/1421-0185/a000197

CIFTCIOGLU, A., (2010). The relationship between external prestige and turnover intention: An empirical investigation. *Corporate Reputation Review*, 13(4), 248-263. DOI:10.1057/crr.2010.22

COLLINS, B.J., GALVIN, B.M., & MEYER, R.D. (2019). Situational strength as a moderator of the relationship between organizational identification and work outcomes. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 26(1), 87–97.

COOK, J., & WALL, T. (1980). New work attitude measures of trust, organizational commitment and personal need non-fulfilment. *Journal of Occupational Psychology*, 53, 39–52. DOI:10.1111/j.2044-8325.1980.tb00005.x

DE NEVE, D., & DEVOS, G. (2017). Psychological states and working conditions buffer beginning teachers' intention to leave the job. *European Journal of Teacher Education*, 40(1), 6-27.

DE WITTE, H., VANDER ELST, T., & DE CUYPER, N. (2015). "Job insecurity, health and well-being", in Vuori, J., Blonk, R. and Price, R.H. (Eds), Sustainable working lives: Managing work transitions and health throughout the life course, Springer, New York, NY, pp. 109-128.

ELST, T.V., CUYPER, N., & WITTE, H. (2010). The role of perceived control in the relationship between job insecurity and psychological outcomes: Moderator or mediator? *Stress and Health*, 27, 215-227.

DICK, R.V., CHRIST, O., STELLMACHER, J., WAGNER, U., AHLSWEDE, O., GRUBBA, C., HAUPTMEIER, M., HÖHFELD, C., MOLTZEN., K., & TISSINGTON, P.A. (2004). Should I stay or should I go? Explaining turnover intention with organizational identification and job satisfaction. *British Journal of Management*, 15, 0351-360.

DUTTON, J. E., DUKERICH, J. M., & HARQUAIL, C. V. (1994). Organizational images and member identification. *Administration Science Quarterly*, 39, 239 – 263. DOI:10.2307/2393235

EDWARDS, M.R., & PECCEI, R. (2007) Organizational identification: Development and testing of a conceptually grounded measure. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 16(1), 25-57. DOI:10.1080/13594320601088195

EMBERLAND, J.S., & RUNDMO, T. (2010). Implications of job insecurity perceptions and job insecurity responses for psychological well-being, turnover intention and reported risk behavior. *Safety Science*, 48, 452-459. DOI:10.1016/j.ssci.2009.12.002

FRICK, B. (2011). Performance, salaries and contract length: Empirical evidence from German soccer. *International Journal of Sport Finance*, 6(2), 87-118.

HAIMES, G.A. (2006). Organizational culture and identity: A case study from the Australian Football League. Doctoral dissertation, Victoria University: Australia.

HAIR.JR., J.F., BLACK., W.C., BABIN., B.J., ANDERSON., R.E., & L.TATHAM., R. (2006). Multivariant data analysis. New Jersey: Pearson International Edition.

HELLGREN, J., SVERKE, M., & ISAKSSON, K. (1999). A two-dimensional approach to job insecurity: Consequences for employee attitudes and well-being. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 8*, 179–195. DOI:10.1080/135943299398311

HILL, B., & SOTIRIADOU, P. (2016). Coach decision-making and the relative age effect on talent selection in football. *European Sport Management Quarterly*, 16(3), 292-315. DOI:10.1080/16184742.2015.1131730

KIM, B. (2019). Unstable jobs cannot cultivate good organizational citizens: The sequential mediating role of organizational trust and identification. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16, 1102, 14 pages. DOI:10.3390/ijerph16071102

LEE, S.H., & JEONG, D.Y. (2017). Job insecurity and turnover intention: Organizational commitment as mediator. *Social Behavior and Personality*, 45(4), 529-536.

LEON, F.R., & MORALES, O. (2019). The role of mentoring others in the career plateuing phenomenon. *Group & Organizational Management*, 34(3), 358-384.

LI, J., LIANG, Q.Z., & ZHANG, Z.Z. (2016). The effect of humble leader behavior, leader expertise, and organizational identification on employee turnover intention. *The Journal of Applied Business Research*, 32(4), 1145-1156.

LLOSA, J.A., MENÉNDEZ-ESPINA, S., AGULLÓ-TOMÁS, E., & RODRÍGUEZ-SUÁREZ, J. (2018). Job insecurity and mental health: A meta-analytical review of the consequences of precarious work in clinical disorders. *Anales de Psicología*, 34(2), 211-223. DOI:10.6018/analesps.34.2.281651

MAEL, F. A., & ASHFORTH, B.E. (1992). Alumni and their alma mater: A partial test of the reformulated model of organizational identification. *Journal of Organizational Behavior, 13*, 103–123. DOI:10.1002/job.4030130202

MORRIS, R., TOD, D., & EUBANK, M. (2016). From youth team to first team: An investigation into the transition experiences of young professional athletes in soccer. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15(5), 523-539. DOI:10.1080/1612197X.2016.1152992

MASLOW, A. H. (1987). *Motivation and personality (3rd ed.)*. Delhi, India: Pearson Education.

MOURA, G.R., ABRAMS, D., RETTER, C., GUNNARSDOTTIR, S., & ANDO, K. (2009). Identification as an organizational anchor: How identification and job satisfaction combine to predict turnover intention. *European Journal of Social Psychology*, 39, 540-557.

NUNNALLY, J. C. (*1967*). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.

O'NEILL, J.L., & GAITHER, C.A. (2007). Investigating the relationship between the practice of pharmaceutical care, construed external image, organizational identification, and job turnover intention of community pharmacists. *Research in Social and Administrative Pharmacy*, 3, 438-463.

PICCOLI, B., CALLEA, A., URBINI, F., CHIRUMBOLO, A., INGUSCI, E., & DEWITTE, (2017) "Job insecurity and performance: the mediating role of organizational identification". *Personnel Review*, 46(8), 1508-1522.

ROUSSEAU, D.M. (1998). Why workers still identify with organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 19, 217 – 233. DOI:10.1002/(SICI)1099-1379(199805)19:3<217::AID-JOB931>3.0.CO;2-N

SCHAUBROECK, J. M., PENG, A. C., & HANNAH, S. T. (2013). Developing trust with peers and leaders: Impacts on organizational identification and performance during entry. *Academy of Management Journal*, 56, 1148-1168. DOI:10.5465/amj.2011.0358

SEKER, S. (2011). Calisanlarda is güvencesizliği ve tükenmislik iliskisi: Tıbbi tanıtım sorumlularına yönelik bir alan calismasi. [The correlation of job insecurity and burnout on employees: A field research for pharmaceutical sales representatives]. Master's thesis. Dokuz Eylul University: Turkey.

SEO, J.H. (2012). The relationship among career plateau, job burnout and turnover intention in sports organization. *Journal of Sport and Leaisure Studies*, 48(1), 331-345.

SMIDTS, A., PRUYN, A. T. H., & VAN RIEL, C. B. M. (2001). The impact of employee communication and perceived external prestige on organizational identification. *Academy of Management Journal*, 49(5), 1051 – 1062. DOI: 10.5465/3069448

STORSETH, F. (2007). Affective job insecurity and risk taking at work. *International Journal of Risk Assessment and Management*, 7(2),189 – 204. DOI:10.1504/IJRAM.2007.011731

SVERKE, M., & HELLGREN, J. (2002). The nature of job insecurity: Understanding employment uncertainty on the brink of a new millennium. *Applied Psychology*, 51, 23-42. DOI:10.1111/1464-0597.0077z

SVERKE, M., HELLGREN, J., & NÄSWALL, K. (2002). No security: A meta-analysis and review of job insecurity and its consequences. *Journal of Occupational Health Psychology*, 7, 242–264. DOI:10.1037/1076-8998.7.3.242

TÜZÜN, İ.K. (2006), Örgütsel Güven, Örgütsel Kimlik ve Örgütsel Özdeşleşme İlişkisi; Uygulamalı Bir Çalışma [The relationship among organizational trust, organizational identity, and organizational identification.] Doctoral Dissertation, Gazi University: Turkey.

VAN KNIPPENBERG, D., & VAN SCHIE, E. C. M. (2000). Foci and correlates of organizational identification. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 73, 137 – 147. DOI:10.1348/096317900166949

ZHANG, J.J., KIM, E., MARSTROMARTINO, B., QIAN, T.Y., & NAURIGHT, J. (2018). The sport industry in growing economies: critical issues and challenges. *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 19(2), 110–126. DOI:10.1108/IJSMS-03-2018-0023.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Birliktelik Kuralları Analizinin ve öğrenme algoritması olarak Apriori Algoritmasının açıklanması ile Apriori Algoritması kullanılarak Çevrimiçi B2B alanında hizmet veren bir şirketten derlenen veriler ile uygulama yapılması ve sonuçlarının yorumlanması amaçlanmıştır. Şirketler ve firmalar sürekli gelişen ve değişen rekabet koşullarında varlıklarını devam ettirebilmek için önemli kararlar almak zorunda kalabilirler. İşte bu gibi durumlarda bilimsel ve akademik metotları kullanmaları şirketler için nesnel bir temel sağlayabilir. Bu yöntemlerin uygulanmasıyla elde edilecek bilgi, şirketlerin iş süreçlerinin etkinleştirilmesinde, etkin kaynak yönetimi ve pazarlama faaliyetlerinin planlanmasında, daha verimli web sitesi, portallar ya da mağaza tasarımları yapılabilmesinde kullanılabilir.

Birliktelik Kuralları analizi ile firmalara ait müşterilerin satın alma davranışları belirlenebilir ve buna yönelik aksiyon planlamaları yapılabilir. Satın alınan ürünlerin arasındaki yüksek güven ve destek değerlerine sahip birliktelikler ya da dikkat çekici örüntüler araştırılarak yeni satış ve pazarlama stratejileri geliştirilebilir. İşletmelerin satışa yönelik uygulalama ve stratejilerinde müşterilerin birlikte satın alma davranışlarına yönelik ürün konumlandırmaları, satış ve reklam kampanyaları ile üyeliklere özel kampanyalar tasarlanabilir. Daha az satılan ürünlerin başka ürünlerle bir araya getirilerek satışları etkileme potansiyelleri değerlendirilebilir. Akademik ve sektörel uygulamalar için FP-Growth, AIS, SETM, Eclat, NBMiner, OCD, DMA, CARMA, CCPD, IDD, PAR gibi farklı algoritmalar ile yeni çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

AGRAWAL, R. & IMIELINSKI, T. & SWAMI, A. (1993). "Mining Association Rules Between Sets Of İtems İn Large Databases", In Proc. 1993 ACMSIGMOD Int. Conf. Management of Data (SIGMOD'93), Washington, DC, May 1993, (pp. 207–216).

AGRAWAL, R. & SRIKANT, R. (1994). "Fast algorithms for mining association rules". In Proc. 20th Int. Conf. Very Large Data Bases, VLDB 1215: 487-499.

ALE, L. & ZHANG, N. & WU, H. & CHEN, D. & HAN, T. (2019). "Online Proactive Caching in Mobile Edge Computing Using Bidirectional Deep Recurrent Neural Network," IEEE Internet of Things Journal, 6(3): 5520-5530.

BERRY, M. J. A. & LINOFF, G. S. (2004). Data Mining Techniques For Marketing, Sales, and Customer Relationship Management (Second Edition). Wiley Publishing Inc., Indianapolis, Indiana.

CABENA, P. & HADJINIAN, P. & STADLER, R. & VERHEES, J. & ZANASI, A. (1998). Discovering Data Mining: From Concept to Implementation. Prentice-Hall, Inc., Upper Saddle River, NJ.

Chen, D., Guo, K., and Li, Bo (2019), Predicting Customer Profitability Dynamically over Time: An Experimental Comparative Study, 24th Iberoamerican Congress on Pattern Recognition (CIARP 2019), Havana, Cuba, 28-31 Oct, 2019.

CHEN, D. & GUO, K., & UBAKANMA, G. (2015). "Predicting Customer Profitability Over Time Based On RFM Time Series". International Journal of Business Forecasting and Marketing Intelligence, 2(1): 1-18.

CHEN, D. & SAIN, S. & GUO, K. (2012). "Data Mining For The Online Retail Industry: A Case Study of RFM Model-Based Customer Segmentation Using Data Mining". Database Marketing & Customer Strategy Management, 19(3): 197–208.

CIOS, K. J. & PEDRYCZ, W. & SWINIARSKI, R. W. & KURGAN, L. A. (2007). Data Mining A Knowledge Discovery Approach. Springer, New York, USA.

COULIBALY, L. & KAMSU-FOGUEM, B. & TANGARA, F. (2021). "Explainability With Association Rule Learning For Weather Forecast". SN Computer Science, 2(2): 1-17.

DING, Q. & SUNDARRAJ, G. (2008). Mining Association Rules From XML Data, Taniar, D. (ed.). (2008). Data Mining and Knowledge Discovery Technologies, IGI Publishing, Hershey, New York.

FAYYAD, U. M. & PIATETSKY-SHAPIRO, G. & SMYTH, P. (1996). "From Data Mining to Knowledge Discovery in Databases". Artificial Intelligence Magazine, 17(3): 37-54.

DUNHAM, M. H. & XIAO, Y. & GRUENWALD L. & HOSSAIN, Z., (2000), "A Survey of Association Rules", Teknik Rapor, Southern Methodist University, Department of Computer Science, TR00-CSE-8.

GKOULALAS-DIVANIS, A. & VERYKIOS, V. S. (2010). Association Rule Hiding For Data Mining (Vol. 41). Springer, New York, USA.

HÖPPNER, F. (2010). Association Rules, Maimon, O. and Rokach, L. (Ed.). In Data Mining and Knowledge Discovery Handbook Second Edition. Springer, New York, NY.

HAN, J. & KAMBER, M. & PEI, J. (2011). Data Mining Concepts and Techniques Third Edition. The Morgan Kaufmann, Elsevier, USA, Waltham.

HAND, D. & MANNILA, H. & SMYTH, P. (2001). Principles of Data Mining, MIT Press, Cambridge, MA.

HE, Y. & ZHENG, X. & SIT, C. & LOO, W. TY. & WANG, Z. & XIE, T. & JIA, B. & YE, Q. & TSUI, K. & CHOW, L. WC. & CHEN, J. (2012). "Using Association Rules Mining To Explore Pattern of Chinese Medicinal Formulae (Prescription) In Treating and Preventing Breast Cancer Recurrence and Metastasis". Journal of Translational Medicine. 10(1): 1-8.

HUANG, Z. & LU, X. & DUAN, H. (2011). "Mining Association Rules to Support Resource Allocation In Business Process Management". Expert Systems with Applications, 38(8): 9483-9490.

IRMAK, S. (2009). Veri Madenciliği Yöntemleri İle Sağlık Sektörü Veritabanlarında Bilgi Keşfi: Tanımlayıcı ve Kestirimci Model Uygulamaları. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

KANTARDZIC, M. (2019). Data Mining Concepts, Models, Methods, and Algorithms Third Edition. John Wiley & Sons, Inc., New Jersey.

KARASU, B. (2019). Birliktelik Kuralları Madenciliği ve İlginçlik Ölçümleri: Bir Vaka Çalışması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

KARASU, B. & DOĞAN, O. (2020). "Birliktelik Kuralları Madenciliği ve İlginçlik Ölçümleri: Bir Vaka Çalışması". Journal of Business in The Digital Age, 3(2): 94-107.

KAUR, J. & MADAN, N. (2015). "Association Rule Mining: A survey". International Journal of Hybrid Information Technology, 8(7): 239-242.

LIAO, S. H. & CHEN, Y. J. & DENG, M. Y. (2010). "Mining Customer Knowledge For Tourism New Product Development and Customer Relationship Management". Expert Systems with Applications, 37(6): 4212-4223.

NGAI, E. W. & XIU, L. & CHAU, D. C. (2009). "Application of Data Mining Techniques In Customer Relationship Management: A Literature Review and Classification". Expert systems with applications, 36(2): 2592-2602.

NIE, A. (2021). "Design of English Interactive Teaching System Based on Association Rules Algorithm". Security and Communication Networks, Vol. 2021, Article ID 9275363, 1-10.

OLIVEIRA, M. & GAMA, J. (2012). "A framework to Monitor Clusters Evolution Applied To Economy and Finance Problems". Intelligent Data Analysis, 16(1): 93-111.

SARIYER, G. & ÖCAL TAŞAR, C. (2020). "Highlighting The Rules Between Diagnosis Types and Laboratory Diagnostic Tests For Patients of an Emergency Department: Use of Association Rule Mining". Health Informatics Journal, 26(2): 1177-1193.

Shmueli, G. & Patel, N. R. & Bruce, P. C. (2007). Data Mining for Business Intelligence: Concepts, Techniques, and Applications in Microsoft Office Excel with XLMiner, John Wiley & Sons, Hoboken, NJ, USA,

SINGH, R. & GRAVES, J. A. & TALBERT, D. A. & EBERLE, W. (2018). "Prefix and Suffix Sequential Pattern Mining" P. Perner (Ed.), In Advances In Data Mining Applications and Theoretical Aspects (309-324). Cham: Springer International Publishing.

TAN, P. N. & STEINBACH, M. & KUMAR, V. (2006). Introduction to Data Mining (Vol. 1). Pearson Addison Wesley, Boston.

TAN, P. N. & STEINBACH, M. & KUMAR, V. (2014). Introduction to Data Mining. Pearson Education Limited, Harlow.

UCI (2022). Online Retail II Data Set Erişim Tarihi: https://archive.ics.uci.edu/ml/datasets/Online+Retail+II

ÜNVAN, Y. A. (2021). "Market Basket Analysis With Association Rules". Communications in Statistics-Theory and Methods, 50(7): 1615-1628.

WEBB, G. I. (2003). Association Rules, Ye, N. (Ed.). In The Handbook of Data Mining. Lawrence Erlbaum Associates Publishers, New Jersey.

ZHANG, C. & ZHANG, S. (2002). Association Rule Mining: Models and Algorithms. Springer-Verlag, Berlin.

ZHOU, Z. H. (2003). "Three Perspectives of Data Mining Artificial Intelligence". Artificial Intelligence, 143(1): 139-146.

tutulmaktadır. Örneğin Orbisk şirketi, kendi websitesinde ve sosyal medya kanalları aracılığıyla dünyadaki gıda ve su israfı miktarı ve bu israfın sebep olduğu karbon salınımı miktarı gibi verileri hedef müşterilerine düzenli olarak anımsatmaktadır. Şirketlerin kriz anlatıları vasıtasıyla sorunları tespit etmesi ve çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla düzenli olarak hatırlatması, birden fazla başarılı değişim modelinin başlangıç evresinde yer verilen 'aciliyet hissi duyurma' işlevini görmektedir (Kotter, 2012; Stouten, Rousseau, & De Cremer, 2018). Şirketlerin daha sürdürülebilir hale gelmesinin günümüzde hala devam eden bir değişim süreci olmasından ötürü, onlara bu aciliyet hissini duyurmak önerilen karmaşık teknolojilerin algılanan kullanışlılığını artırmaktadır. Bu kullanışlılık algısı, Agricolus şirketinin müşteri yorumlarında görülebilmektedir. Örneğin bir müşteri yapay zeka temelli teknolojilerden gördüğü faydayı şöyle ifade etmektedir, "Agricolus sayesinde tarlada ne olduğunu anlayarak operasyonlar, gübreleme, arıtma, çapalama ve sertifikalandırma hakkında en iyi kararları alabiliyorum". Dolayısıyla kriz anlatısı, yapay zeka temelli karmaşık bir teknolojilerin kullanışlılığına hedef müşterileri ikna edebilmektedir.

Her üç şirket aynı zamanda kurtarıcı anlatılarına da başvurmaktadır. Bu anlatıların temelinde ise 'dünyaya katkı yapma görevi devşirme' ve 'çoklu ve bağlantılı katkı iddiasında bulunma' yer almaktadır. Örneğin, Orbisk şirketinin sahibi, küresel zorluklar karşısında dünyaya katkı yapma görevini nasıl devşirdiğini ve bu yaklaşımın onları daha fazla çalışmaya nasıl sevk ettiğini şöyle açıklamaktadır, "Toplum olarak çözmemiz gereken en büyük mesele olan sürdürülebilirliğe katkıda bulunmak istiyorum… Dünyada yeterince gıda üretilmekte, zor olan ise daha az israf ederek daha fazla insanı aynı gıda ile besleyebilmek… Yapmamız gerekeni yapmalıyız inancıyla haftada 100 saat saf tutkuyla çalışıyoruz." Bu motivasyonla sergilenen çabaların olumlu çıktılarının ise hedef müşterilere anlatılması gerekmektedir. Birleşmiş Milletlerin ilan ettiği 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı, örgütlere geliştirdikleri sürdürülebilirlik odaklı inovasyonları birden çok amaca nasıl katkı yaptığını anlatabilecekleri meşru bir zemin kazandırmaktadır. Örneğin, IBM Finland şirketinin orta düzey yöneticilerinden birisi, blokzincir teknolojisi sayesinde geliştirdikleri gıda değer zinciri yönetimi sisteminin sürdürülebilirliğe katkısının açlığı bitirmek ile sınırlı kalmadığını şöyle açıklamaktadır, "Sunduğumuz hizmet, kanun yapıcılara ve çevre uzmanlarına karbon salınımının tedarik zincirinde nasıl biriktiğini ve miktarını neyin etkilediğini takip etme fırsatı veriyor. Gıda israfını ve böcek ilacını azaltınca, gıdadan geçen hastalıkları ve su kullanımını da azaltabileceğiz." Bütün bu kurtarıcı anlatılarındaki ortak tema, anlatıcı şirketlerin özkimlikleri olarak teknoloji kullanımını kolaylaştırmayı anlatıya gömülü kılmalarıdır. Bu nitelik de, hedef müşterilerin yapay zeka temelli karmaşık teknolojiyi benimsemesi için bir diğer gereklilik olan kullanım kolaylığı algısını uyandırmaktadır. Agricolus şirketinin bir diğer müşterisinin konu hakkındaki yorumu bu duruma iyi bir örnektir, "Agricolus arayüzü, özellikle tecrübeli olmayan bir kullanıcının bile içgüdüsel olarak kullanabileceği biçimde tasarlanmış. Böylece toprak parçacıklarıyla alakalı bilgiyi basit ve inovatif bir biçimde yönetmeyi sağlıyor."

5. SONUÇ

Yapay zeka gibi karmaşık teknolojiler, sürdürülebilirlik odaklı inovasyonlar yaparak küresel zorlukları aşmak için önemli fırsatlar sunmaktadır. Ne var ki, olası kullanıcıların ilgili teknolojileri hem kullanışsız hem de kullanması zor olarak algılaması halinde bu teknolojileri temel alan sürdürülebilirlik çözümlerini iş faaliyetleriyle bütünleştirmeleri zordur. Bu araştırmada, gıda değer zincirinin farklı konumlarındaki üç şirketin hedef müşterilerinin teknoloji kabulünü kriz anlatıları ve kurtarıcı anlatılarını dönüşümlü kullanmaları sayesinde sağlayabildiğini açığa çıkarılmıştır. Birleşmiş Milletlerin tespit ettiği 17 Sürdürülebilir Kalkınma Amacı, ilgili şirketlerin kriz anlatıları ve kurtarıcı anlatılarını temellendirmek için saygın ve güvenilir bir referans noktası işlevi görmektedir. Bir yanda kriz anlatısı, pek çok örgütsel değişim modelinin başlangıç aşamasında yer alan 'aciliyet hissini' uyandırabilmektedir. Diğer yanda kurtarıcılık anlatısı, anlatıcıya ilgili yeni nesil teknolojileri kullanıcıya kabul ettirirken üstlenmesi gereken kolaylaştırıcı özkimliği hatırlatmaktadır. Kriz anlatısı ve kurtarıcılık anlatısının bir aradalığı ve dönüşümlü olarak tekrarlanması, yapay zeka temelli karmaşık teknolojilerin farklı paydaş gruplarınca kabulünü ve böylece sürdürülebilirliğe katkısını kolaylaştırmaktadır.

Bu araştırma, teknoloji kabulü modelinin işleyişine anlatıların ve anlatı türlerinin katkısını açığa çıkarmaktadır. Bu işleyişte hem anlatının hem de bu anlatı türlerinin farkındalığı, karmaşık teknolojilere dayalı sürdürülebilirlik çözümleri sunan şirketlerin hedef müşterileriyle daha etkili iletişim kurmasını sağlayabilir. Böylece bu araştırma, gıda değer zincirinin daha sürdürülebilir hale getirilerek 'açlığa son', 'sorumlu tüketim ve üretim' ve 'hedefler için ortaklıklar' ile alakalı Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına erişilmesini kolaylaştırabilir.

KAYNAKÇA

BAILEY, D.; FARAJ, S.; HINDS, P.; VON KROGH, G.; LEONARDI, P. (2019). Special issue of organization science: Emerging technologies and organizing, *Organization Science*, 30, pp. 642-646.

BAMBERGER, P. A. 2018. Clarifying what we are about and where we are going. *Academy of Management Discoveries*, 4, pp. 1–10.

BOJE, D. M. (2008). *Storytelling organizations*, Sage.

CZARNIAWSKA, B. (2004). *Narratives in social science research*, Sage.

DAVIS, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology, *MIS Quarterly*, 13, pp. 319-340.

DI VAIO, A.; PALLADINO, R.; HASSAN, R.; ESCOBAR, O. (2020). Artificial intelligence and business models in the sustainable development goals perspective: A systematic literature review. *Journal of Business Research*, 121, pp. 283-314.

GERGEN, K. J. (2001). *Social construction in context*, Sage.

HANELT, A.; BOHNSACK, R.; MARZ, D.; ANTUNES MARANTE, C., 2021. A systematic review of the literature on digital transformation: Insights and implications for strategy and organizational change. *Journal of Management Studies*, 58, pp. 1159–1197.

KAPLAN, A.; HAENLEIN, M. (2020). Rulers of the world, unite! The challenges and opportunities of artificial intelligence. *Business Horizons*, 63, pp. 37–50.

LANZOLLA, G.; LORENZ, A.; MIRON-SPEKTOR, E.; SCHILLING, M.; SOLINAS, G.; TUCCI, C. L. (2020). Digital transformation: What is new if anything? Emerging patterns and management research. *Academy of Management Discoveries*, 6, pp. 341-350.

LASZLO, C. (2008). *Sustainable value: How the world's leading companies are doing well by doing good*, Stanford University Press.

LASZLO, C. (2015). Sustainability for Strategic Advantage, *Corporate Stewardship: Achieving Sustainable Effectiveness*, Editör: Esusan Albers Mohrman, James O'Toole, Edward E. Lawler III, Routledge, pp. 94-112.

LASZLO, C.; BROWN, J. S. (2014). *Flourishing Enterprise*, Stanford University Press.

LASZLO, C.; COOPERRIDER, D. L. (2010). Creating sustainable value: a strength-based whole system approach, *Positive Design And Appreciative Construction: From Sustainable Development To Sustainable Value Vol. 3*, Editör: Tojo Thatchenkery, David. L. Cooperrider, Michel Avital, Emerald Group Publishing Limited, pp. 17–33

LEE, Y.; KOZAR, K. A.; LARSEN, K. R. T (2003). The technology acceptance model: Past, present and future. *Communications of the Association for Information Systems*, 12, pp. 752–780.

MARANGUNIĆ, N.; GRANIĆ, A. (2015). Technology acceptance model: a literature review from 1986 to 2013. *Universal access in the information society*, 14, pp. 81-95.

MENZ, M.; KUNISCH, S.; BIRKINSHAW, J.; COLLIS, D. J.; FOSS, N. J.; HOSKISSON, R. E.; PRESCOTT, J. E. (2021). Corporate Strategy and the Theory of the Firm in the Digital Age. *Journal of Management Studies*, 58, pp. 1695-1720.

PERROW, C. (1967) A framework for the comparative analysis of organizations. *American Sociological Review*, 32, pp. 194–208.

PROPP, V. I. (1968). *Morphology of the Folktale*, University of Texas Press.

ROSILE, G. A.; BOJE, D. M.; CARLON, D. M.; DOWNS, A.; SAYLORS, R. (2013). Storytelling diamond: An antenarrative integration of the six facets of storytelling in organization research design. *Organizational Research Methods*, 16, pp. 557-580.

SALDANA, J. (2014). *Thinking qualitatively: Methods of mind*, Sage.

SHRESTHA, Y. R.; BEN-MENAHEM, S. M.; VON KROGH, G. (2019). Organizational decision-making structures in the age of artificial intelligence. *California Management Review*, 61, pp. 66-83.

SILVA, L. (2007). Post-positivist review of technology acceptance model. *Journal of the Association of Information Systems*, 8, pp. 255–266.

SKÖLDBERG, K. (1994). Tales of change: Public administration reform and narrative mode. *Organization Science*, 5, pp. 219-238.

STOUTEN, J.; ROUSSEAU, D. M.; DE CREMER, D. (2018). Successful organizational change: Integrating the management practice and scholarly literatures. *Academy of Management Annals*, pp. 12, 752-788.

VENKATESH, V.; BALA, H. (2008). Technology acceptance model 3 and a research agenda on interventions. *Decision Sciences*, 39, pp. 273–315.

VON KROGH, G. (2018). Artificial intelligence in organizations: New opportunities for phenomenon-based theorizing. *Academy of Management Discoveries*, 4, pp. 404-409

VRONTIS, D.; CHRISTOFI, M.; PEREIRA, V.; TARBA, S.; MAKRIDES, A.; TRICHINA, E. (2022). Artificial intelligence, robotics, advanced technologies and human resource management: a systematic review. *The International Journal of Human Resource Management*, 33, pp. 1237-1266.

YIN, R. K. (2017). *Case study research: Design and methods*, Sage.

sürdürülebilirik arasında %52.6 pozitif yönlü ilişki belirlenmiştir. Regresyon analizi sonucunda, sosyal sorumluluk algısı ve örgütsel sürdürülebilirlik arasında pozitif yönde (β =0.582, p <0.01) anlamlı ilişki belirlenmiştir. Görüleceği üzere, örgütsel sosyal sorumluluk, örgütsel sürdürülebilirlik üzerinde olumlu etkiler yaratmakta ve itici güç oluşturmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda öneriler şöyle sıralanabilir;

- Üniversiteler toplumun sürdürülebilir kalkınmasını; çalışmalarının çevre, ekonomi ve topluma yönelik negatif etkilerini en aza indirmek adına müfredat ve araştırma programlarında bulunan sürdürülebilirlik eylemlerini uygulayarak ve teşvik ederek iki türlü destekte bulunabilir.
- Gelecek kuşakların (geleceğin liderleri ve politika yapıcıları da dahil olmak üzere) eğitiminden sorumlu olan üniversiteler, öğrencilerin sosyal ve çevresel alanlardaki farkındalıklarını sağlama gücüne sahiptir.
- Üniversiteler, araştırma eylemleri gerçekleştirmelerinden dolayı, sürdürülebilir kalkınma bakımından son derece önemli bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmektedir.
- Buna bağlı olarak üniversiteler gerçekleştirmiş oldukları araştırmalarıyla, sürdürülebilirlik hususunu yalnızca bir akademik çalışma sahası biçiminde değil, bunun yanı sıra daha yeşil bir dünya gereksinimine katkıda bulunma aracı şeklinde görülmeli ve her çeşit sahada (kimya, biyoloji, siyaset bilimi, ekonomi gibi) sürdürülebilirliğe yönelik yapılan araştırmaların tümünü desteklemelidir.
- Üniversitelerde eğitim gören gençler, bir meslek sahibi olmalarının yanında bir öğrenme yöntemi olarak kabul edilen toplumsal hizmet öğrenimi yoluyla eğitim süresi boyunca ve mezuniyet sonrasında kişisel olarak topluma hizmet etme yeteneklerini de geliştirme imkanı elde etmektedirler. Bundan dolayı günümüzde üniversiteler öğrencilerini yaşamsal anlam arayışına dair eğitmeyi de amaçlamaktadırlar. Sosyal sorumluluk farkındalığını arttırmak sürdürülebilirliğe çarpanetkisi yaratacaktır.
- Sosyal yeterlilikler, dayanışma, iş birliği, sorumluluk bilinci ve katılım demokrasinin vazgeçilmezleridir ve üniversitelerin kaliteli eğitim hizmeti sunma sorumluluklarının yanında üniversite kültürlerine bu özellikleri katmaları da gerekmektedir.
- Başka üniversiteler ile işbirliğinde bulunma, disiplinler arası çalışmaların iyileştirilmesi, sürdürülebilirlik konusunu kurumsal çerçevenin ayrılmaz bir parçası şeklinde getirme, kampüs içi yaşam deneyimleri yaratma, eğitimcilere yönelik eğitim programları oluşturma ve bunu teşvik etmek öncelikle hedefler haline getirilmelidir.

Dört aşamada sürdürülebilirlik başlangıç eylem planı oluşturulmalıdır:

- Birinci aşama: Üniversiteye ilişkin sürdürülebilirlik vizyonu düzenlemek,
- İkinci aşama: İleriye dönük faaliyetler için misyon oluşturmak,
- Üçüncü aşama: Politika, amaç ve hedeflerin tespit edilmesine yönelik bir sürdürülebilirlik komitesi oluşturmak,
- Dördüncü aşama: Araştırma, eğitim, sosyal yardım ve ortaklık ile kampüs sürdürülebilirliği de dahil olacak şekilde dört faaliyet dalında sürdürülebilirlik stratejileri ortaya çıkarmak.

KAYNAKÇA

ADAM, G.L. & LAMONT, B.T. (2003). Knowledge management systems and developing sustainable competitive advantage, Journal of Knowledge Management, 7(2), 142-154.

BANSAL, P. & SONG, H.-C. (2017). Similar but not the same: differentiating corporate sustainability from corporate responsibility, Academy of Management Annals, 11(1),105-149.

BAŞER, E. H. VE KILINÇ, E. (2015). Küresel Sosyal Sorumluluk Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Sakarya University Journal of Education, 5(3), 75-89.

BRUNTON, M., EWEJE, G. & TASKIN, N. (2017). Communicating corporate social responsibility to internal stakeholders: walking the Walk or Just Talking the Talk?, Business Strategy and the Environment, 26(1), 31-48.

CARADONNA, J. L. (2014). Sustainability A History. Oxford University Press. New York.

CHO, C.H. & PATTEN, D.M. (2007), The role of environmental disclosures as tools of legitimacy: a research note, Account. Organ. Soc, 32(7), 639-647.

CHOI, S., & NG, A. (2011). Environmental and economic dimensions of sustainability and price effects on consumer responses. Journal of business ethics, 104(2), 269-282.

COLLINS, E., ROPER, J., & LAWRENCE, S. (2009). Sustainability practices: trends in New Zealand businesses. Business Strategy and the Environment, 18, 1-16.

CRANE, A., MATTEN, D., GLOZER, S. & SPENCE, L. (2019), Business Ethics: Managing Corporate Citizenship and Sustainability in the Age of Globalization, 5th ed., OUP Oxford, New York.

FARNETI, F. & GUTHRIE, J. (2009). Sustainability Reporting by Australian Public Sector Organisations: Why They Report. In Accounting Forum, 33(2), 89-98.

FIFKA, M.S. (2013). Corporate responsibility reporting and its determinants in comparative perspective –a review of the empirical literature and a meta-analysis, Business Strategy and the Environment, 22(1), 1-35,

FONTAINE, M. (2013). Corporate social responsibility and sustainability: The new bottom line? International Journal of Business and Social Science, 4(4), 110-119.

FONSEKA, M.M., RAMOS, C.G. & TIAN, G. L. (2012). The most appropriate sustainable growth rate model for managers and researchers. J. Appl. Bus. Res. (JABR) 2012, 28, 481–500.

GARRIGA, E. & MELÉ, D. (2004). Corporate Social Responsibility Theories: Mapping the Territory. Journal of Business Ethics, 53(1/2), 51–71.

GLAVIC, P., & LUKMAN, R. (2007). Review of sustainability terms and their definitions. Journal of Cleaner Production, 15, 1875-1885.

GOMEZ-TRUJILLO, A.M., VELEZ-OCAMPO, J. & GONZALEZ-PEREZ, M.A. (2020). A literature review on the causality between sustainability and corporate reputation: What goes first?, Management of Environmental Quality,31(2), 406-430.

GRAAFLAND J. J. & EIJFFINGER S. C. W. (2004). Corporate Social Responsibility of Dutch Companies: Benchmarking, Transparency and Robustness. The Economist 152: 403–426.

GRAY, R. & MILNE, M. (2002). Sustainability Reporting: Who's Kidding Whom?. Chartered Accountants Journal of New Zealand, 81(6), 66-70.

GÜLTEKIN SEZEN, G. & ARGON, T. (2020). Development of Organizational Sustainability Scale . Sakarya University Journal of Education, 10(3), 507-531.

HAHN, T., FIGGE, F., PINKSE, J. & PREUSS, L. (2010). Trade-offs in corporate sustainability: You can't have your cake and eat it. Business Strategy and the Environment, 19(4), 217-229.

JAVALGI, R.G. & RADULOVICH, L.P. (2005). Sustainable competitive advantage of internet firms: a strategic framework and implications for global marketers, International Marketing Review, 22 (6), 658-672.

KIM, C. H. & SCULLION, H. (2013). The effect of Corporate Social Responsibility (CSR) on employee motivation: A cross-national study. Poznań University of Economics Review. 13(2), 5-30.

LASKAR, N., CHAKRABORTY, T. K. & MAJI, S. G. (2017). Corporate sustainability performance and financial performance: Empirical evidence from Japan and India. Management and Labour Studies, 42(2), 88-106.

LOCK, I. & SEELE, P. (2016). The credibility of CSR (corporate social responsibility) reports in Europe. Evidence from a quantitative content analysis in 11 countries, Journal of Cleaner Production, 122(1), 186-200.

MONTAZERI, A., TALEBPOUR, M., ANDAM R. & KAZEMNEJAD, A. (2017). Measuring corporate social responsibility in sport industry: Development and validation of measurement scale. Annals of Applied Sport Science, 5(2), 97-114.

MONTIEL, I. (2008). Corporate social responsibility and corporate sustainability: separate pasts, common futures, Organization & Environment, 21(3), 245-269.

MURA, M., LONGO, M., MICHELI, P., & BOLZANI, D. (2018). The Evolution of Sustainability Measurement Research. International Journal of Management Reviews, 20(3), 661-695.

NDU, O. A. E. & AGBONIFOH, B.A. (2014). Corporate social responsibility in Nigeria: A study of the petroleum industry and the Niger Delta Area. International Review of Social Sciences and Humanities, 6(2), 214-238.

ORLITZKY, M., SIEGEL, D. S. & WALDMAN, D.A (2011). Strategic corporate social responsibility and environmental sustainability. Business & Society, 50(1), 6 – 27.

OYEWOLE S. O. & ADEWALE, D. O. (2016). Sustainable development and corporate social responsibility in Sub-Saharan Africa: Evidence from industries in Cameroon. Economies, 4(10), 1-15.

PANDIT, N. & TEJANI, R. (2011). Sustainable Growth Rate of Textile and Apparel Segment of the Indian Retail Sector, Global Journal of Management and Business Research, 11(6), 38-44.

PARK, S. H., SHIN, W. S., & KIM, K. J. (2019). Assessing a social responsibility model for sustainable company growth in the fourth industrial revolution. International Journal of Quality and Service Sciences,1(1), 1-12.

PÉREZ, A. & DEL BOSQUE, I. R. (2015). Corporate social responsibility and customer loyalty: Exploring the role of identification, satisfaction and type of company. Journal of Service Marketing, 29(1), 15–25.

RAHDARI, A.; SEPASI, S.; MORADI, M. (2016). Achieving sustainability through Schumpeterian social entrepreneurship: The role of social enterprises. J. Clean. Prod., 137, 347–360.

RAHIM, N. (2017). Sustainable growth rate and firm performance: A case study in Malaysia. Int. J. Manag. Innov. Entrep. Res. 2017, 3, 48–60.

SART G., SEZGIN F. H. & DEMIR N. (2018). Mobbingin Mesleki Tükenmişlik Algısı Üzerine Etkileri:Kadın Akademisyenler Örneği. Beykoz Akademi Dergisi, 6(1), 118-135.

SART, G. (2020). Bireysel Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. International Journal of Applied Economic and Finance Studies, 1(5), 58-72.

TENCATI A., PERRINI F. & POGUTZ S. (2004). New Tools to Foster Corporate Social Responsible Behaviour. Journal of Business Ethics, 53, 173-190.

WOOD, D. J. (2010). Measuring corporate social performance: A review. International Journal of Management Review, 12(1), 50-84.

YAZICIOĞLU, Y. & ERDOĞAN, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

YÜKSEK ÖĞRETIM KURUMU (YÖK) (2022). https://istatistik.yok.gov.tr/ (Erişim Tarihi:11.06.2022).

zararlı gazların ve tozların minimum seviyeye indirgenmesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Liman faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan hava kirliliğinin en önemli nedeni atık elleçlemeleri sonrasında ortaya çıkan gazlar ve tozlar oluşturmaktadır. Diğer taraftan liman içerisindeki yüklerin taşınmasında kullanılan fosil yakıtlı araçlarda çevreyi ciddi şekilde kirletmektedir. Özellikle dizel yakıtla çalışan elleçleme ekipmanlar yerine elektrikli, yenilenebilir ve çevre dostu ekipmanlarla değiştirilmesi çevresel kirliliğin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda elektrikli ekipmanların kullanılması hem enerji tasarrufu sağlayacak hem de verimliliğin artıracaktır.

Bütün işletmelerde olduğu gibi liman işletmeleri de faaliyetlerini artırmayı ve geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu gelişmeleri sağlarken aynı zamanda kıt olan kaynakları yok etmeden verimli şekilde kullanmayı ve çevresel kirlenmeleri en aza indirmeyi de amaçlamalıdırlar. Ekonomik ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi çevreci faaliyetlerin gerçekleştirilmesiyle mümkün olacaktır. Limanlar uzun süreli işletmeler olması nedeniyle çevreci faaliyetlerde gerçekleştirirken maliyetlerini artırmadan yeşil liman uygulamalarının yapılması için çeşitli önlemlerin alınması ve liman yapılanmasının buna göre inşa edilmesi gerekmektedir. Liman faaliyetlerinden kaynaklanan atık miktarlarının azaltılması, fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerjinin kullanılması ve yenilenebilir enerji projelerine öncelik verilmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki limanlara yönelik çevresel önceliklerin önem dereceleri göz önünde bulundurularak liman planlamasının yapılması, liman faaliyetleri esnasında ve sonrasında ortaya çıkabilecek çevresel sorunların en düşük seviyeye indirilmesine yardımcı olacaktır. Yüksek sermaye yatırımı gerektiren limanların sebep oldukları çevresel problemler göz önünde bulundurmalı ve bu doğrultuda çözüm önerileri getirilmeli ve bunların limanların faaliyetlerine yansıtmaları gerekmektedir. Özellikle devlet tarafından gerekli koşulların oluşturulması ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılarak liman işletmelerin yeşil faaliyette bulunması konusunda öncülüklerin yapılması ve teşviklerin oluşturulması gerekmektedir.

Çalışmada kriter sayısı arttırarak ve farklı yöntemler kullanılarak yeşil liman performans kriterlerinin önem dereceleri belirlenebilir. Çalışmada her ne kadar yeşil liman konusunda tecrübeli ve uzman kişilerle görüşülmüş olsa da daha geniş bir katılıcı grubunun seçilmesi yeşil limanlara yönelik literatüre katkı sağlayacaktır.

Etik Kurul Onay Bilgileri:

Bu çalışma için Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Fen ve Mühendislik Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu'ndan etik izin alınmıştır.

Konu: 27 Nisan 2022 tarih ve 21/30 sayılı Etik Kurul Kararı

Belge Sayı Numarası: E-50288587-050.01.04-87843

KAYNAKÇA

AKANDERE, G. (2021). "Yeşil Sertifikalı Limanların Performansının Entegre ENTROPİ-TOPSIS Yöntemleri ile Değerlendirilmesi", Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 39(4): 515-535.

AKGÜL, B. (2017). "Green Port / Eco Port Project – Applications and Procedures in Turkey", World Multidisciplinary Earth Sciences Symposium (WMESS), 1-9.

BALALI, A. & MOEHLER, R. C. & VALIPOUR, A. (2020). "Ranking Cost Overrun Factors in the Mega Hospital Construction Projects Using Delphi-SWARA Method: an Iranian Case Study", International Journal of Construction Management, 1-10, DOI:10.1080/15623599.2020.1811465.

BERGQVIST, R. & ZADEN, N. E. (2012). "Green Port Dues- The Case of Hinterland Transport", Research in Transportation Business & Management, 5: 85-91.

BU, X. & DANG, W. V. T. & WANG, J. & LIU, Q. (2020). "Environmental Orientation, Green Supply Chain Management, and Firm Performance: Empirical Evidence from Chinese Small and Medium-Sized Enterprises", International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(1199): 1-17.

BUCAK, U. & KULEYIN, B. (2016). "Evaluation of Green Performance Indicators' Priority Perception in Terms of Sustainable Port Concept A Comparative Analysis for Turkish Ports", Conference: 1st International Congress on Ship and Marine Technology: Green Technologies At: İstanbul, 249-260.

CHANG, Y. T. (2013). "Environmental Efficiency of Port: A Data Envelopment Analysis Approach", Maritime Policy & Management, 40(5): 467-478.

CHEN, J. & ZHENG, T. & GARG, A. & GARG, A. & XU, L. & LI, S. & FEI, Y. (2019). "Alternative Maritime Power Application as a Green Port Strategy: Barriers in China", Journal of Cleaner Production, 213: 825-837.

CHENGPENG, W. & DI, Z. & XINPING, Y. & ZAILI, Y. (2018). "A Novel Model fort he Quantitative Evaluation of Green Port Development- A Case Study of Major Ports in China", Transportation Research Part D, 61: 431-443.

CHIU, R. H. & LIN, L. H. & TING, S. C. (2014). "Evaluation of Green Port Factors and Performance: A Fuzzy AHP Analysis", Mathematical Problems in Engineering, 1-13.

DARBRA, R. M. & RONZA, A. & CASAL, J. & STOJANOVIC, T. A. & WOOLDRIDGE, C. (2004). "The Self Diagnosis Method A New Methodology to Assess Environmental Management in Sea Port", Marine Pollution Bulletin, 48: 420-428.

ELZARKA, S. & ELGAZZAR, S. (2014). "Green Port Performance Index for Sustainable Ports in Egypt: A Fuzzy AHP Approach, Conference: The 7th International Forum on Shipping, Ports, and Airports (IFSPA 2014)", Hong Kong, China At: Hong Kong, 1-12.

ESPO, (2004). ESPO Environmental Survey 2004, https://www.espo.be/media/espopublications/ESPOEnvironmentalSurvey2004ReviewofEuropeanPerformanceinPortEnvironmentalManagement.pdf ,E. T. 19.02.2022.

ESPO, (2021). ESPO Environmental Report 2021 EcoPortsinSights, https://www.espo.be/media/ESP-2844%20(Sustainability%20Report%202021)_WEB.pdf , E. T. 19.02.2022.

GAVRILESCU, M. & CHISTI, Y. (2005). "Biotechnology- a Sustainable Alternative for Chemical Industry", Biotechnology Advances, 23: 471-499.

GHENAI, C. & ALBAWAB, M. & BETTAYEB, M. (2020). "Sustainability Indicators for Renewable Energy Systems Using Multicriteria Decision-Making Model and Extended SWARA/ARAS Hybrid Method", Renewable Energy, 146: 580-597.

KERSULIENE, V. & ZAVADSKAS, E. K. & TURSKIS, Z. (2010). "Selection of Rational Dispute Resolution Method by Applying New Step-Wise Weight Assessment Ratio Analysis (Swara)", Journal of Business Economics and Management, 11(2): 243-258.

KORUCUK, S. & MEMİŞ, S. (2019). "Yeşil Liman Uygulamaları Performans Kriterlerinin Dematel Yöntemi ile Önceliklendirilmesi: İstanbul Örneği", AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7(16): 134-148.

KUMAR, V. & KALITA, K. & CHATTERJEE, P. & ZAVADSKAS, E. K. & CHAKRABORTY, A. (2022). "A SWARA- CoCoSo- Based Approach for Spray Painting Robot Selection", INFORMATICA, 33 (1): 35-54.

LAM, J. S. L. & LI, K. X. (2019). "Green Port Marketing for Sustainable Growth and Development, Transport Policy", 84: 73-81.

LAM, J. S. L. & NOTTEBOOM, T. (2014). "The Greening of Ports: A Comparison of Port Management Tools Used by Leading Ports in Asia and Europe", Transport Reviews, 34(2): 169-189.

LIRN, T. C. & WU, Y. C. J. & CHEN, Y. J. (2013). "Green Performance Criteria for Sustainable Ports in Asia", International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 43(5/6): 427-451.

MUNIM, Z. H. & FRIESE, H. S. & DUSHENKO, M. (2020). "Identifying the appropriate governance model for green port management: Applying Analytic Network Process and Best-Worst methods to ports in the Indian Ocean Rim", Journal of Cleaner Production, 268: 1-13.

ÖZDEMİR, Ü. (2018). "Türkiye'de Yeşil Liman Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme Örneği", Social Sciences Studies Journal, 4(16): 1209-1218.

PAVLIC, B. & CEPAK, F. & SUCIC, B. & PECKAJ, M. & KANDUS, B. (2014). "Sustainable Port Infrastructure, Practical Implementtation of the Green Port Concept", THERMAL SCIENCE, 18(3): 935-948.

PENG, Y. & LIU, H. & LI, X. & HUANG, J. & WANG W. (2020). "Machine Learning Method for Energy Consumption Prediction of Shipers in Port Considering Green Ports", Journal of Cleaner Production, 264: 1-14.

RODRIGUE, J. P. & COMTOIS, C. & SLACK, B. (2006). The Geography of Transport Systems, Taylor & Francis Droup.

STANUJKIC, D. & KARABASEVIC, D. & ZAVADSKAS, E. K. (2015). "A Framework fort he Selection of a Packaging Design Based on the SWARA Method", Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics, 26(2): 181-187.

STOPFORD, M. (2003). Maritime Economics, Second Edition, Rouyledge, London and New York.

TEERAWATTANA, R. & YANG, Y. C. (2019). "Environmental Performance Indicators for Green Port Policy Evaluation: Case Study of Laem Chabang Port", The Asian Journal of Shipping and Logistics, 35(1): 63-69.

THE SUSTAINABILITY REPORT. http://sustreport,org/about/ , Erişim Tarihi: 23.02.2022.

UYSAL, F. F. & BAHAR, S. (2016). "Green Port Environmental Policies and Logistics Effects", IBANESS Conference Series- Prileo/ Republic of Macedonia, Octaber 28-29-30: 471-481.

WANG, L & ZHOU, Z. & YANG, Y. & WU, J. (2020). Green Efficiency Evaluation and Improvement of Chinese Ports: A Cross-Efficiency Model, Transportation Research Part D, 88, pp. 1-15.

WATERS, D. (2003). Logistics, An Introduction to Supply Chain Management, Palgrave Macmillan.

WOO, J. K. & MOON, D. S. H. & LAM, J. S. L. (2018). "The Impact of Environmental Policy on Ports and the Associated Economic Opportunities", Transportation Research Part A, 110: 234-242.

YANG, Y. C. & CHANG, W. M. (2013). "Impacts of Electric Rubber- Tired Gantries on Green Port Performance", Research in Transportation Business & Management, 8: 67-76.

KAYNAKÇA

AKKOYUNLU, Ş. (2015). "The Potential of Rural–Urban Linkages for Sustainable Development and Trade". International Journal of Sustainable Development & World Policy, 4(2), 20–40.

BAFFOE, G. (2020). "Rural-urban studies: A macro analysis of the scholarship terrain". Habitat International, 98, 102156.

DAĞ, R. (2007). Kırsal Kalkınma Siyaseti, Ankara: Dipnot Yayınları.

DAVIDA, J. D. (2002). "Rural-Urban Linkages: Problems and Opportunities". Espaço & Geografia, 5 (2), 35-64.

GEBRE, T. & GEBREMEDHİN, B. (2019). The mutual benefits of promoting rural-urban interdependence through linked ecosystem services. Global ecology and conservation, 20, e00707.

GÜLÇUBUK, B. (2018). Kırsal Kalkınma Politika ve Uygulamalarında Öncelik Arayışları ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme, F. Gür, M. Bayramoğlu, Sürdürülebilir Yaşam Penceresinden Yerel ve Kırsal kalkınma içinde (ss. 45-61), İstanbul: Özyeğin Üniversitesi Yayınları.

KING, L. J. (2020). Central Place Theory, The Web Book of Regional Science, Regional Research Institute.

LERMAN, Z. & PARLIAMENT, C. (1991). "Size and Industry Effects in the Performance of Agricultural Cooperatives". Agricultural Economics. 6, 15-29.

MAYER H. & HABERSETZER A. & MEILI R. (2016). "Rural–Urban Linkages and Sustainable Regional Development: The Role of Entrepreneurs in Linking Peripheries and Centers". Sustainability, 8(8), 745.

UN-DESA (2021). Leaving no village behind, Monthly Newsletter, 25 (5), https://www.un.org/development/desa/un-desa-voice/wp-content/uploads/sites/78/2021/04/DESAVoiceMay2021-1.pdf, 15.05.2022.

UKKS (2021). Ulusal Kirsal Kalkinma Stratejisi (2021-2023), https://www.tkdk.gov.tr/Content/File/UKKS-3Belgesi.pdf.

UN-HABITAT (2022). Rural Urban Linkages, https://unhabitat.org/topic/urban-rural-linkages, 20.05.2022.

URBAN POLICY PLATFORM (2022). Urban-Rural Linkages, https://urbanpolicyplatform.org/urban-rural-linkages 09.07.2022.

TACOLI, C. (1988). "Rural-urban interactions: a guide to the literature". Environment and Urbanization, 10 (1), 147-166.

TACOLI, C. & Vorley, B. (2015). Reframing the debate on urbanisation, rural transformation and food security. IIED Briefing Paper-International Institute for Environment and Development, (17281).

YILDIRIM, C. (2021). "İl Tarımsal Kalkınma Kurulu'nun Gerekliliği Üzerine Düşünceler". Yönetim Bilimleri Dergisi, Uluslararası Sosyal Bilimler Konferansı Özel Sayısı, 85-105.

YILDIRIM, C. (2022). Türkiye'de Tarım Sektörünün Yönetimi Tarımsal Yapı ve Politika Analizi, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

hazırladığı 2019 Dünya Su Raporuna göre iki milyar insanın *temiz su* kaynaklarına düzenli erişimi yok, 4,3 milyar insan sıhhi tesisat kullanmıyor (2 Milyar İnsanın, 2019). Büyük umutlarla pazarlanan sürdürülebilir kalkınma modeli, küresel sermayenin büyüdüğü, yoksulun daha da yoksullaştığı bir dönemde ne kadar ayakta kalabilir?

Diğer yandan, yeşil büyümeye ilham veren parametrelerin de benzer akıbeti yaşadığı açıktır. 2008 küresel ekonomik krizini aşma çabalarından en önemlisi sayılan yeşil büyüme paradigması Dünya Bankası'nın tanımına göre: "olumsuz çevresel etkileri en aza indiren, kaynakları verimli kullanan, doğal afetlere dayanıklılığı arttırılmış ve büyüme süreçlerini yavaşlatmadan gerçekleştirilen kapsayıcı bir büyümedir" (Yalçın, 2017: 108). Kalkınma ve büyüme hızından taviz verilmeden bir ilerleme hamlesi 1970'ler sonrası uluslararası çevresel konferanslarda sıklıkla vurgulanan bir anlayıştı. Oysa dün ve bugün önerilen tüm kurtuluş planları küresel yıkımın daha ileri taşınmasına hizmet etmiş ve etmeye devam ediyor. Örneğin, gezegenimiz 1850 yılından bu yana en sıcak dönemini yaşamaktadır. Kuzey yarım kürede 1983-2012 yılları arasında ölçülen 30 yıllık ortalama sıcaklık, son 15 yüzyıl içerisindeki en yüksek sıcaklık dönemidir (Bozoğlu, 2021: 44). Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) tarafından 2014 yılında yayınlanan 5. Değerlendirme Raporu (AR5) bulgularına göre sera gazının miktarı 2000-2010 dönemindeki artış hızı, 1970-2000 dönemindeki yıllık artışın 2.2 katına yaklaşmış ve hatta ABD Uzay ve Havacılık Kurumu'nun (NASA) atmosfer gözlemlerine göre Mayıs 2017 itibarı ile atmosferdeki CO2 (karbondioksit) yoğunluğu 407 ppm (partikül birikim yoğunluğu)'e ulaşarak son 650.000 yıldaki en yüksek değerine ulaşmıştır. Zafer Yalçın'ın paylaştığı verilerin bu denli ürkütücü olmasına rağmen, G-20 ülkelerinin fosil yakıtlara teşviki 452 milyar dolara ulaşmıştır. Üstelik IMF verilerine göre en fazla teşvik veren ülkeler Çin, ABD, Rusya, Hindistan ve Japonya gibi dünyanın en gelişmiş ekonomik güçleridir. Haliyle toparlarsak BP Dünya Enerji Görünümü 2017 raporuna göre 2015 yılında enerji arzında petrol, doğalgaz ve kömür gibi fosil enerji kaynaklarının payı %85 gibi ciddi bir oranda olmasına rağmen yenilenebilir enerji kaynaklarının payı sadece %15'te kalmaktadır (Yalçın, 2017). Tüm bu korkutucu tabloya eriyen buzul kütlelerini, yükselen deniz seviyesini, ormansızlaşmayı, biyolojik türlerin azalmasını, kuraklığı ve benzer çevresel bozulma örneklerini eklerseniz 1970'lerden 2020'li yıllara uzanan süreçte adı değişen onca kurtarıcı formülün benzer başarısız çözümler yarattığı gözlenebilir. Küreselleşmenin bir parçası olarak popülerlik kazanan yönetişim çağında Türkiye küresel aktörlerin çevre politikalarına eklemlenmiş vaziyettedir. Örneğin, Enerji ithalatında dünyada 11. sırada bulunan Türkiye, çevreye fazlasıyla zarar veren kömürlü termik santral yapımında ise Çin, Hindistan ve Rusya'nın ardından dünyada 4. sırada yer almaktadır Ayrıca Türkiye, birincil enerji (kömür, doğalgaz, güneş, uranyum) tüketiminde dünya sıralamasında 19. sıradadır (Bozoğlu, 2021: 101-104).

A. Einstein, "yarattığımız dünya düşünme biçimimizin bir ürünüdür. Düşünme biçimimizi değiştirmeden onu da değiştiremeyiz" (Shiva, 2021: 31) diyor. Düşünce biçimini değiştirmeden sürdürülebilir kalkınmanın bileşenlerini küresel kurum ve kuruluşların teorilerinde aramak, yeşil kalkınmayı sermaye hareketlerinin karar mekanizmalarına bırakmakla eşdeğerdir. Yukarıdaki veriler azınlığın zenginleşmesini sağlayan servetin, emek ve doğa sömürüsünden beslendiğini doğruluyor. Dolayısıyla, sürdürülebilir kalkınmanın tanımını Birleşmiş Milletlerde, Yönetişim kavramını Dünya Bankası'nda toplumsal katılımcılığın sınırlarını Avrupa Birliği'nde aramak ideolojik bir tavır almaktır. Oysa "Ben yaşlıyım. Bugün varım yarın yok. Gelen nesil var. Niye düşünmüyorlar ki? Suyumuzu, deremizi bırakmayız" diyen HES karşıtı Karadenizli bir köylüyle; "torunlarıma ne bırakacağım. Jes istemiyoz! Diyen Aydınlı bir köylünün aynı refleksle doğasına sahip çıkması gerçek katılımcı demokrasinin izlerini taşımaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın gerçek anlamı, "zeytin hayattır" diyen Yatağan halkının ve şehrin sağlığını tehlikeye atan madencilere karşı duruş sergileyen Artvin Cerattepe halkının ilgi ve alakasında saklıdır. Sonuç itibariyle bu çalışmada, Çevre Hakkı'nın doğuşu ve ÇED sürecinde halk katılım toplantılarının demokratik katılımcılık üzerindeki etkisi incelendi. Yönetişim kavramının Türkiye'de yarattığı etki, devletin şirketleşmesi, bürokratik gücün sermaye sınıfına geçmesiyle paralel tutuldu. Sürdürülebilir Kalkınmanın yeşil kalkınma, yeşil devrim söylemleriyle yeniden gündeme geldiğini fakat sonuç itibariyle kapitalizmin ekolojik sistemi yok edişi üzerinden yeterince hesaplaşılamadığı açıktır. Çevreci demokratik sistemler halkın daha yoğun ve etkin katılımıyla güçlenir. Haliyle gerçek manada tabana dayalı demokrasi (grossroot democracy) anlayışı Gandhi'nin tabiriyle "değişimin bizzat kendisi olma" iddiasını da beraberinde taşır.

KAYNAKÇA

AKP Acil Eylem Planının Tam Metni, 2002. Erişim adresi: http://arsiv.ntv.com.tr/news/188080.asp

AKP Seçim Beyannamesi, 2018. https://www.akparti.org.tr/media/271931/secim-beyannamesi-2018.pdf

ALICA-GÖKALP, S. S. (2019). İdari Yargı Kararları Kapsamında Çevresel Etki Değerlendirmesi, Ankara: Adalet Yayınevi.

ANAYASA MAHKEMESI'NDEN ÇEVREYI KURTARAN KARAR. Hürriyet. (6 Temmuz 2014). Erişim adresi: https://www.hurriyet.com.tr/gundem/anayasa-mahkemesi-nden-cevreyi-kurtaran-karar-26749131

BAYRAM, M. (2022). Türkiye'de Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Süreçlerinin Karar Alma Süreçlerine Etkisinin Atık Yönetim Projeleri Öznelinde Araştırılması (yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

BAYRAMOĞLU, S. (2018). Yönetişim Zihniyeti. Türkiye'de Üst Kurullar ve Siyasal İktidarın Dönüşümü, 4. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

BELLO, W. (1998). Karanlık Zafer, Fikret Başkaya (çev.), Ankara: İmge Kitabevi.

BM Çevre ve Gelişim Hakkında Rio Deklarasyonu, 1992. Erişim adresi: https://kumid.net/euproject/admin/userfiles/dokumanlar/cevreilave02.pdf

BORATAV, K. (2012). Türkiye İktisat Tarihi, 16.Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

BOZOĞLU, B. (2021). 21. Yüzyılda İklim Krizi, Paris Anlaşması ve İklim Değişikliğine Uyum, 2. Baskı, Dorlion Yayınları, Eskişehir.

ÇED Kararlarının 1993–2021 Döneminde Sektörel Dağılımı, 2022. Erişim adresi: https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/menu/ced_karar_1993-2021_20220217110839.pdf

ÇEVRESEL ETKI DEĞERLENDIRMESI ÇALIŞTAYI, 2019. Erişim adresi: https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/son-calistay-sonuc-b-ld-rges-_07052019n-ha--20190516125823.pdf

ÇOBAN, A. (2020). Çevre Politikası, Ankara: İmge Kitabevi.

ÇOLAKKADIOĞLU, D. (2013). Çevresel Etki Değerlendirme Sürecinde Halkın Katılım Düzeylerinin İrdelenmesi, Uluslararası ÇED Kongresi 08-10 Kasım 2013 Bildiri Kitabı içinde. İst. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, s. 161-171.

DADAK, K. (2015). Yeni Kuşak Hak Olarak Çevre Hakkı, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı. 5 (Ekim 2015), s. 309-326.

DANIŞTAY ÜST KURULU son noktayı koydu: 3'üncü köprüye ÇED ya-pı-la-cak. Diken. (29 Ekim 2015). Erişim tarihi: https://www.diken.com.tr/danistay-ust-kurulu-son-noktayi-koydu-3uncu-kopruye-ced-ya-pi-la-cak/

Dünya Üzerindeki 1.2 Milyar İnsan Barınma Garantisinden Mahrum Yaşıyor. (12 Temmuz 2017) Erişim adresi: https://thecityfixturkiye.com/dunya-uzerindeki-1-2-milyar-insan-barinma-garantisinden-mahrum-yasiyor/

ERCAN, F. (2010) HES'leri ve HES'ler Üzerinden Değişimi Anlamak. Erişim adresi: https://bianet.org/cocuk/cevre/123831-hes-leri-ve-hes-ler-uzerinden-degisimi-anlamak

ERDEM, C. U. (2018). Yurttaşlar İçin ÇED Süreci Takip Rehberi, İstanbul: Ekoloji Kolektifi Derneği.

ERTÜRK, H. (2018). Çevre Bilimleri, 5. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

ERTÜRK, H. (2018). Çevre Politikası, 2. Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi.

GÜLER, B. A. (2005). Devlette Reform Yazıları, Ankara: Paragraf Yayınevi.

GÜLER, B. A. (2011) *Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye*. Praksis Dergisi, sayı: 9, s. 93-116. Erişim adresi: http://www.praksis.org/tumsayilar/sayi-9-duzenlemeden-yeniden-duzenlemeye-turkiyede-kapitalizmin-yeniden-yapilanmasi-ve-devletin-degisen-rolu/

GÜLER, B. A. (2016). Yeni Sağ ve Devletin Değişimi (Yapısal Uyarlama Politikaları 1980-1995), 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

GÜNDOĞAN, E. (2013) *Yönetişim: Kavram, Kural ve Boyutlar*. M. A. Çukurçayır ve H. T. Eroğlu. (ed.). Yönetişim. Konya. Çizgi Kitapevi, s.15-55.

HALA UMUT VAR: Mega projelere ÇED muafiyetini iptal eden AYM kararı yürürlükte. Diken. (5 Temmuz 2015). Erişim adresi: https://www.diken.com.tr/hala-umut-var-mega-projelere-ced-muafiyetini-iptal-eden-aym-karari-yururluge-girdi/

HAMAMCI, C. (2013). Üçüncü Kuşak İnsan Hakları, Kıvılcım Akkoyunlu Ertan (Edt.), Yeni Kuşak İnsan Hakları içinde. Ankara: TODAİE Yayınları, s.49-77.

HARVEY, D. (2015) *Neoliberalizmin Kısa Tarihi*, Aylin Onacak (çev.), 2. Baskı, İstanbul: Sel Yayıncılık.

HAYIRSEVER-TOPÇU, F. (2008). Küreselleşme ve Uluslararası Çevre Politikaları: Yönetimden 'Yönetişim'e Geçiş Sorunu, Ankara: Turhan Kitabevi.

HOSTA, S. (2020) BM Raporu uyarıyor. Erişim adresi: https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/bm-raporu-uyar%C4%B1yor-d%C3%BCnyada-her-ge%C3%A7en-g%C3%BCn-a%C3%A7l%C4%B1k-%C3%A7eken-insan-say%C4%B1s%C4%B1-artarken-ve-k%C3%B6t%C3%BC

KABOĞLU, İ. Ö. ve Özalp, N. Y. (2021). Çevre Hakkı, Tekin Yayınları.

KELEŞ, Ruşen-Hamamcı, Can, (1997) Çevrebilim, 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

KÖMÜRDEN ÇIKIŞ 2030 RAPORU (2021). Erişim adresi: https://sefia.org/wp-content/uploads/2021/12/komurden-cikis-2030-min.pdf

KUÇURADI, İ. (2007). *Felsefe ve İnsan Hakları*. İnsan Hakları: Kavramlar ve Sorunlar içinde. Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları, Ankara.

MEADOWS, D. H. Ve diğerleri (1978). Ekonomik Büyümenin Sınırları, Kemal Tosun ve diğerleri (çev.), İstanbul: Arpaz Matbaacılık.

MENGI, A. ve Turan, M. (2013). Türkiye'de Çevre Hakkının Gerçekleşmesi: Hidroelektrik Santraller Örneğinde, Kıvılcım Akkoyunlu Ertan (Edt.), Yeni Kuşak İnsan Hakları içinde. Ankara: TODAİE Yayınları, s. 81-110.

MENGI, A. (2016). 2000'li Yıllarda Türkiye'de Kentsel ve Çevresel Politikalara İlişkin Sorunlar, Ruşen Keleş (haz.), İnsan Çevre Toplum içinde. 3. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, s. 373-398.

ÖVGÜN, B. (2010). Bürokrasiden Yönetişime Yönetimi Biçiminin Değişmesi (yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

RHODES, R. A. W. (1996). *The new governance: governing without government*, Political Studies (1996). XLIV. 652-667. https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/pspa108/rhodes.pdf

SHIVA, V. 2021). %1'e Karşı Birlik, Ramazan Güngör (çev.), İstanbul: Yelkovan Kitap.

SÖNMEZ, M. (2004). İşte Eseriniz!... 100 Göstergede Kuruluştan Çöküşe Türkiye Ekonomisi, 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

STOKER, G. (1998) *Governance as theory: five propositions, ISSJ*, 155.

ŞEN, B. (2015, 21 Nisan). Kolin, termik santrali Yırca'ya yapmıyor. *Hürriyet*. Erişim adresi: https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kolin-termik-santrali-yircaya-yapmiyor-28795790

ŞENGÜL, M. (2010). Neoliberal Bir insan Hakkı Olarak "Çevre Hakkı", Selda Çağlar (Edt.), (Felsefe, Hukuk, Çalışma Ekonomisi, Kentleşme ve Çevre, Maliye) Disiplinlerarası İnsan Hakları içinde. İstanbul: Beta Yayınları, s.363-384.

TEKELI, İ. (1999). Modernite Aşılırken Siyaset, Ankara: İmge Kitabevi.

TURGUT, N. (1993). Çevre ve Yurttaşlar, Ankara: Savaş Yayınları

TÜRKIYE CUMHURIYETI ANAYASASI, 56. madde, 1982. Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf

TÜRKIYE'NIN GÜÇLÜ EKONOMIYE GEÇIŞ PROGRAMI, 2001. Erişim adresi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9d4e51b/program.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-26640b7b-9641-4c35-99ec-cd10a9d4e51b-m3fB7oF

WANQUANT, L. (2020) *Reel Neoliberalizmin Tarihsel Antropolojisi İçin Üç Tez*, (çev.) Elçin Gen. Erişim adresi: https://www.e-skop.com/skopbulten/reel-neoliberalizmin-tarihsel-antropolojisi-icin-uc-tez/5839

WEBER, M. (2020). Bürokrasi ve Otorite, H. Bahadır Akın (çev.), 9. Baskı, Ankara: Adres Yayınları.

YARGI Yırca'da ikinci kez 'dur' dedi. *Cumhuriyet*. (15 Aralık 2014). Erişim adresi: https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yargi-yircada-ikinci-kez-dur-dedi-162802

YALÇIN, Z. (2017). Yeşil Büyüme (Çevre Kirliliği ve Eşitsizliklere Karşı Yeni Bir Büyüme Paradigması), Bursa: Ekin Yayınevi.

YIRCA'DA KÖYLÜLERI DÖVDÜLER, 1 SAATTE 6 BIN ZEYTIN AĞACINI KESTILER. *Cumhuriyet*. (7 Kasım 2014). Erişim adresi: https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yircada-koyluleri-dovduler-1-saatte-6-bin-zeytin-agacini-kestiler-138123

YIRCA'DA 6 BIN ZEYTIN AĞACI KESILDI. *Cnnturk*. (7 Aralık 2014). Erişim adresi: https://www.cnnturk.com/video/turkiye/yircada-6-bin-zeytin-agaci-kesildi

1993-2021 ÇED İstatistiği, 2022. Erişim adresi: https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/menu/ced_karar_1993-2021_20220217110839.pdf

2 milyar insanın temiz suya erişimi yok. (19 Mart 2019). Erişim adresi: https://t24.com.tr/haber/2-milyar-insanin-temiz-suya-erisimi-yok,812984

etkilemiştir. Bu durumu dergide de görmek mümkündür. Dergide son dönemlerde tercih edilen metodolojik eğilimin nitel olması da sosyolojinin günümüzdeki metodolojik eğilimini ortaya koymaktadır.

Sosyoloji alanında yapılan akademik çalışmaların çoğunlukla teori odaklı olması, son yıllarda çalışma sayılarında gürülen artış ile birlikte uygulama ağırlıklı çalışmaların yapılmaya başlaması ve özellikle nitel çalışmaların tercih edilmesi farklı sorularıda beraberinde getirmiştir. Bu çalışma ile akademisyenlerin araştırma yöntem ve teknikleri konusunda sahip olduğu bilgi ve birikimin ne düzeyde olduğu, bu kapsamda neden çalışma yapıp/yapmadıkları, tercih edilen/edilmeyen araştırma yöntem ve tekniklerini neden tercih edildiği/edilmediği vb. gibi konularda birçok soru oluşmuştur. Türkiye'de sosyolojinin toplumsal sorunlara nasıl baktığı, saha çalışması olmadan sorunların nasıl tespit edildiği ve çözüm yolları geliştirdiği farklı bir araştırma konusu olarak incelenebilir.

KAYNAKÇA.

AKYÜZ, N. & GÜRSOY, Ş.& ÇAPCIOĞLU, İ. (2006). "Sosyolojide Yönteme Giden Yollar Üzerine". Toplum Bilimleri, 1(3): 79-95.

BAKİ, A. & GÖKÇEK, T. (2012). "Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11(42): 1-21.

BULUT, Y.; ALİM, A. (2008). "Türkiye'de Sosyolojiyle 100 Yıl: Mirası ve Bugünü". Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, (11): 13-32.

BERKES, N. (1943; 1985). Batı Düşünü ve Türkiye. Felsefe ve Toplum Bilim Yazıları, Adam Yayıncılık, İstanbul.

CAN, İ. (2017). "Türk Sosyolojisinde Yeni Arayışların İmkânı ya da Bir Çıkış Yolu Olarak Erol Güngör Sosyolojisi". Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(1): 165-188.

CRESWELL, J. W. (2017). Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş. Çev. Edit.: Mustafa Sözbilir, Pegem Akademi, Ankara.

ÇAV, E. (2021). "Kayıp Dergi: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi'nin 1983 Tarihli 23-24. Sayısına Uygulanan Sansür". Turkish Studies, 16(1): 103-149.

ÇELEBİ, N. (2008). "Türkiye'deki Sosyoloji Dernekleri: Süreksizliklerin Ardındaki Süreklilik". Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 6 (11): 677-690.

DEMİR, A. (2015). 1980'lerde Türkiye'de Sosyolojisinin Görünümü: Şerif Mardin ve Nilüfer Göle. Türkiye'de Sosyolojinin Yüzyıllık Serüveni. Edt. Hale Akçay. Duvar Yayınları, İzmir.

DİKEÇLİGİL, B. (2002). "Sosyolojide Metodolojik Farklılaşma, Metodlar Arası İşbiliği". Dünyada ve Türkiye'de Farklılaşma-Çatışma ve Bütünleşme II-III. Ulusal Sosyoloji Kongresi. Sosyoloji Derneği Yayınları, 97-127.

ERCAN, R. (2007). Türkiye'de Sosyolojinin Gelişmesinde Dergilerin Yeri ve Önemi: İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi, Sivas.

ERKUL, A. (1996). Prens Sabahattin, Türk Toplum Bilimcileri I, Emre Kongar (ed.), 3. Basım. Remzi Kitabevi, İstanbul.

GÜRBÜZ, S. ve ŞAHİN, F. (2015). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

GÜRHAN, N. ve YÜCEDAĞ, İ. (2020). "Türk Sosyolojisinde Değişen Eğilimleri Anlama Denemesi: Sosyoloji Dergisi Örneği". Turkish Studies, 15(5): 2421-2448.

HANÇER, Z.Y. (2004). Problems and Status of Sociology ın Turkey. The Graduate School Siciences of Middle East Technical University. Master Degree.

KAÇMAZOĞLU, H. B. (2002). Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Araştırmalar: Öncüleri ve Temelleri Çerçevesinde Yaklaşımlar, Birey Yayıncılık.

KAÇMAZOĞLU, H.B. (2015). "Türkiye'de Sosyolojinin 100 Yıllık Birikimi Üzerine Bazı Tespitler". Sosyoloji Konferansları, (52): 29-55.

KAPLAN, A. (2019). Sosyoloji Konferansları Dergisinin İçerik Analizi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

KASAPOĞLU, A. (2005). "The Study of Sociology in Turkish Higher Education". International Education Journal, 6 (4): 537-546.

KASAPOĞLU, A. (2015-2). "Eğitime Başlanmasının 100. Yılında Türkiye'de Sosyolojinin Sorunlarının Fenomenolojik İncelenmesi". Sosyoloji Konferansları, 52: 131-156.

KIRAL, B. (2020). "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi". Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (15): 170-189.

KIZILÇELİK, S. (2008). Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı, Anı Yayıncılık.

KONGAR, Emre (1993). Türk Toplum Bilimcileri I. (Der. Emre Kongar) 2. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.

KOYUNCU, Ahmet (2014). "Türkiye'de Sosyoloji Ekolleri, Sosyoloji Divanı Dergisi". Asırlık Sosyoloji Özel Sayısı, 2 (4): 65-96.

KÖKTÜRK, G. V. (2013). Türk Sosyolojisinde Metodolojik Değişmeler 1980-2003, Doğu Kitabevi, İstanbul.

NEUMAN, Laurence W. (2017). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (Çev. Sedef Özge), Yayın Odası.

ONWUEGBUZİE, A. J. ve LEECH, N. L. (2004). "Enhancing the Interpretation of "Significant" Findings: The Role of Mixed Methods Research", The Qualitative Report, 9(4): 770- 792.

ÖKTEM, P. (2003). "Sosyolojide Nitel Araştırma Geleneğinin Tarihçesi", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZBAY, Ö. (2021). Nitel Araştırma Sözlüğü, Türk Eğitim Yay. E-Kitap.

ÖZCAN, U. (2009). "1980 Sonrasında Türk Sosyolojisinde Değişen Temalar Üzerine Bazı Gözlemler". Sosyoloji Dergisi, 3(19): 227-236.

SEZER, B. (1985;2019). Sosyolojinin Ana Başlıkları, Doğu Kitabevi, İstanbul.

SEZER, B. (1993). Sosyolojide Yöntem Tartışmaları, Sümer Kitabevi, İstanbul.

SUCU, İ. (2016). "Türkiye'de Türk Sosyoloji Tarihi Üzerine Yapılmış Çalışmalar- Bibliyografya ve Değerlendirme". İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 7: 291-306.

ŞAHİN, M. C. (2017). "Türk Sosyolojisinin Kısa Tarihi: Dönemler, Şahıslar ve Ana Yönelimler". İslami İlimler Dergisi. Türkiye Din Sosyolojisi Özel Sayısı, 7-41.

ŞAN, S. ve ŞENKALOĞLU, M.K. (2019). "Batı Sosyolojisi Karşısında Türkiye'de Yerli Sosyoloji Arayışı". Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (The Journal of Social and Cultural Studies), 5 (9): 35-59.

ÜNAL, A.Z (2008). "Türk Sosyoloji Tarihinde Metodolojik Yaklaşımlar". Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 6 (11): 123-172.

öncelikle çevrenin kirletilmiş olması gerekmektedir. Çevrenin kirletilmesi, ekolojik dengeyi, canlıların sağlığını ve çevresel değerleri bozabilecek olumsuz etkilere ilişkin faaliyetlerdir. Çevre Kanunu md.28'de belirtilen çevrenin kirlenmesi ve bozulması ifadeleri, çevrenin kirletilmesinin iki ayrı görünümü olup sorumluluk doğuran faaliyetleri karşılamaktadır.

Kusursuz sorumluluktan söz edebilmek için çevrenin kirletilmiş olmasının yanında bundan zarar görülmesi ve meydana gelen zararla kirlilik arasında nedensellik bağının bulunması şartlarının bir araya gelmesi beklenmektedir. Meydana gelen zararın maddi veya manevi olması arasında fark bulunmamakta ve her ikisinin de zarar veren tarafından tazmin edilmesi gerekmektedir. Özellikle çevreye verilen zararın, yüksek ses çıkarılarak gürültü kirliliği şeklinde olması halinde manevi zarardan söz edilebilir. Bununla birlikte zararın sadece bedensel değil, eşyaya ilişkin de olması mümkündür. Öte yandan çevrenin kirletilmesi sebebiyle fiili zarar ya da yoksun kalınan karın tazmini talep edilebilir.

Sorumluluğun doğması için diğer bir şart da çevrenin kirletilmesi ile meydana gelen zarar arasındaki nedensellik bağıdır. Zarar görenin meydana gelen zararı ve tazmin talebini yönelttiği gerçek veya tüzel kişinin çevrenin kirletilmesine sebep olduğunu ispatlaması gerekmektedir. Bu noktada kirleten öder ilkesinin uygulanabilmesi için, kirliliğin pek çok faktör tarafından meydana getirilmesi, zararın genel ve yaygın olması gibi sebeplerle tazmin yükümlüsünün tam olarak tespit edilememesi durumlarında nedensellik bağının esnetilmesinden söz edilebilir.

Bu şartların bir araya gelmesine rağmen hukuki sorumluluğun doğabilmesi için zarar verenin kusuru aranmayacaktır. Çevre Kanunu md.28'de açıkça belirtildiği üzere tazmin için kusursuz sorumluluk ilkesi benimsenmiş olup, çevrenin korunmasının sadece bugün değil gelecek kuşaklar için de önemi göz önüne alındığında toplum için böylesine zorunlu bir koruma ihtiyacı gösteren hususta hukuka aykırılıktan söz edebilmek için, kusursuz sorumluluğun diğer esaslarından farklı olarak çevrenin kirletilmesine sebep olma sorumluluğunun aranması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ANTALYA, G. (2019). Borçlar Hukuku Genel Hükümler Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri, Sebepsiz Zenginleşmeden Doğan Borç İlişkileri Cilt V/1,2, Seçkin Yayınları, Ankara.

CHAPPUIS, B. (Ed.). (2009). Le dommage environnemental: un état des lieux. Les entreprises et le droit de l'environnement: défis, enjeux, opportunités. Centre du droit de l'entreprise de l'Université de Lausanne. Lausanne.

ÇAKIRCA, S. (2012). "Çevreyi Kirletenin Hukuki Sorumluluğu", İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 2012(47): 59-94.

ÇÖRTOĞLU, S. (1986). "Çevrenin Kirletilmesinden Doğan Sorumlulukla Taşınmaz Mülkiyetinin Aşkın Kullanılmasından Doğan Sorumluluğun Karşılaştırılması", Yargıtay Dergisi, 12(1-2): 77-100.

GÖKYAYLA, E. (1999). "2872 Sayılı Çevre Kanunu'na Göre "Kirletenin" Hukuki Sorumluluğu". Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay'ın Hatırasına Armağan, İstanbul Marmara Hukuk Fakültesi Cilt II, Sayı 1-3, 281-309, Beta Basım Yayım, İstanbul.

HELVACI, İ. (1989). Çevre Kirletilmesinden Doğan Zararlardan Hukuki Sorumluluk, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

OĞUZMAN, K. ve ÖZ, T. (2020). Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II. Vedat Kitabevi, İstanbul.

SİRMEN, L. (1990). "Çevre Kanunu'na Göre Çevrenin Kirletilmesinden Doğan Sorumluluk". Ankara Barosu Dergisi, 1990(1): 22-30.

TANDOĞAN, H. (1986). "2872 Sayılı Çevre Kanununa Göre Çevrenin Kirletilmesinden Doğan Sorumluluk", Yargıtay Dergisi, 12(1-2): 31-56.

TURGUT, N. (1995). "Kirleten Öder İlkesi ve Çevre Hukuku". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 44(1), 607-654.

ULUSAN, İ. (1986). "Çevre Kirlenmesinden Doğan Sorumlulukta Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesi", Yargıtay Dergisi, 12(1-2): 57-76.

ULUSAN, İ. (2019). "Çevre Kanun'unda Yer Alan Hukuki Sorumluluk Bağlamında Fedakârlığın Denkleştirilmesi İlkesine İlişkin Bazı Düşünceler", Fasikül Hukuk Dergisi, 11(111): 613-615.

WERRO, F. (2013). Le dommage dans tous ses états: Le dommage: l'état d'une notion plurielle, Stämpfli Verlag AG, Zürich.

ZUFFEREY, J. (2005). “Un environnement et sa loi: 20 ans déjà”, Revue de droit administratif, (RDAF 2005): 309-344.

KAYNAKÇA

BASIRI, M., AZIM, A. Z., & FARROKHI, M. (2017). Smart city solution for sustainable urban development. *European Journal of Sustainable Development*, *6*(1), 71-71.

BASHYNSKA, I., & DYSKINA, A. (2018). The overview-analytical document of the international experience of building smart city. *Verslas: Teorija Ir Praktika/Business: Theory And Practice*, *19*, 228-241.

BIFULCO, F., TREGUA, M., AMITRANO, C. C., & D'AURIA, A. (2016). ICT and sustainability in smart cities management. *International Journal of Public Sector Management*.

BOLÍVAR, M. P. R., & MEIJER, A. J. (2016). Smart governance: Using a literature review and empirical analysis to build a research model. *Social Science Computer Review*, *34*(6), 673-692.

BRAUER, B., EISEL, M., & KOLBE, L. M. (2015). The state of the art in smart city research–a literature analysis on green IS solutions to foster environmental sustainability.

CAPROTTI, F. (2020) Smart to green: smart eco-cities in the green economy. In: Willis, K. S. and A. Aurigi (eds.) The Routledge Companion to Smart Cities, London: Routledge.

CELLARY, W. (2019, September). Non-technical challenges of industry 4.0. In *Working Conference on Virtual Enterprises* (pp. 3-10). Springer, Cham.

CHAN, C. S. (2019). Which city theme has the strongest local brand equity for Hong Kong: green, creative or smart city?. *Place Branding and Public Diplomacy*, *15*(1), 12-27.

CRNČEVIĆ, T., TUBIĆ, L., & BAKIĆ, O. (2017). Green infrastructure planning for climate smart and" green" cities. *Spatium*, (38), 35-41.

CRONIN, P., RYAN, F., & COUGHLAN, M. (2008). Undertaking a literature review: a step-by-step approach. *British journal of nursing*, *17*(1), 38-43.

EREMIA, M., TOMA, L., & SANDULEAC, M. (2016). The smart city concept in the 21 Century. In *10th International Conference Interdisciplinarity in Engineering, INTER-ENG*.

FERRARA, R. (2015). The smart city and the green economy in Europe: A critical approach. *Energies*, *8*(6), 4724-4734.

GUPTA, S., MUSTAFA, S. Z., & KUMAR, H. (2017). Smart people for smart cities: A behavioral framework for personality and roles. In *Advances in Smart Cities* (pp. 23-30). Chapman and Hall/CRC.

ISO (2015). Smart Cities Preliminary Report 2014. ISO/IEC JTC1, Information technology, ISO: Switzerland. https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/developing_standards/docs/en/smart_cities_report-jtc1.pdf (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

LAZNIEWSKA, E., JANICKA, I., & GÓRECKI, T. (2021). Green Smart City as a New Paradigm of Local Development. *Problemy Ekorozwoju*, *16*(2).

MACHADO, D., Y. QU & M. CERVANTES (2019), "Innovation policies for sustainable development: Low-carbon energy and smart-city initiatives", *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, No. 80, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/6287ddb2-en.

MALIK, K. R., SAM, Y., HUSSAIN, M., & ABUARQOUB, A. (2018). A methodology for real-time data sustainability in smart city: Towards inferencing and analytics for big-data. *Sustainable Cities and Society*, *39*, 548-556.

MINGALEVA, Z., VUKOVIC, N., VOLKOVA, I., & SALIMOVA, T. (2019). Waste management in green and smart cities: A case study of Russia. *Sustainability*, *12*(1), 94.

MONFAREDZADEH, T., & KRUEGER, R. (2015). Investigating social factors of sustainability in a smart city. *Procedia Engineering*, *118*, 1112-1118.

MONTEIRO, R., FERREIRA, J. C., & ANTUNES, P. (2020). Green infrastructure planning principles: An integrated literature review. *Land*, *9*(12), 525.

MUVUNA, J., BOUTALEB, T., MICKOVSKI, S. B., BAKER, K., MOHAMMAD, G. S., COOLS, M., & SELMI, W. (2020). Information integration in a smart city system—A case study on air pollution removal by green infrastructure through a vehicle smart routing system. *Sustainability*, *12*(12), 5099.

MUTIARA, D., YUNIARTI, S., & PRATAMA, B. (2018). Smart governance for smart city. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*,126 (1), p. 012073. IOP Publishing.

PEREIRA, G. V., PARYCEK, P., FALCO, E., & KLEINHANS, R. (2018). Smart governance in the context of smart cities: A literature review. *Information Polity*, *23*(2), 143-162.

POPOVA, Y., & SPROGE, I. (2021). Decision-Making within Smart City: Waste Sorting. *Sustainability*, *13*(19), 10586.

UTAMI, Y. T., & ANTONI, D. (2022). Building Green Smart City Capabilities in South Sumatra, Indonesia. *Sustainability*, *14*(13), 7695.

RAMDHANI, A., RAMDHANI, M. A., & AMIN, A. S. (2014). Writing a Literature Review Research Paper: A step-by-step approach. *International Journal of Basic and Applied Science*, *3*(1), 47-56.

REINWALD, F., DAMYANOVIC, D., BRANDENBURG, C., ALLEX, B., GANTNER, B., CZACHS, C., & PREISS, J. (2014, May). Urban green infrastructure planning as a contribution to the smart 'green'city. In *REAL CORP 2014–PLAN IT SMART! Clever Solutions for Smart Cities. Proceedings of 19th International Conference on Urban Planning, Regional Development and Information Society* (pp. 757-761). CORP–Competence Center of Urban and Regional Planning.

SELINGER, M., & KIM, T. (2015). Smart city needs smart people: Songdo and smart+ connected learning. In *Smart cities as democratic ecologies* (pp. 159-172). Palgrave Macmillan, London.

SODHRO, A. H., PIRBHULAL, S., LUO, Z., & DE ALBUQUERQUE, V. H. C. (2019). Towards an optimal resource management for IoT based Green and sustainable smart cities. *Journal of Cleaner Production*, *220*, 1167-1179.

TOLI, A. M., & MURTAGH, N. (2020). The concept of sustainability in smart city definitions. *Frontiers in Built Environment*, *6*, 77.

VAN ECK, N. J., & WALTMAN, L. (2011). Text mining and visualization using VOSviewer. *arXiv preprint arXiv:1109.2058*.

VAN ECK, N. J., & WALTMAN, L. (2013). VOSviewer manual. *Leiden: Univeristeit Leiden*, *1*(1), 1-53.

VAN OIJSTAEIJEN, W., VAN PASSEL, S., & COOLS, J. (2020). Urban green infrastructure: A review on valuation toolkits from an urban planning perspective. *Journal of environmental management*, *267*, 110603.

VISVIZI, A., LYTRAS, M. D., DAMIANI, E., & MATHKOUR, H. (2018). Policy making for smart cities: Innovation and social inclusive economic growth for sustainability. *Journal of Science and Technology Policy Management*.

VISVIZI, A., & LYTRAS, M. D. (2018). Rescaling and refocusing smart cities research: From mega cities to smart villages. *Journal of Science and Technology Policy Management*.

WINKOWSKA, J., SZPILKO, D., & PEJIĆ, S. (2019). Smart city concept in the light of the literature review. *Engineering Management in Production and Services*, *11*(2), 70-86.

makamların AY md.56 hükmü ve 2872 sayılı Kanun başta olmak üzere, pozitif hukuk kuralları çerçevesinde gerekli tüm önlemleri zamanında alması ve çevre politikalarına tam olarak uyması, hizmetin kötü veya geç işlemesinden kaynaklanacak sorumluluk hallerinin önüne geçecektir. İklim değişikliğine bağlı ortaya çıkan zararların hangi zaman aralığını kapsayacağı ya da ne kadar geriye etkili olabileceği hususunda ise; ne zaman devletin iç hukuk düzeninde bu konuyu düzenlediği yahut uluslararası anlaşmaya taraf olduğu sorularını sormak gerekecektir. Türk hukuk düzeni açısından değerlendirildiğinde; 2004 yılından itibaren BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olunduğu ve bu kapsamda taahhüt edilen yükümlülüklerin ne derece yerine getirildiği, somut zararın tazmini için yapılan yargısal başvuruda göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

AKINCI, M. (1996). Oluşum ve Yapılanma Sürecinde Türk Çevre Hukuku. Kocaeli Kitap Kulübü Yayıncılık, Kocaeli.

ALADA, A., GÜRPINAR, E. ve BUDAK, S. (1993). "Rio Konferansı Üzerine Düşünceler". İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (3-4-5): 93-108.

ARMAĞAN, T. (1997). İdarenin Sorumluluğu ve Tam Yargı Davaları. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

ASLAN, Ö. (2022). Dirençli Toplumlardan Sorumlu İdarelere: İklim Temelli Aşırı Hava Olaylarına Hak Temelli Bir Yaklaşım. İPM Politika Notu. İstanbul Politika Merkezi, İstanbul.

ATAY, E. E. (2018). İdare Hukuku. Turhan Kitabevi, Ankara.

AYAYDIN, C. (1994). "İptal Davasının Sübjektifleştirilmesi". İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (9): 5-8.

BİLGEN, P. (1999). İdare Hukukuna Giriş. Filiz Kitabevi, İstanbul.

BODANSKY, D. (2001). "The History of the Global Climate Change Regime". U. Luterbacher ve F.D. Sprinz (Ed.), International Relations and Global Climate Change, (ss.23-40). MIT Press, Cambridge.

BODANSKY, D., BRUNNÉE, J. ve RAJAMANI, L. (2017). International Climate Change Law. Oxford University Press, New York.

BOYLE, A. (2018). "Climate Change, The Paris Agreement and Human Rights", International and Comparative Law Quarterly, (67): 759-777.

CAZET, S. (2018). "La carence des pouvoirs publics dans l'adaptation au changement climatique: quels recours?. Quel droit pour l'adaptation des territoires aux changements climatiques? L'expérience de l'Île de La Réunion", Droits International, Comparé et européen, 151-176.

CHAPMAN, M. S. (2010). "Climate Change and the Regional Human Rights Systems". Sustainable Development Law & Policy, 10(2): 37-61.

DEGOUZO, Y. (2004). "Le juge administratif et l'ordonnancement du droit de l'environnement". Revue Juridique de l''Environnement, numéro spécial: 19-30.

DELCROS, X. ve DELCROS, B. (1984). Fransa ve İngiltere'de İdarenin Sorumluluğu. T. Candan (Çev.), Danıştay Yayınları, Ankara.

DEMİRCİ, M. (2015). "Kentsel İklim Değişikliği Yönetişimi". Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (46): 75-100.

DOELLE M. ve SECK, L. S. (2021). "Introducing loss and damage". M. Doelle ve L. S. Seck (Ed.), Research Handbook on Climate Change Law and Loss & Damage, (ss.1-16). Elgar, Cheltenham.

DURAN, L. (1974). Türkiye İdaresinin Sorumluluğu. Sevinç Matbaası, Ankara.

DÜREN, A. (1979). İdare Hukuku Dersleri. Sevinç Matbaası, Ankara.

DÜWELL, M. (2016). "Human dignity and intergenerational human rights". G. Bos ve M. Düwell (Ed.), Human Rights and Sustainability. (ss.69-81). Routledge, Londra.

ERDEM, M. S. ve YENİLMEZ, F. (2017). "Türkiye'nin Avrupa Birliği Çevre Politikalarına Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi". Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2): 91-119.

EROĞLU, H. (1985). İdare Hukuku. Turhan Kitabevi, Ankara.

FEBRVE-ISALLY, M. (2019). "L'affaire du siècle". Esprit, (4): 14-16.

FLEURY, M. ve COURNİL, C. (2020). "Deux pas en arrière, un [grand] pas en avant?". Revue Juridique de l'Environnement 45(4): 645-648.

FRASER, T. (2018). "A comparative architectural analysis of the 1997 Kyoto Protocol and the 2015 Paris Agreement and other ways to counter environmental ratification fatigue". V. Popovski (Ed.), The Implementation of the Paris Agreement on Climate Change. (ss.42-56), Routledge, New York.

GIDDENS, A. (2013). İklim Değişikliği Siyaseti. E. Baltacı (Çev.), Phoenix Yayınevi, Ankara.

GÖNÜLLÜ, G. (2014). "Çevresel-Kentsel Hakların Gelişimi: Dünyada ve Türkiye'de Kentsel Haklar". İnsan Hakları Yıllığı, (32): 31-52.

GÜNEŞ, A. (2012). "Aarhus Sözleşmesi ve Çevresel Bilgiye Erişim Hakkı". Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17-18(26-27-28-29): 25-40.

HAMAMCI, C. (1983). "Çevre ve Hukuk". Fehmi Yavuz'a Armağan. (ss.239–250), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

HELBLING, M. (2020). "Attitudes towards climate change migrants". Climatic Change, (160): 89-102.

KABOĞLU, İ. Ö. (1996). Çevre Hakkı. İmge Yayınevi, Ankara.

KARACAN, A. R. (2007). Çevre Ekonomisi ve Politikası. Ege Üniversitesi Yayınları, İzmir.

KAYMAZ, C. ve TUT, G. (2020). "İklim Değişikliği Politikalarına Yönelik Bir Çerçeve Denemesi". Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi, 2(1): 78-98.

KLIEN VEGA, P. ve DE CASTRO NEVES, J. (2021). "Climate Change and the Individual: The Brazilian Perspective". F. Sindico ve M. M. Mbengue (Ed.), Comparative Climate Change Litigation: Beyond the Usual Suspects. (ss.309-322), Springer, Cham.

KOSTADINOV, K. ve THAKER, J. (2013). "Sustainable Development and Climate Change: Beyond the Rio +20 Summit". J. Servaes (Ed.), Sustainable Development and Green Communication, (ss. 43-57), Palgrave Macmillan, New York.

KRAVCHENKO, S. (2008). "Right to Carbon or Right to Life: Human Rights Approaches to Climate Change". Vermont Journal of Environmental Law, 9(3): 513-547.

LARAT, F. ve BARTOLI, A. (2018). "L'action publique responsable: tautologie ou problématique émergente?". Revue française d'administration publique, (166): 245-258.

LASSUS ST. GENIÈS, G. (2015). "L'Accord de Paris sur le climat: quelques éléments de décryptage". Revue québécoise de droit international, 28(2): 27-51.

LAVIELLE, B. (2015). "L'ordre public écologique: Des troubles de voisinage à l'aventure de l'anthropocène". Archives de philosophie du droit, 58(1): 317-339.

LEVY B. S. ve PATZ, J. A. (2015). "Climate Change, Human Rights, and Social Justice". Annals of Global Health, 81(3): 310-322.

LIMON, M. (2010). "Human Rights Obligations and Accountability in the Face of Climate Change". Georgia Journal of International and Comparative Law, 38(3): 543-592.

LONG, M., WEIL, P., BRAIBANT, Guy, DELVOLVÉ, P. ve GENEVOIS, B. (2015). Les grands arrêts de la jurisprudence administrative. Dalloz, Paris.

MCDONALD, J. (2011). "The role of law in adapting to climate change". WIREs Climate Change, (2): 283-295.

MCINERNEY-LACKFORD, S., DARROW, M. ve RAJAMANI, L. (2011). Human Rights and Climate Change: A Review of the International Legal Dimensions. World Bank Study, Washington.

MEMİŞ, E. (2015). Çevre ve Çevre İdare Hukuku. Filiz Kitabevi, İstanbul.

MERKL, A. (1942). Umumi İdare Hukuku. Titaş Basımevi, Ankara.

MONTOUROY, Y. (2016). "Realpolitik et environnement: Quand le changement climatique et les ressources naturelles deviennent des enjeux de sécurité". Revue internationale et stratégique, 101(1): 151-157.

MOUGEOLLE, P. ve LE DYLIO, A. (2019). "Lutter contre le changement climatique par la désobéissance civile, un état de nécessité devant le juge pénal?". La Revue des droits de l'homme, Actualités Droits-Libertés: 1-7.

ODER, B. (2014). "Kent ve Çevre Davalarında Menfaat Koşuluna Farklı Bir Yaklaşım Denemesi". TBB Kent ve Çevre Davalarında Menfaat Sempozyumu Bildiriler Kitabı, (ss.121-127), TBB Yayınları, Ankara.

ÖZKERİM GÜNER, N. (2018). İklim Değişikliği Nedeniyle Devletlerin Sorumluluğu. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

PAHL, S., SHEPPARD, S., BOOMSMA, C. ve GROVES, C. (2014). "Perceptions of time in relation to climate change". WIREs Climate Change, (5): 375-388.

PAZARCI, H. (1983). "Çevre Sorunlarının Uluslararası Boyutları ve Uluslararası Hukuk". Fehmi Yavuz'a Armağan, (ss.201-237), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara.

POLIZZI, N. A. (2020). "Can International Law Adapt to Climate Change?". Environmental Claims Journal, 32(3): 233-247.

RADIGUET, R. (2021). "Responsabilité de l'État-Climat". Revue juridique de l'environnement, 46(2): 407-419.

RICCI, J. C. (2013). Droit administratif général. Hachette, Paris.

ROGERS, N. (2020). Law, Fiction and Activism in a Time of Climate Change. Routledge, New York.

RUHL, J. B. (2014). "Climate Adaptation Law". (Ed. Gerrard M. B. ve Freeman J.), Global Climate Change and Law. (ss.677-714), ABA Press, Chicago.

RUHL, J. B. ve SALZMAN, J. (2013). "Climate change Meets the Law of the Horse". Duke Law Journal, 62(5): 975-1028.

SARLIÈVE, M. (2021). "Climate Change Legislation and Litigation in France: A Work in Progress". F. Sindico ve M. M. Mbengue (Ed.), Comparative Climate Change Litigation: Beyond the Usual Suspects. (ss.485-508), Springer, Cham.

SAVARESI, A. (2016). "The Paris Agreement: a new beginning?". Journal of Energy & Natural Resources Law, 34(1): 16-26.

SINDICO, F., MBENGUE, M. M. ve MCKENZIE, K. (2021). "Climate change litigation and the individual: an overview". F. Sindico ve M. M. Mbengue (Ed.), Comparative Climate Change Litigation: Beyond the Usual Suspects. (ss.1-33), Springer, Cham.

TAN, T. (2018). İdare Hukuku. Turhan Kitabevi, Ankara.

TRUCHET, D. (2014). Droit administratif, PUF, Paris.

TÜRK, H. S. (1969). "Türk Hukukuna Göre Hava Kirlenmesi". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26(3-4): 115-130.

WU, C. F. (2021). "Challenges to Protecting the Right to Health under the Climate Change Regime". Health and Human Rights Journal, 23(2): 121-138.

YILMAZ TURGUT, N. (2009). Çevre Politikası ve Hukuku. İmaj Yayınevi, Ankara.

değişmesi, aile yapısındaki farklılaşmalar, değer çatışmaları gibi çok değişik durumların ortaya çıkması göçmenlerde kimlik bunalımını meydana getirmektedir. Ortaya çıkan kimlik bunalımı ise göçmenlerin içinde yaşadıkları toplumla tam olarak bütünleşmelerini ve uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Kimlik kuramlarının 'göçmen' kimliğine yönelik söylemleri refahın paylaşım sorunsalı ile bağımsız olmaksızın göçün milliyetçiliğe dair etkisini ortaya koymak açısından büyük bir önem arz etmektedir. Göç, kimlik ve milliyetçilik ilişkisinin ana dinamiklerini analiz etmek adına çalışmada G. Simmel'in ne geleneksel ne de modern olmayı başarabilmiş, hibrit kültürün temsilcisi konumundaki 'yabancı' tipolojisinden; E. Park'ın hakim kültür ve değerler tarafından bastırılan ve ötekileştirilen 'marjinal insan tipi' yaklaşımından; Z. Bauman'ın göç edilen yerdeki vatandaşların yaşam standartlarına yönelik bir tehlike arz eden 'düzenin tehditçisi ve belirsizliğin sembolü olarak göçmenler' yaklaşımından; C. Schmitt'in ben ve öteki ayrıştırmasının yarattığı 'hostis ve inimicus' dikotomisinden; E. Goffman'ın farklılığı ve heterojen toplumu olumsuz olarak çağrıştıran 'damgalama' teorisinden; E. Balibar'ın ise kapitalizm ve sanayileşmenin meydana getirdiği sınıf ırkçılığından mülhem kültürel farklılıkların aşılamazlığı vurgusuna dayanan 'kültürel ırkçılık' kavramsallaştırmasından yararlanılmıştır. Göç ve milliyetçi hareketlerin yükselişi değerlendirilirken ele alından yukarıdaki tüm kimlik kuramları çalışmanın ana hatlarını ortaya koyması açısından ziyadesiyle işlevseldir. Nitekim göçmenler, yerel vatandaşlar nezdinde yaşam biçimlerini ve refah düzeylerini tehdit eden, mevcut medeniyet seviyesini yakalayamayan aşağı statüde 'yabancılar' olarak konumlandırılmaktadır. Bu durum yeni topluma uyum sağlamakta güçlük yaşayan göçmenleri gettolaştırmakta ve kimlik krizleriyle bağlantılı olarak yerel vatandaşlar arasında etnik milliyetçiliğin ivme kazanmasına neden olmaktadır.

KAYNAKÇA

AKINCI B., NERGİZ A. GEDİK E. (2015). "Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul". Göç Araştırmaları Dergisi, 1 (2): 58-83.

AŞKIN, M. (2007). "Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (2): 213-220.

BAL, H. (2008). Kent Sosyolojisi. Isparta, Fakülte Kitabevi.

BALIBAR, E. (2000). Irk Ulus Sınıf Belirsiz Kimlikler (ed. Etienne Balibar ve Immanuel Wallerstein, çev. Nazlı Ökten). 3. Baskı. İstanbul, Metis Yayınları.

BAUMAN, Z. (2006). Sosyolojik Düşünmek (çev. Abdullah Yılmaz). İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

BAUMAN, Z. (2013). Postmodernizm ve Hoşnutsuzlukları (çev. İsmail Türkmen). 2. Baskı. İstanbul, Ayrıntı Yayınları

BAUMAN Z. (2018). Kapımızdaki Yabancılar (çev. Emre Barca). İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

ÇOKGEZEN, M. (2015). "Özgürlüğün Ekonomik Yolu: Serbest Piyasa". 3H Liberalizm Okulu. https://www.youtube.com/watch?v=7CnEM7r9GnQ&t=23s

EKİCİ, S. ve TUNCEL, G. (2015). "Göç ve İnsan", Birey ve Toplum Dergisi, 5 (9): 9-22.

ERSOY, M. (1985). Göç ve Kentsel Bütünleşme. Ankara, Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı.

GOFFMAN, E. (2014). Damga Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar (çev. Ş. Geniş, L. Ünsaldı, S. N. Ağırnaslı). 1. Baskı. Ankara, Heretik Yayınları

KAYGALAK, S. (2009). Kentin Mültecileri: Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme. Ankara, Dipnot Yayınları.

NİZAM, Ö. (2019). Türkiye'nin Uluslararası Göç Deneyiminde Milliyetçilik Söyleminin Yeniden İnşası: İzmir'deki Suriyeliler Örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

ÖZKAN, R. (2019). "Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi". Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (2): 127-145.

ÖZKIRIMLI, U. (2016). Milliyetçilik Kuramları. Ankara, DoğuBatı Yayınları.

PARK, R. E. (2016). İnsan Göçü ve Marjinal İnsan: Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik (der. Levent Ünsaldı). Ankara, Heretik.

SCHMITT, C. (2007). The Concept of the Political: Expanded edition. Chicago, University of Chicago Press.

SIMMEL, G. (2009). Yabancı: Bireysellik ve Kültür (çev. Tuncay Birkan). İstanbul, Metis Yayıncılık.

TÜRKYILMAZ, A. vd., (1998). Doğu ve güneydoğu Anadolu'dan terör nedeniyle göç eden ailelerin sorunları, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

YILDIZ, S. (2007). "Kimlik ve Ulusal Kimlik Kavramlarının Toplumsal Niteliği". Milli Folklor Dergisi, 19 (74): 9-16.

YÜKSEL, K. ve TERZİ, E. (2012). "Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri". Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3 (3): 163-184.

KAYNAKÇA

ATTRIDE-STIRLING, J. (2001), Thematic Networks: An Analytic Tool For Qualitative Research, Qualitative Research, 1(3), 385-405, 06.04.2022 Tarihinde Sage Journal: Https://Journals.Sagepub.Com/Doi/Pdf/10.1177/ 146879410100100307 Adresinden Alındı.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER İKLIM DEĞİŞİKLİĞİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ (1994). https://webdosya.csb.gov.tr/db/iklim/ webmenu/webmenu12421_1.pdf.

BRAUN, V. VE CLARKE, V. (2019), Psikolojidetematik Analizin Kullanımı (S. N. Şad, N. Özer, ve A. Atlı, Çev.), Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal Of Qualitative Research İn Education, 7(2), 873-898.

GÖZLER ÇAMUR, E. (2020). Sosyal Bilimlerde Bir Araştırma Yöntemi Olarak "Elit Görüşme": Teknikler Ve Sahadan Notlar. III. Uluslararası Sosyal Bilimlerde Kritik Tartışmalar Kongresi Tam Metin Bildiriler Kitabı (Ed. B. Tunçsiper), 20-22 Kasım 2020, İzmir, http://iccdss.idu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/12/tammetin2020.pdf#page=69.

OZAY, S. & MUSTAFA, S. N. (2022). İklim Krizine Türk Medyası Çerçevesinden Bakmak. İnsan ve İnsan, 9 (33), 97-112. DOI: 10.29224/insanveinsan.1104362.

ÖZTÜRK, K. (2002). Küresel İklim Değişikliği ve Türkiyeye Olası Etkileri. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1).

ŞAHİN, Ü., & ÜZELGÜN, M. A. (2016). İklim değişikliği ve medya. IPC-Mercator Policy Brief, Sabancı University, https://www.researchgate.net/profile/Uemit-Sahin-2/publication/312070898_Iklim_Degisikligi_ve_Medya/links/586e28ff08ae8fce491b65f6/Iklim-Degisikligi-ve-Medya.pdf.

TEKİN, H. H. (2006), Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme, Sosyoloji Dergisi, S.13, (101-116).

TUĞAÇ, Ç. (2022). İklim Değişikliği Krizi Ve Şehirler. Çevre Şehir ve İklim Dergisi , 1 (1) , 38-60 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/csid/issue/69388/1102221.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile geçmişteki ve mevcut ekonomik ve siyasi ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda ve Türkiye'nin birliğe aday ülke statüsü de hesaba katıldığında tarımdan sanayiye, ticaretten ulaşıma pek çok sektörde Avrupa Yeşil Mutabakatına yönelik hazırlıkların yapılması ve mutabakatın üçüncü ülkeler için gerekli kıldığı unsurlara ağırlık verilmesi yararlı görülmektedir. T.C. Ticaret Bakanlığı önderliğinde hazırlanan Yeşil Mutabakat Eylem Planı bu hususları amaçlamakta ve bu yönüyle önem arz etmektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatının gerektirdiği pek çok konuyu barındıran ve aynı zamanda iklim değişikliği karşısında Türkiye'nin yol haritası niteliği taşıyan eylem planının başarıyla uygulanması halinde ilerleyen yıllarda iklim değişikliği ile ortaya çıkması beklenen olumsuz gelişmelerin yaşanmayabileceğine ve Türkiye'de sürdürülebilir büyüme ve kalkınmanın sağlanabileceğine inanılmaktadır.

Türkiye'nin önemli ekonomik, ticaret ve yatırım fırsatları yakalayabileceği ülkelerin pek çoğu Avrupa Birliği üyesi ülkelerdir ve bu nedenle Avrupa Birliği'nde yaşanan gelişmelerin dikkatle takip edilmesi Türkiye lehine gelişmelerin oluşmasını sağlayabilir. Bu çerçeveden bakıldığında, son yıllarda yaşanan küresel ekonomik sorunlara rağmen Avrupa Birliği iklim değişikliği ile mücadelesini kararlılıkla devam ettirmekte ve hem reel sektör hem de finansal sektör için yeşil dönüşüm konusunda büyük adımlar atmaktadır. Türkiye'nin bu gelişmelere karşılık oluşturacağı yeni pozisyonunun, hazırlanan eylem planları ve uygulanacak yeşil dönüşüm politikalarının hem Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin hızlanmasına, hem de iklim değişikliği ile oluşması muhtemel sorunların azaltılmasına yardımcı olacağına inanılmaktadır. Reel sektörde firmaların karbon salınımlarını azaltacak politikaların oluşturulması, sanayi sektöründe yeşil dönüşüme ağırlık verilmesi ve tarım sektöründe yenilikçi stratejilerin hazırlanması Türkiye'ye yeşil mutabakat sürecinde hız kazandıracak gelişmeler olarak değerlendirilebilir. Ayrıca son yıllarda yeşil finans konusunun pek çok alanda sıklıkla tekrar edilmesi yeşil yatırım, yeşil tahvil, yeşil merkez bankacılık ve para politikasının yeşilleşmesi gibi konulara ağırlık veriliyor olması, bu konularda da Türkiye'nin hazırlıklı olmasını gerektirmektedir. Sonuç olarak uluslararası finansal piyasalarda ve uluslararası ticarette oluşan yeni yeşil düzene uyumun sağlanmasının hem Türkiye'nin küresel piyasalarda rekabetçi yapısının korunmasına, hem de Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkilerine destek vereceğine inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

ECER, K., GÜNER, O & ÇETIN, M. (2021). "Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Türkiye Ekonomisinin Uyum Politikaları", İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 9(2), 125-144.

EKO İKLIM (2022). "Eko İklim Nedir?" https://ekoiklim.com/eko-iklim-nedir/ 09.07.2022

EUROPEAN COMMISSION (2019a). "What is the European Green Deal?" EU Green Deal, December 2009.

EUROPEAN COMMISSION (2019b). "EU As a Global Leader, The European Green Deal", EU Green Deal, December 2009.

EUROPEAN COMMISSION (2022a). "A European Green Deal", https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en, 22.06.2022

EUROPEAN COMMISSION (2022b). "Delivering the European Green Deal", https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en, 26.06.2022

EUROPEAN UNION (2022). "The EU Green Deal – A Roadmap to Sustainable Economies" https://www.switchtogreen.eu/the-eu-green-deal-promoting-a-green-notable-circular-economy/, 10.07.2022

IBERDROLA (2022). "European Green Deal: Much More Than a Strategy to Combat Climate Change", https://www.iberdrola.com/social-commitment/what-is-european-green-deal, 16.07.2022

ÖZTÜRK, M. VE ÖZTÜRK, A. (2019). "BMİDÇS'den Paris Anlaşması'na: Birleşmiş Milletler'in İklim Değişikliğiyle Mücadele Çabaları", Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(4), 527-541.

STM THINKTECH (2021). "Yeni İklim Rejimine Doğru: Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Türkiye'ye Etkileri Üzerine Bir İnceleme", STM Teknolojik Düşünce Merkezi, Trend Analizi Aralık 2021.

T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI (2021). "Genelge 2021/15, Konu: Yeşil Mutabakat Eylem Planı", https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021.07.20210716-8.pdf, 16.07.2022

T.C. ÇEVRE, ŞEHIRCILIK VE İKLIM DEĞIŞIKLIĞI BAKANLIĞI (2022). "Kyoto Protokolü", https://iklim.csb.gov.tr/kyoto-protokolu-i-4363, 06.07.2022

T.C. TICARET BAKANLIĞI (2021). "Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021". https://ticaret.gov.tr/data/60f1200013b876eb28421b23/MUTABAKAT%20YE%C5%9E%C4%B0L.pdf, 16.07.2022

T.C. TICARET BAKANLIĞI (2022). "Yanı Başımızdaki Dev Pazar Avrupa Birliği", https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yani-basimizdaki-dev-pazar-avrupa-birligi, 09.07.2022

TUSİAD (2020). "Ekonomik Göstergeler Merceğinden Yeni İklim Rejimi Raporu", file:///C:/Users/pc/Downloads/ekonomik-gostergeler-merceginden-yeni-iklim-rejimi_20Eylul-high%20(3).pdf, 13.07.2022

UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE (2022). "Introduction to Climate Action". https://unfccc.int/climate-action/introduction-climate-action, 16.07.2022

YEŞIL DÜŞÜNCE DERNEĞI YEŞIL EKONOMI ÇALIŞMA GRUBU (2022). "Avrupa Yeşil Mutabakatı.", https://www.yesildusunce.org/wp-content/uploads/2021/06/yesilavrupamutabakati.pdf 16.07.2022

davranışı gösterici boyutu ve son çare ilkesi göz önüne alındığında, çevrenin kirletilmesine verilen önemi ve bu yöndeki suç politikasını gözler önüne sermesi açısından olumlu bir gelişmedir.Bununla birlikte, TCK m.181 ve 182'de, Anayasa m.56 ile birlikte değerlendirildiğinde, ekolojik antroposentrik yaklaşımın benimsendiği kanaatimizdir.Söz konusu suçların, elverişlilik suçu değil somut tehlike suçu olduğu ise açıktır, keza hakimin zarara elverişliliği araştırması gerekmektedir. Son bir nokta olarak, suç tipindeki 'ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırılık' ibaresinden yalnızca kanunlar anlaşılmalıdır, her ne kadar çevre ile ilgili çoğu düzenleme, yönetmelikler şeklinde karşımıza çıksa da, suçun tipikliği buna müsaade etmemektedir. Bakıldığında, ceza müeyyidesi açısından da TCK m.181/4 ve TCK m.182/2'de öngörülen 'fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi' nitelikli hali kasten işlenmesi halinde beş yıldan az olmamak üzere hapis, taksirle işlenmesi halinde bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası gerektirmektedir, söz konusu müeyyide cezanın ağırlığı,haksızlığı karşılaması ve caydırıcılığı açısından yerindedir. Bunun dışında çalışmamızda özellikle incelenen 'ilgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten verme' fiilinin ceza müeyyidesi kasıtlı halinde altı aydan iki yıla taksirli halinde iki aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörmekte olup, bu müeyyidenin caydırıcı olmadığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

ALICA, S. (2008). Türkiye'de Çevre Suçları. In *Uğur Alacakaptan'a armağan* (Vol. 1, pp. 59-88). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

ARTUK, M. E. (2014). Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu (TCK. M.181). *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *1*(1), 37-48.

AYGÖRMEZ-UĞURLUBAY, G. A. (2015). *Çevreye karşı suçlar: Türk ve Alman çevre ceza hukukunda güncel sorunlar*. Yetkin Yayınları.

AYNURAL, Ö. M. (2018). *Soyut tehlike bağlamında trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçu (TCK 179/3)*. Oniki Levha Yayıncılık.

FAURE, M. (2009). *Criminal Law and Economics* (N. Garoupa, Ed.). Edward Elgar.

GÜNEY, N., BALO, Y. S., & ÖZDEMIR, K. (2004). *Gerekçe ve tutanaklarla karşılaştırmalı yeni Türk ceza kanunu*. Adil Yayınevi.

KATOĞLU, T. (2005). Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar. *Mülkiye Dergisi*, *29*(246), 133-157.

OLGUN, E. (2014). *Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirletilmesi Suçları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ÖZEN, M. (2010). Çevreye Karşı İşlenen Suçlar (TCK m. 181, 182). *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *18*(1), 9-43.

ÖZGÜÇ, L. E. (2017). *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu çerçevesinde çevrenin kasten kirletilmesi suçu* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Koç Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

ROXIN, C., & GRECO, L. (2020). *Strafrecht Allgemeiner Teil*. Beck C. H.

TAŞKAYA, S. S. (2021). *Çevrenin kasten kirletilmesi suçu (TCK M.181)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Galatasaray Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TURGUT, N. Y. (2009). *Çevre politikası ve hukuku*. İmaj Yayınevi.

ÜNAL, O. G. (2020). *Türk Ceza Hukuku'nda tehlike suçları* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

VURAL, H. (2016). *Dernekler yönünden iptal davalarında menfaat koşulu* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

YILDIZ, A. K. (2013). *Türk Ceza Kanunu'nda Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirletilmesi Suçları*. German Water Partnership. Erişim Tarihi 01.07.2022, http://tr.germanwaterpartnership.de/fileadmin/pdfs/gwp%02veranstaltungen/03_turkish-gwp-day_izmir/praesentationen/rt_02_t-gwp%02d_2013_yildiz_tr.pdf

YILMAZ, S. (2013). *Çevre hukuku bağlamında Türk ceza kanunundaki çevre suçları*. Adalet Yayınevi.

KAYNAKÇA

ASLANOĞLU, R. (1998). Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Asa Yayınları, Bursa.

BAL, H. (2011). Kent Sosyolojisi, Fakülte Yayınevi, Isparta.

BAYSAL, E.(2019).İklim İçin Kentler, Yerel Yönetimlerde İklim Eylem Planı, İstanbul

BOŞGELMEZ, A. İ., SAVAŞÇI, İ, PASLI, S., KAYNAŞ, SİNAN, N., (2000). Ekoloji-I, Ispartalılar Eğitim Kültür Sağlık Turizm Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (ISVAK), Yayın No: 6, 2. Baskı, Ankara.

GUO, J., KUBLİ, D. VE SANER, P. (2021) "Swiss Re Institute The economics of climate change: no action not an option April 2021".

HOUGTON J. T. , FILHO L. G. M., GRIGSS D. J. AND M; (1997), An Introduction To Simple Climate Models Used In The Ipcc Second Assessment Report, WMO.

İBB (2018). İstanbul İklim Değişikliği Eylem Planı Risk Fırsat ve Kırılganlik Analiz Raporu.İstanbul Büyükşehir Belediyesi. İSTANBUL.

IPCC (2007a), "Climate Change 2007: Synthesis Report", http://www.ipcc.ch/pdf/ assessment-report/ar4/syr/ar4_syr.pdf, 10.06.2022.

IPCC (2007b), "Climate Change 2007 Synthesis Report: Summary for Policymakers", http://www.ipcc.ch/pdf/ assessment-report/ar4/syr/ar4_syr_spm.pdf, 10.06.2022.

KELEŞ, R. (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara.

KIRAY, M. (1972). Örgütleşemeyen Kent, Bağlam Yayınları, İstanbul.

KIRAY, M. (1998). Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayıncılık, Ankara.

ŞAHİN, Y. (2020). Kentleşme Politikası, Ekin Yayınevi, Bursa.

TALU, N. (2015). Türkiye'de İklim Değişikliği Siyaseti. Ankara: Phoenix Yayınevi.

TOPRAK, Z. (2008). Kent Yönetimi ve Politikası, Birleşik Yayıncılık, İzmir.

TUĞAÇ, Ç. (2017). Türkiye İçin İklim Değişikliğine Dayanıklı Kentsel Planlama Modeli Önerisi: Eko-Kompakt Kent, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Kent ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı, Ankara.

TUNA, K. (1987). Şehirlerin Ortaya Çıkışı ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Bir Deneme, İst. Üni. Edeb. Fak. Yay.,İstanbul.

UNFCCC (2010) "Report of the Conference of the Parties on its sixteenth session, held in Cancun from 29 November to 10 December 2010". Conference of the Parties, 1/CP.16.

UNFCCC (2015) Paris Agreement, Conference of the Parties Twenty-first session Paris, 30 November to 11 December 2015.

United Nations Human Programme Settlements Programme, (2011), "Global Report on Human Settlements 2011 Cities and Climate Change: Policy Directions", UNHABITAT, London-Washington D.C.

YÖRÜKAN, A. (2006). Şehir Sosyolojisinin ve İnsan Ekolojisinin Teorik Temelleri, Nobel Yayınları, Ankara.

YÜKSEL, Ü., (2005) Ankara Kentinde Kentsel Isı Adası Etkisinin Yaz Aylarında Uzaktan Algılama ve Meteorolojik Gözlemlere Dayalı Olarak Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

5. CONCLUSION

In every society, people from different ethnic groups, religions and genders live. In order for these differences to live in harmony and without conflict, they all need to be tolerant of each other. However, intolerance and hatred for the other are obvious phenomena. When the prejudice against the "other" is expressed with hate speech, hate crimes are committed (injuring, killing, etc.) as a result of the expression of the discourses One of the most important results of the current study, in which discussions are conducted within the framework of the relationship between spatial separation and hate crimes-hate speech, is the following: In urban areas, discourses of crime and violence against different ethnic origins, different sexual orientations, different religious communities are produced, and minorities are labelled as criminals, creating fear of crime in the society or communities. These discourses are often integrated with hate speeches. However, hate crimes are committed against minority groups by majority groups under the name of "self-defence" and the perpetrator of the crime is generally one of the majority groups. Thus, the precursors of a deep spatial separation against minorities are created. As understood from the theoretical discussions, it should be emphasized that this situation includes a cyclicity. As a result of hate speech and crimes, sometimes minority groups leave the neighbourhood they have settled, sometimes minority groups start to come to the places where majority groups live and majority groups leave the places where they have lived for a long time, and spatial separation between the groups becomes stronger. Furthermore, since spatial separation in the city prevents interaction or communication between groups, encounter of some members of the minority and majority groups at any time, in any place, can lead to hate speech and hate crimes. For this reason, it is necessary to fight against hate crimes and speech so that everyone can benefit from the equal right to the city and violence and chaos can be prevented in urban areas. First of all, strict legal regulations regarding hate speech and crimes should be established. Besides legal regulations, it is necessary to fight against prejudice since prejudice and intolerance against others are at the root of hate crimes and hate speech. People's awareness should be raised through both institutional means and non-governmental organizations and efforts should be made to prevent discrimination and prejudice.

REFERENCES

AKKAN B., DENİZ M., ERTAN M. (2011) Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri, Roman Toplulukları için Bütünlüklü Sosyal Politikalar Geliştirme Projesi, İstanbul.

ATAMAN H., CENGİZ O. K., (2009) Türkiye'de Nefret Suçları, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara

ATAMAN, H (2012) "Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları", Y. İnceoğlu (Der)., Nefret Söylemi ve Nefret Suçları (47-81) Ayrıntı Yayınevi, İstanbul

BAUMAN, Z. (2010) Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları A. Yılmaz (Çev.) Ayrıntı Yayınları: İstanbul

BOBO, L. (1988). "Group Conflict, Prejudice, and The Paradox Of Contemporary Racial Attitudes". In P. A. Katz & D. A. Taylor (Eds.), Eliminating racism (85-114). New York: Plenum.

CALDEİRA, T. P. R. (1999). "Sao Paulo'da Yeni Mekânsal Ayrımlaşma: Duvarlar İnşâ Etmek", A. Günal (Çev). Birikim (123) https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-123-temmuz-1999/2317/sao-paulo-da-yeni-mekansal-ayrimlasma-duvarlar-insa-etmek/6454 (Erişim: 10 Haziran 2022).

DIJK, V. (2010) "Söylem ve İktidar", A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Ed.) Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, (9-45), Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul.

FANON, F. (2009) Siyah Deri Beyaz Maske, C. Koytak (Çev.) Can Matbaacılık, İstanbul

FERRARO, K. F.-LaGrange, R. (1987). "The Measurement of Fear of Crime", Sociological Inquiry (57): 70-101.

FREY, W. H., and FARLEY, R. (1996). "Latino, Asian, and Black Segregation in U.S. Metropolitan Areas: Are Multiethnic Metros Different?" Demography 33 (1): 35–50.

FREY, W. H., and MYERS, D. (2002). "Neighborhood Segregation in Single Race and Multi-Race America: A Census 2000 Study of Cities and Metropolitan Areas". Washington DC: The Fannie Mae Foundation.

GREEN, D. P., STROLOVITCH, D. Z. and WONG, J. S. (1998) "Defended Neighborhoods, Integration, and Racially Motivated Crime", American Journal of Sociology, 104(2): 372-403.

İNCEOĞLU A. A. (2012) "Nefret Suçu Kavramı ve Türk Ceza Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi", Y. İnceoğlu (Der.), Nefret Söylemi ve Nefret Suçları, (103-121), Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.

İNCEOĞLU Y., SÖZERİ C. (2012) "Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: Ya sev ya terk et ya da.." Y. İnceoğlu (Der.), Nefret Söylemi ve Nefret Suçları (23-39) Ayrıntı Yayınevi, İstanbul

KARAN, U. (2012) "Nefret İçerikli İfadeler, İfade Özgürlüğü ve Uluslararası Hukuk", Y. İnceoğlu (Der.), Nefret Söylemi ve Nefret Suçları, (81-103) Ayrıntı Yayınevi, İstanbul.

KARASU, M. A. (2018). "Suç korkusu, göç ve Suriyeli sığınmacılar: Şanlıurfa örneği". Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 1(3): 332-347.

KILINÇ DEMİRVURAN, G. (2007). Kentsel Ölçekte Mekânsal Ayrışma: Edirne – Çingene Mahallesi Örneği (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama.

KOÇAK, H., & GENCER, M. (2020) "Ayrışma ve Sosyal Dışlanma Bağlamında Roman Vatandaşları: Yeşilyurt Örneği", IV. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu, 17-18 Aralık, Kıbrıs ilim Üniversitesi.

KURTULUŞ, H. (2003) "Mekânda Billurlaşan Kentsel Kimlikler: İstanbul'da Yeni Sınıfsal Kimlikler ve Mekânsal Ayrışmanın Boyutları", Doğu-Batı, 6(23): 75-96.

LAYDER, D. (2006) Sosyal Teoriye Giriş, Ü. Tatlıcan (Çev.), Küre Yayınları, İstanbul

LYNCH, M. A. (2008) "Hating the Neighbors: The Role of Hate Crime in Perpetuation of Black Residential Segregation, International" Journal of Conflict and Violance, (2): 6 -27

ORAN, B. (2012) "Maksimum Rezillik: Nefret Suçu ve Nefret Suçunun Ön Koşulu: Nefret Söylemi", Y. İnceoğlu (Der.), Nefret Söylemi ve Nefret Suçları (39-47), Ayrıntı Yayınevi: İstanbul

ÖZ, Y. (2009) "Ahlaksızların Mekansal ayrışması", A. Alkan (Der.), Cins Cins Mekân (284-303) Varlık Yayıncılık, İstanbul

PETKOVİÇ, B. (2010) "Romanlara Yönelik Nefret Söylemi ve Profilleme", A. Çavdar ve A. B. Yıldırım (Ed.), Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, (166-175) Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul

SARAÇOĞLU, C. (2011) Şehir, Orta Sınıf ve Kürtler: İnkar'dan Tanıyarak Dışlama'ya, İletişim yayınları, İstanbul.

SOSYAL DEĞİŞME DERNEĞİ (2010) Ulusal Basında Nefret Suçlar: 10 Yıl- 10 Örnek, Yön Matbaası, İstanbul

TÜMTAŞ, M. S. (2012) Kent, Mekân ve Ayrışma: Kentsel Mekânda Ayrışma Dinamikleri, Detay Yayıncılık, Ankara

WACQUANT, L. (2011) Kent Paryaları, M. Doğan (Çev.) Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul

YARDIMCI, G. (2012) "Manevi Şiddet Temelinde Nefret Söylemi ve Nefret Suçları", https://www.researchgate.net/publication/333731794_MANEVI_SIDDET_TEMELINDE_NEFRET_SOYLEMI_VE_NEFRET_SUCLARI (Erişim, 15 Mayıs 2022).

KAYNAKÇA

ATTZS, M., MAHARAJ, M., & BOODHAN, G. (2014). Survey and Assessment of Environmental Taxes in the Caribbean. 1-105. 10 19, 2020 tarihinde https://publications.iadb.org/publications/english/document/Survey-and-Assessment-of-Environmental-Taxes-in-the-Caribbean.pdf adresinden alındı

BALLET, J., & VD. (2008). Green Taxation and Individual Responsibility. 732-739. 02 19, 2019 tarihinde https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S0921800908000773?token =64F7BFAD487AD88786E7A1A1506B74A1B138DF519307F10 adresinden alındı

BRINK, P. T., & MAZZA, L. (2013). *Reforming Environmental Taxes And Harmful Subsidies: Challenges And Opportunties.* Institute for European Environmental Policy. Retrieved 04 19, 2020, from https://ieep.eu/uploads/articles/attachments/76c8acdc-8042-414f-9827-dc74e53634e1/Background_ paper_on_EFS_in_the_7th_EAP.pdf?v=63664509804

CIOCIRLAN, C. E., & YANDLE, B. (2003). The Political Economy Of Green Taxation In Oecd Countries. 203-2018. 12 15, 2021 tarihinde https://doi.org/10.1023/A:1023390126187 adresinden alındı

EEA. (1996). *Environmental Taxes Implementation and Environmental Effectiveness.* Environmental issues series. 11 19, 2020 tarihinde https://www.eea.europa.eu/help/ glossary/eea-glossary/ecotax adresinden alındı

EUROSTAT. (2013). *Environmental Taxes A Statistical Guide.* 4 19, 2020 tarihinde https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5936129/KS-GQ-13-005-EN.PDF/706eda9f-93a8-44ab-900c-ba8c2557ddb0?version=1.0 adresinden alındı

HEINE, D., NORREGAARD, J., & PARRY, I. W. (2012). Environmental Tax Reform: Principles from Theory and Practice to Date. 1-38. 4 24, 2021 tarihinde https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12180.pdf adresinden alındı

sağlayacaktır. Plastik değer zincirinin karmaşıklığı, vergiler gibi piyasaya dayalı araçlar da dâhil olmak üzere, yaşam döngüsü boyunca ortaya çıkan tüm çevresel dışsallıklara hitap etmek için birden fazla politika aracının uygulanmasını gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda önlenebilir plastik atıkları ortadan kaldırmak için hükümetin, işletmelerin ve kamunun birlikte çalışması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

AUSTIN RESOURCE RECOVERY. (2015). *Environmental Effects of the Single Use Bag Ordinance in Austin, Texas.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.austintexas.gov/edims/document.cfm?id=232679 adresinden erişildi.

AVCI, O. & DIRICAN, H. (2021). Seçilmiş OECD Ülkeleri Bağlamında Plastik Poşet Vergisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Mali Çözüm.* 31(165): 121-144.

BARR, S. (2019). Marks & Spencer to Offer Discounts For Customers Who Bring Their Own Containers. *Independent.* 23 Temmuz 2022 tarihinde https://www.independent.co.uk/life-style/food-and-drink/marks-spencer-discount-market-place-restaurant-reusable-container-a9028876.html adresinden erişildi.

BBC NEWS. (2008). *Plastic Bag Bans Around The World.* 1 Temmuz 2022 tarihinde http://news.bbc.co.uk/2/hi/7268960.stm adresinden erişildi.

CHERONE, H. & WETLI, P. (2017). *Chicago's Plastic Bag Tax is Working â€" Big Time, Study Shows.* 28 Temmuz 2022 tarihinde https://www.dnainfo.com/chicago/20170424/lincoln-square/were-using-42-percent-fewer-bags-since-7-cent-tax-started-city-study-says/ adresinden erişildi.

CLAPP, J. & SWANSTON, L. (2009). Doing Away With Plastic Shopping Bags: International Patterns Of Norm Emergence And Policy İmplementation. *Environmental Politics.* 18(3):315-332.

DIKGANG, J., LEIMAN, A. & VISSER, M. (2012). Analysis of The Plastic-Bag Levy in South Africa. *Resources, Conservation and Recycling*. 66: 59-65. https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2012.06.009

DOUCETTE, K. (2011). *The Plastic Bag Wars.* 5 Temmuz 2022 tarihinde https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/the-plastic-bag-wars-243547/ adresinden erişildi.

EARTHJUSTICE. (2019). *Philippines: Plastic Bag Bans to Reduce Land-Based Marine Pollution.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://drive.google.com/file/d/1uZ6Zr6OixrgXDIf7pC1rFPZFRTv-7Omy/view adresinden erişildi.

EIA & GREENPEACE. (2019). *Checking Out on Plastics II: Breakthroughs and Backtracking From Supermarkets.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://eia-international.org/wp-content/uploads/Checking-Out-on-Plastics-2-report.pdf adresinden erişildi.

EUR-LEX. (2019). *Directive (EU) 2019/904 of The European Parliament And of The Council*. 30 Temmuz 2022 tarihinde https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/904/oj adresinden erişildi.

EUROPEAN COMMISSION. (2019). *Single-Use Plastics.* 30 Temmuz 2022 tarihinde https://environment.ec.europa.eu/topics/plastics/single-use-plastics_en adresinden erişildi.

EVANS, D. (2019a). *History of Plastic Bags: How Did We Get Here.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://plastic.education/history-of-plastic-bags-how-did-we-get-here/ adresinden eirişildi.

EVANS, D. (2019b). *Top Alternatives to Disposable Plastic Shopping Bags.* 30 Temmuz 2022 tarihinde https://plastic.education/top-alternatives-to-disposable-plastic-shopping-bags/ adresinden erişildi.

GLENZA, J. (2017). Sea Salt Around The World is Contaminated By Plastic, Studies Show. *The Guardian.* 28 Temmuz 2022 tarihinde https://www.theguardian.com/environment/2017/sep/08/sea-salt-around-world-contaminated-by-plastic-studies adresinden erişildi.

GOUNDER, S. (2022). *What is The Plastic Bag Tax and How Effective has It Been?.* 30 Temmuz 2022 tarihinde https://etsus.co/what-is-the-plastic-bag-tax-and-how-effective-has-it-been/ adresinden erişildi.

HARRABIN, R. (2019). Plastic Particles Falling Out of Sky With Snow in Arctic. *BBC NEWS*. 28 Temmuz 2022 tarihinde https://www.bbc.com/news/science-environment-49295051 adresinden erişildi.

HOMONOFF, T. A. (2018). Can Small Incentives Have Large Effects? The Impact of Taxes Versus Bonuses on Disposable Bag Use. *American Economic Journal: Economic Policy.* 10(4): 177-210. https://doi.org/10.1257/pol.20150261 177

ING. (2019a). *Do Plastic Bag Charges Really Work?*. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://think.ing.com/articles/plastic-bags-consumer-behaviour-and-the-environment/ adresinden erişildi.

ING. (2019b). *Plastic Packaging in The Food Sector*. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://think.ing.com/uploads/reports/ING_-_The_plastic_puzzle_-_December_2019_%28003%29.pdff adresinden erişildi.

ING. (2019c). *Circular Economy: Consumers Seek Help*. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://think.ing.com/uploads/reports/IIS_Circular_Economy_report_FINAL.PDF adresinden erişildi.

ING. (2020). Hiking Tax on Bags Only Part Way to Help Solve Plastic Problem. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://think.ing.com/articles/hiking-tax-on-bags-only-part-way-to-help-solve-plastic-problem/ adresinden erişildi.

KAHVECI Z. & ERDOĞDU M. F. (2019). Ücretli Plastik Poşet Uygulaması Dünyada Yaygın. *Anadolu Ajansı (AA)*. 7 Ağustos 2022 tarihinde https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/ucretli-plastik-poset-uygulamasi-dunyada-yaygin/1359764# adresinden erişildi.

LAUGHLIN, M. E. & HALSTEAD, J. M. (2016). The Ubiquitous Plastic Bag — And What To Do. BioCycle. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.biocycle.net/ubiquitous-plastic-bag/ adresinden erişildi.

LAVILLE, S. (2019). 'Bags for Life' Making Plastic Problem Worse, Say Campaigners. *The Guardian.* 23 Temmuz 2022 tarihinde https://www.theguardian.com/environment/2019/nov/28/bags-for-life-making-plastic-problem-worse-say-campaigners adresinden erişildi.

LEWIS, A. (2019). Sainsbury's Promise To Reduce Plastic By Half Thanks To People Power!. *Greenpeace.* 28 Temmuz 2022 tarihinde https://www.greenpeace.org.uk/news/sainsburys-promise-to-reduce-plastic-by-half-thanks-to-people-power/ adresinden erişildi.

NETIVIST. *Should plastic bags be banned or taxed?*. 1 Temmuz 2022 tarihinde https://netivist.org/debate/should-plastic-bags-be-banned adresinden erişildi.

OECD. Taxes on Single-Use Plastics. 29 Temmuz 2022 tarihinde https://www.oecd.org/stories/ocean/taxes-on-single-use-plastics-186a058b adresinden erişildi.

ONYANGA, J. (2013). *Plastic Bag Backlash Gains Momentum.* 1 Temmuz 2022 tarihinde https://www.bbc.com/news/uk-24090603 adresinden erişildi.

PLASTIC OCEANS. (2022). *Plastic Pollution Facts*. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://plasticoceans.org/the-facts/ adresinden erişildi.

POW, R. (2021). *10p Plastic Bag Charge Introduced in England.* 5 Ağustos 2022 tarihinde https://www.gov.uk/government/news/10p-plastic-bag-charge-introduced-in-england# adresinden erişildi.

SAPUAY, G. (2012). *A Study on The Preliminary Impacts of City Ordinance 2009-370 Banning/Regulating The Use of Plastic Bags in Antipolo City.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://drive.google.com/file/d/1cGvMNNqEn31_JBzB-MQeoVfk6jNhA0PL/view adresinden erişilmiştir.

SCAAN. (2019). Effectiveness of Plastic Regulation Around The World. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://plasticpollutioncoalitionresources.org/wp-content/uploads/ adresinden erişildi.

SKAGER, K. (2022). *When Were Plastic Grocery Bags Invented? A History*. 29 Temmuz 2022 tarihinde https://www.qualitylogoproducts.com/blog/the-history-of-plastic-bags/ adresinden eirişildi.

SUMMERS, C. (2012). What Should Be Done About Plastic Bags?. *BBC NEWS.* 1 Temmuz 2022 tarihinde https://www.bbc.com/news/magazine-17027990 adresinden erişildi.

ŞAHIN, M. (2020). Sürdürülebilir Çevre Dinamikleri İçin Yeni Bir Enstrüman: Plastik Poşet Vergisi. *Vergi Raporu*. 246: 107-121.

THE CARDIFF UNIVERSITY. (2016). *The English Plastic Bag Charge Changes in Attitudes and Behaviour*. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://orca.cardiff.ac.uk/id/eprint/94652/1/Cardiff_University_Plastic_Bag_Report_A4%20(final%20proof).pdf adresinden erişildi.

THE GOVERNMENT OF THE NETHERLANDS. (2017). *Study: Shopkeepers See Substantial Reduction in Use Of Plastic Bags.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.government.nl/topics/environment/news/2017/04/24/study-shopkeepers-see-substantial-reduction-in-use-of-plastic-bags adresinden erişildi.

THE NEW YORK TIMES. (2008). *China Bans Free Plastic Shopping Bags.* 1 Temmuz 2022 tarihinde https://www.nytimes.com/2008/01/09/world/asia/09iht-plastic.1.9097939.html adresinden erişildi.

THE UK DEPARTMENT FOR ENVIRONMENT FOOD & RURAL AFFAIRS. (2022). *Single-use Plastic Carrier Bags Charge: Data in England for 2016 to 2017.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.gov.uk/government/publications/carrier-bag-charge-summary-of-data-in-england/single-use-plastic-carrier-bags-charge-data-in-england-for-2016-to-2017 adresinden erişildi.

THE ULS REPORT. (2008). *A Qualitative Study of Grocery Bag Use in San Francisco*. 25 Temmuz 2022 tarihinde http://static1.squarespace.com/static adresinden erişildi.

UNEP. (2018a). *Legal Limits on Single-Use Plastics and Microplastics: A Global Review of National Laws and Regulations.* https://www.unep.org/resources/publication/legal-limits-single-use-plastics-and-microplastics-global-review-national 30 Temmuz 2022 tarihinde adresinden erişildi.

UNEP. (2018b). In Just One Year, Israel Halves Plastic Bags. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.unep.org/news-and-stories/story/just-one-year-israel-halves-plastic-bags-found-sea adresinden erişilmiştir.

UNEP. (2021). *From Birth to Ban: A History of the Plastic Shopping Bag.* 29 Temmuz 2022 tarihinde https://www.unep.org/news-and-stories/story/birth-ban-history-plastic-shopping-bag adresinden erişildi.

WESTERVELT, A. (2012). To Ban or To Tax? 'Tis The Question For Plastic Bag Legislation. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.greenbiz.com/article/ban-or-tax-tis-question-plastic-bag-legislation adresinden erişildi.

WORM, B., LOTZE, K. H., JUBINVILLE, I., WILCOX, C., & JAMBECK, J. (2017). *Plastic as a Persistent Marine Pollutant.* USA: The Annual Review of Environment and Resources. 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.annualreviews.org/doi/epdf/10.1146/annurev-environ-102016-060700 adresinden erişildi.

WWF. (2022). *How Does Plastic End Up in The Ocean?.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.wwf.org.uk/updates/how-does-plastic-end-ocean adresinden erişildi.

ZARETSKY, R. (2018). The Case of the Plastic Bag Tax: Why Don't We All Carry That Weight?. *Tax Policy Center (TPC).* 28 Temmuz 2022 tarihinde https://www.taxpolicycenter.org/taxvox/case-plastic-bag-tax-why-dont-we-all-carry-weight adresinden erişildi.

ZEITLIN, M. (2019). Do Plastic Bag Taxes or Bans Curb Waste? 400 Cities And States Tried It Out. *Vox.* 27 Temmuz 2022 tarihinde https://www.vox.com/the-highlight/2019/8/20/20806651/plastic-bag-ban-straw-ban-tax adresinden erişilmiştir.

Bütçenin diğer bir boyutu olan kamu gelirleri açısından bakıldığında ise çevre sorunları ile ilgili olarak ilk akla gelen mali araç çevre vergileridir. Çevre sorunlarının çözümünde vergilerin bir araç olarak kullanımı fikri A.C. Pigou tarafından ortaya atılmış ve yıllar içinde geliştirilmiştir. Kamu politikasının önemli bir aracı olan bu tür vergilendirme, dışsallıklar üreten ajanlara vergi uygulaması fikrine dayanır (Landes, 2013: 1846). Çevre vergileri temelde dört grupta incelenmektedir; enerji vergileri, ulaştırma vergileri, kirlilik vergileri ve doğal kaynak vergileri (Gök ve Biyan, 2014, s. 288). Çevresel sorunların çözümünde uygulanan vergilerin (özellikle karbon vergilerinin) etkili olduğuna dair pek çok çalışma bulunmaktadır. Ayrıca çevre ile ilgili sonuç doğurabilen gelir politikaları; vergi tatilleri, vergi indirimleri, istisnalar gibi farklı uygulamaları olan vergisel teşvikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevreyi kirletmeyen veya mevcut teknolojiye göre daha az zarar veren uygulamaların desteklenmesi için vergi teşvikleri sıkça kullanılan mali araçlardır. Buna göre; farklı ülkelerin biyoekonomi stratejileri incelendiğinde, çevre sorunlarını azaltacak nitelikte olan biyoekonomi uygulamalarının teşvik edilebilmesi için, belli sürelerle farklı vergiler için indirimler, muafiyet ve istisnalar gibi gelir politikası araçlarının kullanıldığı görülmektedir.

Biyoekonomi gibi inovatif süreçlerin desteklenmesinde sıkça kullanılan mali yöntemlerden biri de desteklerdir. Çoğunlukla proje bazlı çalıştırılan mali desteklerin belli bir konuyla ilgili sağlanan ucuz krediler, hibeler vb. şeklinde ortaya çıktığı söylenebilir. Söz konusu mali desteklerin, küresel kamusal mal niteliğinde olan çevrenin korunması amacıyla daha çok uluslararası kuruluşlar tarafından sağlandığını belirtmek gerekir. Örneğin; Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Avrupa Yatırım Fonu'ndan (EIF) oluşan Komisyon ve Avrupa Yatırım Bankası Grubu, denizlerdeki kirliliğin azaltılması için finansman ihtiyaçlarını karşılamak üzere mavi biyoekonomiye yönelik yatırımları destekleme kararı almıştır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2021).

7. SONUÇ

Kapitalist üretim anlayışının doğal kaynaklara geri dönülmesi zor zararlar vermesi sonucu dünyada çevreye zarar vermeyen ya da mevcut teknolojiye kıyasla daha az zarar verecek teknolojilerin bulunması ve uygulanması yönünde bir eğilim mevcuttur. Bu anlayış neticesinde biyoekonomi kavramı son yıllarda sıkça tartışılmaya başlanmıştır. Önemi son yıllarda giderek artan ve nispeten yeni bir kavram olan biyoekonomi, biyoteknoloji tabanlı ar-ge faaliyetleri sonucu üretilen ekonomik etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilir. Enerji, gıda, tarım ve sağlık sektörlerinde sıklıkla gördüğümüz biyoekonomi uygulamaları pek çok sektörde bulunmaktadır. Yapısı gereği disiplinler arası bir çalışma alanı olan biyoekonomi, temel olarak ekonomi bilimiyle doğa bilimleri ve mühendislik alanlarının birlikte çalışmasına dayalı bir alandır.

Tersi yönde görüşler de bulunmakla birlikte, doğru uygulanan bir biyoekonomi anlayışının çevreye zarar veren teknolojilerin yerine kullanımı halinde çevresel sorunların çözümünde etkili bir araç olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle başta ABD, AB ve gelişmiş ekonomiler olmak üzere pek çok ülke biyoekonomi stratejilerini belirlemişlerdir ve buna uygun olarak yasal düzenlemelerini yaparak süreci yönetmektedirler. Türkiye'nin ise henüz kapsamlı bir biyoekonomi stratejisi bulunmamaktadır.

Biyekonominin belirlenen stratejiler çerçevesinde yönetilebilmesi için buna uygun mali yapının da oluşturulması gerekmektedir. İşte bu noktada biyoekonominin kamu bütçeleri ile ilişkisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Biyoekonomi uygulamalarının hayata geçirilebilmesi için kaynak ayrılması, finansal destek sistemlerinin oluşturulması, teşvik sistemlerinin işletilmesi gibi pek çok konuyu kapsayan bütçelerin bu anlayışa uygun şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Küresel çevre, iklim, biyoçeşitlilik ve gıda kıtlığı gibi sorunlarla birlikte düşünüldüğünde, potansiyeli oldukça yüksek olan Türkiye'nin de en kısa sürede kapsamlı bir biyoekonomi stratejisi oluşturması gerekmektedir. Belirlenen strateji çerçevesinde kamu bütçeleri aracılığıyla konunun mali boyutuyla ilgili ayrıntılı bir yol haritası belirlenmesi, ölçülebilir hedeflerin belirlenerek bu hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı ile ilgili denetim süreçlerinin oluşturulması kaçınılmazdır. Ayrıca bu alanda istihdam edilecek nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi, vergi, ihale ve teşvik mevzuatlarının biyoekonomi gibi inovatif süreçlerle uyumlu hale getirilmesi küresel rekabet gücünün arttırılması açısından da son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

AA (2020), Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunya-nufusu-yuzyilin-sonunda-11-milyari-gecebilir/1905712#:~:text=D%C3%BCnya%20n%C3%BCfusu%201600%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20600,de%20ise%207%20milyar%20oldu. (27.07.2022)

ARISOY, H. & AVCI, Y. (2020). Türkiye'nin Biyoekonomi Politikalarının Tarımsal Açıdan Değerlendirilmesi. Journal of the Institute of Science and Technology , 10 (4) , 2999-3009 . DOI: 10.21597/jist.724522.

ARSLANHAN MEMİŞ S., ASLANKUT B. (2013). Biyoteknoloji Sektörel İnovasyon Sistemi- Kavramlar Dünyadan Örnekler Türkiye'de Durum ve Çıkarımlar. Bölüm 1, Kısım 3: Biyoekonomi, Editör: Mahmut KİPER, TTGV, Ankara.

AVCI Y. (2019), "Biyoekonomi ve Tarım; Konya'da Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Potansiyeli ve Fırsatlar", Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

BAYRAMOĞLU, Z., TEKİN, M. & AĞIZAN, K. (2018). Türkiye'de Biyoekonomi Girişimciliğinin Tarımdaki Önemi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, Cilt 21 Özel Sayı, 227-236. DOI: 10.18016/ksutarimdoga.vi.472161

BUGGE, M., HANSEN, T. VE KLİTKOU, A. (2016). What Is the Bioeconomy? A Review of the Literature. Sustainability, 8(7), 691. doi:10.3390/su8070691

CZARNEZKİ, JASON J. (2019), Green Public Procurement: Legal Instruments for Promoting Environmental Interests in the United States and European Union, SSRN: https://ssrn.com/abstract=3504676 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3504676

ÇSB, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/sicaklik-i-85727 (31.07.2022)

ÇSB, ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI, Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu, https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/tu-rk-yecevresorunlariveoncel-kler-_2020-20210401124420.pdf (30.07.2022)

DSİ, DEVLET SU İŞLERİ, https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/754 (30.07.2022)

EDİZDOĞAN N. VE ÇETİNKAYA Ö. (2021), Kamu Bütçesi, 10. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

ENGİN R., DEMİRBAŞ T., İPEK S. (2021), Vatandaşların Belediyelerin Mali Saydamlığına İlişkin Tutumları: Çanakkale İlinde Bir Alan Araştırması, International Journal of Innovative Approaches in Social Sciences, Vol. 5 (4), 170-211, https://doi.org/10.29329/ijiasos.2021.419.1

ERGEN, Z. (2021). Ekolojik Dengeyle Uyumlu Yeşil Bütçeler ve Yerel Yönetim Uygulamaları. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30 (2), 62-73. DOI: 10.35379/cusosbil.944665

FAO (2022), Food and Agriculture Organization of the United Nations, https://www.fao.org/forests/en (27.07.2022)

GÖK, M., & BİYAN, Ö. (2014). "Çevre Politikaları Kapsamında Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Vergilerinin Uygulanışı: Karşılaştırmalı Bir Analiz". Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (2): 281-311.

https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/munir.tuncer/135408/BiyoTek-1a.ppt

https://www.oecd.org/governance/public-procurement/ (04.08.2022)

KILIÇER E. (2017), Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

LANDES, X. (2013). Pigovian Taxation. In: Idowu, S.O., Capaldi, N., Zu, L., Gupta, A.D. (eds) Encyclopedia of Corporate Social Responsibility. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-28036-8_532

LEWANDOWSKİ I., GAUDET N., LASK J., MAİER J., TCHOUGA B., AND VARGAS-CARPİNTERO R. (2018), Introduction, Bioeconomy, Shaping the Transition to a Sustainable, Biobased Economy, Editor: Iris Lewandowski, https://doi.org/10.1007/978-3-319-68152-8

OECD (2016), The Bioeconomy to 2030: Designing A Policy Agenda, https://www.oecd.org/sti/emerging-tech/34823102.pdf (Erişim Tarihi: 19.01.2022).

OECD (2017). Directorate Gender Budgeting in OECD Countries. http://www.oecd.org/gender/GenderBudgeting-in-OECD-countries.pdf

OECD (2022), Organisation for Economic Cooperation and Development, Public Procurement, https://www.oecd.org/gov/public-procurement/green/ (01.08.2022)

RAINVILLE A. (2017), Standards in green public procurement – A Framework to Enhance Innovation, Journal of Cleaner Production, Volume 167, Pages 1029-1037, ISSN 0959-6526, https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.10.088, (https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652616316997)

ŞAHİN, İ. (1987). Biyoteknoloji ve Tarım. Gıda, 12 (5). Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/gida/issue/6828/91682

T.C. TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI, https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/Haber%20B%C3%BClteni/ABDGM%20Haber%20B%C3%BClteni%201-31%20May%C4%B1s%202021.pdf (05.08.2022)

THE WHİTE HOUSE (2012), National Bioeconomy Blueprint, https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/microsites/ostp/national_bioeconomy_blueprint_april_2012.pdf (31.07.2022)

TÜBİTAK (2003), TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU, https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/ vizyon2023/tg/tarimgida_son_surum.pdf (28.07.2022)

TÜKÇEV, TÜKETİCİ VE ÇEVRE EĞİTİM VAKFI, https://www.tukcev.org.tr/turkiyede-doga-ve-cevre (30.07.2022)

UNFPA (2022), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, https://turkiye.unfpa.org/tr/dunya-nufus-gunu-2022-bb (27.07.2022)

ÜSTÜN, G. E. & GENÇ, B. (2015). Dünya'da ve Türkiye'de Biyoyakıtların Durumu. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 29 (2). Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ziraatuludag/issue/24746/261663

WMO (2022), World Meteorological Organization, https://public.wmo.int/en/our-mandate/water (28.07.2022)

WORLD BANK (2022), https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD (27.07.2022)

Paskalya Paketi, yenilenebilir enerji kapasitesinin arttırılması için önemli hedefler ortaya koymaktadır. Hükümetin tasarısına göre 2030 yılına kadar brüt elektrik üretiminin yüzde 80'ini yeşil enerji kaynaklarının sağlaması hedeflenmektedir. Mevcut durumda bu oran yüzde 42'dir. Daha önce ise bu hedef yüzde 62 civarındaydı. Bunun yanı sıra 2035 yılına kadar Almanya'nın elektrik üretiminin neredeyse tamamının nötr sera gazı haline gelmesi planlanmaktadır. Bu bakımdan Almanya'nın Uluslararası Enerji Ajansı ve G7 gibi uluslararası kuruluş ve organizasyonlarda konulan hedeflerle uyumlu çalıştığı da görülmektedir.Rakamlarla ifade edilecek olursa, 2030 yılında Almanya'nın brüt elektrik üretiminin 750 TWh (terawatt/saat) olacağı varsayıldığında, yüzde 80 yenilenebilir kaynaklardan elde edilecek olan enerji miktarının 2030'da 600 TWh, 2034'te 875 TWh olması beklenmektedir (Zimmer ve Steman, 2022: 2). Bu durum ise 2035 yılına gelindiğinde, kurulu kara rüzgar tesislerinden elde edilen elektriğin 160 GW, açık deniz tesislerinden ise 60 GW olacağı beklentisini güçlendirmektedir. Güneş enerjisinden (PV) elde edilmesi beklenen miktar ise 300 GW üzerindedir. Bu oranlar 2020 yılında kara tesislerinden 54 GW, açık deniz tesislerinden ise 8 GW, güneş enerjisi sistemlerinden ise 54 GW şeklindedir. Zimmer ve Steman'ın (2022) derlediği Allianz enerji raporuna göre 2035 yılına kadar elektrik üretimindeki yenilebilir kaynakların payı yüzde 90'a çıkacaktır. Diğer taraftan çevre dostu hidrojen kaynakları da gelecekteki elektrik üretiminin yüzde 7'sini karşılayacaktır. Hidrojen ve biyogaz kaynakları da Almanya'nın yeşil enerji için desteklemeye devam edeceği yeşil enerji unsurları olarak öne çıkmaktadır. Bu şekilde iddialı hedefleri gerçekleştirmesi durumunda enerji ithalatçısı olan Almanya, ürettiği elektriğin yüzde 4'ünü de ihraç edebilir konuma gelmeyi hedeflemektedir. Bu yönüyle Rusya-Ukrayna savaşı öncesinde pek çok açıdan enerji bağımlısı olan Almanya'nın yeşil enerji üretimine daha fazla ağırlık vermesine neden olduğu görülmektedir.

6. SONUÇ

Rusya'nın Ukrayna'yı işgal girişimi başta Almanya olmak üzere pek çok Avrupa ülkesinin enerji güvenliği konusunda kırılganlığını ortaya çıkarmıştır. Almanya, Rus doğal gazına bağımlılığını azaltmak ve özellikle elektrik üretiminde yeşil enerji kaynaklarının payını arttırarak milli güvenliği konusunda hızlı kararlar almaya çalışmaktadır. Bu şekilde bir yandan çevreye ilişkin yeni hedefler koymakta, diğer yandan uluslararası taahhütleri de yerine getirme konusunda önemli mesafe kaydetmektedir. Rusya'nın doğal gaz sevkiyatını durdurma ihtimali dahi Berlin'de konuşulmaktadır. Ekonomi Bakanı ve Yeşiller Partisi eş başkanı Robert Habeck Almanya'nın LNG terminallerini Tesla hızıyla inşa etmesi gerektiği ifade etmiştir. Bu şekilde oluşabilecek arz krizlerine ilişkin hızlı tedbir alınması gerekliliğini dile getirmiştir.

Almanya savaşın başlamasından bu yana çok defa enerji konusu ile gündeme gelmiştir. Alman hükümetinin de buna uygun çözümler üzerinde çalıştığı görülmektedir. Hükümet, bir yandan Ukrayna'nın desteklenmesi ve Rusya'nın caydırılması için her türlü aracı uygulamaya koyarken bir yandan da enerji güvenliğini tesis edecek tedbirlere ağırlık vermektedir. Bu tedbirlerin en güçlü olanların da bir tanesi de kuşkusuz yeşil enerji politikasının güçlendirilmesidir. Şu anda Almanya, elektriğinin yüzde 40'ından fazlasını yenilenebilir kaynaklardan elde etmektedir. Bu rakamlar küresel yenilenebilir kaynakların da yüzde 8'ine tekabül etmektedir. Ancak Rusya-Ukrayna savaşının Almaya'nın daha bağımsız enerji kaynaklarına olan ihtiyacını da ortaya çıkarmıştır. Bu bakımdan SPD, Yeşiller ve FDP'den oluşan Alman hükümeti parlamentoya yeşil enerjinin hızlandırılması ve üretimdeki payının arttırılması için güçlü hedefler içeren kanun tasarısını sunmuştur. Elbette ki yeşil enerjiye geçiş uzun ve planlı bir strateji gerektirmektedir. Almanya bugüne kadar yenilenebilir kaynaklara 150 milyar dolardan fazla para harcamıştır ve mevcut hedeflere ulaşmak için yaklaşık 5 trilyon dolar gibi bir rakam daha harcayacak gibi görünmektedir. Yüksek maliyetli bir yatırım gerektirmesine rağmen Almanya'nın karbon-nötr hedeflerine hizmet edecek ve enerji bağımsızlığı konusunda elinde güçlü bir koz oluşturacak en önemli araçlardan bir tanesi yeşil enerji olarak öne çıkmaktadır. Sonuç olarak Almanya'nın mevcut çevre krizinin etkilerini azaltmak ve Rusya-Ukrayna savaşı gibi çatışma durumlarında kendi enerji güvenliğini güçlendirmek için yeşil enerji kaynaklarına yönelmekte olduğu ve yenilenebilir enerji kaynaklarının genişlemesini desteklediği görülmektedir.

KAYNAKÇA

AMELANG, S. (2022). Quest for energy independence set to boost Germany's energy transition – report. CEW. https://www.cleanenergywire.org/news/quest-energy-independence-set-boost-germanys-energy-transition-report

AMELANG, S., APUNN, K., WEHRMANN, B., WETTEL, J. (2022). War in Ukraine: Tracking the impacts on German energy and climate policy. Clean Energy Wire News. https://www.cleanenergywire.org/news/ukraine-war-tracking-impacts-german-energy-and-climatepolicy#:~:text=Germany's%20government%20adopts%20a%20regulation, consumption%20in%20the%20power%20sector

BENTON, T. G., FROGGATT, A., WELLESLEY, L., & SCHRÖDER, P. (2022). The Ukraine war and threats to food and energy security. Chatnam House. Research Paper April 2022. Environment and Security Program.

BIDEN, J. R. (2021). Interim national security strategic guidance. EXECUTIVE OFFICE OF THE PRESIDENT Washington D.C.

BUNDESTAG. (2022). "Osterpaket" zum Aus-bau erneuer-barer Energien beraten. Dokumente. https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2022/kw19-de-erneuerbare-energien-891870

CHENG, M. (2022). AUKUS: The Changing Dynamic and Its Regional Implications. European Journal of Development Studies, 2(1), 1-7.

Der Bundeswahlleiter. (2021). 2021 Ergebnisse. https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/2021/ergebnisse.html

DW, Deutsche Welle, Germany, US strike Nord Stream 2 compromise deal, (2021, 21 July). . Deutsche Welle News. https://www.dw.com/en/germany-us-strike-nord-stream-2-compromise-deal/a-58575935

European Council. (2022). EU restrictive measures against Russia over Ukraine (since 2014) https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/

FAO. (2022). The importance of Ukraine and the Russian Federation for global agricultural markets and the risks associated with the current conflict. Executive Summary. Food and Agriculture Organization of the United Nations. 25 March 2022. https://www.fao.org/3/cb9236en/cb9236en.pdf

Federal Environment Ministry. (2007). Costs and Benefits of the German Government's Energy and Climate Package.https://www.bmuv.de/fileadmin/bmu-import/files/english/pdf/application/pdf/bmu_hintergrund_iekp_en.pdf

Fletcher, E. R. (2021, 30 Jan.) One Year Later: COVID-19 versus WHO and the World. Success, Failures and Hopes. Health Policy Watch. https://healthpolicy-watch.news/one-year-later-covid-19-versus-who-and-the-world-successes-failures-hopes/

German minister: Energy plan of last coalition a disaster, https://www.dw.com/en/german-minister-energy-plan-of-last-coalition-a-disaster/a-62502799, 17.07.2022.

HATİPOĞLU, E. (2019). "Enerji Güvenliği", Güvenlik Yazıları Serisi, No.44.

HOLZ, F., SOGALLA, R., VON HIRSCHHAUSEN , C., & KEMFERT, C. (2022). Energy Supply Security in Germany Can Be Guaranteed even without Natural Gas from Russia (No. 7). DIW Berlin, German Institute for Economic Research.

IEA, International Energy Agency, "Energy Security" https://www.iea.org/topics/energy-security, 10.06.2022.

IEA, International Energy Agency, (2022a) "Country Analysis Executive Summary: Russia. U.S. Energy Information Administration 2021, https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/Russia/russia.pdf, 13.12.2021

IEA. International Energy Agency (2022b). A 10-Point Plan to Reduce the EU's Reliance on Russian Natural Gas. Report. https://iea.blob.core.windows.net/assets/1af70a5f-9059-47b4-a2dd-1b479918f3cb/A10-PointPlantoReducetheEuropeanUnionsRelianceonRussianNaturalGas.pdf, 08.07.2022

IPCC, Intergovernmental Panel on Climate Change, Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Woking Group II Contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. United Nations Intergovernmental Panel on Climate Change. https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/downloads/report/IPCC_AR6_WGII_SummaryForPolicymakers.pdf, 05.06.2022

KEYMAN, F. (2022, 28 Nisan). Üçüncü dünya savaşı, kıyamet ve Yakamoz S-245. Karar Gazetesi. www.karar.com/gorusler/ucuncu-dunya-savasi-kiyamet-yakamoz-s-245-1662905

Market Observatory for Energy, Quarterly Report on European Gas Markets. Vol:14, 3rd quarter of 2021. Brussels, Belgium. 2022.

MOORE, C. (2022, 13 Jan.). Germany leads Europe with target to reach 100% clean power by 2035. EURACTIV. https://www.euractiv.com/section/energy/opinion/germany-leads-europe-with-target-to-reach-100-clean-power-by-2035/

Nevitt, M. (2022). Climate Security, Energy Security, and the Russia-Ukraine War. Just Security. https://www.justsecurity.org/81440/climate-security-energy-security-and-the-russia-ukraine-war/

Nienaber, M. (2022, 15 May). Germany to stop Russian oil imports regardless of EU sanctions. Bloomberg. https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-05-15/germany-to-stop-russian-oil-imports-regardless-of-eu-sanctions

OECD, Organization for Economic Co-operation and Development, Environmental Performance Review of Germany. The OECD Environment Programme. https://www.oecd.org/environment/country-reviews/2378661.pdf , 2021.

OECD, Organization for Economic Co-operation and Development, Green growth in action: Germany. https://www.oecd.org/germany/greengrowthinactiongermany.htm, 2022.

SCHREURS, M. A. (2016). Is Germany really an environmental leader?. Current history, 115(779), 114-116.

SEHT, H. V. & OTT, H. E. (2000). EU environmental principles: Implementation in Germany (Vol. 105). Wuppertal Institut für Klima, Umwelt, Energie.

SCHAFFER, B. (2013). Natural gas supply stability and foreign policy. Energy policy, 56, 114-125.

TIDEY, A. (2022, 17 March). Global food prices had already hit record high. Then Russia invaded Ukraine. EURONEWS. https://www.euronews.com/my-europe/2022/03/17/global-food-prices-had-already-hit-record-high-then-russia-invaded-ukraine

TRUMP, D. J. (2017). National security strategy of the United States of America. Executive Office of The President Washington DC Washington United States.

Umweltbundesamt, Renewable energies in figures. https://www.umweltbundesamt.de/en/topics/climate-energy/renewable-energies/renewable-energies-in-figures, 06.06.2022.

WFP, World Food Programme, Projected increase in acute food insecurity due to war in Ukraine. World Food Programme. 31 March 2022. https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/WFP-0000138155.pdf, 01.06.2022.

YERMEKOV, V. (2021). Big Bounce: Russian gas amid market tightness: Key takeaways for 2021 and beyond. Oxford Energy Comment. Oxford Institute for Energy Studies. September 2021.

ZIMMER, M. & STEGMAN, B. (2022). Back on the (climate) track - The quest for independence powers Germany's energy transition. Allianz Research, 13.07.2022.

SOSYAL BİLİM ARAŞTIRMALARI
(DİN, FELSEFE, SOSYOLOJİ, SANAT, EĞİTİM)

Editör
Dr. Ersin SAVAŞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi
Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

Çalışmaların yasal sorumlulukları yazarlarına aittir.

e_ISBN: 978-625-8235-22-7
Ekim 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Vildan YAVUZ

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Bilimin kümülatif ilerlediği epistemolojik cemaat çevrelerince çokça dile getirilmektedir. Bu durum bilginin farklı zihinlerin bir araya gelerek oluşturdukları bir emeğe işaret etmektedir. Bu çalışma da böyle bir gayretle farklı disiplinlerde söz sahibi bilim insanlarının gayretleri neticesinde vücut bulmuştur. Çalışma; Din, Felsefe, Sosyoloji, Tarih, Sanat ve Eğitim alanında farklı yaklaşımları bir araya getirme amacı gütmektedir.

Bilginin tek yönlü olabileceğini küreselleşme çağında iddia etmek mümkün değildir. Çünkü hızlıca kitlere mal olan bilgi herkes ve her şeyden özellikler taşımaktadır. Bu durum da her bir özelliğin ayrı olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla farklı disiplinler bir araya gelmeden doğru analize ulaşmak mümkün olmamaktadır.

Sosyal Bilim Araştırmaları adlı bu çalışmada Din Bilimleri alanından Sanat alanına kadar farklı yelpazede birçok bilim insanının emeği bulunmaktadır. Bu sebeple emeği geçen tüm akademisyenlere saygı ve teşekkür elzemdir.

Felsefe alanında araştırmada *"İlkçağ Felsefesinde Mutlulukçu (Eudaimonist) Ahlak Anlayışı"* adlı çalışma bulunmaktadır. Çalışma Ahmet Bingöl tarafından kaleme alınmıştır. İlgili çalışma Antik Yunan'da *"mutluluk"* kavramı üzerinde durmaktadır.

Din alanında Rana Mazin Abdel Jabar Al Salaymeh ve Büşra Özdemir'in birlikte hazırlamış oldukları " **الشباب بين الحرية الشخصية والانحرافات السلوكية "دراسة عقدية تفسيرية"** " başlıklı çalışma, modern dönemde genç bireylerin yanlış yönelimlerini Tefsir ve Akide alanlarıyla izah etme amacı taşımaktadır. Yine aynı alanda Seyyit Ali Albayrak *"Bankacılığın Doğuşu Ve Kısa Tarihi"* isimli çalışması ile katkı sunmaktadır.

Sanat alanında *"Türk Leonardo İlhan Koman"* isimli çalışmasıyla Naci Edi ilgili sanatçının sanat alanına katkılarına odaklanmaktadır. Aynı disiplinde Fatih Karip ve Ahmet Harmanci ise birlikte hazırlamış oldukları *"Tarihi Eserleriyle Ağrı Gravürleri"* başlıklı çalışmaları ile katkı sunmuşlardır.

Müzik alanında Maryna Demir ve U. Baykal Demir *"Müziksel İşitme Okuma Ve Yazma Disiplininde Müzikal Dikte Yazma Teknikleri"* çalışmalarıyla *"dikte yazma"* olgusunu ön plana çıkarmaktadır.

Araştırmaya Eğitim alanında; Hatice Güler, *"Uygulama Örnekleriyle Sosyal Bilgilerde Okul Dışı Öğrenme"* isimli çalışması, Serdar Safalı *"Acculturation Problems Of Turkish Students In The Ohıo State"* adlı çalışma ve Kevser Gürbüz ile İbrahim Ethem Gürbüz ise *"İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Medya Uygulamalarını Kullanma Düzeyleri"* başlıklı çalışmaları ile katkıda bulunmuşlardır.

Son olarak Emine Öztürk ve Ersin Savaş *"Women In German Education System In The Light Of Muslhıddin Adıl's Impressions"* çalışmaları ile araştırmaya katkıda bulunmuşlardır.

Bu çalışmanın şekillenmesinde fikirleri ile katkıda bulunan Doç. Dr. Ahmet Edi'ye teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmanın bilim dünyasına faydalı olması dileğiyle…

Editör
Dr. Ersin SAVAŞ
Ağrı, 2022

İÇİNDEKİLER

İLKÇAĞ FELSEFESİNDE MUTLULUKÇU (EUDAİMONİST) AHLAK ANLAYIŞI* 1
Ahmet BİNGÖL

WOMEN IN GERMAN EDUCATION SYSTEM IN THE LIGHT OF MUSLHIDDIN ADIL'S IMPRESSIONS 35
Emine ÖZTÜRK
Ersin SAVAŞ

TARİHİ ESERLERİYLE AĞRI GRAVÜRLERİ 43
Doç. Dr. Fatih KARİP
Arş. Gör. Ahmet HARMANCİ

UYGULAMA ÖRNEKLERİYLE SOSYAL BİLGİLERDE OKUL DIŞI ÖĞRENME 57
Hatice GÜLER

İLETİŞİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA UYGULAMALARINI KULLANMA DÜZEYLERİ 71
Kevser GÜRBÜZ
İbrahim Ethem GÜRBÜZ

MÜZİKSEL İŞİTME OKUMA VE YAZMA DİSİPLİNİNDE MÜZİKAL DİKTE YAZMA TEKNİKLERİ 89
Maryna DEMİR
U. Baykal DEMİR

TÜRK LEONARDO İLHAN KOMAN
Sanat- Heykel-Geometri-Matematik ve İlhan Koman 105
Naci EDİ

Youth Between Personal Freedom And Slavery In Islam, Doctrinal Study 117
Dr. Öğr. Üyesi Rana Mazin Abdel Jabar Al Salaymeh
Arş. Gör. Büşra ÖZDEMİR

ACCULTURATION PROBLEMS OF TURKISH STUDENTS IN THE OHIO STATE 137
Serdar SAFALI

BANKACILIĞIN DOĞUŞU VE KISA TARİHİ 149
Seyyit Ali ALBAYRAK

KAYNAKÇA

Akarsu, **Bedia**, *Ahlak Öğretileri*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1982.

Aristoteles, *Eudemos'a Etik*, (Çev.: Saffet Babür), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 1999.

----------, *Magna Moralia*, (Çev.: Yasin Gurur Sev), Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2016.

----------, *Nikomakhos'a Etik*, (Çev.: Zeki Özcan), Sentez Yayıncılık, Bursa 2014.

----------, *Politika*, (Çev.: Özgüç Orhan), Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2018.

Ayık, Hasan, *Ahlak Sorunumuz*, Önce Kitap Yayınları, İstanbul 2018.

Birand, Kâmıran, İlk Çağ Felsefesi Tarihi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1958.

Comte-Sponville, André, Delumeau, Farge, Arlette, *Mutluluğun En Güzel Tarihi*, (Çev.: Saadet Özen), (5. Basım), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2018.

Copleston, Frederick, *Aristoteles*, (Çev.: Aziz Yardımlı), (3. Baskı), İdea Yayınevi, İstanbul 2013.

----------, *Platon*, (Çev.: Aziz Yardımlı), (4. Baskı), İdea Yayınevi, İstanbul 1998.

Dürüşken, Çiğdem, *Antikçağ Felsefesi Homeros'tan Augustinus'a Bir Düşünce Serüveni*, (2. Baskı), Alfa Yayınları, İstanbul 2016.

Eflatun, *Theaitetos*, MEB Yayınları, İstanbul 1990.

Elmalı, Osman, *Bertrand Russell'da Ahlak Felsefesi*, Ataç Yayınları, İstanbul 2005.

Elmalı, Osman, Özden, H. Ömer, *İlkçağ Felsefesi Tarihi*, Arı Sanat Yayınları, İstanbul 2011.

Gökberk, Macit, *Felsefe Tarihi*, (18. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul 2008.

Guthrie, W. K. C., *İlk Çağ Felsefesi Tarihi*, (Çev.: Ahmet Cevizci), Gündoğan Yayınları, Ankara 1999.

Hadot, Pierre, "Helenistik Felsefe", *Felsefe Tarihi Kurucu Düşünceler I-III*, (Çev.: İsmail Yerguz), İletişim Yayınları, İstanbul 2011.

Hançerlioğlu, Orhan, "Eudaimonia", *Felsefe Ansiklopedisi I-IX*, (5. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul 2012.

Herakleitos, *Fragmanlar*, (Çev.: Cengiz Çakmak), (2. Basım), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2009.

Kenny, Anthony, *Batı Felsefesinin Yeni Tarihi Antikçağ I-IV*, (Çev.: Serdar Uslu), Küre Yayınları, İstanbul 2017.

Kılıç, Recep, *Ahlâkın Dini Temeli*, (7. Baskı), Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2012.

Kranz, Walther, *Antik Felsefe*, (Çev.: Suat Yakup Baydur), (3. Basım), Cinius-Sosyal Yayınları, İstanbul 2014.

Laertios, Diogenes, *Ünlü Filozofların Yaşamları ve Öğretileri*, (Çev.: Candan Şentuna), (4. Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.

Lenoir, Frédéric, *Mutluluk Üstüne Felsefi Bir Yolculuk*, (Çev.: Atakan Altınörs), (2. Basım), İstanbul 2016.

Melike, Molacı, "Aristoteles'in Etik Görüşü", Medeniyet ve Toplum Dergisi, 2 (1), Bahar 2018.

Özgen, Mehmet Kasım, *Mutluluk, Mutluluk Felsefeleri ve Farabi'nin Mutluluk Anlayışı*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2015.

Pieper, Annemarie, *Etiğe Giriş*, (Çev.: Veysel Atayman, Gönül Sezer), (2. Basım), Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2012.

Platon, *Devlet*, (Çev.: Sabahattin Eyüboğlu, M. Ali Cimcoz), (19. Baskı), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010.

---------, *Diyaloglar*, (Çev.: Teoman Aktürel), (5. Basım), Remzi Kitabevi, İstanbul 2009.

---------, *Kritias, Kharmides*, (Çev.: Furkan Akderin), Say Yayınları, İstanbul 2014.

---------, *Phaidon*, (Çev.: Hamdi Ragıp Atademir, Kemal Yetkin), Sosyal Yayınları, İstanbul 2001.

---------, *Philebos*, (Çev.: Furkan Akderin), Say Yayınları, İstanbul 2013.

---------, *Protagoras*, (Çev.: Nurettin Şazi Kösemihal), Sosyal Yayınlar, İstanbul 2001.

---------, *Sofist*, (Çev.: Cenap Karakaya), Sosyal Yayınları, İstanbul 2000.

---------, *Yasalar*, (Çev.: Candan Şentuna-Saffet Babür), Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2012.

Ross, David, *Aristoteles*, (Çev.: Ahmet Arslan), (2. Basım), Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2014.

Russell, Bertrand, *Batı Felsefesi Tarihi İlkçağ Felsefesi I-III*, (Çev.: Ahmet Fethi), Alfa Yayınları, İstanbul 2016.

Skirbekk, Gunnar, Gilje, Nils, *Antik Yunan'dan Modern Döneme Felsefe Tarihi*, (Çev.: Emrah Akbaş, Şule Mutlu), (5. Baskı), Kesit Yayınları, İstanbul 2013.

Timuçin, Afşar, *Eskiçağ Ahlakları*, Bulut Yayınları, İstanbul 2015.

Von Aster, Ernst, *İlkçağ ve Ortaçağ Felsefe Tarihi*, (Çev.: Vural Okur), (3. baskı), İm Yayınları, İstanbul 2005.

Vorlander, Karl, *Felsefe Tarihi*, (2. Baskı), İz Yayıncılık, İstanbul 2008.

Whitehead, Alfred North, *Process and Reality An Essay In Cosmology*, Macınillian Publishing Company, New York 1979.

Weber, Alfred, *Felsefe Tarihi*, (Çev.: H. Vehbi Eralp), (5. Basım), Sosyal Yayınları, İstanbul 1998.

KAYNAKÇA

Alparslan, T. D. (2007). Türk Gravür Baskı Sanatının Doğuşu ve Öncü Bir Sanatçı Mürşide İçmeli. *Karadeniz Araştırmaları, 12*(12), s. 137-145.

Baklaya, T. (2009). *Huri-Mitanni Devleti,* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Gazi

Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tarih Bölümü Eski Çağ Tarihi Ana Bilim Dalı Ankara.

Bayhan, A. A. (2007). 'Yazılı Kaynaklara Göre Aladağ ve Yazlık İlhanlı Sarayları', I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu, s. 144–152, Ağrı.

Belli, O. (2007). 'Tarih Boyunca Ağrı Dağı', I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu, s. 4–21, Ağrı.

Belli, O. (2007). 'Erken Demir Çağı'nda Ağrı Dağı Bölgesi', I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu, s. 53–71, Ağrı.

Çakmak, M. A. (2005). 'Akkoyunlu-Karakoyunlu Mücadeleleri', Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 3, s. 75–105.

Çelik , H. (2000). *Gravür Sanatı.* İstanbul: Engin.

Çetin, Y. (2006). 'Ağrı ve Çevresinde Osmanlı Döneminde Mimari Yapılaşma', Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, S 10, s. 127-149, Erzurum.

Çetin, Y. (2009). *Tarihi Kalıntıları ve Kültürel Değerleri ile Ağrı*, İstanbul: Düzey Matbaa.

Çetin, Y. (2012). Eski Gravür Ve Çizimlere Göre Doğubayazıt İshak Paşa Sarayı'nın Mimari Yapısı Hakkında Bir Değerlendirme, *Sanat Dergisi, 22*, 177-195.

Çetin, Y. ve Karip, F. (2011). 'İshak Paşa Sarayındaki Bitkisel Süslemelerin Batı Sanatı Etkileri Bağlamında Bir Değerlendirmesi', VII. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu, Bitlis.

Geyikoğlu, H. (2007). 'Ağrı Dağı Çevresinde Kara-Koyunlu Hâkimiyeti ve Sa'dlu Oymağının Faaliyetleri', I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu, s. 127–131, Ağrı.

Gombrich, E. (2009). *Sanatın Öyküsü.* Çin: Remzi Kitabevi.

Gündoğdu, H. (1991). Doğubayazıt İshak Paşa Sarayı, Ankara: MAS Matbaacılık.

Gündoğdu, H. (2007). 'Üslup Açısından İshak Paşa Sarayı Kapıları', I. Uluslararası Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu, s. 372–381, Ağrı.

Südor, G. (2006). *Temel Sanat Eğitimi.* İstanbul: Tiglat Matbaacılık.

Taşır, C. (2019). Ağrı ve Çevresini Eserlerine Konu alan Gravür Ressamları, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

KAYNAKÇA

Aydın, A. (2000). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, İstanbul: Alfa Yayınları.

Bozdoğan, A. E ve Yalçın, N. (2006). Bilim merkezlerinin ilköğretim öğrencilerinin Fene karşı ilgi düzeylerinin değişmesine ve akademik başarılarına etkisi: Enerji parkı. *Ege Eğitim Dergisi, 7* (2) , 95-114.

Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education and Technology, 16* (2), 171-190.

Keskin, Y. (2019). Sosyal Bilgiler Programı Tarihi ve Güncel Gelişmeler. Çelikkaya, T., Öztürk Demirbaş, Ç., Yıldırım, T. ve Yakar, H. (Ed.),*Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1-44). Ankara: Pegem Akademi.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu (Taslak Basım).* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7.* Sınıflar), Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2019). *Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu*, Ankara.

Salmi, H. S. (1993). *Science Centre Education: Motivation and Learning in Informal Education.* (Phd Thesis). Helsinki University/Graduate School of Educational Sciences, Finland.

Soysal, E. (2019). *Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersine Yönelik İlgi, Tutum ve Motivasyonlarına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi.

Şen, A. İ. (2021). Okul dışı öğrenme nedir? A.İ. Şen (Ed.), *Okul Dışı Öğrenme Ortamları* (1-20). Ankara: Pegem Akademi.

Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı ve Kapsamı. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1-11). Ankara: Pegem Akademi.

Suerborn, P & Brühne, T. (2009). *Didaktik des außerschulischen Lernens.* Baltmannsweiler: Schneider Verlag.

KAYNAKÇA

Babacan, M., Haşlak, İ., & Hira, İ. (2014). Sosyal medya ve Arap baharı. *Akademik İncelemeler Dergisi, 6*(2), 63-92. https://dergipark.org.tr/

Baş, T. (2013). *Anket: Nasıl hazırlanır? Nasıl uygulanır? Nasıl değerlendirilir?* (7. baskı). Seçkin Yayıncılık.

Bilgilier, H. A. S. (2018). Sosyal medya kullanımı ile sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: *Ege Üniversitesi örneği. Erciyes İletişim Dergisi, 5*(4), 351-369. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.420632

Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (5. bs.). Pegem Akademi.

Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2014). *Research methods, design, and analysis* (12. bs.). Pearson

Creswell, J. W. (2017). Araştırma yaklaşımın seçimi. M. Bursal (Çev.), *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* içinde (3. bs., ss. 157-183). Eğiten Kitap

Çalışır, G. (2015). Kişilerarası iletişimde kullanılan bir araç olarak sosyal medya: Gümüşhane Üniversitesi iletişim fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Humanities Sciences, 10*(3), 115-144. https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsahuman/issue/19952/213423

Hazar, Ç. M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 0*(32), 151-175. https://app.trdizin.gov.tr

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. Business Horizons, 53(1), 59-68. https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003

Kara, T. (2013). *Sosyal medya endüstrisi: İnsan, toplum, ekonomi*. Beta Yayıncılık. https://www.researchgate.net

McMillan, J. H., & Schumacher, S. (2010). *Research in education: Evidence-based inquiry* (7. bs.). Pearson

Pallant, J. (2020). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi* (Çev., S. Balcı & B. Ahi, 3. Bs.). Anı Yayıncılık

Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z., & Demir, M. (2013). İnternet ve sosyal medya kullanımı üzerine bir uygulama. *Selçuk İletişim, 7*(4), 23-32. https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19027/200546

Tutkun Ünal, A. (2019). İletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının incelenmesi: Üsküdar Üniversitesi Örneği. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi, 2*, 49-80. https://dergipark.org.tr/en/pub/kiad/issue/61061/906573

Vural, Z. B. A., & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 20*(5), 3348-3382. https://dergipark.org.tr

Zoonena, W., Treemb, J. W., & Hoeven, C. L. (2022). A tool and a tyrant: Social media and well-being in organizational contexts. *Current Opinion in Psychology, 45*, 1-11. https://www.sciencedirect.com

http://www.bingol.edu.tr/media/229519/sayt-bolum15-arastirma-turleri-ve-karsilastirmali-metot.pdf

Kaynakça

Alekseyev, B. (1966). *Garmonicheskoye sol'fedzhio.* Moskva: Muzyka.
Andreyeva, M. & Nadezhdina, V.& Fokina, L. & Shugayev, L. (1978). *Metodicheskoye posobiye po muzykal'nomu diktantu.* Moskva:Muzyka.
Andreyeva, M. (1982). *Ot primy do oktavy*. Moskva: Sovetskiy kompozitor.
Bazarnyy, V. (2018). *Tekhnologii evolyutsii. Ot degradatsii k razvitiyu zdorov'ya rebenka v sisteme obrazovaniya.* Moskva: Kontseptual.
Davydova, Ye. (1986). *Metodika prepodavaniya sol'fedzhio.* Moskva: Muzyka.
Fokina, L. (1969). *Metodika prepodavaniya muzykal'nogo diktanta.* Moskva: Muzyka.
Karaseva, M. (2022). *Sol'fedzhio. Psikhotekhnika razvitiya muzykal'nogo slukha.* Moskva: Planeta muzyki.
Ladukhin, N. (1981). *1000 primerov muzykal'nogo diktanta.* Moskva: Muzyka.
Metallidi, ZH. & Pertsovskaya, A. (2008). *My igrayem, sochinyayem i poyem.* Sankt-Peterburg: Kompozitor.
Ostrovskiy, A. (1970). *Metodika teorii muzyki i sol'fedzhio.* Leningrad: Muzyka.
Pavlov, I. (1973). *Polnoye sobraniye trudov.* Moskva: Kul'tura.
Seredinskaya, V. (1962). *Razvitiye vnutrennego slukha v klassakh sol'fedzhio.* Москва: Muzgiz.
Shatkovskiy, G. (2010). *Razvitiye muzykal'nogo slukha.* Moskva: Amrita-Rus'.
Zolina, S. (2022). *Domashniye zadaniya po sol'fedzhio.* Moskva: Presto.

Kaynakça:

1. Hocaoğlu, Dilek3. Ulusal Tasarım Sempozyumu Türk Tasarım Tarihinde bir parantez: İlhan Koman ve metal mobilyalar, Makale. S.357
2. https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/gemide-yasadigi-icin-ona-barbaros-derdik-matematik-tutkusuyla-leonardo-ya-benzerdi-38731301
3. Hüseyin Gezer, Cumhuriyet Dönemi Türk Heykel Sanatı, Ankara, 1984, s. 162-163
4. Metin Sözel-Uğur Tanyeli, Sanat Kavramlar ve Terimler Sözlüğü, İstanbul,
5. Oğuz Atay, Türk Dil Kurumu, Günlük, 248
6. Önder Şenyapılı, Otuz Bin Yıl Öncesinden Günümüze Heykel, Ankara, 2003, s.152

References

American Council of Education, (2006, October). Students on the move: The future of international students in the United States. *ACE Center for International Initiatives.* Retrieved from http://www.acenet.edu/AM/Template.cfm?Section=Home&TEMPLATE=/CM/ContentDisplay.cfm&CONTENTID=33915

Barry, D. T. (2000, October). Development of a new scale for measuring Acculturation: The East Asian Acculturation Measure (EAAM). Journal of Immigrant Health, *3*(4), 193-196.

Bektas, D. Y. (2004). Psychological adaptation and acculturation of the Turkish Students in the United States. Retrieved from http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/3/12605051/index.pdf.

Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. International Association of Applied Psychology, *46*(1), 5-7.

Bhugra, D. (2004). Migration, distress and cultural identity. British Medical Bulletin, *69*. (129-137). DOI: 10.1093/bmb/ldh007

Ilter, B. & G., Guzeller, C. O. (n.d.). Cultural problems of Turkish Students while learning English as a foreign language. (p. 54-56). Retrieved from http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/27/750/9588.pdf

Institute Of International Education. (2011). What international students think about U.S. higher education: Attitudes and perceptions of prospective students in Africa, Asia, Europe and Latin America. (p. 54-56). Retrieved from http://www.iie.org/en/Research-and-Publications/Publications-and-Reports/IIE-Bookstore/What-International-Students-Think-About-US-Higher-Education

Jiang, W. (2000). The relation between culture and language. ELT Journal, *54*(4), 328-330. Oxford University Press.

Lee, J. K., & Green, K. (2010) Acculturation processes of Hmong in Eastern Wisconsin. Hmong Studies Journal, *11*, 2-5.

Liu, M. (2009, Spring). Addressing the mental health problems of Chinese International College Students in the United States. Advances In Social Work. *10*(1).

Milli Egitim Bakanligi. (2010, January). 5 yilda 5000 ogrenci projesi. Retrieved from http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=7469

Obst, D., & Forster, J. (2005). Perceptions of European Higher Education Country report: USA. *Institute of International Education.* Retrieved from http://ec.europa.eu/education/erasmus-mundus/doc/studies/us.pdf

Zion, S., & Kozleski, E. (2005, October). Understanding culture. *National Institute For Urban School Improvement.* Retrieved from http://www.urbanschools.org/pdf/understanding.culture.LETTER.pdf

KAYNAKÇA

Aktepe, İshak Emin, İslam Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık, Erkam Matbaası, İstanbul 2010.

BDDK, *BDKK'nin Kuruluş ve Yapısı,* BDDK Yayınları, İstanbul 2016.

Coşkun, M. Necat, Ardor, Hakan Naim, A. Hakan, Çermikli, Eruygur, H. Ozan, Öztürk, Fahriye, Tokatlıoğlu, İbrahim, Aykaç, Gökhan, Dağlaroğlu, Tolga, *Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi,* İstanbul 2012.

Doğan, Öznur, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri,* İstanbul 2012.

Duranlar, Selçuk, *Bankacılık,* İstanbul 2007.

Eroğlu, Ömer, *Para Teorisi ve Politikası Ders Notları,* Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta 2004.

Gökalp, Haldun, *Gelişme Stratejileri ve Gelişme İdeolojileri,* Yurt Yayınları, Ankara 1987.

Gündoğan, Mete, *Sekiz Deniz Yaylası Güçlü Türkiye Güçlü Bölge,* Nobel Yayınları, Ankara 2016.

Güney, Alptekin, *Banka İşlemleri,* Beta Yayınevi, İstanbul 2009.

Hafızoğlulları, Zeki, "İzmir İktisat Kongresi Görüşler ve Değerlendirmeler", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, (46), 291.

Kandemir, Orhan, *Dünya'da ve Türkiye'de Bankacılığın Tarihsel Gelişimi,* Beta Yayınevi, İstanbul 2012.

Kepenek, Yakup, Yentürk, Nurhan, Türkiye Ekonomisi, Remzi Kitabevi, İstanbul 2005.

Kocaimamoğlu, Sururi, *Bankacılık Ansiklopedisi,* Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1983.

Öcal, Tezer, Çolak, Ö. Faruk, Eser, Kadir, Togay, Selahattin, *Para Banka Teori ve Politika*, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 1997.

Öcal, Tezer, Çolak, Ö. Faruk, *Finansal Sistem ve Bankalar,* İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 1999.

Özdemir, Servet, *Avrupa Birliği ve Türk Bankacılığı: Karşılaştırmalı Analiz,* BDDK Yayınları, Ankara 2002.

Özulucan, Abitter, Özdemir, Fevzi Serkan, *Katılım Bankacılığı,* Türkmen Kitabevi Yayınları, İstanbul 2010.

Parasız, İlker, *Para, Banka ve Finansal Piyasalar,* Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa 2009.

Sağlam, Dündar, *Türkiye Ekonomisi,* Ayyıldız Yayınları, Ankara 1976.

Takan, Mehmet, *Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim,* Nobel Yayınları, İstanbul 2001.

Tarlan, Selim, *Tarihte Bankacılık,* Maliye ve Gümrük Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986.

TCMB, *Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası,* Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Yayınları, Ankara 2011.

Türkiye Halk Bankası A.Ş Eğitim Daire Başkanlığı, *Temel Bankacılık,* Ankara 2010.

William Boyes I Michael Melvin (Çeviri Editörü: Erdinç Telatar), Ekonominin Temelleri, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2013.

Yardımcıoğlu, Mahmut, Büyükşalvarcı, Ahmet, "Bankacılık Sektörü Pratiğinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistem", *Maliye Dergisi,* (153). http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/mevzuat/Bankacilik_ Kanunu/15405411_sayili_bankacilik_kanunu.pdf, (Erişim Tarihi: 09.08.2017). http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Bottom+Menu/Banka-Hakkinda/Sermaye+ve +Hissedarlik+Yapisi, (Erişim Tarihi: 08.08.2017).

http://www.iktisadi.org/osmanli-imparatorlugu-doneminde-bankaciligin-gelisimi.html, (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

http://www.iktisadi.org/osmanli-imparatorlugu-doneminde-bankaciligin-gelisimi.html, (Erişim Tarihi: 06.04.2017).

http://www.isbank.com.tr/TR/hakkimizda/bizi-taniyin/tarihimiz/o-gunlerden-bugunlere/Sayfalar/ o-gunlerden-bugunlere.aspx, (Erişim Tarihi: 08.04.2017).

http://www.tmsf.org.tr/Aspx/kk/ashx/file.ashx?type=1&uploadId=399, (Erişim Tarihi: 05.01.2017).

https://bilgibirikimi.net/2012/06/08/2-dunya-savasi-ve-turkiye-2-dunya-savasi-turkiyeyi-nasil-etkiledi/, (Erişim Tarihi: 09.04.2017).

https://www.albaraka.com.tr/, (Erişim Tarihi: 02.04.20017).

https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp, Erişim Tarihi: 19.04.2017.

https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp, (Erişim Tarihi:19.04.2017).

https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/4, (Erişim Tarihi: 18.04.2017).

https://www.yapikredi.com.tr/yatirimci-iliskileri/yapi-kredi-hakkinda/tarihce, (Erişim Tarihi: 08.04.2017).

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Konularında Bilimsel Değerlendirmeler

Editör
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8117-42-4

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Siyaset bilimi ve kamu yönetiminin temeli toplumsal yaşamın ilk ortaya çıktığı binlerce yıl öncesine dayanmaktadır. Bu bağlamda, siyaset bilimi ve kamu yönetimi sürekli olarak gelişim ve değişim içindedir ve bilimsel araştırmalara konu edilmektedir. Bu alandaki konuların sürekli olarak tartışılması hiç şüphesiz ki beşeri medeniyetin yükselmesine katkı yapan en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi konularında bilimsel değerlendirmelerin yapıldığı bu kitapta, AYHAN, NYADERA ve ÖNDER, karşılaştırmalı kamu yönetimi ve geleceği üzerine değerlendirmeler yapmıştır. ÖZTÜRK, kamu yönetimi yaklaşımları çerçevesinde sosyal adalet konusunu ele almıştır. ÇIĞMAN ve KURBAN, kamu hizmeti güdülemesi ve kamu yönetimi eğitimi tercihi arasındaki ilişkinin yönünü tayin etmeye çalışmıştır. DEMİRKOL, yönetişim yaklaşımının teorik tartışmalardan çıkarılıp kamu hizmetlerinin sunumunda uygulanabilirliği üzerinde pratikte yer edinmesi gerekliliğinin altını çizmiştir. TAHTALIOĞLU, kamuda kariyer sistemiyle istihdam edilen personelin performans değerlendirme sorunsalına değinmiştir. ERTEN, hızla dönüşen ve karmaşıklaşan dünyada kamu yönetimlerinin yeri ve işlevine yönelik farklı bir teorik bakış açısı geliştirmiştir. KAYACI, kamu yönetiminin en temel değerlerinden biri olan etik konusunu incelemiştir. DURU, Kamu politikası analizi literatüründe en fazla kullanılan 3 model olan çoklu akım yaklaşımı, kesintili denge kuramı ile savunma koalisyonu çerçevesi modellerinin karşılaştırmasını yapmıştır. GÜRCÜOĞLU, Türk kamu personel yönetiminde istihdam şekillerine göre disiplin uygulamalarını araştırmıştır.

DORU, 21. yüzyılın en gözde konusu olan dijitalleşmenin, e-Devlet kavramı üzerinden Türk kamu yönetimine olan etkisini kronolojik olarak 20. yüzyıldan başlayarak yasal ve yönetsel açıdan açıklamıştır. DUMAN ve BİLGİLİ, göç olgusunu gecekondulaşma üzerinden ele almıştır. ÇÜRÜKSULU USTA, Türkiye'de büyükşehir belediye yönetiminin son yasal düzenlemeleri de içerecek şekilde kapsamlı olarak değerlendirerek Türkiye'nin güncel büyükşehir belediye yönetimi tablosunun oluşturulması hedeflemiştir. AVCİL, çalışmasında Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya'nın kuruluş dönemlerinde yeni bir ulus inşa etmenin aracı olarak kullanılan öjenik uygulamalara yer vermiştir. DEMİREL ve KABASAKAL, Osmanlı modernleşmesinin sebep ve sonuçları ile Jön Türklerin sürece siyasal ve bürokratik ne tip katkılar sunduğunu ortaya koymuştur. KARA ve YAVAŞ, kırsal mahallelerin belirlenmesinde adalet eşitlik ve genellik ilkelerinin uygulanabilirliğini incelemiştir. KEMAHLI GARİPOĞLU, siyaset bilimi ve toplumsal cinsiyet ilişkisini ortaya koyarak toplumsal cinsiyet yaklaşımının siyaset bilimine etkisini değerlendirmiştir. MARİN, çevreci davranış ve bunların ölçülmesinde kullanılan yaklaşım ve modelleri ele almıştır. KEMEÇ ve GÜL, teknolojik gelişmelerin akıllı kent politikalarına yansımalarını konu edinmiştir.

GÜZEL, siyaset bilimi, yönetim bilimi ve kamu yönetiminin son yıllarından en çok üzerinde durulan konuları olan katılımcı yönetim ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik hukuksal metinler üzerinden değerlendirme yapmıştır. ÖZCAN SARIHAN ve UZUN, ölçek tartışmaları bağlamında 6360 Sayılı Yasa ile belde belediyelerinin mahalleye dönüşümünü tartışmıştır. ÇİFTÇİ, çalışmasında esas olanın "yetkilendirilmiş kurumlar" değil kültür varlıklarının korunmasının önemine değinmiştir. OLGUN, küresel kent-bölgelerin yönetimini Öresund örneğiyle incelemiştir. ÇOLAK ve YIKICI, "bütünşehir modelinin büyükşehir olmayan 51 ilde uygulanması" durumunun yol açacağı potansiyel sonuçlar üzerinde durmuş ve söz konusu politika girişimine yönelik bilimsel değerlendirmelere yer vermiştir. YÜCEL, afetlerin geçim kaynakları üzerindeki etkisini ele almıştır. GÖÇ, Suriyeli göçmenlerin seçmen üzerindeki etkisinin siyasi partilere göre analizini yapmıştır. AKGÜL, toplumsal cinsiyet ve mutluluk ilişkisini araştırmıştır. KOÇAR UZAN ve TAŞ, büyükşehir belediyelerinde yerel kalkınmayı incelemiştir. KANATLI, siyasal düşünceler alanında Cicero'nun siyaset felsefesinin toplumsal bağlamcı analizini yapmıştır. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi konularında bilimsel

değerlendirmelerin yapıldığı bu kitap, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Egerton Üniversitesi (Kenya), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi, Hakkâri Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi olmak üzere 28 farklı üniversiteden 38 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Hüseyin GÜL	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof.Dr.	İbrahim Ethem TAŞ	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Prof.Dr.	Mehmet Cevher MARİN	Hakkâri Üniversitesi
Prof.Dr.	Murat ÖNDER	Boğaziçi Üniversitesi
Doç.Dr.	Abdullah UZUN	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç.Dr.	Ceren AVCİL	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Doç.Dr.	Demokaan DEMİREL	Kocaeli Üniversitesi
Doç.Dr.	Mustafa KARA	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet Alptekin DURU	Akdeniz Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Alper BİLGİLİ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Çağrı ÇOLAK	Trabzon Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Emrah AYHAN	Anadolu Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Funda KEMAHLI GARİPOĞLU	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hakan OLGUN	Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hasret ÖZTÜRK	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hava TAHTALIOĞLU	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	İbrahim Halil GÜZEL	Siirt Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Nazlı ÖZCAN SARIHAN	Gümüşhane Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Salih ÇİFTÇİ	Bartın Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Serkan DORU	Akdeniz Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sinan GÜRCÜOĞLU	Uşak Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Şerafettin ERTEN	Uşak Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Abidin KEMEÇ	Uşak Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Israel Nyaburi NYADERA	Egerton Üniversitesi (Kenya)
Öğr.Gör.Dr.	Hatike KOÇAR UZAN	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Mehmet KANATLI	Hitit Üniversitesi

Araş.Gör.Dr.	Gamze ÇÜRÜKSULU USTA	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Muhammed Zahid ÇIĞMAN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Mustafa DEMİRKOL	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Müslüm KAYACI	Dicle Üniversitesi
Araş.Gör.Dr.	Samed KURBAN	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Dr.	Eray GÖÇ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.	Fatma İlknur AKGÜL	
Araş.Gör.	Abdulgazi YIKICI	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Araş.Gör.	Hasan YÜCEL	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Bilim Uzmanı	İsa YAVAŞ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
	Gizem KABASAKAL	Kocaeli Üniversitesi
	Yaren DUMAN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Yazarlar akademik unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi ve Geleceği 1
Emrah AYHAN, Israel Nyaburi NYADERA, Murat ÖNDER

Kamu Yönetimi Yaklaşımları Çerçevesinde Sosyal Adalet 13
Hasret ÖZTÜRK

Kamu Hizmeti Güdülemesi ve Kamu Yönetimi Eğitimi 21
Muhammed Zahid ÇIĞMAN, Samed KURBAN

Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Bir Katalizör Olarak Yönetişim 33
Mustafa DEMİRKOL

Kamuda Kariyer Sistemiyle İstihdam Edilen Personelin Performans Değerlendirme Sorunsalı 43
Hava TAHTALIOĞLU

Estetik Bir Kamu Yönetimi Mümkün mü? 57
Şerafettin ERTEN

Güven ve Memnuniyet Bağlamında Kamu Yönetimi Etiğinin Değerlendirilmesi. 69
Müslüm KAYACI

Kamu Politikasındaki Çoklu Akım Yaklaşımı, Kesintili Denge Kuramı ile Savunma Koalisyonu Çerçevesi Modellerinin Karşılaştırılması 81
Ahmet Alptekin DURU

Türk Kamu Personel Yönetiminde İstihdam Şekillerine Göre Disiplin Uygulamaları 95
Sinan GÜRCÜOĞLU

21. Yüzyılda Türk Kamu Yönetiminin Dönüşümü: Dijitalleşme ve E-Devlet..... 105
Serkan DORU

Göç Olgusunun Sonucu Olarak Kentleşme: Türkiye'de Göç ve Kentleşme Perspektifinde Gecekondulaşma..... 117
Yaren DUMAN, Alper BİLGİLİ

Osmanlı Döneminden Günümüze Türkiye'de Büyükşehir Belediye Yönetiminin Gelişimi 1850-2022 Dönemi..... 125
Gamze ÇÜRÜKSULU USTA

Ulus İnşa Süreçlerinde Öjeni Düşüncesinin Araçsallığı: Türkiye ve Almanya Örnekleri 139
Ceren AVCİL

Geç Osmanlı Modernleşmesinin Yapısal Dönüşümünde Jön Türkler: 19. Yüzyıl Üzerine Bir İnceleme..... 149
Demokaan DEMİREL, Gizem KABASAKAL

Türk Yerel Yönetim Sisteminde Kırsal Mahalle Uygulamasının Yeri 159
Mustafa KARA, İsa YAVAŞ

Siyaset Bilimi ve Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımı 169
Funda KEMAHLI GARİPOĞLU

Çevreci Davranış ve Bunların Ölçülmesinde Kullanılan Yaklaşım ve Modeller ... 179
Mehmet Cevher MARİN

Teknolojik Gelişmelerin Akıllı Kent Politikalarına Yansımaları..... 195
Abidin KEMEÇ, Hüseyin GÜL

1961 ve 1982 Anayasalarında Katılımcı Yönetim ve Sivil Toplum Kuruluşları 207
İbrahim Halil GÜZEL

Ölçek Tartışmaları Bağlamında 6360 Sayılı Yasa ile Belde Belediyelerinin Mahalleye Dönüşümü: Trabzon Örneğinde Vatandaşın Hizmet Algısı 217
Nazlı ÖZCAN SARIHAN, Abdullah UZUN

Kültür Varlıklarının Korunmasında Yetki Sorunu ve Yerel Yönetimlerin Rolü.. 245
Salih ÇİFTÇİ

Küresel Kent-Bölge ve Yönetimi: Sınıraşan Bir Örnek Olarak Öresund 257
Hakan OLGUN

Elli Bir İlde Bütünşehir Modeline Geçilmesinin Yaratabileceği Potansiyel Sonuçlar Üzerine Bir Değerlendirme 273
Çağrı ÇOLAK, Abdulgazi YIKICI

Afetlerin Geçim Kaynakları Üzerindeki Etkisi: Sürdürülebilir Geçim Kaynakları 285
Hasan YÜCEL

Suriyeli Göçmenlerin Seçmen Üzerindeki Etkisinin Siyasi Partilere Göre Analizi Gaziantep ve Eskişehir Örneği 295
Eray GÖÇ

Toplumsal Cinsiyet ve Mutluluk İlişkisi: TÜİK Verileri Üzerinden Bir Analiz 307
Fatma İlknur AKGÜL

Yerel Kalkınma Bağlamında Büyükşehir Belediye Yönetim Modelinde 6360 Sayılı Yasa ile Yapılan Değişikliklere Mülki İdare Amirleri ve Belediye Başkanlarının Bakış Açısı..... 315
Hatike KOÇAR UZAN, İbrahim Ethem TAŞ

Marcus Tullius Cicero'nun Siyaset Felsefesinin Ana Hatları..... 335
Mehmet KANATLI

zekâ algoritmaları, kaliteli veri eksikliği fikrine meydan okuyarak kapsamlı içerik analizi yapmayı mümkün kılmaktadır. Çünkü yeni analiz yöntemleri ve teknolojiler sayesinde, çeşitli kaynaklardan veri erişilebilirliği sağlanmakta, büyük veri kolayca analiz edilmekte ve veriyi kullanmanın ve analiz etmenin alternatif yolları geliştirilmektedir.

Karşılaştırmalı kamu yönetimi araştırmaları içerik, coğrafi kapsam ve yöntem açısından da farklılaşmaktadır. Bu alandaki kavramsal ve teorik gelişmenin sürdürülebilmesi için daha fazla sayıda çok-disiplinli araştırma yapılmalıdır. Artık karşılaştırmalı kamu yönetiminde değişkenlerin (göstergeler) kavramsal, teorik ve ampirik olarak doğrulanması ülkelerarası güvenilir, erişişebilir ve karşılaştırılabilir verilerin toplanması gibi konulara daha fazla odaklanılması gerekmektedir (Kuhlmann ve Wolmann, 2014: 283). Ayrıca tek tip yöntem yerine; araştırma sorusuna sahip etkili nicel, nitel ve hibrit yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırmalar yapılmalıdır. Uygulayıcılar için etkili bir teori el kitabı olan iyi bir karşılaştırmalı kamu yönetimi araştırması, bazı temel çalışma türlerinden birisi olabilir. Bunlar; a) makul, tanımlayıcı ve keşfedici makale ve kitaplar, b) farklı örneklem büyüklüklerine sahip araştırmalar, c) karmaşık ve çok değişkenli istatistik araştırmalar, ve d) nitel tasarımları kullanan araştırmalar şeklinde olabilir (Brower vd., 2000). Ancak, uygulayıcılar ve araştırmacılar açısından geçerli ve faydalı sonuçlara ulaşabilmek için: a) değerlendirmeye alınan tüm ülkelerdeki kavramlar farklı veya eşdeğer olmalıdır, b) yöntemlerin açıklanması gerekmektedir, ve c) araştırma konusuna ve örneklemin büyüklüğüne uygun yöntemler kullanılmalıdır (Fitzpatrick vd., 2011: 827).

Görünen o ki, küresel kamu yönetiminin pratik olarak gelişmesi, bu alanda araştırma yapan bir araştırmacılara nazaran karşılaştırmalı kamu yönetimi disiplinine daha fazla katkı sunmuştur. Küresel bir kamu yönetimi; dünya çapında yönetim sistemlerinin, operasyonların ve araçların sahip olduğu faydalı ve sakıncalı hususların daha kapsamlı anlaşılabilmesi için yeni fırsatlar sunmaktadır (Gulrajani ve Moloney, 2012:84). Ancak, karşılaştırmalı araştırma yapan araştırmacılar, kendilerini yalnızca gelişmiş ülkelerle sınırlandırmamalıdırlar. Diğer taraftan, inceledikleri toplumun kültürünü ve çalıştıkları bağlamı da dikkate almalıdırlar.

KAYNAKÇA

Ayhan, E., Çolak, A. ve Önder, M. (2022). Türkiye'deki Kamu Yönetimi Çalışmalarının Eğilimi: 1990-2019 Yılları Arasında AİD'de Yayınlanan Makalelerin Bibliyometrik Analizi. Eskişehir Osmangazi İİBF Dergisi, 17(1), 1-28.

Ayhan, E. (2021). Robert B. Denhardt ve Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı. İçinde Dünden Bugüne Kamu Yönetimi Düşünürleri (Ed. H. Ateş). Ankara: Savaş Yayınevi, 321-348.

Ayhan, E. ve Önder, M. (2016). Democratic Rights of Turkish Immigrants in Germany; Enduring Discrepancy of Theory and Practice. IOSR Journal of Humanities and Social Science, 21(12), 26-36.

Ayhan, E ve Önder, M. (2017). Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı: Yönetişime Açılan Bir Kapı. Gazi İktisat ve İşletme Dergisi, 3(2), 19-48

Bapuji, M. ve Rao, M. K. (2001). Revisiting comparative public administration in the changed context. The Indian Journal of Political Science, 62(4), 574-584.

Batalli, M. (2016). Factors affecting the transformation of public administration. Acta Universitatis Danubius-Juridica, 12(3), 31-43.

Birleşmiş Milletler (United Nations) (2018). United Nations E-government Survey 2018: Gearing E-gpvernment to Support Transformation towards Sustainable and Resilient Societies. https://www.unescap.org/resources/e-government-survey-2018-gearing-e-government-support-transformation-towards-sustainable (01.03.2022)

Brower, R. S., Abolafia, M. Y. ve Carr J. B. (2000). On improving qualitative methods in public administration research. Administration & Society, 32(4), 363-397.

Denhardt, R. B. ve Catlaw, T. J. (2014). Theories of public organization. Stamford: Cengage Learning.

Farazmand, A. (1996). Development and comparative public administration: Past, present, and future. Public Administration Quarterly, 20(3), 343-364.

Farazmand, A. (2001). Handbook of Comparative and Development Public Ad-ministration (pp. 751-761). New York: Marcel Dekker, Inc.

Fitzpatrick, J. M., Goggin, M., Heikkila, T., Klingner, D., Machado, J. ve Martell, C. (2011). A new look at comparative public administration: Trends in research and an agenda for the future. Public Administration Review, 71(6), 821-830.

Graham, J., Plumptre, T. W. ve Amos, B. (2003). Principles for good governance in the 21st century. Policy Brief paper, by Institute on Governance, https://iog.ca/docs/2003_August_policybrief15.pdf (03.03.2022).

Gulrajani, N. ve Moloney, K. (2012). Globalizing public administration: today's research and tomorrow's agenda. Public Administration Review, 72(1), 78-86.

Hared, A. A. (2018). The Challenges of Good Governance in Somalia, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yildirim Beyazit University, Ankara.

Heady, F. (2001). Public Administration: Comparative Perspective. New York: Marcel Dekker, Inc.

Henry, N. (1995). Public Administration and Public Affairs (6th edition). New Jersey: Prentice Hall.

Jreisat, J. (2012). Globalism and Comparative Public Administration. Florida: CRC Press.

Jreisat, J. E. (2005). Comparative public administration is back in, prudently. Public Administration Review, 65(2), 231-242.

Köylü, M. ve Önder, M. (2017). Karmaşıklık Kuramı ve Kamu Yönetiminde Uygulanması: Yalova Kent İçi Ulaşım Hizmetlerinin Dijital Modelleme ve Simülasyonu. SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(Kayfor15 Özel Sayısı), 1707-1726.

Kuhlmann, S. ve Wollmann, H. (2014). Introduction to comparative public administration: Administrative systems and reforms in Europe. Edward Elgar Publishing.

Kupchan, C. (2007). The end of the American era: US foreign policy and the geopolitics of the twenty-first century. Vintage.

Morçöl, G. (2005). A New Systems Thinking: Implications of the Sciences of Complexity for Public Policy and Administration. Public Administration Quarterly, 29(3), 297-320.

Neuman, W. L. (2014). Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches (7th Edition). Edinburg Gate: Pearson Education Limited.

Newton, K. ve Van Deth, J. W. (2010). Foundations of Comparative Politics: Democracies of the Modern World. Cambridge: Cambridge University Press

Nyadera, I. N. ve Islam, M. N. (2020). Link between Administration, Politics and Bureaucracy. In Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy and Governance. (Ed. A. Farazmand). Switzerland: Springer Nature.

Önder, M., Nyadera, I.N. ve Islam, N. (2022a). Introduction: Comparative Public Administration. In the Palgrave Handbook of Comparative Public Administration: Concepts and Cases (Eds. M. Önder, I. N. Nyadera ve N. Islam). New York: Springer Nature Palgrave Macmilan. ISBN:978-981-19-1207-8.

Önder M., Nyadera, I.N. ve Islam, N. (2022b). Cross-National Comparison of Public Administration Systems: Selected Cases across the Globe. In the Palgrave Handbook of Comparative Public Administration: Concepts and Cases (Eds. M. Önder, I. N. Nyadera ve N. Islam). New York: Springer Nature Palgrave Macmilan. ISBN:978-981-19-1207-8.

Önder, M. ve Zengin, Ü. N. (2022). A Framework for Comparative Analysis: Public Administration across the Globe. In the Palgrave Handbook of Comparative Public Administration: Concepts and Cases (Eds. M. Önder, I. N. Nyadera ve N. Islam). New York: Springer Nature Palgrave Macmilan. ISBN:978-981-19-1207-8.

Önder M. ve Ayhan, E. (2022). Research Methodology in Comparative Public Administration: Significance, Applications, Trends and Challenges. In the Palgrave Handbook of Comparative Public Administration: Concepts and Cases (Eds. M. Önder, I. N. Nyadera ve N. Islam). New York: Springer Nature Palgrave Macmilan. ISBN:978-981-19-1207-8.

Önder, M. (2011). A Preliminary Cross National Test of Competing Theories of Nonprofits: Does Culture Matter?. The International Review of Public Administration, 16(1), 71-90.

Önder, M. (2012). Reinventing Government: Historical Foundations, Philosophy, Critique, and Future Implications. Akademik Bakış Dergisi, 28, 1-20.

Önder, M. ve Saygılı, H. (2018). Yapay Zekâ ve Kamu Yönetimine Yansımaları. Türk İdare Dergisi, 90(487), 629-668.

Önder, M. ve Nyadera, I. N. (2020a). Comparative Administrative Cultures between Developed and Developing Countries. İçinde Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance. (Ed. A. Farazmand). Springer, Cham.

Önder, M. ve Nyadera, I. N. (2020b). The Role of Non -Economic Drivers in Development Planning: The Case of South Korea and Turkey. International Journal of Public Administration, 43(4), 283-293.

Önder, M ve Nyadera, I. N. (2022). The Trends in Public Administration and Policy Scholarship in the New Millenium. International Journal of Public Administration, 45(6).

Pollitt, C. (2001). Clarifying convergence. Striking similarities and durable differences in public management reform. Public Management Review, 3(4), 471-492.

Pollitt, C. (2011). Not odious but onerous: Comparative public administration. Public Administration, 89(1), 114-127.

Porumbescu, G. A. (2016). Placing the Effect? Gleaning Insights into the Relationship between Citizens' Use of E-government and Trust in Government. Public Management Review, 18(10), 1504-1535.

Rathod, P.B. (2007). Comparative Public Administration. ABD Publishers.

Riggs, F. (1991). Public Administration: A Comparativist Framework. Public Administration Review, 51(6), 473–77.

Rutherford, A., O'Toole, L. J. ve Meier, K. J. (2017). The Future Role of Context: The International Research Agenda. Comparative Public Management, 195-211.

Sigelman, L. (2006). In search of comparative administration. In Comparative Public Administration. Emerald Group Publishing Limited.

Simon, H. A. (1946). The proverbs of administration. Public Administration Review, 6(1), 53-67.

Subramaniam, V. (2000). Comparative public administration: from failed universal theory to raw empiricism—a frank analysis and guidelines towards a realistic perspective. International Review of Administrative Sciences, 66(4), 557-572.

Şahiner, M. K., Ayhan, E. ve Önder, M. (2021). Yeni Sınır Güvenliği Anlayışında Yapay Zekâ Yönetişimi: Fırsatlar ve Tehditler. ULISA-Uluslararası Çalışmalar Dergisi, 5(2), 82-95.

Twizeyimana, J. D. ve Andersson, A. (2019). The Public Value of E-Government: A Literature Review. Government Information Quarterly, 36(2), 167-178.

Ulaşan, F. ve Ayhan, E. (2021). Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kapsamında Kamu Yönetiminin Dönüşümü: Kamu Hizmetlerinde Yapay Zekâ Uygulamaları. Içinde: Teori ve Uygulamada Kamu Yönetimi ve Siyaset Alanında Yaşanan Bilimsel Gelişmeler (Ed. Ş. Karabulut). Ankara: Gazi Kitabevi, 227-250.

UNDP (1997). Decentralized Government Program: Strengthening Capacity for People-Centred Development. Management Development and Governance Division. https://digitallibrary.un.org/record/487236 (20.04.2022)

Van Wart, M.V. ve Cayer, N. J. (1990). Comparative public administration: defunct, dispersed, or redefined?. Public Administration Review, 50(2), 238-248.

Van Wart, M. ve Cayer, J. N. (2006). Comparative Public Administration: The Search for Theories. Içinde Comparative Public Administration. Emerald Group Publishing Limited.

Wilson, W. (1887). The Study of Administration. Political Science Quarterly, 2(2), 197-222.

etmedeki yöntem ve uygulamalarını etkilemektedir. Klasik kamu yönetimi yaklaşımı çerçevesinde sosyal adaleti tesis etmede asli unsur devlet ve kurumlarıdır. Sosyal adalet ise sosyal refah devleti olmanın gereklilikleri kapsamında tesis edilmeye çalışılmıştır. Yeni kamu işletmeciliği ve bütünleşik kamu yönetimi yaklaşımları çerçevesinde sosyal adaleti tesis etmedeki unsurlar devlet, özel sektör, gönüllü sivil toplum kuruluşları olarak değişime uğramıştır. Sosyal adalet ise serbest piyasa koşulları içeresinde tesis edilmeye çalışılmıştır. Fakat bütünleşik kamu yönetimi yaklaşımı sosyal adaleti tesis etmede eşgüdümlemeye önem vermesi nedeniyle yeni kamu işletmeciliği yaklaşımından yöntem olarak ayrılmaktadır. Kamu yönetimi yaklaşımlarının sosyal adaleti tesis etmedeki başarısızlıkları ilerici kapitalizm düşünselinin öne sürülmesine zemin hazırlamıştır. İlerici kapitalizm düşünselinin ne zaman uygulama alanı bulacağı ve bir yaklaşım olarak benimsenip benimsenmeyeceği bir bilinmezliktir.

KAYNAKÇA

Abdellatif, L. M., Atlam, B. M. and Emara, O. A. M. E. S. (2019). Public management institutions' alignment: the case of Egypt. Review of Economics and Political Science, 4(2), 90-104.

Acar, E. (2017). Neoliberalizm ve sosyal refah devleti ekseninde üçüncü yol yaklaşımı. Kastamonu üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi dergisi, 18(1), 248-263.

Aksungur, A. (2020). Sağlık hizmetleri kullanımında hakkaniyet: Türkiye sağlık sisteminin değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Akyıldız, F. (2009). Sosyal devlet tarihe gömülürken "kamu yararı" ve "sosyal hizmet" kavramlarını yeniden düşünmek. 7. Kamu Yönetimi Forumu. 1. Kitap, Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti, (Eds, Ahmet, Hamdi, AYDIN, G., Ethem, TAŞ, Meltem, KILIÇ ve Zehra, GÜL), 08-10 Ekim 2009, Kahramanmaraş, 46-58.

Arts, W. and Gelissen, J. (2001). Welfare states, solidarity and justice principles: does the type really matter?. Acta Sociologica, 44(4), 283-299.

Atatanır, H. (2011). Sosyal güvenlik ve aile yardımı uygulamaları. Çalışma İlişkileri Dergisi, 2(1), 143-169.

Candan, H. ve Maltaş Erol, A. (2017). Türkiye'de sosyal adaletin temininde sosyal devletin rolü. Sayıştay Dergisi, (106), 87-119.

Ciğeroğlu, M. ve Özgür, H. (2011). H. George Frederickson ve kamu yönetimi disiplinindeki yeri. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (29).

Çoban Kaynak, R. (2017). Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(4), 252-260.

Danış, M. Z. (2007). Sosyal hizmet mesleği ve disiplininde sosyal politikanın yeri ve önemi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 18(2), 51-64.

Durdu, Z. (2009). Modern devletin dönüşümünde bir ara dönem: Sosyal refah devleti. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22), 37-50.

Ekşi, A. (2020). Risk yönetimi olgusunun kamu yönetimi ve toplumsal yapıya etkisi. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(1), 1-12.

Eşki, H. (2009). Kamu yönetiminde değişim ve yeni yönetim modelleri. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 9(17), 491-500.

Gökbunar, R. ve Kovancılar, B. (1998). Sosyal refah devleti ve değişim. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(3), 251-266

Göksoy, S. ve Kıldıran, Ş. (2017). Eğitim bölgeleri ve eğitim kurulları uygulamalarının değerlendirilmesi (Düzce örneği). Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 169-174.

Gültekin, S. (2012). Kamu yöneticileri ve kamu politikası: kamu yönetimi paradigmaları çerçevesinde teorik bir analiz. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(3-4), 85-100.

Gürbüz, A. (2019). Yeni kamu işletmeciliğine eleştirel bir bakış. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(2), 34-41.

Gürgen, B. (2017). Okullarda sosyal adalet algısının incelenmesi. Master's Thesis. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Harrow, J. (2005). New Public Management and social justice: Just efficiency or equity as well?. In Kate McLaughlin, Stephen P. Osborne and Ewan Ferlie (Eds.), New public management (pp. 141-159). London: Routledge.

Kaymal, C. (2020). Kamu yönetiminde "yeni ötesi" bir arayış: "yeni kamu yönetimi ötesi". Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (32), 134-144.

Kurun, İ. (2017). Yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının kamu hizmetlerinin sunulmasına etkisi: Belediyeler örneği. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(16), 85-106.

Miller, M. A. and Bunnell, T. (2013). Introduction: problematizing the interplay between decentralized governance and the urban in Asia. Pacific Affairs, 86(4), 715-729.

Okşar, M. (2009). Sosyal adaletin onuncu köye sürgünü. Ankara Barosu Dergisi, (2), 106-122.

O'Neill, M. (2020). Power, predistribution, and social justice. Philosophy, 95(1), 63-91.

Öçal, M. ve Korkmaz, A. (2000). Türkiye'de emek piyasası politikalarında yeni bir dönem: İşsizlik yardımı. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 7(3), 731-754.

Önür, H. (2022). Bauman'da sosyal eşitsizlik meselesi. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(1), 279-297.

Özaydın, M. M. (2008). Küresel etkilerle şekillenen sosyal politika anlayışı ekseninde sosyal politikaların geleceğini tartışmak. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(1), 163-180.

Özsoy, D. (2021). 2000 yılı sonrası yoksullukla mücadele politikalarında sosyal yardımlar ve yoksulluk göstergeleri. Sosyal Bilimlerde Güncel Konulara Teorik Politik ve Ampirik Yaklaşımlar, 1. Baskı İçinde (Eds. Eylül KABAKÇI GÜNAY).Efe Akademi, İstanbul, 61-93

Schokkaert, E. and Van Parijs, P. (2003). Debate on social justice and pension reform: social justice and the reform of Europe's pension systems. Journal of European Social Policy, 13(3), 245-263.

Soyocak Özalp, S. (2020). Bütünleşik kamu yönetimi yaklaşımı çerçevesinde 6360 sayılı kanun'un değerlendirilmesi. Çağdaş Yerel Yönetimler, 29 (4), 1-18.

Stiglitz, J. E. (2016). Eşitsizliğin Bedeli (Eds. Ahmet İNSEL), (Çeviri: Ozan İŞLER). İstanbul: iletişim yayınları.

Sumer S., Shear J. ve Yener, A.L. (2019). Bütünleşik Sağlık Modeli Yoluyla Türkiye'de İyileştirilmiş Bir Birinci Basamak Sağlık Sistemi'nin Kurulması. © World Bank."

Sunal, O. (2011). Sosyal politika: Sosyal adalet açısından kurumsal bir değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 66(3), 283-305.

Şahin, O. E. (2019). 20. yüzyıl Batı ve İslam düşüncesinde sosyal adalet yaklaşımı. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 55-77.

Şimşek, Y. (2012). Kamu İşletmeciliği Reformu: İngiltere, Kanada ve ABD'de Kamu İşletmeciliğine Geçiş. Türk İdare Dergisi, 474, 195-217.

Tarhan, A. B. ve Ezici, E. (2011). Kamu hizmetlerinin üretiminde yeni kamu yönetimi anlayışı ve toplam kalite yönetimi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 3(2), 13-21.

Taşpınar, Y. (2021). Kamu politikası transferi ve uluslararası örgütler. Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi, 2(1), 66-87.

Topakkaya, A. (2009). Sosyal adalet kavramı sadece bir ideal midir?. Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(2), 1-14

Türk Dil Kurumu (2022). https://sozluk.gov.tr/ (E. T: 24.04.2022).

Uzun, A. (2020). Bir araştırma nesnesi olarak habis sorunlar ve kamu yönetimi disiplini. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 15(2), 663-676.

Yaşa, A. G. (2018). Liberal bir perspektiften sosyal refah devleti. Uluslararası Toplumsal Bilimler Dergisi, 2(2), 146-164.

Yıldırım, F. (2011). Üniversite gençliği sosyal adaletten ne anlıyor? Sosyal adalet ilkelerinin sosyal adalet algısı üzerindeki etkisi. Aile ve Toplum, 7(25), 113-124.

yapılan görüşmeler temellendirilmiş kuram yöntemi ile karşılaştırılmıştır. Bulgular, KHG'nin Kamu Yönetimi bölümünün tercih edilmesinde temel belirleyici olmadığını göstermektedir. İş güvencesi dolayısıyla tercih ettikleri kamu kesimine hazırlayacağı düşüncesi, öğrencilerin bölümü tercih etmelerinin temel nedenidir. Ancak bazı öğrenciler devlete ve millete hizmet etmek için kamudaki kariyer memurluklarını hedeflemekte ve bu makamlara hazırlanmalarına yardım edeceği düşüncesiyle Kamu Yönetimini tercih etmektedirler. Kamu Yönetimi eğitimi, vatandaş odaklılık dışında KHG'nin güçlenmesinde etkili olamamaktadır Araştırmacılar, üniversitenin mevcut şekliyle kamusal değerler eğitiminde yetersiz kaldığını gözlemlemektedirler. Oysa Kamu Yönetimi eğitimi, öğrencinin bilgisi kadar değerler dünyasının gelişimiyle de ilgilenmelidir (Fuertes, 2021). Kamu Yönetimi eğitimi öğretime indirgenerek basit bir bilgi aktarımı süreci olarak tasarlandığı sürece KHG ve kamusal değerlerin geliştirilmesine hizmet edemeyecektir. Kamu yönetimine giriş ve yurttaşlık bilgisi gibi dersleri alan öğrencilerin KHG düzeylerinde bir farklılık görülmezken (Holt, 2019; T. Kim vd., 2022) gönüllülük ve okul dışı faaliyetlerin KHG'yi beslemesi (S. Kim, 2021; T. Kim vd., 2021) bu yargıyı desteklemektedir.

Kamu Yönetimi eğitimi – KHG ilişkisini temellendirilmiş kuram yöntemiyle ve farklı zamanlarda toplanan verilerle irdeleyen bu araştırma, bu yönleriyle -bildiğimiz kadarıyla- alanda yapılmış ilk çalışmadır. Temellendirilmiş kuram yöntemi, mantıken gerekçelendirilmiş büyük anlatılar kurmayı değil, keşfedici yönü baskın, geliştirilmeye açık kuramlar üretmeyi amaçlamaktadır. Burada sunulan araştırmanın da kısıtlayıcı olmamak kaydıyla beş açıdan geliştirilmesi mümkündür. 1- KHG, son dönem Kamu Yönetimi yazınında öne çıkan bir konu olmakla birlikte, kamusal değerlerin yalnızca bir bölümünü, belli yönlerden ele alan bir araştırma çizgisidir. Kamu Yönetimi eğitiminin farklı kamusal, etik ve mesleki değerlerle ilişkilerinin araştırılması faydalı olacaktır. 2- Kamu Yönetimi dışındaki alanlardan öğrencilerin dâhil edildiği temellendirilmiş kuram çalışmaları, eğitim alanının özgün katkılarını daha net bir şekilde ortaya çıkaracaktır. 3- Eğitimin öğrenciler dışındaki paydaşlarının da (örn. eğitim elemanları, aileler, öğrenci yurtları, belirli vakıf ve dernekler) dâhil edildiği araştırmalar eğitim sürecinin biçimsel olmayan boyutlarını da ortaya çıkarak daha bütünlüklü bir kavrayış edinilmesine yardımcı olacaktır. Bu araştırmaların veri ve çözümlemelerini üniversite eğitimi öncesi ve sonrasına doğru genişletmeleri, süreci bütün evreleriyle aydınlatacaktır. 4- Öğretime indirgenen Kamu Yönetimi "eğitimi"nin yetersizlikleri, etik gelişimi sağlayacak uygulamaların müdahale unsuru olarak tasarıma dâhil edildiği araştırmaların gerekliliğine işaret etmektedir.

KAYNAKÇA

Asseburg, J., & Homberg, F. (2018). Public Service Motivation or Sector Rewards? Two Studies on the Determinants of Sector Attraction. Review of Public Personnel Administration, 0734371X18778334. https://doi.org/10.1177/0734371X18778334

Avaner, T. & Babaoğlu, C. (2020). İdari ve askeri bilginin teşkilatlanması: Enderun mektebinde yönetici eğitimi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(3), 805-826.

Bellé, N., & Ongaro, E. (2014). NPM, administrative reforms and public service motivation: İmproving the dialogue between research agendas. International Review of Administrative Sciences, 80(2), 382-400.

Breitsohl, H., & Ruhle, S. (2016). Millennials' Public Service Motivation and Sector Choice-A Panel Study of Job Entrants in Germany. Public Administration Quarterly, 40(3), 458.

Bright, L. (2005). Public employees with high levels of public service motivation: Who are they, where are they, and what do they want? Review of public personnel administration, 25(2), 138-154.

Camilleri, E. (2007). Antecedents affecting public service motivation. Personnel review, 36(3), 356-377.

Carpenter, J., Doverspike, D., & Miguel, R. F. (2012). Public service motivation as a predictor of attraction to the public sector. Journal of Vocational Behavior, 80(2), 509-523.

Chetkovich, C. (2003). What's in a sector? The shifting career plans of public policy students. Public Administration Review, 63(6), 660-674.

Christensen, R. K., & Whiting, S. W. (2009). Employee evaluations in the public sector: Public service motivation, task, and citizenship behaviors.

Çankaya, A. (1969). Yeni Mülkiye târihi ve Mülkiyeliler. 1. Cilt (1859-1968), Ankara: Mars Matbaası.

Çığman, M. Z. (2021). Türk kamu görevlilerinde kamu hizmeti güdülemesi [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Çiner, C. U. (2015). Kamu yönetimi eğitimi ve öğretimi literatürü üzerine bir çözümleme. (Ed. B. Parlak, M. Okçu & E. Akman). Kamu yönetimi eğitimi geçmişten geleceğe küresel ve ulusal perspektifler içinde. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 3-24.

Desmidt, S., & Prinzie, A. (2019). Establishing A Mission-Based Culture: Analyzing the Relation Between Intra-Organizational Socialization Agents, Mission Valence, Public Service Motivation, Goal Clarity and Work Impact. International Public Management Journal, 22(4), 664-690. https://doi.org/10.1080/10967494.2018.1428253

Eflatun. 1985. Devlet. İstanbul: Remzi Kitabevi.

French, P. E., & Emerson, M. C. (2015). One size does not fit all: Matching the reward to the employee's motivational needs. Review of Public Personnel Administration, 35(1), 82-94.

Fuertes, V. (2021). The rationale for embedding ethics and public value in public administration programmes. Teaching Public Administration, 39(3), 252-269. https://doi.org/10.1177/01447394211028275

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research. AldineTransaction.

Görmez, Kemal (2015). Olgusal ve kuramsal boyutlarıyla kamu yönetimi. (Ed. B. Parlak, M. Okçu & E. Akman). Kamu yönetimi eğitimi geçmişten geleceğe küresel ve ulusal perspektifler içinde. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 25-36.

Güler, B.A. (1994). Nesnesini arayan disiplin: kamu yönetimi. Amme İdaresi Dergisi, 27(4), 3-19.

Holt, S. B. (2018). For Those Who Care: The Effect of Public Service Motivation on Sector Selection. Public Administration Review, 78(3), 457-471.

Holt, S. B. (2019). The Influence of High Schools on Developing Public Service Motivation. International Public Management Journal, 22(1), 127-175. https://doi.org/10.1080/10967494.2018.1470120

Houston, D. J. (2008). Behavior in the public square. İçinde J. L. Perry & A. Hondeghem, Motivation in public management: The call of public service, 177-199.

Houston, D. J. (2011). Implications of Occupational Locus and Focus for Public Service Motivation: Attitudes Toward Work Motives across Nations. Public Administration Review, 71(5), 761-771. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2011.02415.x

Hsieh, C.-W., Yang, K., & Fu, K.-J. (2012). Motivational Bases and Emotional Labor: Assessing the Impact of Public Service Motivation. Public Administration Review, 72(2), 241-251. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2011.02499.x

https://yokatlas.yok.gov.tr/ (2022). YÖK lisans atlası. https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php.

Karl, K. A., & Peat, B. (2004). A match made in heaven or a square peg in a round hole? How public service educators can help students assess person-environment fit. Journal of Public Affairs Education, 10(4), 265-277.

Kim, S. (2016). Job characteristics, Public Service Motivation, and work performance in Korea. Gestion et management public, 5(3), 7-24.

Kim, S. (2021). Education and Public Service Motivation: A Longitudinal Study of High School Graduates. Public Administration Review, 81(2), 260-272. https://doi.org/10.1111/puar.13262

Kim, T., Kim, K., & Kim, S. (2021). Institutional correlates of public service motivation: Family, religion, and high school education. Asia Pacific Journal of Public Administration, 0(0), 1-20. https://doi.org/10.1080/23276665.2021.1977968

Kim, T., Kim, K., & Kim, S. (2022). Undergraduate education in public administration and public service motivation: A quasi-experiment with the intervention of an introductory course. Teaching Public Administration, 01447394221084489. https://doi.org/10.1177/01447394221084489

Kjeldsen, A. M. (2012). Vocational study and public service motivation: Disentangling the socializing effects of higher education. International Public Management Journal, 15(4), 500-524.

Ko, K., & Jun, K.-N. (2015). A comparative analysis of job motivation and career preference of Asian undergraduate students. Public Personnel Management, 44(2), 192-213.

Kurban, S. (2016). Tanzimat sonrası dönemden günümüze üst düzey yönetici eğitimi. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 71-81.

Lee, G., & Choi, D. L. (2016). Does Public Service Motivation Influence the College Students' Intention to Work in the Public Sector? Evidence From Korea. Review of Public Personnel Administration, 36(2), 145-163.

Lewis, G. B., & Frank, S. A. (2002). Who wants to work for the government? Public administration review, 62(4), 395-404.

Liu, B., Hui, C., Hu, J., Yang, W., & Yu, X. (2011). How well can public service motivation connect with occupational intention? International Review of Administrative Sciences, 77(1), 191-211.

Lynn, Laurance E. 1996. Public Management as art, science, and profession. Chatham, New Jersey: Chatham House P.

Moulton, S., & Feeney, M. K. (2011). Public Service in the Private Sector: Private Loan Originator Participation in a Public Mortgage Program. Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART, 21(3), 547-572.

Moynihan, D. P., & Pandey, S. K. (2007). The Role of Organizations in Fostering Public Service Motivation. Public Administration Review, 67(1), 40-53. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00695.x

Nezhina, T. G., & Barabashev, A. G. (2019). Serving the Country or Serving Thyself: The Quest for Prosocial Motives of Russian MPA Students. Review of Public Personnel Administration, 39(1), 106-134. https://doi.org/10.1177/0734371X16685601

Ngaruiya, K. M., Velez, A.-L. K., Clerkin, R. M., & Taylor, J. K.. (2014). Public service motivation and institutional-occupational motivations among undergraduate students and ROTC cadets. Public Personnel Management, 43(4), 442-458. edselc. https://doi.org/10.1177/0091026014530270

Parlak, Bekir (2015). Kamu yönetimi eğitiminin tarihsel kökenleri. (Ed. B. Parlak, M. Okçu & E. Akman). Kamu yönetimi eğitimi geçmişten geleceğe küresel ve ulusal perspektifler içinde. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 53-75.

Perry, J. L. (1997). Antecedents of public service motivation. Journal of public administration research and theory, 7(2), 181-197.

Perry, J. L., & Wise, L. R. (1990). The motivational bases of public service. Public administration review, 367-373.

Perry, J. L., Brudney, J. L., Coursey, D., & Littlepage, L. (2008). What drives morally committed citizens? A study of the antecedents of public service motivation. Public administration review, 68(3), 445-458.

Piatak, J. S. (2016). Public service motivation, prosocial behaviours, and career ambitions. International Journal of Manpower, 37(5), 804-821.

Rohr, John A. 1976. "The study of ethics in the PA curriculum". Public Administration Review: 398-406.

Sanabria-Pulido, P. (2018). Public service motivation and job sector choice: Evidence from a developing country. International Journal of Public Administration, 41(13), 1107-1118.

Schneider, B. (1987). The people make the place. Personnel psychology, 40(3), 437-453.

Steen, T. (2008). Not a government monopoly: The private, nonprofit, and voluntary sectors. İçinde J. L. Perry & A. Hondeghem, Motivation in public management: The call of public service, 203-222.

Steijn, B. (2008). Person-environment fit and public service motivation. International public management journal, 11(1), 13-27.

Tepe, M. (2016). In Public Servants We Trust?: A behavioural experiment on public service motivation and trust among students of public administration, business sciences and law. Public Management Review, 18(4), 508-538.

Tepe, M., & Vanhuysse, P. (2017). Are future bureaucrats more prosocial? Public Administration, 95(4), 957-975.

Tural, E. (2014). Türkiye'de kamu yönetimi eğitiminin TODAİE tarihi 1940-1990. Ankara. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.

Van der Wal, Z., & Oosterbaan, A. (2013). Government or business? Identifying determinants of MPA and MBA students' career preferences. Public Personnel Management, 42(2), 239-258.

Vandenabeele, W. (2007). Toward a public administration theory of public service motivation: An institutional approach. Public management review, 9(4), 545-556.

Vandenabeele, W. (2008). Government calling: Public service motivation as an element in selecting government as an employer of choice. Public administration, 86(4), 1089-1105.

Vandenabeele, W. (2011). Who wants to deliver public service? Do institutional antecedents of public service motivation provide an answer? Review of public personnel administration, 31(1), 87-107.

Yalçıntaş, A. & Akkaya, B. (2019). Türkiye'de akademik enflasyon: "her ile bir üniversite politikası" sonrasında Türk yükseköğrenim sistemi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 74(3), 789-810.

Vatandaşların kamu hizmetlerine ulaşımı noktasında en çok talep girdisi oluşturdukları alanlardan biri yerel yönetim unsurlardır.

Çünkü yerel yönetimler halkın kamu kurumuna en yakın olduğu unsurlardır. Yerel yönetimlerle ilgili en sık kullanılan kavramlardan biri "*subsidiarity*" (*hizmette yerellik*) kavramıdır (Eryılmaz, 2017, s. 124). Kamu hizmetlerinin vatandaşa en yakın kamu kurumlarınca sağlanması halkın taleplerinin, görüşlerinin, denetimlerinin çok daha hızlı ve etkin bir biçimde gerçekleşmesini sağlamaktadır (Göküş, 2010, s. 611).

5. SONUÇ

Kamu hizmetlerinin sunumu meselesi, "*devletin niteliğinin ve etki sahasının ne derece geniş veya dar olması gerektiği tartışması*" devam ettiği müddetçe önemini korumaya devam edecek gibi görünmektedir. Devletin düzenleme ve denetleme süreçlerinde katılımcı bir yaklaşım sergilemesi, kamu hizmetlerinde etkinliği arttırmak için gereklidir.

İşte tam da bu noktada yönetişim yaklaşımı sayesinde vatandaşın kamu hizmetlerinin üretim süreçlerine vakıf olmasına, bu hizmetlerin katılım gösteren vatandaş tarafından sahiplenmesine, ilgili hizmet sağlama sürelerinin denetimi noktasında da vatandaşın etkin bir rol üstlenmesine imkân tanımaktadır.

Esasen vatandaşın bir kamu hizmetini sahiplenmesi o hizmetin planlanması, üretimi, gerçekleştirilmesi vb. tüm aşamalarda ortaya çıkabilecek olan potansiyel sorunlar noktasında da son derece faydalı olabilmektedir. Kaldı ki böyle bir sahiplenme ve etkileşim oluşturma durumu beraberinde kamu hizmetlerine dair sahiplenici bir anlayışın toplumda yer edinmesini de beraberinde getirecektir.

Bu durumda yönetişimin kamu hizmetlerinin sunumunda bir katalizör görevi üstlendiği ve bu sayede ilgili tüm paydaşları ortak bir paydada bir araya getirebilme potansiyeli olduğu belirtilebilir. Kent konseyleri, açık oturumlar, katılımcı bütçe çalıştayları vb. birçok yönetişim mekanizması bu açıdan ele alındığında önemli örnek yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

Aktan, C. C. (2002). İyi yönetişim. http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/yonetisim-kalitesi.htm

Arslan, N. T. (2010). Klasik—Neo Klasik Dönüşüm Süreci: Yeni Kamu Yönetimi. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11(2), 21-38.

Aydın, A. H., Taş, İ. E., Kılıç, M., & Gül, Z. (Ed.). (2010). Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti. Kahramanmaraş Sütçü İmam Ünversitesi Yayınları.

Balta, T. B. (1970). İdare Hukukuna Giriş: C. No:117. TODAİE Yayınları.

Bish, R. L. (2001). Local Government Amalgamations: Discredited Nineteenth-Century Ideals Alive in the Twenty-First. C.D. Howe Institute.

Bovaird, T. (2005). Public governance: Balancing stakeholder power in a network society. International Review of Administrative Sciences, 71(2), 217-228. https://doi.org/10.1177/0020852305053881

Bovaird, T., & Löffler, E. (2003). Public Management and Governance (1. bs). Routledge. http://gen.lib.rus.ec/book/index.php?md5=c8e47651f2e8aa9265cde4bfde07a2a9

Demirkol, M. (2022). Türk Kamu Yönetiminde Merkez—Çevre İlişkileri Bağlamında İdarenin Bütünlüğü İlkesi ve Yerel Yönetimler. İçinde Yerel Yönetimler Üzerine Siyasi, Mali ve Sosyal Tartışmalar (ss. 95-112). Gazi Kitabevi.

Denek, S. (2019). Yeni Kamu Hizmeti Düşüncesi: Değişen Kamu Hizmeti Anlayışı. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 418-439. https://doi.org/10.33905/bseusbed.553982

Emre, C. (2002). Kültürel Değerler, Ahlâk ve Türkiye'de Kamu Yönetimi (B. Duru, Çev.). Mülkiye, Eylül-Ekim(26), 15-32.

Erdem, J. G. (2017). Yargı Kararlarında Kanun Önünde Eşitlik İlkesi Ve Kadın Erkek Eşitliği. Akademik Hassasiyetler, 4(8), 19-44.

Eryılmaz, B. (2017). Kamu Yönetimi (10. Baskı). Umuttepe Yayınları.

Frederickson, H. G. (2004). Whatever Happened to Public Administration? Governance, Governance Everywhere. Institute of Governance, Public Policy and Social Research. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199226443.003.0013

Giritli, İ., Bilgen, P., & Akgün, T. (2006). İdare Hukuku (2. Baskı). Der Yayınları.

Göküş, M. (2010). Kamu Hizmeti Kavramı ve Yönetişim Yaklaşımı. İçinde Yönetişim: Kuram, Boyutlar, Uygulama (ss. 585-616). Çigi Kitabevi.

Gözler, K. (2003). İdare Hukuku (C. 2). Ekin Kitabevi.

Gözler, K. (2007). İdare Hukukuna Giriş (7. Baskı). Ekin Kitabevi Yayınları.

Gözübüyük, Ş. (2004). Türkiye'nin Yönetim Yapısı. Turhan Kitabevi.

Günday, M. (2002). İdare Hukuku. İmaj Yayıncılık.

İşten, İ. (2007). Kamu Hizmeti Kavramı ve Unsurları. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi, 22, 59-77.

Keleş, R. (2010). Yönetişim Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım. İçinde Yönetişim: Kuram, Boyutlar, Uygulama (ss. 57-72). Çigi Kitabevi.

OECD. (2001). Citizens as Partners: OECD Handbook on Information, Consultation and Public Participation in Policy-Making. OECD Publications Service.

Onar, S. S. (1966). İdare Hukukunun Umumi Esasları. Hak Kitabevi.

Özer, M. A. (2005). Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi. Sayıştay Dergisi, 59, 3-46.

Santiso, C. (2002). Promoting Democratic Governance and Preventing the Recurrence of Conflict: The Role of the United Nations Development Programme in Post-Conflict Peace-Building. Journal of Latin American Studies, 34(3), 555-586.

Saran, U. (2001). Demokratikleşme ve Sivilleşme Eğilimleri Karşısında Devletin Yeniden Yapılandırılmasının Anahtarları: Kamu Hizmetinde Toplam Kalite Yönetimi. Türk İdare Dergisi, 431, 1-20.

Shah, A., & Huther, J. (1999). Applying a Simple Measure of Good Governance to the Debate on Fiscal Decentralization. The World Bank. https://doi.org/10.1596/1813-9450-1894

TDK Sözlük. (2020). https://sozluk.gov.tr/?kelime=ademimerkeziyetçilik

Ulusoy, A. (2001). Yeni Anayasal Durumda Kamu Hizmeti ve Kamu Hizmetlerinin Görülüş Usulleri Kavramları, Hukuk- Ekonomi Perspektifinde Uluslararası Tahkim ve Kamu Hizmeti. Liberte Yayınları.

World Bank. (1989). Sub-Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth (Sy 11349). World Bank.

değerlendirmeye olanak tanımaması, (6) kariyer sisteminin aşırı güvenceli yapısı gereği performans değerlendirme sürecinin çalışan tarafından özümsenmemesi ile yönetici tarafından angarya görülmesi, (7) kişiyi yetkinliğindeki eksiklik dolayısıyla sistem dışında bırakmayan rejimin performans değerlendirme sonucunda kişinin başarısızlığına neden olan zayıflıkların giderilmesine yönelik uygulamaların henüz geliştirilememiş olması" şeklindedir.

KAYNAKÇA

Adal, H. Ş. (1968). Kamu personel idaresi, İstanbul: Ahmet Sait Matbaası.

Akçakaya, M. (2012). Kamu sektöründe performans yönetimi ve uygulamada karşılaşılan sorunlar. Karadeniz Araştırmaları, 32, 171-202.

Altan, Y. (2005). Türk kamu personel yönetiminde performans değerlemesi sistemi ve çağdaş bir model önerisi, yayımlanmamış doktora tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Ayman-Güler, B. (2013). Kamu personeli: sistem ve yönetim, 2. baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Bilgin, K. U. (2004). Performans yönetiminde insan kaynağı planlaması. Amme İdaresi Dergisi, 37(2): 123-147.

Bilgin, K. U. (2004b). Kamu performans yönetimi, Ankara: TODAİE Yayını 323.

Canman, D. (1993). Personelin değerlendirilmesinde çağdaş yaklaşımlar ve Türkiye'de kamu personelinin değerlendirilmesi, Ankara: TODAİE Yayınları.

Cem, C. (1969). Position classification in selected Arizona jurisdictions, A Thesis Submitted to the Faculty of the Department of Publıc Administration In Partial Fulfillment of the Requirements For the Degree of Master of Publıc Admınıstratıon In the Graduate College, The University of Arizona.

Çalı, H. H. (2016). Türk polis teşkilatında performans değerlendirmesi. International Journal of Academic Value Studies, 2(2),1-11.

Duru, M. N. & Korkmaz, M. (2013). Performans değerlendirmenin insan kaynakları yönetimindeki önemi üzerine uygulamalı bir araştırma. ABMYO Dergisi, 31-32: 3-26.

Efe, Ş. (2012). Kamuda stratejik planlamaya dayalı performans yönetimi: Türkiye uygulaması ve sorunlar. Sayıştay Dergisi, 87/Ekim, 121-148.

Erbaş, M. S. & Kutlu, Ö. (2020). Türk kamu yönetiminde bireysel performans değerlendirmesi ve ülke örnekleri. Sayıştay Dergisi, 31 (119): 69-97

Eren, V. & Durna, U. (2007). Kamu sektöründe performansın anlaşılması ve geliştirilmesi. Amme İdaresi Dergisi, 40(1): 107-134.

Eren, V. (2009). Kamu performans yönetiminde ölçüt sorunu: İdari faaliyetlerde başarı ölçütleri. Amme İdaresi Dergisi, 42(2): 1-22.

Güneşer-Demirci, A. (2009). Kamu personel sistemleri analizi: Türkiye'de kariyer-kadro gerilimi, yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gürbüz, S. (2019). İnsan kaynakları yönetimi. 3. baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Holzer, M. & Yang, K. (2004). Performance measurement and improvement: An assessment of the state of the art. International Review of Administrative Sciences, 70(1): 15-31.

https://kms.kaysis.gov.tr/Home/kurum/32346410?AspxAutoDetectCookieSupport=1/15.02.2022.

https://nigde.bel.tr/yonetmelikler/15.02.2022.

https://personel.aksaray.edu.tr/dosya/a97be490-d184-480f-93f6-b7372739d5e1.pdf/ 15.02.2022.

https://www.mevzuat.gov.tr10.01.2022.

https://www.mugla.bel.tr/uploads/mevzuattr/33155090-53b2-4e64-8680-2ca40c3ab489_ MBB_PERFORMANSDEGERLENDIRMEYONETMELIGI_10032020_141432.pdf/ 15.02.2022.

https://www.tarsus.edu.tr/Images/Uploads/T%C3%9C%20%C4%B0dari%20Personel%20Performans%20De %C4%9Ferlendirme%20Y%C3%B6nergesi.pdf/15.02.2022.

https://www5.tbmm.gov.tr/genser/performans_degerlendirme_yonergesi.pdf/15.02.2022.

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400788.pdf/12.04.2022.

Jackson, P. M. (1993). Public service performance evaluation: a strategic perspective. Public Money & Management. 13(4): 9-14.

Kalkandelen, A. H. (1972). Personel yönetimi ve yönetim sistemleri-ilkeleri, Ankara: Şenyuva Matbaası.

Karasoy, H. A. (2014). Türk kamu yönetiminde performans yönetimine bir bakış. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 10(22), 257-274.

Köseoğlu, Ö. & Şen, M. L. (2014). Kamu sektöründe performans yönetimi: Politikalar, uygulamalar ve sorunlar. Akademik İncelemeler Dergisi, 9(2), 113-136.

Özer, M. A. (2009). Performans yönetimi uygulamalarında performansın ölçümü ve değerlendirilmesi. Sayıştay Dergisi, 73, 3-30.

Özkal-Sayan, İ. & Güneşer-Demirci, A. (2018). Kamu personelinin değerlendirilmesinde performans sistemine geçiş sürecinin analizi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 73(2): 667-700.

Özkal-Sayan, İ. & Şahan, Y. (2011). Sağlık Bakanlığı'nda performans değerlendirme ve ek ödeme sistemi. Memleket Siyaset Yönetim, 6(16), 33-70.

Özkal-Sayan, İ., Övgün, B. & Zengin, O. (2018). Türk kamu yönetiminde performans değerlendirmesi ve denetimi mümkün mü?. Sosyal Bilimler Metinleri. 2: 74-92.

Öztürk, N. K. (2006). Kamu sektöründe performans ölçümü ve karşılaşılan sorunlar. Amme İdaresi Dergisi, 39(1), 81-99.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2021) Kamu Sektörü İstihdam Sayıları, https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdami/12.01.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca (2018). 2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/2019_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf/21.02.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca (2019a). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf/21.02.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca (2019b). 2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/11/2020_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf/21.02.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca (2020). 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/11/2021_Yili_Cumhurbaskanligi_Yillik_Programi.pdf/21.02.2022.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığınca (2021). 2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/10/2022-Yili-Cumhurbaskanligi-Yillik-Programi-26102021.pdf/21.02.2022.

T.C. Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf/21.02.2022.

Tutum, C. (1976). Personel Yönetimi, Ankara: Sevinç Matbaası, TODAİE Yayınları No. 149.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Estetik ve kamu yönetimini bir arada düşünmek insanlarda en hafif tabirle bir çekimserlik duygusu oluşturacaktır. Bununla birlikte hem kamu yönetimlerinin değişen yapısı hem de estetik teoriye ilişkin birtakım çıkarımlar bu algıyı değiştirmemize yardımcı olacaktır.

Estetik her ne kadar güzellikle ilişkilendirilse de ve "güzel" estetik kategorilerin en başında yer alsa da sadece onlardan bir tanesidir. Bunun dışında komik, iyi, kötü, grotesk, dengeli, bütünleşik, cansız, sakin, kasvetli, dinamik, güçlü, canlı, narin, hareketli, basmakalıp, trajik gibi çok sayıda estetik kategoriden söz edilebilir ve her bir kategori farklı estetik deneyim türleridir (Sibley, 1959; Strati, 1992; Taylor ve Hansen, 2005; Hansen vd., 2007) . Dolayısıyla estetik-kamu yönetimi ilişkisini güzel kategorisi dışında farklı estetik kategorilerle ele almak doğru bir yaklaşım olacaktır.

Estetik duyulara ve sezgiye dayanan bir bilgi türüdür ve örtük bilgi ile ilişkilendirilmektedir. Lubit, (2001: 166) örtük bilginin tespit edilmesi zor beceriler (know-how gibi), zihinsel modeller, problemlere yaklaşma yolları ve organizasyonel rutinler olarak dört kategorisinin bulunduğunu ve bu bilginin örgüt, yönetim ve liderlik için hayati öneme sahip olduğunu belirtmektedir. İnsan kaynağının yoğun olarak kullanıldığı ve uzmanlaşmanın, deneyimin, tecrübenin önemli nitelikler olarak kabul edildiği kamu yönetimlerinde bu bilgi türünün fazlasıyla bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Estetik teoride eser/yapıt güzelin ve sanatın somutlaşmış biçimidir ve estetik değerlendirmenin başlangıcıdır (Timuçin, 2013). Santayana'ya (1904) göre bir yapıt, her ne amaçla kurulmuş olursa olsun, algı için dikkate değer içsel değerlere sahipse estetikle ilişkilidir. Bu gün çoğu yönetim ve örgüt teorisyeni örgütleri birer eser/yapıt olarak görmektedir. Dolayısıyla kamu örgütlerini de bu bağlamda değerlendirmek pekala mümkündür.

Yönetim ve liderliğin bir sanat ya da zanaat olduğu fikri de uzun süredir kabul edilen bir görüştür. Her ne kadar Kantçı estetik anlayışla uyuşmasa da zanaatkarınki de bir yaratım faaliyetidir ve bu faaliyeti en mükemmel şekilde yerine getirmeye ve ortaya "güzel" bir eser çıkarmaya çalışır. Kamu yönetimi estetik ilişkisini ele alan araştırmacılar özellikle kamu yönetiminin bu yönünü vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, estetiği sadece güzelin ve sanatın bilgisi olarak değil, daha geniş estetik kategoriler bağlamında ele aldığımızda; kamu örgütlerini birer eser, yönetim sürecini bir zanaat, kamu yararı ve kamu hizmetini de bir yaratım sürecinin ürünü olarak görmek mümkündür. Bu bağlamda güzel bir mimariye sahip kamu binalarından, güzel tasarlanmış ve uygulanmış bir kent peyzajından, ahenkli çalışan bir örgüt yapısından, etkili bir liderlikten, faydalı ve güzel bir kamu hizmetinden, kamu yararı ile örtüşen politikalardan, iyi yönetimden bahsettiğimizde estetik bir bakış açısını da sergilemiş olmaktayız. Dolayısıyla "Estetik bir kamu yönetimi mümkün mü?" sorusuna rahatlıkla "evet" cevabını vermek de mümkündür.

KAYNAKÇA

Adams, M., ve Oleksak, M. (2010). Intangible capital : Putting knowledge to work in the 21st-century organization. California: PRAEGER.

Arslan, A. (2007). İlkçağ felsefe tarihi 3: Aristoteles. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Brady, F. N. (1986). Aesthetic components of management ethics. The Academy of Management Review, 11(2), 337-344.

Buchloh, B. H. (1990). Conceptual art 1962-1969: From the aesthetic of administration to the critique of institutions. October, 55(Winter), 105-143.

Dangmei, J. (2017). Organizational aesthetics and its implications for managing human resources at workplace. Asian Journal of Research in Business Economics and Management, *7*(3), 151-156.

de Man, P. (1997). Aesthetic ideology. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Ewenstein, B., ve Whyte, J. (2007). Beyond words: Aesthetic knowledge and knowing in organizations. Organization Studies, *28*(5), 689-708.

Gagliardi, P. (2002). Exploring the aesthetic side of organizational life. in Handbook of organization studies (Eds. S. R. Clegg, C. Hardy ve W. R. Nord), SAGE Publications, London, 565-580.

Gibb, S. (2004). Arts-based training in management development: The use of improvisational theatre. Journal of Management Development, 23(8), 741-750.

Goodsell, C. T. (1992). The public administrator as artisan. Public Administration Review, 52(3), 246-253.

Gorodeisky, K. ve Marcus, E. (2022). Aesthetic knowledge. Philosophical Studies. doi:https://doi.org/10.1007/s11098-021-01775-1

Guillén, M. F. (1997). Scientific management's lost aesthetic: Architecture, organization, and the Taylorized beauty of the mechanical. Administrative Science Quarterly, 42(4), 682-715.

Hansen, H., Ropo, A. ve Sauer, E. (2007). Aesthetic leadership. The Leadership Quarterly, 18, 544-560.

Hegel, G. W. (1936). Estetik. (S. K. Yetkin, Çev.) İstanbul: Dün ve Yarın Tercüme Külliyatı.

Heron, J. ve Reason, P. (2001). The practice of co-operative inquiry: Research with rather than on people. in Handbook of action research: Participative inquiry and practice (Eds. P. Reason ve H. Bradbury), Sage, London, 179-188.

Huron, D. (2008). Aesthetics. in Oxford handbook of music psychology. (Eds. S. Hallam, I. Cross ve M. Thaut), Oxford University Press, 151-159.

Hünler, H. (1998). Estetik'in kısa tarihi: Modem kültür ve sanat üzerine felsefî bir araştırma. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Kant, I. (2001). Pratik Usun Eleştirisi. (Çev. İ. Z. Eyuboğlu) İstanbul: SAY Yayınları.

Kavuran, T. ve Dede, B. (2013). Platon ve Aristoteles'in sanat etiği, estetik kavramı ve yansımaları. Sanat Dergisi(23), 47-64.

Kemal, S. (1997). Kant's aesthetic theory: An introduction. London: Macmillan Press.

Kieran, M. (2011). Aesthetic knowledge. in The routledge companion to epistemology (Eds. S. Bernecker ve D. Pritchard), Routledgr, New York, 369-379.

Koskinen, K. U. (2003). Evaluation of tacit knowledge utilization in work units. Journal of Knowledge Management, 7(5), 67-81.

Lopes, A. M. (2015). Aesthetics, aesthetic theories.in The Bloomsbury encyclopaedia of design (Ed. C. Edwards), Bloomsbury Academic, 17-21.

Lubit, R. (2001). Tacit knowledge and knowledge management: The keys to sustainable competitive advantage. Organizational Dynamics, 29(4), 164-178.

Meager, R. (1970). Aesthetics concepts. The British Journal of Aesthetics, 10(4), 303-322.

Ostrom, V. (1980). Artisanship and artifact. Public Administration Review, 40(4), 309-317.

Ottensmeyer, E. J. (1996). Too strong to stop, too sweet to lose: Aesthetics as a way to know organizations. Organization, 3(2), 189-194.

Polanyi, M. (1962). Tacit knowing: Its bearing on some problems of philosophy. Reviews of Modern Physics, *34*(4), 601-616.

Ramirez, R. (2005). The aesthetics of cooperation. European Management Review, 2, 28-35.

Risatti, H. (2007). A theory of craft : function and aesthetic expression. The University of North Carolina Press.

Samier, E. A. (2007). Editor's introduction "art-full" government: On the aesthetics of politics and public administration. Halduskultuur, 8, 5-14.

Samier, E. A. (2013). The aesthetics of leadership and administration. in The handbook of educational theories (Eds. B. J. Irby, G. Brown, R. Lara-Alecio ve S. Jackson), IAP Information Age Publishing, 945-952.

Santayana, G. (1904). What is aesthetics? The Philosophical Review, 13(3), 320-327.

Sibley, F. (1959). Aesthetic concepts. The Philosophical Review, 68(4), 421-450.

Sibley, F. (2006). Approach to aesthetics. New York: Oxford University Press.

Smith, R. A. (1996). Leadership as aesthetic process. The Journal of Aesthetic Education, 30(4), 39-52.

Söylemez, M. (2017). Estetik metodolojisinde ilk dönüşümler ve Kant, Hegel, Marx'ın etkisi. Art-Sanat Dergisi, 7, 227-241.

Strati, A. (1992). Aesthetic understanding of organizational life. The Academy of Management Review, 17(3), 568-581.

Strati, A. (1996). Organizations viewed through the lens of aesthetics. Organization, 3(2), 209-218.

Strati, A. (2008). Aesthetics of organization. in International encyclopedia of organization studies, (Eds. S. Clegg ve J. R. Bailey), Sage, 38-41.

Strati, A. (2010). Aesthetic understanding of work and organizational life: Approaches and research developments. Sociology Compass, 4(10), 880-893.

Taylor, S. S. ve Hansen, H. (2005). Finding form: Looking at the field of organizational aesthetics. Journal of Management Studies, 42(6), 1211-1231.

Taylor, S. S., Dalmar, F. ve Dufresne, R. L. (2002). The aesthetics of management storytelling: A key to organizational learning. Management Learning, 33(3), 313-330.

Tekel, A. (2015). Estetik yargı ve estetik yargıyı etkileyen faktörler. Sanat ve Tasarım Dergisi, (16), 149-157.

Timuçin, A. (2013). Estetik. İstanbul: Bulut Yayınları.

Tokdil, E. (2021). Platon ve Aristoteles'in (Antik Yunan) güzellik anlayışı ile Giacometti heykellerine bakmak. Sanat ve İnsan Dergisi, *5*(1), 143-160.

Tunalı, İ. (1983). Estetik Beğeni. İstanbul: SAY Yayınları.

Ülger, E. (2013). Platon'un sanat kuramının düşünsel evrimi. FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, (16), 15-28.

Ülken, H. Z. (1956). Felsefeye Giriş: İkinci kısım. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

von Vacauo, D. A. (2007). The art of power : Machiavelli, Nietzsche, and the making of aesthetic political theory. Lanham: Lexington Books.

Weggeman, M., Lammers, I. ve Akkermans, H. (2007). Aesthetics from a design perspective. Journal of Organizational Change Management, *20*(3), 346-358.

White, D. A. (1996). "It is working beautifully!" Philosophical reflections on aestheticHs and organization theory. Organization, 3(2), 195-208.

Wildavsky, A. (1980). The art and craft of policy analysis. London: Macmillan Press.

Witkin, R. W. (2009). The aesthetic ımperative of a rational-technical machinery: A study in organizational control through the design of artifacts. Music and Arts in Action, 2(1), 56-68.

Yıldız, H. (2017). Platon'un devlet diyaloğunda sanata ve sanatçıya bakış açısı. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 7(15), 199-210.

görevlilerinin, belirlenen hizmet standartlarına ve iş süreçlerine uygun hizmet sunması da önemli bir etik değerdir ve vatandaş memnuniyetini artıracaktır.

7. SONUÇ

Vatandaşların kamu yönetimlerine güveni ve memnuniyeti son yıllarda sıklıkla gündeme gelen iki beklenti haline gelmiştir. Bu beklentilerle ilgili birçok saha araştırması ve rapor yayınlanmakta, daha iyi bir kamu yönetimine bu unsurların önemli katkılar sunacağı ifade edilmektedir. Yapılan çalışmalar kamusal hizmetlerde kalitenin artırılmasının vatandaş memnuniyetine ve güvenine yansıyacağını ortaya koymaktadır. Bu nedenle birçok hükümet kurumlarına olan güveni ve memnuniyeti yeniden tesis etmek ve artırmak için yeni programlar ve reformlar benimsemiş bunları hayata geçirmeye başlamıştır. Bu iki unsurun YKİ yaklaşımının en önemli hedefleri arasında olduğu ileri sürülebilir.

Güven ve memnuniyetin kamu yönetimi etiğine bakan yönleri de söz konusudur. Kamu yönetimi etiği, kamu görevlilerinin yerine getirdikleri hizmetlerde ve kamusal süreçlerin tamamında etik ilke, değer ve normların temel belirleyici olmasıdır. Dürüstlük, tarafsızlık, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik, halka hizmet bilinci, nezaket ve saygı gibi değerler etik değerlerdir. Kamu görevlilerinin bu değerler çerçevesinde görevlerini yerine getirmeleri şarttır. Bunlara uyulması kamusal hizmetlerin sunumunda kaliteyi artırmak suretiyle vatandaş güvenini ve memnuniyetini de sağlayacaktır. Bu açıdan etik normların son derece önemli olduğu ifade edilebilir.

Kamu yönetiminde etiği hâkim kılmak devletin sorumluluğunda olan bir görevdir. Kamu yönetimi etiğini sürdürülebilir kılmak ve sağlam bir temele oturtmak için siyasi iradenin; ilk olarak, kapsamlı bir etik mevzuata ihtiyacı vardır. İkincisi, etik olmayan davranış ve eylemlerle mücadele için kurumlar oluşturmaya ve bu kurumları personel, ekipman ve mali yönden destekleyip özerklikleri sağlanmalıdır. Üçüncüsü, etik dışı davranışlar veya eylemler kimden kaynaklanırsa kaynaklansın, failin konumu, siyasi gücü veya statüsü fark etmeksizin gerekli cezaya ve yaptırıma tabi tutulmalıdır. Dördüncüsü, siyasi iktidar etik konusunu rakiplerini susturacak bir silah olarak görmemeli bu alanı siyasal mücadeleye alet etmemelidir. Beşinci ve son olarak etik konusundaki çabalar sürekli hale getirilmeli ve bunların denetiminde devamlılık sağlanmalıdır. Bunların sağlanmasının ve hayata geçirilmesinin kamu yönetiminde güveni ve memnuniyeti artıracağı öne sürülebilir.

KAYNAKÇA

Baier, A. (1986). Trust and antitrust. Ethics, 96(2), 231-260.

Bouckaert, G. & Van de Walle, S. (2003). Comparing measures of citizen trust and user satisfaction as indicators of 'good governance': Difficulties in linking trust and satisfaction indicators. International Review of Administrative Sciences, 69(3), 329-343.

Christensen, T. & Lægreid, P. (2005). Trust in government: The relative importance of service satisfaction, political factors, and demography. Public Performance & Management Review, 28(4), 487-511.

Dunleavy, P. & Hood, C. (1994). From old public administration to new public management, Public Money & Management, 14(3), 9-16.

Earle, T. & Cvetkovich, G. T. (1995). Social trust: toward a cosmopolitan society, New York: Praeger.

Eryılmaz, B. (2012), Kamu yönetimi, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Eryılmaz, B. & Biricikoğlu H. (2011). Kamu yönetiminde hesap verebilirlik ve etik. İş Ahlakı Dergisi. 4(7), 19–45.

Etik Rehberi, (2017), Kamu görevlileri etik rehberi, Ankara. https://etik.gov.tr/etik_rehberi.pdf (12.04.2022)

Fard, D. H, & Rostamy, A. (2007). Promoting public trust in public organizations: explaining the role of public accountability. Public Organization Review, 7(4), 331-344.

Feldheim, M. A. & Wang, X. (2004). Ethics and public trust: results from a national survey. Public Integrity, 6(1), 63-75.

Frankena W. K. (1988). Ethics. New Jersey: Prentice Hall Press.

Goodsell, C. T. (2006). A new vision for public administration. Public Administration Review, 66(4), 623-635.

Josephson, M. (1989). Power, politics and ethics: ehical obligations and opportunities of government service, California: Marina Del Rey Press.

Kernaghan, K. & Langford, J. W. (2014). The responsible public servant. Toronto: Published by the Institute of Public Administration of Canada.

Lane, J. E. (2002). New public management, New York: Routledge.

Luhmann, N. (1979). Trust and power, New York: John Wiley.

Mizrahi, S., Vigoda-Gadot, E., & Cohen, N. (2010). Trust, participation and performance: The case of the Israeli National Insurance Institute. Public Management Review, 12(1), 99-126.

Moe, R. C. (1994). The "reinventing government" exercise: misinterpreting the problem, misjudging the consequences. Public Administration Review, 54(2), 111-122.

Oecd (2003). Managing conflict of interest in the public service, Oecd guidelines and country experiences. Paris. https://www.oecd.org/gov/ethics/48994419.pdf (20.04.2022).

Oecd, (2002). Public sector transparency and accountability: making it happen, Oecd Publishing, Paris. https://www.oecd-ilibrary.org/governance/public-sector-transparency-and accountability_9789264176287-en (20.04.2022).

Oecd, (2017), Government at a Glance 2017, Oecd Publishing, Paris, https://www.oecd-ilibrary.org/governance/government-at-a-glance-2017_gov_glance-2017-en (20.04.2022).

Osborne, D. Gaebler, T. (1992). Reinventing government: how the entrepreneurial spirit is transforming the public sector, MA: Addison Wesley Publishing Company.

Özkan. A. (2019), Toplam kalite yönetiminin kamu kesiminde uygulanabilirliği, Ankara: Pegem Akademi yayınları.

Petrick, J. A. & Quinn, J. F. (1997). Management ethics: Integrity at work. London: Sage Publication.

Rhee, S. K. & Rha, J. Y. (2009). Public service quality and customer satisfaction: exploring the attributes of service quality in the public sector. The Service Industries Journal, 29(11), 1491-1512.

Rousseau, D. M. Sitkin, S. B. Burt, R. S. & Camerer, C. (1998). Not so different after all: A cross discipline view of trust. Academy of Management Review, 23(3), 393-404.

Sztompka, P. (1999). Trust: a sociological theory. London: Cambridge University Press.

Tepav (2014), Yönetişim ve katılım, etkili katılım için araçlar, yöntemler, mekanizmalar, Ankara: Başak Matbaa. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1408538775-7.Yonetisim_ve_Katilim.pdf (28.03.2022).

Usta, A, (2015). Kamu örgütlerinde çıkar çatışması: türleri ve önlenmesi. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD), 7(13), 100-124.

Uzun, Y. (2017). Kamu idarelerinde etik yönetim altyapısı ve değerlendirilmesi. Ombudsman Akademik, (6), 107-141.

Van de Walle, S. & Bouckaert, G. (2003). Public service performance and trust in government: the problem of causality. International Journal of Public Administration, 26(8-9), 891-913.

Van de Walle, S., & Bouckaert, G. (2003). Public service performance and trust in government: the problem of causality. International Journal of Public Administration 26 (8): 891-913.

Van de Walle, S. (2017). Trust in public administration and public services. Trust at risk: Implications for EU, 118. http://www.bramlancee.eu/wp-content/uploads/2017/03/trustatrisk.pdf#page=120 (17.04.2022).

Van de Walle, S. (2018). Explaining citizen satisfaction and dissatisfaction with public services. The Palgrave handbook of public administration and management in Europe, 227-241.

Van de Walle, S. & Migchelbrink, K. (2020). Institutional quality, corruption, and impartiality: The role of process and outcome for citizen trust in public administration in 173 European regions. Journal of Economic Policy Reform, 1-19.

Vigoda, E. (2003). New public management. Encyclopedia of public administration and public policy, New York: Marcel Dekker. 812-816.

Vigoda-Gadot, E. (2007). Citizens' perceptions of politics and ethics in public administration: A five-year national study of their relationship to satisfaction with services, trust in governance, and voice orientations. Journal of Public Administration Research and Theory, 17(2), 285-305.

Wang, X. & Wan Wart, M. (2007). When public participation in administration leads to trust: an empirical assessment of managers' perceptions. Public Administration Review, 67(2), 265-278.

KAYNAKÇA

Baumgartner, F. R. & Jones, B. D. (1993). Agendas and Instability in American Politics, Chicago: University of Chicago Press.

Baumgartner, F. R., Jones, B. D., & Mortensen, P. B. (2014). Punctuated-Equilibrium Theory: Explaining Stability and Change in Public Policymaking. Theories of the Policy Process, Sabatier, P. A. & Weible, C. M. (ed.), Third Edition, Boulder, CO: Westview Press, 59-103.

Cairney, P. (2012). Understanding Public Policy: Theories and Issues. Basingstoke: Palgrave.

Cohen, M. D., March J. G., & Olsen J. P. (1972). A Garbage Can Model of Organizational Choice. Administrative Science Quarterly, 17(1), 1-25.

Hill, M. (1997). The Policy Process in the Modern State. 3rd edition, Cornwall: Prentice Hall.

Jenkins-Smith, H. C., Nohrstedt, D., Weible, C.M., & Sabatier, P. A. (2014) Advocacy Coalition Framework: Foundations, Evolution, and Ongoing Research. Theories of the Policy Process, Sabatier, P. A. & Weible, C. M. (ed.), Third Edition, Boulder, CO: Westview Press, 183-224.

John, P. (2003). Is There Life After Policy Streams, Advocacy Coalitions, and Punctuations: Using Evolutionary Theory to Explain Policy Change?. Policy Studies Journal, 31(4), 481-498.

Jones, B. D. & Baumgartner, F. R. (2005). The Politics of Attention: How Government Prioritizes Problems, Chicago: University of Chicago Press.

Jones, B. D. & Baumgartner. F. R. (1991). Agenda Dynamics and Policy Subsystems. Journal of Politics, 53(4), 1044-1074.

Kingdon, J. W. (1994). Agendas, Ideas, and Policy Change. New Perspectives on American Politics, Lawrence C. Dodd ve Calvin Jillson (ed.), Washington: CQ Press, 215-229.

Kingdon, J. W. (1995). Agendas, Alternatives and Public Policies, 2nd edition, New York: HarperCollinsCollege.

Köseoğlu, Ö. (2013). Kamu Politikası Sürecinde Karar Verme Modelleri. Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama, Yıldız, M. & Sobacı, M. Z. (ed.), Ankara: Adres Yayınları, 244-264.

March, J. G. & Olsen, J. P. (1996). Institutional Perspectives on Political Institutions. Governance, 9(3), 247-264.

Mintrom, M. & Norman, P. (2009). Policy Entrepreneurship and Policy Change. Policy Studies Journal, 37(4), 649–667.

Morçöl, G. (2013). Karmaşıklık Kuramı ve Kamu Politikaları. Kamu Politikası: Kuram ve Uygulama, Yıldız, M. & Sobacı, M. Z. (ed.), Ankara: Adres Yayınları, 88-113.

Sabatier, P. A. & Weible, C. M. (2007). The Advocacy Coalition Framework: Innovations and Clarifications. Theories of the Policy Process, Second edition, Sabatier, P. A. (ed.), Boulder, CO: Westview Press, 189-220.

Sabatier, P. A. & Weible, C. M. (2014). Theories of the Policy Process. Third Edition, Boulder, CO: Westview Press.

Sabatier, P. & Jenkins-Smith. H. C. (1993). Policy Change and Learning: An Advocacy Coalition Approach. Boulder, CO: Westivew Press.

Simon, H. A. (1957). Administrative behavior: A study of decision-making processes in administrative organization. Second edition, New York: The MacMillan Company.

Simon, H. A. (1967). Motivational and emotional controls of cognition. Psychological Review, 74(1), 29-39.

Streeck, W. & Thelen, K. (2005). Introduction: Institutional Change in Advanced Political Economies. Beyond Continuity: Institutional Change in Advanced Political Economies, Streek, W. & Thelen, K. (ed.), Oxford: Oxford University Press.

Weible, C. M., Sabatier, P. A., & McQueen, K. (2009). Themes and Variations: Taking Stock of the Advocacy Coalition Framework. The Policy Studies Journal, 37(1), 121-140.

Weiss, C. H. (1977). Research for Policy's Sake: The Enlightenment Function of Social Research. Policy Analysis, 3(4), 531-545.

Zahariadis, N. (2014). Ambiguity and Multiple Streams. Theories of the Policy Process, Sabatier, P. A. & Weible, C. M. (ed.), Third Edition, Boulder, CO: Westview Press, 25-58.

Zahariadis, N. & Exadaktylos, T. (2016). Policies that succeed and programs that fail? Ambiguity, conflict, and crisis in Greek higher education. Policy Studies Journal, 44(1), 59-82.

göre farklı cezaların karşılık olarak belirlendiğini görmek mümkündür. Örneğin memur statüsünde görev yapan bir kamu personelinin *"devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzerlerini özel menfaat sağlamak için kullanmak"* fiiline karşılık olarak "aylıktan kesme cezası" verilebilmekte iken işçi statünde görev yapan bir kamu personeline aynı fiilden dolayı toplu iş sözleşmesi hükümleri uyarınca "ihraç" cezası verilebilmekte ve kamu görevine son verilmektedir. Benzer şekilde *"göreve sarhoş gelmek, görev yerinde alkollü içki içmek"* fiilini işleyen memur statüsünde çalışan bir kamu görevlisine "kademe ilerlemesinin durdurulması" cezası verilmekte ve kamu görevliliği devam etmekte iken, işçi statüsünde çalışan kamu görevlisine aynı fiilden dolayı "ihraç" cezası verilebilmekte ve kamu görevliliğinden çıkarılmaktadır.

Kamuda mevcut disiplin uygulamalarına dair buna benzer uygulamalara yönelik örnekler çoğaltılabilir. Geniş anlamda ele alındığında kamu görevlisi olmasına ve kamu görevini yerine getirmelerine rağmen memur, sözleşmeli personel ve işçiler için tabi oldukları istihdam şekillerine göre farklı disiplin uygulamalarına yer verilmesinin bazı sıkıntılara yol açabileceği aşikardır. Öncelikle bu durumun kamu personelleri arasında çalışma barışını, iş motivasyonunu ve işe bağlılıklarını olumsuz yönde etkileyebileceğini ve kamu hizmetlerinin daha etkin ve kaliteli sunumuna engel olabileceğini söyleyebiliriz. Ayrıca bu gibi farklı uygulamalar, kamu görevlisi olarak çalışanlarda kendilerine yönelik adaletsizlik ve ayrımcılık yapıldığı hissi oluşabilmesine ve örgütsel bağlılıklarının zayıflamasına yol açabilecektir.

Türkiye'de kamu personelinin disiplin uygulamalarına yönelik oluşturulmuş farklı yasal düzenlemeler ve yasal metinlerin bulunduğu bilinmektedir. Bu yasal metinlere bakıldığında kamu personelinin disiplin iş ve işlemlerine yönelik uygulamalarda personelin yaptığı göreve ve görevin gerekliliklerine değil, personelin istihdam şekline göre bir düzenlemeye gidildiği görülebilmektedir. Ancak kamuda çalışma rejimini düzenlemek için bu ayrım yeterli gelmemekte ve konuya ilişkin düzenlemelerin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Öncelikle bu konuda yürürlükte bulunan yasal metinlerin gerek idare, gerekse yasama organınca tekrar ele alınması ve üzerinde gerekli değişikliklerin yapılması Türk Kamu Personel Yönetimi için öncelenmesi gereken bir konudur. Bu yasal metinlerin tekrar ele alınmasında temel ölçüt, personelin kamu görevlisi olması ve kamu hizmetlerinin sunumunda yer alması olarak belirlenmelidir. Kamu görevlilerine yönelik disiplin uygulamalarında bunların dışında belirlenen ölçütlerin uygun olmayacağı ve sorunların devam etmesine hizmet edeceği söylenebilir. Çünkü aynı örgütte aynı yada benzer görevleri yerine getiren çalışanların istihdam şekillerine göre aynı fiilden farklı cezalar almaları eşitliği ve adaleti gözeten bir uygulama olarak görünmemektedir.

Alanyazında kamu personellerinin çalışma rejimine dair çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların kamu personellerinin disiplin iş ve işlemlerini irdeleyen boyutta olanlarının sayısal azlığı göze çarpmaktadır. Bu nedenle konuya ilgi duyan araştırmacılara kamu personellerinin çalışma yaşamlarında önemli bir yere sahip olan ve çalışma yaşamlarında sergileyecekleri her türlü davranışlarında belirleyici olan disiplin boyutunun incelenmesi önerilmektedir. Özellikle kamuda aynı görevi yerine getiren sözleşmeli personel ve memurlara yönelik ampirik araştırmalar yapılarak kamu personel rejiminde disiplin uygulamalarına dair algılar ölçülebilir ve kamuda mevcut disiplin uygulamalarının etkileri daha net ve somut bir şekilde ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

696 Sayılı KHK. (2017). Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Resmî Gazete Sayı ve Tarihi: 30280, 24 Aralık 2017, erişim tarihi: 12.04.2022.

Akar, F. (2018). Yeni kamu işletmeciliği paradigmasının Türk kamu bürokrasisinde kamu personeli istihdam şekilleri üzerine etkileri. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 1 (3), 480-495. DOI: 10.33712/mana.499815

Akyılmaz, B. (2002). Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 6 (2), 0-0. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48134/608834

Aslan, O. E. (2000). Memurların yargılanması hakkındaki yeni yasa üzerine düşünceler, Amme İdaresi Dergisi, 33 (1), 59-77.

Atay, E. E. (2016). İdare hukuku, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

Ayturan, B. (2018). Yükseköğretim personelinin göreve ilişkin suçlarının soruşturması. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, (35), 429-467. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52647/693611

Bakanlar Kurulu Kararı. (1978). Sözleşmeli personel çalıştırılmasına ilişkin esaslar, Bakanlar Kurulu Kararının; Tarihi ve No'su: 6/6/1978-7/15754, Dayandığı Kanun: 28/2/1978-2143, Yayımlandığı Resmi Gazete: 28/6/1978-16330 https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=21&MevzuatNo=715754&MevzuatTertip=5, erişim tarihi: 12.04.2022.

Baysal, T. (2022). 4/B Sözleşmeli personel disiplin işlemlerinin mevzuat açısından değerlendirilmesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 32, 1(239-250)

Boz, S. S. (2017). Memur disiplin hukukuna hakim olan temel ilkeler. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25 (2) , 15-41 . DOI: 10.15337/suhfd.336914

Bucaktepe, A. (2014). Devlet memurluğu ve memurların değerlendirilmesi üzerine düşünceler. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18 (3), 459-490. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48101/608251

Bucaktepe, A. (2015). Disiplin makamlarının disiplin cezası verme yetkileri üzerine bir değerlendirme. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19 (2) , 199-224 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48099/608213

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022).› Kamu sektörü istihdam sayıları, https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdami/, erişim tarihi: 12.04.2022

Çiftçioğlu, C. T. (2011). 2802 Sayılı hâkimler ve savcılar kanununa göre hâkim ve savcıların disiplin soruşturmaları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13 (1), 127-157. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46836/587235

Devlet Memurları Kanunu. (1965). Resmî Gazete Tarihi: 23.07.1965, Resmî Gazete Sayısı: 12056, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5, erişim tarihi: 07/04/2022.

Dündar, G. (1998), İnsan kaynakları yönetimi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları.

Eraslan, Y. (2019). Disiplin hukukunda tevhiden cezalandırma. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 0 (13) , 167-186 . DOI: 10.18771/mdergi.581885

Geylan, R. (1993). İşletmelerde personel disiplini, Eskişehir: MET Yayıncılık.

Gökçe, O. ve Turan, E. (2008). Kamu yönetiminin dönüşümü ve dönüşümün temel unsurları. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 8 (15), 175-200. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/susead/issue/28424/302714

Gözler, K. (2009). İdare hukuku, (Cilt II, 2. Baskı), Bursa: Ekin Yayınları.

Gözübüyük, Ş. ve Tan, T. (2019). İdare hukuku - genel esaslar (Cilt 1, 13. Baskı), İstanbul: Turhan Kitabevi.

Güler, B. A. (2003). Devlette reform, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.

Günday, M. (2017). İdare hukuku (11. Baskı), Ankara: İmaj Yayıncılık.

Mavili, T. (2019). Kamu personel sözleşmeleri. Gümrük ve Ticaret Dergisi, 5 (15), 10-31 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumrukticaretdergisi/issue/53790/722630

Önder, A. (1992). Ceza hukuku dersleri, İstanbul: Filiz Kitabevi

Pazarcı, Ş. (1992). Belediyelerde disiplin suç ve cezaları, Çağdaş Yerel Yönetimler, 1, (4), s. 35-40.

Sayan, İ. Ö. & Küçük, A. (2012). Türkiye'de kamu personeli istihdamında dönüşüm: sağlık bakanlığı örneği. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 67 (01), 171-203. DOI:10.1501/SBFder_0000002242

Sever, Ç. (2013). Kamu hizmetlerinde biçimsel ölçütte çözülme ve anayasa'nın 128. maddesinin ı. fıkrası. Ankara Barosu Dergisi, (3) 245-268.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). Resmî Gazete Tarihi: 09.11.1982, Resmî Gazete Sayısı: 17863, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5, erişim tarihi: 07/04/2022.

Yıldırım, R. (2014). Türk idari rejimi dersleri, (Cilt 1), Konya: Mimoza Yayınları.

Yükseköğretim Kanunu, (1981). Resmî Gazete Tarihi: 6/11/1981, Resmî Gazete Sayısı: 17506, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf

Zor, B. V. (2021). Disiplin hukukunda uygulanan idari usul ilkeleri, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 34(155), 331-377.

Özellikle internetin küresel bilgi alışverişini mümkün kılması ve bu durumun yapay zeka, artırılmış gerçeklik, bulut bilişim, nesnelerin interneti, blok-zincir ve büyük veri gibi yeni teknolojilerle desteklenmesi, bilişim ve iletişim teknolojilerinin geri dönüşü olmayacak bir şekilde insanlığın hayatına entegre olmasına neden olmuştur.

Tüm bu gelişmelerin öncesinde otomasyonla birlikte ortaya çıkan dijitalleşme akımı da artık sadece bilgiyi sayısal hale dönüştüren ve saklayan bir teknoloji olmaktan öte, gündelik hayatta kamusal ve ticari hizmet sunumunun bir numaralı öğesi haline gelmiştir. 1950'li yıllardan sonra kamu yönetimi anlayışının neo-klasik ve çağdaş yönetim yaklaşımlarıyla birlikte gelişmesi ve çeşitlenmesi, kamusal hizmet sunumunun ve devletin işleyişinin de teknolojiden bağımsız düşünülemediği bir ortam yaratmıştır. Bu ortamın çıktısı olarak da e-Devlet olgusu, hizmet sunumu anlamında sürekli dönüşen ve kendini yenileyen devletlerin en önemli gündem maddesi olmuştur.

Türkiye de bu gündemi teknolojik anlamda biraz gecikmeli de olsa yakalayabilmiş, özellikle 21. yüzyılın ilk çeyreğinin tamamlanmak üzere olduğu bu zaman diliminde konu ile ilgili olarak çok ciddi bir gelişim sergilemiştir. Nihayetinde Türkiye'nin bugün sahip olduğu teknoloji ve bu bağlamda sunmuş olduğu e-Devlet hizmetleri, uluslararası platformlarda örnek gösterilebilecek bir dilimde yer almasını sağlamıştır. Birleşmiş Milletler'in 2020 yılı itibariyle yayımladığı e-Devlet Araştırma Raporu'nda Türkiye, e-Devlet Gelişim İndeksi itibariyle 193 ülke arasında 53. sırada yer almış ve üç farklı alt kritere ilişkin puanların ortalamasının alınması ile yapılan puanlamada da 1 tam puan üzerinden 0.7718 puanla çok yüksek gelişme kaydeden ülkeler arasına girmiştir (Birleşmiş Milletler, 2022b).

Dolayısıyla kronolojik olarak incelenen kamu politikası belgelerine ve şimdiye kadarki uygulamalarına bakıldığında Türkiye'nin e-Devlet alanında tatminkar bir performans sergilediğini söylemek mümkündür. Geleceğe yönelik hazırlanan ilgili kamu politikası belgeleri de özellikle son 20 yılda edinilen başarıların, ilerleyen zamanlarda da sürdürülmesi yönünde gayret gösterildiğinin bir işaretidir.

KAYNAKÇA

Akman Ç., Negiz N., Kiriş H. M., & Akman E. (2018). Her şey dijitalleşiyor, güncelleme yapmadan yaşayamazsın. içinde dijital çağın etkisinde yönetim-siyaset-kent (EDS. E. Akman, N. Negiz, Ç. Akman & H. M. Kiriş) Detay Yayıncılık, Ankara, 1-21.

Aydın, A. (2018). Seçili Ülkelerde Kamuda Dijital Dönüşüm, Başarı Faktörleri ve Güncel Eğilimler. içinde kamuda dijital dönüşüm (Eds. G. T. Yamamoto & M. Ö. Kalaç) Kriter Yayınevi, İstanbul, 13-43.

Avaner T., & Fedai R. (2019). Türk kamu yönetiminde ofis sistemi: E-Devlet uygulamalarından dijital dönüşüm ofisine. Amme İdaresi Dergisi, 52(2), 149-172.

Birleşmiş Milletler (2022a). What is e-Government?, https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/UNeGovDD-Framework, 04.05.2022.

Birleşmiş Milletler (2022b), UN e-Government Knowledgebase, https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/176-Turkey, 06.05.2022.

Cambridge Dictionary (2022). Digitize, https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/digitize, 06.05.2022.

Dijital Akademi (2022a). Dijital Dönüşüm Nedir?, https://dijitalakademi.bilgem.tubitak.gov.tr/dijital-donusum-nedir, 04.05.2022.

Dijital Akademi (2022b). Stratejiler – Kısa Tarihçe, https://dijitalakademi.bilgem.tubitak.gov.tr/stratejiler, 07.05.2022.

Dijital Dönüşüm Ofisi (2022a). Dijital Dönüşüm, https://cbddo.gov.tr/dijital-donusum/, 05.05.2022.

Dijital Dönüşüm Ofisi (2022b), Hakkımızda, https://cbddo.gov.tr/hakkimizda/, 17.05.2022.

Dünya Bankası (2022). What is e-Government?, https://www.worldbank.org/en/topic/digitaldevelopment/brief/e-government, 05.05.2022.

e-Devlet Kapısı (2022), turkiye.gov.tr, https://www.turkiye.gov.tr/, 18.05.2022.

Güllü, O. (2021). Yükseköğretimde dijitalleşme, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karkın N. (2013). Türkiye'nin e-devlet politikalarının değerlendirilmesi. içinde kamu politikası kuram ve uygulama (Eds. M. Yıldız & M. Z. Sobacı) Adres Yayınları, Ankara, 670-695.

KAYSİS (2022), Devlet Teşkilatı Merkezi Kayıt Sistemi, https://www.kaysis.gov.tr/, 07.05.2022.

Memiş, L. (2021). Türk kamu yönetiminde dijital yönetim. içinde Türk kamu yönetimi (Ed. H. Yaylı) Orion Kitabevi, Ankara, 479-525.

Organization of American States (2022). What is e-Government?, http://portal.oas.org/portal/sector/sap/departamentoparalagestiónpúblicaefectiva/npa/sobreprogramadeegobierno/tabid/811/default.aspx?language=en-us, 04.05.2022.

Örselli E., & Kahraman S. (2020). E-Devlet projeleri bağlamında SAY-2000İ projesi. içinde teoriden uygulamaya e-devlet (Eds. A. Şahin & E. Örselli) Atlas Akademi, Konya, 175-192.

Örselli E., & Taşpınar Y. (2020). E-Devlet: fırsatlar ve tehditler bağlamında bir analiz. içinde teoriden uygulamaya e-devlet (Eds. A. Şahin & E. Örselli) Atlas Akademi, Konya, 1-34.

Parlak B., & Sobacı Z. (2005). Kuram ve uygulamalarda kamu yönetimi (ulusal ve global perspektifler), Bursa: Alfa Aktüel.

Say, C. (2021). Yeni dünya yeni ağ, İstanbul: Destek Yayınları.

Tahiroğlu A. F., & Bozkurt C. (2021). Dijitalleşme ve covid-19 pandemisi arasındaki ilişki: uygulamalı bir analiz. İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 9(2), 145-154.

T.C. Başbakanlık (2002). Herkes için bilgi toplumu, e-Türkiye Girişimi I. Ara Rapor.

Tosyalı H. (2018). Dijitalleşmenin yükseköğretime etkileri. içinde kamuda dijital dönüşüm (Eds. G. T. Yamamoto & M. Ö. Kalaç) Kriter Yayınevi, İstanbul, 171-188.

Türkiye Bilişim Derneği (TBD) (2022), Türkiye'nin Bilişimle Gelişimi -Akıllı Yaşam Çağı-, https://www.tbd.org.tr/turkiyenin-bilisimle-gelisimi-akilli-yasam-cagi/, 01.05.2022.

TÜRKSAT (2022), TÜRKSAT 2021 Faaliyet Raporu, https://www.turksat.com.tr/sites/default/files/2022-05/Turksat-2021-Faaliyet-Raporu.pdf, 03.05.2022.

ULAKBİM (2022). ULAKBİM tarihçe, https://ulakbim.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/ulakbim-tarihce, 02.05.2022.

Yamamoto, G. T. (2018). Kamuda dijital dönüşüm ve düşündürdükleri. içinde kamuda dijital dönüşüm (Eds. G. T. Yamamoto & M. Ö. Kalaç) Kriter Yayınevi, İstanbul, 1-12.

Yıldız, M. (2019). Bilgi toplumu ve e-Devlet. içinde bilgi toplumu ve e-Devlet (Eds. M. Yıldız & M. R. Okur), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir, 1-269.

gelmiştir. Kentlerin farklı toplumsal tabanlarla buluşma noktası olarak karşımıza çıkan kavram gecekondulaşmadır.

Gecekondular göç edenlerin barınma ihtiyaçlarını karşılayabilmek için sığınabileceği yerleşim yerleri niteliğindedir. Türkiye'de gecekondulaşma 1950 yıllarında kentleşme oranının yükselmesiyle artış göstermiştir. Daha sonrasında 1960-1970 dönemlerinde ise gecekondularda iyileştirmeye gidilerek gecekonduların nitelik bakımından da düzene girmesi sağlanmıştır. Fakat günümüzde gecekondu olgusu geçmiş dönemlerdeki ifadeler ile tanımlanamamaktadır. Geçmişte gecekondu bir sığınma alanı, barınma ihtiyacının karşılandığı alanlar iken, günümüzde ticarileşmiş bir olgu olarak rant kaynağı şeklinde tanımlamak mümkündür. Kent içerisinde artan nüfusa ek olarak kültürel ayrışmanın da artması, sanayileşmenin bir düzen içerisinde gerçekleştirilememesi, ülke genelinde iş imkânlarının kentlerde birikmesi, kira uygulamalarına bir düzenleme olmaması ve kırsal sorunlara çözüm üretilememesi gecekondulaşmanın başlıca nedenleri arasında sayılabilmektedir. Gecekondular, kent içerisinde kent düzeni ve toplumsal yapı açısından sorunları da beraberinde getirmektedirler. Bu nedenle çözüm olarak gecekondulaşmanın önüne geçilmesi gerekmekte, bunun için ise; göç, kentleşme ve gecekondu olguları bütüncül bir açıdan ele alınmalıdır.

Göç olgusunu yerinde çözüme kavuşturmak gereklidir. Kırsal alanlara da yatırımlar yaparak çekim merkezleri oluşturulmasıdır. Merkezi yönetim ve yerel yönetimler plan ve projelerine gecekonduları dahil etmeli, kentsel dönüşüm faaliyetleri gerçekleştirmelidirler. İnsanları kente çekecek planlar yerine bulundukları yerlerde yaşamaya devam edebilecekleri planlar devreye sokulmalıdır. Böylece eşitsizliklerin mekanları olan gecekonduların sayısının artmasının önüne geçilerek kentleşmenin daha sağlıklı gerçekleşmesi sağlanmış olur.

KAYNAKÇA

Başel, H. (2006), "İç Göçün Sonuçları ve İş Gücüne Etkileri", Sosyal Siyaset Konfernasları Dergisi, 0(51), 293-295

Başel, H. (2007) "Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri", Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Yayını, (53), 520-527

Castles, S., Miller, M. J., (2008), "Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri", Bal, Bülent Uğur Ve İbrahim Akbulut, (Çev.), Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, İstanbul

Çakır, S. (2011)," Türkiye'de Göç, Kentleşme Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar", Sdü Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (23), 214,221

Es M., Ateş H. (2004), "Kent Yönetimi Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (48), 221-223

Geniş, Ş. (2007), "Küreselleşme, Toplumsal Eşitsizlik ve Mekânsal Ayrışma", Sivil Toplum: Düşünce ve Araştırma Dergisi, (5)17, 70,75

Gökkaya B, Ayan S. (2016),"İç Göç ve Kentleşme Sürecinde Kadının Ekonomik Yoksunluğu", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi", 9(56),392-393

Gökulu, G. (2010), "Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24(1), 212

Güç E. (2017), "Türkiye'de Göç ve Kentleşme: İzmit-Erget Konut Uygulaması Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi

Güçlü, S. (2007), "Kente Göç ve Kadınların Kentle Bütünleşmesi: Antalya'da Toplum Merkezleri Örneği", Sosyoloji Dergisi, 0(17), 2-3

Gür T., Ural E. (2004), "Türkiye'de Kentlere Göçün Nedenleri", H.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22(1), 392

Kaypak, Ş. (2013), " Modernizimden Postmodernizme Değişen Kentleşme", Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, 2(4),81

Kaypak, Şafak (2017), Göçün Kadınlaşması: Göç Olgusuna Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Bakmak", Fırat Üniversitesi, Elâzığ. (11), 4

Kef, E. (2010) "Türkiye'de Yaşanan Göç Olgusunun Kentleşme Üzerindeki Yansımaları", Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Keleş R. (2004), Kentleşme Politikası, 8. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara

Kurt, H. (2006), "Göç Eğilimleri ve Olası Etkileri", Yönetim Bilimleri Dergisi" 4(1), 48

Marshall, G. (1999), Sosyoloji Sözlüğü, Akınhay, Osman, Kömürcü, Derya (Çev.), Bilim ve Sanat Yayınları, 8.Baskı, Ankara

Sağlam, S. (2006), "Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme", Hacettepe Üniversitesi Türkiyad Araştırmaları, 0(5), 37

Şeker, D., Uçan G. (2016), "Göç Sürecinde Kadın", Cbü Sosyal Bilimler Dergisi,14(1), 201

Tuzcu A, Ilgaz A. (2015), "Göçün Kadın Ruh Sağlığı Üzerine Etkileri", Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 7(1),57

Tümtaş, R., Ergun, C. (2016), "Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yağı Üzerindeki Etkileri" Sdü İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 21(4), 1353-1355

Türk Dil Kurumu (Tdk) (2022), Göç Tanımı, Ankara

Yılmaz, N. (2004) " Farklılaştıran ve Ayrıştıran Bir Mekanizma Olarak Kentleşme" Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (48),250

kaçınılmaz olmaktadır. 6360 sayılı Kanun ile üst kademede büyükşehir belediyesinin alt kademede ise sadece büyükşehir ilçe belediyesinin bulunduğu iki kademeli bir yönetim yapısı oluşturulmuştur. İl bütününde büyükşehir uygulamasını ifade eden bu modelde hem büyükşehir hem de ilçe belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanı genişleyerek sırasıyla il ve ilçe mülki sınırı olmuştur. Büyükşehir belediyesi, büyükşehir sınırları içindeki yerel kamusal ihtiyaçların karşılanması açısından geniş yetkilere sahip tutulmuştur. Üst kademenin ağırlıklı olarak yetkilendirildiği bu modelde, büyükşehir belediyesi daha çok uyum ve koordinasyonu sağlayan konuma getirilmiştir.

Büyükşehir belediyesinin ana aktör olduğu bu modelde, çoğu yerel hizmetler büyükşehrin sorumluluğuna bırakılırken, ilçe belediyelerinin sorumluluğu sınırlandırılmıştır. Altyapı, temel kentsel hizmetlerin planlanması ve sunulması, imar ve planlama ile ekonomi kaynaklı hizmetler büyükşehir belediyelerinin hizmet alanında yoğunlaşmaktadır. Sosyal ve kültürel hizmetler ise hem büyükşehir belediyesinin hem de büyükşehir ilçe belediyesinin hizmet alanında yoğunlaşmaktadır.

KAYNAKÇA

04/04/2014 tarih ve 28962 sayılı yönetmelik. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140404-31.htm

195 sayılı KHK, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18350.pdf

2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkındaki Kanun". https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2972.pdf

504 sayılı KHK, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.504.pdf.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

5216 sayılı Kanun Genel Gerekçe S. Sayısı:619, 3/3/2004.

5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

6360 sayılı kanunun gerekçesi, s.4 için bakınız: http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf

6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

6447 sayılı Kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/03/20130322-2.htm

Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. Toplum ve Demokrasi Dergisi, 6 (13), 153-176. https://dergipark.org.tr/en/pub/toplumdd/issue/22715/242441.

Arıkboğa, E. (2007). Büyükşehirlerde Kararları Kim Alıyor? Büyükşehir Belediye Meclislerinde Temsil Sorunu ve Çözüm Önerileri. Çağdaş Yerel Yönetimler, 16 (1), 31-54. https://mimoza.marmara.edu.tr/~earikboga/yayin/BSB.pdf.

Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli. Yerel Politikalar Dergisi. (3), 48-96. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yerelpolitikalar/issue/13663/165299.

Arıkboğa, E. (2015). Büyükşehir Yönetim Sistemi: Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri. Yerel Yönetimler. K. Görmez (Editör). s. 187-223. Ankara: Orion Kitabevi. https://mimoza.marmara.edu.tr/~earikboga/yayin/BYS.pdf.

Arıkboğa, E. (2018). Yerinden Yönetim ve Merkezileşmiş Büyükşehir Sisteminde Yetkilerin Dağıtılması. Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 6 (1), 1-34. DOI: 10.14782/marusbd.412624.

Arıkboğa, Ü. (2016). Türkiye'de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13 (33), 276-297. https://dergipark.org.tr/en/pub/mkusbed/issue/19579/209005.

Belli, A., Aydın, A. (2017). 6360 Sayılı Kanun ve Yerelde Merkezileşme. The Journal of Academic Social Science Studies, (55), 401-413. DOI: 10.9761/JASSS6945

Bingöl, Y., Yazıcı, E. ve Büyükakın, T. (2013). İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli: Kocaeli Deneyimi. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları, Yayın No:38. https://www.kocaeli.bel.tr/webfiles/fotograf/yayinlar/102-il-sinirinda-buyuksehir-belediye-modeli-20171009-123718-kocaelibel_yayinlar-il_sinirinda_buyuksehir_belediye_modeli.pdf.

Bulut, Y., Dönmez, D. (2019). 6360 Sayılı Düzenlemeyle Oluşan Büyükşehir Modelinde Büyükşehir Belediyesi ile İlçe Belediyeleri Arasında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Hatay İli Örneği. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2 (1), 29-40. DOI: 10.33712/mana.551905

Bulut, Y., Dönmez, D. (2020). Türkiye'de Büyükşehir Yönetimlerine İlişkin Değişim ve Dönüşüm. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 3 (2), 283-297. DOI: 10.33712/mana.774097

Coşkun, B., Pank, Ç. ve Şen, E. (2019). Metropoliten Kent Yönetimine Geçiş: Türkiye ve İtalya Örnekleri. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2 (2), 301-314. DOI: 10.33712/mana.606152

Eke, A. E. (1982). Anakent Yönetimi Yönetimler Arası İlişkiler. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Eren, V. (2011). Belediye Yöneticilerinin Yerel Yönetim Reformları Hakkındaki Algıları. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (16), 89-111. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/182978.

Eroğlu, T. (2013). Yerel Yönetimlerde Reform ve 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme. Düşünce Dünyasında Türkiz, (21), 69-79. https://www.tasav.org/media/k2/attachments/21.pdf#page=69.

Eryılmaz, B. (2014). Kamu Yönetimi. (6. Baskı) Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Gül, H., Batman, S. (2014). Değişen Kentleşme Dinamikleri Karşısında 6360 Sayılı Yasanın İdari Siyasi Mali ve İktisadi Değerlendirilmesi. XII. Kamu Yönetimi Forumu Bildiri Kitapçığı. Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

İzci, F., Turan, M. (2013). Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18 (1), 117-152. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/194341.

Karakılçık, Y. (2013). Yerel Yönetimler. (1. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Keleş, R. (2014). Yerinden Yönetim ve Siyaset. (9. Baskı) İstanbul: Cem Yayınevi.

Kesgin, B. (2017). Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi. Açılım Kitap Pınar Yayınları, İstanbul.

Koçak, S. Y., Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010 (21), 295-307 . https://dergipark.org.tr/en/pub/sufesosbil/issue/11416/136367.

Oktay, T. (1998). Türkiye'de Büyükşehir Belediye Yönetiminin Tarihsel Gelişimi Ve Mevcut Sistemin Değerlendirilmesi. Öneri Dergisi, 2 (9), 63-70. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/962022.

Oktay, T. (2006). Osmanlı İstanbul'unda Bir Yönetim Reformu Önerisi: Rıfat Müeyyid'in 1914 Tarihli Kanun Tasarısı, TODAİE Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 15 (4), 51-67.http://www.tarkanoktay.net/index_htm_files/tarkan%20oktay%20rifat%20mueyyid%20belediye%20kanun%20tasarisi.pdf.

Oktay, T. (2016). 6360 Sayılı Kanun'a Dayalı Büyükşehir Belediye Reformunu Anlama ve Anlamlandırma. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (İSMUS), 1 (1), 71-131. http://www.tarkanoktay.net/index_htm_files/tarkan%20oktay-6360%20sayili%20kanun%20buyuksehir%20belediye%20reformu.pdf.

Ortaylı, İ. (2008). Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi. (2. Baskı) Ankara: Cedit Neşriyat.

Ortaylı, İ. (2018). Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları VII. Dizi, Sayı 178, 3. Baskı, Ankara.

Öner, Ş., Şahnagil, S. (2020). 6360 Sayılı Kanun'un Yönetsel Sonuçlarına Büyükşehir Belediye Meclis Üyelerinin Yaklaşımları: Balıkesir Örneği. Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(4), 648-664. DOI: 10.25287/ohuiibf.702314

Özgür, H., Savaş Yavuzçehre, P. (2016). Türkiye'nin Büyükşehir Belediyesi Sistemi:1982-2015. Çankırı Karatekin Üniversitesi SBE Dergisi, 7 (1), 903-926. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/253796.

Özgür, H., Yavuzçehre, P., S. ve Ciğeroğlu, M., (2004). Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Kurma ve Kentsel Alan Yönetimi Siyaseti ve Siyasaları, V. Ulusal Şehircilik Kongresi, 30. Ulusal Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu: Siyasa ve Siyaset, İzmir. https://www.researchgate.net/publication/312296841_Turkiye%27de_Buyuksehir_Belediyesi_Kurma_ve_Kentsel_Alan_Yonetimi_Siyaseti_ve_Siyasalari.

Sadioğlu, U., Özacit, İ. ve Ömürgönülşen, U. (2015). Yeni Büyükşehir Belediyesi Modeli: Türkiye'de Değişen/Değişmeyen Merkezileşme ve Adem-i Merkezileşme Politikaları. Yasama Dergisi, (30), 70-92. https://dergipark.org.tr/en/pub/yasamadergisi/issue/54515/743094.

Tekel, A. (2006). Desantralizasyon ve Türkiye'de Metropoliten Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), (5), 71-88. https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkiyat/issue/16667/330769.

Tekel, A. (2016). Chaning Metropolitan Government in Turkey from Past to Present. New Public Management in Turkey: Local Government Reform. Editör: Yüksel Demirkaya. Routledge.

Tekeli, İ. (2009). Cumhuriyet'in Belediyecilik Öyküsü (1923-1990). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Usta, S., Akman, E. ve Kocaoğlu, M. (2018). 6360 Sayılı Kanun'un Büyükşehir Belediye Sistemine Etkileri: Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği. TESAM Akademi Dergisi, Yerel Yönetimler Özel Sayısı, 217-249. DOI: 10.30626/tesamakademi.419253

Uyar, H. (2004). Türkiye'de ve Dünyada Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe. Aydınlanma 1923, 8 (51), 31-38. http://www.aydinlanma1923.com/index.php/AYD23/article/view/270/270.

Yaylı, H. (2015). Türkiye'de Mahalli idarelerin Tarihi Gelişimi. Yerel Yönetimler. K. Görmez (Editör). s. 28-85. Ankara: Orion Kitabevi.

Yeter, E. (1991) Ülkemizde Büyükşehir Belediyesi Uygulamasına İlişkin Görüşler. Amme İdaresi Dergisi, 24 (3), 153-161. https://ammeidaresi.hacibayram.edu.tr/Dergiler.

Yeter, E. (2002). Metropoliten Alan Yönetiminde Yeni Arayışlar: İstanbul. Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 11, Sayı 2, s.41-50.

Yetkin, O. (2020). Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı ve Geleceği. Akademik Düşünce Dergisi, (1), 4-16. https://dergipark.org.tr/en/pub/akademikdusunce/issue/53387/708675.

Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. Ankara Barosu Dergisi, (2), 91-116. https://dergipark.org.tr/en/pub/abd/issue/33817/374471.

hale getirilmiştir. Ayrıca bu yerlerde jimnastik salonu, spor alanı, yüzme havuzu gibi tesislerin yapılması ile alanda uzman beden terbiyesi öğretmeni ya da antrenörü çalıştırmak zorunlu hale getirilmiştir(https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc018/kanuntbmmc018/kanuntbmmc01803530.pdf).

Söz konusu Kanun ile yapılmak istenenler, beden sağlığını olumsuz etkileyecek hastalık vb. unsurların ortadan kaldırılması suretiyle sağlamlık ve sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Özellikle genç kuşakların nesilden nesile aktarılmasında spor ve beden terbiyesi araçları ile disiplinin sağlanması ön plana çıkarılmaktadır.

5. SONUÇ

İki dünya savaşı arası dönemde oldukça sık rastlanan öjenik uygulamalar her ülkenin iç dinamikleri ve öncelikleri çerçevesinde uygulanmıştır. Daha çok yeni kurulan devletlerde ulus inşa süreci ile eklemlenen öjenik politikalar, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel örüntüleri ile günümüze dek etkilerini derin bırakacak uygulamaları hayata geçirmiştir. Nüfus artışı, beden, sağlık vb. alanlarda ulus inşasının hijyen politikasını da içerek şekilde toplumun hemen hemen tüm katmanlarına yayıldığı görülmektedir.

Almanya'da öjeni düşüncesi, doğal seleksiyon saikiyle daha çok ırk ıslah çalışmalarını kapsamaktadır. Bu çerçevede Almanya'da öjeni düşüncesi, toplumda var olan ve olamayan şeklinde bir ikilik üzerinden öteki yaratarak etkinlik alanını genişletmiştir. Almanya'nın üstün Alman ırkı idealizmi ile örtüşecek şekilde ırkçılığa varan uygulamaları hayata geçirdiği görülmektedir. Özellikle Alman ırkından olanlar sadece Almanlar ile evlenmesi gerektiği düşüncesi bu kanıyı destekler niteliktedir.

Türkiye, öjeni uygulamaları bakımından farklı ülkelerin etkisi altında kalmış olmakla birlikte daha çok pozitif olarak değerlendirilebilecek uygulamaları hayata geçirmiştir. Yeni kurulmuş olan Cumhuriyet'in hem ekonomik hem sosyal alanlarda ilerleme kaydedebilmesi amacıyla çeşitli politika ve stratejilerin hayata geçirilmesi öngörülmüş ve bu amaca yönelik uygulamalar yasal düzenlemelere de tabi tutularak geniş bir yaygınlık alanı oluşturmuştur. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve Beden Terbiyesi Kanunu sağlık ve beden politikaları temelinde şekillenen önemli uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki Kanun ile esasında nüfus artışının, gençler başta olmak üzere vatandaşların beden sağlıklarının spor ile korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. İdeal vatandaş yaratma, yeni kurulan devletin bekasında dönüm noktası olan bir konu olarak gündemde yerini önemli ölçüde korumuştur. Yeni kurulan rejimin gerek içerde, gerekse dışarda güçlülüğü, evlilik-spor-beden üçlüsünün sağlamlılığı ile önemli ölçüde sağlanabilecekti.

KAYNAKÇA

Akalın, B.Ö. (1938). Türk çocuğunu nasıl yaşatmalı: nüfus siyasetinde çocuk, İstanbul: Ahmet İhsan Basımevi.

Alemdaroğlu, A. (2006). Eugenics, modernity and nationalism, Social Histories of Disability and Deformity, Ed. DavidTurner and Kevin Stagg, London,-New York: Routledge.

Alemdaroğlu, A. (2017). Öjeni düşüncesi. Tanıl Bora & Murat Gültekingil (Der.), Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 4: Milliyetçilik (414-421). İstanbul: İletişim Yayınları.

Arpacı, M. (2014). Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde kamu sağlığı siyaseti ve öjenik (1923-1946). Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar, 17, 129-156.

Beden Terbiyesi Kanunu.

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc018/kanuntbmmc018/kanuntbmmc01803530.pdf, erişim tarihi: 28.04.2022).

Çağlı, E. (2011). Kemalist dönemin öjeni politikalarında kadınlığın kurgulanışı: 1930-194, yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eryücel, E. (2017). Öjenik bağlamında batı ülkeleri'nde ve Türkiye'de politika yapımı üzerine karşılaştırmalı analiz, International Conference On Eurasian Economies, 132-140.

Fontette, D. F. (1991). Irkçılık, Çev. Haldun Karyol, İstanbul: İletişim Yayınları.

Foucault, M. (2018). Toplumu savunmak gerekir, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hâkimiyeti Milliye, 26.08.1934. https://www.gastearsivi.com/gazete/hâkimiyeti_milliye/1934-08-26/2. (25.04.2022).

Hekimoğlu Örs, B. (2016). Faşizm: Modernitenin karanlık yüzü, içinde 19. yüzyıldan 20. yüzyıla modern siyasal ideolojiler (ss: 477-514). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kevles, D. J. (1999). Eugenics and human rights, BMJ, 319:435–8. (15.04.2022).

Lombardo, P. A. Disability, eugenics and the culture wars, Saint Louis University Journal of Health Law & Policy, 2(1), https://www.slu.edu/law/academics/journals/health-lawpolicy/pdfs/issues/v2-i1/lombardo_article_0.pdf., 57-79. (15.04.2022).

Şenel, A. (1993). Irk ve ırkçılık düşüncesi, Ankara: Bilim ve Sanat

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu. (https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.1593.pdf. (28.04.2022).

Weiss, S. F. (1987). The race hygiene movement in Germany, Osiris, Vol. 3, 193-236.

Yıldız, A. (2016). "Ne mutlu Türküm diyebilene" Türk ulusal kimliğinin etno-seküler sınırları (1919-1938), İstanbul: İletişim Yayınları.

5. SONUÇ

19. yüzyılla birlikte Osmanlı Devleti'nin iç ve dış nedenlerden dolayı zamanla eski gücünü kaybettiği görülmektedir. Batı'da yaşanan değişim ve ilerleme süreci Osmanlı Devleti'ni derinden etkilemiştir. Modernleşme sürecinin ise Batı'dan farklı bir biçimde ele alındığı görülmektedir. Batı'da halk modernleşmede devlet yönetimini ve kamu hukukunu değiştirecek taleplere bizzat yön vermişken, Osmanlıda devlet modernleşme politikalarını bizzat kendisi tayin etmiştir. Yeni Osmanlılar modernleşme programını Batı'dan taklit yoluyla alarak geleneksel devlet yapısına entegre etme girişiminde bulunmuşlardır. Zira kullandıkları eşitlik, hürriyet, adalet gibi sloganlar 1789 Fransız Devrimi'nin bir ürünüdür. Jön Türk hareketiyle hızlanan modernleşme çabalarına "ortak bir meclis oluşturulması", "baskı ve tedhişe dayalı düzenin son bulması" yönündeki siyasal talepler öncülük etmiştir.

Jön Türklerde modernleşme ve toplumsal farklılaşma gibi hususlarda birtakım düşünce farklılıkları görülmektedir. Prens Sabahattin bireysel özgürlükler, eşrafın ve orta sınıfın desteklenmesi ve güçlendirilmesi üzerinde dururken, Ahmet Rıza, Abdullah Cevdet ve Mizancı Murat gibi diğer isimler toplumsal düzen ve ilerlemenin önemine işaret ederek, bu amaçla bürokratik yapının fonksiyonel açıdan işlevselleştirilmesini vurgulamıştır. Genel anlamda Jön Türklerde siyasal modernleşmede meşruti bir yapıya dayalı parlamentarizm ve plüralizm öngörülse de, bürokratik modernleşme tamamıyla jakoben bir toplumsal mühendislik kurgusuna dayalıdır. Bürokratik modernleşme sürecinden halk bilgisizliği veya cahilliği gibi sebeplerle dışlanmaktadır. Modernleşme süreci pozitivist değerlerle merkeziyetçi-otoriter yapıyı destekleme yönünde araçsallaştırılmıştır. Devletin bekası ve bölünmezliği söylemi ise siyasal ve bürokratik desteğin süreç boyunca sürdürülmesi amacıyla kullanılmıştır. Elitist bürokrasi aracılığıyla toplumsal yapıyı istenilen yönde değiştirme, modernleşme süreciyle Batıdan bir takım unsurları alarak hukuki yapıyı ve kamu kurumlarını demokratik taleplerden uzak bir biçimde dönüştürme eğilimi erken Cumhuriyet dönemi reformlarına da sirayet eden önemli sorunlardan biridir.

KAYNAKÇA

Ahmad, Feroz. (2020). Modern Türkiye'nin Oluşumu. (Çev. Yavuz Alogan). İstanbul: Kaynak Yayınları.

Aksakal H. (2010). Türk Modernleşmesinin Ambivalant Doğası: Modernleşme, Milliyetçilik, Medeniyet İlişkisi Üzerinden Türkiye'yi Okumak. Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, 2 (1): 245-264.

Akşin, S. (2017). Jön Türkler ve İttihat ve Terakki. 8. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Akyıldız A. (2012). Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme, 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

Akyılmaz G. (2014). Birinci Jön Türk Hareketinin (Yeni Osmanlılar Cemiyeti) İdeolojisine Bir Örnek: Namık Kemal ve Fikirleri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 1 (2): 233-254.

Altınkaş E. (2011). Osmanlı Modernleşmesinin Özgün Noktası: Aydınlar. History Studies, 3 (3): 37-47.

Bacalan, E. (2003). Osmanlı Modernleşmesinde Bürokrasinin Egemen Konumunun Genel Bir Analizi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.

Berkes, Niyazi (2022). Türkiye'de Çağdaşlaşma. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Beşcan, B. (2019). Ahmet Rıza Bey'in Düşünce Dünyasında "Batı Algısı". Journal of Political Administrative and Local Studies, 2 (2): 109-130.

Börekçi, O., Ülkü A. (2018). 19. Yüzyıl Osmanlı Bürokratik Yapısının Jön Türk Düşüncesinde Eleştirisi: "Turfanda Mı Yoksa Turfa Mı?" Üzerinden Bir Analiz. İletişim, Kuram ve Araştırma Dergisi, 47: 448-466.

Budak, A. (2014). Osmanlı Modernleşmesi: Gazetecilik ve Edebiyat. Bilge Kültür Sanat, I. Basım, İstanbul.

Burak, M. D. (2003). Osmanlı Devleti'nde Jön Türk Hareketinin Başlaması ve Etkileri. OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi. 14 (14): 291-318.

Canyaş, F. O. (2014). Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde Bürokratik Elitin Modernleşme Çabaları Ve Misyonerlik Faaliyetleri. Journal Of Yaşar University, 9 (33): 5674-5691.

Ceylan, A. (2010). Tunuslu Islahatçılar ve Yeni Osmanlılar Hareketinde Anayasacılık. EÜHFD, 14 (1-2): 29-45.

Çelik, H. B. (2018). Üç Jön Türk: Ahmet Rıza, Mizancı Murat, Prens Sabahattin. The Journal of International Scientific Researches 3 (3): 214-225.

Çolak, Ç. D. (2016). Osmanlı İmparatorluğu'ndaki İdari Reform Hareketleri Üzerine Bir Değerlendirme. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (23): 397-416.

Durmaz, İ. (2019). Mizancı Murad Bey ve Siyasi Fikirleri. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi. 74 (4): 1233-1261.

Erdem, E. (2015). Jön Türkler'den Cumhuriyet'e Osmanlı-Türk Siyasal Düşüncesi'nde Fransız Etkisi ve Kuramsal Perspektifler: Liberalizm, Pozitivizm, Solidarizm. PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, 11 (1): 5-20.

Ergül, N. (2009). Osmanlı Modernleşmesi ve II. Meşrutiyet Dönemi Batılılaşma Tartışmaları. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze.

Georgeon, F. (2007). Bir de Adalet: Jön Türkler ve Fransız Devrimi. Çev: Özgür Adadağ, Muhafazakâr Düşünce, 3 (11): 175-184.

Gün, Ö. (2016). Ahmet Rıza'nın Batı Medeniyeti Algısı ve Modernleşme Düşüncesi. İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi), 1 (2): 260-293.

Kaan, O. (2019). Türk Siyasi Tarihi'nde Jön Türk Kongreleri. Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi, 3 (4): 1-19.

Kabakcı, E. (2014). Bir Yeniden Yorumlama Örneği: Ahmet Rıza'nın "Pozitivizm"i, Sosyoloji Dergisi, 3. Dizi, 28 (1): 27-58.

Kanadıkırık, H. (2021). "Birinci Meşrutiyet'ten Erken Cumhuriyet'e Türkiye'de Otoriter Modernleşmenin Dönemler Arası Sürekliliği". Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22 (1): 147-160.

Karpat, K. H. (2006). Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Ulusallaşma. Çev. Dilek Özdemir, İmge Kitabevi, I. Baskı, Ankara.

Kurtdaş, M. Ç. (2019). Osmanlı Modernleşme Sürecinde Aydınlar ve Bürokrasinin Rolü. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 29 (1): 399-411.

Küçükkaya, İ., Ortaylı İ. (2012). 1923 Cumhuriyet'in İlk Yüzyılı 2023. İstanbul:Timaş Yayınevi.

Mardin, Ş. (2015). Türk Modernleşmesi. İstanbul: İletişim Yayınları.

Ülkü A., Börekci O. (2018). 19. Yüzyıl Osmanlı Bürokratik Yapısının Jön Türk Düşüncesinde Eleştirisi:" Turfanda Mı Yoksa Turfa Mı?" Üzerinden Bir Analiz. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 47: 448-466.

Polat F., Durmuş A. (2015). Türk Siyasi Düşüncesinde Gustave Le Bon Etkisi: Abdullah Cevdet Örneği. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (5): 310-328.

Polat F., Özkan E. (2018). Sosyal Darwinist Bir Jön Türk: Rıza Tevfik'in Sosyal ve Siyasal Etkileri. Turkish Studies, 13 (7): 187-205.

Söğütlü, İ. (2018). Jön Türkler ve Siyasal Elitizm: Ahmet Rıza Bey Özelinde Bir İnceleme. Muhafazakâr Düşünce Dergisi, 15 (54): 97-116.

Şeyhanlıoğlu, H. (2014). Modernleşme Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu'nun Siyasal Sistemi ve Gelişen Siyasi Düşünce Akımları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 42: 289-300.

Ortaylı, İlber. (2010). Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi. Ankara: Cedit Neşriyat.

Örmeci, O. (2010). Jön Türkler ve İttihat ve Terakki. Tarih Okulu, 8: 95-109.

Petrosyan, Yuriy Asatovic (2022). Sosyalist Açıdan Jön Türk Hareketi(Çeviren: Ayşe Hacıhasanoğlu ve Mazlum Beyhan). İstanbul: Yordam Yayınları.

Telli, R., Yılmaz A. (2020). Geç Dönem Osmanlı Modernleşmesine Genel Bir Bakış. Liberal Düşünce Dergisi, 25 (100): 9-35.

Tosun, E. (2019). Ahmet Rıza ve Abdullah Cevdet Bağlamında Jön Türk Hareketi. Felsefi Araştırma ve Yazı, 15-18.

Tunaya, Tarık Zafer. (2016). Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tunç, S. (2010). II. Meşrutiyet'in İlk Yıllarında Paris'te Bir Jön Türk Delegasyonu: Talât Bey Heyeti. Tarih İncelemeleri Dergisi, 25 (2): 547-582.

Ülken, H. Z. (2014). Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yerasimos, Stefanos (2015). Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye: Bizans'tan 1971'e (Çev. Babür Kuzucu). İstanbul: Gözlem Yayınları.

Yetim, F. (2015). Modern Bir Aydın Hareketi Olarak Yeni Osmanlılar ve İslam Dünyası. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi ve Sosyal Bilimler Dergisi, 34: 1-18.

Yılmaz, A., Telli R. (2021). Osmanlı'nın Son Döneminde Muhalif Hareketler: Yeni Osmanlılar ve Jön Türklerin Karşılaştırması. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 20 (3): 1401-1417.

KAYNAKÇA

1924 Tarih ve 442 Sayılı Köy Kanunu, (RG: 07/04/1924-68).

2005 Tarih ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu, (RG: 13/07/2005-25874).

2006 Tarih ve 5449 Sayılı Kırsal Kalkınma Ajanslarının Hizmetlerine İlişkin Kanun, (RG: 08/02/2006-26074).

2012 Tarih ve 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (RG: 06/12/2012-28489).

2020 tarih ve 7254 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, (RG: 16/10/2020-31276 Mükerrer).

2021 KMY, Kırsal Mahalle ve Kırsal Yerleşik Alan Yönetmeliği (RG: 15/04/2021-31455).

Ashley C., & Simon M. (2001). Rethinking rural development. Development Policy Review, 19(4), 395-425.

Avşar, Y., & Taş, İ. E. (2020). Türkiye'de 6360 sayılı yasa kapsamında mahalle ve köy yönetiminde değişim ve dönüşüme muhtarların bakışı. Türk Kamu Yönetimi Dergisi, 1(1), 7-28.

Ayyıldız, M., & Çiçek, A.,& Ayyıldız, B. (2016). 6360 Sayılı büyükşehir yasasının kırsal kesime olası etkileri. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, TARGİD Özel Sayı, 280-285.

Bal, H. (2015). Kent sosyolojisi, Bursa: Sentez Yayıncılık.

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2010). KENTGES (Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı) 2010-2023, https://webdosya.csb.gov.tr/db/kentges/editordosya/kentges_tr.pdf, 08.05.2022.

Dik, E. (2014). 6360 sayılı kanun bağlamında köylerin mahalleye çevrilmesi sorunu. Mülkiye Dergisi, 38(1), 75-102.

Doğan, H. H. (2019), Türkiye'de kalkınma planlarının kırsal yerleşme düzenine yaklaşımları içinde kırsal kalkınma ve kooperatifçilik, (Ed. A. Mengi & Deniz İşçioğlu), Ankara Üniversitesi Yayınları No 658, Ankara, 97-151.

Ekinci, E. (2020). Güncel gelişmeler ışığında Türkiye'de büyükşehir modelinde kırsal mahallelerin değerlendirilmesi. Kent Akademisi Dergisi, 13(4), 771-784.

Erat, V. (2016). Mahalli idare birimi olarak köyler ve 6360 sayılı yasanın etkileri. BEU Akademik İzdüşüm/Academic Projection, 1(1), 87-98.

Erdoğan, M. (2015). Tarihsel süreçte köy yönetimi ve köy kanun taslağının yönetsel boyutu üzerine değerlendirmeler. İçinde idari ve mali açıdan Türkiye'de Yerel Yönetimler (Ed. M. Mecek & M. Doğan& B. Parlak) Bekad Yayınları, Antalya, 135-156.

Eren, G. (2019), Türkiye'de yeni köy sosyolojisi tartışmaları kapsamında kırsal kalkınma ve kırsal değişim üzerine bir değerlendirme. içinde kırsal kalkınma ve kooperatifçilik (Ed.. A. Mengi & D. İşçioğlu), Ankara Üniversitesi Yayınları No 658, Ankara, 443-465.

Geray, C. (1975). Türkiye'de kırsal yerleşme düzeni ve köykent yaklaşımı. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 30(1), 45-66.

Gündüzöz, İ. (2011). Kırsal kalkınma ekseninde kÖYDES projesi ve köy reformu. Türk İdare Dergisi, Sayı 471-472 Haziran-Eylül, 117-142.

Güreşçi, E. (2010). Türkiye'de kentten-köye göç olgusu, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 11(1), 77-86.

Güreşçi, E. (2011). Türkiye'de köyden kente göç ve düşündürdükleri. Sosyoekonomi. Özel Sayı 2011-MI, 125-135.

Güven, O. (2017). Türkiye kırsal kalkınma politikalarının analizi. Akademik Bakış, 63, 209-227.

İnan, O.& Konyalı, S. (2021). Köydes ve Kırdes projelerinin kırsal kalkınma açısından değerlendirilmesi. XIV. IBANESS, işletme ve yönetim bilimleri kongresi serisi. 29-30 mayıs, Plovdiv/Bulgaristan.

Karalezli, G. (2021). Mahalle ve köyün birleştirilmesi ile oluşan yeni bir birim: kırsal mahalleler. Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi, 3(1), 50-61.

Keleş, R., & Mengi, A. (2017). Kent hukuku, Ankara: İmge Kitabevi.

Kılıç, Ö., & İpek, S. (2021). Kırsal mahalle: büyükşehirlerde tekrar köye dönüş mü?. Troyacademy, 7(1), 1-16.

Kızılboğa, R. (2011). Köy idaresine yönelik kanun tasarısındaki düzenlemeler. Öneri Dergisi, 9(35), 183-197.

Oruç, S., & Kara M. (2022). Avrupa Birliği katılım öncesi mali yardım aracı fonlarının Türkiye kırsalının kalkındırılmasındaki rolü: Çanakkale ili örneği Yönetim Bilimleri Dergisi, 20 (44), 357-383.

Sadioğlu, U., & Baykoç, A. F., & Bingöl, M. (2019), Sürdürülebilir Yerel Kalkınmada Kooperatifçilik Sorunsalı: Aydın-Çine Örneği içinde kırsal kalkınma ve kooperatifçilik (Ed.. A. Mengi & D. İşçioğlu), Ankara Üniversitesi Yayınları No 658, Ankara, 605-643.

Sevinç, G.,& Kantar Davran, M.,& Sevinç, M. R. (2018). Türkiye'de kırdan kente göç ve göçün aile üzerindeki etkileri. İktisadi, İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 3(6), 70-82.

Şahin, Y. (2020). Kentleşme politikası, Bursa: Ekin Basım Dağıtım.

T.C. Kalkınma Bakanlığı On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) (2018). Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/YerelYonetimlerOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf, 10.05.2022.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2022a). Kır, https://sozluk.gov.tr/, 29.05.2022.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2022b). Kırsal alan, https://sozluk.gov.tr/, 29.05.2022.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf, 08.05.2022.

bölgesel vb, etkenli diğer toplumsal hiyerarşilerle ve eşitsizliklerle iç içe geçtiğinde ise, toplumsal eşitsizliklerin derinliği artmaktadır (Günindi Ersöz, 2015: 88, 89; Sancar, 2011:63). Bu nedenle siyasal alan içinde her türlü toplumsal eşitsizliği ortadan kaldırmaya yönelik olarak, toplumsal cinsiyet kavramı, temel bir analiz ve politika unsuru olarak önemli bir yere sahip olmaktadır (Ecevit, 2010: 225). Başka bir deyişle, siyaset bilimi açısından toplumsal eşitsizliklerin ve iktidar ilişkilerinin ortaya çıkarılması ve ortadan kaldırması bağlamında, toplumsal cinsiyet kavramı önemli bir yere sahiptir.

4. SONUÇ

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının toplumda ve ailede kadın-erkek rollerini belirlediğini ve hiyerarşik toplumsal güç ilişkileri oluşturduğunu, bunun sonucunda ise cinsiyet eşitsizliğinin ve ayrımcılığının oluştuğunu savunan feminizm için toplumsal cinsiyet kavramı önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda çok disiplinli bir alan olarak toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları, cinsiyet ayrımcılığını ve cinsiyetçi ideolojiyi inşa eden, yeniden üreten kurumlara karşı mücadele etmişlerdir. Genel olarak bilimin eril yapısı tartışmalarının yanı sıra, siyaset biliminin eril yapısı da sorgulanmaya başlanmış, bu durum siyaset biliminin temel konularının işleniş biçimine de etki etmiştir. Kadınların da bilimsel alana girmeleri (bilimsel alana hem araştırmacı hem de araştırılan konumu ile dahil olmaları) yönündeki uzun soluklu mücadeleler sonucunda, kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları akademide bir disiplin olarak yerini almış ve geleneksel bilim anlayışına önemli eleştiriler ve farklı bilimsel bakış açıları getirilmiştir.

Böylece toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları yapan akademik birimler, 1960'lardan itibaren ABD ve bazı Avrupa ülkelerindeki önemli üniversitelerde açılmıştır. Ardından siyaset bilimi gibi temel sosyal bilim alanlarında, toplumsal cinsiyet yaklaşımı bir analiz aracı olarak kullanılmaya başlanmış ve sosyal bilimlerde görünür olmayan kadın ve toplumsal cinsiyet faktörü, bilimsel araştırmalara dahil edilmeye başlanarak, metodolojinin cinsiyet faktörüne kavuşması sağlanmıştır. Ayrıca siyaset biliminin temel olgu ve olaylarında toplumsal cinsiyetin anlamını ve rolünü ortaya çıkarabilmek için farklı metodların kullanılmaya başlanmış, bu durum ise siyaset biliminde çok çeşitli ve esnek araştırma yöntemlerinin kullanılmasına da aracılık etmiş, siyaset bilimi metodsal olarak zenginleşmiştir. Bu çerçevede, siyaset bilimi içinde toplumsal cinsiyet yaklaşımı ile kadınların toplumsal ve siyasal alana ait sorunlarının çözümüne yönelik ve kadınların eşitsiz konumlarını anlamaya, değiştirmeye yönelik araştırmalar artmıştır.

Sonuç olarak siyaset bilimi içinde kadınların varlığını görünür kılmaya çalışan ve kadınların eşitsiz temsil edilme biçimlerini eleştiren akademik çalışmalar ile birlikte, siyaset bilimi içindeki temsil, eşitlik, siyasal toplumsallaşma, anayasal hak, kamu politikaları gibi temel olgulara toplumsal cinsiyet perspektifli yaklaşım artmıştır.

KAYNAKÇA

Acar, F. & Arıner H. O. (2009). Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Ankara: İçişleri Bakanlığı Genel Yayın, No: 656.

Alkan, A. (1999). Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması. SBF Dergisi 54(4), 1-29.

Beauvoir, S. (1993) *O Kadın, İkinci Cins*, (Çev. B. Onaran), İstanbul: Payel.

Bora, A. (2010). Kadınların Sınıfı, 3. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Butler, J. (2009). Toplumsal Cinsiyet Düzenlemeleri. Cogito, 58, 73-91.

Butler, Judith. (2008). Cinsiyet Belası. (Çev. B. Ertür), İstanbul: Metis Yayınları.

Celis, K., Kantola, J., Waylen, G., & Weldon, S. L. (2013). Introduction: Gender and politics: A gendered world, a gendered discipline. In The Oxford handbook of gender and politics. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199751457.013.0034

Charles, M.. (2011): What gender is science?. Contexts 10(2): 22-28. https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1536504211408795, (21.04.2022).

Connell, R. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. (Çev. C. Soydemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çakır, S. (2011). Kadınların Tarih Yazımı. iç. İstanbul–Amargi Feminizm Tartışmaları içinde. İstanbul: AMARGİ SS Kadın Bilimsel Araştırma ve Dayanışma Yayıncılık Kooperatifi: İstanbul, 253-276.

Doğan, Ö. (1998). Doğa Bilimleri ve Sosyal Bilimler Ayrımının Dünü ve Bugünü Üzerine. Toplum ve Bilim (76), 7-40.

Dökmen, Z.Y. (2010). Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Düzkan, A. (2011). İkinci Dalga Feminizm. iç. İstanbul–Amargi Feminizm Tartışmaları, İstanbul: AMARGİ SS Kadın Bilimsel Araştırma ve Dayanışma Yayıncılık Kooperatifi: İstanbul, 174-193.

Ecevit, M.C. (2010). Feminizmin Farklılaşan Bazı Özellikleri: Feminist Kuram ve Feminist Hareket Açısından Sonuçları. iç. 21. Yüzyılın Eşiğinde Kadınlar, Değişim ve Güçlenme, Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi Bildiri Kitabı, Cilt 1, (Baş Ed. F. Çoban Döşkaya), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, 225- 228.

Evans J. (2001). Siyaset Bilimi Disiplini İçinde Feminizm, Feminist Teori ve Siyasal Analiz. (Çev. V. İyigüngör), Marmara İletişim Dergisi 11(11), 33-50. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2895

Giddens, A. (1987). The Nation-State and Violence. California: University of California Press.

Günindi Ersöz, A. (2015). Özel Alan / Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın "Doğası" ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18 (1), 80-102.

Heywood, A. (2013). Siyaset. (Çev. B.B. Özipek), İstanbul: Adres Yayınları.

Kalaycıoğlu, E. (1984). Çağdaş Siyasal Bilim: Teori Olgu ve Süreçler. İstanbul: Beta Yayınevi.

Kandiyoti, D. (2011). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları: Gelecek için Geçmişe Bak. iç. Birkaç Arpa Boyu: 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar, Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan, (Edt. S. Sancar), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 41-60.

Koray, M. (2011). Avrupa Birliği ve Türkiye'de "Cinsiyet" Eşitliği Politikaları: Sol-Feminist Bir Eleştiri. Çalışma ve Toplum Dergisi (2), 13-54.

Kümbetoğlu, B. (2011). Feminist Yöntem ve Kadın Çalışmalarına İlişkin Bazı Sorulan Sorunlar, Birkaç Arpa Boyu. 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan. (Ed. S. Sancar), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, 475-504.

Oakley, A. (1998). Gender, methodology and people's ways of knowing: Some problems with feminism and the paradigm debate in social science. Sociology (32)4, 707-731.

Özkazanç, A. (2010). Bilim ve toplumsal cinsiyet. II. Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kongresi Kitabı , 16-22.

Öztan, E.(2015). "Feminist Araştırmalar ve Yöntem". Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları. (Haz. F. Saygılıgil.), Ankara: Dipnot Yayınları, 271-290.

Özüdoğru, B. (2018). Beyaz Feminizm Ve Öteki Kadınlar. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 6 (12) , 304-319 .

Pira, A. & Elgün, A. (2004). Toplumsal Cinsiyeti İnşa Eden Bir Kurum Olarak Medya: Reklamlar Aracılığıyla Ataerkil İdeolojinin Yeniden Üretilmesi. İstanbul Üniversitesi, Teksas Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi işbirliği ile "2nd International Symposium Communication in The Millennium: A Dialogue Between Turkish and American Scolars", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları No:26, 525-537. file:///C:/Users/Hp/Downloads/tammetin-PiraAsl.pdf. (05.05.2022).

Sancar, S. (2009). Türkiye'de Feminizmin Siyasal Bilimlere Etkisi. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi No:40, 119-132.

Sancar, S. (2011). Türkiye'de Kadın Hareketinin Politiği: Tarihsel Bağlam, Politik Gündem ve Özgünlükler. iç. Birkaç Arpa Boyu...21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar: Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan, (Ed. S. Sancar.).İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları; 61-117

Sancar, S. (2013). "Erkeklik", Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları, (Ed: Y. Ecevit & N.Karkıner), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:2312, 168-193.

Sancar, S.(2003). Üniversitede Feminizm? Bağlam, Gündem ve Olanaklar. Toplum ve Bilim Dergisi (97),164-182.

Saraç, S. (2013). Toplumsal Cinsiyet. iç. Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları, (Edt. L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung & A. Şimşek), Ankara: Atılım Üniversitesi Yayınları, 27-32.

Sarıbay, A. Y. & Öğün, S. S. (2013). Politikbilim. Ankara: Sentez Yayıncılık.

Scott, Joan W. (2010). Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi", Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar. (12), (Çev. D. Demirler & F. Dinçer), 112-138, http://www.feministyaklasimlar.org/wp-content/uploads/2013/05/12-9.TOPLUMSAL-CINSIYET.pdf. (23.04.2022).

Tekeli, Ş. (2009) . Siyaset Biliminde Yeni Bir Soluk. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**,** No:40, 109-118.

Tolleson-Rinehart, S.& Carroll. S. J. (2006). "Far from Ideal:" The Gender Politics of Political Science. American Political Science Review (100)4, 507-513.

UN, History of CEDAW, https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/history.htm, (23.04.2022).

sorumluluğunun kabul edilmesi (AR) ya da başka bir ifade ile bireyin kendi davranışlarının olumsuz sonuçlara yol açtığı ya da bu olumsuz sonuçları giderebileceği inancı veya bunun reddine bağlıdır. Genelleştirilmiş teoride ise değerli görülen herhangi bir konuya yönelik tehditlere neden olma ya da bunları giderme yeteneğine ilişkin sorumluluk inancına odaklanılır.

Genel olarak dört farklı değerin çevreci davranışları açıklamada önemli olduğu belirlenmiştir: bunlar sırasıyla doğaya ilgi ve çevre korumaya odaklanan biyosferik değerler, başkalarının iyiliği ve refahını dikkate alma anlamındaki özgeci (alturistic) değerler, kişisel kaynakları koruma ve geliştirme amacına odaklı bencil (egoistic) değerler ve zevk arayışı ve keder ya da çabayı azaltma arayışına odaklı hedonik (hedonistic) değerleridir (Steg vd., 2014; Steg ve De Groot, 2012).

4. SON SÖZ

Çevrecilik günümüzün modern sosyal hareketleri içinde önemli bir yere sahiptir. Siyaset bilimi açısından, çevreciliğin bir sosyal ve siyasal hareket olarak anlaşılması ve çevreci davranışların şekillenmesinde etkili olan sosyoekonomik ve psikolojik faktörlerin belirlenmesi, bu harekete ilişkin iktidar ve güç ilişkileri ile meşruiyetin açıklanmasına katkı sağlar. Diğer taraftan, bu bölümde ele alınan, çevre ve sosyal psikoloji disiplinleri alanlarında geliştirilen çevreci davranış modelleri, özellikle çevreye ilişkin davranış değişikliklerini hedef alan kamu politikalarının geliştirilmesinde dikkate alınması gereken önemli davranışsal etkenlerin ve aralarındaki ilişkilerin iyi anlaşılmasına ve dolayısıyla daha etkin sonuçların alınmasına hizmet edebilirler.

Çevre koruma amacıyla başvurulan piyasa araçları, teknolojik standartlar ya da kontrol ve yasaklama mekanizmaları, belirli ölçülerde etkili olsalar da çevre sorunlarının temelinde insan değerleri, etik yaklaşımlar, tutum ve davranışların bulunduğu herkesçe kabul görmektedir. Evde temizlik yaparken, işte evrakları düzenlerken, dinlendiğimiz ya da eğlendiğimizde müzik dinlerken, kısacası nerde bulunursak bulunalım her davranış ya da eylemlerimizin bir takım çevresel sonuçları olacaktır. Bu davranışlardan çevreci olarak tanımlananları etkileyen psikolojik etkenleri belirlediğimizde, bunları teşvik eden daha gerçekçi ve hedefe odaklı kamu politikalarını geliştirmekte kolaylaşır. Sonuç olarak, siyaset bilimi disiplininde bu tür modellerin ve buna ilişkin literatürün bilinmesi ve tartışılması, yukarıdaki tartışmalarda alanla yakından ilgili bulunan bazı konuların anlaşılmasına da önemli katkılar sunacaktır.

KAYNAKÇA

Abrahamse, W. (2019). Encouraging pro-environmental behaviour: What works, what doesn't, and why. Academic Press.

Ajzen, I. (2012). Martin Fishbein's legacy: The reasoned action approach. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 640(1), 11-27.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational behavior and human decision processes, 50(2), 179-211.

Bagozzi, R. P. (1992). The self-regulation of attitudes, intentions, and behavior. Social psychology quarterly, 178-204.

Bamberg, S., & Schmidt, P. (2003). Incentives, morality, or habit? Predicting students' car use for university routes with the models of Ajzen, Schwartz, and Triandis. Environment and behavior, 35(2), 264-285.

Bardi, A., & Schwartz, S. H. (2003). Values and behavior: Strength and structure of relations. Personality and social psychology bulletin, 29(10), 1207-1220.

Bogner, F. X., & Wiseman, M. (1999). Toward measuring adolescent environmental perception. European Psychologist, 4(3), 139.

Cheung, S. F., Chan, D. K. S., & Wong, Z. S. Y. (1999). Reexamining the theory of planned behavior in understanding wastepaper recycling. Environment and behavior, 31(5), 587-612.

Conner, M., & Armitage, C. J. (2001). Efficacy of the theory of planned behaviour: A meta-analytic review. British Journal of Social Psychology, 40(4), 471-499.

Cordano, M., Welcomer, S., Scherer, R. F., Pradenas, L., & Parada, V. (2011). A cross-cultural assessment of three theories of pro-environmental behavior: A comparison between business students of Chile and the United States. Environment and behavior, 43(5), 634-657.

Cook, A. J., Kerr, G. N., & Moore, K. (2002). Attitudes and intentions towards purchasing GM food. Journal of Economic Psychology, 23(5), 557-572.

Coşkun, A., & Erbuğ, Ç. (2016). Designing for behaviour change: smart phone applications as persuaders of pro-environmental behaviours. METU Journal of the Faculty of Architecture, 31(1).

Çoban, A., Hamamcı, C., & Keleş, R. (2012). Çevre politikası. Basım. İstanbul: İmge.

De Groot, J. I., & Thøgersen, J. (2019). Values and pro-environmental behaviour. *Environmental psychology: An introduction*, 167-178.

Dunlap, R. E., Grieneeks, J. K., & Rokeach, M. (2019). Human values and pro-environmental behavior. In Energy and Material Resources (pp. 145-168). Routledge.

Feather, N. T. (Ed.). (2021). Expectations and actions: Expectancy-value models in psychology. Routledge. Chapter 1: Introduction and Overview, Pp. 1- 14. (Feather, N. T.)

Gatersleben, B. (2018). Measuring environmental behaviour. Environmental psychology: An introduction, 155-166.

Gifford, R. (2014). Environmental psychology matters. Annual review of psychology, 65, 541-579.

Gürbüz, H., & Yilmaz, V. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Naylon Poşet Kullanımına İlişkin Tutum ve Davranışlarının Yapısal Eşitlik Modellemesiyle Araştırılması. Sosyoekonomi, 26(38), 135-149.

Godin, G., & Kok, G. (1996). The theory of planned behavior: a review of its applications to health-related behaviors. American journal of health promotion, 11(2), 87-98.

Jackson, T. (2005). Motivating sustainable consumption. Sustainable Development Research Network, 29(1), 30-40.

Lange, F., & Dewitte, S. (2019). Measuring pro-environmental behavior: Review and recommendations. Journal of Environmental Psychology, 63, 92-100.

Li, D., Zhao, L., Ma, S., Shao, S., & Zhang, L. (2019). What influences an individual's pro-environmental behavior? A literature review. Resources, Conservation and Recycling, 146, 28-34.

Lu, H., Zhang, W., Diao, B., Liu, Y., Chen, H., Long, R., & Cai, S. (2021). The progress and trend of pro-environmental behavior research: a bibliometrics-based visualization analysis. Current Psychology, 1-21.

Kaiser, F. G., & Wilson, M. (2004). Goal-directed conservation behavior: The specific composition of a general performance. Personality and individual differences, 36(7), 1531-1544.

Karalar, R., & Kiracı, H. (2010). Bireysel değerlerin sürdürülebilir tüketim davranışı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik öğretmenler üzerinde bir araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 2(2), 79-106.

Karp, D. G. (1996). Values and their effect on pro-environmental behavior. Environment and behavior, 28(1), 111-133.

Kılıç, S. (2013). Yükseköğretimde çevre eğitiminin çevre bilinci oluşumuna etkisi: Niğde Üniversitesi iibf kamu yönetimi örneği. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 63-80.

Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior?. Environmental education research, 8(3), 239-260.

Kurisu, K. (2015). Pro-environmental behaviors (p. 27). Tokyo: Springer Japan.

Madden, T. J., Ellen, P. S., & Ajzen, I. (1992). A comparison of the theory of planned behavior and the theory of reasoned action. Personality and social psychology Bulletin, 18(1), 3-9.

McClintock, C. G., & Allison, S. T. (1989). Social value orientation and helping behavior 1. Journal of Applied Social Psychology, 19(4), 353-362.

Nilsson, A. (2010). On the future development of theories in environmental psychology: The role of the environmental psychologist as a researcher and as a practitioner. Environmental Psychology: New developments, 227-234.

Nilsson, A., von Borgstede, C., & Biel, A. (2004). Willingness to accept climate change strategies: The effect of values and norms. Journal of environmental psychology, 24(3), 267-277.

Nordlund, A. M., & Garvill, J. (2002). Value structures behind proenvironmental behavior. Environment and behavior, 34(6), 740-756.

Pekdemir, I. M., & Turan, A. D. (2018). Davranış Teorilerinin Bireysel, Sosyal ve Normatif Açıdan Kavramlaştırılması: BSN Davranış Modeli Önerisi. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü Yönetim Dergisi, 29(85), 127-186.

Schultz, P. W., & Zelezny, L. (1999). Values as predictors of environmental attitudes: Evidence for consistency across 14 countries. Journal of environmental psychology, 19(3), 255-265.

Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values?. Journal of social issues, 50(4), 19-45.

Sheppard, B. H., Hartwick, J., & Warshaw, P. R. (1988). The theory of reasoned action: A meta-analysis of past research with recommendations for modifications and future research. Journal of consumer research, 15(3), 325-343.

Sparks, P., & Shepherd, R. (1992). Self-identity and the theory of planned behavior: Assesing the role of identification with" green consumerism". Social psychology quarterly, 388-399.

Steg, L. E. & De Groot, J.I.M. (2019). Environmental Psychology: An Introduction. Toronto: John Wiley & Sons Ltd.

Steg, L., Bolderdijk, J. W., Keizer, K., & Perlaviciute, G. (2014). An integrated framework for encouraging pro-environmental behaviour: The role of values, situational factors and goals. Journal of Environmental psychology, 38, 104-115.

Stern, P. (2000). Toward a coherent theory of environmentally significant behavior. Journal of social issues, 56(3), 407-424.

Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T., Guagnano, G. A., & Kalof, L. (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. Human ecology review, 81-97.

Stern, P. C., & Dietz, T. (1994). The value basis of environmental concern. Journal of social issues, 50(3), 65-84.

Stern, P.C., T. Dietz & L. Kalof. 1993. Value orientations, gender, and environmental concern. Environ. Behav. 25: 322–348.

Taylor, S., & Todd, P. (1995). Decomposition and crossover effects in the theory of planned behavior: A study of consumer adoption intentions. International journal of research in marketing, 12(2), 137-155.

Turaga, R. M. R., Howarth, R. B., & Borsuk, M. E. (2010). Pro-environmental behavior: Rational choice meets moral motivation. Annals of the New York Academy of Sciences, 1185(1), 211-224.

teknoloji kullanımı akıllı kentlerde başarı için tek başına yeterli değildir. Müdahale edilecek ve dijitalleştirilecek alanların ve hizmetlerin katılımcı süreçlerle ve çevresel sürdürülebilirliği de dikkate alarak belirlenmesi en önemli unsur olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca bu alanlarda çalışanların ve yöneticilerin dijital dönüşüme uyumlarının sağlanması, insan kaynaklarının teknoloji kullanımı konusunda donanımlı olması, vatandaşlara uygulamalar hakkında bilgilendirme yapılması ve gerektiğinde eğitici içerikler sağlanması, uzun dönemli, kapsamlı ve bütünleşik planların yapılması başarı için önemli diğer ölçütler arasındadır. Ancak, belki de en önemli olan noktanın, dijitalleştirilerek akıllı sunulacak hizmet alanlarının vatandaşların ihtiyaç gereklerine göre doğru olarak belirlenerek, bu hizmetler için en uygun doğru teknolojilerin kullanılması olduğunun altını çizmekte yarar vardır. Aksi halde, teknolojilere ayrılan kaynakların israf edilmesi ve hizmetlerde umulan iyileştirmelerin gerçekleştirilememesi kaçınılmaz olacaktır.

Akıllı kent uygulamaları ve yaklaşımları, kamu politikası oluşturma konusunda geçmiş çabalardan radikal bir kopuş olarak değil, bunların bir uzantısı olarak düşünülmelidir. Dijital dönüşüm sürecinde kent yönetimleri, planlayıcılar ve uygulayıcılar hangi alanlarda nasıl bir dönüşümü organize edeceklerini, vatandaş ve değişik sektörlerin katılımı ile iyi bir şekilde kurgulamalıdır. Hem kullanıcıların hem de yararlanıcıların (vatandaşların) dönüşüme uyum sağlayabilmesi için de çalışmalar yürütülmelidir. Akıllı kent politikası planlayacak ve uygulayacak yöneticilerin de bilgi ve deneyiminin yüksek düzeyde olması ya da artırılması, bu konularda teknik ve yönetsel danışmanlık alınması önemlidir.

Belediyenin akıllı belediye olmasıyla kentin akıllı kent olması aynı şeyler değildir. Ancak; akıllı kent uygulamalarının kentlerdeki lideri, temel uygulayıcısı, koordine edici ve koordinasyonu sağlayıcı aktörü belediyelerdir. Süreç belediyeler üzerinden yürütülmelidir. Elinde bulunan kalifiye insan kaynağı, teknolojik altyapı ve finansal kaynaktan dolayı belediyeler liderlik rolünü üstlenmelidir. Ancak, belediyelerin bu süreci yürütecek birimi de dijitalleşmeyi ve akıllı kent uygulamalarını etkili şekilde yürütebilecek şekilde yapılandırmaları gereklidir.[4]

KAYNAKLAR

Avrupa Konseyi. (2016). Smart cities and infrastructure. Commission on Science and Technology for Development Nineteenth session, Cenevre.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. (2010). Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı (2010-2023). Ankara.

Bernardes, M. B., de Andrade, F. P., Novais, P., & Lopes, N. V. (2018). Participatory governance of smart cities: a study upon portuguese and brazilian government portals. Proceedings of the 11th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance, 4- 6 Nisan 2018, Galway, İrlanda, 526- 536.

Bolívar, M. P. R., & Meijer, A. (2016). Smart governance: Using a literature review and empirical analysis to build a research model. Social Science Computer Review, 34(6), 673-692.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). 11. Kalkınma Planı (2019-2023). Ankara.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2020). 2021 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. Ankara.

[4] Böyle bir örnek belediye örgütlenme modeli için Bkz. Gül, 2019.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2022). 2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. Ankara.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2019). 2020-2023 Ulusal Akıllı Şehirler Stratejisi ve Eylem Planı. Ankara.

De Guimarães, J. C. F., Severo, E. A., Júnior, L. A. F., Da Costa, W. P. L. B., & Salmoria, F. T. (2020). Governance and quality of life in smart cities: towards sustainable development goals. Journal of Cleaner Production, 253, 1-13.

Ergun, C., Gül, H., & Sallan Gül, S. (2013). Neoliberal küreselleşme ve küresel kent. İçinden A. Dericioğullari Ergun, C. Ergun & M. Güneş (Eds.), Kent üzerine özgür yazılar (ss. 40-69). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

FreeBalance. (2016). What is the "smart" in smart goverment? . https://www.freebalance.com/open-government/what-is-the-smart-in-smart-government-2/, Son erişim tarihi: 15.01.2022.

Freeman, C., Soete, L., & Türkcan, E. (2003). Yenilik iktisadı. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.

Geniş, Ş. (2007). Globalization of cities: towards conceptualizing a new politics of place-making in a transnational era. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), 59-77.

Gil-Garcia, J. R., Pardo, T. A., & Nam, T. (2015). What makes a city smart? Identifying core components and proposing an integrative and comprehensive conceptualization. Information Polity, 20(1), 61-87.

Grant, G., & Chau, D. (2005). Developing a generic framework for e-government. Journal of Global Information Management (JGIM), 13(1), 1-30.

Grecu, M., Costaş, I., & Reaboi, A. (2017). E-Government services in Moldova: value and opportunities. Central and Eastern European eDem and eGov Days, 325, 347-358.

Gül, H. (2018). Dijitalleşmenin kamu yönetimi ve politikaları ile bu alanlardaki araştırmalara etkileri. Yasama Dergisi, 36, 5-26.

Gül, H. (2019). Sürdürülebilir akıllı kent yönetimi ve politikaları. İçinden H. Samur (Eds.), Küreselleşme ve dönüşen kent (ss. 97-118). Ankara: Orion Kitabevi

Gül, H., & Kemeç, A. (2020). Nesnelerin interneti ve kamu politikaları: kentsel politika uygulamaları. İçinden M. Yıldız & C. Babaoğlu (Eds.), Teknoloji ve kamu politikaları (ss. 139-167). Ankara: Gazi Kitabevi.

Harrison, C., Eckman, B., Hamilton, R., Hartswick, P., Kalagnanam, J., Paraszczak, J., & Williams, P. (2010). Foundations for smarter cities. IBM Journal of Research and Development, 54(4), 1-16.

Kalkınma Bakanlığı (2013). 10. Kalkınma Planı 2014-2018. Ankara.

Keleş, R. (2016). Kentleşme politikası. Ankara: İmge Kitabevi (15.Baskı).

Kemeç, A. & Gül, H. (2021) Antalya Büyükşehir Belediyesi örneğinde akıllı kent uygulamaları. Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 2(3), 355 - 382.

Kemeç, A. & Gül, H. (2018). Büyükşehir belediyelerinin hizmet sunumunda dijitalleşme uygulamaları. İçinden A. Ötegen, F. Akınerdem, C. Kılıç, A. Öztürk & S. Uçar (Eds.), Uluslararası Yeşil Başkentler Kongresi Bildiriler Kitabı, 8-11 Mayıs, Konya, 806-814.

Kiper, P. (2004). Küreselleşme sürecinde kentlerimize giren yeni tüketim mekanları ve yitirilen kent kimlikleri. Planlama, 4, 14-18.

Lee, J. H., Hancock, M. G., & Hu, M. C. (2014). Towards an effective framework for building smart cities: lessons from Seoul and San Francisco. Technological Forecasting and Social Change, 89, 80-99.

Mayo, J. S. (1985). The evolution of information technologies. İçinden B. R. Guile (Eds.), Information technologies and social transformation, (ss. 7-33). Washington: National Academy Press.

Messner, D., Nakicenovic, N., Zimm, C., Clarke, G., Rockström, J., Aguiar, A. P., . . . Collste, D. (2019). The digital revolution and sustainable development: opportunities and challenges-Report prepared by The World in 2050 initiative. International Institute for Applied Systems Analysis, Laxenburg, Avusturya.

Monzon, A. (2015). Smart cities concept and challenges: bases for the assessment of smart city projects. 2015 International Conference on Smart Cities and Green ICT Systems, 20-22 Mayıs 2015, Lizbon, Portekiz, 1-11.

Moretti, G., Schlemmer, E., & Yalova, Y. (2018) Human smart cities: theories, practices, case studies for intelligent cities today. Ankara: Detay Yayıncılık.

Nam, T., & Pardo, T. A. (2011). Conceptualizing smart city with dimensions of technology, people, and institutions. 12th Annual International Conference on Digital Government Research, 12- 15 Haziran 2011, New York, ABD, 282-291.

Net!Works European Technology Platform. (2011). Smart cities applications and requirements. Expert Working Group on, White Paper, Lizbon, Portekiz, 1-39.

Okcu, M. (2021). Bildiğimiz kamu yönetiminin sonu: kamu yönetiminde yapay zekâ ve dijital dönüşüm. İçinden A. Öcal & Y. Hayta (Eds.), 21. Yüzyılda Türk kamu yönetiminin değişimi (ss. 215-256). Ankara: Detay Yayıncılık.

Orhan, G. (2021). İklim krizi. İçinden M. Güneş & H. Gül (Eds.), Türkiye'de devlet ve kriz (ss. 192-205). Ankara: Sentez Yayınları.

Scholl, H. J., & Scholl, M. C. (2014). Smart governance: a roadmap for research and practice. I Conference 2014, 4- 7 Mart 2014, Berlin, Almanya, 163- 176.

Tek, M. (2021). Ekolojik kriz ya da krizin ekolojisi. İçinden M. Güneş & H. Gül (Eds.), Türkiye'de devlet ve kriz (ss. 157-191). Ankara: Sentez Yayınları.

Tomor, Z., Przeybilovicz, E., & Leleux, C. (2021). Smart governance in institutional context: an in-depth analysis of Glasgow, Utrecht, and Curitiba. Cities, 114, 103195.

Uğurlu, Ö. (2010). Kentlerin tarihsel gelişimi. İçinden Ö. Uğurlu, N. Ş. Pınarcıoğlu, A. Kanbak, & M. Şiriner (Eds.), Türkiye perspektifinden kent sosyolojisi çalışmaları (ss. 25-69). İstanbul: Örgün Yayınevi.

Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2016). 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı. Ankara.

West, D. M. (2004). E-government and the transformation of service delivery and citizen attitudes. Public Administration Review, 64(1), 15-27.

partilere yönelik önemli kısıtlamalar getirilmiştir. 1982 Anayasası ise ilk halinde sivil toplum kuruluşlarına yönelik sıkı tedbirler getirmiştir. Sendikalara üye olma, dernekler, siyasi partilere üye olma konusunda, bu kurumların birbirleri ile ilişkileri, ortak hareket etmeleri noktasında önemli kısıtlamalar yer almaktaydı. Daha sonraki yıllarda yapılan düzenlemeler ile 1995 yılında ve 2001 yılındaki anayasa değişiklikleri ile gerek temel hak ve özgürlüklere yönelik gerekse de sivil toplum kuruluşlarına, sendikalara katılım, üye olma konusunda birçok kısıtlamanın kaldırıldığı görülmektedir. 1961 Anayasası ilk haliyle sivil toplum kuruluşlarına, katılıma önem verirken, 1982 Anayasası ilk haliyle bu konularda daha katı bir tutum sergilemiştir. 1961 Anayasasında sonraki yıllarda yapılan düzenlemeler demokrasi, katılımcı yönetim, sivil toplum kuruluşları açısından olumsuzluklar içermekteyken, 1982 Anayasası ilerleyen yıllardan temel haklar ve özgürlükler, sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak olumlu düzenlemelere yer vermiştir. Çalışmanın son bölümünde yer alan, yıllara göre dernek sayıları bize anayasaların toplumsal hayatı nasıl yakından etkilediğinin en güzel örneğidir. Anayasalar, sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak, katılımın sağlanacağı düzenlemeler getirdiği zaman, dernek sayılarında gözle görünür bir artış yaşanmaktadır. Ancak bunun tersi bir durumda, dernek sayılarında hızlı bir düşüş yaşadığı görülmektedir. Demokratik bir toplum düzeninde sivil toplum kuruluşlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının kendilerinden beklenen işlevlerini yerine getirebilmeleri için, hukuksal anlamda güvencelere sahip olmaları ve korunmaları gerekmektedir. Toplumsal sorunların belirlenmesinde, çözümünde, katılımcı bir yönetim tarzının uygulamaya geçmesinde sivil toplum kuruluşları önemli bir rol üstlenmektedir. Bu nedenle devlet-toplum ilişkilerinin düzenlenmesinde en temel hukuksal belgelerden biri olan anayasalarda, sivil toplum kuruluşlarının, kurulmasına yönelik, üyeliklerine yönelik, birbirleri ile olan ilişkilerine yönelik olarak olumlu düzenlemelere yer verilmesi önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

1961 Anayasası, ht tps://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/ Erişim Tarihi: 08.05.2022.

1982 Anayasası, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf Erişim Tarihi: 08.05.2022

Akbal, İ. (2017). Sivil Toplum Sivil Toplum Düşüncesi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Kamu Yönetiminde Karar Alma Üzerine Etkisi, Konya: Çizgi Kitapevi.

Caniklioğlu, D.M. (2007). Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Çelebi, A. (2002). Toplum ve Siyaset. Sosyolojiye Giriş (Ed. İhsan Sezai). Ankara: Martı Kitabevi

Gözler, K. (2019). Türk Anayasa Hukukuna Giriş, Bursa: Ekin Yayınevi.

Öner, Ş. (2001). Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Yönetim ve Katılım Algılamaları, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 10(2), 51-67.

Ryfman, P. (2006). Sivil Toplum Kuruluşları, İstanbul: İletişim Yayınları.

Salamon, L. M. (1994). The Rise of the Nonprofit Sector. Foreign Affairs, 73(4), 109–122.

Sivil Toplum İlişkileri Genel Müdürlüğü, https://www.siviltoplum.gov.tr/yillara-gore-faal-dernek-sayilari. Erişim Tarihi:10.05.2022.

Tanör, B. (2013). İki Anayasa 1961-1982, İstanbul: XII Levha Yayınları.

Tekeli, İ. (2012). Türkiye İçin STK'lar ve Katılımcı Demokrasi Yazıları, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Teziç, E. (1996). Anayasa Hukuku, İstanbul: Beta Yayınları.

Tosun, G. E. ve Tepeciklioğlu, E. E. (2012). Sivil Toplum ve Baskı Grupları. Ed. H. Çetin, Siyaset Bilimi. Ankara: Orion Kitabevi, 335-372

Yaşama Dair Vakıf, Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları https://yada.org.tr/wp-content/uploads/2020/03/11-Verilerle-Sivil-Toplum-Kurulu%C5%9Flar%C4%B1.pdf. Erişim Tarihi:12.05.2022

Dikkat çekilen bu hususlar doğrultusunda alt yapı, yol, araç gereç, hizmetlerin aksaması ve zaman kaybı yaşanması ve sorunların, taleplerin iletilebileceği bir yetkilinin bulanmaması gibi büyük sıkıntıların aşılabilmesi için uygulanan ankette de yer alan, vatandaşların yüksek düzeyde katıldığı ve uygulanmasını istediği, "büyükşehir belediyelerine ulaşabilmek için yerel hizmet ofisleri açılmalıdır" ifadesi dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda mahallelerde aktif olarak kullanılmayan eski kamu binaları yerel hizmet ofisine dönüştürülmeli, bu ofislerde görevli olarak birkaç belediye çalışanı bulundurulmalıdır. Yine bu ofislerde vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayabilecek teknik ekipman ve araç gereç yer almalı böylelikle hizmetlerin daha yakından, zaman kaybına uğramadan etkin ve verimli bir biçimde sunulması sağlanabilmelidir. Buna ek olarak bu ofislere talep ve şikayetleri yetkililere iletebilen, yetkili kurumlarla vatandaşların dilekçe ve yazışmalarını yani resmi işlerini yapabilen bir işlev kazandırılmalıdır. Bu şekilde işleyen resmi bir yerel yönetim ofisi kurulduğunda, hem hizmetlerin etkin ve verimli bir biçimde sunulması sağlanabilecek hem de vatandaşların yetkililerle arasındaki bağı kurabileceğinden dolayı katılıma ilişkin de olumlu bir katkı sağlanabilecektir.

Sonuç olarak 6360 sayılı Yasa'nın gerekçesinde vurgulanan ölçek ekonomileri bağlamında Trabzon'daki tüm belde belediyelerinin tüzel kişiliğinin kaldırılarak mahalleye dönüştürülmesinin; bu alanlarda söz edildiği gibi etkinlik ve verimlilik yönünden olumlu geri dönüşlere sebebiyet vermediği, vatandaşların bu uygulama sonucunda hizmetlerde sorun yaşadığı, kararlara katılım ya da taleplerini dile getirme noktasında sıkıntı çektiği, uygulamalardan şikayetçi olduğu ve sonucunda bu düzenlemeden memnuniyetsizlik duyduğu ortaya çıkmıştır. Ancak Trabzon genelinde mahalleye dönüştürülen belde belediyelerinde sonucun bu şekilde çıkmış olması tüm Türkiye'ye genellenebilecek bir durum değildir. Bu bağlamda özellikle Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi koşulları göz önünde bulundurulmalıdır. Trabzon'da mahalleler dağınık ve araziler engebeli bir yapıya sahip olduğundan dolayı bu mahallelere hizmet götürmek pek de kolay bir iş değildir. Dolayısıyla İç Anadolu Bölgesi gibi coğrafi koşulları tamamen farklı, daha toplu alanlarda ikamet edilen düz arazilerde daha sonra yapılacak olan çalışmalarda tam tersi sonuçlar çıkabilecektir. Diğer taraftan zaman geçtikçe bu uygulama belli bir olgunluğa erişecek ve bu algılar Trabzon'da uygulama yapılan aynı alanda dahi değişebilecektir.

KAYNAKÇA

6360 sayılı Kanun, (2012). https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf.

Aksu, İ. F. (2012). On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Türk Akademisi Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi, Bilgi Notu No: 1, 1-12.

Altunışık, R. vd. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, 6. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

Andrews, R. & Boyne, G. A. (2009). Size, Structure and Administrative Overheads: An Empirical Analysis of English Local Authorities, Urban Studies, 46 (4), 739-759.

Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli, Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi, 1(3), 48-96.

Bel, G. & Sebő, M. (2018). Does inter-municipal cooperation really reduce delivery costs? An empirical evaluation of the role of scale economies, transaction costs, and governance arrangements, Institut de Recerca en Economia Aplicada Regional i Pública Research Institute of Applied Economics, 2018 (16), 1-33.

Belli, A. & Aydın, A. (2016). 6360 Sayılı Yasa ile Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkinlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Önsen Belediyesi Örneği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (43), 1698-1713.

Büyüköztürk, Ş. (2003). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, 3. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Callanan, M. vd. (2014). The Risks of Intuition: Size, Costs and Economies of Scale in Local Government, The Economic and Social Review, 45 (3), 371-403.

Camagni, R. vd. (2013). One or Infinite Optimal City Sizes? In Search of An Equilibrium Size for Cities, Annals of Regional Science, 51 (2), 309-341.

Can, E. (2013). 6360 Sayılı Kanun ve Yerel Yönetimlerde Yeni Dönem, (Eds. F. N. Genç), Yönetişim, Türk Kamu Yönetimine Yansımaları içinde, Çizgi Kitabevi, Konya, (265-275).

Cohen, L. vd. (2007). Research Methods in Education, 6. Baskı, Taylor and Francis, London, UK.

Çelikyay, H. (2014). Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası, SETA Yayınları, İstanbul.

Çokluk, Ö. vd. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları, 2. Baskı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Daştan, İ. & Delice, M. E. (2015). Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği, International Journal of Social Science, (32), 203-223.

Dhimitri, E. (2018). Analysis Related to Optimal Size of Municipality and Efficiency- A Literature Review, European Journal of Interdisciplinary Studies, 4 (1), 131-138.

Drew, J. vd. (2014). Economies of Scale and Local Government Expenditure: Evidence From Australia, Administration & Society, 46 (6), 632-653.

Entwistle, T. vd. (2019). Local Government Size and Democracy, (Eds. Farazmand A.), Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy, and Governance, Springer, Cham.

Ertek, T. (2014). Mikro Ekonomiye Giriş, 5. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.

Ertürk, H. & Sam, N. (2011). Kent Ekonomisi, 4. Baskı, Ekin Yayın Dağıtım, Bursa.

Geçikli, F. (2012). Kurum İmajı, 1. Baskı, Fenomen Yayıncılık, Erzurum.

Genç, F. N. (2014). 6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 1, Özel Sayı, 1-29.

Güler, B. A. (2012). Hükümetin 8 Ekim 2012 Günlü Büyükşehir Yasa Tasarısı Üzerine http://www.yayed.org/uploads/yuklemeler/B%C3%9CT%C3%9CNSEH%C4%B0RTASARIBAG.pdf (03.05.2019).

Güngör, H. (2012). Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri, İller ve Belediyeler Dergisi, (774- 775), 19-31.

Hair, J. F. vd. (2014). Multivariate Data Analysis, 7. Baskı, Pearson Education, Harlow.

Hansen, J. B. vd. (2011). Scale Effects in Local Government? Evidence from Local Government Amalgamations in Denmark, Paper presented at The XX NORKOM Conference in Gothenburg, Sweden, (8), 1-27.

Hitzschke, S. (2011). The Optimal Size of German Cities: An Ffficiency Analysis Perspective, Darmstadt Discussion Papers in Economics, No. 202, Technische Universität Darmstadt, Department of Law and Economics, Darmstadt, 1-21.

İzci, F. & Turan, M. (2013). Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa ile Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18 (1), 117-152.

Kalaycı, Ş. (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, 1. Baskı, Asil Yayın, Ankara.

Karagöz, Y. (2017). SPSS ve AMOS Uygulamalı Nicel- Nitel- Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği, Nobel Yayınları, İstanbul.

Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Keleş, R. (2012). Anakentlerin Dünü, Bugünü, Yarını, 3. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu Bildiri Kitabı, Matsa Basımevi, Ankara, 1-12.

Keleş, R. (2012). Kentleşme Politikası, 12. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Kline, R. B. (1998). Principles and Practice of Structural Equation Modeling, 3. Baskı, The Guilford Press, UK.

Lorcu, F. (2015). Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı, Detay Yayıncılık, Ankara.

Okcu, M. vd. (2016). 6360 Sayılı Kanun Sonrası Yerel Hizmetlerin Sunumunda Etkinlik, Kayfor 13, 1508-1527.

Ökmen, M. & Arslan, R. (2014). Türkiye'de 6360 Sayılı Yasa ile Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyeleri: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 1, Özel Sayı, 88-101.

Özer, M. A. (2013). Yerel Yönetimler Reformunda Reform: 6360 Sayılı Kanun'un Düşündürdükleri, Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi, 1 (3), 97-126.

Parlak, B. & Ökmen, M. (2016). Türkiye'de ve Dünyada Yerel Yönetimler Teori ve Uygulama, 5. Baskı, Ekin Yayın ve Dağıtım, Bursa.

Pevcin, P. (2014). Optimal Size and Number of Local Government Units: A Case Study for Slovenia, 22nd NISPAcee Annual Conference, Budapest, 1-8.

Soukopova, J. vd. (2014). Municipality Size and Local Public Services: Do Economies of Scale Exist?, The NISPAcee Journal of Public Administration and Policy, 7 (2), 151-171.

Şimşek, Ö. F. (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş Temel İlkeler ve LISREL Uygulamaları, Ekinoks Basım Yayın, Ankara.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). Using Multivariate Statistics, 6. Baskı, Pearson Education, Boston.

TBMM, (2012). T.C. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü-Genel Gerekçe, http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf, (15.08.2021).

Tek, M. & Karaoğlan, B. (2018). 6360 Sayılı Yasaya İlişkin Akademisyenlerin Bakışı Üzerine Değerlendirmeler, International Journal of Academic Value Studies, 4 (21), 711- 728.

Tekin, V. N. (2007). SPSS Uygulamalı Bilimsel Pazarlama Araştırmaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Topal, A. (1999). Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü ve Belediyelerin Konsolidasyonu: İstanbul İçin Bir Model Önerisi, Yayınlanmış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Topal, A. (2005). Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğüne Kuramsal Yaklaşım, (Eds. H. Özgür & M. Kösecik), Yerel Yönetimler Üzerine Yazılar- I: Reform içinde, Nobel Yayınları, Ankara, 449-470.

Topal, A. (2011). Kırsal Belediyelerde Optimal Büyüklüğü Belirlemeye Yönelik Bir Model Denemesi: Trabzon Örneği, Marmara Üniversitesi İ. İ. B. F. Dergisi, 31 (2), 367-380.

Tortop, N. (1995). Yerel Yönetimlerde Büyüklük Ölçütleri, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 4 (6), 21-25.

Ural, A. & Kılıç, İ. (2006). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.

Yaşamış, F. D. (1995). Büyükşehir Sorunsalı, Amme İdaresi Dergisi, 28 (1), 93-111.

Yılmaz, C. (2012). Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri, İller ve Belediyeler Dergisi, (774- 775), 4-7.

Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediye Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi, Ankara Barosu Dergisi, (2), 91-116.

bırakılan denetim ise merkezi yönetimin elinde olmalıdır. Böylece kültür varlıklarına daha çabuk, hızlı, etkin ve netice alınabilecek müdahaleler de bulunmak mümkün olabilecektir.

Kültür varlıklarının korunması, geliştirilmesi ve sürdürülebilirlik kazanarak geleceğe aktarılması açısından elbette ki merkezi yönetimin işlevi ve önemi büyüktür. Merkezi yönetim kültür varlıklarının korunması amacıyla kanunlar, yönetmelikler, kararnameler çıkarmış ve hatta birçok uluslararası antlaşmaya imza atmıştır. Ancak bu kadar fazla yasal düzenleme beraberinde pek çok farklı kurum ve kuruluşun da yetkilendirilmesini ortaya çıkarmıştır. Kültür varlıklarının korunması amacıyla sayıca fazla olan kurum ve kuruluş, koruma uygulamalarında yetki karmaşasına da yol açmaktadır. Çünkü yasalarda görev alanları tanımlanırken birden fazla kurum ve kuruluş aynı konuda yetkili kılınmıştır. Söz konusu bu karışık tanımlamalardan doğan boşluk, gereksiz bir bürokratik süreç oluşturmaktadır. Sonuçta da bu durumdan, korunması gereken kültür varlığı etkilenmektedir. Nihayetinde ise koca bir millet, kaybolan kültürel mirası ve geçmiş ile kopan tarihi bağları neticesinde, onarılamayacak yararlar almaktadır.

KAYNAKÇA

Akkaya, Ş. (1951). Herder şahsiyeti ve eserleri. Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dergisi, 9(2), 165-173.

Alioğlu, F. (2015). Koruma kavramları ve koruma süreci. restorasyon ve koruma ilkeleri içinde (Ed. Y. Olcay Uçkan) Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 68-97.

Armağan, D. (2022). Kültürel mirasın korunması bağlamında Türkiye ve İtalya'daki kolluğun görev ve yetkileri, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Güvenç, B. (1994). İnsan ve kültür, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kocacık, F. (2003). Toplum bilim ders notları, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları No: 92.

Kürşat, E. (2017). Türk idare hukuku kapsamında kültür ve tabiat varlıklarının korunması, İstanbul: On İki Levha Yayınları.

Mardan, E. & Özgönül, N. (2011). Kültürel ve doğal Değerlerin Korunması, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.

Özel, S. (1998). Uluslararası alanda kültür varlıklarının korunması, İstanbul: Alkım Yayınları.

Taylor, E.B. (1958). The origins of culture and religion in primitive culture. New York: Harper&Brothers.

UNESCO, (1972). Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage. https://whc.unesco.org/en/conventiontext/, (04.05.2022).

UNESCO, (1982). Mexico City declaration on cultural policies world conference on cultural policies. https://www.unesco.org.tr/Pages/552/211, (02.05.2022).

URL-1. 1710 sayılı Eski eserler kanunu, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14527.pdf, (05.05.2022).

URL-2. 5226 sayılı Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu ile çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040727.htm#1, (05.05.2022).

URL-3. 4848 sayılı Kültür ve turizm bakanlığı teşkilât ve görevleri hakkında kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4848.pdf, (06.05.2022).

URL-4. Kültür varlıkları ve müzeler genel müdürlüğünün görevleri, https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43035/kultur-varliklari-ve-muzeler-genel mudurlugu39nun-gorev-.html, (10.05.2022).

URL-5. 2863 sayılı Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2863.pdf, (11.05.2022).

URL-6. T.C. Cumhurbaşkanlığı Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı, https://www.millisaraylar.gov.tr/hakkimizda, (11.05.2022).

URL-7. 5302 sayılı İl özel idaresi kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf, (12.05.2022).

URL-8. 5366 sayılı Yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması hakkında kanun, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5366.pdf, (12.05.2022).

URL-9. Koruma uygulama ve denetim büroları, https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44966/koruma-uygulama-ve-denetim-burolari-kudeb.html, (12.05.2022).

URL-10. Koruma, uygulama ve denetim büroları, proje büroları ile eğitim birimlerinin kuruluş, izin, çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelik, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8323&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5, (14.05.2022).

URL-11. 5393 sayılı Belediye kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf, (16.05.2022).

ve benzeri durumlar, sınırın her iki tarafındaki ulusal makamların *Öresund*'daki girişimleri desteklemek üzere ortak politikalar geliştirememesine sebep olmaktadır.

- ✓ Bölgede iktisadî kalkınmayı ve rekabetçiliği önceleyen yönetişim sistemi, esas itibariyle devlet kuruluşları, bölgesel/yerel yönetimler, millî ajanslar ve bir ölçüde de kamusal/özel şirketler tarafından yürütülmektedir. Gelgelelim sivil toplum aktörlerinin sistemin karar alma süreçlerine etkin katılımından söz etmek zordur. Dahası bölgedeki pek çok kırsal belediye, büyük kentlerin ağırlıkta olduğu *Büyük Kopenhag Komitesi*'nde seslerini ancak dolaylı yollardan duyurabilmektedir. Dolayısıyla bölgedeki yönetişim sisteminin demokratik bir açıkla mâlûl olduğunu iddia etmek mümkündür.
- ✓ Bölgede bir yandan özel sektörün strateji ve politika geliştirme süreçlerine katılımı, diğer yandan da bölgesel girişim sermayesi kaynakları yeterli düzeyde değildir. Bu durum, bölgenin bir ölçüde INTERREG fonlarına bağımlı kalmasına yol açmaktadır.

KAYNAKÇA

Abrahamson, M. (2014). Urban Sociology: A Global Introduction. New York: Cambridge University Press.

Barres, R. (2021). Exploring Metropolitan Governance in the Öresund Region. Master's Thesis: Malmö University.

Brenner, N. (2004). New State Spaces: Urban Governance and the Rescaling of Statehood. New York: Oxford University Press.

Bygvrå, S. and H. Westlund (2004). "Shopping Behaviour in the Øresund Region Before and After the Establishment of the Fixed Link Between Denmark and Sweden". GeoJournal, 61, 41-52.

Cars, G., B. Hasselgren, M. Hansen and M. Rostvik (2013). Vision and Reality in the Öresund Collaboration. Stockholm: KTH Royal Institute of Technology.

Czarny, R. M. (2017). A Modern Nordic Saga: Politics, Economy and Society. Switzerland: Springer.

Ejermo, O., K. Hussinger, B. Kalash and T. Schubert (2022). "Innovation in Malmö after the Öresund Bridge". Journal of Regional Science, 62, 5-20.

Ek, R. (2006). The Öresund Region: Six Years with the Bridge. Towards a New Nordic Regionalism? Conference by Nordic Network of the Regional Studies Association. Balestrand, Norway.

Eraydın, A. (2016). Kent Bölge. Kentsel Planlama: Ansiklopedik Sözlük. (Der. M. Ersoy). İstanbul: Ninova.

Genç, F., Ç. Keyder, E. F. Keyman ve A. K. Badur (2021). Kentlerin Türkiyesi: İmkânlar, Sınırlar ve Çatışmalar. İstanbul: İletişim.

Grelck, J. B. G. (2021). Borders, Visions and Regions: The Cross-border Governance Capacity of the Øresund Region. Lunds Universitet: Department of Human Geography.

Hansen, P. A. and G. Serin (2010). "Rescaling or Institutional Flexibility? The Experience of the Cross-border Øresund Region". Regional and Federal Studies, 20 (2), 201-227.

Herrschel, T. (2020). The Politics of Making Regions—Competitiveness and the Re-/Presentation of Territoriality in Europe—The Cases of the International Øresund (Greater Copenhagen) Region and the Capital City Region Berlin-Brandenburg.

Foregrounding Urban Agendas: The New Urban Issue in European Experiences of Policy-Making. (Eds. S. Armondi and S. Hurtado). Cham: Springer.

Hospers, G-J. (2004). "Place Marketing in Europe: The Branding of the Oresund Region". Intereconomics, 39 (5), 271-279.

https://ec.europa.eu/futurium/en/ blog/oresund-strategy-danmark-and-swedens-cross-border-commuters.html, 2018, (20.04.2022).

https://www.greatercph.com/, 2022, (22.04.2022).

Kılıçer, T. (1985). "Avrupa Ülkelerinde Bölgesel Planlama: Sınır Bölgeleri İşbirliği". İller ve Belediyeler Dergisi, 41 (475-476), 219-227.

LSCC (2016). Corridors and Tech Regions: International Case Studies. London Stansted Cambridge Consortium: Growth Commission.

Nauwelaers, C., K. Maguire and G. Ajmone Marsan (2013). The Case of Oresund (Denmark-Sweden) – Regions and Innovation: Collaborating Across Borders. OECD Regional Development Papers. Paris: OECD Publishing.

OECD (2010). Regional Development Policies in OECD Countries. Paris: OECD Publishing.

Oktay, T. (2016). "Metropol Kent Yönetimi Yaklaşımları ve Uygulama Modelleri". Strategic Public Management Journal, 4, 49-71.

Olesen K. and J. Metzger (2017). The Region is Dead, Long Live the Region: The Øresund Region 15 Years After the Bridge. Situated Practices of Strategic Planning: An International Perspective. (Eds. L. Albrechts, A. Balducci and J. Hillier). London and New York: Routledge.

Øresundsbro Konsortiet (2018). The Øresund Bridge and Its Region: 18 Years. Copenhagen and Malmö: Øresundsbron.

Öresund Köprüsü, https://tr.wikipedia.org, (10.04.2022).

Ristilammi, P. (2020). The Bridge: Redux—The Breakdown of Normative Conviviality. Conviviality at the Crossroads: The Poetics and Politics of Everyday Encounters. (Eds. O. Hemer, M. P. Frykman and P. Ristilammi). Cham: Palgrave Macmillan.

Savitch, H. ve R. K. Vogel (2017). Bölgecilik ve Kentsel Politika. Kentsel Politika Teorileri. (Ed. J. S. Davies ve D. L. Imbroscio). (Çev. Emek Şevket Ataman). İstanbul: Litera.

Schönweitz, M. (2008). "The Öresund Committee: Cross-border Institution-building in the Baltic Sea Region". NORDEUROPAforum, 2, 75-94.

Scott, A. J. (2001). Introduction. Global City-Regions: Trends, Theory, Policy. (Ed. A. J. Scott). Oxford and New York: Oxford University Press.

Scott, A. J. (2019). "City-Regions Reconsidered". Environment and Planning A: Economy and Space, 51 (3), 554-580.

Tomàs, M. (2015). Metropolitan Governance in Europe: Challenges and Models. Brussels: European Metropolitan Authorities.

Uszkai, A. (2015). "Spatial Integration and Identity: Cases of Border Regions". GAI International Academic Conferences Proceedings. Prague, 24-36.

potansiyelini körükleme ve kırsal bölgede yaşayanlara ek mali yükümlülükler getirme gibi sorunların bu illerde de hissedilmesine yol açma riski taşımaktadır.

5. SONUÇ

Bütünşehir modelinin ortaya çıkmasında, hizmet kalitesini ve sunum hızını artırma ile kente ilişkin planlamanın tek elden yürütülmesini sağlamaya yönelik arayışlar etkili olmuştur. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerinin görev sahası il mülki sınırlarına genişletilmiş ve belediyeler kentsel alanların yanında eskiden kırsal olarak kabul edilen yerleşim birimlerine de hizmet sunmakla görevli hâle getirilmiştir. Özellikle kaynak kullanımında etkinliğin ve koordinasyonun sağlanması gibi amaçlarla büyükşehir statüsündeki otuz ilde uygulanan bütünşehir modelinin diğer elli bir ilde de hayata geçirilmesine yönelik politika hazırlıkları yaklaşık on yıldır gündemdeki yerini korumaktadır.

Bütünşehir modelinin büyükşehir olmayan illerde de uygulanmasının, Türk yerel yönetim sistematiğinin standart hâle getirilmesine aracılık edeceği açıktır. Mevcut uygulamada otuz ilde yalnızca büyükşehir belediyesi ve büyükşehir ilçe belediyeleri bulunurken, diğer elli bir ilde il özel idaresi, belde belediyesi ve köy gibi birimler yer almaktadır. Eğer kalan elli bir ilde de bütünşehir modeline geçilirse, seksen bir ilin tamamında benzer bir gruplandırma ortaya çıkmış olacaktır.

Bununla birlikte yerel yönetim sisteminde yaşanan sorunlara çözüm getireceğine inanılan bütünşehir modelinin büyükşehirlerdeki sekiz yıllık deneyimi bazı yönlerden eleştirilmesine de sebebiyet vermektedir. Söz konusu eleştirileri; model kapsamında mahalleye dönüştürülen köylerdeki vatandaşlara ek mali yükümlülükler getirme, yerelde merkezîleşmeye yol açma, özellikle terör tehdidinin yoğun yaşandığı yerlerde güvenlik-demokrasi gerilimini körükleyerek kayyım potansiyelini artırma ve belediyelerinin görev sahalarının aşırı derecede büyümesi sonucunda kırsal bölgelerde hizmet sunumunda aksamaya neden olma gibi başlıklar altında toplamak mümkündür.

Elli bir ilde bütünşehir modelinin hayata geçirilmesiyle birlikte yasal dayanağını anayasadan alan il özel idaresi, belediye ve köy gibi yerel yönetim birimlerinin tüzel kişilikleri sonlandırılacaktır. Bu durum yerelde merkezîleşmeye yol açmanın yanı sıra anayasaya ve taraf olunan uluslararası anlaşma niteliğindeki AYYÖŞ'e de aykırılık teşkil edecektir. Ayrıca söz konusu düzenlemenin yasalaşması hâlinde Türkiye'nin yerel yönetim sistemi içerisinde sadece il ve ilçe merkezlerinde bulunan belediyelerin yer alacak olması, dolayısıyla da il merkezine uzak bölgelerde yaşayan halkın kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda bile büyükşehir meclisi tarafından alınacak kararlara bağımlı hâle gelmesi yerindenlik ilkesini de zedeleyecektir.

Özetle, gerek büyükşehir deneyiminin ortaya çıkarmış olduğu tablodaki görüntü gerekse daha küçük ölçekli birimlerde bu modelin uygulanmasının yol açabileceği potansiyel riskler göz önünde bulundurularak bütünşehir modelinin elli bir ilde uygulanmasının olumsuz ve tehlikeli yönlerinin daha ağır bastığı ileri sürülebilir.

KAYNAKÇA

Apan, A. (2016). Bütünşehir modeli ve taşra yönetimine etkileri. Çağdaş Yerel Yönetimler, 25(1), 1-24.

Birgün Gazetesi (2017). Bakan Özhaseki: Bütünşehir yasası yaygınlaştırılacak; birçok şehir katılacak. https://www.birgun.net/haber/bakan-ozhaseki-butunsehir-yasasi-yayginlastirilacak-bircok-sehir-katilacak-181584 adresinden alındı, (01.05.2022).

Biricikoğlu, H., & Yalnızoğlu, Y. (2018). 6360 sayılı kanun'un etkinlik-verimlilik ile hizmette yerellik ilkeleri açısından değerlendirilmesi: Kocaali ilçesinde yapılan bir araştırma. Yönetim Bilimleri Dergisi, 16(32), 255-284.

Böckenförde, M. (2011). A practical guide to constitution building: Decentralized forms of government, Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

Council of Europe (1985). European Charter of Local Self-Government. European Treaty Series - No. 122, Strasbourg. available in https://rm.coe.int/168007a088, (26.04.2022).

Çolak, Ç. (2017). 6360 sayılı kanun'un büyükşehir ilçe belediye başkanlığı seçimlerine etkileri: Trabzon örneği. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (18), 317-338.

Çolak, Ç. (2021). Bütünşehir modelinden vazgeçmek Türkiye'nin doğusundaki belediyeleri demokrasi ve terör kıskacından kurtarmanın bir yolu olabilir mi?. KAYFOR 20: Uluslararası kamu yönetimi forumu (terör), 21-23 Ekim, Malatya, Türkiye, 692-707.

Çolak, Ç., Sağlam, H., & Topal, A. (2017). 'Bütünşehir' modelinin 2014 büyükşehir belediye başkanlığı seçimlerine etkileri. Çağdaş Yerel Yönetimler, 26(2), 1-47.

Dünya Gazetesi (2021). Büyükşehirlerde köyler "kırsal mahalle" olacak. https://www.dunya.com/kose-yazisi/buyuksehirlerde-koyler-kirsal-mahalle-olacak/606618 adresinden alındı, (05.05.2022).

Ensonhaber Gazetesi (2013). 51 il 'bütünşehir' oluyor. https://www.ensonhaber.com/gundem/51-il-butunsehir-oluyor-2013-11-04 adresinden alındı (29.04.2022).

Haberler Gazetesi (2021). AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Özhaseki'den yerel yönetimler reform paketi açıklaması. https://www.haberler.com/politika/ak-parti-genel-baskan-yardimcisi-ozhaseki-den-14337214-haberi/ adresinden alındı, (01.05.2022).

Karasu, M. A. (2013). 6360 sayılı büyükşehir belediye kanunu ve olası etkileri: Şanlıurfa örneği. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(1), 1-17.

Milliyet Gazetesi (2019). Cumhurbaşkanı Erdoğan talimatı verdi! 'Bütünşehir' formülü. https://www.milliyet.com.tr/siyaset/cumhurbaskani-erdogan-talimati-verdi-butunsehir-formulu-2824313 adresinden alındı, (04.05.2022).

Övgün, B. (2018). Kamu yönetiminde yeniden ölçeklendirme. Küreselleşme sürecinde yerel hizmet yerel siyaset (Eds. A. Mengi & D. İşçioğlu). Ankara Üniversitesi Yayınları: 618, Ankara, 203-217.

Özgür, H. (2014). Denizli kenti ve ilinde yönetsel ölçek arayışları 9-4: Dört bütünşehir belediyesi söylemi / tasavvuru (2001-2014) ve büyükşehir belediyesi statüsü 2012-2014). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(5), 30-53.

Öztop, S. (2017). Mülki idare – belediye ilişkileri. Belediye yönetimi ve kamusal ilişkiler (Eds. H. Ateş & M. Bıyıkoğlu). Der Yayınları, İstanbul, 3-46.

Radikal Gazetesi (2012). 'Büyükşehir yasa tasarısı' ne şekilde okunmalı?. http://www.radikal.com.tr/yorum/buyuksehir-yasa-tasarisi-ne-sekilde-okunmali-1108110/ adresinden alındı, (26.04.2022).

Sabah Gazetesi (2021). Yerel seçimler için 51 bütünşehir reformu! Yerel yönetim düzenlemesinden flaş detaylar. https://www.sabah.com.tr/gundem/2021/04/21/son-dakika-yerel-secimler-icin-51-butunsehir-reformu-yerel-yonetim-duzenlemesinden-flas-detaylar adresinden alındı (01.05.2022).

Spicker, P. (1991). The principle of subsidiarity and the social policy of the European community. Journal of European Social Policy, 1(1), 3-14.

T.C. İçişleri Bakanlığı (2022). İçişleri Bakanlığı Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri. https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx adresinden alındı, (05.05.2022).

T24 Gazetesi (2018). Yerel yönetimlere düzenleme: Tüm iller 'bütünşehir' sayılacak, belediye başkanlarının yetkisi artacak. https://t24.com.tr/haber/yerel-yonetimlere-duzenleme-tum-iller-butunsehir-sayilacak-belediye-baskanlarinin-yetkisi-artacak,670925 adresinden alındı, (29.04.2022).

Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM] (2018). Yazılı soru önergesi bilgileri. https://www.tbmm.gov.tr/Denetim/YaziliSoruOnergesi/228419 adresinden alındı, (01.05.2022).

Türkiye Gazetesi (2017). Erdoğan talimat vermişti, düğmeye basıldı! 'Bütünşehir'ler geliyor. https://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/506604.aspx adresinden alındı, (27.04.2022).

Türkiye Gazetesi (2018). Bütünşehir 2019 sonrasına kaldı. https://m.turkiyegazetesi.com.tr/politika/547201.aspx adresinden alındı, (28.04.2022).

Yeniakit Gazetesi (2017). 51 il'e müjde... Erdoğan talimat vermişti, düğmeye basıldı! 'Bütünşehir'ler geliyor. https://www.yeniakit.com.tr/haber/51-ile-mujde-erdogan-talimat-vermisti-dugmeye-basildi-butunsehirler-geliyor-380460.htmlBelediyelerin adresinden alındı, (29.04.2022).

Yıkıcı, A., & Salman, T. (2021). Farklı yerel yönetim modelleri ışığında Azerbaycan'daki belediyeler ve merkez-yerel ilişkisi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (47), 1-17.

Yıldırım, U., Gül, Z., & Akın, S. (2015). İl mülki sınırı büyükşehir belediye modelinin getirdiği yenilikler. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 10(2), 205-229.

Zengin, O. (2014). Büyükşehir belediyesi sisteminin dönüşümü: Son on yılın değerlendirmesi. Ankara Barosu Dergisi, (2014/2), 91-116.

5. SONUÇ

Afetlerin oluşumu yeni ve sürekli olarak yüksek düzeyde devam ederken, afetlerin geçim kaynakları ve ekonomiler üzerindeki etkileri aynı ölçüde artmaya devam etmektedir. Kuraklık, sel, fırtına, tsunami, orman yangınları, haşere ve hastalık salgınları gibi aşırı olaylar tarım, hayvancılık, ormancılık, balıkçılık ve su ürünleri sektörlerinin üzerinde ağır bir yük oluşturmaktadır (FAO, 2021).

Afetin akut aşamasında, kritik gıda ve hayatta kalmak için gerekli olmayan öğelerin sağlanması tipik olarak geçim kaynağı sağlama faaliyetlerini içerir. Müdahalelerin geçim kaynağı koruma aşaması, önceden var olan veya yeni bir geçim kaynağı başlatmak için ihtiyaç duyulan üretken varlıkların korunmasını, değiştirilmesini ve yeniden inşa edilmesini amaçlar. Geçim kaynağı teşvik müdahaleleri, daha ekonomik ve çevresel olarak sürdürülebilir olmasını başlatarak ve güçlendirerek geçim kaynaklarını gelecekteki afetlere karşı dayanıklı hale getirmeye hizmet eder (Gyawali, Tiwari, Bajracharya, & Skotte, 2019).

Doğal afetlerin meydana gelmesi genellikle kaçınılmaz olsa da izlenebilir ve hafifletilebilir. Bu açıdan yerel yönetim, doğal afetlerin özellikle sel ve kuraklık gibi tarımsal meteorolojik afetlerin izlenmesine ve tahmin edilmesine, su koruma altyapısının güçlendirilmesine, afet erken uyarısına ağırlık vererek doğal afetlerin kırsal kesimde yaşayanların geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilir (Fang, Zhu, Qiu, & Zhao, 2018). Ormanlar, sulak alanlar, kıyı ve deniz sistemleri ve kurak alanlar gibi ekosistemlerin bozulması da afetlere karşı savunmasızlığın özel bir nedenidir. İyileştirilmiş ekosistem yönetimi, afetlerin hassas topluluklar ve ülkeler üzerindeki etkilerini önleyebilir ve azaltabilir (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2022).

KAYNAKÇA

CENESTA (2004). The Role Of Local Institutions in Reducing Vulnerability to Recurrent Natural Disasters and in SustainabLe Livelihoods Development. The role of Qashqai nomadic communities in reducing vulnerability to recurrent drought and sustainable livelihoods development in Iran. Centre for Sustainable Development), Iran for the Rural Institutions and Participation Service, FAO. Retrieved from https://www.preventionweb.net/files/1846_VL102113.pdf

Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (2022). 2021 in Disasters numbers. Available at: https://cred.be/sites/default/files/2021_EMDAT_report.pdf

Chambers, R. and Conway, G. (1992) Sustainable Rural Livelihoods: Practical Concepts for the 21st Century, IDS Discussion Paper 296, Brighton: IDS

De Silva, D. A. M., & Yamao, M. (2007). Effects of the tsunami on fisheries and coastal livelihood: a case study of tsunami-ravaged southern Sri Lanka. Disasters, 31(4), 386–404. https://doi.org/10.1111/j.1467-7717.2007.01015.x

DFID, (2001). Sustainable livelihoods guidance sheets. Retrieved from https://www.livelihoodscentre.org/documents/114097690/114438878/Sustainable+livelihoods+guidance+sheets.pdf/594e5ea6-99a9-2a4e-f288-cbb4ae4bea8b?t=1569512091877

Eakin, H., Benessaiah, K., Barrera, J. F., Cruz-Bello, G. M., & Morales, H. (2011). Livelihoods and landscapes at the threshold of change: disaster and resilience in a Chiapas coffee community. Regional Environmental Change, 12(3), 475–488. https://doi.org/10.1007/s10113-011-0263-4

European Union, UN Development Programme, World Bank (2019). Guidelines for Assessing the Human Impact of Disasters.

Fang, Y., Zhu, F., Qiu, X., & Zhao, S. (2018). Effects of natural disasters on livelihood resilience of rural residents in Sichuan. Habitat International, 76, 19–28. https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2018.05.004

FAO. (2013). Resilient Livelihoods – Disaster Risk Reduction for Food and Nutrition Security Framework Programme. Food and Agriculture Organization of the United Nations.

FAO. (2015). The Impact of Natural Hazards and Disasters On Agriculture and Food and Nutrition Security, A Call For Action To Build Resilient Livelihoods, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Viale delle Terme di Caracalla. Rome – ITALY.

FAO. (2021). The impact of disasters and crises on agriculture and food security: 2021. Rome. https://doi.org/10.4060/cb3673en

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2005). Rapid Guide for Missions: Analysing Local Institutions and Livelihoods (Institutions For Rural Development), ISBN 92-5-105429-0, Viale delle Terme di Caracalla, 00100 Rome, Italy.

Gaillard, J., Maceda, E. A., Stasiak, E., Le Berre, I., & Espaldon, M. V. O. (2009). Sustainable livelihoods and people's vulnerability in the face of coastal hazards. Journal of Coastal Conservation, 13(2-3), 119–129. https://doi.org/10.1007/s11852-009-0054-y

Griffin, C., Ellis, D., Beavis, S., & Zoleta-Nantes, D. (2013). Coastal resources, livelihoods and the 2004 Indian Ocean tsunami in Aceh, Indonesia. Ocean & Coastal Management, 71, 176–186. https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2012.10.017

Guo, S., Liu, S., Peng, L., & Wang, H. (2014). The impact of severe natural disasters on the livelihoods of farmers in mountainous areas: a case study of Qingping Township, Mianzhu City. Natural Hazards, 73(3), 1679–1696. https://doi.org/10.1007/s11069-014-1165-9

Gyawali, S., Tiwari, S. R., Bajracharya, S. B., & Skotte, H. N. (2019). Promoting sustainable livelihoods: An approach to postdisaster reconstruction. Sustainable Development, 28(4), 626–633. https://doi.org/10.1002/sd.2013

Ismail, N., Okazaki, K., Ochiai, C., & Fernandez, G. (2018). Livelihood changes in Banda Aceh, Indonesia after the 2004 Indian Ocean Tsunami. International Journal of Disaster Risk Reduction, 28, 439–449. https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2017.09.003

Kollmair, M., & St. Gamper, J. (2002). The sustainable livelihood approach. Input Paper for Integrated Training Course of NCCR North-South Aeshiried, Development Study Group University of Zurich, Switzerland.

Krantz, L. (2001). The sustainable livelihood approach to poverty reduction. SIDA. Division for Policy and Socio-Economic Analysis, 44, 1-38.

Matsimbe, Z. (2003).The role of local institutions in reducing vulnerability to recurring natural disasters and in sustainable livelihoods development: Mozambique Case Study. (2022). Retrieved from Fao.org website: https://www.fao.org/3/ae079e/ae079e00.htm

Mphande, F.A. (2016). Rural Livelihood. In: Infectious Diseases and Rural Livelihood in Developing Countries. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-10-0428-5_2

Pomeroy, R. S., Ratner, B. D., Hall, S. J., Pimoljinda, J., & Vivekanandan, V. (2006). Coping with disaster: Rehabilitating coastal livelihoods and communities. Marine Policy, 30(6), 786–793. https://doi.org/10.1016/j.marpol.2006.02.003

Rahman, M.M., Li, W. (2018). A Sustainability Livelihood Approach (SLA) Model for Assessing Disaster Preparedness and Resilience of the People: Case Study of Cox's Bazar Sadar Upazila in Bangladesh. In: Leal Filho, W., Manolas, E., Azul, A., Azeiteiro, U., McGhie, H. (eds) Handbook of Climate Change Communication: Vol. 3. Climate Change Management. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-70479-1_3

Serrat, O. (2017). The Sustainable Livelihoods Approach. Knowledge Solutions, 21–26. https://doi.org/10.1007/978-981-10-0983-9_5

Twigg, J. (2004). Disaster risk reduction: mitigation and preparedness in development and emergency programming. Overseas Development Institute (ODI).

United Nations Office for Disaster Risk Reduction (2022). Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction 2022: Our World at Risk: Transforming Governance for a Resilient Future. Geneva.

	Eskişehir	86k / %18.6	123k / %26.6	130k / %28.1	129k / %27.9
MHP	G. Antep	16k / %3.4	35k / %7.5	68k / %14.7	71k / %15.3
	Eskişehir	99k / %21.4	93k / %20.1	86k / %18.6	74k / %16
HDP	G. Antep	6k / %1.3	12k / %2.6	12k / %2.6	22k / %4.7
	Eskişehir	11k / %2.4	12k / %2.6	21k / %4.5	20k / %4.3
DSP	G. Antep	5k / %1.1	----------	2k / %0.4	1k / %0.2
	Eskişehir	31k / %6.7	1k / %0.2	6k / %1.3	2k / %0.4
Diğer	G. Antep	4k / %0.9	12k / %2.6	58k / %12.5	104 / %22.4
	Eskişehir	40k / %8.6	41k / %8.9	53k / %11.4	78k / %16.8

Tablo 8'e göre, Eskişehir ve Gaziantep illerinden örnek olarak alınan ve seçmen olarak oy kullanma yeterliliğine sahip, toplan 927 seçmenin, 2009, 2014, 2019 ve gelecek seçimlere dair siyasi parti tercihleri ile ilgili fikirleri tabloda gösterilmiştir. Buradan hareketle siyasi parti geçici koruma politikası arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, Ak parti için değerlendirme yapacak olursak, geçici koruma kapsamında ilk defa 2011 yılında Türkiye'ye göçmenlerin gelmesi ile başlayan süreçten dolayı bir önceki seçim istatistikleri alınmış olup, 2009 yılında Gaziantep ilinde çalışmaya katılanların Ak parti'ye oy verme oranları, % 35.6 olarak görülmektedir. 2014 yılında bu oranın % 41.6 olduğu görülmekte olup bu ivme yukarı doğru gidişini sürdürmüş ve 2019 yılında % 52.4 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılından sonra ekonomide yaşanan olumsuz gelişmeler anketin yapıldığı dönemde salgın hastalığında etkisi ile ekonomik ve istihdam alanında ki gelişmeler ve başka etmenlerinde faktör olarak kabul edildiği yeni bir süreç başlamış ve gelecek seçimde hangi partiye oy vereceksiniz şeklinde sorulan soruya çalışmaya katılanların % 45'i Ak parti şeklinde cevaplamış ve 2019'dan gelecek seçime kadar % 7.4'lük bir düşüşün olduğu görülmüştür. Eskişehir ili açısından Ak parti değerlendirildiğinde ise, 2009 yılında çalışmaya katılanlardan % 30.2 si oy verirken, 2014 yılında bu oranın % 36.5'e yükseldiğini görmekteyiz. 2019 yılında yapılan seçimlerde aynı ilde bu oranın % 35.4'e gerilediğini ve yapılacak ilk seçimde ise çalışmaya katılanların % 34.6'sının Ak partiye oy vereceğini görmekteyiz. 2014 yılından sonraki seçimlerde oy oranında ciddi miktarda olmasa da 2014 yılı zirve olarak kabul edilirse % 2.5 gibi bir düşüşün olduğunu görmekteyiz. Tablo üzerinden değerlendirildiğinde CHP için ise oy dağılımı şu şekilde bir seyir izlemiştir. 2009 yılında Gaziantep ilinde çalışmaya katılanların % 4.1'i CHP'ye oy verdiğini söylerken, 2014 yılında bu rakamın % 5, 2019 yılında %7.3, ve gelecek seçimde % 10.1 olduğunu görmekteyiz sürekli oy oranında bir yükselmenin olduğunu görmek mümkündür. Yine CHP açısından değerlendirildiğinde Eskişehir ilinde çalışmaya katılanların 2009 yılında % 18.6, 2014 yılında 26.6, 2019 yılında 28.1 ve gelecek seçimlerde % 27.9 olduğu görülmüştür. Diğer partilerin oy oranları tablodaki gibi görünmektedir. İktidar ve muhalefet açısından bir değerlendirme yapıldığında Geçici koruma politikasının müsebbibini hükümet olarak gören Gaziantep ilinde % 60.8, Eskişehir ilinde % 56.6, muhalefet olarak gören % 10.1 Gaziantep ve % 24.6 Eskişehir ilinde çalışmaya katılan seçmenler olmasına rağmen ve geçici koruma politikasının genellikle olumsuz yanlarına vurgu yapmalarına rağmen siyasal tercihlerinde ciddi manada farklılık olmamasında, seçmenin politik davrandığı, siyasallaştığı, muhalefetin yeterince politika geliştiremediği, alternatif bulma konusunda zorluk yaşadığı, bilhassa gelecek seçimlerde tercihlerini mevcut partilerden değil başka oluşumlardan yana kullanacaklarını belirtmeleri bizlere ip ucu vermektedir. Bununla birlikte bu veriler bizlere siyasi partilerin geçici koruma politikası karşısında oy oranlarına dair fikir verebilir başka faktörlerle ilgili sağlıklı yorum yapabilmek için ayrı çalışmalara ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Abadan Unat, N. (2007). Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa, 3. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Acer, Y., Kaya, İ. ve Gümüş, M., (2010). Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi, Usak yayınları, Ankara.

Adıgüzel, Y. (2018). Göç Sosyolojisi, 2. Basım, Nobel Yay., Ankara.

Asar, A. (2016). Göç Yönetimi, Seçkin Yay., 2.baskı, Ankara.

Ataman, M. (2016). Göçler ve Ortak Geleceğimiz, Anadolu Kadın ve Aile Derneği (Akadder), Sempozyum Kitaplığı, Ankara, ss.40-48.

Atmaca, Y. (2019). Belediyeler ve Göçmen Politikaları: Çankırı Örneği. Kent Akademisi, 12 (1), 56-66.

Bali, B.B. ve Gündoğdu, H.G. (2017). Merkezi Yönetim Tarafından Uygulanan Göç Politikalarının Bir Analizi: Türkiye Örneği, Kaysem11 (Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu), 28-30 Eylül, ss.183-196. Elazığ.

Betts, A. (2017). Zorunlu Göç ve Küresel Politika**,** Çev, Türkaslan, S.M, Hece Yay., Ankara.

Buz, S. (2008). Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu, TBB Dergisi**,** ss. 120-131.

Çapan, F. ve Güvenç, B., (2017). Kavimler Göçü ve Batı Roma İmparatorluğu'nun Çöküşü, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, C.6, S.18, ss.629-640.

Çay, A.H. (2009). Tarih Türk Tarihi ve Kültürü Kavimler Göçü ve Doğu ve Orta Avrupa'da Türkler (Avrupa Hunları, İtil/Volga Bulgarları, Tuna Bulgarları), Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi, Ankara, ss.2-14.

Çelik, V., Pekküçükşen, Ş. (2018). Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının göç konusundaki çalışmaları üzerine bir değerlendirme. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, 53, 3, 1273-1283.

Demirhan, Y, Aslan, S. (2016). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (1), 23-62.

Demirhan İnliceliler, N. (2019). 1923 Yılından bugüne Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları ve Sosyal – Ekonomik Etkileri, İstanbul Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans tezi.

Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye TSA, Y.18, S.1, ss.175-204.

Ekici, S. ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan Birey ve Toplum, C.5, S.9, ss.9-22.

Ela Özcan, E.D. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme, İş ve Hayat, C.2, S.4, ss.183-215.

Erdoğan, M.M. (2018). Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Ergün, Ö.R. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyum Sorunları: Burdur Örneği, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Burdur.

Ersoy Hacısalihoğlu, N. ve Hacısalihoğlu, M. (2012). 89 Göçü Bulgaristan'da 1984-89 azınlık politikaları ve Türkiye'ye zorunlu göç, Balkar ve Balmed yay., İstanbul.

Güleryüz, N.A. (2015). Geçmişten Günümüze Anadolu'ya Yahudi Göçü, Türkiye'nin

Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler, der. M. murat Erdoğan, Ayhan Kaya, İstanbul bilgi üniversitesi yay., 1. Bas. İstanbul.

İneli Ciğer, M. (2016). Uluslararası Hukuka Uygun Geçici Koruma Rejiminin Unsurları Üzerine, Göç Araştırmaları Dergisi, C.2, S.3, ss.62-92.

İzci, F. & Sarıtürk, M. (2019). Demokratik Toplumlarda Halkın Yönetime Katılımı: Yönetime Katılım ve Yönetişim İlişkisi. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2 (3), 498-517.

Ilgın Bahçeci, H. ve Uzun, Ş. (2017). Türkiye'de Uluslararası Göç ve Yerel Politika, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.1, S.4, ss.1-17.

Ihlamur Öner, S. ve Şirin Öner, A. (2016). Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar, Tartışmalar, iletişim yay., 3. Baskı. İstanbul.

Kadooğlu, A. (2019). Gaziantep'te Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Verilen Sosyal ve Ekonomik Hakların Entegrasyona Etkisi (Gaziantep Örneği), Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslar Arası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep.

Nazır, B. (2016). Macar ve Polonyalı Mülteciler Osmanlı'ya Sığınanlar, 4.Baskı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul.

Karpat, K. (2015). Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler, der. M. murat Erdoğan, Ayhan Kaya, İstanbul bilgi üniversitesi yay., 1. Bas. İstanbul.

Özkan, I. (2018). Göç-İltica ve Sığınma Hukuku, 3. Baskı, Seçkin Yayınları, İstanbul.

Taşçı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç, Kamu-İş, C.10, S.4, ss.177-202.

Tavukçu, N. (2019). Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Sosyal Politikaların Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Tuncel, G. ve Ekici, S. (2019). Göç'ün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi, Birey ve Toplum, C.9, S.18, ss.49-72.

Tunçer, A.S. (2020). Göç Hareketlerinin Kentsel Mekânda İzlenmesi: Kırşehir Örneği, Ed:

Yılmaz, V. ve Atmaca, Y., Türkiye'de Göçün Kentler Üzerindeki Etkileri ve Yönetimi, Ekin Yay., Bursa.

Tutaş, N. (2018). Sömürgecilik sonrası Londra'ya göç: Zaide Smith White Teeth ve Hanif Kureishi The Budha of Suberbia, Folklor/Edebiyat, Cilt:24, Sayı:96, ss.29-36.

Tümtaş, M.S. ve Ergun, C. (2016). Göç'ün Toplumsal ve Mekansal Yapı Üzerindeki Etkileri, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.21, S.4, ss.1347-1359.

Türkyılmaz, Ü. (2017). Aıme Cesaıre: Sömürge, Kölelik ve Eşitsizlik, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, DOİ: 10.5505, ss.229-239.

Uzun, Ş. (2017). Geçmişten Günümüze Türkiye'nin Göç Yönetimi, Kaysem11 (Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu), 28-30 Eylül, ss.79-92. Elazığ.

Ünsal, A. (2019). Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerinde Muhtemel Etkileri, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, Sayı:18, ss.50-61.

Yaylı, H. ve Çoştan, U. (2017). Türkiye'nin Yeni Göç ve Göçmen Politikaları: Suriyeli Mülteciler Örneği, Kaysem11 (Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu), 28-30 Eylül, ss.300-313. Elazığ.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Detay Yayıncılık, Ankara.

Yıldırım, G. (2016). Güvenlik ekseninde Avrupa birliği mülteci hukuku, Yetkin yay., Ankara.

Yıldız, A. (2017). Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık, Göç Araştırmaları Dergisi, C.3, S.1, ss. 36-67.

Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, İnternational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume:9, p.1685-1704.

KAYNAKÇA

Ahmed, S. (2016). Mutluluk Vaadi. (Çev., D. Mayadağ). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Anık, M. (2016). Aykırı bir düşünür olarak J. Baudrillard ve gösteriş amaçlı tüketim. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (47), 441-453.

Areda. (2021). Sosyometre Araştırması, Nisan.

Aristoteles. (1997). Nikomakhos'a etik. (Çev., S. Babür). Ankara: Ayraç Yayınevi.

Bakırtaş, T. ve Kandemir, O. (2010). Gelişmekte olan ülkeler ve beyin göçü: Türkiye örneği, Kastamonu Eğitim Dergisi, 18 (3), 961-974.

Borooah V. K. (2006). How much happiness is there in the world? a crosscountry study. Applied Economics Letters,13(8), 483-488.

Bozcuk, A. E., & Öz, Y. (2018). Finansal durum, mutluluk ve umut(suzluk): üniversite öğrencilerinde bir uygulama. Social Sciences Studies Journal, 4 (23), 4731-4741.

Caner, A. (2016), Happiness and life satisfaction in Turkey in recent years. Social Indicatiors Research, 127, 361-399.

Cengiz, E. (2019). Haz ve acının matematiği: J. Bentham'ın faydacı ahlakının imkânı. Dört Öge, 15, 141-153.

Çaha, Ö. vd. (2017). TRA2 Bölgesi, Gençlik araştırması. Kars: Serka Yayınları.

Çelikkale, M. S. (2011). Mutluluk. ABMYO Dergisi. 21 (1-2).

De Juan, R. Mochon, F. & Rojas, M. (2014). Expectations and happines: evidence from Spain. Journal of Social Research, 5 (2), 89-102.

Easterlin, R. (1974). Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence. Nations and Households in Economic Growth (Eds. David, Paul Allan & Melvin Warren Reder). Academic Press, New York, 89-125.

Felson, M. & Knoke, D. (1974). Social status and the married woman. Journal of Marriage and Family, 36 (3), 516-521.

Gök, F. A. & İl, S. (2017). Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansıması. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 (54), 523-533.

Gökdemir, Ö. (2011). Mutluluk ve iktisadi parametreler üzerine bir inceleme, yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Helliwell, J. F. (2003). How's life? Combining individual and national variables to explain subjective well-being. Economic Modelling, 20, 331-360.

İbni S. (2011). Mutluluk ve insan nefsinin cevher olduğuna ilişkin on delil/ahlak klasikleri 2. (Çev. F. Toktaş). Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.

İmam Gazâli. (2004). Kimyâ-yı saâdet mutluluğun formülü 2. cilt. (Çev. A. Arslan). İstanbul: Yeni Şafak Yayınları.

Kangal, A. (2013). Mutluluk üzerine kavramsal bir değerlendirme ve Türk hane halkı için bazı sonuçlar. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12 (44), 214-233.

Kant, I. (1999). Pratik aklın eleştirisi. (Çev., I. Kuçuradi, Ü. Gökberk , & F. Akatlı). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Nietzsche, F. W. (2015). İyinin ve kötünün ötesinde. (Çev., A. İnan). İstanbul: Say Yayınları.

Özcan, M. T. (1987). John Locke'ın birey anlayışının felsefi temelleri. Journal of Istanbul University Law Faculty, 52 (1-4), 559-589.

Peiro, A. (2006). Happiness, satisfaction and socio-economic conditions: some ınternational evidence. The Journal of Economics, 35, 348-365.

Russell, B. (1982). Mutluluk yolu. (Çev. N. Özyürek). İstanbul: Varlık Yayınları.

Tenaglia, S. (2007). Testing theories on happiness: a questionnaire. university of tor Vergata-Roma. Working Paper, 1-44.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). Yaşam memnuniyeti araştırması mikro veri seti, 2020. Ankara: TÜİK.

Türkben, Y. (2010). Descartes'ın ahlâk ve mutluluk anlayışı. Hikmet Yurdu Düşünce Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 3 (5), 239-25.

Uğur, Z. B. (2018). Çocuk sahibi olmak insanları mutlu ediyor mu? Türkiye'den bulgular, Nüfus Bilimi Dergisi, 40, 83-105.

Uslu, B. N. (2018). Farabî ve Aristoteles'te mutluluk ahlâkı. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (2), 469-480.

Veenhoven, R. (2015). Social conditions for human happiness: a review of research. International Journal of Psychology, 50 (5), 1-26.

Veenhoven, R. & Dumludağ, D. (2015). İktisat ve mutluluk. İktisat ve Toplum Dergisi, 58, 46-51.

Wildman, J. & Jones, A.M., (2002). Is ıt absolute ıncome or relative deprivation that leads to poor mental health? A Test Based on Individual-Level Longitudinal Data, Mimeo: University of Newcastle.

Yalvaç Arıcı, H. (2020). Mutluluk tarihi. Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 9, 217-243.

Yıldız, A. D. (2016). Pozitif psikoloji bağlamında umut: hedefe giden yolda sınırları aşmak. Ankara: Nobel Yayınları.

Yılmaz, K. Y. (2014). Konya-Karaman yaşam memnuniyeti değerlendirmesi. Mevlana Kalkınma Ajansı, değerlendirme notu, 27.06.2014.

Yücel, R. (2019). Antik Yunan'da mutluluk düşüncesinin kaynakları, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.

yerel kültürel değerlerin korunması ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi yer almaktadır. Büyükşehir belediyelerin yerel kalkınmanın temel amaçlarına yönelik etkinliklere verdikleri önem incelendiğinde yöredeki yatırımcıların yeni iş alanları yaratılması yönünde desteklenmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni yasa ile önceden var olan parçalı yapı ortadan kaldırılarak il ölçeğinde bir yapılanmaya gidilmiştir. Bu noktada belediyelerin sahip oldukları kaynaklarda artış meydana gelmiştir.

Katılımcıların belediyelerin yerel kalkınma temel amaçlarına yönelik verdikleri yanıtlar içerisinde istihdam yaratma amaçlı çalışmaların yapılması en önemli olarak değerlendirilirken ikinci ekonomik yapıda olumlu gelişmeler sağlayacak çalışmaların yapılması, üçüncü sırada mevcut şirketlerin teşvik ve nakdi yardımlarla büyümesi önermeleri gelmektedir. Bu bağlamda katılımcıların yeni büyükşehir belediye modelinden kalkınma alanında genel olarak bekledikleri çalışmaların etkilerinin hemen görüldüğü ve hissedildiği çalışmalardır.

Katılımcıların yaşanan değişimin ekonomik ve sosyal olarak eski köy/ yeni mahallerde yerel kalkınma etkileri konusundaki verdikleri yanıtlarda 6360 sayılı yasa ile idari yapısı değişen illerin arazi varlığı içindeki tarımsal üretim alanları büyükşehir belediyelerinin yetki alanı içerisine dahil olması etkili olmuştur. Ortaya çıkan bu yeni durum ile büyükşehirlerde tarım alanlarının korunması yönündeki tedbirlerin daha etkili bir şekilde alınması gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır. Buna istinaden 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununda belirtildiği üzere "*sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak*…" büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları arasında sayılmıştır.

Yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde büyükşehir belediyelere önemli görevler düşmektedir. Büyükşehir belediyeleri bu görevleri yerine getirirken bazı engeller ile karşılaşmaktadır. Bu engeller bazen ekonominin kendine özgü özelliklerinden bazen de sosyal hayat ve coğrafi konumdan kaynaklanabilmektedir. Katılımcılar açısından yerel kalkınmanın önündeki en önemli engeller sırasıyla altyapı olanaklarının yetersizliği, bölgesel iş birliğinin yetersizliği, sosyal- kültürel faaliyetlerin yetersizliği, bölge dışına yapılan genç nüfus göçünü engelleyememek, arazilerin ve binaların uygunluğu sorunu, sermaye yetersizliği ve işveren sayısının sınırlılığı ile tecrübeli iş gören sayısındaki azlıktır.

KAYNAKÇA

Clark, H. (2015).Challenges and opportunities for local goverment in the new global agenda, Special Address to the Commenwealth Local Forum Conference.

Darıcı, B. (2007). Yerel Kalkınma 'da Küresel Yaklaşımlar ve Türkiye'nin Konumu, Selçuk Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, ss.215-221.

DPT, Devlet Planlama Teşkilatı, (2004), "Bölgesel Kalkınma Ajansları Yasa Tasarısı", Ankara. s:20.

Göymen, K. (2004). Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler; Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü, Uluslararası Sempozyum Kitabı, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları, No. 21.

Göymen, K. (2010). Türkiye'de Yerel Yönetişim ve Yerel Kalkınma, Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 336s.

Hazman, G. (2011). Türkiye'de Yerel Düzeyde Kalkınma Hedefi ve Belediyeler, Seçkin Yayınları, Ankara, 187s.

İzmir Modeli Kitapları, https://www.izmirmodeli.com/tr/IzmirModeliCalismalari/2

Oktay, T. (2016). 6360 Sayılı Kanuna Dayalı Büyükşehir Belediye Reformunu Anlama ve Anlamlandırma, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (İSMUS), I/1 (2016), s. 71-131

Seyyar, A. ve Demir, O. (2008). Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel Sosyal Politikalar, KAM Yayınları, İstanbul, 240s.

Siyasalalan (2016). Yerel Kalkınma Nedir? htpp://siyasalalan.com/yerel-kalkınma-nedir-ayrıntılı-anlatım

Vago. (2018). Local Goverment and Economic Development Independent assure report to Parliment Ordered to be published Victorian Goverment Printer, March.

Wal, F, ve Hılhorst. T. (2007). The Role Of Local Goverment in Stimulating Pro- Poor Economic Development; What and How? , www.businessenvironment.org, ss1-7. (20.7.2019)

Zengin, E, ve Başkurt,M., VD. (2014). Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 3 Sayı: 2.

sonuçlanmıştır. Daha da önemlisi bu uğraşlar toplumsal yapay eşitsizlikleri başarısız bir maskeleme girişimi olarak kalmış ve doğal olarak da Cicero'nun hem teorik hem de pratik teşebbüsleri Cumhuriyet Rejiminin yıkılmasını durduramamıştır.

5. SONUÇ

Roma Stoacılığının en önemli temsilcisi olan Cicero, Eski Yunan dünyasının büyük filozofları olan Platon, Sokrates ve Aristoteles ile stoacı filozofların fikirlerinden etkilenerek siyaset teorisini inşa etmiştir. Siyaset teorisinin temel amacı Roma Cumhuriyeti'ni içinde bulunduğu krizden kurtarmaktır. Bu doğrultuda Devlet Üzerine ve Yasalar Üzerine adlı temel yapıtlarıyla birlikte neredeyse hem tüm eserlerinde hem de Devlet Adamı sıfatıyla vermiş olduğu siyasi mücadelelerinde kendisini adeta doğa yasası ile cumhuriyetçi ilkeleri birleştirmeye ve yaşatmaya adamıştır.

Teorisinin epistemolojisini oluştururken öne sürdüğü temel postulattan yola çıkarak ahlak felsefesini temellendiren Cicero'nun temel varsayımı doğayı ve insanı bir bütün içerisinde ele almaktır. Bu bütünlük Cicero'ya göre doğa yasasının zorunlu bir tezahürüdür. İnsan bu doğada Tanrısal akıldan pay aldığı için hem hayvandan daha üstündür hem de doğanın erekselliğine uygun bir biçimde kendi erekselliğini de gerçekleştiren bir öznedir. Bu ereksellik mutluluğa ulaşmakla gerçekleşeceği gibi mutlu olmak da ancak erdemli bir yaşam sürdürmekle mümkün olabilir. Erdem ise Cicero'nun nazarında hakikat bilgisine ulaşmakla mümkündür ki insan tanrısal akıldan bir parça taşıdığı için bu potansiyele sahip yegâne canlıdır. Hakikate ulaşan kişi doğa yasası gereği bilge, adil, feraset sahibi ve cesurdur. Devletin varlığı ise bu erdemli yurttaşların birliğinden müteşekkildir. Karşılıklı olarak erdemli yurttaş da kendi varlığını erdemli insanların yönetimde olduğu devlete borçludurlar. Dolayısıyla Cicero'nun epistemoloji-ahlak-siyaset düzleminde geliştirdiği temel argüman doğa yasasına uygun bir biçimde toplumsal formasyonun yaratılabileceği ve Roma Cumhuriyet Rejimi'nin bu şekilde ayakta kalabileceğidir.

Ne var ki Cicero idealize ettiği devlet, erdemli yurttaş ve siyaset olgularını yaşadığı dönemin toplumsal maddi temellerine uyduramamıştır. Cicero'nun pratik amacı mülk sahibi soyluların çıkarlarını korumak ve bu çıkarları sürdürmek olduğu için Cicero Roma'yı kriz sarmalına sürükleyen mülkiyet temelli toplumsal örgütlenme neticesinde açığa çıkan sınıfsal eşitsizlikleri görmemiş veya görmemezlikten gelmiştir. Hal böyle olunca da toplumsal gerçeklikten kopuk idealize edilmiş bir teorik tasarım da hayal kırıklığı ile sonuçlanmış ve Cicero hem siyaseten katledilmiş hem de Roma Cumhuriyet Rejimi yıkıntıya uğramıştır.

KAYNAKÇA

Avcı, M. (2018). "M.T. Cicero Düşüncesinde Erdemin İşlevi". Ekev Akademi Dergisi. 22 (4). ss. 205-216.

Bahadır, Esad M. (2021). "Zenon'dan Cicero'ya Doğal Yasa Anlayışı". ASBİ Abant Sosyal Bilimler Dergisi. 21 (2). ss. 41-54.

Brun, J. (2006). Stoa Felsefesi. (Çev. Medar Atıcı). İstanbul: İletişim Yayınları.

Cicero, M.T. (1980). Ödevler. (Çev. Ayşe Sarıgöllü ve Meliha Kulaoğlu, Ankara: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Cicero, M. T. (2004). Ölüme Övgü. (Çev. Canan Aksoy). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Cicero, M. T. (2012). Tanrıların Doğası. (Çev. Çiğdem Menzilcioğlu). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Cicero, Marcus, T. (2014). Devlet Üzerine. (Ed. Cengiz C. Çevik). İstanbul: İthaki Yayıncılık.

Cicero, Marcus. T. (2019). Yasalar Üzerine. (Ed. Cengiz C. Çevik). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Çevik, Cengiz C. (2017). Cicero'nun Devlet'i: De Re Publica Yazıları. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ebenstein, W. (2001). Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri, İstanbul: Şule Yayınları.

Erçelik, P. (2008). Cicero'da Doğal Hukuk Anlayışı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erişim Tarihi: 07/03/2022. http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/43753.pdf

Everitt, A. (2021). Cicero: Roma'nın En Büyük Politikacısının Hayatı ve Dönemi. (Çev. Yunus Emre Ceren). İstanbul: Kronik Kitap.

Galstone, William A. (2018). "Erdem". (Çev. Zeynel Abidin Kılıç), PESA International Journal of Social Studies, 4(1). ss. 200-208.

Heller, A. (1978). Renaissance Man. London: Routledge & Kegan Paul.

Kıllıoğlu, İ. (1985). "Hukuk Felsefesi Açısından Stoacılık", İlim ve Sanat, 1 (3). ss. 76-83.

Laertios, D. (2020). Ünlü filozofların Yaşamları ve Öğretileri. (Ed. C. Şentuna). İstanbul: Alfa Yayınları.

Lightman, M. (1980). "Ancient Rome". Trends in History. 1 (2): 52-65.

Syme, R. (2002). The Roman Revolution. New York: Oxford University Press.

Şahin, B. (2022). Roma Siyasal Düşüncesi, Polybius, Çiçero ve Seneca, Erişim Tarihi: 06/04/2022. https://acikders.tuba.gov.tr/pluginfile.php/1351/course/section/624/9.Hafta%20-%20Roma%20Siyasal%20D%C3%BC%C5%9F%C3%BCncesi%3B%20Polybius%2C%20%C3%87i%C3%A7ero%20ve%20Seneca.pdf

Şenel, A. (1998). Siyasal Düşünceler Tarihi. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Tannenbaum, D. ve Schultz, D. (2005). Siyasi Düşünce Tarihi: Filozofları ve Fikirleri. (Çev. Fatih Demirci), Ankara: Adres Yayınları.

Uslu, A. (2021). Siyasal Düşüncelerin Toplumsal Tarihi: İktidarı Tanrılaştırmak (Eskiçağ'dan Feodalizmin Krizine), Cilt I. İstanbul: Yordam Kitap.

Wood, E. M. (2009). Yurttaşlardan Lordlara: Eskiçağlardan Ortaçağlara Batı Siyasi Düşüncesinin Toplumsal Tarihi. (Çev. Oya Köymen). İstanbul: Yordam Kitap.

Wood, N. (1988). Cicero's Social and Political Thought. Berkeley: University of California Press.

Yalçınkaya, A. (2013). İktidarın Evrenselliğinden Parçalanmış İktidara: Roma ve Orta Çağ. Erişim Tarihi: 05/04/2022. https://panel.kku.edu.tr/Content/sosyoloji/Belgeler/Siyasi_D%C3%BC%C5%9F%C3%BCnceler_Tarihi_A%C3%96F.pdf

Ulusal ve Küresel Ölçekte Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Konuları

Editor
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-90-6

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Ulusal ve Küresel Ölçekte Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanlarındaki gelişmelerin konu edinildiği bu kitapta KOÇ, bir taraftan bürokrasinin nasıl algılandığına dair farklı çağrışımları inceleyerek bürokrasi tartışmasındaki farklı konumları belirlemeye çalışırken diğer taraftan ise Türkiye'de bürokrasi geleneğinin dönemsel olarak değişimini dönemsel süreçler, gelişmeler ve yansımalar ile ortaya koymayı denemiştir. FEDAİ, devletin yapı ve işlevlerinde meydana gelen değişimleri ve reform çabalarını, planlama aracı üzerinden analiz etmiştir. DENİZ, ulusal ve küresel ölçekte önemli bir krize sebep olan Covid-19 sürecinde yaşanan istihdam sorunu ve çözümü noktasında hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimlerin rolünü araştırmıştır. İNAN ve BİNGÖL TUNÇ, Kentsel yoksulluk ve mekânsal ayrışma arasındaki ilişkiyi Batman Aydınlıkevler Mahallesi'ndeki dönüşüm üzerinden ele almaktadır. YAZAR, çalışmasında kentsel alanda yaşayan nüfusun kamusal hizmetlere erişimini kolaylaştırmayı ve hizmetlerin etkinliğini artırmayı amaçlamıştır. ÖNEZ ÇETİN, "İngiltere'de Güvenli Kentler Oluşturmada Topluluk Güvenliği Ortaklıkları" başlıklı çalışmasıyla kitaba katkı sağlamıştır. ARAS, Çin'in sosyal medya yükselişine ışık tutmuştur. KOYUNCU HIŞIM, çalışmasında Çin'deki bir köyde, kentsel değişimi ve yerel iktidarın uygulamalarını açıklamıştır. ULAŞAN, kamu yönetimi temelinde küreselleşmenin bölgesel kalkınma ajansları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. ÖNEN ve KAHRAMAN, özel sektörde kullanılan teknolojilerin kamu yönetiminde nasıl kullanılacağı konusuna eğilmiştir. ACAR, kamu kurum ve işletmelerinde stratejik yönetim ve inovasyon konusunu ele almıştır. KARACAN, yalnızca Türkiye örneğinde katılım ve yerel demokrasinin teorik ve hukuki çerçevesini incelemekle yetinmeyip aynı zamanda örnek olay aracılığıyla somut durumu da ortaya koymayı amaçlamıştır.

YAŞAMIŞ, Belediyelerde yolsuzluk sorununa dikkat çekmiş ve çözüm yolları önermiştir. ARAS, polisin kültürel yeterliliğini konu edinmiştir. GÜRTEKİN, güncel olan dijitalleşme konusunun kamu yararı ve dolasıyla hukuk bağlamında tartışılmasını içeren özgün çalışmasıyla kitaba katkı sağlamıştır. GÜLOĞLU ve PEKER, yoğun destek sağlanan katılım bankacılığına toplumun bakış açısını ölçmüştür. CALAP, bir ülkede ortaya çıkabilecek darbe olayında uluslararası sisteme ait karakterin nasıl rol oynayabileceğini tartışmıştır. ÖZGÜL, Türkiye'de siyasi partilerin örgütsel ve hukuki yapılarının liderlik anlayışına etkilerini irdelemiştir. DEMİR, "Siyasal Katılımın Antropolojik Görüngüleri" başlıklı çalışmasıyla kitaba katkı sağlamıştır. FEDAİ, devletin ortaya çıkışına yönelik ontolojik bir tartışma ile kitapta yer almıştır. KUTLU, siyasal tartışmalarda çok güncel bir konu olan karizma kavramını yeni bir bakış açısıyla değerlendirmiştir. KARAOĞLAN ve KANAT, çevre politikalarının oluşum sürecinin temel ilkelerini ortaya koymuş, uluslararası nitelik kazanan çevre sorunlarının çözümünde uluslararası çevre rejimlerinin rolüne vurgu yapmış ve çevre rejimlerinin ne denli işlevsel olup olmadığını tartışmıştır. UTANIR ALTAY ve EKŞİ, küresel anlamda en önemli sorunların başında gelen düzensiz göç sorununun çözümü için yeterli ulusal ve uluslararası politikaların geliştirilememesiyle birlikte her geçen gün artan mülteci kadınların sorunlarının daha görünür hale getirmeyi amaçlamıştır. ALKUŞ, yerinden yönetimlerden biri olan üniversite yönetimini, 5018 sayılı Kanun kapsamında incelemiştir. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi konularının ulusal ve küresel ölçekte çeşitli yönleriyle ele alındığı bu kitap, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Aksaray Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi, Avrasya Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım

Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi, T.C. Adalet Bakanlığı, Uşak Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi olmak üzere 21 farklı üniversite ve kurumdan 28 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Ali ACAR	Selçuk Üniversitesi
Prof.Dr.	Firuz Demir YAŞAMIŞ	Maltepe Üniversitesi
Prof.Dr.	Semih Mustafa ÖNEN	İnönü Üniversitesi
Doç.Dr.	Ali EKŞİ	Ege Üniversitesi
Doç.Dr.	İlhan ARAS	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Doç.Dr.	Recep FEDAİ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç.Dr.	Yavuz GÜLOĞLU	Kastamonu Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ahmet YAZAR	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ali DEMİR	Avrasya Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Aydoğan KUTLU	Kastamonu Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Burcu KOYUNCU HIŞIM	Bitlis Eren Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Bülent ÖZGÜL	Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Canan Emek İNAN	İnönü Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Hüseyin ARAS	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Oktay ALKUŞ	Aksaray Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Zuhal ÖNEZ ÇETİN	Uşak Üniversitesi
Dr., Cumhuriyet Savcısı	Fatih ULAŞAN	T.C. Adalet Bakanlığı
Öğr.Gör.Dr.	Güven DENİZ	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Osman KARACAN	Kastamonu Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Sinem UTANIR ALTAY	Ege Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Ferda KOÇ	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Nilgün KAHRAMAN	Fırat Üniversitesi
Dr.	Adil CALAP	Avrasya Üniversitesi
Öğr.Gör.	Burak KARAOĞLAN	Ardahan Üniversitesi
Arş.Gör.	Zeynep Büşra GÜRTEKİN	Yıldız Teknik Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Gürkan KANAT	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Leyla BİNGÖL TUNÇ	İnönü Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Mustafa PEKER	Kastamonu Üniversitesi

Yazarlar akademik unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Türkiye'de Bürokrasi Geleneğinin Anlamlandırılması ve Bürokratik Dönüşüm 1
Ferda KOÇ

Türkiye'de Bir Kamu Politikası Olarak Özel Sektörün Desteklenmesi Politikası 17
Recep FEDAİ

Covid-19 Sürecinde Türkiye'de İstihdam Sorununun Çözümünde Merkezi Yönetim ve Yerel Yönetimlerin Rolü: İstanbul Örneği 29
Güven DENİZ

Türkiye'de Kentsel Yoksulluk Bağlamında Mekânsal Ayrışma: Batman Aydınlıkevler Mahallesi Örneği 39
Canan Emek İNAN, Leyla BİNGÖL TUNÇ

Kentsel Hizmetlerde Koordinasyon Merkezleri 63
Ahmet YAZAR

İngiltere'de Güvenli Kentler Oluşturmada Topluluk Güvenliği Ortaklıkları 73
Zuhal ÖNEZ ÇETİN

Çin'in Sosyal Medya Yükselişi ve Siyasi Tepkiler: TikTok 83
İlhan ARAS

Köyden Metropole Dönüşüm Hikâyesi: Patlama Kayıtları 97
Burcu KOYUNCU HIŞIM

Kamu Yönetimi Temelinde Küreselleşmenin Bölgesel Kalkınma Ajansları Üzerindeki Etkileri 109
Fatih ULAŞAN

Kamu Yönetiminde Dijital Hizmetlerin Uygulanabilirliği 121
Semih Mustafa ÖNEN, Nilgün KAHRAMAN

Kamu Kurum ve İşletmelerinde Stratejik Yönetim ve İnovasyon 133
Ali ACAR

Yerel Kamu Hizmetlerine Gönüllü Vatandaş Katılımı 159
Osman KARACAN

Belediyelerde Yolsuzluk: Nedenler ve Yöntemler 171
Firuz Demir YAŞAMIŞ

Polisin Kültürel Yeterliği: Bir Meşruiyet Meselesi 197
Hüseyin ARAS

Toplumsal Hafızadan Medyalaşmış Hafızaya; "Unutulma Hakkı"nın Meşruluğu Üzerine **211**
Zeynep Büşra GÜRTEKİN

Toplumun Katılım Bankacılığına Bakışı **219**
Yavuz GÜLOĞLU, Mustafa PEKER

Çok Kutuplu Bir Sistemde Mısır'da Seçilmiş Bir Hükümetin Darbeyle Düşürülmesi **235**
Adil CALAP

Türkiye'de Siyasi Partilerin Örgütsel ve Hukuki Yapılarının Liderlik Anlayışına Etkileri **255**
Bülent ÖZGÜL

Siyasal Katılımın Antropolojik Görüngüleri **273**
Ali DEMİR

Sosyal Devletten Neo-Liberal Devlete: Devlet Tartışmaları **295**
Recep FEDAİ

Post-Demokrasi Çağında Siyasal Karizma **307**
Aydoğan KUTLU

Çevre Politikaları ile Uluslararası Çevre Rejimlerinin Etkinliği ve Temel Bir Eleştirisi **323**
Burak KARAOĞLAN, Gürkan KANAT

Enformel Emek Piyasasında Mülteci Kadınlar **333**
Sinem UTANIR ALTAY, Ali EKŞİ

Üniversite Yönetimi Bakımından 5018 Sayılı Kanun **341**
Oktay ALKUŞ

anlayışı simgelese de aslında Osmanlı'nın siyasi ve idari tecrübelerinden kendini alıkoyamamıştır. Bu dönem öncelikle toplumun çıkarlarına değil de devletin çıkarlarına önem veren, parti (CHP) ile devletin sıkıca bütünleştirildiği, siyasetin ise bürokratikleştiği bir dönem olmuştur.

Çok Partili dönemde ise uzun soluklu yükselişin hızla ivme kaybettiği bunun yanında ciddi kırılmaların görüldüğü bir dönem olmuştur. Bürokrasi her ne kadar 1960 darbesiyle eski gücüne kavuşma ümidiyle hareket etmeye çalışsa da bunda başarılı olamamıştır. Vurgulanması gereken bir gerçek, her ne kadar tekrardan bürokrasi eski gücüne kavuşma arayışı içerisine girse de bu durum 12 Mart 1971 darbesiyle engellenmiştir. Daha sonra diğer bir darbe hareketi olarak karşımıza çıkan 1980 darbesinin temellerinden birini, bürokrasinin gerek ekonomik gerekse de itibar ve statü bakımından gerilemesi ve yine bürokrasinin değer erozyonuna uğrayıp yolsuzluk ve yozlaşma batağına saplanmış olması durumu oluşturmaktadır. 1980 sonrası dönemde bürokrasi farklı vaziyetler ve sirayet eden farklı gelişmeler doğrultusunda yeni bir kimlik kazanmıştır.

2002-2022 dönemi AKP/AK Parti'nin yüksek siyaset iddiasında olduğu ve yönetimi derinden değiştirdiği bir süreç olmuştur. Bu dönemde bürokrasi ve siyaset ayrımı azalmış hatta süreç içinde bu ayrım yok olmuştur. Bürokrasi, çatışmacı nitelikten uzaklaşıp siyasetin egemenliği altına girmiştir. Buradan hareketle gerçek anlamda bürokrasi ile siyaset arasındaki bir ilişkiden bahsetmek mümkün değildir.

KAYNAKÇA

5678 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, RGT: 16.06.2007, 26554.

6223 sayılı Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkileri İle Kamu Görevlilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu, RGT: 03.05.2011, 27923.

6771 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, RGT: 11.02.2017, 29976.

Abadan, N. (1959). Bürokrasi, Ankara: Ankara SBF Yayınları, No: 92-74.

Ahmad, F. (April 1985). The Transition to Democracy in Turkey. Third World Quarterly, 7(2), 211-226.

Akçakaya, M.& İlhan, K. (2021). Bürokrasi-Siyaset İlişkisi Bağlamında Başkanlık ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemlerinin İncelenmesi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(3), 589-624.

Aksoy, H. (2020). Kamu Yönetiminde Bürokratik Dönüşüm: Türkiye Varlık Fonu Örneği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.

Albrow, M. (1970). Bureaucracy, London: London Press.

Ataay, İ.D.(2022). Türkiye'de elli yıllık maaş ve uygulaması, http://www.arastirmax.com/system/files/dergiler/2057/makaleler/3/1/arastirmax-turkiyede-elli-yillik-maas-ucret-uygulamasi.pdf (16.10.2022).

Avaner, T.& Günver, B. (2021). Türk Kamu Yönetiminde Bürokrasi, içinde Türk Kamu Yönetimi (Ed. Hasan Yaylı), Ankara: Orion Kitabevi, 207-224.

Aykaç, B. (1997). Kamu Bürokrasisi ve Türk Kamu Personel Yönetiminde Bürokratik Eğilimler, Ankara: YÖK Matbaası.

Bakan, S. & Özdemir, H. (2013). Türkiye'de 1946-1960 Dönemi İktidar-Muhalefet İlişkileri: Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Demokrat Parti (DP)'ye Karşı. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 14 (1), 373-397.

Boyalı, H.& Gümüş, K. (2022). Bürokrasi ve Siyaset İlişkisinin Parlamenter Sistem ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Özelinde Analizi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 55, 232-247.

Bozkurt, Ö.& Ergun, T. (2014). Kamu Yönetimi Sözlüğü (Fransızca ve İngilizce Karşılıklarıyla) (Ed. Seriye Sezer), 3. Baskı, Ankara: TODAİE Yayın, No: 382.

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, RGT: 10.7.2018, 30474.

Dik, E. (2017). Türkiye'de Bakanlık Sisteminin Geleceği, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Emre, C. (1991). Türkiye'de Bürokratik İşlemlerin Basitleştirilmesi ya da Yazçizciliğin Azaltılması: Genel Bir Değerlendirme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 46(3-4), 209-276.

Ergun, T. (2004). Kamu Yönetimi Kuram/Siyasal/Uygulama, Ankara: TODAİE Yayınları.

Eryılmaz, B. (2011). Kamu Yönetimi Düşünceler/Yapılar/Fonksiyonlar/Politikalar, 4. Baskı, Ankara: Sözkesen Matbaacılık.

Eryılmaz, B. (2013). Bürokrasi ve Siyaset Bürokratik Devletten Etkin Yönetime, 5. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları.

Eryılmaz, B. (2020). Kamu Yönetimi Düşünceler/Yapılar/Fonksiyonlar/Politikalar, 13. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Fişek, K. (2012). Yönetim, Ankara: Kilit Yayınları.

Giritli, İ. (1963). Amme İdaresi Teşkilatı ve Personeli, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yayın No:1020.

Göküş, M. (2003). Demokrat Parti Döneminde Türk Kamu Bürokrasinin Genel Görünümü. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 5, 41-62.

Göküş, M. (2010). 1960-1980 Döneminde Türk Kamu Bürokrasisinin Hukuki, Ekonomik ve Toplumsal Değişimi. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (12), 203-223.

Gönüllü, Y. (2009). Bürokrasi ile Öğretmen Yeterliliği Arasındaki İlişkili, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Güler, B.A. (2005). Devlette "Reform" Yazıları Dünyada ve Türkiye'de Ekonomik Liberalizasyondan Siyasi-İdari Liberalizasyona, Ankara: Paragraf Yayınevi.

Güler, B.A. (2021). Türkiye'nin Yönetimi- Yapı, 6. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.

Heper, M. (1974). Bürokratik Yönetim Geleneği, Ankara: ODTÜ İdari İlimler Fakültesi, Yayın No:23.

İnan, S. (Temmuz-Aralık 2014). Demokrat Parti Dönemi (1950-1960) Siyasi Kültür. Muhafazakâr Düşünce, 11(41-42), 247-258.

Kabaklı, A. (2017). Millete Vurulan Canlı Pranga Bürokrasi, 2. Baskı, İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yayınları.

Kalağan, G. (2010). Türkiye'de 1980 Sonrası Bürokratik Dönüşüm, İstanbul: Beta Yayınları.

Kutlu, A. (2021). Küreselleşme ve Kamu Yönetimi, içinde Küreselleşme: Küreselden Yerele Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yaklaşımlar (Ed. E. Aktepe & E. U. Tohum), Ankara: Gazi, 153-179.

Lamba, M., Aktel, M., Altan, Y.& Kerman, U. (2014). Türkiye'de Bakanlık Tipi Örgütlenme: Tarihsel ve Yasal Süreç Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F, 21 (1), 173-189.

Mıhçıoğlu, C. (1996). Sözcüklerin Öyküsü, Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi.

Nohutçu, A. (2005). Türk Yönetim Geleneğinde Değişim: "Siyaset Odaklı Bürokrasiden" "Kamu Politikası Odaklı Bürokrasiye". Muhafazakâr Düşünce, 1(4), 123-144.

Örnek, A. (1994). Kamu Yönetimi, İstanbul: Meram Yayıncılık.

Sunar, İ. (1983). Demokrat Parti ve Popülizm, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C.8, Ankara: İletişim Yayınları.

Şaylan, G. (1986). Türkiye'de Kapitalizm Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji, Ankara: V Yayınları.

Tortop, N., İşbir, E., Aytaç, B.,Yayman, H.& Özer, M.A. (2007). Yönetim Bilimi, Ankara: Nobel Yayınları.

Üst Kademe Kamu Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, RGT: 10.07.2018, 30474.

Weber, M. (2008). Sosyoloji Yazıları (Çev. Taha Parla), İstanbul: Deniz Yayınları.

Zengin, O. (2019). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve İdari Yapıya Etkisi. Emek Araştırma Dergisi (GEAD), 10 (15), 1-24.

Zengin, O. (2020). Türkiye'de Başkanlık Sistemi: Siyasal Sistemin Niteliği ve Yönetsel Yapıdaki Değişim, içinde Türkiye'de Kamu Politikaları: Güncel Konular ve Eğilimler (Ed. Can Umut Çiner), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No: 685, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 624, Kamu Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (KAYUM): 14, 85-126.

sayısında da artış görülmüştür. Ulaştırma haberleşme ve enerji sektörleri projelendirilen çalışmalar içinde daha fazla yer almakta ve kaynak tahsis oranları aynı şekilde artmaktadır. Özelleştirilen alanlar içinde enerji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinin yer alması ise oldukça ilginçtir. Özelleştirme kapsamında alt yapı yatırımlarına öncelik verilmiş ve piyasa için karlı bir yatırım oluncaya dek desteklemeler sürmüştür. 2001 ekonomik krizi ile birlikte bankacılık ve finans sektörü ağır bir darbe almış kamu harcamaları bu yöne kaymıştır. Sektörler arasında inşaat ise devamlı bir ivme kazanmıştır. Enerji, madencilik alanlarında yabancı sermayenin yatırım yapması için gerekli mevzuat çıkarılmış kamu yatırımları söz konusu alanlarda giderek azalmış özel sektörün yatırım oranları artmıştır.

Çalışma sonucunda Türkiye'nin enerji ve telekomünikasyon sektörlerine yönelik özel bir politikanın inşa edildiği görülmüştür. Söz konusu sektörlerin öncelikli olarak politika metinlerinde yer alması deregülasyon ve regülasyon politikalarının başlangıcı olarak görülebilir. Türkiye'de 1990'lı yıllardan itibaren başlayan özelleştirme süreci söz konusu sektörler üzerinden net olarak anlaşılabilmektedir.

Yeni Kamu İşletmeciliği anlayışı çerçevesinde 1980'li yıllardan itibaren uygulamaya konulan ve devletin kamusal alanlarını piyasa ekonomisine açtığı sektörler Türkiye'de kısa bir zaman sonra özel girişimlere bırakılmıştır. Yapılan özelleştirmelerde enerji ve telekomünikasyon sektörleri yapılan girişimler açısından öncelik alanı olarak dikkat çekmiştir. Bu iki alan Türkiye'nin kalkınma planları ve yatırım programlarında en önemli sektörler olarak belirlenmiştir. Çalışmada Türkiye'nin söz konusu iki alan için hangi araçları kullandığı ve sektörlerin son durumu hakkında gelişmelere yer verilmiştir. Devletin özel sektörü destekleme politikası üzerinden söz konusu politika alanları şekillenmiş ve özel sektörün bu alanlara yatırım yapması için gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Özelleştirmeler ile başlayan süreç yeterli olmamış devletin enerji ve telekomünikasyon sektörlerine yönelik birtakım düzenlemeler yapması gerekmiştir. Ancak gelinen noktada her iki sektörün de içinde bulunduğu durum özelleştirme politikasının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermiştir.

KAYNAKÇA

"2010 Yılı Programı" ile "2010 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 17.10.2009, Sayı: 27379.

17/10/2009 Gün ve 27379 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 12/10/2009 Gün ve 2009/15513 Sayılı 2010 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki 2010 Yılı Programı, RG: 01.11.2009, Sayı: 27393, Mükerrer.

18 Ekim 2008 Gün Ve 27039 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan 13 Ekim 2008 Gün Ve 2008/14200 Sayılı 2009 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu Ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki, RG: 15.01.2009, Sayı: 27111, Mükerrer.

18/10/2007 Gün ve 26674 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 15/10/2007 Tarihli ve 2007/12701 Sayılı "2008 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar"ın Eki 2008 Yılı Programı, RG: 28.10.2007, Sayı: 26684, Mükerrer.

18/10/2012 Tarihli ve 28445 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan 4/10/2012 Tarihli ve 2012/3839 Sayılı 2013 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki 2013 Yılı Programı, RG: 23.10.2012, Sayı: 28450, Mükerrer.

2003/6286 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, Yıllık Program 2004 Yılı Programı ile Programın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 21.10.2003, Sayı: 25266.

2004/7978 sayılı Bakanları Kurulu Kararı, Yıllık Program 2005 Yılı Programı ile Programın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 19.10.2005, Sayı: 25618.

2005/9486 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, Yıllık Program 2006 Yılı Programı ile Programın Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 19.10.2005, Sayı: 25971.

2006/11105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 2007 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 19.10.2006, Sayı: 26324.

2006/11463 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 2006 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar, RG: 29.12.2006, Sayı: 26391.

2007 Yılı Programı 16/10/ 2006 Tarihli ve 2006/11105 Sayılı "2007 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararının" Ekidir), RG: 01.11.2006, Sayı: 26333, Mükerrer.

2007/12701 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 2008 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 18.10.2007, Sayı: 26674.

2008/14200 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, "2009 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar"ın Kabulü Hakkında Karar, RG: 18.10.2008, Sayı: 27028.

2011 Yılı Programı ile 2011 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 17.10.2010, Sayı: 27732.

2011/2303 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, Yüksek Planlama Kurulunun 11/10/2011 tarihli ve 2011/25 sayılı Raporu ile Bakanlar Kurulu'na sunulan ekli "2012 Yılı Programı" ile "2012 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 18.10.2011, Sayı: 28088, Mükerrer.

2013 Yılı Programı ile 2013 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 18.10.2012, Sayı: 28445.

2014 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 25.10.2013, Sayı: 28802.

5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, RG: 24.12.2003, Sayı: 25326.

5339 Sayılı 2006 Yılı Programının Hazırlanmasına Dair Kanun, RG: 03.05.2005, Sayı: 25804.

Aktan C.Can, ve Işık K. (2022). "Sağlık Hizmetlerinde Devletin Değişen Rolü", http://www.canaktan.org/ekonomi/saglik-degisim-caginda/pdf-aktan/devlet-rolu.pdf, (E.T. 02.10.2022).

Aslan, O. E. (1998). "Devlet Planlama Teşkilatı: 1980 Sonrası Dönüşüm", Amme İdaresi Dergisi, C:31, S:1, 103-123.

Avcıoğlu, D. (1978). Türkiye'nin Düzeni (Dün Bugün Yarın), İstanbul: Yaylacık Matbaası.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planının (2007-2013) Onaylandığına İlişkin Karar, RG: 01.07.2006, Sayı: 26215 Mükerrer.

DPT, 2005 Yılı Yıllık Programı, 2005, Ankara.

DPT, 2006 Yılı Yıllık Programı, 2006, Ankara.

DPT, 2010 Yılı Yıllık Programı, Ankara, 2009, s.17-23.

DPT, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994), Yayın No: 2174, Ankara, 1989.

DPT, Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2000.

DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000), Ankara, 1995.

Fedai, R. (2016). Devlet Planlama Teşkilatı'ndan Kalkınma Bakanlığı'na: planlama anlayışında yaşanan değişim. SOBİDER, 3(9), 410-422.

Fedai, R. (2019). "Bir Kamu Örgütlenmesi Modeli Olarak Fon Tipi Yönetim: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu", YASADER, 40 (2), 61-77.

Hamitoğulları, B. (1966). "İktisaden Az Gelişmiş Ülkeler İçin Nasıl Bir Plan Gereklidir", Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C:21, S:3, 91-124.

Kalkınma Bakanlığı 2011 Yılı Yıllık Programı, http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/YillikProgramlar/Attachments/3/2011_Y%C4%B1l%C4%B1_Program%C4%B1.pdf, (21.10.2015).

Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018), Ankara, 2013.

Keyder, Ç. (2004). Ulusal Kalkınmacılığın İflası, İstanbul: Metis Yayınları

Köker, L. (1993). Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi, (2. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları,.

Makal, A. (2003). "Cumhuriyetin 80. Yılında Türkiye'de Çalışma İlişkileri" Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Gelişme ve Toplum Araştırmaları Merkezi, No:62 Aralık, 1-21.

Mıhçı, H. (2001). "Göreli Geri Kalmışlıktan Kurtulma Hamlesi ve Türkiye'de Planlı Kalkınma Deneyi", Mülkiye, C:25, S:231, ss.149-196.

Övgün, B. (2011). "Türk Kamu Yönetiminde Yeni Bir Örgütlenme: Kalkınma Bakanlığı" Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:3, No:66, 263-281.

Resmi Gazete'de Yer Alan Kaynaklar

SBB (2022). On Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf, (E.T.04.10.2022)

Yatırım Programı 2003 Yılı Yatırım Programı (2003 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 2002/4810 Sayılı Kararnamenin Eki). RG: 10.04.2003, Sayı: 25075, Mükerrer.

Yeldan E., Yıldırım D. (2015). "Küreselleşme ve Sanayisizleşme1 Bağlamında Türkiye'de ve Dünyada Demokrasi Açığı", Çalışma ve Toplum, (2), 65-88.

Yıldız, Z. (2003). Politika Sözlüğü", İstanbul: Timaş Yayınları.

Yıllık Program 2003 Yılı Programı ile Programın Uygulanması Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar, RG: 17.10.2002, Sayı: 24909, Mükerrer.

Yıllık Program 2003 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 2002/4810 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Karar, RG: 08.03.2003, Sayı: 25042.

Yıllık Program 2004 Yılı Programı (2004 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 2003/6286 Sayılı Kararnamenin Eki), RG: 28.10.2003. Sayı: 25273, Mükerrer.

Yıllık Program 2005 Yılı Programı (2005 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair 2004/7978 Sayılı Kararnamenin Eki), RG: 31.10.2004, Sayı: 25629, Mükerrer.

Yıllık Program 2006 Yılı Programı (2005/9486 Sayılı 2006 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Balanlar Kurulu Kararı Eki), RG: 02.11.2005, Sayı: 25984, Mükerrer.

Yüksek Planlama Kurulunun 26/9/2014 Tarihli ve 2014/26 Sayılı Raporu ile Bakanlar Kurulu'na Sunulan Ekli "2015 Yılı Programı" ile "2015 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar"ın Kabulü Hakkında Karar, RG: 17.10.2014, Sayı: 29148. 17/10/2014 Tarihli ve 29148 Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan 30/9/2014 Tarihli ve 2014/6841 Sayılı 2015 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki 2015 Yılı Programı, RG: 01.11.2014, Sayı: 29162, Mükerer.

KAYNAKÇA

Balcı, Y., ve Çetin, G. (2020), Covıd-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı Yıl:19(37), 40-58.

Bölgesel İstihdam Ofisleri (BİO). (2021), https://bio.ibb.istanbul/about-us . 28.11.2022.

Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr/isgucu-piyasasındaki-gelismelerin-makro-analizi. 15.11.2022

Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr/kamu-istihdamı. 16.11.2022.

Gentilini, U., Almenfi M., Orton, I. (2020), Social Protection and Jobs Responses to COVID-19: A Real-Time Review of Country Measures. http://www.ugogentilini.net/wp-content/uploads/2020/03/global-review-of-socialprotection-responses-to-COVID-19, 16.11.2022.

Gürsel, S., Uysal, G., ve Şahin, M.C. (2021), Korona Salgınının İstihdam Üzerindeki Asimetrik Etkileri (1): Kayıt Dışı İstihdamda Çöküş, Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi (BETAM), Araştırma Notu, 21/255.

ILO. (2020), Küresel Salgının Türkiye'de İstihdama Etkisi: COVID-19 Olmasaydı İstihdam Ne Durumda Olurdu?, Araştırma Notu,1.

İŞKUR. (2020), İşgücü Piyasası Araştırması İstanbul İli 2021 Yılı Sonuç Raporu. https://media.iskur.gov.tr/45171/istanbul.pdf . 17.11.2022.

İŞKUR. (2021), İşgücü Piyasası Araştırması İstanbul İli 2021 Yılı Sonuç Raporu. https://media.iskur.gov.tr/52079/istanbul.pdf . 18.11.2022.

Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2020), Yerel Yönetimlerle İlgili Gelişmelere Bağlı Yaşanan Yerelleşme ve Merkezileşme Tartışmaları. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5 (9), 190-226.

Kaypak, Ş., ve Bimay, M. (2022), Küresel Salgın (Covid-19) Süreci e Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Yapısal Ve İşlevsel Değişimler, Dicle Üniversitesi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,12(23), 431-455.

TÜİK, https://data.tuik.gov.tr. 21.11.2022.

Yükseler, Z. (2020), "Koronavirüs (COVİD-19) Salgınının İstihdam Ve Büyümeye Etkisi", Çevrimiçi,https://www.researchgate.net/publication/340511319_KORONAVIRUS_COVID-19_SALGININININ_ISTIHDAM_VE_BUYUMEYE_ETKISI. (27.11.2022)

Aydınlıkevler Mahallesi, varsıl kesimin durmadan uzaklaştığı fakat yoksul kesimin ise kentte tutunabilmenin bir aracı olarak gördüğü bir yerleşim alanı olarak varlığını devam ettirmektedir. Mahalle hem kırsaldan gelen göçlerle hem de Suriyeli sığınmacıların göçüyle mevcut şeklini almıştır. Mahalledeki gelir durumu iyileşen aileler, kapitalist üretim ilişkileri ile şekillenen Batman'ın merkez ilçesinde bulunan diğer mahallelere göç etmişlerdir. Varsıl kesimin boşalttığı eski, yıpranmış, dökük ve ucuz konutlar ise çoğunlukla kırsaldan göçle gelen yoksul kesimin yaşam alanı haline gelmekte ve Aydınlıkevler Mahallesi, yoksullukla birlikte anılan bir yer olmaktadır.

Aydınlıkevler Mahallesi'nde yaşayan halkın azımsanmayacak bir bölümü sosyal yardımlara muhtaç yaşamaktadır. Kentsel yoksulluğun farklı boyutlarını oluşturan kentsel hizmetlere erişememe sorunu mahalledeki yoksulluğu derinleştirmektedir. Mahalledeki en büyük sorunlardan biri olan işsizlik en fazla gençler arasında yaygındır. Yine mahallede zaten çok kısıtlı olan sosyalleşme imkânı en fazla kadınlar ve çocukları etkilemektedir.

Mahallede yerleşik halde bulunan Suriyeli sığınmacı sayısının fazla olması, mahallenin Suriyeli mahallesi olduğu şeklindeki dışlayıcı söylemlere maruz kalmasına neden olmuştur. Sığınmacıların ise sosyo-ekonomik açıdan Aydınlıkevler Mahallesine karşı mekânsal bir bağımlılıkları söz konusudur.

Öte taraftan Aydınlıkevler Mahallesi'nin uyuşturucu ve suç yuvası olduğuna dair marjinalleştirici söylemin hem mahallede yapılan görüşmeler esnasında hem de ilgili güvenlik biriminden alınan bilgiler ışığında gerçeği yansıtmadığı saptanmıştır. Bu söylemlerin ise çoğunlukla güvenlikli sitelerde yaşayan varsıl kesimce daha fazla dile getirildiği görülmüştür. Dolayısıyla mekânsal ayrışma ve beraberinde yaşanan yabancılaşma, dışlama gibi olgular sınıfsal bir temelde gerçekleşmektedir.

KAYNAKÇA

Adaman, F. & Keyder, Ç. (2006). Türkiye'de büyük kentlerin gecekondu ve çöküntü mahallelerinde yaşanan yoksulluk ve sosyal dışlanma, https://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf (01.04.2021).

Alaeddinoğlu, F. (2011). Batman şehri, fonksiyonel özellikleri ve başlıca sorunları. Eastern Geographical Review, 24, 19-43.

Alagh, Y. K. (1992). Grovth performance of the Indian economy, 1950-89: problems of employment and poverty. The Developing Economies, 30 (2), 97-116.

Alpman, S.P. (2019). Mekân, kimlik, sınıf: farklar neden bir arada barınamazlar?. İdelkent Dergisi, 26(10), 373-401.

Ayata, S. (2005), Yeni orta sınıf ve uydu kent yaşamı, içinde kültür fragmanları: Türkiye'de gündelik hayat (Der. Deniz Kandiyoti& Ayşe Saktanber) Metis Yayınları, İstanbul, 37-56.

Aytaç, Ö. (2013). Yoksulluk, kentsel sınıf altı ve sosyal dışlanma: modern kentlerde sınıfsal/mekânsal yarılma ve suçlaştırılma mekanizmaları. İçinde kentsel yoksulluğu

yeniden düşünmek, (Ed. Ömer Aytaç &Süleyman İlhan) Birleşik Yayınları, Ankara, 65-124.

Aytaç, Ö. (2007). Kent mekânlarının sosyo-kültürel coğrafyası. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17 (2), 199-226.

Baloğlu, F. (2005). Kentsel yoksulluk : istanbul'dan küçük bir kesit. Sosyoloji Konferansları Dergisi, 31, 231-249. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/100928 (11.05.2021).

Bıçkı, D. (2015). Kent(te) yoksulluk, ayrışma ve yaşam kalitesi, Bursa: Dora Yayınları.

Biçim, H.(2018).Aşiretlerin kente eklemlenme tarzı: Batman örneği, yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bimay, M. (2019). Göçün kentleşme üzerindeki sosyo-ekonomik ve kültürel etkileri: Batman örneği. yayınlanmamış doktora tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Calder, A. ve Greenstein, R. (2001. Land Policy, Land markets and urban spatial segregation. land lines, 13(6),4-6, https://www.lincolninst.edu/sites/default/files/pubfiles/lla011108.pdf (06.06.2021).

Demirvuran, K., G. (2007). Kentsel ölçekte mekânsal ayrışma: edirne –çingene mahallesi örneği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü: Ankara.

DİKA, (2017), İstatistiklerle Batman, https://www.dika.org.tr/assets/upload/dosyalar/ istatisliklerle-batman.pdf (10.02.2021).

DİKA, (2020), Trc3 Bölgesinde Covıd-19 Salgınının Ekonomik Ve Sosyal Etkileri Araştırma Raporu, https://www.dika.org.tr/assets/upload/dosyalar/trc3-bolgesinde-covid-19-salgininin-ekonomik-ve-sosyal-etkileri-arastirma-raporu.pdf (10.02.2021).

Dursun, B. (2015). Belediye sınırı sorununun kentsel etkileri: Batman belediyesi örneği, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Erder, S.(2006). Refah toplumunda getto, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ekinci, Nihat. (2009). Her yönüyle Batman. İstanbul: Gün Matbaacılık.

Fridin, Ö., E. (2006). Sosyal ve mekânsal ayrışma çerçevesinde yeni konutlaşma eğilimleri: kapalı siteler, İstanbul, Çekmeköy örneği, Planlama, 4, 79-95.

Gallopin, G. (1994). Impoverishment and sustainable development, a system approach, ınternational ınstitute for sustainable development (ISD), https://www.iisd.org/system/files/publications/impoverishment_and_sd.pdf (11.05.2021).

Harvey, D., (2002), Sınıfsal yapı ve mekânsal ayrışma kuramı. içinde 20. Yüzyıl Kenti (Der: Bülent Duru, Ayten Alkan) (Çev: B. Duru, A. Alkan) İmge Kitabevi, Ankara,147-172.

Harvey, D. (2013). Sosyal adalet ve şehir. (Çev, Mehmet Moralı) İstanbul: Metis Yayınları,

Işık, O. & Pınarcıoğlu, M.M. (2011). Nöbetleşe yoksulluk: Sultanbeyli örneği. İstanbul: İletişim Yayınları.

Işık, O. & Pınarcıoğlu, Melih, M. (2009). Segregation in Istanbul patterns and processes. Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie, 100, 469- 484.

Kalaycıoğlu. S. & Rittersberger T. (2002). Yapısal uyum programlarıyla ortaya çıkan yoksullukla baş etme stratejileri, https://www.researchgate.net/publication/291192525_ Yapisal_Uyum_Programlariyla_Ortaya_Cikan_Yoksullukla_Basetme_Stratejileri

Kaygalak, S., (2001). Yeni kentsel yoksulluk, göç ve yoksulluğun mekânsal yoğunlaşması: Mersin/Demirtaş Mahallesi örneği. Praksis, 2, 124-172.

Kıray, M.(2007). Kentleşme yazıları. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Kurtuluş, H. (2010). Kent sosyolojisinde değişen kavrayışlar ve Türkiye'nin kentleşme deneyimi. içinde Türkiye perspektifinden kent sosyolojisi çalışmaları (Der: Örgen Uğurlu, Nihal Şirin Pınarcıoğlu, Ayşegül Kanbak, Makbule Şiriner) Örgün Yayınevi, İstanbul, ss. 177-226.

Kurtuluş, H. (2005). İstanbul'da kapalı yerleşmeler: Beykoz konakları örneği, İstanbul'da kentsel ayrışma, mekânsal dönüşümde farklı boyutlar, (Der: Hatice Kurtuluş) Bağlam Yayınları, İstanbul, 161-186.

Laçiner, Ö. (2016). Bir süreç ve durum olarak yoksullaşmayı sorgulamak. içinde Yoksulluk halleri, Türkiye'de kent yoksulluğunun toplumsal görünümleri (Ed: Necmi Erdoğan) İletişim Yayınları, İstanbul.

Marshall, G. (1999), Sosyoloji sözlüğü. (Çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü) İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları

Mingione. E. (2013). İleri Endüstriyel dünya'da kentsel yoksulluk: kavramlar, analizler ve tartışmalar. içinde kentsel yoksulluğu yeniden düşünmek (Çev: Süleyman İlhan) (Ed: Ömer Aytaç & Süleyman İlhan) Birleşik Yayınları, Ankara, 3-62.

Mülteciler Derneği. (2021). Türkiyedeki Suriyeli Sayısı Mayıs 2021, https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=Cj0KCQjwlMaGBhD3ARIsAPvW d6gxokOH5sDaDvXeoHRo1WRoZz0_t-0O81sG_bpPZbCtOCe8OkEcR0QaAiotEALw_wcB (Erişim Tarihi: 19.01.2021).

Sen, A. (2004). Özgürlükle Kalkınma, (Çev: Yavuz Alogan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sen, A. (1983). Poor, relatively speaking. Oxford Economic Papers, 35(2), 153- 169.

Sönmez, B. (2014). Soylulaştırmanın yeni biçimleriyle yerinden edilmeyi yeniden düşünmek. Planlama, 24(1), 42-53.

Spicker, P. (1990). Charles booth: the examination of poverty. Social Policy and Administration, 24(1). 21-38.

Sunkar, M. & Tonbul, S. (2010). Batman şehrinin kuruluş ve gelişimi. Coğrafya Dergisi, 21, 18-38.

Şan, M.,K. & Meryem, K., (2018). Kentsel yoksulluk, göç ve yoksulluğun mekânsal yoğunlaşması-ayrışması, Göç Dergisi, 5(2),185-204.

Şen, B. (2011). Kentsel mekânda üçlü ittifak: sanayisizleşme, soylulaştırma, yeni orta sınıf. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 44, 1-21.

Şenses, F. (2009). Küreselleşmenin öteki yüzü: yoksulluk, İstanbul: İletişim Yayınları.

Şenses, F. (1998). Kriz, dış yardım ve neoliberal politikalar. Toplum ve Bilim, 77, 29-44.

TUİK, (2020), İşgücü İstatistikleri, 2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/ Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2020-37484 (10.03.2021).

TUİK, 2020, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2020, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210 (Erişim Tarihi: 01.06.2021).

Türk, E. (2020). Batman'da mekânsal ve toplumsal ayrışmanın yansıması olarak güvenlikli siteler, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 12(22), 230-244.

Türkün, A. ve Kurtuluş, H., (2016), "Giriş", (der), Hatice Kurtuluş, İstanbul'da Kentsel Ayrışma, (9-25), Bağlam Yayınları: İstanbul.

Urwasi, W.(2015). Spatial segregation and ethno-religious violence: a lesson from ambon, Indonesia",https://www.edgs.northwestern.edu/documents/working-papers/spatial-segregation-and-ethno-religious-violence.pdf (07.06.2021).

AYDINLIKEVLER MAHALLESİ'NDE İKAMET EDEN GÖRÜŞMECİLER

İsim	Yaş	Meslek
S.Ö.	55	Esnaf
Ö.A.	60	Ev hanımı
Y.O.	46	İşsiz
A.A.	55	Muhtar
Ş.H.	38	Ev Hanımı
A.R.	38	Pastaneci
M.D.	25	İşsiz
S.A.	19	Öğrenci
A.M.	27	Ev Hanımı

gereksinimini ortaya çıkarmaktadır. Ancak bu gereksinimin doğduğu düşünülerek her geçen gün artan sayıda koordinasyon merkezi oluşturulmaktadır. Bu merkezlerin kendi iç yapılarına ilişkin örgütlenmesi ve diğer kurumların bu yapıya uyumlulaştırılmaya çalışılması hizmet kalitesi, maliyet, ivedilik gibi ölçütler bakımından yerelde yetkin bir örgütsel kapasite gerektirmektedir. Çalışmanın varsayımı doğrultusunda koordinasyon merkezlerinin yasal yönü, örgüt yapısı, insan kaynakları, mali yapısı, çalışma biçimi, etkinliği hususlarında yeterli sayıda kaynak ve veri olmamasına rağmen, kentsel alanda söz sahibi bu merkezlerin çeşitliliğini ve sayıca fazlalığını ortaya koymak dahi merkezlerin koordinasyon niteliklerinden çok icracı birer birime dönüşmeleri sorununu beraberinde getireceği öngörülebilir. Koordinasyon merkezlerinin oluşturulma gerekçeleriyle ters düşecek şekilde koordinasyon merkezlerinin de koordinasyona ihtiyacı olacağına ilişkin bir sürecin halen yaşanmakta olduğu ifade edilebilir.

Yeni kamu yönetimi yaklaşımının ortaya çıkardığı bu tür bir örgütsel yapıya ek olarak kurul, komisyon, komite biçiminde ortaya çıkan örgütlenmeler kentsel alanda koordinasyon gereksinimini artırmaktadır. Koordinasyon merkezleri yerelde daha çok müdürlükleri ve alt birimleri bünyesinde toplarken bir de kurul, komisyon ve komitelerin aldığı kararların yönetsel sürece dahil olması koordinasyonun etkinliğini azaltmakta, tekrar koordinasyon gereksinimi olduğu düşüncesini pekiştirmektedir.

KAYNAKÇA

10/7/2018 tarihli 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

15/07/2018 tarihli 4 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

17/09/2020 tarihli 67 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

18/4/2019 tarihli 32 Nolu Cumhurbaşkanlığı kararnamesi

18453 sayılı Resmi Gazete, 3030 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Yasa

18726 sayılı Resmi Gazete, Büyük Şehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri ve Fon Yönetmeliği

26199 sayılı Resmi Gazete, Büyükşehir Belediyeleri Koordinasyon Merkezleri Yönetmeliği

27851 sayılı Resmi Gazete, Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği

27851 sayılı Resmi Gazete, Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği

28962 sayılı Resmi Gazete, Yatırım İzleme Ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki Ve Sorumlulukları İle Çalışma Usul Ve Esaslarına Dair Yönetmelik

30928 sayılı Resmi Gazete, Güvenlik Ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Teşkilat, Görev, Yetki, Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası

5393 sayılı Belediye yasası

6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa

AFAD (2020). https://sivas.afad.gov.tr/karla-mucadele-koordinasyon-toplantisi-yapildi, (14.11.2022).

Akman, Ç. & Kalender, M. (2018). "Yerelde Yeni Bir Merkezi Yönetim Birimi: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 73 (4), 1025-1056 . DOI: 10.1501/SBFder_0000002526

Erdem, N. (2021). İdare Hukuku Bağlamında UKOME Tartışmaları: Yapısı ve Kararlarının Yargısal Denetimi. Erişim Yeri: https://blog.lexpera.com.tr/idare-hukuku-baglaminda-ukome-tartismalari-yapisi-ve-kararlarinin-yargisal-denetimi/, (12.11.2022).

Erkul, H. (2013). Türkiye'de Yerel Yönetimler, Ankara: Detay Yayıncılık.

GAMER (2018), Erişim Yeri: https://www.icisleri.gov.tr/guvenlik-ve-acil-durumlar-koordinasyon-merkezi-gamer, (14.11.2022).

HaberTürk, UKOME'de Kamu Kurum Temsilcilerinin Sayısı ise 14'e Çıkması Dengeleri Değiştirdi, https://www.haberturk.com/ukome-de-kamu-kurum-temsilcilerinin-sayisi-ise-14e-cikmasi-dengeleri-degistirdi-2590370. (11.10.2022).

İçişleri Bakanlığı (2016). 2016/27 Sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi, https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/gamer/2018/mevzuat/genelge 2016-27.pdf, (10.11.2022).

Sayıştay (2008). "Büyükşehir Belediyelerinde Altyapı Faaliyetlerinin Koordinasyonu", Performans Denetimi Raporu, https://sayistay.gov.tr/reports/download/65-buyuksehir-belediyelerinde-altyapi-faaliye. (03.10.2022).

Şahin, Y. (2019). Yerel Yönetimler, Bursa: Ekin Yayınevi.

indirmek ve toplumsal güvenliği sağlamak konusunda bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Topluluk güvenliği ortaklıklarından sağlanan kentsel güvenliğe dair katkıların ve avantajların paylaşılması bu girişimlerin yaygınlaşması adına önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

City of London. (2018). Safer City Partnership Strategic Plan 2018-2023. City of London. https://democracy.cityoflondon.gov.uk/documents/ s110755/Safer%20City%20Partnership %20Strategy%20Draft%202018-23.pdf.

City of London, (2019). Safer City Partnership, Strategic Plan 2019-22. City of London. https://www.cityoflondon.gov.uk/assets/Services-DCCS/safer-city-strategic-plan.pdf.

City of London. (2021). Crime, Disorder and Community Safety Strategic Assessment, City of London Safer City Partnership, September 2021. https://democracy. cityoflondon. gov.uk/documents/s159066/Strategic%20Aseessment%20final.pdf.

City of London. (2022a). Safer City Partnership. https://www.cityoflondon.gov.uk/services/community-and-safety/safer-city-partnership#:~:text=The%20Safer%20City%20Partnership%20plays,the%20years%20in%20achieving%20goals, (Erişim Tarihi 25.10.2022).

City of London. (2022b). Safer City Partnership Strategy Board. https://democracy.cityoflondon.gov.uk/mgCommitteeDetails.aspx?ID=1110, (Erişim Tarihi 05.11.2022).

City of London Police. (2022a). Safe in the City. https://www.cityoflondon.police.uk/safeinthecity, (Erişim Tarihi 10.11.2022).

City of London Police. (2022b). Secure City. https://www.cityoflondon.police.uk/police-forces/city-of-london-police/areas/city-of-london/campaigns/campaigns/2020/secure-city/, (Erişim Tarihi 15.11.2022).

CrimeRate. (2022). Public Safety in the UK. UK Crime Rates 2021-2022. https://crimerate.co.uk/#:~:text=The%20crime%20rate%20in%20the,a%201.18%25%20increase%20from%202020, (Erişim Tarihi 20.11.2022).

Department of Justice. (2022). Community Safety, Policy Paper. https://assets.gov.ie/137363/339c377a-304e-4f20-9edb-1b419e23d6e9.pdf.

Lacinák, Maroš ve Ristvej, Jozef. (2017). Smart City, Safety and Security. Procedia Engineering, TRANSCOM 2017: International scientific conference on sustainable, modern and safe transport, pp.522-527.

Local Government Association. (2012). Community Safety, Councillor Workbook. https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/L12%20-702%20community-safety-1e2100%2024%20Feb.pdf.

Local Government Association. (2022). Community Safety Partnerships. https://www.local.gov.uk/topics/community-safety/community-safety-partnerships, (Erişim Tarihi 20.11.2022).

London's Community Safety and Well-Being Plan. (2021). London's Community Safety and Well-Being Plan. https://london.ca/sites/default/files/2021-09/CSWB-Plan_AODA.pdf.

Frost &Sullivan. (2012). Safer Cities, An Inevitable Trend In Urban Development. A White Paper by Frost& Sullivan. https://www.nec.com/en/global/solutions/safety /pdf /Safer_Cities_WP.pdf.

North Yorkshire. (2022). Community Safety Partnerships. North Yorkshire Police, Fire & Crime Commissioner. https://www.northyorkshire-pfcc.gov.uk/for-you/partnership/community-safety-partnerships/, (Erişim Tarihi 21.11.2022).

Police and Crime Commissioners and Community Safety Partnerships. (2022). Police and Crime Commissioners and Community Safety Partnerships. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/117509/community-safety-partnerships.pdf.

Police & Crime Commissioner for Leicestershire. (2022a). Leicester, Leicestershire and Rutland. The Community Safety and Partnership Landsacape. https://politics.leics.gov.uk/documents/s76290/c%20-%20leics_community_partnership.pdf.

Police and Crime Commissioner for Leicestershire. (2022b). Community Safety. The Community Safety Landscape. https://www.leics.pcc.police.uk/Our-Work/Community-Safety.aspx, (Erişim Tarihi 22.11.2022).

The Economist. (2021).Safe City Index 2021, New Expectations Demand A New Coherence. A Report by The Economist Intelligence Unit. https://safecities.economist.com/wp-content/uploads/2021/07/Safe-Cities-Index-2021_eng.pdf.

Tower Hamlets. (2022). Community Safety Partnership (CSP). https://www.towerhamlets.gov.uk/lgnl/community_and_living/community_safety__crime_preve/anti-social_behaviour/community_safety_partnership/community_safety_partnership.aspx, (Erişim Tarihi 23.11.2022).

Vale of Glamorgan Community Safety Strategy. (2020-2023). Vale of Glamorgan Community Safety Strategy. https://www.valeofglamorgan.gov.uk/Documents/Living/Safer-Vale-Partnership/Community-Safety-Partnership-Strategy-2020-2023.pdf.

Welle, Ben. (2015). 7 Proven Principles For Designing a Safer City. World Resources Institute. https://www.wri.org/insights/7-proven-principles-designing-safer-city, (Erişim Tarihi 20.11.2022).

UN-Habitat. (2022). Safer Cities, Overview. https://unhabitat.org/programme/safer-cities, (Erişim Tarihi 15.11.2022).

Çin, bir yandan dünyadaki sosyal medya uygulamalarının kullanılmasını kendi ülkesinde yasaklamakta diğer yandan kendi uygulaması olan TikTok'u dünyaya pazarlamaya / yaymaya çalışmaktadır. İlginç bir şekilde kendi ülkesinde ABD kökenli uygulamaları yasaklayan Çin, kendi uygulamalarına getirilen yasaklara sert bir şekilde tepki göstermekte özellikle TikTok üzerindeki engellemeleri haksız bulmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın gösterdiği üçüncü husus da, Çin'in otoriter bir yönetim olarak kabul edilmesinin kendisine yöneltilen eleştirilerin artmasına sebep olduğudur.

KAYNAKÇA

Amerika'nın Sesi. (2020a). Trump Çin'le Bilgi Paylaşan Şirketlere Karşı Harekete Geçecek. https://www.amerikaninsesi.com/a/trump-cinle-bilgi-paylasan-sirketlere-karsi-harekete-gececek/5527588.html, (03.05.2022).

Amerika'nın Sesi. (2020b). ABD Yönetiminin TikTok Yasağına Geçici Durdurma, https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-yonetiminin-tiktok-yasagina-gecici-durdurma-/5600829.html (06.04.2022).

Amerika'nın Sesi. (2020c). ABD'de TikTok Sorunu Çözüm Yolunda İlerliyor, https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-tiktok-sorunu-cozulme-yolunda-ilerliyor/5590442.html (03.04.2022).

Amerika'nın Sesi. (2020d). Trump'tan TikTok'un Sahibi Şirkete 90 Gün Süre, https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-baskani-donald-trump-tiktok-la-ilgili-bir-kararname-daha-imzaladi/5544794.html (03.04.2022).

Amerika'nın Sesi. (2020e). ABD'den Çin Teknolojisine Karşı "Temiz Ağ" Adımı, https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-den-cin-teknolojisine-karsi-temiz-ag-adimi/5532120.html (03.04.2022).

Amerika'nın Sesi. (2020f). Önlenmezse İnternetin Kurallarını Çin Yazacak, https://www.amerikaninsesi.com/a/onlenemezse-internetin-kurallarini-cin-yazacak/5511988.html (15.04.2022).

Amerika'nın Sesi. (2020g). ABD TikTok Hakkında Ulusal Güvenlik İncelemesi Başlatıyor, https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-tiktok-hakk%C4%B1nda-ulusal-g%C3%BCvenlik-i%CC%87ncelemesi-ba%C5%9Flat%C4%B1yor/5150059.html (16.04.2022).

AP News. (2021). Pakistan again lifts ban, fourth so far, on China's TikTok, https://apnews.com/article/technology-business-pakistan-media-islam-a7b3bcdd98de193ff7f4be7834c5d673 (09.04.2022).

Aras, İ. (2021). Çin'de Sosyal Medya. (Ed. Ö. Aydın & Ç. Cengiz) Teknoloji ve Uluslararası İlişkiler, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 277-290.

Bag, M. (2019). TikTok, toplama kamplarına dikkati çeken Müslüman kızın videosunu kaldırdığı için özür diledi, https://tr.euronews.com/2019/11/28/tiktok-toplama-

kamplarina-dikkat-ceken-musluman-kizin-videosunu-kaldirdi-ozur-diledi (19.05.2022).

Ball, J. (2021). TikTok intifada: the role of new media in old conflicts,. https://www.spectator.co.uk/article/tiktok-intifada-the-role-of-new-media-in-old-conflicts (16.05.2022).

BBC Türkçe. (2021a). TikTok, Google'ı geride bırakarak en popüler platform oldu, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-59763975 (15.04.2022).

BBC Türkçe. (2021b). TikTok, 2020'de en çok indirilen uygulama oldu, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58162065 (13.04.2022).

BBC Türkçe. (2021c). TikTok, Google'ı geride bırakarak en popüler platform oldu, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-59763975 (13.04.2022).

Bloomberg HT. (2022). TikTok ve Netflix, Rusya'daki operasyonlarını askıya aldı, https://www.bloomberght.com/tiktok-ve-netflix-rusya-daki-operasyonlarini-askiya-aldi-2300702 (28.04.2022).

Congressional Research Service. (2020). TikTok: Technology Overview and Issues, https://sgp.fas.org/crs/misc/R46543.pdf (01.04.2022).

data.ai. (t.y.). A Look Back at the Top Apps and Games of the Decade, https://www.data.ai/en/insights/market-data/a-look-back-at-the-top-apps-games-of-the-decade/ (18.05.2022).

Ellis-Petersen, H. (2020). India bans TikTok after Himalayan clash with Chinese troops, https://www.theguardian.com/world/2020/jun/29/india-bans-tiktok-after-himalayan-border-clash-with-chinesetroops (11.04.2022).

Euronews. (2021a). Hindistan, Tiktok da dahil 59 Çinli uygulamayı yasaklama kararı aldı, https://tr.euronews.com/2021/01/26/hindistan-tiktok-da-dahil-59-cinli-uygulamay-yasaklama-karar-ald (17.04.2022).

Euronews. (2021b). Pakistan'da 'ahlaksız içerik' gerekçesiyle TikTok'un kapatılması kararı, https://tr.euronews.com/2021/03/11/pakistan-da-ahlaks-z-icerik-gerekcesiyle-tiktok-un-kapat-lmas-karar (22.04.2022).

Fannin, R. (2019). The Strategy Behind TikTok’s Global Rise. Harvard Business Review, https://hbr.org/2019/09/the-strategy-behind-tiktoks-global-rise (19.04.2022).

Geyser, W. (2022). TikTok Statistics – 63 TikTok Stats You Need to Know [2022 Update]. Influencer Marketing Hub. https://influencermarketinghub.com/tiktok-stats/ (11.04.2022).

Gray, J. E. (2021). The geopolitics of ‘platforms’: the TikTok challenge. Internet Policy Review, 10(2), 1-26. https://doi.org/10.14763/2021.2.1557 (02.05.2022).

Hassan, J. & Mellen, R. (2020). It’s not just the United States: These governments also see TikTok as a problem, https://www.washingtonpost.com/world/2020/08/03/its-not-just-united-states-these-governments-see-tiktok-growing-problem/ (11.05.2022).

Independent Türkçe. (2022). Beyaz Saray, TikTok'ta en çok takip edilen isimlere Ukrayna hakkında brifing verdi, https://www.indyturk.com/node/483396/beyaz-saray-tiktok%E2%80%99ta-en-%C3%A7ok-takip-edilen-isimlere-ukrayna-hakk%C4%B1nda-brifing-verdi (14.05.2022).

Iqbal, M. (2022). TikTok Revenue and Usage Statistics (2022), Business of Apps. https://www.businessofapps.com/data/tik-tok-statistics/ (14.05.2022).

Klein, E. (2022). TikTok May Be More Dangerous Than It Looks, https://www.nytimes.com/2022/05/08/opinion/tiktok-twitter-china-bytedance.html (19.05.2022).

Koyuncu, H. (2021). Çinli sosyal medya devi TikTok dünya çapında aylık 1 milyar aktif kullanıcıya ulaştı, https://tr.euronews.com/2021/09/27/cinli-sosyal-medya-devi-tiktok-dunya-cap-nda-ayl-k-1-milyar-aktif-kullan-c-ya-ulast (18.05.2022).

Marcus, J. (2021). TikTok employees say China tightly controls app amid data concerns, https://www.independent.co.uk/news/world/americas/tik-tok-china-ownership-data-b1873383.html (11.05.2022).

Miao W., Huang D. & Huang Y. (2021). More than business: The de-politicisation and re-politicisation of TikTok in the media discourses of China, America and India (2017–2020). Media International Australia. doi:10.1177/1329878X211013919

Mishra, M., Yan, P. & Schroeder, R. (2022). TikTok Politics: Tit for Tat on the India–China Cyberspace Frontier. International Journal of Communication, 16, 814–839.

Putz, C. (2022). As Blasts Kill Afghans, the Taliban Ban TikTok, https://thediplomat.com/2022/04/as-blasts-kill-afghans-the-taliban-ban-tiktok/ (13.05.2022).

Sak, G. (2020). ABD'nin Tik Tok ile imtihanı, https://www.dunya.com/kose-yazisi/abdnin-tik-tok-ile-imtihani/476740 (13.04.2022).

Schuman, M. (2020). Why America is Afraid of Tiktok, https://www.theatlantic.com/international/archive/2020/07/tiktok-ban-china-america/614725/ (23.04.2022).

Segev, H. (2020). The Ban on TikTok: The US Struggle against China Spreads to Apps. Institute for National Security Studies, No. 1372. https://www.inss.org.il/publication/tiktok/ (13.03.2022).

Semiz, M. (2021). TikTok, İsrail'in ihlalleri ile ilgili paylaşım yapan Filistin haber kuruluşunun hesabını sildi, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tiktok-israilin-ihlalleri-ile-ilgili-paylasim-yapan-filistin-haber-kurulusunun-hesabini-sildi/2095812 (07.04.2022).

Sputnik Türkiye. (2021). Bolivya'nın Paraguay Büyükelçisi TikTok paylaşımı yüzünden görevden alındı, https://tr.sputniknews.com/20211104/bolivyanin-paraguay-buyukelcisi-tiktok-paylasimi-yuzunden-gorevden-alindi-1050466206.html (13.04.2022).

Şalom. (2022). İsrail, çevrimiçi diplomasi kampanyası başlatıyor, https://www.salom.com.tr/haber/120865/israil-cevrimici-diplomasi-kampanyasi-baslatiyor (01.04.2022).

Tidy, J. & Galer, S. S. (2020). TikTok: Bir sosyal medya devinin hikâyesi, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53661782 (18.04.2022).

Tiffany, K. (2022). The Myth of the "First TikTok War", https://www.theatlantic.com/technology/archive/2022/03/tiktok-war-ukraine-russia/627017/ (11.04.2022).

Weimann, G. & Masri, N. (2020). Research Note: Spreading Hate on TikTok. Studies in Conflict & Terrorism. https://doi.org/10.1080/1057610X.2020.1780027

Yalçınalp, E. (2022). TikTok, Rusya-Ukrayna savaşında nasıl bir rol oynuyor?, https://www.youtube.com/watch?v=-R_qzqY9gps (15.05.2022).

Yang, Y. & Ha, L. (2021). Why People Use TikTok (Douyin) and How Their Purchase Intentions Are Affected by Social Media Influencers in China: A Uses and Gratifications and Parasocial Relationship Perspective. Journal of Interactive Advertising, 21(3), 297-305.

Zeng, J., Abidin, C. & Schäfer, M. S. (2021). Research perspectives on TikTok and its legacy apps: introduction. International Journal of Communication, 15, 3161-3172.

metropol olmasından sonra eyalet valisi olduğu gün Mingyao'nun askerlerden biri tarafından öldürülmüştür. Eyalet valisi olarak ölen Kong Mingliang'ın kanıyla halkına not yazması, ölürken dahi iktidar hırsı ile öldüğünü göstermektedir. Kimi zaman sınırları belli olan bir strateji anlayışından, sınırların olmadığı ve yöneticilerin hayal güçlerinin ve yeteneklerinin sınırları belirlediği bir strateji anlayışına geçilmektedir (Aydın & Güçlü , 2017:99). Kong Dongde de tıpı bu şekilde sınırları olmayan bir strateji ile Patlama Köy'ünün metropole dönüşümünü sağlamıştır.

6. SONUÇ

Yan Lianke'nin Patlama Kayıtları Kitabı'nda, baş kahraman Vali Mingliang'ın iktidar hırsının, bir köyü nasıl metropole çevirdiği anlatılmaktadır. Yerel iktidarın durdurulamaz hırsının, köyün kalkınmasını yükselttiği anlaşılmaktadır. Öte yandan hırsızlık, rüşvet, yolsuzluk, hile ile yerel demokrasinin önüne geçildiği görülmektedir. Ayrıca iktidar olabilmek adına toplumsal değerlerin nasıl yok edildiği dikkat çekmektedir. Nitekim tüm toplumsal kurumların, seçim sürecinde nasıl yok edildiği aşikardır. Kong Mingliang aile, din, ahlak , eğitim, siyaset gibi tüm toplumsal kurumları, iktidarı için yok etmiştir. Bir köyün büyütülerek, küresel sermayeyi kendine çekebilecek gücünün altında tamamen yerel iktidarın faaliyetleri yer almaktadır. Söz konusu yerel iktidar, hırsızlıkla yola çıkmış, fuhuşla yola devam etmiş ve liyakastiz yükselttiği akrabalarından birisinin darbesi ile yolunu tamamlamıştır.

Yıllar içerisinde muhtarlıktan eyalet valiliğine yükselen yerel iktidarın, topluma ahlaksızlığı öğreterek, onları bu yolla zenginleştirmesi, tüm toplumsal değerlerin çürümesine yol açmıştır. Metropole dönüşen köyün halkı, yalnızca ahlaki değerlerinden değil yasal uygulamalardan da uzaklaşmıştır. Toplumu yozlaştırma yolu ile ahlaki ve etik değerlerle uyuşmayan faaliyetler daha kolay uygulamıştır. Bu durum kendisinin de daha hızlı yükselmesini sağlamıştır. Haksız kazancın normalleştirildiği toplum yapısında, Kong Mingliang son derece güçlü bir yerel lider olmuştur.

KAYNAKÇA

Aydın, B., & Güçlü , C. (2017). MAVİ OKYANUS STRATEJİSİ VE VAN'IN DÖRT EYLEM KAPSAMINDA. INTERNATIONAL WEST ASIA CONGRESS OF TOURISM (IWACT'17). 28 Eylük-1 Ekim, s. 84-101. Van: Paradigma Akademi Basın Yayın Dağıtım.

Aytaç, Ö. (2017). Kent, Metropol ve Değişen Yer/Mekân İmajları. Mukaddime,, 8(1), 1-23.

Ceylan, S., & Somuncu, M. (3-6 Ekim 2018 /3-6 October 2018,). Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımından Yeniden. TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu (s. 1141-1155). Ankara: TUCAUM.

Çiçek, A. (2022). Türkiye'de Seçim Hileleri: Gerrymandering. İnsan&İnsan, 9(34), 61-77.

Golubchikov, O. (2016). The urbanization of transition: ideology and the. Eurasian Geography and Economics, 57(607-623), 4-5.

Karakurt, E. (2006). Kentsel Mekanı Düzenleme Önerileri:Modern Kent Planlama Anlayışı ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi(26).

Leung, L. (2011). Yan Lianke A Writer's Moral Duty. Chinese Literature, 1(2), 73-79.

Lianke, Y. (2002). Günler Aylar Yıllar. İstanbul: Jaguar.

Liu, Y. (2021). Mythology, history, and reality: Mythorealism in Yan Lianke's The Explosion Chronicles. Orbis Litterarum, 76, 180-190.

Moratto, R., & Fung Choy, H. (2022). The Roudledge Companion to Yan Lianke. Roudledge.

Puştu, Y. (2006). Küreselleşme Sürecinde Kent "Antik Site'den Dünya Kentine". SAYIŞTAY DERGİSİ, 17(60), 129-151.

Selçuk, F. Ü. (2014). Bireysel ve Toplumsal ozukluklardan Yolsuzluk Yoluna. Birikim(298), 73-82.

Sevinç, H. (2017). Yunan'ın Çağdaşı Uygarlıklarda Toplumsal Gelişmeler, Siyasal ve Dinsel Düşünüş. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(32), 232-251.

Shen, Ç. (2022). Ideological patterns in the translation of Yan Lianke into English. ethos.bl.uk: https://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?uin=uk.bl.ethos.856593 adresinden alındı

Şahin, K. (2011). Kültürel Yozlaşmaya Neden Olan Bir Unsur Olarak Televizyon. Sosyal Bilimler, 1(1), 243-277.

The Hong Kong University of Science and Technology. (2022, 08 08). HKUST SPD The Institutional Repository. epository.hkust.edu.hk: https://repository.hkust.edu.hk/ir/Record/1783.1-117175 adresinden alındı

vatandaşlarına etkili, kaliteli ve verimli kamu hizmeti sunabilmek için sosyal, ekonomik, siyasal ve teknolojik gelişmeleri takip etmek zorundandırlar. Aynı şekilde devletler bölge kalkınma ajanslarına daha fazla yetki vererek ve günümüz teknolojilerini esas alınarak yapay zekâ, makine öğrenmesi ve derin öğrenme gibi sistemlerden faydalanılması çok önemlidir (Ulaşan ve Ayhan, 2021: 233-234).

KAYNAKÇA

Akbulut, M. U. (2018). Küreselleşme Süreci Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.

Akış, E. (2011). Küreselleşme Sürecinde Bölgesel Kalkınma Yaklaşımındaki Gelişmeler Ve Bölgesel Kalkınma Ajansları . Istanbul Journal of Sociological Studies, 237-256.

Avcı, M. G. (2021). Zaman-Mekân Sıkışması, Küreselleşen Salgın ve Toplumsal Sonuçları. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 11(17).

Bayar, F.(2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. Uluslararası

Ekonomik Sorunlar Dergisi, 25-34.

Berkün, S. (2017). Kamu Açısından Yönetim. Emek ve Toplum, 6(16), 638-663.

Bozlağan, R. (2008). Geleneksel Kamu Yönetimi Yaklaşımı. R. Bozlağan, & Y. Demirkaya içinde, Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı ve Yerel Yönetime Etkileri. Ankara: Nobel Basın Yayın.

Boztepe, M. (2018). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ve Geleneksel Kamu Personel Rejimi Üzerine Etkileri. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 20(3), 191-210.

Bülbül, K. (2009). Zor ve Rıza. İstanbul: Küre Yayınları.

Çakmak, E. (2006). Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. Ankara: İmaj Yayınevi.

Deviren, V. N., & Yıldız, O. (2014). Bölgesel Kalkınma Teorileri ve Yeni Bölgeselcilik Yaklaşımının Türkiye'deki Bölgesel Kalkınma Politikalarına Etkileri. Akademik Bakış Dergisi.

Dural, A. .. (2012). Antonio Gramsci ve Hegemonya. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11(39), 309-321.

Ergun, T. (1993). Bölgelerarası Dengesizliklerin Giderilmesinde Bölgesel Örgütlenmelerin Önemi: "Tennessee Valley Authority". Amme İdaresi Dergisi.

Ergün, T., & Polatoğlu, A. (1988). Kamu Yönetimine Giriş. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

Eryılmaz, B. (2009). Kamu Yönetimi (2. b.). Ankara: Okutman Yayınları.

Eryılmaz, B. (2019). Temel Kavramlar. B. Eryılmaz, S. Sözen, Ö. Köseoğlu, & S. Sözen (Dü.) içinde, Kamu Yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Giddens, A. (1994). Modernliğin sonuçları. Ayrıntı Yayınları.

Gitmez, E. (2013). Yeni Bir Ekonomik Kalkınma Modeli Olarak Kalkınma Ajansları: Karacadağ Kalkınma Ajansı Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) ,. T.C. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Mali Hukuk Bilim Dalı, Diyarbakır.

Harvey, D. (2010). Postmodernliğin durumu. Metis Yayınları.

Hasanoğlu, M., & Aliyev, Z. (2006). Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları. Sayıştay Dergisi, 81-103.

Hughes, O. E. (2014). Kamu İşletmeciliği ve Yönetimi. (B. Kalkan, B. Akın, & Ş. Akın, Çev.) Ankara: BingBang Yayınları.

İbn Haldun. (2013). Mukaddime I (9. b.). (S. Uludağ, Çev.) İstanbul: Dergâh Yayınları.

İbn Haldun. (2016). Ibn Khaldun Mukaddime I. (A. Tekin, Çev.) Istanbul: İlgi Kültür Sanat Yayıncılık.

Karasu, K. (2004). Kamu Yönetimi Disiplinin Kökenine İlişkin Bir Not. Kamu Yönetimi Dünyası, 3-11.

Korkut, G., Kürşat, O., & Tetik, A. (2005). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı İle Değişen Kamu Hizmeti ve Türkiye İş Kurumu. İş ve Hayat, 1(2), 107-135.

Kürkçü, D. D. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşmeye Yönelik Yaklaşımlar. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication.

Lamba, M. (2015). Türkiye'de Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Yansımaları: Hükümet Programları Üzerinden Nitel Bir İnceleme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1), 127-141.

Okmen, M. (2005). Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler.

Önder, M., & Ulaşan, F. (2018). Ibn Khaldun's Cyclical Theory on the Rise and Fall of Sovereign Powers: The Case of Ottoman Empire. Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi,, 8(2), 231-266.

Önder, Murat; Ulaşan, Fatih. (2016). The Impact of Public Administration on Economic Growth The Case of South Korea. International Journal of Leadership Education and Management Studies., 23-43.

Şen, B. (2008). Küreselleşme: Anlamlar ve Söylemler. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 147-162.

Turan, M. (2005). Bölge Kalkınma Ajansları: Nedir, Ne Değildir? . Ankara: Paragraf Yayınevi.

Ulaşan, F. (2022). İslam Öncesi Türk Devlet Geleneğinde Kadının İdari Hayattaki Konumu. E. Öztürk içinde, Toplum, Din ve Kadın. Nobel Akademik Yayıncılık.

Ulaşan, F. (2022). South Korea. M. Önder, I. N. Nyadera, & M. N. Islam (Dü) içinde, The Palgrave Handbook of Comparative Public Administration: Concepts and Cases (s. 507-536). Palgrave Macmillan.

Ulaşan, F. (2022). The Influence Of Confucianism For Public Administration In Far East. Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 3(2), 29-40.

Ulaşan, F. (2022). Türk Tipi Başkanlık Sisteminin Yapısı ve İşleyişi Bakımından ABD Başkanlık Sistemi ile Karşılaştırmalı Analiz. Ş. Karabulut (Dü.) içinde, Yerelden Globale Tüm Boyutlarıyla Kamu Yönetimi: Geçmişten Geleceğe Yaşanan Gelişmeler (s. 61-82). Gazi Kitabevi.

Ulaşan, F. (2020). Ulusal Yapay Zekâ Strateji Belgeleri ve Değerlendirmeler. (İ. Demir, & M. Önder, Dü) Yapay Zeka Stratejileri ve Türkiye. ULİSA 12.

Ulaşan, F.; Ayhan, E. (2021). Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Kapsamında Kamu Yönetiminin Dönüşümü: Kamu Hizmetlerinde Yapay Zekâ Uygulamaları. Ş. Karabulut (Dü.) içinde, Teori ve Uygulamada Kamu Yönetimi ve Siyaset Alanında Yaşanan Bilimsel Gelişmeler (s. 227-250). Ankara: Gazi Kitabevi.

Weber, M. (2017). Bürokrasi ve Otorite. Adres Yayınları.

Yılmaz, G. (2008). Kapitalizmde Zaman-Mekan Sıkışması. Çalışma ve Toplum.

teknoloji ise, insana özgü davranışların makineye aktarılmasını sağlayan YZ teknolojisidir. Böylelikle, birçok bürokratik işlem insana gerek kalmadan otomatik YZ teknolojileri ile gerçekleştirilebilmektedir. Özellikle son yıllarda giderek yaygınlaşan robot teknolojisi ile kamu hizmetleri, insan gücüne ihtiyaç olmadan yerine getirilmesi mümkün hale gelmiştir.

Kamu sektörü tarafından üretilen binlerce verinin yönetimi ve kamuya açılması da bir diğer yeniliktir. Bu verilerin açılması için ülkeler ve belediyeler açık veri portallarını yaygın olarak kullanmaya başlamışlardır. Günümüzde kamuda muazzam sayıda veri üretilmektedir. Bunların kullanımı, işlenmesi ve halka açılması devletlerden beklenen hizmetler arasında yer almaktadır. Bu konuda son dijital kamu hizmeti ise, BB teknolojisidir. Bu teknolojinin en büyük faydası, artık büyük bilgisayar donanımlarına gerek duyulmadan verinin saklanabilmesi ve kullanılabilmesidir.

Tüm bunların yanında bazı kişiler dijital hizmetleri güvenli bulmadıkları için kullanmaktan çekindikleri de görülmektedir. Bunun için toplumun bilgi ve bilinç düzeyinin artırılmasında fayda vardır. Bu konuda dijital okuryazarlık eğitimleri verilebilir. Ayrıca, dijitalleşmenin kamuda yeni istihdam yaratma potansiyeline sahip olduğu düşünüldüğünde, dijital kamu hizmetlerinin birçok fırsatı yaratabileceği göz ardı edilmemelidir. Dijital hizmetleri geliştirmek ve artırmak için bu konuda özellikle bilgi iletişim teknolojilerinden anlayan personele de ihtiyaç vardır. Bunun için etkili bir insan gücü planlaması yapılabilir ve güçlü bir stratejik yönetim anlayışı izlenebilir.

KAYNAKÇA

Altınışık, E. (2017). Dijitalleşme söyleminin kamu yönetimi disiplinine olası etkisi: 1950 deneyiminden yola çıkan bir öngörü. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22, 1933-1943.

AGDFD (Australian Government Department of Finance and Deregulation) (2013). The Australian public service big data strategy: ımproved understanding through enhanced data-analytics capability. Australian Government Information Management Office.

Berryhill, J., Heang, K. K., Clogher, R., & McBride, K. (2019). Hello, world: artificial intelligence and its use in the public sector. OECD Working Papers on Public Governance No. 36.

Bird, L. (2021). Why the public sector is moving to cloud computing, https://imagen.io/blog/public-sector-cloud-computing/, (18.02.2022).

Bjerde, A., & Demirgüç Kunt, A. (2021). Digitalization and data can vastly ımprove public service delivery for citizens. https://blogs. worldbank. org/europeandcentralasia/digitalization-and-data-canvastly-improve-public-service-delivery-citizens, (07.01.2022).

Bouckaert, G. (2017). Government at a glance: a lighthouse for our public services, Paris: OECD Publishing.

Bovens, M., & Zouridis, S. (2002). From street-level to system-level bureaucracies: how information and communication technology is transforming administrative discretion and constitutional control. Public Administration Rev*iew*, 62(2), 174-184.

Carlson, T. (2021). Cloud technology is transforming public services. https://www.weforum.org/agenda/2020/08/cloud-technology-is-transforming-public-services-this-is-how/, (15.02.2022).

Choi, J. & Xavier, J. (2021). Digitalization of public service delivery in Asia. Tokyo: Asian Productivity Organization.

Cordelia, A. (2007). E-Government: towards the e-bureaucratic form?, Journal Of Information Technology, 22(3), 265-274.

Council of Europe (2021). Artificial intelligence in public sector, https://rm.coe.int/cahai-pdg-2021-03-subwg2-ai-in-public-sector-final-draft-12032021-2751/1680a1c066, (13.02.2022).

Demirci, M.C. (2020). Blokzincir (blockchain) nedir, askeri teknolojiyi nasıl etkileyecek. https://tr.euronews.com/2020/02/23/blokzincir-blockchain-nedir-askeri-teknolojiyi-nasil-etkileyecek, (20.01.2022).

Digital Dubai (2022). Dubai blockchain strategy. https://www.digitaldubai.ae/initiatives/blockchain, (12.01.2022).

Durukal, O., & Öztürk, N. K. (2019). Kamusal hizmet sunumunda blokchain teknolojisi. EKEV Akademi Dergisi, 23(77), 449-456.

Eggers, W. D. ve Macmillan, P. (2015). Deloitte, kamu 2020: kamunun geleceğine yolculuk. https://www2.deloitte.com/content/ dam/Deloitte/tr/ Documents/public-sector/tr-kamu%202020-kamunun%20gelecegine %20yolculuk.pdf, (10.01.2022).

Karagöz, U. & Yıldırım, Ö. (2020). Kamu yönetiminin dijital dönüşümünü tetikleyen unsurlar. İdarecinin Sesi Dergi*si*, 197, 20-23.

Karatoprak, E. (2010). Kamu hizmetlerinin sunumunda benimsenen yeni yöntemler ve uygulamaların kontrolü, Maliye Dergisi, (159), 365-375.

Keloğlu, S. (2012). Kurumsal yönetimde bulut bilişim. Denetişim, (10), 13-15.

Lindman, J., Berryhill, J., Welby, B., & Barbieri, M. P. (2020). The Uncertain promise of blockchain for government, OECD Working Papers on Public Governance No. 43.

Merhi, M. I., & Bregu, K. (2020). Effective and efficient usage of big data analytics in public sector. Transforming Government: People, Process and Policy, 16(1), 605-622.

OECD (2016). Digital government strategies for transforming public services in the welfare areas. https://www.oecd.org/gov/digital-government/Digital-Government-Strategies-Welfare-Service.pdf, (10.01.2022).

Ølnes, S. (2016). Beyond bitcoin enabling smart government using blockchain technology. In International Conference On Electronic Government. 253-264.

Ølnes, S.; Ubacht, J., & Janssen, M. (2017). Blockchain in government: benefits and implications of distributed ledger technology for information sharing. Government Information Quarterly, 34(3), 355-364.

Say, C. (2018). 50 soruda yapay zekâ, (7.baskı), İstanbul: Bilim ve Gelecek Kitaplığı.

SettleMint (2022). Blockchain Use Cases Government and Public Services. https://www.settlemint.com/government-blockchain-use-cases/, (10.01.2022).

Tekeoğlu, M. (1999). Küreselleşme sürecinde devletin ekonomideki yeni fonksiyonları ve Türkiye. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (15), 67-74.

Ubaldi, B., Le Fevre, E. M., Petrucci, E., Marchionni, P., Biancalana, C., Hiltunen, N., ... & Yang, C. (2019). State of the art in the use of emerging technologies in the public sector. OECD Working Papers on Public Governance No. 31.

Vivian, M. (2021). Cloud computing in the public sector: a distant dream or the near future? https://www.computerweekly.com/microscope/opinion/Cloud-computing-in-the-public-sector-a-distant-dream-or-the-near-future, (21.02.2021).

Bu sürecin etkinliğini artıracak önemli konulardan biri de piyasadaki rekabet yapısının analiz edilmesidir (Panne, Beers, 2003: 4-6) Stratejik yönetimin inovasyon sürecinde performansların değerlendirilmesi ve geri bildirim yoluyla eksik veya hatalı yönleri iyileştirmek çok faydalı olacaktır. Bu işlemler yapılmadığı zaman özellikle PUKO döngüsünün uygulanması stratejik yönetim süreçlerinde; hataların tekrarlanması ve kamu kurum ve işletmelerine zaman kaybına uğramaları kaçınılmaz hale gelmektedir.

21. SONUÇ

Son yıllarda kamu kurum ve işletmelerinde ürün ve hizmetlerin kaliteli, düşük maliyetli ve müşterilerin/vatandaşların beklentilerine teknolojinin fonksiyonel kapasitesinin iyileştirilmesi suretiyle stratejik yönetimin uygulanması ile mümkündür. Özellikle kamu hizmetlerinde yenilikleri oluşması maliyetlerin düşürülmesi yanı sıra zaman ve emek kaybının da azaltılması anlamına gelmektedir. Bilgi ve teknoloji sürecinde ürünlerin, hizmetlerin en kaliteli ve en fayda getirici özelliklere sahip yeniliklerin inovasyon ile oluşturulması gerekli olmaktadır.

İnovasyon, teknolojik değişim sürecini tetikleyen bir unsur olarak ekonomik büyüme, refah artışı, uluslararası ticaret ve bölgesel kalkınma üzerinde kritik öneme sahiptir.

İnovasyon kapasitesini ölçebilmek için zaman içerisinde gelişmiş olan bazı göstergeler kullanılmaktadır. İnovasyon günümüzde rekabetle birlikte kullanılan bir kavramdır. Kamu kurum ve işletmelerinde verimliliği yükseltilmesi için iç ve dış çevrede ürün ve hizmetlerin

Rekabet üstünlüğü inovasyonların ortaya çıkması ile sağlamaktadır. Stratejik yönetimlerdeki değişiklikler, işletmelerin verimliliğini ve kalitesini iyileştirebilmekte ve dolayısıyla risk alabilen esnek iş modelleri ile maliyetlerin düşürülmesi sağlanabilmektedir. Kamu kurumlarında inovasyon yapma kapasitesini arttırmak suretiyle durağanlıktan çıkılarak dinamik sürece geçilmesiyle işletmelerin performanslarının geliştirilmesinde etkili olmaktadır.

İnovasyon ve teknolojik değişim, ekonomik büyümede önemli bir role sahiptir. Bilgi ve iletişim teknolojilerine yapılan yatırımların artması ve bu yatırımların verimlilik üzerindeki etkileri teknolojinin önemli rolünü gösteren unsurlardan birisi olmaktadır.

KAYNAKLAR

Acar, A. (2003). Stratejik Yönetim ve Kamuda Uygulanan Stratejiler. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 3(6), 1-15

Acar, A. (2011). Yönetim-Siyaset İlişkisinde Kamu Personel Politikaları, Selçuk Üni.Sosyal Bil. Dergisi,sayi1-8

Akgemci, T. (2013). Stratejik Yönetim. Ankara: Gazi Kitabevi

Ansoff, H.I. (1965). Corporate strategy. New York: McGraw-Hill

Betz, F. (1993). Strategic Technology Management, McGraw-Hill Inc., US,

Bowman, C. (1990). The essence of strategic management. London: Prentice Hall International

Budak, G., (1998). Yenilikçi Yönetim, Yaratıcı Birey, İstanbul, Sistem Yayıncılık,

Cormican, K., O'sullġvan, D. (2004). Auditing Best Practice for Effective Product Innovation Management, Technovation.

Çevik, H. ve Turkut, G. (2000). Kamu Sektöründe Stratejik Yönetim ve Vizyon Oluşturma: Türk Emniyet Örgütü İçin Bir Model Önerisi, Türk İdare Dergisi, Sayı: 428, Eylül.

Dinçer, Ö. (1998). Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: Timaş Matbaası

Elçi, Ş. (2006). İnovasyon: Kalkınmanın ve Rekabetin Anahtarı, Ankara, NOVA Basın Yayın,

Goulet,D. (1996). Katılmcı Teknoloji Değerlendirimi:Kurumlar ve Metodlar, Technological Forecasting and Socıal Change, Vol:45,No:1 (Çev:Ali ACAR) Cumhuriyet Üni. İİBF Der.,C.I,Sayı:1,s.2448-250

Grant, R.M. (1991). Contemporary strategy analysis: concepts, techniques, applications. Oxford: Blackwell Publishers

Gümüş, M. (1995). Yönetimde Başarı İçin Altın Kurallar. İstanbul: Alfa Yayınları Hatiboğlu, Z. (1986). İşletmelerde Stratejik Yönetim. İstanbul: İrfan Yayıncılık

Hadjimanolis, A. (1999). Barriers to İnnovation For SMEs in a Small Less Developed Country (Cyprus), Technovation, Vol: 19, s. 561–570

Henriksen, S., & Skou, P. Marketing Innovation Scientific Marketing, Journal of Medical Marketing (Erişim 02.10.2022)

Kalkınma Bakanlığı (2013). Kamuda Stratejik Yönetim Çalışma Grubu Raporu.Ankara

Kaygusuz, S.Y., Dokur, Ş. (2009). İşletmelerde Stratejik Planlama ve Bütçeleme, Dora Yayınevi, Bursa

Kuchmarzki, T. (1996). Innovation: Leadership Strategies For The Competitive Edge, Chicago, NTC Business Books,

Özgür, H. (2004). Kamu Örgütlerinde Stratejik Yönetim. Nobel Yay.

Panne, G., Beers, C., Kleınknecht, A. (2003). Success and Faılure of Innovatıon, Internatıonal Journal of Innovatıon Management, Volume 7, Number 3

Porter, M.E. (1980). Competitive strategy. New York: Free Press

Sachen, S. Structural Innovation for the 21st Century, (Çevrimiçi:www.diamondconsultants.com 21Ekim 2021)

Saran, U. (2004). Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma, Atlas Yayını, Ankara.

Szeto, E. (2000). Innovation and Strategy Innovation Capacity : Working Towards A Mechanism For Improving Innovation Within A Inter-Organizatonal Network, The TQM Magazine, Vol:12, No:2,

Ülgen, H. & Mirze, S. K. (2010). İşletmelerde Stratejik Yönetim.İstanbul: Beta Yayınevi

Ürper, Y. (2004). Girişimcilik, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları,

Wechsler & Backoff (1986). Strategic Management and approaches1Publis Administratıon Review 46 (4)p.321-327

Williams,T. & Blanchard, R. (1997). The Business Approach to Training,Gover Publ.

Yamaç, K. (2001). Nedir Bu İnovasyon, Üniversite ve Toplum, Cilt 1,Sayı 3, Aralık

zordur. Ülkemizde 2020 yılı başlarında etkisini gösteren ve yaklaşık iki yıl kadar her alanda ciddi etkilerinin hissedildiği Covid-19 sürecinin kaçınılmaz olarak gönüllü katılım faaliyetlerini de olumsuz etkilediği, bu nedenle belediyelerin gönüllü katılıma ilişkin pek bir şey yapamadığı düşünülse dahi Covid-19 süreci başlamadan hazırlanan stratejik planlarda da gönüllü katılımı teşvik etme adına pek bir proje bulunmamaktadır. Ayrıca Covid-19 sürecinin etkilerinin oldukça azalmasının ardından da bu konuda belediyelerin bir çaba gösterdiklerini, gerek üniversite öğrencilerinin sayısı bakımından gerekse sivil toplum kuruluşlarının sayısı bakımından sahip oldukları potansiyeli değerlendirmek adına ciddi bir adım attıklarını söylemek de pek mümkün değildir. Kısacası gönüllü katılımın, başta belediye başkanları olmak üzere belediye organlarının öncelikleri arasında olmadığını göstermektedir.

Türkiye'deki pek çok belediye gibi Batı Karadeniz belediyelerinin de yerel hizmetleri yerine getirmede personel ve bütçe sıkıntısı çektiğini göz önünde bulundurursak hizmetlerin daha etkin, verimli, kaliteli ve daha az maliyetle sunulması adına gönüllü katılım büyük önem taşımaktadır. Batı Karadeniz özelinde ise bu bölgedeki illerin oldukça tehlike arz eden Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde olması ve son yıllarda sel ve dolu başta olmak üzere ciddi doğal afetlerle karşı karşıya kalması, afet dönemlerinde belediye hizmetlerinin oldukça hızlı şekilde sunulmasının büyük önem arz etmesi nedeniyle yerel yönetimler bünyesindeki gönüllü vatandaşların sayısının arttırılmasını gerektirmektedir. Bu konuda ise belediye başkanlarına büyük görev düşmekte, onların gönüllü katılıma yaklaşımı ciddi bir önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005). Resmi Gazete: 22.2.2005 Sayı: 25745.

5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005). Resmi Gazete: 13.7.2005 Sayı: 25874.

Altın, A. & Şahin, O. E. (2019). Yerel Yönetimlerde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemi Olarak Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(3), 89–114.

Bartın Belediyesi (2019). Stratejik Plan (2020–2024). https://bartin.bel.tr/dosyalar/2019/10/B.Belediye-2020-2024-Stratejik-Plan.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Başpınar, A. (2022). Türkiye'de Gönüllülük Araştırmaları. İçinde Dünyada Gönüllülük Araştırmaları (Ed. M. Şentürk) Nobel Yayıncılık, Ankara, 207–223.

Bolu Belediyesi (2019). Stratejik Plan (2020–2024). https://www.bolu.bel.tr/EKitap/StratejikPlan-20202024/StratejikPlan-20202024.html (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Bolu Belediyesi (2020). 2019 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.bolu.bel.tr/EKitap/FaaliyetRaporu-2019/FaaliyetRaporu-2019.html#p=147 (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Bolu Belediyesi (2021). 2020 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.bolu.bel.tr/EKitap/FaaliyetRaporu-2020/FaaliyetRaporu-2020.html#p=164 (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Bolu Belediyesi (2022). 2021 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.bolu.bel.tr/EKitap/FaaliyetRaporu-2021/FaaliyetRaporu-2021.html (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Çakı, F. (2014). Türk Sosyolojisinde Yeni Bir Alan: Gönüllülük Araştırmaları. Sosyoloji Dergisi, 3(24), 185–202.

Düzce Belediyesi (2019). Stratejik Plan (2020–2024). https://duzce.bel.tr/zl_site/dosya/icerik/32/63-8928a.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Düzce Belediyesi (2022). 2021 Yılı Faaliyet Raporu. https://duzce.bel.tr/zl_site/dosya/icerik/8873/7213-duzce-belediyesi-2021-yili-faaliyet-raporu.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Görmez, K. (1997). Yerel Demokrasi ve Türkiye. Ankara: Vadi Yayınları.

Güngör, F. & Çölgeçen, Y. (2013). STK'larda Gönüllü Yönetimi ve Motivasyonun Performansa Etkisi. Akademik İncelemeler Dergisi, 8(3), 163–187.

Habertürk (15.05.2022). Çevre Gönüllüleri Kolları Sıvadı, Ormanda Çöp Topladı. https://www.haberturk.com/kastamonu-haberleri/97251760-cevre-gonulluleri-kollari-sivadi-ormanda-cop-topladiormanlari-temizleyip-vatandaslara-cevre (Erişim Tarihi: 16.10.2022).

İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2022). İllere ve Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler. https://www.siviltoplum.gov.tr/illere-ve-faaliyet-alanlarina-gore-dernekler (Erişim Tarihi: 01.11.2022).

İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği (2005). Resmi Gazete: 9.10.2005 Sayı: 25961

Karabük Belediyesi (2019). Stratejik Plan (2020–2024). https://www.karabuk.bel.tr/icerik.asp?i_id=85 (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Kastamonu Belediyesi (2019). Stratejik Plan (2020–2024). https://www.kastamonu.bel.tr/v2/wp-content/uploads/2019/11/KASTAMONU_BELEDIYESI_2020-2024_STRATEJIK_PLANI.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Kastamonu Belediyesi (2020). 2019 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.kastamonu.bel.tr/v2/wp-content/uploads/2020/07/Kastamonu-Belediyesi-2019-yılı-Faaliyet-Raporu_compressed.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Kastamonu Belediyesi (2021a). 2020 Yılı Faaliyet Raporu. http://kastamonu.bel.tr/Faaliyet%20Raporu/2020.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Kastamonu Belediyesi (2021b). Daha Temiz Bir Kastamonu İçin El Ele, Omuz Omuza. https://www.kastamonu.bel.tr/v2/daha-temiz-bir-kastamonu-icin-el-ele-omuz-omuza/ (Erişim Tarihi: 16.10.2022).

Kastamonu Belediyesi (2021c). Başkan Vidinlioğlu'ndan Çağrı: "Geleceğimize Hep Birlikte Sahip Çıkalım". https://www.kastamonu.bel.tr/v2/baskan-vidinlioglundan-cagri-gelecegimize-hep-birlikte-sahip-cikalim/ (Erişim Tarihi: 16.10.2022).

Kastamonu Belediyesi (2022). 2021 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.kastamonu.bel.tr/v2/wp-content/uploads/2022/04/2021-Faaliyet-Raporu.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Korkmaz, Z. (2021). Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük. İçinde Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük (Ed. B. Ö. Doğan & N. Kocabay-Şener), Ankara: Nobel Yayıncılık, 77–94.

Özel Sektör Gönüllüleri Derneği (2009). STÖ'ler İçin Gönüllülük ve Gönüllü Yönetim Rehberi. 2. Baskı. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-08/stoler-icin-gonulluluk-ve-gonullu-yonetimi-rehberi_2.pdf

Palabıyık, H. (2007). İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım. Yönetim Bilimleri Dergisi, 5(1), 47–54.

Palabıyık, H. (2011). Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar. Yönetim Bilimleri Dergisi, 9(1), 83–114.

Sinop Belediyesi (2019). Stratejik Plan (2020–2024). https://dosya.sinop.bel.tr/dosyaarsivi/stratejik_planpdf.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2022). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500 (Erişim Tarihi: 18.10.2022).

Uçar Kocaoğlu, B. & Seçkiner Bingöl, E. (2015). Belediye Hizmetlerinde Gönüllü Katılım: Konya Örneği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17(29), 53–62.

Vakıflar Genel Müdürlüğü (2022). Vakıf Sorgulama. https://www.vgm.gov.tr/vakif-sorgulama/vakif-sorgulama?Page=1&CityId=67 (Erişim Tarihi: 01.11.2022).

Zonguldak Belediyesi (2019). Stratejik Plan (2020–2024). https://www.zonguldak.bel.tr/images/STRATEJİK%20PLAN%202020-2024.pdf (Erişim Tarihi: 15.10.2022).

Bunlardan birincisi belediyelerde yolsuzluk olgusunu siyasal, ekonomik, toplumsal, hukuksal ve yargısal alt sistemleri de içerecek şekilde bir sistem çözümlemesi yaklaşımıyla ele alan araştırmalardır.

İkincisi ise belediyelerde var olduğu bilinen kurumsal (örgütsel, yönetsel ve kaynak kullanımı ve planlaması bağlamında) aksaklık ve yetersizliklerin yolsuzluk olgusunun temel nedeni olduğunu gösteren araştırmalardır.

Açıklıkla belirtilmelidir ki belediyelerin kurumsal yetersizlikleri bu kurumları *yoklukla malul* konuma ulaştırmaktadır.

Belediyelerde reform merkezi yönetim tarafından ve yukarıdan aşağı planlanan ve uygulama alanına konulan yeni yasalarla ve yasal düzenlemelerle yapılamaz. Bu yöntemin başarısızlıkla sonuçlanacağı özellikle son 20 yılda açıklıkla görülmüştür.

Belediye reformunu başarılı kılmanın tek yolu her bir belediyenin kendi içinde ve kendi girişimiyle kurumsal yeterliliklerini en üst konuma çıkarmak amacıyla yapacağı *öz düzeltim* çalışmalarıdır.

Bu hedef gerçekleşmeden *dirençli kent* olgusunun gerçekleştirilmesi bir ütopya olarak kalacaktır.

KAYNAKÇA

Ağırel, M. (2020). Sarmal. İstanbul. Kırmızı Kedi.

Ağırel, M. (2021). Parsel parsel. İstanbul. Kırmızı Kedi.

Bağdigen, M., Dökmen, G. (2006) Yolsuzluğun kamu gelir ve giderleri üzerine etkisi. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1429304

Bayar, G. (2010) Türkiye'de yolsuzluk: Ekonometrik bir inceleme. https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/219520

Çukurçayır, M.A. ve ark. (2012). Yerel yönetimlerde yolsuzlukla mücadelede yönetişim ilke ve uygulamaları. https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0013356&lng=0

Danışman, Z. (1997). Koçi Bey risalesi. İstanbul. Milli Eğitim Bakanlığı.

Defterdar Sarı Mehmet Paşa. (2021). Devler adamına öğütler. İstanbul. Hece yayınları.

Ertürk, H., Sam, N. (2009). Kent ekonomisi. Bursa. Ekin yayınları.

https://www.local2030.org/library/486/Guide-To-Corruption-Free-Local-Government.pdf

İSMMMO. (2009). Yerel yönetimlerde hizmetlerden memnuniyet ve yolsuzluklar araştırması. İstanbul. Yayın no: 121. http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/kitaplar/121/0%20giris.pdf

Karluk, S. Ve arkadaşları. (2017) Income distribution, poverty and corruption in Turkey. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/70118/1/MPRA_paper_70118.pdf

Keykavus. (2007). Kabusname. Derleyen: Orhan Şaik Gökyay. İstanbul. Kabalcı Yayınları.

Küçükkaya, A. (2014). AKP'li belediyelerde neler olmuş neler. İstanbul. Cumhuriyet Kitapları.

Odd-Helge Fjeldstad, OH. (2004). Decentralisation and corruption. A review of the literature. https://open.cmi.no/cmi-xmlui/handle/11250/2435964

Pehlivan, B., Terkoğlu, B. (2020). Cendere. İstanbul. Kırmızı Kedi.

Sayıştay. (2021). Faaliyet raporu. https://www.sayistay.gov.tr/tr/Upload/76662805/files/SAYI%C5%9ETAY%202020%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU.pdf

Susan Rose-Ackerman. (2004). The challenge of poor governance and corruption. Yale University. Copenhagen. https://www.copenhagenconsensus.com/sites/default/files/cp-corruptionfinished.pdf

TBMM. (2003). Yolsuzlukların sebeplerinin, sosyal ve ekonomik boyutlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonu. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/ARASTIRMA_ONERGESI_GD.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=196

TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı). (29006). Bir Olgu Olarak Yolsuzluk: Nedenler, Etkiler ve Çözüm Önerileri. https://www.tepav.org.tr/upload/files/1313475413-4.Bir_Olgu_Olarak_Yolsuzluk_Nedenler__Etkiler__Cozum_Onerileri.pdf

TESEV SELDI. (2014). Yolsuzluk ve yolsuzlukla mücadelede Türkiye raporu. https://www.tesev.org.tr/tr/research/yolsuzluk-ve-yolsuzlukla-mucadele-turkiye-degerlendirme-raporu

Tosun, U. (2003). Yolsuzluğun nedenleri üzerine ampirik bir çalışma. https://debis.deu.edu.tr/userweb/hilmi.coban/%c3%b6devler/yolsuzluk/Yolsuzlu%c4%9fun%20Nedenleri%20%c3%9czerine%20Amprik%20B%c4%b0r%20%c3%87al%c4%b1%c5%9fma.pdf

Transparency International. (2009). Corruption and Local Government. Working paper: 01/2010. https://www.transparency.org/en/publications/working-paper-05-2009-corruption-and-local-government

Turan, M. (2009). Türkiye'de kentsel rant. Ankara. Tan Kitabevi.

Uğur, H. (2011). Türkiye'nin yolsuzlukla mücadele enstrümanları. http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-98-1129

Uluslararası Şeffaflık Derneği. (2009). Corruption and local government. # 05 / 2009. https://www.transparency.org/en/publications/working-paper-05-2009-corruption-and-local-government

Uluslararası Şeffaflık Derneği. (2016). Türkiye'de yolsuzluk: yasalar, uygulamalar ve riskli alanlar. http://www.seffaflik.org/wp-content/uploads/2017/05/T%C3%BCrkiyede-Yolsuzluk.pdf

UNDP. (2018). Guide to corruption-free local government. Guide-To-Corruption-Free-Local-Government-preview-.pdf (corruptionfreecities.org)

US DOJ. (1978). Prevention, detection and correction of cırruption in local government. https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/50199NCJRS.pdf

Yaşamış, F.D. (1996). Belediye yönetimi. Zirve ofset. Ankara.

Yaşamış, F.D. (2001). Türkiye'de devletin ve demokrasinin yeniden yapılanması. İstanbul. Doruk Matbaası.

Yıldırım, H., Gelişen, G. (2018) Belediye kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasında ihale yönetimi. https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/37696/437325

Zelyut, R., (2020). Tarikat kuşatmasındaki Türkiye. İstanbul. Kaynak yayınları.

Bu nedenle "toplumdaki kültürel yapı ile uyumlu polislik" hem demokrasinin hem meşruiyetin hem de millî bütünlüğün gereği olarak görülmelidir.

Bunun için polis eğitiminin militarist unsurlardan temizlenmesi de elzemdir. Polis yasalarının demokratiklik içerecek şekilde oluşturulması, polisin eğitim süresince halkın içinde bulunmasını sağlayacak düzenlemeler yapılması, yatılı ve yatısız polis eğitimlerinin kısa süreli olması vb. kültürel bakımdan yeterli polisler yetiştirmeye katkı sunabilir. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim süreçlerine özel önem verilmesi ve eğitim sürecinde polis adaylarına istendik tutumlar kazandırılması bu hususta başarının temel gereklerindendir.

KAYNAKÇA

Ahmad, F. & Landau, J. M. (2010). Sonuç: ulustan kopuş. içinde Orta Asya ve İslam dünyasında kimlik politikaları: 20.yüzyılda milliyetçilik etnisite ve emek (çev. Selda Somuncuoğlu) (Eds. W. V. Schendel & E. J. Zürcher) İletişim Yayınları, İstanbul, 279-296.

Akgönül, S. (2011). Azınlık: Türk bağlamında azınlık kavramına çapraz bakışlar. (çev. Deniz Töreli Esnault ve Samim Akgönül). İstanbul: bgst Yayınları.

Akgün, B. & Çalış, Ş. H. (2009). Tanrı dağı kadar Türk, Hira dağı kadar Müslüman: Türk milliyetçiliğinin terkibinde islâmcı doz. içinde modern Türkiye'de siyasi düşünce: cilt 4: milliyetçilik (Ed. T. Bora) İletişim Yayınları, İstanbul, 584-600.

Aktay, Y. & Kızılkaya, A. (2014). Hepimiz ötekiyiz: Türkiye'de kimlikler ve algılar. İstanbul: Tezkire Yayıncılık.

Aktürk, Ş. (2013). Türkiye'nin kimlikleri: din, dil, etnisite, milliyet, devlet ve medeniyet. İstanbul: Etkileşim Yayınları.

Ateş, K. (2011). Yurttaşlığın kıyısında Alevîler: öz Türkler ve heretik ötekiler. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (2016). Demokratik polislik kılavuzu. (çev. Defne Orhun). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (2006). Çok etnili toplumlarda polisliğe ilişkin tavsiyeler. Hollanda: AGİT Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği. in http://www.osce.org/tr/hcnm/32234?download=true, (24.02.2016).

Avrupa Konseyi Polis ve İnsan Hakları Çalışma Grubu (2006). Demokratik toplumda polis: insan hakları şampiyonu mu? (çev. Mustafa Ulusu & Tarık Gülcü). Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları.

Bayley, D. H. & Shearing C. D. (1996). The future of policing. Law and Society Review, 30(3), 585-606.

Bostancı, N. (2008). Cumhuriyet'i anlamak: kurucu ideoloji, ekonomi ve siyasete dair. İstanbul: Timaş Yayınları.

Community Tool Box. (2016). Building culturally competent organizastions, http://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/culture/cultural-competence/culturally-competent-organizations/main, 03.02.2016.

Copeaux, E. (2006). Tarih ders kitaplarında (1931-1993) Türk tarih tezinden Türk-islâm sentezine. (çev. Ali Berktay). İstanbul: İletişim Yayınları.

Çetin, H. (2003). Modernleşme ve Türkiye'de modernleştirme krizleri. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çolak, Y. (2015a). "Polis Akademisi'nin Yeniden Yapılandırılması" konulu kişisel mülâkat, 28.04.2015.

Çolak, Y. (2015b). Polis Akademisi Dönüştürülecek. Al Jazeera Türk 07.01.2015, http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/polis-akademisi-donusturulecek, 03.02.2016.

Çolak, Y. (2014, 5 Aralık). Başkan Çolak: polis akademisi kapanmıyor. Milliyet 05.12.2014, http://www.milliyet.com.tr/baskan-colak-polis-akademisi-kapanmiyor-antalya-yerelhaber-508624/, 03.02.2016.

Çolak, Y. (2011). Modern devletin çeşitlilikle imtihanı. Muhafazakâr Düşünce, 28(Nisan-Mayıs-Haziran), 11-31.

Deren Van Het Hof, S. (2010). Türk millî kimliğinin kuruluşunda Osmanlı'nın reddi: on beşinci yıl kitabı. Çankaya University Journal of Humanities and Social Sciences, 7(2), 551-567.

Erdoğan, M. & Coşkun, V. (2008). Türkiye'nin kürt meselesi. Liberal Düşünce, 50(İlkbahar), 5-18.

Ergut, F. (2001). Polis çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. Amme İdaresi Dergisi, 34(1), 59-78.

Gellner, E. (2012). Milliyetçiliğe bakmak. (çev. Simten Coşar, Saltuk Özertürk ve Nalan Soyarık). İstanbul: İletişim Yayınları.

Gellner, E. (2008). Uluslar ve ulusçuluk. (çev. Büşra Ersanlı ve Günay Göksu Özdoğan). İstanbul: Hil Yayın.

Göle, N. (2011). Modern mahrem: medeniyet ve örtünme. İstanbul: Metis Yayınları.

Gönen, Z., Berksoy, B., Başer, Z. & Uçum, M. (2013). Polis yasalarının ruhu: mevzuatta söylemler, araçlar ve zihniyet. İstanbul: TESEV Yayınları.

Gülalp, H. (2007). Giriş: milliyete karşı vatandaşlık. içinde vatandaşlık ve etnik çatışma: ulus-devletin sorgulanması (Ed. H. Gülalp) (çev. Ebru Kılıç) Metis Yayınları, İstanbul, 11-34.

Hayes, C. J. H. (2010). Milliyetçilik: bir din: batı siyasal düşüncesinde ulusalcılık tasavvuru. (çev. Murat Çiftkaya). İstanbul: İz Yayıncılık.

İçduygu, A. & Keyman, E. F. (1998). Globalleşme, anayasallık ve Türkiye'de vatandaşlık tartışması. Doğu Batı Düşünce Dergisi, 5(Kasım-Aralık-Ocak), 157-170.

İnalcık, H. (1998). Türkiye Cumhuriyeti ve Osmanlı. Doğu Batı Düşünce Dergisi, 5(Kasım-Aralık-Ocak), 11-21.

İnsel, A. (2012). Türkiye toplumunun bunalımı. İstanbul: Birikim Yayınları.

İrat, A. M. (2009). Modernizmin erittikleri: sünniler şiiler ve aleviler. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Kadıoğlu, A. (2012). Türkiye'de vatandaşlığın anatomisi. içinde vatandaşlığın dönüşümü: üyelikten haklara (Ed. A. Kadıoğlu) Metis Yayınları, İstanbul, 167-184.

Kara, İ. (2014). Cumhuriyet Türkiyesi'nde bir mesele olarak İslâm 1. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karpat, K. H. (2009). Osmanlı'dan günümüze kimlik ve ideoloji. İstanbul: Timaş Yayınları.

Keyman, E. F. (2013). Giriş. içinde Türkiye'nin yeniden inşası: modernleşme, demokratikleşme kimlik (Ed. E. F. Keyman) (çev. Utku Kavasoğlu & Sebla Küçük) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1-15.

Kırmızıdağ, N. (2015). Polis ve toplum: Türkiye'de polise güven araştırması. İstanbul: TESEV Yayınları.

Kirişçi, K. & Winrow, G. M. (2011). Kürt sorunu: kökeni ve gelişimi. (çev. Ahmet Fethi). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Koca, A. E. (2015). Düzen ve kargaşa arasında: toplumsal eylem polisliği polis açısından gezi olayları. Ankara: Atıf Yayınları.

Koca, A. E. (2013a). Polisliğin kitabını yazmak: antropolojik açıdan polis bürokrasisi ve görünümleri. Ankara: Atıf Yayınları.

Koca, A. E. (2013b). Suçsuz yere polislik: Artvin'de polis-halk ilişkisi üzerine etnografik bir inceleme. Amme İdaresi Dergisi, 46(4), 157-184.

Küçük, M. (2009). Mezhepten millete: Aleviler ve Türk milliyetçiliği. içinde modern Türkiye'de siyasi düşünce: cilt 4: milliyetçilik (Ed. T. Bora) İletişim Yayınları, İstanbul, 901-910.

nccccurricula.info. (2016). Definitions of cultural competence, http://nccccurricula.info/culturalcompetence.html, 03.02.2016.

Neocleous, M. (2013). Toplumsal düzenin inşası: polis erkinin eleştirel teorisi. (çev. Ahmet Bekmen). İstanbul: h2o kitap.

Osse, A. (2015). Polislik faaliyetlerini anlamak: insan hakları savunucuları için bir kaynak. (çev. Tuğba Andaç vd.). Hollanda: Uluslararası Af Örgütü.

Özbudun, E. (2013). Türkiye: çoğulcu toplum ve tekçi devlet. içinde Türkiye'de demokrasi, İslâm ve laiklik (Eds. A. T. Kuru & A. Stepan) (çev. Hande Tatoğlu) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 59-89.

Poggi, G. (2014). Devlet: doğası, gelişimi ve geleceği. (çev. Aysun Babacan). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Rousseau, J. J. (2012). Toplum sözleşmesi. (çev. Vedat Günyol). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Weber, M. (2014). Sosyoloji yazıları. (çev. Taha Parla). İstanbul: Deniz Yayınları.

Yeğen, M. (2011). Devlet söyleminde kürt sorunu. İstanbul: İletişim Yayınları.

Yıldız, A. (2011). Kemalist milliyetçilik. içinde modern Türkiye'de siyasi düşünce: cilt 2: Kemalizm (Ed. A. İnsel) İletişim Yayınları, İstanbul, 210-234.

Yıldız, A. (2010a). Ne mutlu Türküm diyebilene: Türk ulusal kimliğinin etno-seküler sınırları (1919-1938). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yıldız, A. (2010b). Ulus devletin bunalımı: Türkiye'de federalizm ve kürt meselesi. İstanbul: Etkileşim Yayınları.

Tüm bu ortamda yeniden kapsamı ve kullanımı gündeme gelen "unutulma hakkı"nın neden bir hak olması durumu da anlaşılmaktadır. Yargılarımız ve eylemlerimiz bu kadar içkin şekilde medyalaşmış hafıza tarafından belirleniyorsa, medyada yer alan hukuka uygun ve doğru haberlerin dahi sürekli erişilebilirliği ve bağlamından kopukluğu bireyin diğer haklarına müdahale etmektedir. Bu bağlamda unutulma hakkı bu ortamda yaşam içinde bireyin kendini devam ettirmesinin hayati bir unsuru haline gelmiştir. Ancak bu hak kapsamında verilecek sınırlama yetkisinin sınırları ve kimin elinde bulanacağı durumu da hak ile ilgili endişe kısmını oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

Barthes, R. (2014). Çağdaş Söyleyenler. (T. Yücel, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

Bennet, L. (2000). Politik İlüzyon ve Medya. (S. Say, Çev.) İstanbul: Nehir Yayınları.

Burke, P. (2006). Fransız Tarih Devrimi: Annales Okulu. (M. Küçük, Çev.) Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Chomsky, N. (2012). Rızanın İmalatı. (E. Abadoğlu, Çev.) İstanbul: BGST Yayınları.

Connerton, P. (2014). Toplumlar Nasıl Anımsar. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çaplı, B. (2002). Medya ve Etik. İstanbul: İmge Kitapevi.

Goff, J. L. (1992). History and Memory. Columbia University Press.

Halbwachs, M. (2016). Hafızanın Toplumsal Çerçeveleri. (B. Uçar, Çev.) Ankara: Heretik Yayınları.

İnce, G. B. (2010). Medya ve Toplumsal Hafıza. Kültür ve İletişim Dergisi, 1(13), 9-29.

Lindsay, D. (2014). The Right To Be Forgetten in European Data Protection Law. N. Witzleb içinde, Emerging Challenges in Privacy Law (s. 290-337). Cambridge : Cambridge University Press.

Nora, P. (2006). Hafıza Mekanları. (M. E. Özcan, Çev.) Ankara: Dost Yayınları.

Schudson, M. (2007). Kolektif Bellekte Çarpıtma Dinamikleri. Cogito(50), 179-199.

Sennett, R. (1996). Kamusal İnsanın Çöküşü. (S. Durak, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sözüer, E. (2017). İnsan Hakları Hukukunda Unutulma Hakkı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

karlılık görüşü boyutunu etkiler", "H3: Katılım bankaları hakkındaki bilgi düzeyi genel olarak katılım bankaları hakkındaki görüşleri etkiler", "H4: Katılım bankaları hakkındaki bilgi düzeyi ile katılım bankaları hakkındaki görüşler alt boyutu olan genel işleyiş görüşü boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır", "H5: Katılım bankaları hakkındaki bilgi düzeyi ile katılım bankaları hakkındaki görüşler alt boyutu olan finansal karlılık görüşü boyutu arasında anlamlı bir ilişki vardır", "H6: Katılım bankaları hakkındaki bilgi düzeyi ile genel olarak katılım bankaları hakkındaki görüşler arasında anlamlı bir ilişki vardır" hipotezleri araştırma kapsamında kabul edilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre insanların katılım bankacılığı hakkındaki bilgi düzeyi artıkça, katılım bankacılığı hakkındaki görüşlerin de olumlu yönde evrileceği sonucuna varılmıştır. Bu noktada finansal sistem içerisinde geleneksel bankacılık ürünlerinin dışında İslami finansal ürünleri müşterilerine sunan katılım bankacılık sektörünün insanlar üzerinde olumlu bir imaj bırakmaları oldukça önemlidir. İnsanların temelde İslami finansal sisteme karşı olumsuz bir bakış açısı içerisinde olmaması, finansal ürünlere karşı insanların meraklı bir yapıda olması, katılım bankacılık sektörünün elini kuvvetlendiren bir durumdur. Özellikle günümüzde faiz sistemi içerisinde yer almak istemeyen ancak mecburiyet çerçevesinde yer almak durumunda kalan insanların katılım bankacılık sektörüne karşı yöneldikleri, ancak bu yönelim üzerinde katılım bankacılık ürünlerinin doğru anlatılabilmesine ve insanların katılım bankacılık sisteminden ne beklediğinin doğru analiz edilebilmesine bağlı olduğu tespit edilmiştir. Günümüzde insanların mevcut yatırımlarını faiz sistemi dışında farklı alternatiflerde değerlendirme isteği, güçlü bir katılım bankacılık sektörüne ihtiyaç duyulmasını ortaya çıkartmaktadır.

Katılım bankacılığı sektörünün hedeflenen büyüme seviyelerine ulaşabilmesi ve toplum tarafından tercih edilen yapıya ulaşabilmesi için; reklam ve tanıtımına ağırlık verilmelidir. Üniversitelerde Katılım Bankacılığı konulu paneller düzenlenmeli konu tüm boyutları ile tartışılmalıdır. Konunun uzmanları tarafından katılım bankacılığı sosyal medya ve iletişim kanalları yoluyla toplum doğru olarak bilgilendirilmelidir. Yasal mevzuat alt yapısı yeni yasa ve uygulamalar ile desteklenmelidir. Katılım bankacılığının sermaye yapısı güçlendirilerek faizle işlem yapan bankalar ile daha rekabetçi hale getirilmelidir. Katılım bankacılığı ürünleri çeşitlendirilmeli ve müşterilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ürünler sunulmalıdır. Devletin katılım bankacılığını teşvik etmek amacı ile katılım bankacılığına pozitif ayrımcılık yaparak bireyleri teşvik edici düzenlemeler yapması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Abasov, V., & Elagöz, İ. (2001). Ege Serbest Bölge'sindeki Bankaların Faaliyetlerinin Tanıtılması ve Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 3, Say-ı:3, 2001

Akgeyik, T., & Yavuz, A. (2008). Türk bankacılık sektöründe yabancılaşma: risk mi fırsat mı. İTO Yayınları, 50.

Akgüç, Ö. (1987). 100 soruda Türkiye'de bankacılık (Vol. 54). Gerçek Yayınevi.

Aktepe, İ. E. (2010). İslâm hukuku çerçevesinde finansman ve bankacılık. Yedirenk.

Altan, M. (1998). Modern bankacılık fonksiyonları açısından özel finans kurumlarının değerlendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Apak S., & Açıkgöz A. F. (2011). Türkiye'de Katılım Bankacılığının Bankacılık Sektöründekİ Yeri ve Finansal İstikrara Katkısı. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (1), 70-85.

Bayındır, A. (2007). Ticaret ve faiz. Baskı, Süleymaniye Vakfı Yayınları, Ġstanbul.

Bayındır, S. (2005). İslam hukuku penceresinden faizsiz bankacılık. Rağbet Yayınları.

Belkayali, N., & Kesimoğlu, M. D. (2015). The stakeholders' point of view about the impact of recreational and tourism activities on natural protected area: a case study from Kure Mountains National Park, Turkey. Biotechnology & Biotechnological Equipment, 29(6), 1092-1103.

Belkayalı, N., & Kaymaz, I. (2021). Acoustic Environment of Urban Historical Places: A Case Study in Kastamonu, Turkey. Sustainability, 13(15), 8423.

Belkayali, N., & Güloğlu, Y. (2019). Physical and social barriers for disabled urban park users: case study from Kastamonu, Turkey. Forestist, 69(1), 35-43.

Bulut, H. İ., & Er, B. (2009). Katılım bankacılığında iki yeni finansal teknik önerisi: mudaraba-risk sermayesi yatırım ortaklıkları ve mudaraba-risk sermayesi yatırım fonları. Finansal Yenilik ve Açılımlarıyla Katılım Bankaları, Türkiye Katılım Bankaları Birliği Yayını, Editör: Aydın Yabanlı, Erkam Matbaası, İstanbul.

Büyükdeniz, A. (1991). Türkiye'de faiz politikaları: 1980 sonrası politika ve uygulamaların ekonomi üzerindeki etkileri. Bilim ve Sanat Vakfı Yayınları.

Canbaz, M. F. (2013). Katılım bankacılığının Türk bankacılık sistemindeki yeri, çalışma şekli, enstrümanları ve performans analizi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Ceylan, A., & Korkmaz, T. (2008). İşletmelerde finansal yönetim, 10. Basım, Ekin Kitabevi, Bursa.

Coşkun, A. (2008). Katılım bankalarının bankacılık sektöründeki yeri ve önemi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Politikası Bilim Dalı (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi).

Ersoy, A. (2012). İktisadi düşünceler tarihi. Nobel Akademik Yayıncılık.

Ez-Zerqa, M. A., En-Neccar, A. M. A., & Karaman, H. (2009). İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta. İz Yayıncılık.

Görmüş, Ş., & Yabanlı, A. (2019). Katılım Bankacılığı Ekosisteminin Gelişimi. Şakir Görmüş, Ahmet R. Albayrak ve Ahmet Yabanlı), Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı, 2, 100-135.

Günal, V. (1984). Özel Finans Kurumları. Türkiye Bankalar Birliği.

Güngör, K. (2009). Bir Finansal Araç Olarak Katılım Bankacılığı: Tesbitler-Teklifler. Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı, 235.

Kaçmaz, A. (2009). Katılım Bankalarının 2005-2008 Yılları Arasında Türk Bankacılık Sektöründeki Gelişimi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Projesi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kalaycı, Ş. (2010). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri (Vol. 5, p. 359). Ankara, Turkey: Asil Yayın Dağıtım.

Kavaklı, Kundakçı S. (2016). XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Amasya (Şer'iyye Sicillerine Göre). Hiperlink.

Kaya, R. (2013). Türk bankacılık sisteminde katılım bankalarının tercih nedenleri ve bir araştırma (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Kundakçı, D. (2016). Max Weber. Say Yayınları.

George, D. and Mallery, P. (2013) SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide for

Reference 11.0 Update. 4th Edition, Allyn & Bacon, Boston.

Onour, I. A., & Abdalla, A. (2010). Efficiency of Islamic Banks in Sudan: A non-parametric Approach1.

Özsoy, İ. (1987). Türkiye'de özel finans kurumları ve İslâm bankacılığı. Timas.

Özsoy, İ., Görmez, B., & Mekik, S. (2013). Türkiye'de katılım bankalarının tercih edilme sebepleri: Ampirik bir tetkik. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1), 187-206.

Parasız, İ. (2007). Modern Bankacılık Teori ve Uygulama (2. Baskı). İstanbul: Ezgi Kitabevi.

Sümer, G., & Onan, F. (2016). Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiyedeki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci Ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(3), 296-308.

Özyurt, H. (2003). Para Teorisi ve Politikası. Derya Kitabevi.

Polat, A. (2009). Katılım bankacılığı: Dünya uygulamalarına ilişkin sorunlar-fırsatlar; Türkiye için projeksiyonlar. Finansal Yenilik ve Açılımları ile Katılım Bankacılığı içinde. İstanbul: TKBB, 77-120.

Takan, M. (2001). Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim, Nobel Yayınevi, 1. Baskı, Ankara.

Talay, İ., Fadime, K. A. Y. A., & Belkayalı, N. (2010). Sosyo-ekonomik yapının rekreasyonel eğilim ve talepler üzerine etkisi: Bartın kenti örneği. Coğrafi Bilimler Dergisi, 8(2), 147-156.

Tekinalp, Ü. (1988). Banka Hukukunun Esasları. Yeniden Yazılmış, 2. Baskı.

Tok, A. (2009). İslami finans sistemi çerçevesinde sukuk (İslami tahvil) uygulamaları, katılım bankaları ve Türkiye açısından değerlendirmeler. Ankara: SPK Hukuk İşleri Dairesi, (s 18).

Tunç, H. (2013). Soru ve Cevaplarla ÖFK'lar. Bereket Dergisi,, Yıl, 3, 13.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği TKBB (2009). Katılım Bankaları 2009. TKBB Yayını, İstanbul.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği TKBB (2010). Katılım Bankaları 2009. TKBB Yayını, İstanbul.

Uçar, M. (1993). Türkiye'de-Dünyada faizsiz bankacılık ve hesap sistemleri. FEY Vakfı Yayınları.

Usulcan, E. (2013). Katılım Bankalarında Bireysel Pazarlama Faaliyetleri ve Tüketicilerin Katılım Bankaları Tarihinde Etkili Olan Faktörler (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, TC Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara).

Zaim. S., İslam Açısından İktisadî ve Sosyal Faaliyetlerle İlgili Normatif Kaideler. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 44(1-4).

onu Orta Doğu'da askeri darbeleri destekleyen bir konumda tutmaktadır. Darbenin neticelerinden memnun kalmıştı.

Mübarek rejimi Soğuk Savaş dönemine özgü geleneksel ideolojik kabullerden ziyade, hükümetinin yol açtığı yapısal seviyedeki zayıflıklardan dolayı çökmüş ve genel seçimlere gidilmek zorunda kalınmıştı. Eğer Soğuk Savaş halen varolsaydı, gelişmeler muhtemelen farklı bir seyirde yaşanabilecekti. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, ideolojik öncüllerin önemini yitirmesi, temiz hükümet arzusu, demokrasi, insan hakları gibi kavramların küresel düzeyde hakim olmaya başlaması ve büyük güçlerin bu değerler üzerinden kendi nüfuz sahalarını etkilemeye çalışmaları Müslüman Kardeşler'in Mısır'da seçilmesinde ve iktidara gelmesinde önemli bir alt yapı sunmuştu. 2013 Mısır darbesinde sert ideolojik kamplaşmalar ve büyük güçler arası rekabet neticesinde ortaya çıkan ortak iş birliğinden kaçınmak gibi gelişmeler yaşanmamıştı. Mursi iktidarına karşı doğrudan komşu körfez devletlerin ve İsrail'in dahil olduğu ve desteklediği bir darbe süreci yaşanmasında, farklı kutuplar arasında rekabetlerin doğrurduğu şiddetli ötekileştirici etkiler söz konusu değildi. Mısır'da darbe karşısında ikircikli tavır sergileyen AB ve ABD gibi güçler, körfez ülkelerin ve İsrail'in inşa ettiği şartlarda darbenin sonuçlarını meşru kabul edebilecek siyasi bir tavrı sergilemeye başladıkları halde, ilk haftalarda darbenin siyasal sorumluluğunu alacak davranışlardan özenle kaçınmışlardı.

Darbecilerin yönettiği Mısır devleti küresel düzeyde başka devletler tarafından bağımsızlık ve egemenlik haklarına saygı duyulmaya devam edildiği halde, geleneksel ilişkileri ve ittifakları içinde istikrarsızlık hususunda güven bunalımına sebebiyet vermişti. ABD'nin kararsızmış gibi gözüken siyasi tavrı karşısında, darbeciler Rusya'nın açık şekilde desteğini talep ettiler; bu davranışlarından dolayı ABD tarafından ideolojik olarak herhangi bir saldırıya maruz kalmadılar. Darbenin meşru bir yönetim olarak kabul edilmesinde Suudi Artabistan hem Rusya ve hem de ABD ile ortak davranacak bir siyaset geliştirirken, İsrail de Avrupa Birliği devletleriyle ve ABD'yi darbeyi kabul edebilecek ortak bir noktada buluşturma misyonunu üstlenmişti. Rusya'ya gelince, Mısır'ın Suriye'de Esad rejimi muhalif gruplara verilen desteği sonlandırmasını istemişti Rusya açık şekilde, ABD ve sonradan AB ise üstü kapalı tavrıyla Mısır darbesini ve sonuçlarını onaylamışlardı; iki kutuplu sistemde küresel seviyedeki ideolojik kamplaşmalardan farklı olarak, küresel seviyede birbiriyle rekabet halindeki güçler Mısır darbesinde uzlaşabilmişlerdi. Mısır'da 2013 darbesiyle birlikte Körfez ülkelerin ve İsrail'in yanısıra, Rusya ve ABD'nin de Mısır dış politikasına yön verebilecek hibrid bir yapısı ortaya çıkmış, birbirleriyle rekabet ve çatışma halinde olması beklenen büyük güçler ortak bir zeminde darbeyi destekleyecek şekilde davranmışlardı.

KAYNAKÇA

"Egypt army was 'restoring democracy', claims Kerry", The Guardian, 2 August 2013.

"Egypt profile - Overview". BBC News. 6 November 2015.

"Saudi king congratulates Egypt's new interim president". Al Arabiya. 04.07.2013.

"Saudi king congratulates Egypt's new interim president". Al Arabiya. 04.07.2013. Archived from the original on 3 July 2013. Retrieved 4 July 2013.

"Turkey Calls Military Overthrow of Egypt's Mohammed Morsi 'Unacceptable'". Huffington Post. 04.07.2013.

"Turkey's Ruling Party, Opposition Unite to Condemn Egypt Coup". Arutz Sheva, 04.07.2013.

“Egypt foreign minister to Kerry: no "military coup", Shadia Nasralla, The Reuters, 4 June, 2013.

“Egypt sentences 43, including Americans, in NGO case”, The Reuters, 4 June 2013.

“Egypt Unrest”, The Reuters, 18 August 2013.

“Egypt: 36 Islamist prisoners killed in attempted jailbreak”, The Reuters, 19 August 2013.

“Egypt: global outcry steps up pressure on US to suspend aid to military”, The Guardian, 15 August 2013.

“Egypt’s day of rejection”, The Guardian, 5 July 2013.

“Egypt’s Sisi sees new defence cooperation with Russia”, The Reuters, 13 November 2013.

“Egyptian activist hope for ‘second revolution’ a year after Morsi’s election”, The Guardian, 27 June 2013.

“Egyptians following right path, Kerry says”, The New York Times, 3.11.2013.

“Eilen Byrne in Tunis”, The Guardian,12 June 2013.

“Fall of Egypt's Mursi splits region”, The Reuters, 4 June 2013.

“Israel Escalating Efforts to Shape Allies’ Strategy.”, The New York Times, 18.08.2013.

“Morsi Defies Egypt Army’s Ultimatum to Bend to Protest”, International New York Times, 2.01.2013.

“Morsi”, New York Times, 02.07.2013.

“Nabila Ramdani in Tripoli”, The Guardian, 12 June 2013.

“Violence flares in Egypt on anniversary of revolution”, The Guardian, 25 January 2013.

Alastair Macdonald and Alexander Dziadosz, “Egypt army ousts Mursi, posing West dilemma”, The Reuters, 3 June 2013.

Alastair Macdonald, Sarah McFarlane, The Guardian, 20 August 2013.

Alexander, Harriet, "World reaction to Egypt coup". The Telegraph. London, 04.07.2013.

Amr Abdallah Dalsh, “For Obama, Tricky Diplomatic Geometry in Democratic Egypt”, Reuters, 3 July 2013.

Anna Kordunsky ve Michael Lokesson, “The Egyptian Military’s Huge Historical Role” National, National Geographic, https://news.nationalgeographic.com

Carol Morello, “Kerry Visits Egypt as Its Repression Grows”, Washington Post, Aug. 2, 2015, https://www.washingtonpost.com/world/kerry-visits-egypt

Carr, E. H. (1937): Great Britain as a Mediterrian Power. University College: Nottingham.

Cowie, A. P. (Ed.) (1989): Oxford Advansced Learner's Dictionary. Oxford University Press: Oxford.

David D. Kirkpatrick, "U.S. to Decide Soon on Restoring Military Aid to Egypt", New York Times, 14.03.2015.

David Hearst, The Guardian, 20 August 2013.

Demir, A. (2016): Von Muhammad zu Atatürk: Eine Analyse des türkischen Pfades in die Moderne anhand der Theorie des kommunikativen Handelns von Jürgen Habermas. [Türkçe: Modernite- Hz. Muhammet'ten Atatürk'e: Jürgen Habermas'ın İletişimsel Eylem Teorisine Dayanarak Türk Yolunun Moderniteye Gelişiminin Analizi]. 2016. Lit. Verlag: Münster.

Demir, A. (2017): Entzauberung durch Diskurs: Eine rechtssoziologische Analyse zu systemischen Risiken und handlungstheoretischen Verantwortlichkeiten. Zur Option einer zeitgleichen System- und Sozialintegration [Türkçe: İçtihatla Sihir Kırgınlığı: Risk ve Sorumluluğun Hukuk Sosyolojisine Dayalı Analizi. Eşzamanlı Sistem ve Sosyal Entegrasyon Seçeneği]. Verlag Dr. Kovac: Hamburg.

Demir, A. (2021): Çoğulcu Kamusal Alanda Dini Kimliklerin Özgürlüğü ve Demokrasi İletişimi. Etkileşim Dergisi, Vol.7, S. 98-127. URL: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1608972

Dibie Ike Michael, "Egypt: El-Sisi Visits Trump, Requests Muslim Brotherhood Be Declared a Terrorist Group," African News, 03.04 2017.

Dibie Ike Michael, "Egypt: El-Sisi Visits Trump, Requests Muslim Brotherhood Be Declared a Terrorist Group," African News, April 3, 2017.

Egypt: global outcry steps up pressure on US to suspend aid to military, The Guardian, 14 August 2013.

Egypt's day of rejection", The Guardian, 5 July 2013.

Egypt's revolution and diplomacy: when a coup is a 'military intervention', Ian Black, The Guardian, 04 July 2013.

Eyal, Jonathan (4 July 2013). "Egypt crisis: Cautious reactions from Middle Eastern governments". The Straits Times, 31.12.2013

Harriet Sherwood in Jerusalem, The Guardian, 12 July 2013.

Harvey, R. (Ed.) (2008): The World Crisis. Constable and Robinson Ltd.

http://edition.cnn.com/2013/07/03/world/meast/egypt-protests/index.html?hpt=hp_t1

http://mideast.foreignpolicy.com/posts/2013/11/14/russian_ministers_visit_egypt_in_talks_on_defense_cooperation

http://voiceofrussia.com/news/2013_11_14/Russia-wants-Egypt-to-remain-stable-state-Lavrov-4301/, Voice of Russia, TAS, 14 November 2013.

http://www.hurriyetdailynews.com/israel-behind-coup-to-oust-morsi-turkish-pm-erdogan says.aspx?PageID=238&NID=52876&NewsCatID=338

Israel puts more urgency on shaping allies, New York Times, 14.11.2013.

Jim Sciutto ve Elise Labott, CNN, 9 October 2013.

Jodi Rudoren, "Israel Escalating Efforts to Shape Allies' Strategy", The New York Times, 18.08.2013

Jodi Rudoren, "Israel Escalating Efforts to Shape Allies' Strategy", New York Times, 18.08.2013.

John Reed, "Egypt and Hams deal on Gaza Border Reflects Shifting Dynamics," Financial Times, 22.08.2017.

Kareem Fahim, "Egypt Expels Turkey's Ambassador, Further Fraying Diplomatic Ties", The New York Times, 24.11.2013.

Kareem Fehim, "Crackdown in Egypt Kills Islamists as They Protest", The New York Times, 27.06.2013.

Kinzer, S. (2003): All the Shah's Men. An American Coup and the Roots of Middle East Terror. John Wiley and Sons: Hoboken.

Kirkpatrick, David, "Mubarak Steps Down, Ceding Power to Military". The New York Times, 11 February 2011.

Libya, Egypt, Syria and Middle East unrest – The Guardian, Tuesday 13 September 2011.

Luttwark, E. Coup d'État (2016): A Practical Handbook. Harvard University Press: Massachusetts.

Magdi Abdelhadi, The Guardian, 4 November 2013.

Mayy el Sheikh, "Egypt: Sisi Wins with 97 Percent", The New York Times, 04.06.2014

McGregor, A. (2006): A Militery History of Modern Egypt: The Ottoman Conquest to the Ramadan War. Praeger Publishers Inc.

Michelle Singletary, "FTC's penalty against major debt collector may curb abuses", Associated Press, 9 June 2013.

Mohamed Morsi/President of Egypt/Britannic.com, https://www.britannica.com-biography

N. Mozes, "The Egypt-Saudi Dispute Over a Resolution to The Syria Crisis Goes Public," The Middle East Media Research Institute, 18.10.2016.

Nabila Ramdani, The Guardian, 17 December 2013.

Patrick Kingsley, "John Kerry meets Egyptian foreign minister to mend frayed relation", The Guardian, 3 November 2013.

Patrick Kinsley, The Guardian, 8 November 2013.

Shadia Nasralla, "Al-Ahram: Egypt's Mursi to resign or be sacked on Wednesday", The Reuters, 9 June 2013.

Stafenhagen, R. (Ed.) (1970): Agrarian Problems and Peasent Movements in Latin America. New York.

Steve Kenny, "Egypt: U.S. to Deliver Helicopters", The New York Times, Apr. 23, 2014.

Steve Kenny, "Egypt: U.S. to Deliver Helicopters", The New York Times, Apr. 23, 2014.

Tom Perry and Maggie Fick, "Egypt's Sisi sees new defense cooperation with Russia", The Reuters, 14 November 2013.

Watkins, Tom (28 June 2013). "World reacts to Egypt's coup". Wdbj7.com. 05.10.2013.

Wight, M. (1972): Power Politics. Leicester University Press: Leicester

www.aawsat.net/2013/08/article 55314019

www.English.alabariye.net/en/views/news/middle-east, Saudi-Russian-relations-between-Assad-and-Sisi, 18.08.2013.

www.mideast.foreignpolicy.com, 07.09.2013.

Yasmine Saleh and Tom Perry, "Arab Cash Urgently Needed", The Financial Times, 9 June, 2013.

siyasi, sosyal, kültürel, hukuki ve ekonomik koşulları, liderin ve liderliğin önemini daha da özel hale getirmektedir.

Türkiye'nin demokrasi geleneği içerisinde gerek partilerin gelişimi gerekse çok partili demokratik hayatın gelişimi göz önüne alındığında, liderliğin sürükleyici bir etken olduğu görülmüş; bu durum partilerin demokratik niteliği açısından her zaman sorun yaratan bir husus olmuştur.

Türkiye'de partilerin örgütsel yapı ve özellikleri göz önüne alındığında, siyasi partilerin örgütsel yapılarının, partinin mevcut liderlik sürecine önemli ölçüde etki ettiği, dolaylı olarak da parti yandaşlarının algıları ve beklentilerini etkiledikleri görülmüştür. Örgütsel yapının, üye ya da taraftardan ziyade tepe yönetiminin var olan gücünü koruması ya da arttırmasına yönelik işlev görmesi, partilerin demokratik bir örgüt olmaktan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Siyasi partilerin örgütsel yapısının liderliğe nasıl etkide bulunduğu, yandaşlarda da bunun ne tür bir beklentiye yol açtığı konusu açısından Türkiye'deki duruma bakılacak olursa, genellikle merkeziyetçi, otoriter ve hegemonik bir durumla karşı karşıya olunduğu görülür. Türkiye'de partilerde liderin gücü, örgüt yapısı özelliği bakımından çok önemli bir husus olarak öne çıkmaktadır.

Siyasi partilerin faaliyet alanını belirleyen hukuki mevzuat, siyasete katılımdan, genel başkan seçimine kadar bütün örgütsel süreçleri etkileyen hukuki sınırlar, parti içindeki liderlik mücadelesine ve yandaşların liderlik algı ve beklentisine etkide bulunmaktadır. Siyasi partilerde genel başkanının seçimi, delege seçimi, aday belirlenme usulleri, parti içi yönetim kademelerinde yapılan görevlendirme usulleri, parti genel merkezlerinin alt birimleri üzerindeki yetkileri gibi düzenlemeler, liderin gücünün ve etkisinin sınırlarını belirleyen etkenlerdir.

Türkiye'de partiler sisteminin örgütsel ve hukuki özellikleri incelendiğinde, mevcut yapının bir lider hegemonyasının oluşumuna yol açan hususlar barındırdığı; liderin her ne kadar demokratik kişilik özelliklerine sahip olsa bile zaman içerisinde otoriter ve merkeziyetçi bir anlayışa yönelebildiği; parti yandaşlarının da parti içinde etki ve güç kazanmak ve gücü kaybetmemek için oluşan otoriteye boyun eğme ve demokratik taleplerden vazgeçme eğilimine yöneldikleri görülmektedir. İstisnaları mevcut olsa da, Türk siyasetinde liderliğin hegemonik bir olgu haline geldiği bir gerçektir.

KAYNAKÇA

Atabek, N. (2000). Siyasi partilerde örgütsel iletişim. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1214.

Atabek, N. (2000). Siyasi partilerde örgütsel iletişim. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1214.

Ateş, T. (1997). Siyasette yozlaşma. Yeni Türkiye Dergisi, 3/13, 89.

Batum, S. (2000). Siyasal rejim türleri ve türkiye'de siyasal sistemin geleceği. Türkiye'de siyasi yapılanma ve temel siyasi sorunlar sempozyumu. Ankara: TESAV Yayınları, No: 11-12, 78-86.

Bektaş, A. (1993). Demokratikleşme sürecinde liderler oligarşisi, CHP ve AP. İstanbul: Bağlam Yayınları.

Bektaş, A. (1998). Türk siyasal demokrasisi, sorunlar ve nedenleri. Yeni Türkiye Dergisi, 23-24, 841-847.

Bila, F. (2001). Siyasi partiler yasası ve parti içi demokrasi. Ankara: Sosyal Demokrasi Derneği Yayınları.

Çam, E. (1987). Siyaset bilimine giriş. İstanbul: Der Yayınları.

Çapoğlu, G. (1997). Türkiye'deki siyasi parti yapılanması. Yeni Türkiye Dergisi, 3/13, 303.

Daver, B. (1993). Siyaset bilimine giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Duverger, M. (1993). Siyasi partiler, İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Ekizceleroğlu, R., (2008). Türkiye'de parti içi demokrasinin hukuksal boyutları, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Eldersveld, S.J. (1971). A theory of the political party. Comparatice Study of Party Organization. Merill Publishing Co.

Erdoğan, M. (2005). Anayasa hukuku. Ankara: Orion Yayınevi.

Eroğul, C. (1990). Demokrat parti tarihi ve ideolojisi. Ankara: İmge Kitabevi.

Ertaş, O.K.-Şen, E. (1995). Türkiye'de demokratikleşme ve batılılaşma. Ankara: TDV Yayınları.

Gökçe, A.F., (2013). Siyasi partilerde parti içi demokrasi ve disiplin algısı: türkiye. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5/9, 65-79.

Ilgar, Y., (2002). Türkiye'de siyasi partilerdeki merkeziyetçi yapılanmaya etki eden etmenler ve merkeziyetçi yapılanmanın siyasal demokrasi açısından olumsuz sonuçları, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Janda, K. (1970). A conceptual framework for the comparative analysis of political parties. Beverly Hills: Sage Publication Comparative Politics Series.

Kabasakal, M., (1995). Türkiye'de siyasal parti örgütlenmesindeki kısıtlamalar. Siyasi Partiler ve Demokrasi Sempozyumu. Ankara: TESAV Yayınları, 8, 129-143.

Kılıç, H. (1997). Parti içi demokrasi. Yeni Türkiye Dergisi, 3/13, 323.

Kışlalı, A.T. (1987). Siyaset bilimi. Ankara: A.Ü.Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, No: 9.

Özbudun, E. (1974). Siyasal partiler, Ankara: A.Ü.Hukuk Fakültesi Yayını.

Özbudun, E. (1995). Siyasi partiler ve demokrasi. Ankara: TESAV Yayınları.

Özdalga, H. (2005). Kötü yönetilen türkiye-örnek vaka dsp. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Palombara, J.L. - Weiner, M. (1966). The origin and development of political parties. Political Parties and Political Development. New Jersey: Princeton University Pres.

Sander, O. (1992). Siyasi tarih (ilk çağlardan 1918'e). Ankara: İmge Kitabevi.

Sarıbay, A.Y. (1992). Siyasal sosyoloji, Ankara: Gündoğan Yayınları.

Sarıbay, A.Y. (2001). Türkiye'de demokrasi ve politik partiler. İstanbul: Alfa Yayınları.

Sav, A. (1995). Siyasi partilerin örgütlenme modeli. Siyasi partiler ve demokrasi. Ankara: TESAV Yay., No:8.

Teziç, E. (1976). Siyasi partiler (partilerin hukuki rejimi ve Türkiye'de partiler). İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Tunaya**,** T.Z. (1952). Türkiye'de siyasi partiler. İstanbul: Doğan Kardeş Matbaası.

Tunaya, T.Z. (1982). Siyasal kurumlar ve anayasa hukuku. İstanbul: Ekin Yayınları.

Tuncay, S. (1996). Parti içi demokrasi ve türkiye. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Turan, İ. (1996). Siyasal sistem ve siyasal davranış. İstanbul: Der Yayınları.

Turan, İ. (2011). Türk siyasi partilerinde lider oligarşisi: evrimi, kurumsallaşması ve sonuçları. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 45, 1-21.

Uysal, A.-Topak, O. (2010). Particiler. İstanbul: İletişim Yayınları.

Uysal, B. (1984). Siyasal katılma ve katılma davranışına ailenin etkisi. Ankara: TODAİE Yayınları.

Yaşar, H. (1999). Parti içi demokrasi (eleştiri ve öneriler). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayın No: 8.

Zariç, S. (2011). Demokratikleşme ve etkin bir siyasal sistem oluşturma bağlamında türkiye'de siyasi partilerde lider hegemonyası ve lider değişimi sorunsalı. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8, 100.

KAYNAKÇA

Althusser, L. (2006). Ideology and Ideological State Apparatuses. The Antropologiy of the State. A Reader (Eds. S. Aradhana and A. Gupta) Oxford, Blackwell, 86-111.

Arendt, H. (1992). Vita activa oder Vom tätigen Leben. München: Piper.

Bell, D. (1974). The coming of post-industrial society: a venture in social forecasting. London: Heinemann.

Calap, A. (2021): Uluslararası ilişkilerde konu çalışma yöntemi. 3. Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi. 56(4): 2516-2535. doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.21.11.1633 (erişim 06.10.2022).

Cheneval, F. (2003). Die Europäische Union und das Problem der demokratischen Repräsentation. Baslerschriften zur Europäischen Integration. (67), 2-40. DOI: https://eterna.unibas.ch/index.php/global_europe/article/view/130/284 (erişim 06.10.2022).

Demir, A. (2017). Entzauberung durch Diskurs: Eine rechtssoziologische Analyse zu systemischen Risiken und handlungstheoretischen Verantwortlichkeiten. Zur Option einer zeitgleichen System- und Sozialintegration. Verlag Dr. Kovac: Hamburg.

Demir, A. (2017). Formwandel am Beispiel der islamischen Wirtschaftssolidarität, vom Sadaqa zum Zakât. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi / Turkish Culture and Haci Bektas Veli Research Quarterly, (84): 93-115.

Demir, A. (2021). Çoğulcu Kamusal Alanda Dini Kimliklerin Özgürlüğü ve Demokrasi İletişimi. Etkileşim Dergisi. 7(1), 98-127. URL: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1608972 (erişim 06.10.2022).

Demir, A. (2021). Vakıflar and guilds as an institution of complementarity. International Anatolian Social Sciences Journal, Vol. 5(3): 779-799. URL: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1633901 (erişim 06.10.2022).

Demir, A. (2022). Communication between Values, Sanctions and Norms. International Anatolian Social Sciences Journal. (6), 113-126. URL: https://dergipark.org.tr/en/pub/ulasbid/issue/67968/1032888 (erişim 06.10.2022).

Demir, A. (2022). Deliberation as a Consequence of the Right to Rights, Current Research in Social, Human and Administrative Sciences. (Haz., İyit, Neslihan; Özbek, Betül Hastaoğlu ve Toptaş, Aytaç) Ankara, Gecekıtaplığı, 239-260. URL: https://www.gecekitapligi.com/Webkontrol/uploads/Fck/social1-2.pdf (erişim 06.10.2022).

Demir, A. (2022). Demokrasi, Hukuk Devleti ve Sivil Toplum. Ankara: Kalan Yayınları.

Dietrich, O.; Heun, M.; Notroff, J.; Schmidt, K. and Zarnkow, M. (2012). The role of cult and feasting in the emergence of Neolithic communities. New evidence from Gobekli Tepe, south-eastern Turkey. Antiquity, 86 (333), 674-695.

Durkheim, E. (1976). Die Regeln der soziologischen Methode. Neuwied: Luchterhand.

Durkheim, E. (1981). Die elementaren Formen des religiösen Lebens. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Durkheim, E. (1988). Über soziale Arbeitsteilung. Studie über die Organisation höherer Gesellschaften. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Durkheim, E. (1991). Physik der Sitten und des Rechts: Vorlesungen zur Soziologie der Moral. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Goodwin, C. (2000). Action and Embodiment within Situated Human Interaction. Journal of Pragmatics, (32):1489-1522. https://www.ida.liu.se/~729G12/mtrl/action_and_embodiment.pdf (erişim 06.10.2022).

Graber, D. and Wengrow, D. (2022). The Dawn of Everything: A New History of Humanity. S.l: Penguin Books.

Graeber, D. and Sahlins, M. (2017). On Kings. Chicago: Chicago Press.

Habermas, J. (1981). Theorie des kommunikativen Handelns, Band II: Zur Kritik der funktionalistischen Vernunft. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Habermas, J. (1991). Erläuterungen zur Diskursethik. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Habermas, J. (1992). Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaates. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Habermas, J. (2013). Strukturwandel der Öffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der bürgerlichen Gesellschaft. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Habermas, Jürgen. Theorie des kommunikativen Handelns, Band I: Handlungsrationalität und gesellschaftliche Rationalisierung. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1981.

Kelly, J. (2019). The Edge of Anarchy: The Railroad Barons, the Gilded Age, and the Greatest Labor Uprising in America. New York: St. Martin's Press.

Levi-Straus, C. (1994). The Social and Psychological Aspect of Chieftainship in a Primitive Tribe: The Nambikuara of Northwestern Mato Grosso. Transactions of the New York Academy of Sciences, 7 (1): 16-32.

Lijphart, A. (2006). Demokrasi Motifleri. Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları. Çeviren Güneş Ayas ve Utku Umut Bulsun. İstanbul: Salyangoz.

Luhmann, N. (1993). Das Recht der Gesellschaft. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Luhmann, N. (1997). Die Gesellschaft der Gesellschaft. Band I. und Band II. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

Marx, K. und Engels, F. (1956). Werke. Band 1. Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie. Berlin.

Neckel, S. (2016). Die Refeudalisierung des modernen Kapitalismus, Kapitalismus und Ungleichheit. Die neuen Verwerfungen (Hrsg., Bude, Heinz und Staab, Philipp). Frankfurt: Campus, S. 157-174.

Parsons, T. (1951). The Social System. London: Routledge.

Parsons, T. and Shils, E. A. (1962). Toward a General Theory of Action. Cambridge MA: Harvard University Press.

Price, M. E. and Vugt, M. V. (2014). The evolution of leader–follower reciprocity: the theory of service-for-prestige. Frontiers in Human Neuroscience, 8 (49):363. URL: https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnhum.2014.00363/full (erişim 06.10.2022).

Riis, J. A. (1890). How the other half lives: studies among the tenements of New York. New York: Charles Scribner's Sons.

Rousseau, J-J (2006). Toplum Sözleşmesi. Fransızcadan çeviren Vedat Günyol. Türkiye İş Bankası: İstanbul.

San, C. (1993). "Karşılaştırma Yönteminde Zaman ve Mekân Boyutları". AÜ SbF Dergisi. 48, 1(4), s. 155-159.

Sartori, G. (1997). Demokratie Theorie. Darmstadt: Primus.

Schüttpelz, E. (2017). Hunter into prey. Trying to make sense of the 'Media Revolution' at Göbekli Tepe. SFB 1187 Medien der Kooperation 1 (Working paper series 1), 1-12. DOI: https://doi.org/10.25969/mediarep/3793 (erişim 06.10.2022).

Seaton, S. L. and Cleaseen, H. J. (1979). Political Anthropology. The State oft the Art. New York: Mouton Publishers.

Watkins, T. (2006). Architecture and the Symbolic Construction of New Worlds, Domesticating Space: Construction, Community, and Cosmology in the Late Prehistoric Near East. Studies in Early Near Eastern Production, Subsistence, and Environment 6 (eds., Banning, Edward Bruce and Chazan, Michael). Berlin: Ex Oriente, 15-24. https://www.exoriente.org/docs/00075.pdf (erişim 06.10.2022).

Weber, M. (1980). Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der verstehenden Soziologie. (Besorgt von Johannes Winckelmann) Studienausgabe. Tübingen: Mohr Siebeck.

Weber, M. (1985 [1903]):). Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre. Tübingen: Mohr Siebeck.

Weber, M. (1986a[1904]): "Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus", Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie, Band I(Hrsg. von Johannes Winckelmann) Tübingen: Mohr Siebeck, 17-206.

Weber, M. (1986b [1916]): Die Wirtschaftsethik der Weltreligionen, Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie. Band III. (Hrsg. von Johannes Winckelmann) Tübingen: Mohr Siebeck.

Weber, M. (1988). Politik als Beruf, Gesammelte politische Schriften (Hrsg. von Johannes Winckelmann) Tübingen: Mohr Siebeck.

diğer ülkeler üzerindeki resmi nitelikte olmayan görevlerinin (dolaylı olarak) ülkeler üzerindeki etkisi politika koordine etme üzerinedir. Sermayenin uluslar arasılaşması sermaye açısından sorun taşımazken sömürülen emek, emeğin uluslararası örgütlülüğü açısından çelişki yaşamaktadır (Picciotto: 2004).

6. SONUÇ

Alman kuramcılar arasında devlet tartışması siyaset analizini sermaye birikiminin analizinden ayıran kuramcıların (Offe ve Habermas) eleştirisi ile başlamıştır. Diğer yandan tartışmaya katkıda bulunanlar sadece sermaye ile devlet arasındaki bağlantıyı sürekli dile getirmek yerine, iktisadi olanla siyasi olan arasındaki ayrımın kabulünden hareketle, kapitalist üretim ilişkilerini niteleyen bu ayrımın tarihsel ve mantıksal temellerini kurmaya başlamıştır. Devletin göreli özerkliğini (devletin iktisadi alandan ayrışmasını ve ayrılmasını) anlayabilmek için göreli özerkliğin kapitalist üretim ilişkilerinin temel yapısından çıkarsanması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Devleti sermayeden türetmeye çalışmak siyasi olanı iktisadi olandan türetmek gibi bir çaba değil, fakat siyasi olan ile iktisadi olan arasındaki ayrışmayı, kapitalist üretimin toplumsal ilişkiler yapısından, yani belirli tarihsel sömürü biçimlerinden geçirmeye çalışmak demektir. Burada amaçlanan iktisadi ya da indirgemeci bir devlet kuramı geliştirmek değil, siyasal olanın maddeci bir eleştirisini oluşturmak için Marks'ın maddeci ekonomi politik eleştirisini yöntemini geliştirmektir: Devlet, ekonomik temele gönderme yapılarak açıklama yapılabilecek bir üst yapı değildir. Alman devlet tartışmaları içinde en verimli olanı devletin toplumsal ilişkilerden ayrışmasını, kapitalizmde işçi sınıfının burjuvazi tarafından sömürülmesinin emek gücünün bir meta olarak alınıp satılması yoluyla aracılık ettiği ile Hirsch yapmıştır. Bunu sömürü biçiminin doğası gereği sınıfsal tahakküm için gerekli olan toplumsal baskının doğrudan mevcut sömürü içinde kurulamayacağı fakat bireysel sermayeden ayrılmış bir alan içinde devletin konumlandırılması gerektiği düşüncesi izlemiştir. Devletin toplumdan ayrı bir kerte olarak varlığı, sermaye ilişkilerine ve dolayısıyla yeniden üretimi de sermaye ilişkilerinin yeniden üretimine bağlıdır.

KAYNAKÇA

Blanke B., Jürgens U. Kastendiek H. (1979). "On the Current Marxist Discussion on the Analysis of Form and Function of the Bourgeois State", (der. Holloway ve Picciotto), State and Capital: A Marxist Debate, University of Texas Pres, Austin, 108–147.

Bonefeld W., John H. (1991), "Introduction: Post Fordizm and Social Form",(der. Werner ve Holloway), Post Fordizm and Social Form, Londra: Macmillan Press. 1–7.

Clarke, S. (2007). Marks'ın Kriz Teorisi, İstanbul: Otonom Yayınları

Clarke, S. (2004). "Devlet Tartışmaları", (der. Simon Clarke), Devlet Tartışmaları Marksist Bir Devlet Kuramına Doğru, Ankara: Ütopya Yayınları, 7-88.

Clarke, S. (2004). "Marksizm, Sosyoloji ve Poulantzas'ın Devlet Kuramı", (der. Simon Clarke), Devlet Tartışmaları Marksist Bir Devlet Kuramına Doğru, Ankara: Ütopya Yayınları, 89-134.

Çalkı S. (2008). "Devlet Harcamaları Birikim ve Meşrulaştırma" *Ekonomik Yaklaşım* C:19, Özel Sayı, 85–119.

Hirsch J. (2004). "Fordist Güvenlik Devleti ve Yeni Toplumsal Hareketler", (der. Simon Clarke), Devlet Tartışmaları Marksist Bir Devlet Kuramına Doğru, Ankara: Ütopya Yayınları, 175–192.

Hirsch J. (1991). "Fordizm and Post Fordizm: The Present Social Crisis and its Consuqences", (der. Werner ve Holloway), Post Fordizm and Social Form, Londra: Macmillan Press, 8–34.

Hirsch J. (1979). "The State Apparatus and Social Reproduction: Elements of a Theory of the Bourgeois State",(der. Holloway ve Picciotto), State and Capital: A Marxist Debate, Austin: University of Texas Pres, 57–197.

Holloway J. (2004). "Devlet ve Gündelik Mücadele", (der. Simon Clarke), Devlet Tartışmaları Marksist Bir Devlet Kuramına Doğru, Ankara: Ütopya Yayınları, 135–175.

Holloway J. ve Picciotto S. (2004). "Sermaye Kriz ve Devlet", (der. Simon Clarke), Devlet Tartışmaları Marksist Bir Devlet Kuramına Doğru, Ankara: Ütopya Yayınları, 135–175.

Holloway J. ve Picciotto S. (1979). "Towards a Materialist Theory of the State",(der.Holloway ve Picciotto), State and Capital: A Marxist Debate, Austin: University of Texas Pres, 1-31.

Jessop B. (2008). Devlet Teorisi Kapitalist Devleti Yerine Oturtmak, Ankara: Epos Yayınları.

Jessop B. (2004). "Birikim Stratejileri, Devlet Biçimleri ve Hegemonya Projeleri", (der. Simon Clarke), Devlet Tartışmaları Marksist Bir Devlet Kuramına Doğru, Ankara: Ütopya Yayınları, 193–224.

Picciotto S. (2004). "Sermayenin Uluslararasılaşması ve Uluslararası Devlet Sistemi", (der. Simon Clarke), Devlet Tartışmaları Marksist Bir Devlet Kuramına Doğru, Ankara: Ütopya Yayınları, 261–274.

KAYNAKÇA

Bendix, R. (1967). Reflections on Charismatic Leadership. Asian Survey, 7 (6), 341-52.

Bensman, J. ve Givant, M. (1975). Charisma and Modernity: The Use and Abuse of a Concept. Social Research, 42 (4), 570-614.

Crouch, C. (2016). Post-Demokrasi (çev. A. E. Zeybekoğlu). Ankara: Dost.

Dunn, J. (2017). Halkların Özgürlüğü (çev. A. E. Pilgir). İstanbul: Ayrıntı.

Gerth, H. H. ve Mills, C. W. (2019). "Yazar ve Yapıtı" içinde M. Weber, Sosyoloji Yazıları H. H. Gerth ve C. W. Mills (haz.), (çev. T. Parla), İstanbul: Metis.

Giddens, A. (2001). Siyaset, Sosyoloji ve Toplumsal Teori (çev. T. Birkan). İstanbul: Metis.

Jaeger, C. S. (2011). Aura and Charisma: Two Useful Concepts in Critical Theory. New German Critique, 114, 17-34.

Lindblom, C. (2002). Charisma. Oxford: Blackwell.

Macpherson, C. B. (1984). Demokrasinin Gerçek Dünyası (çev. L. Köker). Ankara: Birey ve Toplum.

Meyer, T. ve Hincman, L. (2014). Medya Demokrasisi (çev. A. Fethi). İstanbul: Köprü.

Mounk, Y. (2021). Demokrasinin Halkla İmtihanı (çev. M. İ. Özekmekçi). İstanbul: H_2O.

Mulgan, G. (1995). Antipolitik Çağda Politika (çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı.

Potts, J. (2009). A History of Charisma. New York: Palgrave Macmillan.

Shils, E. (1965). Charisma, Order and Status. American Sociological Review, 30 (2), 199-213.

Sennett, R. (2010). Kamusal İnsanın Çöküşü (çev. S. Durak ve A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı.

Spencer, M. E. (1973). What is Charisma?. The British Journal of Sociology, 24 (3), 341-54.

Şaylan, G. (2008). Temsili Liberal Demokrasinin Önlenemez Krizi. Ankara: İmge.

Weber, M. (2012a). Ekonomi ve Toplum Cilt 1 (çev. L. Boyacı). İstanbul: Yarın.

Weber, M. (2012b). Ekonomi ve Toplum Cilt 2 (çev. L. Boyacı). İstanbul: Yarın.

Weber, M. (2019). Sosyoloji Yazıları (çev. T. Parla). İstanbul: Metis.

Çevre sorunları küresel bir nitelik kazandığı dönemden itibaren, çevreyi insan müdahalesine karşı koruma güdüsü ve gündemi, çevre politikası sürecini destekler niteliktedir. Global alanında yaşanan çevre ve sorunlar kapsamında yapılacak çalışmalar; devletlerin kendi kapasitelerini geçmektedir. Bu nedenle devlet dışı tüm aktörlerin; ulus üstü bölgesel ve küresel örgütlerin, uluslararası kuruluşların, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektörün bu süre zarfında katılım sağlamaları gerekmektedir. Nitekim çevre kirliliğin belirli sınırlarının olmaması ve çevre kirliliğinin giderek artan bir ivmeye sahip olması dolayısıyla sorun, salt ülkelerin sorunu olarak görülmemelidir. Bunun yerine çevresel kirlilik artık çok daha büyük bir sorun olarak görülmeli, tüm paydaşların katılımıyla desteklenmeli ve bir konsensüs oluşturulmalıdır.

Çevre sorunlarının ulus devletlerin çizdiği yapay sınırları tanımaması, çevrenin kapsadığı alanı da genişletmektedir. Büyüyen ve genişleyen boyutları dolayısıyla çevre sorunları, ortak çevre politikalarının gerekliğinin ortaya koymuştur. Bu bağlamda ortaya konulan önce 1972 Stockholm Zirvesi ve daha sonralarında yapılan antlaşmalar (Avrupa Tek Senedi, Maastricht, Amsterdam, Nice ve Lizbon Antlaşmaları ile AB 2020 Stratejileri) ve çevre eylem programlarının (yedi farklı eylem programı) tek amacının çevreyi korumak olduğu açıktır. Ancak çevre politikaları ile bağlantılı diğer politikalar ve çevre eylem programları belirlenirken, öncelikle çevre göz önünde bulundurularak hareket edilmelidir. Aksi halde çevre yalnız hükümetlerin, hükümet dışı aktörlerin, uluslararası kuruluşların vb. belirleyeceği politikalarla korunamaz. Bunun yanında çevre politikalarına halkın da destek vermesi gerekmektedir.

Son tahlilde hiçbir bağlayıcılığı olmayan çevre politikalarının, çevre eylem programlarının, oluşturulan çevre rejim teorilerinin ve bunlar nezdinde yapılan tüm toplantıların, çevre sorunlarını uluslararası ölçekte ortadan kaldırmasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Dünyada; çevre ile alakalı politikalar, eylem planları ve antlaşmalar hazırlanırken, çevre kirliliğin ana öğesi olan insana ulaşmak temel hedef olmalıdır. Çevre, tüm canlıların ortak yaşam sürdüğü bir alan yani kamu malı olması nedeni ile onu korumak ve gerekli özeni göstermek bu alanı kullanana herkesin asli görevleri arasındadır. Bu nedenle herkes, asgari çevre bilincine sahip olarak çevreye yeterli ve gerekli özeni göstermelidir.

KAYNAKÇA

Arı, T. (2008). Uluslararası İlişkiler Teorileri. Bursa: MKM.

Armstrong, J. S. ve R. G. B. (1993). Environmental Ethics: Divergence and Convergence. New York: Mc Graw-Hill.

Durmaz, B. (2004). Avrupa Birliğinde Çevre Politikası Alanında Muhtemel Müzakere Sürecine Yönelik Gerekli Hazırlıkların Örneklerle Çalışılması: Uzmanlık Tezi. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği.

Ertürk, H. (1996). Çevre Bilimlerine Giriş. No:10. Bursa: Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı.

Kaplan, A. (1999). Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, No:19.

Karakoç, . A. (2004). "Çevre Sorunlarına Etik Yaklaşım". (Ed: M.C. Marin ve Uğur Yıldırım). Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar: Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetsel Perspektifler içinde. (s. 59-74). İstanbul: Beta.

Kaya, Y. ve Kaya, S. (2011a). "Uluslararası Çevre Rejimlerinde Etkinlik Sorunu". Uluslararası İlişkiler Dergisi, 8(30), 125- 148.

Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2005). Çevre Politikası. 5. Basım, Ankara: İmge Kitabevi.

Kırımhan, S. (1995). "Türkiye'de Çevre Sorunları ve Çevre Politikası". Yeni Türkiye Dergisi, 5, 164-168.

Ökmen, M. (2004). "Politika ve Çevre. Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar". Beta Yayınları, (1483), 327-368.

Sencar P. (2007). Türkiye'de Çevre Koruma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Susskınd, L. (1994) Environmental Diplomacy: Negotiating More Effective Global Agreements, New York: Oxford University Press.

Ünder, H. (1996). Çevre Felsefesi. Etik ve Metafizik Görüşler. Ankara: Doruk Yayıncılık.

Mülteciler tarafından geliştirilen tüm taktikler tek taraflı bir çaba olarak kalmakta başta emek piyasasındaki dezavantajlılıklar olmak üzere sorunların çözümüne yetmemektedir. Mülteci kadınlardaki bugünün dezavantajlılıklarının nesillere aktarılması ile ülkelerin geleceklerine yönelik daha ciddi sorunlar oluşabilmektedir. Toplumda zorunlu göçü deneyimleyen hem mülteci hem kadın olmak durumu söz konusudur, bu durumu "ötekileştirmenin farklı yüzlerini yineleyerek deneyimlemek" olarak tanımlamak mümkündür. Sorunların giderek büyümesi, sadece mültecilerin damgalanmasına neden olmamakta, aynı zamanda sosyo-ekonomik yeni sorunların oluşmasına neden olmakta, özellikle mülteci kadınları enformal emek piyasasının içerisine hapsedebilmektedir. Kapitalist sistem içerisinde dezavantajlı konumda olan kadın emeğinin daha da özelinde mülteci kadın emeğinin sömürüldüğünü söylemek mümkündür. Bugün birçok ülkede mülteci kadınlar yerli işgücüne göre hatta mülteci erkek işgücüne göre daha düşük ücretlerle çalıştırılmakta, yanı sıra cinsel ve psikolojik şiddet gibi birçok istismara maruz kalmakta ve cinsiyet temelli itibarsızlaştırmalarla yüzleşmektedirler. Durum böyleyken mülteci kadınların emeğinin korunmasına yönelik etkin küresel ve ulusal politikaların henüz geliştirilmediğini söylemek mümkündür. Neticede emek istismarı tüm dünyada devam etmektedir ve sorun emek sömürüsüdür. Ayrıştırıcı bir dil ötekileştirici davranış kalıpları, kapitalist hegemonya ve sermayenin emeği sürekli kontrol ettiği bir yapı olmadığı sürece özgür bir emek gücünden bahsedilemeyecek, enformel emek sektörü hayatta kalacak ve Marx'ın deyimiyle "yedek işçi (sanayi) ordusu" alanda hep var olacaktır.

Göç, toplumdaki farklılıkları bir bağlam içerisine alıp göç edilen mekanı daha yaşanılır insan ilişkilerini düzenleyen, bütünleştiren bir araç olmalıdır. Sosyal bütünleşme ve entegrasyon düzeyini arttırmaya yönelik politikalar büyük önem arz etmektedir. Genel olarak mülteci emeğinin düzenlenmesi ama özellikle mülteci kadın emeğinin enformal emek piyasasından korunması, dezavantajlılıkların nesillere aktarılmasının önlenmesi ve ülkelerin sağlıklı bir gelecek planlaması yapabilmeleri adına oldukça önemlidir. Devletler mültecilere yönelik politikalarında, sadece mültecileri değil kendi yurttaşlarını da korumak ve gelecekte daha sağlıklı bir sosyo-ekonomik yapı oluşturabilmek adına sorumluluk taşımaktadırlar.

KAYNAKÇA

Akalın, E. (2014). "Türkiye'de Göçmen Ev İşçilerinin Çalışma Koşulları", VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu, www.sosyalhaklar.net (Erişim Tarihi:07.09.2022).

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürler Arası İletişim, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5: 20, 292-303.

Atasü- Topçuoğlu, R., (2012). Türkiye'de Göçmen Çocukların Profili, Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Önerileri Hızlı Değerlendirme Araştırması www.turkey.iom.int/documents/Child/IOM_GocmenCocukRaporu_tr_03062013.pdf (Erişim Tarihi:02.09.2022).

Biner Ö. ve C. Soykan (2016). "Bize Misafir dediler. Söyleyiniz, kimdir misafir? Var mıdır kanunda karşılığı?": Suriyeli Mültecilerin Perspektifinden Türkiye'de Yaşam,

De Certeau, M. (2008). Gündelik Hayatın Keşi I Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları. (Çev. Lale Arslan Özcan), Ankara: Dost Yayınları.

Demirdizen, D. (2013). "Türkiye'de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar: Yeni Düzenlemelerle Yarı Köle Emeğine Doğru mu?", Çalışma ve Toplum 3: 325-346.

Güneş, F. (2011). Ekonomi Sosyolojisi, Enformel Sektör/Ekonomi, Anadolu Üniversitesi Yayını:2303, 67-93.

http://www.academia.edu/24834583/_Bize_Misafir_Dediniz._S%C3%B6yleyiniz_kimdir_Misafir_Var (Erişim Tarihi:08.09.2022).

Kentel, F vd., (2009).“Milletin Bölünmez Bütünlüğü” Demokratikleşme Sürecinde Parçalayan Milliyetçilik(ler), İstanbul: Tesev.

Marx, K., (2004). Kapital Cilt 1 (7. b.). (Çev. A. Bilgi). Ankara: Kuban Matbaacılık, Sol Yayınları.

Omay, U. (2011). Yedek İşgücü Ordusu Olarak Kadınlar, Çalışma ve Toplum, 30, 137-166

Özkul, P. ve Kanyılmaz, G. (2012). Yoksulluk ve Enformelleşme Bağlamında Ortaya Çıkan Bir Yaşam Tarzı: Seyyar Satıcılar, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi , 17 (1) , 27-61 . Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduiibfd/issue/20822/222873

Toksöz; Özkazanç ve Poyraz (2001). Kadınlar, Kalkınma ve Sosyal Adalet, Ankara: Ankara Üniversitesi, KASAUM.

Wacquant, L. (2007). Pierre Bourdieu: Hayatı, Eserleri ve Entelektüel Gelişimi. Güney Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı ve Ümit Tatlıcan (Ed.), Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi, İstanbul: İletişim.

Yalçın, Ç. (2016). “Türkiye’de Ev Hizmetlerinde Çalışan Göçmen Kadınlar ve Ekonomik Şiddet.”, Fe Dergi: Feminist Eleştiri, 7: 1, KASAUM, 50-60.

KAYNAKÇA

Bozkurt, C. (2009). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun İç Kontrol Bağlamında Değerlendirilmesi. 29–40.

Çalışkan, Y., & Çifçi, Y. (2017). 5018 Sayılı Kanun Kapsamında Kamu Kurumlarında İç Kontrol Sistemi: Maliye Bakanlığı Uygulamasının İncelenmesi. İşletme Bilimi Dergisi, 5(3), 105–125. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/393299

Hazine ve Maliye Bakanlığı Kararları (2018, 11 21). 21/11/2018 tarihli ve 6 sayılı Kurul Kararı, https://www.hmb.gov.tr/idkk-kurul-kararlari adresinden alındı

Hazine ve Maliye Bakanlığı. (2022, 11 21). Kamu İdareleri İç Denetçi Kadroları, https://www.hmb.gov.tr/kamu-idareleri-ic-denetci-kadrolari adresinden alındı

Kamu Malî Yönetim ve Kontrol Kanunu (2003, 12 24). https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5018.pdf adresinden alındı

İç Kontrol ve Ön Malî Kontrole İlişkin Usul ve Esaslar. (2005, 12 31). https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=9813&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5 adresinden alındı

Kanca, O. C. (2017). 5018 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 493–505. https://doi.org/10.18506/anemon.293419

Kara, H., & Karakılçık, Y. (2016). 5018 Sayılı Kanun Kapsamında Yerel Yönetimlerin Denetimi Getirdiği Yenilikler, Uygulamalar ve Karşılaşılan Eksiklikler. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 6(3), 727–738. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/261510

Karakaş, M. (2005). Kamu Harcamalarında Sayıştay Tarafından Yapılan Denetime Tarihsel Bir Bakış ve 5018 Sayılı Kanun Çerçevesinde Sayıştay'da Yapılan Düzenlemeler. Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 48, 51–70. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/7284

Kesik, A. (2005). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Bağlamında ve AB Sürecinde Türk Kamu İç Mali Kontrol Sistemi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9, 94–114. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/252012

Kömürcüler, E. (2011). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda Küreselleşmenin İzleri. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 29(1), 127–151. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88763

Moğol, T., & Şahin, D. (2010). Kamu Kuruluşlarında Performans Esaslı Bütçeleme Uygulaması ve Kamu Harcamaları Üzerindeki Etkisi: Bir Durum Çalışması. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2, 1–26.

Önen, S. M., & Özmen, B. (2011). Kamu Mali Yönetiminde Kontrol ve Sorumluluk. Sayıştay Dergisi, 81, 91–110. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1713771

Şahin, Ü. (2008). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda İç Denetim Sistemi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 15, 289–302. https://dergipark.org.tr/tr/pub/kmusekad/issue/10221/125648

Şentürk, A. (2015). 5018 Sayılı Kanun ile Türk Kamu Yönetiminde Performans Yönetimi Uygulamaları. Strategic Public Management Journal, 1(2), 107–112. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/274036

Taytak, M., & Aydın, M. (2019). Kamu Zararı Uygulamalarının Kamu Görevlileri Üzerine Yansımaları. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(1), 127–146. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/671755

Toprak, D. (2008). 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 24 Ocak 1980 Kararları Işığında Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(2), 313–333. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/194747

Topsakal, M. (2021). 3568 Sayılı Kanun ile 5018 Sayılı Kanun'a Tabi Personelin Sorumluluklarına Bakış. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 8(14), 1–17. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1512530

Uğurlu, F., & Çukacı, Y. C. (2019). Kamu Kurumlarında İç Kontrol Sisteminin Yapısı, İşleyişi : Üniversitelere Yönelik Bir Araştırma. 10(1), 13–38. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/737631

Yılmaz, H. H., & Tosun, S. (2010). 5018 Sayılı Kanun Çerçevesinde Mali Saydamlık ve Parlamentonun Bütçe Sürecinde Etkinliği. Yasama Dergisi, 14, 5–23. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1121171

SAĞLIK VE ÇEVRE EKONOMİSİ ALANINDA AKADEMİK ARAŞTIRMALAR

Editörler
Öğr. Gör. Dr. Zerrin DÜRRÜ
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Sevcan KAPKARA KAYA
Samsun Üniversitesi

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.
Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-99-9
Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı:

Vildan YAVUZ

EKİN Basım Yayın Dağıtım
Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

İnsanoğlu var olduğu günden beri çevre ile iç içe yaşamış ve kaynaklarından faydalanmıştır. İnsan ve çevre arasındaki bu yönlü döngüsel ilişki geçmişten bu yana süregelmektedir. Sürekli dönüşüm ve değişimin yaşandığı günümüz dünyasında, hızlı nüfus artışı, iklim değişikliği, yenilenemeyen enerji kullanımı, sanayileşme ve teknolojik faaliyetler süregelen bu döngüde bozulmalara sebep olmaktadır. Bu bozulmalar çevre ve insan sağlığı üzerinde çeşitli tehditler ve baskılar oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak, birey ve ülke bazında ekonomik kayıplar ortaya çıkmaktadır. Bu durumu yönetebilmede kavramsal boyutunu aşan sağlık ve çevrenin ekonomik değerinin yükseltilmesi önemli bir hal almaktadır. Bu öneme karşın, dünya ülkeleri ekolojik dengenin oluşturulması ve bireylerin ömürlerinin sağlıklı uzatılması için ulusal ve uluslarüstü ölçekte çeşitli planlar, programlar, uygulamalar ve yenilikler geliştirmekte ve uygulamaktadır. Bu uygulamalar aracılığıyla, ülkeler dönüşen ve değişen sisteme uyum sağlamaya çalışmaktadır.

"Sağlık ve Çevre Ekonomisi Alanında Akademik Araştırmalar" adlı bu kitap çevre ve sağlık ekonomisi alanında seçme konulardan derlenen akademik çalışmalardan oluşmaktadır. Son dönemlerde sağlık ve çevre ekonomisine artan ilgi, bu konuda araştırmalar içeren kaynaklara ihtiyacı beraberinde getirmektedir. Bu doğrultuda ilgili alanda normatif temelleri inceleyen çalışmalar yeni bir anlayış ile katkı sağlamaktadır. Kitap, toplam 14 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler kapsamında sağlık harcamaları, sağlık sistemleri, yaşam yılları, sağlık hizmetlerine erişim gibi sağlık ekonomisi konuları ile çevresel sürdürülebilirlik, çevresel dışsallıklar, ekolojik yaklaşımlar, iklim krizi, hedonik tüketim gibi çevre ekonomisi konularında farklı yaklaşımlar teorik ve betimsel esaslı değerlendirilmiştir. Kitabın bölümlerine çeşitli üniversitelerden akademisyenler katkı sağlamıştır. Kitabın politika yapıcılara, yöneticilere ve araştırmacılara ışık tutması beklenmektedir.

Kitabın okuyuculara faydalı olmasını dileriz.

Öğr. Gör. Dr. Zerrin DÜRRÜ
Dr. Öğr. Üyesi Sevcan KAPKARA KAYA
Aralık 2022

İÇİNDEKİLER

SAĞLIK EKONOMİSİ AÇISINDAN TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLERİN ÖNEMİ.....1
Sedanur DEMİR
Figen BÜYÜKAKIN

BİREYLERİN ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KARARLARI İÇİN DAVRANIŞSAL İKTİSAT İÇGÖRÜLERİ.....12
Esra KOÇ
Meltem ERDOĞAN

TÜRKİYE'DE ENERJİ KAYNAKLI ÇEVRESEL DIŞSALLIKLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....25
Sevcan KAPKARA KAYA

TÜRKİYE VE OECD ÜLKELERİNİN BİRİNCİ BASAMAK SAĞLIK HİZMETLERİNE YAPTIĞI KAMU HARCAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....39
Yavuz Selim KÜÇÜK

SAĞLIKTA EŞİTSİZLİKLER ÜZERİNE BİR SİSTEMATİK DERLEME VE POLİTİKA ÖNERİSİ 51
Hatice GÜNEŞ
Merve KİŞİ
Aslı METİN

COVID-19'UN SAĞLIK SEKTÖRÜNDEKİ TEDARİK ZİNCİRİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE BU ETKİNİN EKONOMİDEKİ YANSIMALARI.....69
Nihan ÖZKAN
Özcan ÖZKAN

SAĞLIĞIN BELİRLEYİCİLERİNDEN SAĞLIK SİSTEMLERİNİN SINIFLANDIRILMASI: SAĞLIK HARCAMALARI VE SAĞLIKLI YAŞAM BEKLENTİSİ YÖNÜNDEN ABD VE KÜBA BETİMSEL KARŞILAŞTIRMASI 92
Zerrin DÜRRÜ

SAĞLIK EKONOMİSİ DEĞERLENDİRME YÖNTEMLERİ.....116
İbrahim ÇINAR

ÜNİVERSİTELERİN EKOLOJİ KULÜPLERİNDEKİ GÖNÜLLÜLERİN İKTİSADİ VE SOSYOLOJİK AÇIDAN MOTİVASYON KAYNAKLARI: İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EKOLOJİ KULÜBÜ ÖRNEĞİ.....135
Özcan GARAN
Ayda Rona Aylin ALTINAY

TÜRKİYE'DE SAĞLIK EKONOMİSİ KONULU LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ.....157
Merve Ebrar YILMAZ
Selin KALENDER

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE ÇEVRE İÇİN AKILLI EKONOMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME 172
Gökçen AYDINBAŞ

YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI VE ÇEVRESEL ETKİLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....192
Ömer Faruk TUNÇBİLEK

HEDONIC CONSUMPTION AND SUSTAINABILITY 216
Anet TAŞÇIOĞLU
Gülşah KOCAKAYA

Kaynakça

Acıbuca, V. ve Bostan, D. (2018). Dünya'da ve Türkiye'de Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Yeri ve Önemi. *Çukurova Journal Agricultural Food Sciences, 33(1)*, 37-44.

Adıyaman, E. ve Ayhan, V. (2010). Etlik Piliçlerin Beslenmesinde Aromatik Bitkilerin Kullanımı. *Hayvansal Üretim, 51(1),* 57-63.

Barnes, J., Anderson, L. A. and Phillipson, J. D. (2007). *Herbal Medicines (Third edition)*. London: Pharmaceutical Press.

Başer, K.H.C. (2005). New Trends in the Utilization of Medicinal and Aromatic Plants, in *III WOCMAP Congress on Medicinal and Aromatic Plants-Volume 2: Conservation, Cultivation and Sustainable Use of Medicinal and Aromatic Plants*, 676, (11–23. ss.).

Demirezer, L.Ö. (2011). Bitkilerin Tıpta Kullanılması Konusundaki Sorumluluklarımız, *Bitkilerle Tedavi Sempozyumu, 5-6 Haziran 2010 Zeytinburnu/İstanbul Bildiriler Kitabı* içinde (87-88. ss.).

Faydaoğlu, E. ve Sürücüoğlu, M.S. (2011). Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. *Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 11(1),* 52-67.

Göktaş, Ö. ve Gıdık, B. (2019). Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanım Alanları. *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2(1),* 145-151.

International Trade Centre [ITC] (2022, Aralık). *International Trade Statistics 2014-2021* [Dataset]. Erişim adresi: www.intracen.org. Erişim Tarihi: 13.12.2022.

Jonas, W.B., Kaptchuk, T.J. and Linde, K. (2003). A Critical Overview of Homeopathy. *Ann Intern Med, 138(5),* 393–399.

Kanat, T. (2019). Aromaterapi. *J Biotechinol & Strategic Health Res., 3,* 67-73.

Kaya, A. (2011). Tıbbi Bitkiler ve Etnobotanik Çalışmalar, *Bitkilerle Tedavi Sempozyumu, 5-6 Haziran 2010 Zeytinburnu/İstanbul Bildiriler Kitabı* içinde (11-18. ss.).

Máthé, Á. (2015). Introduction: Utilization/Significance of Medicinal and Aromatic Plants, in *Medicinal and Aromatic Plants of the World - Scientific, Production, Commercial and Utilization Aspects*, (ed. Ákos Máthé), (1-12. ss.). Springer.

Saçıldı, E. ve Öztürk, E. (2012). Kümes Hayvanları Rasyonlarında Tıbbi Aromatik Bitkilerin Kullanımı, *Uluslararası Türk ve Akraba Topluluklar Zootekni Kongresi 2012* içinde (116-121. ss.).

Schippmann, U.W.E., Leaman, D. and Cunningham, A.B. (2006). A Comparison Of Cultivation And Wild Collection Of Medicinal And Aromatic Plants Under Sustainability Aspects, *Frontis, 17,* 75-95.

WHO (2013). *Traditional Medicine Strategy 2014-2023*, Geneva: WHO Press. Erişim Adresi: https://www.who.int/publications/i/item/9789241506096. Erişim Tarihi: 03.12.2022.

WHO (2019). WHO Global Report on Traditional and Complementary Medicine 2019, Geneva: World Health Organization; 2019. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Erişim Adresi: https://oialliance.org/wp-content/uploads/2019/06/WHO-GLOBAL-REPORT-ON-TRADITIONAL-AND-COMPLEMENTARY-MEDICINE-2019-2.pdf. Erişim Tarihi: 02.12.2022.

WWF (2010). Türkiye'nin Endemik Bitki Türleri. Erişim Adresi: https://www.wwf.org.tr/?1206/turkiyeninendemikbitkiturleri#:~:text=T%C3%BCm%20Avrupa'da%20toplam%203000,804%20bitki%20t%C3%BCr%C3%BCn%C3%BCn%20bulundu%C4%9Fu%20belirtilmi%C5%9Ftir. Erişim Tarihi: 14.12.2022.

Yipel, M., İlhan, A., Tekeli, İ.O., Kırgız, F.C., Türk, E. ve Emiroğlu, S.B. (2020). İlaçlarla Etkileşim Potansiyeline Sahip Hayvan Sağlığında da Kullanılan Tıbbi Bitkiler. *Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Derneği Bülteni, 11(1),* 13-26.

Kaynakça

Ariely, D. (2013). *Akıldışı ama öngörülebilir*. İstanbul: Optimist Yayınları.

Ata, O., & Erdoğan, M. (2020). Geri bildirim ve sosyal normların hanehalkı elektrik enerjisi tasarrufuna etkileri: Deneysel bir çalışma. *Tüketici ve tüketim araştırmaları dergisi, 12*(1), 1-34.

Barbu, A. D., Griffiths, N., & Morton, G. (2013). *Achieving energy efficiency through behaviour change: what does it take?.*

Camerer, C. ve Loewenstein, G. (2004*). Behavioral Economics: Past, Present and Future.* Camerer, C. Loewenstein, G. ve Rabin, M. (Ed), Advances in Behavioral Economics, 3-51. New York: Princeton University.

Carlowitz, H. V. (2000). *Sylvicultura oeconomica: Anweisung zur wilden Baum-Zucht*. Leipzig, 1713, 84.

Costa, D. L., & Kahn, M. E. (2013). Energy Conservation "Nudges" and Environmentalist İdeology:Evidence From a Randomized Residential Electricity Field Experiment. Journal of the European Economic Association, 11(3), 680-702.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2021). Plastik Poşet Kullanımı Yüzde 75 Oranında Azaldı. https://www.csb.gov.tr/plastik-poset-kullanimi-yuzde-75-oraninda-azaldi-bakanlik-faaliyetle ri-31995 (Erişim Tarihi: 07.10.2022).

Deacon, L. G. ve Firebaugh, L. L. (1988). *Family Resouce Management Principles and Applications. Allyn and Bacon*, INC. 2nd Edition.

ECOFYS, *"World GHG Emissions Flow Chart 2010."* 2013. (07.10.2022).

Engin, H. (2010). *Coğrafya eğitiminde sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilirlik eğitimi ve çevre eğitimi konularının kazandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiye.

Erdoğan, M ve Koç, E. (2021). *Dijital dürtmenin kullanım alanları ve faydası*. Sözel bildiri. Cukuro-va 7 Th ınternational scientific researches conference, Adana, Turkey.

German Advisory Council on Global Change (2007), *World in Transition: Climate Change as a Risk Security*, Berlin.

Gıcır, B., Işıl, Oruç, Ç., & Özatlı, N. S. (2020). X, Y, Z kuşaklarının çevre davranış düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi*:* Balıkesir örneği. *Eğitim ve toplum araştırmaları dergisi,* 7(2), 491-516.

Gökçek, B., Bozdağ, A., & Demirbağ, H. (2019). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi örneğinde karbon ayak izinin belirlenmesi*. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi,* 8(2), 721-730.

Görmez, K., (2003). *Çevre Sorunları ve Türkiye*, 3. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi.

Hammond, J., Keeny, R., & Raiffa, H. (1998, Eylül- Ekim). *The Hidden Traps in Decision Making*. Harvard Business Review, 47-58.

International Energy Agency , (2015). *World Energy Outlook 2015,* OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/weo-2015-en.

IPCC (2007), *Climate Change: Synthesis Report,* Valencia/Spain (07.10.2022).

Justus, J. R., & Fletcher, S. R. (2006). *Global climate change*. Washington.

Kahneman, D. (2015). *Hızlı ve Yavaş Düşünme.* O.D. (Çev). İstanbul: Varlık yayınları.

Kahneman, D. , Tversky, A. (1984). *"Choises, Values, and Frames"* , American Psychologist, 39(4), 341-350.

Karl, T. R., & Trenberth, K. E. (2003). *Modern global climate change. science*, *302*(5651), 1719-1723.

Keleş, R. ve Hamamcı, C., (2005). *Çevre Politikası,* İmge Kitabevi, 5. Baskı, Ankara.

Leggett, Jane A., (2007). "Climate Change: Science and Policy Implications", Congressional Research Service Reports. 45. https://digitalcommons.unl.edu/crsdocs/45.

McKibbin, W. J., & Wilcoxen, P. J. (2002). The role of economics in climate change policy. Journal of economic perspectives, *16*(2), 107-129.

Neyse, L. (2011). *Davranışsal İktisat Çerçevesinde Güven Kavramı*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Organisation for Economic Cooperation and Development. OECD. (2015). "*Behavioural insights and new approaches to policy design: The views from the field.* https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/behavioural-insights-summary-report-2015.pdf (Erişim tarihi: 18.10.2022).

Organisation for Economic Cooperation and Development. OECD. (2017). *Tackling environmental problems with the help of behavioural insights*. https://www.oecd.org/environment/tools-evaluation/Policy-Highlights-Behavioural-Insights.pdf (18.10.2022).

Özgen, N. & Kahyaoğlu, M. (2012). *Yaşamsal mekanların bozulması: çevre sorunları*. N. Özgen (Ed.), Günümüz dünya sorunları içinde (ss. 71-105). Ankara: Eğiten kitap.

Plassmann, K., & Edwards-Jones, G. (2010). Carbon footprinting and carbon labelling of food products. *In Environmental Assessment and Management in the Food Industry* (pp. 272-296). Woodhead Publishing.

Sendhil, M., Richard T. (2004). Behavioral economics. *İnternational encylopedia of social and behavioral sciences, 1*094-1100.

Slapø, H. B., & Karevold, K. I. (2019). Simple eco-labels to nudge customers toward the most environmentally friendly warm dishes: An empirical study in a cafeteria setting. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 40. https://www.frontiersin.org/files/Articles/424870/fsufs-03-00040-HTML/image_m/fsufs-03-00040-g001.jpg

Sommer, A. N. (2009). Taking the Pitt Bull Off the Leash, Siccing the Endangered Species Act on Climate Change. *BC Envtl. Aff. L. Rev.*, *36*, 273.

Thaler, R., ve Sunstein, C. (2008). *Nudge: Impro-ving decisions about health, wealth and happiness*. London: Yale University Press.

Tversky, A., & Kahneman, D. (1992). Advances in prospect theory: Cumulative representation of uncertainty. *Journal of Risk and uncertainty*, *5*(4), 297-323.

United Nations Environment Programme. (2017). Consuming differently, consuming sustainably: Behavioural insights for policymaking (08.10.2022)

United Nations Environment, "World Environment Day (WED) 2015 - Energy," 2015. [Online]. Available: http://www.unep.org/wed/theme/energy.asp (10.10.2022).

Vural, İstiklal Y. (2008). İklim Değişikliğinin Etkileri; http://www. canaktan.org/ ekoloji-cevre/iklim-degisiklik/etkileri.htm (07.10.2022).

World Water Council, Secure, Adapt, Sustain, 2016 (07.10.2022).

Yalçınkaya, E. (2013). İlköğretim 8. Sınıf öğrencilerine göre çevre sorunları: Nitel bir çalışma. *Marmara Coğrafya Dergisi,* 27, 416-439.

Yıldız, K., Ş. Sipahioğlu ve M. Yılmaz, (2005). *Çevre Bilimi*, 2. Baskı, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Http-1: https://www.digitalbizmagazine.com/behavioral-economics-and-sustainability/ (07.10.2022).

Http-2: https://phys.org/news/2022-10-eco-labels-menu-options-prompt-diners.html (18.10.2022).

Kaynakça

Alam, M. S. (2006). Economic growth with energy. MPRA Paper No. 1260, 1-27. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/1260/1/MPRA_paper_1260.pdf (20.09.2022).

Asghar, Z. (2008). Energy-GDP relationship: a causal analysis for the five countries of South Asia. *Applied Econometrics and International Development*, *8*(1), 167-180.

Avrupa Birliği (2015). Blending in the energy sector. https://europa.eu/capacity4dev/file/29927/download?token=HddIIbdh (19.10.2022).

Aydoğdu, Ç. (2021). Yenilenebilir enerji sektöründe ve enerji verimliliğinde kamusal destekler ve Türkiye'de yansımaları. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 6(1): 52-74.

Aytaç, D. (2011). Türkiye'de enerji etkinliğini sağlama ve çevresel kirlenmeyi engellemede enerji üzerindeki zımni vergi oranlarının etkisi. *Maliye Dergisi*, *160*, 392-410.

Bilen, K., Ozyurt, O., Bakırcı, K., Karslı, S., Erdogan, S., Yılmaz, M., & Comaklı, O. (2008). Energy production, consumption, and environmental pollution for sustainable development: A case study in Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, *12*(6), 1529-1561.

Çetin, T. (2005). Çevresel dışsallıklar ve içselleştirme yöntemleri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *7*(3), 143-166.

Ceylan, H., (2021). Çevresel etki değerlendirmesi uygulamalarında enerji sektörü analizi, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (27), 237-242

Ciğerci, İ., & Öğlek, İ. (2021). Geleceğin kırsal turizm merkezleri ekoköylerin dışsallıkları: Türkiye ve bazı Avrupa ülkeleri karşılaştırması. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, *9*(2), 1030-1053.

Dinler, Z. (2021). Mikro ekonomi. Bursa: Ekin Yayıncılık.

Erdoğan, S. (2020). Enerji, çevre ve sera gazları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *10*(1), 277-303.

Ergün, S., & Polat, M. A. (2017). G7 Ülkelerinde CO_2 emisyonu, elektrik tüketimi ve büyüme ilişkisi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *5*(2), 257-272.

European Environment Agency (EEA**).** EEA greenhouse gases - data viewer, https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/data-viewers/greenhouse-gases-viewer (27.11.2022).

Finnell, J., Kennedy, T. G., & Monk, T. E. (1990). Evaluating externalities related to the energy sector. *meridian corp. Report, prepared for PT Resource Development Consultants*.

Glossary of Environment Statistics (1997). Studies in methods. No. 67, United Nations, New York. https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesf/seriesf_67e.pdf (08.09.2022).

Grigoroudis, E., Kouikoglou, V. S., Phillis, Y. A., & Kanellos, F. D. (2021). Energy sustainability: A definition and assessment model. *Operational Research*, *21*(3), 1845-1885.

Gürler, A. Z., Erdal, G., Bal, S. G. & Ayyıldız, B. (2017). Ekolojik ekonomi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA) (2005). Energy indicators for sustainable development: guidelines and methodologies. https://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub1222_web.pdf (15.10.2022).

Kadıoğlu, S., & Tellioğlu, Z. (1996). Enerji kaynaklarının kullanımı ve çevreye etkileri. *TMMOB Türkiye Enerji Sempozyumu*, 55-67.

Kargı, V., & Yüksel, C. (2010). Çevresel dışsallıklarda kamu ekonomisi çözümleri. *Maliye Dergisi*, *159*, 183-202.

Kesbiç, C., & Bozduman, E. T. (2021). Türkiye'de sektör bazında enerji tüketiminin çevre kirliliği üzerine etkisi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *19*(2), 289-299.

Kurtlu, A. (2017). Çevresel maliyetlerin faaliyet tabanlı maliyetleme yöntemi ile belirlenmesi ve bir uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *24*(2), 309-325.

Olusegun Odularu, O., & Chinedu, O. (2009). Does energy consumption contribute to economic performance? Empirical evidence from Nigeria. *Journal of Economics and International finance*, *1*(2), 044-058.

Öncel, A., Kırca, M., & İnal, V. (2017). Elektrik tüketimi ve ekonomik büyüme ilişkisi: OECD ülkelerine yönelik zamanla değişen panel nedensellik analizi. *Maliye Dergisi*, (173), 398-420.

Özbay, R. D., & Özbek, A. (2017). Çevresel etkilerin ekonomik maliyeti. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, *16*(32), 77-88.

Popp, D., Newell, R. G., & Jaffe, A. B. (2009). Energy, the environment, and technological change. NBER Working Paper No. 14832, 1-74.

Şahin, M. Ş., & Karhan, G. (2021). Sektörel düzeyde enerji tüketimi ve büyüme. Ankara: İKSAD yayınevi.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası Enerji Çalışma Grubu (2021). Enerji görünümü. https://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/enerji-sektor-gorunumu-2021.pdf (25.11.2022).

Türkiye İstatistik Kurumu. İstatistiksel veri portalı. https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Cevre-ve-Enerji-103 (27.11.2022).

World Bank Group (1998). Economic analysis of environmental externalities. 54-56, http://web.worldbank.org/archive/website00672/WEB/PDF/HANDB-72.PDF (12.10.2022).

Kaynakça

Arık, Ö. ve İleri, Y.Y. (2016). Sağlıkta Geri Ödeme Sistemleri ve Global Bütçe. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 5(4): 78-92

Memiş, A.S., (2012). Son Dönemdeki Sağlık Harcamalarının Analizi, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, TEPAV Yaşam Bilimleri ve Sağlık Politikası Enstitüsü, Accessed: http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1280/Selin+Arslanhan+Memis pdf,

Mueller, M. and D. Morgan (2018), Deriving preliminary estimates of primary care spending under the SHA 2011 framework, OECD, Paris, http://www.oecd.org/health/health-systems/Preliminary-Estimates-of-Primary-Care-Spending-under-SHA-2011-Framework.pdf.

OECD (2020), Realising the Potential of Primary Health Care, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris, https://dx.doi.org/10.1787/a92adee4-en.

OECD (2021), Health at a Glance 2021: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/ae3016b9-en. ISBN 978-92-64-96101-2 (print)

Sağlık Bakanlığı (2022b). Strateji Geliştirme Başkanlığı, Faaliyet Raporları. https://sgb.saglik.gov.tr/TR, 60674/stratejik-yonetim.html

Sağlık Bakanlığı, (2022a). Sağlık Hizmet Sunucularının Basamaklandırılmasına Dair Yönetmelik. 10 Şubat 2022 tarih ve 31746 sayılı Resmi Gazete.

Tıraş, H.H. ve Ağır, H. (2018). OECD Ülkelerinde Sağlık Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Nedensellik Analizleri. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi. Ekim 2018, Cilt:6, Sayı:4 E-ISSN: 2147-7035

Türkiye İstatistik Kurumu (2021). Sağlık Harcamaları İstatistikleri, 2020. https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2020-37192

Yücel, A.S., Abay, P., Aytaç, A., Sevil, Ü., Gürkan, A., Yaman, Ç., Korkmaz, M. ve Küçüközkan, Y. (2019). An overview of the Turkish health sector. International refereed academic journal of sports, health and medical sciences. October - November - December Issue: 33 Fall Winter Semester Year: 2019 Doi: 10.17363/SSTB.2019.33.2

Kaynakça

Aba, G. & Ateş, M. (2015), *Sağlıkta eşitsizlikler* (1. Baskı), Beta Basım A.Ş. İstanbul.

Belek, İ. (2004). *Sosyoekonomik konumda ve sağlıkta sınıfsal eşitsizlikler: Antalya'da beş yıllık bir araştırma*, Türk Tabipler Birliği Yayınları. Ankara.

Braverman, P. & Gruskin, S. (2003). Defining equity in health. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 57(4), 254-258.

Chittleborough, C. (2017). *Health inequalities*, International Encyclopedia of Public Health (Second Edition). 406-413. https://doi.org/10.1016/B978-0-12-803678-5.00188-0

Culyer, A.J. & Wagstaff, A. (1993). Equity and equality in health and health care, *Journal of Health Economics*, 12, 431-457.

Donkin, A. J. M. (2014). *Social gradient*. The Wiley Blackwell Encyclopedia of Health, Illness, Behavior, and Society, 2172–2178. doi:10.1002/9781118410868.wbehib

Genç, G. & Kurutkan, M. N. (2021). Eşitsizlik bağlamında karşılanmayan sağlık ihtiyacı: Türkiye sağlık araştırması verilerinden kanıtlar, *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 3(1), 34-51.

Gören, Z. (2016). Genel eşitlik ilkesi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, *22*(3), 3279-3301.

Graham, H. (2009). *Understanding health inequalities.* McGraw-Hill: Open University Press, Maidenhead, UK.

Kılıç, B. (2014), Gögüs hastalıklarında son gelişmeler. Kocabaş, A. (Ed.) Sağlıkta Eşitsizlikler. Akademisyen Tıp Kitabevi, Ankara.

Koçoğlu, D. & Akın, B. (2009). Sosyoekonomik eşitsizliklerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve yaşam kalitesi ile ilişkisi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi,* 2(4), 145-154.

Manavgat, G. & Çelik, N. (2017). Sağlık düzeyinin belirleyicilerine yönelik mekânsal bir analiz: Türkiye İBBS-3 örneği, *Sosyoekonomi,* 25(34), 53-67. DOI: 10.17233/sosyoekonomi.305978

Nesanır ve Eser, E., (2010). Türkiye'de sağlık alanında kullanılmak üzere bir sosyoekonomik indeks denemesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, *9*(4), 277-288.

OECD. (2019*). Health for everyone?: Social ınequalities in health and health systems*, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/3c8385d0-en.

Özen, Y. (2009). Türkiye'de sağlıkta eşitsizlikler, *Çalışma Ortamı Dergisi*, 103, 12-15.

Özeybek Taş, M., Ekinci, N. & Aksan, E. (2020). Sağlıkta toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin internete yansıyan türkçe haberlerin içeriklerinin değerlendirilmesi, *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 65-75.

Polat, G. & İçağasıoğlu Çoban,. A. (2015). 21. YY'da sağlıkta eşitsizlikler ve eşitsizliğin aşılmasında sosyal hizmetlerin rolü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 177-189.

Smith, K. E., Bambra, C. & Hill, S. E. (2016). *Health inequalities: critical perspectives*. Oxford University Press.

Solar, O. & Irwin, A. (2010). *A conceptual framework for action on the social determinants of health.* WHO Document Production Services.

Şantaş, F. & Şantaş, G. (2021). Sağlıkta eşitsizliğe ilişkin bir araştırma, *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 7(2), 318-328.

Şimşek, H., & Kılıç, B. (2012). Sağlıkta eşitsizliklerle ilgili temel kavramlar. *Turkish Journal of Public Health*, 10(2), 116-127.

Türkkan, A. (2019). Sürdürülebilir kalkınma hedeflerindeki ölümlülük göstergelerine göre Türkiye'de bölgesel eşitsizlikler, *Sağlık Yönetimi Dergisi,* 3(2), 16-22.

Whitehead, M. (1991). The concepts and principles of equity and health. *Health Promotion International*, *6*(3), 217-228.

Whitehead, M. (1992). The concepts and principles of equity and health, *International Journal of Health Services*, 22(3): 429-445. URL: https://www.jstor.org/stable/45131055

Whitehead, M. & Dahlgren, G. (2006). Concepts and principles for tackling social ınequities in health: Levelling up Part 1. WHO Regional Office for Europe, Copenhagen.

WHO(a), URL: https://www.who.int/initiatives/action-on-the-social-determinants-of-health-for-advancing-equity/world-report-on-social-determinants-of-health-equity/commission-on-social-determinants-of

health#:~:text=The%20Commission%20on%20Social%20Determinants,ill%20health%20and%20health%20inequities. (18.10.2022)

WHO(b), Social determinants of health, URL: https://www.who.int/health-topics/social-determinants-of-health#tab=tab_1, (18.10. 2022).

Williams, E., Buck, D., Babalola, G. & Maguire, D. (2020). What are health ınequalities?, *The King Fund,* (updated on 17.06.2022). URL: https://www.kingsfund.org.uk/publications/what-are-health-inequalities#what (25.10.2022).

Woodward, A, & Kawachi, I. (2000). Why reduce health ınequalities?, *Journal of Epidemiol Community Health,* 54, 923–929

Kaynakça

Alicke, K., Barriball, E., & Trautwein, V. (2022, February 23). *How COVID-19 is reshaping supply chains*. McKinsey & Company. https://www.mckinsey.com/capabilities/operations/our-insights/how-covid-19-is-reshaping-supply-chains (14.10.2022)

arbitration claims are likely to follow. 2020.- https://communications.reedsmith.com/40/3199/march-2020/india-restricts- drug-exports-overcoronavirus-fears-and-international-arbitration-claims-are-likely-to-follow (1).asp (16 Ekim 2022)

Baker Mckenzie (2020). Beyond COVID-19: Supply Chain Resilience Holds Key to Recovery. Oxford Economics. https://www.bakermckenzie.com/-media/files/insight/publications/2020/04/covid19-global-economy.pdf?la=en

Bozarth, C. B., and Handfield, R. B. (2016). Introduction to Operations and Supply Chain Management, Global Edition, 4th Edn. London: Pearson Education Limited.

Cachon, G. P., & Swinney, R. (2011). The Value of Fast Fashion: Quick Response, Enhanced Design, and Strategic Consumer Behavior. *Management Science*, *57*(4), 778–795. https://doi.org/10.1287/mnsc.1100.1303

Chandna, H. (2020, March 27). *India has 40,000 ventilators but could need many, many more in 'worst-case scenario.'* ThePrint. https://theprint.in/health/india-has-40000-ventilators-but-could-need-many-many-more-in-worst-case-scenario/388874/ (27.09.2022)

Chen, I. J., & Paulraj, A. (2004). Towards a theory of supply chain management: the constructs and measurements. *Journal of Operations Management*, *22*(2), 119–150. https://doi.org/10.1016/j.jom.2003.12.007

Cua, K. O., McKone-Sweet, K. E., & Schroeder, R. G. (2006). *Improving performance through an integrated manufacturing program*. Quality Management Journal, 13(3), 45-60.

Çakmaklı, C., Demiralp, S., Yeşiltaş, S., Yıldırım, M. A., (2021) SWP Working Papers, Centre for Applied Turkey Studies (cats), wp nr. An Evaluation of the Turkish Economy during COVID-19. https://www.swp-berlin.org/publications/products/arbeitspapiere/CATS__Working_Paper_Nr_1_2021_Cakmakli_Demiralp_Yesiltas_Yildirim.pdf

D. M. Lambert, "Supply Chain Management," In: D. M. Lambert, Ed., Supply Chain Management, Supply Chain Management Institute, Sarasota, 2006, pp. 1-24.

Deloitte. (2020). COVID-19: Managing supply chain risk and disruption. Deloitte Global. Deloitte. https://www2. deloitte.com/global/en/pages/risk/articles/covid-19-managing-supply-chain-risk-and-disruption.html

Downtoearth. (2020). COVID-19 exposes India's dependence on China for active pharma ingredients. https://www.downtoearth.org.in/news/economy/covid-19-exposes-india-s-dependence-on-china-for-active-pharmaingredients-70272 (16.08.2022)

Duffy, J. P. (2020): India restricts drug exports over Coronavirus fears and international

European Pharmaceutical Review. (2020). COVID-19 update: Coronavirus and the pharmaceutical supply chain. European Pharmaceutical Review. https://www.europeanpharmaceuticalreview.com/article/116145/covid-19-update-coronavirus-and-the-pharmaceutical-supply-chain/ (03.09.2022)

FDA. (2020). Health C for D and R. N95 respirators and surgical masks (face masks). FDA. https://www.fda.gov/medical-devices/personal-protective-equipment-infection-control/n95-respirators-and-surgical-masks-facemasks /03.10.2022)

Federal Foreign Office of Germany (2021): https://www.auswaertiges-amt.de/ de/aussenpolitik/laender /bangladesch-node/bangladeschsicherheit/206292# content_0 (21.09.2022)

Freightos Baltic Index (FBX): Global Container Freight Index. (2022). https://fbx.freightos.com/ (Erişim Tarihi: 01 Ekim 2022)

Harapko, S. (2021) *How covid-19 impacted supply chains and what comes next*, *EY*. EY. Available at: https://www.ey.com/en_gl/supply-chain/how-covid-19-impacted-supply-chains-and-what-comes-next (01.10.2022).

Haschke, M., Gielisch, H., Berse, R. (2022). The Impact of COVID-19 on Critical Raw Material Supplies needed for the Healthcare and Possible Mitigation Actions. 10.13140/RG.2.2.26024.44806.

Hausman, W.H. (2004). *Supply Chain Performance Metrics. In: The Practice of Supply Chain Management: Where Theory and Application Converge.* International Series in Operations Research & Management Science, Vol. 62, Springer, Boston, MA, 61-73

JHU (Johns Hopkins University). (2021): COVID-19 Data Repository by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University - website: An interactive web-based dashboard to track COVID-19 in real time. (13.09.2022)

Jie Chen, Amrik S. Sohal & Daniel I. Prajogo (2013) Supply chain operational risk mitigation: a collaborative approach, International Journal of Production Research, 51:7, 2186-2199, DOI: 10.1080/00207543.2012.727490

Jones, A. (2002). An Environmental Assessment of Food Supply Chains: A Case Study on Dessert Apples. *Environmental Management*, *30*(4), 560–576. https://doi.org/10.1007/s00267-002-2383-6

Kumar, P., Shankar, R., & Yadav, S. S. (2008). Flexibility in global supply chain: modeling the enablers. *Journal of Modelling in Management*, *3*(3), 277–297. https://doi.org/10.1108/17465660810920609

Laing, A.W. and Lian, P.C.S. (2005), "Inter-organisational relationships in professional services: towards a typology of service relationships", *Journal of Services Marketing*, Vol. 19 No. 2, pp. 114-128. https://doi.org/10.1108/08876040510591420

Leonard, M. (2021). Supply Chain Dive Sideways: The Suez Incident. A blockage in the Suez Canal exacerbates delays in global supply chains. https://www.cfo.com/corporate-finance/2021/04/supply-pain-8279/

Lillrank, P., & Särkkä, M. (2011). The service machine as a service operation framework. *Strategic Outsourcing: An International Journal*, *4*(3), 274–293. https://doi.org/10.1108/17538291111185476

Lopes de Sousa Jabbour, A. B., Chiappetta Jabbour, C. J., Hingley, M., Vilalta-Perdomo, E. L., Ramsden, G., & Twigg, D. (2020). Sustainability of supply chains in the wake of the coronavirus (COVID-19/SARS-CoV-2) pandemic: lessons and trends. *Modern Supply Chain Research and Applications*, *2*(3), 117–122. https://doi.org/10.1108/mscra-05-2020-0011

Mazareanu, E. (2020, September 10). *Coronavirus: impact on the transportation and logistics industry worldwide. Statista*. Available online at: https://www.statista.com/topics/6350/coronavirus-impact-on-the-transportation-and-logistics-industry-worldwide/ (12 Eylül 2022).

Meijboom, B., Schmidt-Bakx, S., & Westert, G. (2011c). Supply chain management practices for improving patient-oriented care. *Supply Chain Management: An International Journal*, *16*(3), 166–175. https://doi.org/10.1108/13598541111127155

Mentzer, J. T., DeWitt, W., Keebler, J. S., Min, S., Nix, N. W., Smith, C. D., & Zacharia, Z. G. (2001). DEFINING SUPPLY CHAIN MANAGEMENT. *Journal of Business Logistics*, *22*(2), 1–25. https://doi.org/10.1002/j.2158-1592.2001.tb00001.x

OECD. (2013), Health at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/health_glance-2013-en (10.10.2022)

Oxford Business Group, (2022). https://oxfordbusinessgroup.com/analysis/trade-realignment-disruptions-supply-chains-2020-prompted-new-short-term-solutions-and-accelerated. (10 Eylül 2022)

Öntürk Akyüz, Hatice & Aytekin, Ibrahim. (2022). Covid-19 Sürecinde Koruyucu Sağlık ve Hijyen Ürünlerinin Satışı ve Tüketimi Üzerine Bir İnceleme. 5. 29-41. 10.55517/mrr.1062587.

Queiroz, M. M., Ivanov, D., Dolgui, A., & Fosso Wamba, S. (2020). Impacts of epidemic outbreaks on supply chains: mapping a research agenda amid the COVID-19 pandemic through a structured literature review. *Annals of Operations Research*. https://doi.org/10.1007/s10479-020-03685-7

Rosen, C. M., Beckman, S. L., & Bercovitz, J. (2002). The Role of Voluntary Industry Standards in Environmental Supply-Chain Management. *Journal of Industrial Ecology*, *6*(3–4), 103–123. https://doi.org/10.1162/108819802766269557

Schmidt, M. (2020). Corona and resource resilience—is efficiency still a desirable goal? *Sustainability Management Forum | NachhaltigkeitsManagementForum*, *28*(3–4), 73–75. https://doi.org/10.1007/s00550-020-00493-2

Sharma, A., Gupta, P., & Jha, R. (2020). COVID-19: Impact on Health Supply Chain and Lessons to Be Learnt. *Journal of Health Management*, *22*(2), 248–261. https://doi.org/10.1177/0972063420935653

Simchi-Levi D. (2020). Three scenarios to guide your global supply chain recovery. MIT Sloan Management Review. 2020.https://sloanreview.mit.edu/article/three-scenarios-to-guide-your-global-supply-chain-recovery/ (16.11.2022)

Statista,2020. https://www.statista.com/statistics/1182233/impact-covid-19-supply-chain/ (12.09.2022)

Statista. (2022). https://www.statista.com/statistics/1250636/global-container-freight-index/ (09 Kasım 2022)

Supply chain disruptions during the pandemic accelerated logistical trends. (2021, December 6). Oxford Business Group. https://oxfordbusinessgroup.com/analysis/trade-realignment-disruptions-supply-chains-2020-prompted-new-short-term-solutions-and-accelerated

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2020). https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/10/New-Economy-Program-2021-2023.pdf (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2022)

The Economic Times. (2020). https://economictimes.indiatimes.com/small-biz/trade/exports/insights/global-supply-chain-crisis-flares-up-again-where-it-all-began/articleshow/91088821.cms?from=mdr

The Manufacturer, (2021) https://www.themanufacturer.com/articles/supply-chain/ (02.08.2022)

Tokatli, N., & Kizilgun, O. (2009). Coping with the changing rules of the game in the global textiles and apparel industries: evidence from Turkey and Morocco. *Journal of Economic Geography*, *10*(2), 209–229. https://doi.org/10.1093/jeg/lbp033

Wheelock, D. C. (2020). Comparing the COVID-19 Recession with the Great Depression. *Economic Synopses*, *2020*(39). https://doi.org/10.20955/es.2020.39

World Economic Forum (WEF). (2020). *The ongoing impact of COVID-19 on global supply chains*. (2020, June 22). World Economic Forum. https://www.weforum.org/agenda/2020/06/ongoing-impact-covid-19-global-supply-chains/ (01.10.2022)

World Health Organization (WHO). (2020). Personal protective equipment. WHO. https://www.who.int/medical_devices/meddev_ppe/en/ (0410.2022)

Kaynakça

Altındağ, Ö. & Sevin, Ç. (2017). Küba'da sağlık sisteminin ve sosyal hizmetlerin gelişimine bir bakış. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*. 17(1).

Beckfield, J. Olafsdottir, S. & Sosnaud, B. (2013). Healthcare systems in comparative perspective: classification, convergence, institutions, inequalities, and five missed. *Journal of Annu Rev Sociol.* 39, 127–146.

Böhm, K., Schmid, A., Götze, R., Landwehr, C. & Rothgang, H.(2013). Five types of OECD healthcare systems: empirical results of a deductive classification. *Health Policy*. 113(3),258-269.

Burau, V. & Blank, R. H. (2006). Comparing health policy: an assessment of typologies of health systems. *Journal Of Comparative Policy Analysis.* 8(1), 63-76.

Çelebi, K. & Cura, S. (2013). Etkinlik göstergeleri açısından sağlık sistemleri: karşılaştırmalı bir analiz, *Maliye Dergisi.* 164, 47-67.

Çelik, Y. (2011). Türkiye sağlık harcamalarının analizi ve sağlık harcama düzeyinin uygunluğunun değerlendirilmesi. *Sosyal Güvenlik Dergisi, 1*(1), 62-81.

Daştan, İ. & Çetinkaya, V.(2005). OECD ülkeleri ve Türkiye'nin sağlık sistemleri, sağlık harcamaları ve sağlık göstergeleri karşılaştırması. *Sosyal Güvenlik Dergisi*. 5(1), 104-134.

Devaux, M. (2015). Income-Related inequities in health care services utilisation in 18 selected OECD Countries. *The European Journal of Health Economi*cs, 16(1), 21-33.

Dürrü, Z. & Demiröz, D.D. (2022). Türkiye'de kamu sağlık harcamaları ve sosyal refah ilişkisi üzerine ampirik bir uygulama. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19(1), 324-333.

Elling H.H. (1994) Theory and method for cross-national study of health systems. *International Journal of Health Services*. 24, 285-309.

Evang K. (1960). Health services, society and medicine. Oxford University Press, London.

Field, M.G.(1973). The concept of the "health system" at the macrosociological level. *Soc Sci Med.* 7,763–785.

Frenk,J. & Donabedian, A. (1987). State invention in medical care types, trends and variables. *Health Policy and Planing*. 2, 17-31

Günsoy, G. (2005). İnsani gelişme kavramı ve sağlıklı yaşam hakkı. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi,* 1(2), 35-52.

Halisçelik, E., Acaravcı, A. Güzel, A.A. (2019). Türkiye'de gelir dağılımı, sağlık harcamaları ve yaşam beklentisi ilişkisi: ARDL sınır testi analizi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*. 5(2), 263-275.

Health System Tracker. (2021).How does health spending inthe U.S. compare to other countries. https://www.healthsystemtracker.org/chart-collection/health-spending-u-s-compare-countries-2/#Health%20consumption%20expenditures%20per%20capita,%20U.S.%20dollars,%20PPP%20adjusted,%202020%20or%20nearest%20year.

Hsiao, W. C. (2003) What is a health system? Why should we care?. *Harvard School of Public Health Working Paper.*

Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME). (2020). Financing global health. Seattle, WA: IHME, University of Washington.

Kılıç B. & Aksakoğlu G. (1994). Sağlık sistemlerine ilişkin kuramsal yaklaşımlar. *Toplum ve Hekim Dergisi,* Türk Tabipleri Birliği yayın organı, 9, 64-65.

Kılıç B. & Bumin Ç. (1993). Sağlık sistemleri. *Toplum ve Hekim Dergisi*, Türk Tabipleri Birliği yayın organı, 41-47.

Kutlu, G. ve Ağırbaş, İ. (2017). Türkiye ve OECD ülkelerinde sağlık hizmetleri arzı ve talebinin incelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(16), 454-464

Lamrani, S. (2021). The Health System in Cuba: Origin, Doctrine and Results. https://doi.org/10.4000/etudescaribeennes.21450.

Meijer,C. Wouterse, B. Polder, J. & Koopmanschap, M. (2013). The effect of population aging on health expenditure growth: a critical review. *Eur J Ageing*. 10(4):353-361.

Moran, M.(2000). Understanding the welfare state: the case of health care. *British Journal of Politics and International Relations*. 2(2), 135-160.

OECD.(2021). Health at a glance:2021.OECD Press.

Rahman, M.M., Khanam, R. & Rahman, M. (2018). Health care expenditure and health outcome nexus: new evidence from the SAARC-ASEAN region. *Globalization and Heal*th, 14(113).

Roemer, M.I. (1991), National health systems of the world: Volume I: The countries, Oxford University Press, New York.

Roemer, M.I. (1993), National health systems throughout the world. *Annual Review of Public Health,* 14(1), 335-353.

Sargutan, A. E. (2005a). Sağlık sektörü ve sağlık sistemlerinin yapısı. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi.* 8(3).

Sargutan, A.E. (2005b). Karşılaştırmalı sağlık sistemleri yaklaşımı*, Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi.* 8(1).

Shang, B. ve Goldman, D. (2008). Does age or life expectancy better predict health care expenditures*?. Health Economics*. 17(4), 487-501.

Stiefel, M. C., Perla, R. J. & Bonnie, L. Z. (2010). A Healthy Bottom Line: Healthy Life Expectancy as an Outcome Measure for Health Improvement Efforts. *Milbank Q*. 88(1): 30–53.

Tandon, A., Murray, C.J.L., Lauer, J.A. & Evans, D.B. Measuring overall health system performance for 191. Discussion Paper Series: No. 30. EIP/GPE/EQC. World Health Organization.

Tavares, A. I. P. (2013). European health system typologies: last 30 years under review. *Intech,* 75–100

Terris M. (1980) The Three World System of Medical Care: Trends and Prospects, World Health From, WHO Publications.

United Nations. (2022). United Nations department of economic and social affairs population division database.

Wendt, C., Frisina, L. & Rothgang, H. (2009). Healthcare system types: a conceptual framework for comparison. *Journal of Social Policy & Administration, 43(1),70-90.*

Williams,G. A., Cylus, J. Roubal, T., Ong, P. & Barber, S. (2019). Sustainable Health Financing with an Ageing Population,Will population ageing lead to uncontrolled health expenditure growth?*The economics of healthy and active ageing series. Denmark.*

WHO.(2000). The World health report 2000: Health systems: improving performance. WHO.

WHO.(2020). The Triple Billion targets: A visual summary of methods to deliver impact. https://www.who.int/data/stories/the-triple-billion-targets-a-visual-summary-of-methods-to-deliver-impact.

WHO.(2021). Global expenditure on health: Public spending on the rise? WHO Working Paper.

World Bank. (1993). "World Development Report 1993: Investing in health" Oxford University Press, New York.

World Health Assembly. (1958). First report on the world health situation. World Health Organization. https://apps.who.int/iris/handle/10665/109240

Zhang, B., Wright, A. A., Huskamp, H. A., Nilsson, M. E., Maciejewski, M. L., Earle, C. C., ... & Prigerson, H. G. (2009). Health care costs in the last week of life: associations with end-of-life conversations. *Archives of Internal Medicine*. 169(5), 480-488.

Zweifel, P., Felder, S. & Meiers, M. (1999). Ageing of population and health care expenditure: a red herring?. *Health Economics*, 8(6), 485-496.

Zarulli V., Sopina E., Toffolutti V. & Lenart A. (2021). Health care system efficiency and life expectancy: A 140-country study. *Plos One.16(7*): e0253450.

Kaynakça

Aksu, M. Ç. & Karaman, E. (2017). Karar ağaçları ile bir web sitesinde link analizi ve tespiti. *Acta Infologıca*, 1(2), 84-91.

Altındiş, S. & Şimşek, G. (2018). Grip ekonomisinde aşının maliyet etkinliği. *Journal of Contemporary Medicine*, 8(2),174-182.

Anderson, D. M., Thomas, E. A. & Clasen, T. F. (2018). Quantifying averted disability-adjusted life years as a performance ındicator for water quality ınterventions: A review of current methodologies and challenges. *Water*, 10(6), 1-17.

Ateş, B. A., Toraman, A. & Karatopuk, D. (2018). Üniversite hastanesindeki tüp bebek ünitesinin maliyet analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 87-98.

Balçık, P. Y. & Şahin, B. (2013). Sağlık hizmetlerinde maliyet etkililik analizi ve karar analizi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 16(2), 121-134.

Başkent Üniversitesi, T.C. Sağlık Bakanlığı, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı Hıfzıssıhha Mektebi Müdürlüğü (2004). *Ulusal hastalık yükü ve Maliyet-etkililik Projesi Hastalık Yükü Final Raporu*. Ankara.

Briggs, A. & Sculpher, M. (1998). An introduction to markov modelling for economic evaluation. *Pharmacoeconomics*, 13(4), 397-409.

Brodszky, V., Baji, P., Balogh, O. & Péntek, M. (2014). Budget impact analysis of biosimilar infliximab (CT-P13) for the treatment of rheumatoid arthritis in six Central and Eastern European countries. *The European Journal of Health Economics*, 15(1), 65-71.

Cassini, A., Colzani, E., Pini, A., Mangen, M. J. J., Plass, D., McDonald, S. A., ... & Kramarz, P. (2018). Impact of infectious diseases on population health using incidence-based disability-adjusted life years (DALYs): results from the Burden of Communicable Diseases in Europe study, European Union and European Economic Area countries, 2009 to 2013. *Eurosurveillance*, 23(16), 17-00454.

Çetin, E., Şahin, İ. & Balçık, P.Y. (2014). Türkiye'de aile planlaması yöntemlerinin maliyet-etkililik analizi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1),73-86.

Çinar, İ. (2019). Hemşirelik ve sağlık ekonomisi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(2), 69-75.

Del Campo, C., Bai, J. & Keller, L. R. (2019). Comparing Markov and non-Markov alternatives for cost-effectiveness analysis: Insights from a cervical cancer case. *Operations Research for Health Care*, 21, 32-43.

European Patient's Academy. (2018). Measuring Health-related quality of life (HRQoL). https://www.eupati.eu/health-technology-assessment/measuring-health-related-quality-life-hrqol/ .(Erişim Tarihi:15.07.2018).

Ferguson, M. (2017). Health economics outcomes research and evidence strategies. B.A. Fiedler (Editör), Managing Medical Devices Within a Regulatory Framework içinde (s. 277-295), UK: Elsevier.

Fidan, D. (2010). Ekonomik değerlendirme yöntemleri. *Sağlık Ekonomisi Dergisi*,1. http://saglikekonomisi.omegacro.com/ekonomik-deerlendirme-yoentemleri2. (Erişim Tarihi: 26.06.2018).

Frederix, I., Vandijck, D., Hens, N., De Sutter, J. & Dendale, P. (2018). Economic and social impact of increased cardiac rehabilitation uptake and cardiac telerehabilitation in Belgium–a cost–benefit analysis. *Acta Cardiologica*, 73(3), 222-229.

Ho, P. T., Carvalho, B., Sun, E. C., Macario, A. & Riley, E. T. (2018). Cost-benefit analysis of maintaining a fully stocked malignant hyperthermia cart versus an initial dantrolene treatment dose for maternity units. *Anesthesiology*, 129(2):249-259.

Irwin, A., Jozaghi, E., Bluthenthal, R. N. & Kral, A. H. (2017). A cost-benefit analysis of a potential supervised injection facility in San Francisco, California, USA. *Journal of Drug Issues*, 47(2), 164-184.

Islam, K. N., Hildenbrand, J. & Hossain, M. M. (2018). Life cycle impacts of three-way ceramic honeycomb catalytic converter in terms of disability adjusted life year. *Journal of Cleaner Production*, 182, 600-615.

Jönsson, L., Lindgren, P., Wimo, A., Jönsson, B. & Winblad, B. (1999). The cost-effectiveness of donepezil therapy in Swedish patients with Alzheimer's disease: A Markov model. *Clinical therapeutics*, 21(7), 1230-1240.

Keall, M. D., Pierse, N., Howden-Chapman, P., Guria, J., Cunningham, C. W. & Baker, M. G. (2017). Cost–benefit analysis of fall injuries prevented by a programme of home modifications: a cluster randomised controlled trial. *Injury prevention*, 23(1), 22-26.

Manchikanti, L., Pampati, V., Kaye, A. D. & Hirsch, J. A. (2018). Therapeutic lumbar facet joint nerve blocks in the treatment of chronic low back pain: Cost utility analysis based on a randomized controlled trial. *The Korean Journal of Pain*, 31(1), 27-38.

Marshall, D. A., Douglas, P. R., Drummond, M. F., Torrance, G. W., MacLeod, S., Manti, O., Cheruvu, L. & Corvari, R. (2008). Guidelines for conducting pharmaceutical budget impact analyses for submission to public drug plans in Canada. *Pharmacoeconomics*, 26(6), 477-495.

Mason, J., Axon, A. T. R., Forman, D., Duffett, S., Drummond, M., Crocombe, W., Feltbower, R., Mason, S., Brown, J., Moayyedi, P. & Leeds HELP Study Group. (2002). The cost-effectiveness of population helicobacter pylori screening and treatment: A Markov model using economic data from a randomized controlled trial. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics*, 16(3), 559-568.

Miyamoto, G. C., Lin, C. W. C., Cabral, C. M. N., Van Dongen, J. M. & Van Tulder, M. W. (2019). Cost-effectiveness of exercise therapy in the treatment of non-specific neck pain and low back pain: a systematic review with meta-analysis. *Br J Sports Med*, 53(3), 172-181.

Murray, C.J.L. & Acharya, A.K. (1997). Understanding DALYs. Journal of Health Economics, 16, 703-730.

Müezzinoğlu, T. (2005). Yaşam kalitesi. *Üroonkoloji Bülteni*, 1, 25-29.

Nazlıgül, Y., Özardalı, H. İ., Bitiren, M., Uslusoy, H., Yılmaz, N. & Ulukanlıgil, M. (1998). Endoskopi hastalarında helicobacter pylori enfeksiyonu teşhis metodlarının maliyet-yarar analizi. *Türkiye Klinikleri Journal of Gastroenterohepatology,* 9(3), 117-120.

Özdemir, B. (2010). QALY – Quality Adjusted Life Years. http://saglikekonomisi.omegacro.com/quality-adjusted-life-years-qaly. (Erişim Tarihi: 26.06.2020).

Özgen, H. & Tatar, M. (2007). Sağlık sektöründe bir verimlilik değerlendirme tekniği olarak maliyet-etkililik analizi ve Türkiye'de durum. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 10(2),109-137.

Paksoy, E. N. (2009). Hastalık yükü kavramı ve hesaplanmasında kullanılan ölçütler ve daly kavramına kısa bakış. *Toplum ve Hekim Bülteni*, 28(1), 21-22.

Palmer, A. J., Roze, S., Valentine, W. J., Spinas, G. A., Shaw, J. E. & Zimmet, P. Z. (2004). Intensive lifestyle changes or metformin in patients with impaired glucose tolerance: modeling the long-term health economic implications of the diabetes prevention program in Australia, France, Germany, Switzerland, and the United Kingdom. *Clinical Therapeutics*, 26(2), 304-321.

Reh, J. (2018). Cost benefit analysis example: running the numbers- cost benefit analysis. The Balance Carriers. https://www.thebalancecareers.com/cost-benefit-analysis-2275277. (Erişim Tarihi: 12.06.2018).

Ribes, I.P., Poza, J.J.R., Campos, E.P., Judice, I.B. & Domingo, M.J.R. (2018). Economic burden of contraception management in spain. *Journal of Health Economics and Outcomes Research*, 6(1), 63-74.

Rudmik, L. & Drummond, M. (2013). Health economic evaluation: important principles and methodology. *The Laryngoscope*, 123(6), 1341-1347.

Sağlık Ekonomisti (2016). Hastalık yükü nedir? daly, yll ve yld kavramları ne anlama gelir? http://saglikekonomisti.blogspot.com/2016/12/hastalk-yuku-nedir-daly-yll-ve-yld.html. (Erişim Tarihi: 28.06.2020).

Saltık, A. (2017). Sağlık ekonomisi. *2017-18 Ders Yılı, D5 Staj Dersi Sunumu*: Ankara.

Scott, G. (2016). Economic evaluation in health. health economics for health professionals an aotearoa. New Zealand: Massey University Library.

Sheth, S. A., Warach, S., Gralla, J., Jahan, R., Goyal, M., Nogueira, R., Zaidat, O., Pereira, V., Siddiqui, A., Lutsep, H., Mcculloug, M.D., Saver, J.L & Liebeskind, D. S. (2018). Abstract WP27: sex-related differences in disability adjusted life years after mechanical thrombectomy for acute ıschemic stroke. *Stroke*, 49 (1), AWP27.

Simianu, V. V., Gaertner, W. B., Kuntz, K., Kwaan, M. R., Lowry, A. C., Madoff, R. D., & Jensen, C. C. (2020). Cost-effectiveness evaluation of laparoscopic versus robotic minimally invasive colectomy. *Annals of surgery, XX(XX), 1-8.*

Sonnenberg F.A. & Beck R. (1993) Markov models in medical decision making: a practical guide. *Medical Decision Making*, 13(4), 322-338.

Söyletir, G. & Yanılmaz, Ö. (2020). Mycobacterium türlerinin alt solunum yolu örneklerinden basit besiyerleri ile izolasyonu ve maliyet/etkinlik analizi. *İKSSTD,* 12(1), 77-81.

Tennvall, G. R. & Apelqvist, J. (2001). Prevention of diabetes-related foot ulcers and amputations: a cost-utility analysis based on markov model simulations. *Diabetologia*, 44(11), 2077-2087.

Thomas, G. (2018). A cost-benefit analysis of the immunisation of children against respiratory syncytial virus (RSV) using the english hospital episode statistics (HES) data set. *The European Journal of Health Economics*, 19(2), 177-187.

Troeger, C., Colombara, D. V., Rao, P. C., Khalil, I. A., Brown, A., Brewer, T. G., ... & Petri Jr, W. A. (2018). Global disability-adjusted life-year estimates of long-term health burden and undernutrition attributable to diarrhoeal diseases in children younger than 5 years. The Lancet Global Health, 6(3), e255-e269.

Tsou, H. H., Yang, H. C., Hsiao, C. F., Hsiung, C. A., Liu, T. W., Chuang, M. H., Wu, H.Y., Hsu, Y.T., Tsui, C.W., Chen, P.J., Cheng, A. L. & Hsu, C. (2020). Cost-effectiveness of preventing hepatitis B virus reactivation in patients with lymphoma and resolved HBV infection. *Journal of the Formosan Medical Association*, 119(1), 335-344.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2018). Cinsiyete göre türkiye'de tek yaş hayat tablosu, s.1-11.

Watkins, T. (2018). An introduction of cost benefit analysis. http://www.sjsu.edu/faculty/watkins/cba.htm. (Erişim Tarihi: 07.09.2018).

Yeğenoğlu, S. ve Hale, Emre (2004). Farmakoekonomi alanında temel kavramlar. *J. Fac. Pharm*, 33(1), 41-61.

Yemşen, Ö. & Canefe, K. (2014). Tabletlerde bölünebilirliğin farmakoekonomik açıdan değerlendirilmesi. *Journal of Clinical and Analytical Medicine*, 5(6),475-479.

Yükçü, S. & Atağan, G. (2009). Etkinlik, etkililik ve verimlilik kavramlarının yarattığı karışıklık. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1-13.

Kaynakça

Bal, H. (2017). Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri (Uygulamalı-Örnekli). İstanbul: Sentez Yayınları.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 231-274.

Bayhan, V. (2018). Gençliğin Topluma Katılma Örüntüleri. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 6 (14), 5-34.

Bayhan, V. (2013). Gençlik ve Postmodern Kimlik Örüntüleri- Üniversite Gençliğinin Sosyolojik Profili (İnönü Üniversitesi Uygulaması). Gençlik Araştırmaları Dergisi, (1). Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

Birleşmiş Milletler Türkiye. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. Birleşmiş Milletler Türkiye: https://turkiye.un.org/tr/sdgs, (25 Ekim 2022).

Creswell, J. W. (2020). Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Erkan, G. & Doğan, M. (2021). Gençlerin Çevresel Duyarlılıklarının Araştırılması: Gençlik Merkezlerine Üye Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir İnceleme. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 9(24), 49 - 70.

Görgün Baran, A. (2019). Türkiye'de Gençlerin Gönüllülük Faaliyetlerine Katılım Durumu. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 7, 5-26.

Gülmez, M. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Davranışları ve Motivasyonları Üzerine Bir Araştırma: Çağ Üniversitesi Örneği. Gençlik Araştırmaları Dergisi, Yıl:2019 Cilt:7 Sayı:191, 125-154.

İstanbul Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Öğrenci Kültür Merkezi. İstanbul Üniversitesi Öğrenci Kulüpleri Yönergesi. İstanbul Üniversitesi: https://sks.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci-kultur-merkezi/ogrenci-kulupleri-yonergesi, (25 Ekim 2022).

İstanbul Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Öğrenci Kültür Merkezi. İstanbul Üniversitesi Öğrenci Kulüp Listesi. İstanbul Üniversitesi: https://sks.istanbul.edu.tr/tr/content/ogrenci-kultur-merkezi/ogrenci-kulup-listesi, (25 Ekim 2022).

Kesgin, B. (2016). Türkiye'de Gönüllülük Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme. MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, (13), 119-131.

KONDA. (2014). Türkiye'de Gençlerin Katılımı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi-Şebeke Gençlerin Katılımı Projesi Kitapları

Leigh, R. (2011). Dünya Gönüllülüğü Raporu: Küresel Refah için Evrensel Değerler. Çev. Zarife Beliz, UNV Türkiye.

Merriam, S. B. (2018). Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Neuman, W. L. (2006). Basics of Social Research: Qualitative and Quantitative Approaches. Pearson.

Neuman, W. L. (2014). Toplumsal Araştırma Yöntemleri 2. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Şentürk, M., Adıgüzel, Y. & Turan, B., (Ed.). (2016). Üniversitede Gönüllü Olmak. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

Şentürk, Murat (Ed.). (2022). Gönüllülük ve Gönüllülerle Birlikte Çalışmak. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Tekgöz, N. (2022). "Gelecek Perspektifinden Gönüllülük Alanları", içinde Gönüllülük ve Gönüllülerle Birlikte Çalışmak. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Toplum Gönüllüleri Vakfı. (2017). Gençlik Çalışmasının Toplumsal Katılıma Etkisi Araştırması. Toplum Gönüllüleri Vakfı: https://www.tog.org.tr/wp-content/uploads/2018/12/TOG_Gen%C3%A7lik-%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmas%C4%B1n%C4%B1n-Toplumsal-Kat%C4%B1l%C4%B1ma-Etkisi__arastirma_2017-2.pdf, (28 Ekim 2022).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). Strateji ve Bütçe Başkanlığı: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf, (25 Ekim 2022).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Mevzuat Bilgi Sistemi. (2022). Yükseköğretim Kurumları, Medikо-Sosyal Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi Uygulama Yönetmeliğ. Mevzuat Bilgi Sistemi:https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=10169&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5, (25 Ekim 2022).

Ulus, Z. & Işık, A. (2021). 18-24 Yaş Aralığındaki Gençlerin İklim Değişikliğine İlişkin Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Sinop Gençlik Merkezi Örneği. Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi, 7 (1) , 126-140.

UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefleri İhtisas Komitesi. (2022). Sürdürülebilir Kalkınma 2030 Hedefler. UNESCO Türkiye Milli Komitesi: https://www.unesco.org.tr/ Pages/108/219/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-Kalk%C4%B1nma-2030-Hedefleri-%C4%B0htisas-Komitesi, (25 Ekim 2022).

UNV. (2018). The Thread That Binds: Volunteerism and Community Resilience. United Nations Volunteers. UNV: https://www.unv.org/sites/default/files/UNV_SWVR_2018_English_WEB.pdf, (26 Ekim 2022).

World Giving Index. (2014). A Global View of Giving Trends. Charities Aid Foundation(CAF): https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-publications/caf_wgi2014_report_1555awebfinal.pdf, (28 Ekim 2022).

World Giving Index. (2021). A Global View of Giving Trends. Charities Aid Foundation(CAF): https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/cafworldgivingindex2021_report_web2_100621.pdf, (28 Ekim 2022).

Yönten Balaban & A., Çoban İnce, İ. (2015). Gençlerin Sivil Toplum Kuruluşlarındaki Gönüllülük Faaliyetleri ve Gönüllülük Algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) Örneği. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30 (2), 149-169.

Yurttagüler, L., (2020), "Gençlik, Gönüllülük ve Katılım," içinde, Türkiye'de Gönüllülük: Deneyimler, Sınırlılıklar ve Yeni Açılımlar, (Ed.) Erdoğan, E., vd. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaynakça

Börner, K., Chen, C., & Boyack, K. W. (2003). Visualizing knowledge domains. *Annual Review of Information Science and Technology,* 37, 179-255. DOİ:10.1002/aris.1440370106

Çalışkan, Z. (2008). Sağlık Ekonomisi: Kavramsal Bir Yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *26*(2), 29-50.

Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.

Gedik, K. Z., Yalçınkaya, Ö., & Yalçınkaya, B. (2020). COVİD-19 Pandemisinde Sistematik İnceleme ve Bibliyometrik Analiz Yöntemleri ile Kanıta Dayalı Araştırma Süreçlerini Yönetme. *Bezmialem Science*, *8*(4), 418-427.

Gülmez, D., Özteke, İ., & Gümüş, S. (2021). Overview of Educational Research from Turkey Published in International Journals: A Bibliometric Analysis. *Education & Science/Egitim ve Bilim*, 46(206): 1-27.

Karadağ E. (2009). Eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinin tematik açıdan incelemesi. Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 10(3), 75- 87.

Kobelt, G. (2010). *Sağlık Ekonomisi: Ekonomik Değerlendirmeye Giriş*. Fransa: IRISAL.

Kozak, N. (2003). Türkiye'de Yayınlanan Akademik Dergilerin Niteliklerindeki Zaman İçerisindeki Değişim Nedenleri: Sağlık, Sosyal ve Teknik Bilim Alanlarında Yayınlanan Dergiler Üzerine Bir İnceleme. *Bilgi Dünyası,* 4(2), 146-174.

Mushkin S. J. (1958). Toward A Definition of Health Economics. *Public Health Reports* 73(9): 785- 793.

Mutlu, A., & Işık, A. K. (2012). *Sağlık Ekonomisine Giriş*. Ekin Kitabevi.

Özgen, H., & Tatar, M. (2007). Sağlık sektöründe bir verimlilik değerlendirme tekniği olarak maliyet-etkililik analizi ve Türkiye'de durum. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 10(2), 109-137.

Öztürk, O., & Gürler, G. (2021). *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz*. Ankara: Nobel yayınevi.

Pritchard, A. (1969). Statistical Bibliography or Bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25: 348-349.

Sharma, P., Kumari, S., Yadav, G., & Panesar, S. (2020). E-Waste awareness among Medical Undergraduates' in a Tertiary Care Teaching Hospital in Delhi, India: A Cross-Sectional Study. *Indian Journal of Youth & Adolescent Health*, 06(04), 19–25. DOİ:10.24321/2349.2880.201918

Tatar, M. (2009). Teorik Çerçevesiyle Sağlık Ekonomisi ve Türkiye'ye İlişkin Genel Bir Değerlendirme. *Sağlık Ekonomisi Dergisi*, (1): 1-5.

Uçak, N. Ö., & Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.

ULAKBİM (t.y.). Bibliyometrik Analiz. https://cabim.u.lakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/ (18.09.2022).

Ulu, S. & Akdağ, M. (2015). Yayınlanan Hakem Denetimli Makalelerin Bibliyometrik Profili: Selçuk İletişim Dergisi Örneği. *Selçuk İletişim*, *9*(1), 5-21.

Kaynakça

Baypınar, M. B. (2022). Akıllı ekonomi uygulama rehberi. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı https://www.akillisehirler.gov.tr/wp/AkillisehirUygulama%20Rehberligi/Sunumu.pdf (02.10.2022).

Beder, S. (2011). Environmental economics and ecological economics: The contribution of interdisciplinary to understanding, influence and effectiveness. *Environmental Conservation,* 28(2), 140-150.

Berg, B. L. & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. Edt: H. Aydın), Eğitim Kitabevi. Konya.

Beyhan, E. (2008). Sürdürülebilir kalkınma-çevre ve yerel yönetimler, yerel siyaset. http://www.yerelsiyaset.com/pdf/kasim2008/4 (02.10.2022).

Bilgili, M. Y. (2017). Ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutlarıyla sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(49), 559-569.

Cömertler, S. & Cömertler, N. (2021). Akıllı kentlerde çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik, Kopenhag örneği. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6(1), 317-333, DOI: 10.30785/mbud.780116.

Çelikyay, H. H. (2008). *Teknoloji girdabından akıllı şehre dönüşüm: İstanbul örneği*. II. Türkiye Lisanüstü Çalışmaları Kongresi-Bildiriler Kitabı V, 1315-1328.

Dameri, R.P. (2017). Smart city implementation: Creating economic and public value in innovative urban systems. *Springer*, Cham.

Durman, M. ve Önder, H. (2016). *Doğal kaynaklar ve çevre ekonomisi.* Ekin Yayınevi. Bursa.

ENTES (2020). https://www.entes.com.tr/akilli-sehir-nedir-neden-akilli-sehirlere-ihtiyacimiz-var/ (02.10.2022).

Ertekin, K. G. (2011). Avrupa Birliği çevre politikaları ve sürdürülebilir kalkınma arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/download/article-file/107656 (02.10.2022).

Gezer, M, Tuncel, S. & Candan, Z. (2020). Akıllı şehir mobilyaları. http://www.sabittuncel.com/akilli-sehir-mobilyalari/ (02.10.2022).

Harris, J. M. (2000). *Basic principles of sustainable development*. Global Development and Environment Institute Working Paper:00-04, Tufts University, USA.

Karakuş, C. (2011). Çevreci akıllı evler. https://ckk.com.tr/bilimsel/smarthome.pdf (02.10.2022).

Keleş, R. (2014). Kent ve kültür üzerine. *Mülkiye Dergisi*, 29(246), 9-18.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.

Küçükçekmece Belediyesi (2022). Akıllı şehircilik stratejisi ve eylem planı. https://kucukcekmece.istanbul/Content/dosya/32074/akilli-sehircilik-stratejisi-ve-eylem-plani-41544-1509641.pdf (02.10.2022).

Manville, C., Cochrane, G., Cave, J., Millard, J., Pederson, J.K., Thaarup, R.K., Liebe, A., Wissner, M., Massink, R. & Kotterink, B. (2014). Mapping smart cities in the EU. European Parliament, https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507480/IPOL%20ITRE_ET507480_EN.pdf (02.10.2022).

Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research. A guide to design and implementation*. John Wiley-Sons. San Francisco.

Özgen, N. (2019). Sürdürülebilirlik kavramı ve kullanım alanları. Özgen, N. E., Kahyaoğlu, M. (Ed.) Sürdürülebilir kalkınma içinde (s. 2-37), Pegem Akademi. Ankara.

Öztopçu, A. ve Salman, A. (2019). Sürdürülebilir kalkınmada akıllı kentler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 41, 167-188.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2020). Akıllı çevre. Akıllı şehirler kapasite geliştirme ve rehberlik projesi, Aralık 2020. https://www.akillisehirler.gov.tr/kapasitegelistirme/ (02.10.2022).

Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: Teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.

Turner, R., Pearce D. & Bateman, I. (1994). *Environmental economics: An elemantary introduction*, Pearson Education. Harlow.

Türkiye ve Avrupa Birliği arasında Şehir Eşleştirme Hibe Programı (2019). *Geleceğin akıllı şehirleri için ortaklık projesi*. Çanakkale-Tarragona, Kasım 2019. https://www.novusens.com/en/smart-city-institute-reports/ (02.10.2022).

United Nations.(1987). *Report of the world commission on environment and development: Our common future*. United Nations.

Varol, Ç. (2017). Sürdürülebilir gelişmede akıllı kent yaklaşımı: Ankara'daki belediyelerin uygulamaları. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 26(1), 43-58.

Yazıcı, S. (2022). Akıllı şehirler ve akıllı ekonomi. https://sehirvesiyaset.com.tr/wp-content/uploads/2022/dergi-5/62-64-Akilli-Sehirler-ve-Akilli-Ekonomi-Dr.-Sadi-YAZICI.pdf (02.10.2022).

Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. IDS Practice Paper in Brief 13, IDS. Brighton.

Kaynakça

Acar, E. (2020). Türkiye'deki rüzgar ve hidroelektrik enerji potansiyellerinin karşılaştırılması ve çevresel etkilerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Engineering and Innovative Research*, 2(1), 8-23.

Akkuş, İ., Alan, H. (2016). Türkiye'nin Jeotermal Kaynakları, Projeksiyonlar ve Öneriler Raporu. *TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası*, Yayın No: 123 (6), Ankara.

Arslan, E., (2006). Jeotermal Enerjiden Yararlanılarak Kuyu İçi Eşanjörü Yardımıyla Konut Isıtılması ve Sıcak Su İhtiyacının Karşılanması. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli-2006.

Adıyaman Ç. (2012). Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Politikaları. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi-2012.

Ağaçbiçer G. (2010). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Türkiye Ekonomisine Katkısı ve Yapılan SWOT Analizler. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Çanakkale-2010.

Akkurt, Ş. (2016), Yenilenebilir Enerji Kaynakları, Çevresel Etkileri ve Kayseri Örneği. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Çevre Mühendisliği Anabilim Dalı, Kayseri-2016.

Badruk, M., (2017). Jeotermal Enerji Uygulamalarında Çevre Sorunları. *TMMOB Jeotermal Enerji Semineri Bildirgesi*, 1(1), 345-357.

Çelik, S. N. (2012). Türkiye'nin Enerjide Dışa Bağımlılığının Azaltılmasında Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Önemi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi-2012.

EİE, (2018). Biyokütle Enerjisi, Elektrik İşleri Etüd İdaresi, Erişim Adresi: www.eie.gov.tr. (20.03.2020).

Doğan, M., (2015). Yenilenebilir Enerjide Tarımın Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın-2015.

Eroğlu, V., (2006), İklim Değişikliği ile Mücadelede Yenilenebilir Enerji Olarak Hidroelektrik Enerji Üretiminin Artırılması ve Diğer DSİ Faaliyetleri, Erişim Adresi: http://www.alternaturk.org/hidro.php. (25.03.2020).

Evli, S. (2018). Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları. Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

Eylem Ö., Yarbay, R.Z. (2010). Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Kaynakları Potansiyeli ve Geleceği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi,* 18 (1).

Gedik Ö. (2015). Türkiye'nin Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Çevresel Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Global Wind Atlas (2020), https://www.globalwindatlas.info/turkey (Erişim tarihi: 05.04.2020).

IEA (International Energy Agency). (2013), Key World Energy Statistics. Washington. https://www.iea.org/renewableenergy/, (Erişim tarihi: 15.03.2020).

IRENA. (2021), Renewable Capacity Statistics 2020, https://www.irena.org/Statistics/View- Data-by-Topic/Capacity-and-Generation/Statistics-Time-Series/, (Erişim Tarihi:03.06.2021).

Karagüç, B. (2013), Balıkesir İlinde Jeotermal Enerji Potansiyeli ve Ekonomik Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Balıkesir.

Koç, E. (2019), Yenilenebilir Enerji Finansmanı, Türkiye ve Dünyadaki Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gedik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.

Köse, İ., Genç, B., Demiralp İ. (2015). Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Potansiyelinin İncelenmesi. *Akademia Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 1(1).

Mutlu, E. (2013). Türkiye'de yenilenebilir enerji ekonomisi ve Ankara iline ait SWOT analizi, Doktora tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

MTA, (2020). Türkiye Jeotermal Enerji Kaynakları Haritası, Erişim Adresi: https://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/jeotermal-harita (27.03.2020).

NEA, (2021), China National Energy Administration, http://www.nea.gov.cn/2021-01/20/c_139683739.htm/ , (Erişim tarihi: 05.07.2021).

Solargis, (2020). Solar Resource Maps of Turkey, Erişim Adresi: https://solargis.com/maps-and-gis-data/download/turkey (22.03.2020).

Soylu B. (2019). Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Konya İli'nin Yenilenebilir Enerji Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Kayseri.

TEİAŞ. (2021). Türkiye'nin Elektrik Kurulu Güç Raporları, Erişim adresi: https://www.teias.gov.tr/tr-TR/kurulu-guc-raporlari.

Tunçbilek, Ö. F. (2015). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Tarımda ve Kırsal Kalkınmada Kullanımı ve Kütahya Simav Jeotermal Seracılık Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Tunçbilek Ö.F. ve Yılmaz M., (2021), Türkiye'de Jeotermal Elektrik Enerjisi Üretimi İçinde Aydın İlinin Yeri ve Önemi, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 138-150.

Tunçbilek, Ö.F.(2021), Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Çevresel Etkileri Ve Sosyal Kabul: Aydın İli Efeler İlçesi Jeotermal Enerji Örneği, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.

Tunçbilek Ö.F. ve Yılmaz M., (2022), Jeotermal Enerjinin Çevresel Etkileri Ve Sosyal Kabul: Efeler İlçesi Örneği, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 154-169.

Turkenburg, W. C. (2012). Renewable Energy. Global Energy Assessment-Toward a Sustainable Future, sf.761-900.

Varınca, K. B., Varank, G., (2005). Rüzgâr Kaynaklı Enerji Üretim Sistemlerinde Çevresel Etkilerin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri. *Yeni ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları/Enerji Yönetimi Sempozyumu,* Kayseri, 3–4 Haziran 2005.

Yılmaz, M. (2012), Türkiye'nin Enerji Potansiyeli ve Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Açısından Önemi. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 4(2), 33-54.

References

Aboulnasr, K. & Tran, G. (2020). *Beyond Hedonic Consumption: The Role of Eudaimonic Value in Consumer–Brand Relationships: An Abstract.* In Academy of Marketing Science Annual Conference, 103–104, Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-39165-2_42

Akyazı, P. E. (2015). Çevre ve Deneysel İktisat. (Ed. D. Dumludağ, Ö. Gökdemir, L. Neyse, & E. Ruben. *İktisatta Davranışsal Yaklaşımlar*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 361–403.

Alba, J.W. & Williams, E.F. (2012). Pleasure principles: A review of research on hedonic consumption. *Journal of Consumer Psychology*, *23* (1), 2–18. https://doi.org/10.1016/j.jcps.2012.07.003

Arnold, M. J., & Reynolds, K. E. (2003). Hedonic shopping motivations. *Journal of retailing, 79* (2), 77–95. https://doi.org/10.1016/S0022-4359(03)00007-1

Asefa, S. (2005). *The Economics of Sustainable Development*. Michigan: W.E. Upjohn Institute for Employment Research.

Avcı, I. (2022). The effect of conspicuous consumption behavior on wasteful consumption behavior: the intermediary role of hedonic consumption behavior. *Journal of Economy Culture and Society, 65*, 161–179. https://doi.org/10.26650/JECS2021-875642

Azapagic, A., Emsley, A., & Hamerton, I. (2003). *Polymers, The Environment, and Sustainable Development.* Chichester: John Wiley & Sons.

Babin, B. J., Darden, W. R., & Griffin, M. (1994). Work and/or fun: measuring hedonic and utilitarian shopping value. *Journal of consumer research*, *20* (4), 644–656. https://doi.org/10.1086/209376

Ballantine, P. W., Jack, R., & Parsons, A. G. (2010). Atmospheric cues and their effect on the hedonic retail experience. *International Journal of Retail & Distribution Management*, *38* (8), 641–653. https://doi.org/10.1108/09590551011057453

Baudrillard, J. (2017). *Fashion or the Enchanting Spectacle of the Code,* in Fashion Theory, (pp. 462–474). New York, NY: Routledge.

Brandon, P. S. & Lombardi, P. (2005). *Evaluating Sustainable Development: In the Built Environment*. Oxford: Blackwell Science,

Buerke, A., Straatmann, T., Lin-Hi, N. & Muller, K. (2017). Consumer awareness and sustainability-focused value orientation as motivating factors of responsible consumer behavior. *Review of Managerial Science, 11* (4), 959–991. https://doi.org/10.1007/s11846-016-0211-2

Cantillon, R. (1755). *An essay on commerce in general.* History of economic thought books.

Dal, N. E. (2017). Tüketim Toplumu ve Tüketim Toplumuna Yöneltilen Eleştiriler Üzerine Bir Tartışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *9* (19), 1–21. https://doi.org/10.20875/makusobed.311006

De Young, R. (2000). New ways to promote pro-environmental behavior: Expanding and evaluating motives for environmentally responsible behavior. *Journal of social issues, 56* (3), 509–526. https://doi.org/10.1111/0022-4537.00181

Deli-Gray, Z., Gillpatrick, T., Marusic, M., Pantelic, D., & Kuruvilla, S. J. (2010). Hedonic and functional shopping values and everyday product purchases: Findings from the Indian study. *International Journal of Business Insights & Transformation*, *4* (1), 65–70.

Filho, W. L., Frankenberger, F., & Iglecias, P. (2018). *Towards Green Campus Operations: Energy, Climate and Sustainable Development Initiatives at Universities*. Hamburg: Springer International Publishing.

Goh, S. K. and Balaji, M. S. (2016). Linking green skepticism to green purchase behavior. *Journal of Cleaner Production, 131*, 629–638. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.04.122

Griskevicius, V., Cantú, S. M., & Van Vugt, M. (2012). The evolutionary bases for sustainable behavior: Implications for marketing, policy, and social entrepreneurship. *Journal of Public Policy & Marketing, 31* (1), 115–128. https://doi.org/10.1509/jppm.11.040

Gupta, S. & Agrawal, R. (2017). Environmentally responsible consumption: Construct definition, scale development, and validation. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, *25* (4), 525–536. https://doi.org/10.1002/csr.1476

Hanusch, H., Kuhn, T., & Cantner, U. (2000). *Konsum und Nachfrage. In Volkswirtschaftslehre* 1 (pp. 135–162. Berlin, Heidelberg: Springer.

Hausman, A. (2000). A multi-method investigation of consumer motivations in impulse buying behavior. *Journal of consumer marketing, 17* (5), 403–426. https://doi.org/10.1108/07363760010341045

Hirschman, E. C., & Holbrook, M. B. (1982). Hedonic consumption: Emerging concepts, methods, and propositions. *Journal of Marketing, 46* (3), 92–101. https://doi.org/10.1177/002224298204600314

International Union for Conservation of Nature and Natural Resources., UNEP., World Wildlife Fund., Food and Agriculture Organization of the United Nations., & UNESCO. (1980). *World conservation strategy: Living resource conservation for sustainable development.* Gland, Switzerland: IUCN.

Kasser, T. (2017). Living both well and sustainably: a review of the literature, with some reflections on future research, interventions, and policy. *Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences, 375* (2095), 20160369. https://doi.org/10.1098/rsta.2016.0369

Kasztelan, A. (2017). Green growth, green economy and sustainable development: terminological and relational discourse. *Prague Economic Papers, 26* (4), 487–499.

Kim, N., Matzon, J. L., Abboudi, J., Jones, C., Kirkpatrick, W., Leinberry, C. F., ... & Ilyas, A. M. (2016). A prospective evaluation of opioid utilization after upper-extremity surgical procedures: identifying consumption patterns and determining prescribing guidelines. *The Journal of Bone and Joint Surgery, 98* (20), e89. https://doi.org/ 10.2106/JBJS.15.00614

Kopperud, K.H. & Vitterso, J. (2008), Distinctions between hedonic and eudaimonic well-being: results from a day reconstruction study among Norwegian jobholders. *Journal of Positive Psychology, 3* (3), 174–181. https://doi.org/10.1080/17439760801999420

Lindenberg, S. & Steg, L. (2007). Normative, gain, and hedonic goal frames guiding environmental behavior. *Journal of Social Issues, 63* (1), 117–137. https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2007.00499.x

List, F. (2017). *The National System of Political Economy: All Four Books and the Appendices in a Single Volume.* USA: CreateSpace Independent Publishing Platform.

López, R., & Toman, M. A. (2006). *Economic Development and Environmental Sustainability*. New York: Oxford University Press.

Marx, K. (1867). *El capitalismo.* Hamburgo, Alemania.

McCracken, G. (1987). The history of consumption: a literature review and consumer guide. *Journal of Consumer Policy, 10* (2), 139–166.

Moisio, R., Arnould, E.G., & Gentry, J.W. (2013). Productive consumption in the class-mediated construction of domestic masculinity: Do-It-Yourself (DIY) home improvement in men's identity work. *Journal of Consumer Research, 40* (2), 298–316. https://doi.org/10.1086/670238

Murdock, G. (2019). *Class stratification and cultural consumption: some motifs in the work of Pierre Bourdieu (1977).* In Freedom and Constraint*,* 90–101. Routledge.

Nielsen, K. S., Clayton, S., Stern, P. C., Dietz, T., Capstick, S., & Whitmarsh, L. (2021). How psychology can help limit climate change. *American Psychologist, 76* (1), 130–144. https://doi.org/10.1037/amp0000624

North and South: A program for survival. (1980). *The Report of the Independent Commission on International Development Issues Under the Chairmanship of Willy Brandt*.

Odabaşı, Y. (2013). *Tüketim Kültürü*. İstanbul: Sistem Yayıncılık Kitapları.

OECD. (2011). Fiscal Consolidation: Targets, Plans, and Measures. *OECD Journal on Budgeting, 11* (2), 13–67.

Pearce, D., Barbier, E., & Markandya, A. (2013). *Sustainable development: economics and environment in the Third World.* Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315070254

Penpece, D. (2006). *Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerine Etkisi,* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.

Quesnay, F. (1758). *Questions Interessantes sur la population, l'agriculture et le commerce*.

Ritch, E., Brennan, C., & MacLeod, C. (2009). Plastic Bag Politics: Modifying Consumer Behaviour for Sustainable Development. *International Journal of Consumer Studies, 33*, 168–174. https://doi.org/10.1111/j.1470-6431.2009.00749.x

Sharp, P., Strulik, H., & Weisdorf, J. (2012). The determinants of income in a Malthusian equilibrium. *Journal of Development Economics, 97* (1), 112–117. https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2010.12.004

Smith, A. (1937). *The wealth of nations* [1776] (Vol. 11937).

Strange, T. & Bayley, A. (2008). *Sustainable Development: Linking Economy, Society, Environment*. OECD Publication.

Steuart, J. (1913). *Untersuchung über die Grundsätze der Volkswirtschaftslehre,* (14). Gustav Fischer.

Tang, Y., Chen, S., & Yuan, Z. (2020). The effects of hedonic, gain, and normative motives on sustainable consumption: Multiple mediating evidence from China. *Sustainable Development, 28* (4), 741–750. https://doi.org/10.1002/sd.2024

Weinberger, M. F. (2008). *Experiential and Material Consumption: a Cultural Perspective on Materialism*. ACR North American Advances.

Wiedmann, K. P., Hennigs, N., & Siebels, A. (2009). Value-based segmentation of luxury consumption behavior. *Psychology & Marketing, 26* (7), 625–651. https://doi.org/10.1002/mar.20292

World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future.* Oxford: Oxford University Press.

Wu, J. & Holsapple, C. (2014). Imaginal and emotional experiences in pleasure-oriented I.T. usage: A hedonic consumption perspective. *Information & Management, 51* (1), 80–92. https://doi.org/10.1016/j.im.2013.09.003

GÜNCEL YAKLAŞIMLARLA SAĞLIK VE ÇEVRE EKONOMİSİNDE AMPİRİK UYGULAMALAR

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Sevcan KAPKARA KAYA

Samsun Üniversitesi

Öğr. Gör. Dr. Zerrin DÜRRÜ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

EKİN

Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-78-4

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖN SÖZ

İnsanoğlu var olduğu günden beri hayatta kalma mücadelesi vermekte ve bu süreçte doğanın sunduğu kaynakları kullanmaktadır. Bu durum, insan sağlığı ve refahının, çevresel kalite düzeyi ile yakından ilişkili olduğunu doğrulamaktadır. Zaman içerisinde nüfusun hızlıca artması, sanayinin ve teknolojinin gelişmesi, insanların tercih ve ihtiyaçlarının çeşitlenmesi, küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi nedenlerle insanların çevre üzerindeki baskısı gitgide artmaktadır. Bu tür çevresel baskılar, doğal çevrenin ve onunla iç içe olan canlıların sağlığı açısından elverişsiz bir ortama zemin hazırlamaktadır. Kuşkusuz ki, küresel çevre kirliliği, çok yönlü bir uluslararası halk sağlığı sorunu olarak kabul görmektedir. Bu durum, son yıllarda çevre ve sağlık konusundaki endişe ve kaygıların artmasına neden olmaktadır. Dünya çapında küreselleşmenin artması, sınırların soyut bir hal alması ve uluslararası ticari ilişkilerin daha da gelişmesi gibi sebeplerle uyarılan endişe ve kaygıların yan etkisi, bu sorunların hem yerel hem de küresel ölçekte ele alınması gereken önemli sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu kitapta, çevre sorunlarının mikro ve makro boyutları, sektörel yaklaşımlar, çevre politikaları, ulusal ve uluslararası anlaşmalar ve kurumların çevre politikası üretimine katkılarını içeren çalışmalar ile çevre ekonomisi şekillendirilirken; diğer taraftan, sağlık harcamaları, yaşam beklentileri, doğum ve ölüm oranları gibi sağlık çıktılarını kapsayan sağlık ekonomisi başlıkları çeşitli üniversitelerden katkı sağlayan akademisyen ve araştırmacıların katkıları ile incelenmiş ve sorunun şiddetinin azaltılmasına ve/veya sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik politika önerileri sunulmuştur. Bu kitap ekonomi bilimi ile ilgilenen ve özellikle çevre ve sağlık ekonomisi alanına meraklı kişilere, akademisyenlere, uzmanlara ve karar alıcılara yönelik hazırlanmıştır. Kitapta yer alan her bölüm özgün olup, alanla ilgili elde edilen çeşitli ampirik bulguların, sağlık ve çevre konusunda iyileştirmelere yönelik alınacak kararlarda ve hayata geçirilecek uygulamalarda yol gösterici olması beklenmektedir.

"Güncel Yaklaşımlarla Sağlık ve Çevre Ekonomisinde Ampirik Uygulamalar" adlı bu kitap çevre ve sağlık ekonomisi alanında güncel veri ve teknikler kullanılarak hazırlanmış akademik çalışmalardan oluşmaktadır. Kitabın amacı, çevre ve sağlık ekonomisi alanında güncel sorunlara dikkat çekmek ve bu sorunlara yönelik çözümler ortaya koymak ve gelecek çalışmalara ışık tutmaktır. Kitap, toplam 18 bölümden oluşmakta; ekonomik büyüme, doğrudan yabancı yatırımlar, finansal gelişme, yeşil tahvil piyasaları, yenilenebilir/yenilenemez enerji kaynakları, sağlık harcamaları, çevre vergileri, çevresel sıkılık politikaları, beşeri sermaye, insani kalkınma ve yeşil tahvil piyasalarının çevre kalitesi ile

ilişkisini tespit etmeye yönelik çalışmalar ile ekonomik büyüme, kentleşme ve sağlık harcamaları arasındaki ilişki, doğumdan yaşam beklentisi ile bebek ölüm oranlarının iktisadi belirleyicilerini araştıran çalışmaları kapsamaktadır.

Kitabın okuyuculara faydalı olmasını dileriz.

Dr. Öğr. Üyesi Sevcan KAPKARA KAYA
Öğr. Gör. Dr. Zerrin DÜRRÜ
Aralık 2022

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜME, DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM VE KÜRESELLEŞMENİN ÇEVRE KİRLİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: EŞBÜTÜNLEŞME VE NEDENSELLİK ANALİZİ 1
Şifa DÜBÜŞ
Mustafa Kemal DEĞER

DETERMINATION OF ECONOMIC FACTORS AFFECTING NEONATAL MORTALITY RATES BY QUANTILE REGRESSION 21
Fikriye Ceren BOSTANCI
Selcuk KOÇ

TÜRKİYE'DE FİNANSAL GELİŞME ÇEVRE KİRLİLİĞİNİ ETKİLİYOR MU? EKONOMETRİK BİR ANALİZ 32
Fatma KIZILKAYA

EKOLOJİK İKTİSAT ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE İLE KOMŞU ÜLKELERİN ÇEVRE GÜVENLİK ENDEKSLERİNİN İNCELENMESİ 47
Bahadır Han ELSEVEN
Figen BÜYÜKAKIN

TÜRKİYE'DE FİNANSAL GELİŞME, DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM, EKONOMİK BÜYÜME, YENİLENEMEZ ENERJİ TÜKETİMİ, SICAKLIK DEĞİŞİMİ İLE ÇEVRESEL TEKNOLOJİK GELİŞME İLİŞKİSİ: KYOTO PROTOKOLÜNÜN ROLÜ 58
İlyas OKUMUŞ
Nur Esra BEKERECİ
Aydın GÜRBÜZ

TÜRKİYE ÖZELİNDE ÇEVRE KİRLİLİĞİ, ENERJİ TÜKETİMİ VE EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ 74
Özge KORKMAZ
Rukiye AYKOÇ

ÇEVRE VERGİLERİNİN ÇEVRE KİRLİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ 83
Mustafa Orhan ÖZER

SAĞLIK HARCAMALARI, YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİ VE ÇEVRE KALİTESİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEKLEMİNDE EŞBÜTÜNLEŞME ANALİZİ 94
İsmail Hakkı KOFOĞLU
Şifa DÜBÜŞ

ÇEVRE KALİTESİ VE SAĞLIK HARCAMALARI İLİŞKİSİ: BRICS VE MINT ÜLKE ÖRNEKLERİ 113
Sevcan KAPKARA KAYA

KARBONDİOKSİT EMİSYONU, ÇEVRESEL POLİTİKALARDA SIKILIK, GELİR, ORMANLAŞMA VE YENİLENEBİLİR ENERJİ TÜKETİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: TÜRKİYE ÜZERİNE ARDL SINIR TESTİ UYGULAMASI 129
Zerrin DÜRRÜ

BEŞERİ SERMAYE VE EKONOMİK BÜYÜMENİN HAVA KİRLİLİĞİ KAYNAKLI ÖLÜMLERE ETKİSİ: YAPISAL KIRILMALAR ALTINDA TÜRKİYE ANALİZİ 146
Burhan DURGUN

G7 ÜLKELERİNİN KİŞİ BAŞINA DÜŞEN CO_2 SALINIMLARININ YAKINSAMA HİPOTEZİ İLE ANALİZİ: CADF PANEL BİRİM KÖK TESTİ UYGULAMASI 168
Mehmet Çağrı GÖZEN

SAĞLIK SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN ŞİRKETLERİN HİSSE SENETLERİNİN COVİD-19 DÖNEMİ İÇİN PİYASA ETKİNLİĞİ ANALİZİ 176
Mehmet Çağrı GÖZEN

YENİLENEBİLİR ENERJİ, KARBON EMİSYON TAHSİSATI VE YEŞİL TAHVİL PİYASASI ARASINDAKİ OYNAKLIK YAYILIMLARI 185
Ayşe Nur ŞAHİNLER

İNSANİ KALKINMA VE ÇEVRE KALİTESİ İLİŞKİSİ: OECD ÜLKELERİ İÇİN PANEL NEDENSELLİK ANALİZİ 202
Yakup TAŞDEMİR

ANALYSIS OF THE EFFECT OF HEALTH EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH IN TURKEY WITH ARDL BOUNDS TEST 219
Melek EMİKÖNEL
Murat EMİKÖNEL

KENTLEŞME DÜZEYİNİN SAĞLIK HARCAMALARI ÜZERİNE ETKİSİNİ BELİRLEMEYE YÖNELİK AMPİRİK BİR TAHMİN: E7 ÜLKELERİ ÖRNEĞİ 229
Ayşe ERYER
Seçkin KABAK

OECD ÜLKELERİNDE KADINLARDA VE ERKEKLERDE DOĞUMDA YAŞAM BEKLENTİSİNİN İKTİSADİ BELİRLEYİCİLERİNİN ANALİZİ: PANEL VERİ ANALİZİ YAKLAŞIMI 241
Fikriye Ceren BOSTANCI

Kaynakça

Al-mulali, U. (2012). Factors affecting CO_2 emission in the Middle East: A panel data analysis. *Energy*, 44(1), 564-569.

Alam, I. & Quazi, R. (2010). Determinants of capital flight: An econometric case study of Bangladesh. *International Review of Applied Economics*. 17(1), 85-103.

Apaydin, Ş. (2020). Küreselleşmenin ekolojik ayakizi üzerindeki etkileri: Türkiye örneği. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 23-42.

Aykırı, M. & Bulut, Ö. U. (2019). Ekonomik küreselleşme ve doğrudan yabancı yatırımların CO_2 emisyonu üzerindeki belirleyiciliği: Türkiye örneği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (Ek Sayı (2019)), 69-90.

Başar, S. & Temurlenk, M. S. (2007). Çevreye uyarlanmiş Kuznets eğrisi: Türkiye üzerine bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 1-12.

Bilgili, F., Ulucak, R., Koçak, E. & İlkay, S. Ç. (2020). Does globalization matter for environmental sustainability? Empirical investigation for Turkey by Markov regime switching models. *Environmental Science and Pollution Research*, 27(1), 1087-1100.

BP (2019). *Statistical Review of World Energy*. https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/xlsx/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2020-all data. xlsx (14.05.2020).

Brown, A. L. vd. (1975). The development of memory: Knowing, knowing about knowing, and knowing how to know. *Advances in Child Development and Behavior*, 10, 103-152.

Çağlar, A. E. (2020). The importance of renewable energy consumption and FDI inflows in reducing environmental degradation: bootstrap ARDL bound test in selected 9 countries. *Journal of Cleaner Production*, 264, 121663.

Çoban, M.N. & Özkan, O. (2022). Çevresel Kuznets eğrisi: Türkiye'de küreselleşme ve ekonomik büyümenin çevre üzerindeki etkisinin yeni dinamik ARDL simülasyon modeli ile incelenmesi. *Akademik Hassasiyetler*, 9(19), 207-228.

Destek, M.A. & Özsoy, F.N. (2015). Relationships between economic growth, energy consumption, globalization, urbanization and environmental degradation in Turkey. *International Journal of Energy and Statistics*, 3(04), 1550017.

Grossman, G. M. & Krueger, A. B. (1991). Environmental impacts of a North American free trade agreement. *National Bureau of Economic Research Working Papers*, 3914, 1-57.

Haseeb, A., Xia, E., Baloch, M. A. & Abbas, K. (2018). Financial development, globalization, and CO2 emission in the presence of EKC: Evidence from BRICS countries. *Environmental Science and Pollution Research*, *25*(31), 31283-31296.

Jahanger, A., Usman, M. & Balsalobre-Lorente, D. (2021). Autocracy, democracy, globalization, and environmental pollution in developing world: fresh evidence from STIRPAT model. *Journal of Public Affairs*, e2753.

Kardaslar, A. (2022). Ekonomik büyüme, enerji tüketimi ve küreselleşme sürecinin ekolojik ayak izi üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. *Business & Economics Research Journal*, 13(3).

Kılıçarslan, Z. & Dumrul, Y. (2017). Foreign direct investments and CO_2 emissions relationship: The case of Turkey. *Business and Economics Research Journal*, 8(4), 647-660.

Kırıkkaleli, D., Adebayo, T. S., Khan, Z.& Ali, S. (2021). Does globalization matter for ecological footprint in Turkey? Evidence from dual adjustment approach. *Environmental Science and Pollution Research*, *28*(11), 14009-14017.

Koçak, E. & Şarkgüneşi, A. (2018). The impact of foreign direct investment on CO_2 emissions in Turkey: New evidence from cointegration and bootstrap causality analysis. *Environmental Science and Pollution Research*, 25(1), 790-804.

KOF, (2021). *2020 Globalisation Index: Structure, Variables and Weights*. https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/dual/kof-dam/documents/Medienmitteilungen/Globali sierungsindex/KOFGI_2020_structure.pdf (03.11.2021).

Manga, M. & Cengiz, O. (2020). Çevresel Kuznets hipotezine küreselleşme eksenli yaklaşım: Türkiye Cumhuriyetleri örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(28), 738-752.

Narayan, P. K. & Smyth, R. (2006). What determines migration flows from low-income to high-income countries? An eprical investigation of Fiji-Us migration 1972-2001. *Contemporary Economic Policy***,** 24(2), 332-342.

Oluç, İ. & Güzel, İ. (2022). Finansal küreselleşme ve çevre ilişkisi: Türkiye örneği. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50).

Panayotou, T. (1993). Empirical tests and policy analysis of environmental degradation at different stages of economic development. *International Labour Organization*, 992927783402676, 1-45.

Pata, U.K. (2019). *Enerji tüketimi çeşitleri ile çevresel Kuznets eğrisinin ampirik olarak analizi: Türkiye örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pesaran, M. H., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289-326.

Phillips, P. C. & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. *Biometrika*, 75(2), 335-346.

Sapkota, P. & Bastola, U. (2017). Foreign direct investment, income, and environmental pollution in developing countries: Panel data analysis of Latin America. *Energy Economics*, *64*, 206-212.

Saraç, Ş. & Yağlıkara, A. (2018). The impact of globalization and financial development on environment within the context of STIRPAT model: The case of Turkey. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 55-64.

Saint Akadiri, S., Alola, A. A. & Akadiri, A. C. (2019). The role of globalization, real income, tourism in environmental sustainability target. Evidence from Turkey. *Science of the Total Environment*, 687, 423-432

Shahbaz, M., Ozturk, I., Afza, T. & Ali, A. (2013). Revisiting the environmental Kuznets curve in a global economy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 25, 494-502.

Shahbaz, M., Mallick, H., Mahalik, M. K. & Loganathan, N. (2015). Does globalization impede environmental quality in India?. *Ecological Indicators*, 52, 379-393.

Sevüktekin, M. ve Çınar, M. (2017). *Ekonometrik zaman serileri analizleri (Ewievs uygulamalı*), Dora Yayınları. Bursa.

Soytas, U. & Sarı, R. (2009). Energy consumption, economic growth, and carbon emissions: Challenges faced by an EU candidate member. *Ecological Economics*, 68(6), 1667-1675.

Şahinöz, A. & Fotourehchi, Z. (2014). Kirlilik emisyonu ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları: Türkiye için kirlilik sığınağı hipotezi testi. *Sosyoekonomi*, 21(21).

Toda, H. Y. & Yamamoto, T. (1995). Statistical inference in vector autoregressions with possibly interrated processes", *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.

Vogelsang, T. J. & Perron, P. (1998). Additional tests for a unit root allowing for a break in the trend function at an unknown time. *International Economic Review*, 1073-1100.

WDI (2021), *Worldbank Data Indicator*. https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators (15.03.2021).

Yıldız, T. (2018) Türkiye'de küreselleşme, ekonomik büyüme ve çevre kirliliği ilişkisi. Journal of Politics *Economy and Management*, 1(2), 17-25.

Yurtkuran, S. (2021). The effect of agriculture, renewable energy production, and globalization on CO_2 emissions in Turkey: A bootstrap ARDL approach. *Renewable Energy*, 171, 1236-1245.

Zaidi, S. A. H., Zafar, M. W., Shahbaz, M. & Hou, F. (2019). Dynamic linkages between globalization, financial development and carbon emissions: evidence from Asia Pacific Economic Cooperation countries. *Journal of Cleaner Production*, 228, 533-543.

References

Agha, S. (2000). The determinants of infant mortality in Pakistan. *Social Science & Medicine*, *51*(2), 199-208.

Armstrong, D. (1986). The invention of infant mortality. *Sociology of Health & Illness*, *8*(3), 211-232.

Arslan, S., Bülbül, A., Aslan, A. Ş., Baş, E. K., Dursun, M., Uslu, S., & Nuhoğlu, A. (2013). Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde beş yıllık sürede (2007-2011) neonatal ölüm nedenleri. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni*, *47*(1), 16-19.

Balcı, E., Küçük, E., Gün, İ., Gülgün, M., Kılıç, B., & Çetinkara, K. (2008). Kayseri ili Melikgazi ilçesinde 2006 yılında meydana gelen bebek ölümleri. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *22*, 393-6.

Bodur, S., Durduran, Y., Küçükkendirci, H., & Doğan, C. (2009). Bebek ölümlerinin prenatal-natal sağlık hizmet kullanımı ve demografik özelliklerle ilişkisi: Vaka-kontrol çalışması. *Dicle Tıp Dergisi*, *36*(4), 288-293.

Breusch, T. S. (1978). Testing for autocorrelation in dynamic linear models. *Australian Economic Papers*, 17: 334–355

Cerit, Ç., & Porsuk, A. Ö. (2021). Bebek Ölümlerinin İncelenmesi: Kırklareli Örneği. *Eskişehir Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi*, *6*(1), 60.

Çatak, B., & Öner, C. (2019). Bebek Ölümlerinin Temel Nedenleri Değişiyor mu? Kayıt Temelli Kesitsel bir Çalışma. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, *13*(3), 311-317.

Çelik, T., Altun, A. B., Kerkez, B., Tatlı, S., & Özer, C. (2012). Hatay ilinde 2009 ve 2010 yıllarında bebek ölüm hızları ve nedenleri. *Ege Tıp Dergisi*, *51*(2), 111-116.

Ertekin, S. M., Yüce Dural, . B., & Kırca, M. (2016). Türkiye'de ekonomik büyüme ve işsizliğin bebek ölümlerine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi,7(17), 123-140.*

Fitzenberger, B., Koenker, R., & Machado, J. A. (Eds.). (2001). *Economic applications of quantile regression*. Springer Science & Business Media.

Gil-Alana, L. A., & Mudida, R. (2022). Infant Mortality Rates and GDP Per Capita in Kenya: An Empirical Investigation Based on Fractional Integration. *Journal of Economic Research & Reviews, 2 (1): 61-69.*

Godfrey, L. G. (1978). Testing against general autoregressive and moving average error models when the regressors include lagged dependent variables. *Econometrics*, 46: 1293–1301.

Gözen, Mehmet Çağrı; Bostancı, Fikriye Ceren (2021). "Konut Özelliklerinin Konut Fiyatlarına Etkisinin Kantil Regresyon Yöntemi ile İncelenmesi: İzmit Örneği", Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S 26, s. 506-532.

Hao, L., Naiman, D. Q., & Naiman, D. Q. (2007). *Quantile regression* (No. 149). Sage.

Jarque, C. M. & Bera, A. K. (1987). A test for normality of observations and regression residuals. *International Statistical Review*. 55 : 163- 172.

Koenker, R. & Bassett, G. J. (1978). Regression Quantiles. *Econometrica,* 46(1):33-50.

Korkmaz, A., Aydın, Ş., Çamurdan, A. D., Okumuş, N., Onat, F. N., Özbaş, S., Polat, E., Şenel, S., Tezel, B., Tezer, H. & Köse, M. R. (2013). Türkiye'de bebek ölüm nedenlerinin ve ulusal kayıt sisteminin değerlendirilmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, *56*(3), 105-121.

Öngören, B., Aydoğdu, O., & Ceyhan, M. (2018). Muğla İlinde 2011-2015 Yılları Arasındaki Bebek Ölümlerinin Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, *3*(2), 130-136.

Ramsey, J. B. (1969). Tests for Specification Errors in Classical Linear Least Squares Regression Analysis. *Journal of the Royal Statistical Society,* Series B, 31 (2):350–371.

Rao, C. R. (1973), *Linear Statistical Inference and Its Applications*, 2nd ed., New York: Wiley.

Reidpath, D. D., & Allotey, P. (2003). Infant mortality rate as an indicator of population health. *Journal of Epidemiology & Community Health*, *57*(5), 344-346.

Şevket, O., Karabulut, A., Köseli, O., Karahan, T., Yasemin, U. T. K. U., & Şevket, A. (2010). Denizli ili bebek ölümleri: Ardışık dört yılın değerlendirilmesi. *Pamukkale Tıp Dergisi*, (2), 64-68.

Taş, F., Oktay, A. A., & Gülpak, M. (2018). Kahramanmaraş İl Merkezinde Meydana Gelen Bebek Ölümlerinin Değerlendirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, *13*(1), 7-12.

Taşkın, Ş., & Atak, N. (2004). Bebek ve Çocuk Ölümlerinin Değerlendirilmesi: Türkiye Nüfus ve Sağlik Araştirmasi, 1993 ve 1998. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, *57*(1).

Tüylüoğlu, Ş., & Tekin, M. (2009). Gelir düzeyi ve sağlık harcamalarının beklenen yaşam süresi ve bebek ölüm oranı üzerindeki etkileri. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *13*(1), 1-31.

UNICEF (2022):https://data.unicef.org/topic/child-survival/neonatal-mortality (29.10.2022)

White, H. (1980). A heteroskedasticity-consistent covariance matrix estimator and a direct test for heteroskedasticity. *Econometrica,* 48(4): 817-838.

WHO(2022):https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imr-details (29.10.2022)

Yetim, B., Demirci, Ş., Konca, M., İlgün, G., & Çilhoroz, Y. (2021). Türkiye'de Bebek Ölüm Hızının Sosyoekonomik Belirleyicileri. *Sosyoekonomi*, *29*(47), 367-381.

Yıldız, S., Özdemir, M. E., & Benli, A. R. Kayseri İli 2017 Yılı Bebek Ölüm Nedenlerinin İncelenmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, *14*(2), 196-202.

Kaynakça

Abbasi, F. & Riaz, K., (2016). Karbondioksit emissions and financial development in an emerging economy: an augmented VAR approach. *Energy Policy,* 90, 102–114. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2015.12.017.

Acheampong, A. O., Amponsah, M., & Boateng, E. (2020). Does financial development mitigate carbon emissions? Evidence from heterogeneous financial economies. *Energy Economics*, 88, 104768.

Acheampong, A.O., (2019). Modelling for insight: does financial development improve environmental quality? *Energy Econ.,* 83, 156–179. https://doi.org/10.1016/j. eneco.2019.06.025.

Al-Mulali, U., Ozturk, I. & Lean, H.H., (2015a). The influence of economic growth, urbanization, trade openness, financial development, and renewable energy on pollution in Europe. *Nat. Hazards,* 79 (1), 621–644. https://doi.org/10.1007/s11069-015-1865-9.

Al-Mulali, U., Tang, C.F. & Ozturk, I., (2015b). Does financial development reduce environmental degradation? Evidence from a panel study of 129 countries. *Environ. Sci. Pollut. Res. Int.* 22 (19), 14891–14900. https://doi.org/10.1007/s11356-015-4726-x.

Bai, J., & Perron, P. (1998). Estimating and testing linear models with multiple structural changes. *Econometrica,* 47-78.

Boutabba, M.A., (2014). The impact of financial development, income, energy and trade on carbon emissions: evidence from the Indian economy. *Econ. Model.* 40, 33–41. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2014.03.005.

Dreher, A. (2006). Does globalization affect growth? Evidence from a new index of globalization. *Applied Economics,* 38(10), 1091-1110.

Ehigiamusoe, K.U. & Lean, H.H., (2019). Effects of energy consumption, economic growth, and financial development on carbon emissions: Evidence from heterogeneous income groups. *Environ. Sci. Pollut. Res.* 26 (22), 22611–22624. https://doi.org/10.1007/s11356-019-05309-5.

Gokmenoglu, K.K. & Sadeghieh, M., (2019). Financial development, karbondioksit emissions, fossil fuel consumption and economic growth: the case of Turkey. *Strategic Planning for Energy and the Environment,* 38 (4), 7–28. https://doi.org/10.1080/10485236.2019.12054409.

Hao, Y., Zhang, Z.Y., Liao, H., Wei & Y.M.,Wang, S., (2016). Is karbondioksit emission a side effect of financial development? An empirical analysis for China. *Environ. Sci. Pollut. Res. Int.* 23 (20), 21041–21057. https://doi.org/10.1007/s11356-016-7315-8.

Jalil, A. & Feridun,M., (2011). The impact of growth, energy and financial development on the environment in China: a cointegration analysis. *Energy Econ.* 33 (2), 284–291. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2010.10.003.

Jamel, L., Maktouf, S. & Charfeddine, L., (2017). The nexus between economic growth, financial development, trade openness, and karbondioksit emissions in European countries. *Cogent Economics & Finance,* 5 (1). https://doi.org/10.1080/23322039.2017.1341456.

Jiang, C., & Ma, X. (2019). The impact of financial development on carbon emissions: a global perspective. *Sustainability,* 11(19), 5241.

Kapetanios, G. (2005). Unit-root testing against the alternative hypothesis of up to m structural breaks. *Journal of Time Series Analysis,* 26(1), 123-133.

Maji, I.K., Habibullah, M.S. & Saari, M.Y., (2017). Financial development and sectoral karbondioksit emissions in Malaysia. *Environ. Sci. Pollut. Res. Int.* 24 (8), 7160–7176. https://doi.org/10.1007/s11356-016-8326-1.

Maki, D. (2012). Tests For Cointegration Allowing For an Unknown Number of Breaks. *Economic Modelling,* 29(5), 2011-2015.

Nasreen, S., Anwar, S. & Ozturk, I. (2017). Financial stability, energy consumption and environmental quality: evidence from south Asian economies. *Renew. Sust. Energ. Rev.* 67, 1105–1122. https://doi.org/10.1016/j.rser.2016.09.021

Omri, A., Daly, S., Rault, C. & Chaibi, A. (2015). Financial development, environmental quality, trade and economic growth: what causes what in MENA countries. *Energy Econ.* 48, 242–252. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2015.01.008.

Perron, P., (1989). The Great crash, the oil price shock, and the unit root hypothesis. *Econometrica: Journal of the Econometric Society,* 1361-1401.

Phillips, P. C., & Hansen, B. E. (1990). Statistical inference in instrumental variables regression with I (1) processes. *The Review of Economic Studies, 57(1), 99-125.*

Sehrawat, M., Giri, A.K. & Mohapatra, G. (2015). The impact of financial development, economic growth and energy consumption on environmental degradation. *Management of Environmental Quality: An International Journal,* 26 (5), 666–682. https://doi.org/10.1108/meq-05-2014-0063.

Shahbaz, M., Mallick, H., Mahalik, M.K. & Loganathan, N. (2015). Does globalization impede environmental quality in India? *Ecol. Indic.* 52, 379–393. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2014.12.025.

Shahbaz, M., Shahzad, S.J.H., Ahmad, N. & Alam, S. (2016). Financial development and environmental quality: the way forward. *Energy Policy,* 98, 353–364. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2016.09.002.

Shahbaz,M., Kumar Tiwari, A. & Nasir, M. (2013a). The effects of financial development, economic growth, coal consumption and trade openness on karbondioksit emissions in South Africa. *Energy Policy,* 61, 1452–1459. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.07.006.

Shahbaz,M., Nasir, M.A. & Roubaud, D. (2018). Environmental degradation in France: the effects of FDI, financial development, and energy innovations. *Energy Econ.* 74, 843–857. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2018.07.020.

Tahir, T., Luni, T., Majeed, M. T., & Zafar, A. (2021). The impact of financial development and globalization on environmental quality: evidence from South Asian economies. *Environmental Science and Pollution Research,* 28(7), 8088-8101.

Tamazian, A. & Bhaskara Rao, B. (2010). Do economic, financial and institutional developments-matter for environmental degradation? Evidence fromtransitional economies. *Energy Econ.* 32 (1), 137–145. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2009.04.004.

Tamazian, A., Chousa, J.P. & Vadlamannati, K.C., (2009). Does higher economic and financial development lead to environmental degradation: Evidence from BRIC countries. *Energy Policy,* 37 (1), 246–253. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.08.025.

Uche, E., & Effiom, L. (2021). Financial development and environmental sustainability in Nigeria: fresh insights from multiple threshold nonlinear ARDL model. *Environmental Science and Pollution Research,* 28(29), 39524-39539.

Zafar, A., Majeed, M. T., Nosheen, M., & Iqbal, J. (2021). Globalization, financial development, and environmental sustainability: evidence from heterogenous income groups of Asia. *Environmental Science and Pollution Research,* 28(36), 50430-50446.

Zaidi, S. A. H., Zafar, M. W., Shahbaz, M., & Hou, F. (2019). Dynamic linkages between globalization, financial development and carbon emissions: evidence from Asia Pacific Economic Cooperation countries. *Journal of Cleaner Production,* 228, 533-543.

Zhang, Y.J. (2011). The impact of financial development on carbon emissions: an empirical analysis in China. *Energy Policy,* 39 (4), 2197–2203. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2011.02.026.

Zivot, E., & Andrews, D. W. K. (2002). Further evidence on the great crash, the oil-price shock, and the unit-root hypothesis. *Journal of business & economic statistics,* 20(1), 25-44.

Kaynakça

Al, İ. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma ve Yeşil Ekonomi: Türkiye İçin Bir Endeks Önerisi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(1): 112-124.

Barnett, J. (2007). Environmental Security and Peace. *Journal of Human Security*, 4-16.

Barrios, E., & Komoto, K. (2006). Some Approaches To The Construction of A Sustainable Development Index For The Philippines. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 277-288.

Çokluk, Ö., Şekerçioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları.* Ankara: Pegem Akademi.

Destek, M. A., & Ö. F. (2015). Relationships between economic growth, energy consumption, globalization, urbanization and environmental degradation in Turkey. *International Journal of Energy and Statistisc.*

Dinda, S. (2004). *Environmental Kuznetz Curve Hypothesis: A Surver.* Ecological Economics.

Kararach, G., Nhamo, G., Mubila, M., Nhamo, S., Nhecmachena, C., & Babu, S. (2017). Reflections on the Green Growth Index for Developing Contries: A Focus of Selected African Countries. *Development Policy Review, 36*(1), 432-454.

Kharlamova, H. O., & Butkovsky, V. V. (2014). Ukrayna'nın Çevre Güvenliği Endeksi: Kavram ve Değerlendirme. *Adını Kiev Ulusal Üniversitesi Bülteni Taras Şevçenko*, 92-97.

Liftin, K. T. (1999). Constructing Environmental Security and Ecological Inderdependence. *Global Governance*, 359-377.

Meyers, S. L., Gamst, G., & Guarino, A. (2016). *Applied Multivariate Research - Desing and Interpretation.* California: SAGE Publications.

Nahman, A., Mahumani, B. K., & Lange, W. J. (2016). Beyond GDP: Towards a Green Economy Index. s. 215-233.

Özsoy, C. E., & Tosunoğlu, B. T. (2017). GSYH'nin Ötesi: Ekonomik Gelişmenin Ölçümünde Alternatif Metrikler. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29:(1)*:285-301.

Page, E. (2000). *Theorizing the Link Betweeb Environmental Change and Security.* Rewiev of European Communutiy and Internatioal Enviromental Law (RECIEL).

Roldan, A. B., & Valdes, A. S. (2002). Proposal and Application of a Sustainable Development Index. *Ecological Indicators, 2*(3), 251-256.

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online.*

Vilasboas, A. E., & Teixeira, J. R. (2017). Green Ecnomy Index: What Really Maters? *World Academy Art & Science.* XIV International Colloquim.

Velame, I.S. & Teixeira, J.R. (2017). Green economy and sustainable development: the Latin America scenario, *Eruditio E-Journal of the World Academy of Art & Science.* 2(3), 28-38.

Yıkmaz, R. F. (2011). Sürdürülebilir Kalkınmanın Ölçülmesi ve Türkiye İçin Yöntem Geliştirilmesi. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.

Kaynakça

Akusta, E., & Cergibozan, R. (2020). Yenilenebilir enerji ve ekonomik büyümenin çevre üzerinde etkisi: Türkiye örneği. Öneri Dergisi, 15(54), 431-462. DO1: 10.14783/maruoneri.771658

Akyol, M. & Mete, E. (2021). Çevresel teknolojik inovasyonların CO2 emisyonu üzerindeki etkisi: OECD ülkeleri örneği. *İstanbul İktisat Dergisi*, 71(2), 569-590. DOI: 10.26650/ISTJECON2021-935480

Bora, İ. & Atasoy, B. (2018). Finansal gelişmenin ve enerji tüketiminin karbondioksit emisyonları üzerindeki etkisinin çevresel kuznetz eğrisi çerçevesinde değerlendirilmesi. *Journal of Management and Economics Research*, 16(1), 145-160. Doi: http://dx.doi.org/10.11611/yead.444756

Chen, F., Wang, L., Gu, Q., Wang, M., & Ding, X. (2022). Nexus between natural resources, financial development, green innovation and environmental sustainability in China: Fresh insight from novel quantile ARDL. Resources Policy, 79, 102955. doi.org/10.1016/j.resourpol.2022.102955

Cheng, C., Ren, X., Dong, K., Dong, X., & Wang, Z. (2021). How does technological innovation mitigate CO2 emissions in OECD countries? Heterogeneous analysis using panel quantile regression. Journal of Environmental Management, 280, 111818. DOI: 10.1016/j.jenvman.2020.111818

Demir, C., Cergibozan, R., & Ari, A. (2020). Environmental dimension of innovation: time series evidence from Turkey. Environment, Development and Sustainability, 22(3), 2497-2516.

Farhani, S., & Ozturk, I. (2015). Causal relationship between CO2 emissions, real GDP, energy consumption, financial development, trade openness, and urbanization in Tunisia. Environmental Science and Pollution Research, 22(20), 15663-15676.DOI: 10.1007/s11356-015-4767-1

Gökmenoğlu, K., & Taspinar, N. (2016). The relationship between CO2 emissions, energy consumption, economic growth and FDI: the case of Turkey. The Journal of International Trade & Economic Development, 25(5), 706-723. https://doi.org/10.1080/09638199.2015.1119876

Khan, Z., Shahbaz, M., Ahmad, M., Rabbi, F., & Siqun, Y. (2019). Total retail goods consumption, industry structure, urban population growth and pollution intensity: an application of panel data analysis for China. Environmental Science and Pollution Research, 26(31), 32224-32242. DOI: 10.1007/s11356-019-06326-0

Khan, M. K., Babar, S. F., Oryani, B., Dagar, V., Rehman, A., Zakari, A., & Khan, M. O. (2022). Role of financial development, environmental-related technologies, research and development, energy intensity, natural resource depletion, and temperature in sustainable environment in Canada. Environmental Science and Pollution Research, 29(1), 622-638.

Koçak, E. (2017). Finansal gelişme çevresel kaliteyi etkiler mi? Yükselen piyasa ekonomileri için ampirik kanıtlar. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(3), 535-552.

Lebe, F. (2016). Çevresel kuznets eğrisi hipotezi: Türkiye için eşbütünleşme ve nedensellik analizi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 17(2), 177-194.

Li, W., Elheddad, M., & Doytch, N. (2021). The impact of innovation on environmental quality: Evidence for the non-linear relationship of patents and CO2 emissions in China. Journal of Environmental Management, 292, 112781. doi: 10.1016/j.jenvman.2021.112781.

Manigandan, P., Alam, M. S., Alagirisamy, K., Pachiyappan, D., Murshed, M., & Mahmood, H. (2022). Realizing the Sustainable Development Goals through technological innovation: juxtaposing the economic and environmental effects of financial development and energy use. Environmental Science and Pollution Research, 1-18.

Pala, F. & Barut, A. (2021). Finansal gelişme, ekonomik büyüme ve enerji tüketiminin çevresel kalite üzerindeki etkisi: E-7 ülkeleri örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 347-366. doi.org/10.18037/ausbd.959225

Phillips, P. C. & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. *Biometrika*, *75*(2), 335-346.

Shahbaz, M., Khan, S., Ali, A., & Bhattacharya, M. (2017). The impact of globalization on CO2 emissions in China. The Singapore Economic Review, 62(04), 929-957. doi.Org/ 10.1142/S0217590817400331

Shahbaz, M., Raghutla, C., Song, M., Zameer, H., & Jiao, Z. (2020). Public-private partnerships investment in energy as new determinant of CO2 emissions: the role of technological innovations in China. Energy Economics, 86, 104664.

Sheraz, M., Deyi, X., Mumtaz, M. Z., & Ullah, A. (2022). Exploring the dynamic relationship between financial development, renewable energy, and carbon emissions: A new evidence from belt and road countries. Environmental Science and Pollution Research, 29(10), 14930-14947. doi.org/10.1007/s11356-021-16641-0

Sun, Y., Li, M., Zhang, M., Khan, H. S. U. D., Li, J., Li, Z., ... & Anaba, O. A. (2021). A study on China's economic growth, green energy technology, and carbon emissions based on the Kuznets curve (EKC). Environmental Science and Pollution Research, 28(6), 7200-7211. doi.org/10.1007/s11356-020-11019-0

Şahin, D. (2018). D-8 ülkelerinde finansal gelişme ve ticari açıklığın çevresel kalite üzerine etkisi: panel veri analizi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(15), 48-67.

Tamazian, A., Chousa, J. P., & Vadlamannati, K. C. (2009). Does higher economic and financial development lead to environmental degradation: evidence from BRIC countries. Energy policy, 37(1), 246-253.

Temelli, F. & Şahin, D. (2019). Yükselen piyasa ekonomilerinde finansal gelişme, ekonomik büyüme ve teknolojik gelişmenin çevresel kalite üzerine etkisinin analizi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 577-593.

Topçu, B. A. (2022). Türkiye'de sürdürülebilir çevre: finansal gelişme, yenilebilir ve yenilemeyen enerji tüketimi ve doğal kaynak gelirlerinin rolü. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(129), 43-60.

Usman, M., Kousar, R., & Makhdum, M. S. A. (2020). The role of financial development, tourism, and energy utilization in environmental deficit: evidence from 20 highest emitting economies. Environmental Science and Pollution Research, 27(34), 42980-42995.doi.org/10.1007/s11356-020-10197-1

Usman, M., Kousar, R., Makhdum, M. S. A., Yaseen, M. R., & Nadeem, A. M. (2022). Do financial development, economic growth, energy consumption, and trade openness contribute to increase carbon emission in Pakistan? An insight based on ARDL bound testing approach. Environment, Development and Sustainability, 1-30. https://doi.org/10.1007/s10668-021-02062-z

Wang, S., Li, C., & Zhou, H. (2019). Impact of China's economic growth and energy consumption structure on atmospheric pollutants: Based on a panel threshold model. Journal of Cleaner Production, 236, 117694.doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.117694

Wang, Z., & Zhu, Y. (2020). Do energy technology innovations contribute to CO2 emissions abatement? A spatial perspective. Science of the Total Environment, 726, 138574. doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.138574

Xu, X., Huang, S., & An, H. (2021). Identification and causal analysis of the influence channels of financial development on CO2 emissions. Energy Policy, 153, 112277. doi.org/10.1016/j.enpol.2021.112277

Yücel, A. G. F. (2003). Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında çevre korumanın ve ekonomik kalkınmanın karşıtlığı ve birlikteliği. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(11).

Zafar, M. W., Saud, S., & Hou, F. (2019). The impact of globalization and financial development on environmental quality: evidence from selected countries in the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). Environmental science and pollution research, 26(13), 13246-13262.13246–13262. doi: 10.1007/s11356-019-04761-7.

Zhuo, J. & Qamruzzaman, M. (2022). Do financial development, FDI, and globalization intensify environmental degradation through the channel of energy consumption: Evidence from belt and road countries. *Environmental Science and Pollution Research*, 29, 2753–2772. DOI: 10.1007/s11356-021-15796-0.

Kaynakça

Altıntaş, H. (2013). Türkiye'de birincil enerji tüketimi, karbondioksit emisyonu ve ekonomik büyüme ilişkisi: Eşbütünleşme analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 8(1), 263-294.

Bozkurt, C., & Okumuş İ. (2015). Türkiye'de ekonomik büyüme, enerji tüketimi, ticari serbestleşme ve nüfus yoğunluğunun CO_2 emisyonu üzerindeki etkileri: Yapısal kırılmalı eşbütünleşme analizi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 12(35), 23-35.

Ecevit, E., & Çetin, M. (2016). Ekonomik büyüme ve çevre kirliliğinin sağlık üzerindeki etkisi: Türkiye ile ilgili amprik kanıt. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (48), 83-98.

Erden, C., & Koyuncu, F.T. (2014). Kalkınma ve çevresel sağlık riskleri: Türkiye için ekonometrik bir analiz. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 9-23.

Görüş, M.Ş. & Türköz K. (2016). Türkiye'de petrol talebinin fiyat ve gelir esneklikleri: ARDL sınır testi ve nedensellik analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 31-54.

Karakaya, E., & Sofuoğlu, E. (2015). İklim Değişikliği Müzakerelerine Bir Bakış: 2015 Paris İklim Zirvesi, Uluslararası Avrasya Enerji Sorunları Sempozyumu, 28-30 Mayıs 2015, İzmir, 1-20.

Kızılkaya, O. (2017). The ımpact of economic growth and foreing direct ınvestment on CO_2 emissions: the case of Turkey. *Turkish Economic Review,* 4(1), 106-118.

Kızılkaya, O., Sofuoğlu, E. & Çoban, O. (2016). Ekonomik büyüme, enerji tüketimi ve çevre kirliliği analizi: Türkiye örneği, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 255-272.

Öcal, O., Altınöz, B. & Aslan, A. (2020). The effects of economic growth and energy consumption on ecological footprint and carbon emissions: Evidence from Turkey. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi,* 5(3), 667-681.

Özarslan, B., & Bayraç, H.N. (2018). Türkiye'de rüzgar enerjisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: ARDL sınır testi yaklaşımı, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi,* 10(19), 381-395.

Perron, P. (1989). The great crash, the oil price shock, and the unit root hypothesis, Econometrica, 57(6), 1361-1401.

Pesaran, M. H., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*. 16(3): 289-326.

Polat, M.A. & Ergün, S. (2018). Yapısal kırılma altında Türkiye'de ekonomik büyüme, CO_2 emisyonu ve sağlık harcamaları ilişkisi, *Business and Economics Research Journal*, 9(3), 481-497.

Yenisu, E. (2018). Enerji tüketimi, CO_2 emisyonu ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(5), 9-29.

Yılancı, V. (2009). Yapısal kırılmalar altında Türkiye için işsizlik histerisinin sınanması, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(2), 324-225.

Yılmaz, M., & Şen, E. (2018). Türkiye'nin enerji tüketimi ve ekonomik büyüme İlişksi: ARDL sınır testi yaklaşımı, *International Journal of Disciplines Economic & Administrative Sciences Studies*, 4(8), 328-338.

Kaynakça

Ajibade, F.O., Adelodun, B., Lasisi, K.H., Fadare, O.O., Ajibade, T.F., Nwogwu, N.A., Sulaymon, I.D., Ugya, A.Y., Wang, H.C. & Wang, A. (2021). Environmental pollution and their socio-economic impacts. In: Kumar, A., Singh, V.K., Singh, P., Mishra, V.K. (Eds.), Microbe Mediated Remediation of Environmental Contaminants. *Elsevier,* 321–354. DOI: https://doi.org/10.1016/B978-0-12-821199-1.00025-0

Albayrak, E. N. & Gökçe, A. (2015). Ekonomik büyüme ve çevresel kirlilik ilişkisi: Çevresel Kuznets eğrisi ve Türkiye örneği. *Social Sciences Research Journal*, 4(2), 279-301.

Andersson, J. J. (2019). Carbon taxes and CO2 emissions: Sweden as a case study. *American Economic Journal: Economic Policy*, 11(4), 1-30. DOI: https://doi.org/10.1257/pol.20170144

Atıcı, C. & Kurt, F. (2007). Türkiye'nin dış ticareti ve çevre kirliliği: Çevresel Kuznets eğrisi yaklaşımı. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 13(2), 61-69.

Aydın, M. (2020). Seçilmiş OECD ülkelerinde çevre vergilerinin çevre kirliliği üzerindeki etkileri: Yapısal kırılmalı nedensellik testinden kanıtlar. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (28), 137-154. DOI: https://doi.org/10.18092/ulikidince.704936

Aydın, C. & Esen, Ö. (2018). Reducing CO2 emissions in the EU member states: Do environmental taxes work?, *Journal of Environmental Planning and Management*, 61(13), 2396-2420, DOI: https://doi.org/10.1080/09640568.2017.1395731

Bayar, Y. & Şaşmaz, M. Ü. (2016). Karbon vergisi, ekonomik büyüme ve CO2 emisyonu arasındaki nedensellik ilişkisi: Danimarka, Finlandiya, Hollanda, İsveç ve Norveç örneği. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 1(1), 32(41).

Bozoklu, Ş., Yılancı, V. & Görüş, M. Ş. (2020). Persistence in per capita energy consumption: A fractional integration approach with a Fourier function. *Energy Economics*, 91, 1-12. DOI: https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.104926

Dam, M. M., Karakaya, E. & Bulut, Ş. (2014). Çevresel Kuznets eğrisi ve Türkiye: Ampirik bir analiz. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Eyi Özel Sayısı. 85-96.

Destek, M. A. (2018). Çevresel Kuznets eğrisi hipotezinin Türkiye için incelenmesi: STIRPAT modelinden bulgular. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 268-283.

Enders, W. & Jones, P. (2016). Grain prices, oil prices, and multiple smooth breaks in a VAR. *Studies in Nonlinear Dynamics and Econometrics*, 20(4), 399-419. DOI: https://doi.org/10.1515/snde-2014-0101

Enders, W. & Lee, J. (2012). The flexible Fourier form and Dickey–Fuller type unit root tests. *Economics Letters*, 117(1), 196-199. DOI: https://doi.org/10.1016/j.econlet.2012.04.081

Erdoğan, İ., Türköz, K. & Görüş, M. Ş. (2015). Çevresel Kuznets eğrisi hipotezinin Türkiye ekonomisi için geçerliliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 44, 113-123.

Esen, O. & Dündar, M. (2021). Do energy taxes reduce the carbon footprint? Evidence from Turkey. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(2) 179-186.

Granger, C.W.J. (1969). Investigating causal relations by econometric models and cross-spectral methods. *Econometrica*, 37(3), 424-438. DOI: https://doi.org/10.2307/1912791

Grossman, G. M. & Krueger, A. B. (1991). Environmental impacts of a north American free trade agreement. *NBER Working Papers*, 3914,

Grossman, G. M. & Krueger, A. B. (1995). Economic growth and the environment. *NBER Working Papers*, 4634.

Hashmi, R. & Alam, K. (2019). Dynamic relationship among environmental regulation, innovation, CO2 emissions, population, and economic growth in OECD countries: A panel investigation. *Journal of Cleaner Production*, 231, 1100-1109. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.05.325

He, F. S., Gan, G. G. G., Al-Mulali, U. & Solarin, S. A. (2019). The influences of economic indicators on environmental pollution in Malaysia. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 9(2), 123-131. https://doi.org/10.32479/ijeep.7489

Kesbiç, C. Y. & Şimşek, D. (2020). Çevresel riskleri azaltmada çevre vergilerinin etkisi: Avrupa Birliği ve Türkiye örneği. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 21(46), 20-39.

Kılınç, E. C. & Altıparmak, H. (2020). Çevre vergilerinin CO2 emisyonu üzerindeki etkisi üzerine bir uygulama. *ODÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 217-227.

Kocak, E. (2014). Türkiye'de çevresel Kuznets eğrisi hipotezinin geçerliliği: ARDL sınır testi yaklaşımı. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 62-73.

Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *American Economic Review*, 45, 1-28.

Lin, B. & Li, X. (2011). The effect of carbon tax on per capita CO2 emissions. *Energy Policy*, 39(9), 5137-5146. DOI: https://doi.org/10.1016/j.enpol.2011.05.050

Miller, S. J. & Vela, M. A. (2013). Are environmentally related taxes effective. *IDB Working Series*, 467, DOI: http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2367708

Morley, B. (2012). Empirical evidence on the effectiveness of environmental taxes. *Applied Economics Letters*, 19(18), 1817-1820. DOI: https://doi.org/10.1080/13504851.2011.650324

Özkaya, M. H. (2022). Ekonomik büyüme ve çevre vergi gelirlerinin karbon dioksit emisyonu üzerindeki etkisi: AB ülkeleri örneği. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 7(1), 128-139.

Polat, O. & Eş Polat, G. (2018). Avrupa Birliği ülkelerinde karbondioksit emisyonu ve çevre vergileri: Panel veri analizi yaklaşımı. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, (639), 101-116.

Rodriguez, M., Robaina, M. & Teotonio, C. (2019). Sectoral effects of a green tax reform in Portugal. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 104, 408-418. DOI: https://doi.org/10.1016/j.rser.2019.01.016

Saatçi, M. & Dumrul, Y. (2011). Çevre kirliliği ve ekonomik büyüme ilişkisi: Çevresel Kuznets eğrisinin Türk ekonomisi için yapısal kırılmalı eş-bütünleşme yöntemiyle tahmini. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 37, 65-86.

Saini, K. & Malhotra, S. (2016). Enviormental Pollution. *International Journal of Engineering Research and Application*, 6(6), 70-74.

Silajdzic, S. & Mehic, E. (2018). Do environmental taxes pay off? The impact of energy and transport taxes on CO2 emissions in transition economies. *South East European Journal of Economics and Business*, 13(2),126-143. DOI: https://doi.org/10.2478/jeb-2018-0016

Tekin, A. & Şaşmaz, M. Ü. (2016). Küreselleşme sürecinde ekolojik riskleri azaltmada çevresel vergilerin etkisi: Avrupa Birliği örneği. *Yönetim ve Ekonomi*, 23(1), 1-17. DOI: https://doi.org/10.18657/yecbu.20984

Topal, M. H. & Günay, H. F. (2017). Çevre vergilerinin çevre kalitesi üzerindeki etkisi: Gelişmekte olan ve gelişmiş ekonomilerden ampirik bir kanıt. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 63-83.

Wolde-Rufael, Y. & Mulat-Weldemeskel, E. (2021). Do environmental taxes and environmental stringency policies reduce CO2 emissions? Evidence from 7 emerging economies. *Environmental Science and Pollution Research*, 28, 22392-22408. DOI: https://doi.org/10.1007/s11356-020-11475-8

Yavuz, E. (2021). Çevre vergileri ile ekolojin ayak izi arasındaki ilişki: Türkiye üzerine kanıtlar. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(45), 1937-1945. DOI: http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.784

Yavuz, E. & Ergen, E. (2022). Çevre vergilerinin çevre kirliliği üzerindeki etkisi: Seçilmiş G20 ülkeleri üzerine bir uygulama, *International Journal of Public Finance*, 7(1), 113-136. DOI: https://doi.org/10.30927/ijpf.1066728

Yılancı, V. & Özgür, Ö. (2019). Testing the environmental Kuznets curve for G7 countries: Evidence from a bootstrap panel causality test in rolling windows. *Environmental Science and Pollution Research*, 26, 24795–24805. DOI: https://doi.org/10.1007/s11356-019-05745-3.

Kaynakça

Ahmed, Z., Ahmad, M., Rjoub, H., Kalugina, O. A. & Hussain, N. (2022). Economic growth, renewable energy consumption, and ecological footprint: Exploring the role of environmental regulations and democracy in sustainable development. *Sustainable Development*, 30(4), 595-605.

Alper, F. Ö. (2018). Yenilenebilir enerji ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: 1990-2017 Türkiye örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 223-242.

Altıntaş, H. (2013). Türkiye'de petrol fiyatları, ihracat ve reel döviz kuru ilişkisi: ARDL sınır testi yaklaşımı ve dinamik nedensellik analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9,1-30.

Amiri, A. & Ventelou, B. (2012). Granger causality between total expenditure on health and GDP in OECD: Evidence from the Toda–Yamamoto approach. *Economics Letters*, 116(3), 541-544.

Apaydın, Ş., Güngör, A. & Taşdoğan, C. (2019). Türkiye'de yenilenebilir enerji tüketiminin ekonomik büyüme üzerindeki asimetrik etkileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(1), 117-134.

Başar, S. Künü, S. & Bozma, G. (2016). Eğitim ve sağlık harcamalarının ekonomik büyüme üzerine etkisi: Türkiye üzerine bir uygulama. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 189-204.

Brown, A. L. (1975). The development of memory: Knowing, knowing about knowing, and knowing how to know. *Advances in Child Development and Behavior*, 10, 103-152.

Chaabouni, S. & Saidi, K. (2017). The dynamic links between carbon dioxide (CO_2) emissions, health spending and GDP growth: A case study for 51 countries. *Environmental Research*, 158, 137-144.

Çetinbakı**ş**, M. & Kutlu, Ş.Ş. Türkiye'de yenilenebilir enerji tüketimi ve çevresel sürdürülebilirliğin ekonomik büyüme üzerine etkisi. *Journal of Empirical Economics and Social Sciences*, 4(1), 20-38.

Çil Yavuz, N. (2015). *Finansal ekonometri*. Der Yayınları, İstanbul.

Demirgil, B. & Birol, Y. E. (2020). Yenilenebilir enerji tüketimi ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye için bir Toda-Yamamoto nedensellik analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(1), 68-83.

Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. Econometrica: *Journal of the Econometric Society*, 1057-1072.

Doğan, E. (2016). Analyzing the linkage between renewable and non-renewable energy consumption and economic growth by considering structural break in time-series data. *Renewable Energy*, 99, 1126-1136.

Durğun, B. & Durğun, F. (2018). Yenilenebilir enerji tüketimi ile ekonomik büyüme arasında nedensellik ilişkisi: Türkiye örneği. *International Review of Economics and Management*, 6(1), 1-27.DOİ: : 10.18825/iremjournal.347200.

Gujarati, D. N. (2011). *Temel ekonometri*. Literatür Yayınları. İstanbul.

Halıcıoglu, F. (2009). An econometric study of CO_2 emissions, energy consumption, income and foreign trade in Turkey. *Energy Policy*, 37(3), 1156-1164.

Hayaloğlu, P. & Bal, H. Ç. (2015). Üst orta gelirli ülkelerde sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 35-44.

Karış, Ç. (2017). Türkiye'de enerji tüketimi, CO_2 emisyonu ve ekonomik büyüme arasındaki İlişki: 1960-2013 dönemi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (34), 169-197.

Kesbiç, C.Y. & Salman, G. (2018). Türkiye'de sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin tespiti: 1980-2014 VAR model analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, (639), 1163-1180.

Khoshnevis Yazdi, S. & Shakouri, B. (2017). Renewable energy, nonrenewable energy consumption, and economic growth. *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, 12(12), 1038-1045.

Naimoğlu, M. (2022). Yenilenebilir enerji kullanımının yeşil büyüme üzerindeki etkisi: Yükselen ekonomiler örneği. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 22(2), 1-13.

OECD (2022).*Renewable Energy & Air and GHG emissions*. https://data.oecd.org/. (04.10.2022).

Öcal, O. & Aslan, A. (2013). Renewable energy consumption–economic growth nexus in Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 28, 494-499.

Özturk, İ. & Acaravcı, A. (2010). CO_2 emissions, energy consumption and economic growth in Turkey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 14(9), 3220-3225.

Pao, H. T. & Fu, H. C. (2013). Renewable energy, non-renewable energy and economic growth in Brazil. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 25, 381-392.

Pazarlıoğlu, M. V. & Gülay, E. (2007). Net portföy yatırımları ile reel faiz arasındaki ilişki: Türkiye örneği-1992: I-2005: IV. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 201-221.

Phillips, P. C. & Perron, P. (1988). Testing for a unit root in time series regression. *Biometrika*, 75(2), 335-346.

Sağdıç, E.N. & Yıldız, F. (2021). Türkiye'de kamu sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 6(12), 14-31.

Sethi, N., Mohanty, S., Das, A. & Sahoo, M. (2020). Health expenditure and economic growth nexus: empirical evidence from South Asian countries. *Global Business Review*, 0972150920963069.

Şen, A. & Bingöl, N. (2018). Sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9(1), 89-106.

Taban, S. (2006). Türkiye'de sağlık ve ekonomik büyüme arasındaki nedensellik ilişkisi. *Sosyoekonomi*, 4(4).

Tıraşoğlu, M. & Yıldırım, B. (2012). Yapısal kırılma durumunda sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Türkiye üzerine bir uygulama. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 2(2), 111-117.

WDI (2022), *Worldbank Data Indicator*, https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators# (4.10.2022).

Yıldız Bozkurt, H. (2013). *Zaman serileri analizi*. Ekin Yayınevi. Bursa.

Yumuşak, İ. G. & Yıldırım, D. Ç. (2009). Sağlık harcamaları iktisadi büyüme ilişkisi üzerine ekonometrik bir inceleme. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 4(1), 57-70.

Zaidi, S. & Saidi, K. (2018). Environmental pollution, health expenditure and economic growth in the Sub-Saharan Africa countries: Panel ARDL approach. *Sustainable Cities and Society*, 41, 833-840.

Kaynakça

Alimi, O. Y., Ajide, K. B., & Isola, W. A. (2020). Environmental quality and health expenditure in ECOWAS. *Environment, Development and Sustainability*, *22*(6), 5105-5127.

Anwar, M. A., Madni, G. R., & Yasin, I. (2021). Environmental quality, forestation, and health expenditure: a cross-country evidence. *Environment, Development and Sustainability*, *23*(11), 16454-16480.

Anwar, A., Hyder, S., Bennett, R., & Younis, M. (2022). Impact of environmental quality on healthcare expenditures in developing countries: A panel data approach. In *Healthcare*, 10 (9), 1-11.

Chaabouni, S., Zghidi, N., & Mbarek, M. B. (2016). On the causal dynamics between CO_2 emissions, health expenditures and economic growth. *Sustainable cities and society*, *22*, 184-191.

Demir, S., Demir, H., Karaduman, C. & Cetin, M. (2022). Environmental quality and health expenditures efficiency in Türkiye: the role of natural resources. *Environmental Science and Pollution Research*, 1-16.

Dulkadiroğlu, H. (2018). Türkiye'de elektrik üretiminin sera gazi emisyonlari açisindan incelenmesi. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, *7*(1), 67-74.

Dünya Bankası, Dünya bankası veri tabanı, https://www.worldbank.org/ (Erişim tarihi: 10.09.2022).

Dünya Sağlık Örgütü (2008). The world health report 2008: Primary health care – now more than ever.https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43949/9789241563734_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Erişim tarihi: 09.11.2022).

Ergün, S., & Polat, M. A. (2019). Farklı gelir grubundaki ülkelerde ekonomik büyüme ve çevre kalitesinin sağlık harcamaları üzerindeki etkisi: Panel veri analizi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *21*(1), 48-75.

Ganda, F. (2021). The impact of health expenditure on environmental quality: The case of BRICS. *Development Studies Research*, *8*(1), 199-217.

Güriş, S. (2015). Panel veri ve panel veri modelleri. In S. Güriş, Stata ile Panel Veri Modelleri (pp. 1-37). İstanbul: Der Yayınları.

Jerrett, M., Eyles, J., Dufourdnauds, C. M., & Birch, S. (2003). Environmental influences on health care expenditures: An euploratory analysis from Ontario. Canada. *Journal of Epidemiology and Community Health,* 57 (5), 334–338.

Kar, M., Nazlıoğlu, Ş. & Ağır, H. (2011). Financial development and economic growth nexus in the MENA countries: bootstrap panel granger causality analysis. *Economic Modelling,* 28,685-693.

Karaer, F. ve Gürlük, S. (2003). Gelişmekte olan ülkelerde tarım-çevre-ekonomi etkileşimi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(2), 197-206).

Kónya, L. (2006). Exports and growth: Granger causality analysis on OECD countries with a panel data approach. *Economic Modelling* 23(6), 978–92.

Kurtlu, A. (2017). Çevresel Maliyetlerin Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi ile Belirlenmesi ve Bir Uygulama. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *24*(2), 309-325.

Landrigan, P. J., Fuller, R., Acosta, N. J., Adeyi, O., Arnold, R., Baldé, A. B., ... & Zhong, M. (2018). The Lancet Commission on pollution and health. *The lancet*, *391*(10119), 462-512.

Manisalidis, I., Stavropoulou, E., Stavropoulos, A. & Bezirtzoglou, E. (2020) Environmental and health ımpacts of air pollution: A review. *Front. Public Health,* 8(14). doi: 10.3389/fpubh.2020.00014.

Narayan, P. K., & Narayan, S. (2008). Does environmental quality ınfluence health expenditures? Empirical evidence from a panel of Selected OECD countries. *Ecological Economics*, 65, 367-374.

Özmen, İ., Mucuk, M., Özcan, G. & Gerçeker, M. (2019). G7 Ülkelerinde karbon salınımı ve sağlık harcamaları etkileşimi: Bootstrap Panel nedensellik testi. *International Congress of Energy, Economy and Security (ENSCON'19 – Autumn-Istanbul)*, 85-95.

Ravangard, R., Jalali, F. S., Bayati, M., Palmer, A. J., Jafari, A., & Bastani, P. (2021). Household catastrophic health expenditure and its effective factors: a case of Iran. *Cost Effectiveness and Resource Allocation*, *19*(1), 1-8.

Sağlık Etkileri Enstitüsü (2020). State of global air 2020 special report. Boston, MA:Health Effects Institute, https://www.stateofglobalair.org/ (Erişim tarihi: 01.010.2022).

Sancar, C. & Atay Polat, M. (2021). CO2 emisyonları, ekonomik büyüme ve sağlık harcamaları ilişkisi: Türkiye ve seçilmiş ülke örnekleri için ampirik bir uygulama. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(1), 236-252.

Sileem, H. H. M. (2016). Health expenditure, climate changes and corruption in the MENA region: A Granger causality approach, *Journal of African Development,* 18(2), 61-72

Tatotoğlu, F. Y. (2017). Panel zaman serileri analizi. İstanbul: Beta Yayınları.

Ullah, I., Rehman, A., Khan, F. U., Shah, M. H. & Khan, F. (2020). Nexus between trade, CO_2 emissions, renewable energy, and health expenditure in Pakistan. *The International Journal of Health Planning and Management*, *35*(4), 818-831.

Wang, Z., Asghar, M. M., Zaidi, S. A. H., & Wang, B. (2019). Dynamic linkages among CO_2 emissions, health expenditures, and economic growth: empirical evidence from Pakistan. *Environmental Science and Pollution Research*, 26(15), 15285-15299.

Yahaya, A., Nor, N. M., Habibullah, M. S. & Ghani, J. A. (2016). How relevant is environmental quality
to per capita health expenditures? Empirical evidence from panel of developing countries. SpringerPlus, 5(925), 1–14.

Yazdi, S. K., Tahmasebi, Z. & Mastorakis, N. (2014). Public healthcare expenditure and environmental quality in Iran. *Recent Advances in Applied Economics*, No. 233.

Yazdi, S. K. & Khanalizadeh, B. (2017). Air pollution, economic growth and healthcare expenditure. Economic Research, 30(1), 1181–1190.

Yılancı, V. & Özgür, O. (2019). Testing the environmental Kuznets curve for G7 countries: evidence from a bootstrap panel causality test in rolling windows. *Environmental science and pollution research*, *26*(24), 24795-24805.

Kaynakça

Acaravcı, A. & Erdoğan, S. (2018). Yenilenebilir enerji, çevre ve ekonomik büyüme ilişkisi: seçilmiş ülkeler için ampirik bir analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(1), 53-64.

Ahmed, K. & Ahmed, S. (2018). CO_2'nin tahmine dayalı analizi2emisyonlar, çevre politikası sıkılığı ve Çin'deki ekonomik büyüme. *Environment Science Pollution Research*, 25, 16091–16100. https://doi.org/10.1007/s11356-018-1849-x.

Ahmed, K. (2020). Environmental policy stringency, related technological change and emissions inventory in 20 OECD countries. *Journal of Environmental Management*, 274. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2020.111209.

Akyol, M. & Mete, E. (2021). Çevresel teknolojik inovasyonların CO_2 emisyonu üzerindeki etkisi: OECD ülkeleri örneği. *İstanbul İktisat Dergisi - Istanbul Journal of Economics*, 71(2), 569-590. https://doi.org/10.26650/ISTJECON2021-935480

Albulescu, C. T., Boatca - Barabas, M. E. & Diaconescu, A. (2022). The asymmetric efect of environmental policy stringency on CO_2 emissions in OECD countries. *Environmental Science and Pollution Research*, 29, 27311–27327. https://doi.org/10.1007/s11356-021-18267-8.

Anwar, M. A., Nasreen,S. & Tiwari, A.K. (2021). Forestation, renewable energy and environmental quality: Empirical evidence from Belt and Road Initiative economies. *Journal of Environmental Management,* 291,112684. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.112684.

Beyene, S.D. (2022). Human activities and environmental quality: evidence beyond the conventional EKC hypothesis. Heliyon. 2022 8(9). https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2022.e10756.

Botta, E. & Koźluk, T. (2014). Measuring environmental policy stringency in OECD countries. OECD Economic Department Working Papers No. 1177, (47). https://doi.org/10.1787/18151973.

Canbay, Ş. (2019). Türkiye'de İktisadi Büyüme ile Yenilenebilir Enerji Tüketiminin Çevre Kirliliği Üzerindeki Etkileri. *Maliye Dergisi*, 176, 140-151.

Çetintaş, H. Bicil, İ.M. & Türköz, K. (2016). Türkiye'de CO_2 salınımları enerji tüketimi ve ekonomik büyüme ilişkisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 53(619).

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). Türkiye'nin 2053 net sıfır hedefine yönelik uzun dönemli iklim stratejisi, 2030 eylem planı ve ulusal katkı beyanı bilgi notu. https://csb.gov.tr/

Dauda, D.L., Long, X., Mensah, C.N., Mu Salman, M. Boamah, K.M. Ampon-Wireko,S. Simon, C. & Dogbe, K. (2021). Innovation, trade openness and CO_2 emissions in selected countries in Africa. *Journal of Cleaner Production*,281, 125143. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.125143.

Engle, R. F., & Granger, C. W. J. (1987). Co-integration and error correction: representation, estimation, and testing. econometrica, 55(2), 251–276. https://doi.org/10.2307/1913236.

Galeotti, M., Salini, S. & Verdolini, E. (2017). Measuring environmental policy stringency: approaches, validity, and ımpact on energy efficiency. *Centro studı luca d'aglıano development studıes workıng papers,* 412. ISSN 2282-5452

IEA (International Energy Agency). (2021*). Energy policy review-Turkey 2021*.http:// ww.iea.org

IPCC.(2021).https://www-test.undp.org/turkiye/news/climate-change-widespread-rapid-and-intensifying-ipcc?c_src=CENTRAL&c_src2=GSR

IPCC. (2022). https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_FAQ_Chapter_01.pdf

Johansen, S. & Juselius, K. (1990). Some structural hypotheses in a multivariate cointegration analysis of the purchasing power parity and the uncovered interest parity for UK (No. 90-05).

Johansen, S. (1988). "Statistical analysis of cointegration vectors," *Journal of Economic Dynamics and Control*, Elsevier, vol. 12(2-3), 231-254. https://doi.org/10.1016/0165-1889(88)90041-3

Katircioğlu, S.T. (2014). Testing the tourism-induced EKC hypothesis: The case of Singapore. *Economic Modelling,* 41, 383-391. https://doi.org/10.1016/j.econmod.2014.05.028.

Koçak, E., Ulucak, R. & Şentürk Ulucak, Z. (2020). The impact of tourism developments on CO_2 emissions: An advanced panel data estimation. *Tourism Management*, 33, 100611, https://doi.org/10.1016/j.tmp.2019.100611.

Maddala, G.S. & Wu, S. (1999). A comparative study of unit root tests with panel data and a new simple test. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61, 631-652. http://dx.doi.org/10.1111/1468-0084.61.s1.13

Narayan, P. K. (2012). The saving and investment nexus for China: evidence from cointegration tests. Applied Economics, 37(17), 1979-1990.http://dx.doi.org/10.1080/00036840500278103.

Okumuş, İ. (2020). Türkiye'de yenilenebilir enerji tüketimi, tarım ve CO_2 emisyonu ilişkisi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 6(1), 21-34. https://doi.org/10.20979/ueyd.659092.

Ouyang, X., Shao, Q., Zhu, X. He, Q., Xiang, C. & Wei, G. (2019). Environmental regulation, economic growth and air pollution: Panel threshold analysis for OECD countries, *Science of The Total Environment,* 657, 234-241. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.12.056.

Öztürk, İ. Acaravcı, A.(2010). The causal relationship between energy consumption and GDP in Albania, Bulgaria, Hungary and Romania: Evience from ARDL bound testing approach. *Applied Energy,* 87(6), 1938-1943. https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2009.10.010.

Pata, U.K. (2018). The effect of urbanization and industrialization on carbon emissions in Turkey: evidence from ARDL bounds testing procedure. Environment Science Pollution Researchs, 25(8), 7740-7747. https://doi.org/10.1007/s11356-017-1088-6.

Rahman, M. M. Alam, K. (2022). Efects of globalization, energy consumption and ICT on health status in Australia: the role of fnancial development and education. *BMC Public Health,* 22,1565.https://doi.org/10.1186/s12889-022-13911-5.

Raihan, A., Begum, R. A. Nizam, M. Said, M. & Pereira, J. J. (2022). Dynamic impacts of energy use, agricultural land expansion, and deforestation on CO2 emissions in Malaysia. *Environmental and Ecological Statistics*, 29, 477–507.https://doi.org/10.1007/s10651-022-00532-9.

Sarkodie, S.A. (2021). Failure to control economic sectoral inefficiencies through policy stringency disrupts environmental performance. *Science of the Total Environment*, 772, 145603. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.145603

Sezgin, F. H., Bayar, Y., Herta, L. & Gavrileteа, M. D. (2021). Do Environmental Stringency Policies and Human Development Reduce CO_2 Emissions? Evidence from G7 and BRICS Economies. *International Journal Environment Research Public Health*, 18, 6727. https://doi.org/10.3390/ijerph18136727.

Shahbaz, M. (2013). Does financial instability increase environmental degradation? Fresh evidence from Pakistan. *Economic Modelling*, 33, 537–544. http://dx.doi.org/10.1016/j.econmod.2013.04.035.

UNDP.(2021). UNDP, Türkiye'nin 2053 yılına kadar net sıfır rotası çizmesine destek veriyor | https://www.undp.org/tr/turkiye/press-releases/undp-turkiyenin-2053-yilina-kadar-net-sifir-rotasi-cizmesine-destek-veriyor

UNDP.(2022). Sustainable Development Goals (SDG). https://sdgs.un.org/goals/goal13.

UNFCC.(2021). Outlines the four keys to success at COP26. https://unfccc.int/news/patricia-espinosa-outlines-the-four-keys-to-success-at-cop26

UNFCCC. (2022). Paris Climate Change Agreement. https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement

Wang, K., Yan,M., Wang,Y. & Chang, C.P. (2020). The impact of environmental policy stringency on air quality. *Atmospheric Environment*. 231, 117522. https://doi.org/10.1016/j.atmosenv.2020.117522.

Wang, Z., Kuo, Y.K. Li, Z., An, N. B. & Abdul-Samad, Z. (2022). The transition of renewable energy and ecological sustainability through environmental policy stringency: Estimations from advance panel estimators. *Renewable Energy*, 188(C), 70-80. https://doi.org/10.1016/j.renene.2022.01.075.

Wolde-Rufaela, Y. & Weldemeskel, E.M.(2020). Environmental policy stringency, renewable energy consumption and CO_2 emissions: Panel cointegration analysis for BRIICTS countries. *International Journal of Green Energy*. https://doi.org/10.1080/15435075.2020.1779073.

Wolde-Rufaela, Y. & Weldemeskel, E.M.(2021). Do environmental taxes and environmental stringency policies reduce CO_2 emissions? Evidence from 7 emerging economies. *Environmental Science and Pollution Research*,28:22392–224008. https://doi.org/10.1080/15435075.2020.1779073.

World Bank. (2022). *Country climate and development group report: Turkey.* June 2022. https://www.worldbank.org/en/country/turkey/brief/key-highlights-country-climate-and-development-report-for-turkiye.

Yirong, Q. (2022). Does environmental policy stringency reduce CO_2 emissions? Evidence from high-polluted economies. *Journal of Cleaner Production,* 341, 1-7. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.130648

Kaynakça

Ahmed, Z. & Wang, Z. (2019). Investigating the impact of human capital on the ecological footprint in India: an empirical analysis. *Environmental Science and Pollution Research*, 26(26), 26782-26796. https://doi.org/10.1007/s11356-019-05911-7

Aytun, C. & Akın, C. S. (2016). Relationship between CO2 emissions, energy consumption and education in Turkey: bootstrap causality analysis. *Eurasian Econometr Stat Empir Econ J*, 4, 49-63. http://dx.doi.org/10.17740/eas.stat.2016-V4-05

Barro, R. J. & Lee, J. W. (2013). A new data set of educational attainment in the world, 1950–2010. *Journal of development economics*, 104, 184-198.

Bayar, Y., Smirnov, V., Danilina, M. & Kabanova, N. (2021). Impact of institutions and human capital on CO2 emissions in EU transition economies. *Sustainability*, 14(1), 353.

Boukhelkhal, A. (2022). Impact of economic growth, natural resources and trade on ecological footprint: do education and longevity promote sustainable development in Algeria?. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 1-13. https://doi.org/10.1080/13504509.2022.2112784

Chankrajang, T. & Muttarak, R. (2017). Green returns to education: Does schooling contribute to pro-environmental behaviours? Evidence from Thailand. *Ecological Economics*, 131, 434-448. https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2016.09.015

Chen, Y., Lee, C. C. & Chen, M. (2022). Ecological footprint, human capital, and urbanization. *Energy & Environment*, 33(3), 487-510. https://doi.org/10.1177/0958305X211008610

Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. *Journal of American Statistical Association*,74, 427-431.

Engle, R. F. & Granger, C. W. J. (1987). Cointegration and error correction: representation, estimation, and testing. *Econometrica*, 55, 251-276.

Erdoğan, S., Çakar, N. D., Ulucak, R. & Kassouri, Y. (2021). The role of natural resources abundance and dependence in achieving environmental sustainability: evidence from resource-based economies. *Sustainable Development*, 29(1), 143-154. https://doi.org/10.1002/sd.2137

Feenstra, R. C., Inklaar, R. & Timmer, M. P. (2015). The next generation of the penn world table. *American Economic Review*, 105(10), 3150-82.

Gregory, A. W. & Hansen B. E. (1996). Residual-based tests for cointegration in models with regime shifts. *Journal of Econometrics*, 70(1), 99-126.

Grossman, G. M. & Krueger, A. B. (1991). Environmental impacts of a north american free trade agreement. *NBER Working Papers*, No. 3914, National Bureau of Economic Research, Inc. https://doi.org/10.3386/w3914

Güriş, S. & Çağlayan, E. (2013). *Ekonometri: Temel kavramlar*. Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul: Der Yayınları

Hao, L. N., Umar, M., Khan, Z. & Ali, W. (2021). Green growth and low carbon emission in G7 countries: how critical the network of environmental taxes, renewable energy and human capital is?. *Science of The Total Environment*, 752, 141853. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.141853

Hassan, S. T., Baloch, M. A., Mahmood, N. & Zhang, J. (2019a). Linking economic growth and ecological footprint through human capital and biocapacity. *Sustainable Cities and Society*, 47, 101516. https://doi.org/10.1016/j.scs.2019.101516

Hassan, S. T., Xia, E., Khan, N. H. & Shah, S. M. A. (2019b). Economic growth, natural resources, and ecological footprints: evidence from Pakistan. *Environmental Science and Pollution Research*, 26(3), 2929-2938. https://doi.org/10.1007/s11356-018-3803-3

Hatemi-J, A. (2008). Tests for cointegration with two unknown regime shifts with an application to financial market integration. *Empirical Economics*, 35, 497–505.

Hosseini, V. & Shahbazi, H. (2016). Urban air pollution in Iran. *Iranian Studies*, 49(6), 1029-1046. https://doi.org/10.1080/00210862.2016.1241587

Iorember, P. T., Jelilov, G., Usman, O., Işık, A. & Celik, B. (2021). The influence of renewable energy use, human capital, and trade on environmental quality in South Africa: multiple structural breaks cointegration approach. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(11), 13162-13174. https://doi.org/10.1007/s11356-020-11370-2

Jin, C., Razzaq, A., Saleem, F. & Sinha, A. (2022). Asymmetric effects of eco-innovation and human capital development in realizing environmental sustainability in China: evidence from quantile ARDL framework. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 35(1), 4947-4970. https://doi.org/10.1080/1331677X.2021.2019598

Jun, Y., Zhong-kui, Y. & Peng-fei, S. (2011). Income distribution, human capital and environmental quality: empirical study in China. *Energy Procedia*, 5, 1689-1696. https://doi.org/10.1016/j.egypro.2011.03.288

Khan, M. (2020). CO2 emissions and sustainable economic development: New evidence on the role of human capital. *Sustainable Development*, 28(5), 1279-1288. https://doi.org/10.1002/sd.2083

Khan, Z., Ali, S., Dong, K. & Li, R. Y. M. (2021). How does fiscal decentralization affect CO2 emissions? The roles of institutions and human capital. *Energy Economics*, 94, 105060. https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.105060

Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *The American Economic Review*, 45(1), 1-28.

Leffel, B., Tavasoli, N., Liddle, B., Henderson, K. & Kiernan, S. (2022). Metropolitan air pollution abatement and industrial growth: Global urban panel analysis of PM10, PM2.5, NO2 and SO2. *Environmental Sociology*, 8(1), 94-107. https://doi.org/10.1080/23251042.2021.1975349

Li, N. & Ulucak, R. (2022). Turning points for environmental sustainability: the potential role of income inequality, human capital, and globalization. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(27), 40878-40892. https://doi.org/10.1007/s11356-021-18223-6

Li, P. & Ouyang, Y. (2019). The dynamic impacts of financial development and human capital on CO2 emission intensity in China: an ARDL approach. *Journal of Business Economics and Management*, 20(5), 939-957. https://doi.org/10.3846/jbem.2019.10509

MacKinnon, J. G. (1996). Numerical distribution functions for unit root and cointegration tests. *Journal of Applied Econometrics*, 11(6), 601–618.

Maki, D. (2012). Tests for cointegration allowing for an unknown number of breaks. *Economic Modelling*. 29(5), 2011-2015.

OECD. (2022a). Air and GHG emissions (indicator). doi: 10.1787/93d10cf7-en

OECD. (2022b). Air pollution effects (indicator). doi: 10.1787/573e3faf-en

OECD. (2022c). Renewable energy (indicator). doi: 10.1787/aac7c3f1-en

Pata, U. K. & Caglar, A. E. (2021). Investigating the EKC hypothesis with renewable energy consumption, human capital, globalization and trade openness for China: evidence from augmented ARDL approach with a structural break. *Energy*, 216, 119220. https://doi.org/10.1016/j.energy.2020.119220

Psacharopoulos, G. (1994). Returns to investment in education: A global update. *World Development*, 22(9), 1325-1343.

Sarkodie, S. A., Adams, S., Owusu, P. A., Leirvik, T. & Ozturk, I. (2020). Mitigating degradation and emissions in China: the role of environmental sustainability, human capital and renewable energy. *Science of the Total Environment*, 719, 137530. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.137530

Shujah-ur-Rahman, J. Z., Chen, S., Saud, S., Saleem, N. & Bari, M. W. (2019). Nexus between financial development, energy consumption, income level, and ecological footprint in CEE countries: do human capital and biocapacity matter?. *Environmental Science and Pollution Research*, 26(31), 31856-31872. https://doi.org/10.1007/s11356-019-06343-z

Stock, J. H. & Watson, M. W. (1993). A simple estimator of cointegrating vectors in higher order integrated systems. *Econometrica*, 61(4), 783.

Yilanci, V., Ulucak, R., Zhang, Y. & Andreoni, V. (2022). The role of affluence, urbanization, and human capital for sustainable forest management in China: Robust findings from a new method of Fourier cointegration. *Sustainable Development*. 1-13 https://doi.org/10.1002/sd.2421

Zafar, M. W., Zaidi, S. A. H., Khan, N. R., Mirza, F. M., Hou, F. & Kirmani, S. A. A. (2019). The impact of natural resources, human capital, and foreign direct investment on the ecological footprint: the case of the United States. *Resources Policy*, 63, 101428. https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2019.101428

Zhang, L., Godil, D. I., Bibi, M., Khan, M. K., Sarwat, S. & Anser, M. K. (2021). Caring for the environment: How human capital, natural resources, and economic growth interact with environmental degradation in Pakistan? A dynamic ARDL approach. *Science of The Total Environment,* 774, 145553. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.145553

Zivot, E. & Andrews, D. (1992). Further evidence on the great crash, the oil price shock, and the unit root hypothesis. *Journal of Business & Economic Statistics*, 10(3), 251-270.

Kaynakça

Acaravcı, A. (2013). Yapısal kırılmalar ve karbon emisyonu: Kıta Avrupa ülkeleri için ampirik bir uygulama. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *3*(1), 1-11.

Apergis, N., & Payne, J. E. (2020). NAFTA and the convergence of CO_2 emissions intensity and its determinants. International Economics, 161, 1-9.

Ayazoğlu, B. (2022). Seçilmiş OECD ülkelerinde kişi başi CO_2 emisyonu ve toplam enerji tüketimleri yakınsama kulüpleri analizi (Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Baygin, B. K. (2017). Stochastic convergence of rer-capita greenhouse gas emissions among G7 countries: an evidence from structural breaks. Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal, (26), 60-70.

Bernard, A. B., & Durlauf, S. N. (1995). Convergence in international output. Journal of Applied Econometrics, 10(2), 97-108.

Churchill, S. A., Inekwe, J., & Ivanovski, K. (2020). Stochastic convergence in per capita CO_2 emissions: evidence from emerging economies, 1921–2014. Energy Economics, 86, 104659.

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the estimators for autoregressive time series with a unit root. Journal of the American Statistical Association, 74(366a), 427-431.

El-Montasser, G., Inglesi-Lotz, R., & Gupta, R. (2015). Convergence of greenhouse gas emissions among G7 countries. Applied Economics, 47(60), 6543-6552.

Li, X., & Lin, B. (2013). Global convergence in per-capita CO_2 emissions. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 24, 357-363.

Pesaran, Ullah and Yamagata (2008). "A bias-adjusted LM test of error cross-section independence." Econometrics Journal, volume 11, pp. 105–127.

Pesaran, M. H. (2007). A simple panel unit root test in the presence of cross-section dependence. Journal of Applied Econometrics, 22(2), 265-312.

Swamy, P. A. V. B. (1970). Efficient inference in a random coefficient regression model. Econometrica 38: 311-323.

Yavuz, N. C., & Yilanci, V. (2013). Convergence in per-capita carbon dioxide emissions among G7 countries: a TAR Panel Unit Root Approach. Environmental and Resource Economics, 54(2), 283-291.

Yazıcı, B. E., & ÇİL, N. (2021). Avrupa ülkelerinde CO_2 emisyonu yakınsamasının fourier koentegrasyon testi ile analizi. Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics, (35), 1-18.

Yurtkuran, S. (2020). N11 ülkelerinde ekolojik ayak izi yakınsaması: Fourier durağanlık testinden yeni kanıtlar. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 6(2), 191-210.

Kaynakça

Ahmed, F. (2021). Assessment of capital market efficiency in covid-19. European Journal of Business and Management Research, 6(3), 42-46.

Altemur, N. (2021). Covid 19 Salgınının BİST sektör endeksleri üzerine etkileri olay çalışması. Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 2(1), 79-112.

Altuntaş, M., Kılıç, E., Pazarcı, Ş., & Alican, Umut. (2022). Borsa istanbul alt endekslerinde etkin piyasa hipotezinin test edilmesi: fourier kırılmalı ve doğrusal olmayan birim kök testlerinden kanıtlar. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 7(1), 169-185.

Aytekin, S., Abdioğlu, N., & Sezgin, A. (2021). BİST pay piyasasında açığa satış yasağı ve covid-19 düzenlemelerinin piyasa etkinliği üzerindeki etkisi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(4), 2433-2448.

Bostancı, F. C., & Selçuk, Koç (2022). Balkan ülkelerinde işsizlik histerisi mi doğal işsizlik oranı mı geçerli?: fourier birim kök testleri uygulaması. Sosyal Bilimler Metinleri, 2, 119-131.

Chen, M. P., Lin, Y. H., Tseng, C. Y., & Chen, W. Y. (2015). Bubbles in health care: evidence from the us, uk, and german stock markets. The North American Journal of Economics and Finance, 31, 193-205.

Dias, R., Teixeira, N., Machova, V., Pardal, P., Horak, J., & Vochozka, M. (2020). Random walks and market efficiency tests: evidence on us, chinese and european capital markets within the context of the global covid-19 pandemic. Oeconomia Copernicana, 11(4), 585-608.

Eren, B. S., Göker, İ. E. K., & Karaca, S. S. (2021). Covid-19 pandemisinin finansal piyasalara etkisi: gelişmiş ülkeler üzerine bir analiz. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 39(Covid 19 Özel Sayısı), 69-90.

Fama, E. F. (1965). The behavior of stock-market prices. The Journal of Business, 38(1), 34-105.

Fama, E. F., Fisher, L., Jensen, M. C., & Roll, R. (1969). The adjustment of stock prices to new information. International Economic Review, 10(1), 1-21.

Jensen, M. C. (1978). Some anomalous evidence regarding market efficiency. Journal of Financial Economics, 6(2-3), 95–101.

Khan, K., Zhao, H., Zhang, H., Yang, H., Shah, M. H., & Jahanger, A. (2020). the impact of covid-19 pandemic on stock markets: an empirical analysis of world major stock ındices. The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 7(7), 463-474.

Suyadal, M. (2021). Covid-19 pandemisinde piyasa etkinliği ve davranışsal finans teorilerinin geçerliliği: uluslararası piyasalarda bir uygulama. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (60), 519-546.

Tiwari, A. K., Claudiu, T. A. & Seong-Min, Y. (2017). A multifractal detrended fluctuation analysis of financial market efficiency: comparison using dow jones sector etf indices. Physica A: Statistical Mechanics and Its Applications, 483, 182-192.

Kaynakça

Bhutta, U. S., Tariq, A., Farrukh, M., Raza, A., & Iqbal, M. K. (2022). Green bonds for sustainable development: Review of literature on development and impact of green bonds. *Technological Forecasting and Social Change*, *175*, 121378.

Chatziantoniou, I., Abakah, E. J. A., Gabauer, D., & Tiwari, A. K. (2022). Quantile time-frequency price connectedness between green bond, green equity, sustainable investments and clean energy markets. *Journal of Cleaner Production*, 132088.

Climate Bonds Initiative. (2022). Usage of green bonds proceeds in Europe between 2014 and 2021 by sector. Climate Bonds Initiative.

Diebold, F. X., & Yilmaz, K. (2009). Measuring financial asset return and volatility spillovers, with application to global equity markets. *The Economic Journal*, *119*(534), 158-171.

Diebold, F. X., & Yilmaz, K. (2009). Measuring financial asset return and volatility spillovers, with application to global equity markets. *The Economic Journal*, *119*(534), 158-171.

Diebold, F. X., & Yilmaz, K. (2012). Better to give than to receive: Predictive directional measurement of volatility spillovers. *International Journal of forecasting*, *28*(1), 57-66.

European Commission, 2016. Study on the potential of green bond finance for resource efficient investments

Ferrer, R., Shahzad, S. J. H., & Soriano, P. (2021). Are green bonds a different asset class? Evidence from time-frequency connectedness analysis. *Journal of Cleaner Production*, *292*, 125988.

Gao, Y., Li, Y., & Wang, Y. (2021). Risk spillover and network connectedness analysis of China's green bond and financial markets: Evidence from financial events of 2015–2020. *The North American Journal of Economics and Finance*, *57*, 101386.

Guo, D., & Zhou, P. (2021). Green bonds as hedging assets before and after Covid: A comparative study between the US and China. *Energy Economics*, *104*, 105696.

Henriques, I., & Sadorsky, P. (2018). Investor implications of divesting from fossil fuels. *Global Finance Journal*, *38*, 30-44.

Jin, Y., Zhang, Q., Wang, L., Wang, X., Meng, C., & Duan, C. (2021). Convenient C (sp 3)–H bond functionalisation of light alkanes and other compounds by iron photocatalysis. *Green Chemistry*, *23*(18), 6984-6989.

Liu, N., Liu, C., Da, B., Zhang, T., & Guan, F. (2021). Dependence and risk spillovers between green bonds and clean energy markets. *Journal of Cleaner Production*, *279*, 123595.

Naeem, M. A., Adekoya, O. B., & Oliyide, J. A. (2021). Asymmetric spillovers between green bonds and commodities. *Journal of Cleaner Production*, *314*, 128100.

Orzechowski, A., & Bombol, M. (2022). Energy security, sustainable development and the green Bond Market. *Energies*, *15*(17), 6218.

Öztek, M. F., & Öcal, N. (2017). Financial crises and the nature of correlation between commodity and stock markets. *International Review of Economics & Finance*, *48*, 56-68.

Park, D., Park, J., & Ryu, D. (2020). Volatility spillovers between equity and green bond markets. *Sustainability*, *12*(9), 3722.

Pham, L. (2016). Is it risky to go green? A volatility analysis of the green bond market. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, *6*(4), 263-291.

Pham, L. (2021). Frequency connectedness and cross-quantile dependence between green bond and green equity markets. *Energy Economics*, *98*, 105257.

Pham, L., & Nguyen, C. P. (2022). How do stock, oil, and economic policy uncertainty influence the green bond market?. *Finance Research Letters*, *45*, 102128.

Reboredo, J. C. (2018). Green bond and financial markets: Co-movement, diversification and price spillover effects. *Energy Economics*, *74*, 38-50.

Reboredo, J. C., & Ugolini, A. (2020). Price connectedness between green bond and financial markets. *Economic Modelling*, *88*, 25-38

Sarkodie, S. A., Ajmi, A. N., Adedoyin, F. F., & Owusu, P. A. (2021). Econometrics of anthropogenic emissions, green energy-based innovations, and energy intensity across OECD countries. *Sustainability*, *13*(8), 4118.

Schnabel, I. (2021). From green neglect to green dominance, Intervention by Isabel Schnabel, Member of the Executive Board of the ECB, at the "Greening Monetary Policy – Central Banking and Climate Change" online seminar, organised as part of the "Cleveland Fed Conversations on Central Banking"

Stefano, S. (2022). European green bonds: A standard for Europe, open to the world.

Tolliver, C., Keeley, A. R., & Managi, S. (2019). Green bonds for the Paris agreement and sustainable development goals. *Environmental Research Letters*, *14*(6), 064009.

Kaynakça

Abdouli, M. & Omri, A. (2021). Exploring the nexus among FDI inflows, environmental quality, human capital, and economic growth in the mediterranean region. *Journal of the Knowledge Economy*, 12(2), 788-810. https://doi.org/10.1007/s13132-020-00641-5.

Anand, S., & Sen, A. K. (1993) *Human development index: methodology and measurement.* UNDP Occasional Paper No 8. New York: UNDP.

Avcı, M. (2022). Government budgets and human rights: an expenditure-based approach for OECD countries. E. Alaverdov ve M.W. Bari (Ed.), Regulating human rights, social security, and socio-economic structures in a global perspective içinde (pp. 227-249). Pennsylvania: IGI Global Publisher of Timely Knowledge.

Başar, S. & Temurlenk, M. S. (2007). Çevreye uyarlanmış kuznets eğrisi: Türkiye üzerine bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21(1),* 1-12.

Baumol, W. J. & Oates, W. E. (1988). *The theory of environmental policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bertinelli, T. & Strobl, E. (2005). The environmental kuznets curve semiparametrically revisited. *Economics Letters*, 88(3), 350–357. https://doi.org/10.1016/j.econlet.2005.03.004.

Borcherding, T. E. & Deacon, R. T. (1972). The demand for the services of non-federal governments. *The American Economic Review*, 62(5), 891-901.

Carson, R., Jeon, Y. ve McCubbin, D. (1997). The relationship between air pollution emissions and income: USA data. *Environment and Development Economics*, 2(4), 433-450. DOI: https://doi.org/10.1017/S1355770X97000235.

Çakar, N. D., Gedikli, A., Erdoğan, S., & Yıldırım, D. Ç. (2021). Exploring the nexus between human capital and environmental degradation: the case of EU countries. *Journal of Environmental Management*, 295, 113057. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.13057.

Dietz, S. & Adger, W.N. (2003). Economic growth, biodiversity loss and conservation effort. *Journal of Environmental Management.* 68(1), 23–35. DOI: https://doi.org/10.1016/S0301-4797(02)00231-1.

Dogan, E. & Inglesi-Lotz, R. (2020). The impact of economic structure to the environmental kuznets curve (EKC) hypothesis: Evidence from European countries. *Environmental Science and Pollution Research*. 27(11), 12717-12724. DOI: https://doi.org/10.1007/s11356-020-07878-2.

Du, Q., Wu, N., Zhang, F., Lei, Y. & Saeed, A. (2022). Impact of financial inclusion and human capital on environmental quality: Evidence from emerging economies. *Environmental Science and Pollution Research*, 29 (22), 33033-33045. DOI: https://doi.org/10.1007/s11356-021-17945-x.

Dumitrescu, E. & Hurlin, C. (2012). Testing for granger non-causality in heterogeneous panel. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460. DOI: https://doi.org/10.1016/j.econmod.2012.02.014.

Ebert, U. (2003). Environmental goods and the distribution of income. *Environmental and Resources Economics,* 25 (4), 435-459. DOI: 10.1023/A:1025052225929.

Fergany, N. (2003). *Social innovation for human development an Arab Region perspective*. FRIDE, Madrid.

Ghalwash, T. M. (2008). Demand for environmental quality: an empirical analysis of consumer behavior in Sweden. *Environmental and Resource Economics, 41(1),* 71-87. DOI 10.1007/s10640-007-9181-9.

Grossman, G.M. & Krueger, A.B. (1991*). Environmental impacts of a North American free trade agreement*. Vol. 3914. NBER Working Paper, 1-57.

Harris J. M. (2000). *Basic principles of sustainable development.* Global Development and Environment Instıtute Workıng Paper 00-04, 1-25.

Khan, M. (2020). CO2 emissions and sustainable economic development: new evidence on the role of human capital. *Sustainable Development, 28(5),* 1279-1288. DOI: https://doi.org/10.1002/sd. 208.

Khan, Z., Ali, S., Dong, K., & Li, R. Y. M. (2021). How does fiscal decentralization affect co2 emissions? The roles of institutions and human capital. *Energy Economics*, 94, 105060. DOI: https://doi.org/ 10.1016/j.e neco.2020.105060.

Kılıç, C., Bayar, Y. & Özekicioğlu, H. (2014). Araştırma geliştirme harcamalarının yüksek teknoloji ürün ihracatı üzerindeki etkisi: G8 ülkeleri için bir panel veri analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (44), 115-130.

Li, X. & Xu, L. (2021). Human development associated with environmental quality in China*. Plos One*, 16(2), 1-21

Lise, W. (2006). Decomposition of co2 emissions over 1980-2003 in Turkey. *Energy Policy*, 34 (14), 1841–1852. DOI: https://doi.org/10.1016/j.enpol.2004.12.021.

Mahalik, M. K., Mallick, H. & Padhan, H. (2021). Do educational levels influence the environmental quality? The role of renewable and non-renewable energy demand in selected BRICS countries with a new policy perspective. *Renewable Energy*, 164, 419-432. DOI: https://doi.org/10.1016/j.renene.2020.09.090.

Mahalik, M.K., Le, T.H., Le, H.C. & Subhadra, S. (2022). Does higher education level matter for the reduction of non-renewable energy demand? Insights from the world's largest greenhouse gas emitters. *Journal of Economic Development*, 47(3), 29-56.

Martini, C. & Tiezzi, S. (2014). Is the environment a luxury? An empirical investigation using revealed preferences and household production. *Resource and Energy Economics*, 37, 147-167. DOI: https://doi.org/10.1016/j.reseneeco.2013.11.014.

Miles, D., Pereyra, A., & Rossi, M. (2002). *The Consistent Estimation of Income Elasticity of Environmental Amenities in Uruguay*. *Estudios Economicos*, 17(1), 67-89.

Moomaw, W.R. & Unruh, G.C. (1997). Are environmental Kuznets curve misleading us? The case of co2 emissions. *Environment and Development Economics* 2 (2), 451–463. DOI: https://doi.org/10.1017/S1 355770X97000247.

Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1 (1), 1-9. DOI: 10.14448/jes.01.0002.

Nasreen, S., Anwar, S. & Özturk, I. (2017). Financial stability, energy consumption and environmental quality: evidence from South Asian economies. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 67, 1105-1122. DOI: https://doi.org/10.1016/j.rser.2016.09.021.

Owolabi, O. A., Aderounmu, B. & Ogunbiyi, T. (2019). Environment quality in Nigeria: Implications for poverty reduction. *Journal of Physics: Conference Series*, 1299(1), 1-10. DOI: 10.1088/1742-6596/1299/1/012018.

Panayotou, T. (2003). *Economic growth and the environment*. Economic Survey of Europe, No. 2. https://digitallibrary.un.org/record/488313?ln=en Erişim tarihi: 19.11.2022

Pearce, D. & Palmer, C. (2001). Public and private spending for environmental protection: a cross-country policy analysis. *Fiscal Studies* 22 (4), 403- 456. DOI: https://doi.org/10.1111/j.1475-5890.2001.tb00048.x

Pesaran, M. H. (2004). *General diagnostic tests for cross section dependence in panels.* (No. 1240), Institute for the Study of Labor (IZA). https://docs.iza.org/dp1240.pdf Erişim tarihi: 19.11.2022.

Pesaran, M. H. (2006). Estimation and inference in large heteregenous panels with a multifactor error structure. *Econometrica*, 74 (4), 967- 1012. DOI: https://doi.org/10.1111/j.1468-0262.2006.00692.x.

Pesaran, M. H. & Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of Econometrics*, 142 (1), 50-93. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2007.05.010.

Pesaran, M. H., Ullah, A. & Yamagata, T. (2008). A bias-adjusted lm test of error cross-section independence. *Econometrics Journal*, 11 (1), 105-127. DOI: https://doi.org/10.1111/j.1368-423X.2007. 00227.x.

Rahman, S., Chen, S., Saud, S., Saleem, N., & Bari, M. W. (2019). Nexus between financial development, energy consumption, income level, and ecological footprint in CEE countries: Do human capital and biocapacity matter?. *Environmental Science and Pollution Research*, 26 (31), 31856-31872. DOI: https://doi.org/10.1007/s11356-019-06343-z.

Ramirez, A., Ranis, G., & Stewart, F. (1997). Economic growth and human development (No. 787). Center Discussion Paper. https://www.researchgate.net/profile/Frances-Stewart/publication/ 24119544_Economic_Growth_and_Human_Development_/links/0a85e532067842cea6000000/Economic-Growth-and-Human-Development.pdf?origin=publication_detail Erişim tarihi: 19.11.2022.

Riti, J. S., Song, D., Shu, Y. & Kamah, M. (2017). Decoupling co2 emission and economic growth in China: Is there consistency in estimation results in analyzing environmental kuznets curve?. *Journal of Cleaner Production*, 166, 1448-1461. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro. 2017.08.117.

Roberts, J.T. & Grimes, P.E. (1997). Carbon intensity and economic development 1962-1991: A brief exploration of the environmental kuznets curve. *World Development*, 25(2), 191-198. DOI: https://doi.org/10.1016/S0305-750X(96)00104-0.

Sarkodie, S. A. & Özturk, I. (2020). Investigating the environmental kuznets curve hypothesis in Kenya: A multivariate analysis. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 117, 109481, 1-12. DOI: https://doi.org/10.1016/j.rser.2019.109481.

Selden, T. M. & Song, D. (1994). Environmental quality and development: Is there a kuznets curve for air pollution? *Journal of Environmental Economics and Environmental Management*, 27(2), 147-162. DOI: https://doi.org/10.1006/jeem.1994.1031. Erişim tarihi: 19.11.2022

Seppälä, T., Haukioja, T., & Kaivi-Oja, J. (2001). The EKC hypothesis does not hold for direct material flows: environmental kuznets curve hypothesis tests for direct material flows in five industrial countries. *Population and Environment*, 23(2), 217-238. DOI: https://doi.org/10.1023/A:10128318 04794. Erişim tarihi: 19.11.2022.

Shahbaz, M., Lean, H. H. & Shabbir, M. S. (2012). Environmental kuznets curve hypothesis in Pakistan: Cointegration and granger causality. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 16(5), 2947-2953.

Song, M. L., Zhang, W. & Wang, S. H. (2013). Inflection point of environmental kuznets curve in mainland China. *Energy policy*, 57, 14-20. DOI: https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.04.036.

Song, T., Zheng, T. & Tong, L. (2008). An empirical test of the environmental kuznets curve in China: A panel cointegration approach. *China Economic Review*, 19(3), 381-392. DOI: https://doi.org/10.1016/j.chieco .2007.10.001.

Soytaş, U. & Sari, R. (2009). Energy consumption, economic growth, and carbon emissions: Challenges faced by an EU candidate member. *Ecological Economics*, 68(6), 1667-1675. DOI: https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2007.06.014.

Taşdemir, Y. (2022). Çevre kalitesi ve yolsuzluk ilişkisi: seçilmiş OECD üyesi ülkelerde panel nedensellik analizi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 20(46), 1022-1054. DOI: https://doi.org/10.35408/comuybd.1 151682.

UNDP (1990). *United Nations development programme. human development report*. New York, Oxford University Press. https://www.berjournal.com/wp-content/plugins/downloadsmanager/uploa d/BERJ 12221Article4p.307-318.pdf Erişim tarihi:12.10.2022.

UNDP (2022). Human development report 2021-22 uncertain times, unsettled lives: shaping our future in a transforming world. New York. https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2021-22 Erişim tarihi: 13.10.2022.

Wendling, Z. A., Emerson, J. W., de Sherbinin, A., Esty, D. C., vd. (2020). *2020 Environmental performance index*. New Haven, CT: Yale Center for Environmental Law & Policy. https://epi.yale.edu/. https://sedac.ciesin.columbia.edu/data/set/epi-environmental-performance-index-2020/data-download Erişim Tarihi: 25.06.2022

Yandle, B., Bhattarai, M. & Vijayaraghavan, M. (2004). Environmental kuznets curves: A review of findings, methods, and policy implications. *PERC Research Study, 2(1),* 1-38.

Zhang, M., Ajide, K. B., & Ridwan, L. I. (2022). Heterogeneous dynamic impacts of nonrenewable energy, resource rents, technology, human capital, and population on environmental quality in Sub-Saharan African Countries. *Environment, Development and Sustainability, 24(10),* 11817-11851. DOI: https://doi.org/10.1007/s10668-021-01927-7.

References

Aboubacar, B. & Xu, D. (2017). The impact of health expenditure on the economic growth in Sub-Saharan Africa. *Theoretical Economics Letters*, 7(3), 615-622.

Akram, N., Padda, I. U. H. & Khan, M. (2008). The long term Impact of health on economic growth in Pakistan. *The Pakistan Development Review*, 47(4), 487–500.

Alhowaish, A. K. (2014). Healthcare spending and economic growth in Saudi Arabia: A Granger causality approach. *International Journal of Scientific & Engineering Research,* 5(1), 1471-1476.

Aurangzeb, A. Z. (2003). Relationship between health expenditure and GDP in an augmented Solow growth model for Pakistan: An application of co-integration and error-correction modeling. *Lahore Journal of Economics,* 8(2), 1-18.

Bakare, A. S. & Sanmi, O. (2011). Health care expenditure and economic growth in Nigeria: An empirical study. *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences (JETEMS),* 2(2), 83-87.

Bayraktutan, Y. & Alancıoğlu, E. (2020). Sağlık harcamaları-iktisadi büyüme ilişkisi: seçilmiş oecd ülkeleri için panel bootstrap granger nedensellik analizi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 1-12 .

Beraldo, S., Montolıo, D. & Turati, G. (2009). Healthy, educated and wealthy: A primer on the impact of public and private welfare expenditures on economic growth. *The Journal of Socio–Economics,* 38, 946- 956.

Bloom, D. E., & Canning, D. (2000). The health and wealth of nations. Science, 287(5456), 1207-1209.

Cima, J. & Almeida, A.S. (2018). Health expenditure, GDP growth and the financial crisis: A Panel data analysis for OECD European countries. *FEP Working Paper,* 602.

Dickey, D. A. & Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 1057-1072.

Dreger, C. & Reimers, H. E. (2005). Health care expenditures in OECD Countries: A panel unit root and cointegration analysis. *IZA Discussion Paper,* 1469, 1-20.

Elmi, Z. H. & Sadeghi, S. (2012). Health care expenditures and economic growth in developing countries: Panel co-integration and causality. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 12(1), 88-91.

Gyimah-Brempong, K. & Wilson, M. (2004). Health human capital and economic growth in Sub-Saharan African and OECD Countries. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 44(2), 296-320.

Hassan, M. S. & Kalim, R. (2012). The triangular causality among education, health and economic growth: A time series analysis of Pakistan. *World Applied Sciences Journal,* 18(2), 196-207.

Jung, Y. C., Das, A. & McFarlane, A. (2020). The asymmetric relationship between the oil price and the US-Canada exchange rate. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 76, 198-206.

Konat, G. (2021). Sağlık harcaması ve ekonomik büyüme ilişkisi: OECD ülkeleri için panel veri analizi. *Journal of Yaşar University*, 16(61), 348-360.

Koying, C. & Young-Hsıang, Y. (2006). Economic growth, human capital investment, and health expenditure: A study of OECD Countries, *Hitotsubashi Journal Of Economics,* 47(1), 1-16.

Lucas, R.E. (1988). On the mechanics of economic development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.

Maduka, A. C., Madichiw, C., & Ekesiobi, C. (2016). Health care expenditure, health outcomes, and economicgrowth nexus in Nigeria: A Toda–Yamamoto causality approach. *Unified Journal of Economics and International Finance*, 2(1), 1-10.

Majdi, M. (2012). Study of the relation between health and economic growth: Validation empirical from a panel of 15 countries of the North and South Bank Mediterranean. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business,* 4(1), 175-186

Mushkin, S.J. (1962). Health as an investment. *Journal of Political Economy*, 70(5), 129–157.

Öztürk, S., & Topcu, E. (2014). Health expenditures and economic growth: Evidence from G8. *International Journal of Economics and Empirical Research*, 2(6), 256-261.

Pesaran, M. H., Shin, Y. & Smith, R. J. (2001). Bounds testing approaches to the analysis of level relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289-326.

Pradhan, R.P. (2011). Effects of health spending on economic growth: A time series approach. *Decision*, 38(2), 68-83.

Rodriguez, A. F., & Valdes, M. N. (2018). Health care expenditures and GDP in Latin American and OECD countries: A comparison using a panel cointegration approach. *International Journal of Health Economics and Management*, 19, 115-153.

Romer, P.M. (1986). Increasing returns and long-run growth. *Journal of Political Economy,* 94(5), 1002-1037.

Saraçoğlu, S., & Songur, M. (2017). Sağlık harcamaları ve ekonomik büyüme ilişkisi: Avrasya ülkeleri örneği. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 8(16), 353-372.

Tang, C. F. (2010). Revisiting the health-income nexus in Malaysia: ARDL cointegration and Rao's F-test for causality. *MPRA papers*, No27287.

Uçan, O., & Atay, S. (2016). Türkiye' de sağlık harcamaları ve büyüme arasındaki ilişki üzerine bir inceleme. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 215-222.

Woodhall, M. (1987). Human capital concepts, (Edited By George Psacharopoulos), Economics of Education Research And Studies, Advanges İn Education, Pergamon Pres, The World Bank, Washington, Dc, USA

Xhindi, T. E. U. T. A., Kripa, E. R. M. E. L. A., & Shestani, K. (2020). Causality between economic growth and health expenditure: A time series analysis from 1996 till 2017 in Albania. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, 16-29.

Kaynakça

Abbas, F. ve Hemenz, U. (2013). What determines public health expenditure in Pakistan? Role of Income, Urbanization and Unemployment, *Economıc Change and Restructurıng*, 46(4), 341-362.

Aboubacar, B. ve Xu, D. (2017). The impact of health expenditure on the economic growth in Sub-Saharan Africa. *Theoretical Economics Letters*, 7(3), 615-622.

Altuntaş, M. ve Özyurt, M. (2020). Kentleşme ve sağlık harcamaları: Türkiye üzerine ekonometrik bir çalışma. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *11*(22), 891–915. doi:10.36543/kauiibfd.2020.038.

Baltagi, B.H., ve Wu, P.X., (1999). Unequally spaced panel data regression models with ar(1) disturbances, econometric theory, 15, 814-823.

Bhargava, A., Franzini, L., ve Narendranathan, W., (1982). Serial corelation and fixed effect models, *The Review of Economic Studies*, 49, 533-549.

Boz, C ve Sur, H. (2016). Avrupa birliği üyesi ve aday ülkelerin sağlık harcamaları açısından benzerlik ve farklılık analizi, *Sosyal Güvence Dergisi*, 5(9), 23-46

Boz, C., Taş, N. ve Önder, E. (2020). The ımpact of againg, ıncome and urbanizatıon on health expenditure: a panel regression analysis for OECD Countries", *Turkish Journal of Public Health*, 18(1), 1-9.

Brown, M. B., Forsyth, A.B., (1974). The small sample behavior of some statistics which test the equality of several means, *Technometrics,* 16, 129-132.

Chaanouni, S. (2014). The determinanst of health expenditures in tunisia: an ardl bounds testing approach, *International Journal of Information Systems in the Service Sector*, 6(4), 1-13. doi:10.4018/ijisss.2014100104.

Çetin, M. ve Bakırtaş, İ. (2019). Does urbanization ınduce the health expenditure? A dynamic macro panel analysis for developing countries*, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 61, 208-222.

Ecevit, E., Çetin, M. ve Yücel, A. G. (2018). Türkiye Cumhuriyeti'nde sağlık harcamalarının belirleyicileri: Bir panel veri analizi, *Journal of Academic Researches and Studies Year*, *10*(19), 318–334.

Eğri, T. (2019). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sağlık harcamalarının makro belirleyicileri: dinamik panel veri analizi, *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi,* 9(2), 423-447.

Erkaya, E. (2019). Sağlık hizmetlerinde yapılan harcamaları etkileyen faktörlerin analizi; 2002-2017 dönemi Türkiye uygulaması, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 93s.

Ersöz, F. (2008). Türkiye ve OECD ülkelerinin sağlık düzeyleri ve sağlık harcamaları analizi, *İstatistikçiler Dergisi,* 2, 95-104.

Hansen, P. ve Kıng, A. (1996). The determinants of health care expenditure: a cointegration approach, *Journal of Health Economics*, 15(1), 127-137.

Jetter, M. ve Parmeter, C. (2013). Does urbanization mean bigger govermnets? Documentes de trajabo economıa finanzas, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2393197.

Kılıç, C. ve Kurt, Ü. (2020). Kentleşmenin sağlik harcamalar üzerindekietkisi:türkiye için ardl sinirtesti yaklaşımı, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *11*(21), 290–305. doi:10.36543/kauiibfd.2020.014.

Levene, H. 1960. Robust tests for equality of variances. In, Olkin, I., Ed., Contributions to Probability and Statistics, Stanford University Press, Palo Alto, 278-292.

Loş, N. (2016). Sağlık ekonomisi çerçevesinde sağlık hizmetleri ve sağlık harcamalarının karşılaştırmalı analizi, OECD ülkeleri ve Türkiye örneği, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Magazzino, C. ve Mele, M. (2012). The determinants of health expenditure in Italian regions. *International Journal of Economics and Finance*, *4*(3), 61–72. doi:10.5539/ijef.v4n3p61.

Samadi, A. ve Rad, E. H. (2013). Determinants of healthcare expenditure in economic cooperation organization (ECO) countries : Evidence from panel cointegration tests, *1*(1), 63–68. doi:10.15171/ijhpm.2013.10.

Shamsi, N. ve Waqas, M. (2016). What determine the public health expenditure in Pakistan? urbanization, income and unemployment. *World Applied Sciences Journal*, *34*(4), 477–484. doi:10.5829/idosi.wjms.2016.13.2.102182.

Şahin, D. (2016). Farklı gelir gruplarındaki ülkelerde finansal gelişme ve ekonomik büyüme ilişkisinin analizi, *International Review of Economics and Management,* 4(4), 61-74.

Şahpaz, İ. ve Savaşan, F. (2020). Gelir eşitsizliği ile mücadelede mikrokredi uygulamalarının etkisi: Panel veri analizi, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,*18(2), 218-235.

Turan, M. ve Beşirli, A. (2008). Impact of urbanization process on mental health. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 9(4), 238-243.

Wang, Z. (2009). The convergence of health care expenditure in the US states. *Health Economics*, *18*(1), 55–70. doi:10.1002/HEC.1343.

Wang, K. M. (2011). Health care expenditure and economic growth: quantile panel-type analysis. *Economic Modelling*, 28(4), 1536-1549.

Yerdelen Tatoğlu F. (2020). Panel veri ekonometrisi, Beta Yayınları, 5. Baskı, 413s.

World Development Indıcator, https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators (Erişim: 22.10.2022).

World Health Organization, https://www.who.int/about/governance/constitution (Erişim: 23.10.2022).

Kaynakça

Arellano, M. (1987). Computing robust standard errors for within-groups estimators. *Oxford bulletin of Economics and Statistics*, *49*(4), 431-434.

Aydın, B. (2020). İktisadi göstergelerin beklenen yaşam süresi üzerindeki etkileri: Panel veri analizi. *İstanbul İktisat Dergisi*, *70*(1), 163-181.

Baltagi, B. H., & Wu, P. X. (1999). Unequally spaced panel data regressions with AR (1) disturbances. *Econometric theory*, *15*(6), 814-823.

Bayın, G. (2016). Doğuşta ve ileri yaşta beklenen yaşam sürelerine etki eden faktörlerin belirlenmesi. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, *20*(3), 93-103.

Bhargava, A., Franzini, L., & Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. *The Review of Economic Studies*, *49*(4), 533-549.

Brown, M. B., & Forsythe, A. B. (1974). Robust tests for the equality of variances. *Journal of the American statistical association*, 69(346), 364-367.

Çoban, M. N. (2020). Küreselleşme ve Yaşam Beklentisi Üzerine Araştırma: Panel Regresyon Analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(5), 1395-1401.

Driscoll, J. C., & Kraay, A. C. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *Review of economics and statistics*, *80*(4), 549-560.

Greene, W. H. (2000). *Econometric Analysis*. 4th Prentice Hall. *Upper Saddle River, NJ*.

Froot, K. A. (1989). Consistent covariance matrix estimation with cross-sectional dependence and heteroskedasticity in financial data. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, *24*(3), 333-355.

Halisçelik, E., Acaravcı, A., & Güzel, A. E. (2019). Türkiye'de gelir dağılımı, sağlık harcamaları ve yaşam beklentisi ilişkisi: ARDL sınır testi analizi. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, *5*(2), 263-275.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica: Journal of the econometric society*, 46(6), 1251-1271.

Levene, H. (1961). Robust tests for equality of variances. Contributions to probability and statistics. Essays in honor of Harold Hotelling, 279-292.

Mahdian M, Fazel MR, Sehat M, Rahimi H & Mohammadzadeh M.(2016). Life expectancy at birth in Aran-Bidgolregion, Iran, 2012: A study based on corrected Health Houses data. *International Journal of Epidemiologic Research*,3(3): 259-267.

Pesaran, M. H. (2015). Testing weak cross-sectional dependence in large panels. *Econometric reviews*, *34*(6-10), 1089-1117.

Rogers, W. H. (1993). Regression Standard Errors in Clustered Samples. *Stata Technical Bulletin*, 13, 19-23. Reprinted in Stata Technical Bulletin Reprints, 3, 88-94.

Şahin, D. (2018). Doğumda yaşam beklentisinin belirleyicilerinin analizi: APEC ülkeleri örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *11*(1), 1-7.

Şahin, G. (2022). Yüksek hava kirliliği yaşanan ülkelerde doğumda yaşam beklentisi ve çevresel bozulma bağlantısı. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, *7*(3), 758-783.

Tarı, R, Koç, S. & Abasız, T. (2019).*Ekonometri*.Umuttepe Yayınları.

WHO (2022) https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imrdetails/3131#:~:text=Definition%3A,%2C%20territory%2C%20or%20geographic%20area (29.10.2022).

Yerdelen Tatoğlu, F (2012). *Panel veri ekonometirisi*. İstanbul:Beta Yayınevi.

Yerdelen Tatoğlu, F (2016). *Panel veri ekonometirisi*. İstanbul:Beta Yayınevi.

Para ve Finans Alanında Teorik ve Uygulamalı İncelemeler

EDİTÖR

Dr. Şebnem TAŞ

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-53-1

Kasım 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Günümüzde en önemli finansal araç olarak kabul edilen para kavramının tanımı ve etkileri geçmişten günümüze iktisatçılar tarafından farklı yaklaşımlarla açıklanmıştır. Söz konusu bu farklılığın iktisat teorilerinin ayrışmasında rol oynayan temel nedenlerden biri olduğu söylenebilir. Örneğin Klasik yaklaşımın en önemli savı Say Yasası'nda paranın ekonomide sadece bir mübadele aracı olduğu savunulmakta ve Miktar Teorisi'ne göre de paranın dolaşım hızı sabit olduğundan para politikası sadece fiyatlar genel düzeyinde etkili olmaktadır. Bunun aksine Keynesyen görüş paranın dolaşım hızının sabit olmadığını savunmakta ve klasikleri en basit mübadele ekonomisi şartlarını dikkate almakla eleştirmektedir. Buna göre paranın sadece bir mübadele aracı olmadığı aynı zamanda ihtiyat ve spekülasyon amacıyla da kullanılacağı kabul edilerek finans piyasaları gelişen ekonomilerde, parasal kesim ile reel kesim birbiri ile etkileşim içinde olduğundan para arzındaki herhangi bir değişim sadece fiyatlar üzerinde değil reel değişkenler üzerinde de etkili olacaktır. Para ve reel ekonomi arasındaki söz konusu bu ilişki ise faiz oranı üzerinden kurulmakta ve faizin önemi ön plana çıkartılmaktadır. Monetarist görüş ise para teorisi açısından Keynesyen görüş ile birçok yönden benzerlik içermesine rağmen özellikle para talebi fonksiyonuna, paraya alternatif varlıkların dahil ederek ekonomide birden fazla faiz oranının dikkate alınması ve ayrıca yine para talebi fonksiyonunda reel varlıkların da yer alması gerektiği gibi konularda ayrışmaktadır.

Paranın bahsedilen farklı etkilerinin yanında finansal liberalizasyon ile birlikte serbestleşen sermaye hareketleri, ülkelerin Merkez Bankalarının özellikle kur etkisi nedeni ile para politikalarında daha hassas davranmalarına neden olmuş ve paranın finans piyasaları üzerindeki etkisi gün geçtikçe artmıştır. Bu kapsamda on altı bölümden oluşan bu kitapta para, merkez bankacılığı ve finans piyasalarına ilişkin hem Türkiye hem de diğer ülke gruplarını içeren uygulamalı çalışmalar yer almakta ve her birinde elde edilen sonuçlar üzerinde ayrıntılı analizler yapılmaktadır.

Kitabın konuya ilgi duyan herkes için yararlı olmasını temenni ediyor, katkılarından dolayı kitapta yer alan tüm yazarlara ve ayrıca bu çalışmanın oluşturulmasına vesile olan Prof. Dr. Tayfur Bayat hocama saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Dr. Şebnem TAŞ
(Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi)

İÇİNDEKİLER

FOURİER ALANDA TÜRKİYE'DE FİSHER ETKİSİNİN GEÇERLİLİĞİNİN ANALİZİ 1
Şebnem TAŞ

YAPISAL KIRILMALARI ALTINDA PARA POLİTİKASININ DOLARİZASYON ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ 12
Tayfur BAYAT
Selim KAYHAN

TÜRKİYE'DE PARA İKAMESİ SÜRECİNİN ANALİZİ: 2003- 2022 DÖNEMİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA 21
Ahmet UĞUR
Nergis TOSUN

TÜRKİYE'DE FİNANSAL KRİZLER VE TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ 36
Hüseyin AĞIR
Sefa ÖZBEK

TÜRKİYE'DE TOPLAM KREDİ HACMİ VE KREDİ-MEVDUAT FAİZ MAKASI ÜZERİNE BİR İNCELEME 53
Mehmet ŞENTÜRK
Onur AKKAYA

FAİZ YAKINSAMASI: MINT ÜLKELERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR İNCELEME 64
Süleyman ÇELİK
Ahmet UĞUR

TÜRKİYE'DE ENFLASYON SERİSİNİN DURAĞANLIĞI: GELENEKSEL VE FOURİER ALANDAN KANITLAR 77
İzzet TAŞAR
Yavuz ÖZEK
Gökhan KARHAN

DÖVİZ KURU GEÇİŞKENLİĞİ: TÜRKİYE İÇİN 2013-2022 DÖNEMİ UYGULAMASI . 88
Tahsin KARABULUT
Betül GÜMÜŞ

ENFLASYON HEDEFLEMESİ REJİMİNDE ÜRETİCİ FİYATLARININ TÜKETİCİ FİYATLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TÜRKİYE İÇİN ANALİZ 106
Tayfur BAYAT
Şerife Merve KOŞAROĞLU

DÖVİZ KURU VE ENFLASYON ORANI KISKACINDA PORTFÖY YATIRIMLARI: TÜRKİYE ÜZERİNE AMPİRİK BİR ANALİZ 121
Ahmet ŞAHBAZ
Ayşe CEYLAN

TÜRKİYE'DE FAİZ ORANI VE DÖVİZ KURU ARASINDAKİ NEDENSELLİK İLİŞKİSİ 141
Seyhun TUTGUN
Selim KAYHAN

FREKANS ALANINDA FİNANSAL GELİŞME VE EKONOMİK BÜYÜME ETKİLEŞİMİ 151
Soner KÜNÇ
Tayfur BAYAT

BRT-S ÜLKELERİNDE DÖVİZ KURUNUN İHRACAT VE ÜRETİM ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN ANALİZİ 165
Onur AKKAYA
Mehmet ŞENTÜRK

PARA TALEBİ FONKSİYONUNDA NOMİNAL DÖVİZ KURU DİKKATE ALINMALIMIDIR? TÜRKİYE'DE FOURİER ALANDAN KANITLAR 171
Yavuz ÖZEK
İzzet TAŞAR
Gökhan KARHAN

İSLAMİ BANKACILIK SİSTEMİNİN GELİŞİMİ* 183
Gülşah ŞEN KÜÇÜK
Tahsin KARABULUT

TÜRKİYE'DE 2011-2022 DÖNEMİNDE ENFLASYONUN BELİRLEYİCİLERİ 208
Merve ALTUNTAŞ

KAYNAKÇA

Asemota, O. J., & Bala, D. A. (2011). A Kalman Filter approach to Fisher effect: evidence from Nigeria. *CBN Journal of Applied Statistics*, *2*(1), 71-91.

Arısoy, I. (2013). Testing for the fisher hypothesis under regime shifts in turkey: new evidence from time-varying parameters. *International Journal of Economics and Financial Issues*, *3*(2), 496-502.

Atkins, F. J., & Coe, P. J. (2002). An ARDL bounds test of the long-run Fisher effect in the United States and Canada. *Journal of Macroeconomics*, *24*(2), 255-266.

Banerjee, P.,Arčabić, V., & Lee, H. (2017). Fourier ADL cointegration test to approximate smooth breaks with new evidence from crude oil market. Economic Modelling, 67, 114-124.

Bayat, T. (2011). Türkiye'de fisher etkisinin geçerliliği: doğrusal olmayan eşbütünleşme yaklaşimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (38), 47-60.

Becker, R.,Enders, W., & Lee, J. (2006). A stationarity test in the presence of an unknown number of smooth breaks. Journal of Time Series Analysis, 27(3), 381-409.

Bosupeng, M. (2016). On the Fisher effect: A review., Munich Personal Repec Archive, Paper no:77916, 55-61

Christopoulos, D. K.,& Leon-Ledesma, M. A. (2011). International output convergence,

breaks, and asymmetric adjustment. Studies in Nonlinear Dynamics &Econometrics, 15,

67–97.

Enders, W.,&Jones, P. (2016). Grain Prices, Oil Prices, and Multiple Smooth Breaks in A VAR. *Studies in Nonlinear Dynamics &Econometrics,* 20(4), 399-419.

Fahmy, Y. A., & Kandil, M. (2003). The Fisher effect: new evidence and implications. *International Review of Economics & Finance*, *12*(4), 451-465.

Fatima, N., & Sahibzada, S. A. (2012). Empirical evidence of Fisher effect in Pakistan. *World Applied Sciences Journal*, *18*(6), 770-773.

Fisher, I. [1930] (1961), "The Theory of Interest", New York: Macmillan.

Ghazali, N. A., & Ramlee, S. (2003). A long memory test of the long-run Fisher effect in the G7 countries. *Applied Financial Economics*, *13*(10), 763-769.

Granville, B., & Mallick, S. (2004). Fisher hypothesis: UK evidence over a century. *Applied Economics Letters*, *11*(2), 87-90.

Güriş, S., Güriş, B., & Ün, T. (2016). Interest rates, Fisher effect and economic development in Turkey, 1989-2011. *Revista galega de economía: Publicación Interdisciplinar da Facultade de Ciencias Económicas e Empresariais*, *25*(2), 95-100.

İncekara, A., Demez, S., & Ustaoğlu, M. (2012). Validity of Fisher effect for Turkish economy: Cointegration analysis. *Procedia-social and behavioral sciences*, *58*, 396-405.

Kayhan, S., Bayat, T., & Ahmet, U. Ğ. U. R. (2013). Interest rates and exchange rate relationship in BRIC-T countries. *Ege Academic Review*, *13*(2), 227-236.

Koustas, Z., & Lamarche, J. F. (2010). Evidence of nonlinear mean reversion in the real interest rate. *Applied Economics*, *42*(2), 237-248.

Li, J., & Lee, J. (2010). ADL tests for threshold cointegration. *Journal of Time Series Analysis*, *31*(4), 241-254.

Maghyereh, A. I., & Al-Zoubi, H. A. (2006). Does Fisher Effect Apply in Developing Countries: Evidence from a Nonlinear Cotrending Test Applied to Argentina, Brazil, Malysia, Mexico, South Korea and Turkey. *Applied Econometrics and International Development*, *6*(2).

Malliaropulos, D. (2000). A note on nonstationarity, structural breaks, and the Fisher effect. *Journal of Banking & Finance*, *24*(5), 695-707.

Million, N. (2004). Central Bank's interventions and the Fisher hypothesis: a threshold cointegration investigation. *Economic Modelling*, *21*(6), 1051-1064.

Nazlioglu, S., Gormus, N. A., & Soytas, U. (2016). Oil Prices and Real Estate Investment Trusts (REITs): Gradual-shift Causality and Volatility Transmission analysis. *EnergyEconomics,* 60, 168-175.

Özek, Y. (2020). Relationship between Foreign Direct Investment and Economic Growth in Selected Transition Economies. *Journal of Economic Cooperation & Development*, *41*(4), 137-159.

Santoni, G. J. (1984). Interest rate risk and the stock prices of financial institutions. St. Louis Review, 13-20.

Toyoshima, Y., & Hamori, S. (2011). Panel cointegration analysis of the Fisher effect: Evidence from the US, the UK, and Japan. *Economics Bulletin*, *31*(3), 2674-2682.

Uğur, B. (2019). G-7 Ülkelerinde Enflasyon ve Faiz Haddi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Fisher Etkisi, *Sakarya İktisat Dergisi*, *8*(2), 85-99.

Yilanci, V.,Bozoklu, S., &Gorus, M. S. (2020). Are BRICS countries pollution havens? Evidence from a bootstrap ARDL bounds testing approach with a Fourier function. Sustainable Cities and Society, 55, 102035.

KAYNAKÇA

Acosta, A. (2001). "The False Dilemma of Dollarization" Global Policy Forum, March/April. Accessed 17 March 2017. https://www.globalpolicy.org/component/content/article/173/30438.html

Adanur-Aklan, N. (2001). Para İkamesi Süreci ve Türkiye Örneği. Yönetim ve Ekonomi, 7(1), 197–207.

Arteta, G. (2001). "Dollarization in Ecuador: Experiences, Challenges and Lessons" Americas' Insights, September 2001. Accessed 19 August 2002. http://www.iamericas.org

Bahmanı-Oskooee, M. & Domac, İ. (2003). On the Link Between Dollarisation and Inflation: Evidence from Turkey. Comparative Economic Studies, 45(3), 306–328.

Bai, J. And Perron, P. (2003a), "Computation And Analysis Of Multiple Structural Change Models", Journal Of Applied Econometrics, Vol. 18, Pp. 1–22.

Calvo, G. A. & Vegh C. A. (1992). Currency Substition in Developing Countries: An Introduction. IMF Working Paper, 92-40.

Calvo, G. A. (1999). "On Dollarization" University of Maryland, April 20. Accessed 21 March 2018. http://www.columbia.edu/~gc2286/documents/ciecpn5.pdf 15.06.2002

Dickey, David and Wayne Fuller. 1981. "Likelihood Ratio Statistics For Autoregressive Time Series With A Unit Root" Econometrica, 49, ss:1057-72.

Erbaykal, E., Darıcı, B.& Kadıoğlu, Ö. (2008). Reverse Money Substitution Process: Turkey Case. International Research Journal of Finance and Economics, 15, 240–248.

Erdem, E. (2010). Para Banka ve Finansal Piyasalar. Detay Yayıncılık, 8. Baskı, İstanbul.

Freıtas, M. Lebre De. (2004). The Dynamics of Inflation and Currency Substitution in A Small Open Economy. Journal of International Money and Finance, 23(1), 133–142.

Hekim, D. (2008). Para İkamesi Histerisi: Türkiye Örneği. Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(1), 27-43.

Hijazeen, I. and Assaf A. (2018). Dollarization in Jordan. International Journal of Economics and Financial Issues 8(2), 14-24.

Karakaya, G. & Karoğlu, Y. (2020). Dolarizasyon Olgusu: 2008 Finansal Krizinden Sonra Türkiye'de Dolarizasyon İncelemesi. Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(2), 353- 364

Karhan, G. (2019). Portföy Yatirimlari İçin Finansal Gelişme Mi Yoksa Finansal İstikrar Mi?. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7(16), 399-413.

Metin-Özcan, K. & Us, V. (2007). Dedollarization in Turkey After Decades of Dollarization: A Myth or Reality?. Physica A, 385(1), 292–306.

Özek, Y., Ergür, H. O. (2020). Kirilgan Beşli Ülkelerinde Finansal Yakinsamanin Birim Kök Testleri İle Analizi. Kesit Akademi Dergisi, (23), 237-245.

Özen, A., (2018). Dolarizasyon olgusu: Teorik bir inceleme ve Türkiye örneği. Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 3(1), 101-113.

Schuler, K. (1999). “Basics of Dollarization” Joint Economic Committee Staff Report, July 1999. Accessed 15 March 2017. https://www.jec.senate.gov/public/_cache/files/08020552-766a-42c0- bb83-f4a2f94cbdff/basics-of-dollarization-july-1999.pdf

Terzi, H. & Kurt, S. (2007, 24-25 Mayıs). Dolarizasyon, Enflasyon ve Reel Döviz Kuru İlişkisinin VAR Analizi ile Tespiti. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi, İnönü Üniversitesi, Malatya

Uğur, A., & Karatay, P. (2009). İkiz Açıklar Hipotezi: Teorik Çerçeve ve Hipoteze Yönelik Yaklaşımlar. Sosyoekonomi, 9(1).

Uluğ, E. E. & Savaş, S. (2018, October). Döviz Kurundaki Artışın ve Faiz Oranlarındaki Değişikliğin Dolarizasyon Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. In ICPESS (International Congress On Politic, Economic And Social Studies), 5.

Yamak, N. & Yamak, R. (1997). Para İkamesi (Dolarizasyon) ve Türkiye Örneği. Doç. Dr. Yaman Aşıkoğlu'na Armağan, SPK Yayınları, 56, 1–11.

Yılmaz, M. & Uysal, D. (2019). Türkiye’de Dolarizasyon ve Enflasyon İlişkisi. İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 4(10), 286-306.

KAYNAKÇA

Adom, A. D., Sharma, S. C. ve Morshed, A. K. M. (2007). Currency Substitution in Selected African Countries. Discussion Papers.

Ajibola, I. A., Udoette, S. U. Muhammad, R. A. ve Anigwe, J. O. (2020). Curency Substitution and Exchange Rate Volatility in Nigeria: An Autoregressive Distributed Lag Approach. CBN Journal of Applied Statistics, 11(2), 1- 28.

Altınkemer, M. (1996). Para İkames, Hiperenflasyon ve İstikrar Programları. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü, Tartışma Tebliği No: 9629.

Araç, A., Telatar, F. ve Telatar, E. (2013). Türkiye Ekonomisinde Para İkamesi- Enflasyon İlişkisinin Zamana Bağlı Değişen Yapısı, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14, 1- 18.

Balaylar, N. A. (2001). Para İkamesi Olgusuve Makro Ekonomik Etkileri (1980 Sonrası Türkiye Örneği). (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İzmir.

Balaylar, N. ve Duygulu, A. A. (2004). Türkiye'de Para İkamesi Olgusu ve Para Talebinin İstikrarı. D. E. Ü. İ. İ. B. F. Dergisi, 19(2), 33- 54.

Bawa, S., Omotosho, B. S. ve Doguwa, S. I. (2015). Ratchet Effects in Currency Substitution: An Application to Nigeria. CBN Journal of Applied Stattistics, 6(2), 19- 37.

Çağlar, Ü. (1996). Para İkamesi ve Türkiye. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Bölümü, İstanbul.

Çiçek, M. (1996). Türkiye'de Para İkamesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Darıcı, B. (2004). Para İkamesi Olgusu ve Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Balıkesir.

Demirbaş, E. ve Kaya, M. V. (2012). Para İkamesi ve Para İkamesinin Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Uygulama (1990- 2010 Türkiye Örneği). Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 49 (573), 47- 66.

Dickey, D. A. ve Fuller, W. A. (1981). Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series With a Unit Root. Econometrica: Journal of the Econometric Society.

Dumrul, C. (2010). Türk Ekonomisinde Para İkamesinin Belirleyicilerinin Sınır Testi Yaklaşımı ile Eş- Bütünleşme Analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 35, 199- 231.

Feige, E., Faulend M. Sonje, V. ve Sosic, V. (2000). Currency Substitution, Unofficial Dollarization and Estimestes of Foreign Currency Held Abroad: The Case of Croatia. Sixth Dubrovnik Economic Conference.

Friedman, A. ve Verbetsky, A. (2001). Currency Substitution in Russia. Economic Education and Research Consortium Working Paper Series, Paper No: 01/ 05, 1- 35.

Genç, İ. H., Şahin, H. ve Erol, T. (2005). Currency Substitution in Turkey. American Journal of Applied Sciences, 2(5). 920- 925.

Karhan, G., & Akbulut, V. (2019). Evidence For The Relationship Between Financial Development, Financial Stability and Foreign Direct Investments. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(1), 227-238.

Korap, L. (2019).Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi İçin Bir Uygulama, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 54, 75- 88.

Kumamoto, H. ve Kumamoto, M. (2014). Does Currency Substitution Affect Exchange Rate Volatility? International Journal of Economics and Financial Issues, 4(4), 698- 704.

Kutlar, A. (2012). Ekonometriye Giriş, Ankara: Nobel Basım Yayın Dağıtım.

Özek, Y., (2020). Türkiye Ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinde Feldsteın-Horıoka Bulmacasının Test Edilmesi. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (20), 489-508.

Özkaramete, N. (1996). Türkiye' de Dolarizasyon ve Para İakmesi: 1990- 1995. Ekonomik Yaklaşım.

Pepic, M., Marinkovic, S., Radovic, O. ve Malovic, M. (2015). Determinants of Currency Substitution in Southeast European Countries. Economic Themes, 53(2), 162- 184.

Phillips, P. C. ve Perron, P. (1988). Testing for a Unit Root in Time Series Regression. Biometrika, 75(2), 335- 346.

Polat, G. (2017). Döviz Kurlarını Açıklayan Yaklaşımlar. European Journal of Managerial Research, 1, 1- 13.

Saraç, T. B. (2010). Enflasyon ve Para İkamesi İlişkisi: Türkiye Ekonomisi İçin Ekonometrik Bir Analiz (1994: 01- 2009: 12). Ekonomi Bilimleri Dergisi, 2(1), 147- 152.

Serel, A. ve Darıcı, B. (2006). Para İkamesini Etkileyen Faktörler: Türkiye Uygulaması. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(1), 150- 167.

Süslü, B. ve Baydur, C. M. (2002). Para İkamesi ve Türkiye'deki Gelişimi. I. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 27, 93- 106.

Taşar, İ. (2015). İçsel büyüme Modelleri Çerçevesinde Türkiye'de Ekonomik Büyümenin Yapısal Dönüşümü (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı İktisat Programı, Malatya.

Taşseven, Ö. ve Elifoğlu, H. (2015). Macroeconomic Determinants of Currency Substitution in Turkey. Global Business Research Symposium, (May 27- 29).

Viseth, K. R. (2002). Currency Substitution and Fiancial Sector Developments in Cambodia.

KAYNAKÇA

Afşar, A. (2007). Finansal gelişme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (36), 188-198.

Ağır, H. ve Özbek, S. (2022). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Sosyoekonomik ve Politik İncelemeler İçinde "Covid-19 Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Makroekonomik Etkileri: Betimsel Bir Analiz", *Umuttepe Yayınları*, Düzce Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Editör: Prof. Dr. Nigar Demircan Çakar, Prof. Dr. Mehmet Akif Öncü, Prof. Dr. Ayfer Gedikli, 5-30.

Ağır, H., Türkmen, S., & Özbek, S. (2020). Finansal kuznets eğrisi yaklaşımı çerçevesinde finansallaşma ve gelir eşitsizliği ilişkisi: E7 Ülkeleri Üzerine Ekonometrik Bir Tahmin. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 15(2), 71-84.

Arabacı, H. (2018). Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Gelişimi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 25-42.

Arabacı, H. (2018). Türkiye'de Bankacılık Sektörünün Gelişimi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 25-42.

Aydın, N. (2006). Bankacılık Uygulamaları. Anadolu Üniversitesi Yayınları,13-30.

Aydin, C.,&Cural, M. (2022). Türkiye'de 1980 Sonrası Yaşanan Ekonomik Krizler İle İç-Dış Borçlanma İlişkisi. *Maliye Çalışmaları Dergisi*, (67), 25-45.

Bahar, O. ve Erdoğan, E. (2011). 1994 ve 2000 Krizleri Sonrasında Türkiye'de Uygulanan Finansal Regülasyon Politikaları.*Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 26-44.

Balıbek, E. ve Taşkın, V. (2012). Kamu Borç Yönetimi Açısından Sistemik Risk İçinde Coşkun Cangöz, M. ve Balıbek, E. (Ed.); Hazine İşlemleri ve Çağdaş Hazine Yönetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Barışık, S. & Ergen, K. (2022). Imf Destekli Reform Politikalarının Siyasi ve İktisadi Belirleyicilerinin Süreç Takibi Yöntemiyle Analizi: Türkiye Ekonomisi Örneği. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 10(1), 72-83.

Bilgin, K. (2019). Türk bankacılık Sisteminin gelişimi ve 2000-2001 Finansal Krizleri sonrası bankacılık sektörünün Yeniden yapılanması (Doctoral dissertation, Marmara Universitesi (Turkey)).

Büberkökü, Ö. (2014). Yükselen Piyasa Ekonomilerinde Nominal Faiz Oranları ile Enflasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Panel Koentegrasyon Testlerinden Kanıtlar. *Bankacılar Dergisi*, 25(88), 80-90.

Canbaş, S. ve Doğukanlı, H. (2007). Finansal pazarlar. Adana: Karahan Kitabevi.

Doğru, M. E., Coşkun, N., & Değirmen, S. (2017). McKinnon ve Shaw Tamamlayıcılık Hipotezinin Türkiye İçin Sınanması. *Dünden Bugüne Ekonomi Yazıları*, 271.

Epstein, G. A. (2005). Financialization and the World Economy, Edward Elgar Publishing.

Ertuğrul, A. ve Zaim, O.(1996). Türk Bankacılığında Etkinlik: Tarihi Gelişim Kantitatif Analiz. Ankara: İşletme ve Finans Yayınları

Güngör, B. & Yılmaz, Ö. (2010). Finansal Piyasalardaki Gelişmelerin İktisadi Büyüme Üzerine Etkileri: Türkiye İçin Bir Var Modeli. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 173-193.

Karahanoğulları, Y. (2003). Türkiye'de Devletin Mali Krizleri. *Praksis*, (9), 247- 277.

Kaya, A. (2013). Mali Sürdürülebilirlik: Teori ve Türkiye Uygulaması. Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 292, İstanbul.

Kaya, E. ve Arslantürk Çöllü, D. (2020). Bankerlerden Günümüze Türk Bankacılık Tarihinin Kronolojik Olarak Değerlendirilmesi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(4), 1-36.

Kesebir, M. (2018). Türkiye'de 2001 Krizi sonrası bankacılık sektörünün durumu, yapısal reformlar ile son yıllardaki gelişmeler. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, *3*(2), 1-19.

Keskin, E., İnan, E. A., Mumcu, M., Erdönmez, P., Kılınç, G., Özaktan, A., &Kranda, A. (2008). 50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi (1958-2007). *Türkiye Bankalar Birliği*, *262*, 1-36.

Levine R.,LoayzaN. &Beck T. (2000). Financial Intermediation and Growth: Causality and Causes. *Journal of Monetary Economics*, 46(1), 31-77.

Mangır, F. (2006). Finansal Deregülasyonun (1989-2001) Türkiye Ekonomisi Üzerine Etkileri: Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 459-472.

Mckinnon, R. I. (1973). Money and capital in economic development. Washington: Brookings Institution.

Öztürk, N., Barışık, S., & Darıcı, H. K. (2010). Gelişmekte Olan Piyasalarda Finansal Derinleşme ve Büyüme İlişkisi: Panel Veri Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 6(12), 95-119.

Parasız, İ. (2011).Türkiye'de ve Dünya'da Bankacılık. Bursa: Ezgi Kitabevi.

Sakarya, B. (2006), Türkiye'de Bankacılık Krizleri Nedenleri ve Regülasyon Uygulamaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Shaw, E. S. (1973). Financial Deepening in Economic Development. New York: Oxford UniversityPress.

Şenel, C. (2020). Banka Kredileri ve Türk Bankacılık Sektöründe Kredilerin Uluslararası Karşılaştırmalı Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 810-825.

Taşar, M.O. (2010). Türkiye'nin Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ve Makro Ekonomik Etkilerinin Analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 3(1), 76-97.

TBB, 2022. https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp,Erişim Tarihi: 05.07.2022.

Uruş, A. F. (2019). Finansal Krizler Sonrası Uygulanan Regülasyonlar ve Etkinliği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 26(1), 33-48.

Williamson, J. (1998). Whither Financial Liberalization? Keynote Address delivered at the Second Annual Indian Derivatives Conference Mumbai, India, (12), https://piie.com/commentary/speeches-papers/whither-financial-liberalization, Erişim Tarihi: 07.07.2022.

Yay, T., Gürkan Yay, G. ve Yılmaz, E. (2004). Finansal Krizler, Finansal Regülasyon ve Türkiye. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (30), 101-130.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığın doğuşu ve Türk bankacılık sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.

Yıldırım, O. (2020). Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi. *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 1(2), 63-77.

Yıldız, F. (2014). Türkiye'de 1990-2012 Döneminde Kamu Borç Yönetimi ve Kamu Borç Yapısındaki Değişim Üzerine Bir İnceleme. *Sakarya İktisat Dergisi*, 3(4), 67-104.

KAYNAKÇA

Bhattarai, K. (2011). Impact of Exchange Rate and Money Supply on Growth, Inflation and Interestrates in The UK, Int. J. Monetary Economics and Finance, 4(4), pp.355–371.

Levin, J.H. (1997). Money Supply Growth and Exchange Rate Dynamics, Journal of Economic Integration, 12(3), September, 344–358.

Darman, J. (2016). Analysis of The Money Supply and Interest Rate of Inflation in Indonesia, Journal The Winners, 17(1), March, 9-18.

Makin, A.J. (2005). A Monetary Model of Exchange Rate and Balance of Payments Adjustment, Economic Issues, 10(1), March.

Sarpong M., Abubakari M. ve Nketiah-Amponsah E. (2021). Relationship between Exchange Rate Volatility and Interest Rates Evidence from Ghana, Cogent Economics and Finance, 9(1).

Suhartini, C. D. ve Widoatmodjo, S. (2021). The Influence of Interest Rates, Exchange Rates and Money Supply on Jakarta Composite Index (JCI), Advances in Economics, Business and Management Research, Vol. 653.

Sunal, O. (2018). CPI, Money Supply and Exchange Rate Dynamics in Turkey: A VECM Approach, JEFA, 5(3), 249-260.

Tariq, M.A., Tariq, M. ve Tariq, B. (2015). Impact of Interest Rate, Inflation and Money Supply on Exchange Rate Volatility in Pakistan, World Applied Sciences Journal, 33 (4): 620-630.

TCMB, (2022). Parasal Gelişmeler Raporu, Ağustos-2022.

Veri Kaynakları

evds2.tcmb.gov.tr

KAYNAKÇA

Antzoulatos, A. A.,Panopoulou, E. &Tsoumas, C. (2011). Do Financial Systems Converge? *Review of International Economics*, *19*(1), 122-136.

Arslan, İ., Şengül, O. & Künç, S. (2021). Türkiye'de Dış Ticaret Ve Çevre Kirliliği İlişkisinin Kirlilik Sığınağı Hipotezi Bağlamında Değerlendirilmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8*(54), 347-365.

Bayat, T., Bağcı, A. & Taşar, İ. (2019). "Finansal Gelişmeye Yönelik Bir Yakınsama Analizi". (İçinde Para ve Finans Kavramları Üzerine İncelemeler, ss. 87- 96). Ed: Esma Gültekin Tarla, Yavuz Özek, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Ankara.

Camarero, M., Ez, J. O., &Tamarit, C. R. (2002). Tests for Interest Rate Convergence and Structural Breaks in the EMS: Further Analysis. *Applied Financial Economics, 12*(6), 447-456.

Caporale, G. M.,Kalyvitis, S., &Pittis, N. (1996). Interest Rate Convergence, Capital Controls, Risk Premia andForeign Exchange Market Efficiency in the EMS. *Journal of Macroeconomics*, *18*(4), 693-714.

Dickey, D. & Fuller, W. (1981). Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root. *Econometrica, 49*(4), 1057–1072.

Fountas, S.,&Wu, J. L. (1998). Tests for Interest Rate Convergence and Structural Breaks in the EMS. *Applied Financial Economics*, *8*(2), 127-132.

Fountas, S.,&Wu, J. L. (1999). Testingfor Real Interest Rate Convergence in EuropeanCountries. *ScottishJournal of PoliticalEconomy, 46*(2), 158-174.

Frankel, J. A.,&Okongwu, C. (1996). Liberalized Portfolio CapitalInflows in Emerging Markets: Sterilization, Expectations, and the Incompleteness of Interest Rate Convergence. *International Journal of Finance &Economics*, *1*(1), 1-23.

Gabrisch, H.,&Orlowski, L. T. (2010). Interest Rate Convergence in Euro-Candidate Countries: Volatility Dynamics of Sovereign Bond yields. *Emerging Markets Finance andTrade*, *46*(6), 69-85.

Giacinto, Di, V.&Esposito, L. (2008). Convergence of Financial Structure in Europe: An Application of FactorialMatrices Analysis, *Financial Accounts: History, Methods, the Case of Italy& International Comparisons Conference in Perugia, 1-2 December 2005*, 365-391.

İnce, T. (2015). AB'ye Üyelik Sürecinde Türkiye'nin Maastricht KriterlerineYakınsama Analizi, İstanbul ÜniversitesiSosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Jenkins, M. A.,&Madzharova, P. (2008). Real İnterest Rate Convergence Under the Euro. *AppliedEconomicsLetters*, *15*(6), 473-476.

Karhan, G. & Aydın, H. İ. (2018). Petrol Fiyatları, Kur Ve Hisse Senedi Getirileri Üzerine Bir Araştırma, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 10*(19): 405-413.

Murinde, V.,Agung, J., &Mullineux, A. (2004). Patterns of Corporate Financial System Convergence in Europe. *Review of International Economics*, *12*(4), 693-705.

Nişancı, M. & Emsen, Ö. S., (2014). "Ekonomik Performans Kriteri olarak Maastrich Kriterlerine Yakınsama: Geçiş Ekonomileri Üzerine Uygulama".

Özek, Y. (2020). BRICS Ülkelerinde Faiz Oranı Yakınsaması: Ampirik Bir Değerlendirme. *Academic Knowledge, 3*(1), 49-58.

Perron, P. (1989). The Great Crash, TheOil Price Shock, and The Unit Root Hypothesis. *Econometrica* 57, 1361-1401.

Polat, F. (2019). Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler ve Türkiye Arasında GSYH Açısından Yakınsama Analizi Çalışması, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Rassekh, F., Panik, M., &Kolluri, B. (2001). A Test of the Convergence Hypothesis: The OECD Experience, 1950-1990. *International Review Of Economicsand Finance,10*, 147-157.

Rughoo, A. & N. Sarantis (2014), 'The Global Financial Crisis and Integration in European Retail Banking', *Journal of Banking& Finance*, *40*, 28-41.

Sala-i-Martin, X. (1996). The Classical Approach to Convergence Analysis, Center Discussion Paper, No. 734, Economic Growth Center (EGC), Yale University.

Sander, H.,& S. Kleimeier (2004), 'Convergence in Eurozone Retail Banking? What Interest Rate Pass-Through Tells us About Monetary Policy Transmission, Competition and Integration', *Journal of International Money and Finance* 23(3), 461 – 492.

Sapmaz, A. S. (2019). Avro Bölgesine Dahil Olmayan AB Ülkelerinin Almanya İle Maastrıcht Kriterleri Çerçevesinde Yakınsama Analizi, Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Savacı, S. & Karşıyakalı, B. (2016). Ülkeler Arası Gelir Yakınsaması Analizi: AB Ülkeleri ve Türkiye, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (33), 237-257.

Şengül, O. (2021). Türkiye'de Faiz Histeri Etkisi: Doğrusal ve Fourier Birim Kök Testlerinden Kanıtlar, *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *14*(4), 1364-1371.

Tıraşoğlu, M.,&Yurttagüler, İ. M. (2018). BRICS Ülkelerinde Enflasyon Yakınsaması: Kapsamlı Bir Birim Kök Testi Analizi. *Alphanumeric Journal, 6*(2), 311-324.

Uğur, A.,& Bingöl, N. (2021). "Finansal Yakınsama Olgusu: Türkiye ile G7 Ülkeleri Arasında Finansal Yakınsamanın Analizi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (37), 125-156.*

Valdes, B. (1999) *Economic Growth Theory, Empirics and Policy,* Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited.

Yanıkkaya, H. (2012). Convergence: a Cross Country Empirical Analysis. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 8(1), 139-162.

Zivot, E. & Andrews, D. W. K. (1992). Further Evidence on the Great Crash, the Oil Price Shock, and the Unit-Root Hypothesis. *Journal of Business &Economic Statistics* 10(3), 251-270.

KAYNAKÇA

Adu, G., & Marbuah, G. (2011). Determınants Of Inflatıon In Ghana: An Empırıcal Investıgatıon. *South African Journal Of Economics, 79(3), 251–269*. Doi:10.1111/J.1813-6982.2011.01273.X

Akan, Y., & Kanca, O. C. (2015). Türkiye'de Dış Borçlanma, Büyüme Ve Enflasyon İlişkisi: Var Yaklaşımı (1980-2013). *Hacettepe University Journal Of Economics & Administrative Sciences/Hacettepe Üniversitesi Iktisadi Ve Idari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *33*(3).

Altunç, Ö. F., Okyay, U. Ç. A. N., & Akyıldız, A. (2017). Dış Göçlerin Türkiye Ekonomisinde İşsizlik Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: Ekonometrik Bir Analiz. *Researcher*, *5*(1), 197-211.

Aytekin, İ., & Okyay, U. Ç. A. N. (2022). Döviz Kuru Enflasyon Ve Dış Ticaret Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Bir Analizi: Türkiye Örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *15*(2), 460-475.

Bahad, Z. K. H. Ö. T. (2011). Enflasyon Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Üzerine Ekonometrik Bir Uygulama (1988-2007). *Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *4*(2), 29-44.

Bahmani-Oskooee, M., Chang, T. Z. (M.) Elmi ve Ranjbar, O. (2018). Re-testing Prebisch–Singer Hypothesis: New Evidence using Fourier Quantile Unit Root Test. Applied Economics, 50(4), 441-454.

Becker, R.,Enders, W., & Lee, J. (2006). A stationarity test in the presence of an unknown number of smooth breaks. Journal of Time Series Analysis, 27(3), 381-409.

Brumm, H. J. (2006). The Effect Of Central Bank İndependence On İnflation İn Developing Countries. *Economics Letters, 90(2), 189–193*. Doi:10.1016/J.Econlet.2005.07.025

Christopoulos, D. K. & León-Ledesma, M. A. (2010). Smooth breaks and non-linear mean reversion: Post-bretton woods real exchange rates, Journal of International Money and Finance, 29(6), 1076-1093.

Demirgil, Ö. Ü. B., & Birol, Ö. Ü. Y. E. Türkiye'de Enflasyon Ve Para İkamesi İlişkisi Üzerine Uygulamalı Bir Analiz.

Demir, İ., & Sivri, U. (2019). ENFLASYON DİRENCİNİN YAPISAL KIRILMALAR DİKKATE ALINARAK OTOREGRESİF MODELLEME İLE ANALİZ EDİLMESİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ. *Ekev Akademi Dergisi*, (79), 255-275.

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1981). Likelihood ratio statistics for autoregressive time series with a unit root. *Econometrica: journal of the Econometric Society*, 1057-1072.

Dilara, A. Y. L. A., & Kızıltan, A. (2018). Türkiye'de Enflasyon, Tüketim Ve Tasarruf İlişkisinin Ekonometrik Analizi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *4*(7), 13-41.

Doğru, B. (2014). Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Bütçe Açığı Ve Enflasyon Arasında Nedensellik İlişkisi Var Mıdır? 1978-2002 Dönemi Türkiye Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, *9*(1), 113-130.

Duman, Y. K., & Sağdıç, A. (2019). Türkiye'de Döviz Kuru Ve Enflasyon İlişkisi: Ekonometrik Bir Analiz (2003: 1–2017: 3). *Sakarya İktisat Dergisi*, *8*(1), 1-16.

Erdem, H. F., & Yamak, R. (2013). Türkiye'de Enflasyon Ve Enflasyon Belirsizliği: Kalman Filtre Yaklaşımı. *Çukurova Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *17*(2).

Hüseyin, U. S. L. U. Enflasyon İle Mevduat Ve Kredi Faizleri Arasındaki İlişki: Türkiye İçin Fisher Eşitliği Çerçevesinde Ekonometrik Bir Analiz. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, *5*(1), 201-229.

Jiranyakul, K., & Opiela, T. P. (2010). Inflation And İnflation Uncertainty İn The Asean-5 Economies. *Journal Of Asian Economics, 21(2), 105–112.* Doi:10.1016/J.Asieco.2009.09.007

K. Greenidge And D. Dianna, (2008). "Determinants Of İnflation İn Selected Caribbean Countries," *Business, Finance And Economics İn Emerging Economies, Vol. 4, No. 2, Pp. 371-397*,.

Klomp, J., & De Haan, J. (2010). Inflatıon And Central Bank Independence: A Meta-Regressıon Analysıs. *Journal Of Economic Surveys, 24(4), 593–621*. Doi:10.1111/J.1467-6419.2009.00597.X

Kwiatkowski, D., Phillips, P. C., Schmidt, P., & Shin, Y. (1992). Testing the null hypothesis of stationarity against the alternative of a unit root: How sure are we that economic time series have a unit root? Journal of econometrics, 54(1-3), 159–178.

M. Talha, M. Sohail, R. Tariq, And M. T. Ahmad, "Impact Of Oil Prices, Energy Consumption And Economic Growth On The İnflation Rate İn Malaysia," *Cuadernos De Economía, Vol. 44, No. 124, Pp. 26–32, 2021.*

Marques, C. R. (2004). *Inflation persistence: Facts or artefacts* (Vol. 371). European Central Bank.

Mübarik, Y. A. (2005). Inflation And Growth: An Estimate Of The Threshold Level Of Inflation İn Pakistan, *Sbp-Research Bulletin Volume 1, Number 1.*

Pahlavani, Mosayeb, And Mohammad Rahim. (2009). "Sources Of Inflation İn Iran: An Application Of The Ardl Approach*." International Journal Of Applied Econometrics And Quantitative Studies 6: 61–76.*

Selim, S., & Güven, E. T. A. (2014). Türkiye'de Enflasyon, Döviz Kuru Ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi. *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 127-145.

Şeker, H. Türkiye'de Kur-Enflasyon Geçişkenliği Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. *Finans Ekonomi Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *7*(1), 131-142.

Taban, S., & Şengür, M. (2016). Türkiye'de Enflasyonun Kaynağinin Belirlenmesine Yönelik Ekonometrik Bir Analiz. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (47), 47-64.

Thornton, J. (2008). Inflation And İnflation Uncertainty İn Argentina, 1810–2005. *Economics Letters, 98(3), 247–252.* Doi:10.1016/J.Econlet.2007.04.034

Tunay, K. B. (2010). Türkiye'de Enflasyon Ve Nispi Fiyat Değişkenliği İlişkisi: Vabho Modelleriyle Uzun Dönem Analizi. *Istanbul University Econometrics And Statistics E-Journal*, (12), 40-64.

Yiğit, Ö., & Gökçe, A. (2012). Türkiye'de Çekirdek Enflasyon: Ekonometrik Bir Yaklaşım. *Central Bank Review*, *12*(1).

Yurttançıkmaz, Z. Ç. (2012). Döviz Kuru Ve Enflasyonun Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, *16*(51), 393-410.

KAYNAKÇA

Akat, A. S. ve Yazgan, E. (2012). Döviz kuru ihracat fiyatlarını yansıyor mu. *İktisat ve Toplum*, *26*, 1-14.

Akkoç, U. ve YÜCEL, E. (2017). Türkiye'de Döviz Kuru Geçişkenliğinin Asimetrik Davranışı. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *13*(13), 903-911.

Alkan, U. ve Dağıdır, C. (2020). Türkiye'de Döviz Kuru ve Enflasyon Arasındaki İlişkinin Çoklu Yapısal Kırılmalı Eşbütünleşme Analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *5*(2), 270-287.

Bayat, T. Özcan, B., ve Taş, Ş. (2015). Türkiye'de Döviz Kuru Geçiş Etkisinin Asimetrik Nedensellik Testleri ile Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, *10*(2), 7-30.

Benk. H ve Kösekahyaoğlu, L. Türkiye'de Döviz Kurundan Enflasyona Geçişkenlik Etkisi: 2005-2018 Dönemi Üzerine Bir İnceleme. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, *1*(2), 110-126.

Beirne, J. Ve Bijsterbosch, M. (2011). Exchange Rate Pass-Through İn Central And Eastern European EU Member States. *Journal of Policy Modeling*, *33*(2), 241-254.

Ceylan, F. ve Kahyaoğlu, H. (2021). Türkiye'de Petrol Fiyatlarından ve Döviz Kurundan Enflasyona Geçişkenlik: Zamana Göre Değişen Parametreli Bir Analiz. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *24*(46), 999-1015.

Edwards, S. veCabezas, L. (2022). Exchange Rate Pass-Through, Monetary Policy, And Real Exchange Rates: Icel and And The 2008 Crisis. *Open Economies Review*, *33*(2), 197-230.

Emek, Ö. F. Düşünceli, F. ve Doru Ö. (2021). Türkiye'de Yurt İçi Üretici ve Tüketici Fiyatları Üzerindeki Döviz Kuru Geçişkenliğinin İncelenmesi. *İstanbul İktisat Dergisi*, *71*(1), 163-190.

Ergin, A. (2015). Döviz Kuru ve Enflasyon Arasındaki Geçiş Etkisi: Türkiye Örneği. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(3), 13-29.

Forbes, K.,Hjortsoe, I., veNenova, T. (2018). The Shocks Matter: İmproving Our Estimates of Exchange Rate Pass-Through. *Journal of İnternational Economics*, *114*, 255-275.

Goldberg, P. K., veKnetter, M. M. (1996). Goods Prices And Exchange Rates: What Have We Learned?.

Harun, K (2001). 2001 Krizi Sonrası Türkiye'de Döviz Kuru ve Enflasyon İlişkisi: Döviz Kuru Geçiş Etkisinin VAR Analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *73*(3), 841-865.

Hooper, P.,ve Mann, C. L. (1989). Exchange Rate Pass-Through İn The 1980s: The Case of US İmports of Manufactures. *Brookings Papers on Economic Activity*, *1989*(1), 297-337

Hyder, Z.,ve Shah, S. (2004). *Exchange Rate Pass-Through to Domestic Prices in Pakistan* (No. 0510020). University Library of Munich, Germany.

Jasova, M., Moessner, R., ve Takáts, E. (2016). Exchange Rate Pass-Through: What Has Changed Since The Crisis?.

Jimborean, R. (2013). The Exchange Rate Pass-Through in The New EU MemberStates. *EconomicSystems*, *37*(2), 302-329.

Kara, H. ve Öğünç, F. (2012). Döviz kuru ve ithalat fiyatlarının yurt içi fiyatlara etkisi. *İktisat İşletme ve Finans*, *27*(317), 9-28.

Kaya, H. (2001). 2001 Krizi Sonrası Türkiye'de Döviz Kuru ve Enflasyon İlişkisi: Döviz Kuru Geçiş Etkisinin VAR Analizi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *73*(3), 841-865.

Korkmaz, S. ve Bayır, M. (2015). Döviz Kuru Dalgalanmalarinin Yurtiçi Fiyatlara Etkisi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *8*(4), 69-85.

Poghosyan, T. (2022). Exchange Rate Pass-Through in the Caucasus and Central Asia. *Journal of theAsia Pacific Economy*, *27*(2), 379-396.

Polat, M. A. (2020). Döviz Kuru İle Enflasyon Arasındaki Geçişkenlik: Türkiye Örneği. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, *1*(2), 100-127.

Özata, E. (2019). Türkiye'de Döviz Kuru Geçişkenliğinin Asimetrik Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *20*(2), 213-232.

Özdamar, G. (2015) . Türkiye Ekonomisinde Döviz Kuru Geçiş Etkisi: ARDL-Sinir Testi Yaklaşımı Bulguları. *Akdeniz İİBF Dergisi*, *15*(32), 66-97.

Özek, Y., & Ergür, H. O. (2020). Kırılgan Beşli Ülkelerinde Finansal Yakınsamanın Birim Kök Testleri İle Analizi. Kesit Akademi Dergisi, (23), 237-245.

Tarı, R. (2011). *Ekonometri*, Umuttepe Yayınları, 7. Baskı Yayın no: 32

Taylor, J. B. (2000). Low inflation, pass-through, and the pricing power of firms. *European economic review*, *44*(7), 1389-1408.

Woo, W. T.,&Hooper, P. (1984). Exchange Rates and The Prices of Non food, Nonfuel Products. *Brookings Papers on Economic Activity*, *1984*(2), 511-536.

Yang, J. (1997). Exchange Rate Pass-Through in US Manufacturing Industries. *The Review of Economics and Statistics*, 95-104.

KAYNAKÇA

Akçay, S. (2011). Thecausalrelationshipbetweenproducerpriceindexandconsumerpriceindex: Empirical evidence from selected European countries. *International Journal of Economics and Finance*, 3(6), 227-232.

Akyıldız, F. (2017). Göstergeler ne anlatır? Türkiye için iktisadi göstergeler rehberi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Alataş, S. (2017). CPI vs PPI: A cointegration analysis allowing for number of breaks. *The Empirical Economics Letters*, 16(2), 95-106.

Atuk, O., Öğünç, F., Özmen, M. U., & Sarıkaya, Ç. (2013).Türkiye'de üretici ve tüketici fiyatları arasındaki ilişki üzerine bir değerlendirme. TCMB Ekonomi Notları, 2013-21.

Banerjee, P.,Arčabić, V., & Lee, H. (2017). Fourier ADL cointegration test to approximate smoothbreaks with new evidence from crude oil market. *Economic Modelling*, 67, 114-124.

Becker, R.,Enders, W., & Lee, J. (2006). A stationarity test in the presence of an unknown number of smooth breaks. *Journal of Time Series Analysis*, 27(3), 381-409.

Blomberg, S. B., & Harris, E. S. (1995). The commodity-consumer price connection: Factorfable?.*Federal Reserve Bank of New York Economic Policy Review*, 1(3), 21-38.

Caporale, G. M., Katsimi, M., &Pittis, N. (2002). Causality links between consumer and producer prices: Some empirical evidence. *Southern Economic Journal*, 68(3), 703-711.

Clark, T. E. (1995). Do producer prices lead consumer prices?.*Economic Review*, Federal Reserve Bank of Kansas City, 80(3), 25-39.

Colclough, W. G., &Lange, M. D. (1982). Empirical evidence of causality from consumer to wholesale prices. *Journal of Econometrics*, 19, 379-384.

Çolak, Ö. F., & Gökçe, A. (2021). Enflasyon hedeflemesi kuram ve Türkiye uygulaması. Efil Yayınevi, Ankara.

Enders, W.,&Jones, P. (2016). Grain Prices, Oil Prices, and Multiple Smooth Breaks in A VAR. *Studies in Nonlinear Dynamics &Econometrics,* 20(4), 399-419.

Erdem, H. F., & Yamak, R. (2014). Üretici fiyat endeksi ve tüketici fiyat endeksi arasındaki geçişkenliğin derecesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 1-14.

Guthrie, R. S. (1981). The relationship between wholesale and consumer prices. *Southern Economic Journal.* 47(4), 1046-1055.

Gül, E., Ekinci, A., & Gürbüz, A. A. (2006). Enflasyonla mücadelede enflasyon hedeflemesi: Kavramlar, işleyiş ve Türkiye örneği. Ekin Kitabevi, Ankara.

Jones, J. D. (1986). Consumer prices, wholesaleprices, and causality. *Empirical Economics*, 11(1), 41-55.

Kara, A. H., & Orak, M. (2008). Enflasyon hedeflemesi. Erişim Adresi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/5b866de6-5523-4f31-82b9-f39a4f8bd4eb/kara_orak.pdf?MOD=AJPERES, Erişim Tarihi: 27.09.2022.

Kara, B., & Keskin, A. (2021). Producer price index, consumer price index and fiscal policy: 1996-2020 period and Turkey. *Kafkas University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 12(24), 881-899.

Kartal, F. (2011). Türkiye'de enflasyon hedeflemesi stratejisi ve para politikasının görünümü. *Maliye Finans Yazıları*, 25(91), 77-100.

Keyder, N., & Ertunga, E. İ. (2012). Para teori, politika, uygulama. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Khan, K., Su, C.-W., Moldovan, N.-C., Xiong, D.-P. (2017). Distinctive characteristics of the causality between the PPI and CPI: Evidence from Romania. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*, 2(51), 103-123.

Khan, K., Su, C.-W., Tao, R., &Chu, C.-C. (2018a). Is there any relationship between producer price index and consumer price index in the Czech Republic?.*Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 31(1), 1788-1806.

Khan, K., Su, C.-W., Tao, R., &Lobont, O.-R. (2018b).Producer price index and consumer price index:Causality in Central and Eastern European countries. *Ekonomický Časopis*, 66(4), 367-395.

Li, S., Tang, G., Yang, D., &Du, S. (2019). Research on the relationship between CPI and PPI based on VEC model. *Open Journal of Statistics*, 9, 218-229.

Mishkin, F. S. (2014). Para politikası stratejisi. Efil Yayınevi, Ankara.

Nazlioglu, S.,Gormus, N. A., &Soytas, U. (2016). Oil prices and real estate investment trusts (REITs): Gradual-shift causality and volatility transmission analysis. *EnergyEconomics,* 60, 168-175.

Oktar, S. (1998). Enflasyon hedeflemesi para politikalarının güvenilirliği ve fiyat istikrarı. Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.

Oktar, S., & Dağlaroğlu, T.(2018). Türkiye'de enflasyon hedeflemesi rejimi: Örtük enflasyon hedeflemesi rejiminden açık enflasyon hedeflemesi rejimine geçiş. Ed: Eroğlu, İ., Demirel, B., Dağlaroğlu, T., 1923'ten Günümüze Türkiye'de Para-Kredi ve Kur Politikaları, ss.193-250, Ekin Yayınevi, Ankara.

Öner, H. (2018).Tüketici ve üretici fiyat endeksleri arasındaki ilişkinin Granger nedensellik testi yoluyla incelenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 318-327.

Özpolat, A. (2020). Causal link between consumer prices index and producer prices index: An evidence from Central and Eastern European Countries (CEECs). *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 319-332.

Parasız, İ. (2003). Türkiye Ekonomisi. Ezgi Kitabevi, İstanbul.

Saraç, T. B., & Karagöz, K. (2010). Türkiye'de tüketici ve üretici fiyatları arasındaki ilişki: Yapısal kırılma ve sınır testi. *Maliye Dergisi*, 159, 220-232.

Serel, A. (2014). Teorik tartışmalar ve ülke uygulamaları çerçevesinde enflasyon hedeflemesi rejimi. Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.

Silver, J. L., & Wallace, T. D. (1980). The lag relationship between wholesale and consumer prices an application of the Hatanaka-Wallace procedure. *Journal of Econometrics*, 12, 375-387.

Sun, J., Xu, J., Cheng, X., Miao, J., & Mu, H. (2021). Dynamic causality between PPI and CPI in China: A Rolling window bootstrap approach. *International Journal of Finance &Economics*, 1-11.

Süslü, B., & Balmumcu, Ö. (2021). Modern para teorisi ve politikası. Efil Yayınevi, Ankara.

Takım, A. (2017). Türkiye'nin temel ekonomik sorunları. Ekin Yayınevi, Ankara.

Tarı, R., Abasız, T., & Pehlivanoğlu, F. (2012). TEFE (ÜFE) - TÜFE fiyat endeksleri arasındaki nedensellik ilişkisi: Frekans alanı yaklaşımı. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 24, 1-15.

Terzi, H., & Tütüncü, A. (2017). Türkiye'de üretici fiyat endeksi ve tüketici fiyat endeksi arasındaki ilişkinin incelenmesi: ARDL sınır testi yaklaşımı. *Sosyoekonomi*, 25(34), 173-186.

TCMB, (2006). Enflasyon hedeflemesi rejimi. Erişim Adresi: https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/07d5ced0-3f5c-4fa8-bd23-619f6b3c1d6b/EnflasyonHedeflemesiRejimi.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-07d5ced0-3f5c-4fa8-bd23-619f6b3c1d6b-m5lkSAW, Erişim Tarihi: 16.09.2022.

Tiwari, A. K. (2012). An empirical investigation of causality between producers' price and consumers' price indices in Australia in frequency domain. *Economic Modelling*, 29, 1571-1578.

Tiwari, A. K., Mutascu, M., &Andries, A. M. (2013). Decomposing time-frequency relationship between producer price and consumer price indices in Romania through wavelet analysis. *Economic Modelling*, 31, 151-159.

Tiwari, A. K., K.G., S.,Arouri, M., &Teulon, F. (2014). Causality between consumer price and producer price: Evidence from Mexico. *Economic Modelling*, 36, 432-440.

Tuna, K. (2021). Enflasyon hedeflemesi ve ülke deneyimleri. Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Ural, M.(2015). Parasal istikrar, para politikası stratejileri ve TCMB uygulamaları. Ed: Altay,N. O., Para İktisadı Teori ve Politika, ss.183-215,Palme Yayıncılık, Ankara.

Ülke, V., & Ergün, U. (2013). The relationship between consumer price and producer price indices in Turkey. MPRA Paper No. 59437.

Vîlcu, R. C. (2015). Inflation by producer price index-predictive factor for inflation by consumer price index? Thecase of Romania. *Romanian Statistical Review*, 2, 22-37.

Yu, C.-P. (2016). Why are the real way sin consistentans wers to the relation between the PPI and CPI? Re-examination using Panel Data Analysis. *International Review of Accounting, Bankingand Finance*, 8(1), 14-31.

KAYNAKÇA

Akpolat, A. G. & Altıntaş, N. (2013). Enerji Tüketimi ile Reel GSYH Arasındaki Eşbütünleşmeve Nedensellik İlişkisi: 1961-2010 Dönemi. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 8 (2), 115-127.

Arslan, S., & Çiçek, M. (2017). Yabancı Portföy Yatırımları ile Döviz Kuru İlişkisi: Türkiye'de Yabancı Sermayenin Vergilendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *13*(13), 292-299.

Bildirici, Z. (2008). Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri Portföy Yatırımları ve Sıcak Para, http://blog.bluzz.net/wpcontent/uploads/2008/02/kisa-vadelisermaye-hareketleri.pdf, (15.09.2022)

Caporale, G. M., Ali, F. M., Spagnolo, F., &Spagnolo, N. (2017). International portfolioflowsandexchange rate volatility in emergingAsianmarkets. *Journal of International Money and Finance*, *76*, 1-15.

Çevik, F., & Çankaya, S. (2020). Gelişmekte Olan Ülkelerde Borsa Getirileri, Net Yabancı Alımları ve Döviz Kurları Arasındaki İlişki. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi*, *4*(9), 23-43.

Çiçek, M., & Öztürk, F. (2007). Yabancı Hisse Senedi Yatırımcıları Türkiye'de Döviz Kuru Volatilitesini Şiddetlendiriyor Mu? *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, *62*(04), 83-107.

Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of theestimatorsforautoregressive time serieswith a unitroot. *Journal of theAmericanstatisticalassociation*, *74*(366a), 427-431.

Elliott, G., Rothenberg, T. J., &Stock, J. H. (1992). Efficienttestsfor an autoregressiveunitroot.

Emsen, H. S. (2022). Borsa-İstanbul'da Gerçekleşen Net Yabancı Alımlarının Bıst100 ve Döviz Kuru Üzerine Simetrik ve Asimetrik Etkiler. *Tarih Okulu Dergisi*, *15*(56), 542-575.

Erdoğan, S., & Tatar, H. E. Türkiye'de Uluslararası Portföy Yatırımlarının İçsel Faktörleri Üzerine Ardl Analizi. *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, *5*(12), 1-17.

Frait, J., &Komárek, L. (2001). *Real exchange rate trends in transitionalcountries* (No. 2068-2018-1326).

Göçer, İ. (2013). Türkiye'de Cari Açığın Nedenleri, Finansman Kalitesi ve Sürdürülebilirliği: Ekonometrik Bir Analiz. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1), 213-242.

Granger, C. W. J. (1969). Investigatingcausalrelationsbyeconometricmodelsandcross-spectralmethods. *Econometrica: journal of theEconometricSociety*, 424-438.

Granger, C.W.J. (1988) "SomeRecentDevelopments in a Concept of Causality", Journal of Econometrics, 39, ss. 199-211.

İlter, Ş., & Remzi, Gök. Kredi Temerrüt Swaplarının (Cds) Doğrudan Yabancı ve Portföy Yatırımları Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. *Maliye ve Finans Yazıları*, (Özel Sayı 2), 233-252.

Jacob, T., Raphael, R., & Antony, A. (2022). RelationshipbetweenForeign Portfolio Investmentand Exchange Rate: The Case of India Using VECM TestingApproach.

Johansen, S. (1988), "Statistical Analysis Of CointegrationVectors", Journal of Economic Dynamics and Control, 12 (2-3), 231-254.

Kar M., Tatlısöz F. (2008). Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Hareketlerini Belirleyen Faktörlerin Ekonometrik Analizi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0(14), 436- 458.

Karhan, G., & Akbulut, V. (2019). Evidence For The Relationship Between Financial Development, Financial Stability and Foreign Direct Investments. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(1), 227-238.

Kodongo, O., &Ojah, K. (2012). Thedynamicrelationbetweenforeignexchangeratesandinternationalportfolioflows: EvidencefromAfrica'scapitalmarkets. *International Review of Economics& Finance*, *24*, 71-87.

Küçükkocaoğlu, G., Çakır, N. (2021).Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Yabancı Portföy Akımlarını Etkileyen Makroekonomik Faktörler, İşletme Araştırmaları Dergisi, 13 (3), 2320-2339.

Kwagyang, G. U., Ghide, H. B., &Haruna, A. L. (2015). BrettonWoodsInstitutions: Theirevolutionandimpacts on thefield of International EconomicLaw. *JL Pol'y&Globalization*, *35*, 49.

Kwiatkowski, D., Phillips, P. C., Schmidt, P., &Shin, Y. (1992). Testingthenullhypothesis of stationarityagainstthealternative of a unitroot: How sure are we thateconomic time serieshave a unitroot?. *Journal of econometrics*, *54*(1-3), 159-178.

Makoni, P. L. (2020). Foreign Portfolio Investments, Exchange RatesandCapitalOpenness: A Panel Data Approach. *International Journal of Economics& Business Administration (IJEBA)*, *8*(2), 100-113.

Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK). Veri Analiz Platformu (VAP). (2022). https://www.vap.org.tr/

Özek, Y. (2020). Relationship between Foreign Direct Investment and Economic Growth in Selected Transition Economies. Journal of Economic Cooperation & Development, 41(4), 137-159.

Pazarlıoğlu, M. V., & Gülay, E. (2007). Net portföy yatırımları ile reel faiz arasındaki ilişki: Türkiye örneği-1992: I-2005: IV. *dokuz eylül üniversitesi sosyal Bilimler enstitüsü dergisi*, *9*(2), 201-221.

Phillips, PC ve Perron, P. (1988). Zaman serisi regresyonunda birim kök testi. *Biometrika* , *75* (2), 335-346.

Polat, M., & Kılıç, E. (2022). Brıcs Ülkelerinde Döviz Kuru ve Borsa Arasındaki Getiri ve Volatilite Etkileşimi: Var-Egarch Modeli İle Bir Uygulama. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 539-551.

Rashid, A., &Khalid, A. (2017). Theimpact of exchange-rate uncertainty on foreignportfolioinvestment in Pakistan. *NUML International Journal of Business & Management*, *12*(2), 88-102.

Şentürk, M., &Dücan, E. (2014). Türkiye'de Döviz Kuru-Faiz Orani ve Borsa Getirisi Iliskisi: Ampirik Bir Analiz/TheRelationshipbetween Exchange Rate-Interest Rate andStock Return in Turkey: An Empirical Analysis. *Business andEconomicsResearchJournal*, *5*(3), 67.

Tarı, R. & Yıldırım, D. Ç. (2009). Döviz Kuru Belirsizliğinin İhracata Etkisi: Türkiye İçin Bir Uygulama. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 16 (2), 95-105.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Elektronik Veri Dağıtım merkezi (EVDS). (2022). https://evds2.tcmb.gov.tr/index.php?/evds/serieMarket

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=84&locale=tr

Yapraklı, S., Bozma, G., & Akdağ, M. (2019). Döviz Kurlarının Yabancı Portföy Yatırımları Üzerindeki Etkilerinin Ardlve Nardl Yöntemleri ile İncelenmesi. *İzmir İktisat Dergisi*, *34*(1), 1-13.

Yurttançıkmaz, Z. Ç., & Emsen, H. S. (2021). Türkiye'ye Gelen Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Borsa Sanayi Endeksi Üzerine Etkileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *12*(23), 127-146.

KAYNAKÇA

Alacahan, N. D. (2011). "Enflasyon, Döviz Kuru İlişkisi ve Yansıma: Türkiye", *Sosyal Bilimler Dergisi,* (1), 49-56.

Alam, S.,Butt, M. S., Iqbal, A., &Bhatti, R. H. (2001). "The Long-run Relationship Between Real Exchange Rate and Real Interest Rate in Asian Countries: An Application of Panel Cointegration [with Comments]", *The Pakistan Development Review*, 577-602.

Aydeniz, N., Silinir, M. & Karhan, G. (2012). "Küreselleşme Olgusuna Temel Yaklaşımlar", *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 1*(1), 1013-1023.

Baig, T.,&Goldfajn, I. (2002). "Monetary Policy in the Aftermath of Currency Crises: The Case of Asia", *Review of International Economics, 10*(1), 92-112.

Bayat, T., Özcan, B., & Taş, Ş. (2015). "Türkiye'de Döviz Kuru Geçiş Etkisinin Asimetrik Nedensellik Testleri İle Analizi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10*(2), 7-30.

Breitung, J. &Candelon, B. (2006). "Testing for Short-And Long-Run Causality: A Frequency-Domain Approach",*Journal of Econometrics, 132*(2), 363-378.

Choi, I.,& Park, D. (2008). "Causal Relation Between Interest and Exchange Rates in theAsianCurrencyCrisis", *Japan andthe World Economy, 20*(3), 435-452.

Chortareas, G. E.,& Driver, R. L. (2001). PPP andthe Real Exchange Rate-Real Interest Rate Differential Puzzle Revisited: Evidence fromNon-Stationary Panel Data.

Çelik, S. & Künç, S. (2020). "Türkiye Ekonomisinde Faiz Oranı Ve Döviz Kuru İlişkisinin İncelenmesi: 2000 Sonrası İçin Ampirik Bir Analiz", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 11*(2), 127-142.

Dash, P. (2006), The Relationship Between Interest Rate and Exchange Rate in India, Paper Presented at 6th Money and Finance Conference, (Erişim Tarihi: 01.09.2022, http://oii.igidr.ac.in:8080/jspui/bitstream/2275/214/1/dash_1_.pdf).

Dickey, D. & Fuller, W. (1981). "Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a UnitRoot", *Econometrica, 49*(4), 1057–1072.

Furman, J. &Stiglitz J. E. (1998), Economic Crises: Evidence and Insights From East Asia, Brooking Papers on Economic Activity, No. 2, Brooking Institution, Washington D.C.

Gente, K.,&Leon-Ledesma, M. A. (2006). "Does the World Real Interest Rate Affectthe Real Exchange Rate? The South East Asian Experience", *J. Int. Trade&Economic Development, 15*(4), 441-467.

Hameed, A.,&Rose, A. K. (2017). Exchange Rate Behavior with Negative Interest Rates: Some Early Negative Observations, ADBI Working Papers.

Karaca, O. (2005). Türkiye'de Faiz Oranı ile Döviz Kuru Arasındaki İlişki: Faizlerin Düşürülmesi Kurları Yükseltir mi? (No. 2005/14). Discussion Paper.

Karhan, G. (2019). Portföy Yatırımları İçin Finansal Gelişme Mi Yoksa Finansal İstikrar Mı?. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7(16), 399-413.

Kayhan, S., Bayat, T., & Uğur, A. (2013). "Interest Rates and Exchange Rate Relationship in BRIC-T Countries". *Ege Academic Review, 13*(2), 227-236.

Khairnar, K.,&Chinchwadkar, R. (2015). "Real Exchange Rate and Real Interest Rate Differential: A Cointegration Approach with Structural Shifts". *Journal of Quantitative Economics, 13*(2), 201-214.

Özek, Y. (2020). "BRICS Ülkelerinde Faiz Oranı Yakınsaması: Ampirik Bir Değerlendirme", *Academic Knowledge, 3*(1), 49-58.

Sarı, S. (2018). "Döviz Kuru ile Faiz Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 2006-2018 Dönemi", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 7*(4), 219-230.

Shastri, S.,&Shastri, S. (2016). "Exchange Rate Interest Rate Linkages in India: An Empirical Investigation", *Journal of Financial Economic Policy, 8*(4), 443-457.

Toda, H. Y. &Yamamoto, T. (1995). "Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Processes", *Journal of Econometrics, 66*(1), 225–250.

Ünlü, A. (2022). Fiyat İstikrarı, Ekonominin Güvenliği: Türkiye Üzerine Bir İnceleme, 8. Kop Bölgesel Kalkınma Sempozyumu Bildiri Kitabı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları No: 31, ss. 88-104.

KAYNAKÇA

Abu-Bader, S.,& Abu-Qarn, A. S. (2008). Financial Development and Economic Growth: The Egyptian Experience. *Journal of Policy Modeling*, *30*(5), 887-898.

Adeniyi, O.,Oyinlola, A., Omisakin, O., &Egwaikhide, F. O. (2015). Financial Development and Economic Growth in Nigeria: Evidence From Threshold Modelling. *Economic Analysis and Policy*, *47,* 11-21.

Agiropoulos, C.,Polemis, M. L., Siopsis, M., &Karkalakos, S. (2020). Revisiting the FinanceGrowth Nexus: A Socioeconomic Approach. *International Journal of Finance &Economics.*

Al-Malkawi, H. A. N.,& Abdullah, N. (2011). Finance-Growth Nexus: Evidence From a Panel of MENA Countries. *International Research Journal of Finance and Economics*, *63*(63).

Aslan, Ö. &Korap, H. L. (2006). Türkiye'de finansal gelişme ekonomik büyüme ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 1-20.

Asteriou, D.,&Spanos, K. (2019). The Relationship Between Financial Development and Economic Growth During the Recent Crisis: Evidence From the EU. *Finance ResearchLetters*, *28*, 238-245.

Aydi, M.,&Aguir, A. (2017). Financial Development and Economic Growth: The Empirical Evidence of the Southern Mediterranean Countries. *International Journal of Economics and Financial Issues, 7*(3), 196-209.

Bayat, T.,Özcan, B. & Taş, Ş. (2015), "Türkiye' de Döviz Kuru Geçiş Etkisinin Asimetrik Nedensellik Testleri ile Analizi", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, *10*(2).

Bist, J. P. (2018). Financial Development and Economic Growth: Evidence From a Panel of 16 African and Non-African Low-İncome Countries. *Cogent Economics& Finance*, *6*(1), 1449780.

Breitung, J. &Candelon, B. (2006). "Testing for Short-And Long-Run Causality: A Frequency-Domain Approach", *Journal of Econometrics, 132*(2), 363-378.

Buffie, Edwards F.(1984). Financial Repression, the New Structualists and Stabilization Policy in Semi-industrialized Economics. *Journal of Development Economics, 14*(3), 305-322.

Calderón, C.,&Liu, L. (2003). The Direction of Causality Between Financial Development and Economic Growth. *Journal of Development Economics*, *72*(1), 321-334.

Çelik, S. & Künç, S. (2020). Türkiye Ekonomisinde Faiz Oranı Ve Döviz Kuru İlişkisinin İncelenmesi: 2000 Sonrası İçin Ampirik Bir Analiz, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 11*(2), 127-142.

Çeştepe, H. & Tatar, H. (2022). Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Kırılgan Beşli Ülkeleri İçin Asimetrik Panel Nedensellik *Analizi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9*(1), 542-560.

De Gregorio, J.,&Guidotti, P. E. (1995). Financial Development and Economic Growth. *World Development*, *23*(3), 433-448.

Deidda, L.,&Fattouh, B. (2002). Non-linearity Between Finance and Growth. *Economics Letters*, *74*(3), 339-345.

Demetriades, P. O.,&Rewilak, J. M. (2020). Recovering the Finance-Growth Nexus. *Economics Letters*, 196, 109563.

Dickey, D. & Fuller, W. (1981). Likelihood Ratio Statistics for Autoregressive Time Series with a Unit Root. *Econometrica, 49*(4), 1057–1072.

Ergür, H.O. ve Özek, Y. (2020). BRICS-T Ülkelerinde Finansal Gelişmenin Ekonomik Büyümeye Etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17*(1), 343-357. DOI: 10.33437/ksusbd.690132

Estrada, G. B., Park, D., &Ramayandi, A. (2010). Financial Development and EconomicGrowth in Developing Asia. *Asian Development Bank Economics WorkingPaper*, (233).

Fry, M. J. (1978). Money and Capital or Financial Deepening in Economic Development? *Journal of Money, Credit and Banking, 10*(4), 464-475. doi:10.2307/1991576.

Galbis, V. (1977). Financial Intermediation and Economic Growth in Less□Developed Countries: A Theoretical Approach. *The Journal of Development Studies, 13*(2), 58-72. doi:10.1080/00220387708421621

Geweke, J. (1982). Measurement of linear Dependence and Feedback Between Multiple Time Series. *Journal of the American Statistical Association, 77*(378), 304-313.

Goldsmith, R. W. (1969). *Financial Structure and Development.* New Have, CT: Yale UniversityPress.

Gurley, J. G. &Shaw, E. S. (1955). Financial Aspects of Economic Development. *American EconomicReview, 45*(4), 515-538. https://www.jstor.org/stable/1811632. (Erişim Tarihi: 03.09.2022)

Guru, B. K.,&Yadav, I. S. (2019). Financial Development andEconomicGrowth: Panel EvidenceFrom BRICS. *Journal of Economics, Finance andAdministrativeScience*, *24*(47), 113-126.

Hassan, M. K.,Sanchez, B., &Yu, J. S. (2011). Financial Development andEconomicGrowth: New EvidenceFrom Panel Data. *The Quarterly Review of Economicsand Finance, 51*(1), 88-104.

Hosoya, Y. (1991). The Decomposition and Measurement of the Interdependency Between Second-OrderStationaryProcesses. *ProbabilityTheoryandRelatedFields, 88*(4), 429-444.

International Monetary Fund (IMF). (2006). *Financial Soundness Indicators: Compilation Guide.* Washington, D.C: International MonetaryFund.

Iwasaki, I. (2022). The Finance-GrowthNexus in Latin America and the Caribbean: A Meta-Analytic Perspective. *World Development, 149*, 105692.

Jedidia, K. B.,Boujelbène, T., & Helali, K. (2014). Financial Development and Economic Growth: New Evidence From Tunisia. *Journal of Policy Modeling, 36*(5), 883-898.

Kapur, B. K. (1976). Alternative Stabilization Policies for Less-Developed Economies. *Journal of Political Economy, 84*(4), 777-796. https://www.jstor.org/stable/1831332. (Erişim Tarihi: 03.09.2022).

Karhan, G.&Yenişehirlioğlu, E. (2019). Finans ve Turizm Sektörü İlişkisine Ekonometrik Bir Bakış. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 8*(1), 242-248.

Khan, M. S.,&Senhadji, A. S. (2003). Financial Development and Economic Growth: A Reviewand New Evidence. *Journal of African Economies, 12*(suppl_2), ii89-ii110.

Kohsaka, Akira(1984). The High Interest Rate Policy Under Financial Repression. *Developing Economies, 22*(4), 419-452.

Kuş, N. &Bölükoğlu, A.(2022). Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği. *Fiscaoeconomia, 6*(2), 362-401. Doi: 10.25295/fsecon.1062138

Law, S. H.,& Singh, N. (2014). Does Too Much Finance Harm Economic Growth?.*Journal of Banking& Finance*, *41*, 36-44.

Levine, R. (1997). Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda. *Journal of Economic Literature*, *35*(2), 688–726.

Lucas, Robert E.(1988). On the Mechanics of Economic Development. *Journal of Monetary Economics, 22*(1), 3-42.

McKinnon, R. I. (1973). *Money and Capital in Economic Development.* Washington, DC: Brookings Institution.

Narayan, P. K. &Narayan, S. (2005). Estimating Income and Price Elasticities of Importsfor Fiji in a Cointegration Framework, *Economic Modelling*, *22*(3), 423-438.

Narayan, P. K. &Smyth, R. (2006). What Determines Migration Flows from Low-incometo High-income Countries? An Empirical Investigation of Fiji-U.S. Migration 1972-2001, *Contemporary Economic Policy*, *24*(2), 332-342.

Nyasha, S.,Gwenhure, Y., ve Odhiambo, N. (2017). The Dynamic Causal Linkage Between Financial Development and Economic Growth: Empirical Evidence from Ethiopia. *Economia Internazionale/International Economics*, *70*(1), 73-102.

Ololade, O. F. (2014). Financial development and economic growth nexus in Nigeria, *Global Journal of Commerce Management Perspective*, *3*(5), 231-241.

Patrick H. T. (1966). Financial Development and Economic Growth in Underdeveloped Countries. *Economic Development and Cultural Change 14*(2), 174-189

Pesaran, M. H.,Shin, Y. & Smith R. J. (2001). Bound Testing Approaches to the Analysis of Long Run Relationships. *Journal Of Applied Econometrics, Special Issue, 16*(3), 289-326.

Polemis, M. L.,Stengos, T., &Tzeremes, N. G. (2020). Revisiting the Impact of Financial Depth on Growth: A Semi-Parametric Approach. *Finance Research Letters, 36,* 101322.

Robinson, J. (1952). The Generalization of the General Theory. (Editör. Joan Robinson). *The Rate of Interest and Other Essays.* London: MacmillanPress, 69-142.

Sahay, R.,Čihák, M., Papa N'Diaye, A., Barajas, R. B., Ayala, D., Gao, Y. &Yousefi, S. R. (2015). *Rethinking Financial Deepening: Stability and Growth in Emerging Markets*. IMF Discussion Note SDN/15/08.

Schumpeter, J. A. (1911). The Theory of Economic Development. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Shaw, E. (1973). *Financial Deepening in Economic Development.* New York: Oxford UniversityPress.

Sofuoğlu, E. (2022). Finansal Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: D-8 Ülkelerinden Kanıtlar, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (61), 453-469. DOI: 10.18070/erciyesiibd.1021743.

Stern, Nicholas (1989). The Economics of Development: A Survey. *TheEconomicJournal,99* (397), 597-685.

Şamiloğlu, F.,& Savaş, B. (2010). Financial Development and Economic Growth in Turkey: an ARDL Bounds Testing Approach. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *1*(1), 25-34.

Tadesse, T.,&Abafia, J. (2019). The Causality Between Financial Development and Economic Growth in Ethiopia: Supply Leading vs Demand Following Hypothesis. *Journal of Economicsand Financial Analysis, 3*(1), 87-115.

Taylor, Lance(1983). *Structuralist Macroeconomics: Applicable Models for the Third World*. NewYork: Basic Books.

Tutgun, S. (2019). Türkiye'de Finansal Gelişme ve Enerji Tüketiminin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşümDergisi, 4(*1), 50-65.

Uğur, A. & Bingöl, N. (2021). Finansal Yakınsama Olgusu: Türkiye İle G7 Ülkeleri Arasında Finansal Yakınsamanın Analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (37), 125-157.

Van Wijnbergen, Sweder (1982). Stagflationary Effects of Monetary Stabilization Policies: A Quantitative Analysis of South Korea. *Journal of Development Economics*, *10*(2), 133-169.

Van Wijnbergen, Sweder (1983). Credit Policy, Inflation and Growth in a Financially Repressed Economy. *Journal of Development Economics, 13*(1-2), 45-65.

Yıldız, K. & Ünlü, A. (2022). "Türkiye'de Dijitalleşmenin İş GücüPiyasaları Üzerine Etkisi", (İşletme Ve İktisat Araştırmaları, ss. 235-254). Ed: Himmet Karadal, İnci Erdoğan Tarakçı, Ramazan Aslan, Evren Dinçer, Efe Akademi Yayınları, İstanbul.

KAYNAKÇA

Alev, N. (2020).Döviz Kuru ve Döviz Kuru Volatilitesinin İhracat ve İthalat Üzerine Etkisi.Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2020 Cilt-Sayı: 13(4) ss: 606-623.

Bozdan, D.N., Özenci, İ. ve Keskin Benli, Y.(2018). Döviz Kuru İle İhracat Ve İthalat Arasındaki İlişkinin Analizi: Ampirik Bir Çalışma. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt.10 Sayı. 25 2018, s.638-649.

Can,G. ve Kılıç,C. (2021).Döviz Kurunun Dış Ticaret Üzerindeki Etkisi: BRİCS-T Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi.Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,Kış 2021, Cilt: 16, Sayı: 2, s. 48-59.

Cheung, Y. L.,Cheung, Y. W., &Ng, C. (2007). East Asian equity markets, financial crises, and the Japanese currency. Journal of Japanese and International Economies, 21, 138–152.

Cheung, L.,Fung, L. and Tam, C.S. (2008). Measuring financial market interdependence and assessing possible contagion risk in the EMEAP region. Hong Kong Monetary Authority Working Paper No. 18/2008.

Chiang, T. C.,Jeon, B. N., &Li, H. (2007). Dynamic correlation analysis of financial contagion: Evidence from Asian markets. Journal of International Money and Finance, 26, 1206–1228.

Ergür, H. O., , Özek, Y., (2020), Kırılgan Beşli Ülkelerinde İhracata Ve İthalata Dayalı Büyüme: Ampirik Bir Değerlendirme. Uluslararası Ticaret Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 4(1), 32-46.

Karhan, G. (2019). Portföy Yatırımları İçin Finansal Gelişme Mi Yoksa Finansal İstikrar Mı?. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7(16), 399-413.

Kim, B., & Kim, H. (2011). Spillover Effects of the US Financial Crisis on Financial Markets in Emerging Asian Countries. Auburn Economics WorkingPaper Series 2011–04, Department of Economics, AuburnUniversity.

Olugbenga, A. A. (2012). Exchange rate volatility and stock market behaviour: The Nigerian experience. Research Journal of Finance and Accounting, 3, 88–96.

Uğur, A. A., & Karatay, P. (2009). İkiz Açıklar Hipotezi: Teorik Çerçeve ve Hipoteze Yönelik Yaklaşımlar. Sosyoekonomi, 9(1).

Roll, R. (1992). Industrial structure and the comparative behaviour of international stock market indices. Journal of Finance, 47, 3–41.

Solnik, B. (1987). Using financial prices to test exchange rate models: A note. Journal of Finance, 42, 141–149.

Wang, P.,&Moore, T. (2008). Stock market integration for the transition economic: Time-varying conditional correlation approach. The Manchester School, 76, 116–133.

KAYNAKÇA

Ağazade, S. (2018). Azerbaycan İçin Para Talebi İstikrarının ARDL Yaklaşımı İle Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *14*(1), 21-34.

Ağıralioğlu, S., (2006). Türkiye'de Para Talebinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

Akinlo, A. E. (2006). The Stability Of Money Demand in Nigeria: An Autoregressive Distributed Lag Approach. *Journal of Policy modeling*, *28*(4), 445-452.

Akkuş, Ö. (2019). Türkiye'de Para Talep Fonksiyonu ve Para Politikası. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, *5*(3), 59-69.

Algan, N., & Gencer, A. G. S. (2011). Türkiye'de Para Talebi Fonksiyonunun Modellenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *20*(1), 195-211.

Altunöz, U. (2022). Türkiye'de Paranın Dolanım Hızı ve Para Talebi İstikrarlı Mı? Para Talebinin Belirleyicileri İle Ampirik Analiz. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *40*(2), 249-271.

Bahmani Oskooee, M., Chi Wing Ng, R., (2002). Long-Run Demand for Money in Hong Kong: An Application of the ARDL Model. International Journal of Business and Economics, 2002, Vol:1/2, p. 147-155

Banerjee, P.,Arčabić, V., & Lee, H. (2017). Fourier ADL cointegration test to approximate smooth breaks with new evidence from crude oil market. Economic Modelling, 67, 114-124.

Baumol, W. J., (1952), "The Transactions Demand for Cash: An Inventory Theoretic Approach," this Journal, LXVI (Nov. 1952), 545-56.

Bayir, M. (2020). Türkiye'de Para Talebinin Belirleyicileri ve İstikrarı Üzerine Ampirik Bir Analiz. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, *16*(1), 62-74.

Bayram, O., & Uca, H. F. (2019). Türkiye'de para talebi fonksiyonunun belirlenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (59), 1-12.

Becker, R.,Enders, W., & Lee, J. (2006). A stationarity test in the presence of an unknown number of smooth breaks. Journal of Time Series Analysis, 27(3), 381-409.

Berk, E., (2014). Türkiye'de Para Talebi: Basit ve Divisia Ölçümlerle Ampirik Bir Analiz. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Christopoulos, D. K., & Leon-Ledesma, M. A. (2011). International output convergence, breaks, and asymmetric adjustment. Studies in Nonlinear Dynamics & Econometrics, 15, 67–97.

Çınar, S., & Nur, H. B. (2013). Gelişmekte Olan Ülkelerde Para Talebinin Belirleyicileri Ve Kararlılığı: BRICT Ülkeleri Örneği. In *EY International Congress on Economics I (EYC2013), October 24-25, 2013, Ankara, Turkey* (No. 239). Ekonomik Yaklasim Association.

Ertürk, E., & Kar, B. B. (2021). Para Talebi Tahmini ve Para İkamesi: Türkiye İçin Yapısal Kırılmalı Testlerle Ampirik Bir Analiz. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *17*(1), 91-110.

Güney, A. (2017). Türkiye'nin Modern Para Talebi Fonksiyonu: Gelir Bileşenleri, Ekonomik ve Parasal Belirsizlik. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, *9*(1), 485-504.

Halicioglu, F., & Ugur, M. (2005). On Stability of the Demand For Money in a Developing OECD Country: the Case of Turkey. *Global Business and Economic Review*, *7*(2/3), 203-213.

Mike, F. (2021). Türkiye için (açık ekonomi) para talebi fonksiyonu istikrarlı mı? Çoklu yapısal kırılmalı eşbütünleşme analizinden yeni bulgular. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 196–206.

Özcan, B., & Arı, A. (2013). Para Talebinin Belirleyenleri ve İstikrarı Üzerine Bir Uygulama: Türkiye Örneği. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, *20*(2), 105-120.

Pradhan, B.K., Subramanian, A.,(2003), "On the Stability of Demand for Money in a Developing Economy: Some Empirical Issues", Journal of Development Economics, Vol:72, p.335-351

Sevüktekin, M., & Nargeleçekenler, M. (2007). Finansal Faktörlerin Reel Para Talebi Üzerindeki Rolü: Türkiye Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *10*(18), 45-61.

Sriram, S. S. (1999), "Survey of Literature on Demand for Money: Theoretical and Emperical Work with Special Reference to Error-Correction Models", IMF Working Paper, No. WP/99/64.

Taş, T., Alptekin, V., & Yılmaz, K. Ç. (2017). The Stability of Money Demand Under the Structural Breaks in Turkey. *Journal of Current Researches on Business and Economics*, *7*(1), 265-280.

Tunç, M., K. (2021). Para Politikası Şoklarının Döviz Kuru Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trakya.

Uğur, A., & Bingöl, N. (2018). Türkiye'de Politika Faiz Oranı Ve Bankacılık Kredi Faiz Oranları Arasındaki Geçişkenliğin Nedensellik Analizleri İle Yorumlanması. Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16(1), 258-274.

Yilanci, V.,Bozoklu, S., & Gorus, M. S. (2020). Are BRICS countries pollution havens? Evidence from a bootstrap ARDL bounds testing approach with a Fourier function. Sustainable Cities and Society, 55, 102035.

KAYNAKÇA

Abdul-Rahman, Y. (2015). *İslam'da Bankacılık ve Finansman- Toplumsal Temelli Bankacılık Teknikleri ve Yöntemleri*. Çev. Salih Tuğ ve M. Abdullah Tuğ, 1. Baskı, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi: İstanbul.

Ahmad, A. U. F., Hassan, M. K. (2007). Regulationandperformance of Islamic Banking in Bangladesh. *Thunderbird International Business Review,* 49 (2), 251-277.

Akten Çürük, S. (2013). *İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi, Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri.*Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya.

Akten Çürük, S. (2018). Sermaye Piyasalarında İslami Endekslerin Kullanımı: Borsa İstanbul Örneği. *TurkishStudiesEconomics, Finance andPolitics*, 13 (22), 51- 62.

Aktepe, İ. E. (2013). *Sorularla Katılım Bankacılığı,* İstanbul: TKBB Yayınları.

Aktepe, İ. E., Dereci, M. (2021). İslam Hukukunda Akit Teorisi ve Katılım Bankacılığında Akitler. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı,* Ed. Şakir Görmüş, R. Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı, 218-247, İstanbul: TKBB Yayınları.

Akyüz, O. (2014). *Katılım Endeksi Yeni Ürünleri (Katılım Endeksi Tanıtım Toplantısı- 15 Ağustos 2014).* TKBB, İnternet Adresi: https://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Osman_AKYUZ_Katilim_Endeksi_Yeni%20_Urunleri.docx, Erişim Tarihi (11/10/2021).

Atar, A. (2017). Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye'de İslami Bankacılığın Genel Durumu. *Journal of HistoryCultureand Art Research,* 6 (4), 1029-1062. doi: http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i4.1079.

Ayub, M. (2017). *İslami Finansı Anlamak.* Çeviri Editörleri: Suna Akten Çürük ve Raif Parlakkaya, İstanbul: İktisat Yayınları.

Bankacılık Kanunu (2005). *Resmî Gazete 25983 (1 Kasım 2005).* Kanun No: 5411, İnternet Adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5411.pdf, (Erişim Tarihi: 20/10/2021).

Bayındır, A. (2007). *Ticaret ve Faiz.* İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları.

Cakir, S., Raei, F. (2007). Sukuk vs. Eurobonds: Is There a Difference in Value-at-Risk?.*IMF WorkingPaper,* No: WP/07/237.

CanbazKaracif, F. E. (2018). *Yatırımcı Zararlarının Tazmininde Tekâfül (Katılım Sigortacılığı) Modeli.*Yeterlilik Etüdü.

Dinç, Y. (2017). *Banka Pazarlaması ve Yeni Nesil Bankacılık Ampirik Bir Analiz.* İstanbul: Beta Yayınları.

Döndüren, H. (2005). *Delilleriyle Ticaret ve İktisat İlmihali.* İstanbul, Erkam Yayınları.

Durmuş, A., Sevinç, E., Kütük, H. (2021). Katılım Bankacılığı Likidite Yönetimi Uygulamaları ve Kullanılan Ürünler. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı,* Ed. Şakir Görmüş, R. Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı, 248-267, İstanbul: TKBB Yayınları.

Gait, A. H., Worthington, A. C. (2007). A Primer on Islamic Finance: Definitions, Sources, PrinciplesandMethods. *University of Wollongong School of Accounting & Finance WorkingPapers Series,* 1-26.

Görmüş, Ş., Yabanlı, A. (2021). Katılım Bankacılığı Ekosisteminin Gelişimi. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı,* Ed. Şakir Görmüş, R. Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı, 100-135, İstanbul: TKBB Yayınları.

Hazıroğlu, T. (2017). *Katılım Ekonomisi Yeni Zihin, Yeni İktisat.* İstanbul: İz Yayıncılık.

ICD- Refinitiv (2021). *Islamic Finance Development Report- AdvancingEconomies*.

Iqbal, M., Molyneux, P. (2005). *ThirtyYears of Islamic Banking, History, PerformanceandProspect.*London: PalgraveMacmilan.

Iqbal, Z., Mirakhor, A. (2011). *An Introductionto Islamic Finance: TheoryandPractice.* Second Edition, Singapore: John WileyandSons (Asia).

İslami Finans Kurumları Muhasebe ve Denetleme Organizasyonu [AAOIFI] (2015). *Faizsiz Finans Standartları.* İstanbul: TKBB Yayınları.

Kamu Gözetim Kurumu [KGK] (2019). *Faizsiz Finans Muhasebe Standardı 4 Müşareke Finansmanı.* Ankara.

Katılım Endeksi, İnternet Adresi: www.katilimendeksi.org, Erişim Tarihi (10/10/2021).

Kaya, S., Dede, K., Karabulut, E. (2021). Katılım Bankacılığında Kullanılan Sermaye Piyasası Ürün ve Uygulamaları. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı,* Ed. Şakir Görmüş, R. Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı, 268-295, İstanbul: TKBB Yayınları.

Kazancı, F. (2018). Türkiye'de Faizsiz Bankacılık Prensiplerine Uygun Teverruk Pazarı: Ürün İhtisas Borsası. *İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi*, 4(1), 17-47.

Kettell, B. (2011). *Introductionto Islamic Bankingand Finance.* 1. Baskı, West Sussex: John Wiley&Sons.

Kobanoğlu, M. S., Aykol, S. (2015). Türkiye'de Katılım Bankacılığının Gelişim Süreci ve Katılım Bankacılığında Kullanılan Finansal Enstrümanlar. *Bankacılık Sistemi Finansal Araçlar, Riskler ve Krizler,* Editör Savaş Durmuş ve Hasan Ayaydın, 81-101, Bursa: Ekin Yayınevi.

Kutluata, M. (1972). *Sakarya'da Bankacılık ve Türk Ticaret Bankası,* İstanbul: Sakarya Sosyal Araştırma Merkezi yayınları.

Netzer, M. S. (2004). *Ribâ in Islamic Jurisprudence: The Role of Interest in Discourse on LawandState.*The Fletcher School,Unpublished Master Thesis.

Obaidullah, M. (2005). *Islamic Financial Services.* Islamic EconomicsResearch Center.

Özcan, M. E., Hazıroğlu, T. (2000). Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı. *Türkiye'de Özel Finans Kurumlar- Teori ve Uygulama-,* Ed. B. Cemal Rodoplu, 191-196, İstanbul: Albaraka Türk Yayınları.

Özdemir, M., Aslan, H. (2017). *Türkiye'de İslami Finansın Dönüşümünün Ekonomi Politiği.* 1. Baskı, İstanbul: SETA Yayınları.

Özsoy, İ. (2011). *Türkiye'de Katılım Bankacılığı.*İstanbul: TKBB.

Özsoy, M. Ş. (2012). *Sağlam Bankacılık Modeli ile Katılım Bankacılığına Giriş.* Ed. Dr. Mustafa Demiray, İstanbul: Kuveyt Türk.

Parlakkaya, R., Çürük, S. A. (2011), Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği. *Ege Akademik Bakış,* 11 (3), 397-405.

Saaed, A. (1999). *Islamic BankingandInterest: A Study of theProhibition of Riba anditsContemporaryInterpretation*. Leiden: E.J. Brill.

Saraç, M., Çakmak, U. (2021). İslami Finansta Risk Yönetimi. *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı,* Ed. Şakir Görmüş, R. Ahmet Albayrak ve Aydın Yabanlı, 358-395, İstanbul: TKBB Yayınları.

Tabakoğlu, A. (2016). *İslam İktisadına Giriş*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Tok, A. (2009). *İslami Finans Sistemi Çerçevesinde Sukuk (İslami Tahvil) Uygulamaları, Katılım Bankaları ve Türkiye Açısından Değerlendirmeler.*Sermaye Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi, Yeterlik Etüdü, Ankara.

Tunç, H. (2016). *Katılım Bankacılığı: Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması.* İstanbul: Nesil Yayınları.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği [TKBB] (2015). *Katılım Bankaları 2015.* TKBB Yayınları.

Türkiye Katılım Bankaları Birliği [TKBB], https://tkbb.org.tr/-Erişim Tarihi: 31.08.2022.

Usmani, M. M. T. (2002). *An Introductionto Islamic Finance.*KluwerLaw International.

Wilson, R. (2002). TheInterfaceBetween Islamic andConventionalBanking. *Islamic Bankingand Finance New Perspectives on Profit-Sharingand Risk,*Ed.,Munawar Iqbal ve David T. Llewellyn, 196-218, Massachusetts: Edward Elgar Publishing, Inc.

Yanpar, A. (2015). *İslami Finans- İlkeler, Araçlar ve Kurumlar.* İstanbul: Scala Yayıncılık.

Yardımcıoğlu, M., Koçarslan, H., AnnaçGöv, S. (2016). İslam Kalkınma Bankası. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 69-82.

Yılmaz, O. N. (2010). *Faizsiz Bankacılık İlkeleri ve Katılım Bankacılığı.* İstanbul: TKBB Yayınları.

Yüksel, S. (2016). İslami Bankacılığı Ortaya Çıkaran Nedenler ve İslami Bankacılığın Finansal İstikrara Katkıları. *İslam Ekonomisi ve Finansı,* Ed. Seyfettin Erdoğan, Ayfer Gedikli ve Durmuş Çağrı Yıldırım, 153-174. İstanbul: Umuttepe Yayınları.

Zaim, S. (1986). İslam Açısından İktisadî ve Sosyal Faaliyetlerle İlgili Normatif Kaideler. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası,* 44 (1-4), 17-37.

KAYNAKÇA

Alev, N. (2019). Türkiye'de Enflasyonun Belirleyicileri: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı (2006:Q1-2018:Q2 Dönemi). *Uluslararası Ekonomi, İşletme ve Politika Dergisi. 3*(1), 1-18.

Bernholz, P. (2003). Monetary regimes and inflation: history, economic and political relationships (2nd ed.). *Cheltenham: Edward Elgar Publishing.*

Demirgil, B. (2019). Türkiyede Enflasyonun Belirleyicileri Üzerine Uygulamali Bir Çalışma. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*. *7*(1), 13–21.

Dickey, David and Wayne Fuller. 1979. Distribution Of The Estimators For Autoregressive Time Series With A Unit Root, Journal of The American Statistical Association, 74, ss:427-431.

Dickey, David and Wayne Fuller. 1981. "Likelihood Ratio Statistics For Autoregressive Time Series With A Unit Root" Econometrica, 49, ss:1057-72.

Ekonomi Raporu, 2021. 2020 Yılında Enflasyonun Temel Makro Belirleyicileri.

Engin, İ. (2000). Enflasyonun Vergi Etkisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. *2*(2), 97-114.

Girginer, N. ve Yenilmez, F. (2005). Türkiye'de Enflasyonun Ekonometrik Olarak İncelenmesi (1982-2002). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(1), 101-116.

Gül, E.ve Ekinci, A. (2006). Türkiye'de Enflasyon ve Döviz Kuru Arasındaki Nedensellik İlişkisi: 1984 – 2003. *Sosyal Bilimler Dergisi,* Sayı:1, 91-106.

Güneş, Ş. (2013). Türkiye'de Kur Rejimi Uygulaması ve Enflasyon İlişkisi Üzerine Bir Analiz. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(2) , 65-77.

Heidari, H. ve Salmasi, P. J. (2010). Re-investigation of the Long Run Relationship Between Money Growth and Inflation in Iran: An Application of Bounds Test Approach to Cointegration. *International Conference on Business and Economics Research,* Volume: 1. 192-195.

Karagöz, K. ve Ergün, S. (2010). Türkiye'de Ekonomik İstikrarsızlığın Kaynakları: Ekonometrik Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi*, *15*(2), 169-185.

Karhan, G. (2019). Portföy Yatirimlari İçin Finansal Gelişme Mi Yoksa Finansal İstikrar Mi?. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7(16), 399-413.

Kılavuz, E. ve Altınöz, B. (2020). Türkiye'de Para Arzı ile Enflasyon Arasındaki İlişki: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *Ekonomi, Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*. *5*(2), 242-260.

Lim, C. ve Suk, S. (2015). An Examination on the Determinants of Inflation. *Journal of Economics, Business and Management, 3*(7), 97-170.

Muço, M., Sanfey, P. ve Taci, A. (2004). Inflation, Exchange Rates and the Role of Monetary

Policy in Albania. *European Bank for Reconstruction and Development Working Paper*, No.88.

Oktayer, A. (2010). Türkiye'de Bütçe Açığı, Para Arzı ve Enflasyon İlişkisi. *Maliye Dergisi*, Sayı: 158, 431-447.

Özek, Y., (2020). BRICS ülkelerinde faiz oranı yakınsaması: Ampirik bir değerlendirme. Academic Knowledge, 3(1), 20-33.

Peker, H. (2011). Türkiye'de Enflasyon ve Enflasyon Hedeflemesi Uygulamasının Değerlendirilmesi . Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi , 11(22) , 487-506

Petek, A. ve Aysu, Y. (2017). Philips Eğrisi: Türkiye Örneği (1980-2015) . *Journal of Current Researches on Business and Economics,*(2017), *7*(1), 53-64.

Saatçioğlu, C. (2005). Türkiye Ekonomisindeki Enflasyonist Sürecin İncelenmesine Yönelik Bir Uygulama. *ODTÜ Gelişim Dergisi*, 32(Haziran), 155-184.

Sever, E. ve Mızrak, Z. (2007). Döviz Kuru, Enflasyon Ve Faiz Oranı Arasındaki İlişkiler: Türkiye Uygulaması. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* Sayı: 13, 264-283.

Tatlıyer, M. (2016). Enflasyon Neden Yükselir, Nasıl Düşer: Türkiye Örneği. *Uluslararası Yönetim iktisat ve işletme Dergisi*, *12*(30), 1-20.

Turhan, S. (2007). *Enflasyon ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği*. Yayınlanmamış Yükseklisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

WorldBank, https://data.worldbank.org/indicator.

Yenisu, E. (2019). Türkiye'de Enflasyonun Temel Belirleyicileri: Toda- Yamamoto Nedensellik Analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*. *7*(1), 43- 58.

Muhasebe – Pazarlama – Organizasyon: Akademik Yorumlar

Editor
Doç. Dr. Şahin KARABULUT

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-93-7

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.
Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA
Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37
Fax.: (0.224) 223 41 12
e-mail: info@ekinyayinevi.com
www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Muhasebe, pazarlama ve organizasyon alanındaki konuların akademik bakış açısıyla yorumlandığı bu kitapta NALBANT ve AYDIN, dijital pazarlamanın Metaverse içindeki konumunu, etkilerini, Metahuman'ın bu sektördeki rolünü, Metaverse'in markalar için önemini, Metaverse ve yapay zeka arasındaki etkileşimi incelemiştir. KATKAT ÖZÇELİK, Kripto paranın gelişimi, vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesini bir arada inceleyerek, vergilendirme ve muhasebeleştirmede yaşanan belirsizliklerin detaylı olarak tespit edilmesini sağlamıştır. YAZARKAN, e-muhasebe uygulamalarında karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunmuştur. ŞAHİN, Türkiye'de kullanılmakta olan muhasebe uygulamaları ile ilgili genel bilgiler ve konuyla ilgili yapılan çalışmaları incelemiştir. ŞAHİN KOÇAK, dijitalleşmenin muhasebe mesleğine etkilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. YÜREKLİ ve ÇAMURDAN, muhasebe araştırmalarında muhasebe eğitiminin yeri ve önemine değinmiştir. SHARIFI ve YILDIZ, Kaliteli ve nitelikli bir muhasebe eğitiminde eğitim sürecinin paydaşlarından olan öğrenci gözüyle eğitim yeterliliğinin incelenmesi, eğitim sürecindeki eksiklerin tespiti, tedbirlerin alınması ve çözüm yollarının araştırılmasına olanak sağlamaya çalışmıştır. MOUSSA HISSEINE ve YILDIZ, uluslararası muhasebe standartları ile OHADA muhasebe sistemini (SYSCOHADA) Karşılaştırmıştır. ÇOBAN ÇELİKDEMİR ve KARTAL, Türkiye'de bankalarda teminat mektubu işlemlerinin muhasebeleştirilmesini ele almıştır. ÖĞÜNÇ, çalışmasında maliyet belirleme yöntemlerinden biri olan faaliyet tabanlı maliyetleme yöntemi ile değer zinciri analizini bir arada incelemiştir. HORASAN, entelektüel sermaye bileşenlerinden "insan sermayesi"nin yoğun olarak yer aldığı ve aynı zamanda belirleyici pozisyonlarda olduğu spor işletmelerinde, insan sermayesinin veya insan varlıklarının değerini tespit etmeye çalışmıştır.

MAZAN, turizm pazarlaması kapsamında paket turlarlar üzerine sistematik bir derleme yapmıştır. COŞKUN, bireyin zihinsel durumunu ve karar verme süreçlerini anlamak için sinirbilim araçlarının nasıl etkin bir şekilde kullanılacağı hakkında bilgi vermiştir. SERÇEMELİ ve ŞARDAĞ KARABULUT, Nörobilim ve denetimin kesişim noktası olarak bir kavram önerisi getirmiştir. SERÇEMELİ, ÖZDEMİR ve TÜTÜNCÜ, finansal muhasebede teori ile fiili uygulamalar arasındaki farklılıkların belirlemeye çalışmıştır. KARA, ERDİL TORAMAN ve TORAMAN, finansal başarısızlık ile kazanç yönetimi ilişkisini test etmiştir. HİÇYORULMAZ, Tarımsal faaliyetlerin standartlar açısından karşılaştırmasını yaparak gelişim sürecini ortaya koymuştur. AYVAZ, DAŞTAN ve ATAY, ertelenmiş vergi ile kazanç yönetimi ilişkisini, ertelenmiş verginin kazanç yönetimi uygulamasında bir araç olarak kullanılıp kullanılamayacağı bağlamında incelemiştir. ÇOBAN ÇELİKDEMİR, sigorta şirketlerinde teknik karşılıkların finansal tablolara ve kurumlar vergisine etkisini araştırmıştır. GÜNLÜK, ÖZCAN ve BİLEN, Türkiye'deki üniversitelerde kurumsal sürdürülebilirlik konusunda yazılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizini gerçekleştirmiştir. GÜNER ve KORKMAZ, kamu kurumlarında e-iç kontrol sisteminin kullanılabilirliğini ortaya koymuştur. ÖZTÜRK ve ÖZTÜRK KÜÇÜK, salgınların önlenebilmesinde büyük öneme sahip aşının tüketiminde etkili olan faktörleri incelemiştir.

ÇAĞLAR ÇETİNKAYA, öncülleri ve sonuçları ile tüketici savunmasızlığına ilişkin kavramsal bir çalışma yapmıştır. YILMAZ ve YURT, turizm tüketimi üzerine felsefi ve eleştirel bir değerlendirme yapmıştır. KALBURAN, tüketici karar verme tarzlarına ilişkin araştırmaları göz önüne alarak karar verme tarzlarının ölçümünü incelemiştir. AKYÜZ ve AYDIN, tüketimin din ile ilişkisinin türlerine göre (anlık, hedonik, rasyonel) farklı sektörlerde ele alınması gerekliliğine dikkat çekmiştir. VİLLİ, hizmet hatası ve hizmet telafisi kavramlarını pazarlama literatüründe diğer teorilere göre nispeten daha az incelenmiş olan adalet teorisi perspektifinden ele almıştır. KAYA, günümüzde yaşanana teknolojik gelişmelerin denetim sürecine etkilerini incelemiştir. SARIYER, pazarlamada müşteri değerinin oluşturulmasını önleyen marka kaçınması kavramını tartışmıştır. ALDEMİR, güncel üçlü hat modelinin bankacılık organizasyon yapısına uyarlamasını yapıp uygulanabilirliği ile ilgili risk yönetiminden örnekler vermiştir. YALÇIN ve ÇETİN, dört büyükler olarak bilinen denetim şirketlerinin kamu gözetimi üzerindeki etkisini eleştirel bir bakış açısıyla incelemiştir. Muhasebe, pazarlama ve organizasyon konularının akademik bakış açısıyla tartışıldığı bu kitap, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Borsa İstanbul Stratejik Planlama ve Yatırımcı İlişkileri Direktörlüğü, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, Ordu Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Sinop Üniversitesi, Trabzon Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi olmak üzere 29 farklı üniversite ve kurumdan 47 farklı yazarın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Doç.Dr. Şahin KARABULUT

Çalışmaya Yazar Olarak Katkı Sağlayan Bilim İnsanları

Prof.Dr.	Abdulkerim DAŞTAN	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof.Dr.	Burcu Selin YILMAZ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof.Dr.	Burak ÇAMURDAN	Siirt Üniversitesi
Prof.Dr.	Nilsun SARIYER	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Doç.Dr.	Emin YÜREKLİ	Pamukkale Üniversitesi
Doç.Dr.	Ersin KORKMAZ	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Doç.Dr.	Hakan YAZARKAN	Ordu Üniversitesi
Doç.Dr.	Harun ÖĞÜNÇ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Doç.Dr.	Mehmet GÜNER	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Doç.Dr.	Murat ÖZCAN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç.Dr.	Murat SERÇEMELİ	Giresun Üniversitesi
Doç.Dr.	Mustafa Tevfik KARTAL	Borsa İstanbul Stratejik Planlama ve Yatırımcı İlişkileri Direktörlüğü
Doç.Dr.	Münevver KATKAT ÖZÇELİK	Artvin Çoruh Üniversitesi
Doç.Dr.	Neşe ÇOBAN ÇELİKDEMİR	Marmara Üniversitesi
Doç.Dr.	Suat KARA	Balıkesir Üniversitesi
Doç.Dr.	Şule YILDIZ	Sakarya Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Çetin KALBURAN	Pamukkale Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Ela HİÇYORULMAZ	Hitit Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Emre HORASAN	Kafkas Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	İrfan AKYÜZ	İstanbul Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Kemal Gökhan NALBANT	Beykent Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Mehmet GÜNLÜK	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Murat ÖZDEMİR	Giresun Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Neriman YALÇIN	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Nur ÇAĞLAR ÇETİNKAYA	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Nurullah KAYA	Erzurum Teknik Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Sevgi AYDIN	Beykent Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Zeynep ÖZTÜRK	Artvin Çoruh Üniversitesi
Dr.Öğr.Üye.	Zeynep ŞAHİN	Trabzon Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Ayşe Alev ALDEMİR	Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi

Öğr.Gör.Dr.	Bilge VİLLİ	Balıkesir Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	İlknur MAZAN	Uşak Üniversitesi
Öğr.Gör.Dr.	Pınar COŞKUN	Munzur Üniversitesi
Arş.Gör.Dr.	Hilal ÖZTÜRK KÜÇÜK	Artvin Çoruh Üniversitesi
Öğr.Gör.	Ayşe Gül ŞAHİN KOÇAK	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi
Öğr.Gör.	Melek ŞARDAĞ KARABULUT	Sinop Üniversitesi
Öğr.Gör.	Özlem ERDİL TORAMAN	Balıkesir Üniversitesi
Öğr.Gör.	Serdal ATAY	Trabzon Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Ahmet Mesut TORAMAN	Balıkesir Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Betül ÇETİN	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Emek YURT	Dokuz Eylül Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Hakan BİLEN	Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Amine MOUSSA HISSEINE	Sakarya Üniversitesi
Bilim Uzmanı	Khal Mohammad SHARIFI	Sakarya Üniversitesi
	Ayşen AYDIN	İstanbul Üniversitesi
	Neslihan TÜTÜNCÜ	Giresun Üniversitesi
	Ömer AYVAZ	Karadeniz Teknik Üniversitesi

Yazarlar unvanları dikkate alınarak isimlerine göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

İÇİNDEKİLER

The Customer Experience of Artificial Intelligence Supported Virtual Markets in the Metaverse.....1
Kemal Gökhan NALBANT, Sevgi AYDIN

Kripto Paranın Vergilendirilmesinde ve Muhasebeleştirilmesinde Belirsizlikler 9
Münevver KATKAT ÖZÇELİK

Muhasebe Meslek Mensuplarının Bakışıyla E-Muhasebe Uygulamalarından Kaynaklanan Problemler 23
Hakan YAZARKAN

2005-2022 Yılları Arasında Türkiye'de Muhasebe Uygulamalarına Yönelik Yapılan Çalışmaların İncelenmesi.....39
Zeynep ŞAHİN

Muhasebe Eğitiminde Dijitalleşmenin Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Yönelmelerine Etkisi: Akseki MYO Muhasebe Programı Öğrencileri Üzerine Bir Analiz.....51
Ayşe Gül ŞAHİN KOÇAK

Muhasebe Araştırmalarında Muhasebe Eğitiminin Yeri ve Önemi 63
Emin YÜREKLİ, Burak ÇAMURDAN

Türk ve Yabancı Öğrencilerin Muhasebe Eğitimine İlişkin Görüşleri: Sakarya Üniversitesi Örneği 71
Khal Mohammad SHARIFI, Şule YILDIZ

Uluslararası Muhasebe Standartları ile OHADA Muhasebe Sisteminin (SYSCOHADA) Karşılaştırılması 85
Amine MOUSSA HISSEINE, Şule YILDIZ

Bankalarda Teminat Mektubu İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi.....103
Neşe ÇOBAN ÇELİKDEMİR, Mustafa Tevfik KARTAL

Değer Zinciri Analizi ile Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemlerinin Uyumu.....115
Harun ÖĞÜNÇ

Spor Kulüplerinde Entelektüel Sermaye Bileşeni Olarak Sporcuların Değeri ve Mali Tablolara Yansıtılması.....125
Emre HORASAN

Turizm Pazarlaması Kapsamında "Paket Turlar" Üzerine Sistematik Bir Derleme 141
İlknur MAZAN

Nöropazarlama Modern Bir Pazarlama Tekniği midir? 157
Pınar COŞKUN

Nörobilim ve Denetimin Kesişim Noktası Olarak Bir Kavram Önerisi: Nörodenetim 169
Murat SERÇEMELİ, Melek ŞARDAĞ KARABULUT

Finansal Muhasebede Teori ile Fiili Uygulamalar Arasındaki Farklılıkların Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma 183
Murat SERÇEMELİ, Murat ÖZDEMİR, Neslihan TÜTÜNCÜ

Finansal Başarısızlık ile Kazanç Yönetimi İlişkisinin Kang&Sivaramakrishnan Modeli ile Test Edilmesi: BIST'te Uygulama 197
Suat KARA, Özlem ERDİL TORAMAN, Ahmet Mesut TORAMAN

BİST'te İşlem Gören Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık İşletmelerinin Finansal Analizi 215
Ela HİÇYORULMAZ

Ertelenmiş Vergi ve Kazanç Yönetimi İlişkisi: BİST Sınai Endeksindeki İşletmeler Üzerine Bir Araştırma 227
Ömer AYVAZ, Abdulkerim DAŞTAN, Serdal ATAY

Sigorta Şirketlerinde Teknik Karşılıkların Finansal Tablolara ve Kurumlar Vergisine Etkisi 245
Neşe ÇOBAN ÇELİKDEMİR

Kurumsal Sürdürülebilirlik Konusunda Yapılan Akademik Çalışmalar Üzerine Bir Bibliyometrik Analiz: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinde Bir Araştırma (2010-2022) 255
Mehmet GÜNLÜK, Murat ÖZCAN, Hakan BİLEN

Pandemi Döneminde Kamu Kurumlarında E-İç Kontrol Sisteminin Kullanılabilirliği Üzerine Bir Araştırma 277
Mehmet GÜNER, Ersin KORKMAZ

Covid-19 Aşı Tüketimini Etkileyen Faktörler: Gayrisafi Ulusal Gelire Göre Sınıflandırılmış Ülkeler Üzerinde Bir Çalışma 293
Zeynep ÖZTÜRK, Hilal ÖZTÜRK KÜÇÜK

Öncülleri ve Sonuçları ile Tüketici Savunmasızlığına İlişkin Kavramsal Bir Çalışma 305
Nur ÇAĞLAR ÇETİNKAYA

Postmodern Turist: Turizm Tüketimi Üzerine Felsefi ve Eleştirel Bir Değerlendirme 315
Burcu Selin YILMAZ, Emek YURT

Tüketici Karar Verme Tarzlarının Ölçümü Üzerine Bir İnceleme 327
Çetin KALBURAN

Din ile Tüketimi Birlikte Düşünmek: Gıda Market Alışverişleri Özelinde Kavramsal Bir Bakış 335
İrfan AKYÜZ, Ayşen AYDIN

Hizmet Hatası ve Hizmet Telafisinin Adalet Teorisi Perspektifinden İncelenmesi 357
Bilge VİLLİ

Yapay Zekânın Denetim Sürecine Etkisi 371
Nurullah KAYA

Marka Sadakatinin Karşıtı Marka Kaçınması 401
Nilsun SARIYER

Değişen Üçlü Hat Modeli ve Bankacılık Faaliyetlerinde Risk Yönetimi Açısından Uygulanması 413
Ayşe Alev ALDEMİR

PCAOB İncelemeleri: 4 Büyükler ve Diğer Denetim Şirketleri Karşılaştırması 429
Neriman YALÇIN, Betül ÇETİN

Consumers will soon be able to make purchases via a virtual reality application that can be accessed through Metaverse. This will allow customers to make purchases without really being there. They will have access to this at some time in the future that is not too far off from now. Customers will have access to virtual assistants who will aid and direction to them throughout the purchase process and will be always accessible to them. After the consumers have selected the items, they want to purchase and added them to their shopping lists, the virtual assistants will direct them to the relevant departments of the store to finalize their transactions and purchases. We were confronted with a tremendous deal of opposition and failure at every step when we attempted to locate the products, we needed by buying at conventional markets. Sometimes, we were allowed to request a copy of the meeting's minutes. In other words, we had the chance.

We will soon be able to make purchases in online marketplaces with the aid of virtual assistants, thanks to the development of technologies in the Metaverse, such as virtual reality and artificial intelligence. This is because these technologies will be accessible in a concise amount of time. In addition, customers will be able to get a notification from their virtual assistants if they have the wrong things in their shopping cart. When it is time for the last step of the process, which will inevitably occur, customers will be able to finish making the remaining part of their payments in a digital environment. This will be possible when the time comes. As a direct consequence of technological advancements, customers will soon be able to complete their shopping without exerting themselves or even having to leave the convenience of their homes. This ability will be made possible soon. They will be able to shop more quickly and efficiently as a result. With time and in the long term, customers will finally contribute to a significant rise in revenues. When users of virtual metaverse markets have access to virtual assistants powered by artificial intelligence, they will have an easier time discovering the items they are searching for in these marketplaces. Users will be able to locate what they seek much more quickly due to this change.

Companies, markets, and people would all fare better financially if they make investments in the metaverse in the present world, which is experiencing a high-speed acceleration of the process of digitization. This is because digitization is accelerating at an increasingly rapid rate, and the practice of digitization is rapidly expanding in scope and scope at an accelerating pace. The one who is the first to take significant action at this moment of enormous change will emerge victorious.

REFERENCES

Aharon, D. Y., Demir, E., & Siev, S. (2022). Real Returns from Unreal World? Market reaction to Metaverse Disclosures. Research in International Business and Finance, 101778.

Belk, R., Humayun, M., & Brouard, M. (2022). Money, possessions, and ownership in the Metaverse: NFTs, cryptocurrencies, Web3 and Wild Markets. Journal of Business Research, 153, 198-205.

David, Alsius, 2020. Augmented Reality Intentions in Social Networking and Retail Apps. Dissertation Manuscript. University of North Texas.

Dawson, A. (2022). Data-driven Consumer Engagement, Virtual Immersive Shopping Experiences, and Blockchain-based Digital Assets in the Retail Metaverse. Journal of Self-Governance & Management Economics, 10(2).

Ghantous, N., & Fakhri, C. (2022). Empowering Metaverse Through Machine Learning and Blockchain Technology: A Study on Machine Learning, Blockchain, and Their Combination to Enhance Metaverse. ScienceOpen Preprints.

Golf-Papez, M., Heller, J., Hilken, T., Chylinski, M., de Ruyter, K., Keeling, D. I., & Mahr, D. (2022). Embracing falsity through the metaverse: The case of synthetic customer experiences. Business Horizons.

Han, D. I. D., Bergs, Y., & Moorhouse, N. (2022). Virtual reality consumer experience escapes: preparing for the metaverse. *Virtual Reality*, 1-16.

Hollensen, S., Kotler, P., & Opresnik, M. O. (2022). Metaverse–the new marketing universe. Journal of Business Strategy.

Joy, A., Zhu, Y., Peña, C., & Brouard, M. (2022). Digital future of luxury brands: Metaverse, digital fashion, and non-fungible tokens. Strategic Change, 31(3), 337-343.

Ismail, L., Niyato, D., Sun, S., Kim, D. I., Erol-Kantarci, M., & Miao, C. (2022). Semantic Information Market For The Metaverse: An Auction Based Approach. arXiv preprint arXiv:2204.04878.

Kaur, M., & Gupta, B. (2021). Metaverse Technology and the Current Market.

Kliestik, T., Novak, A., & Lăzăroiu, G. (2022). Live Shopping in the Metaverse: Visual and Spatial Analytics, Cognitive Artificial Intelligence Techniques and Algorithms, and Immersive Digital Simulations. Linguistic & Philosophical Investigations.

Lee, J., & Kwon, K. H. (2022). Novel Pathway regarding Good Cosmetics Brands by NFT in the Metaverse World. Journal of Cosmetic Dermatology.

Mystakidis, S. (2022). Metaverse. Encyclopedia, 2(1), 486-497.

Nalbant, K. G., & Uyanik, Ş. (2021). Computer vision in the metaverse. Journal of Metaverse, 1(1), 9-12.

Nalbant, K. G. & Uyanik, Ş. (2022). A Look At The New Humanity: Metaverse and Metahuman. International Journal of Computers, 7, 7-13.

Sun, M., Xie, L., Liu, Y., Li, K., Jiang, B., Lu, Y., ... & Yang, D. (2022). The metaverse in current digital medicine. Clinical eHealth.

Qin, H., Peak, D. A., & Prybutok, V. (2021). A virtual market in your pocket: How does mobile augmented reality (MAR) influence consumer decision making?. Journal of Retailing and Consumer Services, 58, 102337.

Yilmaz, M., Hacaloğlu, T., & Clarke, P. (2022). Examining the Use of Non-fungible Tokens (NFTs) as a Trading Mechanism for the Metaverse. In European Conference on Software Process Improvement (pp. 18-28). Springer, Cham.

Kripto varlık yasaklanmış olsa dahi kullanımı engellenemeyeceğinden kripto para teknolojisinin gelişimi ile ülkelerde yapılan yasal düzenlemelerin "düzenleyici ve denetleyici kurumlar" tarafından sürekli olarak takip edilmesi, biran önce ülkemizde de kripto para ticaretine faaliyet bazında (madencilik, aracılık, alım satım gibi) vergi ve muhasebe açısından uygun düzenlemeler getirilmesi ve teknolojik gelişmelere göre yasal düzenlemelerin güncellenmesi, bu sektörün yenilik, sermaye ve vergi geliri fırsatlarının değerlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, kripto para teknolojisinde ve yasal düzenlemelerdeki güncel gelişmeler nedeniyle bugüne kadar yapılan akademik çalışmalar yetersiz kalacağı için teorik ve uygulamalı olarak daha detaylı akademik çalışmalar yapılmaya devam edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 06 Ocak 1961 Tarihli ve 10700 Sayılı Resmi Gazete.

Akkaya, H. & Yüce, M. (2021). Kripto Paraların Vergilendirilmesine Yönelik Çalışmalar: Türkiye İçin Öneri. Akademik Bakış Dergisi, 77, 34- 62.

Asien, E.N. (2017). Some Taxation and Accounting Issues Regarding Cryptocurrencies In Nıgeria. JORIND, 15(2),65-75.

Aslan, Ü. (2020). Kripto Para Muhasebesi Üzerine Yapılan Tartışmalar ve Finansal Raporlama Üzerindeki Etkileri **.** TİDE Academia Research, 2, 257-286.

Aydın E. (2022). Kripto Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. Muhasebe ve Denetimde Yeni Gelişmeler-Seçme Konular Kitabında (Editör: Tolga Ala) Gazi Kitabevi, Ankara, 141-182.

Bağdat, A. (2021). Dijital Para ve Muhasebe. İşletmecilikte Dijital Dönüşüm Kitabında (Editör. İ.E. Tarakçı & B. Göktaş) Efe Akademi Yayınevi, İstanbul, 409-424.

Chen, Y. (2018). Blockchain Tokens and the Potential Democratization of Entrepreneurship and İnnovation. Business Horizons, 61(4), 567-575.

Çizmeci, B. & Göver, İ.H. (2020). Toplumlarda Fiziksel Paradan Dijital Paraya Geçiş: Bitcoin Örneği. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21(2), 310-333.

Doğan, Z. & Buyrukoğlu, S. & Kutbay, H. (2018). Türkiye'de Bitcoin İşlemlerinin Vergilendirilmesi ve muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneriler. Vergi Sorunları Dergisi, 361, 23-33.

Eren, B & Erek, M.& Buyruk Akbaba, A. (2020). Kripto Para Kavramı ve Muhasebeleştirilmesi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9 (2), 1340-1367.

Güdelci, E.N. (2020). UFRS Kapsamında Kripto Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: Kripto Paralar Gerçekten Para Mı?. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22(2), 237-257.

Gültekin, Y. & Bulut Y. (2016). Bitcoin Ekonomisi: Bitcoin Eko-Sisteminden Doğan Yeni Sektörler ve Analizi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), 82 – 92.

Günay, H.F. (2019). Kanunların Yasak Saydığı Faaliyetlerden Elde Edilen Gelirin Vergisel Boyutu: Türkiye ve Seçilmiş Ülke Örnekleri. MHD – 15(176), 1725-1746.

https://cityperspectives.smu.edu.sg/article/pressing-need-cryptocurrency-accounting-systems, (20.11.2022)

https://coinmarketcap.com/tr/coins/, (04.11.2022).

https://cryptonews.com/guides/countries-in-which-bitcoin-is-banned-or-legal.htm#countries-where-bitcoin-is-banned, 11.11.2022.

https://www.accaglobal.com/in/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/strategic-business-reporting/technical-articles/cryptocurrencies.html, (12.11.2022).

https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/kriptopara-cryptocurrency-jeton-token-ve-koin-coin-nedir-aralarindaki-farklar-nelerdir/, (06.05.2022).

https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/economy/20220324STO26154/cryptocurrency-dangers-and-the-benefits-of-eu-legislation, (06.11.2022).

https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kriptonun-hacmi-1-yilda-3-kat-artti-41969098#:~:text=Coin%20Market%20Cap%20verilerine%20g%C3%B6re,g%C3%B6rd%C3%BC%C4%9F%C3%BC%20borsa%20say%C4%B1s%C4%B1%20447%20oldu. (06.05.2022)

https://www.mourant.com/file-library/media---2022/cryptocurrency--worldwide-tax-approaches.pdf. (11.11.2022).

İmal, F.H. (2021). Dünya Örnekleriyle Türk Hukukunda Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcılara İlişkin Mevcut ve Beklenen Düzenlemeler. https://universalhukuk.com/turk-hukukunda-krıpto-varlık-hızmet-saglayıcılara-ılıskın-mevcut-ve-beklenen-duzenlemeler.

Kahraman, A.(2022). Kripto Varlıklar İçin Nasıl Bir Yasa. https://www.ey.com/tr_tr/tax/kripto-varliklar-icin-nasil-bir-yasa

Kılınç Hukuk & Danışmanlık (2021). Kripto Paraların Vergilendirilmesi. https://kilinclaw.com.tr/kripto-paralarin-vergilendirilmesi/, (06.05.2022).

Kızıl, E. (2019). Türkiye'de Kripto Paranın Vergilendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi. İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, 29(155), 179-196.

Martinčević, I & Sesar V & Buntak K. & Miloloža I. (2022). Accounting and Tax Regulation of Cryptocurrencies. Interdisciplinary Description of Complex Systems 20(5), 640-661.

Orkunoğlu Şahin, I. F. & Çiftçi, T. E. (2022). Metaverse'de Gerçekleştirilen İşlemlerin Vergilendirilmesi. Fiscaoeconomia, 6(2), 677-698.

Özdemir, M. (2020). Kripto Paraların Muhasebesi Üzerine Öneriler. Muhasebe Finans Perspektifinde E Dönüşüm Süreci: Güncel Konular Kitabında (Editör. M.Özdemir) Nobel Yayınevi, Ankara, 125-143.

Ramassa, P. & Leoni, G. (2021). Standard Setting in Times of Technological Change: Accounting for Cryptocurrency Holdings. Accounting, Auditing & Accountability Journal Emerald Publishing Limited, 0951-3574.

Sayın, K.Ş. & Mercan E. (2018). Kripto Para Birimleri: Vergilendirilmesi ve Dünyadaki Uygulamaları. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 5(20), 701-711.

Sixt, E. & Himmer, K. (2019). Accounting and Taxation for Cryptoassets. SSRN: https://ssrn.com/abstract=3419691 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3419691

Şenbayram, E.A. (2019). Paranın Geldiği Uç Nokta: Bitcoin. Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(4), 72-92.

Türkiye Bilişim Vakfı (TBV).(2020). Vergi, Muhasebe ve Denetim Açısından Kriptoparaların İncelenmesi, http://bctr.org/dokumanlar/Vergi_Muhasebe_ve_Denetim_Acisindan_Kriptoparalarin_incelenmesi.pdf

Türkyılmaz,T. (2018). Kripto Para Kaynaklı Kazançlarda Vergileme. Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş. A member firm of Ernst & Young Global Limited https://www.vergidegundem.com/documents/10156/4739384/ocak2018_mak2.pdf/a2a94dc3-3bda-419f-94a8-b46de0be7455, 08.05.2022

Yalçın, S. (2022). Muhasebe Mevzuatında Kripto Araçların Muhasebeleştirilmesi. Güncel İşletmecilik Araştırmaları Kitabında (Editör: N. Kurnaz) Eğitim Yayınevi, Konya, 75-96.

Yıldırım, M. (2019). Blok Zincir Teknolojisi, Kripto Paralar ve Ülkelerin Kripto Paralara Yaklaşımları. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(20), 265-277.

Yıldızlı, A. (2021). Kripto Paralara Hangi Ülke Nasıl Regülasyon Uyguluyor. https://www.bloomberght.com/yorum/dr-aytunc-yildizli/2295422-kripto-paralara-hangi-ulke-nasil-regulasyon-uyguluyor

Yüce, Ç. (2022). Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi - Diğer Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler. Vergi Dünyası Dergisi, 494. https://www.verginet.net/dtt/1/kripto-varliklarin-vergilendirilmesi.aspx.

Yüksel, F. (2020). Kripto Varlıklar ve IFRS Kapsamında Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi 13 (2): 429-45.

mükelleflere bu iyileştirmelerin bildirilmesi ve GİB portalının kullanılması yönünde teşvik edilmesi de bu sorunun çözümüne katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, V., & Öksüz, Ö. (2013). Finansal Bilgilerin Elektronik Ortamda Paylaşımı Ve E-Defter Uygulamaları. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5(8), 62-89.

Amidu, M., Effah, J., & Abor, J. (2011). E-Accounting Practices among Small and Medium Enterprises in Ghana. Journal of Management Policy and Practice, 12(4), 146-155.

Aydoğan, E. (2017). Elektronik Beyanname Sözleşmesinin Mükelef Tarafından İptal Edilmesi. Mali Çözüm , 203-208.

Bağdat, A. (2022). Muhasebe Eğitiminde E-Muhasebe ve Endüstri 4.0 Teknolojisi Dersleri Üzerine Müfredat Önerisi. Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 22(2), 924 - 937.

Bayraktar, C., & Yıldırım, M. (2017). E-Belge Sistemleri Üzerine DavranıŞsal Tutum ve Kullanım Niyetlerinin Ġncelenmesi: Karabük Ġli Muhasebe Meslek Mensupları Örneği. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 95-113.

Doğan, U. (2012). 100 Soruda E-Defter. Vergi Sorunları Dergisi.

Elçin, R., Gerekan, B., & Usta, M. (2018). E-Fatura, E-Defter Ve E-Arşiv Uygulamalarına Geçiş Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma. Mali Çözüm(146), 13-42.

Gönen, S., & Solak, B. (2017). Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 63-80.

Karasioğlu, F., & Garip, O. (2019). E-Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Karaman'da Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, 22(2), 433-446.

Maliye Bakanlığı. (1961). 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu. 10703 Sayılı Resmi Gazete.

Maliye Bakanlığı. (2011). 1 Sıra Nolu Elektronik Defter Genel Tebliği. 28141 Syılı Remi Gazete.

Maliye Bakanlığı. (2019). Vergi Usul Kanunu 509 sıra nolu Genel Tebliği. 30923 Sayılı Resmi Gazete.

Noronha, M. R., & Kulkarni, A. R. (2012). E-Accounting In India. Indian Journal of Accounting, 1-10.

Öztürk, M. S., & Çarıkçı, O. (2019). Elektronik Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Geleceğin Muhasebecileri Üzerine Bir Araştırma. AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 7(16), 1007–1026.

Şeker, Y., & Hoş, S. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Dijital Muhasebe Uygulamalarını Kullanımlarına İlişkin Bir Araştırma. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(4), 953-972.

Tektüfekçi, F. (2017). E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 12(1), 79-88.

Teru, S. P., Idoko, I. F., & Bello, L. (2019). The Impact of E - Accounting in Modern Businesses. International Journal of Accounting & Finance Review, 4(2), 1-4.

Thottoli, M. M., & Ahmed, E. R. (2022). Information Technology and E-Accounting: Some Determinants Among SMEs. Journal of Money and Business, 2(1), 1-15.

Tuğay, O., & Güler, A. (2021). Elektronik Muhasebe Uygulamaları Konusunda Muhasebe Meslek Mensuplarının Görüşleri: Isparta İlinde Bir Araştırma. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 14(2), 695-726.

Turan, A. H., & Özgen, F. B. (2009). Türkiye'de E-Beyanname Sisteminin Benimsenmesi: Geliştirilmiş Teknoloji Kabul Modeli İle Ampirik Bir Çalışma. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 10(1), 134-147.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 24, 543-559.

Yetkiner, E. (2006). E-Belge, E-Kayıt, E-Defter, E-Beyanname, E-Denetim. Vergi Dünyası Dergisi(301), 41-50.

Yücel, S., & Bağdat, A. (2022). Muhasebe Eğitimi Alan Yükseköğretim Öğrencilerinin E-Muhasebe Uygulamaları Konusundaki İlgi ve Farkındalıklarının İncelenmesi. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(25), 1-22.

TFRS4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı, TFRS12 İmtiyazlı Hizmet Anlaşmaları Standardı, TFRS17 Sigorta Sözleşmeleri Standardı ile ilgili çalışmanın yapıldığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada muhasebe alanında yayın yapan dört derginin 2005-2022 yılları arasındaki sayıları incelenmiştir. Literatürde konuyla ilgili benzer çalışmalar daha kısa süreyi kapsayacak şekilde yapılmıştır. Tek bir dergide yer alan sayıların incelendiği ya da lisansüstü tezlerinin incelendiği çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmanın zaman bakımından uzun bir zaman dilimini kapsadığı ve dört dergiyi hedef aldığı için literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalar için dergi sayıları arttırılarak ve yeni sınıflandırmalar yapılarak yeni çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akçakanat, Ö. & Senal, S. & Aslantaş Ateş, B. (2013). Türkiye Muhasebe Standartları çalışmalarının içerik analizi bakımından değerlendirilmesi (2004-2011). Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 5(3), 1-8.

Alkan, G. (2014). Türkiye'de muhasebe alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma (1984-2012). Muhasebe ve Finansman Dergisi, 41-52.

Apak, S. & Erol, M. & Öztürk, S. (2016). Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisinde yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 11, 111-124.

Ataman, B. & Cavlak, H. (2017). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ile Tam Set Türkiye Muhasebe ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) karşılaştırılması. Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(3). 153-168.

Cengiz, S. (2021). Mali Çözüm Dergisinde yayınlanan Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları ile ilgili makalelerin içerik analizi. Mali Çözüm Dergisi, 31(166), 117-141.

Çoban Çelikdemir, N. (2019). Türkiye'de Muhasebe Standartları konusunda yapılan tezlerin incelenmesi. İşletme Araştırmaları Dergisi, 11(1), 325-336.

Demirel Arıcı, N. & Aktaş, R. & Kargın, S. (2016). Muhasebe alanında yapılan çalışmaların araştırma yöntemleri açısından analizi: Türkiye örneği (2011-2015). Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 18(4). 919-943.

Dızman, Ş. (2022). Dünya'da ve Türkiye'de 2000'li yıllarda muhasebe ve finansal raporlama'da meydana gelen gelişmeler. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(128), 21-36.

Durgut, M. & Pehlivan, A. (2018). Muhasebe (finansal raporlama) standartlarına yönelik Türkiye'de hazırlanan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma: 1987-2017 Dönemi. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Özel Sayı, 1-13.

Emir, S. & Apalı, A. (2022). Türkiye'deki muhasebe sistemleri üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analiz ile değerlendirilmesi. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 66, 101-128.

Emir, S. & Kıymık, H. & Apalı, A. (2020). Muhasebe alanında yürütülen çalışmaların nitel içerik analizi tekniğiyle değerlendirilmesi. Mali Çözüm Dergisi, 30(162), 95-126.

Gündüz, M. (2018). Türkiye'de 2014-2016 yılları arasında akademik dergilerde muhasebe alanında yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20(1), 236-257.

Güngörmüş, A.H. (2016). Türkiye'de muhasebe standartlarına yönelik yazılan yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları üzerine bir araştırma. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25, 347-362.

Hotamışlı, M.& Erem, I. (2014). Muhasebe ve Finansman Dergisi'nde yayınlanan makalelerin bibliyometrik analizi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 1-20.

Kıymetli Şen, İ. & Hatunoğlu, Z. & Terzi, S. (2017). Muhasebe araştırmalarında muhasebe eğitiminin yeri ve önemi: muhasebe dergileri üzerine bibliyometrik bir araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19(1), 247-291.

Kıymetli Şen, İ. & Özbirecikli, M. (2020). KÜMİ FRS'nin iş dünyasına sağlayabileceği yararlar: BOBİ FRS, TMS/TFRS ve mevcut muhasebe sistemi ile mukayeseli bir inceleme. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22, 1-19.

Koç, F. (2021). Türkiye'de Muhasebe Standartları ile Finansal Raporlama Standartları kapsamında hazırlanan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 92, 115-138.

Kurt, G. & Uçma, T. (2011). Türkiye'deki muhasebe araştırmaları yazını. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 69-95.

Önce, S. & Başar, B. (2010). Türkiye'deki Akademik Araştırma Dergilerinde muhasebe alanında yazılmış makalelerin analizi: 2000-2008. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 55-68.

Özbek, C. Y.& Badem, A. C. (2018). Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi'nde yayımlanmış makalelerin bibliyometrik analizi (2008-2017) Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 11(2), 216-247.

Yeşil, T. & Akyüz, F. (2018). Muhasebe alanındaki ulusal doktora tezlerinin bibliyometrik analizi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Özel Sayı 20, 440-472.

Yücel, S. & Öncü, M.A. & Kartal, O. (2015). Türkiye'de muhasebe ve finansal raporlama standartları konularında yayınlanmış akademik çalışmalar (2007-2014 arası literatür taraması). Muhasebe ve Finansman Dergisi, 39-66.

Yünlü, M. (2020). Türkiye'deki muhasebe uygulamalarının tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 18, 180-192.

Yürekli, E. & Uyar, S. (2020). Muhasebe ve Finansman Dergisinde 2004-2019 yılları arasında yayınlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ile ilgili makalelerin içerik analizi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 88, 57-75.

5. SONUÇ

Dijitalleşme tüm disiplinlerde etkisini gösterdiği gibi muhasebe mesleği üzerinde de etkili olmuştur. Muhasebe mesleğinin gelişimine ve muhasebe meslek mensubu adaylarına mesleğe yönelmeleri konusunda katkı sağlamaktadır. Özellikle kağıt israfının azalması, yapılan işlemlerin kısa sürede internet ve elektronik aletlerin bulunduğu her yerden yapılabilmesi muhasebe programı okuyan ve muhasebe meslek mensubu olmayı düşünen öğrencileri ve meslek hakkındaki düşünceleri olumlu yönde etkilemektedir.

Çalışmada Akseki MYO bünyesinde yer alan muhasebe programında okuyan öğrenciler dikkate alınmıştır. Öğrencilere hem muhasebe eğitimi hem de dijitalleşme hakkında sorular yöneltilmiş ve 55 katılımcının verdiği cevaplar incelenerek yorumlanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun muhasebe derslerinin çok karmaşık ve zor derler olduğunu ifade etmiştir. Muhasebe derslerini anlamalarında muhasebe eğitimini veren eğitmenin büyük bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bu programı tercih etmelerinde ailelerinden görmüş oldukları baskı %67,3 diğer bir ifadeyle 55 katılımcının 17'si erkek ve 20'si kadın olmak üzere 37 kişi bu baskıdan dolayı programı tercih ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların 25'i erkek ve 20'si kadın olmak üzere 45 kişi diğer bir ifadeyle %81,8'i muhasebe mesleğini çok para kazanabileceği bir meslek olarak algılamaktadır. Bu durum çok para kazanmak amacıyla muhasebe meslek mensubu olmak isteyen katılımcıların etik dışı davranışlara daha kolay yönelebileceği algısını oluşturmaktadır. Katılımcılar aldıkları muhasebe eğitiminin teorik dersler yerine uygulamalı derslerden oluşması gerektiğini ve uygulamalı derslerin muhasebe mesleğine yönelmelerinde etkili olduğunu ifade etmektedirler. En sevilen dersler sıralamasında ise ilk üç sırayı genel muhasebe, mali tablolar analizi ve şirketler muhasebesi dersi almaktadır.

Katılımcıların %98,2'si dijitalleşmenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle katılımcıların 26'sı erkek ve 22'si kadın olmak üzere 48 kişi diğer bir ifadeyle %87,3'ü dijitalleşmenin muhasebe mesleğini geliştireceğini ifade etmektedirler. Öğrencilerin %76,4'ü dijitalleşme ile kağıt israfının azalacağını ve işlerin kolaylaşacağını ifade etmektedir. Katılımcıların 19'u erkek ve 21'i kadın olmak üzere 40 kişi diğer bir ifadeyle %72,7'si muhasebe mesleğinde dijitalleşmenin gerekli olduğunu savunurken muhasebe verilerinin de güvenliği konusunda sıkıntıların ortaya çıkacağını ifade etmektedir. Özellikle bu katılımcıların %60'ı dijitalleşme sayesinde vergi kaçırma oranlarının düşeceğini savunmaktadır.

KAYNAKÇA

3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik Ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3568.pdf, Erişim Tarihi: 10.09.2022.

Atmaca, M. ve Çoşgun, N. (2014). "Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ne Bağlı Meslek Yüksek Okullarında Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Motivasyonlarının ve Beklentilerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma". Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(1), 167-184. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/ckuiibfd/issue/32902/365507?publisher=karatekin?publisher=karatekin

Çelenk, H., Atmaca, M. ve Horasan, E. (2012). "Marmara Üniversitesi'nde Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Alanına Bakış Açılarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma". Öneri Dergisi, 9(33), 159-171. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/maruoneri/issue/17894/187677?publisher=e-dergi-marmara?publisher=e-dergi-marmara

Deran, A., Erduru, İ. ve Keleş, D. (2016). "Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Sorunları ve Meslek Odalarından Beklentilerinin Demografik Özellikler ve Faaliyet Gösterilen Ekonomik Çevre Açısından Değerlendirilmesi: Ordu Örneği". Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(32), 84-109. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/288746

Erduru, İ., Deran, A. ve Celik, S. (2017). "Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının İncelenmesi: Ömer Halisdemir Üniversitesi Örneği". İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 5(2), 34-48. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/iicder/issue/31656/347075

Kandemir, T., Kardeş, Z. ve Baykut, E. (2016). "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açıları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Örneği". Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (2) , 133-151. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/akusosbil/issue/31333/339865

Öztürk, S. ve Kutlu, H. A. (2017). "Muhasebe Eğitiminde Teknoloji Kullanılmasına Öğrencilerin Bakışı: Kafkas Üniversitesi'nde Bir Araştırma". Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19(3), 781-799. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/mbdd/issue/31332/307358

Özulucan, A., Özdemir, F. S. ve Arslan, S. (2007). Çözümlü & Açıklamalı Dönem İçi ve Dönem Sonu Muhasebe Uygulamaları, Siyasal Kitabevi.

Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). "Covıd-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma". Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi, 4(1), 40-53. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/utsobilder/issue/55152/741358

Tepeli, Y. ve Kayıhan, B. (2015). "Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Örneği". Journal of Management and Economics Research, 13(3), 138-156. Retrieved from https://dergipark.org.tr/en/pub/yead/issue/21804/234322

Uzun, E. (2019a). "İşletme Büyüklüklerinin Muhasebe Kalitesi Üzerine Etkisi". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(2), 101-111. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/43544/521418

Uzun, E. (2019b). "Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Önlenmesinde Türkiye'de Görev Yapan Muhasebe Meslek Mensuplarının Görev ve Sorumlulukları". Journal of Social and Humanities Sciences Research, 6(43): 2934-2942.

Uzun, E. ve Koçak, Ş. A. G. (2022). "Muhasebe İşlemlerinin Raporlanmasında Mükellef ve Muhasebe Meslek Mensubunun Etik Sorumluluğu ve Uygulanabilirliği". International Ankara Congress On Scientific Research IV, April 1-3, Ankara.

eğitimini konu alan makaleler ve tezleri incelemiştir. Bibliyometrik analiz kullanılarak yürütülen çalışma kapsamında muhasebe eğitimi ile ilgili 319 eser incelenmiş; yayın sahibi yazarlar, unvanları, anahtar kelime ve atıf analizleri bağlamında değerlendirilmiştir (Gürbüz vd., 2021).

Poje ve Groff (2022) muhasebede etik eğitimi alanındaki mevcut araştırmaları değerlendirdikleri çalışmada, bibliyometrik analize başvurmuştur. Muhasebe araştırmalarında etik eğitimi alanında bir bibliyometrik analize dayanan ilk kapsamlı literatür taraması olan bu araştırma sonuçlarına göre muhasebe eğitiminde etik eğitiminin önemi artmaktadır. Bununla beraber muhasebe araştırmalarında etik eğitiminde kullanılan teorik arka plan, iş etiği alanındaki temel teorilere dayanırken, araştırmalar henüz ahlaki kimlik, alan teorisi, ahlaki otomatiklik, ahlaki şemalar gibi yeni geliştirilen kavramlar üzerine inşa edilmemiştir (Poje ve Groff, 2022).

3. SONUÇ

Muhasebe eğitimi, insanlara mesleğin gerekliliği olan beceri ve kabiliyeti kazandırmaktadır. Bilgi ve donanımın verilmesi ve bireylerin kendilerini geliştirmelerine yönelik eğitim almaları yanında analiz ve yorum kabiliyeti yüksek bireyler istemektedir. Endüstri 4.0 çağının yerini Endüstri 5.0'a bırakmak üzere olduğu günümüzde ileri teknoloji kullanımı, analitik düşünme, düşündüğünü anında uygulayabilme ve stratejik kararlar alma yetenek ve kabiliyeti olan bireyler her alanda olduğu gibi muhasebe alanında da aranan bireyler olmaktadır. Muhasebe eğitimi alan bireylerin sadece alan bilgisi dışında yorum ve analitik düşünme yeteneği olan bireyler yetiştirebilmesi bu bağlamda oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, özellikle son yıllarda ilginin arttığı bir konu olan muhasebe araştırmalarında, muhasebe eğitiminin yeri ve önemi kısaca ele alınmıştır. Bu kapsamda öncelikle muhasebe araştırmaları içerisinde muhasebe eğitimi, ardından bibliyometrik yöntem hakkında genel bir değerlendirme sunulmuştur. Son olarak da geçmiş yıllarda yapılan ilgili çalışmalardan örnekler verilmiştir.

Son yıllarda yürütülen çalışmalarda artış olsa da muhasebe eğitimi literatürünün gelişmesi, muhasebe eğitimi alanlara yönelik eğitimin iyileştirilmesi ve kurumların sorunlarının çözülmesi anlamında bu alanda daha fazla araştırma ihtiyacı olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Apak, İ., Duman, H., Özpeynirci, R. ve Karakışla, E. (2016). Türkiye'de muhasebe eğitimi: Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu örneği. International Journal of Human Sciences, 13(1), 169-197. Çevrimiçi: https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/3490 (Erişim 27 Eylül 2022)

Chandrashekara, M., Mulla, K.R. Harinarayana, N.S. ve Ramachandra (2010). Bibliometric analysis of literature published in Emerald publications on digital libraries. International Journal of Library Science, 1(J10), 21-29. Çevrimiçi: https://www.researchgate.net/publication/215709285_Bibliometric_Analysis_of_Liter

ature_Published_in_Emerald_Publications_on_Digital_Libraries (Erişim 20 Eylül 2022)

Çarıkçı, O. ve Yaman, B. (2019). Muhasebe ve finans öğrencileri üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi. Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(19), 359-381. Çevrimiçi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/kauiibf/issue/45479/497509 (Erişim 26 Eylül 2022)

Dangado, K. ve Shaari, N.A. (2013). Effects of Focus of accounting research on the quality of accounting education in Malaysian universities. Asian Economic and Financial Review, 3(10), 1371-1385. Çevrimiçi: https://archive.aessweb.com/index.php/5002/article/view/1095 (Erişim 24 Eylül 2022)

Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. ve Lim, W.M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. Journal of Business Research, 133, 285-296. Çevrimiçi: https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070 (Erişim 20 Eylül 2022)

Ellegaard, O. ve Wallin, J. (2015). The bibliometric analysis of Scholarly production: How great is the impact? Scientometrics, 105, 1809-1831. Çevrimiçi: https://doi.org/10.1007/s11192-015-1645-z (Erişim 20 Eylül 2022)

Gül, M. ve Aksu, İ. (2022). Analysis of accounting education at the world's leading universities and its comparison with Turkish Universities. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 94, 207-222. Çevrimiçi: https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2061732 (Erişim 25 Eylül 2022)

Gürbüz, C., Kıymık, H. ve Bitlisli, F. (2021). Türkiye'de muhasebe eğitimi konusunda yapılan akademik çalışmaların bibliyometrik analizi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 24(1), 173-186. Çevrimiçi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1610422 (Erişim 25 Eylül 2022)

Ismael, A. A. Y. ve Babiker, M. E. (2016). The relationship between accounting education & accounting practice: with reference to academics and practitioners of accounting profession in Sudan. International Journal of Economics and Finance, 8(10), 1-11. Çevrimiçi: DOI:10.5539/ijef.v8n10p220 (Erişim 20 Eylül 2022)

Mahdavikhoua, M. (2018). Exploring accounting research in "Emerald's Accounting Journals" using content analysis approach. Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 4(4), 243-259. Çevrimiçi: https://www.proquest.com/openview/4afedb8d8890e6b2174c2066497c04c8/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2041239 (Erişim 24 Eylül 2022)

Mukherjee, D., Lim, W.M., Kumar, S. ve Donthu, N. (2022). Guidelines for advancing theory and practice through bibliometric research. Journal of Business Research, 148, 101-115. Çevrimiçi: https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2022.04.042 (Erişim 24 Eylül 2022)

Okab, R., M.A. Al-Oqool ve Bashayreh, M.M. (2014). The importance of the accounting information and the role of the scientific accounting research in developing the economic development service in the developing countries (case study Jordan).

Research in Applied Economics, 6(1), 240-257. Çevrimiçi: https://doi.org/10.5296/rae.v6i1.4699 (Erişim 20 Eylül 2022)

Paisey, C. ve Paisey, N.J. (2004). An analysis of accounting education research in accounting education: an International Journal, 1992–2001, Accounting Education: An International Journal, 13(1), 69-99. Çevrimiçi: https://doi.org/10.1080/0963928042000207396 (Erişim 22 Eylül 2022)

Poje, T. ve Groff, M.Z. (2022). Mapping ethics education in accounting research: A bibliometric analysis, Journal of Business Ethics, 179, 451–472. Çevrimiçi: https://doi.org/10.1007/s10551-021-04846-9 (Erişim 22 Eylül 2022)

Rebele, J. E. ve Pierre, E. K. (2015). Stagnation in accounting education research. Journal of Accounting Education, 33(2), 128–137. Çevrimiçi: https://doi.org/10.1016/j.jaccedu.2015.04.003 (Erişim 20 Eylül 2022)

Şen, İ.K., Hatunoğlu ve Z., Terzi, S. (2017). Muhasebe araştırmalarında muhasebe eğitiminin yeri ve önemi: Muhasebe dergileri üzerinde bibliyometrik bir araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19(1), 247-291. Çevrimiçi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbdd/issue/54649/745799 (Erişim 20 Eylül 2022)

Yürekli, E., Arpat, B. ve Çamurdan, B. (2018). Muhasebe meslek mensuplarının 3+1 işbaşı eğitimi modeline yaklaşımları: Denizli ilinde bir alan araştırması. İktisadi, İdari ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(6): 102-110.

işbirliğinin sürdürülmesinde büyük rol oynamaktadır. Bundan dolayı bu öğrencilerin her alanda görüş ve fikirlerinin araştırılması ve varsa olumsuz algıların nedenlerinin tespiti oldukça önemlidir. Araştırmanın bir diğer önemi ise araştırmanın Covid-19 Pandemi döneminde ele alınmasıdır. Çünkü sözü geçen zorlu Pandemi dönemi her alanda insanları etkilediği gibi muhasebe eğitimi alan öğrencileri de etkilemiştir. Bundan dolayı öğrencilerin görüş ve fikirlerini alarak, bir takım önerilerde bulunmak araştırma alanına katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda gelecekte bu konuya ilişkin araştırmacılar farklı ülkeler arasında uluslararası öğrenciler üzerinde çalışmalar yapabilir. Ayrıca uluslararası öğrenciler ve Türk öğrenciler üzerinde online muhasebe eğitimine ilişkin çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Apak, İ. (2020). Ön Lisans Öğrencilerinin Muhasebe Derslerine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 20(40), 227-236.

Apak, İ. (2021). Muhasebe Kariyeri Tercihi: Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, İşletme,1(2), 15-28.

Ağca, A. ve Zeytinoğlu, E. (2008). Mevcut Muhasebe Eğitimi Değişmeli mi? Öğrencilerin Muhasebe Mesleğine Karşı Tutumları Üzerine Bir Araştırma, XXVII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu, 23-27 Nisan, Antalya. 3-26.

Akın, H. ve Ay, M. (2019). Öğrencilerin Muhasebe Öğrenmeye İlişkin Algılarının Tespitinde Metaforik Bir Yaklaşım. Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi, 2(2), 254-274.

Akpınar ve Çevik.(2021). Muhasebe Eğitiminden Beklentiler: Bir Yazın İncelemesi. Editör:Furkan Çelebi. İşletme Biliminden Seçkin Araştırmalar. Duvar Yayınları. 33-51.

Akpınar, S. ve Yıldız, Ş. (2018). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerin Muhasebe Algılarına Yönelik Metaforlar. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (77), 91-114.

Akpınar, S. ve Yıldız, Ş. (2017). Sosyal Paylaşım Sitelerinde Muhasebe ve Muhasebeci Algısı: Ekşi Sözlük Üzerinden Bir Değerlendirme. Editörler: H. Kapucu, Ç.Bektur. (Ed). Current Debates in Accounting ve Finance, IJOPEC Publication Limited. 41-63.

Aksu, İ., ve Oral, T. (2017). Lisans Öğrencilerinin Muhasebe Dersine Yönelik Algı Tutum ve Başarı Durumlarına İlişkin Bir Araştırma. Journal of Social And Humanities Sciences Research, 4(12), 706-717.

Aygün, D.ve Gerekan, B. (2012). Muhasebe Dersini İlk Defa Alan Öğrencilerin Derse Yönelik Algılarının Tespiti: Karşılaştırmalı Bir Alan Araştırması, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,18, 48-62.

Coşkun, S., Kır, A., ve Özbay, F. (2017). Meslek Yüksekokulu Muhasebe Bölümü Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açılarının ve Mesleki Eğitimden Beklentilerinin Değerlendirilmesi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Özel Sayı, 314-329.

Çevik, Z. (2022). Muhasebe Meslek Mensupları İle İletişimin Muhasebe Meslek Algısına Etkisi. Mali Çözüm Dergisi/Financial Analysis, 32(169).171-187.

Çevik, Z. Ve Yıldız, Ş.(2021). Koronavirüs Salgını Döneminde Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Algılarının Ölçülmesi. Editörler: A.Vecdi Can ve Metehan Küçüker. Gazi Kitabevi. Pandemi Sürecinde Muhasebe ve Finans.427-449.

Duman, H., Ünlü, N. A. ve Arsu, T. (2016). Ön Lisans Öğrencilerinin Muhasebe Derslerine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Aksaray Üniversitesi Ortaköy MYO

Örneği, 3.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi (MESTEK 2016), 28-30 Nisan, Aydın-Türkiye, 812-827.

Erol, İ. ve Demirel Utku, B. (2015), Finansal Muhasebe Derslerinde Öğrencilerde Oluşan Kavram Yanılgılarının İncelenmesi, International Journal of Social Sciences and Education Research, 1(4), 1307-1319.

Ertuğrul, İ.ve Özdemir, S. (2014). Muhasebe Dersini Alan Ön Lisans ve Lisans Öğrencilerinin Derse Yönelik Tutumlarının Tespiti: Ege Bölgesinde Bir Uygulama, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi,7(1), 204-214.

Fidan, C, Ağırbaş, İ. (2020). Muş Alparslan Üniversitesi Öğrencilerinin Genel Muhasebe Algılarına Yönelik Metaforlar. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (87), 15-32.

Geiger, Marshall A. and Ogilby, Suzanne M. (2000). The First Course in Accounting: Students' Perceptions and Their Effect on The Decision to Major in Accounting, Journal of Accounting Education, 18 (2), 63 - 78.

Germanou, E. Hassall, T. and Tournas, Y. (2009). Students' Perceptions of Accounting Profession: Work Value Approach, Asian Review of Accounting, 17(2), 136-148.

Gökgöz, A. and Dizkırıcı, A. S. (2013). How is Accounting Perceived in Cognitive Level? A Study Based on Metaphor, International Journal of Education and Research, 1(7), 1-6.

Gökgöz, A. (2012). Determination of Perceptions About Accountants Through Metaphors: A Case of Turkey, Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, 4(2), 62-71.

Gör, Y. (2017). Farklı Eğitim Programlarındaki Öğrencilerin Finansal Muhasebe Dersine İlişkin Algılarına Yönelik Bir Uygulama: Çankırı Örneği. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Özel Sayı, 369-380.

Güler, M.; Ağca, A. ve Boz, D. (2016). İşletme Öğrencilerinin Muhasebe Algılarının Metaforlar Yardımıyla Anlatılması, Global Business Research Congress, pp. 298-309.

Hidayat, A. (2020). Students' Perceptions of E-learning During Covid-19 Pandemic. Mathema Journal. 2(2), 34-45.

Jones, J. P. and Fields, K. T (2001). The Role of Supplemental Instruction in The First Accounting Course", Issues in Accounting Education, 16(4), 531-547.

Konuk, F. ve Karaca, N.(2021).Muhasebe Eğitimi Alan Yabancı Öğrencilerin Muhasebe Algılarına Yönelik Metaforlar. *Farklı Bakış Açılarıyla İşletme Yönetimi Çalışmaları* içinde. Editörler: Perktaş,E. ve Ertaş,A. İksad Yayınevi, Ankara: 3-47.

Kozache, A. N. J. (2020). İşletme lisans öğrencilerinin muhasebe eğitimine bakış açıları ve muhasebe eğitiminden beklentileri: Kerkük Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesinde bir araştırma. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Köse, T.ve Gürbüz, H. (2009), Muhasebeye Giriş Dersine İlişkin Görüşleri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Örneği, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 11(4), 107-146.

Kurnaz, E. ve Eyceyurt Batır, T. (2019). Genel Muhasebe Dersi Hakkında Üniversite Öğrencilerinin Metaforik Algıları: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi örneği. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 21(3), 829- 854.

McGoun, E. G., Bettner, M. S. and Coyne, M. P. (2007). Pedagogic metaphors and the nature of accounting signification. Critical Perspectives on Accounting, 18(2), 213-230.

Özbek, C. Yiğit (2015). Farklı Eğitim Programlarındaki Öğrencilerin Genel Muhasebe Dersine İlişkin Algıları, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(2), 24-34.

Özcan, İ.; Ünal, F.; Helhel, Y. (2009). Muhasebe Programı Öğrencilerinin Cinsiyet ve Öğretim Durumunun Muhasebe Mesleğine Yönelik Tutumları ile İlişkilendirilmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, 41(Ocak), 170-181.

Sekizsu, B, Coşkun Arslan, M. (2020). Muhasebeye Metaforik Bir Bakış Açısı. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi, 2(2), 167-186.

Yıldırım, S. (2015). Genel Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Derse İlişkin Beklentileri ve Başarı Durumlarının Değerlendirilmesi, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 14(44), 1-14.

muhasebe sistemi ve Anglo-Sakson sisteminden kaynaklanan SYSOHADA hükümleri, kaynaklarını uluslararası muhasebe standartlarında bulmaktadır. SYSCOHADA ve IAS/IFRS arasındaki ilk önemli fark, bu setlerin kullanıldığı ülke sayısı ile ilgilidir. Dünyada yaklaşık 115 ülkede Uluslararası Muhasebe Standartları kullanılırken, SYSCOHADA sadece 17 Afrika ülkesinde kullanılmaktadır. İkincisi, SYSCOHADA, yatırımcılara finansal bilgi sağlamayı amaçlayan uluslararası standartların aksine, daha çok kural/vergiye dayalı bir düzenlemedir. Ancak, OHADA muhasebe sisteminin en son revizyonu, çeşitli konularda IAS/UFRS standartlarına uyumla sonuçlanmıştır. Ayrıca, SYSCOHADA ülkelerinde artık borsada işlem gören şirketler için IAS/IFRS zorunludur. Ancak, bu şirketler de SYSCOHADA'ya tabidir. SYSCOHADA düzenleyicilerinin bu yaklaşımı, yerel hükümleri uluslararası muhasebe ile daha tutarlı hale getirmeyi amaçlamaktadır. Öte yandan, finansal tabloların sunum modelinin bulunmadığı uluslararası muhasebe standartlarının hükümlerinin aksine, SYSCOHADA, büyük ve orta ölçekli işletmeler için normal sistem ve küçük işletmeler için minimum nakit sistemi olmak üzere iki sunum modeli sunmaktadır. Diğer bir fark, SYSCOHADA'nın değerleme için temel olarak tarihi maliyet yöntemini kullanması, IAS standartlarının ise gerçeğe uygun değer yöntemini kullanmasıdır.Ayrıca, SYSCOHADA, hesap planı ve her bir hesabın işleyişi dahil olmak üzere çeşitli konularda geniş bir bilgiye sahiptir.

Genel olarak, bu iki muhasebe standardı arasındaki yakınsama veya farklılık, büyük ölçüde çalışılan standarda bağlıdır. Bu çalışma ışığında SYSCOHADA'nın karşılaştırmaya dahil edilen standartlar açısından Uluslararası Muhasebe Standartları ile büyük benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Ancak, bu muhasebe standartları arasında şekil ve içerik bakımından da bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bunun nedeni, OHADA üyesi ülkelerin muhasebe uygulamalarının ve mali yapısının IASB ve diğer ülkelerinkinden farklı olmasıdır. Ortak bir dil oluşturmada uluslararası muhasebe standartlarının önemi her geçen gün artmaktadır. Farklı ülkelerde geçerli olan farklı muhasebe standartları tüm ülkelerde aynı şekilde uygulanmalıdır. Bu, Uluslararası Muhasebe Standartları sayesinde mümkündür.

KAYNAKÇA

Alali, F., ve Cao, L. (2010). International financial reporting standards — credible and reliable? An overview. Advances in accounting, 26(1), 79-86. https://doi.org/10.1016/j.adiac.2010.02.001

AUDICF, ve SYSCOHADA. (2017). Acte uniforme relatif au droit comptable et à l'information financière & système comptable OHADA (SYSCOHADA). Journal officiel de l'OHADA N° spécial. https://www.ohada.com/uploads/actualite/3349/audcif-2017_jo-final.pdf(20/02/2022)

Degos, J. G., Levant, Y., & Touron, P. (2019). The history of accounting standards in French-speaking African countries since independence: the uneasy path toward IFRS. Accounting, Auditing & Accountability Journal, 32(1), 75–100. https://doi.org/10.1108/AAAJ-03-2016-245

Elad, C. (2015). The development of accounting in the franc zone countries in Ffrica. The International Journal of Accounting, 50(1), 75–100. https://doi.org/10.1016/j.intacc.2014.12.006

Joachim, N. E., Gaël, Y. F., Léonie, T. A. P., ve Myskinole, C. S. D. (2021). Adoption des normes IFRS dans l'espace OHADA: Fondement théorique, intérêt et enjeux. international journal of financial accountability, economics, management, and auditing (IJFAEMA), 3(6), 1031-1046. https://doi.org/10.52502/ijfaema.v3i6.186

Jules,Henri, M. (2018). Financial reporting for M&A: Local GAAP vs local IFRS. Evidence from Africa. Yüksek lisans Tezi. Masarykova univerzita, Faculty of Economics and Administration, Brno.

Moussa, M. A. (2020). Normes comptables internationales en Afrique: réalités et opportunités. Revue d'Etudes en Management et Finance d'Organisation, 4(11), Article 11. https://revues.imist.ma/index.php/REMFO/article/view/20907(06/03/2020)

Ngantchou, A. (2011). Le système comptable OHADA: Une réconciliation des modèles « européen continental » et « anglo-saxon » ? Comptabilite Controle Audit, Tome 17(3), 31-53. https://www.cairn.info/journal-comptabilite-controle-audit-2011-3-page-31.htm(03/04/2021)

Obert, R. (2021). Pratique des normes IFRS :référentiel et guide d'application (6 édition). Dunod.https://www.dunod.com/sites/default/files/atoms/files/Feuilletage_1295.pdf(20/04/2022)

OHADA. (2017). Guide-d-application-du-SYSCOHADA - Fichier PDF. https://www.ohada.com/uploads/actualite/3504/Guide-d-applicationIFRS.pdf(14/04/2022)

Tahar, M., ve Hamza, T. (2018). Le SYSCOHADA: Un véritable outil d'harmonisation comptable. حوليات جامعة بشار في العلوم الاقتصادية, 2(5), 342-366. https://www.asjp.cerist.dz/en/article/123099(29/05/2021)

Thıerno Dıallo, A. & Çevik, Z. (2021). Transıtıon From Local Accountıng Standards To Internatıonal Accountıng Standards: A Comparıson Between The Ohada Member Countrıes And Turkey . Yorum Yönetim Yöntem Uluslararası Yönetim Ekonomi ve Felsefe Dergisi,9(1),1-20.DOI: 10.32705/yorumyonetim.836360

Waffeu, Y. D. (2021). Harmonisation des normes comptables: Convergence du SYSCOHADA révisé vers les normes internationales. International Journal of Management Sciences, 4(3), Article 3. https://www.revue-isg.com/index.php/home/article/view/676(10/12/2021)

Walton, P. (2008). La comptabilité anglo-saxonne. La découverte. https://www.cairn.info/la-comptabilite-anglo-saxonne--9782707153784.htm(09/05/2021)

Türk Bankacılık Sektörü büyüme sürecini sürdürmektedir. Bu süreçte, 2022 Eylül sonu itibari ile krediler 6,835 trilyon TL büyüklük ile tarihi zirveye ulaşmıştır. Yine aynı dönem itibari ile gayrinakdi krediler 2,28 trilyon TL büyüklük ile tarihi zirve noktaya ulaşan bir diğer gösterge olmuştur. Özellikle ekonomide taahhüt işleri ile uğraşan ekonomik taraflar açısından işlerinin sürdürülebilirliği dikkate alındığında gayrinakdi kredilerin %72'sini oluşturan teminat mektupları oldukça önemli bir noktada yer almaktadır. Gerek ekonomik taraflar açısından gerekse ciddi bir büyüklüğe ulaşması dikkate alınarak bankalar açısından önemi nedeniyle bu çalışmada teminat mektubu işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ele alınmıştır.

Bankalar müşterilerine teminat mektubu vermek sureti ile bir taraftan uzun vadeli iş ilişkisi kurarken diğer taraftan müşterilerden komisyon geliri sağlamaktadır. Aynı zamanda bankalar teminat mektupları suretiyle müşterilerinin nakit akışını çekmekte, böylece diğer kredi ve ürünleri açısından çapraz satış imkânına da kavuşmaktadırlar.

Teminat mektupları çerçevesinde bankalar açısından önemli hususların başında teminat mektuplarının hızlı bir şekilde talep edilen zamanda verilmesi, doğru hesaplar altında muhasebeleştirilmesi ve böylece doğru raporlanması, komisyon tahsilatlarının zamanında yapılması, peşin tahsil edilen komisyonların düzgün bir şekilde vadeye yayılması gelmektedir. Banka müşterileri açısından bakıldığında ise önemli hususların başında teminat mektuplarının talep halinde hızlı bir şekilde verilmesi, komisyon tahsilatlarının zamanında ve düzgün yapılması, müşterilere daha sonra ilave finansal maliyet çıkarılmaması, mektubun iadesi halinde peşin tahsil edilen komisyonların iade edilmesi yer almaktadır. Tüm bu karmaşık ve kompleks süreç göz önünde bulundurulduğunda birçok işlem yapıldığı ortadadır. Bu kadar çok işlemin zamanında, doğru, THP'ye uygun yapılması hem bankalar hem de banka müşterileri açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışmada artan hacmi ve büyüklüğü dikkate alınarak teminat mektubu işlemlerinin nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği örnek işlemler üzerinden ele alınmıştır. Günümüzde artan teknoloji kullanımı ile birlikte teminat mektubu işlemlerini bankalarda bilgi sistemleri tarafından otomatik şekilde muhasebeleştirilmektedir. Bu kapsamda, sistemin hatalı kurgulanması veya banka içi/dışı faktörler sebebiyle bozulması gibi durumlar dışında bilgi sistemleri düzgün çalışacağı için çok fazla bir şey yapılması gerek olmayacaktır. Sonuç olarak bankalarda teminat mektubu işlemlerinin muhasebeleştirilmesi açısından sisteminin başta düzgün kurgulanması kritik öneme sahiptir. Sonraki süreçte yapılması gereken tek şey ise periyodik olarak sistemin düzgün işleyip işlemediğinin kontrol edilmesi olacaktır.

KAYNAKÇA

Akkaya, Z. V. (2015), "Banka Teminat Mektuplarında İhtiyati Tedbir Sorunu", İzmir Barosu Dergisi, 269-293.

Akyazan, S. (1974), "Tatbikatta Banka Teminat Mektuplarının Ortaya Çıkardığı Çeşitli Sorunlar", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 7(3), 567-579.

Alagözlü, N. (2007). Banka Teminat Mektupları: Türk Bankacılık Diline Bir Bakış . Türkbilig , (14) , 22-40 .

Başara, İ. (2009), "Banka Teminat Mektuplarının Hukuki Niteliği", TBB Dergisi, 83, 302-317.

BDDK, (2017a), "Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Aralık 2016", http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/15785tbs_temel_gostergeler_raporu_aralik_2016.pdf, Erişim tarihi: 20.05.2018.

BDDK, (2017b), "Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Haziran 2017", http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/TBSGG/16208tbs_temel_gostergeler_raporu_haziran_2017.pdf, Erişim tarihi: 08.08.2018.

BDDK, (2017c), "Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi Hakkında Tebliğ", 20.09.2017 tarihli ve 30186 sayılı Resmi Gazete.

BDDK, (2018), "Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Haziran 2018", http://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/veri_0014_37.pdf, Erişim tarihi: 14.10.2018.

BDDK, (2018), "Türk Bankacılık Sektörü Temel Göstergeleri Haziran 2022", https://www.bddk.org.tr/Veri/EkGetir/8?ekId=108, Erişim tarihi: 24.11.2022.

BDDK, (2022b), https://www.bddk.org.tr//BultenAylik/, Erişim tarihi: 24.11.2022.

BK, (2005), 5411 sayılı, 25983 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış.

Çetin, A., ve Dinç, Y. (2013), "Türkiye'de Teminat Mektupları: Uygulamalar ve Hukuki Sorunlar", Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 5(9), 67-92.

Davarcı, A. A., ve Bayram, O. (2016), "Teminat Mektubu ve Hukuki Niteliği", Mali Çözüm Dergisi, 136, 213-236.

Doğan, Elif, (2010), "Türk Hukuk Sisteminde Banka Teminat Mektupları", Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Güler, Muhammet Ali, (2011), "Teminat Mektuplarının Paraya Çevrilmesi", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

İbiş, C., Çatıkkaş, Ö. Ve Çelikdemir, N., Banka Muhasebesi İlkeler ve Uygulamalar, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, 2018.

Kartal, M. T., ve Demir, C. H. (2017), "Türkiye'de Katılım Bankacılığının Sektör Payı Hedefi Üzerine Bir Analiz", Route Educational & Social Science Journal, 14(3), 33-58.

Kök, İ. (2021). Banka Teminat Mektuplarından Doğan Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk. Banka Ve Finans Hukuku Dergisi, 10(37), 109 - 160.

Pellumbi, Sokol, (2006), "Banka Kredi Hukukunda Teminatlar", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Taşpolat, Ali (1989), Banka Garantileri, İstanbul.

Toker, A. G., (2012), "Yabancı Unsurlu Teminat Mektubu Sözleşmesine Uygulanacak Hukuk", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(Özel Sayı), 991-1052.

TTK, (2011), 13.011.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmi Gazete.

Türkçü, Ayşe Nilüfer, (2005), "Banka Teminat Mektuplarının Tazmininin İhtiyati Tedbir Kararı Alınarak Durdurulması", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Yılmaz, S. S. (2022). Banka Teminat Mektuplarında Teminat İlişkisinin Kurulması . Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi , 5 (2) , 19-30 .

- Bütçeleme çalışmalarına katkı sunar.
- İşletmenin yönetim sürecinde stokların değerlemesi, stratejik planlama, performans ölçümü ve maliyet muhasebesi gibi faaliyetlerin önemini daha görünür kılar.

Değer zinciri analizi, bir faaliyetin rekabet üstünlüğü sağlama yeterliliğini tespit etmek için maliyetinden daha yüksek bir değer sağlıyor mu sorusunun cevabını aramaktadır. Dolayısıyla faaliyetin yarattığı değer ve maliyet, temel araştırılması gereken iki konu olmaktadır. Müşteri için yaratılan değerin artırılabileceği noktaların ve maliyetin düşürülebileceği noktaların belirlenmesi, değer zinciri analizinin temel amacıdır. Dolayısıyla işletmenin rekabet üstünlüğü sağlayacağı alanı bulması için farklı değer faaliyetlerini tek tek incelemesi ve kritik faaliyetleri belirlemesi gerekmektedir. Faaliyetlerin değerini maliyetler temsil ettiği için maliyet davranışlarının ve bu maliyetleri ortaya çıkaran etmenlerin saptanması gerekmektedir. Her bir maliyet etmeninin ölçülebilir hale getirilmesi ve maliyet analizinin yapılması, değer zincirini yaratan faaliyetlerin maliyetlerini anlamaya ve değer zincirinin genel çerçevesini çizmeye yardımcı olacaktır (Basık, 2012: 245-249). Faaliyetlerin maliyetinin ortaya koyulması, maliyet düşürülebilecek faaliyetlerin tespit edilmesi, kritik faaliyetlerin belirlenmesi, maliyet davranışlarının saptanması ve maliyetleri ortaya çıkaran unsurların gözler önüne serilmesi başta olmak üzere değer zinciri analizinin ihtiyaç duyduğu birçok etken FTM tarafından sağlanmaktadır.

5. SONUÇ

İşletmelerin yönetim faaliyetinde ihtiyaç duyduğu doğru bilgiye sağlıklı bir şekilde ulaşabilmesi ve elde edilen bilginin yönetim faaliyetlerinde kullanılabilmesi için çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bunlar içerisinde faaliyet tabanlı maliyetleme, daha doğru maliyet bilgisi ortaya koymayı hedeflemekte ve bunu yaparken de işletme süreçlerini, özellikle de üretim sürecini, süreçteki "değer katan ve değer katmayan" unsurları detaylı bir şekilde işletme yönetimine sunmaktadır.

İşletmeler değer yaratmayan unsurları ortadan kaldırabildiği ve değer yaratan unsurları süreçlerine dahil ettiği ölçüde kârlılıkları da artma eğilimi gösterecektir. Burada sadece işletme için bir değer artışından söz etmek yetersiz olacaktır. Elde edilen değer müşteri açısından da bir anlam ifade etmelidir. Maliyet azalışının satış fiyatına yansıması veya üründeki müşteriyi cezbeden bir farklılık ortaya koyulması, müşteri açısından değer yaratıldığı anlamına gelmektedir. Tüm bunlar ise faaliyet tabanlı maliyetleme sisteminin desteğiyle değer zinciri analizi uygulandığında sağlıklı bir şekilde hayat bulacaktır. Çünkü değer zinciri analizi faaliyetleri, faaliyetlerdeki maliyetleri, faaliyetlerdeki değer katan ve değer katmayan unsurları ortaya koymayı ve bunlara müdahale etmeyi ilke olarak benimsemiştir ve bunu yaparken de ihtiyaç duyduğu yardımı faaliyet tabanlı maliyetleme yönteminden sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, D., & Papatya, N. (1997). "Tam zamanında üretim uygulamalarında faaliyet tabanlı maliyet sisteminin yararlı hale getirilmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, (2), (161-170).

Arzova, S. B. (2002), Faaliyet tabanlı maliyet yönetimi, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Basık, F.O. (2012), Rekabet stratejisinde maliyet yönetimi, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Büyükarıkan, U. (2021). Faaliyet tabanlı maliyetlemenin tarım sektöründe uygulanması. üretim ile işletme alanlarında teknolojik yenilikler ve sürdürülebilirlik - içinde (Ed. M.S. Öztürk) Efe Akademik Yayınları, İstanbul, (229-242).

Cooper, R., & Slagmulder, R. (1997). Target costing and value engineering, Productivity Press Portland, Oregon.

Elitaş, C. (2004). Sigorta İşletmeleri için maliyetleme önerisi: faaliyete dayalı maliyetleme, Muhasebe ve Denetime Bakış, Eylül, (139-162).

Garrison, R.H., Noreen, E.W., & Brewer, P.C. (2010). Managerial accounting, 13. Basım, McGraw-Hill Irwin.

Kaygusuz, S.Y., & Dokur, Ş. (2009). Maliyet muhasebesi, Dora Yayın Dağıtım, 1. Basım, Bursa.

Mahal, I., & Hossain, M.A. (2015). Activity-based costing (ABC) – An effective tool for better management, Research Journal of Finance and Accounting, 6(4), 66-74.

Öker, F., (2003), Faaliyet tabanlı maliyetleme, Literatür Yayıncılık, Birinci Basım, İstanbul.

Özal, H. (2021). Çağdaş maliyet yöntemlerinden zamana dayalı faaliyet tabanlı maliyetleme. muhasebe alanında yaşanan gelişmelere bilimsel yaklaşımlar - içinde (Ed. Ş. Karabulut) Gazi Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, (147-165).

Papatya, N. (1997). Küreselleşme sürecinde maliyetleme sistemlerinde çağdaş yaklaşımlar ve yeni gelişmeler, Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, (2), (197-208).

Savcı, M., & Haftacı, V. (2017). Değer zinciri analizinde değer yaratan faaliyetlerin ölçülmesinde faaliyet tabanlı maliyetlemenin (FTM) rolünün değerlendirilmesi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (34), (261-284).

Unutkan, Ö. (2010). Faaliyet tabanlı maliyet sistemi ve bir uygulama, Mali Çözüm, (97), (87-106).

Ülgen, H., & Mirze, S. K. (2014). İşletmelerde stratejik yönetim, Literatür Yayıncılık, 2. Basım, İstanbul.

Çalışmalar sonucunda elde edilen modeller vasıtasıyla hesaplanan değerler aşağıdaki amaçlarla kullanılabilir:

- Futbol kulübünün diğer kulüplerden transfer etmek istediği futbolcunun özelliklerine göre olması gereken ortalama fiyatın tespiti.
- Futbol kulübünün kadrosunda bulunun futbolcuların ilk kayıtlarından sonra değerlemelerinde, yeniden değerleme yönteminde gerçeğe uygun değerin tespiti.
- Kulüp altyapısından yetiştirilen futbolcuların başka kulüplere transfer olması durumunda özelliklerine göre olması gereken ortalama fiyatın tespiti.
- Kulüp altyapısından yetiştirilen futbolcuların (muhasebe standartları kabul etmese de) finansal tablolara dahil edilebileceği fiyatın tespiti.
- Kulüplerin değer analizlerinde, kadrolarının toplam değerinin tespiti.
- Kulüplerin yapılacak finansal analizinde daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesi.
- Transfer piyasasının daha gerçekçi fiyatlarla şekillenmesi.
- Diğer spor dallarındaki sporcuların, değerlemelerinin yapılabilirliğinin tespiti.

Futbolcuların değer tespiti, bu değerlerin finansal tablolarda gösterimi ve transfer piyasasında kullanımı temel amaçları ile geliştirilen modele dair kısıtlar giderildiğinde daha yüksek açıklama kapasitesine sahip bir model elde edilebilir. Öncelikle; bilimsel olarak tespit edilmiş ve gerçek verilere ulaşım sağlandığı takdirde modelin tanımlamakta yetersiz kaldığı kısımların oranı azaltılabilir. Yine ulaşılan verilerin en az son beş yıllık süreci kapsaması ve piyasanın taraflarını oluşturan, alış ve satış yapan kulüpler, oyuncular oyuncun menajerleri gibi tarafların piyasa davranışlarının da analiz edilmesi öngörülemez etkileri azaltabilir.

KAYNAKÇA

Abeysekera, I. ve Guthrie, J. (2004). Human Capital Reporting in a Developing Nation. The British Accounting Review, 36(3), 251–268. doi:https://doi.org/10.1016/j.bar.2004.03.004

Abeysekera, I. ve Guthrie, J. (2005). An Empirical Investigation of Annual Reporting Trends of Intellectual Capital in Sri Lanka. Critical Perspectives on Accounting, 16(3), 151–163. doi:https://doi.org/10.1016/S1045-2354(03)00059-5

Amir, E. ve Livne, G. (2005). Accounting, Valuation and Duration of Football Player Contracts. Journal of Business Finance & Accounting, 32(3–4), 549–586. doi:https://doi.org/10.1111/j.0306-686X.2005.00604.x

Bontis, N., Chua Chong Keow, W. ve Richardson, S. (2000). Intellectual Capital and Business Performance in Malaysian Industries. Journal of Intellectual Capital, 1(1), 85–100. doi:https://doi.org/10.1108/14691930010324188

de Albuquerque, N. R., Vellasco, M. M. M. R., Mun, J. ve Housel, T. J. (2012). Human Capital Valuation and Return of Investment on Corporate Education. Expert Systems with Applications, 39(15), 11934–11943. doi:https://doi.org/10.1016/j.eswa.2012.03.002

Edvinsson, L. ve Malone, M. S. (1997). Intellectual Capital: Realizing Your Company's True Value By Finding It's Hidden Roots. New York: Harper Colins Publishers.

Edvinsson, L. ve Sullivan, P. (1996). Developing A Model For Managing Intellectual Capital. European Management Journal, 14(4), 356–364. doi:https://doi.org/10.1016/0263-2373(96)00022-9

El-Bannany, M. (2008). A Study of Determinants of Intellectual Capital Performance in Banks: the UK Case. Journal of Intellectual Capital, 9(3), 487–498. doi:https://doi.org/10.1108/14691930810892045

Fazlagic, A. (2005). Measuring The Intellectual Capital Of A University. OECD Conference on Trends in the Management of Human Resources in Higher Education içinde (s. 9). Paris: OECD. http://fazlagic.pl/wp-content/uploads/2020/09/Measuring-Intellectual-Capital-of-Universities-1.pdf adresinden erişildi.

Goshunova, A. (2013). The Impact of Human Capital Accounting on the Efficiency of English Professional Fooball Clubs. European Applied Studies: Modern Approaches in Scientific Researches, 2nd International Scientific Conference içinde . Stuttgart: ORT Publishing. https://mpra.ub.uni-muenchen.de/45721/1/MPRA_paper_45721.pdf adresinden erişildi.

Gürbüz Gökçen, Ataman, B. ve Çakıcı, C. (2016). Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları (2. bs.). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

Ho Kim, S. ve Taylor, D. (2011). Labour Cost Disclosures: Have IFRSs Made a Difeerence? Journal of Human Resource Costing & Accounting, 15(2), 127–146. doi:https://doi.org/10.1108/14013381111157346

Iqbal Chaudhry, N. ve Azam Roomi, M. (2010). Accounting forthe Development of Human Capital in Manufacturing Organizations – A Study of the Pakistani Textile Sector. Journal of Human Resource Costing & Accounting, 14(3), 178–195. doi:https://doi.org/10.1108/14013381011095463

Kai Wah Chu, S., Hang Chan, K. ve Wu, W. W. Y. (2011). Charting Intellectual Capital Performance of the Gateway to China. Journal of Intellectual Capital, 12(2), 249–276. doi:https://doi.org/10.1108/14691931111123412

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu. (2022). TMS 38: Maddi Olmayan Varlıklar. TFRS 2022 Seti (Kırmızı Kitap). 10 Kasım 2022 tarihinde https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS_TFRS_Setleri/2022/Kirmizi_Kitap/tms/TMS 38.pdf adresinden erişildi.

Kaya, F. B., Sahin, G. G. ve Gurson, P. (2010). Intellectual capital in organizations. Problems and Perspectives in Management, 8(1), 153–160.

Khan, H.-U.-Z. ve Khan, R. (2010). Human Capital Disclosure Practices of Top Bangladeshi Companies. Journal of Human Resource Costing & Accounting, 14(4), 329–349. doi:https://doi.org/10.1108/14013381011105984

Klomp, J. (2013). The Measurement of Human Capital: A Multivariate Macro-Approach. Qual Quant, 47, 121–136. doi:https://doi.org/10.1007/s11135-011-9507-0

Kok, J. A. (2012). Intellectual Capital Management At Universities.

https://ujcontent.uj.ac.za/esploro/outputs/doctoral/Intellectual-capital-management-at-universities/9911547707691?institution=27UOJ_INST#file-0 adresinden erişildi.

Leon Haverkamp. (2010). What Determines the Transfer Fee of a Soccer Player? Evidence from the Dutch Eredivisie. Universiteit van Amsterdam.

Ming Chen, H. ve Jun Lin, K. (2004). The Role of Human Capital Cost in Accounting. Journal of Intellectual Capital, 5(1), 11–130. doi:https://doi.org/10.1108/14691930410512950

Moreno-Jimènez, J. M. (2011). An AHP/ANP Multicriteria Methodology to Estimate the Value and Transfer Fees of Professional Football Players. Proceedings of the International Symposium on the Analytic Hierarchy Process 2011 içinde . Sorrento/Naples/Italy. https://www.isahp.org/uploads/110_025_moreno_jimenez_001.pdf adresinden erişildi.

Nielsen, C. ve Montemari, M. (2012). The Role of Human Resources in Business Model Performance: The Case of Network-Based Companies. Journal of Human Resource Costing & Accounting, 16(2), 142–164. doi:https://doi.org/10.1108/14013381211284254

O'Regan, P., Kennedy, T., O'Donnell, D., Bontis, N. ve Cleary, P. (2005). Exploring Intellectual Capital Practice in the Irish ICT Sector. London. https://www.researchgate.net/profile/Tom-Kennedy-8/publication/242750597_Exploring_Intellectual_Capital_Practice_in_the_Irish_ICT_Sector/links/0c960526951988eb04000000/Exploring-Intellectual-Capital-Practice-in-the-Irish-ICT-Sector.pdf adresinden erişildi.

Risaliti, G. ve Verona, R. (2013). Players' Registration Rights in the Financial Statements of the Leading Italian Clubs: A Survey of Inter, Juventus, Lazio, Milan and Roma. Accounting, Auditing & Accountability Journal, 26(1), 16–47. doi:https://doi.org/10.1108/09513571311285603

Roslender, R. ve Stevenson, J. (2009). Accounting for People: A Real Step Forward or More A Case of Wishing and Hoping? Critical Perspectives on Accounting, 20(7), 855–869. doi:https://doi.org/10.1016/j.cpa.2007.02.003

Rowbottom, N. (2002). The Application of Intangible Asset Accounting and Discretionary Policy Choices in the UK Football Industry. The British Accounting Review, 34(4), 335–355. doi:https://doi.org/10.1006/bare.2002.0215

Samudhram, A., Shanmugam, B. ve Lock Teng Low, K. (2008). Valuing Human Resources: An Analytical Framework. Journal of Intellectual Capital, 9(4), 655–667. doi:https://doi.org/10.1108/14691930810913203

Samudhram, A., Sivalingam, G. ve Shanmugam, B. (2010). Non-disclosure of Human Capital-based Information: Theoretical Perspectives. Journal of Human Resource Costing & Accounting, 14(2), 106–128. doi:https://doi.org/10.1108/14013381011062621

Steen, A., Welch, D. ve McCormack, D. (2011). Conflicting Conceptualizations of Human Resource Accounting. Journal of Human Resource Costing & Accounting, 15(4), 299–312. doi:https://doi.org/10.1108/14013381111197234

Sullivan, P. H. (1998). Profiting From Intellectual Capital – Extracting Value From Innovation. New York: John Wiley & Sons Inc.

Sullivan, P. H. (2000). Value – Driven Intellectual Capital – How To Convert Intangible Corporate Assets Into Market Value. New York: John Wiley & Sons Inc.

Trequattrini, R., Lombardi, R. ve Nappo, F. (2012). The Evaluation of the Economic Value of Long Lasting Professional Football Player Performance Rights. WSEAS Transactions on Business and Economics, 9(4), 199–218.

Tseng, C.-Y. ve James Goo, Y.-J. (2005). Intellectual Capital and Corporate Value in an Emerging Economy: Empirical Study of Taiwanese Manufacturers. R and D Management, 35(2), 187–201. doi:10.1111/j.1467-9310.2005.00382.x

Tunaru, R., Clark, E. ve Viney, H. (2005). An Option Pricing Framework for Valuation of Football Players. Review of Financial Economics, 14(3–4), 281–295. doi:https://doi.org/10.1016/j.rfe.2004.11.002

UEFA. (2018). UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations. Switzerland: UEFA. https://documents.uefa.com/v/u/MFxeqLNKelkYyh5JSafuhg adresinden erişildi.

Wickramasinghe, V. ve Fonseka, N. (2012). Human Resource Measurement and Reporting in Manufacturing and Service Sectors in Sri Lanka. Journal of Human Resource Costing & Accounting, 16(3), 235–252. doi:https://doi.org/10.1108/14013381211286388

Zéghal, D. ve Maaloul, A. (2010). Analysing Value Added as an Indicator of Intellectual Capital and Its Consequenceson Company Performance. Journal of Intellectual Capital, 11(1), 39–60. doi:https://doi.org/10.1108/14691931011013325

Zoccali, C. (2011). The Role of Financial Indicators in the Life of Italian Football Clubs. Rivista Di Diritto ed Economia dello Sport, 7(3), 83–101.

Ayrıca, genel paket tur memnuniyetinin, her iki grup için de bu değişkenler ile davranışsal niyetler arasında aracılık yaptığı sonucuna varmaktadırlar. Chen vd. (2014) memnuniyetle ilgili olarak; donanımlı bir otel odasının temizlik, konfor, dekorasyon, aydınlatma, genel memnuniyet ve oda tavsiyesi açısından müşteri memnuniyetini önemli ölçüde artırabileceği sonucuna varmaktadırlar. Yine incelenen makalelerde Liao ve Çuang (2020), Tayvanlı turistlerin Japonya'da paket turları seçerken göz önünde bulundurdukları en önemli özelliklerin sırayla 'çekicilik', 'konaklama', 'kalış süresi', 'fiyat', 'mutfak', 'ulaşım' ve 'mevsim' olduğu sonucuna varmaktadır. Her turist grubunun ilgi duydukları turizm çeşidine göre farklı olarak değerlendirilmesi turist beklentileri yönünden daha net sonuçlara ulaşmayı sağlayacağından (Ören ve Ören, 2020), paket turlarda beklenti ve memnuniyetle ilgili daha fazla ve detaylı çalışma yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda paket turlara katılan turistlerin turun içeriğine, türüne, amacına ve katılanların beklentilerine göre ele alınmaları gerektiği söylenebilir.

Tur yönetimiyle ilgili olarak, incelenen makalelerde iyi organize edilmiş transfer hizmetleri ve profesyonel rehber hizmetlerinin, ulaşım aracı ve bilgilendirme ile ilgili düşük performansı tolere ettiği (Albayrak vd., 2016) ve dürüstlüklerine özel bir vurgu yapılarak grup liderlerinin/yerel rehberlerin önemi ortaya koyul-maktadır (Jin vd., 2014).

Satın alma davranışıyla ilgili olarak; hizmet sağlayıcılar tarafından tur katılımcılarını satın almaya ikna etmek için aranan faydaların, algılanan sempatinin ve sosyal kabulün sıklıkla kullanıldığını ortaya koyan (Chang, 2014) ve ailenin problem tanıma ve nihai karar aşamalarında ortak karar verme eğiliminde olduğunu ve bilgi arama aşamasında eşlerin baskın bir rol oynadığını ortaya koyan (Wang vd., 2004) çalışmalar incelenen makalelerin bu alanda katkı sağladığını göstermektedir.

Bu çalışmaların yaklaşık 20 yılda yayınlanan makalelerden oluştuğu ve dünya genelinde çok fazla üretilen ve satın alınan paket turların olduğu düşünüldüğünde bu konuda yayınlanmış makalelerin daha da artırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu konu ile ilgili yapılacak çalışmaların paket turun ‘konaklama, yeme-içme, ulaşım, rehberlik, turistik destinasyonlar, şehirler ve ülkeler’ gibi unsurlarla bağlantılı olması nedeniyle, birçok farklı alanla birlikte yürütülmesi hem uygulamada hem de teoride katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Abdollahi, S. M., Ranjbarian, B., Kazemi, A. (2020). An Investigation of the Antecedents of Consumers' Confusion in Purchasing an Outbound Package tour in the City of Isfahan by Fuzzy Delphi Method. Iranian Journal of Management Studies, 13(3), 527-564. doi: 10.22059/ijms.2020.278554.673581

Albayrak, T., Caber, M., Hutcheson, G.D., Moutinho, L. (2016). The Main and Interaction Effects of Package Tour Dimensions on the Russian Tourists’ Satisfaction, Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism, 17:3, 274-289, DOI: 10.1080/1528008X.2015.1048921

Alegre, J., Sard, M., (2015). When Demand Drops And Prices Rise: Tourist Packages in The Balearic Islands During the Economic Crisis. Tour. Manag 46, 375

Atsız, O., Akova, O., Cetin, G. (2021). Examining Package Tourists' Experience On Overall Package Tour Satisfaction And Behavioral Intentions: First-Time Versus Repeat Package Tourists. Anais Brasileiros de Estudos Turísticos - ABET. 11. 1-18. 10.34019/2238-2925.2021.v11.32376.

Batabyal, A. A., Alao, O. (2015). On the Sale of Package Tours to Infinitely Many Possible Types of Tourists, Int. J. Tourism Res., 17, pages 1– 3, doi: 10.1002/jtr.1948

Campo, S., Yagüe, M. J. (2008). Research Note: Effects of Price on Tourist Satisfaction. Tourism Economics, 14(3), 657–661. https://doi.org/10.5367/000000008785633596

Chang, YH. (2020). Identifying positions and roles of travel agencies based on relationship redundancy in a package tour network. Heliyon. 2020 Jan 20; 6(1): e03227. doi: 10.1016/j.heliyon.2020 .e03227. PMID: 31993520; PMCID: PMC6971391.

Ceylan, U., Güven, Ö.Z. (2017). Yerli Turistlerin Satın Aldıkları Yurtdışı (Outgoing) Paket Turları Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2 (2), 493-514.

Chang, J., Wang, K-C., Guo, Y-Z., Su, C-J., Yen, S-J. (2007). Trends in Outbound Group Package Tours in China and Taiwan: A Marketing Mix Perspective. Tourism Analysis. 12. 0-0. 10.3727/108354207782212413.

Chang, D-S., Chung, J-H. (2012) Risk Evaluation of Group Package Tour Service Failures that Result in Third-Party Complaints, Journal of Travel & Tourism Marketing, 29:8, 817-834, DOI: 10.1080/10548408.2012.730947

Chang, J.C.. (2007). Travel Motivations of Package Tour Travelers. Tourism. 55. 157-176.

Chang, J-C. (2014). Selling Strategies and Shopping Behavior—An Example of Taiwanese Guided Package Tourists to Mainland China Destinations, Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism, 15:2, 190-212, DOI: 10.1080/1528008X.2014.889532

Chang, S.-Y., Yen, C.-H., Lai, H-R. (2020). Tour member fit and tour member–leader fit on group package tours: Influences on tourists' positive emotions, rapport, and satisfaction. Journal of Hospitality and Tourism Management. 42. 235-243. 10.1016/j.jhtm.2020.01.016.

Chen, H., Weiler, B., Young, M. (2018). Examining Service Shortfalls: A Case Study of Chinese Group Package Tours to Australia. Journal of Vacation Marketing, 24(4), 371–386. https://doi.org/10.1177/1356766717750420

Chen, N., Masiero, L., Hsu, C. H. C. (2019). Chinese Outbound Tourist Preferences for All-Inclusive Group Package Tours: A Latent Class Choice Model. Journal of Travel Research, 58(6), 916–931. https://doi.org/10.1177/0047287518794331

Chen, C-M., She, C-M., Lin, Y-C. (2020) The Effect of Travel Experience on Price–Satisfaction Link – Evidence From Group Package Tours, Current Issues in Tourism, 23:3, 317-322, DOI: 10.1080/13683500.2018.1509063

Chen, W-Y., Wang, K-C., Luoh, H-F., Shih, J-F., You, Y-S. (2014) Does a Friendly Hotel Room Increase Senior Group Package Tourists' Satisfaction? A Field Experiment, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 19:8, 950-970, DOI: 10.1080/10941665.2013.833123

Cheng, J-C., Wu, C-S., Yen, C-H., Chen, C-Y. (2016). Tour Leader Attachment and Customer Citizenship Behaviors in Group Package Tour: The Role of Customer Commitment, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 21:6, 642-657, DOI: 10.1080/10941665.2015.1068192

Cheng, T-M., Hong, C-Y. (2019). Exploring Tour Member Misbehavior in Group Package Tours. Tourism Management. 71. 43. 10.1016/j.tourman.2018.09.018.

Chiang, C-Y., Chen, W-C. (2014) The Impression Management Techniques of Tour Leaders in Group Package Tour Service Encounters, Journal of Travel & Tourism Marketing, 31:6, 747-762, DOI: 10.1080/10548408.2014.889641

Davies, B., Downward, P. (2007). Exploring Price and Non-Price Decision Making in the UK Package Tour Industry: Insights from Small-Scale Travel Agents and Tour Operators. Tourism Management. 28. 1236-1261. 10.1016/j.tourman.2006.09.020.

Duman, T. (2003). Paket Tur Değeri: Teori ve Öneriler. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 14 (1), 45-55. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/atad /issue/53055/702619

Filimonau, V., Dickinson, J., Robbins, D., Reddy, M. (2013). The role of 'Indirect' Greenhouse Gas Emissions in Tourism: Assessing the Hidden Carbon Impacts From a Holiday Package Tour. Transportation Research Part A: Policy and Practice. 54. 78-91. 10.1016/j.tra.2013.07.002.

Hacıoğlu, N. (2006). Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü. Nobel Yayınevi, 6. Baskı, ANKARA

Heimtun, B. (2011). The Group Package Tour and Sociability: Contesting Meanings. Tourism Review International. 14. 3-15. 10.3727/154427211X12954639814812.

Huang, S., Hsu, C. H. C., Chan, A. (2010). Tour Guide Performance and Tourist Satisfaction: a Study of the Package Tours in Shanghai. Journal of Hospitality & Tourism Research, 34(1), 3–33. https://doi.org/10.1177/1096348009349815

Hwang, J., Lee, J-H. (J). (2019) Antecedents and Consequences of Brand Prestige of Package Tour in the Senior Tourism Industry, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 24:7, 679-695, DOI: 10.1080/10941665.2019.1623274

Ji, M., Guo, W., Chen, Z., Morgan, N. (2022) Managing Tourist Congestion: Insights from Chinese Package Tours to the UK and Ireland, Current Issues in Tourism, DOI: 10.1080/13683500.2022.2037525

Jin, T., Lin, V.S., Hung, K. (2014). China's Generation Y's Expectation on Outbound Group Package Tour, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 19:6, 617-644, DOI: 10.1080/10941665.2013.806939

Kaiserfeld, T. (2010.) From Sightseeing to Sunbathing: Changing Traditions in Swedish Package Tours; from Edification by Bus to Relaxation by Airplane in the 1950s and 1960s, Journal of Tourism History, 2:3, 149-163, DOI: 10.1080/1755182X.2010.523147.

Kopper, C. (2009). The Breakthrough of the Package Tour in Germany after 1945. Journal of Tourism History. 1. 67-92. 10.1080/17551820902742798.

Küçükaslan, N. (2009). Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması ve Tur Yönetimi. Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul.

Lee, YI., Chang, CH., Chen, YS. (2013). The Influence of Novelty, Flexibility, and Synergy of Package Tours on Tourist Satisfaction: An Analysis of Structural Equation Modeling (SEM). Qual Quant 47, 1869–1882 (2013). https://doi.org/10.1007/s11135-011-9631-x

Liao, C.-S., Chuang, H.-K. (2020). Tourist preferences for package tour attributes in tourism destination design and development. Journal of Vacation Marketing, 26(2), 230–246. https://doi.org/10.1177/1356766719880250.

Lin, C-T., Lee, C., Chen, W-Y. (2007). Quality Selection Criteria of Travel Intermediaries, Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism, 7:4, 49-72, DOI: 10.1300/J162v07n04_03

Lin, C-T., Wang, K.C., Yeh, C., Chen, W-Y. (2007) Shedding Some Light on Single-Parent Families' Travel Preferences in Group Package Tours, Loisir et Société / Society and Leisure, 30:2, 465-488, DOI: 10.1080/07053436.2007.10707761

Louisa Yee-Sum Lee, Henry Tsai, Nelson K. F. Tsang, Ada S. Y. Lo (2012) Selection of Outbound Package Tours: The Case of Senior Citizens in Hong Kong, Journal of China Tourism Research, 8:4, 450-468, DOI: 10.1080/19388160.2012.729407.

Ludwig, T. (2004). Vertical Integration in the European Package Tour Business. Annals of Tourism Research - ANN TOURISM RES. 31. 475-478. 10.1016/j.annals.2003.12.007.

Mazan, İ. (2021). Yerel Çekiciliklerin Markalaşmalarında Tur Bileşenlerinin ve Turist Rehberlerinin Rolleri. Doktora Tezi, Afyon Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mazan, İ. ve Özdemir, Ş. (2020). Turistik Çekiciliklerin Markalaşmalarında Turist Rehberleri Üzerine Bir Araştırma, Turist Rehberliği Dergisi, 3(1), 59-73.

Moutinho, L., Caber, M., Santos S. M., Albayrak, T. (2015). Impact of Group Package Tour Dimensions on Customer Satisfaction (an ANNs Application). Tourism Analysis. 20. 619-629. 10.3727/108354215X14464845877913.

Mwesiumo, D., Halpern, N., Buvik, A. (2019). Effect of Detailed Contracts and Partner Irreplaceability on Interfirm Conflict in Cross-Border Package Tour Operations: Inbound Tour Operator's Perspective. Journal of Travel Research, 58(2), 298–312. https://doi.org/10.1177/0047287517746016

O'Sullivan, E. L., Spangler, K. J. (1 998). Experience Marketing: Strategies for the New Millenium. State College: Veniure Publications

Ören, T. Ş., Ören, V. E. (2020). Turistler Açısından Sürdürülebilir Bir Destinasyondan Beklentilerin Belirlenmesi. AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 23 (1), 18-51.

Räikkönen, J., Honkanen, A. (2013). Does Satisfaction with Package Tours Lead to Successful Vacation Experiences? Journal of Destination Marketing & Management. 2. 108–117. 10.1016/j.jdmm.2013.03.002.

Reader, I. (1987) From Asceticism to the Package Tour—The Pilgrim's Progress in Japan, Religion, 17:2, 133-148, DOI: 10.1016/0048-721X(87)90053-4

Ren, L. (2022). Chinese Tourists' Changing Behavior in Package Tours: The Suppliers' Account. Tourist Studies, 0(0). https://doi.org/10.1177/14687976221129644

Shekarchizadeh, Z., Ranjbarian, B., Ghasemi, V. (2018). Factors Affecting Information Search Behavior in Purchasing an Outbound Package Tour: A Thematic Analysis. Iranian Journal of Management Studies, 11(3), 463-486. doi: 10.22059/ijms.2018.249343.672960

Taylor, P. (1996). Oligopoly or Contestable Markets in the UK Package Tour Industry?, The Service Industries Journal, 16:3, 379-388, DOI: 10.1080/02642069600000034

Thrane, C. (2005). An Examination of the Norwegian Demand for Package Tours Abroad in the 1990s. Tourism Analysis. 9. 343-354. 10.3727/108354205789807265.

Trakulmaykee, N., Wongsirichot, T., Trakulamykee, Y. (2018). A Comparative Study of Factors' Influences Affecting Tourists' Intention to Use Mobile Food Information: Independent Tourists and Package Tourists. International Journal of Innovation and Technology Management. 15. 1850002-1 . 10.1142/S0219877018500025.

Triantafillidou, A., Koritos, C., Chatzipanagiotou, K., Vassilikopoulou, A. (2010). Pilgrimages: the "promised land" for travel agents?. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 22(3), 382-398.

Tsaur, S-H., Wang, C-H., Yen, C-H., Liu, H-H. (2017). Relationship between the Arrangement of Shopping Activities and Consumer Prepurchase Perceptions of Group Package Tours, Asia Pacific Journal of Tourism Research, 22:7, 758-770, DOI: 10.1080/10941665.2017.1331920

Ünal, O. (2009). Turkish Visitors to Italy: Notes on the Cultural Package Tourist. Tourism Analysis. 14. 127-135. 10.3727/108354209788970216.

Walton, J. K. (2011). The Origins of the Modern Package Tour?: British Motor-Coach Tours in Europe, 1930–70. The Journal of Transport History, 32(2), 145–163. https://doi.org/10.7227/TJTH.32.2.3

Wang, K-C., Chen, J-S., Chou, S-H. (2007). Senior Tourists' Purchasing Decisions in Group Package Tour, Anatolia, 18:1, 23-42, DOI: 10.1080/13032917.2007.9687034

Wang, K-C., Chou, S-H., Su, C-J.,Tsai, H-Y. (2007). More Information, Stronger Effectiveness? Different group package tour advertising components on web page. Journal of Business Research. 60. 382-387. 10.1016/j.jbusres.2006.09.024.

Wang, K. C., Jao, P. C., Chan, H. C., Chung, C. H. (2010). Group Package Tour Leader's Intrinsic Risks. Annals of Tourism Research, 37(1), 154-179. https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.08.004

Wang, K-C., Jao, P-C., Lin, Y-S., Guo, Y-Z. (2009) Exploring Attractive Messages in Group Package Tour Newspaper Advertisements, International Journal of Advertising, 28:5, 843-862, DOI: 10.2501/S0265048709200928

Wang, K-C., Hsieh, A-T, Chen, W-Y. (2002). Is the Tour Leader an Effective Endorser for Group Package Tour Brochures? Tourism Management. 23. 489-498. 10.1016/S0261-5177(02)00004-3.

Wang, K-C., Hsieh, A-T., Huan, T-C. (2000). Critical Service Features in Group Package Tour: An Exploratory Research. Tourism Management. 21. 177-189. 10.1016/S0261-5177(99)00047-3.

Wang, K-C., Hsieh, A-T., Yeh, Y-C., Tsai, C-W. (2004). Who is the Decision-Maker: The Parents or the Child in Group Package Tours? Tourism Management. 25. 183-194. 10.1016/S0261-5177(03)00093-1.

Wang, K-C., Jao, P-C., Lin, Y-S., Guo, Y-Z. (2009). Exploring Attractive Messages in Group Package Tour Newspaper Advertisements. International Journal of Advertising - INT J ADVERT. 28. 10.2501/S0265048709200928.

Wang, K-C., Ma, A-P., Hsu, M-T. Jao, P-C., Lin, C-W. (2013). Seniors' Perceptions of Service Features on Outbound Group Package Tours. Journal of Business Research. 66. 1021–1027. 10.1016/j.jbusres.2011.12.026.

Wong, J-Y., Lee, W-H. (2012). Leadership through Service: An Exploratory Study of the Leadership Styles of Tour Leaders. Tourism Management. 33. 1112–1121. 10.1016/j.tourman.2011.11.022.

Yin, C-Y., Poon, P. (2016). The Impact of Other Group Members on Tourists' Travel Experiences: A Study of Domestic Package Tours in China. International Journal of Contemporary Hospitality Management. 28. 640-658. 10.1108/IJCHM-07-2014-0340.

You, P.-S., Chen, M.-H., Su, C.-H. (J). (2021). Travel Agent's Tour Selection and Sightseeing Bus Schedule for Group Package Tour Planning. Tourism Economics, 27(1), 220–242. https://doi.org/10.1177/1354816619887860

6. SONUÇLAR

Nöropazarlama, pazarlama alanında nörobilim metodolojilerini içeren tüketici davranışını analiz etmenin ve anlamanın yeni bir yoludur. Piyasada avantaj elde etmek için motive olan şirketler pazarlama karması ile ilgili hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için nöropazarlama şirketlerini istihdam edilmelidir (Gang vd., 2012:92). Nörogörüntüleme tekniklerine duyulan büyük coşku, beyin temelli anlatılar ve beyin tarama görüntülerine duyulan hayranlık, hepsi bir arada alandaki bazı sınırlamaları bulanıklaştırmaktadır.

fMRI, PET, EEG gibi nöropazarlama araştırmalarında kullanılan araçlar, geleneksel pazarlama araştırmalarında kullanılan araçlardan çok daha pahalıdır. Bu nedenle, bu araçların taşınamazlığı ve yüksek maliyetleri, nöropazarlama araştırmalarındaki en belirgin sınırlamalardan bazılarıdır **(**Morris vd., 2009:782**)**. Açıklanan araçların uygulanması, kontrollü bir laboratuvar ortamı gerektirir. Laboratuarlar, insanların bazı reklam uyaranlarına maruz kaldığı gerçek dünya durumunun yeterli bir temsili değildir. Bazı markalara, reklamlara vb. maruz kaldığımız sayısız durumda başka insanlarla çevriliyiz (örn. sosyal etkinlikler, ortak faaliyetler vb). Bu bağlamsal faktörler, pazarlama uyaranları deneyimimize tamamen farklı bir boyut kazandırıyor. Kontrollü laboratuvar ortamlarında, denekler bu bağlamsal faktörlerden tamamen izole edilir. Ayrıca, pazarlama araştırmasında geleneksel deneysel tasarımlara kıyasla daha basit deneysel tasarımlar (fMRI çalışmalarında olduğu gibi), deneysel bir prosedür sırasında deneklerin vücutlarının hareket etmesiyle ilgili zorluklar ve araştırmadaki az sayıda denek araştırma üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Güvenilir ampirik bulguların eksikliği (yani, beyin fonksiyonlarının eksik haritası), fMRI, PET, vb. gibi nörogörüntüleme araçlarıyla elde edilen sonuçların aşırı yorumlanmasının altında yatan temel faktörlerden biridir. Çoğu durumda, nöropazarlama araştırması tek bir aracın uygulanmasına dayanır (Ariely ve Berns, 2010: 288).

Birden fazla aracın uygulanması, bu alandaki bulguların güvenilirliğine ve artan geçerliliğine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır. Başka bir deyişle, bir aracın zayıflığı bir başkası tarafından kapatılacaktır. Şimdilik, nöropazarlamanın hizmetindeki mevcut teknolojinin bu davranıştan sorumlu beyin yapılarını doğru bir şekilde tanımlama açısından bazı belirli tüketici davranışları üzerinde nihai bir cevaba sahip olmadığından emin olmalıyız.

KAYNAKÇA

Akdemir, B. & Kırmızıgül, B. (2015). Turistlerin geldikleri ülkelere göre destinasyon algıları arasındaki farklılığı belirlemeye yönelik bir araştırma. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 221-242.

Alsharif, A., Baharun, R., & Salleh, N. (2021). The neural correlates of emotion in decision-making. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 11(7): 64-77.

Alvino, L., Pavone, L., Abhishta, A., & Robben, H. (2020). Picking your brains: where and how neuroscience tools can enhance marketing research. Frontiers in Neuroscience, 14: 2-26

Ariely, D., & Berns, G. S. (2010). Neuromarketing: the hope and hype of neuroimaging in business. Nature Reviews Neuroscience, 11(4), 284-292.

Bercea, M. D. (2012). Anatomy of methodologies for measuring consumer behavior in neuromarketing research. In Proceedings of the Lupcon Center for Business Research (LCBR) European Marketing Conference. Ebermannstadt, Germany

Coşkun, P. (2022). Gizli kalan kararlar: Nöropazarlama, Ulusal ve Küresel Ölçekte Tüm Yönleriyle Pazarlama. (Ed. Şahin Karabulut). Ankara: Gazi Kitabevi.

Coşkun, P., & Yücel, A. (2021). Eeg yöntemi ile tüketicilerin elektronik ticaret sitelerine yönelik algıları üzerine deneysel bir çalışma. Vizyoner Dergisi, 12 (29), 286-298.

Farah, M. J. (2013). Neuroscience and neuroethics in the 21st century. The Oxford Handbook of Neuroethics, 761–781.

Fisher, C. E., Chin, L., & Klitzman, R. (2010). Defining neuromarketing: practices and professional challenges. Harvard Review of Psychiatry, 18(4), 230-237.

Fortunato, V. C. R., Giraldi, J. D. M. E., & De Oliveira, J. H. C. (2014). A review of studies on neuromarketing: Practical results, techniques, contributions and limitations. Journal of Management Research, 6(2), 201.

Gang, D.-J., Lin, W., Qi, Z., & Yan, L. L. (2012). Neuromarketing: marketing through science. paper presented at the international joint conference on service sciences. Service Innovation in Emerging Economy: Cross-Disciplinary and Cross-Cultural Perspective. Shangai, China.

Gill, R., & Singh, J. (2020). A study of neuromarketing techniques for proposing cost effective information driven framework for decision making. Materials Today: Proceedings.

Hubert, M., Kenning P. (2008). A current overview of consumer neuroscience. Journal of Consumer Behaviour, 7(4-5): 272-292

Iloka, B. C., & Onyeke, K. J. (2020). Neuromarketing: a historical review. Neuroscience Research Notes, 3(3), 27-35.

Jordão, I. L. D. S., Souza, M. T. D., Oliveira, J. H. C. D., & Giraldi, J. D. M. E. (2017). Neuromarketing applied to consumer behaviour: an integrative literature review between 2010 and 2015. International Journal of Business Forecasting and Marketing Intelligence, 3(3), 270-275.

Kırmızıgül, B. (2020). Post truth çağda algı ve algı yönetimi. Turizm Destinasyonlarında Algı Oluşturma, Ankara: Gazi Kitabevi.

Kırmızıgül, B. (2022). Dijitalleşen dünyada işletmeler. Stratejik İşletme Yönetiminde Teknolojinin Endüstriyel Süreci içinde (Ed. Bülent Akkoyun). Konya: Eğitim Yayınevi.

McCabe, D. P., & Castel, A. D. (2008). Seeing is believing: The effect of brain images on judgments of scientific reasoning. Cognition, 107(1), 343-352.

Morris, J. D., Klahr, N. J., Shen, F., Villegas, J., Wright, P., He, G., Liu, Y. (2009). Mapping a multidimensional emotion in response to television commercials. Human Brain Mapping. 30(1), 789-796.

Murphy, E. R., Illes, J., & Reiner, P. B. (2008). Neuroethics of neuromarketing. Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review, 7(4-5), 293-302.

O'Connel, B., Walden, S., Pohlmann, A. (2011). Marketing and neuroscience. what drives customer decisions? American Marketing Association, White Paper. 4-18.

Plassmann, H., Ramsøy, T. Z., & Milosavljevic, M. (2012). Branding the brain: a critical review and outlook. Journal of Consumer Psychology, 22(1), 18–36.

Senior C.,& Lee N. (2008). A manifesto for neuromarketing science. Journal of Consumer Behaviour, 7 (4), 263-271

Solnais, C., Andreu-Perez, J., Sánchez-Fernández, J., & AndréuAbela, J. (2013). The contribution of neuroscience to consumer research: A Conceptual Framework And Empirical Review. Journal of Economic Psychology, 36, 68–81.

Zurawicki, L. (2010). Neuromarketing, exploring the brain of the consumer. Berlin: Heidelberg. Springer-Verlag.

4. SONUÇ

Yüzyıllar boyunca insanoğlu hile ve aldatmanın tespiti için birçok farklı yöntem geliştirmiştir. Bu yöntemlerden bazıları düşük teknolojili bazıları da yüksek teknolojilidir. Mesela yüz ifadelerinin ustaca tanınması düşük bütçeli bir hile tespit yöntemi iken, otonom uyarılmayı ölçen ve popüler kültürde yalan dedektörü olarak bilinen yalan makinesi de yüksek teknolojiye sahip hile tespit yöntemine örnektir. Şu anda, hiçbir yalan tespit yönteminin yüksek doğrulukta çalıştığı kanıtlanmamıştır ve daha iyi bir yöntem arayışı da devam etmektedir. Yalanları tespit etmeye yönelik son çalışmaların beynin ölçümlerine odaklandığı görülmektedir (Farah vd., 2014: 123). Bu noktada nörobilim yöntemleri son derece önemli olmaktadır. Nörobilim yöntemleri, davranışları açıklamaya yardımcı olan bilişsel süreçleri ve altında yatan sebepleri anlamak için daha derine inmenin alternatif bir yolunu sağlamaktadır.

Hile konusu denetim faaliyetlerinde geniş bir yer tutmaktadır. Hileyi tespit etmede denetçinin rolünün kritik olduğu açıktır. Hileyi tespit etme ya da edememe bir denetçinin elde edeceği başarıyı veya başarısızlığı belirlemektedir. Bağımsız Denetim Standardı (BDS) 240'ta, denetçinin hileye ilişkin sorumlulukları düzenlenmiştir. Hilenin önlenmesi ve tespit edilmesine yönelik denetçinin birtakım sorumlulukları bulunmaktadır. Denetçi finansal tablolarda hata ve hile kaynaklı önemli yanlışlıkların bulunmadığına dair makul güvence elde etmekle sorumludur. Hile tespitine yönelik denetçi mesleki şüpheciliği elden bırakmamalıdır. Mesleki şüphecilik, elde edilen bilgilerin ve denetim kanıtlarının hile kaynaklı önemli bir yanlışlık içerip içermediğinin sürekli olarak sorgulanmasıdır. Yine Bağımsız Denetim Standardı (BDS) 500'de de denetim kanıtı elde etmek için bir takım denetim tekniklerinden bahsedilmektedir. Bu tekniklerden birisi sorgulamadır. Sorgulama işletmenin içerisindeki veya dışarısındaki bilgili kişilerden bilgi alınmasıdır ve denetim sırasında yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu iki standart göz önüne alındığında; nörobilimsel yöntemlerin denetim süreçlerine dahil edildiğinde ortaya çıkacak sonuç, denetim faaliyetlerine katkı sağlayabilecek önemli potansiyele sahiptir. Nöro-Denetim, bağımsız denetçilere, finansal tablolarda yapılan yanlışların hatadan mı yoksa hileden mi kaynaklandığını tespit etme noktasında düşünce yapılarını anlamaya yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

Alkan, B. Ş. & Bayramoğlu, G. (2021). Muhasebe araştırmalarında göz izleme yönteminin kullanılması üzerine kavramsal bir çalışma. Mali Çözüm Dergisi, 31(167), 167-185.

Antoniak, M. (2020). Benefits and threats of neuromarketing: Theoretical background and practical use. Scientific Papers of Silesian University of Technology, Organization and Management Series, No: 148, 9-25. http://dx.doi.org/10.29119/1641-3466.2020.148.1

Berbari, J.E.(2014). Principles of electrocardiography. J.D. Bronzino and D.R. Peterson (Ed.), The Biomedical Engineering Handbook (second ed.), CRC Press, Boca Raton.

Bulatov, A. (2015). The psychological mechanisms of fraud. Юридична психологія, 16(1), 215-222.

Camerer, C., Loewenstein, G., & Prelec, D. (2005). Neuroeconomics: How neuroscience can inform economics. Journal of Economic Literature, 43(1), 9-64.

Coricelli, G., Joffily, M., Montmarquette, C. & Villeval, M-C. (2007) Tax Evasion: Cheating Rationally or Deciding Emotionally? IZA Discussion Paper No. 3103, GATE Working Paper No. 07-24, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=1028476

Eskenazi, P. I., Hartmann, F. G., & Rietdijk, W. J. (2016). Why controllers compromise on their fiduciary duties: EEG evidence on the role of the human mirror neuron system. Accounting, Organizations and Society, 50, 41-50.

Farah, M. J., Hutchinson, J. B., Phelps, E. A., & Wagner, A. D. (2014). Functional MRI-based lie detection: Scientific and societal challenges. Nature Reviews Neuroscience, 15(2), 123-131.

Farnsworth, B. (2018). What is GSR (galvanic skin response) and how does it work?. available in https://imotions.com/blog/gsr/ ,(12.11.2021).

Gamer, M., Rill, H. G., Vossel, G., & Gödert, H. W. (2006). Psychophysiological and vocal measures in the detection of guilty knowledge. International Journal of Psychophysiology, 60(1), 76-87.

Gedik, Y. (2020). Nöropazarlama ve nöropazarlama araçları: Teorik bir çerçeve. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(2), 251-267.

Glaenzer, E. (2016). Are the Brain and the Mind One? Neuromarketing and How Consumers Make Decisions. Honors Theses. Paper 812. available in https://digitalcommons.colby.edu/honorstheses/812 ,(12.11.2021).

Hartmann, F. (2016). Accounting fraud and the role of emotions. RSM Discovery-Management Knowledge, 26(2), 14-15.

Hsieh, T. S., Kim, J. B., Wang, R. R., & Wang, Z. (2020). Seeing is believing? Executives' facial trustworthiness, auditor tenure, and audit fees. Journal of Accounting and Economics, 69(101260), 1-23.

Jones, O. D., & Shen, F. X. (2012). Law and neuroscience in the United States. T. Spranger (Ed.), In International neurolaw (pp. 349-380). Springer, Berlin, Heidelberg.

Klinčeková, S. (2016). Neuromarketing–research and prediction of the future. International Journal of Management Science and Business Administration, 2(2), 53-57.

Lim, W. M. (2018). Demystifying neuromarketing. Journal of business research, 91, 205-220.

Maughan L., Gutnikov, S., & Stevens, R. (2007) Like more look more look more like more: The Evidence from eye tracking. Brand Management, 14(4), 335-342.

Micu, A., Capatina, A., Micu, A. E., Geru, M., Aivaz, K. A., & Muntean, M. C. (2021). A new challenge in digital economy: Neuromarketıng applied to social media. Economic Computation & Economic Cybernetics Studies & Research, 55(4), 133-148.

Morin, C. (2011). Neuromarketing: the new science of consumer behavior. Society, 48(2), 131-135.

O'Connell, B., Walden, S., & Pohlmann, A. (2011). Marketing and neuroscience what drives customer decisions. American Marketing Association, White Paper. Chicago, IL.

Olsen, C., & Gold, A. (2018). Future research directions at the intersection between cognitive neuroscience research and auditors' professional skepticism. Journal of accounting Literature, 41, 127-141.

Özdoğan, F. B. (2008). Göz izleme ve pazarlamada kullanılması üzerine kavramsal bir çalışma. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2008(2), 134-147.

Page, G., & Raymond, J. E. (2006). Cognitive Neuroscience, marketing and research: Separating fact from fiction. 26. Paper presented at Congress 2006- Foresight- The Predictive Power of Research.

Petraşcu, D., & Tieanu, A. (2014). The role of internal audit in fraud prevention and detection. Procedia Economics and Finance, 16(2014), 489-497.

Ramamoorti, S. (2008). The psychology and sociology of fraud: Integrating the behavioral sciences component into fraud and forensic accounting curricula. Issues in Accounting Education, 23(4), 521-533.

Rotaru, K., Schulz, A. K. D., & Fehrenbacher, D. D. (2017). New technologies for behavioural accounting experiments. In The Routledge Companion to Behavioural Accounting Research (pp. 253-272). Routledge.

Schauer, F. (2009). Can bad science be good evidence: Lie detection, neuroscience, and the mistaken conflation of legal and scientific norms. Trends in Cognitive Sciences, 14(3), 101-103.

Sezgin, O. B. & Uçar, Z. (2015). Nörobilimin örgütsel davranisa yansimasi: Örgütsel nörobilim. Ege Akademik Bakış, 15(3), 353-365.

Simpson, J. R. (2008). Functional MRI lie detection: too good to be true?. Journal of the American Academy of Psychiatry and the law online, 36(4), 491-498.

Sirois, L. P., Bédard, J., & Bera, P. (2018). The informational value of key audit matters in the auditor's report: Evidence from an eye-tracking study. Accounting Horizons, 32(2), 141-162.

Sutherland, M. (2007). Neuromarketing: What's it all about. From Max Sutherland's Weblog at www. sutherlandsurvey.com, 1-5.

Şenel, S. A. & Darıcı, S. (2018). Psikofizyolojik tekniklerin adli muhasebe alanında ve suçun ortaya çıkarılmasında kullanılmasına ilişkin bir tartışma: Nöromuhasebe kavramına farklı bir bakış. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(67), 381-391.

Tank, A. K., & Farrell, A. M. (2022). Is neuroaccounting taking a place on the stage? A review of the influence of Neuroscience on accounting research. European Accounting Review, 31(1), 173-207.

Tunalı, S. B., Gözü, Ö. & Özen, G. (2016). Pazarlama ve reklam araştırmalarında nöropazarlama üzerine yapılmış araştırmaların incelenmesi ve etik boyutunun

tartışılması. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, 24(2), 1-8.

Usul, H. & Çağlan, E. (2018). Nöromuhasebe. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20(2), 450-465.

Wagner AD, Bonnie RJ, Casey BJ, Davis A, Faigman DL, Hoffman MB, Jones OD, Montague R, Morse S, Raichle ME, Richeson J, Scott ES, Steinberg L, Taylor-Thompson KA, & Yaffe G (2016). fMRI and Lie Detection. MacArthur Foundation Research Network on Law and Neuroscience, Vanderbilt Law Research Paper No. 17-10, Available at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2881586

Wolfe, D. T., & Hermanson D. R. (2004). The fraud diamond: Considering the four elements of fraud. CPA Journal, 74(12), 38-42.

Van Dooren, M., de Vries, J. J. G. & Janssen, J. H. (2012). Emotional sweating across the body: Comparing 16 different skin conductance measurement locations. Physiology & Behavior, 106(2012), 298-304.

Yıldız, Ş. & Çevik, Z. (2020). Davranışsal muhasebe gelişmeleri kapsamında: Nöro muhasebe. C. Ş. Eyel ve S. Gün (Ed.), İşletme Yönetiminde Güncel Çalışmalar (151-184) içinde. Ankara: İksad.

Yücel, A. & Coşkun, P. (2018). Nöropazarlama Literatür İncelemesi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 28(2), 157-177.

- Muhasebenin yönetim için tutulması yerine vergi için tutulması yaklaşımının benimsenmesi gibi unsurlar sayılabilir.

Finansal muhasebede teori ile fiili uygulamaların örtüşmesi açısından mali müşavir odaları tarafından seminerler düzenlenerek konu ile ilgili farkındalıkların artırılması, yine konu ile ilgili çalıştayların düzenlenmesi önerilebilir. Yine gelecekteki çalışmaların daha fazla sayıda mali müşavir üzerinde gerçekleştirilerek çalışmanın geliştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

Acar, D., & Tetik, N. (2013). Genel muhasebe, Detay Yayıncılık, Ankara.

Aslan, Ü. (2018). Hazır değerler, Genel Muhasebe I, 5. Bölüm, Editörler: K. Banar ve V. Ekergil, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Başar, B. (2019). Gelirler ve giderler, Genel Muhasebe II, 7. Bölüm, Editör: N. Erdoğan, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Berisha, V., & Asllanaj, R. (2017). Literature review on historical development of accounting, Economica, 13 (6), 156-173.

DEHA, (2017). Serbest muhasebeci mali müşavirlik yeterlilik serisi, Deha Yayınları, İstanbul.

Demir, B. (2012). Muhasebeye yön veren gelişmeler ve meslek yüksekokullarında verilen muhasebe eğitimine yansımaları, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 1 (4): 109-120.

Demir, M. (2013). Muhasebe dersinde öğretilen konuların/yöntemlerin uygulamada tercih edilme düzeyi: sivas ilinde bir araştırma, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, (25):184-196.

Elitaş, C., Üç, M., & Akyüz, Y. (2011). Muhasebe teorileri üzerine bir inceleme, Muhasebe ve Denetime Bakış, (34): 39-49.

Gençoğlu, Ü. G. (2019). Maddi ve maddi olmayan duran varlıklar, Genel Muhasebe II, 2. Bölüm, Editör: N. Erdoğan, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Gökgöz, A. (2010). Tarihsel perspektifde muhasebenin doğuşu ve gelişimini etkileyen faktörler, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, (1): 167-177.

Kaygusuz, S.Y., & Dokur, Ş. (2018). Maliyet muhasebesi, Dora Basım-Yayın Dağıtım. Bursa.

Kepçe, N. (2018). Stoklar, Genel Muhasebe I, 8. Bölüm, Editörler: K. Banar ve V. Ekergil, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Köroğlu, Ç., & Kacır, Ü. (2018). Pozitif muhasebe teorisinin gelişimine ilişkin kavramsal bir çalışma, International Journal of Academic Value Studies (Javstudies), 4 (22): 914-921.

Kurtcebe, E. (2008). 21. Yüzyılda muhasebe mesleği'nin vizyonu, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

Llewellyn, S. (1996). Theories for theorists or theories for practice? Liberaiting academic accounting research, Accounting, Auditing & Accountability Journal, 9 (4): 112-118.

Miller, P. (1994). Accounting as social and institutional practice: an introduction in Hopwood, A.G. and Miller, P. (Eds), Accounting as Social and Institutional Practice, Cambridge University Press, Cambridge.

MSUGT. (1992). 1 Seri Nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel tebliğ, 26.12.1992, Resmi Gazete No: 21447 (M).

Özdoğan, B. (2020). Muhasebe teorisinin uluslararası gelişimi çerçevesinde türkiye'de muhasebe teorisi literatürü üzerine bir değerlendirme, Muhasebe ve Denetime Bakış, (61): 225-236.

Sürmen, Y., & Bayraktar, Y. (2021). Muhasebe ve hesap teorilerinin tarihsel gelişimi: ticari hesap teorisi, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı, 237-252.

Tazegül, A. (2022). Muhasebe eğitiminde işbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci başarısına etkisi; kafkas üniversitesi'nde bir araştırma, Muhasebe ve Finans Perspektifinden Eğitim Araştırmaları, 2. Bölüm, Editörler: Turan Öndeş ve Ceyda Yerdelen Kaygın, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Tosunoğlu, B., & Öztürkci, N. (2022). Muhasebe eğitimi araştırmalarında bilim haritalama teknikleri ile bibliyometrik analizi, muhasebe ve finans perspektifinden eğitim araştırmaları, 3. Bölüm, Editörler: Turan Öndeş ve Ceyda Yerdelen Kaygın, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

TTK. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Kabul Tarihi: 13.01.2011.

VUK. 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, Kabul Tarihi: 04.01.1961.

Modele göre, finansal başarısız bir işletmenin kazanç manipülasyonu yapma ihtimali ile toplam borç/toplam aktif, cari oran ve net kar marjı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu, aktif karlılık yüzdesi arasında ise negatif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11. Kang&Sivaramakrishnan Lojistik Regresyon Modelinin Sınıflandırma Tablosu

Gözlenen	Tahmin Edilen		
	Kontrol	Manipülatör	PercentageCorrect
Kontrol	20	32	38,5
Manipülatör	7	140	95,2
Toplam Yüzde			80,4

Kang & Sivaramakrishnan analiz model sonucuna göre doğru sınıflandırma oranının %80,4 olduğu görülmektedir. Manipülatör firma sınıflandırma oranının %95,2 ile çok iyi, kontrol firmalarının sınıflandırma oranının ise %38,5 ile ortalama başarı düzeyinde olduğu söylenebilir.

6. SONUÇ

Kazanç yönetimi işletmelerin finansal yapılarını daha iyi durumda gösterebilmek için gerçekten daha uzak finansal bilgi oyunları yapabilirler. Böylece yatırımcıları etkileyerek kar artışı beklentilerini artırabilirler. Bu durum yatırımcılar için cazip hale gelir ve şirkete olan yatırım talebi artacağı kanısı oluşur. Bu nedenle şirketler kendilerini yüksek karlı yada zararda gösterebilmek için bazı muhasebe politikaları uygulayabilmekte ve kazanç yönetimine başvurabilmektedirler. Bu durum şirketin mali yapısını daha iyi ya da daha kötü gösterilebilme fırsatı doğurabilmektedir. Fakat, manipülasyon doğuran olaylar uzun vadede firmaların kapatılmasına yada kamu zararına neden olmaktadır. Waste Yönetim, Enron, Worldcom, Bernie Madoff ve Lehmann Brothers gibi firmalar yarattıkları skandallarla sadece kapatılmamış, ayrıca sermaye piyasalarında milyarlarca dolarlık zarara neden olmuş ve sermaye piyasalarına olan güveni de derinden sarsmıştır. Bu yüzden kazanç yönetimi kavramı gündeme gelmiş ve dünyada ve ülkemizde daha sık konuşulan bir konu haline gelmiştir. Bu çalışmada, 2015-2020 yılları arasında BİST'te işlem gören finansal açıdan başarısız olduğu düşünülen imalat sanayi şirketlerinin Kang & Sivaramakrishnan Modeli kullanılarak kazanç yönetimine başvurma olasılıkları ölçülmeye çalışılmış ve seçilmiş finansal rasyo ile ilişkisi araştırılmıştır. Yapılan analizlere göre, finansal olarak başarısız olduğu düşünülen işletmelerin, aktif karlılık (AK), toplam borç/toplam aktif (TBTA), cari oran (CO), net kar marjı (NKM) değişkenlerinin, kazanç yönetimine başvurmaya açık finansal oranlar olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen bu sonuç, dünyada yapılmış benzeri çalışmalar Sadeghi ve Zareie (2015), Shah vd. (2010), Ajide ve Aderemi (2014) ve Khanna ve Khanna (2015) ile benzerlikler gösterdiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

Akkaya, G. C., Demirelli, E.&Yakut, Ü. H. (2009). İşletmelerde finansal başarısızlık tahminlemesi: yapay sinir ağları modeli ile İMKB üzerine bir uygulama. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 10(2), 187-216.

Aktümsek, E. (2018). Mali başarısızlık tahminlemesinde sektör bazlı bir karşılaştırma. yayımlanmamış, yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale. https://doi.org/10.20961/ge.v4i1.19180

Baş, M., &Çakmak, Z. (2012). Gri ilişkisel analiz ve lojistik regresyon analizi ile işletmelerde finansal başarısızlığın belirlenmesi ve bir uygulama. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(3), 63–82.

Beaver, W., H. (1966). Financial ratios as predictors of failure, Journal of Accounting Research, (4), 71-102.

Blum, M. (1974). Failing company discriminant analysis, Journal of Accounting Research, (Spring-1974, 1-26.

Casey, C. & Bartczak, N. (1985). Using operating cash flow data to predict financial distress: some extensions. Journal of Accounting Research, 384-401.

Çavuş, G. & Başar, A. B. (2020). Finansal başarısızlık durumunun öngörülmesinde nakit akış bilgilerinin rolü. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 22(Özel Sayı), 292–318.

Çelik, M. K. (2009). Finansal başarısızlık tahmin modellerinin imkb'deki firmalar için karşılaştırmalı analizi. yayımlanmamış doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Deakin, E. B. (1972). A discriminant analysis of predictors of business failure. Journal of Accounting Research, 167-179.

Eğilmez, M. (2017). Küresel finans krizi. İstanbul, Remzi Kitabevi, s.2

Ergin, H. (1999). Finansal başarısızlığın öngörülmesinde yapay sinir ağı kullanımı ve ampirik bir uygulama. yayımlanmamış doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Ersan, Ö. (2017). İşletme başarısızlığını belirleyen etkenler: Türkiye' de imalat sektörü örneği. doktora tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Geyikçi, U. B., &Kraa, İ. E. (2016). Borsa İstanbul'a kayitli imalat işletmelerinin iflaslarinin regresyon ve diskriminant yöntemleri ile tahminlenmesi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(2), 389–410. https://doi.org/10.18026/cbusos.90111

Gilbert, L. R., Menon, K., &Schwartz, K. B. (1990). Predicting bankruptcy for firms in financial distress. Journal of Business Finance & Accounting, 17(1), 161-171.

Giray,Y.S.&Bacaksız, N. E. (2020). Teknoloji yoğunluğuna göre finansal başarisizlik tahmin modelleri değişirmi? imalatsanayi sektörü üzerinebir uygulama. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 41(2), 536–555. https://doi.org/10.14780/muiibd.665804

Göktan, E. (1981). Muhasebe oranları yardımıyla ve diskriminant analizi tekniği kullanarak endüstri işletmelerinin mali başarısızlığının tahmini üzerine ampirik bir çalışma. yayınlanmamış doçentlik tezi. Ankara,

Gu, Z., &Gao, L. (2000). A multivariate model for predicting business failures of hospitality firms. Tourism and Hospitality Research, 37-49.

Güngör, H. Y. (2019). Şirketlerin finansal başarısızlıklarının tahmini: Havayolu sektörü üzerine bir araştırma.

İçerli, M.Y., (2005). İşletmelerde finansal başarısızlığın öngörümlenmesi ve bir uygulama. yayımlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

İçerli, Y. M., & Akkaya, C. G. (2006). Finansal açıdan başarılı olan işletmelerle başarısız olan işletmeler arasında finansal oranlar yardımıyla farklılıkların tespiti. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 20(1), 413-421.

Kara, S., Sakarya, Ş., ve Toraman, A.M. (2019). Kazanç Yönetimi ve Yönetim Karakteristikleri İlişkisinin Borsa İstanbul'da Test Edilmesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 21(2), 126-139.

Karacan, S., & Savcı, M. (2011). Kriz dönemlerinde işletmelerin mali başarısızlık nedenleri. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (21), 39-54.

Kwansa, F. A., & Parsa, H. G. (1990). Business failure analysis: an events approach. The Journal of Hospitality & Tourism Research (JHTR), 23-34.

Low, S.-W., Nor, F. M., &Yatim, P. (2001). Predicting corporate financial distress using the logit model: thecase of Malaysia. Asian Academy of Management Journal, 6(1), 49-61.

Mbat, D. O., &Eyo, E. I. (2013). "Corporate failure: cause sandremedies" Business and Management Research, 2(4), 19-24.

Ohlson, J. (1980). Financial ratiosand the probabilistic prediction of bankruptcy. Journal of Accounting Research, 109-131.

Sevim, U., & Paslı, M. M. (2018). Konaklama işletmelerinde finansal başarısızlığa neden olan faktörlerin dematel yöntemiyle analizi: doğu karadeniz örneği. İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, 79–94.

Tanrıöven, C. (2003). Türk bankacılık sektöründe risk analizi ve mali bünye bozulmalarına karşı erken uyarı modelinin geliştirilmesi, basılmamış doktora tezi, Ankara.

Terzi, S. (2011). Finansal rasyolar yardımıyla finansal başarısızlık tahmini: gıda sektöründe ampirik bir araştırma. Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(1), 1–18.

Toraman, C., & Karaca, C. (2016). Kimya endüstrisinde faaliyet gösteren firmalar üzerinde mali başarısızlık tahmini: borsa İstanbul'da bir uygulama. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 70, 111–128. https://doi.org/10.25095/mufad.396683

Tuncay, Y. (1998). Mali oranlar ve diskriminant modeli ile aracı kurumların mali açıdan başarılı-başarısız olarak sınıflandırılması, yeterlilik etüdü, Sermaye Piyasası Kurulu, 38-40. Ankara.

Türko, M. (1999). Finansal yönetim. Erzurum: Alfa Yayın.

Uzun, E. (2005). İşletmelerde finansal başarısızlığın teorik olarak incelenmesi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (27), 158-160.

Varici, I., & Er, B. (2013). Muhasebe manipülasyonu ve firma performansi ıliskisi: İMKB uygulamasi. Ege Akademik Bakış, *13(1), 43.*

Wılcox, Jarrod, W. Theglamber's ruin approach to business risk, Sloan Management Rewiev, (Fall-1976), 33-46.

Yakıcı, A.T., & Değirmenci, N. (2018). Firma finansal başarısızlık öngörüsü için bir lojistik regresyon modeli. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 18. Özel Sayısı, 77–88. https://doi.org/10.18092/ulikidince.353407

Zmijewski, M. E. (1984). Methodological issues related to the estimation of financial distress prediction models. Journal of Accounting research, 59-82.

karşılaştırılmıştır. Son bölümde ise, BİST'te işlem gören tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe yer alan işletmelerin finansal analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucuna göre işletmelerin likidite oranları, faaliyet oranları, mali yapı oranları ve karlılık oranlarında genel olarak problemlerin olduğu söylenebilir. İşletmeler kısa vadeli borçlarını ödemede sorunlarla karşılaşmakta, alacak devir hızı, stok devir hızı düşük seviyede kalmaktadır. Genel olarak problemlerin var oluşu karlılıkları da etkilemektedir. YAPRAK İşletmesinin karlılıkları oldukça düşük seviyede kalırken, İZ İşletmesinin zarar ettiği tespit edilmiştir.

Tarımsal faaliyetler insanlar var olduğu sürece devam edecektir. Bu nedenle tarımsal faaliyetlere ilişkin muhasebe işlemlerinin de kolay, anlaşılır ve belirli standartlar kapsamında yapılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, H., Hiçyorulmaz E. ve Çelik, K. (2020). Muhasebe ve Etik Finansal Tablolar Analizi ve Bilgi Manipülasyonu. Siyasal Yayın Evi, Ankara.

Aksoylu, S. (2013). Tarımsal Faaliyetlerin Türkiye Muhasebe Standardı 41 (TMS_41)'e göre Muhasebeleştirilmesi: Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi. Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 39, 65-78.

Alagöz, A. Antepli, A. (2013). Canlı Varlıklarda Değer Tespiti ve Muhasebeleştirilmesi. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 6(3), 107-124.

BOBİ FRS 7, https://kgk.gov.tr/, (27.11.2022).

Çabuk, A. (2013). Finansal Analiz Teknikleri. Bölüm 3, Finansal Tablolar Analizi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2996, Eskişehir.

Çakı, M. https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/1219, (25.11.2022).

Çiftci, H. B. (2016). https://www.researchgate.net/publication/311795149_TARIMIN_TARIHI_HISTORY_OF_AGRICULTURE, (17.11.2022).

Gökçen, G., Ataman, B., Çakıcı, C. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları. Türkmen Kitabevi, İstanbul, ISBN:978-605-4259-47-2.

https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/yyavuz/131676/02-TARIM%20DEVR%C4%B0M%C4%B0%20VE%20SONU%C3%87LARI.pdf, (25.11.2022).

Özdoğan, M. (2018). Neolitik Adlamasının Dünden Bugüne Değişen Tanımı. Azərbaycan Arxeologiyası, 21 (1), 12-39.

Parlak, N. (2020). Bölüm 7: Tarımsal Faaliyetler. BOBİ FRS ve MSUGT/VUK Karşılaştırmaları, Siyasal Yayınevi, Ankara.

Süklüm, N. ve Akdoğan, H. (2016). TMS 41 Çerçevesinde Büyükbaş Canlı Varlıkların Muhasebeleştirilmesi. AKÜ İİBF Dergisi, 18(2), 1-9, DOI NO: 10.5578/jeas.27899.

TMS 41, Türkiye Muhasebe Standardı, https://www.kgk.gov.tr/ , (27.11.2022).

Tunçez, H. A. (2011). Tarımsal Faaliyetlerin Muhasebeleştirilmesinin Türkiye Muhasebe Standardı-41 Çerçevesinde İncelenmesi: Bir Tarım İşletmesinde Örnek Uygulama. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 14 (1-2) , 311-328.

BİST SINAİ endeksinde faaliyet gösteren işletmelerin ***zarardan kaçınmak*** için kazanç yönetimi uygulayıp uygulamadığı sorgusuna ilişkin bulgular;

- İşletmelerin 4. çeyrek finansal raporlarında belirtmiş oldukları ertelenmiş vergi varlığı ile ertelenmiş vergi yükümlülüğü arasındaki farkın kazanç yönetiminin tespit edilmesinde etkili olabileceği,
- İşletmelerin 3. çeyrek dönem finansal raporlarında belirtmiş oldukları ertelenmiş vergi hesabının dönem başı ile dönem sonu arasında meydana gelen farkın kazanç yönetiminin tespit edilmesinde kısmen etkili olabileceği yönündedir.

Bir bütün olarak, net ertelenmiş vergi varlığının fazla olması ve cari dönemde ertelenmiş vergi hesabında ortalama olarak azalış meydana gelmesi durumunun işletmelerde kazanç yönetimi uygulamasının tespit edilmesinde kısmen etkili olabileceği araştırma bulgusu olarak paylaşılabilir.

Bu çalışmada BİST SINAİ endeksinde işlem gören işletmeler üzerine bir araştırma yapılarak elde edilen bulgular bu kapsamda değerlendirilmiştir. Diğer BİST endeksleri içerisinde işlem gören işletmeler üzerine yapılacak olan çalışmalarda veya farklı kazanç yönetimi ölçüm tekniği kullanılarak yapılacak olan çalışmalarda farklı sonuçların elde edilmesi muhtemeldir.

KAYNAKÇA

Akmugan, Abdulhadi (2016), Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Ertelenmiş Vergi Uygulaması**,** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atay, Serdal ve Diğ. (2022). "Türkiye'de Finansal Bilgi Kalitesi İle Bankacılık Sektörü Muhasebe Politikalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisine Yönelik Bir Araştırma". Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 24(2), ss. 413-435.

Ayvaz, Ömer (2022), Ertelenmiş Vergi ve Kazanç Yönetimi İlişkisi: BİST SINAİ Endeksindeki İşletmeler Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Brown Lawrance D. ve Caylor Marcus L. (2005), "A Temporal Analysis of Quarterly Earnings Thresholds: Propensities and Valuation Consequences", The Accounting Review, 80(2), pp. 423-440.

Burgstahler, David ve Dichev, Ilia (1997), "Earning Management to Avoid Earnings Decreases and Losses", Journal of Accounting and Economics, 24(1), pp. 99-126.

Demir, Volkan ve Bahadır, Oğuzhan (2007), "Muhasebe Manipülasyonu Yöntemler ve Teknikler", Mali Çözüm Dergisi, 17(84), ss. 103-119.

Dhaliwal, Dan S. vd. (2004), "Last-Chance Earnings Management: Using The Tax Expense to Meet Analysts' Forecast", Contemporary Accounting Research, 21(2), pp. 431-459.

Fajarwati, Diana vd. (2020), "The Effect of Deferred Tax Assets, Current Tax Expenses and Leverage on Profit Management", International Journal, 4(4), pp 959-966.

Gücenme, Ümit ve ARSOY, Aylin (2007), "Vergilerin Muhasebeleştirilmesi, Ertelenen Vergi Varlık ve Yükümlülükleri", Muhasebe ve Denetime Bakış, 7(21), ss. 1-16.

Herbohn, Kathleen vd. (2010), "Changes in Unrecognised Deferred Tax Accruals From Carry-Forward Losses: Earning Management or Signalling?", Journal of Business Finance and Accounting, 37(7-8), pp. 763-791.

Kapoutsou, Eftychia vd. (2015), "Earning Management and Income Tax Evidence From Greece", Corporate Ownership and Controls, 12(2), pp. 511-529.

Karakaya, Gencay ve Sevim, Cengiz (2016), "TMS-12 Gelir Vergileri Standardına Göre Ertelenmiş Vergi Kavramı ve Bir Uygulama", Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, 2(3), ss. 255-270.

Kasipillai, Jeyapalan ve Mahenthiran, Sakthi (2013), "Deferred Taxes, Earning Management, and Corporate Governance: Malaysian Evidence", Journal of Contemporary Accounting and Economics, 9(1), pp. 1-18.

Küçüksözen, Cemal (2004), Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Noor, Rohaya Md. vd. (2007), "Earning Management and Deferred Tax", Malaysian Accounting Review, 6(1), pp. 1-17.

Nurdayadi, Rocky Alfian Bunaca (2019), "The Impact of Deferred Tax Expense and Tax Planning Toward Earning Management and Profitability", Jurnal Bisnis Dan Akuntansi, 21(2)2, pp. 215-236.

Özçelik, Münevver Katkat (2021), "Ertelenmiş Vergilerin Dönem Net Karına Etkisinin Analizi", Mali Çözüm Dergisi, 31(164), ss. 59-82.

Phillips, John vd. (2003a), "Earning Management: New Evidence Based on Deferred Tax Expense", The Accounting Review, 78(2), pp.491-521.

Phillips, John vd. (2003b), "Decomposing Changes in Deferred Tax Assets and Liabilities to Isolate Earnings Management Activities", Journal of The American Taxation Association, 26(1), pp. 1-45.

Salah, Wafaa (2019), "Does Deferred Tax Mediate The Relationship Between Tax Planning and Earnings Management?", Egyptian Journals, 23(2), pp. 65-85.

Soliman, Walid Shehata Mohamed Kasim ve Ali, Karim Mansour (2020), "An Investigation of The Value Relevance of Deferred Tax: The Mediating Effect of Earnings Management", Investment Management and Financial Innovations, 17(1), pp. 317-328.

Stolowy, Herve ve Breton, Gaetan (2000) "A Framework for The Classification of Accounts Manipulations", HEC Accounting and Management Control Working, 708, pp. 1-94.

Şimşek, Haldun (2015), "Deferred Tax and Earning Management", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erasmus University Rotterdam – Erasmus School of Economics.

Tartono, Cindy Lystia vd. (2021), "Effect of Tax Planning and Temporary Difference to Earning Management", Journal of Applied Accounting and Taxation, 6(2), pp. 183-195.

Tekin, Abdullah ve Kabadayı, Nurcan (2014), "Kazanç Yönetimi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 14(1-2), ss. 127-159.

Tekşen, Ömer (2010), "TMS-12 Gelir Vergileri Standardına Göre Ertelenmiş Verginin İncelenmesi ve Muhasebeleştirilmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 15(2), 297-317.

TMS-12 Gelir Vergileri Standardı (2005; güncelleme 2019), Resmi Gazete, 30656, (15.01.2019).

KAYNAKÇA

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu

Alkan, H. ve Saldanlı, A.(2019). "Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinde Teknik Karşılıkların Finansal Yapı Üzerindeki Etkisi". Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 6(1) , 59-75 .

Cemalcılar, Ö., (2001). Karşılıklar Teriminin Yarattığı Karışıklıklar, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 1-10.

Hasan Kaval, Remzi Örten ve Aydın Karapınar (2007). Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartları, Ankara: Gazi Kitabevi.

Jana Glaserova, Eva Vavrova (2013). Accounting and Tax Implications of The Creation and Use of Technical Provisions of Commercial Insurance, Volume LXI, ss.2123.

Kurumlar Vergisi Kanunu

Nagy C.H. ve Cotleţ D., (2011). Specific Aspects of the Technical Reserves of Insurance Accounting, Annals of the University of Petroşani, Economics, 11(1),171-178

Nagy Cristina Mihaela ve Trif Viorel (2010). Particularities of The Financial Statements at Insurance Companies, Anale. Seria Ştiinţe Economice, Timişoara, Vol.XVI, Editura Mirton, ss. 602-606.

Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik, Madde: 10A.

Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik

Sigortacılık Kanunu

TMS 37 : Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar

Vergi Usul Kanunu

çalışma alanı ve yararlanılan veri türü açısından bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir. Başlığında "kurumsal sürdürülebilirlik" ifadesi yer alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analiz bulgular aşağıdaki gibidir:

a) Yayınlanan lisansüstü tezlerin %70'ini (42 adet) yüksek lisans ve %30'unu da (18 tane) doktora tezleri oluşturmaktadır.
b) İlk lisansüstü tez çalışmasının 2010 yılında ve en fazla lisansüstü tezinin (15 adet) 2019 yılında yayınlandığı görülürken, 2011 yılında ise başlığında "kurumsal sürdürülebilirlik" ifadeleri yer alan herhangi bir lisansüstü tezinin yayınlanmadığı görülmektedir.
c) Lisansüstü tezlerin 38 farklı üniversite tarafından yayınlandığı görülmektedir. İlk sırayı 14 adet yayın ile Marmara Üniversitesi alırken, onu üç adet yayın ile Yıldız Teknik Üniversitesi takip etmektedir.
d) Lisansüstü tezlerin %43,33'ünün (26 adet) Prof. Dr, %30'unun (18 adet) Doç. Dr ve %26,67'sinin de (16 adet) Dr. Öğr. Üyesi unvanlarına sahip öğretim üyelerinin danışmanlığında yürütüldüğü görülmektedir.
e) Lisansüstü tezlerin %93,33'ünün (56 adet) Türkçe, %6,67'sinin (4 adet) ise İngilizce yazım dili ile yayınlandığı görülmektedir.
f) Lisansüstü tezlerin %56,67'sinin (34 adet) 101-200 arasında sayfa sayısına sahip olduğu görülmektedir. Bu tezleri %20'lik (12 adet) oran ile 201- 300 sayfa arasına sahip tezler ile %15'lik (9 adet) oran ile 100 ve daha az sayfa sayısına sahip tezler izlemektedir. 301 ve üzeri sayfa sayısına sahip lisansüstü tezlerin toplam yayınlanan tezler içindeki payı ise %8,33'tür.
g) Lisansüstü tezlerin %21,67'sinin (13 adet) yönetim ve strateji, %18,33'ünün (11 adet) muhasebe ve %15'inin (9 adet) finans alanında çalışan öğretim üyelerinin danışmanlığında yürütüldüğü görülmektedir.
h) Lisansüstü tezlerin %56,67'lik (34 adet) kısmının ikincil verilerden yararlanılarak hazırlandığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

Alhaddi, H. (2015). Triple bottom line and sustainability: A literature review. Business and Management Studies, 1(2): 6-10.

Alshater, M. M., Atayah, O. F. & Hamdan, A. (2021). Journal of sustainable finance and ınvestment: A bibliometric analysis. Journal of Sustainable Finance & Investment, 1-22.

Altuntaş, C., & Türker, D. (2012). Sürdürülebilir tedarik zincirleri: Sürdürülebilirlik raporlarının içerik analizi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(3), 39–64.

Azapagic, A. (2004). Developing a framework for sustainable development indicators for the mining and minerals industry. Journal of Cleaner Production, 12(6), 639-662.

Binboğa, G. & Özdil, T. (2021). Sürdürülebilirliğin işletme performansına etkisinin çok kriterli karar verme teknikleriyle incelenmesi. International Review of Economics and Management, 9(2), 182-199

Bowen, H. R. (1953). Social responsibilities of the businessman. University of Iowa Press: USA

Bui, T. D., Ali, M. H., Tsai, F. M., Iranmanesh, M., Tseng, M. L., & Lim, M. K. (2020). Challenges and trends in sustainable corporate finance: A bibliometric systematic review. Journal of Risk and Financial Management, 13(11), 264. ss.1-27.

Cheng, B., Ioannou, I., & Serafeim, G. (2014). Corporate social responsibility and access to finance. Strategic Management Journal, 356(1), 1-23.

Chertow, M. R. (2007). "Uncovering" industrial symbiosis. Journal of Industrial Ecology, 11(1), 11-30.

Çilingir, A. (2017). İletişim alanında içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir inceleme. Erciyes İletişim Dergisi, 5(1), 148-160.

Davis, F. G. (2005). New directions in corporate governance. Annual Review of Sociology, 31, 143-162.

Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. Business Strategy and the Environment, 11(2), 130-141.

Farrukh, M., Meng, F., Raza, A., & Tahir, M. S. (2020). Twenty-seven years of sustainable development journal: A bibliometric analysis. Sustainable Development, 28(6), 1725-1737.

Friedman, M. (1970). A Friedman Doctrine–The Social Responsibility of Business to Increase its Profits. September 13, s.17, The New York Times.

Fülöp, G., & Hernadi, B. H. (2013). Quality improvement in accounting. Theory, Methodology, Practice. 9(2), 41-51.

Gao, S., Meng, F., Gu, Z., Liu, Z., & Farrukh, M. (2021). Mapping and clustering analysis on environmental, socialand governance field a bibliometric analysis using Scopus. Sustainability, 13(13), 7304, ss.1-17.

Gugler, K. (2003). Corporate governance and investment. International Journal of the Economics of Business, 10(3), 261-289.

Hopwood, B., Mellor, M., & O'Brien, G. (2005). Sustainable development: Mapping different approaches. Sustainable Development, 13(1), 38-52.

International Chamber of Commerce (ICC), (2002). Business in Society: Making a Positive and Responsible Contribution, London.

Jamali, D. (2006). Insights into triple bottom line integration from a learning organization perspective. Business Process Management Journal, 12(6), 809-821.

Karabacak, P., & Dilmaç, S. (2021). 1851 yılı ve sanayi devrimi sonrası endüstride seri üretim bağlamında tasarımın rolü. Sanat ve Tasarım Araştırmaları Dergisi, 2(2), 31-39.

Kitsios, F., Kamariotou, M., & Talias, M. A. (2020). Corporate sustainability strategies and decision support methods: A bibliometric analysis. Sustainability, 12(2), 521. ss.1-22.

Koçak, A., & Özgür, A. R. U. N. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 4(3), 21-28.

Linnenluecke, M. K., Russell, S. V., & Griffiths, A. (2009). Subcultures and sustainability practices: The impact on understanding corporate sustainability. Business Strategy and the Environment, 18(7), 432-452.

Linnenluecke, M. K., & Griffiths, A. (2010). Corporate sustainability and organizational culture. Journal of World Business, 45(4), 357-366.

Linnenluecke, M. K., & Griffiths, A. (2013). Firms and sustainability: Mapping the intellectual origins and structure of the corporate sustainability field. Global Environmental Change, 23(1), 382-391.

Morse, S. (2009). Post-(sustainable) development?: EKC and sustainable development. International Journal of Global Environmental Issues, 9(1-2), 110-129.

Muñoz de Prat, J., Escriva-Beltran, M., & Gómez-Calvet, R. (2020). Joint ventures and sustainable development. A bibliometric analysis. Sustainability, 12(23), 10176.

Özmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma yaklaşımları. Journal of Yaşar University, 3(12), 1-23.

Padmakshi, R., Platts, J. & Gregory, M. (2009): Exploration of corporate social responsibility (CSR) in multinational companies within the food industry. Queen's Discussion Paper Series on Corporate Responsibility Research no. 2/2009. Belfast: Queen's University Management School.

Pasko, O., Chen, F., Oriekhova, A., Brychko, A., & Shalyhina, I. (2021). Mapping the literature on sustainability reporting: A bibliometric analysis grounded in Scopus and Web of Science core collection. European Journal of Sustainable Development, (10)1, 303-322.

Roca, L. C., & Searcy, C. (2012). An analysis of indicators disclosed in corporate sustainability reports. Journal of Cleaner Production, 20(1), 103-118.

Saleem, F., Khattak, A., Ur Rehman, S. ve Ashiq, M. (2021). Bibliometric analysis of green marketing research from 1977 to 2020. Publications, 9(1), ss. 1-19.

Schaltegger, S., & Burritt, R. (2005). Corporate sustainability. The international yearbook of environmental and resource economics, 185-222.

Schaltegger, S., Bennett, M., & Burritt, R. (2006). Sustainability accounting and reporting: Development, linkages and reflection: An Introduction. in S. Schaltegger, M. Bennett, & R. Burritt (Hrsg.), Sustainability Accounting and Reporting, Springer, 1-33

Silvestre, W. J. & Foncesa, A. (2020). Integrative sustainable intelligence: A holistic model to integrate corporate sustainability strategies. Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 27(4), 1578-1590.

Steurer, R., Langer, M.E., Konrad, A., & Martinuzzi, A. (2005). Corporations, stakeholders and sustainable development I: A theoretical exploration of businessesociety relations. Journal of Business Ethics, 61, 263-281.

Sukitsch, M., Engert, S., & Baumgartner, R. J. (2015). The implementation of corporate sustainability in the European automotive industry: An analysis of sustainability reports. Sustainability, 7(9): 11504-11531.

Turhan, G. D., Özen, T., & Albayrak, R. S. (2018). Kurumsal sürdürülebilirlik kavramı, stratejik önemi ve sürdürülebilirlik performansı ölçümü: Literatür çalışması. Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, 9(1), 17-37.

United Nations General Assembly. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future. Oslo, Norway: United Nations General Assembly, Development and International Co-operation: Environment. http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf, 20 Eylül 2022'de erişildi.

Wilson Mel (2003). Corporate sustainability: What is it and where does it come from? Ivey Business Journal, Jul/Aug2003. 67(6): 1-5

Van Marrewijk, M. 2003. Concepts and definitions of CSR and corporate sustainability: Between agency and communion. Journal of Business Ethics, 44, 95-105

Ye, N., Kueh, T. B., Hou, L., Liu, Y., & Yu, H. (2020). A bibliometric analysis of corporate social responsibility in sustainable development. Journal of Cleaner Production, 272(122679), 1-15.

Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2018, 6 Mart) Resmi Gazete (Sayı: 30352). Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180306-11.htm

EKLER

Ek-1 Araştırmaya Konu Tezlerin Listesi

Yazar	Yıl	Tez Adı	Tez Türü
Ozan ÖZER	2010	Kurumsal sürdürülebilirlik ölçümü: Avrupa ve ABD şirketlerinin sektörel bazda karşılaştırmalı analizi	Yüksek Lisans
Gonca DOĞRU	2012	Kurumsal sürdürülebilirlikte stratejik insan kaynakları yönetiminin rolü	Yüksek Lisans
İzel LEVİ COŞKUN	2013	Türkiye'de tüketici bakış açısıyla kurumsal sürdürülebilirlik bileşenlerinin marka varlığı bileşenleri ile ilişkisi	Doktora
Fitnat Nazlı SAYĞAN	2013	Kurumsal sürdürülebilirliğin iş tatminine ve duygusal bağlılığa etkisi	Yüksek Lisans
Özlem TUNA	2014	Kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşım ve uygulamaları: KOBİ'lere yönelik bir araştırma	Doktora
Zeynep ARIN SAYDAM	2014	Sürdürülebilir iletişimin kurumsal sürdürülebilirliğe etkisi: İşletmeler örneğinde karşılaştırmalı uygulama	Doktora
Nilüfer GEVENOĞLU	2015	Halkla ilişkiler perspektifinden kurumsal sürdürülebilirlik uygulamaları	Yüksek Lisans
Mehmet TAŞKIRMAZ	2015	Kurumsal sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetimin kurumsal itibar üzerindeki etkisi: Borsa İstanbul, Türkiye	Yüksek Lisans
Evrim HACIĞLU KAZAK	2016	Kurumsal sürdürülebilirlik performansının ölçümü: Türk bankacılık sektörü üzerine bir uygulama	Yüksek Lisans

yerine getirilmesini sağlayacak şekilde tasarlanması büyük önem arz etmektedir. Özellikle, dünyayı etkisi altına alan pandemi sürecinin neden olduğu esnek ya da uzaktan çalışma gibi uygulamaların varlığı e-iç kontrol uygulamalarının önemini artırmaktadır. Bu kapsamda pandemi dönemi ve sonrası yeni normalde kamu kurumlarında e-iç kontrol uygulamalarının kullanılabilir olup olmadığını, kamu iç denetçilerine yönelik bir anket yaparak ortaya koymak amacıyla yapılan araştırmada ulaşılan sonuçlar aşağıda genel olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, kamu idarelerinde e-iç kontrol sisteminin kullanımı yaygınlaşmakta olsa da henüz beklendiği düzeyde yaygın olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak elektronikleşmenin hızla arttığı pandemi dönemi ve sonrası dönemlerde giderek yaygınlaşma eğilimi göstereceği düşünülmektedir.

İç denetçilerin e-iç kontrolün pandemi döneminde kamu kurumlarında COSO bileşenleri çerçevesinde uygulanabilirliğine yönelik algılarının son derece yüksek olduğu ve büyük çoğunluğu e-iç kontrol sisteminin kamu kurumlarında iç kontrol standartlarının uygulanmasını kolaylaştıracağını ve e-iç kontrol sistemi sayesinde kamu kurumlarında şeffaflığın, hesap verebilirliğin, ekonomikliğin, etkinliğin ve verimliliğin artacağını ifade etmişlerdir.

Çalışmanın önemli bulgularından birisi de e-iç kontrol sisteminin kamu kurumlarında uygulanmasının önündeki en büyük engellerin tespit edilmiş olmasıdır. Buna göre, e-iç kontrol sisteminin önündeki en büyük engel üst yönetimlerin e-iç kontrol uygulamalarına yönelik olumsuz tutumu ve nitelikli personel eksikliğidir. Dünyayı etkisi altına alan pandemi süreçlerinden en çok çalışma alanları etkilenmektedir. Bu durumun kamu hizmetlerinin aksamasına, iş akış süreçlerinde olası aksaklıkların ve risklerin oluşmasına yol açacağı görülmüştür. İç kontrol sisteminin riskler ile mücadele amacı doğrultusunda bu süreçte e-iç kontrol sisteminin önemi de günden güne artmaktadır. Bu alanda kamuda yapılacak düzenlemeler ile mümkün olan tüm iş ve işlemlerin, bilgilerin elektronik ortama taşınması ile e-iç kontrol bir zorunluluk hâline geleceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abu Naser, S. S., Al Shobaki, M. J., &Ammar, T. M. (2017). Impact of Communicationand Information on theInternal Control Environment in PalestinianUniversities. International Journal of Hybrid Information Technology, 10(11), 41-60

Alkaabi, O.M.S.M.,Adaikalam, J., Karim, A.M., Hock, O.Y., Hossain, M.I. (2020). Influence on Internal Control throughDigitalization of Assets: A Study on Ministry of Interior, UAE, International Journal of AcademicResearch in Accounting, Finance and Management Sciences, 10(1),13-24

Badara, M. (2013). Impact of theeffectiveinternalcontrolsystem on theinternalauditeffectiveness at localgovernmentlevel. Journal of Socialand Development Sciences, 4(1), 16-23.

Buffat, A. (2015). Street-Level Bureaucracyand E-Government, Public Management Review, 17(1),149-161.

Bülbül, M. (2009). Söyleşi, https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208995, (13.10.2022)

Ceyhan İ. F. &Apan M. (2014). Coso iç kontrol modeli'nin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi: bir hastane uygulaması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(10),179-198.

Ç.Ü-SGDB, 2019). İç Kontrol, http://sgdb.cu.edu.tr/tr/Belgeler/ickontrol/cuickontrolrehberi.pdf, (01.11.2019).

Çarıkçı, O. (2010). Türkiye'de e-devlet uygulamaları üzerine bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (12), 95-122.

Joseph, O. N., Albert, O., &Byaruhanga, J. (2015). Effect of internalcontrol on frauddetectionandprevention in districttreasuries of KakamegaCounty. International Journal of Business andmanagementinvention, 4(1), 47-57.

Karahan, Ç. &Tüfekci, A. (2019). Blokzincir teknolojisinin iç denetim faaliyetlerine etkileri:Fırsatlar ve tehditler. Denetişim Dergisi, 19, 55-72.

Kaya, B. (2016). İç Kontrol ve Risk Yönetiminde Yapılan 5 Kritik Hata, http://bertankaya.net/2016/04/ic-kontrol-ve-risk-yonetiminde-yapilan-5-kritik-hata/, (13.11.2022)

KİOS GRC (2014) Kamu İç Kontrol Yönetimi Çözümleri, http://kiosgrc.com/?page_id=122 , Erişim tarihi: 12.11.2022

Lakis, V. &Giriunas, L. (2012). Theconcept of internalcontrolsystem: Theoreticalaspect.Ekonomika, 91(2), 142-152.

Moeller, R. R. (2009). Brink's modern internalauditing. 7.ed. New Jersey: John Wiley&SonsInc.

Sağlar, J. & Şen, Ö (2021). Kamu üniversitelerinde E-İç kontrol sistemlerinin kullanımı üzerine bir araştırma. TurkishStudies - Economy, 16(3), 1245-1259. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.52188

Samaha, K. and Hegazy, M. (2010). An empiricalinvestigation of theuse of ISA 520 "analyticalprocedures" amongBig 4 versusnon-Big 4 auditfirms in Egypt, Managerial Auditing Journal, 25(9), 882-911.

Şen, Ö. ve Sağlar, J. (2020). "Pandemi Döneminde Kamu İdarelerinde E-İç Kontrol Sisteminin Önemi", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29(4), 259-276.

Taş, İ. E., Uçacak, K. ve Çiçek, Y. (2017). Türk Kamu Yönetiminde Yaşanan Dijital Dönüşümün Bürokratik İşlemlerin Azaltılması Üzerindeki Etkileri. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 2303-2319.

Tektüfekçi, F. (2017). E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 12 (1) , 79-88.

Whittington, O. R. &Pany, K. (2001). Principles of Auditing andOtherAssurane Services. Irwin/McGraw- Hill, New York.

(2022) çalışmalarında Covid-19'a bağlı ölümlerin azalmasında insani gelişme kapasitesinin arttırılmasın etkili olduğunu söylemektedirler. Bir ülkenin insani gelişim düzeyi düşükse ölüm oranlarının da daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmanın bulgularında da ifade edildiği gibi insani gelişim endeksi yüksek ülkeler de aşı tüketimi daha fazladır ve bu durum ölüm oranlarına da etki edecektir.

Yine devletin müdahalesi, aldığı sıkı tedbirleri ile salgının bitmesi için aşılanmanın gerekliliği vurgusu toplumun aşılanma kararı üzerinde etki etmiş olabilir. Yine hükümete ve onun politikalarına duyulan güven aşı yaptırıp yaptırmama konusunda da etkili olacaktır.

Belirsizliğin ve kaygının üst düzeyde olduğu pandemi döneminde, salgının nasıl kontrol altına alınacağı bütün ülkelerin gündemindeydi. Belirsizliğin yüksek olduğu bu ortamda hükümet politikaları, yerel otoriteler, akademi ve sağlık sistemi ve bunlar arasındaki uyumlu ilişki önem arz etmektedir. Hükümetin aşılama politikaları, tüm ülkeye yetecek dozda aşının temin edilebilmesi, aşıya ilişkin kamu spotları ve bilgilendirmeler aşı tüketiminde toplumu teşvik edecektir.

KAYNAKÇA

Arslan, O.; Gökalp Yavuz, F.; Özdemir, Ş.; Güney, Y. & Tuaç, Y. (2021). Covid-19 verilerinin istatistiksel analizi, modellenmesi ve olası risk endekslerinin geliştirilmesi, Tübitak Projesi-120K594.

Aknin, L.B. vd., (2022). Policy stringency and mental health during the covid-19 pandemic: A longitudinal analysis of data from 15 countries, Lancet Public Health, 7, e417-26.

Baltagi, B. (2005). Econometric analysis of panel data. Third Edition, Canada: John Wiley & Sons.

Basak, P., Abir, T., Al Mamun, A., Zainol, N. R., Khanam, M., Haque, M. R., Milton, A.H., & Agho, K. E. (2022). A global study on the correlates of Gross Domestic Product (GDP) and COVID-19 vaccine distribution. Vaccines, 10(2), 266.

BBC NEWS Türkçe (2021). Covid aşısı: Dünyada herkesin aşılanması ne kadar sürecek?. Available in https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56614031 (20.11.2022).

Chaney, D. & Lee, M.SW. (2022). Covid-19 vaccines and anti-consumption: Understanging anti-vaxxers hesitancy. Psychology&Marketing, 39, 741-754.

Dronca, A. T. (2016). The influence of fiscal freedom, government effectiveness and human development index on tax evasion in the European Union. Theoretical & Applied Economics, 23 (4).

Duan, Y., Shi, J., Wang, Z., Zhou, S., Jin, Y., & Zheng, Z. J. (2021). Disparities in COVID-19 vaccination among low-, middle-, and high-income countries: the mediating role of vaccination policy. Vaccines, 9 (8), 905.

Erkekoğlu, P.; Erdemli Köse, S.B.; Balcı, A. & Yirun, A. (2020). Aşı kararsızlığı ve Covid-19'un etkileri. Literatür Eczacılık Bilimleri Dergisi, 9 (2), 208-220.

Esiroğlu. A. (2021). Covid-19'un insani gelişime etkisi. Social Sciences Research Journal, 10 (1), 79-90.

Günsoy, G. (2005). İnsani gelişme kavramı ve sağlıklı yaşam hakkı. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 1(2), 35-52.

Roghani, A. & Panahi, S. (2021). The global distribution of Covid-19 vaccine: The role of macro-socioeconomics measures, MedRxiv.

Statistics and Research: Coronavirus (COVID-19) vaccinations. available in: https://ourworldindata.org/coronavirus (22 Kasım 2022).

Violato, C., Violato, E. M., & Violato, E. M. (2021). Impact of the stringency of lockdown measures on covid-19: A theoretical model of a pandemic. Plos One, 16(10), e0258205.

Yılmaz, H.İ. VD., (2021). Türkiye'de insanların Covid-19 aşısına bakışı. Dicle Tıp Dergisi, 48 (3), 583-594.

TC. Sağlık Bakanlığı-Covid-19 Bilgilendirme Platformu (2022). Günlük covid-19 aşı tablosu, available in: https://covid19.saglik.gov.tr/ (22.11.2022).

Zhou, L., & Puthenkalam, J. J. (2022). Effects of the Human Development Index on COVID-19 Mortality Rates in High-Income Countries. European Journal of Development Studies,2 (3), 26-31.

KAYNAKÇA

Adkins, N. R., & Ozanne, J. L. (2005). "The low literate consumer". Journal of Consumer Research, 32, 93-105.

An, S., Jin, H.S. & Park, E.H. (2014). "Children's advertising literacy for advergames: Perception of the game as advertising". Journal of Advertising, 43(1), 63-72.

Andreasen, A.R., & Manning, J. (1990). "The dissatisfaction and complaining behavior of vulnerable consumers". Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior, 3, 12-20.

Baker, S.M., Gentry, J.W. & Rittenburg, T.L. (2005). "Building understanding of the domain of consumer vulnerability". Journal of Macromarketing, 25(2), 128-139.

Becker, G.S. (1962). "Irrational behavior and economic theory". Journal of Political Economy, 70(1), 1-13.

Benet, S., Pitts, R. E. & LaTour, M. (1993). "The appropriateness of fearappeal use for health care marketing to the elderly: Is it OK to scaregranny?". Journal of Business Ethics, 12(1), 45-55.

Berg, L. (2015). "Consumer vulnerability: are older people more vulnerable as consumers than others?". International Journal of Consumer Studies, 39(4), 284-293.

Bone, S. A., Christensen, G. L. & Williams, J. D. (2014). "Rejected, shackled, and alone: The impact of systemic restricted choice on minority consumers' construction of self". Journal of Consumer Research, 41, 451-474.

Bozacı, İ. (2022). Pazarlama Biliminde Güncel Araştırma Konuları: Teorik ve Metodolojik Değerlendirmeler, Eğitim Yayınevi, İstanbul.

Brenkert, G.G. (1998). "Marketing and the vulnerable". Business Ethics Quarterly, 8(1), 7-20.

Cawley, J., Avery, R. & Eisenberg, M. (2013). The effect of deceptive advertising on consumption of the advertised good and its substitutes: The case of over-the-counter weight loss products. National Bureau of Economic Research.

Chaplin, L. N. & John, D. R. (2010). "Interpersonal influences on adolescent materialism: A new look at the role of parents and peers". Journal of Consumer Psychology, 20, 176-184.

Childers, T. L. & Kaufman-Scarborough, C. (2009). "Expanding opportunities for online shoppers with disabilities". Journal of Business Research, 62, 572-578.

Commuri, S. & Ekici, A. (2008). "An enlargement of the notion of consumer vulnerability". Journal of Macromarketing, 28(2), 183-186.

Garrett, D.E. & Toumanoff, P.G. (2010). "Are consumers disadvantaged or vulnerable? an examination of consumer complaints to the better business bureau". Journal of Consumer Affairs, 44(1), 3-23.

Gigerenzer, G. & Gaissmaier, W. (2015). Decision Making: Nonrational Theories. International encyclopedia of the social and behavioral sciences, 2nd Edition, 911-916.

Gottfredson, M.R. & Hirschi, T. (1990). A general theory of crime. Stanford University Press.

Hill, R. P. (1991). "Homeless women, special possessions, and the meaning of "home": An ethnographic case study". Journal of Consumer Research, 18, 298-310.

Hill, R.P. & Sharma, E. (2020). "Consumer vulnerability", Journal of Consumer Psychology, 30(3), 551-570.

Jae, H. & Viswanathan, M. (2012). "Effects of pictorial product-warnings on low-literate consumers". Journal of Business Research, 65(12), 1674-1682.

Jones, J.L. & Middleton, K.L. (2007). "Ethical decision-making by consumers: the roles of product harm and consumer vulnerability". Journal of Business Ethics, 70(3), 247-264.

Lee, J. & Soberon-Ferrer, H. (1997). "Consumer vulnerability to fraud: Influencing factors". The Journal of Consumer Affairs, 31(1), 70-89.

Liao, S.L., Shen, Y.C. & Chu, C. H. (2009). "The effects of sales promotion strategy, product appeal and consumer traits on reminder impulse buying behaviour". International Journal of Consumer Studies, 33(3), 274-284.

Lin, C. H. & Huang, W. H. (2006). "The influence of unawareness set and order effects in consumer regret". Journal of Business and Psychology, 21(2), 293-311

Mansfield, P.M. & Pinto, M.B. (2008). "Consumer vulnerability and credit card knowledge among developmentally disabled citizens". Journal of Consumer Affairs, 42(3), 425-438.

Morgan, F.W., Schuler, D.K. & Stoltman, J.J. (1995). "A framework for examining the legal status of vulnerable consumers". Journal of Public Policy & Marketing, 14(2), 267-277

Park, J., Hill, W. T. & Bonds-Raacke, J. (2015). "Exploring the relationship between cognitive effort exertion and regret in online vs. offline shopping". Computers in Human Behavior, 49, 444-450

Pechmann, C. & Shih, C.-F. (1999). "Smoking scenes in movies and antismoking advertisements before movies: Effects on youth". Journal of Marketing, 63, 1-13.

Previte, J., Russell-Bennett, R. & Parkinson, J. (2015). "Shaping safe drinking cultures: evoking positive emotion to promote moderate-drinking behaviour". International Journal of Consumer Studies, 39(1), 12-24.

Ringold, D.J. (2005). "Vulnerability in the marketplace: concepts, caveats, and possible solutions". Journal of Macromarketing, 25(2), 202-214.

Segal, B. & Podoshen, J.S. (2012). "An examination of materialism, conspicuous consumption and gender differences". International Journal of Consumer Studies, 37(2), 189-198.

Smith, N.C. & Cooper-Martin, E. (1997). "Ethics and target marketing: the role of product harm and consumer vulnerability". Journal of Marketing, 61(3), 1-20.

Spears, N. (2006). "Just moseying around and happening upon it versus a master plan: Minimizing regret in impulse versus planned sales promotion purchases". Psychology ve Marketing, 23(1), 57-73.

Sugden, R. (1985). "Regret, Recrimination and Rationality", Theory and Decision, 19, 77-99

Tsiros, M. (2008). "Releasing the regret lock: Consumer response to new alternatives after a sale". Journal of Consumer Research,35(6), 1039-1059.

Van Wilsem, J. (2013). 'Bought it, but never got it' assessing risk factors for online consumer fraud victimization. European Sociological Review, 29(2), 168-178.

Van Wilsem, J. & Shimp, T. A. (2001). "Consumer vulnerability to scams, swindles, and fraud: a new theory of visceral influences on persuasion". Psychology & Marketing, 18(7), 763-783

www.merriam-webster.com/

otantiklik ve hipergerçeklik onu seyahat için motive etmekte ve yaşadığı deneyimin gerçekliğini sorgulamadığı gibi bu deneyimden tatmin olabilmektedir. Günümüzde turist doğaya dönüş güdüsüyle hareket ettiğinde bile çoğu kez alışkın olduğu konforu geride bırakmak istememektedir, mekân tercihleri Augé'nin tanımladığı yok-yerlerle uyuşmaktadır. Örneğin, doğayı deneyimlemek isteyen, ancak alışkın olduğu konfordan vazgeçmek istemeyen turistler için yeni bir turizm ürünü olarak glamping (lüks kamping) kavramı ortaya atılmıştır. Ötekinin yaşamını deneyimlemek isteyen ama güvenliğini de tehdit altına sokmak istemeyen turistler için farklı üst-gerçeklik deneyimleri (kaçırılma deneyimi, eski bir hapishanede mahkûm olma deneyimi, yoksul kesimin yaşamını deneyimleme, FRP gibi) sunulmaktadır. Her çeşit turizm ürünü eğlence ve simulasyonlarla harmanlanarak turistin beğenisine sunulmakta, gösteri unsuru taşımayan ürünler turistin ilgisini çekmemektedir.

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisinin üst basamaklarında yer alan sosyal ve psikolojik ihtiyaçların karşılanması için tüketime yönelme ve bazen bu ihtiyaçları temel ihtiyaçlara göre önceleme bireyin hedonizme ve sembolik tüketime yöneldiği postmodern toplumda sıklıkla rastlanan bir durum haline gelmiştir. Hedonik, sembolik ve gösterişçi tüketim olarak tanımlanabilecek turizm tüketimi postmodern toplumda neredeyse temel bir ihtiyaç olarak gösterilmekte ve bireyler turizm tüketimi ile psikolojik ve soysak gereksinimlerini tatmin edebileceklerini düşündüklerinden seyahate çıkmayı farkına varmaksızın bir zorunluluk gibi görmektedirler. Kendini özel hissetmek isteyen bireyler, kitle iletişim araçları ve yoğunlukla sosyal medya tarafından yaratılan sembolleri ve gösterileri tüketirlerken bir kişiselleştirme yanılsaması içine girmektedirler. Normalde belki de hiçbir çekiciliği olmayan bir ürün fikir liderleri, sosyal medya fenomenleri ya da medya tarafından ele alınıp bir büyülü bir sembol haline getirilmekte ve bireylerin tüketimine sunulmaktadır. Son yıllarda ilgi çeken Doğu Ekspresi ile Kars'a yolculuk, bir anda ilgi odağı haline gelen Salda Gölü buna bir örnek olarak gösterilebilir.

Büyük anlatının yok olduğu günümüzde bireyler internet ve sosyal medya yoluyla kendi anlatılarını oluşturarak gösteri toplumuna katkı sağlamakta, hipergerçekliğin gerçeğin yerini aldığı dünyada özgür, bağımsız ve diğerlerinden farklı oldukları yanılsamasıyla kendilerine sunulan sınırları ve içeriği önceden belirlenmiş sembolleri sürekli tüketerek hazza ulaşmaya çalışmaktadırlar. Turizm tüketimi aslında postmodern tüketim çağının tüm özelliklerini yansıtan bir tüketim sistem tarafından desteklenmekte, post-turistlere istek ve beklentilerini karşılayacak tasarlanmış mekânlar ve kontrollü otantiklik turizm büyüsüyle sarmalanarak sunulmaktadır.

KAYNAKÇA

Augé, M. (1992). Non-lieux, introduction à une anthropologie de la surmodernité. Paris: Éditions du Seuil.

Augé, M. (1995). Non-places / introduction to an antropology of supermodernity, Çev. John Howe, London: Verso.

Augé, M. (1997) Yer-olmayanlar / üstmodernliğin antropolojisine giriş, Çev. Turhan Ilgaz, İstanbul: Kesit Yayıncılık.

Augé, M. (2016) Yok-yerler / üstmodernliğin antropolojisine giriş, Çev. Ergün A. Akça & Arbil Ötkünç. İstanbul: Daimon.

Batı, U. (2009). Tüketimin akılcılaşması, büyülemesi ve yeniden büyülemesinin IKEA süper mağazası üzerinden görünümü. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 0(37), 20-48.

Baudrillard, J. (1970). La société de consommation, Paris: Gallimard.

Baudrillard, J. (1999). The consumer society / myths and structures, London: Sage Publications Ltd.

Baudrillard, J. (2019). Kusursuz cinayet (4. Basım), Çev. Necmettin Sevil, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Baudrillard, J. (2022). Simulakrlar ve simulasyon (15. Basım), Çev. Oğuz Adanır, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Bourdieu, P. (1984). Distinction: a social critique of judgement of taste, London: Rutledge and Kegan Paul.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. in handbook of theory and research for the sociology of education, (Ed. J. G. Richardson) Greenwood Press, New York, 241-258.

Bryman, A. (1999). The Disneyization of society. The Sociological Review, 47(1), 25-47.

Cohen, E. (1979). A phenomenology of tourist experiences. Sociology, 13(2), 179-201.

Currid-Halkett, E. (2017). The sum of small things: a theory of the aspirational class. available in https://aeon.co/ideas/conspicuous-consumption-is-over-its-all-about-intangibles-now, (20.10.2022).

Debord, G. (2021). Gösteri toplumu (12. Basım), Çev. Ayşen Ekmekçi & Okşan Taşkent, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Drumond, A. (2013). Contextualizing authenticity in tourism: an examination of postmodern tourism theory. available in https://blogs.commons.georgetown.edu/cctp-725-fall2013/2013/12/14/ contextualizing-authenticity-in-tourism-an-examination-of-postmodern-tourism-theory/, (30.03.2022).

Dujmović, M., & Vitasović, A. (2015). Postmodern society and tourism. Journal of Tourism and Hospitality Management, 3(9-10), 192-203.

Feifer, M. (1985). Going places, London: Macmillan.

Howard, C. A. (2016). Touring the consumption of the other: imaginaries of authenticity in the Himalayas and beyond. Journal of Consumer Culture, 0(0), 1-20.

Koçyiğit, R. G. (2018). Mark Augé'de yok-yer (non-lieu) kavramı üzerine bir epistemik çözümleme. Megaron, 13(4), 536-544.

Lafargue, P. (2017). Tembellik hakkı, Çev. Emre Öztürk, İstanbul: Siyah Beyaz Yayınları.

Lash, S., & Urry, J. (1994). Economies of signs and space, London: Sage Publications.

Lennon, J.J., & Foley, M. (2000). Dark tourism: the attraction of death and disaster, London: Continuum.

MacCannell, D. (1973). Staged authenticity: arrangements of social space in tourist settings. American Journal of Sociology, 79(3), 589-603.

Macfarlane, A. (1993). Kapitalizm kültürü, Çev. Remzi Hakan Kır, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Modery, L. (2011). What is postmodern tourism? Available in https://www.hipstercrite.com/2011/05/11/what-is-postmodern-tourism/ (20.02.2022).

Munt, I. (1994). The "other" postmodern tourism: culture, travel, and the new middle classes. Theory, Culture, and Society, 11(3), 101-123.

Ritzer, G. (2019). Büyüsü bozulmuş dünyayı büyülemek (4. Basım), Çev. Funda Payzın, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Ritzer, G. (2021). Toplumun McDonaldlaştırılması (8. Basım), Çev: Akın Emre Pilgir, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Rojek, C. (1990). Baudrillard and leisure. Leisure Studies, 9(1), 7-20.

Rojek, C. (1993). Ways of escape: modern transformations in leisure and travel. London: Macmillan.

Rojek, C. (1997). Indexing, dragging, and the social construction of tourist sights. in touring cultures: transformations of travel and theory (Eds.C. Rojek & J. Urry) Routledge, London, 52-74.

Rojek, C. (l995), Decentring leisure: rethinking leisure theory, London: Sage.

Russell, B. (1990). Aylaklığa övgü, 6. Baskı, Çev. Mete Ergin, İstanbul: Cem Yayınları.

Smith, M. K. (2005). New leisure tourism: fantasy futures. in new tourism consumers, products, and industry: present and future issues (Eds. D. Buhalis & C. Costa), Butterworth-Heinemann, Oxford, 220-227.

Smith, V. L. (1977). Hosts and guests: the anthropology of tourism (1st ed.), Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Thiry-Cherques, H. R. (2010). Baudrillard: work and hyperreality. RAE-eletrônica, 9(1). available in https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=205115349010, (14.09.2022).

Turner, L., & Ash, J. (1975). The golden hordes: international tourism and the pleasure periphery, London: Constable.

Uriely, N. (1997). Theories of modern and postmodern tourism. Annals of Tourism Research, 24, 982-985.

Uriely, N. (2005). The tourist experience: conceptual developments. Annals of Tourism Research, 32(1), 199-216.

Urry, J. (1990). The tourist gaze: leisure and travel in contemporary societies (1st ed.), London: Sage Publications.

Urry, J. (2002). The tourist gaze (2nd ed.), London: Sage Publications.

Vaneigem, R. (1996). Gençler için hayat bilgisi el kitabı, gündelik hayatta devrim, Çev. Ali Çakıroğlu & Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Veblen. T. B. (2015). Aylak sınıfın teorisi, Çev. H. Alpay Öznazik, Ankara: Heretik Yayıncılık.

Yuill, S. M. (2003). Dark tourism: understanding visitor motivation at sites of death and disaster. Master's Thesis, Texas A&M University. available in https://core.ac.uk/download/pdf/147122606.pdf, (10.09.2022).

KAYNAKÇA

Anič, I. D., Suleska, A. C., & Rajh, E. (2010). Decision-making styles of young-adult consumers in the Republic of Macedonia. Economic research-Ekonomska istraživanja, 23(4), 102-113.

Anić, I. D., Rajh, S. P., & Rajh, E. (2014). Antecedents of food-related consumer decision-making styles. British food journal.

Anić, I. D., Ciunova-Shuleska, A., Piri Rajh, S., Rajh, E., & Bevanda, A. (2016). Differences in consumer decision-making styles among selected south-east European countries. Economic research-Ekonomska istraživanja, 29(1), 665-681.

Bakewell, C., & Mitchell, V. W. (2004). Male consumer decision-making styles. The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research, 14(2), 223-240.

Chang, M. L., & Wu, W. Y. (2012). Revisiting perceived risk in the context of online shopping: An alternative perspective of decision-making styles. Psychology & Marketing, 29(5), 378-400.

Chen, Y. J., Chen, Y. M., Hsu, Y. J., & Wu, J. H. (2019). Predicting consumers' decision-making styles by analyzing digital footprints on facebook. International Journal of Information Technology & Decision Making, 18(02), 601-627.

Durvasula, S., Lysonski, S., & Andrews, J. C. (1993). Cross-cultural generalizability of a scale for profiling consumers' decision-making styles. Journal of Consumer Affairs, 27(1), 55-65.

Eom, H. J., Youn, N., & Lee, M. J. (2020). Validation of Consumer Styles Inventory for consumer decision making styles. Journal of Consumer Affairs, 54(3), 836-853.

Häubl, G., & Trifts, V. (2000). Consumer decision making in online shopping environments: The effects of interactive decision aids. Marketing science, 19(1), 4-21.

Islam, T., & Chandrasekaran, U. (2020). Religiosity and consumer decision making styles of young Indian Muslim consumers. Journal of Global Scholars of Marketing Science, 30(2), 147-169.

Kavalcı, K., & Ünal, S. (2016). Y ve Z Kuşaklarının Öğrenme Stilleri ve Tüketici Karar Verme Tarzları Açısından Karşılaştırılması/A Research on Comparing Consumer Decision-Making Styles and Learning Styles in Terms of the Generatıon Y and Z. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(3), 1033-1050.

Lysonski, S., Durvasula, S., & Zotos, Y. (1996). Consumer decision-making styles: a multi-country investigation. European journal of Marketing., 30(12), 10-21.

Madahi, A., Sukati, I., Mazhari, M. Y., & Rashid, W. N. (2012). Consumer decision making styles amongst young generation in Malaysia. European Journal of Social Sciences, 30(2), 263-275.

Mehta, R., & Dixit, G. (2016). Consumer decision making styles in developed and developing markets: A cross-country comparison. Journal of Retailing and Consumer Services, 33, 202-208.

Mehta, R. (2020). Gender-based differences in consumer decision-making styles: implications for marketers. Decision, 47(3), 319-329.

Mitchell, V. W., & Walsh, G. (2004). Gender differences in German consumer decision-making styles. Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review, 3(4), 331-346.

Mokhlis, S., & Salleh, H. S. (2009). Consumer decision-making styles in Malaysia: An exploratory study of gender differences. European Journal of Social Sciences, 10(4), 574-584.

Radder, L., Li, Y., & Pietersen, J. J. (2006). Decision-making styles of young Chinese, Motswana and Caucasian consumers in South Africa: An exploratory study. Journal of Consumer Sciences, 34: 20-31.

Rojanasingsawad, M., Ryding, D., & Barnes, L. (2020). Consumer decision-making styles for grey luxury goods: a study on Thailand. International Journal of Sales, Retailing & Marketing, 9(1), 22-36.

Sam, K. M., & Chatwin, C. (2015). Online consumer decision-making styles for enhanced understanding of Macau online consumer behavior. Asia Pacific Management Review, 20(2), 100-107.

Sarkar, S., Khare, A., & Sadachar, A. (2019). Influence of consumer decision-making styles on use of mobile shopping applications. Benchmarking: An International Journal, 27(1), 1-20.

Sproles, G. B. (1985). From perfectionism to fadism: Measuring consumers' decision-making styles. In Proceedings, American Council on Consumer Interests (Vol. 31, No. 2, pp. 79-85). Columbia, MO: ACCI.

Sproles, G. B., & Kendall, E. L. (1986). A methodology for profiling consumers' decision-making styles. Journal of Consumer Affairs, 20(2), 267-279.

Sproles, G. B., & Kendall, E. L. (1987). A short test of consumer decision-making styles. The Journal of Consumer Affairs, 5, 7-14.

Stone, G. P. (1954). City Shoppers and Urban Identification: Observations on the Social Psychology of City Life. *American Journal of Sociology*, 60(1), 36-45.

Vieira, V. A. (2011). Evaluating the psychometric properties of consumer decision-making style instrument. Revista de Administração FACES Journal, 10(3), 124-144.

Wang, C. L., Siu, N. Y., & Hui, A. S. (2004). Consumer decision-making styles on domestic and imported brand clothing. European Journal of Marketing, 38(1/2), 239-252.

Zhou, J. X., Arnold, M. J., Pereira, A., & Yu, J. (2010). Chinese consumer decision-making styles: A comparison between the coastal and inland regions. Journal of Business Research, 63(1), 45-51.

farklı sektörler özelinde ele alınması önemlidir. Tüketimin din ile ilişkisinin türlerine göre hedonik, rasyonel ve anlık tüketim davranışları üzerinden incelendiği, spesifik kantitatif çalışmalara daha çok ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Ayrıca özellikle ülkemizde aynı dinin farklı mezheplerinin tüketim eğilim ve alışkanlıklarının incelenmesi, keşfedilmemiş pazar bölümlerinin tanımlanması gibi faydalar oluşturabilir. Benzer şekilde, müslüman tüketiciler ile müslüman olmayanların karşılaştırmalı olarak incelenmesi de, hem teorik hem de pratik anlamda faydalar ortaya çıkartabilir.

KAYNAKÇA

Abou-Youssef, M., Kortam, W., Abou-Aish, E., El-Bassiouny, N. (2011). Measuring Islamic-Driven Buyer Behavioral Implications- A Proposed Market-Minded Religiosity Scale. Journal of American Science, 7 (8), 728-741.

Agarwala, R., Mishra, P., & Singh, R. (2018). Religiosity and Consumer Behavior: A Summarizing Review. Journal of Management, Spirituality & Religion, 1-23.

Akarsu, T. (2014). The Relationship Between Muslim Religiosity, Price-Value Consciousness, Impulsive Buying Tendency and Post-Purchase Regret: A Moderation Analysis. Kadir Has University, Graduate School of Social Sciences. İstanbul: Kadir Has University.

Akarsu, T.N., Yeniaras, V. (2014). Müslüman Dindarlık, Plansız Alışverişe Olan Yatkınlık, Fiyat-Değer Bilinci ve Alışveriş Sonrası Pişmanlık Durumu- Bir Temel Düzenleyici Model Analizi. İktisat, İşletme ve Finans, 29 (343), 09-38.

Alam, S., Mohd, R., & Hisham, B. (2011). Is Religiosity an Important Determinant on Muslim Consumer Behaviour in Malaysia? Journal of Islamic Marketing, 2(1), 83-96.

Allport, G., & Ross, J. (1967). Personal Religious Orientation and Prejudice. Journal of Personality and Social Psychology, 5(4), 432-443.

Ateş, S. (2019). Dindarlık ve Tüketim Algıları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı, Konya.

Bakar, A., Lee, R., Rungie, C. (2013). The Effects of Religious Symbol in Packaging on Muslim Consumer Responses. Australasian Marketing Journal (AMJ), 21 (3), 198-204.

Barak, A. (2021). Tüketici Dindarlığı ve Alışveriş Tutumu Üzerine Bir İnceleme. İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Din Bilimleri Anabilimdalı. İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi.

Barak, A., & Kaplan, H. (2021). Dindarlık ve Tüketici Tarzları Arasındaki İlişki Üzerine Nicel Bir Araştırma. Türk Din Psikolojisi Dergisi(4), 119-153.

Başaran Alagöz, S., Demirel, E. (2017). Helal Gıda Sertifikalı Ürünlerin Tüketici Davranışları Üzerine Etkisi- Konya İli Üzerinde Bir Araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (28), 451-472.

Baydaş, A., Kılıç, E., Türkan, Y. (2019). Tüketim Üzerinde Etkili Olan Faktörlerin İnanç Açısından Değerlendirmesi: Bingöl İli Örneği. Sosyal Bilimler Metinleri, 1.

Benson, P., Roehlkepartain, E., & Rude, S. (2003). Spiritual Development in Childhood and Adolescence: Toward a Field of Inquiry. Applied Developmental Science, 7(3), 205-213.

Beyaz, R. (2018). Dindarlık ve Hedonik Tüketim İkilemi: Dini Kaideler Haza Dayalı Tüketimi Engeller mi?. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 5 (30), 4149-4168.

Bilmen, Ö. (1968). Büyük İslam İlmihali. Bilmen Basım ve Yayınevi.

Bozacı, İ., Güler, Y.B. (2015). Dini Grup Bağlılığı ile Tüketici Tercihleri İlişkilerinin İncelenmesi: Kırıkkale İlinde Gerçekleştirilen Bir Alan Araştırması. International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS), 3, 163-176.

Bukhari, F., Hussain, S., Ahmed, R., Streimikiene, D., Soomro, R., & Channar, Z. (2020). Motives and Role of Religiosity towards Consumer Purchase Behavior in Western Imported Food Products. Sustainability, 12(356), 1-22.

Clauzel, A., Guichard, N., Riché, C., & De Laender, M. (2016). Comportement du Consommateur. Vuibert.

Çubukçuoğlu, M., & Haşıloğlu, S. (2012). Dindarlık Olgusunun Satınalma Davranışı Faktörleri Üzerinde Etkisi. Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 1-18.

Delener, N. (1990). The Effects of Religious Factors on Perceived Risk in Durable Goods Purchase Decisions. The Journal of Consumer Marketing, 7(3), 27-38.

Delener, N. (1994). Religious Contrasts in Consumer Decision Behaviour Patterns: Their Dimensions And Marketing Implications. European Journal of Marketing 28,5, 28(5), 36 53.

Demirezen, İ. (2015). Tüketim Toplumu ve Din (Cilt 1). İstanbul: Dem.

Dumortier, B. (2007). Dinler Atlası: İnançlar, İbadetler ve Ülkeler. (Ö. Adadağ, Dü.) NTV Yayınları.

Elseidi, R.I. (2018). Determinants of Halal Purchasing Intentions- Evidences from UK. Journal of Islamic Marketing, 9 (1), 167-190.

Engel, J. (1976). Psychographic Research in a Cross Cultural Nonproduct Setting. Advances in Consumer Research, 3, 98-101.

Erdem, M. (1997). İlahi Dinlerin Kutsal Kitaplarında Helal ve Haram Anlayışı Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 37(1), 151-173.

Essoo, N., & Dibb, S. (2004). Religious Influences on Shopping Behaviour: An Exploratory Study. Journal of Marketing Management, 20, 683-712.

Freud, S. (2015). Freud-Mutsuzluk Dediğimiz Şey. Trc. Pelin Demirel. İstanbul: Aylak Adam.

James, W. (1906). L'Expérience Religieuse: Essai de Psychologie Descriptive. (H. Kundig, Ed.) Paris.

Kamaruddin, A. (2007). Religiosity and Shopping Orientation: A Comparative Study of Malaysia and Thailand Consumers. Journal of Global Business Management, 3(2).

Karacoşkun, M. (2004). Dini İnanç-Dini Davranış İlişkisine Sosyo-Psikolojik Yaklaşımlar. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, IV(2), 23-36.

Karslı, M. (2012). Tüketim Kültürü ve Dinsellik: Ramazan ve Dini Bayramlar Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.

Köroğlu, C.Z. (2009). Tüketim Kültürü ve Din. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Konya.

Köse, A., & Ayten, A. (2021). Din Psikolojisi (Cilt 12). (E. Barca, Dü.) İstanbul: Timaş Yayınları.

Kurtoğlu, R., Çiçek, B. (2013). Tüketicilerin Helal Ürünler Hakkındaki Algılama, Tutum ve Beklentilerini Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma. Eskişehir Üniversitesi İİBF Dergisi, 8 (3), 181-205.

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat.

Mokhlis, S. (2006). The Effect of Religiosity on Shopping Orientation- An Exploratory Study in Malaysia. The Journal of American Academy of Business, 9(1), 64-74.

Mokhlis, S. (2009). Relevancy and Measurement of Religiosity in Consumer Behavior Research. International Business Research, 2 (3), 75-84.

Mokhlis, S. (2010). Religious Contrasts in Consumer Shopping Styles: A Factor Analytic Comparison. Journal of Business Studies Quarterly, 2(1), 52-64.

Muhamad, N., Mizerski, D. (2010). The Constructs Mediating Religions' Influence on Buyers and Consumers. Journal of Islamic Marketing, 1 (2), 124-135.

Musadik, S., & Azmi, I. (2017). A Conceptual Paper: The Effect of Islamic Religiosity on Impulse Buying Behavior. Journal of Global Business and Social Entrepreneurship (GBSE), 1(2), 137-147.

Oğuzhan, Z.B. (2019). Tüketim Toplumu, Kimlik ve Din. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Özdemir, H., Yaylı, A. (2014). Tüketicilerin Helal Sertifikalı Ürün Tercihleri Üzerine Bir Araştırma İstanbul İli Örneği. İşletme Araştırmaları Dergisi, 6 (1), 183-202.

Öztürk Küçük, H., & Ayyıldız, H. (2020). Dindarlık Algısının Müslüman Tüketici Davranışı Üzerine Etkisinde Gönüllü Sadeliğin Aracılık Rolünü Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(Prof. Dr. Sabri ORMAN Özel Sayısı), 426-448.

Öztürk, A., Nart, S., & Altunışık, R. (2015). Tüketicilerin Helal Tüketim Davranışlarının Belirleyicileri: Planlı Davranış Teorisi Çerçevesinde Bir Araştırma. Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Araştırmaları Dergisi, 1(2), 141-160.

Pişkin, M. (2014). Tüketim Toplumu ve Din İlişkisi Türkiye ve İslam Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Rakrachakarn, V., Moschis, G., Ong, F., & Shannon, R. (2013). Materialism and Life Satisfaction: The Role of Religion. J Relig Health, 413-426.

Rehman, A., Shabbir, M.S. (2010). The Relationship Between Religiosity and New Product Adoption. Journal of Islamic Marketing, 1 (1), 63-69.

Seyfi, M., & Çerçi, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Dinin Etkisi ile Tüketici Karar Verme Tarzları Arasındaki İlişki. İGÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 185-200.

Seyidov, İ. (2013). Tüketici Davranışları ve İslami Bağlılık. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.

Sezen, A. (2012). Tüketici Davranışları ve Dindarlık İlişkisi. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD), 20, 99-115.

Singh, J., Singh, G., Kumar, S., Mathur, A.N. (2021). Religious Influences in Unrestrained Consumer Behaviour. Journal of Retailing and Consumer Services, 58, 1-14.

Temirak, H. (2020). Tüketici Karar Verme Sürecinde Dindarlığın Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı, İstanbul.

Tiltay, M.A., Torlak, Ö. (2011). Materyalist Eğilim, Dinî Değerler, Marka Bağlılığı ve Tüketici Ahlakı Arasındaki İlişkiler. İş Ahlakı Dergisi, 4 (7), 93-130.

Topoğlu, E., Gökdeniz, İ. (2019). Kültür ve İnanç Farklılıklarının İşletmelerin Temel Pazarlama Stratejilerine Etkileri. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12, 57-73.

Torlak, Ö. (2012). İslam Ülkeleri Arasında Helal Ürün Pazarlama Potansiyeli, Problemleri ve Çözüm Önerileri. Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, 4(2), 1-10.

Tümer, G. (1986). Çeşitli Yönleriyle Din. AÜİFD, XXVIII, 213-267.

Vitell, S.J. (2009). The Role of Religiosity in Business and Consumer Ethics- A Review of the Literature. Journal of Business Ethics, 90, 155-167.

Wong, Y., Rew, L., & Slaikeu, K. (2006). A systematic Review Of Recent Research On Adolescent Religiosity/Spirituality And Mental Health. Issues in Mental Health Nursing, 27(2), 161-183.

Yapıcı, A. (2002). Dini Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık. Ç.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(2), 75-117.

Yousaf, S., & Malik, M. (2013). Evaluating the Influences of Religiosity and Product Involvement Level on the Consumers. Journal of Islamic Marketing, 4(2), 163-186.

olumlu ağızdan ağza iletişim ve tekrar satın alma niyetine dönüşmektedir. Yine bu çalışmalara göre algılanan adaletin boyutlarının (dağıtımsal, prosedürel ve etkileşimsel) telafi tatmini üzerindeki etkileri farklılık göstermektedir. Ayrıca dağıtımsal, prosedürel ve etkileşimsel adalet algısının etkisi; hatanın büyüklüğüne, önemine ve sunulan hizmetin türüne göre değişmektedir.

6. SONUÇ

Hizmet sektöründe üretim ve tüketim eş zamanlı gerçekleşmektedir. Müşteri, hizmet sunulurken yaşanabilecek tüm hataları veya aksaklıkları o anda fark etmektedir. Bundan dolayı meydana gelen hizmet hataları kolayca saklanamamaktadır ve istenmese bile müşteriye yansıtılmaktadır. Bir işletmenin ne kadar müşteri odaklı olduğu hizmet hatası gerçekleştiğinde ortaya çıkmaktadır. İşletmelerin uygulayacakları çeşitli telafi stratejileri ne kadar müşteri odaklı olduklarını göstermeleri için iyi bir fırsattır. Sunulan telafilerin müşteriler tarafından nasıl algılandığı ve değerlendirildiği işletmeler açısından oldukça önemlidir. Çünkü müşterinin adil olarak algıladığı ve değerlendirdiği hizmet telafileri beraberinde güveni, tatmini, olumlu ağızdan ağza iletişimi ve tekrar satın alma niyetini getirmektedir. Bu sebeple etkili bir hizmet telafisi süreci için algılanan adaletin üç boyutu dikkate alınmalıdır.

Hizmet hatalarının kaçınılmaz olduğu hizmet işletmelerinde; hatalarının azaltılmasında ve hizmet telafisinin hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesinde işletme yönetimine ve çalışanlarına önemli görevler düşmektedir. Müşteri memnuniyetini sağlamak, kaliteli hizmet sunmak ve her bir müşteriye tatmin edici ve daha da iyisi "beklentilerin ötesinde" hizmet sunabilmek için, kaliteli çalışanların dikkatli bir şekilde işe alınması ve eğitilmesi gerekmektedir. Ayrıca çalışanlara hem iş başında hem de iş dışı eğitim programları düzenlenmelidir. Bu eğitimlerde şikayet sistemlerine odaklanılmalı ve adil telafi stratejileri planlarının uygulanmasını desteklemek için çalışanların kişilerarası iletişim becerileri geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Allen, A. (2014). Get Over It: How Goodwill Overcomes The Negative Effects Of Corporate and Service Faıiures, Florida State University College of Business, Unpublished PhD Dissertation, Florida.

Andreassen, T.W. (2001). From disgust to delight: Do customers hold a grudge?, Journal of Service Research, 4 (1), 39-49.

Armistead, C. G., Clark, G., ve Stanley, P. (1995). Managing Service Recovery. Cranfield School Of Management, Cranfield.

Azab, C.E.G. (2013). The Impact Of Positive Psychological Capacities And Positive Emotions Of Frontline Employees On Customer Perceptions Of Service Recovery, Department of Business Administration in the Graduate School Southern Illinois University Carbondale, Dissertation Doctor of Philosophy.

Barakat, L. L., Ramsey, J. R., Lorenz, M. P. ve Gosling, M. (2014). "Severe Service Failure Recovery Revisited: Evidence of Its Determinats in An Emerging Market Context. International Journal of Research in Marketing, 31, 1-5.

Bell, C. ve R. Zemke. (1987). "Service Breakdown: The Road to Recovery." Management Review 76:32–35.

Bitner, M. J., Booms, B. H., ve Mohr, L. A. (1994). Critical service encounters: The employee's viewpoint. Journal of marketing, 58(4), 95-106.

Blodgett J. G., Hill D. J. ve Tax S. S. (1997). The Effects Of Distributive, Procedural And İnteractional Justice on Postcomplaint Behavior. Journal Of Retailing, 73(2), 185– 210.

Bolton, R.N. ve DREW, J.H. (1991). "A Multistage Model of Customers' Assessment of Service Quality and Value", Journal of Consumer Research, Vol. 54, April, pp. 69-82.

Cai, Ruıyıng. (2014). The Effect Of Customers Self-Construal, Perceıved Faırness and Emotıons On Behavıoral Intentıons: A Case Of Restaurant Servıce Recovery, Bachelor 147 of Business Administration in Tourism Management, Xiamen University, Dissertation of Master of Scıence China.

Chang, L. ve S, Hung. (2013). "Adoption and Loyalty toward Low Cost Carriers: The Case of Taipei-Singapore Passengers." Transportation Research: Part E: Logistics and Transportation Review 50:29–36.

Chang, Y. ve Y. Chang. (2010). "Does Service Recovery Affect Satisfaction and Customer Loyalty? An Empirical Study of Airline Services." Journal of Air Transport Management 16:340–42.

Clark, M., Adjei, M.T. ve Yancey D.N. (2009). "The Impact of Service Fairness Perceptions on Relationship Quality", Service Marketing Quarterly, 30, 287- 302.

Cropanzano, R., Prehar, C. A. ve Chen, P.Y. (2002). "Using Social Exchange Theory To Distinguish Procedural From Interactional Justice", Group & Organization Management, 27 (3), 324-351.

Davidow, M. (2003). "Have You Heard The Word? The Effect of Word of Mouth on Perceıved Justice, Satısfactıon and Repurchase Intentions Following Complaint Handling", Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior, 16, 67-80.

Del Río-Lanza, A.B., Vázquez-Casielles, R. ve Díaz-Martín, A.M. (2009). Satisfaction With Service Recovery: Perceived Justice And Emotional Responses. Journal Of Business Research, 62(8), 775-781.

Ennew, C. ve Schoefer, K. (2003). "Service Failure and Service Recovery in Tourism: A Review, pp. 2-16.

Fan, Y., Wu, C. ve Wu, W. (2010). "The Impact of Online Retailing Service Recovery and Percieved Justice on Consumer Loyalty", International Journal of Electronic Business Management, 8(3), 239-249.

Fisk, R.P., Brown, S.W. ve Bitner, M.J. (1993). Tracking The Evolution Of The Services Marketing Literature. Journal of Retailing, 69(1), 61–103.

Fornell, C. (1992). "A National Customer Satisfaction Barometer: The Swedish Experience", Journal of Marketing, Vol. 56, January, pp. 6-21.

Gelbrich, K. ve Roschk, H. (2011). "A Meta-analysis of Organizational Complaint Handling and Customer Responses." Journal of Service Research 14 (1): 24– 43.

Grönroos, C. (2009). "Marketing As Promise Management: Regaining Customer Management For Marketing." Journal Of Business and Industrial Marketing 24 (5/6): 351–59.

Halstead, D. ve Page, T.J. (1992). "The Effects of Satisfaction and Complaining Behavior on Consumer Repurchase Intentions," Journal of Consumer Satisfaction, Dissatisfaction and Complaining Behavior, 5, 1-11.

Hart, C.W., Heskett, J.L. ve Sasser, J.W.E. (1990). "The Profitable Art of Service Recovery", Harvard Business Review, 68 (July-August): 148-56.

Herson, R.M. (2011). Perspective Taking, Empathy and Problem Solving in Service Failure and Recovery Efforts: The Impact on Customer Satisfaction, Loyalty and Negative Word-of-Mouth, Hofstra University, Doctoral Dissertation.

Hess, R.L., Ganesan, S. ve Klein, N.M. (2007). "Interactional Service Failures In A Pseudorelationship: The Role of Organizational Attributions", Journal of Retailing, Volume 83, Issue 1, pp:79-95.

Hocutt, M. A. ve Stone T. H. (1998). The İmpact Of Employee Empowerment On The Quality Of A Service Recovery Effort Journal Of Quality Management, 3 (1), 117-132.

Hoffman, K.D. ve Kelley, S.W. (2000). "Perceived Justice Needs And Recovery Evaluation: A Contingency Approach", European Journal of Marketing, 34(3/4), 418-432.

Hofmann, K.D. ve Bateson, J.E.G. (2006), "Services Marketing: Concepts, Strategies and Cases", 3th Edition, Thomson/South Western.

Karatepe, O. M. (2006). "Customer Complaints and Organizational Responses: The Effects of Complainants' Perceptions of Justice on Satisfaction and Loyalty." International Journal of Hospitality Management 25 (1): 69–90.

Kau, A.K. ve Loh, E.W. (2006). "The Effects of Service Recovery on Consumer Satisfaction: A Comparison Between Complainants and Non-Complainants", Journal of Services Marketing, 20(2), 101–111.

Keaveney, S. M. (1995). Customer switching behavior in service industries: An exploratory study. The Journal of Marketing, 71–82.

Kelley S.W., Hoffman K.D. ve Davis M.A. (1993). "A Typology of Retail Failures and Recoveries", Journal of Retailing, 69(4), pp. 429-452.

Kim, T., Kim, W.G. ve Kim, H.B. (2009). "The Effects of Perceived Justice on Recovery Satisfaction, Trust, Word-of-Mouth, and Revisit Intention in Upscale Hotels", Tourism Management, Vol. 30, pp. 51-62.

Kim, W., Ok, C. ve Canter, D. D. (2012). Moderating Role Of A Priori Customer– Firm Relationship İn Service Recovery Situations. The Service Industries Journal, 32(1), 59-82.

Koç E. (2018). Service Failures And Recovery İn Hospitality And Tourism: A Review of Literature And Recommendations For Future Research. Journal of Hospitality Marketing & Management, 27(2), 1-25.

Koç, E. (2016). Hizmet Pazarlaması ve Yönetimi: global ve yerel yaklaşım. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.

Koc, E. (Ed.). (2017). Service failures and recovery in tourism and hospitality: A practical manual. CABI.

Kuo, N.T., Chang, K.C., Cheng, Y.S. ve Lai, C. H. (2013a). How service quality affects customer loyalty in the travel agency: The effects of customer satisfaction, service recovery, and perceived value. Asia Pacific Journal of Tourism Research, 18(7), 803-822.

Kuo, N., Chang, K., Cheng, Y., & Lai, C. (2013b). Investigating the effect of service quality on customer loyalty in the hotel industry: the mediating role of customer satisfaction and the moderating roles of service recovery and perceived value. Journal of China Tourism Research, 9(3), 257-276.

Kwortnik, R. ve Xiaoyun, H. (2011). "The Influence of Guest Perceptions of Service Fairness on Lodging Loyalty in China", Cornell Hospitality Quarterly, 52, 321- 332.

Lin, H.H., Wang, Y.S. ve Chang, L.K. (2011). Consumer Responses to Online Retailer's Service Recovery After a Service Failure: A Perspective of Justice Theory. Managing Service Quality: An International Journal, 21(5), 511-534.

Lovelock, C. ve Wirtz, J. (2004). Services Marketing, Prentice Hall, Sixth Edition, pp. 391-415.

Matos, C., Henrique, J. ve Rossi, C. (2007). "Service Recovery Paradox: A Metaanalysis", Journal of Service Research, 10(1), 60-77.

Mattila, A. S. (2001). The effectiveness of service recovery in a multi-industry setting. Journal of Services Marketing, 15(7), 583-596.

Mattila, A. S. ve Patterson, P. G. (2004). "Service Recovery and Fairness Perceptions in Collectivist and Individualist Contexts", Journal of Service Research, 6(4), 336-346.

Maxham III, J. G. (2001). Service Recovery's Influence on Consumer Satisfaction, Positive Word-of-Mouth, and Purchase İntentions. Journal of Business Research, 54(1), 11-24.

Maxham III, J.G. ve Netemayer, R. G. (2002). Modeling customer perceptions of complaint handling over time: The effects of perceived justice on satisfaction and intent. Journal of Retailing, 78, 239–252.

McColl-Kennedy, J.R. ve Sparks, B.A. (2003). Application of fairness theory to service failures and service recovery. Journal of Service Research, 5(3), 251- 266.

McCollough, M. A. (2000). The effect of perceived justice and attributions regarding service failure and recovery on post-recovery customer satisfaction and service quality attitudes. Journal of Hospitality ve Tourism Research, 24(4), 423-447.

McCollough, M.A. ve Bharadwaj, S.G. (1992). The recovery paradox: an examination of consumer satisfaction in relation to disconfirmation, service quality, and attribution based theories. Marketing theory and applications, Vol.3, pp.119.

McCollough, M.A., Berry, L.L. ve Yadav, M. S. (2000). An Empirical İnvestigation Of Customer Satisfaction After Service Failure And Recovery. Journal Of Service Research, 3(2), 121-137.

Mcquilken, L., Mcdonald, H., Ve Vocino, A. (2013). Is Guarantee Compensation Enough? The İmportant Role Of Fix And Employee Effort İn Restoring Justice. International Journal Of Hospitality Management, 33, 41-50.

Michel, S. ve Meuter, M.L. (2008). The Service Recovery Paradox: True but Overrated? International Journal of Service Industry Management, 19(4), 441- 457.

Miller, J.L., Craighead, C.W. ve Karwan, K.R. (2000). Service Recovery: A Framework And Empirical Investigation. Journal of Operations Management, 18(4), 387-400.

Mount, D. J. (2012). Putting The Dollar Signs on Quality: The Benefits Of Service Recovery İn The Hotel İndustry. Journal of Quality Assurance İn Hospitality & Tourism, 13(2), 152-163.

Nikbin, D., Ismail, I., Marimuthu, M. ve Armesh, H. (2012). Perceived Justice In Service Recovery and Switching İntention: Evidence From Malaysian Mobile Telecommunication İndustry. Management Research Review, 35(3/4), 309- 325.

Ok, C., Back, K.J. ve Shanklin, C.W. (2006). Service Recovery Paradox: Implications From An Experimental Study İn A Restaurant Setting. Journal Of Hospitality & Leisure Marketing, 14(3), 17-33.

Orsingher, C., Valentini, S. ve de Angelis, M. (2010). A Meta-Analysis of Satisfaction With Complaint Handling İn Services. Journal of the Academy of Marketing Science, 38(2), 169-186.

Palmer, A. (2001). Principles of Services Marketing (3rd edition). Singapore: McGraw-Hill.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. ve Berry, L.L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. the Journal of Marketing, 41-50.

Park, J.J. ve Park, J.W. (2016). Investigating The Effects Of Service Recovery Quality Elements On Passengers' Behavioral İntention. Journal Of Air Transport Management, 53, 235-241.

Patterson, P.G., Cowley, E. ve Prasongsukarn, K. (2006). Service Failure Recovery: The Moderating İmpact Of İndividual-Level Cultural Value Orientation On Perceptions of Justice. International Journal Of Research In Marketing, 23(3), 263-277.

Siu, N.Y.M., Zhang, T.J.F. ve Yau, C.Y.J. (2013). The roles of justice and customer satisfaction in customer retention: A lesson from service recovery. Journal of Business Ethics, 114(4), 675-686.

Smith, A.K. ve Bolton, R.N. (1998). An Experimental İnvestigation of Customer Reactions to Service Failure and Recovery Encounters: Paradox or Peril?. Journal of Service Research, 1(1), 65-81.

Smith, A.K., Bolton, R.N. ve Wagner, J. (1999). A model of customer satisfaction with service encounters involving failure and recovery. Journal of Marketing Research 36, 356-372.

Swanson, S.R. ve Hsu, M.K. (2011). The Effect of Recovery Locus Attributions and Service Failure Severity on Word-Of-Mouth and Repurchase Behaviors in The Hospitality İndustry. Journal Of Hospitality and Tourism Research, 35(4), 511- 529.

TARP. (2007). Consumer Complaint Handling in America: An Update Study. White House Office of Consumer Affairs, Washington, DC.

Tax, S.S., Brown, S.W. ve Chandrashekaran, M. (1998). Customer Evaluations of Service Complaint Experiences: Implications For Relationship Marketing. The Journal of Marketing, 62 (2): 60-76.

Ting, C.Y. ve Yu, T.K. (2010). Modeling Patient Perceptions of Service Recovery: The Effects of Perceived Fairness on Health Center Repatronage. Social Behavior and Personality: An International Journal, 38(3), 395-403.

Tombs, A.G., Russell-Bennett, R. ve Ashkanasy, N.M. (2014). Recognising Emotional Expressions of Complaining Customers: A Cross-Cultural Study. European Journal of Marketing, 48(7/8), 1354-1374.

Vázquez-Casielles, R., Iglesias, V. ve Varela-Neira, C. (2012). Service recovery, satisfaction and behaviour intentions: analysis of compensation and social comparison communication strategies. The Service Industries Journal, 32(1), 83-103.

Wen, B. ve Geng-qing Chi, C. (2013). Examine The Cognitive and Affective Antecedents to Service Recovery Satisfaction: A Field Study of Delayed Airline Passengers. International Journal of Contemporary Hospitality Management, 25(3), 306-327.

Westbrook, R.A. (1980). Intrapersonal Affective Influences on Consumer Satisfaction With Products. Journal of Consumer Research, 49– 54.

Wirtz, J. ve McColl-Kennedy, J. R. (2010). Opportunistic Customer Claiming During Service Recovery. Journal of The Academy of Marketing Science, 38(5), 654-675.

Zeithaml, V.A. ve Bitner, M.J. (2003). "Services Marketing: Integrating Customer Focus Across The Firm", 3th. Edition, Boston: McGraw-Hill.

Zeithaml, V.A. ve Bitner, M.J. (2003). Services Marketing, (Third Edition) McGraw- Hill, pp. 185-215.

Zeithaml, V.A., Berry, L.L. ve Parasuraman, A. (1996). The behavioral consequences of service quality. the Journal of Marketing, 31-46.

Zhao, B. (2011). Service Recovery Paradox Effect: Comparisons in Two Service İndustries. In Artificial Intelligence, Management Science and Electronic Commerce (AIMSEC), 2011 2nd International Conference on (pp. 2390-2394). IEEE.

Denetimde müşteri kabulünden başlamak üzere denetim raporunun imzalanmasına kadar olan bütün aşamalarda yapay zekâ her bir süreçte yer almaktadır. Bağımsız denetim firmaları ve işletme iç denetim birimleri yaşanan bu büyük yeniliğe kayıtsız kalmamalı ve iş süreçlerini güncellemeli, kalifiye personel teminini yerine getirmelidir. Denetim çalışmalarında yapay zekâdan destek alınmasında saptanan engelleri, işletme yöneticileri bir araya gelip ortak çalışmalar yaparak elimine etmelidir. İşletme yöneticileri bu uygulamaların hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi için işletme içi farkındalık çalışmaları yapmalı ve yaşanan süreci takip etmelidir. Yapay zekânın iş birimlerine aktarımı ile denetçilerin daha çok analitik çözüm üretebilen, örüntüler arası bağ kurabilen, sektörde ve mevzuatta yaşanan yenilikleri daha hızlı öğrenen kişiler olması beklenmektedir. Hem iç denetimde hem bağımsız denetimde yapay zekâ uygulamalarının öne çıkması kaçınılmaz bir gerçektir. Yapay zekâ uygulamaları ile zaman, insan kaynağı, maliyet ve etkinlik açısından önemli faydalar sağlanacağı kesindir.

KAYNAKÇA

Adeleke, A. Q., Windapo, A. O., Khan, M. W. A., Bamgbade, J. A., Salimon, M. G., and Nawanir, G. (2018) Validating the Influence of Effective Communication, Team Competency, and Skills, Active Leadership on Construction Risk Management Practices of Nigerian Construction Companies. The Journal of Social Sciences Research, 460-465.

Adiloğlu, B., ve Güngör, N. (2019). The Impact of Digitalization on the Audit Profession: A Review of Turkish Independent Audit Firms. Journal of Business Economics and Finance, 8(4), 209-214.

Adler, P., Falk, C., Friedler, S., Nix, T., Rybeck, G., Scheidegger, C., and Smith, B. a. (2018). Auditing Black-box Models for Indirect Influence. Knowledge and Information Systems, 95-122.

Alkan, A., Canbay, K., Akman, G., ve Aladağ, Z. (2019) Researching Usage of Globe Culture Dimensions In Organizational Management By Using Dematel Method. Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 23(2), 282-290.

Al-Shaer, H., and Zaman, M. (2018). Credibility of Sustainability Reports. The contribution of Audit Committees. Business Strategy and the Environment, 973-986.

Altındağ, E. and Kösedağı, Y., (2015) The Relationship between Emotional Intelligence of Managers, Innovative Corporate Culture and Employee Performance.

Antwi, S. K., and Hamza, K. (2015). Qualitative and Quantitative Research Paradigms in Business Research: A Philosophical Reflection. European Journal of Business and Management, 7(3), 217-225.

Appelbaum, D. (2016). Securing Big Data Provenance for Auditors: the Big Data Provenance Black Box as Reliable Evidence. Journal of Emerging Technologies in Accounting, 13(1), 17-36.

Arfaoui, F., Damak-Ayadi, S., Ghram, R., and Bouchekoua, A. (2016). Ethics Education and Accounting Students' Level of Moral Development: Experimental Design in Tunisian Audit Context. Journal of Business Ethics, 161-173.

Audit Committee Chair Forum (A.C.C.F.). (2006). What is an Effective Audit and how can You Tell? C.B.I., (1-19). U.K.

Ax, C., and Greve, J. (2017) Adoption of Management Accounting Innovations: Organizational Culture Compatibility and Perceived Outcomes. Management Accounting Research, 34, 59-74.

Bach, N. L. (2017) ODC Team Management in Action (Doctoral dissertation, FPTU Hà Nội).

Bailey, C., Collins, D., and Abbott, L. (2018). The Impact of Enterprise Risk Management on the Audit Process: Evidence from Audit Fees and Audit Delay. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 2-69

Baldwin, A. A., Brown, C. E., and Trinkle, B. S. (2006). Opportunities for Artificial Intelligence Development in the Accounting Domain: The Case for Auditing. Journal of Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management, 14, 77-86.

Bamber, M. E. (1983). Expert Judgment in the Audit Team: A Source Reliability Approach. Journal of Accounting Research, 21(2), 396-412.

Beckmerhagen, I. A., Berg, H. P., Karapetrovic, S. V., and Willborn, W. O. (2004). On the Effectiveness of Quality Management System Audits. 16(1), 14-25.

Bell, E., Bryman, A., and Harley, B. (2018) Business Research Methods. Oxford University Press.

Bieberstein, N., Bose, S., Walker, L. and Lynch, A., (2005) Impact of Service-Oriented Architecture on Enterprise Systems, Organizational Structures, and Individuals. IBM systems Journal, 44(4), 691-708.

Bierstaker, J. L., Burnaby, P., and Thibodeau, J. (2001). The Impact of Information Technology on the Audit Process: An Assessment of the State of the Art and Implications for the Future. Managerial Auditing Journal, 16(4), 159-164.

Bird, R., Hall, A.D., Momentè, F. and Reggiani, F., (2007) What Corporate Social Responsibility Activities are Valued by the Market? Journal of Business Ethics, 76(2), 189-206.

Blair, M., and Stout, L. (2017). A Team Production Theory of Corporate Law. In Corporate Governance, 169-250.

Blankenship, L.V. and Miles, R.E., (1968) Organizational Structure and Managerial Decision Behavior. Administrative Science Quarterly, 106-120.

Boillet, J (2018). How Artificial Intelligence will Transform the Audit. Retrieved from https://www.ey.com/en_gl/assurance/how-artificial-intelligence-will-transform-theaudit

Bondarenko, T. G., Isaeva, E. A., Orekhov, S. A., and Soltakhanov, A. U. (2017) Optimization of the Company Strategic Management System in the Context of Economic İnstability.

Bosse, D., and Phillips, R. (2016). Agency Theory and Bounded Self-Interest. Academy of Management Review, 276-369

Bourne, M., Melnyk, S., Faull, N., Franco-Santos, M., Kennerley, M., Micheli, P., Martinez, V., Mason, S., Marr, B., Gray, D. and Neely, A., (2007) Towards a Definition of a Business Performance Measurement System. International Journal of Operations & Production Management.

Brown-Liburd, H., and Vasarhelyi, M. A. (2015). Big Data and Audit Evidence. Journal of Emerging Technologies in Accounting, 12(1), 1-16.

Brown-Liburd, H., Issa, H., and Lombardi, D. (2015). Behavioral Implication of Big Data's Impact on Audit Judgement and Decision Making and Future Research Directions. Accounting Horizons, 451-471.

Bryman, A. (2001). Social Research Methods. Oxford: Oxford University Press.

Burke, P. (2017) Walmart's Exit from Germany. Abingdon: Routledge.

Bustinza, O.F., Bigdeli, A.Z., Baines, T. and Elliot, C., (2015) Servitization and Competitive Advantage: the Importance of Organizational Structure and Value Chain Position. Research-Technology Management, 58(5), 53-60.

C.P.A. (2017). Deep Learning and the Future of Auditing: How an Evolving Technology Could Transform Analysis and Improve Judgment. C.P.A. Journal, 87(6), 24-29.

Cannon, N.H. and Bedard, J.C., 2017. Auditing Challenging Fair Value Measurements: Evidence from the Field. The Accounting Review, 92(4), 81-114.

Carson, E., and Dowling, C. (2012). The Competitive Advantage of Audit Support Systems: The Relationship between Extent of Structure and Audit Pricing. Journal of Information Systems, 26(1), 35-49.

Cascarino, R. E. (2012). Auditor's Guide to I.T. Auditing. 2nd Edition. New Jersey: John Wiley & Sons Inc. E-book.

Chan, S. W., Ip, S., Wan, C.F.C., and Yiu, H. F. D. (2018). How would the Emerging Technology Affect the Future of Auditing? (Outstanding Academic Papers by Students (O.A.P.S.), City University of Hong Kong.

Chen, T., Dong, X., and Yu, Y. (2018). Audit Market Competition and Audit Quality: Evidence from the Entry of Big 4 into City-Level Audit Markets in the U.S. Audit Market Competition and Audit Quality. Abingdon: Routledge.

Chiu CT, and Scott R. (1994). An Intelligent Forecasting Support System in Auditing: Expert System and Neural Network Approach. System Sciences, 3, 272–280.

Collins, C.M.T. and Quinlan, M.M. (2020). Auditing Preparedness for Vector Control Field Studies. The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene, 102(4), 707-710.

Commerford, B., Joe, J., Dennis, S., and Wang, J. (2019). Complex Estimates and Auditor Reliance on Artificıal Intelligence. Abingdon: Routledge.

Connell N.A.D. (1987). Expert Systems in Accountancy: a Review of Some Recent Application. Accounting and Business Research, 17, 221–233.

Creswell, J. W. (2007). Qualitative Inquıry and Research Desıgn: Chosing Among Five Approaches. USA: Sage Publications, Inc.

Crosley, G., and Anderson, A. (2018). The Audit of the Future: Daring, Disruptive, and Datadriven but Poised to Add Significant Value to Firms and Clients. Public Accounting Report, 62 (February), 5-8.

Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. M.I.S. Quarterly, 13(3), 319-339.

Davis, F. D., Bagozzi, R. P., and Warshaw, P. R. (1989). User Acceptance of Computer Technology: A Comparison of two Theoretical Models. Management Science, 35(8), 982-1002.

DeFond, M., and Zhang, J. (2014). A Review of Archival Auditing Research. Journal of Accounting and Economics, 58(2-3), 275-326.

Delaney, T. (2017) Social Conflict. The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social Theory, 1-3.

Deloitte. (2015). Cognitive Technologies: The Real Opportunities for Business. Deloitte Review, 16, 113-129.

Dhir, S. (2019) The Changing Nature of Work, Leadership, and Organizational Culture in Future Ready Organizations. Corporate Culture, Management, Leadership, Job Redesign, Organizational Behavior, Innovation, Change Management, Human Resources, VUCA.

Dowlig, C., and Leech, S. A. (2014). A Big 4 Firm's Use of Information Technology to Control the Audit Process: How an Audit Support System is Changing Auditor Behavior. Contemporary Accounting Research, 31(1), 230-252.

Du Plessis, J. J., Hargovan, A., and Harris, J. (2018). Principles of Contemporary Corporate Governance. Cambridge University Press.

Eilifsen, A., Messier, W. F., Glover, S. M., and Prawitt, D. F. (2014). Auditing and Assurance Services (3rd edition ed.). New York: McGraw-Hill.

Elewa, M. H. (2019). The Effect of Audit Quality on Firm Performance: A Panel Data Approach. International Journal of Accounting and Financial Reporting, 299-244.

Ergen, M. (2019). What is Artificial Intelligence? Technical Considerations and Future Perception. Anatolian J. Cardiol, 22(2), 5-7.

Fanning K, Cogger K, Srivastava R. (1995). Detection of Management Fraud: a Neural Network Approach. Intelligent Systems in Accounting, Finance and Management 4: 113–126

Farzanfar, R. (2005). Using Qualitative Research Methods to Evaluate Automated Health Promotion/Disease Prevention Technologies: A Procedure's Manual. Boston University. Robert Wood Johnson Foundation.

Ferreira, T. S. (2017) Motivational Factors in Sales Team Management and Their Influence on Individual Performance. Tourism & Management Studies, 13(1), 60-65.

Forbes Insights/KPMG. (2021) Future-Proofed: How Technology is Driving Change in Finance and Audit. Available via: https://audit.kpmg.us/future-proofed.html [Retrieved 2022-02-27].

Geoffrey, M., DeMatteo, D., and Festinger, D. (2005). Essentials of Research Design and Methodology. Essentials of behavioral science series. John Wiley & Sons Inc.

Gepp, A., Linnenluecke, M. K., O'Neill, T. J., and Smith, T. (2018). Big Data Techniques in Auditing Research and Practice: Current Trends and Future Opportunities. Journal of Accounting Literature, 40, 102-115.

Gill, P., Stewart, K., Treasure, E. and Chadwick, B. (2008). Methods of Data Collection in qualitative Research: Interviews and Focus Groups. Retrieved from: https://www.nature.com/articles/bdj.2008.192.

Gonzalez-Padron, T. (2016). Ethics in the Supply Chain: Follow-up Processes to Audit Results. Journal of Marketing Channels, 22-36.

Groce, J. E., Farrelly, M. A., Jorgensen, B. S., and Cook, C. N. (2019) Using Social-Network Research to Improve Outcomes in Natural Resource Management. Conservation Biology, 33(1), 53-65.

Groomer, S., and Murthy, U. (2018). Continuous Auditing of Database Applications: An Embedded Audit Module Approach. Continuous Auditing, 105-124.

Guba, EG and Lincoln, YS (1994), Competing Paradigms in Qualitative Research in Denzin, NK and Lincoln, YS (eds) Handbook of Qualitative Research Sage: Thousand Oaks

Guiso, L., Sapienza, P. and Zingales, L., (2015) The Value Of Corporate Culture. Journal of Financial Economics, 117(1), 60-76.

Gulua, E. (2018) Organizational Culture Management Challenges. European Journal of Interdisciplinary Studies, 4(1), 67-79.

Gunning, D. (2017). Explainable Artificial Intelligence (xai). Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA), nd Web, 2.

Güredin, E. (2007), Denetim ve Güvence Hizmetleri, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. İstanbul

Hansen, J. V., and Messier Jr., W. F. (1986). A Knowledge-Based Expert System for Auditing Advanced Computer Systems. European Journal of Operational Research, 26(3), 371-379.

Hartnell, C. A., Ou, A. Y., Kinicki, A. J., Choi, D., and Karam, E. P. (2019) A Meta-Analytic Test of Organizational Culture's Association with Elements of an Organization's

System and its Relative Predictive Validity on Organizational Outcomes. Journal of Applied Psychology, 104(6), 832.

He, Q., and Gerber, T. P. (2020) Origin-Country Culture, Migration Sequencing, and Female Employment: Variations among Immigrant Women in the United States. International migration review, 54(1), 233-261.

Herbert, D. (2018) Perspectives: Theorizing Mediatized Civic Settings and Cultural Conflict.

Hernández-Orallo, J. (2017). Evaluation in Artificial Intelligence: from Task-Oriented to Ability-Oriented Measurement. Journal of Artificial Intelligence Revire, 48, 397–447

Hickman, C. R., and Silva, M. A. (2018) Creating excellence: Managing Corporate Culture, Strategy, and Change in the New Age. Abingdon: Routledge.

Hussain, N., Rigoni, U., and Orij, R. P. (2018). Corporate Governance and Sustainability Performance: Analysis of Triple Bottom Line Performance. Journal of Business Ethics, 149(2), 411-432

IFAC Denmark. (2016). Legal and Regulatory Environment. Retrieved from https://www.ifac.org/about-ifac/membership/country/denmark

IFAC. (2019, April 1). Examining Automation in Audit. Retrieved from International Federation of Accountants: https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing future-ready-professionals/discussion/examining-automation-audit

Ilachinski, A. (2017). A.I., Robots, and Swarms. Abingdon: Routledge.

Issa, H., Sun, T., and Vasarhelyi, M. A. (2016). Research Ideas for Artificial Intelligence in Auditing: The Formalization of Audit and Workforce Supplementation. Journal of Emerging Technologies in Accounting, 13(2), 1-20.

Jachi, M., and Yona, L. (2019). The Impact of Independence of Internal Audit Function on Transparency and Accountability Case of Zimbabwe Local Authorities. Research Journal of Finance and Accounting, 64-77.

Jackson, P.C., 2019. Introduction to Artificial Intelligence. Courier Dover Publications.

Johansen, T., and Christoffersen, J. (2017). Evaluation Foci and Dysfunctional Behaviour. International Journal of Auditing. Performance Evaluations in Audit Firms, 24-37.

K.P.M.G. (2016, November 23). How Technology Is Transforming the Audit. Forbes. Retrieved from https://www.forbes.com/sites/kpmg/2016/11/23/how-technology-istransforming-the-audit/

Kearney, E. F. (2013). Wiley Federal Government Auditing: Laws, Regulations, Standards, Practices, & Sarbanes-Oxley. 2nd edition. New Jersey: Wiley. E-book.

Kearns, M., Neel, S., Roth, A. and Wu, Z.S., 2017. Preventing Fairness Gerrymandering: Auditing and Learning aor Subgroup Fairness. Arxiv Preprint Arxiv:1711.05144.

Keskinen, M., and Tarwireyi, R. C. (2019). Automation and the Transformatıon of the Audıt Process. Master's Thesis. Umea, Sweden.

Knechel, W., and Salterio, S. (2016). Auditing: Assurance and Risk. Abingdon: Taylor & Francis.

Kokina, J., and Davenport, T. H, (2017). The Emergence of Artificial Intelligence: How Automation is Changing Auditing. Journal of Emerging Technologies In Accountıng, 14(1), 115-122.

Kokina, J., and Davenport, T. H. (2017). The Emergence of Artificial Intelligence: How Automation is Changing Auditing. Journal of Emerging Technologies İn Accounting, 14(1), 115-122.

Kostić, N., and Tang, X. (2017). The Future of Audit: Examining the Opportunities and Challenges Stemming from the Use of Big Data Analytics and Blockchain Technology in Audit Practice. Master's Thesis. Lund, Sweden.

Kumar, G., Kumar, K., and Sachdeva, M. (2010). The Use of Artificial Intelligence Based Techniques: A Review. Artificial Intelligence Review, 34, 369–387.

Lu, H., Li, Y., Chen, M., Kim, H. and Serikawa, S. (2018). Brain Intelligence: Go Beyond Artificial Intelligence. Mobile Networks and Applications, 23(2), 368-375.

Malterud, K. (2001). Qualitative Research: Standards, Challenges, and Quidelines. Qualitative Research Serıes, 358, 483-488.

Mansour, E. (2016). Factors Affecting the Adoption of Computer Assisted Audit Techniques in Audit Process. Findings from Jordan. Business and Economic Research, 200-269.

Mathias, J., and Kwasira, J. (2019). Inventory Audit and Performance of Procurement Function in Selected Public Universities in Western Kenya. The Strategic Journal of Business & Change Management, 2379-2384.

Matonti, G. (2018). Matonti Bıg 4 Auditors and Audit Quality in Non-Listed Companies. Abingdon: Routledge.

Maxwell, J. A. (2006). Qualitative Research Design: An Interactive Approach (2nd ed.). Thousand Islands: Sage

Merriam, S. (1998), Qualitative Research and Case Study Applications in Education (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.

Messier Jr., W. F. (2014). An Approach to Learning Risk-Based Auditing. Joural of Accounting Education, 32(3), 276-287.

Messier, W. F., Glover, S. M., and Prawitt, D. F. (2008). Auditing & Assurance Services: Systematic Approach. 6th Edition. New York: McGraw-Hill.

Miles, M. B., and Huberman, M. A. (1994). Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. USA: Sage Publications.

Moffitt, K. C., Rozario, A. M., and Vasarh, M. C. (2018). Robotic Process Automation for Auditing. Journal of Emerging Technologies in Accounting, 15(1), 1-10.

Momodu, A., Joshua, O., and Nma, M. (2018). Audit Fees and Audit Quality: A Study of Listed Companies in the Downstream Sector of Nigerian Petroleum Industry. Humanities, 59-73.

Muczyk, J. P., Smith, E. P., and Davis, G. (1986, November- December). Holding Accountants Accountable: Why Audits Fail, How They can Succeed. Business Horizons, 22-28.

Mutch, C. (2005) Doing Educational Research: A Practitioner's Guide to Getting Started. Wellington: N.Z.C.E.R. Press.

Naser, S. S. A., and Al Shobaki, M. J. (2016) The Impact of Management Requirements and Operations of Computerized Management Information Systems to Improve Performance (Practical Study on the employees of the company of Gaza Electricity Distribution).

Neuman, W.L. (2003), Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches, (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.

Noor, N.R.A.M., and Mansor, N. (2019). Exploring the Adaptation of Artificial Intelligence in Whistleblowing Practice of the Internal Auditors in Malaysia. Procedia Computer Science, 434-439.

Noraini, S., Zaini, J., Mustaffha, N., and Norhanizah, J. (2018). Internal Audit Effectiveness in Zakat Institutions from the Perspective of the Auditee, Management & Accounting Review, 14-25.

Omoteso, K. (2012). The Application of Artificial Intelligence in Auditing: Looking Back to the Future. Expert Systems with Applications, 39, 8490-8495.

Owhoso, V. E., Messier Jr., W. F., and Lynch Jr., J. G. (2002). Error Detection by Industry Specialized Teams during Sequential Audit Review. Journal of Accounting Research, 40(3), 883-900.

PwC. (2013), Understanding a Financial Statement Audit. Available via:https://www.pwc.com /gx/en/audit-services/publications/assets/pwc-nderstandingfinancial-statement-audit.pdf [Retrieved 2022-02-23]

PwC. (2016, 4 12). PricewaterhouseCoopers 2006 State of the Internal Audit Profession Study Shows that Continuous Auditing and Monitoring is Today's Growing Business Trend. Retrieved from PwC: https://www.globenewswire.com/news-release/2006/06/26

Raji, I. D., and Buolamwini, J. (2019). Actionable Auditing: Investigating the Impact of Publicly Naming Biased Performance Results of Commercial Ai Products. In Proceedings of the 2019 AAAI/ACM Conference on A.I., Ethics, and Society, 2-600.

Ramamoorti, S., Bailey, A. D., and Traver, R. O. (1999). Risk Assessment in Internal Auditing: A Neural Network Approach. International Journal of Intelligent Systems in Accounting, Finance & Management, 159–180.

Ransbotham, S., Gerbert, P., Reeves, M., Kiron, D., and Spira, M. (2018). Artificial Intelligence in Business Gets Real. M.I.T. Sloan Management Review, 60280, 36-96.

Raschke, R., Saiewitz, A., Kachroo, P., and Lennard, J. (2018). AI-Enhanced Audit İnquiry: A Research Note. Journal of Emerging Technologies in Accounting, 111-116.

Rezaee, Z., Sharbatoghlie, A., Elam, R., and McMickle, P. (2018). Continuous Auditing: Building Automated Auditing Capability. Continuous Auditing Theory and Application, 169-185.

Rogers, E. M. (1985). Diffusion of Innovations. New York.

Samsonova-Taddei, A., and Siddiqui, J. (2016). Regulation and the Promotion of Audit Ethics: Analysis of the Content of the E.U.'s Policy. Journal of Business Ethics, 12-36.

Saxena, G. R., and Srinivas, K. (2010). Auditing and Business Communications. Mumbai: Himalaya Publishing House. E-book.

Sayana, S. A. (2002). The IS Audit Process. Information Systems Control Journal, 1, 20-22.

Shaikh, J. M. (2005). E-Commerce Impact: Emerging Technology – Electronic Auditing. Managerial Accounting Journal, 20(4), 408-421

Shen, J., Chen, X., Huang, X. and Susilo, W., 2017. An Efficient Public Auditing Protocol with Novel Dynamic Structure for Cloud Data. IEEE Transactions on Information Forensics and Security, 12(10), 2402-2415.

Shogren, K., Wehmeyer, M., and Palmer, S. (2017). Causal Agency Theory. In Development of Self-Determination Through the Life-Course. Springer: Dordrecht.

Sikka, P., Haslam, C., Cooper, C., Haslam, J., Christensen, J., Driver, D.G. and Willmott, H., (2018). Reforming the Auditing Industry. Report commissioned by the Shadow Chancellor of the Exchequer, John McDonnell MP.

Smallbone, T., and Quinton, S. (2004). Increasing Business Students' Confidence in Questioning the Validity and Reliability of their Research. Electronic Journal of Business Research Methods, 2(2), 153-162.

Sulaiman, A., Yen, C., and Chris, M. (2018). Artificial Intelligence Adoption: AI-Readiness at Firm-Level. PACIS 2018 Proceedings. Japan. Retrieved from https://aisel.aisnet.org/pacis2018

Susskind, R. E., and Susskind, D. (2015). The Future of the Professions: How Technology will Transform the Work of Human Experts. United Kingdom: Oxford University Press.

Tiberius, V., and Hirth, S. (2019). Impacts of Digitization on Auditing: A Delphi Study for Germany. Journal of Accounting, Auditing and Taxation, 37, 1-14.

Transparency International. (2019). Corruption Perceptions Index. Retrieved from https://www.transparency.org/en/cpi/2019/results/swe

Turner III, D.W. (2010). Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators. The Qualitative Report, 15(3), 754-760.

Udeh, I. A. (2015). Audit team formation. Journal of Finance and Accountancy, 19, 1-6.

Van Liempd, D., Quick, R., & Warming-Rasmussen, B. (2019). Auditor-Provided Nonaudit Services: Post-EU-Regulation Evidence from Denmark. International Journal of Auditing, 23(1), 1-14.

Vasarhelyi, M. A. (2016). Research Ideas for Artificial Intelligence in Auditing: The Formalization of Audit and Workforce Supplementation. Journal of Emerging Technologies in Accounting., 13(2), 1–20.

Vasarhelyi, M. A. (2018). Embracing Textual Data Analytics in Auditing with Deep Learning. The International Journal of Digital Accounting Research, 18, 49-67

Vijayakumar, S., and Sheshadri, K. N. (2019). Applications of Artificial Intelligence in Academic Libraries. International Journal of Computer Sciences and Engineering, 7, 2347-2693.

Wahyuni, D. (2012). The Research Design Maze: Understanding Paradigms, Cases, Methods and Methodologies. Journal of Applied Management Accounting Research, 10(1), 69-80.

World Economic Forum. (2015). Deep Shift: Technology Tipping Points and Societal Impact.Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC15_Technological _Tipping_Points_report_2015.pdf

Yi, M. Y., Jackson, J. D., Park, J. S., and Probst, J. C. (2006). Understanding Information Technology Acceptance by Individual: Toward an Integrative view. Information & Management, 43, 350-363.

Yoon, K., Hoogduin, L., and Zhang, L. (2015). Big Data as Complementary Audit Evidence.Accounting Horizons, 29 (2), 431-438.

Zhang, C. A. (2019). Intelligent Process Automation in Audit. Journal of Emerging Technologies in Accountıng, 16(2), 69–88.

Żytniewski, M. (2017). Ongoing Research and Development. Use of a Business Process Oriented Autopoietic Knowledge Management Support System in the Process of Auditing an Organisation's Personal Data Protection. In Information Technology for Management. 2-36.

sebeplerden dolayı markaya karşı olumsuz duygular geliştiren tüketicileri olabilir. Bu tüketicilerin olumsuz duygulara (öfke, tiksinme, korku, şüphe gibi) sahip olması marka nefreti olarak isimlendirilir. Marka nefreti geliştirmiş tüketiciler arasında işletmeye en az zarar veren marka kaçınması yaşayan tüketicilerdir. Marka kaçınması, tüketicilerin markayı isteyerek tüketmemesi ya da markadan uzak durmalarıdır. Aslında bu tüketiciler sadık tüketicilerle benzerlik göstermektedirler. Sadık tüketiciler, markayı tekrar satın alırken marka kaçınması yaşayanlar tekrar satın almamaktadırlar. Bununla birlikte sadık tüketiciler etrafındakiler marka hakkında olumlu konuşurlarken marka kaçınması yaşayan tüketiciler bu durumu kimseyle paylaşmamaktadırlar. Bu tarafıyla marka sadakatinden ayrılan marka kaçınmasında, tüketici pasiftir. Herhangi bir eylem ya da davranış göstermez. Sadece markayı satın almaz. Başka bir ifadeyle markayı terk etmiştir.

Marka kaçınmasının üç nedeni bulunmaktadır. Tüketicinin yaşadığı olumsuzluk nedeniyle kaçınmasına davranışsal kaçınma adı verilmektedir. Bu kaçınmanın en önemli nedeni, tüketicinin beklentilerinin karşılanmamasıdır. Özellikle tüketiciye sunulan vaatler yerine getirilmediğinde tüketici hayal kırıklığı yaşayarak markadan kaçınmaktadır. Kimliksel marka kaçınması, tüketicinin benliği ile markanın konumunun uyumsuz olmasından kaynaklanmaktadır. Satın alma eylemi gerçekleştirirken tüketici, kendi kimliğine uyumlu olanları tercih eder. Eğer satın aldığı marka farklı konumlandırılmış ise markadan kaçınma davranışı sergileyecektir. Marka kaçınmasının son nedeni, ahlaki kaçınmadır. Tüketicinin satın aldığı marka ile ilgili ideolojik uyuşmazlığı (menşe ülke, işletmenin politika ve uygulamaları gibi) ortaya çıkarsa tüketicinin markadan kaçındığı görülmektedir. Bu kaçınma bireysel bir davranıştır. Tüketici uyumsuzluk yaşadığı için ürünü satın almayı bırakır.

Marka kaçınma aslında işletmeler açısından oldukça sıkıntılı bir durumdur. Çünkü tüketicinin marka kaçınması yaşayıp yaşamadığını bilmemektedir. Bunun yanısıra marka kaçınmasının nedenine de ulaşamamaktadır. İşletmeler, tüketicilerin konuşmalarını sağlayacak iletişim merkezleri kurarak bu nedenlerin açıklanmasını sağlayabilirler. Bu merkezlerde sadece şikâyet eden değil işletmeyle herhangi konuda problem yaşayan tüketicilerin ulaşması sağlanmalıdır. Günümüzde teknolojideki ilerlemeler buna imkân sunmaktadır. Bununla birlikte müşteri veri bankalarıyla tüketicinin takip edilip satın alma işlemini hangi sürelerde yaptığı, satın almayı bırakıp bırakmadığı da izlenebilir. Müşteri ilişkileri yönetimi ile sürekli müşteriyi izlemek marka kaçınması yaşayan tüketicileri ortaya çıkartmak açısından oldukça önemlidir.

Bu bölümde marka kaçınması konusu üstünde durularak marka kaçınmasının sebepleri açıklanmıştır. Özellikle marka kaçınması yaşayan müşterileri kaybeden işletmelerin bu konuya eğilerek bu müşterileri yeniden kazanmaları gerektiği vurgulanmıştır. Rekabetin yoğun olduğu pazarlarda tüketici, rahat bir şekilde farklı markaya kayabilir. Bunu önlemek için işletmelerin mevcut müşterilerini ellerinde tutacak iletişim merkezleri geliştirerek olumsuz duyguları yaşayanları kaybetmemeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Aaker, D.A. (1991). Managing brand equity: Capitalizing on the value of a brand name, New York: The Free Press.

Aktuğlu, I.K. (2004). Marka yönetimi: Güçlü ve başarılı markalar için temel ilkeler, İstanbul: Gelişim Yayınları.

Albrecht, C. M., Backhaus, C., Gurzki, H., & Woisetschläger, D. M. (2013). Drivers of brand extension success: What really matters for luxury brands. Psychology &Marketing, 30(8), 647-659.

Arasıl, O., Karacuha, E., Özer, G. & Aydın, S. (2004). Türk GSM sektöründe müşteri sadakati, memnuniyeti, güven ve değistirme maliyeti arasındaki dinamik ilişkiler:Yapısal denklem modelleme tekniği, İktisat İşletme ve Finans, 19 (219), 46-61.

Avcılar, M,. Y. (2008). Tüketici temelli marka değerinin ölçümü, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(1), 11-30.

Ballester, E., Delagadoand, J. & Luis, M. (2001). Brand trust in the context of consumer loyalty, European Journal of Marketing, 35(11/12), 1238- 1258.

Baumeister, R. F., Bratslavsky, E., Finkenauer, C. & Vohs, K. D. (2001). Bad is stronger than good. Review of General Psychology, 5, 323-370.

Bosnjak, M. & Rudolph, N. (2008). Undesired self-image congruence in a low-involvement product context, European Journal of Marketing, 42 (5/6), 702-712.

Bozkurt, D. (2003). Müşteri ilişkileri yönetimi ve perakende sektöründe bir uygulama, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bryson, D. & Atwal, G. (2019). Brand hate: The case of starbucks in France. British Food Journal, 121(1), 172-182.

Bryson, D., Atwal, G., & Hultén, P. (2013). Towards the conceptualisation of the antecedents of extreme negative affect towards luxury brands. Qualitative Market Research: An International Journal.16(4), 393-405.

Carroll, B. A. & Ahuvia, A. C. (2006). Some antecedents and outcomes of brand love. Marketing Letters, 17(2), 79-89.

Delzen, M. V. (2014). Identifying the motives and behaviors of brand hate. unpublished master's thesis. University of Twente, Enschede.

Dick, A.S. & Basu, K. (1994). Customer loyalty: Toward an integrated conceptual

framework, Journal of The Academy of Marketing Science, 22 (Spring), 99-113.

Fournier, S. (1998). Consumers and their brands: developing relationship theory in consumer research. Journal of Consumer Research, 24, 343-373.

Gölbaşı-Şimşek, G., & Noyan, F. (2009). Türkiye'de cep telefonu cihazı pazarında marka sadakati için bir model denemesi, 36 (Haziran), 121-159.

Grégoire, Y., Laufer, D. & Tripp, T. M. (2010). A comprehensive model of customer direct and indirect revenge: Understanding the effects of perceived greed and customer power, Journal of the Academy of Marketing Science, 38(6), 738-758.

Hegner, s., fetscherin, m. & delzen, m. v. (2017). Determinants and outcomes of brand hate, Journal of Product & Brand Management, 26(1),13-25.

Hirschman, A. O. (1970). Exit, voice, and loyalty: Responses to decline in firms, organizations, and states, London: Harvard University Press.

Hogg, M. K. (1998). Anti-constellations: exploring the impact of negation on consumption. Journal of Marketing Management, 14(1-3), 133-158.

Hogg, M.K. & Banister, E.N. (2001). Dislikes, distastes and the undesired self: Conceptualising and exploring the role of the undesired end state in consumer experience. Journal of Marketing Management, 17(1/2), 73-104.

Howard, J. A., & Sheth, J. N. (1969). The theory of buyer behavior. (Ed. M.J. Baker) Marketing Critical Perspectives on Business and Management, New York: Routledge, 81-105.

Iyer, R. & Muncy, J. A. (2009). Purpose and object of anti-consumption. Journal of Business Research, 62, 160-168.

İrfanoğlu, M. (2021). Tüketmeme: neden bazı tüketiciler finansal güce sahipken, bilinçli bir şekilde marka kaçınması çerçevesinde tüketmeme eğilimi gösterirler?, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 22(2), 53-71.

Kaplan, M. D., Atik, D., & Gürkaynak, N. (2011). Sanal topluluklarda marka kaçınması davranışı. İktisat İşletme ve Finans, 26(300), 93-120.

Kim, E., Ratneshwar, S., Roesler, E. & Chowdhury, T. (2014). Attention to social comparison information and brand avoidance behaviors. Marketing Letters, 27 (2), 259-271.

Knittel, Z., Beurer, K., & Berndt, A. (2016). Brand avoidance among generation Y consumers. Qualitative Market Research: An International Journal. 19(1), 27-43.

Kozinets, Robert V. & Jay M. Handelman (2004), Adversaries of consumption: Consumer movements, activism, and ideology, Journal of Consumer Research**,** 31(3), 691-704.

Küçük, S. U. (2019). Consumer brand hate: Steam rolling whatever ı see. Psychology Marketing, 36(5), 431-443.

Lee, M. S. (2008). Brands we love to hate: An exploration of brand avoidance. unpublished doctoral thesis. The University of Auckland, New Zealand.

Lee, M. S. W. (2007). Brands we love to hate: An exploration in brand avoidance, Auckland: The University of Auckland Press.

Lee, M.S., Motion J. & Conroy D. (2009a). Anti-consumption and brand avoidance. Journal of Business Research, 62(2),169-180.

Lee, M.S., Conroy D. & Motion J. (2009b). Brand avoidance: a negative promises perspective. Association For Consumer Research, 421-429.

Odabaşı, Y. & Barış, G. (2002). Tüketici Davranışı. 2. Baskı, İstanbul: Mediacat.

Odin, Y., Odin, N. & Valette-Florence, P. (2001), Conceptual and operational aspect of brand loyalty: An empirical ınvestigation, Journal of Business Research, 53, 75-84.

Odoom, R. (2016). Brand marketing programs and consumer loyalty–evidence from mobile phone users in an emerging market. Journal of Product & Brand Management, 25(7), 651-662.

Oliva, T. A., Oliver, R. L. & MacMillan, I. C. (1992). A catastrophe model for developing service satisfaction strategies. The Journal of Marketing, 56(3), 83- 95.

Oliver, R. (1999). Whence customer loyalty, Journal of Marketing, 63(Special issue), 33-44.

Patrick, V. M., Deborah J. M. & Valerie S. F. (2002). Approaching what we hope for and avoiding what we fear: the role of possible selves in consumer behavior. Advances in Consumer Research, 29 (1), 270–276.

Penaloza L. & Price, L. L. (1993), Consumer resistance: a conceptual overview, Advances in Consumer Research, 20 (1), 123-128.

Rindell, A., Strandvik T. & Wilén K. (2014). Ethical consumers' brand avoidance. Journal of Product &Brand Management, 23(2), 114-120.

Sampedro, A. (2017). Brand hate and brand forgiveness - A dynamic analysis. unpublished doctoral thesis. Rollins College, Orlando.

Sandıkcı, Ö., & Ekici, A. (2009). Politically motivated brand rejection. Journal of Business Research, 62(2), 208-217.

Sheth, J.N., Mıttal, B. & Newmon, B. (1999), Customer behaviour: Consumer

behaviour and beyond, New York: The Dryden Pres.

Shoja, A. & Sadegh Vaziri, F. (2018). Brand hate: analysis of determinants and outcomes of brand hate. New Marketing Research Journal, 8(2), 165-180.

Thompson, C. J., Rindfleisch A. & Arsel Z. (2006). Emotional branding and the strategic value of the doppelgänger brand image, Journal of Marketing, 70(1), 50-64.

Wulf, K.D. & Odeberken, S. (2003), Assessing the ımpact of retailer's efforts on consumers's attitudes and behaviour, Journal of Retailing and Consumer Services, 10, 95-108.

Yasamin, K., H. (2016). Türkiye ve İran pazarında genç tüketicilerin kişisel bakım ürünlerine yönelik marka algısı ve memnuniyeti ile marka sadakati arasındaki ilişkinin incelenmesi. yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz, V. (2009). Tüketici Memnuniyeti ve ihtiyaçlarının marka sadakatine etkisi: Sigara markasına uygulanması", http://www.anadolu.edu.tr/arastirma/hakemli_ dergiler/sosyal_bilimler/pdf/2005-1/sos_bil.15.pdf, (25.09.2022).

Zarantonello, L, Romani, S., Grappi, S. & Bagozzi, R. (2016). Brand hate, Journal of Product & Brand Management. 25 (1), 11-25.

Yönetişim Organlarına iletmelidir. Gererkli altyapı yenilemesinin yapılması ve bunabütçe ayrılması gerektiğini Üst Yönetime iletmelidir. Bu örnekte risk birinci ve ikinci hatta çözülemeyecektir. Tehlike Yönetişim organlarına bildirilerek takibi yapılmalıdır.

6. SONUÇ

Değişen işletmecilik koşulları ile birlikte denetim faaliyeti de dönüşüme uğramıştır. Esas amacı önceden belirlenmiş kurallara uygunluğu tespit etmek olan denetim anlayışı yerini, geleceği hedefleyen, proaktif, risk odaklı, paydaşların beklentilerine cevap vermeyi amaçlayan modern bir anlayışa bırakmıştır.

Çalışmada, bankacılık faaliyetleri sürdürülürken karşılaşılabilecek sorunlara ve risklere çözüm üretmeye yönelik, üç hat modeli çerçeve alınarak bir uygulama yapılmıştır. Bankacılık faaliyetleri için hazırlanan bu model ile, üç hat modelinin sektör paydaşları tarafından daha anlaşılabilir olması ve mevcut risk yönetim süreçlerine daha kolay aktarılabilmesi hedeflenmiştir. Risk yönetimi, kontrol faaliyetleri ve kaynakların verimli organize edilebilmesini sağlaması sebebi ile, IIA'nın üç hat modelinin bankacılık faaliyetlerinde uygulanabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

1211 sayılı TCMB Kanunu

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu.

Arwinge, O. & Olve N.G. (2017). Three lines of defense for organizing risk managment. bank regulation: effects on strategy, financial accounting and management control (Eds. Stockenstrand, A.K., & Nilsson, F.) New York, Routledge Taylor & Francis Group

Aslan, B. (2010). Bir yönetim fonksiyonu olarak iç denetim, Sayıştay Dergisi, 77, 63-77.

Association of Insurance and Risk Managers. (2002). A risk managment standart https://www.airmic.com/ (20.11.2022).

Baloğlu, G. (2021). Üç hat modeli: tarihsel gelişimi ve eleştirisi. denetimde güncel yaklaşımlar. (Ed. Yakup Selvi) Ankara, Gazi Kitabevi, 101-128.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. Bağımsız denetim kuruluşları, https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/84 (30.11.2022).

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu. Değerleme ve derecelendirme kuruluşları, https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/85 (30.11.2022).

Bolgün, E. & Akçay, B. (2009). Türk finans piyasalarında entegre risk ölçüm ve yönetim uygulamaları-risk yönetimi, İstanbul, Scala Yayıncılık.

Burca, N. (2019). Üçlü savunma hattı nedir? model neden yenileniyor? https://nazifburca.com/2019/07/31/uclu-savunma-hatti-nedir-model-neden-yenileniyor/ (21.10.2022)

Burca, N. (2020). Üçlü savunma hattında yapılan değişiklikler https://nazifburca.com/2020/08/08/uclu-savunma-hatti-modelinde-yapilan-degisiklikler/ (21.10.2022)

Burton, F. G., Emett, S. A., Simon, C. A. & Wood, D. A. (2012). Corporate managers' reliance on internal auditor recommendations. Auditing: A Journal of Practice & Theory, 31(2), 151-166.

Committee of Sponsoring Organization (COSO). Internal Control-Integrated Framework (2013). https://www.coso.org/Shared%20Documents/Framework-Executive-Summary.pdf (20.11.2022).

Federation of European Risk Management Associations/ European Conference Of Institutes of Internal Auditing-FERMA/ECIIA (2010). Guidance for boards and audit committees, monitoring the effectiveness of internal control, internal audit and risk management systems. guidance on the 8th eu company law directive, article 41

Federation of European Risk Management Associations-FERMA (2019). FERMA's response to the IIA global consultation three lines of defence review & survey.

International Federation of Accountants-IFAC (2012). Evaluating and improving internal control organizations, https://www.ifac.org/knowledge-gateway/preparing-future-ready-professionals/publications/evaluating-and-improving-internal-control-organizations (20.11.2022).

İbiş, C. & Çatıktaş, Ö. (2012). İşletmelerde iç kontrol sistemine genel bakış. Sayıştay Dergisi, 85, 95-121.

İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (2019). İç denetime genel bir bakış. https://archive.ismmmo.org.tr/YAYINLAR/e_kitap/2019_ic_denetime_genel_bir_bakis.pdf (01.11.2022).

Karlıdağ, G.Ö. (2021). Kurumsal risk yönetimi çerçevesinde risk odaklı iç denetim ve kargo taşımacılığı şirket uygulaması. denetimde güncel yaklaşımlar. (Ed. Yakup Selvi) Ankara, Gazi Kitabevi, 129-167.

Kaya, B. (2020). İç denetçilerin iç kontrole ilişkin rol ve sorumlulukları. iç denetim kuruma değer katmak (Ed. Halis KIRAL) (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 147-174..

Keskin, H.G. (2020). Üçüz güvence hattı modeli: üçlü savunma hattına alternatif bir model önerisi. iç denetim kuruma değer katmak (Ed. Halis KIRAL) (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 319-335.

Kıral, H. (2020). Önsöz. iç denetim kuruma değer katmak (Ed. Halis KIRAL) (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 5-7.

Korga, S. & Aslanoğlu, S. (2020). İç kontrol sisteminin unsurları ile risk yönetimi arasındaki ilişkinin incelenmesi: bankacılık sektöründe bir uygulama. Muhasebe ve Denetime Bakış, 20(60), 95-116.

Munro, L. & Stewart, J. (2010). External auditors' reliance on internal audit: the impact of sourcing arrangements and consulting activities. Accounting & Finance, 50(2), 371-387.

Nicholson, F. (2019). Three lines of defense: report on the public exposure findings, https://na.theiia.org/about-us/about-ia/Documents/Public-Exposure-Report-General-Release.pdf (21.11.2022).

Özbek, C.Y. (2018).İç denetim (uluslararası iç denetim standartları ile uyumlu). İç denetim uluslararası iç denetim standartları ile uyumlu. (Ed. Seval Kardeş Selimoğlu & Cevdet Yiğit Özbek) Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 75-253.

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, TMSF tarihçesi, https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Info/tarihce.tr#:~:text=1960%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20y%C3%BCr%C3%BCrl%C3%BC%C4%9Fe%20giren%20Kanun,mevduat%C4%B1n%C4%B1%20sigorta%20etmek%20%C3%BCzere%20kurulmu%C5%9Ftur. (30.11.2022).

The Institute of Internal Auditors (2013). IIA position paper: the three lines of defense in effective risk management and control.

The Institute of Internal Auditors (2020). IIA'nın üçlü hat modeli üçlü savunma hattı ile ilgili güncelleme. https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/the-iias-three-lines-model-an-update-of-the-three-lines-of-defense-july-2020/three-lines-model-updated-turkish.pdf (01.11.2022).

The Institute of Internal Auditors (2020). The IIA's three lines model: an update of the three lines of defence.

The Institute of Internal Auditors (2020). The three lines model – an important tool for the success of every organization, global perspectives and sights.

The Institute of Internal Auditors. About the Profession, https://www.theiia.org/en/about-us/advocacy/about-the-profession/ (05.11.2022).

Thompson, R. (2013). A conceptual framework of potential conflicts with the role of the internal auditor in enterprise risk management. Accounting And Finance Research, 2(3), 65-77.

Türedi, H., Zor, Ü., & Gürbüz, F. (2015). Risk odaklı iç denetim. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (66), 1-20.

Türk Ticaret Kanunu 367. Madde.

Vurucu M. & Arı M.U. (2017). A'dan Z'ye bankacılık cilt:1, (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Vurucu M. & Arı M.U. (2017b). A'dan Z'ye bankacılık cilt:2, (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ziraat Bankası. Organizasyon Yapısı, https://ziraatbank.az/tr/organizasyon-yapisi (25.11.2022).

denetim faaliyetlerin güvenin onarılması adına ortaya atılan Sarbanes-Oxley yasası gereğince "denetimin incelenmesi" faaliyetini zorunlu kılınmıştır. Bu faaliyeti yürüten Halka Açık Kamu Gözetim Kurumlarının faaliyetleri araştırmaların konusu haline gelmiştir. KGK'ların inceleme ve gözetim faaliyetleri denetime duyulan güvenin artırılması ve piyasalardaki olumsuz algıların iyileşmesine sebep olmuştur. Ancak KGK'ların ve denetim şirketlerin isminin geçtiği finansal skandallar sonrası (Örneğin KPMG Vak'ası, Yalçın, 2020, 2022), kamuoyunda, denetim faaliyetlerinin şeffaf olup olmadığı; inceleme kalitesinin düzeyi, şirket incelemelerinde şirketin büyük ölçekli veya küçük ölçekli olarak ayrım yapılıp yapılmadığı; denetim şirketi büyüklüğünün önemi olup olmadığı sorularını akıllara getirmiştir. Bu sorulardan yola çıkarak gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı; PCAOB'nin 2016-2020 yılları arasında yaptığı incelemelerin ABD'deki 4 büyükler ve 4 büyük olmayan diğer denetim şirketleri arasında bir fark olup olmadığı, tespit edilen eksikliklerin şirket türüne göre değişiklik gösterip göstermediği, en fazla eksikliğin hangi alanlarda olduğu ve hangi standartların ihlal edildiğini tespit etmektir. Araştırma verileri, PCAOB'nin resmî sitesinden elde edilen inceleme raporlarının veri analizi yöntemi ile işletme türlerinin ve eksikliklerin sınıflandırılmasıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, 4 büyükler ve diğer denetim şirketlerinde yıl bazında bakıldığında incelemeye tabi tutulan şirketlerin sayısının yakın olmasına rağmen diğer denetim şirketlerinde tespit edilen eksiklik sayıları, 4 büyüklerdeki eksiklik sayılarının neredeyse 2 katına denk gelmektedir. Burada 4 büyük olmayan denetim firmalarının sayıca fazla olması nedeniyle oransal olarak karşılaştırma yapıldığında, Ramirez (2012) çalışmasının da belirttiği gibi 4 büyükler muhasebe ve denetim faaliyetlerinin geçiş noktası olmasıyla incelemeler de tarafsızlığın yeterince korunamaması kaygısı mevcuttur. Elbette büyük denetim şirketleri tarafından gerçekleştirilen denetimlerin daha kaliteli olması konusundaki varsayımların bu sonucu etkileme olasılığı söz konusudur. Ancak yine de hem 4 büyüklerin hem de 4 büyük olmayan denetim şirketlerinin ilgili yıllarda toplam kaç denetim üstlendikleri, incelenen denetimlerin bu denetimlerin yüzde kaçını oluşturduğu gibi ayrıntılı bilgiler kamu gözetimi kurumlarınca şeffaf şekilde açıklanmadığı sürece yapılan yorumların kısıtlı kaldığı göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

Accountancy Europe. (2021). Organisation of the public oversight of the audit profession in 30 European countries: Survey results. Erişim adresi:https://www.accountancyeurope.eu/wpcontent/uploads/1506_Public_Oversight_Survey_third_publication. Pdf (12/02/2022).

Brown, V. L., Gissel, J. L. and Gordon Neely, D. (2016). Audit Quality Indicators: Perceptions of Junior-Level Auditors, Managerial Auditing Journal, Volume 31 No. 8/9, pp. 949-980. Erişim Adresi: https://doi.org/0.1108/MAJ-01-2016-1300. Pdf (19/05/2022).

Çetin, B. ve Önal, S. (2022). ABD Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu'nun (PCAOB) inceleme ve yaptırım raporlarının dört büyük denetim firması yönünden incelenmesi. İKSAD Yayınevi. Erişim Adresi: https://iksadyayinevi.com/home/abd-

halka-acik-sirketler-muhasebe-gozetim-kurulunun-pcaob-inceleme-ve-yaptirim-raporlarinin-dort-buyuk-denetim-firmasi-yonunden-incelenmesi/. Pdf (01/28/2022).

CFRR (2018), Reporting by Audit Oversight Bodies. Centre for Financial Reporting Reform (CFRR) Governance Global Practice, The World Bank. Erişim Adresi: https://cfrr.worldbank.org/publications/reporting-public-oversight-bodies (13/02/2022).

DeAngelo, L.E. (1981). Auditor size and audit quality, Journal of Accounting and Economics, Volume 3, Issue 3, 1981, Pages 183-199.

Flasher, R. and Schenck, K. (2019). Exploring PCAOB inspection results for audit firms headquartered outside of the US, Journal of International Accounting, Auditing and Taxation Volume 37, December 2019, pp. 100287. Erişim Adresi: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1061951818300442. Pdf (19/05/2022).

Gunny, K. A., Zhang, T.C. (2013). PCAOB inspection reports and audit quality, Published in Journal of Accounting and Public Policy, January, Volume 32, Issue 2, pp. 136-160. Erişim Adresi: http://doi.org./10.1016/j.jaccpubpol.2012.11.002. Pdf (19/05/2022).

Harris, M. K., Williams, L T. (2020). Audit quality indicators: Perspectives from Non-Nig four audit firms and small company audit committees. Advances in Accounting, 10 July. Erişim Adresi: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0882611020300559.Pdf(10/05/2020)

Khurana, I. K., Lundstrom, N. G., Raman, K. (2020). PCAOB inspections and the differential audit quality effect for Big 4 and Non-Big 4 US Auditors. Contemporary Accounting Research, 38 (7). Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/343447689_PCAOB_Inspections_and_the_Differential_Audit_Quality_Effect_for_Big_4_and_Non-Big_4_US_Auditors.Pdf (10/05/2022).

Lee, C., Lee, J. E., Park, M. S. (2020). Do PCAOB ınspections ımprove working capital accrual reliability? Evidence from the PCAOB annual versus triennial inspection exposure. Accounting Horizons. Vol. 34, No. 2 June, pp. 147–166. DOI: 10.2308/horizons-17-180. Pdf (10/05/2022).

Prasad, A.L., Webster, J.C. (2020). What are the trends in PCAOB inspections and the reported audit deficiencies? Journal of Accounting, Auditing & Finance, pp. 1–24. DOI: 10.1177/0148558X20934945. Pdf (10/05/2022).

Ramirez, C. (2012). How big four audit firms control standard-setting in accounting and auditing, Finance: The Discreet Regulator, pp. 40-58.

Stuber, S. B., Hogan, C.E. (2021). Do PCAOB inspections improve the accuracy of accounting estimates? Journal of Accounting Research, vol 59, Issue 1. Erişim Adresi: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1475-679X.12339. Pdf (10/05/2022).

White, M.D., Marsh, E. E. (2006). A flexible methodology. Library Trends, Johns Hopkins University Press, Volume 55, Number 1, Summer 2006, pp. 22-45. DOI: 10.1353/lib.2006.0053. Erişim Tarihi: 08/05/2022.

Yalçın, N. (2020). PCAOB verilerinin yasadışı kullanımı ve eğitim sınavlarında hile yapılması. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, 63, s. 1-19. https://doi.org/doi.org/10.26650/MED.740011. Pdf (10/05/2022).

Yalçın, N. (2022). KPMG Vak'ası II. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, (67), 83-96.

EK-1 Standartlar
AS 1101, Denetim Riski
AS 1105, Denetim Kanıtı
AS 1210, Bir Uzm. İşini Kullanma
AS 1215, Denetim Belgeleri
AS 1220, Taahhüt Kalite İncelemesi
AS 1301, Denetim Komiteleri ile İletişim
AS 1305, Mali Tablo Denetiminde Kontrol Eksiklikleri Hakkında Tebliğler
AS 2101, Denetim Planlaması
AS 2105, Denetimin Planlanmasında ve Gerçekleştirilmesinde Önemliliğin Dikkate Alınması
AS 2110, "Önemli Yanlışlık" Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi
AS 2201, Finansal Tabloların Denetimi ile Bütünleşik Finansal Raporlama Üzerindeki İç Kontrol Denetimi
AS 2301, Denetçinin "Önemli Yanlışlık" Risklerine Karşı Tepkileri
AS 2305, Maddi Analitik Prosedürler
AS 2310, Onay Süreci
AS 2315, Denetim Örneklemesi
AS 2401, Finansal Tablo Denetiminde Hilenin Değerlendirilmesi
AS 2410, İlişkili Taraflar
AS 2415, Bir İşletmenin Devam Edebilme Yeteneğinin Devam Eden Bir İşletme Olarak Değerlendirilmesi
AS 2501, Muhasebe Tahminlerinin Denetimi
AS 2502, Gerçeğe Uygun Değer Ölçümlerinin ve Açıklamalarının Denetimi
AS 2503, Türev Araçların, Riskten Korunma Faaliyetlerinin ve Menkul Kıymet Yatırımlarının Denetimi
AS 2510, Stokların Denetim
AS 2601, Bir İşletmenin Hizmet Kuruluşunu Kullanımının Değerlendirilmesi
AS 2605, İç Denetim Fonksiyonunun Değerlendirilmesi
AS 2610, İlk Denetimler Önceki ve Halef Denetçiler Arasındaki İletişimler
AS 2710, Denetlenmiş Finansal Tabloları İçeren Belgelerdeki Diğer Bilgiler
AS 2801, Bilanço Sonrası Olaylar
AS 2805, Yönetim Temsilcilikleri
AS 2810, Denetim Sonuçlarının Değerlendirilmesi
AS 3101, Mali Tabloların Denetimine İlişkin Denetçi Raporu
AS 3105, Niteliksiz Görüşlerden Ayrılmalar ve Diğer Raporlama Durumları
AS 3526, Denetim Komiteleri ile Bağımsızlığa İlişkin İletişim
PCAOB Rule 3211, Belirli Denetim Katılımcılarının Denetçi Raporlaması.
PCAOB Rule 3524, Bazı Vergi Hizmetlerinin Denetim Komitesi Ön Onayı.
AS No. 5, Finansal Tabloların Denetimi ile Bütünleşik Finansal Raporlama Üzerindeki İç Kontrol Denetimi
AU 322 Mali Tabloların Denetiminde Denetçinin İç Denetim İşlevini Değerlendirmesi

KONKORDATO SÜRECİNİN MALİ AÇIDAN İŞLEYİŞİ VE KONKORDATO KOMİSERİ

Dr. Hakkı KIYMIK

EKİN
Basım Yayın Dağıtım

2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-6952-07-2

Aralık 2022

Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

KONKORDATO SÜRECİNİN MALİ AÇIDAN İŞLEYİŞİ VE KONKORDATO KOMİSERİ[1]

Dr. Hakkı KIYMIK[2]

[1] Bu kitap "Konkordato Sürecinin Mali Yapı Bakımından İncelenmesi: Bir Uygulama'' başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

[2] ORCID: 000-0003-4695-1592
Mail: hakkikiymik12@gmail.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1 6
GİRİŞ 6
BÖLÜM 2 9
KONKORDATO 9
KONKORDATO KAVRAMI ve KONKORDATO TÜRLERİ9
2.1. Konkordato Kavramı ve Tarihsel Gelişimi 9
2.2. Konkordatonun Sağladığı Avantajlar 12
2.2.1. Konkordatonun Borçlu Açısından Faydaları 12
2.2.2. Konkordatonun Alacaklı Açısından Faydaları 14
2.3. İflas Erteleme Kavramı ve Konkordato ile Karşılaştırılması 15
2.3.1. İflas Erteleme Kavramı 15
2.3.2. İflas Ertelemenin Kaldırılması 17
2.3.3. İflasın Ertelenmesi Müessesesi ile Konkordatonun Karşılaştırılması 19
2.4. Konkordatonun Türleri 22
2.4.1. Resmi Bir Makamın Katılımına Göre Konkordato Türleri 22
2.4.1.1. Özel Konkordato 22
2.4.1.2. Adli Konkordato 23
2.4.2. İçeriğine Göre Konkordato Türleri 23
2.4.2.1. Vade Konkordatosu 24
2.4.2.2. Tenzilat (İndirim) Konkordatosu 24
2.4.2.3. Karma (Kombine) Konkordato 25
2.4.3. Niteliğine Göre Konkordato 25
2.4.3.1. Adi (İflas Dışı) Konkordato 25
2.4.3.1.1. Adi (İflas Dışı) Konkordato Sürecinin Birinci Aşaması 27
2.4.3.1.1.1. Konkordato Başvurusu 28
2.4.3.1.1.2. Geçici Mühlet Kararı 38
2.4.3.1.1.3. Geçici Mühlet Sonunda Açılan Duruşma 42

2.4.3.1.2. Adi (İflas Dışı) Konkordato Sürecinin İkinci Aşaması 44
2.4.3.1.2.1. Kesin Mühlet Kararı 49
2.4.3.1.2.2. Kesin Mühlet Sürecinde Yapılan Davetler (Alacak Bildirimi ve Borçlunun Beyanı) 57
2.4.1.1.1.1. Müzakere (Alacaklılar Toplantısı) 59
2.4.3.1.3. Adi (İflas Dışı) Konkordato Sürecinin Üçüncü Aşaması 63
2.4.3.1.3.1. Konkordato Projesinin Tasdiki..... 65
2.4.3.1.3.2. Adi (İflas Dışı) Konkordato Sürecinde Kanun Yolları 70
2.4.3.1.3.3. Adi (İflas Dışı) Konkordatonun Feshi 72
2.4.3.1.4. Konkordatoya Tabi Olmayan Borçların Durumu74
2.4.3.1.5. Rehinli Malların Muhafaza ve Satışı İle Finansal Kiralama Konusu Malların İadesinin Ertelenmesi 75
2.4.3.1.6. Rehinli Alacaklılarla Müzakere ve Borçların Yapılandırılması 77
2.4.3.2. İflas İçi Konkordato..... 80
2.4.3.2.1. İflas İçi Konkordato Talebi ve Prosedürü..... 81
2.4.3.2.2. İflas İçi Konkordatonun Kabul ve Reddine İlişkin Sonuçlar..... 85
2.4.3.2.3. İflas İçi Konkordatonun Feshi..... 86
2.4.3.3. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato 87
2.4.3.3.1. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato Talebi89
2.4.3.3.2. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatonun Tasdiki ve Sonuçları 89
2.4.3.3.3. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatoda Yetkili Organlar 91
2.4.3.3.3.1. Alacaklılar Kurulu 91
2.4.3.3.3.2. Tasfiye Memurları 92
2.4.3.3.4. Konkordato Masasının Oluşması, Sıra Cetvelinin Yapılması ve Paraya Çevirme 95
2.4.3.3.5. Paraların Paylaştırılması, Faaliyet Raporu ve Tasfiyenin Sona Ermesi 97

2.5. Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılması 98
2.5.1. Yeniden Yapılandırma Başvurusu ve Ara Dönem İşlemleri..... 99
2.5.2. Mahkeme Kararının Sonuçları ve Temyizi 103
2.5.3. Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırmanın Feshi, Tadili ve İhlali 106
BÖLÜM 3 108
KONKORDATO KOMİSERİ 108
3.1. Konkordato Komiseri ve Nitelikleri..... 108
3.1.1. Konkordato Komiserinin Taşıması Gereken Nitelikler109
3.1.2. Konkordato Komiserinin Görevleri 110
2.1.3. Komiserlik Eğitimi..... 113
3.1.4. Komisere Yasaklı İşler ve Görevi Kabulden Kaçınma114
3.2. Adi (İflas Dışı) Konkordato Sürecinde Komiserin Görevleri..... 117
3.2.1. Geçici Mühlet Sürecinde Komiserin Görevleri 118
3.2.1.1. Borçlu ile İlk Toplantının Yapılması ve Talimat Onayının Alınması..... 119
3.2.1.2. Konkordato Ön Projesinin ve Proje Ekinde Sunulan Belgelerin Analizi..... 120
3.2.1.3. Konkordatoya Tabi Borçların Tespiti ve Borçlunun Defter Kayıtlarını Düzeltmesi 125
3.2.1.4. Borçluya Ait Malların Kıymet Takdiri ve Borca Batıklık Bilançosunun Oluşturulması..... 126
3.2.1.5. Geçici Mühletin Uzatılması..... 135
3.2.1.6. Geçici Mühlet Sürecine İlişkin Nihai Rapor..... 135
3.2.2. Kesin Mühlet Sürecinde Komiserin Görevleri 137
3.2.2.1. Alacaklılar Kurulunun Oluşturulması 137
3.2.2.2. Rehinli Malların Kıymet Takdirini İçeren Raporların Alacaklılara ve Borçluya Gönderilmesi..... 139
3.2.2.3. Kesin Mühlet Süresince Rapor Düzenlenmesi ... 140
3.2.2.4. Alacaklıların Alacak Bildirimine ve Borçlunun Beyana Daveti..... 141

3.2.2.5. Çekişmeli Hale Gelen Alacakların İlgili Alacaklıya Bildirilmesi 144
3.2.2.6. Alacaklılar Toplantısı ve Rehinli Alacaklılarla Yapılacak Müzakere 145
3.2.2.7. Mali Analiz ve Tasdike İlişkin Nihai Rapor 148
3.2.3. Tasdik Sonrası Kayyumun (Komiser) Görevleri .. 156
BÖLÜM 4 158
SONUÇ 158
KAYNAKLAR 161

KAYNAKLAR

2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu, (1932).

29769 Sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2016).

30800 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Konkordato Gi̇der Avansı Tari̇fesi̇, (2019).

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu, (2011).

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, (2011).

Akbulak, Y., (2018), "Yeni Düzenlemeler Işığında Konkordato ve Sonuçları", *Banka ve Finans Hukuk Dergisi*, C.7, S.25, (81-152).

Akdoğan, N., ve Tenker, N., (2007), Finansal Tablolar ve Mali Analiz Tenknikleri, Gazi Kitapevi, Ankara.

Akın, O., (2021), "Muhasebe Bakış Açısı ile Konkordato Süreci ve Komiserin Görevleri", Kesin Mühlet Süreci ve Komiserin Görevleri, (Ed. Hakkı Kıymık ve Ed. Ferhat Bitlisli), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara.

Akın, Z., (2021), "Muhasebe Bakış Açısı ile Konkordato Süreci ve Komiserin Görevleri",(Ed. Hakkı Kıymık ve Ed. Ferhat Bitlisli), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara.

Akil, C., (2012), "Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordatoda Konkordato Tasfiye Memuru", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.61, S.3, (819-858).

Akil, C., (2019), Sorularla Adi Konkordato, Adalet Yayınevi, Ankara.

Akkuş, M., S., (2018) "Konkordato Kurumu ve Fi̇rmalarin Konkordato İlanının Ekonomi̇k ve Mali̇ Etki̇leri̇", *Proceedings Book*.

Altay, A., (2016), Borca Batıklık ve İflasın Ertelenmesi Muhasebe Uygulamaları, Gazi Kitabevi, Ankara.

Apalı, İ., (2018), "Vergi Usul Kanunu Açısından Konkordato İlanı Kapsamında Vazgeçilen Alacaklrın Değerlendirilmesi ve Muhasebeleştirilmesi", *Mali Çözüm Dergisi*, S.28, (211-219).

Arzova, S., B., Yavaş, M., Küçük, B., (2015), Hukuki ve Mali Yönden İflasın Ertelenmesi ve Borca Batıklık Bilançosu, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aslanoğlu, S., Özalp, A., D., ve Özalp A., R., (2018), "Bir Yeniden Yapılandırma Kurumu Olarak Konkordato Başvurusu, Geçici Mühlet ve Gerekçeleri" *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi,* C.3 S.2, (63-78).

Atalı, M., ve Ermenek, İ., (2019), İcra ve İflas Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Atay, O., (2003), "İflası Ertelenmesi", *Bankacılar Dergisi*, S.47, (93-98).

Aydemir, E., (2015), Konkordato Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Suretiyle Yapılandırılması, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aydemir, E., (2016), *İflasın Ertelenmesi ve Kayyımlık*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aydemir, E., (2016), İflasın Ertelenmesi ve Kayyımlık, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Aydemir, E., (2018), Konkordato ve Yeniden Yapılandırma, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Başözen, A., (2019), İcra ve İflas Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara.

Besen, M., ve Tat, O., (2019), "Konkordato Sürecinde Mühlet", *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.1 S.2, (357-390).

Bilen, C., İ., ve Güler, S., (2019), "Konkordato ve Alacakların Akıbeti", *Vergi Dünyası*, C.38, S.449, (81-97).

Bilen, C., İ., ve Güler, S., (2019), "Konkordato ve Alacaklıların Akıbeti", *Vergi Dünyası*, S.449, 2019, (81-97).

Bilgen, M., (2020), Konkordato İflas ve Yargılama Usulü, Adalet Yayınevi, Ankara.

Bitlisli F., ve Kıymık, H., (2021), "Konkordato Sürecinde Borca Batıklığın Tespiti ve Sonuçları Üzerine Bir Vaka Çalışması", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.90, 2021, (39-56).

Bitlisli F., ve Yılmaz, T., (2016), "İflasın Ertelenmesinde Borca Batıklık Bilançosunun Oluşturulması: Bir Uygulama", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8 S.15, (207-223).

Bitlisli, F., (2021), "Muhasebe Bakış Açısı ile Konkordato Süreci ve Komiserin Görevleri", ",(Ed. Hakkı Kıymık ve Ed. Ferhat Bitlisli), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara.

Bozdogan, A., (2020), Konkordato ve Konkordato Alacaklılar Toplantısı, Yetkin Yayınları, Ankara.

Börü, L., (2018), "Adi Konkordatoda Alacaklılar Kurulu", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.9, S.2, (341-372).

Budak, A., C., ve Kale, S., (2019), Konkordato Komiserinin Kontrol Listesi, Adalet Yayınevi, Ankara.

Buyrukoğlu, S., (2019), "7101 Sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato ve Kamusal Alacakların Durumu", *Fiscaoeconomia,* Vol.3(1), (259-267).

Ceylan, S., (2021), "*Stratejik Bir Yöntem Olarak Konkordato: Bist'te İşlem Gören Konkordato İlan Etmiş Bir İşletmenin Finansal Analiz Örneği",* Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Coşkun, D., (2019), *"Konkordato Sürecinin Muhasebe Uygulamalarina Etkisinin İncelenmesi"*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Coşkun, M., (2018), Konkordato ve İflas, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Coşkun, M., (2018), Konkordato ve İflas, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Çetin, Ö., K., (2011), İflasın Ertelenmesi Bağlamında Kayyımlık, Adalet Yayınevi, Ankara.

Çetiner, E., (2010), İşletmelerde Mali Analiz, Gazi Kitapevi, Ankara.

Çukacı, Y., Ç., (2019), Konkordato, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.

Demir, G., (2019), "*İflas Ertelemenin Kaldırılması ve Konkordato"*, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Demir, G., ve Teker, S., (2019), "İflas Erteleme Ve Konkordato", *PressAcademia Procedia*, V.9, (278-284).

Dinç M., ve Bahadır, Ç., (2018), İcra ve İflas Kanunu, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Doğan, Z., v.d., (2019), "Konkordato Kurumunun Yeniden Düzenlenmesi ve Temel Eğitime Tabi Konkordato Komiserliği", *Vergi Dünyası Dergisi*, C.38, S.455, (143-156).

Duran, R., (2019), "Konkordato Mühletinin Uzatılması", *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, C.10, S.1, (57-71).

Ercan Bayazıtlı v.d., (2019), Konkordato Komiserliği Temel Eğitim Kitabı, Adalet Bakanlığı Hukuki İşler Genel Müdürlüğü.

Ercan, İ., (2017), Uygulamacılar için İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Ercan, İ., (2019), Uygulamacılar için İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Ergenç N., ve Oy, O., (2014), İflasın Ertelenmesi, Beta Basım Yayım, 2.Baskı, İstanbul.

Ermenek, İ., (2010), İflasın Ertelenmesi, Adalet Yayınevi, Ankara.

Eroğlu, O., (2018), Uygulamada Konkordato, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Göç, D., vd., (2019), "Konkordato Komiserinin Geçici ve Kesin Mühlet İçerisindeki Görevleri", *Istanbul Journal of Social Sciences*, S.24, (46-54).

Güçlü, M., (2016), "İflâs Ertelemesi: Uygulamada Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Bankacılar Dergisi*, S.96, (52-63).

Güngör, M., (2015), İflastan Korunma ve İflas Ertelemenin Yönetilmesi, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Gürbüz, S., ve Şahin, F., (2018), Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Işıktaç, M., Ş., (2018), "Konkordato", *İstanbul Barosu Dergisi*, C.92, S.3, (15-34).

İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, Dönem 22, Yasama Yılı 2, Sıra Sayısı 372.

Kale, S., (2018), "7101 Sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Çerçevesinde İflas Dışı Adi Konkordato", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.5, S.1, (213-269).

Karacan, S., (2018), "Konkordato Finansal Krize Çözüm mü?", *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi, C*.2, S.2, (97-112).

Karakehya H., ve Güneysu, N., B., (2019), "Konkordatonun, Çekle İlgili "Karşılıksızdır" İşlemi Yapılmasına Sebebiyet Verme Suçundan Kaynaklı Cezaî Sorumluluğa Etkisi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* C.23, S.4, (3-46).

Karakoyun, F., (2019), "Vergi Hukuku Bakımından Konkordato: Bir Uygulama Örneği", *Legal Mali Hukuk Dergisi,* C.15, S.170, (289-326).

Kavcıoğlu, Ş., (2018), "Madem Herkes Konkordato Alacaktı, Iflas Erteleme Neden Kaldırıldı?",YenişafakGazetesi,www.yenisafak.com/yazarlar/sahapkavcioglu/madem-herkes-konkordato-alacakti-iflas-erteleme-neden-kaldirildi-2047523.

Keleş, D., (2017), "Borca Batık İşletmelerin İflasın Ertelenmesinde İyileştirme Projesinin Önemi: Muhasebe Bakış Açısıyla Bir Değerlendirme", *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, C.10 S.2, (185-208).

Kumkale, R., (2019), Konkordato, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Kuşoğlu, M., V., (2018), "Konkordato Kapsamındaki Alacak ve Borçların Değerlemesi", *Vergi Sorunları Dergisi*, C.41, S.362, 2018, (51-58).

Murat Akdeniz ve Şaban Kayıhan, İflasın Ertelenmesi ve Hukuki Sonuçları, Kabalcı Yayınevi, Ankara, 2014, s.52.

Muşul, T., (2018), İflas ve Konkordato Hukuku, Adalet Yayınevi.

Oruç, M., (2018), Konkordato Uygulama Rehberi, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Otlu, F., İşleyen, Ş., ve Kaya, H., (2019), "İflasın Ertelenmesi ve Borca Batıklık: Bir Uygulama", *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.7, S.1, (265-274).

Oy, O., (2009), İflasın ertelenmesi Beta Basım, İstanbul.

Oy, O., ve Oy, G., O., (2020), Konkordato, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.

Özbay, İ. ve Yardımcı, T., E., (2018), İcra ve İflas Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara.

Özbay, İ. ve Yardımcı, T., E., (2019), İcra ve İflas Kanunu, Adalet Yayınevi, Ankara.

Özbek, M., (2008), "Yapım Sözleşmesinde Yüklenicinin İflasının Ertelenmesiyle Ortaya Çıkan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi*, 2008/1, (19-68).

Özdemir, M., (2019), "Konkordato Talebinde Adli Muhasebe Desteği", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5 S.2, (16-22).

Özkan, A., ve Kaya, H., P., (2013) "İflas Erteleme Sürecinde Ödenmemiş Sermaye Borçları", *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.6 S.2, (194-203).

Özkan, M. Ve Al, A., (2019), "Ekonomik Kar Kaybı ve Borca Batıklık Bilançosu Arasındaki İlişkilerin Firmaların Finansal Yapıları Üzerine Etkileri", *Mali Çözüm Dergisi,* C.24 S.124, (17-40).

Özkan, M., S., (2019), "Konkordato Alacaklılar Kurulu", *Yaşar Hukuk Dergisi*, C.1, S.2, (47-70).

Özkan, Ö., (2008), "İflasın Ertelenmesi Kararının Alacaklılar ve Kamu İdaresi Açısından Etkileri", *Sayıştay Dergisi*, S.6, 2008, (107-114).

Öztek, S., (2006), "İflasın Ertelenmesi", *Bankacılar Dergisi*, S.59, (39-83).

Öztek, S., vd., (2019), Yeni Konkordato Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara.

Pat, H., (2018), "Konkordato Komiserinin Nitelikleri ve Görevleri", http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/konkordato-komiserinin-nitelikleri-ve-gorevleri/#:~:text=Konkordato%20komiseri%2C%20konkordato%20s%C3%BCrecinde%20kanunda,(%E2%80%9CY%C3%B6netmelik%E2%80%9D)%20m., (E.T., 20.09.2020).

Saraç, Ş., (2019), 7101 Sayılı Kanun Çerçevesinde Konkordato, (E.T.:02.10.2021), http://web2.ebaro.web.tr/uploads/41/032018/15.03.2019%20%20YEN%C4%B0%20KONKORDATO%20HUKUKU.pdf.

Sarısözen, M., S., (2019), İcra-İflas ve Konkordato Hukukundaki Yenilikler, Yetkin Yayınları, Ankara.

Serim, N., (2008), "Hakkında İflasın Ertelenmesi Kararı Verilen Bir Limited Şirkette Kanuni Temsilcilerin ve Ortakların Amme Alacağına İlişkin Sorumluluğu", *Vergi Sorunları Dergisi,* S.239, (140-148).

Şahìn, F., S., (2019), "Konkordato Sürecinde Şüpheli, Değersiz,Vazgeçilen Alacaklar ve KDV", *Vergi Dünyası Dergisi,* C.38, S.455, 2019,(157-170).

T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü, http://www.sozluk.adalet.gov.tr/iflas, (15.06.2019).

Temiz, H., (2019), "Konkordato Sürecinde Muhasebeleştirme İşlemleri", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* C.6, S.5, (268-278).

Toplu M., C., (2009), *"İflas Ertelemenin Türkiye'de Uygulama Süreçleri ve İyileştirme Projelerinde Mali Değerlendirme ve Analizin Önemi"*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

Toroslu, V., (2019), Hukuksal ve Finansal Açıdan Konkordato, Adalet Yayınevi, Ankara. Yenipınar, F., B., (2019), Konkordato, Adalet Yayınevi, Ankara.

Uyanık, A., (2018), Konkordato, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Uyar, T., (2017) "6728 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikten Sonra "İflasın Ertelenmesi"", *Ankara Barosu Dergisi*, S.1, (251-321).

Uyar, T., (2019), "Kesin Konkordato Mühletinin 'Alacaklılar Bakımından' Sonuçları (İİK m. 294)", *Ankara Barosu Dergisi,* S.2, (151-175).

Uyar, T., (2019), Yenî Konkordato Hukukumuzun Temel İlkelerî, Türkiye Barolar Birliği Yayınları : 369, Ankara.

Uyar, T., (2019), Yeni Konkordato Hukukumuzun Temel Kavramları, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara.

Ünlüel, V., (2019), "Güncel Değişiklikler Doğrultusunda Konkordato Uygulaması", *Terazi Hukuk Dergisi*, C.14, S.149, (84-93).

Yağcı, M., O., (2021) "Uygulamadan Örneklerle Konkordato Kayyımı", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* C.8, S.1, (329-355).

Yakupçebioğlu, H., (2018), *"Şirketlerde İflas Erteleme Süreci ve Ekonomiye Etkileri"*, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 10/3/2005 tarih ve 2004/9014 E., 2005/2429 K.sayılı kararı.

Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı (1/913) ve Adalet Komisyonu Raporu, Yasama Dönemi 26, Yasama Yılı 3, (2018).

Yavuz, M., (2018), "7101 Sayılı Kanun İle İflas Ertelemenin Yerini Alan Konkordatonun Uygulanma Esasları", *Gümrük Ticaret Dergisi*, C.5 S.13, (40-47).

Yavuz, M., (2019), "6183 Sayılı Kanun Kapsamında Tasfiye Halindeki Şirketlerde Amme Alacağının Korunması", *Mali Çözüm Dergisi*, S.154, (251-261).

Yavuz, M., (2019), "Son Düzenlemeler Işığında Konkordato Talep Eden Şirketlerce Mahkemeye Sunulması Gereken Belgeler", *Mali Çözüm Dergisi*, C.29 S.153, (239-248).

Yazıcı, R., (2019), "Türkiye'deki İşletme Faaliyetlerinde Riskleri Zamanında Öngörebilmek ve Önlem Alabilmek İçin Getirilen Düzenlemelere Bakış ve Öneriler", *XI. International Balkan and Near Eastern Sciences Congress Series,* (706-720).

Yılmaz, B., B., (2009), "Muhasebe Tekniği Yönünden Borca Batıklık Bilançosu ile Yıllık Bilançonun Karşılaştırılması" *Öneri Dergisi*, C.8 S.32, (174-158).

Yılmaz, H., A., (2019), *"7101 Sayılı Yasa Kapsamında İflasın Ertelenmesi Sürecinden Konkordato Sürecine Geçiş"*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Zenith Adli Hakimlik ve Özel Hukuk, (2017), Dora Yayınevi, Bursa.

KAMU POLİTİKALARI VE YOKSULLUK

Editör
Dr. Öğr. Üyesi Mahir ÖZHAN
Tuba ÖZALP

HAKEM KURULU

Doç. Dr. Veysel ERAT
Doç. Dr. Gökhan DÖNMEZ
Doç.Dr. Mehmet DAĞ
Dr. Öğr. Sungur GÜREL
Dr. Öğr. M. Nuri SEVGİN
Dr. Öğr. Yusuf ASLAN
Dr. Öğr. Halit KIRIKTAŞ
Dr. Öğr. İbrahim Halil GÜZEL

EKİN
Basım Yayın Dağıtım
2022

© 2022 Ekin Yayınevi

Tüm hakları mahfuzdur. Bu kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 Sayılı Yasa'nın hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, özetlenemez, yayınlanamaz, depolanamaz.

Sertifika No: 48743

e_ISBN: 978-625-8235-68-5

Aralık 2022

Sayfa Düzeni/Kapak Tasarımı: Aslı AYRANCI

EKİN Basım Yayın Dağıtım

Şehreküstü Mah. Cumhuriyet Cad.

Durak Sk. No: 2 Osmangazi / BURSA

Tel .: (0.224) 220 16 72 - 223 04 37

Fax.: (0.224) 223 41 12

e-mail: info@ekinyayinevi.com

www.ekinkitap.com

ÖNSÖZ

Yoksulluk ve yoksullukla mücadele meselesi refah devleti tartışmalarının ve uygulamalarının başladığı andan itibaren uluslararası düzeyde önemsenen konulardan bir olmuştur. Bu çerçevede oluşturulan kamu politikalarının tespit edilmesi ve uygulanması sorunun çözümüne yönelik atılan ilk adımdır. Zira bu meselenin kamu politikası haline getirilmesi neticesinde olayın sosyal, siyasal ve hukuksal çerçevesi oturtulmuş olmaktadır.

Sermayeye dayalı üretimin hâkim olduğu yirmi birinci yüzyıl devletlerinde gelir eşitsizliğinin ve muhtaçlığın her geçen gün hızla artma eğiliminde olması hem gelişmiş hem de az gelişmiş olan devletlerde kamu yönetimlerinin bu önemli soruna yönelip müdahale etmelerine sebep olmuş ve devletlerin yoksunlukla savaşmada mevcut programlarına daha fazla önem vermelerine neden olmuştur. İdeal bir dünya düzeni düşündüğümüzde bir ülkenin milli gelirinin o ülkede yaşayan bütün insanlara adil bir nizamla dağıtılması gerekmektedir. Türkiye'de yoksullukla mücadelede hâlihazırda mevcut olan en temel kamu politikası devlet eliyle yapılan sosyal yardımlar önemli bir yer edinmektedir.

Bir ülkede yer alan nüfusun ekseriyeti milli gelir pastasından çok azını alırken geriye kalan az miktardaki nüfus ise bu pastanın büyük çoğunluğuna sahip olabilmektedir. Bu durum milli gelirden az miktarda yararlanan büyük nüfus kitlesinin hayatını idame ettirmede zorlanmalarına, insanca bir yaşam sürdürememelerine özetle yoksul ve muhtaç bir konumda devinmelerine neden olmaktadır. Yirmi birinci yüzyıl devletlerinin ekseriyeti sermayeye dayalı üretim modelini benimsemektedir. Bu devletlerde her geçen gün gelir adaletsizliği derinleşmekte ve muhtaç birey sayısı hızla artarak yukarı doğru bir eğilim göstermektedir. Bu çalışmada, yukarı yönlü ivme kazanmış olan gelir düzensizliği ve yoksullukla mücadele kapsamında oluşturulan kamu politikaları çerçevesinde değişik kurumların yapmış oldukları sosyal yardımlar ve bu yardımların etkinliği irdelenecektir.

Dr. Öğr. Üyesi Mahir ÖZHAN

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1
TÜRKİYE'DE DAR GELİRLİ GRUPLARA YAPILAN SOSYAL YARDIMLARIN ETKİNLİĞİ..... 1
Murat ÖZEKİNCİ
Mahir ÖZHAN

BÖLÜM 2
TÜRKİYE'DE YAPILAN SOSYAL YARDIMLAR VE YOKSULLUK ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 38
Talat İNAN
Mahir ÖZHAN

BÖLÜM 3
YEREL YÖNETİMLERDE SOSYAL YARDIMLARA YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA 74
BENGİN GÖKSU
Mahir ÖZHAN

KAYNAKÇA

A.Buğra. (2011). *Kapitalizm Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika.* İstanbul: İletişim Yayınları.

A.Buğra, (2006). *The Turkısh Welfare Regime in Transformation Journal of European Social Policy.* İstanbul.

A.Tokol. (2000). *Sosyal Politika.* Bursa: Vipaş A.Ş Yayınları.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). *Faaliyet Raporu.* Ankara: SYDGM YAYINLARI.

Akad, M. (1992). *Teori ve Uygulamada Sosyal Güvenlik Hakkı.* İstanbul.

Akyüz, F. (2008). Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 58-70.

Akyüz, F. (2008). Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya:Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 58-70

Altay, A. (2005). Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 157.

Bayraktar, C. (2012). Keynes ve Refah Devleti. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, SAYI 2 S:247-261.

Bayraktar, C. (2012). Keynes ve Refah Devleti. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, SAYI 2 S:247-261.

C.Walker, A. a. (1990). *Britain Divided.* London: CPAG.

Çoğurcu, C. (2010). "Stratejik Planlama, Stratejik Yönetim ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünde Sosyal Yardım Politikalarına Yönelik Gerçekleştirilen Projeler". *Yardım ve Dayanışma Dergisi*.

D.Kutlu, Erdoğdu,S., (2012). Dünya'da ve Türkiye'de Çalışan Yoksulluğu: İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Çalışma ve Toplum Dergisi*

D.Kutlu, Erdoğdu, S.,(2014). Dünya'da ve Türkiye'de Çalışan Yoksulluğu: İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Çalışma ve Toplum Dergisi*.

Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu. (2001). *8. Beş Yıllık Kalkınma Planı.* Ankara: DPT Yayınları.

Drewnowski, J. (2000). *Poverty:Its Meaning and Measurement(çev.Musa İkizoğlu).* İstanbul.

Kayalıdere G., Şahin, H. (2014). Sosyal Devlet Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk",. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 55-57.

Gorz, A. (2001). *Yaşadığımız Sefalet Kurtuluş Çareleri.* İstanbul: Ayrıntı yayınları(çev. Nilgün Tutal).

Güvercin, C. H. (2004). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası* , 89-95.

Rosen, S. H., Gayer,T., (2007). Social Security. T. G. Harvey Rosen içinde, *Public Finance* (s. 228-257). New York: McGraw-Hill.

Aktan, C. C., Vural Y. İ., (2004). Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri", Yoksullukla Mücadele Stratejileri,. *Hak-İş Konfederasyon Dergisi*

İncedal, S. (2013). *Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları, Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlık Tezi.* Ankara.

Kaya, E. (2009). *Yoksullukla Mücadelede Avrupa'nın ve Türkiye'nin Sosyal Yardım Modeli, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi,.* Ankara.

Kerbo, H. R. (1996). *Social Stratification and Inequality, 3. Edition Mc.* USA.

Koray, M. (2005). *Sosyal Politika.* Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Lewis, O. (1971). *İşte Hayat (Çev.Musa İkizoğlu).* İstanbul: E Yayınları Genel Dizisi.

M.Desai. (1991). Human Development, Concepts and Measurement", European Economic Reiver. 35.

M.Ravallion. (1996). *Issues in Measuring and Modeling Poverty", Economic Journal(çev.F. Şenses 2006).* Ankara.

Yaşar, M. R., Açıkgöz, R. (2011). Yoksullukla Mücadelede Bütüncül Bir Politika; İnsani Gelişme ve Yardım Merkezi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 405-429.

Makal, A. (1999). *19.Yüzyıl Sonları, 20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda Çalışma İlişkileri.*

Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Metin, O. (2011). *Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanın-da Yaşananlar", Çalışma ve Toplum.* Ankara.

Oktik, N. (2008). *"Yoksulluk Olgusuna Kav-ramsal ve Kuramsal Bakış".* Ankara: Yakın Yayınları.

Önen, S. (2010). Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği",. *Sayıştay Dergisi*, 63-95.

Özbudun, E. (2010). *Türk Anayasa Hukuku.* Ankara: sayfa 135. Özbudun, E. (2011). *Türk Anayasa Hukuku.* Ankara: sayfa 135.

Rosanvallon, P. (2004). *Refah Devletinin Krizi çev. Burcu Şahinli.* Ankara: Dost Kitapevi Yayınları. Rosanvallon, P. (2005). *Refah Devletinin Krizi çev. Burcu Şahinli.* Ankara: Dost Kitapevi Yayınları. S.Demirbilek. (2005). *Sosyal Güvenlik Sosyolojisi.* İstanbul: Legal Yayıncılık.

Sallanan, S. G. (2004). *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakârlık Kıskacında Refah Devleti.* İstanbul: Etik Yayınları.

Sallanan, S. G. (2004). *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakârlık Kıskacında Refah Devleti.* İstanbul: Etik Yayınları.

Şenocak, H. (2009). Sosyal güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 409*-468.

Şenses, F. (2006). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü,* İstanbul: İletişim Yayınları . Şenses, F. (2009). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü,.* İstanbul: İletişim Yayınları.

TÜİK. (2006-2015). www.tuik.gov.tr adresinden alınmıştır

TUİK, 2022 https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581

Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye'de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi, s*. 3-8.

Yılmaz, G. A. (2006). *OECD Ülkeleri ve Türkiye'de Sosyal Devlet ve Sosyal Harcamalar.* İstanbul: Arıkan Yayınları.

Yılmaz, G. A. (2006). *OECD Ülkeleri ve Türkiye'de Sosyal Devlet ve Sosyal Harcamalar.* İstanbul: Arıkan Yayınları.

Yılmaz, S. (2006). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yoksullukla Savaşım Politikaları İçindeki yeri. *Anadolu Üniversitesi SBE, 9*-10.

Yılmaz, S. (2006). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yoksullukla Savaşım Politikaları İçindeki yeri. *Anadolu Üniversitesi SBE, 9*-10.

World bank (2017). "Annual Report 2017". http://www.worldbank.org/en/about/annual report (Erişim Tarihi: 25.05.2019).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014), 2014 Yılı Faaliyet Raporu, http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f307369dc31d48e42dc5/2014_idare_faaliyet_rapor u.pd f,

KAYNAKÇA

A.Tokol. (2000). *Sosyal Politika.* Vipaş A.Ş Yayınları. Bursa.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). *Faaliyet Raporu.* SYDGM Yayınları. Erişim adresi https://www.aile.gov.tr/Uploads/sgb/uploads/pages/arge-raporlar/2014-yili-faaliyet-raporu.pdf , (Erişim Tarihi: 05.05.2019).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (1986). *Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu*. Erişim adresi https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/kanunlar/sosyal-yardimlasma-ve-dayanismayi-tesvik-kanunu/, (Erişim Tarihi: 05.06.2022).

Ak, M. (2016). Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk. *Akademik Bakış Dergisi,* 54: 296-306.

Akyüz, F. (2008). Sosyal Yardımdan Sosyal Sigortaya: Bismarckyan ve İngiltere Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Tarihsel Dönüşümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5): 58-70.

Altay, A. (2005). Yoksulluk Sadece Devletin Sorunu mu? Kamu Harcamaları Açısından Bir Değerlendirme. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 2(2): 157.

Bhagwati, J. (1988). Poverty and Public Policy. *World Development*, 16(5), 539-555.

Buğra, A. (2011). *Kapitalizm Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika.* İletişim Yayınları. İstanbul.

Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2006). The Turkısh Welfare Regime in Transformation *Journal of European Social Policy,*(16)3:211-226.

Çoğurcu, C. (2010). "Stratejik Planlama, Stratejik Yönetim ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünde Sosyal Yardım Politikalarına Yönelik Gerçekleştirilen Projeler". *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 1(2).

Devlet Planlam Teşkilatı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu. (2001). *8. Beş Yıllık Kalkınma Planı.* Ankara: DPT Yayınları.

Drewnowski, J. (2000). *Poverty: Its Meaning and Measurement.* (Çev.Musa İkizoğlu). İstanbul.

Gorz, A. (2001). *Yaşadığımız Sefalet Kurtuluş Çareleri.* (Çev. Nilgün Tutal). Ayrıntı yayınları. İstanbul.

Güneş, M.(2012). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24): 149-184.

Güvercin, C. H. (2004). Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57(2): 89-95.

İncedal, S. (2013). *Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları: Mücadele Politikaları ve Müdahale Araçları*. (YayınlanmamıĞ Uzmanlık Tezi). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Ankara.

Kaya, E. (2009). *Yoksullukla Mücadelede Avrupa'nın ve Türkiye'nin Sosyal Yardım Modeli*. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Kayalıdere, G. ve Şahin, H. (2014). Sosyal Devlet Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk", *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2): 55-57.

Kerbo, H. R. (1996). *Social Stratification and Inequality*. 3. Edition Mc. USA.

Koray, M. (2005). *Sosyal Politika.* İmge Kitapevi Yayınları. Ankara.

Kutlu, D.ve Erdoğdu, S. (2014). Dünyada ve Türkiye'de Çalışan Yoksulluğu: İşgücü Piyasası ve Sosyal Koruma Politikaları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2(41).

Lewis, O. (1971). *İşte Hayat.* (Çev. Musa İkizoğlu). E Yayınları. İstanbul.

Makal, A. (1999). *19.Yüzyıl Sonları, 20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nda Çalışma İlişkileri.* Yeni Türkiye Yayınları. Ankara.

Marshall,G, (1999),Sosyoloji Sözlüğü, (Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürcü). Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara.

Metin, O. (2011). Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1(28).

Oktik, N. (2008). "*Yoksulluk Olgusuna Kavramsal ve Kuramsal Bakış*". Yakın Yayınları. Ankara.

Oppenheim, C., Harker, L. (1996), "*Poverty: The Facts*", Child Poverty Action Group Limited, London.

Ortakaya, A.F, Torun, G. (2011) "Devlet Tarafından Verilen Sosyal Yardımlarda Mükerrerliğin Hesaplanması", *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 2(3): .75-92.

Öğülmüş, S. (2011). Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü. *Aile ve Toplum Dergisi*, 12(7): 83-96.

Özbudun, E. (2011). *Türk Anayasa Hukuku*. Yetkin Yayınları. Ankara.

Vural, İ.Y. ve Aktan, C. C. (2002). Yoksulluk: Terminoloji, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri", Yoksullukla Mücadele Stratejileri, *Hak-İş Konfederasyon Dergisi.*

Ravallion, M. (1996). "Issues in Measuring and Modeling Poverty". *Economic Journal* (Çev. F. Şenses 2006). Ankara.

Rosanvallon, P. (2005). *Refah Devletinin Krizi*.(Çev. Burcu Şahinli). Dost Kitapevi Yayınları. Ankara:

Rosen, H. ve Gayer, T. (2007). *Public Finance*. McGraw-Hill. New York.

Şenocak, H. (2009). Sosyal güvenlik Sistemini Oluşturan BileşenlerinTarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* , 409-468.

Şenses, F. (2008). Küreselleşmenin Öteki Yüzü. İletişim Yayınları. İstanbul.

Şenses, F. (2009). Küreselleşmenin Öteki Yüzü. İletişim Yayınları. İstanbul.

Taşçı, F. (2008),"Türkiye'nin Kamusal Sosyal Yardım Anlayışı (1980-2007) Üzerine Bir Analiz", *İstanbul Üniversitesi Dergisi*, 0(55): 127-149.

Tüik. (2011). *Ülkemizde Yoksunluk Türleri*. Erişim adresi https://www.tuik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 25.03.2022).

Tüik, (2022) https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2021-45581

Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye'de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3): 3-8.

Walker. C, (1990). *Britain Divided.* CPAG. London.

World Bank (2017). "Annual Report 2017". Erişim adresi http://www.worldbank.org/en/about/annual-report (Erişim Tarihi: 25.04.2022).

Yaşar, M. R. ve Açıkgöz, R. (2011). Yoksullukla Mücadelede Bütüncül Bir Politika; İnsani Gelişme ve Yardım Merkezi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36): 405-429.

Yılmaz, G. A. (2006). *OECD Ülkeleri ve Türkiye'de Sosyal Devlet ve Sosyal Harcamalar*. Arıkan Yayınları. İstanbul.

KAYNAKÇA

Akdoğan, Y. (2002). Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik. Eminönü Bülteni, Şubat Sayısı, İstanbul, 9-15.

Altıntaş, O. (2007). İl Özel İdaresi Harcamalarının Mevcut ve Potansiyel Olarak Fonksiyonel Analizi, DPT Uzmanlık Tezi, Ankara.

Ateş, H. (2009). Sosyal Belediyecilik. *Çerçeve Dergisi*, *17*(49), 88-95.

Aydın, M. (2008), Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler, Yedirenk Kitapları, İstanbul.

Barrientos, A. (2013). Social assistance in developing countries. United Kingdom: Cambridge

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2010). *Sosyal Yardım Algısı ve Yoksulluk Kültürü*. Ankara.

Belediye Kanunu, 5393 Sayılı Kanun

Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5216 sayılı Kanun

Ceren, A. (2018). Kamu yönetimi tartışmaları. (Editörler. M. Akif Özer ve Ufuk)

Ceren, A. ve Erdem, T. (2019). Kahramanmaraş ili sosyal yardım yönetimi üzerine bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 413-451.

Çengelci, E. (1993). Sosyal refahın gerçekleşmesinde sosyal yardımların rol ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, *11*(s 22).

Çöpoğlu, M. (2014). Sosyal Belediyecilik ve Sorunları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(2), 223-247.

Demir, İ. (2006), Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi, (S.B.E.), Kocaeli.

Deniz, N. (2012). Sosyal Belediyecilik: Esenler Belediyesi Ekseninde Halkın Refahına Odaklı Yerel Yönetim Vizyonu. IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal, 3(5), 24-34.

Dilik, S. (1980). Sosyal Yardımlar -İki Anlamlı Bir Terim-. Ankara Üniversitesi

Ersöz, H. Y. (2011), Sosyal Politikada Yerelleşme. İTO Yayınları, İstanbul.

Ersöz, H. Y. (2009) "Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü ve Yeni Belediyecilik Anlayışının Esasları", Kamuda Sosyal Politika, (9).

Fidan, A. (2006), Sosyal Politikaya Katkısı Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, (S.B.E), İstanbul.

Gül, H., Gül, S. ve Memişoğlu, D. (2007) "Türkiye'de Yoksullukla Mücadele Politikaları, Kentsel Yoksulluk ve Yerel Yönetişim", Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik (der.) Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar II: Uygulama içinde, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Güloğlu, T., ve Es, M. (2008). Yerelleşen Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler. *Sakarya Üniversitesi İİ BF*, *1*, 23-24.

Hacımahmutoğlu, H. (2009), Türkiye'deki Sosyal Yardım Sisteminin Değerlendirilmesi, DPT Uzmanlık Tezi, Ankara.

Kaya, E. ve Şentürk, H. (2007) Muhafazakâr Demokraside Yerel Yönetim Vizyonu, İstanbul: Plato Danışmanlık.

Keleş, R. ve Duru, B. (2008) "Ankara'nın Ülke Kentleşmesindeki Etkilerine Tarihsel Bir Bakış", Mülkiye Dergisi, (261).

Kesgin, B. (2011). Kentsel Yoksulluğa ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Yerinden ve Yerel Müdahale Olarak Sosyal Belediyecilik. *Sosyal Politikalar Dergisi*, (3), 33-37.

Kesgin, B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, 26, 169-180.

Koray, M. ve Topçuoğlu, A. (1987). *Sosyal Politika*. İzmir: Karınca Matbaacılık.

Meydan, S. ve Çetin, A. ve Bulut, S. (2016). Yerel Yönetimlerde Klientalist Bakış Açısının Hak Temelli Sosyal Hizmet Yaklaşımı Çerçevesinde İncelenmesi.

Negiz, N. (2011). Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Açısından Isparta Belediyesi: Farkındalık, Yararlanma ve Değerlendirme Açısından Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *16*(2), 323-341.

Özgökçeler, S. ve Bıçkı, D. (2012). Kentsel Yoksullukla Savaşım Noktasında Politik Bir Enstrüman: 'Sosyal Belediyecilik. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, 49*(565).

Öztürk, H., ve Gül, H. (2012). Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi?. *IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu*, 377-392.

Öztürk, N., Öztürk Y. (2010). Yoksullukla mücadelede sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları. Ankara: Palme Yayıncılık

Pektaş, E. K. (2010). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel sorunlar. Akademik İncelemeler Dergisi, 5(1), 4-22.

Seyyar, A, (2002), Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük), Beta Basım Yayım, İstanbul.

Seyyar, A. (2005), Yerel Kamu Yöneticileri Sosyal Devletin Görevlerini Ne Derece Yerine Getirebilmektedir? İdarecinin Sesi Dergisi, C. 19, Sayı 109, Mart-Nisan.

Sosyal Politika Forumu (2007) Yoksulluğun Azaltılmasına Yönelik Merkezi ve Yerel Yönetim Politikaları: Yerel Yönetişim Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 3294 sayılı Kanun.

SYGM (2011), Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü 2011 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara.

Şen, M. (2007). Bütüncül Belediyecilik Yaklaşımı. *Kültürel Belediyeciliğe Giden Yolda Bir Asama: Sosyal Belediyecilik, Sosyal Politikalar Dergisi*, (2), 38-44.

Toprak, D., ve Şataf C. (2009), "Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, C.I, S.I, ss.11-24.

Townsend, P. (1979). Poverty in the united kingdom: a survey of household resources and standards of living. Aylesbury/Great Britain: Hazell Watson & Viney Ltd Press.

Türkoğlu, İ. (2013). "Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye'de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik". Akademik İncelemeler Dergisi, 8(3) 275-305.

Uçaktürk, T., Uçaktürk A. ve Özkan M. (2009) "Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Bağlamında Sosyal Belediyecilik: Biga Belediyesi Örneği", VI. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi, Çanakkale: 18 Mart Üniversitesi.

Universty Press.

Yalman, Galip (2007) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yoksulluğun Etkisini Hafifletme Uygulamaları: Bir Değerlendirme, İstanbul: Günaydın Ofset.

Yel, A. M. (2004). "Fakirlik, Sosyal Dışlanma ve Sosyal Dayanışma". Köprü Dergisi, (88), 69-78.

Yıldırım, U. ve Göktürk, İ., (2008), "Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı", Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F., 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Sakarya 23-24 Ekim, ss.237-255.

Yılmaztürk, A. ve Güler, T. (2017). Sosyal Devlet Anlayışının Yerel Karşılığı: Sosyal Belediyecilik Ve Temel Sorunları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 1-23.

Yüksel, Fatih; (2007), "Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 62, Sayı 1, S. 280-291.